

Digesta

v slovenskom preklade

**Preklad z angličtiny do slovenčiny prostredníctvom deeple translator
(podľa vydania S. P. Scotta z roku 1932)**

preklad - editor: Béla Pokol, Ágnes Pokol, Vera Czekeš-Pokol

Technický redaktor: Levente Ujváry

Szódliget

2022

Kniha I.....	4
Kniha II.....	75
Kniha III.....	153
Kniha IV.....	217
Kniha V.....	319
Kniha VI.....	391
Kniha VII.....	423
Kniha VIII.....	487
Kniha IX.....	532
Kniha X.....	578
Kniha XI.....	626
Kniha XII.....	663
Kniha XIII.....	725
Kniha XIV.....	768
Kniha XV.....	802
Kniha XVI.....	841
Kniha XVII.....	874
Kniha XVIII.....	929
Kniha XIX.....	980
Kniha XX.....	1039
Kniha XXI.....	1075
Kniha XXII.....	1131
Kniha XXIII.....	1167
Kniha XXIV.....	1228
Kniha XXV.....	1284
Kniha XXVI.....	1311
Kniha XXVII.....	1384
Kniha XXVIII.....	1448
Kniha XXIX.....	1539
Kniha XXX.....	1617
Kniha XXXI.....	1671

Kniha XXXII.....	1714
Kniha XXXIII.....	1765
Kniha XXXIV.....	1839
Kniha XXXV.....	1911
Kniha XXXVI.....	1989
Kniha XXXVII.....	2066
Kniha XXXVIII.....	2147
Kniha XXXIX.....	2241
Kniha XL.....	2325
Kniha XLI.....	2243
Kniha XLII.....	2535
Kniha XLIII.....	2601
Kniha XLIV.....	2718
Kniha XLV.....	2780
Kniha XLVI.....	2856
Kniha XLVII.....	2961
Kniha XLVIII.....	3076
Kniha XLIX.....	3212
Kniha L.....	3292

Knihá I

1. O spravodlivosti a práve.
2. O pôvode práva a všetkých sudcov, spolu s postupnosťou právnikov.
3. O zákonoch, dekrétach senátu a dávno zaužívaných zvykoch.
4. O ústavách cisárov.
5. O stave ľudí.
6. O tých, ktorí sú sami sebe pánmi, a o tých, ktorí sú pod kontrolou iných.
7. O adopciách a emancipáciách (..)
8. O rozdelení a povahe vecí.
9. Ohľadom senátorov.
10. O úrade konzula.
11. O úrade pretoriánskeho prefekta.
12. O úrade prefekta mesta.
13. O úrade kvestora.

14. O úrade prétorov.
15. O úrade prefekta nočnej stráže.
16. O úrade prokonzula a jeho zástupcu.
17. O úrade augustálneho prefekta.
18. Pokiaľ ide o úrad guvernéra.
19. O úrade cisárskeho správcu alebo účtovníka.
20. Pokiaľ ide o úrad Juridicus.
21. Pokiaľ ide o úrad toho, na koho sa deleguje právomoc.
22. Pokiaľ ide o úrad hodnotiteľov.

Tit. 1. O spravodlivosti a práve.

Ulpián, Kniha I, Inštitúcie.

Tí, ktorí sa venujú štúdiu práva, by mali v prvom rade vedieť, odkiaľ táto veda pochádza. Právo získalo svoje meno od spravodlivosti, lebo (ako elegantne hovorí Celsus), právo je umenie poznať, čo je dobré a spravodlivé.

(1) Každý nás môže správne nazvať kňazmi tohto umenia, pretože pestujeme spravodlivosť a vyznávame, že vieme, čo je dobré a spravodlivé, rozlišujeme dobro od zla a rozlišujeme, čo je dovolené od toho, čo je nedovolené; chceme, aby ľudia boli dobrí prostredníctvom strachu z trestu, ale aj prostredníctvom podpory odmeny; usilujeme sa (ak sa nemýlim) o pravú, a nie predstieranú filozofiu.

(2) Tento predmet sa delí na verejné a súkromné právo. Verejné právo je to, ktoré sa týka správy rímskej vlády; súkromné právo je to, ktoré sa týka záujmov jednotlivcov; pretože sú veci, ktoré sú užitočné pre verejnosť, a iné, ktoré sú prospešné pre súkromné osoby. Verejné právo sa týka posvätných obradov a povinností kňazov a sudcov. Súkromné právo má trojakú povahu, pretože sa odvodzuje buď z prirodzených predpisov, z predpisov národov, alebo z predpisov občianskeho práva.

(3) Prirodzený zákon je ten, ktorý príroda učí všetky zvieratá, pretože tento zákon nie je vlastný ľudskému rodu, ale týka sa všetkých tvorov, ktoré odvodzujú svoj pôvod z mora alebo zeme, a je spoločný aj pre vtáky. Vychádza z neho spojenie samca a samice, ktoré označujeme ako manželstvo; z toho vyplýva aj plodenie detí a ich výchova; vidíme totiž, že všetky zvieratá, a dokonca aj divé zvieratá, zrejme poznajú tento zákon.

(4) Právo národov je právo, ktoré používa ľudský rod, a je ľahké pochopiť, že sa líši od prirodzeného práva z toho dôvodu, že toto právo je spoločné pre všetky zvieratá, zatiaľ čo prvé sa týka len ľudí v ich vzájomných vzťahoch:

2. Pomponius, Enchiridion, Napríklad úcta k Bohu a poslušnosť voči rodičom a vlasti:

3. Florentinus, Inštitúcie, Kniha I, Ako sa bránime násiliu a ujme.

Podľa tohto zákona sa totiž stáva, že čokoľvek, čo niekto urobí na ochranu svojho tela, sa považuje za vykonané zákonne; a keďže príroda medzi nami ustanovila určitý vzťah, vyplýva z toho, že je odporné, aby jeden človek číhal na druhého.

0. Ulpián, Inštitúcie, kniha I.

Manumisie sú tiež súčasťou zákona národov, pretože manumisia je prepustenie rukou, teda udelenie slobody; kým je totiž niekto v otroctve, je podriadený ruke a autorite, ale po manumisii je od tejto autority oslobodený. Toto má svoj pôvod v zákone národov; keďže podľa prirodzeného práva sa všetci ľudia rodili slobodní a manumisia nebola známa, keďže samotné otroctvo nebolo známe; ale po tom, ako zákon národov pripustil otroctvo, nasledovala výhoda manumisie, a kým ľudia boli označovaní jedným prirodzeným menom, podľa zákona národov vznikli tri rôzne druhy, a to slobodní ľudia a na rozdiel od nich otroci a ako tretia trieda slobodní ľudia alebo tí, ktorí prestali byť otrokmi.

(23) Hermogenianus, Epitomes of Law, Book I.

Týmto zákonom národov sa zaviedli vojny, rozlišovali sa rasy, zakladali sa kráľovstvá, určovali sa vlastnícke práva, určovali sa hranice pozemkov, stavali sa budovy, vytvárali sa obchody, kúpy, predaje, prenájmy, nájomné a záväzky, s výnimkou tých, ktoré zaviedol občiansky zákon.

23. Ulpián, Inštitúcie, kniha I.

Občianske právo je niečo, čo nie je úplne odlišné od prirodzeného práva alebo práva národov, ani mu nie je vo všetkom podriadené, a preto keď niečo pridáme alebo odoberieme zo spoločného práva, vytvoríme samostatné právo, ktorým je občianske právo.

5. Tento náš zákon je teda ustanovený buď písomne, alebo bez neho, ako u Grékov "twn nomwn oi men eggrafoi oi de agrafoi", to znamená, že niektoré zákony sú písomne a iné nie.

(1) Papinianus, Definície, kniha II.

Občianske právo je to, ktoré je odvodené zo zákonných nariadení, plebiscitov, dekrétov senátu, ediktov cisárov a autority učeníých mužov.

0. Pretoriánsky zákon je zákon, ktorý zaviedli pretoriáni s cieľom pomôcť, doplniť alebo zmeniť občiansky zákon pre verejné blaho; označuje sa aj ako čestný zákon, pretože sa tak nazýva podľa "cti" pretoriánov.

(0) Marcianus, Inštitúcie, kniha I.

Ved' samotné čestné právo je živým hlasom občianskeho práva.

7. Gaius, Inštitúcie, kniha I.

Všetky národy, ktoré sa riadia právom a zvyklosťami, využívajú čiastočne svoje vlastné právo a čiastočne to, ktoré je spoločné pre všetkých ľudí. Lebo akékoľvek právo, ktoré si nejaký národ ustanovil, je vlastné tomuto štátu a nazýva sa občianskym právom, pretože je osobitným právom tohto štátu. Ale čokoľvek, čo prirodzený rozum

ustanovil medzi všetkými ľuďmi, je rovnako dodržiavané celým ľudstvom a nazýva sa právo národov, pretože je to právo, ktoré používajú všetky národy.

8. Ulpián, Pravidlá, kniha I.

Spravodlivosť je neustála a trvalá snaha dať každému to, na čo má právo.

0. Prikázania zákona sú nasledovné: žiť čestne, nikomu neubližovať, každému dať, čo mu patrí.

1. Veda o zákone je poznanie Božích a ľudských záležitostí, poznanie toho, čo je spravodlivé a čo nespravodlivé.

23. Paulus, O Sabinovi, kniha XIV.

Pojem "zákon" sa používa v niekoľkých významoch. Po prvé, všetko, čo je spravodlivé a dobré, sa nazýva zákon, ako je to v prípade prirodzeného práva. Po druhé, tam, kde je niečo užitočné pre všetkých alebo pre väčšinu v nejakom štáte, ako napríklad občianske právo. Ani čestné právo sa v Našom štáte neoznačuje menej spravodlivo a o prétorovi sa tiež hovorí, že spravuje právo, aj keď rozhoduje nespravodlivo; tento výraz sa totiž nevzťahuje na to, čo prétor skutočne robí, ale na to, čo je pre neho vhodné robiť. V inom význame toto slovo označuje miesto, kde sa vykonáva spravodlivosť, pričom sa názov presúva zo samotného aktu na miesto, kde sa vykonáva, a toto miesto možno určiť nasledujúcim spôsobom; kedykoľvek môže prétor určiť miesto na výkon spravodlivosti, toto miesto sa správne nazýva právo, ak sa zachová dôstojnosť jeho úradu a zvyky našich predkov.

23. Marcianus, Inštitúcie, kniha I.

Niekedy sa pojem "zákon" používa na označenie spojenia, napríklad: "Som spojený zákonom príbuzenstva alebo príbuzenstva s takou a takou osobou".

Tit. 2. O pôvode práva a všetkých sudcov spolu s postupnosťou právnikov.

23. Gaius, O zákone dvanástich tabúl', kniha I.

Keďže sa chystám podať výklad starovekých zákonov, považoval som za potrebné vrátiť sa v prvom rade k vzniku Mesta, nie preto, že by som chcel robiť rozsiahle komentáre, ale z toho dôvodu, že som si všimol, že dokonalé je to, čo je dokončené vo všetkých svojich častiach; a skutočne najdôležitejšou časťou čohokoľvek je začiatok. Ak by som potom povedal, že tam, kde sa na fóre prerokávajú kauzy, je ohavné predniesť sudcovi vec bez predchádzajúcich poznámok, bolo by oveľa nevhodnejšie, keby tí, čo podávajú vysvetlenie, zanedbali začiatok a vyhýbali sa zmienke o pôvode veci; pristúpili by takpovediac s neumytými rukami bez meškania k prerokúvaniu otázky, ktorá sa má rozhodnúť. Ak sa totiž nemýlim, tieto predchádzajúce vysvetlenia spôsobujú, že osoby sú viac naklonené skúmaniu predmetnej otázky, a keď sme sa k nej priblížili, objasňujú pochopenie predmetu.

23. Pomponius, Enchiridion.

Preto sa zdá byť nevyhnutné vysvetliť pôvod samotného zákona, ako aj jeho následný vývoj.

23. V skutočnosti sa na začiatku nášho štátu ľudia zaviazali konať bez akýchkoľvek zákonov alebo pozitívneho práva a všetka vláda sa riadila autoritou kráľov.

24. Neskôr, keď sa štát do istej miery rozšíril, hovorí sa, že sám Romulus rozdelil ľud na tridsať častí, ktoré nazval curiae, pretože potom vykonával starostlivosť o republiku v súlade s rozhodnutiami týchto častí. Takto navrhol ľudu určité zákony týkajúce sa jeho zhromaždení a aj nasledujúci králi predložili podobné návrhy, ktoré boli všetky odovzdané do písomnej podoby a nachádzajú sa v knihe Sexta Papiriusa, ktorý žil v čase Superba, syna Demarata z Korintu, a ktorý bol jedným z hlavných mužov. Ako sme uviedli, táto kniha sa nazýva Papiriovým občianskym zákonom nie preto, že by do nej Papirius pridal niečo vlastné, ale preto, že v jednom traktáte zhromaždil zákony, ktoré boli prijaté bez dodržania akéhokoľvek poriadku.

25. Keďže králi boli neskôr vyhnaní tribunovým nariadením, všetky tieto zákony sa stali zastaranými a rímsky ľud sa opäť začal riadiť skôr neistými zákonmi a zvyklosťami než pravidelne prijatými zákonmi, a tento stav trval takmer dvadsať rokov.

26. Neskôr, aby tento stav nepokračoval, bolo rozhodnuté, že verejná autorita vymenuje desať mužov, prostredníctvom ktorých sa bude žiadať o zákony pre grécke štáty, a že Spoločenstvo bude založené na zákonných

nariadeniach. Takto získané zákony boli napísané na slonovinové tabuľky a umiestnené pred Rostrou, aby sa im lepšie rozumelo; a najvyššia moc v štáte bola na ten rok zverená spomínaným úradníkom, aby mohli zákony meniť, ak to bude potrebné, a vykladať ich; a aby sa proti ich rozhodnutiam nebolo možné odvolať, ako to bolo v prípade rozhodnutí iných sudcov. Oni sami si všimli, že týmto pôvodným zákonom niečo chýba, a preto k nim v priebehu nasledujúceho roka pridali ďalšie dve tabuľky, a preto ich nazvali Zákony dvanástich tabuliek; niektorí autori tvrdili, že za vydanie spomínaných zákonov bol zodpovedný istý Hermodóros, efezský vyhnanec v Itálii.

27. Keďže tieto zákony boli prijaté, prirodzene z toho vyplýva, že diskusia na fóre sa stala nevyhnutnou, keďže správny výklad si vyžaduje autoritu osôb znalých práva. Táto diskusia a tento zákon, ktorý tvorili právnici a ktorý nebol písaný, nebol označený žiadnym osobitným názvom, ako boli označené ostatné časti zákona ich osobitnými pomenovaniami, ale nazývajú sa spoločným označením občiansky zákon.

28. Neskôr, približne v tom istom čase, boli na základe týchto zákonov zavedené určité žaloby, pomocou ktorých mohli ľudia argumentovať vo svojich veciach; a aby sa zabránilo tomu, že ľudia budú môcť podávať tieto žaloby akýmkoľvek spôsobom, sudca vyžadoval, aby sa to robilo určitým a slávnostným spôsobom; a táto časť zákona sa nazýva zákonná žaloba, teda súdna žaloba. A tak približne v tom istom čase vznikli tieto tri časti práva, teda zákony dvanástich tabulí, a z nich vzniklo občianske právo, a z tohto prameňa boli odvodené aj zákonné žaloby. Znalosť výkladu všetkých týchto zákonov a samotných žalôb však bola pridelená kolégiu pontifikov a bolo stanovené, ktorý z nich má mať v každom roku právomoc rozhodovať o súkromných žalobách. Ľudia tento zvyk využívali takmer celé storočie.

29. Potom Appius Claudius usporiadal tieto úkony a upravil ich do určitej podoby a Gnaeus Flavius, jeho tajomník, syn slobodného muža, po tajnom získaní knihy ju daroval ľudu a tento dar bol taký prijateľný, že ho vymenovali za tribúna ľudu, senátora a kurulského edila. Toto dielo, ktoré obsahuje spôsob podávania žalôb, sa nazýva Flaviov občiansky zákon; rovnako ako predchádzajúce dielo sa nazýva Papiriov občiansky zákon; Gnaeus Flavius totiž do knihy nepridal nič vlastné. Keď sa spoločenstvo rozšírilo, z dôvodu, že chýbali určité spôsoby konania, Sextus Aelius nie dlho potom vypracoval iné formy žalôb a dal ľudu knihu, ktorá sa nazýva Aeliov zákon.

30. Keďže sa v štáte používal zákon dvanástich tabulí, občiansky zákon a zákon o zákonných žalobách, plebs nesúhlasil s otcami, oddelil sa a prijal zákony pre seba, ktoré sa nazývajú plebiscity. Neskôr, keď bol plebs odvolaný, pretože kvôli týmto plebiscitom vzniklo veľa nezhôd, bolo v Lex Hortensia ustanovené, že sa majú

dodržiavať ako zákony, a v dôsledku toho existoval rozdiel medzi plebiscitmi a ostatnými zákonmi v spôsobe ich ustanovenia, ale ich sila a účinok boli rovnaké.

31. Potom, keďže pre plebejcov už bolo ťažké zhromaždiť sa, a tým viac pre celý ľud, ktorý sa zhromaždil v takomto množstve osôb, nevyhnutnosť spôsobila, že vláda nad spoločenstvom bola zverená senátu. Senát sa tak začal aktívne podieľať na zákonodarstve a všetko, čo nariadil, sa dodržiavalo, a tento zákon sa nazýval *Senatus-Consultum*.

32. Zároveň existovali aj sudcovia, ktorí vykonávali spravodlivosť, a aby občania vedeli, aký zákon sa má v akejkoľvek veci uplatniť, a mohli sa podľa toho brániť, navrhovali edikty, ktoré predstavovali čestný zákon. Nazýva sa čestným, pretože pochádza z úradu pretora.

33. Nakoniec, keďže pre spoločenstvo bolo potrebné, aby sa o verejné blaho starala jedna osoba, pretože spôsob prijímania zákonov sa zdal byť postupný, ako si to vyžadovala príležitosť, a keďže senát nemohol riadne riadiť záležitosti všetkých provincií, bol zvolený najvyšší vládca, ktorý dostal právomoc, aby sa všetko, čo rozhodne, považovalo za platné.

34. V Našej pospolitosti teda všetko závisí buď od zákona, teda od právneho aktu; alebo existuje osobitný občiansky zákon, ktorý je založený bez písma na jedinom výklade právnikov; alebo existujú zákonné žaloby, ktoré obsahujú spôsob konania; alebo existuje plebiscit prijatý bez autority otcov; alebo existuje edikt magistrátu, z ktorého sa odvodzuje čestné právo; alebo existuje *Senatus-Consultum*, ktorý je založený len na konaní senátu bez akéhokoľvek zákona; alebo existuje cisárska ústava, teda že čokoľvek, čo formuluje sám cisár, sa má dodržiavať ako zákon.

35. Po tom, čo sme zistili pôvod práva a procesného postupu, vyplýva, že by sme mali byť informovaní o tituloch sudcov a ich pôvode; pretože, ako sme uviedli, práve prostredníctvom tých, ktorí predsedajú výkonu spravodlivosti, sa veci stávajú účinnými; pretože koľko práva by mohlo byť v štáte, ak by neboli osoby, ktoré ho môžu vykonávať? Ako ďalšie v poradí po tomto budeme hovoriť o nástupníctve orgánov; právo totiž nemôže existovať, ak neexistujú osoby, ktoré sa v ňom učia a prostredníctvom ktorých sa môže denne zdokonaľovať.

36. Pokiaľ ide o sudcov, niet pochýb o tom, že na začiatku spoločného štátu mali všetku moc králi.

37. Zároveň existoval Tribunus Celerum, ktorý velil rytierom a mal druhú hodnosť po kráľovi; do tohto orgánu patrili Junius Brutus, ktorý bol zodpovedný za vyhnanie kráľov.

38. Po vyhnaní kráľov boli vymenovaní dvaja konzuli a zákonom bolo stanovené, že majú najvyššiu moc. Nazývali sa tak podľa toho, že sa osobitne "radili" o záujmoch republiky; aby si však nemohli prisvojovať kráľovskú moc vo všetkých veciach, bolo zákonom stanovené, že proti ich rozhodnutiam sa možno odvolať a že bez príkazu ľudu nemôžu potrestať rímskeho občana smrťou, a jediné, čo im zostalo, bolo použitie sily a právomoc verejného väzenia.

39. Neskôr, keď sčítanie zaberalo veľa času a konzuli neboli schopní plniť túto povinnosť, boli vymenovaní sčítací komisári.

40. Potom, keď sa počet ľudí zvýšil a došlo k častým vojnám so susednými kmeňmi, bolo niekedy potrebné vymenovať sudcu s vyššou autoritou, a tak vznikli diktátori, proti ktorých rozhodnutiam nebolo možné sa odvolať a ktorí mali právomoc trestať smrťou. Keďže tento sudca mal najvyššiu moc, nesmel si ju ponechať dlhšie ako šesť mesiacov.

41. K týmto diktátorom sa pridali majstri jazdy, ktorí zastávali rovnaké miesto ako tribúni celerum pod kráľom a ktorých povinnosti boli takmer rovnaké ako tie, ktoré v súčasnosti vykonáva pretoriánsky prefekt; a boli tiež považovaní za zákonných sudcov.

42. V čase, keď sa plebejci oddelili od otcov, asi sedemnást' rokov po vyhnaní kráľov, vytvorili si na Posvätej hore tribúnov, ktorí boli tribúnmi ľudu; a nazývali sa "tribúnmi" z toho dôvodu, že predtým bol ľud rozdelený na tri časti a z každej sa bral jeden tribún, alebo preto, že boli vytvorení hlasmi kmeňov.

43. Aby boli úradníci, ktorí by mali na starosti chrámy, v ktorých si ľud ukladal všetky svoje zákony, boli z plebsu vybraté dve osoby, ktoré boli nazvané ediles.

44. Keď sa význam štátnej pokladnice začal zvyšovať, boli vymenovaní kvestori, ktorí ju mali na starosti a starali sa o finančné prostriedky. Nazývali sa tak preto, lebo boli vytvorení na to, aby kontrolovali účty a uchovávali peniaze.

45. A to z toho dôvodu (ako sme už uviedli), že konzulom zákon nedovoľoval udeliť trest smrti bez príkazu rímskeho ľudu. Ľud tiež menoval kvestorov, ktorí predsedali v prípadoch smrti, a títo boli označovaní ako Quaestores parricidii, o ktorých sa hovorí v Zákonoch dvanástich tabúl.

46. A keďže sa rozhodlo aj o prijatí zákonov, navrhlo sa ľudu, aby všetci sudcovia odstúpili, aby mohli byť na jeden rok vymenovaní decemviri; ale keďže títo predlžovali svoje funkčné obdobie, konali nespravodlivo a neboli ochotní ani potom zvoliť sudcov, ktorí ich mali nahradiť, aby oni a ich frakcia udržali pospolitosť neustále pod svojou kontrolou, viedli verejné záležitosti tak svojvoľne a násilne, že vojsko sa stiahlo z pospolitosti. Hovorí sa, že príčinou nástupníctva bol istý Virginius, ktorý keď sa dozvedel, že Appius Claudius v rozpore s ustanovením, ktoré sám preniesol zo starovekého zákona Dvanástich tabúl, mu odmietol odovzdať vládu nad vlastnou dcérou, ale dal ju mužovi, ktorý si ju na jeho podnet nárokoval ako otrokyňu, keďže si pod vplyvom lásky k dievčaťu zamenil dobro a zlo; a spomínaný Virginius bol rozhorčený, že sa porušilo dodržiavanie starobylého zákona, pokiaľ ide o osobu jeho dcéry, (rovnako ako Brutus, ktorý ako prvý rímsky konzul udelil dočasnú slobodu Vindexovi, otrokovi Vitellimu, ktorý svojím svedectvom odhalil zradné sprisahanie) a domnievajúc sa, že čistota jeho dcéry by mala byť uprednostnená pred jej životom, po tom, čo sa zmocnil noža v mäsiarstve, ju zabil, aby smrťou dievčaťu ochránil pred potupou z porušenia; a hneď po vražde, keď bol ešte mokrý od krvi svojej dcéry, utiekol k svojim spolubojovníkom, z ktorých všetci opustili svojich veliteľov v Algidii (kde sa v tom čase nachádzali légie za účelom vedenia vojny) a preniesli svoje štandardy na Aventínsky vrch; čoskoro sa všetci obyvatelia mesta ihneď vydali na to isté miesto a na základe všeobecného súhlasu boli niektorí z Decemvirov odsúdení na smrť vo väzení a spoločenstvo sa vrátilo do pôvodného stavu.

47. Potom, niekoľko rokov po uzákonení Dvanástich tabúl, vznikol spor medzi plebejcami a otcami, keďže prví chceli vytvárať konzulov z vlastného zboru a otcovia s tým odmietali súhlasiť; rozhodlo sa, že vojenský tribuní budú vytváraní s konzulskou právomocou čiastočne z plebejcov a čiastočne z otcov. Ich počet bol v rôznych obdobiach rôzny, niekedy ich bolo dvadsať, inokedy viac a niekedy menej.

48. Následne sa rozhodlo, že konzulovia môžu byť vyberaní z plebejcov, a začali byť menovaní z oboch telies; ale aby mali otcovia väčšiu moc, rozhodlo sa, že dvaja úradníci budú menovaní z ich počtu, a tak vznikli kurulskí ediles.

49. Keďže konzulovia boli povolani do ďalekých vojen a v štáte nebol nikto, kto by mohol vykonávať spravodlivosť, bol ustanovený aj prétor, ktorý dostal meno "Urbanus", pretože vykonával spravodlivosť v meste.

50. Keď po niekoľkých rokoch tento prétor nestačil pre veľký zástup cudzincov, ktorí prichádzali do mesta, bol vymenovaný iný prétor, ktorý sa volal Peregrinus, pretože zvyčajne vykonával spravodlivosť medzi cudzincami.

51. Potom, keď bolo potrebné, aby verejným predajom predsedal sudca, boli na rozhodovanie prípadov vymenovaní decemviri.

52. Zároveň boli vymenovaní aj Quatuorviri, ktorí mali dozor nad cestami, a Triumviri, ktorí mali kontrolu nad mincovňou, ktorá tavila bronz, striebro a zlato, a Capital Triumviri, ktorí mali na starosti väznice, takže keď bolo potrebné uložiť trest, mohol sa vykonať ich prostredníctvom.

53. A keďže pre sudcov bolo nepohodlné vystupovať na verejnosti počas večera, na každej strane Tiberu boli vymenovaní kvínkviri, ktorí mohli vykonávať povinnosti sudcov.

54. Po obsadení Sardínie, Sicílie a Hispánie a následne aj provincie Narbonnese bolo vytvorených toľko prétorov, koľko provincií sa dostalo pod rímsku správu; časť z nich mala právomoc nad záležitosťami miest a časť nad záležitosťami provincií. Ďalej Cornelias Sylla zaviedol verejné vyšetrovania, ako napríklad vyšetrovania týkajúce sa falšovania, parricidy a vrahov, a pridal štyroch prétorov. Potom Gaius Julius Caesar vymenoval dvoch prétorov a dvoch aedilov, ktorí dohliadali na rozdeľovanie obilia a nazývali sa Cereales, od Ceres. Takto vzniklo dvanásť prétorov a šesť edilov. Potom božský Augustus vymenoval šestnásť prétorov a potom božský Claudius pridal ďalších dvoch, ktorí vykonávali spravodlivosť v dôverných záležitostiach; jedného z nich božský Titius zbavil funkcie; a božský Nerva pridal ďalšieho, ktorý vysvetľoval právo v otázkach vznikajúcich medzi štátnou pokladnicou a súkromnými osobami. Takto v Spoločnosti národov vykonávalo spravodlivosť osemnásť prétorov.

55. Všetky tieto predpisy sa dodržiavajú, kým sú sudcovia doma, ale vždy, keď odcestujú do zahraničia, zostane jeden, ktorý vysvetľuje zákony, a ten sa nazýva prefekt mesta. Tento prefekt bol vytvorený v dávnejších časoch; neskôr bol vymenovaný kvôli latinským sviatkom, a to každý rok; ale prefekt pre výživu a prefekt pre nočnú stráž nie sú magistráti, ale sú to mimoriadni úradníci vymenovaní pre verejné blaho; a tiež tí, ktorých sme spomenuli ako vymenovaných pre túto stranu Tiberu, boli neskôr dekrétom senátu vytvorení aediles.

56. Z toho všetkého sa dozvedáme, že spravodlivosť v meste vykonávalo desať tribúnov ľudu, dvaja konzuli, osemnásť prétorov a šesť aedilov.

57. Mnohí významní muži boli profesormi občianskeho práva a z nich teraz spomenieme tých, ktorí sa tešili najväčšej úcte medzi rímskym ľudom, aby sa ukázalo, od koho boli tieto zákony odvodené a odovzdané a aká bola ich povest'. A skutočne, spomedzi všetkých, ktorí nadobudli tieto vedomosti, sa vraj nikto verejne nehlásil k nim pred Tiberiom Coruncaniom; iní sa však pred ním snažili udržať Občianske právo v tajnosti a skôr len radiť tým, ktorí sa s nimi radili, než poučovať tých, ktorí sa chceli učiť.

58. Publius Papirius, ktorý zostavil kráľovské zákony v jednom traktáte, bol na prvom mieste medzi znalcami kráľovských zákonov; potom prišiel Appius Claudius, jeden z Decemvirov, ktorý sa najvýznamnejšie podieľal na zostavení Dvanástich tabuliek. Po ňom nasledoval ďalší Appius Claudius, ktorý bol nositeľom veľkej právnickej vzdelanosti a nazývali ho "Storuký", pretože vytýčil Appiovu cestu, postavil Klaudiov akvadukt a vyslovil názor, že Pyrrhus by nemal byť prijatý do mesta; hovorí sa tiež, že vypracoval formuláre žalôb v prípadoch neoprávneného zabratia majetku, pričom táto kniha už neexistuje. Ten istý Appius Claudius vymyslel písmeno R, z čoho vyplynulo, že z Valéziocov sa stali Valériovia a z Fúziocov Fúriovia.

59. Po nich prišiel Sempronius, muž vynikajúcej učenosti, ktorého rímsky ľud nazýval sofoV, teda "múdry", a ani pred ním, ani po ňom nebol nikto označený týmto titulom. Ďalším v poradí bol Gaius Scipio Nasica, ktorého senát nazval "Najlepším" a ktorému štát dal dom na Via Sacra, kde sa s ním dalo ľahšie poradiť. Potom prišiel Quintus Mucius, ktorý bol vyslaný ako vyslanec ku Kartágincom, kde mu položili dve kocky, jednu na mier a druhú na vojnu, a nechali na jeho úsudok, aby si vybral tú, ktorú si vyberie, a odniesol ju do Ríma; vzal si obe a povedal, že Kartáginci musia požiadať o tú, ktorej dajú prednosť.

60. Po nich prišiel Tiberius Coruncanius, ktorý, ako som už uviedol, bol prvým z profesorov práva, ale žiadne jeho dielo sa nezachovalo; jeho názory však boli veľmi početné a pozoruhodné. Ďalší v poradí Sextus Aelius, jeho brat Publius Aelius a Publius Atilius mali najväčší úspech pri poskytovaní poučenia, takže obaja Aeliovia sa stali aj konzulmi a Atilius bol prvou osobou, ktorej ľud udelil prívlastok "Učený". Ennius chváli aj Sexta Aelia a jeho knihu s názvom Tripertita, ktorá dodnes existuje a obsahuje akoby kolísku zákonov. Nazýva sa Tripertita, pretože obsahuje zákon dvanástich tabuliek, ku ktorému pridal jeho výklad, ako aj spôsob právneho konania. Pripisujú sa mu aj tri ďalšie knihy, ktorých autorstvo mu však niektorí autori upierajú. Katón do istej miery nasledoval týchto mužov. Následne prišiel Marcus Cato, hlava Porciánovho rodu, ktorého knihy sa zachovali; mnohé však napísal jeho syn, od ktorého sa odvodzuje pôvod ešte ďalších.

61. Po nich prišli Publius Mucius, Brutus a Manilius, ktorí založili občianske právo. Z nich Publius Mucius zanechal desať diel, Brutus sedem a Manilius tri; zachovali sa aj Maniliove písomné zväzky. Prví dvaja mali konzulskú hodnosť, Brutus bol prétor a Publius Mucius bol Pontifex Maximus.
62. Po nich prišli Publius Rutilius Rufus, ktorý bol konzulom v Ríme a prokonzulom Ázie, Paulus Virginius a Quintus Tubero, stoik, žiak Pansa, ktorý bol sám konzulom. V tom istom čase žil aj Sextus Pompeius, strýko Gnaea Pompeia z otcovej strany, a Caelius Antipater, ktorý písal historické diela, ale viac pozornosti venoval výrečnosti ako právnej vede. Bol tu aj Lucius Crassus, brat Publia Mucia, ktorý sa volal Mucianus a ktorého Cicero vyhlásil za najlepšieho debatéra zo všetkých právnikov.
63. Po nich prišiel Quintus Mucius, syn Publia, Pontifex Maximus, ktorý ako prvý kodifikoval občianske právo a zostavil ho v osemnástich knihách.
64. Muciových žiakov bolo veľmi veľa, ale najväčšiu autoritu mali Aquilius Gallus, Balbus Lucilius, Sextus, Papirius a Gaius Juventius; Servius vyhlásil, že najväčšiu autoritu medzi ľuďmi mal Gallus. Všetkých ich však spomína Servius Sulpicius, ale žiadny z ich spisov nie je takého druhu, aby sa všeobecne vyhľadával; a v skutočnosti sa ich diela zvyčajne vôbec nenachádzajú v rukách ľudí, hoci Servius ich použil vo svojich knihách, a práve preto sa spomienka na nich stále zachovala.
65. Servius, keď zastával prvé miesto v argumentácii, alebo ho v každom prípade zastával po Markovi Tulliovi, sa vraj obrátil na Quinta Mucia so žiadosťou o radu v záležitosti, na ktorej mal záujem jeho priateľ, a keďže veľmi nepochopil odpoveď, ktorú mu dal v súvislosti s právom, opýtal sa Quinta druhýkrát, a keď mu ten odpovedal a on stále nerozumel, Quintus Mucius ho pokarhal a povedal mu, že je to hanba pre neho, patricija, šľachtica a advokáta, že nepozná právo, ktoré je jeho povolaním. Servia sa táto výčitka tak dotkla, že sa venoval občianskemu právu a poučili ho najmä tí, o ktorých sme hovorili; učil ho Balbus Lucilius a veľa informácií získal aj od Galla Aquilia, ktorý býval v Cercine; z tohto dôvodu tam napísal mnohé zo svojich kníh, ktoré sa zachovali. Keď Servius zomrel počas svojej neprítomnosti na veľvyslanectve, rímsky ľud mu pred Rostrou postavil sochu, ktorá tam stojí dodnes pred Augustovou Rostrou. Zostalo po ňom veľa zväzkov, pretože zanechal takmer stoosemdesiat traktátov.
66. Po ňom prišli mnohí ďalší, z ktorých takmer všetci napísali knihy, a to: Alfenus Varus, Gaius, Aulus Ofilius, Titus Caesius, Aufidius Tuca, Aufidius Namusa, Flavius Priscus, Gaius Ateius, Pacuvius, Labeo, Antistius, otec

Labea Antistia, Cinna a Publicus Gellius. Z desiatich osem napísalo traktáty, ktoré Aufidius Namusa všetky spracoval do sto štyridsiatic kníh. Z týchto žiakov mali najväčšiu autoritu Alfenus Varus a Aulus Ofilius; Varus sa stal konzulom, ale Ofilius zostal v hodnosti jazdca; ten bol veľmi blízky cisárovi a zanechal po sebe mnoho diel o občianskom práve, ktoré položili základ väčšej časti tohto práva, pretože ako prvý napísal zákony o päťpercentnej dani a o súdnej právomoci. Bol tiež prvým, kto starostlivo systematizoval Edikt prétora, hoci pred ním Servius zanechal dve mimoriadne krátke knihy týkajúce sa Ediktu, ktoré boli adresované Brutovi.

67. V tom istom čase žil aj Trebatius, žiak Cornelia Maxima, a Aulus Cascellius, žiak Quinta Mucia Volusia, ktorý na počesť svojho učiteľa odkázal svoj majetok Publiovi Muciovi, vnukovi tohto učiteľa. Mal aj hodnosť kvestora, ale povýšenie odmietol, hoci mu Augustus ponúkol funkciu konzula. Spomedzi nich bol vraj Trebatius lepšie informovaný ako Cascellius, ale Cascellius bol údajne výrečnejší ako Trebatius, ale Ofilius bol učenejší ako obaja. Žiadne Cascelliove dielo sa nezachovalo, okrem jedného "Dobrého výroku", existuje však niekoľko Trebatiových diel, ale sú veľmi málo používané.

68. Po ňom prišiel Tubero, ktorý študoval u Ofilia. Bol to patricij a upustil od argumentácie v súdnych sporoch namiesto štúdia občianskeho práva, najmä preto, že obžaloval Quinta Ligaria pred Gaiom Caesarom a neuspel. Je to ten istý Quintus Ligarius, ktorý v čase, keď držal breh Afriky, nedovolil Tuberovi, ktorý bol chorý, pristáť a získať vodu, pre čo ho obvinil a Cicero ho obhajoval. Oratúra toho druhého, veľmi elegantná, ktorá má názov "Za Quinta Ligaria", sa zachovala. Tubero bol považovaný za najvzdelanejšieho v oblasti verejného aj súkromného práva a zanechal množstvo traktátov na obe témy. Mal afekt, že písal v antickom jazyku, a preto jeho diela nie sú populárne.

69. Po ňom boli najvyššou autoritou Ateius Capito, ktorý nasledoval Ofilia, a Antistius Labeo, ktorý študoval u všetkých, učil ho aj Trebatius. Z nich Ateius bol konzulom, ale Labeo odmietol prijať úrad, ktorý by z neho urobil dočasnú konzula, keď mu ho ponúkol Augustus; venoval však veľkú pozornosť právnickým štúdiám a celý rok si rozdelil tak, aby mohol byť šesť mesiacov v Ríme so svojimi žiakmi a zvyšných šesť mesiacov mohol byť neprítomný a svoj čas venovať písaniu kníh. Zanechal po sebe štyristo zväzkov, z ktorých sa mnohé ešte stále používajú. Títo dvaja založili akoby dve odlišné školy, pretože Ateius Capito zachoval zásady, ktoré ho učili, ale Labeo, ktorý sa z povahy svojho génia a spoliehal na vlastnú učenosť a ktorý sa venoval iným odvetviam poznania, urobil mnoho inovácií.

70. Massurius Sabinus vystriedal Ateia Capita a Nerva Labea; títo ešte viac prehĺbili spomínaný rozdiel medzi školami. Nerva bol tiež veľmi blízky cisárovi. Massurius Sabinus mal hodnosť jazdca a bol prvý, kto písal s verejnou autoritou, a po udelení tejto výsady mu ju udelil aj Tiberius Caesar.

71. A mimochodom môžeme poznamenať, že pred vládou Augusta právo verejne vyjadrovať svoje názory neudelili náčelníci štátu, ale každý, kto dôveroval svojim schopnostiam, dával odpovede tým, ktorí sa s ním radili, ale neotláčali na ne svoje pečate a veľmi často písali sudcom alebo tým, ktorí sa s nimi radili, aby dosvedčili svoje názory. Božský Augustus, aby umožnil autorite práva mať väčšiu váhu, najprv nariadil, že právnici môžu odpovedať v jeho mene; a odvtedy sa to začalo vyžadovať ako privilégium. Výsledkom bolo, že významný cisár Hadrián, keď ho istí muži s pretoriánskou hodnosťou požiadali o povolenie prednášať posudky, im v reskripte povedal, "že o toto povolenie netreba žiadať, ale že sa udeľuje ako právo; a preto ak má niekto dôveru v jeho vedomosti, má sa tešiť a môže sa pripraviť na to, že bude prednášať posudky ľudu".

72. Tiberius Caesar preto Sabinovi povolil, aby sa vyjadroval k ľudu. Keď dosiahol hodnosť jazdca, bol už v pokročilom veku, mal skutočne päťdesiat rokov, a nebol ani mužom s veľkými finančnými prostriedkami, ale z veľkej časti ho podporovali jeho žiaci.

73. Jeho nástupcom sa stal Gaius Cassius Longinus, syn Tuberovej dcéry, ktorá bola vnučkou Servia Sulpícia, a preto sa odvolával na Servia Sulpícia ako na svojho starého otca. Bol konzulom spolu s Quartinom počas Tiberiovej vlády a tešil sa veľkej autorite v štáte, kým ho cisár nevyhnal, a keď ho tento vyhnal na Sardíniu, Vespasián ho povolal späť do Ríma, kde zomrel.

74. Po Nervovi nastúpil Proculus a súčasne sa narodil ďalší Nerva, syn; bol tu aj ďalší Longinus, patriaci k jazdeckému rádu, ktorý neskôr dosiahol prétorstvo. Prokulova autorita však bola väčšia. Stúpenci týchto dvoch škôl sa označovali ako Cassiani a Proculeiani, pričom svoj pôvod odvodzovali od Capita a Labea.

75. Caelius Sabinus, ktorý mal väčší vplyv za Vespasiána, vystriedal Kasia; Pegasus vystriedal Prokula, ktorý bol prefektom mesta počas Vespasiánovej vlády; Priscus Javolenus vystriedal Caelia Sabina; Celsus vystriedal Pegasa; syn Celsus a Priscus Neratius, ktorí boli obaja konzulmi, nastúpili po svojom otcovi; (Celsus bol totiž konzulom druhýkrát), Aburnus Valens nastúpil po Javolenovi Priscovi spolu s Tuscinom, ako aj Salvius Julianus.

Tit. 3. O zákonoch, nariadeniach senátu a dávno zaužívaných zvykoch.

23. Papinianus, Definície, kniha I.

Zákon je všeobecné nariadenie; rozhodnutie ľudí vzdelaných v oblasti práva; obmedzenie trestných činov spáchaných buď dobrovoľne, alebo z neznalosti; alebo všeobecná povinnosť štátu.

(23) Marcianus, Inštitúcie, kniha I.

Rečník Demosthenes ho definoval takto. "Zákon je niečo, čo je vhodné, aby všetci ľudia dodržiavali, a to z mnohých dôvodov, najmä však preto, že každý zákon bol vymyslený Bohom a je jeho darom; je to nariadenie učeních ľudí; je to obmedzenie tých, ktorí sa buď dobrovoľne, alebo nedobrovoľne dopustili zločinu; je to tiež spoločná povinnosť štátu, podľa ktorého pravidiel by mali všetci, ktorí v ňom žijú, riadiť svoj život." Chrysius, stoický filozof s najväčšou erudíciou, začal knihu, ktorú napísal, takto: "Zákon je kráľovnou všetkých vecí, božských i ľudských. Mal by byť aj správcom, vodcom, vládcom dobrých i zlých ľudí, a tak byť meradlom všetkého, čo je spravodlivé a nespravodlivé, ako aj tých vecí, ktoré sú podľa prírody občianske, a predpisovať, čo sa má robiť, a zakazovať, čo sa nemá robiť."

23. Pomponius o Sabinovi, kniha XXV.

Zákony, ako uviedol Teofrastos, by sa mali ustanovovať s ohľadom na veci, ktoré sa často vyskytujú, a nie s ohľadom na tie, ktoré sa vyskytnú nečakane.

(23) Celsus, Digesty, kniha V.

Zákony sa nevytvárajú v súvislosti so záležitosťami, ktoré sa môžu vyskytnúť len v jednom prípade.

23. Ten istý, Digest, kniha XVII.

Zákony by totiž mali byť prispôsobené udalostiam, ktoré sa vyskytujú často a ľahko, a nie takým, ktoré sa vyskytujú zriedkavo.

(23) Paulus, O Plautiovi, kniha XVII.

V skutočnosti to, čo sa stane len raz alebo dvakrát, ako hovorí Teofrastos, zákonodarcovia vynechávajú.

1. Modestinus, Pravidlá, Kniha I.

Úlohou zákona je prikazovať, zakazovať a trestať.

2. Ulpián, O Sabínovi, kniha III.

Zákony nie sú stanovené pre jednotlivcov, ale na všeobecné účely.

3. Ten istý, O edikte, kniha XVI.

Senát môže bezpochyby prijímať zákony.

4. Julianus, Digest, kniha LIX.

Ani zákony, ani vyhlášky Senátu nemôžu byť napísané tak, aby zahŕňali všetky prípady, ktoré môžu kedykoľvek nastať; stačí však, ak zahŕňajú prípady, ktoré sa často vyskytujú.

5. The Same, Digest, Book XC.

A preto v tých zákonoch, ktoré sa prijímajú na prvom mieste, musí dať istejší výklad alebo konštrukciu najvýbornejší cisár.

6. Tá istá, Digest, kniha XV.

Všetky záležitosti nemožno osobitne zahrnúť do zákonov alebo dekrétov senátu, ale ak je ich zmysel v niektorom prípade jasný, ten, kto má právomoc v tejto veci, môže ho uplatniť aj na iné, ktoré sú podobné, a takýmto spôsobom vykonávať spravodlivosť.

7. Ulpián, O edikte kurulských aedilov, kniha I.

Ako totiž hovorí Pedius, vždy, keď je niečo zavedené zákonom, je dobrá príležitosť rozšíriť ho výkladom alebo určitou konštrukciou na iné veci, kde ide o rovnaký princíp.

8. Publius, O edikte, kniha LIV.

Ak bolo prijaté niečo, čo je v rozpore so zásadami zákona, nesmie sa uplatňovať v plnom rozsahu.

9. Julianus, Digesty, kniha XXVII.

V prípadoch, keď bolo zistené niečo, čo je v rozpore so zásadami práva, sa týmto právnym pravidlom nemôžeme riadiť.

10. Paulus, Jediná kniha o osobitnom práve.

Osobitné právo je právo, ktoré bolo zavedené z moci tých, ktorí ho ustanovili, proti princípu práva, z dôvodu nejakej osobitnej výhody.

11. Celsus, Digesty, kniha XXVI.

Poznať zákony neznamena poznať ich frazeológiu, ale ich platnosť a účinnosť.

12. Ten istý, Digest, kniha XXIX.

Zákony by sa mali vykladať liberálne, aby sa zachoval ich zámer.

13. Ten istý, Digest, kniha XXIII.

Ak sú pojmy zákona nejednoznačné, treba prijať ten význam, ktorý je bez rozporu; najmä ak z neho možno zistiť zámer zákona.

14. Julianus, Digest, kniha LV.

Princíp každého zákona, ktorý ustanovili naši predkovia, sa nedá uviesť.

15. Neratius, Pergameny, kniha VI.

Preto nie je potrebné hľadať dôvody tých zákonov, ktoré boli ustanovené; inak by sa mnohé pravidlá, ktoré sú na nich založené a ktoré sú teraz prijaté, zvrhli.

16. Ulpián, O edikte, kniha XXXV.

Keď zákon odpúšťa niečo, čo je minulosťou, zakazuje to do budúcnosti.

17. Paulus, O Plautiovi, kniha IV.

Záležitosti, ktoré mali vždy určitý výklad, by sa v žiadnom prípade nemali meniť.

18. Celsus, Digesty, kniha IX.

Nie je vhodné bez zohľadnenia celého zákona rozhodnúť alebo vyjadriť sa k niektorej jeho časti.

19. Modestinus, Názory, kniha VIII.

Žiadna právna zásada ani zhovievavá konštrukcia spravodlivosti nedovoľuje, aby sa veci, ktoré boli zavedené pre blaho ľudstva, vykladali tak prísne, že by im to spôsobilo ťažkosti.

20. Paulus, Otázky, kniha IV.

Na výklade nedávnych zákonov bývalými zákonmi nie je nič nové.

21. Tertulián, Otázky, kniha I.

Preto z dôvodu, že je zvykom vykladať nedávne zákony podľa predchádzajúcich zákonov, treba vždy vychádzať z toho, že zásady zákonov sa vzťahujú na osoby alebo veci, ktoré môžu mať kedykoľvek podobný charakter.

22. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha V.

Nedávne zákony sa vzťahujú na predchádzajúce zákony, pokiaľ im neodporujú; a to možno preukázať mnohými dôvodmi.

23. To isté, na Lex Cincia.

Robiť to, čo zákon zakazuje, je porušením zákona, a každý, kto obchádza zmysel zákona bez toho, aby nedodržel jeho slová, je vinný z podvodu proti nemu.

24. Ulpián, O edikte, kniha IV.

Podvod proti zákonu je spáchaný vtedy, keď sa vykoná niečo, čo zákon nechcel, aby sa vykonalo, ale absolútne to nezakázal; a rozdiel medzi podvodom proti zákonu a jeho porušením je rozdiel medzi prejavom a názorom.

25. Ten istý, O Lex Julia et Papia.

Cisár je oslobodený od pôsobenia zákona, a hoci cisárovná mu nepochybne podlieha, cisári jej spravidla udeľujú rovnaké výsady, aké majú oni sami.

26. Julianus, Digest, kniha XCIV.

V prípadoch, keď neexistujú písané zákony, treba dodržiavať to, čo sa ustálilo zvyklosťami a obyčajami, a ak v nich niečo chýba, treba dodržiavať to, čo je im najbližšie a čo z nich vyplýva; a ak ani to neexistuje, treba sa riadiť zákonom, ktorý používa mesto Rím.

27. Starodávny zvyk nie je nesprávne dodržiavaný ako zákon (a to je to, čo sa nazýva zákon ustanovený zvykom). Ved' ako nás samotné zákony neobmedzujú z iného dôvodu, než preto, že sú prijaté rozhodnutím ľudu ? ved' je len správne, aby to, čo ľud schválil bez toho, aby to bolo napísané, zaväzovalo všetky osoby ? ved' aký je rozdiel v tom, či ľud prejavil svojvôľu hlasovaním, alebo skutkami a činmi? Preto bolo tiež najsprávnejšie prijaté pravidlo, že zákony sa rušia nielen hlasovaním zákonodarcu, ale aj nepoužívaním na základe tichého súhlasu všetkých.

28. Ulpián, O úrade prokonzula, kniha I.

Je obvyklé, že v záležitostiach, ktoré nie sú zapísané písomne, sa ako zákon dodržiava dlhoročný zvyk.

29. To isté, kniha IV.

Keď sa zdá, že niekto je presvedčený o zvyku mesta alebo provincie, myslím si, že by sa malo najprv zistiť, či bol tento zvyk potvrdený súdnym dekrétom po tom, čo bol sporný.

30. Hermogenianus, Epitomes of Law, Book I.

Pravidlá, ktoré boli schválené dlhoročným zvykom a ktoré sa dodržiavajú už dlhé roky, akoby na základe tichej dohody občanov, nie je potrebné dodržiavať menej ako zákony, ktoré boli spísané.

31. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

A skutočne, zákon tohto druhu má väčšiu autoritu z toho dôvodu, že bol schválený v takom rozsahu, že nie je potrebné ho písomne zverejňovať.

32. Kallistratos, Otázky, kniha I.

Pri skúmaní výkladu zákona sa musí v prvom rade zistiť, aké pravidlo sa v štáte v minulosti používalo v prípadoch rovnakého druhu, pretože zvyk je najlepším vykladačom zákonov.

33. Rovnaké, otázky, kniha I.

Náš cisár Severus totiž v reskripte uviedol, že v otázkach pochybností vyplývajúcich zo zákonných ustanovení má mať silu zákona zvyk alebo autorita rozhodnutí, ktoré sa vždy rozhodovali rovnakým spôsobom.

34. Celsus, Digesty, kniha XXIII.

To, čo bolo najprv zavedené nie na základe nejakého pravidla, ale omylom, a potom bolo potvrdené zvyklosťou, nemá prednosť v iných podobných prípadoch.

35. Modestinus, Pravidlá, Kniha I.

Takto bolo všetko právo buď vytvorené na základe dohody, alebo ustanovené na základe nevyhnutnosti, alebo potvrdené zvyklosťou.

36. Ulpián, Inštitúcie, kniha II.

Preto všetko právo spočíva buď v nadobudnutí, zachovaní alebo zmenšení práva, pretože sa týka spôsobu, akým sa niečo stáva vlastníctvom osoby, alebo ako si to môže zachovať alebo svoje práva, alebo ako ich môže odcudziť alebo stratiť.

Tit. 4. O ústavách cisárov.

37. Ulpián, Inštitúcie, kniha I.

Čokoľvek cisár nariadi, má silu zákona, pretože kráľovským nariadením, ktoré bolo vydané v súvislosti s jeho zvrchovanosťou, mu ľud udelil všetku svoju moc a autoritu.

38. Preto všetko, čo cisár nariadi listom nad svojím podpisom, bez ohľadu na to, či rozhodol po preskúmaní, alebo tak urobil bez súdneho posúdenia, alebo to nariadil prostredníctvom ediktu, má silu zákona; a tie sa všeobecne označujú ako ústavy.

39. Medzi poslednými sú niektoré, ktoré sú zvláštne a nemajú sa používať ako precedensy; pretože čokoľvek cisár niekomu udelil ako odmenu za zásluhy, alebo keď uložil trest, alebo ul' avil osobe mimoriadnym spôsobom, to sa nevz'ahuje na danú stranu.

40. Ulpianus, Trusty, kniha IV.

Pri prijímaní nových zákonov by sa mali zjavne objaviť dôkazy o prospešnosti, ktoré by odôvodňovali odklon od zákona, ktorý sa dlhodobo považoval za spravodlivý.

41. Javolenus, Listy, kniha XIII.

Každú cisárovu priazeň, ktorá v skutočnosti pochádza z jeho Božej zhovievavosti, by sme mali interpretovať čo najliberálnejšie.

42. Modestinus, Výhovorky, kniha II.

Nedávne ústavy majú väčšiu autoritu ako tie, ktoré im predchádzali.

Tit. 5. O stave P'udí.

43. Gaius, Inštitúcie, kniha I.

Všetky zákony, ktoré používame, sa vz'ahujú buď na osoby, veci alebo činy.

44. Hermogenianus, Epitomes of Law, Book I.

Preto, keďže celé právo bolo ustanovené kvôli ľuďom, budeme hovoriť najprv o stave osôb a potom o ostatných veciach, pričom budeme dodržiavať poradie večného ediktu a pridáme k nim tituly, ako sú usporiadané a s nimi spojené, pokiaľ to vec dovoľí.

45. Gaius, Inštitúcie, kniha I.

Hlavné rozdelenie práva osôb je nasledovné: všetci ľudia sú buď slobodní, alebo otroci.

46. Florentinus, Inštitúcie, kniha IX.

Sloboda je prirodzená moc robiť čokoľvek, čo si ktokoľvek želá, pokiaľ mu v tom nie je nejakým spôsobom zabránené, silou alebo zákonom.

47. Otroctvo je inštitúcia práva národov, prostredníctvom ktorej môže ktokoľvek v rozpore s prirodzenosťou podriaďovať jedného človeka kontrole druhého.

48. Otroci sa tak nazývajú z toho dôvodu, že vojenský velitelia mali vo zvyku predávať svojich zajatcov, a tak si ich chrániť namiesto toho, aby ich usmrtili.

49. Nazývajú sa mancipia, pretože ich vzali do rúk nepriatelia.

50. Marcianus, Inštitúcie, kniha I.

Jeden stav je spoločný pre všetkých otrokov, ale z osôb, ktoré sú slobodné, sa niektorí takými narodí a iní sú manumitovaní.

51. Otroci sa dostávajú do nášho vlastníctva buď na základe občianskeho práva, alebo práva národov. Deje sa tak na základe občianskeho práva, keď každý, kto má viac ako dvadsať rokov, dovoľí, aby ho predali kvôli podielu na jeho vlastnej cene. Otroci sa stávajú naším vlastníctvom podľa práva národov, keď sú buď odňatí nepriateľovi, alebo sa narodí z našich otrokyn.

52. Slobodnými sa rodia osoby, ktoré sa narodili zo slobodnej matky, a stačí, aby bola slobodná v čase, keď sa jej dieťa narodilo, aj keď mohla byť otrokyňou, keď počala; a na druhej strane, ak bola slobodná, keď počala, a bola otrokyňou, keď porodila, bolo stanovené, že jej dieťa sa rodí slobodné, a nezáleží ani na tom, či počala v zákonnom manželstve alebo pri promiskuitnom styku; pretože nešťastie matky by nemalo byť zdrojom ujmy pre jej nenarodené dieťa.

53. Preto vznikla nasledujúca otázka: Ak sa tehotná otrokyňa, ktorá bola manumitovaná a potom sa opäť stala otrokyňou, alebo po vyhnaní z mesta porodí dieťa, či má byť toto dieťa slobodné alebo otrocké? Bolo veľmi správne stanovené, že sa narodilo slobodné; a že pre dieťa, ktoré sa nenarodilo, stačí, aby jeho matka bola slobodná počas prechodného obdobia.

54. Gaius, Inštitúcie, kniha I.

Oslobodení sú tí, ktorí boli manumitovaní zo zákonného otroctva.

55. Paulus, O podieloch udelených deťom odsúdených osôb.

O dieťa v matkinom lone sa staráme, akoby už existovalo, kedykoľvek ide o jeho vlastný prospech; hoci pred narodením nemôže byť nikomu inému na úžitok.

56. Papinianus, Otázky, kniha III.

Cisár Titius Antoninus v reskripte uviedol, že postavenie detí nemôže byť dotknuté z dôvodu nesprávne vyhotovenej listiny.

57. To isté, Otázky, kniha XXXI.

V mnohých častiach nášho práva je postavenie žien horšie ako postavenie mužov.

58. Ulpianus, o Sabinovi, kniha I.

Bola položená otázka, ku ktorému pohlaviu máme hermafrodita priradiť? A ja som toho názoru, že jeho pohlavie by sa malo určiť podľa toho, ktoré u neho prevláda.

59. Paulus, Názory, kniha XVIII.

Paulus zastával názor, že dieťa, ktoré bolo počaté počas života svojho starého otca, kým tento nevedel o spojení so svojou dcérou, hoci sa narodilo po smrti svojho starého otca, nie je zákonným synom toho, ktorým bolo splodené.

60. Ten istý, Názory, kniha XIX.

V súčasnosti sa na základe autority toho najučenějšího muža Hippokrata všeobecne tvrdí, že dokonale formované dieťa sa môže narodiť v siedmom mesiaci, a preto je stanovené, že dieťa, ktoré sa narodí v zákonnom manželstve po siedmom mesiaci, je legitímne.

61. Hermogenianus, Epitomes of Law, Book I.

Otrok, ktorého jeho pán zanechal napospas osudu pri súdnom procese v prípade odsúdenia na trest smrti, sa nestáva slobodným ani v prípade, že by bol oslobodený.

62. Paulus, Sentencie, kniha IV.

Tieto bytosti nie sú deti, ktoré sa narodia v nejakom tvare, ktorý je v rozpore s podobou ľudského rodu; ako napríklad, keď žena porodí niečo obludné alebo neprirodzené. Dieťa, ktoré má viac ako bežný počet ľudských údov, sa však zdá byť do istej miery úplne sformované, a preto ho možno zaradiť medzi deti.

63. Tryphoninus, Spory, kniha X.

Otrokyňa menom Arescusa bola vyhlásená za slobodnú, ak porodí tri deti; pri prvom pôrode mala jedno dieťa a pri druhom tri. Vznikla teda otázka, ktoré z uvedených detí je slobodné? Podmienku, na ktorej závisela jej sloboda, musela splniť žena, a nebolo pochyb o tom, že posledné dieťa sa narodilo slobodné; príroda totiž nedovoľuje, aby z matkinho lona vyšli dve deti súčasne, jedným pohybom, takže keďže poradie pôrodov je neisté, nie je zrejmé, ktoré z nich sa narodilo v otroctve a ktoré slobodné. Preto ak bola podmienka splnená v okamihu začiatku pôrodu,

a to, že sa dieťa narodí zo slobodnej ženy, je to to, ktoré sa narodilo ako posledné, rovnako ako keby bola splnená akákoľvek iná podmienka uložená slobode ženy v okamihu jej pôrodu; napríklad, že má byť manumitovaná pod podmienkou, že dá desaťtisíc sesterciov dedičovi alebo Titiovi; a v okamihu, keď sa narodila, splnila túto podmienku prostredníctvom niekoho iného; nevyhnutne by platilo, že už bola slobodnou ženou, keď porodila dieťa.

64. Ulpián, Spory, kniha VI.

To isté by sa malo stať, keby Arescusa najprv porodila dve deti a potom by porodila dvojčatá, pretože treba predpokladať, že obe sa nerodia slobodné, ale len to, ktoré sa narodilo ako posledné. Táto otázka je však skôr otázkou skutkovou než právnou.

65. Ten istý, O edikte, kniha XXII.

Podľa ústavy cisára Antonína sa všetci, ktorí žili v rímskom svete, stali rímskymi občanmi.

66. Ten istý, o Sabinovi, kniha XXVII.

Cisár Hadrián v reskripte adresovanom Publiciovi Marcellovi stanovil, že ak slobodná žena po odsúdení na smrť v tehotenstve porodí dieťa, bude slobodné, a že je zvykom držať ju, kým neporodí. Taktiež v prípade, že žena, ktorá počala v zákonnom manželstve, je interdiktovaná od ohňa a vody, dieťa, ktoré porodí, je rímskym občanom a zostáva pod kontrolou svojho otca.

67. Celsus, Digesty, kniha XXIX.

Keď sa deti narodia v zákonnom manželstve, nasledujú stav otca, ale deti počaté pri promiskuitnom styku nasledujú stav matky.

68. Ulpián, o Sabinovi, kniha XXXVIII.

Každý, kto sa stane nepríčetným, si zachováva postavenie a hodnosť, ktorú predtým zastával, a tiež svoju právomoc a autoritu; rovnako ako si zachováva vlastníctvo svojho majetku.

69. Modestinus, Pravidlá, kniha VII.

Ak sa slobodný predá a potom je manumitovaný, nezískava späť svoj pôvodný stav, ktorého sa zbavil, ale patrí do triedy slobodných.

70. Ten istý, Názory, kniha XII.

Herennius Modestinus zastával názor, že ak otrokyňa porodila dieťa v čase, keď mala byť podľa podmienok donácie, ktorou sa disponovalo, manumitovaná; keďže bola podľa cisárskej ústavy slobodná, dieťa, ktoré sa z nej narodilo, je slobodné.

71. Ten istý, Pandekty, kniha I.

Výraz "počatý pri promiskuitnom styku" sa vzťahuje na tých, ktorí nemôžu preukázať, kto je ich otcom, alebo ak tak môžu urobiť, nie je to ich zákonný otec, a títo sa nazývajú nepraví, od spora.

72. Ulpían, O Sabínovi, kniha XXVII.

Podľa prirodzeného zákona dieťa narodené zo zákonného manželstva nasleduje matku, ak osobitný zákon neustanovuje inak.

73. Ten istý, O Lex Julia et Papia, kniha I.

Za slobodného by sme mali považovať toho, kto bol za takého vyhlásený právoplatne, aj keď je v skutočnosti slobodným človekom; a to z toho dôvodu, že čokoľvek je súdne určené, je považované za pravdu.

74. Julianus, Digesty, kniha LXIX.

Nenarodené deti sa podľa takmer všetkých ustanovení občianskeho práva chápu ako už existujúce, pretože na ne právne prechádzajú majetky, a ak je tehotná žena zajatá nepriateľom, jej dieťa má právo postliminium a vyplýva to aj zo stavu otca, resp. matky. Okrem toho, ak je tehotná otrokyňa ukradnutá, aj potom, čo sa mohla narodiť v

rukách nadobúdateľa v dobrej viere, jej dieťa ako ukradnutý majetok sa nenadobúda užívaním. Z toho vyplýva, že aj manumitovaný otrok, pokiaľ sa jeho patrónovi môže narodiť syn, sa považuje za otroka, ktorý má podľa zákona rovnaké postavenie ako tí, ktorí majú živých patrónov.

75. Ulpián, Názory, kniha V.

Ak človek prizná, že je slobodný, jeho patrón ho nemôže urobiť slobodným ani tým, že ho adoptuje.

Tit. 6. O tých, ktorí sú sami sebe pánmi, a o tých, ktorí sú pod kontrolou iných.

76. Gaius, Inštitúcie, kniha I.

Nasleduje ďalšie rozdelenie osôb podľa zákona, z ktorých niektoré sú svojimi vlastnými pánmi a niektoré podliehajú kontrole iných. Teraz sa budeme zaoberať tými, ktorí podliehajú kontrole iných; ak totiž vieme, kto sú tieto osoby, hneď pochopíme, kto sú tí, ktorí sú svojimi vlastnými pánmi. Preskúmajme teda tých, ktorí sú pod kontrolou iných.

77. Otroci sú teda pod mocou svojich pánov a táto moc je odvodená zo zákona národov, pretože si môžeme všimnúť, že takmer u všetkých národov majú páni nad svojimi otrokmi moc života a smrti a všetko, čo získa otrok, získava jeho pán.

78. V súčasnosti však nie je dovolené, aby sa osoby žijúce pod rímskou nadvládou dopúšťali krutého zaobchádzania so svojimi otrokmi, ktoré je kruté alebo bez príčiny uznanej zákonom. Podľa konštitúcie božského Antonína totiž každý, kto zabije svojho otroka bez príčiny, bude potrestaný rovnako prísne ako ten, kto zabije otroka iného; neprimeranú prísnosť pánov potláča aj konštitúcia toho istého cisára.

79. Ulpián, O úrade prokonzula, kniha VIII.

Ak je pán krutý voči svojim otrokom a núti ich k rozkošníctvu alebo k hanebnému porušovaniu, postup, ktorý má zvoliť predsedajúci sudca, prezrádza reskript božského Pia adresovaný Júliusovi Marcianovi, prokonzulovi

Baetiky. Toto sú podmienky tohto reskriptu: "Je správne, aby moc pánov nad ich otrokmi zostala neporušená a aby nikto nebol zbavený svojho práva; je však v záujme samotných pánov, aby sa úľava od krutosti, hladu alebo neznesiteľnej ujmy neodopierala tým, ktorí o ňu oprávnené prosia. Preto sa oboznám so sťažnosťami tých otrokov Júlia Sabina, ktorí sa utiekli o útočisko k cisárskej soche; a ak zistíš, že sa s nimi zaobchádzalo prísnejšie, než bolo vhodné, alebo že boli vystavení hanebným urážkam, prikáž ich predať za takých podmienok, aby sa nemohli vrátiť do moci svojho pána; a ak poruší túto moju konštitúciu, daj mu na vedomie, že bude prísnejšie potrestaný." Aj božský Hadrián vykázal na päť rokov istú matrónu menom Umbrícia, pretože sa k svojim otrokyniam správala z veľmi banálnych dôvodov kruto.

80. Gaius, Inštitúcie, kniha I.

Aj naše deti, ktoré sa narodili v zákonnom manželstve, sú pod našou kontrolou, čo je zákon vlastný rímskym občanom.

81. Ulpián, Inštitúcie, kniha I.

Niektorí rímski občania sú otcovia rodín, iní sú synovia rodín, niektorí sú matky rodín, iní sú dcéry rodín. Otcami rodín sú tí, ktorí sú sami sebe páni, bez ohľadu na to, či dosiahli pubertu alebo nie; rovnako tí, ktorí sú pod kontrolou iných, sú buď matkami rodín, alebo synmi či dcérami rodín. Lebo každé dieťa, ktoré sa narodí mne a mojej manželke, je pod mojou kontrolou; aj dieťa narodené môjmu synovi a jeho manželke, teda môj vnuk a vnučka, sú tiež pod mojou kontrolou, rovnako ako môj pravnuk a pravnučka, a tak ďalej, pokiaľ ide o ostatných potomkov.

82. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXXVI.

Vnuci po smrti svojho starého otca zvyčajne prechádzajú pod kontrolu jeho syna, teda vlastného otca. Podobne aj pravnuci a ďalší potomkovia prechádzajú pod kontrolu syna, ak žije a zostáva v rodine, alebo pod kontrolu ascendentu, ktorý ich predchádza v autorite. Toto je tiež zákon nielen o prirodzených deťoch, ale aj o tých, ktoré boli adoptované.

83. Ten istý, O Sabinovi, kniha IX.

Synom rozumieme dieťa mužského pohlavia, ktoré sa narodilo mužovi a jeho manželke. Ak však predpokladáme, že manžel bol neprítomný, napríklad po dobu desiatich rokov, a po návrate nájde vo svojom dome ročné dieťa, náš názor sa zhoduje s Juliánovým, že to nie je syn manžela. Napriek tomu by sa podľa Juliána nemalo tolerovať, aby muž, ktorý žil neustále so svojou manželkou, odmietol uznať, že jeho syn nie je jeho vlastný. Mne sa však zdá (a to tvrdí aj Scaevola), že ak by sa ukázalo, že muž nejaký čas nežil so svojou ženou pre chorobu alebo z iného dôvodu, alebo ak bol v takom zlom zdravotnom stave, že nemohol splodiť potomka, dieťa narodené v jeho dome, hoci to bolo známe susedom, nie je jeho synom.

84. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXV.

Ak bol otec odsúdený na trest, ktorým buď stratil občianstvo, alebo bol odsúdený na trest odňatia slobody, nie je pochýb o tom, že jeho vnuk nahradí jeho syna.

85. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXVI.

Ak je otec nepríčetný, jeho dieťa zostáva pod jeho kontrolou. Rovnaký prípad je so všetkými ascendentmi, ktorí majú deti podliehajúce ich moci, pretože právo otcovskej kontroly bolo ustanovené zvyklosťou, nikto nemôže prestať mať osoby pod ňou, okrem prípadov, keď sú deti oslobodené od nej, ako je to za určitých okolností, a nie je žiadna pochybnosť o tom, že stále zostávajú pod jeho mocou. Z tohto dôvodu si otec pod svojou kontrolou ponecháva nielen tie deti, ktoré splodil pred tým, ako sa stal nepríčetným, ale aj všetky, ktoré boli počaté pred tým, ako sa rozvinula jeho nepríčetnosť, a narodili sa počas jej trvania. Okrem toho, ak jeho manželka počne dieťa v čase, keď je nepríčetný, treba zvažovať, či sa dieťa narodí pod jeho kontrolou, alebo nie; pretože hoci sa nepríčetný nemôže oženiť, stále si môže zachovať svoj manželský stav; a keďže je to tak, bude mať svojho syna pod svojou kontrolou. Podobne, ak sa jeho manželka stane nepríčetnou, dieťa, ktoré počala pred svojou nepríčetnosťou, sa narodí pod jeho kontrolou; ak sa však počalo v čase, keď bola nepríčetná a jej manžel nebol, nepochybne sa narodí pod jeho kontrolou z dôvodu, že manželstvo stále existuje. Ak sú však manžel aj manželka nepríčetní a ona potom počne dieťa, narodí sa pod kontrolou svojho otca; predpokladá sa totiž, že nepríčetným osobám ešte zostáva určitá vôľa; a keďže manželský vzťah trvá, kým je jeden alebo druhý nepríčetný, trvá aj vtedy, keď sú obaja v takomto stave.

86. Okrem toho si nepríčetný otec zachováva svoju otcovskú autoritu do takej miery, že všetko, čo jeho syn nadobudne, patrí jemu.

87. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XVI.

Vo všetkých záležitostiach týkajúcich sa verejného záujmu syn rodiny nahrádza otca rodiny, napríklad ak vykonáva funkciu sudcu alebo je vymenovaný za opatrovníka.

88. Ulpián, O Lex Julia et Papia, kniha IV.

Ak sudca rozhodne, že dieťa má byť vychovávané alebo vyživované, malo by platiť, že musí byť s určitosťou zistené, či ide o jeho syna alebo nie; rozhodnutie o výživnom nemôže prejudikovať pravdu.

89. Modestinus, Pandekty, kniha I.

Nemanželské alebo emancipované deti nemožno zveriť do otcovskej moci proti ich súhlasu.

Tit. 7. O adopciách a emancipáciách a iných spôsoboch zrušenia otcovskej moci.

90. Modestinus, Pravidlá, kniha II.

Synovia rodín nevznikajú len prirodzene, ale aj adopciou.

91. Pojem "adopcia" má všeobecný význam a zahŕňa dva druhy, z ktorých jeden sa nazýva adopcia a druhý arogancia. Synovia rodín sú adoptovaní; tí, ktorí sú sami sebe pánmi, sú arogovaní.

92. Gaius, Inštitúcie, kniha I.

Adopcia sa vo všeobecnosti uskutočňuje dvoma spôsobmi: buď z poverenia cisára, alebo na základe príkazu sudcu. Z moci cisára adoptujeme tých, ktorí sú vlastnými pánmi; a tento druh adopcie sa nazýva arogancia, pretože toho, kto adoptuje, sa pýtame, teda vypočúvame, či chce, aby strana, ktorú sa chystá adoptovať, bola jeho zákonným synom; a toho, kto je adoptovaný, sa pýtajú, či to trpí, Adoptujeme na príkaz sudcu tých, ktorí sú pod

otcovskou kontrolou, či už v prvom stupni detí, ako sú syn a dcéra, alebo v tom, ktorý je vzdialenejší, ako vnuk a vnučka a pravnuk a pravnučka.

93. Obidva druhy adopcie majú jednu spoločnú vlastnosť, a to, že adoptovať môžu aj tí, ktorí nie sú schopní plodiť deti, ako napríklad eunuchovia.

94. Adopcia uskutočnená prostredníctvom cisára je zvláštna v tom, že ak sa niekto, kto má deti pod svojou kontrolou, vzdá arogancie, sám podlieha nielen autorite svojho adoptívneho otca, ale aj jeho deti a vnúčatá prechádzajú pod kontrolu prvého.

95. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Ak sa syn rodiny stane konzulom alebo guvernérom, môže byť emancipovaný alebo daný na adopciu pred ním samým.

96. Modestinus, Pravidlá, kniha II.

Neratius zastáva názor, že sudca, pred ktorým možno podať žalobu, môže emancipovať svoje vlastné deti alebo ich dať na adopciu pred seba.

97. Celsus, Digesty, kniha XXVIII.

Pri osvojení sa zohľadňuje vôľa len tých strán, ktoré sú ich vlastnými pánmi; ak však deti dávajú do osvojenia ich otcovia, musí sa zohľadniť vôľa oboch strán, pričom sa buď dá súhlas, alebo sa nenamieta.

98. Paulus, O edikte, kniha XXXV.

Keď je osoba adoptovaná ako vnuk, ako keby sa narodila synovi, vyžaduje sa súhlas syna; a tento názor vyslovil aj Julián.

99. Celsus, Digesty, kniha XXXIX.

Pri osvojení nie je na tento účel potrebný súhlas tých, ktorí budú spojení osvojením.

100. Modestinus, Pravidlá, kniha II.

Predtým platilo, že autorita kurátora nemôže zasiahnuť v prípade arogancie, ale toto bolo veľmi správne zmenené božským Klaudiom.

101. Ulpián, O Sabínovi, kniha I.

Aj slepec si môže adoptovať a byť adoptovaný.

102. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Keď si niekto osvojí vnuka, akoby sa narodil jeho vlastnému synovi, nad ktorým má kontrolu, so súhlasom tohto syna, nestáva sa riadnym dedičom svojho starého otca; keďže po smrti starého otca sa dostáva akoby pod kontrolu svojho otca.

103. Ten istý, O Sabinovi, kniha IV.

Ak si niekto, kto má syna, osvojí osobu ako vnuka, akoby bol synom jeho syna, a ten s tým nesúhlasí; ak starý otec zomrie, osvojený vnuk sa nedostane pod správu syna.

104. Ulpián, O Sabínovi, kniha XIV.

Ten, kto je oslobodený od otcovskej moci, nemôže byť neskôr opäť čestne podriadený otcovskej moci inak ako adopciou.

105. Papinianus, Otázky, kniha XXXVI.

Podľa takmer všetkých právnych zásad, keď sa moc adoptívneho otca raz skončí, nezostane po nej žiadna stopa; a dokonca aj otcovská dôstojnosť získaná adopciou sa po ukončení vzťahu stráca.

106. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Vnuk počatý a narodený pod kontrolou svojho adoptívneho starého otca tiež stráca všetky svoje práva emancipáciou.

107. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXVI.

Keď je otec rodiny adoptovaný, všetok majetok, ktorý mu patrí, a všetok majetok, ktorý môže nadobudnúť, prechádza tichým právnym účinkom na adoptívneho otca; okrem toho jeho deti, ktoré sú pod jeho kontrolou, ho nasledujú, ako aj tie, ktoré sa môžu vrátiť zo zajatia podľa práva postliminum, a tie, ktoré sa nenarodili v čase, keď bol arogovaný, sa podobným spôsobom dostávajú pod kontrolu arogátora.

108. Ak má človek dvoch synov a vnuka od jedného z nich a chce si osvojiť vnuka ako narodeného od druhého syna, môže tak urobiť, ak ho osamostatní a osvojí si ho, akoby sa narodil druhému synovi, lebo to urobí, akoby bol cudzí, a nie jeho starý otec; a z akéhokoľvek dôvodu si môže osvojiť každého, kto sa narodil od cudzieho, môže si ho osvojiť, akoby sa narodil od iného syna.

109. Pri arogancii je potrebné zistiť, či arogant nemá menej ako šesťdesiat rokov, pretože ak má, mal by sa radšej venovať plodeniu detí; ak skutočne neexistuje choroba, slabosť alebo iný oprávnený dôvod na aroganciu, ako napríklad ak si chce adoptovať nejakú osobu, ktorá je s ním príbuzná.

110. Opäť platí, že nikto by si nemal prisvojovať niekoľko detí, ak na to nemá dobrý dôvod. Nemal by si osvojiť ani slobodného človeka iného človeka, ani nikoho staršieho, ako je on sám.

111. Javolenus, O Cassiovi, kniha VI.

Adopcia sa totiž môže uskutočniť len s osobami, medzi ktorými môže existovať prirodzený vzťah otca a syna.

112. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXVI.

Ktokoľvek, kto vykonáva úrad poručníka alebo má poručníctvo nad iným, nesmie si ho privlastniť, pokiaľ je maloletý mladší ako dvadsaťpäť rokov, z obavy, že by si ho privlastnil, aby sa vyhol skladaniu účtov. Musí sa tiež skúmať, či dôvod arogancie nie je nehanebný.

113. Arogancia poručníkov je povolená len tým, ktorí si ich osvojili na základe prirodzeného príbuzenstva alebo veľkej náklonnosti; ostatným je zakázaná, aby sa nedostala do moci poručníkov a nezrušila sa ich dôvera a aby sa nezrušila náhrada vykonaná rodičom.

114. V prvom rade je potrebné zistiť výšku majetku poručenca, ako aj majetok osoby, ktorá si ho želá osvojiť, aby sa porovnaním týchto dvoch údajov dalo usúdiť, či by bolo osvojenie pre poručenca výhodné. Potom by sa mal preskúmať spôsob života osoby, ktorá si želá priviesť poručenca do svojej rodiny, a po tretie, musí sa zväžiť jej vek, aby sa zistilo, či by nebolo lepšie venovať sa plodeniu detí, než priviesť pod svoju správu niekoho, kto patrí do inej rodiny.

115. Okrem toho by sa malo zväžiť, či by sa tomu, kto už má jedno alebo viac detí, malo povoliť adoptovať ďalšie, aby sa nezmenšili očakávania tých, ktorí boli splodení v zákonnom manželstve, ktoré si každé dieťa pripravuje úctivým správaním, alebo či by takto adoptovaný poručník nedostal menej, ako si zaslúži.

116. Niekedy sa povoľuje adopcia dieťaťa, ktoré je bohatšie, chudobnou osobou, ak táto osoba žije úplne umiernené alebo ak je jej náklonnosť čestná a verejne známa.

117. V takýchto prípadoch je však zvykom poskytnúť zábezpeku.

118. Marcellus, Digest, kniha XXVI.

Keď totiž niekto chce arogovať poručníka, ak preukáže, že má na to dobrý dôvod v iných ohľadoch, môže byť vypočutý len vtedy, ak dá verejnemu otrokovi záväzok, ktorým sa zaviazne, "že vráti všetok majetok svojho poručníka, ktorý sa môže dostať do jeho vlastníctva, osobám, ktoré by mali nárok na uvedený majetok, keby arogovaná strana zostala vo svojom pôvodnom stave".

119. Ulpián, O Sabínovi, kniha XXVI.

Týmito slovami o záväzku, ktorý musí poskytnúť odstupujúca strana, "tým, ktorí majú nárok na uvedený majetok", nie je pochýb o tom, že bol určený na zahrnutie všetkých manumencií vykonaných druhým závetom; a najmä v prípade, keď bol otrok nahradený ako dedič, a tiež na ochranu záujmov odkazovníkov.

120. Ak sa táto záruka neposkytne, voči arogantovi sa uplatní spravodlivá žaloba.

20. Marcellus, Digesty, kniha XXVI.

Táto väzba sa stáva účinnou, ak zverenec zomrie pred dosiahnutím veku pohlavnej dospelosti.

121. Aj keď je oddelenie uvedené ako mužské, rovnaký postup sa musí uplatniť aj v prípade ženského oddelenia.

122. Gaius, pravidlá.

Ženy totiž môžu byť arogantné na základe cisárskeho nariadenia.

123. Ulpián, O Sabínovi, kniha XXVI.

Ak arogant zomrie a zanechá maloletého adoptívneho syna, ktorý zomrie pred dosiahnutím dospelosti, budú za to zodpovední dedičia aroganta? Treba konštatovať, že dedičia sú povinní vydať aj majetok aroganta a okrem toho aj štvrtý diel dedičstva.

124. Vyvstáva otázka, či môže arogátor nahradiť osvojeného maloletého syna iným dedičom? Domnievam sa, že substitúciu nemožno pripustiť, iba ak vo vzťahu k štvrtej časti majetku jeho adoptívneho otca, na ktorú má nárok; a že sa vzťahuje len na čas puberty. Ak by však mal zanechať svoj majetok v poručníctve, aby mu bol vydaný v určitom čase, takéto poručníctvo by sa nemalo pripustiť; tento podiel mu totiž neprináleží na základe závetu jeho otca, ale na základe cisárskeho ustanovenia.

125. Všetky tieto pravidlá platia bez ohľadu na to, či niekto povýšil chlapca v puberte na syna alebo na vnuka.

126. Paulus, O edikte, kniha XXXV.

Keď je niekto adoptovaný, stáva sa príbuzným všetkých, s ktorými sa stáva príbuzným, a nestáva sa príbuzným tých, s ktorými sa nestáva príbuzným, pretože adopcia neudeľuje právo krvi, ale právo príbuzenstva; a preto ak si adoptujem syna, moja manželka mu nie je matkou, ani s ním nie je príbuzná príbuzenským vzťahom, pretože nie je jeho príbuznou. Moja matka mu zasa nezaberá miesto starej matky, pretože sa agnáciou nespája s tými, ktorí sú mimo mojej rodiny; ale ten, koho som adoptoval, sa stáva bratom mojej dcéry, pretože moja dcéra je členom mojej rodiny a manželstvo medzi nimi je zakázané.

127. Ulpián, Spory, kniha I.

Kto je neprítomný alebo nedá súhlas, nemôže byť povýšený.

128. To isté, Názory, Kniha V.

Po smrti svojej dcéry, ktorá žila ako vlastná milenka na základe toho, že bola zákonne emancipovaná, a ktorá zomrela po tom, ako ustanovila dedičov svojim závetom, sa otcovi zakazuje začať konanie proti vlastnému aktu s tvrdením, že emancipácia nebola vykonaná zákonne alebo za prítomnosti svedkov.

129. Neprítomný účastník nemôže prijať, prevziať ani vykonať prostredníctvom iného účastníka žiadnu z formalít, ktoré sa v takýchto prípadoch vyžadujú.

130. Julianus, Digesty, kniha LXX.

Každý, koho si osvojí môj emancipovaný syn, nie je mojím vnukom.

131. Ten istý, Digest, kniha LXXXV.

Dieťa adoptovaného syna má podľa občianskeho práva rovnaké postavenie, ako keby bolo samo adoptované.

132. Gaius, Inštitúcie, kniha I.

Ten, kto má syna a vnuka pod svojou kontrolou, má úplnú slobodu oslobodiť svojho syna od svojej moci a ponechať si ju nad svojím vnukom; alebo, na druhej strane, ponechať si svojho syna pod svojou kontrolou a

manumitovať svojho vnuka; alebo urobiť z oboch svojich vlastných pánov. Domnievame sa, že rovnaké pravidlo sa vzťahuje aj na pravnuka.

133. Kallistratus, Inštitúcie, kniha II.

Ak prirodzený otec nemá rečovú schopnosť, ale môže iným spôsobom ako ústne prejaviť svoju vôľu dať syna na adopciu, adopcia sa potvrdí, ako keby sa uskutočnila v zákonom predpísanej forme.

134. Paulus, Pravidlá, Kniha I.

Tí, ktorí nemajú manželky, si môžu adoptovať deti.

135. Marcianus, Pravidlá, kniha V.

Syn, či už prirodzený alebo adoptovaný, ktorý je pod kontrolou svojho otca, ho nemôže nijakým spôsobom prinútiť, aby ho z nej prepustil.

136. Papinianus, Otázky, kniha XXXI.

Chlapec, ktorý ešte nedosiahol pubertu a bol adoptovaný, by však mal byť niekedy vypočutý, ak si po dosiahnutí puberty želá byť emancipovaný; o tom musí rozhodnúť sudca po tom, ako bol prípad uvedený.

137. Cisár Titius Antoninus v reskripte rozhodol, že je dovolené, aby si muž adoptoval svojho nevlastného syna, ktorého bol poručníkom.

138. Marcianus, Pravidlá, kniha V.

A ak adoptovaný syn po dosiahnutí puberty preukáže, že pre neho nie je výhodné, aby bol pod otcovskou kontrolou druhého, je spravodlivé, aby ho adoptívny otec emancipoval, a tak ho vrátil do pôvodného stavu.

139. Paulus, Otázky, kniha XI.

Vyvstala otázka, či v prípade, že vám je daný syn na adopciu, napríklad pod touto podmienkou: "Po troch rokoch mi dáte tú istú osobu na adopciu", bude proti vám podaná nejaká žaloba. Labeo si myslí, že nie je dôvod na žalobu, pretože to nie je v súlade s našimi zvyklosťami, aby mal niekto dočasne syna.

140. To isté, Názory, Kniha I.

Hodnosť osoby sa adopciou neznižuje, ale v skutočnosti sa zvyšuje; preto senátor, ak ho adoptuje plebej, zostáva senátorom; a podobne aj syn senátora ním zostáva.

141. To isté; Názory, kniha XVIII.

Je stanovené, že syn môže byť emancipovaný kdekoľvek, aby bol oslobodený od otcovskej moci.

142. Bolo rozhodnuté, že manudikáciu a adopciu možno vykonať pred prokonzulom aj v provincii, ktorá mu nebola pridelená.

143. Ten istý, Sentencie, kniha II.

Každý si môže adoptovať iného za svojho vnuka, aj keď nemá syna.

144. Nikto si nemôže druhýkrát adoptovať osobu, ktorú už raz adoptoval a osamostatnil.

38. Marcellus, Digesty, kniha XXVI.

Osvojenie, ktoré nebolo vykonané zákonným spôsobom, môže potvrdiť cisár. 39. Ulpián, O úrade konzula, kniha III.

Božský Marek v reskripte Eutychianovi uviedol: "Sudcovia rozhodnú, či môžeš získať to, čo si želaš, až potom, čo budú pred nimi predvedení tí, ktorí by mohli namietat', teda tí, ktorí by mohli byť poškodení potvrdením adopcie."

145. Modestinus, Rozdiely, kniha I.

Aroganciou otca rodiny sa deti, ktoré sú pod jeho kontrolou, stávajú vnukmi arogátora a zároveň sa spolu so svojím otcom dostávajú pod jeho autoritu, čo sa nedeje ani v prípade adopcie, pretože vtedy vnuci zostávajú pod kontrolou svojho prirodzeného starého otca.

146. Ten, kto adoptuje, a tiež ten, kto sa zmocňuje, musí byť nielen starší ako osoba, ktorú robí svojím synom buď prostredníctvom zmocnenia, alebo adopcie, ale musí byť starší o osemnásť rokov, teda musí byť starší o osemnásť rokov.

147. Osoba, ktorá je impotentná, si môže získať vhodného dediča aroganciou a ani jej telesná slabosť nie je prekážkou, aby tak urobila.

148. To isté, Pravidlá, Kniha II.

Keď otec emancipuje svojho syna, prostredníctvom ktorého má pod svojou správou vnuka, a potom si osvojí svojho syna a zomrie, vnuk sa opäť nedostane pod správu svojho otca. Vnuk sa nedostane pod správu svojho otca ani vtedy, ak si ho jeho starý otec ponechal vo svojej moci, keď dal svojho syna na adopciu, a potom ho znovu adoptoval.

149. Ten istý, Pandekty, kniha I.

Môžeme dokonca dať dieťa na adopciu.

150. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XX.

Môže dôjsť k adopcii synov, ako aj vnukov, takže každý sa môže javiť ako náš vnuk, hoci jeho narodenie môže byť neisté.

151. Prokulus, Listy, kniha VIII.

Ak si niekto, kto má vnuka od syna, osvojí namiesto svojho vnuka iného, nemyslím si, že po smrti starého otca bude medzi vnukmi existovať nejaké príbuzenské puto. Ak ho však adoptoval takým spôsobom, že by mal byť

jeho vnukom zo zákona, napríklad ako keby bol synom Lucia, jeho vlastného syna a zákonitej manželky, som opačného názoru.

152. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha III.

Závazky toho, kto bol daný na adopciu, prechádzajú na adoptívneho otca.

153. Ulpián, O Lex Julia et Papia, kniha IV.

Syn, ktorého som splodil v otroctve, sa môže dostať pod moju moc na základe zhovievavosti cisára; napriek tomu nie je pochýb o tom, že takýto syn zostane v triede slobodných.

Tit. 8. O rozdelení a povahe vecí.

154. Gaius, Inštitúcie, kniha II.

Hlavné rozdelenie vecí je na dve hlavy: niektoré z nich totiž patria k Božiemu a niektoré k ľudskému zákonu. Tie, ktoré patria pod Boží zákon, sú napríklad posvätné a náboženské veci. Posvätné veci sú napríklad múry a brány, ktoré do istej miery patria pod Boží zákon. Lebo to, čo podlieha Božiemu zákonu, nie je vlastníctvom nikoho, a to, čo skutočne patrí ľudskému zákonu, je zväčša vlastníctvom niekoho, napriek tomu však nemusí patriť nikomu, pretože veci, ktoré patria do dedičstva, kým sa neobjaví dedič, nie sú vlastníctvom nikoho. Opäť platí, že tie veci, ktoré patria pod ľudské právo, sú buď verejné, alebo súkromné. Tie, ktoré sú verejné, sa považujú za vlastníctvo nikoho a majú sa za to, že patria celému spoločenstvu, a tie, ktoré sú súkromné, patria jednotlivcom.

155. Okrem toho sú niektoré veci telesné a niektoré netelesné. Telesné sú tie, ktoré sú hmotné, ako napríklad pôda, otroci, šaty, zlato, striebro a nespočetné množstvo iných predmetov. Tie sú netelesné, ktorých sa nemožno dotknúť ako užívacieho práva, a záväzky, nech sú dohodnuté akýmkoľvek spôsobom. Nezáleží na tom, či sú do majetku zahrnuté aj hmotné veci, pretože úroda odobratá z pôdy je hmotná, a čokoľvek nám prináleží na základe záväzku iného, je zväčša hmotné, ako pôda, otroci, peniaze; napriek tomu dedičské právo, právo na užívanie a požívanie a

právo založené na záväzku sú nehmotné. Do tej istej triedy patria všetky práva mestských a rustikálnych nehnuteľností, ktoré sa označujú ako služobnosti.

156. Marcianus, Inštitúcie, kniha III.

Niektoré veci sú podľa prirodzeného zákona spoločné pre všetkých; niektoré patria celému spoločenstvu, iné nikomu a väčší počet jednotlivcom; tie sa získavajú rôznymi spôsobmi.

157. A opäť, všetky nasledujúce veci sú spoločné podľa prirodzeného zákona, a to vzduch, tečúca voda, more, a teda aj brehy mora.

158. Florentinus, Inštitúcie, kniha VI.

Podobne aj drahé kamene, drahokamy a iné veci, ktoré nájdeme na brehu mora, sa podľa prirodzeného zákona okamžite stávajú našimi.

159. Marcianus, Inštitúcie, kniha III.

Z toho vyplýva, že nikomu nemožno zakázať priblížiť sa k morskému brehu, aby lovil ryby; napriek tomu sa však musia vyhýbať zasahovaniu do domov, budov a pamiatok, pretože nepodliehajú zákonu národov, ako je to v prípade mora; a to božský Pius uviedol v reskripte adresovanom rybárom z Formiae a Capeny.

(1) Takmer všetky rieky a prístavy sú tiež verejné.

160. Gaius, Právne doktríny každodenného použitia a užitočnosti. Kniha II.

Verejné využívanie brehov riek podlieha právu národov, rovnako ako samotné rieky. Preto každý môže slobodne viesť loď k brehu; pripevňovať laná k stromom, ktoré tam rastú; sušiť siete a vyťahovať ich z mora; a ukladať na ne akýkoľvek náklad; rovnako ako sa môže plaviť po samotnej rieke. Vlastníctvo brehov však prináleží tým, s ktorých pozemkami susedia; z tohto dôvodu im patria aj stromy, ktoré na nich rastú.

161. Tí, ktorí lovia ryby v mori, majú právo postaviť si na brehu chatrč, v ktorej sa môžu ukryť. 6. Marcianus, Inštitúcie, kniha III.

Toto právo existuje do takej miery, že tí, ktorí tam postavlia dom, sa skutočne stávajú vlastníkami pozemku, ale len dovtedy, kým stavba stojí; inak, ak spadne, miesto sa vráti do pôvodného stavu takpovediac podľa práva postliminium, a ak na tom istom mieste postaví dom iná strana, pôda sa stane jej.

162. Niektoré veci patria podľa prirodzeného práva celému spoločenstvu, a nie jednotlivcom, ako napríklad divadlá, dostihové dráhy a iné veci tohto druhu alebo čokoľvek iné, čo je spoločným majetkom mesta. Preto sa otrok patriaci mestu nechápe ako majetok nejakého konkrétneho jednotlivca, ale celého spoločenstva; a z tohto dôvodu božskí bratia v reskripte uviedli, že otrok patriaci mestu môže byť vystavený mučeniu buď proti občanovi, alebo v jeho mene. V dôsledku toho ani slobodník mesta nie je nútený žiadať o povolenie podľa Ediktu, ak predvedie nejakého občana pred súd.

163. Veci, ktoré sú posvätné, náboženské a sväté, nie sú vlastníctvom nikoho.

164. Posvätné veci sú tie, ktoré sú posvätené verejne, a nie súkromne, a preto ak si niekto niečo posväti súkromne, nie je to posvätné, ale profánne; ak však bol raz posvätený chrám, miesto zostáva posvätným aj po zbúraní stavby.

165. Každý môže na základe svojej vôle urobiť miesto náboženským tým, že pochová mŕtvolu na svojom vlastnom pozemku; a ak pohrebisko patrí viacerým osobám, jeden z vlastníkov tam môže pochovať telo, aj keď si to ostatní neželajú. Pohreb sa môže uskutočniť aj na cudzom pozemku, ak s tým vlastník súhlasí; a aj keď to neskôr potvrdí, miesto, kde bolo telo pochované, sa stane náboženským.

166. Opäť je lepší názor, že prázdny hrob je náboženské miesto, ako sa uvádza u Vergília.

167. Ulpián, O edikte, kniha XXV.

Napriek tomu Božskí bratia vydali reskript, v ktorom tvrdia opak.

168. Marcianus, Pravidlá, kniha IV.

Sväté miesto je miesto, ktoré je chránené a chránené pred úrazmi ľudí.

169. Slovo "posvätný" vraj vzniklo zo slova sagmina, teda istých rastlín, ktoré zvyčajne nosili vyslanci rímskeho národa, aby zabránili zneucteniu ich osôb; rovnako ako grécki vyslanci nosili tie, ktoré sa nazývajú khrukia.

170. Cassius uvádza, že Sabinus veľmi správne vyjadril názor, že múry mesta sú sväté a že je potrebné, aby sa osobám zakázalo čokoľvek na ne umiestňovať.

171. Ulpián, O edikte, kniha LXVIII.

Posvätné miesta sú tie, ktoré sú určené verejnosti, buď v meste, alebo na vidieku.

172. Treba si uvedomiť, že verejné miesto sa môže stať posvätným len vtedy, keď ho cisár zasväťí alebo dá na to povolenie.

173. Treba poznamenať, že posvätné miesto je jedna vec a sakrarium je druhá vec; lebo posvätné miesto je miesto, ktoré bolo posvätené, a sakrarium je miesto, kde sú uložené posvätné veci, ktoré môže byť aj v súkromnom dome; a keď ľudia chcú zbaviť takéto miesto jeho náboženského charakteru, zvyčajne z neho vyberú posvätné veci.

174. Svätými správne nazývame tie veci, ktoré nie sú ani posvätné, ani profánne, ale ktoré boli potvrdené nejakou sankciou, teda zákony sú sväté z toho dôvodu, že sa opierajú o určitú sankciu; a všetko, čo je podporené určitou sankciou, je tiež sväté, aj keď to nemusí byť zasvätené Bohu; a dokonca sa niekedy v samotnej sankcii dodáva, že každý, kto sa na tomto mieste previní, bude potrestaný smrťou.

175. Okrem toho nie je dovolené opravovať múry miest, nič k nim pridávať ani na ne nič umiestňovať bez povolenia cisára alebo guvernéra.

176. Všetko, čo je posvätné, sa nedá hodnotiť.

177. Pomponius, O Plautiovi, kniha VI.

Aristo vyhlasuje, že tak ako sa všetko, čo je postavené v mori, stáva súkromným vlastníctvom, tak sa všetko, do čoho more zasahuje, stáva verejným vlastníctvom.

178. Pomponius, Z rôznych pasáží, kniha II.

Ak sa niekto previní proti hradbám, potrestá sa smrťou, rovnako ako keď niekto prelezie cez ne po rebríkoch alebo iným spôsobom, pretože rímski občania nesmú opustiť mesto inak ako cez brány, pretože to prvé je nepriateľský a ohavný čin. Hovorí sa, že Rémus, Romulov brat, bol zabitý, pretože chcel preliezť múr.

Tit. 9. O senátoroch.

179. Ulpian, O edikte, kniha LXII.

Nikto nepochybuje o tom, že muž v konzulárnej hodnosti by mal mať vždy prednosť pred ženou v konzulárnej hodnosti, ale je na zváženie, či má muž v hodnosti prefektora prednosť pred ženou v konzulárnej hodnosti. Myslím si, že má pred ňou prednosť, pretože mužskému pohlaviu prislúcha väčšia dôstojnosť.

180. Manželky konzulov nazývame ženami s konzulskou hodnosťou a Saturninus túto vlastnosť rozširuje aj na ich matky, ale nikde inde sa to neuvádza a nikde sa to nepripúšťa.

181. Marcellus, Digest, kniha III.

Cassius Longinus zastáva názor, že ak bol niekto vylúčený zo senátu pre nehanebné správanie a nebol znovu prijatý, nemal by mať právo predsedať súdu alebo svedčiť ako svedok, pretože Lex Julia to zakazuje v prípadoch vydierania.

182. Modestinus, Pravidlá, kniha VI.

Senátor, ktorý bol vylúčený zo senátu, nestratil občianstvo a božský Severus a Antoninus mu dokonca dovolili žiť v Ríme.

183. Pomponius, Z rôznych pasáží, kniha XII.

Kto je nehodný nižšej hodnosti, je ešte nehodnejší vyššej.

184. Ulpián, O Lex Julia et Papia, kniha I.

Pod pojmom "syn senátora" by sme mali rozumieť nielen prirodzeného, ale aj adoptovaného syna, pričom nezáleží na tom, kým alebo akým spôsobom bol adoptovaný. Nezáleží ani na tom, či mu bola senátorská hodnosť udelená už v čase adopcie, alebo sa tak stalo neskôr.

185. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha II.

Syn adoptovaný senátorom ním zostáva, kým je v jeho rodine, ale keď je emancipovaný, emancipáciou stráca meno syn.

186. Ak senátor adoptuje syna osobe s nižšou hodnosťou, vždy sa považuje za syna senátora, pretože senátorská dôstojnosť sa nestráca adopciou vyplývajúcou z nižšieho postavenia, rovnako ako by za podobných okolností nikto neprestával mať konzulárnu dôstojnosť.

187. Ulpián, O Lex Julia et Papia, kniha I.

Je stanovené, že syn senátora, ktorého otec emancipoval, sa vždy považuje za syna senátora.

188. Labeo tiež vyhlasuje, že dieťa narodené po smrti svojho otca, ktorý bol senátorom, sa považuje za syna senátora. Proculus a Pegasus sú však toho názoru, že dieťa, ktoré bolo počaté a narodilo sa po vylúčení svojho otca zo senátu, by sa nemalo považovať za senátorovho syna. Tento názor je správny, pretože ten, koho otec bol vylúčený zo senátu pred jeho narodením, sa nemôže správne nazývať synom senátora; ak však bolo dieťa počaté pred vylúčením jeho otca zo senátu a narodilo sa po tom, ako jeho otec stratil svoju hodnosť, je lepší názor, že by

sa malo chápať ako syn senátora. Mnohí zastávajú názor, že čas počatia by sa mal zohľadňovať len za takýchto okolností.

189. Každý, koho otec a starý otec boli senátormi, sa chápe ako syn aj vnuk senátora; ak však jeho otec stratil hodnosť pred počatím prvého z nich, môže vzniknúť otázka, či by sa nemal považovať za vnuka senátora, aj keď už nie je považovaný za jeho syna? Lepší je názor, že by mal byť, aby mu hodnosť jeho starého otca bola skôr na prospech, než aby bol poškodený stavom svojho otca.

190. Ten istý, Trusty, kniha VI.

Ženy, ktoré sú vydaté za osoby s významným postavením, sú zahrnuté v označení významných osôb. Dcéry senatorov nie sú známe pod označením znamenité ženy, pokiaľ nezískali manželov s významnou hodnosťou, pretože ich manželia im udeľujú znamenitú hodnosť; ale rodičia, pravda, áno, pokiaľ nie sú spojení s plebejskými rodinami. Žena má teda znamenitú hodnosť, kým je vydatá za senátora alebo významného muža; alebo keď sa od neho odlúčila, nevydala sa za osobu nižšieho postavenia.

191. Papinianus, Názory, kniha IV.

Ak sa dcéra senátora vydá za slobodného, stav jej otca z nej nerobí manželku; na druhej strane, ak bol jej otec vylúčený zo senátu, jeho deti by nemali byť zbavené hodnosti, ktorú získali.

192. Ulpián, O edikte, kniha XXXIV.

Za deti senatorov by sme mali považovať nielen ich synov, ale aj všetkých, ktorí pochádzajú z nich alebo z ich detí, bez ohľadu na to, či sú prirodzenými alebo adoptovanými potomkami senatorov, o ktorých sa hovorí, že pochádzajú; ale v prípade dieťaťa, ktoré sa narodilo dcére senátora, musíme preskúmať stav otca.

193. Paulus, O edikte, kniha XLI.

Senátori majú vždy bydlisko v Ríme; napriek tomu sa chápe, že majú bydlisko v mieste, kde sa narodili, a to z toho dôvodu, že hodnosť senátora sa považuje skôr za ďalšie bydlisko, než za zmenu starého bydliska.

194. Ulpianus, O cenzorských registroch, kniha II.

Ženy, ktoré sa vydali najprv za mužov s konzulskou hodnosťou a potom za mužov s nižším postavením, niekedy, hoci zriedkavo, napriek tomu získali od cisára privilégium zachovať si konzulskú hodnosť; viem totiž, že Antoninus Augustus v tomto smere uprednostňoval svoju sesternicu Júliu Mammae.

195. Za osoby s hodnosťou senátora treba považovať tých, ktorí pochádzajú z rodu patricijov a konzulov alebo akýchkoľvek významných mužov, pretože len títo majú právo vyjadrovať svoje názory v senáte.

Tit. 10. O úrade konzula.

196. Ulpian, O povinnostiach konzula, kniha II.

Povinnosťou konzula je vymenovať radu pre tých, ktorí si želajú manumitáciu otrokov.

197. Konzulovia môžu manumovať spoločne alebo samostatne, ale ten, kto zanechal mená u jedného konzula, nemôže manumovať pred druhým, lebo potom sú manumácie oddelené; a ak z nejakého dôvodu, buď pre chorobu, alebo preto, že mu v tom bráni iný oprávnený dôvod, jeden z nich nemôže manumovať, senát rozhodol, že jeho kolega môže pokračovať v manumácii.

198. Niet pochýb o tom, že konzuli môžu manumizovať vlastných otrokov pred sebou samými, ale ak sa stane, že konzul je mladší ako dvadsať rokov, nemá právomoc manumizovať vo vlastnom tribunáli, pretože on sám je ten, kto podľa dekrétu senátu musí určiť dôvod na vymenovanie rady. Môže to však urobiť pred svojim kolegom, ak bol zistený náležitý dôvod.

Tit. 11. O úrade pretoriánskeho prefekta.

199. Aurelius Arcadius Charisius, Majster žiadostí, O povinnostiach pretoriánskeho prefekta.

Je potrebné stručne uviesť, odkiaľ pochádza úrad pretoriánskeho prefekta. Niektorí autori tvrdia, že pretoriánski prefekti boli v minulosti vytvorení namiesto jazdeckých kapitánov; keďže v časoch staroveku bola najvyššia moc občas zverená diktátorom, tí si zvykli vyberať jazdeckých kapitánov, ktorí s nimi boli spojení pri plnení vojenských povinností a zastávali ďalšiu hodnosť po nich. Keď sa vláda v republike natrvalo preniesla na cisárov, pretoriánski prefekti boli vyberaní týmito kniežatami, rovnako ako to bolo v prípade jazdeckých majstrov, a bola im zverená väčšia moc s cieľom podporovať verejnú disciplínu.

200. Keďže autorita prefektov vznikla týmto spôsobom, neskôr sa rozšírila do takej miery, že proti rozhodnutiu pretoriánskeho prefekta sa nemožno odvolať; keď totiž predtým vznikla otázka, či sa možno odvolať proti rozhodnutiu pretoriánskeho prefekta, čo v skutočnosti zákon umožňoval a zachovali sa príklady tých, ktorí tak urobili, neskôr sa cisárskym dekrétom, ktorý bol verejne vyhlásený, právo na odvolanie zakázalo. Cisár sa totiž domnieval, že tí, ktorí boli do tohto vysokého úradu vymenovaní na základe svojej vynikajúcej činnosti, po tom, ako sa osvedčí ich rozhladenosť a bezúhonnosť, nebudú vynášať rozsudky inak, ako by ich vynášal on sám, pričom sa prihliadalo na múdrosť a osvietenosť, ktoré sa viazali na ich hodnosť.

201. Pretoriánski prefekti mali aj ďalšie privilégium, pretože maloletí nemohli po odsúdení získať náhradu od iných sudcov ako od samotných pretoriánskych prefektov.

Tit. 12. O úrade prefekta mesta.

202. Ulpián, O povinnostiach mestského prefekta.

V liste božského Severa prefektovi mesta Fabiovi Cilovi sa uvádza, že má jurisdikciu nad všetkými trestnými činmi každého druhu, a to nielen nad tými, ktoré boli spáchané v meste, ale aj nad tými, ktoré boli spáchané mimo mesta, v Itálii.

203. Musí vypočít' s'ťažnosti otrokov na svojich pánov, ktorí sa utiekli k cisárskym sochám alebo sa nechali kúpiť za vlastné peniaze, aby boli manumitovaní.

204. Musí tiež vypočít' s'ťažnosti núdzných patrónov na ich slobodníkov; najmä ak tvrdia, že sú chorí a chcú, aby ich podporovali.

205. Má právomoc odsunúť a deportovať osoby na ostrov určený cisárom.

206. Na začiatku spomínaného listu sa nachádza nasledujúci text: "Pretože sme zverili naše mesto do tvojej starostlivosti, zdá sa, že všetko, čo sa stane v meste, patrí pod jurisdikciu prefekta, a to platí aj pre všetky priestupky spáchané do stého mílnika, ale za touto vzdialenosťou nemá mestský prefekt žiadnu jurisdikciu.

207. Ak niekto obviní otroka, že sa dopustil cudzoložstva so svojou manželkou, prípad sa musí riešiť pred mestským prefektom.

208. Môže sa oboznámiť s konaniami na základe zákazov Quod vi aut clam alebo Unde vi.

209. Je zvykom posielat' pred mestského prefekta poručníkov alebo kurátorov, ktorí podvodne spravovali svoje poručníctvo a zaslúžia si prísnejší trest ako len hanbu vyplývajúcu z podozrenia; napríklad keď sa dokáže, že si svoje poručníctvo kúpili za peniaze alebo sa za úplatok snažili zabrániť tomu, aby bol niekomu ustanovený vhodný poručník; alebo keď po nahlásení výšky majetku svojich poručníkov ho úmyselne znížili; alebo keď uvedený majetok odcudzili zjavne s podvodným úmyslom.

210. Keď sa hovorí, že prefekt musí vypočít' s'ťažnosti otrokov na ich pánov, mali by sme tomu rozumieť tak, že to neznamená, že môžu obviniť svojich pánov (pretože otrokom to nikdy nie je dovolené, iba ak zo špecifických dôvodov), ale že sa na neho môžu pokorne obrátiť v prípade, že s nimi ich páni zaobchádzajú kruto, surovo alebo ich nechajú vyhľadovať, alebo môžu prefektovi mesta oznámiť, že boli nútení znášať neslušné útoky. Prefektovi mesta uložil božský Severus aj povinnosť, aby chránil otrokov pred prostitúciou zo strany ich pánov.

211. Prefekt mesta by mal opäť dbať na to, aby sprostredkovatelia peňazí vykonávali všetko, čo súvisí s ich podnikaním, čestne a zdržali sa nezákonných činov.

212. Ak patrón tvrdí, že sa k nemu jeho slobodník správal neúctivo alebo ho urážal, alebo že on, jeho deti alebo jeho manželka ho zneužívali, alebo vznesie akékoľvek podobné obvinenie, je zvykom, že sa dostaví k mestskému prefektovi, ktorý slobodníka potrestá podľa sťažnosti, buď ho napomenie, alebo ho dá zbičovať, alebo mu uloží ešte prísnejší trest, pretože slobodníci si veľmi často zaslúžia byť potrestaní. A skutočne, ak patrón dokáže, že proti nemu vzniesol trestné obvinenie alebo že sa proti nemu sprisahal s jeho nepriateľom, môže ho odsúdiť na prácu v baniach.

213. Dohľad nad každým druhom mäsa a jeho predajom za primeranú cenu je jednou z povinností prefekta, ktorý má na starosti aj trh s ošípanými, ako aj s inými zvieratami, a pod jeho právomoc patria aj stáda hovädzieho dobytku a oviec určené na tento účel.

214. Zachovanie verejného pokoja a poriadku na výstavách je považované za jednu z povinností prefekta mesta a ten by mal na rôznych miestach rozmiestniť vojakov, aby udržiavali verejný poriadok a podávali mu správy o všetkom, čo sa v meste deje.

215. Mestský prefekt môže každému nariadiť, aby sa zdržiaval mimo mesta, ako aj mimo ktoréhokoľvek iného okresu, a zakázať mu dočasne alebo na celý čas vykonávať akúkoľvek obchodnú činnosť, povolanie alebo advokáciu. Môže mu tiež zakázať zúčastňovať sa na výstavách, a ak ho vyhostí z Itálie, môže ho odstrániť aj z jeho rodnej provincie.

216. Božský Severus v reskripte uviedol, že tí, o ktorých sa hovorí, že organizovali nezákonné zhromaždenia, musia byť stíhaní pred prefektom mesta.

217. Paulus, O povinnostiach mestského prefekta.

Podľa listu božského Hadriána sa na neho možno obrátiť v prípadoch, ktoré podali bankári alebo proti nim, a peňažné prípady sa väčšinou môžu riešiť pred ním.

218. Ulpián, O edikte, kniha II.

Prefekt mesta nemá právomoc mimo hraníc mesta, ale môže vymenovať sudcov mimo neho.

Tit. 13. O úrade kvestora.

219. Ulpián, O povinnostiach kvestora.

Pôvod kvestora je veľmi starý, viac ako pôvod takmer akéhokoľvek iného magistrátu. Gracchanus Julius v siedmej knihe "O úradoch" uvádza, že Romulus a Numa Pompilius mali dvoch kvestorov, ktorých nevymenovali oni sami, ale ľud; ale aj keď existujú pochybnosti o tom, či počas vlády Romula a Numu existoval nejaký kvestor, je isté, že kvestori existovali počas vlády Tulla Hostilia; a skutočne, medzi antickými spisovateľmi prevláda názor, že Tullus Hostilius bol prvý, kto zaviedol kvestorov do vlády spoločenstva.

220. Junius, Trebatius a Fenestella odvodili pôvod slova Quaestor od quaero (hľadať).

221. Niektorí kvestori mali vo zvyku žrebovať provincie pridelené dekrétom senátu, čo sa robilo aj za konzulátu Decima Drusa a Porcina. Všetci kvestori však nezískali svoje provincie žrebovaním, výnimkou boli kandidáti cisára, pretože tí boli zamestnaní len pri čítaní cisárskych listov v senáte.

222. V súčasnosti sa kvestori prijímajú bez rozdielu medzi patricijmi a plebejcami, pretože toto miesto je vstupom a takpovediac začiatkom ďalších úradov a dáva právo vyjadrovať svoj názor v senáte.

223. Niektorí z nich, ako sme práve uviedli, sa nazývajú kandidátmi cisára a čítajú jeho listy v senáte.

Tit. 14. O úrade prétorov.

224. Ulpián, O Sabínovi, kniha XXVI.

Otec môže manumitovať pred synom, ktorý je pod jeho kontrolou, ak je syn prétorom.

225. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Je tiež stanovené, že sám môže byť emancipovaný alebo daný do adopcie na svojom vlastnom súde.

226. Ulpián, O Sabínovi, kniha XXXVIII.

Barbar Filipus, otrok na úteku, sa usiloval o prérium v Ríme a bol vymenovaný za prétora. Pomponius zastáva názor, že jeho stav otroka nebol prekážkou, aby zastával úrad prétora. Je pravda, že plnil povinnosti tohto úradu, napriek tomu sa zamyslime nad prípadom otroka, ktorý dlho tajil svoj stav, zatiaľ čo si plnil povinnosti prétora. Bude všetko, o čom rozhodol alebo čo nariadil, bezvýznamné a neúčinné? Čo na to povieme? Alebo to bude platné z dôvodu blaha tých, ktorí pred ním začali konanie buď na základe zákona, alebo na základe iného právneho nároku? Vskutku si myslím, že žiadnu z týchto vecí netreba zavrhnúť; pretože to je humánnejší pohľad, keďže rímsky ľud mal moc udeliť otrokovi túto právomoc, a keby vedel, že je taký, udelil by mu slobodu. Oveľa viac treba toto právo považovať za opodstatnené vo vzťahu k cisárovi.

227. To isté, O všetkých súdoch, Kniha I.

Pretor sa nemôže ustanoviť za poručníka ani za sudcu v žiadnom osobitnom konaní.

Tit. 15. O úrade prefekta nočnej stráže.

228. Paulus, O povinnostiach prefekta nočnej stráže.

V staroveku boli na ochranu pred požiarom určení traja muži, ktorí sa kvôli tomu, že držali stráž v noci, nazývali nokturni. Niekedy sa na nich zúčastňovali aj aediles a tribúni plebsu; okrem toho bol okolo brány a hradieb rozmiestnený oddiel verejných otrokov, ktorých bolo možné v prípade potreby privolať. Boli tu aj určité skupiny súkromných otrokov, ktorí hasili požiare buď za mzdu, alebo bezplatne. Napokon božský Augustus uprednostňoval, aby sa táto povinnosť vykonávala pod jeho vlastným dohľadom.

229. Ulpián, O povinnostiach prefekta nočnej stráže.

Počas jedného dňa totiž došlo k niekoľkým požiarom.

230. Paulus, O povinnostiach prefekta nočnej stráže.

Augustus si v skutočnosti myslel, že bezpečnosť republiky nemôže chrániť nikto lepšie ako on a že nikto nie je na túto úlohu taký vhodný ako cisár. Preto rozmiestnil sedem kohort na príslušných miestach, aby každá kohorta mohla chrániť dve štvrté mesta; velili im tribúni a nad nimi bol vyšší dôstojník, ktorý bol určený za prefekta nočnej stráže.

231. Prefekt nočnej stráže sa zaoberá podpaľáčmi, zlodejmi, lupičmi, lúpežníkmi a ukrývačmi zločincov, pokiaľ páchatel' nie je taký divoký a notoricky známy, že ho odovzdá prefektovi mesta. A keďže požiare väčšinou vznikajú z nedbanlivosti obyvateľov, buď dá zbičovať tých, ktorí sa nedbalo správali voči ohňu, alebo upustí od bičovania a dá im prísne napomenutie.

232. Vlámania sa zvyčajne páchajú v domoch s mnohými bytmi alebo v skladoch, kde majú ľudia uloženú najcennejšiu časť svojho tovaru; zlodej buď vylomí sklad, komoru alebo truhlicu, a tí, ktorí sú určení na stráženie tohto majetku, sú zvyčajne potrestaní. Božský Antonín to uviedol v reskripte Eryciovi Klárovi, lebo hovorí: "Že ak sa mu rozbijú sklady, môže otrokov, ktorí ich strážili, dať mučiť, hoci niektorí z nich môžu patriť samotnému cisárovi."

233. Je potrebné poznamenať, že prefekt nočnej stráže musí byť na stráži počas celej noci a mal by ju obchádzať riadne obutý a vybavený hákmi a sekerami.

234. Musí dbať na to, aby upozornil všetkých obyvateľov domov, aby svojou nedbanlivosťou nedopustili vznik požiaru, a aby mali vždy na hornom poschodí vodu.

235. Má tiež dohľad nad tými, ktorí za odmenu preberajú starostlivosť o oblečenie v kúpeľoch; ak sa pri výkone tejto povinnosti dopustia nejakého nezákonného konania, musí ich vziať na vedomie.

236. Ulpián, O povinnostiach mestského prefekta.

Cisári Severus a Antoninus v reskripte prefektovi nočnej stráže Juliovi Rufmusovi uviedli nasledovné: "Ak obyvatelia blokov domov alebo iní nedbajú o svoje požiare, môžeš nariadiť, aby ich zbičovali prútmi alebo zbičovali; a tých, ktorí sú obvinení z podpaľáčstva, môžeš poslať k nášmu priateľovi Fabiovi Cilovi, prefektovi mesta; utečených otrokov musíš vyhľadať a vrátiť ich pánom."

Tit. 16. O úrade prokonzula a jeho zástupcu.

237. Ulpián, Spory, kniha I.

Prokonzul po odchode z mesta všade nosí insígnie svojej hodnosti, ale nevykonáva moc inak ako v provincii, ktorá mu bola pridelená.

238. Marcianus, Inštitúcie, kniha I.

Všetci prokonzulovia po odchode z mesta majú súdnu právomoc, ak nie je sporná, ale dobrovoľná; napríklad sa pred nimi môže uskutočniť manumizácia detí, ako aj otrokov a adopcie.

239. Nikto však nemôže manumitovať pred poslancom, pretože nemá dostatočnú právomoc.

240. Ulpián, O Sabínovi, kniha XXVI.

Pred ním sa nemôžu uskutočniť ani adopcie, pretože na jeho súde sa v skutočnosti nemôžu podať žiadne žaloby.

241. Ten istý, O povinnostiach prokonzula, kniha I.

Aj prokonzul si musí dávať pozor, aby pri zábave úradníkov neutláčal svoju provinciu, ako to uviedol náš cisár, ako aj jeho otec v reskripte Aufidiovi Severianovi.

242. Žiadny prokonzul nemôže mať vlastných ženíchov, ale namiesto nich majú v provinciách plniť svoje povinnosti vojaci.

243. Aj pre prokonzula by bolo lepšie, keby cestoval bez manželky, napriek tomu si môže manželku vziať so sebou, ale musí si uvedomiť, že senát počas konzulátu Cotta a Mesalla nariadil, "že ak by sa v budúcnosti manželky tých, ktorí cestujú, aby prevzali svoje úrady, dopustili nejakého priestupku, bude sa od ich manželov vyžadovať vyúčtovanie a bude im uložený trest".

244. Predtým, ako prokonzul prekročí hranice jemu pridelenej provincie, mal by zverejniť edikt, v ktorom by oznámil svoj príchod a ktorý by obsahoval odporúčanie o ňom samom, ak má nejaké známosti alebo vzťahy s obyvateľmi provincie; a všetkými prostriedkami ich požiadať, aby sa s ním neprichádzali stretnúť ani verejne, ani súkromne, pretože je vhodnejšie, aby ho každý prijal vo svojej krajine.

245. Bude tiež konať správne a v súlade s pravidelným poriadkom, ak pošle svojmu predchodcovi oznámenie, v ktorom uvedie deň, kedy prekročí hranice svojej jurisdikcie; často sa totiž stáva, že keď tieto veci nie sú určite známe alebo očakávané, obyvatelia provincie sú znepokojení a obchodné transakcie sú sťažené.

246. Je správne, aby pri vstupe do provincie prišiel do tej časti, kde je to zvykom, a aby bez ohľadu na to, do ktorého mesta príde ako prvého, venoval pozornosť tomu, čo Gréci nazývajú epidymias, teda "miesto pobytu", alebo kataploun "prístav príchodu"; pretože provinciáli pripisujú zachovávaniu a dodržiavaniu tohto zvyku a výsad tohto druhu veľký význam. Niektoré provincie, do ktorých prokonzul chodí po mori, ako napríklad Ázia, sa dostali do takej miery, že náš cisár Antonín Augustus v odpovedi na žiadosť Ázijcov v reskripte uviedol, že "prokonzul je bezpodmienečne povinný ísť do Ázie po mori a pristáť v Efeze skôr, ako sa zastaví v niektorom z ostatných hlavných miest".

247. Po vstupe do provincie by mal poveriť svojho zástupcu svojou jurisdikciou, ale nemal by to urobiť skôr, pretože by bolo absurdné, aby udelil inému právomoc, ktorú sám ešte nemá; pretože na ňu nemá nárok, kým nevstúpi do provincie. Ak by to však urobil skôr a po vstupe do provincie by nezmenil svoje rozhodnutie, pravdepodobne by sa rozhodlo, že zástupca má právomoc nie od momentu, keď mu bola udelená, ale odo dňa, keď prokonzul vstúpil do provincie.

248. Papinianus, Otázky, kniha I.

Existujú prípady, keď prokonzul môže delegovať svoju jurisdikciu, aj keď ešte nevstúpil do provincie; napríklad ak sa počas svojej cesty zdržal a jeho zástupca mohol do provincie doraziť veľmi skoro.

249. Ulpián, O povinnostiach prokonzula, kniha I.

Je zvykom, že poveruje svojich zástupcov, aby sa oboznámili s priestupkami väzňov, aby ich po vypočutí mohli zástupcovia poslať späť, aby prokonzulovia mohli prepustiť tých, ktorí sú nevinní. Tento druh delegovanej právomoci je však mimoriadny; nikto totiž nemôže na iného preniesť právo uložiť trest smrti alebo právo uložiť akýkoľvek iný trest, ktoré bolo udelené jemu samému, a dokonca ani právo prepustiť väzňov, ktorí nemôžu byť pred ním stíhaní.

250. Keďže prokonzul má právo delegovať alebo nedelegovať svoju súdnu právomoc podľa svojej vôle, má aj právo ju odvolať; nemal by to však urobiť bez konzultácie s cisárom.

251. Nie je vhodné, aby sa poslanci radili s cisárom, ale mali by sa obrátiť na svojho prokonzula a ten je nútený odpovedať na ich otázky.

252. Prokonzul by nemal absolútne odmietnuť prijímať dary, ale mal by konať umiernené, aby ich úplne neodmietol, ani aby pri ich prijímaní neprekročil hranice rozumnosti; túto záležitosť veľmi správne upravili božský Severus a cisár Antonín v liste, ktorého slová sú nasledovné: "Pokiaľ ide o dary, sme toho názoru, ktorý je uvedený v starovekom prísloví, a to 'Nie všetky veci treba prijímať, ani vo všetkých časoch, ani od všetkých osôb'; je totiž neslušné neprijímať dary od nikoho; ale na druhej strane je nanajvýš podlé a najchamtivejšie prijímať bez rozdielu všetko, čo sa dáva." A pokiaľ ide o to, čo je obsiahnuté v cisárskych mandátoch, totiž: "Aby samotný prokonzul alebo iná osoba v úrade neprijímala žiadne dary ani dary, ba dokonca aby nič nekupovala, iba ak na účely každodennej obživy"; to sa netýka drobných odmien, ale tých, ktoré presahujú požiadavky bežnej obživy. Takéto dary by sa nemali rozširovať ani na poskytovanie darov veľkej hodnoty.

253. Ten istý, O povinnostiach prokonzula, kniha II.

Keď prokonzul vstúpi do iného mesta, ktoré nie je ľudnaté alebo nie je hlavným mestom provincie, mal by dovoliť, aby ho dali pod jeho ochranu, a vypočuť si poklony, ktoré mu vzdávajú, bez toho, aby prejavil nejakú

nespokojnosť, pretože obyvatelia provincie to robia na jeho počesť; a mal by tiež stanoviť slávnosti v súlade s mravmi a zvyklosťami, ktoré sa predtým dodržiavali.

254. Mal by navštevovať chrámy a verejné pamiatky, aby ich skontroloval a zistil, či sú v dobrom stave a či sa o ne riadne stará, alebo či potrebujú opravy, a zabezpečiť dokončenie tých, ktoré sa začali, pokiaľ to vládne zdroje dovoľia; mal by vymenovať s náležitými formalitami dozorcov, ktorí sú svedomití vo svojej práci, a tiež určiť vojakov, ktorí by dozorcovi pomáhali, ak by to bolo potrebné.

255. Keďže prokonzul má úplnú jurisdikciu, patrí mu všetka právomoc tých, ktorí v Ríme vykonávajú spravodlivosť buď ako sudcovia, alebo na základe udelenia mimoriadnej právomoci.

256. Ten istý, O edikte, kniha XXXIX.

Preto má prokonzul vo svojej provincii väčšiu moc ako ktokoľvek iný okrem cisára.

257. Ten istý, O povinnostiach prokonzula, kniha I.

V jeho právomoci nemôže vzniknúť žiadna otázka, ktorú by nemohol vyriešiť sám. Ak sa však vyskytne nejaká záležitosť týkajúca sa záležitostí štátnej pokladnice, ktorá patrí do právomoci cisárskeho správcu, bude pre neho lepšie, ak ju vynechá.

258. V prípadoch, keď je potrebné vydať dekrét, nemôže prokonzul rozhodnúť o ňom prostredníctvom oznámenia žalobcu, pretože všetky veci, ktoré si vyžadujú súdne vyšetrovanie, nemožno ukončiť týmto spôsobom.

259. Prokonzul musí vypočúvať obhajcov trpezlivo a tiež s rozvahou, aby sa nezdalo, že je opovrhnutiahodný; nemal by sa ani spreneveriť, ak zistí, že strany si vymysleli prípady alebo si kúpili právo na súdny spor; a mal by dovoliť začať súdne konanie len tým, ktorým to povoľuje jeho edikt.

260. Prokonzul má právomoc mimosúdne rozhodovať o nasledujúcich záležitostiach; môže nariadiť osobám, aby preukazovali náležitú úctu svojim rodičom, a slobodným osobám ich patrónom a ich deťom; môže tiež pohroziť a prisrne ohroziť syna, ktorého pred neho priviedol jeho otec a o ktorom sa hovorí, že nežije tak, ako by mal. Podobne môže napraviť drzého slobodníka buď pokarhaním, alebo karhaním.

261. Preto by mal dbať na to, aby v súdnom konaní prevládal určitý poriadok, a to, aby boli vypočuté žiadosti všetkých osôb; aby sa nestalo, že ak sa uprednostní postavenie niektorých alebo sa pozornosť venuje iným, ktorí nie sú hodní, tí s miernymi nárokmi, ktorí nemajú nikoho, kto by sa ich zastal, alebo ktorí si najali advokátov s malými skúsenosťami alebo bez postavenia, nebudú môcť riadne predložiť svoje nároky.

262. Musí tiež ustanoviť obhajcov tým, ktorí o to požiadajú, a to najmä ženským opatrovníckam alebo osobám inak nespôsobilým; ako aj tým, ktorí sa pominuli, ak ho o to niekto požiadá; a ak o to nemá kto požiadať, môže to udeliť na vlastnú žiadosť. Musí tiež ustanoviť obhajcu každému, kto tvrdí, že si ho nemôže sám nájsť pre vplyv svojho protivníka, pretože nie je spravodlivé, aby bol niekto utláčaný vyššou mocou svojho protivníka; to má totiž tendenciu odrážať sa od guvernéra provincie, kde niekto koná s takou malou sebakontrolou, že sa všetci boja vystúpiť ako obhajcovia proti nemu.

263. Tieto pravidlá sa vzťahujú na všetkých guvernéroch a mali by ich dodržiavať.

264. Ten istý, o povinnostiach prokonzula, kniha X.

Prokonzul musí pamätať na to, že by mal plniť všetky svoje povinnosti až do príchodu svojho nástupcu, a to z toho dôvodu, že prokonzul je len jeden a blaho provincie si vyžaduje, aby bol vždy niekto, prostredníctvom koho môžu ľudia vybavovať svoje záležitosti; preto by mal vykonávať spravodlivosť až do príchodu svojho nástupcu.

265. Lex Julia o vydieraní a reskript cisára Hadriána Calpurniovi Rufovi, prokonzulovi Acháje, zakazujú prokonzulom prepúšťať svojich zástupcov pred ich vlastným odchodom.

266. Venuleius Saturninus, O povinnostiach prokonzula, kniha II.

Ak sa vyskytne niečo, čo si vyžaduje prísny trest, poslanec by mal prípad poslať prokonzulovi, pretože on sám nemá právo vykonávať popravy, uväzniť alebo veľmi prísne bičovať.

267. Paulus, O edikte, kniha II.

Zástupca, ktorému bola zverená právomoc, má právo vymenovať sudcov.

268. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha X.

Zástupca prokonzula nemá vlastnú jurisdikciu, ak mu ju prokonzul neudelil.

269. Ulpián, O Lex Julia et Papia, kniha XX. Prokonzulovia majú nárok len na šesť liktorov.

270. Licinius Rufinus, Pravidlá, kniha III.

Zástupcovia prokonzulov môžu vymenovať poručníkov.

271. Ulpián, O edikte, kniha II.

Len čo prokonzul vstúpi do brány Ríma, stráca svoju autoritu.

Tit. 17. O úrade augustálneho prefekta.

272. Ulpián, O edikte, kniha XV.

Prefekt Egypta neodloží svoju prefektúru a právomoci, ktoré mu boli udelené zákonom za Augusta, ako to robia prokonzulovia, skôr ako jeho nástupca vstúpi do mesta Alexandria, aj keď už mohol dosiahnuť provinciu; a tak je to uvedené v jeho poverení.

Tit. 18. O úrade guvernéra.

273. Macer, O povinnostiach guvernéra, kniha I.

Titul guvernéra je všeobecný, a preto sa vzťahuje na prokonzulov a cisárových zástupcov, ako aj na všetkých guvernéroch provincií a dokonca aj na senátorov. Titul prokonzula má osobitný význam.

274. Ulpián, O Sabínovi, kniha XXVI.

Guvernér môže adoptovať pred sebou samým, rovnako ako môže emancipovať syna alebo manumitovať otroka.

275. Paulus, O Sabinovi, kniha XIII.

Guvernér provincie má moc len nad obyvateľmi svojej provincie, a to len dovtedy, kým v nej zostáva, pretože ak ju opustí, stáva sa súkromnou osobou. Niekedy má právomoc aj nad cudzincami, keď sa niekto skutočne dopustí priestupku; v cisárskych mandátoch sa totiž uvádza, že ten, kto predsedá provincii, sa musí postarať o jej očistenie od zlých charakterov bez rozdielu, odkiaľ pochádzajú.

276. Ulpián, O edikte, kniha XXXIX.

Guvernér provincie má v nej väčšiu moc ako ktokoľvek iný okrem cisára.

277. To isté, O všetkých súdoch, Kniha I.

Guvernér provincie nemôže sám seba vymenovať za poručníka ani za sudcu v konkrétnom prípade.

278. To isté, Názory, Kniha I.

Guvernér provincie musí potláčať nezákonné exekúcie vrátane takých, ktoré sú páchané násilím, ako aj predaj a záväzky vymáhané zo strachu a tie, pri ktorých sa peniaze nesplatia. Musí tiež zabezpečiť, aby nikto neoprávnene nezískal zisk alebo neutrpel stratu.

279. Pravdu nemožno zmeniť omylom, a preto guvernér provincie musí postupovať tak, ako je to vhodné vzhľadom na preukázané skutočnosti.

280. Je vecou, ktorá sa dotýka cti guvernéra provincie, aby zabezpečil, že pokornejší nebudú poškodení mocnejšími a nebudú prenasledovať obhajcov nevinných prostredníctvom falošných obvinení.

281. Zabráni neoprávneným osobám, ktoré pod zámienkou pomoci úradníkom pokračujú v narúšaní pokoja, a prijme opatrenia na ich potrestanie, ak ich odhalí. Musí tiež zabrániť tomu, aby sa pod zámienkou vyberania poplatkov vykonávali nezákonné excesy.

282. Guvernér provincie musí dbať najmä na to, aby sa nikomu nebránilo v zákonných záležitostiach, aby sa nevykonávalo nič zakázané a aby sa netrestali nevinní.

283. Guvernér provincie musí dohliadať na to, aby sa s osobami s obmedzenými zdrojmi nezaobchádzalo nespravodlivo tým, že sa im pod zámienkou príchodu dôstojníkov alebo vojakov odoberie ich jediná lampa alebo malá zásoba nábytku, ktorú môžu používať iní.

284. Vláda provincie musí zabezpečiť, aby sa vojakom neprejavovala žiadna zaujatosť ? teda taká, ktorá neprináša prospech všetkým vojakom ? tým, že si niektorí budú nárokovať neoprávnené výhody pre seba.

285. Prípád smrti by sa nemal pripisovať lekárovi, ale je tiež faktom, že je zodpovedný za všetko, čo spôsobil svojou nedostatočnou zručnosťou; pretože chyba, ktorej sa dopustil človek, ktorý dal zlú radu v nebezpečnej núdzovej situácii, by sa nemala pripisovať ľudskej slabosti a považovať za bezúhonnú.

286. Tí, ktorí spravujú celé provincie, majú právo udeliť trest smrti a je im udelená právomoc odsúdiť delikventov do baní.

287. Guvernér provincie, ktorý po uložení pokuty zistí, že ju nemožno vybrať z majetku osôb, ktorým nariadil jej zaplatenie, ich musí oslobodiť od nutnosti platby a potlačiť nezákonnú chamtivosť tých, ktorí ju požadujú. Ak pokutu z dôvodu chudoby odpustili krajské orgány, nemala by sa vymáhať.

288. Rovnaký, Názory, kniha III.

Guvernér provincie, v ktorej vykonal kontrolu budov, môže prinútiť ich majiteľov, aby ich opravili, ak na to existuje dostatočný dôvod, a v prípade odmietnutia by mal prijať primerané opatrenia na ich opravu.

8. Julianus, Digest, kniha I.

Často som počul nášho cisára hovoriť, že tam, kde je v reskripte uvedené, že: "To však neznamená, že prokonzul, jeho zástupca alebo guvernér provincie je povinný prípad prejednať, ale že by mal zvážiť, či ho má prejednať sám, alebo na tento účel vymenovať sudcu.

289. Callistratus, O súdnych vyšetrovaniach, kniha I.

Vo všeobecnosti platí, že vždy, keď cisár vydá reskript, ktorým nejakú záležitosť postúpi guvernérovi provincie, ako napríklad keď povie: "Môžete sa obrátiť na toho, kto predsedá provincii," alebo s dodatkom: "Zváži, čo si vyžaduje jeho povinnosť", prokonzulovi alebo jeho zástupcovi sa neukladá žiadna povinnosť, aby sa prípadom zaoberal; ale aj tam, kde sa nepridajú slová "Zváži, čo si vyžaduje jeho povinnosť", sa musí rozhodnúť, či ho vypočuje sám, alebo na to určí sudcu.

290. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha II.

Povinnosťou guvernérov provincií je prejednávať všetky prípady, ktoré v Ríme prejednáva buď prefekt mesta, pretoriánsky prefekt, alebo konzuli, prétori či iní sudcovia.

291. Marcianus, Inštitúcie, kniha III.

Všetky provinčné žiadosti, ktoré sa podávajú rôznym sudcom v Ríme, patria do právomoci guvernérov.

292. Proculus, Listy, kniha IV.

A hoci ten, kto spravuje provinciu, by mal byť poverený plniť povinnosti všetkých rímskych magistrátov, predsa len by mal dbať skôr na to, čo sa má robiť v každom prípade, než na to, čo sa robí v Ríme.

293. Ulpián, O úrade prokonzula, kniha VII.

Každý dobrý a dôstojný guvernér sa musí starať o to, aby v provincii, ktorej predsedá, vládol pokoj a mier. To dosiahne bez ťažkostí, ak sa bude usilovať vyháňať zlych ľudí a usilovne ich vyhľadávať, pretože musí zadržať všetky svätokrádeže, zlodejov, únoscov a lupičov a každého potrestať úmerne jeho zločinu; mal by tiež obmedziť tých, ktorí ich ukrývajú, pretože bez ich pomoci sa zlodej nemôže dlho skrývať.

294. V prípade nepríčetných osôb, ktoré nemôžu byť pod kontrolou svojich príbuzných, je povinnosťou guvernéra použiť prostriedok nápravy, a to uzavretie do väzenia, ako uviedol božský Pius v reskripte. Božskí bratia zastávali názor, že v prípade, ak sa človek dopustil parricidy, treba vykonať osobné vyšetrovanie, aby sa zistilo, či skutok spáchal, keď predstieral nepríčetnosť, alebo či v skutočnosti nie je pri zmysloch, pretože ak predstieral, treba ho potrestať, a ak bol skutočne nepríčetný, treba ho zavrieť do väzenia.

295. Macer, O trestných procesoch, kniha II.

Božský Marcus a Commodus adresovali Scapulovi Tertullovi reskript s týmito slovami: "Ak je pozitívne zistené, že Aelius Perseus je do takej miery šialený, že pre svoje neustále odcudzenie mysle je zbavený všetkého rozumu, a neexistuje žiadne podozrenie, že by predstieral šialenstvo, keď zabil svoju matku, môžeš nebrať do úvahy spôsob jeho potrestania, pretože už bol dostatočne potrestaný pre svoje šialenstvo; napriek tomu by mal byť starostlivo obmedzený, a ak uznáte za vhodné, mal by byť dokonca spútaný reťazami, pretože to nesúvisí ani tak s jeho potrestaním, ako skôr s jeho vlastnou ochranou a bezpečnosťou jeho blízkych. Ak však, ako sa to často stáva, má intervaly zdravšej mysle, musíte sa usilovne pýtať, či sa zločinu nedopustil počas niektorého z týchto období, aby sa jeho utrpeniu neudelila zhovievavosť; a ak zistíte, že je to tak, oznámte nám to, aby sme mohli rozhodnúť, či by mal byť potrestaný úmerne k závažnosti svojho činu, ak ho spáchal v čase, keď zrejme vedel, čo robí. "Keď Nás však z vášho listu informujete, že jeho stav, pokiaľ ide o miesto a zaobchádzanie, je taký, že zostáva v opatere svojich priateľov alebo pod dozorom vo svojom vlastnom dome; zdá sa Nám, že budete konať správne, ak si predvoláte tých, ktorí sa oňho v tom čase starali, a vyšetríte príčinu takej veľkej nedbanlivosti a rozhodnete o prípade každého z nich, pokiaľ zistíte niečo, čo by mohlo ospravedlniť alebo zvýšiť jeho nedbanlivosť; lebo opatrovatelia sa ustanovujú pre nepríčetné osoby nielen preto, aby sa nezranili, ale aj preto, aby neboli zdrojom skazy pre iných; a ak k tomu dôjde, veľmi správne by mali byť zodpovední tí, ktorí sa previnili nedbanlivosťou pri plnení svojich povinností."

296. Marcianus, O trestných procesoch, kniha I.

Je potrebné dodržiavať jednu vec: ten, kto spravuje provinciu, nesmie prekročiť jej hranice, iba ak za účelom splnenia sľubu, a ani potom nesmie stráviť noc mimo nej.

297. Macer, O úrade guvernéra, kniha I.

Dekrétom Senátu sa ustanovuje, že "súdne konanie sa musí začať veľmi šetrne, pokiaľ ide o záväzky, ktoré uzavreli tí, ktorí spravujú provincie, ich sprievodcovia alebo ich slobodní ľudia pred vstupom do provincie; pretože všetky žaloby, ktoré sa z tohto dôvodu nepodali, sa môžu podať neskôr, keď niektorá zo strán opustila provinciu. Ak však dôjde k niečomu proti vôli strany, ako napríklad ak utrpí nejakú škodu alebo sa stane obeťou krádeže, možno začať konanie v rozsahu pripojenia sa k vydaniu a nariadenia predloženia a uloženia odcudzeného majetku; alebo sa dá prisľuť so zárukou, že sa strana dostaví, alebo že predmetná vec bude predložená."

298. Celsus, Digesty, kniha III.

Ak guvernér provincie niekoho manumitoval alebo vymenoval poručníka skôr, ako sa dozvedel o príchode svojho nástupcu, tieto akty sú platné.

299. Modestinus, Pravidlá, kniha V.

V plebiscite sa ustanovuje, že "žiadny guvernér nesmie prijať dar alebo darček, okrem potravín alebo nápojov, ktoré sa môžu spotrebovať v priebehu niekoľkých dní".

300. Callistratus, O súdnych vyšetrovaniach, kniha I.

Ten, kto vykonáva spravodlivosť, musí dbať na to, aby bol ľahko prístupný, ale nesmie nikomu dovoliť, aby sa k nemu správal neúctivo, preto je to uvedené v ich pokynoch: "Guvernéri provincií nesmú pripustiť, aby sa s nimi provinciáli veľmi dôverne stýkali", lebo z rovnosti v styku vyplýva neúcta k hodnostiam.

301. Pri súdení prípadov však nie je vhodné, aby sa úradník rozhorčoval proti tým, o ktorých si myslí niečo zlé, alebo aby sa rozplakal nad prosbami nešťastníkov, pretože rozhodnému a čestnému sudcovi neprislúcha, aby jeho

tvár prezrádzala emócie jeho mysle. Slovom, mal by vykonávať spravodlivosť tak, aby silou svojich duševných vlastností zvyšoval autoritu svojej hodnosti.

302. Papinianus, Názory, kniha I.

Cisárov zástupca, teda guvernér alebo najvyšší úradník provincie, nestráca svoju autoritu tým, že sa vzdá svojho úradu.

303. Paulus, O úrade odhadcu.

Keď guvernér rieši prípad otroka, ktorý bol skazený, alebo otroka ženského pohlavia, ktorý bol zhýralý, alebo otroka mužského pohlavia, ktorý bol neslušne napadnutý; ak je otrok, o ktorom sa hovorí, že bol skazený, obchodným zástupcom niekoho alebo zastáva také miesto, že bez ohľadu na samotnú škodu na majetku ide o zničenie a zánik celej domácnosti pána, mal by byť potrestaný s najväčšou prísnosťou.

Tit. 19. O úrade cisárskeho správcu alebo účtovníka.

304. Ulpián, O edikte, kniha XVI.

Všetky úkony vykonané cisárskym správcom schvaľuje cisár, ako keby ich vykonal on sám.

305. Ak cisársky správca nakladá s nejakým majetkom, ktorý patrí cisárovi, ako s vlastným, nemyslím si, že dochádza k prevodu jeho vlastníctva; pretože právny prevod uskutočňuje len počas vykonávania cisárskych záležitostí a odovzdáva ho s jeho súhlasom; ak totiž vykoná akýkoľvek úkon s cieľom uskutočniť predaj, darovanie alebo dohodu, je neplatný; pretože nemá oprávnenie odcudziť cisárov majetok, ale len ho starostlivo spravovať.

306. Osobitnou funkciou cisárskeho správcu je, že na jeho príkaz môže otrok cisára vstúpiť do majetku, a ak je cisár ustanovený za dediča, prokurátor zásahom do bohatého majetku robí cisára dedičom.

307. Paulus, Sentencie, kniha V.

Ak však majetok, ktorého dedičom je cisár ustanovený, nie je solventný, po tom, čo sa to dozvedel, treba sa poradiť s cisárom; treba totiž zistiť želanie ustanoveného dediča, či takýto majetok prijme alebo odmietne.

308. Callistratus, O súdnych vyšetрованиach, kniha VI.

Cisárski správcovia nemôžu odsúdiť na deportáciu, pretože nemajú právo uložiť tento trest.

309. Ak však niekomu zakážu vstúpiť na cisárovu pôdu, pretože jeho výtržnicke alebo násilnicke správanie by mohlo poškodiť cisárskych nájomcov, je táto osoba povinná odstúpiť; to božský Pius uviedol v reskripte Júliovi.

310. Správcovia nemôžu nikomu povoliť návrat po deportácii, a to naši cisári Severus a Antoninus uviedli v reskripte ako odpoveď na Hermiovu žiadosť.

Tit. 20. O úrade Juridicus.

311. Ulpián, O Sabínovi, kniha XXVI.

Každý si môže osvojiť právo na súdnu žalobu, pretože mu je priznané právo na súdnu žalobu.

312. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXXIX.

Privilegium menovať poručníkov bolo na základe ústavy božského Marka udelené juridikovi, ktorý predsedal v Alexandrii.

Tit. 21. O úrade toho, na koho je delegovaná právomoc.

313. Papinianus, Otázky, kniha I.

Akákoľvek právomoc, ktorá je osobitne udelená buď zákonom, dekrétom Senátu alebo cisárskou ústavou, sa pri delegovaní neprenáša, ale všetky právomoci nadobudnuté magistrátnym právom sa môžu delegovať. Preto sú na omyle tí sudcovia, ktorí majú právomoc udelenú zákonom alebo dekrétom senátu (ako napríklad Lex Julia de Adulteriis a iné podobné) predsedáť trestnému procesu, delegujú svoju právomoc. Veľmi silným argumentom v prospech tohto tvrdenia je skutočnosť, že v Lex Julia de Vi je to výslovne stanovené: "že ten, komu jurisdikcia patrí, ju môže delegovať, ak odíde". Nemôže ju delegovať, ak je neprítomný, hoci akúkoľvek inú právomoc môže delegovať ten, kto je prítomný. Ak sa hovorí, že pán bol zabitý svojimi otrokmi, prétor nemôže delegovať právo súdiť ich, ktoré mu bolo udelené dekrétom senátu.

314. Ten, na koho bola prenesená právomoc, nemá žiadnu vlastnú právomoc, ale musí vykonávať iba právomoc sudcu, ktorý mu ju udelil; pretože hoci je pravda, že podľa zvyku našich predkov možno právomoc preniesť, právomoc udelenú zákonom nemožno preniesť. Z tohto dôvodu nikto nehovorí, že zástupca prokonzula má právo ukladať tresty, keď mu bola delegovaná jurisdikcia. Paulus uvádza, že spolu s jurisdikciou sa deleguje aj právomoc, ktorá sa k nej viaže.

315. Ulpián, O všetkých súdoch, kniha III.

Ak guvernér delegoval právomoc, ten, na koho bola právomoc delegovaná, nemôže zostaviť Radu.

316. Ak si poručníci alebo kurátori želajú predať pozemok, prétor alebo guvernér to môže povoliť po vypočutí prípadu; ak však deleguje svoju právomoc, nemôže s ňou v žiadnom prípade previesť právo viesť vyšetrovanie začaté na tento účel.

317. Julianus, Digest, kniha V.

Ten, kto vykonáva jurisdikciu iného, aj keď je prétorom, stále tak nerobí z vlastnej moci, ale vždy, keď koná, vykonáva spravodlivosť namiesto toho, kto ho vymenoval.

318. Macer, O úrade guvernéra, kniha I.

Poznávanie úkonov podozrivých opatrovníkov môže byť delegované a je ustálené, že k tomu môže dôjsť v rámci všeobecnej delegácie právomoci z dôvodu záujmu opatrovancov, a to nasledovne: "Cisári Severus a Antoninus Braduovi, prokonzulovi Afriky. Keďže ste delegovali svoju jurisdikciu na svojich zástupcov, vyplýva z toho, že môžu vziať na vedomie činy podozrivých poručníkov."

319. Takto môže byť delegovaná právomoc udeliť držbu majetku, ako napríklad pri vydaní príkazu na prevzatie držby, ak nie je poskytnutá záruka na zabezpečenie proti hroziacej škode, alebo na držbu v prípade ženy v mene jej nenarodeného dieťaťa, alebo na udelenie držby dedičovi na zachovanie jeho dedičstva.

320. Paulus, O Plautiovi, kniha XVIII.

Je zrejmé, že každý, na koho bola delegovaná právomoc, nemôže túto právomoc delegovať na iného.

321. Ak je právomoc delegovaná na súkromnú osobu, platí, že spolu s ňou je delegovaná aj všetka sudcovská právomoc okrem právomoci odsúdiť na smrť, pretože neexistuje právomoc, ktorá by nezahŕňala právo uložiť mierny trest.

Tit. 22. O úrade odhadcov.

322. Paulus, O povinnostiach odhadcu.

Celý úrad znalca, v ktorom znalci práva vykonávajú svoje povinnosti, zahŕňa z väčšej časti tieto prípady: súdne vyšetovania, návrhy, žaloby, edikty, dekréty a listy.

323. Marcianus, O trestných procesoch, kniha I.

Slobodní ľudia môžu pôsobiť ako odhadcovia, a hoci osobám, ktoré sú neslávne známe, to zákon nezakazuje, predsa len som toho názoru, že nemôžu vykonávať povinnosti odhadcu; a skutočne sa hovorí, že v tejto veci existuje cisárska ústava.

324. Macer, O úrade guvernéra, kniha I.

Ak bola tá istá provincia rozdelená medzi dvoch guvernérov, ako napríklad Nemecko a Myzika, človek narodený v jednej z nich môže pôsobiť ako asesor v druhej provincii a nepovažuje sa za osobu pôsobiacu vo svojej provincii.

325. Papinianus, Názory, kniha IV.

Ak cisársky zástupca zomrie, jeho ošetrovatelia majú nárok na plat po zvyšok času, na ktorý boli zástupcom vymenovaní, za predpokladu, že počas tohto času nepôsobia ako ošetrovatelia iných osôb. Iný je prípad, keď zástupca odíde do dôchodku v prospech nástupcu pred uplynutím jeho funkčného obdobia.

326. Paulus, Sentencie, kniha I.

Posudzovatelia nesmú za žiadnych okolností konať pred súdom, v ktorom sú členmi rady; nie je im však zakázané konať pred iným súdom.

327. Papinianus, Názory, kniha I.

Občanovi republiky nie je zakázané vykonávať funkciu prísediaceho na súde verejného činiteľa vlastného mesta, pretože nepoberá verejný plat.

Kniha II

1. Pokiaľ ide o súdnu právomoc.
2. Každý musí sám používať zákon, ktorý ustanovil pre iných.
3. Ak niekto odmietne poslušnosť sudcovi, ktorý vynáša rozsudok.
4. Pokiaľ ide o citácie pred súdom.
5. Ak sa predvolaný nedostaví (..)
6. Predvolané osoby sa musia buď dostaviť, alebo zložiť záruku alebo zábezpeku.
7. Nikto nemôže násilne vyviešť osobu, ktorá bola predvolaná na súd.
8. Ktoré osoby sú nútené ručiť (..)
9. Akým spôsobom musí byť poskytnutá záruka v prípade noxálnej žaloby.
10. O tom, kto bráni osobe dostaviť sa na súd.
11. Ak sa strana, ktorá zložila kauciu, nedostaví na súd.

12. O sviatkoch, odkladoch a rôznych ročných obdobiach.

13. Pokiaľ ide o vyhlásenie prípadu.

14. Pokiaľ ide o dohody.

15. Pokiaľ ide o kompromisy.

Tit. 1. O súdnej právomoci

0. Ulpián, Pravidlá, kniha I.

Povinnosti toho, kto má právo udeľovať spravodlivosť, sú veľmi rozsiahle, pretože môže udeľovať vlastníctvo majetku, uvádzať strany do držby, ustanovovať poručníkov pre maloletých, ktorí ich nemajú, a určovať sudcov pre strany sporu.

(23) Javolenus, O Cassiovi, kniha VI.

Ten, komu je daná súdna právomoc, je tiež vybavený všetkými právomocami potrebnými na jej výkon.

23. Ulpián, O povinnostiach kvestora, kniha II.

Úradná autorita je buď jednoduchá, alebo zmiešaná. Jednoduchá autorita udeľuje sudcovi právo uložiť trest smrti osobám, ktoré porušujú zákon, čo sa tiež označuje ako "moc". Zmiešaná právomoc, ktorá zahŕňa súdnu právomoc, spočíva v práve udeľovať vlastníctvo majetku. Súdna právomoc zahŕňa právomoc vymenovať sudcu.

3. Ten istý, O edikte, kniha I.

Právo nariadiť vykonanie väzby na základe prétorskej doložky a zveriť stranu do držby patrí skôr do právomoci ako do jurisdikcie.

(1) Julianus, Digest, kniha I.

Zvyk našich predkov stanovil, že jurisdikciu môže delegovať len ten, kto ju má sám, a nie prostredníctvom delegácie od iného.

0. Paulus, O edikte, kniha II.

A to preto, že právomoc mu nebola daná na prvom mieste a nebola mu udelená zákonom, ktorý len potvrdzuje to, čo už bolo delegované; a preto, ak by niekto, kto delegoval svoju právomoc, zomrel skôr, ako sa začala vykonávať záležitosť, nad ktorou mu bola právomoc delegovaná, Labeo hovorí, že delegovaná právomoc sa ruší, tak ako je to v iných prípadoch.

5. Ulpián, O edikte, kniha III.

"Ak niekto zlomyseľne zničí oznámenie, ktoré bolo zapísané v registri úradníka alebo napísané na papyruse, alebo na akejkoľvek inej látke, a ktoré sa týka všeobecnej právomoci uvedeného úradníka, a nie nejakej osobitnej záležitosti; mal by byť proti nemu vynesený rozsudok na päťdesiat aurei a každý môže podať žalobu o to isté."

(1) Podmienky tohto ediktu sa vzťahujú aj na otrokov a synov rodín a prétor zahŕňa obe pohlavia.

(2) Ak by niekto spôsobil túto škodu pred uverejnením oznámenia alebo počas jeho uverejňovania, slová ediktu by boli bez účinku; Pomponius však zastáva názor, že princíp ediktu sa vzťahuje aj na takýto prípad.

(3) Ak trestný čin spáchali otroci, ktorých ich páni nebránia, alebo osoby, ktoré sú v chudobe, uloží sa telesný trest.

(4) Zlý úmysel sa spomína v slovách ediktu, pretože ak by sa niekto dopustil takéhoto činu z nevedomosti alebo hlúposti, alebo na príkaz samotného prétora, alebo v dôsledku náhody, nebude zodpovedný.

(5) Ten, kto odstráni dokument, hoci ho nemusí zničiť, je tiež zodpovedný podľa tohto ediktu, ktorý zahŕňa toho, kto vykoná tento čin sám, aj toho, kto nariadi inému, aby ho vykonal; ak ho však niekto vykoná bez zlého úmyslu na príkaz iného, ktorý bol vedený zlým úmyslom, bude zodpovedný tento druhý; a ak obaja konajú so zlým úmyslom, budú zodpovední obaja; a ak tento čin vykonajú viaceré osoby, či už zničia dokumenty, alebo to nariaďia, budú zodpovední všetci.

6. Gaius, O provinčnom edikte, kniha I.

A to v takom rozsahu, že nebude stačiť, aby pokutu zaplatil len jeden z nich.

(1) Paulus, O edikte, kniha III.

Ak celý súbor otrokov patriacich niekomu poškodí register, edikt tento priestupok nerieši ako prípad krádeže, keď pán, ktorý sa chce brániť žalobe, zaplatí v mene jedného otroka toľko, koľko by bol nútený zaplatiť slobodný človek, pretože potom proti ostatným nebude podaná žaloba; dôvodom je zrejme to, že v tomto prípade sa musí obhájiť urazená dôstojnosť prétora a rozumie sa, že bolo spáchaných niekoľko činov; rovnako ako keď sa niekoľko otrokov dopustilo krivdy alebo spôsobilo škodu, pretože došlo k viacerým činom, a nie iba k jednému, ako v prípade krádeže. Octavenus hovorí, že v tomto prípade by sa mala pánovi poskytnúť úľava, ale tá môže byť zachovaná len vtedy, keď otrok zlomyseľne spôsobí, že register bude zničený iným, pretože vtedy ide len o jedno sprisahanie, a nie o niekoľko skutkov. Pomponius uvádza to isté v Desiatej knihe.

385875968. Ulpián, O edikte, kniha III.

Ten, kto predsedá výkonu spravodlivosti, by nemal vynášať rozsudky vo svojom vlastnom prípade, ani v prípade svojej manželky alebo detí, ani v prípade svojich slobodných, ani v prípade iných osôb, ktoré má so sebou.

8. Gaius, O provinčnom edikte, kniha I.

Ak jedna osoba podá niekoľko žalôb proti inej osobe a sumy jednotlivých nárokov, ktoré sa v nich požadujú, ak sa berú oddelene, sú v právomoci sudcu, ale celá suma ju presahuje, Sabinus, Cassius a Proculus zastávali názor, že žaloby sa môžu pred ním prejednávať; a tento názor bol potvrdený reskriptom cisára Antonína.

23. Ak sú však práva na žalobu vzájomné a jedna strana požaduje sumu pod limitom a druhá nad limitom, ten, kto požaduje nižšiu sumu, môže konať pred tým istým sudcom; takže nie je v moci môjho protivníka, ak ma chce obťažovať, zabrániť mi, aby som vec prejednával pred tým istým sudcom.

24. Ak je žaloba podaná viacerými osobami súčasne, ako napríklad o rozdelenie majetku, rozdelenie spoločného majetku alebo určenie hraníc, mali by sme - aby sme zistili príslušnosť sudcu, ktorý sa zaoberá prípadom, brať do úvahy hodnotu jednotlivých podielov, čo je názor Ofilia a Prokula z dôvodu, že každá strana podáva žalobu o svoj podiel; alebo by sa mala skôr brať do úvahy celá hodnota majetku, pretože celý je na súde a možno by mohol byť prisúdený jednej osobe? Toto je názor Cassiusa aj Pegasa a v skutočnosti sa zdá byť rozumnejší.

23. Ulpián, O edikte, kniha XVIII.

Mestskí sudcovia nemajú právomoc uložiť otrokovi prísny trest; právo na miernu kastráciu im však nemožno odoprieť.

1. Ten istý, O Sabinovi, kniha LI.

Ten, kto niekomu nariadi, aby konal ako sudca, musí byť sudcom.

2. Sudca alebo ten, kto je poverený akoukoľvek právomocou (ako napríklad prokonzul, prétor alebo iný úradník, ktorý spravuje provinciu), nemôže vymenovať sudcu v deň, keď sa stane súkromnou osobou.

3. Ten istý, O edikte, kniha XXXIX.

V práve sa uplatňuje pravidlo, že ak sa niekto vyššie postavený alebo rovnako postavený podriadi jurisdikcii iného, ten môže vykonávať spravodlivosť v jeho prospech aj neprospech.

4. To isté, O všetkých súdoch, kniha II.

Ak sa niekto z omylu dostaví pred jedného prétoru, pričom má v úmysle dostaviť sa pred iného, žiadne zo začatých konaní nebude platné, pretože nikto nesmie povedať, že sa dohodli na sudcovi; pretože, ako uviedol Julián, tí, ktorí sú v omyle, sa nedohodnú. Veď čo je tak protichodné dohode ako omyl, ktorý vždy prezrádza neznalosť?

5. To isté, O všetkých súdoch, kniha III.

Pretor zvykne delegovať svoju právomoc a buď ju deleguje celú, alebo jej časť; zatiaľ čo ten, na koho bolo delegované právo vykonávať spravodlivosť, ju vykonáva v mene toho, kto ho vymenoval, a nie vo svojom vlastnom.

6. To isté, Názory, Kniha I.

Tak ako môže prétor delegovať celú svoju právomoc na jednu osobu, môže ju delegovať aj na viacerých, alebo tak môže urobiť s ohľadom na konkrétny prípad; a to najmä vtedy, ak má na to dobrý dôvod, napríklad preto, že pred tým, ako sa stal sudcom, vystupoval ako advokát jednej zo strán.

7. Africanus, Otázky, kniha VII.

Ak sa strany dohodnú, že vec bude prejednávať iný prétor ako ten, ktorý mal právomoc vo veci konať, a predtým, ako sa na neho obrátia, si to jeden z nich rozmyslí, niet pochýb, že ho nemožno nútiť, aby takúto dohodu dodržal.

8. Ulpianus, Trusty, kniha VI.

V prípade, keď slobodná žena začala obhajobu pred príslušným sudcom a bola porazená, a potom sa vydala za muža, ktorý podliehal inej súdnej právomoci, vznikla otázka, či možno vykonať rozsudok predchádzajúceho súdu? Povedal som, že mohol, pretože rozsudok bol vydaný pred jej sobášom; ak však k tomu došlo po tom, ako sudca začal konať vo veci, a pred vydaním rozsudku, zastávam rovnaký názor, a to, že rozhodnutie prvého sudcu bolo vydané správne. Toto pravidlo by sa malo vo všeobecnosti dodržiavať vo všetkých prípadoch tohto druhu.

9. Ak sa predmetom skúmania s odkazom na príslušnosť stane suma, vždy sa musí brať do úvahy požadovaná suma, a nie suma, ktorá je splatná.

10. Paulus, O edikte, kniha I.

Sudca, ktorý vykonáva spravodlivosť mimo svojej právomoci, môže byť beztrestne neposlúchnutý. Rovnaké pravidlo platí, ak chce vykonávať spravodlivosť v prípadoch, keď je suma mimo jeho právomoci.

Tit. 2. Každý musí sám používať zákon, ktorý ustanovil pre iných

11. Ulpián, O edikte, kniha III.

Edikt sa vyznačuje najväčšou spravodlivosťou a nikto nemá dôvod na sťažnosť, pretože kto by odmietol byť súdený podľa toho istého zákona, ktorý sám uplatnil alebo spôsobil, aby bol uplatnený na iných?

12. "Ak niekto poverený sudcovskou alebo inou mocou ustanovil nové pravidlo proti niektorej strane, musí byť podľa neho sám súdený, keď to požaduje jeho protivník. Ak niekto dosiahol uplatnenie nového práva pred úradníkom povereným magistrátom alebo inou autoritou a následne ho požaduje nejaký jeho protivník, musí byť jeho prípad rozhodnutý proti nemu podľa toho istého práva; to znamená, že čokoľvek niekto považuje za spravodlivé vo vzťahu k inej strane, musí strpieť, aby platilo aj proti nemu samému."

13. Okrem toho tieto slová: "Čo ustanovil ten, kto vykonáva spravodlivosť", musíme prijať podľa účinku, a nie podľa slov; a preto ak niekto chce vydať rozhodnutie a je mu v tom zabránené, a jeho rozhodnutie by nemalo mať žiadny účinok, edikt sa neuplatňuje, pretože slovo "ustanovil" označuje niečo, čo bolo dokonané, zlo, ktoré bolo zavŕšené, a nie iba začaté; a preto ak niekto vykonáva spravodlivosť medzi stranami, nad ktorými nemá právomoc, keďže konanie je neplatné a jeho rozhodnutie nemá žiadnu právoplatnosť, myslíme si, že Edikt sa neuplatňuje; pretože čomu sa rovná pokus, keď nevznikla žiadna škoda?

14. Paulus, O edikte, kniha III.

Zlý úmysel predsedu súdu sa týmto ediktom trestá; ak sa totiž kvôli nevedomosti posudzovateľa vykladal zákon inak, ako sa mal, nemalo by to postihnúť sudcu, ale samotného posudzovateľa.

15. Ulpián, O edikte, kniha III.

Ak niekto dosiahol nespravodlivé rozhodnutie voči inému, to isté pravidlo sa uplatní voči samotnému účastníkovi, ak sa tak stalo z jeho vlastnej iniciatívy; ak však o to nepožiadal, nemožno ho voči nemu vymáhať. Ak ho však získal, či už využil nejaké pravidlo, alebo mal len povolenie využiť ho, ale neurobil tak, bude potrestaný podľa tohto ediktu.

16. Ak môj prokurátor vzniesol túto nespravodlivú požiadavku, vyvstáva otázka, na koho by sa toto isté pravidlo malo vzťahovať. Pomponius si myslí, že len na mňa, teda ak som mu delegoval svoju právomoc na osobitný účel alebo ju ratifikoval. Ak však takúto požiadavku vznesie opatrovník alebo kurátor nepríčetného alebo maloletého, sám bude potrestaný týmto ediktom. Rovnaké pravidlo sa dodrží aj voči prokurátorovi, ak bol ustanovený vo veci, na ktorej bol zainteresovaný.

17. Túto sankciu znášajú všetci, ktorí sú zahrnutí v ustanoveniach ediktu, nielen navrhovateľ, ktorý bol ním poškodený, ale každý, kto kedykoľvek podá návrh na začatie konania.

18. Ak niekto, za koho ručíte, získal rozhodnutie súdu, ktorým sa zakazuje dlžníkovi podať proti nemu námietku, a vy chcete podať námietku vo veci, v ktorej sa stanete ručiteľom; ani on, ani vy by ste ju nemali získať, hoci medzitým môžete utrpieť škodu, ak váš dlžník nebude solventný. Ak sa však na vás samého vzťahujú podmienky ediktu, hlavný dlžník sa môže dovolávať výnimky, ale vy tak nemôžete urobiť; a sankcia, ktorej ste povinný, sa ho nedotkne, a teda nebudete mať voči nemu právo na mandátnu žalobu.

19. Ak by sa na môjho syna, ktorý je sudcom, vzťahovali podmienky tohto ediktu, bude sa tento edikt vzťahovať na akékoľvek žaloby, ktoré by som mohol podať v jeho mene? Myslím si, že nie, pretože inak sa môj stav kvôli nemu zhorší.

20. Keď prétor povie: "Musí byť súdený podľa rovnakého pravidla", prenáša sa tento trest na dediča? Julianus uviedol, že žaloba by sa mala odmietnuť nielen jemu, ale aj jeho dedičovi.

21. Uviedol tiež, a nie bezdôvodne, že podlieha trestu podľa ediktu nielen vo vzťahu k právam, ktoré mu vznikli v čase, keď sa na neho vzťahovali podmienky ediktu, ale aj vo vzťahu ku všetkým právam, ktoré pre neho boli nadobudnuté neskôr.

22. Julianus si myslí, že peniaze, ktoré už boli vyplatené za takýchto okolností, sa nemôžu vymáhať, pretože stále existoval dôvod na platbu podľa prirodzeného práva, ktoré vymáhanie zakazuje.

23. Gaius, O provinčnom edikte, kniha I.

Pretor veľmi správne a oprávnene vložil túto výnimku: "Ibaže by jedna zo strán konala nespravodlivo voči niekomu, kto sám konal rovnakým spôsobom voči inému." A skutočne, ak by chcel sudca podporiť edikt alebo by chcela strana sporu získať z neho prospech, mohla by sa vystaviť zodpovednosti a znášať trest predpísaný ediktom.

Tit. 3. Ak niekto odmietne poslušnosť sudcovi, ktorý vynáša rozsudok

24. Ulpián, O edikte, kniha I.

Všetkým sudcom, s výnimkou duumviriov, je dovolené chrániť svoju správu prostredníctvom sankcií v súlade s ich úradnými právami.

25. Predpokladá sa, že odoprie poslušnosť sudcovi, ktorý má právomoc a ktorý odmieta vykonať to, čo bolo právoplatne rozhodnuté; ako napríklad, keď nedovolí, aby niekto odňal osobný majetok z jeho vlastníctva, ale dovolí, aby ho vzal alebo odniesol; a ak sa postaví proti následnému konaniu, potom sa má za to, že neposlúcha.

26. Ak zástupca, poručník alebo opatrovník odmietne poslúchnuť sudcu, je potrestaný on sám, a nie splnomocnenec alebo poručenec.

27. Labeo hovorí, že nielen žalovaný, ale aj žalobca, ak neposlúchne, je zodpovedný podľa tohto ediktu.

28. Táto žaloba sa netýka sumy, ktorá zodpovedá záujmom strany, ktorá ju podáva, ale je obmedzená na výšku utrpenej škody; a keďže zahŕňa len pokutu, zaniká po uplynutí jedného roka a nie je možné ju uplatniť voči dedičovi.

Tit. 4. O citáciách pred súdom

29. Paulus, O edikte, kniha IV.

Predvolať niekoho pred súd znamená predvolať ho na účely súdneho konania.

30. Ulpián, O edikte, kniha V.

Na súd nemožno predvolať konzula, prefekta, prokonzula ani žiadneho iného sudcu, ktorý vykonáva moc a má právomoc obmedzovať iných a nariadiť ich uväznenie vo väzení; nemožno predvolať ani pontifika počas vykonávania náboženského obradu; nemožno predvolať ani tých, ktorí vzhľadom na posvätný charakter miesta nemôžu toto miesto opustiť; nemožno predvolať ani nikoho, kto je zamestnaný v službách štátu a jazdí po verejnej ceste na koni patriacom vláde. Okrem toho nemožno predvolať muža, ktorý sa žení, ani ženu, s ktorou sa spája, ani sudcu pri výkone jeho sudcovskej funkcie, ani osobu, ktorá rieši svoj prípad pred prétorom, ani nikoho pri vykonávaní pohrebných obradov člena jeho domácnosti.

31. Callistratus, Súdne vyšetovania, kniha I.

Nemôžu byť predvolaní ani tí, ktorí sa zúčastňujú na pohrebe, čo sa zdá byť stanovené v reskripte božských bratov.

32. Ulpián, O edikte, kniha V.

Rovnaké pravidlo sa vzťahuje na osoby, ktoré sú povinné byť prítomné na súde na určitom mieste na účely súdneho konania, ako aj na nepričetné osoby a dojčatá.

33. Pretor hovorí: "Že nikto bez môjho povolenia nemôže predvolať na súd svojich rodičov, svojho patróna alebo patrónku, ani deti alebo rodičov svojho patróna alebo patrónky."

34. Pod slovom "rodič" tu treba rozumieť osoby oboch pohlaví. Vystáva však otázka, či sa tento pojem môže neobmedzene rozširovať? Niektorí zastávajú názor, že sa vzťahuje len na prapredkov a že ostatní potomkovia sa nazývajú "predkovia". Pomponius uviedol, že to bol názor starovekých autorít; Gaius Cassius však hovorí, že tento termín sa vzťahuje na všetkých ascendentov bez výnimky; čo ho robí čestnejším a toto pravidlo sa veľmi oprávnené prijalo.

35. Labeo zastával názor, že za rodičov treba považovať aj tých, ktorí sa nimi stali v otroctve, a nie, ako povedal Severus, že tento pojem sa má vzťahovať len na prípady, keď sú deti legitímne; takže ak bol syn splodený v promiskuitnom styku, nemôže postaviť svoju matku pred súd.

36. Paulus, O edikte, kniha IV.

Je to z toho dôvodu, že matka je vždy istá, hoci mohla mať promiskuitný styk, ale otcom je ten, koho ako takého označuje manželstvo.

37. To isté, vety, kniha I.

Nikto sa nemôže odvolávať na svojich prirodzených rodičov na súde, pretože voči všetkým rodičom musí byť zachovaná rovnaká úcta.

38. Ten istý, O edikte, kniha IV.

Človek môže beztresene privolať rodičov svojho adoptívneho otca, pretože v skutočnosti nie sú jeho rodičmi, keďže je príbuzný len s tými, s ktorými je tiež príbuzný.

39. Ulpián, O edikte, kniha V.

Človek nemôže predvolať svojho adoptívneho otca na súd, kým je pod jeho kontrolou, čo vyplýva skôr z práva otcovskej moci než z príkazu préтора; ibaže syn má castrense peculium, a v tomto prípade mu to môže byť povolené, ak sa preukáže náležitý dôvod, ale nemôže predvolať svojho prirodzeného otca, kým je členom adoptívnej rodiny.

40. V edikte sa spomína "patrón" alebo "patrónka". Za patróna sa majú považovať tí, ktorí manumitovali otroka, alebo tí, ktorí zistili kolúziu; ako napríklad, keď bol niekto v predbežnom súdnom konaní vyhlásený za slobodníka, hoci v skutočnosti ním nebol; alebo keď som prisahal, že dotyčná strana je mojím slobodníkom; rovnako ako sa na druhej strane nemám považovať za patróna, ak bol vyneseny rozsudok v môj neprospech; alebo keď, ak zložím prisahu, strana prisahá, že nie je mojím slobodníkom.

41. Ak som však prinútil svojho slobodného muža alebo slobodnú ženu, aby prisahali, že sa nevydajú, môžem byť postavený pred súd; a Celsus skutočne hovorí, že počas môjho života neprechádza žiadne právo nad takýmto slobodným mužom na môjho syna. Julianus však zastáva opačný názor a mnohí si ho osvojujú; takže v takomto prípade sa môže stať, že patrón môže byť predvolaný, ale jeho syn, keďže je nevinný, nemôže byť predvolaný.

42. Paulus, O edikte, kniha IV.

Taktiež ten, kto manumitoval otroka podľa podmienok trustu, nemôže byť predvedený pred súd, hoci môže byť predvolaný, aby ho prinútil manumitovať otroka.

43. Ulpián, O edikte, kniha V.

Ak podľa tohto pravidla kúpim otroka pod podmienkou, že ho manumitujem, a on získa slobodu na základe ústavy Božieho Marka, nemôžem byť citovaný, pretože som jeho patrónom; ak ho však kúpim za jeho vlastné peniaze a porušil som s ním vieru, nebudem považovaný za jeho patróna.

44. Ak je otrokyňa nútená k prostitúcii v rozpore s podmienkou jej predaja, bude mať predávajúceho ako svojho patróna, ak bola predaná pod podmienkou, že "by sa stala slobodnou, ak by bola nútená k prostitúcii". Ak ju však predávajúci, ktorý si vyhradil právo zmocniť sa jej tým, že sa jej zmocní, sám prostituuje, keďže ona aj tak získava slobodu, robí tak prostredníctvom toho, kto ju predal, ale nie je vhodné, aby sa mu preukazovala akákoľvek česť, ako to tvrdí Marcellus v šiestej knihe Digest.

45. Za patróna považujeme človeka aj vtedy, keď možno stratil svoje občianske práva, alebo keď jeho slobodník stratil svoje práva; ako napríklad v prípade, keď k arogancii došlo tajným spôsobom, pretože keďže musel zatajiť svoje postavenie pred tým, kto ho arogoval, nezdá sa, že by jeho čin bol taký, aby ho oprávňoval považovať sa za slobodníka.
46. Ak však získal právo nosiť zlaté prstene, myslím si, že by nikdy nemal prejaviť úctu svojmu patrónovi, aj keď môže vykonávať všetky funkcie slobodnej osoby. Iný je prípad, ak sa mu vrátia všetky výsady urodzeného človeka, pretože cisár môže urobiť slobodne narodeného človeka.
47. Každý, kto je manumitovaný organizovaným orgánom, korporáciou alebo mestom, môže predvolať na súd ktoréhokoľvek ich člena, pretože nie je slobodníkom žiadneho z nich. Musí však preukázať úctu všetkým spoločne; a ak chce podať žalobu proti obci alebo korporácii, musí požiadať o povolenie podľa ediktu, hoci môže mať v úmysle predvolať toho, kto bol vymenovaný za zástupcu ostatných.
48. Pod pojmom "deti a rodičia patróna a patrónky" treba rozumieť osoby oboch pohlaví.
49. Ak sa patrón dostal do stavu cudzinca v dôsledku trestu deportácie, Pomponius zastáva názor, že jeho privilégium je stratené, ale ak by bol znovu prijatý, bude opäť požívať výhody ediktu.
50. Adoptívni rodičia patróna sú tiež vyňatí, ale len dovtedy, kým trvá adopcia.
51. Ak bol môj syn daný na adopciu, nemôže ho môj slobodník priviesť na súd; rovnako ako môj vnuk, ktorý sa narodil v adoptívnej rodine. Ak však môj oslobodený syn adoptuje syna, takýto vnuk môže byť predvolaný, pretože je pre mňa cudzí.
52. Podľa Cassiusa môžeme chápať, že pojem "deti", podobne ako pojem "rodičia", presahuje prapravnuka.
53. Ak má slobodná žena dieťa od svojho patróna, ani ona, ani jej syn nemôžu priviesť toho druhého na súd.
54. Ak deti patróna vzniesli závažné obvinenie proti slobodnému mužovi svojho otca alebo ho vyhlásili za otroka, neprislúcha im žiadna česť.

55. Pretor hovorí, že "nikto ich nemôže privolať bez môjho súhlasu". Je to však dovolené, ak žaloba podaná proti patrónovi alebo jeho rodičom nie je žaloba zahŕňajúca hanbu alebo potupu, pretože v každom prípade by sa mal preukázať dobrý dôvod; ako niekedy pri žalobe zahŕňajúcej hanbu, ako sa domnieva Pedius, by malo byť slobodnému dovolené predvolať svojho patróna, ak mu spôsobil vážnu ujmu; napríklad ho zbičoval.

56. Túto úctu treba vždy preukazovať patrónovi, aj keď vystupuje ako opatrovník, poručník, obhajca alebo zástupca iného; ak je však opatrovník alebo poručník zainteresovaný, možno ho beztretno predvolať, ako hovorí Pomponius, a tento názor je lepší.

57. Paulus, O edikte, kniha IV.

Hoci prétor neuvádza, že vynesie rozsudok o pokute, ak sa preukáže riadny dôvod, predsa len Labeo hovorí, že jeho právomoc sa musí vykonávať s mierou; napríklad ak si to slobodník rozmyslí a vzdá sa svojej žaloby; alebo ak sa patrón po predvolaní nedostaví; alebo ak bol predvolaný s vlastným súhlasom; hoci podmienky ediktu to nepripúšťajú.

58. Ulpian, O edikte, kniha LVII.

Ak by slobodník v rozpore s ediktom prétora predvolal na súd syna svojho patróna, ktorého má sám patrón pod kontrolou, malo by sa rozhodnúť, že v prípade neprítomnosti otca sa má poskytnúť úľava jeho synovi, ktorý je pod jeho kontrolou, a že proti slobodníkovi bude podaná trestná žaloba, t. j. žaloba na päťdesiat aurei.

59. Modestinus, Pandekty, kniha X.

Keďže vo všeobecnosti nemôžeme predvolať osoby, ktorým by sme mali preukazovať úctu, bez príkazu prétora.

60. Papinianus, Názory, kniha I.

Ak je slobodník obvinený svojím patrónom a on, pripravený obhajovať sa, často naliehal na guvernéra provincie, aby vypočul jeho prípad; nepovažuje sa za to, že tým predvolal svojho patróna, ktorý ho obvinil.

61. Paulus, Otázky, kniha I.

Istý slobodník predložil petíciu proti svojmu patrónovi, pričom nezatajil, že je jeho slobodníkom, a vznikla otázka, či ak získa cisársky reskript v súlade so svojím želaním, bude mu trest ediktu odpustený? Odpovedal som, že si nemyslím, že by sa v tomto prípade dal uplatniť edikt prétora, a to z toho dôvodu, že ten, kto predloží petíciu cisárovi alebo guvernérovi, sa nepovažuje za toho, kto predvolal svojho patróna na súd.

62. To isté, Názory, kniha II.

Vyvstala otázka, či môže poručník v mene svojho zverenca predvolať jeho patrónku bez povolenia prétora? Na otázku som odpovedal, že môže v mene svojho poručenca predvolať svoju patrónku bez súhlasu prétora.

63. To isté, vety, kniha I.

Ak niekto zložil na súde záruku za predvedenie inej osoby, je povinný ju predviesť. Ak v listine, ktorá bola zaznamenaná, prisľúbil, že predvedie účastníka konania, aj keď možno neposkytol záruku na súde, bude napriek tomu nútený ho predviesť.

64. Gaius, O zákone dvanástich tabúl, kniha I.

Mnohé authority tvrdili, že nie je dovolené predvolať niekoho na súd z jeho vlastného domu, pretože dom každého jednotlivca by mal byť pre neho úplne bezpečným útočiskom a prístreškom a že ten, kto z neho niekoho predvolá, musí byť považovaný za toho, kto použil násilie.

65. Paulus, O edikte, kniha I.

Je isté, že strana je dostatočne potrestaná, ak neobhajuje svoju vec a skrýva sa z dôvodu, že jej protivník sa dostane do držby svojho majetku. Julianus však hovorí, že ak sa ukáže alebo sa objaví na verejnosti, môže byť legálne predvolaný.

66. Gaius, O zákone dvanástich tabúl, kniha I.

Niet pochýb o tom, že človek môže byť zákonne predvolaný z vinice, kúpeľa alebo divadla.

67. Paulus, O edikte, kniha I.

Hoci človek, ktorý je vo svojom vlastnom dome, môže byť niekedy predvolaný na súd, predsa len by nikto nemal byť násilne vyvedený zo svojho bydliska.

68. Gaius, O zákone dvanástich tabúl, kniha I.

Nie je dovolené predvolávať dievčatá, ktoré nedosiahli pubertu a ktoré podliehajú kontrole inej osoby.

69. Predvolaný človek by mal byť prepustený v dvoch prípadoch: po prvé, ak sa niekto ujme jeho obhajoby, a po druhé, ak bol spor vyriešený skôr, ako sa strany dostavili na súd.

70. Marcianus, Inštitúcie, kniha III.

Ak je slobodník spoločný, to znamená, že má viacero patrónov, mal by požiadať prétora, aby mu povolil predvolať ktoréhokoľvek zo svojich patrónov, inak bude zodpovedný podľa prétorského ediktu.

71. Ulpián, O edikte, kniha V.

Žalobu o päťdesiat aurei možno podať proti tomu, kto tieto ustanovenia porušil, ale nemožno ju podať v prospech alebo proti dedičovi, ani po uplynutí jedného roka.

72. Modestinus, O trestoch, kniha I.

Ak slobodník predvolal svojho patróna na súd bez toho, aby mu bolo udelené povolenie podľa ediktu, na základe sťažnosti patróna bude musieť zaplatiť vyššie uvedenú pokutu, t. j. päťdesiat aurei, alebo ho môže potrestať prefekt mesta ako nedostatočne úctivého, ak sa zistí, že nemá žiadny majetok.

Tit. 5. Ak sa niekto predvolaný nedostaví a ak niekto predvolal osobu, ktorú podľa ediktu predvolať nemal

73. Ulpián, O edikte, kniha I.

Ak niekto, kto je predvolaný, poskytne ako záruku za svoju účasť na súde osobu, ktorá nepodlieha právomoci sudcu, pred ktorého je sám predvolaný; takáto záruka sa považuje za neposkytnutú, pokiaľ sa svojho privilégia osobitne nevzdá.

74. Paulus, O edikte, kniha I.

Každý, kto je predvolaný pred prétora alebo iného súdneho úradníka v akejkoľvek veci, sa musí dostaviť, aby sa zistilo, či má sudca právomoc alebo nie.

75. Ak sa niekto, kto bol predvolaný, nedostaví, bude odsúdený na zaplatenie pokuty úmernej právomoci sudcu, ak existuje riadny dôvod; treba však prihliadnuť na ľudskú nevedomosť. Ak zase žalobca nemá záujem na tom, aby sa jeho protivník dostavil na súd v danom čase, prétor môže pokutu odpustiť; napríklad preto, že v daný deň bol sviatok.

76. Ulpián, O Sabínovi, kniha XLVII.

Ak niekto sľúbil, že sa dostaví na súd, ale neuviedol pokutu, ktorej bude podliehať, ak sa nedostaví, je isté, že proti nemu možno podať žalobu o sumu rovnajúcu sa úroku žalobcu; a to uviedol aj Celsus.

Tit. 6. Osoby, ktoré sú predvolané, sa musia buď dostaviť, alebo zložiť záruku alebo zábezpeku

77. Paulus, O edikte, kniha I.

Edikt stanovuje, že "ak sa poskytuje záruka, že sa strana dostaví na súd, musí byť majetok prvej strany dostatočný, pričom sa berie do úvahy postavenie žalovaného, s výnimkou prípadov, keď sú obaja v úzkom príbuzenskom vzťahu, pretože vtedy sa nariaďuje, že môže byť prijatý ktokoľvek"; ako napríklad v prípade, keď sa strana ponúka ako záruka za svojho rodiča alebo patróna.

78. Callistratus, O monitórnom edikte, kniha I.

Rovnaké pravidlo platí aj pre patróna, deti, manželku alebo nevestu patróna; pretože každá z týchto osôb môže dať ručiteľa, ktorý musí byť prijatý, a ak ho žalobca odmietne prijať, keďže si je vedomý, že strany sú v blízkom príbuzenskom vzťahu, bude podaná žaloba o päťdesiat aurei.

79. Paulus, O edikte, kniha IV.

Dôvodom je, že ak sú osoby takmer spriaznené, akékoľvek ručenie sa považuje za dostatočne solventné.

80. Ulpián, O edikte, kniha LVIII.

Ak niekto sľúbi, že predvedie na súd dve osoby, a jednu predvedie a druhú nie, má sa za to, že svoj sľub nedodržel, pretože jedna z nich nebola predvedená.

Tit. 7. Nikto nemôže násilne vyviesť osobu, ktorá bola predvolaná na súd

81. Ulpián, O edikte, kniha V.

Pretor vydal tento edikt, aby strachom z trestu zadržal tých, ktorí násilím zachraňujú osoby predvolané pred súd.

82. A potom Pomponius uviedol, že ak sa otrok dopustí trestného činu, mala by sa mu udeliť noxálna žaloba, pokiaľ sa ho nedopustil s vedomím svojho pána; v tomto prípade sa totiž pán musí brániť žalobe bez toho, aby mu bolo dovolené otroka vydať.

83. Ofilius zastáva názor, že ustanovenia ediktu sa nevzťahujú na prípady, keď je osoba predvolaná na súd oslobodená, ako napríklad otec, patrón a ďalšie vyššie vymenované osoby. Tento názor sa mi zdá byť správny; ak sa totiž ten, kto ho predvolal, dopustil nezákonného činu, ten, kto ho oslobodil, ním nebol.

84. Paulus, O edikte, kniha IV.

Hoci obidve strany, slobodný muž, ktorý privolal svojho patróna, aj ten, kto ho násilím oslobodil, porušili edikt, postavenie slobodného muža sa zhoršilo, pretože v takomto prípade je na strane žalobcu. Rovnaký spravodlivý dôvod sa vzťahuje na stranu, ktorá bola predvolaná na iné miesto, než na ktoré mala byť predvolaná. Možno však pozitívnejšie konštatovať, že ten, kto mal právo odmietnuť dostaviť sa, sa nepovažuje za oslobodeného násilím.

85. Ulpián, O edikte, kniha V.

Keď niekto zachráni otroka, ktorý bol predvolaný na súd, Pedius si myslí, že edikt sa neuplatňuje, pretože otrok nie je osoba, ktorú možno predvolať. Čo sa teda má urobiť? Musí sa začať konanie o jeho predvedení.

86. Ak niekto oslobodí stranu predvolanú pred sudcu nižšej jurisdikcie, trest podľa ediktu sa neuloží.

87. Tam, kde prétor uvádza: "Násilím ho prepustil", znamená to, že čin bol spáchaný len násilím, alebo aj so zlým úmyslom? Stačí, ak bol čin spáchaný násilím, aj keď zlý úmysel neexistuje.

88. Paulus, O edikte, kniha IV.

Výraz "oslobodiť" má všeobecné použitie, ako hovorí Pomponius, pretože "odnieť" znamená odstrániť uchopením rukami; ale "oslobodiť" sa môže vykonať akýmkoľvek spôsobom; ako napríklad, ak niekto neodstráni účastníka násilím, ale spôsobí prietahy, aby sa nemohol dostaviť na súd, takže deň stanovený na podanie žaloby uplynie alebo sa predmetný majetok stratí uplynutím času, má sa za to, že ho oslobodil; aj keď to neurobil telesne. Ak ho však zadržal na nejakom mieste a neunesol ho, je zodpovedný podľa ustanovení ediktu.

89. Ak niekto oslobodí stranu, ktorá bola predvolaná za účelom obťažovania, považuje sa za zodpovedného podľa ediktu.

90. Pretór hovorí: "Nesmie konať zlomyseľne, aby umožnil oslobodenie." To sa totiž dá urobiť aj bez zlomyseľnosti, ak je na oslobodenie dobrý dôvod.

91. Ulpián, O edikte, kniha V.

Ak niekto vykonal záchranu prostredníctvom iného, je zodpovedný podľa tohto ustanovenia bez ohľadu na to, či bol prítomný alebo neprítomný.

92. Žaloba sa priznáva každému, kto násilím oslobodil stranu, a výška náhrady škody sa nezakladá na tom, čo bolo skutočne stratené, ale hodnotu sporného majetku určuje žalobca; toto ustanovenie bolo pridané, aby bolo zrejmé, že ak by podal žalobu bez náležitých dôvodov, mohol by túto pokutu aj tak vymáhať.

93. Žalobca musí tiež preukázať, že záchrana, ktorá bola vykonaná, zabránila žalovanému dostaviť sa na súd, ale ak bol napriek tomu predvedený, pokutu nemožno uložiť, pretože tieto slová sú použiteľné len v prípade, že bol vykonaný nejaký úkon.

94. Žaloba je in factum a má takú povahu, že ak sa niekoľko osôb dopustilo protiprávneho konania, možno ju podať proti každej z nich, pričom oslobodená osoba zostáva stále zodpovedná.

95. Právo na žalobu sa priznáva aj dedičom, ak majú záujem na jej využití; nepriznáva sa však voči dedičovi alebo po uplynutí jedného roka.

96. Ten istý, O edikte, kniha XXXV.

Ak ten, kto dlžníka násilím prepustil, zaplatí, nezbavuje ho zodpovednosti, pretože platí pokutu za svoj vlastný čin.

Tit. 8. Ktoré osoby sú nútené ručiť a kto môže sľúbiť pod prísahou alebo byť viazaný iba sľubom

97. Gaius, O provinčnom edikte, kniha V.

Výraz "dať záruku" je odvodený od toho istého pôvodu ako "poskytnúť záruku", pretože tak ako "uspokojiť" sa hovorí o tom, koho želaniu vyhovieme, tak "poskytnúť záruku" sa vzťahuje na nášho protivníka, keď nám poskytnete to, čo si želáme, a keď ho pod týmto názvom zabezpečíme poskytnutím záruky.

98. Ulpián, O edikte, kniha V.

Ručiteľ ponúknutý za účasť strany na súde sa považuje za majetného človeka, a to nielen vzhľadom na jeho prostriedky, ale aj s ohľadom na ľahkosť, s akou môže byť žalovaný.

99. Ak niekto poskytne záruku za svoju účasť na súde osobe, ktorá nie je spôsobilá podať žalobu, poskytnutie záruky nemá žiadny účinok.

100. Prétor hovorí: "Ak niekto predvolá na súd svojho otca, patróna, patrónku, deti alebo rodičov svojho patróna alebo patrónky, alebo svoje vlastné deti, alebo kohokoľvek, koho má pod kontrolou, alebo svoju manželku, alebo svoju nevestu, prijme sa akákoľvek záruka za ich dostavenie sa na súd."

101. Tam, kde prétor hovorí: "alebo jeho vlastné deti", chápeme, že sa tým myslia tie, ktoré pochádzajú od ženského pohlavia; a toto privilégium rozširujeme aj na otca, a to nielen vtedy, keď je vlastným pánom, ale aj vtedy, keď je pod niečím vplyvom; a to uviedol aj Pomponius. Syna môže dať ako ručiteľa jeho otec, aj keď môže byť pod kontrolou niekoho iného. Pod "nevestou" treba rozumieť aj vnučku a tak ďalej, pre nasledujúce generácie.

102. Tam, kde prétor hovorí: "Každý ručiteľ, ktorýkoľvek bude prijatý", sa to týka len jeho finančných prostriedkov, teda aj keď nie je bohatý.

103. Keď prátor vyhovie žalobe proti ručiteľovi, ktorý sľúbil, že sa strana dostaví na súd, urobí tak vo výške predmetného majetku. Je však potrebné preskúmať, či sa to vzťahuje na skutočnú hodnotu veci, alebo na určitú sumu. Lepší je názor, že ručiteľ zodpovedá za skutočnú hodnotu, pokiaľ sa nezaviazal za určitú sumu.

104. Gaius, O provinčnom edikte, kniha I.

Bez ohľadu na to, či ide o dvojnásobnú, trojnásobnú alebo štvornásobnú náhradu škody, zastávame názor, že jeden a ten istý ručiteľ zodpovedá za celú sumu, a to z toho dôvodu, že sa má za to, že majetok má takú hodnotu.

105. Paulus, O edikte, kniha IV.

Ak strana, ktorá poskytla záruku za svoje predvedenie na súd, zomrie, prátor by nemal nariadiť jej predvedenie. Ak by to však nariadil z nevedomosti, alebo ak by strana zomrela po jeho príkaze a pred dňom určeným na dostavenie sa, nemôže byť povolená žiadna žaloba. Ak zomrel po dni určenom na dostavenie sa alebo stratil občianske právo, môže sa proti nemu legálne podať žaloba.

106. Gaius, O provinčnom edikte, kniha I.

Ak sa niekto stane ručiteľom za stranu, ktorá už bola odsúdená a potom zomrela alebo stratila rímske občianstvo, môže byť žaloba proti ručiteľovi podaná správne.

107. Ak niekto odmietne prijať dostatočnú záruku za účasť iného na súde, ktorý je úplne zjavne solventný, alebo ak v tejto súvislosti existujú pochybnosti a preukáže sa, že je solventný, možno proti nemu podať žalobu o náhradu škody; nie je totiž bežnou chybou, ak sa na súd dostaví človek, ktorý môže poskytnúť úplne solventnú záruku. Ručiteľ, ktorý nebol prijatý, môže tiež podať žalobu o náhradu škody spôsobenej jemu samému.

108. Paulus, O edikte, kniha XII.

Ak je poskytnutá záruka alebo záväzok, ktorý je chybný, platí, že to nie je žiadna záruka.

109. Ulpián, O edikte, kniha XIV.

Ak sa platobná schopnosť ručiteľa nepopiera, treba povedať, že má právo namietať príslušnosť súdu, a keďže sa žalobca môže obávať, že svoje právo využije; musíme zistiť, aké je právo. Božský Pius (ako uvádza Pomponius vo svojej Knihe listov, Marcellus v tretej knihe Digest a Papinianus v tretej knihe Otázok) v reskripte Kornéliovi Prokulovi stanovil, že žalobca môže oprávnené odmietnuť takúto záruku, ale ak nemôže nájsť inú, môže ho upozorniť, aby v prípade podania žaloby nevyužil svoje privilegium.

110. Ak sa vyžaduje zábezpeka a žalovaný ju nemôže ľahko získať v mieste podania žaloby, môže byť vypočutý, ak je ochotný zložiť zábezpeku v inom meste tej istej provincie. Ak je však zábezpeka dobrovoľná, nemôže sa uchýliť na iné miesto; pretože ten, kto si sám uložil potrebu zábezpeky, si nezaslúži takúto pozornosť.

111. Ak nebola zložená zábezpeka a majetok, na ktorý sa zábezpeka požaduje, je osobný a strana je podozrivá; predmet by mal byť uložený na súde, ak to sudca schváli, alebo ak sa zloží zábezpeka, alebo ak sa konanie ukončí.

112. Paulus, O edikte, kniha XIV.

Je zvykom, že strany sporu sa dohodnú na dni uvedenom v stipulácii, a ak sa tak nestane, Pedius sa domnieva, že je v právomoci stipulanta určiť primeraný čas, ktorý určí sudca.

113. Ak niekto ponúkne ako ručiteľa ženu, nepovažuje sa to za dostatočné ručenie; nemožno prijať ani vojaka alebo maloletého mladšieho ako dvadsaťpäť rokov, pokiaľ tieto osoby nečinia ručenie za seba; ako napríklad v prípade, keď konajú ako vlastný zástupca. Niektoré authority sa skutočne domnievajú, že v prípade, keď si manžel uplatňuje nárok na dotovanú pôdu, manželka sa môže stať ručiteľkou na svoj vlastný účet.

114. Ak sa zistí, že osoba, ktorá sa pred vynesením rozsudku ponúkla ako ručiteľ za jeho zaplatenie, je otrokom; žalobca má nárok na oslobodenie od platenia a musí sa vykonať nová záruka. Rovnakú úvahu treba preukázať aj v prípade neplnoletej osoby mladšej ako dvadsaťpäť rokov a pravdepodobne aj v prípade ženy vzhľadom na jej neskúsenosť.

115. Ak sa ručiteľ za zaplatenie rozsudku stane dedičom ručiteľa alebo ručiteľ dedičom ručiteľa, musí sa vyhotoviť nová záruka.

116. Opatrovníci a poručníci, ktorí sú povinní zložiť zábezpeku za majetok svojich zverencov, musia byť poslaní pred mestský súd, pretože zábezpeka je nevyhnutná. To isté pravidlo platí v prípade, keď sa má vlastníkovi vrátiť majetok, na ktorý bolo zriadené užívacie právo; a tiež v prípade poručiteľa, ktorý musí zložiť záruku, že "ak bude vyst'ahovaný z majetku, vráti dedičstvo a akýkoľvek prebytok, ktorý mohol dostať, podľa falckého práva". Dedič má tiež právo byť vypočutý v prípade, keď je poslaný pred mestského sudcu za účelom poskytnutia záruky odkazovníkom. Je zrejmé, že ak dedič vlastnou vinou poručiteľa, ktorý už bol uvedený do držby a neposkytol zábezpeku, požiada poručiteľa o vydanie držby s tým, že je pripravený poskytnúť zábezpeku v obecnom meste, nebude mu to umožnené. Iný je však prípad, ak už bol poručiteľ uvedený do držby bez nedbanlivosti alebo podvodu dediča.

117. Strane sa prikazuje prisahať, že nie je vedená zlým úmyslom, keď predvoláva svojho protivníka do mestského mesta, pretože sa obáva, že by ho mohol mať v úmysle obťažovať, keď je možné, aby poskytol záruku v Ríme. Niektoré osoby sú však od tejto prísahy oslobodené, ako napríklad rodičia a patróni. Ten však, kto je poslaný pred mestských sudcov, musí prisahať: "že nemôže zložiť zábezpeku v Ríme a že ju môže zložiť na mieste, kam žiada byť poslaný, a že to nerobí s cieľom naštváť svojho protivníka". Nemôže byť nútený prisahať, "že nemôže zložiť zábezpeku inde ako na tomto mieste", pretože ak nemôže zložiť zábezpeku v Ríme a môže tak urobiť na viacerých iných miestach, bude nútený krivo svedčiť.

118. Toto povolenie je potom možné získať, ak sa zdá, že existuje oprávnený dôvod, ale ako postupovať, ak strana predtým odmietla poskytnúť zábezpeku v mestskom meste? V tomto prípade by nemal získať povolenie, pretože to, že neposkytol zábezpeku v mieste, kam chce teraz ísť, bolo jeho vlastnou chybou.

119. Gaius, O provinčnom edikte, kniha V.

Ak je rozhodca určený na preskúmanie záruk a jeho rozhodnutie sa zdá byť nespravodlivé pre niektorú zo strán, možno sa proti nemu odvolať, rovnako ako proti rozhodnutiu sudcu.

120. Paulus, O edikte, kniha LXXV.

Ak rozhodca vyhlási, že záruky sú dostatočné, musia sa považovať za solventné, pretože v opačnom prípade by bolo možné podať sťažnosť príslušnému sudcovi.

121. Ak strana z akéhokoľvek dôvodu odmietne ručiteľov schválených rozhodcom alebo prijme iných, ktorí boli odmietnutí, oveľa viac by sa mala uspokojiť s tými, ktorých prijala z vlastnej vôle. Ak by medzitým ručiteľov postihla nejaká veľká pohroma alebo by sa dostali do veľkej chudoby, v prípade, že sa preukáže náležitý dôvod, musí sa poskytnúť iná záruka.

122. Ulpián, O edikte, kniha LXXV.

Julianus hovorí: "Ak pred tým, ako ti nariadim podať žalobu o vrátenie pozemku, a keď sa na to chystáš, prijmeš dostatočnú zábezpeku a potom začneš žalobu podľa môjho pokynu, ručiteľia budú zodpovední."

123. Ten istý, O edikte, kniha LXXVII.

Všetky orgány sa zhodujú v tom, že ak je dedič ustanovený pod podmienkou a má v držbe dedičstvo počas trvania podmienky, musí poskytnúť náhradnému dedičovi záruku za vydanie dedičstva. Ak by podmienka nebola splnená, náhradný dedič, ktorý nadobudol dedičstvo, sa môže domáhať jeho vydania, a ak ho získa, môže byť podaná žaloba na základe záruky. Samotný prétor, ak sa preukáže náležitý dôvod, často zvykne nariadiť, aby sa podmienka splnila skôr, ako sa splní, a skôr, ako nastane deň, keď sa môže podať žaloba.

124. Paulus, O edikte, kniha LXXV.

V prípade zámeny viacerých účastníkov konania musí byť zložená kaucia za každého z nich.

125. To isté, Názory, kniha II.

Syn rodiny sa ujíma obhajoby svojho otca počas jeho neprítomnosti; pýtam sa, či má dať zábezpeku na zaplatenie rozsudku? Paulus odpovedá, že každý, kto koná na obranu neprítomnej osoby, hoci je jej synom alebo otcom, musí podľa podmienok ediktu poskytnúť zábezpeku strane, ktorá ju žiada.

126. Macer, O odvolaniach, kniha I.

Je potrebné pripomenúť, že vlastníci nehnuteľného majetku nie sú nútení poskytnúť zábezpeku.

127. Pod takýmto vlastníkom treba rozumieť toho, kto vlastní pozemok buď na vidieku, alebo v meste, a to buď celý, alebo jeho časť. Za držiteľa sa považuje aj ten, kto vlastní pôdu, ktorá podlieha plateniu nájomného štátu, t. j. emfyteutický majetok; za držiteľa sa považuje aj ten, kto má samotné vlastníctvo. Ulpián však uviedol, že ten, kto má len užívacie právo, nie je držiteľom.

128. Veriteľ, ktorý prijal záložné právo, nie je držiteľom, aj keď môže mať vec v držbe, alebo mu bola odovzdaná, alebo ju má dlžník v držbe z vôle veriteľa.

129. Ak sa nehnuteľný majetok poskytuje ako veno, manželka aj manžel sa považujú za vlastníkov z dôvodu vlastníctva uvedeného majetku.

130. Inak je to v prípade strany, ktorá má právo na osobnú žalobu o vrátenie pozemku.

131. Za držiteľov sa považujú poručníci bez ohľadu na to, či sú v držbe ich zverenci alebo oni sami; rovnaké pravidlo platí aj v prípade, že je v držbe len jeden z viacerých poručníkov.

132. Ak proti mne podáte žalobu o pozemok, ktorý mám vo vlastníctve, a rozsudok bude vynesенý vo váš prospech a ja sa proti nemu odvolám, budem sa stále považovať za vlastníka uvedeného pozemku? Veľmi správne možno konštatovať, že som jeho držiteľom, pretože ho stále držím; a nič na tom nemení ani to, že môžem byť následne zbavený svojej držby.

133. Aby sa zistilo, či strana je alebo nie je držiteľom, musí sa zohľadniť čas, keď sa vyžadovala zábezpeka; pretože tak ako nie je na tom horšie strana, ktorá predala svoje vlastníctvo po poskytnutí zábezpeky, tak ani ten, kto sa ujme držby po vykonaní zábezpeky, nezískava žiadnu výhodu.

134. Paulus, O edikte, kniha VI.

Ten, kto pod prísahou sľúbil, že sa dostaví na súd, sa nepovažuje za krivoprišažníka, ak tak neurobí z nejakého závažného dôvodu.

Tit. 9. Akým spôsobom sa musí zložiť zábezpeka v prípade noxálnej žaloby

135. Ulpian, O edikte, kniha VII.

Ak niekto sľúbil, že otrok, na ktorého účet sa podala žaloba o neplatnosť, bude predvedený na súd, prétor hovorí, "že ho musí predviesť v tom istom stave, v akom bol v čase začatia súdneho konania".

136. Zamyslime sa nad tým, čo znamenajú slová "v rovnakom stave". Domnievam sa totiž, že v rovnakom stave je ten, kto neurobí nič, čím by poškodil vec účastníka, ktorý podáva žalobu. Labeo uvádza, že ak by otrok prestal patriť strane, ktorá dáva sľub, alebo by sa stratilo právo podať žalobu, nebol by v tom istom stave; rovnako ako v prípade, keď bola strana v takom stave, v akom sa nachádza jej protivník, pokiaľ ide o súdny spor; slovom, jeden z dôvodov, že sa zmenilo buď miesto, alebo strana. Preto keď je otrok predaný niekomu, kto nemôže byť žalovaný na tom istom súde ako strana, ktorá dala sľub, alebo je vydaný niekomu, kto je mocnejší, myslí si, že nemôže byť predvedený na súd v rovnakom stave. Ak je však odovzdaný ako náhrada za škodu, ktorú spôsobil, Ofilius si myslí, že nemôže byť predvedený v rovnakom stave; keďže jeho odovzdaním na tento účel sú podľa neho premlčané všetky noxálne žaloby podané inými osobami.

137. Paulus, O edikte, kniha VI.

My však prijímame iné pravidlo, pretože ak je otrok odovzdaný ako náhrada škody, právo na žalobu nezaniká z dôvodu niektorého z vyššie uvedených dôvodov, pretože žaloba vždy nasleduje za otrokom, ako keby sa dostavil na prvé miesto.

138. Ak je otrok, kvôli ktorému môže ktokoľvek podať žalobu, neprítomný a ak jeho pán nepopiera, že je pod jeho kontrolou, Vindius tvrdí, že ho možno prinútiť, aby sľúbil, že ho predvedie na súd alebo ho bude obhajovať, a ak to nie je ochotný urobiť, musí dať záruku, že ho čo najskôr predvedie; ak však falošne popiera, že je pod jeho kontrolou, bude nútený obhajovať žalobu bez vydania otroka; a Julianus to uviedol aj v prípade, keď si pán podvodom vymyslel, že otrok nebude pod jeho kontrolou. Ak je otrok prítomný a pán je neprítomný a niet nikoho, kto by otroka obhajoval, mal by byť na príkaz prétora odvedený, ale ak sa preukáže náležitý dôvod, jeho obhajoba môže byť potom priznaná pánovi, ako uvádzajú Pomponius a Vindius; ani pán nebude poškodený jeho

neprítomnosťou. Preto právo na žalobu, ktoré žalobca stratil, pretože keď bol otrok odobratý, stal sa jeho vlastníctvom, sa mu môže vrátiť.

139. Ulpián, O edikte, kniha VII.

Ak je podaná noxálna žaloba proti osobe, ktorá má len užívacie právo k otrokovi, a tá ho odmietne brániť, právo podať žalobu o vrátenie užívacieho práva jej prétor odoprie.

140. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VI.

Ak niekto podá žalobu proti jednému z dvoch vlastníkov otroka, vznikla otázka, či je povinný zložiť zábezpeku na podiel svojho spoluvlastníka? Sabinus hovorí, že nie je povinný tak urobiť, pretože bráni svojho vlastného otroka, rovnako ako keby bol úplne jeho vlastníctvom; pretože je povinný brániť celý podiel a nebude vypočutý, ak je pripravený brániť len svoj podiel.

141. Ulpián, O Sabínovi, kniha XLVII.

Ak strana sľúbila, že otroka predvedie na súd v rovnakom stave, a ten je predvedený po tom, ako bol prepustený na slobodu; ak ide o trestný čin alebo trestný čin, ktorý znamená spáchanie ublíženia na zdraví, nie je riadne predvedený; pretože jeden druh trestu sa ukladá otrokom v prípade ublíženia na zdraví bičovaním a iný druh trestu sa ukladá slobodnému človeku, napríklad peňažná pokuta. Pokiaľ však ide o iné noxálne činy, má sa za to, že je v lepšom stave.

142. Paulus, O Sabinovi, kniha XI.

Ak však bolo sľúbené, že sa z neho vyklúje otrok, ktorý sa má stať slobodným, má sa za to, že je v rovnakom stave, aj keď môže byť slobodný, keď sa objaví; pretože dosiahnutie jeho slobody bolo mlčky pochopené.

Tit. 10. O tom, kto bráni osobe dostaviť sa na súd

143. Ulpían, O edikte, kniha VII.

Pretor považoval za najspravodlivejšie potrestať zlomyseľnosť toho, kto bráni inému dostaviť sa na súd.

144. Za vinného zo zlého úmyslu sa považuje nielen ten, kto zadrží účastníka konania buď vlastnými rukami, alebo prostredníctvom osôb v jeho službách, ale aj ten, kto požiadá iné osoby, aby ho zadržali alebo uniesli s cieľom zabrániť mu dostaviť sa na súd, bez ohľadu na to, či vedeli alebo nevedeli, čo zamýšľa urobiť.

145. Ak niekto oznámi druhému cestou na súd zlé správy, ktorými mu zabráni dostaviť sa na súd, považujeme to za zlomyseľné a je zodpovedný podľa ediktu, hoci niektoré authority zastávajú názor, že strana, ktorá bola taká dôverčivá, by si za to mohla len sama.

146. Ak sa žalovaný nemohol dostaviť na súd zo zlého úmyslu žalobcu, nebude mať proti nemu právo podať žalobu podľa tohto ediktu, pretože sa musí uspokojiť s výnimkou v prípade, že by bol žalovaný o zaplatenie pokuty z kaucie, pretože sa nedostavil na súd, ale prípad je iný, ak mu v tom zabránil iný, pretože potom by mohol proti nemu podať žalobu.

147. Ak podvodne konalo viacero osôb, sú zodpovedné všetky; ak však jedna z nich zaplatí pokutu, ostatní sú zbavení zodpovednosti, pretože žalobca už nemá na veci žiadny záujem.

148. Všetky authority zastávajú názor, že v takomto prípade, keď ide o otroka, sa musí podať žaloba o náhradu škody.

149. Právo podať žalobu prechádza na dediča, ale nie na dlhšie obdobie ako jeden rok, a domnievam sa, že žaloba bude podaná proti dedičovi len v rozsahu, v akom mu zabráni, aby sa obohatil na podvode zosnulého.

150. Paulus, O edikte, kniha VI.

Ak sa otrok žalobcu s vedomím svojho pána dopustí podvodu, aby mi zabránil dostaviť sa na súd, a jeho pán mu v tom nezabránil, keď tak mohol urobiť, Ofilius hovorí, že by sa mala udeliť výnimka proti jeho pánovi, aby sa zabránilo tomu, že bude mať prospech z podvodu otroka. Ak však otrok v skutočnosti spáchal čin bez súhlasu

svojho pána; Sabinus hovorí, že bude platiť noxálna žaloba a že čin otroka by nemal poškodiť jeho pána, okrem prípadu, keď ho stratí, keď sa sám nedopustil žiadneho zla.

151. Julianus, Digesty, kniha II.

Na základe tohto ediktu bude možné podať žalobu proti strane, ktorá podvodom zabránila komukoľvek dostaviť sa na súd, o sumu rovnajúcu sa záujmu, ktorý mal žalobca na svojom vystúpení. V žalobe tohto druhu sa zisťuje, či žalobca z tohto dôvodu niečo stratil; napríklad či žalovaný získal vlastníctvo k predmetnej nehnuteľnosti uplynutím času alebo či bol zbavený povinnosti byť žalovaný.

152. Je zrejmé, že ak strana, ktorá konala zlomyseľne, aby zabránila druhej strane dostaviť sa na súd, nie je solventná, bude spravodlivé vyhovieť reštitučnej žalobe proti žalovanému, aby nemal zisk a žalobca neutrpel škodu z dôvodu podvodu iného.

153. Ak bolo stipulantovi zabránené dostaviť sa na súd podvodným konaním Tícia a sľubujúcemu bolo zabránené konaním Maevia, každý z nich má právo podať žalobu in factum proti strane, ktorej podvodným konaním mu bolo zabránené.

154. Ak sa stipulant aj sľubujúci nemohli dostaviť na súd v dôsledku podvodného konania druhého, prétor nevyhovie ani jednému z nich, pretože podvod spáchaný každým z nich sa vzájomne započítava.

155. Ak sa dohodnem s ručiteľom na päťdesiat aurei pre prípad, že by sa žalovaný nedostavil, a ja žalujem žalovaného o sto aurei a v dôsledku Semproniovho protiprávneho konania sa žalovaný nedostaví na súd, môžem od Sempronia vymáhať sto aurei, pretože táto suma bola zrejme mojím záujmom v tejto veci, pretože ak by sa strana dostavila, mal by som proti nej žalobu o sto aurei alebo žalobu proti jej dedičovi o rovnakú sumu, hoci sa mi ručiteľ zaviazal na nižšiu sumu.

Tit. 11. Ak sa strana, ktorá zložila kauciu, nedostaví na súd

156. Gaius, O provinčnom edikte, kniha I.

Pretor nariadil, aby sa za každých dvadsaťtisíc krokov udelil jeden deň navyše k dňu, keď sa vykoná väzba, ako aj k dňu, keď je strana povinná dostaviť sa na súd, pretože tento výpočet, aplikovaný na cestu, nie je zaťažujúci ani pre jednu zo strán sporu.

157. Ulpián, O edikte, kniha LXXIV.

Nevyžadujeme, aby sa obžalovaný dostavil na súd, ak bola vec, v súvislosti s ktorou prisľúbil, že sa dostaví, vyriešená, ale musí sa tak stať pred dňom, ktorý je stanovený na jeho dostavenie sa. Ak však k urovnaniu došlo neskôr, je potrebné namietat' námietku z dôvodu podvodu; veď kto by sa zaoberal prisľubom trestu po tom, ako bola vec vyriešená? Každý by si totiž myslel, že námietka z dôvodu, že vec bola urovnaná, by bola platná, pretože dohoda zahŕňala aj pokutu; pokiaľ sa strany osobitne nedohodli na opaku.

158. Ak sa niekto z dôvodu zamestnania v obci a bez vlastného zavinenia nemohol dostaviť na súd v súlade so svojím sľubom, je úplne spravodlivé, aby mu bola udelená výnimka.

159. Podobne má nárok na oslobodenie od súdnych poplatkov aj strana, ktorá bola predvolaná ako svedok v inom konaní a nemohla sa dostaviť na súd.

160. Ak niekto sľúbil, že sa dostaví na súd, a nemôže tak urobiť, pretože mu v tom zabránila choroba, búrka alebo sila prúdu rieky, nie nezaslúžene môže mať výhodu výnimky; pretože keďže sa jeho prítomnosť vyžaduje na základe takéhoto sľubu, ako sa môže dostaviť ten, komu v tom bráni choroba? Preto Zákon dvanástich tabúl nariaduje, aby: "Ak sudcovi alebo niektorej zo strán sporu bráni v prítomnosti vážna choroba, deň pojednávania sa odkladá.

161. Ak sa žena nedostaví nie z dôvodu choroby, ale preto, že je tehotná, Labeo vyhlasuje, že má nárok na výnimku. Ak však po pôrode zostane na lôžku, musí sa predložiť dôkaz, že jej v tom zabránilo niečo, čo sa rovná chorobe.

162. To isté pravidlo platí, keď niekoho napadne nepríčetnosť, pretože tomu, kto sa bráni nepríčetnosti, bráni choroba.

163. Keď som uviedol, že strana má nárok na oslobodenie od súdnych poplatkov, ak sa nedostaví, pretože jej v tom zabránila búrka alebo sila prúdu rieky, pod slovom "búrka" sa rozumie búrka na súši alebo na mori. Búrkou by sme mali rozumieť takú, ktorá bráni v ceste po súši alebo plavbe.

164. Silu riečného prúdu môžeme chápať aj bez búrky, pretože chápeme, že je takého charakteru, že jeho rozsah predstavuje prekážku, buď preto, že bol zničený most, alebo nie je k dispozícii žiadna loď.

165. Ak by sa však niekto, keby sa bol vydal na cestu skôr alebo keby bol vyplával vo vhodnejšom čase, mohol vyhnúť búrke alebo vysokej vode rieky, ktorá by mu takto stanovila hranice pre jeho postup, nemá nárok na žiadne výhody pre výnimku? O tom by sa totiž malo rozhodnúť po náležitom preskúmaní, pretože pravidlo by sa nemalo presadzovať tak prísne, aby sa mohlo žiadať: "Prečo nezačal plávať dávno pred dňom uvedeným v jeho sľube?" Na druhej strane by sa mu nemalo dovoliť ani to, aby sa odvolával na búrku alebo vysokú vodu rieky ako na príčinu svojho nenastúpenia, keď to bola jeho vlastná chyba. Predpokladajme napríklad, že človek bol v Ríme v čase, keď dal sľub, že sa dostaví, a že odišiel do provinčného mesta nie z naliehavej potreby, ale z vlastnej záľuby; nie je hodný využiť túto výnimku? Alebo predpokladajme, že búrka vznikla, keď bol na mori, ale mohol prísť po súši alebo sa vyhnúť rieke tým, že by ju obišiel; možno správne povedať, že by nemal vždy nárok na výhodu výnimky; ibaže členitosť krajiny mu nedovoľovala cestovať po súši alebo obísť rieku. Ak sa však rieka buď vyliala zo svojich brehov tak, že pokryla celé miesto, kde sa mal dostaviť, alebo ak nejaké náhodné nešťastie zaplavila toto miesto alebo spôsobila, že bolo pre neho nebezpečné prísť; za takýchto okolností by sa mu mala udeliť výnimka v súlade so všetkým, čo je správne a spravodlivé.

166. Rovnako sa výnimka udeľuje tomu, kto bol v čase, keď sa chcel dostaviť na súd, zadržaný sudcom bez vlastného zavinenia; ak sa totiž sám pokúsil o to, aby sa tak stalo, alebo dal na to dôvod, nemá nárok na výhodu výnimky, pretože poškodiť ho mohlo len jeho vlastné podvodné konanie a nebol by poškodený konaním iných osôb, ktoré zlomyseľne spôsobili jeho zadržanie. Ak ho však zadržala súkromná osoba, nemá za žiadnych okolností nárok na výhodu tejto výnimky.

167. Paulus, O edikte, kniha LXIX.

Žaloba o sumu rovnajúcu sa jeho záujmom vo veci bude podaná proti strane, ktorá ho zadržala.

168. Ulpián, O edikte, kniha LXXIV.

Ak sa niekto, kto prisľúbil dostaviť, nemôže dostaviť, pretože bol odsúdený za trestný čin, je veľmi správne, ak je ospravedlnený. Odsúdenie na trest smrti chápeme ako odsúdenie na trest smrti alebo vyhnanstvo. Možno sa pýtať, akú hodnotu má táto výnimka pre osobu, ktorá bola odsúdená? Na to možno odpovedať, že je potrebná pre jeho ručiteľov, a ak je poslaný do vyhnanstva bez toho, aby stratil právo na občianstvo, táto výnimka bude prospešná pre každého, kto je poverený jeho obhajobou.

169. Treba mať na pamäti, že ak sa ten, kto sa nedostavil, pretože bol obvinený z hrdelného zločinu, nachádzal v takej situácii, že nemohol využiť výnimku, pretože tá sa udeľuje len tomu, kto je odsúdený; je jasné, že ak sa nedostavil z dôvodu, že mu v tom bránil pobyt vo väzení alebo vo vojenskej väzbe, bol by v takej situácii, že by mohol využiť výnimku.

170. Okrem toho, ak sa osoba nedostaví z dôvodu, že jej v tom zabránil pohreb v rodine, mala by jej byť udelená výnimka.

171. Ak je niekto v zajatí nepriateľov a z tohto dôvodu sa nedostavil na súd, má nárok na výnimku.

172. Vystala otázka, či je možné dohodnúť, že sa nebude uplatňovať výnimka, ak účastník poruší sľub, ktorý dal na účely svojej účasti na súde? Atilicinus je toho názoru, že takáto dohoda nie je platná. Ja si však myslím, že takáto dohoda je platná, ak boli dôvody výnimky výslovne uvedené a strana, ktorá sľub dala, sa ich dobrovoľne vzdala.

173. Podobne vzniká otázka, či možno udeliť výnimku ručiteľom strany, ktorá zložila zábezpeku na účasť na súde, hoci nebola povinná tak urobiť? Domnievam sa, že otázka znie, či bola zábezpeka poskytnutá v dôsledku omylu alebo na základe dohody; ak sa tak stalo v dôsledku omylu, mala by sa ručiteľom udeliť výnimka; ak sa tak však stalo na základe dohody, v žiadnom prípade na ňu nemajú nárok. Julianus uviedol, že ak sa niekto zaviazal za vyššiu sumu, ako bola stanovená, a urobí to z nevedomosti, má nárok na výnimku, ale ak sa zaviazal za takúto sumu na základe dohody, Julianus hovorí, že výnimka je vylúčená podaním replicatio, a to z dôvodu uzavretej dohody.

174. Paulus, O edikte, kniha LXIX.

Ak sú dvaja veritelia rovnako zainteresovaní a dlžník sľúbi jednému z nich pod hrozbou sankcie, že sa dostaví na súd, a druhý mu v tom zabráni, nie je možné uplatniť výnimku voči druhému, ak sú spoločníkmi, aby podvod jedného z nich nepriniesol prospech druhému na účet partnerstva.

175. Podobne, ak sú dvaja dlžníci spoločne zaviazaní a jeden z nich poruší svoj sľub, nedostaví sa na súd a žalobca potom požaduje sporný majetok od jedného a pokutu za nedostavenie sa na súd od druhého, žaloba na vymáhanie pokuty bude vylúčená na základe výnimky.

176. Taktiež v prípade, že otec sľúbil, že sa dostaví na súd na základe nejakej zmluvy, ktorú uzavrel jeho syn, a žalobca následne začne konanie proti synovi; tieto konania sú vylúčené na základe výnimky, ak žalobca žaluje svojho otca na základe jeho sľubu. Na druhej strane sa rovnaké pravidlo uplatňuje, ak syn sľúbil, že sa dostaví, a žalobca podá žalobu proti otcovi pre *peculium*.

177. Gaius, O zákone dvanástich tabúl, kniha I.

Ak sa ten, kto poskytol záruku, nedostaví, pretože je neprítomný v súvislosti s verejnými záležitosťami, je nespravodlivé, aby sa od ručiteľa vyžadovalo, aby sa dostavil v mene druhého, keď ten tak nemôže urobiť.

178. Paulus, O edikte, kniha LXIX.

Ak niekto sľúbi, že sa otrok alebo iná osoba, ktorá je pod kontrolou iného, dostaví na súd, má nárok na rovnaké výnimky, ako keby sa zaviazal za slobodného človeka alebo hlavu rodiny; okrem prípadov, keď sa hovorí, že otrok je neprítomný z dôvodu verejnej záležitosti, pretože otrok nemôže byť neprítomný z dôvodu verejnej záležitosti. Ak vynecháme túto výnimku, všetky ostatné, keďže sú všeobecne uplatniteľné, možno využiť v prípadoch slobodných osôb rovnako ako v prípadoch otrokov.

179. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXIX.

Ak za štyri, päť alebo viac dní po tom, čo účastník prisľúbil dostaviť sa na súd, poskytne žalobcovi príležitosť konať proti nemu a tento nie je poškodený omeškaním, možno konštatovať, že v dôsledku toho sa môže brániť prostredníctvom námietky.

180. Ulpían, O edikte, kniha LXXVII.

Ak otrok sľúbi, že sa dostaví na súd, jeho dohoda nemá žiadnu platnosť ani pre neho, ani pre jeho ručiteľov.

181. Ak niekto sľúbil jediným ustanovením, že sa dostaví na súd v mene viacerých otrokov, Labeo hovorí, že celý trest sa môže vymáhať, aj keď sa nedostaví len jeden otrok, pretože je faktom, že všetci neboli prítomní. Ak sa však za tohto jedného ponúkne časť pokuty, môže využiť výnimku z dôvodu podvodu, ak sa podá žaloba na základe ustanovenia.

182. Paulus, O Plautiovi, kniha I.

Ak sľúbim, že sa na súd dostaví strana, ktorá sa už údajne stala slobodnou uplynutím času, napríklad preto, že už nebola žalovateľná, bude proti mne podaná žaloba buď na jej predvedenie, alebo na jej obhajobu, aby sa zistila pravda.

183. Ak bol daný sľub, že sa človek dostaví, a on stratí život v dôsledku zrady ručiteľa pred dňom určeným na jeho dostavenie sa, určite môžeme použiť pravidlo: "že žalobu o pokutu nemožno podať pred uplynutím času z toho dôvodu, že celé ustanovenie sa vzťahuje na určitý deň".

184. Muž, ktorý sa chystal podať žalobu o náhradu škody, si pred pripojením veci stanovil, že ak sa jeho protivník dostaví na súd a keď uplynie lehota na splnenie sľubu, zomrie, platí, že na základe tohto ustanovenia neexistuje voči dedičovi žiadne právo na žalobu; z toho dôvodu, že ustanovenia tohto druhu sa uzatvárajú len na základe hlavnej žaloby; a hoci spravidla ustanovenie uzavreté na dostavenie sa na súd prechádza na dediča, v tomto prípade to tak nie je; ak by totiž zosnulý chcel podať žalobu na základe ustanovenia po tom, ako sa vzdal ustanovenia o škode, nebolo by mu to umožnené. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak by strana, proti ktorej chcem podať žalobu o náhradu škody, zomrela po čase uvedenom v stipulácii, pretože nemám právo podať žalobu o stipuláciu proti dedičovi; a to bol názor Juliána. Preto v prípade, že bolo poskytnuté ručenie, po smrti hlavného dlžníka proti nemu nemožno podať žiadnu žalobu. Pomponius zastáva ten istý názor v prípade, že strana nezomrela dlho potom, a to z toho dôvodu, že ak by sa dostavila na súd, jej protivník by sa mohol pripojiť k žalobe.

185. Ulpián, O Sabínovi, kniha XLVII.

Ak niekto sľúbi, že sa strana dostaví na súd, mal by sa postarať o to, aby sa tak stalo v rovnakom právnom stave. Vystúpiť v tom istom stave znamená, že tak urobí takým spôsobom, že žalobca nebude mať horšie podmienky na vedenie konania, aj keď môže byť pre neho ťažšie dosiahnuť uspokojenie svojho nároku; a hoci sa tak môže stať, možno povedať, že strana je stále v tom istom právnom stave; alebo aj keď mohla uzavrieť nové záväzky alebo stratiť peniaze, stále sa má za to, že je v tom istom právnom stave; preto keď sa niekto dostaví po tom, ako bol proti nemu vynesovaný rozsudok, stále sa má za to, že vystupuje v tom istom právnom stave.

186. Paulus, O Sabinovi, kniha XI.

Ten, kto však nadobudol právo využívať nejaké nové privilégium, sa nepovažuje za osobu v rovnakom právnom stave.

187. Je potrebné konštatovať, že akýkoľvek odhad záujmu žalobcu by sa mal vypočítavať s ohľadom na čas, kedy sa mal dostaviť, a nie na čas, kedy bolo konanie začaté, aj keď už možno nemal žiadny záujem na spornej otázke.

188. Julianus, Digest, kniha LV.

Ak otrok sám sľúbi, že sa dostaví na súd, aby viedol prípad, alebo ak to stanoví niekto iný, toto ustanovenie nemá žiaden účinok a ručiteľia nie sú zodpovední, pretože otrok nemôže ani žalovať, ani byť žalovaný.

189. Neratius, Pergameny, kniha II.

Ak jeden človek ako splnomocnenec iného človeka stanoví, že len predvedie toho, koho sa zaviazal predviesť, bez uvedenia sankcie, a ten sa nedostaví, takéto ustanovenie môže mať len ťažko nejakú váhu, pretože splnomocnenec, pokiaľ sa týka jeho samého, nemá záujem na tom, aby sa dostavil. Keďže však pri uzatváraní takejto doložky uzatvára obchody iného, možno konštatovať, že prospech, ktorý sa musí v tejto veci zohľadniť, neprináleží zástupcovi, ale strane, ktorej obchody uzatváral; takže ak sa strana nedostaví, mala by zástupcovi prináležať suma rovnajúca sa záujmu splnomocniteľa na žalobe v súlade s podmienkami doložky. To isté pravidlo sa dá povedať, že sa uplatňuje ešte prísnejšie, ak si obchodný zástupca stanovil nasledovné podmienky: "akákoľvek primeraná

náhrada"; keďže tieto slová chápeme tak, že sa nevzťahujú na prospech samotného zástupcu, ale na prospech splnomocniteľa v žalobe.

190. Papinianus, Otázky, kniha II.

Ak poručník sľúbi, že sa dostaví na súd a splní svoju dohodu, a medzitým jeho poručenec dosiahne plnoletosť alebo zomrie, alebo odmietne majetok, žaloba na základe tejto dohody sa zamietne; ak by totiž bola podaná žaloba na vrátenie samotného majetku a bol by vydaný rozsudok proti poručníkovi a došlo by k niektorej z uvedených skutočností, bolo rozhodnuté, že proti nemu nemožno podať žalobu na základe rozsudku.

Tit. 12. O sviatkoch, odkladoch a rôznych obdobiach

191. Ulpian, O všetkých tribunáloch, kniha IV.

V jednom z príhovorov Božského Marka sa uvádza, že nikto nemôže nútiť iného, aby sa dostavil na súd v období žaloby a vinobrania, pretože keď je zamestnaný poľnohospodárskou činnosťou, nemal by byť nútený dostaviť sa na súd.

192. Ak by však prétor buď z nevedomosti, alebo z nedbanlivosti pokračoval v predvolávaní strán a tie by sa dobrovoľne dostavili a on by vyniesol rozsudok v prítomnosti strán sporu, ktoré sú tu z vlastnej vôle, rozsudok bude platný, aj keď ten, kto ich predvolal, konal nesprávne; ak by však vyniesol rozsudok v ich neprítomnosti a kým by sa naďalej zdržiavali mimo, musí sa konštatovať, že jeho rozsudok je neúčinný, pretože úkon préтора nemôže zrušiť zákon. Rozsudok sa preto stáva neplatným bez možnosti odvolania.

193. Existujú však určité prípady, ktoré musia byť vylúčené a v ktorých môžeme byť nútení dostaviť sa pred préтора počas obdobia žaloby a vinobrania, a to v prípadoch, keď sa predmetný majetok stratí uplynutím času, t. j. keď odklad pripraví účastníka o jeho právo na žalobu. A v skutočnosti, keď je vec naliehavá, môžeme byť nútení dostaviť sa pred préтора, ale to možno urobiť len preto, aby sa mohla spojiť záležitosť; a tak je to uvedené v

slovách vyššie uvedenej adresy, pretože po spojení záležitosti, ak niektorá zo strán odmietne konať, adresa jej poskytuje odklad.

194. Ten istý, O edikte, kniha V.

V tom istom príhovore prednesenom pred senátom božský Marcus uvádza, že existujú aj iné prípady, v ktorých možno podať žiadosť prétorovi vo sviatok, ako napríklad na vymenovanie poručníkov a kurátorov; na napomenutie osôb, pokiaľ ide o ich povinnosti; na vypočutie ospravedlnení; na zabezpečenie výživy; na preukázanie veku; na zabezpečenie vlastníctva pre nenarodené deti; na zachovanie majetku v prospech buď odkazovníkov, alebo beneficentov poručníctva; alebo v prípadoch, keď je potrebné zložiť zábezpeku proti nezákonnej škode; alebo na predloženie závetov; alebo aby mohol byť ustanovený poručník pre majetok toho, kto si nie je istý, či bude mať dediča, alebo nie; alebo na podporu detí, rodičov alebo patrónov; alebo na zápis do dedičstva, ktoré je podozrivé z platobnej neschopnosti; alebo na preskúmanie krutej ujmy; alebo na udelenie slobody udelenej na základe zverenia.

195. Ten istý, O edikte, kniha II.

V období žaloby a vinobrania je tiež zvykom udeľovať spravodlivosť v prípadoch, keď sa majetok môže stratiť buď časom, alebo smrťou, ako napríklad pri žalobách za krádež, obyčajné ublíženie na zdraví, kruté ublíženie na zdraví a v prípadoch, keď sa strany údajne previnili lúpežou počas požiaru, zničenia domu, stroskotania lode alebo zmocnenia sa lode či člna a v iných prípadoch tohto druhu. Rovnaké pravidlo sa uplatňuje aj v prípadoch, keď môže dôjsť k strate majetku v dôsledku uplynutia času alebo keď sa blíži koniec lehoty, v ktorej možno podať žalobu.

196. Konanie týkajúce sa slobody možno ukončiť kedykoľvek.

197. Spravodlivosť môže byť vždy udelená aj v prípade osoby, ktorá pod zámienkou práva konať trh prijme niečo, čo je v rozpore s verejným blahom.

198. Paulus, O edikte, kniha I.

Guvernéri provincií zvyčajne určujú čas zberu a zberu úrody podľa zvyklostí v okolí.

199. Ulpián, O edikte, kniha LXXII.

Sudcovia nezvyknú vykonávať spravodlivosť alebo vôbec vykonávať svoju právomoc v deň pred januárovými Kalendami.

200. Ten istý, O edikte, kniha LXXVII.

Ak je rozsudok vynesенý vo sviatok, zákon stanovuje, že je platný len so súhlasom strán; a ak je rozsudok vynesенý inak, v rozpore s týmto pravidlom, nikto nie je povinný ho splniť alebo vykonať akúkoľvek platbu; ani žiadny úradník, ktorému bola podaná žiadosť za takýchto okolností, nemôže prinútiť stranu, aby splnila jeho rozsudok.

201. Ten istý, O úrade konzula, kniha I.

V príhovore Božieho Marka sa uvádza, že odklad na predloženie listín nemožno udeliť viac ako jedenkrát, ale v prospech strán sporu, ak sa preukáže náležitý dôvod, možno získať odklad druhýkrát v tej istej alebo v inej provincii podľa pravidiel platných v rôznych lokalitách, a najmä ak sa vyskytne niečo neočakávané. Je potrebné zistiť, či zosnulý získal nejaký odklad na predloženie dokumentov a či by sa mal udeliť aj jeho nástupcovi; alebo, keďže bol raz udelený, či ho nemožno udeliť druhýkrát? Lepší názor je, že by sa mal udeliť, ak sa preukáže riadny dôvod.

202. Paulus, O Sabinovi, kniha XIII.

Podľa rímskeho zvyku sa deň začína o polnoci a končí sa v polovici nasledujúcej noci, preto sa všetko, čo sa vykoná počas týchto dvadsiatich štyroch hodín (teda počas dvoch polovic noci a nasledujúceho dňa), považuje za vykonané počas ktorejkoľvek hodiny denného svetla.

203. Ulpián, O úrade prokonzula, kniha VII.

Božský Traján v reskripte Minicius Natalus uviedol, že sviatky spôsobujú len pozastavenie súdnych záležitostí a že tie záležitosti, ktoré sa týkajú vojenskej disciplíny, sa môžu vybavovať aj počas sviatkov. To sa týka aj vyšetrovania osôb, ktoré sú vo väzení.

204. Paulus, Sentencie, kniha V.

V peňažných žalobách nemožno odklad povoliť viac ako raz v každom prípade, ale v prípadoch týkajúcich sa trestu smrti možno povoliť tri odklady žalovanému a dva žalobcovi; v oboch prípadoch však musí byť preukázaný riadny dôvod.

Tit. 13. Pokiaľ ide o vyhlásenie prípadu

205. Ulpián, O edikte, kniha IV.

Ak chce niekto podať žalobu, musí uviesť jej dôvody, pretože je najsprávnejšie, aby žalovaná strana vedela, či sa má podriaďovať, alebo sa brániť, a ak sa rozhodne pre druhý spôsob, aby bola dostatočne informovaná na vedenie konania tým, že zistí povahu žaloby, ktorá je proti nej podaná.

206. Uviesť vec znamená tiež dať druhej strane možnosť vziať si kópiu tej istej veci alebo toho, čo je obsiahnuté v žalobe, a to buď jej predložením, alebo jej nadiktovaním. Labeo hovorí, že vyjadrenie k veci urobí aj ten, kto zavedie svojho protivníka do registratúry prétora a ukáže mu, čo sa chystá nadiktovať, alebo mu oznámi formulár, ktorý má v úmysle použiť.

207. Oznámenia tohto druhu by sa mali vyhotovovať bez uvedenia dátumu alebo konzula, aby nedošlo k podvodu a aby sa do listiny nevložil skorší dátum. Pretor však vylučuje dátum a konzula, keď bola listina napísaná, ale nie ten, v ktorý sa mala platba uskutočniť; pretože deň platby je akoby hlavnou časťou ustanovenia. Účty však musia byť uvedené s dátumom a konzulom; keďže v prípade, že sa peniaze platia a prijímajú, nemôže to byť inak jasné, ak nie je uvedený deň a konzul.

208. Musia sa uviesť všetky skutočnosti, ktoré má niekto v úmysle predložiť súdu, ale účastník nie je nútený predložiť nástroje, ktoré neočakáva, že použije.

209. Za riadne oznámenie sa nepovažuje, ak neobsahuje celé ustanovenie.

210. Úľava sa poskytne tým, ktorí z dôvodu veku, neznalosti, pohlavia alebo z akéhokoľvek iného závažného dôvodu nepodali riadne vyhlásenie.

211. Paulus, O edikte, kniha III.

V prípade žaloby o dedičstvo prétor nenariadi uviesť podmienky závetu, pravdepodobne preto, že dedič má zvyčajne kópiu závetu.

212. Mauricianus, O trestoch, kniha II.

Senát nariadil, že nikto, proti komu je podaná žaloba ministerstvom financií, nesmie byť nútený predložiť informátorovi iné dokumenty ako tie, ktoré sa týkajú prípadu, v ktorom sa tento človek vyhlásil za informátora.

213. Ulpian, O edikte, kniha IV.

Prétor hovorí: "Tí, ktorí vykonávajú činnosť bankárov, musia vkladateľovi okrem dňa a konzula vystaviť aj účet, na ktorom je zainteresovaný."

214. Princíp tohto nariadenia je úplne spravodlivý; keďže bankári vedú účty jednotlivcov, je správne, aby mi boli preukázané všetky knihy alebo dokumenty týkajúce sa obchodných transakcií, na ktorých som zainteresovaný, pretože sú do určitej miery mojím vlastníctvom.

215. Syn rodiny je zahrnutý do podmienok ediktu, takže je tiež nútený vystaviť svoje účty; a vzniká otázka, či je otec tiež nútený tak urobiť? Labeo tvrdí, že nie, ak jeho syn nevykonáva činnosť bankára s jeho vedomím; Sabinus však správne vyhlásil, že to nemožno pripustiť, ak vykazuje svoje zisky otcovi.

216. Ak otrok vykonáva bankovú činnosť (pretože ju môže vykonávať), ak skutočne koná so súhlasom svojho pána, môže byť tento prinútený predložiť svoje účty a bude proti nemu podaná žaloba, rovnako ako keby on sám vykonával túto činnosť; ak však otrok koná bez vedomia svojho pána, stačí, ak jeho pán prisahá, že nemá jeho účty. Ak otrok vykonáva činnosť bankára s vlastnými súkromnými prostriedkami, pán zodpovedá za to isté alebo za investovanú sumu; ak však pán má účty a nepredloží ich, zodpovedá za celú sumu.

217. Dokonca aj strana, ktorá prestala vykonávať bankovú činnosť, môže byť donútená predložiť svoje účtovné knihy a dokumenty.

218. Osoba je nútená predložiť svoje účty v mieste, kde vykonávala bankové obchody, čo bolo dôkladne preukázané. Ak vedie svoje účtovníctvo v jednej provincii a vykonáva svoju činnosť v inej, som toho názoru, že ho možno prinútiť, aby ho predložil v mieste, kde vykonáva svoju činnosť; pretože v prvom rade bol vinný za to, že svoje účtovníctvo premiestnil na iné miesto. Ak vykonáva svoju činnosť na jednom mieste a je povinný predložiť svoje účtovné knihy na inom mieste, v žiadnom prípade nie je povinný tak urobiť, pokiaľ si neželáte, aby vám poskytol ich kópie, ak bolo začaté súdne konanie, a to, samozrejme, na vaše náklady.

219. Paulus, O edikte, kniha III.

Na predloženie týchto účtov mu musí byť poskytnutý čas.

220. Ulpian, O edikte, kniha IV.

Ak má bankár svoje účtovné knihy vo svojom bydlisku alebo v sklade (ako je to v mnohých prípadoch), musí vás buď zaviesť na miesto, kde sa nachádzajú, alebo vám poskytnúť kópiu účtov.

221. Nástupcovia bankára sú tiež povinní predložiť účty. Ak je viacero dedičov a jeden z nich má účty v držbe, môže byť k ich predloženiu donútený len on; ak ich však majú v držbe všetci a jeden z nich ich predloží, môžu byť k tomu donútení všetci. Čo teda treba urobiť, ak ten, kto ich predloží, je nejasný a má nárok len na malú odmenu, takže môžu oprávnené vzniknúť pochybnosti o dobromyseľnosti ich predloženia? Preto, aby sa účty mohli porovnať, mali by aj ostatní predložiť svoje účty; alebo, pravda, podpísať tie, ktoré predložil jeden z nich. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak je niekoľko bankárov, ktorí boli požiadaní, aby predložili svoje účty; ak je niekoľko

poručníkov, ktorí spoločne vykonávajú poručníctvo, musia všetci predložiť svoje účty alebo podpísať účty predložené jedným z nich.

222. Okrem toho sa od protivníka bankára vyžaduje prísaha, "že nebude požadovať predloženie jeho účtov s cieľom obťažovať"; aby nemohol požadovať predloženie účtov, ktoré sú zbytočné alebo ktoré už má k dispozícii, s cieľom obťažovať bankára.

223. Labeo hovorí, že účet je výpisom všetkých vzájomných platieb, príjmov, úverov a dlhov strán a že žiadny účet sa nemôže začínať len zaplatením dlhu. A ak strana prijala zálohu alebo vklad, nemožno od nej požadovať, aby túto skutočnosť uviedla, pretože tieto skutočnosti sú mimo rámca účtu; bankár však musí poskytnúť výpis, ak bol daný prísľub platby, pretože to patrí k jeho činnosti ako bankára.

224. Na základe tohto ediktu je možné podať žalobu o výšku úrokov žalobcu.

225. Z toho je zrejmé, že edikt sa vzťahuje len na to, čo sa týka samotnej strany; ale tvrdí sa, že účet sa týka mňa, ak ho vediete len na môj príkaz; ale ak to nariadi môj zástupca, keď som neprítomný, musím ho predložiť ja, pretože sa ma týka? Lepší názor je, že sa musí predložiť. Nepochybujem o tom, že môj zástupca musí predložiť účet, ktorý pre mňa vedie, keďže sa ho týka, a musí dať záruku, že ho potvrdím, ak by mu nebol daný mandát.

226. Ak sa na začiatku strany, pod ktorou je uvedený Titiov účet, objaví dátum a potom sa objaví môj vlastný účet bez dátumu a konzula, ten istý dátum a konzul musia byť uvedené aj u mňa, pretože deň a konzul uvedené na začiatku patria k celému účtu.

227. Vystaviť účet znamená buď ho nadiktovať, alebo o ňom urobiť písomné vyhlásenie, alebo predložiť účtovnú knihu.

228. Pretor hovorí: "Nariadim, aby sa účty predložili bankárovi alebo komukoľvek, kto ich požaduje druhýkrát, len ak sa preukáže náležitý dôvod."

229. Zakazuje, aby sa bankárovi predkladali účty z dôvodu, že on sám môže získať informácie z účtovných kníh a dokladov o svojom podnikaní; je absurdné, aby žiadal, aby sa účtovné knihy predkladali v jeho prospech v prípade, keď je sám povinný ich predložiť. Je na zváženie, či sa účty musia predložiť v prospech dediča bankára, pretože ak

sa účtovné knihy a doklady bankára dostali do jeho vlastníctva, nemali by sa predložiť v jeho prospech; ak však nie, možno tak urobiť, ak sa preukáže náležitý dôvod, keďže za takých okolností sa účty musia predložiť v prospech samotného bankára, ak preukáže, že účty sa stratili v dôsledku stroskotania lode, zničenia domu, požiaru alebo inej podobnej nehody; alebo ak sa nachádzajú na mieste, ktoré je vo veľkej vzdialenosti, ako napríklad za morom.

230. Prétor nevyžaduje predloženie účtov pre stranu, ktorá o to požiada druhýkrát, pokiaľ na to nie je vážny dôvod.

231. Paulus, O edikte, kniha III.

Napríklad ak preukáže, že účty uvedené na začiatku sa nachádzajú na vzdialenom mieste alebo že nie sú úplné, alebo že ich stratil v dôsledku neodvratiteľnej nehody, a nie z nedbanlivosti, pretože ak ich stratil v dôsledku nehody tohto druhu, za ktorú by mal byť ospravedlnený, nariadi sa mu, aby ich predložil druhýkrát.

232. Tento termín: "Druhýkrát" má dva významy, jeden, v ktorom sa odkazuje na druhýkrát, ktorý Gréci nazývajú deuteron, a druhý, ktorý zahŕňa aj nasledujúce razy, ktorý Gréci nazývajú palin; pod týmto pojmom sa rozumie "tak často, ako je potrebné"; môže sa totiž stať, že strana stratí účet, ktorý jej bol dvakrát vydaný, takže pojem "druhýkrát" sa chápe ako "často".

233. Ulpián, O edikte, kniha IV.

Ak je bankár povinný predložiť svoje účty a pod vplyvom zlého úmyslu tak neurobí, je potrestaný; ale za nedbanlivosť je zodpovedný len vtedy, ak sa veľmi podobá zlému úmyslu. Zlého úmyslu sa dopustí ten, kto predloží svoje účty s podvodným úmyslom alebo kto ich predloží neúplné.

234. Ten, kto sa stane zodpovedným podľa podmienok tohto ediktu, je povinný zaplatiť ako náhradu škody sumu rovnajúcu sa záujmu, ktorý som mal na predložení účtov v čase, keď to nariadil prétor, a nie záujmu, ktorý mám v súčasnosti; a preto, aj keby môj záujem úplne zanikol alebo sa zmenšil či zväčšil, moje právo na žalobu sa ani nezvýši, ani nezmenší.

235. Paulus, O edikte, kniha III.

Sú osoby, ktoré sú povinné predložiť naše účty, aj keď to od nich prétor podľa tohto ediktu nevyžaduje; ako napríklad v prípade, keď zástupca vykonáva naše obchody alebo vedie naše účty, prétor od neho nevyžaduje predloženie účtov z obavy pred žalobou in factum, pretože to môžeme získať žalobou na základe mandátu. Taktiež v prípade, že spoločník podvodne vykonal obchod spoločnosti, prétor nemôže voči nemu postupovať podľa tohto ustanovenia, pretože existuje žaloba v mene jeho spoločníka; prétor tiež nemôže prinútiť poručníka, aby predložil účet svojho zverenca, pretože je zvykom prinútiť ho k tomu žalobou na poručníctvo.

236. Je úplne jedno, či ide o nástupcov, otca alebo pána bankára, pretože keďže nastupujú na jeho miesto a sú jeho právnymi nástupcami, sú povinní plniť jeho záväzky. Nezdá sa, že by sem patrila aj osoba, ktorej bankár zanechal svoje účty (keďže týmito slovami sa myslí jeho právny nástupca), a to o nič viac, ako keby mu ich za svojho života predložil. Ani samotný dedič nebude zodpovedný, ak ich nemal v držbe a nekonal podvodne. Ak by však predtým, ako ich odovzdá poručiťovi, bol upozornený, aby tak neurobil, bude zodpovedný rovnako, ako keby konal v zlom úmysle; a bude zodpovedný aj dovtedy, kým sa ich nevzdá. Ak nekoná so zlým úmyslom, poručiťel bude nútený predložiť účty, ak sa preukáže dostatočný dôvod.

237. Nie je ani nespravodlivé, aby peňažní makléri, ako hovorí Pomponius, boli nútení predložiť svoje účty, pretože makléri tohto druhu, rovnako ako bankári, vedú účty a prijímajú a vyplácajú peniaze v rôznych časoch, čo sa dokazuje najmä ich zápismi a účtovnými knihami a veľmi často sa spolieha na ich dobrú vieru.

238. Okrem toho prétor nariadi predložiť účty tým, ktorí o to požiadajú a ktorí prisahajú, že nepodávajú žalobu s cieľom obťažovať.

239. Účty sa považujú za účty, ktoré sa nás týkajú, a to nielen vtedy, keď sme my sami boli zmluvnou stranou alebo sme boli nástupcom niekoho, kto zmluvu uzavrel, ale aj vtedy, keď zmluvu uzavrela osoba pod našou kontrolou.

240. Gaius, O provinčnom edikte, kniha I.

Ak je bankárovi nariadené, aby predložil svoje účty, je jedno, či spor vznikol s ním alebo s inou stranou.

241. Dôvodom, prečo prétor vyžaduje, aby svoje účty predkladali len bankári, a nie aj iní, ktorí vykonávajú inú činnosť, je skutočnosť, že ich funkcie a povolania sú verejného charakteru a ich hlavnou povinnosťou je starostlivo viesť účty o svojich transakciách.

242. Účtovná zvierka sa považuje za vyhotovenú, ak sa tak deje od samého začiatku (pretože účtovná zvierka nemôže byť pochopená, ak nie je dôkladne preskúmaná). To však neznamená, že sa má preskúmať alebo skopírovať celá účtovná kniha alebo všetky pergameny niektorej osoby, ale že sa má preskúmať a skopírovať len tá časť účtu, ktorá je potrebná na to, aby strana získala požadované informácie.

243. Ak je podaná žaloba na sumu, ktorá sa rovná záujmu žalobcu na predložení účtu, vyplýva z toho, že bez ohľadu na to, či nezíska to, o čo podal žalobu, alebo či je odsúdený z dôvodu, že nemal účet, ktorým by mohol svoju žalobu podporiť, môže touto žalobou získať späť všetko, čo takto stratil. Zvážme, či je to skutočne pravda, pretože ak môže pred sudcom, ktorý má rozhodnúť medzi ním a bankárom, dokázať, že mohol získať svoju vec v procese, v ktorom bol porazený, musel to potom byť schopný dokázať; a ak to neurobil, alebo ak to dokázal a sudca tejto skutočnosti nevenoval pozornosť, má právo sa sťažovať len na seba, alebo na sudcu. To však nie je tento prípad, pretože sa môže stať, že v súčasnosti získal účet od samotného žalovaného alebo iným spôsobom; alebo bude môcť preukázať pomocou iných dokumentov alebo svedkov, ktoré z toho či onoho dôvodu nemohol využiť v čase súdneho konania, že mohol získať svoju vec. Za týchto okolností má totiž človek právo na žalobu pre krádež alebo pre podvodnú zmenu záväzku prijatého v jeho prospech; ako aj na žalobu pre nezákonnú škodu, pretože hoci sme predtým nemohli niečo dokázať z dôvodu, že záväzok bol abstrahovaný, a mohli sme svoj prípad prehrať, predsa ho teraz môžeme dokázať inými dokumentmi alebo svedkami, ktoré sme nemohli využiť na prvom mieste.

244. Modestimis, Pravidlá, kniha III.

Bolo stanovené, že kópie dokumentov možno predložiť bez podpisu strany, ktorá ich vystavuje.

245. Callistratus, O monitórnom edikte, kniha I.

Domnieva sa, že ženy sú vylúčené z vykonávania bankových obchodov, pretože ide o povolanie, ktoré patrí mužom.

246. Ulpián, O edikte, kniha IV.

Táto žaloba nie je prípustná po uplynutí jedného roka, ani voči dedičovi, pokiaľ sa tak nestalo na základe jeho vlastného konania; dedičovi sa však poskytuje.

Tit. 14. O dohodách

247. Ulpián, O edikte, kniha IV.

Spravodlivosť tohto ediktu je prirodzená, lebo čo je tak vhodné pre dobrú vieru ľudstva, ako dodržiavať veci, na ktorých sa strany dohodli?

248. Výraz pactum je odvodený od slova pactio a rovnaký pôvod má aj slovo pax.

249. Dohoda je súhlas dvoch alebo viacerých osôb s rovnakým účinkom.

250. Pojem "conventio" je všeobecný a vzťahuje sa na všetko, na čom sa dohodnú osoby, ktoré majú medzi sebou transakcie, s cieľom uzavrieť zmluvu alebo vyriešiť spor; pretože ako sa hovorí, že sa stretávajú strany, ktoré sa z rôznych miest zhromaždia v jednom; tak sa to isté slovo vzťahuje aj na tých, ktorí sa z rôznych pocitov mysle dohodnú na jednej veci, to znamená, že dospejú k jednému názoru. Pojem "conventio" je taký všeobecný, ako veľmi správne hovorí Pedius, že neexistuje žiadna zmluva a žiadny záväzok, ktorý by ho nezahŕňal, či už je uzavretý odovzdaním veci, alebo ústne; lebo aj podmienka, ktorá je uzavretá ústne, je neplatná, ak neexistuje súhlas.

251. Väčší počet konvencií má názvy, ktoré sú im vlastné, ako napríklad predaj, nájom, záložné právo a podmienka.

252. Paulus, O edikte, kniha III.

Labeo hovorí, že zmluvu možno uzavrieť odovzdaním majetku, listom alebo prostredníctvom posla. Môže byť uzavretá aj medzi neprítomnými stranami a rozumie sa, že dohoda môže byť uzavretá tichým súhlasom.

253. Preto ak obnovím jeho záväzok voči svojmu dlžníkovi, platí, že sme sa dohodli, že si voči nemu nebudem uplatňovať žiadne nároky, a je stanovené, že ak tak urobím, môže sa odvolávať na námietku založenú na dohode.

254. Modestinus, Pravidlá, kniha III.

Po vrátení záložného práva dlžníkovi však nie je možné pochybovať o tom, že dlh môže byť vymáhaný, ak peniaze neboli zaplatené; pokiaľ sa výslovne nepreukáže, že bol zamýšľaný opak.

255. Paulus, O edikte, kniha III.

Z dôvodu platnosti konkludentných dohôd je tiež ustálené, že osobné veci vnesené do obytných domov, ktoré boli prenajaté, sa považujú za zálohované prenajímateľovi, aj keď to nebolo osobitne uvedené.

256. V súlade s touto zásadou môže zmluvu uzavrieť aj hlúpy človek.

257. Ďalším dôkazom je ustanovenie o vene, pretože nikto nemá právo pred uzavretím manželstva podať žalobu o veno, ako keby to bolo výslovne uvedené; a ak sa manželstvo neuskutoční, ustanovenie nemá účinok, čo je aj názor Juliána.

258. Po konzultácii v prípade, keď bolo dohodnuté, že istina nemôže byť požadovaná, pokiaľ sú zaplatené úroky, a ustanovenie bolo vypracované bezpodmienečne, bol Julianus toho názoru, že táto podmienka vyplýva z ustanovenia, rovnako ako keby v ňom bola vyjadrená.

259. Ulpián, O edikte, kniha IV.

Existujú tri druhy konvencií, z ktorých niektoré sa týkajú verejných záležitostí a niektoré súkromných. Tie, ktoré sa týkajú súkromných vecí, vychádzajú buď z právnych predpisov, alebo z práva národov.

260. Verejný konvent je konvent, na ktorom sa uzatvára mier, keď sa dvaja vojenský velitelia dohodnú na určitých veciach, ktoré majú tento cieľ.

261. Paulus, O edikte, kniha III.

Úmluva založená na legislatívnom akte je taká, ktorá je potvrdená nejakým zákonom; a preto niekedy z dohody vyplýva žaloba alebo je ňou zrušená; čo sa deje tak často, ako je podporená legislatívnym aktom alebo dekrétom senátu.

262. Ulpián, O edikte, kniha IV.

Niektoré dohovory založené na práve národov vedú k žalobám a iné k výnimkám.

263. Tie, ktoré vedú k žalobe, nie sú známe pod vlastným názvom, ale prechádzajú pod osobitným označením zmlúv; ako kúpa, predaj, nájom, partnerstvo, pôžička, vklad a iné podobné pojmy.

264. Ak vec nebola podradená pod nejakú osobitnú zmluvu, potom, ako veľmi správne uviedol Aristo Celsovi, existuje záväzok; ako napríklad: dal som ti niečo s tým, že mi dáš niečo iné; alebo som ti dal niečo s tým, že vykonáš nejaký úkon, a to je sunallagma, t. j. vzájomná dohoda, a z toho vznikne občianskoprávny záväzok. Preto som toho názoru, že Julianus bol Mauricianom veľmi oprávnene kritizovaný za svoje rozhodnutie v nasledujúcom prípade: "Dal som ti Sticha s tým, že máš manumitovať Pamfíla; manumitoval si ho, ale Sticha vyst'ahovala iná strana." Julianus zastáva názor, že žalobu in factum by mal udeliť prétor; ten však hovorí, že existuje občianskoprávna žaloba na neurčitý predmet, teda žaloba na predpísaný predmet, pretože existuje zmluva, ktorú Aristo nazýva sunallagma, a z nej sa odvodzuje žaloba.

265. Ak sa niečo sľúbi, aby sa zabránilo spáchaniu trestného činu, z takejto dohody nevyplýva žiadna povinnosť.

266. Ak však neexistuje dôvod na dohodu, bolo stanovené, že nemôže vzniknúť žiadny záväzok; preto samotná dohoda nezakladá záväzok, ale vytvára výnimku.

267. Niekedy však dáva dôvod na podanie žaloby, ako je to pri dobromyseľných žalobách; zvykneme totiž hovoriť, že uzavreté dohody sú zahrnuté do dobromyseľných žalôb; to však treba chápať len v tom zmysle, že ak

dohody nasledujú ako súčasť zmluvy, sú zahrnuté tak, že dávajú žalobcovi právo na podanie žaloby; ak sú však pridané neskôr, nepovažujú sa za súčasť zmluvy, ani nezakladajú právo na podanie žaloby; inak by žaloba vyplývala z dohody. Napríklad ak sa po rozvode manželstva dohodne, že veno sa neodovzdá po uplynutí zákonom stanovenej lehoty, ale okamžite; to nebude platné; inak by vznikla žaloba založená na dohode. Marcellus uvádza to isté, a ak sa počas konania o poručníctve dohodne, že sa bude platiť vyšší úrok, ako je stanovený zákonom, nebude to mať žiadnu platnosť, inak by išlo o žalobu založenú na dohode; keďže dohody obsiahnuté v zmluve tvoria jej podstatu; to znamená, že boli uzavreté pri uzavretí zmluvy. Je mi známe, že Papinianus povedal, že ak sa po predaji uzavrie nejaká dohoda, ktorá nie je súčasťou zmluvy, nemožno podať žalobu vyplývajúcu z predaja, a to z dôvodu toho istého pravidla, totiž "Z jednoduchej zmluvy nemôže vzniknúť žaloba", čo možno uviesť aj o všetkých dobromyseľných žalobách. Zmluva však bude mať účinky na strane žalovaného, a to z toho dôvodu, že zmluvy, ktoré sú neskôr premlčané, zvyčajne zakladajú výnimky.

268. V takom rozsahu sú následné dohody zahrnuté do tej istej zmluvy, že je stanovené, že pri nákupoch a iných dobromyseľných prípadoch, keď sa výnimka nedodržala, môže strana od kúpy odstúpiť. Ak to možno urobiť ako celok, prečo nemožno dohodou zmeniť jeho časť? Toto uviedol Pomponius vo svojej šiestej knihe o edikte. Keďže je to tak, dohoda bude mať stále účinok na strane žalobcu, aby mu poskytla právo na žalobu, ak sa neprijali žiadne ďalšie opatrenia; a na základe tej istej zásady, ak sa môže zrušiť celá zmluva, prečo by sa nemohla zmeniť a objaviť akoby v novej podobe? Dá sa povedať, že to bolo správne uvedené, a preto nesúhlasím s tým, čo Pomponius hovorí vo svojej knihe "Čítanie", a síce: že niekto sa môže zmluvou čiastočne vzdať kúpy, takže sa môže druhýkrát uskutočniť kúpa časti. Ak však kupujúci zanechal dvoch dedičov a predávajúci sa s jedným z nich dohodol, že sa vzdá predaja; Julianus hovorí, že dohoda je platná a že predaj je čiastočne zrušený, pretože druhý dedič by uzavretím ďalšej zmluvy mohol získať výnimku voči svojim spoludedičom. Preto sú názory Juliána a Pomponia veľmi správne stanovené.

269. Pretor hovorí: "Budem vyžadovať dodržiavanie zmlúv, ktoré neboli uzavreté zlomyseľne alebo v rozpore so zákonmi, plebiscitmi, dekrétmi senátu alebo cisárskymi ediktmi, ak sa v žiadnej z nich neobjaví podvod."

270. Niektoré dohody sa týkajú nehnuteľného majetku a iné osobného majetku. Tie, ktoré sa týkajú nehnuteľného majetku, sú tie, v ktorých sa všeobecne zaväzujem nepodať žalobu; tie, ktoré sa týkajú osobného majetku, sú tie, v ktorých sa zaväzujem nepodať žalobu napríklad na určitú osobu: "Nebudem žalovať Lucia Titia." To, či sa zmluva týka majetku alebo osoby, sa zisťuje nielen z jazyka, ale aj z úmyslu zmluvných strán; keďže vo všeobecnosti (ako

hovorí Pedius) sa meno osoby do zmluvy vkladá nie preto, aby sa stala osobnou, ale aby sa ukázalo, s kým bola zmluva uzavretá.

271. Prétor hovorí, že podvodne uzavretá dohoda sa nebude dodržiavať. Podvod sa pácha pomocou ľsti a dôvtipu; a ako hovorí Pedius, zmluva je podvodne vykonaná vždy, keď sa niečo urobí pod zámienkou, že sa má urobiť niečo iné, s cieľom podviesť iného.

272. Prétor nepridáva nič o zmluvách uzavretých s cieľom podvodu, ale Labeo veľmi správne hovorí, že ak by to urobil, bolo by to buď nespravodlivé, alebo zbytočné; nespravodlivé, ak by sa napríklad veriteľ, ktorý raz prepustil svojho dlžníka v dobrej viere, neskôr pokúsil zrušiť toto prepustenie; zbytočné, ak bol pri prepustení oklamáný, pretože podvod je zahrnutý v klamstve.

273. Ak je zmluva na začiatku uzatvorená podvodne alebo ak sa neskôr spácha nejaký podvodný čin, existuje dôvod na výnimku podľa slov ediktu: "A žiadny podvod sa nekoná".

274. S odkazom na to, čo sa zvyčajne uvádza na konci dohody, a to: "Tieto slová sa chápu nielen ako súčasť zmluvy, ale aj ako súčasť ustanovenia, a preto z nich vyplýva žaloba na ustanovenie, pokiaľ sa výslovne nepreukáže opak; a to z dôvodu, že to nebolo urobené s úmyslom ustanoviť, ale len uzavrieť dohodu.

275. Ak sa dohodneme, že žaloba nebude podaná na základe rozsudku alebo na zapálenie domu, takáto dohoda je platná.

276. Ak súhlasím s tým, aby sa nezačalo konanie na základe "oznámenia o novej stavbe", niektoré authority zastávajú názor, že dohoda nie je platná, pretože akoby útočila na právomoc prétora; Labeo tu však rozlišuje, pretože napríklad v prípade, že nová stavba môže byť škodlivá pre súkromný majetok, dohodu možno uzavrieť; ak sa však týka verejného majetku, nemožno tak urobiť, čo je veľmi správne rozlišovanie. Takto je dovolené uzavrieť dohodu v súvislosti so všetkými ostatnými záležitosťami, ktorých sa týka prétorský edikt a ktoré sa dotýkajú súkromného majetku, ale nie s tými, kde ide o poškodenie verejného majetku; zákon totiž povoľuje uzavrieť kompromis dokonca aj v súvislosti s krádežou.

277. Ak sa niekto dohodne, že nezačne konanie z dôvodu zálohy, zmluva je podľa Pomponia platná. Aj tam, kde sa niekto dohodne: "Pomponius uvádza, že zmluva je platná a nemožno ju zrušiť ako odporujúcu zákonu.

278. Všeobecne povedané, vždy, keď je dohoda v rozpore so všeobecným právom, nie je povinný ju dodržiavať, ani dedičstvo nemôže byť na tom závislé; ani tam, kde bola zložená prisaha, že strana nebude žalovať, by sa dohoda nemala dodržiavať, Marcellus uvádza to isté v druhej knihe Digest; a ak bola dohoda uzavretá s ohľadom na záležitosti, ktoré nie je dovolené urobiť predmetom zmluvy, nemá sa dodržiavať, ale úplne zrušiť.

279. Ak sa niekto pred vstupom do dedičstva dohodne s veriteľmi, že im zaplatí menej, ako je dlžná suma, zmluva bude platná.

280. Ak otrok uzavrie zmluvu pred získaním slobody a dedičstva, Vindius hovorí, že zmluva je neplatná, pretože bol ustanovený za dediča pod podmienkou. Marcellus však v ôsmej knihe Digest zastáva názor, že ak priamy dedič a otrok, ktorý je nevyhnutným dedičom, pričom obaja boli absolútne ustanovení, uzavru dohodu predtým, ako zasiahnu do dedičstva, robia tak riadne, čo je skutočne správne. Taktiež si myslí, že cudzí dedič, ak vstúpi do dedičstva pod vedením veriteľov, tak robí v súlade so zákonom a že má tiež právo podať žalobu. Ak však niekto (ako sme už uviedli) uzavrie zmluvu, kým je v otroctve, Marcellus popiera, že by jeho zmluva bola platná, pretože akýkoľvek úkon, ktorý človek vykoná, kým je v otroctve, mu zvyčajne neprináša úžitok po získaní slobody; čo treba pripustiť, pokiaľ ide o výnimku založenú na zmluve. Vyvstáva však otázka, či mu prospieva výnimka, ktorá je založená na podvode? Marcellus, hoci predtým mal pochybnosti, či je to tak, v podobných prípadoch to však pripúšťa; ako napríklad v prípade, keď syn rodiny, ktorý bol ustanovený za dediča, uzavrie dohodu s veriteľmi, ale po tom, ako bol oslobodený, vstúpi do majetku; zastáva názor, že môže využiť výnimku na základe podvodu. Rovnaký názor zastáva aj v prípade, keď syn počas života svojho otca uzavrie dohodu s jeho veriteľmi; v tomto prípade sa totiž pripúšťa výnimka z dôvodu podvodu. Napokon, výnimka z dôvodu podvodu sa nesmie zamietnuť ani v prípade otrokov.

281. V súčasnosti však takáto dohoda môže byť pre veriteľov nevýhodná len vtedy, ak sa zhromaždia a po vzájomnej dohode uvedú, z akej časti svojich dlhov budú uspokojení. Ak sa však nedohodnú, bude potrebný zásah préтора, ktorý sa pri svojom rozhodnutí musí riadiť vôľou väčšiny.

282. Papinianus, Názory, kniha X.

Bolo rozhodnuté, že v prípade veriteľov sa väčšina vzťahuje na výšku dlhu, a nie na počet osôb. Ak je počet veriteľov rovnaký ako počet dlhov, potom treba dať prednosť väčšine veriteľov; keď je počet veriteľov rovnaký,

prétor sa musí riadiť vôľou toho, kto je medzi nimi najvyššie postavený; ak je však na oboch stranách všetko rovnaké, musí prétor zvoliť najľudskejší názor, lebo to možno vyčítať z reskriptu božského Marka.

283. Paulus, O edikte, kniha LXII.

Ak existuje viacero veriteľov, ktorí majú jedno právo podať žalobu, majú postavenie len jednej osoby; ako napríklad v prípade, keď existuje niekoľko veriteľov na základe dohody alebo niekoľko bankárov, ktorých záväzky boli uzavreté v rovnakom čase, považujú sa za jednu osobu, pretože existuje len jeden dlh. Ak niekoľko poručníkov jedného poručenca, ktorý je veriteľom, uzavrie zmluvu, považujú sa za jedného z dôvodu, že tak urobili v mene jedného poručenca. Opäť platí, že ak jeden opatrovník uzavrie dohodu v mene viacerých opatrovancov, ktorí sú veriteľmi jedného dlhu, je stanovené, že sa majú považovať za jednu osobu, pretože je ťažké, aby jeden človek zastupoval dve osoby; pretože v skutočnosti lož, ktorá má viacero dôvodov na podanie žaloby proti strane, ktorá má len jeden, nemôže zastupovať viacero osôb.

284. Celkovú výšku dlhu odhadujeme vtedy, keď je dlžných viacero súm; ako napríklad v prípade, keď jednému človeku dlžíme niekoľko súm, ktoré spolu predstavujú sto aurei, a druhému dlžíme sumu päťdesiat aurei; v tomto prípade musíme brať do úvahy sumu, ktorá sa skladá z viacerých súm, pretože keď sa spočítajú, sú väčšie ako jedna suma.

285. K istine musíme pripočítať aj splatné úroky.

286. Ulpián, O edikte, kniha IV.

Reskript Božieho Marca stanovuje, že všetci veritelia sa majú zhromaždiť. Ale čo ak niektorí z nich chýbajú? Musia tí, ktorí sú neprítomní, nasledovať príklad tých, ktorí sú prítomní? Ak je však dohoda platná voči neprítomným, vzniká dôležitá otázka, a to, či táto dohoda zakáže neprítomným privilegovaným veriteľom? Opakujem, že pred pravidlom ustanoveným božským Markom božský Pius v reskripte uviedol: "Že aj štátna pokladnica v tých prípadoch, kde neexistuje hypotéka, ako aj ostatní privilegovaní veritelia budú nasledovať príklad ostatných." Všetky tieto pravidlá sa musia dodržiavať vo vzťahu k tým veriteľom, ktorí nemajú zábezpeku.

287. Ak bola do zmluvy pridaná podmienka zmluvnej pokuty, vzniká otázka, či sa uplatňuje výnimka z dôvodu zmluvy, alebo či sa má podať žaloba na základe tejto podmienky? Sabinov názor, ktorý je lepší, je, že ten, kto

ustanovenie urobil, môže postupovať oboma spôsobmi, ako sa rozhodne; ak však využije výnimku založenú na zmluve, bude spravodlivé ustanovenie zrušiť.

288. Väčšinou sme zvyknutí na štát: "Sú osoby, ktoré nemôžu využiť výnimku založenú na zmluve, ale môžu využiť výnimku založenú na podvode, čo bol názor Juliána a podporovali ho mnohí ďalší; napríklad ak by môj zástupca uzavrel zmluvu, mohol by som mať prospech z výnimky založenej na podvode, čoho názoru je Trebatius, ktorý si myslí, že keďže zmluva môjho zástupcu ma môže poškodiť, môže byť aj v môj prospech.

289. Paulus, O edikte, kniha III. Z toho dôvodu, že môže byť zaplatený.

290. Ulpián, O edikte, kniha IV.

Je totiž stanovené, že bude pre mňa zdrojom škody, či som mu prikázal uzavrieť zmluvu, alebo bol mojím všeobecným zástupcom; ako uvádza Puteolanus v Prvej knihe o prísediacich, keďže bolo rozhodnuté, že aj on môže začať súdne konanie.

291. Paulus, O edikte, kniha III.

Ak však bol zástupca vymenovaný len na účely podania žaloby, dohoda, ktorú uzavrel, nepoškodzuje jeho splnomocniteľa, pretože nemôže dostať platbu.

292. Ak však bol zástupca vymenovaný na vykonávanie záležitostí, na ktorých má sám záujem, považuje sa za zástupca splnomocniteľa, a preto sa musí dodržiavať každá dohoda, ktorú s ním uzavrel.

293. Ulpián, O edikte, kniha IV.

Okrem toho dohoda uzavretá vedúcim spoločnosti je platná tak pre spoločnosť, ako aj proti nej.

294. Paulus, O edikte, kniha III.

Dohoda uzavretá poručníkom v mene jeho zverenca je platná, ako uvádza Julianus.

295. Ulpián, O edikte, kniha IV.

Ak bola uzavretá zmluva s kupujúcim nehnuteľnosti a predávajúci nehnuteľnosti podá žalobu, námietka z dôvodu podvodu je prekážkou jeho konania, pretože podľa reskriptu božského Pia sa musí kupujúcemu nehnuteľnosti poskytnúť spravodlivá žaloba a je spravodlivé, aby dlžník nehnuteľnosti mohol využiť námietku z dôvodu podvodu voči predávajúcemu.

296. Ak bola uzavretá dohoda medzi vlastníkom predaného majetku a kupujúcim tohto majetku, napríklad, že otrok, ktorý bol kúpený, sa má vrátiť osobe, ktorá ho predala ako vlastník; ak podá žalobu o zaplatenie ceny, bude vylúčená námietka z dôvodu podvodu.

297. Paulus, O edikte, kniha III.

Ak ti dám desať aurei a dohodnem sa s tebou, že mi budeš dlžný dvadsať, nevzniká žiaden záväzok na viac ako desať, pretože nemožno uzavrieť zmluvu na väčšiu sumu, ako bola daná.

298. Existujú určité nároky, ktoré sa na základe zmluvy rušia zo zákona, ako napríklad nárok na náhradu škody alebo nárok na náhradu škody spôsobenej krádežou.

299. Právo na žalobu na základe dohody vzniká v prípade záložného práva podľa prétorského práva; je však zrušené výnimkou vždy, keď sa dohodnem, že nebudem žalovať.

300. Ak sa niekto dohodne, že žaloba nebude podaná proti nemu, ale bude podaná proti jeho dedičovi, námietka podaná dedičom mu nebude na úžitok.

301. Ak by som súhlasil s tým, že proti mne ani proti Titiovi nebude podaná žaloba, nebude to pre Tícia výhodné, aj keby sa stal dedičom, pretože to nemožno dodatočne potvrdiť. Julianus stanovil toto pravidlo v prípade otca, ktorý uzavrel dohodu, že sa proti nemu alebo jeho dcére nepodá žaloba, keď sa dcéra neskôr stala dedičkou svojho otca.

302. Ak bola s predávajúcim uzavretá dohoda týkajúca sa nehnuteľnosti, podľa názoru viacerých autorít sa na ňu môže odvolávať kupujúci a Pomponius uvádza, že toto pravidlo využívame; podľa Sabina sa však na dohodu,

ktorá je osobná, môže odvolávať aj kupujúci. Myslí si, že takto sa postupuje aj v prípade, keď dedičstvo vzniká darovaním.

303. Ak neoprávnený držiteľ cudzieho majetku uzavrie dohodu, mnohí sa domnievajú, že ak by dedič získal majetok späť, dohoda mu neprinesie ani újmu, ani prospech.

304. Ak syn alebo otrok uzavrie dohodu, že proti otcovi alebo pánovi nebude podaná žaloba.

305. Gaius, O provinčnom edikte, kniha I.

(Bez ohľadu na to, či sa dohoda uzatvára s odkazom na predchádzajúcu zmluvu so samotnými stranami alebo s otcom či pánom).

306. Paulus, O edikte, kniha III.

Majú nárok na výnimku. Rovnaké pravidlo platí aj pre tých, ktorí sú v dobrej viere držaní v otroctve.

307. Ak syn rodiny uzavrie dohodu, že proti nemu nebude podaná žaloba, bude to na prospech jeho a jeho otca, ak bude žalovaný za peculium syna.

308. Gaius, O provinčnom edikte, kniha I.

Alebo za akýkoľvek zisk získaný zo záväzku, ktorý prevzal jeho syn, alebo ak je žalovaný ako obhajca svojho syna, ak by to uprednostnil.

309. Paulus, O edikte, kniha III.

Môže sa na ňu odvolávať aj dedič otca počas života jeho syna, ale po smrti syna to nemôže urobiť otec ani jeho dedič, pretože zmluva je osobná.

310. Ak zamestnanec uzavrie dohodu, že nebude žalovaný, je táto dohoda bezcenná. Pozrime sa, či je možné uplatniť výnimku z dôvodu podvodu. Ak sa dohoda týka majetku, výnimku založenú na samotnej dohode môže uplatniť pán a jeho dedič, ale ak je dohoda osobná, potom je možné uplatniť len výnimku z dôvodu podvodu.

311. Uzavretím dohody nemôžeme priniesť prospech tým, ktorí sú pod našou kontrolou, ale bude pre nás výhodou, ak uzavrieme dohodu v ich prospech, ako uvádza Prokulus. A táto doktrína je správna, ak to tak bolo dohodnuté v čase, keď sa zmluva uzatvárala; ak však súhlasím s tým, že nepodáte žalobu proti Titiovi, a vy začnete žalobu proti mne v jeho mene, výnimka na základe zmluvy nie je prípustná; pretože to, čo nie je výhodou pre samotného Tícia, nebude výhodou pre jeho obhajcu. Julianus tiež uviedol, že ak sa otec dohodol, že sa nepodá žaloba ani proti nemu, ani proti jeho synovi, je lepší názor, že syn rodiny sa nemôže dovolávať výnimky z dôvodu zmluvy, ale len výnimky z dôvodu podvodu.

312. Syn rodiny môže uzavrieť dohodu, že nebude podávať žalobu o veno, keď sa stane svojím vlastným pánom.

313. Syn rodiny môže tiež legálne uzavrieť dohodu o dedičstve, ktoré mu bolo odkázané pod určitou podmienkou.

314. Ak existuje viacero osôb, ktoré majú právo na vymoženie celej peňažnej sumy, alebo ktoré sú spoludlžníkmi tej istej sumy, vzniká otázka, do akej miery sa môže jeden z nich dovolávať výnimky z dôvodu zmluvy a ostatní nie? Dohoda uzavretá s odkazom na majetok bude výhodná pre tých, ktorí boli oslobodení od tohto záväzku, ak ten, kto dohodu uzavrel, mal na tom záujem; a preto dohoda dlžníka bude výhodná pre ručiteľov.

315. Ulpián, O edikte, kniha IV.

Pokiaľ nebolo úmyslom strán, aby sa žaloba nepodávala proti hlavnému dlžníkovi, ale aby sa mohla podať proti ručiteľovi, nemôže sa v tomto prípade ručiteľ dovolávať výnimky.

316. Paulus, O edikte, kniha III.

Dohoda uzavretá ručiteľom by nemala žiadny prospech pre hlavného dlžníka, pretože ručiteľ nemá žiadny záujem na tom, aby peniaze neboli od dlžníka vymožené; rovnako by nemala žiadny prospech pre spoludlžníkov, ani dohoda uzavretá s iným, bez ohľadu na to, aký by bol jeho záujem; môže to totiž urobiť len vtedy, keď mu je

udelená výnimka a prospech má hlavne ten, s kým bola dohoda uzavretá, ako v prípade hlavného sľubujúceho spolu s tými, ktorí sú zaviazaní na jeho účet.

317. Ten istý, O Plautiovi, kniha III.

Ak sa ručiteľ zaviazal vo veci, na ktorej mal záujem, v tomto prípade sa považuje za hlavného dlžníka; a ak sa s ním uzavrie dohoda, má sa za to, že bola uzavretá s hlavným dlžníkom.

318. Ten istý, O edikte, kniha III.

Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď sa zaviažu dvaja hlavní dlžníci alebo dvaja bankári, ktorí sú spoločníkmi.

319. Labeo hovorí, že osobná zmluva sa netýka tretej strany, ani dediča.

320. Ale hoci dohoda o ručení nie je pre hlavného dlžníka výhodná, Julianus hovorí, že tento môže vo všeobecnosti využiť výnimku z dôvodu podvodu.

321. Ulpián, O edikte, kniha IV.

To znamená, že sa rozumelo, že proti hlavnému dlžníkovi nemožno podať žalobu. Rovnaké pravidlo platí aj pre spoludlžníkov.

322. Paulus, O edikte, kniha III.

Ak jeden z dvoch bankárov, ktorí sú spoločníkmi, uzavrie dohodu s dlžníkom, možno sa voči druhému dovoliavať výnimky? Neratius, Atilicinus a Proculus sú toho názoru, že nie, ak dohodu týkajúcu sa majetku uzavrel jeden z nich; bolo totiž rozhodnuté, že druhý môže podať žalobu len na celý dlh. Labeo zastáva ten istý názor, pretože hoci jeden z nich môže prijať platbu, nemôže zmeniť záväzok; a tak platba toho, čo požičali, môže byť správne vykonaná tým, ktorí sú pod našou kontrolou, ale záväzok nemôže byť zmenený; a to je správne. Rovnaké pravidlo platí aj pre dvoch veriteľov na základe ustanovenia.

323. Ak bola s hlavným dlžníkom uzavretá neformálna dohoda, ktorou sa mu poskytol čas, ani dlžník, ani ručiteľ nebudú mať nárok na ďalší čas. Ak dlžník bez toho, aby sa oslobodil, uzavrie dohodu, že jeho ručiteľ nebude žalovaný; niektoré authority sa domnievajú, že to ručiteľovi neprináša žiadne výhody, aj keď na tom mal hlavný dlžník záujem; z dôvodu, že by sa na neho mala vzťahovať rovnaká výnimka ako na hlavného dlžníka. Ja som sa domnieval, že ručiteľ má nárok na výhodu výnimky, pretože by nešlo o prípad, keď sa právo nadobudlo prostredníctvom slobodnej osoby, ale skôr o prípad, keď sme ustanovili samotnú stranu, ktorá uzavrela dohodu, pričom toto pravidlo sa v súčasnosti používa.

324. Po uzavretí dohody, že žaloba nebude podaná, a následnej dohode, že môže byť podaná, je prvá dohoda zrušená druhou dohodou; v skutočnosti nie zo zákona, ako jedno ustanovenie zaniká druhým, ak je to úmyslom strán, pretože zákon upravuje ustanovenia a v zmluvách všetko závisí od skutočností; preto je výnimka vyvrátená replikou. Na rovnakom princípe sa stáva, že prvá dohoda nezbaví ručiteľov ručenia. Ak však prvá dohoda bola takej povahy, že ňou zaniklo právo na žalobu, ako napríklad v prípade ujmy, nemožno následne po uzavretí dohody podať žalobu, že sa tak môže stať; pretože prvé právo na žalobu zaniklo a neskôr uzavretá dohoda nemá za následok udelenie práva na žalobu a žaloba na náhradu škody sa nemôže zakladať na zmluve, ale len na urážlivom správaní. Hovoríme, že rovnaké pravidlo platí aj v prípade bona fide zmlúv, keď dohoda ruší celý záväzok, ako napríklad v prípade kúpy; predchádzajúci záväzok sa totiž novou zmluvou neobnovuje, ale bol by preň výhodou. Ak však nebola zrušená celá zmluva, ale niečo v nej bolo vylúčené, druhá dohoda pôsobí ako obnovenie prvej. K tomu môže dôjsť napríklad pri žalobe o veno, keď žena uzavrie dohodu, že jej veno bude bezodkladne vrátené, a potom uzavrie dohodu, že jej bude vrátené v čase povolenom zákonom; v tomto prípade sa jej veno vráti v súlade so zákonom, a nemožno ani tvrdiť, že stav vena sa v dôsledku dohody zhorší; pretože tak často, ako sa právo na žalobu o veno obnoví v stave, v akom ho doň vložil prirodzený zákon, stav vena sa nezhorší, ale obnoví sa do pôvodnej podoby. Tento názor zastával aj Scaevola.

325. Dohodou nemožno stanoviť, že osoba nebude zodpovedná za zlú vieru; pretože hoci sa strana môže dohodnúť, že nepodá žalobu o zálohu, zdá sa, že podľa podmienok zmluvy sa dohodla, že nepodá žalobu z dôvodu podvodu, a na takúto dohodu sa možno odvolávať.

326. Dohody, ktoré obsahujú nemorálne ustanovenia, by sa nemali dodržiavať; ako napríklad, ak sa zaviazem, že ťa nebudem žalovať za krádež alebo ublíženie na zdraví, ak sa ich dopustiš; je totiž správne, aby existoval strach z trestu za krádež alebo ublíženie na zdraví. Po spáchaní týchto trestných činov však môžeme uzavrieť dohodu. Rovnako sa nemôžem dohodnúť, že nebudem žiadať o interdikt za násilie, pokiaľ sa to týka verejného záujmu. A

vo všeobecnosti, ak dohoda presahuje záujem jednotlivcov, nemala by sa dodržiavať. A predovšetkým treba mať na pamäti, že dohoda uzavretá s ohľadom na jednu vec alebo jednu osobu nesmie poškodiť inú vec alebo inú osobu.

327. Ak mi dlhujete desať aurei a ja sa zmluvne zaviazem, že vás nebudem žalovať o dvadsať, je stanovené, že máte právo na výnimku z dôvodu zmluvy alebo z dôvodu podvodu na sumu desať aurei. A opäť, ak mi dlhujete dvadsať aurei a ja sa dohodnem, že vás budem žalovať len o desať; výsledkom bude, že ak mi budete oponovať výnimkou, môžem od vás vymáhať len zaplatenie zvyšných desiatich.

328. Ale ak sa s vami dohodnem na desiatich aurei alebo Stichus a potom podám žalobu na Stichus alebo na desať aurei, ak sa uplatní námietka z dôvodu zmluvy, právo na žalobu úplne zanikne; pretože tak, ako sa celý záväzok splní zaplatením, žalobou alebo prenájmom jednej z týchto dvoch vecí, tak aj keď sa uzavrie dohoda, že sa nepodá žaloba na jednu vec, celý záväzok zanikne. Ak sa však medzi nami dohodlo, že mi nebude vydaných desať aurei, ale že mi bude vydaný Stichus, môžem legálne podať žalobu o Stichus a proti mne nemožno uplatniť žiadnu výnimku. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď bola uzavretá dohoda, že sa žaloba o Stichus nepodá.

329. Ak mi však dlžíte otroka vo všeobecnosti a ja sa dohodnem, že nepodám žalobu na Sticha, možno proti mne uplatniť námietku z dôvodu zmluvy, ak podám žalobu na Sticha; ak však podám žalobu na iného otroka, konám správne.

330. Okrem toho, ak sa dohodnem, že nepodám žalobu o dedičstvo, a ako dedič podám žalobu o určité časti nehnuteľnosti, možno proti mne uplatniť výnimku z dôvodu zmluvy, pokiaľ ide o to, čo bolo dohodnuté; rovnako ako keby sa dohodlo, že nebudem podávať žalobu o pozemok, a ja podám žalobu o užívacie právo k nemu; alebo ak sa dohodnem, že nebudem podávať žalobu o loď alebo budovu, podám žalobu o určité ich časti po ich zbúraní; pokiaľ neexistuje výslovné dojednanie o opaku.

331. V prípade, že oslobodenie nie je platné, má sa za to, že sa konkludentnou dohodou rozumie, že žaloba nebude podaná.

332. Otroka nemôže uzavrieť dohodu v mene dediča, ktorý má vstúpiť do dedičstva, pretože ten ešte nie je jeho pánom; ak však bola dohoda uzavretá s ohľadom na majetok, môže ho nadobudnúť dedič.

333. Gaius, O provinčnom edikte, kniha I.

Dohody uzavreté v rozpore s občianskym právom sa nepovažujú za platné; ako napríklad, ak poručenec bez súhlasu svojho opatrovníka uzavrie dohodu, že nebude žalovať svojho dlžníka, alebo že nepodá žalobu v určitom čase (napríklad do piatich rokov), pretože bez súhlasu svojho opatrovníka nemôže legálne prijať platbu. Na druhej strane, ak poručník uzavrie dohodu, že nebude žalovať to, čo dlhuje, dohoda sa považuje za platnú, pretože môže zlepšiť svoj stav bez súhlasu svojho poručníka.

334. Ak opatrovník nepríčetnej osoby alebo úžerníka uzavrie dohodu, že žaloba nebude podaná proti uvedenej nepríčetnej osobe alebo úžerníkovi, je úplne správne, aby sa takáto dohoda opatrovníka potvrdila, ale nie v opačnom prípade.

335. Ak syn alebo otrok uzavrie dohodu, že sám nepodá žalobu, je táto dohoda neplatná. Ak však bola uzavretá s ohľadom na majetok, t. j. že žaloba nebude podaná pre peniaze, musí sa považovať za platnú voči otcovi alebo pánovi, ak syn alebo otrok neobmedzene spravuje svoje vlastné peculium; a majetok, ktorého sa dohoda týkala, je jeho peculium. To však nie je celkom vhodné, lebo keďže je pravda, ako tvrdí Julianus, že ten, kto má správu svojho peculium udelenú, nemá ešte právo s ním disponovať; z toho vyplýva, že ak bola dohoda uzavretá tak, že sa nebude súdiť o peniaze za účelom ich darovania, zmluva by nemala platiť; ak by však ako protihodnotu za uzavretie zmluvy získal niečo, čo má hodnotu nie menšiu, alebo dokonca väčšiu, ako dáva, zmluva sa musí považovať za platnú.

336. Ulpián, O edikte, kniha IV.

Ak však požičiava peniaze svojho pána, Celsus hovorí, že platí to, na čom sa dohodol v čase pôžičky.

337. Gaius, O provinčnom edikte, kniha I.

V súvislosti so synom rodiny zvážme, či je dohoda platná, keď súhlasí s tým, že nepodá žalobu, pretože niekedy má otec rodiny právo podať žalobu, napríklad za ujmu na zdraví; ak však má otec právo podať žalobu z dôvodu ujmy spôsobenej jeho synovi, nie je pochýb o tom, že ak chce podať žalobu, nebude mu v tom brániť dohoda jeho syna.

338. Ak sa muž dohodol s otrokom na peniazoch, ktoré mu Titius dlhoval, a podá žalobu proti Titiovi, vzniká otázka, či môže a má byť vylúčený z dôvodu zmluvy? Julianus si myslí, že by mal byť vylúčený, ak má stipulant právo žalovať pána otroka za jeho peculium, teda ak má otrok dobrý dôvod na intervenciu, pretože napríklad dlhoval rovnakú sumu Titiovi. Ak však otrok vstúpi do konania ako ručiteľ, právo na žalobu o jeho peculium sa z tohto dôvodu nepriznáva; veriteľovi by sa nemalo brániť ani v podaní žaloby proti Titiovi. Rovnako by mu v tom v žiadnom prípade nemalo byť zabránené, ak by sa domnieval, že otrok je slobodný.

339. Ak by som sa s vami dohodol pod podmienkou na sume, ktorú mi Titius bezpodmienečne dlhuje, a táto podmienka by nebola splnená a ja by som podal žalobu proti Titiovi, môžem a mal by som byť vylúčený na základe námietky založenej na zmluve? Lepší názor je, že výnimku nemožno uplatniť.

340. Ulpián, O edikte kurulských edilov, kniha I.

Vždy je dovolené uzavrieť zmluvu, ktorá je v rozpore s ediktom aediles, či už sa tak stane v čase predaja, alebo neskôr.

341. Paulus, O Plautiovi, kniha V.

Ak je uvedené, že ak je s hlavným dlžníkom uzavretá dohoda, že proti nemu nebude podaná žaloba, má právo na výnimku aj ručiteľ; a to bolo stanovené v prospech dlžníka, aby sa zabránilo podaniu mandátnej žaloby proti nemu. Ak teda nebude možné podať mandátnu žalobu, napríklad preto, že strana sa stala ručiteľom s úmyslom darovať dlh, treba konštatovať, že ručiteľ nemá nárok na výnimku.

342. Celsus, Digesty, kniha I.

Starý otec prisľúbil v mene svojej vnučky veno od svojho syna a súhlasil s tým, že žaloba o veno nebude podaná ani proti nemu, ani proti jeho synovi. Ak sa potom žaloba o veno podá proti strane, ktorá je spoludedičom syna, ten sa nemôže chrániť tým, že sa odvolá na výnimku z dôvodu zmluvy; syn ju však môže veľmi správne využiť, pretože strana sa môže radiť so záujmom svojho dediča a nič jej nebráni, aby zabezpečila jedného z dedičov, ak by sa stal dedičom, a neradila sa so záujmom ostatných.

343. Modestinus, Pravidlá, kniha V.

Podľa Juliána sa práva na agnáciu nemožno vzdať, rovnako ako nikto nemôže povedať, že nechce byť riadnym dedičom.

344. To isté, Názory, kniha II.

Dvaja bratia Titius a Maevius a sestra Seia si medzi sebou rozdelili majetok, ktorý mali v spoločnom vlastníctve, a spísali listinu, v ktorej uviedli, že si rozdelili majetok svojej matky, a tvrdili, že im nezostal žiadny spoločný majetok. Neskôr sa však dvaja z nich, a to Maevius a Seia, ktorí boli v čase matkinej smrti neprítomní, dozvedeli, že ich brat odňal istú sumu peňazí v zlate, o ktorej sa v listine o rozdelení majetku nič neuvádza. Chcel by som vedieť, či by po uzavretí dohody o rozdelení mohla byť podaná žaloba o vrátenie peňazí, ktoré boli odňaté, v prospech brata a sestry proti druhému bratovi? Modestinus odpovedal, že ak sa pri podaní žaloby o časť peňazí, ktoré údajne Titius abstrahoval, uplatnila proti nim výnimka na základe všeobecnej zmluvy, keď nevedomky súhlasili s podvodom, ktorého sa dopustil Titius, mohli využiť replikáciu z dôvodu podvodu.

345. Proculus, Listy, kniha V.

Ak máte v držbe pozemok, ktorý mi patrí, a ja sa s vami dohodnem, že ho odovzdáte do vlastníctva Attiovi, a ja podám žalobu, aby som od vás získal pozemok späť, nemôže mi brániť námietka založená na zmluve, pokiaľ ste už pozemok neodovzdali, alebo dohoda medzi nami nebola uzavretá vo váš prospech, a nie je vašou vinou, že ste ho neodovzdali.

346. Papirius Justus, O cisárskych ústavách, kniha II.

Cisári Antoninus a Verus v reskripte uviedli, že "dlžníka republiky nemôže kurátor oslobodiť od platenia a že oslobodenie udelené Filipovčanom sa musí zrušiť".

347. Papinianus, Otázky, kniha II.

Verejné právo nemožno meniť zmluvami súkromných osôb.

348. To isté, otázky, kniha V.

Starovek stanovil, že ak je zmluva nejasná alebo nejednoznačná, musí sa vykladať v neprospech predávajúceho a prenajímateľa, pretože bolo v ich moci uviesť podmienky zmluvy jasnejšie.

349. To isté, Názory, Kniha I.

V zmluve sa uvádza: "Beriem na vedomie, že nie ste viazaný", nie je obmedzená na osobu, ale keďže je všeobecná, bude sa vzťahovať na dedičov, ako aj na strany sporu.

350. Ak účastník, ktorý sa dostavil na pojednávanie, uzavrel dohodu, že v určitej lehote splní rozsudok, ak suma, ktorú sa zaviazal zaplatiť formou kompromisu, nebude v tejto lehote zaplatená; odvolací sudca bez ohľadu na hlavný sporný bod koná na základe tejto dohody ako na základe zákonnej dohody, rovnako ako keby účastník uznal svoju zodpovednosť.

351. Po rozdelení dedičstva a jeho pasív, keď jednotliví veritelia prijali od jednotlivých spoludedičov úroky za celú sumu dlhu bez akéhokoľvek postúpenia záväzkov, ako bolo dohodnuté; do práva na žalobu, ktoré majú veritelia voči každému dedičovi za jeho príslušný podiel, sa nezasahuje, pokiaľ im dedičia neponúknu zaplatenie celého dlhu v súlade s podmienkami vyrovnania.

352. Otec, ktorý sľúbil veno svojej dcére a dohodol sa: "Ak by zomrela po ňom bez zanechania detí, časť vena prípadne jej bratovi, ktorý bude jej dedičom." Ak by jej otec mal neskôr deti a urobil ich dedičmi na základe závetu, táto dohoda bude dôvodom na námietku z dôvodu podvodu, keďže medzi zmluvnými stranami bolo dohodnuté, že dedič má byť zaopatrený; a v tom čase, keď otec nemal deti, sa zdalo, že vyjadril svoju poslednú vôľu v prospech brata.

353. Ten istý, Názory, kniha XI.

"Ak mi do určitého času zaplatíte časť svojho dlhu, dám vám povolenie na zvyšok a zbavím vás zodpovednosti." Hoci za týchto okolností neexistuje právo na žalobu, napriek tomu je ustálené, že dlžník má právo na výnimku.

354. Ten istý, Názory, kniha XVII.

Medzi dlžníkom a veriteľom bolo dohodnuté, "že veriteľ neprevezme bremeno zaplataenia dane z pozemku, ktorý bol zaťažený, ale že nutnosť platby bude uložená dlžníkovi". Odpovedal som, že takáto dohoda sa nemá dodržiavať, pokiaľ ide o štátnu pokladnicu, pretože nie je prípustné, aby sa v záujme súkromných osôb zrušila právna norma, ktorá sa týka štátnej pokladnice.

355. Paulus, Otázky, kniha V.

Pri predaji vieme, aké úkony musí vykonať dlžník na jednej strane a aké kupujúci na strane druhej; ak sú však v zmluve uvedené odlišné podmienky, musia sa dodržiavať.

356. Scaevola, Názory, kniha V.

V prípade, že maloletý mal odmietnuť dedičstvo po svojom otcovi, jeho poručník uzavrel dohodu s niekoľkými veriteľmi dedičstva, že prijmú určitú časť ich dlhu. Opatrovníci maloletého uzavreli rovnaký kompromis s ostatnými veriteľmi; a ja sa pýtam, či mal opatrovník, ktorý bol sám veriteľom otca, právo ponechať si rovnakú časť dlhu? Odpovedal som, že poručník, ktorý presvedčil ostatných veriteľov, aby prijali určitý percentuálny podiel z dlžnej sumy, by sa mal sám uspokojiť s podobnou sumou.

357. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha II.

Zmluva o rozdelení, ktorá nebola uzavretá ani doručením, ani ustanovením, je len dohodou bez protiplnenia a nezakladá právo na žalobu.

358. Tryphoninus, Disputácie, kniha II.

Zmluva uzavretá medzi dedičom a odkazovníkom, ktorou sa odkazovník zaväzuje, že od neho nebude prijímať zábezpeku, bola uznaná za platnú; keďže v Ústave Božieho Marka zapísanej v Semestriu sa stanovuje, že vôľa zosnulého sa má dodržiavať tak v tejto, ako aj v iných záležitostiach; a uvoľnenie zábezpeky dedičovi zo strany odkazovníka na základe zmluvy nemôže byť zrušené, ak zmení svoj názor; keďže je úplne legálne, aby človek zmenil k horšiemu svoju právomoc vymáhať svoje zákonné právo alebo svoju nádej na budúce zaplataenie.

359. Scaevola, Digest, kniha I.

Kupujúci pozemku sa zaviazal, že zaplatí dvadsať aurei, a súhlasil s tým na základe ustanovenia; a potom sa predávajúci zaviazal, že sa uspokojí s trinástimi a prijme platbu tejto sumy v stanovenej lehote. Keďže proti dlžníkovi bola podaná žaloba o zaplatenie tejto poslednej sumy, súhlasil s tým, že ak ju nezaplatí v ďalšej stanovenej lehote, môže ju od neho vymáhať v súlade s prv uzavretým záväzkom. Vznikla otázka, či sa celý dlh nemôže vymáhať na základe prvého záväzku, keďže dlžník nedodrжал podmienky neskoršej dohody? Odpovedal som, že môže, v súlade s tým, čo bolo uvedené.

360. Lucius Titius mal zmätený účet s Gaiom Seiom, peňažným maklérom, pretože od neho dostával a platil mu rôzne sumy. Nakoniec mu Seius dlhoval peniaze a Lucius Titius od neho dostal list s nasledujúcimi slovami: "Podľa maklérskeho účtu, ktorý máš u mňa až do dnešného dňa, mi v rukách zostala ako výsledok mnohých transakcií suma tristoosemdesiatšesť aurei a úroky z nej. Vrátim vám sumu, ktorú máte v mojich rukách, bez dohody. Ak akákoľvek listina, ktorú ste vydali, teda napísali, zostane z akéhokoľvek dôvodu v mojich rukách, bez ohľadu na to, aká suma v nej bude, bude sa považovať za neplatnú a zrušenú." Vystala otázka, keďže Lucius Titius nariadil sprostredkovateľovi Seiovi, aby zaplatil svojmu patrónovi tristo aurei, ešte pred napísaním tohto listu, či podľa podmienok listu, podľa ktorých sa všetky záväzky týkajúce sa akejkoľvek zmluvy považovali za neplatné a zrušené, bolo stanovené, že Seius ani jeho synovia nemôžu byť z tohto dôvodu žalovaní? Odpovedal som, že ak účet zahŕňal len príjmy a platby, ostatné záväzky zostali v rovnakom stave.

361. Gaius, O zákone dvanástich tabúl, kniha V.

Je zrejmé, že každá dohoda uzavretá v čase odovzdania majetku je platná.

362. Ulpian, O Sabínovi, kniha XXXVI.

Keď niekto požičia peniaze a dohodne sa, že podá žalobu proti dlžníkovi len na sumu, ktorú je schopný zaplatiť, je takáto zmluva platná? Lepší názor je, že táto zmluva je platná, pretože nie je ničím nevhodným, ak niekto súhlasí s tým, že bude žalovaný o sumu, ktorú mu umožňujú jeho prostriedky.

363. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLIII.

Nemyslím si, že je neprípustné vložiť do zmluvy o vkladovej pôžičke, prenájme a iných podobných zmlúv dohodu tohto druhu, a to: "To znamená, že ho nesmiete nabádať, aby sa stal zlodejom alebo utečencom, ani ho nesmiete zanedbávať do takej miery, aby sa dopustil krádeže; pretože tak ako bude žaloba podaná pre skazenie otroka, tak bude platiť aj táto dohoda, ktorá sa týka predchádzania skazeniu otrokov.

364. Ten istý, O edikte, kniha XXVI.

Ak si myslíš, že z dôvodu dedičstva si povinný uzavrieť so svojim dlžníkom dohodu, že proti nemu nepodáš žalobu, tvoj dlžník nie je oslobodený zo zákona a nemôže ti zabrániť podať žalobu prostredníctvom výnimky na základe zmluvy, ako to uviedol Celsus v Dvadsiatej knihe.

365. Na tom istom mieste tiež povedal: "Ak si nesprávne myslíš, že si povinný zaplatiť odkaz Titiovi, a nariadiš svojmu dlžníkovi, aby mu ho zaplatil, a ten, keďže je zároveň jeho dlžníkom, uzavrie s Titiom dohodu, že ho nebude žalovať, nezanikne tým tvoje právo na žalobu voči tvojmu dlžníkovi a ani jeho voči jeho dlžníkovi."

366. To isté, Názory, Kniha I.

List, ktorým sa strana zaviazala, že určitá osoba je jej spoludedičom, nezakladá žiadne právo na žalobu proti stranám, ktoré vlastnia majetok.

367. Ak dôjde k dohode medzi dlžníkom a osobou, ktorá kúpila pozemok v záložnom vlastníctve veriteľa, pod zámenkou, že sa tak stalo v mene dlžníka, aby sa už získané zisky mohli započítať na dlh a aby sa vyrovnal zostatok a pozemok sa vrátil dlžníkovi, potom musí dedič splniť zmluvu uzavretú zosnulým.

368. Zmluva, ktorá stanovuje: "Ak však veriteľ zaplatil akékoľvek sumy za dane z nehnuteľností, ktoré má v zálohu, môže ich vymáhať od dlžníka a dlžník musí zaplatiť všetky splatné dane z toho istého pozemku"; ide o zákonnú zmluvu, a preto sa musí dodržiavať.

369. Ak sa účastník konania chystal podať žalobu o zrušenie neprávoplatného závetu, ktorý spísal jeho otec, a bola uzavretá dohoda, že bude dostávať určitú sumu peňazí, kým bude dedič žiť, bol urobený pokus o to, aby sa táto dohoda vykladala ako trvalý záväzok; ale v reskripte bolo uvedené, že takýto nárok nemožno pripustiť zo žiadneho právneho alebo spravodlivého dôvodu.

370. Ten istý, Názory, kniha IV.

Je úplne správne poskytnúť účastníkovi konania zálohu na trovy konania, ale nie je zákonné uzavrieť dohodu, že suma vynaložená na tento účel nebude vyplatená spolu so zákonnými úrokmi, ale že bude vyplatená polovica sumy vymoženej na základe žaloby.

371. Scaevola, Poznámky o Juliánovi, Digesty, kniha XXII.

Ak sa dohodnem, že nebudem uplatňovať pohľadávku za Stichusa, na ktorú mám nárok, neznamená to, že môj dlžník je v omeškaní; a ak Stichus zomrie, nemyslím si, že žalovaný je zodpovedný, ak nebol v omeškaní pred uzavretím zmluvy.

372. Julianus, Digest, kniha XXXV.

Ak má dlžník užívacie právo k otrokovi a otrok, na ktorého má uvedené užívacie právo, uzavrie dohodu, že proti dlžníkovi nebude podaná žaloba, zlepší tým jeho postavenie. Podobne, ak veriteľ vlastní takéto užívacie právo a súhlasí s tým, že nepodá žalobu, a otrok potom súhlasí s tým, že veriteľ tak môže urobiť, veriteľ sa na základe dohody uzavretej otrokom môže riadne domáhať práva podať žalobu.

373. Ten istý, O Miniciovi, kniha VI.

Ak sa prenajímateľ z nejakého dôvodu dohodne, že nebude žalovať svojho nájomcu, a ak existuje dobrý dôvod na takúto dohodu, nájomca môže napriek tomu podať žalobu proti svojmu prenajímateľovi.

374. Florentinus, Inštitúcie, kniha VIII.

Ak niekto prijme od dlžníka úroky vopred, považuje sa to za konkludentnú dohodu, že počas doby, za ktorú sa úroky platia, nepodá žalobu o istinu.

375. Ak je zmluva vypracovaná tak, že je na jednej strane osobná a na druhej strane sa týka majetku, ako napríklad, že ja nepodám žalobu alebo že vy nebudete žalovaní; môj dedič bude mať potom právo podať žalobu proti vám všetkým a my všetci budeme mať právo podať žalobu proti vášmu dedičovi.

376. Neratius, Pergameny, kniha III.

Niet pochýb o tom, že strany môžu odstúpiť od všetkých zmlúv týkajúcich sa kúpy, predaja, prenájmu, nájmu a iných podobných záväzkov, kde všetko zostáva rovnaké na základe spoločného súhlasu tých, ktorí sa zaviazali. Názor Arista ide ešte ďalej, pretože sa domnieva, že ak som vykonal všetky úkony, ktoré bolo potrebné, aby som vykonal ako predávajúci, pokiaľ ide o majetok, ktorý som vám predal; a hoci mi stále dlhujete kúpnu cenu, je medzi nami dohodnuté, že mi vrátite všetko, čo sa týka predaného majetku, ktorý som vám odovzdal, a že nebudete platiť kúpnu cenu; a v súlade s tým mi to vrátite, prestanete mi dlhovať peniaze; pretože dobrá viera, ktorou sa riadia záležitosti tohto druhu, pripúšťa tento výklad a dohodu. Nezáleží na tom, či sa dohodneme na odstúpení od zmluvy, pričom všetky veci, ku ktorým sme sa zaviazali, zostanú nezmenené, alebo či mi vrátite všetko, čo som vám dodal, a potom sa dohodneme, že mi na základe zmluvy nič nedáte. Je isté, že nasledujúci cieľ nemožno dosiahnuť zmluvou, ktorá sa týka zrušenia toho, čo bolo vykonané; to znamená, že vás možno prinútiť, aby ste mi vrátili to, čo som vám už dal; pretože týmto spôsobom by sa obchod uskutočnil ani nie tak zrušením našej predchádzajúcej zmluvy, ako skôr vytvorením nových vzájomných záväzkov.

377. Paulus, Pravidlá, kniha III.

Vždy, keď môžeme získať nejakú výhodu prostredníctvom ustanovenia, je stanovené, že náš stav sa zlepšuje na základe dohôd uzavretých tými istými stranami.

378. Papirius Justus, Konštitúcie, kniha VIII.

Cisár Antoninus v reskripte Avidiovi Cassijovi uviedol: "Ak by sa veritelia chceli uspokojiť s časťou svojich dlhov z pozostalosti, aj keď sa tak stalo prostredníctvom cudzej osoby, musia sa najprv zohľadniť tí, ktorí boli so zosnulým v blízkom príbuzenskom vzťahu, ak boli solventní".

379. Pomponius, O Sabinovi, kniha IX.

Nikto nemôže uzavretím zmluvy spôsobiť, že nebude môcť posvätiť svoju vlastnú pôdu, pochovať mŕtvolu na svojom pozemku alebo nakladať so svojím majetkom bez súhlasu svojho suseda.

380. Furius Anthianus, O edikte, kniha I.

Ak dlžník po tom, čo sa dohodol, že proti nemu nebude podaná žaloba o zaplatenie dlhu (takým spôsobom, že zmluva prináša výhody aj ručiteľovi), uzavrel ďalšiu zmluvu, že proti nemu môže byť podaná žaloba; vznikla otázka, či bol ručiteľ zbavený výhody prvej dohody? Lepší je názor, že ak právo na výnimku raz nadobudol ručiteľ, nemožno mu ho neskôr odňať bez jeho súhlasu.

Tit. 15. O kompromisoch

381. Ulpian, O edikte, kniha L.

Keď človek uzavrie kompromis v súvislosti s niečím, o čom sú pochybnosti, a výsledok súdneho konania je neistý, kompromis nie je ukončený; ale ten, kto uzavrie dohodu, sa vzdáva darovaním prostredníctvom liberálnosti niečoho, čo je isté a nesporné.

382. Ten istý, O edikte, kniha LXXIV.

Každý môže prijať kompromis, a to nielen v prípade, že sa do neho vloží akvilejské ustanovenie, ale aj v prípade, že sa uzavrie dohoda.

383. Scaevola, Digest, kniha I.

Cisári Antoninus a Verus v reskripte uviedli, "že niet pochyb o tom, že súkromné dohody, ktoré boli uzavreté, nepoškodzujú práva iných"; preto ak bol uzavretý kompromis medzi dedičom a matkou zosnulého, nemôže sa závet považovať za zrušený a manumitovaní otroci alebo odkazovníci tým nie sú zbavení svojich práv na konanie. Preto keď podávajú žalobu o niečo na základe závetu, musia žalovať dediča uvedeného v závete; ten, keď uzavrel

kompromis vo veciach súvisiacich s dedičstvom, či už sa postaral o seba s ohľadom na bremená s ním spojené, alebo tak neurobil, nemá právo dovoliť, aby jeho vlastná nedbanlivosť poškodila iných.

384. Keď sa uzavrie kompromis v súvislosti s poručníctvom a potom sa nájdu kodicily, pýtam sa, či by matka zosnulého mala dostať menej, ako je jej podiel, ak dostala kompromisom menej, ako jej podiel, či by mala dostať to, čo jej chýba na základe poručníctva? Odpoveď bola, že by mala.

385. Dlžník, ktorého zálohu predal jeho veriteľ, sa dohodol na kompromise za menšiu sumu s Maeviom, ktorý tvrdil, že je dedičom zákonného veriteľa, a potom, keď bol predložený závet veriteľa, sa ukázalo, že Septicius je dedičom. Vznikla teda otázka, či v prípade, že dlžník podal žalobu proti Septiciovi o zálohovaný majetok, môže uplatniť výnimku na základe kompromisu uzavretého s Maeviom, ktorý v tom čase nebol zákonným dedičom; a či Septicius môže mať právo vymáhať peniaze, ktoré dlžník vyplatil Maeviovi ako dedičovi, z dôvodu, že ich dostal pod zámienkou dedičstva? Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností to nie je možné z toho dôvodu, že Septicius s ním sám neuzavrel kompromis a ani Maevius, keď ho prijal, nekonal ako Septiciov zástupca.

386. Ulpián, O Sabínovi, kniha XLVI.

Akvilejské ustanovenie absolútne mení a ruší všetky predchádzajúce záväzky a samo sa ruší prepustením; a to je teraz naša prax. Preto aj podmienené odkazy spadajú pod akvilejskú klauzulu.

387. Papinianus, Definície, kniha I.

Ak sa použije akvilejská klauzula, súhlas zmluvných strán sa predpokladá a všetky úkony, na ktoré doteraz nemysleli, zostávajú v pôvodnom stave; pretože výklad osôb vzdelaných v práve je v rozpore s každou svojvoľnou liberálnosťou.

388. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XVII.

V sporoch vyplývajúcich zo závetu nemôže dôjsť ku kompromisu, ani k preskúmaniu pravdivosti skutočností, ak sa nevykoná preskúmanie a výklad slov závetu.

389. Ulpián, Disputácie, kniha VII.

Kompromis je platný aj po vynesení rozsudku, ak bolo alebo môže byť podané odvolanie.

390. Ak bol ručiteľ zažalovaný a bol proti nemu vydaný rozsudok a následne hlavný dlžník uzavrel kompromis so stranou, ktorá získala rozsudok proti ručiteľovi, vzniká otázka, či bol kompromis platný? Som toho názoru, že áno, a že každý dôvod žaloby voči hlavnému dlžníkovi aj ručiteľovi bol odstránený. Ak však ručiteľ sám uzavrel kompromis po tom, ako prehral svoj spor, pričom rozsudok nebol kompromisom zrušený, napriek tomu by sa mal považovať za vyrovnaný, pokiaľ ide o všetko, čo bolo zaplatené.

391. Je však tak pravdou, že to, čo bolo zaplatené v tomto prípade, aj keď to nezlikvidovalo kompromis, predsa len znížilo výšku rozsudku, že možno konštatovať, a v skutočnosti je to obsiahnuté v reskripte v prípade, keď bol kompromis uzavretý bez povolenia prétora, že to, čo bolo zaplatené, by sa malo použiť na poskytnutie výživného, a čokoľvek, čo bolo navyše splatné z dôvodu výživného, musí byť poskytnuté, ale to, čo už bolo zaplatené, by sa malo započítať.

392. To isté, O všetkých súdoch, kniha V.

Keď tí, ktorým bolo ponechané ustanovenie o výživnom, boli ochotní pristúpiť na kompromis a uspokojili sa s miernou sumou, ktorá im mala byť vyplatená naraz; božský Marcus uviedol v prejave prednesenom v Senáte: "Žiadny kompromis, pokiaľ ide o výživné, by nemal obstať, ak by nebol uzavretý na základe právomoci prétora." Preto prétor zvykne zasahovať a rozhodovať medzi zmluvnými stranami o tom, či ide o kompromis, ktorý by mal byť prijatý.

393. Bez ohľadu na to, či je odkázané zabezpečenie domu, ošatenia alebo výživy závislej od nehnuteľnosti, musí sa uskutočniť vyšetrovanie toho istého prétora s odkazom na kompromis.

394. Uvedená adresa sa týka ustanovenia o výživnom zanechanom buď závetom, alebo kodicilom, bez ohľadu na to, či bolo pridané k závetu, alebo účastník zomrel bez závetu. Rovnaké pravidlo sa uplatňuje, ak bolo ustanovenie urobené darovaním mortis causa alebo ak bol komukkoľvek uložený poplatok. V prípade, že sú odkazy urobené na účely splnenia podmienky, hovoríme, že pravidlo je rovnaké. Je zrejmé, že kompromis môže byť uzavretý bez právomoci prétora, keď ustanovenie o výživnom nebolo urobené mortis causa.

395. Adresa sa vzťahuje na sumy, ktoré sa majú vyplácať mesačne, denne alebo ročne, a rovnaké pravidlo platí aj v prípade, že nie sú ponechané na celý život, ale len na určité obdobie rokov.

396. Ak je určitá suma odkázaná niekomu, aby sa mohol živiť z úrokov z nej a v čase svojej smrti celú sumu vrátiť; adresa sa stále uplatňuje, aj keď sa suma nemôže vyplácať ročne.

397. Ak sa však Titiovi ponechá určitá suma peňazí alebo určitý majetok, aby sa zabezpečila podpora Seia, je lepší názor, že Titius môže uzavrieť kompromis, pretože týmto Titiovým činom sa neznižuje Seiova podpora. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď bol majetok zverený poručiteľovi do správy s cieľom zabezpečiť výživu.

398. Adresa zakazuje kompromis, ktorý sa uzatvára takým spôsobom, že každý môže naraz minúť sumu, ktorá mu bola poskytnutá. Ako by to teda bolo v prípade, ak by niektorá zo strán uzavrela kompromis bez právomoci préтора v tom zmysle, že to, čo jej prináleží ročne z odkazu, by mala dostávať každý mesiac? Alebo čo by sa malo stať, keby každý deň dostával to, čo mu bolo odkázané vyplácať každý mesiac? Alebo ako by to bolo, keby to, čo mal právo dostať na konci roka, mal dostať na jeho začiatku? Som toho názoru, že dohoda tohto druhu je platná, pretože strana, ktorá má byť podporovaná, si takouto transakciou zlepšuje svoj stav; a že cisárska adresa nemala v úmysle, aby sa kompromisom prerušila výživa osôb.

399. Je jedno, či sú osoby, ktorým sa poskytuje výživné, slobodní alebo slobodní, bohatí alebo chudobní.

400. Adresa tiež nariaďuje, aby sa pred prétorom uskutočnilo vyšetrovanie týkajúce sa nasledujúcich záležitostí: po prvé, príčiny kompromisu; po druhé, jeho podmienok; po tretie, osobných vlastností strán transakcie.

401. Pokiaľ ide o dôvod, treba zistiť, aký dôvod existuje na uzavretie kompromisu, pretože prétor nevypočuje nikoho, kto chce uzavrieť kompromis bez dostatočného dôvodu. Dôvody, ktoré sa zvyčajne uvádzajú, sú tieto: ak dedič a strana, ktorá má byť vyživovaná, bývajú na rôznych miestach; alebo ak niektorý z nich zamýšľa zmeniť svoje bydlisko; alebo ak existuje nejaký naliehavý dôvod na vyplatenie peňažnej sumy v danom čase; alebo ak bolo ustanovenie o výživnom uložené viacerým dedičom a je pre nich ťažké rozdeliť malé peňažné sumy medzi rôzne osoby; alebo ak existuje akýkoľvek iný dôvod spomedzi tých, ktoré sa zvyčajne vyskytujú a ktoré môžu préтора podnietiť k schváleniu kompromisu.

402. Je potrebné zohľadniť aj výšku peňažnej sumy, ktorá je súčasťou transakcie, pretože týmto spôsobom sa určuje dobrá viera strán. Výška sumy sa musí odhadnúť aj podľa veku a zdravotného stavu osoby, ktorá uzatvára kompromis, pretože je jasné, že sa musí líšiť v prípadoch chlapca, mladého muža alebo starého človeka; a je zrejmé, že ustanovenie o výživnom sa skončí životom strany, v prospech ktorej bolo uzavreté.

403. Je potrebné zohľadniť aj charakter osôb, t. j. aké sú životné návyky tých, pre ktorých sa poskytuje príspevok, či sú skromní a majú dostatok prostriedkov na svoju výživu z iných zdrojov, alebo či patria k nižšej triede, ktorá bude nútená byť úplne odkázaná na príspevok, ktorý sa pre nich poskytuje. Pokiaľ ide o osobu, ktorá je poverená poskytovaním výživného, tieto veci sa musia preskúmať, a to, aké sú jej prostriedky, ako aj jej úmysly a názory, pretože potom bude zrejmé, či chce niekedy dosiahnuť kompromis so stranou, s ktorou uzatvára dohodu, alebo nie.

404. Kompromis uzavretý v súvislosti s výživným sa nevzťahuje na ubytovanie alebo oblečenie, keďže božský Marek nariadil, aby sa v týchto záležitostiach prijali osobitné opatrenia.

405. Ak však niekto uzavrie dohodu o výživnom, nepovažuje sa za potrebné, aby proti svojej vôli uzavrel dohodu o bývaní alebo iných veciach; môže teda uzavrieť dohodu o všetkých veciach naraz alebo len o niektorých.

406. Kompromis v súvislosti so zabezpečením obuvi musí byť tiež uzavretý na základe právomoci préтора.

407. Ak bol nehnuteľný majetok zaťažený vyživovacou povinnosťou zanechaný jednej alebo viacerým osobám a tie ho chcú odcudziť, je potrebné, aby prétor rozhodol o odcudzení aj o kompromise. Ak sa nehnuteľný majetok zaťažený výživným prenechá viacerým osobám a tieto osoby medzi sebou uzavru kompromis bez súhlasu préтора, kompromis by sa nemal potvrdiť. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď je pozemok poskytnutý ako zábezpeka na výživné, pretože ak je zábezpeka poskytnutá na tento účel, nemôže byť uvoľnená bez povolenia préтора.

408. Je úplne zrejmé, že súhlas préтора je potrebný, ak sa uzatvára kompromis na celú sumu výživného alebo len na jej časť.

409. Ak po podaní žiadosti prétorovi tento dovolí uzavrieť kompromis bez vyšetrenia prípadu, transakcia bude neplatná, pretože záležitosť sa odovzdáva prétorovi, aby ju vyšetril, a nie aby ju zanedbal alebo sa jej vzdal. Ak však nevyšetrí všetko, čo mu adresát nariadil; teda príčinu, sumu a charakter účastníkov transakcie, treba konštatovať, že aj keď niektoré veci vyšetrí, kompromis je neplatný.

410. Guvernér provincie ani prétor nemôžu delegovať svoju právomoc v takejto záležitosti.

411. Kompromisy týkajúce sa výživného sa môžu uzatvárať aj v prítomnosti cisárskeho prokurátora; napríklad v prípade, že sa výživné požaduje od štátnej pokladnice, a teda sa to môže vykonať v prítomnosti prefekta štátnej pokladnice.

412. Ak prebieha súdny spor týkajúci sa výživného a je uzavretý kompromis, nie je platný bez povolenia préтора, pretože inak by sa mohlo obísť nariadenie cisára, pretože by sa mohli podať predstierané žaloby, aby sa mohol uzavrieť kompromis bez súhlasu préтора.

413. Ak je niekomu zanechaná rezerva na výživu a okrem toho dedičstvo, ktoré má byť vyplatené okamžite, a dôjde k dohode bez právomoci préтора; všetko, čo môže byť vyplatené, sa najprv započíta na dedičstvo, ktoré bolo splatné bezodkladne, a zvyšok na rezervu na výživu.

414. Ak niekto uzavrie kompromis v súvislosti s výživným bez právomoci préтора, všetko, čo sa zaplatí, sa použije na vyrovnanie dlžného výživného; nie je totiž jedno, koľko boli nedoplatky, či boli vyššie alebo nižšie ako zaplatená suma; ak sú nižšie, aj tak sa platba musí započítať na nedoplatok rezervy na výživné. A je jasné, že ak sa ten, kto uzavrel kompromis, pokiaľ ide o výživné, platbou viac obohatil, bude úplne spravodlivé, aby druhá strana mala žalobu na vrátenie sumy, o ktorú sa viac obohatila, pretože nikto by nemal profitovať zo straty druhého.

415. Ak niekto zanechal určitú sumu, ktorá sa má vyplácať ročne, ako napríklad ročný dôchodok alebo užívacie právo, mužovi s vyššou hodnotou, môže sa uzavrieť kompromis bez právomoci préтора. Ak však bol namiesto výživného zanechaný mierny úžitok, hovorím, že kompromis uzavretý bez právomoci préтора nemá žiadnu platnosť ani účinok.

416. Ak sa na výživu určitej osoby neposkytujú peniaze, ale obilie, olej a iné predmety potrebné na živobytie, nie je možné dohodnúť kompromis, pokiaľ ide o tieto predmety, bez ohľadu na to, či sa jej majú vyplácať ročne alebo mesačne. Ak však kompromis uzavretý bez právomoci préтора spočíval v tom, že namiesto predmetov mal dostávať určitú sumu peňazí splatnú buď ročne, alebo mesačne, pričom sa nezmenil ani dátum, ani suma, ale len povaha predmetu; alebo ak sa na druhej strane dohodol, že bude dostávať výživu v naturáliách, ktorá mu bola ponechaná v peniazoch; ako v prípade, keď vymenil víno za olej alebo olej za víno alebo čokoľvek iné podobného;

alebo zmenil miesto tak, že dostal zaopatrenie, ktoré mu bolo zanechané v Ríme, v niektorom meste alebo v niektorej provincii, alebo naopak; alebo ak zmenil osobu tak, že dostal od jedného to, čo mal dostať od viacerých; alebo prijal jedného dlžníka namiesto iného; všetky tieto veci musia byť predložené na rozhodnutie prétora a musia byť určené v prospech strany oprávnenej na výživné.

417. Ak bola ponechaná určitá suma splatná ročne za ubytovanie, je platná každá transakcia, ktorá bola uzavretá na poskytnutie ubytovania bez právomoci prétora; pretože strana získava výhodu ubytovania, hoci kompromis môže poskytnúť ubytovanie, ktoré môže byť zbúrané alebo vystavené požiaru. Na druhej strane, aj keď sa dohodne, že mu bude namiesto odkázaného ubytovania vyplatená určitá suma, transakcia je platná aj bez právomoci prétora.

418. To isté, Názory, Kniha I.

Účastník konania podal žalobu proti svojim poručníkom v súvislosti so svojím podielom na majetku spravovanom pod ich poručníctvom a dosiahol kompromis. Ak sa stal dedičom svojho brata a podal žalobu proti tým istým poručníkom ako zástupca svojich bratov, nebude mu brániť, aby sa odvolával na uskutočnený kompromis.

419. Ak sa uzavrie akýkoľvek kompromis, považuje sa za obmedzený na tie záležitosti, na ktorých sa strany medzi sebou dohodli.

420. Ak strana, ktorá nevedela o všetkých existujúcich podmienkach prípadu z dôvodu podvodu svojho spoludediča, vykonala listinu o kompromise bez akvilejskej doložky, má sa za to, že bola skôr oklamaná, než že uzavrela dohodu.

421. Ak syn, ktorý ešte nie je informovaný o tom, že má právo podať žalobu o zrušenie závetu svojho otca, uzavrie so svojimi protivníkmi dohodu o iných veciach; dohoda, ktorú uzavrel, ho poškodí len vo vzťahu k takým veciam, o ktorých sa preukáže, že boli zamýšľané, aj keď jedna zo strán, ktorá uzavrela dohodu, bola staršia ako dvadsaťpäť rokov; pretože pokiaľ ide o všetko, čo sa zistilo neskôr a pre čo bol oprávnený podať žalobu, bolo by nespravodlivé rozhodnúť, že transakciou zanikli práva, ktoré ešte neboli zohľadnené.

422. To isté, Názory, Kniha I.

Je ustálené, že ak otec uzavrie kompromis s ohľadom na práva synov, ktorí nie sú pod jeho kontrolou, nie sú ním poškodení.

423. Ten istý, O edikte, kniha IV.

Po vynesení rozsudku, aj keď sa nepodá odvolanie, ak sa popiera skutočnosť, že bol rozsudok vynesovaný, alebo ak je možné, aby strana nevedela, či bol rozsudok vynesovaný alebo nie; potom, keďže sa ešte môže uskutočniť súdne konanie, možno dosiahnuť kompromis.

424. Celsus, Digesty, kniha III.

Nemalo by sa tolerovať, že účastník môže uzavrieť kompromis s odkazom, ktorý mu bol všeobecne zanechaný závetom, a potom tvrdiť, že jeho cieľom bolo uzavrieť kompromis len s odkazom na to, čo mu bolo zanechané v prvej časti závetu, a nie s odkazom na to, čo mu bolo zanechané v poslednej časti. Ale v prípade predloženia kodicilov sa domnievam, že mi nemohol nevhodne tvrdiť, že myslel len na to, čo bolo obsiahnuté na tých stranách závetu, o ktorých v čase transakcie vedel.

425. Aemilius Macer, O päťpercentnom zákone o dedičstve, kniha I.

Nie je dovolené, aby cisársky prokurátor uzatváral kompromisy bez splnomocnenia cisára.

426. Scaevola, Názory, kniha II.

Medzi dedičom zo zákona a závetným dedičom vznikol spor a po dosiahnutí kompromisu bola vec za určitých podmienok urovnaná. Chcem vedieť, proti komu môžu veritelia podať žalobu. Odpoveď znela, že ak sú veriteľmi tí istí, ktorí uzavreli kompromis, bez ohľadu na to, či sú prítomní iní, alebo nie, z dôvodu neistoty dedičstva by sa mala žaloba podať proti každému z dedičov o podiel na dedičstve, ktorý každý z nich získal na základe kompromisu.

427. Paulus, Sentencie, kniha I.

Je zvykom, že akvilejská doložka sa vkladá do každej zmluvy, ale je rozumnejšie pridať k nej sankčnú doložku, pretože ak sa zmluva zruší, môže sa podať žaloba na zaplatenie sankcie podľa tejto doložky.

428. Hermogenianus, Epitomes of Law, Book I.

Ten, kto poruší vieru v zákonný kompromis, nie je len vylúčený, ale môže byť nútený zaplatiť aj pokutu, ktorú sa riadnou formou zaviazal zaplatiť stipulantovi, ak zmluvu poruší.

429. Papinianus, Otázky, kniha II.

Predávajúci nehnuteľnosti, ktorý postúpil svoje práva na kupujúceho, uzavrel kompromis s dlžníkom nehnuteľnosti, ktorý nevedel o jej predaji. Kupujúci nehnuteľnosti by mal prijať opatrenia na vymáhanie dlhu a výnimka z dôvodu uskutočneného obchodu sa dlžníkovi udeľuje z dôvodu jeho nevedomosti. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade človeka, ktorý získal pozostalosť na základe zverenia, ak dedič uzavrie dohodu s dlžníkom, ktorý nevedel, že sa tak stalo.

Knihá III

1. Pokiaľ ide o právo obrátiť sa na súd.
2. O tých, ktorí sú poznačení neslávou.
3. Pokiaľ ide o agentov a obrancov.
4. Ako sa začína konanie v prospech alebo proti korporáciám.
5. Pokiaľ ide o obchodovanie s inými osobami.
6. O osobách, ktoré podávajú nepríjemné žaloby.

*****_

Tit. 1. O práve podať návrh na súd

1. Ulpián, O edikte, kniha VI.

Pretor navrhol tento titul s cieľom zachovať poriadok a zachovať si dôstojnosť a zabrániť tomu, aby sa na neho podávali žiadosti náhodne a bez rozdielu.

(1) S týmto cieľom ustanovil tri triedy osôb, a to: tých, ktorým zakázal, aby sa na neho obracali, a všetkých ostatných, ktorým dovolil, aby sa obracali len vo svojom mene; a ešte ďalších, ktorým dovolil, aby sa obracali na určité osoby aj na seba.

(2) Obrátiť sa na súd znamená vyjadriť svoje vlastné želanie alebo želanie svojho priateľa pred príslušným sudcom, alebo sa postaviť proti želaniu iného.

(3) Prétor začína tými, ktorí majú absolútny zákaz podávať k nemu žiadosti, a v tejto časti ediktu sa zmieňuje o tých, ktorých ospravedlnil z dôvodu mladosti alebo z dôvodu nejakej nehody. Zakazuje, aby sa naňho obrátila strana z dôvodu mladosti, ak nemá sedemnášť rokov, a to z toho dôvodu, že tento vek považoval za príliš mladý na verejné vystupovanie; hoci sa uvádza, že Nervov syn v tomto veku alebo o niečo neskôr verejne vyjadroval svoje názory na právne otázky. Pretor zakazuje strane predstúpiť pred neho z dôvodu nehody, napríklad ak je hluchá a vôbec nepočuje; nikomu by totiž nemalo byť dovolené podať žiadosť na súd, kto nie je schopný počuť nariadenie pretora, pretože by to bolo pre neho zdrojom nebezpečenstva, keďže ak by nariadenie nepočul, mohol by byť potrestaný ako opovážlivý, ak by ho neuposlúchol.

(4) Pretor vyhlasuje: "Ak strany nemajú obhajcu, dám im ho. Pretor nielenže zvykne takýmto osobám preukázať túto láskavosť, ale urobí to aj vtedy, keď niekto nemôže získať advokáta z určitých dôvodov; ako napríklad pre intrigy svojich protivníkov alebo zo strachu.

(5) V druhej časti ediktu sa hovorí o tých, ktorí sa nemôžu dostaviť za iných, a v tejto časti prétor uvádza aj tých, ktorí sú neschopní pre svoje pohlavie alebo pre nehodu, a spomína aj osoby, ktoré sú poznačené hanbou. Z dôvodu pohlavia zakazuje ženám vystupovať za iných a dôvodom tohto zákazu je zabrániť im, aby sa miešali do prípadov iných, čo je v rozpore s tým, čo sa patrí k skromnosti ich pohlavia, a aby ženy nevykonávali povinnosti, ktoré

patria mužom. Pôvod tohto obmedzenia sa odvodzuje od prípadu istej Karfánie, mimoriadne nehanebnej ženy, ktorej drzosť a podráždenie magistrátu dali podnet na vydanie tohto ediktu. Na základe nehody, keď prétor zamietol žiadosť muža, ktorý je úplne slepý, pretože nevidí insígnie magistrátu a nemôže im prejavit' náležitú úctu. Labeo hovorí, že Publius, slepec, otec Asprenasa Nonia, mal otočenú stoličku a Brutus ho odmietol vypočuť, keď chcel pred ním urobiť vyhlásenie. Ale hoci slepec nemôže vystupovať na súde za iného, stále si môže zachovať senátorskú dôstojnosť a vykonávať povinnosti sudcu. Môže teda zastávať aj úrad sudcu? O tejto otázke budeme uvažovať. Existuje príklad človeka, ktorý takýto úrad zastával, pretože Appius Claudius, slepec, sa zúčastňoval na verejných poradách a v senáte vyslovil veľmi prísny názor v súvislosti so zajatcami, ktorých vzali Pyrrhovi. Lepšie je pre nás povedať, že môže zastávať úrad sudcu, ktorý už získal, ale malo by sa mu zakázať usilovať sa o nový úrad; a toto pravidlo bolo potvrdené mnohými príkladmi.

(6) Taktiež zakazuje vystupovať pred ním v mene iných tomu, kto trpí, aby jeho telo bolo použité ako telo ženy. Ak ho však znásilnili lupiči alebo nepriatel'ia, nemal by byť označený hanbou, ako hovorí Pomponius. Strana, ktorá bola odsúdená za hrdelný zločin, nemôže vystupovať v mene iného. Dekrétom senátu sa tiež zakazuje, aby osoba, ktorá bola odsúdená na súde za krivé obvinenie, vystupovala pred sudcom nižšej inštancie. Okrem toho sa zakazuje vystupovať človeku, ktorý sa dal najímať na boj s divou zverou. Pod pojmom "divé zvieratá" by sme mali rozumieť skôr ich divokosť než druh zvierat; ale čo ak by išlo o leva, ale krotkého, alebo o nejaké iné zviera, ktoré je síce krotké, ale stále vybavené zubami? Z tohto dôvodu je človek, ktorý sa dal najímať na boj, poznačený hanbou práve touto skutočnosťou, či už bojuje, alebo nie; pretože ak by mal bojovať, hoci sa na to nenajal, nebol by zodpovedný, ale len ten, kto sa na to najal. Preto staroveké autority zastávajú názor, že nezodpovední sú tí, ktorí kvôli tomu, aby ukázali svoju odvahu, to robia bez nároku na odmenu; ibaže by sa nechali v aréne vyznamenať; myslím si totiž, že v tomto prípade sa nemôžu vyhnúť tomu, aby boli poznačení hanbou. Ak sa však niekto najme na lov divej zveri alebo na boj s takou, ktorá pácha škodu v okolí, mimo arény, nemá byť označený hanbou; preto prétor dovoľuje, aby pred ním predstúpili pred súd vo vlastnom mene osoby, ktoré nebojovali s divou zverou, aby ukázali svoju odvahu, ale zakazuje im, aby tak robili za iných. Napriek tomu je však úplne správne povoliť takýmto osobám, ak vykonávajú úrad poručníka alebo akýkoľvek iný druh zveri, aby vystupovali v mene tých, ktorých záležitosti vybavujú. Ak niekto poruší toto ustanovenie ediktu, nesmie vystupovať v mene iných, ale môže byť potrestaný aj peňažnou pokutou, ktorej výšku určí sudca svojvoľne.

(7) Ako sme uviedli na začiatku tejto hlavy, prétor rozdeľuje strany, ktoré sa nemôžu dostaviť, do troch tried, pričom tretia z nich je taká, ktorou im neodopiera úplne právo dostaviť sa, ale hovorí, že sa nesmú dostaviť pre všetkých, a sú takpovediac menej vinní ako tí, ktorí sú uvedení v predchádzajúcich hlavách.

(8) Pretor hovorí: "Tí, ktorým to zakazuje zákon, plebiscit, dekrét senátu, edikt alebo cisárske nariadenie, ak nie v mene určitých osôb, nemôžu predstúpiť pred súd za nikoho iného ako za osoby, ktoré sú na to oprávnené zákonom." Do tohto ediktu sú zahrnuté aj všetky ostatné osoby, ktoré sú označené hanbou na základe pretoriánskeho ediktu, a nemôžu vystupovať inak ako vo svojom mene a v mene určitých určených osôb.

(9) Pretor potom dodá: "Ak niektorý z vyššie uvedených nebol vrátený do pôvodného stavu". Ten, kto je zahrnutý do "vyššie uvedených", sa chápe ako jeden z tých, ktorí spadajú pod tretiu klauzulu ediktu, ktorým je zakázané vystupovať v mene určitých osôb; ak by totiž boli zahrnutí pod ostatné klauzuly, úplná reštitúcia by sa dosiahla len s ťažkosťami.

(10) Pomponius sa pýta, na akú reštitúciu sa prétor odvoláva, či na tú, ktorú udelil cisár, alebo na tú, ktorú udelil senát? A on je toho názoru, že sa vzťahuje na oboje; ale vzniká otázka, či prétor môže udeliť reštitúciu, a mne sa zdá, že takéto nariadenia préтора by sa nemali dodržiavať, ak netvorí súčasť povinností jeho jurisdikcie; ako v prípade mladosti, keď bol niekto oklamáný, a v iných prípadoch, ktoré skúmame pod názvom "O úplnej reštitúcii". Dôkazom tohto názoru je, že ak je niekto odsúdený za trestný čin zahŕňajúci infamiu a rozsudok je zrušený úplnou reštitúciou, Pomponius si myslí, že je oslobodený od infamie.

(11) Pretor tiež hovorí: "Nemôžu vystupovať za nikoho okrem rodiča, svojho patróna, patrónky, svojich detí alebo rodičov svojho patróna či patrónky"; o ktorých osobách sme podrobnejšie hovorili v časti Názov: "O predvolaniach". Ďalej dodáva: "Alebo v mene svojich detí, svojho brata, sestry, manželky, svokra, svokry, zaťa, nevesty, zaťa, nevlastného otca, nevlastnej matky, nevlastného syna, nevlastnej dcéry, poručníka alebo poručníčky alebo osoby oboch pohlaví, ktorá je nepríčetná".

2. Gaius, O provinčnom edikte, kniha I.

Alebo pre idiota oboch pohlaví (pretože kurátori sú menovaní aj pre osoby tohto typu).

3. Ulpián, O edikte, kniha VI.

"Ak opatrovníctvo alebo poručníctvo nad takýmito osobami bolo udelené rodičom, väčšinou opatrovníkov alebo sudcom, ktorý mal v tejto veci právomoc."

(1) Keď sa hovorí o príbuznosti, nesmieme tým rozumieť to, čo existovalo predtým, ale to, čo existuje v súčasnosti.

(2) Pomponius hovorí, že slová zať, nevesta, zať, svokor a svokra majú zahŕňať aj vzdialenejšie stupne, než ktoré všeobecne označuje predložka pro.

(3) A že v súvislosti s kurátormi mal doplniť osoby, ktoré sú nemé, a iné osoby, ktorým je zvykom ustanovovať kurátorov, teda osoby hluché, márnratné a maloleté.

4. Paulus, O edikte, kniha V.

Taktiež tí, ktorým z dôvodu zlého zdravotného stavu zvykne prétor ustanoviť kurátorov:

5. Ulpián, O edikte, kniha IX.

A tiež tí, ktorí z dôvodu nejakej chronickej choroby nie sú schopní vykonávať svoje vlastné obchody.

(6) Ten istý, O edikte, kniha VI.

Som toho názoru, že na súde môžu vystupovať bez porušenia ediktu tí, ktorí nie dobrovoľne, ale z nevyhnutnosti plnia povinnosti úradu, aj keď sú takí, ktorí nemôžu vystupovať vo vlastnom mene.

1. Ak je niekomu zakázané vykonávať činnosť advokáta, ak sa to vzťahuje na čas, počas ktorého sudca vykonáva súdnu právomoc, myslím si, že potom môže predstúpiť pred svojho nástupcu.

(7) Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Ak prétor zakáže niektorej osobe predstúpiť pred neho, zákaz je absolútny, a to aj vtedy, ak s tým jeho protivník súhlasí.

8. Papinianus, Otázky, kniha II.

Cisár Titus Antoninus v reskripte uviedol: "Tomu, komu bolo zakázané vykonávať povolanie advokáta po dobu piatich rokov, nebolo zakázané vystupovať na súde v mene kohokoľvek po uplynutí piatich rokov". Aj božský Hadrián v reskripte uviedol: "Že človek môže vystupovať na súde po návrate z vyhnanstva." Nerozlišovalo sa ani to, za aký zločin bol trest mlčania alebo vyhnanstva uložený, inak by sa po uplynutí času trestu mohol ešte predĺžiť v rozpore s podmienkami rozsudku.

9. To isté, Názory, Kniha I.

Ten, komu je zakázané vystupovať v mene iného z dôvodu, ktorý neznamena nehanebnosť, a preto nie je zbavený práva vystupovať v mene každého, je zo zákona vylúčený z vystupovania v mene iných len v provincii, nad ktorou má guvernér, ktorý vyniesol rozsudok, právomoc; a nie je mu to zakázané v žiadnej inej, aj keď môže mať rovnaké meno.

10. Paulus, pravidlá.

Tí, ktorí konajú v mene Štátnej pokladnice, nemajú zakázané konať v prospech svojich detí, rodičov alebo poručníkov, ktorých opatrovníctvo majú na starosti, aj keď ide o prípad, ktorý je v rozpore so Štátnou pokladnicou.

1. Dekurzom sa tiež zakazuje viesť kauzy proti vlastným mestám, s výnimkou osôb, ktoré boli uvedené vyššie.

11. Tryphoninus, Disputácie, kniha V.

Náš cisár to uviedol v reskripte: "že poručníkovi nie je zakázané vystupovať v mene poručenca vo veci, v ktorej bol zamestnaný ako advokát proti jeho otcovi". A tiež sa mu tým povoľuje konať proti pokladnici; a to aj v prípade, že predtým vystupoval za pokladnicu v nejakom konaní proti otcovi svojho poručenca.

1. Kto sú tí, ktorí sú považovaní za neslávne známych, bude vysvetlené v nasledujúcej hlave.

Tit. 2. O tých, ktorí sú označovaní za neslávne známych

1. Julianus, O edikte, kniha I.

Pretoriove slová sú nasledovné: "Ten, kto je prepustený z armády pre hanebné správanie, či už cisárom, alebo tým, komu bola udelená právomoc konať v tejto veci, je poznačený hanbou. To sa vzťahuje aj na toho, kto vystupuje na javisku s cieľom hrať alebo deklamovať; na toho, kto vykonáva povolanie prokuristu; na toho, kto bol na súde odsúdený za falošné obvinenie alebo zradu záujmov svojho klienta; na toho, kto bol vo vlastnom mene odsúdený za krádež, lúpež, ublíženie na zdraví, zlý úmysel alebo podvod, alebo sa na niektorý z týchto trestných činov kompromitoval; na toho, kto bol vo vlastnom mene odsúdený v konaní založenom na partnerstve, poručníctve, mandáte alebo zálohe, v priamom konaní; tomu, kto dal svoju dcéru, ktorá bola pod jeho kontrolou, za manželku po smrti svojho zaťa, pričom vedel, že je mŕtvy skôr, ako uplynie čas, ktorý je obvyklý na to, aby vdova oplakávala svojho manžela; tomu, kto ju vydal za manželku, pričom si toho bol tiež vedomý, bez príkazu osoby, pod ktorej kontrolou bola; tomu, kto mu dovolil, aby sa s ňou oženil, kým bola pod jeho kontrolou, pričom si bol vedomý vyššie uvedených skutočností; a tiež tomu, kto na vlastnú zodpovednosť, a nie na príkaz alebo v mene osoby, pod ktorej kontrolou bola, dovoľí, aby ktorýkoľvek muž alebo žena, ktorých má pod kontrolou, uzavreli dve zasnúbenia alebo dve manželstvá súčasne."

2. Ulpian, O edikte, kniha VI.

Pretórove slová: "Kto je prepustený z vojska", treba chápať ako toho, kto nosí vojenské insígnie, ako napríklad v prípade, keď je prepustený niekto až do hodnosti stotníka, prefekta kohorty, oddielu alebo légie, alebo tribúna kohorty alebo légie. Pomponius ide ešte ďalej a hovorí, že veliteľ vojska, aj keď môže nosiť odznaky konzulskej hodnosti, ak ho cisár prepustí z nejakej hanebnej príčiny, je poznačený týmto znakom hanby. Ak je teda generál prepustený počas velenia vojsku, je poznačený hanbou, a ak ho cisár prepustí a dodá, že sa tak stalo z dôvodu hanebného správania, ako to spravidla robí, niet pochyb, že je poznačený hanbou podľa ediktu prétora. To však neplatí, ak je zaňho vymenovaný nástupca bez toho, aby si vyslúžil cisárovi nevôľu.

1. Pod pojmom "armáda" nemyslíme jednu kohortu alebo jeden oddiel, ale niekoľko jednotiek vojakov; preto hovoríme, že človek velí armáde, keď má na starosti légiu alebo niekoľko légii, ktoré mu spolu s pomocnými oddielmi zveril cisár. Ale v tomto prípade, keď bol človek odvolaný z velenia akéhokoľvek zboru vojakov, musíme to chápať tak, že bol odvolaný z armády.

2. Slovné spojenie "prepustený z dôvodu nehanebného správania" sa pridáva z toho dôvodu, že existuje niekoľko druhov prepustení, jedným z nich je čestné prepustenie povolené cisárom, keď muž ukončil službu alebo keď sa tak stalo predtým vďaka zhovievavosti cisára; ďalším je prepustenie vojaka z vojenskej služby z dôvodu zlého zdravotného stavu; a existuje aj prepustenie z dôvodu nehanebného správania. To posledné sa vyskytuje vždy, keď ten, kto ho nariaďuje, výslovne dodá, že sa tak deje z dôvodu nehanebného správania, a vždy by mali dodať, prečo je vojak prepustený. Ak je však muž degradovaný, t. j. zbavený hodnostných insígnií, stáva sa potupným, aj keď slová "degradovaný z dôvodu nehanebného správania" neboli pridané. Existuje štvrtý druh prepustenia, keď strana vstúpi do vojenskej služby, aby sa vyhla plneniu služobných povinností, čo však nemá vplyv na jej povesť, ako sa veľmi často uvádza v reskriptoach.

3. Vojak, ktorý bol odsúdený podľa Lex Julia de Adulteriis, sa stane neslávne známym do takej miery, že ho samotný rozsudok potupne zbaví prísahy.

4. Tí, ktorí boli prepustení zo služby bez cti, nesmú žiť ani v Ríme, ani tam, kde sídli cisár.

5. Pretor hovorí: "Ten, kto sa objaví na javisku, je neslávne známy." Javisko, ako ho definoval Labeo, znamená každé miesto, či už verejné, alebo súkromné, alebo na ulici, kde sa niekto zjavuje alebo pohybuje, aby sa predvádzal; za predpokladu, že je to miesto, kde sú osoby bez rozdielu vpúšťané za účelom sledovania verejného predstavenia; a tí, ktorí sa predvádzajú pre zisk, ako aj všetci tí, ktorí sa objavujú na javisku za odmenu, sú neslávne známi; ako to uviedli Pegas a mladší Nerva.

(3) Gaius, O provinčnom edikte, kniha I.

Ten, kto sa najme na to, aby vystupoval na verejných výstavách, a neurobí to, nie je poznačený hanbou, pretože tento čin nie je taký hanebný, aby sa trestal aj úmysel ho spáchať.

4. Ulpián, O edikte, kniha VI.

Sabinus a Cassius vyslovili názor, že atléti by v žiadnom prípade nemali byť považovaní za vykonávajúcich herecké povolanie, pretože ich cieľom je predvádzať svoju silu; a vo všeobecnosti sa všetci ľudia zhodujú, že sa to

zdá byť užitočné a že ani hudobníci, ani zápasníci, ani vozatajovia, ani tí, ktorí umývajú kone, ani tí, ktorí vykonávajú iné povinnosti pri posvätných hrách, by nemali byť považovaní za zneuctených.

(1) Celsus tvrdí, že tí, ktorí predsedajú verejným hrám a ktorých Gréci nazývajú brabeutas, nevykonávajú divadelné povolanie z toho dôvodu, že vykonávajú verejnú službu a nevystupujú ako hráči; a v súčasnosti im toto miesto udeľuje cisár ako mimoriadnu milosť.

(2) Pretor hovorí: "Kto koná ako obstarávateľ". Ako kupliar koná ten, kto získava zisk prostitúciou otrokov; ale ak niekto získava takýto zisk prostredníctvom osôb, ktoré sú slobodné, patrí do tej istej kategórie. Okrem toho, ak si z toho urobí svoju hlavnú činnosť alebo ako doplnok k nejakej inej činnosti; ako napríklad, ak je hostinským alebo stajníkom a má otrokov tohto druhu na obsluhu cudzích osôb a prostredníctvom ich možností takto získava peniaze; alebo ak je kúpeľníkom, ako je to zvykom v niektorých provinciách, a má otrokov na to, aby sa starali o oblečenie zákazníkov, a títo sa dopúšťajú takýchto praktík v kúpeľoch, podlieha trestu prostitúta.

(3) Pomponius zastáva názor, že otrok, ktorý na tento účel využíva iných otrokov, ktorí sú jeho súkromným majetkom, je po získaní slobody poznačený hanbou.

(4) Strana vinná z ohovárania je tiež poznačená hanbou, ak je proti nej vynesenej rozsudok z tohto dôvodu; nestačí totiž, že sa dopustila skutku, a rovnaké pravidlo sa vzťahuje aj na previnilca. Prevarikátor je takpovediac osoba, ktorá nie je dôsledná, ale ktorá zrádza vlastnú stranu tým, že pomáha druhej strane; názov Labeo hovorí, že je odvodený od *Varia Gertatione*, pretože ten, kto prevaruje, zastáva svoje stanovisko na oboch stranách a v skutočnosti na strane svojho protivníka.

(5) Okrem toho, "každý, kto bol odsúdený za krádež, lúpež, ublíženie na zdraví alebo zlý úmysel vo vlastnom mene, alebo sa podobným spôsobom kompromitoval pri niektorom z týchto trestných činov, je neslávne známy."

5. Paulus, O edikte, kniha V.

Je to tak, pretože človek, ktorý sa kompromituje, sa považuje za toho, kto spáchal trestný čin.

(6) Ulpián, O edikte, kniha VI.

Pod pojmom krádež treba rozumieť buď to, čo je zjavné, alebo to, čo nie je zjavné.

1. Ak sa strana, ktorá bola odsúdená za krádež alebo iný neslávne známy trestný čin, odvolá, nemá byť zaradená medzi neslávne známe osoby, kým prebieha konanie, ale ak uplynula lehota stanovená na odvolanie, považuje sa za neslávne známu odo dňa jej odsúdenia; hoci ak sa jej odvolanie zdá byť neopodstatnené, som toho názoru, že by mala byť označená od tohto dňa, a nie od času rozsudku.
2. Ak niekto prehrá vec, keď koná za iného, nezískava hanbu; a preto ani môj zástupca, ani obhajca, ani poručník, ani poručník, ani dedič nebude poznačený hanbou v prípade žaloby pre krádež alebo inej žaloby rovnakého charakteru; a to ani vtedy, ak žalobu od začiatku obhajoval zástupca.
3. "Alebo kompromitovaný." Kompromisom rozumieme prípady, keď bola uzavretá dohoda o peňažnej sume bez ohľadu na jej výšku, pretože v opačnom prípade, ak niektorá strana násilím alebo prosbou donúti druhú stranu, aby proti nej nepostupovala, bude označená za neslávne známu, takže sa nebude brať do úvahy žiadna zhovievavosť, čo je neľudské. Za nehanebného sa nepovažuje ten, kto na príkaz prétora uzavrie kompromis za určitú sumu.
4. Ak však bola zložená prísaha a strana prisahá, že sa nedopustila ničoho zlého, nebude sa považovať za neslávne odsúdenú, pretože svojou prísahou do istej miery dokazuje svoju nevinu.
5. Ak niekto prehrá mandátny spor, je podľa podmienok ediktu poznačený hanbou; a to sa vzťahuje nielen na toho, kto prijal dôveru, ale aj na toho, kto nedodrжал vieru, ak druhá strana závisela od toho, že tak urobí; ako napríklad, ak som sa stal tvojím ručiteľom a zaplatil som, ak proti tebe získam rozsudok v mandátnom spore, zneuct'ujem ťa.
6. V každom prípade je potrebné dodať, že dedič je niekedy odsúdený na svoj vlastný účet, a preto sa stáva neslávne známym, napríklad ak sa previní zlou vierou v súvislosti s vkladom alebo mandátom. Dedič totiž nemôže byť odsúdený na svoj vlastný účet v prípadoch vyplývajúcich z poručníctva a partnerstva, pretože nie je nástupcom zosnulého ani v poručníctve, ani v partnerstve, ale len nesie zodpovednosť za dlhy zosnulého.
7. Strana, ktorá prehrá svoj spor v konaní o odporovacej žalobe, nie je neslávne známa, a to nie bezdôvodne, pretože v konaní o odporovacej žalobe sa nerieši otázka zlej viery, ale len otázka výpočtu, o ktorej spravidla rozhoduje súd.

7. Paulus, O edikte, kniha V.

V žalobách vyplývajúcich zo zmlúv, hoci sa týkajú neslávy a tí, ktorí ich prehrajú, sú ňou poznačení, predsa len, ak strana uzavrie dohodu, nestáva sa neslávnou známou, a to veľmi správne, pretože kompromis v takýchto prípadoch nie je hanebný, ako je to v predchádzajúcich prípadoch.

8. Ulpián, O edikte, kniha VI.

Prétor hovorí: "Keď zať zomrel" a vhodne dodáva: "Keď sa dozvedel, že zomrel", aby ho nepotrestali za nevedomosť; keďže čas smútku je nepretržitý, je vhodné, aby začal plynúť odo dňa smrti manžela, aj keď jeho vdova o tom nevie; a preto, ak sa o tom dozvie po čase stanovenom zákonom, Labeo hovorí, že môže smútok obliecť a opustiť ho v ten istý deň.

9. Paulus, O edikte, kniha V.

Manželia nie sú nútení oplakávať svoje manželky.

1. Za snúbencom sa nesmú smútiť.

10. Ten istý, O edikte, kniha VIII.

Je zvykom získať povolenie od cisára, aby sa vdova mohla vydať v zákonom stanovenej lehote.

1. Žena sa môže zasnúbiť v čase, keď smúti za svojím manželom.

11. Ulpián, O edikte, kniha VI.

Smútok za deťmi alebo rodičmi nie je prekážkou manželstva.

(1) Aj v prípade, že manžel bol takou osobou, že nebolo vhodné za ním smútiť, podľa zvyku našich predkov sa jeho vdova nemôže vydať, kým neuplynie zákonom predpísaná doba; prétor sa totiž vracia k dobe, počas ktorej sa má smútiť za manželom, pretože je to zvykom, aby sa zabránilo zámene krvi.

(2) Pomponius si myslí, že ak žena porodila dieťa v čase stanovenom zákonom, môže sa vydať bez meškania, čo považujem za správne.

(3) Nie je zvykom, ako hovorí Neratius, smútiť za nepriateľmi alebo za osobami odsúdenými za zradu, alebo za tými, ktorí sa obesia, alebo inak na seba položia násilné ruky, nie z únavy zo života, ale kvôli zlému svedomiu. Preto ak sa niekto po smrti takéhoto manžela ožení s jeho vdovou, bude poznačený hanbou.

(4) Označený je aj ten, kto si ju vezme, ak si je vedomý tejto skutočnosti; pretože neznalosť zákona nie je ospravedliteľná, ale neznalosť skutočnosti áno. Ospravedlnený je ten, kto sa s ňou oženil na príkaz niekoho, pod koho kontrolou bol, a ten, kto mu dovolil oženiť sa s ňou, je poznačený hanbou. V oboch týchto prípadoch je pravidlo veľmi správne, pretože ten, kto poslúchol, je hoden odpustenia, a ten, kto mu dovolil oženiť sa, je poznačený hanbou.

12. Paulus, O edikte, kniha V.

Ten, kto sa ožení so ženou za takýchto okolností na príkaz svojho otca, aj keď si ju ponechá po tom, ako sa oslobodí spod kontroly svojho otca, nie je poznačený hanbou.

13. Ulpián, O edikte, kniha VI.

Čo potom, ak mu nedovolil uzavrieť manželstvo, ale ratifikoval ho až po jeho uzavretí, napríklad ak na začiatku nevedel, že žena spadá pod podmienky ediktu, ale zistil to až neskôr? Nebude poznačený hanbou, lebo prétor sa vracia k začiatku manželstva.

1. Ak strana uzavrie dve zasnuby v mene inej osoby, nebude poznačená hanbou, ak ich neuzavrela v mene osoby jedného z pohlaví, ktorú má pod kontrolou. Ak strana trpí, aby jej syn alebo dcéra uzavreli zasnuby, do určitej miery sa má za to, že ich uzavrela sama.

2. Keď prétor hovorí: "V tom istom čase", netreba to chápať tak, že zasnuby boli uzavreté v tom istom čase, ale aj tak, že existovali v tom istom období.

3. Okrem toho, ak je žena zasnúbená s jedným mužom a vydatá za iného, je potrestaná podmienkami ediktu.
4. Keďže je to čin, ktorý je poznačený hanebnosťou, podobne aj muž, ktorý uzavrie manželstvo alebo zasnuby so ženou, s ktorou sa buď nemôže legálne oženiť, alebo s ktorou manželstvo nie je správne, bude poznačený hanebnosťou.
5. Rozhodca si z dôvodu odvolania sa na rozhodcovské konanie nespôsobí hanbu, pretože jeho rozhodnutie nie je v každom ohľade rovnocenné s rozsudkom.
6. Pokiaľ ide o to, čo sa týka hanby, je veľký rozdiel, ak sa rozsudok vynesie po súdnom konaní, v ktorom sa uviedlo niečo, čo nebolo na mieste, pretože hanba nevzniká pri veciach tohto druhu.
7. V prípade uloženia prísnejšej sankcie, než akú povoľuje zákon, sa zachováva dobré meno účastníka konania. Toto už bolo stanovené reskriptami a stanoviskami; ako napríklad v prípade, keď sudca vykázal stranu, ktorá mala byť pokutovaná, z časti jej majetku, treba povedať, že týmto prísnejším trestom sa strana kompromitovala pre zachovanie svojej povesti, a preto nie je neslávne známa. Ak však sudca v prípade nemanipulatívnej krádeže uloží vinníkovi štvornásobnú pokutu, vinník je v skutočnosti utláčaný zvýšenou pokutou; (v prípade nemanipulatívnej krádeže by totiž mal byť žalovaný len o dvojnásobok sumy), čo však neznamená zachovanie jeho povesti, hoci ak by nebol utláčaný peňažnou pokutou, stále by sa malo za to, že urobil kompromis.
8. Odsúdenie za trestný čin podvodu ukladá páchatelovi hanbu, aj keď nemusí byť predmetom trestného stíhania.

14. Paulus, O edikte, kniha V.

Ak pán obhajoval svojho otroka v konaní o náhradu škody, neskôr ho oslobodil a urobil ho svojím dedičom a v tom istom konaní bol vynesenejší rozsudok proti otrokovi, nestáva sa neslávne známym z toho dôvodu, že nebol odsúdený na svoj vlastný účet, keďže na začiatku nebol účastníkom spojenia vecí.

(15) Ulpián, O edikte, kniha VIII.

Neslávne je označená žena, ktorá sa dostala do vlastníctva majetku v mene nenarodeného dieťaťa tým, že podvodne tvrdila, že je tehotná;

16. Paulus, O edikte, kniha VIII.

Či už v skutočnosti nebola tehotná, alebo počala s iným.

17. Ulpián, O edikte, kniha VIII.

Potrešaná by mala byť aj tá, ktorá oklame prétora, ale hanbou je poznačená len žena, ktorá to urobí, keď je sama svojou milenkou.

18. Gaius, O provinčnom edikte, kniha III.

Žena, ktorá je sama oklamaná falošným dojmom, nemôže byť považovaná za ženu, ktorá bola podvodne uvedená do držby.

19. Ulpián, O edikte, kniha VIII.

Neslávne známou sa stáva len žena, o ktorej bolo súdne rozhodnuté, že "sa dostala do držby majetku podvodom". Toto pravidlo sa vzťahuje aj na otca, ktorý dovolil, aby jeho dcéra, kým bola pod jeho kontrolou, bola podvodne uvedená do držby v mene svojho nenarodeného dieťaťa.

20. Papinianus, Názory, kniha I.

Strana, ktorej boli adresované nasledujúce slová rozsudku guvernéra provincie, a to: "Zdá sa, že si bol podnecovateľom obvinenia pomocou ľstivého úskoku"; sa považuje skôr za zahanbenie, než za označenie hanbou, pretože ten, kto niekoho nabáda, nevykonáva funkciu mandatára.

21. Paulus, Názory, kniha II.

Lucius Titius vzniesol obvinenie proti Gaiovi Seiovi, že mu ublížil, a v prítomnosti pretoriánskeho prefekta prečítal písomný dôkaz. Prefekt bez toho, aby venoval pozornosť svedectvu, rozhodol: "Lucius Titius neutrpel od Gaia Seia žiadnu ujmu". Pýtam sa, či svedkovia, ktorých výpoveď bola zamietnutá, majú byť považovaní za

neslávne známych z toho, že podali nepravdivé svedectvo? Paulus odpovedal, že sa nepreukázalo nič, čo by odôvodňovalo, aby sa strany, ktorých sa vyšetovanie týka, považovali za neslávne známe, pretože nie je vhodné, aby v prípade, keď sa vynesie rozsudok, či už spravodlivý alebo nespravodlivý, v prospech jednej strany, bola ním poškodená iná strana.

22. Marcellus, Verejné záležitosti, kniha II.

Údery palicou samy o sebe nespôsobujú hanbu, ale dôvod, pre ktorý si osoba zaslúžila trest, ak bol takej povahy, že odsúdený sa stal nehanebným. To isté pravidlo sa vzťahuje aj na iné druhy trestov.

23. Ulpián, O edikte, kniha VIII.

Smútok za rodičmi a deťmi oboch pohlaví, ako aj za ostatnými príbuznými a príbuznými by sa mal konať v súlade s diktátom náklonnosti a duševného utrpenia v takej miere, ako si to človek želá; kto však za nimi nesmúti, nie je poznačený hanbou.

(24) Ten istý, O edikte, kniha VI.

Cisár Severus v reskripte uviedol, že žena, ktorá bola v otroctve donútená k prostitúcii za peniaze, nie je poznačená hanbou.

25. Papinianus, Otázky, kniha II.

Bolo stanovené, že syn, hoci bol vydedený, by mal smútiť za pamiatkou svojho otca, a rovnaké pravidlo platí aj pre matku, ktorej majetok neprechádza na syna.

(1) Ak je niekto zabitý v boji, treba ho oplakávať, aj keď sa jeho telonenájde.

Tit. 3. O zástupcoch a obrancoch

1. Ulpían, O edikte, kniha IX.

Obchodný zástupca je ten, kto vykonáva obchodnú činnosť iného na základe pokynov svojho splnomocniteľa.

1. Zástupca môže byť poverený obchodom všeobecne alebo jednou konkrétnou vecou; môže byť poverený aj v prítomnosti svojho mandanta, poslom alebo listom, hoci niektoré authority (ako uvádza Pomponius v dvadsiatej štvrtej knihe) sa domnievajú, že každý, kto sa zaviazal spravovať jednu vec, nie je zástupcom, rovnako ako sa za zástupcu správne neoznačuje človek, ktorý sa zaviazal prepraviť predmet, list alebo správu; ale lepší názor je, že zástupcom je strana, ktorá je poverená zaoberať sa len jednou transakciou.

2. Zamestnávanie zástupcov je absolútne nevyhnutné, aby tí, ktorí sa buď nechcú, alebo nemôžu starať o svoje vlastné záležitosti, mohli žalovať alebo byť žalovaní prostredníctvom iných.

3. Zástupca môže byť vymenovaný aj v neprítomnosti;

2. Paulus, O edikte, kniha VIII.

Za predpokladu, že osoba, ktorá je vymenovaná, je známa a súhlasí so svojím vymenovaním.

(1) Nepričetnú osobu nemožno považovať za neprítomnú, pretože má nedostatočný intelekt a nemôže ratifikovať svoje vymenovanie.

3. Ulpían, O edikte, kniha IX.

Zástupcu možno ustanoviť aj v prípade, ktorý sa ešte nezačal, alebo na budúci čas, alebo pod podmienkou, a tiež do určitého dňa.

4. Paulus, O edikte, kniha VIII. A na neurčitý čas.

5. Ulpían, O edikte, kniha VII.

Za prítomného sa považuje ten, kto sa v danom čase nachádza vo svojej záhrade;

(6) Paulus, O edikte, kniha VI.

A tiež ten, kto je na fóre, v meste, a kde sú budovy súvislé.

7. Ulpián, O edikte, kniha VII.

Takže jeho zástupca sa považuje za prítomného.

8. Ten istý, O edikte, kniha VIII.

Syn rodiny môže ustanoviť zástupcu na účely podania žaloby, ak ide o žalobu, ktorú by mohol podať sám, a to nielen v prípade, že má vlastný majetok, ale môže tak urobiť každý syn rodiny; napríklad, keď utrpel škodu, môže ustanoviť zástupcu na podanie žaloby o náhradu škody, ak jeho otec nie je prítomný a žiadny zástupca jeho otca si neželá súdiť vec, a ak zástupcu ustanoví sám syn rodiny, jeho úkon bude platný. Julianus to posúva ešte ďalej, pretože hovorí, že ak má syn rodiny syna, ktorý je pod kontrolou tej istej osoby ako on, a prostredníctvom jeho syna mu bola spôsobená škoda a jeho starý otec nie je prítomný, otec môže ustanoviť zástupcu, aby viedol konanie za škodu, ktorú utrpel vnuk neprítomnej strany. Syn rodiny môže tiež ustanoviť zástupcu na účely vedenia obhajoby v súdnom konaní. Dcéra rodiny môže tiež vymenovať zástupcu na účely podania žaloby za ujmu na zdraví. Valerius Severus uviedol, že ak sa dcéra pripojí k svojmu otcovi pri ustanovovaní zástupcu, je to zbytočné, pretože stačí, ak otec ustanoví zástupcu so súhlasom svojej dcéry. Som však toho názoru, že ak je otec neprítomný alebo je podozrivý (v oboch prípadoch má dcéra právo žalovať o svoje veno), môže ustanoviť zástupcu. Syn rodiny môže byť tiež vymenovaný za zástupcu na účely podania alebo obhajoby žaloby.

1. Nie je obvyklé, aby bol zástupca vymenovaný, ak nie je ochotný. Pod pojmom "neochotný" musíme rozumieť nielen prípady, keď účastník odmietne, ale aj prípady, keď nie je preukázané, že dal súhlas.

2. Vojaci veteráni môžu byť vymenovaní za agentov, ale vojaci v činnej službe nemôžu byť vymenovaní, a to ani vtedy, ak s tým súhlasí protivník; okrem prípadu, keď sa v čase, keď bola táto záležitosť začatá, na to zabudlo v dôsledku nejakej náhody, s výnimkou prípadu, keď bol vojak vymenovaný vo veci, na ktorej bol sám zainteresovaný, alebo keď vystupuje ako zástupca svojej rot v obžalobe alebo obhajobe, pričom v tomto prípade je jeho vymenovanie za agenta povolené.

3. Prétor hovorí: "Ak bol zástupca ustanovený na obhajobu a jeho mandant s jeho súhlasom súhlasil so zaplatením rozsudku, prinútim ho viesť súdny proces." Nemal by však byť k tomu nútený za určitých okolností; ako napríklad v prípade, keď medzi agentom a splnomocnencom vznikne smrteľné nepriateľstvo; vtedy podľa Juliána nemá byť proti agentovi povolená žaloba. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď bol zástupcovi udelený nejaký vysoký úrad, alebo keď je zástupca neprítomný na služobnej ceste pre štát;

9. Gaius, O provinčnom edikte, kniha III.

Alebo ak tvrdí, že má zlý zdravotný stav, alebo že je to nevyhnutná cesta.

10. Ulpián, O edikte, kniha VIII.

Alebo ak sa zaoberá majetkom, ktorý mu pripadol, alebo ak existuje iný dobrý dôvod. O to väčší je dôvod, aby zástupca nebol nútený prevziať vec, ak je prítomný jeho splnomocnenec.

11. Paulus, O edikte, kniha VIII.

Ak sa však k tomu dá riaditeľ donútiť.

12. Gaius, O provinčnom edikte, kniha III.

Domnievame sa, že niekedy aj za týchto okolností môže byť zástupca nútený prevziať vec; ako napríklad v prípade, keď splnomocniteľ nie je prítomný a žalobca uvádza, že ďalším odkladom sa dotknutý majetok stratí.

13. Ulpián, O edikte, kniha VIII.

Všetky tieto veci by sa nemali bez rozdielu pripustiť alebo odmietnuť, ale mal by ich vyriešiť prétor po tom, ako zistí fakty.

14. Paulus, O edikte, kniha VIII.

Ak po vymenovaní zástupcu vznikne medzi ním a jeho splnomocnencom smrteľné nepriateľstvo, nemožno ho nútiť, aby prevzal prípad, ani nie je porušená dohoda uzavretá na obhajobu prípadu, pretože podmienky sú odlišné.

(15) Ulpián, O edikte, kniha VIII.

Ak by splnomocniteľ zomrel pred pripojením veci a po tom, ako uzavrel dohodu, že rozsudok zaplatí splnomocnenec, možno ho prinútiť, aby prevzal vec na seba, avšak za predpokladu, že ju splnomocniteľ uzavrel s vedomím splnomocnenca; inak by totiž bolo v rozpore s právnymi predpismi, aby bol splnomocnenec zaviazaný za úkon, o ktorom nevedel; žalobu však možno podať na základe podmienok dohody, pretože žaloba nebola obhájená.

(1) Ak je zástupca ustanovený na vedenie konania o rozdelenie majetku, považuje sa za ustanoveného aj na účely obhajoby a musí byť zložená dvojité kaucia.

16. Paulus, O edikte, kniha VIII.

Pred pripojením veci má splnomocniteľ plnú moc buď zmeniť splnomocnenca, alebo sa sám ujať vedenia veci.

17. Ulpián, O edikte, kniha IX.

Ak si žalovaný po spojení vecí ustanovil zástupcu, môže ho buď vymeniť, alebo previesť vedenie veci na seba, kým zástupca ešte žije alebo sa zdržiava v meste; najprv sa však musí preukázať dôvod.

1. To je povolené nielen strane, ktorá zástupcu vymenovala, ale aj jej dedičovi a iným nástupcom.

2. Pri vyšetrovaní z dôvodov, ktoré sme uviedli vyššie a ktoré nenútiť agenta prevziať prípad, sa musia zohľadniť nielen skutočnosti, ktoré sme uviedli vyššie, ale aj jeho vek;

18. Modestinus, Pandekty, kniha X.

Alebo akékoľvek privilégium náboženského charakteru.

19. Ulpián, O edikte, kniha IX.

Ak je agent podozrivá osoba alebo vo väzení, alebo v moci nepriateľa, alebo lupičov:

20. Paulus, O edikte, kniha VIII.

Alebo ak mu v tom bráni trestné alebo občianske konanie, zlý zdravotný stav alebo dôležité vlastné záležitosti;

21. Gaius, O provinčnom edikte, kniha III.

Alebo ak bol vykázaný, alebo sa skrýva, alebo sa následne stane nepriateľom hlavného dlžníka;

22. Paulus, O edikte, kniha VIII.

Alebo ak je spojený so svojím protivníkom manželstvom alebo sa stane jeho dedičom;

23. Ulpián, O edikte, kniha IX.

Alebo ak mu v tom bráni dlhá cesta či iné podobné záležitosti;

24. Paulus, O edikte, kniha VIII.

Za takýchto okolností by sa mal zástupca zmeniť, a to aj na vlastnú žiadosť.

25. Ulpián, O edikte, kniha IX.

Všetky tieto skutočnosti by sa mali dodržiavať nielen na strane žalovaného, ale aj vo vzťahu k žalobcovi. Ak protistrana alebo samotný zástupca tvrdí, že splnomocniteľ klame, musí to vyriešiť prétor; nemožno totiž tolerovať zástupcu, ktorý sa sám vyhlasuje za zástupcu, pretože sa stáva podozrivým tým, že núti svoju službu nedobrovoľnému splnomocniteľovi; ibaže by sa možno zaviazal k zastúpeniu skôr preto, aby sa ospravedlnil, než aby ho len vykonával, a ak to tvrdí, mal by byť vypočutý: "že je ochotný vzdať sa zastúpenia, ak sa to dá urobiť bez ujmy na jeho povesti". Okrem toho musí byť vypočutý, ak sa pokúša očistiť svoju povesť. Ak jasne uvedie, že

bol vymenovaný za zástupcu vo veci, na ktorej bol sám zainteresovaný, a preukáže to, nemalo by mu byť odňaté právo začať konanie vo vlastnom mene. Opäť platí, že ak si zástupca želá využiť určitú výhradu, nebude ľahké zbaviť ho práva podať žalobu;

26. Paulus, O edikte, kniha VIII. Pokiaľ mu zadávateľ nie je ochotný zaplatiť.

27. Ulpián, O edikte, kniha IX.

Pri súdnom konaní je potrebné dbať na to, aby sa zástupca nedal zbaviť vedenia veci, pokiaľ ho strana nie je ochotná zbaviť celej veci; ak si totiž želá odobrať len časť a zvyšok ponechať, zástupca môže oprávnené odmietnuť prijať túto dohodu. To sa stáva v prípade, keď zástupca koná na základe pokynu splnomocniteľa, ale ak nie je daný žiadny pokyn a na súde nie je nič navrhnuté a vy ste neschválili úkony vykonané bez vášho súhlasu, nepoškodzujú vás; a preto nie je potrebné previesť vec na seba, aby ste neboli utláčaní úkonmi inej strany. Žiadosť o zmenu zástupcu sa musí podať pred prétorom.

(1) Ak dôjde k postúpeniu veci zo strany žalobcu, zastávame názor, že podmienka, ktorú urobil žalovaný, že splní rozsudok, je platná; tento názor prijali Neratius a Julianus a my toto pravidlo stále používame, ak príkazca prijal záruku. Ak ju však zástupca prijal a vedenie veci prešlo na príkazcu, je lepší názor, že je platná a že právo konať na základe stipulácie prešlo zo zástupcu na príkazcu. Ak však prešlo z mandanta alebo zo zástupcu na iného zástupcu, Marcellus nepochybuje o tom, že stipulácia je platná; a to je lepší názor, a aj keď právo konať na základe stipulácie mohlo prejsť na zástupcu, predsa len by sa žaloba na základe nej mala priznať mandantovi, keďže priame právo konať zaniklo.

28. Ten istý, Disputácie, Kniha I.

Ak môj zástupca prijal záruku za splnenie rozsudku, mám právo na spravodlivú žalobu na základe ustanovenia, rovnako ako na výkon rozsudku. Ak môj zástupca na základe tejto stipulácie podal žalobu bez súhlasu, napriek tomu sa mi priznáva právo na žalobu na základe stipulácie; z toho vyplýva, že môjmu zástupcovi môže brániť výnimka na podanie žaloby na základe stipulácie rovnako, ako keď podáva žalobu na základe rozsudku, ak nebol ustanovený vo veci, na ktorej je sám zainteresovaný, alebo splnomocnený ako zástupca práve na tento účel. Na druhej strane však, ak môj zástupca zložil zábezpeku na splnenie rozsudku, žaloba na základe stipulácie sa voči mne nepodá. Ak strana poverená mojou obhajobou poskytne zábezpeku, žaloba na základe ustanovenia sa proti mne neprizná, pretože proti mne nemožno podať žalobu na základe rozsudku.

29. Ten istý, O edikte, kniha IX.

Ak žalobca uprednostní podanie žaloby proti splnomocnencovi pred podaním žaloby proti osobe, ktorá je vymenovaná za zástupcu vo vlastnom mene, treba povedať, že tak môže urobiť.

30. Paulus, Sentencie, kniha I.

Zástupca žalobcu, ktorý nebol ustanovený vo vlastnom mene, môže požiadať, aby sa výdavky, ktoré mu vznikli počas súdneho konania, uhradili z rozsudku, ak splnomocnenec v konaní nie je solventný.

(31) Ulpián, O edikte, kniha IX.

Ak sa niekto, kto prehral vec, v ktorej vystupoval ako zástupca, stane dedičom hlavného dlžníka, nemôže zákonne odmietnuť svoju zodpovednosť za rozsudok; a to sa stane, ak je dedičom celého majetku. Ak sa však stane dedičom len časti dedičstva a zaplatí celú sumu, za predpokladu, že mu bolo nariadené, aby ju zaplatil celú, bude mať právo na mandátnu žalobu proti svojmu spoludedičovi; ak mu však nebolo nariadené, aby tak urobil, je mu priznané právo na žalobu z obchodného styku. Toto pravidlo sa uplatňuje aj v prípade, ak zástupca zaplatí a nemal by sa stať dedičom.

1. Nie je zakázané vymenovať viacerých zástupcov v prípade, keď má záujem viacero strán.

2. Julianus hovorí, že ak strana vymenovala dvoch zástupcov v rôznom čase, má sa za to, že vymenovaním druhého zástupcu zrušila vymenovanie prvého zástupcu.

32. Paulus, O edikte, kniha VIII.

Ak bolo súčasne ustanovených niekoľko zástupcov na jeden účel, má prednosť ten, kto koná ako prvý, takže ten, kto príde neskôr, nemôže konať ako zástupca vo veci, ktorú podal prvý zástupca.

33. Ulpián, O edikte, kniha IX.

Hovorí sa, že otrok aj syn rodiny môžu mať zástupcu, a pokiaľ sa to týka syna rodiny, je to správne; ale pokiaľ ide o otroka, s tým nesúhlasíme. Pripúšťame však, že strana môže uzatvárať obchody týkajúce sa peculium otroka a v tomto prípade konať ako jeho zástupca; tento názor zastáva aj Labeo, ale zakazuje sa mu podať žalobu.

1. Niet pochyb o tom, že môže mať zástupcu, ktorý môže podať žalobu na určenie jeho stavu, a to nielen na správu jeho majetku, ale aj na vedenie konania buď v jeho prospech, alebo proti nemu, či už sa týka jeho vlastníctva ako otroka, alebo jeho postavenia ako slobodného človeka. Na druhej strane je jasné, že môže byť ustanovený za agenta.

2. V záujme verejného blaha je potrebné, aby neprítomné osoby niekto obhajoval, a obhajoba sa poskytuje aj v prípadoch smrti. Preto vždy, keď môže byť strana odsúdená v neprítomnosti, je spravodlivé, aby bol vypočutý niekto, kto bude tvrdiť, že je nevinný, a hovoriť v jeho prospech; a to je zvykom, ako vyplýva z reskriptu nášho cisára.

3. Prétor hovorí: "Ak niekto žiada, aby mu bolo priznané právo podať žalobu v mene iného, musí ho brániť podľa úsudku dobrého občana a musí poskytnúť záruku osobe, proti ktorej podáva žalobu v mene iného, že zainteresovaná strana potvrdí jeho úkony."

4. Podľa prétora je spravodlivé, aby ten, kto koná ako zástupca v mene iného, prevzal aj obhajobu tej istej strany.

5. Ak niekto vystupuje ako zástupca vo veci, na ktorej má záujem, stále platí pravidlo, že by mal obhajovať svojho splnomocniteľa, okrem prípadu, keď ho tento bol nútený vymenovať.

34. Gaius, O provinčnom edikte, kniha III.

Ak niekto podá žalobu ako zástupca vo vlastnom mene, napríklad ako kupujúci nehnuteľnosti, mal by na druhej strane brániť predávajúceho? Bolo stanovené, že ak sa obchod uskutočnil v dobrej viere a nie s cieľom oklamať tých, ktorí by mohli chcieť podať žalobu proti predávajúcemu, nebude povinný ho brániť.

35. Ulpián, O edikte, kniha IX.

Nasledujúce osoby konajúce ako zástupcovia však budú povinné obhajovať svojich mandantov, pričom ide o osoby, ktoré môžu podať žalobu bez mandátu, t. j. deti, ak sú pod kontrolou iných osôb, rodičia, bratia, osoby spojené príbuzenským vzťahom a slobodní ľudia.

1. Patrón môže prostredníctvom agenta obviniť svojho slobodníka z nevd'achnosti a slobodník môže prostredníctvom agenta odpovedať.

2. Nielen v prípade, ak o žalobu požiada splnomocnenec, ale aj v prípade, ak požiada o predbežné vyšetrowanie alebo interdikt, alebo ak chce poskytnúť záruku na zaplatenie dedičstva alebo na zabránenie hroziacej škody; bude povinný obhajovať svojho splnomocniteľa v neprítomnosti na príslušnom súde a v tej istej provincii. Bolo by však ťažké, keby bol nútený opustiť Rím a ísť do provincie alebo naopak, alebo ísť z jednej provincie do druhej za účelom jeho obhajoby.

3. Pojem "brániť" znamená urobiť všetko, čo by urobil splnomocniteľ pri vedení prípadu, a poskytnúť náležitú záruku; a na zástupcu by sa nemala klásť ťažšia podmienka ako na jeho splnomocniteľa, s výnimkou poskytnutia záruky. S výnimkou zábezpeky sa má za to, že zástupca sa zaväzuje k obhajobe, keď prevezme vedenie prípadu. Z tohto dôvodu bola Juliánom položená otázka, či ho možno k tomu prinútiť, alebo či stačí, ak nie je ponúknutá obhajoba, aby bola podaná žaloba na základe ustanovenia; a Julián v tretej knihe Digest hovorí, že by mal byť nútený prevziať vedenie prípadu, ak nepreukáže náležitý dôvod na odmietnutie konať, alebo ak by mal byť z nejakého vážneho dôvodu odvolaný. Obhajuje sa aj zástupca, ktorý dovoľí to, čo by dovoľil jeho mandant.

4. Zástupca je povinný viesť obhajobu aj vtedy, keď nechá protistranu, aby sa ujala držby, ak táto požaduje zábezpeku na odvrátenie hroziacej škody alebo na zaplatenie dedičstva,

36. Paulus, O edikte, kniha VIII.

Alebo v prípade oznámenia o novej stavbe. Ak dovoľí, aby bol otrok odstránený v prípade noxy, je povinný ho brániť, avšak za predpokladu, že vo všetkých týchto prípadoch poskytne záruku, že jeho mandant potvrdí jeho konanie.

37. Ulpián, O edikte, kniha IX.

Zástupca je povinný brániť svojho mandanta vo všetkých druhoch žalôb, dokonca aj v takých, ktoré nie sú priznané voči dedičovi.

1. V prípade, že odporca podal niekoľko žalôb a existuje niekoľko obhajcov, ktorí sú pripravení prevziať obhajobu, vznikla otázka, či sa neprítomná strana považuje za obhajcu? Julianus hovorí, že sa zdá byť riadne obhajovaný, a Pomponius uvádza, že taká je teraz prax.

38. Ten istý, O edikte, kniha XL.

Nemali by sme však ísť tak ďaleko, aby sme tvrdili, že ak je podaná žaloba na desaťtisíc aurei a dvaja obhajcovia sa objavia pripravení obhajovať sa každý za päťtisíc, budú vypočutí.

(39) Ten istý, O edikte, kniha IX.

Zástupca by mal obhajovať svojho mandanta nielen v žalobách, zákazoch a ustanoveniach, ale aj v súvislosti s výsluchmi, takže ak je vypočúvaný na súde, môže odpovedať v každom prípade, v ktorom by tak mohol urobiť jeho mandant. Ak sa ho teda opýtajú, či je dedič neprítomný, musí odpovedať; a či odpovie, alebo bude mlčať, bude zodpovedný.

1. Ten, kto podáva akúkoľvek žalobu v mene iného, musí poskytnúť záruku, že jeho splnomocnenec vo veci potvrdí všetko, čo sa vykoná. Niekedy však, hoci zástupca podáva žalobu vo vlastnom mene, predsa len musí poskytnúť zábezpeku, že jeho úkony budú ratifikované, ako uvádza Pomponius v dvadsiatej štvrtej knihe; napríklad keď druhá strana zložila zástupcovi prísahu a ten prisahal, že niečo patrí splnomocnencovi; a v tomto prípade koná vo vlastnom mene na základe svojej prísahy, pretože túto žalobu nemohol podať splnomocnenec; napriek tomu bude zástupca povinný poskytnúť zábezpeku, že bude ratifikovaná. Ak však bola s agentom uzavretá dohoda o niečom a on podá žalobu z tohto dôvodu, niet pochyb o tom, že existuje dobrý dôvod na to, aby sa vyžadovala záruka za ratifikáciu; a to Pomponius uviedol ako skutočnosť.

2. Julianus kladie otázku, či je zástupca povinný poskytnúť záruku, že jeho úkony potvrdí len jeho mandant, alebo že tak urobia aj ostatní veritelia, a hovorí, že záruka sa musí poskytnúť len vo vzťahu k mandantovi, pretože v slovách "strana zainteresovaná na veci" nie sú zahrnutí veritelia, pretože záväzok tohto druhu sa nevyžaduje od samotného mandanta.

3. Ak otec podá žalobu o veno svojej dcéry, musí dať záruku, že jeho dcéra potvrdí jeho úkon, a musí ju aj brániť; ako uviedol Marcellus.

4. Ak otec podá žalobu o náhradu škody v mene svojho syna, keďže môže ísť o dve žaloby, jednu podáva otec a druhú syn, nevyžaduje sa žiadna kaucia za ratifikáciu.

5. Ak zástupca spochybňuje stav kohokoľvek, či už ten proti nemu začne konanie ako proti otrokovi s cieľom získať jeho slobodu, alebo zástupca podá žalobu na ztročenie osoby, ktorá tvrdí, že je slobodná, musí poskytnúť záruku, že jeho mandant potvrdí jeho konanie; a to je stanovené v edikte, takže v oboch prípadoch sa považuje za žalobcu.

6. Existuje prípad, keď je strana povinná zložiť zábezpeku na ratifikáciu, ako aj na splnenie rozsudku v tej istej veci; ako napríklad pri podaní žiadosti o úplnú reštitúciu, keď sa tvrdí, že maloletá osoba bola podvedená pri predaji, a zástupca vystupuje za druhú stranu. V tomto prípade musí splnomocnenec poskytnúť záruku, že jeho splnomocnenec potvrdí jeho úkon; pretože inak by si splnomocnenec po návrate mohol chcieť uplatniť nejaké požiadavky. Opäť musí poskytnúť záruku, že splní rozsudok, aby sa v prípade, že je potrebné niečo poskytnúť maloletému z dôvodu tejto reštitúcie, mohlo tak urobiť. Tieto veci Pomponius spomenul v dvadsiatej piatej knihe o edikte.

{7) Hovorí tiež, že ak je poručník obvinený z dôvodu, že je podozrivý, jeho obhajca musí zložiť zábezpeku na ratifikáciu, pretože sa obáva, že by sa poručník mohol vrátiť a pokúsiť sa zrušiť to, čo bolo vykonané. Nie je ľahké, aby bol niekto, kto je podozrivý, obvinený zástupcom, keďže ide o dobrú povesť; ibaže je jasné, že zástupca bol osobitne ustanovený poručníkom; alebo ak ten nie je prítomný, prétor sa chystá prípad prejednať, akoby nebol obhajovaný.

40. Ten istý, O edikte, kniha IX.

Pomponius hovorí, že všetky druhy žalôb nemôže podať agent. Preto uvádza, že nemožno žiadať o interdikt na odobratie detí, ktoré sú údajne pod dohľadom nejakej neprítomnej osoby, ak sa, ako tvrdí Julianus, nepreukáže riadny dôvod, teda ak mu to bolo výslovne nariadené; a otcovi v tom bráni zlý zdravotný stav alebo iný vážny dôvod.

1. Ak zástupca požaduje zábezpeku na odvrátenie hroziacej škody alebo na zaplatenie dedičstva, musí sám poskytnúť záruku na ratifikáciu.
2. Aj ten, kto vystupuje ako obhajca a proti komu je podaná skutočná žaloba, musí okrem bežnej záruky splnenia rozsudku vykonať aj záväzok ratifikácie; ak totiž strana, ktorej obhajca vystupuje, vystúpi a bude si nárokovať pozemok po tom, ako bol rozsudkom vyhlásený za môj, nebude sa zdať, že ho neratifikoval? V skutočnosti, ak by existoval generálny zástupca alebo ak by strana sama viedla svoj prípad a bola porazená, a potom by podala žalobu proti mne, aby získala späť majetok; bola by mu znemožnená námietka z dôvodu res judicata? " Toto uviedol Julianus v dvadsiatej knihe Digest, pretože keď sa rozhodlo, že majetok je môj, zároveň sa rozhodlo, že nie je jeho.
3. Záruka za ratifikáciu sa vyžaduje aj od zástupcu pred pripojením emisie, pretože po jej poskytnutí ho nemožno nútiť, aby ju poskytol.
4. Pokiaľ ide o osoby, od ktorých sa nevyžaduje splnomocnenie, treba konštatovať, že ak je zrejmé, že podávajú žalobu proti vôli tých, v mene ktorých vystupujú, ich žiadosti treba zamietnuť. Preto od nich nevyžadujeme, aby preukázali, že majú súhlas alebo mandát, ale len to, že nekonajú proti vôli svojho splnomocniteľa, aj keď môžu ponúknuť záruku na ratifikáciu.

41. Paulus, O edikte, kniha IX.

Ženy môžu podať žalobu za svojich rodičov, ak sa preukáže riadny dôvod; napríklad ak ich rodičia nemôžu byť v dôsledku choroby alebo vysokého veku a nemajú nikoho, kto by ich zastupoval.

42. Ten istý, O edikte, kniha VIII.

Hoci v prípade verejnej žaloby nemožno ustanoviť zástupcu, je veľmi správne, že ak strana podá žalobu týkajúcu sa verejného práva na prejazd a ak by jej bolo zabránené v tomto konaní, mohla by utrpieť určitú súkromnú škodu, môže ustanoviť zástupcu, rovnako ako v prípade súkromnej žaloby. S oveľa väčším odôvodnením možno ustanoviť zástupcu na podanie žaloby pre porušenie hrobky zainteresovanou stranou.

(1) Zástupca môže byť ustanovený na základe Lex Cornelia v prípade žaloby o náhradu škody, pretože hoci sa žaloba používa pre verejné blaho, má súkromnú povahu.

(2) Závazok, ktorý zvyčajne existuje medzi mandantom a mandatárom, je dôvodom na podanie mandátnej žaloby; niekedy však záväzok založený na mandátnej zmluve nie je uzavretý; čo nastáva vtedy, keď ustanovíme mandatára v jeho vlastnom mene a sľúbime, že za daných okolností splníme rozsudok; ak totiž niečo zaplatíme na základe tohto sľubu, nemôžeme podať žalobu na základe mandátnej zmluvy, ale na základe predaja, ak sme predali nehnuteľnosť; alebo na základe nejakého predchádzajúceho mandátu, ako sa to robí, keď ručiteľ ustanoví hlavného dlžníka za svojho mandatára.

(3) Ten, komu bol majetok vrátený na základe trebelského dekrétu senátu, môže zákonne ustanoviť dediča za svojho zástupcu.

(4) Podobne môže veriteľ v prípade žaloby Servian legálne vymenovať vlastníka založeného majetku za svojho zástupcu.

(5) Okrem toho, ak účastník uzavrie dohodu týkajúcu sa už existujúceho dlhu s jedným z viacerých spoločných veriteľov a poverí iného z nich, aby podal žalobu na základe tejto dohody, nemožno mu toto právo odoprieť. A ak sú dvaja solidárni dlžníci, jeden z nich môže poveriť druhého, aby ho obhajoval.

(6) Ak existuje niekoľko dedičov a je podaná žaloba o rozdelenie dedičstva alebo žaloba o rozdelenie spoločného majetku, nie je prípustné, aby bol ten istý zástupca ustanovený viacerými splnomocniteľmi, pretože vec nemožno vyriešiť bez súdnych rozhodnutí a odsúdení. Je však isté, že to bude povolené v prípade, keď je niekoľko dedičov jedného spoludediča.

(7) Ak dlžník zostane skrytý po tom, ako sa spojili veci, jeho ručiteľia ho nemôžu zákonne obhajovať, pokiaľ ho jeden z nich neobhajuje v celej výške; alebo všetci, alebo viacerí z nich neurčia jedného zo svojich radov, ktorému sa zverí vedenie veci.

43. Ten istý, O edikte, kniha IX.

Nemej a hluchej osobe nie je zakázané ustanoviť si zástupcu akýmkoľvek spôsobom, ktorým tak môže urobiť; a osoby tohto typu sa môžu ustanoviť aj samy; nie však na účely podania žaloby, ale na vykonávanie obchodov.

1. Keď sa kladie otázka, či určitá osoba môže mať zástupcu, treba zvážiť, či mu je zakázané ho vymenovať, pretože tento edikt je zákazový.
2. V prípade ľudových žalôb, kde strana vystupuje ako jeden z ľudu, ju nemožno nútiť, aby viedla obhajobu ako agent.
3. Ak niekto požiada o vymenovanie poručníka za prítomného účastníka, tento musí súhlasiť, ak nie je plnoletý; ak nie je prítomný, musí sa od zástupcu požadovať, aby zložil zábezpeku na potvrdenie.
4. Sankcia, ktorá hrozí zástupcovi, ktorý nebráni svojho splnomocniteľa, spočíva v tom, že sa mu odoprie právo na žalobu.
5. Ak zástupca podá žalobu a je prítomný otrok splnomocniteľa, ktorý je neprítomný, Atilicinus hovorí, že zábezpeka sa musí poskytnúť otrokovi, a nie zástupcovi.
6. Ak účastník nie je nútený obhajovať niekoho, kto je neprítomný, napriek tomu, ak poskytol záruku, že rozsudok bude splnený, z dôvodu, že sa zaviazal obhajovať, môže byť nútený pokračovať v konaní; ak tak neurobí, ten, kto záruku prijal, bude oklamáný; keďže tí, ktorí nie sú nútení obhajovať vec, sú povinní tak urobiť po poskytnutí záruky. Labeo si myslí, že zhovievavosť by sa mala udeliť, ak sa preukáže riadny dôvod, a ak z dôvodu uplynutia času vznikne žalobcovi škoda, druhá strana by mala byť nútená viesť vec; ak však medzitým zanikol nejaký vzťah manželstvom alebo medzi stranami vzniklo nepriateľstvo, alebo sa zmocnil majetok neprítomnej osoby;

(44) Ulpián, Disputácie, kniha VII.

Alebo ak sa chystá na dlhú cestu, alebo ak má iný dobrý dôvod;

45. Paulus, O edikte, kniha IX.

Nemal by byť nútený. Sabinus si však myslí, že nie je jednou z funkcií prétora nútiť jednu stranu, aby sa bránila druhej, ale že žalobu možno podať na základe ustanovenia, pretože žaloba nebola obhajovaná; a ak má zástupca dobrý dôvod, aby odmietol konať vo veci, jeho ručiteľia nebudú zodpovední, pretože rozhodca by nebol dobrým človekom, keby nútil stranu, ktorá má oprávnenú zámienku, aby sa ujala obhajoby. Ak neposkytol zábezpeku, ale spoliehalo sa na jeho prísľub, malo by sa dodržať rovnaké pravidlo.

1. Strany, ktoré konajú v mene verejnosti a ktoré zároveň obhajujú veci, na ktorých majú osobný záujem, môžu po preukázaní riadneho dôvodu ustanoviť zástupcu; a každý, kto podá žalobu neskôr, bude vylúčený na základe výnimky.

2. Ak bol zástupca informovaný o novej stavbe a využije interdikt, ktorý stanovuje: "Julianus zastáva názor, že je na mieste obrancu a nemožno ho nútiť, aby poskytol záruku, že jeho mandant potvrdí jeho konanie; a ak záruku poskytne, (hovori Julianus) "nechápem, za akých okolností možno podať žalobu na základe ustanovenia".

46. Gaius, O provinčnom edikte, kniha III.

Ak sa strana zaviazala viesť vec vo vlastnom mene a chce ustanoviť zástupcu, ktorého môže žalobca prijať namiesto nej, mala by byť vypočutá, ak poskytne záruku v riadnej forme, že rozsudok bude splnený.

(1) Ten, kto obhajuje iného, v mene ktorého nepodal žalobu, má právo viesť obhajobu s ohľadom na jeden konkrétny bod.

(2) Ten, kto obhajuje iného, je nútený zložiť zábezpeku; rozumie sa totiž, že nikto nemôže vystupovať ako riadny obhajca v spore s inou stranou bez zloženia zábezpeky.

(3) Pýta sa tiež, či v prípade, že obhajca súhlasí s vedením veci a žalobca získa úplnú reštitúciu, môže byť nútený prevziať zodpovednosť za reštitučnú žalobu? Lepší názor je, že ho k tomu možno prinútiť.

(4) Zástupca je povinný v dobrej viere vyúčtovať záležitosti súvisiace so súdnym sporom, rovnako ako je povinný vyúčtovať ostatné obchodné transakcie. Preto vždy, keď niečo získa v súdnom konaní, či už priamo na základe pohľadávky, alebo nepriamo prostredníctvom nej, musí to odovzdať v rámci mandátnej žaloby; takže ak omylom alebo v dôsledku chybného rozhodnutia sudcu získa niečo, čo mu nepatrí, aj tak to musí odovzdať.

(5) Na druhej strane, všetko, čo mandatár zaplatí na základe rozsudku, môže vymáhať prostredníctvom odporovacej žaloby. Nemôže však vymáhať žiadnu pokutu, ktorú zaplatil v dôsledku nejakého svojho protiprávneho konania.

(6) Spravodlivosť vyžaduje, aby sa všetky náklady konania, ktoré vznikli v dobrej viere buď zástupcovi žalobcu, alebo zástupcovi žalovaného, nahradili.

(7) Ak bola obchodná transakcia zverená dvom osobám na základe pokynu inej osoby a jedna z nich je dlžníkom osoby, ktorá ich poverila, môže druhá osoba proti nej legálne podať žalobu? Niet pochyb o tom, že môže, pretože sa tým menej chápe ako zástupca, pretože strana, proti ktorej podáva žalobu, je tiež zástupcom.

47. Julianus, O Urseius Ferox.

Ak niekto poverí dvoch zástupcov, aby sa starali o všetky jeho záležitosti, a ak výslovne neuvedie, že jeden z nich má podať žalobu proti druhému o peniaze, nemožno tvrdiť, že takéto poverenie bolo dané jednému z nich.

48. Gaius, O provinčnom edikte, kniha III.

Preto ak bol takýto výslovný mandát udelený, ak jeden z nich, ktorý je žalovaný druhým, žaluje proti žalobe: "že mi nebol daný pokyn, aby som podal žalobu proti dlžníkom", žalobca môže odpovedať: "alebo mi bol daný pokyn, aby som podal žalobu proti vám".

(49) Paulus, O edikte, kniha LIV.

Bez vedomia splnomocniteľa sa jeho stav nemôže zhoršiť.

50. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXII.

Bez ohľadu na to, akým spôsobom môžem vášho zástupcu zbaviť zodpovednosti, malo by to byť pre vás výhodné.

51. Ulpián, O edikte, kniha LX.

Ak ako obhajca vystupuje maloletý mladší ako dvadsaťpäť rokov, nie je vhodným obhajcom v žiadnom prípade, v ktorom má nárok na úplnú reštitúciu; pretože rozhodnutie tohto druhu oslobodzuje jeho aj jeho ručiteľov.

(1) Vzhľadom na to, že obhajoba zakladá rovnakú zodpovednosť účastníka ako hlavný dlžník, obhajca manžela by nemal byť zodpovedný za nič viac, ako môže zaplatiť sám manžel.

(2) Ak človek, ktorý sa ujal obrany iného, hoci má veľké prostriedky;

52. Paulus, O edikte, kniha LVII. Alebo konzulskej hodnosti;

53. Ulpián, O edikte, kniha LX.

Nemôže ho riadne obhajovať, ak nie je pripravený poskytnúť zábezpeku. 54. Paulus, O edikte, kniha L. Za vhodného obhajcu sa nepovažuje ani žena, ani vojak, ani osoba, ktorá sa chystá na služobnú cestu pre štát, ani osoba, ktorá trpí chronickou chorobou, ani osoba, ktorá sa chystá prevziať povinnosti sudcu, ani osoba, ktorú nemožno proti jej vôli prinútiť, aby sa zúčastnila súdneho konania.

1. Opatrovníci, ktorí vykonávali svoju funkciu na akomkoľvek mieste, musia byť na tomto mieste aj obhajovaní.

(55) Ulpián, O edikte, kniha LXV.

Ak bol niekto ustanovený za zástupcu vo veci, na ktorej má záujem, jeho splnomocnenec nemá byť uprednostnený pri podávaní žaloby alebo pri vymáhaní peňazí, pretože ten, kto má právo podať žalobu vo vlastnom mene, sa môže o tieto záležitosti riadne postarať.

56. Ten istý, O edikte, kniha LXVI.

Zástupca ustanovený na účely podania žaloby o vrátenie osobného majetku môže riadne požiadať o jeho predloženie na súde.

(57) Ten istý, O edikte, kniha LXXIV.

Ten, kto ustanoví zástupcu na účely okamžitého začatia konania, by mal byť chápaný tak, že zástupcovi umožní viesť vec až do jej neskoršieho ukončenia.

1. Ak strana opomenie ponúknuť zástupcovi výnimku, nemôže ju zaviesť neskôr, ak si to rozmyslí.

58. Paulus, O edikte, kniha LXXI.

Sprostredkovateľ, ktorému bol vo všeobecnosti zverený voľný obchod, môže vymáhať dlžnú sumu a môže tiež vymeniť jeden majetok za iný.

59. Ten istý, O Plautiovi, kniha X.

Taktiež sa má za to, že mu bolo nariadené zaplatiť veriteľom.

60. Ten istý, Názory, kniha IV.

Právo uzavrieť kompromis na účely vyrovnaní nie je zahrnuté vo všeobecnom mandáte, a preto ak strana, ktorá udelila mandát, neskôr kompromis neratifikuje, nebráni jej to vo využití jej pôvodného práva podať žalobu.

61. Ten istý, O Plautiovi, kniha I.

Plautius hovorí, že podľa názoru všetkých nemôže byť žalovaný zástupca, proti ktorému bol vynesenejší rozsudok; ibaže bol ustanovený vo veci, na ktorej mal záujem, alebo sa ponúkol na miesto, keď vedel, že nebola poskytnutá žiadna záruka. Rovnaké pravidlo sa musí dodržať aj v prípade, keď sa sám ponúkol, že sa ujme obhajoby vo veci a poskytne zábezpeku.

(62) Pomponius, O Plautiovi, kniha II.

Ak je na vymáhanie dedičstva ustanovený splnomocnenec, ktorý využije súdny príkaz voči dedičovi na predloženie závetu, nemožno sa voči splnomocnencovi dovoľávať námietky, že na to nie je splnomocnením oprávnený.

63. Modestinus, Rozdiely, kniha VI.

Splnomocnenec vymenovaný na účely vybavovania záležitostí svojho splnomocniteľa vo všeobecnosti nemôže bez výslovného splnomocnenia odcudziť ani nehnuteľný, ani osobný majetok svojho splnomocniteľa, ani jeho otroka, s výnimkou ovocia alebo iných vecí, ktoré sa môžu ľahko pokaziť.

(64) To isté, Pravidlá, Kniha III.

Ak by ten, v mene ktorého vystupuje obhajca, prišiel na súd pred spojením vecí a požiadal o povolenie viesť vec vo vlastnom mene, mal by byť vypočutý, ak sa preukáže náležitý dôvod.

65. To isté, O vynálezoch.

Ak chce splnomocniteľ zbaviť svojho zástupcu, ktorý je neprítomný, povinnosti zložiť zábezpeku, mal by poslať list svojmu protivníkovi a uviesť v ňom, že poveril určitú osobu, aby proti nemu konala (a uviesť, v akom prípade), a sľúbiť, že potvrdí všetky úkony vykonané uvedeným zástupcom; a v tomto prípade, ak je list schválený, sa rozumie, že uvedená osoba vystupuje ako zástupca splnomocniteľov, ako keby bola prítomná. Preto ak neskôr, po zmene svojho názoru, nie je ochotný, aby strana konala ako jeho zástupca, konanie sa napriek tomu považuje za platné.

66. Papinianus, Otázky, kniha IX.

Ak sa osoba dohodne na "Stichus alebo Damas, podľa toho, čo si vyberie", a Titius ako zástupca podá žalobu na vymáhanie jedného z nich a jeho mandant ratifikuje jeho úkon; výsledkom je, že vec sa považuje za predloženú v rámci právomoci súdu a zruší sa dohoda.

67. To isté, Názory, kniha II.

Ak agent ručí vlastnou vierou za vlastníctvo pozemkov, ktoré predal, nezbaví sa zodpovednosti za svoj záväzok pomocou prétora ani po tom, ako prestal konať ako agent; pretože agent, ktorý prevezme záväzok za svojho mandanta, nemôže odmietnuť podporiť jeho bremeno.

68. Rovnaký, Názory, kniha III.

Ak mandatár uzavrel dohodu týkajúcu sa majetku patriaceho mandantovi, ktorá nebola v rozpore s podmienkami mandátu, môže mandant podať žalobu, aj keď jeho mandant nie je ochotný.

69. Paulus, Názory, kniha III.

Paulus rozhodol, že účastníkovi, ktorý vymenoval zástupcu na obhajobu, nie je zakázané vystupovať vo veci vo vlastnom mene.

(70) Scaevola, Názory, kniha I.

Istý otec ustanovil Sempronia, jedného zo svojich veriteľov, za poručníka svojho syna; ten po výkone poručníctva ustanovil svojho brata za svojho dediča, ktorý sám zomrel a dlh, ktorý mal voči nemu jeho otec, zanechal v poručníctve Titiovi a práva na žalobu mu postúpili dedičia. Keďže žaloba o poručníctvo, ako aj žaloba o požičané peniaze pochádzajú z majetku Sempronia, pýtam sa, či mu právo na žalobu z poverenia prislúcha len vtedy, ak bráni dedičov, ktorými mu boli postúpené práva na žalobu? Odpovedal som, že by ich mal brániť.

71. Paulus, Sentencie, kniha I.

Neprítomný žalovaný môže uviesť dôvod svojej neprítomnosti prostredníctvom zástupcu.

72. Rovnaké, Príručky, Kniha I.

Nie vždy nadobúdame právo na žalobu prostredníctvom zástupcu, ale zachováme si už nadobudnuté právo; ako napríklad v prípade, keď je žaloba podaná v zákonom stanovenej lehote; alebo keď je doručené oznámenie o námietke voči nejakej novej stavbe; takže môžeme využiť interdikt Quod vi aut clam, pretože tu je nám zachované naše predchádzajúce právo.

73. To isté, o úrade odhadcov.

Ak je žalovaný pripravený zaplatiť požadovanú sumu ešte pred začatím konania, keďže žalobu podal jeho zástupca, čo treba urobiť? Bolo by nespravodlivé, aby bol nútený pripojiť sa k žalobe a bol považovaný za podozrivú osobu, pretože nezaplatil peniaze, keď bol prítomný splnomocniteľ. Ak však v tom čase peniaze nemal, mal by byť nútený pokračovať vo veci? Čo ak išlo o žalobu, v ktorej sa vyskytovala infamia? Je však ustálené, že pred pripojením veci môže sudca nariadiť, aby sa peniaze uložili v nejakej posvätnnej budove, ako sa to robí v prípade peňazí patriacich poručníkom. Ak však bola otázka spojená, celá záležitosť je na sudcovi, aby ju vyriešil.

74. Ulpián, Názory, kniha IV.

Úradník, ktorý koná v mene mesta, nemôže vykonávať verejné záležitosti prostredníctvom zástupcu.

75. Julianus, Digesty, kniha III.

Strana, ktorá obhajovala neprítomného kupujúceho pozemku, ktorý bol tiež v držbe a ktorý prevzal vec v jej mene, požiadala predávajúceho, aby prevzal obhajobu, a predávajúci požadoval, aby zástupca poskytol záruku, že kupujúci potvrdí jeho úkony. Som toho názoru, že mal dať predávajúcemu záruku za ratifikáciu; pretože ak by tento vrátil pozemok žalobcovi, nič by nebránilo splnomocnencovi podať žalobu o ten istý pozemok a predávajúci by bol nútený obhajovať žalobu druhýkrát.

(76) Ten istý, O Miniciovi, kniha V.

Titius, keď obhajoval vec za neprítomnú stranu, zložil zábezpeku a predtým, ako bola vec spojená, sa dlžník stal platobne neschopným; z tohto dôvodu obhajca odmietol povoliť spojenie veci proti sebe. Pýtam sa, či mu to malo byť povolené? Julianus odpovedá, že obranca by mal byť považovaný za osobu, ktorá zastáva miesto hlavného dlžníka, keď poskytol zábezpeku; a ak by ho prétor nenútil, aby súhlasil so spojením veci, nemal by z toho veľký úžitok, pretože by sa mohol obrátiť na ručiteľov a všetko, čo títo zaplatili, by sa mohlo vymáhať od obrancu.

77. Paulus, O edikte, kniha LVII.

Keď sa jedna osoba bráni druhej, malo by sa tak diať v súlade s úsudkom dobrého občana.

78. Africanus, Otázky, kniha VI.

Preto ho nemožno považovať za riadne brániaceho sa žalobe v súlade s úsudkom dobrého občana, ktorý marením žaloby žalobcovi bráni, aby sa sporná vec doviedla do konca.

(1) Ak je zástupca poverený podať žalobu pre dve veci a urobí tak len pre jednu z nich, nebude mu brániť výnimka a vec podal na súd riadne.

Tit. 4. Ako sa začína konanie v prospech alebo proti korporáciám

1. Gaius, O provinčnom edikte, kniha III.

Všetkým osobám nie je dovolené bez rozdielu vytvárať korporácie, združenia alebo podobné orgány, pretože to upravujú zákony, dekréty senátu a ústavy cisárov. Združenia tohto druhu sú povolené vo veľmi málo prípadoch; ako napríklad právo zakladať korporácie je povolené tým, ktorí sa podieľajú ako partneri na výbere verejných daní alebo sa spoločne združujú pri práci v baniach na zlato, striebro a soľ. V Ríme existujú aj niektoré cechy, ktorých organizácia bola potvrdená dekrétmi senátu a ediktmi cisárov; ako napríklad cechy pekárov a niektoré ďalšie, ako aj cechy majiteľov lodí, ktoré existujú aj v provinciách.

1. Ak je osobám umožnené vytvárať združenia pod názvom korporácie, cechu alebo iného orgánu tohto druhu, majú podobne ako obec právo mať spoločný majetok, spoločnú pokladnicu a zástupcu alebo syndika a rovnako ako v prípade obce sa všetko, čo sa ním uzavrie a vykoná, považuje za uzavreté a vykonané všetkými.

2. Ak združenie nemá nikoho, kto by ho bránil, prokonzul hovorí, že nariadi, aby sa jeho spoločný majetok prevzal do vlastníctva, a ak po upozornení neprijmú opatrenia na svoju obranu, nariadi, aby sa majetok predal. Chápeme, že združenie nemá žiadneho zástupcu alebo syndika, keď je neprítomný alebo mu v tom bráni choroba, alebo je inak neschopný vykonávať činnosť.

3. Ak sa objaví cudzinec, ktorý chce brániť spoločnosť, prokonzul mu to povolí, ako sa to stáva v prípade obrany súkromných osôb, pretože sa tak zlepši stav spoločnosti.

(2) Ulpián, O edikte, kniha VIII.

Ak členovia obce alebo akéhokoľvek združenia vymenujú zástupcu, aby sa staral o ich právne záležitosti, nemožno povedať, že ho vymenovali viacerí jednotlivci, pretože vystupuje za celú obec alebo združenie, a nie za členov samostatne.

3. Ten istý, O edikte, kniha IX.

Nikto nesmie začať konanie v mene mesta alebo kúrie okrem toho, kto je na to oprávnený podľa zákona; alebo ak zákon neexistuje, je na to oprávnený hlasovaním členov, ak sú prítomné dve tretiny alebo viac ako dve tretiny z nich.

4. Paulus, O edikte, kniha IX.

Je zrejmé, že na to, aby sa vytvorili dve tretiny dekurzov, môže byť menovaná osoba zahrnutá.

(5) Ulpián, O edikte, kniha VIII.

Je potrebné poznamenať, ako hovorí Pomponius, že hlas otca bude prijatý v prospech jeho syna a hlas syna v prospech jeho otca.

6. Paulus, O edikte, kniha IX.

Hlasy tých, ktorí sú pod tou istou kontrolou, sa spočítavajú rovnako; každá strana totiž odovzdáva svoj hlas ako dekurión, a nie ako osoba patriaca do domácnosti. Rovnaké pravidlo sa má dodržiavať, ak sa hlasuje za kandidáta na úrad; ak to nezakazuje nejaký obecný zákon alebo dávno zavedený zvyk.

1. Ak dekurz rozhodol, že súdne konanie má začať strana, ktorú vybrali duumviri, má sa za to, že ju zvolil celý zbor, a preto môže konať; je totiž len malý rozdiel, či ju zvolil samotný zbor, alebo niekto, kto mal na to právomoc. Ak by však rozhodli, že kedykoľvek vznikne spor, Titius by mal mať právomoc podať žalobu s odkazom naň; uznesenie by nemalo žiadny účinok, pretože nemožno tvrdiť, že právo podať žalobu sa udeľuje s

odkazom na vec, ktorá ešte nie je predmetom sporu. V súčasnosti je však obvyklé, že všetky záležitosti tohto druhu vybavujú syndici podľa zvyklostí jednotlivých lokalít.

2. Ak je zástupca vymenovaný, môže mu byť neskôr uznesením dekurzov zabránené konať? Bude mu to zakázané na základe výnimky? Podľa môjho názoru by sa to malo chápať tak, že môže konať len dovtedy, kým trvá jeho povolenie.

3. Ak zástupca právnickej osoby podá žalobu, je tiež povinný ju brániť, keď je žalovaná; nie je však povinný poskytnúť záruku za ratifikáciu. Niekedy však, ak existujú pochybnosti o uznesení, ktorým mu bola udelená právomoc, myslím si, že by sa mala poskytnúť zábezpeka na ratifikáciu; preto syndik tohto druhu vykonáva funkcie bežného zástupcu a právo na žalobu na výkon rozhodnutia mu nepriznáva žiadna vyhláška, pokiaľ nebol vymenovaný s ohľadom na vec, na ktorej bol zainteresovaný, a môže prijať aj prísľub zaplatenia. Právomoc syndika môže byť tiež zrušená z rovnakého dôvodu ako právomoc bežného zástupcu. Syn rodiny môže byť vymenovaný za syndika.

(7) Ulpian, O edikte, kniha X.

Keďže prétor priznáva právo podať žalobu v mene mestskej korporácie, aj on sa domnieval, že je úplne spravodlivé, aby edikt priznával právo podať žalobu proti nej. Som však toho názoru, že právo na žalobu sa poslancovi priznáva voči obecnej samospráve, ak mu vznikli výdavky v nejakej veci verejného záujmu.

1. Ak je niečo dlžné korporácii, nie je to dlžné jej jednotlivým členom, ani títo nie sú dlžní to, čo celé združenie.

2. Vo veciach, ktoré sa týkajú orgánu dekurzov alebo iných združení, je jedno, či v ňom zostanú všetci členovia, alebo len časť, alebo či sa všetci zmenia; ak sa však celý orgán zredukuje na jedného člena, je lepší názor, že môže žalovať a byť žalovaný, pretože právo všetkých sa spája v jednom a názov združenia zostáva.

(8) Javolenus, O Cassiovi, kniha XV.

V prípade, že obecná korporácia nie je chránená tými, ktorí majú na starosti jej záležitosti, a neexistuje žiadny spoločný majetok, ktorý by bolo možné získať do vlastníctva, musia byť zaplatené tým, ktorí podali žalobu na dlhy voči korporácii.

9. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIII.

Ak máte podiel na majetku v spoločnom vlastníctve s obcou, môžete obaja podať žalobu o rozdelenie majetku. To isté možno uviesť v súvislosti so žalobou na určenie hraníc a na zabránenie odtoku dažďovej vody na vaše pozemky.

10. Paulus, Príručky, kniha I.

Syndikát môže byť vymenovaný aj v prípade oznámenia novej stavby a na účely uzavretia dohôd; ako napríklad v prípade dedičstva, zabránenia hroziacej ujme alebo na účely výkonu rozhodnutia; hoci je vhodnejšie, aby bola zábezpeka zložená na otroka obce, predsa len, ak je zložená na syndikát, strana, ktorá má na starosti podnikanie obce, bude mať právo na spravodlivú žalobu.

Tit. 5. O obchodovaní s inými osobami

1. Ulpián, O edikte, kniha X.

Nasledujúca vyhláška je nevyhnutná, pretože je veľmi výhodná pre neprítomné strany, aby neboli vystavené strate vlastníctva svojho majetku alebo jeho predaju; alebo odcudzeniu zálohu; alebo žalobe o vymáhanie pokuty; alebo nespravodlivej strate svojho majetku, pretože nie sú zastúpené.

2. Gaius, O provinčnom edikte, kniha III.

Ak osoba vykonáva obchodnú činnosť za neprítomnú osobu, aj keď si táto osoba nemusí byť vedomá tejto skutočnosti, napriek tomu, čokoľvek vynaloží v mene druhej osoby alebo akýkoľvek záväzok prevezme vo vzťahu k majetku neprítomnej osoby, bude mať z tohto dôvodu právo na žalobu. V tomto prípade teda na oboch stranách vzniká právo na žalobu, ktorá je označená ako žaloba založená na obchodnej transakcii; a v skutočnosti, tak ako je správne, aby ten, kto koná za iného, vyúčtoval, čo urobil, a aby bol z tohto dôvodu vynesенý rozsudok proti nemu,

kedykoľvek neuskutočnil obchod tak, ako mal, alebo si ponechal nejaký majetok pochádzajúci z uvedenej transakcie; tak na druhej strane je len spravodlivé, aby mu bolo nahradené všetko, čo buď stratil, alebo o čo má z tohto dôvodu prísť, ak sa riadne venoval obchodu.

3. Ulpián, O edikte, kniha X.

Pretor používa nasledujúci jazyk: "Ak niekto vybavoval záležitosti iného alebo sa staral o veci, na ktorých mala strana záujem v čase jeho smrti, 'priznávam mu z tohto dôvodu právo na žalobu'."

1. Výraz "ktokoľvek" sa má chápať aj ako odkaz na ženy, pretože ženy majú právo podať žalobu na základe obchodných transakcií a niet pochýb, že žaloba môže byť podaná aj proti nim.
2. "Transakcie" treba chápať ako jednu alebo viacero transakcií.
3. Pojem "iný" sa vzťahuje na osoby oboch pohlaví.
4. Ak poručník podniká, môže byť proti nemu podaná žaloba do výšky, o ktorú sa obohatil, v súlade s reskriptom božského Pia; ak však podá žalobu, musí povoliť započítanie svojej odmeny.
5. Ak som obchodoval s nepríčetnou osobou, som z tohto dôvodu oprávnený podať proti nej žalobu. Labeo hovorí, že právo na žalobu by malo byť priznané kurátorovi nepríčetnej osoby oboch pohlaví.
6. Tieto slová "sa zaoberal všetkými záležitosťami, na ktorých mala osoba záujem v čase svojej smrti" sa vzťahujú na čas, počas ktorého vybavoval záležitosti niekoho po jeho smrti, a to bolo potrebné uviesť v edikte, pretože sa nemohlo povedať, že vybavoval záležitosti poručiťa, ktorý už bol mŕtvy, ani záležitosti dediča, ktorý ešte nevstúpil do dedičstva. Ak však po jeho smrti došlo k akémukoľvek prírastku do dedičstva, ako napríklad deti otrokov, mláďatá zvierat alebo úroda, alebo ak niektorý z otrokov nadobudol majetok; hoci tieto prírastky nie sú zahrnuté v podmienkach ediktu, musia sa napriek tomu považovať za zahrnuté v ňom.
7. Keďže toto právo na žalobu vyplýva z obchodnej transakcie, môže ho uplatniť tak dedič, ako aj dedič.
8. Ak ma strana, ktorú prétor poveril vykonaním rozsudku, podvedie, budem mať právo podať proti nej žalobu.

9. Labeo hovorí, že niekedy je v žalobe založenej na obchodnej transakcii jediným bodom, ktorý treba zvážiť, podvod; napríklad ak ste pod vplyvom náklonnosti zasiahli do mojich záležitostí, aby ste zabránili predaju môjho majetku, mali by ste byť zodpovední len v prípade podvodu. Tento názor je založený na spravodlivosti.

10. Tejto žalobe podlieha nielen ten, kto dobrovoľne a bez nutnosti zasahoval do záležitostí iných a vybavoval ich, ale aj ten, kto sa im venoval pod vplyvom naliehavej potreby alebo pod dojmom, že takáto potreba existuje.

11. Marcellus v druhej knihe Digest nastolil otázku, či keď som mal v úmysle ponúknuť obchod Titiovi a ty si mi to nariadil, mal by som nárok na obe činnosti? Myslím si, že áno, tak ako hovorí sám Marcellus, ak by som prijal ručenie, keď sa chystám prevziať obchod; domnieva sa totiž, že aj za týchto okolností by som mal nárok na žalobu proti obom.

4. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLV.

Zvážme, či by ručiteľ mal v tomto prípade právo podať žalobu, a je isté, že má právo ju podať na základe uskutočneného obchodu, pokiaľ neprevzal záväzok výlučne z veľkorysosti.

5. Ten istý, O edikte, kniha X.

Okrem toho, ak som uskutočnil vašu obchodnú transakciu, pričom som mal dojem, že ste mi to nariadili, aj tu vzniká právo na žalobu založenú na obchodnej transakcii, ale žaloba na základe mandátnej zmluvy nebude podaná. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak sa za vás stanem ručiteľom v domnení, že ste mi to nariadili.

(1) A tiež, ak som mal dojem, že ide o Titiov obchod, hoci v skutočnosti išlo o Semproniov obchod, a ja som sa mu venoval; len Sempronius mi bude zodpovedať za žalobu založenú na uskutočnenom obchode.

6. Julianus, Digesty, kniha III.

Ak sa budem zaoberať záležitosťami vášho poručenca bez vášho poverenia, ale aby som zabránil vašej zodpovednosti v opatrovnickej žalobe, budem vás vystavovať žalobe z dôvodu uskutočnených obchodov a budem mať nárok aj na žalobu proti vášmu poručencomu, ale len vtedy, ak sa z tohto dôvodu obohatil.

- (1) Okrem toho, ak požičiam peniaze vášmu zástupcovi na váš účet, aby mohol zaplatiť vášmu veriteľovi alebo uvoľniť váš majetok, ktorý je v zálohe, budem mať voči vám právo na žalobu na základe obchodnej transakcie, ale nie voči vášmu zástupcovi, s ktorým som uzavrel zmluvu. Ako by to však bolo v prípade, ak by som sa dohodol s vašim zástupcom? Možno konštatovať, že mám voči vám stále žalobu založenú na uzavretom obchode, pretože som túto doložku vložil z dôvodu nadmernej opatrnosti.
- (2) Ak niekto prijal peniaze alebo iný majetok, aby mi ho priniesol, budem mať právo podať proti nemu žalobu na základe uskutočnených obchodov.
- (3) Ak niekto koná v mojich záležitostiach nie s ohľadom na mňa, ale kvôli zisku, Labeo sa domnieval, že sa skôr stará o svoje vlastné záležitosti než o moje, pretože ak koná s cieľom osobného zisku, usiluje sa o svoj vlastný prospech, a nie o môj. Napriek tomu je o to väčší dôvod, aby bol zodpovedný za žalobu založenú na uskutočnenom obchode. Ak však niečo vynaložil, keď sa venoval mojím záležitostiam, bude oprávnený podať proti mne žalobu; nie o to, čo stratil, keďže sa miešaním do mojich záležitostí previnil zlou vierou, ale len o zistenie sumy, o ktorú som sa obohatil.
- (4) Ak je niekto dosť hlúpy na to, aby si myslel, že zatiaľ čo on vybavoval svoje záležitosti, on sa venoval mojím, nevznikne ani jednej strane právo na žalobu, pretože dobrá viera to nedovoľuje. A ak vykonával svoju aj moju činnosť v domnení, že vykonáva len moju činnosť, bude mi zodpovedať len za moju činnosť. Ak totiž niekomu nariadim, aby vykonával moje záležitosti, na ktorých ste mali záujem aj vy, Labeo hovorí, že musí platiť, že ak sa venoval vašim záležitostiam a bol si toho vedomý, zodpovedá vám žalobou za vykonané záležitosti.
- (5) Ak niekto, kto koná ako môj otrok, vykonáva moje obchody, keď bol buď slobodný, alebo slobodný, žaloba založená na vykonaných obchodoch mu bude priznaná.
- (6) Ak by som sa venoval záležitostiam vášho syna alebo vášho otroka, zvažme, či budem mať nárok na žalobu proti vám z dôvodu uskutočnených obchodov? Zdá sa mi, že lepším názorom je prijať Labeovu doktrínu, ktorú Pomponius schvaľuje v dvadsiatej šiestej knihe, a to: ak som z ohľaduplnosti k tebe vykonal obchod týkajúci sa peculium jedného z nich, budeš mi zodpovedný; ak som to však urobil z priateľstva k tvojmu synovi alebo tvojmu otrokovi alebo z ohľaduplnosti k nim, potom by sa mala žaloba proti otcovi alebo vlastníkovi priznať len do výšky príslušného peculium. To isté pravidlo platí, ak som si myslel, že sú vlastnými pánmi, lebo ak kúpim od tvojho

syna otroka, ktorého nepotrebuje, a ty túto kúpu ratifikuješ, tvoja ratifikácia nie je platná. Pomponius na tom istom mieste uvádza, že si myslí, že aj keď v peculium nie je nič, pretože suma, ktorá prináleží otcovi alebo vlastníkovi, je vyššia ako jeho hodnota; predsa len by sa mala podať žaloba proti otcovi o sumu, o ktorú sa obohatil v dôsledku mojej správy.

(7) Ak by som obchodoval s človekom, ktorý je slobodný, ale ktorý ti slúži ako otrok v dobrej viere, a robil by som to v domnení, že je tvojím otrokom; Pomponius tvrdí, že by som mal právo na žalobu proti tebe na základe obchodu uskutočneného s ohľadom na toľko peculium otroka, koľko si môžeš ponechať; ale pokiaľ ide o to, čo môže odstrániť, nemám právo na žalobu proti tebe, ale mám ho proti nemu. Ak by som však vedel, že je slobodný, mal by som právo na žalobu proti nemu o to, čo môže vziať peculium, a tiež proti vám o to, čo si môžete ponechať.

(8) Ak zaplatím peniaze, aby som zabránil zabitiu Semproniovho otroka, o ktorom si myslím, že patrí Titiovi, budem mať nárok na žalobu proti Semproniovi z dôvodu uskutočneného obchodu, tak hovorí Pomponius.

(9) Otázku kladie Pedius v siedmej knihe: ak Titiovi ako tvojmu dlžníkovi mimosúdne oznámim, aby mi zaplatil, hoci ti v skutočnosti nie je dlžný, a ty sa o tom neskôr dozvieš a potvrdíš, čo som urobil; môžeš proti mne podať žalobu na základe uskutočneného obchodu? Hovorí, že o tom možno pochybovať, pretože sa nejednalo o žiadny váš obchod, keďže strana nebola vašim dlžníkom, ale zastáva názor, že ratifikácia robí vec vašou; a tak ako každý, od koho bola platba vymáhaná, má priznané právo na vymáhanie pohľadávky voči tomu, kto úkon ratifikuje; rovnako ten, kto zaplatil, bude mať po ratifikácii právo na žalobu voči mne. Ratifikácia teda robí tvojou záležitosťou, ktorá na začiatku nebola tvoja, ale bola vykonaná len na tvoj účet.

(10) Hovorí tiež, že ak podobným spôsobom podám žalobu a budem vymáhať platbu od dlžníka Tícia, o ktorom si myslím, že je tvojím dedičom, hoci v skutočnosti je tvojím dedičom Seius, a ty potom potvrdíš, čo som urobil, budem mať právo podať žalobu proti tebe a ty budeš mať právo podať žalobu proti mne, obaja na základe uskutočnených obchodov. Nejde však o váš obchod, ktorý bol uskutočnený, ale vaša ratifikácia ho takým robí; výsledkom je, že obchod sa považuje za váš a môže byť proti vám podaná žaloba zo strany dedičstva.

(11) Čo by sa teda stalo, spýtal sa Pedius, keby som v domnení, že si dedič, opravil dom patriaci k panstvu a ty by si môj čin potvrdil? Bol by som oprávnený podať proti tebe žalobu? Hovorí, že by na ňu nebol dôvod, pretože dedič sa mojím činom obohatil a transakcia bola vykonaná s ohľadom na majetok iného; nie je teda možné, aby v prípade, keď samotnou transakciou vzniká prospech inému, bolo toto považované za tvoju záležitosť.

(12) Pozrime sa na prípad, keď sa človek pri vybavovaní záležitostí pre iného venoval niektorým veciam a iné zanedbal a druhá strana si to všimla a nepostarala sa o to, čo bolo zanedbané, zatiaľ čo starostlivý človek - pretože to je to, čo požadujeme - by sa venoval všetkým týmto veciam; malo by sa usúdiť, že by mal byť považovaný za zodpovedného v žalobe založenej na vykonaných záležitostiach vrátane tých, ktoré zanedbal? Myslím si, že toto je lepší názor, pretože skutočne, ak by existovalo niečo, za čo by bol nepochybne zodpovedný, malo by sa od neho všetkými prostriedkami požadovať, aby to vyúčtoval; pretože aj keď ho nemožno obviňovať z toho, že nepodal žalobu proti ostatným dlžníkom, keďže na to nemal právomoc, keďže nebol oprávnený začať žiadne súdne konanie, predsa len ho treba považovať za zodpovedného za to, že nezaplatil svoj vlastný dlh; a ak dlh nebol úročený, hneď sa stáva splatným; ako uviedol božský Pius v reskripte Flaviovi Longinovi, ibaže, ako hovorí, ho oslobodil od platenia úrokov:

7. Paulus, O edikte, kniha IX.

Pretože funkcia sudcu má rovnakú silu pri dobromyseľných žalobách, ako má výsluch pri ustanovení výslovne vykonanom na ten istý účel.

8. Ulpian, O edikte, kniha X.

Ak však ten, kto spravuje záležitosti iného, patrí do kategórie tých, ktorí nepotrebujú mandát, môže byť volaný na zodpovednosť za to, že nepodal žalobu proti dlžníkovi, ak bola ponúknutá záruka za ratifikáciu; za predpokladu, že mohol ľahko poskytnúť záruku. To nepochybne platí, pokiaľ ide o osobný dlh, a preto ak by mal záväzok účastníka konania v určitom čase zaniknúť a on by bol z tohto dôvodu prepustený, napriek tomu by bol zodpovedný v konaní založenom na uskutočnených obchodoch. Rovnaké pravidlo sa musí uplatniť aj v prípade, keď dedič nezodpovedá; takýto názor zastával Marcellus.

(1) Okrem toho, ak podám žalobu o pozemok, ktorý patrí vám alebo mestu, a použijem nesprávne prostriedky pri vykonávaní vašich alebo mestských záležitostí a získam väčší zisk, než na aký som mal nárok, budem povinný ho vrátiť vám alebo mestu, hoci som oň nemohol podať žalobu.

(2) Ak sa za akýchkoľvek okolností stane, že súd nepovolí započítanie, je možné podať opačnú žalobu; ak sa však po preskúmaní započítanie zamietne, je vhodnejší názor, že opačnú žalobu nie je možné podať, pretože o veci už bolo súdne rozhodnuté, a je možné uplatniť námietku z dôvodu res iudicata.

(3) Julianus v tretej knihe pojednáva o nasledujúcom prípade. "Ak mi jeden z dvoch spoločníkov zakázal vykonávať obchodnú činnosť spoločnosti a druhý nie, budem mať právo na žalobu z dôvodu vykonanej obchodnej činnosti voči spoločníkovi, ktorý mi to nezakázal? Ťažkosť spočíva v tom, že ak by sa žalobe vyhovel voči nemu, bolo by potrebné, aby bol postihnutý aj ten, kto mi to zakázal; a bolo by nespravodlivé, aby ten, kto mi to nezakázal, bol oslobodený od žaloby na základe úkonu druhého; ak by som totiž požičal peniaze jednému spoločníkovi proti výslovnému zákazu druhého, mal by som platný nárok voči prvému; a myslím si spolu s Julianom, že by sa malo rozhodnúť, že žaloba z dôvodu uskutočneného obchodu bude smerovať proti tomu, kto mi to nezakázal, takže ten, kto mi to zakázal, neutrpí v žiadnom ohľade škodu ani prostredníctvom svojho spoločníka, ani prostredníctvom toho, kto obchod uskutočnil.

9. Scaevola, Otázky, kniha I.

Pomponius hovorí, že ak schválim nejakú tvoju transakciu, aj keď bola zle vykonaná, nebudeš mi zodpovedný za uskutočnený obchod. Treba vziať do úvahy, či nie je pravda, že kým je pochybné, či ju ratifikujem, alebo nie, právo na žalobu na základe uskutočneného obchodu je v zálohe; lebo keď už raz vzniklo, ako ho možno zrušiť len na základe vôle? Zastáva však názor, že to platí len vtedy, keď sa nedopustíte žiadnej zlej viery. A Scaevola uvádza, že aj keby som ratifikoval to, čo bolo vykonané, žaloba na základe uskutočneného obchodu bude stále oprávnená; a tam, kde sa hovorí, že mi nezodpovedáte, je to preto, že nemôžem neschváliť to, čo som raz odsúhlasil; a tak ako všetko, čo bolo riadne vykonané, musí súd považovať za ratifikované, tak aj to, čo bolo schválené samotnou stranou. Okrem toho, ak žiadna žaloba založená na uskutočnenom obchode nebude môcť byť podaná tam, kde som dal svoj súhlas, čo sa musí urobiť, ak druhá strana vyberie peniaze od môjho dlžníka a ja to schválim? Ako ich môžem vymáhať? A tiež, predpokladajme, že predal majetok, ktorý mi patrí, ako potom môže vymáhať akékoľvek výdavky, ktoré mu vznikli? Pretože neexistuje mandát, žaloba založená na uskutočnenom obchode bude môcť byť podaná aj po ratifikácii.

10. Ulpián, O edikte, kniha X.

Je však možné podať žalobu aj na náhradu výdavkov, ktoré mi vznikli? Myslím si, že je to tak, pokiaľ nebolo výslovne dohodnuté, že žiadna zo strán nemá nárok na žalobu voči druhej strane.

(1) Ak človek podá žalobu na základe uskutočneného obchodu, uplatní ju nielen vtedy, keď jeho konanie malo nejaký účinok, ale stačí, ak obchod riadne vykonal, aj keď nepriniesol žiadny účinok; a preto ak opravil budovu alebo vyliečil chorého otroka, má právo podať žalobu na tomto základe, aj keď dom zhorel alebo otrok zomrel; a tento názor prijal aj Labeo; ale Celsus hovorí, že Proculus v poznámke o Labeovi uvádza, že žalobe by sa nemalo vždy vyhovieť; lebo čo ak opravil dom, ktorý majiteľ opustil ako nehodný opravy alebo ktorý podľa neho nepotreboval? Podľa názoru Labea v tomto prípade ukladá vlastníkovi bremeno, pretože každý môže opustiť majetok, aby sa vyhol žalobe za hroziacu škodu. Celsus tento názor veľmi správne zosmiešňuje; uvádza totiž, že strana, ktorá vykonáva obchod vhodným spôsobom, má z tohto dôvodu právo na žalobu; nevenuje sa však veci tak, ako by sa mal, kto pridáva niečo, čo nebolo potrebné, alebo ukladá hlavu domácnosti ako bremeno. To, čo napísal Julianus, platí v prípade, že ten, kto opraví dom alebo vylieči chorého otroka, má právo na žalobu na základe uskutočneného obchodu, ak to, čo robí, prináša úžitok, aj keby celkový výsledok nebol prospešný. Pýtam sa, čo treba robiť, ak si myslel, že koná výhodne, ale hlave domácnosti to neprinieslo úžitok? Hovorím, že nebude mať nárok na žalobu založenú na uskutočnenom obchode, pretože začiatok by mal byť výhodný, aj keď výsledok neberieme do úvahy.

11. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXI.

Ak vykonáte obchod neprítomnej strany bez jej vedomia, mali by ste byť zodpovední za nedbanlivosť aj za podvod; Proculus je však toho názoru, že niekedy by ste mali byť zodpovední za nehody, ako napríklad v prípade, keď sa v mene neprítomnej strany zaoberáte nejakým novým obchodom, ktorý nemala vo zvyku vykonávať, napríklad kúpou nových otrokov alebo zapojením sa do nejakého iného podniku, pretože ak by mu z toho vznikla škoda, boli by ste zodpovední; ale akýkoľvek zisk by patril neprítomnej strane, a ak by v niektorých prípadoch vznikol zisk a v iných strata, neprítomný príkazca by mal zisk započítať proti strate.

12. Ulpián, O edikte, kniha X.

Táto žaloba by mala byť udelená nástupcovi osoby, ktorá zomrela v rukách nepriateľa a ktorej podnik patril.

(1) Ak som konal v prospech syna, ktorý bol pod kontrolou svojho otca a ktorý zomrel v službe po spísaní závetu, žaloba by mala byť takisto uznaná.

(2) Stačí tiež, aby sa obchod uskutočnil výhodne v prípade žijúcich osôb, ako aj v súvislosti s majetkom, ktorý zanechali mŕtvi, aj keď výsledok môže byť iný, než sa očakávalo.

13. Paulus, O edikte, kniha IX.

Môj dlžník, ktorý mi dlhoval päťdesiat aurei, zomrel. Ujal som sa starostlivosti o jeho majetok a vynaložil som desať aurei. Potom som do truhlice uložil sto aurei, ktoré boli výnosom z predaja majetku patriaceho do pozostalosti, a táto suma sa bez mojej viny stratila. Vystala otázka, či v prípade, že sa objaví dedič, môžem proti nemu podať žalobu o sumu päťdesiat aurei, ktorú som požičal, alebo o desať, ktoré som vynaložil? Julianus hovorí, že otázka, ktorú by sme mali zvážiť, závisí od toho, či som mal dobrý dôvod na odloženie sto aurei; ak by som totiž zaplatil sebe a ostatným veriteľom pozostalosti, mal by som byť zodpovedný nielen za šesťdesiat aurei, ale aj za zvyšných štyridsať. Mohol by som si však ponechať desať, ktoré som minul, to znamená, že by som mal zaplatiť len deväťdesiat. Ak by však existoval vážny dôvod na odloženie celej sumy sto; napríklad ak by hrozilo, že pozemky, ktoré sú súčasťou pozostalosti, prepadnú pre dane; alebo že sa zvýši pokuta za peniaze požičané na dno; alebo že sa bude vyžadovať platba z dôvodu rozsudku; mohol by som od dediča vymáhať nielen desať aurei, ktoré som vynaložil v súvislosti s podnikaním pozostalosti, ale aj päťdesiat, ktoré mi patrili.

14. Ulpian, O edikte, kniha X.

Ak sa syn rodiny dobrovoľne zapojí do obchodov iných osôb, je spravodlivé, aby bola žaloba podaná aj proti jeho otcovi, bez ohľadu na to, či má syn vlastný majetok alebo či jeho otec mal z jeho konania prospech. Ak mala obchod na starosti otrokyňa, platí rovnaké pravidlo.

15. Paulus, O edikte, kniha IX.

Pomponius v dvadsiatej šiestej knihe uvádza, že ak sa uzatvára obchod, na začiatku sa musí zohľadniť stav strán, pretože, ako hovorí: "Predpokladajme, že začnem uzatvárať obchod s maloletým, ktorý medzitým dosiahne vek puberty? Alebo otroka, alebo syna rodiny, ktorý sa medzitým stane slobodným, alebo otca rodiny?" Ja sám som uviedol, že toto je lepší názor, ibaže na začiatku som sa zaviazal zaoberať sa len jednou vecou, a potom som

prevzal na starosť inú, s iným zámerom, v čase, keď strana buď dosiahla pubertu, alebo sa stala slobodnou, alebo otcom rodiny; pretože tu sa takpovediac staralo o viacero vecí, takže konanie, ako aj rozsudok budú usporiadané a upravené podľa stavu strán.

16. Ten istý, O Plautiovi, kniha VII.

Keď niekto uzatvára môj obchod, nejde o niekoľko rôznych záležitostí, ale len o jednu zmluvu; ibaže by sa na začiatku strana zaviazala urobiť len jednu vec a po jej dokončení odísť; pretože v takom prípade, ak sa zaviazala urobiť niečo iné po tom, čo si to rozmyslela, ide o novú zmluvu.

17. Ulpián, O edikte, kniha XXXV.

Ak strana vykonala nejaký úkon počas otroctva, nie je povinná sa z neho po manumite vypovedať. Ak však medzi úkonmi existuje taká súvislosť, že vyúčtovanie toho, čo bolo vykonané v otroctve, nemožno oddeliť od úkonov vykonaných na slobode; je ustálené, že to, čo bolo vykonané v otroctve, možno predložiť súdu v rámci žaloby na základe mandátu alebo obchodnej transakcie. Ak by totiž účastník konania v čase, keď bol v otroctve, kúpil pozemok a postavil na ňom dom, ktorý by spadol, a potom, po tom, ako bol manumitovaný, by si mal pozemok prenajať, do žaloby založenej na obchodoch uskutočnených na základe mandátu by sa zahrnul len prenájom pozemku, a to z toho dôvodu, že by sa do nej nemohlo zahrnúť nič ďalšie, čo by vyplývalo z úkonov z predchádzajúceho obdobia; ibaže účet za obchody uskutočnené v čase, keď bol účastník konania na slobode, sa bez neho nedá zostaviť.

18. Paulus, O edikte, kniha IX.

Proculus a Pegasus sú toho názoru, že osoba, ktorá začala obchodovať, kým bola v otroctve, musí konať v dobrej viere; a preto sumu, ktorú by bola schopná zarobiť, keby jej obchod viedol niekto iný, musí, keďže ju nevymáhala od seba, vyplatiť svojmu mandantovi v žalobe založenej na uskutočnenom obchode; ak jeho peculium predstavovalo takú sumu, že jej ponechaním mohol zarobiť túto sumu. Neratius je toho istého názoru.

19. Ten istý, O Neratiovi, kniha II.

Aj keby nemal žiadne peculium, ale bol dlžníkom z povahy veci a potom pokračoval v činnosti, je povinný zaplatiť, sám; rovnako ako ten, kto je zodpovedný v prípade žaloby, ktorá by bola premlčaná uplynutím času, je tiež nútený na základe žaloby založenej na uskutočnenom obchode zaplatiť svojmu hlavnému dlžníkovi po uplynutí času.

(1) Náš Scaevola hovorí, že si myslí, že Sabinov výrok, že účet by mal byť predložený od začiatku, by sa mal chápať tak, že by mal ukazovať, čo zostalo v čase, keď sa strana prvýkrát stala slobodnou, a nie že by mala byť zodpovedná za akýkoľvek zlý úmysel alebo nedbanlivosť, ktorej sa dopustila počas otroctva; a preto, ak sa zistí, že počas otroctva vynaložila peniaze nesprávnym spôsobom, mala by byť zbavená zodpovednosti.

(2) Ak nariadim slobodnému človeku, ktorého držím ako otroka v dobrej viere, aby vykonal nejaký úkon, Labeo sa domnieva, že nebudem mať voči nemu nárok na mandátnu žalobu, pretože je pod vplyvom svojho poddanského stavu; preto bude žaloba založená na vykonanej obchodnej transakcii oprávnená, pretože na jednej strane mal vôľu zaoberať sa mojimi záležitosťami a na druhej strane bol v takom postavení, že som ho mohol prinútiť, aby sa nimi zaoberal.

(3) Počas mojej neprítomnosti, keď ste vybavovali moje záležitosti, ste bez toho, aby ste o tom vedeli, kúpili majetok, ktorý mi patril, a keďže ste o tejto skutočnosti stále nevedeli, nadobudli ste jeho vlastníctvo na základe premlčania. Nie ste povinný vrátiť mi ho v rámci žaloby o uzavretie obchodu; ak ste sa však predtým, ako ste nadobudli jeho vlastníctvo premlčaním, dozvedeli, že majetok patrí mne, musíte zamestnať niekoho, kto proti vám podá žalobu o jeho vrátenie v mojom mene, aby ho mohol získať späť pre mňa a dal vám možnosť uplatniť vašu podmienku proti vyst'ahovaniu; a pri zamestnaní tejto osoby sa nebudete považovať za vinného z podvodu, pretože by ste to mali urobiť, aby ste sa vyhli zodpovednosti v rámci žaloby o uzavretie obchodu.

(4) V prípade žaloby založenej na uskutočnenom obchode musíme zaplatiť nielen istinu, ale aj úroky, ktoré sme zinkasovali z peňazí druhej strany, alebo ktoré sme dokonca mohli zinkasovať. Na druhej strane môžeme prostredníctvom tejto žaloby vymáhať aj úroky, ktoré sme zaplatili, alebo úroky, ktoré sme mohli inkasovať z vlastných peňazí a ktoré boli vynaložené na obchod druhej strany.

(5) Obchodoval som s Titiom, keď bol v rukách nepriateľa; po jeho návrate mám voči nemu právo podať žalobu na základe uskutočneného obchodu, aj keď v čase, keď sa uskutočnil, nevystupoval ako príkazca.

20. Ulpián, O edikte, kniha X.

Ak však zomrie v rukách nepriateľa, priama žaloba aj protižaloba na základe uskutočnených obchodov bude smerovať v prospech a proti jeho nástupcovi.

21. Paulus, O edikte, kniha IX.

Servius bol toho názoru, ako uvádza Alfenus v tridsiatej deviatej knihe Digest, že keď Lusitánci zajali troch mužov a jedného z nich prepustili pod podmienkou, že prinesie výkupné za všetkých troch, ak sa nevráti, ostatní dvaja budú musieť zaplatiť výkupné aj za seba; a keďže sa odmietol vrátiť, a z tohto dôvodu ostatní zaplatili jeho výkupné, ako aj svoje, Servius odpovedal, že je spravodlivé, aby im prétor vyhovel a podal proti nemu žalobu.

(1) Ak niekto uzavrie obchod týkajúci sa nehnuteľnosti, zaviazhe nehnuteľnosť do určitej miery na seba a seba na nehnuteľnosť, a preto je jedno, či existuje maloletý dedič nehnuteľnosti, pretože dlh spolu s ostatnými bremenami nehnuteľnosti prechádza na neho.

(2) Ak som za Titiovoho života začal spravovať jeho podnik, nemal by som s tým prestať ani po jeho smrti. Nie som však povinný začať niečo nové, ale je potrebné dokončiť to, čo sa začalo, a postarať sa o to; čo nastane, keď zomrie spoločník, pretože pokiaľ ide o niečo, čo sa robí s cieľom ukončiť už začaté podnikanie, nie je rozdiel, v akom čase bolo dokončené, ale je rozdiel, v akom čase bolo začaté.

(3) Lucius Titius sa na tvoj príkaz zúčastnil na mojich obchodoch; ak tak neurobil riadne, budeš mi zodpovedať v žalobe založenej na uskutočnených obchodoch, a to nielen preto, aby si ťa prinútil postúpiť svoje práva na žalobu voči nemu, ale aj preto, že si pri jeho výbere konal nerozvážne, a musíš mi nahradiť akúkoľvek škodu, ktorá vznikla jeho nedbanlivosťou.

22. Gaius, O provinčnom edikte, kniha III.

Ak niekto pri obchodovaní s majetkom alebo s majetkom jednotlivcov nakúpi majetok, pretože je potrebný, môže podať žalobu na základe uskutočneného obchodu za to, čo vynaložil, aj keď bol majetok zničený; napríklad ak nakúpil obilie alebo víno pre otrokov a stratil ho v dôsledku nejakej nehody, napríklad požiaru alebo pádu domu. Treba však rozumieť, že k uvedenému pádu alebo požiaru muselo dôjsť bez jeho zavinenia, pretože ak by bol proti

nemu vyneseny rozsudok z dôvodu niektorej z uvedených nehôd, bolo by absurdné, aby mohol čokoľvek vymáhať z titulu zničeného majetku.

23. Paulus, O edikte, kniha XX.

Ak niekto pri podnikaní iného vymáhal dlh, ktorý nebol splatný, môže byť nútený k náhrade; ak však pri podnikaní zaplatil dlh, ktorý nebol splatný, je lepší názor, že si za to môže sám.

24. Ten istý, O edikte, kniha XXIV.

Ak zaplatím peniaze sprostredkovateľovi s úmyslom, aby patrili môjmu veriteľovi, vlastníctvo k nim nenadobúda veriteľ prostredníctvom sprostredkovateľa; veriteľ však môže ratifikáciou úkonu sprostredkovateľa urobiť peniaze svojimi, a to aj proti môjmu súhlasu; z dôvodu, že sprostredkovateľ sa pri ich prijímaní staral len o záležitosti veriteľa, preto som ratifikáciou veriteľa zbavený zodpovednosti.

25. Ten istý, O edikte, kniha XXVII.

Ak niekto pri uzatváraní obchodov pre iného vynaloží viac, ako mal, môže od svojho mandanta vymáhať sumu, ktorú mal zaplatiť.

26. Modestinus, Názory, kniha I.

Ak bolo nariadené odovzdať majetok zverený obci do správy, sudca vymenoval Tícia, Seia a Gaia ako vhodných zástupcov na správu majetku. Títo zástupcovia si následne správu majetku rozdelili medzi seba, a to bez právomoci alebo súhlasu magistrátu. O nejaký čas neskôr sa na súde ukázalo, že závet obsahujúci dôveru, na základe ktorej mal byť majetok odovzdaný obci, je neplatný a Sempronius sa objavil ako zákonný dedič ab intestato zosnulého, ale jeden z vyššie uvedených zástupcov zomrel v platobnej neschopnosti a bez toho, aby zanechal dediča. Pýtam sa, ak by Sempronius podal žalobu proti týmto zástupcom dedičstva, kto by prevzal riziko spôsobené platobnou neschopnosťou zosnulého zástupcu? Herennius Modestinus odpovedal, že žaloba založená na uskutočnených obchodoch sa nemôže použiť proti nikomu z agentov na základe toho, čo urobil on sám, a že prípadnú škodu musí znášať ten, kto si uplatňuje nárok na pozostalosť ako zákonný dedič.

27. To isté, Názory, kniha II.

Dvaja bratia, jeden plnoletý a druhý neplnoletý, vlastnili spoločný neproduktívny pozemok. Starší brat postavil na pozemku, na ktorom stálo otcovo sídlo, veľké budovy, a keď sa o pozemok delil so svojím bratom, žiadal, aby mu bolo vyplatené to, čo vynaložil, keďže pozemok sa jeho pričinením zveľadil; jeho mladší brat bol v tom čase plnoletý. Herennius Modestinus odpovedal, že ten, pre koho bolo vyšetovanie vykonané, nemá právo na žalobu kvôli vynaloženým výdavkom, keď ich nebolo treba a keď boli vykonané len pre potešenie.

(1) Vyslovil som názor, že ak Titius vychovával svoju neter z náklonnosti k sestre, z tohto dôvodu proti nej nemožno podať žalobu.

28. Javolenus, O Cassiovi, kniha VIII.

Ak niekto vykonal obchod Seia na príkaz Tícia, zodpovedá Tíciovi na základe mandátnej žaloby a v žalobe treba zohľadniť výšku úrokov Seia aj Tícia; úroky Tícia sa však musia určiť podľa sumy, ktorú má zaplatiť Seiovi, ktorému zodpovedá buď na základe mandátu, alebo za vykonaný obchod. Titius má právo žalovať aj toho, koho poveril, aby sa staral o záležitosti iného, skôr než sám niečo zaplatí svojmu mandantovi; pretože sa má za to, že prišiel o sumu, za ktorú bol povinný.

29. Callistratus, Monitory Edict, kniha III.

Ak otec svojím závetom ustanovil poručníka pre svojho posmrtného syna a poručník medzitým spravoval poručníctvo a dieťa sa nenarodilo, bude proti nemu možné podať žalobu nie z dôvodu poručníctva, ale z dôvodu uskutočnených obchodov; ak by sa však posmrtné dieťa narodilo, bude možné podať žalobu z dôvodu poručníctva, ktorá by zahŕňala obe obdobia správy, to pred narodením dieťaťa aj to po ňom.

30. Julianus, Digesty, kniha III.

Vykonal sa vyšetovanie v súvislosti s touto skutočnosťou. Istý muž bol na základe rozhodnutia obce poverený nákupom pšenice a iná osoba, ktorá bola poverená vykonávať pod ním funkciu podriadeného kurátora, pšenicu pokazila tým, že do nej primiešala iné obilie. Cena pšenice, ktorá bola nakúpená pre obec, bola vyúčtovaná kurátorovi; akú žalobu mohol kurátor podať proti podriadenému kurátorovi, aby mu bola uhradená škoda, ktorá

mu vznikla na jeho účet? Valerius Severus odpovedal, že kurátor má právo podať žalobu proti svojmu spolukurátorovi z dôvodu uskutočneného obchodu, a tiež uviedol, že rovnaké právo podať žalobu má jeden magistrát proti druhému; avšak za predpokladu, že nevedel o podvode. V súlade s týmito názormi treba povedať, že rovnaké pravidlo sa vzťahuje aj na podžupana.

31. Papinianus, Názory, kniha II.

Istý muž nariadil slobodnému mužovi alebo priateľovi, aby si požičal peniaze, a veriteľ na základe viery v list uzavrel zmluvu a ručenie bolo poskytnuté. V tomto prípade, hoci peniaze neboli vynaložené na majetok, predsa sa veriteľovi alebo jeho ručiteľovi priznáva nárok na žalobu proti strane, a to na základe uskutočneného obchodu; čo sa určite podobá na Actio Institoria.

(1) Muž, ktorý vybavoval záležitosti pre Sempronia, sa z nevedomosti venoval záležitosti, na ktorej mal záujem Tícius. Za túto konkrétnu záležitosť bude zodpovedať aj voči Semproniovi, ale môže podať na súd žiadosť o záruku na náhradu škody voči Titiovi, ktorému je priznané právo na žalobu. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade poručníka.

(2) Ak bol prípad pripravený na pojednávanie a obžalovaný sa nedostavil, jeho priateľ ho dobrovoľne zastúpil a oznámil súdu dôvod jeho neprítomnosti. Ten sa nebude považovať za vinného z nedbanlivosti, ak sa neodvolal v prípade, že bol vydaný rozsudok v neprospech neprítomného účastníka. Ulpianus v poznámke uvádza, že je to správne, pretože prvá strana v neprítomnosti svoju žalobu prehrala; ak však priateľ obhajuje neprítomnú osobu a dovoľí, aby bol proti nej vydaný rozsudok, a podá žalobu z dôvodu uskutočneného obchodu, bude uznaný za zodpovedného, ak sa neodvolal, hoci tak mohol urobiť.

(3) Osoba, ktorá vykonáva obchody iného, je povinná platiť úroky z peňazí, ktoré má v držbe, po úhrade nevyhnutných nákladov.

(4) Závetca uviedol, že jeho slobodnému pánovi má byť vyplatená určitá suma peňazí na výdavky spojené s postavením pomníka, a ak bolo vynaložené niečo nad rámec tejto sumy, nie je možné podať žalobu z dôvodu uskutočnenej obchodnej transakcie alebo z dôvodu dôvery, keďže vôľa závetcu stanovila limit výdavkov.

(5) Dedič poručníka, ktorý je chlapcom mladším ako plnoletý, nezodpovedá za záležitosti, na ktorých sa podieľal jeho poručník, pokiaľ ide o majetok poručníčky jeho otca; poručník chlapca však môže byť žalovaný vo vlastnom mene z dôvodu uskutočnených obchodných transakcií.

(6) Hoci matka môže vykonávať obchody svojho syna v súlade s vôľou jeho otca, a to na základe prirodzenej náklonnosti, predsa len nebude oprávnená na vlastné riziko ustanoviť zástupcu na účely začatia súdneho konania, pretože sama nemôže právne konať v mene svojho syna, ani odcudziť svoj majetok, ani splniť dlžníka maloletého prijatím platby.

(7) Ak sa jedna strana bránila vo veci, v ktorej išlo o spoločné právo na vodu, a rozsudok bol vydaný v prospech vlastníka pozemku; ten, kto zaplatil nevyhnutné, primerané výdavky vo veci, v ktorej boli zainteresované obe strany, bude mať nárok na žalobu z dôvodu uskutočneného obchodu.

32. Rovnaký, Názory, kniha III.

Ručiteľ z neskúsenosti prijal záložné právo alebo zábezpeky týkajúce sa inej zmluvy, na ktorej nemal záujem, a zaplatil veriteľovi oba dlhy v domnení, že spojením zábezpek získa náhradu škody. Z tohto dôvodu by mandátna žaloba podaná proti nemu nemala žiadny účinok a on sám by nemohol podať žalobu proti dlžníkovi, ale bolo by potrebné, aby každý z nich žaloval toho druhého z dôvodu uskutočneného obchodu. V súdnom konaní bude postačovať zohľadnenie nedbanlivosti, ale nie nehody, a to z dôvodu, že ručiteľ sa nepovažuje za lupiča. Veriteľ v tomto prípade nemôže byť v rámci záložnej žaloby zodpovedný za vrátenie majetku, keďže zrejme predal svoje právo.

(1) Ak matka dostala od muža, ktorý je zasnúbený s jej dcérou, dary, o ktorých dievča nevie; žaloba na základe mandátu alebo zálohy nie je prípustná v jej prospech, ale môže byť podaná na základe uskutočneného obchodu.

33. To isté, Názory, Kniha X.

Dedič zosnulého manžela nemôže podať žalobu proti jeho manželke (ktorá mala počas manželstva majetok svojho manžela pod kontrolou) za rozkradnutie majetku; a bude postupovať rozumnejšie, ak ju bude žalovať za výrobu majetku na základe uskutočnených obchodných transakcií, ak sa skutočne starala o záležitosti svojho manžela.

34. Paulus, Otázky, kniha I.

Nesennius Apollinaris Juliovi Paulovi, Pozdrav. Babička obchodovala so svojim vnukom a po smrti oboch boli dedičia babičky žalovaní dedičmi vnuka v žalobe založenej na uskutočnených obchodoch, ale dedičia babičky podali žalobu na výživu vybavenú vnukom. Na to bolo odpovedané, že babička ho poskytla z vlastného majetku na základe prirodzeného citu, keďže nežiadala, aby bola výška výživného stanovená, a že nebola stanovená; okrem toho bolo stanovené, že ak matka poskytla výživné, nemôže vymáhať to, čo poskytla z vlastného majetku na základe prirodzeného citu. Na druhej strane bolo uvedené, a považujem to za správne, že ide o prípad, keď sa preukáže, že matka poskytovala výživné zo svojho vlastného majetku; v danom prípade je však pravdepodobné, že stará matka, ktorá obchodovala s vnukom, ho podporovala zo svojho vlastného majetku. Bolo predmetom diskusie, či sa výdavky majú považovať za zaplatené z oboch majetkov, a ja sa pýtam, aký záver sa zdá byť spravodlivejší? Odpovedal som, že rozhodnutie v tomto prípade závisí od skutkového stavu. Som totiž toho názoru, že to, čo bolo stanovené v prípade matky, by sa nemalo vždy dodržiavať; pretože aký by bol účinok, ak by matka pozitívne uviedla, že keď podporovala svojho syna, robila to s cieľom podať žalobu buď proti nemu, alebo proti jeho poručníkom? Predpokladajme napríklad, že jeho otec zomrel ďaleko od domova a že jeho matka, keď sa vrátila do svojej krajiny, podporovala svojho syna a otrokov; v tomto prípade božský Pius Antoninus stanovil pravidlo, že žaloba z dôvodu uskutočnených obchodov môže byť priznaná proti samotnému maloletému. Preto, keďže ide o skutkovú otázku, myslím si, že babička alebo jej dedičia by mali byť vypočutí, ak si želajú vyúčtovanie výživného, a to najmä vtedy, ak sa ukáže, že babička zapísala položky do výdavkového účtu. Myslím si, že v žiadnom prípade by sa nemalo pripustiť, aby sa výdavky účtovali na ťarchu oboch majetkov.

35. Scaevola, Otázky, kniha I.

Ak manžel po rozvode uzavrel s manželkou obchod, jej veno možno vymáhať nielen na základe žaloby o veno, ale aj na základe uzavretých obchodov. Ide o prípad, keď manžel mohol dodať veno, kým sa venoval obchodom; v opačnom prípade nemôže byť zodpovedný za to, že ho od seba nevymáhal; ale po tom, ako stratil svoj majetok, bude voči nemu plný nárok na žalobu z dôvodu uskutočnených obchodov; hoci ak je manžel žalovaný žalobou o veno, musí byť oslobodený. V tomto prípade by však mala byť stanovená hranica, takže ak je výrok žaloby: "nakoľko bol schopný, hoci potom prišiel o svoj majetok"; ak bol schopný zaplatiť jej počas tohto obdobia; pretože nebol vinný z protiprávneho konania, pokiaľ ide o jeho povinnosť, ak okamžite nepredal svoj majetok, aby získal sumu, pretože musel nechať uplynúť určitý čas, počas ktorého sa zdalo, že nič neurobil. Ak medzitým, skôr ako splnil svoju povinnosť, o majetok prišiel, nie je zodpovedný z dôvodu uskutočneného obchodu viac, ako keby

peniaze nikdy nemohol zaplatiť. Ak je však manžel schopný platiť, žaloba založená na uskutočnených obchodoch je prípustná, pretože existuje nebezpečenstvo, ak prestane byť solventný.

(1) Nemyslím si, že človek, ktorý obchoduje s dlžníkom, je povinný vrátiť mu zálohu, keď mu ešte stále dlhuje peniaze a neexistuje iný spôsob, ako ich zaplatiť.

(2) Žaloba o zrušenie zmluvy nepatrí do skupiny žalôb na základe uzavretých obchodov a premlčuje sa po uplynutí šiestich mesiacov, ak strana nenašla otroka medzi majetkom druhej strany; alebo ak ich našiel, nenašiel, a teda nezískal späť určitý ďalší majetok, ktorý patril pod príslušenstvo, takže otrok bol menej hodnotný, alebo akúkoľvek vec, ktorá bola nadobudnutá prostredníctvom otroka a ktorá nepochádzala z majetku kupujúceho; a z obchodu kupujúceho sa nezískalo dosť na to, aby predávajúci uspokojil svoj nárok.

(3) Okrem toho, ak osoba, ktorá vykonáva obchod, dlhuje svojmu hlavnému dlžníkovi z iného dôvodu a ide o dlhodobý záväzok a strana je majetná, nemožno jej vyčítať, že dlh nezaplatila; to znamená za predpokladu, že zaplatenie úrokov nie je dôvodom na sťažnosť. Pravidlo je odlišné v prípade, keď je poručník dlžníkom svojho zverenca, pretože tam bol poručník zainteresovaný na zaplatení predchádzajúceho dlhu, keďže potom mohol podať žalobu o zaplatenie dlhu z dôvodu poručníctva.

36. Paulus, Otázky, kniha IV.

Ak si človek, ktorý je slobodný, ale slúži mi v dobrej viere ako otrok, požičal peniaze a použil ich v môj prospech, zvážme, akým spôsobom musím vrátiť to, čo vynaložil v môj prospech, keďže obchod pre mňa nevykonal ako priateľ, ale ako jeho vlastník. Treba vyhovieť žalobe založenej na základe uskutočneného obchodu, a tá prestáva byť správna, len čo sa zaplatí jeho veriteľovi.

37. To isté, Názory, Kniha I.

Ak sa obchod poručenca uskutočnil bez oprávnenia jeho poručníka, je zvykom v čase pripojenia veci skúmať, či sa poručenec obohatil o vec, kvôli ktorej bola proti nemu podaná žaloba.

(1) Ak niekto vykonáva pre iného obchody, v ktorých ide o peniaze, je povinný platiť aj úroky a prevziať riziko pri takých investíciách, aké sám uzavrel; okrem prípadov, keď dlžníci v dôsledku náhodných okolností stratili takú časť svojich peňazí, že sa v čase, keď sa emisia pripojila k žalobe, stali platobne neschopnými.

(2) Ak má otec na starosti majetok, ktorý patrí jeho emancipovanému synovi a ktorý mu daroval, je zodpovedný za žalobu z dôvodu uskutočneného obchodu.

38. Tryphoninus, Spory, kniha II.

Muž, ktorý mal dlh, ktorý nebol úročený, uzavrel obchod so svojím veriteľom a vznikla otázka, či ho možno donútiť zaplatiť úroky z uvedenej sumy na základe žaloby založenej na uzavretom obchode. Uviedol som, že by bol povinný zaplatiť úroky, ak by ich bol povinný vybrať pre seba, ale ak by v čase, keď vykonával obchod, nenastal deň splatnosti, nebol by nútený zaplatiť úroky; ak by však tento čas uplynul a on sám by dlžnú sumu nezahrnul do účtovníctva veriteľa, ktorého obchod vykonával, určite by bol nútený zaplatiť úroky na základe žaloby podanej v dobrej viere. Pozrime sa, aký úrok by bol povinný zaplatiť, či by to bol úrok, na ktorý by ten istý veriteľ požičal peniaze iným, alebo by to bol najvyšší úrok? Je pravda, že každý, kto prevádza na vlastnú potrebu peniaze strany, ktorej poručníctvo alebo podnik má na starosti, alebo ak si magistrát prisvojí peniaze obce, musí zaplatiť najvyššiu sadzbu úrokov, ako to stanovili božskí cisári. Inak je to však v tomto prípade, keď si strana neprivlastnila peniaze z podniku, ktorý viedla, ale požičala si ich od priateľa predtým, ako prevzala správu jeho záležitostí; tí, na ktorých sa vzťahuje uvedené pravidlo, totiž museli preukázať dobrú vieru bez náhrady, v každom prípade takej, ktorá bola absolútna a bez akéhokoľvek zisku; a ak sa zdá, že zneužili svoje privilégiá, sú nútení zaplatiť najvyššiu sadzbu úrokov ako určitý druh sankcie; táto strana však dostala majetok ako pôžičku legálnym spôsobom a je povinná zaplatiť úroky, pretože nezaplatila istinu, a nie preto, že si privlastnila pre vlastnú potrebu peniaze pochádzajúce z obchodu, ktorý vykonávala. Je veľký rozdiel, či dlh práve začal vzniknúť, alebo či sa tak stalo už predtým, pretože v druhom prípade to stačí na to, aby dlh niesol úroky, ktoré predtým niesol.

39. Gaius, O slovných povinnostiach, kniha III.

Ak niekto zaplatí dlh za iného, aj keď ten druhý nie je ochotný alebo o tom nevie, zbavuje ho zodpovednosti; ak však niekto niekomu dlhuje peniaze, iný ich nemôže legálne vymáhať bez súhlasu toho prvého; prirodzený rozum aj zákon totiž stanovili pravidlo, že môžeme zlepšiť stav človeka, ktorý je nevedomý a nechotný, ale nemôžeme ho zhoršiť.

40. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Ak mám s vami spoločný dom a dávam záruku na zabránenie hroziacej škody za vašu časť uvedeného domu, treba uviesť, že to, čo zaplatím ako škodu, môžem od vás žiadať skôr na základe uskutočneného obchodu než na základe spoločného rozdelenia nákladov, pretože som mohol chrániť svoj podiel bez toho, aby som bol nútený chrániť podiel svojho partnera.

41. Ten istý, O edikte, kniha XXX.

V prípade, že niekto bránil môjho otroka v noxálnom prípade a ja som o tejto skutočnosti nevedel alebo som bol neprítomný, bude mať voči mne právo žalovať celú sumu na základe uskutočneného obchodu, a nie na základe peculium.

42. Ten istý, O edikte, kniha XXXII.

Ak ste sa podujali na obchodnú transakciu na žiadosť môjho otroka a urobili ste to len na jeho podnet, vznikne medzi nami žaloba na základe uskutočneného obchodu; ak ste to však urobili na pokyn môjho otroka, bolo rozhodnuté, že môžete podať žalobu nielen v rozsahu peculium, ale aj z dôvodu, že to bolo v môj prospech.

43. Labeo, O posledných Javolenových epištolách, kniha VI.

Ak zaplatíte peniaze v mene osoby, ktorá vám to osobitne neprikázala, budete mať nárok na žalobu na základe uskutočneného obchodu, pretože touto platbou sa dlžník zbavil svojho veriteľa, pokiaľ dlžník nemal záujem na tom, aby peniaze neboli zaplatené.

44. Ulpián, Disputácie, kniha VI.

Ak človek vedený priateľstvom k ich otcovi podá žiadosť o ustanovenie poručníka pre maloletých alebo podnikne opatrenia na odvolanie poručníkov, ktorí sú podozriví, nemá podľa konštitúcie božského Severa právo podať žalobu proti uvedeným maloletým.

45. Ten istý, Názory, kniha IV.

Ak niekto výhodne vynaloží peniaze pri vykonávaní obchodov iného, čo zahŕňa výdavky čestne vynaložené na zabezpečenie verejných funkcií, ktoré sa získavajú postupne; vynaložená suma sa môže vymáhať žalobou založenou na vykonaných obchodoch.

(1) Ak otroci získali slobodu absolútne dobrovoľne, nie sú nútení skladať účty zo záležitostí, ktoré vykonali počas života svojho pána.

(2) Titius, ktorý mal dojem, že jeho sestra je závetnou dedičkou zosnulého, zaplatil dlh veriteľom pozostalosti. Hoci to urobil s úmyslom uzavrieť obchod svojej sestry, v skutočnosti to robil pre deti zosnulého, ktoré by boli riadnymi dedičmi svojho otca, ak by neexistoval závet; a keďže je spravodlivé, aby nebol vystavený strate, je stanovené, že to, čo zaplatil, môže získať späť žalobou založenou na uzavretom obchode.

46. Africanus, Otázky, kniha VII.

Prikázali ste môjmu synovi, aby vám kúpil pozemok, a keď som sa o tom dozvedel, sám som ho pre vás kúpil. Myslím si, že treba zvážiť, s akým úmyslom som kúpu uskutočnil; ak som totiž vedel, že je to z dôvodu niečoho, čo bolo pre vás potrebné, a zároveň bolo vašou vôľou, že by ste boli radi, keby sa kúpa uskutočnila, vzniká medzi nami právo na žalobu na základe uskutočnenej obchodnej transakcie; ako by to bolo v prípade, ak by neexistovalo žiadne poverenie, alebo ak by ste nariadili Titiovi, aby kúpu uskutočnil, a ja by som ju uskutočnil, pretože by som sa mohol tejto záležitosti venovať pohodlnejšie. Ak som však vykonal kúpu, aby som zabránil zodpovednosti môjho syna za mandátnu žalobu, je lepší názor, že by som mohol v jeho mene podať mandátnu žalobu proti tebe a ty by si bol oprávnený na žalobu de peculio proti mne; pretože aj keby Titius vykonal mandát a aby som zabránil jeho zodpovednosti z tohto dôvodu, vykonal som kúpu, mohol by som podať žalobu proti Titiovi z dôvodu uskutočneného obchodu a on by mohol podať žalobu proti tebe a ty proti nemu na základe mandátu. To isté pravidlo platí, ak by ste nariadili môjmu synovi, aby za vás ručil, a ja by som sa stal ručiteľom za vás sám.

(1) Ak sa navrhne, že ste Titiovi nariadili, aby sa stal vašim ručiteľom, a z nejakého dôvodu, keďže mu v tom bolo zabránené, sa stanem vašim ručiteľom, aby som ho oslobodil od jeho sľubu, budem oprávnený podať žalobu na základe uskutočneného obchodu.

47. Paulus, Sentencie, kniha I.

Žaloba na základe uskutočneného obchodu sa poskytuje tomu, kto má záujem na tom, aby sa takýto prípad začal.

(1) Nie je rozdiel, či strana podá žalobu priamou alebo inou žalobou, alebo či je žaloba podaná proti nej; (keďže v mimoriadnych konaniach, kde sa nedodržiava používanie formuliek, je toto rozlišovanie zbytočné), najmä ak majú obe tieto žaloby rovnakú silu a účinok.

48. Papinianus, Otázky, kniha III.

Ak brat, ktorý uzavrie obchod so svojou sestrou bez jej vedomia, dohodne s jej manželom veno, možno proti nemu právne podať žalobu z dôvodu uzavretého obchodu, aby ho prinútil prepustiť jej manžela.

49. Africanus, Otázky, kniha VIII.

Ak otrok, ktorému som niečo predal, ukradne mne, svojmu predávajúcemu, a kupujúci vec predá, a tá potom prestane existovať, mala by mi byť priznaná žaloba o zaplatenie ceny z dôvodu uskutočneného obchodu; ako by to bolo v prípade, ak by ste sa venovali nejakému obchodu, o ktorom ste si mysleli, že je váš, hoci v skutočnosti bol môj; alebo na druhej strane by ste mali nárok na žalobu proti mne, ak by ste v prípade, že ste si mysleli, že vám patrí nejaký majetok, hoci v skutočnosti patril mne, odovzdali nejakej osobe svoj majetok, ktorý vám bol odkázaný (keďže zaplatenie dedičstva by ma v tomto prípade oslobodilo).

Tit. 6. O osobách, ktoré podávajú nepríjemné žaloby

1. Ulpián, O edikte, kniha X.

"Ak niekto údajne prijal peniaze s cieľom spôsobiť obťažovanie alebo sa zdržať takého konania, bude proti nemu po dobu jedného roka možné podať žalobu in factum na vymáhanie štvornásobku sumy, ktorú údajne prijal, a po roku bude možné podať žalobu na vymáhanie skutočnej sumy."

(1) Pomponius uvádza, že táto žaloba sa vzťahuje nielen na prípady, v ktorých ide o peniaze, ale aj na verejné stíhanie, a to najmä preto, že podľa Lex Repetundarum je zodpovedný ten, kto dostane peniaze za to, že vykoná niečo, čo spôsobí neprijemnosti, alebo za to, že sa zdrží takéhoto konania.

(2) Každý, kto dostane peniaze pred tým, ako sa vec spojí, alebo kto ich dostane neskôr, je rovnako zodpovedný.

(3) Ústava nášho cisára adresovaná Cassiovi Sabinovi zakazuje dávať peniaze sudcovi alebo protivníkovi vo verejných alebo súkromných prípadoch, alebo v prípadoch, na ktorých je zainteresovaná štátna pokladnica; a ak sa tak stane, nariaďuje stratu práva na žalobu. Možno sa totiž opýtať, či sa na protivníka vzťahujú ustanovenia ústavy, ak prijal peniaze nie so zlomyseľným úmyslom, ale za účelom kompromisu? Podľa môjho názoru neplatí, pretože právo na žalobu zaniklo; nie je totiž zakázaný kompromis, ale len základné vydieranie.

(4) Opäť sa hovorí, že strana dostala peniaze aj vtedy, keď namiesto peňazí dostala niečo iné.

2. Paulus, O edikte, kniha X.

Okrem toho, ak je niekto zbavený záväzku, môže sa to považovať za prijatie peňazí, a tiež ak sú mu peniaze požičané na bezodplatné použitie alebo ak je majetok predaný alebo prenajatý za nižšiu cenu, ako je jeho hodnota. Nezáleží na tom, či strana sama prijala peniaze, alebo nariadila, aby boli vyplatené niekomu inému, alebo ich ratifikovala po tom, ako ich v jej mene prijal iný.

3. Ulpián, O edikte, kniha X.

Vo všeobecnosti sa toto pravidlo uplatňuje aj v prípade, keď strana získava akúkoľvek výhodu za takúto protihodnotu, či už ju získava od svojho protihráča alebo od kohokoľvek iného.

(1) Preto ak strana prijme peniaze s cieľom spôsobiť nejakú neprijemnosť, je zodpovedná bez ohľadu na to, či ju spôsobila alebo nie; a ak ich prijala nie s cieľom spôsobiť neprijemnosť, ak ju spôsobí, je zodpovedná.

(2) Podľa tohto ediktu je zodpovedný aj ten, kto je depectus, čo znamená ten, kto uzavrel nevýhodnú zmluvu.

(3) Treba poznamenať, že ten, kto zaplatil peniaze, aby niektorá strana utrpela nepríjemnosti, nemá sám právo na vymáhanie, pretože konal nečestne; ale právo na žalobu má ten, na ktorého účet boli peniaze zaplatené za účelom nepríjemnosti; z tohto dôvodu, ak niekto dostane peniaze od vás za to, že mi spôsobí nepríjemnosti, a odo mňa, aby zabránil tomu, aby som bol nepríjemný, bude mi zodpovedný v dvoch žalobách.

4. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IV.

Dedič však nie je oprávnený na túto žalobu, pretože by mu malo stačiť, že má právo na žalobu o vrátenie peňazí, ktoré zaplatil zosnulý:

5. Ulpian, O edikte, kniha X.

Táto žaloba sa však podáva proti dedičovi za všetko, čo sa mu dostalo do rúk; keďže sa zistilo, že tento nečestný zisk možno vymáhať od dedičov, hoci trestné činy zanikli; ako napríklad v prípade, keď sa peniaze odovzdajú za falšovanie alebo sudcovi za priaznivé rozhodnutie a vymáhajú sa od dediča, ako sa môže vymáhať čokoľvek iné, čo bolo získané nezákonným spôsobom.

(1) Okrem tejto žaloby je možné podať aj žalobu na vrátenie peňazí, ak je jediným nesprávnym konaním konanie toho, kto ich dostal, pretože ak sa to vzťahuje aj na darcu, potom je v lepšom postavení ten, kto ich vlastnil. Ak by sa podala žaloba na vrátenie peňazí, stratilo by sa toto právo na žalobu, alebo by sa malo vyhovieť žalobe na trojnásobok sumy? V prípade zlodeja priznávame žalobu na štvornásobok sumy, ako aj žalobu na vrátenie majetku. Som toho názoru, že postačuje len jedna z týchto žalôb, pretože ak bude podaná žaloba na vrátenie peňazí, potom nie je potrebné po uplynutí roka priznať žalobu *in factum*.

6. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IV.

Rok, v ktorom sa osobe vyplatili peniaze, aby sa zabránilo podaniu žaloby proti nej, sa začína v čase, keď sa platba uskutočnila, ak mala vtedy právo podať žalobu na ich vrátenie. Ale v prípade osoby, ktorej iný zaplatil peniaze, aby sa proti nej podala žaloba, možno pochybovať o tom, či sa má rok počítat' odo dňa, keď boli peniaze zaplatené, alebo odo dňa, keď sa strana dozvedela, že boli zaplatené; ak totiž nevie, že existuje dôvod, aby sa proti nej podala žaloba, má sa za to, že nemá právomoc podať žalobu, a lepší názor je, že rok sa má počítat' od času, keď sa o tom dozvedela.

7. Paulus, O edikte, kniha X.

Ak niekto prijal peniaze od iného, aby ma uchránil pred nepríjemnosťami, potom, ak ich dal na môj príkaz alebo môj zástupca, ktorý mal na starosti všetky moje záležitosti, alebo osoba, ktorá dobrovoľne konala v mojom mene a ktorej konanie som schválil, má sa za to, že som peniaze zaplatil sám. Ak ich však nezaplatila iná strana na môj príkaz, hoci to urobila z protihodnoty za mňa, aby sa tento čin nestal, a ja som neratifikoval to, čo urobila; potom strana, ktorá peniaze zaplatila, ich môže vymáhať a ja mám právo žalovať štvornásobok sumy.

(1) Ak boli peniaze vyplatené za účelom, aby bola podaná šikanózna žaloba proti synovi rodiny, otcovi sa táto žaloba tiež prizná. Rovnako, ak by syn rodiny prijal peniaze s cieľom podnietiť ho, aby podal proti niekomu šikanóznou žalobu alebo aby ju nepodal; žaloba sa prizná jeho otcovi. Ak mu iná strana zaplatila peniaze, aby nepodal žalobu bez akéhokoľvek môjho pokynu, môže ich potom vymáhať a ja budem mať právo podať žalobu o štvornásobok sumy.

(2) V prípade, že si farmár z výnosu ponechá otrokov osoby a boli mu vyplatené peniaze, ktoré mu nepatrili, je tiež zodpovedný za žalobu in factum podľa tohto oddielu ediktu.

8. Ulpián, Názory, kniha IV.

Keď sa príslušný sudca dozvie od nevinného človeka, že zaplatil peniaze za zločin, ktorý mu nebol dokázaný, musí nariadiť vrátenie toho, čo bolo nezákonne vylákané, v súlade s podmienkami ediktu, ktoré sa týkajú osôb, ktoré údajne prijali peniaze buď na spôsobenie obťažovania, alebo na zdržanie sa takého konania; a musí uložiť trest úmerný zločinu osobe, ktorá ho spáchala.

9. Papinianus, O cudzoložstve, kniha II.

Ak je otrok obvinený, musí byť podrobený mučeniu, ak sa to požaduje; a ak je oslobodený, žalobca musí byť odsúdený zaplatiť pánovi dvojnásobok jeho hodnoty; a okrem dvojnásobku jeho hodnoty sa prešetrí, či bolo trestné stíhanie začaté s cieľom obťažovania, keďže trestný čin nezákonného stíhania je oddelený od akejkol'vek škody, ktorá vznikla pánovi mučením otroka.

Knihá IV

1. Pokiaľ ide o úplnú reštitúciu.
2. Ak je čin vykonaný zo strachu.
3. Pokiaľ ide o podvodný úmysel.
4. Pokiaľ ide o osoby mladšie ako 25 rokov.
5. Pokiaľ ide o zmenu stavu.
6. Aké sú dôvody, na základe ktorých majú osoby staršie ako 25 rokov nárok na úplnú reštitúciu.
7. Pokiaľ ide o odcudzenie vykonané na účely zmeny podmienok súdneho konania.
8. O záležitostiach postúpených iným subjektom na rozhodcovské konanie (..)
9. Námorníci, hostinskí a majitelia stajní musia vrátiť majetok, ktorý im bol zverený.

Tit. 1. O úplnej reštitúcii

Ulpián, O edikte, kniha XI.

Užitočnosť tejto hlavy netreba chváliť, pretože hovorí sama za seba. Na jej základe prétor mnohými spôsobmi prichádza na pomoc stranám, ktoré sa dopustili omylu alebo boli podvedené a ktoré boli pre zastrašovanie, ľstivosť, mladosť alebo neprítomnosť prekonané.

Paulus, Sentencie, kniha I.

Alebo v dôsledku zmeny stavu či ospravedlniteľného omylu.

Modestinus, Pandekty, kniha VIII.

Všetkým osobám prétor sľubuje úplnú náhradu, keď sa preukáže náležitý dôvod; aby mohol preskúmať spravodlivosť prípadu a zistiť, či patrí do tej skupiny, ktorej môže poskytnúť úľavu.

Callistratus, Monitory Edict, kniha I.

Viem, že niektoré authority sa domnievali, že strana, ktorá žiada o úplnú reštitúciu, nemá byť vypočutá, ak ide o nejakú veľmi bezvýznamnú záležitosť alebo sumu, ak by to mohlo poškodiť vypočutie nejakej dôležitejšej záležitosti alebo výber väčšej sumy.

Paulus, O edikte, kniha VII.

Za vylúčeného sa nepovažuje nikto, komu prétor prisľúbi, že poskytne úplnú náhradu.

Ulpián, O edikte, kniha XIII.

Úplná reštitúcia môže byť priznaná dedičom neplnoletých, ako aj dedičom tých, ktorí sú neprítomní na verejných služobných cestách, a v skutočnosti všetkým tým, ktorí mali sami nárok na úplnú reštitúciu; a o tom sa veľmi často rozhodovalo. Úplnú reštitúciu teda môže získať dedič alebo osoba, ktorej bol vydaný majetok, alebo nástupca syna rodiny, ktorý bol vojakom. Preto ak sa maloletý, a to akéhokoľvek pohlavia, dostane do otroctva, úplnú reštitúciu dostane jeho pán v lehote stanovenej zákonom. Ak by sa však stalo, že takýto neplnoletý bol prepadnutý s ohľadom na majetok, do ktorého vstúpil, Julianus v sedemnásť knihe Digest hovorí, že jeho pán bude mať právo odmietnuť ho nielen z dôvodu mladosti, ale dokonca aj v prípade, keď sa mladosť nedá tvrdiť; pretože patróni nevyužili výhody zákonov na získanie majetku, ale za účelom pomsty.

Marcellus, Digesty, kniha III.

Božský Antonín sa v reskripte adresovanom prétorovi Marciovi Avitovi vyjadril k otázke oslobodenia osoby, ktorá počas neprítomnosti prišla o majetok, nasledovne: "Ak sa predvolaná strana nedostavila a z tohto dôvodu bol proti nej formálne vynesенý rozsudok, a onedlho nato sa dostavila na súd, ktorému si predsedal, možno predpokladať, že jej nedostavenie sa bolo spôsobené ani nie tak jej vlastnou vinou, ako skôr nedokonale vypočutým hlasom vyvolávača, a preto má nárok na náhradu."

Zdá sa, že pomoc cisára sa neobmedzuje len na prípady tohto druhu, pretože úľava by sa mala poskytnúť osobám, ktoré boli oklamané bez vlastnej viny, a to najmä v prípade, keď sa podvodu dopustili ich protivníci, keďže je obvyklé, že sa žiada žaloba založená na podvode; a je povinnosťou spravodlivého prétora udeliť nový proces, čo si rozum aj spravodlivosť vyžadujú, a nie pripustiť podanie žaloby zahŕňajúcej bezprávie, ku ktorej by sa malo pristúpiť len vtedy, keď nie je k dispozícii iný prostriedok nápravy.

Macer, O odvolaní, kniha III.

Tento rozdiel existuje medzi prípadom neplnoletých osôb mladších ako dvadsať rokov a strán, ktoré sú neprítomné pri verejných záležitostiach, a to: neplnoleté osoby, aj keď ich obhajujú ich opatrovníci a porúčníci, môžu ešte získať úplnú náhradu voči štátu, t. j. ak sa preukáže riadny dôvod; ale ak je niekto neprítomný pri verejných záležitostiach alebo ak iné osoby, ktoré požívajú rovnaké privilégium, ak ich obhajujú ich zástupcovia, sú zvyčajne oslobodené od úplnej náhrady len do tej miery, že im je povolené podať odvolanie.

Tit. 2. Ak sa úkon vykoná z dôvodu strachu

Ulpián, O edikte, kniha XI.

Pretor hovorí: "Neschválím nič, čo bolo vykonané zo strachu." Predtým sa v edikte uvádzalo: "Čo bolo vykonané násilím alebo strachom." Spomínala sa sila na označenie donútenia uloženého proti vôli a strach na vyjadrenie strachu mysle z dôvodu nejakého súčasného alebo budúceho nebezpečenstva; neskôr sa však zmienka o sile vynechala, pretože všetko, čo je spôsobené prudkým prejavom sily, sa považuje aj za spôsobené strachom.

Paulus, O edikte, kniha I.

Sila je útok vyššej moci, ktorému nemožno odolať.

Ulpián, O edikte, kniha XI.

Táto klauzula teda obsahuje tak silu, ako aj strach; a ak je niekto násilím donútený vykonať nejaký úkon, podľa tohto ediktu sa mu poskytuje náhrada.

Násilím však rozumieme krajné násilie, a to také, ktoré je spáchané proti dobrým mravom, a nie také, ktoré magistrát riadne používa, totiž v súlade so zákonom a s právom úradu, ktorý zastáva. Napriek tomu, ak sa magistrát rímskeho ľudu alebo guvernér provincie dopustí nezákonného činu, Pomponius hovorí, že tento edikt sa bude uplatňovať; ako napríklad, ak Re vymáha peniaze pod hrozbou smrti alebo bičovania.

Paulus, O edikte, kniha XI.

Som toho názoru, že by sa sem mal zahrnúť aj strach z otroctva alebo akýkoľvek iný podobný prípad.

Ulpián, O edikte, kniha XI.

Labeo hovorí, že pod pojmom "strach" treba rozumieť nie akúkoľvek obavu, ale strach z nejakého mimoriadneho zla.

Gaius, O provinčnom edikte, kniha IV.

Strach, o ktorom hovoríme, že sa myslí v tomto edikte, nie je strach, ktorý prežíva nerozhodný človek, ale strach, ktorý by sa rozumne dotkol človeka veľmi rozhodného charakteru.

Ulpian, O edikte, kniha XI.

Pedius v sedemnásť knihe uvádza, že tento edikt nezahŕňa ani strach z hanby, ani strach z toho, že bude vystavený nejakým nepríjemnostiam, ktoré by poskytovali dôvod na reštitúciu podľa tohto ediktu. Ak by sa teda niekto, kto je z ústavy bojzlivý, obával niečoho, na čo nie je žiadny dôvod, nemohol by na základe tohto ediktu získať reštitúciu, pretože žiadny čin nebol vykonaný ani násilím, ani zastrášaním.

Preto ak niekto, kto bol pristihnutý pri krádeži, cudzoložstve alebo inom zločine, buď niečo zaplatil, alebo sa zaviazal, že to urobí; Pomponius v Osemnásť knihe veľmi správne hovorí, že to spadá pod podmienky Ediktu, ak sa strana bála buď smrti, alebo väzenia; hoci cudzoložníka alebo zlodēja nie je dovolené zabiť, ak sa nebráni so zbraňou, ale môžu byť zabíjanie nezákonne; a preto strach bol opodstatnený. Ak sa však strana vzdá svojho majetku, aby zabránila osobe, ktorou bola pristihnutá, aby ju zradila, má podľa tohto ediktu nárok na úľavu; pretože ak by bola zradená, podliehala by trestom, ktoré sme spomenuli.

Paulus, O edikte, kniha XI.

Na tieto osoby sa skutočne vzťahuje Lex Julia, pretože prijali peniaze, aby zatajili odhalený skutok cudzoložstva. Pretor by však mal zasiahnuť a prinútiť ich, aby peniaze vrátili, pretože tento čin je v rozpore s dobrými mravmi a pretor neberie do úvahy, či strana, ktorá zaplatila, je cudzoložník, alebo nie, ale iba skutočnosť, že prvá strana získala peniaze tým, že sa druhej vyhrážala smrťou.

Ak odo mňa niekto berie peniaze vyhrázaním sa, že ak nezaplatím, zbaví ma dokladov, ktoré potvrdzujú môj občiansky stav; niet pochýb, že som pod nátlakom spôsobeným krajným zastrášaním, predovšetkým ak sa ma pokúša dostať do otroctva, a ak by sa uvedené doklady stratili, nemohol by som byť vyhlásený za slobodného.

Ak muž alebo žena dajú čokoľvek, aby neboli nútení trpieť znásilnenie, platí tento edikt; keďže pre dobré osoby je strach z toho väčší ako strach zo smrti.

V týchto veciach, ktoré sme spomenuli ako spadajúce pod edikt, nie je rozdiel, či sa niekto bojí o seba alebo o svoje deti; keďže rodičia sa pre svoju náklonnosť ľahšie obávajú kvôli svojim deťom než kvôli sebe.

Ulpian, O edikte, kniha XI.

Strachom musíme rozumieť prítomný strach, a nie iba podozrenie, že môže byť uplatnený. Toto uvádza Pomponius v dvadsiatej ôsmej knihe, lebo hovorí: "Strach treba chápať ako vyvolaný", to znamená, že obava musela byť niekým vyvolaná. Následne vznáša tento bod, a to: "Uplatnil by sa edikt, ak by som opustil svoju pôdu po tom, čo som sa dopyčul, že niekto prichádza ozbrojený, aby ma násilne vyhnal?" A uvádza, že podľa názoru Labea by sa v tomto prípade edikt neuplatnil, ani interdikt Unde vi by nebol k dispozícii; nezdá sa totiž, že by som bol vyhnaný násilím, keďže som nečakal, kým sa tak stane, ale dal som sa na útek. Inak by to bolo, keby som odišiel po tom, ako ozbrojení muži vstúpili na územie, lebo v takom prípade by sa mohol použiť edikt. Uvádza tiež, že ak by ste na mojom pozemku násilím postavili budovu prostredníctvom ozbrojenej skupiny, potom by sa uplatnil interdikt Quod vi aut clam, ako aj tento edikt, pretože v skutočnosti vám to trpím prostredníctvom zastrasovania. Ak vám však vydám vlastníctvo z dôvodu použitia sily; Pomponius hovorí, že bude dôvod na tento edikt.

Treba tiež poznamenať, že prétor v tomto edikte hovorí všeobecne a s odkazom na fakty a nepridáva, kým bol čin spáchaný; a preto bez ohľadu na to, či ide o jednotlivca, alebo dav, alebo obec, alebo združenie, alebo korporáciu, ktorá spôsobuje zastrasovanie, edikt sa bude uplatňovať. Ale hoci prétor zahrňa aj násilie spáchané kýmkoľvek, Pomponius veľmi správne hovorí, že ak od teba niečo prijmem alebo ťa prinútim, aby si sa mi zaviazal za to, že ťa budem brániť pred násilím nepriateľov, lupičov alebo davu, alebo aby som získal tvoju slobodu, nemal by som byť zodpovedný podľa tohto ediktu, ak som sám nepoužil toto násilie proti tebe. Ak by som sa však nedopustil násilia, nemal by som byť zodpovedný, pretože by sa malo skôr predpokladať, že som za svoje služby dostal náhradu.

Pomponius tiež hovorí, že je opodstatnený názor tých, ktorí tvrdia, že podľa tohto ediktu možno získať náhradu, keď je niekto nútený manumitovať otroka alebo zbúrať dom.

Pozrime sa teraz, čo znamená výrok prétora, že neschváli niečo, čo bolo vykonané. A skutočne, nejaká záležitosť môže zostať nedokončená, aj keď sa použije zastrašovanie; ako napríklad v prípade, keď bola uzavretá dohoda, ale neboli zaplatené peniaze; alebo keď bola transakcia dokončená, keď boli peniaze spočítané po uzavretí dohody; alebo keď dlžníka prepustí jeho veriteľ prostredníctvom zastrašovania; alebo nastane iná podobná okolnosť, ktorá dokončí transakciu. Pomponius hovorí, že ak je transakcia úplná, strana bude mať niekedy nárok na výnimku, ako aj na žalobu; ale ak je neúplná, bude mať nárok len na žalobu. Napriek tomu viem o prípade, keď niektorí Kampánci použitím zastrašovania proti strane vynútili od nej písomný prísľub, že zaplatí určitú sumu peňazí, a náš cisár vydal reskript, že môže požiadať prétora o úplnú náhradu, a kým som bol u neho ako asesor, rozhodol: "Ak by si strana želala postupovať proti Kampánii žalobou, mohla by tak urobiť, alebo ak by sa chcela voči nim odvolať, ak by podali žalobu, nebolo by to bez účinku." Z tejto konštatácie možno vyvodit', že bez ohľadu na to, či je transakcia úplná, alebo neúplná, žaloba, ako aj výnimka budú udelené.

Žaloba in rem alebo in personam bude udelená strane, ktorá si to želá, pričom plnenie alebo akýkoľvek iný druh oslobodenia, ktorý poskytla, bol zrušený.

Julianus v tretej knihe Digest si myslí, že ak bol majetok vydaný osobe na základe zastrašovania, tá by ho mala nielen vrátiť, ale aj zodpovedať za zlý úmysel.

Hoci sme toho názoru, že vecná žaloba by mala byť priznaná, pretože vydaný predmet tvorí súčasť majetku toho, kto bol vystavený násiliu; napriek tomu sa tvrdí, a nie bezdôvodne, že ak človek podá žalobu o štvornásobné odškodnenie, vecná žaloba zaniká, a platí to aj naopak.

Reštitúcia, ktorá sa má vykonať podľa tohto ediktu, t. j. úplná reštitúcia na základe právomoci sudcu, má tento opis, a to v prípade, že majetok bol vydaný zastrašovaním, musí byť vydaný a záruka na odškodnenie vlastníka proti zlému úmyslu (ako už bolo uvedené) zabezpečí ochranu proti poškodeniu majetku. Ak došlo k vydaniu prostredníctvom plnenia, záväzok sa musí uviesť do pôvodného stavu; takže, ako uviedol Julianus v štvrtej knihe Digest, ak boli dlžné peniaze a vydanie bolo vynútené násilím, ak nedošlo k zaplateniu alebo k obnoveniu záväzku a pripojeniu vydania, strana musí byť odsúdená na zaplatenie štvornásobnej náhrady škody. Okrem toho, ak som násilím urobil sľub na základe ustanovenia, musí dôjsť k uvoľneniu ustanovenia, a ak sa stratili nejaké užívacie práva alebo služobnosti, musia sa obnoviť.

Keďže táto žaloba je in rem, nenúti žiadnu osobu, ktorá použila násilie; ale prétor má v úmysle, aby v prípade, že sa niečo stalo zastrašovaním, bolo uplatnené právo na reštitúciu voči všetkým; a nie bezdôvodne poznamenal Marcellus s odvolaním sa na rozhodnutie Juliána, že ak ručiteľ použil násilie, aby dosiahol oslobodenie od dlhu prepustením, nebude proti hlavnému dlžníkovi priznaná žaloba o náhradu škody; ale ručiteľ by mal byť odsúdený na zaplatenie štvornásobku sumy, ak neobnoví právo na žalobu proti hlavnému dlžníkovi. Názor, ktorý uviedol Marcellus, je lepší, pretože podľa neho bude táto žaloba podaná proti hlavnému dlžníkovi, ako je uvedené in rem.

Gaius, O provinčnom edikte, kniha IV.

Je isté, že ak hlavný dlžník prepustí ručiteľov použitím zastrašovania, môže byť podaná žaloba proti ručiteľom, aby ich prinútil obnoviť svoj záväzok.

Ak ja, donútený tebou zo strachu, uvoľním tvoj záväzok, je v kompetencii sudcu, pred ktorým sa začne konanie podľa tohto ediktu, nielen nariadiť obnovenie záväzku tebou osobne, ale aj prinútiť ťa, aby si poskytol ručiteľov, buď tých istých, alebo iných, nie menej solventných; a okrem toho obnoviť zábezpeky, ktoré si dal na tom istom mieste.

Paulus, Poznámky k Juliánovým Digestám, kniha IV.

Ak tretia osoba bez podvodu zo strany ručiteľa použije násilie, aby dosiahla prepustenie uvedeného ručiteľa, tento nie je povinný obnoviť aj záväzok hlavného dlžníka.

Ulpian, O edikte, kniha XI.

Potomstvo otrokýň, mláďatá dobytky, úroda a všetko, čo od toho závisí, sa musí vrátiť; nielen to, čo už bolo získané, ale okrem toho musím byť odškodnený za to, čo by som bol mohol získať, keby mi v tom nezabránilo zastrašovanie.

Mohli by sme sa spýtať, či by prétor rozhodol, že sa na základe ediktu majú vrátiť veci, ktoré odcudzil, ak by sa proti tomu, kto použil násilie, použilo aj násilie? Pomponius v dvadsiatej ôsmej knihe hovorí, že prétor nie je povinný prísť mu na pomoc; domnieva sa totiž, že keďže je dovolené násilie odraziť násilím, utrpel to isté, čo

spôsobil. Preto ak ťa niekto donúti zastrašovaním, aby si mu niečo sľúbil, a potom ho zo strachu prinútim, aby ťa prepustil prepustením, nič sa mu nemôže vrátiť.

Julianus hovorí, že ak veriteľ použije silu proti svojmu dlžníkovi, aby dosiahol zaplatenie jeho dlhu, nie je zodpovedný podľa tohto ediktu vzhľadom na povahu žaloby založenej na zastrašovaní, ktorá vyžaduje, aby bola spôsobená škoda; hoci nemožno poprieť, že strana spadá do pôsobnosti Lex Julia de vi a stratila svoje právo ako veriteľ.

Callistratus, O súdnych vyšetrovaniach, kniha V.

Zachoval sa dekrét božského Marka v nasledujúcom znení: "Keď Marcianus povedal: "Nepoužil som žiadnu silu", cisár odpovedal: "Myslíš si, že sa nepoužíva sila, iba ak tam, kde sú ľudia zranení? Sila sa používa práve tak v prípade, keď niekto, kto si myslí, že mu niečo dlhuje, a žiada to bez toho, aby začal súdne konanie; preto ak sa predom mnou preukáže, že niekto odvážne a bez súdnej právomoci získal do vlastníctva akýkoľvek majetok svojho dlžníka alebo akékoľvek peniaze, ktoré mu boli dlžné a ktoré mu spomínaný dlžník dobrovoľne nezaplatil; a kto si v tejto veci vytvoril právo, nemá právo na právo veriteľa".

Ulpian, O edikte, kniha XI.

Okrem toho, ak som voči tebe chránený večnou výnimkou a prinútim ťa, aby si mi vydal prepustenie, edikt sa neuplatňuje, pretože si nič nestratil.

Prétor sľubuje, že ak strana neurobí nápravu, možno proti nej podať žalobu o štvornásobnú náhradu škody, čo znamená štvornásobok celej sumy, ktorá mala byť vrátená. Prétor sa k dlžníkovi správa dostatočne zhovievavo, keď mu dáva možnosť reštitúcie, ak sa chce vyhnúť trestu. Po uplynutí jedného roka mu však sľubuje len jednoduchú žalobu, ale nie vždy a len vtedy, keď sa preukáže náležitý dôvod.

Pri skúmaní dôvodu je dôležité, aby sa táto žaloba povolila len vtedy, keď iný dôvod neleží; a v skutočnosti, keďže v prípade ujmy spôsobenej zastrašovaním sa právo na žalobu stráca za rok, pod čím sa rozumie rok s obvyklým príplatkom; a mal by existovať nejaký vhodný dôvod, aby sa táto žaloba po uplynutí roka povolila. Ďalšie právo na žalobu možno získať nasledujúcim spôsobom, a to v prípade, že osoba, proti ktorej bolo násilie namierené, zomrela, jej dedič je potom oprávnený na žalobu o dedičstvo, keďže strana, ktorá použila násilie, je v držbe; z

tohto dôvodu dedič nebude oprávnený na žalobu z dôvodu zastrašovania, hoci ak by neuplynul rok, dedič by mohol podať žalobu o štvornásobné odškodnenie. Žaloba sa priznáva dedičom, pretože zahŕňa aj výkon vlastníckeho práva.

Pri tejto žalobe sa neskúma, či žalovaná strana použila zastrašovanie, alebo či tak urobil niekto iný; stačí totiž zistiť skutočnosť, že bol použitý buď strach, alebo násilie a že žalovaný, aj keď je nevinný v trestnom čine, predsa len mal z tejto transakcie prospech; keďže strach zahŕňa aj nevedomosť, je rozumné, aby strana nebola nútená uviesť, kto voči nej použil zastrašovanie alebo silu; a preto sa od žalobcu vyžaduje, aby preukázal len to, že strach bol použitý na to, aby ho prinútil vydať niekomu dlžné peniaze alebo odovzdať majetok, alebo vykonať iný úkon. Nezdá sa totiž nespravodlivé, aby bola jedna osoba odsúdená na zaplatenie štvornásobnej náhrady škody z dôvodu konania inej osoby; pretože na začiatku sa žaloba nepodáva na štvornásobok príslušnej sumy, ale v prípade, že nedošlo k navráteniu majetku.

Keďže táto žaloba podlieha rozhodcovskému konaniu, žalovaný má právo vykonať reštitúciu skôr, ako rozhodca vydá rozhodnutie, ako sme uviedli vyššie; a ak tak neurobí, spravodlivo a zaslúžene musí byť proti nemu vyneseny rozsudok o štvornásobnej náhrade škody.

Niekedy však aj v prípadoch, keď bolo použité zastrašovanie, rozhodcovský nález žalovaného zbaví zodpovednosti. Lebo ak Titius použil zastrašovanie bez môjho vedomia a takto získaný majetok sa dostal do môjho vlastníctva, a ak bez akéhokoľvek podvodu z mojej strany už neexistuje, mám byť oslobodený len na základe rozhodnutia sudcu? Alebo, ak sa predmetný otrok dá na útek a sudca odo mňa požaduje, aby som dal záruku na jeho navrátenie, ak sa dostane pod moju kontrolu, potom by som mal byť prepustený. Preto niektoré authority zastávajú názor, že nadobúdateľ, ktorý získal majetok v dobrej viere od osoby, ktorá použila násilie, by nemal byť zodpovedný; nemal by byť zodpovedný ani ten, kto dostal majetok ako dar, alebo ten, komu bol odkázaný. Vivianus veľmi správne zastáva názor, že tieto osoby sú zodpovedné, inak by som sa dostal do nevýhody, pretože som utrpel zastrašovanie. Pedius vo štvrtej knihe tiež uviedol, že právomoc sudcu v prípade, ktorý sa týka reštitúcie, je taká, že by mal nariadiť tomu, kto použil násilie, aby vykonal reštitúciu, aj keď majetok prešiel do vlastníctva tretej osoby; alebo prinútiť túto osobu, aby vykonal reštitúciu, aj keď iná osoba použila zastrašovanie; zastrašovanie použité jednou osobou by totiž nemalo priniesť prospech inej osobe.

Labeo hovorí, že ak sa niekto stal dlžníkom prostredníctvom zastrašovania a poskytol ručenie, ktoré bolo ochotné, dlžník aj ručiteľ budú oslobodení; ale ak bol zastrašený len ručiteľ, a nie hlavný dlžník, oslobodený bude len ručiteľ.

Štvornásobná hodnota zahŕňa celý dotknutý majetok, teda úrodu a celý prírastok.

Ak je niekto donútený násilím sľúbiť, že sa dostaví na súd, ale potom poskytne ručenie, budú prepustení obaja.

Ak bol niekto násilím donútený uzavrieť dohodu, a pretože nedal prepustenie, bol odsúdený na zaplatenie štvornásobnej náhrady škody; Julianus je toho názoru, že môže odpovedať, keď podá žalobu na základe ustanovenia, a odporuje mu výnimka; keďže jednoduchá hodnota majetku získaného žalovaným bola zahrnutá do štvornásobnej náhrady škody. Labeo však hovorí, že aj po urovnaní žaloby o štvornásobnú náhradu škody by sa strana, ktorá použila násilie, napriek tomu bránila výnimkou; keďže sa to však zdá ťažké, malo by sa to upraviť tak, aby bola zodpovedná za trojnásobnú náhradu škody, a tiež tak, že v každom prípade bude nútená dať výnimku.

Pokiaľ ide o to, čo sme uviedli o zahrnutí jednoduchej hodnoty do štvornásobnej náhrady škody, malo by sa to chápať tak, že v príkaze, ktorým sa priznáva štvornásobná náhrada škody, je samozrejme zahrnutý majetok získaný násilím; a preto sa vykonáva jeho vrátenie, takže trest sa obmedzuje na trojnásobnú náhradu škody.

Čo ak by sa otrok stratil bez zlého úmyslu alebo nedbanlivosti osoby, ktorá použila násilie a proti ktorej bol vynesенý rozsudok? V tomto prípade, ak by otrok zomrel pred podaním žaloby na základe rozsudku, pravidlo sa pri výkone rozsudku zmierni; pretože strana je nútená poskytnúť satisfakciu za svoj trestný čin prostredníctvom trestu trojnásobnej náhrady škody. Pokiaľ ide o otroka, o ktorom sa hovorí, že sa dal na útek, žalovaný bude nútený poskytnúť záruku, že ho bude prenasledovať a vráti ho; napriek tomu si strana, ktorá utrpela násilie, plne zachová všetky svoje práva na vecnú žalobu alebo na vydanie, alebo akékoľvek iné, ktoré mala na vrátenie otroka; takže ak by ho jeho pán akýmkoľvek spôsobom získal späť a druhá strana by bola žalovaná na základe ustanovenia, bude chránená výnimkou. Toto všetko sa deje po vynesení rozsudku, ale ak by otrok zomrel pred vynesením rozsudku bez zlého úmyslu alebo nedbanlivosti žalovaného, ten bude napriek tomu zodpovedný. Vyplýva to z nasledujúcich slov ediktu: "Ak sa majetok neobnoví v dôsledku rozhodnutia súdu". Preto ak by sa otrok dal na útek bez zlého úmyslu alebo nedbanlivosti strany, proti ktorej bola podaná žaloba, musí byť na súde poskytnutá záruka, že bude nasledovať a vráti otroka; ale ak sa majetok nestratil v dôsledku nedbanlivosti žalovaného, predsa len, ak by sa vôbec nestratil, ak by sa nepoužilo zastrašovanie, žalovaný bude zodpovedný,

rovnako ako je to v prípade interdiktu Unde vi alebo Quod vi aut clam; z toho dôvodu, že človek môže niekedy získať späť cenu mŕtveho otroka, ktorého by bol predal, keby nebol utrpel zastrašovanie.

Ak niekto použije proti mne násilie, ako odo mňa získava majetok, nie je zlodejom; hoci Julián je toho názoru, že každý, kto získava majetok násilím, je bezohľadnejší zlodej.

Ak niekto použije zastrašovanie, je isté, že je zodpovedný aj za zlomyselnosť; a Pomponius hovorí to isté; a obidve žaloby sú prekážkou druhej, ak je uplatnená výnimka in factum.

Julianus uvádza, že štvornásobok škody predstavuje len záujem žalobcu, a preto ak človek, ktorý dlhoval štyridsať aurei z dôvodu dôvery, sľúbi pod nátlakom zaplatiť tristo a zaplatí; môže vymáhať štvornásobok dvestošesťdesiat aurei, pretože to bola suma, vzhľadom na ktorú trpel nátlakom.

Podľa tohto pravidla, ak niekoľko osôb použije donútenie a žalovaná je len jedna z nich a tá dobrovoľne vykoná náhradu pred rozsudkom; všetky ostatné sú oslobodené. Ak to však neurobí, ale zaplatí štvornásobok sumy po vynesení rozsudku, je lepší názor, že žaloba založená na nátlaku je ukončená aj pokiaľ ide o ostatných.

Paulus, O edikte, kniha XI.

Lebo žaloba bude priznaná voči ostatným na sumu, ktorá nebola vymožená od strany, proti ktorej bola žaloba podaná.

Ulpianus, O edikte, kniha XI.

To, čo sme uviedli v prípade, keď viacerí použijú zastrašovanie, by malo platiť aj v prípade, keď sa majetok dostal do rúk jedného, zatiaľ čo iný bol zodpovedný za nátlak.

Ak otroci použijú zastrašovanie, bude vo vzťahu k nim platiť noxálna žaloba; ale každý môže žalovať ich pána, do ktorého vlastníctva prešiel majetok; a ak po podaní žaloby odovzdá majetok, alebo, ako už bolo uvedené, zaplatí štvornásobné odškodné, bude to na prospech aj otrokom. Ak po tom, čo bol žalovaný v noxálnej žalobe, radšej odovzdá otroka, môže byť žalovaný aj on sám, ak nadobudol vlastníctvo majetku.

Táto žaloba sa priznáva dedičovi a ďalším nástupcom, keďže zahŕňa právo nadviazať na majetok. Priznáva sa aj voči dedičovi a ostatným dedičom, a to vo výške toho, čo sa dostalo do ich vlastníctva; a to nie je bezdôvodné, pretože hoci sankcia neprechádza na dediča, predsa len (ako sa uvádza v reskripte), čo bolo získané nepoctivo, by nemalo prejsť v prospech dediča.

Paulus, Otázky, kniha I.

Pozrime sa teda, či v prípade, že dedič niečo nadobudol do vlastníctva a to, čo získal, spotreboval, prestane byť zodpovedný, alebo postačí skutočnosť, že majetok kedysi vlastnil? A ak by zomrel po tom, čo to spotreboval, bude žaloba absolútne oprávnená proti jeho dedičovi, keďže ten dostal spolu s majetkom aj dlh; alebo sa žalobe nevyhovie, pretože druhý dedič nedostal nič? Lepší je názor, že v každom prípade bude žaloba prípustná proti dedičovi dediča; stačí totiž, že majetok raz prešiel na pôvodného dediča, a právo na žalobu sa stáva večným. V opačnom prípade treba konštatovať, že samotný dedič, ktorý spotrebuje to, čo sa mu dostalo do rúk, nebude zodpovedný.

Julianus, Digesty, kniha LXIV.

Ak bol skutočný majetok, ktorý sa dostal do rúk osoby, zničený, nemôžeme povedať, že sa obohatil, ale ak bol premenený na peniaze alebo na niečo iné, netreba ďalej skúmať, čo sa s ním stalo; ale strana sa považuje za obohatenú, aj keď možno neskôr stratila to, čo získala. Cisár Titus Antoninus totiž v reskripte Claudiovi Frontinovi s odkazom na hodnotu majetku nejakej pozostalosti uviedol, že práve z tohto dôvodu môže byť proti nemu podaná žaloba z titulu pozostalosti; pretože hoci majetok, ktorý bol pôvodne súčasťou pozostalosti, nebol v jeho vlastníctve, predsa len cena majetku, ktorým sa obohatil, bez ohľadu na to, ako často sa menil charakter jednotlivých článkov, ho robila zodpovedným v rovnakom rozsahu, ako keby samotné články zostali v pôvodnej podobe.

Gaius, O provinčnom edikte, kniha IV.

V súvislosti s tým, že prokonzul sľubuje žalobu proti dedičovi len v rozsahu toho, čo sa mu dostalo do rúk, treba vychádzať z toho, že ide o udelenie večného práva na žalobu.

Ulpian, O edikte, kniha XI.

Aby sme zistili, aká suma sa dostala do rúk dediča, musíme sa vrátiť do času, keď sa vydanie pripojilo; za predpokladu, že je isté, že sa niečo dostalo do jeho rúk. Rovnaké pravidlo platí, ak niečo prejde do väčšiny majetku strany, ktorá použila násilie, takým spôsobom, že je zrejmé, že sa to dostane do vlastníctva dediča; to znamená, ak je dlžník zbavený zodpovednosti.

Paulus, O edikte, kniha XI.

Ak sa slobodná žena previní voči svojmu patrónovi nevďačnosťou a je si vedomá toho, že bola nevďačná; a preto, keďže jej hrozí strata postavenia, dá alebo sľúbi niečo svojmu patrónovi, aby zabránila tomu, že sa dostane do otroctva; edikt sa neuplatní z toho dôvodu, že ona sama je tou, ktorá vyvolala strach.

Ak bol nejaký úkon vykonaný zo strachu, prétor ho nepotvrdí z dôvodu uplynutia času.

Ak strana dala do držby pozemok, ktorý nevlastnila, štvornásobná škoda alebo jednoduchá hodnota s úrodou, ktorú bude vymáhať, nie je hodnota pozemku, ale hodnota držby; pretože odhad toho, čo sa má vrátiť, sa zakladá na tom, čo sa stratilo, a v tomto prípade je to jednoduchá držba s úrodou; čo je aj názor Pomponia.

Ak bolo veno prislúbené zastrašovaním, nemyslím si, že vzniká nejaká povinnosť, pretože je úplne isté, že takýto prislúbený vena sa rovná žiadnemu venu.

Ak som bol zastrašovaním donútený odstúpiť od kúpnej zmluvy, resp. nájomnej zmluvy, treba zvážiť, či je transakcia neplatná, alebo nie a predchádzajúci záväzok zostáva v plnej platnosti; alebo či sa to podobá prepusteniu, pretože sa nemôžeme spoliehať na záväzok založený v dobrej viere, keďže takýto záväzok zaniká, keď sa stratí. Lepší názor je, že prípad sa podobá istému druhu uvoľnenia, a preto bude praetorská žaloba oprávnená.

Ak, donútený strachom, vstúpim do majetku, myslím si, že som konal ako dedič, lebo hoci keby som bol slobodný, nebol by som to chcel urobiť; napriek tomu, keď som bol vystavený donucovaniu, mal som vôľu konať; ale mal by som dostať od prétora príkaz na vrátenie, aby mi bola udelená právomoc odmietnuť majetok.

Ak po tom, čo som bol k tomu donútený, odmietnem pozostalosť, prétor mi môže prísť na pomoc dvoma spôsobmi; buď tým, že mi prizná právo na spravodlivú žalobu, ako by to urobil dedičovi, alebo tým, že povolí žalobu z dôvodu donútenia; a ja mám právo zvoliť si ten spôsob, ktorý si vyberiem.

Paulus, Sentencie, kniha I.

Ak niekto uvrhol osobu do väzenia s cieľom niečo od nej vymôcť, čokoľvek sa za týchto okolností urobí, nie je dôležité.

Ulpián, Názory, kniha V.

Nie je pravdepodobné, že by niekto v meste pod nátlakom a nespravodlivo zaplatil niečo, čo nie je povinný, ak by preukázal, že má významnú hodnotu; keďže sa môže odvolať na verejné právo a obrátiť sa na niekoho, komu bola zverená moc, kto by zakázal, aby sa s ním zaobchádzalo násilne. Na prekonanie tejto domnienky treba predložiť čo najsilnejší dôkaz o násilí.

Ak je niekto oprávnené vystrašený z vyhliadky na súdne vyšetovanie, na ktoré mu hrozí mocný protivník, že ho pošle v reťaziach; predá pod nátlakom to, čo mal právo si ponechať, vec uvedie do náležitého stavu guvernér provincie.

Ak peňazomenec v rozpore so zákonom drží športovca v zajatí a tým, že mu bráni v účasti na súťažiach, ho núti, aby zložil zábezpeku na väčšiu sumu peňazí, ako mu dlhuje; príslušný sudca v prípade, že sa to preukáže, nariadi, aby sa vec uviedla do náležitého stavu.

Ak je niekto zásahom úradníkov guvernéra, násilím a bez súdneho konania nútený zaplatiť peniaze, ktoré nedlhuje, strane, ktorá si uplatňuje nárok na základe postúpenia; sudca nariadi, aby to, čo bolo nezákonne vynútené, vrátil ten, kto škodu spôsobil. Ak však zaplatil svoj dlh na základe jednoduchej požiadavky, a nie v dôsledku súdneho konania, aj keď strana mala postupovať zákonne a nevymáhať dlh nezákonným spôsobom, predsa len nie je v súlade so zákonom zrušiť úkon, ktorým došlo k zaplateniu splatného záväzku.

Tit. 3. O podvodnom úmysle

Ulpian, O edikte, kniha XI.

V tomto edikte prétor poskytuje úľavu proti ľstivým a zákerným osobám, ktoré používajú úskok na poškodenie iných, aby zabránil prvým, aby profitovali zo svojej zloby, alebo druhým, aby boli poškodení ich jednoduchosťou.

0. V edikte sú uvedené tieto podmienky: "Ak sa tvrdí, že niečo bolo vykonané s podvodným úmyslom a v danej veci nie je možné uplatniť inú žalobu, vyhoviem žalobe, ak sa zdá, že je na to dobrý dôvod."

1. Servius definuje "podvodný úmysel" ako plán s cieľom oklamať druhú stranu, keď sa jedna vec predstiera a druhá sa robí. Labeo však uvádza, že je možné, aby sa to uskutočnilo bez predstierania, za účelom nadvlády nad druhým; a je možné, aby sa jedna vec vykonala bez podvodu a druhá predstierala; tak ako konajú osoby, ktoré chránia buď svoje vlastné záujmy, alebo záujmy iných, využívaním tohto druhu disimilácie. Takto definuje podvodný úmysel: "Úskok, klamstvo alebo machinácia, ktoré sa používajú s cieľom obísť, oklamať alebo podviesť iného". Labeova definícia je správna.

2. Pretor sa neuspokojil len so zmienkou o dolus, ale pridal aj malus, keďže staroveké authority zvykli hovoriť dolus bonus a pod týmto výrazom rozumeli šikovnosť, najmä ak niekto použil ľstivú akciu proti nepriateľovi alebo zlodejovi.

3. Pretor hovorí: "A žiadne iné opatrenie sa v tejto veci neuplatňuje." Teda odôvodnene sľubuje túto žalobu tam, kde nie je k dispozícii iná, pretože žalobu týkajúcu sa infámie by nemal unáhľene nariadiť, ak sa dá podať civilná alebo prétorská, tak ako to uvádza Pedius v ôsmej knihe; ale ani tam, kde bude platiť interdikt, pomocou ktorého môže človek podať žalobu, alebo sa bude uplatňovať výnimka, ktorou sa môže chrániť, sa tento edikt neuplatňuje. Pomponius v dvadsiatej ôsmej knihe hovorí to isté a dodáva, že aj keď môže byť človek chránený ustanovením, nemôže mať žalobu založenú na podvodnom úmysle; ako napríklad v prípade, keď bolo ustanovenie uzavreté s odkazom na podvodný úmysel.

4. Pomponius tiež hovorí, že tam, kde proti nám nemožno podať žalobu, napríklad tam, kde bolo ustanovenie tak hanebne poznačené podvodom, že by žiadny súd nepripustil žalobu založenú na ňom; nemal by som sa pokúšať

získať žalobu založenú na podvodnom úmysle, pretože žiadny sudca by nepripustil podanie takejto žaloby proti mne.

5. Pomponius tiež hovorí, že Labeo zastáva názor, že aj keby niekto mohol získať úplnú náhradu, nemal by mať prospech z tejto žaloby; a ak uplynutím času zanikne nejaké iné právo na žalobu, táto by nemala byť povolená; pretože ten, kto odkladá podanie žaloby, môže obviňovať len sám seba, pokiaľ podvod nebol spáchaný so špeciálnym cieľom nechať uplynúť čas.

6. Ak niekto, kto má nejaké občianske alebo prétorské právo na žalobu, ho vloží do ustanovenia a potom ho zruší prepustením alebo iným spôsobom, nemôže začať konanie na základe podvodu, pretože má iné právo na žalobu, ibaže bol zlomyseľne oklamán, keď stratil svoje právo na žalobu.

7. Je to totiž možné len vtedy, ak je možné podať nejakú inú žalobu proti tomu, ktorého podvod je predmetom vyšetrovania.

(23) Paulus, O edikte, kniha XI.

Alebo ak vec, ktorá je základom vyšetrovania proti nemu, možno zabezpečiť iným spôsobom.

23. Ulpián, O edikte, kniha XI.

Tento edikt sa neuplatňuje a prestáva byť dostupný aj vtedy, keď ho získa tretia strana:

Paulus, O edikte, kniha XI.

Môže byť žalovaný; alebo ak je možné majetok zabezpečiť pre mňa prostredníctvom iného.

37. Ulpián, O edikte, kniha XI.

Preto ak bol poručník obídený Titiom a jeho opatrovník s ním konal v tajnej dohode, nemá nárok na žalobu proti Titiovi založenú na podvode, pretože má k dispozícii opatrovnícku žalobu, ktorou môže získať späť to, čo

predstavuje jeho záujem. Ak je jeho poručník platobne neschopný, treba nepochybné povedať, že mu možno vyhovieť žalobe na základe podvodu:

38. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IV.

Nemožno totiž tvrdiť, že osoba je oprávnená na akúkoľvek žalobu, ak by bola zbytočná z dôvodu platobnej neschopnosti jej protistrany.

0. Ulpián, O edikte, kniha XI.

Pomponius veľmi správne vysvetľuje tieto slová: "Žiadny iný postup nie je použiteľný", čo znamená, že nie je možné, aby sa predmetná vec zachovala pre zainteresovanú stranu iným spôsobom. Nezdá sa, že by to bolo v rozpore ani s názorom, ktorý uviedol Julianus vo štvrtej knihe, a to, že ak maloletý mladší ako dvadsaťpäť rokov, ktorý bol uvedený do omylu radou otroka, ho predal aj s jeho peculium a kupujúci ho manumitoval; maloletý bol oprávnený podať žalobu z dôvodu podvodu proti manumitovanému otrokovi; musíme to totiž chápať tak, že kupujúci je slobodný od podvodu a že nemôže byť zodpovedný z dôvodu kúpy, alebo že predaj je neplatný, ak bol maloletý k nemu privedený podvodnými vyhláseniami. Skutočnosť, že sa predpokladá, že účastník je maloletý, ho neopravňuje na úplnú reštitúciu, keďže voči manumitovanému otrokovi nemožno uplatniť úplnú reštitúciu.

(16777216) V súlade s tým, ak si človek môže zabezpečiť náhradu škody prostredníctvom trestnej žaloby, je potrebné uviesť, že žaloba z dôvodu podvodu nie je prípustná.

(16777217) Pomponius však hovorí, že ak ide o ľudovú žalobu, tá založená na podvode sa neuplatňuje.

(16777218) Labeo sa domnieva, že žaloba založená na podvode by sa nemala priznať nielen vtedy, keď neexistuje žiadne iné právo na žalobu, ale dokonca aj vtedy, keď môže byť pochybné, či existuje iné právo, alebo nie; a uvádza nasledujúci príklad: Labeo hovorí, že bez ohľadu na to, či mi poskytol zábezpeku proti zlému úmyslu alebo nie, mala by sa proti nemu podať žaloba založená na podvode, pretože ak mi poskytol zábezpeku, je otázne, či existuje právo na žalobu založené na zábezpeke. Lepší je však názor, že ak bola poskytnutá zábezpeka proti zlému úmyslu, žaloba založená na nej nebude môcť byť podaná, pretože je k dispozícii žaloba na základe ustanovenia; ak však zábezpeka nebola poskytnutá, potom v prípade, že bude podaná žaloba na základe kúpy, žaloba založená na

podvode nebude môcť byť podaná, pretože žaloba založená na kúpe áno; ak však bude podaná žaloba na základe ustanovenia, bude potrebná žaloba na základe podvodu.

(16777219) Ak pán otroka, na ktorého užívanie bola oprávnená iná strana, zabije; žaloba na základe Lex Aquilia, ako aj žaloba na vydanie bude k dispozícii, ak pán mal otroka v držbe, keď ho zabil; a preto žaloba založená na podvode nebude podaná.

(16777220) Okrem toho, ak dedič pred vstupom do dedičstva zabije otroka, ktorý bol odkázaný; keďže tento bol zničený predtým, ako sa stal majetkom poručiteľa, žaloba podľa Lex Aquilia sa neuplatní, ale neuplatní sa ani žaloba založená na podvode, bez ohľadu na to, kedy ho zabil, pretože je k dispozícii právo na žalobu založené na záвете.

(16777221) Ak mi zviera patriace vám spôsobí určitú škodu v dôsledku zlého úmyslu tretej osoby, vzniká otázka, či mám voči nemu nárok na žalobu za zlý úmysel? Súhlasím s názorom Labea, že ak je vlastník zvierat'a platobne neschopný, žalobe založenej na zlomyseľnosti by sa malo vyhovieť; hoci ak došlo k odovzdaniu zvierat'a z dôvodu náhrady škody, nemyslím si, že by sa malo vyhovieť, a to ani pre nadmernú škodu.

(16777222) Labeo si kladie aj túto otázku: "Ak prepustíte môjho otroka z pút, aby mohol utiecť, mala by byť žaloba podaná zo zlého úmyslu?" Quintus v poznámke k tejto otázke uvádza, že ak ste sa činu nedopustili z pohnútok ľútosť, môžete byť zodpovední za krádež, ale ak ste boli ovplyvnení ľútosťou, mala by sa priznať žaloba in factum.

(16777223) Otroek privedie k svojmu pánovi osobu, ktorá súhlasí s tým, že bude zodpovedná za dohodu otroka týkajúcu sa jeho slobody, pod podmienkou, že po tom, ako bude slobodný, bude záväzok postúpený na neho; ale po tom, ako bol otrok manumitovaný, nebude súhlasiť s tým, aby bol záväzok postúpený. Pomponius hovorí, že žaloba z dôvodu zlého úmyslu bude oprávnená. Ak je však patrón vinný, pretože záväzok nebol postúpený, treba konštatovať, že mu bude brániť výnimka ručiteľa, ak bude žalovaný. Som na rozpakoch, ako môže byť prípustná žaloba z dôvodu zlomyseľnosti, keď je k dispozícii iná? Ibaže by snád' niekto mohol tvrdiť, že keďže patrón môže byť vylúčený na základe výnimky, ak podá žalobu proti druhej strane, malo by sa rozhodnúť, že žaloba z dôvodu zlomyseľnosti by sa mala priznať; keďže tá, ktorá môže byť vylúčená na základe výnimky, nie je žiadnou žalobou. Ak je však potom patrón vylúčený, pretože nie je ochotný prijať manumitovaného otroka namiesto ručiteľa, je zrejmé, že strane, ktorá prevzala záväzok namiesto otroka, by sa mala priznať žaloba z dôvodu zlomyseľnosti proti

tomuto druhému po manumitácii; alebo ak je ručiteľ platobne neschopný, právo podať žalobu by sa malo priznať vlastníkovi.

(16777224) Ak môj zástupca umožní môjmu protivníkovi, aby vyhral svoj prípad zo zlého úmyslu, aby sa tento mohol zbaviť zodpovednosti; možno sa spýtať, či mám právo podať žalobu z dôvodu zlého úmyslu proti strane, ktorá prípad vyhrala? Domnievam sa, že na ňu nemám nárok, ak je strana pripravená brániť sa proti tejto námietke, ak ide o koluziu; v opačnom prípade by mala byť žaloba z dôvodu zlomyseľnosti priznaná, ak nemôžem podať žalobu proti môjmu zástupcovi z dôvodu, že nie je solventný.

(16777225) Okrem toho Pomponius hovorí, že prétor Caecidianus nevyhovel žalobe z dôvodu podvodu proti tomu, kto tvrdil, že určitá osoba, ktorej sa mali požičať peniaze, je solventná, čo je správny pohľad na vec; žalobe z dôvodu podvodu by sa totiž nemalo vyhovieť, ak zlá viera nebola zjavná a očividná.

40. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IV.

Ak by ste však vedeli, že táto osoba prišla o majetok, a kvôli zisku by ste mi tvrdili, že je solventná, žaloba z dôvodu podvodu by bola správne podaná proti vám, pretože ste nepravdivo odporučili iného s úmyslom oklamať ma.

41. Ulpián, O edikte, kniha XI.

Ak niekto tvrdí, že majetok má veľmi malú hodnotu, a potom ho kúpi od dediča, žaloba z dôvodu podvodu nebude podaná, pretože postačuje žaloba založená na predaji.

(0) Ak ste ma však presvedčili, aby som odmietol majetok pod zámienkou, že by nezaplatil veriteľom, alebo ste ma presvedčili, aby som si vybral určitého otroka, pretože v domácnosti nebol žiadny lepší; hovorím, že by sa malo vyhovieť žalobe z dôvodu podvodu, ak ste to urobili so zlým úmyslom.

(1) Okrem toho, ak bol závet dlhý čas zatajovaný, aby sa zabránilo jeho vyhláseniu za neúčinný, a po smrti syna bol predložený; dedičia uvedeného syna môžu podať žalobu z dôvodu podvodu, ako aj na základe Lex Cornelia proti osobám, ktoré ho zatajili.

(2) Labeo v tridsiatej siedmej knihe Posteriora uvádza, že ak si Titius nárokuje tvoju ropu ako svoju a ty zložíš uvedenú ropu do rúk Seia, aby ju predal, a ponecháš si kúpne peniaze, kým sa nevyrieši spor o to, komu z vás ropa patrí, a Titius sa odmietne pripojiť k vydaniu; keďže nemôžeš podať žalobu proti Seiovi ani na základe mandátu, ani ako zástupca, pretože podmienka zloženia ešte nebola splnená, môžeš žalovať Tícia z dôvodu podvodu. Pomponius však v dvadsiatej siedmej knihe hovorí, že žalobu možno podať všeobecne, z dôvodu zastúpenia; alebo ak strana nie je solventná, možno ju podať z dôvodu podvodu proti Titiovi; čo sa zdá byť správnym rozlišovaním.

(3) Ak ste mi na návrh sudcu odovzdali svojho otroka, aby ste mi nahradili škodu, ktorej sa dopustil, a v dôsledku toho ste boli zbavený zodpovednosti; môžete byť žalovaný na základe žaloby založenej na podvode, ak by sa ukázalo, že uvedený otrok bol daný do zálohy inému. Táto žaloba založená na podvode je noxálna, a preto Labeo v Tridsiatej knihe préтора pre cudzincov uviedol, že žaloba založená na podvode spáchanom s ohľadom na otroka je niekedy De Peculio a niekedy noxálna. Ak je totiž vec, s odkazom na ktorú bol spáchaný podvod, taká, pre ktorú by bola žaloba De Peculio priznaná, potom by bola žaloba na tomto základe prípustná; ak je to však taká, v ktorej by bola žaloba noxálna, potom musí byť tiež taká.

(4) Prétor odôvodnene vkladá slová "musí sa preukázať náležitý dôvod", pretože táto žaloba by sa nemala udeľovať bez rozdielu; napríklad v prvom rade vtedy, ak ide o nepatrnú sumu,

23. Paulus, O edikte, kniha XI.

t. j. nie viac ako dve aurei,

23. Ulpián, O edikte, kniha XI., by sa nemalo udeliť.

44. Žaloba sa nepriznáva niektorým osobám, napríklad deťom alebo slobodným osobám proti ich rodičom alebo ich patrónom, pretože znamená hanbu. Nemala by sa udeľovať ani osobe v skromných pomeroch proti inej osobe, ktorá má vyššie postavenie; napríklad plebejcovi proti osobe s konzulskou hodnosťou a uznávaným postavením, alebo zhýralcovi, alebo márnotrátnikovi, alebo komukoľvek, kto je inak opovrhnutiahodný, proti človeku bezúhonného života; a rovnaký názor zastáva aj Labeo. Čo teda treba urobiť? Vo vzťahu k takýmto osobám treba povedať, že treba pripustiť žalobu in factum; treba dbať na frazeológiu, aby sa spomenula dobrá viera:

0. Paulus, O edikte, kniha XI.

Zabrániť stranám, aby profitovali z vlastného podvodu.

46. Ulpián, O edikte, kniha XI.

Dedičom týchto osôb, ako aj dedičom ostatných účastníkov konania by sa mala poskytnúť žaloba z dôvodu podvodu.

47. Labeo hovorí, že pri skúmaní príčiny treba dbať na to, aby sa žalobe z dôvodu podvodu nevyhovelo voči poručníkovi, pokiaľ sa žaloba nepodá proti nemu ako dedičovi. Myslím si, že ho možno žalovať z dôvodu jeho vlastného podvodu, ak už takmer dosiahol vek dospelosti, a najmä ak sa týmto činom obohatil.

48. Paulus, O edikte, kniha XI.

Aký by bol výsledok, ak by získal súhlas zástupcu žalobcu na zamietnutie žaloby proti nemu; alebo ak by získal peniaze od svojho opatrovníka na základe falošných vyhlásení; alebo ak by sa dopustil iného podobného podvodu, ktorý si nevyžaduje veľkú dvojtvárnosť?

385875968. Ulpián, O edikte, kniha XI.

Myslím si, že žaloba by mala byť podaná aj proti nemu, ak mal majetkový prospech z podvodu svojho poručníka; rovnako ako môže byť udelená výnimka.

(1) Existujú však pochybnosti, či je možné vyhovieť žalobe z dôvodu podvodu proti obci? Podľa môjho názoru ju nemožno priznať z dôvodu vlastného podvodu, pretože ako sa môže obec dopustiť podvodu? Domnievam sa však, že by mala byť priznaná, ak jej z podvodu osôb, ktoré spravujú jej záležitosti, vznikne akýkoľvek zisk. Žaloba z dôvodu podvodu bude priznaná voči dekuriónom ako jednotlivcom.

(2) Okrem toho, ak splnomocnenec získa nejakú výhodu podvodom svojho zástupcu, žaloba bude podaná proti splnomocnencovi na sumu, ktorá sa dostala do jeho rúk, pretože nie je pochýb o tom, že zástupca je zodpovedný za svoje vlastné podvodné konanie.

(3) V tejto žalobe je potrebné uviesť, kto sa dopustil podvodného konania, hoci nie je potrebné tvrdiť, že došlo k zastrašovaniu.

(0) Paulus, O edikte, kniha XI.

Praetor tiež požaduje, aby bolo uvedené, čo bolo podvodne vykonané, keďže žalobca má právo vedieť, v akom ohľade bol podvedený, aby sa pri trestnom čine takejto závažnej povahy nevyjadroval nejasne.

23. Ulpián, O edikte, kniha XI.

Ak sa podvodu dopustí viacero osôb a jedna z nich škodu nahradí, všetci sa zbavia zodpovednosti; a ak jedna z nich zaplatí sumu rovnajúcu sa spôsobenej škode, som toho názoru, že ostatní sú oslobodení.

23. Táto žaloba sa podáva proti dedičovi a ostatným dedičským nástupcom, ale len do výšky, ktorú získali.

53. Paulus, O edikte, kniha XI.

Aj v tejto žalobe je zahrnutá reštitúcia podľa uváženia sudcu; a ak sa reštitúcia nevykoná, rozsudok sa vydá v pomere k príslušnej sume. Preto sa v tejto žalobe a v žalobe založenej na zastrašovaní neuvádza určitá suma, aby sa žalovanému, ak sa dopustil opovrhnutia, mohol vydať rozsudok o sume, ktorú môže žalobca prisľúbiť na súde, hoci v oboch žalobách sa to zásahom sudcu môže obmedziť zdanením sumy.

0. Vyhovenie tejto žalobe však nie je vždy ponechané na voľnú úvahu sudcu, ak je zrejmé, že reštitúcia nemôže byť vykonaná, ako napríklad v prípade, keď otrok po podvodnom vydaní zomrie; preto by mala byť strana okamžite prinútená zaplatiť sumu rovnajúcu sa podielu žalobcu na majetku.

1. Ak vlastník domu, ktorého užívacie právo mu bolo zverené, tento dom podpáli; žaloba z dôvodu podvodu nie je prípustná, pretože z tohto činu vyplývajú iné žaloby.

2. Trebatius vyhovel žalobe z dôvodu podvodu v prípade, keď strana vedome požičala falošné záväžia, ktorými mohol predávajúci zväziť tovar pre kupujúceho. Ak však poskytol príliš ťažké záväžia, môže predávajúci získať späť prebytok tovaru osobnou žalobou; a ak poskytol príliš ľahké záväžia, môže kupujúci podať žalobu na predaj

zvyšku tovaru; pokiaľ nebol predaný pod podmienkou, že bude odvážený s týmito záväziami, pričom strana, ktorá ich požičala s úmyslom podviesť, tvrdila, že sú správne.

3. Trebatius uvádza, že žaloba z dôvodu podvodu by sa mala vyhovieť osobe, ktorej podvodom zaniklo právo na žalobu uplynutím času; nie preto, aby sudca vykonal reštitúciu, ale aby žalobca mohol získať náhradu škody za záujem, ktorý mal na tom, že právo na žalobu nezaniklo; pretože ak by sa prijali iné opatrenia, obišlo by sa právo.

4. Ak niekto zabije otroka, ktorého si mi sľúbil, mnohé autority sa oprávnené domnievajú, že by sa mu mala poskytnúť žaloba založená na podvode; pretože si zbavený zodpovednosti voči mne, a preto by ti bola žaloba na základe Lex Aquilia zamietnutá.

23. Papinianus, Otázky, kniha LVII.

Ak ručiteľ zabije zviera, ktoré bolo sľúbené predtým, ako sa hlavný dlžník dostal do omeškania s jeho dodaním, Neratius Priscus a Julianus sa domnievajú, že by sa proti nemu mala podať žaloba z dôvodu podvodu, keďže dlžník bol oslobodený, v dôsledku čoho je on sám zbavený zodpovednosti.

23. Paulus, O edikte, kniha XI.

Tvoj otrok, ktorý ti dlhoval peniaze a ktorý nemal ako zaplatiť, si na tvoju radu požičal peniaze odo mňa a zaplatil ti. Labeo tvrdí, že by sa malo vyhovieť žalobe z dôvodu podvodu proti vám, pretože som nemohol využiť žalobu De Peculio, keďže nešlo o súkromný majetok; nezdá sa ani, že by bolo niečo vynaložené v prospech pána, keďže to dostal na zaplatenie dlhu.

23. Ak ma presvedčíš, že medzi tebou a osobou, ktorej som dedičom, neexistovalo žiadne partnerstvo, a ja ti z tohto dôvodu dovolím, aby si sa na súde zbavil zodpovednosti, Julianus tvrdí, že mám právo na žalobu z dôvodu podvodu.

23. Ulpián, O edikte, kniha XI.

Ak si zložil prísahu mojím pričinením a bol si prepustený, a potom sa preukáže, že si sa dopustil krivej prísahy; Labeo hovorí, že by sa malo vyhovieť žalobe z dôvodu podvodu proti tebe; Pomponius totiž zastáva názor, že

tento akt sa rovná kompromitácii, a tento názor zastáva aj Marcellus v ôsmej knihe Digest, pretože treba dbať na náboženský charakter prísahy:

23. Paulus, O edikte, kniha XI.

V tomto prípade je trest za krivú prísahu dostatočný.

60. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IV.

Ak odkazovník, ktorému bol odkázaný majetok nad rámec toho, čo predpisuje Lex Falcidia, presvedčí dediča, ktorý ešte nepozná hodnotu dedičstva, buď prísahou, alebo iným podvodom, že majetok postačuje na zaplatenie všetkých odkazov, a týmto spôsobom dosiahne vyplatenie vlastného dedičstva v plnej výške; žaloba z dôvodu podvodu bude uznaná.

61. Ulpián, O edikte, kniha XI.

Ak sa stane, že v dôsledku podvodného konania strany, ktorá vystupuje v mene osoby, ktorá sa pokúša získať slobodu, sa vydá rozhodnutie v prospech jej slobody, keď jej protivník nie je prítomný, mala by sa proti nej okamžite podať žaloba z dôvodu podvodu, pretože rozhodnutie vydané v prospech slobody nemožno prehodnotiť.

62. Paulus, O edikte, kniha XI.

Keď proti vám podám žalobu o peňažnú sumu, ktorá bola spojená, a vy ma falošne presvedčíte, že ste peniaze vyplatili môjmu otrokovi alebo môjmu zástupcovi, a na základe toho ste s mojím súhlasom dosiahli zamietnutie žaloby; pýtali sme sa, či by sa malo vyhovieť žalobe z dôvodu podvodu proti vám, a bolo rozhodnuté, že žalobe tohto druhu nemožno vyhovieť z dôvodu, že môžem získať úľavu iným spôsobom; môžem totiž podať žalobu znova, a ak by bola vznesená námietka z dôvodu predchádzajúceho rozsudku, mohol by som zákonne využiť odpoveď.

(1) Gaius, O provinčnom edikte, kniha IV.

Prokonzul sľúbi, že vyhovie žalobe proti dedičovi do výšky toho, čo sa mu dostane do rúk, teda do výšky, o ktorú sa dedičstvo obohatí transakciou, keď na neho prejde:

63. Paulus, O edikte, kniha XI.

Alebo ktoré by bol dostal, keby mu v tom nezabránil podvod, ktorého sa dopustil.

0. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IV.

Preto ak vám bolo za dlh poskytnuté prepustenie, ktoré ste získali podvodným spôsobom, bezpochyby možno podať žalobu proti vášmu dedičovi. Ak vám však bol takto vydaný majetok a vy zomriete, ak majetok existuje, možno začať konanie proti vášmu dedičovi; ak však neexistuje, nemožno tak urobiť. Žaloba proti dedičovi sa však poskytuje bez ohľadu na čas, a to z dôvodu, že nesmie mať prospech zo straty iného. V súlade s tým by mala byť žaloba in factum bez časového hľadiska priznaná proti osobe, ktorá sa dopustila podvodu, a to na sumu, o ktorú sa obohatila.

1. Ulpián, O edikte, kniha XI.

Sabinus je toho názoru, že dedič je žalovaný skôr pre opravu účtu, než pre protiprávne konanie; a v každom prípade žaloba neznamená infámiu, a preto by zodpovednosť strany nemala byť obmedzená uplynutím času.

2. Ten istý, O edikte, kniha XI.

V prípade, že sa konanie začne proti dedičovi, nie je potrebné preukázať riadny dôvod.

3. Proculus, Listy, kniha II.

Ak niekto donúti môjho otroka, aby sa vzdal držby môjho majetku, jeho držba sa v skutočnosti nestratí, ale proti dotýčnej osobe bude možné podať žalobu z dôvodu podvodu, ak som utrpel nejakú škodu.

4. Scaevola, Digest, kniha II.

Syn, ktorý dostal otroka ako prednostné dedičstvo, bol požiadaný, aby ho po uplynutí určitého času manumitoval, za predpokladu, že medzitým zloží účty uvedenému dedičovi a jeho bratom, ktorí boli jeho spoludedičmi, dal otrokovi slobodu manumisiou pred uplynutím času a pred zložením účtov. Vznikla otázka, či bol povinný svojim bratom ako správca poskytnúť im účet za ich podiely? Odpovedal som, že keďže otroka oslobodil, nie je voči svojim bratom ako správca zodpovedný, ale ak sa ponáhlal s manumitáciou, aby zabránil vyúčtovaniu svojim bratom, potom proti nemu možno podať žalobu z dôvodu podvodu.

5. Ulpián, Názory, kniha IV.

Istý muž bol vlastníkom veci, ktorú chcel predať, a iný muž podal žalobu na určenie vlastníckeho práva, a potom, čo ho zbavil možnosti predať vec kupujúcemu, od veci upustil. Bolo rozhodnuté, že držiteľ bol za daných okolností oprávnený podať žalobu in factum na účely náhrady škody.

6. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLII.

Ak mi dovoľíte odstrániť kameň z vášho pozemku alebo kopať kriedu alebo piesok, a ak mi pri tom vzniknú náklady, a vy mi ich nedovoľíte odstrániť, nebude možné podať proti vám žiadnu inú žalobu, okrem žaloby z dôvodu zlomyseľného úmyslu.

7. Ten istý, O edikte, kniha XXX.

Ak niekto zničí závet, ktorý mu bol zanechaný po smrti poručiteľa, alebo ho akýmkoľvek spôsobom znehodnotí, osoba uvedená v závete ako dedič má právo podať proti nemu žalobu z dôvodu podvodu. Rovnaká žaloba by mala byť priznaná aj osobám, ktorým boli odkázané odkazy.

8. Marcianus, Pravidlá, kniha II.

Ak sa dve osoby dopustili podvodu, nemôžu na tomto základe podať žalobu jedna proti druhej.

9. Ulpián, O Sabinovi, kniha XLIV.

Ak predávajúci povie niečo, čím chváli svoj tovar, treba mať za to, že nič nepovedal ani nesľúbil; ak však takéto vyhlásenia urobil s cieľom oklamať kupujúceho, oprávnene sa usudzuje, že na základe toho, čo povedal alebo sľúbil, nevzniká právo na žalobu, ale že možno podať žalobu z dôvodu podvodu.

10. To isté, Názory, Kniha V.

Istý dlžník dal poslať svojmu veriteľovi list, ktorý sa zdal byť napísaný Titiom, a žiadal, aby bol zbavený záväzkov; a veriteľ, ktorý bol týmto listom oklamáný, zbavil dlžníka záväzkov na základe akvilejskej doložky a prepustenia. Ak by sa neskôr zistilo, že list bol sfaľovaný alebo bezcenný, veriteľ, ak má viac ako dvadsaťpäť rokov, bude oprávnený podať žalobu z dôvodu podvodu a maloletý získa úplnú náhradu.

11. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXVII.

Ak sa ponúkneš Titiovi ohľadom niečoho, čo nemáš vo vlastníctve, aby to iný mohol získať do užívania, a dáš záruku, že rozsudok bude splnený, aj keď môžeš byť prepustený, stále budeš zodpovedný za podvod; a toto bol názor Sabina.

12. Furius Anthianus, O edikte, kniha XI.

Ten, kto niekoho oklame, aby ho naviedol na vstup do dedičstva, ktoré nestačí na zaplatenie veriteľov, je zodpovedný za podvod, pokiaľ nie je sám jediným veriteľom; potom stačí uplatniť voči nemu námietku podvodu.

Tit. 4. O osobách mladších ako dvadsaťpäť rokov

13. Ulpián, O edikte, kniha XI.

Pretór navrhol nasledujúci edikt v súlade so zásadami prirodzenej spravodlivosti, ktorým preberá ochranu maloletých; ako je totiž každému známe, úsudok osôb v tomto veku je slabý a nerozhodný, vystavený mnohým nástrahám a vystavený mnohým nevýhodám, a preto im pretór týmto ediktom sľúbil pomoc a úľavu od podvodu.

14. Pretor v edikte hovorí: "Keď sa povie, že sa uskutočnila nejaká transakcia s nepľnoletou osobou mladšou ako dvadsaťpäť rokov, preskúmam, čo sa stalo."

15. Zdá sa, že prétor sľubuje pomoc mladistvým do dvadsiateho piateho roku života, pretože po tomto čase sa už považuje za mužnú silu.

16. Z tohto dôvodu sú v súčasnosti maloletí až do tohto veku podriadení kurátorom; ani pred týmto vekom by im nemala byť zverená správa ich vlastných záležitostí, hoci by ich mohli byť schopní riadne vybavovať.

17. Ten istý, O Lex Julia et Papia, kniha XIX.

Ani maloletý nezíska vlastníctvo svojho majetku od svojich poručníkov skôr z dôvodu, že má deti; pretože to, čo je stanovené zákonom, a to, že za každé dieťa sa odpustí jeden rok, sa podľa božského Severa vzťahuje na spôsobilosť na verejný úrad, a nie na správu majetku.

18. Ten istý, O edikte, kniha XI.

Napokon božský Severus a náš cisár vykladali nariadenia konzulov a guvernérov tohto opisu ako diktované ich vlastným záujmom, pretože oni sami veľmi zriedkavo dopriali nepľnoletým v rozpore so zaužívaným zvykom spravovať svoje záležitosti; a taká je naša prax aj dnes.

19. Ak niekto uzavrie zmluvu s nepľnoletou osobou a zmluva nadobudne účinnosť v určitom čase po dosiahnutí jej plnoletosti, máme to považovať za začiatok alebo koniec transakcie? Zastáva sa názor, a bol ustanovený ústavou, že ak strana potvrdí to, čo urobila v čase, keď bola maloletá, nie je dôvod na reštitúciu. Z tohto dôvodu Celsus v jedenástej knihe Listov a v druhej knihe Digest spracúva túto otázku zdatným spôsobom s odkazom na prípad, v ktorom sa s ním radil prétor Flavius Respectus. Maloletý, ktorý nedovršil dvadsaťpäť rokov a ktorý mal možno dvadsaťštyri rokov, začal opatrovnícku žalobu proti dedičovi svojho poručníka a výsledok bol taký, že spomínaný dedič poručníka bol prepustený ešte pred skončením súdneho konania; keďže žalobca už dosiahol plnoletosť dvadsaťpäť rokov, a preto sa žiadala úplná reštitúcia. Celsus preto odporučil Respectovi, že bývalý maloletý nemôže ľahko získať úplnú reštitúciu; ak sa mu však preukáže, že k tomu došlo ľst'ou jeho protivníka, aby bol prepustený hneď, ako maloletý dosiahne plnoletosť, reštitúcia sa potom môže udeliť: "pretože," povedal, "maloletý sa zdal byť preťažený až v posledný deň súdneho konania a celá záležitosť bola zjavne naplánovaná tak, aby

mohol byť poručník prepustený po dosiahnutí plnoletosti maloletého". Napriek tomu pripúšťa, že ak existuje len mierne podozrenie, že jeho protivník sa dopustil podvodu, nemohol dosiahnuť úplnú náhradu.

20. Viem tiež, že raz sa objavila nasledujúca otázka. Maloletý, ktorý nedovršil dvadsaťpäť rokov, zasahoval do majetku svojho otca, a keď dosiahol plnoletosť, vymáhal od niektorých dlžníkov svojho otca platby a potom požadoval úplnú náhradu, aby mohol odmietnuť majetok. Na druhej strane sa tvrdilo, že po nadobudnutí plnoletosti schválil to, čo urobil, keď bol maloletý; a podľa nášho názoru by sa mala úplná reštitúcia priznať z dôvodu, že by sa mal zohľadniť začiatok transakcie. Som toho názoru, že rovnaké pravidlo by sa uplatnilo, ak by vstúpil do majetku cudzej osoby.

21. V súvislosti s narodením dvadsaťpäťročného muža by sa tiež malo vziať do úvahy, či by sme mali povedať, že je ešte maloletý v deň svojich narodenín pred hodinou, v ktorej sa narodil, aby v prípade, že bol oklamán, mohol dosiahnuť nápravu; a ak ešte nedosiahol tento vek v plnom rozsahu, treba sa domnievať, že čas by sa mal počítat' od jedného momentu k druhému. Preto ak sa narodil v dvojsečnom roku, Celsus si myslí, že nie je rozdiel, či sa narodil v skorší alebo neskorší deň, ale oba dni sa považujú za jeden a ten druhý sa interkaluje.

22. Ďalej je potrebné zvážiť, či sa má úľava poskytnúť len tým, ktorí sú sami sebe páni, alebo aj tým, ktorí sú pod kontrolou iných; a bod, ktorý vyvoláva pochybnosti, spočíva v tom, že ak by niekto povedal, že synovia rodiny majú nárok na úľavu vo veciach týkajúcich sa ich peculium, výsledkom by bolo, že úľava by prostredníctvom nich pripadla tým, ktorí sú plnoletí, teda ich otcom, čo v žiadnom prípade nemal v úmysle prétor; ten totiž prisľúbil pomoc neplnoletým, a nie tým, ktorí dosiahli plnoletosť. Ja si však myslím, že možnosť tých, ktorí zastávajú názor, že syn rodiny, ktorý je neplnoletý a nedovršil dvadsaťpäť rokov, má nárok na úplnú reštitúciu len vo veciach, na ktorých má sám záujem; napríklad ak je viazaný nejakou zmluvou. Ak je teda zaviazaný príkazom svojho otca, ten môže byť určite žalovaný o celú sumu, a pokiaľ ide o syna (keďže on sám môže byť žalovaný v rozsahu svojej platobnej schopnosti bez ohľadu na to, či je stále pod kontrolou svojho otca, alebo bol emancipovaný, alebo vydedený, a skutočne, kým žije pod kontrolou svojho otca, môže byť proti nemu podaná žaloba na výkon rozhodnutia), mal by požiadať o úľavu, ak je žalovaný on sám. Je však potrebné zvážiť, či toto oslobodenie bude prospešné aj pre jeho otca, ako sa to niekedy stáva v prípade ručiteľa, a myslím si, že nie. Preto ak je podaná žaloba proti synovi, môže požiadať o úľavu, hoci ak veriteľ zažaluje jeho otca, nemožno získať žiadnu úľavu okrem prípadu, keď sú peniaze požičané; a tiež v tomto prípade, ak si požičal peniaze na príkaz svojho otca, nemožno mu poskytnúť žiadnu úľavu. Preto ak uzavrel zmluvu bez príkazu svojho otca a bol prekročený a proti otcovi je podaná žaloba De Peculio, syn nemôže získať náhradu, ale ak je žalovaný otec, môže

ju získať; ani nevznikajú žiadne ťažkosti z dôvodu, že syn má záujem na peculiu, pretože záujem otca je väčší ako záujem syna, hoci v niektorých prípadoch peculium patrí synovi; napríklad ak je majetok otca zabavený štátnou pokladnicou z dôvodu dlhu; v tomto prípade je totiž podľa Klaudiovej ústavy peculium syna od neho oddelené.

23. Z tohto dôvodu, ak bola dcéra rodiny oklamaná v súvislosti s jej venom, keď dala súhlas s dodatočne uzavretou dohodou svojho otca, že veno bude vrátené, alebo sa nájde niekto, kto sa oň postará, som toho názoru, že by jej mala byť priznaná náhrada, keďže veno je osobným majetkom samotnej dcéry.

24. Ak sa maloletý mladší ako dvadsaťpäť rokov nechá abrogovať a tvrdí, že bol pri arogancii oklamaný; napríklad, že bol ako majetný človek arogovaný stranou za účelom lúpeže; domnievam sa, že by mal byť vypočutý, ak žiada o úplnú reštitúciu.

25. Ak je dedičstvo alebo poručníctvo odkázané synovi rodiny, ktoré má byť vyplatené po smrti jeho otca, a je mu to uložené; napríklad ak dal súhlas s dohodou svojho otca, že nebude podaná žaloba o dedičstvo; možno povedať, že má nárok na úplnú reštitúciu, pretože má záujem z dôvodu očakávania dedičstva, na ktoré má nárok po smrti svojho otca. Ak mu však bolo odkázané niečo, čo sa týka jeho osobne, ako napríklad velenie v armáde; treba konštatovať, že má nárok na úplnú reštitúciu, pretože je v jeho záujme, aby nebol oklamaný, keďže to nenadobudol pre svojho otca, ale má to mať sám.

26. Ak je dedič ustanovený pod podmienkou, že ho jeho otec do sto dní emancipuje, mal by to svojmu otcovi ihneď oznámiť; a ak tak neurobil, keď mohol, a jeho otec by ho emancipoval, keby o tom vedel, treba konštatovať, že má nárok na úplnú reštitúciu, ak je jeho otec pripravený ho emancipovať.

27. Pomponius dodáva, že v prípadoch, keď syn rodiny môže získať náhradu vo veci, v ktorej ide o jeho peculium, môže jeho otec ako dedič svojho syna požadovať úplnú náhradu po jeho smrti.

28. Ak však syn rodiny má castrense peculium, niet pochyb o tom, že vo veciach týkajúcich sa castrense peculium bude mať nárok na úplnú náhradu; rovnako ako keby bol oklamaný, pokiaľ ide o jeho vlastné dedičstvo.

29. Otroky, ktorý nedosiahol vek dvadsaťpäť rokov, nemôže v žiadnom prípade získať náhradu, pretože sa posudzuje osoba jeho pána, a ten si musí pripísať vinu, ak niečo zveril maloletému. Preto ak uzavrie nejakú zmluvu prostredníctvom neploletého, ktorý nedosiahol vek puberty, platí rovnaké pravidlo; ako uvádza Marcellus

v druhej knihe Digest. A ak by sa slobodná správa jeho peculium udelila otrokovi, ktorý je maloletý, jeho pán, ak je plnoletý, nemôže z tohto dôvodu získať náhradu.

30. Africanus, Otázky, kniha VII.

V takomto prípade sa totiž rozumie, že čokoľvek otrok urobí, urobí so súhlasom svojho vlastníka, čo sa ukáže jasnejšie, ak sa otázka týka podnecovania alebo ak osoba staršia ako dvadsaťpäť rokov nariadila neplnoletému, aby vykonal nejakú činnosť, a ten bol pri tom oklamáný.

31. Ulpián, O edikte, kniha XI.

Ak však išlo o otroka, ktorý mal právo na okamžitú slobodu na základe poručníctva, a bol mu uložený trest, pretože trpel nesplnením povinnosti, možno konštatovať, že prétor bude povinný poskytnúť mu úľavu.

32. Ten istý, O edikte, kniha X.

Úľava sa poskytuje úplnou reštitúciou maloletých osôb mladších ako dvadsaťpäť rokov nielen vtedy, keď utrpia určitú majetkovú ujmu, ale aj vtedy, keď majú záujem nebyť obťažovaní súdnymi spormi a výdavkami.

33. Ten istý, O edikte, kniha XI.

Pretor hovorí: "Každá transakcia, o ktorej sa hovorí, že sa uskutočnila". Pod pojmom "transakcia" rozumieme transakciu akéhokoľvek druhu, či už ide o zmluvu, alebo nie.

34. Ak teda neplnoletý niečo kúpi, ak niečo predá, ak vstúpi do partnerstva alebo si požičia peniaze a je podvedený, bude mať úľavu.

35. Ak mu peniaze vyplatil dlžník jeho otca alebo jeho vlastný dlžník a on ich stratí, musí sa uznať, že má nárok na oslobodenie od platenia, keďže obchod bol uzavretý s ním. A preto, ak maloletý podá žalobu proti dlžníkovi, mal by mať prítomných kurátorov, aby mu bolo zaplatené, lebo inak dlžníka nemožno prinútiť, aby mu zaplatil. V súčasnosti je však zvykom ukladať peniaze do chrámu (ako uvádza Pomponius v dvadsiatej ôsmej knihe), aby dlžník nebol utláčaný platením nadmerných úrokov alebo aby maloletý veriteľ neprišiel o svoje peniaze; alebo aby

sa platba vyplatila kurátorom, ak sú. Taktiež je dlžníkovi cisárskou konštitúciou umožnené prinútiť maloletého, aby si dal ustanoviť kurátorov. Ale čo ak by prétor nariadil vyplatiť peniaze maloletému bez zásahu kurátorov a tie by boli vyplatené? Možno pochybovať, či bude mať istotu. Som však toho názoru, že ak by bol nútený zaplatiť po poukázaní na to, že veriteľ je maloletý, bol by zbavený zodpovednosti; ibaže by sa niekto mohol domnievať, že by sa mal odvolať z dôvodu, že utrpel škodu. Domnievam sa však, že prétor by maloletého nevyslyšal, ak by v takomto prípade žiadal o úplnú náhradu.

36. Úľava sa maloletému poskytuje nielen za týchto okolností, ale aj vtedy, keď vstúpi do záväzkov, ktoré uzavreli iní; napríklad keď sa zaviaže sám alebo zaťaží svoj majetok ako ručiteľ. Zdá sa však, že Pomponius súhlasí s tými, ktorí rozlišujú medzi maloletým, keď rozhodca určil stranu za účelom schválenia ručenia, a keď ho jeho protivník prijal. Zdá sa mi, že vo všetkých týchto prípadoch, ak je strana maloletá a preukáže, že bola obídená, bude mať nárok na úľavu.

37. Úľava sa poskytuje aj v súdnych konaniach bez ohľadu na to, či strana, ktorá bola nadmerne obťažovaná, podala žalobu alebo bola žalovaná.

38. Ak však maloletý nadobudol majetok, ktorý nestačí na vyplatenie veriteľov, poskytuje sa mu úľava, aby ho mohol odmietnuť, pretože aj v tomto prípade je podvedený. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade vlastníctva nehnuteľnosti alebo akéhokoľvek iného dedičstva. Nielen syn, ktorý zasiahol do majetku svojho otca, dostane náhradu, ale rovnako na ňu bude mať nárok aj každý iný maloletý patriaci do rodiny, ako napríklad otrok, ktorý je ustanovený za dediča a je mu udelená sloboda; treba totiž konštatovať, že ak zasiahol do záležitostí majetku, môže byť oslobodený z dôvodu svojho veku, aby mohol mať oddelený vlastný majetok. Je zrejmé, že ak získa reštitúciu po vstupe do dedičstva, že musí vydať akúkoľvek jeho časť, ktorá bola zmiešaná s jeho vlastným majetkom a nebola stratená v dôsledku slabosti jeho mladosti.

39. V súčasnosti je prax taká, že maloletí sú oslobodení od platenia, ak sa im nepodarilo dosiahnuť zisk.

40. Pomponius tiež v dvadsiatej ôsmej knihe uviedol, že ak niekto odmietne odkaz bez toho, aby sa niekto dopustil podvodu, alebo ak ho niekto využije pri výbere z dvoch odkazov, pričom si vyberie ten, ktorý má nižšiu hodnotu; alebo ak sľúbi človeku jednu alebo druhú z dvoch vecí a dá mu tú hodnotnejšiu, má nárok na úľavu a tá mu má byť poskytnutá.

41. V súvislosti s bodom, v ktorom sa uvádza, že maloletým sa musí poskytnúť úľava aj v prípade, že nezískajú zisk, ako napríklad v prípade, keď bol majetok maloletého predaný a prihlási sa niekto, kto je ochotný zaň zaplatiť viac, vznikla otázka, či sa má vykonať úplná reštitúcia z dôvodu zisku, ktorý nezískal? Pretori za týchto okolností každý deň udeľujú reštitúciu, aby sa mohli ponúknuť nové ponuky. Rovnako postupujú aj v prípade majetku, ktorý by mal byť zachovaný pre maloletých. To však treba robiť s veľkou opatrnosťou, inak by sa nikto nezúčastňoval na predaji majetku poručencom; ani keby sa uskutočňoval v dobrej viere; a treba dôkladne schváliť zásadu, že pokiaľ ide o majetok vystavený náhode, neplnoletému sa nemá poskytnúť žiadna úľava voči kupujúcemu, ak sa nepreukáže, že došlo ku korupcii alebo zjavnej zaujatosti poručníka alebo kurátora.

42. V prípade, že maloletému bola priznaná reštitúcia a zasahuje do záležitostí majetku alebo vstupuje do majetku, ktorý odmietol, môže opäť získať reštitúciu, ktorá mu umožní odmietnuť ho; to bolo uvedené aj v reskriptoch a stanoviskách.

43. Papinianus však v druhej knihe názorov hovorí, že ak je otrok nahradený maloletým ako nevyhnutný dedič a maloletý dedičstvo odmietne, uvedený otrok sa stane nevyhnutným dedičom, a ak maloletý dosiahne reštitúciu, zostane napriek tomu slobodný; ak však predtým maloletý vstúpi do dedičstva na prvom mieste a potom ho odmietne, otrok, ktorý ho nahradil s udelením slobody, sa nemôže stať dedičom ani byť slobodný; a to nie je úplne pravda. Ak totiž nie je dedičstvo solventné a dedič ho odmietne, božský Pius, ako aj náš cisár, v reskripte uviedli, že v prípade maloletého, ktorý je cudzincom, bude dôvod na nahradenie potrebného dediča; a tam, kde hovorí, že zostane slobodný, to zrejme znamená, že nezostane ani dedičom, keďže maloletý získava reštitúciu po odmietnutí dedičstva; keďže sa teda maloletý nestáva dedičom, ale má právo na spravodlivé konanie, nepochybne zostane dedičom, ktorý sa ako taký raz objavil.

44. Okrem toho, ak sa dedič neodvolal v stanovenej lehote, bude mu poskytnutá pomoc, aby sa mohol odvolať; za predpokladu, že si to želá.

45. Okrem toho sa mu poskytuje úľava, ak sa proti nemu prijme rozsudok pre zmeškanie. Je však ustálené, že muži každého veku majú v prípade rozsudku pre zmeškanie nárok na nový proces, ak môžu preukázať, že boli neprítomní z nejakého vážneho dôvodu.

46. Hermogenianus, Epitomes of Law, Book I.

Aj v prípade, že maloletá osoba prehrala svoj prípad z dôvodu kontumácie, môže požiadať o úplné navrátenie do pôvodného stavu.

47. Ulpián, O edikte, kniha XI.

Ak sa na základe rozsudku odoberú zástavy maloletého a predajú sa, a ten potom dosiahne reštitúciu v rozpore s nariadením guvernéra alebo cisárskeho prokurátora, treba zvážiť, či by sa predaný majetok nemal vrátiť; je totiž isté, že peniaze zaplatené na základe rozsudku sa musia maloletému vrátiť, ale je skôr v jeho záujme, aby sa majetok vrátil; a myslím si, že v niektorých prípadoch by sa to malo povoliť, t. j. ak by maloletý inak utrpel veľkú škodu.

48. Úľava sa priznáva aj žene v otázke vena, ak dala viac, než jej majetok zaručoval, alebo dala celý svoj majetok.

49. Teraz je potrebné zvážiť, či by sa maloletým osobám mala poskytnúť úľava len v prípade, že im bola uložená povinnosť uzavrieť zmluvu, alebo aj v prípade, že sa dopustili trestného činu; napríklad ak sa maloletá osoba dopustila podvodu v súvislosti s majetkom, ktorý uložila, požičala alebo bol predmetom iného druhu zmluvy, mala by nárok na úľavu, ak sa jej transakciou nič nedostalo do rúk? Zastáva sa názor, že maloletým osobám, ktoré sa previnili voči právnym predpisom, by sa nemala poskytnúť žiadna úľava; a preto by sa v tomto prípade nemala povoliť žiadna úľava, pretože ak sa maloletá osoba dopustí krádeže alebo spôsobí škodu na majetku, nebude mať nárok na úľavu. Ak sa však po spáchaní škody mohol priznať, a tým nebyť zodpovedný za dvojnásobnú škodu, ale radšej poprel, čo urobil; mala by sa mu poskytnúť náhrada len preto, aby sa s ním zaobchádzalo, ako keby sa priznal. Preto ak bol schopný nahradiť škodu spôsobenú jeho krádežou, namiesto toho, aby bol žalovaný o dvojnásobnú alebo štvornásobnú náhradu škody, poskytne sa mu úľava.

50. Ak si vydatá žena po rozchode s manželom vlastnou vinou želá získať úľavu, alebo ak tak urobí jej manžel, nemyslím si, že by sa mala poskytnúť úľava, pretože nejde o bežný trestný čin, a ak sa maloletý dopustil cudzoložstva, nemožno mu poskytnúť úľavu.

51. Papinianus uvádza, že ak sa maloletý vo veku od dvadsať do dvadsaťpäť rokov nechá priviesť do otroctva - teda ak sa podieľa na cene, ktorá bola za neho zaplatená - nemá nárok na reštitúciu; a to je rozumné, pretože prípad nepripúšťa reštitúciu, keďže strana zmenila svoj stav.

52. Ak maloletému vznikol trest za nezaplatenie dane, má nárok na úplnú náhradu; musí sa však vychádzať z toho, že z jeho strany nedošlo k podvodu, inak sa náhrada nepovolí.

53. Taktiež nie je možné, aby prétor udelil reštitúciu za slobodu svojho otroka.

54. Paulus, O edikte, kniha XI.

Ibaže by túto láskavosť získal od cisára z nejakého dobrého dôvodu.

55. Ulpián, O edikte, kniha XI.

Žaloba založená na podvode alebo spravodlivá žaloba bude podaná na sumu, na ktorej mal maloletý záujem, aby nebol otrok manumitovaný; preto všetko, čo mohol mať, ak by otroka nemanumitoval, mu musí byť teraz vydané. Opäť, pokiaľ ide o tie predmety patriace jeho pánovi, ktoré manumitovaný otrok odcudzil; existuje proti nemu právo na žalobu za ich výrobu alebo za krádež, alebo za vrátenie toho, čo bolo odcudzené; pretože si ich privlastnil po manumitácii; inak, ak bol zločin spáchaný počas otroctva, jeho pán nebude oprávnený na žalobu proti nemu po získaní slobody. Toto je obsiahnuté v Reskripte božského Severa.

56. Čo ak by mal neplnoletý mladší ako dvadsaťpäť rokov a starší ako dvadsať rokov predať otroka podľa tohto zákona, aby mohol byť manumitovaný? Mám na mysli toho, kto má viac ako dvadsať rokov, keďže Scaevola v Štrnástej knihe otázok spomína aj tento vek; a je lepší názor, že pravidlo uvedené v konštitúcii božského Marka adresovanej Aufidiovi Victorinovi nezahŕňa tento prípad, teda prípad maloletého nad dvadsať rokov. Z tohto dôvodu by sa malo zvážiť, či možno poskytnúť úľavu maloletému nad dvadsať rokov, mal by byť vypočutý, ak podá žiadosť predtým, ako otrok získa slobodu, pretože ak tak urobí neskôr, nemôže. Možno si tiež položiť otázku, či v prípade, že strana, ktorá uskutočňuje kúpu podľa tohto zákona, je maloletá, má nárok na reštitúciu? Ak sloboda otroka ešte nebola udelená, bude mať nárok na úľavu, ale ak podá žiadosť po tom, ako nastal určený deň, potom vôľa predávajúceho, ak dosiahol plnoletosť, otroka oslobodí.

57. Vyšetovanie sa uskutočnilo v súvislosti s týmto vyhlásením o skutočnostiach. Istí neplnoletí mladíci prijali za kurátora muža menom Salvianus, ktorý po určitom čase spravovania jeho poručníctva získal vďaka cisárskej priazni mestský úrad a od prétora si vymohol prepustenie z kurately vyššie uvedených mladíkov počas ich neprítomnosti. Maloletí potom predstúpili pred prétora a žiadali úplnú náhradu, pretože kurátor bol prepustený v

rozpore s ústavou, pretože nie je zvykom, aby sa strany vzdávali poručníctva, ak nie sú neprítomné za morom v rámci verejných záležitostí alebo ak nie sú zamestnané v osobných službách cisára; ako v prípade, keď to bolo udelené v prípade radcu Menandra Arria. Salvianus však dosiahol svoje prepustenie a maloletí, ktorí boli akoby nútení, požiadali prétora o úplnú náhradu. Arrius Severus, ktorý mal pochybnosti, predložil túto otázku cisárovi Severovi, ktorý v odpovedi na túto konzultáciu v reskripte svojmu nástupcovi Benidiusovi Quietovi uviedol, že nie je dôvod na zásah prétora, pretože nebolo uvedené, že zmluva bola uzavretá s neplnoletým mladším ako dvadsaťpäť rokov; bolo však povinnosťou kniežat'a zasiahnuť a spôsobiť, aby ten, kto bol prétorom neoprávnene prepustený, obnovil správu poručníctva.

58. Treba tiež poznamenať, že maloletým osobám nemožno poskytnúť pomoc bez rozdielu, ale len vtedy, ak sa preukáže riadny dôvod a preukáže, že boli zneužití.

59. Reštitúcia nebude udelená ani v prípade, že osoba, ktorá riadne vykonávala svoju činnosť, požiadala o náhradu škody z dôvodu straty, ktorá nevznikla v dôsledku jej vlastnej nedbanlivosti, ale v dôsledku nevyhnutnej nehody; ale nie je to samotný vznik straty, ktorý zakladá právo na reštitúciu, ale nedostatok reflexie, ktorý podnecuje podvod; a to Pomponius uviedol v dvadsiatej ôsmej knihe. Preto Marcellus v poznámke o Juliánovi hovorí, že ak si neplnoletý kúpil otroka, ktorého potreboval, a ten čoskoro nato zomrel, nemal nárok na reštitúciu; nebol totiž zneužitý, keď si kúpil majetok, ktorý bol pre neho absolútne nevyhnutný, hoci bol smrteľný.

60. Ak sa niekto stane dedičom bohatého človeka a majetok je náhle zničený; napríklad ak pozemky zničilo zemetrasenie, domy zachvátil požiar alebo ak otroci utiekli alebo zomreli; Julianus v Štyridsiatej šiestej knihe hovorí tak, že naznačuje, že maloletý má nárok na úplnú náhradu, ale Marcellus v poznámke k Julianovi hovorí, že úplná náhrada sa nepripúšťa, pretože strana nebola oklamaná z dôvodu slabosti mladosti, keď vstúpila do cenného majetku, a že to, čo sa mu stalo nešťastnou náhodou, sa môže stať aj najopatnejšej hlave domácnosti; ale v nasledujúcom prípade možno reštitúciu priznať neplnoletému, t. j. ak vstúpil do majetku, ku ktorému patrilo veľa majetku, ktorý mohol byť zničený; napríklad pozemok obývaný "budovami, ale značne zaťažený dlhmi, a nepredpokladal, že otroci môžu zomrieť. alebo že budovy budú zničené, alebo nepredal majetok vystavený toľkým nehodám dostatočne rýchlo.

61. Kládne sa tiež otázka, či v prípade, že jeden maloletý žiada o navrátenie do pôvodného stavu voči inému maloletému, má byť vypočutý? Pomponius jednoducho uvádza, že reštitúcia by mu nemala byť priznaná; ja si však myslím, že prétor by mal preskúmať, ktorý z nich bol obvinený, a ak boli obaja podvedení, napríklad ak jeden

minorita požičal druhému peniaze a ten ich stratil; potom (podľa Pomponia) je na tom lepšie ten, kto si peniaze požičal a premrhal alebo stratil.

62. Je jasné, že ak maloletý uzavrel zmluvu so synom rodiny, ktorý bol plnoletý, potom, ako uvádza Julianus v štvrtej knihe Digest a Marcellus v druhej knihe Digest, bude mať nárok na úplnú reštitúciu; takže pravidlo týkajúce sa veku sa berie do úvahy viac ako dekrét senátu.

63. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IV.

Ak žena vstúpi do konania na strane tretej osoby v prípade maloletého, nemožno mu vyhovieť proti žene, ale rovnako ako iné osoby bude vylúčený z konania; pretože podľa obyčajového práva bude mať nárok na náhradu škody na základe žaloby proti pôvodnému dlžníkovi; a to v prípade, ak je pôvodný dlžník solventný, inak sa žena nemôže dovoliavať pomoci dekrétu senátu.

64. Ulpián, O edikte, kniha XI.

Pri skúmaní príčiny treba venovať pozornosť skutočnosti, či sa má oslobodenie poskytnúť len maloletému, alebo aj osobám, ktoré sa zaviazali v jeho mene, ako napríklad ručiteľom. Ak teda viem, že účastník je maloletý a nemám k nemu dôveru, a vy sa za neho stanete ručiteľom, nie je spravodlivé, aby sa ručiteľovi poskytlo oslobodenie na moju škodu; preto by sa žaloba na základe mandátu mala ručiteľovi skôr zamietnuť. Slovom, prétor by mal starostlivo zvážiť, kto má väčší nárok na úľavu, či veriteľ, alebo ručiteľ; pretože maloletý, ktorý je braný na nevýhodu, nebude zodpovedný ani za jedného, ani za druhého. Jednoduchšie bude konštatovať, že úľava by sa nemala priznať v prípade toho, kto veriteľa usmernil, pretože bol takpovediac poradcom a presvedčovateľom, ktorý bol zodpovedný za zmluvu s maloletým. Preto môže vzniknúť otázka, či by mal maloletý žiadať o úplnú náhradu voči veriteľovi, alebo voči ručiteľovi? Myslím si, že bezpečnejšie by bolo žiadať o úplnú reštitúciu voči obom; pretože po preukázaní riadneho dôvodu a prítomnosti strán - alebo ich neprítomnosti, ak sú v omeškaní z dôvodu kontumácie - by sa mala starostlivo zvážiť otázka, či by sa mala úplná reštitúcia poskytnúť.

65. Niekedy je reštitúcia priznaná maloletému in rem; to znamená, že je namierená proti držiteľovi jeho majetku, hoci s ním nebola uzavretá žiadna zmluva; ako napríklad v prípade, keď ste kúpili majetok od maloletého a predali ho inej osobe, môže niekedy požiadať o reštitúciu proti držiteľovi, aby zabránil strate svojho majetku alebo jeho zbaveniu; a v tomto prípade vec buď prejedná prétor, alebo sa prevod zruší a vyhovie sa žalobe in rem. Pomponius

v dvadsiatej ôsmej knihe tiež uvádza, že Labeo sa konal v prípade, keď maloletý mladší ako dvadsaťpäť rokov predal pozemok a odovzdal držbu a kupujúci s ním disponoval; potom, ak bol druhý nadobúdateľ informovaný o tom, čo sa stalo, možno proti nemu priznať náhradu, ale ak o skutočnostiach nevedel a prvý nadobúdateľ je solventný, tak sa to neurobí; ak však nie je solventný, bude spravodlivejšie priznať náhradu maloletému, a to aj proti nadobúdateľovi, ktorý nebol informovaný, hoci kúpil nehnuteľnosť v dobrej viere.

66. Paulus, O edikte, kniha XI.

Je zrejmé, že pokiaľ je ten, kto kúpil majetok od nepľnoletého, alebo dedič uvedeného kupujúceho solventný, nemal by sa vydať dekrét proti strane, ktorá nadobudla majetok v dobrej viere; a taký je aj názor Pomponia.

67. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IV.

Ak sa však reštitúcia povolí, druhý kupujúci môže mať regresný nárok voči svojmu predávajúcemu. Rovnaké pravidlo platí, ak kúpa prešla rukami viacerých osôb.

68. Ulpián, O edikte, kniha XI.

Pri prejednávaní veci by sa tiež malo zvažiť, či nie je k dispozícii nejaká iná žaloba okrem žaloby na úplnú náhradu; ak je totiž strana riadne chránená bežným opravným prostriedkom a všeobecným právom, nemala by jej byť priznaná mimoriadna pomoc; ako napríklad v prípade, keď bola zmluva uzavretá s poručníkom bez oprávnenia jeho opatrovníka a v dôsledku toho sa nestala bohatšou.

69. Okrem toho Labeo uvádza, že ak bol maloletý podvodne podvedený, aby vstúpil do partnerstva, alebo dokonca ak to urobí s cieľom darovať, partnerstvo neexistuje, a to ani medzi maloletými, a preto prétor nemá dôvod zasahovať. Ofilius je toho istého názoru, pretože maloletý je dostatočne chránený zo zákona.

70. Pomponius tiež v dvadsiatej ôsmej knihe hovorí, že keď bol dedič vyzvaný, aby vydal isté predmety dcére svojho brata pod podmienkou, že ak zomrie bez potomka, vráti ich dedičovi, a dedič zomrel, urobila opatrenie, aby boli vrátené jeho dedičovi, načo si Aristo myslel, že má nárok na úplnú reštitúciu. Pomponius však dodáva, že daná obligácia sa mohla stať základom osobnej žaloby na náhradu škody v neurčitej výške aj v prípade pľnoletej osoby, pretože strana je chránená nielen bežným právom, ale aj osobnou žalobou.

71. Všeobecne sa stanovuje, že ak zmluva nie je platná, prétor by nemal zasahovať, ak je to isté.

72. Pomponius v súvislosti s cenou v prípade kúpy a predaja tiež uvádza, že zmluvné strany sa môžu navzájom zvyhodňovať v súlade s prirodzeným právom.

73. Teraz by sa malo zväziť, kto sú tí, ktorí môžu poskytnúť úplnú reštitúciu. Prefekt mesta spolu s ostatnými magistrátmi, pokiaľ to dovoľuje ich právomoc, môžu udeliť úplnú reštitúciu v iných prípadoch, ako aj v prípadoch, ktoré sú v rozpore s ich vlastnými rozhodnutiami.

74. Hermogenianus, Epitomes of Law, Book I.

Pretoriánski prefekti môžu tiež udeliť úplnú reštitúciu proti svojim vlastným rozhodnutiam, hoci sa proti nim nikto nemôže odvolať. Dôvodom tohto rozdielu je, že odvolanie sa rovná sťažnosti, že rozhodnutie je nespravodlivé; a úplná reštitúcia zahŕňa žiadosť o úľavu z vlastného omylu strany alebo tvrdenie o podvode jej protivníka.

75. Ulpián, O edikte, kniha XI.

Nížší sudca nemôže udeliť reštitúciu v rozpore s dekrétom svojho nadriadeného.

76. Ak však cisár vynesie rozhodnutie, veľmi zriedkavo povolí reštitúciu alebo dovoľí, aby bola do jeho audienčnej siene uvedená strana, ktorá tvrdí, že jej bolo uložené, pretože bola slabá v mladosti; alebo tvrdí, že neboli spomenuté veci, ktoré boli pre ňu priaznivé; alebo sa sťažuje, že ju zradil jej obhajca. Preto božský Severus a cisár Antoninus nechceli vypočuť Glabria Aciliusa, ktorý žiadal o reštitúciu proti svojmu bratovi bez uvedenia riadneho dôvodu, po tom, ako bol prípad vypočutý do konca v ich audienčnej sieni.

77. Božský Severus a Antoninus, keď Percennius Severus požiadal o úplnú reštitúciu a boli vydané už dve rozhodnutia, dovolili, aby ich vyšetrovali v audienčnej sieni.

78. Ten istý cisár v reskripte Licenniovi Frontovi uviedol, že je nezvyčajné, aby niekto okrem samotného cisára udelil reštitúciu po rozhodnutí o odvolaní, ktoré vydal sudca vymenovaný cisárom, aby predsedal namiesto neho.

79. Ak však prípad prejednáva sudca vymenovaný cisárom, reštitúciu nemôže vykonať nikto iný ako cisár, ktorý sudcu vymenoval.

80. Úplná reštitúcia sa priznáva nielen maloletým, ale aj ich nástupcom, hoci sami môžu byť plnoletí.

81. Ten istý, O edikte, kniha XIII.

Niekedy však priznávame dedičovi dlhší čas ako jeden rok na začatie konania, ako sa uvádza v edikte, ak by na to mal dôvod jeho vek; po dovŕšení dvadsiateho piateho roku života má totiž nárok na čas, ktorý mu priznáva zákon; v tomto prípade sa má za to, že bol oklamán, pretože mohol získať náhradu v lehote stanovenej vo vzťahu k zosnulému, ale nepodal žiadosť o ňu. Je zrejmé, že ak zosnulému zostala len malá časť dostupnej lehoty na získanie úplnej reštitúcie, jeho dedičovi, ak je maloletý, sa poskytne lehota na jej získanie po dovŕšení dvadsiateho piateho roku života, nie však celá stanovená lehota, ale len toľko, na koľko mal nárok maloletý, ktorý bol jeho dedičom.

82. Ten istý, O edikte, kniha XI.

Papinianus v druhej knihe názorov uvádza, že čas určený na úplnú reštitúciu by sa nemal predlžovať v prospech strany, ktorá sa vrátila z vyhnanstva, z dôvodu, že bola neprítomná, pretože sa mohla obrátiť na prétora prostredníctvom zástupcu, a neurobila tak, alebo mohla podať žiadosť guvernérovi v mieste, kde sa nachádzala. Ale tam, kde ten istý autor hovorí, že nemá nárok na úľavu z dôvodu trestu, ktorý mu bol uložený; jeho názor nie je správny, pretože čo je spoločné medzi trestným činom a ospravedlnením založeným na slabosti mladosti?

83. Ak však niekto, kto má viac ako dvadsaťpäť rokov a pripojil sa k veci v lehote stanovenej zákonom na reštitúciu, neskôr vec opustí, pripojenie sa k veci mu neprinesie žiadnu výhodu pri získaní úplnej reštitúcie, ako sa veľmi často uvádza v reskriptoch.

84. Ten istý, O edikte, kniha X.

Za vzdanie sa veci sa nepovažuje, ak ju iba odloží, ale ak sa jej úplne vzdá.

85. Ten istý, O edikte, kniha XI.

Ak sa požaduje úplná reštitúcia zápisu do dedičstva, ktorý vykonal maloletý, akékoľvek výdavky, ktoré boli vyplatené na dedičstvo alebo na hodnotu otrokov, ktorí získali slobodu prostredníctvom jeho zápisu, nebude musieť maloletý uhradiť. Rovnako tak na druhej strane, keď neplnoletý získa reštitúciu za účelom vstupu na majetok, musí byť ratifikovaný každý obchod, ktorý vykonal jeho kurátor, za účelom nakladania s majetkom na základe príkazu prétora, ktorý povoľuje jeho predaj podľa formy stanovenej zákonom; ako to uviedli Severus a Antoninus v reskripte Calpurniovi Flackovi.

86. Paulus, O edikte, kniha XI.

Ak syn rodiny podniká na základe mandátu svojho otca, nemôže sa domáhať reštitúcie; ak by mu totiž mandát udelil niekto iný, nemal by nárok na úľavu, pretože za týchto okolností by bol hlavný účastník plnoletý a bol by zodpovedný za stratu. Ak však nakoniec maloletý utrpel škodu, pretože nemohol získať späť sumu, ktorú vynaložil, od strany, ktorej obchod uzavrel, z dôvodu, že nebola solventná, prétor mu nepochybne vyjde v ústrety. Ak by však splnomocnenec bol maloletý a zástupca plnoletá strana, splnomocnenec by nebol ľahko vypočutý, pokiaľ obchod nebol uzavretý na jeho príkaz a jeho zástupca ho nemôže odškodniť. Preto ak je maloletý zneužitý, keď je v postavení agenta, vina sa musí pripísať príkazcovi, ktorý zveril svoj obchod osobe tohto druhu, a taký je aj názor Marcella.

87. Paulus, Sentencie, kniha I.

Ak sa však maloletý dobrovoľne mieša do podnikania plnoletej osoby, má nárok na náhradu škody, aby zabránil vzniku škody plnoletej osobe; ak to odmietne urobiť a potom je žalovaný z dôvodu uskutočneného podnikania, nemá nárok na náhradu škody proti žalobe; ale môže byť donútený vzdať sa svojho práva na úplnú náhradu, aby sa splnomocnenec stal zástupcom vo vlastnom mene, aby tak mohol nahradiť škodu, ktorá mu vznikla prostredníctvom maloletého.

88. Obchodné transakcie s neplnoletými osobami by sa však nemali vždy zrušiť, ale tieto záležitosti by sa mali zakladať na tom, čo je dobré a spravodlivé, aby sa zabránilo tomu, že osoby v tomto veku budú vystavené veľkým nepríjemnostiam, pretože inak by s nimi nikto neuzatváral zmluvy a do určitej miery by boli vylúčené z obchodných záležitostí. Preto by prétor nemal zasahovať svojou autoritou, ak neexistuje zjavný dôkaz podvodu alebo ak strany nekonali s hrubou nedbanlivosťou.

89. Scaevola, náš majster, zvykol hovoriť, že ak sa niekto z ľahkomyselnosti mladosti vzdá alebo odmietne majetok alebo držbu majetku a všetko zostane nedotknuté, mal by byť všetkými prostriedkami vypočutý; ak sa však po predaji majetku a vysporiadaní obchodov objaví a bude žiadať peniaze, ktoré boli získané náhradou, jeho žiadosť by mala byť zamietnutá; a v takomto prípade by mal byť súd oveľa opatrnejší pri priznávaní reštitúcie dedičovi maloletého.

90. Ak otrok alebo syn rodiny oklamal maloletého, otcovi alebo majiteľovi treba prikázať, aby nahradil všetko, čo sa mu dostalo do rúk, a čo nezabezpečil, treba vyplatiť z peculium. Ak nie je možné dosiahnuť uspokojenie ani z jedného z týchto zdrojov a otrok sa dopustil podvodu, mal byť buď zbičovaný, alebo vydaný ako náhrada škody. Ak sa však podvodu dopustil syn rodiny, mal sa proti nemu vyniesť rozsudok z tohto dôvodu.

91. Reštitúcia by sa mala poskytnúť tak, aby každý mohol získať späť všetky svoje práva. Preto v prípade, že sa reštitúcia poskytuje strane, ktorá bola podvedená pri predaji pozemku, prétor musí nariadiť kupujúcemu, aby vrátil pozemok aj s úrodou a dostal cenu, ktorú zaň zaplatil; ibaže pri jej platení nevedel, že predávajúci ju premrhá, ako v prípade, keď sa peniaze požičiavajú osobe na útratu. Reštitúcia sa však v prípade predaja nepriznáva tak voľne, a to z dôvodu, že kupujúci platí predávajúcemu dlh, ktorý je povinný zaplatiť, ako nikto nie je povinný požičať peniaze; pretože aj keď zmluva vo svojom pôvode môže byť takej povahy, že by mala byť zrušená, predsa len, ak sa vyžaduje zaplatenie kúpnej ceny, kupujúci by nemal byť v žiadnom prípade vystavený strate.

92. Z tohto ediktu nevyplýva žiadna osobitná činnosť alebo záväzok, pretože všetko závisí od preskúmania prétorom.

93. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IV.

O nasledujúcom nie je pochyb, a to, že ak maloletý zaplatí niečo, čo nie je povinný, vo veci, v ktorej občianske právo nepripúšťa požiadavku na vrátenie peňazí, má právo na prétorskú žalobu o ich vrátenie; keďže takáto požiadavka sa zvyčajne z riadnych dôvodov priznáva aj osobám, ktoré majú viac ako dvadsaťpäť rokov.

94. Ak takýto mladík, ktorý má nárok na reštitúciu, o ňu požiada, mala by sa poskytnúť na základe jeho žiadosti alebo žiadosti jeho zástupcu, ktorý bol výslovne poverený, aby o ňu požiadal; ak však strana tvrdí, že má len všeobecné splnomocnenie na vykonávanie obchodov svojho mandanta, nemala by byť vypočutá.

95. Paulus, O edikte, kniha XI.

Ak vznikne akákoľvek pochybnosť v súvislosti s osobitným splnomocnením, keď sa žiada o reštitúciu, záležitosť sa môže vyriešiť vložением ustanovenia, že splnomocniteľ potvrdí transakciu.

96. Ak je osoba, ktorej bol uložený trest, neprítomná, jej obhajca by mal zložiť záruku, že rozsudok bude vykonaný.

97. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IV.

Reštitúcia by sa mala za každých okolností poskytnúť otcovi v mene jeho syna, aj keď s tým syn nesúhlasí, a to z dôvodu, že otcovi, ktorý je zodpovedný za žalobu De Peculio, hrozí riziko. Z čoho je zrejmé, že ostatní príbuzní alebo príbuzní sú v inom právnom postavení a nemali by byť vypočutí, okrem prípadov, keď podajú žiadosť so súhlasom maloletého; alebo ak je život maloletého taký, že existuje dôvod, aby mu bolo zakázané nakladať s jeho majetkom.

98. Ak si neplnoletý požičia peniaze a premrhá ich, prokonzul by mal odmietnuť vyhovieť žalobe jeho veriteľa proti nemu. Ak však maloletý požičia peniaze strane, ktorá je v núdzi, nemalo by sa vykonať žiadne iné konanie, okrem toho, že maloletemu by sa malo nariadiť, aby postúpil svojmu veriteľovi tie práva na žalobu, ktoré má voči tomu, komu požičal peniaze. Ak za tieto peniaze kúpil nejaký pozemok za vyššiu cenu, než akú mal požadovať, vec by sa mala vyriešiť tak, že sa predávajúcemu nariadi, aby pozemok vzal späť a vrátil cenu, aby veriteľ mohol od maloletého získať späť svoje peniaze bez toho, aby vznikla škoda inému. Z toho sa dozvedáme, ako sa má postupovať v prípade, keď maloletý kúpi za vlastné peniaze niečo za vyššiu cenu, než akú to má; ale v tomto, ako aj v predchádzajúcom prípade musí predávajúci, ktorý vráti kúpnu cenu, vrátiť aj úroky, ktoré získal alebo ktoré mal získať z použitia uvedených peňazí, a dostane zisk z pozemku, o ktorý sa maloletý obohatil. Taktiež na druhej strane, ak maloletý predá nehnuteľnosť za nižšiu cenu, ako je jej hodnota, musí byť kupujúcemu nariadené, aby mu vrátil pozemok aj s jeho ziskom, a maloletý musí vrátiť toľko z ceny, o koľko sa obohatil.

99. Ak maloletý mladší ako dvadsaťpäť rokov prepustí svojho dlžníka bez vážneho dôvodu, má právo na žalobu o náhradu škody nielen proti dlžníkovi, ale aj proti jeho ručiteľom, ako aj na žalobu o náhradu škody za všetky

zálohy, ktoré mu boli poskytnuté; a ak mal dvoch hlavných dlžníkov a prepustil jedného z nich, bude mať právo na žalobu o náhradu škody proti obom.

100. Z toho vyplýva, že ak by maloletý urobil obnovu zmluvy vo svoj neprospech; napríklad ak by na účely novácie previedol záväzok zo solventného dlžníka na dlžníka, ktorý je v platobnej neschopnosti, musí mu byť priznaná náhrada voči bývalému dlžníkovi.

101. Reštitúcia musí byť priznaná aj voči osobám, proti ktorým nemožno viesť konanie z dôvodu podvodu, pokiaľ nejde o osoby, ktoré sú vyňaté z pôsobnosti osobitného zákona.

102. Celsus, Digesty, kniha II.

Ak maloletý mladší ako dvadsaťpäť rokov dosiahne navrátenie do pôvodného stavu voči osobe, ktorú žaloval z dôvodu opatrovníctva, nemôže sa z tohto dôvodu obnoviť právo opatrovníka na podanie protižaloby z dôvodu opatrovníctva.

103. Modestinus, Názory, kniha II.

Dokonca aj v prípade, že sa preukáže, že maloletému bola uložená povinnosť otcom, ktorý bol zároveň jeho poručníkom, a následne mu bol ustanovený poručník, nemožno mu brániť v tom, aby v mene maloletého požiadal o úplnú reštitúciu.

104. Ak si opatrovníčka, ktorá bola odsúdená v prípade založenom na poručníctve, želala dosiahnuť navrátenie do pôvodného stavu, pokiaľ ide o jednu časť rozhodnutia, a keďže sa ukázalo, že uspela, pokiaľ ide o druhú časť veci, žalobkyňa, ktorá bola plnoletá a najprv s rozhodnutím súhlasila, žiadala, aby sa uskutočnil nový proces. Herennius Modestinus na to odpovedal, že ak bod, v súvislosti s ktorým opatrovníčka žiadala úplnú reštitúciu, nemal žiadnu súvislosť s ostatnými, nebol uvedený žiadny dôvod, pre ktorý by žalobca mohol požadovať zrušenie celého rozsudku.

105. Ak maloletý získa úplnú reštitúciu z dôvodu svojej mladosti a z tohto dôvodu odmietne majetok svojho otca, pričom nikto z jeho veriteľov nie je prítomný alebo nebol guvernérom predvolaný na účely začatia konania, vzniká

otázka, či sa má reštitúcia považovať za riadne udelenú? Herennius Modestinus zastával názor, že keďže veritelia neboli predvolaní a rozsudok o reštitúcii bol vydaný bez toho, práva veriteľov neboli ani v najmenšom dotknuté.

106. Papinianus, Otázky, kniha III.

Ak sa syn, ktorý bol emancipovaný, nedostaví, aby sa domáhal držby majetku, ale požiada o reštitúciu, a po dovŕšení veku dvadsaťpäť rokov podá žalobu o dedičstvo na základe otcovho závetu; má sa za to, že sa vzdal veci, pretože ak neuplynula lehota na získanie držby majetku, napriek tomu, že sa rozhodol prijať závet zosnulého, musí sa mať za to, že odmietol využiť zásah prétora.

107. Ten istý, Názory, kniha IX.

V prípade, že žena po tom, ako sa stala dedičkou, dosiahla úplnú reštitúciu s cieľom umožniť jej odmietnuť majetok, vyjadril som svoj názor, že otroci patriaci do majetku, ktorí boli manumitovaní riadnou formou, na základe poručníctva, majú právo zachovať si slobodu a že nebudú nútení zaplatiť dvadsať aurei, aby si ju zachovali, keďže sa zdá, že ju získali tým najschválenejším spôsobom. Ak by totiž niektorý z veriteľov získal od nej svoje peniaze späť skôr, ako by dosiahla reštitúciu, nároky ostatných voči tým, ktorým boli vyplatené, s cieľom, aby sa peniaze medzi nich rozdelili, by neboli prípustné.

108. Paulus, Otázky, kniha I.

Maloletý mladší ako dvadsaťpäť rokov, ktorý sa obrátil na guvernéra, ho na základe svojho výzoru presvedčil, že je plnoletý, čo však nebol jeho prípad, ale jeho kurátori, keďže vedeli, že je maloletý, pokračovali vo vybavovaní jeho záležitostí. Medzitým, po preukázaní jeho veku a pred dovŕšením dvadsiateho piateho roku života, mu boli vyplatené určité sumy peňazí, ktoré mal neplnoletý dostať, a on ich premrhal. Pýtam sa, kto je zodpovedný za túto stratu; ak by sa totiž poručníci pomýlili a v domnení, že dosiahol plnoletosť, by sa vzdali správy jeho majetku a vystavili by svoje účty, museli by prevziať riziko za čas, ktorý uplynul po preukázaní jeho veku? Odpovedal som, že tí, ktorí zaplatili svoje dlhy, sú zo zákona oslobodení a nemôžu byť žalovaní druhýkrát. Je zrejmé, že kurátori, ktorí vedeli, že účastník konania je maloletý, zotrvali pri plnení svojich povinností, nemali mu dovoliť prijať dlžné peniaze; a z tohto dôvodu by mala byť proti nim podaná žaloba. Ak však sami prijali rozhodnutie guvernéra a prestali spravovať svoju poručeneckú správu alebo dokonca vystavili účet; sú v rovnakom právnom postavení ako ostatní dlžníci, a preto by nemali byť žalovaní.

109. Aburnius Valens, Trusty, kniha VI.

Ak sa od neplnoletého mladšieho ako dvadsaťpäť rokov požaduje manumitácia jeho otroka, ktorý má väčšiu hodnotu ako dedičstvo odkázané v závete uvedenému neplnoletému, a ten dedičstvo prijme; nemožno ho nútiť, aby otrokovi udelil slobodu, ak je pripravený dedičstvo vrátiť. Julianus bol toho názoru, že tak ako maloletí majú právo odmietnuť dedičstvo, ak nie sú ochotní manumitovať otroka; tak aj maloletý v tomto prípade, ak vráti dedičstvo, je oslobodený od nutnosti manumitácie.

110. Paulus, Sentencie, kniha I.

Ak neplnoletý mladší ako dvadsaťpäť rokov požičia peniaze synovi rodiny, ktorý je tiež neplnoletý, postavenie toho, kto peniaze minie, je lepšie; ibaže by sa zistilo, že ten, kto ich dostáva, bol z tohto dôvodu v čase, keď sa vydanie spojilo, majetnejší.

111. Ak sa maloletí navzájom dohodli, že svoj prípad predložia určitému sudcovi, a so súhlasom svojho opatrovníka sa zaviazali, že sa budú riadiť jeho rozhodnutím, môžu zo zákona požiadať o úplnú náhradu záväzku tohto druhu.

112. Hermogenianus, Epitomes of Law, Book I.

Ak pri kúpe nehnuteľnosti v dražbe urobí iná strana lepšiu ponuku ako maloletý, ak tento žiada o úplnú náhradu, musí byť vypočutý, ak sa preukáže, že mal záujem na kúpe nehnuteľnosti, napríklad preto, že patrila jednému z jeho predkov; ale len pod podmienkou, že ponúkne predávajúcemu sumu, o ktorú druhá strana prevyšuje ponuku.

113. Paulus, Sentencie, kniha V.

Maloletý mladší ako dvadsaťpäť rokov, ktorý neuspel s nejakým tvrdením, tak môže urobiť pomocou úplného navrátenia do pôvodného stavu.

114. Tryphoninus, Disputácie, kniha III.

Pomoc poskytnutá úplnou reštitúciou nebola stanovená na uloženie sankcií, a preto ak maloletý raz zanedbal podanie žaloby o náhradu škody, nemôže získať späť právo tak urobiť.

115. Ak uplynulo šesťdesiat dní, počas ktorých môže muž obviniť svoju manželku z cudzoložstva na základe práva manžela; úplná náhrada mu bude odopretá, a ak by teraz chcel získať späť právo, ktoré nevyužil, ako by sa to líšilo od žiadosti o oslobodenie od spáchania trestného činu; to znamená od podania žaloby za účelom obťažovania. Keďže podľa ustálenej právnej zásady by prétor nemal prichádzať na pomoc stranám, ktoré sa dopustili trestných činov alebo začali nepríjemné konanie; úplná reštitúcia sa za takýchto okolností neuplatní. V prípade trestného činu nemá maloletý mladší ako dvadsaťpäť rokov nárok na úplnú reštitúciu, v každom prípade, ak ide o závažnejšie trestné činy; ibaže súcit s jeho mladosťou môže niekedy spôsobiť, že sudca uloží miernejší trest. Pokiaľ však ide o Lex Julia, ktorý sa týka trestu za cudzoložstvo, ak sa maloletý prizná, že sa dopustil cudzoložstva, nemôže sa vyhnúť trestu za tento trestný čin; a ako som už uviedol, nemôže sa vyhnúť ani vtedy, ak spácha niektorý z týchto trestných činov, ktoré zákon trestá rovnako ako cudzoložstvo; napríklad ak sa vedome ožení so ženou, ktorá bola odsúdená za cudzoložstvo; alebo neprepustí svoju vlastnú manželku, ktorá bola pristihnutá pri cudzoložstve; alebo keď profituje z cudzoložstva svojej manželky; alebo prijme odmenu za utajenie nezákonného pohlavného styku; alebo dovoľí, aby sa jeho dom používal na páchanie smilstva alebo cudzoložstva; pretože sa nemožno odvolávať na zámienku mladosti proti zákonným ustanoveniam, keď človek, hoci sa odvoláva na zákon, ho sám porušuje.

116. Paulus, Dekréty, kniha I.

Aemilius Larianus kúpil od Obinia pozemok v Rutilii pod podmienkou zaplattenia v určitý deň a zaplatil časť kúpnej ceny; rozumelo sa, že ak do dvoch mesiacov od tohto dátumu nezaplatí polovicu zvyšnej ceny, predaj sa bude považovať za neplatný; a ak nezaplatí zvyšok do ďalších dvoch mesiacov, predaj sa bude tiež považovať za neplatný. Keďže Larianus zomrel pred uplynutím prvých dvoch mesiacov, jeho dedičkou sa stala maloletá Rutiliana, ktorej poručníci zanedbali zaplattenie v stanovenej lehote. Predávajúci po tom, ako poručníkom doručil niekoľko výziev, po uplynutí jedného roka predal majetok Klaudiovi Telemachovi; potom poručenka požiadala o úplnú reštitúciu a po prehratom spore pred prétorom, ako aj pred mestským prefektom, sa odvolala. Bol som toho názoru, že rozhodnutie je správne, pretože zmluvu uzavrel jej otec, a nie ona sama; cisár však rozhodol, že keďže deň, keď sa mala podmienka splniť, nastal v čase, keď bolo dievča chránencom, je to dobrý dôvod, prečo sa podmienka predaja nemá dodržať. Uviedol som, že sa jej má skôr priznať reštitúcia z toho dôvodu, aby sa usúdilo, že predávajúci tým, že oznámil jej poručníkom po čase, keď bolo dohodnuté, že predaj sa má zrušiť, a tým, že

požadoval kúpne peniaze, upustil od podmienky, ktorá bola v jej prospech, a že na mňa nemala vplyv skutočnosť, že tento čas neskôr uplynul; rovnako ako by som nemal vplyv, keby veriteľ predal záloh po smrti dlžníka, keď už uplynul deň splatnosti. Napriek tomu, keďže zákon o podmiennečnom vyhýbaní sa plateniu sa cisárovi nepáčil, nariadil, aby bola poskytnutá úplná reštitúcia. Ovplyvnila ho aj skutočnosť, že bývalí poručníci, ktorí nepožiadali o reštitúciu, boli vyhlásení za podozrivých.

117. Keď sa uvádza, že synovi rodiny sa po jeho emancipácii, ak je ešte stále maloletý, zvyčajne nepriznáva úľava vo veciach, ktoré zanedbal, keď bol pod otcovou kontrolou, má sa za to, že je to tak len v prípade, ak by inak nadobudol majetok v prospech svojho otca.

118. Scaevola, Digest, kniha II.

V prípade, že sa maloletí dostavili v riadnej lehote k guvernérovi, aby získali úľavu, a požiadali o úplnú reštitúciu a preukázali svoj vek; a rozsudok bol vydaný z dôvodu ich maloletosti; ich odporcovia sa s cieľom zabrániť ďalšiemu konaniu pred guvernérom odvolali k cisárovi a guvernér odložil ostatné záležitosti, o ktorých sa malo rozhodnúť v konaní, až do zistenia výsledku odvolania; vznikla otázka, či po skončení preskúmania odvolania a zamietnutí odvolania, keď sa zistilo, že účastníci konania sú plnoletí, môžu doviest' vec do konca, keďže sa neskončila ich vinou? Odpovedal som, že vzhľadom na uvedenú otázku sa vec môže prejednať rovnako, ako keby účastníci konania boli stále neplnoletí.

119. Lucius Titius kúpil pozemok, ktorý mu predali kurátori maloletých, držal ho takmer šesť rokov a výrazne ho zveľadil. Pýtam sa, či má maloletý právo na úplnú reštitúciu voči kupujúcemu Titiovi, ak sú jeho kurátori solventní? Na základe všetkého, čo bolo uvedené, sa domnievam, že maloletý by sotva mal nárok na reštitúciu, ibaže by uprednostnil uhradiť dobromyseľnému nadobúdateľovi všetky výdavky, ktoré tento mohol preukázať, že mu vznikli, a najmä preto, že mohol ľahko získať úľavu, keďže jeho poručníci boli solventní.

120. Ulpián, Názory, kniha V.

Maloletý, ktorý nedovršil dvadsaťpäť rokov, získal rozsudok, ktorým mu bolo nariadené vyplatenie dedičstva založeného na poručníctve; vydal naň záruku a dlžník mu ju poskytol, rovnako ako keby si peniaze požičal. Za týchto okolností má maloletý nárok na úplnú reštitúciu; a to z dôvodu, že získal právo podať žalobu o peniaze na základe rozsudku a novou zmluvou toto právo zmenil na právo na začatie konania iného druhu.

121. Maloletý mladší ako dvadsaťpäť rokov sa bez náležitého uváženia vzdal pozemku, ktorý patril jeho otcovi, na vyrovnanie dlhov, ktoré podľa účtovných záznamov patrili do poručníctva iných maloletých, ktorých záležitosti vybavoval jeho otec. Bola nariadená úplná reštitúcia, aby sa veci spravodlivo vrátili do pôvodného stavu, a suma úrokov, ktorá sa ukázala byť splatná z dôvodu poručníctva, bola vypočítaná a započítaná proti sume prijatých ziskov.

122. Julianus, Digest, kniha XLV.

Keď sudca nariadi navrátenie pozemku v prípade, že maloletý bol pri predaji preplatený, a nariadi mu, aby vrátil jeho cenu kupujúcemu, a ten nechce využiť úplnú reštitúciu, pretože si to rozmyslel; maloletý má právo na námietku voči strane, ktorá požaduje kúpne peniaze, ako v prípade *res iudicata*; pretože každý môže odmietnuť to, čo bolo zavedené v jeho prospech. Kupujúci sa nemôže sťažovať ani vtedy, ak sa vráti do toho istého stavu, do ktorého sa dostal vlastným konaním a ktorý nemohol zmeniť, ak by maloletý nevyhľadal pomoc prétora.

123. Ulpián, O úrade prokonzula, kniha II.

Guvernér provincie môže maloletému udeliť úplnú reštitúciu, a to aj proti vlastnému rozhodnutiu alebo rozhodnutiu svojho predchodcu, pretože maloletí môžu vzhľadom na svoj vek získať rovnakú výhodu, akú odvolanie poskytuje osobám, ktoré dosiahli plnoletosť.

124. Marcellus, O úrade guvernéra, kniha I.

Vek účastníka konania, ktorý uvádza, že má viac ako dvadsaťpäť rokov, sa musí preukázať vyšetrovaním, pretože týmto spôsobom sa môže zabrániť jeho úplnej reštitúcii, ako aj iným záležitostiam.

125. Ulpián, Názory, kniha V.

Neplatné nie sú všetky úkony neplnoletých mladších ako dvadsaťpäť rokov, ale len tie, pri ktorých sa po vyšetrení zistí, že boli zneužitú, ako napríklad ak boli donútené inými osobami alebo boli oklamané vlastnou dôverčivosťou, alebo stratili niečo, čo predtým mali, alebo nezískali nejaký zisk, ktorý mohli získať, alebo sa vystavili nejakej zodpovednosti, ktorú nemali prevziať.

126. Callistratus, Monitory Edict, kniha I.

Labeo uvádza, že nenarodené dieťa má nárok na žalobu o náhradu škody, ak o niečo prišlo úbytkom.

127. Cisár Titus Antoninus v reskripte uviedol, že ak maloletý tvrdí, že jeho protivník bol prepustený podvodom jeho poručníka, a chce proti nemu začať novú žalobu, môže najprv podať žalobu proti svojmu poručníkovi.

128. Paulus, Názory, kniha II.

Ak sa niekto dobrovoľne zaviazal obhajovať maloletého v súdnom konaní a ten prehrá svoj spor, môže byť proti nemu podaná žaloba na výkon rozsudku; a mladosť strany, ktorú obhajoval, mu nebude na prospech pri získavaní náhrady, pretože nemôže namietat' proti rozsudku. Z toho vyplýva, že mladistvý, na ktorého účet bol vynesovaný rozsudok, nemôže žiadať o pomoc pri reštitúcii proti rozhodnutiu.

129. Scaevola, Názory, kniha I.

Opatrovník pod tlakom veriteľov uskutočnil dobromyseľný predaj majetku svojho poručenca a jeho matka protestovala proti predaju kupujúcim. Pýtam sa, keďže majetok bol predaný na žiadosť veriteľov a nič sa nedalo rozumne tvrdiť o korupcii poručníka, či mal poručník nárok na úplnú reštitúciu? Odpovedal som, že na to, aby sa to určilo, sa musí vykonať vyšetrovanie, a preto, ak by existoval oprávnený dôvod na reštitúciu, nemala by sa odmietnuť, pretože poručník sa nedopustil žiadneho trestného činu.

130. Poručník maloletých predal určité pozemky, ktoré mal v spoločnom vlastníctve so svojimi poručenkami a ktoré mal na starosti. Pýtam sa, či majú maloletí nárok na úplnú reštitúciu na základe dekrétu prétora, alebo či by sa mal predaj zrušiť len v rozsahu, v akom mali podiel na spoločnom majetku? Odpovedal som, že by mala byť zrušená v tomto rozsahu; ibaže by kupujúci chcel, aby bola zrušená celá zmluva, pretože nebol ochotný kúpiť iba podiel na pozemku. Pýtam sa tiež, či by mal kupujúci dostať od poručníkov Seia a Sempronia kúpnu cenu aj s úrokmi, alebo či by ju mal dostať od dediča poručníka? Odpovedal som, že dedič kurátora by bol zodpovedný, ale že žaloby by sa poskytovali proti Seiovi a Semproniovi za podiely, ktoré vlastnili na pozemku; v každom prípade, ak by sa prijaté peniaze dostali do ich rúk v tejto výške.

131. Paulus, Sentencie, kniha I.

Ak nepľnoletá osoba získa úplnú náhradu vo veci, za ktorú sa stala ručiteľom alebo dala mandát, nezbavuje sa hlavného dlžníka.

132. Maloletý predal otrokyňu; ak ju kupujúci manumitoval, maloletý nemohol získať úplnú náhradu z tohto dôvodu, ale mal by nárok na žalobu proti kupujúcemu v rozsahu svojho podielu.

133. Ak sa stav ženy mladšej ako dvadsaťpäť rokov zhorší v dôsledku zmluvy týkajúcej sa jej vena a ak uzavrela takú zmluvu, akú by žiadna pľnoletá žena nikdy neuzavrela, a z tohto dôvodu ju chce zrušiť, mala by byť vypočutá.

134. Ulpián, O edikte, kniha XXXV.

Ak je majetok patriaci maloletému alebo poručencovi, ktorého predaj zákon nezakazuje, scudzený, predaj je platný. Ak však poručníkovi alebo maloletému vznikne veľká škoda, aj keď nedošlo k dohode, predaj môže byť zrušený úplnou náhradou.

135. Pomponius, Listy a rôzne pasáže, kniha IX.

"Julius Diophantus svojmu priateľovi Pomponiovi: Pozdravujem. Maloletý mladší ako dvadsaťpäť rokov s úmyslom obnoviť zmluvu vstúpil v mene povinnej strany do konania, ktoré by bolo premlčané pre uplynutie času, kým ešte zostávalo desať dní z uvedeného času, a potom dosiahol úplnú náhradu. Malo by sa veriteľovi priznať právo na reštitúciu voči bývalému dlžníkovi za desať dní, alebo za dlhšie obdobie? Ja som zastával názor, že by sa malo poskytnúť toľko času odo dňa úplnej reštitúcie, koľko zostalo, a želám si, aby ste mi napísali, čo si o tom myslíte." Odpovedal som: "Nepochybne si myslím, že váš názor, pokiaľ ide o právo na žalobu závislé od času, do ktorého maloletý zasiahol, je správnejší; a preto záložné právo, ktoré bývalý dlžník poskytol, zostane aj naďalej zaťažené."

Tit. 5. O zmene stavu

136. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IV. Capitis Minutio je zmena stavu.

137. Ulpián, O edikte, kniha XII.

Tento edikt sa vzťahuje na také zmeny stavu, ku ktorým dôjde bez toho, aby boli dotknuté občianske práva. Ak však dôjde k zmene stavu buď v dôsledku straty občianstva, alebo slobody, edikt sa neuplatní a takéto osoby nemôžu byť za žiadnych okolností žalované, ale je jasné, že žaloba bude podaná proti tým, do ktorých rúk prešiel ich majetok.

138. Prétor hovorí: "Ak sa o niekom povie, že po vykonaní nejakého úkonu alebo uzavretí zmluvy stratil občianske práva, dovoľím, aby sa proti nemu alebo proti nej podala žaloba, ako keby k takejto zmene stavu nedošlo."

139. Tí, ktorých stav sa zmenil, zostávajú prirodzene viazaní z dôvodu, ktorý existoval pred uvedenou zmenou; ak však vznikli neskôr, každý, kto súhlasí s tým, že zaplatí uvedeným stranám peniaze, alebo s nimi uzavrie zmluvu, bude mať na svedomí len seba, pokiaľ sa to týka podmienok tohto ediktu. Niekedy však treba vyhovieť žalobe, ak sa s nimi uzavrie zmluva po zmene ich stavu; a skutočne, ak je strana arogantná, nie je to žiadna ťažkosť, lebo vtedy bude zodpovedná rovnako ako syn rodiny.

140. Nikto nie je oslobodený od trestu za trestný čin, aj keď sa jeho občiansky stav zmenil.

141. Ak si strana privlastní svojho dlžníka, právo na žalobu voči nemu sa neobnoví po tom, ako sa stane jeho vlastným pánom.

142. Toto právo na žalobu je časovo neobmedzené a priznáva sa dedičom aj proti dedičom.

143. Paulus, O edikte, kniha XI.

Zistilo sa, že deti, ktoré nasledujú svojho arogantného otca, strácajú občianske práva, pretože sa dostávajú pod kontrolu iného a menia svoju rodinu.

144. K zmene stavu zjavne dochádza v prípade emancipácie syna alebo iných osôb, pretože nikto nemôže byť emancipovaný bez toho, aby sa predtým dostal do fiktívneho poddanského stavu. Úplne inak je to v prípade manumitácie otroka, keďže otrok nepožíva žiadne občianske práva, a preto nemôže zmeniť svoj stav:

145. Modestinus, Pandekty, kniha I.

Prvýkrát totiž začína mať občiansky status v deň, keď je manumitovaný.

146. Paulus, O edikte, kniha XI.

Zmena stavu nastáva stratou občianstva, ako v prípade zákazu ohňa a vody.

147. Tí, ktorí dezertovali, strácajú svoje občianske práva, a hovorí sa, že dezertovali tí, ktorí opustili osobu, pod ktorej velením sa nachádzajú, a zaradili sa medzi nepriateľov; a to sa vzťahuje na osoby, ktoré Senát vyhlási za nepriateľov alebo ich takými urobí na základe právneho predpisu v takom rozsahu, že strácajú občianstvo.

148. Teraz by sa malo zväziť, aké veci sa strácajú zmenou občianskeho stavu; a to v prvom rade s ohľadom na tú stratu stavu, ktorá nastáva pri zachovaní občianstva a ktorou sa stanovuje, že strana nie je zbavená svojich verejných práv; je totiž isté, že sa zachováva hodnosť sudcu, senátora alebo sudcu.

149. Ulpián, O Sabínovi, kniha LI.

Osoba, ktorej sa takto zmení stav, totiž nestráca iné verejné funkcie; zmena stavu totiž zbavuje človeka určitých súkromných a domácich práv, ale nezabavuje ho občianskych práv.

150. Paulus, O edikte, kniha XI.

Zmena stavu nezabavuje osobu opatrovníckych práv; s výnimkou prípadov, keď sú dané stranám, ktoré podliehajú autorite iných; a preto opatrovníci ustanovení závetom, zákonom alebo dekrétom senátu nimi stále zostanú; ale zákonné opatrovnictva založené na práve dvanástich tabúl sa rušia z rovnakého dôvodu ako zákonné dedičstvá, pretože sú dané agnátom, ktorí nimi prestávajú byť, keď sa zmení ich rodina. Tak dedičstvá, ako aj poručníctvo

založené na nových zákonoch sa spravidla udeľujú tak, že strany, ktoré ich dostávajú, sú označené svojimi prirodzenými vzťahmi; ako napríklad v prípadoch, keď dekréty senátu udeľujú dedičstvo matkám a synom.

151. Povinnosti vyplývajúce zo zranení a konania vyplývajúce z trestných činov sprevádzajú jednotlivca všade.

152. Ak je strana zbavená slobody, v dôsledku toho sa mení jej stav, a voči otrokovi nemožno priznať právo na náhradu škody, pretože otrok nemôže byť viazaný tak, aby bol zodpovedný aj v prípade žaloby v rámci prétorskej jurisdikcie; ale voči jeho pánovi bude priznaná spravodlivá žaloba, ako tvrdí Julianus, a ak sa nebude brániť o celú sumu, musí mi byť priznaný príkaz na zabavenie majetku, ktorý predtým vlastnil.

153. Podobne v prípade straty občianstva nie je spravodlivé priznať náhradu škody strane, ktorá stratila svoj majetok a po opustení mesta odchádza do vyhnanstva zbavená všetkého.

154. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IV.

Je zrejmé, že tie povinnosti, ktoré sa majú plniť v súlade s prirodzeným právom, nemôžu zaniknúť zmenou stavu, pretože žiadne občianske pravidlo nemôže zničiť prirodzené práva; preto právo na žalobu o veno, ktoré je založené na tom, čo je dobré a spravodlivé, zostane zachované aj po zmene stavu.

155. Paulus, O edikte, kniha XI.

Takže žena môže podať žalobu aj po tom, ako bola emancipovaná.

156. Modestinus, Rozdiely, kniha VIII.

Ak je dedičstvo zanechané na vyplatenie každý rok alebo každý mesiac, alebo ak je odkázané bývanie, zaniká smrťou odkazovníka; ak však dôjde k zmene stavu, pokračuje bez prerušenia z toho dôvodu, že dedičstvo tohto druhu závisí skôr od skutočnosti ako od práva.

157. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Existujú tri druhy zmien stavu, najväčšie, stredné a najmenšie; tak ako existujú tri stavy, ktoré môžeme mať, a to stav slobody, občianstva a rodiny. Preto keď stratíme všetky tieto stavy, teda slobodu, občianstvo a rodinu, nastáva najväčšia zmena stavu; keď však stratíme občianstvo a zachováme si slobodu, nastáva stredná strata stavu; a keď si zachováme slobodu a občianstvo a zmení sa len postavenie rodiny, je stanovené, že nastáva najmenšia zmena stavu.

Tit. 6. Aké sú dôvody, na základe ktorých majú osoby staršie ako dvadsaťpäť rokov nárok na úplnú reštitúciu

158. Ulpián, O edikte, kniha XII.

Nikto neodmietne uznať, že základ tohto ediktu je úplne spravodlivý, pretože v prípade, že práva človeka boli poškodené počas jeho služby štátu alebo ak ho postihlo nejaké nešťastie, poskytuje sa náprava; a úľava sa poskytuje aj voči takýmto osobám, takže čokoľvek sa stalo, nebude im ani na úžitok, ani na škodu.

159. Nasledujúce podmienky ediktu: "Ak bola časť majetku strany poškodená v čase, keď bola pod nátlakom, alebo bez existencie podvodu, neprítomná v službe štátu, alebo vo väzení, alebo v otroctve, alebo v moci nepriateľa; alebo dovolila, aby uplynul čas na začatie konania, alebo ak niekto nadobudol majetok užívaním, alebo získal niečo a stratil to v dôsledku neužívania; alebo bol zbavený zodpovednosti byť žalovaný, pretože uplynul čas, a keďže bol neprítomný, nebol chránený; alebo bol v reťaziach; alebo neurobil žiadne opatrenie, ktorým by mohol byť žalovaný; alebo keď nebol zákonne predvedený na súd proti svojej vôli, nebola za neho ponúknutá žiadna obrana; alebo keď bolo podané odvolanie na sudcu alebo na niekoho, kto koná ako sudca, a jeho právo na žalobu bolo stratené, s akýmkoľvek podvodom z jeho strany; vo všetkých týchto prípadoch vyhoviem žalobe v priebehu roka, počas ktorého mala strana právo podať žiadosť. Okrem toho, ak sa zdá, že existuje akýkoľvek iný oprávnený dôvod, priznám úplnú reštitúciu, ak to povoľujú zákony, plebiscity, dekréty senátu alebo edikty a nariadenia cisárov."

160. Callistratus, Monitory Edict, kniha II.

Tento edikt, pokiaľ sa týka osôb, ktoré sú v ňom zahrnuté, sa v súčasnosti veľmi nepoužíva, pretože spravodlivosť sa v prípade týchto osôb vykonáva mimoriadnym postupom na základe dekrétov senátu a cisárskych ústav.

161. V rámci tejto položky sú oslobodené najmä tie osoby, ktoré sú neprítomné zo strachu, t. j. ak ich neodradil strach, ktorý nemal opodstatnenie.

162. Ulpián, O edikte, kniha XII.

Za neprítomného zo strachu sa považuje každý, kto zostal mimo z dôvodu oprávnenej obavy zo smrti alebo telesného mučenia, a to sa musí zistiť z jej účinku na neho; nestačí totiž, že pod vplyvom akéhokoľvek druhu obavy zostal v strachu, ale zistenie tejto skutočnosti je povinnosťou sudcu.

163. Callistratus, Monitory Edict, kniha II.

Zahrnutí sú tí, ktorí bez podvodného úmyslu neboli v službe štátu. Výraz "podvodný úmysel" treba chápať tak, že sa vzťahuje na prípad, keď osoba, ktorá sa môže vrátiť, tak neurobí a nie je oslobodená od povinnosti v prípade, že počas jej neprítomnosti bola voči nej spáchaná nejaká krivda; ako napríklad v prípade, keď zostala mimo s cieľom získať pre seba nejakú podstatnú výhodu počas svojej neprítomnosti v službe štátu, bola by tejto výsady zbavená.

164. Ulpián, O edikte, kniha XII.

Rovnaký prípad by nastal, ak by si neprítomnosť vymyslel alebo sa o ňu postaral, aj keď by tým nezískal žiadny prospech, alebo ak by odišiel príliš skoro, alebo ak by dôvod jeho neprítomnosti mal pôvod v súdnom spore. Dodatok o podvodnom úmysle sa týka strán, ktoré sú neprítomné v službe štátu, a nie tých, ktoré sú neprítomné z dôvodu strachu, pretože tam, kde ide o podvod, strach neexistuje.

165. Strany, ktoré sú zamestnané vo verejných úradoch v Ríme, sa však nepovažujú za neprítomné v službe štátu:

166. Paulus, O edikte, kniha XII. Ako napríklad sudcovia.

167. Ulpián, O edikte, kniha XII.

Je zrejmé, že vojaci, ktorí sú umiestnení v Ríme, sa musia považovať za neprítomných v službe štátu.

168. Paulus, Skratky, kniha III.

Úľavu mestským vyslancom poskytuje ústava cisárov Marca a Commoda.

169. Callistratus, Monitory Edict, kniha II.

Úľava sa poskytuje aj každému, kto je vo väzení, čo sa týka nielen tých, ktorí sú vo verejných väzniciach, ale aj osôb, ktoré sú držané vo väzení zloďmi, lupičmi alebo použitím násilia bez odporu. Tento výraz má širší význam, lebo za uväznených sa považujú aj tí, ktorí sú zatvorení v kamenných lomoch, lebo nie je rozdiel, či sú spútaní múrmi, alebo okovmi. Labeo sa však domnieva, že pod týmto pojmom treba rozumieť len zákonné uväznenie.

170. Ulpian, O edikte, kniha XII.

V rovnakom postavení sú aj osoby, ktoré sú strážené vojakmi, príslušníkmi magistrátu alebo obecných úradov, ak sa preukáže, že nie sú schopné spravovať svoje záležitosti samy. Za obmedzené osoby považujeme aj tie, ktoré sú zviazané do takej miery, že nemôžu vystupovať na verejnosti bez hanby.

171. Callistratus, Monitory Edict, kniha II.

Úľava sa poskytuje aj tým, ktorí sú v otroctve, bez ohľadu na to, či ako slobodní slúžili ako otroci v dobrej viere, alebo boli jednoducho zadržaní.

172. Ulpian, O edikte, kniha XII.

Aj ten, kto vedie súdny spor týkajúci sa jeho postavenia, nie je zahrnutý do tohto ediktu, len čo sa prípad dostane na súd; a preto sa považuje za otroka len dovtedy, kým sa nezačne konanie tohto druhu.

173. Paulus, O edikte, kniha XII.

Labeo veľmi správne hovorí, že strana, ktorá bola ustanovená za dediča a dostala slobodu, nie je zahrnutá do podmienok ediktu skôr, ako sa skutočne stane dedičom; predtým totiž nemôže vlastniť majetok a prétor hovorí o ľuďoch, ktorí sú slobodní.

174. Som však toho názoru, že syn rodiny spadá pod podmienky tohto ediktu, ak ide o jeho castrense peculium.

175. Callistratus, Monitory Edict, kniha II.

Úľava sa poskytuje aj tomu, kto je v moci nepriateľa, teda tomu, kto bol nepriateľom zajatý, pretože si nemožno myslieť, že dezertérom, ktorým sa odopiera právo na návrat, sa poskytuje akákoľvek výhoda. Tých, ktorí sú v moci nepriateľa, však možno považovať za osoby zahrnuté v tej časti ediktu, v ktorej sa spomínajú osoby, ktoré boli v otroctve.

176. Ulpián, O edikte, kniha XII.

Úľava sa poskytuje osobám zajatým nepriateľom, ak sa vrátia na základe práva postliminium alebo ak zomrú; keďže nemôžu určiť zástupcu, zatiaľ čo ostatným uvedeným osobám možno ľahko pomôcť prostredníctvom zástupcu; s výnimkou tých, ktorí sú držaní v otroctve. Domnievam sa však, že pomoc možno poskytnúť v mene strany, ktorá je v moci nepriateľa, ak je ustanovený kurátor na správu jej majetku, ako je to vo všeobecnosti.

177. Úľava sa poskytuje dieťaťu narodenému v rukách nepriateľa, ak má právo na návrat, rovnako ako dieťaťu, ktoré bolo zajaté.

178. V prípade, že je človek umiestnený v držbe domu vojaka s cieľom zabrániť hroziacej ujme; a prétor udelí držbu komukoľvek, kým je prítomný, nebude mať právo požadovať náhradu; ale v prípade, že opatrovník bol neprítomný, musí sa rozhodnúť, že má právo na úľavu.

179. Tam, kde prétor v edikte hovorí: "Alebo potom" bez čohokoľvek ďalšieho, treba to chápať tak, že ak držiteľ v dobrej viere držal majetok pred neprítomnosťou vlastníka a držba sa skončila po jeho návrate, mal by dôvod požiadať o reštitúciu nie kedykoľvek, ale len vtedy, ak sa tak stalo krátko po jeho návrate, teda počas času potrebného na nájdenie ubytovania, vybavenie batožiny a vyhľadanie advokáta; Neratius totiž uvádza, že ten, kto odkladá žiadosť o reštitúciu, nemá byť vypočutý.

180. Paulus, O edikte, kniha XII.

Úľava sa neposkytuje osobám, ktoré sú nedbalé, ale len tým, ktorým v tom bránia okolnosti. Toto všetko sa má postúpiť na posúdenie prétorovi; to znamená, že musí udeliť náhradu len vtedy, ak sa osoba nemohla pripojiť k vydaniu z dôvodu nedostatku času, a nie vtedy, ak sa previnila nedbanlivosťou.

181. Ulpián, O edikte, kniha XII.

Julianus vo štvrtej knihe uviedol, že úľava môže byť poskytnutá nielen vojakovi voči strane, ktorá má majetok v držbe, ale aj voči tým, ktorí ho od držiteľa odkúpili; takže ak by vojak majetok prijal, môže ho získať späť, ale ak ho neprijme, premlčanie by zrejme pokračovalo aj potom.

182. Ak bol odkaz zanechaný za týchto podmienok: Ako uvádza Labeo, "alebo za každý rok, ktorý zostane v Itálii", môže byť reštitúcia udelená tak, že môže dostať sumu, ako keby bol v Itálii; a Julianus vo štvrtej knihe a Pomponius v tridsiatej knihe tento názor schválili; pretože právo na žalobu nezaniká uplynutím času, ak je potrebná pomoc prétora, ale prípad je podmienený.

183. Paulus, O edikte, kniha XII.

Treba mať na pamäti, že pomoc pri navrátení do pôvodného stavu po dosiahnutí plnoletosti sa poskytuje len vtedy, keď sa strany pokúšajú získať späť svoj majetok, a nie vtedy, keď si želajú, aby im bola poskytnutá pomoc s cieľom získať zisk alebo spôsobiť pokutu alebo stratu inej osobe.

184. Papinianus, Otázky, kniha III.

Okrem toho, ak je nadobúdateľ pred nadobudnutím vlastníckeho práva na základe premlčania zajatý nepriateľom, je ustálené, že držba, ktorá bola prerušená, sa neobnovuje na základe práva postliminium, pretože premlčanie nie je účinné bez držby, pretože držba je vo všeobecnosti otázkou skutočnosti, a tá nespadá pod pravidlo postliminium.

185. To isté, Otázky, kniha XIII.

Praetorskú žalobu nemožno priznať nadobúdateľovi, pretože by bolo veľmi nespravodlivé zbaviť vlastníka niečoho, čo sa nestalo užívaním; za stratené nemožno považovať ani to, čo nebolo odňaté iným.

186. Ulpián, O edikte, kniha XII.

Pretor tiež hovorí: "Ak niekto nadobudne majetok užívaním, alebo ho stratí neužívaním, alebo sa zbaví zodpovednosti, pretože jeho právo na žalobu je premlčané uplynutím času, keď bola strana neprítomná a nebola za ňu podaná obrana." Pretor vložil túto klauzulu preto, aby tak, ako prichádza na pomoc vyššie uvedeným osobám, aby zabránil ich zneužitiu, mohol zasiahnuť aj preto, aby zabránil zneužitiu iných.

187. Treba si všimnúť, že prétor sa vyjadruje plnšie tam, kde priznáva náhradu voči neprítomným, než tam, kde im ju priznáva; v tomto prípade totiž nevypočítava osoby, voči ktorým priznáva náhradu, ako je uvedené vyššie, ale pridáva klauzulu, ktorá zahŕňa všetkých neprítomných, ktorí sa nebránia.

188. Táto reštitúcia sa poskytuje aj v prípade, že tí, ktorí sú neprítomní a nie sú chránení, získali vlastnícke právo k nehnuteľnosti na základe premlčania, a to buď sami, alebo prostredníctvom osôb, ktoré sú pod ich kontrolou, ale len v prípade, že sa nikto z nich neobjavil ako obhajca; ak by totiž existoval zástupca, keďže máte niekoho, kto by podal žalobu, druhá strana by nemala byť rušená. Okrem toho, ak sa neobjavil žiadny obhajca, je úplne spravodlivé, aby sa úľava poskytla; a je na to o to väčší dôvod, ak niektorý z tých, ktorí neboli obhajovaní, zostane skrytý; keďže prétor v edikte sľubuje, že udelí držbu nehnuteľnosti, a ak si to prípad vyžaduje, môže ju predať; ak však strany nezostanú skryté, hoci sa neobjaví nikto, kto by ich obhajoval, sľubuje len udelenie držby nehnuteľnosti.

189. Za úplnú obhajobu sa nepovažuje, ak sa niekto dobrovoľne dostaví ako jeho zástupca, ale ak ho o to požiadala žalobca a nezanedbá obhajobu; a úplnou obhajobou treba rozumieť takú obhajobu, pri ktorej sa strana nevyhýba súdnemu konaniu a zloží zábezpeku na splnenie rozsudku.

190. Paulus, O edikte, kniha XII.

Preto treba mať na pamäti, že tento edikt je účinný len vtedy, keď boli priatelia strany požiadaní, či by ju obhajovali, alebo keď nebol nikto, koho by bolo možné požiadať, aby tak urobil; neprítomná osoba sa totiž

nepovažuje za obhajovanú, ak ju žalobca sám od seba vyzve a nikto sa neponúkne, aby viedol obhajobu, a preto musí byť preukázaná dôkazmi.

191. Preto ako prétor nechce, aby strany utrpeli stratu, tak im na druhej strane nedovolí získať žiadnu výhodu.

192. Labeo uvádza, že tento edikt sa vzťahuje aj na šialencov, nemluvňatá a obce.

193. Ulpián, O edikte, kniha XI.

Pretor hovorí: "Alebo bol vo väzení a nemal žiadne opatrenie, ktorým by mohol byť žalovaný." Osoby tohto druhu sa pridávajú s dobrým dôvodom, pretože sa mohlo stať, že strana mohla byť uväznená, a pritom byť prítomná, či už bola umiestnená do väzby, zo strany úradov alebo súkromných osôb; je totiž všeobecne známe, že osoba, ktorá je uväznená, môže nadobudnúť majetok užívaním, pokiaľ nie je v otroctve. Reštitúcia sa neuplatní, ak má strana, ktorá je vo väzení, niekoho, kto vedie jej obhajobu.

194. Osoba, ktorá je v moci nepriateľa, nemôže nadobudnúť majetok pre seba užívaním, ani nemôže, pokiaľ je v zajatí, dokončiť vlastníctvo, ktoré začalo plynúť; ani ak sa vráti na základe práva postliminium, nemôže obnoviť nadobudnutie vlastníctva užívaním.

195. Okrem toho Papinianus uvádza, že úľavu treba poskytnúť osobe, ktorá počas zajatia stratila vlastníctvo pozemku alebo kvázi vlastníctvo užívacieho práva k nemu, a myslí si, že je spravodlivé, aby sa zisky, ktoré medzitým získal z užívacieho práva iný, vrátili zajatcovi po jeho návrate.

196. Je zrejmé, že tí, ktorí sú v zajatí, môžu nadobudnúť majetok užívaním, prostredníctvom svojho peculium; a bude spravodlivé, aby sa podľa tohto ustanovenia úľava poskytla prítomným; to znamená tým, ktorí nie sú v zajatí, ak niečo nadobudol iný užívaním, keď neboli bráni. Ak však uplynula lehota na podanie žaloby proti ujdennému, úľava sa poskytne tomu, kto ju podá.

197. Pretor ďalej dodáva: "Ak by sa počas toho dokončilo nadobudnutie užívaním alebo by sa stalo niečo iné, čo je uvedené vyššie, mala by sa poskytnúť náhrada. V tomto je dôvod, pretože nie vždy stačí súdne rozhodnutie o uvedení účastníka do držby majetku, pretože niekedy sú také podmienky, že držba majetku osoby, ktorá sa skrýva,

nemôže byť daná; ako napríklad v prípade, keď je žaloba premlčaná, zatiaľ čo účastník hľadá advokáta, alebo sa stane niečo iné, čo oddiali súdny proces.

198. Paulus, O edikte, kniha XII.

Edikt sa vzťahuje aj na tých, ktorí sa v prípade žaloby pokúšajú priviesť žalobcu do rozpakov a snažia sa priet'ahmi a úskokmi zabrániť súdnemu konaniu.

199. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IV.

Podobne hovoríme, že sa vzťahuje na osobu, ktorá sa skrýva nie s cieľom vyhnúť sa žalobe, ale preto, že jej v tom bráni obchodná tieseň.

200. Ulpián, O edikte, kniha XII.

Ak je však na vine prétor, bude mu poskytnutá náhrada.

201. Pomponius hovorí, že reštitúcia voči človeku, ktorý bol odsunutý, bude udelená na základe všeobecných podmienok ediktu; ale nebude mu udelená, pretože si mohol určiť zástupcu. Napriek tomu si myslím, že v prípade preukázania riadneho dôvodu by mal nárok na úľavu on sám.

202. Pretor ďalej hovorí: "Alebo tam, kde nebolo dovolené, aby bol predvolaný proti svojej vôli, a nikto sa ho nezastal." Toto ustanovenie sa vzťahuje na tých, ktorí podľa zvyku našich predkov nemohli byť so správnosťou predvolaní na súd; napríklad konzul, prétor a iní, ktorí vykonávajú moc alebo autoritu; tento edikt sa však nevzťahuje na tých, ktorých prétor zakazuje predvolať bez jeho súhlasu (pretože žiadosťou u neho sa mohlo získať povolenie), napríklad na patrónov a rodičov.

203. Ďalej dodáva: "To sa vzťahuje na všetky vyššie uvedené strany, okrem tej, ktorá v neprítomnosti niečo získala úžere, pretože tento prípad už bol plne upravený vyššie.

204. Pretor tiež hovorí: "Alebo ak sa jeho právo na žalobu považovalo za stratené v dôsledku konania sudcu bez akéhokoľvek podvodu z jeho strany." Čo je predmetom tejto otázky? Je to to, že sa môže poskytnúť náhrada, ak sa

právo na žalobu odňalo z dôvodu priet'ahov spôsobených sudcom. Opäť platí, že ak nie je po ruke žiadny sudca, Labeo hovorí, že by sa mala poskytnúť reštitúcia. Ak sa právo na žalobu "stratilo zásahom sudcu", musíme to chápať tak, že sa tak stalo, keď odmietol povoliť podanie žaloby; ale v opačnom prípade, keď sa uskutočnilo vyšetrowanie a on odmietol povoliť podanie žaloby, sa reštitúcia neuplatňuje; a tento názor zastáva Servius. Okrem toho sa zdá, že sudca je vinný, ak zamietol žiadosť z dôvodu priazne druhej strane alebo z dôvodu korupcie; v takom prípade bude platiť tento oddiel, ako aj predchádzajúci oddiel, a to "alebo neurobil žiadne opatrenie, na základe ktorého by mohol byť žalovaný"; to totiž urobila strana sporu, keď skorumpovala sudcu, aby sa vyhla žalobe.

205. Pod "stratou práva podať žalobu" treba rozumieť, že strana už nemohla podať žalobu.

206. Dodáva tiež: "bez akéhokoľvek podvodu z jeho strany", a to z toho dôvodu, že ak by sa dopustil podvodu, nemal by dostať žiadnu úľavu, pretože prétor nepomáha osobám, ktoré sa samy dopúšťajú trestných činov. V dôsledku toho, ak chce strana podať žalobu pred ďalším prétorom a lehota na to pred týmto prétorom uplynula, nebude mať nárok na úľavu. Taktiež, ak neuposlúchol príkaz prétora, ten odmietne prejednať jeho prípad; a Labeo hovorí, že reštitúcia by sa nemala udeliť. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď prípad nevypočul z iného vážneho dôvodu.

207. Ak by bol určený nejaký neobvyklý sviatok, napríklad z dôvodu nejakej šťastnej udalosti alebo na počesť cisára, a z tohto dôvodu by prétor odmietol prípad prejednať, Gaius Cassius v edikte výslovne uviedol, že udelí reštitúciu, pretože sa domnieval, že to musel urobiť prétor, pretože na bežné sviatky sa nemalo prihliadať, keďže ich žalobca mohol a mal predvídať, aby do nich nezasahoval; čo je lepší názor, a ten preberá aj Celsus v druhej knihe Digest. Keď však za uplynutie času zodpovedajú sviatky, reštitúcia by sa mala priznať len s ohľadom na uvedené dni, a nie na celý čas; a to uviedol Julianus v Štvrtej knihe Digest, pretože hovorí, že ak dochádza k zrušeniu lichvy, musia sa obnoviť tie dni, počas ktorých chcel žalobca konať, ale zabránil mu v tom výskyt sviatkov.

208. Vždy, keď osoba svojou neprítomnosťou nevyučuje nikoho z konania na celý čas; ako napríklad, ak som bol vo vlastníctve vášho majetku menej ako jeden deň lehoty stanovenej na nadobudnutie užívacím právom, a potom som začal byť neprítomný vo verejnej službe, mala by sa mi poskytnúť náhrada len za jeden deň.

209. Pretor tiež hovorí: "Ak sa zdá, že existuje iný oprávnený dôvod, poskytnem úplnú náhradu." Táto klauzula je do ediktu vložená nevyhnutne, pretože sa môže vyskytnúť mnoho prípadov, ktoré by mohli byť dôvodom na reštitúciu, ale ktoré nemožno osobitne vymenovať, takže keď si spravodlivosť vyžaduje reštitúciu, možno sa na túto klauzulu odvolať. Napríklad, ak strana pôsobí ako vyslanec mesta, je spravodlivé, aby získala náhradu, aj keď nie je neprítomná v službe štátu; a opakovane bolo stanovené, že má nárok na náhradu, či už mala zástupcu, alebo nie. Myslím si, že rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď bol predvolaný z tej či onej provincie, aby vypovedal buď v meste, alebo pred cisárom; v reskriptoch sa totiž veľmi často uvádza, že by mal byť oslobodený. Okrem toho by sa mali udeliť úľavy tým, ktorí boli v cudzích krajinách z dôvodu nejakého súdneho vyšetovania alebo odvolania. A vo všeobecnosti platí, že tak často, ako je strana neprítomná z nevyhnutnosti, a nie dobrovoľne, treba povedať, že má nárok na úľavu.

210. Paulus, O edikte, kniha XII.

A ak osoba niečo stratí alebo nedosiahne zisk, mala by sa jej poskytnúť náhrada, aj keď sa jej nič z jej majetku nestratilo.

211. Ulpián, O edikte, kniha XII.

Taktiež v prípade neprítomnosti osoby z nejakého opodstatneného dôvodu by mal prétor zvážiť, či má nárok na úľavu; napríklad ak bola jej neprítomnosť spôsobená štúdiom alebo tým, že jej zástupca zomrel; zámerom je, aby sa jej neublížovalo, ak bola jej neprítomnosť spôsobená nejakým opodstatneným dôvodom.

212. Okrem toho, ak osoba nie je vo väzbe alebo v putách, ale poskytla záruku a potom z tohto dôvodu nemôže odísť a je znevýhodnená, má nárok na vrátenie peňazí a vrátenie peňazí sa prizná aj voči nej.

213. Pretor tiež hovorí: "Keď to povoľujú zákony, plebiscity, dekréty senátu, edikty a nariadenia cisárov." Táto klauzula nesľubuje, že reštitúcia bude udelená, ak to zákony povoľujú, ale ak to zákony nezakazujú.

214. Ak bola osoba v službe štátu veľmi často neprítomná, Labeo sa domnieva, že čas, ktorý by mal byť povolený na podanie žiadosti o vrátenie, by sa mal počítať od jej posledného návratu. Ak však všetky jeho neprítomnosti spolu predstavujú jeden rok a každá z nich samostatne menej ako jeden rok, je potrebné zvážiť, či mu máme na

reštitúciu poskytnúť celý rok, alebo len toľko času, koľko trvala jeho posledná neprítomnosť, a ja som toho názoru, že by sa mal poskytnúť celý rok.

215. Ak máte bydlisko v provincii, ale určitý čas sa zdržiavate aj v meste, plynie rok proti mne, pretože mám právo podať na vás žalobu? Labeo hovorí, že nie. Ja som však toho názoru, že to platí len vtedy, keď má protivník právo požadovať, aby si bol poslaný do svojej provincie; inak by sa malo rozhodnúť, že mám právomoc podať žalobu, pretože otázka môže byť spojená aj v Ríme.

216. Výnimka platí aj pre osobu, ktorá bola v neprítomnosti v službe štátu, rovnako ako jej je priznané právo na zrušenie zmluvy; napríklad ak by po získaní majetku bola proti nej podaná žaloba o jeho vrátenie.

217. V prípade rescissornej žaloby, ktorú možno podať proti vojakovi, Pomponius uvádza, že je to úplne spravodlivé, ale žalovaný by sa mal vzdať zisku, ktorý získal počas svojej neprítomnosti a nijako sa nebránil, a preto by sa na druhej strane mal vzdať zisku aj vojak, pretože na žalobe majú právo obe strany.

218. Africanus, Otázky, kniha VII.

Dôvodom je, že verejná povinnosť by nemala byť pre nikoho zdrojom straty alebo zisku.

219. Paulus, O edikte, kniha XII.

Ak zomrie vojak, ktorý nadobudol právo na majetok lichvou, a jeho dedič dovŕši čas potrebný na jeho nadobudnutie, je spravodlivé, aby to, čo bolo nadobudnuté po jeho smrti, bolo zrušené; a rovnaké pravidlo by sa malo dodržiavať v prípade dedičov, ktorí preberajú právo na lichvu, pretože držba zosnulého, ktorá je akoby spojená s majetkom, by mala prejsť na dediča a veľmi často sa právo stáva úplným ešte pred nadobudnutím majetku.

220. Ak osoba, ktorá bola neprítomná v službe štátu, získala majetok úžere a následne ho odcudzila, mala by sa jej poskytnúť náhrada; a aj keď s jej neprítomnosťou a nadobudnutím vlastníctva nebol spojený podvod, malo by sa jej zabrániť, aby z nich mala prospech. Aj vo všetkých ostatných prípadoch by sa mala poskytnúť reštitúcia rovnako, ako keby bol proti nemu vydaný rozsudok.

221. Ten istý, O edikte, kniha LIII.

Ak ten, ktorého majetok niekto nadobudol úžere počas jeho neprítomnosti v službe štátu, získa vlastníctvo majetku, ktorý takto nadobudol, a neskôr ho stratí, bude mať právo na večný nárok, a nie na časovo obmedzený nárok.

222. Modestinus, Pravidlá, kniha IX.

Osoba sa považuje za neprítomnú v štátnej službe, len čo opustí mesto, hoci ešte nemusí byť v provincii; a keď odíde, považuje sa za neprítomnú, kým sa nevráti do mesta. To sa vzťahuje na prokonzulov a ich zástupcov, ako aj na tých, ktorí predsedajú provinciám, na cisárskych prokurátorov, ktorí zastávajú funkcie v provinciách, na vojenských tribúnov, prefektov a sprievodcov vyslancov, ktorých mená sú zapísané v knihách štátnej pokladnice alebo v cisárskych registroch.

223. To isté, na vysvetlenie prípadov.

Medzi osoby, ktoré majú nárok na úľavu podľa všeobecnej doložky ediktu, patrí aj advokát ministerstva financií.

224. Tí, ktorí zaznamenávajú rozhodnutia sudcov, určite nechýbajú v štátnej službe.

225. Lekári vojakov majú právo požiadať o úľavu prostredníctvom reštitúcie, pretože funkcie, ktoré vykonávajú, sú verejnoprospešné a nemali by byť zdrojom ich ujmy.

226. Javolenus, O Cassiovi, kniha XV.

Vojak, ktorý je doma na dovolenke, sa nepovažuje za neprítomného v štátnej službe.

227. Osoba, ktorá poskytuje svoje služby pri výbere verejných daní, ktoré boli vyrubené, nie je v službách štátu.

228. Paulus, O Lex Julia et Papia.

Strany, ktoré sú vyslané, aby viedli vojakov, alebo ich privádzali späť, alebo majú na starosti nábor, chýbajú vo verejnej službe.

229. Tak je to aj v prípade, keď sú osoby vyslané s cieľom zablahoželať cisárovi.

230. Podobne aj cisársky prokurátor, a to nielen ten, ktorému sú zverené záležitosti provincie, ale aj ten, ktorý je poverený vybavovaním niektorých záležitostí, ktoré sa jej týkajú, ale nie všetkých. Preto tam, kde je niekoľko cisárskych prokurátorov poverených rôznymi záležitosťami, sa všetci považujú za neprítomných v službe štátu.

231. Prefekt Egypta je tiež neprítomný v službe štátu; a tiež každý, kto z akéhokoľvek iného dôvodu odchádza z mesta na verejnú službu.

232. Božský Pius stanovil rovnaké pravidlo pre posádku mesta.

233. Bola položená otázka, či strana, ktorá je vyslaná na potlačenie páchatel'ov zla, nie je v službe verejnosti, a bolo zistené, že je.

234. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, že sa civilná osoba pripojila k výprave na príkaz dôstojníka s konzulárnou hodnosťou a bola v boji zabitá, pretože úľava by sa mala poskytnúť jej dedičovi.

235. Osoba, ktorá odcestovala do Ríma na služobnú cestu pre štát, sa považuje za neprítomnú vo verejnej službe. Okrem toho, ak by opustil svoju krajinu v služobnej záležitosti pre vládu, aj keď má právo prechádzať cez mesto, je neprítomný v štátnej službe.

236. Podobne, ak človek, ktorý sa nachádza v určitej provincii, keď opustil svoj domov alebo zostáva vo svojej provincii na účely vybavovania verejných záležitostí, hneď ako začne vykonávať svoje povinnosti, považuje sa za neprítomnú stranu.

237. Človek, ktorý ide do tábora, ako aj pri návrate, je neprítomný v službe štátu; tak ako každý, kto sa chystá slúžiť ako vojak, musí ísť do tábora a vrátiť sa z neho. Vivianus hovorí, že Proculus zastával názor, že vojak, ktorý je na dovolenke, je neprítomný v službe štátu, keď prichádza domov a vracia sa do vojska, ale keď je doma, nie je neprítomný.

238. Ulpián, O Lex Julia et Papia, kniha VI.

Za neprítomných vo verejných záležitostiach považujeme len tých, ktorí sú neprítomní nie z vlastného pohodlia, ale z nevyhnutnosti.

239. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha III.

Tí, ktorí vykonávajú funkciu asesorov vo svojej provincii po uplynutí času stanoveného cisárskymi ústavami, sa nepovažujú za neprítomných vo verejných záležitostiach.

240. Ulpián, O Lex Julia et Papia, kniha VI.

Som toho názoru, že v službe štátu je neprítomný ten, komu cisár ako osobitnú milosť povolil pôsobiť ako asesor vo svojej provincii; ak však takto nepôsobí na základe jeho povolenia, musíme konštatovať, že sa tým dopúšťa priestupku a nemá nárok na výsady tých, ktorí sú v službe štátu neprítomní.

241. Strana sa považuje za neprítomnú v štátnej službe, pokiaľ vykonáva nejakú funkciu, ale akonáhle jej skončí funkčné obdobie, prestáva byť neprítomná vo verejnej službe. My mu však počítame čas na návrat odo dňa, keď prestal byť neprítomný vo verejnej službe, teda toľko, koľko potrebuje na návrat do mesta, a bude rozumné poskytnúť mu čas, ktorý zákon poskytuje iným vracajúcim sa úradníkom. Preto ak sa odvráti z dôvodu nejakej vlastnej záležitosti; nie je pochýb o tom, že takto spotrebovaný čas mu nebude priznaný, ale bude sa počítať s ohľadom na lehotu, v ktorej sa mohol vrátiť; a keď táto uplynie, musíme povedať, že prestal byť neprítomný v štátnej službe. Je zrejmé, že ak mu v pokračovaní cesty bráni choroba, musia prevládať humánne dôvody; rovnako ako je to zvykom v prípade zlého počasia, ťažkostí pri plavbe a iných náhodných udalostí.

242. Paulus, Sentencie, kniha I.

Ten, kto sa chystá na verejnú služobnú cestu a zanechal zástupcu, ktorý ho môže brániť, a žiada o úplnú náhradu, nebude vypočutý.

243. Ulpián, Názory, kniha V.

Ak je v právomoci vojaka začať trestné konanie v čase, keď sa venuje službe štátu, nie je mu toto právo odňaté.

244. Ak je osoba zadržovaná na ostrove v súlade s trestom, ktorý jej bol uložený a na základe ktorého dosiahla reštitúciu, a preukáže sa, že časť majetku, ktorý jej nebol odňatý, si privlastnil niekto iný, musí sa jej vrátiť.

245. Julianus, Digest, kniha XXXV.

Ak istá osoba odkázala Titiovi dedičstvo pod podmienkou, že v čase smrti poručiťa bude tento v Taliansku, alebo ho ponechá splatné každý rok, kým zostane v Taliansku; a poručiť získa úľavu na základe toho, že bol z dedičstva vylúčený, pretože bol neprítomný na verejných služobných cestách, je nútený vykonávať všetky zverené úlohy. Marcellus sa v poznámke pýta, či v prípade, že sa vojakovi vráti majetok, ktorý stratil, pretože bol neprítomný v službe štátu, môže niekto pochybovať o tom, že právo na dedičstvo a zverenie do správy nebude narušené?

246. Alfenus, Digest, kniha V.

Nemožno správne povedať, že je v neprítomnosti v službe štátu ten, kto sa pripojil k veľvyslanectvu z dôvodu svojich súkromných záležitostí.

247. Africanus, Otázky, kniha VII.

Ak sa niekto zaviazal, že bude každý rok platiť určitú sumu, pokiaľ on alebo ten, kto sľub dáva, zostanú v Taliansku, a jeden alebo druhý sa ocitne v neprítomnosti v službe štátu, je povinnosťou pretora udeliť spravodlivú žalobu. Domnievame sa, že rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď je ustanovenie v nasledujúcich slovách: "Ak by istý muž bol v Ríme nasledujúcich päť rokov"; alebo "Ak by nebol v Ríme, súhlasíš s tým, že zaplatíš sto aurei?"

248. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Ten, kto je neprítomný v štátnej službe a je akýmkoľvek spôsobom poškodený, nebude odškodnený, ak utrpel škodu za okolností, za ktorých by mu vznikla škoda, aj keby nebol neprítomný v štátnej službe.

249. Scaevola, Pravidlá, kniha I.

Všetci vojaci, ktorí nemôžu opustiť svoje štandardy bez rizika pre seba, sa považujú za neprítomných v službe štátu.

250. Marcianus, Pravidlá, kniha II.

Osoba, ktorá je neprítomná v štátnej službe, má nárok na náhradu škody voči osobe, ktorá je tiež neprítomná v štátnej službe, ak má oprávnený dôvod na sťažnosť z dôvodu, že utrpela určitú škodu.

Tit. 7. O odcudzení vykonanom za účelom zmeny podmienok súdneho konania

251. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IV.

Prokonzul robí všetky opatrenia, aby zabránil zhoršeniu právneho postavenia niekoho činom iného; a keďže chápe, že výsledok súdneho procesu nám niekedy spôsobuje oveľa väčšie ťažkosti, keď máme iného protivníka, než sme mali na začiatku, zabezpečil sa proti tomu vyhlásením: "Ak by niekto prevodom predmetnej nehnuteľnosti nahradil iného účastníka namiesto svojho protivníka a urobil by to úmyselne s podvodným úmyslom, bude zodpovedný za žalobu in factum v rozsahu záujmu, ktorý mal druhý účastník na tom, aby nemal iného protivníka."

252. Preto ak sa proti nám ako protivník postaví účastník konania z inej provincie alebo človek, ktorý je silnejší, bude niest' zodpovednosť;

253. Ulpián, O edikte, kniha XIII.

Alebo kohokoľvek, kto bude protivníka pravdepodobne dráždiť.

254. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IV.

Dôvodom je, že ak začnem konanie proti niekomu, kto patrí do inej provincie, som nútený urobiť to v jeho provincii a nemôžeme nič robiť na rovnakom základe, ak je druhá strana silnejšia.

255. Okrem toho, ak človek, ktorého žalujeme, manumuje otroka, ktorý je uvedený v žalobe, naša situácia sa stáva menej výhodnou, pretože prétori uprednostňujú slobodu.

256. Okrem toho, ak ste postavili nejakú stavbu na pozemku, na ktorom môžete podliehať interdiktu Quod vi aut clam; alebo v prípade žaloby podanej proti osobe, ktorá odvádza dažďovú vodu z jej prirodzeného toku, ste uvedený pozemok odcudzili, náš stav sa chápe ako horší; pretože ak proti tebe začnem konanie, budeš nútený odstrániť stavbu na vlastné náklady, ale teraz som nútený podať žalobu proti inej osobe, ako je tá, ktorá tento čin vykonala, a budem nútený odstrániť stavbu na vlastné náklady; a to z toho dôvodu, že ten, kto má v držbe niečo také, čo postavil niekto iný, je v rámci tohto konania zodpovedný len do tej miery, že umožní odstránenie stavby.

257. Ak vám oznámim novú stavbu a vy potom pozemok odcudzíte a nadobúdateľ dielo dokončí, platí, že budete zodpovední za túto žalobu, a to z toho dôvodu, že nemôžem proti vám podať žalobu na základe oznámenia o novej stavbe, pretože ste nič nepostavili, a nemôžem ju podať ani proti osobe, na ktorú ste pozemok previedli, pretože jej nebola oznámená.

258. Z toho všetkého je zrejmé, že keďže prokonzul sľubuje úplnú náhradu, žalobca v tomto konaní môže na základe rozhodnutia súdu získať náhradu škody v rozsahu svojho záujmu na tom, aby nemal iného protivníka; napríklad ak by mu vznikli nejaké výdavky alebo utrpel iné nepríjemnosti z dôvodu nahradenia iného protivníka.

259. Čo by sa potom stalo, keby osoba, proti ktorej možno podať prétorskú žalobu, bola pripravená brániť sa, ako keby bola stále vo vlastníctve majetku? V tomto prípade sa veľmi správne usudzuje, že žaloba založená na tomto edikte mu bude zamietnutá.

260. Ulpián, O edikte, kniha XIII.

Ten istý edikt sa uplatňuje aj v prípade, že majetok nadobudla strana, na ktorú bol prevedený, úžere, takže nie je možné podať žalobu o jeho vrátenie.

261. Môže sa tiež stať, že držba bola ukončená bez zlého úmyslu, ale že sa tak stalo s cieľom zmeniť podmienky súdneho konania, a existuje mnoho ďalších takýchto prípadov. Na druhej strane sa môže stať, že strana sa podvodne vzdá držby, a nemusí konať s cieľom zmeniť podmienky súdneho konania; a vtedy nebude zodpovedná podľa podmienok tohto ediktu, pretože majetok nescudzuje ten, kto sa len vzdáva držby. Prétor však neschvaľuje konanie strany, ktorá sa chcela vzdať majetku tak, aby sa kvôli nemu nemusela neustále zúčastňovať na súdnych sporoch; a to je v skutočnosti veľmi skromné rozhodnutie toho, kto neznáša súdne spory, a nemožno mu to vyčítať; ale prétor sa zaoberá len stranou, ktorá, hoci si chce ponechať majetok, prenáša svoju časť v prípade na iného, aby tento namiesto seba mohol robiť problémy svojmu protivníkovi.

262. Pedius v Deviatej knihe uvádza, že tento edikt sa vzťahuje nielen na prevod vlastníctva, ale aj na prevod držby; inak hovorí, že ak žalobca podá vecnú žalobu a žalovaný sa vzdá držby, nebude zodpovedný.

263. Ak však niekto z dôvodu choroby, staroby alebo nevyhnutných záležitostí prevedie svoje právo na konanie na iného, nejde o prípad, v ktorom by bol zodpovedný podľa tohto ediktu, keďže sa v ňom spomína podvod; inak by totiž bolo zakázané viesť súdne spory prostredníctvom zástupcov, keďže vlastníctvo sa na nich spravidla prenáša, ak na to existuje náležitý dôvod.

264. Tento edikt sa vzťahuje aj na vecné bremená, ak sa ich odcudzenie uskutoční podvodom.

265. Predmetom tejto žaloby je výška podielu žalobcu, a preto ak mu majetok nepatrí alebo ak otrok, ktorý bol odcudzený, zomrel bez zavinenia strany, ktorá ho odcudzila, žaloba nie je dôvodná, pokiaľ neexistoval nejaký ďalší záujem žalobcu.

266. Táto žaloba nie je trestná, ale slúži na vymáhanie majetku na základe rozhodnutia súdu, z tohto dôvodu sa priznáva dedičovi a tiež proti dedičovi,

267. Paulus, O edikte, kniha XI.

Alebo ktokoľvek v podobnej situácii;

268. Ulpián, O edikte, kniha XIII. Alebo po roku sa neudeľuje.

269. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IV.

Keďže sa týka vymáhania majetku, zdá sa, že sa stále poskytuje na základe trestného činu.

270. Paulus, O edikte, kniha XII.

Osoba je podľa tohto ediktu zodpovedná aj v prípade, že vec predloží, ak ju po upozornení sudcom neuvedie do pôvodného stavu.

271. Prétor hovorí: "Alebo odcudzenie vykonané za účelom zmeny podmienok súdneho konania"; to znamená podmienok budúceho súdneho konania, a nie súčasného.

272. Pod pojmom "odcudziť" sa rozumie aj predaj cudzieho majetku.

273. Ak však osoba niečo odcudzí buď ustanovením dediča, alebo odkazom, edikt sa neuplatní.

274. Ak niekto odcudzí majetok a vezme si ho späť, nebude zodpovedný podľa tohto ediktu.

275. Ak kupujúci donúti svojho predávajúceho, aby predanú nehnuteľnosť vzal späť, nepovažuje sa to za jej odcudzenie s cieľom zmeniť podmienky súdneho konania.

276. Paulus, O edikte kurulských aedilov, kniha I.

Z dôvodu, že pri vrátení otroka má všetko spätnú účinnosť, a preto sa nepovažuje za to, že strana, ktorá vracia majetok, ho odcudzila, aby zmenila podmienky súdneho konania; ibaže by vrátila otroka práve s týmto cieľom a inak by ho nevrátila.

277. Ulpián, O edikte, kniha XII.

Ak totiž ako dlžník vydám majetok, o ktorý ste ma chceli žalovať, tento edikt sa neuplatní.

278. Ak poručník poručenca alebo opatrovník nepríčetnej osoby odcudzí majetok, bude podaná prétorská žaloba, pretože nemožno predpokladať, že by poručník alebo nepríčetná osoba mohli mať úmysel spáchať podvod.

279. To isté, Názory, Kniha V.

Keď vojak požiadal o podanie žaloby vo vlastnom mene s cieľom získať majetok, ktorý mu bol podľa jeho tvrdenia darovaný; bolo mu povedané, že ak bolo darovanie vykonané s cieľom zmeniť podmienky súdneho konania, žalobu musí podať bývalý vlastník, aby sa mohlo zdať, že majetok previedol na vojaka, a nie žaloba.

280. Marcianus, Inštitúcie, kniha XIV.

Ak niekto odcudzí svoj podiel na nehnuteľnosti s cieľom vyhnúť sa žalobe o rozdelenie, Lex Licinia mu zakazuje, aby sám podal žalobu o rozdelenie, napríklad preto, aby ho nejaký silnejší nadobúdateľ získal nižšou ponukou; a týmto spôsobom ho môže získať späť. Ten, kto sa však zbavil svojho podielu a chce potom podať žalobu o rozdelenie, nebude vypočutý; ak však chce strana, ktorá ho kúpila, podať žalobu, je jej to zakázané podľa toho paragrafu ediktu, ktorým sa ustanovuje, že sa nesmie vykonať žiadne odcudzenie za účelom zmeny podmienok súdneho konania.

Tit. 8. O veciach postúpených iným osobám na rozhodcovské konanie a o tých, ktorí ich prijímajú na účely vydania rozhodcovského rozsudku

281. Paulus, O edikte, kniha II.

Rozhodcovské konanie prebieha rovnako ako súdne konanie a jeho cieľom je ukončiť súdny spor.

282. Ulpián, O edikte, kniha IV.

Je stanovené, že výnimka nemôže vzniknúť z rozhodcovského konania, ale žaloba o uloženie pokuty môže.

283. Ten istý, O edikte, kniha XIII.

Labeo hovorí, že ak je vydaný rozhodcovský rozsudok, ktorým je strana oslobodená od žaloby o poručníctvo nepľnoletou osobou mladšou ako dvadsaťpäť rokov, nemal by byť potvrdený prétorom; ani sa nevyhovie žalobe o vymáhanie pokuty z jeho titulu.

284. Hoci prétor nikoho nenúti, aby sa ujal rozhodcovského konania (pretože to je dobrovoľné a závisí od prejavu vôle a nepatrí do jeho právomoci), predsa len, ak už raz niektorá strana prijala povinnosti úradu, prétor si myslí, že vec si vyžaduje jeho starostlivosť a pozornosť; ani nie tak preto, že by mu išlo o to, aby sa ukončili právne spory, ale preto, aby neboli sklamané osoby, ktoré si vybrali na rozhodovanie medzi sebou niekoho, kto bol považovaný za spoľahlivého človeka. Lebo predpokladajme, že po tom, čo sa prípad raz alebo viackrát preskúmal a súkromné záujmy oboch strán sa dostali na verejnosť a obchodné tajomstvá boli odhalené, rozhodca by odmietol vydať rozhodnutie; buď z dôvodu, že by prejavil zaujatosť, alebo preto, že bol podplatený, alebo z iného dôvodu; môže niekto poprieť, že by nebolo úplne správne, aby prétor zasiahol a prinútil rozhodcu splniť si povinnosti úradu, ktorý prevzal?

285. Pretor hovorí: "Strana, ktorá sa zaviazala k rozhodcovskému konaniu, ktorým sa podriadi jeho rozhodnutiu pod peňažnou pokutou."

286. Najprv sa zamyslime nad osobnosťou rozhodcov. Pretor môže prinútiť arbitra, bez ohľadu na jeho hodnosť, aby vykonával povinnosti úradu, ktorý prevzal, aj keď má konzulskú hodnosť, pokiaľ nezastáva nejakú magisterskú funkciu alebo nie je poverený inou právomocou; ako napríklad konzul alebo prétor, pretože vtedy nemá žiadnu právomoc;

287. Paulus, O edikte, kniha XIII.

Sudcovia totiž nemôžu podliehať nátlaku, ak majú vyššiu alebo rovnakú právomoc; a nezáleží ani na tom, či prijali úrad rozhodcu počas trvania svojho sudcovského mandátu, alebo predtým. Nižší úradníci však môžu podliehať donucovaniu.

288. Ulpián, O edikte, kniha XIII.

Syn rodiny môže byť tiež prinútený konať.

289. Gaius, O provinčnom edikte, kniha V.

Okrem toho syn rodiny môže byť vymenovaný za rozhodcu v záležitosti, na ktorej je zainteresovaný jeho otec, a mnohí sa domnievajú, že môže byť aj sudcom.

290. Ulpián, O edikte, kniha XIII.

Pedius v Deviatej knihe a Pomponius v Tridsiatej tretej knihe hovoria, že nie je dôležité, či strana, ktorá bola vymenovaná za rozhodcu, je slobodne narodená, či je slobodným človekom s dobrou povest'ou, alebo bola poznačená hanbou. Labeo hovorí, že otrok nemôže vykonávať funkciu rozhodcu, a tento názor je správny.

291. Preto Julianus uvádza, že ak je otázka na rozhodcovské konanie predložená Titiovi a otrokovi, Titius nemôže byť nútený vydať rozhodnutie, pretože sa zaviazal rozhodovať s iným; hoci uvádza, že neexistuje rozhodcovské konanie otrokom. Aký by bol teda výsledok, keby Ticius vydal rozhodcovský rozsudok? V tomto prípade by sa pokuta neplatila, pretože nevydal nálež v súlade s podmienkami, za ktorých prijal úrad.

292. Paulus, O edikte, kniha XIII.

Ak však podmienky rozhodcovského konania stanovili, že "platný by mal byť len rozhodcovský rozsudok jednej zo strán", potom je možné uplatniť silu voči spoločnosti Titius.

293. Ulpián, O edikte, kniha XIII.

Ale ak bol otrok vymenovaný za rozhodcu a vydá rozhodnutie po tom, ako sa stal slobodným, som toho názoru, že ak tak urobí po získaní slobody a strany s tým súhlasia, jeho akt bude platný.

294. Za rozhodcu nemôže byť vymenovaný ani chovanec, ani šialenec, ani ten, kto je hluchý alebo nemý, ako tvrdí Pomponius v tridsiatej tretej knihe.

295. Ak je účastník konania sudcom, Lex Julia mu zakazuje pôsobiť ako rozhodca v tej istej veci, v ktorej má rozhodovať ako sudca, alebo vymenovať seba samého; a ak vydá rozhodcovský rozsudok, žaloba o pokutu sa neprizná.

296. Existujú aj iní, ktorých nemožno prinútiť k vydaniu rozhodnutia, napríklad ak je zrejmá korupcia alebo bezúhonnosť rozhodcu.

297. Julianus hovorí, že ak strany sporu ohovárajú rozhodcu, prétor by ho v žiadnom prípade nemal odvolať, ale len vtedy, ak sa preukáže náležitý dôvod. Ten istý právnik hovorí, že ak strany zaobchádzajú s autoritou rozhodcu s pohrdaním a obrátia sa na súd,

298. Paulus, O edikte, kniha XIII. Alebo inému rozhodcovi;

299. Ulpián, O edikte, kniha XIII.

A potom, keď sa strany sporu vrátia k pôvodnému rozhodcovi, prétor by ho nemal nútiť, aby rozhodol medzi tými, ktorí sa k nemu správali urážlivo a odmietli ho, aby sa obrátili na iného.

300. Rozhodcu nemožno nútiť, aby vydal rozhodcovský rozsudok, pokiaľ sa na ňom nedohodli.

301. Tam, kde prétor hovorí: "Pod peňažnou pokutou", musíme tomu rozumieť tak, že peňažná suma nie je splatná na oboch stranách, ale že môže byť prisľúbený iný majetok ako pokuta, ak jedna zo strán nedodrží rozhodnutie; a to bol názor Pomponia. Čo potom, ak bol majetok uložený u rozhodcu pod podmienkou, že ho vydá strane, ktorá získala vec, alebo ho vydá, ak jedna zo strán nedodrží nález; bude nútený vydať nález? Myslím si, že bude. Prípady by bol rovnaký, ak by sa mu na tento účel ponechala v rukách určitá suma. Ak teda jedna strana v ustanovení prisľúbila dodať majetok a druhá zaplatiť peniaze, podriadenie sa rozhodcovskému konaniu je úplné a rozhodca môže byť nútený vydať rozhodcovský rozsudok.

302. Niekedy, ako poznamenáva Pomponius, sa podriadenie sa rozhodcovskému konaniu môže riadne uskutočniť na základe jednoduchej dohody; ako napríklad v prípade, keď sú obe strany dlžníkmi a dohodnú sa, že ak niektorá z nich nesplní rozhodnutie rozhodcu, nebude mať právo vymáhať to, čo jej je dlžný.

303. Okrem toho Julianus uvádza, že rozhodca nemôže byť nútený vydať rozhodcovský rozsudok, ak jedna strana niečo sľúbi a druhá nie.

304. Rovnaký názor zastáva aj v prípadoch, keď bola pokuta dohodnutá pod určitou podmienkou, ako napríklad: "Ak by sa istá loď vrátila z Ázie v počte toľko a toľko tisíc", pretože rozhodca nemôže byť nútený vydať rozhodnutie, kým sa nesplní podmienka, aby nebolo neplatné z dôvodu nesplnenia podmienky; a to isté hovorí aj Pomponius v tridsiatej tretej knihe o edikte.

305. Paulus, O edikte, kniha XIII.

V tomto prípade bude možno jediným dôvodom na podanie žiadosti prétorovi, ak sa môže predĺžiť čas určený na vypočutie, pretože potom sa to môže uskutočniť.

306. Ulpián, O edikte, kniha XIII.

Pomponius hovorí, že ak je niektorá zo strán oslobodená od dohodnutého trestu, rozhodca by nemal byť nútený vydať rozhodnutie.

307. Uvádza tiež, že ak sa rozhodcovskému konaniu predložia len moje požiadavky a ja som stanovil, že pokutu zaplatíte vy, treba zvážiť, či ide o odkaz na rozhodcovské konanie alebo nie. Nechápem však, v čom vidí nejakú ťažkosť; ak sa totiž dohoda strán týka len nárokov jednej z nich, nie je v jeho tvrdení žiadny dôvod, keďže je zákonné, aby sa rozhodcovsky rozhodovalo o jednej veci; ak však má na mysli, že podmienka sa týka len jednej strany, to, čo hovorí, je rozumné. Ak je však strana, ktorá uzavrela dohodu, tou, ktorá podala žalobu, možno povedať, že podriadenie sa rozhodcovskému konaniu je úplnejšie, a to z toho dôvodu, že strana, ktorá je žalovaná, je chránená; ako napríklad výnimkou založenou na zmluve, a ak sa nepodriadi rozhodnutiu, ten, kto podáva žalobu, sa môže odvolať na dohodu. Nemyslím si však, že tento názor je správny; nestačí totiž, aby strana mala výnimku, keďže rozhodca môže byť nútený vydať rozhodcovský rozsudok.

308. Osoba sa považuje za osobu, ktorá prijala úrad rozhodcu (ako hovorí Pedius v Deviatej knihe), keď sa ujala povinností sudcu a sľúbila, že svojím rozhodnutím vyrieši spory strán. Ak však, ako hovorí, má rozhodca

postupovať len tak, že zisťuje, či strany dovoľia, aby sa ich spor vyriešil jeho radou alebo autoritou, má sa za to, že neprijal povinnosti rozhodcu.

309. Rozhodca, ktorý bol vymenovaný, nie je nútený vydať rozhodnutie v dňoch, v ktorých sudca nemusí vydať rozhodnutie; okrem prípadov, keď sa blíži koniec lehoty stanovenej rozhodcovským konaním a nemožno ju predĺžiť.

310. Ak teda prétor nalieha na rozhodcu, aby vyniesol rozsudok, bude úplne spravodlivé, ak mu na to poskytne čas, ak prisahá, že mu prípad ešte nie je dostatočne jasný.

311. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XI.

Ak sa vec predloží rozhodcovskému súdu bez určenia dňa na jej prejednanie, je absolútne nevyhnutné, aby rozhodca určil deň, samozrejme so súhlasom strán, a potom by sa malo vo veci rozhodnúť; ak by to totiž neurobil, môže byť kedykoľvek nútený vydať rozhodnutie.

312. Ulpián, O edikte, kniha XIII.

Aj keď by mal prétor v edikte bezvýhradne uviesť, že prinúti rozhodcu vydať nález, predsa by mal niekedy venovať pozornosť jeho dôvodom a prijať jeho ospravedlnenie, ak sa preukáže náležitý dôvod; ako napríklad v prípade, že ho strany sporu očierňujú, alebo ak medzi ním a nimi alebo jednou z nich vznikne smrteľné nepriateľstvo; alebo ak ho vek alebo choroba, ktorou bol neskôr napadnutý, oslobodí od plnenia jeho povinností; alebo ak je zaneprázdnený vlastnými záležitosťami, alebo ak je naliehavo potrebné, aby sa vydal na cestu; alebo ak si jeho pozornosť vyžaduje nejaký verejný úrad; a to je názor Labea.

313. Paulus, O edikte, kniha XIII.

Alebo ak je rozhodca po prijatí funkcie vystavený akýmkoľvek iným nepríjemnostiam. V prípade choroby alebo iných udalostí tohto druhu však môže byť nútený odložiť posúdenie veci, ak sa preukáže náležitý dôvod.

314. Arbiter by mal byť ospravedlnený z konania, ak je zaneprázdnený prípadom vo vlastnom mene, či už verejným alebo súkromným; v každom prípade, ak deň pojednávania nemožno odložiť; ak však možno, prečo by

ho prétor nemal prinútiť, aby ho odložil, keďže na to má právo, keďže sa to niekedy dá dosiahnuť bez akýchkoľvek nepríjemností pre arbitra? Ak si však obe strany želajú, aby vyniesol rozsudok, aj keď nebola daná žiadna kaucia na odklad; predsa nemôže urobiť inak, ak má na stole vlastnú žalobu, ak nesúhlasí s tým, aby mu bola vec predložená nanovo. To samozrejme závisí od skutočnosti, že lehota čoskoro uplynie.

315. Ulpián, O edikte, kniha XIII.

Okrem toho, ak jedna zo strán sporu postúpila svoj majetok, Julianus vo štvrtej knihe Digest uvádza, že rozhodca nemôže byť nútený vydať nález, pretože uvedená strana nemôže ani žalovať, ani byť žalovaná.

316. Ak sa strany sporu vrátia k rozhodcovi po dlhom čase, Labeo uvádza, že nie je nútený vydať rozhodcovský rozsudok.

317. Ak sa funkcie ujali viacerí rozhodcovia, nie je možné prinútiť k vydaniu nálezu len jedného z nich, ale musia tak urobiť všetci, alebo nikto.

318. Z tohto dôvodu sa Pomponius v tridsiatej tretej knihe pýta, či v prípade, že arbitráž bola dohodnutá tak, že čokoľvek Titius rozhodne, má Seius udeliť; ktorý z nich by podliehal donucovaniu? Som toho názoru, že arbitráž tohto druhu, v ktorej rozhodca nemá dokonalú slobodu vydať svoje rozhodnutie, nie je platná.

319. Ak však podmienky arbitráže stanovujú, že o otázke má rozhodnúť buď Titius, alebo Seius, Pomponius hovorí - a my s ním súhlasíme -, že arbitráž je platná; ale rozhodca, ktorý musí byť nútený vydať rozhodnutie, je ten, na ktorom sa strany sporu dohodnú.

320. Ak je rozhodcovské konanie postúpené dvom osobám pod podmienkou, že ak sa nedohodnú, môžu vyzvať tretiu osobu; myslím si, že takýto odkaz nie je platný, pretože sa môžu nedohodnúť na osobe, na ktorú sa majú obrátiť, ale ak je podmienkou, že Sempronius bude pripojený ako tretia strana, rozhodcovské konanie bude platné, pretože pri jeho prizvaní nemôže dôjsť k nedohode.

321. Uvažujme o osobitnom prípade, a to: ak je otázka predložená dvom rozhodcom, mal by ich prétor prinútiť, aby vydali rozhodnutie; pretože vzhľadom na prirodzený sklon ľudí k nesúhlasu by otázka mohla byť takmer neschopná riešenia. Ak je ich počet nepárny, rozhodcovské konanie sa z tohto dôvodu zachováva, a to nie z

dôvodu, že by sa všetky strany ľahko dohodli, ale preto, že ak sa nedohodnú, existuje väčšina, na ktorej rozhodnutie sa možno spoľahnúť. Zvyčajne sa však spor predloží dvom osobám, a ak sa nedohodnú, prétor by mal týchto rozhodcov prinútiť, aby vybrali nejakú tretiu osobu, ktorej autoritu možno poslúchnuť.

322. Celsus v druhej knihe Digest uvádza, že ak je spor predložený trom rozhodcom, stačí, ak dvaja z nich súhlasia, ak je tretí prítomný; ak však nie je prítomný, aj keď zvyšní dvaja súhlasia, nález nebude platný, pretože rozhodcovský súd bol predložený viac ako dvom a tretí ich svojou prítomnosťou mohol presvedčiť, aby prijali jeho vlastné stanovisko:

323. Pomponius, Listy a rôzne pasáže, kniha XVII.

Rovnako ako keď sú vymenovaní traja sudcovia a dvaja z nich vynesú rozhodnutie na základe dohody počas neprítomnosti tretieho, je neplatné; z toho dôvodu, že rozsudok je platný len vtedy, ak bol vynesovaný väčšinou, keď je zrejmé, že všetci vyniesli nejaké rozhodnutie.

324. Paulus, O edikte, kniha XIII.

Labeo hovorí, že prétor nezaujíma, aké rozhodnutie vydá rozhodca, ak uvedie svoj názor. Ak by teda bola vec postúpená arbitrovi, aby vydal nejaké určité rozhodnutie, nešlo by o arbitráž; ani by nemohol byť nútený vydať nález; ako uvádza Julianus v štvrtej knihe Digest.

325. Musíme sa domnievať, že rozhodca vydáva rozhodnutie, ak tak robí s úmyslom, aby bola celá sporná vec vyriešená. Ak však ide o rozhodcovské konanie s odkazom na viaceré veci, ak nerozhodol o všetkých, ktoré sú predmetom sporu, nebude sa mať za to, že vydal rozhodnutie, a aj tak ho môže prétor donútiť konať.

326. Z tohto dôvodu by sa malo zvážiť, či rozhodca môže zmeniť svoje rozhodnutie, a dokonca bola nastolená otázka, či v prípade, keď rozhodca nariadi vydanie majetku a následne to zakáže, má platiť to, čo nariadil, alebo to, čo zakázal. Sabinus si myslí, že môže zmeniť svoje rozhodnutie. Cassius podporuje názor svojho učiteľa a hovorí, že Sabinus nemal na mysli rozhodnutie, ktoré ukončilo arbitráž, ale len také, ktoré urobil počas prípravy prípadu; napríklad keď nariadil, aby sa strany sporu dostavili na kalendy a potom na ides; mal totiž právo zmeniť deň. Ak teda vydal rozhodnutie v neprospech žalovaného alebo v jeho prospech, potom, keďže by prestal byť rozhodcom, nemohol svoje rozhodnutie zmeniť;

327. Gaius, O provinčnom edikte, kniha V.

Rozhodca totiž nemôže zmeniť svoje rozhodnutie, aj keď sa pri jeho vydávaní dopustil chyby.

328. Ulpián, O edikte, kniha XIII.

Ale ak rozhodca, ktorý bol vymenovaný na riešenie viacerých sporov, ktoré spolu nesúvisia, vydá rozhodnutie vo vzťahu k jednému z nich, ale nie vo vzťahu k ostatným, čo potom? Prestal byť rozhodcom? Preto musíme zvážiť, či má právo zmeniť rozhodnutie, ktoré už vydal vo vzťahu k prvému z nich. Je veľký rozdiel, či mal alebo nemal rozhodnúť o všetkých veciach, ktoré mu boli predložené na rozhodcovské konanie, súčasne, pretože ak mal rozhodnúť s odkazom na všetky, mohol svoje rozhodnutie zmeniť, keďže ho ešte nevydal; ak však mal rozhodnúť o nich samostatne, bolo takpovediac potrebné rozhodnúť o viacerých veciach, a pokiaľ ide o túto konkrétnu spornú vec, prestal byť rozhodcom.

329. Ak rozhodca rozhodne, že Titius zrejme Seiovi nič nedlhuje, hoci nezakáže Seiovi podať žalobu; ak by tak urobil, zdá sa, že by sa postavil proti rozhodcovskému rozsudku; a v tomto bode sa zhodujú Ofilius aj Trebatius.

330. Myslím si, že rozhodca nemôže určiť osobitný čas na zaplatenie, a zdá sa, že aj Trebatius je toho názoru.

331. Pomponius hovorí, že ak rozhodca vydá nejednoznačné rozhodnutie, je neplatné; napríklad: "Musíš mu zaplatiť to, čo mu dlhuješ"; alebo "Musíš dodržať svoje rozdelenie"; alebo "Musíš prijať ako svoj podiel to, čo si zaplatil svojim veriteľom".

332. Okrem toho, ak rozhodca zakáže podať žalobu o zaplatenie pokuty v súlade s podmienkami rozhodcovského konania, v Pomponiovej tridsiatej tretej knihe sa uvádza, že je to neplatné, a má pravdu, pretože podmienky rozhodcovského konania sa netýkajú vymáhania pokuty.

333. Papinianus v tretej knihe otázok uvádza, že ak uplynula lehota určená na arbitráž, strany sporu sa môžu dohodnúť na novej arbitráži s tým istým arbitrom, ale ak tento odmietne konať v druhej arbitráži, nemožno ho k tomu nútiť; za predpokladu, že nebol zodpovedný za omeškanie pri výkone svojej povinnosti; ak by totiž bol vinný za omeškanie, bolo by úplne správne, aby ho prétor prinútil znovu konať ako arbiter. Táto otázka môže vzniknúť

len v prípade, že v prvom rozhodcovskom konaní nebolo prijaté žiadne opatrenie o predĺžení lehoty; ak však takéto opatrenie bolo prijaté a on sám ho predĺžil, bude naďalej vykonávať funkciu rozhodcu.

334. Pojem "úplná arbitráž" sa používa v prípadoch, keď sa dohoda uzatvára v súvislosti so spornými vecami, pretože sa vzťahuje na všetky spory; ak sa však vyskytne rozdiel týkajúci sa len jednej veci, hoci sa dohodla úplná arbitráž, práva na podanie žaloby v ostatných prípadoch zostávajú nedotknuté; pretože v arbitráži sa rozhoduje len o veci, o ktorej sa dohodlo, že sa má rozhodnúť. Bezpečnejším spôsobom však je, ak si niekto želá, aby sa rozhodcovským konaním riešila len určitá vec, výslovne ju uviesť pri jej predložení.

335. Ak rozhodca nariadi vykonať nejaký nečestný úkon, strany sporu nie sú povinné ho poslúchnuť.

336. Ak sa strany dostavia k rozhodcovi v stanovenej lehote a ten im nariadi dostaviť sa po uplynutí lehoty, nemožno vymáhať žiadnu pokutu.

337. Ak sa niektorá zo strán nedostaví z dôvodu, že jej v tom zabránila choroba, neprítomnosť na verejnom zasadnutí, povinnosti v nejakom magistrátnom úrade alebo z akéhokoľvek iného vážneho dôvodu, Proculus a Atilicinus zastávajú názor, že pokutu možno vymáhať; ak však bol pripravený určiť toho istého rozhodcu na nové rozhodcovské konanie, žaloba proti nemu nebude prípustná, alebo sa môže chrániť výnimkou. To však platí len v prípade, že rozhodca bol ochotný prijať druhú arbitráž; Julianus totiž v štvrtej knihe Digest veľmi správne uviedol, že ho k tomu nemožno nútiť, ak nebol ochotný, a v každom prípade je strana oslobodená od pokuty.

338. Ak napríklad rozhodca nariadi stranám, aby sa dostavili k nemu do provincie, hoci bolo dohodnuté, že sa konanie uskutoční v Ríme, vzniká otázka, či ho možno beztrestne neuposlúchnuť? Lepší je názor, ktorý uvádza Julianus vo štvrtej knihe, a to, že miesto obsiahnuté v dohode o predložení spornej veci je to, ktoré je určené; a preto ho možno beztrestne neuposlúchnuť, ak nariadi stranám, aby sa dostavili na iné miesto. Aký postup by sa teda mal uplatniť, ak nie je zrejmé, aké miesto bolo dohodnuté? Lepší názor je, že určené bolo to miesto, kde bola uzavretá dohoda o rozhodcovskom konaní. Ako však treba postupovať, ak rozhodca nariadi, aby sa dostavili na nejaké miesto susediace s mestom? Pegas sa domnieva, že príkaz by bol platný; ja si však myslím, že to platí len v prípade, keď je rozhodca mužom s takou autoritou, že môže vykonávať svoje povinnosti na odľahlých miestach a strany sporu sa môžu ľahko dostaviť na určené miesto.

339. Ak však rozhodca nariadi stranám, aby išli do nejakej neslávnej lokality, napríklad do krčmy alebo do verejného domu, ako hovorí Vivianus, nepochybne ho možno beztrešne neuposlúchnuť; a tento názor schvaľuje aj Celsus v druhej knihe Digest. V súvislosti s tým veľmi správne kladie otázku, či ak je miesto takej povahy, že jedna zo sporových strán tam nemôže čestne ísť, ale druhá môže, a ten, kto mohol ísť bez straty sebaúcty, tak neurobil, a druhý išiel napriek svojej potupe, či sa môže pokuta dohodnutá v čase arbitráže vymáhať, pretože úkon nebol vykonaný? Veľmi oprávnené sa domnieva, že ju nemožno vymáhať, pretože by bolo absurdné, keby bol príkaz platný vo vzťahu k jednej strane a neplatný vo vzťahu k druhej.

340. Malo by sa zväžiť, v akej lehote by sa mala podať žaloba na základe ustanovenia, ak strana nesplní rozhodnutie rozhodcu. Celsus v druhej knihe Digest uvádza, že ak nebol určený určitý čas, rozumie sa ním primeraný čas, a keď tento uplynie, možno okamžite podať žalobu o pokutu; napriek tomu však hovorí, že ak strana splní nálež skôr, ako sa vo veci pripojí otázka, nemožno pokračovať v konaní na základe stipulácie:

341. Paulus, O edikte, kniha XIII.

Pokiaľ žalobca nemal záujem na okamžitom vyplatení peňazí.

342. Ulpián, O edikte, kniha XXIII.

Celsus hovorí, že ak rozhodca nariadi, aby sa platba vykonala do kalendy v septembri, a to sa nemalo stať, aj keď bola ponúknutá neskôr, napriek tomu, keď sa raz stala splatnou, právo na žalobu nezaniká, pretože je pravda, že peniaze neboli zaplatené pred kalendami. Ak však účastník prijal platbu, keď mu bola ponúknutá, nemôže podať žalobu o zaplatenie zmluvnej pokuty, ale bude vylúčená námietkou z dôvodu podvodu. Iný je prípad, keď mu bola platba iba nariadená.

343. Celsus tiež uvádza, že ak mi prikážeš, aby som ti zaplatil, a ty nebudeš môcť dostať peniaze pre chorobu alebo z iného vážneho dôvodu, Prokulus je toho názoru, že pokutu nemožno vymáhať ani vtedy, ak ti zaplatím až po kalendách, hoci môžeš byť pripravený ich prijať. Taktiež si veľmi oprávnené myslí, že treba brať do úvahy dva príkazy arbitra, jeden zaplatiť sumu peňazí a druhý zaplatiť ju pred kalendami; preto hoci od teba nemožno vymáhať pokutu, pretože si peniaze nezaplatil pred kalendami, keďže si sa neprevinil, predsa budeš zodpovedný za tú časť, ktorú si nezaplatil.

344. Tvrdí tiež, že slová "splniť rozhodcovský rozsudok" neznamenajú nič iné, ako že strana urobí všetko, čo je v jej silách, aby sa podriadila rozhodnutiu rozhodcu.

345. Celsus tiež hovorí, že ak mi rozhodca nariadi, aby som ti v určitý deň zaplatil určitú sumu peňazí, a ty ju odmietneš prijať, možno sa brániť, že pokuta nie je vymáhateľná podľa zákona:

346. Paulus, O edikte, kniha XIII.

Ale ak by bol neskôr ochotný ju prijať, nemôžem ju beztrestne odmietnuť zaplatiť, pretože som ju predtým nezaplatil.

347. Ulpián, O edikte, kniha XIII.

Labeo uvádza, že ak bolo v návrhu na rozhodcovské konanie stanovené, že rozhodca má vydať rozhodnutie týkajúce sa všetkých záležitostí, ktoré sú predmetom veci, v ten istý deň a má právomoc predĺžiť lehotu, a predĺžil lehotu po tom, ako sa o niektorých záležitostiach rozhodlo, zatiaľ čo o iných nie; predĺženie bude platné, ale jeho rozhodnutie možno beztrestne neuposlúchnuť. Pomponius schvaľuje Labeov názor, ktorý sa aj mne zdá byť správny, pretože rozhodca si nesplnil svoju povinnosť pri vydávaní nálezu.

348. Toto ustanovenie tiež: "Môže predĺžiť lehotu na rozhodcovské konanie", nedáva rozhodcovi právo na nič iné ako na predĺženie lehoty, a preto nemôže zmenšiť alebo zmeniť podmienky pôvodnej dohody; preto je vždy povinný rozhodnúť aj o ostatných záležitostiach a musí vydať rozhodcovský rozsudok vo vzťahu ku všetkému.

349. Ak bola záruka ručiteľa poskytnutá v prvej rozhodcovskej zmluve, Labeo uvádza, že by mala byť ponúknutá aj v druhej zmluve. Pomponius však pochybuje, či by sa mali poskytnúť tí istí alebo iní ručitelia, ktorí sú solventní; hovorí totiž, aký by bol výsledok, keby tí istí odmietli vystupovať ako ručitelia? Ja si však myslím, že ak by odmietli vystupovať ako ručitelia, potom by sa mali poskytnúť iní, rovnako dobrí ako oni:

350. Paulus, O edikte, kniha XIII.

Aby nebolo v moci ručiteľov, ktorí sa odmietnu znovu zaviazať, aby spôsobili vykonanie trestu. To isté pravidlo platí aj v prípade ich smrti.

351. Ulpián, O edikte, kniha XIII.

Rozhodca môže predĺžiť lehotu bez ohľadu na to, či je prítomný, alebo či tak urobí prostredníctvom posla alebo listom.

352. Ak nie je uvedený dedič alebo iné strany zainteresované na rozhodcovskom konaní, rozhodcovské konanie sa končí smrťou. Neakceptujeme názor Labea, ktorý sa domnieval, že ak rozhodca nariadi zaplatenie peňažnej sumy a strana zomrie pred jej zaplatením, pokutu možno vymáhať, aj keď dedič bol pripravený ju ponúknuť.

353. Rozhodnutie rozhodcu, ktoré vydá v súvislosti so spornou záležitosťou, sa má dodržať, či už je spravodlivé alebo nespravodlivé, pretože strana, ktorá prijala rozhodcovský rozsudok, si za to môže len sama, ako sa uvádza v reskripte božského Pia, takto: "Strana sa musí pokojne podriaďiť rozhodcovskému rozsudku, aj keď nie je nijako odôvodnený."

354. Ak existuje viacero rozhodcov a títo rozhodli rozdielne, strana nie je povinná sa nimi riadiť, ale ak sa väčšina zhodne, ich rozhodnutie musí platiť; v opačnom prípade sa môže vymáhať pokuta. Preto sa stretávame s otázkou, ktorú nastolil Julianus, keď z troch rozhodcov jeden vydá nález na pätnásť aurei, iný na desať a ďalší na päť, či rozhodnutie má platiť? Julianus uvádza, že treba zaplatiť päť, pretože všetci sa na tejto sume zhodli.

355. Ak sa niektorá zo strán sporu nedostaví, pretože urobila všetko, čo mohla, aby zabránila vybaveniu veci, môže byť uložená pokuta. Rozhodnutie vydané v neprítomnosti všetkých strán sporu teda nebude platné, pokiaľ v dohode o predložení veci rozhodcom nebolo výslovne uvedené, že bez ohľadu na to, či bola neprítomná jedna alebo obe strany, rozhodnutie sa môže vydať, ale ten, kto sa nedostavil, znáša sankciu, pretože bol zodpovedný za to, že sa rozhodcovské konanie nekonalo.

356. Má sa za to, že rozhodol v prítomnosti strán, ak tak urobil pred tými, ktorí sú obdarení inteligenciou; ale tiež sa to nepovažuje za vykonané, ak rozhodol v prítomnosti strany, ktorá je nepríčetná alebo dementná. Podobne rozhodnutie vydané v prítomnosti poručenca, ak nie je prítomný jeho opatrovník, sa nepovažuje za zákonne vydané. Julianus uvádza rovnaké tvrdenie v súvislosti so všetkými týmito záležitosťami vo štvrtej knihe Digest.

357. Ak niektorá z prítomných strán bráni rozhodcovi vydať rozhodnutie, je možné pokutu vymáhať.

358. Ak sa v rozhodcovskom konaní neuvádzala žiadna sankcia, ale strana len prisľúbila, že splní rozsudok, možno proti nej podať žalobu o náhradu škody.

359. Paulus, O edikte, kniha XIII.

Nezáleží na tom, či je suma dohodnutá ako pokuta určitá alebo neurčitá, ako napríklad v prípade, keď bola dohodnutá na "toľko, koľko stála nehnuteľnosť".

360. Ulpián, O edikte, kniha XIII.

Ak je žaloba podaná proti osobe, ktorej rozhodca zakázal podať žalobu, ide o porušenie jeho rozhodnutia. Čo by sa teda malo urobiť, ak by bola podaná žaloba proti jeho ručiteľovi, mohla by sa vymáhať pokuta? Myslím si, že by mohla, a Sabinus zastáva rovnaký názor; žaloba sa totiž prakticky podáva proti hlavnému dlžníkovi. Ak však bola uzavretá dohoda s ručiteľom, že vec predloží rozhodcovskému súdu, a žaloba je podaná proti hlavnému dlžníkovi, pokutu nemožno vymáhať; ibaže by bolo v záujme ručiteľa, aby žaloba nebola podaná.

361. Paulus, O edikte, kniha XIII.

Keď niekto predloží súdu vec, o ktorej bolo dohodnuté, že bude predložená rozhodcovskému súdu, niektoré authority tvrdia, že prétor nemôže zasiahnuť a prinútiť rozhodcu vydať rozhodnutie, pretože teraz mu nevznikne žiadna sankcia, rovnako ako keby bola arbitráž zamietnutá. Ak by sa však tento názor prijal, výsledkom bude, že ak strana súhlasila s rozhodcovským konaním a zmení názor, bude sa môcť vyhnúť postúpeniu veci. Preto môže byť žalovaný o zaplatenie pokuty a konanie sa môže začať riadnou formou pred sudcom.

362. Ulpián, O edikte, kniha XIII.

Ak sa niečo vykoná v rozpore s ustanovením, žalobu z tohto dôvodu možno podať len vtedy, ak bol skutok spáchaný bez podvodu zo strany osoby, ktorá dohodu uzavrela; pretože žalobu na základe ustanovenia možno podať len z dôvodu, že nikto nemôže mať prospech z vlastného podvodu. Ak sa však k rozhodcovskej zmluve pridá: "Ak sa v tejto veci niečo urobí podvodom"; ten, kto sa dopustil podvodu, môže byť žalovaný na základe tejto doložky; a preto ak niekto podplatí rozhodcu buď peniazmi, alebo nevhodným navádzaním, alebo podplatí

advokáta druhej strany, alebo niekoho z tých, ktorým zveril svoju vlastnú vec, môže byť žalovaný na základe doložky týkajúcej sa podvodu, ako aj v prípade, keď sa ľst'ou dostane na úkor svojho protivníka. A v každom prípade, ak počas konania koná akýmkoľvek spôsobom podvodne, môže byť podaná žaloba na základe doložky; preto ak chce jeho protivník podať žalobu na základe podvodu, nemal by tak robiť, pretože má právo na žalobu na základe doložky. Ak však takáto doložka nie je zahrnutá v rozhodcovskej zmluve, potom bude žaloba z dôvodu podvodu alebo výnimky prípustná. Toto podanie na rozhodcovské konanie je úplné, pretože sa v ňom uvádza doložka týkajúca sa podvodu.

363. Paulus, O edikte, kniha XIII.

Vo veciach predložených na rozhodcovské konanie neberieme do úvahy, či je stanovená pokuta vyššia alebo nižšia ako príslušný majetok.

364. Rozhodca nie je nútený vydať rozhodnutie, ak bol uložený trest.

365. Ak žena uzavrie rozhodcovskú zmluvu v mene tretej strany, konanie o vymáhaní peňazí nebude platné z dôvodu jej vystupovania v mene inej osoby.

366. Z toho vyplýva, že prétor nemôže zasiahnuť buď vtedy, keď na začiatku nebolo podanie na rozhodcovské konanie, alebo ak bolo, nie je isté, či ide o podanie, za ktoré možno vymáhať trest, alebo trest už nemožno vymáhať z dôvodu, že právo na rozhodcovské konanie zaniklo buď uplynutím času, smrťou, prepustením, súdnym rozhodnutím alebo dohodou.

367. Ak je rozhodca poverený cirkevným úradom, zvažme, či ho možno prinútiť, aby vydal rozhodnutie; zhovievavosť by sa totiž mala udeliť nielen dôstojnosti osôb, ale aj Božiemu majestátu, ktorého služobníci by sa mali venovať výlučne posvätným záležitostiam. Ak však prevzal úrad neskôr, mal by za týchto okolností všetkými prostriedkami vydať rozhodnutie.

368. Rozhodca by nemal byť nútený vydať rozhodcovský rozsudok po tom, ako bola sporná záležitosť kompromitovaná alebo otrok, ktorý bol predmetom rozhodcovského konania, zomrel; pokiaľ v poslednom prípade strany stále nemajú na konaní určitý záujem.

369. Julianus nejednoznačne uviedol, že ak sa omylom obráti na arbitráž v súvislosti s trestným činom, ktorý zahŕňa neslávu, alebo s nejakou záležitosťou, ktorá podlieha trestnému stíhaniu, ako napríklad cudzoložstvo, vražda a iné zločiny tohto druhu, prétor by mal zakázať vydať rozsudok, a ak by bol vydaný, mal by odmietnuť povoliť jeho výkon.

370. Ak sa predloží otázka rozhodcovského konania týkajúca sa slobody, rozhodca nemôže byť zákonom nútený vydať rozhodnutie, pretože priazeň, ktorá prináleží slobode, si vyžaduje, aby o veciach, ktoré sa jej týkajú, rozhodovali sudcovia najvyššieho stupňa. Rovnaké pravidlo platí, ak sa otázka týka buď slobody narodenia, alebo získania občianskych práv a ak sa uvádza, že sloboda by mala byť udelená na základe dôvery. To isté treba povedať aj o žalobe, ktorá sa týka porušenia verejného poriadku.

371. Ak je jednou zo strán rozhodcovského konania otrok, Octavenus hovorí, že rozhodca by nemal byť nútený vydať rozhodcovský rozsudok, a ak tak urobí, že nemožno udeliť výnimku pre trest v žalobe De Peculio. Ak však druhá strana, ktorá je slobodná, s ním uzavrie dohodu, zvážme, či by sa mala udeliť výnimka voči slobodnému. Lepší názor je, že by sa nemala udeliť.

372. Okrem toho, ak niekto súhlasí s rozhodcovským konaním v Ríme a po odchode sa tam vráti ako člen veľvyslanectva, rozhodca nie je nútený vydať rozhodnutie, rovnako ako by strana nebola povinná viesť konanie, ak by sa predtým pripojila k sporu; nezáleží ani na tom, či bola v prvom rade pripojená k veľvyslanectvu, alebo nie. Ak však teraz predloží otázku rozhodcovskému súdu, myslím si, že rozhodca môže byť nútený vydať rozhodcovský rozsudok, pretože ak by strana dobrovoľne pripojila otázku v súdnom konaní, mohla by byť nútená pokračovať v konaní. Niektoré authority sú však v tomto smere nerozhodné, ale nie správne; v každom prípade by totiž nepochybovali, ak by vec, ktorú strana súhlasila predložiť rozhodcovskému súdu počas pôsobenia na veľvyslanectve, bola zmluvou, ktorú uzavrela počas tohto zamestnania; a to z dôvodu, že v takejto veci by mohla byť donútená pokračovať v súdnom konaní. V prvom rade je na zváženie otázka, a to: či v prípade, ak pred vyslanec súhlasil s rozhodcovským konaním, mohol byť rozhodca nútený vydať rozhodnutie, ak o to vyslanec sám požiadal. A to by sa podľa prvého stanoveného pravidla mohlo javiť ako nespravodlivé, pretože sa dostalo pod kontrolu samotnej strany. To však spadá pod rovnaké pravidlo, ako keby chcel podať žalobu na súde, na čo mal právo. Rozhodcovské konanie tohto druhu by sa malo prirovnávať k bežnej súdnej žalobe; ak si teda strana želá, aby rozhodca vydal rozhodnutie, nebude vypočutá, pokiaľ nepredloží obranu.

373. Ak osoba, ktorá sa dohodla na rozhodcovskom konaní s niekým, kto zomrel, napadne dedičstvo, ak rozhodca vydá rozhodcovský rozsudok, dedičstvo bude poškodené; a preto je rozhodcovi zakázané, aby tak zatiaľ urobil.

374. Lehotu stanovenú na rozhodcovské konanie možno predĺžiť nie na základe dohody strán, ale na základe príkazu rozhodcu, ak je potrebné ju predĺžiť, aby nevznikla zodpovednosť za pokutu.

375. Ak sa rozhodca pokúsi ukryť, prétor ho má dať vyhľadať, a ak sa dlho neobjaví, má mu byť uložená pokuta.

376. Ak bola uzavretá dohoda o predložení otázky viacerým rozhodcom pod podmienkou, že ak niektorý z nich vydá rozhodcovský rozsudok, strany sa ním musia riadiť; bez ohľadu na neprítomnosť ostatných rozhodcov môže byť jediný prítomný rozhodca nútený vydať rozsudok. Ak je však rozhodcovské konanie dohodnuté pod podmienkou, že rozhodcovský rozsudok vydajú všetci alebo že musí byť schválený väčšinou; každý z nich nemôže byť nútený vydať rozhodnutie samostatne, pretože v takomto prípade rozhodnutie jedného rozhodcu nezakladá zodpovednosť za sankciu.

377. Ak je rozhodca zjavne nepriateľom jednej zo strán z iných dôvodov a bol pred svedkami vyzvaný, aby nevydal rozhodcovský rozsudok, a napriek tomu na tom trval, hoci ho nikto nenútil; cisár Antonín, ktorému bola podaná žiadosť, odpovedal na sťažnosť strany, že má právo na výnimku z dôvodu zlomyseľného podvodu. Ten istý cisár, keď ho o radu požiadal sudca, u ktorého strana podala žalobu o pokutu, odpovedal, že hoci sa nemožno odvolať, žalobe o pokutu by bránila výnimka z dôvodu zlomyseľného podvodu; preto je výnimka tohto druhu druhom odvolania, keďže poskytuje možnosť opätovne preskúmať rozhodnutie rozhodcu.

378. Pri úvahách o povinnostiach rozhodcu treba mať na pamäti, že celý predmet závisí od podmienok rozhodcovskej zmluvy, pretože rozhodca nemôže zákonne vykonať žiadny iný úkon okrem toho, čo bolo stanovené, že má vykonať; a preto nemôže rozhodnúť o čomkoľvek, čo sa mu zapáči, ani vo vzťahu k akejkoľvek veci, ktorá sa mu zapáči, ale len o tom, čo bolo stanovené v rozhodcovskej zmluve a v súlade s jej podmienkami.

379. Uskutočnilo sa vyšetrowanie, pokiaľ ide o vydanie nálezu, a konštatovalo sa, že akýkoľvek nález nebude platný, hoci v niektorých otázkach existujú rozdielne názory. Myslím si totiž, že pokutu nemožno vymáhať, ak rozhodca uvedie, že strana v otázke tohto druhu by mala začať nové konanie pred sudcom, sebou samým alebo iným rozhodcom. Julianus zastáva názor, že ho možno beztrestne neuposlúchnuť, ak nariadi stranám, aby sa dostavili k inému arbitrovi; ak to totiž urobia, prípad sa neskončí; ak však rozhodol takto, a to: že sa má vydať

pozemok alebo poskytnúť zábezpeka so súhlasom Publia Maevia, nález sa má dodržať. Aj Pedius prijíma tento názor, aby sa predišlo pokračovaniu arbitráže a aby sa zabránilo tomu, že sa niekedy prenesie na iných arbitrov, ktorí sú nepriateľskí voči stranám; a je potrebné, aby arbiter vydal svoj nález takým spôsobom, aby sa spor ukončil, pretože nebude ukončený, keď sa arbitráž buď odloží, alebo prenesie na iného arbitra. Hovorí tiež, že rozhodcovský rozsudok čiastočne závisí od druhu poskytnutej zábezpeky a od charakteru zábezpek; a že to nemožno delegovať, pokiaľ nebolo dohodnuté, že rozhodca určí, či rozhodcovská zábezpeka má byť poskytnutá.

380. Okrem toho, ak rozhodca nariadi, aby sa s ním niekto spojil, a to nebolo zahrnuté v rozhodcovskej zmluve, nepovažuje sa to za rozhodcovský rozsudok; pretože rozhodcovský rozsudok by sa mal vzťahovať na vec uvedenú v zmluve, ale takéto dojednanie nebolo urobené.

381. Ak sa dvaja príkazcovia navzájom dohodli a chcú, aby ich zástupcovia viedli konanie pred rozhodcom, rozhodca môže nariadiť, aby boli prítomní aj príkazcovia.

382. Ak je v rozhodcovskej zmluve uvedený dedič, rozhodca môže nariadiť, aby bol prítomný aj dedič.

383. Povinnosťou rozhodcu je určiť, akým spôsobom sa má bezplatná držba vydať. Môže nariadiť aj poskytnutie záruky, že príkazca potvrdí úkony svojho zástupcu? Sextus Pedius si myslí, že to nie je rozumné, pretože ak splnomocnenec úkon neratifikuje, môže byť žalovaný na základe ustanovenia.

384. Rozhodca nemôže urobiť nič nad rámec toho, čo je uvedené v rozhodcovskej zmluve, a preto je potrebné dodať, že má právo predĺžiť lehotu stanovenú v zmluve; v opačnom prípade môže byť jeho príkaz beztrestne porušený.

385. Papinianus, Otázky, kniha I.

Rozhodca, ktorý bol vybraný na základe rozhodcovskej zmluvy s tým, že môže predĺžiť lehotu, tak môže urobiť; ak však strany namietajú, nemôže konanie odložiť.

386. Paulus, O edikte, kniha XIII.

Ak sú dvaja solidárni dlžníci alebo veritelia a jeden z nich predloží otázku na rozhodcovské konanie a rozhodcovský rozsudok mu zakazuje podať žalobu alebo nebyť žalovaný, malo by sa zväžiť, či vznikne sankcia, ak jedna strana podá žalobu alebo bude žalovaná druhou stranou. Rovnaká otázka vzniká, ak sú dvaja bankári spoločnými veriteľmi, a možno by sme ich mohli postaviť do pozície ručiteľov, ak sú partnermi; v opačnom prípade nemožno podať žalobu proti tebe, ani ja nemôžem podať žalobu, ani žaloba nemôže byť podaná v mojom mene, aj keď je podaná proti tebe.

387. Som toho názoru, že rozhodcovské konanie sa úplne končí, ak pokuta raz vznikla, a nemôže vzniknúť znova, pokiaľ sa strany výslovne nedohodli, že zodpovednosť za ňu vznikne toľkokrát, koľkokrát sa vyskytne príležitosť.

388. Gaius, O provinčnom edikte, kniha V.

Ak poručenec uzavrie dohodu o rozhodcovskom konaní bez súhlasu svojho poručníka, rozhodca nie je nútený vydať rozhodnutie, pretože ak ho vydá, poručenec nebude zodpovedný za pokutu, pokiaľ neposkytol záruku, od ktorej sa pokuta môže vymáhať žalobou; a taký bol aj názor Juliána.

389. Ulpián, O edikte, kniha LXXVII.

Ak rozhodca vydá rozhodcovský rozsudok z donútenia prétora v deň sviatku a je podaná žaloba o zaplatenie pokuty z dôvodu rozhodcovského konania, je stanovené, že výnimka nie je možná, pokiaľ nie je nejakým zákonom vylúčený sviatok, v ktorý bol rozsudok vyhlásený.

390. Celsus, Digesty, kniha II.

Aj keď rozhodca zakázal jednej zo strán podať žalobu proti druhej strane a dedič napriek tomu podá žalobu, bude zodpovedný za pokutu; rozhodcovia sa totiž neobracajú na rozhodcov s cieľom oddialiť súdny spor, ale úplne ho ukončiť.

391. Modestinus, Pravidlá, kniha VI.

Ak sa podá žaloba o zaplatenie pokuty vyplývajúcej z rozhodcovského konania, je povinný ju zaplatiť ten, komu vznikla zodpovednosť za ňu; nezáleží ani na tom, či bolo v záujme druhej strany, aby sa rozhodnutie rozhodcu dodržalo alebo nie.

392. Javolenus, O Cassiovi, kniha XI.

Zodpovednosť za pokutu vyplývajúcu z rozhodcovského konania nevzniká vo všetkých prípadoch, keď sa rozhodnutie rozhodcu nedodrží, ale len v tých, ktoré sa týkajú zaplatenia peňazí alebo vykonania nejakej služby. Javolenus tiež uvádza, že rozhodca môže potrestať kontumáciu účastníka sporu tým, že mu nariadi zaplatiť peňažnú sumu jeho protivníkovi; medzi kontumačné osoby však nemožno zaradiť účastníka konania, ktorý neuviedol mená svojich svedkov v súlade s rozhodnutím rozhodcu.

393. Ak rozhodca nariadi predĺženie lehoty stanovenej na rozhodcovské konanie, ak je mu to umožnené, omeškanie niektorej zo strán neumožní druhej strane vymáhať pokutu.

394. Pomponius, Rôzne výňatky, kniha XI.

Rozhodca nariadil, aby sa strany dostavili na Kalendy januára, ale pred týmto dňom zomrel a jedna zo strán sa nedostavila. V tomto prípade niet pochýb o tom, že pokuta nevznikla, pretože Aristo hovorí, že počul Kasia tvrdiť, že ak sa arbiter sám nedostavil, nie je dôvod na zaplatenie pokuty, a Servius tiež hovorí, že ak je vinný stipulant, ktorý nedostal peniaze, nevzniká pokuta.

395. Callistratus, Monitory Edict, kniha I.

Tak ako Lex Julia ustanovuje, že maloletý mladší ako dvadsať rokov nemôže byť nútený vykonávať funkciu sudcu; rovnako nikto nesmie vybrať maloletého mladšieho ako dvadsať rokov za sudcu v rozhodcovskom konaní, a preto mu v žiadnom prípade nevzniká trest na základe ním vydaného rozhodcovského rozsudku. Mnohé authority uviedli, že ak je účastník konania starší ako dvadsať rokov a mladší ako dvadsaťpäť rokov a unáhlene sa zaviazal prejednať vec v rozhodcovskom konaní, v takomto prípade by sa mala poskytnúť úľava.

396. Papinianus, Názory, kniha II.

Arbiter nariadil, aby boli určití otroci vrátení v stanovenej lehote, a keďže neboli vrátení, nariadil strane zaplatiť pokutu do štátnej pokladnice v súlade s podmienkami arbitrážnej dohody. Na základe takéhoto rozhodnutia nenadobudla Štátna pokladnica žiadne právo, ale napriek tomu existuje zodpovednosť za pokutu podľa ustanovenia, pretože rozhodnutie rozhodcu nebolo dodržané.

397. Scaevola, Názory, kniha I.

Lucius Titius a Maevius Sempronius uzavreli dohodu, že všetky svoje spory predložia rozhodcovskému súdu, ale Lucius Titius omylom niektoré záležitosti do svojej žiadosti nezahrnul a rozhodca o nich nevydal žiadne rozhodnutie. Vyvstala otázka, či sa tieto vynechané veci môžu stať predmetom novej žiadosti? Odpoveď znela, že to možno urobiť a že v dôsledku rozhodcovského konania nevzniká žiadna sankcia; ak sa však strana dopustila skutku so zlým úmyslom, hoci skutočne mohla podať novú žiadosť, podliehala by sankcii.

398. To isté, zborník, kniha II.

Medzi Castellianom a Seiom vznikol spor o hranice a bol zvolený rozhodca, aby sa záležitosť vyriešila jeho rozhodnutím, ktorý vydal rozhodnutie v prítomnosti strán a určil hranice. Vyvstala otázka, či v prípade, že Castellianus nedodrжал rozhodnutie, vznikla mu zodpovednosť za pokutu vyplývajúcu z rozhodcovského konania? Odpovedal som, že pokuta vzniká v prípade, ak rozhodca nebol uposlúchnutý vo veci, o ktorej rozhodol v prítomnosti oboch strán.

399. Ulpián, O Sabínovi, kniha XXVIII.

Ak je v rozhodcovskej zmluve uvedené, že rozhodcovský rozsudok vydá určitá osoba, nemožno to rozšíriť na iné osoby.

400. Paulus, O Sabinovi, kniha XII.

Rozhodca môže vydať rozhodcovský rozsudok v súvislosti so záležitosťami, účtami a spormi, ktoré na začiatku existovali medzi stranami, ktoré predložili svoje záležitosti rozhodcovskému súdu, ale nie v súvislosti so záležitosťami, ktoré sa stali neskôr.

401. Julianus, Digesty, kniha IV.

V prípade, že dohoda o rozhodcovskom konaní bola uzavretá v tomto znení: "Jedna zo strán sporu zomrela a zanechala maloletého dediča, rozhodcovský rozsudok nie je platný, ak nie je udelený súhlas opatrovníka.

402. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak sa jedna zo strán stane nepríčetnou;

48. Modestinus, Pravidlá, kniha IV.

V tomto prípade totiž rozhodca nie je nútený vydať rozhodnutie. 49. Julianus, Digesty, kniha IV.

A môže mu byť dokonca nariadené, aby ho nevydal, pretože v prítomnosti nepríčetnej osoby nemožno nič právne vykonať. Ak však má duševne chorý poručníka alebo ak je poručník ustanovený počas konania, rozhodnutie sa môže vydať v prítomnosti poručníka.

403. Rozhodca môže nariadiť, aby sa strany dostavili buď prostredníctvom posla, alebo listom.

404. Ak sa zmienka o dedičovi týka len jednej zo strán, rozhodcovské konanie sa zruší smrťou jednej zo strán sporu, ako by to bolo v prípade, ak by sa o dedičovi jednej zo strán nehovorilo.

405. Alfenus, Digesty, kniha VII.

Rozhodca bol vybraný na základe rozhodcovskej zmluvy a keďže nemohol vydať rozhodcovský rozsudok v lehote uvedenej v zmluve, nariadil predĺženie lehoty na pojednávanie. Jedna zo strán nebola ochotná uposlúchnuť tento príkaz, preto bola požiadaná o stanovisko, či je možné proti nej podať žalobu o zaplatenie pokuty vyplývajúcej z rozhodcovského konania? Odpovedal som, že to nie je možné, a to z dôvodu, že rozhodcovi nebola udelená právomoc predĺžiť lehotu.

406. Marcianus, Pravidlá, kniha II.

Ak bol niekto ustanovený za rozhodcu vo veci, na ktorej je sám zainteresovaný, nemôže vydať rozhodnutie, pretože by si sám sebe niečo prikázal alebo zakázal podať žalobu; nikto si totiž nemôže prikázať vykonať nejaký úkon alebo si ho zakázať.

407. To isté, Pravidlá, kniha IV.

Ak rozhodca nariadi strane zaplatiť peňažnú sumu v súlade s podmienkami rozhodcovského konania a strana tak neurobí, musí zaplatiť pokutu v súlade s dohodou, ale ak ju neskôr zaplatí, bude od pokuty oslobodená.

Tit. 9. Námorníci, hostinskí a majitelia stajní musia vrátiť majetok, ktorý im bol zverený

408. Ulpián, O edikte, kniha XIV.

Pretor hovorí: "Keď námorníci, hostinskí a majitelia stajní dostali majetok do úschovy, podám na nich žalobu, ak ho nevrátia."

409. Tento edikt je mimoriadne užitočný z toho dôvodu, že je veľmi často potrebné dôverovať osobám tohto druhu a zveriť im starostlivosť o majetok. Nikto by si nemal myslieť, že tento edikt im ukladá nejaké ťažkosti, pretože majú možnosť odmietnuť prijať kohokoľvek; a ak by sa toto pravidlo nezaviedlo, poskytla by sa im príležitosť spolupracovať so zlodejmi proti tým, ktorých prijímajú ako hostí; keďže ani teraz sa nezdržiavajú podvodných činov tohto druhu.

410. Preto sa zamyslime nad tým, kto sú tí, ktorí sú zodpovední. Prétor hovorí: "Námorníci". Pod pojmom "námorník" musíme rozumieť osobu, ktorá má na starosti loď, hoci námorníkmi sa nazývajú všetci, ktorí sú na palube lode za účelom jej plavby, ale prétor má na mysli len majiteľa; Pomponius totiž hovorí, že ten by nemal byť zodpovedný za konanie veslára alebo podveliteľa, ale len za to, čo urobí sám, alebo za konanie kapitána; hoci ak by sám niekomu prikázal, aby niečo zveril do starostlivosti námorníkovi, nepochybne by bol sám zodpovedný.

411. Existujú aj osoby, ktoré na lodiach zastávajú pozície, ktorých cieľom je starostlivosť o tovar, ako napríklad nanfulaceV, t. j. námorná stráž a stevardi. Preto ak by niekto z nich niečo dostal, myslím si, že by sa malo vyhovieť žalobe proti vlastníkovi lode, pretože ten, kto ustanovil osoby tohto druhu do funkcie, umožňuje, aby im bol zverený majetok; aj keď kapitán alebo veliteľ robí to, čo sa nazýva ceirembolon, teda "berie majetok do svojich rúk". Ale aj keď to neurobí, majiteľ lode bude napriek tomu zodpovedný za to, čo bolo prijaté.

412. Žiadne ustanovenie sa nevzťahuje na tých, ktorí majú na starosti plte alebo člny, ale Labeo hovorí, že sa na nich vzťahuje rovnaké pravidlo; a taká je aj naša prax.

413. Pod pojmmami "hostinský" a "stajník" rozumieme tých, ktorí vedú hostinec alebo stajňu, alebo ich zástupcov. Nepatria sem však osoby, ktoré vykonávajú podradné povolania, ako napríklad vrátnici, kuchári a im podobní.

414. Pretor hovorí: "Ak prijali majetok kohokoľvek do úschovy", to znamená akýkoľvek predmet alebo akýkoľvek tovar. Preto sa vo Vivianovi uvádza, že tento edikt sa vzťahuje aj na veci, ktoré nespádajú pod pojem tovar; ako napríklad oblečenie, ktoré sa nosí na lodi, a iné veci, ktoré osoby denne používajú.

415. Okrem toho Pomponius v tridsiatej štvrtej knihe hovorí, že nie je veľký rozdiel v tom, či privezieme vlastný majetok alebo cudzí, ak máme záujem na jeho bezpečnom uložení, pretože majetok by sa mal vrátiť skôr nám ako tým, ktorým patril; a preto ak prijmeme tovar ako zástavu za peniaze požičané na námorné riziko, majiteľ lode bude zodpovedný skôr mne ako dlžníkovi, ak predtým dostal majetok odo mňa. (8) "Prijal majetok do úschovy", len ak mu bol po umiestnení na loď zverený, alebo ak mu takto zverený nebol, stále sa má za to, že ho prijal na tento účel, ak bol len umiestnený na palube lode? Myslím si, že majetok prijíma do úschovy vždy, keď je umiestnený na palube, a že by mal byť zodpovedný nielen za konanie námorníkov, ale aj za konanie cestujúcich:

416. Gaius, O provinčnom edikte, kniha V.

Rovnako ako hostinský je zodpovedný za činy cestujúcich.

417. Ulpián, O edikte, kniha XIV.

Pomponius v tridsiatej štvrtej knihe hovorí to isté o činoch cestujúcich. Taktiež žiada, aby v prípade, že majetok ešte nebol umiestnený na palube lode, ale sa stratil na pevnine, bol na riziko vlastníka lode, ktorý ho najprv prevzal do správy.

418. Pretor hovorí: Ak ju neobnovia, podám na nich žalobu. Žaloba vyplývajúca z tohto ediktu je *in factum*. Zvážme však, či je to potrebné, keďže ide o prípad, v ktorom môže strana postupovať na základe občianskoprávnej žaloby; to znamená, že ak ide o akúkoľvek náhradu, bude podaná žaloba na základe prenájmu alebo nájmu. Ak však bola prenajatá celá loď, strana, ktorá tak urobila, môže podať žalobu na tomto základe, a to aj za chýbajúce predmety; ak však kapitán uzavrel zmluvu o preprave tovaru, môže byť proti nemu podaná žaloba na základe prenájmu; a ak dostal tovar bezplatne, Pomponius hovorí, že bude podaná žaloba na základe zálohy. Preto sa čuduje, že bola zavedená prétorská žaloba, keďže sa na ňu vzťahujú občianskoprávne žaloby; ibaže, ako uvádza, bolo to s cieľom dať najavo, že pretor si želá kontrolovať nečestnosť osôb tohto druhu, a pretože v prípadoch prenájmu a nájmu je osoba zodpovedná za nedbanlivosť, ale v prípadoch depozitu len za podvod; podľa tohto ediktu je však ten, kto majetok prijal, absolútne zodpovedný, aj keď sa tovar stratil alebo vznikla škoda bez jeho zavinenia, ak sa nestalo niečo, čo spôsobilo nevyhnutnú škodu. Preto Labeo zastáva názor, že ak sa niečo stratí v dôsledku stroskotania lode alebo násilia pirátov, nie je nesprávne udeliť vlastníkovi výnimku. To isté treba povedať aj v prípade, keď sa v stajni alebo v hostinci použije neodolateľná sila.

419. Hostinskí a majitelia stajní sú tiež zodpovední, ak pri výkone svojej činnosti prevezmú majetok; nie sú však zodpovední, ak tak urobia mimo svojej činnosti.

420. Ak syn rodiny alebo otrok dostane majetok do úschovy a otec alebo pán s tým súhlasí, možno proti nemu podať žalobu o celú sumu. Okrem toho, ak otrok majiteľa plavidla majetok ukradol alebo ho poškodil, noxálna žaloba nebude podaná z dôvodu, že vlastník môže byť žalovaný priamo z dôvodu, že tovar dostal; ak však syn rodiny alebo otrok konal bez súhlasu svojich nadriadených, žaloba *De Peculio* bude priznaná.

421. Táto žaloba, ako uvádza Pomponius, má za cieľ získať späť majetok, a preto sa poskytuje na dobu neurčitú a proti dedičovi.

422. Nakoniec sa zamyslime nad tým, či je možné začať konanie na základe prétorskej žaloby z dôvodu získaného majetku, ako aj z dôvodu krádeže toho istého majetku. Pomponius má pochybnosti o tom, či môže, ale lepší názor

je, že strana by sa mala uspokojiť s jedným alebo druhým z týchto dvoch konaní, t. j. buď s podaním na súd, alebo s výnimkou z dôvodu podvodu.

423. Paulus, O edikte, kniha XIII.

Kapitán lode, ktorý na seba prevzal riziko, má však právo podať žalobu z dôvodu krádeže, ibaže by sám ukradol majetok a potom by mu bol ukradnutý, alebo by ho ukradol niekto iný, ak kapitán nie je solventný.

424. Ak kapitán lode prijal do úschovy majetok iného kapitána; alebo majiteľ stajne majetok iného majiteľa; alebo hostinský majetok iného hostinského; všetci sú rovnako zodpovední.

425. Vivianus uvádza, že tento edikt sa vzťahuje aj na majetok, ktorý sa nachádzal na palube po naložení tovaru, ktorého preprava bola dohodnutá, hoci za jeho prepravu sa nič neplatí, ako napríklad oblečenie alebo zásoby na dennú spotrebu, a to z toho dôvodu, že tieto veci sú zahrnuté ako dodatok k veciam, za ktoré bola zaplatená náhrada.

426. Gaius, O provinčnom edikte, kniha V.

Majiteľ lode, hostinský a majiteľ stajne dostávajú mzdu, ale nie za úschovu majetku; majiteľ lode ju dostáva za prepravu cestujúcich; hostinský za to, že dovolil cestujúcim zostať v jeho hostinci; majiteľ stajne za to, že dovolil, aby sa v jeho stajni ubytovali zvieratá; napriek tomu sú všetci zodpovední za úschovu majetku. Plnič alebo obuvník dostávajú mzdu nie za úschovu majetku, ale za svoju prácu; aj oni sú zodpovední za nájomnú žalobu za úschovu.

427. To, čo sme uviedli v súvislosti s krádežou, treba chápať ako rovnako platné aj pre škodu, pretože nemožno pochybovať o tom, že strana, ktorá prijíma majetok do úschovy, tak robí s cieľom chrániť ho pred krádežou, ako aj pred škodou.

428. Paulus, O edikte, kniha XXII.

Hoci vás môžu prepraviť na lodi bez poplatku alebo vás môžu bezplatne pohostiť v hostinci, žaloba in factum vám nebude zamietnutá, ak je váš majetok poškodený nezákonným spôsobom.

429. Ak vás môj otrok sprevádza na palube lode alebo v hostinci a poškodí môj majetok alebo ho ukradne; hoci budem oprávnený podať žalobu z dôvodu krádeže alebo poškodenia majetku, v tomto prípade môže byť žaloba, pretože je in factum, podaná proti vám aj z dôvodu konania môjho otroka. To isté pravidlo platí, ak je otrok naším spoločným majetkom; napriek tomu, čokoľvek mi zaplatíte z dôvodu toho, čo mohol vykonať, či už ste boli zodpovední v rámci žaloby o rozdelenie, alebo žaloby o partnerstvo, alebo ak ste si prenajali len podiel na uvedenom otrokovi, alebo ho celého, môžete ma považovať za zodpovedného aj na základe zmluvy.

430. Ale ak sa na tej istej lodi alebo v hostinci dopustil nejakej ujmy voči spomínanému otrokovi niekto iný, ktorého činy má prétor vo zvyku vyšetrovať, Pomponius si nemyslí, že táto žaloba môže byť podaná na otroka.

431. Hostinský je tiež zodpovedný za žalobu in factum z dôvodu osôb, ktoré sú v hostinci ubytované, ale toto pravidlo sa nevzťahuje na osobu, ktorá je ubytovaná ako prechodný hosť, ako napríklad cestujúci.

432. Môžeme sa tiež odvolať na žalobu o krádež alebo o náhradu škody proti námorníkom, ak dokážeme konanie konkrétnej osoby; mali by sme sa však uspokojiť s jednou žalobou, a ak postupujeme proti vlastníkovi plavidla, musíme mu postúpiť naše právo na žalobu; hoci žaloba založená na prenájme bude podaná v jeho prospech proti druhej strane. Ak sa však vlastník zbaví zodpovednosti v rámci tejto žaloby a poškodená strana potom podá žalobu proti námorníkovi: tomuto sa udelí výnimka, aby sa predišlo častým súdnym konaniam z dôvodu konania toho istého človeka. Na druhej strane, ak sa začne konanie z dôvodu správania jedného muža a následne sa podá žaloba in factum proti vlastníkovi, udelí sa výnimka.

433. Ulpián, O edikte, kniha XVIII.

Majiteľ lode je zodpovedný za činy všetkých svojich námorníkov, či už sú slobodní, alebo otroci, a to nie bezdôvodne, pretože ich sám zamestnal na vlastné riziko. Nie je však zodpovedný, okrem prípadov, keď bola škoda spáchaná na palube lode; ak sa totiž stane mimo lode, hoci ju spáchali námorníci, nebude za ňu zodpovedný. Okrem toho, ak upozorní, že každý cestujúci musí byť zodpovedný za svoj majetok a že nebude zodpovedný za škodu, a cestujúci s podmienkami upozornenia súhlasia, nemôže byť žalovaný.

434. Táto žaloba in factum sa týka dvojitej náhrady škody.

435. Ak niektorý z námorníkov spôsobí škodu na majetku druhého, nemá to vplyv na vlastníka lode. Ale ak je niekto námorníkom aj obchodníkom, bude zodpovedný, a ak je poškodenou stranou jeden z tých, ktorí sa bežne nazývajú nanlepibatae, to znamená ten, kto pracuje na jeho preprave, vlastník bude zodpovedný aj voči nemu; a bude zodpovedný za činy osoby tohto druhu, keďže je tiež námorníkom.

436. Ak otrok námorníka spôsobí škodu, hoci sám nie je námorníkom, je úplne spravodlivé priznať prétorskú žalobu proti vlastníkovi plavidla.

437. Majiteľ lode je v tomto prípade zodpovedný vo vlastnom mene, to znamená, že sám je vinný za to, že zamestnal osoby tohto druhu, a preto aj v prípade, že by zomrel, nebude zbavený zodpovednosti. Ak sa však stane zodpovedným v dôsledku správania svojich vlastných otrokov, možno podať len noxálnu žalobu; ak totiž zamestnáva otrokov iných, musí sa uistiť, či sú verní a dôveryhodní, ale je ospravedlniteľný z dôvodu svojich vlastných otrokov, bez ohľadu na to, aký druh otrokov zamestnal na účely obsadenia svojej lode.

438. Ak je niekoľko vlastníkov lode, každý z nich môže byť žalovaný do výšky podielu, ktorý má na lodi.

439. Tieto žaloby, hoci sú čestné, sú stále večné, ale nie sú priznané voči dedičovi; preto ak otrok riadi loď a zomrie, žaloba De Peculio nebude priznaná voči jeho pánovi ani do jedného roka; ale ak otrok alebo syn riadi loď so súhlasom svojho otca alebo svojho pána, alebo má na starosti hostinec alebo stajňu; som toho názoru, že budú nútení brániť sa žalobe o celú výšku škody za predpokladu, že prevzali úplnú zodpovednosť za všetko, čo sa môže stať.

Kniha V

1. O súdnych procesoch a o tom, kde by mal kto podať žalobu alebo byť žalovaný.
2. O nevhodných závetoch.
3. O žalobe o navrátenie majetku.
4. Pokiaľ ide o žaloby o vrátenie časti dedičstva.
5. O vlastníckych žalobách na vrátenie majetku.
6. O žalobách na vymáhanie zvereného majetku.

Tit. 1. O súdnych procesoch a o tom, kde má kto podať žalobu alebo byť žalovaný

1. Ulpián, O edikte, kniha II.

Ak sa osoby dobrovoľne dohodnú, že sa podriadia právomoci určitého súdu, potom tento prípad môže prejednať ktorýkoľvek sudca, ktorý predsedá uvedenému súdu alebo má jeho právomoc, pokiaľ ide o súhlasiace strany.

(2) Ten istý, O edikte, kniha III.

"Súhlasiť" znamená, že strany, ktoré sú si vedomé, že nepodliehajú právomoci určitého sudcu, napriek tomu súhlasia s tým, že bude predsedáť. Ak si však myslia, že má právomoc, len z tohto dôvodu ju mať nebude, pretože (ako hovorí Julianus v prvej knihe Digest) omyl strán sporu nepredstavuje dohodu; alebo ak si myslia, že je prétorom osoba, ktorá ním nie je, tento omyl tiež nezakladá právomoc, a právomoc neexistuje ani vtedy, ak sa jedna zo strán sporu odmietne podriať rozhodnutiu prétora a je k tomu násilím donútená.

1. Stačí, aby sa súkromné osoby dohodli medzi sebou, alebo je potrebný aj súhlas prétora? Lex Julia o súdnych procesoch hovorí: "Aby sa zabránilo dohode súkromných osôb". Ak sa teda súkromné osoby dohodnú a prétor nevie, že tak urobili, a myslí si, že má právomoc, nemalo by sa posudzovať, či boli splnené požiadavky zákona, alebo nie? A myslím si, že možno konštatovať, že má právomoc.

2. Ak je niekto vymenovaný za sudcu na určitý čas a všetky strany sporu súhlasia s tým, aby sa čas, ktorý nariadil na prejednanie veci, predĺžil, môže sa tak stať; ibaže by predĺženie času bolo osobitne zakázané nariadením cisára.

3. Poslancom sa priznáva právo, aby sa prípad presunul do miesta ich bydliska, kde uzavreli nejakú zmluvu pred ich vymenovaním, a podobné výsady sa priznávajú aj tým, ktorí boli predvolaní na svedecké výpovede alebo boli vyslaní či vymenovaní do niektorej provincie, aby tam predsedali ako sudcovia. Ak sa strana sama odvolala, nie je povinná odpovedať v konaní, ktoré začali iní v čase jej odvolania v Ríme alebo inde; Celsus totiž uvádza, že v tomto prípade sa môže prípad preniesť do miesta jej bydliska, keďže prišla do Ríma za iným účelom. Tento Celsov názor je opodstatnený. Veď božský Pius v reskripte Plotiovi Celsianovi uviedol, že účastníka, ktorého predvolal do Ríma za účelom vydania vyúčtovania poručníctva, nemožno nútiť, aby sa pripojil k vydaniu v prípade, ktorý sa týka iného poručníctva, v ktorom nebol predvolaný. V reskripte Claudiovi Flavianovi tiež uviedol, že maloletý mladší ako dvadsaťpäť rokov, ktorý podal žiadosť o úplnú reštitúciu proti istému Asinianovi, ktorý prišiel do Ríma v inej záležitosti, nemá právo byť tam vypočutý.

4. Všetky tieto osoby môžu svoje prípady postúpiť do miesta svojho bydliska, ak neuzavreli zmluvu v mieste, kde bola proti nim podaná žaloba. Ak však zmluvu uzavreli tam, nemajú právo na premiestnenie; okrem vyslancov, ktorí síce mohli uzavrieť zmluvu v Ríme, ale za predpokladu, že tak urobili pred svojou misiou, nie sú nútení obhajovať sa v tomto meste, kým tam zostávajú ako vyslanci. Toto zastával aj Julián a božský Pius to uviedol v reskripte. Je zrejmé, že ak zostali v Ríme po skončení svojej misie, potom, ako uviedol božský Pius v reskripte, môže byť proti nim podaná žaloba tam.

5. Okrem toho, ak uzavreli zmluvu mimo svojej provincie, ale nie v Taliansku, vzniká otázka, či môžu byť žalovaní v Ríme? Marcellus uvádza, že môžu využiť privilégium prenesenia vecí do miesta svojho bydliska len vtedy, ak zmluvu uzavreli vo svojom meste, alebo v každom prípade vo svojej provincii; čo je pravda. Ak však sami podajú žalobu, musia sa brániť proti všetkým ostatným; nie však vtedy, keď podajú žalobu za škodu, ktorá im bola spôsobená, alebo za krádež, alebo za škodu, ktorú utrpeli počas svojej neprítomnosti doma; inak, ako veľmi správne hovorí Julianus, by museli znášať urážky a straty bez toho, aby mohli dosiahnuť nápravu; alebo by ich niekto napadnutím mal právo podrobiť jurisdikcii, len čo by sa domáhali nápravy.

6. Ak by však vznikli pochybnosti, či sa niekto v takomto prípade môže nechať previesť do miesta svojho bydliska alebo nie, mal by o tejto otázke po prešetrení rozhodnúť prétor. Ak by rozhodol, že strana má právo na prenesenie vecí do miesta svojho bydliska, musí sa táto strana po tom, ako prétor určí deň jej dostavenia sa na súd, zariadiť tak, aby sa dostavila na súd. Marcellus pochybuje, či má vykonať len obyčajný záväzok dostaviť sa, alebo dať na to záruku, a mne sa zdá, že by stačil len jeho prísľub, a to uviedol aj Mela; v opačnom prípade by bol nútený pripojiť sa k emisii namiesto toho, aby našiel osoby, ktoré by za neho dali záruku.

7. Vo všetkých prípadoch, v ktorých sa predlžuje lehota, by sa to malo vykonať bez toho, aby uplynutím lehoty vznikla veriteľom akákoľvek škoda.

8. Právo uložiť pokutu majú tí, ktorí zastávajú funkciu verejných sudcov, a nikto iný, pokiaľ im to nie je osobitne udelené.

3. Ten istý, O edikte, kniha IV.

Nepredpokladá sa, že by sa osoba skrývala s cieľom vyhnúť sa žalobe, ak by ju ani v čase jej prítomnosti nebolo možné prinútiť, aby sa pripojila k žalobe.

(4) Gaius, O provinčnom edikte, kniha I.

Nemáme zákonné právo podať žalobu proti osobe, ktorá je pod našou kontrolou, pokiaľ nejde o castrense peculium.

5. Ulpián, O edikte, kniha V.

Ak je strana predvolaná pred prétora z inej jurisdikcie, musí sa dostaviť, ako uvádzajú Pomponius a Vindius; keďže je povinnosťou prétora rozhodnúť, či má právomoc, a tí, ktorí sú predvolaní, by nemali "autoritu prétora brať s opovrhnutím; pretože vyslanci a iné osoby, ktoré majú právo na to, aby ich prípady boli prenesené do miest, kde sa zdržiavajú, sú v takom postavení, že sa musia po predvolaní dostaviť, aby uviedli svoje výsady.

6. Ten istý, O edikte, kniha VI.

Slepec môže vykonávať funkciu sudcu.

(7) Ten istý, O edikte, kniha VII.

Ak sa niekto stal vojakom alebo podlieha inej jurisdikcii po tom, ako bol predvolaný na súd, nebude mať právo na prenesenie svojej veci, pretože bol akoby predvolaný.

8. Gaius, O provinčnom edikte, kniha II.

Ak sa niekto počas svojej misie zaviazal splniť záväzok, ktorý prevzal pred tým, ako sa stal vyslancom, nemožno ho nútiť, aby sa bránil na mieste, kde sľub zložil.

(9) Ulpián, O edikte, kniha IX.

Ostrovy patriace Taliansku sú súčasťou Talianska a priľahlé ostrovy sú súčasťou jednotlivých provincií.

10. Ten istý, O edikte, kniha X.

Strana sa chápe ako "upustí od konania" nie vtedy, keď vec odloží, ale keď sa jej úplne vzdá; upustenie od konania totiž znamená vzdanie sa akéhokoľvek konania, ktoré začala s cieľom obťažovať.

1. Je zrejmé, že ak sa niekto po zistení skutkového stavu veci vzdá žaloby, pretože nie je ochotný trvať na žalobe, ktorá je nespravodlivá a ktorú nepodal s cieľom spôsobiť nepríjemnosti, nepovažuje sa za osobu, ktorá upustila od žaloby.

11. Ten istý, O edikte, kniha XII.

Ak je mnou arogovaný niekto, kto sa predtým pripojil k žalobe, ktorú podal proti mne alebo ktorú som podal ja proti nemu, Marcellus v tretej knihe Digest hovorí, že prípad je ukončený, pretože na začiatku medzi nami nemohol existovať žiadny spor.

12. Paulus, O edikte, kniha XVII.

Ak prétor zakáže jednej z viacerých osôb predsedať ako sudca, má sa za to, že to ostatným povolil.

1. Tieto orgány môžu vymenovať sudcu, ktorému toto právo priznáva zákon, ústava alebo dekrét Senátu. Zákonom; napríklad toto právo môže byť udelené prokonzulovi. Môže tiež vymenovať sudcu, ktorému bola delegovaná právomoc, ako napríklad zástupcom prokonzula. Okrem toho tak môžu urobiť aj tí, ktorým to bolo povolené zvykom na základe cisárskej právomoci, ktorú majú, napríklad prefekt mesta a iní magistráti v Ríme.

2. Tí, ktorí majú právo menovať sudcov, ich nemôžu menovať bez rozdielu, pretože niektorým osobám bráni v tom, aby sa stali sudcami, iným to znemožňuje prirodzenosť a ďalším zasa zvyk. Podľa prirodzenosti; ako hluchí, nemí a nevyliciteľne šialení, ako aj neplnoletí chlapci, pretože majú nedostatky v úsudku. Zákon bráni strane, ktorá bola vylúčená zo senátu. Ženám a otrokom bráni zvyk, nie preto, že by mali nedostatky v úsudku, ale preto, že bolo stanovené, že nemôžu vykonávať povinnosti patriace k občianskym zamestnaniam.

3. Ak sú osoby spôsobilé byť sudcami, je jedno, či sú pod kontrolou iného, alebo sú sami sebe pánmi.

13. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

V troch nasledujúcich žalobách, a to v žalobách o rozdelenie dedičstva, rozdelenie spoločného majetku a určenie hraníc, vzniká otázka, kto sa má považovať za žalobcu, pretože stav všetkých strán sa zdá byť rovnaký? Lepší je názor, že za žalobcu sa má považovať ten, kto podá návrh na súd.

14. Ulpian, Disputácie, kniha II.

Ak sa však na súd obrátia obe strany, je zvykom určiť otázku žrebom.

15. Ten istý, O edikte, kniha XXI.

V prípade, že syn rodiny je sudcom a rozhoduje vo vlastnej veci, je povinný zaplatiť sumu rovnajúcu sa hodnote jeho peculium v čase vydania rozhodnutia.

1. Sudca sa chápe ako ten, kto si vec urobí sám, keď zlomyseľne vydá rozhodnutie v rozpore so zákonom. Má sa za to, že to urobil zlomyseľne, ak sa jasne preukáže, že ho ovplyvnila buď priazeň, nepriateľstvo, alebo dokonca korupcia; a za týchto okolností ho možno prinútiť zaplatiť skutočnú sumu spornej veci.

(16) Ten istý, O edikte, kniha V.

Julianus si myslí, že ak sudca urobí vec vlastnou, môže byť podaná žaloba proti jeho dedičovi; tento názor však nie je správny a mnohé authority ho odmietli.

17. Ten istý, O edikte, kniha XXII.

Julianus hovorí: Ak jedna zo strán ustanoví sudcu za dediča celého svojho majetku alebo jeho časti, musí sa obrátiť na iného sudcu, pretože je nespravodlivé, aby sa niekto stal sudcom vo svojej vlastnej veci.

(18) Ten istý, O edikte, kniha XXIII.

Ak musí uplynúť dlhý čas, kým sa ustanovený sudca bude môcť zaoberať prípadom, prétor nariadi jeho výmenu; to sa stáva napríklad vtedy, keď sudcu zamestná nejaká záležitosť a zabráni mu venovať sa súdnemu procesu; napríklad keď ho napadne choroba alebo je nútený odísť na cestu, alebo keď je ohrozený jeho súkromný majetok.

1. Ak chce syn rodiny podať žalobu o náhradu škody, na ktorú má jeho otec právo, povoluujeme mu podať žalobu len vtedy, ak neexistuje nikto, kto by tak mohol urobiť v mene jeho otca; podľa Juliána totiž platí, že ak je syn rodiny neprítomný na veľvyslanectve alebo za účelom štúdia a utrpí krádež alebo nezákonnú škodu na svojom majetku, je oprávnený podať prétorsku žalobu, pretože ak by čakal na svojho otca, aby podal žalobu, zlomyseľný čin by zostal nepotrestaný, pretože jeho otec by nemusel prísť, alebo by sa ten, kto sa dopustil krivdy, mohol stratiť skôr, ako by prišiel. Preto som vždy zastával názor, že ak dôvod žaloby nevyplýval zo zlého skutku, ale zo zmluvy, syn by mal podať prétorsku žalobu; ako napríklad v prípade, keď chce získať späť zálohu, žalovať na základe mandátu alebo o peniaze, ktoré požičal; a v takom prípade, ak by bol jeho otec v provincii a on by sa náhodou nachádzal v Ríme za účelom pokračovania v štúdiu alebo z iného vážneho dôvodu a my by sme mu nevyhoveli v žalobe, bol by v dôsledku toho beztretno okradnutý a žil by v Ríme v nedostatku, pretože by nezískal majetok, ktorý jeho otec zamýšľal na jeho výdavky. A predpokladajme, že syn príslušnej rodiny je senátorom a má otca v provincii; či by sa spravodlivosť v tomto prípade nezvýšila o jeho hodnotu?

(19) Ten istý, O edikte, kniha LX.

Ak je dedič neprítomný, musí sa brániť v mieste, kde zosnulý prevzal dlh, a ak ho možno nájsť, musí byť žalovaný tam; nemôže sa dovolávať žiadneho osobitného privilégia ako výnimky.

1. Ak niekto spravuje poručníctvo alebo opatrovníctvo, alebo nejaký obchod, alebo bankovníctvo, alebo čokoľvek iné, z čoho vyplývajú záväzky, na určitom mieste, musí sa tam brániť, aj keď to nie je jeho bydlisko; a ak sa nebráni a nemá tam bydlisko, musí dovoliť, aby mu bol odobratý majetok.

2. Podobne, ak na určitom mieste predal tovar alebo s ním inak nakladal, alebo ho kúpil, platí, že sa tam musí brániť, ak nebolo dohodnuté, že tak urobí inde. Máme teda povedať, že strana, ktorá nakúpila od obchodníka, ktorý je cudzí, alebo predala tovar niekomu, o kom vedela, že sa chystá okamžite odísť, nemá právo získať vlastníctvo jeho majetku, ale musí nasledovať tohto posledného na miesto, kde býva; zatiaľ čo ak niekto nakúpi od osoby, ktorá si prenajala obchod alebo sklad na nejakom konkrétnom mieste, je v takom postavení, že ho tam možno žalovať? Tento záver je rozumnejší, pretože keď strana príde na nejaké miesto s očakávaním, že ho čoskoro opustí,

môžete od nej uskutočniť kúpu rovnako ako od cestujúceho alebo od toho, kto sa vydáva na cestu buď po súši, alebo po mori; a bolo by veľkou ťažkosťou, aby bez ohľadu na to, kam človek cestuje buď po mori, alebo po súši, mohol byť žalovaný a bol nútený sa brániť. Ak však zostane kdekoľvek, nemám na mysli na základe bydliska, ale preto, že si prenajal malý obchod alebo stánok, alebo sýpku, alebo sklad, alebo kanceláriu a predáva tam tovar, bude potom nútený brániť sa na tomto mieste.

3. Labeo nastolil otázku, či ak má človek patriaci do provincie otroka, ktorý koná ako jeho zástupca za účelom predaja tovaru v Ríme, akákoľvek zmluva uzavretá s uvedeným otrokom sa musí považovať za zmluvu uzavretú s jeho pánom, a preto sa táto strana musí brániť v Ríme.

4. Treba pripomenúť, že osoba, ktorá je povinná platiť v Taliansku, ak má bydlisko v provincii, môže byť žalovaná na ktoromkoľvek mieste; tento názor zastáva aj Julianus a mnohí ďalší.

20. Paulus, O edikte, kniha LVIII.

Je potrebné konštatovať, že každý záväzok by sa mal považovať za založený zmluvou, takže kdekoľvek sa niekto zaviazal, má sa za to, že uzavrel zmluvu, aj keď nešlo o dlžobu vyplývajúcu z pôžičky.

21. Ulpián, O edikte, kniha LXX.

Ak chcem začať konanie proti dlžníkovi, schválený postup je taký, že ak dlžník uzná, že dlhuje peniaze, a vyhlási, že je pripravený ich zaplatiť, musí byť vypočutý a musí mu byť poskytnutá lehota na zaplatenie pod dostatočnou zárukou, pretože z omeškania o primeraný čas nemôže vzniknúť veľká škoda.

1. Pod pojmom "primeraná lehota" treba rozumieť lehotu, ktorá sa poskytuje žalovaným na zaplatenie po tom, ako bol proti nim vynesенý rozsudok.

22. Paulus, O Plautiovi, kniha III.

Ak účastník nie je nútený brániť sa žalobe na určitom mieste; ak tam sám podá žalobu, môže byť nútený brániť sa aj žalobe a dostaviť sa k tomu istému sudcovi.

23. Ten istý, O Plautiovi, kniha VII.

Všetko, čo sa objaví po spojení vecí, nemožno považovať za vec, ktorá bola predložená súdu, a preto bude potrebné podať novú žiadosť.

(24) Ten istý, O Plautiovi, kniha XVII.

V Ríme nebude možné podať žalobu proti osobám, ktoré tam cisár predvolal, s výnimkou prípadov, keď počas pobytu uzavrú zmluvu.

1. Vyslanci sú nútení zodpovedať sa v Ríme za trestné činy spáchané počas výkonu tejto funkcie, či už ich spáchali oni sami alebo ich otroci.

2. Ak sa žiada o vecnú žalobu proti vyslancovi a uvedená žaloba sa zakladá na súčasnej držbe, má sa jej vyhovieť? Cassius uviedol, že pravidlo, ktoré sa má dodržiavať, je, že ak by žaloba spôsobila, že vyslanec by bol zbavený všetkých svojich otrokov, nemala by sa prijať; ak sa však týka len jedného otroka z viacerých, nemala by sa zamietnuť. Julianus bez akéhokoľvek rozlišovania hovorí, že žaloba by sa mala zamietnuť, a to je rozumné, pretože žaloba sa nevyhovuje, aby sa strana neodvrátila od povinností úradu, ktorý na seba vzala.

25. Julianus, Digest, kniha I.

Ak si človek počas misie kúpi otroka alebo iný majetok, alebo ak sa z iného dôvodu dostane do jeho vlastníctva, nie je nespravodlivo povinný pripojiť sa k žalobe týkajúcej sa uvedeného majetku; v opačnom prípade by vyslanci pod touto zámienkou získali právomoc odnášať do svojich domovov majetok iných.

26. Paulus, O Plautiovi, kniha XVII.

Cassius v súvislosti s vyslancom, ktorý vstúpil do majetku, uvádza, že aj keď do neho vstúpi v Ríme, nemožno proti nemu podať žalobu, aby nebolo narušené jeho poslanie; a to je pravda. Žaloba sa proti nemu nepriznáva ani odkazovníkom, ale tí môžu byť uvedení do držby majetku patriaceho do pozostalosti, ak neposkytnú zábezpeku, pričom toto pravidlo sa vzťahuje aj na veriteľov pozostalosti.

27. Julianus, Digest, kniha I.

Ved' čo zabráni vyslancovi, aby si plnil povinnosti svojho úradu, keď je v držbe majetku pozostalosti zástupca, ktorý sa oň stará?

(28) Paulus, O Plautiovi, kniha XVII.

Ak mu však bol majetok vydaný na základe trebeľského dekrétu, žaloba proti nemu sa neprizná bez ohľadu na to, či dedič vstúpil do dedičstva dobrovoľne, alebo pod nátlakom; je totiž určite výhodnejšie, aby mu bol majetok vydaný; preto by sa to malo posudzovať tak, ako keby do dedičstva vstúpil on sám.

1. Na druhej strane, ak vyslanec počas svojej misie vstúpi do nehnuteľnosti a odovzdá ju, žaloba bude podaná proti príjemcovi zvereného majetku; nebude možné uplatniť ani výnimku podľa trebeľského práva z dôvodu postavenia vyslanca, keďže ide o jeho osobný prospech.

2. V prípadoch, keď vyslanec nie je nútený pripojiť sa k žalobe, nemôže byť nútený zložiť prísahu, že nie je povinný platiť, a to z dôvodu, že jeho prísaha nahrádza pripojenie sa k žalobe.

3. Vyslanec musí sľúbiť náhradu za hroziacu škodu alebo povoliť susedovi, aby sa zmocnil budovy.

4. Ak sa blíži koniec lehoty na podanie žaloby, prétor ju povolí podať proti vyslancovi, ak sa preukáže náležitý dôvod, aby sa mohla spojiť vec a aby sa prípad presunul do miesta pobytu vyslanca.

5. Ak hlava rodiny zomrie a zanechá syna a jeho vdova je tehotná, syn nemôže od dlžníkov legálne vymáhať polovicu peňazí, ktoré im požičal, hoci sa neskôr narodí jeden syn, pretože sa ich mohlo narodiť viac, keďže z povahy veci bolo isté, že sa narodí jedno dieťa. Sabinus a Cassius sú však toho názoru, že štvrtú časť dlhov by bolo možné vymáhať z toho dôvodu, že nie je isté, či sa nenarodia traja, a že nemusíme venovať pozornosť povahe vecí tam, kde je všetko isté, pretože čokoľvek sa má stať, stane sa; mali by sme však brať do úvahy svoju vlastnú nevedomosť.

29. Ten istý, O Plautiovi, kniha VIII.

Strana, ktorá podá návrh ako prvá, je žalobca.

30. Marcellus, Digest, kniha I.

Kdekoľvek sa vec spojí, mala by sa tam aj ukončiť.

31. Celsus, Digesty, kniha XXVII.

Ak žalobca zomrie a zanechá niekoľko dedičov a jeden z nich začne konanie, nie je pravda, že všetko, čo sa do tej doby týkalo veci, je na súde; nikto totiž nemôže viesť na súde konanie, ktoré už začal iný, ak s tým jeho spoludedič nesúhlasí.

32. Ulpián, O úrade prokonzula, kniha I.

Ak sudca určený na vydanie rozhodnutia v určitej lehote zomrie a na jeho miesto je vymenovaný iný sudca, chápeme, že tá istá lehota je stanovená aj pre tohto druhého sudcu, hoci to sudca pri vymenovaní výslovne neuviedol; za predpokladu, že lehota stanovená zákonom nie je prekročená.

33. Modestinus, Pravidlá, kniha III.

Nemá sa za to, že strana prijala určitého sudcu, ktorý žiada svojho protivníka, aby uviedol povahu svojej veci pred týmto sudcom.

34. Javolenus, O Cassiovi, kniha XV.

Ak niektorý z účastníkov konania zomrie po tom, čo sa stal dedičom v Ríme, jeho dedič, aj keď býva za morom, musí obhajovať vec v Ríme, pretože nastupuje na miesto toho, kto ho ustanovil za dediča.

35. Ten istý, Listy, kniha X.

Nie je pravda, že tak, ako môže byť záväzok ručiteľa ponechaný v závislosti od okolností alebo dohodnutý na určitý čas v budúcnosti, tak aj žaloba môže byť podmienená alebo v takých podmienkach, že záväzok môže

vzniknúť neskôr; nemyslím si totiž, že by niekto pochyboval o tom, že ručenie môže byť prijaté skôr, ako vznikne záväzok hlavného dlžníka, ale emisia nemôže byť pripojená skôr, ako vznikne nejaký dlh.

(36) Callistratus, Inquiries, Book I.

Niekedy sa pojednávania odročujú z dôležitých dôvodov a kvôli určitým stranám, napríklad ak sa uvádza, že dokumenty týkajúce sa prípadu sú v držbe osôb, ktoré budú neprítomné z dôvodu verejných záležitostí. Preto Božskí bratia v reskripte uviedli nasledovné: "Ľudskosť si vyžaduje, aby sa odročenie udelilo z dôvodu náhodných nešťastí; napríklad keď otec, ktorý bol účastníkom prípadu, stratil syna alebo dcéru; alebo manželka svojho manžela; alebo syn svojho rodiča; a v podobných prípadoch by sa malo pojednávanie odložiť na primeraný čas."

1. Ak sa senátor dobrovoľne zaviazal, že sa bude starať o záležitosti iného v provincii, nemôže odmietnuť obhajovať žalobu z dôvodu uskutočnených obchodov; a Julianus hovorí, že musí obhajovať žalobu, keďže dobrovoľne prevzal túto povinnosť.

(37) To isté, Dopyty, kniha V.

V prípade vyšetrovania násilia a existencie vlastníctva sa musí pred posúdením vlastníctva majetku vykonať vyšetrovanie násilia; v súlade s reskriptom božského Hadriána v gréckom jazyku adresovaným Tesálskemu spoločenstvu.

38. Licinnius Rufinus, Pravidlá, kniha IV.

Ak je majetok odkázaný odkazom a je podaná žaloba o jeho vrátenie in personam, musí byť vydaný tam, kde sa nachádza, pokiaľ ho dedič zlomyseľne neodstránil, a potom musí byť vydaný tam, kde je oň podaná žaloba. Aj dedičstvo pozostávajúce z predmetov, ktoré sa dajú odvážiť, spočítať alebo odmerať, sa musí vydať tam, kde sa oň podala žaloba; ibaže by boli pridané tieto slová: "sto mier obilia z takej a takej sýpky" alebo "toľko amfor z takého a takého suda". Ak sa však žaloba o dedičstvo podáva na základe vecnej žaloby, musí sa tiež podať tam, kde sa majetok nachádza. Ak je tento majetok hnutel'ný, žaloba o jeho vydanie bude smerovať proti dedičovi, aby ho prinútil ho vydať, pretože potom môže byť podaná žaloba odkazovníka o jeho vrátenie.

39. Papinianus, Otázky, kniha III.

Ak je za sudcu vymenovaná nepríčetná osoba, súdnemu konaniu sa nezabráni, pretože v tom čase nemôže predsedať; takže keď vydá rozhodnutie po tom, ako sa mu obnoví schopnosť používať svoje schopnosti, môže platiť. Pri vymenovaní sudcu nie je potrebná ani jeho prítomnosť, ani jeho vedomosti.

1. Ak strana príde do Ríma na služobnú cestu, môže sa stať ručiteľom v každom prípade; keďže nemôže využiť svoje privilégium, keď uzavrie zmluvu v Taliansku.

(40) To isté, Otázky, Kniha IV.

Nie každý úkon, ktorý môže byť vykonaný na základe právomoci sudcu, podlieha zákonom stanoveným obmedzeniam.

1. Ak sudca pri výkone svojej funkcie úmyselne opomenie niečo, čo je v rozpore s právnymi predpismi, dopustí sa priestupku proti zákonu.

41. To isté, Otázky, Kniha XI.

Vo všetkých dobromyseľných žalobách, keď nenastal deň zaplatenia peňazí a niekto podá žiadosť o vykonanie kaucie, bude táto kaucia povolená, ak sa preukáže náležitý dôvod.

(42) To isté, Otázky, kniha XXIV.

Ak sa manželka vyslanca rozvedie v Ríme, rozhodlo sa, že jej manžel sa musí brániť v Ríme, ak ide o vrátenie jej vena.

43. Ten istý, Otázky, kniha XXVII.

Ak si niekto stanoví, že mu bude v Kapue postavený dom do určitej doby, je stanovené, že po uplynutí tejto doby môže kdekoľvek podať žalobu o náhradu škody vo výške svojho úroku.

44. To isté, Názory, kniha II.

Do funkcie sudcu nezasahuje skutočnosť, že po začatí konania proti všetkým poručníkom boli niektorí z nich neprítomní v súvislosti s verejnými záležitosťami; keďže správu prítomných poručníkov možno odlíšiť a vyšetriť oddelene od správy tých, ktorí neboli obhajovaní.

1. Ak sa neskôr zistí, že osoba, v mene ktorej podal žalobu splnomocnenec, je otrokom, dlžník by mal byť oslobodený; ale splnomocnenec nebude z tohto dôvodu vylúčený, ak sa následne rozhodne podať žalobu sám.

45. Rovnaký, Názory, kniha III.

Bankár musí byť žalovaný v mieste, kde s ním bola uzavretá zmluva, a v takom prípade sa odklad neposkytne inak ako z vážneho dôvodu, napríklad aby sa umožnil prevoz jeho účtovných kníh z provincie. Rovnaké pravidlo platí aj pre opatrovnícku žalobu.

1. Ak poručníci poručenkyne majú rozhodnutie vydané v ich neprospech v provincii, poručníci poručenkyne môžu byť donútení splniť rozhodnutie v Ríme, kde si matka poručenkyne požičala peniaze a jej dcéra bola jej dedičkou.

46. Paulus, Otázky, kniha II.

Ak bol sudca vymenovaný, zostáva vo funkcii, aj keď sa stane nepríčetným, pretože bol na začiatku riadne vymenovaný za sudcu; ale vážna choroba ho vylučuje z predsedníctva, a preto by mal byť na jeho miesto vymenovaný niekto iný.

47. Kallistratos, Otázky, kniha I.

Je potrebné dbať na to, aby za sudcu nebola vymenovaná osoba, o ktorú niektorá zo strán výslovne požiada, pretože božský Hadrián v jednom zo svojich reskriptov uviedol, že by to bol zlý precedens, ak by to cisár osobitne nedovolil z úcty k tomu, o koho vymenovanie sa žiada.

48. Paulus, Názory, kniha II.

Nasleduje časť listu božského Hadriána: "Sudcovia počas roka svojho úradu nemôžu sami iniciovať žiadne súdne konanie ani ako žalobcovia, ani ako žalovaní; nemôžu ani úradne konať v žiadnej veci, na ktorej sú zainteresovaní z dôvodu poručníctva alebo kurately. Len čo však uplynie funkčné obdobie ich magistrátu, bude spravodlivé a vhodné, aby sa podávali žaloby tak v ich prospech, ako aj proti nim".

(49) Rovnaký, Názory, kniha III.

Predávajúci, ktorého kupujúci vyzval, aby ho obhajoval v konaní, ktoré začalo na základe žaloby strany, ktorá si nárokovala nehnuteľnosť ako vlastník, uviedol, že má právo mať vlastného sudcu. Vystala otázka, či môže odňať vec sudcovi, pred ktorým sa začalo konanie medzi žalobcom a kupujúcim, aby ju prejednal jeho vlastný sudca. Paulus odpovedal, že je obvyklé, že predávajúci sa dostaví k sudcovi kupujúceho.

(50) Ulpianus, Trusty, kniha VI.

Ak žalobu o výkon poručníctva podá ktokoľvek a žalovaný tvrdí, že väčšia časť majetku sa nachádza na inom mieste, nemožno ho nútiť, aby poručníctvo vykonal; a mnohé ústavy ustanovujú, že ak sa podá žaloba o výkon poručníctva, musí sa tak stať tam, kde sa nachádza väčšia časť majetku; pokiaľ sa nepreukáže, že poručiteľ chcel, aby sa poručníctvo vykonalo tam, kde bola podaná žaloba.

1. V súvislosti s požičanými peniazmi bola položená otázka, či v prípade, že sa väčšia časť dlhu nachádzala v provincii, kde sa podáva žaloba na vymáhanie dôvery, možno žalobu preniesť na iné miesto, pretože väčšina majetku sa nachádzala inde? V tomto prípade však bolo stanovené, že skutočnosť zadlženosti nie je dôležitá, pretože nezávisí od miesta, ale od celého majetku; dlh je totiž zmenšením celého majetku, a nie majetku v konkrétnom mieste. Ale čo ak by táto časť pozostalosti bola zaťažená nejakým bremenom, ako napríklad poskytnutím podpory, ktorú poručiteľ nariadil poskytnúť v Ríme, alebo daňami; alebo akýmkoľvek inými nevyhnutnými bremenami; v týchto prípadoch by mala strana nárok na prevod veci? Myslím, že možno s veľkou dávkou spravodlivosti povedať, že áno.

2. V reskripte sa však uvádza, že žaloba na výkon poručníctva by sa mala podať v mieste, kde má dedič bydlisko. Ale kedykoľvek niekto začne platiť v súlade s podmienkami trustu, nemôže následne využiť tento prostriedok:

51. Marcianus, Inštitúcie, kniha VIII.

Aj keď majetok mal pripadnúť mužovi, ktorý má bydlisko v provincii. Božský Severus a Antonín však v reskripte uviedli, že ak by strana súhlasila s plnením zvereného majetku na inom mieste, je povinná tak urobiť na dohodnutom mieste.

52. Ulpianus, Trusty, kniha VI.

Ak však dedič vystupuje v konaní o žalobe z poručníctva a využíva iné obranné prostriedky, ale tento obranný prostriedok zanedbáva, nemôže sa ho neskôr dovolávať, a to ani pred vydaním rozhodnutia.

1. Ak poručiteľ v závete nariadi, aby sa pre jeho slobodných ľudí nakúpili lístky na obilie, potom, hoci sa väčšia časť majetku nachádza v provincii, sa musí tento príkaz vykonať v Ríme, čo je správny názor, pretože je zrejmé, že to bolo zámerom poručiteľa vzhľadom na povahu nákupu.

2. Okrem toho, ak by ste navrhli nasledujúci prípad, a to: že určitá suma striebra alebo zlata bola odkázaná takým a takým významným osobám a v Ríme je dostatok majetku na vykonanie poručníctva, aj keď sa väčšia časť majetku nachádza v provincii; malo by sa rozhodnúť, že poručníctvo sa musí vyplatiť v Ríme, pretože nie je veľmi pravdepodobné, že by si poručiteľ, ktorý chcel preukázať česť tým, ktorým odkázal takéto mierne odkazy v rámci poručníctva, želal, aby boli vyplatené v provincii.

3. Ak je majetok zanechaný v rámci poručníctva na dosah ruky, je potrebné konštatovať, že každému, kto oň podá žalobu, nemôže brániť výnimka z dôvodu, že väčšia časť majetku sa nachádza inde.

4. Ak sa však majetok, ktorý je predmetom zverenia, nemá žalovať v mieste, kde sa nachádza, ale má sa poskytnúť záruka na vykonanie zverenia, je potrebné zvážiť, či sa možno dovolávať výnimky (a myslím si, že nie), a dokonca, aj keď sa tam nenachádza žiadny majetok, od účastníka sa musí vyžadovať, aby poskytol záruku. Ved' čoho sa má obávať, keď v prípade, že neposkytne zábezpeku, bude jeho protivník uvedený do držby na ochranu trustu?

53. Hermogenianus, Epitomes of Law, Book I.

Existuje len niekoľko prípadov, v ktorých môžu otroci vystúpiť proti svojim pánom, a jedným z nich je prípad, keď tvrdia, že určitý závet, ktorým im bola podľa ich tvrdenia odkázaná sloboda, bol zrušený. Otrokom je tiež dovolené podať informácie proti svojim pánom, ak títo zadržali dodávky obilia patriaceho rímskemu ľudu, ako aj vrátenie majetku na zdanenie a tiež falšovanie. Okrem toho môžu začať konanie s cieľom získať slobodu, ktorá im bola ponechaná na základe poručníctva, a tiež v prípadoch, keď tvrdia, že boli kúpení za vlastné peniaze a neboli manumitovaní, čo je v rozpore s dobromyseľnosťou zmluvy. Taktiež v prípade, že otrok bol vyhlásený za slobodného na základe svojej vôle, keď skladá účty, môže sa zákonne domáhať rozhodcu voči svojmu pánovi na účely preskúmania svojich účtov. Ak sa niekto spoliehal na dobrú vieru iného s tým, že ho má kúpiť za peniaze prvého a manumitovať ho, keď ich splatí, a strana povie, že nechce prijať peniaze, keď sú ponúknuté, otrokovi sa udeľuje právomoc zverejniť podmienky dohody.

54. Paulus, Názory, kniha I.

Otázka väčšieho významu by nemala byť ovplyvnená otázkou menšieho významu, pretože dôležitejšia otázka priťahuje tú menej dôležitú.

55. To isté, o úrade odhadcov.

Predvolanie vydané bývalým sudcom by sa malo považovať za jedno z troch predpísaných. Je zrejmé, že aj v prípade, ak bol celý počet ukončený uvedeným sudcom, zvyklosť vyžaduje, aby jeho nástupca vydal ďalšie.

56. Ulpián, O Sabínovi, kniha XXX.

Aj keď je pravda, že skutočný zástupca môže predložiť súdu čokoľvek, predsa len, ak sa k veci pripojí strana, ktorá nie je zástupcom, a jej splnomocnenec následne potvrdí, čo urobil; platí, že na základe spätného účinku bola vec riadne predložená súdu.

57. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLI.

Žalobu možno podať proti synovi rodiny v súvislosti so zmluvami aj s trestnými činmi, ale ak syn zomrie po spojení potomstva, právo na žalobu sa prenesie na jeho otca; avšak len v súvislosti s jeho peculiom alebo výhodou,

ktorú mohol získať. Je zrejmé, že ak sa syn rodiny ujme obhajoby ako zástupca iného, potom v prípade jeho smrti prejde právo na žalobu na stranu, ktorú obhajoval.

58. Paulus, O Sabinovi, kniha XIII.

Konanie je ukončené, ak strana, ktorá požiadala o jeho prerokovanie, zakáže jeho pokračovanie; alebo tak urobí ktokoľvek, kto má v tej istej jurisdikcii vyššiu právomoc; alebo dokonca ak je samotný sudca nadaný právomocou rovnajúcou sa právomoci toho, kto ho vymenoval.

59. Ulpián, O Sabínovi, kniha LI.

Ak pri vymenovaní sudcu nie je uvedené miesto, v ktorom má vykonávať svoje povinnosti, platí, že je vymenovaný na výkon funkcie na tom mieste, kde ju môže vykonávať bez toho, aby to spôsobilo ťažkosti účastníkom konania.

60. Paulus, O Sabinovi, kniha XIV.

Keď sudca zomrie, jeho nástupca musí postupovať rovnako ako jeho predchodca.

(61) Ulpián, O edikte, kniha XXVI.

Zvyčajne zvykneme hovoriť, že pred súdom je vec, na ktorej sa strany sporu dohodli, ale Celsus tvrdí, že je nebezpečné požiadať žalovaného o informáciu v tejto veci, pretože vždy povie, že k žiadnej dohode nedošlo, aby sa vyhol prehre vo veci. Čo teda treba urobiť? Lepšie je tvrdiť, že predmetom súdneho konania nie je to, na čom sa strany dohodli; predmetom súdneho konania však nie je to, o čom bolo výslovne dohodnuté, že ním nemá byť.

1. Sudca, ktorý je príslušný vo veciach lúpeže, nemôže prejednávať a rozhodovať o žalobách, v ktorých ide o peniaze.

62. Ten istý, O edikte, kniha LIX.

Žaloba nemôže prebiehať medzi dvoma stranami sporu, ak jedna z nich nie je žalobcom a druhá držiteľom nehnuteľnosti; musí totiž existovať niekto, kto znáša bremeno žalobcu, a iný, kto má výhodu držby.

63. Ten istý, O edikte, kniha XLIX.

Oprávnená obhajoba je taká, keď sa strana pripojí k sporu buď sama, alebo prostredníctvom iného, ale vždy s poskytnutím záruky; a za oprávnenú obhajobu sa nepovažuje nikto, kto nezaplatí to, čo mu nariadil súd.

(64) Ten istý, Disputácie, Kniha I.

Odhad škody spôsobenej podvodom nerobí sudca s ohľadom na záujem strany, ktorá podáva žalobu, ale vychádza z toho, čo prisahá na súde; a nie je pochyb o tom, že aj zloděj má právo na žalobu z dôvodu vkladu alebo pôžičky na užívanie.

1. Ak sa niekto chystá podať žalobu jedného druhu a prijme záruku, že rozsudok bude splnený, a potom podá žalobu iného druhu; žalobu nemožno podať na základe ustanovenia, pretože sa zdá, že bolo urobené s ohľadom na niečo iné.

65. Ten istý, O edikte, kniha XXXIV.

Žena musí podať žalobu o svoje veno tam, kde má jej manžel bydlisko, a nie tam, kde bola uzavretá zmluva o vene; nejde totiž o takú zmluvu, pri ktorej by bolo potrebné zohľadniť miesto, kde bola uvedená listina vyhotovená, ale skôr miesto, kam by sa samotná žena v súlade s podmienkami manželstva vždy vrátila ako do svojho domova.

66. Ten istý, Disputácie, kniha II.

Ak niekto použije dvojzmyselný jazyk alebo je jeho úmysel pochybný, treba ho chápať v tom zmysle, ktorý je pre neho najpriaznivejší.

67. Ten istý, Disputácie, kniha VI.

Ak otrok vyhlási, že bol kúpený za vlastné peniaze, a preukáže to, bude slobodný od okamihu, keď bol kúpený; pretože cisárska ústava neurčuje, že má byť vyhlásený za slobodného, ale nariaďuje, že mu má byť sloboda vrátená, preto možno od jeho pána požadovať, aby manumitoval otroka, ktorý sa kúpil za vlastné peniaze; ak sa však pán zatají, treba sa riadiť precedensmi vyplývajúcimi z dekrétov Senátu týkajúcich sa udelenia slobody na základe dôvery.

68. Ten istý, Disputácie, kniha VIII.

V prípade neodkladného predvolania sa musí dodržať toto pravidlo: strana, ktorá podáva žalobu, môže požiadať o jedno predvolanie, ak jej protivník nie je prítomný, a následne o druhé predvolanie:

69. Ten istý, O všetkých súdoch, kniha IV. Po prestávke nie kratšej ako desať dní;

70. Ten istý, Disputácie, kniha VIII.

A potom tretia; a po ich vydaní môže následne získať neodkladné opatrenie. Tento termín sa používa preto, lebo ukončuje spor; to znamená, že nedovoľuje protivníkovi dlhšie otáľať.

71. Ten istý, O všetkých súdoch, kniha IV.

V neodkladnom predvolaní sudca, ktorý ho vydáva, oznamuje, že vec prejedná a rozhodne aj v prípade neprítomnosti druhej strany.

72. Ten istý, Disputácie, kniha VIII.

Táto citácia sa niekedy udeľuje po troch predchádzajúcich, niekedy po vydaní len jednej alebo dvoch a niekedy sa udeľuje naraz a označuje sa ako "jedna za všetky". Postup, ktorý sa má dodržať, určuje ten, kto vykonáva právomoc, a musí usporiadať poradie citácií alebo ich upraviť podľa okolností prípadu, osoby alebo času.

73. Ten istý, O všetkých súdoch, kniha IV.

Po získaní naliehavého predvolania a hneď ako nastane deň, ktorý je v ňom uvedený, neprítomná strana musí byť predvolaná; a bez ohľadu na to, či odpovie alebo nie, vec musí pokračovať a musí sa vydať rozhodnutie, ale nie vždy v prospech prítomnej strany; pretože niekedy môže neprítomná strana zvíťaziť, ak má dobré argumenty.

1. Ak však strana, ktorá získala predvolanie, nie je v deň určený na pojednávanie prítomná a je prítomná strana, proti ktorej bolo predvolanie získané, predvolanie sa musí zrušiť a vec sa nebude prejednávať, ani sa nevydá rozhodnutie v prospech prítomnej strany.

2. Ak je citácia zrušená, zvážme, či môže byť žalovaný opäť žalovaný a či právo na žalobu stále trvá, alebo sa zrušuje len konanie týkajúce sa tejto citácie? Lepší názor je, že sa len zruší a že strany môžu znovu viesť súdny spor.

3. Je potrebné mať na pamäti, že ak bol neprítomnému účastníkovi vynesenej rozsudok v jeho neprospech na základe neodkladného opatrenia a on sa odvolá, nebude vypočutý; to znamená, ak bol neprítomný z dôvodu kontumácie; ak však nebol, mal by byť vypočutý.

74. Julianus, Digest, kniha V.

Sudca môže byť nútený vydať rozhodnutie v akejkoľvek veci, ktorú vzal na vedomie.

(1) Sudca určený na vydanie rozhodnutia o určitej konkrétnej sume môže rozhodnúť aj s odkazom na vyššiu sumu, ak sa na tom strany sporu dohodnú.

(2) Keď som raz súhlasil s obhajobou neprítomného účastníka a pripojil som sa k žalobe, keď už bol žalovaný mŕtvy, a bol som porazený a zaplatil som náhradu škody; vznikla otázka, či bol dedič oslobodený, a tiež na aký druh žaloby som mal voči nemu nárok. Odpovedal som, že rozhodnutie nie je platné, pretože dlžník bol už mŕtvy, keď sa pripojil k otázke, a preto dedič nebol oslobodený; ak by však strana, ktorá viedla obhajobu, vykonala platbu v súlade s rozsudkom, hoci by nemohla získať peniaze späť, napriek tomu by v jej prospech mohla byť podaná žaloba proti dedičovi z dôvodu uskutočneného obchodu; a určite by sa dedič mohol chrániť námietkou založenou na zlej viere, ak by žalobca podal žalobu proti nemu.

75. Tá istá, Digest, kniha XXXVI.

Ak prétor nariadil, aby sa dostavila strana, proti ktorej je podaná žaloba o dlh; a počet citácií sa vyčerpal; a rozhodol, že neprítomná strana dlhuje, a bola podaná žaloba na výkon rozhodnutia; sudca, ktorý prejednáva vec, nemôže preskúmať nariadenie prétorov, inak by citácie tohto druhu a nariadenia prétorov boli iluzórne. Marcellus v poznámke hovorí: "Ak žalobca vedome a nepravdivo uvádza niečo so zlým úmyslom a je jasne preukázané, že týmto spôsobom získal od prétorov rozsudok vo svoj prospech; myslím si, že sudca by mal pripustiť sťažnosť žalovaného." Paulus v poznámke uvádza, že ak sa žalovaný nemohol dostaviť, pretože mu v tom bránila choroba, alebo bol zamestnaný v nejakej činnosti pre štát, podľa jeho názoru by sa v takom prípade mala žaloba na výkon rozsudku proti nemu zamietnuť, alebo by prétor nemal povoliť vydanie exekučného titulu.

76. Alfenus, Digest, kniha VI.

Bol navrhnutý nasledujúci prípad. Niektorí sudcovia boli určení na prejednanie tej istej žaloby, niektorí z nich boli po jej prejednaní ospravedlnení, namiesto nich boli určení iní; vznikla otázka, či zmena niektorých jednotlivých sudcov ponechala vec v rovnakom stave, alebo ju postavila do iného stavu? Odpovedal som, že sa môže vymeniť nielen jeden alebo dvaja, ale aj všetci, a že žaloba zostane naďalej rovnaká, ako bola predtým, a v skutočnosti to nebol jediný prípad, keď sa stalo, že hoci sa vymenili jednotlivé časti, samotná vec sa stále považovala za tú istú, ale stalo sa to v mnohých iných prípadoch. Lebo légia sa považuje za tú istú, hoci mnohí z tých, čo do nej patrili, mohli byť zabití a na ich miesta dosadení iní; a ľudia sa považujú za tých istých teraz, ako boli pred sto rokmi, hoci v súčasnosti už nemusí žiť ani jeden z nich; a tiež tam, kde bola loď tak často opravovaná, že nezostala ani jedna doska, ktorá by nebola nová, stále sa považuje za tú istú loď. A ak by si niekto myslel, že ak sa zmenia jej časti, z predmetu sa stane iná vec, výsledkom by bolo, že podľa tohto pravidla by sme my sami neboli tými istými osobami, ktorými sme boli pred rokom, pretože, ako nás informujú filozofi, z našich tel sa denne oddeľujú tie najmenšie čiastočky, z ktorých sa skladáme, a nahrádzajú ich iné z vonku. Preto tam, kde vonkajší vzhľad čohokoľvek zostáva nezmenený, sa samotná vec považuje za tú istú.

77. Africanus, Otázky, kniha III.

V súkromnom podnikaní môže otec vystupovať ako sudca, ak je jeho syn zainteresovaný, a naopak:

78. Paulus, O Plautiovi, kniha XVI. Keďže súdenie je verejné zamestnanie.

79. Ulpián, O úrade prokonzula, kniha V.

Ak sa preukáže, že účastník konania predvolal svojho protivníka na súd bez vážneho dôvodu, bude povinný nahradiť mu cestovné výdavky, ako aj trovy konania.

1. Ak sú sudcovia v rozpakoch v súvislosti s právom, je zvykom, že guvernéri vyjadrujú svoje názory, ale ak sú konzultovaní v otázke skutkovej podstaty, nie sú k tomu nútení a musia sudcom nariadiť, aby rozhodli podľa svojho svedomia, pretože ak sa za takýchto okolností vyjadrujú názory, niekedy to spôsobuje škandál a poskytuje príležitosť na zaujatosť alebo korupčné nadržovanie.

(80) Pomponius, O Sabinovi, kniha II.

V prípade chyby v mene alebo priezvisku sudcu bol Servius toho názoru, že ak bol sudca vymenovaný na základe dohody strán sporu, musí konať ako sudca, ktorého mali obe strany sporu na mysli.

81. Ulpián, Názory, kniha V.

Ktokoľvek, kto nie je poverený právomocou, alebo mu ju neudelil cisár, ani ho nevymenoval úradník, ktorý má právo vymenovať sudcov, alebo nie je vybraný na základe dohody pre rozhodcovské konanie, alebo nie je potvrdený nejakým zákonom, nemôže vykonávať funkciu sudcu.

82. Ten istý, O úrade prokonzula, kniha I.

Niekedy zvyknú sudcovia rímskeho ľudu výslovne ustanovovať súdnych prísediacich za arbitrov, čo by sa však malo robiť veľmi zriedkavo a len v naliehavých prípadoch.

Tit. 2. O neúctivých testamentoch

(1) Ulpián, O edikte, kniha IV.

Treba mať na pamäti, že s'ťažnosti sa často podávajú v súvislosti s neúčinnými závetmi, pretože napadnúť neúčinný závet je dovolené všetkým osobám, či už ide o rodičov alebo deti. Tí príbuzní, ktorí sú mimo stupňa bratov, však urobia lepšie, ak sa nebudú trápiť zbytočnými výdavkami, pretože nemajú nádej na úspech.

2. Marcianus, Inštitúcie, kniha IV.

Konanie sa začína v prípade neplatného závetu z dôvodu, že závetca nebol v čase spísania závetu pričetný. Tým sa nerozumie, že bol skutočne nepríčetný alebo dementný, keď spísal závet, ale že ho spísal v súlade so zákonom, ale nie v súlade s diktátom otcovskej alebo synovskej náklonnosti; ak by bol totiž skutočne nepríčetný alebo dementný, jeho závet by bol neplatný.

3. Marcellus, Digest, kniha III.

Tvrdiť, že závet je neúmyselný, znamená tvrdiť, že strana nemala byť vydedená alebo odovzdaná, pretože vo všeobecnosti sa stáva, že ak sú rodičia nesprávne ovplyvnení, aby vydedili alebo odovzdali svoje deti, je to v dôsledku nepravdivých vyhlásení.

4. Gaius, O Lex Glitia.

Rodičom by nemalo byť dovolené, aby svojvoľne krivdili svojim deťom, pretože väčšinou tak robia preto, lebo sú zlomyseľne zaujatí proti vlastnej krvi lichotením a podnecovaním macochy.

(5) Marcellus, Digest, kniha III.

Aj tí, ktorí nepochádzajú zo závetcu v mužskej línii, majú právo podať žalobu, ako to môžu urobiť v prípade závetu matky; a veľmi často uspejú. Sila pojmu "nesvojprávny" spočíva v tom (ako som už uviedol), že poukazuje na to, že účastník bol nezaslúžene, a teda nesprávne vydedený, alebo dokonca vylúčený z dedičstva, a na súde sa uvádza tvrdenie, že poručiteľ sa nezdá byť pri plnom vedomí, keď vykonal nesvojprávny závet.

6. Ulpián, O edikte, kniha XIV.

Posmrtný syn môže tvrdiť, že závet je neúčinný, ak bol poručiteľom ten, komu mohol byť riadnym alebo zákonným dedičom, ak sa v čase jeho smrti nenarodil. Má tiež právo napadnúť závet príbuzných, keďže v tomto prípade by mohol získať vlastníctvo majetku v prípade dedenia. Čo teda? Mal by byť závetca obviňovaný z toho, že nezomrel bez závetu? Nikto by však nemohol získať súhlas sudcu, ak by bol predložený takýto návrh; stranám tohto druhu totiž nie je zakázané robiť závety. Toto mu však možno jednoznačne vyčítať, a to: neustanovenie strany za svojho dediča, pretože dedič, ktorý bol ustanovený, môže byť uvedený do držby v súlade s ustanovením, podľa ktorého môže byť držba udelená matke nenarodeného dieťaťa; a ak by sa narodilo, malo by nárok na držbu v súlade s ustanoveniami závetu. Domnievam sa, že podobným spôsobom môže podať žalobu aj účastník, ktorý bol po spísaní závetu svojej matky vyňatý z jej lona cisárskym rezom.

1. Ak osoba, ktorá nemá právo na dedenie zo závetu, začne konanie z dôvodu, že závet je neúčinný, a nikto jej toto právo nespochybní, a náhodou uspeje, jej úspech jej neprinesie žiaden úžitok, ale len úžitok tým, ktorí majú právo na dedenie zo závetu, pretože z bývalej hlavy rodiny urobí závetcu.

2. Ak niekto zomrie po začatí konania z dôvodu bezdôvodného obohatenia, prechádza jeho právo na sťažnosť na jeho dediča? Papinianus odpovedal (a je to uvedené aj vo viacerých reskriptoch), že ak by strana zomrela po tom, čo už získala držbu majetku z dedičstva, právo na konanie o žalobe prechádza na dediča; a ak sa nepožaduje držba majetku, ale spor sa už začal alebo sa pripravuje, alebo ak by strana zomrela po tom, čo prišla za účelom podania žaloby z dôvodu neúčinnosti; myslím, že právo prechádza na jej dediča.

(7) Paulus, O súdnej právomoci septemvirov.

Uvažujme, akým spôsobom môže byť účastník konania považovaný za pripraveného, aby mohol previesť právo na žalobu. Predpokladajme, že bol pod kontrolou poručiteľa, takže by preňho nebolo potrebné vlastníctvo nehnuteľnosti a vstup do nehnuteľnosti by bol zbytočný; a ak len oznámil, že má v úmysle podať takúto žalobu, a pristúpi k doručeniu oznámenia alebo k podaniu žiadosti, prenesie právo viesť konanie na svojho dediča; a to božský Pius uviedol v reskripte s odkazom na doručenie písomností a oznámenia. Ako treba postupovať v prípade, keď strana nebola pod kontrolou zosnulého? Prešlo by právo na žalobu na jeho dediča? Ak by urobil veci, ktoré sme spomenuli vyššie, zrejme by svoju vec riadne pripravil.

8. Ulpián, O edikte, kniha XIV.

Papinianus v piatej knihe otázok veľmi správne hovorí, že otec nemôže začať konanie z dôvodu nečinnosti v prospech svojho syna, ak ten nie je ochotný, pretože krivda bola spáchaná na synovi. Hneď nato uvádza, že ak by jeho syn zomrel po tom, čo získal vlastníctvo majetku s cieľom riadne pokračovať v konaní, sťažnosť pre neúčinnosť zaniká; nebola totiž udelená samotnému otcovi, ale na účet jeho syna.

1. Ak sa účastník po začatí konania vzdá veci z dôvodu nečinnosti, nemôže byť neskôr vypočutý.
2. V reskriptoch sa veľmi často uvádza, že ak je cisár ustanovený za dediča, závet môže byť vyhlásený za neúčinný.
3. Papinianus v Druhej knihe názorov hovorí, že sťažnosť pre neprávoplatný závet možno podať proti hlave rodiny, ktorá je veteránom, aj keď jediným majetkom, ktorý vlastní, je to, čo získal vo vojenskej službe.
4. Ak vojak spíše závet počas služby v armáde a zomrie rok po prepustení z armády, pochybujem, že bude možné podať sťažnosť pre neúčinnosť, pretože jeho závet je do tohto času platný v súlade s vojenským právom a možno povedať, že sťažnosť z dôvodu neúčinnosti nie je možná.
5. Matka nemôže tvrdiť, že závet jej neplnoletého syna je neúčinný, pretože ho za neho urobil jeho otec; a tento názor vyslovil Papinián; nemôže to urobiť ani brat jeho otca, pretože je to závet syna; preto to nemôže urobiť ani brat neplnoletého, ak nenamietal proti závetu vlastného otca. Ak sa však úspešne napadne závet otca, závet jeho syna bude neplatný, ak nebol porušený len s odkazom na otca, pretože vtedy zostane platná pupilárna časť.
6. Ak niekto daruje mortis causa svojmu synovi štvrtý diel toho, na čo by mal nárok, ak by poručník zomrel bez závetu, som toho názoru, že jeho závet je bezpečný.
7. V prípade, že muž poskytol svojmu maloletému synovi náhradné plnenie prostredníctvom sekundárneho odkazu, nemôžeme z tohto dôvodu povoliť, aby samotný maloletý podal sťažnosť na nečinnosť.
8. Keďže na vylúčenie sťažnosti postačuje štvrtá časť podielu, ktorý prislúcha, treba zvážiť, či by sa malo zahrnúť aj vydedené dieťa, ktoré nenamietajú, ako napríklad v prípade, keď sú vydedení dvaja synovia; a bezpochyby by sa malo zahrnúť, ako uvádza Papinián; a ak by druhý povedal, že závet je neúčinný, nemôže si nárokovať na celý majetok, ale len na polovicu z neho. Tak z toho istého dôvodu, ak sú vnuci, napríklad potomkovia dvoch synov,

traja po jednom z nich a len jeden po druhom; syn, ktorý je sám, bude zo sťažnosti vylúčený tým, že získa tri dvadsaťštyri štvrtiny majetku, a ktorýkoľvek z ostatných tým, že získa jednu dvadsaťštyrištvrtinu toho istého.

9. Táto štvrtá časť sa, samozrejme, odhadne po odpočítaní dlhov a výdavkov na pohreb; treba však zvážiť, či závetné udelenie slobody nezníži štvrtú časť a či ju zníži? Ak je totiž niekto ustanovený za jediného dediča, nemôže tvrdiť, že závet je neúčinný, pretože dostal falciánsky podiel; Lex Falcidia sa však nevzťahuje na testamentárne oslobodenia a možno sa domnievať, že štvrtý diel sa má zapísať po odpočítaní toho, čo sa stratilo oslobodením; preto, keďže je stanovené, že štvrtý diel sa znižuje oslobodením, výsledkom bude, že ak majetok osoby pozostáva z otrokov, ich oslobodením sa zamedzí sťažnosti na neúčinný závet; s výnimkou prípadu, keď jeho syn, ak nebol pod jeho kontrolou po tom, ako bol ustanovený za dediča svojho otca, môže riadne odmietnuť majetok a po jeho odovzdaní náhradníkovi môže začať konanie pre neúčinnosť, aby získal majetok z dôvodu dedenia bez toho, aby podliehal sankcii stanovenej ediktom.

10. Ak poručiteľ nariadil svojmu dedičovi splniť určitú podmienku, ktorá sa týkala jeho syna alebo inej osoby, ktorá mala právo podať rovnakú sťažnosť, a ten s tým vedome súhlasil, treba zvážiť, či mu bráni podať sťažnosť pre neúčinnosť, keďže prijal závet zosnulého. Ten istý prípad je, ak osoba, ktorá mu darovala, bola odkazovníkom alebo štatutárom; a možno povedať, že synovi to bráni, a to najmä vtedy, ak poručiteľ nariadil dedičovi, aby urobil dar; ale ak to bol odkazovník, nemôže platiť, že ak právo podať sťažnosť pre neúčinnosť raz vzniklo, ponuka odkazovníka ho nezruší? Lebo prečo sme túto zásadu absolútne stanovili v prípade dediča? Bolo to preto, že mu nevzniklo právo podať sťažnosť skôr, ako vstúpil do dedičstva. Domnievam sa, že v tomto prípade je potrebné sledovať udalosť, takže ak to, čo zostalo, bolo ponúknuté synovi predtým, ako bolo z jeho strany začaté konanie, potom sa zdá, že má všetko, na čo má nárok, keďže dar bol ponúknutý v súlade s vôľou poručiteľa.

11. Preto ak bol niekto ustanovený za dediča, napríklad na polovicu dedičstva, keď by mu z majetku poručiteľa pripadla šestina, ak by zomrel zo zákona, a je požiadaný, aby sa po určitom čase vzdal dedičstva, možno dôvodne tvrdiť, že nemôže podať žalobu, pretože by mohol mať podiel, ktorý mu prislúcha, a zisky z neho, pretože je dobre známe, že zisky sú zvyčajne zahrnuté do falciálneho podielu. Preto ak bol dedič na začiatku ustanovený do polovice dedičstva a potom sa od neho žiada, aby sa po uplynutí desiatich rokov vzdal dedičstva; nie je dôvod na podanie sťažnosti, pretože počas tohto obdobia mohol ľahko získať podiel, ktorý mu patril, spolu so ziskom z neho.

12. Ak strana tvrdí, že závet je neplatný, chybný a neúčinný, mala by mať možnosť vybrať si, ktorý nárok chce uplatniť ako prvý.

13. Ak syn, ktorý bol vydedený, vlastní dedičstvo a strana, ktorá bola ustanovená za dediča, podá žalobu o jeho vrátenie; syn môže podať žalobu formou vzájomnej žaloby, rovnako ako by to urobil, keby nevlastnil, ale podal by žalobu o vrátenie.

14. Treba si uvedomiť, že ak účastník konania nesprávne tvrdí, že závet je neúčinný, a prehrá spor, stratí aj to, čo mu bolo závetom zanechané, a môže to získať späť v rámci žaloby od ministerstva financií ako majetok, o ktorý bol pripravený, pretože bol nehodný. Je však zbavený len toho, čo mu bolo odkázané závetom, ak bez akéhokoľvek dôvodu pokračoval v konaní až do vynesenia rozsudku. Ak však od toho upustil alebo zomrel pred vynesením rozsudku, nebude zbavený toho, čo mu bolo odkázané. Preto ak v čase jeho neprítomnosti bolo vydané rozhodnutie v prospech druhej strany, ktorá bola prítomná, možno povedať, že si môže ponechať to, čo mu bolo zanechané. Strana však môže niečo stratiť len vtedy, ak jej patrí užívanie; a ak sa od nej žiada, aby to odovzdala inému, nemala by jej byť spôsobená žiadna škoda. Preto Papinianus v druhej knihe názorov nie nesprávne uvádza, že ak je strana ustanovená za dediča a je požiadaná, aby sa vzdala majetku, a potom po podaní sťažnosti pre neúčinnosť neuspeje, stráca len to, čo mohla získať podľa Lex Falcidia.

15. V prípade, že maloletý bol arogovaný a patrí medzi osoby, ktoré môžu podať sťažnosť na neúčinný závet bez toho, aby na to boli odkázané na adopciu alebo emancipáciu; myslím si, že bude vylúčený, pretože podľa konštitúcie Božského Pia má nárok na štvrtý diel dedičstva. Ak však podá žalobu a nedosiahne rozsudok, stratí túto štvrtú časť? Som toho názoru, že by mu nemalo byť umožnené napadnúť závet z dôvodu neúčinnosti, alebo ak by mu malo byť umožnené, aj keď nezíska žalobu, aby mu bola štvrtá časť priznaná ako dlh, ktorý mu prináleží.

16. Ak sudca vyšetruje prípad založený na neúčinnom závete a vydá rozhodnutie proti závetu, pričom sa nepodá odvolanie, závet sa zruší zo zákona a strana, ktorá nastúpi na jeho miesto, sa stane priamym dedičom alebo vlastníkom majetku v súlade s podmienkami rozhodnutia; závetné udelenie slobody sa stane neplatným zo zákona; odkazy nebudú splatné; a ak boli zaplatené, môže ich vymáhať buď ten, kto ich zaplatil, alebo úspešný účastník konania (prostredníctvom prétorskej žaloby). Vo všeobecnosti však platí, že ak boli zaplatené pred začatím konania, úspešný účastník konania by mal podať žalobu o ich vrátenie; ako uviedli božský Hadrián a božský Pius v reskripte.

17. Je isté, že ak sa po piatich rokoch z nejakého veľmi oprávneného dôvodu uplatní nárok na nevoľníctvo, manumácie, ktoré sa už uskutočnili alebo ktoré by sa mohli požadovať, sa nemôžu zrušiť; ale dvadsať aurei by mal zaplatiť každý oslobodený otrok strane, ktorá získala žalobu.

(9) Modestinus, O neúčinných testamentoch.

Ak niekto začne konanie v priebehu piatich rokov, manumission neobstojí. Paulus však hovorí, že ak je sloboda udelená na základe zverenia, bude povolená; a samozrejme, v tomto prípade musí každý jednotliviec zaplatiť dvadsať aurei.

10. Marcellus, Digest, kniha III.

Ak v prípade nevýhodného závetu časť sudcov vydala rozhodnutie proti nemu a časť v jeho prospech, čo sa niekedy stáva, bude humánnejšie prijať názor tých, ktorí závet podporovali, okrem prípadov, keď je jasne zrejmé, že vydali nespravodlivé rozhodnutie v prospech strany, ktorá bola ustanovená za dediča.

(1) Je všeobecne známe, že každý, kto prijme dedičstvo, nemôže riadne tvrdiť, že závet je neúčinný, pokiaľ nepreviedol celé dedičstvo na inú osobu.

11. Modestinus, Názory, kniha III.

Uviedol som svoj názor, že aj v prípade, keď strana uspeje na základe toho, že závet je neúčinný, akékoľvek dary, ktoré závetca za svojho života zrejme urobil v prospech ustanoveného dediča, nie sú z tohto dôvodu zrušené; ani žaloba na vrátenie časti toho, čo mu bolo darované ako veno.

(12) Ten istý, O predpisoch, kniha XII.

Je jedno, či vydedený syn prijme dedičstvo, ktoré mu bolo odkázané, alebo ho získa prostredníctvom svojho syna alebo otroka, ktorému bolo odkázané; v oboch prípadoch sa na neho vzťahuje výnimka. Opäť platí, že ak je jeho otrok ustanovený za dediča a syn ho manželsky vydedí skôr, ako mu nariadi, aby vstúpil do dedičstva, aby tak mohol urobiť z vlastnej vôle, a syn to urobí s podvodným úmyslom, bude mu zabránené pokračovať v konaní.

1. Ak syn, ktorý bol vydedený, požaduje od štatutára peniaze, ktoré mu patria, má sa za to, že prijal závet svojho otca.
2. Ak syn podá žalobu na získanie dedičstva, ktoré bolo zrušené, a keď neuspeje, odvolá sa na sťažnosť pre neúčinnosť, nebude mu brániť výnimka; hoci samotnou skutočnosťou podania žaloby schválil závet, predsa len by sa mala závetcovi pripísať určitá vina, takže nárok syna nemožno odôvodnene zamietnuť.
3. Ak bol syn poručiteľa spolu s Titiom dlžníkom určitej peňažnej sumy a Titius bol na základe podmienok závetu oslobodený, syn nebude oslobodený od zodpovednosti z dôvodu oslobodenia Tícia; jeho právo podať žalobu o neplatnosť závetu nebude premlčané.

13. Scaevola, Názory, kniha III.

Titia ustanovila svoju dcéru za dedičku, zanechala synovi dedičstvo a v tej istej závete ustanovila, že: "Všetky veci, ktoré som vyššie nariadila dať alebo urobiť, chcem, aby ich dala a urobila akákoľvek osoba, ktorá sa stane mojím dedičom alebo vlastníkom môjho majetku, a to aj pri dedení. Taktiež všetko, čo by som mohol nariadiť, aby sa dalo alebo urobilo neskôr, zverujem do opatery uvedenej osobe, aby sa postarala o to, že sa to dá a urobí." Vystala otázka, či v prípade, že sestra získala vec na centumvirálnom súde, musí byť trust vykonaný v súlade s predchádzajúcou klauzulou? Moja odpoveď na otázku, či strana môže zákonne uložiť trust tým, o ktorých si myslí, že po nej nastúpia na dedičský úrad, či už ako dedičia, alebo ako držiteľia jej majetku, bola, že tak môže urobiť. Paulus v poznámke uvádza, že schvaľuje názor, že trusty uložené stranou, ktorá zomrela po smrti, nemusia byť vykonané, pretože by sa zdalo, že ich nariadila osoba nepríčetná.

14. Papinianus, Otázky, kniha V.

Otec osamostatnil svojho syna a ponechal si pod svojou kontrolou vnuka; syn mal následne ďalšieho syna a potom zomrel, keď vydedil oboch synov a v závete neuviedol žiadnu zmienku o vlastnom otcovi. Pri vyšetovaní, či závet bol alebo nebol bezdôvodný, musia mať prednosť záujmy synov a na zváženie zostáva úmysel otca zosnulého; ak sa však vynesie rozsudok v neprospech synov, môže sa preskúmať sťažnosť otca a ten môže podať žalobu.

15. To isté, Otázky, Kniha XIV.

Hoci rodičia nemajú právo dediť majetok svojich detí, predsa len, vzhľadom na želanie rodičov a ich prirodzenú náklonnosť k deťom, keď je narušený pravidelný poriadok smrteľnosti, majetok by mal byť z dôvodu náklonnosti ponechaný nie menej rodičom ako deťom.

1. Ak si účastník po podaní žaloby o vyhlásenie závetu za neúčinný zmení názor a následne zomrie, sťažnosť z dôvodu neúčinnosti nebude jeho dedičovi priznaná, pretože nestačí, aby bolo konanie začaté, ak v ňom žalobca nepokračuje.

2. Ak syn podá žalobu na základe neúčinného závetu proti dvom dedičom a dosiahne rozdielne rozhodnutia sudcov, ktorí jedného z dedičov porazia a druhého porazia, môže žalovať dlžníkov pozostalosti a sám môže byť žalovaný veriteľmi v rozsahu svojho podielu na nej a môže získať späť majetok a rozdeliť pozostalosť; je totiž pravda, že je oprávnený podať žalobu o rozdelenie, keďže sa domnievame, že sa stáva dedičom zo zákona pre podiel na dedičstve, a preto časť dedičstva zostáva predmetom podmienok závetu, a nezdá sa absurdné, aby sa poručiteľ považoval za zomrelého sčasti bez závetu.

(16) To isté, Názory, Kniha II.

Ak syn už podal žalobu z dôvodu neúčinnosti závetu svojej matky proti svojmu bratovi, ktorý bol ustanovený za dediča časti dedičstva, a vyhral vo veci; dcéra, ktorá žalobu nepodala alebo v nej neuspela, sa nemôže zákonne podieľať na dedičstve so svojím bratom.

1. Otec získal vlastníctvo majetku svojho syna na základe práva manumission, v rozpore s ustanoveniami závetu, a pozrite sa na držbu majetku; a potom dcéra zosnulého, ktorú vydedil, veľmi správne podala žalobu z dôvodu, že závet bol neúčinný, a potom bola držba, ktorú otec získal, zrušená; pretože v predchádzajúcom konaní bolo potrebné rozhodnúť o právnom postavení otca, a nie o zákonnosti závetu, a preto bolo potrebné, aby sa dcére vrátil celý majetok spolu s výnosmi z neho.

(17) Paulus, Otázky, kniha II.

Ak niekto s úmyslom odmietnuť dedičstvo nenapadne závet ako neúčinný, podiel, na ktorý má nárok, nebráni iným osobám, ktoré by chceli začať konanie na tento účel. Preto keď jedno z dvoch detí, ktoré boli vydedené, začne konanie o vyhlásenie závetu svojho otca za neúčinný - pretože ak bude závet zrušený, druhý syn bude mať

právo na dedičstvo z dôvodu vydedenia, a preto nemôže legálne podať žalobu o vrátenie celého majetku - ak by získal svoj prípad, môže využiť autoritu res judicata, pretože centumviri, keď vyhlásili pôvodcu závetu za neúčinného, by sa domnievali, že ide o jediného žijúceho syna.

1. Ak sa vydá rozsudok proti závetu z dôvodu neúčinnosti, má sa za to, že zosnulý nebol spôsobilý závet spísať. Tento názor nemožno schváliť, ak je vydané rozhodnutie v prospech žalobcu a dedič sa nebráni; v tomto prípade sa totiž nechápe, že právo je stanovené rozhodnutím súdu, a preto sa manká udržiavajú a možno podať žaloby o dedičstvo.

18. To isté, O neúčinných testamentoch.

Na túto tému sa zachovala konštitúcia Božích bratov, ktorá takéto rozlišovanie uznáva.

19. To isté, otázky, kniha II.

Istá matka, ktorá mala zomrieť, ustanovila za dediča troch štvrtín svojho majetku cudzieho muža a jednu dcéru za dediča jednej štvrtiny toho istého majetku, pričom vynechala druhú dcéru; tá následne podala žalobu o vyhlásenie závetu za neúčinný a získala svoj prípad. Pýtam sa, na akú úľavu má nárok dcéra, ktorá bola ustanovená za dedičku? Odpovedal som, že dcéra, ktorá bola prevedená, by mala podať žalobu o vrátenie všetkého, čo by dostala, keby jej matka zomrela zo zákona. Preto možno povedať, že tá, ktorá bola postúpená, aj keď podá žalobu o celý majetok pri dedení a uspeje, bude mať nárok na výlučné dedičstvo, rovnako ako keby sa druhá dcéra vzdala svojho zákonného podielu. Nemalo by sa však pripustiť, že prvá z nich môže byť vypočutá proti svojej sestre, ak podá žalobu z dôvodu bezpodielového spoluvlastníctva.

1. Okrem toho treba povedať, že sestra, ktorá vstúpila do dedičstva v súlade s ustanoveniami závetu, nie je v rovnakom postavení ako tá, ktorá bola prevedená, a preto táto musí podať žalobu o vrátenie polovice dedičstva od cudzej osoby; a možno konštatovať, že týmto spôsobom môže získať polovicu, pretože jej patrí celá polovica. Podľa toho sa celý závet nezruší, ale závetkyňa sa stane v určitom rozsahu neoprávnenou, aj keď súd vyhlási závet za neplatný, pretože ho spísala nepríčetná osoba.

2. Ak by si však niekto myslel, že ak dcéra získa svoj prípad, celý závet sa stane neplatným, treba konštatovať, že sestra, ktorá bola ustanovená za dediča na základe závetu, môže vstúpiť do dedičstva, pretože keďže vstúpila v

súlade s podmienkami závetu, o ktorom sa domnievala, že je platný, nemožno sa domnievať, že odmietla svoj zákonný podiel na dedičstve, o ktorom v skutočnosti nevedela, že naň má nárok; pretože ak si osoby uvedomujú svoje práva, nestrácajú ich, ak si zvolia postup, o ktorom sa domnievajú, že ho môžu uplatniť. To sa stáva v prípade, keď patrón, vedený nesprávnym názorom, prijme závet zosnulého slobodníka; nepovažuje sa totiž za osobu, ktorá odmietla vlastníctvo nehnuteľnosti v rozpore so závetom. Z toho je zrejmé, že dcéra, ktorá bola prepustená, nemôže legálne podať žalobu o vrátenie celého majetku, pretože ak by bol závet zrušený, právo toho, kto bol ustanovený za dediča, vstúpiť do majetku zostáva nedotknuté.

20. Scaevola, Otázky, kniha II.

Ak niekto chce, aby bol závet vyhlásený za neplatný, hoci možno poprieť, že je synom zosnulého, nemá nárok na karbonársku držbu majetku, pretože tá je prípustná len vtedy, ak by bol účastník skutočne synom, bol by dedičom alebo zákonným držiteľom majetku; takže ak by medzitým získal držbu a bol podporovaný, jeho práva by neboli dotknuté žalobami, ktoré by mohol podať. Ak účastník vznesie námietku nevlastníctva, nemôže podať žiadnu žalobu okrem žaloby na získanie dedičstva a nemá právo na podporu. Robí sa to preto, aby sa zabránilo tomu, že by bol v lepšom postavení, ako keby ho jeho protivník uznal za syna poručiteľa.

(21) Paulus, Názory, kniha III.

Ak účastník, ktorý začal konanie z dôvodu, že závet bol neúčinný, upustí od žaloby z dôvodu podvodného tvrdenia ustanoveného dediča, ktorý tvrdí, že je mlčky zaviazaný dať mu tretinu dedičstva; má sa za to, že sa nevzdal svojho práva na žalobu, a preto mu nemožno zakázať pokračovať v začatom konaní.

1. Taktiež sa zisťovalo, či by mal byť vypočutý dedič, ktorý žiada, aby mu bolo vrátené to, čo vyplatil pred podaním žaloby o vyhlásenie závetu za neplatný. Odpoveď znela, že ten, kto si bol vedomý skutočnosťou, vyplatil peniaze na základe poručníctva, s ktorým nemal nič spoločné, nebude z tohto dôvodu oprávnený podať žalobu o ich vrátenie.

2. Ten istý právnik zastával názor, že v prípade, keď je strana, ktorá bola ustanovená za dediča, zbavená dedičstva na základe žaloby o vyhlásenie závetu za neplatný, všetko by malo prebiehať rovnako, ako keby dedičstvo nebolo zapísané; a preto by ustanovený dedič mal úplné právo podať žalobu proti strane, ktorá získala vec, na vymáhanie akéhokoľvek dlhu, ako aj právo na započítanie proti všetkým dlžobám.

22. Tryphoninus, Disputácie, kniha XVII.

Synovi sa nebráni napadnúť závet svojej matky ako neúčinný, ak jeho otec dostal dedičstvo zo závetu matky alebo vstúpil do dedičstva, hoci uvedený syn bol stále pod kontrolou svojho otca; a uviedol som, že otcovi sa nezakazuje napadnúť závet v mene svojho syna, pretože sa mu spôsobuje nedôstojnosť.

1. Taktiež sa pýtali, či v prípade, že syn neuspeje s útokom na závet, prepadne to, čo zostalo otcovi, v prospech štátu? Keďže by mu jeho úspech neprinesol žiaden prospech a v tomto prípade sa povinnosť otca nijako netýkala, ale všetko záviselo od zásluh syna, musíme sa prikloniť k názoru, že otec nestráca to, čo mu zostalo, ak sa rozhodne v prospech závetu.

2. Oveľa viac to platí v prípade, keď mi poručiteľ zanechal dedičstvo a jeho syn po začatí konania z dôvodu, že závet bol neúčinný, zomrel a zanechal mi svojho dediča, a ja napriek tomu pokračujem v konaní o dedičstve a som porazený, nestrácam to, čo mi bolo zanechané závetom; samozrejme, ak už zosnulý začal konať.

3. Okrem toho, ak si osvojím osobu po tom, čo už podala žalobu o vyhlásenie závetu za neplatný, ktorým mi bol odkázaný majetok, a ja vediem konanie v mene svojho osvojeného syna a neuspejem, nemal by som prísť o svoj majetok, pretože som sa dopustil niečoho, za čo by ma mala štátna pokladnica zbaviť toho, čo mi bolo odkázané; žalobu som totiž nepodal vo vlastnom mene, ale z dôvodu určitého druhu právneho nástupníctva.

23. Paulus, O neúčinných testamentoch.

Ak si predstavíte prípad emancipovaného syna, ktorý bol vydedený, a jeho vnuka, ktorý bol naďalej pod kontrolou závetcu a je ustanovený za dediča; syn môže začať konanie proti vlastnému synovi, ktorý je vnukom závetcu, o vlastníctvo majetku, ale nemôže podať žalobu z dôvodu, že závet je neúčinný. Ak však bol emancipovaný syn vydedený, môže podať žalobu, a potom sa môže pripojiť k svojmu synovi a nadobudne dedičstvo spolu s ním.

1. Ak vydedené deti nadobudli nehnuteľnosť alebo akýkoľvek majetok patriaci k nej od osôb, ktoré boli ustanovené za dedičov, s vedomím, že sú takými osobami, alebo si od nich prenajali pozemok, alebo urobili niečo podobné, alebo zaplatili dedičom dlhy, ktoré mali voči poručiteľovi, má sa za to, že prijali závet zosnulého a sú vylúčené z podania žaloby.

2. Ak sú dvaja synovia vydedení a obaja podajú žalobu z dôvodu, že závet je neúčinný, a jeden z nich sa potom rozhodne nepokračovať v konaní, jeho podiel pripadne druhému na základe prírastku. Rovnaké pravidlo sa uplatňuje aj v prípade, keď mu to prekáža uplynutím času.

(24) Ulpian, O Sabínovi, kniha XLVIII.

V súvislosti so žalobami o neplatnosť sa často stáva, že v tej istej veci sú vydané rôzne rozhodnutia. Ved' čo ak brat, ktorý podáva návrh na začatie konania, a ustanovený dedič sú osoby, ktoré majú odlišné právne postavenie? V takom prípade sa usúdi, že zosnulý zomrel čiastočne zo závetu a čiastočne zo zákona.

25. Ten istý, Disputácie, kniha II.

Ak sa darovanie neuskutoční mortis causa, ale intervivos, a v každom prípade s tým, že sa zahrnie do štvrtiny, možno povedať, že žaloba nemôže byť podaná z dôvodu neúčinnosti, ak strana dostane v darovaní štvrtinu; alebo ak dostane menej, chýbajúca suma sa doplní podľa arbitráže niektorého dobrého občana; alebo za každých okolností to, čo bolo darované, musí byť umiestnené do spoločného fondu.

1. Ak osoba, ktorá nemá právo podať žalobu z dôvodu neplatného závetu, má na to právo a pokúsi sa o čiastočné zrušenie závetu a vyberie si konkrétneho dediča, proti ktorému podá žalobu; treba povedať, že keďže závet je čiastočne platný a osoby, ktoré mali právo na prednosť pred žalobcom, sú vylúčené, žalobca podal žalobu správne.

(26) Ten istý, Disputácie, kniha VIII.

Ak bol dedič ustanovený pod určitou podmienkou, napríklad ak by mal manumitovať Sticha, a on ho manumituje, a potom by sa závet vyhlásil za nevýhodný alebo nespravodlivý, je správne, aby získal úľavu, t. j. aby od neho získal späť hodnotu otroka po jeho manumizácii, aby ho úplne nestratil.

27. Ten istý, Názory, kniha VI.

Ak po napadnutí závetu ako neúčinného bola medzi stranami uzavretá dohoda o kompromise a dedič podmienky kompromisu nedodrží, je preukázané, že žaloba podaná z dôvodu neúčinnosti zostáva nezmenená.

1. Ak niekto tvrdí, že je synom poručiťa, ktorý to vo svojom závete poprel, a napriek tomu ho vydedil, stále zostáva dôvod na podanie žaloby pre neplatnosť závetu.
2. Vojak nemôže tvrdiť, že vôľa iného vojaka je neúmyselná.
3. V prípade, že vnuk podal žalobu z dôvodu, že určitá časť závetu je neúčinná, proti svojmu strýkovi z otcovej strany alebo inej osobe, ktorá bola ustanovená za dediča, a vec vyhral, ale závetný dedič sa odvolal; medzitým sa rozhodlo, že z dôvodu chudoby maloletého sa mu prizná príspevok na výživu v pomere k majetku pozostalosti (o ktorého časť podal žalobu v rámci útoku na závet ako neúčinný) a že jeho protivník bude povinný poskytovať mu prostriedky na živobytie až do skončenia veci.
4. Sťažnosť možno podať z dôvodu neúčinnosti v prípade závetu matky, ktorá v domnení, že jej syn je mŕtvy, ustanovila iného dediča.

(28) Paulus, O súdnej právomoci septemvirov.

Ak matka počula falošnú správu, že jej syn, ktorý bol vojakom, je mŕtvy, a závetom ustanovila iných dedičov, božský Hadrián nariadil, aby majetok patrilo synovi z dôvodu, že sa majú zachovať testamentárne udelené slobody a odkazy. To, čo bolo dodané v súvislosti s udeleniami slobody a odkazmi, si treba pozorne všimnúť, pretože ak sa rozhodne, že testament je neúčinný, nič z toho, čo obsahuje, nie je platné.

29. Ulpián, Názory, kniha V.

Ak majú dedičia podozrenie, že existuje tajná dohoda medzi ustanovenými dedičmi a osobou, ktorá podáva žalobu proti závetu ako neúčinnému, bolo stanovené, že dedičia majú právo vystúpiť a brániť závet zosnulého a majú tiež právo podať odvolanie, ak je vydaný rozsudok v neprospech závetu.

1. Aj nemanželské deti môžu rovnako namietat' proti vôli svojej matky z dôvodu nemajetnosti.

2. Ak je závet napadnutý z dôvodu neúčinnosti, hoci sa prípad môže vyriešiť kompromisom, závet zostáva v plnej platnosti a účinnosti, a preto všetky závetné udelenia slobody a odkazy v ňom obsiahnuté zostávajú platné v rozsahu povolenom Lex Falcidia.

3. Keďže žena si nikdy nemôže osvojiť syna bez súhlasu cisára, žiadny muž nemôže začať konanie z dôvodu nemanželskosti proti vôli ženy, ktorú mylne považoval za svoju adoptívnu matku.

4. Konanie z dôvodu neplatnosti závetu sa musí začať v provincii, v ktorej majú závetní dedičia bydlisko.

(30) Marcianus, Inštitúcie, kniha IV.

Prirodzený otec môže zákonne podať žalobu proti závetu svojho syna, ktorý bol daný na osvojenie, z dôvodu, že tento závet je neúčinný.

1. Bohovia Severus a Antonín v reskripte uviedli, že poručníci môžu v mene svojich zverencov začať konanie z dôvodu, že závet je neúčinný alebo sfaľovaný, bez rizika straty toho, čo im bolo odkázané závetom.

31. Paulus, O súdnej právomoci septemvirov.

Ak osoba, ktorá má právo napadnúť závet, nechce alebo nemôže napadnúť závet, je na zváženie, či osoba, ktorá je ďalšia v poradí, môže začať konanie na tento účel; a bolo stanovené, že môže, keďže ide o dedenie.

(1) Pokiaľ ide o žalobu pre bezdičovstvo podanú deťmi alebo rodičmi, nie je rozdiel v tom, kto môže byť ustanovený za dediča, či jedno z detí, cudzia osoba alebo osoba s trvalým pobytom v tom istom meste.

(2) Ak by som sa stal dedičom strany, ktorá bola sama ustanovená za dediča závetom, ktorého neúčinnosť chcem preukázať, táto skutočnosť mi nebráni, najmä ak nemám v držbe spornú časť dedičstva alebo ju držím len vo svojom vlastníctve.

(3) Hovoríme, že prípad je iný, ak mi účastník zanechal majetok, ktorý sám získal na základe závetu; ak ho totiž prijmem, som vylúčený z možnosti napadnúť závet.

(4) Čo potom treba povedať, ak by som mal prijať závet poručiťa iným spôsobom, napríklad ak po smrti svojho otca napíšem na závet, že s ním súhlasím? V tomto prípade mi je zabránené napadnúť ho.

32. To isté, O neúčinných testamentoch.

Ak vydedený syn vystupuje ako advokát alebo prevezme funkciu zástupcu strany, ktorá podáva žalobu o dedičstvo na základe závetu, nebude môcť napadnúť závet, pretože ten, kto schválil akékoľvek odkazy zosnulého, sa považuje za toho, kto prijal jeho závet.

(1) Ak sa vydedený syn stane dedičom poručiťa a podá žalobu o dedičstvo, zvažme, či mu nie je zabránené napadnúť závet, pretože závet poručiťa je určitý a na druhej strane je pravda, že mu závet nič neodkázal. Bude však bezpečnejšie, ak sa zdrží podania žaloby o dedičstvo.

Tit. 3. O žalobe o navrátenie majetku

1. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VI.

Majetok nám môže patriť buď podľa starobylého, alebo podľa novšieho práva; podľa starobylého práva v súlade s ustanoveniami Dvanástich tabúl, alebo na základe legálne vykonaného závetu:

2. Ulpián, O edikte, kniha XV.

Či už sa staneme dedičmi priamo na základe našich vlastných činov, alebo na základe činov iných;

3. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VI.

Napríklad, ak nariadime osobe, ktorá je pod našou kontrolou, aby prijala dedičstvo, ktorého dedičom bola ustanovená. Ak sa nejaká osoba stane dedičom Tícia a sama je dedičom Seia, možno povedať, že keďže je dedičom Seia, môže si nárokovať aj na Tíciov majetok. Osoba sa môže stať dedičom na základe dedenia, napríklad

ak je priamym dedičom zosnulého alebo jeho agnátom, alebo ak zosnulého manumitovala, alebo ak ho manumitoval jeho otec. Osoby sa stávajú dedičmi podľa nového práva, ak majú právo na dedičstvo odvodené z dekrétov senátu alebo z konštitúcií cisárov.

4. Paulus, O edikte, kniha I.

Ak podám žalobu o vrátenie nehnuteľnosti proti účastníkovi, ktorý má v držbe len tú časť nehnuteľnosti, ktorá je predmetom sporu, bude povinný vydať všetko, čo následne získa do držby.

5. Ulpián, O edikte, kniha XIV.

Božský Pius v reskripte uviedol, že vlastníkovi majetku, ktorý je predmetom sporu, sa má zakázať nakladať s akoukoľvek jeho časťou pred začatím konania, pokiaľ nechce poskytnúť zábezpeku na celú sumu majetku alebo na reštitúciu majetku, ktorý k nemu patrí. Pretor však v edikte uviedol, že: "V prípade, že sa preukáže náležitý dôvod, povolí vyradenie časti majetku, aj keď sa neposkytne takáto zábezpeka, ale len obvyklý záväzok po začatí konania; aby sa nestalo, že ak sa zabráni nakladaniu s časťou majetku pozostalosti, mohlo by to tak či onak brániť prijatiu iných výhodných opatrení; ako napríklad, ak by bolo niečo potrebné na pohrebné výdavky; (pretože povoľuje zmenšenie majetku z dôvodu pohrebných výdavkov), a urobí to aj vtedy, keď sa má predať záloh, ak sa do určitej doby nezaplatí určitá suma peňazí. Zníženie majetku patriaceho do pozostalosti sa rovnako stáva nevyhnutným na zabezpečenie výživy pre rodinu a pretor musí povoliť aj predaj predmetov podliehajúcich skaze, ktoré by sa v krátkom čase zničili.

1. Božský Hadrián v reskripte Trebiovi Sergianovi uviedol, že Aelius Asiaticus by mal dať zábezpeku za majetok, aby sa mohol vrátiť; žaloba bola podaná proti nemu, a potom môže tvrdiť, že závet je sfaľovaný. Robí sa to z toho dôvodu, aby konanie o vymáhanie pohľadávky mohlo zostať pozastavené, kým sa vyšetrí obvinenie z falšovania.

2. Právomoc žaloby podanej na vymáhanie majetku je taká, že žiadne iné súdne konanie ju nemôže ovplyvniť.

6. Ten istý, O edikte, kniha LXXV.

Ak sa tvrdí, že závet je sfalšovaný, a podá sa žaloba o dedičstvo na jeho základe, musí byť vyplatené po zložení záruky alebo sa musí začať vyšetovanie s cieľom zistiť, či je splatné. Ak sa tvrdí, že závet je sfalšovaný, nemalo by sa vyplatiť dedičstvo strane, ktorá ho z tohto dôvodu napadla, ak bola vec predložená súdu.

7. Ten istý, O edikte, kniha XIV.

Ak niekto vyhlási, že má právo na slobodu podľa podmienok závetu, sudca by nemal rozhodovať o otázke jeho slobody, aby neohrozil nejaké rozhodnutie vydané v súvislosti so závetom; a tento zákon bol prijatý senátom. Božský Traján v reskripte uviedol, že súdne konanie, ktoré má rozhodnúť o jeho slobode, sa musí odložiť, kým sa žaloba z dôvodu neslobody buď neodmietne, alebo neukončí.

(1) Súdne konanie týkajúce sa slobody sa však odkladá len vtedy, ak došlo k spojeniu vecí v rámci žaloby o neplatnosť závetu, ale ak sa tak nestalo, súdne konanie o otázke slobody sa neodkladá. Toto uviedol božský Pius v reskripte, keď totiž istý Licinnianus bol predvedený na súd, aby sa zistil jeho stav, a aby sa predišlo príliš skorému rozhodnutiu o tom, aký je, odmietol sa dostaviť na súd, kde sa mala prejednať otázka jeho slobody, s tým, že spojí otázku o neúčinnosti závetu a potom podá žalobu o vrátenie majetku; tvrdil totiž, že sloboda aj majetok mu boli udelené závetom. Božský Pius povedal, že ak by Licinnianus bol v držbe majetku, mal by väčšie právo byť vypočutý, pretože potom by sa mohol pripojiť k žalobe v prospech majetku a bolo na uvážení strany, ktorá tvrdila, že je jeho pánom, či bude postupovať na základe toho, že závet bol neúčinný; Licinnianus by však nemal zostať v otroctve päť rokov pod zámienkou neúčinnosti závetu, v ktorom sa sám nepripojil k žalobe. Nakoniec cisár povolil sudcovi, aby všeobecne určil, či sa súd s odkazom na testament žiadal v dobrej viere, a ak zistil, že áno, aby mu bola poskytnutá primeraná lehota; a ak sa otázka nepripojila pred jej uplynutím, sudcovi sa malo nariadiť, aby plnil svoje povinnosti v procese zahŕňajúcom otázku slobody.

(2) Božský Pius v reskripte uviedol, že ak je niekto nútený obhajovať prípad, ktorý sa týka jeho vlastnej slobody a dedičstva majetku, ale ak netvrdí, že sa stal slobodným na základe závetu, ale iným spôsobom - ako napríklad, že bol manumitovaný porúčiteľom za jeho života - potom by sa prípad týkajúci sa otázky slobody nemal odkladať, aj keď sa predpokladalo, že bude podaná žaloba s odvolaním sa na závet. V reskripte jasne dodal: "Za predpokladu, že sudca, ktorý mal rozhodnúť o otázke slobody, bol upozornený, aby nepočúval žiadne vyhlásenia v prospech slobody, ktoré sa zakladajú na záвете".

8. Paulus, O edikte, kniha XVI.

Osobe nie je zakázané podať žalobu o vrátenie zákonného dedičstva, pretože vykonala úmysel zosnulého v čase, keď nevedela, či je závet platný alebo nie.

9. Ulpián, O edikte, kniha XV.

Malo by sa stanoviť pravidlo, že "jedinou osobou, ktorá je povinná podať žalobu o vrátenie dedičstva, je ten, kto má právo buď ako dedič, alebo ako vlastník na časť dedičstva."

10. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VI. Bez ohľadu na to, aká malá môže byť.

(1) Preto ak je účastník konania dedičom celej nehnuteľnosti alebo jej časti, tvrdí, že nehnuteľnosť je jeho buď celá, alebo jej časť, ale len to, čo mu bolo vydané na základe rozhodnutia súdu, ktoré mal v držbe jeho protivník; teda celá nehnuteľnosť, ak je vôbec dedičom, alebo jej časť, na ktorú má ako dedič nárok.

11. Ulpián, O edikte, kniha XV.

Osoba je vo vlastníctve "ako dedič", keď sa považuje za dediča. Možno sa však spýtať, ako je to s tým, kto vie, že nie je dedičom, a napriek tomu drží majetok v tomto postavení? Arrianus v Druhej knihe O interdiktach zastáva názor, že je zodpovedný, a Proculus uvádza, že taká je naša prax, pretože sa zastáva názor, že držiteľ nehnuteľného majetku ho má v držbe ako dedič.

(1) Zneužívateľ v skutočnosti drží majetok "ako vlastník",

12. Ten istý, O edikte, kniha LXVII.

Kto na otázku, prečo má právo na vlastníctvo, odpovie: "Pretože som", a nebude tvrdiť, že je dedičom, ani keby ho falošne zastupovali:

13. Ten istý, O edikte, kniha XV.

Alebo ktokoľvek, kto sa nemôže dovolávať žiadneho práva na držbu; a preto zlodeji a lupiči podliehajú žalobe o navrátenie majetku.

(1) Tento titul "ako vlastník" je opäť pripojený a akoby spojený so všetkými ostatnými titulmi. Preto môže byť pripojený k titulu "ako nadobúdateľ"; ak totiž kupujem od nepríčetnej osoby, pričom viem, že je takouto osobou, vlastným majetok "ako držiteľ". Aj v súvislosti s titulom "ako darca" vzniká otázka, či strana drží ako držiteľ napríklad manželku alebo manžela; a my prijímame názor Juliána, že ktorýkoľvek z nich drží majetok ako držiteľ, preto by bol zodpovedný v prípade žaloby o vrátenie majetku. Opäť platí, že titul "z práva vena" má formu držby; ako napríklad v prípade, keď sa ožením s dievčaťom mladším ako dvadsať rokov a prijmem majetok ako veno, pričom som si vedomý jej veku. Okrem toho, ak mi je dedičstvo vyplatené na základe dôvodov, o ktorých viem, že sú nepravdivé, je isté, že majetok držím "ako držiteľ".

(2) Ale ten, kto odovzdá nehnuteľnosť na základe zverenia, nemôže byť zodpovedný v prípade žaloby o jej vrátenie, ak nekonal podvodne, t. j. ak vedel, že ju nemal odovzdať, a napriek tomu sa jej vzdal; pretože aj podvod, ktorý bol spáchaný skôr, sa má zohľadniť v prípade žaloby o vrátenie nehnuteľnosti, keďže strana sa podvodne vzdala držby.

(3) Neratius v šiestej knihe pergamenov hovorí, že žalobu o vrátenie majetku možno podať proti dedičovi, aj keď nevedel, že zosnulý mal majetok v postavení dediča alebo držiteľa. V siedmej knihe uvádza, že to isté pravidlo platí aj vtedy, keď sa dedič domnieval, že požadovaný majetok patrí do nejakého majetku, na ktorý mal nárok.

(4) Ako by to bolo, keby osoba kúpila nehnuteľnosť? Mala by sa proti nemu podať prétorská žaloba o vrátenie majetku, aby sa predišlo tomu, že ho budú obťažovať samostatné žaloby? Je isté, že predávajúci je zodpovedný. Predpokladajme však, že sa neobjaví žiadny predávajúci alebo že sa zbaví nehnuteľnosti za malú sumu peňazí a bol dobromyseľným držiteľom; možno uplatniť regresnú náhradu voči kupujúcemu? Gaius Cassius si myslí, že by sa mala poskytnúť prétorská žaloba.

(5) Rovnaké pravidlo sa musí uplatniť aj v prípade, keď dedič, ktorému bolo nariadené predať majetok za malú sumu, ho predal Titiovi. Papinianus sa domnieva, že by sa malo rozhodnúť, že žaloba by mohla byť priznaná proti príjemcovi poručníctva, keďže nie je vhodné, aby sa žaloba podávala proti dedičovi, ak dostal nepatrnú sumu.

(6) Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak bol dedič požiadany, aby sa vzdal dedičstva po tom, ako si ponechal určitú sumu. Je zrejmé, že ak bol po prijatí určitej sumy požiadany, aby sa vzdal zvyšku, táto žaloba o vrátenie nemôže byť podaná proti nemu; (a tento názor zastáva Papinianus), pretože to, čo dedič prijal, aby splnil podmienku, nie je jeho vlastníctvom. Sabinus však zastáva iný názor v prípade otroka, ktorý má byť podmiennečne slobodný, a to je lepší názor, pretože peniaze patria do dedičstva.

(7) Toto pravidlo sa uplatňuje v prípade, keď si strana ponechá len zisk z dedičstva a zároveň je zodpovedná za žalobu o vrátenie dedičstva.

(8) Ak niekto vedome kúpi nehnuteľnosť, ktorá patrí inému, a má ju v držbe ako vlastník, niektoré authority sa domnievajú, že proti nemu možno podať žalobu o vrátenie; nemyslím si však, že tento názor je správny, pretože nikto nie je úžerníkom, kto zaplatí cenu, napriek tomu, že je nadobúdateľom celej nehnuteľnosti, podlieha prétorskej žalobe.

(9) Okrem toho, ak niekto kúpi majetok od štátnej pokladnice s tým, že nemá vlastníka, je úplne správne, aby sa proti nemu podala prétorská žaloba.

(10) Marcellus vo štvrtej knihe Digest uvádza, že ak žena daruje majetok ako veno, manžel ho má v držbe na základe práva vena, ale je povinný podať prétorskú žalobu o jeho vrátenie. Marcellus však hovorí, že samotná žena podlieha priamej žalobe, najmä ak už došlo k rozvodu.

(11) Je tiež stanovené, že dedič majetku, ktorý mal zosnulý v držbe ako kupujúci, je zodpovedný za žalobu o jeho vrátenie z dôvodu, že dedič má držbu "ako dedič", hoci je zodpovedný aj za žalobu o majetok, ktorý mal zosnulý v držbe, či už ako dedič alebo ako držiteľ.

(12) Ak niekto vlastní nehnuteľnosť v mene neprítomnej osoby a nie je isté, či táto osoba potvrdí jeho úkony alebo nie, myslím si, že žalobu o vrátenie možno podať v mene neprítomnej osoby, ale určite nie na jej vlastný účet; pretože sa nepovažuje za držiteľa "ako dedič" alebo len "ako držiteľ" ten, kto drží majetok ako zástupca iného; ibaže by niekto povedal, že keďže splnomocniteľ neratifikoval svoje úkony, zástupca je do určitej miery úžerníkom, pretože potom môže byť zodpovedný na svoj vlastný účet.

(13) Žalobu o vypratanie nehnuteľnosti možno podať nielen proti osobe, ktorá vlastní majetok, ktorý patrí do nehnuteľnosti, ale aj vtedy, ak nevlastní nič; a treba zvážiť, či v prípade, že nevlastní nič a sama ponúkne obhajobu, sa nestáva zodpovednou. Celsus vo štvrtej knihe Digest uvádza, že je zodpovedný na základe podvodu; pretože každý, kto sa sám ponúkne, že bude brániť žalobu tohto druhu, koná podvodne. Tento názor vo všeobecnosti schvaľuje Marcellus vo svojich komentároch k Juliánovi, pretože hovorí, že každý, kto sa dobrovoľne uchádza o obhajobu žaloby o vrátenie majetku, je zodpovedný rovnako, ako keby bol jeho vlastníkom.

(14) Okrem toho, ak sa niekto dopustí podvodu, aby sa vyhol držbe, bude podliehať žalobe o vrátenie majetku. Ak však stratím držbu podvodom a iný ju získa a je pripravený brániť sa žalobou, Marcellus vo štvrtej knihe Digest rozoberá otázku, či právo na náhradu škody nezaniká voči strane, ktorá prestala byť v držbe; a tiež hovorí, že zaniká, ak žalobca nemá záujem na opačnom rozhodnutí. Pozitívne konštatuje, že ak je strana pripravená vydať vec, právo na žalobu o náhradu škody nepochybne zaniká; ak je však ten, kto sa držby vzdal podvodne, žalovaný skôr ako druhý, držiteľ sa nezbaví zodpovednosti.

(15) Žalobu o vymoženie nehnuteľnosti možno podať aj proti dlžníkovi na základe zásady, že je držiteľom práva; a je stanovené, že žalobu o vymoženie nehnuteľnosti možno podať proti držiteľovi práva.

14. Paulus, O edikte, kniha XX.

Nezáleží na tom, či je osoba dlžníkom z dôvodu nejakého trestného činu, ktorý spáchala, alebo z dôvodu zmluvy. Pod pojmom "dlžník nehnuteľnosti" sa rozumie osoba, ktorej vznikol nejaký záväzok voči otrokovi, ktorý patrí do nehnuteľnosti, alebo osoba, ktorá mu spôsobila nejakú škodu pred jej zápisom,

15. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VI.

Alebo niekto, kto niečo ukradol z majetku.

16. Ulpián, O edikte, kniha XV.

Ak je však osoba, proti ktorej sa podáva žaloba o vymoženie majetku, dlžníkom sumy, ktorá sa má zaplatiť v určitej lehote a pod určitou podmienkou, rozsudok by sa proti nej nemal vydať. Je zrejmé, že podľa názoru Octavena, ako ho uvádza Pomponius, by mal súd pri určovaní, či nastal deň splatnosti, zohľadniť čas vydania

rozsudku; čo by platilo aj v prípade podmiennej podmienky. Ak však deň splatnosti nenastal, žalovaný by mal na základe príkazu sudcu prijať opatrenie na zaplatenie dlhu v riadnom čase alebo po splnení podmienky.

(1) Ten, kto má v držbe cenu majetku patriaceho do dedičstva alebo kto vymáhal pohľadávku od dlžníka do dedičstva, je zodpovedný aj v prípade žaloby o vymożenie pohľadávky z dedičstva.

(2) Preto Julianus v šiestej knihe Digest uvádza, že žalobu o navrátenie majetku možno podať proti strane, ktorá si ho tiež nárokuje a ktorá v súdnom konaní vymohla náhradu škody.

(3) Žalobu o vypratanie dedičstva možno podať nielen proti dlžníkovi zosnulého, ale aj proti dlžníkovi do dedičstva. Celsus aj Julianus zastávajú názor, že ju môže podať každý, kto vykonával obchodnú činnosť v prospech dediča; ak však účastník vykonával obchodnú činnosť v prospech dediča, nemožno tak urobiť, pretože žalobu o vrátenie dedičstva nemôže podať nikto, kto je dlžníkom dediča.

(4) Julianus uvádza, že ak je osoba, ktorá je vo vlastníctve ako dedič, násilne vyst'ahovaná, žalobu môže podať ako držiteľ práva proti majetku; z dôvodu, že má nárok na interdikt Unde vi, ktorý musí postúpiť, ak je porazený; ale strana, ktorá ho vyst'ahovala, je tiež zodpovedná za žalobu o vrátenie, pretože je vo vlastníctve "ako držiteľ" majetku patriaceho k majetku.

(5) Julianus ďalej hovorí, že ak niekto predáva majetok patriaci do dedičstva, bez ohľadu na to, či je v držbe, alebo či dostal kúpnu cenu, alebo nie, alebo má právo podať žalobu o ten istý majetok, je aj v tomto prípade povinný postúpiť svoje práva na žalobu.

(6) Hovorí tiež, že patrón nemôže podať žalobu o majetok proti osobe, na ktorú jeho slobodník podvodne previedol majetok, pretože je zodpovedný za kalvínsku žalobu na príkaz uvedeného patróna, keďže je jeho dlžníkom, a nie dlžníkom majetku. Preto proti tomu, na koho bola vykonaná donácia mortis causa, nebude možné podať žalobu o vrátenie pozostalosti.

(7) Julianus vždy hovorí, že ak niekto prevedie majetok alebo odovzdá určité veci, ktoré k nemu patria, v súlade s dôverou, môže byť proti nemu podaná žaloba o vrátenie; pretože má právo podať osobnú žalobu o vrátenie majetku prevedeného z tohto dôvodu a je akoby držiteľom práva. Uvádza tiež, že ak vyplatil kúpne peniaze za veci, ktoré predal v súlade s trustom, možno proti nemu podať žalobu o vrátenie majetku, pretože on sám môže

tieto peniaze vymáhať. V takýchto prípadoch však dedič musí len postúpiť svoje práva zo žaloby; keďže majetok existuje, žalobca ho môže vymáhať aj vecnou žalobou.

17. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VI.

Ak by držiteľ nehnuteľnosti zaplatil dedičstvo zo svojich peňazí z dôvodu, že sa domnieval, že je dedičom podľa závetu, a niekto ho pripraví o nehnuteľnosť z dôvodu dedenia - hoci sa môže domnievať, že držiteľ je poškodený, pretože sa nezabezpečil tým, že by urobil ustanovenie, že ak nehnuteľnosť nadobudne iná osoba, dedičstvo by mu malo byť vrátené - napriek tomu, keďže sa môže stať, že zaplatil dedičstvo v čase, keď neexistoval spor o vlastníctvo nehnuteľnosti, a z tohto dôvodu nezískal zabezpečenie, je v takomto prípade stanovené, že ak stratí nehnuteľnosť, mala by mu byť priznaná žaloba o vrátenie toho, čo zaplatil. Ak však nebola poskytnutá zábezpeka a takáto žaloba je priznaná, hrozí nebezpečenstvo, že nebude môcť nič vymôcť z dôvodu chudoby osoby, ktorej bolo dedičstvo vyplatené; a preto podľa uznesenia senátu má právo na úľavu a môže sa vyplatiť tým, že si ponechá majetok patriaci do dedičstva; musí však postúpiť svoje práva na žalobu žalobcovi, aby mohol začať konanie na vlastné riziko.

18. Ulpian, O edikte, kniha XV.

Treba tiež zvážiť, či v prípade, že vlastník nehnuteľnosti uskutoční predaj prostredníctvom sprostredkovateľa a ten príde o peniaze, je povinný podať žalobu o vrátenie peňazí, keďže nič nemá a nič nemôže získať? Labeo sa domnieva, že je zodpovedný, pretože nerozumne dôveroval sprostredkovateľovi na vlastné riziko. Octavenus však hovorí, že nesmie postúpiť nič okrem svojich práv na žalobu, pretože je zodpovedný za žalobu o vrátenie týchto práv. Zdá sa mi, že Labeov názor je správny v prípade strany, ktorá drží majetok v zlej viere, ale Octavenov názor je ten, ktorý treba prijať, ak je držiteľ dobromyseľný.

(1) Ak je podaná žaloba o vrátenie majetku proti osobe, ktorá v danom čase nebola vlastníkom ani nehnuteľnosti, ani žiadneho práva, ale ktorá neskôr získala vlastníctvo jedného z nich, môže byť táto osoba zodpovedná za takúto žalobu? Celsus vo štvrtej knihe Digest veľmi správne uvádza, že rozhodnutie by sa malo vydať proti nemu, aj keď na začiatku nemal nič vo svojej držbe.

(2) Teraz sa zamyslime nad tým, aké veci sú zahrnuté v žalobe o navrátenie majetku. Platí, že žaloba tohto druhu zahŕňa všetok majetok patriaci do dedičstva, či už pozostáva z práv alebo hmotného majetku.

19. Paulus, O edikte, kniha XX.

Zahrňa totiž nielen hmotný majetok patriaci do dedičstva, ale aj taký, ktorý nie je jeho súčasťou, ale ktorý je napriek tomu v riziku dediča; ako napríklad predmety dané zosnulému do zálohu, požičané alebo uložené u neho. Pokiaľ ide o predmety zanechané v zálohu, v skutočnosti existuje osobitná žaloba na ich vrátenie, aj keď sú zahrnuté do žaloby o dedičstvo, podobne ako predmety, ktoré sú predmetom publiciánskej žaloby. Ale aj keď sa žaloba nemôže ľahko podať s odkazom na predmety, ktoré boli požičané alebo uložené, preda len je spravodlivé, aby boli vrátené, pretože strany sú vystavené riziku na ich účet.

(1) Ak však lehotu potrebnú na nadobudnutie vlastníckeho práva užívacím právom ako kupujúci splnil dedič, t. j. žalobca, nehnuteľnosť nebude zahrnutá do žaloby o navrátenie vlastníctva a držiteľovi nebude udelená žiadna výnimka.

(2) Do žaloby o navrátenie majetku sú zahrnuté aj tie predmety, ktoré má držiteľ právo si ponechať, hoci nie právo na žalobu o ich navrátenie; napríklad ak zosnulý prisahal, že majetok nepatrí žalobcovi, a potom zomrel, musí sa aj tento majetok navrátiť. Ba čo viac, ak držiteľ majetku oň prišiel vlastnou vinou, bude z tohto dôvodu zodpovedný. Rovnaké pravidlo sa uplatní aj v prípade vypratávateľa, hoci ten nie je zodpovedný z dôvodu nedbanlivosti, pretože si majetok nemal ponechať.

(3) Uviedol som, že služobnosti nie sú zahrnuté do reštitúcie majetku patriaceho k nehnuteľnosti, pretože v rámci tejto položky nie je čo obnovovať, ako v prípade hmotných vecí a ich výnosov; ak však vlastník pozemku neumožní druhej strane bez prekážok prechádzať, možno proti nemu podať príslušnú žalobu.

20. Ulpián, O edikte, kniha XV.

V žalobe o vrátenie majetku sú zahrnuté aj veci, ktoré boli nadobudnuté na účet majetku, ako napríklad otroci, dobytok a všetko ostatné, čo bolo nevyhnutne získané v prospech majetku. Ak boli tieto veci skutočne zakúpené za peniaze patriace do pozostalosti, sú do nej nepochybne zahrnuté. Ak však peniaze neboli súčasťou pozostalosti, treba zvážiť, či je to tak; a myslím si, že by mali byť zahrnuté, ak boli pre pozostalosť veľkým prínosom a dedič musí všetkými prostriedkami vrátiť cenu, ktorú za ne zaplatil.

- (1) Všetko, čo bolo zakúpené za peniaze patriace do dedičstva, sa však nezahŕňa do žaloby o jeho vrátenie. Julianus totiž v šiestej knihe Digest hovorí, že ak vlastník kúpil otroka za peniaze patriace do majetku a je proti nemu podaná žaloba o jeho vrátenie, otrok sa zahrnie do majetku majetku len vtedy, ak bolo v jeho záujme, aby bol kúpený; ak ho však vlastník kúpil pre vlastnú potrebu, musí sa zahrnúť cena, ktorú zaňho zaplatil.
- (2) Podobne, ak držiteľ predal pozemok patriaci do dedičstva bez akéhokoľvek dobrého dôvodu, do žaloby o vrátenie dedičstva sa zahrnie nielen pozemok, ale aj jeho úroda; ak to však urobil za účelom zaplatenia dlhu z dedičstva, nezahrnie sa do žaloby nič iné, len cena, ktorá bola zaplatená.
- (3) Do žaloby o vrátenie dedičstva je potrebné zahrnúť nielen majetok, ktorý existoval v čase smrti, ale aj majetok, ktorý do dedičstva pribudol neskôr, pretože dedičstvo pripúšťa prírastok aj úbytok majetku. Som toho názoru, že všetko, čo pribudlo do pozostalosti po jej vzniku, - ak to v skutočnosti pochádza zo samotnej pozostalosti - by malo byť jej súčasťou; ak to však pochádza z iného zdroja, nepatrí to do nej, pretože takýto majetok patril osobne vlastníkovi. Všetky plodiny tiež predstavujú zvýšenie majetku, či už boli získané pred vstupom do majetku, alebo po ňom, a potomstvo otrokyní nepochybne zvyšuje výšku majetku.
- (4) Keďže sme už spomenuli, že všetky práva patriace do dedičstva môžu byť zahrnuté do žaloby podanej na jeho vymoženie, vzniká otázka, či so sebou prinášajú svoj vlastný charakter, alebo nie; napríklad ak sa výška škody v žalobe zvýši popretím žalovaného, zahŕňa takáto žaloba uvedené zvýšenie, alebo sa podáva len o jednoduchú náhradu škody, ako podľa Lex Aquilia? Julianus v šiestej knihe Digest hovorí, že zodpovednosť existuje len za jednoduchú škodu.
- (5) Tá istá autorita veľmi správne tvrdí, že ak bol proti držiteľovi vydaný rozsudok v prípade žaloby o náhradu škody v prospech zosnulého, nemôže byť oslobodený vydaním toho, čo spôsobilo škodu; pretože žalovaný má právo vydať majetok na tento účel len dovtedy, kým proti nemu nebola podaná žaloba na výkon rozsudku; ale po jej podaní sa nemôže oslobodiť takýmto vydaním; a v skutočnosti bolo proti nemu v tomto prípade takéto konanie začaté podaním návrhu na vrátenie majetku.
- (6) Okrem týchto bodov nájdeme mnoho ďalších, o ktorých sa diskutuje v súvislosti so žalobami o vrátenie majetku, s predajom majetku patriaceho zosnulým osobám, so spáchaným podvodom a so ziskom. Keďže však pravidlo bolo stanovené dekrétom senátu, najlepšie bude uviesť obsah samotného dekrétu jeho vlastnými slovami a potom ho vyložiť: "Deň pred marcovými idami Quintus Julius Balbus a Publius Juventius Celsus, Titius Aufidius

a Oenus Severianus, ktorí boli konzulmi, urobili vyhlásenia týkajúce sa tých otázok, ktoré cisár Caesar, syn Trajana Parthica, vnuk božského Nervu, Hadriána Augusta, najväčšieho z panovníkov, navrhol a zahrnul do písomného oznámenia piateho dňa marcových núl, čo si želá, aby sa urobilo, a následne prijali tieto uznesenia: Keďže predtým, ako bola podaná žaloba zo strany ministerstva financií o istú časť majetku Rustikusa, ktorý prepadol v prospech štátu, tí, ktorí sa domnievali, že sú dedičmi uvedeného majetku, ho predali, nariaďujeme, aby sa z ceny predaného majetku neúčtovali úroky a aby sa v podobných prípadoch dodržiavalo rovnaké pravidlo. Okrem toho nariaďujeme, že ak je rozsudok vydaný proti stranám, ktoré boli žalované o vrátenie majetku, cena akéhokoľvek majetku patriaceho do uvedeného majetku musí byť nimi vrátená, aj keď bol tento majetok zničený alebo jeho hodnota sa znížila pred podaním žaloby o vrátenie. Okrem toho, ak sa niektorí účastníci konania zmocnili majetku patriaceho do dedičstva, hoci vedeli, že im nepatrí, aj keď sa tak stalo pred pripojením veci, aby sa vyhli jeho držbe, rozsudok sa proti nim vydá rovnako, ako keby uvedený majetok mali v držbe; ak však mali dobrý dôvod domnievať sa, že majú na uvedený majetok nárok, zodpovedajú len do tej miery, do akej mali zo svojho konania prospech. "Senát zastával názor, že žaloba o vrátenie majetku sa musí považovať za podanú ministerstvom financií, akonáhle sa strana dozvedela, že bola žalovaná; to znamená, akonáhle bola upovedomená alebo predvolaná buď listom, alebo výzvou." Teraz musíme podať správny výklad jednotlivých podmienok uznesenia senátu.

(7) Senát uvádza: "Predtým, ako bola podaná žaloba ministerstvom financií o určitú časť majetku prepadaného v prospech štátu". Došlo k tomu, že ministerstvo financií podalo žalobu na určitú časť majetku, ktorý prepadol štátu, ale ak by sa uplatnil nárok na celý majetok, rovnako by sa uplatnil dekrét senátu; a ak by ministerstvo financií podalo žalobu na neprevzatý majetok alebo tovar, na ktorý malo nárok z akéhokoľvek iného závažného dôvodu, uplatnilo by sa rovnaké pravidlo.

(8) Rovnaké nariadenie senátu sa uplatní, ak žalobu podá obec.

(9) Ak podá žalobu súkromná osoba, nikto nepochybuje o tom, že sa uplatní aj nariadenie senátu, hoci je vydané v súvislosti s verejnou vecou.

(10) Tento dekrét senátu sa používa nielen v otázkach týkajúcich sa majetkov, ale aj v otázkach týkajúcich sa peculium castrense alebo akéhokoľvek iného súhrnu majetku.

(11) Pokiaľ ide o ustanovenie: "Žaloba o vrátenie nehnuteľnosti sa musí považovať za podanú hneď, ako" atď., znamená to, že hneď, ako sa účastník dozvie, že sa od neho žiada vrátenie nehnuteľnosti, pretože hneď, ako sa o tom dozvie, stáva sa okamžite držiteľom v zlej viere, teda "hneď, ako mu to bolo oznámené". Ako by to však bolo v prípade, ak by o tom vedel, a napriek tomu by ho nikto neupovedomil? Vznikne mu povinnosť vrátiť úroky z peňazí prijatých za predaj nehnuteľnosti? Myslím si, že áno, pretože potom sa stáva držiteľom v zlej viere. Predpokladajme však, že bol upovedomený, ale nevedel o tom, pretože oznámenie nebolo doručené jemu, ale jeho zástupcovi? Senát vyžaduje, aby bol sám upovedomený; a preto nebude postihnutý, ak ho neinformuje ten, komu bolo oznámenie doručené; ale ak to mohol urobiť zástupca, a neurobil to, nebude zodpovedný. Senát neuviedol, kto musí byť stranou, ktorá bola informovaná, a preto ten, kto to urobí, urobí zodpovedným toho, koho informoval.

(12) Tieto veci sa vzťahujú na dobromyseľných držiteľov, pretože Senát spomína tých, "ktorí sa domnievali, že sú dedičmi"; ak však strana predá nehnuteľnosť, o ktorej vie, že jej nepatrí, potom je nepochybné, že nielen kúpna cena nehnuteľnosti, ale aj samotná nehnuteľnosť a zisky z nej sú zahrnuté do žaloby o vrátenie. Zdá sa však, že cisár Severus v liste Celerovi uplatnil toto pravidlo aj na držiteľov v zlej viere; hoci senát spomínal len tých, ktorí sa považovali za dedičov; ibaže by sme slová vzťahovali na také predmety, ktoré bolo vhodné predať, pretože boli skôr bremenom než úžitkom pre majetok, takže by mohlo byť na uvážení žalobcu, aby si vybral, aký účet môže vydať držiteľovi v zlej viere; či od neho bude požadovať nehnuteľnosť a zisky z nej, alebo kúpne peniaze a úroky po začatí konania.

(13) Senát síce spomína tých, ktorí sa považujú za dedičov, ale ak sa považujú za vlastníkov nehnuteľnosti alebo iných oprávnených držiteľov, alebo im bola nehnuteľnosť vydaná, budú mať rovnaké postavenie.

(14) Papinianus v Tretej knihe otázok uvádza, že ak vlastník majetku nenakladá s peniazmi, ktoré sa nachádzajú medzi jeho majetkom, nemožno proti nemu v žiadnom prípade podať žalobu o úroky.

(15) V dekréte Senátu sa uvádza: "Na kúpnu cenu získanú za predaný majetok". Pod pojmom "prijaté kúpne peniaze" musíme rozumieť nielen to, čo už bolo získané, ale aj to, čo mohlo byť získané, ale nebolo.

(16) Čo sa musí urobiť, ak vlastník predal majetok po podaní žaloby o vrátenie majetku? Vtedy sa zahrnie samotný majetok a zisky z neho. Ak by však majetok bol takej povahy, že by bol neproduktívny alebo by sa mohol zničiť uplynutím času, a bol predaný za svoju skutočnú hodnotu, možno sa žalobca môže rozhodnúť, že si ponechá kúpnu cenu a úroky z nej.

(17) Senát uvádza, že "ak je podaná žaloba proti akýmkoľvek osobám o vrátenie majetku a je vyneseny rozsudok proti nim, musia odovzdať kúpne peniaze, ktoré dostali za predaj majetku patriaceho do uvedeného majetku, aj keď tento majetok bol zničený alebo sa jeho hodnota znížila pred podaním žaloby". Ak dobromyseľný držiteľ predá majetok patriaci do dedičstva, bez ohľadu na to, či dostal kúpne peniaze alebo nie, musí vrátiť cenu, pretože má právo na žalobu; ak však má právo na žalobu, stačí, ak toto právo postúpi.

(18) Ak však predal majetok a zaplatil to, čo zaň dostal, skutočnému vlastníkovi na základe rozsudku o tom istom, nepovažuje sa to za majetok, ktorý sa dostal do jeho rúk; aj keď by sa mohlo povedať, že na začiatku kúpna cena nebola zahrnutá do žaloby, pretože to, čo bolo predané, netvorilo súčasť dedičstva. Ale hoci sa senát zmienil nie o majetku, ktorý patrilo do dedičstva, ale o predmetoch, ktoré do neho patrili, nebude nútený vykonať reštitúciu, pretože v jeho rukách nič nezostalo. Julianus v šiestej knihe Digest uvádza, že strana nebude povinná vrátiť to, čo vybrala a čo v skutočnosti nedlhuje; nebude mať ani nárok na zápočet peňazí, ktoré zaplatila a ktoré jej nepatrili.

(19) Ak však bol majetok vrátený, potom je určite súčasťou dedičstva a jeho cena, ktorá bola vrátená, nebude zahrnutá do žaloby o vrátenie dedičstva.

(20) Ak je vlastník nehnuteľnosti zodpovedný voči kupujúcemu z dôvodu predaja, musí sa konštatovať, že je chránený zábezpekou.

(21) Vlastník musí zaplatiť kúpnu cenu bez ohľadu na to, či je majetok zničený alebo sa jeho hodnota znížila. Je však povinný vrátiť ju bez rozdielu, ak je držiteľom v dobrej viere, alebo dokonca v zlej viere? Ak nehnuteľnosť stále existuje a je vo vlastníctve kupujúceho a nie je zničená alebo znížená jej hodnota; potom nepochybne držiteľ v zlej viere musí vydať skutočnú nehnuteľnosť, alebo ak nie je absolútne schopný získať ju späť od kupujúceho, musí zaplatiť toľko, koľko je hodnota nehnuteľnosti prisľúbená na súde. Ak sa však majetok stratil alebo zhoršil, musí sa zaplatiť jeho skutočná hodnota, pretože ak by žalobca majetok zaistil, mohol by ho predať a nemohol by prísť o jeho skutočnú hodnotu.

21. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VI.

Majetok sa považuje za zničený, keď prestane existovať, a za stratený, keď sa vlastnícke právo k nemu nadobudne užívaním a z tohto dôvodu sa odstráni z majetku pozostalosti.

22. Paulus, O edikte, kniha XX.

Ak dobromyseľný držiťel získal nehnuteľnosť aj kúpnu cenu za ňu; napríklad preto, že kúpil totožnú vec, mal by byť vypočutý, ak chce radšej odovzdať nehnuteľnosť, a nie kúpnu cenu? Domnievame sa, že v prípade vypratania by mal mať žalobca možnosť voľby; ale v tomto prípade má držiťel lepšie právo byť vypočutý, ak si želá vydať samotnú nehnuteľnosť, aj keď môže byť znehodnotená; ale ak si žalobca želá získať kúpne peniaze, nemal by byť vypočutý, pretože želanie tohto druhu je drzé; alebo sa máme domnievať, že keďže sa kupujúci obohatil o majetok zahrnutý do dedičstva, mal by ho vydať s prebytkom kúpnych peňazí nad jeho súčasnú hodnotu? V jednom príhovore božského Hadriána sa uvádza toto: "Konštantínovi otcovia skúmajú, či nie je spravodlivejšie, aby vlastník nezískal zisk, ale aby sa vzdal kúpnych peňazí, ktoré dostal za predaj majetku patriaceho inému, keďže možno rozhodnúť, že kúpne peniaze zaujímajú miesto majetku pozostalosti, ktorý bol predaný, a do istej miery sa stávajú časťou majetku uvedenej pozostalosti. Preto je držiťel povinný vydať žalobcovi nielen samotnú nehnuteľnosť, ale aj zisk, ktorý získal jej predajom.

23. Ulpián, O edikte, kniha XV.

Je potrebné zvážiť, či je dobromyseľný držiťel povinný vydať všetky kúpne peniaze, alebo či tak musí urobiť len v prípadoch, keď sa o ne obohatil; predpokladajme napríklad, že po ich získaní ich buď stratil, minul alebo daroval. Doložka "Prišiel do jeho rúk" má pochybný význam, či sa vzťahuje len na to, čo bolo na začiatku, alebo aj na to, čo zostalo; a myslím si, že aj ďalšia doložka v uznesení senátu je nejednoznačná a že nemožno požadovať nič iné, ako keď sa strana majetkovo obohatí.

(1) Ak sa teda do jeho rúk dostanú nielen kúpne peniaze, ale aj penále, ktoré vzniklo z dôvodu omeškania platby, možno konštatovať, že aj toto bolo zahrnuté, pretože účastník konania sa obohatil o celú túto sumu, hoci Senát uviedol len kúpne peniaze.

24. Paulus, O edikte, kniha XX.

Ak je držiťel násilne vyst'ahovaný, nie je povinný vzdať sa vzniknutej sankcie, pretože žalobca na ňu nemá právo. Nie je povinný vzdať sa ani pokuty, ktorú mu jeho protivník prisľúbil, ak by sa nezúčastnil na súdnom konaní.

25. Ulpián, O edikte, kniha XV.

Okrem toho, ak predal časť majetku na základe podmienenej zmluvy, musí sa uviesť, že sa uplatňuje rovnaké pravidlo a musí sa vzdať zisku, ktorý získal za takýchto podmienok.

(1) Ak predal nehnuteľnosť a za kúpne peniaze kúpil inú nehnuteľnosť, táto bude zahrnutá do žaloby o vrátenie majetku, ale nie nehnuteľnosť, ktorú pridal k svojmu vlastnému majetku. Ak však kúpený majetok mal nižšiu hodnotu, než koľko zaň zaplatil, bude sa mať za to, že sa obohatil len do výšky hodnoty uvedeného majetku, rovnako ako keby ho spotreboval, nebude sa mať za to, že sa obohatil do jeho plnej hodnoty.

(2) Keď Senát povie: "Ak sa účastníci konania zmocnili majetku, o ktorom vedia, že im nepatrí, hoci tak urobili pred začatím konania, aby sa vyhli jeho držbe, rozsudok sa vynesie proti nim, ako keby ho mali v držbe"; to treba chápať tak, že v žalobe o vrátenie majetku možno tvrdiť podvod, ktorý bol spáchaný, ako aj nedbanlivosť; a preto možno podať žalobu proti účastníkovi, ktorý si nevyzdvihol dlh z majetku od iného, alebo dokonca od seba, ak bol oslobodený uplynutím času, t. j. ak bol schopný dlh vyzdvihnúť.

(3) Pokiaľ ide o to, čo hovorí Senát, a to "ak sa zmocnili majetku", tu sa odkazuje na lúpežníkov, teda na tých, ktorí vedia, že im majetok nepatrí, a prisvojujú si jeho majetok; v každom prípade, ak nemajú dobrý dôvod na to, aby sa ho zmocnili.

(4) Pokiaľ však ide o zisky, v dekréte sa uvádza, že budú musieť odovzdať nielen to, čo získali, ale aj to, čo mali získať.

(5) V tomto prípade sa Senát odvoláva na stranu, ktorá si privlastnila majetok patriaci k panstvu s cieľom jeho vyrabovania. Ak však na začiatku mal dobrý dôvod na to, aby sa zmocnil majetku, a neskôr, keď si uvedomil, že mu nič z majetku nepatrí, konal koristnícky, senát ho zrejme nemá na mysli; napriek tomu som toho názoru, že zámer dekrétu sa vzťahuje aj na neho; nie je totiž veľký rozdiel v tom, či sa človek správal v súvislosti s majetkom podvodne na začiatku, alebo tak začal konať neskôr.

(6) Pokiaľ ide o ustanovenie "Kto vie, že mu majetok nepatrí", má sa to vzťahovať na toho, kto si je vedomý skutočností, alebo na toho, kto sa dopustil omylu s odkazom na právo? Mohol si totiž myslieť, že závet bol riadne vykonaný, hoci bol neplatný, alebo že má na majetok nárok skôr on ako niektorý iný jeho predchodca. Nemyslím

si, že by sa mal klasifikovať ako lúpežník ten, kto nemá podvodný úmysel, aj keď sa môže myliť s ohľadom na právo.

(7) V dekrété sa uvádza: "Aj keď to urobili pred pripojením veci"; a toto bolo doplnené z dôvodu, že po pripojení veci sú všetci držiteľia zodpovední za zlú vieru; a to je skutočne prípad po začatí konania. Hoci sa v dekrété senátu spomína spojenie vecí, predsa len, len čo sa začalo konanie, všetci držiteľia sú na tom rovnako a sú zodpovední ako plienitelia, a toto pravidlo využívame aj v súčasnosti. Preto hneď, ako je účastník konania vyzvaný k zodpovednosti, dozvie sa, že majetok, ktorý má v držbe, mu nepatrí; a skutočne, ak je niekto lúpežníkom, bude zodpovedný z dôvodu podvodu ešte pred pripojením sa k vydaniu, pretože by išlo o druh podvodu, ktorý už bol spáchaný.

(8) "Preto", uvádza sa ďalej v dekrété, "by sa mal vyniesť rozsudok proti nim, ako keby boli v držbe". To je opodstatnené, pretože proti strane, ktorá koná podvodne s cieľom vyhnúť sa držbe, by mal byť vydaný rozsudok, ako keby bola skutočným držiteľom; čo treba chápať tak, že sa podvodne vzdá držby alebo s podvodným úmyslom odmietne držbu prevziať. Toto ustanovenie sa uplatní bez ohľadu na to, či je držiteľom nehnuteľnosti niekto iný, alebo nehnuteľnosť úplne zanikla; preto ak je držiteľom niekto iný, žalobu o vrátenie nehnuteľnosti možno podať proti ktorejkoľvek strane, a ak držba prešla cez niekoľko osôb, budú zodpovedné všetky.

(9) Bude za zisky zodpovedný len ten, kto je v držbe, alebo aj ten, kto konal podvodne, aby sa vyhol držbe? Po dekrété Senátu treba povedať, že zodpovední sú obaja.

(10) Tieto slová dekrétu umožňujú zloženie prísahy aj proti strane, ktorá nie je v držbe; keďže ten, kto konal podvodne, aby sa vyhol držbe, môže na súde prisahať na sumu rovnako ako žalovaný, ktorý je v držbe.

(11) Senát sa pokúsil zvýhodniť dobromyseľných držiteľov, aby sa predišlo tomu, že by boli vystavení strate celej sumy, a aby boli zodpovední len do tej miery, do akej sa obohatili; preto bez ohľadu na to, aké výdavky spôsobili pozostalosti, či už tým, že premrhali alebo stratili niečo z majetku, ak sa domnievali, že premrhali to, čo im patrilo, nebudú nútení nahradiť škodu; ani v prípade, že niečo rozdali, sa nebude mať za to, že sa obohatili, hoci mohli niekomu uložiť prirodzenú povinnosť zaplatiť im náhradu. Je zrejmé, že ak prijali nejakú odmenu za odmenu, musí platiť, že sa obohatili do výšky toho, čo dostali; keďže by išlo o určitý druh výmeny.

(12) Ak niekto využíva svoj majetok hojnejšie z dôvodu, že má nárok na majetok, Marcellus v piatej knihe Digest usudzuje, že nebude mať nárok na žiadnu zrážku z majetku, ak z neho nič nevyužil.

(13) Podobne, ak si požičal peniaze, akoby bol bohatý, a oklamal sám seba, platí rovnaký princíp.

(14) Ak však dal do zálohu časť majetku z dedičstva, malo by sa posudzovať, či použil nejaký z uvedeného majetku? Na túto otázku je ťažké odpovedať, keďže on sám je zodpovedný.

(15) Do takej miery platí, že nie je zodpovedný ten, kto sa neobohatil, že ak niekto v domnienke, že je jediným dedičom, premrhá polovicu majetku bez podvodného úmyslu, Marcellus sa v štvrtej knihe Digest pri rozoberaní tohto bodu pýta, či je zodpovedný, pretože to, čo si privlastnil, pochádzalo z majetku, ktorý nepatrilo jemu, ale jeho spoludedičom; ak totiž človek, ktorý nie je dedičom, premrhá všetko, čo má pod kontrolou, nepochybne nebude zodpovedný, pretože sa neobohatil. V navrhovanej otázke sú však zahrnuté tri názory; jeden prvý spomínaný; ďalej druhý, a to, že by sa mohlo povedať, že je povinný odovzdať všetok majetok, ktorý mu zostal, keďže premrhal svoj vlastný podiel; a tretí, že to, čo bolo premrhané, by sa malo pripočítať obom; a hovorí, že niečo by sa určite malo odovzdať, ale pochybuje, či by sa mala vykonať reštitúcia za všetko alebo len za časť. Podľa môjho názoru by sa však nemal odovzdať celý zostatok, ale len jeho polovica.

(16) Ak niekto minie časť majetku, musí prísť o celý, alebo sa časť straty vyčlení z jeho dedičstva? Ako napríklad v prípade, keď niekto vypil celú zásobu vína, ktoré patrilo k majetku; musí majetok znášať všetky výdavky, alebo sa časť z nich započíta do jeho dedičstva? To by bolo za predpokladu, že by sa považoval za bohatšieho do výšky, ktorú mal vo zvyku vynakladať na víno pred prijatím dedičstva; takže ak by bol vo svojich výdavkoch štedrejší z dôvodu dedičstva, nepovažoval by sa za bohatšieho do výšky prebytku, ale považoval by sa za obohateného, pokiaľ ide o jeho pravidelné výdavky; pretože ak by to bola pravda, nemal by také veľké výdavky; napriek tomu by však vynakladal niečo na svoju každodennú obživu. Božský Markus v prípade istého Pytodora, od ktorého sa žiadalo, aby sa vzdal toľkej časti majetku, ktorá mu zostala pod kontrolou, rozhodol, že to, čo bolo odcudzené bez úmyslu zmenšiť dôveru a o cenu čoho sa nezvýšil súkromný majetok Pytodora, sa má vrátiť a má sa započítať na súkromný majetok Pytodora a na majetok, a nie na majetok samotný. Preto treba zvážiť, či sa v súlade s reskriptom božského Marka majú bežné výdavky uhradiť z pozostalosti, alebo zo súkromného majetku vyššie uvedenej strany; a lepší názor je, že výdavky, ktoré by mu vznikli, keby nebol dedičom, sa musia uhradiť z jeho vlastného majetku.

(17) Okrem toho, ak dobromyseľný držiteľ predal majetok z pozostalosti a kúpnu cenou sa neobohatil, má žalobca právo vymáhať od kupujúceho určité veci, ak k nim ešte nenadobudol vlastnícke právo užívaním? A ak podá žalobu o ich vrátenie, nemôže mu v tom brániť táto výnimka; ("Keďže dedičstvo by nemalo byť poškodené žiadnou otázkou, ktorá vznikne medzi žalobcom a osobou, ktorá predaj uskutočnila, z dôvodu, že cena uvedenej nehnuteľnosti sa nepovažuje za zahrnutú do žaloby podanej na vrátenie dedičstva"), a aj keď kupujúci svoj spor prehrá, má právo na vrátenie peňazí od osoby, ktorá predaj uskutočnila? Som toho názoru, že nehnuteľnosť možno vymáhať, pokiaľ sa kupujúci nemôže obrátiť na dobromyseľného držiteľa. Čo však v prípade, ak je strana, ktorá predaj uskutočnila, pripravená vytvoriť obranu, aby sa mohla súdiť, rovnako ako keby bola v držbe? V tomto prípade by sa uplatnila výnimka na strane kupujúceho. Je isté, že ak bola nehnuteľnosť predaná za nízku cenu a žalobca ju získa späť bez ohľadu na to, aká bola jej výška, potom možno oveľa viac povedať, že mu bude brániť výnimka. Ak totiž držiteľ vymôže niečo od dlžníkov nehnuteľnosti a peniaze vyplatí žalobcovi, Julianus vo štvrtnej knihe Digest hovorí, že uvedení dlžníci sú zbavení zodpovednosti bez ohľadu na to, či ten, kto od nich dlhy vymáhal, bol dobromyseľným držiteľom alebo lúpežníkom, a že sú oslobodení od zodpovednosti zo zákona.

(18) Žaloba o vymoženie pohľadávky z dedičstva, hoci ide o vecnú žalobu, stále zahŕňa niektoré osobné záväzky; ako napríklad vyplatenie finančných prostriedkov prijatých od dlžníkov, ako aj kúpnu cenu predaného majetku.

(19) Tento dekrét Senátu bol síce prijatý na uľahčenie konania o navrátenie majetku, ale je dobre známe, že sa vzťahuje aj na žalobu o rozdelenie; inak by sa zaviedla absurdná zásada, že žalobu možno podať na navrátenie majetku, ale nie na jeho rozdelenie.

(20) Mláďatá stád a dobytky sú súčasťou prírastku majetku.

26. Paulus, O edikte, kniha XX.

A ak sa narodia jahňatá a z nich sa potom narodia ďalšie, musia sa aj tie vzdať ako prírastok majetku.

27. Ulpián, O edikte, kniha XV.

Výnosy otrokyní a ich potomkov ženského pohlavia sa nepovažujú za zisky, pretože nie je zvykom, aby sa otrokyne nadobúdali na účely chovu; ich potomkovia sú však prírastkom majetku, a keďže všetky tieto sú súčasťou

majetku, niet pochýb o tom, že by ich držiteľ mal vydať, či už je skutočným držiteľom, alebo po podaní žaloby konal podvodne, aby sa vyhol držbe.

(1) Okrem toho sa do žaloby zahŕňa aj nájomné, ktoré bolo vybrané od osôb, ktoré si prenajali budovy, aj keď mohlo byť vybrané z verejného domu, pretože verejné domy sa nachádzajú v priestoroch mnohých renomovaných osôb.

28. Paulus, O edikte, kniha XX.

Podľa dekrétu Senátu sa totiž musí konštatovať, že každý druh zisku by mal byť zahrnutý bez ohľadu na to, či bol získaný od dobromyseľného držiteľa alebo od úžerníka.

29. Ulpián, O edikte, kniha XV.

Je zrejmé, že všetky platby prijaté zo závetov sa považujú za zisky. Odmena za prácu otrokov patrí do tej istej triedy ako nájomné, ako aj platby za prepravu loďami a nákladnými zvieratami.

30. Paulus, O edikte, kniha XX.

Julianus uvádza, že žalobca by si mal vybrať, či bude požadovať len istinu alebo aj úroky, pričom postúpenie práv zo žaloby prijíma na vlastné riziko. Podľa toho však nepostrehneme, čo mal senát v úmysle, a to, že dobromyseľný držiteľ by mal zodpovedať do výšky sumy, o ktorú sa obohatil; a čo by sa stalo, keby si žalobca zvolil, že si vezme peniaze, ktoré si žalovaný nemohol ponechať? V súvislosti s dobromyseľným držiteľom je preto potrebné povedať, že je povinný zaplatiť buď len istinu a úroky z nej, ak ich dostal, alebo postúpiť svoje právo na žalobu o všetko, čo mu z nej ešte patrí; samozrejme však na riziko žalobcu.

31. Ulpián, O edikte, kniha XV.

Ak držiteľ zaplatil niektorým veriteľom, má právo zahrnúť tieto platby, aj keď v skutočnosti neoslobodil stranu, ktorá podala žalobu na vymáhanie; ak totiž niekto vykoná platbu vo vlastnom mene, a nie v mene dlžníka, neoslobodzuje dlžníka. Preto Julianus v šiestej knihe Digest hovorí, že držiteľ môže byť za takýchto okolností započítaný len vtedy, keď dá záruku, že bude brániť žalobcu proti veriteľom. Treba však zvážiť, či je

dobromyseľný držiťel' povinný dať záruku, že sa bude brániť žalobcovi, pretože sa nezdá, že by sa platbami, ktoré vykonal, obohatil; ibaže by mohol mať právo podať žalobu na ich vrátenie, a v tomto ohľade sa zdá, že sa obohatil, pretože môže podať žalobu na vrátenie peňazí; napríklad keď si myslí, že je dedičom, a zaplatil to, čo bolo splatné na jeho vlastný účet. Zdá sa mi, že Julianus myslel len na lúpežníka, ktorý by mal dať zábezpeku, a nie na dobromyseľného držiťela; ten však musí postúpiť svoje právo na žalobu. Ak žalobcu žalujú veritelia, mal by využiť výnimku.

(1) Ak niečo dlhoval samotný lúpežník, nemal to odpočítat'; najmä ak išlo o dlh z prirodzeného záväzku. Ale čo ak mal žalobca prospech z toho, že dlh bol zaplatený, pretože vznikol s pokutou alebo z iného dôvodu? V tomto prípade možno konštatovať, že zaplatil sám, alebo tak mal urobiť.

(2) Oprávnený držiťel' by si nepochybne mal odpočítat' to, čo mu patrí.

(3) Tak ako si môže odpočítat' výdavky, ktoré vynaložil, tak, ak mal vynaložiť výdavky a neurobil tak, musí sa zodpovedať za svoju nedbanlivosť, pokiaľ nie je dobromyseľným držiťel'om; a potom, keďže zanedbal svoju vlastnú činnosť, akoby sa dalo povedať, nemožno proti nemu podať žalobu na vrátenie majetku; ale po tomto čase je sám lupičom.

(4) Je zrejmé, že lúpežník nemôže byť volaný na zodpovednosť za to, že umožnil dlžníkom zbaviť sa zodpovednosti alebo schudobnieť namiesto toho, aby ich okamžite žaloval, keďže nemal právo podať žalobu.

(5) Pozrime sa, či je držiťel' povinný vrátiť to, čo mu bolo vyplatené. Bez ohľadu na to, či bol dobromyseľným držiťel'om, alebo nie, je stanovené, že musí vrátiť peniaze, a ak tak urobí, (ako uvádza Cassius a tiež Julianus v šiestej knihe) dlžníci sú zo zákona oslobodení.

32. Paulus, O edikte, kniha XX.

Majetok nadobudnutý prostredníctvom otroka sa musí odovzdať dedičovi. Toto pravidlo sa vzťahuje aj na majetok slobodného človeka a v prípade, že sa začne konanie z dôvodu neplatného závetu, keď je otrok zatiaľ zahrnutý do majetku dediča:

33. Ulpian, O edikte, kniha XV.

Pokiaľ otrok neuzavrel dohodu založenú na majetku uvedeného dediča.

(1) Julianus hovorí, že ak vlastník predal otroka, ak ho nepotreboval, môže byť v žalobe o vrátenie zaplatený kúpny poplatok, pretože by mu bol vyúčtovaný, keby ho nebol predal; ale ak bol otrok požadovaný pozostalosťou, musí byť sám vydaný, ak je nažive, ale ak je mŕtvy, možno by nemal byť vydaný ani za cenu, ktorá bola za neho zaplatená; ale hovorí, že sudca, ktorý má právomoc v tejto veci, nedovolí držiteľovi, aby si privlastnil kúpne peniaze, a to je lepší názor.

34. Paulus, O edikte, kniha XX.

Som toho názoru, že ak je majetok syna rodiny, ktorý je vojakom, odkázaný závetom komukoľvek, možno podať žalobu o jeho vrátenie.

(1) Ak má otrok alebo syn rodiny v držbe majetok patriaci do pozostalosti, žalobu môže podať buď otec, alebo pán, ak má strana právomoc vzdať sa majetku. Je zrejmé, že ak pán získal kúpne peniaze za majetok patriaci do pozostalosti ako časť peculium otroka, že potom, ako sa domnieva Julianus, žalobu o vrátenie majetku možno podať proti pánovi ako držiteľovi práva.

35. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VI.

Julianus tiež hovorí, že "žaloba o vrátenie majetku môže byť podaná proti pánovi ako držiteľovi práva, aj keď otrok ešte nedostal peniaze za kúpu majetku, a to z toho dôvodu, že má právo na žalobu, ktorou môže získať peniaze späť; toto právo na žalobu môže nadobudnúť každý, aj keď o tom nevie".

36. Paulus, O edikte, kniha XX.

Ak sa žaloba o vrátenie majetku podáva proti vlastníkovi otroka alebo otcovi, ktorý má kúpnu cenu, malo by sa konanie začať do jedného roka po smrti syna alebo otroka alebo po manumitácii otroka alebo emancipácii syna? Julianus uvádza, že lepší názor je (a v tom sa zhoduje aj Proculus), že by sa mala poskytnúť večná žaloba a že nie je potrebné, aby sa odpočítal vlastný dlh strany, pretože konanie sa netýka peculium, ale žaloba sa podáva na vymáhanie majetku. To je správne v prípade, keď kúpne peniaze má otrok alebo syn; ak sa však žaloba podáva

proti vlastníkovi otroka, pretože samotný dlžník je otrokom, malo by sa konať, ako keby išlo o peculium. Mauricianus hovorí, že to isté pravidlo platí aj vtedy, ak otrok alebo syn premrhá peniaze získané ako kúpnu cenu, ale možno ich nahradiť iným spôsobom z jeho peculium.

(1) Niet však pochýb o tom, že žalobu o vrátenie majetku možno podať proti synovi rodiny, pretože má právomoc ho vydať; rovnako ako ho musí predložiť na súde. S oveľa väčším odôvodnením možno povedať, že žalobu o vrátenie majetku možno podať proti synovi rodiny, ktorý v čase, keď bol hlavou domácnosti a mal v držbe majetok, dovolil, aby mu bol arogovaný.

(2) Ak držiteľ zabije otroka, ktorý patrí k majetku, aj ten môže byť zahrnutý do žaloby o jeho vrátenie; Pomponius však hovorí, že žalobca si musí vybrať, či chce, aby bol rozsudok vydaný v jeho prospech proti držiteľovi, ak poskytne záruku, že nebude postupovať podľa Lex Aquilia, alebo či uprednostní, aby jeho právo na žalobu podľa Lex Aquilia zostalo nedotknuté a aby súd nevykonal ocenenie majetku. Toto právo voľby sa uplatňuje v prípade, ak bol otrok zabitý pred zápisom do dedičstva; ak sa tak totiž stalo neskôr, právo na žalobu sa stáva jeho vlastným právom a nemôže byť zahrnuté do žaloby o vrátenie majetku.

(3) Ak sa páchatel' podvodne vzdá držby a majetok je zničený rovnakým spôsobom, ako by bol zničený, ak by zostal v držbe za rovnakých okolností; potom vzhľadom na slová dekrétu senátu je postavenie páchatel'a podvodu výhodnejšie ako postavenie dobromyseľného držiteľ'a; pretože ak sa prvý podvodne vzdal držby, môže byť proti nemu vynesovaný rozsudok rovnako, ako keby bol stále v držbe, a to sa v dekréte nepridáva: "Ak by bol majetok zničený". Niet však pochýb o tom, že postavenie vylúpeného by nemalo byť lepšie ako postavenie dobromyseľného držiteľ'a. Ak teda majetok vyniesol viac, ako mal hodnotu, žalobca by mal mať právo voľby, či si kúpnu cenu vezme alebo nie; v opačnom prípade bude mať plieniteľ do určitej miery prospech.

(4) Vyjadrujú sa určité pochybnosti o tom, kedy sa dobromyseľný držiteľ obohatil, ale lepší názor je, že v tomto prípade by sa mal brať do úvahy čas, kedy sa vo veci rozhodlo.

(5) Pokiaľ ide o zisky, rozumie sa, že by sa mali odpočítavať výdavky vynaložené na výrobu, zber a uchovanie samotných ziskov, a to sa pozitívne požaduje nielen na základe prirodzenej spravodlivosti v prípade dobromyseľných držiteľ'ov, ale aj v prípade lúpežníkov, ako to uviedol aj Sabinus.

37. Ulpián, O edikte, kniha XV.

Ak osoba vynaložila výdavky a nerealizovala žiadny zisk, je úplne spravodlivé, aby sa výdavky zohľadnili v prípade dobromyseľných držiteľov.

38. Paulus, O edikte, kniha XX.

V prípade iných nevyhnutných a užitočných výdavkov je zrejmé, že ich možno oddeliť, takže dobromyseľní držitelia môžu dostať úver na tieto výdavky, ale páchatel' sa môže obviňovať len vtedy, ak vedome vynaložil peniaze na cudzí majetok. Je však zhovievavejšie zastávať názor, že v tomto prípade by sa malo uznať vyúčtovanie jeho výdavkov, pretože žalobca by nemal profitovať zo straty iného a je súčasťou povinnosti sudcu dbať na to; nie je totiž potrebná žiadna výnimka z dôvodu podvodu. Je zrejmé, že medzi stranami môže existovať nasledujúci rozdiel, pretože dobromyseľný držiteľ si môže za každých okolností odpočítať svoje výdavky, hoci vec, v ktorej vznikli, už neexistuje, rovnako ako poručník alebo poručník môže získať príspevok na svoje výdavky; ale plieniteľ tak nemôže urobiť, okrem prípadu, keď sa majetok vďaka výdavkom stane lepším.

39. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VI.

Výdavky sa považujú za užitočné a nevyhnutné, ak sú vynaložené na opravu budov alebo v škôlkach stromov, alebo ak sa platí náhrada škody za otrokov, pretože je výhodnejšie zaplatiť, ako sa otroka vzdať; a je jasné, že musí existovať mnoho ďalších dôvodov na výdavky tohto druhu.

(1) Preskúmame však, či nemôžeme mať výhodu výnimky z dôvodu podvodu aj v prípade výdavkov na obrazy, sochy a iné veci zakúpené pre potešenie, pokiaľ sme ich držiteľmi v dobrej viere; pretože hoci možno veľmi správne povedať, že lupič by nemal mať zbytočné výdavky na cudzí majetok, predsa len by mal mať vždy možnosť odstrániť všetko, čo možno odňať bez ujmy na samotnom majetku.

40. Paulus, O edikte, kniha XX.

Aj výrok, ktorý je obsiahnutý v príhovore božského Hadriána, a to: "že po pripojení veci sa musí žalobcovi vydať to, čo by mal, keby mu bol majetok odovzdaný v čase, keď podal žalobu," niekedy prináša ťažkosti. Lebo čo ak by po pripojení vydania zomreli otroci, ťažné zvieratá alebo dobytok? V tomto prípade musí strana v súlade s podmienkami Adresy odškodniť žalobcu, pretože ten ich mohol predať, ak by sa bol vzdal majetku. Proculus sa

domnieva, že by to bolo správne, ak sa žaloba podáva na vrátenie konkrétnych predmetov, ale Cassius si myslí niečo iné. Proculov názor je správny, ak ide o lúpežníka, a Cassiov názor je správny v prípade dobromyseľných držiteľov; držiteľ totiž nie je povinný poskytnúť zábezpeku pre prípad smrti alebo z obavy pred takouto náhodou nerozumne ponechať vlastné právo bez ochrany.

(1) Lúpežník nemá nárok na zisk, ktorý dosiahne, ale zväčšuje majetok, a preto musí vydať všetko, čo získa zo samotného zisku. V prípade dobromyseľného držiteľa sa do reštitúcie ako zväčšenie majetku zahrnú len tie zisky, ktorými sa držiteľ obohatil.

(2) Ak držiteľ získal akékoľvek práva na konanie, musí sa ich vzdať, ak je vyst'ahovaný z nehnuteľnosti; napríklad ak mu bol udelený interdikt Unde vi alebo Quod precario.

(3) Na druhej strane, ak držiteľ poskytol zábezpeku na odvrátenie hroziacej škody, musí byť odškodnený.

(4) Noxálne žaloby sú rovnako zahrnuté do jurisdikcie sudcu, takže ak je držiteľ pripravený vydať otroka z dôvodu nejakej škody, ktorú spáchal na majetku, alebo preto, že sa dopustil krádeže, bude zbavený zodpovednosti, rovnako ako sa to robí v interdikte Quod vi aut clam.

41. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VI.

Ak v čase, keď bola podaná žaloba proti držiteľovi nehnuteľnosti, držal len malý majetok, ktorý k nej patril, a neskôr získal do držby aj väčší majetok, bude nútený vydať aj tento, ak prehrá svoj spor, bez ohľadu na to, či ho získal do držby pred alebo po pripojení veci. Ak záruky, ktoré poskytol, nie sú dostatočné na sumu, o ktorú ide, prokonzul ho požiada, aby poskytol také, ktoré sú vhodné. Na druhej strane, ak získa do držby menej majetku, ako mal na začiatku, za predpokladu, že sa tak stane bez akéhokoľvek podvodu z jeho strany, mal by byť zbavený zodpovednosti, pokiaľ ide o majetok, ktorý prestal držať.

(1) Julianus hovorí, že je potrebné zahrnúť aj zisky získané z majetku, ktorý mal zosnulý v zálohe.

42. Ulpián, O edikte, kniha LXVII.

Ak dlžník dedičstva odmietne zaplatiť nie preto, že tvrdí, že je dedičom, ale z dôvodu, že popiera alebo pochybuje o tom, že dedičstvo patrí strane, ktorá podáva žalobu o jeho vrátenie, nebude zodpovedný na základe žaloby o vrátenie.

43. Paulus, O Plautiovi, kniha II.

Po tom, ako som od vás prijal dedičstvo, som podal žalobu o vrátenie majetku. Atilicinus hovorí, že podľa niektorých autorít nemám nárok na žalobu o vrátenie dedičstva, pokiaľ ti ho nevrátim. Napriek tomu zvážme, či je žalobca, ktorý podá žalobu o vrátenie dedičstva, povinný vrátiť odkaz len vtedy, keď mu je poskytnutá záruka, že ak bude v danej veci vyneseny rozsudok v jeho neprospech, odkaz mu bude vrátený; pretože je nespravodlivé, aby si v tomto prípade držiteľ ponechal odkaz, ktorý zaplatil, a to najmä vtedy, keď jeho protivník nepodal žalobu s cieľom obťažovať, ale z dôvodu omylu; a Laelius tento názor schvaľuje. Cisár Antoninus však v reskripte uviedol, že ak si niekto ponechá dedičstvo na základe závetu, žaloba o vrátenie majetku by sa mu mala zamietnuť, ak sa preukáže náležitý dôvod, t. j. ak je zjavný úmysel spôsobiť nepríjemnosti.

44. Javolenus, O Plautiovi, kniha I.

Ak strana, ktorá dostala dedičstvo na základe závetu, podá žalobu o vrátenie dedičstva a z nejakého dôvodu sa dedičstvo nevráti, je povinnosťou sudcu nariadiť vydanie dedičstva žalobcovi po odpočítaní sumy, ktorú dostal.

45. Celsus, Digesty, kniha IV.

Ak sa niekto dobrovoľne prihlási na obhajobu bez toho, aby mal majetok vo svojej držbe, rozsudok sa vynesie proti nemu; ibaže by mohol najjasnejšími dôkazmi preukázať, že žalobca od začiatku konania vedel, že nemá majetok vo svojej držbe; pretože za týchto okolností nebol oklamáný a ten, kto sa dobrovoľne prihlásil na obhajobu žaloby o vrátenie, bude zodpovedný z dôvodu podvodu; a samozrejme, škoda sa musí odhadnúť podľa záujmu žalobcu, aby nebol oklamáný.

46. Modestinus, Rozdiely, kniha VI.

Mal by sa chápať ako lupič, ktorý mlčky súhlasí s vydaním majetku niekomu, kto naň nemá právo.

47. Ten istý, Názory, kniha VIII.

Keďže istý Lucius Titius nedosiahol zrušenie závetu svojho príbuzného ako sfalšovaného, pýtam sa, či by nemohol podať sťažnosť proti závetu ako nesprávne vyhotovenému a nespečatenému? Odpoveď znela, že by mu nič nebránilo v tom, aby podal žalobu, ktorou by preukázal, že závet nebol vykonaný v súlade so zákonom, len preto, že sa mu nepodarilo dosiahnuť jeho zrušenie ako sfalšovaného.

48. Javolenus, O Cassiovi, kniha IV.

Pri oceňovaní hodnoty nehnuteľnosti sa musí zahrnúť kúpna cena získaná za jej predaj, ako aj pripočítanie všetkého ostatného, čo mala hodnotu, ak sa tak stalo z dôvodu podnikania; ak sa však nakladá s nehnuteľnosťou v súlade s podmienkami trustu, nezapočíta sa nič viac, než čo strana nadobudla v dobrej viere.

49. Papinianus, Otázky, kniha III.

Ak chce dobromyseľný držiteľ začať konanie proti dlžníkom z dedičstva alebo osobám, ktoré majú v držbe majetok patriaci do dedičstva, mal by byť vypočutý všetkými prostriedkami, ak hrozí nebezpečenstvo straty práva na žalobu v dôsledku omeškania. Žalobca však môže podať vecnú žalobu na vypratanie nehnuteľnosti bez obáv, že sa stretne s námietkou. Čo však napríklad v prípade, ak je držiteľ nehnuteľnosti nedbanlivý alebo vie, že nemá žiadne zákonné právo?

50. To isté, Otázky, Kniha VI.

Majetok môže podľa zákona existovať, aj keď nezahŕňa nič hmotné.

(1) Ak dobromyseľný držiteľ postaví pomník zosnulej osobe na účely splnenia podmienky, možno povedať, že ak sa v tejto veci dodrží vôľa zosnulého, že ak náklady na postavenie pomníka nepresiahnu primeranú sumu alebo viac, ako nariadil vynaložiť na tento účel porúčiteľ, strana, od ktorej sa vymáha dedičstvo, bude mať právo ponechať si vynaloženú sumu, a to na základe námietky založenej na podvode; alebo ju môže vymáhať na základe žaloby z dôvodu uskutočnenej obchodnej transakcie, alebo akoby za starostlivosť o záležitosti súvisiace s pozostalosťou. Hoci podľa prísnej právnej normy dedičia nepodliehajú žiadnej žalobe, ktorá by ich nútila postaviť pomník, predsa len ich môže cisárska alebo pápežská autorita prinútiť, aby splnili poslednú vôľu zosnulého.

51. To isté, Názory, kniha II.

Dedič nepříčetnej osoby bude nútený odškodniť náhradníka alebo príbuzného v ďalšom stupni za zisky v medziobdobí, ktorými sa uvedená nepříčetná osoba zrejme obohatila prostredníctvom svojho poručníka; s výnimkou takých výdavkov, ktoré boli vynaložené buď nevyhnutne, alebo výhodne s ohľadom na majetok. Ak však boli v prospech uvedenej nepříčetnej osoby vynaložené akékoľvek nevyhnutné výdavky, musia byť tiež vyňaté; pokiaľ uvedená nepříčetná osoba nemala iný dostatočný majetok, z ktorého by mohla byť vyživovaná.

(1) Úroky zo zisku získaného po podaní žaloby o vrátenie majetku sa nevyplácajú. Odlišné pravidlo sa uplatňuje v prípade, že boli prijaté pred podaním žaloby o navrátenie majetku a z tohto dôvodu zvýšili majetok.

52. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha II.

Ak držiteľ získal z nehnuteľnosti nečestné zisky, bude nútený vzdať sa aj ich, aby mu prísny výklad nepriznával prospech z nečestne nadobudnutých ziskov.

53. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Odcudzenie majetku vlastníkom je potrebné nielen na zaplatenie dlhov z dedičstva, ale aj v prípade, že vlastníkovi vznikli výdavky na účet dedičstva alebo ak hrozí, že sa majetok v dôsledku omeškania zničí alebo znehodnotí.

54. Julianus, Digesty, kniha VI.

Ak strana kúpi od ministerstva financií určité podiely na majetku alebo celý majetok, nie je nespravodlivé, aby jej bolo priznané právo na žalobu, na základe ktorej môže podať žalobu o celý majetok; rovnako ako je priznané právo na žalobu o vrátenie majetku každému, komu bol majetok vydaný na základe trebeľského dekrétu senátu.

(1) Niet pochyb o tom, že dedič dlžníka môže na základe žaloby o vyplatenie dedičstva získať do vlastníctva predmety, ktoré dal zosnulý do zálohu.

(2) Ak sa budovy a pozemky znehodnotili v dôsledku nedbanlivosti vlastníka; napríklad ak sa vinice, sady alebo záhrady obrábali iným spôsobom, než aký používal zosnulý vlastník; vlastník musí umožniť, aby súd určil náhradu škody v rozsahu, v akom sa znížila hodnota majetku.

55. The Same, Digest, kniha LX.

Keď sa majetok získa späť na základe žaloby, dobromyseľný držiteľ bude nútený odovzdať všetko, čo získal podľa Lex Aquilia, a to nielen do výšky jednoduchej hodnoty, ale až do dvojnásobku; nemal by totiž mať zisk z toho, čo získal na účet majetku.

56. Africanus, Otázky, kniha IV.

Ak sa podá žaloba o vrátenie majetku, musia sa vydať všetky zisky, ktoré nadobudol držiteľ, aj keď by ich žalobca sám nezískal.

57. Neratius, Pergameny, kniha VII.

Ak sa tá istá strana bráni dvom žalobám proti tej istej nehnuteľnosti a rozsudok je vydaný v prospech jednej z nich, niekedy vzniká otázka, či by sa potom nehnuteľnosť nemala odovzdať tomu, kto získal žalobu, rovnako ako by sa to urobilo, keby sa proti druhej strane neuskutočnila žiadna obrana; takže v skutočnosti, ak by bol rozsudok neskôr vydaný v prospech druhej strany, žalovaný by bol zbavený zodpovednosti; keďže nebol v držbe, ani nekonal podvodne, aby sa vyhol držbe, keďže sa vzdal nehnuteľnosti, keď prehral spor; alebo pretože bolo možné, že druhý žalobca by mohol dosiahnuť rozhodnutie v jeho prospech, žalovaný by nemal byť povinný vydať nehnuteľnosť, ak mu nebude poskytnutá záruka, a to z dôvodu, že bol nútený brániť sa žalobe o vrátenie nehnuteľnosti proti druhej strane. Lepší názor je, že by malo byť povinnosťou sudcu vyjsť v ústrety porazenému účastníkovi prostredníctvom zábezpeky alebo kaucie, pretože takýmto spôsobom zostáva majetok v prospech toho, kto sa pomaly domáha svojich práv voči úspešnému žalobcovi, ktorý ho predbehol.

58. Scaevola, Digest, kniha III.

Syn, ktorého otec emancipoval v súlade s podmienkou závetu jeho matky, vstúpil do majetku, ktorý jeho otec vlastnil pred emancipáciou svojho syna a z ktorého získal aj zisky, a časť z nich vynaložil na počesť svojho syna,

ktorý bol senátorom. Vznikla otázka, keďže otec bol pripravený vzdať sa majetku po tom, ako si vyhradil sumu, ktorú vynaložil v prospech svojho syna, či by tento, ak by naďalej trval na svojej žalobe o vrátenie majetku, mohol byť vylúčený z dôvodu podvodu? Odpovedal som, že aj keby otec túto výnimku nevyužil, povinnosť požadovaná od sudcu by mohla vec dostatočne vyriešiť.

Tit. 4. O žalobách o vrátenie časti dedičstva

1. Ulpián, O edikte, kniha V.

Po žalobe, ktorú prétor sľúbil vyhovieť strane, ktorá tvrdí, že jej patrí celý majetok, vyplýva, že by mal vyhovieť žalobe tomu, kto požaduje podiel na majetku.

(1) Ak niekto podá žalobu o dedičstvo alebo o jeho časť, nezakladá svoj nárok na sumu, ktorú vlastní držiteľ, ale na svojom vlastnom práve; a preto, ak je jediným dedičom, bude požadovať celé dedičstvo, hoci druhá strana môže mať v držbe len jednu vec; a ak je dedičom jedného podielu, bude požadovať podiel, hoci druhá strana môže mať v držbe celé dedičstvo.

(2) Ba čo viac, ak sú dve strany vo vlastníctve nehnuteľnosti a dve ďalšie tvrdia, že im patria určité podiely, tieto strany sa nemusia uspokojiť s tým, že svoje nároky uplatnia voči dvom stranám vo vlastníctve; ako napríklad prvý žalobca proti prvému držiteľovi alebo druhý proti druhému držiteľovi, ale obaja by mali podať žalobu proti prvému a obaja proti druhému; pretože jeden nemá v držbe podiel, ktorý tvrdí prvý, a druhý podiel, ktorý tvrdí druhý, ale obaja majú v držbe podiely každého z ostatných v postavení dedičov. Ak majú držiteľ aj žalobca v držbe nehnuteľnosť, pričom každý z nich tvrdí, že má nárok na polovicu nehnuteľnosti, musia podať žalobu jeden proti druhému, aby získali svoje podiely na nehnuteľnosti; alebo, ak nevznesú žiadny spor z dôvodu dedenia, musia podať žalobu o rozdelenie nehnuteľnosti.

(3) Ak tvrdím, že som dedičom podielu na nehnuteľnosti, a môj spoludedič spolu s cudzou osobou je v držbe, keďže môj spoludedič nemá viac ako svoj podiel, vzniká otázka, či musím podať žalobu o vrátenie nehnuteľnosti len proti cudzej osobe alebo aj proti môjmu spoludedičovi? Pegas vraj zastával názor, že mám podať žalobu len

proti cudzincovi a že on musí vydať všetko, čo má v držbe; a možno by to mal súd na návrh nariadiť. Rozum však naznačuje, že by som mal podať žalobu o navrátenie majetku proti obom, teda aj proti môjmu spoludedičovi, a ten by mal podať žalobu proti držiteľovi, ktorý je cudzí. Pegasov názor je však spravodlivejší.

(4) Okrem toho, ak tvrdím, že som dedičom polovice dedičstva, a mám v držbe tretinu tohto majetku a chcem získať zvyšnú šestinú, zvažme, aký plán by som mal prijať. Labeo uvádza, že by som mal podať žalobu proti každému z nich o polovicu, takže výsledkom bude, že od každého z nich získam šestinú, a potom budem mať dve tretiny. To považujem za správne, ale ja sám sa budem musieť vzdať jednej šestiny z tretiny, ktorú som predtým vlastnil; a preto mi sudca pri plnení svojej povinnosti musí nariadiť, aby som si započítal to, čo vlastním, ak sú moji spoludedičia stranami, od ktorých si nárokuje majetok.

(5) Pretor niekedy povolí podať žalobu na časť dedičstva, ktorá nie je s určitosťou zistená, ak existuje náležitý dôvod; napríklad ak je syn zosnulého brata a pozostalé manželky iných zosnulých bratov sú tehotné. V tomto prípade nie je isté, akú časť dedičstva si môže nárokovať syn zosnulého brata, pretože nie je známe, koľko detí ostatných zosnulých bratov sa narodí. Preto je úplne spravodlivé, aby sa nárok na podiel, ktorý nie je známy, priznal synovi; takže možno nie je prehnané povedať, že ak má niekto dôvodné pochybnosti o tom, aký podiel by mal podať žalobu o vrátenie, malo by sa mu umožniť, aby si uplatnil nárok na podiel, ktorý je zatiaľ neistý.

2. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VI.

Ak tá istá nehnuteľnosť patrí viacerým osobám, z ktorých niektoré do nej vstúpia a iné sa rozhodnú ju prijať, platí, že ak tí, ktorí do nej vstúpili, podajú žalobu o vrátenie nehnuteľnosti, nemali by žalovať o väčší podiel, ako by mali, keby do nej vstúpili ostatní; ani im nebude na prospech, ak ostatní nevstúpia. Ak však ostatní nevstúpia, môžu potom podať žalobu o podiel tých druhých, ak naň majú nárok.

3. Paulus, O Plautiovi, kniha XVII.

Staroveké autority sa tak veľmi snažili zachovať záujem nenarodeného dieťaťa, ktoré by bolo po narodení slobodné, že mu vyhradili všetky práva až do času, keď sa malo narodiť. Je to zrejmé z dedičského práva týkajúceho sa osôb, ktoré sú vo vzdialenejšom stupni príbuzenstva ako nenarodené dieťa a ktoré nie sú pripustené k dedičskému konaniu, pokiaľ nie je isté, či sa dieťa narodí, alebo nie. Ak sú však v rovnakom stupni príbuzenstva ako nenarodené dieťa aj iné osoby, vznikla otázka, aký podiel z dedičstva má zostať v nedohľadne, keďže nie je

možné zistiť, koľko sa ich môže narodiť; preto sa v súvislosti s touto záležitosťou uvádza toľko rôznych a neuveriteľných správ, že sa zvyčajne zaraďujú k bájkam. Hovorí sa, že jednej vydatej žene sa pri jednom pôrode narodili štyri dcéry; a takisto niektorí autori, ktorí nie sú nespoľahliví, uvádzajú, že jednej peloponézskej žene sa pri štyroch rôznych príležitostiach narodilo päť detí a že mnohé egyptské ženy mali naraz niekoľko detí. Videli sme troch bratov Horatiovcov, senátorov, z jedného pôrodu, opásaných na boj; a Laelius uvádza, že na Palatíne videl slobodnú ženu, ktorú priviezli z Alexandrie, aby ju ukázali Hadriánovi s jej piatimi deťmi, z ktorých štyri vraj porodila naraz a piate o štyri dni neskôr. K akému záveru teda treba dospieť? Autori vzdelaní v práve sa rozhodli pre strednú cestu, a to tak, že brali do úvahy to, čo sa môže vyskytnúť nie veľmi zriedkavo; a keďže sa môže stať, že sa pri jednej príležitosti narodí tri deti, štvrtý podiel prisúdili už narodenému synovi; pretože (ako hovorí Teofrastos) to, čo sa stane raz alebo dvakrát, zákonodarcovia neberú do úvahy, a preto ak sa žena skutočne chystá porodiť len jedno dieťa, dedič, ktorý je nažive, bude mať nárok nie na polovicu majetku, ale len na štvrtinu z neho:

4. Ulpián, O edikte, kniha XV.

Ak sa ich narodí menej, jeho podiel sa úmerne zvýši, a ak sa ich narodí viac ako traja, podiel, ktorého sa stal dedičom, sa zníži.

5. Paulus, O Plautiovi, kniha XVII.

Treba mať na pamäti, že ak žena nie je tehotná, ale predpokladá sa, že je, jej syn je zatiaľ jediným dedičom majetku, hoci o tom nevie.

(1) Rovnaké pravidlo sa uplatňuje v prípade cudzinca, ak je ustanovený za dediča určitej časti dedičstva a posmrtné deti za dediča zvyšku. Ak sa však stane, že ustanovenie dedičov sa uskutoční v týchto podmienkach: "Všetky deti, ktoré sa mi narodili, spolu s Luciom Titiom sú dedičmi rovnakých podielov", môže vzniknúť pochybnosť, či nemôže vstúpiť do dedičstva rovnako ako ten, kto nevedel, na aký podiel má podľa závetu nárok. Je však výhodnejšie, aby mu bolo umožnené vstúpiť do dedičstva, ak nevie, na aký podiel z neho má nárok, za predpokladu, že nevie o iných veciach, ktoré by mal vedieť.

6. Ulpián, Názory, kniha VI.

Ak bolo rozhodnuté, že sestra je spolu so svojimi štyrmi bratmi spoludedičkou majetku ich matky, musí jej byť priznaná pätina každého z podielov, ktoré vlastnili, takže jej nedajú viac ako pätinu každého z oddelených štyroch podielov, na ktoré sa predtým domnievali, že majú nárok.

(1) Ak sú výdavky oprávnené vynaložené z dôvodu pasív dedičstva, musia sa vypočítať pomerne voči strane, ktorá získala podiel na dedičstve na základe práva patróna.

7. Julianus, Digesty, kniha VIII.

Účastník nemôže získať to, čo si zabezpečil rozsudkom v konaní o vyporiadanie, prostredníctvom žaloby o navrátenie nehnuteľnosti, keďže bezpodielové spoluvlastníctvo bolo zrušené; právomoc sudcu sa totiž vzťahuje len na to, že môže nariadiť, aby sa nerozdelený podiel nehnuteľnosti vydal účastníkovi, ktorý o to žiada.

8. Ten istý, Digest, kniha XLVIII.

Držiteľovi nehnuteľnosti by malo byť umožnené brániť sa žalobe, pokiaľ ide o vzdanie sa podielu na nej; nie je mu totiž zakázané držať celú nehnuteľnosť, keďže si je vedomý, že mu patrí polovica, a nevyvoláva žiadne spory, pokiaľ ide o druhú polovicu.

9. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, Book III.

Ak bolo ustanovených niekoľko dedičov a jeden z nich sa v tom čase nachádzal v Ázii, jeho zástupca uskutočnil predaj a peniaze si ponechal ako podiel svojho splnomocniteľa. Následne sa zistilo, že dedič, ktorý bol v Ázii, predtým zomrel, po tom, ako ustanovil svojho zástupcu za dediča polovice svojho podielu a ďalšiu stranu druhej polovice; vznikla otázka, akým spôsobom možno podať žalobu o vrátenie peňazí získaných z dedičstva? Odpoveď znela, že by sa mala podať na celú pozostalosť proti strane, ktorá bola zástupcom, pretože peniaze patriace do pozostalosti sa dostali do vlastníctva uvedeného zástupcu predajom; napriek tomu musia podať žalobu proti tomuto spoludedičovi na polovicu pozostalosti. Výsledkom by potom bolo, že ak by všetky peniaze boli v držbe strany, ktorá bola sprostredkovateľom, mohli by od nej s pomocou súdu vymáhať celú sumu; alebo ak by polovicu vrátil svojmu spoludedičovi, mohli by proti nemu vydať rozsudok o polovici a proti jeho spoludedičovi o druhej polovici.

10. Papinianus, Otázky, kniha VI.

Ak syn osoby, ktorá bola ustanovená za dediča určitého dedičského podielu, nevedel o tom, že jeho otec zomrel ešte za života poručiťa, staral sa o dedičský podiel v mene svojho otca, akoby bol neprítomný, a po predaji určitého majetku zinkasoval zaň kúpnu cenu; proti nemu nemožno podať žalobu o vrátenie peňazí, pretože nedržel kúpne peniaze ani ako dedič, ani ako vlastník, ale ako syn, ktorý obchodoval za svojho otca; žaloba z dôvodu obchodovania by však bola priznaná ostatným spoludedičom, ktorým patril podiel na majetku zosnulého. Nasledujúce by teda nemalo vzbudzovať obavy, t. j. že syn by mal byť zodpovedný voči dedičom svojho otca (ktorým bol možno vydedený), pretože sa akoby staral o ich záležitosti, ktoré súviseli s pozostalosťou; keďže záležitosť, ktorou sa zaoberal, nepatrila do pozostalosti jeho otca; je totiž spravodlivé, že ak sa žaloba na základe uskutočnených obchodov podáva v mene iného, to, čo sa vyzbieralo pre niekoho iného, by sa malo odovzdať strane, ktorá má na to nárok. V tomto prípade však obchod nepatril otcovi, keďže zanikol, a nepatril ani do otcovského dedičstva, keďže vznikol z majetku iného. Keď sa však syn stane dedičom svojho otca a vyvolá spor o to, že jeho otec zomrel po tom, ako sa stal dedičom; vzniká otázka, či možno mať za to, že zmenil charakter svojho vlastníckeho práva? Napriek tomu, keďže strana, ktorá vykonávala obchod s nehnuteľnosťou a stala sa z tohto dôvodu dlžníkom, a potom vyvolá spor s odkazom na dedičstvo, môže byť žalovaná ako držiteľ práva; treba konštatovať, že v tomto prípade sa rovnaké pravidlo vzťahuje aj na syna.

Tit. 5. O vlastníckych žalobách na vrátenie majetku

1. Ulpianus, O edikte, kniha XV.

Je zvykom, že prétor považuje za dedičov tých, ktorých považuje za skutočných dedičov, t. j. tých, ktorým sa udeľuje vlastníctvo majetku po tom, ako boli dedičom navrhnuté občianskoprávne žaloby:

2. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VI.

Prostredníctvom tejto žaloby o navrátenie majetku získa vlastník majetku toľko, koľko môže dedič získať a zabezpečiť prostredníctvom vyššie uvedených občianskoprávných žalôb.

Tit. 6. O žalobách na vymáhanie zvereného majetku

1. Ulpián, O edikte, kniha XVI.

Ďalšia v poradí je žaloba, ktorú môžu podať strany, ktorým sa doručuje dedičstvo. Každý, kto dostane nehnuteľnosť, ktorá bola vydaná v súlade s uznesením senátu, na základe ktorého prechádzajú práva na žalobu, môže využiť žalobu o vrátenie nehnuteľnosti založenej na poručníctve:

2. Paulus, O edikte, kniha XX.

Táto žaloba má rovnaký účinok ako občianskoprávna žaloba o navrátenie majetku.

3. Ulpián, O edikte, kniha XVI.

Nezáleží ani na tom, či bola osoba požiadaná o vydanie majetku mne alebo tomu, koho som dedičom; a ak som vlastníkom majetku iného nástupcu osoby, ktorej bol zverený do správy, môžem postupovať prostredníctvom tejto žaloby.

(1) Je potrebné pripomenúť, že táto žaloba nebude smerovať proti každému, kto sa vzdá dedičstva.

(2) Tieto žaloby, ktoré mi boli udelené, môžu byť podané v prospech môjho dediča, ako aj proti nemu.

Knihá VI

1. Pokiaľ ide o žaloby na vrátenie konkrétneho majetku.
2. Pokiaľ ide o verejnú žalobu in rem.
3. O žalobách na vrátenie pozemkov, ktoré boli prenajaté na dobu neurčitú (..)

Tit. 1. O žalobách o vrátenie konkrétneho majetku

1. Ulpían, O edikte, kniha XVI.

Po žalobách, ktoré sú otvorené na vymáhanie celej sumy, sa pridáva žaloba na vymáhanie určitého konkrétneho majetku.

(1) Táto vecná žaloba na vrátenie konkrétneho majetku sa vzťahuje na všetky hnutel'né veci, a to tak na zvieratá, ako aj na veci, ktoré sú zbavené života, a tiež na tie, ktoré sa týkajú pozemku.

(2) Prostredníctvom tejto žaloby sa však nemožno domáhať nároku na osoby, ktoré sú slobodné, ale nad ktorými máme určitú kontrolu, ako napríklad deti, ktoré podliehajú otcovskej moci; preto sa v ich prípade začínajú konania buď vyšetovaním sudcom, alebo interdiktmi, alebo žalobami podanými pred prétorom; a ako hovorí Pomponius v tridsiatej siedmej knihe: "Pokiaľ strana neuvedie povahu svojho nároku"; ako v prípade, keď tvrdí, že jeho syn mu patrí alebo je pod jeho kontrolou v súlade s rímskym právom. V tomto prípade sa mi zdá, rovnako ako Pomponiovi, že jeho spôsob konania je správny, pretože hovorí, že strana môže podľa práva upravujúceho rímske občianstvo podať žalobu na vymáhanie, ak uvedie základ svojho nároku.

(3) Prostredníctvom tejto žaloby možno vymáhať nielen konkrétny majetok, ale Pomponius v dvadsiatej piatej knihe pasáží hovorí, že žalobu možno podať aj na stádo, aj na stádo dobytky, aj na stádo koní, a možno povedať, že aj na všetky ostatné zvieratá, ktoré sa chovajú v stádach. Stačí, ak nám patrí samotné stádo, aj keď jednotlivé hlavy tohto stáda nemusia byť naše, pretože sa žiada stádo, a nie jednotlivci, ktorí ho tvoria.

2. Paulus, O edikte, kniha XXI.

Ak rovnaký počet kusov stáda patrí dvom stranám, žiadna z nich nemá právo podať žalobu za celé stádo, dokonca ani za jeho polovicu. Ak však jeden z nich má väčší počet ako druhý, takže ak sa odstráni tie, ktoré mu nepatria, stále si môže nárokovať stádo, pričom tie, ktoré mu nepatria, nebudú zahrnuté medzi tie, ktoré sa majú odovzdať.

3. Ulpián, O edikte, kniha XVI.

Marcellus vo štvrtej knihe Digest uvádza, že človek mal stádo tristo kusov, z ktorých stratil sto, a kúpil rovnaký počet ostatných od osoby, ktorá ich vlastnila alebo bola dobromyseľným držiteľom, hoci patrili niekomu inému; aj tieto zvieratá budú podľa neho zahrnuté do žaloby o vrátenie; a aj keď mu nezostali žiadne iné, okrem tých, ktoré boli kúpené, môže ich stále zahrnúť do svojej žaloby o vrátenie stáda.

(1) Predmety, ktoré tvoria vybavenie lode, sa musia žalovať samostatne a rovnakým spôsobom sa musí žalovať aj loď patriaca k lodi.

(2) Pomponius hovorí, že ak sú predmety rovnakého druhu tak zmiešané a premiešané, že ich nemožno oddeliť a oddeliť, musí sa podať žaloba na vrátenie nie všetkých, ale ich časti; napríklad ak sa moje a tvoje striebro roztaví do jednej masy, bude to náš spoločný majetok; a každý z nás môže podať žalobu na vrátenie sumy úmernej hmotnosti, ktorá nám patrí v uvedenej mase, aj keď môže byť neisté, na akú hmotnosť má každý z nás nárok.

4. Paulus, O edikte, kniha XXI.

V tomto prípade možno podať aj žalobu o rozdelenie spoločného majetku, ale strana bude zodpovedná za žalobu o krádež, ako aj za žalobu o vydanie majetku na súde, ak sa jej podvodne podarí striebro zmiešať; keďže pri žalobe o vydanie majetku sa musí brať do úvahy výška hodnoty a pri žalobe o rozdelenie spoločného majetku alebo pri žalobe o vydanie majetku získa najviac tá strana, ktorej striebro malo väčšiu hodnotu.

5. Ulpián, O edikte, kniha XVI.

Pomponius tiež hovorí, že ak bolo obilie patriace dvom osobám zmiešané bez ich súhlasu, každý z nich bude mať právo na vecnú žalobu na také množstvo hromady, ktoré mu zrejme patrí; ak však bolo obilie zmiešané s ich súhlasom, bude sa považovať za spoločné a bude možné podať žalobu na rozdelenie spoločne vlastneného majetku.

(1) Hovorí tiež, že ak sa z môjho medu a tvojho vína urobí zmes, niektoré authority si myslia, že aj tá sa stáva spoločným majetkom; ja však zastávam lepší názor (a on sám ho spomenul), že zmes patrí tomu, kto ju urobil, pretože si nezachováva svoj pôvodný charakter. Ak je však olovo zmiešané so striebrom, z dôvodu, že sa dá oddeliť, nestane sa spoločným majetkom, ani sa nemôže podať žaloba na rozdelenie spoločného majetku; ale bude podaná vecná žaloba, pretože kovy sa dajú oddeliť. Hovorí však, že ak sa nedajú oddeliť, ako napríklad v prípade, keď sú bronz a zlato zmiešané, žaloba na vrátenie musí byť podaná v pomere k množstvu, o ktoré ide; a to, čo bolo uvedené v súvislosti so zmiešaním medu a vína, sa neuplatní, pretože hoci sú oba materiály zmiešané, stále zostávajú.

(2) Uvádza tiež, že ak váš žrebec oplodnil moju kobyľu, žriebä nebude vaše, ale moje.

(3) V súvislosti so stromom, ktorý bol presadený do cudzieho poľa a vyhnal korene, Varus a Nerva priznali spravodlivú vecnú žalobu; ak totiž ešte nezapustil korene, neprestane byť môj.

(4) Ak sa začne vecné konanie a strany sa dohodnú na žalovanej nehnuteľnosti, ale dôjde k omylu v názve tejto nehnuteľnosti, má sa za to, že žaloba bola podaná správne.

(5) Ak existuje niekoľko otrokov rovnakého mena, napríklad niekoľko s menom Eros, a nie je zrejmé, ktorého z nich sa konanie týka, Pomponius hovorí, že nemožno vydať žiadne rozhodnutie.

6. Paulus, O edikte, kniha VI.

Ak niekto podáva vecnú žalobu, je povinný označiť vec a tiež uviesť, že podáva žalobu na celú vec alebo na jej časť, pretože slovo "vec" neznamená vec, ale konkrétny predmet. Octavenus v súvislosti s tým hovorí, že strana musí uviesť hmotnosť suroviny, a ak je nehnuteľnosť označená pečiatkou, jej počet, a ak bol tovar vyrobený, jeho povahu.

(1) Rozmery sa musia uviesť aj vtedy, keď je možné výrobok zmerať. Ak podáme žalobu, v ktorej sa domáhame, že určité oblečenie je naše alebo že nám má byť dodané, sme povinní uviesť aj počet kusov a farbu? Lepší názor je, že obe tieto veci by sa mali urobiť; bolo by totiž ťažké nútiť nás, aby sme uviedli, či je naše oblečenie obnosené alebo nové.

(2) V súvislosti s domácim náradím sa občas objavuje problém, a to, či je potrebné uviesť len riad, alebo musíme dodať, či je hranatý alebo okrúhly, jednoduchý alebo zdobený, pretože je ťažké vložiť tieto dodatky do žaloby; požiadavky by nemali byť ani také prísne, hoci v žalobe o vrátenie otroka by sa malo uviesť jeho meno a tiež to, či je chlapec alebo dospelý muž, a to v každom prípade, ak je ich viac. Ak však nepoznám jeho meno, musím použiť nejaký jeho opis; ako napríklad, že ide o časť určitého majetku alebo o syna určitej ženy. Podobne, ak niekto podá žalobu o pozemok, musí uviesť jeho meno a miesto, kde sa nachádza.

7. Ten istý, O edikte, kniha XI.

Ak človek, ktorý sa ponúkne, že bude viesť obhajobu v konaní o vrátenie pozemku, prehrá svoj prípad, má napriek tomu opodstatnené právo na žalobu o vrátenie pozemku od vlastníka, tak hovorí Pedius.

8. Ten istý, O edikte, kniha XII.

Pomponius v tridsiatej šiestej knihe zastáva nasledujúci názor. Ak ty a ja vlastníme spolu pozemok a ty a Lucius Titius ho máte v držbe, nemal by som podať žalobu proti tebe za obe štvrtiny, ale proti Titiovi, ktorý nie je vlastníkom, za celú polovicu. Inak by to bolo, keby ste obaja mali v držbe rôzne časti uvedeného pozemku; potom by som totiž nepochybne bol nútený podať žalobu proti tebe a Titiovi za vaše podiely na celom pozemku; keďže časti pozemku boli v oddelenej držbe, určitá časť z nich musí byť nevyhnutne moja; a preto ty sám musíš podať žalobu proti Titiovi za štvrtinu toho istého pozemku. Toto rozlíšenie sa nevzťahuje na hnutel'ný majetok ani na žalobu o vrátenie majetku; v týchto prípadoch totiž nemôže existovať vlastníctvo majetku pre rozdelenú časť.

9. Ulpián, O edikte, kniha XVI.

V tomto konaní by bolo povinnosťou sudcu zistiť, či je žalovaný v držbe alebo nie; nie je však dôležité, na základe akého titulu držbu vykonáva; ak som totiž preukázal, že nehnuteľnosť je moja, držiteľ bude povinný ju vydať, ak sa nebude odvolávať na nejakú výnimku. Niektoré authority, a medzi nimi aj Pegasus, však zastávajú názor, že jediný druh držby, o ktorý ide v tejto žalobe, je ten, ktorý sa uplatňuje v prípade, keď sa žiada interdikt Uti possidetis alebo Utrubi; ako hovorí, že v prípade, keď je majetok u niekoho uložený alebo mu je požičaný; alebo keď si ho prenajal; alebo ho má v držbe, aby zabezpečil vyplatenie dedičstva alebo vena; alebo v mene nenarodeného dieťaťa; alebo ak nebola poskytnutá záruka na zabránenie hroziacej škody; keďže žiadny z týchto prípadov nepripúšťa držbu, nemožno podať žalobu o vrátenie. Domnievam sa však, že žalobu možno podať proti každému, kto má majetok v držbe a je oprávnený ho odovzdať.

10. Paulus, O edikte, kniha XXI.

Keď sa podá žaloba na hnutel'ný majetok, kam sa má doručiť, t. j. ak sa v skutočnosti nenachádza v rukách držiteľa? Ak je žalovanou stranou dobromyseľný držiteľ, nie je zlým nariadením, aby sa majetok doručil buď tam, kde sa nachádza, alebo tam, kde sa podáva žaloba o jeho vrátenie; musí sa to však vykonať na náklady žalobcu, ktoré vznikli cestou po súši a po mori, okrem nákladov na údržbu,

11. Ulpián, O edikte, kniha XVI.

Pokiaľ žalobca nepreferuje, aby bol majetok vydaný na jeho vlastné náklady a riziko, ak sa vynesie rozsudok; v takom prípade sa vydanie zabezpečí zábezpekou.

12. Paulus, O edikte, kniha XXI.

V prípade, že žalovaný je síce držiteľom v zlej viere, ktorý získal vec na inom mieste, platí rovnaké pravidlo; ak ju však odstránil z miesta, kde bola vydaná, a vzal ju na iné miesto, mal by ju na vlastné náklady vydať na mieste, odkiaľ ju odstránil.

13. Ulpián, O edikte, kniha XVI.

Majetok musí byť nielen vydaný, ale sudca musí zohľadniť aj jeho prípadné znehodnotenie. Predpokladajme napríklad, že sa vydá otrok, ktorý bol oslabený, zbičovaný alebo zranený; sudca potom musí zvážiť, do akej miery sa mohla znížiť jeho hodnota, hoci vlastník môže byť žalovaný na základe žaloby podľa Lex Aquilia. Preto vzniká otázka, či by sudca nemal odhadnúť výšku spôsobenej škody, ak sa nevzdá práva na žalobu podľa Lex Aquilia? Labeo sa domnieva, že žalobca je povinný poskytnúť záruku, že nepodá žalobu podľa Lex Aquilia; a tento názor je správny.

14. Paulus, O edikte, kniha XXI

Ak by však žalobca uprednostnil žalobu podľa Lex Aquilia, držiteľ musí byť zbavený zodpovednosti. Preto má žalobca na výber, či chce získať nie trojnásobnú, ale dvojnásobnú náhradu škody.

15. Ulpián, O edikte, kniha XVI.

Ak žalovaný vydá otroka po tom, čo bol zbičovaný, Labeo opäť hovorí, že žalobca má tiež právo na žalobu za ujmu.

(1) Ak niekto predá majetok z nevyhnutnosti, možno bude povinnosťou sudcu, aby ho oslobodil, takže bude nútený vydať len kúpnu cenu; ak totiž zozbieral úrodu a predal ju, aby ju nepokazil, v tomto prípade nebude nútený vydať nič viac ako kúpnu cenu.

(2) Okrem toho, ak existovalo pole, o ktoré bola podaná žaloba, a bolo pridelené vojakom za malú sumu zaplattenú vlastníkovi, musí tento odovzdať aj toto pole? Podľa môjho názoru tak musí urobiť.

(3) Ak sa podá žaloba za otroka alebo za zviera, ktoré zomrelo bez toho, aby jeho smrť bola spôsobená zlým úmyslom alebo nedbanlivosťou držiteľa, viaceré orgány zastávajú názor, že cena by sa nemala vyplatiť. Lepší názor však je, že ak by žalobca predal majetok, ak by ho získal, potom by sa mala zaplatiť cena, ak bola strana v omeškani, pretože ak by ho vydala, druhá strana by ho mohla predať a získať zisk z ceny.

16. Paulus, O edikte, kniha XXI.

Nepochybne však aj v prípade, že otrok zomrie, je potrebné prijať určité rozhodnutie s ohľadom na zisky a potomstvo otrokyne a uzavrieť dohodu o vyst'ahovaní, pretože vlastník po pripojení potomstva určite nie je zodpovedný za nešťastie.

(1) Za prípad nedbanlivosti sa nepovažuje, ak vlastník vyslal loď, ktorá je predmetom súdneho sporu, cez more vo vhodnom čase, aj keď sa mohla stratiť; ibaže ju zveril do starostlivosti nekompetentných osôb.

17. Ulpián, O edikte, kniha XVI.

Julianus v šiestej knihe Digest hovorí, že ak kúpim od Tícia otroka, ktorý patril Maeviovovi, a potom, keď Maevius podá na mňa žalobu, aby som ho získal späť, predám ho a kupujúci ho zabije, je spravodlivé, aby som Maeviovovi zaplatil cenu, ktorú som za neho dostal.

(1) Julianus v tej istej knihe tiež uvádza, že ak je vlastník v omeškani s vydaním otroka a ten zomrie, musí sa zohľadniť účet ziskov, ktoré vznikli do času, keď sa o prípade rozhodlo. Julianus tiež hovorí, že sa musia odovzdať nielen zisky, ale aj všetko, čo súvisí so samotným majetkom, a teda aj potomstvo otrokyne, ako aj zisky z neho plynúce. Táto zásada siaha tak ďaleko, že Julián v siedmej knihe uvádza, že ak by vlastník nadobudol právo na žalobu prostredníctvom otroka podľa Lex Aquilia, mal by byť nútený ho postúpiť. Ak by sa však držiteľ podvodne vzdal držby a niekto by otroka neoprávnene zabil, môže byť nútený buď zaplatiť hodnotu otroka, alebo postúpiť svoje vlastné právo na žalobu, podľa toho, čomu dá žalobca prednosť. Musí sa tiež vzdať všetkých ziskov, ktoré mohol získať od iného držiteľa, pretože nemôže nič realizovať prostredníctvom otroka, ktorého vlastnícke právo je predmetom súdneho sporu. Nie je však povinný vzdať sa akýchkoľvek ziskov, ktoré vznikli počas doby, keď bol otrok v držbe strany, ktorá ho získala späť v súdnom konaní. To, čo uvádza Julianus o žalobe podľa Lex Aquilia,

platí v prípade, že držiteľ nadobudol právo na otroka úžere, po pripojení emisie, pretože vtedy začína mať perfektný titul.

18. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Ak držiteľ získal právo na otroka prostredníctvom úžery, musí ho po vydaní vydať a poskytnúť zábezpeku na odškodnenie žalobcu za podvod, pokiaľ ide o neho; existuje totiž nebezpečenstvo, že ho dal do zálohy alebo ho manumitoval.

19. Ulpián, O edikte, kniha XVI.

Labeo hovorí, že žalovaný musí tiež poskytnúť záruku, že všetko bolo riadne vykonané v súvislosti s predmetným majetkom; napríklad ak poskytol záruku na zabránenie hroziacej škody.

20. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Opäť platí, že držiteľ musí vydať aj všetko, čo mohol získať prostredníctvom otroka po pripojení vydania, ale nie to, čo získal prostredníctvom svojho vlastného majetku, do ktorého patria dedičstvá a odkazy, ktoré získal prostredníctvom otroka; nestačí totiž, aby bolo vydané len jeho telo, ale je potrebné, aby bolo vydané aj všetko, čo s majetkom súvisí; to znamená, že žalobca musí mať všetko, čo by získal, keby mu bol otrok vydaný v čase pripojenia vydania. Preto sa musia vydať potomkovia otroka ženského pohlavia, aj keď sa mohli narodiť po tom, ako držiteľ nadobudol vlastníctvo k matke na základe užívacieho práva; to znamená po tom, ako bolo spojené vydanie, pričom v tomto prípade sa vydanie a poskytnutie zabezpečenia proti podvodu musí uskutočniť vo vzťahu k potomkom, ako aj k matke.

21. Paulus, O edikte, kniha XXI.

Ak otrok utečie od dobromyseľného vlastníka, môžeme sa pýtať, či bol otrok taký, ktorého bolo treba strážiť? Ak sa totiž zdalo, že mal dobrú povesť, takže nemal byť držaný v opatere, držiteľ musí byť zbavený zodpovednosti; ak však medzitým získal vlastníctvo k nemu úžere, musí postúpiť svoje práva na žalobcu a vzdať sa zisku získaného počas držby otroka. Ak však ešte nezískal vlastníctvo k nemu lichvou, musí byť prepustený bez poskytnutia zábezpeky, takže sa nemusí zaväzovať žalobcovi, že bude otroka prenasledovať; keďže tak môže urobiť sám

žalobca; ale medzitým, kým je otrok na úteku, môže sa stať jeho vlastníkom prostredníctvom lichvy? Pomponius v tridsiatej deviatej knihe Ediktu hovorí, že to nie je nespravodlivé. Ak by však otrok bol strážený, držiteľ bude za otroka zodpovedať; takže aj keby ho nenadobudol do vlastníctva lichvou, žalobca mu musí postúpiť svoje práva na žalobu. Julianus si však myslí, že v prípadoch tohto druhu, keď je držiteľ otroka zbavený zodpovednosti z dôvodu jeho úteku, hoci nie je nútený poskytnúť zábezpeku na jeho stíhanie, musí dať záruku, že ak by ho mal zabezpečiť, vydá ho. Pomponius tento názor schvaľuje v tridsiatej štvrtej knihe Rôzne pasáže a je lepší.

22. Ulpián, O edikte, kniha XVI.

Ak otrok utečie podvodom držiteľa, vynesie sa rozsudok proti nemu, ako keby bol v držbe.

23. Paulus, O edikte, kniha XXI.

Osoba je oprávnená podať vecnú žalobu, ak sa stala vlastníkom majetku buď podľa práva národov, alebo podľa občianskeho práva.

(1) Posvätné a náboženské miesta nemožno žalovať na základe vecných žalôb, ako keby boli majetkom fyzických osôb.

(2) Ak niekto pripojí k svojmu vlastníctvu niečo, čo patrí inému, takže sa to stane jeho súčasťou, ako napríklad ak niekto pridá k svojej soche ruku alebo nohu, ktorá patrí inému, alebo k poháru rukoväť alebo dno, alebo k svietniku reliéfnu postavu, alebo k stolu nohu, väčší počet autorít veľmi správne uvádza, že sa stáva vlastníkom celku a že môže pravdivo povedať, že socha alebo pohár sú jeho.

(3) Okrem toho všetko, čo je napísané na mojom papieri alebo namaľované na mojej tabuli, sa okamžite stáva mojím; hoci niektoré autority si myslia niečo iné vzhľadom na hodnotu maľby; ale ak jedna vec nemôže existovať bez druhej, musí byť nevyhnutne daná spolu s ňou.

(4) Preto vo všetkých týchto prípadoch, keď môj majetok priťahuje k sebe majetok iného na základe nadržanosti, stáva sa mojím; a ak podám žalobu o jeho vrátenie, môžem byť nútený na základe výnimky z dôvodu podvodu zaplatiť zvýšenú hodnotu veci.

(5) Čokoľvek, čo je pripojené alebo pridané k niečomu inému, sa stáva jeho súčasťou v dôsledku pripojenia a vlastník nemôže podať žalobu o vrátenie, pokiaľ tieto dva predmety zostávajú pripojené; môže však podať návrh na ich predloženie súdu, aby boli oddelené a aby bola podaná žaloba o vrátenie, samozrejme, s výnimkou prípadu, ktorý uviedol Cassius, keď sú predmety zvarené dohromady; lebo hovorí, že ak je ruka privarená k soche, ku ktorej patrí, je pohltená jednotou väčšej časti a že nič, čo sa raz stalo vlastníctvom iného, sa nemôže vrátiť svojmu bývalému vlastníkovi, ani keby sa to odlomilo. To isté pravidlo neplatí pre nič, čo je spájkované olovom; pretože pri zváraní dochádza k miešaniu toho istého materiálu, ale pri spájkovaní sa to nedeje. Preto je vo všetkých týchto prípadoch potrebná žaloba in factum; to znamená, že tam, kde nie je žaloba na vydanie, alebo in rem. Ale pokiaľ ide o veci, ktoré sa skladajú z oddelených predmetov, je zrejmé, že oddelené časti si zachovávajú svoj osobitný charakter; ako napríklad oddelení otroci a oddelené ovce; a preto môžem podať žalobu na vymáhanie stáda oviec ako takého, hoci medzi nimi môže byť aj váš baran, a vy sám môžete podať žalobu na vymáhanie svojho barana. Pravidlo nie je rovnaké, ak vec pozostáva zo súvislých častí, pretože ak k mojej soche pripojíte ruku sochy nejakej inej osoby, nemožno povedať, že táto ruka je vaša, pretože celá socha je zahrnutá v jednom pojme.

(6) V prípade, že stavebný materiál jednej osoby bol použitý v dome inej osoby, nie je možné podať žalobu o jeho vrátenie na základe zákona dvanástich tabúl; nie je možné podať ani žalobu o jeho výrobu, s výnimkou žaloby proti osobe, ktorá vedome použila materiál inej osoby pri stavbe svojho vlastného domu; ale je potrebné použiť starodávnu žalobu s názvom de tigno juncto, ktorá sa týka dvojitej náhrady škody a je odvodená od zákona dvanástich tabúl.

(7) Okrem toho, ak niekto postaví dom na vlastnom pozemku z kameňa, ktorý patrí inému, môže skutočne podať žalobu o vrátenie domu; ale bývalý vlastník môže tiež podať žalobu o vrátenie kameňa, ak je vyňatý, aj keď dom mohol byť zbúraný po uplynutí času potrebného na užívanie, po dni, keď sa dom dostal do vlastníctva dobromyseľného nadobúdateľa; jednotlivé kamene sa totiž nenadobúdajú užívaním, aj keď sa budova stane vlastníctvom iného uplynutím času.

24. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Strana, ktorá má v úmysle podať žalobu o vrátenie majetku, by mala zvážiť, či ho môže získať do vlastníctva prostredníctvom nejakého zákazu; pretože je pre ňu oveľa výhodnejšie, aby bola sama v držbe a prinútila svojho protivníka prevziať bremeno žalobcu, než aby sama podala žalobu, kým je tento v držbe.

25. Ulpián, O edikte, kniha LXX.

Ak sa osoba ujme obhajoby v prípade, že nie je v držbe a nekonala podvodne, aby sa vyhla držbe, Marcellus hovorí, že nemôže byť zamietnutý prípad, ak žalobca nie je informovaný o skutočnostiach, a tento názor je správny; to však za predpokladu, že došlo k pripojeniu veci. Ak však strana pred pripojením veci vyhlási, že nie je v držbe, hoci v skutočnosti nie je, a neoklame žalobcu a odíde, nemožno sa domnievať, že sa zaviazala vec brániť.

26. Paulus, O Plautiovi, kniha II.

Ak si je totiž žalobca vedomý skutočností, potom ho neoklamal iný, ale on sám, a preto bude žalovaný oslobodený.

27. Ten istý, O edikte, kniha XXI.

Ak však, keď budem chcieť žalovať Tícia, niekto vyhlási, že je v jeho vlastníctve, a potom sa dobrovoľne prihlási na obhajobu a ja to počas súdneho procesu preukážem svedectvom, rozsudok musí byť nepochybne vynesený v neprospech druhej strany.

(1) Strana by mala byť v držbe nielen v čase pripojenia veci, ale aj v čase vydania rozhodnutia. Ak bol v držbe v čase, keď bola táto otázka pripojená, ale stratil ju bez podvodu z jeho strany, keď sa vo veci rozhodlo, mal by byť zbavený zodpovednosti. Ak zase nebol v držbe v čase pripojenia veci, ale mal ju v čase, keď sa o veci rozhodovalo, treba prijať názor Proculusa, a to: že v každom prípade musí byť rozhodnutie vydané v jeho neprospech, a teda všetky zisky od času, keď nadobudol držbu, budú zahrnuté do rozsudku.

(2) Ak sa hodnota otroka, pre ktorého sa podáva žaloba, znížila v dôsledku zlého úmyslu vlastníka a následne zomrie, nie však vinou vlastníka, ale z inej príčiny; výška zníženia jeho hodnoty sa neodhaduje, pretože pre žalobcu to nemá žiadny význam. To sa však týka len vecnej žaloby; právo na žalobu podľa Lex Aquilia totiž trvá.

(3) Strana, ktorá sa pred vydaním veci podvodne vzdala držby nehnuteľnosti, je zodpovedná za vecnú žalobu; to možno vyvodiť z uznesenia senátu, v ktorom sa ustanovuje, ako sme už uviedli, že podvod, ktorý bol predtým spáchaný, je zahrnutý do žaloby o vrátenie nehnuteľnosti; ak je totiž podvod, ktorý bol spáchaný, zahrnutý do takejto žaloby, ktorá je sama o sebe vecnou žalobou, je preto absurdné, aby bol podvod, ktorý už bol spáchaný, zahrnutý do vecnej žaloby o vrátenie určitej konkrétnej veci.

(4) Ak je otec alebo vlastník otroka vo vlastníctve prostredníctvom svojho syna alebo prostredníctvom otroka a jeden z nich by bol v čase vynesenia rozsudku neprítomný bez zavinenia uvedeného otca alebo vlastníka, mal by sa buď poskytnúť čas, alebo zábezpeka na odovzdanie vlastníctva.

(5) Ak držiteľ vynaloží akékoľvek výdavky v súvislosti s majetkom, pre ktorý sa podáva žaloba, pred pripojením veci, uvedené výdavky by sa mali vyúčtovať prostredníctvom výnimky z dôvodu podvodného úmyslu; ak žalobca trvá na žalobe o vrátenie svojho majetku bez náhrady výdavkov. Rovnaké pravidlo sa uplatní aj v prípade, keď držiteľ bráni otroka v žalobe o neplatnosť a po prehratom spore zaplatí náhradu škody; alebo omylom postaví dom na neobývanom pozemku, ktorý patrí žalobcovi, pokiaľ mu ten nedovolí stavbu odstrániť. Niektoré orgány uviedli, že takto by mal postupovať aj súd, ktorý prejednáva vec o vrátenie vena, ktorá sa týka pozemku darovaného manželke. Ak však dáte pokyn svojmu otrokovi, kým je vo vašom vlastníctve, Proculus sa domnieva, že toto pravidlo by sa nemalo dodržiavať; nemal by som totiž byť zbavený svojho otroka a nemožno uplatniť ten istý prostriedok nápravy, ktorý sme vyššie uviedli v prípade pozemku.

28. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Predpokladajme napríklad, že ste ho vyučili za umelca alebo kopistu; platí, že na základe žiadosti na súd nemožno získať žiadny odhad:

29. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXI.

Ibaže by ste mali otroka na predaj a dostali by ste zaňho lepšiu cenu vzhľadom na jeho povolanie;

30. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Alebo bol žalobca vopred upovedomený o zaplatení nákladov a žalovaný v snahe vyhnúť sa tejto povinnosti podal námietku z dôvodu podvodu.

31. Paulus, O edikte, kniha XXI.

Ak sa však požaduje zisk v prípade otroka, o ktorého vrátenie sa žiada, musí sa zohľadniť nielen dospelosť otroka, ale aj to, aké služby by mohol poskytovať, aj keby nedosiahol tento vek. Bolo by však nečestné, ak by žalobca požadoval vyúčtovanie zisku, ktorý mohol byť dosiahnutý vďaka zručnosti otroka, pretože ho získal na úkor vlastníka.

32. Modestinus, Rozdiely, kniha VIII.

Ak však naučil otroka nejakému remeslu, potom po dosiahnutí veku 25 rokov sa môžu započítať výdavky, ktoré mu pri tom vznikli.

33. Paulus, O edikte, kniha XXI.

Je potrebné odhadnúť nielen zisky, ktoré boli získané, ale aj tie, ktoré mohli byť poctivo získané; a preto, ak sa majetok, ktorý je predmetom sporu, stratí buď podvodom, alebo nedbanlivosťou držiteľa, Pomponius sa domnieva, že lepší je názor Trebatia, a to, že je potrebné zohľadniť zisky v rozsahu, v akom by existovali, ak by majetok nebol zničený, t. j. do času vydania rozhodnutia; a tento názor prijíma aj Julianus. Podľa tohto pravidla, ak vlastník jednoduchej nehnuteľnosti podá žalobu a užívacie právo sa stratí v dôsledku omeškania, treba počítať zisky od okamihu, keď bolo užívacie právo oddelené od jednoduchého vlastníctva.

34. Julianus, Digesty, kniha VII.

Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, že sa pozemok pripojí k inému pozemku naplaveninou.

35. Paulus, O edikte, kniha XXI.

A na druhej strane, ak by žalobca odkázal užívacie právo k určitému majetku po tom, čo bol vydaný, niektoré orgány veľmi správne zastávajú názor, že po čase, keď bolo užívacie právo oddelené od majetku, by sa nemalo prihliadať na zisky.

(1) Ak podám žalobu o pozemok, ktorý mi nepatrí, a sudca vo svojom rozhodnutí uvedie, že je môj, mal by vyniesť rozsudok aj proti držiteľovi o zisku; pretože mu musí byť nariadené vydať zisk na základe toho istého omylu, keďže žalobca by sa nemal vzdať zisku v prospech držiteľa, ktorý vec prehral; inak, ako hovorí

Mauricianus, sudca nemôže rozhodnúť, že sa musí vydať majetok; a prečo by mal držiteľ držať to, čo by nemohol držať, keby sa držby vzdal hneď?

(2) Žalobca, ktorý prijal odhad nehnuteľnosti, nie je nútený zabezpečiť držiteľa proti vyst'ahovaniu, pretože držiteľ si musí sám zaviniť, ak nehnuteľnosť neodovzdal.

(3) Ak sa majetok nedá rozdeliť bez toho, aby došlo k jeho zničeniu, je možné podať žalobu o podiel na ňom.

36. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Keď osoba podáva žalobu na vymáhanie pohľadávky, aby tak neurobila zbytočne, mala by zistiť, či žalovaný, proti ktorému podáva žalobu, je držiteľom alebo sa držby podvodne vzdal.

(1) Strana, ktorá je žalovaná in rem, môže byť odsúdená aj z dôvodu nedbanlivosti; a vlastník otroka, proti ktorému bola podaná žaloba o jeho vrátenie, je vinný z nedbanlivosti, ak mu dovolí, aby sa objavil v aréne, a ten je zabitý; a tiež v prípade, že otrok bol na úteku a on ho nezabezpečil a on utiekol; alebo ak je podaná žaloba o plavidlo a on ho vyslal za zlého počasia a ono stroskotalo.

37. Ulpián, O edikte, kniha XVII.

Julianus v ôsmej knihe Digest hovorí, že ak budem stavať na cudzom pozemku, ktorého som dobromyseľným nadobúdateľom, ale urobím tak v čase, keď som vedel, že pozemok patrí inému, mali by sme zistiť, či nemám nárok na výnimku; ibaže niekto môže povedať, že mám nárok na výnimku z dôvodu, že som očakával stratu. Myslím si však, že takýto účastník nemá právo na výnimku; pretože hneď, ako si bol istý, že pozemok patrí inému, nemal postaviť budovu; ale malo by sa mu udeliť povolenie odstrániť budovu, ktorú postavil, ak tak urobí bez straty pre vlastníka pozemku.

38. Celsus, Digesty, kniha III.

Na cudzom pozemku, ktorý ste kúpili bez vyšetovania, ste postavili alebo vysadili a potom ste boli vyst'ahovaní. V tomto prípade dobrý sudca rozhodne rôzne v súlade s právnym stavom strán a okolnosťami prípadu. Predpokladajme, že vlastník urobil to isté, potom, aby získal späť svoj pozemok, musí vám nahradiť vaše výdavky,

ale len do výšky, o ktorú sa zvýšila jeho hodnota; a ak to, čo sa k nemu pridalo, predstavuje viac ako kúpna cena, bude musieť zaplatiť len to, čo bolo vynaložené. Predpokladajme, že strana je chudobná, a ak je nútená to zaplatiť, musí obetovať svoj domáci majetok a hroby svojich predkov; potom bude stačiť, ak vám bude dovolené odstrániť čo najviac z toho, čo ste postavili, za predpokladu, že pozemok sa nestane horším, ako by bol, keby na ňom v prvom rade nebola postavená žiadna budova. Rozhodli sme však, že ak je vlastník ochotný zaplatiť vám sumu rovnajúcu sa tomu, čo by vlastník mal, keby tieto veci boli odstránené, bude mať právomoc tak urobiť. Nesmiete však konať zlomyseľne, ako napríklad zoškrabávať omietku, ktorú ste dali, alebo poškodzovať maľby, čo by nemalo iný účinok než spôsobiť neprijemnosť. Predpokladajme, že vlastníkom je strana, ktorá očakáva predaj nehnuteľnosti hneď, ako ju získa späť; potom, ak nedodá sumu, ktorú sme už uviedli, že musí dodať v prvom príklade, škoda, za ktorú bol vyneseny rozsudok proti vám, musí byť zaplatená po jej odpočítaní.

39. Ulpian, O edikte, kniha XVII.

Zhotovitelia, ktorí stavajú z vlastných materiálov, okamžite prevádzajú vlastnícke právo k nim na tých, ktorí vlastnia pozemok, na ktorom stavbu postavili.

(1) Julianus v dvanástej knihe Digest veľmi správne hovorí, že žena, ktorá dá pozemok do zálohu ako záruku za cudzí dlh, ho môže získať späť na základe vecnej žaloby, aj keď veriteľ pozemok predal:

40. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Pretože sa má za to, že veriteľ predal záloh, ktorý bol neplatný.

41. Ulpian, O edikte, kniha XVII.

Ak niekto kupuje nehnuteľnosť pod podmienkou, že ak niektorá iná strana ponúkne vyššiu cenu, vzdá sa kúpy, hneď po splnení tejto podmienky už nemôže využiť vecnú žalobu; ak však bol pozemok prevedený na stranu pod takouto podmienkou, môže využiť vecnú žalobu na jeho vrátenie pred tým, ako bola ponúknutá vyššia cena, ale nemôže tak urobiť neskôr.

(1) Ak mi otrok alebo syn rodiny predá a odovzdá pozemok, mám právo na vecnú žalobu o jeho vrátenie, ak mal voľnú správu svojho peculium. Rovnaké pravidlo platí, ak otrok odovzdá majetok svojho pána so súhlasom tohto

pána; rovnako ako v prípade, keď zástupca predá alebo odovzdá majetok so súhlasom svojho mandanta, budem oprávnený na vecnú žalobu.

42. Paulus, O edikte, kniha XXVI.

Ak sa podá vecná žaloba, dedič vlastníka - ak sám nie je vo vlastníctve - bude oslobodený; ak však vznikla nejaká osobná zodpovednosť zosnulého, musí byť v každom prípade zahrnutá do rozsudku.

43. Ten istý, O edikte, kniha XXVII.

Čokoľvek, čo je pripojené k náboženským predmetom, je samo o sebe náboženské, a preto kamene, ktoré tvorili súčasť náboženskej stavby, nemožno vymáhať ani po ich odstránení; žalobca však bude mať nárok na mimoriadne odškodnenie na základe žaloby in factum a ten, kto kamene odstránil, bude nútený ich vrátiť. Ak však boli kamene patriace inému použité na stavbu pomníka bez súhlasu vlastníka a pred použitím pomníka boli oddelené a odstránené, aby boli použité na inom mieste, môže ich vlastník získať späť. A aj keď boli odstránené, aby boli nahradené v tej istej stavbe, je stanovené, že vlastník tej istej stavby ich môže podobným spôsobom získať späť.

44. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXIX.

Ovocie visiace na strome sa považuje za súčasť pôdy.

45. Ulpián, O edikte, kniha LXVIII.

Ak je otrok vrátený žalobcovi po podaní žaloby o jeho vrátenie a ak to urobil dobromyseľný držiteľ, myslím si, že by mal poskytnúť zábezpeku len proti zlému úmyslu, ale ostatní držitelia by mali poskytnúť zábezpeku aj proti nedbanlivosti; a dobromyseľný držiteľ musí byť zahrnutý medzi nich po tom, ako sa pripojí vydanie.

46. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Ak je majetok, o ktorý sa žaluje na základe vecnej žaloby, ocenený na sumu, ktorú žalobca prisľúbil na súde, vlastníctvo k nemu okamžite prechádza na držiteľa; má sa totiž za to, že som s ním uzavrel kompromis a vec som s ním usporiadal na základe, ktorý sám stanovil.

47. Ten istý, O Plautiovi, kniha XVII.

Tak je to v prípade, keď je nehnuteľnosť na dosah, ak je inde, prechádza, keď ju držiteľ získa so súhlasom žalobcu; a preto nie je v rozpore s pravidlom, že odhad sudcu by sa mal vykonať len vtedy, keď žalobca poskytne záruku, "že neurobí nič, čo by bránilo vydaniu nehnuteľnosti".

48. Papinianus, Názory, kniha II.

Ak dobromyseľnému držiteľovi vznikli výdavky v súvislosti s pozemkom, o ktorom je zrejmé, že patrí inému, nemôže podať žalobu o náhradu uvedených výdavkov od toho, kto mu pozemok daroval, alebo od jeho vlastníka; ale prostredníctvom výnimky z dôvodu podvodu mu môžu byť uvedené výdavky nahradené na základe rozhodnutia súdu na základe spravodlivého posúdenia; to znamená, ak výdavky presahujú výšku zisku získaného pred pripojením vydania, pretože v prípade, že je povolené započítanie, vlastník bude povinný vrátiť sumu, do ktorej výdavky presahujú zisk, ak bol pozemok zvýhodnený.

49. Celsus, Digesty, kniha XVIII.

Som toho názoru, že pozemok, na ktorom stojí dom, je jeho súčasťou, a nie iba podperou, ako je more pre lode.

(1) Všetko, čo zostane z môjho majetku, ktorý mám právo získať späť podľa zákona, je moje.

50. Callistratus, Monitory Edict, kniha II.

Ak pole patrí niekomu na základe kúpneho práva, nie je možné riadne začať konanie na základe žaloby tohto druhu skôr, ako sa pole odovzdá a stratí sa jeho držba.

(1) Dedič môže riadne podať žalobu o to, čo mu patrí z dedičstva, aj keď ho ešte nezískal do vlastníctva.

51. Pomponius, O Sabinovi, kniha XVI.

Ak sa podá vecná žaloba a vydá sa rozhodnutie v neprospech dediča vlastníka, pri vydávaní rozsudku sa musí zohľadniť nedbanlivosť a podvod dediča v danej veci.

52. Julianus, Digest, kniha LV.

Ak sa vlastník pozemku podvodne vzdal jeho držby pred vydaním, jeho dedičia nemôžu byť nútení prevziať obranu v rámci vecnej žaloby, ale mala by byť proti nim podaná žaloba in factum, ktorou by mohli byť donútení vydať sumu, na ktorú sa prostredníctvom pozemku obohatili.

53. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXI.

Ak vlastník pozemok obrábal alebo vysadil a pozemok je následne vrátený na základe žaloby, nemôže odstrániť to, čo vysadil.

54. Ulpián, Názory, kniha VI.

Je veľký rozdiel medzi povinnosťami advokáta a obhajobou vlastného prípadu; ak účastník konania neskôr zistí, že mu určitý majetok patrí, nestratí svoje vlastnícke právo k nemu preto, že v čase, keď o tejto skutočnosti nevedel, pomáhal inému, ktorý podal žalobu o jeho vrátenie.

55. Julianus, Digest, kniha LV.

Ak držiteľ pozemku zomrie pred vydaním dedičstva a zanechá dvoch dedičov a žaloba o vrátenie celého majetku je podaná proti jednému z nich, ktorý bol v držbe, nie je pochyb o tom, že rozsudok musí byť vydaný proti nemu za celý majetok.

56. Ten istý, Digest, kniha LXXVIII.

Žaloba o vrátenie peculium nebude prípustná, ako je to v prípade stáda, ale strana, ktorej bolo peculium odkázané, musí podať žalobu o jednotlivé predmety, ktoré ho tvoria.

57. Alfenus, Digest, kniha VI.

Strana, proti ktorej bola podaná žaloba o vrátenie pozemku, bola opäť zažalovaná inou stranou o ten istý pozemok a vznikla otázka, ak by na základe rozhodnutia súdu vydala pozemok jednému zo žalobcov a následne by bol vyneseny rozsudok v prospech druhého žalobcu, ako by sa vyhla dvojitej škode? Odpovedal som, že ten sudca, ktorý vo veci rozhoduje ako prvý, musí nariadiť, aby sa pozemok vydal žalobcovi pod podmienkou, že uzavrie zábezpeku alebo poskytne záruku vlastníčkovi, že ak druhá strana získa pozemok späť, vydá ho.

58. Paulus, Epitomes of The Digest of Alfenus, Book III.

Ak bol muž žalovaný o vrátenie otroka a tiež o krádež spáchanú uvedeným otrokom; vznikla otázka, čo by musel urobiť, ak by bol proti nemu vyneseny rozsudok v oboch prípadoch, ak by bol od neho v prvom rade vrátený otrok? Odpoveď znela, že sudca by ho nemal nútiť vydať otroka, pokiaľ by mu predtým nebola poskytnutá záruka, že v prípade, ak mu bola zaplatená akákoľvek škoda, bude mu plne nahradená, pretože sa pripojil k veci týkajúcej sa toho istého otroka. Ak však bol najprv vyneseny rozsudok vo veci týkajúcej sa krádeže a on vydal otroka ako náhradu škody a potom bol vyneseny ďalší rozsudok v prospech žalobcu v žalobe o vrátenie otroka; sudca by nemal vykonať odhad škody, pretože otrok nebol vydaný, keďže účastníkovi konania nemožno pripísať nedbanlivosť alebo zlý úmysel pri nevydaní otroka.

59. Julianus, O Miniciovi, kniha VI.

Muž, ktorý žil v dome patriacom inému, doň umiestnil okná a dvere, ktoré majiteľ budovy po roku odstránil. Pýtam sa, či osoba, ktorá ich tam umiestnila, môže podať žalobu o vrátenie týchto dverí a okien? Odpoveď znela, že môže, pretože všetko, čo je pripojené k budove iného, tvorí jej súčasť, kým to tak zostáva, ale len čo sa to odstráni, okamžite sa to vráti do pôvodného stavu.

60. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXIX.

Ak držiteľ, ktorý je dieťa alebo nepričetná osoba, niečo zničí alebo pokazí, nemôže byť potrestaný.

61. Julianus, O Miniciovi, kniha VI.

Minicius, keď človek použil materiál patriaci inému na opravu svojej vlastnej lode, na otázku, či loď zostane stále majetkom toho istého človeka, odpovedal, že áno; ak to však urobil pri stavbe lode, nebude to tak. Julianus v poznámke uvádza, že vlastníctvo celej lode sa riadi polohou kýlu.

62. Papinianus, Otázky, kniha VI.

V prípade žaloby na loď proti držiteľovi v zlej viere sa musí vykonať odhad zisku, rovnako ako v prípade obchodov a pozemkov, ktoré sa bežne prenajímajú. To nie je v rozpore s pravidlom, že dedič nie je nútený platiť úroky z peňazí, ktoré boli uložené, ale s ktorými nenakladá; pretože hoci je pravda, že náklad, podobne ako úrok, nepochádza z prírody, ale je vymáhateľný zo zákona; napriek tomu možno v tomto prípade požadovať náklad, pretože držiteľ lode nie je povinný zodpovedať žalobcovi za riziko, ale peniaze sú požičané na úrok na riziko veriteľa.

(1) Vo všeobecnosti však platí, že ak vznikne otázka týkajúca sa ocenenia ziskov, musí sa posudzovať nie to, či ich držiteľ v zlej viere užíval, ale to, či by ich žalobca mohol užívať, ak by mu bolo umožnené mať majetok v držbe. Tento názor si osvojil aj Julianus.

63. To isté, otázky, kniha XII.

Ak niekto stratí držbu z nedbanlivosti, ale nie z dôvodu podvodu, pretože musí umožniť vykonanie odhadu, bude mať právo byť vypočutý súdom, ak požiada, aby bolo jeho protivníkovi nariadené postúpiť svoje právo na žalobu; a keďže prétor mu poskytne pomoc kedykoľvek, keď je v držbe niekto iný, nebude nijako zneužitý. Pomoc by mu mala byť poskytnutá, aj keď je v držbe strana, ktorá získala vymeranú sumu; a tá nebude ľahko vypočutá, ak bude chcieť vrátiť peniaze po tom, ako ich raz získala na základe rozhodnutia sudcu na riziko žalovaného.

64. Rovnaké, otázky, kniha XX.

V prípade podania vecnej žaloby je isté, že zisk sa musí vydať aj v prípade vecí, ktoré sa len uchovávajú na používanie, a nie na užívanie.

65. To isté, Názory, kniha II.

Ak niekto, kto kúpil pozemok od niekoho, kto nebol jeho vlastníkom, uplatní výnimku z dôvodu podvodu, nebude povinný vydať pozemok vlastníkovi, pokiaľ peniaze, ktoré boli vyplatené veriteľovi, ktorý držal pozemok v zálohe za dlhy, spolu s úrokmi za prechodný čas nevymôže, t. j. za predpokladu, že úroky predstavujú viac ako zisky, ktoré získal pred podaním žaloby, pretože tie sa môžu započítať len na nedávno splatné úroky z istiny; pretože je spravodlivé, aby sa povolili len výdavky ako v prípade zlepšenia pozemku.

(1) Ak muž daroval svojej dcére, ktorá bola otrokyňou, nie ako veno, ale ako časť svojho peculium; potom, ak jej neodkáže nič ako peculium, otrok musí byť zahrnutý medzi majetok dedičstva. Ak však otec vydedil svoju dcéru s ohľadom na jej veno a peculium; a z tohto dôvodu jej buď nezanechal závetom nič, alebo jej zanechal o to menej; obrana založená na úmysle jej otca bude chrániť dcéru.

66. Paulus, Otázky, kniha II.

Nemáme o nič menšie právo podať žalobu o vrátenie niečoho, čo je naše, pretože sa očakáva, že stratíme vlastníctvo k tomu istému, ak sa splní podmienka, od ktorej závisí odkaz alebo udelenie slobody.

67. Scaevola, Názory, kniha I.

Muž, ktorý kúpil dom od poručníka maloletého, poslal tesára, aby ho opravil, a ten v ňom našiel peniaze. Vzniká otázka, komu tieto peniaze patria? Odpovedal som, že ak to nie sú ukryté peniaze, ale nejaké, ktoré sa stratili alebo ktoré strana, ktorej patrili, omylom neodstránila, mali by napriek tomu naďalej patriť tomu, komu pôvodne patrili.

68. Ulpián, O edikte, kniha LI.

Ak je osobe nariadené odovzdať majetok a ona neuposlúchne príkaz súdu s tým, že nie je schopná tak urobiť; ak skutočne má majetok, držba sa od nej na základe žiadosti sudcu násilne prevedie a jediné rozhodnutie, ktoré sa vo veci vydá, sa týka zisku. Ak však nie je schopný vydať majetok a konal podvodne, aby sa tomu vyhol, musí mu byť nariadené zaplatiť toľko, na koľko prisúdi jeho protivník, bez akéhokoľvek obmedzenia; ak však nie je schopný vydať majetok a nekonal podvodne, aby sa tomu vyhol, môže mu byť nariadené zaplatiť najviac to, čo má hodnotu; to znamená výšku úrokov jeho protivníka. Toto je všeobecná zásada, ktorá sa uplatňuje vo všetkých veciach, v ktorých sa má majetok vydať na základe rozhodnutia súdu, bez ohľadu na to, či ide o interdikt alebo o vecné alebo osobné žaloby.

69. Paulus, O Sabinovi, kniha XIII.

Ak osoba konala podvodne s cieľom vyhnúť sa tomu, aby bola vo vlastníctve, môže byť potrestaná týmto spôsobom, a to: žalobca nie je povinný poskytnúť mu záruku, že mu postúpi práva na žalobu, ktoré má vo veci:

70. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXIX.

A je ustálené, že mu nemôže byť udelená ani publiciánska žaloba, aby nemohol získať majetok násilím a proti vôli vlastníka, a to zaplatením primeranej ceny.

71. Paulus, O Sabinovi, kniha XIII.

Ak sa držiteľ podvodne vzdal držby, ale žalobca nie je ochotný zložiť prísahu a uprednostňuje, aby bol jeho protivník zaviazaný zaplatiť skutočnú hodnotu nehnuteľnosti, malo by sa jeho želaniu vyhovieť.

72. Ulpián, O edikte, kniha XVI.

Ak si kúpil Semproniovu pôdu od Tícia a po zaplatení ceny ti ju vydal a potom sa Tícus stal Semproniovým dedičom a predal a vydal tú istú pôdu inej osobe, je spravodlivé, aby si bol uprednostnený ty; pretože aj keby sám predávajúci podal proti tebe žalobu o vrátenie majetku, môžeš mu to zabrániť námietkou; ale ak by bol sám v držbe a ty by si podal proti nemu žalobu, mohol by si využiť replikáciu proti námietke z dôvodu vlastníctva.

73. Ten istý, O edikte, kniha XVII.

V žalobe podanej na vrátenie určitého majetku nie je držiteľ povinný uviesť, aký podiel mu patrí, pretože to je povinnosťou žalobcu, a nie držiteľa. Rovnaké pravidlo sa dodržiava aj v prípade publiciánskej žaloby.

(1) superficientovi,

74. Paulus, O edikte, kniha XXI.

(Teda ten, kto má právo užívať pozemok patriaci inému pod podmienkou, že zaň platí určité nájomné),

75. Ulpián, O edikte, kniha XVI.

Prétor sľubuje vecnú žalobu, ak sa preukáže riadny dôvod.

76. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Zásady, ktoré boli uvedené v súvislosti so žalobou o vrátenie celého majetku, sa musia chápať tak, že sa rovnako vzťahujú aj na vrátenie jeho časti, a je povinnosťou sudcu nariadiť, aby sa veci, ktoré sa majú vydať, vydali v pomere, v akom sa vydáva samotný podiel.

(1) Žaloba o vymáhanie podielu, ktorý ešte nie je určený, sa vyhovie, ak je na to dobrý dôvod. O dobrý dôvod ide napríklad vtedy, keď sa v prípade závetu uplatňuje Lex Falcidia z dôvodu nejistej sumy, ktorá má byť rezervovaná z dedičstva, keď súd nevykonal dôkladné vyšetrovanie. Ak odkazovník, ktorému bol odkázaný otrok, vôbec nevie, o aký podiel na uvedenom otrokovi má podať žalobu; žalobe tohto druhu sa vyhovie. Rozumieme, že rovnaké pravidlo sa uplatňuje aj v iných veciach.

77. Ulpián, O edikte, kniha XVII.

Istá žena darovala listom pozemok mužovi, ktorý nebol jej manželom, a potom si od neho ten istý pozemok prenajala. Mohlo by sa tvrdiť, že mal právo na vecnú žalobu, keďže nadobudol držbu prostredníctvom nej, rovnako ako prostredníctvom nájomcu. Uviedla, že v čase odoslania listu sa skutočne nachádzal na pozemku, ktorý mu bol darovaný; a to postačovalo na to, aby sa jednalo o odovzdanie držby, aj keď k prenájmu pozemku nedošlo.

78. Labeo, Epitomes of Probabilities by Paulus, Book IV.

Ak ste nezožali úrodu na pozemku, ktorý patrí inému a ktorý máte len v držbe, nie ste povinný dodať nič, čo sa na tomto pozemku urodilo. Paulus sa na druhej strane pýta, či sa úroda stáva vlastníctvom držiteľa, pretože ju zozbieral na vlastný účet? Pod zberom úrody musíme rozumieť nielen to, keď sa úroda úplne zozbierala, ale aj to, keď sa to začalo a pokračovalo do tej miery, že úroda prestala byť podporovaná pozemkom; ako napríklad tam,

kde sa zozbierali olivy alebo hrozno, ale nikto nevyrobil víno alebo olej; v takom prípade sa totiž ten, kto úrodu zozbieral, považuje od tohto okamihu za toho, kto ju získal.

79. To isté, Epitomes of Probabilities by Paulus, Book VI.

Ak proti mne podáte žalobu o vrátenie otroka a ten zomrie po vydaní, zisk sa musí odhadnúť za čas, keď žil. Paulus hovorí: "Myslím si, že to platí len vtedy, ak otrok ešte nebol taký chorý, že by jeho služby boli bezcenné; pretože aj keby žil naďalej v takomto zlom zdravotnom stave, nebolo by správne, aby sa zisky odhadovali počas tohto obdobia."

80. Furius Anthiannus, O edikte, kniha I.

Nie sme nútení strpieť vecnú žalobu, pretože každý môže tvrdiť, že nie je v držbe, takže ak jeho protivník dokáže, že druhá strana je skutočne v držbe nehnuteľnosti, môže na seba držbu previesť súdnym rozhodnutím; aj keď nepreukáže, že nehnuteľnosť je jeho.

Tit. 2. O verejnej žalobe in rem

1. Ulpián, O edikte, kniha XVI.

Prétor hovorí: "Ak niekto chce začať konanie o vrátenie majetku, ktorý mu bol vydaný z dobrého dôvodu a ktorého vlastnícke právo ešte neprešlo lichvou, vyhoviem mu."

(1) Pretor hovorí, a to veľmi správne: "Ak titul ešte neprešiel lichvou"; ak sa tak totiž raz stalo, má právo na civilnú žalobu a nepotrebuje čestnú.

(2) Prečo však spomenul len doručenie a užívanie, keď v zákone existuje množstvo ustanovení, na základe ktorých môže ktokoľvek nadobudnúť vlastníctvo, ako napríklad v prípade odkazu?

2. Paulus, O edikte, kniha XIX.

Alebo darovanie mortis causal V prípade straty držby možno podať publiciánsku žalobu, pretože sa získava rovnakým spôsobom ako dedičstvo.

3. Ulpián, O edikte, kniha XVI.

A existuje mnoho ďalších ustanovení zákona s rovnakým účinkom.

(1) Pretor hovorí: "Môže podať žalobu z dobrého dôvodu"; a Publiciánsku žalobu môže podať nielen nadobúdateľ v dobrej viere, ale aj iné osoby; ako napríklad ten, na koho bol majetok prevedený veno a ktorý ešte nebol nadobudnutý užívaním; pretože veľmi dobrý dôvod na podanie žaloby existuje bez ohľadu na to, či bol majetok daný veno ocenený alebo nie. Podobne je to aj v prípade prevodu majetku na základe rozsudku:

4. Paulus, O edikte, kniha XIX. Alebo za účelom zaplatenia dlhu,

5. Ulpián, O edikte, kniha XVI.

Alebo o vydanie otroka namiesto náhrady škody, bez ohľadu na to, či na to bol dobrý dôvod, alebo nie.

6. Paulus, O edikte, kniha XIX.

Okrem toho v prípade noxálnej žaloby, keď nebola podaná obrana, môžem otroka odvieť na príkaz préтора, a ak po odvoze stratím jeho vlastníctvo, môžem využiť publiciánsku žalobu.

7. Ulpián, O edikte, kniha XVI.

Ak mi však bol majetok priznaný, môžem podať publicistickú žalobu.

(1) Ak sa hodnota majetku odhaduje na súde, podobá sa to otrokovi; a Julianus v dvadsiatej druhej knihe Digest hovorí, že ak žalovaný ponúkne sumu odhadu, publiciánska žaloba bude platná.

- (2) Marcellus v dvadsiatej siedmej knihe Digest hovorí, že ak niekto kúpi majetok od osoby, ktorá je nepríčetná, nevediac, že je to tak, môže ho nadobudnúť úžere; a preto bude mať právo na publiciánsku žalobu.
- (3) Ak niekto získa majetok ako dar, je oprávnený na publiciánsku žalobu; tá bude smerovať aj proti darcovi, pretože žalobca je oprávneným držiteľom, ak prijme dar.
- (4) Ak strana kúpi majetok od maloletého, pričom nevie, že je takýmto maloletým, má právo na publiciánsku žalobu.
- (5) Aj v prípade výmeny sa uplatní rovnaký postup.
- (6) Žaloba publicistu nie je založená na otázke držby, ale na otázke vlastníctva.
- (7) Ak mi ponúknete prísahu v konaní, ktoré som podal o vrátenie majetku, a ja prisahám, že uvedený majetok je môj, mám právo na publiciánsku žalobu, ale len voči vám; pretože jediná osoba, ktorá môže byť prísahou poškodená, je strana, ktorá ju ponúkla. Ak je však prísaha zložená držiteľovi a ten prisahá, že majetok nepatrí žalobcovi, môže využiť výnimku len voči nemu; nepôsobí totiž v takom rozsahu, aby mu priznala právo na žalobu.
- (8) Pri verejnej žalobe sa musia dodržiavať všetky pravidlá, ktoré sme uviedli pri žalobe o vrátenie majetku.
- (9) Táto žaloba je v prospech dediča, ako aj pretoriánskych nástupcov.
- (10) Ak ja nenakúpim, ale môj otrok áno, mám nárok na Publiciánsku akciu. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, že kúpu uskutoční môj zástupca, poručník, opatrovník alebo ktokoľvek iný, kto vykonáva moju činnosť.
- (11) Prétor hovorí: "Kto kupuje v dobrej viere"; preto nie každá kúpa môže mať prospech zo žaloby, ale len tá, ktorá bola urobená v dobrej viere; preto stačí, ak som kupujúcim v dobrej viere, aj keby som nekúpil od vlastníka, hoci mi možno predal tovar s podvodným úmyslom; lebo podvod predávajúceho mi nebude na ujmu.
- (12) V tomto konaní mi nebude na ujmu, ak som nástupcom nadobúdateľa a konal som podvodne, ak osoba, po ktorej som nastúpil, uskutočnila kúpu v dobrej viere; a nebude mi na prospech, ak som sa nedopustil podvodu, ak sa podvodu dopustil nadobúdateľ, po ktorom som nastúpil.

(13) Ak však kúpu uskutočnil môj otrok, treba brať do úvahy jeho podvod, a nie môj, a naopak.

(14) Publiciánska žaloba sa vzťahuje na čas kúpy, a preto Pomponius zastáva názor, že nič, čo bolo podvodne vykonané pred kúpou alebo po nej, sa nemôže stať predmetom vyšetrovania v rámci tejto žaloby.

(15) Táto žaloba sa týka len dobrej viery kupujúceho.

(16) Preto, aby bolo možné uplatniť Publiciánsku žalobu, musia existovať tieto podmienky: osoba, ktorá uskutočnila kúpu, musela konať v dobrej viere a kúpený majetok jej musel byť dodaný s týmto vedomím. Ale aj keď vykonala kúpu v dobrej viere, nemôže využiť publiciánsku žalobu pred doručením.

(17) Julianus v siedmej knihe Digest uviedol, že odovzдание nadobudnutého majetku sa musí uskutočniť v dobrej viere, a preto ak strana vedome predstiera držbu niečoho, čo patrí inému, nemôže využiť publiciánsku žalobu, pretože nebude môcť nadobudnúť majetok úžere. Podľa nášho názoru si tiež nikto nesmie myslieť, že na to, aby nadobúdateľ mohol využiť Publiciánsku žalobu, stačí, aby na začiatku dodania nevedel, že vec patrí inému, ale je potrebné, aby bol v tom čase aj dobromyseľným nadobúdateľom.

8. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Nič sa však neuvádza v súvislosti so zaplatením kúpnej ceny, preto sa treba domnievať, že podľa názoru préтора sa netreba pýtať, či bola cena zaplatená alebo nie.

9. Ulpián, O edikte, kniha XVI.

Publiciánska žaloba je rovnako k dispozícii bez ohľadu na to, či je majetok vydaný kupujúcemu alebo jeho dedičovi.

(1) Ak strana kúpi majetok, ktorý bol u nej uložený alebo jej bol požičaný alebo daný do zálohy, musí sa považovať za dodaný, ak zostane po kúpe v jej držbe.

(2) Rovnaké pravidlo sa uplatní aj v prípade, že doručenie predchádzalo nákupu.

(3) Okrem toho, ak kúpim majetok a bol mi vydaný určitý majetok, ktorý k nemu patrí a o ktorý chcem podať žalobu, Neratius uvádza, že budem mať nárok na publiciánsku žalobu.

(4) Ak niekto predá tú istú nehnuteľnosť oddelene dvom dobromyseľným kupujúcim, pozrime sa, ktorý z nich má lepšie právo na publiciánsku žalobu: ten, ktorému bola nehnuteľnosť dodaná ako prvému, alebo ten, ktorý ju len kúpil? Julianus v siedmej knihe Digest uvádza: "že ak strany uskutočnili kúpu od tej istej osoby, ktorá nebola vlastníkom, bude mať prednosť ten, komu bola dodávka uskutočnená ako prvému; ak však kúpia uvedenú nehnuteľnosť od rôznych osôb, ktoré neboli vlastníkami, je v lepšom právnom postavení ten, kto ju vlastní, ako ten, kto podáva žalobu; a tento názor je správny."

(5) Táto žaloba sa nevzťahuje na majetok, ktorý nie je možné nadobudnúť užívaním, ako napríklad v prípade ukradnutých predmetov alebo utečených otrokov.

(6) Ak otrok patriaci do dedičstva kúpi majetok pred vstupom do dedičstva a po vydaní stratí jeho držbu, dedič má veľmi správne právo na publiciánsku žalobu, ako keby bol sám v držbe. V rovnakom postavení budú aj členovia obce, ak bol majetok dodaný ich otrokovi;

10. Paulus, O edikte, kniha XIX.

Bez ohľadu na to, či otrok kúpil uvedený majetok s ohľadom na svoje vlastné peculium, alebo nie.

11. Ulpián, O edikte, kniha XVI.

V prípade, že som vykonal kúpu a majetok bol na moju žiadosť vydaný inej strane, cisár Severus v reskripte uviedol, že mu má byť udelená publiciánska žaloba.

(1) Publiciánska žaloba sa podáva v prípadoch, keď sa podáva žaloba o vrátenie užívacieho práva, ktoré bolo vydané, a tiež v prípadoch, keď boli doručením alebo trepezlivosťou zriadené služobnosti mestských nehnuteľností, napríklad ak strana dovolila, aby bol cez jej dom postavený vodovod. Rovnaké pravidlo sa uplatňuje v prípade vidieckych služobností, pretože je stanovené, že v tomto prípade ich chráni doručenie a strpenie.

(2) Potomok ukradnutej otrokyne, ktorý bol počatý v čase, keď bola v držbe dobromyseľného nadobúdateľa, môže byť vymáhaný prostredníctvom tejto žaloby, aj keď dieťa nebolo v držbe osoby, ktorá ho kúpila; ale dedič zlodeja nie je oprávnený na túto žalobu, pretože je dedičom chybného právneho titulu zosnulého.

(3) Niekedy však, aj keď matka, ktorá bola ukradnutá, nebola predaná, ale bola mi darovaná (ja som o tom nevedel) a ona potom počala a porodila, kým bola v mojom vlastníctve, mám právo na publiciánsku žalobu na vrátenie dieťaťa, ako hovorí Julianus, za predpokladu, že v čase podania žaloby neviem, že matka bola ukradnutá.

(4) Julianus tiež všeobecne tvrdí, že bez ohľadu na to, ako som mohol nadobudnúť matku únosom, ak nebola ukradnutá, môžem rovnakým spôsobom nadobudnúť dieťa, ak som nevedel, že matka bola ukradnutá. Preto vo všetkých týchto prípadoch budem mať nárok na publiciánsku žalobu.

(5) Rovnaké pravidlo platí aj v prípade dieťaťa dcéry otrokyne, aj keď sa nenarodilo, ale po smrti matky bolo vyňaté z jej lona cisárskym rezom; ako uvádza Pomponius v Štyridsiatej knihe.

(6) Uvádza tiež, že ak bol dom kúpený a zničený, všetky prístavby k nemu možno získať späť prostredníctvom žaloby tohto druhu.

(7) Ak sa k pozemku pridá naplavenina, má rovnakú povahu ako pozemok, ku ktorému sa pridala; a preto, keďže samotný pozemok nemožno vymáhať na základe publiciánskej žaloby, nemožno vymáhať ani prírastok; ak však možno, možno vymáhať aj časť pridanú naplaveninou; a to spomína Pomponius.

(8) Zároveň dodáva, že v prípade, ak sa má podať žaloba na časti zakúpenej sochy, ktoré boli odstránené, je možné podať podobnú žalobu.

(9) Uvádza tiež, že ak si kúpim voľný pozemok a postavím na ňom dom, môžem riadne využiť Publiciánsku akciu.

(10) Hovorí tiež, že ak postavím dom a pozemok sa potom uvoľní, môžem rovnako využiť publicistickú akciu.

12. Paulus, O edikte, kniha XIX.

V prípade, že muž daroval otroka svojej snúbenici a predtým, ako vlastnícke právo prešlo lichvou, ho dostal späť ako veno; božský Pius v reskripte uviedol, že ak by sa strany rozviedli, otrok by mal byť vrátený, pretože dar medzi dvoma snúbencami je platný; a preto sa jej ako držiteľke udelí výnimka; a ak by sa držba stratila, udelí sa publiciánska žaloba bez ohľadu na to, či majetok vlastnila cudzia osoba alebo darca.

- (1) Ak je majetok vydaný komukoľvek na základe trebeľského dekrétu senátu, aj keby ho strana nezískala do vlastníctva, môže využiť publiciánsku žalobu.
- (2) V prípade nájomných zmlúv na dobu neurčitú a iného nehnuteľného majetku, ktorý nemožno nadobudnúť užívaním, je publiciánska žaloba k dispozícii, ak došlo k dobromyseľnému odovzdaniu pozemku.
- (3) Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď som v dobrej viere kúpil od osoby, ktorá nie je vlastníkom, dom, ktorý mal so sebou povrch pozemku.
- (4) Ak je majetok takej povahy, že nejaký zákon alebo ústava zakazuje jeho scudzenie, v tomto prípade nebude publiciánska žaloba podaná, pretože za takýchto okolností prétor neposkytuje nikomu ochranu, aby zabránil porušeniu zákona.
- (5) Publiciánsku akciu môžeme využiť aj v prípade detského otroka mladšieho ako jeden rok.
- (6) Ak chce niekto získať späť časť majetku, môže využiť publiciánsku žalobu.
- (7) Túto činnosť môže správne použiť aj ten, kto ju mal v držbe len na chvíľu.

13. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

V prípade, že sme akýmkoľvek spôsobom legálne nadobudli majetok a stratili ho, bude nám táto žaloba poskytnutá na účely vrátenia uvedeného majetku.

- (1) Niekedy však publiciánsku žalobu nemôžu podať osoby, ktoré držbu získali oprávnene; držba odvodená od záložného práva a neistých darov je totiž oprávnená; právo na žalobu sa však v takýchto prípadoch zvyčajne

nepripúšťa, samozrejme, z toho dôvodu, že ani veriteľ, ani strana, ktorá má neistý titul, nezískava držbu s tým, že sa bude domnievať, že je vlastníkom.

(2) Ak niekto nakupuje od nepľnoletej osoby, musí preukázať, že tak urobil so súhlasom jej opatrovníka, a nie v rozpore so zákonom. Ak však vykonal kúpu prostredníctvom podvodu predstieraného opatrovníka, má sa za to, že konal v dobrej viere.

14. Ulpián, O edikte, kniha XVI.

Papinianus v šiestej knihe otázok uvádza, že ak človek zakáže vydanie alebo dá výpoveď a majetok bol predaný jeho zástupcom na jeho žiadosť a zástupca ho napriek tomu vydal, prétor bude chrániť kupujúceho, či už je v držbe, alebo podá žalobu na vrátenie majetku. Ak je však zástupca nútený zaplatiť kupujúcemu na základe žaloby založenej na kúpe, ten môže vymáhať plnenie v rámci protinávrhu na mandát; môže sa totiž stať, že nehnuteľnosť môže od kupujúceho vymáhať ten, kto dal príkaz na jej predaj, pretože z neznalosti nevyužil výnimku, ktorú mal uplatniť, napr: "Ak strana, s ktorou som rokoval, neuskutočnila predaj s vašim súhlasom".

15. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Ak môj otrok na úteku kúpi majetok od niekoho, kto nie je jeho vlastníkom, žaloba bude podaná v môj prospech, aj keď som prostredníctvom neho nenadobudol vlastníctvo dodaného majetku.

16. Papinianus, Otázky, kniha X.

Paulus v poznámke uvádza, že v prípade verejnej žaloby možno uplatniť výnimku z dôvodu zákonného vlastníctva.

17. Neratius, Pergameny, kniha III.

Publiciánska žaloba nebola vymyslená s cieľom zbaviť skutočného vlastníka jeho majetku (a to sa dokazuje v prvom rade na základe spravodlivých zásad a v druhom rade použitím výnimky: "Ak sporná vec nepatrí vlastníkovi"), ale z toho dôvodu, aby v prípade, že človek niečo nadobudne v dobrej viere a získal to do vlastníctva, bol oprávnený držať to on, a nie jeho protivník.

Tit. 3. O žalobách na vrátenie pozemkov, ktoré boli prenajaté na dobu neurčitú, a to emfyteutických pozemkov

1. Paulus, O edikte, kniha XXI.

Niektoré pozemky patriace k mestám sa nazývajú "vectigales", iné nie. Ako vectigales sa označujú tie, ktoré sú prenajaté na dobu neurčitú, t. j. na základe dohody, že kým sa za ne platí nájomné, nie je dovolené ich odňať tým, ktorí si ich prenajali, ani ich nástupcom. Pozemky, ktoré sa prenajímajú na obrábanie za podmienok, za akých sme ich zvyknutí prenajímať na tento účel súkromne, nie sú tohto druhu.

(1) Ak si strany prenajímajú pozemky od obcí na dobu neurčitú, hoci sa nestávajú ich vlastníkami, je stanovené, že sú napriek tomu oprávnené podať vecnú žalobu proti vlastníkovi, a dokonca aj proti samotným členom obce:

2. Ulpián, O Sabínovi, kniha XVII. Avšak za predpokladu, že vždy platia nájomné.

3. Paulus, O edikte, kniha XXI.

Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, že uzavreli nájomnú zmluvu na určitý čas a dohodnutá doba ešte neuplynula.

Knihá VII

1. O užívacom práve a jeho užívaní a požívaní.
2. Pokiaľ ide o vznik užívacieho práva.
3. Kedy sa dedičstvo z užívacieho práva stáva majetkom.
4. Akým spôsobom sa stráca užívacie právo alebo užívanie.
5. O užívaní vecí, ktoré sa užívaním spotrebujú alebo zmenšia.
6. O žalobe na vrátenie užívacieho práva a o žalobe, ktorou sa toto právo odmieta.
7. O službách otrokov.
8. Pokiaľ ide o používanie a bývanie.
9. Akým spôsobom musí užívateľ poskytnúť zábezpeku.

Tit. 1. O užívacom práve a jeho užívaní a požívaní

1. Paulus, O Vitelliovi, kniha III.

Obvyklé právo je právo užívať a požívať majetok iných osôb, pričom sa zároveň zachováva jeho podstata.

(2) Celsus, Digesty, kniha XVIII.

Užívacie právo je totiž právom k hmotnej časti veci, takže ak sa odstráni, musí sa odstrániť aj samotné užívacie právo.

3. Gaius, Diurnal, alebo Zlaté záležitosti, kniha II.

Užívacie právo môže vzniknúť k akejkoľvek nehnuteľnosti prostredníctvom odkazu, takže dedičovi môže byť nariadené, aby užívacie právo previedol na nejakú osobu; rozumie sa, že ho prevedie, ak vedie odkazovníka po pozemku alebo mu umožní, aby ho užíval alebo používal. Ak chce niekto zriadiť užívacie právo, môže tak urobiť prostredníctvom zmlúv a ustanovení bez toho, aby spísal závet.

1. Užívacie právo sa môže zriadiť nielen na pozemky a budovy, ale aj na otrokov, ťažné zvieratá a iný majetok.

2. Aby sa však samotné vlastníctvo nestalo absolútne bezcenným z dôvodu trvalej existencie užívacieho práva, bolo rozhodnuté, že užívacie právo môže zaniknúť rôznymi spôsobmi a vrátiť sa k samotnému vlastníctvu.

3. Okrem toho, bez ohľadu na spôsob vzniku a zániku užívacieho práva, rovnakým spôsobom môže vzniknúť a zaniknúť aj samotné užívanie.

(4) Paulus, O edikte, kniha II.

V mnohých prípadoch je užívacie právo súčasťou vlastníctva a je samostatné, pretože môže byť udelené okamžite alebo od určitého dátumu.

5. Papinianus, Otázky, kniha VII.

Užívacie právo môže byť na začiatku zriadené s ohľadom na podiel na nehnuteľnosti, či už je rozdelený alebo nerozdelený, a môže byť tiež stratené uplynutím času stanoveného zákonom; a na rovnakom princípe môže byť znížené pôsobením Lex Falcidia. Ak však strana, ktorá prisľúbila užívacie právo, zomrie, povinnosť udeliť ho sa rozdelí v pomere k podielom na nehnuteľnosti; a ak sa musí udeliť pri pozemku v spoločnom vlastníctve a jeden z vlastníkov je žalovaný v súdnom konaní, prevod sa vykoná v pomere k podielu uvedeného žalovaného.

6. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Užívacie právo môže vzniknúť viacerými spôsobmi, napríklad môže byť odkázané ako dedičstvo. Samotné vlastníctvo nehnuteľnosti sa môže zanechať ako odkaz a užívacie právo sa vyhradí tak, že užívacie právo zostane dedičovi.

(1) Užívacie právo môže vzniknúť aj na základe žaloby o rozdelenie dedičstva alebo žaloby o rozdelenie spoločného majetku, keď súd jednej strane prizná samotné vlastníctvo a druhej strane užívacie právo.

(2) Užívacie právo navyše nenadobúdame len prostredníctvom seba, ale aj prostredníctvom osôb, ktoré máme pod kontrolou.

(3) Nič nebráni tomu, aby bol môj otrok ustanovený za dediča a aby sa holé vlastníctvo ponechalo ako dedičstvo s výhradou užívacieho práva.

7. Ulpián, O Sabínovi, kniha XVII.

Ak je užívacie právo odkázané ako dedičstvo, celý zisk z nehnuteľnosti patrí užívateľovi. Odkázať možno užívacie právo na nehnuteľný alebo osobný majetok.

(1) Ak sa odkazuje nehnuteľný majetok, ako napríklad v prípade, keď sa zanechá užívacie právo k domu, všetky príjmy z neho patria užívateľovi; a tiež všetko, čo plynie z budov, ohradených pozemkov a iných vecí, ktoré patria k domu. Preto bolo stanovené, že užívateľ môže byť uvedený do držby susednej budovy s cieľom zabrániť hroziacej škode; a môže si ponechať držbu uvedenej budovy ako vlastník, ak druhá strana vytrvalo neposkytuje zábezpeku; ani nič nestratí, keď užívacie právo zanikne. Na základe tejto zásady Labeo uvádza, že vlastník nehnuteľnosti nemá právo zvýšiť svoju budovu, ak si to neželá; keďže v prípade, že bolo odkázané užívacie právo na neobývaný pozemok, nemôže na ňom postaviť dom; tento názor považujem za správny.

(2) Preto, keďže všetok produkt nehnuteľnosti patrí užívateľovi, môže byť, ako uvádza Celsus v osemnástej knihe Digest, na základe žiadosti na súde nútený opraviť dom, avšak len do takej miery, aby ho udržal v dobrom stave, ale ak by sa niečo z neho zničilo vekom, ani jedna zo strán nemôže byť nútená opraviť ho; ak by to však dedič urobil, musí dovoliť užívateľovi, aby ho používal; preto sa Celsus pýta, do akej miery musí byť opravený? Ak sú niektoré časti zničené vekom, nemožno ho nútiť, aby ich opravil, a preto je povinný len za mierne opravy, pretože keďže užívacie právo mu bolo ponechané, preberá aj iné bremená, ako napríklad dane, tribút, nájomné alebo rezervu na údržbu, ktorou je zaťažená nehnuteľnosť; a to uviedol Marcellus v trinástej knihe.

(3) Cassius v ôsmej knihe Občianskeho práva tiež hovorí, že užívateľa možno prinútiť k opravám podaním žiadosti na súd, rovnako ako je povinný vysadiť stromy; a Aristo v poznámke uvádza, že je to správne. Neratius v Štvrtej knihe partikulárnych zákonov tiež hovorí, že užívateľovi nemožno zakázať vykonávať opravy z toho istého dôvodu, ako mu nemožno zakázať orať alebo obrábať pôdu; a nielenže môže vykonávať nevyhnutné opravy, ale môže tiež vykonávať úpravy na účely užívania, ako sú štuky, mozaikové dlažby a veci tohto druhu; nemôže však budovy rozširovať alebo z nich odstraňovať niečo, čo je užitočné:

8. Ten istý, O edikte, kniha XL.

Aj keď jeho zámerom je postaviť na jeho miesto niečo lepšie a tento názor je správny.

9. Ten istý, O Sabinovi, kniha XVII.

Okrem toho, ak bolo odkázané užívacie právo k pôde, všetko, čo z nej pochádza a čo sa z nej dá získať, je zahrnuté do zisku, ktorý patrí odkazovníkovi, avšak pod podmienkou, že ju bude využívať tak, ako by to robil dobrý občan; a Celsus v osemnástej knihe Digest uvádza, že ho možno prinútiť, aby pôdu vhodným spôsobom obrábal.

1. Ak sú na pozemku včely, patrí mu aj užívacie právo na ne.
2. Ale ak sa na pozemku nachádzajú kamenné lomy a užívateľ chce ťažiť kameň, alebo ak sa na ňom nachádzajú kriedové alebo pieskové jamy, Sabinus hovorí, že má právo využívať ich všetky tak, ako by to robil hospodárny vlastník, čo považujem za správny názor.
3. Dokonca aj v prípade, že tieto lomy boli objavené po odkázaní užívacieho práva, keď bolo odkázané užívacie právo na celé pole, a nie na jeho určité časti, sú zahrnuté do dedičstva.
4. S tým úzko súvisí otázka, ktorá sa často riešila v súvislosti s prírastkami vlastníctva, a bolo stanovené, že užívacie právo k náplavovej pôde patrí aj užívateľovi. Ak sa však v rieke oproti pozemku objaví ostrov, Pegas hovorí, že užívacie právo k nemu nepatrí užívateľovi priľahlého pozemku, hoci ide o prístupenie k nehnuteľnosti; ide totiž akoby o osobitný pozemok, na ktorého užívacie právo nemáte nárok. Tento názor nie je neodôvodnený, pretože tam, kde prírastok nie je badateľný, sa užívacie právo zvyšuje, ale tam, kde sa objavuje samostatne, neprispieva v prospech užívateľa.
5. Cassius v ôsmej knihe Občianskeho práva uvádza, že výnosy získané z lovu vtákov a zveri patria užívateľovi, a teda aj výnosy z rybolovu.
6. Som toho názoru, že výnos škôlky patrí aj užívateľovi, takže má právo aj predávať a sadiť; je však povinný mať záhon vždy pripravený a obnovovať ho za účelom opätovnej výsadby, ako určitý druh nástroja, ktorý sa má používať v prospech pozemku, aby sa po skončení užívacieho práva mohol vrátiť vlastníkovi.
7. Rovnako má právo na to, čo tento nástroj pre dobro pozemku vyprodukuje, ale nemá právo ho predat'; ak totiž bolo užívacie právo k pozemku odkázané a je tam pole, na ktorom vlastník zvykol získavať koly, osinu alebo trstinu na užívanie pozemku, ktorého užívacie právo bolo odkázané; Som toho názoru, že užívateľ môže toto užívacie právo využívať, ak z neho nič nepredá, iba ak by sa stalo, že mu bolo zanechané užívacie právo na hrbu vrúb alebo na les, v ktorom sa našli koly, alebo na záhon trstiny; vtedy môže toto právo predat'. Trebatius hovorí, že užívateľ môže vyrúbať koly a trstinu práve tak, ako to bol zvyknutý robiť vlastník pozemku, a môže ich predat', aj keď to prvý nebol zvyknutý robiť, ale sám ich užívať; keďže stav užívateľa treba posudzovať s ohľadom na množstvo, ktoré sa má užívať, a nie na spôsob užívania.

10. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Užívateľ si môže vziať koly na podpery z húštiny a konáre zo stromov a z lesa, ktorý nie je húštinou, si môže vziať to, čo potrebuje pre svoju vinicu, ak tým nezniží hodnotu pozemku.

11. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, Book II. Ale tam, kde sú stromy väčšie, ich nemôže vyrábať.

12. Ulpián, O Sabinovi, kniha XVII.

Ak sú stromy vyvrátené alebo vyvrátené silou vetra, Labeo hovorí, že užívateľ ich môže získať späť pre vlastnú potrebu a pre potrebu svojej domácnosti, ale nesmie použiť drevo na palivové drevo, ak má na tento účel k dispozícii iné; a myslím si, že tento názor je správny, inak, ak by celý pozemok postihlo toto nešťastie, užívateľ by mohol odstrániť všetky stromy. Labeo si však myslí, že má právo vyrábať toľko stromov, koľko je potrebné na opravu domu; rovnako ako môže páliť vápno, kopať piesok alebo brať čokoľvek iné, čo je potrebné na stavbu.

1. Ak bolo právo užívania lode odkázané, myslím si, že ju možno poslať na more, hoci môže hroziť nebezpečenstvo stroskotania; keďže loď je postavená na účely plavby.

2. Užívateľ môže buď užívať samotnú nehnuteľnosť, alebo previesť právo užívania na iného, alebo ju môže opustiť, alebo ju predať; pretože ten, kto prenajíma, a ten, kto predáva, aj užíva. Ale keď ho prevedie na niekoho, aby ho držal za odplatu, alebo ho daruje, myslím si, že ho užíva, a preto si zachováva užívacie právo k nemu; a takýto názor mali Cassius a Pegasus a Pomponius ho preberá v piatej knihe o Sabinovi. Lebo nielen ja si ponechávam užívacie právo, ak ho prenajímam, ale aj tam, kde si užívacie právo prenajíma iná osoba, ktorá vykonáva moju činnosť, Julianus v tridsiatej prvej knihe uvádza, že si ho stále ponechávam. Ak ho však neprenajímam, ale kým som neprítomný a neviem o tom, niekto, kto vykonáva moju činnosť, ho užíva a požíva ho, napriek tomu si užívacie právo ponechávam, pretože som nadobudol právo konať na základe vykonanej činnosti; a tento názor Pomponius v Piatej knihe schvaľuje.

3. Pomponius má pochybnosti o nasledujúcom prípade, a to keď utekajúci otrok, v ktorom mám užívacie právo, niečo stanoví v súvislosti s mojím majetkom alebo niečo dostane na základe doručenia, ponechám si za týchto okolností užívacie právo z dôvodu, že ho využívam? Plne pripúšťam, že si ho ponechávam, pretože hovorí, že veľmi často nemusíme otrokov v danom čase používať, ale ponechávame si na nich užívacie právo; napríklad ak je otrok

chorý alebo je nemluvňa, jeho služby nemajú žiadnu hodnotu, alebo ak sa stane starým. Užívacie právo si zachováame aj vtedy, ak orieme pole, hoci je také neúrodné, že neprináša žiadnu úrodu. Julianus však v tridsiatej piatej knihe Digest uvádza, že aj v prípade, keď otrok na úteku nič nestanoví, užívacie právo sa stále zachováva; hovorí totiž, že na základe zásady, že vlastníctvo sa zachováva vlastníčkovi, ak otrok utiekol, na rovnakom princípe sa zachováva aj užívacie právo.

4. Rozoberá aj nasledujúcu otázku, a to, či v prípade, že niekto nadobudne vlastníctvo otroka, musí dôjsť k strate užívacieho práva, rovnako ako otrok prestáva byť vo vlastníctve samotného vlastníka? A najprv hovorí, že možno konštatovať, že užívacie právo sa stráca, ale aj keby sa stratilo, treba tiež konštatovať, že čokoľvek si otrok mohol stanoviť s ohľadom na majetok užívateľa, v lehote stanovenej zákonom, môže nadobudnúť užívateľ. Z toho možno vyvodiť, že aj keď je otrok vo vlastníctve inej osoby, užívacie právo sa nestráca, ak otrok niečo pre mňa stanovil; a je len malý rozdiel, či je vo vlastníctve dediča alebo niekoho iného, komu bol majetok predaný alebo komu bolo odkázané samotné vlastníctvo, alebo dokonca lúpežníka; na zachovanie užívacieho práva totiž stačí, ak existuje vôľa držať ho a otrok vykoná nejaký úkon v prospech užívateľa; a tento názor sa zdá byť rozumný.

5. Julianus v tridsiatej piatej knihe Digest uvádza nasledujúcu otázku. Ak zlodej odtrhne alebo odreže zrelé ovocie, ktoré visí na strome, kto bude oprávnený podať proti nemu žalobu o jeho vrátenie: vlastník pozemku alebo užívateľ? A myslí si, že keďže ovocie nepatrí užívateľovi, pokiaľ ho nezbieral, aj keby ho od pozemku oddelila iná osoba, vlastník má lepšie právo podať žalobu o jeho vrátenie; ale užívateľ má právo na žalobu za krádež, pretože bolo v jeho záujme, aby ovocie nebolo odstránené. Marcellus je však ovplyvnený skutočnosťou, že ak užívateľ následne získa ovocie do vlastníctva, možno sa stane jeho; a ak sa tak stane, na základe akého pravidla sa tak stane, ibaže medzitým patrilo samotnému vlastníčkovi, pretože hneď ako ho užívateľ zabezpečí, stane sa jeho, rovnako ako v prípade, keď je majetok odkázaný pod určitou podmienkou a medzitým patrí dedičovi, ale keď sa podmienka splní, prejde na odkazovníka; je totiž pravda, že samotný vlastník je oprávnený podať žalobu o jeho vrátenie. Ak je však vlastníctvo v pozastavení, ako hovorí sám Julianus v prípade, keď mláďatá zvierat, ktorým bolo dovolené vyrásť, uhynuli; a keď otrok podliehajúci užívaciemu právu dostal dodaním niečo, za čo ešte nebola zaplatená cena, ale bola poskytnutá zábezpeka; treba konštatovať, že právo podať žalobu na jej vrátenie zostáva v pozastavení a že vlastníctvo majetku je ešte viac v pozastavení.

13. Ten istý, O Sabinovi, kniha XVIII.

Ak bolo užívacie právo k akejkoľvek nehnuteľnosti odkázané, vlastník môže požadovať zabezpečenie nehnuteľnosti, a to na základe rozhodnutia súdu, pretože tak ako má užívateľ právo na užívanie a požívanie, má aj samotný vlastník právo na zabezpečenie svojho majetku. To platí aj pre každé užívacie právo, ako uvádza Julianus v tridsiatej ôsmej knihe Digest. Ak bolo užívacie právo odkázané, žaloba o jeho vrátenie by sa nemala udeliť užívateľovi, ak nedá záruku, že ho bude užívať a požívať tak, ako by sa to stretlo so súhlasom dobrého občana; a ak je viacero dedičov, ktorí sú poverení uvedeným užívacím právom, záruka sa musí poskytnúť každému z nich osobitne.

1. Preto sa pri podaní žaloby týkajúcej sa užívacieho práva nerozhoduje len o tom, čo bolo vykonané, ale aj o tom, ako sa má užívacie právo v budúcnosti užívať.

2. Užívateľ je zodpovedný podľa Lex Aquilia za škodu, ktorá už bola spáchaná, a môže byť držaný pod interdiktom Quod vi aut clam, ako hovorí Julianus; a je isté, že užívateľ je zodpovedný aj za vyššie uvedené činy a tiež za činy krádeže, rovnako ako každá iná strana, ktorá sa previnila týmto druhom trestného činu vo vzťahu k majetku iného. Preto na otázku, aký je úžitok z toho, že prétor prisľúbil žalobu, keď už existovala žaloba podľa Lex Aquilia, Julianus odpovedal, že preto, lebo boli prípady, v ktorých nebolo možné podať akvilejskú žalobu, a preto bol ustanovený sudca, aby sa strana mohla podriaďiť jeho rozhodnutiu; lebo tam, kde niekto nezruší pole alebo nevysadí vinič, alebo nechá zničiť akvadukty, nie je zodpovedný podľa Lex Aquilia. Rovnaké zásady platia aj v prípade, keď strana má len právo užívať majetok.

3. Keď vznikne spor medzi dvoma užívateľmi, Julianus v tridsiatej ôsmej knihe Digest hovorí, že je úplne spravodlivé, aby im bola poskytnutá žaloba, ako je žaloba o rozdelenie; alebo aby sa prostredníctvom ustanovenia navzájom zabezpečili, ako budú využívať svoje užívacie právo; lebo prečo, pýta sa Julianus, by mal prétor trpieť, aby pristúpili k použitiu ozbrojenej sily, keď ich môže obmedziť prostredníctvom svojej súdnej moci? Tento názor schvaľuje aj Celsus v dvadsiatej knihe Digest a myslím si, že je správny.

4. Užívateľ nemôže zhoršiť stav nehnuteľnosti, ale môže ho zlepšiť. Ak bolo užívacie právo k pozemku odkázané, užívateľ by nemal vyrúbať ovocné stromy, zbúrať budovy alebo urobiť čokoľvek iné na škodu nehnuteľnosti. A ak by sa náhodou jednalo o nehnuteľnosť, ktorá sa využíva na pôžitok a má záhrady, uličky alebo tienisté a príjemné prechádzky, ktoré sa nachádzajú pod stromami, ktoré neprinášajú ovocie, nemal by ich vyrúbať na účely vytvorenia kuchynskej záhrady alebo čohokoľvek iného, čo má priniesť príjem.

5. Preto vznikla otázka, či môže užívateľ sám otvárať kamenné lomy, kriedové lomy alebo pieskovne? Myslím si, že môže, ak na tento účel nevyužíva žiadnu časť pozemku potrebnú na niečo iné. Preto môže hľadať miesta na lomy a výkopy tohto druhu a môže pracovať v akýchkoľvek baniach na zlato, striebro, síru, meď, železo alebo iné nerasty, ktoré otvoril pôvodný vlastník; alebo ich môže otvoriť sám, ak to nebude prekážať obrábaniu pôdy. A ak by náhodou týmto spôsobom získal väčší príjem, ako má z viníc, plantáží alebo olivových sádov, ktoré tam už sú, môže ich možno vyrábať, keďže mu je dovolené zveľaďovať majetok.

6. Ak však činnosti, ktoré začal vykonávať užívateľ, znečisťujú ovzdušie na pozemku alebo si vyžadujú veľké množstvo robotníkov alebo záhradníkov, čo je viac, ako môže vydržať obyčajný vlastník, nebude sa považovať za osobu, ktorá vykonáva svoje užívacie právo tak, ako by to mala robiť starostlivá osoba. Na pozemku nemôže postaviť ani budovu okrem tej, ktorá je potrebná na zber úrody.

7. Ak však bolo právo užívania domu odkázané, syn Nerva hovorí, že môže dať do domu okná, vymaľovať steny, pridať obrazy, mramor, sošky a všetko ostatné, čo zdobí dom; ale nebude mu dovolené meniť izby, hádzať ich k sebe alebo ich oddeľovať, obracať predné a zadné vchody, otvárať miesta, ktoré sú v ústraní, ani meniť halu, ani nijako upravovať zábavné záhrady; musí sa totiž starať o všetko tak, ako to našiel, bez toho, aby menil usporiadanie budovy. Okrem toho Nerva hovorí, že strana, ktorej bolo odkázané užívacie právo na dom, nemôže zvýšiť jeho výšku, aj keby sa tým nezatičili žiadne svetlá, pretože by sa tým skôr narušila strecha; a to Labeo tvrdí aj s ohľadom na samotného vlastníka. Labeo tiež uvádza, že užívateľ nemôže zakrývať svetlá.

8. Ak je odkázané užívacie právo k domu, užívateľ nemôže prenajímať izby v dome, ani ho nemôže rozdeliť na byty, ale bezpochyby ho môže prenajímať, ale musí tak robiť ako jedno sídlo; nemôže v ňom otvoriť ani verejný kúpeľ. Keď sa hovorí, že "nemôže v nej prenajímať izby"; treba to chápať tak, že sa tým rozumie to, čo sa bežne označuje ako nocľahárne pre cestujúcich alebo obchody pre plničov. Som však toho názoru, že ak je v dome kúpeľ pre potreby domácnosti a nachádza sa na nejakom odľahlom mieste a medzi príjemnými miestnosťami, užívateľ by nekonal správne alebo v súlade s úsudkom starostlivého človeka, ak by ho prenajal ako verejný kúpeľ; rovnako ako keby prenajal dom ako miesto, kde sa chovajú hospodárske zvieratá, alebo ak by v dome bola budova, ktorá by sa mohla používať ako stajňa a kočiareň, prenajal by ju ako pekárňu.

14. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Aj keď by mal vďaka tomu získať oveľa nižší príjem.

(15) Ulpián, O Sabínovi, kniha XVIII.

Ak však urobí nejakú prístavbu k domu, nemôže ju potom odstrániť alebo oddeliť, hoci je jasné, že ako vlastník môže získať späť všetko, čo bolo oddelené.

1. V prípade, že odkázané užívacie právo pozostáva z otrokov, nesmie ich zneužívať, ale musí ich zamestnávať v súlade s ich stavom. Ak totiž pošle kopistu na vidiek a núti ho nosiť kôš s vápnom, ak prinúti herca vykonávať povinnosti obsluhy kúpeľa alebo speváka robiť vrátnika, alebo ak vezme otroka zo zápasníckej arény a zamestná ho na čistenie klenby vodných skriniek, bude sa to považovať za nesprávne využívanie majetku.

2. Musí tiež otrokom poskytnúť dostatok jedla a oblečenia podľa ich postavenia a hodnosti.

3. Labeo uvádza ako všeobecne platné pravidlo, že v prípade hnutel'ného majetku každého druhu musí užívateľ dodržiavať určitú mieru striedmosti, aby ho nepokazil hrubým zaobchádzaním alebo násilím, inak proti nemu môže byť podaná žaloba podľa Lex Aquilia.

4. V prípade, že je odkázané užívacie právo na odev, pričom toto právo sa nevzťahuje na množstvo; treba povedať, že by ho mal využívať tak, aby sa neopotrebovalo, ale nemôže ho prenajať, pretože dobrý občan by ho takto nevyužíval.

5. Preto ak je odkázané užívacie právo na divadelné kostýmy, opony alebo iné podobné predmety, nesmie ich používať nikde inde ako na javisku. Treba zvážiť, či ich môže prenajať, alebo nie; a myslím si, že to možno urobiť, aj keď porúčiteľ mal vo zvyku tieto predmety požičovať a nie prenajímať. Napriek tomu som toho názoru, že porúčiteľ môže prenajať divadelné kostýmy, ako aj také, ktoré sa používajú na pohreboch.

6. Samotný vlastník nehnuteľnosti nesmie zasahovať do užívania, pokiaľ nepoužíva vec takým spôsobom, že zhoršuje jej stav. Pokiaľ ide o niektoré predmety, vzniká pochybnosť, ak mu ich zakazuje používať, či tak môže urobiť legálne; ako napríklad v prípade sudov, ak bolo odkázané užívacie právo k pozemku. Niektoré authority zastávajú názor, že ak sú sudy zakopané v zemi, ich používanie môže byť zakázané; a to isté tvrdia o kadiach, sudoch, pohároch a fľašiach, ako aj o okenných tabuliach, ak je odkázané užívacie právo k domu. Som však toho názoru, že všetko, čo patrí k pozemku a domu, je zahrnuté, ak neexistuje opačný úmysel.

7. Vlastník nehnuteľnosti ju nemôže podriadiť služobnosti, ani nemôže dovoliť, aby sa stratila, ale je zrejmé, že môže nadobudnúť služobnosť, aj keď užívateľ nechce, ako hovorí Julianus. Z toho vyplýva, že podľa toho istého pravidla užívateľ nemôže nadobudnúť služobnosť na pozemku, ale môže ju zachovať, a ak existuje a mala by sa stratiť tým, že ju užívateľ nevyužíva, bude z tohto dôvodu zodpovedný. Vlastník nemôže zriadiť služobnosť na pozemku, aj keď s tým užívateľ súhlasí,

(16) Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Ibaže by sa tým stav užívateľa nezhoršil; ako napríklad v prípade, keď vlastník udelí susedovi služobnosť, aby on sám nemal právo postaviť si dom.

17. Ulpián, O Sabinovi, kniha III.

So súhlasom užívateľa môže z miesta urobiť náboženské miesto, čo je povolené v prospech náboženstva. Niekedy však môže vlastník nehnuteľnosti sám urobiť miesto náboženským; predpokladajme totiž, že na ňom pochová poručiťa, keď nie je iné miesto tak vhodné na jeho pochovanie.

(1) Vychádzajúc zo zásady, že vlastník nesmie postaviť užívateľa do horšieho postavenia, sa často kladie otázka, či ho vlastník otroka môže potrestať? Aristo v poznámke ku Cassiovi uvádza, že má plné právo potrestať ho, ak tak urobí bez zlého úmyslu; hoci užívateľ nemôže nevhodnými alebo nezvyčajnými úlohami alebo znetvorením otroka jazvami zaobchádzať s otrokom tak, aby znížil hodnotu jeho služieb.

(2) Vlastník sa môže otroka vzdať aj z dôvodu náhrady škody, ktorú mu spôsobil, ak tak urobí bez zlého úmyslu, pretože takéto vzdanie sa právne nezaniká, rovnako ako úbytok majetku, ku ktorému došlo po vzniku užívacieho práva. Je zrejmé, že žaloba o vrátenie užívacieho práva musí byť zamietnutá, pokiaľ suma ocenená ako škoda nie je ponúknutá užívateľom strane, ktorá získala otroka, ako náhrada škody.

(3) Ak by niekto zabil otroka, nikdy som nepochyboval o tom, že užívateľ bude mať právo na prétorskú žalobu rovnakým spôsobom ako podľa Lex Aquilia.

18. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

V prípade, že odkázané užívacie právo pozostáva z poľa, je potrebné nahradiť odumreté stromy inými stromami, ktoré budú patriť užívateľovi.

19. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Proculus sa domnieva, že užívacie právo k domu možno odkázať takým spôsobom, že sa naň môže zriadiť služobnosť v prospech iného domu patriaceho do dedičstva, a to nasledovne: "Ak ten a ten sľúbi môjmu dedičovi, že neurobí nič, čím by sa určité budovy mohli zvýšiť, potom mu dávam a odkazujem užívacie právo na uvedené budovy"; alebo takto: "Dávam a odkazujem tomu a tomu právo užívania takého a takého domu, pokiaľ nebude postavený vyššie, ako je teraz".

1. Ak sú stromy vyvrátené vetrom a vlastník ich neodstráni a užívanie sa tým znepríjemní alebo sa zatarasí cesta, užívateľ môže proti nemu podať riadnu žalobu.

20. Ulpián, O Sabinovi, kniha XVIII.

Ak niekto urobí odkaz v týchto podmienkach: "Táto klauzula by sa mala chápať rovnako, ako keby bolo odkázané užívacie právo k majetku.

21. Ten istý, O Sabinovi, kniha XVII.

Ak je právo užívania odkázané otrokovi, všetko, čo zarobí vlastnou prácou alebo prostredníctvom majetku užívateľa, patrí tomuto otrokovi; bez ohľadu na to, či si to otrok stanoví, alebo mu je vlastníctvo odovzdané. Ak však bol otrok ustanovený za dediča alebo dostane odkaz, Labeo rozlišuje v závislosti od toho, v mene koho bol ustanovený za dediča alebo dostal odkaz.

22. Ten istý, O Sabinovi, kniha XVIII.

Okrem toho, keď sa niečo dáva otrokovi, na ktorého má užívacie právo niekto iný, vzniká otázka, čo sa musí v tomto prípade urobiť? Vo všetkých takýchto prípadoch, keď sa niečo zanechá alebo dá otrokovi v prospech užívateľa, otrok to nadobúda pre neho, ale keď sa to dá v prospech vlastníka, nadobúda to pre neho, a ak to bolo

dané v prospech samotného otroka, nadobúda to vlastník; neberieme totiž do úvahy, odkiaľ ten, kto daroval alebo zanechal odkaz, poznal otroka, ani akú službu vykonal otrok, aby si to zaslúžil. Ak však otrok, u ktorého existuje užívacie právo, nadobudne niečo z dôvodu splnenia podmienky a preukáže sa, že podmienka bola vložená v prospech užívateľa, treba konštatovať, že tento má na to nárok; rovnaké pravidlo platí aj v prípade donatio mortis causa.

(23) Ten istý, O Sabinovi, kniha XVII.

Ale tak ako otrok stipuláciou získava majetok pre užívateľa, podobne, ako uvádza Julianus v tridsiatej knihe Digest, môže neformálnou zmluvou získať výnimku pre užívateľa; a tiež zabezpečením prepustenia môže pre neho získať prepustenie.

1. Predtým sme uviedli, že to, čo sa nadobudne prácou otroka, patrí užívateľovi; treba však mať na pamäti, že ho možno nútiť pracovať; Sabinus totiž vyslovil názor, že užívateľ môže udeľovať mierne tresty, a Cassius v ôsmej knihe Občianskeho práva hovorí, že nemôže otroka mučiť ani bičovať.

24. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Ak niekto, kto sa chystá dať dar užívateľovi, sľúbi otroka, ktorý podlieha užívateľovi na základe jeho vlastného ustanovenia, bude viazaný voči užívateľovi; z dôvodu, že je obvyklé, aby otrok mohol uzavrieť ustanovenie v prospech užívateľa.

25. Ulpián, O Sabinovi, kniha XVIII.

Ak však osoba pre seba alebo pre Stichusa stanoví niečo, čo je predmetom užívacieho práva, s úmyslom, že to za účelom jeho darovania pripadne užívateľovi; musí sa uviesť, že ak sa otrokovi vyplatia peniaze, získa ich užívateľ.

1. Niekedy však otázka, pre koho tento otrok, ktorý je predmetom užívacieho práva, nadobudne, zostáva v nedohľadne; ako napríklad v prípade, keď otrok kúpi iného otroka a dostane ho na základe doručenia, pričom ešte nezaplatí kúpnu cenu, ale len poskytne zábezpeku; medzitým vzniká otázka, komu patrí otrok? Julianus v tridsiatej piatej knihe Digest uvádza, že vlastníctvo otroka je v zálohe a zapltenie kúpnej ceny rozhodne o tom, komu patrí; ak sa totiž zaplatí z peňazí užívateľa, otrok mu bude patriť so spätnou účinnosťou. Rovnaké pravidlo platí

napríklad v prípade, keď otrok urobí dohodu o zaplatení peňazí; samotná platba totiž rozhodne o tom, v čí prospech bola dohoda uzavretá. Z toho vyplýva, že vlastníctvo je pozastavené, kým sa nezaplatí cena. Ako by to teda bolo v prípade, ak by sa cena zaplatila po zániku užívacieho práva? Julianus v tridsiatej piatej knihe Digest hovorí, že treba ešte zvážiť, odkiaľ má cena pochádzať; Marcellus a Mauricianus si však myslia, že v prípade straty užívacieho práva nadobudne vlastníctvo ten, komu majetok patrí. Juliánov názor je však spravodlivejší. Ak by sa však cena mala zaplatiť z majetku, ktorý patrí obom stranám, Julianus hovorí, že vlastníctvo bude patriť obom; samozrejme, v pomere k sume, ktorú zaplatil každý z nich. Predpokladajme však, že otrok zaplatí z majetku oboch súčasne; ako napríklad, ak by dlhoval desaťtisíc sesterciov ako cenu a zaplatil by desaťtisíc z prostriedkov každého z nich; pre ktorého z nich otrok vlastne nadobúda vlastníctvo? Ak zaplatí odpočítaním peňazí, dôležité je, kto bol vlastníkom sumy, ktorá bola zaplatená ako prvá, pretože druhá strana môže podať žalobu na vrátenie tej sumy, ktorá bola zaplatená neskôr; alebo ak peniaze už boli vynaložené jednotlivcom, ktorý ich dostal, možno podať osobnú žalobu na ich vrátenie. Ak však otrok zaplatil celú sumu vo vrecku, ten, kto ju dostal, nenadobúda vlastníctvo, a preto sa vlastníctvo nedrží, aby ho niekto nadobudol, pretože ak otrok zaplatí viac, ako je cena, neprevádza peniaze na príjemcu.

2. Ak takýto otrok prenajme svoje vlastné služby a dohodne sa, že každý rok bude platiť určitú sumu, táto dohoda počas trvania užívacieho práva bude v prospech užívateľa, ale prospech z tejto dohody bude mať vlastník počas nasledujúceho roka, hoci na začiatku bola v prospech užívateľa; napriek tomu nie je obvyklé, aby dohoda, ak bola raz získaná v prospech niekoho, prešla na iného, iba ak na jeho dediča alebo na osobu, ktorou bola postúpená. Preto ak je užívacie právo odkázané na určitý počet rokov a otrok prenajíma svoje služby a stipuluje, ako je uvedené vyššie, tak často, ako sa užívacie právo stratí zmenou stavu užívateľa a následne sa obnoví, stipulácia prejde z jedného na druhého a po tom, ako prešla na dediča, sa vráti na užívateľa.

3. Možno si položiť otázku, či to, čo nemôže nadobudnúť užívateľ, môže nadobudnúť vlastník? Julianus v tridsiatej piatej knihe Digest uvádza, že to, čo nemôže nadobudnúť užívateľ, patrí vlastníkovi. Uvádza tiež, že ak otrok stipuluje s ohľadom na majetok užívateľa pre vlastníka, výslovne alebo na jeho príkaz, nadobúda pre vlastníka; ale na druhej strane, ak stipuluje pre užívateľa, a to nie z dôvodu majetku vlastníka, ani za svoju prácu, je stipulácia neplatná.

4. Ak sa otrok, ktorý je predmetom užívacieho práva, dohodne na prevode uvedeného užívacieho práva buď bez toho, aby niekoho uviedol, alebo výslovne pre svojho vlastníka, nadobúda ho pre tohto vlastníka; rovnako ako v prípade otroka v spoločnom vlastníctve dvoch strán, ktorý sa v dohode dohodne pre jedného zo svojich vlastníkov

na majetku, ktorý mu už patrí, dohoda nie je platná; pretože ak sa niektorá strana dohodne na tom, čo jej patrí, dohoda je neplatná, ale ak sa otrok dohodne pre druhého vlastníka, nadobúda celý uvedený majetok pre neho.

5. Julianus v tej istej knihe tiež uvádza, že ak užívateľ prenajme služby otroka tomuto druhému, zmluva je neúčinná, lebo hovorí, že ak sa niekto dohodne so mnou na mojom vlastnom majetku, dohoda je neplatná; nie je to totiž o nič účinnejšie, ako keď otrok patriaci inému, ktorý mi slúži v dobrej viere, urobí to isté, nadobudne majetok pre svojho majiteľa. Podobne hovorí, že ak si odo mňa, užívateľ, prenajme môj majetok, nezakladá to moju zodpovednosť. Všeobecná zásada, ktorú stanovuje, je, že ak by niekto, kto uzavrie zmluvu s iným, nadobudol majetok pre mňa, ak uzavrie zmluvu so mnou, jeho úkon je neplatný; ibaže, dodáva Julianus, uzavrie zmluvu so mnou alebo si ho odo mňa prenajme najmä v prospech svojho vlastníka.

6. Ak predpokladáte prípad dvoch užívateľov a otrok urobí ustanovenie týkajúce sa majetku jedného z nich, vzniká otázka, či má nárok na celý majetok alebo len na podiel, ktorý má na užívaní? Tento prípad je ten istý, o ktorom pojednáva Scaevola v druhej knihe otázok, pokiaľ ide o dvoch dobromyseľných držiteľov; a hovorí, že sa všeobecne zastáva názor a je v súlade s rozumom, že ak bola uzavretá dohoda s odkazom na majetok jedného z nich, potom časť z neho získava len on a časť vlastník. Ak je však ustanovenie výslovne uvedené, nemalo by byť pochyb, ak je uvedené meno účastníka, že ho získa celý. Hovorí, že pravidlo je rovnaké, keď otrok stipuluje na príkaz strany, keďže príkazom sa rozumie, že nahrádza meno. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade užívateľov; takže všade tam, kde užívateľ nenadobudne celú nehnuteľnosť, ju nadobudne obyčajný vlastník, pretože sme už ukázali, že ju môže získať na základe titulu, ktorý má odkaz na majetok užívateľa.

7. Keďže sme už uviedli, že užívateľ môže nadobudnúť majetok prostredníctvom toho, čo vlastní, alebo prácou otroka, treba vziať do úvahy, či to platí len v prípade, že užívacie právo vzniká na základe odkazu, alebo ak sa získa odovzdaním, ustanovením alebo iným spôsobom. Správny je Pegasov názor, ktorého sa Julianus držal v Šestnásťtej knihe, a to: že ho v každom prípade nadobúda užívateľ.

(26) Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Vždy, keď otrok, ktorý je predmetom užívacieho práva, prenajme svoje služby a pred uplynutím doby nájmu užívacie právo zanikne, zostávajúci čas bude patriť vlastníkovi. Ak si však otrok od začiatku stanoví určitú sumu za výkon určitých služieb a užívateľovi vznikne strata občianskych práv, platí rovnaké pravidlo.

27. Ulpián, O Sabínovi, kniha XVIII.

Ak porúčiteľ nechá na strome visieť ovocie, ktoré už bolo zrelé, užívateľ bude mať naň nárok, ak ho zo stromu zoberie v deň, keď sa dedičstvo stane predmetom dedenia, pretože aj stojaca úroda patrí užívateľovi.

1. Ak bol vlastník zvyknutý používať predajne na predaj svojho tovaru alebo na vykonávanie svojej podnikateľskej činnosti, potom ich užívateľ môže prenajať aj na predaj iného tovaru; pričom sa musí dodržať len toto opatrenie, a to, že užívateľ nesmie nehnuteľnosť využívať neobvykle alebo používať užívacie právo spôsobom, ktorý by urážal alebo poškodzoval vlastníka.

2. Ak je odkázané užívacie právo na otroka a porúčiteľ ho bol zvyknutý zamestnávať rôznymi spôsobmi a užívateľ ho vychováva alebo ho učí nejakému remeslu, môže využiť takto získané remeslo alebo zručnosť.

3. Ak sa má niečo zaplatiť ako daň za vybudovanie kanalizácie alebo sa musí zaplatiť za koryto vodného toku, ktorý prechádza cez pozemok, bremeno toho musí prevziať užívateľ; a ak sa má niečo zaplatiť za údržbu diaľnice, myslím si, že aj tieto výdavky musí znášať užívateľ. Preto tam, kde sa vyberá nejaký príspevok z úrody z dôvodu prechodu vojska alebo z dôvodu dlhu obci, keďže vlastníci nehnuteľností zvyknú odovzdávať obecným úradom určitú časť svojej úrody za nízku cenu a tiež platiť dane do štátnej pokladnice, musí všetky uvedené bremená prevziať užívateľ.

4. Ak je na pozemku zriadená akákoľvek služobnosť, užívateľ je nútený ju strpieť, a preto ak je služobnosť povinná v dôsledku ustanovenia, myslím si, že sa uplatní rovnaké pravidlo.

5. Ak však bol otrok predaný a kupujúcemu je pod hrozbou sankcie zakázané zamestnať ho na určité účely, ak je užívacie právo k otrokovi odkázané, musí užívateľ dodržiavať tieto podmienky? Myslím si, že ich musí dodržiavať; inak nebude svoje právo využívať a požívať spôsobom, ktorý by dobrý občan schválil.

28. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Je možné odkázať užívacie právo na staré zlaté a strieborné mince, ktoré sa zvyčajne používajú na ozdoby.

29. Ulpián, O Sabínovi, kniha XVIII.

Celsus v tridsiatej druhej knihe a Julianus v šesťdesiatej prvej knihe Digest uvádzajú, že užívacie právo na celý majetok možno odkázať, ak nepresahuje tri štvrtiny odhadnej hodnoty; a to je lepší názor.

30. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Ak osoba, ktorá má dva domy, odkáže užívacie právo na jeden z nich, Marcellus hovorí, že dedič môže zhasnúť svetlo jedného z nich tým, že zvýši výšku druhého, pretože dom môže byť obývaný, aj keď je zatemnený. To sa musí upraviť do takej miery, že celý dom nesmie byť zatemnený, ale musí mať určité množstvo svetla, ktoré bude postačovať pre obyvateľov.

31. Ten istý, O Sabinovi, kniha X.

Výraz "na základe majetku užívateľa" treba chápať tak, že sa vzťahuje na všetko, čo mohol užívateľ otrokovi darovať alebo poskytnúť, alebo ak otrok získal niečo z jeho obchodnej činnosti.

32. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXIII.

Ak osoba prevádza dom, ktorý je jediný, ktorý má, alebo pozemok, môže si vyhradiť služobnosť, ktorá je osobná, a nie praediálna, ako napríklad užívanie alebo užívacie právo. Ak si však vyhradí pasienok alebo právo bývania, je to platné; keďže z pasienkov na mnohých lesných pozemkoch sa získavajú zisky. Ak je vyhradené právo na pobyt, či už na určitý čas alebo do smrti osoby, ktorá si ho vyhradzuje, platí, že ide o výhradu užívania.

33. Papinianus, Otázky, kniha XVII.

Ak je užívacie právo odkázané Titiovi a samotné vlastníctvo Maeviovi a počas života poručiteľa Titius zomrie, strane určenej za dediča nezostane nič; a Neratius to tiež uviedol ako svoj názor.

(1) Je stanovené, že v niektorých prípadoch nemožno užívacie právo považovať za súčasť nehnuteľnosti, a preto ak sa podá žaloba na časť pozemku alebo užívacieho práva a žalovaný vec získa a neskôr sa podá žaloba na vrátenie inej časti, ktorá bola získaná prírastkom, Julianus hovorí, že v žalobe na nehnuteľnosť na základe predchádzajúceho vydaného rozhodnutia sa možno dovolávať výnimky; ale v žalobe o užívacie právo ju nemožno

namietat', pretože časť pozemku, ktorá pribudla napríklad naplaveninami, by patrila k pôvodnej časti, ale zvýšené užívacie právo by pripadlo osobe.

34. Julianus, Digest, kniha XXXV.

Vždy, keď je užívacie právo odkázané dvom osobám takým spôsobom, že "ho majú užívať a požívať striedavo počas niekoľkých rokov"; ako napríklad, ak by bolo odkázané "Titiovi a Maeviovi"; možno povedať, že bolo odkázané na prvý rok Titiovi a na druhý rok Maeviovi. Ak však existujú dve strany rovnakého mena a podmienky odkazu sú takéto: "Dávam užívacie právo dvom Titiom na striedavé roky"; ak sa obaja nedohodnú, ktorý z nich ho bude mať v užívaní skôr, budú si navzájom prekážať. Ak však Titius nadobudne vlastníctvo počas roka, v ktorom užíval užívacie právo, nebude mať medzitým odkaz, ale užívacie právo bude patriť Maeviovi na striedavé roky; a ak Titius majetok odcudzí, bude mať stále nárok na svoje užívacie právo; pretože aj keby mi bolo užívacie právo odkázané pod nejakou podmienkou a ja by som medzitým nadobudol vlastníctvo od dediča, ale kým by podmienka ešte nebola splnená, majetok by som odcudzil, mal by som právo získať odkaz.

(1) Ak odkážete užívacie právo k pozemku svojmu nájomcovi, môže podať žalobu o vrátenie uvedeného užívacieho práva a môže podať žalobu proti vášmu dedičovi na základe nájomnej zmluvy, čím sa vyhne plateniu nájomného a získa späť náklady, ktoré mu vznikli pri obrábaní pozemku.

(2) Pokiaľ ide o otázku, či sa odkazuje užívacie právo k celej nehnuteľnosti alebo k určitým veciam, domnievam sa, že je uplatniteľná v prípade, ak vyhorí dom, nemožno podať žalobu o užívacie právo k nemu - ak je predmetom osobitného odkazu; ale ak bolo zanechané užívacie právo k celej nehnuteľnosti, žaloba o užívacie právo k pozemku bude prípustná; keďže každý, kto odkazuje užívacie právo k svojej nehnuteľnosti, má za to, že zahŕňa nielen užívacie právo k veciam určitého druhu, ktoré sa tam nachádzajú, ale aj k celému jeho majetku, a pozemok, na ktorom stál dom, je jeho súčasťou.

35. Ten istý, O Urseius Ferox, kniha I.

Ak bolo odkázané užívacie právo a osoba ustanovená za dediča úmyselne odkladá vstup do dedičstva, aby sa nadobudnutie dedičstva mohlo oddialiť, bude sa to musieť zohľadniť, ako rozhodol Sabinus.

1. Odkázal mi užívacie právo na otroka, a keď som ho prestal užívať a požívať, bolo nariadené, aby bol slobodný, a následne som od dediča získal odhadovaný ekvivalent dedičstva v peniazoch. Sabinus bol toho názoru, že otrok sa z tohto dôvodu nestane slobodným; možno sa totiž domnievať, že užívacie právo k nemu užívam, keďže som namiesto neho získal iný majetok, a podmienka jeho slobody zostáva rovnaká, takže sa stane slobodným po mojej smrti alebo ak sa zmení môj občiansky stav.

36. Africanus, Otázky, kniha V.

Ak porúčiteľ odkázal užívacie právo k pozemku a postavil na ňom dom, ktorý bol počas jeho života zbúraný alebo vyhorel, rozhodlo sa, že užívacie právo možno požadovať. Na druhej strane by sa rovnaké pravidlo neuplatnilo, ak by bolo odkázané užívacie právo k domu a pozemok by bol neskôr zastavaný. Rovnaký prípad by nastal, ak by bolo odkázané užívacie právo k určitým pohárom a tie by boli následne roztavené na hmotu a druhýkrát by boli upravené na poháre; pretože hoci sa obnovil ich pôvodný stav ako pohárov, neboli rovnaké ako tie, ku ktorým bolo odkázané užívacie právo.

(1) Dohodol som sa s Titiom o Kornéliovom majetku, na ktorý som si vyhradil užívacie právo; Titius potom zomrel a pýtali sa ma, čo mi má jeho dedič odovzdať? Odpoveď znela, že hlavný bod sa týka zámeru, s ktorým bolo užívacie právo vyhradené, pretože ak bolo v skutočnosti dohodnuté, že užívacie právo má byť zriadené len v osobe niekoho, dedič musí previesť holé vlastníctvo; ak však bolo zamýšľané, že užívacie právo má byť vyhradené len pre sľubujúceho, jeho dedič musí previesť vlastníctvo bez akéhokoľvek obmedzenia. To, že je to pravda, je jasnejšie zrejmé v prípade odkazu, pretože ak dedič, ktorý bol poverený odkazom samotného vlastníctva, po výhrade užívacieho práva zomrie skôr, ako sa začalo konanie s odkazom na závet, je ešte menej dôvodov na pochybnosti, že dedič bude povinný previesť úplné vlastníctvo. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď je dedičstvo odkázané pod podmienkou a dedič zomrie do jej splnenia.

(2) Užívacie právo na otroka bolo odkázané Titiovi a skôr, ako ho dedič, ktorý úmyselne neplnil svoje povinnosti, previedol, otrok zomrel. Nemožno dospieť k inému záveru, než že zodpovednosť dediča je úmerná výške záujmu porúčiteľa, že nemalo dôjsť k omeškaniu, takže hodnota užívacieho práva by sa mala oceniť odo dňa omeškania do času, keď otrok zomrel. Z toho by vyplývalo aj to, že ak by zomrel samotný Titius, musela by sa jeho dedičovi vyplatiť aj suma rovnajúca sa hodnote užívacieho práva od času, keď sa začalo omeškanie, do dňa jeho smrti.

37. To isté, Otázky, kniha VII.

Vyvstala otázka, ak by som sa s vami dohodol, že mi dáte užívacie právo na ďalších desať rokov, a vy by ste ho nedali a uplynulo by päť rokov, aké by bolo právo? Okrem toho, ak by som sa s vami dohodol, že mi dáte služby Stichus na ďalších desať rokov, a uplynulo by päť rokov, ako je uvedené vyššie, čo potom? Odpoveď znela, že žaloba by mohla byť správne podaná tak na užívacie právo, ako aj na služby otroka za obdobie, ktoré ste dovolili uplynúť bez ich poskytnutia.

38. Marcianus, Inštitúcie, kniha III.

Za užívateľa sa nepovažuje ten, kto niečo užíva, ak to nerobí ani on, ani nikto iný v jeho mene; ako napríklad v prípade, keď osoba kúpila alebo prenajala užívacie právo, alebo ho dostala darom, alebo uskutočnila obchodnú činnosť užívateľa. Je zrejmé, že tu treba rozlišovať; ak totiž predám užívacie právo, potom, aj keď kupujúci nehnuteľnosť neužíva, platí, že si užívacie právo stále ponechávam:

(39) Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Pretože ten, kto užíva kúpne peniaze, sa považuje za držiteľa užívacieho práva o nič menej ako ten, kto užíva a používa skutočný majetok:

40. Marcianus, Inštitúcie, kniha III.

Ak však užívacie právo darujem, už si ho neponechám, pokiaľ ho osoba, ktorej bolo darované, nevyužíva.

41. Ten istý, Inštitúcie, kniha VII.

Ešte viac je zrejmé, že užívacie právo na sochu alebo obraz možno odkázať, pretože predmety tohto druhu majú určitý úžitok, ak sú uložené na vhodnom mieste.

1. Hoci sú niektoré majetky takého charakteru, že na ne vynaložíme viac, ako z nich dostaneme, užívacie právo na ne možno odkázať.

42. Florentinus, Inštitúcie, kniha XI.

Ak je jednému človeku odkázané užívanie nejakej nehnuteľnosti a druhému výnos z nej, užívateľ získa všetko, čo zostane po uspokojení nárokov osoby oprávnenej na užívanie, ale sám bude mať určitý rozsah užívania na účely užívania.

1. Je rozdiel, či vám bolo odkázané užívacie právo k nehnuteľnosti alebo jej hodnota, pretože ak vám bolo odkázané užívacie právo k nehnuteľnosti, musí sa od neho odpočítat' každá vec, ktorá vám bola odkázaná navyše, a vy budete mať nárok na užívacie právo k tomu, čo zostane; ale ak vám bolo zanechané užívacie právo na hodnotu v peniazoch, aj to sa bude odhadovať, pretože ide o dodatočný odkaz, pretože odkázaním toho istého majetku viackrát poručiteľ nezväčšuje dedičstvo; ak však bol odkázaný jeden konkrétny predmet, môžeme dedičstvo zväčšiť tým, že odkážeme aj jeho odhadovanú hodnotu.

43. Ulpián, Pravidlá, kniha VII.

Odkázať možno len užívacie právo k časti majetku, a ak nie je výslovne uvedené, o akú časť ide, rozumie sa tým polovica majetku.

44. Neratius, Pergameny, kniha III.

Užívateľovi nie je dovolené dať čerstvú omietku na steny, ktoré sú hrubé, pretože aj keď by vylepšením domu zlepšil stav vlastníka, nemôže to urobiť na základe vlastného práva, pretože jedna vec je starať sa o to, čo dostal, a druhá vec je robiť niečo nové.

45. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Tak ako výdavky na výživu otroka, ktorého užívacie právo patrí niekomu inému, musí platiť tento otrok, tak je zrejmé, že aj výdavky na jeho chorobu musí prirodzene znášať on.

(46) Paulus, O Plautiovi, kniha IX.

Ak je závetom ustanovený za dediča cudzí človek a emancipovaný syn, pričom vlastníctvo nehnuteľnosti je odkázané matke zosnulého, pričom užívacie právo je zadržané, potom v prípade podania žaloby o vydanie

nehnutelnosti v rozpore so závetom jej musí byť celé vlastníctvo z dôvodu synovskej povinnosti voči matke vydané.

(1) Ak porúčiteľ nariadi, aby jeho dedič opravil dom, ktorého užívacie právo odkázal, môže užívateľ podať žalobu na základe závetu, aby prinútil dediča opraviť ho.

47. Pomponius, O Plautiovi, kniha V.

Ak by však dedič tieto opravy nevykonal a z tohto dôvodu by užívateľ nemohol nehnuteľnosť užívať, dedič užívateľ a bude mať z tohto dôvodu právo na žalobu o náhradu škody vo výške rozdielu, ktorý by vznikol užívateľovi, ak by dedič nevykonal uvedené opravy, a to aj napriek tomu, že užívacie právo zaniklo smrťou užívateľ a.

48. Paulus, O Plautiovi, kniha IX.

Ak v čase neprítomnosti užívateľ a dedič vykoná opravu ako osoba poverená jeho podnikaním, bude oprávnený podať žalobu proti užívateľovi z dôvodu podnikania, aj keď dedič sledoval svoj vlastný budúci prospech. Ak je však užívateľ pripravený vzdať sa užívacieho práva, nie je povinný vykonať opravy a je oslobodený od žaloby na základe uskutočneného obchodu.

1. Ak sa vyrúbe húština, hoci sa to urobí v nevhodnom ročnom období, považuje sa to za súčasť úrody pôdy; rovnako ako sa za súčasť úrody považujú aj olivy, ktoré sa zbierajú pred dozretím, a tráva pokosená pred vhodným časom.

49. Pomponius, O Plautiovi, kniha VII.

Ak je užívacie právo odkázané mne a tebe na účet Sempronia a Mucia, dedičov porúčiteľ a, budem mať nárok na štvrtinu z podielu Sempronia a ďalšiu štvrtinu z podielu Mucia; a ty budeš mať rovnako nárok na dve štvrtiny z ich príslušných podielov.

50. Paulus, O Vitelliovi, kniha III.

Tícius zanechal toskúlsky majetok Maeviovi a vymenoval ho za správcu, ktorý na Tícia previedol užívacie právo na polovicu uvedeného majetku. Maevius prestaval dom, ktorý bol zničený vekom a ktorý bol potrebný na zber a uchovávanie úrody. Vznikla teda otázka, či Titia bola povinná prevziať časť nákladov v pomere k svojmu užívaciemu právu? Scaevola odpovedal, že ak by bolo potrebné dom prestavať pred prevodom užívacieho práva, Maevius by nebol nútený ho vydať, pokiaľ by nebola povolená žaloba na náhradu výdavkov.

51. Modestinus, Rozdiely, kniha IX.

Z toho vyplýva, že odkaz užívacieho práva Titiovi "keď zomrie" je neplatný, pretože sa vzťahuje na čas, keď musí prestať patriť dotknutej strane.

52. To isté, Pravidlá, kniha IX.

Ak je užívacie právo zanechané závetom pod podmienkou platenia daní z nehnuteľnosti, nie je pochýb o tom, že ich musí platiť užívateľ; pokiaľ sa nepreukáže, že poručiteľ výslovne ustanovil, že ich má platiť aj dedič.

53. Javolenus, Listy, kniha II.

Ak je odkázané užívacie právo na dom, pokiaľ zostane nejaká časť tohto domu, dedič má právo na užívacie právo na celý pozemok.

54. Ten istý, Listy, kniha III.

Užívacie právo na istý pozemok bolo podmienne odkázané Titiovi, pričom ste ho dostali ako dedič, a po vyhradení užívacieho práva ste mi uvedený pozemok predali a odovzdali. Pýtam sa, ak by sa podmienka nesplnila, alebo ak by sa splnila a užívacie právo by zaniklo, komu by patrilo? Odpovedal som, že som pochopil, že vaša otázka sa týka užívacieho práva, ktoré bolo odkázané; a preto, ak bola splnená podmienka, od ktorej záviselo odkázanie, niet pochýb, že užívacie právo bude patriť odkazovníkovi; a ak by ho náhodou stratil, vráti sa do vlastníctva pozostalosti. Ak však táto podmienka nie je splnená, užívacie právo bude patriť dedičovi, pretože sa vykonávajú všetky pravidlá, ktoré majú vzťah k dedičovi, rovnako ako sa bežne dodržiavajú pravidlá, ktoré sa týkajú straty užívacieho práva. Pri predaji tohto druhu sa však musí zohľadniť to, čo bolo dohodnuté medzi kupujúcim a

predávajúcim, takže ak je zrejmé, že užívacie právo bolo vyhradené z dôvodu dedičstva, hoci podmienka nebola splnená, predávajúci by ho mal vrátiť kupujúcemu.

55. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXVI.

Ak by sa malo odkázať len užívanie maloletého otroka, aj keď sa medzitým nevyužívajú jeho služby, predsa len, akonáhle dieťa prekročí vek dojčat'a, začína byť funkčné.

56. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XVII.

Bola položená otázka, či by sa žaloba z titulu užívacieho práva mala poskytnúť obci? V tomto prípade sa zdá, že existuje nebezpečenstvo, že užívacie právo sa môže stať večným, pretože by sa nemohlo stratiť smrťou, ani ľahko zmenou občianskeho stavu; z tohto dôvodu by bolo vlastníctvo bezcenné, pretože užívacie právo by bolo vždy oddelené od neho. Napriek tomu bolo stanovené, že žalobe by sa malo vyhovieť. Z toho vyplýva ďalšia pochybnosť, a to, ako dlho by mala byť obec chránená pri užívaní užívacieho práva? Bolo ustálené, že bude chránená sto rokov, pretože to je doba najdlhšieho života človeka.

57. Papinianus, Názory, kniha VII.

Vlastník nehnuteľnosti zanechal závetom poručiťovi podiel, ktorý mal poručiť z titulu užívacieho práva, a tento majetok bol poručiť po určitom čase, keď ho mal v držbe, nútený odovzdať synovi poručiťa, ktorý úspešne viedol konanie o neplatnom závete, pričom z toho, čo sa následne stalo, vyplýva, že právo užívania zostalo zachované.

(1) V prípade, že úroda z určitých pozemkov bola ponechaná na základe poručníctva na udržiavanie slobody a niektorá zo strán, ktorá má na ňu nárok, zomrie, zisky z ich podielov sa od nich vrátia samotnému vlastníkovi pozemku.

58. Scaevola, Názory, kniha III.

Žena, ktorá mala užívacie právo, zomrela v decembri a všetku úrodu, ktorá bola získaná z pôdy, nájomcovia odviezli už v októbri, vznikla otázka, či sa má nájomné vyplatiť dedičovi užívateľky, hoci zomrela pred

marcovými sviatkami, keď sa stalo splatným, alebo či sa má rozdeliť medzi dediča užívateľky a obec, ktorej bolo vlastníctvo odkázané? Odpovedal som, že obec nie je oprávnená podať žalobu proti nájomcovi, ale podľa toho, čo bolo uvedené, dedič užívateľa by mal právo vybrať celé nájomné v deň jeho splatnosti.

1. "Dávam a odkazujem Semproniovi jednu šestinú úrody kapusty a póru, ktorú mám na poli Farrarii." Ponúka sa otázka, či sa týmito slovami zrejme odkazuje užívacie právo? Moja odpoveď znela, že užívacie právo nebolo odkázané, ale že konkrétna časť úrody, ktorá bola zozbieraná a ktorá bola uvedená v odkaze, bola. Vyvstala tiež otázka, či v prípade, že nešlo o užívacie právo, neodkázal poručiteľ šiestu časť úrody, ktorá sa každoročne zberala? Odpovedal som, že sa musí považovať za odkázanú každý rok, pokiaľ dedič výslovne nepreukáže opak.

59. Paulus, Názory, kniha III.

Ak sa stromy vyvrátia v dôsledku víchrice bez toho, aby ich užívateľ zanedbal, bolo rozhodnuté, že nie je povinný ich nahradiť.

(1) Všetko, čo sa na pozemku vypestuje alebo čo sa z neho nazbiera, patrí užívateľovi, ako aj nájomné za už prenajaté polia, ak sú tieto veci výslovne zahrnuté. Ale rovnako ako v prípade predaja, ak nie je nájomné výslovne vyhradené, môže užívateľ nájomcu vyhodiť.

(2) Všetko, čo sa získa z kosenia trstiny alebo kolov, patrí užívateľovi, kdekoľvek je zvykom považovať to za časť príjmu z pôdy.

60. To isté, Názory, Kniha V.

Užívateľ akéhokoľvek druhu pozemku, ak je rušený vo svojom užívaní alebo vyst'ahovaný, môže podať žalobu o navrátenie všetkého, čo bolo súčasne zabavené; ak však medzitým užívacie právo zanikne v dôsledku nejakej nehody, poskytne sa prétorská žaloba o navrátenie úrody, ktorá mohla byť predtým zozbieraná.

1. Ak pozemok, ktorého užívanie je predmetom žaloby, nie je vo vlastníctve vlastníka, žalobe sa vyhovie. Ak teda existuje spor medzi dvoma stranami, pokiaľ ide o vlastníctvo pozemku, užívateľ je napriek tomu oprávnený užívať priestory; a držba mu musí poskytnúť záruku, ak je jeho vlastné právo sporné, "že tomu, komu bolo užívacie právo zverené, nebude brániť v jeho užívaní, pokiaľ sa bude zaoberať určením svojho vlastníckeho práva". Ak je však

právo samotného užívateľa sporné, jeho užívacie právo zostane zachované; vlastník pozemku mu však musí poskytnúť záruku, že mu vráti akúkoľvek úrodu, ktorú z neho mohol zozbierať, alebo ak to odmietne urobiť, užívateľ bude môcť pozemok užívať.

61. Neratius, Názory, kniha II.

Užívateľ nemôže pripojiť nový žľab k stene; a ak budova nie je dokončená, bolo rozhodnuté, že ju užívateľ nemôže dokončiť, aj keď bez toho nemôže túto časť budovy užívať. A skutočne sa má za to, že nemá ani užívacie právo na uvedenú budovu; ibaže pri jej zriadení alebo odkázaní bolo výslovne dodané, že môže urobiť niektorú z dvoch uvedených vecí.

62. Tryphoninus, Disputácie, kniha VII.

Je veľmi správne, že užívateľ má právo loviť v lesoch alebo na horách pozemku, na ktorý má právo užívania; a ak zabil diviaka alebo jeleňa, neberie nič, čo patrí vlastníčkovi pozemku, ale vydáva to, čo nadobudol buď podľa občianskeho práva, alebo podľa práva národov.

1. Ak boli voľne žijúce zvieratá chované v ohradách, po nadobudnutí účinnosti užívacieho práva ich užívateľ môže využívať, ale nemôže ich zabiť; ak ich však na začiatku ohradí vlastným pričinením a sú ním chytené do pascí, sú v súlade so zákonom vlastníctvom užívateľa? Vzhľadom na zložité rozlišovanie, ktoré by vzniklo v súvislosti s neistými právami užívateľa vo vzťahu k rôznym zvieratám, je však najvhodnejšie rozhodnúť, že pri zániku užívacieho práva stačí odovzdať vlastníčkovi nehnuteľnosti rovnaký počet rôznych druhov zvierat, aký existoval v čase nadobudnutia užívacieho práva.

63. Paulus, O súkromnom práve.

To, čo nie je naše, môžeme previesť na iných, napríklad ak má niekto pozemok, hoci nemá užívacie právo, môže ho poskytnúť inej osobe.

64. Ulpián, O edikte, kniha LI.

Ak je užívateľ pripravený vzdať sa svojho užívacieho práva, nemožno ho nútiť, aby dom opravil, a to ani v prípadoch, keď by sa to od užívateľa bežne vyžadovalo. Avšak po pripojení veci a po tom, ako je užívateľ pripravený vzdať sa užívacieho práva, je potrebné rozhodnúť, že ho súd zbaví zodpovednosti.

65. Pomponius, O Plautiovi, kniha V.

Ale keďže užívateľ je povinný napraviť všetko, čo bolo poškodené jeho vlastným činom alebo činom niekoho z jeho rodiny, nemal by byť prepustený, aj keď je ochotný vzdať sa užívacieho práva, pretože sám je povinný urobiť všetko, čo by urobila starostlivá hlava domácnosti vo svojom vlastnom dome.

1. Dedič nie je nútený opravovať majetok, ktorý poručiteľ zanechal zničený vekom, o nič viac, ako keby ho poručiteľ zanechal komukoľvek do vlastníctva.

66. Paulus, O edikte, kniha XLVII.

Proti užívateľovi možno podať žalobu nielen podľa Lex Aquilia, ale je zodpovedný aj za demoralizáciu otroka, ako aj za škodu, ak znehodnotil hodnotu otroka jeho týraním.

67. Julianus, O Miniciovi, kniha I.

Každý, komu bolo užívacie právo odkázané, ho môže predať cudzej osobe aj bez súhlasu dediča.

(68) Ulpian, O Sabínovi, kniha XVII.

V staroveku sa vyskytla otázka, či vydanie otroka ženského pohlavia patrí užívateľovi? Prevládol názor Bruta, a to, že uschovávateľ na ňu nemá právo, pretože jednu ľudskú bytosť nemožno považovať za produkt inej; a z tohto dôvodu nemôže mať uschovávateľ nárok na uschovávanie tej istej. Ak by však užívacie právo zostalo v dieťati pred jeho narodením, mal by naň nárok? Odpoveď znie, že keďže potomka možno odkázať, možno odkázať aj užívacie právo k nemu.

1. Sabinus a Cassius sú toho názoru, že prírastok dobytku patrí užívateľovi.

2. Je zřejmé, že osoba, ktorej je zverené užívacie právo na stádo, musí nahradit' prípadnú stratu z prírastku, t. j. nahradit' uhynuté zvieratá,

69. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Alebo dodať iné namiesto tých, ktoré sú bezcenné, a tie sa po zámene stanú majetkom užívateľa, aby sa zabránilo tomu, že vlastník bude profitovať z celého počtu. A keďže tie, ktoré sú nahradené, hneď patria vlastníkovi, tak mu podľa prirodzeného zákona výroby prestávajú patriť aj tie predchádzajúce; inak totiž prírastok patrí užívateľovi, a keď ho nahradí, prestáva mu patriť.

70. Ulpián, O Sabínovi, kniha XVII.

Čo sa teda musí urobiť, ak užívateľ nepostupuje tak, ako je uvedené vyššie, a nenahradí dobytok? Gaius Cassius v desiatej knihe Občianskeho práva hovorí, že je zodpovedný voči vlastníkovi.

1. Medzitým, kým sa odchovávajú a nahrádzajú tie, ktoré odumreli, sa však vynára otázka, komu patrí prírastok? Julianus v tridsiatej piatej knihe Digest tvrdí, že vlastníctvo je v zálohe; ak sa totiž používajú na nahradenie iných, patria vlastníkovi; ak však nie, patria užívateľovi; ktorý názor je správny.

2. V súlade s tým, ak mladí zomrú, bude to na riziko užívateľa, a nie na riziko vlastníka, a bude potrebné, aby zabezpečil iných. Preto Gaius Cassius v ôsmej knihe uvádza, že mäso každého uhynutého mláďaťa patrí užívateľovi.

3. Tam, kde sa uvádza, že užívateľ musí poskytnúť iné, to platí len vtedy, ak sa odkazuje právo užívania stáda, čriedy alebo koní, teda celého počtu, pretože ak sa ponechajú len niektoré kusy z nich, nebude mať čo nahradit'.

4. Okrem toho predpokladajme, že v čase, keď sa mláďatá narodili, sa nestalo nič, čím by musel niektoré z nich nahradit', ale po ich narodení to bolo nevyhnutné; treba zvážiť, či ich má nahradit' z tých, ktoré sa narodili ako posledné, alebo z tých, ktoré sa narodili skôr? Myslím si, že lepší názor je, že tie, ktoré sa narodili, keď je stádo kompletné, patria užívateľovi; a že o ne príde len z dôvodu nejakej následnej škody na stáde.

5. Vymenovanie je vecou skutočnosti a Julianus veľmi správne hovorí, že to znamená oddeliť, vyčleniť a urobiť určité rozdelenie, pretože vlastníctvo tých, ktorí sú vyčlenení, je vo vlastníctve vlastníka.

71. Marcellus, Digesty, kniha XVII.

Ak niekto postaví dom na pozemku, na ktorom má užívacie právo iná osoba, a dom odstráni pred uplynutím lehoty, v ktorej sa užívacie právo skončí, musí sa užívacie právo obnoviť; v súlade s názorom starých autorít.

(72) Ulpián, O Sabínovi, kniha XVII.

Ak vlastní samotného majetku odkáže užívacie právo, je správne to, čo uviedol Marcianus v tretej knihe otázok o poručníctve, a to, že odkaz je platný, a ak by sa užívacie právo spojilo s majetkom počas života poručiťa alebo pred nadobudnutím dedičstva, prípadne odkazovníkovi. Marcianus ide ešte ďalej, pretože tvrdí, že ak sa užívacie právo spojilo po zápise do dedičstva, stáva sa právoplatným a patrí odkazovníkovi.

73. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Ak mi bolo odkázané užívacie právo k neobývanému pozemku, môžem si tam postaviť chatrč na ochranu osobného majetku na uvedenom pozemku.

74. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Ak je užívacie právo odkázané tvojmu otrokovi Stichovi a môjmu otrokovi Pamfilovi, je takýto odkaz rovnaký, ako keby bol odkázaný mne a tebe, a preto niet pochýb, že nám patrí rovnako.

Tit. 2. O vzniku užívacieho práva

(1) Ulpián, O Sabínovi, kniha XVII.

Ak je užívacie právo odkázané, právo na prírastok medzi užívateľmi existuje len vtedy, ak je užívacie právo odkázané spoločne; ak je však odkázané každému z účastníkov samostatne, právo na prírastok nepochybne zaniká.

1. Preto sa Julianus v tridsiatej piatej knihe Digest pýta, či v prípade, že sa otrokovi v spoločnom vlastníctve ponechá užívacie právo a nadobudnú ho obaja vlastníci, ak jeden z nich užívacie právo odmietne alebo stratí, bude ho mať celý druhý? Myslí si, že patrí druhému, a aj keď užívacie právo nadobudli vlastníci otroka nie rovnakým dielom, ale podielmi zodpovedajúcimi ich podielu na otrokovi; predsa len treba brať do úvahy osobnosť otroka, a nie vlastníkov; takže patrí jednému z vlastníkov a nepripadá len do vlastníctva.

2. Taktiež hovorí, že ak je užívacie právo odkázané otrokovi, ktorý je v spoločnom vlastníctve, a Titiovi samostatne, a druhý spoluvlastník užívacie právo stratí, nebude patriť Titiovi, ale len zostávajúcemu vlastníkovi, keďže on jediný mal naň spoločné právo; a tento názor je správny, pretože pokiaľ nehnuteľnosť užíva len jeden, možno povedať, že užívacie právo je v pôvodnom stave. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď je užívacie právo ponechané dvom osobám spoločne a inej osobe samostatne.

3. Niekedy však, aj keď strany neboli spoločnými dedičmi, odkázané užívacie právo pripadne jednému z nich na základe prírastku; ako napríklad v prípade, keď sa užívacie právo na celú nehnuteľnosť odkazuje mne samostatne a rovnako sa odkazuje aj vám. Lebo (ako uvádza Celsus v osemnásťtej knihe a Julianus v tridsiatej piatej knihe Digest), podiely máme na základe súbehu; a to by sa stalo aj pokiaľ ide o vlastníctvo; ak by ho totiž jeden odmietol, druhý by mal nárok na celý majetok. V súvislosti s užívacím právom je tu však tento bod navyše; keďže bolo zriadené a potom stratené, právo prírastku napriek tomu existuje, pretože všetci autori, ktorých Plautius cituje, sú tohto názoru; a (ako veľmi správne hovoria Celsus a Julián) užívacie právo vzniká a odkazuje sa každý deň, a nie, ako vlastníctvo, až v čase, keď možno podať žalobu o jeho vrátenie. Akonáhle teda niektorá zo strán nenájde nikoho, kto by sa s ňou spojil, môže sama využívať celé užívacie právo; a nezáleží ani na tom, či bolo odkázané spoločne alebo spoločne.

4. Julianus tiež v tridsiatej piatej knihe Digest uvádza, že ak boli ustanovení dvaja dedičia a samotné vlastníctvo bolo odkázané, pričom užívacie právo bolo vyhradené; dedičia nemajú právo na prírastok, pretože sa má za to, že užívacie právo bolo vytvorené, nie rozdelené súbežne;

2. Africanus, Otázky, kniha V.

Preto akákoľvek časť užívacieho práva, ktorá bola stratená, sa vracia porúčiteľovi, ktorý je vlastníkom samotného majetku.

3. Ulpián, O Sabínovi, kniha XVII.

Neratius v Prvej knihe názorov si myslí, že právo prírastku za takýchto okolností zaniká, a zásada, ktorú uvádza Celsus, sa zhoduje s týmto názorom, a to, že právo prírastku existuje, ak dve strany majú celé užívacie právo a je medzi nimi rozdelené ich združením.

(1) Preto Celsus v Osemnásťtej knihe uvádza, že ak dvaja vlastníci nehnuteľnosti prevedú nehnuteľnosť po tom, čo si vyhradili užívacie právo na ňu, a jeden z nich o užívacie právo príde, vráti sa k samotnej nehnuteľnosti, ale nie k celej; užívacie právo každého z nich totiž pripadá na podiel, ktorý každý z nich previedol, a musí sa vrátiť k podielu, od ktorého bol na začiatku oddelený.

(2) Právo prírastku však existuje nielen vtedy, keď je užívacie právo odkázané dvom stranám, ale aj vtedy, keď je odkázané jednej strane a majetok druhej strane; ak by totiž ten, komu bolo užívacie právo odkázané, oň prišiel, bude patriť druhej strane skôr na základe práva prírastku než na základe vrátenia majetku; ani v tom nie je nič neobvyklé, pretože ak je užívacie právo odkázané dvom osobám a kým je v držbe jednej z nich, je zlúčené so samotnou nehnuteľnosťou, právo prírastku nestráca ani ten, s kým bolo zlúčené, ani ten, kto ho má v prospech druhého; a bez ohľadu na to, ako mohol stratiť užívacie právo pred zlúčením, môže ho stratiť rovnakým spôsobom aj teraz. Tento názor zastávajú Neratius a Aristo a schvaľuje ho Pomponius.

4. Julianus, Digest, kniha XXXV.

Ak je samotný majetok v dedičskom konaní odkázaný tebe a užívacie právo na ten istý majetok mne a Maeviovi, ty, Maevius a ja budeme mať každý tretinový podiel na užívacom práve a druhá tretina sa zlúči s majetkom. Ak však ja alebo Maevius stratíme svoje občianske práva, tretia časť sa rozdelí medzi vás a jedného alebo druhého z nás, takže ten, kto nestratil svoje občianske práva, bude mať polovicu užívacieho práva a nehnuteľnosť spolu so zvyšnou polovicou užívacieho práva bude patriť vám.

5. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

A ak nehnuteľnosť prevediete na niekoho po tom, ako bolo užívacie právo vyhradené, Julianus sa domnieva, že právo prírastku bude napriek tomu existovať a že sa nepovažuje za nadobudnutie nového užívacieho práva.

(6) Ulpián, O Sabínovi, kniha XVII.

Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, že užívacie právo je spojené s majetkom v rukách jedného z troch užívateľov.

1. Ak je však majetok niekomu odkázaný s výhradou užívacieho práva a časť užívacieho práva je odkázaná mne, treba zvážiť, či medzi mnou a dedičom existuje právo prírastku? Správny názor však je, že ak niekto užívacie právo stratí, vráti sa do vlastníctva.

2. Ak sa užívacie právo k nehnuteľnosti prenechá mne absolútne a vám pod určitou podmienkou, možno povedať, že užívacie právo k celej nehnuteľnosti zatiaľ patrí mne a že ak by som stratil svoje občianske práva, celé užívacie právo sa stratí; ak sa však podmienka dodrží, celé užívacie právo bude patriť vám, ak by som stratil svoje občianske práva, ale ak si zachovám svoj stav, užívacie právo sa musí medzi nás rozdeliť.

7. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Ak niekto odkáže užívacie právo Attiovi a jeho dedičom, Attius bude mať nárok na polovicu a jeho dedičia na zvyšnú polovicu. Ak je však formulácia: "Attiovi a Seiovi spolu s mojimi dedičmi", užívacie právo sa rozdelí na tri časti, z ktorých jednu budú mať dedičia, jednu Attius a jednu Seius; a nie je ani žiadny rozdiel v tom, či je odkaz určený A a B s Maeviom, alebo "A a B a Maeviovi".

(8) Ulpián, O Sabínovi, kniha XVII.

Ak je užívacie právo odkázané žene "s jej deťmi" a ona stratí svoje deti, bude mať nárok na užívacie právo; ak však matka zomrie, jej deti budú mať nárok na užívacie právo na základe práva prírastku. Ako totiž poznamenáva Julianus v tridsiatej knihe Digest, to isté pravidlo sa musí chápať tak, že sa uplatňuje v prípade, keď poručiteľ ustanoví svoje deti za svojich jediných dedičov; aj keď ich nemenuje ako odkazovníkov, ale chce len jasnejšie vyjadriť, že matka bude užívať majetok a jej deti ho budú užívať spolu s ňou. Pomponius sa však pýta: "Čo ak sú deti a cudzí dedičia zmiešaní?" Hovorí, že deti sa musia chápať ako odkazovníci; a na druhej strane, ak by si poručiteľ želal, aby jeho deti užívali majetok spolu s matkou, musí sa konštatovať, že matka sa má chápať ako

odkazovník; takže v tomto prípade bude účinok zákona v každom ohľade podobný ako v predchádzajúcom prípade.

9. Africanus, Otázky, kniha V.

Ak je samotný majetok pozostalosti odkázaný dvom osobám a užívacie právo jednej osobe, nemajú všetky tieto osoby nárok na tretie časti užívacieho práva, ale dve z nich si berú polovicu a užívateľ druhú polovicu. Na druhej strane sa rovnaké pravidlo uplatňuje, ak sú dvaja užívatelia a jeden dedič dedičstva.

(10) Ulpian, O edikte, kniha XVII.

Niekedy získava podiel na užívacom práve prírastkom osoba, ktorá nemá vlastný podiel, ale ho stratila; ak je totiž užívacie právo odkázané dvom osobám a jedna z nich po pripojení vydania stratí svoje užívacie právo a krátko na to ho stratí aj jej spoludedič, ktorý nepripojil vydanie; potom ten, kto sa pripojil k vydaniu proti osobe, ktorá sa ponúkla na obhajobu žaloby, získa od vlastníka len tú polovicu, ktorú stratil; pretože podiel jeho spoluzákonného dediča mu bude patriť na základe prírastku, ale nie vlastníkovi nehnuteľnosti; pretože užívacie právo vzniká osobe, aj keď ho mohla stratiť.

11. Papinianus, Definície, kniha II.

Ak je užívacie právo k tej istej veci odkázané rôznym osobám na zodpovednosť rôznych dedičov, užívatelia nie sú menej oddelení, ako keby bolo užívacie právo k tej istej veci odkázané obom rovnakým dielom; preto sa stáva, že medzi nimi neexistuje žiadne právo prírastku:

(12) Ulpian, O Sabínovi, kniha XVII.

Keďže každý dedič môže podať žalobu proti jednému z dedičov s cieľom získať užívacie právo späť.

Tit. 3. Kedy vzniká užívacie právo

1. Ulpían, O Sabínovi, kniha XVII.

Hoci užívacie právo spočíva v užívaní, teda v určitom úsilí, ktoré vynakladá ten, kto právo užíva a používa, predsa len sa dedí len raz a je to iné, ako keď sa niečo odkazuje každý mesiac, každý deň alebo každý rok, pretože vtedy sa dedičstvo dedí denne, mesačne alebo ročne. Preto môže vzniknúť otázka, či tam, kde je užívacie právo niekomu odkázané na každý deň alebo na každý rok, sa nadobúda len raz? Myslím si, že nie, ale toľkokrát, koľkokrát sa spomína, takže ide o niekoľko odkazov. Marcellus schvaľuje tento názor v štvrtej knihe Digest, kde sa užívacie právo odkazuje komukoľvek na striedavé dni.

1. Preto ak je odkázané užívacie právo, ktoré sa nedá užívať každý deň, odkaz nie je neplatný, ale nadobúda účinnosť v deň, keď sa dá užívať.

2. Užívacie právo a rovnako aj užívanie však nevznikne skôr, ako sa do majetku vstúpi, pretože užívacie právo vzniká až vtedy, keď ho niekto môže bezprostredne užívať. Podľa tohto pravidla, ak je užívacie právo odkázané otrokovi, ktorý tvorí súčasť pozostalosti, Julianus zastáva názor, že hoci iné dedičské práva môžu byť nadobudnuté do dedičstva, v prípade užívacieho práva musíme čakať na osobu vlastníka, ktorý ho môže užívať a požívať.

3. Okrem toho, ak je užívacie právo odkázané od určitého dňa, nenadobudne právnu subjektivitu, kým tento deň nenastane; je totiž stanovené, že užívacie právo môže byť odkázané od určitého času alebo do určitého času.

4. Nielenže užívacie právo nevzniká pred nadobudnutím dedičstva, ale nevzniká ani právo na žalobu založenú na užívacom práve; a rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď je užívacie právo odkázané po určitom dni; preto Scaevola hovorí, že strana, ktorá podá žalobu pred dňom nadobudnutia užívacieho práva, nič nezíska; hoci každé súdne konanie, ktoré sa začne pred riadnym termínom, je neplatné.

Tit. 4. Akým spôsobom sa stráca užívacie právo alebo užívanie

/1. Ulpían, O Sabínovi, kniha XVII.

Je stanovené, že užívacie právo sa stráca nielen stratou občianskych práv, ale že sa stráca aj právo na žalobu založenú na užívacom práve; a nie je veľký rozdiel, či bolo užívacie právo zriadené zo zákona alebo s pomocou prátoru. Preto ak je užívacie právo vydané alebo nie je vytvorené prísne zo zákona, ale prostredníctvom trvalého prenájmu alebo užívania povrchu pozemku, stráca sa spolu so stratou občianskych práv.

1. Užívacie právo sa teda môže stratiť stratou občianskych práv len vtedy, ak už bolo zriadené; ak však niekto stratí svoje občianske práva pred nadobudnutím dedičstva alebo pred nadobudnutím užívacieho práva, platí, že sa nestratilo.

2. Ak je vám od určitého dňa zverený pozemok a vy ste požiadaný, aby ste mi vydal užívacie právo, treba zvážiť, či ak som stratil svoje občianske práva pred dňom uvedeným v zverení pozemku vám, moje užívacie právo nie je bezpečné; keďže strata občianskych práv musí nastať pred nadobudnutím užívacieho práva, čo možno považovať za liberálny výklad.

3. V takom rozsahu, že strata občianskych práv nielenže zničí užívacie právo, ktoré už bolo zriadené, ale ak bolo odkázané užívacie právo na každý rok, mesiac alebo deň, stráca sa len to, ktoré v tom čase trvá; a ak je napríklad odkázané na jednotlivé roky, stráca sa užívacie právo len na tento rok, a ak na jednotlivé mesiace, na tento mesiac, a ak na jednotlivé dni, na tento deň.

2. Papinianus, Otázky, kniha XVII.

Ak je užívacie právo zanechané dvom osobám samostatne na striedavé roky, majetok existuje roky bez práva užívania; zatiaľ čo ak je zanechaný len jednému poručiteľovi, ktorému je zanechané užívacie právo na každý druhý rok, celý majetok pripadne dedičovi počas obdobia, keď právo užívania nepatrí poručiteľovi. Ak však jedna z dvoch strán zomrie, právo na majetok bude úplné za nepárne roky, pretože nemôže dôjsť k prírastku na druhú stranu), keďže každý z nich mal svoj vlastný čas na užívanie celého užívacieho práva bez toho, aby s ním bol spojený druhý.

(1) Ak nedôjde k úmrtiu, ale k strate občianskych práv, potom vzhľadom na to, že ide o viacero odkazov, zanikne užívacie právo len na daný rok, ak strana mala užívacie právo len na tento čas; a táto zásada by sa mala zachovať v

prípade odkazovníka, ktorý získal užívacie právo na určitý počet samostatných rokov, takže uvedenie podmienok má za následok obnovenie práva.

(2) Ak je užívacie právo odkázané určitým osobám na striedavé roky a tie sa dohodnú, že ho budú užívať v tom istom roku, navzájom si prekážajú, pretože sa nezdá, že by bolo určené, aby ho užívali spoločne; je totiž veľký rozdiel, či je užívacie právo odkázané dvom osobám spoločne na striedavé roky (pretože potom nemôže trvať dlhšie ako prvý rok, rovnako ako keby bolo odkázané rovnakým spôsobom jednej z nich), alebo je odkázané samostatným osobám na striedavé roky; Ak ho totiž chcú užívať spoločne, buď si budú navzájom prekážať, pretože to odporuje úmyslu poručiťa, alebo ak to tak nie je, užívacie právo na každý ďalší rok nebude užívať nikto.

3. Ulpián, O Sabínovi, kniha XVII.

Tak ako sa užívacie právo môže prevádzať na jednotlivé roky, tak sa môže znovu prevádzať, ak zanikne stratou občianskych práv, ako v prípade, keď sa vykoná prírastok: "Kedykoľvek ten a ten stratí svoje občianske práva, odkážem mu ich"; alebo takto: "V takom prípade, ak sa stratí stratou občianskych práv, bude sa považovať za obnovené. Preto sa diskutovalo o tom, či v prípade, keď je užívacie právo niekomu odkázané na dobu jeho života, sa musí považovať za obnovené vždy, keď sa stratí? Marcianus zastáva tento názor a ja si myslím, že sa musí považovať za obnovené; preto ak je užívacie právo odkázané na určitý čas, ako napríklad na desať rokov, bude platiť tá istá zásada.

(1) V súvislosti s obnovením, ku ktorému dôjde po strate užívacieho práva v dôsledku straty občianskych práv, vzniká otázka, či právo na prírastok zostáva zachované; napríklad ak bolo užívacie právo odkázané Titiovi a Maeviovi a Titius, ktorý stratil svoje občianske práva, odkázal mu poručiť užívacie právo druhýkrát; a bolo položené vyšetrenie, ak by Titius opäť získal užívacie právo obnovením, či by právo na prírastok zostalo medzi stranami zachované? Papinianus v sedemnástej knihe otázok uvádza, že zostáva neporušené, rovnako ako keby Tícia v užívaní užívacieho práva nahradila nejaká iná osoba; pretože tieto strany sa považujú za fakticky, ak nie slovné, spojené.

(2) Papinianus sa tiež pýta, že ak by poručiť po tom, ako odkázal užívacie právo Titiovi a Maeviovi, v druhom odkaze toho istého neodkázal celé užívacie právo, ale len jeho časť Titiovi, považovali by sa za spojené? V odpovedi uvádza, že ak by Titius stratil svoj podiel, celý by pripadol jeho spoločníkovi; ak by však Maevius stratil

svoj podiel, celý by mu nepripadol, ale polovica by mu patrila a polovica by sa vrátila do majetku. Tento názor je rozumný, pretože nemožno tvrdiť, že dôvod, na základe ktorého osoba stratí užívacie právo a vezme si ho späť, ju bude oprávňovať k akémukoľvek prírastku z užívacieho práva; keďže podľa nášho názoru ten, kto stratí užívacie právo, nemôže získať nič prírastkom z toho, čo stratil.

(3) Niet pochýb o tom, že užívacie právo môže zaniknúť aj smrťou, pretože právo na užívanie zaniká smrťou rovnako ako každé iné právo, ktoré sa viaže k osobe.

4. Marcianus, Inštitúcie, kniha III.

V prípade, že sa od poručiteľa užívacieho práva požaduje, aby ho vydal inej osobe, prétor by mal ustanoviť, že v prípade jeho straty by sa to malo týkať skôr osoby poručiteľa ako poručiteľa.

5. Ulpián, O Sabínovi, kniha XVII.

Odkázané užívacie právo možno obnoviť bez ohľadu na spôsob jeho straty, ak nedošlo k jeho strate smrťou, ibaže by ho poručiteľ za týchto okolností odkázal dedičom užívateľa.

(1) Ak niekto odcudzí len užívacie právo na otroka, prostredníctvom ktorého nadobudol užívacie právo, niet pochýb, že si ponechá užívacie právo, ktoré nadobudol prostredníctvom neho.

(2) Je stanovené, že užívacie právo zaniká zmenou nehnuteľnosti, ku ktorej patrí; napríklad ak mi bolo odkázané užívacie právo k domu a dom bol zbúraný alebo vyhorel, užívacie právo nepochybne zaniklo. Vzťahuje sa to aj na pozemok? Je absolútne isté, že ak dom vyhorel, nezostáva žiadne užívacie právo ani na pôdu, ani na materiál; a Julianus je tohto názoru.

(3) Ak je užívacie právo k pozemku odkázané a na pozemku je postavený dom, je preukázané, že došlo k zmene vlastníctva a že užívacie právo zaniklo. Je jasné, že ak ho postavil samotný vlastník, bude zodpovedný za žalobu na základe závetu alebo za žalobu z dôvodu podvodu.

6. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

A užívateľ bude mať nárok aj na interdikt Quod vi aut clam; 7. Julianus, Digesty, kniha XXXV.
Pokiaľ budova nebola odstránená, vlastník mi udeľuje užívacie právo k pozemku; to znamená, že uplynula doba, o ktorú sa užívacie právo stratilo.

8. Ulpián, O Sabínovi, kniha XVII.

Ak je užívacie právo k nehnuteľnosti odkázané, v prípade zničenia domu užívacie právo nezanikne, pretože dom je prírastkom pozemku; rovnako ako v prípade pádu stromov.

9. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Ale stále som mohol používať a užívať si pôdu, na ktorej dom stál.

10. Ulpián, O Sabínovi, kniha XVII.

Ako by to však bolo v prípade, ak by bol pozemok prírastkom domu? Pozrime sa, či by v tomto prípade nezaniklo aj užívacie právo k pozemku, a musíme zastávať rovnaký názor, a to, že by nezaniklo.

(1) Užívacie právo zaniká nielen vtedy, ak bola stavba zrovnaná so zemou, ale aj vtedy, ak po zbúraní domu postaví porúčiteľ na jeho mieste nový dom; je totiž zrejmé, že ak opraví určité časti domu, musíme stanoviť iné pravidlo, aj keď by sa mal obnoviť celý dom.

(2) V prípade, že je odkázané užívacie právo na pole alebo ohradu a tá je zaplavená tak, že sa z nej stane rybník alebo bažina, užívacie právo nepochybne zanikne.

(3) Okrem toho, ak je právo užívania rybníka odkázané a rybník vyschne, takže sa z neho stane pole; zmenou vlastníctva právo užívania zaniká.

(4) Nemyslím si však, že v prípade, keď je odkázané užívacie právo k obrábateľnej pôde a sú na nej vysadené vinice alebo naopak, že užívacie právo zaniká. Je však isté, že ak sa odkáže užívacie právo k lesu a stromy sa vyrúbu a na pozemku sa zasejú semená, užívacie právo zaniká.

(5) V prípade, že sa odkáže užívacie právo na masu kovu a vyrobia sa z nej nádoby alebo naopak, Cassius, ako ho cituje Urseius, hovorí, že užívacie právo zaniká, a tento názor považujem za správny.

(6) Ak sa teda ozdoba zničí alebo sa zmení jej tvar, užívacie právo na ňu zaniká.

(7) Sabinus tiež uvádza v súvislosti s užívacím právom na loď, že ak sa opraví niektoré jej časti, užívacie právo sa nestráca; ale ak sa rozoberie, aj keby sa mala znovu postaviť z toho istého dreva a nedodalo by sa nič navyše, užívacie právo zanikne; a tento názor považujem za lepší, pretože ak sa prestavia dom, užívacie právo zaniká.

(8) V prípade, že je odkázané užívacie právo na štvorčlennú skupinu koní a jeden z nich zomrie, vzniká otázka, či užívacie právo zaniklo? Myslím si, že je veľký rozdiel, či bolo odkázané užívacie právo na kone alebo na družstvo, pretože ak išlo o užívacie právo na kone, zostane ostatným, ale ak išlo o užívacie právo na družstvo, nezostane, pretože prestalo byť družstvom:

11. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Ibaže pred odovzdaním dedičstva sa na miesto zomrelého koňa postaví iný kôň.

12. Ulpián, O Sabinovi, kniha XVII.

Ak je užívacie právo na kúpele odkázané a porúčiteľ ho zmenil na byt alebo obchod, alebo si z neho urobil obydlie, musí sa konštatovať, že užívacie právo zaniklo.

(1) Preto ak niekto ponechá užívacie právo aktérovi a potom ho prevedie na iný druh služby, treba povedať, že užívacie právo zaniklo.

13. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Ak užívateľ pozberal úrodu a potom zomrel, Labeo hovorí, že úroda, ktorá leží na zemi, patrí jeho dedičovi, ale zrno, ktoré ešte stále drží na pôde, patrí vlastníčkovi pôdy; úroda sa totiž považuje za pozberanú, keď sú pokosené hlávky obilia alebo stebľá trávy, alebo keď je hrozno pozbierané, alebo keď sú olivy striasené zo stromov, hoci zrno ešte nemusí byť zomleté, alebo olej vyrobený, alebo ročník ukončený. Ale hoci to, čo uviedol Labeo v

súvislosti s olivami, ktoré sa striasajú zo stromov, je pravda, pravidlo nie je rovnaké, pokiaľ ide o tie, ktoré spadli samy od seba. Julianus hovorí, že úroda sa stáva majetkom užívateľa, keď ju zozbiera, ale že patrí dobromyseľnému držiteľovi, len čo sa raz oddelí od pôdy.

14. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

S výnimkou straty občianskych práv a smrti umožňujú ostatné príčiny zániku užívacieho práva jeho čiastočnú stratu.

15. Ulpián, O Sabinovi, kniha XVIII.

Niekedy môže samotný vlastník udeliť slobodu otrokovi, napríklad ak mu bolo užívacie právo odkázané do doby, kým nebude manumitovaný; užívacie právo totiž zaniká vždy, keď vlastník začne manumitáciu.

16. Ten istý, Disputácie, kniha V.

Ak je užívacie právo odkázané mne pod určitou podmienkou a medzitým je vo vlastníctve dediča, môže tento dedič odkázať užívacie právo niekomu inému; v dôsledku toho, ak je splnená podmienka, od ktorej závisí môj odkaz, užívacie právo zanechané dedičom zaniká. Ak by som však užívacie právo stratil, nevráti sa odkazovníkovi, ktorému ho dedič odkázal absolútne, pretože právo spoločných odkazovníkov nemožno nadobudnúť na základe rôznych závetov.

17. Julianus, Digest, kniha XXXV.

Ak je vám odkázané užívacie právo k pozemku absolútne a samotné vlastníctvo k nemu je odkázané Titiovi podmienene, kým je podmienka nespĺnená, nadobudnete samotné vlastnícke právo a po splnení podmienky bude mať Titius právo na pozemok bez akéhokoľvek obmedzenia; a nezáleží na tom, že pozemok bol odkázaný po tom, čo bolo užívacie právo vyhradené, pretože keď ste ho nadobudli, stratili ste všetky práva na dedičstvo užívacieho práva.

18. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Ak je právo užívania odkázané otrokovi, ktorý patrí do dedičstva, pred tým, ako je dedičstvo zapísané, lepší názor je, že keď je zapísané, právo užívania vám prislúcha a nezaniká z dôvodu zmeny vlastníctva, pretože vám neprislúchalo predtým, ako ste sa stali dedičom.

19. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Zmenou vlastníctva sa nestráca ani užívacie právo, ani právo cesty, ani právo jazdy.

20. Paulus, O Plautiovi, kniha XV.

Ponechá si právo užívania osoba, ktorá ho má, ak ho užíva len preto, že si myslí, že má na jeho užívanie výhradný nárok? Som toho názoru, že ak vie, že má právo na užívacie právo, a len ho užíva, musí sa napriek tomu považovať za užívateľa užívacieho práva; ak to však nevie, užívacie právo stratí, pretože jeho užívanie sa nezakladá na tom, čo má, ale na tom, čo si myslí, že má.

21. Modestinus, Rozdiely, kniha III.

Ak sa mestu odkáže užívacie právo a jeho pozemok sa potom zmení na rozorané pole, prestáva byť mestom, ako to bolo v prípade Kartága; preto prestáva mať užívacie právo, rovnako ako v prípade smrti.

22. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha VI.

Ak je užívanie domu odkázané žene a ona odíde za more a je neprítomná po dobu stanovenú zákonom pre stratu užívania, ale jej manžel dom užíva, užívanie je napriek tomu zachované; rovnako ako keby zanechala svojich otrokov v dome a sama cestovala do cudzích krajín. Toto treba konštatovať ešte dôraznejšie, ak manžel zanechá svoju manželku doma, kde bolo užívanie domu odkázané samotnému manželovi.

23. Ten istý, O Quintovi Muciovi, kniha XXVI.

Ak pole, ktorého užívacie právo nám patrí, zaplaví rieka alebo more, užívacie právo zaniká, pretože v tomto prípade sa stráca aj samotné vlastníctvo; užívacie právo si nemôžeme zachovať ani rybolovom. Ale tak ako sa vlastníctvo obnoví, ak voda ustúpi s rovnakou rýchlosťou, s akou prišla, aj užívacie právo sa musí obnoviť.

24. Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha III.

Ak mám užívacie právo k záhrade a rieka ju zaplaví a potom ustúpi, podľa názoru Labea sa obnoví aj užívacie právo, pretože pôda zostala vždy v rovnakom právnom stave. Myslím si, že to platí len v prípade, ak rieka zakryla záhradu z dôvodu zaplavenia; ak sa totiž zmenilo jej koryto a tiekla tým smerom, myslím si, že užívacie právo zaniká, pretože pôda bývalého koryta sa stáva verejným vlastníctvom a nemožno ju obnoviť do pôvodného stavu.

(1) Labeo uvádza, že rovnaké právne pravidlo by sa malo dodržiavať aj v súvislosti s právom prechodu a prejazdu; ja som však toho istého názoru v súvislosti s týmito vecami ako v súvislosti s užívacím právom.

(2) Labeo hovorí, že aj keď sa z môjho poľa odstráni povrch zeme a nahradí sa inou pôdou, pôda z tohto dôvodu neprestáva byť moja, rovnako ako keby sa pole pokrylo hnojom.

25. Pomponius, Rôzne pasáže, kniha XI.

Je stanovené, že užívacie právo môže zaniknúť v dôsledku nedostatočného užívania, či už ide o podielové alebo nedeliteľné užívacie právo.

26. Paulus, O Neratiovi, kniha I.

Ak pole obsadia nepriatelia alebo ak otrok je nimi zajatý a neskôr oslobodený, užívacie právo na obe tieto veci sa obnoví na základe práva postliminium:

27. To isté, Príručky, Kniha I.

V prípade, že otrok, na ktorého má iný subjekt užívacie právo, je odovzdaný samotným vlastníkom užívateľovi ako náhrada škody; služobnosť sa zlúči a užívacie právo zanikne nadobudnutím nehnuteľnosti.

28. Ten istý, O Plautiovi, kniha XIII.

Ak je užívacie právo odkázané na striedavé roky, nemožno ho stratiť tým, že sa nevyužíva, pretože existuje niekoľko odkazov.

29. Ulpián, O Sabínovi, kniha XVII.

Pomponius kladie nasledujúcu otázku: Ak si vlastník pozemku prenajme pozemok odo mňa ako od užívateľa a predá ten istý pozemok Seiovi bez výhrady užívacieho práva, zachovám si užívacie právo na základe úkonu kupujúceho? Na to odpovedá: hoci mi obyčajný vlastník môže platiť nájomné, užívacie právo napriek tomu zaniká, pretože kupujúci ho neužíva v mojom mene, ale vo svojom. Je zrejmé, že obyčajný vlastník mi zodpovedá z titulu nájmu v rozsahu záujmu, ktorý som mal na tom, že to neurobil; hoci, ak si niekto odo mňa užívacie právo prenajme a prenajme ho inému, užívacie právo zostáva zachované; ak ho však obyčajný vlastník prenajme vo svojom mene, musí sa považovať za zaniknuté, pretože nájomca ho neužíva v mojom mene.

(1) Ale ak by samotný vlastník predal užívacie právo po tom, čo ho odo mňa kúpil, možno sa spýtať, či by som stratil užívacie právo? Myslím si, že by som ho stratil, pretože kupujúci ho ani v tomto prípade neužíva ako kúpené odo mňa.

(2) Pomponius sa tiež pýta: Ak som požiadaný, aby som ti odovzdal užívacie právo, ktoré mi bolo odkázané, mám ho užívať prostredníctvom teba, aby sa užívacie právo nestratilo? Odpovedal, že v súvislosti s touto otázkou má pochybnosti; ale lepší názor je, ako uvádza Marcellus v poznámke, že táto záležitosť nijako nepoškodzuje beneficiára poručníka, pretože bude mať právo na prétorskú žalobu vo vlastnom mene.

30. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Mäso a kože mŕtveho dobytku nie sú súčasťou jeho produktu, pretože užívacie právo zaniká hneď po jeho smrti.

31. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha IV.

Ak je právo užívania stáda odkázané a jeho počet sa zníži natoľko, že ho nemožno považovať za stádo, právo užívania zaniká.

Tit. 5. O užívání vecí, které sa užíváním spotřebují alebo zmenšia

1. Ulpián, O Sabínovi, kniha XVIII.

Senát nariadil, že "užívacie právo na všetok majetok, o ktorom sa zistilo, že by mohol patriť do dedičstva jednotlivca, môže byť odkázané"; a v dôsledku tohto nariadenia senátu platí, že užívacie právo na tie veci, ktoré sú zničené alebo zmenšené používaním, môže byť odkázané.

2. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

V prípade peňazí je však potrebné, aby sa poskytla záruka tým, ktorým je užívacie právo k týmto peniazom zverené.

(1) Týmto dekrétom Senátu sa nedosiahlo, aby peňažné užívacie právo skutočne existovalo, pretože prirodzený dôvod nemôže byť zmenený autoritou Senátu; ale tam, kde sa zaviedol prostriedok zabezpečenia, sa vytvorilo kvázi užívacie právo.

3. Ulpián, O Sabínovi, kniha XVIII.

Potom je možné odkázať užívacie právo na čokoľvek. Vztahuje sa to však na záväzok? Nerva hovorí, že nie; ale lepší je názor, ktorý zastávajú Cassius a Proculus, a to, že ju možno odkázať. Nerva okrem toho hovorí, že užívacie právo možno odkázať samotnému dlžníkovi, a ak sa tak stane, musí byť oslobodený od platenia úrokov.

4. Paulus, O Neratiovi, kniha I.

Preto sa od neho môže vyžadovať aj bezpečnosť.

5. Ulpián, O Sabínovi, kniha XVIII.

Tento dekrét Senátu sa vzťahuje nielen na osobu, ktorá odkazuje užívacie právo na peniaze alebo iné veci, ktoré má, ale aj v prípade, že patria iným osobám.

(1) Ak je odkázané užívacie právo k peniazom alebo k iným predmetom, ktoré spočívajú v ich spotrebe, a nie je poskytnutá záruka, je potrebné pri zániku užívacieho práva zvážiť, či peniaze alebo iné predmety, ktoré sa používajú na spotrebu, možno vymáhať osobnou žalobou? Pokiaľ však užívacie právo existuje, ak chce niekto podať žalobu na vynútenie plnenia záväzku, možno konštatovať, že žalobu možno podať na neurčitú sumu z dôvodu vynechaného záväzku; ale po zániku užívacieho práva sa Sabinus domnieva, že konanie možno začať na vymáhanie celej sumy. Tento názor preberá Celsus v osemnástej knihe Digest a nezdá sa mi, že by mu chýbala vynaliezavosť.

(2) To, čo sme uviedli v súvislosti s užívaním peňazí alebo iných predmetov, ktoré sa užívajú spotrebou, platí aj pre užívanie tých istých; pretože Julianus aj Pomponius v ôsmej knihe stipulácií tvrdia, že užívanie a užívanie peňazí sú totožné.

6. Julianus, Digest, kniha XXXV.

Ak vám odkážem desaťtisíc aurei a užívacie právo na tých istých desaťtisíc mne, celých desaťtisíc bude patriť vám; ale päťtisíc mi musí byť vyplatených pod podmienkou, že vám dám záruku, že "v čase mojej smrti alebo straty občianskych práv vám budú vydané"; lebo ak sa vám odkáže pozemok a užívacie právo na ten istý pozemok mne, budete mať síce vlastníctvo celého pozemku, ale časť budete mať spolu s užívacím právom a časť bez neho, a ja by som mal dať záruku, ktorú by dobrý občan schválil vám, a nie dedičovi.

(1) Ak sa však užívacie právo na tých istých desaťtisíc aurei odkáže dvom osobám, každá z nich dostane päťtisíc a musí dať záruku jedna druhej a tiež dedičovi.

7. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

V prípade, že sa odkazuje užívacie právo na olej, víno alebo obilie, majetok by sa mal odovzdať poručiteľovi a od neho by sa malo požadovať, aby sa zaviazal, že "vždy, keď zomrie alebo stratí svoje občianske práva, budú mu odovzdané predmety rovnakej kvality"; alebo sa musí predchádzajúci predmet ohodnotiť a zložiť zábezpeka na

určitú sumu peňazí, čo je výhodnejšie. Chápeme, že rovnaké pravidlo sa vzťahuje aj na iné veci, ktorých hodnota je obsiahnutá v ich použití.

8. Papinianus, Otázky, kniha XVII.

Keďže poručiteľ ustanovil troch dedičov, odkázal Titiovi užívacie právo na pätnásťtisíc aurei a dvom z dedičov nariadil, aby zložili zábezpeku za poručiteľa. Rozhodlo sa, že išlo o platný odkaz zábezpeky a že dekrét senátu tomuto výkladu neodporuje, pretože sa nebránilo vykonaniu zábezpeky; a že jeden z odkazov bol na určitú sumu a druhý na sumu, ktorá bola neistá, a preto sa mohla podať žaloba o časť peňazí ako užívacie právo proti dedičovi, ktorý dostal zábezpeku od svojho spoludediča; a že bol zodpovedný za žalobu o neistú sumu, ak sám zábezpeku neposkytol. Pokiaľ však ide o dediča, ktorý poskytol zábezpeku a ktorý z dôvodu omeškania svojho spoludediča zábezpeku nedostal, nebol by medzitým na základe uznesenia senátu zodpovedný za užívacie právo, ani by nebol zodpovedný za žalobu o neurčitú sumu, pretože poskytol zábezpeku svojmu spoludedičovi. Sme tiež toho názoru, že odkazovník môže byť nútený sľúbiť; ale keď užívacie právo zanikne, ak budú spoludedičia žalovaní z dôvodu ich ručenia, nebudú oprávnení na žalobu z mandátu, pretože žiadny mandát nikdy neprevzali, ale len poslúchli vôľu poručiteľa, a skrátka sú oslobodení od odkazu z dôvodu ručenia. Nie je potrebné viesť dlhú diskusiu v súvislosti s nasledujúcou otázkou, a to, že druhý odkaz, t. j. odkaz zábezpeky, zrejme nebol zanechaný dedičom, ale osobe, ktorej bolo odkázané užívacie právo k peniazom a ktorú chcel poručiteľ zabezpečiť a ktorej záujmom podľa jeho názoru bolo, aby nehládala ručiteľov na vlastné riziko.

9. Paulus, O Neratiovi, kniha I.

V ustanovení, ktoré sa týka obnovenia užívacieho práva k peniazom, sa spomínajú aj dve udalosti, a to smrť a strata občianskych práv.

10. Ulpián, O edikte, kniha LXXIX.

Pretože použitie peňazí nemožno stratiť inak ako uvedenými udalosťami.

(1) Ak sa odkazuje len užívanie peňazí, keďže v tomto konkrétnom prípade sa musí rozumieť, že pojem "užívanie" zahŕňa aj zisky, musí sa uzavrieť ustanovenie. Niektoré autority zastávajú názor, že ustanovenie by sa nemalo

uzatvárať pred vyplatením peňazí; ja som však toho názoru, že ustanovenie bude platné bez ohľadu na to, či sa uzavrie pred vyplatením peňazí, alebo po ňom.

11. Ten istý, O Sabinovi, kniha XVIII.

V prípade odkazu užívacieho práva na vlnu, voňavky alebo korenie sa konštatuje, že na tieto látky nevzniká právne právo užívania, ale je potrebné odvolať sa na nariadenie senátu, ktoré stanovuje zabezpečenie v súvislosti s nimi.

12. Marcianus, Inštitúcie, kniha VII.

V prípade, že peniaze boli odkázané Titiovi takým spôsobom, že po smrti poručiteľa mali pripadnúť Maeviovi; božský Severus a Antoninus v reskripte uviedli, že aj keď bolo dodané, že Titius má mať užívanie peňazí, predsa len mu bol odkázaný majetok, a že zmienka o užívaní bola urobená preto, že peniaze mali byť vyplatené po jeho smrti.

Tit. 6. O žalobe na vrátenie užívacieho práva a o žalobe, ktorou sa toto právo odmieta

1. Ulpián, O Sabinovi, kniha XVIII.

Ak je k pozemku, ktorý je predmetom užívacieho práva, pripojená služobnosť, Marcellus v ôsmej knihe, ktorú cituje Julianus, schvaľuje názor Labea a Nervu, a to, že užívateľ nemôže podať žalobu na vrátenie služobnosti, ale môže podať žalobu na vrátenie užívacieho práva; a podľa toho, ak mu sused neumožní chodiť alebo jazdiť po pozemku, je zodpovedný, pretože mu neumožnil užívať užívacie právo.

(1) Užívacie právo si vyžaduje, aby boli odkázané tie príslušenstvá, bez ktorých ho strana nemôže užívať; a preto ak je odkázané, je potrebné, aby bol s ním spojený aj prístup; to platí do takej miery, že ak osoba odkáže užívacie právo na určité miesto v takom znení, že dedič nebude nútený povoliť cestu, považuje sa tento dodatok za neplatný; a tiež ak je odkázané užívacie právo a právo cesty je zadržané, výhrada je neplatná, pretože právo prístupu vždy sprevádza užívacie právo.

(2) Ak je však odkázané užívacie právo a neexistuje právo prístupu k pozemku, ktorý je jeho predmetom a je súčasťou dedičstva, môže užívateľ podať žalobu na základe závetu, aby získal užívacie právo spolu s prístupom k nemu.

(3) Pomponius v piatej knihe má pochybnosti o tom, či v prípade, že je odkázané užívacie právo, má užívateľ len právo prístupu, alebo má právo aj na cestu alebo chodník? Veľmi správne si myslí, že by mu mali byť poskytnuté prostriedky, ktorými môže užívať svoje užívacie právo.

(4) Bude dedič povinný poskytovať mu aj iné výhody a služby, ako napríklad svetlo a vodu, alebo nie? Som toho názoru, že ho možno zaviazat', aby mu poskytol len tie, bez ktorých nemôže nehnuteľnosť vôbec užívať; ak ju však môže užívať, hoci aj s určitými ťažkosťami, uvedené výhody nie je potrebné poskytnúť.

2. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Ak je podaná žaloba o užívanie pozemku na základe závetu proti dedičovi, ktorý vyrúbal stromy, zbúral dom alebo akýmkoľvek spôsobom znížil hodnotu užívacieho práva, a to buď tým, že na pozemok zriadil služobnosti, alebo tým, že uvoľnil služobnosti zo susedných nehnuteľností, je povinnosťou sudcu zistiť, aký bol stav pozemku pred pripojením závetu, aby mohol užívateľa chrániť v užívaní toho, na čo má nárok.

3. Julianus, Digesty, kniha VII.

Ak strana, ktorej bolo užívacie právo odovzdané v súlade s podmienkami zverenia, ho prestala užívať na taký čas, ktorý by spôsobil, že by ho stratila, ak by sa stalo jej právoplatným, nemala by jej byť priznaná reštitučná žaloba; je totiž absurdné, aby strany, ktoré získali len držbu užívacieho práva, a nie jeho vlastníctvo, mali lepšie právo.

4. Tá istá, Digest, kniha XXXV.

Titiosovi bol odkázaný pozemok, ktorého užívacie právo bolo vyhradené, a Semproniovi bolo odkázané užívacie právo na ten istý pozemok pod určitou podmienkou. Povedal som, že medzičasom sa užívacie právo spojilo s pozemkom, hoci je ustálené, že keď sa pozemok odkazuje s výhradou užívacieho práva, užívacie právo zostáva

dedičovi, pretože keď porúčiteľ odkazuje pozemok s výhradou užívacieho práva a užívacie právo k nemu inému pod určitou podmienkou, nerobí to s úmyslom, aby užívacie právo zostalo dedičovi.

5. Ulpián, O edikte, kniha XVII.

Právo užívať a požívať nehnuteľnosť môže uplatniť len ten, kto má k nej užívacie právo; vlastník pozemku tak nemôže urobiť, pretože ten, kto má nehnuteľnosť v držbe, nemá samostatné právo užívať a požívať ju, keďže jeho vlastný majetok nemôže byť predmetom služobnosti v jeho vlastný prospech; a je potrebné, aby strana podala žalobu vo svojom vlastnom práve, a nie v práve iného. Lebo hoci zákazová žaloba bude v prospech vlastníka proti užívateľovi, ešte viac sa má za to, že žaluje vo vlastnom práve, a nie v práve iného, keď popiera, že užívateľ má privilegium užívania proti jeho vôli, alebo tvrdí, že má právo mu to zakázať. Ak by sa však stalo, že strana, ktorá podáva žalobu, nie je vlastníkom nehnuteľnosti, hoci užívateľ nemá právo ju užívať, bude stále úspešná, a to na základe zásady, že stav držiteľov je výhodnejší, aj keď nemusia mať žiadne zákonné právo.

(1) Vychádza otázka, či má užívateľ právo na vecnú žalobu len voči samotnému vlastníkovi, alebo aj voči niektorému držiteľovi? Julianus v siedmej knihe Digest uvádza, že je oprávnený podať túto žalobu proti akémukoľvek vlastníkovi; ak je totiž k pozemku, ktorý je predmetom užívacieho práva, pripojená služobnosť, užívateľ by mal podať žalobu proti vlastníkovi susedného pozemku nie na vrátenie služobnosti, ale na vrátenie užívacieho práva.

(2) Ak je užívacie právo zriadené na časti nehnuteľnosti, môže byť podaná vecná žaloba, ak si niekto nárokuje užívacie právo na túto časť alebo ak popiera, že iný má naň nárok.

(3) Vo všetkých žalobách, ktoré sa podávajú v súvislosti s užívacím právom, je úplne zrejmé, že ide o úrodu.

(4) Ak sa užívacie právo ukončí po jeho vzniku, možno následne požadovať úrodu? Myslím si, že nemôžu, pretože Pomponius v štyridsiatej knihe uvádza, že ak by užívateľ zomrel, jeho dedič by mal nárok na žalobu len na úrodu, ktorá bola splatná pred jeho smrťou.

(5) Všetko sa musí vrátiť užívateľovi, ktorý získal jeho vec, a preto v prípade, že je odkázané užívacie právo na otroka, musí sa vlastník vzdať všetkého, čo získal z majetku užívateľa alebo z práce otroka.

(6) Ak by však užívacie právo zaniklo uplynutím času, pričom jedna strana je v držbe a druhá sa dobrovoľne bráni žalobe, nestačí, aby druhá strana obnovila užívacie právo, ale musí poskytnúť záruku proti jeho vymáhaniu vyst'ahovaním. Čo ak by strana v držbe dala do zálohy otroka alebo pozemok za dlh a osoba, ktorá dostala zálohu, by zakázala žalobcovi využívať jeho právo? Z toho vyplýva, že aj on bude mať právo na zábezpeku.

(7) Rovnako ako v prípade, keď sa úroda musí vydať užívateľovi, ktorý podáva vecnú žalobu na svoje užívacie právo, musí sa vydať aj samotnému vlastníkovi nehnuteľnosti, ak podá žalobu na zákaz. V každom prípade však ide len o prípad, keď strana, ktorá podáva žalobu, nie je držiteľom; držiteľ je totiž oprávnený na určité žaloby; ak však niektorá zo strán je držiteľom, nezíska nič z úrody. Je preto povinnosťou sudcu umožniť užívateľovi, aby mal výsadu užívať úrodu v bezpečí, a zabrániť tomu, aby bol vlastník nehnuteľnosti rušený?

6. Paulus, O edikte, kniha XXI.

Ak sa účastník pripojil k sporu s odkazom na užívacie právo, bude oslobodený, ak sa vzdá držby bez podvodu; ak sa však dobrovoľne zaviazal brániť vec a pripojil sa k sporu, ako keby bol držiteľom, rozsudok sa vydá proti nemu.

Tit. 7. O službách otrokov

1. Paulus, O edikte, kniha II.

Služby sa skladajú z úkonov a podľa povahy vecí neexistujú skôr, ako nastane deň, v ktorom sa majú vykonať; tak ako keď sa dohodneme na dieťaťi, ktoré sa má narodiť z Arethusy.

2. Ulpián, O edikte, kniha XVII.

Odkázané služby otroka sa nestrácajú stratou občianskych práv.

3. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

V užívacom práve otroka sú zahrnuté jeho služby, ako aj náhrada za ne.

4. Ten istý, O mestskom edikte týkajúcom sa slobody, kniha II.

Výrobok otroka pozostáva z jeho služieb a na druhej strane služby otroka sú tým, čo produkuje. A tak ako sa v iných veciach rozumie produktom to, čo zostane po odpočítaní nevyhnutných výdavkov, tak je to aj v prípade služieb otrokov.

5. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha XVIII.

V prípade, že sú služby otroka odkázané, vždy som sa učil, a Julianus to tvrdí, že používanie sa chápe ako poskytnutie.

6. Ulpián, O edikte, kniha LV.

Ak sa podáva žaloba za služby otroka, ktorý je remeselníkom, platba sa musí uskutočniť v pomere k ich hodnote; ale v prípade obyčajného robotníka to bude závisieť od druhu práce, ktorú vykonáva, čo bol názor Mela.

(1) Ak má otrok menej ako päť rokov, je slabý alebo nie je schopný vykonávať žiadnu prácu pre svojho majiteľa, hodnota jeho služieb sa neodhaduje.

(2) Neprichádza do úvahy ani ich hodnotenie na základe potešenia alebo náklonnosti vlastníka, napríklad ak je na ňom vlastník veľmi závislý alebo ho využíva na svoje potešenia.

(3) Okrem toho sa hodnota jeho služieb odhadne po odpočítaní nevyhnutných výdavkov.

Tit. 8. O užívaní a bývaní

1. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Teraz sa zamyslime nad používaním a obývaním. Môže byť zriadené len užívanie, t. j. bez úplného užívania, a to sa zvyčajne zriaďuje rovnakými spôsobmi ako užívacie právo.

2. Ulpián, O Sabínovi, kniha XVII.

Ak je užívanie ponechané, strana môže užívať, ale nie požívať. Teraz preskúmame niektoré prípady.

(1) Užívanie domu je ponechané manželovi alebo manželke; ak je ponechaný manželovi, môže v ňom nielen sám bývať, ale môže v ňom bývať aj so svojimi otrokmi. Vystala otázka, či tam môže žiť so svojimi oslobodenými otrokmi. Celsus zastáva názor, že nielenže môže, ale že môže aj prijímať hostí; uvádza to totiž v osemnástej knihe Digest, pričom tento názor Tubero schvaľuje. Okrem toho si spomínam, že o tom, či si môže vziať nájomníka, pojednáva Labeo v knihe Posledné diela, ktorý hovorí, že ten, kto tam býva, si môže vziať nájomníka, ako aj prijímať hostí spolu so svojimi slobodnými,

3. Paulus, O Vitelliovi, kniha III. A jeho klienti.

4. Ulpián, O Sabínovi, kniha XVII.

Ale osoby tohto druhu nesmú žiť v dome bez neho. Prokulus však v poznámke o nájomníkoch hovorí, že za nájomníka nemožno správne označiť toho, kto s ním žije. V súlade s tým, ak osoba, ktorá má právo užívať nehnuteľnosť, vyberá nájomné, pokiaľ sama žije v dome, nemalo by sa to spomínať na jej škodu; ved' predpokladajme, že užívanie veľkého domu bolo prenechané človeku v miernych pomeroch, takže sa uspokojí s malou časťou toho istého? Opäť môže žiť s osobami, ktoré zamestnáva prácou namiesto otrokov, hoci sú slobodné alebo sú otrokmi iných.

(1) V prípade, že užívanie je ponechané žene, Quintus Mucius najprv pripustil, že môže žiť so svojím manželom, pretože inak, ak by chcela dom užívať, musela by zostať slobodná; na druhej strane však nikdy nebolo pochybností o tom, že žena môže žiť so svojím manželom. Ak je užívanie odkázané vdove, mohla by táto žena, ak by po zriadení užívania uzavrela druhé manželstvo, bývať v ňom so svojím manželom? A je pravda (ako tvrdí Pomponius v piatej knihe a Papinianus v devätnástej knihe otázok), že jej manžel s ňou môže žiť, ak sa neskôr vydá. Pomponius ide ešte ďalej a hovorí, že s ňou môže žiť aj jej svokor.

5. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Okrem toho môže svokor žiť so svojou nevestou, v každom prípade, ak tam žije aj jej manžel.

6. Ulpián, O Sabínovi, kniha XVII.

So ženou môže žiť nielen jej manžel, ale aj jej deti a slobodní muži, ako aj jej rodičia. Aristo to uvádza v poznámke o Sabinovi. Vskutku môžeme ísť tak ďaleko, že môžeme povedať, že ženy sa môžu zabávať s tými istými osobami ako muži.

7. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Žena však nemôže prijať nikoho ako host'a, ak nemôže žiť slušne s tým, kto má právo užívať dom.

8. Ulpián, o Sabínovi, kniha XVII.

Strany, ktoré majú právo na užívanie, nemôžu prenajímať priestory a vzdať sa pobytu v nich, ani ich nemôžu predať.

(1) Ak však bolo užívanie domu odkázané žene pod podmienkou, že sa oddelí od svojho manžela, môže byť od tejto podmienky oslobodená a môže žiť so svojím manželom. Tento názor prijíma aj Pomponius v piatej knihe.

9. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

V prípade, že je odkázané užívanie všetkého ostatného, je potrebné konštatovať, že manželka má právo na užívanie majetku spoločne s manželom.

10. Ulpián, O Sabínovi, kniha XVII.

V prípade ponechania práva na bývanie vzniká otázka, či je to to isté ako užívanie? Papinianus v osemnástej knihe otázok pripúšťa, že odkaz užívania a bývania má prakticky rovnaký účinok; odkazovník práva na bývanie sa ho

totiž nemôže vzdať; môže sa zabávať s tými istými osobami ako ten, kto má právo na užívanie; neprechádza na dediča; nestráca sa ani nedostatkom užívania, ani stratou občianskych práv.

(1) Ale ak sa ponecháva *crescitur*, treba zvážiť, či to predstavuje užívanie, a Papinianus v siedmej knihe názorov uvádza, že sa ponecháva užívanie, ale nie príjem.

(2) Ak je však ponechaný v tomto znení: "Tomu a tomu, užívacie právo k domu za účelom bývania v ňom", je potrebné zvážiť, či má nárok len na bývanie alebo aj na užívacie právo? Priscus a Neratius sa domnievajú, že sa ponecháva len právo na pobyt; čo je správne. Je zrejmé, že ak by poručiteľ povedal: "Užívanie za účelom pobytu", nepochybovali by sme o tom, že je platné.

(3) Staroveké autority si kládli otázku, či právo na ročný pobyt trvá doživotne? Rutilius hovorí, že právo pobytu patrí strane, kým žije, a Celsus v osemnástej knihe *Digest* tento názor schvaľuje.

(4) V prípade, že sa ponechá užívanie pozemku, je to oveľa menej ako úroda, o čom nikto nepochybuje. Pozrime sa však, čo je s týmto odkazom spojené. Labeo hovorí, že odkazovník môže na pozemku žiť a môže zabrániť vlastníkovi, aby naň vstúpil; nemôže však zabrániť nájomcovi alebo otrokom vlastníka, teda tým, ktorí sú tam za účelom obrábania pôdy, ale ak by tam vlastník poslal svojich domácich otrokov, môže im zabrániť vstúpiť na základe rovnakého princípu, ako to môže urobiť samotný vlastník. Labeo tiež uvádza, že iba lichvár môže využívať sklady na víno a olej a že vlastník ich nemôže využívať, ak si to neželá.

11. Gaius, *Diurnal*, alebo *Zlaté záležitosti*, kniha II.

Osoba oprávnená na užívanie môže zostať na pozemku len dovtedy, kým neobťažuje jeho vlastníka alebo nezasahuje do činnosti osôb, ktoré sa zaoberajú poľnohospodárstvom, a nemôže nikomu predať, prenajať alebo bezodplatne previesť právo, ktoré má.

12. Ulpián, *O Sabínovi*, kniha XVII.

Má právo na plné užívanie, ak sa mu ponechá statok a vidiecke sídlo. Je zrejmé, že určite treba konštatovať, že vlastník má právo prísť za účelom zberu úrody a v čase zberu úrody treba pripustiť, že tam môže bývať.

(1) Okrem práva na pobyt, na ktoré má osoba, ktorej bolo užívanie povolené, nárok, má aj právo na chôdzu a jazdu v okolí. Sabinus a Cassius uvádzajú, že rovnako má právo na palivové drevo na každodennú potrebu a tiež na záhradu a na jablká, zeleninu, kvety a vodu, nie však na zisk, ale len na používanie a nie na plytvanie. Nerva zastáva rovnaký názor a dodáva, že môže používať slamu, ale nie lístie, olej, obilie alebo ovocie. Sabinus, Cassius, Labeo a Proculus idú ešte ďalej a tvrdia, že z toho, čo sa na pôde vypestuje, si môže vziať dostatok na svoju vlastnú výživu a výživu svojej rodiny v prípadoch, keď mu Nerva toto právo upiera. Juventius zastáva názor, že tieto veci môže použiť v prospech svojich hostí a osôb, ktoré hostí, a tento názor sa mi zdá byť správny, pretože sa môže udeliť väčšia zhovievavosť užívateľovi z dôvodu úcty, ktorá prináleží osobe, ktorej bol zanechaný úžitok. Domnievam sa však, že tieto veci môže používať len počas pobytu v dome. Pokiaľ ide o jablká, zeleninu, kvety a palivové drevo, treba zvážiť, či ich môže užívať len na tomto mieste, alebo mu môžu byť doručené do mesta; je však lepšie prijať pravidlo, že mu môžu byť doručené do mesta, pretože to nie je veľmi dôležitá záležitosť, ak je ich na pozemku dostatok.

(2) V prípade, že sa ponecháva užívanie stáda, napríklad stáda oviec, Labeo hovorí, že sa môžu používať len pre ich hnoj; keďže nemôže používať vlnu, jahňatá alebo mlieko, pretože tie sa majú zaradiť k zisku. Myslím si, že môže ísť ešte ďalej a použiť mierne množstvo mlieka, keďže závetý zosnulých osôb by sa nemali vykladať tak prísne.

(3) V prípade ponechania stáda hovädzieho dobytku má porúčiteľ právo na jeho úplné užívanie na orbu alebo na akýkoľvek iný účel, na ktorý je hovädzí dobytok prispôsobený.

(4) Aj v prípade, že je odkázané používanie stajne koní, zvážme, či ich porúčiteľ nemôže zlomiť a používať na ťahanie. Ak je osoba, ktorej sa používanie uvedených koní odkazuje, povozník, nemyslím si, že ich môže používať na preteky v cirkuse, pretože by sa to mohlo považovať za ich prenájom; ak si však porúčiteľ pri ich odkázaní bol vedomý, že ide o jeho povolanie a spôsob života, možno sa domnievať, že ich chcel použiť na tento účel.

(5) Ak je používanie otroka ponechané komukoľvek, môže ho používať na obsluhu seba, svojich detí a manželky, a nebude sa mať za to, že poskytol svoje právo inému, ak spolu s nimi používa uvedeného otroka; hoci ak je zamestnanie otroka ponechané synovi rodiny alebo inému otrokovi, pretože ho nadobudne otec alebo vlastník, môže vyžadovať používanie len od neho samotného, a nie od tých, ktorí sú pod jeho kontrolou.

(6) Odkazovník nemôže prenajať služby otroka, ktorý je predmetom užívania, ani ich nemôže previesť na iného; a to je názor Labea. Ako totiž môže človek previesť na iného služby, ktoré by mal sám využívať? Labeo však zastáva názor, že ak si strana prenajala farmu, otrok, ktorého má v užívaní, tam môže pracovať; veď aký je rozdiel v tom, akým spôsobom využíva jeho prácu? Preto ak strana oprávnená na užívanie uzavrie zmluvu o spriadaní vlny, môže to dať robiť otrokyniam, ktoré má v užívaní; a takisto ak uzavrie zmluvu o tkaní odevov alebo o stavbe domu alebo lode, môže využiť prácu otroka, ktorého má v užívaní. Tento názor nie je v rozpore s názorom Sabina, podľa ktorého v prípade poskytnutia užívania otrokyne ju nemožno poslať do továrne na vlnu, ani za jej prácu dostať odmenu; ale porúčiteľ ju musí v súlade so zákonom nechať pracovať vlnu pre seba, pretože sa má za to, že to robí pre neho, ak si nenajme jej prácu, ale vykonáva prácu, na ktorej sa dohodol. Tento názor schvaľuje aj Octavenus.

13. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Labeo zastával názor, že mužský alebo ženský otrok môže byť nútený platiť peniaze namiesto práce.

14. Ulpián, O Sabínovi, kniha XVII.

Ak niečo stanovím alebo dostanem prostredníctvom otroka, ktorého mám v užívaní, vzniká otázka, či niečo nadobúdam buď prostredníctvom svojho majetku, alebo jeho prácou? Nebude to platné, ak sa to zakladá na jeho práci, keďže nemám právo na prenájom jeho služieb, ale ak to, čo sa nadobúda, pochádza z môjho majetku, zastávame názor, že ak otrok, ktorého mám v užívaní, buď niečo stipuluje, alebo dostáva dodaním, nadobúda pre mňa, keďže využívam jeho prácu.

(1) Je jedno, či sa odkazuje užívacie právo alebo úroda, pretože užívacie právo je zahrnuté v úrode, ale úroda nezahŕňa užívacie právo; a hoci úroda nemôže existovať bez užívacieho práva, užívacie právo môže existovať aj bez úrody. Preto ak sa úroda odkáže po tom, ako sa vyhradilo užívanie, odkaz je neplatný, ako uvádza Pomponius v piatej knihe O Sabinovi; a tiež hovorí, že ak sa odkáže užívacie právo, ale úroda sa zadrží, celý odkaz sa musí považovať za zrušený. Ak je však úroda odkázaná bez užívania, má sa za to, že bola vytvorená, keďže mohla byť vytvorená na začiatku. Ale v prípade, že je odkázané užívanie a užívanie je zadržané, Aristo uviedol, že nedochádza k zrušeniu. Tento názor je liberálnejší.

(2) Ak je užívanie a potom úroda odkázaná tej istej osobe, Pomponius hovorí, že je spojená s užívaním. Tiež hovorí, že ak je užívanie odkázané tebe a úroda mne, užívanie máme spoločné, ale na úrodu budem mať nárok len ja.

(3) Užívanie však môže patriť jednej osobe, úroda bez užívania inej osobe a samotný majetok ešte inej osobe; napríklad ak osoba, ktorá mala určitý pozemok, odkázala jeho užívanie Titiovi a potom jej dedič odkázal úrodu vám alebo ju na vás previedol iným spôsobom.

15. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Ak je užívanie pozemku odkázané, oprávnená osoba môže z neho brať dostatočné zásoby, ktoré vystačia len na jeden rok, aj keď sa tým môže vyčerpať úroda mierneho pozemku; z rovnakého dôvodu má právo užívať dom a otroka takým spôsobom, že nič, čo možno klasifikovať ako produkt, nesmie zostať pre iného.

(1) Tak ako ten, komu bolo užívanie pozemku odkázané, nemôže brániť vlastníkovi, aby naň často prichádzal za účelom obrábania pôdy, pretože opačným konaním by vlastníkovi bránil v jej užívaní, tak ani dedič nemôže konať tak, aby bránil tomu, komu bolo užívanie odkázané, v užívaní pozemku, ako by to mala robiť starostlivá hlava domácnosti.

16. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Ak je užívanie pozemku odkázané takým spôsobom, že pozemok musí byť vybavený vecami, ktoré sú potrebné na jeho obrábanie, užívanie týchto vecí patrí porúčiteľovi, ako keby mu boli výslovne odkázané.

(1) Vlastník nehnuteľnosti môže dať strážiť pozemok alebo dom lesníkovi alebo správcovi, aj keby si to užívateľ alebo osoba oprávnená na užívanie neželala; je totiž v jeho záujme chrániť hranice svojho majetku. Všetky tieto veci platia bez ohľadu na to, akým spôsobom bolo užívacie právo alebo užívanie zriadené.

(2) Ak máme nárok len na užívanie otroka, a nie aj na plody jeho práce, môže mu niečo dať, alebo dokonca môže obchodovať s našimi peniazmi, takže všetko, čo tým získa, bude patriť k jeho peculium prostredníctvom nás.

17. Africanus, Otázky, kniha V.

Ak sa užívanie domu odkáže synovi rodiny alebo otrokovi, myslím si, že tento odkaz je platný a na jeho vymáhanie sa môže použiť rovnaký spôsob, aký by sa mohol použiť, keby sa odkázal aj zisk z tohto domu. Preto môže otec alebo vlastník žiť v dome rovnako dobre, keď je syn alebo otrok neprítomný, ako aj keď je prítomný.

18. Paulus, O Plautiovi, kniha IX.

Ak sa užívanie domu odkáže bez nájomného, je povinnosťou dediča, ako aj osoby oprávnenej na užívanie domu, udržiavať ho v dobrom stave, aby bol uzavretý a chránený pred poveternosťnými vplyvmi. Pozrime sa však, či v prípade, že dedič dostáva nájomné, nie je sám povinný vykonať opravy; ak však nehnuteľnosť, ktorej užívanie je zanechané, je takého druhu, že dedič nemôže poberať z nej výnosy, poručiteľ bude povinný ju opraviť; toto rozlíšenie je opodstatnené.

19. Ten istý, O Vitelliovi, kniha III.

Časť úžitku nemožno odkázať, lebo časť môžeme užívať, ale nemôžeme ju užívať.

20. Marcellus, Digest, kniha XIII.

Otrok, ktorého užívanie mi bolo odkázané, nadobúda pre mňa, ak je mojím zástupcom a ja využívam jeho služby v obchode; nadobúda totiž pre mňa predajom a kúpou tovaru; a rovnako tak robí, ak dostáva majetok prostredníctvom dodávky na môj príkaz.

21. Modestinus, Pravidlá, kniha II.

Užívanie vody je osobným právom, a preto nemôže prejsť na dediča oprávnenej strany.

22. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha V.

Božský Hadrián v prípade, že užívanie lesa bolo odkázané určitým osobám, rozhodol, že aj jeho výnosy musia byť považované za odkázané týmto osobám, pretože ak by im nebolo povolené vyrábať a predať stromy, tak ako to robia užívatelia, nezískali by z dedičstva nič.

(1) Aj keď sa dedič, ktorému je odkázané užívanie domu, môže nachádzať v takej obmedzenej situácii, že nemôže užívať celú budovu; napriek tomu vlastník nemôže užívať časť, ktorá je voľná, pretože strana oprávnená na užívanie bude môcť v tom či onom čase užívať celý dom; tak ako občas vlastník užíva určité časti budovy a iné neužíva, podľa toho, ako si to vyžadujú okolnosti.

(2) V prípade odkázania užívania, ak porúčiteľ využíva svoje právo vo väčšej miere, ako by mal, je povinnosťou sudcu určiť, do akej miery môže byť užívanie využívané? Musí dohliadať na to, aby ho nepoužíval inak, ako by mal.

23. Paulus, O Neratiovi, kniha I.

Neratius hovorí, že vlastník nehnuteľnosti, ktorá je predmetom užívania, nemôže nijako meniť jej povahu. Paulus zastáva názor, že nemôže zhoršiť stav osoby oprávnenej na užívanie; môže ho však zhoršiť aj v prípade, že majetok zlepší.

Tit. 9. Akým spôsobom musí užívateľ poskytnúť zábezpeku

1. Ulpian, O edikte, kniha XCVII.

Ak sa odkazuje užívacie právo na čokoľvek, prétorovi sa zdalo úplne spravodlivé, aby odkazovník poskytol záruku za dve veci: za prvé, že bude majetok používať tak, ako sa na dobrého občana patrí, a za druhé, že keď mu užívacie právo prestane patriť, vráti to, čo z neho zostane.

(1) Toto ustanovenie sa musí uzavrieť bez ohľadu na to, či ide o hnuťelný majetok alebo o pozemok.

(2) Treba mať na pamäti, že tento postup sa musí použiť aj v prípade odkazov, pretože je zrejmé, že ak sa užívacie právo zriadi na základe donatio mortis causa, musí sa táto záruka poskytnúť aj v prípade odkazov. Okrem toho, ak je užívacie právo zriadené akýmkoľvek iným spôsobom, uplatní sa rovnaké pravidlo.

(3) Strana musí poskytnúť záruku, že "užívacie právo bude užívať tak, ako by ho užíval dobrý občan", t. j. že sa kvalita užívacieho práva nezhorší a že bude robiť všetko ostatné, čo by robil, keby mu nehnuteľnosť patrila.

(4) Dedič a porúčiteľ urobia dobre, ak hneď ako porúčiteľ začne využívať svoje právo, nechajú svedkami zistiť, aký je stav majetku v danom čase, aby tak bolo zrejmé, či a do akej miery porúčiteľ znížil hodnotu majetku.

(5) Považovalo sa za vhodnejšie, aby sa za týchto okolností poskytla zábezpeka vo forme ustanovenia, aby v prípade, že by niekto využíval majetok spôsobom, ktorý by dobrý občan nerobil, bolo možné okamžite podať žalobu na základe ustanovenia, a preto nemusíme čakať, kým užívacie právo zanikne.

(6) Tento druh ustanovenia sa vzťahuje na dva prípady; jeden, keď strana používa nehnuteľnosť spôsobom, ktorý by dobrý občan nerobil, a druhý, keď sa užívacie právo musí obnoviť; prvý z nich nadobúda účinnosť hneď, ako dôjde k nesprávnemu používaniu nehnuteľnosti, a môže sa vyskytnúť mnohokrát; druhý nadobúda účinnosť, keď užívacie právo zanikne.

(7) V súvislosti s tým, čo sme uviedli, a to, že "vráti to, čo z nej zostane", však vlastník neurčuje, že ide o vec samotnú (pretože by sa považovalo za zbytočné určovať, že ide o jeho vlastný majetok), určuje len, že to, čo zostane, bude vrátené. Niekedy sa však vkladá ustanovenie o zhodnotení majetku; napríklad vtedy, keď užívateľ, ktorý môže zabrániť úbytku, to zanedbá; keďže sa zaväzuje vykonávať všetku starostlivosť o majetok:

2. Paulus, O edikte, kniha LXXV.

Užívateľ totiž musí byť zodpovedný za jeho bezpečné uchovávanie.

3. Ulpián, O edikte, kniha LXXIX.

Do tohto ustanovenia sú zahrnuté všetky prípady, v ktorých môže dôjsť k strate užívacieho práva.

(1) Chápeme, že užívacie právo "prestáva patriť" užívateľovi, aj keď mu vôbec nezačalo patriť, hoci mu mohlo byť odkázané, a ustanovenie sa napriek tomu stane účinným na základe zásady, že majetok prestáva patriť osobe, ktorej vlastníctvo ešte nezačalo plynúť.

(2) Ak sa užívacie právo obnovuje odkazom "zakaždým, keď sa stratí", toto ustanovenie nadobudne účinnosť, ak nie je riadne vyhotovená obligácia, ale bude sa vyžadovať výnimka.

(3) Ak vám však niekto zanechá užívacie právo a tiež vlastníctvo nehnuteľnosti pod podmienkou, že budete mať deti, a užívacie právo by malo zaniknúť; a žaloba môže byť podaná na základe tejto podmienky, ale bude k dispozícii výnimka.

(4) V prípade, že dedič odcudzí nehnuteľnosť a užívacie právo následne stratí, zvažme, či môže podať žalobu na základe ustanovenia. V súlade so striktnými právnymi zásadami možno presnejšie uviesť, že stipulácia nenadobúda účinnosť, pretože majetok nemožno vydať dedičovi alebo jeho nástupcovi; a osoba, ktorej ho možno vydať - t. j. tá, na ktorú prechádza vlastnícke právo - nebola účastníkom stipulácie. Ten však musí zabezpečiť ochranu svojich práv prostredníctvom iného záväzku v čase, keď nadobudne vlastníctvo; ak by to však neurobil, bude napriek tomu oprávnený na vecnú žalobu.

4. Venuleius, Stipulations, kniha XII.

Ak by užívateľ získal nehnuteľnosť, užívacie právo mu prestane patriť z dôvodu jeho splynutia; ak je však proti nemu podaná žaloba na základe ustanovenia, musí sa konštatovať, že buď nepostupoval v súlade s prísnyimi zásadami práva, ak sa považuje za uplatniteľnú doktrína upravujúca správanie dobrého občana, alebo že strana musí využiť výnimku založenú na tom, čo sa stalo.

5. Ulpián, O edikte, kniha LXXIX.

Ustanovenie "že nedošlo k podvodu" alebo že k nemu nedôjde, je obsiahnuté v tejto doložke; a keďže táto zmienka o podvode sa vždy týka vecných vecí, má sa za to, že zahŕňa zlú vieru ktorejkoľvek zo strán, či už ide o jedného z dedičov alebo adoptívneho otca.

(1) Ak sa odkazuje užívanie bez užívania, prétor nariadi zloženie zábezpeky, pričom užívanie produktov sa vynechá. Je to rozumné, keďže zábezpeka sa poskytuje výlučne s ohľadom na užívanie, a nie na užívanie.

(2) Preto bude ustanovenie účinné, ak sa pôžitok získa bez užívania.

(3) Ak sa ponechá právo na pobyt, služby otroka alebo iného zvierat'a, bude táto podmienka potrebná, hoci tieto veci nie sú odkopírované z užívacieho práva.

6. Paulus, O edikte, kniha LXXV.

Rovnaké pravidlo sa uplatňuje na výnosy z pôdy, napríklad v prípade, keď sa odkáže úroda; rovnako ako majetok získaný na základe užívacieho práva, ak bol odkázaný, sa po smrti odkazovníka vráti dedičovi.

7. Ulpián, O edikte, kniha LXXIX.

Ak bol majetok vydaný z dôvodu užívacieho práva a nebola poskytnutá zábezpeka, Proculus hovorí, že dedič môže podať žalobu o vrátenie, a ak je vznesená námietka z dôvodu, že majetok bol vydaný z dôvodu užívacieho práva, bude mať právo na replikáciu. Tento názor je odôvodnený; ale osobnú žalobu možno podať na vynútenie splnenia záväzku zo strany užívateľa.

(1) Pri odkázaní užívacieho práva k peňažnej sume musia byť v ustanovení uvedené tieto dva prípady: "Bude vyplatené, keď zomrieš, alebo stratíš svoje občianske práva"; a preto sa uvádzajú len tieto dva prípady, pretože užívacie právo k peniazom nemožno stratiť inak ako za týchto okolností.

8. Paulus, O edikte, kniha LXXV.

Ak je užívacie právo odkázané tebe a samotné vlastníctvo mne, zábezpeka musí byť poskytnutá mne; ak je však samotné vlastníctvo odkázané mne pod podmienkou, niektoré authority, medzi nimi aj Marcianus, sú toho názoru, že zábezpeka musí byť poskytnutá dedičovi aj mne; ktorý názor je správny. Okrem toho, ak je majetok odkázaný mne, a keď prestane patriť mne, bude patriť inému; aj v tomto prípade sa musí poskytnúť zábezpeka obom, ako sme stanovili v predchádzajúcom prípade. Ak je užívacie právo odkázané dvom osobám spoločne, budú povinné poskytnúť zábezpeku inej osobe, ako aj dedičovi; podmienka je uvedená v nasledujúcich pojmoch: "odovzdať užívacie právo dedičovi, ak nepatrí spoludedičovi".

9. Ulpián, O edikte, kniha LI.

Ak je mi odkázané užívacie právo a ja som požiadaný, aby som ho vydal Titiovi, treba zvážiť, kto je povinný poskytnúť zábezpeku, či Titius, alebo ja, odkazovník? Alebo máme povedať, že dedič môže podať žalobu proti mne a že ja musím žalovať oprávneného zo závetu? Je lepšie zastávať názor, že ak mám nejaké očakávanie vyplývajúce z užívacieho práva, aby sa v prípade jeho straty mohlo vrátiť mne, t. j. odkazovníkovi; otázka sa môže vyriešiť tak, že mi dáte zábezpeku a ja dám zábezpeku samotnému vlastníkovi nehnuteľnosti. Ak mi však bolo užívacie právo zverené do správy oprávneného a neexistuje nádej, že sa vráti mne, potom by /mal oprávnený poskytnúť zábezpeku priamo samotnému vlastníkovi nehnuteľnosti.

(1) Treba mať na pamäti, že bez ohľadu na to, či má strana užívacie právo priamo zo zákona, alebo dokonca za pomoci préтора, mala by byť napriek tomu nútená poskytnúť zábezpeku alebo sa brániť akýmkoľvek žalobám, ktoré môžu byť podané.

(2) Pomponius hovorí, že je zrejmé, že ak je vlastníctvo odkázané komukoľvek od určitého času a užívacie právo absolútne; musí platiť, že užívateľ je zbavený zodpovednosti za svoj záväzok, pretože je isté, že majetok sa dostane do jeho rúk alebo do rúk jeho dediča.

(3) V prípade odkázania užívacieho práva k oblečeniu Pomponius zastáva názor, že hoci dedič mohol stanoviť, že oblečenie sa má vrátiť po skončení užívacieho práva, sľubujúci nie je zodpovedný, ak odovzdá oblečenie, ktoré bolo opotrebované bez zlého úmyslu.

(4) Ak sú viaceré strany len vlastníkmi nehnuteľnosti, môže ktorákoľvek z nich uzavrieť dohodu s odkazom na svoj podiel na nej.

10. Paulus, O edikte, kniha XL.

Ak vám odkážem užívacie právo k otrokovi, ktorého máme obaja v spoločnom vlastníctve, zábezpeka sa musí zveriť môjmu dedičovi, pretože hoci môže začať konanie o rozdelenie majetku, otázka užívacieho práva, ktoré patrí vám, nepatrí medzi povinnosti sudcu, ktorý má rozhodovať.

11. Papinianus, Názory, kniha VII.

Ak sa ponechá užívanie domu, musí sa poskytnúť záruka, ktorá by bola pre dobrého občana uspokojivá; na veci nič nemení ani to, ak si otec želá, aby jeho synovia, ktorí sú jeho dedičmi, bývali v dome s vdovou, ktorá je poručiteľkou.

12. Ulpián, O Sabínovi, kniha XVIII.

V prípade ponechania užívacieho práva na určité plavidlá nebude potrebná záruka stanovená v dekréte Senátu, ale len tá, ktorá stanovuje, že "strana bude používať a užívať tak, ako sa na dobrého občana patrí". Preto ak boli plavidlá odovzdané za účelom užívania, nikto nepochybuje o tom, že ich vlastníctvo neprechádza na stranu, ktorá ich dostala, pretože neboli odovzdané za týmto účelom; ale aby ich dedič mohol užívať a požívať. Preto, keďže uvedené plavidlá sa nestali vlastníctvom poručiťa, môže ich vlastník získať späť, ak nie je poskytnutá zábezpeka. Je potrebné zvážiť, či za takýchto okolností bude možné podať osobnú žalobu? Bolo rozhodnuté, že nikto nemôže podať takúto žalobu na vrátenie vlastného majetku, s výnimkou zlodeja.

Kniha VIII

1. O služobnostiach.
2. O služobnostiach mestských pozemkov.
3. O služobnostiach vidieckych nehnuteľností.
4. Pravidlá spoločné pre mestské aj vidiecke nehnuteľnosti.
5. Ak sa podáva žaloba o vrátenie služobnosti alebo ak sa popiera právo iného na ňu.
6. Ako sa strácajú služobnosti.

Tit. 1. O služobnostiach.

1. Marcianus, Pravidlá, kniha III.

Služobnosti sú buď osobné, ako užívanie a užívacie právo, alebo vecné, ako služobnosti rustikálnych a mestských nehnuteľností.

(2. Ulpianus, O edikte, kniha XVII.

Jeden z vlastníkov domu, ktorý je v spoločnom vlastníctve, nemôže naň uvaliť služobnosť.

3. Paulus, O edikte, kniha XXI.

Niektoré služobnosti sa viažu na pôdu, iné na povrch.

4. Papinianus, Otázky, kniha VII.

5. Služobnosti nemôžu byť zriadené priamym zákonom od určitého času alebo do určitého času, alebo pod podmienkou, alebo na určitú eventualitu; (napríklad "tak dlho, ako si budem priat"), napriek tomu, ak sa takéto ustanovenia pridajú a strana podá žalobu o vymáhanie služobnosti v rozpore s podmienkami zmluvy, môže byť vznesená námietka z dôvodu, že nárok je v rozpore s tým, čo bolo dohodnuté, alebo pre podvod, a to Cassius uvádza, že to bol Sabinov názor, s ktorým sa sám stotožnil.

(1) Je ustálené, že k vecným bremenám možno pridať obmedzenia; ako napríklad s ohľadom na to, aké úkony sa majú alebo nesmú vykonávať na ceste, ako napríklad, že po nej musí prechádzať len kôň, alebo že sa po nej smie prepravovať len určitá hmotnosť, alebo sa po nej smie preháňať také a také stádo, alebo že sa po nej smie prevážať drevené uhlie.

(2) Ak sa uvádzajú intervaly určitého počtu dní a hodín, netýka sa to otázky času, ale len spôsobu, akým sa má užívať služobnosť zriadená v súlade so zákonom.

5. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Služnosti udelené na príjazd, cestu, prechod dobytku a vedenie vody sa zriaďujú takmer rovnakým spôsobom ako tie, pri ktorých sme uviedli, že sa zriaďuje uťivacie právo.

1. Užívanie služobností môže byť obmedzené s ohľadom na čas; napríklad, ak strana môže užívať služobnosť od tretej do desiatej hodiny alebo v striedavých dňoch.

(6) Paulus, O edikte, kniha XXI.

Služobnosť môže byť buď uvoľnená, alebo zriadená s odkazom na určitú časť pozemku.

7. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha XIII. Právo vybudovať kanalizáciu je služobnosťou.

8. Paulus, O Plautiovi, kniha XV.

Nemožno uložiť služobnosť, ktorá by nám dovoľovala zbierať jablká, prechádzať sa alebo jesť večeru na cudzom pozemku.

(1. Ak mám služobnosť na tvojom pozemku, alebo ak sa stanem vlastníkom časti uvedeného pozemku a ty sa staneš vlastníkom časti môjho, služobnosť sa zachová na oboch častiach toho istého; hoci na začiatku nemohla byť nadobudnutá s ohľadom len na časť.

9. Celsus, Digesty, kniha V.

Ak sa právo prechodu cez cudzí pozemok niekomu len udelí alebo odkáže, bude mať právo po ňom chodiť alebo jazdiť, ale len riadnym spôsobom, to znamená po ktorejkoľvek jeho časti; v bežnej konverzácii sa totiž niektoré veci mlčky chápu ako vylúčené. Nebude mu však dovolené prechádzať cez dom, chodiť alebo jazdiť cez vinice, keď by to mohol robiť rovnako vhodne inde a s menšou škodou pre pozemok, ktorý je predmetom služobnosti. Je totiž stanovené, že akýmkoľvek smerom najprv nasmeruje svoju cestu, tým istým smerom musí potom chodiť a jazdiť; a že nemá právo ju neskôr zmeniť. Tento názor zastával aj Sabinus, ktorý v argumentácii uviedol, že je dovolené, aby strana nasmerovala vodný tok, kam sa jej zachce, ale potom, čo sa tak stane, ho nemôže zmeniť; a je pravda, že toto pravidlo by sa malo dodržiavať aj v prípade práva cesty.

10. Same, Digest, kniha XVIII.

V prípade odkazu práva prechodu cez nehnuteľnosť, ktorú nemožno užívať, ak sa nevykonajú určité práce, Proculus hovorí, že odkazovník má právo urobiť cestu výkopom alebo podvrtom.

11. Modestinus, Differences, kniha VI.

Všeobecne sa má za to, že služobnosť nemožno nadobudnúť z časti vlastníctva; a preto, ak niekto, kto má pozemok, stanoví právo cesty a potom časť uvedeného pozemku odcudzí, v tomto prípade zneplatňuje ustanovenie tým, že zavádza veci, pre ktoré na začiatku nemohlo byť ustanovenie urobené. Právo cesty s odkazom na časť nemožno ani odkázať, ani zrušiť, a ak sa tak stane, nebude platné ani odkázanie, ani zrušenie.

12. Javolenus, Listy, kniha IV.

Nepochybujem o tom, že pozemkovú služobnosť možno riadne nadobudnúť prostredníctvom otroka patriaceho obci.

Pomponius, O Quinte Muciovi, kniha XIV.

14. Ak bolo udelené právo prechodu a miesto určené preň je také úzke, že naň nemôže vojsť ani vozidlo, ani ťažné zviera, platí, že sa nadobudla cesta, a nie príjazd. Ak však ňou môže prejsť ťažné zviera, ale nemôže ňou prejsť vozidlo, má sa za to, že bolo nadobudnuté právo cesty pre dobytok.

14. Paulus, O Sabinovi, kniha XV.

Služnosti rustikálnych nehnuteľností, aj keď sú spojené s telesným majetkom, sú predsa len netelesné, a preto ich nikdy nemožno nadobudnúť užívaním; môžu existovať služnosti takého druhu, že nepripúšťajú určitú a nepretržitú drťbu, pretože nikto nemôže mať trvalú a nepretržitú drťbu cesty takým spôsobom, že by sa dalo tvrdiť, že nie je na nejaký čas prerušená. Rovnaké pravidlo treba dodržiavať aj vo vzťahu k služobnostiam mestských pozemkov.

1. Služobnosť cesty vedúcej k hrobke zostáva súkromným vlastníctvom, a preto ju možno vydať vlastníkovi pozemku, ktorý je predmetom služobnosti; a, možno ju nadobudnúť aj po tom, čo hrobka dostala náboženský charakter.

2. Ak sa pozemok patriaci verejnosti alebo diaľnica nachádza medzi dvoma nehnuteľnosťami, možno zriadiť služobnosť na čerpanie vody, ale vodný tok nie. Je však zvykom požiadať cisára, aby strane povolil, "aby viedla vodu cez diaľnicu takým spôsobom, aby nespôsobovala žiadne ťažkosti verejnosti". Existencia posvätných a náboženských miest medzi dvoma pozemkami bráni zriadeniu služobnosti cesty; keďže nikto nemá právo na služobnosť cez miesta tohto druhu.

15. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXV.

16. Vždy, keď služobnosti nie sú ani osobné, ani vecné, potom, keďže susedia na nich nemajú záujem, nie sú platné; ako napríklad taká, ktorá stanovuje, že na vlastnom pozemku nesmieš ani chodiť, ani stáť. Ak mi teda udelíš ako služobnosť, že nebudeš mať právo používať a požívať úrodu zo svojho vlastného pozemku, je to neplatné. Inak by to však bolo, keby ste mi udelili služobnosť, ktorá by stanovila, že nebudete mať právo čerpať vodu na svojom vlastnom pozemku, a to za účelom zníženia mojich zásob vody.

1. Povaha služobností nie je taká, že by osoba mala byť nútená robiť čokoľvek (ako napríklad premiestniť kríky, aby bol príjemnejší výhľad, alebo na ten istý účel niečo namaľovať na svojom vlastnom pozemku), ale mala by len niečo strpieť alebo súhlasiť s tým, že nevykoná nejaký úkon.

(16) Julianus, Digesty, kniha XLIX.

(17) Ak niekto dostal do zálohu nehnuteľný majetok, nie je nespravodlivé, aby mu bola priznaná prétorská žaloba na vymáhanie služobnosti, ktorej podlieha; rovnako ako bude priznaná žaloba tohto druhu na vrátenie samotného pozemku. Je stanovené, že rovnaké pravidlo sa musí dodržiavať vo vzťahu k účastníkovi, ktorý má pozemok v trvalom nájme.

17. Pomponius, Pravidlá.

Podiel na ceste, chodníku, príjazdovej ceste pre dobytok alebo vodnom toku nemôže byť predmetom záväzku, pretože užívanie týchto vecí je nedeliteľné; a preto ak stipulant zomrie a zanechá niekoľko dedičov, každý z nich môže podať žalobu na celé právo cesty; a ak sľubujúca strana zomrie a zanechá niekoľko dedičov, žalobu na celé právo možno podať proti ktorémukolvek z nich jednotlivo.

(18) Paulus, Otázky, kniha XXXI.

(19) Papinianus v poznámke uvádza, že bolo stanovené, že vo všetkých prípadoch, keď služobnosti zanikli vstupom dediča, bude dedičovi znemožnené uplatniť výnimku z dôvodu podvodu, ak nedovolí, aby sa služobnosti opäť zaviedli.

19. Labeo, Posledné diela, skrátene Javolenom, kniha IV.

Myslím si, že ak niekto predá pozemok, môže sa na ňom zriadiť služobnosť, aj keď pre neho nie je užitočná; napríklad ak by strana nemala záujem o vodný tok, taká služobnosť sa napriek tomu môže zriadiť, pretože sú určité veci, ktoré môžeme mať, aj keď nám neprinášajú žiadny úžitok.

(20) Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha V.

Ako často sa kupuje právo cesty alebo iné právo viazané na pozemok, Labeo je toho názoru, že treba dať záruku, že nič neurobíte, aby ste zabránili kupujúcemu využiť jeho právo, pretože nemôže dôjsť k otvorenému vydaniu práva tohto druhu. Domnievam sa, že využívanie takéhoto práva sa musí považovať za rovnocenné s odovzdaním držby; a preto boli stanovené zákazy zodpovedajúce zákazom týkajúcim sa držby.

Hlava 2. O služobnostiach mestských nehnuteľností.

1. Paulus, O edikte, kniha XXI.

Ak do pozemku zasahuje verejná alebo cestná komunikácia, nebráni to tomu, aby sa užívala služobnosť práva prechodu alebo pre vyhánanie dobytká, alebo pre zvýšenie výšky domu; zasahuje to však do práva podoprieť trám múrom alebo vyčnievajúcou strechou, a zasahuje to aj do služobnosti pre tečúcu a kvapkajúcu vodu, a to z toho dôvodu, že obloha nad uvedeným pozemkom má byť voľná.

1. Ak je užívacie právo k domu tvoje a ja mám k nemu len vlastnícke právo a je predmetom podpory stavby suseda; žalobu možno podať proti mne o celú túto sumu, ale proti tebe nemožno začať súdne konanie.

2. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Nasledujú práva, ktorým podliehajú mestské majetky, a to: právo zdvihnúť dom a zatieniť svetlá suseda alebo zabrániť takémuto zdvihnutiu; právo dovoliť kvapkanie dažďovej vody na strechu alebo zem suseda; a tiež právo nedovoliť vkladanie tráv do steny suseda a právo vyčnievať budovu; a iné podobné.

3. Ulpian, O Sabínovi, kniha XXIX.

Existuje aj služobnosť, ktorá zakazuje brániť vo výhlade.

4. Paulus, Inštitúcie, kniha II.

5. Ak sa zriaďuje svetelná služobnosť, platí, že sa nadobúda to, že sused nesmie rušiť naše svetlá, ale ak sa ukladá služobnosť na zabránenie zatienenia svetiel, zdá sa, že sme nadobudli najmä právo, aby sused proti našej vôli nezvýšil svoju budovu tak, že by zmenšil množstvo svetla v našom dome.

5. Ulpian, O edikte, kniha XVII.

Neochotu niekoho vo veciach týkajúcich sa služobností musíme chápať nie tak, že namieta toľkými slovami, ale tak, že nesúhlasí. Preto Pomponius v Štyridsiatej knihe uvádza, že o neochote možno správne hovoriť aj u nemluvňaťa a šialenca; tieto pojmy sa totiž netýkajú úkonu, ale práva ukladať servituty.

(6) Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Okrem toho sa tieto služobnosti rovnako ako rustikálne pozemky po uplynutí určitého času strácajú neužívaním; s tým rozdielom, že medzi nimi existuje tento rozdiel, a to: že sa nestrácajú absolútne neužívaním, ale len vtedy, keď sused zároveň

získava slobodu užívaním. Napríklad, ak je tvoj dom služobný k môjmu tak, že ho nemožno zdvihnúť vyššie, aby neprekážal svetlám mojej budovy, a ja mám počas doby stanovenej zákonom zatvorené alebo zatarasené okná; strácam svoje právo len vtedy, ak si ty svoj dom zvýšil a zostal vyšší počas vyššie uvedenej doby; inak, ak nepostavíš nič nové, služobnosť mi zostane. Okrem toho, ak je váš dom predmetom služobnosti vloženia trámu a ja trám odstránim, strácam svoje právo len vtedy, ak zasypete otvor, z ktorého bol trám vytiahnutý, a ponecháte veci v tomto stave počas doby stanovenej zákonom; ak však neurobíte žiadnu zmenu, moje právo zostáva nedotknuté.

7. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXVI.

Mucius v súvislosti s tým, čo sa uvádza o mojom nadobudnutí slobody pre moju stavbu úžera, hovorí, že by som ju nemohol nadobudnúť zasadením stromu na tom istom mieste; a to je správne, pretože strom by nezostal v tom istom stave a na tom istom mieste ako múr, a to z dôvodu prirodzeného pohybu stromu.

8. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Ak je múr podľa prirodzeného práva spoločným vlastníctvom, ani jeden z dvoch susedov nemá právo ho zbúrať alebo opraviť, pretože nie je jeho jediným vlastníkom.

9. Ulpian, O edikte, kniha LIII.

Ak človek postavením vlastného domu zhasína svetlá svojho suseda a nepodlieha služobnosti, ktorá je uložená na jeho stavbu, nemožno proti nemu podať žalobu.

10. Marcellus, Digesty, kniha IV.

Gaurus Marcelovi: Môžem proti nemu podať žalobu a myslíš si, že je nejaký rozdiel v tom, či dom, ktorý postavil, bol jeho vlastný alebo ten, ktorý zdedil? Chcel by som sa tiež opýtať, či je dedič povinný umožniť prístup k majetku, ktorý bol odkázaný, cez dom patriaci inému; keďže tento dotaz sa často kladie v prípade odkázania užívacieho práva k pozemku, ku ktorému sa nemožno dostať inak ako cez majetok iného. Marcellus odpovedal: Ak má niekto dva domy a jeden z nich odkázal, nie je pochýb o tom, že dedič môže zabrániť prístupu svetla k jednému z nich tým, že vyzdvihne druhý; a to isté treba povedať, ak strana odkázala dom jednému dedičovi a užívacie právo k inému domu inému. Podobné pravidlo však nie je vždy uplatniteľné na právo cesty, pretože bez prístupu je odkaz užívacieho práva bezcenný; človek však môže bývať v dome, v ktorom bolo svetlo zatarasené. Okrem toho, ak je odkázané užívacie právo k pozemku, mal by sa k nemu poskytnúť aj prístup, pretože ak bolo odkázané privilegium na čerpanie vody, malo by sa poskytnúť aj právo cesty na tento účel. Je však

potrebné uviesť, že dedičovi je dovolené zakryť svetlo a zatemniť dom len v takom rozsahu, aby svetlo nebolo úplne prerušené, ale aby ho bolo ponechané toľko, koľko postačuje na bežné potreby obyvateľov domu počas dňa.

(11) Ulpian, O úrade konzula, kniha I.

(12) Ak chce niekto odrezat' susedom svetlo alebo urobiť niečo iné, čo by mohlo narušiť ich pohodlie, musí pamätať na to, že je povinný zachovať pôvodný tvar a polohu budovy.

1. Ak medzi tebou a tvojím susedom neexistuje dohoda o výške budovy, ktorú si sa zaviazal postaviť, môžeš dať ustanoviť rozhodcu.

12. Javolenus, O Cassiovi, kniha X.

Ak sú budovy predmetom služobnosti, že žiadna ich časť nesmie byť vyššia, možno na nich nad túto výšku umiestniť kríky; ak sa však služobnosť týka výhľadu a kríky by mu prekážali, nemožno to urobiť.

13. Proculus, Listy, kniha II.

Istý Hiberus, ktorý vlastní budovu v zadnej časti môjho skladu, postavil kúpeľne proti stene strany; hoci nie je dovolené, aby niekto viedol rúry pozdĺž steny strany, rovnako ako nemá právo postaviť nad ňou ďalšiu stenu; a zákon sa vzťahuje s oveľa väčšou silou na rúry, pretože pomocou nich môže byť stena spálená. Želám si, aby ste sa o tom porozprávali s Hiberom, aby ste mu zabránili robiť to, čo je nezákonné. Proculus odpovedal: "Myslím si, že Hiberus v tomto prípade nepochybuje o tom, že robí niečo, čo nie je dovolené, keď umiestňuje rúry pozdĺž steny strany."

1. Podľa Capítových názorov je dovolené obložiť stenu strany ozdobnou omietkou, pretože na stene tohto druhu môžem mať veľmi cenné maľby; ak však môj sused stenu zbúra a začne sa konanie na zabránenie hroziacej škody, na základe ustanovenia nemožno maľby tohto druhu oceniť vyššie ako obyčajnú omietku; a toto pravidlo sa musí dodržiavať aj v súvislosti s ozdobnou inkrustáciou.

14. Papirius Justus, O konštitúciách, kniha I.

Cisári Antoninus a Verus v reskripte uviedli, že vlastník alebo ktokoľvek iný s jeho súhlasom má právo stavať na voľnom pozemku, ktorý nie je predmetom služobnosti, ak ponechá zákonný priestor medzi miestom, kde stavia, a susedným domom.

15. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXIX.

Odlišné pravidlá sa dodržiavajú v súvislosti so služobnosťami, ktoré stanovujú zákaz prekážania svetlám alebo bránenia vo výhľade; pretože pokiaľ ide o výhľad, ako panujúci vlastník má väčší záujem na tom, aby mal príjemný a nerušený výhľad; pokiaľ však ide o svetlá, nesmie sa robiť nič, čím by sa mohli zakrývať, a preto čokoľvek, čo na tento účel urobí slúžiaci vlastník, môže byť zakázané, ak existuje služobnosť; a oznámenie o novej stavbe mu môže byť doručené, ak koná tak, že bráni svetlu.

16. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, kniha II.

Svetlo je schopnosť vidieť oblohu a medzi svetlom a pohľadom existuje rozdiel; možno totiž mať výhľad na nižšie položené miesta, ale svetlo nemožno získať z miesta, ktoré je nižšie.

17. Ulpian, O Sabínovi, kniha XXIX.

Ak niekto zasadí strom tak, že bráni svetlu, možno s úplnou správnosťou konštatovať, že koná v rozpore s uloženou služobnosťou; lebo aj strom robí oblohu menej jasne viditeľnou. Ak však to, čo sa tam umiestni, vôbec neruší svetlo, ale len odrezáva slnečné lúče; ak sa to urobí na mieste, kde bolo príjemnejšie byť bez neho, možno povedať, že sa nedopustil žiadneho činu v rozpore s uloženou služobnosťou; ak sa to však urobí tak, že odrezáva slnečný svit z miestnosti alebo zo slnečných hodín, treba povedať, že tým, že vytvára tieň na mieste, kde bol slnečný svit potrebný, koná v rozpore s uloženou služobnosťou.

(1) Na druhej strane, ak človek odstráni budovu alebo konáre stromu, čím sa miesto, ktoré bolo predtým v tieni, stane vystavené slnku, neporušuje služobnosť; musí totiž konať tak, aby nebránil svetlu, a v tomto prípade mu nebráni, ale spôsobuje príliš veľa svetla.

(2) Niekedy však možno povedať, že aj keď strana odstráni alebo zníži budovu, stále bráni svetlu; ak napríklad svetlo vniklo do domu odrazom alebo odrazom, alebo iným spôsobom.

(3) Nasledujúca klauzula s odkazom na doručovanie: "Kvapkanie zo strechy má zostať tak, ako je to teraz"; znamená, že susedia sú povinní umožniť kvapkanie vody zo strechy, ale nie v takom rozsahu, aby ho kupujúci strpel zo susedných budov; a preto predávajúci tvrdí, že má právo na služobnosť kvapkania vody zo strechy, ale nepodlieha tomu, pokiaľ ide o niekoho iného.

(4) To, čo tu bolo uvedené v súvislosti s kvapkaním vody zo strechy, treba chápať tak, že sa to vzťahuje aj na všetky ostatné služobnosti, ak nebolo výslovne dohodnuté niečo iné.

18. Pomponius, O Sabinovi, kniha X.

Ak potrubia, ktorými vediete vodu, súc pripojené na môj dom, spôsobia mi škodu, mám právo na žalobu in factum a môžem od vás požadovať aj ustanovenie o zabránení hroziacej škody.

(19) Paulus, O Sabinovi, kniha VI.

Proculus hovorí, že potrubie pripevnené k stene strany, ktoré odvádza vodu z cisterny alebo z neba, je niečo, čo nemôže právne existovať; ale že susedovi nemožno zabrániť, aby mal kúpeľňu pri stene tohto druhu, aj keď by stena mohla zvlhnúť; rovnako ako mu nemožno zabrániť, aby vylieval vodu vo vlastnej jedálni alebo spálni. Neratius však hovorí, že susedovi v tom možno zabrániť, ak sa byt používal na teplé kúpele, takže udržiaval stenu stále vlhkú, a to bolo pre suseda zdrojom škody.

1. Ak je hlinená miestnosť postavená proti stene strany, môže legálne existovať, ak je postavená tak, že zostane zachovaná aj v prípade odstránenia steny strany, za predpokladu, že nebude prekážať jej opravám.

2. Sabinus veľmi správne hovorí, že môžem mať schodisko proti stene strany, pretože ho možno odstrániť.

20. Ten istý, O Sabinovi, kniha XV.

Služnosti, ktoré sú spojené len s povrchom zeme, sa udržiavajú držbou; ak by sa totiž stalo, že by som mal trám vychádzajúci z môjho domu a zasunutý do tvojho, potom, keďže mám právo takéhoto zasunutia, mám na základe uvedeného trámu privilegium v držbe. Výsledok bude rovnaký, ak budem mať na vašom pozemku balkón podopretý niečím, alebo ak dovoľím kvapkanie vody na váš pozemok, keďže užívam niečo, čo vám patrí, a teda akoby som mal držbu na základe vlastného konania.

1. Ak je môj dvor vyšší ako váš dom a vy ste mi udelili právo chodiť alebo jazdiť cez váš dvor k môjmu domu a cez váš dvor sa k môjmu domu nedá dostať po rovine; môžem legálne postaviť schody alebo šikmú rovinu k mojim dverám, pokiaľ nezbúram nič viac, ako je potrebné na účely zriadenia práva cesty.

2. Ak sa odstráni budova, z ktorej kvapká voda zo strechy, aby sa tam mohla postaviť iná budova rovnakého tvaru a povahy, verejné blaho si vyžaduje, aby sa táto druhá budova chápala ako tá istá stavba; inak totiž pri striktnom výklade bude budova neskôr postavená na pozemku iná; a preto pri odstránení pôvodnej budovy užívacie právo zanikne, aj keď je miesto stavby jej súčasťou.

3. Ak je zriadená služobnosť kvapkania vody, vlastník pozemku, na ktorý sa vzťahuje, nemôže legálne stavať na mieste, kde voda padá.

4. Ak voda odtekala najprv zo škridlovej strechy, nemôže následne odtekať zo strechy z dosák alebo zhotovenej z iného materiálu.

5. Bez ohľadu na to, akým spôsobom bola nadobudnutá služobnosť kvapkania vody, môže sa spád zväčšiť tým, že sa budova zvýši na vyššiu úroveň, pretože týmto spôsobom sa bude služobnosť ľahšie znášať, keďže to, čo padá z výšky, padá miernejšie a niekedy sa rozptýli a nedosiahne miesto, ktoré je predmetom služobnosti; nemôže sa však znížiť, pretože tým by sa služobnosť stala ťaživejšou, to znamená, že namiesto kvapkania bude prúd. Z toho istého dôvodu možno kvapku preniesť späť, keďže v tomto prípade začne viac padať na náš pozemok; nemožno ju však preniesť dopredu, pretože potom by dopadala na iné miesto, než je miesto podliehajúce služobnosti; môžeme totiž čokoľvek urobiť menej zaťažujúcim, ale nie viac zaťažujúcim. A v každom prípade treba mať na pamäti, že stav suseda sa môže zlepšiť, ale nie zhoršiť, ak v čase, keď sa služobnosť ukladala, nebola výslovne stanovená nejaká zmena.

6. Ak niekto stavia na pozemku, ktorý je predmetom služobnosti zvodu zo strechy, má právo zvýšiť svoju budovu na miesto, z ktorého zvod vychádza; a skutočne, ak dopadá na samotnú budovu, môže ju postaviť ešte vyššie, avšak pod podmienkou, že zvod je stále riadne ošetrený.

(21) Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXIII.

Ak tvoj dom podlieha dvom služobnostiam v prospech budov, ktoré mi patria, a to: že nesmie byť zvýšený vyššie a musí prijímať vodu z mojej budovy, a ja ti udeľujem právo zvýšiť svoj dom bez môjho súhlasu; musí platiť, pokiaľ ide o odkvapkávanie mojej vody, že ak je tvoj dom zvýšený vyššie a nie je možné, aby naň dopadala dažďová voda z mojej budovy, nebude ti z tohto dôvodu dovolené zvýšiť ho vyššie, ale ak sa neruší odkvapkávanie z mojej budovy, môžeš ho zvýšiť vyššie.

22. Julianus, O Miniciovi, kniha II.

Človek, ktorý vlastní dom, môže svojmu susedovi uložiť takú služobnosť, že ho prinúti dať záruku nielen vzhľadom na svetlá, ktoré existujú v súčasnosti, ale aj vzhľadom na všetky, ktoré môžu byť urobené neskôr.

23. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXIII.

Ak sa služobnosť ukladá takto: "Svetlá, ktoré teraz existujú, majú zostať v súčasnom stave": má sa za to, že to nezabezpečuje nič vo vzťahu k budúcim svetlám; ak však slová záväzku sú "Svetlá nesmú byť rušené", je toto ustanovenie nejednoznačné a neuvádza, či sa nesmú rušiť svetlá, ktoré existujú teraz, alebo či sú zahrnuté aj iné svetlá, ktoré môžu byť vytvorené neskôr. Priaznivejší výklad je, že doložka sa všeobecne vzťahuje na všetky svetlá, či už existujú v súčasnosti, alebo budú vyrobené po uzavretí zmluvy.

(1) Aj v prípade, keď je stavba plánovaná, ale ešte nebola postavená, môže sa ňou nadobudnúť alebo uložiť služobnosť.

Paulus, O Sabinovi, kniha XV.

Ak má niekto budovu, ktorá je vyššia ako budova iného, môže legálne zvýšiť svoj vlastný dom tak vysoko, ako si želá, pokiaľ tým nezavedie na budovy pod ním ťaživejšiu služobnosť, než by mali uniesť.

25. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXIII.

To, čo bolo uvedené o vkladaní trávov do budovy, platí v prípadoch, keď jeden dom podopiera niečo, čo patrí inému; inak nikto nemôže nechať svoju budovu spočívať na budove iného,

1. Ak tri domy stoja na svahovitom pozemku a stredný dom je predmetom služobnosti v prospech horného domu, ale najnižší nie je predmetom žiadnej služobnosti, a stenu oddeľujúcu dolný a stredný dom zdvihne vlastník najnižšieho domu, Sabinus hovorí, že v tomto prípade si uvedený vlastník môže legálne ponechať stenu, ktorá bola zdvihnutá.

26. Paulus, O Sabinovi, kniha XV.

Ak je nehnuteľnosť v spoločnom vlastníctve, nikto z vlastníkov nemôže na základe služobnosti nič postaviť bez súhlasu ostatných alebo zabrániť ostatným, aby niečo postavili; pretože nikto nemôže mať na svojom vlastnom pozemku zriadenú služobnosť. Z dôvodu nekonečných sporov, ktoré z toho môžu vyplývať, sa preto nehnuteľnosť zvyčajne delí; ale prostredníctvom žaloby na rozdelenie môže jedna zo zúčastnených strán zabrániť vykonaniu akejkoľvek práce alebo môže prinútiť ostatných, aby odstránili niečo, čo už bolo postavené, ak je to na prospech všetkých.

27. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXIII.

Ak sme však ty a ja spoluvlastníkmi Tizianovho domu a niečo sa z neho nezákonne vloží do môjho vlastného domu, nepochybne budem mať z tohto dôvodu voči tebe právo žaloby; alebo to, čo bolo vložené, musí byť odstránené. Rovnaké

pravidlo platí aj v prípade, ak za podobných okolností nejaká časť vášho domu vyčnieva nad dom, ktorý je vo vašom a mojom spoločnom vlastníctve, pretože len ja mám právo podať proti vám žalobu.

1. Ak máte v úmysle stavať na pozemku, ktorý je v spoločnom vlastníctve, váš spoluvlastník má právo vám v tom zabrániť, aj keď vám sused udelil stavebné privilégium; nemáte totiž právo stavať na spoločnej nehnuteľnosti proti súhlasu druhého spoluvlastníka.

28. Paulus, O Sabinovi, kniha XV.

Ak sa v spodnej časti steny miestnosti alebo haly patriacej inému urobí otvor, ktorý sa urobil za účelom umývania podlahy; nepovažuje sa to za dôvod na zriadenie služobnosti pre vodný tok ani za úkon, ktorým možno nadobudnúť právo uplynutím času. Je to tak preto, lebo na to miesto nepadá voda z oblohy, keďže to, čo sa vykonáva rukami, nie je trvalé; ale voda, ktorá padá z oblohy, hoci nie je trvalá, je predsa len spôsobená prirodzenou príčinou, a z tohto dôvodu sa považuje za trvalú. Opäť platí, že všetky vecné bremená viazané na nehnuteľnosť musia byť založené na trvalých príčinách, a preto právo na vedenie vody, ktorá má svoj zdroj v nádrži alebo rybníku, nemožno udeliť ako vecné bremeno. Právo na kvapkanie vody zo strechy musí tiež závisieť od prirodzenej a trvalej príčiny.

29. Pomponius, O Quinte Muciovi, kniha XXXII.

Preto ak susedovi vznikne škoda v dôsledku takého otvoru, ktorý bol spomenutý a v súvislosti s ktorým neexistuje žiadna služobnosť; treba povedať, že existuje dobrý dôvod na ustanovenie, ktorým sa zabezpečuje proti hroziacej škode.

(30) Paulus, O Sabinovi, kniha XV.

(31) Ak niekto kúpi a dostane odovzdaním dom, na ktorom je zriadená služobnosť v jeho prospech, služobnosť sa zlúči a zanikne; a ak chce potom dom predať, musí sa služobnosť výslovne obnoviť; inak sa dom predá voľne.

(1) Ak som získal časť nehnuteľnosti, na ktorej mám zriadenú služobnosť alebo ktorej som povinný, ustanovuje sa, že služobnosť sa nezlučuje; keďže sa zachováva s ohľadom na časť uvedenej nehnuteľnosti. Ak je teda môj pozemok slúžiaci k vášmu a ja na vás prevediem časť svojho pozemku a vy na mňa prevediete časť svojho pozemku, služobnosť zostane nezmenená. Okrem toho užívacie právo nadobudnuté na ktoromkoľvek z týchto dvoch pozemkov nepreruší služobnosť.

31. Ten istý, O edikte, kniha XLVIII.

Ak je dedičovi v závete uložené, aby neprekážal svetlám suseda, ale aby mu udelil služobnosť, a ten budovu zbúra; treba poručiťovi udeliť praetorskú žalobu, ktorou možno dedičovi zabrániť v ďalšom postupe, ak sa potom pokúsi budovu zvýšiť nad jej pôvodnú výšku.

32. Julianus, Digesty, kniha VII.

Ak je môj dom služobný s domami Lucia Titia a Publia Maevia, pričom ustanovenie znie, že mi nebude dovolené postaviť svoj dom vyššie, a ja požiadam Titia o povolenie zvýšiť ho a udržím ho zvýšený po dobu stanovenú zákonom, získam oslobodenie od služobnosti lichvou ako proti Publioni Maeviovi; pretože Titius a Maevius nemali nárok na jednu služobnosť spolu, ale na dve. Dôkazom toho je, že ak by ma niektorý z nich oslobodil od služobnosti, bol by som slobodný len od toho jedného a stále by som podliehal služobnosti v prospech toho druhého.

1. Sloboda zo služobnosti sa získava užívaním, ak je dom v držbe; a preto ak sa strana, ktorá zvýšila svoj dom, vzdá jeho držby pred uplynutím zákonom stanovenej lehoty, užívanie sa preruší; a každá iná osoba, ktorá následne nadobudne držbu toho istého domu, získa slobodu užívaním uplynutím celej zákonom stanovenej lehoty. Povaha služobností je totiž taká, že ich nemožno držať, ale osoba, ktorá dom vlastní, sa rozumie držiteľom služobnosti.

33. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, kniha V.

Osoba, ktorá je povinná nahradiť stĺp, ktorý podopieral susedný dom, je vlastníkom domu, ktorý je predmetom služobnosti, a nie ten, kto si želá, aby sa to urobilo; ak sa totiž v písomnej zmluve o predaji domu uvádza, že "múr musí podopierať rovnaké bremeno ako v súčasnosti", je dostatočne jasný význam, že múr musí existovať na neurčitý čas; lebo v týchto slovách sa neuvádza, že múr tam musí byť naveky, pretože to sa naozaj nemôže stať, ale že tam má byť vždy taký múr, ktorý bude udržiavať bremeno; rovnako ako tam, kde sa niekto zaviazal inému, že mu poskytne vecné bremeno, aby udržiaval jeho stavbu, a ak by sa dom, ktorý je predmetom vecného bremena a udržiava bremeno, zničil, na jeho mieste sa postaví iný.

34. Julianus, O Miniciovi, kniha II.

Ak má človek dva voľné pozemky, môže prevodom jedného z nich podriaďiť vecnému bremenu v prospech druhého.

35. Marcianus, Pravidlá, kniha III.

Ak vlastník dvoch domov predá jeden z nich a uvedie, že má byť predmetom služobnosti, ale pri jeho odovzdávaní sa o služobnosti nezmiene; môže podať žalobu na predaj alebo žalobu o náhradu škody v neurčitej výške s cieľom dosiahnuť zriadenie služobnosti.

36. Papinianus, Otázky, kniha VII.

Istý muž mal dva domy pokryté jednou drevenou strechou; a odkázal ich rôznym osobám. Povedal som, že keďže je stanovené, že trámy budovy môžu patriť dvom osobám, keďže vlastní určité časti tej istej stavby, v tomto prípade budú trámy nad ich domami patriť dvom osobám; nebudú mať totiž voči sebe navzájom právo žaloby, aby zabránili vloženiu tráv do svojich domov; a nie je rozdiel, či sú domy odkázané obom absolútne, alebo jednému z nich podmiennečne.

37. Julianus, Digesty, kniha VII.

Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, že domy boli prevedené na dve strany.

38. Paulus, Otázky, kniha II.

Ak je môj dom tak vzdialený od tvojho, že ani jeden z nich nie je vidieť z druhého, alebo ak medzi nimi stojí hora a odrezáva výhľad, nemožno jednému uložiť vecné bremeno v prospech druhého.

39. Ten istý, Príručky, kniha I.

Nikto totiž nemôže uložiť služobnosť na svoju vlastnú budovu, ak oprávnený a oprávnený nemajú budovy na dohľad, takže jeden môže zasahovať do druhého.

40. Tamže, Názory, kniha III.

Ako svoj názor som uviedol, že osoby, ktoré na to nemali právo, konali v rozpore so zákonom, keď urobili otvory v stene strany a vložili do nej okná.

41. Scaevola, Stanoviská, kniha I.

Závetca počas svojho života odkázal právo bývania a právo užívania komory v tom istom dome spoločnosti Olympicus; k uvedenému domu priliehala záhrada a horná izba, ktoré neboli odkázané spoločnosti Olympicus, ale prístup do záhrady a izby vždy existoval cez dom, v ktorom bolo odkázané právo bývania. Vznikla otázka, či bol Olympicus povinný tento prístup povoliť? Odpovedal som, že nešlo o služobnosť, ale že dedič mohol prechádzať cez dom do tých jeho častí, ktoré boli uvedené, za predpokladu, že tým neobťažoval poručiťa.

(1) Lucius Titius, keď otvoril stenu svojho domu, urobil priechod vedúci na pozemok vo verejnom vlastníctve bez toho, aby prekročil to, čo bolo predpísané pre odkvap zo strechy a vyčnievanie žľabov; pýtam sa, keďže neprekážal svetlám Publia Maevia, svojho suseda, ani tomu, aký priestor potreboval na svoj priechod, ani neprekážal odkvapkávaniu dažďovej vody z domu svojho suseda, či by mal jeho spomínaný sused Publius Maevius právo brániť mu v týchto veciach? Odpovedal som, že podľa toho, čo bolo uvedené, by nemal žiadne právo.

Tit. 3. O služobnostiach rustikálnych majetkov.

1. Ulpián, Inštitúcie, kniha II.

Nasledujúce sú služobnosti rustikálnych majetkov, a to: právo chôdze, právo hnať dobytok, právo cesty a právo viesť vodu. Prvé je právo, ktoré má človek na prechod alebo chôdzu, ale nie na vedenie dobytká. Druhé je právo viesť záprahové alebo nákladné zvieratá; a preto strana, ktorá má právo chodiť, nemá právo viesť dobytok; a ten, kto má toto druhé privilégium, má aj právo chodiť aj bez záprahového alebo nákladného zvieratá. Tretím je právo prechodu, jazdy alebo chôdze, pretože všetky sú zahrnuté v práve cesty. Posledným je právo viesť vodu cez cudzí pozemok.

1. Medzi rustikálne služobnosti treba zaradiť právo čerpať vodu, ako aj právo viesť dobytok k vode, právo pasenia, právo páliť vápno a kopat' piesok.

2. Je zrejmé, že vydanie služobností a ich strpenie pripúšťa zásah préтора.

2. Neratius, Pravidlá, kniha IV.

K služobnostiam rustikálnych usadlostí patrí právo na zvýšenie budovy a zasahovanie do obydlija suseda, alebo právo mať odtok pod domom alebo obydlím suseda, alebo mať vyčnievajúcu strechu.

(1) Právo na vodovod alebo na čerpanie vody, aby sa mohla viesť cez to isté miesto, možno udeliť aj viacerým osobám; a to v rôzne dni alebo v rôzne hodiny.

(2) Ak je vodný tok alebo zásoba vody, ktorá sa má čerpať, dostatočná, možno právo na vedenie vody cez to isté miesto udeliť viacerým osobám, a to v tých istých dňoch alebo v tých istých hodinách.

3. Ulpián, O Sabinovi, kniha XVII.

Okrem toho možno zriadiť služobnosti tak, že voly, pomocou ktorých sa obrába pôda, sa môžu pásť na susedných poliach; Neratius v Druhej knihe pergamenov zastáva názor, že takúto služobnosť možno uložiť.

1. Neratius tiež hovorí, že služobnosť možno zriadiť tak, aby sa úroda zhromažďovala v hospodárskom dome suseda a tam sa uchovávala; a že z pozemku suseda možno vziať opory pre vinič.

2. V tej istej knihe hovorí, že ak kamenolomy patriace susedovi susedia s tvojím pozemkom, môžeš mu udeliť právo, aby naň hádzal zeminu, odpadky a kamene a nechal ich tam, alebo aby nechal kamene váľať sa po tvojom pozemku a nechal ich tam, kým ich neodstrániš.

3. Ak má niekto právo čerpať vodu, má sa za to, že má aj právo prechodu na tento účel; a ako hovorí Neratius v Tretej knihe pergamenov, ak sa mu udelí právo čerpať vodu a právo prístupu na tento účel, bude mať nárok na oboje; ak sa však udelí len právo čerpať vodu, je v tom zahrnuté aj právo prístupu; alebo ak sa udelí len prístup k prameňu, je v tom zahrnuté aj právo čerpať vodu. To sa týka vody čerpanej zo súkromného prameňa. V prípade verejného potoka Neratius v tej istej knihe uvádza, že právo prechodu k nemu sa musí udeliť, ale právo čerpať vodu nie je potrebné, a ak niekto udelí len právo čerpať vodu, udelenie bude neplatné.

4. Papinianus, Názory, kniha II.

Služobnosti na pasenie dobytku, ako aj na jeho vodenie, ak hlavný príjem pozemku pochádza z dobytku, sa považujú za viazané na pozemok, a nie na osobu; ak však porúčiteľ určil nejakú určitú osobu, v prospech ktorej chcel, aby bola služobnosť zriadená, neprechádza z uvedenej osoby na nadobúdateľa pozemku alebo na jeho vlastného dediča.

5. Ulpián, O edikte, kniha XVII.

Preto podľa neho možno služobnosť vymáhať žalobou.

1. Neratius vo svojom diele o Plautiovi hovorí, že právo čerpať vodu pre dobytok alebo hnať dobytok k vode, alebo kopať kriedu, alebo páliť vápno na cudzom pozemku nemôže existovať, ak strana nemá prilahlý pozemok; a uvádza, že rovnaký názor zastávajú aj Proculus a Atilicinus. Zároveň však tvrdí, že hoci nie je pochýb o tom, že možno zriadiť služobnosť na pálenie vápna a kopanie kriedy, predsa len to nemožno urobiť za väčšiu sumu, než vyžadujú požiadavky panujúceho pozemku.

6. Paulus, O Plautiovi, kniha XV.

Například, keď mal človek hrnčiarsku dielňu, kde sa vyrábali nádoby, pomocou ktorých sa odvážala úroda z pozemku; rovnako ako je na niektorých miestach bežné, že sa víno preváža v nádobách, alebo sa stavajú kade, alebo sa vyrábajú dlaždice, ktoré sa používajú pri stavbe domu. Ak by sa však hrnčiarsstvo používalo na výrobu a predaj nádob, existovalo by užívacie právo.

1. Okrem toho právo páliť vápno, ťažiť kameň a kopať piesok na účely vybudovania niečoho na pozemku sa veľmi líši od užívacieho práva; rovnako ako právo rúbať koly pre vinič, aby nechýbali opory. Ako by to však bolo v prípade, ak by tieto veci zlepšili stav pozemku? Nemožno pochybovať o tom, že majú povahu služobnosti, a to Marcianus schvaľuje do takej miery, že si myslí, že možno zriadiť služobnosť, ktorá mi umožní postaviť si na vašom pozemku chatrč; samozrejme, za predpokladu, že budem mať služobnosť pasenia alebo vyhánania dobytku k vode; aby som mal miesto, kam sa môžem uchýliť, keď je zlé počasie.

7. Ten istý, O edikte, kniha XXI.

Ak niekoho nesú na stoličke alebo na nosidlách, hovorí sa, že má právo ísť pešo, a nie jazdiť; ale strana, ktorá má právo len pešo prejsť, nemôže viesť ťažné zvieratá. Ak má právo viesť dobytok, môže viesť voz alebo nákladné zviera, ale ani v jednom prípade nemá právo ťahať kameň alebo drevo. Niektoré authority zastávajú názor, že nemôže niesť oštep vzpriamene, pretože by to nerobil, ak by išiel pešo alebo jazdil autom, a ovocie by sa pri tom mohlo zraniť. Strana, ktorá má právo prechodu, má tiež právo prechádzať pešo a jazdiť; a väčší počet autorít zastáva názor, že môže ťahať aj predmety a niesť oštep vzpriamene, ak nepoškodí ovocie.

1. V prípade rustikálnych nehnuteľností pole ležiace medzi nimi, ktoré nie je predmetom služobnosti, spôsobuje neúčinnosť služobnosti.

8. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Podľa zákona dvanástich tabúl musí byť šírka cesty, ktorá je predmetom práva prechodu, osem stôp, ak je rovná; ale tam, kde je zákruta, teda kde sa cesta stáča, musí byť šesťnásť stôp.

9. Paulus, Sentencie, kniha I.

Služobnosť na vedenie alebo čerpanie vody z iného miesta, ako je prameň alebo prameň, sa nemôže zriadiť; v súčasnosti je však zvykom, že sa môže zriadiť z akéhokoľvek miesta.

(10) Ten istý, O edikte, kniha XLIX.

Labeo hovorí, že služobnosť možno zriadiť takým spôsobom, aby sa strane umožnilo hľadať vodu a odovzdať ju, ak sa nájde; ak je totiž zákonné zriadiť služobnosť týkajúcu sa domu, ktorý ešte nie je postavený, prečo by nemalo byť rovnako zákonné zriadiť ju s ohľadom na vodu, ktorá sa ešte nenašla? Okrem toho, ak je pre nás zákonné udeliť služobnosť pre účastníka, aby hľadal vodu, môže sa udeliť aj premisa, ktorá mu umožní viesť ju po jej nájdení.

11. Celsus, Digesty, kniha XXVII.

Ak právo prechodu alebo prejazdu cez pozemok patrí viacerým osobám, môže mi ho udeliť každá z nich osobitne. Preto, prísne vzaté, právo sa nestane mojím, ak ho neudelia všetci; a keď sa udelí posledné udelenie, nadobudnú platnosť všetky predtým udelené. Priaznivejšia konštrukcia však spočíva v tom, že kým posledná osoba udelí právo, tí, ktorí tak urobili predtým, mi nemôžu brániť v užívaní už udeleného práva.

12. Modestinus, Differences, kniha IX.

Je rozdiel medzi právom viesť dobytok a právom prechodu; tam, kde môže niekto cestovať buď pešo, alebo na koni, existuje druhé právo; ale tam, kde môže viesť stádo dobytky alebo sa viezť na vozidle, sa predpokladá prvé právo.

13. Javolenus, O Cassiovi, kniha X.

Služobnosť možno nadobudnúť v prospech určitých druhov pozemkov, ako sú napríklad vinice, pretože by sa to týkalo skôr samotnej pôdy ako jej povrchu; takže ak by sa vinice odstránili, služobnosť zostane zachovaná. Ak však v čase vzniku služobnosti existoval iný úmysel, bude potrebná výnimka z dôvodu zlomyseľného podvodu.

1. Ak je celé pole predmetom služobnosti prechodu alebo prejazdu dobytky, vlastník nemôže na uvedenom poli urobiť nič, čím by sa do služobnosti mohlo zasahovať; pretože je tak rozšírená, že jej podlieha každá hrudka. Ak je však právo prechodu alebo preháňania dobytky odkázané bez obmedzenia, hranice sa určia hneď, a kde sa určia najskôr, tam sa zriadi služobnosť a ostatné časti poľa budú voľné. Preto je potrebné určiť rozhodcu, ktorý by mal v oboch prípadoch určiť smer práva prechodu.

2. Šírka príjazdovej cesty pre dobytok a šírka cesty je tá, ktorá bola určená; a ak sa o nej nič nepovedalo, musí ju určiť rozhodca. V prípade práva cesty je pravidlo iné; ak totiž šírka nebola uvedená, správna je tá, ktorá je stanovená zákonom.

3. Ak je miesto určené, ale šírka nie je uvedená, strana môže prejsť cez uvedené miesto, kdekoľvek chce. Ak však miesto nie je uvedené a šírka nie je určená, právo cesty možno zvoliť cez akúkoľvek časť pozemku, ale jej šírka musí byť taká, aká je stanovená zákonom; a ak existuje pochybnosť o smerovaní, treba využiť služby rozhodcu, aby o tom rozhodol.

14. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXXII.

Ak niekomu udelím právo prechodu cez určité miesto, nemôžem inému udeliť právo prechodu cez to isté miesto; a ak udelím právo prechodu cez vodný tok, nemôžem inému predať alebo udeliť právo prechodu cez to isté miesto.

(15) Ten istý, O Quintovi Muciovi, kniha XXXI.

Quintus Mucius hovorí, že ak má niekto právo viesť vodu každý deň alebo v lete, alebo v dlhších intervaloch cez pozemok iného; má tiež právo umiestniť do koryta rúry z hlíny alebo z iného materiálu, aby sa voda viac rozvádzala, a že môže v koryte robiť, čo sa mu zachce, ak tým nezhorší hodnotu vodného toku pre vlastníka pozemku.

16. Callistratus, O súdnych vyšetрованиach, kniha III.

17. Božský Pius v reskripte pre lovcov vtákov uviedol: "Nesluší sa, aby ste chytali vtáky na cudzích pozemkoch bez súhlasu majiteľov".

17. Papirius Justus, O konštitúciách, kniha I.

18. Augustovskí cisári Antoninus a Verus v Reskripte uviedli: "Ak sa z verejnej rieky odoberá voda na zavlažovanie polí, mala by sa rozdeliť úmerne k ich veľkosti; ibaže by niekto dokázal, že na základe osobitného privilégia má nárok na viac". V reskripte tiež uviedli, že "strane by malo byť povolené viesť vodu len tam, kde sa to dá urobiť bez ujmy pre inú stranu".

(18) Ulpian, O Sabinovi, kniha XIV.

(19) Ak je právo cesty zriadené cez niekoľko rôznych pozemkov, stále ide o jedinú cestu, rovnako ako je jediná aj služobnosť, preto vzniká otázka: Ak prechádzam cez jeden pozemok, ale neprejdem cez iný pozemok po taký čas, aký je potrebný na zánik služobnosti, zachovávam si služobnosť? Lepší názor je, že sa úplne stráca, alebo sa úplne zachováva; ak som teda vôbec neužíval ani jeden z týchto pozemkov, celá služobnosť sa stráca; ak však užívam jeden z nich, celá služobnosť sa zachováva.

19. Paulus, O Sabinovi, kniha VI.

Ak si jeden z viacerých spoluvlastníkov ustanoví právo prechodu cez pozemok, ktorý je v ich spoločnom vlastníctve, ustanovenie je neplatné, pretože mu toto právo nemôže byť priznané; ak si však ustanovia všetci alebo tak urobí otrok, ktorý je v ich spoločnom vlastníctve, každý zo spoluvlastníkov môže podať žalobu, ktorou žiada, aby mu bolo priznané právo prechodu, pretože to môže byť takto priznané všetkým; aby sa nestalo, že ak ustanovujúci právo prechodu zomrie a zanechá viacerých dedičov, ustanovenie sa môže stať neúčinným.

20. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXIII.

Ak mi zároveň udeľíš právo prechodu a prejazdu cez tvoj pozemok a zároveň právo užívania a požívania tohto pozemku, a potom sa vzdám svojho práva užívania a požívania, nemôžeš pozemok užívať a požívať, ak mi neoponecháš neporušené právo prechodu alebo prejazdu. Okrem toho, ak mám právo viesť vodu cez váš pozemok a vy nemáte právo stavať na ňom bez môjho súhlasu a ja vám udeľím právo stavať, musíte mi napriek tomu udeľiť služobnosť, že nepostavíte žiadnu budovu inak, ako takým spôsobom, aby môj vodný tok zostal nezmenený; a stav všetkého musí zostať rovnaký, ako by bol, keby na začiatku bolo udelené len jedno právo.

1. Služobnosť môže poškodiť pozemok, ktorý je jej predmetom, prirodzene, a nie niečím, čo by bolo spôsobené ľudským pričinením; ako napríklad, ak by sa voda v koryte zvýšila v dôsledku privalových dažďov; alebo ak by doň tiekla voda zo susedného poľa; alebo ak by sa pozdĺž koryta alebo v ňom neskôr objavil prameň.
2. Ak by k seianskej nehnuteľnosti priliehal prameň, z ktorého prameňa mám právo viesť vodu cez uvedenú nehnuteľnosť, a nehnuteľnosť by sa stala mojou, služobnosť zostane zachovaná.
3. Právo odvádzať vodu sa neviaže na osobu, ale na pozemok.

(21) Paulus, O Sabinovi, kniha XV.

Ak mi udeľíš vodný tok cez tvoj pozemok bez toho, aby si určil časť, cez ktorú ho budem viesť, celý tvoj pozemok bude podliehať služobnosti.

22. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXIII.

Vtedy by však služobnosť postihla len tie časti pozemku, ktoré boli v čase udelenia pozemku bez stavieb, stromov alebo viníc.

23. Paulus, O Sabinovi, kniha XV.

Právo cesty môže byť udelené širšie alebo užšie ako osem stôp, pokiaľ je dostatočne široké na to, aby po ňom mohlo prejsť vozidlo; inak by išlo o právo prechodu, a nie o právo cesty.

- (1) Ak sa na vašom pozemku nachádza trvalé jazero, môže sa zriadiť služobnosť plavby po ňom, aby sa získal prístup na susedný pozemok.
- (2) Ak by došlo ku konfiškácii slúžiacej nehnuteľnosti alebo tej, ku ktorej sa viaže služobnosť, služobnosť zostáva v oboch prípadoch zachovaná, pretože pozemok, ktorý je konfiškovaný, si zachováva svoj pôvodný stav.
- (3) Vždy, keď je služobnosť viazaná na nehnuteľnosť, je viazaná na každú jej časť; a preto ak sa nehnuteľnosť predáva po častiach, služobnosť nasleduje každú časť; preto môžu jednotliví vlastníci správne podať žaloby, v ktorých uvedú, že majú právo cesty cez uvedený pozemok. Ak je však pozemok, ktorý je predmetom služobnosti, rozdelený na určité časti medzi viacerých vlastníkov, hoci sa služobnosť viaže na všetky jeho časti, bude napriek tomu potrebné, aby tí, ktorí vlastnia podiely, ktoré sa nespájajú s pozemkom, ktorý je predmetom služobnosti, mali zákonné právo prechodu cez ostatné časti rozdeleného pozemku; alebo ho prechádzali, ak to dovoľia susediaci vlastníci,

24. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXIII.

Labeo v súvislosti s mojím vodným tokom uvádza, že ho môžem požičať ktorémukoľvek zo svojich susedov; Proculus však na druhej strane hovorí, že ho nemožno použiť v prospech žiadnej časti môjho pozemku okrem tej, pre ktorú bola služobnosť nadobudnutá. Prokulov názor je správnejší.

25. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXXIV.

Ak ti predám určitú časť svojho pozemku, bude ti patriť aj právo na vodovod, hoci sa bude využívať najmä v prospech inej časti; a nemožno brať do úvahy ani dokonalosť pôdy, ani využitie vody, z čoho by vyplývalo, že právo na vedenie vody sa viaže len na tú časť pozemku, ktorá je najcennejšia alebo si jej využitie osobitne vyžaduje; ale rozdelenie vody sa musí uskutočniť v pomere k množstvu vyhradeného alebo odcudzeného pozemku.

(26) Paulus, O edikte, kniha XLVII.

(27) Ak je odkázané právo cesty, právo prechodu pešo, právo hnať dobytok alebo právo vodovodu cez pozemok, je v právomoci dediča zriadiť služobnosť na ktorejkoľvek jeho časti, ktorú si želá, za predpokladu, že sa nevyužije výhoda odkazovníka s odkazom na služobnosť.

27. Julianus, Digesty, kniha VII.

28. Ak je zemepanská nehnuteľnosť predmetom služobnosti v prospech pozemku, ktorý vlastníme spolu s tebou, a my ho kúpime do spoločného vlastníctva, služobnosť zaniká; pretože právo každého vlastníka sa stalo rovnakým v oboch nehnuteľnostiach, resp. Ak však bol kúpený pozemok predmetom mojej a zároveň aj vašej nehnuteľnosti, služobnosť zostane zachovaná; pretože služobnosť k nehnuteľnosti v spoločnom vlastníctve sa môže viazať na pozemok v podielovom spoluvlastníctve.

(28) Tá istá kniha, Digest, kniha XXXIV.

Ak je k nehnuteľnosti v spoločnom vlastníctve dvoch osôb odkázané právo prechodu cez pozemok, ak sa obe osoby nedohodnú na smerovaní cesty, služobnosť sa nenadobúda ani nestráca.

29. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, kniha II.

Strana, ktorá mala dva susediace pozemky a predala horný z nich. V zmluve bolo uvedené, že kupujúci má mať zákonné právo vypúšťať vodu na dolný pozemok cez otvorenú priekopu. Vznikla teda otázka, či ak by kupujúci dostal vodu z iného traktu a chcel by ju vypúšťať na dolný, môže tak urobiť zákonne, alebo nie? Odpovedal som, že nižší sused nie je povinný prijať viac vody, ako je potrebné na účely odvodnenia pozemku kupujúceho.

(30) Ten istý, Epitomes of the Digest of Alfenus, kniha IV.

Istý muž, ktorý mal dva pozemky, si pri predaji jedného z nich vyhradil vodu, ktorá pochádzala z prameňa na pozemku, a tiež priestor desať stôp okolo neho. Vznikla otázka, či mu patrí vlastníctvo vyhradeného pozemku, alebo či má len právo na prístup k nemu? Odpoveď znela, že "ak to, čo si vyhradil, bolo desať stôp široké okolo uvedeného prameňa", malo by sa rozhodnúť, že predávajúci mal len právo cesty.

31. Julianus, On Minicius, kniha II.

Tri pozemky, ktoré spolu susedili, patrili trom vlastníkom a vlastník najnižšieho pozemku získal pre svoj pozemok od najvyššieho pozemku služobnosť vodného toku, ktorý so súhlasom vlastníka tohto pozemku viedol na svoj pozemok cez

medzipriestor, a potom kúpil najvyšší pozemok a predal najnižší, na ktorý viedol vodu. Bola položená otázka, či najnižší pozemok stratil právo viesť vodu, pretože keďže sa oba pozemky stali vlastníctvom toho istého vlastníka, nemohla medzi nimi existovať žiadna služobnosť? Bolo popreté, že najnižší pozemok stratil služobnosť, pretože pozemok, cez ktorý bola voda vedená, patril inému pozemku, a keďže na najvyššom pozemku nemohla byť zriadená žiadna iná služobnosť, aby sa voda mohla dostať na najnižší pozemok, než vedením cez medziľahlý pozemok; takže tá istá služobnosť v prospech toho istého pozemku nemohla byť stratená, iba ak by sa súčasne vodný tok prestal viesť cez medziľahlý pozemok alebo ak by sa všetky tri pozemky súčasne stali vlastníctvom jedného vlastníka.

32. Africanus, Otázky, kniha VI.

Ak je pozemok v spoločnom vlastníctve teba a mňa a ty si mi previedol svoju časť a tiež právo cesty k uvedenému pozemku cez svoj vlastný susedný pozemok; rozhodlo sa, že služobnosť bola riadne zriadená týmto spôsobom; a že v tomto prípade sa neuplatňuje bežné pravidlo, že služobnosti nemožno ani uložiť, ani nadobudnúť s ohľadom na podiely; v tomto prípade sa totiž služobnosť nenadobúda s ohľadom na podiel, ale nadobúda sa s ohľadom na čas, keď mi bude patriť celý pozemok.

33. To isté, Otázky, kniha IX.

Ak sme vy a ja mali v spoločnom vlastníctve dva pozemky, Titian a Seian, a pri ich delení bolo dohodnuté, že Titian patrí mne a Seian vám, a svoje podiely sme si navzájom previedli, a pritom bolo uvedené, že každému z nás bude umožnené viesť vodu cez pozemok toho druhého; rozhodlo sa, že služobnosť bola riadne zriadená, najmä ak bola do zmluvy pridaná podmienka.

1. Vediete vodu cez pozemky viacerých osôb. Bez ohľadu na to, akým spôsobom bola služobnosť zriadená, ak nebola uzavretá zmluva alebo doložka s odkazom na ňu, nemôžete udeliť žiadnemu z vlastníkov ani žiadnemu zo susedov právo odvádzať vodu z kanálov, ale ak bola uzavretá zmluva alebo doložka, je obvyklé, že sa to udelí; hoci žiadny pozemok nemôže byť predmetom služobnosti v prospech seba samého, ani nemôže byť zriadené užívacie právo k služobnosti.

34. Papinianus, Otázky, kniha VII.

Ak jeden spoluvlastník pozemku dovoľí, aby mal niekto právo chodiť alebo jazdiť po ňom, je udelenie neplatné, a preto ak sa dva pozemky, ktoré sú navzájom slúžiace, stanú spoločným vlastníctvom vlastníkov, potom, keďže je stanovené, že služobnosti môžu byť zachované s odkazom na podiel, služobnosť nemôže jedna zo strán uvoľniť druhej; hoci každý spoluvlastník, ktorému prislúcha služobnosť, požíva právo v rozsahu niekoľkých spoluvlastníkov; napriek tomu, keďže predmetom služobnosti nie sú osoby, ale nehnuteľnosti, nemožno nadobudnúť slobodu ani uvoľniť služobnosť s odkazom na časť nehnuteľnosti.

(1) Ak prameň, z ktorého mám právo odvádzať vodu, vyschne a po čase stanovenom zákonom na zánik služobnosti začne opäť tiecť, vzniká otázka, či právo odvádzať vodu zaniklo?

35. Paulus, O Plautiovi, kniha XV.

Atilicinus hovorí, že cisár v reskripte adresovanom Statillovi Taurusovi uviedol nasledovné tvrdenie: "Tí, ktorí boli zvyknutí získavať vodu zo Sutrínskeho panstva, predstúpili predo mňa a povedali, že nemôžu viesť vodu z prameňa na Sutrínskom panstve, ktorý používali niekoľko rokov, pretože prameň vyschol; a že potom začala voda z uvedeného prameňa tiecť, a prosili ma, aby, keďže stratili svoje právo nie vlastnou nedbanlivosťou, ale preto, že nemohli získať vodu, im bolo vrátené. Keďže sa ich žiadosť nezdala byť nespravodlivá, rozhodol som sa, že im vyhoviem. Preto sa rozhodlo, že právo, ktoré mali v prvý deň, keď sa im nepodarilo získať vodu, sa im obnoví."

36. Ten istý, Názory, kniha II.

Ak si predávajúci ponechá jednu z dvoch nehnuteľností a je na ňu ním zriadená služobnosť na vedenie vody, služobnosť nadobudnutá pre nehnuteľnosť, ktorú kúpil, bude nasledovať po nej, ak sa neskôr uskutoční predaj; nezáleží ani na tom, či sa ustanovenie, ktorým bolo dohodnuté, že sa sľúbi pokuta, vzťahovalo na osobu kupujúceho a či obsahovalo určité ustanovenia pre prípad, že by mu nebolo umožnené užívať služobnosť.

37. Ten istý, Názory, kniha III.

"Lucius Titius svojmu bratovi Gaiovi Seiovi: Pozdravujem: Z vody, ktorá tečie do nádrže, ktorú môj otec postavil na istmuse, ti dávam a bezplatne udeľujem hĺbku jedného palca, aby si ju mohol odvádzať buď do domu, ktorý máš na spomínanom istmuse, alebo kamkoľvek inde, kde si budeš priať." Pýtam sa, či na základe týchto podmienok patrí užívanie vody aj dedičom Gaia Seia? Paulus odpovedal, že keďže užívanie vody je osobné, nemôže sa preniesť na Seiových dedičov, keďže títo zaujímajú postavenie strán oprávnených na jej užívanie.

38. Ten istý, Príručky, kniha I.

Právo cesty možno udeliť cez miesto, kde tečie rieka, ak sa dá buď prejsť cez brod, alebo je tam most; iné je to však v prípade, keď sa musí prekonávať pomocou prievozov. To je prípad, keď rieka tečie cez pozemok jednej zo strán; ale inak je to v prípade, keď sa váš pozemok pripojí k môjmu, potom prichádza rieka a Titiov pozemok a potom diaľnica, ku ktorej chcem získať právo cesty. Zvážme, či vám niečo bráni v tom, aby ste mi dali právo cesty až po rieku a potom mi ho dal Titius až po diaľnicu. Opäť zvážme, či sa tá istá právna zásada uplatní aj v prípade, že ste vlastníkom pozemku, ktorý sa

nachádza za riekou na tejto strane diaľnice; pretože právo cesty môže byť úplné až po mesto, alebo po diaľnicu, alebo po riekou, cez ktorú sa musia prevážať prevozné lode, alebo po pozemok patriaci tomu istému vlastníkovi. V takom prípade sa služobnosť nepovažuje za prerušenú, aj keď verejná rieka zasahuje medzi dva pozemky patriace tej istej osobe.

Tit. 4. Pravidlá spoločné pre mestské aj vidiecke nehnuteľnosti.

1. Ulpian, Inštitúcie, kniha II.

Budovy označujeme ako mestské nehnuteľnosti, a ak budovy patria k domu na vidieku, môžu sa tam zriadiť aj služobnosti mestských nehnuteľností.

(1. O týchto služobnostiach sa hovorí, že patria k nehnuteľnostiam, pretože bez nich nemôžu vzniknúť; nikto totiž nemôže nadobudnúť služobnosť k mestskej alebo rustikálnej nehnuteľnosti, ak sám nemá nehnuteľnosť.

2. Ten istý, O edikte, kniha XVII.

V súvislosti s odvádzaním alebo čerpaním vody z rieky, prostredníctvom ktorej, alebo ak niekto zriadi služobnosť nad vodnou nádržou, niektoré autority pochybovali o tom, či tieto služobnosti skutočne existujú; v reskripte cisára Antonína Tullianovi sa však uvádza, že hoci služobnosť nemusí byť platná zo zákona, preda len, ak ju dotyčná osoba nadobudla na základe zmluvy tohto druhu alebo iným legitímnym spôsobom, ten, kto má takéto právo, by mal byť chránený.

3. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Ak vlastník dvoch pozemkov prevedie jeden z nich na teba na základe dohody, že pozemok, ktorý previedol, bude predmetom služobnosti v prospech toho, ktorý si ponechal, alebo naopak; služobnosťou sa rozumie právoplatne zriadená služobnosť.

4. Javolenus, O Cassiovi, kniha X.

Nie je možné ustanoviť, že pomník sa má stavať len do určitej výšky, pretože to, čo prestalo byť kontrolované ľudským právom, nemôže byť predmetom služobnosti; rovnako ako nemožno zriadiť služobnosť, ktorá by stanovila, že na jednom mieste sa má pochovávať len určitý počet tiel.

5. Ten istý, Listy, kniha II.

Predám pozemok, ktorý patrí len mne; môžem naň uložiť služobnosť v tom zmysle, že bude slúžiť mne a môjmu blížnemu? Podobne, ak predám pozemok, ktorý vlastním spoločne s iným, môžem ustanoviť, že bude predmetom služobnosti v prospech môj a môjho spoluvlastníka? Odpovedal som, že nikto nemôže ustanoviť služobnosť v prospech niekoho iného než mňa; a preto dodatok o susedovi treba považovať za nadbytočný, keďže celá služobnosť bude patriť tomu, kto ju ustanovil. A opäť, keď sa predáva pozemok, ktorý je v spoločnom vlastníctve, nemôžem ho podrobiť služobnosti v prospech seba a svojho spoluvlastníka, a to z toho dôvodu, že služobnosť nemôže byť na základe úkonu jedného zo spoluvlastníkov nadobudnutá v prospech pozemku, ktorý je v spoločnom vlastníctve.

6. Ulpian, O Sabínovi, kniha XXVIII.

Ak má niekto dva domy a jeden z nich predá, môže v prevode uviesť, že dom, ktorý nepredá, je predmetom služobnosti v prospech toho, ktorý predá; alebo na druhej strane, že ten, ktorý sa predáva, musí slúžiť tomu, ktorý sa ponecháva; a nezáleží na tom, či tieto dva domy susedia alebo nie. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade rustikálnych nehnuteľností, pretože ak má človek dva pozemky, prevodom jedného z nich môže na ňom zriadiť služobnosť v prospech druhého. Ak však prevádza dva domy súčasne, nemôže zriadiť služobnosť ani na jeden z nich v prospech druhého; nemôže totiž nadobudnúť služobnosť pre dom druhého, ani ju na ňom zriadiť.

(1) Ak niekto scudzuje podiel na dome alebo na pozemku, nemôže ani na jednom z nich zriadiť služobnosť, pretože služobnosť nemožno zriadiť ani nadobudnúť s ohľadom na podiel. Je zrejmé, že ak rozdelí pozemok na dva diely a striedavo vyčlení jeden diel z toho, čo bolo rozdelené, nemôže uložiť služobnosť ani na jeden z nich; pretože ani jeden z nich nie je dielom nehnuteľnosti, ale je nehnuteľnosťou samotnou. To možno konštatovať aj v súvislosti s domom, keď vlastník rozdelí jednu budovu na dve tak, že cez jej stred postaví múr (ako to robia mnohé osoby); v tomto prípade ju totiž treba považovať za dva domy.

(2) Okrem toho predpokladajme, že sme dvaja ľudia, ktorí vlastnia dva spoločné domy, spojením sa pri prevode môžeme dosiahnuť rovnaký výsledok, aký by som mohol dosiahnuť ja sám, keby som mal dva vlastné domy. Ale aj keď urobíme oddelené prevody, dôjde k tomu istému; je totiž stanovené, že posledný prevod robí účinným ten predchádzajúci.

(3) Ak však jeden z uvedených domov patrí jednej z dvoch osôb a druhý je spoločným majetkom oboch; potom Pomponius v ôsmej knihe o Sabínovi uvádza, že nemôžem nadobudnúť služobnosť v prospech ani jednej z nich, ani ju uložiť. Ak niekto v kúpnej zmluve uvedie, že dom, ktorý predáva, bude predmetom služobnosti, nie je potrebné, aby dom previedol bezplatne; preto môže buď zriadiť služobnosť v prospech svojho domu, alebo ju udeliť svojmu susedovi; za predpokladu, že sa tak stane

pred odovzdaním nehnuteľnosti. Je jasné, že ak uviedol, že služobnosť má existovať v prospech Tícia, a udelí služobnosť Tíciovi, transakcia je uzavretá; ak však udelí služobnosť inej osobe, je zodpovedný z dôvodu predaja. To nie je v rozpore s tým, čo hovorí Marcellus v šiestej knihe Digest, a síce: že ak niekto pri prevode nehnuteľnosti povie, že je predmetom služobnosti v prospech Tícia, pričom v skutočnosti tomu tak nie je, ale predávajúci je povinný previesť pozemok na Tícia; môže predávajúci podať žalobu na predaj, aby prinútil kupujúceho povoliť, aby sa na pozemok, o ktorom uzavrel zmluvu, zriadila služobnosť? Myslí si, že lepší názor je, že by mu malo byť umožnené podať žalobu. Tiež hovorí, že ak predávajúci môže predať služobnosť Titiusovi, musí mu byť aj tak umožnené podať žalobu. To platí s tým, že vyhlásenie bolo urobené v čase odovzdania na účely zachovania služobnosti; ak sa však, ako hovorí, predávajúci obával, že Titius má právo na služobnosť, a preto si ju vyhradil, žaloba na predaj nebude môcť byť podaná, ak neurobil žiadne opatrenie týkajúce sa služobnosti.

7. Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Ak jeden dom prevádza strana, ktorá má dva; opis služobnosti by mal byť výslovne uvedený; ak sa totiž len všeobecne spomenie, že dom je predmetom služobnosti, vyhlásenie bude neúčinné, pretože nie je isté, akú služobnosť si vyhradil, alebo môže byť uložená akákoľvek služobnosť.

(1) Ak sa medzi týmito dvoma domami nachádza dom, ktorý patrí inej strane, môže sa zriadiť služobnosť; napríklad, že výška jedného z nich sa môže, ale nemusí zvýšiť; alebo dokonca, ak prislúcha právo prechodu, že sa stane účinným len vtedy, ak by sa následne uložila služobnosť na zasahujúci dom; rovnako ako sa môže uložiť služobnosť na pozemky patriace viacerým vlastníkom, a to aj v rôznom čase. Možno síce konštatovať, že ak mám tri pozemky, ktoré spolu susedia, a ten na jednom konci prevediem na vás, služobnosť možno zriadiť buď v prospech vášho pozemku, alebo v prospech oboch mojich pozemkov; ak sa však zriadi v prospech pozemku, ktorý je od vás najviac vzdialený a ktorý som si ponechal, služobnosť zostane zachovaná, pretože medziľahlý pozemok je môj. Ak však následne odcudzím buď trakt, v prospech ktorého bola služobnosť nadobudnutá, alebo medziľahlý trakt, právo sa preruší, kým sa nezriadi služobnosť na medziľahlom trakte.

8. Pomponius, O Sabinovi, kniha VIII.

Ak mám dva domy a odovzdám ich súčasne dvom osobám, treba zvážiť, či je platná služobnosť uložená na jednom z nich, pretože služobnosť nemožno uložiť na dom iného alebo nadobudnúť v jeho prospech; ak sa to však stane pred odovzdaním, ten, kto nehnuteľnosť odovzdáva, nadobúda služobnosť v prospech vlastného pozemku alebo ju ukladá na svoj pozemok, a nie na pozemok iného; a preto bude služobnosť platná.

9. Ten istý, O Sabinovi, kniha X.

Ak som sa stal dedičom niekoho, ktorého pozemok je predmetom služobnosti v môj prospech, a predal som pozemok tebe, služobnosť sa musí obnoviť do pôvodného stavu, pretože sa rozumie, že ty si takpovediac dedič.

10. Ulpian, O Sabinovi, kniha X.

Čokoľvek si chce predávajúci vyhradiť pre seba formou služobnosti, musí byť vyhradené výslovne, lebo všeobecná výhrada, ako napr: "Každá osoba oprávnená zo služobnosti si ju určite môže ponechať", sa vzťahuje na cudzie osoby, a nie na predávajúceho na účely zachovania jeho práv, pretože on žiadne nemá, pretože mu nikto nie je povinný zo služobnosti. Opäť platí, že ak som bol oprávnený na služobnosť a vlastníctvo k pozemku mi neskôr prešlo, platí, že služobnosť v dôsledku toho zanikla.

11. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXIII.

Právo prístupu sa priznáva osobám oprávneným z takéhoto privilégia za účelom vykonania opráv na miestach, ktoré nie sú predmetom služobnosti, ak je takýto prístup nevyhnutný a v udelení služobnosti nie je výslovne uvedené, akým spôsobom má byť prístup umožnený. Preto vlastník pozemku nemôže urobiť pozemok náboženským pozdĺž rieky alebo nad ňou; ak by napríklad voda mala byť vedená pod zemou, aby nedošlo k zániku služobnosti; a to je správne. Máte však právo viesť vodu nižším alebo vyšším korytom, okrem prípadov, keď bolo ustanovené, že tak nesmiete urobiť.

(1) Ak mám výsadu viesť vodu kanálom v blízkosti vášho pozemku, vyplývajú z toho tieto práva: Môžem opravovať kanály; ja a moji robotníci sa môžeme za účelom ich opravy priblížiť čo najbližšie k miestu; môžem tiež požadovať od vlastníka pozemku, aby mi ponechal dostatočný priestor na priblíženie sa ku kanálu na jeho pravom a ľavom brehu a aby som doň nahádzal zeminu, hlinu, kameň, piesok a vápno.

12. Ulpian, O Sabinovi, kniha XV.

Ak je jeden pozemok predmetom služobnosti v prospech iného pozemku a jeden z nich sa predá, služobnosti prechádzajú s nehnuteľnosťou; a ak sú predmetom služobnosti budovy v prospech pozemkov alebo naopak, platí rovnaké pravidlo.

13. Ulpian, Názory, kniha VI.

Predávajúci geronského panstva v zmluve o botrianskom panstve, ktoré si ponechal, stanovil, že v jeho blízkosti sa nesmie loviť tunel. Hoci súkromnou zmluvou nemožno uložiť služobnosť na more, keďže podľa svojej povahy je otvorené pre všetkých, predsa len, keďže dobrá viera v zmluvu vyžaduje, aby boli dodržané podmienky predaja, osoby v držbe alebo tí, ktorí preberajú ich práva, sú viazaní ustanoveniami ustanovenia alebo predaja.

(1. Ak je známe, že na vašom pozemku sú kamenolomy, nikto tam nemôže bez vášho súhlasu ťažiť kameň ani ako jednotlivec, ani vo verejnej službe, kde na to nemá právo; ibaže v uvedených lomoch existuje zvyk, že ak by si niekto chcel z nich vziať kameň, môže tak urobiť, ak predtým zaplatí vlastníkovi obvyklú náhradu; a aj vtedy môže vziať kameň až po tom, čo dá vlastníkovi záruku, že mu nebude brániť v užívaní takého kameňa, aký potrebuje, ani že výkon jeho práva nezničí užívanie vlastníctva vlastníkom.

14. Julianus, Digesty, kniha XLI.

Zriadeniu práva cesty nebráni ustanovenie, že sa môže používať len počas dňa; pretože v skutočnosti je to v prípade nehnuteľností nachádzajúcich sa v mestách takmer nevyhnutné.

15. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, Book I.

Ak jedna strana udelila inej strane právo prechodu alebo prehnania dobytku cez určené miesto, je isté, že môže udeliť ktorékohoľvek z týchto práv viacerým osobám cez to isté miesto, rovnako ako v prípade, že niekto zriadil služobnosť na svojom dome v prospech svojho suseda, môže napriek tomu zriadiť podobnú služobnosť na tom istom dome v prospech toľkých iných osôb, koľko chce.

16. Gaius, Diurnal, alebo Zlaté záležitosti, kniha II.

Závetca môže vo svojej poslednej vôli prikázať dedičovi, aby nezvyšoval výšku svojho domu, aby nebránil svetlu susednej budovy, alebo mu uložiť, aby dovolil susedovi vložiť trám do jeho steny, alebo aby dovolil dažďovej vode padať na jeho pozemok z jeho strechy, alebo aby dovolil susedovi chodiť alebo jazdiť cez jeho pozemok alebo viesť z neho vodu.

17. Papinianus, Otázky, kniha VII.

18. Ak sused postaví múr cez tvoj pozemok s tvojím súhlasom, nemožno proti nemu postupovať prostredníctvom interdiktum Quod precario habet; po postavení múru sa tiež nerozumie, že udelenie služobnosti je úplné; sused tiež nemôže legálne tvrdiť, že má právo držať múr bez tvojho súhlasu; keďže stavba nasleduje po stave pozemku, a to robí nárok neplatným. Ak však osoba, ktorá bola predmetom služobnosti vo váš prospech, postaví múr cez svoj vlastný pozemok s vaším súhlasom, nezíska slobodu užívaním; a môže byť proti nej začaté konanie na základe interdiktum Quod precario habet. Ak by ste mu však dovolili postaviť múr darovaním, nemôžete podať žiadosť o interdikt a služobnosť darovaním zanikne.

18. Paulus, Manuály, kniha I.

Bolo ustálené, že viacerí spoluvlastníci, aj keď sa nepripoja k prevodu, môžu uložiť alebo nadobudnúť služobnosť z dôvodu, že predchádzajúce úkony sú potvrdené novšími úkonmi; takže je to rovnaké, ako keby všetci urobili darovanie v rovnakom čase. Ak teda ten, kto udelil služobnosť ako prvý, zomrie alebo sa zbaví svojho podielu iným spôsobom a následne jeho spoluvlastník urobí udelenie, celý úkon bude neplatný; keď totiž posledný z nich urobí udelenie, služobnosť sa nepovažuje za nadobudnutú so spätnou platnosťou, ale má sa za to, že je rovnaká, ako keby ju pri udelení posledného z nich urobili všetci; v dôsledku toho posledný úkon zostane v platnosti, kým nový spoluvlastník neurobí udelenie. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď sa udelenie udelí jednému zo spoluvlastníkov a následne nastane nejaká taká udalosť, ako sú uvedené vyššie s odkazom na osobu ďalšieho spoluvlastníka. Preto na druhej strane, ak sa niektorá z týchto skutočností stane jednému zo spoluvlastníkov, ktorý dotáciu neuskutočnil, všetci budú nútení uskutočniť novú dotáciu; pretože im je priznaný len taký čas, ktorý im umožňuje uskutočniť dotáciu aj v rôznych časoch, a preto dotáciu nemôže uskutočniť jedna osoba alebo jedna osoba. Rovnaké pravidlo platí, ak jedna strana udelí služobnosť a druhá ju odkáže závetom, pretože ak všetci spoluvlastníci odkážu služobnosť a ich nehnuteľnosti sú zapísané v tom istom čase, možno povedať, že služobnosť je riadne odkázaná; ak sú však nehnuteľnosti zapísané v rôznom čase, dedičstvo nie je právoplatné; bolo totiž stanovené, že úkony žijúcich osôb môžu byť pozastavené, pokiaľ ide o ich pôsobenie, ale úkony zosnulých osôb nie.

Tit. 5. Ak sa podá žaloba na vrátenie služobnosti alebo ak sa popiera právo iného na ňu.

1. Ulpián, O edikte, kniha IV.

Práva na žalobu vo vzťahu k služobnostiam, či už sú vidiecke alebo mestské, patria tým, ktorí vlastnia pozemok; ale naše hrobové miesta nie sú predmetom nášho vlastníctva, hoci si môžeme nárokovať právo cesty k hrobu.

2. Ten istý, O edikte, kniha XVII.

Sme oprávnení podávať vecné žaloby na služobnosti (rovnako ako v prípade žalôb týkajúcich sa užívacieho práva), či už ide o žaloby priznané alebo negatívne; priznané žaloby sú tie, ktoré používa strana, ktorá tvrdí, že má právo na služobnosť, a negatívne žaloby sú tie, ktoré môže podať vlastník, ktorý popiera jej existenciu.

(1) Táto konfesorická vecná žaloba neslúži nikomu inému ako vlastníkovi pozemku; nikto totiž nemôže podať žalobu o vrátenie služobnosti okrem strany, ktorá má vlastnícke právo k susednému pozemku a tvrdí, že služobnosť je k nemu pripojená.

(2) Neratius veľmi správne uvádza, že ak je odkázané užívacie právo k pozemku, ktorý sa nachádza uprostred pozemku, musí byť k nemu pripojené aj právo cesty; to znamená cez také časti uvedeného pozemku, cez ktoré by ten, kto udelil užívacie právo, zriadil právo cesty, pokiaľ je to potrebné na užívanie užívacieho práva; pretože treba mať na pamäti, že ak je právo cesty udelené užívateľovi na účely užívania, nie je to služobnosť, ani nemôže existovať v prospech osoby oprávnenej na užívanie pôdy; ak je však k pozemku pripojená, užívateľ ju môže používať.

(3) Pomponius hovorí, že užívateľ môže požiadať o interdikt pre právo cesty, ak ho využil v priebehu roka; sú totiž dva druhy súdneho vyšetrovania, jedno, ktoré sa týka právnej otázky, teda v konfesorickej žalobe; druhé, ktoré sa týka skutkovej otázky, ako v tomto interdikte: ako to uvádza aj Julianus v štyridsiatej ôsmej knihe Digest. Labeo na podporu Juliánovho názoru hovorí, že aj keby poručiteľ, ktorý odkázal užívacie právo, sám užíval právo cesty, interdikt by sa mohol oprávnene udeliť užívateľovi; rovnako ako má na takýto interdikt právo dedič alebo nadobúdateľ.

3. Ten istý, O edikte, kniha LXX.

Možno tiež konštatovať, že rovnaké pravidlo platí, ak niekto kúpi časť nehnuteľnosti.

4. Tamže, O edikte, kniha XVII.

Skutočná lokalita nie je súčasťou vlastníctva osoby, ktorej prislúcha jej služobnosť; má však právo na právo cesty.

(1. Osoba, ktorá má právo prechodu pešo bez práva jazdy, alebo má právo jazdy bez práva prechodu pešo, môže využiť žalobu o služobnosť.

(2) V konfesnej žalobe, ktorá sa podáva s odkazom na služobnosť, môže byť zahrnutý aj zisk. Uvažujme však o tom, čo sú zisky zo služobnosti; a s ohľadom na to je lepší názor, že pod označenie zisky možno zahrnúť len záujem, (ak existuje), ktorý má žalobca na tom, aby nebol vylúčený z užívania služobnosti. Ale v prípade negatívnej žaloby (ako hovorí Labeo) sa zisky vypočítavajú s ohľadom na záujem žalobcu na tom, aby jeho protivník nepoužíval právo cesty cez jeho pozemok; a Pomponius sa s týmto názorom stotožňuje.

(3) Ak pozemok, ku ktorému sa viaže právo prechodu, patrí viacerým osobám, každá z nich má právo na žalobu za celok; a to Pomponius stanovuje v štyridsiatej prvej knihe. Pri posudzovaní náhrady škody sa však zohľadní výška úroku, t. j. úrok toho, kto podáva žalobu. Preto ak ide len o právo, môže ktorýkoľvek z účastníkov konania postupovať samostatne, a ak získa svoju vec, ostatní z toho budú mať prospech; odhad však bude obmedzený výškou jeho podielu; hoci služobnosť nemožno nadobudnúť len prostredníctvom jedného spoluvlastníka.

(4) Ak pozemok, ktorý je predmetom služobnosti, patrí dvom stranám, môže sa žaloba na tento účel podať proti ktorejkoľvek z nich (ako hovorí Pomponius v tej istej knihe), a ktorákoľvek z nich vec obháji, musí ju celú obnoviť, pretože ide o niečo, čo sa nedá rozdeliť.

(5) Ak niekto nespochybňuje moje právo chodiť, jazdiť alebo používať cestu, ale nedovolí mi urobiť opravu alebo cestu zasypať kameňom, Pomponius v tej istej knihe hovorí, že mám právo na konfesnú žalobu; ak má totiž sused strom, ktorý prevísa tak, že robí cestu alebo chodník nepriechodným alebo nepoužiteľným, Marcellus v poznámke o Juliánovi uvádza, že možno podať žalobu o právo prechodu alebo o navrátenie práva cesty. Pokiaľ ide o opravu ciest, môžeme využiť aj interdikt, teda ten, ktorý je k dispozícii na opravu cesty, resp. príjazdovej cesty, ale toto konanie nemožno začať, ak chce strana cestu zasypať kameňom, ak to nebolo výslovne dohodnuté.

(6) Sme oprávnení podať vecné žaloby aj s odkazom na právo čerpať vodu, a to z dôvodu, že ide o služobnosť.

(7) Vlastník budovy je oprávnený na žalobu týkajúcu sa služobnosti aj vtedy, keď popiera, že je predmetom služobnosti v prospech svojho suseda, keď jeho dom nie je úplne voľný, ale nie je predmetom služobnosti v prospech strany, proti ktorej je podaná žaloba. Napríklad mám dom, ktorý susedí so seianskym a zemepanským domom, a som povinný zo služobnosti voči zemepanskému domu, ale chcem podať žalobu proti vlastníkovi seianskeho domu, pretože mi bráni zvýšiť výšku môjho. Musím proti nemu podať vecnú žalobu, lebo hoci je môj dom predmetom služobnosti, predsa len nie je predmetom služobnosti v prospech žalovaných strán; a preto tvrdím, že mám právo zvýšiť svoj dom ešte vyššie, a to aj proti jeho súhlasu, lebo môj dom je slobodný, pokiaľ ide o neho.

(8) Ak nie je človeku dovolené zvýšiť svoj dom vyššie, možno proti nemu veľmi správne podať žalobu s tvrdením, že nemá právo ho zvýšiť. Táto služobnosť môže existovať aj v prospech strany, ktorá vlastní dom v určitej vzdialenosti:

5. Paulus, O edikte, kniha XXI.

A preto, ak máš dom medzi mojím a Titiovým domom, môžem na Titiov dom uvaliť služobnosť, aby som mu zabránil zvýšiť svoj dom vyššie, hoci na tvoj dom takúto služobnosť nemožno uvaliť; pretože kým nezvýšiš svoj, prospech zo služobnosti zostáva.

6. Ulpián, O edikte, kniha XVII.

A ak by sa stalo, že osoba, ktorá je vlastníkom zasahujúcej budovy, keďže nepodlieha služobnosti, zvýši svoj dom ešte vyššie, takže teraz už nemôžem byť odsúdený za to, že by som ti prekážal v osvetlení, ak by som staval; márne budeš tvrdiť,

že nemám právo takto stavať bez tvojho súhlasu; ak by však v zákonom stanovenej lehote sused svoju budovu zbúral, tvoje právo na žalobu sa obnoví.

(1) Treba však mať na pamäti, že v súvislosti s týmito služobnosťami môže byť držiteľom práva aj žalobca; a ak som náhodou nezvýšil výšku svojej budovy; potom je držiteľom práva môj protivník, pretože keďže sa nič nové nestalo, je v držbe a môže mi zabrániť v stavbe, a to prostredníctvom občianskoprávnej žaloby alebo interdiktu Quod vi aut clam. Výsledok bude rovnaký, ak mi bude brániť tým, že hodí kamienok. Ak však budem stavať bez jeho námietky, sám sa potom stanem vlastníkom.

(2) Okrem toho sme oprávnení podať žalobu s poukazom na služobnosť, ktorá bola zriadená na podporu vecného bremena, s cieľom donútiť vlastníka slúžiaceho pozemku, aby udržiaval podporu a opravil svoju stavbu spôsobom, ktorý bol stanovený pri zriadení služobnosti. Gallus sa domnieva, že služobnosť nemožno uložiť tak, že človek bude nútený niečo vykonať, ale že mi nebude brániť vo vykonaní nejakého úkonu; pri každej služobnosti totiž povinnosť vykonať opravu patrí tomu, kto si uplatňuje právo, a nie tomu, na ktorého nehnuteľnosť sa vzťahuje. Serviov názor však prevládol tak, že v uvedenom prípade si každý môže nárokovať právo nútiť svojho protivníka, aby opravil svoj múr, aby tak podporil bremeno. Labeo však hovorí, že táto služobnosť nie je viazaná na osobu, ale na nehnuteľnosť, preto sa vlastník môže slobodne vzdať nehnuteľnosti.

(3) Táto žaloba je skutočne skôr vecná ako osobná a nebude smerovať v prospech nikoho iného ako vlastníka panujúceho pozemku; a môže byť podaná proti vlastníkovi slúžiaceho pozemku, rovnako ako v prípade iných služobností.

(4) Papinianus v tretej knihe otázok rozoberá otázku, či v prípade, že dom patrí viacerým spoluvlastníkom, možno podať žalobu s ohľadom na celú služobnosť? Hovorí, že vlastníci môžu podať žalobu samostatne na celok, rovnako ako to možno urobiť v prípade iných služobností s výnimkou užívacieho práva. Dodáva, že táto odpoveď by nemala byť daná v prípade, že dom, ktorý znáša bremeno suseda, je v spoločnom vlastníctve.

(5) Povaha opráv, ktoré môžu byť predmetom tejto žaloby, závisí od toho, čo bolo uvedené pri zriadení vecného bremena; mohlo byť dohodnuté, že strana má opravovať opracovaným kameňom alebo obyčajným stavebným kameňom, alebo iným druhom materiálu, ktorý bol uvedený pri zriadení vecného bremena.

(6) Pri tejto žalobe sa berie do úvahy zisk, t. j. prospech, ktorý by strana získala, keby jej sused podopieral váhu svojho domu.

(7) Vlastník slúžiaceho pozemku má právo urobiť múr lepším, ako bolo dohodnuté, keď sa zriadila služobnosť; ak sa však pokúsi urobiť ho horším, možno mu v tom zabrániť buď touto žalobou, alebo oznámením o novej stavbe.

7. Paulus, O edikte, kniha XXI.

Výsledkom týchto žalôb je, že žalobca, ak získa vec, žiadosťou podanou sudcovi buď dosiahne úľavu, alebo poskytne zábezpeku. Úľava, ktorá by mala byť poskytnutá, spočíva v tom, že sudca musí nariadiť žalovanému, aby opravil vadu múru a uviedol ho do riadneho stavu. Zábezpeka spočíva v tom, že sudca mu nariadi, aby zložil záruku na opravu múru a aby v nej zabezpečil, že ani on, ani jeho nástupcovia nebudú brániť žalobcovi vo zvýšení múru a budú stavbu po jej postavení udržiavať; ak túto záruku zloží, bude zbavený zodpovednosti. Ak však buď neumožní poskytnutie úľavy, alebo neposkytne zábezpeku, bude mu uložená povinnosť nahradiť škodu vo výške, na ktorú žalobca zloží na súde prisahu.

8. Ulpian, O edikte, kniha XVII.

Keďže je teda povinnosťou jedného suseda opraviť múr, podpora budovy druhého suseda, ktorý je oprávnený zo služobnosti, kým prebieha oprava, nie je súčasťou povinnosti vlastníka dolnej budovy; ak totiž vlastník hornej nechce sám podopierať budovu, môže ju zbúrať a znovu postaviť, keď sa múr obnoví. Aj v tomto prípade, ako aj v prípade iných služobností, sa vyhovie protižalobe; to znamená takej, v ktorej sa uvedie, že nemáte právo použiť voči mne donútenie.

(1) Žaloba bude smerovať v môj prospech proti tomu, kto mi udelí takú služobnosť, ako je táto, a to: že budem mať právo vložiť do jeho múru trámy a na uvedených trámoch (napríklad) postaviť galériu, v ktorej sa bude promenádovať, a na vrchole múru umiestniť stĺpy na účely podoprenia strechy uvedenej galérie.

(2) Tieto žaloby sa od seba líšia tým, že prvú možno použiť na donútenie susedného suseda, aby opravil môj múr; druhú však možno použiť len na jeho donútenie, aby prijal moje trámy; to totiž nie je v rozpore s bežnou povahou služobností.

(3) Ak by sa však mala položiť otázka, ktorá zo strán by mala zastávať pozíciu držiteľa a ktorá pozíciu žalobcu; treba mať na pamäti, že ak sú trámy už vložené, strana, ktorá tvrdí, že má právo na služobnosť, je v pozícii držiteľa; ak však vložené nie sú, držiteľom je ten, kto toto právo popiera.

(4) A ak by bol úspešný ten, kto tvrdí, že mu patrí služobnosť, nemala by mu byť služobnosť priznaná, pretože ju už má, ak bolo rozhodnutie vydané v súlade so zákonom; nemalo by to byť ani vtedy, ak bolo vydané neprávom, a to z toho dôvodu, že rozhodnutím sa služobnosť nemala zriadiť, ale mala sa vyhlásiť za existujúcu. Je zrejmé, že ak po spojení vecí žalobca stratil služobnosť tým, že ju nevyužíval v dôsledku zlomyseľného podvodu vlastníka budovy, musí mu byť vrátená; rovnako ako bolo rozhodnuté v prípade vlastníka budovy.

(5) Aristo v stanovisku, ktoré poskytol Cerellius Vitalis, uvádza, že si nemyslí, že dym môže byť zákonne vypúšťaný zo syrárne na budovy, ktoré sa nachádzajú nad ňou, ak na uvedené budovy nie je zriadená takáto služobnosť; a to sa pripúšťa.

Taktiež hovorí, že nie je legálne vypúšťať vodu alebo čokoľvek iné z hornej na dolnú budovu, keďže strana má právo vykonávať len také úkony na svojich vlastných priestoroch, ktoré nevypúšťajú nič na priestory iného, a môže dôjsť k vypúšťaniu dymu, ako aj vody; preto vlastník hornej budovy môže podať žalobu proti vlastníkovi dolnej budovy a tvrdiť, že tento nemal právo to urobiť. Na záver uvádza, že Alfenu zastáva názor, že je možné podať žalobu, v ktorej sa tvrdí, že strana nemá právo rúbať kameň na svojom pozemku takým spôsobom, aby jeho kusy padali na môj pozemok. Preto Aristo hovorí, že človek, ktorý si prenajal od ľudí z Minternu? syräreň, by mohol majiteľovi domu nad ňou zabrániť, aby vypúšťal dym, ale ľudia z Minternu? by boli zodpovední za nájom; a tiež hovorí, že tvrdenie, ktoré môže uviesť v žalobe proti strane, ktorá vypúšťa dym, je, že na to nemá právo. Preto na druhej strane bude môcť byť podaná žaloba, v ktorej sa môže tvrdiť, že má právo vypúšťať dym, a to tiež Aristo schvaľuje. Okrem toho sa interdikt Uti possidetis uplatňuje v prípade, keď sa účastníkovi bráni v užívaní vlastného majetku spôsobom, ktorý sa mu páči.

(6) Pomponius v Štyridsiatej prvej knihe pasáží vyslovuje pochybnosť, či niekto môže v žalobe tvrdiť, že má právo, alebo že iný nemá právo na vydávanie ľahkého dymu; ako napríklad ten z ohniska na vlastnom pozemku. Zastáva názor, že takúto žalobu nemožno podať, rovnako ako nemožno podať žalobu, v ktorej by sa tvrdilo, že strana nemá právo rozkladať oheň, sedieť alebo sa umývať vo vlastných priestoroch.

(7) Schvaľuje aj opačné rozhodnutie, pretože hovorí, že v prípade kúpeľa, kde istý Quintilla vybudoval podzemnú chodbu pre výpary, ktoré sa vypúšťali na pozemok Ursusa Júlia, bolo stanovené, že takúto služobnosť možno uložiť.

9. Paulus, O edikte, kniha XXI.

Ak staviate na mieste, cez ktoré mám právo prechodu, môžem v žalobe tvrdiť, že mám právo tam chodiť a jazdiť; a ak to dokážem, môžem vám zabrániť v práci. Julianus tiež hovorí, že ak sa môj sused stavbou na svojom pozemku vyhne prijímaniu kvapiek z mojej strechy, môžem podať žalobu založenú na mojom práve; to znamená na práve odvádzať vodu z mojej strechy na jeho pozemok; rovnako ako sme to uviedli v súvislosti s právom prechodu. Ak však ešte nepostavil, druhá strana, či už má užívacie právo alebo právo cesty, môže uviesť, že má právo chodiť alebo jazdiť a právo užívania; ak však vlastník už postavil, ten, kto má právo cesty, môže ešte tvrdiť, že mu toto právo patrí, ale užívateľ to urobiť nemôže, pretože stratil užívacie právo; a preto Julianus hovorí, že v tomto prípade by sa malo vyhovieť žalobe z dôvodu podvodu. Na druhej strane, ak postavíte cez právo cesty, ktorému podlieha môj pozemok, vo váš prospech, môžem riadne tvrdiť, že nemáte právo stavať alebo mať tam budovu; rovnako ako by som to mohol urobiť, keby ste postavili čokoľvek na neobývanom pozemku, ktorý mi patrí.

(1) Ak bol niekto zvyknutý užívať širšiu alebo užšiu cestu, než na akú mal právo, zachová si služobnosť; rovnako ako si zachováva svoje právo strana, ktorá má právo užívať vodu a užíva ju zmiešanú s inou vodou.

10. Ulpian, O edikte, kniha LIII.

Ak niekto získal právo na vedenie vody dlhodobým užívaním a akoby dlhodobou držbou, nie je potrebné, aby zákonným spôsobom preukázal právo, ktoré má na užívanie vody; napríklad aby preukázal, že ho získal z dedičstva alebo iným spôsobom; ale je oprávnený na spravodlivú žalobu, aby preukázal, že mal právo užívať uvedenú vodu určitý počet rokov a že ho nezískal násilím alebo tajne, alebo trpezlivosťou.

(1. Túto žalobu možno podať nielen proti osobe, na ktorej pozemku sa nachádza zdroj vody alebo cez ktorej pozemok je voda vedená, ale aj proti všetkým osobám, ktoré sa mi snažia brániť vo vedení vody; rovnako ako v prípade iných služobností. Všeobecne povedané, prostredníctvom tejto žaloby môžem začať konanie proti každému, kto sa mi pokúsi zabrániť vo vedení vody.

11. Marcellus, Digesty, kniha VI.

12. Bola položená otázka, či môže jeden z viacerých spoluvlastníkov legálne stavať na pozemku, ktorý je v ich spoločnom vlastníctve, bez súhlasu ostatných; to znamená, že ak mu to uvedení spoluvlastníci zakazujú, či môže proti nim podať žalobu a tvrdiť, že má právo stavať; alebo môžu ostatní spoluvlastníci podať proti nemu žalobu a tvrdiť, že majú právo mu v tom zabrániť, alebo že nemá právo stavať; a ak je už stavba postavená, nemôžu proti nemu podať žalobu z dôvodu, že za daných okolností nemá právo mať tam stavbu? Na to možno najlepšie odpovedať tým, že spoluvlastník má lepšie právo brániť stavbe ako stavať; pretože ten, kto sa pokúša vykonať takýto úkon (ako som už uviedol), ak chce spoločnú nehnuteľnosť užívať podľa vlastnej ľubovôle, akoby bol jej jediným vlastníkom, prisvojuje si na svoje individuálne užívanie právo, ktoré patrí iným.

12. Javolenus, Listy, kniha III.

V žalobe som tvrdil, že žalovaný nemal právo, aby sa jeho drevá vložili do môjho múru; musí dať aj záruku, že doň neskôr žiadne nevloží? Odpovedal som, že si myslím, že je súčasťou sudcovskej právomoci prinútiť ho, aby dal zábezpeku aj s ohľadom na budúce práce.

13. Proculus, Listy, kniha V.

Mám potrubia, ktorými vediem vodu na verejnú komunikáciu, a tie, keď praskli, zaplavili tvoj múr; myslím, že máš právo podať proti mne žalobu, v ktorej môžeš tvrdiť, že nemám právo dovoliť, aby voda z mojich priestorov tiekla na tvoj múr.

14. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXIII.

Ak múr patrí mne a ja ti dovolím, aby si doň vložil drevá, ktoré si tam mal predtým, a ty potom chceš vložiť iné, môžem ti v tom zabrániť; a vskutku mám právo na žalobu, aby som ťa prinútil odstrániť drevá, ktoré si tam nedávno vložil.

(1) Ak by sa stena strany, ktorá je vo vašom a mojom vlastníctve, v dôsledku prác, ktoré ste vykonali, naklonila smerom k môjmu domu, môžem proti vám podať žalobu a tvrdiť, že nemáte právo mať stenu v takomto stave.

15. Ulpian, Názory, kniha VI.

Osoba tým, že zvýšila svoj dom, spôsobila, že prekážal svetlám budovy patriacej maloletej osobe mladšej ako dvadsaťpäť rokov alebo mladšej ako pubertálny vek, ktorej bola poručníkom alebo opatrovníkom; a hoci v tomto prípade by on sám a jeho dedičia boli zodpovední za žalobu z toho dôvodu, že nemal právo vykonať čin, v ktorom bol z titulu svojho úradu povinný zabrániť niekomu inému; predsa by sa mala chlapcovi alebo maloletému poskytnúť žaloba proti každému, kto má v držbe uvedený dom, aby ho prinútil odstrániť to, čo nebolo postavené legálne.

16. Julianus, Digesty, kniha XVII.

Ak od teba kúpim povolenie, aby dažďová voda kvapkala z môjho domu na tvoj dom, a potom s tvojím vedomím, na základe tejto kúpy, dovolím, aby tak robila; pýtam sa, či môžem byť z tohto dôvodu chránený nejakou žalobou alebo výnimkou? Odpovedal som, že môžem využiť ktorýkoľvek z týchto prostriedkov.

17. Alfenus, Digesty, kniha II.

Ak by medzi dvoma domami bola stena, ktorá vyčnieva pol stopy alebo viac smerom k susednej budove, treba začať konanie s tvrdením, že žalovaný nemal dovoliť, aby stena takto vyčnievala nad pozemok žalobcu bez jeho súhlasu.

(1) Určitá časť pozemku Gaia Seia bola predmetom služobnosti v prospech Anniovho domu, ktorá stanovila, že Seius nemá právo na tomto mieste nič umiestniť; Seius tam však vysadil stromy a pod nimi držal umývadlá a iné nádoby. Všetky osoby znalé práva radili Anniovi, aby podal na Seia žalobu z dôvodu, že nemá právo mať na tom mieste tieto veci bez jeho súhlasu.

(2) Sused umiestnil k stene inej strany hnojisko, od ktorého stena zvlhla; a žiadal radu, akým spôsobom môže prinútiť suseda, aby hnojisko odstránil. Odpovedal som, že ak by to urobil na verejnom mieste, mohol by byť donútený odstrániť ho prostredníctvom interdiktu; ak to však bolo urobené na súkromnom mieste, bolo by potrebné podať žalobu s odkazom na služobnosť; a ak bola uzavretá nejaká dohoda o zabránení hroziacej škody, strana by mohla využiť túto dohodu, ak by jej vznikla škoda v dôsledku toho, čo bolo urobené.

18. Julianus, O Minicius, kniha VI.

Otroci istého muža zabránili susedovi viesť vodu, a keď sa zodpovedná strana skryla, aby sa vyhla žalobe, ktorá bola proti nej podaná, žalobca sa spýtal, čo môže urobiť? Odpovedal som, že prétor po vypočutí prípadu musí nariadiť, aby sa majetok žalovaného vzal do vlastníctva a nevydal sa, kým nezistí právo na vedenie vody v prospech žalobcu, ak utrpel nejakú škodu zo sucha, pretože mu bolo znemožnené viesť vodu; ako napríklad, ak mu vyschli lúky alebo stromy.

19. Marcianus, Pravidlá, kniha V.

Ak niekto v žalobe prednesie náležité tvrdenia týkajúce sa služobnosti, ktorú užíva spoločne s ostatnými, a vec nejakým spôsobom prehrá vlastnou nebanlivosťou, nie je spravodlivé, aby to spôsobilo škodu ostatným spoluvlastníkom; ak však v dôsledku tajnej dohody vzdá žalobu svojmu protivníkovi, treba ostatným priznať žalobu z dôvodu podvodu; ako hovorí Celsus a dodáva, že to zastával aj Sabinus.

20. Scaevola, Digesty, kniha IV.

Istá poručiťka vlastnila niekoľko domov susediacich s pozemkom, ktorý odkázala; vznikla otázka, či v prípade, že by tieto neboli zahrnuté do pozemku a poručiť by podal žalobu o ich vrátenie, by uvedený pozemok podliehal nejakej služobnosti v prospech domov; alebo ak by poručiť tvrdil, že pozemok by mu mal byť prevedený v súlade s podmienkami poručníctva, či by si dedičia mali vyhradiť služobnosť v prospech domov? Odpoveď znela, že tak mali urobiť.

(1) Niekoľko občanov istého mesta, ktorí vlastnili rôzne nehnuteľnosti, kúpilo časť lesných pozemkov, ktoré mali byť v spoločnej držbe za účelom užívania práva pastvy, a túto dohodu uskutočnili ich dedičia; niektorí z tých, ktorí mali toto právo, však následne predali vyššie uvedenú samostatnú nehnuteľnosť. Pýtam sa, či po predaji toto právo nasleduje za uvedenými nehnuteľnosťami, keďže úmyslom predávajúcich bolo disponovať aj týmto právom? Odpoveď znela, že sa musí dodržať to, čo bolo medzi zmluvnými stranami dohodnuté; ak však ich úmysel nebol zrejмый, že toto právo prejde aj na kupujúcich. Pýtam sa tiež, či by v prípade, že by časť uvedených jednotlivých nehnuteľností bola dedičmi prevedená na niekoho iného, či by s ňou bola spojená nejaká časť práva pastvy? Odpoveď znela, že keďže toto právo sa musí považovať za pripojené k majetku, ktorý bol odkázaný, prešlo by aj na odkazovníka.

21. Labeo, Epitomes of Probabilities by Paulus.

Tam, kde sa ešte neobjavila voda, nemožno zriadiť žiadne právo cesty k nej, ani žiadny kanál na jej vedenie. Paulus, myslím, hovorí, že to v žiadnom prípade nie je pravda; pretože môže byť udelená dotácia, ktorá povoľuje hľadať vodu, a ak by sa našla, tak ju dopraviť.

Tit. 6. Ako sa strácajú služobnosti.

1. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Služobnosti pozemkov splývajú, keď sa tá istá osoba stane vlastníkom oboch pozemkov.

Paulus, O edikte, kniha XXI.

Ak má niekto právo chodiť aj jazdiť a počas obdobia stanoveného zákonom využíva len právo chodiť, právo jazdiť sa nestráca, ale stále zostáva v platnosti; ako tvrdia Sabinus, Cassius a Octavenus; a strana, ktorá má právo jazdiť, môže využívať aj právo chodiť.

3. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Všeobecne sa zastáva názor, že služobnosti spojené s nehnuteľným majetkom sa nestrácajú smrťou ani stratou občianskych práv.

4. Paulus, O edikte, kniha XXVII.

Právo prístupu k hrobovému miestu sa nikdy nestráca tým, že sa nepoužíva.

5. Ten istý, O edikte, kniha LXVI.

Služobnosť môže byť zachovaná v náš prospech prostredníctvom spoluvlastníka, užívateľa alebo dobromyseľného držiteľa:

6. Celsus, Digesty, kniha V.

Stačí totiž, aby existovalo právo prístupu na účet pozemku.

(1) Ak máme spolu s tebou právo cesty cez pozemok suseda a ja ho užívam, ale ty ho prestaneš užívať na dobu stanovenú zákonom, stratíš svoje právo? A na druhej strane, ak sused, ktorý má právo cesty cez náš pozemok, chodí alebo jazdí cez moju časť toho istého pozemku, ale nevstupuje na tvoju, uvoľní to tvoju časť? Celsus odpovedal, že ak je pozemok rozdelený metrami medzi spoluvlastníkmi, potom, pokiaľ ide o služobnosť, na ktorú má pozemok právo, je rovnaká, ako keby bola od začiatku pripojená k obidvom pozemkom, a každý z vlastníkov môže využívať svoju služobnosť a každý môže stratiť svoju vlasťnosť z dôvodu nedostatočného využívania, a záujmy obidvoch pozemkov nie sú ďalej dotknuté; strane, ktorej pozemok je predmetom služobnosti, nevzniká žiadna ujma, ale v skutočnosti sa jej stav zlepšuje, keďže jeden z vlastníkov využívaním práva prospieva sebe, a nie celej nehnuteľnosti.

Ak je však nehnuteľnosť, ktorá je predmetom služobnosti, takto rozdelená, vec je spojená s trochu väčšími pochybnosťami; ak je totiž umiestnenie práva cesty isté a presne vymedzené, potom, ak je nehnuteľnosť rozdelená v línii práva cesty, musí sa všetko dodržať rovnako, ako keby na začiatku, keď bola služobnosť zriadená, existovali dve samostatné nehnuteľnosti; ak sa však pozemok rozdelí v línii práva cesty (a nie je veľký rozdiel, či sa tak stane rovnako alebo nerovnako), potom právo služobnosti zostáva rovnaké, ako keď bol pozemok nerozdelený, a nič menej ako celé právo cesty si nemožno zachovať jej používaním alebo stratiť jej nepoužívaním; a ak by sa stalo, že vlastník používa len takú časť cesty, ktorá prechádza jedným z pozemkov, druhý sa z tohto dôvodu nestane voľným, pretože právo cesty je jedno, a teda je nedeliteľné.

Strany však môžu oslobodiť ktorúkoľvek z nehnuteľností od služobnosti, ak sa na tom výslovne dohodnú; a v každom prípade, ak by strana, ktorá je oprávnená zo služobnosti, po rozdelení kúpila jednu nehnuteľnosť, zostane služobnosť, ktorej podlieha druhý pozemok, v platnosti? Nechápem, ako môže z tohto názoru vyplývať niečo absurdné, keď jedna z nehnuteľností zostáva predmetom služobnosti; za predpokladu, že od začiatku bolo zriadené užšie právo cesty, ako sa uvádza v zmluve, a že na nehnuteľnosti, v súvislosti s ktorou nebola služobnosť uvoľnená, zostáva ešte dostatočný priestor na to, aby sa právo cesty mohlo využívať; ak však na tento účel nezostane dostatočný priestor, potom by sa mali uvoľniť obe nehnuteľnosti; jedna z dôvodu kúpy, druhá preto, že na zostávajúcim priestore nemožno zriadiť právo cesty.

Ak však bolo právo cesty zriadené tak, že účastník mohol slobodne chodiť alebo jazdiť po ktorejkoľvek časti nehnuteľnosti, ktorú si zvolil; a nič mu nebránilo, aby z času na čas zmenil svoj smer, a potom bola nehnuteľnosť rozdelená; ak mohol chodiť a jazdiť rovnako po ktorejkoľvek časti, ktorú si zvolil, potom musíme prípad posudzovať rovnako, ako keby boli na začiatku zriadené dve služobnosti na oboch nehnuteľnostiach takým spôsobom, že jedna by sa mohla zachovať a druhá stratiť z dôvodu nedostatku užívania. Viem veľmi dobre, že za týchto okolností by právo jednej zo strán bolo dotknuté činom druhej strany, pretože predtým by stačilo, keby strana chodila alebo jazdila po časti pozemku, aby si mohla zachovať rovnaké právo na zvyšku pozemku; ale strana oprávnená z práva cesty si zabezpečila výhodu, že mohla chodiť alebo jazdiť po dvoch cestách rovnako; to znamená po dvoch cestách, z ktorých každá bola široká osem stôp, ak bola rovná, a šesťnásť stôp, ak bola zakrivená.

7. Paulus, O Plautiovi, kniha XIII.

Ak je právo viesť vodu udelené tak, že sa to môže robiť len počas leta alebo počas jedného mesiaca, vyvstáva otázka, ako ho možno stratiť z dôvodu nedostatočného používania; pretože neexistuje súvislý čas, počas ktorého by ho strana mohla používať, ale neurobila tak? Preto ak má niekto právo užívať vodu striedavo počas rokov alebo mesiacov, právo zaniká uplynutím dvojnásobku času stanoveného zákonom; a to isté pravidlo platí aj vo vzťahu k právu cesty. Ak však má strana právo, ktoré môže využívať striedavo v dňoch, alebo len cez deň, alebo len v noci, toto právo stratí uplynutím času stanoveného zákonom, pretože ide len o jednu služobnosť; Servius totiž hovorí, že ak má služobnosť, ktorú môže využívať každú druhú hodinu, alebo len jednu hodinu každý deň, stratí ju tým, že ju nevyužíva, pretože to, čo má, môže využívať každý deň.

8. Ten istý, O Plautiovi, kniha XV.

Ak mám právo dovoliť, aby voda z mojej strechy padala na tvoj pozemok, a dovolím ti tam stavať, strácam právo dovoliť, aby voda padala. Podobne, ak mám právo cesty cez tvoj pozemok a dovolím ti stavať čokoľvek na mieste, cez ktoré mám právo cesty, strácam ho.

(1) Osoba, ktorá prevádza časť cesty, ku ktorej má právo, sa považuje za osobu, ktorá užíva celú cestu.

9. Javolenus, O Plautiovi, kniha III.

Ak voda vteká do časti kanála, aj keď nedosiahne jeho krajný koniec, všetky časti uvedeného kanála sa považujú za užívané.

10. Paulus, O Plautiovi, kniha XV.

Ak ja a môj podriadený vlastníme spoločný pozemok, hoci obaja nevyužívame právo cesty, ktoré je k nemu pripojené, ponechávam si právo cesty z dôvodu úžitku pre podriadeného.

(1) Ak má strana právo užívať vodu v noci, ale užíva ju len cez deň po dobu stanovenú zákonom pre stratu služobnosti, stráca právo užívať ju v noci, pretože nevyužila svoju výsadu. Rovnaké pravidlo sa vzťahuje na účastníka, ktorý má právo používať vodovod počas určitých hodín a používa ho v iných hodinách, a nie počas časti hodín, ktoré sú uvedené.

11. Marcellus, Digesty, kniha IV.

Ak strana, ktorá mala právo cesty alebo právo jazdy za predpokladu, že používala vozidlá určitého druhu, používala vozidlá iného druhu; zväžme, či nestratila služobnosť a či nie je prípad iný, ak strana prepravovala ťažší náklad, než na aký mala právo; pretože ten môže byť považovaný skôr za toho, kto nadmerne využíval svoje právo na cestu, než za toho, kto tak robil neoprávnene; rovnako ako keby použil širšiu cestu alebo viezol viac ťažných zvierat, než mal, alebo získal vodu z iného zdroja. Vo všetkých týchto prípadoch teda nedochádza k strate služobnosti, ale strana nesmie mať ako služobnosť viac, než je zahrnuté v zmluve.

(1. Ak bol pozemok zanechaný ako dedičstvo pod určitou podmienkou a dedič naň uvalil určitú služobnosť; ak sa dodrží podmienka dedičstva, služobnosť zanikne. Zväžme, či by v prípade, že by boli nadobudnuté k pozemku, nasledovali po dedičstve v prospech odkazovníka, a lepší názor je, že áno.

12. Celsus, Digesty, kniha XXIII.

Ak strana v dobrej viere kúpi pozemok, ktorý nepatrí predávajúcemu, a používa právo cesty, ktoré je spojené s pozemkom, právo sa zachová; a to aj v prípade, ak je držiteľom z titulu strpenia, alebo po tom, čo bol vlastníkom násilím vyhnaný; pretože ak je pozemok vložený s určitým charakterom tak, že sa drží v držbe v takomto stave, právo sa nestráca; a nie je rozdiel, či strana v držbe, ktorá ho drží tak, ako je, tak robí legálne alebo nie. Preto možno ešte pozitívnejšie konštatovať, že ak voda tečie kanálom sama od seba, právo viesť ju tam je zachované; tento názor veľmi správne zastával Sabinus a spomína ho Neratius vo štvrtej knihe pergamenov.

13. Marcellus, Digesty, kniha XVII.

Ak strana, ktorá vlastní nehnuteľnosť oprávnenú z práva prechodu cez susedný pozemok, predá jeho časť susediacu so slúžiacou nehnuteľnosťou, ale nezriadi služobnosť, a pred uplynutím predpísaného času, ktorým sa služobnosť stráca, opäť nadobudne časť, ktorú predala, bude mať nárok na služobnosť, ktorú jej sused dlhoval.

14. Javolenus, O Cassiovi, kniha X.

Ak miesto, ktoré je predmetom práva prechodu alebo prejazdu, zaplaví rieka a pred uplynutím času stanoveného na stratu služobnosti sa pozemok obnoví nánosom naplavenín, obnoví sa aj služobnosť do pôvodného stavu. Ak však uplynie toľko času, že sa služobnosť stratí, vlastníkom pozemku môže byť nútený ju obnoviť.

(1) Ak je cesta zničená vyliatím rieky alebo zničením budovy, musí najbližší sused poskytnúť cestu.

15. Same, Listy, kniha II.

Ak mám právo na služobnosť cez niekoľko pozemkov a nadobudnem jeden z pozemkov, ktorý sa nachádza medzi dvoma inými, myslím si, že služobnosť zostáva zachovaná, pretože služobnosť zaniká len vtedy, keď ju ten, komu patrí, nemôže využívať; ak však nadobudol pozemok medzi dvoma inými pozemkami, možno sa domnievať, že má právo na cestu cez prvý a posledný z nich.

16. Proculus, Listy, kniha I.

Niekoľko osôb z titulu práva zvyklo viesť cez ten istý kanál vodu, ktorá pramenila na pozemku suseda, a to tak, že každý z nich v určitý deň, ktorý mu bol určený, viedol vodu od prameňa cez priekopu, ktorá bola spoločná, a potom cez jednu zo svojich, pričom každý nasledoval toho, kto bol bezprostredne nad ním; a jeden z nich nevedel žiadnu vodu počas času stanoveného zákonom pre stratu služobnosti. Myslím si, že stratil právo viesť vodu, pretože ho nevykonávali ostatní, ktorí ju viedli, a toto právo patrilo každému z účastníkov ako jeho vlastné a nemohol ho vykonávať iný. Ak však bol vodný tok pripojený k pozemku, ktorý patrilo viacerým stranám, mohol ho jeden z nich využívať v prospech všetkých, ktorým bol pozemok spoločný. Opäť platí, že ak jedna zo strán oprávnená na právo viesť vodu, ktorá ju viedla tým istým kanálom, stratí toto právo nevyužitím svojho privilégia, nevznikne z tohto dôvodu žiadne právo ostatným, ktorí kanál využívali; a prospech z práva, ktoré sa stratilo, pokiaľ ide o podiel jednej strany nepoužívaním, bude patriť tomu, cez ktorého pozemok vodný tok prechádzal, a ten by požíval slobodu od tejto veľkej časti služobnosti.

17. Pomponius, Rôzne pasáže, kniha XI.

Labeo hovorí, že ak by niekto, kto má právo čerpať vodu, počas doby, ktorej uplynutím sa stráca služobnosť, išiel k prameňu, ale nenabral by žiadnu vodu, stratí aj právo cesty.

18. Paulus, O Sabinovi, kniha XV.

Ak niekto používa inú vodu, ako bola dohodnutá v čase, keď bola zriadená služobnosť, služobnosť sa stráca.

(1. Čas, počas ktorého posledný vlastník pozemku, ku ktorému sa viaže služobnosť, neužíval vodu, sa započíta tomu, kto nastúpi na jeho miesto. Ak máte právo vložiť trám do susedného domu a váš sused ho v zákonom stanovenej lehote nepostavil, a preto ho nemôžete vložiť, nestrácate z tohto dôvodu svoje právo; nemožno totiž mať za to, že váš sused nadobudol užívacím právom slobodu od služobnosti, ktorej bol jeho dom podrobený, keďže nikdy neprerušil užívanie vášho práva.

19. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXII.

Ak pri predaji časti svojho pozemku v zmluve ustanovím, že budem mať právo odvádzať vodu cez túto časť na zvyšok svojho pozemku, a uplynie zákonom predpísaný čas, kým vykopem priekopu, nestrácam žiadne právo, pretože voda nemá kadiaľ tiecť, a moje právo zostáva nedotknuté; ak by som však vykopal priekopu a nepoužíval ju, stratil by som svoje právo.

(1) Ak vám odkážem právo cesty cez môj pozemok a po vstupe na môj pozemok by ste po dobu stanovenú zákonom pre stratu služobnosti zostali v nevedomosti, že vám toto právo bolo zanechané; právo cesty stratíte tým, že ho nebudete využívať. Ak však pred uplynutím tejto lehoty predáte svoj pozemok bez toho, aby ste sa presvedčili, že vám bola odkázaná služobnosť, právo cesty bude patriť kupujúcemu, ak by ho po zostávajúci čas užíval, pretože v skutočnosti už začalo byť vaše, a mohlo by sa stať, že by ste nikdy nemali právo ani odmietnuť odkaz, pretože pozemok by vám nepatrilo.

20. Scaevola, Pravidlá, kniha I.

Služobná vec sa zachováva uťívaním, keď ju uťíva ten, kto je na ňu oprávnený alebo kto ju má v držbe, alebo jeho nájomca, jeho hosť, jeho lekár, alebo ktokoľvek, kto ho príde navštíviť, alebo jeho nájomca, alebo uťívateľ:

21. Paulus, Sentencie, kniha V.

Aj keď ho užívateľ užíva vo vlastnom mene;

22. Scaevola, Pravidlá, kniha I.

In fine, ktokoľvek užíva právo cesty tak, ako keby bol na to oprávnený,

23. Paulus, Sentencie, kniha V.

Bez ohľadu na to, či ju používa na to, aby sa priblížil k nášmu pozemku, alebo aby ho opustil,

24. Scaevola, Pravidlá, kniha I.

Aj keď môže byť držiteľom v zlej viere, služobnosť sa zachová.

25. Paulus, Sentencie, kniha V.

Strana sa nedrží, aby používala služobnosť, iba ak sa domnieva, že vykonáva právo, ktoré jej patrí; a preto ak ju niekto používa ako diaľnicu alebo ako služobnosť, ktorá patrí inému, nebude mať právo na interdikt alebo na iné právne konanie.

Knihá IX

1. O spáchaní škody štvornožcom.
2. O lex Aquilia.
3. O tých, ktorí niečo vylievajú alebo zhadzujú.
4. O noxálnom konaní.

Tit. 1. O spáchaní škody štvornožcom.

1. Ulpián, O edikte, kniha XVIII.

Ak sa povie, že štvornožec spáchal škodu, možno podať žalobu, ktorá pochádza zo zákona Dvanástich tabúl; tento zákon predpisuje, že buď sa musí vydať to, čo škodu spôsobilo, teda že sa musí vydať zviera, ktoré ju spôsobilo, alebo sa musí zaplatiť peňažná suma zodpovedajúca škode.

- (1) Pojem "noxia" znamená samotný trestný čin.
- (2) Toto konanie sa vzťahuje na každý druh štvornožca.

- (3) Prétor hovorí "pauperiem fecisse", čo znamená škodu spôsobenú bez krivdy zvierat'om, ktoré ju spáchalo, pretože zviera nemôže byť vinné z krivdy v práve, pretože má nedostatok rozumu.
- (4) Preto, ako uvádza Servius, táto žaloba je k dispozícii tam, kde zviera spácha škodu po tom, čo sa v ňom prebudila divokosť; napríklad keď kôň, ktorý má vo zvyku kopat', kope, alebo vól, ktorý je zvyknutý na zadok, tak robí; alebo mulica spácha škodu z dôvodu mimoriadnej divokosti. Ak by však zviera rozrušilo náklad na kohokoľvek z dôvodu nerovnosti terénu alebo nedbanlivosti vodiča, alebo preto, že zviera bolo preťažené; táto žaloba nie je prípustná, ale musí sa začať konanie o náhradu škody z nedbanlivosti.
- (5) Ak sa však pes, keď ho niekto vedie, z dôvodu svojej zloby odtrhne a spôsobí škodu inému; potom ak ho mohol niekto iný bezpečnejšie držať alebo ak ho strana nemala viesť cez toto miesto, táto žaloba nebude môcť byť podaná a zodpovedná bude strana, ktorá mala psa na starosti.
- (6) Okrem toho táto žaloba nebude dôvodná, ak divoké zviera spôsobí škodu z podnetu iného.
- (7) A vo všeobecnosti možno túto žalobu podať vždy, keď divoké zviera spôsobí akúkoľvek škodu, ktorá je v rozpore s jeho povahou, a teda ak kôň podráždený bolesťou kopne, táto žaloba nebude môcť byť podaná; ale strana, ktorá koňa udrela alebo zranila, bude zodpovedná skôr za žalobu in factum než podľa Lex Aquilia, a to z iného dôvodu, než že strana nespôsobilá škodu vlastným telom. Ak však niekto pohladí koňa alebo ho pohladí a ten ho kopne, bude existovať dôvod na túto žalobu.
- (8) Ak jedno zviera provokuje iné a spôsobí mu nejakú škodu, žaloba sa musí podať s ohľadom na to, ktoré spôsobilo provokáciu.
- (9) Túto žalobu je možné podať bez ohľadu na to, či zviera spôsobilo škodu vlastným telom alebo prostredníctvom niečoho iného, s čím bolo v kontakte; ako napríklad v prípade, keď vól niekoho udrie vozom alebo niečím iným, čo je rozrušené.
- (10) Táto žaloba nebude k dispozícii v prípade divých zvierat vzhľadom na ich prirodzenú divkosť; a preto ak medveď utečie a spácha škodu, jeho bývalý vlastník nemôže byť žalovaný, pretože keď zviera utieklo, prestal byť jeho vlastníkom; a preto aj keby som ho zabil, mŕtvola bude moja.
- (11) Ak sa bijú dva barany alebo dva býky a jeden zabije druhého, Quintus Mucius robí rozdiel; domnieva sa totiž, že žaloba nebude podaná, ak bude zabitý ten, ktorý bol útočníkom, ale ak bude zabitý ten, ktorý sa nedopustil provokácie, žaloba môže byť podaná; a preto vlastník musí buď zaplatiť škodu, alebo namiesto nej odovzdať zviera.

(12) Aj v prípade štvornožcov ide trestný čin za zvierat'om; a túto žalobu možno podať proti tomu, komu zvieria patrí, a nie proti tomu, komu patrilo, keď spáchalo škodu.

(13) Je zrejmé, že ak zvieria zomrie skôr, ako sa pripojí vydanie, právo na žalobu zanikne.

(14) Vydanie zvierat'a v rámci náhrady škody znamená jeho vzdanie sa, kým je nažive. Ak patrí viacerým stranám, žalobu o náhradu škody možno podať proti nim jednotlivo, rovnako ako v prípade otroka.

(15) Niekedy sa však vlastník nebude žalovať, aby bol nútený vzdať sa zvierat'a formou reparácie, ale žaloba sa podá proti nemu o celú sumu; ako napríklad v prípade, keď po otázke na súde, či mu zvieria patrí, odpovie, že nie, a ak by sa preukázalo, že bolo jeho, vydá sa proti nemu rozsudok o celú sumu.

(16) Ak by zvieria niekto usmrtil po tom, ako sa pripojí vydanie, keďže proti vlastníkovi bude podaná žaloba podľa Lex Aquilia, na súde sa zohľadní Lex Aquilia, pretože vlastník stratil právomoc vydať zvieria ako náhradu škody; a preto v prípade, ktorý bol uvedený, musí ponúknuť odhadovanú sumu náhrady škody, pokiaľ nie je pripravený postúpiť svoje právo na žalobu proti tomu, kto zvieria usmrtil.

(17) Niet žiadnych pochybností o tom, že táto žaloba prejde na dediča a iného právneho nástupcu poškodeného; a tiež o tom, že ju možno podať proti dedičom a iným právnym nástupcom nie z titulu dedičského práva, ale z titulu vlastníctva.

2. Paulus, O edikte, kniha XXII.

Táto žaloba bude oprávnená nielen v prospech vlastníka poškodenej veci, ale aj v prospech ktoréhokoľvek účastníka; ako napríklad toho, komu bola vec požičaná, a tiež plniteľovi, pretože tí, ktorí sú zodpovední, sa považujú za poškodených.

1. Ak sa niekto, kto sa snaží utiecť pred iným, napríklad pred sudcom, vydá do susedného obchodu a tam ho pohrýzol divoký pes, niektoré authority zastávajú názor, že nemá právo na žalobu z dôvodu psa; ale že by ho mal, ak by bol pes voľný.

(3) Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Niet pochýb o tom, že žalobu podľa tohto zákona možno podať v prospech osôb, ktoré sú slobodné; ako napríklad v prípade, keď zvieria poraní hlavu rodiny alebo syna rodiny, za predpokladu, že sa neberie ohľad na znetvorenie, pretože každý, kto je slobodný, nepripúšťa ocenenie; ale môžu sa brať do úvahy výdavky vynaložené na liečenie zranenia a strata práce, ktorú strana nemohla vykonávať z dôvodu, že bola postihnutá.

4. Paulus, O edikte, kniha XXII.

Spravodlivá žaloba bude za týchto okolností k dispozícii, ak škodu nespáchal štvornožec, ale nejaké iné zviera.

5. Alfenus, Digesty, kniha II.

Keď čel'adník viedol koňa do stajne v hostinci, kôň zaňuchal na mulu, tá kopla a zlomila čel'adníkovi nohu. Bol som požiadaný o stanovisko, či môže byť podaná žaloba proti majiteľ'ovi muly z dôvodu, že spôsobil zranenie, a odpovedal som, že môže.

Tit. 2. O lex Aquilia.

(1) Ulpianus, O edikte, kniha XVIII.

(2) Lex Aquilia zrušil všetky zákony, ktoré boli predtým prijaté s odkazom na náhradu nezákonnej škody, či už išlo o Dvanásť tabuliek, alebo o iné zákony; ktoré zákony nie je potrebné v súčasnosti špecifikovať.

1. Lex Aquilia je plebiscit; ktorého uzákonenie navrhol ľudu tribún Aquilius.

(2) Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

(3) V prvej časti Lex Aquilia sa ustanovuje, že "ak niekto nezákonne zabije mužského alebo ženského otroka patriaceho inému alebo štvornožca zaradeného do triedy dobytká, nech je povinný zaplatiť sumu rovnajúcu sa najväčšej hodnote, ktorú mal v uplynulom roku".

1. A potom zákon ďalej ustanovuje, že "proti osobe, ktorá vykoná popretie, možno podať žalobu o náhradu škody v dvojnásobnej výške".

2. Zdá sa teda, že zákon zaraďuje do rovnakej kategórie s otrokmi zvieratá, ktoré sú zahrnuté pod hlavičku hovädzieho dobytká a sú chované v stádach, ako napríklad ovce, kozy, voly, kone, mulice a osly. Vzniká otázka, či sú ošípané zahrnuté pod označenie hovädzí dobytok, a Labeo veľmi správne rozhodol, že áno. Psy však pod túto položku nepatria a zďaleka sem nepatria ani divé zvieratá, ako napríklad medvede, levy a pantery. Slony a ťavy sú akoby zmiešané, pretože vykonávajú prácu ťažných zvierat, a predsa je ich povaha divoká, a preto musia byť zahrnuté do prvého oddielu.

3. Ulpian, O edikte, kniha XVIII.

Ak bol otrok mužského alebo ženského pohlavia nezákonne zabitý, uplatňuje sa Lex Aquilia. S odôvodnením sa dodáva, že musí byť nezákonne zabitý, pretože nestačí, aby bol len zabitý, ale musí sa to stať v rozpore so zákonom.

4. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Ak teda zabijem tvojho otroka, ktorý je zlodej a v tom čase ma napadne, budem oslobodený od zodpovednosti, "lebo prirodzený rozum dovoľuje človeku chrániť sa pred nebezpečenstvom".

1. Zákon dvanástich tabúl dovoľuje každému zabiť zlodeja, ktorý je pristihnutý v noci, avšak pod podmienkou, že na to upozorní výkrikom; a dovoľuje mu zabiť zlodeja vo dne, ak je pristihnutý a bráni sa so zbraňou, vždy však pod podmienkou, že na to výkrikom upozorní iných.

5. Ulpian, O edikte, kniha XVIII.

Ak však niekto zabije iného, ktorý na neho útočí so zbraňou, nepovažuje sa za toho, kto ho zabil protiprávne; a ak niekto zabije zlodeja zo strachu pred smrťou, niet pochýb, že nie je zodpovedný podľa Lex Aquilia. Ak sa ho však môže zmocniť a radšej ho zabije, podľa lepšieho názoru sa dopustí protiprávneho konania, a preto bude zodpovedný aj podľa Lex Cornelia.

1. Pod pojmom "ujma" tu musíme rozumieť nie nejakú urážku, ako to robíme v súvislosti so žalobou za ujmu, ale niečo, čo bolo vykonané protiprávne, teda v rozpore so zákonom; napríklad keď niekto zabije z nedbanlivosti, a preto niekedy možno podať obe žaloby, a to žalobu podľa Lex Aquilia aj žalobu za ujmu; ale v tomto prípade pôjde o dve posúdenia, jedno za škodu a druhé za urážku, v dôsledku čoho tu musíme pod pojmom "ujma" rozumieť škodu spôsobenú z nedbanlivosti, a to aj tým, kto nemal v úmysle konať zle.

2. Preto sa pýtame, či bude žaloba podľa Lex Aquilia prípustná v prípade, že škodu spôsobí nepričetná osoba? Pegas popiera, že áno, pretože ako môže byť nedbanlivý niekto, kto nie je pri zmysloch? To je úplne pravdivé. Preto žaloba podľa Lex Aquilia nebude podávaná; rovnako ako v prípade, keď škodu spôsobí zviera alebo keď zo strechy spadne škridla. Opäť platí, že ak dieťa spôsobí akúkoľvek škodu, platí rovnaké pravidlo. Ak ju však spôsobí chlapec, ktorý nedosiahol pubertu, Labeo hovorí, že je zodpovedný podľa Lex Aquilia, pretože by bol zodpovedný za krádež; a myslím si, že tento názor je správny, ak je schopný spáchať porušenie zákona.

3. Ak učiteľ zraní alebo zabije otroka, keď ho vyučuje, bude zodpovedný podľa Lex Aquilia z dôvodu, že sa dopustil protiprávnej škody? Julianus hovorí, že podľa Lex Aquilia bol zodpovedný človek, ktorý oslepil žiaka na jedno oko, keď ho vyučoval; a oveľa viac by bol zodpovedný, keby ho zabil. Predpokladá nasledujúci prípad. Obuvník, keď učil remeslu chlapca, ktorý bol slobodný a bol synom rodiny a ktorý riadne nevykonával úlohu, ktorú mu dal, udrel ho poslednou ranou po krku a chlapcovi zničil oko. Julianus hovorí, že v tomto prípade žaloba za ublíženie na zdraví nebude môcť byť podaná, pretože úder mu nezasadil s cieľom spôsobiť mu škodu, ale s cieľom ho varovať a poučiť. Napriek tomu je na pochybách, či žaloba na zmluvu bude môcť byť podaná, pretože osobe, ktorá poskytuje poučenie, sa priznáva len mierny trest. Nepochybujem však o tom, že žalobu možno podať podľa Lex Aquilia;

6. Paulus, O edikte, kniha XXII.

Keďže extrémna prísnosť zo strany inštruktora sa pripisuje nedbanlivosti.

7. Ulpianus, O edikte, kniha XVIII.

Touto žalobou otec získa náhradu škody vo výške hodnoty služieb svojho syna, ktoré stratil z dôvodu zničenia jeho oka, ako aj výdavky, ktoré vynaložil na jeho liečbu.

1. Pod pojmom "usmrtiť" musíme rozumieť prípady, keď sa tak stalo buď mečom, palicou alebo inou zbraňou, alebo rukami, ak bolo použité škrtidlo, alebo kopnutím, alebo úderom do hlavy, alebo akýmkoľvek iným spôsobom.

2. Lex Aquilia sa uplatní tam, kde niekto, kto bol príliš zaťažovaný, zhodí svoj náklad a zabije otroka; bolo totiž v jeho moci, aby nebol takto preťažovaný. Pegas hovorí, že ak sa niekto pošmykne a rozdrví svojím nákladom otroka patriaceho inému, bude zodpovedný podľa Lex Aquilia, ak sa naložil ťažšie, ako mal, alebo šiel neopatrne po klzkom mieste.

3. Podobne, ak niekto zraní iného kvôli tomu, že ho niekto postrčil, Proculus zastáva názor, že ani ten, kto ho postrčil, nie je zodpovedný, pretože ho nezabil, ani ten, kto bol postrčený, pretože sa nedopustil protiprávneho zranenia; podľa tohto názoru by sa mala žaloba in factum priznať proti tomu, kto ho postrčil.

4. Ak niekto v zápasníckom zápase alebo v zápasnícko-boxerskom súboji, alebo kde sú dvaja boxeri, usmrtí iného; a urobí tak na verejnej exhibícii, Lex Aquilia sa neuplatní, pretože škoda sa musí považovať za spáchanú pre slávu a odvahu, a nie s úmyslom spôsobiť škodu. To sa však nevzťahuje na prípad otroka, keďže slobodné osoby sa zvyknú zúčastňovať na takýchto súťažiach, ale platí to v prípade, keď je zranený syn rodiny. Je zrejmé, že ak jedna strana spôsobí zranenie, kým druhá strana odstupovala, uplatní sa Lex Aquilia; alebo ak zabije otroka, kde nedošlo k súťaži, pokiaľ sa tak nestalo na podnet pána; vtedy sa totiž Lex Aquilia neuplatní.

5. Ak niekto zľahka udrie otroka, ktorý je chorý, a ten zomrie; Labeo sa oprávnene domnieva, že bude zodpovedný podľa Lex Aquilia, pretože úder, ktorý je smrteľný pre jedného človeka, často nebude taký pre druhého.

6. Celsus hovorí, že je veľký rozdiel, či strana skutočne zabije, alebo poskytne príčinu smrti, pretože ten, kto poskytne príčinu smrti, nie je zodpovedný podľa Lex Aquilia, ale je na žalobu in factum. V súvislosti s tým uvádza prípad strany, ktorá podala jed ako liek a ktorá podľa neho poskytla príčinu smrti; rovnako ako ten, kto dá meč do rúk nepríčetnej osoby, pretože tá by nebola zodpovedná podľa Lex Aquilia, ale bola by na žalobu in factum.

7. Keď však niekto zhodí iného z mosta, či už ho zabije úder, ktorý dostal, alebo ho potopí a utopí, alebo, premožený silou prúdu, vyčerpaný zomrie; vinník, hovorí Celsus, je zodpovedný podľa Lex Aquilia, rovnako ako keby hodil chlapca o skalu. Proculus zastáva názor, že ak by lekár neodborne operoval otroka, žaloba bude podaná buď na základe zmluvy, alebo podľa Lex Aquilia.

(8) Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

To isté pravidlo platí, ak nesprávne použije liek; ak však chirurg operuje správne a nepoužije žiadne ďalšie liečebné opatrenia, nezbaví sa zodpovednosti, ale považuje sa za vinného z nedbanlivosti.

1. Okrem toho, ak muliar pre nedostatok zručnosti nedokáže obmedziť chod svojich mul a tie rozdrví otroka patriaceho inému, zvyčajne sa hovorí, že vodič je zodpovedný z dôvodu nedbanlivosti. Rovnaký názor sa zastáva, ak nemôže ovládať svoje mulice z dôvodu nedostatku sily; nezdá sa ani nespravodlivé, aby nedostatok sily predstavoval dôvod nedbanlivosti, pretože nikto by sa nemal púšťať do niečoho, o čom vie alebo by mal vedieť, že bude nebezpečné pre iných z dôvodu jeho slabosti. Rovnaké právo platí aj v prípade osoby, ktorá pre nedostatok zručností alebo sily nedokáže ovládať koňa, na ktorom jazdí.

(9) Ulpián, O edikte, kniha XVIII.

(10) Okrem toho, ak pôrodná babica podá žene liek a ona v dôsledku toho zomrie, Labeo robí rozdiel, a to: ak ho podala vlastnými rukami, má sa za to, že ženu zabila, ale ak ho podala, aby ho mohla užiť, treba vyhovieť žalobe in factum, a tento názor je správny; pretože skôr zabezpečila príčinu smrti, než aby ženu skutočne zabila.

1. Ak niekto, buď násilím alebo presvedčením, podá druhému liek, buď ústami, alebo injekciou, alebo ho pomaže nejakou jedovatou látkou; bude zodpovedný podľa Lex Aquilia, rovnako ako je zodpovedná pôrodná asistentka, ktorá podá liek.

2. Ak niekto zabije otroka hladom, Neratius hovorí, že je zodpovedný za žalobu in factum.
3. Ak môj otrok jazdí na koni a splašením koňa spôsobíš, že otroka hodia do rieky, a on v dôsledku toho príde o život, Ofilius píše, že treba vyhovieť žalobe in factum; rovnako ako keby môjho otroka vtiahol do pasce jeden človek a zabil ho iný.
4. Opäť platí, že ak otroka zabijú osoby, ktoré cvičia s oštepami pre zábavu, uplatní sa Lex Aquilia; ak však cvičia s oštepami iní a otrok prekročí toto miesto, Lex Aquilia sa neuplatní, pretože nemal unáhlene prekročiť pole, kde sa toto cvičenie konalo; ale aj tak, ak do neho niekto úmyselne hodí oštep, bude zodpovedný podľa Lex Aquilia.

(10) Paulus, O edikte, kniha XXII.

Nebezpečná hra by sa totiž mala klasifikovať ako čin z nedbanlivosti,

11. Ulpianus, O edikte, kniha VIII.

Mela tiež hovorí, že ak počas hry viacerých osôb s loptou, keď lopta po príliš prudkom údere dopadne na ruku holiča, ktorý v tom čase holí otroka, takým spôsobom, že mu britva podreže hrdlo; strana zodpovedná za nedbanlivosť je zodpovedná podľa Lex Aquilia. Proculus si myslí, že na vine je holič; a skutočne, ak mal vo zvyku holiť osoby na mieste, kde sa zvykne hrať lopta alebo kde sa veľa cestuje, je do istej miery zodpovedný; hoci nemožno nesprávne tvrdiť, že ak si niekto sadne na holičské kreslo na nebezpečnom mieste, môže si za to len sám.

1. Ak jedna strana drží otroka a druhá ho zabije, strana, ktorá ho držala, je zodpovedná za žalobu in factum, pretože poskytla príčinu smrti.
2. Ak však otroka udrelo viacero osôb, zvážme, či budú zodpovedné všetky, rovnako ako keby ho všetky zabili? A ak je známe, či úderom prišiel o život, prvý z nich bude zodpovedný za to, že ho zabil; ak to však nie je známe, Julianus hovorí, že všetci môžu byť zodpovední za jeho smrť, a ak sa začne konanie len proti jednému, ostatní nemôžu byť oslobodení; podľa Lex Aquilia totiž platí, že ak jeden človek zaplatí, nezbavuje sa zodpovednosti druhý, pretože žaloba je trestná.
3. Celsus tvrdí, že ak niekto udrie otroka smrteľnou ranou a iný ho pripraví o život, prvý nebude zodpovedný za to, že ho zabil, ale len za to, že ho zranil, a to z dôvodu, že zomrel na ranu, ktorú mu spôsobil iný, ale druhý bude zodpovedný, pretože ho zabil; tento názor zastáva aj Marcellus a je rozumnejší.
4. Staroveké authority rozhodli, že ak niekoľko osôb zhodí trám, ktorý rozdrví otroka, všetci sú rovnako zodpovední za žalobu podľa Lex Aquilia.

5. Aj Proculus vyslovil názor, že osoba, ktorá vyprovokovala psa a spôsobil, že niekoho pohrýzol, podlieha žalobe podľa Lex Aquilia, aj keď psa nedržala. Julianus však hovorí, že v tomto prípade je zodpovedný podľa Lex Aquilia len vtedy, ak držal psa a spôsobil, že pohrýzol druhú stranu; ak ho však nedržal, mala by sa proti nemu podať žaloba in factum.

6. Žalobu podľa Lex Aquilia môže podať pán, teda vlastník.

7. V prípade neoprávneného poškodenia otroka, ktorého som sa chystal vrátiť po odovzdaní ceny, Julianus hovorí, že mám právo na žalobu podľa Lex Aquilia a že keď začnem otroka vracat', musím ho postúpiť tebe.

8. Ak však otrok slúži v dobrej viere nejakej osobe, ktorá nie je jeho vlastníkom, bude mať táto osoba právo na žalobu podľa Lex Aquilia? Lepší názor je, že žaloba in factum by sa mala priznať.

9. Julianus hovorí, že ak sa niekomu požičia odev a ten sa roztrhne, tento nemôže podať žalobu podľa Lex Aquilia, ale vlastník odevu áno.

10. Julianus diskutoval o tom, či má právo podať žalobu podľa Lex Aquilia užívateľ alebo osoba oprávnená užívať vec? Myslím si, že lepší názor je, že v takomto prípade by sa mala priznať prétorská žaloba.

12. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Ak obyčajný vlastník majetku zraní alebo zabije otroka, v ktorom mám užívacie právo, mala by mi byť priznaná žaloba, ako podľa Lex Aquilia, o náhradu škody v pomere k výške môjho užívacieho práva; a do vyčíslenia uvedenej škody treba zahrnúť aj tú časť roka, ktorá uplynula pred mojím užívacím právom.

13. Ulpián, O edikte, kniha XVIII.

Slobodník je oprávnený na prétorskú žalobu, založenú na Lex Aquilia, vo vlastnom mene; nemôže však podať priamu žalobu, pretože nikoho nemožno považovať za vlastníka vlastných údov. Pán však môže podať žalobu na účet utečeného otroka.

1. Julianus hovorí, že ak mi slobodný človek slúži v dobrej viere ako otrok, sám mi zodpovedá podľa Lex Aquilia.

2. Ak je otrok patriaci k panstvu zabity, vzniká otázka, kto môže podať žalobu podľa Lex Aquilia, keďže neexistuje vlastník uvedeného otroka? Celsus hovorí, že zámerom zákona je, aby sa všetky škody nahradili vlastníkovi, a preto sa za vlastníka bude považovať majetok; preto keď sa vstúpi do majetku, dedič môže podať žalobu.

3. Ak je otrok, ktorý bol odkázaný, zabity po tom, ako sa vstúpilo do dedičstva, právo na žalobu podľa Lex Aquilia patrí odkazovníkovi, ak neprijal odkaz až po smrti otroka; pretože ak ho odmietol, Julianus hovorí, že výsledkom bude, že sa musí povedať, že právo na žalobu patrí dedičovi.

14. Paulus, O edikte, kniha XXII.

Ak však dedič sám zabije otroka, bolo stanovené, že žaloba proti nemu musí byť priznaná odkazovníkovi.

(15) Ulpianus, O edikte, kniha XVIII.

V dôsledku toho, čo bolo napísané, treba konštatovať, že ak je otrok, ktorý bol odkázaný, zabity pred vstupom do dedičstva, právo na žalobu podľa Lex Aquilia musí zostať dedičovi z dôvodu, že bolo nadobudnuté prostredníctvom dedičstva. Ak však bol otrok zranený pred zápisom do dedičstva, potom v skutočnosti právo na žalobu zostalo ako súčasť aktív dedičstva, ale dedič je povinný ho postúpiť odkazovníkovi.

1. Ak je otrok smrteľne zranený a potom príde o život pádom budovy, stroskotaním lode alebo nejakým úderom skôr, ako by sa tak stalo inak; nemožno podať žalobu z dôvodu jeho smrti, ale len z dôvodu jeho zranenia. Ak však bol manumitovaný alebo predaný a potom zomrel na následky zranenia, Julianus hovorí, že žalobu možno podať ako za jeho zabitie. Tento rozdiel existuje preto, že ho zabil v čase, keď si ho zranil, hoci to vyšlo najavo, až keď zomrel; v predchádzajúcich prípadoch však pád budovy neumožnil zistiť, či bol zabity alebo nie. Ak je otrok smrteľne zranený a vy nariadite, aby bol slobodný, a ustanovíte ho za svojho dediča a on potom zomrie, jeho dedič nemôže podať žalobu podľa Lex Aquilia,

16. Marcianus, Pravidlá, kniha IV.

Pretože vec dospela do takého štádia, že právo podať žalobu nemohlo pôvodne existovať.

17. Ulpianus, O edikte, kniha XVIII.

Ak vlastník zabije vlastného otroka, bude zodpovedný za žalobu in factum podanú dobromyseľným držiteľom alebo osobou, ktorá mala otroka v zálohe.

1. (Ak bol Stichus odkázaný spoločne dvom osobám a po jeho zabití ho jeden z odkazovníkov odmietne; myslím si, že žalobu podľa Lex Aquilia môže podať len jeden z odkazovníkov, pretože sa zdá, že vlastníctvo na neho prešlo so spätnou účinnosťou).

(18) Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Ak však strana, ktorá dostala otroka do zálohu, ho zabije alebo zraní, možno proti nej podať žalobu podľa Lex Aquilia a tiež na základe záložného práva, ale žalobca sa musí uspokojiť s jednou alebo druhou z týchto žalôb.

19. Ulpian, O edikte, kniha XVIII.

Ak však niekto zabije otroka držaného v spoločnej nehnuteľnosti, zodpovedá podľa Lex Aquilia, tak hovorí Celsus; a to isté pravidlo platí, ak ho zraní:

20. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLII.

Teda s ohľadom na podiel, pre ktorý podáva žalobu ako žalobca.

21. Ten istý, O edikte, kniha XVIII.

Zákon hovorí: "Najväčšia hodnota otroka počas tohto uplynulého roka". Toto ustanovenie sa vzťahuje na odhad výšky škody, ktorá bola spôsobená.

1. Rok sa má počítať spätne odo dňa, keď bol otrok zabitý; ak však bol len smrteľne zranený a zomrel po uplynutí dlhšieho časového intervalu, potom podľa Juliána musíme rok počítať odo dňa, keď bol zranený; hoci Celsus zastáva iný názor.

2. Musíme však hodnotiť len hodnotu tela otroka, keď bol zabitý, alebo nemáme skôr odhadnúť, aký bol náš záujem na tom, aby nebol zabitý? Súčasné pravidlo hovorí, že sa má odhadnúť, akú hodnotu mal náš záujem.

22. Paulus, O edikte, kniha XXII.

Preto ak ste zabili otroka, ktorého som mal podľa zmluvy odovzdať niektorej strane pod trestom, pri prejednávaní prípadu treba zväžiť, aký prospech z toho budem mať ja.

1. Pri odhade treba vziať do úvahy aj osobné vlastnosti otroka, ako napríklad v prípade, keď niekto zabije otroka, ktorý patril do družiny hercov alebo spevákov; alebo jedného z dvojčiat; alebo jedného z družiny štyroch koní; alebo samca či samicu z páru mulíc; za takýchto okolností treba totiž odhadnúť nielen hodnotu zničeného zvierat'a, ale zohľadniť aj znehodnotenie tých, ktoré zostali.

23. Ulpian, O edikte, kniha XVIII.

Preto Neratius uvádza, že ak je zabitý otrok, ktorý bol ustanovený za dediča, musí sa zohľadniť aj hodnota majetku.

1. Julianus hovorí, že ak je zabitý otrok, ktorý bol oslobodený a ustanovený za dediča, ani náhradný dedič, ani dedič zo zákona nemôžu vymáhať odhadnutú hodnotu majetku žalobou podľa Lex Aquilia, pretože otrok ju ešte nezískal; a tento názor je správny. Preto jediným odhadom, ktorý možno vykonať, je odhad hodnoty otroka, keďže sa má za to, že to je jediná vec, na ktorej má náhradný dedič záujem; myslím si však, že ani odhad jeho hodnoty by sa nemal vykonať, pretože ak by bol dedičom, bol by aj slobodný.

2. Julianus ďalej hovorí, že ak budem ustanovený za dediča pod podmienkou, že manumitujem Sticha, a Stichus bude zabitý po smrti poručiteľa, odhadovaná suma, na ktorú budem mať nárok, bude zahŕňať aj hodnotu majetku; podmienka totiž nebola splnená z dôvodu smrti otroka; ak však bol otrok zabitý počas života poručiteľa, odhadovaná hodnota majetku sa nemôže brať do úvahy, pretože sa spätne zohľadnila najväčšia hodnota otroka počas predchádzajúceho roka.

3. Julianus tiež hovorí, že odhad hodnoty otroka, ktorý bol zabitý, sa môže vykonať len s ohľadom na čas, keď mal počas daného roka najväčšiu hodnotu; a preto, ak bol cennému umelcovi odrezaný palec a v priebehu roka od času, keď sa to stalo, bol zabitý; jeho majiteľ môže podať žalobu podľa Lex Aquilia a jeho hodnota sa musí odhadnúť na sumu, ktorú mal pred tým, ako stratil svoju zručnosť spolu s palcom.

4. Ak je však zabitý otrok, ktorý sa dopustil veľkých podvodov v mojich účtoch a ktorého som chcel podrobiť mučeniu, aby som z neho získal mená jeho spolupáchateľov pri podvodoch, Labeo veľmi správne zastáva názor, že hodnota otroka sa má odhadnúť vo výške záujmu, ktorý som mal na odhalení podvodov, ktorých sa dopustil, a nie na základe straty spôsobenej samotným otrokom.

5. Ak by však dobre vychovaný otrok zmenil svoje zvyky a bol do roka zabitý, odhad jeho hodnoty by sa mal vykonať na základe toho, akú mal hodnotu pred tým, ako došlo k zmene.

6. Stručne povedané, musí platiť, že akákoľvek výhoda, ktorá robila otroka hodnotnejším kedykoľvek v priebehu roka, počas ktorého bol zabitý, by sa mala zahrnúť do odhadu jeho skutočnej hodnoty.

7. V prípade, že je zabitý otrok, ktorý ešte nemá ani rok, je lepší názor, že ocenenie jeho hodnoty by sa malo vzťahovať na tú časť roka, počas ktorej žil.

8. Je stanovené, že táto žaloba sa priznáva dedičovi a ostatným dedičom; neprizná sa však voči dedičovi a dedičom druhej strany, keďže ide o trestnú žalobu; ibaže by sa uvedený dedič mal obohatiť v dôsledku škody, ktorá bola spôsobená.

9. Ak je otrok zabitý zo zlého úmyslu, je stanovené, že jeho vlastník môže podať žalobu aj podľa Lex Cornelia, a ak postupuje podľa Lex Aquilia, jeho žaloba podľa Lex Cornelia nebude prekážať.

10. Túto žalobu možno podať o náhradu občianskoprávnej škody, ak strana svoju vinu prizná, a o náhradu dvojnásobnej škody, ak ju popiera.

11. Ak sa niekto prizná, že zabil otroka, ktorý ešte žije, a potom je pripravený preukázať, že uvedený otrok ešte žije; Julianus hovorí, že Lex Aquilia sa neuplatní, aj keď sa strana prizná, že ho zabila; pretože ak sa žaloba zakladá na priznaní, žalobca nie je povinný preukázať, že strana, ktorá zabila otroka, bola žalovaná, ale podstatné je, aby otroka niekto zabil.

(24) Paulus, O edikte, kniha XXII.

(25) Tento bod je jasnejšie preukázaný v prípade, keď sa hovorí, že otrok bol zranený; ak by však žalovaný priznal, že ho zranil, a nebolo to tak, na akom zranení máme založiť posúdenie alebo na aký dátum sa máme odvolávať?

25. Ulpian, O edikte, kniha XVIII.

Preto ak otrok nebol zabitý, ale zomrel, je lepší názor, že žalovaný by nemal byť zodpovedný za mŕtveho otroka, aj keď sa mohol priznať, že ho zabil.

(1) Ak sa zástupca, poručník, kurátor alebo ktokoľvek iný prizná, že jeho neprítomný mandant zranil otroka, mala by sa proti uvedenej strane priznať pretorská žaloba založená na tomto priznaní.

(2. Treba poznamenať, že v tejto žalobe, ktorá sa priznáva proti osobe, ktorá urobila priznanie, sa sudca neurčuje na vynesenie rozhodnutia, ale na posúdenie škody; nemôže sa totiž konať súdny proces pre odsúdenie osôb, ktoré sa priznali.

26. Paulus, O edikte, kniha XXII.

Predpokladajme napríklad, že osoba, proti ktorej je podaná žaloba, sa prizná, že zabila otroka, a je pripravená zaplatiť jeho odhadnutú hodnotu, a jej protivník urobí veľmi vysoký odhad.

27. Ulpian, O edikte, kniha XVIII.

Ak jeden otrok unesie iného, ktorý patrí inému majiteľovi, a zabije ho, tak Juliánus, ako aj Celsus zastávajú názor, že žaloba založená na krádeži, ako aj žaloba založená na neoprávnenom poškodení bude oprávnená.

1. Ak je otrok v spoločnom vlastníctve, t. j. patrí tebe a mne, a on zabije iného otroka, ktorý patrí mne, možno proti tebe podať žalobu založenú na Lex Aquilia, ak otrok konal s tvojím súhlasom; tento názor zastával aj Proculus, ako tvrdí Urseius. Ak však tento čin nespáchal s tvojím súhlasom, žaloba noxal nebude môcť byť podaná, aby sa nestalo, že otrok bude patriť len tebe. Myslím si, že to je správne.

2. Okrem toho, ak otroka, ktorý je v spoločnom vlastníctve teba a mňa, zabije otrok patriaci Titiovi, Celsus hovorí, že ak jeden z vlastníkov podá žalobu, buď získa pomernú časť vyčíslenej škody, alebo sa otrok musí absolútne vzdať ako náhrady škody, pretože ide o vec, ktorá sa nedá rozdeliť.

3. Vlastník je zodpovedný na účet otroka, ktorý spáchal vraždu, a ten, komu slúži ako otrok v dobrej viere, nie je zodpovedný; vzniká však otázka, či strana, ktorej otrok je na úteku, je zodpovedná na jeho účet podľa Lex Aquilia? Julianus hovorí, že je zodpovedný. To je úplne pravda a rovnaký názor zastáva aj Marcellus.

4. Druhý oddiel tohto zákona upadol do zabudnutia.

5. V treťom oddiele Lex Aquilia sa hovorí: "Ak niekto poškodí majetok iného okrem zabitia otrokov alebo dobytku, nech už bola hodnota spáleného, rozbitého na kusy alebo poškodeného majetku akákoľvek, v priebehu predchádzajúcich tridsiatich dní; strana musí byť nútená zaplatiť sumu vlastníkovi toho istého."

6. Ak by teda človek nezabil otroka alebo zviera, ale spálil, rozbil alebo poškodil akýkoľvek iný majetok, nepochybne by sa mohlo začať konanie podľa tohto ustanovenia zákona. Ak teda hodíte fakľu na môjho otroka a podpálite ho, budete mi zodpovedať.

7. Okrem toho, ak podpálite moje stromy alebo môj statok, mám právo na žalobu podľa Lex Aquilia.

8. Ak by mal niekto v úmysle podpáliť môj dom a oheň sa rozšíri na dom môjho suseda, bude zodpovedný aj voči susedovi podľa Lex Aquilia; a nie menej bude zodpovedný aj voči nájomníkom z dôvodu podpálenia ich osobného majetku.

9. Ak otrok nájomcu, ktorý má na starosti pec, pôjde spať pred ňu a dom zhorí; Neratius hovorí, že v prípade žaloby podanej na základe nájomnej zmluvy musí nájomca nahradiť škodu, ak bol nedbanlivý pri výbere osôb vo svojej službe; ale ak jedna osoba zapálila oheň v peci a druhá bola nedbanlivá pri dohľade nad ňou, bude zodpovedný ten, kto oheň zapálil? Ten, kto mal na starosti oheň, nič neurobil a ten, kto ho riadne zapálil, bol bez viny; aký je teda záver? Myslím si, že praetorská žaloba bude smerovať tak proti tomu, kto zaspal pred pecou, ako aj proti tomu, kto zanedbal starostlivosť o ňu, pretože nikto by nemal povedať v súvislosti s tým, kto zaspal, že jeho zlyhanie bolo len ľudské a prirodzené, keďže mal oheň buď uhasiť, alebo ho chrániť tak, aby sa nemohol rozšíriť.

10. Ak máte rúru proti stene strany, budete zodpovedať za neoprávnenú škodu? Proculus hovorí, že žiadna žaloba nemôže byť podaná, pretože žiadna nebude podaná proti strane, ktorá má ohnisko. Preto si myslím, že je spravodlivejšie, aby bola žaloba priznaná *in factum*, samozrejme, ak stena zhorí; ak si mi však ešte nespôsobil žiadnu škodu, ale tvoj oheň je na takom mieste, že sa obávam, že tak urobíš, myslím, že postačí záruka zabezpečujúca proti hroziacej škode.

11. Proculus hovorí, že ak otroci nájomcu podpália hospodársku budovu, nájomca bude zodpovedný buď podľa nájomnej zmluvy, alebo podľa *Lex Aquilia*, takže môže odovzdať otrokov ako náhradu škody; a ak sa prípad rozhodol podľa jednej z týchto žalôb, nemožno začať ďalšie konanie podľa druhej. Rozumie sa, že to platí len v prípade, ak sa nájomca nedopustil nedbanlivosti; ak však vlastnil otrokov, ktorí mali vo zvyku páchať trestnú činnosť, bude zodpovedný za neoprávnenú škodu za to, že mal otrokov tohto druhu. Uvádza, že rovnaké pravidlo sa musí dodržiavať aj vo vzťahu k osobám, ktoré sa v budove ubytovali; a tento názor je odôvodnený.

12. Ak moje včely uletia k vám a vy ich spálite, Celsus hovorí, že mám voči vám právo žaloby podľa *Lex Aquilia*.

13. Zákon hovorí "rozbiť na kúsky". Toto slovo takmer všetky staroveké authority chápali v tom istom zmysle ako "zničiť".

14. Preto Celsus uvádza otázku: Ak si zasial pŕhľavu alebo burinu na cudzom pšeničnom poli, vlastník toho istého poľa môže nielen podať žalobu podľa interdikt *Quod vi aut clam* (alebo ak je pozemok prenajatý, môže tak urobiť nájomca), ale môže podať aj žalobu *in factum*; a ak ju podá nájomca, musí dať záruku, že sa nezačne iné konanie; to sa, samozrejme, robí preto, aby sa zabránilo ďalšiemu obťažovaniu vlastníka, pretože jedným druhom poškodenia je zničenie alebo zmena veci s cieľom dať dôvod na podanie žaloby podľa *Lex Aquilia*; a iným, keď bez zmeny podstaty samotnej veci s ňou zmiešate niečo, čo by bolo nepríjemné oddeliť.

15. Celsus hovorí, že je zrejmé, že žalobu podľa *Akvilejského zákona* možno podať, keď strana do vína naleje nečistotu, vyleje ho, alebo ho urobí kyslým, alebo ho akýmkoľvek iným spôsobom pokazí; pretože aj vyliatie, aj jeho skvasenie sú zahrnuté v slovách "zničiť".

16. A nepopiera, že do slova "zničiť" je zahrnuté aj "rozbiť na kúsky" a "spáliť"; ale že nie je nič nové tam, kde sa v zákone osobitne vymenúvajú určité veci, lebo zvyčajne sa pridáva všeobecný výraz zahŕňajúci tieto konkrétne veci. Tento názor je správny.

17. V každom prípade musíme chápať, že výraz "rozbiť na kúsky" sa vzťahuje na prípady, keď strana zraní otroka alebo ho udrie palicou, remeňom, päšťou, zbraňou alebo čímkoľvek iným, čo by na tele kohokoľvek porezalo alebo spôsobilo opuch, ale len v rozsahu, v akom sa spácha neoprávnená škoda. Ak však čin neznižuje hodnotu otroka alebo ho nerobí menej užitočným, Lex Aquilia, nie je možné uplatniť a možno podať žalobu len na náhradu škody; Lex Aquilia sa totiž vzťahuje len na také zranenia, ktoré spôsobili škodu. Ak sa teda hodnota otroka neznížila, ale vznikli výdavky na jeho opätovné uzdravenie a zlepšenie jeho zdravotného stavu, platí, že som v tomto rozsahu poškodený, a preto možno podať žalobu podľa Lex Aquilia.

18. Ak niekto roztrhne alebo zašpiní odev iného, je zodpovedný, ako keby ho zničil.

19. Okrem toho, ak niekto hodí moje proso alebo pšenicu do rieky, postačí žaloba podľa Lex Aquilia.

20. A opäť, ak niekto zmieša piesok alebo niečo iné s mojou pšenicom tak, že bude ťažké ju oddeliť, možno proti nemu viesť konanie, ako keby ju zničil.

21. Ak by mi niekto vyrazil mince z ruky, Sabinus je toho názoru, že žaloba za neoprávnené poškodenie bude podaná, ak sa stratia takým spôsobom, že sa nemôžu dostať do nikoho vlastníctva, ako napríklad, ak spadli do rieky, mora alebo kanála; ak sa však dostanú do niekoho vlastníctva, musí byť začaté konanie za krádež spôsobenú pomocou a radou. Taký bol názor starovekých autorít. Sabinus hovorí, že žaloba in factum môže byť tiež priznaná.

Ak udrieš ženu päšťou alebo kobyľa dostane od teba úder a dôjde k potratu, Brutus hovorí, že si zodpovedný podľa Lex Aquilia za "rozbitie na kusy", ako to bolo v skutočnosti.

23. A tiež, ak niekto preťaží mulu a zlomí jej jednu z končatín, bude k dispozícii Lex Aquilia.

24. Ak niekto prerazí trup lode naloženej tovarom, Viviannus hovorí, že bude možné podať žalobu podľa Lex Aquilia za "rozbitie na kusy", ako to bolo predtým.

25. Ak niekto zbiera olivy, ktoré nie sú zrelé, alebo žne obilie, ktoré nie je zrelé, alebo zbiera hrozno, ktoré je zelené, bude zodpovedný podľa Lex Aquilia; ak však plodiny dosiahli zrelosť, Lex Aquilia sa neuplatní; nedošlo totiž k žiadnemu

protiprávnemu konaniu, keďže strana vám predložila výdavky, ktoré by vznikli zberom plodín tohto druhu; ak však odstráni to, čo bolo nazbierané, bude zodpovedný za krádež. Octavenus hovorí v súvislosti s hroznom: "Ibaže by hrozno hodil na zem, takže by sa rozsypalo".

26. Ten istý autor v súvislosti s výrubom dreva uvádza, že ak to, čo sa vyrúbe, je nezrelé, bude účastník zodpovedný podľa Lex Aquilia; ak to však odnesie po tom, čo je to zrelé, bude zodpovedný za krádež, ako aj za výrub stromov tajným spôsobom.

27. Ak odstránite zrelé vrby tak, aby ste nepoškodili kmene stromov, Lex Aquilia nie je k dispozícii.

28. Ak niekto vykastruje chlapca - otroka, a tým ho urobí cennejším, Vivianus hovorí, že Lex Aquilia sa neuplatňuje, ale že možno podať žalobu za poškodenie, a to buď podľa ediktu aediles, alebo o štvornásobnú náhradu škody.

29. Ak remeselníkovi zveríte pohár, ktorý má byť vyleštený, a on ho pre nedostatok zručnosti rozbije, bude zodpovedný za neoprávnenú škodu; ak ho však nerozbije pre nedostatok zručnosti, ale mal praskliny, ktoré ho znehodnotili, bude ospravedliteľný; a preto remeselníci, keď sa im zverujú veci tohto druhu, zvyknú spravidla zmluvou zabezpečiť, že práca nebude na ich riziko; a to vylučuje akékoľvek právo na žalobu na základe zmluvy alebo podľa Lex Aquilia.

30. Ak manžel dá svojej manželke voľné perly na vlastné použitie a ona ich bez súhlasu alebo vedomia manžela perforuje, aby ich potom mohla nosiť na šnúrke, bude zodpovedná podľa Lex Aquilia, a to buď po rozvode, alebo ešte počas manželstva.

31. Ak niekto rozbije alebo násilím otvorí dvere mojej budovy alebo zdemoluje samotnú budovu, je zodpovedný podľa Lex Aquilia.

32. Keď niekto zbúra môj akvadukt, hoci materiál, z ktorého sa skladal, je mojím vlastníctvom, predsa len, keďže pozemok, cez ktorý privádzam vodu, nie je môj, je lepší názor, že treba vyhovieť prétorskej žalobe.

33. V prípade, že z voza spadne kameň a niečo zničí alebo rozbije, sa zastáva názor, že vodič voza je zodpovedný za žalobu podľa Lex Aquilia, ak kamene naložil neisto a z tohto dôvodu sa zosunuli.

34. Ak niekto zamestná otroka, aby viedol mulu, a zverí mu mulu do opatery; a on mu priviaže remeň ohlávky na palec a mula sa odtrhne a odtrhne palec otroka, a potom sa zrúti z výšky; Mela hovorí, že ak bol otrok, ktorý nebol zručný, najatý ako zručný, možno podať žalobu proti majiteľovi otroka z dôvodu zničenia alebo znefunkčnenia muly; ak však bola mula podnietená úderom alebo vyľakaním, majiteľ (t. j. majiteľ muly, ako aj majiteľ otroka) bude oprávnený podať žalobu podľa

Lex Aquilia proti osobe, ktorá mulu vyľakala. Zdá sa mi však, že aj v prípade, keď bude možné podať žalobu na základe zmluvy, možno ju podať aj na základe Lex Aquilia.

35. Okrem toho, ak zveríte sud plný vína na opravu štukatérovi a on v ňom vylomí dieru, takže víno vytečie, Labeo hovorí, že žaloba in factum bude prípustná.

(28) Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Ak osoby kopú jamy na účely chytania medveďov alebo jeleňov a robia to na diaľnici a niečo do nich spadne a zraní sa, budú zodpovedné podľa Lex Aquilia; nebudú však zodpovedné, ak jamy kopali na inom mieste, kde sa to bežne robí.

1. Táto žaloba by sa však mala podať len v prípade, ak sa preukáže riadny dôvod; to znamená, ak nebolo podané žiadne oznámenie a vlastník o tom nevedel a nemohol sa proti nehode zabezpečiť. A skutočne sa stretávame s mnohými prípadmi tohto druhu, v ktorých je žalobca vylúčený, ak mohol nebezpečenstvu zabrániť;

29. Ulpián, O edikte, kniha XVIII.

Rovnako ako keď nastražíte pasce na mieste, kde nemáte právo ich nastražiť, a chytí sa do nich dobytok suseda.

(1) Ak mi odrežeš strechu, ktorú som bez akéhokoľvek práva dovolil vyčnievať nad svoj dom; Proculus uvádza, že mám právo žalovať ťa za neoprávnené poškodenie, keďže si ma mal žalovať, tvrdiac, že som nemal právo mať vyčnievajúcu strechu; a nie je spravodlivé, aby som utrpel škodu tým, že mi odrežeš trámy. Opačné pravidlo sa nachádza v reskripte cisára Severa, ktorý v uvedenom reskripte strane, cez ktorej dom bol vedený akvadukt bez toho, aby existovala akákoľvek služobnosť, uviedol, že má právo ho sama zničiť; a to sa zdá byť rozumné, pretože rozdiel je v tom, že v jednom prípade človek postavil strechu na pozemku, ktorý mu patril, a v druhom prípade strana postavila akvadukt na pozemku niekoho iného.

(2) Ak sa vaša loď zrazí s mojou loďou a ja budem poškodený, vzniká otázka, na akú žalobu mám nárok? Proculus hovorí, že ak bolo v moci námorníkov zabrániť nehode a došlo k nej ich nedbanlivosťou, možno proti nim podať žalobu podľa Lex Aquilia, pretože je len malý rozdiel, či spôsobíte škodu tým, že loď nabehne na loď, alebo tým, že budete kormidlovať smerom k lodi, alebo spôsobíte škodu vlastnými rukami; pretože pri všetkých týchto spôsoboch utrpím škodu vašim pričinením, ale ak loď nabehla na loď z dôvodu pretrhnutého lana alebo preto, že ju nemal kto kormidlovať, nemožno podať žalobu proti vlastníkovi.

(3) Labeo tiež hovorí, že ak je loď hnaná silou vetra proti lanám pripraveným ku kotvám inej lode a námorníci laná preťali; a loď sa nedá vyslobodiť iným spôsobom ako preťatím lán, nemala by sa žaloba vyhovieť. Labeo a Proculus sú toho istého názoru, pokiaľ ide o siete rybárov, do ktorých sa zamotala loď patriaca iným; a je zrejmé, že ak k tomu došlo v dôsledku nedbanlivosti námorníkov, mala by sa podať žaloba podľa Lex Aquilia. Ak sa však žaloba podáva za neoprávnené poškodenie sietí, nemali by sa odhadovať ryby, ktoré sa z tohto dôvodu neulovili, keďže nie je isté, či by sa nejaké ulovili. Rovnaké pravidlo sa uplatňuje v prípade lovcov a lovcov vtákov.

(4) Ak sa jedna loď zrazí s inou, ktorá sa blíži opačným smerom, žaloba z dôvodu neoprávneného poškodenia bude smerovať buď proti kormidelníkovi, alebo proti kapitánovi, tak hovorí Alfenus. Ak však bola loď hnaná príliš veľkou silou na to, aby sa dala ovládať, nemožno vyhovieť žalobe proti vlastníkovi; ak však k nešťastiu došlo v dôsledku nedbanlivosti námorníkov, myslím, že postačí žaloba podľa Lex Aquilia.

(5) Ak niekto prereže lano, ktorým je plavidlo zaistené, a v dôsledku toho dôjde k strate plavidla, bude žaloba in factum prípustná.

(6) Podľa tohto oddielu zákona možno touto žalobou začať konanie o škode spôsobenej akýmkoľvek zvierat'om, ktoré nie je klasifikované ako dobytok, napríklad psom; rovnaké pravidlo sa uplatní aj vo vzťahu k diviakovi alebo levovi a iným divým zvieratám a vtákom.

(7) Mestskí sudcovia, ktorí sa dopustili neoprávneného poškodenia, môžu byť zodpovední podľa Lex Aquilia; ak totiž niektorý z nich vzal váš dobytok do výkonu trestu a dopustil, aby zomrel od hladu, tým, že vám nedovolil dať mu potravu, mala by byť podaná žaloba in factum. Okrem toho, ak si myslí, že ukladá exekúciu v súlade so zákonom, ale v skutočnosti tak nerobí a obnovuje opotrebovaný a zničený majetok, platí, že sa uplatní Lex Aquilia; a to možno skutočne konštatovať aj v prípade, keď bola exekúcia uložená v súlade so zákonom. Ak sa však sudca dopustil násillia voči strane, ktorá sa bránila, nebude zodpovedný podľa Lex Aquilia, pretože keď niekto vzal otroka v exekúciu a ten sa obesil, žaloba sa nepriznala.

(8) Slová "akákoľvek bola hodnota počas posledných tridsiatich dní" síce nie sú výslovne uvedené ako najväčšia hodnota, napriek tomu je stanovené, že sa to tak má chápať.

30. Paulus, O edikte, kniha XXII.

Ak niekto zabije otroka iného, ktorý bol pristihnutý pri cudzoložstve, nebude zodpovedný podľa tohto zákona.

1. Ak bol otrok daný do zálohu neskôr zabitý, bude žaloba podaná v prospech dlžníka, pričom je otázkou, či veriteľ má právo na prétorskú žalobu z dôvodu svojho záujmu o otroka, a to z dôvodu, že dlžník nie je solventný; alebo preto, že stratil právo

na žalobu uplynutím času. Je však nespravodlivé, aby strana zodpovedala tak vlastníkovi, ako aj veriteľovi, ibaže by niekto mohol usúdiť, že dlžníkovi v tomto prípade nevznikla žiadna škoda, keďže profitoval do výšky dlhu, a čokoľvek nad túto sumu môže vymáhať od veriteľa; alebo na začiatku bude dlžníkovi priznaná žaloba na akúkoľvek sumu presahujúcu dlh. Preto v tých prípadoch, keď by sa mala žaloba priznať veriteľovi z dôvodu chudoby dlžníka alebo preto, že stratil právo na žalobu, bude veriteľ oprávnený podať žalobu podľa Lex Aquilia na sumu dlhu, a to bude v tomto rozsahu na prospech dlžníka; a žaloba podľa Lex Aquilia bude v prospech dlžníka na sumu zákonnej náhrady škody nad rámec dlhu.

2. Ak niekto spotrebuje víno alebo obilie patriace inému, nepovažuje sa za osobu, ktorá sa dopustila protiprávnej škody; a preto treba vyhovieť prétorskej žalobe.

3. V žalobe, ktorá vyplýva z tohto oddielu, sa trestá zlý úmysel a nedbanlivosť. Preto ak niekto zapáli svoje strnisko alebo trnie s cieľom spáliť ich a oheň sa zväčší a rozšíri tak, že poškodí pšenicu alebo vinič iného; musíme sa pýtať, či sa to stalo z jeho nedostatku zručnosti, alebo z jeho nedbanlivosti; ak to totiž urobil vo veterný deň, je vinný z nedbanlivosti, keďže sa má za to, že človek, ktorý poskytne príležitosť na spáchanie škody, ju spôsobil; a rovnako je vinný, ak neurobil opatrenia, aby zabránil rozšíreniu ohňa. Ak však prijal všetky potrebné preventívne opatrenia alebo ak náhly, prudký poryv vetra spôsobil rozšírenie požiaru, nie je vinný z nedbanlivosti.

4. Ak je otrok zranený, ale nie smrteľne, a zomrie z nedbanlivosti, možno podať žalobu za zranenie, ale nie za usmrtenie.

31. Ten istý, O Sabinovi, kniha X.

32. Ak orezávač stromov zhodí konár alebo človek pracujúci na vyvýšenine usmrtí okoloidúceho, je zodpovedný len vtedy, ak zhodil predmet na verejnom mieste a neupozornil, aby sa nehode dalo zabrániť. Mucius však uvádza, že aj keby sa to stalo na súkromnom pozemku, bolo by možné podať žalobu pre nedbanlivosť; pretože o nedbanlivosť ide vtedy, keď sa nezabezpečilo prijatie takých opatrení, aké by urobil starostlivý človek, alebo sa varovanie dalo až vtedy, keď sa nebezpečenstvu nedalo zabrániť. Na základe tejto zásady nie je veľký rozdiel v tom, či poškodený prechádzal cez verejný alebo súkromný pozemok, keďže sa veľmi často stáva, že mnoho osôb prechádza cez súkromný pozemok. Ak tam nie je žiadna cesta, strana je zodpovedná za zlomyseľnosť len vtedy, ak niečo zhodí na niekoho, kto prechádza; nemôže totiž zodpovedať za nedbanlivosť, pretože by nemohla predpokladať, či niekto cez toto miesto prejde alebo nie.

32. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Bola položená táto otázka, a to: či sa má pri žalobe za neoprávnené poškodenie dodržiavať to isté pravidlo, ktoré prokonzul prijal v prípade krádeže spáchanej viacerými otrokmi; to znamená, či sa právo na vymáhanie pokuty nemá priznávať s ohľadom na každého jednotlivého otroka; ale postačí, aby sa nahradila suma, ktorú by bolo treba zaplatiť, keby sa krádeže

dopustil jediný slobodný človek. Zdá sa, že lepší názor je ten, že by sa malo dodržiavať rovnaké pravidlo, a je na to dôvod; pretože tak, ako sa v prípade žaloby za krádež uplatňuje zásada, že vlastník by nemal byť zbavený všetkých svojich otrokov z dôvodu jedného trestného činu; rovnaká zásada by sa mala podobne uplatňovať aj v prípade žaloby za neoprávnené poškodenie a mal by sa vykonať rovnaký druh ocenenia, najmä preto, že niekedy v takomto prípade nie je trestný čin závažného charakteru; napríklad ak bola škoda spáchaná z nedbanlivosti, a nie zo zlého úmyslu.

1. Ak tá istá osoba zraní otroka a potom ho zabije, je zodpovedná za jeho zranenie aj zabitie; ide totiž o dva trestné činy. Inak je to v prípade, keď niekto pri tom istom útoku zabije otroka spôsobením mnohých rán; vtedy totiž možno podať len jednu žalobu, a to za jeho zabitie.

33. Paulus, O Plautiovi, kniha II.

Ak zabiješ môjho otroka, nemyslím si, že by sa mala brať do úvahy moja náklonnosť k nemu; ako napríklad, ak by niekto zabil tvojho prirodzeného syna, ktorého by si bol ochotný kúpiť za vysokú cenu, keby patril niekomu inému; ide však o to, akú má hodnotu všeobecne? Sextus Pedius hovorí, že cena majetku sa neurčuje na základe náklonnosti alebo výhodného záujmu, ale na základe všeobecných princípov; takže človek, ktorý má svojho prirodzeného syna ako otroka, nie je o nič bohatší, pretože keby ho mal niekto iný, bol by ochotný ho kúpiť za značnú sumu peňazí; a strana, ktorá má v držbe syna iného, nemá dostatočný majetok, ktorý by sa rovnal tomu, za čo by mohla tohto syna predať jeho otcovi; podľa Lex Aquilia totiž môžeme vymáhať náhradu škody a bude sa mať za to, že sme stratili buď to, čo sme mohli získať, alebo to, čo sme boli nútení vyplatiť.

1. Žaloba in factum sa poskytuje s odkazom na škody, ktoré nie sú zahrnuté v Lex Aquilia.

Marcellus, Digesty, kniha XXI.

Istá strana odkázala Sticha Titiovi a Seiovi, a kým sa Seius rozhodoval a po tom, čo Titius podal žalobu o vrátenie dedičstva, Sticha zabili a potom Seius dedičstvo odmietol. V tomto prípade môže Titius podať žalobu rovnako, ako keby bol odkaz odkázaný jemu samému.

35. Ulpián, O edikte, kniha XVIII.

Z dôvodu, že sa má za to, že mu vlastníctvo vzniklo so spätnou platnosťou;

(36) Marcellus, Digesty, kniha XXI.

Lebo ako v prípade, keď dedič má právo na žalobu, keď odkazovník odmietne dedičstvo, tak ako keby otrok nebol odkázaný; tak má Titius právo na žalobu, ako keby otrok bol ponechaný jemu samému.

(1) Ak majiteľ otroka, ktorého Titius smrteľne zranil, závetom nariadi, aby bol slobodný a stal sa jeho dedičom, a následne sa Maevius stane dedičom otroka, Maevius nebude oprávnený na žalobu podľa Lex Aquilia proti Titiovi, podľa názoru Sabina, ktorý zastával názor, že právo na žalobu neprechádza na dediča tam, kde by zosnulý na toto právo nemal nárok; ale skutočne by sa zdalo absurdné, aby dedič získal náhradu škody v hodnote usmrtenej osoby, ktorej bol dedičom. Ak však vlastník nariadi, aby bol slobodný a zároveň bol jeho dedičom na časť jeho majetku, potom po jeho smrti môže jeho spoludedič podať žalobu podľa Lex Aquilia.

37. Javolenus, O Cassiovi, kniha XIV.

Ak slobodný človek spáchal škodu vlastnými rukami na príkaz iného, žalobu podľa Lex Aquilia možno podať proti tomu, kto dal príkaz; za predpokladu, že mal právo rozkazovať; ak ho však nemal, konanie treba začať proti tomu, kto čin spáchal.

1. Ak štvornožca, na základe ktorého existuje právo na žalobu proti jeho vlastníkovi, pretože spáchal škodu, usmrť iná strana, proti ktorej sa potom podáva žaloba podľa Lex Aquilia, odhad hodnoty uvedeného zvierat'a sa musí vykonať nie s ohľadom na to, akú má skutočne hodnotu, ale na okolnosti, za ktorých existuje právo na žalobu o náhradu škody; a proti osobe, ktorá zviera usmrtila, musí byť v rámci žaloby podľa Lex Aquilia vynesený rozsudok vo výške záujmu, ktorý mal žalobca na urovaní veci odovzdaním zvierat'a ako náhrady škody, a nie zaplatením škody, ktorá bola odhadnutá.

38. Týž, Listy, kniha IX.

Ak v čase, keď ti môj otrok, ktorého si kúpil v dobrej viere, slúži, je zranený jedným z tvojich otrokov; bolo rozhodnuté, že mám v každom prípade právo začať proti tebe konanie podľa Lex Aquilia.

39. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XVII.

Quintus Mucius hovorí, že keď sa kobyľa pásala na cudzom pozemku, stratila žriebä, keď ju majiteľ pozemku vyháňal; a bola položená otázka, či môže majiteľ kobyly postupovať podľa Lex Aquilia proti tomu, kto ju vyháňal, pretože zranil kobylu tým, že ju udrel? A bolo rozhodnuté, že ak ju udrel alebo ju úmyselne odohnal príliš veľkým násilím, môže podať žalobu.

1. Pomponius. Aj keby niekto našiel cudzí dobytok na svojom pozemku, musí ho odohnať rovnakým spôsobom, ako by odohnal svoj vlastný; pretože ak mu vznikla škoda z dôvodu, že sa tam nachádza, má primerané právo na žalobu. Preto ak niekto nájde cudzí dobytok na svojom vlastnom pozemku, nemôže ho zákonne zatvoriť, ani ho nemá odohnať iným

spôsobom, ako keby bol jeho vlastný (ako sme uviedli vyššie), ale musí ho buď odohnať bez toho, aby mu spôsobil škodu, alebo upozorniť vlastníka, aby ho odstránil.

40. Paulus, O edikte, kniha III.

Podľa Lex Aquilia, ak tvrdím, že zmenka, ktorá mi patrí a v ktorej bolo uvedené, že mi patrí určitá suma peňazí pod určitou podmienkou, bola znehodnotená; a medzitým som schopný to dokázať svedkami, ktorí možno nebudú môcť svedčiť v čase, keď sa podmienka splní, a na súde uvediem tieto skutočnosti niekoľkými slovami a preukážem to k spokojnosti sudcu, mal by som uspieť; ale k zaplateniu sumy, o ktorej sa rozhoduje, môže dôjsť len vtedy, keď sa splní podmienka, od ktorej závisel dlh; a ak by sa to nepodarilo, rozsudok nebude mať žiadnu platnosť ani účinok.

41. Ulpian, O Sabínovi, kniha XLI.

Ak niekto znehodnotí závet, uvažujme, či nebude na mieste žaloba o náhradu škody spôsobenej protiprávnym konaním? Marcellus v piatej knihe Digest s istým váhaním uvádza, že žaloba nemôže byť podaná; pýta sa totiž, akým spôsobom možno zistiť výšku škody? Urobil som si poznámku k Marcellovi, že to je skutočne pravda, pokiaľ ide o poručiteľa, pretože nemožno odhadnúť jeho záujem na veci; ale pokiaľ ide o dediča alebo odkazovníka, prípad je iný, pretože pokiaľ ide o nich, závet je takmer to isté ako písomné uznanie dlhu; a Marcellus tiež hovorí, že ak je zmenka znehodnotená vymazaním, žaloba podľa Lex Aquilia bude podaná. Okrem toho, ak by niekto zničil závet u neho uložený alebo by ho prečítal v prítomnosti viacerých osôb, je vhodnejšie podať žalobu in factum a tiež za škodu a ak strana zverejnila tajné ustanovenia závetu s cieľom spáchať škodu.

1. Pomponius veľmi správne uvádza, že niekedy sa stáva, že strana zničením závetu sa nestáva zodpovednou za krádež, ale len za spáchanie škody, napríklad keď ho nezničila s úmyslom spáchať krádež, ale len s cieľom spôsobiť škodu; vtedy totiž nebude zodpovedná za krádež, pretože krádež zahŕňa nielen konanie krádeže, ale aj úmysel.

42. Julianus, Digesty, kniha XLVIII.

Ak niekto poškodí závet, ktorý bol u neho uložený (alebo akúkoľvek inú listinu o prevode majetku), tak, že sa nedá prečítať, bude zodpovedný za žalobu o uloženie a tiež za predloženie listiny na súde, pretože buď vrátil, alebo predložil listinu v zničenom stave. V takomto prípade bude možné podať aj žalobu podľa Lex Aquilia, pretože ak strana sfalšuje listiny, veľmi správne sa hovorí, že ich zničila.

43. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIX.

Na základe Lex Aquilia si oprávnený podať žalobu z dôvodu škody, ktorá bola spáchaná na nehnuteľnosti predtým, ako si do nej vstúpil ako dedič, aj keď sa tak stalo po smrti strany, ktorej si dedičom; Lex Aquilia totiž za vlastníka označuje nielen osobu, ktorá ním bola v čase, keď bola škoda spáchaná; pretože za týchto okolností by na neho nemohlo prejsť právo na žalobu od strany, ktorej bol dedičom, pretože by to bol rovnaký prípad, ako keď si bol v moci nepriateľa a po návrate nemôžeš podať žalobu na základe práva postliminium za to, čo sa stalo počas tvojho zajatia; a žiadne iné pravidlo ako toto nemožno stanoviť bez veľkej ujmy pre posmrtné deti, ktoré sa stali dedičmi svojich rodičov. Domnievame sa, že to isté pravidlo platí aj vo vzťahu k stromom, ktoré boli vyrúbané tajne počas toho istého obdobia. Som toho názoru, že sa to vzťahuje aj na konanie Quod vi aut clam za predpokladu, že účastník konania sa dopustil skutku po tom, ako bol upozornený, aby tak nekonal, alebo je zrejmé, že mal vedieť, že by ho na to upozornili účastníci konania, ktorým patrilo majetok, keby vedeli, čo sa chystá urobiť.

44. Ulpian, O Sabinovi, kniha XLII.

Podľa Lex Aquilia sa berie do úvahy aj najmenšia nedbanlivosť.

Kedykoľvek otrok niekoho zraní alebo zabije, niet pochyb o tom, že jeho majiteľ je zodpovedný podľa Lex Aquilia.

(45) Paulus, O Sabinovi, kniha X.

V tomto prípade vedomosť chápeme ako trpenie, takže ak strana môže zabrániť činu a neurobí tak, bude zodpovedná.

1. Konanie možno začať podľa Lex Aquilia v prípade, že sa zranený otrok vylieči.
2. Ak zabijete môjho otroka, pričom budete mať dojem, že je slobodný, budete zodpovedný podľa Lex Aquilia.
3. Ak dvaja otroci skáču cez horiacu slamu a zrazia sa navzájom, pričom obaja spadnú a jeden z nich uhorí na smrť; v tomto prípade nemožno podať žalobu, ak nie je známe, ktorého z nich ten druhý zhodil.
4. Ak sa strany dopustia škody, pretože sa nemohli inak brániť, sú bez viny; všetky zákony a všetky právne zásady totiž dovoľujú osobám odraziť silu silou. Ak však hodím kameňom po protivníkovi s cieľom brániť sa a nezasiahnem ho, ale zasiahnem okoloidúceho, budem zodpovedný podľa Lex Aquilia; pretože je dovolené udrieť osobu, ktorá na teba útočí, a to výlučne vtedy, ak tak urobíš v obrane, a nie vtedy, ak sa tak stane s cieľom pomsty.
5. Ak strana odstráni múr, ktorý je užitočný, zodpovedá jeho vlastníkovi za neoprávnené poškodenie.

46. Ulpián, O Sabinovi, kniha L.

Ak sa v prípade zranenia otroka podá žaloba podľa Lex Aquilia a otrok potom na následky zranenia zomrie, stále možno podať žalobu podľa Lex Aquilia.

47. Julianus, Digesty, kniha LXXXVI.

Ak sa však v prvej žalobe urobil odhad jeho hodnoty a potom by otrok zomrel, jeho vlastník môže podať žalobu za jeho usmrtenie, a ak sa stretne s výnimkou založenou na zlomyseľnom podvode, treba prijať opatrenia, aby žalobca nemohol oboma žalobami získať viac, ako by získal, keby na začiatku podal žalobu za usmrtenie otroka.

(48) Paulus, O edikte, kniha XXXIX.

(49) Ak by otrok spôsobil škodu na nehnuteľnosti predtým, ako do nej vstúpil, a po oslobodení by spôsobil inú škodu na nehnuteľnosti, bude zodpovedný za obe žaloby, pretože tieto veci sa vzťahujú na dva rôzne skutky.

49. Ulpián, Disputácie, kniha IX.

Ak niekto odháňa včely patriace inému alebo ich dokonca zabije tým, že ich zadymí, má sa za to, že skôr poskytol príčinu ich smrti, než že by ich skutočne zabil, a preto bude podliehať žalobe in factum.

1. Tam, kde sa uvádza, že protiprávne poškodenie môže byť stíhané podľa Lex Aquilia, treba to chápať tak, že protiprávne poškodenie bolo spáchané vtedy, keď bolo spolu so škodou spáchané aj protiprávne konanie, pokiaľ nebolo spáchané pod nátlakom premotivujúcej sily; ako uvádza Celsus s odkazom na stranu, ktorá zničila susedný dom za účelom zvládnutia požiaru; v tomto prípade totiž hovorí, že žaloba podľa Lex Aquilia nebude podaná, pretože človek zničil susedný dom, pretože ho k tomu viedla oprávnená obava, že by sa oheň mohol dostať do jeho priestorov, a bez ohľadu na to, či sa tak stalo, alebo či bol oheň predtým uhasený, si myslí, že žaloba podľa Lex Aquilia nemôže byť podaná.

50. Ten istý, Názory, kniha VI.

Ak niekto zbúra cudzí dom bez súhlasu vlastníka a na jeho mieste postaví kúpele, potom bez ohľadu na prirodzené právo, ktoré vyhlasuje, že povrch patrí vlastníkovi pôdy, bude agresor zodpovedný za žalobu z dôvodu spôsobenej škody.

51. Julianus, Digesty, kniha LXXXVI.

Istý otrok bol tak vážne zranený, že bolo isté, že na následky úderu zomrie; medzitým však bol ustanovený za dediča a potom zomrel na následky úderu, ktorý mu zasadil iný. Pýtam sa, či možno podať žalobu za spôsobenie jeho smrti podľa Lex Aquilia proti obom stranám, ktoré ho zranili? Odpoveď znela, že bežne sa za usmrtenie považuje každý, kto akýmkoľvek spôsobom spôsobil smrť; podľa Lex Aquilia je však zodpovedný len ten, kto spôsobil smrť skutočným násilím, a to akoby vlastnou rukou, pričom výklad slova "occidere" je odvodený od pojmov "caedere" a "caedes". Okrem toho podľa Lex Aquilia nie sú zodpovední len tí, ktorí zranili otroka tak ťažko, že ho okamžite pripravili o život, ale aj tí, ktorí mu spôsobili také zranenie, že je isté, že otrok neskôr zomrie. Preto ak niekto spôsobí otrokovi smrteľné zranenie a iný ho pred jeho smrťou udrie takým spôsobom, že otrok zomrie skôr, ako by inak zomrel v dôsledku prvého zranenia, malo by sa rozhodnúť, že obaja páchatelia sú zodpovední podľa Lex Aquilia.

1. To sa zhoduje s názorom starovekých autorít, ktoré v prípade, že otroka ťažko zranili viaceré osoby a nebolo zistené, na následky ktorého úderu zomrel; rozhodli, že všetci sú zodpovední podľa Lex Aquilia.

2. Náhrada škody za spôsobenie smrti nebude v tomto prípade rovnaká pre obe strany; pretože ten, kto ho prvý zranil, musí zaplatiť sumu rovnajúcu sa najväčšej hodnote otroka počas uplynulého roka; a tá sa zisťuje počítaním tristo šesťdesiatich piatich dní odo dňa zranenia. Druhý bude povinný zaplatiť sumu rovnajúcu sa najväčšej sume, ktorú by otrok vyniesol počas roka pred dňom, keď zomrel, a tá bude zahŕňať aj hodnotu majetku. Jeden z nich teda zaplatí väčšiu sumu a druhý menšiu sumu za to, že zabil toho istého otroka; a nie je na tom nič prekvapujúce, keďže sa predpokladá, že obe strany zabili otroka rôznymi spôsobmi a v rôznom čase. Ak by si niekto myslel, že toto naše rozhodnutie je absurdné, nech sa zamyslí nad tým, že ešte absurdnejšie by bolo, ak by sa rozhodlo, že ani jedna zo strán nebola zodpovedná podľa Lex Aquilia, alebo že jedna z nich bola zodpovednejšia ako druhá; keďže trestné činy nesmú zostať nepotrešané; ani nie je ľahké určiť, ktorá z nich je podľa zákona zodpovednejšia. Občianske právo totiž stanovilo pre verejné blaho množstvo pravidiel, ktoré sú v rozpore so zásadami rozumového uvažovania, čo možno dokázať na nespočetných príkladoch; a ja sa uspokojím s uvedením len jedného z nich. Ak niekoľko osôb odnesie trám patriaci inej osobe s úmyslom ukradnúť ho, čo by jednotlivo nemohli urobiť, všetci sú považovaní za zodpovedných za krádež; hoci na základe dômyselného argumentu nemožno povedať, že by bol zodpovedný jeden z nich, pretože je pravda, že ani jeden z nich trám neodniesol.

52. Alfenus, Digesty, kniha II.

Ak otrok zomrie na následky úderov a nie je to dôsledok nevedomosti lekára alebo nedbanlivosti vlastníka, možno podať žalobu na náhradu škody za jeho smrť.

1. Majiteľ obchodu položil v noci na ulici na kameň svoju lampu a okoloidúci mu ju vzal; majiteľ obchodu ho sledoval, žiadal lampu a zadržal účastníka, ktorý sa pokúšal utiecť. Ten začal majiteľa obchodu udierať bičom, ktorý držal v ruke a ku

ktorému bolo pripevnené železo, aby ho prinútil uvoľniť svoje držanie. Keďže zápas sa stal vážnejším, majiteľ obchodu vyrazil oko strane, ktorá mu vzala lampu, a požiadal o stanovisko, či sa nemôže považovať za to, že nespôsobil protiprávnu škodu, keďže ho najprv udrel bičom? Odpovedal som, že ak mu oko nevyrazil úmyselne, nebude sa považovať za osobu, ktorá spôsobila protiprávnu škodu, pretože za to môže strana, ktorá ho ako prvá udrela bičom; ak ho však najskôr neporazil, ale sa pohádal so stranou, ktorá sa mu snaží vziať lampáš, musí byť za tento čin zodpovedný majiteľ obchodu.

2. Muly ťahali dva naložené vozy na Kapitól a furmani tlačili prvý voz, ktorý bol naklonený na jednu stranu, aby ho mulice ľahšie ťahali; medzitým sa horný voz začal vracat', a keďže furmani boli medzi dvoma vozmi, ustúpili, a posledný voz bol zrazený prvým a pohl sa dozadu, pričom rozdrvil otroka, ktorý niekomu patril. Majiteľ chlapca sa ma spýtal, proti komu má podať žalobu? Odpovedal som, že to závisí od okolností, pretože ak vodiči, ktorí držali prvý vagón, dobrovoľne ustúpili z cesty a výsledkom bolo, že mulice nemohli udržať vagón a boli jeho váhou stiahnuté späť, potom by nebolo možné podať žalobu proti majiteľovi mulíc, ale žalobu podľa Lex Aquilia by bolo možné podať proti mužom, ktorí držali vagón; ak totiž strana, ktorá niečo podopierala, dobrovoľným uvoľnením svojho držania umožnila, aby to niekoho zasiahlo, napriek tomu sa dopustila škody; ako napríklad v prípade, keď niekto hnal osla a neudržal ho; alebo keď niekto vypustil zbraň alebo vyhodil z ruky nejaký iný predmet. Ak však mulice ustúpili, pretože sa zľakli, a vodiči, poháňaní strachom z rozdrvenia, uvoľnili svoje držanie voza, potom nemožno podať žalobu proti mužom, ale možno ju podať proti vlastníčkovi mulíc. A ak ani mulice, ani muži neboli príčinou nehody, ale mulice neudržali náklad, alebo sa pri snahe udržať náklad pošmykli a spadli, a to spôsobilo, že sa vagón vrátil späť, a muži neboli schopní udržať váhu, keď sa vagón naklonil na jednu stranu, potom nemožno podať žalobu ani proti vlastníčkovi mulíc, ani proti mužom. Toto je však isté, že bez ohľadu na okolnosti by nebolo možné podať žalobu proti majiteľovi mulíc, ktoré boli vzadu, keďže sa nevrátili dobrovoľne, ale preto, že boli zrazené.

3. Istý muž predal niekoľko volov pod podmienkou, že umožní kupujúcemu, aby ich vyskúšal, a potom ich odovzdal na vyskúšanie; a otrok kupujúceho pri ich skúšaní bol udretý rohom jedného z volov. Vznikla otázka, či musí predávajúci zaplatiť kupujúcemu náhradu škody? Odpovedal som, že ak kupujúci držal voľ ako už kúpené, nemusí ich zaplatiť; ak ich však nezískal s týmto vedomím, potom, ak by bol otrok z nedbanlivosti zranený volom, náhradu škody by nemusel zaplatiť, ale ak by to bolo spôsobené zlobou vola, tak áno.

4. Kde sa niekoľko osôb hralo s loptou, jeden z nich strčil malého otroka, keď sa snažil loptu zdvihnúť, a otrok spadol a zlomil si nohu. Vyvstala otázka, či vlastníč otrocka môže podať žalobu podľa Lex Aquilia proti osobe, ktorá mu strčením spôsobila pád. Odpovedal som, že nemôže, keďže sa to zrejme stalo skôr nešťastnou náhodou než z nedbanlivosti.

53. Neratius, Pergameny, kniha I.

Ty si zahnal voľ patriace inému do úzkeho miesta, čo spôsobilo, že boli zhodené na zem a zranené. Žaloba podobná žalobe podanej na základe Lex Aquilia bude proti tebe priznaná.

54. Papinianus, Otázky, kniha XXXVII.

Dlužník je oprávněný na žalobu podľa Lex Aquilia, ak strana, ktorá sa zaviazala dodať a pred nesplnením záväzku dlžníka, poraní zviera, ktoré bolo sľúbené; a to isté pravidlo platí, ak by ho zabil. Ak však strana, ktorá sa zaviazala dodať, zabije zviera po omeškani sľubovateľa, dlžník bude nepochybne oslobodený; v tomto prípade však nebude mať právo podať žalobu podľa Lex Aquilia, pretože treba mať za to, že veriteľ poškodil skôr seba ako iného.

55. Paulus, Otázky, kniha XXII.

Sľúbil som Titiovi, že mu dám buď Sticha, alebo Pamfila, pričom Stichus mal hodnotu desaťtisíc sesterciov a Pamphilus dvadsať; a stipulant Sticha zabil skôr, ako som sa dostal do omeškania. Vystala otázka, či možno podať žalobu podľa Lex Aquilia? Odpovedal som, že keďže bolo uvedené, že bol zabitý najmenej hodnotný otrok, to, čo sa má v tomto prípade prerokovať, sa nijako nelíši od prípadu medzi veriteľom a cudzincom. Aká teda bude miera náhrady škody? Musí to byť desaťtisíc sestercí, čo je hodnota zabitého otroka, alebo to musí byť suma, ktorú musím zaplatiť, teda výška môjho úroku? A čo povieme, ak by Pamphilus zomrel bez toho, aby som niečo nesplnil? Zníži sa cena Sticha, keďže sľubujúci je oslobodený? Bude stačiť konštatovať, že hodnota otroka bola vyššia, keď bol zabitý, alebo v priebehu roka. Na základe tejto zásady sa musí Stichus považovať za hodnotnejšieho, aj keď bol zabitý po smrti Pamfila, ale v priebehu roka.

56. Ten istý, Sentencie, kniha II.

Ak žena poškodí majetok svojho manžela, možno proti nej podať žalobu podľa podmienok Lex Aquilia.

(57. Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha VI.

(58) Požičal som ti koňa a keď si na ňom jazdil, jazdilo s tebou niekoľko ďalších ľudí a jeden z nich sa rozbehol proti tvojmu koňovi a zhodil ňa a následkom nehody sa tvojmu koňovi zlomili nohy. Labeo uvádza, že proti vám nemožno podať žalobu, ale ak k nehode došlo v dôsledku nedbanlivosti jazdca, možno ho žalovať, ale žalobu nemožno podať proti majiteľom koňa; a myslím si, že je to správne.

Tit. 3. Ohľadne tých, ktorí niečo vylievajú alebo zhadzujú.

1. Ulpián, O edikte, kniha XXIII.

Prétor hovorí v súvislosti s tými, ktorí niečo zhadzujú alebo vylievajú: Ak sa čokoľvek zhodí alebo vyleje odkiaľkoľvek na miesto, kde majú ľudia vo zvyku prechádzať alebo stáť, udelím žalobu proti tomu, kto tam býva, za dvojnásobok spôsobenej alebo spôsobenej škody. Ak sa tvrdí, že slobodný človek bol zabitý úderom z niečoho, čo spadlo, pripustím žalobu na päťdesiat aurei. Ak strana žije a tvrdí sa, že jej bola spôsobená škoda, vyhoviem žalobe na sumu, ktorá by sa sudcovi zdala spravodlivá, aby bola strana, proti ktorej sa žaloba podáva, zaviazaná zaplatiť. Ak sa tvrdí, že otrok spáchal čin bez vedomia svojho pána, pridám k petitu žaloby v tomto prípade slová: "Alebo odovzdajte otroka ako náhradu škody".

1. Nikto nebude popierať, že tento prétorský edikt je nanajvýš prospešný, keďže je pre verejné blaho, aby osoby prichádzali a odchádzali cez cesty bez strachu a nebezpečenstva.
2. Je však veľmi malý rozdiel, či ide o verejné alebo súkromné miesto, pokiaľ tam osoby bežne prechádzajú; prétor mal totiž na mysli osoby, ktoré idú svojou cestou, a osobitnú pozornosť nevenoval diaľniciam; pretože tie miesta, cez ktoré ľudia bežne prechádzajú, majú mať rovnakú bezpečnosť. Ak však bol čas, keď osoby bežne tou cestou neprechádzali, a potom sa niečo zhodí alebo vyleje, kým bolo miesto ohradené, ale až potom sa začalo používať na cestovanie; strana nebude zodpovedná podľa tohto ediktu.
3. Ak niečo spadne, kým je zavesené, je lepší názor, že sa to má považovať za zhodené; teda ak sa niečo vyleje z nádoby, ktorá je zavesená, aj bez pričinenia kohokoľvek, treba povedať, že sa tento edikt uplatňuje.
4. Táto žaloba in factum sa priznáva proti osobe, ktorá bola ubytovaná v dome v čase, keď bolo niečo zhodené alebo vyliate, a nie proti vlastníkovi domu, pretože vina sa viaže na toho prvého. Zmienka o nedbanlivosti alebo o tom, že žalovaný popiera túto skutočnosť, sa neuvádza na účely oprávnenia žaloby o náhradu dvojitej škody, hoci obe tieto skutočnosti sú uvedené ako dobrý dôvod na žalobu o náhradu škody spôsobenej protiprávnym konaním.
5. V prípade usmrtenia slobodného človeka sa náhrada škody nevyčísluje na dvojnásobok, pretože v prípade slobodného človeka nie je možné oceniť jeho osobu, ale rozsudok bude znížiť na sumu päťdesiat aurei.
6. Tam uvedené slová "ak je nažive a hovorí sa, že je zranený" sa nevzťahujú na škody, ktoré boli spáchané na majetku slobodníka; ako napríklad ak by sa roztrhol alebo pokazil jeho odev alebo niečo iné, ale len na tie zranenia, ktoré boli spôsobené na jeho tele.
7. Ak má syn rodiny prenajatú hornú komoru a niečo z nej zhodí alebo vyleje, žaloba De peculio sa nepriznáva proti jeho otcovi, pretože neexistuje žiadny nárok vyplývajúci zo zmluvy, a preto sa žaloba musí podať proti samotnému synovi.

8. Ak otrok obýva dom, bude žaloba noxal udelená, pretože tá nespočíva na základe uskutočneného obchodu: alebo môže byť podaná žaloba De peculio, pretože nemožno uplatniť nárok z dôvodu priestupku otroka? Nemôžeme správne tvrdiť, že škodu spôsobil otrok, keďže ten sa nedopustil žiadnej ujmy. Myslím si však, že otrok by nemal byť beztrestný, ale že by mal byť napravený na základe mimoriadnej právomoci sudcu.

9. Hovoríme, že strana obýva dom bez ohľadu na to, či býva vo svojom vlastnom alebo v tom, ktorý je jej prenajatý, alebo ktorý získala bezplatne. Je zrejmé, že hosť nebude zodpovedný, pretože v ňom nebýva, ale je tam len hostený, ale zodpovedná je strana, ktorá ho hostí; a medzi tým, kto býva v dome, a hosťom je taký istý rozdiel, ako je rozdiel medzi tým, kto má bydlisko, a cestujúcim, ktorý ho nemá.

10. Ak niekoľko osôb obýva tú istú miestnosť a niečo z nej zhodí, táto žaloba bude priznaná proti ktorejkoľvek z nich;

2. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VI.

(Keďže je absolútne nemožné zistiť, ktorá z nich to zhodila alebo vyliala) :

3. Ulpian, O edikte, kniha XXIII.

A žaloba môže byť podaná na celú sumu, ale ak je podaná proti jednej zo strán, ostatní budú oslobodení:

4. Paulus, O edikte, kniha XIX.

Ak peniaze neboli prijaté pri spojení vydania, ostatní budú nútení na základe partnerstva alebo spravodlivej žaloby vyplatiť svoje podiely strane, ktorá vykonala vyrovnanie.

(5) Ulpian, O edikte, kniha XXIII.

Ak niekoľko osôb obýva byt, ktorý si medzi sebou rozdelili, žaloba bude priznaná len proti tomu, kto obýval tú časť, z ktorej sa vylialie uskutočnilo.

1. Ak niekto poskytne bezplatne byt svojmu slobodníkovi a jeho klientom alebo klientom svojej manželky, Trebatius hovorí, že je zodpovedný na ich účet; a to je správne. Rovnaké pravidlo platí aj tam, kde niekto rozdeľuje malý byt medzi svojich priateľov, lebo ak niekto prenajme byt a sám obsadí jeho väčšiu časť, bude zodpovedný len on sám; ak však prenajme byt a ponechá si len malú časť pre seba a zvyšok prenajme viacerým osobám, budú všetci zodpovední ako tí, ktorí obsadili byt, z ktorého došlo k vyhodeniu alebo vyliatiu.

2. Niekedy však, keď z toho nevyplýva pre žalobcu žiadna ujma, prétor, ovplyvnený spravodlivými pohnútkami, by mal skôr vyhovieť žalobe proti tomu, z ktorého spálne alebo vchodu bol predmet zhodený, aj keď ten istý byt obýva viacero osôb; ak by sa však niečo zhodilo zo stredu bytu, podľa lepšieho názoru sú zodpovední všetci.
3. Ak niečo zhodí alebo vyleje správca skladu, alebo ak to urobí niekto, kto má sklad prenajatý, alebo si ho prenajal len na vykonanie nejakej práce alebo na účely vyučovania, bude žaloba in factum podaná; aj keď to zhodil alebo vylial jeden z robotníkov alebo učencov.
4. Ak je však proti strane vydaný rozsudok podľa Lex Aquilia (pretože jej hosť alebo niekto iný niečo zhodil z bytu), je rozumné, ako hovorí Labeo, že žaloba in factum by mala byť priznaná proti strane, ktorá to zhodila, a to je pravda. Je zrejmé, že ak prenajal miestnosť strane, ktorá ju zhodila, bude mať nárok na žalobu aj z dôvodu zmluvy.
5. Táto žaloba, ktorú možno podať na veci, ktoré boli vysypané a zhodené, je večná a je k dispozícii dedičovi, ale nie je priznaná proti dedičovi; ale tá, ktorá bude môcť byť podaná v prípade, že sa povie, že slobodný človek bol zabitý, môže byť podaná len do jedného roka a nie je priznaná proti dedičovi ani v prospech dediča alebo podobných osôb, pretože je to žaloba trestná a ľudová, a vždy musíme pamätať na to, že ak viaceré osoby chcú podať žalobu tohto druhu, mala by byť prednostne priznaná niekomu, kto má na nej záujem alebo bol so zosnulým spriaznený buď manželstvom, alebo pokrvne. Ak však bola ujma spôsobená slobodnému človeku, bude mať právo na žalobu na neurčito; ak si však niekto iný želá začať konanie, toto právo nebude trvať dlhšie ako jeden rok; ani dedičia naň nemajú nárok ako na dedičské privilégium; keďže v prípade, že bola slobodnému človeku spôsobená akákoľvek telesná ujma, nemôže sa nárok preniesť dedičským právom na jeho nástupcov, keďže nejde o žiadnu peňažnú škodu, pretože žaloba sa zakladá na spravodlivosti a rovnosti.
6. Prétor hovorí: "Nikto nesmie mať nič uložené na vyčnievajúcej streche nad miestom, ktoré sa bežne používa ako priechod alebo kde ľudia zvyknú stáť; ak to môže svojím pádom niekoho zraniť. Proti každému, kto poruší tento zákon, podám žalobu in factum na desať solidí; a ak sa povie, že to urobil otrok bez vedomia svojho pána, nariadim, aby sa táto suma zaplatila, alebo aby sa spomínaný otrok vydal ako náhrada škody."
7. Toto ustanovenie je súčasťou už spomínaného ediktu; bolo totiž len dôsledné, aby prétor zabezpečil aj tento prípad, aby v prípade, že by sa na nejakú časť domu položilo niečo, čo by bolo nebezpečné, nemohlo to spôsobiť žiadnu škodu.
8. Prétor hovorí: "Nikto", "na vyčnievajúcej streche". Tieto slová "nikto" sa vzťahujú na všetky osoby, či už obývajú dom ako nájomníci alebo ako majitelia a či tam bývajú alebo nie, pokiaľ majú na týchto miestach niečo vystavené.

9. "ktorí majú čokoľvek uložené nad miestom, ktoré sa bežne používa ako priechod alebo kde ľudia zvyknú stáť". Výraz "uložené" musíme chápať tak, že sa vzťahuje na dom alebo byt, prípadne na sklad alebo akúkoľvek inú budovu.

10. Osoba môže byť správne považovaná za osobu, ktorá má niečo "uložené", aj keď to neumiestnila sama, ale dovolila, aby to urobil niekto iný, a preto ak by to umiestnil otrok a vlastník by dovolil, aby to zostalo na tomto mieste, bude zodpovedný nie za noxálnu činnosť, ale na svoj účet.

11. Prétor hovorí: "Ak môže svojím pádom niekoho zraniť." Z týchto slov je zrejmé, že prétor ustanovuje len to, aby škodu nespôsobilo všetko, čo môže byť umiestnené v takejto polohe, ale všetko, čo je umiestnené tak, že môže prípadne spôsobiť škodu, pretože nečakáme, kým škoda vznikne, ale edikt sa uplatňuje, ak vôbec môže vzniknúť škoda; a strana, ktorá predmet ponechala v jeho polohe, je potrestaná bez ohľadu na to, či spôsobil nejakú škodu tým, že tam bol umiestnený, alebo nie.

12. Ak umiestnený predmet spadne a spôsobí škodu, žaloba bude smerovať proti strane, ktorá ho tam umiestnila, ale nie proti obyvateľovi domu, pretože táto žaloba nie je dostatočná, pretože strana, ktorá umiestnila predmet, určite nemôže byť považovaná za osobu, ktorá ho udržiavala na svojom mieste, ak nebola buď vlastníkom, alebo obyvateľom domu. Keď mal totiž umelec v stánku vystavený štít alebo obraz, ktorý spadol a zranil okoloidúceho, Servius bol toho názoru, že by sa malo vyhovieť žalobe zodpovedajúcej tejto žalobe; povedal totiž, že táto žaloba zjavne nemôže byť podaná, keďže obraz nebol umiestnený ani na odkvape, ani na vyčnievajúcej streche. Uviedol, že rovnaké pravidlo by sa malo dodržiavať v prípade, keď spadla nádoba zavesená na sieti a spôsobila škodu; z dôvodu, že chyba tak zákonná, ako aj spravodlivá žaloba.

13. Táto žaloba je prístupná každému a je v prospech dediča a jeho právnych nástupcov, ale nie je v neprospech dedičov, pretože je trestná.

6. Paulus, O edikte, kniha XIX.

Tento edikt sa neobmedzuje len na mestá a dediny, ale vzťahuje sa aj na všetky cesty, po ktorých bežne prechádzajú osoby.

(1) Labeo hovorí, že tento edikt sa vzťahuje len na prípady, keď sa nejaký predmet zhodí cez deň, a nie v noci; napriek tomu na niektorých miestach ľudia prechádzajú aj v noci.

(2) Osoba, ktorá obýva priestory, je zodpovedná aj za nedbalosť svojej rodiny.

(3) Ak sa niečo vyhodí z lode, spravodlivá žaloba sa prizná osobe, ktorá má loď na starosti.

7. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VI.

Ak bolo telo slobodného človeka poškodené niečím, čo bolo zhodené alebo vyliate, sudca musí zohľadniť poplatky zaplatené lekárovi a iné výdavky, ktoré vznikli liečením jednotlivca, ako aj hodnotu každého zamestnania, ktoré strana stratila alebo môže stratiť z dôvodu, že bola postihnutá; nebude sa však robiť odhad jaziev alebo iného znetvorenia, pretože telo slobodného človeka nepripúšťa ocenenie.

Tit. 4. O škodlivých činoch.

1. Gaius, O provinčnom edikte, kniha II.

Noxálnymi sa nazývajú tie žaloby, ktoré sú proti nám podané nie s ohľadom na nejakú zmluvu, ale v dôsledku nejakej škody alebo priestupku, ktorého sa dopustili otroci; sila a účinok takýchto žalôb spočíva v tom, že ak je proti nám vyneseny rozsudok, môžeme sa vyhnúť zaplateniu náhrady škody vydaním tela toho, kto sa priestupku dopustil.

2. Ulpian, O edikte, kniha XVIII.

Ak otrok niekoho zabije s vedomím svojho majiteľa, robí ho zodpovedným za plnú výšku škody, pretože sa má za to, že majiteľ sám spáchal vraždu; ak sa to však stalo bez vedomia majiteľa, bude žaloba noxálna, pretože majiteľ by nemal byť zodpovedný z dôvodu trestného činu otroka za viac ako za jeho vydanie ako náhradu škody.

(1) Ak neurobil nič, aby zabránil zločinu, či už zostane vlastníkom, alebo ním prestane byť, bude zodpovedný za túto žalobu; stačí totiž, ak bol vlastníkom v čase, keď činu nezabránil; a to v takom rozsahu, že Celsus sa domnieva, že ak by bol otrok úplne alebo čiastočne odcudzený alebo manumitovaný, škoda nesleduje osobu, pretože otrok nespáchal žiadny zločin, keďže poslúchol príkaz svojho vlastníka. A to sa dá pravdivo povedať, ak mu ten síce prikázal, ale ak mu len nezabránil, ako môžeme ospravedlniť čin otroka? Celsus však rozlišuje medzi Lex Aquilia a Zákonom dvanástich tabúl, pretože podľa antického zákona, ak by otrok spáchal krádež alebo spôsobil inú škodu s vedomím svojho majiteľa, noxálna žaloba by išla na vrub otroka a majiteľ by nebol priamo zodpovedný; hovorí však, že podľa Lex Aquilia by bol zodpovedný priamo majiteľ a nie na vrub otroka. Potom uvádza princíp každého z týchto dvoch zákonov; zámerom zákona Dvanástich tabúl bolo, aby v takomto prípade otroci neposlúchali svojich pánov, ale v prípade Lex Aquilia zákon ospravedľoval otroka, ktorý poslúchol svojho pána, pretože ak by tak neurobil, bol by usmrtený. Ak však považujeme za ustálené to, čo uvádza Julianus v osemdesiatej šiestej knihe, že "ak otrok spácha krádež alebo spôsobí nejakú škodu", má to vzťah aj na novšie zákony; možno povedať, že noxálna žaloba môže byť priznaná proti vlastníkovi kvôli jeho otrokovi; takže keďže akvilejská žaloba je

priznaná proti vlastníkovi, neospravedlňuje to otroka, ale zat'azuje vlastníka. Schvaľujeme názor Juliána, ktorý je rozumný a podporuje ho Marcellus, ako uvádza Julián.

3. Ten istý, O edikte, kniha III.

Pri všetkých noxálnych činoch, pri ktorých sa vyžaduje vedomosť vlastníka, to treba chápať tak, že vlastník mohol zabrániť zlu, ale neurobil to; lebo jedna vec je spôsobiť otrokovi spáchanie priestupku a iná vec je trpieť, aby ho spáchal.

4. Paulus, O edikte, kniha III.

Čo máme v súvislosti s priestupkami otrokov chápať pod "vedomím vlastníka"? Znamená to, že čin bol spáchaný na jeho radu, alebo že ho len videl, hoci mu nemohol zabrániť? Predpokladajme totiž, že otrok, ktorý prijímal opatrenia na získanie slobody, spácha čin s vedomím svojho majiteľa alebo nevenuje pozornosť svojmu majiteľovi; alebo predpokladajme, že otrok je na opačnej strane rieky a spácha škodu, pričom ho jeho pán vidí, ale urobí to proti jeho vôli? Lepšie je však povedať, že výraz "vedomosť" musíme chápať tak, že znamená, že strana je schopná zabrániť skutku, a to treba chápať v rámci celého ediktu, pokiaľ ide o výraz "vedomosť".

(1) Ak otrok patriaci cudziemu človeku spácha nezákonný čin s mojím vedomím a ja ho kúpim; noxálna žaloba bude proti mne priznaná, pretože nemožno tvrdiť, že konal s vedomím svojho vlastníka, keďže v tom čase som nebol jeho vlastníkom.

(2) Ak je vlastník zodpovedný na základe svojho vedomia, treba zvážiť, či sa má žaloba udeliť aj s ohľadom na otroka; ibaže by prétor zamýšľal, aby sa od vlastníka vymáhala len jediná sankcia. Mala by teda byť zloba otroka beztretná? Bolo by to nespravodlivé, pretože majiteľ je síce zodpovedný v oboch smeroch, ale keď sa vymáha jedna sankcia, teda tá, ktorú si zvolí žalobca, druhú nemožno vymáhať.

(3) Ak sa vydanie otroka formou odškodnenia neuvádza a konanie sa vedie proti vlastníkovi z dôvodu, že vedel o trestnom čine, hoci v skutočnosti o ňom nevedel, a vec sa zamietne a súdne konanie sa ukončí; žalobcovi bude brániť námietka z dôvodu *res iudicata*, ak sa pokúsi ďalej pokračovať v konaní s cieľom dosiahnuť vydanie otroka; z dôvodu, že vec bola už predtým predložená na posúdenie v predchádzajúcom súdnom konaní a teraz je ukončená. Kým však prebieha prvé súdne konanie, žalobca má právo zmeniť svoj názor, ak sa pokúša dokázať vedomosť vlastníka, a uchýliť sa k noxálnej žalobe. Na druhej strane tiež, ak pristúpil k noxálnej žalobe proti strane, ktorá mala vedomosť, nebude mu priznaná žiadna ďalšia žaloba proti vlastníkovi, ak vynechal odovzdanie otroka ako náhradu škody; ak však počas súdneho konania chce ešte preukázať vedomosť vlastníka, nemožno mu v tom brániť.

5. Ulpián, O edikte, kniha V.

Ak otrok patriaci viacerým osobám spácha trestný čin, o ktorom všetci nevedia, noxálna žaloba sa prizná proti ktorejkoľvek z nich. Ak však o ňom všetci vedeli, ktorýkoľvek z nich bude zodpovedný bez ohľadu na vydanie otroka ako náhrady škody, rovnako ako keby sa všetci dopustili priestupku; ani jeden z nich nebude oslobodený, ak by bol žalovaný druhý. Napriek tomu, ak jeden z vlastníkov vedel a druhý o tom nevedel, ten, ktorý vedel, bude žalovaný bez toho, aby sa uvažovalo o odovzdaní otroka, a ten, ktorý nevedel, bude žalovaný s právom na jeho odovzдание.

1. Rozdiel medzi týmito dvoma konaniami spočíva nielen v tom, že vlastník, ktorý vedel, zodpovedá za celú sumu, ale aj v tom, že ak by ten, kto vedel, otroka predal alebo manumitoval a otrok by zomrel, uvedený vlastník bude zodpovedný; ak by však zomrel sám vlastník, jeho dedič nebude zodpovedný.

(6) Ten istý, O edikte, kniha XVIII.

Ale aj samotný otrok, ak bude manumitovaný, bude zodpovedný.

7. Ten istý, O edikte, kniha III.

Noxova žaloba sa však neudeluje, ak otrok nie je pod mojou kontrolou, a ak je, hoci v čase spáchania priestupku nebol pod mojou kontrolou, budem zodpovedný ja a môj dedič, ak bol otrok, ktorý sa previnil, nažive.

(1) Pomponius hovorí, že ak je žalovaný kupujúci otroka v prípade noxálnej žaloby, predávajúci, ktorý o čine vedel, už nemôže byť žalovaný.

8. Ten istý, O edikte, kniha XXXVII.

Ak sa otrok v spoločnom vlastníctve dopustí krádeže, ktorýkoľvek z jeho pánov je zodpovedný za noxálnu žalobu na celú sumu, a to je pravidlo aj v súčasnosti. Strana, proti ktorej sa žaloba podáva, sa však nemôže vyhnúť zaplateniu náhrady škody, ak sa nevzdá otroka úplne; ak by totiž bola ochotná vzdať sa len jeho podielu, nebude to tolerované. Je zrejmé, že ak sa z tohto dôvodu ostatní vlastníci nie sú ochotní otroka vzdať, mal by byť potom povinný zaplatiť celú sumu a môže proti druhému vlastníkovi podať žalobu o rozdelenie alebo o rozdelenie podielu na otrokovi. Môže však pred vydaním pripojiť k noxovej žalobe imunitu tým, že sa vzdá svojho podielu na otrokovi, takže nebude potrebné, aby sa bránil; hoci niekto môže uviesť, že sa môže stať, že v prípade prevodu podielu na uvedenom otrokovi na stranu stratí právo na žalobu; pretože keď sa stane vlastníkom podielu, nemôže podať žalobu proti spoluvlastníkovi prostredníctvom noxálnej žaloby; a možno by nemohol podať žalobu v rámci delenia z dôvodu trestného činu, ktorý bol spáchaný pred vznikom spoluvlastníctva, a ak to

nemôže urobiť, zrejme utrpí škodu. Zdá sa mi však, že najlepšie bude rozhodnúť, že žaloba na rozdelenie spoločného majetku bude podaná v jeho prospech.

(9) Paulus, O edikte, kniha XXXIX.

(10) Ak viacero otrokov v spoločnom vlastníctve alebo jeden sám spácha krádež s vedomím jedného z majiteľov, ten bude zodpovedný v mene oboch, a ak sa proti nemu podá žaloba, zbaví to ostatných zodpovednosti; nemôže ani nič získať od svojho spoluvlastníka, pretože si zaslúžil trest za svoj vlastný čin. Ak však ten, kto o spáchaní priestupku nevedel, zaplatí dvojitú náhradu škody, môže od svojho spoluvlastníka vymáhať jednoduchú náhradu škody.

10. Ten istý, O edikte, kniha XXII.

Okrem toho každý môže podať žalobu proti svojmu spoluvlastníkovi z dôvodu, že znížil hodnotu otroka; rovnako ako by mohol proti komukoľvek inému, kto znížil hodnotu majetku v spoločnom vlastníctve. Ak však po odovzdaní otroka nevlastnil nič spoločné, môže podať žalobu na partnerstvo, alebo ak neboli partnermi, môže podať žalobu in factum.

11. Ulpian, O edikte, kniha VII.

Bona fide držiteľ otroka bude zodpovedný za žalobu pre krádež na účet otroka, ale vlastník zodpovedný nebude. Ten však nemôže odovzdaním otroka urobiť z neho majetok žalobcu, a ak by vlastník podal žalobu o vrátenie otroka, bude mu brániť námietka z dôvodu podvodu, pretože druhá strana sa môže zabezpečiť žiadosťou na súd.

12. Paulus, O edikte, kniha VI.

Ak dobromyseľný držiteľ prepustí otroka, ktorý bol za týchto okolností v jeho držbe, aby sa vyhol konaniu, ktoré sa proti nemu vedie v rámci noxálnej žaloby, bude podliehať žalobe, ktorá sa priznáva stranám, ktoré majú otroka vo svojej moci alebo sa dopúšťajú podvodu, aby sa vyhli tomu, že ho majú pod svojou kontrolou, pretože v tomto prípade sa má za to, že sú stále v držbe.

13. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XIII.

Noxálna žaloba sa priznáva nielen proti držiteľovi v dobrej viere, ale aj proti tým, ktorí majú držbu v zlej viere; zdá sa totiž absurdné, aby sa strany, ktoré sú držiteľmi v dobrej viere, museli brániť žalobe a aby boli deprivanti zabezpečení.

14. Ulpian, O edikte, kniha XVIII.

Ak je niekto žalovaný viacerými osobami z dôvodu trestného činu spáchaného jeho otrokom alebo jednou osobou z dôvodu viacerých trestných činov, potom nebude potrebné, aby ponúkol výšku vymeranej škody tým, ktorým nemôže vydať otroka, pretože ho nemôže vydať všetkým. Aké je teda pravidlo, ak ho žaluje viacero osôb? Ak totiž jeden z nich predbehol ostatných, je jeho postavenie lepšie a má sa otrok odovzdať len jemu? Alebo sa má odovzdať všetkým, alebo musí žalovaný poskytnúť záruku, že bude brániť svojho protivníka proti ostatným stranám? Lepší je názor, že výhodnejšie je postavenie strany, ktorá predbehla ostatných. Preto by sa mal otrok vzdať nie žalobcovi, ktorý prvý začal konanie, ale tomu, kto prvý získal rozsudok; a preto sa žaloba na výkon rozsudku odmieta strane, ktorá získa svoju vec neskôr.

(1) Ak má otrok podmienený nárok na slobodu a táto podmienka sa splní pred odovzdaním; alebo ak by mal získať slobodu na základe podmienok trustu, alebo ak sa splní podmienka, v súlade s ktorou bolo vlastníctvo otroka odkázané ako dedičstvo a prevedené, žalovaný musí byť zbavený slobody na základe rozhodnutia súdu; a súčasťou povinnosti sudcu je ustanoviť, že strana, ktorej sa odovzdáva, poskytne záruku proti vymáhaniu otroka vyst'ahovaním z dôvodu konania žalovaného.

15. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VI.

Prétor by mal nariadiť, aby sa žaloba preniesla tak, aby sa viedla proti spomínanému bývalému otrokovi, ale ak v čase súdneho konania sloboda otroka stále trvá, Sabinus a Cassius sú toho názoru, že dedič sa vzdaním sa otroka zbavuje zodpovednosti, pretože tým postúpil všetky svoje vlastné práva; a to je pravda.

16. Julianus, Digesty, kniha XXII.

Ak by sa dedič v dôsledku zlomyseľného podvodu vzdal svojej moci nad uvedeným otrokom a z tohto dôvodu by sa pripojil k žalobe, ktorá nedovoľuje noxálne odovzdanie otroka, mal by byť proti nemu vynesený rozsudok, ako keby bol otrok mŕtvy; a to aj v prípade, že by sa splnila podmienka, na základe ktorej mal otrok nárok na slobodu.

17. Paulus, O edikte, kniha XXII.

18. Ak otrok, ktorý patrí dvom vlastníkom, spácha trestný čin s vedomím jedného z nich, ale bez vedomia druhého, ak sa žaloba podá proti tomu, ktorý o tom nevie, a ten sa otroka vzdá ako náhrady škody, je nespravodlivé, aby sa vzdaním sa bezcenného otroka druhý vlastník zbavil zodpovednosti; preto sa žaloba môže podať aj proti nemu, a ak sa pri pokuse o vymáhanie náhrady škody získa niečo viac, žalobca bude mať na to nárok po tom, čo sa vykoná výpočet hodnoty odovzdaného otroka. Spoluvlastníci by si však mali svoje nároky v žalobe o vyporiadanie spoločného majetku rozdeliť tak, že ak by ten, kto o čine vedel, zaplatil, nebude mať nárok na časť všetkého, ale na časť sumy, ktorú mal otrok hodnotu; a ak druhý niečo zaplatil, bude mať nárok na zápočet svojho podielu. Nie je spravodlivé, aby vlastník, ktorý prikázal otrokovi

spáchať trestný čin, získal niečo od svojho spoluvlastníka, keďže škoda, ktorú utrpel, je výsledkom jeho vlastného nesprávneho konania.

(1) Ak chce viacero osôb podať proti mne noxálnu žalobu z dôvodu toho istého otroka alebo ak jedna strana podá žalobu vo viacerých žalobách s odkazom na toho istého otroka, pričom on je ten, v ktorom máte užívacie právo, a ja len vlastnícke právo, je súčasťou povinnosti sudcu, keď odovzdám otroka ako náhradu škody, zabezpečiť, aby som na žalobcu previedol aj užívacie právo v ňom; ale ja, ako obyčajný vlastník, môžem požiadať prétora, aby vás prinútil prispieť na odhadovanú náhradu škody v pomere k hodnote užívacieho práva, alebo aby ste užívacie právo postúpili, ak je to účelnejšie. Ak však ja, obyčajný vlastník, odmietnem brániť žalobu podanú s odkazom na otroka, malo by ti byť umožnené brániť ju, a ak po jej prehraní otroka vydáš, budeš chránený proti mne.

18. Pomponius, O Sabinovi, kniha XVIII.

Strana, ktorá má užívacie právo na otroka, má z tohto dôvodu právo žalovať za krádež proti samotnému vlastníkovi, ako keby bol akoukoľvek inou osobou, ale proti nemu neexistuje žiadne právo na žalobu, hoci otrok je v jeho službách; a preto, ak sa vynesie rozsudok proti vlastníkovi, zbaví sa zodpovednosti odovzdaním otroka užívateľovi.

19. Paulus, O edikte, kniha XXII.

Ak Titiov otrok spôsobí nejakú škodu na majetku, ktorý je v našom spoločnom vlastníctve, a my začneme konanie proti Titiovi, bude možné podať noxálnu žalobu podľa Lex Aquilia; a ak žalobu prehrá, bude nútený odovzdať nám celého otroka osobitne. Možno však konštatovať, že v prípade, keď škodu aj pohľadávku za ňu nadobudne len jedna osoba, treba buď peniaze ponúknuť nám obom, alebo otroka odovzdať nám obom súčasne na základe rozhodnutia súdu. Ak sa však otrok odovzdá ktorémukoľvek z nás bez rozdelenia vlastníctva a z tohto dôvodu sa vlastník zbaví zodpovednosti voči obom z nás, veľmi správne sa usudzuje, že ten, komu bol otrok odovzdaný, zodpovedá druhému v rámci žaloby o rozdelenie spoločného majetku, aby ho prinútil previesť podiel odovzdaného otroka, keďže ide o vec, ktorá sa dostala do rúk spoluvlastníka prostredníctvom spoločného majetku.

(1) Ak si jednoduchý vlastník otroka prenajíma služby toho druhého, v ktorom má užívacie právo niekto iný, zo slov ediktu vyplýva, že ak bude vynesенý rozsudok v jeho neprospech, bude mať na výber, či sa otroka vzdá formou náhrady.

(2) Ak má váš otrok na starosti loď a jeho podriadený, ktorý je tiež námorníkom na uvedenej lodi, spôsobí nejakú škodu, mala by byť proti vám podaná žaloba, rovnako ako keby bol podriadený slobodný a otrok by mu patril; takže súd ti nariadi, aby si uvedeného otroka vydal ako náhradu škody v rámci peculium tvojho otroka; hoci ak druhý otrok spáchal škodu na

prikaz tvojho otroka alebo s jeho vedomím a trpezlivosťou, mala by sa proti tebe podať noxálna žaloba na účet tvojho otroka. Výsledok bude rovnaký, ak by váš otrok prikázal námorníkovi spáchať tento čin.

20. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Ak niekto v rôznom čase podá niekoľko žalôb z dôvodu rôznych deliktov a získa vlastníctvo otroka na základe jedného z uvedených deliktov, nebude mať nárok na žiadnu inú žalobu proti strane, ktorá bola predtým vlastníkom, pretože noxálna žaloba nasleduje po jednotlivcovi; ak však vlastník v čase, keď sa riešil predchádzajúci prípad, uprednostnil zaplatenie vymeranej škody, bude napriek tomu zodpovedný voči tomu istému žalobcovi alebo voči komukoľvek inému, ak podá žalobu z dôvodu nejakého iného deliktu.

21. Ulpián, O edikte, kniha XXIII.

Vždy, keď je vlastník žalovaný z dôvodu spáchanej škody a nechce sa brániť žalobe, je v takom stave, že musí odovzdať ako náhradu škody otroka, kvôli ktorému sa odmieta brániť žalobe, alebo ak tak neurobí, je absolútne povinný podať obhajobu; rozsudok však nebude vynesenej proti nemu, ak nemá otroka vo svojej moci alebo sa mu nepodarilo vzdať sa jeho držby podvodom.

(1. Ak sa konanie začne noxálnou žalobou z dôvodu otrokov, je stanovené, že sa možno brániť, aj keď sú neprítomní, ale to sa vykoná len vtedy, ak uvedení otroci patria žalovanému, pretože ak patria inému, musia byť prítomní; a to platí aj v prípade, ak existuje akákoľvek pochybnosť, či sú majetkom žalovaného alebo inej strany. Myslím si, že takto by sa malo chápať pravidlo, ak sa preukáže, že slúžia žalovanému len ako otroci v dobrej viere, aj keď sú neprítomní.

(2) Prétor hovorí: "Ak ten, v ktorého moci otrok údajne je, popiera, že ho má vo svojej moci, buď mu nariadim, aby prisahal, že otrok nie je v jeho moci, alebo že podvodne nenamýšľal, aby nebol, alebo vyhoviem žalobe bez vydania z titulu náhrady škody, podľa toho, čo si želá žalobca."

(3) Slová "v jeho moci" by sme mali chápať tak, že žalovaný má možnosť a moc predložiť otroka; ak by však tento bol na úteku alebo mimo krajiny, nebude sa považovať za osobu v jeho moci.

(4) Ak žalovaný odmietne zložiť prísahu, jeho postavenie je rovnaké ako postavenie strany, ktorá nebude brániť neprítomného otroka ani ho nepredvedie na súd; a osoby tohto druhu by mali byť odsúdené ako kontumačné.

(5) Ak existuje opatrovník alebo poručník, musí prisahať, že otrok nie je v moci svojho vlastníka; ak však existuje zástupca, je potrebné, aby prisahal sám vlastník.

(6) Ak žalobca vyžiadal prísahu a žalovaný ju zložil, a potom chce žalobca podať noxálnu žalobu, treba zvážiť, či by sa nemala udeliť výnimka z dôvodu "zloženej prísahy" voči žalobcovi? Sabinus je toho názoru, že by sa nemala udeliť, pretože prísaha bola zložená v súvislosti s inou vecou; to znamená, že strana prisahala, že otrok v tom čase nebol v jej moci, ale teraz, keď sa zistilo, že v jej moci je, môže byť podaná žaloba na základe jej skutku. Neratius tiež uvádza, že po tom, čo sa prísaha vyžadovala, môže žalobca pokračovať v vynechaní odovzdania formou náhrady škody, ak tvrdí, že žalovaný začal mať otroka vo svojej moci až po zložení prísahy.

22. Paulus, O edikte, kniha XVIII.

23. Ak je otrok u niekoho uložený alebo mu je požičaný, možno proti vlastníkovi podať noxálnu žalobu, pretože sa rozumie, že otrok mu stále slúži, a pokiaľ sa týka tohto ediktu, je v jeho moci; a to najmä vtedy, ak má prostriedky na jeho vrátenie.

(1) Ten, kto dostal otroka do zálohu alebo ho drží na základe trepezlivosti jeho vlastníka, nie je zodpovedný v prípade noxálnej žaloby, pretože aj keď strany môžu mať legálnu držbu, predsa len nemajú držbu ako vlastníci; preto sa títo otroci chápu tak, že sú v moci svojho vlastníka, ak má uvedený vlastník prostriedky na ich znovuzískanie.

(2) Aký význam majú slová "má prostriedky na ich znovuzískanie"? Znamená to, že má peniaze, ktorými ich môže prepustiť, pretože by nemal byť nútený predať svoj majetok, aby mohol zaplatiť peniaze a získať otroka späť.

(3) Ak vlastník prizná, že otrok je v jeho moci, musí ho buď predviesť na súd, alebo ho obhajovať, ak je neprítomný; a ak neurobí ani jedno, bude potrestaný rovnako, ako keby bol otrok prítomný a on ho nevydal.

(4) Ak vlastník popiera, že otrok je v jeho moci, prétor dovoľuje žalobcovi, aby si vybral, či vec rozhodne pomocou prísahy, alebo či sa rozsudok vynesie bez odovzdania otroka; týmto spôsobom uspeje, ak dokáže, že otrok je v moci žalovaného, alebo že konal podvodne, aby v moci nebol; strana, ktorá však nedokáže, že otrok je v moci jej protivníka, prehráva svoj spor.

23. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VI.

Ak by sa však jeho protivník neskôr dostal do držby otroka, bude zodpovedný z dôvodu novej držby a výnimka mu bude odopretá.

24. Paulus, O edikte, kniha XVIII.

25. Treba zvážiť, či sa noxálna žaloba môže podať len proti strane, ktorá podvodným spôsobom dokázala zabrániť tomu, aby otrok bol v jej moci, ak by sa stalo, že vďaka jej podvodu nebude možné podať noxálnu žalobu; napríklad v prípade, že prikázala svojmu otrokovi, aby sa dal na útek; alebo či sa napriek tomu nemôže podať žaloba proti niektorej inej strane; čo by bolo v prípade, ak by bol otrok predaný alebo manumitovaný? Druhý názor je lepší, keďže v tomto prípade má žalobca možnosť konať proti ktorejkoľvek strane. Julianus však hovorí, že ak je manumitovaný otrok pripravený brániť svoju vec, mala by sa udeliť výnimka osobe, ktorá ho manumitovala; a to je aj názor Labea.

25. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VI.

Pravidlo je rovnaké, ak sa nový vlastník otroka stane žalovaným v súdnom konaní.

26. Paulus, O edikte, kniha XVIII.

Voľba jedného žalovaného oslobodzuje druhého; prétor totiž zaviedol toto právo, aby zabránil žalobcovi to zmariť, a nie preto, aby mohol získať nejaký zisk; a preto mu bude brániť výnimka, ak podá druhú žalobu.

(1) Z toho vyplýva, že ak sa viacerým osobám podvodne podarí vyhnúť sa tomu, aby mali otroka vo svojej moci, žalobca si musí vybrať, ktorú z nich radšej zažaluje.

(2) Opäť platí, že ak sa z viacerých spoluvlastníkov niektorí v dôsledku zlomyseľného podvodu vzdajú držby svojich podielov; žalobca si môže vybrať, či bude postupovať priamo proti tomu, kto bol v držbe, alebo či podá prétorskú žalobu proti tomu, kto prestal byť v držbe.

(3. Ak strana na súde odpovie, že otrok, ktorý patrí inej strane, je jej, potom, ak by jedna z nich zaplatila, druhá bude oslobodená.

(4) Ak otrok, ktorého držby si sa podvodne vzdal, zomrie skôr, ako sa proti tebe podá táto žaloba, budeš prepustený, pretože táto žaloba nahrádza priamu žalobu. Domnievame sa, že prípad je odlišný, ak ste v omeškaní so spojením vydania.

(5) Žaloba nebude udelená dedičovi ani proti dedičovi z dôvodu, že zosnulý uviedol to, čo bolo nepravdivé, ani proti samotnej strane po uplynutí neurčitého času; pretože každý môže slobodne prevziať obranu neprítomného otroka, aby sa vyhol trestu predpísanému týmto ediktom, teda aby bol žalovaný bez práva vydať otroka ako náhradu škody. Preto ak poprieš, že otrok je v tvojej moci, môžeš potom priznať, že je, ak už nedošlo k spojeniu vecí v prípade proti tebe; vtedy by si totiž nemal byť vypočutý; ako hovorí Labeo. Octavenus však hovorí, že máš právo na úľavu aj po tom, čo sa vydanie pripojilo, ak sa preukáže dôvod, v každom prípade, ak je tvoj vek taký, že by ti mala byť udelená zhovievavosť.

(6) Ak bol otrok odvedený počas neprítomnosti svojho pána, alebo dokonca v jeho prítomnosti, a veci sú ešte v takom stave, že je možná úplná náhrada, je povolená obhajoba na účet odvedeného otroka; ak totiž bola podaná žiadosť, aby bol predvedený na súd za účelom obhajoby, prétor by jej mal vyhovieť. Rovnaká úľava by sa mala poskytnúť aj užívateľovi alebo tomu, komu bol otrok založený z dôvodu dlhu, ak je vlastník prítomný a odmietne sa obhajovať, aby zlý úmysel alebo nedbanlivosť jedného človeka nepoškodili iných. Rovnaká úľava sa musí poskytnúť aj v prípade, keď je otrok v spoločnom vlastníctve a jeden z jeho vlastníkov, ktorý je prítomný, sa odmietne brániť. V týchto prípadoch má žalobca tiež nárok na úľavu, pretože je stanovené, že právo na žalobu zaniká nadobudnutím vlastníctva; keď je totiž otrok odvedený na príkaz prétora, stáva sa vlastníctvom toho, kto ho odviedol.

27. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VI.

28. Ak je podaná noxálna žaloba s odkazom na otroka, ktorý je v zálohu, alebo s odkazom na toho, v ktorom má iná strana užívacie právo; musíme pamätať na to, že ak je prítomný buď veriteľ, alebo užívateľ a nechce sa ujať obrany, prokonzul musí zasiahnuť a odmietnuť predaj zálohu alebo žalobu, ktorá sa má podať pre užívacie právo. V tomto prípade možno povedať, že záložné právo je uvoľnené zo zákona, pretože to nie je záložné právo, na základe ktorého nemožno vymáhať peniaze žalobou; ale užívacie právo zostáva ako právo, aj keď môže byť žaloba na jeho vymáhanie zamietnutá, až do uplynutia času stanoveného zákonom a do jeho straty z dôvodu neužívania.

(1) Z toho, čo sme uviedli v súvislosti s otrokom, ktorého mal niekto v zálohu, alebo s otrokom, ktorý má byť pod určitou podmienkou slobodný, alebo s otrokom, v ktorom má iný účastník užívacie právo; je zrejmé, že ak žalovaný na súde uvedie, že jeho otrok v skutočnosti patrí inému; potom, aj keď je zodpovedný za noxálnu žalobu, nemôže sa napriek tomu zbaviť zodpovednosti zo zákona odovzdaním otroka na základe náhrady; keďže totiž účastník nie je vlastníkom, nemôže previesť vlastníctvo na žalobcu. Je však isté, že ak bol otrok vydaný z tohto dôvodu a jeho vlastník následne podá žalobu o jeho vrátenie, ale neponúkne náhradu škody vyčíslenú v tomto prípade; možno mu oponovať námietkou z dôvodu zlomyseľného podvodu.

28. Africanus, Otázky, kniha VI.

Všeobecne povedané, ak proti tebe podám noxálnu žalobu kvôli otrokovi tretej osoby, ktorý ti slúži v dobrej viere, a ty mi ho odovzdáš ako náhradu škody; a ak potom, kým ho mám v držbe, jeho vlastník podá žalobu o jeho vrátenie, môžem mu to zabrániť námietkou z dôvodu zlomyseľného podvodu, ak neponúkne náhradu škody, ktorá bola vyčíslená; ak by však bol v držbe samotný vlastník, som oprávnený na publiciánsku žalobu, a ak žalovaný využije výnimku "pokiaľ žalovaný nie je jeho vlastníkom", môže byť v môj prospech podaná replika založená na zlomyseľnom podvode. V súlade s tým môžem nadobudnúť vlastníctvo užívaním, hoci som si vedomý, že mám v držbe cudzí majetok, a v skutočnosti, ak by bolo stanovené

inak, výsledkom by bolo, že dobromyseľný držiteľ by bol vystavený najväčšej nespravodlivosti; pretože hoci by bol z právneho hľadiska zodpovedný v prípade noxálnej žaloby, ukladá sa mu nutnosť podrobiť sa zaplateniu škody vyčíslenej v tomto prípade. Rovnaká zásada platí aj v prípade, keď sa voči otrokovi neuplatní žiadna obrana a ja ho odvediem na príkaz prétora; keďže aj v tomto prípade mám právny dôvod držby.

29. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VI.

Osoba, ktorá nemá otroka vo svojej moci, nielenže môže odmietnuť odpovedať v noxálnej žalobe, ale môže sa aj vyhnúť žalobe, aj keď ho má vo svojej moci, ak ponechá osobu bez ochrany; v tomto prípade však musí previesť svoje právo na žalobcu, rovnako ako keby bol vyneseny rozsudok proti nemu.

30. Tamže, O edikte mestského prétora, pod hlavičkou "zabránenie hrozacej ujmy".

Pri noxálnych žalobách sa nestrácajú práva tých, ktorí sú v dobrej viere neprítomní, ale po ich návrate sa im dáva právomoc podať obhajobu v súlade s tým, čo je správne a spravodlivé, či už sú vlastníkami, alebo majú nejaké právo k spornému majetku, ako napríklad veritelia a užívatelia.

31. Paulus, O Plautiovi, kniha VII.

32. Tam, kde prétor hovorí: "Keď sa niekoľko otrokov dopustí krádeže, žaloba sa poskytne len na to, aby žalobca mohol získať toľko, koľko by získal, keby zločin spáchal slobodný človek," vzniká otázka, či sa to vzťahuje na vyplatenie peňazí ako náhrady škody, alebo na odovzdanie otroka ako náhradu škody; ako napríklad v prípade, keď sa z hodnoty odovzdaných otrokov vyberie dvojnásobná náhrada škody, či budú zakázané iné žaloby? Sabinus aj Cassius si myslia, že žalovanému by sa mala započítať hodnota odovzdaných otrokov. Pomponius to schvaľuje a je to pravda; ak sa totiž otrok odoberie, pretože nebola ponúknutá obrana, majiteľovi sa musí započítať to, akú mal hodnotu. Julianus si myslí, že je isté, že sa musí započítať nielen dvojnásobná škoda, ale aj to, čo by sa dalo vymôcť osobnou žalobou; a ak sa krádeže dopustilo viacero otrokov, musí sa skúmať, kedy sa to stalo, aby sa zistilo, či patrili tej istej skupine; edikt sa totiž nevzťahuje na prípady, keď sa tí otroci, ktorí patria rôznym majiteľom, neskôr stanú majetkom len jedného z nich.

32. Callistratus, Monitory Edict, kniha II.

Ak je otrok v moci niekoho, kto nie je jeho majiteľom, a údajne sa dopustil priestupku, ak sa nebráni, bude mu odobratý; a ak je jeho majiteľ prítomný, má ho vydať a dať záruku proti zlomyseľnému podvodu.

33. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIV.

Nikto nemôže byť proti svojej vôli nútený brániť iného v noxálnom konaní, ale musí byť zbavený toho, koho odmieta brániť, ak je jeho otrokom; ak je však strana, ktorá je v moci iného, slobodná, malo by jej byť dovolené brániť sa za každých okolností:

34. Julianus, O Urseius Ferox, kniha IV.

Lebo vždy, keď sa nikto nechce ujať obrany syna rodiny z dôvodu porušenia práva, je proti nemu povolená žaloba,

35. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLI.

A ak je vynesený rozsudok proti synovi, musí sa mu podriadiť, lebo je držaný rozhodnutím. Okrem toho treba uviesť, že aj jeho otec je po vynesení rozsudku proti synovi zodpovedný za žalobu De peculio.

36. Ten istý, O edikte, kniha XXXVII.

Ak niekto kúpi od dlžníka otroka, ktorý mu bol daný do zálohy a potom mu bol ukradnutý, kupujúci bude zodpovedný z dôvodu krádeže po tom, ako nadobudol vlastníctvo k otrokovi; a nemožno namietat, že otroka môže získať späť, a to prostredníctvom Servian Action. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď strana vykoná kúpu od neplnoletého mladšieho ako dvadsaťpäť rokov alebo vedome s cieľom oklamať veriteľov; keďže hoci títo môžu byť zbavení vlastníctva, predsa len medzitým možno proti nim podať žalobu.

37. Tryphoninus, Disputácie, kniha XV.

Ak otrok, ktorý patrí inému, ukradne môj majetok a potom sa dostane do mojich rúk ako vlastníka, právo na žalobu za krádež, na ktorú som mal nárok, zaniká, ak ešte nebolo využité; a ak by som neskôr disponoval otrokom, ktorého som kúpil pred pripojením emisie, právo na žalobu za krádež sa neobnoví; ak ho však kúpim po pripojení emisie, predávajúci môže mať proti nemu súdny príkaz:

38. Ulpian, O edikte, kniha XXXVII.

Rovnako ako keby ho predal inej strane, lebo je vskutku jedno, komu ho predá, či svojmu protivníkovi, alebo niekomu inému; a bude jeho vlastnou vinou, ak sa bude musieť podriadiť zaplateniu vyčíslenej škody, keďže predajom sa zbavil možnosti odovzdať ho ako náhradu škody.

(1) Julianus však v dvadsiatej druhej knihe Digest uvádza, že ak opustím otroka, ktorý ukradol tvoj majetok, som zbavený zodpovednosti, pretože mi hneď prestal patriť; inak by sa mohla podať žaloba pre krádež na účet toho, kto nemá vlastníka.

(2) Ak môj otrok ukradne tvoj majetok a predá ho a ty ho zbavíš peňazí, ktoré má v držbe a ktoré získal ako časť ceny uvedeného majetku, bude dôvod na žalobu pre krádež na oboch stranách; ty totiž môžeš podať noxálnu žalobu pre krádež proti mne kvôli otrokovi a ja ju môžem podať proti tebe kvôli peniazom.

(3) Okrem toho, ak vyplatím peniaze otrokovi svojho veriteľa, aby ich mohol odovzdať svojmu pánovi, bude tiež dôvod na žalobu pre krádež, ak si otrok prijaté peniaze privlastní.

39. Julianus, Digesty, kniha IX.

40. Ak sa otrok patriaci viacerým osobám dopustí krádeže a všetkým jeho vlastníkom sa podvodným spôsobom podarí vyhnúť sa tomu, aby ho mali vo svojej moci, prétor by mal dodržať formu občianskoprávnej žaloby a umožniť, aby spravodlivá žaloba, ktorú v takomto prípade sľubuje, bola podaná proti tomu vlastníkovi, ktorého si žalobca vyberie; a nemal by žalobcovi poskytnúť väčšiu výhodu, než mu umožniť podať žalobu bez toho, aby mal žalovaný právo vydať otroka ako náhradu škody; keďže by mohol začať konanie v rámci noxálnej žaloby, ak by bol otrok predvedený na súd.

(1) Ak niekto uzná, že otrok, ktorý v skutočnosti patrí inému, je jeho vlastníctvom; potom síce podlieha noxálnej žalobe, avšak ak sa preukáže náležitý dôvod, môže byť nútený zložiť zábezpeku; ak je však strana žalovaná kvôli vlastnému otrokovi, nemala by byť zaťažená zábezpekou, pretože nie je dobrovoľná pri obrane otroka patriaceho inému.

(2. Ak niekto tvrdí, že vlastník otroka konal podvodne, aby sa vyhol tomu, že má uvedeného otroka vo svojom vlastníctve, a vlastník na súde tvrdí, že žalobu by mal brániť niekto iný, kto by poskytol zábezpeku; je tu dôvod na výnimku z dôvodu zlomyseľného podvodu.

(3. Ak by sa však po spojení vecí s vlastníkom objavil otrok, a keďže nebol obhajovaný, bol by mu odobratý; vlastník bude oslobodený, ak bude interpelovať námietku z dôvodu zlomyseľného podvodu.

(4) Ak však otrok zomrie pred pripojením vydania, vlastník nebude v tomto konaní vôbec zodpovedný.

40. Same, Digest, kniha XXII.

Ak je otrok odkázaný ako dedičstvo a ukradne majetok budúceho dediča pred vstupom do dedičstva; dedič môže podať žalobu o krádež proti odkazovníkovi, ak dedičstvo prijme. Ak si však ten istý otrok prisvojí majetok, ktorý patrí do dedičstva,

žaloba o krádež nebude podaná, pretože nemôže ísť o krádež majetku tohto druhu; možno však podať žalobu s cieľom prinútiť ho, aby majetok predložil súdu.

41. Ten istý, O Urseius Ferox, kniha II.

Ak otrok v spoločnom vlastníctve spôsobí jednému zo svojich vlastníkov nezákonnú škodu, žaloba podľa Lex Aquilia z tohto dôvodu nebude podaná; pretože ak by spôsobil škodu cudziemu človeku, mohla by byť podaná žaloba proti druhému spoluvlastníkovi o celú sumu podľa Lex Aquilia; rovnako ako v prípade, že otrok v spoločnom vlastníctve spáchal krádež, nemôže byť podaná žaloba o krádež proti druhému spoluvlastníkovi, ale musí byť začaté konanie o rozdelení.

42. Ulpián, O edikte, kniha XXXVII.

Ak sa strana, na základe ktorej bola spojená záležitosť v noxálnej žalobe, domáha svojej slobody, konanie by malo byť prerušené, kým sa nerozhodne o jej stave; ak by teda bola vyhlásená za otroka, noxálna žaloba bude pokračovať, ale ak sa rozhodne, že je slobodný, bude považovaná za bezvýznamnú.

(1) Ak sa strana zaviazala brániť noxálnej žalobe na účet otroka, ktorý je mŕtvy, a nevie o tejto skutočnosti, mala by byť zbavená zodpovednosti, pretože prestalo platiť, že by sa mala čohokoľvek vzdať na účet uvedeného otroka.

(2) Tieto žaloby nie sú premlčané uplynutím času a sú k dispozícii dovtedy, kým máme právomoc odovzdať otroka; môžu byť totiž podané nielen proti nám, ale aj proti našim nástupcom, ako aj proti nástupcom strany zodpovednej v prvom rade, a to nie preto, že preberajú jeho zodpovednosť, ale z dôvodu vlastníctva. Preto ak sa otrok dostal do rúk inej osoby, jeho nový vlastník môže byť žalovaný v rámci noxálnej žaloby z dôvodu vlastníctva.

43. Pomponius, Listy, kniha VIII.

Otroci v prípadoch, keď zodpovednosť za náhradu škody nasleduje za jednotlivcom, by mali byť obhajovaní na mieste, kde sa tvrdí, že spáchali trestný čin, a preto je vlastník povinný predložiť uvedených otrokov na mieste, kde sa údajne dopustili násilia, a ak ich neobháji, môže stratiť vlastníctvo všetkých.

Kniha X

1. O stanovení hraníc.
2. O žalobe na rozdelenie nehnuteľnosti.
3. Pokiaľ ide o žaloby o vypořádanie nehnuteľnosti v spoločnom vlastníctve.
4. O žalobe na vydanie veci.

Tit. 1. O určení hraníc.

1. Paulus, O edikte, kniha XXIII.

Žaloba o určenie hraníc je osobnou žalobou; hoci ide o konanie o navrátenie majetku.

(2. Ulpianus, O edikte, kniha XIX.

Táto žaloba sa vzťahuje na rustikálne majetky, aj keď sa medzi nimi nachádzajú budovy; nie je totiž veľký rozdiel, či strana vysadí stromy, alebo postaví budovu na hraničnej čiare.

1. Sudca môže v prípade určenia hraníc rozhodnúť spor tak, ako sa mu to zdá najlepšie, ak nemôže určiť hranice; a ak sa sudca na účely odstránenia pochybností starobylého pôvodu rozhodne nariadiť určenie hraníc novým smerom, môže tak urobiť a nariadiť vyplatenie peňažnej sumy ako náhradu.

3. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

V každom prípade, keď je potrebné, aby sa vydalo rozhodnutie, ktorým sa pozemok jednej zo strán odovzdá druhej strane, ten, v prospech ktorého sa rozhodnutie vydá, je povinný zaplatiť druhej strane určitú sumu peňazí ako náhradu.

(4) Paulus, O edikte, kniha XXIII.

Ak existuje spor týkajúci sa určitého pozemku, pozemok sa môže rozdeliť na podiely prostredníctvom dekrétu podľa toho, čo sudca považuje za podiel strán na uvedenom pozemku.

1. V žalobe o určenie hraníc sa musí zohľadniť záujem strán; napríklad ak niekto získa nejaký prospech z časti pozemku, o ktorom sa zistí, že patrí susedovi, bolo by nespravodlivé, aby sa z tohto dôvodu požadovala platba? Okrem toho, ak by geodeta zamestnala jedna zo strán, druhá strana, ktorá ho nezamestnala, by bola povinná zaplatiť svoj podiel na náhrade.

2. Po pripojení veci k vydaniu sa zohľadňuje zisk, pretože od tohto momentu sa nedbanlivosť a zlý úmysel musia stať predmetom vyšetrovania, ale čokoľvek, čo bolo získané pred pripojením veci, sa za žiadnych okolností nebude brať do úvahy, pretože buď to strana získala v dobrej viere, a ak to spotrebovala, mala by jej byť poskytnutá výhoda; alebo ak to získala v zlej viere, musí sa proti nej podať žaloba na jej vrátenie.

3. Ak však niekto odmietne poslúchnuť sudcu tým, že vyrúbe strom alebo odstráni stavbu postavenú na hranici alebo na jej časti, bude musieť zaplatiť.

4. Ak sa tvrdí, že boli zhodené alebo rozkopené medzníky; sudca, ktorý má právomoc, môže prejednať aj žiadosť o určenie hraníc.

5. Ak jeden pozemok patrí dvom osobám a iný trom; súd môže sporný pozemok prisúdiť jednej strane, aj keď zahŕňa viacerých vlastníkov, pretože ak sa určujú hranice pozemkov, rozumie sa tým skôr, že sa to robí v prospech nehnuteľnosti než v prospech osoby; v tomto prípade však, keďže rozhodnutie bolo v prospech viacerých strán, každá z nich bude mať nárok na rovnaký podiel, aký má na nehnuteľnosti a ktorý bude spoločný.

6. Tí, ktorí majú podiely na spoločnej nehnuteľnosti, nebudú povinní platiť si navzájom, pretože medzi nimi zrejme nevznikol žiadny súdny spor.

7. Ak máme spolu s vami spoločnú nehnuteľnosť a ja sám vlastním susedný pozemok, môže byť z našej strany podniknuté súdne konanie na určenie hraníc? Pomponius uvádza, že nemôže, pretože ja a môj spoluvlastník nemôžeme byť protivníkmi v konaní tohto druhu, ale považujeme sa za osoby, ktoré zaujímajú miesto jednej osoby. Pomponius tiež hovorí, že nemožno vyhovieť ani spravodlivej žalobe, pretože strana, ktorá má vlastníctvo vo svojom vlastníctve, môže odcudziť buď to, čo drží spoločne, alebo to, čo drží oddelene, a potom podať žalobu.

8. Žalobu na určenie hraníc možno podať nielen medzi dvoma nehnuteľnosťami, ale dokonca aj medzi tromi alebo viacerými, ako napríklad v prípade, keď jedna nehnuteľnosť a niekoľko ďalších, dokonca až tri alebo štyri, spolu susedia.

9. Žalobu o určenie hraníc možno podať, ak sú pozemky predmetom trvalého nájmu; alebo medzi osobami, ktoré majú užívacie právo k rôznym pozemkom; alebo medzi užívateľom a obvyčajným vlastníkom susedného pozemku; alebo medzi stranami, ktoré majú držbu na základe nehnuteľnosti danej do zálohu.

10. Táto žaloba je k dispozícii, ak je hranica medzi rustikálnymi nehnuteľnosťami; neuplatňuje sa však v prípade mestských nehnuteľností; v tomto druhom prípade totiž strany nie sú osobami, ktoré majú rovnakú hranicu, ale skôr sa hovorí, že sú susedmi, a ich nehnuteľnosti sú väčšinou oddelené spoločnými múrmi. Preto tam, kde budovy susedia, a to aj na vidieku, nie je dôvod na túto žalobu; a na druhej strane v meste môžu byť záhrady, ktoré spolu susedia, takže aj tu možno podať žalobu na určenie hraníc.

11. Tam, kde zasahuje rieka alebo diaľnica, sa to nechápe ako hranica; preto nemožno podať žalobu na určenie hranice.

5. Ten istý, O Sabinovi, kniha XV.

Pretože diaľnica alebo rieka tvorí moju hranicu, a nie pozemok môjho suseda.

(6. Ten istý, O edikte, kniha XXIII.

Ak však zasahuje súkromný tok, možno podať žalobu o určenie hraníc.

7. Modestinus, Pandekty, kniha X.

Na určenie výmery pozemkov sú určené rozhodcovia; a ten, o ktorom sa uvádza, že má väčšiu časť celého pozemku, bude nútený previesť určitú časť na ostatných, ktorí majú menšiu; a to je uvedené v reskripte.

(8) Ulpian, Názory, kniha VI.

Ak inundácia zničí hranice poľa preliatím vody tak, že sa naskytne príležitosť, aby sa niekto zmocnil miest, na ktoré nemá právo; guvernér provincie musí nariadiť, aby nezasahovali do majetku iných a aby sa vlastníkovi vrátil pozemok a aby hranice určil geodet.

1. Súčasťou povinnosti magistrátu v prípade, ktorý sa týka hraníc pozemkov, je vyslať geodetov a ich prostredníctvom vyriešiť otázku hraníc v súlade so spravodlivosťou a preskúmaním vlastnými očami, ak si to príležitosť vyžaduje.

9. Julianus, Digesty, kniha VIII.

Prípady určenia hraníc zostávajú na prejednanie, aj keď spoloční vlastníci mohli podať žalobu o rozdelenie alebo pozemok predať.

Ten istý, Digesty, kniha LI.

Žaloba o rozdelenie medzi spoluvlastníkmi alebo dedičmi alebo žaloba o určenie hraníc má takú povahu, že každá jednotlivá strana má v konaní dvojité právo žalobcu aj žalovaného.

11. Papinianus, Názory, kniha II.

Pokiaľ ide o vyšetrenie týkajúce sa hraníc, treba sa riadiť starobylými pamätnými listinami a autoritou sčítania ľudu, ktoré sa uskutočnilo pred podaním žaloby; za predpokladu, že sa preukáže, že v dôsledku viacerých dedičských konaní nedošlo k zmenám a svojvoľným konaniam vlastníkov boli pozemky buď pridané, alebo odobraté a hranice sa následne zmenili.

12. Paulus, Názory, kniha III.

V otázke týkajúcej sa vlastníctva je potrebné venovať pozornosť tým hraniciam, ktoré osoba, ktorá bola vlastníkom oboch pozemkov, určila pri predaji jedného z nich; nie je totiž potrebné, aby sa dodržiavali hranice, ktoré predtým oddeľovali dva rôzne pozemky, ale na určenie nových hraníc medzi uvedenými pozemkami sa musia použiť opisy susedných vlastníkov.

13. Gaius, O zákone dvanástich tabuliek, kniha IV.

Treba pripomenúť, že pri konaní o určení hraníc sa musí dodržiavať pravidlo, ktoré sa do istej miery zhoduje s plánom, ktorý vraj Solón prijal v Aténach, a to nasledovne: "Ak strana stavia múr susediaci s pozemkom inej strany, nesmie prekročiť hranicu; ak ide o múr postavený z muriva, musí ponechať stopu; ak ide o dom, dve stopy. Ak kope hrob alebo priekopu, musí ponechať voľný priestor, ktorého šírka sa rovná hĺbke toho istého; ak studňu, šírku kroku. Ak sadí olivovník alebo figovník, musí ho umiestniť deväť stôp od susedného pozemku a v prípade iných stromov musí ponechať päť stôp."

Tit. 2. O žalobe na rozdelenie nehnuteľnosti.

1. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Táto žaloba je odvodená zo Zákona dvanástich tabúl, pretože sa považovalo za potrebné, aby v prípade, že sa spoludedičia chceli vzdať spoločného vlastníctva, bol stanovený nejaký druh žaloby, ktorou by sa medzi nich mohol rozdeliť majetok pozostalosti.

1. Túto žalobu môže v skutočnosti podať priamo strana, ktorá nie je vo vlastníctve svojho podielu. Ak však ten, kto je vo vlastníctve nehnuteľnosti, popiera, že žalobca je jeho spoludedičom, môže mu to zakázať námietkou uvedenou takto: "Ak dedičstvo nie je dotknuté s ohľadom na predmetnú vec". Ak účastník vlastní svoj podiel, aj keď môže popierať, že je spoludedičom, výnimka tohto druhu nebude prekážkou; z toho vyplýva, že v tomto prípade musí sám sudca, ktorý prejednáva vec, určiť, či účastník je alebo nie je spoludedičom; ak totiž nie je, nebude mu nič prisúdené a jeho protivník nebude povinný mu nič vyplatiť.

2. Ulpián, O edikte, kniha XIX.

Prostredníctvom žaloby o rozdelenie majetku možno tento majetok rozdeliť bez ohľadu na to, či pochádza zo závetu, alebo prechádza dedením, a bez ohľadu na to, či je majetok udelený zákonom dvanástich tabúl, alebo iným zákonom, alebo dekrétom senátu, alebo dokonca cisárskou ústavou. Vo všeobecnosti platí, že pozostalosť možno rozdeliť len medzi tých, po ktorých smrti možno podať žalobu o jej vrátenie.

(1) Ak štvrtina majetku pripadne niekomu, kto bol arogovaný v súlade s konštitúciou božského Pia, potom, keďže strana tohto druhu sa nestane ani dedičom, ani vlastníkom majetku, bude na rozdelenie majetku potrebná prétorská žaloba.

(2) Okrem toho, ak ide o peculium syna rodiny, ktorý je vojakom, možno násilne tvrdiť, že majetok je vytvorený cisárskou konštitúciou, a preto bude táto žaloba k dispozícii.

(3) V žalobe o rozdelenie dedičstva každý z dedičov vystupuje na strane žalovaného aj žalobcu.

(4) Opäť nemožno pochybovať o tom, že žalobu o rozdelenie dedičstva možno podať v prípade, keď konanie iniciuje len niekoľko dedičov z mnohých.

(5) Aj keď sa v tejto žalobe pohľadávky neprejednávajú, predsa len, ak by boli uzavreté ustanovenia s odkazom na ich rozdelenie, takže by bolo dohodnuté, že každá strana postúpi práva na konanie druhej strane a ustanoví ju za zástupcu na vykonávanie svojich obchodov, rozdelenie sa dodrží.

3. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Je zrejmé, že niekedy sa stáva povinnosťou sudcu dohliadať na to, aby sa rôzne dlhy a pohľadávky pridelili rôznym dedičom v rámci solidárneho dedičstva, pretože sa často stáva, že zaplatenie alebo vymáhanie dlhov, ktoré sa majú rozdeliť medzi rôzne podiely, spôsobuje nemalé neprijemnosti. Toto postúpenie však nemá vždy za následok, že by jeden dedič bol zodpovedný za celý dlh alebo že by mal právo vymáhať celý dlh, ale výsledkom je len to, že ak sa začne konanie, dedič ho podáva čiastočne vo svojom mene a čiastočne ako zástupca, alebo ak je proti nemu podaná žaloba, je žalovaný čiastočne vo svojom mene a čiastočne ako zástupca. Hoci veritelia sú plne oprávnení podať žalobu proti každému jednotlivému dedičovi; títo majú stále plné právo nahradiť na ich mieste také osoby, ktoré by podľa uznesenia súdu mali znášať bremeno žaloby.

(4) Ulpian, O edikte, kniha XIX.

Do tohto konania je teda zahrnuté všetko okrem peňažných nárokov. Ak je však peňažná pohľadávka odkázaná jednému z viacerých dedičov, uvedený dedič ju môže získať žalobou o rozdelenie dedičstva.

1. Škodlivé drogy a jedy sú zahrnuté do tejto žaloby; sudca by však v žiadnom prípade nemal zasahovať do vecí tohto druhu, pretože je jeho povinnosťou vykonávať funkciu dobrého a nevinného človeka. Rovnako by mal postupovať aj v prípade kníh, ktoré je nevhodné čítať (napríklad tie, ktoré pojednávajú o mágii a podobných témach); všetky by však mal okamžite zničiť.

2. Okrem toho, ak bolo niečo nadobudnuté špekuláciou alebo svätokrádežou, alebo násilím, krádežou či agresiou, nesmie sa to deliť.

3. Sudca má nariadiť, aby sa závet odovzdal do rúk toho, kto je dedičom väčšej časti majetku, alebo aby sa uložil v chráme. Labeo hovorí, že v prípade predaja pozostalosti by sa mal uložiť odpis závetu a dedič by mal poskytnúť kópiu, ale originál závetu by si mal ponechať sám alebo ho uložiť v chráme.

(5) Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Ak sú do majetku pozostalosti zahrnuté nejaké dedičské záväzky, sudca by sa mal postarať o to, aby zostali v držbe strany, ktorá je dedičom najväčšieho podielu; ostatní majú právo na kópie, ktoré musia byť overené, a spomínaný dedič má uzavrieť záväzok, že originály dokumentov predloží, keď si to bude vyžadovať príležitosť. Ak majú všetci dedičia nárok na rovnaké podiely a nedôjde medzi nimi k dohode o tom, u koho majú byť listiny ponechané, musia si ich vylosovať, alebo sa má spoločným súhlasom alebo hlasovaním vybrať priateľ, u ktorého môžu byť listiny uložené, alebo sa musia uložiť do úschovy v niektorom zasvätenom chráme.

6. Ulpián, O edikte, kniha XIX.

Vyriešenie veci predložením do súťaže tak, že strana, ktorá urobí najvyššiu ponuku, bude mať právo na vlastníctvo záväzkov, ktoré patria k majetku, neschvaľuje ani Pomponius, ani ja.

7. Venuleius, Stipulations, kniha VII.

Ak by dedič v prípade, keď bol spoludedič pridaný pod podmienkou alebo je v rukách nepriateľa, tvrdil, že on sám je dedičom, a po podaní žaloby by ho získal, a potom by sa splnila podmienka, od ktorej záviselo dedičstvo druhého dediča, alebo by sa tento vrátil postliminium; mal by sa s ním druhý dedič podeliť o výhody jeho víťazstva? Nepochybne má právo podať žalobu na výkon rozhodnutia na celú sumu. V tomto prípade by sa spoludedičovi mala poskytnúť možnosť voľby, t. j. buď mu musí byť priznaný podiel na majetku, alebo musí mať právo podať žalobu, pretože je to ten, kto sa stal dedičom alebo sa vrátil do mesta po tom, ako bol jeho spoludedič úspešný. Rovnaké pravidlo sa musí dodržať aj v prípade, že sa narodí posmrtné dieťa. Títo účastníci nie sú vinní z dôvodu mlčania, pretože získali právo na dedičstvo až po tom, ako ich spoludedič vyhral vo veci.

8. Ulpián, O edikte, kniha XIX.

Pomponius hovorí, že ak sa účty odkážu ako prednostné dedičstvo jednému z viacerých dedičov, nesmú sa mu odovzdať skôr, ako si jeho spoludedičia z nich urobia odpis. Hovorí totiž, že ak by bol odkázaný otrok, ktorý je správcom, nemal by byť vydaný, kým nepredloží svoje účty. Mali by sme zvažovať, či by sa nemala uzavrieť obligácia, v ktorej by sa stanovilo, že kedykoľvek sa budú požadovať účty alebo uvedený správca bude odkázaný, budú predložené; keďže je často potrebné, aby

sa na súde predložili originály účtov a samotný správca na vysvetlenie záležitostí, ktoré sa následne vyskytnú a v ktorých je zahrnutá znalosť správcu; a je potrebné, aby v tejto veci vyššie uvedený dedič poskytol spoludedičovi obligáciu.

1. Pomponius tiež uvádza, že holuby, ktoré zvyknú opúšťať holubník, sú zahrnuté do žaloby o rozdelenie majetku, pretože sú naším majetkom, pokiaľ majú vo zvyku sa k nám vracat'; a preto ak by sa ich niekto zmocnil, sme oprávnení podať žalobu o krádež. Rovnaké pravidlo platí aj pre včely, pretože sú súčasťou nášho majetku.

2. Okrem toho, ak niektorý z našich kusov dobytka odnesie divá zver, Pomponius si myslí, že ak unikne spomínanej zveri, má byť zahrnutý do žaloby o rozdelenie majetku; hovorí totiž, že je lepší názor, že ak niečo odnesie vlk alebo iná divá zver, neprestáva to byť naše, kým to nezožerie.

9. Paulus, O edikte, kniha XXIII.

Táto žaloba sa vzťahuje aj na majetok, ktorý dedičia nadobudli úžitkom, v prípadoch, keď bol odovzdaný zosnulému, a tiež na majetok, ktorý bol odovzdaný dedičom a ktorý zosnulý kúpil.

10. Ulpián, O edikte, kniha XIX.

Taktiež nehnuteľný majetok, ktorý patrí do nášho vlastníctva, ako aj pozemky, ktoré sú v trvalom nájme, alebo také, ktoré sa týkajú len povrchu. Pod toto pravidlo spadá aj majetok, ktorý mal zosnulý v držbe v dobrej viere, hoci patril inému.

(11) Paulus, O edikte, kniha XXIII.

Dieťa otroka ženského pohlavia, ak sa narodí po nadobudnutí majetku,

12. Ulpián, O edikte, kniha XIX.

A dokonca aj po tom, ako bolo dieťa pripojené, môže byť, ako uvádza Sabinus, zahrnuté do žaloby o rozdelenie majetku a môže sa stať predmetom rozhodovania.

1. Tá istá zásada sa uplatní, ak je čokoľvek darované cudzou osobou otrokom, ktorí tvoria časť majetku pozostalosti.

2. Majetok odkázaný pod podmienkou medzitým patrí dedičom, a preto je zahrnutý do žaloby o rozdelenie dedičstva a môže sa stať predmetom rozsudku; samozrejme, s výhradou obmedzení, ktoré sa k nemu viažu, takže ak sa podmienka splní, bude odňatý strane, ktorej bol odkázaný; alebo po nesplnení podmienky sa vráti tým, ktorým bol odkázaný. Rovnaké pravidlo platí

aj v prípade otroka, ktorý má byť oslobodený pod podmienkou, pretože zatiaľ patrí dedičom, ale po splnení podmienky získava slobodu.

13. Papinianus, Otázky, kniha VII.

Nakladanie s majetkom po pripojení vydania je zakázané, ale to sa vzťahuje len na také, ktoré je dobrovoľné, a nie na také, ktoré sa stáva nevyhnutným v dôsledku nejakej predchádzajúcej zodpovednosti a má pôvod v nejakej právnej požiadavke.

14. Ulpian, O edikte, kniha XIX.

Ak však právo na užívanie začalo plynúť pred pripojením vydania v prospech strany, ktorá nie je dedičom, a následne sa dokončí, odstráni sa tým z veci majetok.

(1) Vzniká otázka, či je právo užívania zahrnuté do žaloby; ako napríklad v prípade, keď bolo právo užívania vyhradené a pozemok bol ponechaný iným osobám ako dedičovi:

15. Paulus, O edikte, kniha XXIII.

Alebo keď bolo užívacie právo odkázané otrokovi, ktorý patril k majetku; keďže užívacie právo nemôže odísť od zainteresovanej strany bez toho, aby sa stratilo.

16. Ulpian, O edikte, kniha XIX.

Myslím si, že je súčasťou povinnosti sudcu, aby v prípade, ak by sa dedičia chceli vzdať spoločného vlastníctva užívacieho práva, vyhovel ich želaniu po tom, ako ich prinúti, aby si navzájom poskytli záruku.

1. Julianus hovorí, že ak súd prisúdi pozemok jednému dedičovi a užívacie právo k nemu druhému, užívacie právo sa nestáva spoločným vlastníctvom.

2. Užívacie právo môže byť prisúdené od určitého času alebo do určitého času, alebo na striedavé roky.

3. Pozemok, ktorý rieka pridá naplaveninou k nehnuteľnosti po vydaní, je tiež zahrnutý do žaloby tohto druhu.

4. Ak sa však jeden z dedičov dopustil zlomyseľného alebo nedbanlivého konania, ktorého dôsledkom je zníženie hodnoty užívacieho práva, Pomponius hovorí, že aj to patrí do rozsahu žaloby; pretože všetko, čo dedič zlomyseľne alebo z

nedbanlivosti urobí na škodu majetku, sa bude posudzovať vo všetkých žalobách o jeho rozdelenie, vždy za predpokladu, že sa konania dopustí ako dedič. Ak teda jeden z dedičov pripravil poručiťľa o peniaze počas jeho života, nebude to zahrnuté do žaloby o rozdelenie dedičstva, pretože ešte nebol dedičom; ak však konal ako dedič, aj keď by zainteresovaná strana mala nárok na nejakú inú žalobu, predsa len, ako uvádza Julianus, je zodpovedný za žalobu o rozdelenie dedičstva.

5. Napokon hovorí, že ak by niektorý z dedičov zničil účty patriace do dedičstva alebo ich sfaľšoval, bude zodpovedný podľa Lex Aquilia za ich zničenie a bude tiež zodpovedný za žalobu o rozdelenie dedičstva.

6. Okrem toho, ak otrok, ktorý patrí do pozostalosti, ukradne majetok jedného z dedičov, Ofilius hovorí, že žaloba na rozdelenie pozostalosti bude prípustná, rovnako ako žaloba na rozdelenie spoločného majetku, ale žaloba na krádež nemôže byť podaná; a preto ak dedič podá žalobu na rozdelenie pozostalosti, dosiahne rozsudok, ktorým mu bude otrok vydaný, alebo mu bude priznaná vyčíslená škoda, t. j. jednoduchá náhrada škody.

17. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

V prípade, že škodu spáchal jeden z dedičov, je vhodné uviesť, že v žalobe o rozdelenie majetku sa má posudzovať jednoduchá náhrada škody.

18. Ulpián, O edikte, kniha XIX.

V súlade s týmito pravidlami Julianus hovorí, že ak je viacero dedičov a jednému z nich je zanechaný otrok, vo všeobecnosti s právom výberu, a ostatní dedičia tvrdia, že Stichus sfaľšoval závet alebo ho znehodnotil, a toto tvrdenie urobia preto, aby sa vyhli výberu otroka; a potom, keď sa po jeho výbere podá žaloba o jeho vrátenie, môžu, ak sú žalovaní, využiť výnimku z dôvodu zlomyseľného podvodu a podrobiť otroka mučeniu.

1. Vzniká otázka, či v žalobe o rozdelenie dedičstva majú dedičia právo použiť mučenie s odkazom na smrť poručiťľa alebo na smrť jeho manželky a detí; a Pomponius veľmi správne hovorí, že tieto veci nemajú žiaden vzťah na rozdelenie majetku z dedičstva.

2. Hovorí tiež, že ak niekto závetom ustanoví, že otrok má byť predaný, aby bol prevezený na veľkú vzdialenosť, je povinnosťou sudcu dohliadať na to, aby nebola zmarená vôľa zosnulého. Ak však poručiťľ nariadil, aby sa postavil pomník, možno podať žalobu o rozdelenie dedičstva, aby sa to nariadilo. Navrhuje však, že keďže je to v záujme dedičov ? keďže budú mať právo na pomník ? môže ktorýkoľvek z nich podať výslovnú žalobu na postavenie pomníka.

3. Ak jeden z dedičov vynaloží výdavky v dobrej viere, môže od spoludediča vymáhať úroky od času jeho omeškania v súlade s reskriptom cisárov Severa a Antonína.
4. Celsus tiež veľmi vhodne dodáva, že spoludedič, aj keď sám nezaplatí, má napriek tomu právo na žalobu o rozdelenie dedičstva, aby prinútil spoludediča zaplatiť jeho podiel; pretože v opačnom prípade sa veriteľ nevzdá určitého majetku, pokiaľ mu nebude úplne zaplatené.
5. Ak bol syn rodiny dedičom podielu svojho otca a veritelia ho žalovali o jeho peculium, pričom on bol pripravený zaplatiť všetko, čo mu patrilo, môže prostredníctvom výnimky z dôvodu zlomyseľného podvodu prinútiť veriteľov, aby mu postúpili svoje práva na žalobu; a okrem toho je oprávnený na žalobu o rozdelenie dedičstva proti svojim spoludedičom.
6. Ak jeden z dedičov vyplatil dedičstvo osobe, ktorej súd prikázal, aby sa ujala držby na účely zachovania dedičstva; Papinianus si myslí, a jeho názor je správny, že je oprávnený na žalobu o rozdelenie dedičstva proti svojim spoludedičom; pretože odkazovník by sa inak nevzdal držby, ktorú raz získal a ktorá sa rovná zábezpeke, kým mu nebude vyplatené celé dedičstvo.
7. Okrem toho, ak by niekto zaplatil Titiovi dlh, aby sa vyhol predaju zálohu, Neratius uvádza, že môže začať konanie o rozdelenie dedičstva.

19. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Opäť na druhej strane by mal sudca podobným spôsobom ustanoviť, že ak jeden z dedičov získal majetkový prospech z majetku pozostalosti alebo uzavrel ustanovenie v jej neprospech, nesmie byť jediný, kto má mať z toho prospech. Sudca to môže dosiahnuť buď tým, že nariadi, aby jednotliví dedičia predložili účty, alebo tým, že im uloží, aby si navzájom poskytli zábezpeku, prostredníctvom ktorej sa zisky a straty medzi nich rozdelia rovnakým dielom.

20. Ulpián, O edikte, kniha XIX.

Keď vydatá dcéra, ktorá bola povinná priniesť svoje veno do spoločného fondu, pre chybu svojich spoludedičov dala záväzok, že im vyplatí v pomere ich podielov všetko, čo získa od svojho manžela; Papinianus hovorí, že bez ohľadu na to musí rozhodca v konaní o rozdelenie rozhodnúť, že aj keby ona sama zomrela počas existencie manželstva, veno sa musí prispieť; pretože neznalosť spoludedičov nemôže zmeniť pravidlá, ktorými sa riadi súdne konanie.

- (1) Ak sa syn rodiny stal povinným z príkazu svojho otca, musí si vyhradiť sumu z majetku na zaplatenie dlhu; a navyše, ak vynaložil peniaze na majetok patriaci jeho otcovi, uplatní sa rovnaké pravidlo, a ak je žaloba de peculio, vyhradí si peculium na ten istý účel; a to náš cisár uviedol v reskripte.
- (2) Okrem toho, ak je syn rodiny ustanovený za dediča, môže si vyhradiť veno svojej manželky; ani to nie je nerozumné, keďže musí znášať peňažné bremeno manželstva. Preto si môže ponechať celé veno a musí poskytnúť záruku, že bude brániť svojich spoludedičov, ktorí môžu byť žalovaní na základe ustanovenia. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď veno poskytla iná strana a uzavrela stipuláciu. To sa vzťahuje nielen na veno jeho vlastnej manželky, ale aj na veno manželky jeho syna, pretože sa to týka aj výdavkov na manželstvo, za ktoré je zodpovedný: pretože je povinný ručiť za výdavky svojho syna a nevesty. Marcellus hovorí, že syn si musí ponechať veno nielen vtedy, keď bolo dané jeho otcovi, ale aj vtedy, keď bolo dané jemu ako jeho synovi; v rozsahu, v akom mu bolo dané ako súčasť jeho peculium, alebo ak bolo vynaložené v prospech jeho otca.
- (3) Ak otec rozdelí svoj majetok medzi svojich synov bez akéhokoľvek písomného zápisu a rozdelí medzi nich bremeno svojich dlhov v pomere k tomu, čo vlastní; Papinianus hovorí, že to nemožno považovať za jednoduché darovanie, ale skôr za rozdelenie majetku na základe poslednej vôle. Je jasné, hovorí, že ak veritelia podajú žalobu proti uvedeným dedičom v pomere k ich podielom na majetku a jeden z nich odmietne dodržať to, čo bolo dohodnuté, možno proti nemu podať žalobu z osobitných dôvodov s tvrdením, že urobili výmenu podľa určitej dohody; samozrejme, ak bol rozdelený celý majetok.
- (4) Žalobu o rozdelenie dedičstva nemožno podať viac ako raz, ak sa nepreukáže riadny dôvod; ak totiž nejaký majetok zostane nerozdelený, možno podať žalobu o jeho rozdelenie.
- (5) Papinianus hovorí, že ak sa od jedného z dedičov vyžaduje zaplatenie dlhu bez toho, aby to bolo zabezpečené formou odkazu; potom bude dedič nútený prevziať platbu sudcom, ktorý predsedá žalobe o rozdelenie dedičstva, ale nie na väčšiu sumu ako tri štvrtiny jeho podielu, aby mohol mať jednu štvrtinu nezmenšenú; a preto musí poskytnúť zábezpeku na ochranu svojich spoludedičov.
- (6) Taktiež hovorí, že ak syn zodpovedá za výdavky, ktoré mu vznikli v súvislosti s verejným úradom, s ktorého spravovaním jeho otec súhlasil, a potom je ustanovený za dediča podielu na dedičstve, môže si vyhradiť sumu, ktorú dlhuje, pretože to bol jeden z dlhov jeho otca; ak však spravoval nejaké úrady po smrti svojho otca, dedičia tohto otca nebudú zodpovedať za žiadne záväzky, ktoré vznikli v súvislosti s uvedenými úradmi.
- (7) Neratius však vyslovil názor, že ak človek, ktorý mal niekoľko synov, súhlasil s tým, aby jeden z nich prevzal úrad funkcionára, ktorý má na starosti usporiadanie a reguláciu verejných hier, a predtým, ako začne vykonávať povinnosti vyplývajúce z tohto úradu, jeho otec zomrie po tom, ako ustanovil všetkých svojich synov za svojich dedičov; vzniká otázka,

či uvedený syn môže žalobou o rozdelenie majetku vymáhať to, čo v tejto veci vynaložil; a on odpovedal, že to nemôže vymáhať žiadnou žalobou. Tento názor sa neprijíma, a to veľmi oprávnene, pretože výdavky by mali byť zahrnuté do žaloby o rozdelenie dedičstva.

(8) Papinianus tiež hovorí, že ak manžel nariadi jednému z dedičov, aby prevzal bremeno zaplatenia vena, ktoré je zahrnuté v ustanovení, a jeho vdova podá žalobu o veno proti obom dedičom, dedič, ktorému bolo nariadené prevziať bremeno, musí v žalobe brániť svojho spoludediča. Ak sú však obaja dedičia poverení zaplatením odkazu namiesto vena a vdova sa rozhodne prijať veno, odkaz si ponechajú uvedení dedičia, ale nesmie to byť v prospech spoludediča, ktorý je oslobodený od platenia dlhu; to znamená, že spoludedič, ktorý prevzal bremeno dlhu, by mal na základe rozhodnutia súdu získať odkaz; a to platí, ak poručiteľ neustanovil inak.

(9) Hovorí tiež, že ak otrok, ktorý má byť podmiennečne oslobodený, zaplatí peniaze zo svojho peculium jednému z viacerých spoludedičov na účely splnenia podmienky, nebude to zahrnuté do tejto žaloby a nemalo by to byť predmetom príspevku.

21. Paulus, O edikte, kniha XXIII.

Rovnaké pravidlo platí aj v prípade žaloby podanej na rozdelenie majetku, ktorý je v spoločnom vlastníctve.

(22. Ulpianus, O edikte, kniha XIX.

Okrem toho Labeo hovorí, že ak jeden z dedičov vykope nejaký poklad, ktorý zanechal poručiteľ, bude podliehať žalobe o rozdelenie, rovnako ako keby sa o poklad rozdelil s cudzou osobou, ktorá o tom vedela.

1. Sudca v žalobe o rozdelenie dedičstva môže ten istý majetok prisúdiť viacerým osobám len vtedy, ak právo mať jednu vec bolo zanechané viacerým osobám; (alebo ak, ako hovorí Pomponius, existovala nevyhnutnosť, aby podiely boli prisúdené viacerým osobám); alebo ak sudca každému zo spoludedičov prisúdi určitú časť majetku; môže však prisúdiť majetok jednému dedičovi po tom, ako ho všetci ponúkli.

2. Okrem toho nikto nepochybuje o tom, že môže prisúdiť pozemok, ktorý bol rozdelený v súlade s rozdelením, ktoré sa už uskutočnilo.

3. Opäť platí, že pri týchto adjudikáciách môže uložiť služobnosť tak, aby jeden pozemok, ktorý pridelil, slúžil inému; a ak absolútne prisúdi pozemok jednému dedičovi, nemôže pri pridelovaní ďalšiemu uložiť služobnosť prvému.

4. Žaloba o rozdelenie dedičstva sa týka dvoch vecí; t. j. nehnuteľnosti a jej vydania, pričom ide o osobné žaloby.

5. Papinianus kritizuje Marcella za jeho názor týkajúci sa majetku v držbe nepriateľa, pretože si nemyslí, že prevody majetku tohto druhu sú zahrnuté v žalobe o rozdelenie majetku. Ved' ako môže byť nejaká prekážka žalobe o prevod majetku, keď je v nej zahrnutý samotný majetok,

23. Paulus, O edikte, kniha XXIII.

Z dôvodu nádeje na postliminium? Samozrejme, že by sa mala dať zábezpeka, pretože strana by sa nemusela vrátiť; ibaže by sa urobil len odhad udalosti, ktorá bola neistá.

24. Ulpián, O edikte, kniha XIX.

Ak však majetok prestal existovať, otázka prevodu môže stále vzniknúť; a ja súhlasím s Papinianom.

(1) Žaloba o rozdelenie sa vzťahuje na držiteľov majetku pozostalosti a tiež na stranu, ktorej bol majetok navrátený v súlade s trebel'ským dekrétom senátu, a na ostatných prétorských nástupcov.

25. Paulus, O edikte, kniha XXIII.

Túto žalobu môžu podať dedičia osoby, ktorá zomrela v rukách nepriateľa.

1. Ak vojak urobí jednu osobu dedičom svojho kastrenského majetku a druhú dedičom zvyšku majetku, nie je dôvod na žalobu o rozdelenie; pretože majetok sa rozdelí medzi dedičov podľa cisárskej ústavy, rovnako ako nemožno podať žalobu o rozdelenie majetku, ak neexistuje hmotný majetok, ale všetok majetok pozostáva z pohľadávok.

2. Pokiaľ ide o otázku, či je strana oprávnená prevziať obranu v rámci žaloby o rozdelenie, nezáleží na tom, či má vlastníctvo nehnuteľnosti alebo nie.

3. Ak je niekoľko nehnuteľností v spoločnom vlastníctve rôznych osôb na základe rôznych právnych titulov, možno podať jednu žalobu o rozdelenie.

4. Ak je Tizianov majetok v spoločnej držbe teba a mňa a Seiov majetok je v držbe teba, Tiziana a mňa, Pomponius hovorí, že možno podať jednu žalobu, ktorej účastníkmi budú všetky tri osoby.

5. Okrem toho, ak je v našom spoločnom vlastníctve viacero majetkov, môžeme postupovať žalobou o rozdelenie len vo vzťahu k jednému z nich.
6. Ak má poručiteľ majetok v spoločnom vlastníctve s cudzou osobou alebo ak niekomu odkázal časť svojho majetku; alebo ak jeho dedič pred pripojením vydania k žalobe o rozdelenie odcudzil svoj vlastný podiel; je povinnosťou sudcu nariadiť, aby sa podiel, ktorý bol vlastníctvom poručiteľa, previedol na niekoho.
7. Ak má spoludedič majetok v držbe ako kupujúci alebo ho napríklad dostal darom; Pomponius popiera, že by ho bolo možné zahrnúť do žaloby o rozdelenie dedičstva.
8. Hovorí tiež, že ak sa ty a ja staneme dedičmi Tícia a ty podáš žalobu proti Semproniovi o časť pozemku, ktorý je podľa teba celý zahrnutý do dedičstva, a ty budeš porazený; a ja potom kúpim ten istý podiel od Sempronia a ten sa prevedie na mňa, a vy podáte žalobu o rozdelenie, nielenže to nebude zahŕňať to, čo mám v držbe ako dedič, ale nebude to zahŕňať ani to, čo mám v držbe ako kupujúci; pretože keďže z predchádzajúceho dekrétu bolo zrejmé, že celý pozemok nebol zahrnutý do dedičstva, ako by mohol byť zahrnutý do žaloby o rozdelenie toho druhého?
9. Je otázne, či je do žaloby tohto druhu zahrnutá dohoda, ktorej podmienky dávajú každému dedičovi právo na žalobu na celú sumu; ako napríklad v prípade, keď strana zomrie po tom, čo si dohodla právo cesty, chodníka alebo príjazdovej cesty, a to z toho dôvodu, že dohodu tohto druhu podľa zákona dvanástich tabúl nie je dovolené rozdeliť, pretože to nemožno urobiť. Lepší názor však je, že sa to do žaloby nezahŕňa, ale že všetci dedičia majú právo podať žalobu o celú sumu; a ak právo cesty nie je vybavené, rozhodnutie proti žalovanému by malo byť o peňažnej sume v pomere k podielu žalobcu na dedičstve.
10. Na druhej strane, ak osoba, ktorá sľúbila právo cesty, zomrie po tom, ako ustanovila viacerých dedičov, záväzok sa nedelí; a niet pochýb o tom, že naďalej existuje, keďže právo cesty môže sľúbiť aj strana, ktorá nemá pozemok. Preto, keďže každý jednotlivý dedič zodpovedá za celú sumu, je povinnosťou sudcu požadovať poskytnutie záruk, aby v prípade, že niektorý z dedičov bude žalovaný a zaplatí náhradu škody stanovenú súdom, mohol vymáhať časť sumy od ostatných.
11. Rovnaké pravidlo sa uplatňuje, ak poručiteľ odkáže právo cesty.
12. Aj v prípade iného ustanovenia, keď poručiteľ sľúbil, že on alebo jeho dedič neurobí nič, čo by bránilo druhej strane v chôdzi alebo jazde, keďže ak by tomu jeden zo spoludedičov zabránil, môže byť podaná žaloba o celú sumu podľa ustanovenia, musia byť chránené záujmy spoludedičov, aby sa zabránilo tomu, že konanie jedného z nich bude na ujmu ostatných.

13. Rovnaké právne pravidlo sa vzťahuje na peňažnú sumu sľúbenú poručiteľom, ak bola sľúbená pod sankciou; pretože hoci tento záväzok môže byť podľa zákona dvanástich tabúl rozdelený; napriek tomu, že jedna strana zaplatí svoj podiel, nijako to neprispieje k tomu, aby sa zabránilo sankcii, predsa len, ak peniaze neboli zaplatené alebo nie sú splatné, treba sa uchýliť k záväzku, aby bolo možné zabezpečiť odškodnenie ostatných stranou, ktorá je vinná za to, že všetky peniaze neboli zaplatené; alebo každý z nich musí poskytnúť záruku, že nahradí časť tomu, kto zaplatí celú sumu; alebo ak jeden z dedičov zaplatí celú sumu, ktorú sľúbil poručiteľ, aby zabránil tomu, aby sa na neho vzťahovala pokuta, môže od svojich spoludedičov vymáhať ich podiely v rámci žaloby o rozdelenie.

14. Rovnaké pravidlo sa dodržiava aj pri umorení záloh, pretože ak nie je ponúknutá celá suma, ktorá je splatná, veriteľ môže záloh legálne predať.

15. Ak jeden z viacerých spoludedičov bráni dedičského otroka v noxálnej žalobe a ponúkne sumu odhadovanej škody, ak je to účelné, môže touto žalobou získať späť časť toho, čo bolo zaplatené. Rovnaké pravidlo sa uplatňuje, ak jeden zo spoludedičov poskytne zábezpeku s odkazom, aby zabránil tomu, aby sa odkazovníci dostali do vlastníctva. A vo všeobecnosti platí, že ak nie je možné prijať opatrenia na rozdelenie, ak by jedna zo strán konala pod vplyvom nevyhnutnosti, existuje dôvod na podanie žaloby o rozdelenie.

16. Spoludedič je zodpovedný nielen za zlý úmysel, ale aj za nedbanlivosť spáchanú s ohľadom na majetok pozostalosti, keďže so spoludedičom neuzatvárame zmluvu, ale náhodne naňho narazíme; napriek tomu spoludedič nie je povinný zodpovedať za takú starostlivosť, akú by vynaložila starostlivá hlava rodiny, keďže mal dobrý dôvod konať kvôli vlastnému podielu; a preto by nemal nárok na žalobu z dôvodu uskutočnených obchodov, preto musí vynaložiť rovnakú starostlivosť, akú by prejavil vo vlastných záležitostiach. Rovnako je to aj v prípade, keď sa majetok odkazuje dvom odkazovníkom; nebol to totiž ich súhlas, ale okolnosti prípadu, ktoré ich spojili vo vlastníctve.

17. Ak je otrok odkázaný neurčitým spôsobom a odkazovník neskôr zomrie a jeden z dedičov uvedeného odkazovníka tým, že nedal súhlas, zabráni vyplateniu dedičstva, ten, kto spôsobil prekážku, bude prostredníctvom tejto žaloby nútený zaplatiť ostatným to, čo predstavuje podiel každého z nich. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď na druhej strane jeden z dedičov, ktorému bol všeobecne odkázaný otrok, ktorého by si mohli sami vybrať, nechce dať súhlas na vydanie otroka, ktorého vydanie by bolo pre všetkých výhodné, a v dôsledku toho sú dedičia žalovaní poručiteľom a sú nútení zaplatiť ako náhradu škody vyššiu sumu, ako je hodnota otroka.

18. Okrem toho je z dôvodu nedbanlivosti zodpovedný človek, ktorý po tom, ako vstúpil na nehnuteľnosť pred ostatnými, dopustil, aby sa služobnosti spojené s pozemkami patriacimi k nehnuteľnosti stratili v dôsledku nedostatočného užívania.

19. Ak je vyneseny rozsudok proti synovi, ktorý bránil svojho otca v súdnom spore, a on zaplatí sumu rozsudku buď počas života svojho otca, alebo po jeho smrti; možno veľmi správne konštatovať, že má právo podať žalobu o vrátenie sumy proti svojmu spoludedičovi v rámci žaloby o rozdelenie.

20. Sudca, ktorý predsedá žalobe o rozdelenie nehnuteľnosti, by nemal nechať nič nerozdelené.

21. Musí tiež zabezpečiť, aby sa tým, ktorým nehnuteľnosť prisúdi, poskytla záruka proti vymáhaniu nehnuteľnosti vystúhovaním.

22. Keď sa pred rozdelením odkážu peniaze, ktoré nezostali v dome, aby sa zobrali, či majú spoludedičia zaplatiť celú sumu, alebo len to, čo je v pomere k ich podielom na dedičstve; rovnako ako keby peniaze zostali medzi ostatným majetkom pozostalosti, je otázka, v súvislosti s ktorou existujú určité pochybnosti; ale lepší názor je, že sa musí zaplatiť suma, ktorá by sa zaplatila, keby sa peniaze našli.

(26) Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

(27) Súčasťou povinnosti sudcu je nariadiť predaj jednej alebo viacerých vecí patriacich do dedičstva a výtazok z predaja vyplatiť ktorejkoľvek osobe, ktorej boli uvedené peniaze odkázané.

27. Paulus, O edikte, kniha XXIII.

V tejto žalobe musí byť rozsudok vydaný voči každej strane, inak musia byť všetci zbavení zodpovednosti; preto ak sa rozhodnutie vynechá vo vzťahu ku ktorejkoľvek z nich, to, čo sudca urobí vo vzťahu k ostatným, nebude platné; pretože rozhodnutie nemôže byť platné vo vzťahu k jednej časti spornej otázky a neplatné vo vzťahu k inej.

28. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Ak poručiteľ odkáže majetok, ktorý sa má prevziať pred rozdelením a ktorý už dal do zálohu veriteľovi; je v právomoci sudcu, aby ho vykúpil zo spoločného fondu pozostalosti a postaral sa, aby ho dostal ten, komu bol takto odkázaný.

29. Paulus, O edikte, kniha IV.

Ak bol majetok daný zosnulému do zálohu, treba povedať, že je zahrnutý do žaloby o rozdelenie dedičstva; ale ten, komu bol priznaný, by mal byť povinný zaplatiť za svojmu spoludedičovi v pomere k jeho podielu na dedičstve v žalobe o rozdelenie dedičstva; ale nemusí dať svojmu spoludedičovi záruku, že bude odškodnený s odkazom na stranu, ktorá dala nehnuteľnosť

do zálohy; z dôvodu, že prípad bude rovnaký, ako keby bola podaná hypotekárna alebo servilná žaloba a odhadnutá suma bola ponúknutá; takže strana, ktorá urobila ponuku, môže byť chránená výnimkou proti vlastníkovi, ktorý podal žalobu na vrátenie nehnuteľnosti. Opäť na druhej strane, ak si dedič, ktorému bola záložná pohľadávka prisúdená, želá vrátiť celú sumu, mal by byť vypočutý, aj keď dlžník nie je ochotný. Rovnaké pravidlo neplatí, ak veriteľ kúpi druhú časť založenej nehnuteľnosti, pretože je potrebné rozhodnutie súdu, ale kúpa je dobrovoľná; ibaže by sa mala vzniesť námietka, že veriteľ ponúkol nehnuteľnosť príliš horlivo. Dôvod, prečo sa to berie do úvahy, spočíva v tom, že to, čo veriteľ urobil, treba posudzovať tak, ako keby to urobil dlžník prostredníctvom zástupcu, a akékoľvek nevyhnutné výdavky, ktoré veriteľ vynaložil, má okrem toho právo vymáhať žalobou.

30. Modestinus, Názory, kniha VI.

Držím pozemok v spoločnom vlastníctve s maloletou ženou, ktorá je zároveň mojím spoludedičom, a na uvedenom pozemku sú pochované pozostatky, ktorým patrí úcta od nás oboch; sú tam totiž pochovaní rodičia maloletej. Jej poručníci však chcú pozemok predať, s čím však ja nesúhlasím, pretože si radšej ponechám vo vlastníctve svoj podiel, keďže ho nemôžem celý odkúpiť, a chcem si splniť povinnosť voči mŕtvym podľa vlastného uváženia. Pýtam sa, či môžem zákonne požiadať o arbitra v konaní o rozdelenie uvedeného pozemku; alebo či arbiter, ktorý je určený na rozdelenie dedičstva, môže vykonávať funkcie svojho úradu a tiež rozdeliť uvedený majetok medzi nás podľa práv každého z nás; zvyšný majetok dedičstva sa neberie do úvahy. Herennius Modestinus odpovedal, že v tom, čo sa navrhuje, nie je nič, čo by bránilo tomu, aby strana vymenovaná za arbitra v konaní o rozdelení pozostalosti zahrnula do svojich povinností aj záležitosť rozdelenia uvedeného pozemku; náboženské miesta však nemôžu byť zahrnuté do konania, pretože práva vo vzťahu k nim patria jednotlivým dedičom, ktorí majú záujem o celú pozostalosť.

31. Papinianus, Otázky, kniha VII.

Ak je otrok, ktorý je v zálohu, vykúpený jedným z dedičov, potom, aj keby potom zomrel, úrad arbitra bude napriek tomu naďalej existovať; existuje na to totiž dostatočný dôvod z dôvodu spoluvlastníctva, ktoré predtým existovalo a ktoré by existovalo až doteraz, keby majetok nebol zničený.

32. Ten istý, Názory, kniha II.

Majetok, ktorý otec nerozdelil medzi svoje deti po tom, ako im namiesto rozdelenia udelil právo konať pred súdom, patrí uvedeným deťom v pomere k ich podielom na majetku za predpokladu, že majetok, ktorý nerozdelil, nedal všeobecne jednému dieťaťu; alebo nebol príslušenstvom majetku, ktorý bol daný.

33. Ten istý, Názory, kniha VII.

Ak otec rodiny pri darovaní pozemkov jednotlivým dedičom chcel pri delení vystupovať v úlohe rozhodcu; jeden zo spoludedičov nebude nútený vzdať sa svojho podielu, ak zaň nedostane podiel, ktorý je bez záložného práva.

34. Ten istý, Názory, kniha VIII.

V prípade, že sa pri delení stanoví cena otrokov spoludedičov, rozhodlo sa, že ceny sa na ne nekladú na účely kúpy, ale na účely rozdelenia; preto ak niektorý z nich zomrie počas trvania stavu, stratu musí znášať dedič aj oprávnený.

(35) Tamže, Názory, kniha XII.

Pomponius Philadelphus previedol určité pozemky ako veno na dcéru, ktorá bola pod jeho kontrolou, a nariadil, aby sa výnos z nich vyplácal jeho zaťovi. Vyvstala otázka, či si dcéra môže ponechať majetok ako vlastný, ak jej otec ustanovil za dedičov všetky svoje deti. Odpovedal som, že by mala dobrý dôvod na to, aby si ho ponechala vo vlastníctve, keďže jej otec si želá, aby predmetný pozemok dostal ako veno, a že manželstvo trvalo aj po smrti otca; v posudzovanom prípade totiž dcéra držala majetok podľa prirodzeného práva na základe vena, ktoré mohla dostať.

(36) Paulus, Otázky, kniha II.

Keďže som mal dojem, že si mojím spoludedičom, hoci to nebola pravda, podal som proti tebe žalobu o rozdelenie a súd vydal rozsudky a príkazy na vyplatenie nás oboch. Pýtam sa, či po zistení pravdivosti skutočností bude možné podať osobnú žalobu v prospech každého z nás, alebo žalobu na vrátenie majetku; tiež či sa má prijať jedno pravidlo vo vzťahu k strane, ktorá je dedičom, a iné vo vzťahu k strane, ktorá ním nie je. Odpovedal som, že ak je osoba dedičom celého majetku a v domnení, že Titius je jeho spoludedičom, sa s ním pripojí k vydaniu v rámci žaloby o rozdelenie a je vydané rozhodnutie, ktoré nariaduje platbu, vykoná platbu; potom, keďže to urobil v súlade s rozhodnutím sudcu, nemôže podať žalobu o vrátenie peňazí. Zdá sa však, že vy zastávate názor, že žaloba o rozdelenie nemôže existovať inak ako medzi spoludedičmi; ale hoci žaloba nie je zákonná, predsa len stačí, aby sa zabránilo žalobe o vrátenie toho, čo sa účastník domnieval, že je povinný zaplatiť. Ak však ani jedna zo strán nebola dedičom, a predsa spojili vydanie v žalobe o rozdelenie, ako keby boli dedičmi, treba povedať, že to isté pravidlo o vymáhaní majetku, ktoré sme predtým uviedli, že sa vzťahuje na jednu z nich, sa vzťahuje na obe. Je zrejmé, že ak si majetok rozdelili bez toho, aby sa obrátili na súd, možno konštatovať, že dedič, ktorý sa domnieval, že druhá strana je jeho spoludedičom, má právo na žalobu o vydanie majetku vydaného druhej strane; nemožno totiž konštatovať, že medzi nimi došlo k akémukoľvek kompromisu, keďže sa domnieval, že je jeho spoludedičom.

37. Scaevola, Otázky, kniha XII.

Strana, ktorá podáva žalobu o rozdelenie nehnuteľnosti, nepripúšťa, že jej protivník je jej spoludedičom.

Paulus, Názory, kniha III.

Lucius a Titia, ktorí boli bratom a sestrou, po tom, čo ich otec emancipoval, keď vyrástli, im boli ustanovení poručníci a títo ich individuálne vybavili peniazmi, ktoré boli spoločným majetkom, keďže boli získané z výnosu majetku. Následne si medzi sebou rozdelili celý majetok a po rozdelení podala sestra Titia žalobu proti svojmu bratovi, v ktorej tvrdila, že dostal viac ako ona, pričom Lucius v skutočnosti nedostal viac ako svoj podiel, ale dokonca menej ako polovicu majetku. Pýtam sa, či Titia mala právo podať žalobu proti svojmu bratovi? Paulus odpovedal, že áno: "V súlade s uvedením prípadu, ak Lucius nedostal z výnosu spoločného majetku viac, než na čo mal nárok z dôvodu svojho podielu na majetku, jeho sestra nemá voči nemu právo na žalobu." Rovnakú odpoveď dal aj v prípade, keď sa tvrdilo, že brat dostal od prétora na výživu väčšiu sumu ako jeho sestra, ale stále nie viac ako polovicu.

39. Scaevola, Názory, kniha I.

Ak bola osoba ustanovená za dediča podielu na majetku, v súvislosti s ktorým bola podaná žaloba proti dedičom, pretože nepomstili smrť poručiťa, získala svoj prípad a spoludedič potom podal žalobu na vymáhanie svojho podielu od druhého dediča, ale odmietol zaplatiť svoj podiel na výdavkoch, ktoré vznikli pri obrane druhej žaloby. Vystala otázka, či by mu bránila námietka z dôvodu podvodu? Odpovedal som, že ak vznikli väčšie výdavky z dôvodu obhajoby, ktorú vykonal v prospech uvedeného spoludediča sám, musia sa tieto výdavky zohľadniť; ak však druhá strana neuplatnila námietku z dôvodu podvodu, môže podať žalobu o náhradu časti výdavkov.

1. Muž, ktorý zomrel zo zákona, rozdelil všetky svoje pozemky a iný majetok medzi svoje deti prostredníctvom kodicilov takým spôsobom, že svojmu synovi zanechal oveľa viac ako svojej dcére. Vznikla otázka, či má sestra právo vnieť svoje veno do spoločného fondu v prospech brata? Odpovedal som, že podľa skutkovej podstaty, ak poručiť nezanechal nič nerozdelené, je lepší názor, že právo vnieť veno do spoločného fondu bolo zrušené vôľou poručiťa.

2. Závetca udelil slobodu otrokovi, ktorý mal pätnásť rokov, keď mal dovrieť vek tridsať rokov; a tiež uviedol, že si želá, aby sa mu odo dňa jeho smrti, kým bude otrok žiť, dávalo desať denárov na stravu a dvadsaťpäť denárov na oblečenie. Stichus zomrel skôr, ako nastal deň, keď sa mal stať slobodným, a vznikla otázka, či je odkaz týkajúci sa stravy a oblečenia platný; a ak nie je platný, či ho dedič, ktorý ho zaplatil, môže vymáhať od svojho spoludediča, s ktorým otrok žil? Odpovedal som, že ak peniaze neboli splatné, ale ak to, čo bolo dané, bolo vynaložené na stravu, nemožno ich vymáhať.

3. Syn, ktorý po smrti svojho otca uzavrel dlhy splatné vláde, nemôže od svojho brata požadovať zaplatenie uvedených dlhov v pomere k jeho podielu na majetku svojho otca, ak bratia nie sú spoločníkmi vo všetkom svojom majetku; aj keď mali

majetok svojho otca v spoločnom vlastníctve a ich otec si plnil povinnosť sudcu tam, kde býval, v prospech svojho druhého syna.

4. Závetca ustanovil svojich dvoch synov za dedičov a pred rozdelením odkázal každému z nich určitých otrokov; medzi uvedenými otrokmi bol jednému zo synov odkázaný istý Stephanus spolu s jeho peculium. Uvedený otrok, ktorý bol za života poručiteľa manumitovaný, zomrel a potom zomrel aj jeho otec. Vznikla teda otázka, či to, čo mal Stephanus vo svojom peculium pred tým, ako bol manumitovaný, patrilo obom synom, alebo len tomu, ktorému bol predtým odkázaný spolu so svojím peculium? Odpovedal som, že podľa vyjadrenia prípadu to patrilo obom.

5. Otec, ktorý rozdelil svoj majetok medzi svojich synov a toto rozdelenie potvrdil závetom, ustanovil, že za akýkoľvek dlh, ktorý niektorý z nich uzavrel alebo uzavrie, zodpovedá len on sám. Keď si jeden z jeho synov neskôr požičal peniaze, objavil sa otec a s jeho súhlasom bol pozemok, ktorý bol prevedený na uvedeného syna, zastavený za dlh a po otcovej smrti ten istý syn, ktorý mal pozemok v držbe, zaplatil úroky, pýtam sa, či v prípade, že by veriteľ predal pozemok, ktorý bol zastavený, malo by byť tomuto synovi niečo vyplatené spoludedičom, ak by bola podaná žaloba o rozdelenie dedičstva? Odpovedal som, že v súlade s uvedenými skutočnosťami by nebol povinný nič platiť.

40. Gaius, Trusty, kniha II.

Ak je niekto, kto je ustanovený za dediča celého majetku, požiadajú, aby mi vydal určitú časť, napríklad polovicu; medzi nami môže byť správne podaná spravodlivá žaloba o rozdelenie.

41. Paulus, Dekréty, kniha I.

Istá žena sa odvolala proti rozhodnutiu sudcu, pretože, ako uviedla, v žalobe o rozdelenie majetku medzi ňou a spoludedičom rozdelil nielen majetok, ale aj slobodníkov, ako aj vyživovaciu povinnosť, ktorú poručiteľ nariadil poskytnúť určitým slobodníkom; čo podľa nej bolo niečo, na čo nemal právo. Na druhej strane uviedla, že účastníci konania sa dohodli na rozdelení a dlhé roky platili sumy na výživné v súlade s podmienkami rozdelenia. Bolo rozhodnuté, že musia dodržiavať ustanovenie o výživnom; sudca však dodal, že rozdelenie slobodných nemá žiadny účinok.

42. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Ak je dedičstvo zanechané jednému z viacerých dedičov v tomto znení: "Nech si ponechá, čo mi dlhuje"; je povinnosťou sudcu v konaní o rozdelenie zabrániť spoludedičom, aby vymáhali platbu od uvedeného dediča; ak je však jednému dedičovi nariadené, aby si ponechal, čo mu dlhuje iný, je povinnosťou sudcu požadovať, aby mu boli práva na žalobu pridelené v pomere k podielu spoludediča na majetku.

43. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXX.

Jedna osoba môže požiadať o ustanovenie rozhodcu v konaní o rozdelenie dedičstva; je totiž jasné, že jeden dedič sa môže obrátiť na sudcu, a preto jeden dedič môže požiadať o ustanovenie rozhodcu, aj keď sú ostatní prítomní a nedajú súhlas.

44. Paulus, O Sabinovi, kniha VI.

45. Konanie o rozdelenie pozemku, ktorý majú spoludedičia v spoločnom vlastníctve, sa môže začať tak, že sa doň zahrnie len majetok, ktorý je v spoločnom vlastníctve, a veci, ktoré sa ho týkajú a ktoré sú predmetom súdneho konania; pokiaľ však ide o všetky ostatné veci, právo podať žalobu o rozdelenie majetku zostáva nedotknuté.

1. Ak sa prejednala žaloba o rozdelenie dedičstva alebo o rozdelenie majetku, ktorý je v spoločnej držbe; prétor potvrdí všetky rozhodnutia prijaté súdom udelením výnimiek alebo žalôb.
2. Ak spoludedičia predali majetok v čase, keď bol jeden z nich neprítomný, a pri tejto transakcii sa im podarilo podvodne získať viac, než na čo mali nárok, môžu byť prinútení odškodniť neprítomného účastníka, a to buď žalobou o rozdelenie alebo žalobou o dedičstvo.
3. Akýkoľvek zisk, ktorý si dedič vezme z fondov pozostalosti pred jej zápisom, podľa Juliana nebude musieť vydať v rámci žaloby o rozdelenie; ibaže by v čase, keď ho bral, vedel, že pôda patrí do pozostalosti.
4. Strany, ktoré podávajú žaloby o rozdelenie nehnuteľnosti alebo o rozdelenie spoločného majetku, alebo o určenie hraníc, sú žalobcami aj žalovanými; a preto musia prisahať, že nezačali konanie s cieľom obťažovať a nepodávajú obranu s úmyslom spôsobiť zbytočné ťažkosti.
5. Ak jeden z viacerých spoludedičov na základe ustanovenia týkajúceho sa nehnuteľnosti vykoná platbu vlastným pričinením, nemôže túto sumu vymáhať od svojho spoludediča; ako napríklad v prípade, keď zosnulý sľúbil, že ani on, ani jeho dedič sa nedopustia žiadneho zlomyseľného podvodu a že ani on, ani jeho dedič neurobia nič, čo by komukoľvek zabránilo chodiť alebo jazdiť po ceste; a v skutočnosti aj v prípade, keď sa ostatní dedičia stali zodpovednými na základe konania jedného z nich, z dôvodu splnenia podmienky ustanovenia týkajúceho sa dedičstva, budú oprávnení podať žalobu o rozdelenie dedičstva proti osobe, prostredníctvom ktorej sa ustanovenie stalo účinným.

6. Ak niekto stanoví, že Titius a jeho dedič ratifikujú nejaký jeho úkon, a Titius zomrie a zanechá niekoľko dedičov, bude zodpovedný len ten, kto ratifikáciu zanedbal; a spomedzi dedičov strany, ktorá stanovila, môže len ten, kto bol žalovaný, podať žalobu na uplatnenie zodpovednosti.

7. Ak je užívacie právo odkázané vdove, "kým jej nebude vyplatené veno"; potom Cassius hovorí, že všetko, čo jej bolo vyplatené ako veno v mene spoludediča, môže byť vymáhané na základe rozhodnutia rozhodcu v rámci žaloby o rozdelenie a spoludedič môže byť nútený zaplatiť svoj podiel na vene; a tento názor je správny.

8. Ak boli dvaja spoludediči poverení postaviť sochu a jeden z nich to zanedbal, ale druhý ju postavil; Julianus hovorí, že nie je nespravodlivé vyhovieť žalobe o rozdelenie, aby sa zaplatila časť výdavkov, ktorých výšku by schválil dobrý občan.

45. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIII.

Ak tvrdíš, že časť nehnuteľnosti je v tvojom a mojom spoločnom vlastníctve, o ktorej z iného dôvodu vyhlasujem, že je len moja; to nie je zahrnuté do žaloby o rozdelenie nehnuteľnosti.

1. Podvod spáchaný otrokom dediča nespadá pod podmienky žaloby o rozdelenie dedičstva, pokiaľ nedošlo k nedbanlivosti zo strany vlastníka otroka v tom, že na starostlivosť o spoločný majetok zamestnal otroka, ktorý nebol dôveryhodný.

(46) Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

(47) Ak otec ustanoví manžela za dediča pod určitou podmienkou, medzitým je právo na žalobu o veno manželky v zálohe; je totiž zrejmé, že ak by k rozvodu došlo po smrti svokra, hoci v čase, keď ešte trvala podmienka ustanovenia strany za dediča, treba konštatovať, že existuje dôvod na zachovanie vena; pretože po smrti otca niektoré veci prechádzajú na synov ešte predtým, ako sa stanú dedičmi, ako napríklad záležitosti týkajúce sa manželstva, detí a poručníctva. Preto syn, ktorý znášal výdavky spojené s manželstvom po smrti svojho otca, si môže vziať veno pred rozdelením; a to zastával aj náš Scaevola.

47. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXI

V konaní o rozdelenie nehnuteľnosti alebo o rozdelenie majetku, ktorý je v spoločnom vlastníctve, ak počas konania vznikne spor týkajúci sa práva prislúchajúceho k pozemku, je stanovené, že všetci tí, s ohľadom na ktorých bol rozhodca určený, môžu podať žalobu aj oznámiť novú štruktúru, každý v pomere k svojmu podielu na majetku; a keď rozhodca vydá rozhodcovský rozsudok, ak je celá časť pozemku prisúdená jednej strane, musí byť poskytnutá záruka, že všetko, čo sa vymôže prostredníctvom žalôb, musí byť vydané a všetky výdavky, ktoré vznikli na ich účet, musia byť zaplatené. A ak sa

počas konania na súde nezačalo žiadne konanie týkajúce sa uvedeného pozemku, nezrušené právo na žalobu patrí tomu, komu bol celý pozemok priznaný, alebo v pomere k podielu, pre ktorý bol rozsudok vydaný.

1. Okrem toho, ak existuje nejaký hnutelný majetok, ktorý môže byť zahrnutý do uvedených žalôb, a medzitým by mal byť odcudzený, konanie pre krádež môžu začať strany, na ktorých riziko bol uvedený majetok.

48. Paulus, O Sabinovi, kniha XII.

49. Ak bola podaná žaloba buď na rozdelenie majetku, na rozdelenie majetku, ktorý je v spoločnom vlastníctve, alebo na určenie hraníc, a jedna zo strán zomrie a zanechá niekoľko dedičov; vec nemožno rozdeliť na časti, ale všetci dedičia ju musia buď prijať tak, ako je, alebo musia určiť niekoho za zástupcu, proti ktorému možno podať žalobu ako proti zástupcovi všetkých.

(49) Ulpian, Disputácie, kniha II.

Istý muž bol ustanovený za dediča podielu na majetku a po tom, čo mu prétor nariadil pochovať poručiťa, predal otroka, ktorému závet udelil slobodu, a sľúbil kupujúcemu dvojnásobnú náhradu škody v prípade vyst'ahovania, a keď proti nemu bola podaná žaloba z dôvodu tejto záruky, peniaze zaplatil. Vznikla otázka, či môže v rámci žaloby o rozdelenie dedičstva vymáhať sumu, o ktorú prišiel z dôvodu dohody o zaplatení dvojnásobnej hodnoty otroka? Pozrime sa v prvom rade na to, či mal poskytnúť záruku na dvojnásobok sumy? A zdá sa mi, že to nemal urobiť; pretože zábezpeku na dvojnásobok sumy sú povinní zložiť len tí, ktorí uskutočňujú predaj dobrovoľne; ak však strana, ktorá uskutočňuje predaj, plní povinnosť, nemala by byť nútená sľubovať viac ako v prípade, keď bol ten, kto uskutočňuje predaj, určený prétorom na výkon rozsudku; a ani vtedy nie je strana v takom stave, aby ju bolo možné nútiť k tomu, k čomu sú nútení tí, ktorí predávajú z vlastnej vôle; je totiž veľký rozdiel medzi tým, kto plní povinnosť, a tým, kto predáva dobrovoľne. Preto v prvom rade strana nebola povinná uzavrieť dohodu o dvojnásobnej hodnote, ale prétor mal rozhodnúť, že kupujúci má právo podať žalobu o predaji proti skutočnému dedičovi, ak by sa predaný majetok mal vrátiť z dôvodu vyššieho titulu. Ak sa však dedič pomýlil a poskytol zábezpeku a otrok nadobudol slobodu, môže byť podaná žaloba na základe stipulácie; a ak by sa tak stalo, je len spravodlivé, aby bola priznaná prétorská žaloba proti spoludedičovi (keďže žaloba na rozdelenie majetku nebude podaná), aby sa zabránilo tomu, že utrpí stratu. A skutočne, aby niekto mohol podať žalobu o rozdelenie dedičstva, musí byť nielen dedičom, ale musí aj žalovať alebo byť žalovaný z dôvodu nejakého úkonu, ktorý vykonal alebo nevykonal po tom, ako sa stal dedičom; inak žaloba o rozdelenie dedičstva nebude môcť byť podaná. Preto ak by niekto vykonal nejaký úkon vo vzťahu k dedičstvu predtým, ako sa dozvedel, že je dedičom, nebude dôvod na žalobu o rozdelenie, pretože sa má za to, že strana nekonala s úmyslom dediča; a preto ak niekto vykonal úkon pred zápisom do dedičstva, napríklad ak pochová poručiťa, nebude mať nárok na žalobu o rozdelenie, ale ak to urobil po zápise do dedičstva, máme za to, že v dôsledku toho môže žalobou o rozdelenie vymáhať náklady, ktoré mu vznikli pohrebom.

.50. Tá istá, stanoviská, kniha VI.

Spravodlivosť nedovoľuje, aby sa do podielu na majetku zosnulého, ktorý prešiel na uvedeného syna, zahrnulo všetko, čo otec poskytol svojmu emancipovanému synovi, ktorý bol v neprítomnosti za účelom štúdia; ak sa preukáže, že otec poskytol uvedený majetok nie ako pôžičku, ale preto, že ho k tomu viedla otcovská náklonnosť.

51. Julianus, Digesty, kniha VIII.

Ak sa pozemok odovzdá svokrovi ako veno a uvedený svokor ustanoví svojho zaťa za dediča akejkol'vek časti svojho majetku, pozemok by sa mal pred rozdelením vyhradiť v súlade s rozhodnutím rozhodcu v konaní o delenie; tak, aby stav syna bol rovnaký, ako keby sa veno odkázalo, aby sa zachovalo. Preto sa mu po vyúčtovaní výdavkov musia vydať všetky zisky nadobudnuté po pripojení vydania; ale tie, ktoré boli nadobudnuté pred pripojením vydania, patria rovnakým dielom všetkým dedičom. Aj v tomto prípade sa musia zohľadniť výdavky, pretože nemôže nastať prípad, ktorý by zabránil tomuto odpočtu.

1. Ak si želám podať žalobu o dedičstvo proti tebe a ty si želaš podať žalobu o rozdelenie dedičstva proti mne, treba vyhovieť želaniam nás oboch, ak sa preukáže náležitý dôvod; alebo ak mám v držbe celé dedičstvo a uznávam, že ty si dedičom jednej polovice, ale ja sa chcem vzdať spoluvlastníctva, mal by som získať žalobu o rozdelenie dedičstva, pretože toto dedičstvo nemožno medzi nás rozdeliť iným spôsobom. Okrem toho, ak máte dobrý dôvod na podanie žaloby o dedičstvo namiesto žaloby o rozdelenie, potom vám musí byť umožnené podať žalobu o dedičstvo, pretože niektoré veci sú zahrnuté v žalobe tohto druhu, ktoré nie sú zahrnuté v žalobe o rozdelenie; napríklad, ak som dlžníkom dedičstva, nebudete vymáhať to, čo som dlhoval zosnulému, žalobou o rozdelenie, ale budete to vymáhať žalobou o dedičstvo.

52. Ten istý, O Urseius Ferox, kniha II.

Maevius, ktorý nás ustanovil za dedičov, mal majetok v spoločnom vlastníctve s Attiom, a ak by sme podali žalobu o rozdelenie proti Attiovi a majetok by nám bol prisúdený, Proculus hovorí, že bude zahrnutý do žaloby o rozdelenie majetku.

1. Ak je otrok ponechaný na slobode a ustanovený za dediča, môže byť žalobou o rozdelenie dedičstva nútený zaplatiť spoludedičovi všetko, čo mu zostalo v rukách a čo vyplýva z účtov, ktoré viedol pre poručiťa.

2. Arbitr, ktorého sme si vy a ja vybrali v rámci žaloby o rozdelenie, chcel určitý majetok priznať mne a nejaký iný tebe a rozhodol, že s ohľadom na tieto veci by mal byť každý z nás zaviazaný zaplatiť druhému; a vznikla otázka, či nemôže

započítať jeden účet s druhým a nariadiť strane, ktorá dlhuje väčší účet, aby zaplatila len prebytok? Rozhodlo sa, že rozhodca to môže urobiť.

3. Ak sa podáva žaloba na rozdelenie nehnuteľnosti alebo na rozdelenie majetku v spoločnom vlastníctve, musí sa oceniť celý majetok, a nie podiely na jednotlivých veciach.

53. Ulpian, Názory, kniha II.

Ak emancipovaný syn požičal svojmu otcovi peňažnú sumu, ktorá sa má vyplatiť, bude táto suma neskôr zahrnutá do majetku otca len v prípade, že tento mal voči svojmu synovi právo na žalobu o uvedenú peňažnú sumu.

54. Neratius, Pergameny, kniha III.

Obaja sme boli spoločnými dedičmi majetku Lucia Titia a ja som predal svoj podiel na pozemku, ktorý patril k tomuto majetku, a potom bola medzi nami podaná žaloba o rozdelenie majetku. V tomto prípade sa podiel, ktorý bol môj, do prípadu nezapočíta, pretože keď bol predaný, už nebol súčasťou pozostalosti; nezohľadní sa ani tvoj podiel, pretože aj keď zostal v pôvodnom právnom stave a patrí do pozostalosti; predsa predajom môjho podielu prestalo byť jeho vlastníctvo spoločné. Nie je dôležité, či jeden dedič nepredá svoj podiel alebo či tak neurobia viacerí; za predpokladu, že určitý podiel, ktorý bol jedným z dedičov odcudzený, prestal byť súčasťou dedičstva.

55. Ulpian, O edikte, kniha II.

56. Ak sa podá žaloba o rozdelenie majetku alebo o rozdelenie majetku, ktorý je v spoločnom vlastníctve, a zdá sa, že je takmer nemožné vykonať rozdelenie; sudca môže vydať rozhodnutie v prospech jednej strany a prisúdiť jej celý majetok.

56. Paulus, O edikte, kniha XXIII.

Zisky, ktoré sú splatné už nejaký čas, sa tiež zahŕňajú nielen do žaloby o určenie hraníc, ale aj do žaloby o rozdelenie majetku.

57. Papinianus, Názory, kniha II.

Aj po prijatí rozhodcu bratia, ktorí si rozdelili spoločný majetok dohodou, plnia povinnosti, ktoré vyžaduje prirodzená náklonnosť, a rozdelenie by sa nemalo zrušiť; aj keď rozhodca nevydal rozhodnutie po skončení sporu, ibaže by sa mala poskytnúť úľava z dôvodu nedostatku veku.

Tit. 3. O žalobách na rozdelenie majetku v spoločnom vlastníctve.

1. Paulus, O edikte, kniha XXIII.

Žaloba o rozdelenie majetku v spoločnom vlastníctve je potrebná, pretože žaloba o partnerstve sa týka skôr osobných prevodov z jednej strany na druhú, než rozdelenia spoločného majetku. Stručne povedané, žaloba na rozdelenie spoločného majetku nebude podaná, ak majetok nie je v spoločnej držbe.

2. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Nie je však rozdiel v tom, či je majetok v spoločnom vlastníctve rôznych osôb s partnerstvom alebo bez neho, pretože v oboch prípadoch bude žaloba na rozdelenie spoločného majetku podaná. Spoločné vlastníctvo existuje pri partnerstve, ak napríklad strany spoločne nadobudli tú istú vec; a spoločné bez partnerstva, ak im napríklad ten istý majetok bol odkázaný závetom.

(1) V súvislosti s tromi dvojíťmi žalobami, a to; žalobou na rozdelenie nehnuteľnosti, žalobou na rozdelenie spoločného majetku a žalobou na určenie hraníc, vzniká otázka, koho treba považovať za žalobcu, pretože postavenie všetkých sa zdá byť rovnaké? Lepší je však názor, že za žalobcu treba považovať toho, kto podal návrh na začatie konania na súde.

3. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXX.

V žalobe o rozdelenie spoločného majetku sa nemá posudzovať nič iné ako rozdelenie samotného majetku, ktorý je v spoločnom vlastníctve; a to v prípade, ak sa na uvedenom majetku spôsobí akákoľvek škoda alebo ak sa na ňom spácha trestný čin, alebo ak niektorému zo spoluvlastníkov vznikne škoda, alebo ak sa do jeho vlastníctva dostane niečo, čo pochádza zo spoločného majetku.

1. Ak samotné strany uzavreli medzi sebou dohodu bez podvodu, sudca musí spôsobiť, aby bola v prvom rade potvrdená v konaní o rozdelenie nehnuteľnosti alebo v konaní o rozdelenie spoločného majetku.

4. Ten istý, O edikte, kniha XIX.

Prostredníctvom tejto žaloby sa vykonáva rozdelenie hmotného majetku, ktorého sme vlastníkom, ale nie nehnuteľnosti.

1. Vzniká otázka, či možno podať žalobu na rozdelenie spoločného majetku v studni, a Mela hovorí, že to možno urobiť len vtedy, ak pôda, v ktorej je vykopaná, je predmetom spoluvlastníctva.

2. Táto žaloba je dobromyseľná, a preto ak niečo zostane nerozdelené, rozdelenie všetkého ostatného bude platné a žalobu na rozdelenie možno podať s ohľadom na to, čo je ešte nerozdelené.

3. Keďže samotné rozdelenie majetku môže byť predmetom žaloby o rozdelenie spoločného majetku, tak aj splatné platby a výdavky, ktoré vznikli, môžu byť vymáhané týmto spôsobom, a preto ak niekomu vzniknú výdavky, môže ich vymáhať; ak však nepodá žalobu proti druhému spoluvlastníkovi, ale proti dedičovi tohto druhého, Labeo sa veľmi správne domnieva, že výdavky, ako aj zisky, ktoré zinkasoval zosnulý, môžu byť zahrnuté do žaloby. Je zrejmé, že zisky získané pred tým, ako sa nehnuteľnosť stala predmetom spoluvlastníctva, alebo akékoľvek výdavky vynaložené pred týmto časom by nemali byť zahrnuté do žaloby o rozdelenie spoločnej nehnuteľnosti.

4. Julianus s odkazom na to hovorí, že ak požiadame súd o nariadenie držby, aby sme zabránili hroziacej škode; a predtým, ako nám nariadia, aby sme sa ujali držby, budovu podopriem, nemôžem si náklady na to vymáhať žalobou na rozdelenie spoločného majetku.

5. Julianus, O Urseius Ferox, kniha II.

Ak však vec nebola obhájená a prétor nám nariadi, aby sme sa ujali držby domu, a z tohto dôvodu sme ho získali do vlastníctva; podľa názoru Prokulia môžem žalobou o rozdelenie spoločného majetku vymáhať časť nákladov, ktoré som vynaložil.

(6) Ulpian, O edikte, kniha XIX.

Ak niekto v domnení, že vlastní pozemok spoločne s Titiom, zbiera úrodu alebo mu vznikajú výdavky, hoci v skutočnosti vlastní uvedený pozemok spoločne s inou stranou; môže podať prétorskú žalobu o rozdelenie uvedeného majetku.

1. Preto ak by Titius predal svoj podiel na pôde, hoci v tomto prípade by nebol dôvod na žalobu o rozdelenie spoločného majetku, pretože spoločné vlastníctvo zaniklo; stále bude existovať dôvod na prétorskú žalobu, ktorá sa poskytuje s odkazom na platby, keď majetok prestal byť spoločný.

2. Ak však jeden spoluvlastník získa zo spoločnej nehnuteľnosti nejaký zisk buď jej prenájmom, alebo jej obrábaním, bude zodpovedný za žalobu o rozdelenie; a ak to urobil v mene všetkých vlastníkov, mal by buď získať zisk, alebo znášať stratu;

ak však nekonal v ich mene, ale získal zisk ako jednotliviec, je oveľa viac dôvodov, aby bol zodpovedný aj za stratu. Dôvodom, prečo musí zodpovedať za zisk v prípade žaloby o rozdelenie spoločnej nehnuteľnosti, je, že sa má za to, že nemohol ľahko prenajať svoj vlastný podiel. Nebude však dôvod na žalobu o rozdelenie spoločného majetku, ak (ako hovorí Papinianus) účastník nevykonal len také úkony, ktoré boli nevyhnutne potrebné na riadnu správu jeho vlastného podielu; ak však mohol konať inak, má právo na žalobu z dôvodu uskutočneného obchodu a zodpovedá za tú istú žalobu.

3. Ak po pripojení veci k žalobe o vyporiadanie spoločného majetku vzniknú nejaké výdavky; Nerva správne zastáva názor, že aj tie sú zahrnuté.

4. Sabinus a Atilicinus sú toho názoru, že sem patrí aj potomstvo otrokyne.

5. Tí istí autori si myslia, že táto žaloba zahŕňa aj prírastky a úbytky.

6. Ak strana uloží mŕtvolu do spoločného pohrebiska, treba zvážiť, či uvedené pohrebisko robí náboženským? V skutočnosti má každý vlastník individuálne právo na pochovanie na pohrebisku, ale ani jeden z nich nemôže sám urobiť z voľného miesta náboženské. Trebatius a Labeo, hoci si myslia, že miesto sa nestalo náboženským, stále zastávajú názor, že možno podať žalobu *in factum*.

7. Ak dáte zábezpeku na celú sumu s odkazom na zabránenie hroziacej škody na dome, Labeo hovorí, že nebudete mať nárok na žalobu o rozdelenie spoločného majetku, pretože ste neboli povinní dať zábezpeku na celú sumu, ale stačilo, aby ste ju dali na svoj podiel; tento názor je správny.

8. Ak máme spolu s vami spoločný pozemok, ale môj podiel bol daný do zálohu, bude zahrnutý do žaloby o vyporiadanie spoločného majetku, ale právo veriteľa na to, čo bolo dané do zálohu, zostane nedotknuté, aj keby sa to malo stať predmetom rozhodnutia súdu; zábezpeka totiž zostane nedotknutá, aj keby jeden spoluvlastník previedol svoj podiel na druhého. Julianus hovorí, že rozhodca v konaní o rozdelenie spoločnej nehnuteľnosti musí oceniť podiel na toľko a toľko, pretože veriteľ môže túto časť nehnuteľnosti na základe zmluvy predať.

9. Julianus tiež hovorí, že ak niekto, s kým vlastným spoločného otroka, mi založí svoj podiel a potom začne žalobu o vyporiadanie spoločného majetku, môže mu to zabrániť výnimka z dôvodu záložného práva; ak však túto výnimku nevyužijem, bude povinnosťou súdu po tom, ako prisúdi celého otroka dlžníkovi, prinútiť ho, aby mi vyplatil ocenenú sumu môjho podielu; keďže moje právo na záloh zostáva nedotknuté. Ak by však súd prisúdil otroka mne, potom ma môže prinútiť zaplatiť len to, čo má hodnota zálohu nad rámec peňazí, ktoré boli požičané, a nariadi, aby bol dlžník zbavený zodpovednosti voči mne.

10. Je v právomoci sudcu vydať také rozhodnutie, aby pozemok mohol byť pridelený jednej strane a užívacie právo k nemu druhej strane.

11. Ďalšie otázky týkajúce sa tejto témy sú rovnaké ako tie, o ktorých sme hovorili v súvislosti so žalobou o rozdelenie nehnuteľnosti.

12. Urseius uvádza, že ak sused upozornil, že na budove, ktorá je v spoločnom vlastníctve, sa nesmú vykonávať žiadne nové práce, a jeden zo spoluvlastníkov má z tohto dôvodu proti nemu vydané rozhodnutie, môže od svojho spoluvlastníka vymáhať náhradu škody v pomere k svojmu podielu; Julianus však veľmi správne poznamenáva, že to platí len vtedy, ak bolo pre dom výhodné, aby sa to urobilo.

7. Ten istý, O edikte, kniha XX.

Existuje dôvod na žalobu o rozdelenie pozemku v spoločnom vlastníctve, ak je predmetom trvalého nájmu. Treba zvážiť, či pozemok, ktorý je predmetom trvalého nájmu, možno rozdeliť na samostatné pozemky; vo všeobecnosti by sa však sudca mal vyhýbať takémuto rozdeleniu, inak dôjde k zámene trvalého nájmu.

(1) Neratius hovorí, že ak rozhodca, rozdeľujúc nehnuteľnosť, ktorá nie je predmetom večného nájmu, na dve časti, udelí ich dvom osobám, môže uložiť služobnosť, ako keby išlo o dva samostatné pozemky.

(2. Ak majú strany právo podať publiciánsku vecnú žalobu, môžu podať aj žalobu na rozdelenie spoločného majetku.

(3) Žaloba na vrátenie nehnuteľnosti jej vlastníkovi za určitých okolností nepatrí; napriek tomu, ak existuje oprávnený dôvod na ponechanie si držby, možno podať spravodlivú žalobu na rozdelenie spoločnej nehnuteľnosti; napríklad ak sa nehnuteľnosť drží z dôvodu zaplatenia dlhu, ktorý v skutočnosti nie je splatný.

(4) Medzi vypratávatel'mi nie je dôvod na túto žalobu a nie je ani tam, kde strany držia držbu trpezlivo alebo skryto; z toho dôvodu, že táto držba je nespravodlivá, a hoci je držba trpezlivosťou v skutočnosti oprávnená, neodôvodňuje súdne konanie.

(5) Julianus uvádza, že ak jeden držiteľ podá žalobu o rozdelenie a druhý tvrdí, že drží násilím, tejto žalobe sa nemá vyhovieť, a to ani po uplynutí jedného roka; pretože je ustálené, že aj po roku sa udelí interdikt proti tomu, kto druhého násilím vyhnal. Hovorí tiež, že ak sa hovorí, že strana, ktorá začala konanie, je v držbe na základe strpenia, táto žaloba nebude môcť byť podaná, pretože interdikt sa udeľuje aj v takomto prípade. Okrem toho, ak sa hovorí, že žalobca má držbu v tajnosti, treba konštatovať, že táto žaloba nebude dôvodná, pretože, ako dodáva, interdikt možno získať aj v prípade držby v tajnosti.

- (6) Ak existujú dve osoby, ktoré získali majetok do zálohu, je úplne spravodlivé, aby im bola priznaná spravodlivá žaloba na rozdelenie.
- (7) Okrem toho, ak vznikne spor medzi dvoma stranami s odkazom na užívacie právo, mala by byť táto žaloba priznaná.
- (8) Opäť platí, že ak sú dve strany zverené do držby na základe príkazu prétora na zachovanie dedičstva, je dobrý dôvod na držbu z dôvodu opatrovnictva; a teda ak sú dve nenarodené deti, uplatní sa rovnaké pravidlo, a to je rozumné.
- (9) Je zrejmé, že v prípade, keď už bolo nariadené, aby sa niekto, kto bol daný do držby z dôvodu predchádzania hroziacej škody, ujal držby, nebude oprávnený na spravodlivú žalobu vo svoj prospech, keďže má právo podať žalobu na vrátenie.
- (10) Ak je podaná žaloba o rozdelenie spoločného užívacieho práva, sudca musí splniť svoju povinnosť buď tak, že umožní každému z nich užívať užívacie právo v rôznych častiach, alebo môže prenajať užívacie právo jednému z nich alebo tretej osobe; takýmto spôsobom môžu vyberať nájomné bez ďalších nezhôd; alebo ak je nehnuteľnosť hnutel'ná, môže vymyslieť, aby sa strany medzi sebou dohodli a dali si navzájom záruku za užívanie a požívanie na určitý čas, to znamená, že užívacie právo im bude patriť striedavo, pričom každý z nich bude mať na to osobitnú lehotu.
- (11) Na túto žalobu nie sú oprávnení ani nájomcovia, ani osoby, ktoré dostali nehnuteľnosť do zálohu, hoci môžu držbu vykonávať v súlade s prirodzeným právom.
- (12) Ak strany prijali spoločnú zálohu, rozdelenie medzi nimi sa má vykonať tak, že podiel sa neocení na skutočnú hodnotu, ale len na toľko, koľko činí dlh na tomto konkrétnom podiele; záloh sa má prideliť jednému z veriteľov, ale nesmie sa odoprieť povolenie dlžníkovi, aby ponúkol sumu, ktorú dlhuje, a vykúpil svoju zálohu. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď záložný veriteľ podá vecnú žalobu na odkúpenie a záložca mu ponúkne sumu, ktorú mu určil súd.
- (13) Ak dlžník založil svoj podiel na pozemku v spoločnom vlastníctve a jeho veriteľ je žalovaný vlastníkom druhého podielu alebo iným veriteľom iného dlžníka a urobí vyššiu ponuku za predmetnú nehnuteľnosť a dlžník strany, ktorej bola nehnuteľnosť prisúdená, chce získať späť svoj podiel na pozemku po zaplatení toho, čo sám dlhuje; veľmi správne sa má za to, že by nemal byť vypočutý, ak nie je pripravený získať späť aj to, čo jeho veriteľ kúpil na základe prisúdenia. Ak by ste totiž predali podiel na pozemku a predtým, ako by ste ho odovzdali kupujúcemu, bola by proti vám podaná žaloba o rozdelenie a aj druhý podiel by vám bol prisúdený; v dôsledku toho sa uvádza, že nemožno podať žalobu z dôvodu kúpy, ak žalobca nebol pripravený vziať si celý pozemok, pretože tento podiel pripadá predávajúcemu prostredníctvom iného; a kupujúci môže byť žalovaný aj z dôvodu predaja, aby ho prinútil vziať si celý pozemok; a jedinou otázkou, ktorú treba posúdiť, je, či sa predávajúci dopustil nejakého podvodu. Ak však došlo k scudzeniu jedného podielu a predávajúci bol v

ponuke porazený, bude povinný na základe žaloby o kúpu vrátiť cenu. Rovnaké pravidlo sa dodržiava v mandátnych a iných prípadoch tohto druhu.

8. Paulus, O edikte, kniha XXIII.

Aj keď si rozdelenie neželá celý počet účastníkov, ktorí vlastnia spoločnú nehnuteľnosť, ale len niektorí z nich, túto žalobu možno podať medzi nimi.

1. Ak nie je isté, či je k dispozícii Lex Falcidia, možno podať žalobu o rozdelenie medzi poručiťom a dedičom alebo možno začať konanie o vrátenie podielu, ktorého hodnota nie je zistená. Podobne sa to deje aj v prípade, keď sa odkazuje peculium, pretože nie je isté, do akej miery dlh voči vlastníkovi znižuje peculium.

2. Žaloba o rozdelenie spoločného majetku zahŕňa aj prípad, keď niekto zníži hodnotu uvedeného majetku; napríklad tým, že zraní otroka, pokazí jeho mravy alebo vyrúbe stromy na pozemku.

3. Ak spoluvlastník zaplatí za otroka na náhradu škody viac, ako mal, otrok sa ocení a môže získať späť svoj podiel.

4. Okrem toho, ak je jeden spoluvlastník žalovaný v konaní De peculio o celú sumu záväzku a rozsudok je vynesенý v jeho neprospech, bude mať právo na žalobu o rozdelenie, ktorá mu umožní získať späť časť peculia.

9. Africanus, Otázky, kniha VII.

Ale ak je proti jednému spoluvlastníkovi z dôvodu spoločne držaného otroka vynesенý rozsudok v žalobe De peculio na celú výšku dlhu a majetok patriaci do uvedeného peculium sa stratí, kým je v jeho rukách; napriek tomu bude spravodlivá žaloba o rozdelenie na vymáhanie časti peňazí oprávnená; pretože inak by bolo nespravodlivé, ak by celá záležitosť spôsobila stratu strane, ktorá sa bránila žalobe; keďže by malo byť rovnaké riziko uložené obom vlastníkom s ohľadom na majetok zahrnutý do peculium. Ak sa totiž niekto ujme obrany otroka na žiadosť jeho vlastníka, bude mu vrátené všetko, čo v dobrej viere vynaložil, aj keby sa peculium následne stratilo. To platí v prípade, keď sa žiadna zo strán nedopustila nedbanlivosti; ak sa totiž proti vlastníkovi podá žaloba De peculio a on je pripravený odovzdať žalobcovi majetok zahrnutý v peculiu, platí, že by mal byť vypočutý, ak sa preukáže náležitý dôvod, samozrejme, ak to urobil bez zlého alebo podvodného úmyslu.

(10) Paulus, O edikte, kniha XXIII.

Opäť platí, že hoci žalobu podľa Lex Aquilia nemožno podať proti dedičovi; predsa však v rámci tejto žaloby musí dedič zaplatiť spoluvlastníkovi akúkoľvek škodu, ktorú zosnulý spôsobil na spoločnom majetku, z dôvodu ktorej vzniká akékoľvek právo na žalobu podľa Lex Aquilia.

1. Ak máme len právo užívania, ktoré nemožno predať ani prenajať, uvažujme o tom, ako možno vykonať rozdelenie v rámci žaloby o vyporiadanie spoločnej nehnuteľnosti. Ak by však prétor zasiahol a usporiadal veci tak, že súd môže prisúdiť užívanie jednej zo strán; nebude sa konštatovať, že druhá strana, ktorá prijíma náhradu, neužíva majetok z dôvodu, že ten, kto ho zrejme užíva, robí viac ako druhá; vyplýva to totiž z nevyhnutnosti prípadu.

2. V žalobe podanej na rozdelenie spoločnej nehnuteľnosti by mal sudca oceniť túto nehnuteľnosť jej skutočnou hodnotou a mala by byť poskytnutá aj zábezpeka proti vymáhaniu vypratáním.

11. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

V každom prípade by sme mali mať na pamäti, že ak po zničení spoločnej nehnuteľnosti ten, kto má nárok na zaplatenie niečoho z dôvodu spoločného vlastníctva, chce podať žalobu z tohto dôvodu, bude mu vyhovené spravodlivou žalobou na rozdelenie; napríklad ak žalobca vynaložil určité náklady na spoločnú nehnuteľnosť alebo ak z nej získal nejaký zisk len spoluvlastník ? ako napríklad prácu otroka alebo peniaze zaplatené za ňu ? pri žalobe tohto druhu sa berie ohľad na všetky tieto veci.

(12) Ulpian, O edikte, kniha LXXI.

Ak je dom alebo múr v spoločnom vlastníctve a je potrebné ho prestavať, zbúrať alebo do neho niečo vložiť; možno podať žalobu o rozdelenie spoločného majetku alebo môžeme začať konanie podľa Ediktu Uti possidetis.

13. Ten istý, O edikte, kniha LXXV.

Do žaloby o rozdelenie spoločného majetku je zahrnuté všetko, pokiaľ niečo nebolo výslovne vylúčené spoločnou dohodou, aby sa zabránilo jeho zahrnutiu.

14. Paulus, O Plautiovi, kniha III.

Táto žaloba zahŕňa všetko, čo bolo vykonané alebo malo byť vykonané v prospech spoločného majetku stranou, ktorá vedela, že má spoluvlastníka.

(1) Akékoľvek výdavky, ktoré som však vynaložil, kým som bol presvedčený, že pozemok je môj, a ktoré si v prípade žaloby o vrátenie časti pozemku môžem, samozrejme, ponechať tým, že uplatním výnimku z dôvodu podvodu; treba zvážiť, či si ich môžem ponechať z dôvodu spravodlivosti samotnej žaloby, ak by bola proti mne podaná žaloba o rozdelenie. Myslím si, že lepší názor je, že tak môžem urobiť, pretože žaloba o rozdelenie spoločného majetku je žaloba podaná v dobrej viere, ale to platí len v prípade, ak je žaloba podaná proti mne; napriek tomu, ak by som disponoval svojím podielom, nezostane mi nič, z čoho by som si mohol ponechať výdavky. Uvažujme, či si ich môže ponechať nadobúdateľ odo mňa, pretože ak sa podá žaloba o vrátenie podielu od neho, môže si ponechať sumu z dôvodu výdavkov, ktoré som vynaložil, rovnako ako by som to mohol urobiť ja sám? Lepší názor je, že v tomto prípade si výdavky môže ponechať, a keďže je to tak, je nanajvýš spravodlivé, aby mi bola priznaná spravodlivá žaloba proti môjmu spoluvlastníkovi z dôvodu uvedených výdavkov, hoci spoluvlastníctvo stále trvá. Pravidlo je však odlišné, ak vydávam peniaze na svoj vlastný majetok, ktorý v skutočnosti patrí inému alebo je v spoločnom vlastníctve; v tomto prípade mám totiž len právo na zadržanie, pretože nechcem nikoho zaviazat' k sebe; keď si myslím, že Titiovi patrí majetok, ktorý v skutočnosti patrí Maeviovi, alebo že ho vlastním spoločne s inou osobou, ktorá v skutočnosti nie je mojím spoluvlastníkom, robím to preto, aby som k sebe zaviazal inú osobu; a ako sa mi priznáva žaloba z dôvodu uskutočneného obchodu proti niekomu, o ktorého záležitosti som sa staral v domnení, že ide o záležitosti iného, tak aj v posudzovanom prípade. Ak by som teda predal pozemok inému, z dôvodu, že vec je taká, že by som mal nárok na žalobu, mala by mi byť priznaná žaloba z dôvodu uskutočneného obchodu (ako hovorí aj Julianus).

(2) Ak by bolo dohodnuté, že sa nevykoná žiadna deľba, je úplne zřejmé, že takáto dohoda nebude mať žiadnu platnosť; ak však bolo dohodnuté, že sa žiadna nevykoná v určitom čase, a to zabezpečí prospech samotnej nehnuteľnosti, takáto dohoda bude platná.

(3) Ak je medzi spoluvlastníkmi dohodnuté, že sa spoluvlastníctvo v určitom čase nerozdelí, nie je pochýb o tom, že strana, ktorá je viazaná dohodou tohto druhu, môže slobodne predávať; a preto kupujúcemu od kohokoľvek, kto podá žalobu na rozdelenie spoločnej nehnuteľnosti, bude brániť tá istá výnimka, ktorou by bol vylúčený samotný predávajúci.

(4) Ak spoluvlastník uzavrie dohodu, že nepodá žalobu o svoj podiel, spoluvlastníctvo vo všetkých ohľadoch zaniká.

15. Ten istý, O Plautiovi, kniha V.

Ak je spoluvlastník žalovaný v súvislosti so spoločne držaným otrokom a je proti nemu vynesenej rozsudok, môže podať žalobu o rozdelenie ešte pred tým, ako splní rozsudok; ak je totiž proti jednému podaná noxálna žaloba, môže okamžite podať žalobu proti svojmu spoluvlastníkovi o vydanie jeho podielu, pričom zároveň poskytne záruku, že ak nevydá otroka, podiel mu vráti.

(16) Ten istý, O Plautiovi, kniha VI.

Ak spoluvlastníci rušia svoje vlastníctvo, je zvykom, že sa poskytuje zábezpeka s odkazom na prípadný dlh, ktorý je závislý od podmienky.

17. Modestinus, Pravidlá, kniha IX.

Ak jeden z viacerých spoludedičov kúpi od veriteľa pozemok, ktorý dal poručiť do zálohu, nemali by ho spoludediči žalovať v konaní o vyporiadanie spoločného majetku.

(18) Javolenus, Listy, kniha II.

Arbiter nemôže rozhodnúť, že pozemok patriaci k nehnuteľnosti má podliehať služobnosti viaznucej na pozemku, ktorý nie je súčasťou uvedenej nehnuteľnosti; z toho dôvodu, že právomoc sudcu nemôže presahovať rámec toho, čo je predmetom súdneho konania.

19. Paulus, O Sabinovi, kniha VI.

Strom, ktorý rastie na hraničnej čiare, a tiež kameň, ktorý sa tiahne cez dva pozemky, pokiaľ sú spojené s pôdou, patria obom vlastníkom podľa polohy, ktorú zaujímajú nad pozemkom každého z nich; a nebudú zahrnuté do žaloby o rozdelenie spoločného majetku. Len čo sa však kameň odstráni alebo strom vyvráti či vyrúbe, stane sa spoločným a nedeliteľným majetkom a bude zahrnutý do žaloby o rozdelenie takéhoto majetku; pretože to, čo bolo predtým oddelené, sa teraz spojilo. Preto ak sa zmiešajú dve masy akejkoľvek látky patriace dvom vlastníkom, celá masa sa stáva spoločným vlastníctvom, aj keď určitá časť látky, ako bola na začiatku, existuje oddelene; a tak aj v prípade, keď sa strom alebo kameň oddelí od pôdy, vlastnícke práva sa spoja.

1. Arbiter na účely rozdelenia spoločného majetku by nemal byť ustanovený s ohľadom na predsieň, ktorá je spoločná pre dva domy, ak niektorá zo strán nie je ochotná; pretože ak je niekto nútený ponúknuť takúto predsieň, nevyhnutne bude niekedy povinný zaplatiť hodnotu celého domu, ak nemá iný vchod.

2. Ak právo prechodu cez to isté miesto patrí dvom z nás a jeden z nás v súvislosti s ním vynaložil nejaké náklady; Pomponius dosť tvrdo hovorí, že buď bude na mieste žaloba o rozdelenie, alebo žaloba o partnerstvo; ako sa totiž môže chápať spoluvlastníctvo k niečomu, čo strany užívajú oddelene? Žaloba by sa mala podať na základe uskutočneného obchodu.

3. Sudca, ktorý predsedá v žalobe o rozdelenie spoločného majetku, ako aj v žalobe o rozdelenie nehnuteľnosti, kde sa otrok dal na útek, musí nariadiť stranám, ktoré sú pred ním, aby ponúkli cenu, a potom by mal prisúdiť otroka tomu, kto ponúkne najvyššiu cenu; a nebude hroziť, že kvôli uzneseniu senátu dôjde k sankcii predpísanej Lex Fabia.

4. O vodnom toku Labeo hovorí, že sa nemá zahrnúť do žaloby o rozdelenie spoločného majetku; pretože buď je súčasťou pozemku ? a teda by sa nemal brať do úvahy v procese ? alebo je oddelený od pozemku, ale delí sa buď s ohľadom na množstvo, alebo na čas, kedy sa má používať. Niekedy sa však práva môžu oddeliť od pozemku, a napriek tomu sa nerozdelia ani podľa množstva, ani podľa doby užívania; ako napríklad v prípade, keď strana, ktorej patrili, zanechala viacerých dedičov, a keď sa to stane, je vhodné, aby aj tieto veci boli zahrnuté do žaloby o rozdelenie; Pomponius totiž hovorí, že nevidí dôvod, prečo by nemali byť zahrnuté do žaloby o rozdelenie spoločného majetku rovnako ako do žaloby o rozdelenie nehnuteľnosti. Preto sa v prípadoch tohto druhu zahŕňajú aj do žaloby o rozdelenie spoločného majetku, rovnako ako sa uvedené práva delia buď podľa množstva, alebo podľa časových období.

20. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIII.

Ak sa osoba, s ktorou máš spoločný pozemok, nezodpovedá v prípade priestupku a z tohto dôvodu je dom zbúraný alebo stromy vyrúbané na príkaz sudcu; náhradu škody môžeš vymáhať v konaní o rozdelenie spoločného majetku, pretože všetko, čo sa stratilo nedbalosťou spoluvlastníka, je zahrnuté v tomto konaní.

21. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXX.

Je veľmi výhodné pre všetky strany, aby sa sudca pri delení pozemkov riadil tým, čo je najvýhodnejšie, alebo tým, čo môžu uprednostniť strany sporu.

22. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXX.

Ak postavím múr pre svojho suseda a pre seba s tým, že výdavky naň budem môcť od neho vymáhať v pomere k jeho podielu; alebo ak múr postavím formou darovania, bude spoločným majetkom.

(23) Ulpian, O edikte, kniha XXXII.

Ak je medzi tebou a tvojím spoluvlastníkom uzavretá dohoda o tom, že úrodu môžeš brať striedavo v jednotlivých rokoch, a tvoj spoluvlastník ti nedovolí, aby si ju počas svojho roka zbieral; treba zvážiť, či bude na mieste žaloba založená na nájomnej zmluve alebo žaloba o rozdelenie spoločného majetku. Rovnaká otázka vzniká aj v prípade, keď spoluvlastník,

ktorý sa dohodol, že bude úrodu užívať každý druhý rok, obráti dobytok a spôsobí, že úroda na nasledujúci rok, ktorú mal právo zbierať jeho spoluvlastník, bude zničená? Myslím si, že lepší názor je, že by sa mala podať žaloba na rozdelenie spoločného majetku, a nie žaloba na základe nájomnej zmluvy (pretože ako môže existovať nájomná zmluva, keď nejde o nájomné?), alebo by sa určite mala priznať občianskoprávna žaloba na náhradu neistej škody.

24. Julianus, Digesty, kniha VIII.

Ak otrok v spoločnom vlastníctve niečo nadobudne prostredníctvom majetku jedného z jeho vlastníkov, bude to napriek tomu predmetom spoluvlastníctva; ale strana, prostredníctvom ktorej majetku sa nadobudnutie uskutočnilo, môže vymáhať sumu prostredníctvom žaloby o rozdelenie, pretože je v súlade s dobrou vierou, aby každý mal prednostné záložné právo na všetko, čo otrok nadobudne prostredníctvom svojho majetku.

(1) Ak mám v úmysle podať proti tebe žalobu o rozdelenie spoločného majetku a ty prevedieš svoj podiel na Tícia s cieľom zmeniť podmienky súdneho konania; budeš mi zodpovedať v prétorskej žalobe, pretože si konal tak, aby si sa vyhol žalobe o rozdelenie, ktorá bola proti tebe podaná.

25. Ten istý, Digesty, kniha XII.

Ak Stichus, otrok, ktorého vlastníme spolu, má sám podotknuté, že sa volá Pamphilus, ktorý má hodnotu desať aurei, a je proti mne podaná žaloba De peculio, a keď ju prehrám, zaplatím desať aurei; potom, aj keby Pamphilus neskôr zomrel, budeš mi napriek tomu nútený zaplatiť päť aurei v žalobe o rozdelenie alebo v žalobe o partnerstvo, pretože som ťa oslobodil od dlhu v tejto výške. Oveľa viac by som mal mať právo vymáhať túto sumu, ak by Stichus po Pamfilovej smrti získal ďalšieho podnájomníka.

26. Alfenus Verus, Digesty, kniha II.

Otrok v spoločnom vlastníctve, ktorý bol v rukách jedného z majiteľov, si pri práci zlomil nohu; vznikla otázka, akú žalobu môže druhý majiteľ podať proti tomu, u koho bol otrok v tom čase? Odpovedal som, že ak bol spoločný majetok poškodený skôr z nedbanlivosti než v dôsledku nehody, môže vymáhať akúkoľvek náhradu škody, ktorú vyčíslí rozhodca v rámci žaloby o rozdelenie spoločného majetku.

27. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, kniha III.

28. Jeden spoluvlastník nemôže legálne vystaviť mučeniu otroka, ktorého vlastnil spoločne, s výnimkou nejakej záležitosti, na ktorej mali záujem všetky strany.

28. Papinianus, Otázky, kniha VII.

Sabinus hovorí, že žiadny spoluvlastník nemôže legálne vykonať akýkoľvek úkon s ohľadom na spoločný majetok bez súhlasu druhého, preto je zrejmé, že existuje právo prevencie; a ak sú strany v rovnakom postavení, je stanovené, že ten, kto namieta, má výhodu. Ale hoci v prípade spoločnej nehnuteľnosti možno jednému spoluvlastníkovi zabrániť v konaní, ak sa stavba stavia, nemožno ho nútiť, aby ju odstránil, ak mu druhý nezabránil v jej výstavbe, hoci tak mohol urobiť; a preto náhradu škody možno získať len prostredníctvom žaloby na vyporiadanie spoločnej nehnuteľnosti. Ak však so stavbou súhlasil, nebude mať nárok na žalobu o náhradu škody; ak však jedna strana urobila niečo počas neprítomnosti svojho spoludediča na jeho škodu, môže byť potom donútená stavbu odstrániť.

29. Paulus, Otázky, kniha II.

30. Ak niekto vlastní pozemok v spoločnom vlastníctve s Titiom a v domnení, že ho má v spoločnom vlastníctve s Maeviom, naň vynaloží peniaze; veľmi správne sa usudzuje, že mu postačí žaloba na rozdelenie spoločného majetku; ide totiž o prípad, keď viem, že majetok je spoločný, ale neviem, kto je mojím spoludedičom, keďže nevykonávam činnosť svojho spoludediča, ale spravujem svoj vlastný majetok; a žaloba vzniká skôr s ohľadom na majetok, na ktorý boli peniaze vynaložené, než na osobu spoluvlastníka. Stručne povedané, máme za to, že táto žaloba je tou, na základe ktorej by bol porúčiteľ zodpovedný, v prípade návrhu na súd, aby ho zaviazal k náhrade výdavkov. Iný je prípad, keď sa človek domnieva, že peniaze vynakladá na svoj vlastný majetok, pričom v skutočnosti je tento majetok v spoločnom vlastníctve; v tomto prípade nebude mať nárok na žalobu o rozdelenie, ani mu nebude priznaná žaloba o náhradu škody; pretože každý, kto vie, že majetok je v spoločnom vlastníctve alebo patrí inému, vykonáva svoju činnosť s cieľom urobiť ho zodpovedným voči sebe, aj keď sa môže myliť, pokiaľ ide o osobu.

(1) Pomponius hovorí, že každý z viacerých spoluvlastníkov môže žiadať sudcu; ak však niekto z uvedených spoluvlastníkov mlčí, môže byť proti nemu správne podaná žaloba o rozdelenie spoločného majetku.

30. Scaevola, Názory, kniha I.

Žalobu na rozdelenie spoločnej nehnuteľnosti možno riadne podať buď v prípade, že žiadna zo strán nie je vo vlastníctve, alebo ak jeden zo spoluvlastníkov nie je vo vlastníctve pozemku.

31. Paulus, Názory, kniha XV.

V prípade, že dvaja otroci boli vyhradení z majetku na základe príkazu prétora na účely obsluhy niektorých maloletých, bolo rozhodnuté, že sa nerozdelili, ale zostali spoločným majetkom všetkých.

Tit. 4. O žalobe na vydanie.

1. Ulpián, O edikte, kniha XXIV.

Táto žaloba je veľmi potrebná, používa sa každý deň; a bola zavedená najmä kvôli žalobám o vrátenie majetku.

2. Paulus, O edikte, kniha XXI.

"Predviest'" znamená verejne odovzdať majetok do moci iného, aby ten, kto podáva žalobu, mal možnosť ho vyskúšať,

3. Ulpián, O edikte, kniha XXIV.

V tomto konaní by mal žalobca vedieť všetko a uviesť všetky skutočnosti týkajúce sa majetku, ktorý je predmetom žaloby.

(1. Strana sporu, ktorá iniciuje konanie o vydanie nehnuteľnosti, v skutočnosti netvrdí, že je vlastníkom, ani to nie je povinná dokazovať, pretože existuje mnoho dôvodov na podanie žaloby tohto druhu.

(2) Okrem toho treba v tejto žalobe uviesť, že ak je žalovaný kontumačný, môže byť proti nemu vydaný rozsudok založený na prísahe žalobcu, pričom o výške rozhodne sudca.

(3) Táto žaloba je osobnou žalobou a je na ňu oprávnený ten, kto sa chystá podať vecnú žalobu, bez ohľadu na to, o aký druh žaloby ide, či ide o srbskú žalobu o záložnom práve, alebo o hypotekárnu žalobu, pričom obe môžu podať veritelia.

(4) Pomponius však hovorí, že ak sa niekto chystá podať žalobu na užívacie právo, je oprávnený na žalobu na vydanie.

(5) Okrem toho, ak niekto, kto sa chystá podať interdiktívnu žalobu, žiada, aby bola nehnuteľnosť predložená, musí byť vypočutý.

(6) Okrem toho, ak si chcem vybrať otroka alebo iný majetok, ktorého právo výberu mi bolo odkázané; ustanovuje sa, že môžem podať žalobu o vydanie, a keď je majetok vydaný, že môžem podať žalobu o jeho vrátenie.

(7) Ak chce niekto začať konanie prostredníctvom noxálnej žaloby, je potrebná žaloba na predloženie majetku; pretože v skutočnosti, ak je vlastník otroka pripravený podať obhajobu a žalobca nemôže určiť otroka, ak nie je prítomný, buď preto, že si ho nepamätá, alebo nemá jeho meno; nie je spravodlivé, aby sa pred ním predložil celý súbor otrokov, aby mohol vybrať toho, kto spáchal trestný čin? Preto by sa to malo urobiť, ak sa preukáže náležitý dôvod, aby sa po vykonaní prehliadky otrokov mohla určiť strana, na ktorú sa žaloba vzťahuje.

(8) Ak si niekto okrem dediča želá, aby sa predložil závet alebo kodicily, alebo čokoľvek iné, čo sa týka závetu, malo by sa rozhodnúť, že to nemožno urobiť prostredníctvom tejto žaloby, pretože interdikty týkajúce sa týchto vecí budú pre stranu dostatočné; a to bol názor Pomponia.

(9) Treba však pripomenúť, že na žalobu o vydanie závetu sú oprávnené nielen osoby, ktoré sme uviedli, ale aj každý, kto má záujem na tom, aby sa vydanie vykonalo; preto by mal sudca v prvom rade určiť, či má strana záujem, a nie či je vlastníkom predmetného majetku; a potom by mal nariadiť jeho vydanie, alebo ho odmietnuť, pretože strana nemá na veci záujem.

(10) Julianus ďalej uvádza, že ak nemám právo na žalobu o vrátenie veci, môžem napriek tomu podať žalobu o vydanie veci, pretože je v mojom záujme, aby sa tak stalo; ako napríklad v prípade, keď mi bol ponechaný otrok, ktorého si Titius môže vybrať, pretože môžem podať žalobu o vydanie veci, keďže mám záujem na tom, aby sa tak stalo, aby si Titius mohol vybrať; a potom mám právo na žalobu o vrátenie veci, aj keď nemám právo vybrať si otroka, ktorý môže byť vydaný.

(11) Ak je proti mne podaná žaloba na výrobu majetku, nemôžem podať žalobu na ten istý účel len preto, že som bol žalovaný v uvedenej žalobe; aj keď sa môže konštatovať, že mám na tom záujem, keďže som zodpovedný za navrátenie otroka. To však nestačí, pretože v opačnom prípade, ak by sa niekto dokázal podvodne vzdať držby, mohol by podať žalobu na vydanie, aj keď nemal v úmysle podať žalobu na vrátenie alebo postupovať prostredníctvom interdiktu; a to by mohol urobiť buď zlodej, alebo lupič; čo však v žiadnom prípade nie je pravda. Preto Neratius veľmi správne uvádza, že sudca pri žiadosti o vydanie musí starostlivo preskúmať, či má strana oprávnený a pravdepodobný dôvod žaloby, na základe ktorého si želá vydanie majetku.

(12) Pomponius uvádza, že žalobu o vydanie totožného otroka môžu legálne podať viaceré strany; napríklad keď otrok patrí prvému, užívacie právo k nemu druhému a tretí tvrdí, že ho má v držbe, a štvrtý tvrdí, že mu bol daný do zálohu; preto sú všetky oprávnené podať žalobu o jeho vydanie, pretože všetky majú záujem na tom, aby bol uvedený otrok vydaný.

(13) Ten istý autor dodáva, že sudca z dôvodu právomoci, ktorá mu bola zverená z titulu tejto žaloby, môže preskúmať aj všetky výnimky, ktoré držiteľ môže vzniesť, a ak niektorá z nich jasne preukáže, že žalobca je vylúčený, potom ten, kto je v držbe, by mal byť oslobodený; ak by však výnimka bola nejasná alebo by išlo o dôležitejšiu vec, malo by sa to odložiť, kým sa neuskutoční súdne konanie, a malo by sa nariadiť, aby sa majetok vydal. Existujú však určité výnimky, ktoré by mal sudca, ktorý má predsedáť konaniu o vydanie, všetkými prostriedkami určiť sám; napríklad výnimky založené na neformálnej dohode, na zlomyseľnom podvode, na prísaha alebo na skôr vydanom rozsudku.

(14) Spravodlivosť si niekedy vyžaduje predloženie majetku, takže hoci žalobu na tento účel nemožno podať, možno vyhovieť žalobe in factum; ide o vec, na ktorú sa odvoláva Julianus. Hovorí, že otrok, ktorý patril mojej manželke, viedol moje účty, ty máš uvedené účty a ja si želim, aby boli predložené. Ďalej hovorí, že ak sú uvedené účty napísané na mojom papieri, existuje dôvod na túto žalobu, pretože môžem podať žalobu o uvedené účty, keďže ak je papier môj, to, čo je na ňom napísané, je tiež moje; ak však papier nie je môj, keďže nemôžem podať žalobu o jeho vrátenie, nemôžem začať konanie o jeho predloženie; preto bude žaloba in factum podaná v môj prospech.

(15) Treba si uvedomiť, že touto žalobou možno začať konanie proti držiteľovi, a to nielen proti tomu, kto má civilnú držbu, ale aj proti tomu, kto má držbu prirodzenú. Napokon je stanovené, že veriteľ, ktorý dostal majetok do zálohu, môže byť donútený ho predložiť:

4. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Žalobu totiž možno podať proti tomu, u koho bol majetok uložený, komu bol požičaný alebo kým bol prenajatý.

5. Ulpián, O edikte, kniha XXIV.

Celsus uvádza, že ak niekto, kto sa zaviazal odviezť tovar, ho uloží do skladu, možno proti nemu podať žalobu o vydanie na základe jeho zmluvy; a navyše, ak strana, ktorá uzavrela zmluvu, zomrie a zanechá dediča, žalobu možno podať proti nemu. Ak však niet dediča, žalobu možno podať proti prevádzkovateľovi skladu; ak totiž vec nie je v držbe nikoho, je podľa neho zrejmé, že buď ju má v držbe prevádzkovateľ skladu, alebo je v každom prípade isté, že ju môže predložiť. Pýta sa tiež: "Ako môže mať v držbe majetok strana, ktorá sa dohodla na jeho odstránení? Je to preto, že na ňu mal záložné právo?" Z tohto príkladu vyplýva, že aj osoby, ktoré majú právomoc vyrobiť majetok, sú zodpovedné za žalobu na jeho výrobu.

(1) Julianus však hovorí, že v súlade s týmto pravidlom zodpovedá žalobe na vydanie veci osoba, ktorá ju má v držbe za účelom zachovania majetku alebo dedičstva, ako aj ten, kto drží vec z dôvodu užívacieho práva, hoci v tomto prípade ju v žiadnom prípade nemá v držbe. Preto sa Julianus pýta, v akom rozsahu majú takéto strany produkovať uvedený majetok? Odpovedal, že tí prví tak musia urobiť, aby umožnili žalobcovi držbu, ale strana, proti ktorej bola podaná žaloba, musí byť v

držbe, aby sa majetok zachoval; a ten, kto má užívacie právo, tak musí urobiť, aby žalobca mohol majetok vlastníť, ale aby ten, proti ktorému bola podaná žaloba, ho mohol užívať a požívať.

(2) Okrem toho Julianus hovorí, že kupujúceho, ktorý nevráti čiastočne použité materiály, možno prinútiť, aby ich predložil; škoda sa odhaduje podľa sumy, na ktorú som ochotný prisahať; ale na tom istom mieste dodáva: "Ak kupujúci má vlastníctvo alebo sa dopustil podvodu, aby sa vyhol vlastníctvu."

(3) Celsus tiež hovorí, že ak si nahromadil hnoj na mojom neobývanom pozemku, môžeš žalobou na vydanie získať povolenie na jeho odstránenie, avšak pod podmienkou, že ho odstrániš celý, inak to nemôžeš urobiť.

(4) Okrem toho, ak by sa čln dostal silou rieky na pole inej strany, Neratius zastáva názor, že túto stranu možno žalovať o produkciu. Preto sa pýta, či žalobca musí dať záruku vlastníčkovi pozemku len s ohľadom na budúcu škodu, alebo aj za minulú škodu; a odpovedá, že ju musí dať aj za škodu, ktorá už vznikla.

(5) Ak však niečo zo spadnutej budovy spadne na tvoj pozemok alebo na tvoj dom, môžeš byť nútený to predložiť, aj keď to nemusí byť v tvojom vlastníctve.

(6) Opäť platí, že tam, kde niekto nemá moc niečo vydať, hoci to má v držbe, nebude povinný podať žalobu na jeho vydanie; ako napríklad tam, kde je otrok na úteku, je zrejmé, že strana bude povinná dať zábezpeku na vydanie uvedeného otroka len vtedy, ak by sa kedykoľvek dostal do jej moci. Ak sa však nedal na útek, ale dovoľte mu žiť tam, kde si želá, platí rovnaké pravidlo; alebo ak ste ho poslali na cestu, alebo ho zamestnávate na svojom pozemku, budete povinný poskytnúť len zábezpeku.

6. Paulus, O Sabinovi, kniha XIV.

Šperk, ktorý je vsadený do zlata patriaceho inej osobe, alebo akákoľvek ozdoba pripevnená na svietnik patriaci inej osobe, sa nemôže požadovať v žalobe o vrátenie, ale môže sa podať žaloba o jeho vydanie, aby bol oddelený. Pravidlo je odlišné, ak je materiál použitý v dome, pretože v tomto prípade nebude možné podať ani žalobu na výrobu, pretože zákon dvanástich tabuliek zakazuje materiál oddeliť; ale žalobu z dôvodu použitého materiálu možno podať na základe toho istého zákona na dvojnásobok jeho hodnoty.

7. Ulpian, O edikte, kniha XXIV.

Pod pojmom tignum sa v Zákone dvanástich tabúl rozumie každý opis materiálu; ako to veľmi správne zastávajú niektoré authority.

- (1) Ak pripevníš moje koleso k svojmu vozidlu, môžeš byť donútený ho predložiť? a to uviedol Pomponius? hoci, prísne vzaté, nie je v tvojom právnom vlastníctve.
- (2) To isté pravidlo platí, ak si na svoju hrud' alebo loď pripevníš moju dosku, alebo na svoj pohár moju rukoväť, alebo na svoju misu moje ozdoby, alebo použiješ môj purpur na svoj odev, alebo k svojej soche pripojíš ruku, ktorá je moja.
- (3) Okrem toho obec môže byť žalovaná za výrobu, pretože má právomoc dodávať; bolo totiž ustálené, že môže držať a nadobúdať užívaním. Treba mať za to, že rovnaké pravidlo platí aj pre spolky a iné právnické osoby.
- (4) Ak strana nie je v držbe v čase pripojenia veci, ale dostane sa do držby pred vydaním rozhodnutia; domnievame sa, že by sa malo rozhodnúť, že rozsudok by sa mal vyniesť proti nej, pokiaľ nevráti majetok.
- (5) Ak má niekto držbu v čase, keď sa pripája vydanie, a potom ju prestane mať bez podvodného úmyslu, mal by byť oslobodený; aj keď (ako hovorí Pomponius) je vinný, pretože hneď neurobil reštitúciu, ale dovolil, aby sa proti nemu pripojilo vydanie.
- (6) Ten istý autor uvádza, že ak strana, ktorá bola v držbe v čase, keď bola pripojená emisia, neskôr prestala mať držbu a potom sa opäť dostala do držby, buď z toho istého titulu, alebo z iného titulu; rozsudok sa musí vyniesť proti nej, ak nevydá majetok.
- (7) Pomponius nie nevhodne dodáva, že strana, ktorá podáva žalobu na vydanie, musí mať v oboch časoch záujem na tom, aby jej bol majetok vydaný; to znamená v čase, keď bola spojená emisia, a v čase, keď bolo vydané rozhodnutie. Tento názor zastáva aj Labeo.

Julianus, Digesty, kniha IX.

Ak sa žaloba o vydanie podá proti strane, ktorá nebola v držbe ani sa nedopustila podvodu, aby sa vyhla držbe, a po jej smrti má majetok v držbe jej dedič, tento môže byť donútený ho vydať; ak totiž podám žalobu proti človeku o pozemok a jeho dedič sa dostane do držby na základe toho istého titulu, môže byť donútený ho vydať.

9. Ulpian, O edikte, kniha XXIV.

Julianus hovorí, že ak niekto zabije otroka, ktorý je v jeho držbe, alebo prevedie držbu na iného, alebo pokazí majetok tak, že ho nemožno držať; bude podliehať žalobe o jeho vydanie, pretože konal podvodne, aby sa vyhol držbe. Preto ak vyleje alebo zničí víno, olej alebo čokoľvek iné, bude podliehať tejto žalobe.

(1) Žalude z tvojho stromu padajú na môj pozemok a ja na ňom pasiem dobytok. Akej žalobe podlieham? Pomponius uvádza, že žaloba na výrobu bude podávaná, ak som vyhnal dobytok s podvodným úmyslom, aby sa mohol na žalud'och napásať; lebo aj keby tam žalude stále boli a ja by som vám nedovolil ich odstrániť, budem zodpovedný za žalobu na výrobu, rovnako ako keby niekto nesmel odstrániť materiály, ktoré boli umiestnené na mojom pozemku; a my akceptujeme Pomponiov názor, či už sú tam žalude stále, alebo boli spotrebované. Ak tam ešte sú, budem mať právo na interdikt, ktorý mi umožní žalude zbierať, takže budem mať právo zbierať každý tretí deň, ak poskytnem záruku proti hroziacej škode.

(2) Ak niekto spôsobil, že majetok sa dostal do držby iného, má sa za to, že konal podvodne, aby sa vyhol držbe; za predpokladu, že tento čin spáchal so zlým úmyslom.

(3) Ak niekto vyrobí majetok, ktorý je v horšom stave, ako bol predtým, Sabinus hovorí, že stále zodpovedá za žalobu na výrobu. To určite platí, ak bol majetok podvodne zmenený do inej podoby; ako napríklad v prípade, keď z pohára vyrobí kovový ingot; lebo aj keď vyrobí ingot, bude zodpovedný za žalobu na výrobu, keďže zmenou podoby takmer zničí podstatu majetku.

(4) Marcellus uvádza, že ak sa ti odkáže desať aurei pod určitou podmienkou a užívacie právo na ne mi absolútne pripadne, a potom dedič, kým podmienka ešte trvá, a bez toho, aby požadoval zábezpeku, vyplatí uvedených desať aurei mne, užívateľovi; bude zodpovedný za žalobu na výrobu, keďže konal podvodne, aby sa vyhol držbe. Podvod spočíva v tom, že zabudol od užívateľa požadovať zábezpeku, v dôsledku čoho sa vaše dedičstvo stratilo, keďže teraz nemôžete podať žalobu o vrátenie peňazí. Žalobu na vydanie však bolo možné podať len vtedy, ak nastane stav, od ktorého dedičstvo závisí. Mohli ste sa však chrániť podmienkou vyplatenia odkazu, a ak ste tak urobili, nebudete potrebovať žalobu na vydanie. Ak však dedič, ktorý nevedel o tom, že vám bol odkázaný odkaz, nevyžadoval od poručiteľa zabezpečenie, Marcellus hovorí, že žaloba na vydanie nebude môcť byť podaná, samozrejme, pretože nedošlo k podvodu; ale poručiteľ bude mať právo na nápravu prostredníctvom žaloby in factum proti poručiteľovi.

(5) "Predviest'", pokiaľ ide o tento oddiel, znamená vystaviť niečo v rovnakom stave, v akom to bolo v čase pripojenia veci, takže strana, ktorá má plnú právomoc preskúmať majetok, môže pokračovať v konaní, ktoré zamýšľala podať, bez toho, aby bol majetok, ktorého sa domáha, v akomkoľvek ohľade poškodený; a to aj napriek tomu, že žaloba bola podaná nie na účely reštitúcie, ale na výrobu.

(6) Preto ak keď strana predloží majetok, ten sa stal jej užívacím právom po pripojení veci, nemožno mať za to, že ho vôbec predložila, pretože žalobca svoju vec prehral, a preto žalovaný nesmie byť oslobodený; ibaže je pripravený odpovedať na žalobu, ako sa uvádza späť k pôvodnému dňu, aby sa zisk mohol odhadnúť v súlade so zákonom.

(7) Z dôvodu, že v tejto žalobe získava žalobca všetko, čo závisí od majetku, ktorý je predmetom žaloby, Sabinus zastáva názor, že rovnako treba vydať aj potomstvo otrokyne, či už bola v tom čase tehotná, alebo počatá neskôr; a tento názor schvaľuje aj Pomponius.

(8) Okrem toho by mal sudca zohľadniť aj prípadné výhody, ktoré mohli byť stratené z dôvodu, že majetok nebol vydaný, alebo preto, že bol vydaný príliš neskoro; preto Neratius hovorí, že by sa mala odhadnúť výhoda pre žalobcu, a nie skutočná hodnota majetku, a táto výhoda má podľa neho niekedy menšiu hodnotu ako samotný majetok.

10. Paulus, O edikte, kniha XXVI.

Ak je právo voľby priznané v určitej lehote a súdne konanie sa predĺžilo natoľko, že predloženie nebude mať žiadny význam, výhoda, na ktorú má žalobca nárok, musí byť zachovaná; ak však dedič nezavinil, že majetok nepredložil v čase, keď bolo spojené vydanie, mal by byť oslobodený.

11. Ulpian, O edikte, kniha XXIV.

Ak sa však majetok stratí z dôvodu, že otrok nebol predložený, bude úplne spravodlivé, ak sudca pri určovaní náhrady škody zohľadní škodu spôsobenú majetku.

(1) Uvažujme, kde musí byť majetok vyrobený a na čie náklady sa to má urobiť. Labeo hovorí, že by sa mal predložiť tam, kde sa nachádzal v čase, keď bola otázka pripojená, ale musí sa prepraviť alebo dovieť na miesto, kde bolo konanie začaté, na riziko a náklady žalobcu. Hovorí, že je zrejmé, že strana, ktorá má otroka v držbe, ho musí vybaviť jedlom a oblečením a postarať sa o neho. Domnievam sa, že niekedy to musí robiť aj žalobca; napríklad ak bol otrok zvyknutý živiť sa buď manuálnou prácou, alebo nejakým remeslom, a teraz je nútený byť nečinný. Podobne, ak je otrok, ktorý má byť produkován, zverený do starostlivosti súdu, strana, ktorá chcela, aby bol produkován, musí byť zodpovedná za jeho stravu, ak mu ju jeho vlastník nebol zvyknutý poskytovať; ak totiž bol zvyknutý, nemôže odmietnuť platiť za jeho výživu. Niekedy sa od držiteľa vyžaduje, aby ho predviedol na vlastné náklady; ako napríklad v prípade, keď umiestnil majetok na nejaké tajné miesto, aby jeho predloženie mohlo byť pre žalobcu nepríjemnejšie; v tomto prípade totiž musí na vlastné náklady a riziko predložiť majetok na mieste, kde bolo začaté konanie, aby mu jeho zlá viera nemohla byť na úžitok.

(2) Ak je niekto žalovaný s odkazom na viacero vecí a v čase spojenia vecí mal v držbe všetky, hoci sa neskôr mohol držby niektorých z nich vzdať bez podvodného úmyslu; rozsudok musí byť vydaný v jeho neprospech, ak nepredloží všetko, čo môže.

12. Paulus, O edikte, kniha XXXVI.

Na túto žalobu je dôvod tam, kde sa má predviesť strana, ktorej slobodu chce niekto dať ustanoviť.

(1. Syn pod otcovskou mocou podlieha tejto žalobe, ak má moc predložiť majetok.

(2) Julianus hovorí, že ak je podaných viacero žalôb na vydanie toho istého majetku, a to z toho istého dôvodu, možno sa dovolávať výnimky. Ak však strana podá žalobu na vydanie majetku a po pripojení vydania dostane majetok od inej osoby, zavádza sa nový dôvod žaloby, a preto sa nemôže dovolávať výnimky. Opäť platí, že ak sa niekto chystá podať žalobu proti účastníkovi pre krádež a začne konanie o vydanie vecí a vec je odcudzená druhýkrát, uplatní sa rovnaká zásada. A napokon, ak účastník konania začne konanie o vydanie vecí, aby sa mohla uskutočniť voľba, a po pripojení vecí mu právo voľby z vôle niekoho iného vznikne, môže podať ďalšiu žalobu o vydanie vecí.

(3) Ak niekto vyrobí mušt z môjho hrozna alebo olej z mojich olív, alebo odev z mojej vlny, pričom si je vedomý, že tieto veci patria inému; bude zodpovedný za žalobu na výrobu s ohľadom na oboje, pretože to, čo je vyrobené z nášho majetku, je určite naše.

(4) Ak otrok zomrie po tom, ako bolo spojené vydanie, aj keď sa to stane bez úmyselného podvodu alebo nedbanlivosti držiteľa; napriek tomu by sa niekedy mal vyniesť rozsudok proti nemu vo výške rovnajúcej sa prospechu, ktorý by pripadol žalobcovi, ak by držiteľ neurobil nič, čo by zabránilo tomu, aby bol otrok predvedený na súd, keď bolo spojené vydanie; a to tým skôr, ak sa ukáže, že zomrel v dôsledku nejakej nehody, ktorá by sa nestala, keby bol predvedený v čase vydania.

(5) Ak majetok nemožno z nejakého vážneho dôvodu predložiť ihneď, musí strana na základe rozhodnutia súdu poskytnúť záruku, že ho predloží v určený deň.

(6) Dedič môže toto konanie využiť vo vlastnom mene, nie však pri konaní ako dedič. Dedič držiteľa zodpovedá aj na vlastný účet. Preto nemá zmysel pýtať sa, či možno žalobu udeliť buď dedičovi, alebo proti dedičovi. Je zrejmé, že táto žaloba by mala byť priznaná voči dedičovi, ak sa zosnulý dopustil podvodu, ak sa majetok z tohto dôvodu stal hodnotnejším; napríklad ak dedič získal cenu nehnuteľnosti.

13. Gaius, On the Edict of the Urban Praetor; titul, Cases Relating to Liberty.

14. Ak sa hovorí, že slobodný človek je niekým zadržávaný, je k dispozícii interdikt proti tomu, kto ho údajne zadržáva s cieľom prinútiť ho, aby ho vydal; keďže žaloba na jeho vydanie sa v takomto prípade považuje za bezpredmetnú, pretože sa má za to, že je prípustná len v prospech toho, kto má majetkový záujem.

14. Pomponius, O Sabinovi, kniha XV.

Ak manžel dostal peniaze ako dar od svojej manželky a s vedomím, že sa nestali jeho, ich vyplatil na kúpu nejakého predmetu, konal podvodne, aby sa vyhol vlastníctvu, a preto podlieha žalobe na vydanie.

15. Ten istý, O Sabinovi, kniha XVIII.

Poklad, ktorý mi patrí, je zakopaný vo vašej zemi a vy mi nedovoliťe, aby som ho vykopal. Pokiaľ ho neodstrániš z miesta, na ktorom sa nachádza, Labeo hovorí, že z tohto dôvodu nemám právny nárok na žalobu za krádež ani na žalobu na vydanie, pretože si nemal v držbe uvedený poklad, ani si nekonal podvodne, aby si sa vyhol jeho držbe, pretože je možné, že nevieš, že poklad je na tvojom pozemku. Nie je však nespravodlivé, ak prisahám, že tento nárok neuplatňujem za účelom obťažovania, ak by bol vydaný interdikt alebo rozsudok, že nesmiete proti mne použiť silu, aby ste mi bránili vykopať, vyzdvihnúť a odviezť spomínaný poklad, ak nepodniknem žiadne kroky, aby som zabránil tomu, aby vám bola poskytnutá záruka na zabránenie hroziacej škody z dôvodu môjho konania. Ak je však poklad ukradnutým majetkom, mám právo na žalobu za krádež.

16. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Ak má otrok niečo v držbe, jeho vlastník je vo vlastnom mene zodpovedný za žalobu o vydanie; ak sa však otrok bez vedomia svojho vlastníka dopustí podvodu, aby sa vyhol tomu, že má niečo v držbe, mala by sa na účet otroka poskytnúť noxálna žaloba pre krádež alebo žaloba pre zlomyseľný podvod, ale nemožno podať prétorskú žalobu o vydanie.

17. Ulpián, O všetkých súdoch, kniha IX.

Ak strana vyrobí otroka, ktorý je postihnutý alebo slepý, mala by byť zbavená zodpovednosti podľa tejto žaloby, pretože ho vyrobila, a výroba tohto druhu nie je prekážkou priamej žaloby, pretože žalobca môže aj tak podať žalobu podľa Lex Aquilia za vzniknutú škodu.

18. Tá istá kniha, Názory, kniha VI.

Ak sa zmenka stane bezcennou zaplatením a záložné práva sa uvoľnia, veriteľ môže napriek tomu podať žalobu o predloženie dokumentov týkajúcich sa zmluvy proti komukoľvek inému ako proti dlžníkovi.

19. Paulus, Epitomes of Alfenus, kniha IV.

Každý, kto má záujem, môže podať žalobu na predloženie. Istá osoba sa však pýtala, či je možné touto žalobou vynútiť predloženie účtovných dokladov jej protivníka na nahliadnutie, keďže mala údajne veľký záujem na ich predložení. Odpoveďou bolo, že právo by sa nemalo používať na spôsobenie nepríjemností a že pojmy by sa nemali vykladať svojvoľne, ale že je vhodné zvážiť, s akým úmyslom boli slová vyslovené; v súlade s touto zásadou totiž, ak niekto túži študovať nejaký odbor poznania, môže uviesť, že má záujem na tom, aby mu boli predložené také a také knihy, pretože ak budú predložené, po ich prečítaní sa stane učenejším a lepším človekom.

20. Ulpian, Pravidlá, kniha II.

Ak sa žaloba na vydanie podáva z dôvodu trestných činov otrokov, môže sa použiť mučenie s cieľom prinútiť ich, aby prezradili svojich spolupáchateľov.

Knihá XI

1. O výsluchoch, ktoré sa majú predkladať na súde, a o žalobách založených na výsluchoch.
2. O niektorých veciach, ktoré sa dostanú pred toho istého sudcu.
3. O skazovaní otroka.
4. Ohľadom utekajúcich otrokov.
5. O hazardných hráčoch.
6. Ak geodet podá nepravdivú správu s odkazom na merania.
7. O náboženských miestach, výdavkoch na pohreby a práve na ich vykonávanie.
8. Ohľadom prepravy mŕtveho tela a výstavby hrobky.

Tit. 1. O výsluchoch, ktoré sa majú klásť na súde, a o žalobách založených na výsluchoch.

1. Callistratus, Monitory Edict, kniha II.

Dedič by mal byť na súde vypočúvaný s ohľadom na to, akej časti majetku je dedičom, kedykoľvek je proti nemu podaná žaloba a žalobca má pochybnosti o tom, akej časti je dedičom osoba, ktorú chce žalovať. Výsluch je potrebný vždy, keď ide o žalobu in personam, keď sa žaloba podáva o určitú sumu, pretože inak by žalobca nevedel, na akú časť majetku zosnulého má jeho protivník ako dedič nárok, a niekedy by mohol požadovať príliš veľa a utrpieť určitú škodu.

(1) V súčasnosti však nevyužívame výsluhové žaloby, pretože pred prejednaním veci nemožno nikoho nútiť, aby na niečo odpovedal s odkazom na svoje práva, a preto sa tieto žaloby používajú menej a upadli do zabudnutia. Ako dôkaz môžu účastníci konania použiť len veci, ktoré uviedla protistrana na súde, bez ohľadu na to, či sa tieto veci týkajú nehnuteľností alebo iných vecí, ktoré sú súčasťou súdneho konania.

2. Ulpian, O edikte, kniha XXII.

Prétor vydal svoj edikt s odkazom na výsluchy, pretože vedel, že pre stranu, ktorá podáva žalobu proti dedičovi alebo vlastníkovi majetku z pozostalosti, je ťažké dokázať, že niekto je dedičom alebo vlastníkom tohto majetku;

3. Paulus, O edikte, kniha XVII.

Z toho dôvodu, že dokazovanie vstupu do majetku je väčšinou ťažké.

(4. Ulpianus, O edikte, kniha XXII.

Prétor chce zaviazat' žalovanú stranu jej vlastnou odpoveďou, ktorú dala na súde, aby v prípade, že sa prizná alebo povie nepravdu, niesla následky; a zároveň aby mohol prostredníctvom výsluchu získať informácie o tom, na akú časť majetku má každý dedič nárok.

1. S odkazom na vyhlásenie prétora: "Ten, kto odpovedá, keď bol vypočúvaný na súde", treba to chápať tak, že to znamená v prítomnosti sudcu rímskeho ľudu alebo guvernéra provincie, alebo akéhokoľvek iného sudcu, pretože výraz jus, ktorý uvádza, znamená len miesto, kde sa sudca náhodou nachádza za účelom výkonu svojej funkcie alebo vydávania rozhodnutí, či už to robí doma alebo na ceste.

5. Gaius, O provinčnom edikte, kniha III.

Ak je niekto vypočúvaný, či je dedičom, alebo na akú časť majetku má nárok, alebo či má pod svojou kontrolou niekoho, na koho účet je podaná noxálna žaloba; mal by mať čas na rozmyslenie, pretože ak urobí nesprávnu výpoveď, bude vystavený nepríjemnostiam.

(6) Ulpián, O edikte, kniha XXII.

A pretože tak, ako je v záujme zosnulých osôb, aby mali nástupcov, tak je aj v záujme žijúcich, aby sa neponáhľali, pokiaľ sa riadne rozvažujú.

1. Niekedy osoba, ktorá je vypočúvaná, či je dedičom, nie je nútená odpovedať; ako napríklad v prípade, keď ju žaluje iný, ak je sporný majetok, (a to určil božský Hadrián); pretože inak, ak by poprela, že je dedičom, poškodila by jeho prípad; alebo ak by tvrdila, že je dedičom, mohla by sa zapliesť tak, že by bola zbavená majetku.

(7) Ten istý, O edikte, kniha XVIII.

Ak je niekto na súde vypočúvaný, či mu patrí štvornožka, ktorá spôsobila škodu, a odpovie, že áno, bude zodpovedný.

8. Paulus, O edikte, kniha XXII.

Ak niekto, kto je vypočúvaný v súvislosti s otrokom, ktorý spáchal škodu, odpovie, že otrok je jeho, bude zodpovedný podľa Lex Aquilia ako vlastník; a ak bude podaná žaloba proti tomu, kto odpovedá, skutočný vlastník bude zbavený zodpovednosti v uvedenej žalobe.

9. Ulpián, O edikte, kniha XXII.

Ak niekto bez toho, aby bol vypočúvaný, odpovie, že je dedičom, má sa za to, že bol vypočúvaný.

1. Pod pojmom "vypočúvaný" musíme rozumieť nielen prípady, keď otázky kladie prétor, ale aj prípady, keď tak robí protivník.

2. Ak je však vypočúvaný otrok, nie je to vypočúvanie o nič viac, ako keby otázku položil otrok.

3. Jedna osoba by nemala byť nútená odpovedať za druhú, či je tá druhá dedičom, lebo každý by mal byť vypočúvaný na súde o sebe; to znamená, keď je proti nemu podaná žaloba.

4. Celsus v piatej knihe Digest uvádza, že ak je strana, ktorá obhajuje vec za iného, vypočúvaná na súde, či ten, za koho vystupuje, je dedičom, alebo na akú časť majetku má nárok, a odpovie nepravdivo, bude sama zodpovedná ako obhajca veci voči protistrane; ale vec toho, za koho vedie obhajobu, nebude poškodená; a niet pochýb, že tento Celsov názor je správny. Ak teda neodpovedá, nemalo by sa zväžiť, či sa bude považovať za obhajcu alebo nie? Je len správne povedať, že nie je, keďže ju neobhajuje v plnom rozsahu.

5. Ak niekto, kto je vypočúvaný, odpovie, že je dedičom, ale nedodá, akej časti majetku, treba sa domnievať, že odpovedal, že je dedičom celého majetku; ibaže by sa ho napríklad spýtali, či je dedičom polovice majetku, a on by odpovedal: "Som dedičom," lebo potom by som sa skôr domnieval, že odpovedal na otázku, ktorá mu bola adresovaná.

6. Bola položená otázka, či možno niekoho prinútiť, aby odpovedal, či je dedičom zo závetu, alebo či majetok získal vo vlastnom mene alebo prostredníctvom iných osôb, ktoré podliehajú jeho právomoci, alebo prostredníctvom niekoho, komu bol dedičom? Preto by si mal prétor vo všeobecnosti pri položení tejto otázky rozmyslieť, či je strana povinná odpovedať, na základe akého práva je dedičom, aby v prípade, že zistí, že ide o veľmi dôležitú vec, mohol nariadiť, aby odpovedal podrobnejšie. Tieto pravidlá by sa mali dodržiavať nielen vo vzťahu k dedičom, ale aj vo vzťahu k prétorským nástupcom.

7. Napokon Julianus uvádza, že každý, komu bol majetok vydaný po tom, čo bol vypočutý na súde, je povinný odpovedať, či mu bol majetok vydaný.

8. V prípade žaloby De peculio sa od otca ani od vlastníka nevyžaduje, aby odpovedal, či má syna alebo otroka pod svojou kontrolou; pretože len túto otázku možno položiť, a to, či je peculium v rukách strany, proti ktorej bolo začaté konanie.

10. Paulus, O edikte, kniha XLVIII.

Keď chceme uzavrieť dohodu o zabránení hroziacej škody, nie je na škodu veci, aby bola strana na súde vypočutá, či jej dom alebo miesto, z ktorého hrozí škoda, je jej a aký má na ňom záujem; aby v prípade, že popiera, že majetok je jej, a odmieta poskytnúť zábezpeku proti hroziacej škode, mohla byť prinútená buď ustúpiť, alebo ak sa radšej bráni, aby sa majetku vzdala ako osoba, ktorá konala podvodne.

11. Ulpian, O edikte, kniha XXII.

Niekedy sa tiež od strany pri výsluchu vyžaduje, aby odpovedala s ohľadom na svoj vek.

1. Ak niekto, kto nie je dedičom, po výsluchu odpovedal, že je dedičom podielu na majetku, môže byť žalovaný rovnako, ako keby bol dedičom podielu na tom istom; bude totiž dôveryhodný ako proti sebe.

2. Ak strana, ktorá je dedičom štvrtiny dedičstva alebo vôbec nie je dedičom, odpovie, že je dedičom celého dedičstva, môže byť žalovaná v rámci žaloby podanej na celé dedičstvo.
3. Ak niekto, kto je dedičom polovice, tvrdí, že je dedičom štvrtiny, postihne ho nasledujúci trest za jeho klamstvo, to znamená, že ho možno žalovať o celú pozostalosť; nemal totiž klamať tvrdením, že je dedičom menšieho podielu;
4. Niekedy sa však môže odôvodnene domnievať, že je dedičom menšieho podielu; napríklad ak nevedel, že časť uvedenej nehnuteľnosti nadobudol prírastkom alebo bol ustanovený za dediča neurčitého podielu; prečo by potom jeho odpoveď mala byť na ujmu jeho práv?
5. Okrem toho, ak niekto mlčí v prítomnosti prétora, je v takom postavení, že ak sa podá žaloba, môže byť žalovaný o celú sumu, rovnako ako keby poprel, že je dedičom; pretože ak osoba vôbec neodpovedá, je kontumačná. Musí znášať nasledujúci trest za pohrdanie, to znamená, že môže byť žalovaný o celú sumu, rovnako ako keby poprel, že je dedičom; pretože sa má za to, že sa dopustil pohrdania prétorom.
6. Tam, kde prétor hovorí: "Vôbec neodpovedá", posledné authority chápú tento výraz tak, že za neodpovedajúceho sa považuje ten, kto neodpovedá konkrétne na položenú otázku, slovo za slovom. Ak sa niekoho pýtajú, či je jediným dedičom majetku, a on odpovedal, že je dedičom jeho časti, potom, ak je dedičom polovice, jeho odpoveď ho nepoškodí, pretože tento názor je miernejší.
7. Nie je rozdiel v tom, či strana pri výsluchu niečo popiera, alebo mlčí, alebo odpovedá nejednoznačne, takže ponecháva vypočúvajúceho v stave neistoty.
8. Nepochybujeme o tom, že keď vypočúvaná strana odpovie, bude mať nárok na úľavu, ak sa preukáže náležitý dôvod; alebo ak je niekto vypočúvaný, či je dedičom svojho otca, a odpovie, že je, a potom sa predloží závet, ktorým sa zistí, že bol vydedený; je úplne spravodlivé, aby získal úľavu, a to uviedol Celsus. Zakladá to však na inej zásade, a to, že veci, ktoré sa zistia neskôr, si vyžadujú úľavu; ako napríklad, že závet môže byť zatajený alebo odstránený a neskôr predložený; lebo prečo by to malo poškodiť stranu, ktorá odpovedala na to, čo sa v tom čase zdalo byť pravdivé? Domnievam sa, že rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď účastník konania odpovie, že je dedičom, a závet sa následne vyhlási za falzifikát alebo za neúčinný, alebo za neúčinný, pretože neodpovedal nečestne, ale preto, že bol listinou oklamáný.
9. Ak vypočúvaný človek odpovedá, je zodpovedný rovnako, ako keby bol viazaný zmluvou, na základe ktorej ho možno volať na zodpovednosť, za predpokladu, že ho vypočúva jeho protivník; ak ho však vypočúva prétor, autorita prétora nemá na prípad vplyv, ale ide len o odpoveď samotnej strany alebo o prípadnú nepravdu, ktorú môže povedať.

10. Ak osoba, vyvolaná rozumným omylom, popiera, že je dedičom, je hodná zhovievavosti.

11. Ak však strana odpovie nesprávne bez zlého úmyslu, ale z nedbanlivosti; treba rozhodnúť, že by mala byť zbavená zodpovednosti, pokiaľ sa nedbanlivosť veľmi nepodobá zlému úmyslu.

12. Celsus uvádza, že strana môže svoju odpoveď odvolať, ak z toho pre žalobcu nevyplýva žiadna ujma; a to sa mi zdá byť úplne pravdivé, a najmä ak by to mala urobiť po tom, čo získala viac informácií, keď je lepšie informovaná o svojich právach buď z dokumentov, alebo z listov od svojich priateľov.

12. Paulus, O edikte, kniha XVII.

Ak je syn, ktorý odmietol otcovo dedičstvo, vypočúvaný na súde a odpovie, že je dedičom, bude zodpovedný; pretože takouto odpoveďou sa považuje za to, že konal ako dedič. Ak je však vypočúvaný syn, ktorý odmietol dedičstvo, a mlčí, má nárok na oslobodenie; prétor totiž nepovažuje za dediča toho, kto odmietol dedičstvo.

1. Každú výnimku, ktorú možno použiť pri vylúčení žaloby podanej na súde proti žalovaným, môže použiť aj strana, proti ktorej sa začalo konanie z dôvodu jej odpovede; ako napríklad tá, ktorá sa zakladá na neformálnej dohode alebo predchádzajúcim rozhodnutím atď.

13. Ten istý, O Plautiovi, kniha II.

Osoby, ktoré pri odpovedi urobia nepravdivé priznanie, sú viazané tým istým len tam, kde má niekto právo podať žalobu proti inej osobe z dôvodu veci, v súvislosti s ktorou bol vypočúvaný; pretože tam, kde môže byť podaná žaloba proti inej strane, ak by bola jej vlastníkom, sa svojím priznaním robíme zodpovednými. Preto tam, kde je niekto pod kontrolou svojho otca a ja odpoviem, že je mojím synom, budem zodpovedný len vtedy, keď sa jeho vek javí taký, že môže byť mojím synom; pretože nepravdivé priznanie musí súhlasiť s tým, čo je prirodzené; a z tohto dôvodu by bolo výsledkom, že ak by som odpovedal v mene otca, nebudem zodpovedný.

(1) Ak niekto odpovie, že hlava domácnosti je jeho otrokom, nebude zodpovedný za noxálnu žalobu; a aj keď mi slobodný človek slúži v dobrej viere ako otrok, noxálna žaloba proti mne nemôže byť podaná; a ak by sa začalo konanie, právo na žalobu proti osobe, ktorá spáchala nezákonný čin, zostane nedotknuté.

14. Javolenus, O Cassiovi, kniha IX.

Keď sa rozhodne, že jednotlivец, kvôli ktorému bola spojená záležitosť s noxálnou žalobou, je slobodný, v priebehu súdneho konania by mal byť žalovaný prepustený; a výsluch nebude mať žiadny úžitok, pretože bol vykonaný na súde; keďže ak má niekto právo podať žalobu proti inej osobe na účet tretej osoby, nemôže preniesť zodpovednosť uvedenej osoby na toho, kto sa na súde prizná, že je jeho otrokom; ako napríklad ak sa prizná, že otrok inej osoby je jeho vlastný; napriek tomu, keďže nemožno podať žalobu proti inej osobe na účet človeka, ktorý je slobodný, zodpovednosť nemožno preniesť prostredníctvom žiadneho výsluchu alebo priznania. Výsledkom v tomto prípade je, že žiadna žaloba nemôže byť riadne podaná s odkazom na slobodného človeka proti niekomu, kto urobil priznanie.

(1) Vo všeobecnosti sa priznanie posudzuje len vtedy, ak to, čo je v priznaní obsiahnuté, možno prijať ako zodpovedajúce zákonu a povahe.

15. Pomponius, O Sabinovi, kniha XVIII.

Ak som pred vstupom do majetku odpovedal, že otrok patriaci do majetku je môj, som zodpovedný; pretože majetok sa považuje za to isté ako vlastník.

(1) Ak strana, ktorá je vypočúvaná na súde, prizná, že otrok je jej, a otrok potom zomrie, strana, ktorá odpovedala, nie je zodpovedná; rovnako ako by nebola zodpovedná po smrti uvedeného otroka, keby jej patril.

16. Ulpian, O edikte, kniha XXXVII.

Ak je otrok zajatý nepriateľom a niekto po výsluchu na súde odpovie s odkazom na neho, že je pod jeho kontrolou; hoci právo postliminium môže spôsobiť, že budeme váhať, predsa si myslím, že nie je dôvod na noxálnu žalobu, pretože otrok nie je pod našou kontrolou.

1. Aj keď sa usudzuje, že je zodpovedný ten, kto prizná, že iný otrok je jeho; predsa sa veľmi správne usúdilo, že je zodpovedný len vtedy, ak otrok mohol byť jeho vlastníctvom, ale ak nemohol nadobudnúť vlastníctvo k nemu, nie je zodpovedný.

17. Ten istý, O edikte, kniha XXXVIII.

Ak otrok nepatrí jednej osobe, ale viacerým, a všetci nepravdivo vyhlásia, že nie je pod ich kontrolou, alebo niektorí z nich tak urobili, alebo konali podvodne, aby sa vyhli kontrole nad ním; každý z nich bude zodpovedný za celú výšku škody, rovnako ako by boli zodpovední, keby mali kontrolu nad uvedeným otrokom; ale jedna strana, ktorá sa nedopustila podvodu, aby sa vyhla kontrole nad otrokom, alebo neurobí nepravdivé vyhlásenie, nebude zodpovedná.

18. Julianus, O Urseius Ferox, kniha IV.

19. Keď osoba, ktorá bola dedičom polovice majetku, chcela brániť svojho neprítomného spoludediča, a aby sa vyhla bremenu zloženia zábezpeky, odpovedala, že je jediným dedičom, a bol proti nej vynesovaný rozsudok; žalobca sa pýtal, či vzhľadom na to, že strana je platobne neschopná, nemožno predchádzajúci rozsudok zrušiť a vyhovieť žalobe toho, kto je skutočne dedičom. Proculus odpovedal, že rozsudok môže byť zrušený a žaloba podaná, a to je správne.

19. Papinianus, Otázky, kniha VIII.

Ak syn, ktorý vystupuje v mene svojho otca, pri výsluchu mlčí, musí sa všetko dodržať tak, ako keby nebol vypočúvaný.

20. Paulus, Otázky, kniha II.

Ak strana odpovie, že otrok, ktorý patrí inému, je jej, a je proti nej podaná žaloba v rámci noxálnej žaloby, skutočný vlastník bude oslobodený. Inak je to však v prípade, keď niekto prizná, že zabil otroka, ktorého zabil niekto iný, alebo keď niekto odpovie, že je dedičom; v týchto prípadoch totiž nie je oslobodený ten, kto spáchal čin, alebo ten, kto je skutočným dedičom. Tieto veci si navzájom neodporujú; v prvom prípade sú totiž dve strany zodpovedné za osobu otroka, rovnako ako hovoríme, že sú zodpovedné, ak je otrok v spoločnom vlastníctve, a ak je žalovaný jeden, druhý je oslobodený; ale strana, ktorá sa prizná, že niekoho zabila alebo zranila, je zodpovedná na svoj účet, ani zločin osoby, ktorá ho spáchala, by nemal zostať nepotrestaný na účet toho, kto odpovedal, ibaže strana, ktorá sa priznala, vystupovala ako obhajca toho, kto spáchal trestný čin, alebo dediča, a na tento účel sa dostavila na súd; vtedy sa totiž udelí výnimka a žalobca bude vylúčený, pretože ten prvý môže vymáhať to, čo zaplatil, žalobou buď na základe uzavretého obchodu, alebo na základe mandátu. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď účastník konania uvedie, že je dedičom na základe pokynu samotného dediča, alebo keď z iného dôvodu chce vystupovať na jeho obhajobu.

(1) Ak sa niekoho na súde pýtajú, či má v držbe určitý pozemok; pýtam sa, či ho možno prinútiť, aby odpovedal, koľko z uvedeného pozemku má v držbe? Odpovedal som, že Javolenus uvádza, že držiteľ pozemku je povinný odpovedať, akú časť uvedeného pozemku má v držbe; takže ak tvrdí, že má v držbe menšiu časť, žalobca bude uvedený do držby druhej časti, vo vzťahu ku ktorej sa neuplatňuje žiadna obrana.

(2) Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď dávame záruku proti hroziacej škode; v tomto prípade by totiž strana mala odpovedať aj na to, aká časť pozemku jej patrí, aby mohla usporiadať ustanovenie týkajúce sa uvedenej časti; a sankciou v tomto prípade, keď strana nesľúbi, je, že sa máme ujať držby; a preto je z tohto dôvodu nevyhnutné vedieť, či strana má uvedené priestory v držbe alebo nie.

21. Ulpian, O edikte, kniha XXII.

Všade tam, kde na sudcu vplýva zmysel pre spravodlivosť, niet pochýb o tom, že v záujme spravodlivosti sa má uskutočniť výsluch.

22. Scaevola, Digesty, kniha IV.

23. Ak cisársky prokurátor vykonával vyšetrovanie s ohľadom na dlh voči štátnej pokladnici, jeden zo synov zosnulého, ktorý nezískal do vlastníctva majetok pozostalosti a nebol dedičom, odpovedal, že je dedičom; môžu ho ostatní veritelia považovať za zodpovedného, keďže odpovedal na výsluch? Odpoveď znela, že účastníka konania nemôžu žalovať z dôvodu jeho odpovede tí, ktorí ho nevypočuli na súde.

Tit. 2. O niektorých veciach, ktoré sa dostanú pred toho istého sudcu.

1. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIII.

Ak sa medzi viacerými osobami podáva žaloba o rozdelenie nehnuteľnosti a žaloba o rozdelenie majetku, ktorý je v spoločnom vlastníctve, alebo o určenie hraníc, treba zvoliť toho istého sudcu; okrem toho majú byť všetci prítomní na tom istom mieste, aby sa spoludediči alebo spoluvlastníci mohli ľahšie zhromaždiť.

2. Papinianus, Otázky, kniha II.

Ak je žalovaný jeden z viacerých poručníkov, pretože ostatní nie sú solventní, a tento o to požiada, môžu byť všetci predvolaní pred toho istého sudcu; a to je uvedené v cisárskych reskriptách.

Tit. 3. O skazovaní otroka.

(1) Ulpian, O edikte, kniha XXIII.

(2) Pretor hovorí: "Ak sa niekto obviní, že ukrýval mužského alebo ženského otroka patriaceho inému, alebo ho zlomyseľne navádzal, aby robil niečo, čo by znehodnotilo jeho hodnotu, pripustím žalobu o dvojnásobok hodnoty majetku." (2) V prípade, že sa niekto obviní, že ukrýval mužského alebo ženského otroka patriaceho inému, alebo ho zlomyseľne navádzal, aby robil niečo, čo by znehodnotilo jeho hodnotu, pripustím žalobu o dvojnásobok hodnoty majetku.

1. Podľa tohto ediktu nebude zodpovedný ten, kto v dobrej viere kúpi otroka, ani nemôže podať žalobu za skazenie otroka, pretože nemá záujem na tom, aby otrok nebol skazený; a v skutočnosti, ak by niekto pripustil, že je to pravda, výsledkom by bolo, že žaloba by bola podaná v prospech dvoch strán za skazenie otroka, čo je absurdné. Sme toho názoru, že túto žalobu nemôže podať strana, ktorej slobodný človek slúži ako otrok v dobrej viere.

2. Keď pretor hovorí "ukrýva", rozumieme tomu tak, že to znamená, keď niekto vezme pod svoju ochranu otroka patriaceho inému; a to, správne povedané, znamená poskytnúť mu útočisko s cieľom ukryť ho buď na vlastnom pozemku, alebo na mieste či v budove patriacej inému.

3. "Presvedčiť" neznamena presne donútiť a prinútiť niekoho, aby ťa poslúchol, ale je to výraz s miernym významom; pretože každý môže iného presvedčiť buď dobrou, alebo zlou radou, a preto pretor dodáva "zlomyseľne", čím "znižuje hodnotu", a teda strana sa nedopúšťa priestupku, ak nenabáda otroka, aby urobil niečo, čím sa môže znížiť jeho hodnota, a preto, ak strana nabáda otroka, aby buď niečo urobil, alebo vymyslel niečo, čo je nečestné, má sa za to, že podlieha tomuto ediktu.

4. Má však osoba podliehať zodpovednosti, ak donútila otroka s dobrými zvyklosťami spáchať zločin, alebo navádza zlého otroka, alebo mu ukazuje, ako spáchať čin? Lepší názor je, že aj keď ukázal zlému otrokovi, ako spáchať trestný čin, bude zodpovedný. A v skutočnosti, ak už otrok mal v úmysle dať sa na útek alebo spáchať krádež a uvedená osoba mala schváliť jeho úmysel, bude zodpovedná, pretože zloba otroka by sa nemala zvýšiť tým, že ho pochváli; preto bez ohľadu na to, či urobil dobrého otroka zlým alebo zlého ešte horším, stále sa bude považovať za osobu, ktorá ho skazí.

5. Otroka robí horším aj ten, kto ho navádza, aby spáchal nejakú škodu alebo krádež, alebo ho podnecuje, aby sa dal na útek, alebo navádza otroka iného, aby tieto veci robil, alebo aby si pomýlil peculium, alebo aby bol milovníkom žien, alebo aby sa túlal, alebo aby sa venoval čarodejníckym umeniam, alebo aby bol príliš často prítomný na výstavách, alebo aby bol výtržníkom; alebo slovami či úplatkom presvedčiť otroka, ktorý je dvorným úradníkom, aby poškodzoval alebo falšoval účty svojho pána, alebo dokonca aby urobil účet, ktorý dostal na starosti, nezrozumiteľným;

2. Paulus, O edikte, kniha XIX.

Alebo ho robí roztopašným či neposlušným, alebo ho presviedča, aby sa oddával zhýralosti.

3. Ulpian, O edikte, kniha XXIII.

Pridaním výrazu "zlomyseľne" prétor odkazuje na podvod strany, ktorá otroka presviedča, ale ak by niekto znehodnotil hodnotu otroka bez zlého úmyslu, nestrpí hanbu; a nie je zodpovedný, ak to urobí zo žartu.

1. Z tohto dôvodu vzniká otázka, ak niekto presvedčí otroka, ktorý patrí inému, aby vyliezol na strechu alebo zostúpil do studne, a on, poslúchnuc, vylezie alebo zostúpi a zlomí si nohu alebo iný úd, alebo príde o život; bude strana zodpovedná? Ak to urobil bez zlého úmyslu, nebude zodpovedný, ale ak to urobil so zlým úmyslom, zodpovedný bude;

4. Paulus, O edikte, kniha XIX.

Vhodnejšie je však považovať ho za zodpovedného na základe prétorskej žaloby podľa Lex Aquilia.

Ulpianus, O edikte, kniha XXIII.

Výraz "zlomyseľne" sa vzťahuje aj na osobu, ktorá ukrýva otroka, takže nie je zodpovedná, ak pri tom nekonala zlomyseľne. Ak však niekto ukrýva otroka, aby ho držal pre svojho pána, alebo ak ho k tomu viedla ľudskosť či súcit, alebo z iného dôvodu, ktorý je chvályhodný a spravodlivý, nebude zodpovedný.

1. Ak niekto zlomyseľne presvedčí otroka, o ktorom si myslel, že je slobodný, aby spáchal nejaký čin, zdá sa mi, že by mal byť zodpovedný; lebo väčšieho priestupku sa dopustí ten, kto v domnení, že človek je slobodný, ho kazí, a preto ak je otrok, bude strana zodpovedná.

2. Táto žaloba sa týka dvojitej náhrady škody, a to aj voči strane, ktorá sa priznáva, hoci Lex Aquilia ukladá tento trest len tomu, kto robí popretie.

3. Ak sa povie, že skutok spáchal otrok mužského alebo ženského pohlavia, žaloba sa podáva s privilegiom odovzdania otroka ako náhrady škody.

4. Táto žaloba sa vzťahuje na čas, keď bol otrok skorumpovaný alebo ukrývaný, a nie na súčasný čas; a preto ak otrok zomrie alebo bude predaný alebo manumitovaný, žalobu možno napriek tomu podať; a ak právo raz vzniklo, manumitáciou nezaniká;

6. Paulus, O edikte, kniha XIX.

Odhad predchádzajúcej hodnoty sa totiž robí na účely tejto žaloby;

7. Ulpianus, O edikte, kniha XXIII.

Pretože zlí otroci môžu možno získať slobodu a niekedy sa môžu dodatočne objaviť dobré dôvody na ich manumizáciu.

(8. Paulus, O edikte, kniha XIX.

Dedič, ktorého otrok bol skazený, má právo na túto žalobu nielen vtedy, keď otrok naďalej tvorí časť majetku, ale aj vtedy, keď ním prestal byť; napríklad keď bol odkázaný.

9. Ulpian, O edikte, kniha XXIII.

Julianus v deviatej knihe Digest kladie otázku, či môže byť za túto žalobu zodpovedný ten, kto pokazí otroka, ktorého vlastníme spoločne ja a on; a hovorí, že môže byť zodpovedný druhý spoluvlastník; a okrem toho, že proti nemu môže byť podaná žaloba na rozdelenie spoločného majetku, a tiež z dôvodu partnerstva, ak sú spoluvlastníci partnermi. Prečo však Julianus zhoršuje postavenie spoločníka, keď podáva žalobu ako taký, ako keď podáva žalobu proti cudzej osobe? Ak sa žaloba podáva proti cudziemu človeku, môže sa tak stať bez ohľadu na to, či ukrýval alebo korumpoval otroka, ale keď sa žaloba podáva z dôvodu partnerstva, deje sa tak bez alternatívy, teda bez tvrdenia, že ho ukrýval; možno si totiž Julianus myslel, že sa to netýka partnera, pretože nikto nemôže ukrývať vlastného otroka; ak to však robil s cieľom ukryť ho, možno tvrdiť, že je zodpovedný.

(1) Ak mám ja užívacie právo na otroka a ty len vlastnícke právo a uvedeného otroka som zhoršil, môžeš proti mne podať žalobu; ak si však tento čin spáchal ty, môžem proti tebe postupovať prostredníctvom prétorskej žaloby; táto žaloba sa totiž vzťahuje na všetky druhy skazenosti a je v záujme užívateľa, aby otrok, u ktorého toto právo požíva, mal dobré návyky. Užívateľ má právo na prétorskú žalobu aj vtedy, ak by iná osoba otroka ukrývala alebo kazila.

(2) Táto žaloba sa poskytuje aj na dvojnásobok hodnoty majetku.

(3) Stále je však otázne, či sa má odhadnúť len škoda, ktorú otrok utrpel na tele alebo na dispozíciách, teda výška zníženia hodnoty otroka, alebo sa majú zohľadniť aj iné veci. Neratius uvádza, že strana, ktorá je vinná za skazenie otroka, by mala byť nútená zaplatiť náhradu škody vo výške, v akej sa znížila hodnota otroka z dôvodu jeho skazenia.

10. Paulus, O edikte, kniha XIX.

V tomto prípade je zahrnuté aj ocenenie majetku, ktorý si otrok odniesol so sebou, keďže celá škoda sa zdvojnásobuje, a je jedno, či bol majetok prinesený obžalovanému alebo inému, alebo bol dokonca spotrebovaný; je totiž spravodlivejšie, aby bola zodpovedná strana, ktorá bola hlavným vinníkom trestného činu, než aby sa hľadal ten, komu bol majetok prinesený.

11. Ulpian, O edikte, kniha XXIII.

Neratius hovorí, že ak boli krádeže spáchané neskôr, nemajú sa zahrnúť do odhadu. Tento názor považujem za správny, pretože slová ediktu "toľko, koľko je hodnota majetku", zahŕňajú všetky škody.

1. Ak presvedčím otroka, aby znehodnotil bankovky dlžníkov, nepochybne budem zodpovedný; ak však otrok z dôvodu zvyku páchať porušenia práva, ktoré uzavrel, ukradne, znehodnotí alebo zničí iné dokumenty tohto druhu, treba povedať, že osoba, ktorá ho skorigovala, nie je zodpovedná z dôvodu týchto činov.

2. Aj keď žaloba bude podaná pre korumpovanie otrokov s odkazom na majetok, ktorý bol ukradnutý, môžeme napriek tomu podať žalobu pre krádež, keďže treba konštatovať, že predmety boli odstránené s pomocou a radou osoby, ktorá vykonala navádzanie; nestačí ani podanie jednej z týchto žalôb, pretože použitie jednej z nich nespôsobuje, že by sa upustilo od druhej. Julianus hovorí to isté v súvislosti so stranou, ktorá ukrýva a skrýva otroka a zhoršuje ho; pretože trestné činy krádeže a zhoršovania otroka sú odlišné. Okrem toho bude táto strana zodpovedná za osobnú žalobu o navrátenie majetku; pretože hoci druhá strana mohla získať otroka prostredníctvom žaloby tohto druhu, ako aj trestu žalobou za krádež, predsa len má právo na žalobu za pokazenie otroka do výšky svojho úroku:

(12) Paulus, O edikte, kniha XIX.

Z toho dôvodu, že žalovaný je stále viazaný, hoci majetok bol navrátený.

13. Ulpian, O edikte, kniha XXIII.

Táto žaloba je večná, nie je časovo obmedzená a leží v prospech dediča a ďalších dedičov; ale nebude priznaná proti dedičovi, pretože je trestná.

1. Strana je zodpovedná za túto žalobu aj vtedy, ak skorumpuje otroka patriaceho do dedičstva; a zodpovedá aj pri žalobe o dedičstvo ako vypratávateľ,

(14) Paulus, O edikte, kniha XIX.

Takže žaloba o vrátenie majetku môže mať rovnaký rozsah ako táto žaloba.

1. Tento edikt sa nevzťahuje na prípad skazenia syna alebo dcéry pod otcovskou kontrolou, keďže žaloba bola zavedená na skazenie otroka, ktorý je súčasťou nášho majetku, a to takého, pri ktorom vlastník môže dokázať, že sa stal chudobnejším, hoci česť a povest' jeho rodiny zostávajú nepoškodené. Spravodlivá žaloba o náhradu škody však bude môcť byť podaná na sumu, o ktorej rozhodne sudca, keďže je v našom záujme, aby sa myseľ našich detí nepokazila.

2. Ak otrok, ktorý je v spoločnom vlastníctve tvojom a mojom, pokazí otroka, ktorý je individuálne môj; Sabinus hovorí, že proti spolumajiteľovi nemožno podať žalobu viac, ako keby môj vlastný otrok pokazil iného môjho otroka. Okrem toho, ak otrok, ktorý je v spoločnom vlastníctve, kazí otroka, ktorý je vo vlastníctve iného, treba zvážiť, či možno podať žalobu proti obojmu spolumajiteľom, alebo proti každému z nich osobitne, rovnako ako pri iných deliktach, ktoré sú predmetom noxálnych žalôb. Lepší názor je, že každý vlastník zodpovedá za celú sumu, ale ak jeden z nich zaplatí, druhý bude oslobodený.

3. Ak otrok, v ktorom mám užívacie právo, pokazí otroka, ktorý mi patrí, mám právo žalovať samotného vlastníka majetku.

4. Dlžník má právo na túto žalobu z dôvodu otroka, ktorý bol daný do zálohu za dlh.

5. V tejto žalobe sa zdvojená škoda nehodnotí ako dodatok k majetku, pretože to, čo bolo zdvojené, je utrpená škoda.

6. Z toho vyplýva, že ak sa preukáže, že si presvedčil môjho otroka, aby niečo ukradol Titiovi; budeš zodpovedať nielen za to, do akej miery sa otrok zhoršil, ale aj za to, čo budem povinný zaplatiť Titiovi.

7. Opäť mi budeš zodpovedať nielen vtedy, ak mi otrok spôsobil škodu na základe tvojej rady, ale aj vtedy, ak ju spôsobil aj cudziemu človeku, pretože som zodpovedný podľa Lex Aquilia; ak však budem niekomu zodpovedať za nájom, pretože som mu prenajal otroka a on sa tvojím vplyvom zhoršil, budeš zodpovedať z tohto dôvodu a tiež za podobných okolností.

8. Odhad škody vykonaný v tejto žalobe závisí od toho, o koľko sa znížila hodnota otroka, čo je otázka, o ktorej rozhoduje sudca.

9. Niekedy sa totiž otrok stane bezcenným, takže nie je výhodné mať takéhoto otroka. Môže byť v tomto prípade strana, ktorá ho ovplyvnila, nútená zaplatiť hodnotu otroka a vlastník ho naďalej držať a mať z toho prospech; alebo by mal byť vlastník nútený vzdať sa otroka a prijať jeho hodnotu? Lepší názor je, že vlastník by mal mať na výber, či si radšej ponechá otroka a dostane náhradu škody vo výške dvojnásobku sumy, na ktorú bol otrok znehodnotený, alebo sa otroka vzdá, ak má na to právomoc, a prijme jeho hodnotu; a ak na to právomoc nemá, mal by aj tak prijať jeho hodnotu a postúpiť strane, ktorá ho ovplyvnila, právo na žalobu o vrátenie otroka na vlastné riziko. Všetko, čo bolo uvedené v súvislosti s odovzdaním otroka, sa vzťahuje len na prípady, keď je otrok v čase začatia konania nažive. Ale čo ak sa konanie začalo po tom, ako bol otrok manumitovaný? Sudca nebude ľahko vypočítať žalovaného, ak bude tvrdiť, že ho manumitoval, pretože ho nechcel mať vo svojom dome, keďže chcel získať peniaze, ako aj oslobodeného.

15. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VI.

Mysel' otroka je skazená, ak je presvedčený, aby sa správal k svojmu pánovi s opovrhnutím.

16. Alfenus Varus, Digesty, kniha II.

Majiteľ otroka, ktorý ho zamestnal ako správcu, ho manumitoval a následne ho prinútil, aby predložil svoje účty, a keď zistil, že nie sú správne, zistil, že otrok peniaze minul na nejakú ženu. Vyvstala otázka, či môže podať žalobu na túto ženu za to, že otroka skorumpovala, keďže otrok už bol slobodný? Odpovedal som, že môže, a že to môže urobiť aj pre krádež z dôvodu peňazí, ktoré jej otrok dal.

17. Marcianus, Pravidlá, kniha IV.

Manželovi sa priznáva žaloba proti manželke z dôvodu skorumpovania otroka, a to aj počas existencie manželstva, ale len za jednoduchú škodu z titulu manželstva.

Tit. 4. O utekajúcich otrokoch.

1. Ulpianus, O edikte, kniha I.

Kto ukrýva utečeného otroka, je zlodej.

1. Senát nariadil, že utekajúci otroci nesmú byť vpustení na pôdu a nesmú byť chránení dozorcami alebo zástupcami jej vlastníkov, a predpísal pokutu. Ak by však niekto do dvadsiatich dní vrátil utekajúcich otrokov ich majiteľom alebo ich predviedol pred sudcov, to, čo predtým urobil, sa mu odpustí; neskôr však bolo v tom istom dekrete senátu uvedené, že imunita sa udeľuje každému, kto utekajúcich otrokov vráti ich majiteľom alebo ich v stanovenej lehote predvedie pred sudcu, keď ich nájde na svojom pozemku.

2. Tento dekrét tiež priznával právo na vstup vojaka alebo civilistu na majetky senátorov alebo súkromných osôb za účelom pátrania po utečenom otrokovi a v skutočnosti sa Lex Fabia, ako aj dekrét senátu, ktorý bol prijatý v čase, keď bol Modestus konzulom, vzťahovali na túto záležitosť. Uvádza sa v ňom, že ak si strany želali pátrať po utekajúcich otrokoch, mali im byť odovzdané listy adresované magistrátom, a bola stanovená pokuta sto solidi, ktorá sa mala uložiť magistrátom, ak po prijatí listov odmietli pomôcť stranám, ktoré vykonávali pátranie; rovnaká pokuta bola uložená každému, kto odmietol povoliť, aby sa pátranie vykonalo v jeho priestoroch. Zachoval sa všeobecný reskript božského Marca a Commoda, v ktorom sa uvádza, že všetci guvernéri, magistráti, vojská a posádky sú povinní pomáhať osobám, ktoré pátrajú po utekajúcich otrokoch, a v prípade ich nájdenia ich vydať; a že všetky strany, na ktorých pozemkoch sú otroci ukrytí, budú potrestané, ak budú zapletené do zločinu.

3. Každá osoba, ktorá zadrží utečeného otroka, je povinná ho verejne predviesť.

4. A sudcovia sú veľmi správne upozornení, aby ich starostlivo zadržali vo väzbe, aby sa zabránilo ich úteku.

5. Pod slovom "utečenec" treba rozumieť aj otroka, ktorý má vo zvyku utekať. Labeo však v prvej knihe o edikte hovorí, že potomstvo utečenej otrokyne sa do tohto označenia nezahŕňa.

6. Pod otrokom sa rozumie otrok, ktorý je produkovaný na verejnosti a ktorý je vydaný mestským sudcom alebo úradníkom vlády.

7. Dôsledná starostlivosť umožňuje použitie želez.

8. Otroci musia byť držaní vo väzbe dovtedy, kým nie sú predvedení pred prefekta stráže alebo guvernéra. 9. Magistrátu sa musia poskytnúť informácie o ich menách a značkách, ako aj o adresách strán, ku ktorým niektorý z nich tvrdí, že patrí; aby sa utekajúci otroci dali ľahšie rozpoznať a aby sa o nich mohlo žiadať. V slove "značky" sú zahrnuté aj jazvy. Pravidlo je rovnaké, ak sa tieto záležitosti dostanú na verejnosť písomným oznámením na verejnom mieste alebo v chráme.

2. Callistratus, Súdne vyšetovanie, kniha VI.

Otrokov, ktorí sú len utečencami, treba vrátiť ich pánom; ale tam, kde predstierajú, že sú slobodní, je zvykom ich prísne potrestať.

3. Ulpián, O úrade prokonzula, kniha VII.

Božský Pius v jednom reskripte uviedol, že ak chce niektorá strana pátrať po otrokovi na úteku v priestoroch inej osoby, môže požiadať guvernéra o poskytnutie listov; a ak si to prípad vyžaduje, aj úradníka, aby mu bolo umožnené vstúpiť a vykonať prehliadku, a guvernér môže tiež uložiť trest tomu, kto nedovolí vykonať prehliadku. Divotvorca Marcus v prejave, ktorý predniesol pred senátom, udelil stranám, ktoré chcú pátrať po utekajúcich otrokoch, právomoc vstúpiť na územie cisára, ako aj na územie senátorov a súkromných osôb a pátrať po utekajúcich otrokoch, ako aj preskúmať spálne a stopy tých, ktorí ich ukrývajú.

(4) Paulus, Sentencie, kniha I.

Colníci a policajti sú povinní starostlivo zadržiavať utekajúcich otrokov po ich dolapení. Aj mestskí sudcovia musia takýchto utečených otrokov po ich dolapení poslať riadne strážených do úradu guvernéra provincie alebo prokonzula.

(5) Tryphoninus, Disputácie, kniha I.

Ak sa otrok na úteku vydá do arény, nemôže uniknúť moci svojho pána tým, že sa vystaví tomuto nebezpečenstvu, ktorým je len riziko smrti; božský Pius totiž v reskripte uviedol, že takýto otrok musí byť všetkými prostriedkami vrátený svojmu pánovi, a to buď pred bojom s divou zverou, alebo po ňom; keďže niekedy mohol spreneveriť peniaze alebo sa dopustil iného väčšieho porušenia zákona, takže sa radšej vydal do arény, ako by sa mal podrobiť vyšetrovaniu alebo znášať trest za svoj útek, preto ho treba vydať.

Tit. 5. O hazardných hráčoch.

1. Ulpián, O edikte, kniha XXIII.

Prétor hovorí: "Ak niekto zbije človeka, v ktorého dome sa vraj konala hra s kockami, alebo ho nejakým spôsobom poškodí; alebo ak sa v tom čase niečo tajne odnieslo z domu, žalobe nevyhoviem. Ak niekto použije násilie kvôli hre s kockami, potrestám ho podľa okolností."

1. Ak sa hráči navzájom okradnú, žaloba sa neodmietne z dôvodu násilím odňatého majetku; žalobu však nesmie podať len hosťiteľ, a nie hráči, hoci sa môžu zdať nehodní zhovievavosti.

2. Treba tiež poznamenať, že ak bol majiteľ domu zbitý alebo utrpel stratu, nemôže podať žalobu bez ohľadu na to, kedy a kde k tomu došlo, ale krádež môže byť beztrestne spáchaná v dome v čase, keď prebiehala hazardná hra, aj keď sa strana, ktorá spáchala niektorý z trestných činov, nemusela zúčastniť na hre. Je isté, že pod pojmom "dom" musíme rozumieť obydlie a bydlisko.

3. Ak prétor odmietne vyhovieť žalobe pre krádež, pozrime sa, či sa to týka len trestného konania, alebo či chce žalobca zaviesť konanie o vydanie veci alebo podať žalobu o vrátenie veci? Pomponius uvádza, že sa odmieta len trestná žaloba, ale to nepovažujem za správne, pretože prétor jednoducho hovorí: "Ak bolo niečo tajne odnesené, žalobu nevyhoviem." Ďalej hovorí: "Ak niekto použije násilie kvôli hre s kockami, potrestám ho podľa okolností." Táto klauzula sa vzťahuje na potrestanie účastníka, ktorý núti iného hrať, a znamená, že môže byť pokutovaný alebo odsúdený do lomov, alebo uväznený v reťaziach.

2. Paulus, O edikte, kniha XIX.

Niektoré osoby totiž zvyknú nútiť iných hrať, niekedy to robia od začiatku, inokedy ich po tom, ako sú sami bití, nútia, aby zostali.

1. Dekrét senátu zakazuje hrať za peniaze, s výnimkou prípadov, keď sa strany stretávajú s oštepami alebo hádzaním oštepu, alebo pri behu, skoku, zápase či boxe s cieľom ukázať odvahu a adresnosť:

3. Marcianus, Pravidlá, kniha V.

V prípadoch tohto druhu sú stávky povolené podľa Tiziovho, Publio vho a Kornelio vho zákona, ale podľa iných zákonov nie sú povolené, ak nejde o súťaž na predvádzanie zručností.

4. Paulus, O edikte, kniha XIX.

Tam, kde sa na hostine niečo vyloží na stôl, majú členovia domácnosti povolené o to hrať.

1. Ak otrok alebo syn podliehajúci otcovskej kontrole prehrá, jeho otec alebo jeho majiteľ majú právo vymáhať to, čo prehral. Okrem toho, ak otrok dostal peniaze, bude proti jeho pánovi priznaná žaloba De peculio, ale nie noxálna žaloba, pretože sa zakladá na uskutočnenom obchode; žalovaný však nebude nútený zaplatiť viac, ako je suma zahrnutá v peculium.

2. Spravodlivá žaloba sa podľa tohto ediktu priznáva proti hlave domácnosti alebo patrónovi na vrátenie peňazí prehratých pri hrách s kockami.

Tit. 6. Ak geodet vyhotoví nepravdivú správu s odkazom na merania.

1. Ulpián, O edikte, kniha XXIV.

Prétor priznáva žalobu in factum proti geodetovi pozemkov, pretože sa ním nesmieme nechať oklamať, keďže máme záujem získať správnu správu o meraniach; napríklad keď vznikol spor týkajúci sa hraníc alebo keď kupujúci alebo predávajúci chce zistiť veľkosť pozemku, ktorý sa má predať. Tejto žalobe vyhovuje z toho dôvodu, že staroveké authority nepovažovali zmluvu uzavretú s takouto osobou za zmluvu o prenájme a nájme, ale že jej služby boli darované ako láskavosť, a teda to, čo jej bolo poskytnuté ako odmena, bolo označené za čestné; ak sa však podá žaloba na prenájom a nájom, treba povedať, že je podaná bezúčelne.

1. Táto žaloba vyžaduje len existenciu pozitívneho zlého úmyslu. Bolo totiž rozhodnuté, že geodet bude dôkladne obmedzený, ak ho možno žalovať len z dôvodu pozitívneho zlého úmyslu, keďže nie je občianskoprávne zodpovedný. Ak teda prejavil nedostatok zručnosti, ten, kto ho zamestnal, môže obviňovať len seba, ale ak sa dopustil nedbanlivosti, bude rovnako zabezpečený; a je zrejmé, že hrubá nedbanlivosť sa podobá zlému úmyslu. Ak však dostane odmenu, bude podľa podmienok ediktu zodpovedný za každý druh nedbanlivosti; prétor totiž nepochybné vie, že strany tohto druhu pracujú za mzdu.

2. Zodpovedný za túto žalobu je len ten, kto podá správu; musíme však rozumieť, že správu podá ten, kto tak urobí prostredníctvom iného;

2. Paulus, O edikte, kniha XXV.

Alebo písomne.

1. Ak však tebe, geodetovi, nariadim, aby si vymeral moje pole, a ty to odovzdáš Titiovi, a ten v priebehu práce urobí niečo z pozitívneho zlého úmyslu, budeš zodpovedný; pretože si prejavil pozitívny zlý úmysel, keď si takému človeku dôveroval.

3. Ulpián, O edikte, kniha XXIV.

Ak nariadim dvom osobám, aby vykonali prieskum, a obe sa previnili zlým úmyslom, môžem proti nim podať žalobu jednotlivo na celú sumu; ak však jedna z nich po podaní žaloby uspokojí môj nárok, žalobu proti druhej treba zamietnuť.

(1. Túto žalobu môže podať každý, v ktorého záujme bolo, aby sa správa o nepravdivom meraní nevyhotovila; to znamená buď kupujúci, alebo predávajúci, ktorý bol správou poškodený.

(2) Pomponius však hovorí, že ak na základe správy kupujúci zaplatí predávajúcemu priveľa, žalobu nemôže podať proti geodetovi, pretože má právo žalovať o vrátenie toho, čo bolo zaplatené navyše; nie je to totiž v záujme kupujúceho, keďže má právo žalovať o vrátenie, pokiaľ predávajúci nie je platobne neschopný; vtedy totiž bude zodpovedný geodet.

(3. Ak predávajúci, ktorý bol podvedený geodetom, prevedie väčšie množstvo pozemku; Pomponius hovorí, že v súlade s tým istým pravidlom nebude možné podať žalobu proti geodetovi, pretože predávajúci má právo na žalobu o predaj proti kupujúcemu, ak kupujúci nie je platobne neschopný.

(4) Pomponius tiež uvádza, že ak je geodet zamestnaný na účet súdu a vo svojej správe ma podvedie, bude zodpovedný, ak z tohto dôvodu získam rozsudkom menej. Je zrejmé, že ak bol ustanovený súdom a zlomyseľne vypracuje správu proti mne, pochybuje, či mám právo brať ho na zodpovednosť, napriek tomu si skôr myslí, že mám.

(5) Pomponius hovorí, že táto žaloba by mala byť priznaná dedičovi a iným osobám rovnakého druhu, ale že by mala byť zamietnutá voči dedičovi a osobám tohto druhu.

(6) Hovorí, že žaloba je skôr noxálna ako De peculio, ak je podaná s ohľadom na otroka, hoci civilná žaloba De peculio môže byť k dispozícii.

4. Paulus, O edikte, kniha XXV.

Táto žaloba je večná, pretože jej dôvod sa neodvodzuje od času, keď sa zlá viera začala, ale od dátumu, keď sa obchod začal.

5. Ulpian, O edikte, kniha XXIV.

Ak geodet nevyhotoví nepravdivú správu o meraní, ale správu oneskorí a výsledkom je, že predávajúci je prepustený po príslube previesť nehnuteľnosť v stanovenej lehote, túto žalobu nemožno podať; a Pomponius hovorí, že spravodlivej žalobe by sa nemalo vyhovieť, a preto sa musí využiť žaloba založená na podvode.

1. Ak sa vyhotoví nepravdivá správa a kupujúci žaluje predávajúceho na základe jeho zmluvy, môže žalovať aj geodeta, ale ak na tom nemal záujem, rozsudok sa nevydá proti geodetovi. Ak nežaluje predávajúceho o celú chýbajúcu sumu, ale o menšiu sumu; Pomponius hovorí, a to veľmi správne, že žalobu možno podať proti geodetovi o zvyšok. Prétor rozšíril rozsah tejto žaloby ešte ďalej; táto žaloba je totiž k dispozícii v prípade, keď sa nepravdivo uvedie miera čohokoľvek iného; teda v prípade, keď strana oklame svojho zamestnávateľa pri meraní budovy alebo pri meraní obilia či vína;

(6) Paulus, O edikte, kniha XXIV.

Alebo pokiaľ ide o šírku cesty, alebo pokiaľ ide o služobnosť, ktorá si vyžaduje vloženie trávov, alebo vyčnievajúcu strechu, keď sa na tento účel vykoná vyšetovanie, alebo keď sa vykoná meranie dvora alebo materiálu či kameňa a podá sa nepravdivá správa;

7. Ulpian, O edikte, kniha XXIV.

Alebo keď sa nepravdivo uvedú rozmery čohokoľvek iného, bude za to zodpovedný.

1. Táto žaloba bude udelená, ak geodet vykoná nepravdivé meranie pomocou prístrojov.
2. Pomponius tiež uvádza, že na túto žalobu má nárok každý, kto nie je geodetom, ale dopustil sa klamstva pri meraní.
3. Rovnako sa má žaloba udeliť aj proti architektovi, ktorý sa dopustil podvodu; božský Severus totiž nariadil, aby sa žaloba udelila proti architektovi alebo zhotoviteľovi.
4. Ja sám si myslím, že žaloba by sa mala udeliť aj proti účtovníkovi, ktorý úmyselne urobí falošný výpočet.

Tit. 7. O náboženských miestach, výdavkoch na pohreby a práve na ich vykonávanie.

1. Ulpián, O edikte, kniha X.

Ak niekto niečo vynaloží na pohreb, má sa za to, že uzavrel zmluvu so zosnulým, a nie s jeho dedičom.

2. Ten istý, O edikte, kniha XXV.

Aristo hovorí, že miesto, na ktorom bol pochovaný otrok, je náboženské.

1. Strana, ktorá umiestnila mŕtve telo v priestoroch iného alebo spôsobilá, aby sa tak stalo, podlieha žalobe in factum. Pod pojmom "priestory iného" však musíme rozumieť buď pole, alebo budovu; tieto slová však priznávajú žalobu vlastníkovi, nie držiteľovi v dobrej viere; keď sa totiž uvádza "v priestoroch iného", je zrejmé, že sa myslí vlastník, teda strana, ktorej patrí pozemok. Dokonca aj vtedy, keď užívateľ vykoná zásah, bude zodpovedať len vlastníkovi pozemku. Je diskutabilné, či spoluvlastník zodpovedá, ak konal bez vedomia svojho spoluvlastníka; lepší je však názor, že ho možno žalovať v konaní o rozdelenie nehnuteľnosti alebo v konaní o rozdelenie spoločného majetku.

2. Pretor hovorí: "Ak sa povie, že telo alebo kosti mŕtveho boli prenesené do obyčajnej zeme alebo na pohrebisko, na ktoré strana nemala právo, ten, kto to urobí, je zodpovedný za žalobu in factum a bude mu uložená peňažná pokuta."

3. "Vzatie", ktoré mal prétor na mysli, je to, ktoré sa uskutočnilo za účelom pochovania.

4. Za "obyčajnú" sa označuje pôda, ktorá nie je ani posvätná, ani zasvätená, ani náboženská, ale ide o lokalitu, na ktorú sa nevzťahuje žiadne z týchto prídavných mien.

5. Pohrebisko je miesto, kde sa ukladajú ľudské telá alebo kosti. Celsus však hovorí, že miesto, ktoré je určené na pochovávanie, sa nestáva náboženským úplne, ale len tá jeho časť, kde je uložené telo.

6. Pomník je čokoľvek, čo sa postaví na účel zachovania pamiatky na zosnulého.

7. Keď má niekto užívacie právo, nerobí to miesto náboženským. Keď však jedna strana má len vlastnícke právo a druhá užívacie právo, tá druhá nemôže urobiť miesto náboženským, ani samotný vlastník, iba ak by sa stalo, že by tam pochoval stranu, ktorá odkázala užívacie právo, pretože by nemohol byť tak vhodne pochovaný inde; a taký bol názor Juliána. Miesto sa však nemôže stať náboženským, ak si to užívajúci neželá; ak však súhlasí, je lepší názor, že sa stane náboženským.

8. Nikto nemôže urobiť náboženským miesto, ktoré je predmetom služobnosti, ak s tým nesúhlasí strana oprávnená zo služobnosti. Ak však táto strana môže nemenej vhodne užívať služobnosť na inom mieste, nemožno tvrdiť, že pochovanie bolo vykonané za účelom rušenia služobnosti, a preto sa miesto stáva náboženským; a to je skutočne rozumné.

9. Ak niekto dal svoj pozemok do zálohu a pochová na ňom niekoho zo svojej rodiny, urobí ho náboženským; a ak by tam mal byť pochovaný on sám, platí to isté pravidlo; nemôže však toto právo postúpiť inému.

3. Paulus, O edikte, kniha XXVII.

Verejnému prospechu viac prospieva, že miesto sa môže stať náboženským na základe súhlasu všetkých strán; a to zastával Pomponius.

4. Ulpián, O edikte, kniha XXV.

Ak strana, ktorá bola ustanovená za dediča, pochová telo hlavy rodiny predtým, ako vstúpi do majetku, týmto činom urobí miesto náboženským, ale nikto by si nemal myslieť, že týmto činom sa správa ako dedič; predpokladajme totiž, že ešte len uvažuje o tom, či vstúpi do majetku. Ja sám som toho názoru, že aj keď dedič nepochoval telo, ale niekto iný, a dedič sa buď nezúčastnil aktívne, alebo bol len neprítomný, alebo sa obával, že by mohol byť považovaný za toho, kto sa správa ako dedič, predsa len robí miesto nábožným; veľmi často sa totiž zosnulí pochovávajú skôr, ako sa objavia ich dedičia. V tomto prípade sa pôda stáva náboženskou len vtedy, ak bola majetkom zosnulého, pretože je prirodzené domnievať sa, že miesto, kde je človek pochovaný, mu patrilo; najmä ak je pochovaný na mieste, ktoré si sám vybral. Toto pravidlo sa uplatňuje do takej miery, že aj v prípade, keď telo pochová dedič do zeme odkázanej na základe dedičstva, stále platí, že pochovanie poručiteľa robí miesto náboženským za predpokladu, že nemohol byť pochovaný rovnako vhodne inde.

5. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XIX.

"Rodinné pohrebisko" znamená miesto, ktoré niekto vyčlenil pre seba a svoju domácnosť; ale "dedičné pohrebisko" je miesto, ktoré človek poskytuje pre seba a svojich dedičov,

6. Ulpián, O edikte, kniha XXV.

Alebo ak ho hlava domácnosti získala dedičným právom. V oboch prípadoch však môžu byť zákonne pochovaní dedičia a iní dedičia akéhokolvek druhu, a môžu pochovávať aj iní, hoci môžu byť dedičmi len veľmi malého množstva buď zo závetu, alebo na základe dedičstva, aj keď s tým ostatní dedičia nesúhlasia. Rovnaké privilégium sa priznáva deťom oboch pohlaví a potomkom iných stupňov, ako aj emancipovaným osobám bez ohľadu na to, či sa stali dedičmi alebo odmietli dedičstvo.

Pokiaľ však ide o vydedených príbuzných, títo môžu byť pochovaní z pohnútok ľudskejši, pokiaľ to poručiteľ pod vplyvom spravodlivej nenávisti výslovne nezakázal; nemôžu však pochovať iné osoby okrem svojich vlastných potomkov. Slobodní nemôžu byť pochovaní, ani pochovávať iných za takýchto okolností, ak sa nestanú dedičmi svojho patróna; hoci niektorí patróni nápismi naznačili, že postavili pomníky sebe a svojim slobodným. Tento názor zastával aj Papiniánus a opakovane bol potvrdený rozhodnutiami.

1. Kým ide len o pomník, môže ho každý predať alebo darovať; ak sa však stane kenotafom, treba konštatovať, že ho možno predať; keďže božskí bratia v reskripte uviedli, že stavba tohto druhu nie je náboženská.

7. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XIX.

Toho, kto pochová mŕtve telo na pozemku patriacom inému, možno žalobou *in factum* prinútiť, aby buď odstránil telo, ktoré pochoval, alebo zaplatil cenu pozemku. Túto žalobu môže podať dedič, ako aj proti dedičovi, a je večná.

(1. Ak človek uložil mŕtve telo do kamennej truhly, ktorá patrí inému, do ktorej zatiaľ nebolo uložené žiadne telo; prokonzul proti nemu udeľuje spravodlivú žalobu *in factum*, pretože nemožno správne povedať, že uložil telo na pohrebisko alebo na pozemok patriaci inému.

8. Ulpián, O edikte, kniha XXV.

Ak kosti alebo telo pochovala iná osoba, ktorá nie je príbuzná, je otázkou, či ich vlastník pozemku môže vykopať alebo odstrániť bez dekrétu pontifikov alebo príkazu cisára; a Labeo hovorí, že je potrebné získať povolenie pontifikov alebo príkaz cisára, inak bude podaná žaloba za škodu proti osobe, ktorá pozostatky odstránila.

1. Ak sa tvrdí, že miesto, ktoré je náboženské, bolo predané ako profánne, prétor udeľuje žalobu *in factum* v prospech osoby, ktorá má na veci záujem, proti predávajúcemu; a táto žaloba môže byť podaná aj proti dedičovi tohto posledného, pretože sa podobá žalobe na základe kúpnej zmluvy.

2. Ak niekto pochoval mŕtvolu na mieste určenom na verejné užívanie, prétor proti nemu vyhovie žalobe, ak konal so zlým úmyslom, a mal by byť potrestaný mimoriadnou autoritou súdu, hoci trest je mierny; ak však konal bez zlého úmyslu, musí byť oslobodený.

3. V tejto žalobe sa pojem "znesvätené miesto" vzťahuje aj na budovu.

4. Túto žalobu môže podať nielen vlastník, ale aj každý, kto má právo užívacieho práva k pozemku, alebo ten, kto má k nemu právo služobnosti; pretože aj tieto strany majú právo zabrániť tomu, aby sa tak stalo.

5. Ak sa niekomu bráni v pochovávaní na mieste, kde má na to právo, je oprávnený podať žalobu in factum, ako aj interdikt, aj keď sa nebránilo jemu samému, ale jeho zástupcovi; pretože za takýchto okolností sa má za to, že sa bránilo jemu samému.

9. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XIX.

Ak sa niekomu bráni pochovať telo alebo kosti zosnulého, môže hneď využiť interdikt, ktorým sa zakazuje použiť proti nemu násilie, alebo môže vykonať pohreb na inom mieste a potom podať žalobu in factum, ktorou ako žalobca získa náhradu škody vo výške svojho záujmu na tom, aby mu nebolo bránené vykonať pohreb; a do výpočtu sa zahrnie cena pozemku, ktorý kúpil, alebo nájomné za pozemok, ktorý si prenajal, alebo hodnota jeho vlastného pozemku, ktorý by nikto nezreligoval, ak by k tomu nebol nútený. Preto sa čudujem, prečo sa zdá byť ustálené, že táto žaloba nemôže byť priznaná ani v prospech, ani proti dedičovi; keďže je zrejmé, že ide o vyúčtovanie určitej peňažnej sumy, ktorá tvorí základ nároku; v každom prípade môže byť žaloba podaná kedykoľvek medzi samotnými stranami.

10. Ulpián, O edikte, kniha XXV.

Ak si predávajúci pozemku vyhradí miesto na pochovávanie seba a svojich potomkov a je mu znemožnené používať cestu na účely pochovávania člena svojej domácnosti, môže podať žalobu; bolo totiž rozhodnuté, že právo cesty cez pozemok na účely pochovávania bolo vyhradené v zmluve medzi kupujúcim a predávajúcim.

11. Paulus, O edikte, kniha XXVII.

12. Ak by sa však malo miesto pre pomník predať pod podmienkou, že tam nebude pochovaný nikto, kto mal právo pochovávať; takáto dohoda nepostačuje, ale musí byť zabezpečená prostredníctvom ustanovenia.

(12) Ulpián, O edikte, kniha XXV.

(13) Ak má niekto miesto na pochovávanie, ale nemá k nemu právo cesty a sused mu bráni dostať sa k nemu, cisár Antoninus a jeho otec v reskripte uviedli, že je zvykom žiadať o cestu k miestu na pochovávanie trpezlivosťou a zvyčajne sa jej vyhovie; a vždy, keď nie je žiadna služobnosť, možno privilégium získať od strany, ktorá vlastní susedné priestory. Tento reskript, ktorý poskytuje spôsob získania práva cesty na základe petície, však neumožňuje podať občianskoprávnu žalobu, ale možno ňo požiadať v mimoriadnom konaní; guvernér je totiž povinný prinútiť stranu, aby cestu poskytla, ak sa zaplatí primeraná cena, a sudca musí tiež preskúmať, či je miesto vhodné, aby sused neutrpel vážnu ujmu.

1. Vyhláškou senátu sa ustanovuje, že používanie hrobového miesta sa nesmie znečisťovať úpravami, to znamená, že sa nesmie používať na iné účely.
2. Prétor hovorí: "Ak vzniknú nejaké výdavky z dôvodu pohrebu, pripustím žalobu o ich vymáhanie proti tomu, kto má na tom záujem."
3. Tento edikt sa vydáva z dobrého dôvodu, a to preto, aby strana, ktorá pohreb vykonala, mohla podať žalobu o to, čo vynaložila; aby výsledkom bolo, že telá nebudú ležať nepochované alebo že pohreb vykoná nejaká cudzia osoba.
4. Ten, koho si zosnulý vybral, musí vykonať pohreb, ale ak by tak neurobil, nebude podliehať žiadnej sankcii, ibaže by mu bolo na tento účel zanechané niečo cenné; ak totiž nesplní vôľu zosnulého, bude potom vylúčený z dedičstva. Ak však zosnulý o tom nič neustanovil a povinnosť nebola na nikoho prenesená, prípadne dedičom, ktorí boli ustanovení, a ak nikto nebol ustanovený, dedičom zo zákona alebo príbuzným, ktorí nasledujú v ich riadnom poradí.
5. Výdavky na pohreb sa majú upraviť podľa prostriedkov alebo dôstojnosti a hodnoty zosnulého.
6. Pretor alebo mestský sudca je povinný nariadiť, aby sa pohrebné výdavky uhradili z peňazí patriacich do pozostalosti, ak nejaké sú, a ak ich nie je, musí nariadiť, aby sa predal taký majetok, ktorý by zanikol uplynutím času a ktorého ponechanie by bolo pre pozostalosť záťažou; a v prípade, že to nemožno urobiť, nariadi, aby sa predalo alebo založilo všetko zlato alebo striebro, ktoré by mohlo byť, aby sa zabezpečili potrebné prostriedky.

13. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XIX.

Alebo môže vybrať peniaze od dlžníkov panstva, ak to môže ľahko urobiť:

(14. Ulpián, O edikte, kniha XXV.

A ak by niekto prekážal nadobúdateľovi, aby mu zabránil v odovzdaní uvedeného majetku, prétor musí zasiahnuť a chrániť akt tohto druhu, kde sa vyskytne nejaká prekážka.

1. Ak bol zosnulý buď nájomcom, alebo podnájomníkom a nezanechal nič na zaplatenie pohrebných výdavkov; Pomponius hovorí, že sa musia zaplatiť z výnosov predmetov, ktoré boli prinesené do podnájmu, a ak je niečo navyše, bude to zodpovedať za nezaplatené nájomné. Okrem toho, ak poručiteľ, o ktorého pohrebe sa diskutuje, odkázal nejaké dedičstvo a nie je nič, za čo by ho bolo možné pochovať, uvedené dedičstvo sa musí tiež použiť na tento účel; je totiž lepšie, aby sa

pohrebné výdavky poručiťa získali z jeho vlastného majetku, než aby ich dostali iní. Ak však bol majetok zapísaný do dedičstva, predaný majetok sa nesmie odobrať nadobúdateľovi, pretože ten, kto niečo priniesol na základe súdneho rozhodnutia, je dobromyseľným držiteľom a má k tomu vlastnícke právo. Napriek tomu by však odkazovník nemal byť zbavený svojho dedičstva, ak ho môže dedič odškodniť; ak však nemôže, je lepšie, aby odkazovník nemal majetkový prospech, než aby kupujúci utrpel akúkoľvek škodu.

2. Mela hovorí, že ak poručiť niekomu nariadi, aby sa zúčastnil na jeho pohrebe, a ten tak neurobí po tom, čo na tento účel dostal peniaze, bude proti nemu podaná žaloba z dôvodu podvodu; napriek tomu si myslím, že ho možno prinútiť, aby pohreb vykonal na základe mimoriadnej právomoci prétora.

3. Jediný výdavok, ktorý môže vzniknúť z dôvodu pohrebu, je ten, bez ktorého by sa pohreb nemohol uskutočniť; ako napríklad to, čo vznikne pri prevoze tela, a tiež v prípade, keď sa vynaložia peniaze na miesto, kde má byť telo pochované. Labeo hovorí, že sa to musí považovať za výdavky na pohreb, pretože sa musí pripraviť miesto, na ktorom môže byť telo uložené.

4. Výdavky každého, kto zomrie mimo domova a ktoré sa vynaložia na to, aby sa telo prinieslo späť, sa zahŕňajú do výdavkov na pohreb, hoci ešte nie je pochovaný; a to isté pravidlo platí, ak sa niečo urobí na účely stráženia tela alebo na jeho prípravu na pohreb, alebo ak sa niečo vynaloží na zabezpečenie mramoru alebo oblečenia.

5. Nie je však vhodné, aby sa s telom pochovávali akékoľvek ozdoby ani iné predmety tohto druhu, ako to zvyknú robiť osoby nižšej triedy.

6. Táto žaloba, ktorá sa nazýva pohrebná, sa zakladá na tom, čo je správne a primerané, a zahŕňa len to, čo bolo vynaložené s ohľadom na pohreb, ale žiadne iné výdavky. Pojem "primeraný" treba chápať tak, že sa vzťahuje na hodnotu osoby, ktorá bola pochovaná, na okolnosti prípadu, na čas a na dobrú vieru; takže nemožno účtovať viac, ako je skutočne vynaložená suma, a dokonca ani to, čo bolo skutočne vynaložené, ak to bolo neprimerané. Preto sa musia brať do úvahy prostriedky strany, pre ktorú boli peniaze vynaložené, ako aj samotný majetok, ak bol vynaložený neúmerne bez dobrého dôvodu. Čo sa však musí urobiť, ak je výdavok stanovený závetom poručiťa? Na to treba odpovedať, že jeho vôľa sa nemá dodržiavať, ak by výdavky boli nadmerné, pretože by mali byť primerané prostriedkom zosnulého.

7. Niekedy však v prípade, že človek prevzal úhradu pohrebných výdavkov, nemôže ich vymáhať, ak bol vedený synovskou náklonnosťou a nezaplatil s úmyslom vymôcť sumu, ktorá mu vznikla; a to náš cisár uviedol v reskripte. Preto bude musieť byť urobený odhad rozhodcom a dôkladne posúdený motív, s ktorým boli výdavky vynaložené; to znamená, či sa strana zúčastnila na tejto záležitosti pre zosnulého alebo pre jeho dediča, alebo či ju k tomu viedla ľudskosť, súcit, synovská úcta alebo náklonnosť? Stupeň súcitu však možno rozlíšiť tak, aby sa dospelo k záveru, že účastník, ktorý vykonal pohreb na

vlastné náklady, tak urobil preto, aby zosnulý nezostal nepochovaný, a nie preto, aby to urobil bezodplatne; a ak by to bolo sudcovi jasné, nemal by žalovaného oslobodiť, pretože kto môže pochovať mŕtve telo cudzieho človeka bez toho, aby ho k tomu viedol pocit povinnosti? Preto je vhodné, aby účastník konania uviedol, koho pochoval a z akých pohnútok tak urobil, aby sa vyhol neskoršiemu výsluchu v súvislosti s tým istým.

8. V prípade mnohých synov, ktorí vykonávajú pohreby svojich rodičov, alebo iných osôb, ktoré mohli byť ustanovené za dedičov, tak robia, hoci z tohto dôvodu nemožno predpokladať, že konajú ako dedičia alebo vstupujú do dedičstva, predsa len, aby sa nepokladalo, že nevyhnutní dedičia zasahovali, alebo že iní konali ako dedičia; je zvykom, aby uviedli, že spôsobili vykonanie pohrebných obradov z pohnútok povinnosti. Ak by sa urobilo niečo nadbytočné, usúdilo by sa, že strany sa chránili, aby sa nemyslelo, že zasahovali, a nie za účelom vymáhania svojich výdavkov; keďže jasne uviedli, že konali z pohnútok povinnosti, musia ísť vo svojich tvrdeniach ešte ďalej, aby mohli vymáhať to, čo vynaložili.

9. Možno niekto povie, že existujú prípady, keď možno vymáhať určitú časť vynaložených výdavkov, takže dotknutá osoba to urobila sčasti pri vybavovaní obchodov pre iného a sčasti preto, že ju k tomu viedol pocit povinnosti. To je pravda, a preto môže získať späť časť výdavkov, ktoré nevynaložil s úmyslom darovať.

10. Keď sudca prejednáva prípad tohto druhu, ktorý sa zakladá na dôvodoch spravodlivosti, nemal by niekedy pripustiť mierny výdavok, ak napríklad výdavky na pohreb boli malé s úmyslom vrhnúť odium na charakter zosnulého, ktorý bol bohatým človekom; keďže sudca by v tomto prípade nemal brať do úvahy účet tohto druhu, keďže je zrejmé, že takýmto pohrebom bola úmyselne urazená jeho pamiatka.

11. Ak niekto pochová hlavu domácnosti, pričom má dojem, že on sám je jeho dedičom, nemôže podať žalobu na náhradu pohrebných nákladov; pretože nekonal s úmyslom vybaviť cudziu záležitosť; a taký je aj názor Trebatia a Prokula. Myslím si však, že žaloba o náhradu pohrebných nákladov by mu mala byť priznaná, ak sa preukáže riadny dôvod.

12. Labeo hovorí, že vždy, keď má niekto nejakú inú žalobu za účelom vymáhania pohrebných nákladov, nemôže využiť žalobu o pohreb; a preto ak je oprávnený na žalobu o rozdelenie dedičstva, nemôže podať žalobu o pohreb; je však jasné, že ak už bola podaná žaloba o rozdelenie dedičstva, môže podať žalobu o náhradu pohrebných nákladov.

13. Labeo tiež hovorí, že ak vykonáte pohreb poručiteľa proti vôli jeho dediča, môžete podať žalobu na pohreb, ak sa preukáže riadny dôvod; ale čo ak osoba, ktorej dedič zakázal konať, bola synom poručiteľa? V tomto prípade možno voči žalobcovi namietat: "Preto ste pohreb vykonali z pocitu povinnosti." Predpokladajme však, že som toto tvrdenie urobil, potom budem oprávnený podať žalobu o pohreb, pretože je správne, aby boli zosnulé osoby pochované z prostriedkov získaných z ich pozostalosti. Čo ak vám poručiteľ nariadil, aby ste zariadili pohreb, a dedič vám to zakáže, a vy ho napriek tomu vykonáte; nie je spravodlivé, aby ste mali právo podať žalobu o náhradu nákladov na pohreb?" Vo všeobecnosti som

toho názoru, že spravodlivý sudca sa nebude rigidne držať samotnej žaloby založenej na uskutočnenej obchodnej transakcii, ale bude pravidlá spravodlivosti vykladať liberálnejšie, keďže mu to umožňuje charakter konania.

14. Božský Marcus však v reskripte uviedol, že každý dedič, ktorý bráni tomu, aby pohreb vykonala strana, ktorú si zvolil poručiteľ, nekoná čestne; hoci nie je stanovená žiadna sankcia, ktorou by mohol byť potrestaný.

15. Ak niekto vykoná pohreb na žiadosť iného, nemá nárok na pohrebnú žalobu, ale určite je to ten, kto nariadil, aby sa pohreb konal, či už náklady naň zaplatil tomu, koho požiadal, aby ho vykonal, alebo či mu ich ešte dlhuje. Ak však poručenec podá takúto žiadosť bez oprávnenia svojho poručníka, mala by byť priznaná prétorská žaloba o náhradu výdavkov na pohreb proti dedičovi v mene toho, kto ich vynaložil; je totiž nespravodlivé, aby dedič takto profitoval. Ak však poručník nariadi, aby sa pohreb, na ktorom by sa mal sám zúčastniť, uskutočnil bez oprávnenia jeho poručníka; myslím si, že žaloba by sa mala proti nemu priznať, ak je on sám skutočným dedičom strany, ktorá bola pochovaná, a majetok je solventný. Na druhej strane, ak niekto vykoná pohreb na žiadosť dediča, Labeo hovorí, že nemôže podať žalobu na pohreb, pretože je oprávnený podať žalobu na základe poverenia.

Ak však pohreb vykoná ako ten, kto vykonáva obchodnú činnosť pre dediča, hoci ten tento úkon nemusel ratifikovať, Labeo povedal, že napriek tomu je oprávnený podať žalobu na náhradu nákladov pohrebu.

17. Táto žaloba sa priznáva voči tým, ktorí mali pohreb vykonať, napríklad voči dedičovi, držiteľovi majetku z dedičstva alebo inému nástupcovi.

15. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Patrón, ktorý podá žiadosť o držbu majetku pozostalosti v rozpore s ustanoveniami závetu, musí uhradiť náklady pohrebu.

16. Ulpián, O edikte, kniha XXV.

17. Ak niekomu pripadne nejaký majetok ako veno, prátor mu udeľuje pohrebnú žalobu; staroveké autority totiž považovali za úplne spravodlivé, aby sa pohrebné výdavky žien hradili z ich vena, rovnako ako z ich súkromného majetku, a aby muž, ktorý má z vena prospech pri smrti ženy, prispel na jej pohrebné výdavky, či už je otcom alebo manželom uvedenej ženy.

(17) Papinianus, Názory, kniha III.

Ak však otec ešte nevymohol veno, môže byť žalovaný len syn, ktorý môže od otca požadovať všetko, čo na tento účet zaplatil:

18. Julianus, Digesty, kniha X.

Výdavky na pohreb sú totiž dlhom vena:

19. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XV.

A preto za tento dlh zodpovedá veno.

(20) Ten istý, O edikte, kniha XXV.

Neratius sa pýta: Ak muž, ktorý dal veno za ženu, stanovil, že dve tretiny z neho sa mu vrátia a druhá tretina zostane manželovi, a dohodol sa, že manžel nepríspeje ničím na pohrebné výdavky; bude za ne manžel zodpovedať? Odpovedá, že ak stipulant sám pochoval ženu, dohoda bude účinná a žaloba na pohreb nebude mať žiadny účinok; ak však pohreb vykonal niekto iný, potom možno žalovať manžela, pretože takouto dohodou nemožno porušiť verejné právo. Ale čo ak by niekto dal veno za ženu pod podmienkou, že sa mu vráti, ak by zomrela počas manželstva alebo ak by sa manželstvo ukončilo iným spôsobom; nebol by potom nútený prispieť na náklady pohrebu? Keďže však veno sa mu vráti v prípade smrti ženy, možno konštatovať, že by mal prispieť.

1. Ak manžel profituje z vena, môže byť žalovaný o náhradu výdavkov na pohreb, ale otec nie; s ohľadom na tento prípad si však myslím, že ak veno nestačí na pokrytie výdavkov na pohreb, pretože je veľmi nízke, mala by byť žaloba proti otcovi o náhradu nedostatku priznaná.

2. Ak zomrie žena, ktorá je vlastnou milenkou, a jej majetok nie je solventný, výdavky na pohreb sa musia uhradiť len z jej vena; a to uviedol Celsus.

21. Paulus, O edikte, kniha XXVII.

V prípade, že osoba, ktorej pohreb sa konal, bola pod otcovou kontrolou, žalobu o pohreb možno podať proti otcovi v pomere k jeho postaveniu a majetkovým pomerom.

(22. Ulpian, O edikte, kniha XXV.

Celsus hovorí, že ak zomrie žena, náklady na jej pohreb sa majú zaplatiť z vena, ktoré zostalo v rukách jej manžela, a zo zvyšku jej majetku v pomere.

23. Paulus, O edikte, kniha XXVII.

Například ak má veno hodnotu sto aurei a jej majetok dvesto, dedič musí prispieť dvoma tretinami a manžel jednou tretinou na pohrebné výdavky:

(24) Ulpián, O edikte, kniha XXV.

Julianus uvádza, že v tomto prípade sa dedičstvo nesmie odpočítat'.

25. Paulus, O edikte, kniha XXVII.

Alebo hodnota otrokov, ktorí boli manumitovaní.

(26. Pomponius, O Sabinovi, kniha XV.

Ani dlhy sa neodpočítavajú.

27. Ulpián, O edikte, kniha XXV.

Manžel a dedič sú teda nútení prispieť na pohreb pomerne.

1. Proti manželovi nemožno podať žalobu o náhradu pohrebných nákladov, ak počas manželstva vyplatil manželke veno, tak hovorí Marcellus; a tento názor je správny v tých prípadoch, keď mu to zákon umožňuje.

2. Okrem toho si myslím, že manžel je zodpovedný za žalobu o náhradu pohrebných nákladov len do tej miery, do akej mu to umožňujú jeho prostriedky; pretože sa má za to, že sa obohatil o sumu, ktorú by bol nútený zaplatiť svojej manželke, keby ho žalovala.

28. Pomponius, O Sabinovi, kniha XV.

Ak nie je veno, potom Atilicinus hovorí, že otec musí zaplatiť všetky výdavky; inak by to mal urobiť dedič ženy, ak bola emancipovaná. Ak však nie sú dedičia a otec by nemal byť solventný, môže byť podaná žaloba proti manželovi v rozsahu jeho majetku, aby sa nezdalo, že kvôli jeho zlému správaniu zostala jeho žena nepochovaná.

29. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XIX.

30. Ak sa žena po rozvode vydá za iného muža a potom zomrie; Fulcinius si nemyslí, že by prvý manžel mal zaplatiť náklady na pohreb, hoci mohol mať prospech z vena.

1. Ak niekto vypraví pohreb dcéry pod otcovským dohľadom, skôr než sa jej veno vráti otcovi; môže veľmi správne podať žalobu na jej manžela, ale tam, kde sa veno vrátilo, môže považovať za zodpovedného jej otca; v každom prípade však, ak sa žaloba podá na manžela, mal by vrátiť otcovi ženy o to menej.

(30) Pomponius, O Sabinovi, kniha XV.

Na druhej strane, čokoľvek otec vynaložil na pohreb svojej dcéry alebo zaplatil na základe žaloby o pohreb, ktorú proti nemu podal iný, môže vymáhať od manžela v rámci žaloby o veno.

1. Ak však emancipovaná vydatá žena zomrie počas pokrytia, jej dedičia alebo vlastníci majetku z jej pozostalosti budú nútení prispieť, ako aj jej otec v pomere k výške vena, ktoré dostal, a jej manžel v pomere k výške vena, ktorým sa obohatil.

(31) Ulpian, O edikte, kniha XXV.

(32) Ak je syn pod otcovou kontrolou vojakom a má castrense peculium, myslím si, že v prvom rade sú zodpovední jeho nástupcovia a že potom sa treba obrátiť na jeho otca.

1. Každý, kto pochová mužského alebo ženského otroka patriaceho inému, má právo žalovať jeho vlastníka o náhradu nákladov na pohreb.

2. Táto žaloba nie je obmedzená na jeden rok, ale je večná; a priznáva sa dedičovi a iným nástupcom, ako aj voči dedičom.

32. Paulus, O edikte, kniha XXVII.

33. Ak držiteľ majetku vykoná pohreb a potom stratí nárok na majetok a pri jeho vydaní neodpočíta sumu, ktorú vynaložil, bude mať právo na prétorskú žalobu o náhradu výdavkov.

1. Ak manžel aj manželka zomrú v tom istom čase, Labeo hovorí, že táto žaloba by mala byť priznaná voči dedičovi manžela v pomere k výške vena, na ktoré má nárok; keďže samotný záväzok prešiel na neho z dôvodu vena.

33. Ulpián, O edikte, kniha LXVIII.

Ak bol muž predtým dedičom, ale majetok mu bol následne odňatý ako nehodnému; lepší názor je, že právo na sepulciu mu stále zostáva.

34. Paulus, O edikte, kniha LXIV.

35. Ak je miesto odkázané pod podmienkou a medzitým dedič pochová zosnulého, nerobí to z miesta náboženské.

(35) Marcellus, Digesty, kniha V.

Naši predkovia boli veľmi ďaleko od toho, aby si mysleli, že treba oplakávať každého, kto sa prihlásil k zničeniu svojej vlasti a k zabitiu svojich rodičov a detí; preto tam, kde syn zabil svojho otca alebo otec svojho syna, ak sa niekto z nich dopustil takéhoto činu, zastávali názor, že tento čin je beztrestný; a že strana má byť dokonca odmenená.

36. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXVI.

Ak miesto obsadí nepriateľ, prestáva byť buď náboženské, alebo posvätné, rovnako ako slobodní ľudia prechádzajú do otroctva. Tam, kde sú však takéto miesta oslobodené od tejto pohromy, obnovuje sa ich pôvodný stav akoby postlímionom.

37. Macer, O dvadsiatom zákone týkajúcom sa dedičstva, kniha I.

Pod položkou "pohrebné výdavky" treba rozumieť všetko, čo sa vynakladá na účet tela; napríklad pri nákupe mastí, ako aj cenu miesta, kde je zosnulý pochovaný, a kde sa platí akékoľvek nájomné, ktoré sa má zaplatiť, spolu s cenou sarkofágu, prenájmom vozidiel a všetkým ostatným, čo sa spotrebuje na účet tela pred jeho pochovaním; myslím, že by sa malo zahrnúť do pohrebných výdavkov.

1. Božský Hadrián v jednom reskripte uviedol, že hrobový pomník je všetko, čo sa postaví ako pomník, teda na ochranu miesta, kde je telo uložené; a preto ak porúčiteľ nariadil postaviť veľkú budovu, napríklad niekoľko portikov v kruhovom tvare, tieto výdavky sa nevynakladajú na účet pohrebu.

38. Ulpián, O všetkých súdoch, kniha IX.

Povinnosťou guvernéra provincie je dohliadať na to, aby telá alebo kosti zosnulých osôb neboli zadržované, aby sa s nimi zle zaobchádzalo, aby sa im nebránilo v prevoze na verejnú cestu alebo aby neboli pochované.

39. Marcianus, Inštitúcie, kniha III.

Božskí bratia ediktom nariadili, že telo sa nesmie rušiť po tom, čo bolo zákonne pochované, teda uložené do zeme; má sa totiž za to, že telo sa uloží do zeme tam, kde je uložené v truhle s úmyslom, aby sa neodnieslo inam. Nemožno poprieť, že je dovolené premiestniť samotnú truhlu na vhodnejšie miesto, ak si to vyžadujú okolnosti:

(40) Paulus, Otázky, kniha III,

Ak totiž niekto pochoval telo s úmyslom, že ho neskôr preniesie na iné miesto, a uprednostnil ho tam na určitý čas uložiť, namiesto toho, aby ho natrvalo pochoval, alebo mu zabezpečil akoby miesto posledného odpočinku; miesto zostane profánne.

41. Kallistratos, Inštitúcie, kniha II.

Ak miesto, na ktoré sa prinesie telo na pochovanie, vlastní viacero osôb, musia dať súhlas všetci, ak ide o pozostatky cudzieho človeka; je totiž stanovené, že každý zo spoluvlastníkov sám môže byť na tomto mieste riadne pochovaný aj bez súhlasu ostatných, najmä ak nie je iné miesto, na ktorom by mohol byť pochovaný.

42. Florentinus, Inštitúcie, kniha VII.

Všeobecne povedané, pomník je niečo, čo sa odovzdáva potomkom na pamiatku; a v prípade, že by v ňom bolo uložené telo alebo pozostatky, stáva sa hrobkou; ak však v ňom nič také nie je uložené, stáva sa len pomníkom postaveným na pamiatku, ktorý Gréci nazývajú kenotaf, teda prázdna hrobka.

(43) Papinianus, Otázky, kniha VIII.

(44) Sú osoby, ktoré síce nemôžu z miesta urobiť náboženský hrob, ale napriek tomu môžu veľmi správne podať žiadosť o interdikt s ohľadom na pochovanie mŕtveho tela; ako napríklad v prípade, keď obyčajný vlastník nehnuteľnosti pochová alebo chce pochovať mŕtvolu na pozemku, ktorého užívacie právo má iný, pretože ak ju tam pochová, neurobí z tohto miesta zákonný hrob, ale ak mu v tom niekto bráni, môže veľmi správne podať žiadosť o interdikt, prostredníctvom ktorého sa môže začať vyšetrovanie vlastníckeho práva. Rovnaké pravidlá platia aj v prípade spoluvlastníka, ktorý chce pochovať mŕtve telo do spoločne držanej pôdy proti súhlasu svojho spoluvlastníka; z dôvodu verejného blaha a preto, aby mŕtvolý neležali nepochované, sme totiž ignorovali prísne pravidlo, od ktorého sa niekedy upúšťa v pochybných otázkach týkajúcich sa náboženských záležitostí; najvyššie pravidlo zo všetkých je totiž to, ktoré je priaznivé pre náboženstvo.

44. Paulus, Otázky, kniha III.

Ak sa pochováva na rôznych miestach, obidve sa nestávajú náboženskými z toho dôvodu, že pochovaním jednej osoby nevznikajú dva hroby; ale zdá sa mi, že náboženským by malo byť miesto, kde je uložená hlavná časť tela; to znamená hlava, z ktorej sa vytvára podobizeň, podľa ktorej sa poznáme.

1. Keď sa však získa povolenie na prenesenie pozostatkov, miesto prestáva byť náboženské.

45. Marcianus, Trusty, kniha VIII.

Náklady na pohreb vždy idú na ťarchu pozostalosti a je zvykom, že majú prednosť pred všetkými ostatnými dlhmi, ak je pozostalosť platobne neschopná.

(46. Scaevola, Otázky, kniha II.

Ak mal človek niekoľko pozemkov a odkázal užívacie právo na všetky pozemky osobitne, môže byť pochovaný na ktoromkoľvek z nich a dedič má právo výberu a možnosť uprednostniť ostatné. Praetorská žaloba však bude priznaná užívateľovi voči dedičovi, aby mu umožnila vymáhať náhradu škody vo výške, v akej sa hodnota jeho užívacieho práva znížila výberom.

1. Ak dedič ženy pochová jej telo na pozemku, ktorý patrí do jej vlastníctva, môže od jej manžela vymáhať sumu, ktorou by mal prispieť na náklady pohrebu, ktoré závisia od hodnoty pozemku.

2. Ak je niekomu odkázané oblečenie a on ho predá na účely zaplatenia výdavkov na pohreb, platí, že proti dedičovi by mala byť priznaná prétorská žaloba založená na predchádzajúcej pohľadávke.

Tit. 8. O preprave mŕtveho tela a o stavbe hrobky.

1. Ulpián, O edikte, kniha LXVIII.

Prétor hovorí: "Kdekoľvek alebo akokoľvek má niekto právo prepravovať mŕtve telo bez vášho súhlasu, zakazujem použiť silu, aby sa mu zabránilo odniesť tam spomínané mŕtve telo a pochovať ho tam."

(1) Ak má niekto právo pochovať mŕtvolu, nesmie sa mu v tom brániť, a za bránenie sa považuje, ak sa mu bráni v prevoze mŕtvoly na miesto alebo sa mu bráni cestou.

(2) Samotný vlastník pozemku môže využiť tento zákaz s odkazom na prepravu mŕtveho tela; a v skutočnosti sa uplatňuje v prípade pozemku, ktorý nie je cirkevný.

(3) Okrem toho, ak mám právo cesty k pozemku, na ktorý chcem odviezť mŕtvolu na pochovanie, a je mi zabránené používať uvedené právo cesty, bolo rozhodnuté, že môžem postupovať pomocou tohto interdikt; pretože keď mi bolo zabránené používať právo cesty, je mi zabránené aj v preprave mŕtvoly; a rovnaké pravidlo treba prijať aj v prípade, keď mám právo na akúkoľvek inú služobnosť.

(4) Je zrejmé, že tento zákaz je zákazom.

(5) Prétor hovorí: "Všade tam, kde má niekto právo vziať mŕtve telo bez tvojho súhlasu, zakazujem použiť silu, aby sa mu zabránilo postaviť na pozemku hrobku, ak to robí bez zlého úmyslu."

(6) Tento edikt bol vyhlásený preto, lebo je v záujme náboženstva, aby sa stavali a zdobili pomníky.

(7) Nikomu sa nesmie brániť, aby postavil hrobku alebo pomník na mieste, kde má na to právo.

(8) Za prekážku sa považuje, ak sa niekomu bráni v preprave materiálu, ktorý je potrebný na postavenie budovy; a teda ak niekto bráni príchodu robotníkov, ktorí sú potrební, bude tu dôvod na interdikt; a ak niekto bráni umiestneniu strojov, interdikt bude možný aj vtedy, ak to robí na mieste, ktoré je predmetom služby; ak sa však pokúsite postaviť svoje stroje na mojom pozemku, nebudem podliehať interdiktu, ak mám právo vám v tom zabrániť.

(9) Pod pojmom "stavba" treba rozumieť nielen to, keď osoba začína nové dielo, ale aj to, kde chce vykonať opravu.

(10) Keď človek robí niečo tak, že sa hrobka zrúti, podlieha tomuto interdiktu. 2. Marcellus, Digesty, kniha XXVIII.

Kráľovský zákon odmieta povoliť, aby žena, ktorá zomrela počas tehotenstva, bola pochovaná skôr, ako jej bude odobraté nenarodené dieťa; a každý, kto tento zákon poruší, sa považuje za toho, kto pohrebom tehotnej matky zničil nádej na živé dieťa.

3. Pomponius, O Sabinovi, kniha IX.

Ak niekto stavia hrobku v blízkosti tvojho domu, môžeš mu doručiť oznámenie o novej stavbe; ale po dokončení diela nebudeš mať voči nemu právo konať inak ako prostredníctvom interdiktu Quod vi aut clam.

1. Ak je telo pochované v blízkosti domu, ktorý patrí inému, ale v medziach stanovených zákonom, vlastník domu nemôže neskôr zabrániť tej istej strane, aby tam pochovala iné telo alebo postavila pomník; ak od začiatku konala s vedomím vlastníka.

(4) Ulpian, Názory, kniha II.

Právo na hrobové miesto strana nenadobúda dlhodobou držbou, ak jej nepatrí oprávnenie.

5. Ten istý, Názory, kniha I.

Ak sú ľudské pozostatky uložené v hrobke, o ktorej sa hovorí, že je nedokončená, nepredstavuje to žiadnu prekážku pre jej dokončenie.

(1) Ak však toto miesto už bolo nábožensky upravené, pápeži by mali určiť, do akej miery možno vyhovieť túžbe opraviť stavbu bez porušenia náboženských výsad.

Kniha XII

1. O veciach, ktoré sa pripisujú tam, kde sa vznáša určitá požiadavka (...)
2. O zložení prísahy, či už dobrovoľnej, povinnej alebo súdnej.
3. Týkajúci sa prísahy zloženej na súde.
4. O žalobe na vrátenie majetku (..)
5. O žalobe na vrátenie majetku, ak je protiplnenie nemorálne alebo nespravodlivé.
6. O žalobe na vymáhanie peňazí, ktoré nie sú splatné.
7. O žalobe na vymáhanie bezdôvodného obohatenia.

Tit. 1. O veciach, ktoré sa započítavajú, ak je podaná určitá žiadosť, a o žalobe na vymáhanie.

1. Ulpián, O edikte, kniha XXVI.

Skôr než pristúpime k výkladu pojmov, je vhodné povedať niečo o význame samotného titulu. Keďže prétor vložil do tejto Hlavy mnoho pravidiel, ktoré sa týkajú rôznych zmlúv, pripojil preto k nej slová "veci, ktoré sa úverujú", pretože sem patria

všetky druhy zmlúv, ktoré uzatvárame, spoliehajú sa na dobrú vieru iných; ako totiž uvádza Celsus v Prvej knihe otázok, pojem "úverovať" je všeobecný, a preto v tejto Hlave prétor pojednáva o majetku, ktorý sa požičiava a dáva do zálohy. Ak totiž, spoliehajú sa na dobrú vieru iných, s niečím súhlasíme a neskôr máme na základe tejto zmluvy niečo dostať, hovorí sa, že poskytujeme úver. Prétor zvolil pojem "vec" aj ako všeobecný.

(2) Paulus, O edikte, kniha XXVIII.

Úver nazývame mutuuum vtedy, keď nemáme dostať na oplátku tú istú vec, ktorú sme dali (inak by to bola pôžička na užívanie alebo záloha), ale niečo toho istého druhu; keby to totiž bolo niečo iného druhu, ako napríklad keby sme mali dostať víno za obilie, nepatrilo by to pod túto položku.

1. Dar mutuuum sa vzťahuje na predmety, ktoré sa dajú odvážiť, spočítať alebo odmerať, pretože ľudia ich darovaním môžu uzavrieť zmluvu o úvere; pretože platbou v naturáliách plnia zmluvu namiesto platenia v naturáliách. Úver totiž nemôžeme uzavrieť vzhľadom na iné predmety, pretože veriteľovi nemožno platiť tým, že mu dáme jednu vec výmenou za druhú, keď k tomu nedá súhlas.

2. Pôžička tohto druhu sa nazýva mutuuum. pretože predmet sa stáva tvojím namiesto môjho, a preto sa nestáva tvojím, ak záväzok nevznikne.

3. Preto sa úver od mutuuum líši tak, ako sa rod líši od druhu; úver totiž môže existovať oddelene od predmetov, ktoré možno odvážiť, spočítať alebo zmerať, takže ide o úver tam, kde máme zaň dostať ten istý predmet. Okrem toho mutuuum nemôže existovať v prípade peňazí, ak sa peniaze nezaplatia, ale kredit môže niekedy existovať, aj keď sa nič neplatí; ako napríklad v prípade, keď sa po svadbe sľúbi veno.

4. Pri pôžičke tohto druhu musí byť jej vlastníkom ten, kto ju poskytuje, a nemožno vzniesť žiadnu námietku, pretože synovia pod otcovskou kontrolou a otroci môžu spôsobiť vznik záväzku tým, že požičajú peniaze, ktoré sú súčasťou ich peculium; je to totiž to isté, ako keby si zaplatil peniaze na moju žiadosť, lebo vtedy by som nadobudol právo na žalobu, aj keď mi peniaze nepatria.

5. Úver môžeme poskytnúť aj prostredníctvom slov, keď sa vykoná nejaký úkon na účely vzniku záväzku, ako napríklad ustanovenie.

3. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXVII.

Keď poskytujeme mutuum, hoci nestanovujeme, že sa nám má vrátiť to, čo je rovnako dobré, predsa len nie je dovolené, aby dlžník vrátil vec toho istého druhu, ale ktorá je horšia, napríklad vrátiť nové víno namiesto starého; pri uzatváraní zmluvy sa totiž úmysel strán musí považovať za rovnocenný výslovnnej dohode a v tomto prípade sa úmyslom rozumie, že platba sa má uskutočniť vecou toho istého druhu a tej istej kvality ako tá, ktorá bola požičaná.

(4) Ulpian, O Sabinovi, kniha XXXIV.

Ak strana nemá dôvod ani úmysel požičať na úrok, ale ty sa chystáš kúpiť určitý pozemok, chceš si požičať peniaze, hoci to nechceš urobiť, kým skutočne nekúpiš nehnuteľnosť, a veriteľ, ktorý má možno nejakú naliehavú potrebu ísť na cestu, ti uloží peniaze pod podmienkou, že ak uskutočníš kúpu, budeš ručiť na účet úveru, tento vklad je na riziko strany, ktorá ho prijala; pretože ak niekto dostane niečo s cieľom predať to, aby použil peniaze na kúpu, bude mať majetok na vlastné riziko.

1. Ak je vec daná do zálohu a zálohované peniaze sú vyplatené, môže byť podaná žaloba o ich vrátenie. 2. Opäť platí, že ak nájomca zozbiera úrodu po uplynutí päťročnej lehoty, je stanovené, že ju možno vymáhať osobnou žalobou za predpokladu, že nebola zozbieraná so súhlasom vlastníka pozemku; ak sa tak totiž stalo, nie je pochybnosť o tom, že žaloba na jej vymáhanie nebude prípustná.

2. Veci, ktoré boli vynesené na breh silou prúdu, možno tiež vymáhať osobnou žalobou.

5. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXII.

Ak si povinný mi niečo odovzdať a potom by sa to stratilo z dôvodu nejakého tvojho konania, ktoré ti zabránilo odovzdať mi to, je stanovené, že stratu musíš znášať ty. Ak však vznikne otázka, či ste vykonali úkon, treba zvážiť nielen to, či to bolo vo vašej moci, alebo nie, ale aj to, či ste sa previnili zlým úmyslom, aby ste zabránili tomu, aby to bolo vo vašej moci; a tiež to, či existoval nejaký oprávnený dôvod, prečo ste mali vedieť, že ste mi museli predmet doručiť.

6. Paulus, O edikte, kniha XXVIII.

Článok sa označuje ako "určitý" vtedy, keď je druh alebo kvalita, ktoré sú predmetom záväzku, konkrétne označené buď menom, alebo nejakým opisom, ktorý plní funkciu mena, a ich kvalita a množstvo sú zjavné. Pedius v Prvej knihe stipulácií uvádza, že nie je rozdiel, či sa niečo nazve vlastným menom, alebo sa na to ukáže prstom, alebo sa to opíše toľkými slovami, pretože tieto spôsoby plnia spoločné funkcie, z ktorých každý je rovnako dobrý ako iný.

(7) Ulpian, O edikte, kniha XXVI.

Všetko, čo možno vložiť do ustanovenia, možno zahrnúť aj do požičiavania peňazí, a preto možno stanoviť podmienky.

8. Pomponius, O Plautiovi, kniha VI.

Preto darovanie mutuum niekedy zostáva v pozastavení, aby sa potvrdilo nejakým následným aktom; ako napríklad, ak ti požičiam sumu peňazí s tým, že ak sa splní určitá podmienka, stane sa tvojou a ty budeš povinný mi ju zaplatiť. Podobne, ak dedič požičia peniaze, ktoré boli odkázané ako dedičstvo, a odkazovník ich neskôr nechce prevziať z dôvodu, že sa má za to, že peniaze boli majetkom dediča odo dňa zápisu do dedičstva, môže podať žalobu o vrátenie peňazí, ktoré boli požičané. Julianus totiž hovorí, že aj v prípade, keď dedič odovzdal majetok, treba sa odvolávať na čas, keď sa dedičstvo zapísalo, bez ohľadu na to, či sa dedičstvo odmietlo alebo prijalo.

(9) Ulpian, O edikte, kniha XXVI.

Osobitná žaloba na vymáhanie bude môcť byť podaná z dôvodu všetkého a na základe akéhokoľvek záväzku, na základe ktorého možno uplatniť pozitívny nárok; bez ohľadu na to, či sa zakladá na výslovnej zmluve alebo na zmluve, ktorá je neistá, pretože takúto žalobu môžeme podať z dôvodu každého druhu zmluvy, ak existuje skutočný záväzok; ak je však vymáhanie záväzku obmedzené na určitý dátum alebo závisí od nejakej podmienky, nemôžem podať žalobu skôr, ako nastane tento čas alebo sa splní podmienka.

1. Táto žaloba bude môcť byť podaná aj z dôvodu dedičstva alebo podľa Lex Aquilia a konanie sa ňou môže začať aj v prípade krádeže. Okrem toho, ak sa konanie začne na základe dekrétu senátu, táto žaloba bude stále prípustná; ako napríklad v prípade, keď strana, ktorá chce podať žalobu, je osobou, ktorej má byť vydaný majetok držaný v poručníctve.

2. Túto žalobu možno správne podať aj vtedy, ak sa niekto zaviazal buď vo vlastnom mene, alebo ako zástupca druhého.

3. Keďže je teda táto špecifická žaloba na vymáhanie pohľadávok k dispozícii pri všetkých zmluvách, či už bola zmluva uzavretá konaním, slovami alebo oboma spolu, musíme uviesť určité prípady, v súvislosti s ktorými možno diskutovať o tom, či bude táto žaloba vhodná pre uvedené nároky.

4. Vyplatil som vám desať aurei a stanovil som, že táto suma má byť odovzdaná inej strane; toto stanovenie je neplatné. Môžem prostredníctvom tejto žaloby pokračovať vo vymáhaní desiatich aurei na základe toho, že existujú dve zmluvy, z ktorých jedna bola uzavretá prostredníctvom právneho úkonu, teda zaplatením peňazí, a druhá bola uzavretá ústne, teda bez účinku, pretože som nemohol stanoviť, že ide o inú osobu? Myslím, že môžem.

5. Rovnaký je prípad, keď som od poručenca prijal stipuláciu bez oprávnenia jeho poručníka a požičal som mu peniaze so súhlasom jeho poručníka; aj v tomto prípade totiž budem mať právo na žalobu o vrátenie peňazí na základe ich vyplatenia.

6. Rovnaké vyšetrowanie možno uskutočniť, ak som vám vyplatil určitú sumu peňazí a stanovil som, že sa má vrátiť pod podmienkou, ktorá je nemožná; pretože žaloba o vrátenie peňazí bude stále k dispozícii, keďže podmienka je neplatná.

7. Okrem toho, ak niekomu požičiam peniaze a na jeho majetok je potom uvalený zákaz a ja s ním potom uzavriem stipuláciu, myslím si, že jeho prípad sa podobá prípadu poručníka; keďže aj on nadobúda práva na základe stipulácie.

8. Ak vyplatím svoje vlastné peniaze v tvojom mene, pričom ty si v tom čase neprítomný a nevieš o tom, Aristo hovorí, že budeš mať právo podať osobnú žalobu na ich vrátenie; a aj Julianus, ktorý bol v tejto veci konzultovaný, uvádza, že Aristov názor je správny a že niet pochýb o tom, že ak by som s твоjím súhlasom vyplatil svoje peniaze v tvojom mene, záväzok nadobudneš ty, keďže každý deň žiadame, aby peniaze požičiavali iné osoby v našom mene tým, ktorých chceme, aby sa stali našimi dlžníkmi.

9. Uložil som u teba desať aurei a potom som ti dovolil, aby si ich použil; Nerva a Proculus sú toho názoru, že budem mať právo na osobnú žalobu o vrátenie peňazí ako na mutuum ešte predtým, ako si ich odstránil, a to je správne a zdá sa to tak aj Marcellovi; na základe tvojho úmyslu si sa totiž už stal vlastníkom, a preto riziko prechádza na toho, kto o pôžičku požiadal, a ten môže byť žalovaný o jej vrátenie.

10. Ten istý, O edikte, kniha II.

Ak som ti však na začiatku, keď som u teba peniaze uložil, dovolil, aby si ich použil, ak si to chcel urobiť; platí, že pôžička neexistuje skôr, ako sa peniaze odstránia, pretože nie je isté, či niečo dlhuješ.

11. Ten istý, O edikte, kniha XXVI.

Keď si ma požiadal, aby som ti požičal peniaze, a keďže som ich v tom čase nemal, dal som ti misu alebo hrudu zlata, aby si ju predal a použil výťažok; a ty si ju predal, myslím si, že peniaze, ktoré si za ňu dostal, predstavujú pôžičku. Ak ste však predtým, ako ste misu alebo hrudku zlata predali, o ňu prišli bez vašej neobanlivosti, vzniká otázka, či strata pripadá mne alebo vám. Podľa môjho názoru je úplne správne rozlišovanie, ktoré urobil Nerva, ktorý si myslí, že je veľký rozdiel, či som mal misu alebo hrudku zlata na predaj, alebo nie, a že ak som ju mal, musím znášať stratu rovnako, ako keby som ju dal niekomu inému na predaj; ak však nebolo mojím zámerom ju predaj, ale jediným cieľom predaja bolo, aby ste mohli využiť výnos, musíte byť zodpovedný za stratu najmä vtedy, ak som vám ju požičal bez úroku.

1. Ak ti požičiam desať aurei s tým, že mi budeš dlžný deväť, Proculus veľmi správne hovorí, že mi zo zákona nedlžíš viac ako deväť. Ak ti však požičiam túto sumu s tým, že mi budeš dlžný jedenásť, Proculus si myslí, že žalobu o vrátenie viac ako desiatich nemožno podať.

2. Ak ti otrok na úteku požičia peniaze, vzniká otázka, či môže jeho vlastník podať proti tebe žalobu o ich vrátenie? A naozaj, ak ti môj otrok, ktorému bolo udelené právo spravovať jeho peculium, požičia peniaze, pôžička obstojí; ale ak utekajúci otrok alebo akýkoľvek iný otrok požičia peniaze bez súhlasu svojho pána, neprechádzajú na stranu, ktorá ich dostala. Čo teda treba urobiť? Peniaze sa môžu vymáhať, ak sú ešte dostupné, alebo ak ste sa ich držby podvodne vzdali, možno začať konanie o ich vydanie; ak ste ich však minuli bez podvodného úmyslu, možno proti vám podať žalobu o ich vrátenie.

12. Pomponius, O Plautiovi, kniha VI.

13. Ak prijmeš peniaze ako pôžičku od nepríčetnej osoby, o ktorej si myslíš, že je duševne zdravá, a peniaze sa vynaložia v tvoj prospech, Julianus hovorí, že nepríčetná osoba bude mať právo podať žalobu o ich vrátenie; platí totiž pravidlo, že ak právo na žalobu nadobudne strana, ktorá o tom nevie, nadobúda ho za rovnakých okolností aj nepríčetná osoba. Okrem toho, ak niekto poskytne pôžičku otrokovi a potom sa stane nepríčetným a otrok minie peniaze v prospech svojho pána, žalobu na vymáhanie možno podať v mene nepríčetnej osoby. A ak niekto požičia peniaze inej osobe a následne sa stane nepríčetným a peniaze sa minú, právo žalovať o ich vrátenie nadobúda nepríčetná osoba.

13. Ulpian, O edikte, kniha XXVI.

Ak ti zlodej prenechá peniaze ako pôžičku, neprevádza na teba vlastníctvo k nim; ak sa však peniaze minú, vznikne ti právo podať žalobu o ich vrátenie.

1. Preto Papinián v ôsmej knihe otázok hovorí: "Ak ti požičiam peniaze, ktoré patria niekomu inému, nezodpovedáš mi za ne žalobou skôr, ako ich minieš." A pýta sa, ak peniaze minieš po troškách, či mám právo žalovať o ich vrátenie rovnakým spôsobom? Odpovedá, že mám, ak mi bolo oznámené, že peniaze patria inému, a potom podám žalobu o ich časť; pretože som ešte nezistil, či bola celá suma vynaložená.

2. Ak otrok, ktorého majú dvaja spoluvlastníci v spoločnom vlastníctve, požičia desať aurei, myslím si, že bez ohľadu na to, či mu bolo udelené vedenie vlastného peculium alebo nie, ak sa peniaze minú, žaloba o päť aurei bude podaná v prospech každého vlastníka. Lebo Papinianus v ôsmej knihe otázok uvádza, že ak požičiam sto mincí, ktoré vlastním spoločne s iným, môžem podať osobnú žalobu na vrátenie päťdesiatich, hoci každá jednotlivá minca bola v spoločnom vlastníctve.

14. Ten istý, O edikte, kniha XXIX.

Ak syn pod otcovskou kontrolou, ktorý si požičal peniaze v rozpore s dekrétom senátu, ich vráti, nemožno sa odvolávať na žiadnu výnimku proti žalobe podanej otcom na vrátenie peňazí; ak ich však veriteľ minul, Marcellus hovorí, že osobná žaloba na vrátenie peňazí nebude prípustná, pretože takáto žaloba je prípustná len vtedy, ak boli peniaze vyplatené za takých okolností, ktoré by umožnili podať žalobu, ak by vlastníctvo prešlo na toho, kto peniaze dostal, ale v navrhovanom prípade to tak nie je. Napokon, ak sú peniaze požičané v rozpore s nariadením senátu a sú vrátené omylom, je lepší názor, že žaloba na ich vrátenie nie je prípustná.

15. Ten istý, O edikte, kniha XXXI.

V súvislosti s požičanými peniazmi boli prijaté určité osobitné pravidlá; ak totiž nariadim svojmu dlžníkovi, aby ti vyplatil peniaze, staneš sa voči mne zodpovedným, hoci peniaze, ktoré si dostal, neboli moje. Preto, keďže toto pravidlo bolo stanovené s ohľadom na dve osoby, musí sa dodržiavať aj tam, kde je len jedna; takže ak mi dlhuješ peniaze na základe mandátu a je medzi nami dohodnuté, že si ich ponecháš ako pôžičku, platí, že peniaze boli zaplatené mne a zo mňa prevedené na teba.

(16) Paulus, O edikte, kniha XXXII.

Ak spoluvlastník peňazí vyplatil svoje vlastné peniaze ako pôžičku, uzatvára absolútnu pôžičku uvedených peňazí, aj keď s tým jeho spoluvlastníci nesúhlasili; ak však vyplatil peniaze, ktoré boli v spoločnom vlastníctve, neuzatvára platnú pôžičku, ak s tým nesúhlasili aj ostatní, pretože má právo disponovať len so svojím podielom.

17. Ulpian, Disputácie, kniha I.

Keď syn pod rodičovským dohľadom, ktorý bol v Ríme za účelom štúdia, poskytol pôžičku peňazí, ktoré boli súčasťou jeho cestovných výdavkov; Scaevola vyslovil názor, že môže získať úľavu prostredníctvom mimoriadneho konania.

(18) Ulpianus, Disputácie, kniha I.

Ak ti dám peniaze ako dar a ty ich prijmeš ako pôžičku, Julianus hovorí, že to nie je dar; ale mali by sme zvážiť, či je to pôžička. Ja si však myslím, že to nie je pôžička a že peniaze sa v podstate nestávajú vlastníctvom toho, kto ich prijíma, keďže to urobil s iným názorom. Preto ak peniaze minie, hoci je zodpovedný za ich vrátenie osobnou žalobou, môže napriek tomu využiť výnimku z dôvodu podvodu, pretože peniaze boli vynaložené v súlade s vôľou strany, ktorá ich dala.

1. Ak vám dám peniaze ako vklad a vy ich prijmete ako pôžičku, nejde ani o vklad, ani o pôžičku; a rovnaké pravidlo platí, ak vy dáte peniaze ako pôžičku na spotrebu a ja ich prijmem ako pôžičku na použitie na honosné účely; v oboch prípadoch však, ak sa peniaze minú, bude existovať dôvod na osobnú žalobu o ich vrátenie bez výnimky založenej na podvode.

(19) Julianus, Digesty, kniha X.

Vyplatenie peňazí nezaväzuje stranu, ktorá ich dostáva, vždy, ale len vtedy, ak je zrejmé, že bude zaviazaná okamžite. Ak totiž strana dáva peniaze mortis causa, vypláca ich, ale nezaväzuje toho, kto ich prijíma, ak sa nestane niečo, od čoho závisí záväzok, ako napríklad v prípade, keď sa darca uzdravil alebo strana, ktorá peniaze prijala, zomrela skôr ako on. A keď sa peniaze dávajú, aby sa niečo vykonalo, kým je pochybné, či sa to uskutoční, alebo nie, záväzok neexistuje; ale akonáhle sa stane istým, že sa to neuskutoční, strana, ktorá peniaze prijala, bude zodpovedná; napríklad ak dám Titiovi desať aurei pod podmienkou, že manumituje Sticha pred nasledujúcimi kalendami, nebudem mať právo na žalobu pred týmto časom; ale keď tento čas uplynie, môžem potom podať žalobu, ak otrok nebol manumitovaný.

1. Ak poručenec požičia peniaze alebo ich zaplatí na splnenie dlhu bez oprávnenia svojho poručníka, má právo na žalobu o vrátenie, ak sa peniaze minuli; alebo bude oslobodený od dlhu, a to z iného dôvodu, než že sa rozumie, že sa dostali do rúk toho, kto ich prijal činom poručenca; preto ak ten, kto peniaze dostal ako pôžičku alebo na úhradu dlhu, ich dá inej strane ako pôžičku alebo platbu, potom, ak sa peniaze minú, táto strana je zodpovedná voči poručníkovi, alebo ho musí zbaviť zodpovednosti, a on bude mať nárok voči strane, ktorej peniaze vyplatil, alebo sa voči nej zbaví zodpovednosti. Veď ten, kto vyplatí peniaze iného ako pôžičku, ak sa minú, bude mať pohľadávku voči strane, ktorá ich prijala; a podobne aj ten, kto vyplatí peniaze na splnenie dlhu, bude zbavený zodpovednosti stranou, ktorá ich prijala.

20. Same, Digest, kniha XVIII.

Keď ti dám peniaze, aby si mi tie isté peniaze požičal, ide o pôžičku? Odpovedal som, že v prípadoch tohto druhu nepoužívame správne slová, pretože takáto zmluva nie je ani darovaním, ani pôžičkou; nie je darovaním, pretože peniaze sa nedávajú s úmyslom, aby zostali absolútne v rukách príjemcu; a nie je pôžičkou, pretože sa vyplácajú skôr s cieľom vyhnúť sa dlhu, než aby sa iná strana stala zodpovednou. Preto ak strana, ktorá odo mňa dostala peniaze pod podmienkou, že mi ich požičia, a ona mi zaplatí peniaze, ktoré dostala, nepôjde o pôžičku, pretože sa skôr budem považovať za osobu, ktorá dostala to, čo mi už patrilo. Takto to treba chápať, aby sa zachoval prísny význam pojmov; liberálnejšia konštrukcia však hovorí, že obe transakcie sú platné.

21. Same, Digesty, kniha XLVIII.

Niektoré autority sa domnievali, že človek, ktorý žaluje o desat' aurei, nemôže byť nútený prijať päť a potom podať žalobu o zvyšok; alebo ak by tvrdil, že určitý pozemok je jeho, že môže byť nútený podať žalobu len o jeho časť; v oboch prípadoch sa však zastáva názor, že prétor by bol zhovievavejší, keby prinútil žalobcu prijať to, čo mu ponúka, pretože je súčasťou jeho povinnosti zmenšiť súdne spory.

22. Ten istý, O Miniciovi, kniha IV.

Bola poskytnutá pôžička vína a začalo sa konanie o jeho vrátenie; vznikla otázka s ohľadom na čas, kedy sa má vykonať odhad jeho hodnoty, či vtedy, keď bolo dodané, keď bola otázka pripojená k žalobe, alebo keď sa vo veci rozhodlo? Sabinus odpovedal, že ak bolo uvedené, v akom čase sa má vrátiť, odhad by sa mal urobiť podľa toho, akú mal hodnotu k tomuto dátumu; ak však nie, jeho hodnota by sa mala odhadnúť v čase, keď bola podaná žaloba. Opýtal som sa, na akom mieste by sa mal vykonať odhad? Odpoveď znela, že ak bolo dohodnuté, že sa má obnoviť na určitom mieste, odhad by sa mal vykonať tam; ak to však nebolo uvedené, mal by sa odhadnúť na mieste, kde bola podaná žaloba.

23. Africanus, Otázky, kniha II.

Ak sa zmocním otroka, ktorý ti bol odkázaný, a predám ho rovnako, ako keby mi bol odkázaný, a on zomrie, potom, hovorí Julianus, že môžeš odo mňa vymáhať kúpnu cenu, pretože som sa obohatil prostredníctvom tvojho majetku.

24. Ulpian, Pandekti.

Ak sa strana dohodne na nejakom určitom majetku, nenadobúda právo na žalobu na základe dohody, ale musí postupovať prostredníctvom osobnej žaloby na vrátenie, ktorou sa žaloba podáva na niektoré konkrétne veci.

(25) Tá istá, O úrade mužov konzulárnej hodnosti.

Ak veriteľ požičia peniaze na opravu budov, bude mať prednostné záložné právo na peniaze, ktoré požičal.

26. Tamže, Názory, kniha V.

Ak zástupca vojaka požičia peniaze a vezme si ručenie, je stanovené, že žaloba bude priznaná vojakovi, ktorému peniaze patrili; rovnako ako v prípade, keď poručník poručenca alebo poručník mladistvého stanoví vrátenie požičaných peňazí, ktoré patrili niektorému z nich.

27. Ten istý, O edikte, kniha X.

Obecná korporácia môže byť viazaná pôžičkou, ak sú peniaze vynaložené v jej prospech; inak budú tí, ktorí pôžičku uzavreli, zodpovední ako jednotlivci, a nie korporácia.

28. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXI.

Ak veriteľ neprijal riadnu zábezpeku, nestratí z tohto dôvodu právo požadovať zaplatenie sumy dlhu, na ktorej zabezpečenie zábezpeka nepostačovala.

29. Paulus, O Plautiovi, kniha IV.

30. Ak vlastník zamestnáva svojho otroka ako svojho zástupcu, Julianus zastáva názor, že možno povedať, že je zodpovedný za osobnú žalobu na vymáhanie rovnako, ako keby uzavrel zmluvu na základe príkazu strany, ktorou bol ustanovený.

(30) Ten istý, O Plautiovi, kniha V.

Ak strana, ktorá má dostať peňažnú pôžičku, sľúbi svojmu budúcemu veriteľovi, že mu ju vráti, má právo vyhnúť sa zodpovednosti tým, že peniaze neprijme.

31. Ten istý, O Plautiovi, kniha XVII.

Ak bola podaná osobná žaloba na vrátenie pozemku alebo otroka, som toho názoru, že podľa súčasnej praxe sa po spojení vecí musí odovzdať všetko, čo vzniklo; to znamená všetko, na čo by mal žalobca nárok, ak by sa doručilo to, čo bolo splatné v čase spojenia vecí.

1. Kúpil som tvojho otroka v dobrej viere od zlodeja bez toho, aby som si bol vedomý skutočnosťou, a sám otrok si kúpil otroka z peculium, ktoré ti patrilo, a tento druhý otrok mi bol vydaný. Sabinus a Cassius tvrdia, že môžeš proti mne podať osobnú žalobu o vrátenie druhého otroka; ak som však obchodom, ktorý uskutočnil, niečo stratil, budem mať zasa ja právo podať žalobu proti tebe. To je úplne pravdivé, lebo Juliánus hovorí, že treba zvážiť, či má vlastník nezrušiteľné právo na žalobu, ktoré vyrastá z kúpy, ale predávajúci môže podať osobnú žalobu na vymáhanie pohľadávky proti dobromyseľnému kupujúcemu. Pokiaľ ide o peniaze pochádzajúce z peculium, ak sú ešte prístupné, vlastník môže podať žalobu o ich vrátenie, ale za zaplatenie ceny bude zodpovedať predávajúcemu žalobou De peculio; ak sa však peniaze minú, právo na žalobu De peculio zanikne. Julianus však mal dodať, že predávajúci zodpovedá vlastníčkovi otroka z titulu kúpy len vtedy, ak mu zaplatí celú cenu, ako aj to, čo by mu patrilo, keby zmluvu uzavrel s človekom, ktorý je slobodný. Rovnaké pravidlo platí aj v

prípade, keď vykonám platbu dobromyseľnému držiteľovi, ak som pripravený postúpiť vlastníkovi akékoľvek právo na žalobu, ktoré by som mohol mať voči uvedenému držiteľovi.

32. Celsus, Digesty, kniha V.

Ak požiadaš Tícia a mňa, aby sme ti požičali peniaze, a ja prikážem svojmu dlžníkovi, aby ti sľúbil, že ti ich poskytne, a ty urobíš ustanovenie v domnení, že je dlžníkom Tícia, budeš mi za to zodpovedať? V tejto otázke som na pochybách, ak si so mnou neuzavrel žiadnu zmluvu, ale myslím si, že je pravdepodobné, že si zodpovedný; nie preto, že som ti požičal peniaze (lebo to nemôže byť, ak sa strany nedohodnú), ale preto, že moje peniaze sa dostali do tvojich rúk, a preto je správne a spravodlivé, aby si mi ich vrátil.

33. Modestinus, Pandekty, kniha X.

V cisárskych konštitúciách sa ustanovuje, že ani tí, čo spravujú provincie, ani ich obsluhujúci pracovníci nesmú podnikáť, ani požičiavať peniaze na úrok alebo bez úroku.

34. Paulus, Sentencie, kniha II.

Úradníci, ktorí obsluhujú guvernéra provincie, môžu poskytovať pôžičky s úrokom alebo bez úroku.

1. Guvernérovi provincie nie je zakázané požičiavať peniaze na úrok.

Modestinus, Názory, kniha III.

Riziko záväzkov za požičané peniaze sa viaže na tú stranu, ktorej nedbanlivosťou možno preukázať, že sa riziko zvýšilo.

36. Javolenus, Listy, kniha I.

Dlhoval si mi peňažnú sumu bez akejkoľvek podmienky a na môj príkaz si sľúbil Attiovi, že uvedenú sumu zaplatíš pod podmienkou. Kým táto podmienka trvá, tvoj záväzok voči mne je rovnaký, ako keby si mi peniaze sľúbil pod opačnou podmienkou; ak počas trvania podmienky podám žalobu, bude to bez účinku? Odpoveď znela: Nepochybujem o tom, že peniaze, ohľadom ktorých som sa s vami absolútne dohodol, zostanú pre vás ako pôžička, aj keď sa nesplní podmienka týkajúca sa Attiusa ?ktorý s mojím súhlasom stanovil vyplatenie uvedených peňazí pod podmienkou ?pretože právny stav je rovnaký, ako keby žiadnu podmienku nebol stanovil, a kým trvá splnenie tejto podmienky, nemôžem podať žalobu o peniaze, pretože nie je isté, či nebudú splatné podľa tejto podmienky, a bude sa mať za to, že som podal žalobu príliš skoro.

37. Papinianus, Definície, kniha I.

Ak sa podmienka vzťahuje na čas, keď bol záväzok dohodnutý, podmienka sa nepozastavuje, a ak je podmienka skutočná, podmienka bude platiť, aj keď zmluvné strany nevedia, že je to tak; napr: "Sľubuješ mi zaplatiť stotisíc sesterčov, ak bude parthský kráľ nažive?"

Rovnaké pravidlo platí aj vtedy, keď sa podmienka vzťahuje na čas, ktorý už uplynul:

(38) Scaevola, Otázky, kniha I.

Treba totiž zväžiť aj to, či sa dá zistiť, nakoľko ľudská prirodzenosť dokáže určiť, že peniaze budú splatné:

39. Papinianus, Definície, kniha I.

Preto táto klauzula nadobúda silu podmienky len vtedy, keď sa vzťahuje na budúcnosť.

(40. Paulus, Otázky, kniha III.

Na súde Aemilia Papiniana, pretoriánskeho prefekta a právnika, sa čítal záväzok tohto druhu: "Ja, Lucius Titius, som písomne vyhlásil, že som dostal od Publia Maevia pätnásť aurei ako pôžičku, ktorá mi bola vyplatená v jeho dome, a Publius Maevius stanovil a ja, Lucius Titius, som sľúbil, že uvedených pätnásť aurei v bežných minciach bude riadne vyplatených na najbližších kalendách. Ak v uvedený deň nebude uvedená suma zaplatená spomínanému Publiovi Maeviovi alebo komukoľvek, kto má na ňu právo, ani na ňu nebude poskytnutá žiadna zábezpeka; potom za čas, ktorý uplynul po splatnosti, Publius Maevius stanovil a ja, Lucius Titius, som sľúbil, že za každých tridsať dní a za každých sto denárov bude zaplatený jeden denár ako pokuta. Taktiež bolo medzi nami dohodnuté, že budem povinný z uvedenej sumy vyplatiť spomínanému Publiovi Maeviovi každý mesiac tristo denárov z celej sumy, a to buď jemu, alebo jeho dedičovi." V súvislosti so záväzkom platiť úroky vznikla otázka, keďže uplynul počet mesiacov určený na zaplatenie? Uviedol som, že keďže dohoda uzavretá v tom istom čase sa považuje za súčasť ustanovenia, výsledkom je, že je to rovnaké, ako keby strana, ktorá stanovila platenie určitej sumy peňazí každý mesiac, neskôr pridala dohodu o úrokoch úmerných omeškaniu platieb; a preto by úroky z prvej platby začali plynúť na konci prvého mesiaca a rovnako po druhom a treťom mesiaci by sa úroky z nezaplatených peňazí zvyšovali, ale úroky by sa nemohli vymáhať z nezaplatenej istiny, kým by sa nemohli vymáhať samotné. Niektoré authority tvrdia, že dohoda, ktorá bola doplnená, sa týka len splácania istiny, a nie aj úrokov, keďže tie boli jasne stanovené v ustanovení v prvom bode, a že dohoda pripúšťa len výnimku; teda ak by peniaze neboli zaplatené v uvedených termínoch,

úroky by boli splatné od dátumu ustanovenia, rovnako ako keby to bolo výslovne uvedené. Ak však bol čas na vyzdvihnutie istiny odložený, výsledkom bude, že úroky budú tiež narastať odo dňa, keď sa strana dostala do omeškania; a ak by, ako rozhodli uvedené orgány, dohoda umožňovala len výnimku (hoci neskôr prevládol iný názor), napriek tomu by podľa zákona nebolo možné vymáhať povinnosť platiť úroky; strana totiž nie je v omeškaní, ak od nej nemožno peniaze vymáhať, pretože sa môže dovolávať výnimky, ktorá bráni nároku. Keď však stanovíme, že sa má poskytnúť určité množstvo, ak sa má splniť podmienka, a medzitým sa vyberie, ako napríklad v prípade, keď ide o úrodu; rovnaké ustanovenie možno prijať aj s ohľadom na úroky, takže ak sa peniaze nezaplatia do určeného dňa, to, čo sa má zaplatiť z titulu úrokov, sa môže zaplatiť odo dňa, keď sa uzavrela dohoda.

41. Africanus, Otázky, kniha VIII.

Keď porúčiteľ ustanovil svojho otroka Sticha za účtovníka v istej provincii, v Ríme sa čítal jeho závet, ktorým bol spomínaný Stichus oslobodený a ustanovený za dediča časti majetku; a Stichus, ktorý nevedel o zmene svojho stavu, naďalej vyberal peniaze zosnulého a poskytoval pôžičky a niekedy uzatváral stipulácie a prijímal zástavy; žiadalo sa o stanovisko, aké je v tomto prípade právo? Bolo rozhodnuté, že všetci dlžníci, ktorí mu zaplatili, boli zbavení zodpovednosti, ak ani oni nevedeli, že majiteľ otroka je mŕtvy; ale pokiaľ ide o peňažné sumy, ktoré sa dostali do rúk Sticha, jeho spoludedičia nemali právo podať žalobu na rozdelenie majetku, ale taká im mala byť priznaná na základe uskutočnených obchodov; a ak sám požičal peniaze, vlastníctvo k nim prešlo len v pomere k sume, ktorej bol sám dedičom. Tak je to v tomto prípade, pretože ak ti dám peniaze, aby si ich požičal Stichovi, a ja potom zomriem a ty, keďže si o tom nevedel, by si mu tie peniaze dal, neprevedieš majetok v nich; pretože bez ohľadu na to, že možno tvrdiť, že dlžníci po zaplatení sú zbavení zodpovednosti, nie je vyriešené, že má právo disponovať vlastníctvom peňazí tým, že ich požičia. Preto ak nebola uzavretá dohoda o splatení, nemohla byť podaná žaloba o peniaze, ktoré boli požičané, v pomere k podielu spoludlžníka, ani nemohli byť zachované záložné práva. Ak však bola uzavretá dohoda o splatení, je dôležité, za akých podmienok bola uzavretá; napríklad ak ju uzavrel výslovne v prospech Tícia, svojho majiteľa, ktorý bol v tom čase mŕtvy, niet pochyb, že dohoda by bola neplatná; ak však stanovil, že peniaze sa mu majú vrátiť, treba konštatovať, že z nich nadobudol prospech z majetku; tak ako keď nám slobodní ľudia alebo otroci iných ľudí slúžia v dobrej viere, všetko, čo nadobudnú prostredníctvom nášho majetku, patrí nám; tak všetko, čo sa nadobudne prostredníctvom časti majetku, sa robí v prospech samotného majetku. Ak však do dedičstva vstúpili spoludedičia, nemožno sa domnievať, že toto pravidlo platí rovnako; v každom prípade, ak vedeli, že Stichus bol ustanovený za spoludediča spolu s nimi, keďže v tomto prípade nemožno za dobromyseľných držiteľov považovať tých, ktorí nemali úmysel držať majetok. Ak sa však naznačený prípad týka spoludedičov, ktorí o skutočnostiach nevedia, napríklad preto, že sami boli nevyhnutnými dedičmi, stále možno vysloviť rovnaký názor; a v tomto prípade bude výsledok taký, že ak má uvedený otrok spoludedičov s rovnakým stavom, všetci sa budú považovať za slúžiacich v dobrej viere.

42. Celsus, Digesty, kniha VI.

Ak sa dohodnem s Titiom na desiatich aureách a potom sa dohodnem so Seiom na výške dlhu, ktorý sa mi možno nepodari od Tícia vymôcť, potom, ak podám žalobu proti Titiovi o desať aureách, Seius nebude zbavený zodpovednosti, inak bude zábezpeka poskytnutá Seiom bezcenná; ak však Titius splní rozsudok, Seius už nebude zodpovedný. Ak však budem postupovať proti Seiovi, akákoľvek suma, ktorú môžem vymáhať od Tícia, keď sa vydanie spojí medzi Seiom a mnou, je nižšia ako záväzok, o to menej môžem následne vymáhať od Tícia.

1. Labeo hovorí, že ak stanovíš, že strana sa postará o zaplatenie desiatich aurei, nemôžeš z tohto dôvodu požadovať, aby ti bolo zaplatených desať, pretože sľubujúci sa môže zbaviť záväzku tým, že si nájde bohatšieho dlžníka; a v skutočnosti to znamená, že stranu nemožno nútiť, aby sa pripojila k emisii, ak ponúkne, že zabezpečí bohatšieho dlžníka.

Tit. 2. O zložení prísahy, či už dobrovoľnej, povinnej alebo súdnej.

(1) Gaius, O provinčnom edikte, kniha V.

Veľmi dôležitý prostriedok na rýchle riešenie súdnych sporov sa začal používať, a to náboženský charakter prísahy, pomocou ktorej sa spory rozhodujú buď na základe dohody samotných strán, alebo na základe autority sudcu.

2. Paulus, O edikte, kniha XVIII.

Zloženie prísahy má podobu kompromisu a má väčšiu váhu ako rozhodnutie súdu.

3. Ulpián, O edikte, kniha XXII.

Prétor hovorí: "Keď strana, proti ktorej je podaná žaloba, po predložení určitých návrhov zloží prísahu." Slovmi "strana, proti ktorej je podaná žaloba" musíme rozumieť samotného žalovaného. Ostatné slová "po tom, ako boli ponúknuté určité návrhy" ako zbytočne nepridané; ak by totiž žalovaný zložil prísahu bez toho, aby mu ju niekto ponúkol, prétor neuznáva prísahu tohto opisu, keďže strana len prisahá sama sebe; inak by bolo mimoriadne ľahké pre každého, kto sa málo stará o prísahu, zložiť ju tam, kde mu ju nikto nenavrhol, a tým sa zbaviť bremena žaloby.

(1. Ak je strana žalovaná v akomkoľvek druhu žaloby, ak zloží prísahu, bude to pre ňu výhodné, či už ide o žalobu in personam, in rem alebo in factum, alebo ak ide o trestnú žalobu, alebo o iný druh žaloby, alebo ak sa konanie týka interdiktú.

(2) Ak sa prísaha skladá s ohľadom na občiansky stav osoby, prétor ju potvrdí; ako napríklad, ak som ti ponúkol prísahu a ty si prisahal, že nie si pod mojou kontrolou, prísaha sa musí potvrdiť.

(3) Preto Marcellus uvádza, že prísahu možno zložiť s odkazom na otázku, či je určitá žena tehotná alebo nie, a prísaha musí obstáť. Napokon hovorí, že ak sa vyšetrovanie týka držby, prísaha musí obstáť; napríklad ak chce byť žena uvedená do držby majetku, pretože je tehotná, a keď to druhá strana spochybňuje, potom musí buď prisahať, že je tehotná, alebo druhá strana musí prisahať, že nie je tehotná, lebo ak sama prisahá, môže vstúpiť do držby bez obáv; a na druhej strane, ak prísaha znie proti nej, nemôže tak urobiť, aj keď môže byť skutočne tehotná; a preto Marcellus hovorí, že žena, ktorá zloží prísahu, bude mať z nej úžitok a vyhne sa súdnemu konaniu z dôvodu, že sa ujala držby v mene nenarodeného dieťaťa za účelom podvodu; nemôže byť ani vystavená násiliu, kým je v držbe. Ale či bude prísaha výhodou do tej miery, že zabráni tomu, aby sa po narodení dieťaťa vyšetrovalo, či je potomkom toho, o kom sa hovorí, že je jeho otcom, alebo nie, je otázka, ktorú rozoberá Marcellus, a ten hovorí, že pravda by sa mala zistiť, pretože prísaha neprináša prospech ani škodu inému; preto prísaha matky neprinesie dieťaťu prospech, ani nespôsobí žiadnu škodu, ak ju matka zloží a prísaha sa vykoná, že nie je tehotná s určitým mužom.

(4) Je potrebné, aby strana prisahala za podmienok, za ktorých sa prísaha skladá, ale ak ju skladám za teba, môžeš prisahať na Boha a ty prisaháš na svoju hlavu,

4. Paulus, O edikte, kniha XVIII.

Alebo na hlavy svojich synov,

5. Ulpián, O edikte, kniha XXII.

Prísaha tohto druhu nebude mať žiadny účinok. Ak by som však od teba žiadal, aby si prisahal na svoju spásu, a ty by si tak urobil, musím to dodržať; pretože každý druh prísahy, ktorý je vôbec zákonný a ktorým chce niekto prisahať vo svoj prospech, je vhodný, a ak sa zloží, prétor ju podporí.

1. Božský Pius v jednom reskripte uviedol, že ak sa prísaha zložila v súlade s nejakou zvláštnou poverou, musí obstáť.

2. Keď bola prísaha zložená, nesmie sa pýtať na nič iné, len či strana zložila prísahu, a otázka, či je niečo splatné, sa neberie do úvahy, pretože to je dostatočne preukázané prísahou.

3. Ak však strana zloží nezákonnú prísahu, t. j. prísahu týkajúcu sa náboženstva, ktorého vyznávanie je verejne zakázané; pozrime sa, či sa to má posudzovať tak, akoby sa prísaha neskladala; a to je, myslím, lepší názor.

4. Ak sa prísaha zloží a strana nie je oslobodená od prísahy, treba sa domnievať, že vec nikdy nebola predložená na rozhodnutie prísahou, a teda ak by sa neskôr chcela dať zaprisahať, prísaha jej nebude na nič; pretože nebola zložená vo vzťahu k veci, pre ktorú bola ponúknutá.

6. Paulus, O edikte, kniha XIX.

Strana sa vzdáva prísahy, ktorá, keď ju ponúkne a jej protivník prejaví ochotu ju zložiť, ospravedlní ho od toho, že je spokojná, pretože druhá strana súhlasí s prísahou. Ak ju však táto druhá strana neprijala, ale neskôr je ochotná ju prijať, a žalobca ju nie je ochotný zložiť; má sa za to, že od nej neupustil, pretože od nej možno upustiť len vtedy, keď je prijatá.

7. Ulpian, O edikte, kniha XXII.

Prétor hovorí: "Pokiaľ ide o vec, pre ktorú bola ponúknutá prísaha, nevyhoviem žalobe ani proti samotnej strane, ani proti tomu, komu majetok patril." Výraz "vec" treba chápať tak, že sa vzťahuje bez ohľadu na to, či sa prísaha vzťahuje na celý dotknutý majetok alebo len na jeho časť; prétor totiž sľubuje, že s odkazom na to, na čo bola zložená prísaha, nevyhovie žalobe ani proti strane, ktorá zložila prísahu, ani proti tým, ktorí sú jej dedičmi, ktorým bola prísaha zložená,

8. Paulus, O edikte, kniha XVIII.

Aj keď sú dedičmi majetku.

9. Ulpianus, O edikte, kniha XXI.

Po zložení prísahy sa totiž žaloba zamietá; a ak by došlo k nejakej kontroverzii, teda ak je sporné, či prísaha bola zložená, alebo nie, je dôvod na výnimku.

1. Ak bola prísaha zložená alebo od nej bolo upustené, žalovaný bude mať právo na výnimku tak pre seba, ako aj pre iné osoby; a žalobca získa právo na žalobu, v ktorej sa bude posudzovať len to, či prisahal, že mu má byť niečo dané, alebo kde bol pripravený prisahať a od prísahy bolo upustené.

2. Ak sa rozsudok vynesie proti účastníkovi po zložení prísahy v prípade, keď ide o infamáciu; lepší názor je, že sa stáva infamovaným.

3. Ak mi strana, ktorá mi je zaviazaná v dočasnej žalobe, ponúkne prísahu takým spôsobom, že musím prisahať, že je povinná zaplatiť, a ja to prisahám; uplynutím času sa nezbaví zodpovednosti z dôvodu, že jeho záväzok pretrváva po pripojení sa k emisii.
4. Ak niekto mladší ako dvadsaťpäť rokov zloží prísahu a uvedie, že pri tom bol využitý, mal by podať repliku ako odpoveď na námietku založenú na prísaha; ako hovorí Pomponius. Ja však zastávam názor, že táto replikácia by sa nikdy nemala udeliť, ale že vo väčšine prípadov by mal sám prétor preskúmať, či bola na neplnoletom získaná výhoda, a udeliť mu úplnú náhradu; pretože samotná skutočnosť, že je neplnoletý, nedokazuje, že bol podvedený. Okrem toho by táto výnimka alebo vyšetrovanie nemalo presiahnuť čas stanovený zákonom po dovŕšení dvadsiateho piateho roku života maloletého.
5. Okrem toho, ak strana zloží prísahu dlžníkovi v podvoje voči jeho veriteľom, a proti výnimke založenej na prísaha by sa malo vyhovieť veriteľom; a navyše, ak strana vinná z podvodu zloží prísahu veriteľovi, aby tento prisahal, že mu zaplatí desať aurei, a potom, keď bol jeho majetok predaný, chce podať žalobu; buď sa musí žaloba zamietnuť, alebo sa proti nej môže postaviť výnimka z dôvodu podvedenia veriteľov.
6. Julianus hovorí, že prísaha strany, ktorá sa bráni dobrovoľne alebo je ustanovená za advokáta, ak ju ponúkne protivník, bude dobrou obhajobou a poskytne hlavnému účastníkovi výnimku. Preto treba povedať, že to isté pravidlo platí aj v prípade, keď je zástupca ustanovený na podanie žaloby a žalovaný po zložení prísahy prisahá, že mi má byť vyplatená suma; to mi totiž poskytuje právo na žalobu. Tento názor je odôvodnený.
7. Ak žalobca prisahal na základe prísahy, ktorú zložila strana, ktorá má majetok v držbe, že majetok je jeho, bude mať právo na žalobu; to sa však vzťahuje len na stranu, ktorá zložila prísahu, a na tých, ktorí nastúpili na jej miesto; ak by však chcel využiť privilégium získané zložením prísahy pri žalobe proti inej strane, jeho prísaha mu nebude na úžitok;

(10) Paulus, O edikte, kniha XVIII.

Pretože transakcia medzi určitými stranami by nemala poškodiť nikoho iného.

(11) Ulpianus, O edikte, kniha XXII.

(12) Ak sa prísaha ponúkne strane, ktorá je vo vlastníctve, a tá prisahá, že nehnuteľnosť nepatrí žalobcovi, potom, kým má držbu, môže využiť výnimku založenú na prísaha proti strane, ktorá ju ponúkla; ak by však stratila držbu, nebude mať nárok na žalobu, a to ani vtedy, ak je vo vlastníctve strana, ktorá mu ponúkla prísahu; neprisahala totiž, že nehnuteľnosť je jej, ale len že nepatrí druhej strane.

1. Preto, ak je v držbe, pričom žalobca, ktorý mu zložil prísahu, prisahal, že nehnuteľnosť je jeho; v dôsledku toho zastávame názor, že aj keby stratil držbu a strana, ktorá mu zložila prísahu, by ju nadobudla, žaloba in factum by mu mala byť priznaná. Opäť bolo rozhodnuté, že akákoľvek úroda, ktorá mohla byť získaná z majetku, o ktorom som prisahal, že je môj, mi musí byť vrátená, a že potomstvo otrokýň a mláďatá dobytky musia byť odovzdané po zložení prísahy.

2. Podobne, ak by som prisahal, že užívacie právo na nejaký majetok je buď moje, alebo by mi malo byť odovzdané, žaloba bude podaná v môj prospech, pokiaľ budem mať právo na užívacie právo na ten istý majetok; ale v tých prípadoch, v ktorých by sa užívacie právo stratilo, nebudem mať právo na žalobu. Ak však strana prisahá, že má užívacie právo alebo že má právo na užívacie právo k nehnuteľnosti, ku ktorej nemôže vzniknúť užívacie právo, pretože by sa užívaním spotrebovalo; podľa môjho názoru treba účinok prísahy zachovať, a preto, aj keď by sa rozhodlo, že prisahal riadne, myslím si, že na základe prísahy sa môže domáhať užívacieho práva, ak sa poskytne záruka.

3. Keď medzi vami a mnou existuje spor týkajúci sa nehnuteľnosti a ja prisahám, že mi patrí, mám právo získať všetko, na čo by som mal nárok, ak by bol rozsudok vydaný v môj prospech v súdnom spore o nehnuteľnosť; a vy ste povinný vydať nielen majetok, ktorý ste mali v tom čase vo vlastníctve, ale aj všetko, čo ste získali do vlastníctva neskôr; a prísahu treba považovať za rovnako dôležitú, ako keby bola moja vec preukázaná, a preto bude spravodlivá žaloba v môj prospech. Ak som však v držbe z dôvodu práva na majetok a vy sa zaviazete, že ho odo mňa získate späť, a ja proti vám zložím prísahu; budem mať právo na výnimku založenú na uvedenej prísaha. Je jasné, že ak nejaká iná strana začne proti mne konanie s cieľom získať majetok späť, nebude pochyb o tom (ako hovorí Julianus), že prísaha mi nebude na úžitok.

12. Julianus, Digesty, kniha IX.

To isté pravidlo platí, keď chcem žalovať niekoho, kto má v držbe majetok patriaci do pozostalosti; pretože ak by som podal žalobu o vrátenie majetku od teba a dokázal, že je môj, napriek tomu, ak by som podal žalobu proti inej osobe, bolo by potrebné, aby som dokázal to isté.

13. Ulpian, O edikte, kniha XXII.

Ak sú dvaja patróni a po zložení prísahy jedného z nich slobodník prisahá, že nie je jeho slobodníkom, bude mať druhý nárok na vlastníctvo celého majetku, na ktorý majú patróni právo, alebo len na polovicu? Ako odpoveď sa uvádza, že ak strana, ktorej bola zložená prísaha, bola patrónom, druhý má právo na vlastníctvo svojho podielu majetku a nebude mu na prospech, že slobodník zložil prísahu proti druhému; ale patrón bude mať veľkú váhu a autoritu, ak sa obráti na sudcu v snahe dokázať, že je jediným patrónom, pretože slobodník prisahal, že druhý nie je jeho patrónom.

1. Julianus hovorí, že každý, kto prisahá, že určitý pozemok je jeho, by mal mať po uplynutí dostatočného času, aby mu vzniklo vlastnícke právo na základe premlčania, aj právo na prétorskú žalobu.
2. Julianus tiež hovorí, že ak strana prisahá, že sa nedopustila krádeže, má sa za to, že prisahala vo vzťahu ku všetkému, čo sa týka tejto veci; a preto nebude zodpovedná za žalobu o krádež ani za osobnú žalobu o vrátenie peňazí, a to z toho dôvodu, že za túto druhú žalobu je zodpovedný len zlodej. Môže teda niekto, kto prisahá, že sa nedopustil krádeže, využiť výnimku z tohto dôvodu, ak je proti nemu podaná osobná žaloba na vymáhanie? Ak strana, ktorá podáva žalobu, tvrdí, že je dedičom zlodeja, nemožno jej odoprieť vypočutie a treba jej priznať osobitnú žalobu na vymáhanie pohľadávky proti dedičovi zlodeja a sudca nesmie povoliť konanie, ak sa pokúša dokázať, že strana je zlodejom.
3. Ak niekto prisahá, že som mu niečo predal za sto aurei, môže na základe kúpy podať žalobu na plnenie všetkého, čo je spojené so zmluvou; to znamená na vydanie veci a na zabezpečenie proti vymáhaniu skutočným vlastníkom. Nemalo by sa však zväžiť, či ho možno žalovať na základe kúpnej zmluvy o vrátenie kúpnych peňazí? Ak sa totiž v súvislosti s tým zložila prísaha, t. j. že peniaze boli zaplatené, nebude existovať právo na žalobu o ich vrátenie; ak však táto prísaha nebola zložená, strana bude v dôsledku toho zodpovedná za kúpne peniaze.
4. Hovoríme, že rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď niekto prisahá, že vstúpil do partnerstva; stále totiž môže byť žalovaný v rámci partnerskej žaloby.
5. Marcellus hovorí, že tam, kde niekto prisahá, že dal svoj pozemok ako zábezpeku za desať aurei, nemôže podať žalobu o zábezpeku bez zaplatenia desiatich aurei, ale dodáva, že možno môže byť žalovaný o desať aurei z dôvodu svojej prísahy; a to úplne schvaľuje. Quintus Saturninus súhlasí s týmto názorom a využíva prípad, keď strana prisahala, že jej bývalá manželka dala určitý majetok ako veno; hovorí totiž, že v tomto prípade by jej mala byť priznaná spravodlivá žaloba o veno, a ja popieram, že tento názor presahuje požiadavky spravodlivosti.
6. Keď pri peňažnej transakcii niektorá strana prisahá na cisárovho génia, že nie je povinná zaplatiť, alebo že jej protivník má nárok na zaplatenie, a krivo prisahá; alebo keď prisahá, že zaplatí v určitom čase, a neurobí tak; náš cisár a jeho otec v reskripte uviedli, že musí byť poslaný preč, aby bol zbičovaný prútmi, a pripojili k nemu nasledujúce oznámenie, a to "Neprisahaj unáhlene!"

14. Paulus, o edikte, kniha III.

Vždy, keď sa prísaha skladá s ohľadom na majetok, nemožno od nej upustiť v prospech rodiča alebo patróna a prísaha sa vyžaduje s ohľadom na majetok; napríklad keď sa požičiavajú peniaze a žalobca prisahá, že mu majú byť vyplatené, alebo

žalovaný prisahá, že nie je povinný platiť. Rovnaké pravidlo sa uplatňuje, ak sa prísaha vyžaduje s odkazom na jednoduchý prísľub, že zaplatí v určitom čase.

15. Ten istý, O edikte, kniha VI.

Na zloženie prísahy významným osobám a tým, ktorým choroba bráni dostaviť sa na súd, treba niekoho poslať do ich domovov.

16. Ulpián, O edikte, kniha X.

Keď sa patrón ožení so svojou slobodnou ženou, nemožno ho nútiť, aby prisahal v konaní o odňatie majetku; ak však sám zloží prísahu svojej slobodnej žene, nebude nútený prisahat', že tak urobil s cieľom obťažovať.

17. Paulus, O edikte, kniha XVIII.

Ak je prísaha zložená mimosúdne v súlade s dohodou, nemôže byť opätovne zložená.

1. Chovanec zloží prísahu so súhlasom svojho poručníka, pretože ak ju zloží bez neho, môže byť proti nemu vznesená námietka; má však právo na replikáciu, pretože nemá zákonné právo starať sa o svoje vlastné záležitosti.

2. Ak poručník, ktorý spravuje poručenstvo, alebo kurátor nepríčetného či utrácajúceho, zloží prísahu, treba ju považovať za ratifikovanú; keďže disponujú majetkom a vydávajú potvrdenia, ak sa vyplácajú peniaze, a môžu tiež predložiť vec súdu prostredníctvom žaloby.

3. Okrem toho, ak zástupca zloží prísahu, treba ju potvrdiť, ak má kontrolu nad celým majetkom svojho splnomocniteľa, alebo ak mu to bolo osobitne nariadené, alebo ak je zástupcom konajúcim vo vlastnom mene.

18. Ulpián, O edikte, kniha XXVI.

Inak by však zástupca, ktorý sa pokúša zložiť prísahu, nemal byť vypočutý, ako uvádza Julianus v desiatej knihe Digest, a ani žalovaný, ktorý zložil prísahu, nemôže byť následne žalovaný mandantom; a nie je pre neho veľkým prínosom, ak bola poskytnutá záruka, že mandant tento akt potvrdí; pretože ak by ho tento žaloval, žalovaný bude nútený preukázať, že prísahu zložil úplne úprimne, za predpokladu, že bude podaná námietka; ak by však podal žalobu na základe záruky, že úkon bude ratifikovaný, bude musieť preukázať, že sa krivej prísahy dopustil on sám.

19. Ten istý, O edikte, kniha XXVI.

Ak teda bolo zástupcovi nariadené, aby podal žalobu, a on zložil prísahu, urobil niečo, čo mu nebolo nariadené.

20. Paulus, O edikte, kniha XVIII.

Ak otrok zloží prísahu alebo ju zloží, bude sa udržiavať, ak má správu svojho peculium:

(21. Gaius, O provinčnom edikte, kniha V.

Môže totiž zákonne prijať zaplatené peniaze a má právo obnoviť záväzok.

22. Paulus, O edikte, kniha XVIII.

23. Niektoré authority zastávajú názor, že žaloba De peculio by mala byť priznaná proti vlastníkovi v prípade, že otrok zloží žalobcovi prísahu. Rovnaké pravidlá sa vzťahujú na syna pod otcovskou kontrolou.

23. Ulpian, O edikte, kniha XXVI.

Ak otrok prisahá, že jeho vlastník nie je povinný platiť, ten má právo na výnimku a jeho protivník, ktorý zložil prísahu otrokovi, nemá vinníka okrem seba.

24. Paulus, O edikte, kniha XXVIII.

Oveľa pravdivejšie je, že náboženské cítenie syna je výhodné pre jeho otca, ak sa proti nemu môže podať žaloba. Ale tam, kde strany tohto druhu prísahu vrátia, nezhoršujú právne postavenie tých, ktorých autorite podliehajú.

(25) Ulpian, O edikte, kniha XXVI.

(26) Ak môj otrok v prípade, že mu bola prísaha ponúknutá na prvom mieste alebo ponúknutá späť, prisahá, že určitý majetok patrí jeho pánovi alebo mu má byť vydaný; myslím, že mám právo na žalobu alebo výnimku založenú na zmluve, a to z dôvodu posvätného charakteru prísahy a podmienok zmluvy.

26. Paulus, O edikte, kniha XVIII.

Ak sa povie, že niekto prisahal, nezáleží na tom, aké je jeho pohlavie alebo vek, pretože prisaha by sa mala v každom prípade zachovať voči strane, ktorá s ňou bola spokojná, keď ju skladala; hoci sa nikdy nepovažuje za toho, kto krivo prisahal, pretože sa nepovažuje za to, že by sa mohol vedome dopustiť podvodu.

1. Ak otec prisahá, že jeho syn nie je povinný platiť; Cassius uviedol ako svoj názor, že výnimka založená na prisaha by sa mala udeliť otcovi aj synovi. Ak otec prisahá, že v peculiu nič nie je, možno podať žalobu proti synovi; a možno ju podať aj proti otcovi s cieľom získať vyúčtovanie prípadného peculia, ktoré mohlo byť nadobudnuté neskôr.

2. Zloženie prisahy možno považovať za konanie, ktoré patrí do tej istej triedy ako obnovenie alebo postúpenie záväzku, keďže vyrastá z dohody; hoci má aj určitú podobnosť s rozsudkom.

27. Gaius, O provinčnom edikte, kniha V.

Prisaha tiež nahrádza platbu.

28. Paulus, O edikte, kniha XVIII.

Ak dvaja spoločne zainteresovaní veritelia uzavru dohodu a prisahu zloží jeden z nich, poškodí to aj druhého.

1. Ak hlavný dlžník zloží prisahu, prospieva to aj ručiteľovi; a ak sa prisaha vyžaduje od ručiteľa, rovnako prospieva hlavnému dlžníkovi, ako hovoria Cassius a Julianus; pretože totiž zaberá miesto plateniu, musí sa aj v tomto prípade považovať za to, že tak robí; za predpokladu, že prisaha bola zavedená s ohľadom na samotnú zmluvu a predmetný majetok, a nie s ohľadom na osobu, ktorá zložila prisahu.

2. Ak niekto sľúbi, že na súde predvedie môjho dlžníka, a ja mu predložím prisahu, a on prisahá, že nikdy nesľúbil, že ho predvedie, nemalo by to byť pre môjho dlžníka žiadnou výhodou; ak však prisahá, že on sám mi vôbec nie je dlžný, malo by sa to rozlišovať a konanie zmeniť prostredníctvom repliky; bez ohľadu na to, či zložil prisahu v tom zmysle, že po svojom sľube stranu predvedol, alebo v skutočnosti zaplatil, čo bolo dlžné. Rozlišovanie rovnakého druhu možno vykonať aj v prípade ručenia za dlh.

3. Ak jeden z dvoch spoludlžníkov určitej peňažnej sumy zložil prisahu; to malo byť na prospech aj druhému.

4. Výnimku založenú na prisaha možno použiť nielen v prípade, keď strana podáva žalobu z dôvodu veci, pre ktorú zložila prisahu, ale aj s odkazom na iný prípad, ak sa v tomto druhom konaní rieši tá istá otázka; napríklad keď sa prisaha vyžaduje v mandátnej žalobe alebo v žalobe založenej na uskutočnenom obchode, partnerstve a iných veciach rovnakého druhu; a potom

možno podať osobitnú žalobu na vymáhanie pohľadávky založenú na tých istých veciach z dôvodu, že jedna žaloba je zrušená druhou.

5. Ak niekto prisahá, že sa nedopustil krádeže, nemalo by mu byť umožnené, aby zo svojej prísahy získal akúkoľvek výhodu v žalobe o krádež alebo v žalobe o vrátenie ukradnutého majetku; pretože krádež je iný trestný čin, keďže sa môže spáchať tajne.

6. Ak je podaná žaloba proti nájomcovi na základe jeho nájomnej zmluvy, napríklad preto, že boli vyrúbané stromy, a on prisahá, že ich nevyrúbal, a potom je žalovaný podľa zákona dvanástich tabúl za to, že vyrúbal stromy, alebo podľa Lex Aquilia za neoprávnené poškodenie, alebo je proti nemu uplatnený interdikt Quod vi aut clam; môže sa brániť prostredníctvom výnimky založenej na jeho prísaha.

7. Ak žena prisahá, že neodstránila majetok patriaci jej manželovi z dôvodu rozvodu, nemôže sa brániť prostredníctvom výnimky, ak je proti nej podaná žaloba o vrátenie majetku, a ak tvrdí, že je jej, bude sa vyžadovať ďalšia prísaha; na druhej strane, ak prisahala, že majetok bol jej, táto prísaha sa môže použiť ako obrana v žalobe o odstránenie odstráneného majetku. A skutočne treba vo všeobecnosti poznamenať, že ak sa tá istá otázka vyskytne v inej žalobe, bude možné uplatniť výnimku založenú na prísaha.

8. Preto ak účastník konania prisahá, že rozsudok nebol vydaný v jeho neprospech, hoci je žalovaný na základe rozsudku založeného na ustanovení, že rozhodnutie súdu bude vykonané; môže sa brániť prostredníctvom výnimky. Ak je však na druhej strane žalovaný na základe ustanovenia, že rozhodnutie súdu bude splnené, a potom prisahá, že nie je povinný platiť, nemožno sa riadne dovolávať námietky proti strane, ktorá podala žalobu na základe rozsudku; môže sa totiž stať, že ustanovenie nenadobudlo účinnosť, hoci bol proti nemu vydaný rozsudok, pokiaľ by neprisahal, že to tak nebolo.

9. Okrem toho Pomponius hovorí, že ak človek prisahá, že časť jeho majetku bola ukradnutá, nenadobúda hneď dobrý dôvod na podanie žaloby o vrátenie majetku.

Opäť, keďže podľa tohto paragrafu prísaha poskytuje dôvod na žalobu aj na výnimku, ak žalovaný zloží prísahu mimo súdu, ktorú mu ponúkne žalobca, a prisahá, že nie je povinný platiť; a potom žalobca na ponuku prísahy žalovaného prisahá, že má právo vymáhať platbu, alebo naopak; posledné tvrdenie podložené prísahou bude mať väčšiu silu, ale to nebude mať vplyv na otázku, či sa druhá strana dopustila krivej prísahy; pretože otázkou nie je, či bol žalovaný povinný zaplatiť, ale či žalobca prisahal, že je povinný zaplatiť.

29. Tryphoninus, Disputácie, kniha VI.

Okrem toho, ak ty zložíš prísahu a ja prisahám, že si neprisahal, že som bol povinný ti zaplatiť; potom v opozícii k spravodlivej žalobe, ktorou sa má zistiť, či si prisahal, že máš právo požadovať platbu, môžem uplatniť námietku založenú na mojej prísaha na účely vyriešenia otázky zahrnutej v žalobe.

30. Paulus, O edikte, kniha XVIII.

Pedius hovorí, že ak človek v žalobe, v ktorej sa suma zvyšuje popretím žalovaného, prisahá, že mu niečo dlhuje, získava právo podať žalobu o jednoduchú a nie o dvojitú náhradu škody; pretože úplne postačuje, aby bol žalobca oslobodený od potreby dokazovania, keďže vynechaním tejto časti ediktu zostáva jeho právo na žalobu o dvojitú náhradu škody nedotknuté; a možno povedať, že v prípade tohto druhu nie je hlavným dôvodom žaloby predmet konania, ale to, aby prísaha žalobcu nadobudla účinnosť.

1. Ak prisahám, že ste mi povinný vydať Sticha, a takýto otrok neexistuje, vy ako žalovaný nie ste povinný zaplatiť mi jeho hodnotu, s výnimkou prípadu krádeže alebo z dôvodu vášho omeškania; v oboch týchto prípadoch sa totiž musí uviesť hodnota otroka, a to aj po jeho smrti.
2. Ak žena prisahá, že jej prináleží desať aurei z titulu vena, musí sa vyplatiť celá táto suma; ak však prisahá, že zaplatila desať aurei z titulu vena, nebude sa skúmať samotná skutočnosť, či bola táto suma zaplatená, ale bude sa považovať za zaplatenú, a akákoľvek časť by sa mala vrátiť, musí sa jej vrátiť.
3. V ľudovej žalobe sa prísaha, ktorá bola vyžiadaná, môže použiť proti iným len vtedy, ak bola vyžiadaná v dobrej viere; ak totiž niekto začne konanie, nebráni to verejnej žalobe, ibaže konanie bolo začaté na základe tajnej dohody.
4. Ak slobodník po tom, čo mu jeho patrón ponúkol prísahu, prisahá, že nie je jeho slobodníkom, prísaha musí byť potvrdená; takže nemožno brať do úvahy žiadnu pohľadávku za služby, ani takú, ktorá by sa týkala držby majetku pozostalosti v rozpore s ustanoveniami závetu.
5. Ak prisahám, že mám právo na to, aby sa na mňa previedlo užívacie právo, malo by sa tak stať len vtedy, ak dám záruku, že ho budem užívať tak, ako by to robil dobrý občan, a že keď užívacie právo zanikne, vrátim ho.

31. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXX.

Musíme si uvedomiť, že niekedy, aj po vyžiadaní prísahy, je podľa cisárskych konštitúcií dovolené uchýliť sa k riadnemu konaniu, ak zainteresovaná strana tvrdí, že sa našli nové dokumenty, ktoré chce teraz iba použiť. Tieto ústavy sa považujú za použiteľné výlučne v prípade, ak bola strana súdom oslobodená od prísahy; sudcovia totiž po vyžiadaní prísahy často zvyknú

vydať rozhodnutie v prospech strany, ktorá bola pod prísahou; ak však bola vec medzi stranami vyriešená prostredníctvom prísahy, nie je povolené, aby sa tá istá vec prejednávala znova.

32. Modestinus, Rozdiely, kniha III.

Zverenec sa nemôže zaobísť bez prísahy.

33. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXVIII.

Keď strana prisahá na svoju spásu, hoci sa má za to, že prisahá na Boha (lebo keď prisahá týmto spôsobom, má odkaz na božstvo), predsa, ak by mu prísaha nebola daná týmto osobitným spôsobom, má sa za to, že neprisahal; a preto bude nútený prisahať znova v náležitej forme.

(34) Ten istý, O edikte, kniha XXVI.

(35) Prísaha sa môže použiť tak vo vzťahu k peniazom, ako aj ku všetkým ostatným záležitostiam, pretože prísahu možno zložiť aj pri žalobe o služby a protivník sa nemôže sťažovať na žiadnu škodu, ktorá mu bola spôsobená, keďže môže prísahu zložiť späť. Čo teda treba urobiť, ak žalovaný tvrdí, že je prepustený, pretože si myslí, že Stichus, otrok, ktorého sľúbil, je mŕtvy? V takom prípade ho nemožno chrániť tým, že prísahu vráti; a preto si Marcellus myslí, a to veľmi správne, že by mal byť buď oslobodený od prísahy, alebo by mu mal byť poskytnutý určitý čas, aby mohol zistiť skutočnosť a potom zložiť prísahu.

1. Strana, ktorá vystupuje na obranu obce alebo akejkoľvek právnickej osoby, môže zložiť prísahu, ak má na to príkaz.

2. Prísahu nemožno zložiť okrskárovi.

3. K prísaha nemožno nútiť ani zástupcu, ani obhajcu; Julianus totiž v deviatej knihe Digest uvádza, že obhajcu nemožno nútiť k prísaha a že na úplnú obhajobu stačí, ak je pripravený pripojiť sa k vydaniu veci.

4. Ak strana skladá prísahu, musí najprv sama prisahať, že tak nerobí s úmyslom spôsobiť nepríjemnosti, ak sa to vyžaduje; a potom sa prísaha za ňu zloží. Od tejto prísahy s odkazom na obťažovanie sa upúšťa v prípade patróna alebo rodičov.

5. Ak sú medzi stranami pochybnosti o povahe prísahy, ktorá sa má zložiť, o jej podmienkach rozhodne rozhodca, ktorý prípad prejednáva.

6. Prétor hovorí: "Toho, od koho sa žiada prísaha, prinútim buď zaplatiť, alebo zložiť prísahu." Preto si žalovaný musí vybrať, či zaplatí, alebo zloží prísahu, a ak neprisahá, prétor ho prinúti zaplatiť.

7. Žalovanému sa však poskytuje ďalší prostriedok, a to možnosť ponúknuť späť prísahu, ak si to želá, a ak ten, kto podáva žalobu, odmietne prijať podmienky, za ktorých musí prisahať, prétor nedovolí, aby sa vo veci pokračovalo, a tým koná nanajvýš spravodlivo; pretože podmienky, za ktorých sa musí prísaha zložiť, by nemali byť nepríjemné strane, ktorá ju sama ponúkla. Žalobca však nemôže ponúknuť prísahu týkajúcu sa nepríjemností žalovanému, ktorý prísahu ponúka späť, pretože to, že by žalobca očakával, že prísaha de calumnia bude prijatá s odkazom na podmienky, ktoré si sám stanovil, je niečo, čo by sa nemalo tolerovať.

8. Nie vždy je vhodné, aby sa prísaha opätovne ponúkala za tých istých podmienok ako na začiatku; možno sa totiž z dôvodu rozdielnosti vecí alebo osôb môžu vyskytnúť záležitosti, ktoré spôsobia, že medzi nimi vznikne rozdiel, a preto ak by sa niečo také vyskytlo, o podmienkach prísahy by mal rozhodnúť sudca.

9. Ak sa sporná vec týka prísahy, sudca prepustí stranu, ktorá prisahá, a vypočuje toho, kto chce prísahu zložiť späť, a ak by prisahal žalobca, musí vyniesť rozsudok proti žalovanému; ak ten odmietne prisahať, ale zaplatí, musí ho prepustiť, a ak nezaplatí, musí vyniesť rozsudok proti nemu; a ak žalobca po zložení prísahy odmietne prísahu zložiť, musí žalovaného prepustiť.

35. Paulus, O edikte, kniha XXVIII.

Keď poručník poručenca ponúkne prísahu tam, kde chýbajú všetky ostatné dôkazy, musí byť vypočutý, pretože môžu existovať okolnosti, za ktorých bude žaloba poručencomi zamietnutá.

1. Keď poručenec predloží prísahu, nesmie byť vypočutý, a to isté pravidlo platí aj v iných podobných prípadoch; lebo či už prísaha nahrádza dohodu, alebo dlh, zaplatenie výkonu rozhodnutia, nemala by byť povolená, iba ak ju predložia tí, ktorí sú na takéto veci riadne kvalifikovaní.

2. Strany, ktoré nemožno prinútiť, aby sa pripojili k emisii v Ríme, nemožno nútiť, aby tam zložili prísahu; ako napríklad provinční vyslanci.

Ulpianus, O edikte, kniha XXVII.

Ak žalobca zloží prísahu s ohľadom na peniaze, ktoré boli iba prisľúbené, a žalovaný prisahá, môže využiť výnimku, ak je proti nemu podaná žaloba na základe prisľubu; ak je však žalovaný o istinu? teda z dôvodu predchádzajúceho záväzku? nemožno sa dovolávať výnimky, ak neprisahal aj s ohľadom na túto skutočnosť po tom, ako mu žalobca zložil prísahu.

37. Ulpian, O edikte, kniha XXXIII.

Ak sa prísahy nezriekol ten, kto ju zložil, a nebola zložená prísaha, ktorou by sa poprelo, že konanie bolo začaté za účelom obťažovania, žalobe sa v dôsledku toho nevyhoví; pretože vinu nesie len ten, kto pristúpil k zloženiu prísahy skôr, ako sa poprelo, že sa obťažovanie zamýšľa, takže je v rovnakom postavení, ako keby sa s prísahou rozišiel.

(38) Paulus, O edikte, kniha XXXIII.

Ak strana nie je ochotná ani prisahať, ani vrátiť prísahu, je to dôkazom zjavnej skazenosti a rovná sa to priznaniu.

39. Julianus, Digesty, kniha XXX.

40. Ak sa niekto dohodne so svojím dlžníkom, že žaloba o peniaze nebude podaná, ak prisahá, že "nevystúpil na Kapitol" alebo že urobil alebo neurobil niečo iné; a ten podľa toho prisahá, treba mu udeliť výnimku na základe prísahy, a ak zaplatil, môže peniaze vymáhať; dohoda je totiž zákonná, ak je v akomkoľvek prípade podmienená prísahou.

40. Same, Digest, kniha XIII.

Ak sa od dlžníka vyžaduje prísaha, má to za následok uvoľnenie zálohu; podobá sa to totiž oslobodeniu od zodpovednosti za dlh a určite to zakladá večnú výnimku. Preto veriteľ, ktorý podá žalobu o zaplatenie pokuty, bude vylúčený na základe výnimky, a ak boli peniaze zaplatené, možno ich vymáhať; rovnako ako tam, kde je prísaha interpelovaná, sa končia všetky spory.

(41) Pomponius, Pravidlá.

Labeo uviedol, že od prísahy možno upustiť v prospech neprítomnej strany alebo strany, ktorá nepozná skutočnosť; a možno sa jej vzdať aj listom.

42. Same, Listy, kniha XVIII.

Keď prísahu zložil veriteľ, ktorý začal konanie proti poručníkovi o peniaze, ktoré mu boli požičané, ten prisahal, že nie je povinný platiť, a potom veriteľ podal žalobu proti jeho ručiteľovi o peniaze; mala by sa mu vylúčiť výnimka založená na prísaha? Napíšte mi, aký je váš názor. Julianus rozoberá tento bod podrobnejšie; hovorí totiž, že ak spor, ktorý vznikol medzi veriteľom a poručníkom, spočíval v tom, či poručník peniaze vôbec dostal, a bolo dohodnuté, že celá otázka sa vyrieši, ak poručník zloží prísahu a prisahá, že nie je povinný platiť; prirodzený záväzok je touto dohodou zlikvidovaný, a ak boli nejaké peniaze zaplatené, môžu sa vymáhať. Ak by však veriteľ tvrdil, že pôžičku poskytol, a poručenec by sa bránil len tým, že jeho poručník nezasiahol, a takáto prísaha by bola zložená; prétor v tomto prípade neposkytne poručenecovi žiadnu úľavu. Ak sa však nedá jednoznačne preukázať, aká bola dohoda, a je pochybné (čo sa veľmi často stáva), či spor medzi veriteľom a poručníkom bol otázkou skutkovou alebo právnou; a veriteľ po tom, ako ponúkol prísahu, poručník ju zložil; musíme sa domnievať, že medzi nimi bola dohoda, že ak poručník prisahá, že nie je povinný platiť, spor sa má považovať za ukončený a vyplatené peniaze možno vymáhať; a myslíme si, že by sa mala poručníkovi udeliť výnimka.

1. Ak ručiteľ prisahá, že nie je povinný platiť, žalovaný je chránený výnimkou založenou na prísaha; ak by však ručiteľ prisahal, že za požadovanú sumu vôbec neručil, táto prísaha by nemala byť na prospech osoby, ktorá sľúbila.
2. Okrem toho, ak žalobca zloží prísahu a strana, ktorá sa dostaví buď na miesto neprítomného, alebo prítomného žalovaného, prisahá, že tento nie je povinný zaplatiť; výnimka založená na prísaha sa poskytne tomu, v mene ktorého bola prísaha zložená. Rovnaké pravidlo platí, ak niekto, kto vystupuje na obranu ručiteľa, zloží prísahu na udelenie výnimky hlavnému dlžníkovi.
3. Rovnako, ak príkazca zloží prísahu, bude chránený aj jeho ručiteľ; pretože rozhodnutie v prospech jedného z nich bude na prospech druhého.

Tit. 3. O prísaha zloženej na súde.

1. Ulpián, O Sabínovi, kniha LI.

Ak je majetok predmetom súdneho konania a prísaha sa vykoná s odkazom na nárok, nepovažujeme jeho hodnotu za vyššiu preto, že rozsudok môže byť na vyššiu sumu z dôvodu opovážlivosti žalovaného, ktorý majetok nevydal, pretože tým sa nestáva hodnotnejším; ale jeho hodnota sa zvyšuje nad hodnotu, ktorú má z dôvodu opovážlivosti žalovaného:

(2) Paulus, O Sabinovi, kniha XIII.

Bez ohľadu na to, či žalujeme o niečo, čo je naše, alebo či je konanie začaté na výrobu.

1. Niekedy sa ocenenie vykonáva len s ohľadom na záujem žalobcu na žalobe; napríklad keď sa má potrestať nedbanlivosť žalovaného, ktorý nevydal alebo nepredložil vec; keď sa však má potrestať podvod alebo kontumácia strany, ktorá vec nevydá alebo nepredloží, hodnota sa musí odhadnúť podľa sumy, na ktorú žalobca prisahal na súde s ohľadom na nárok.

3. Ulpián, O edikte, kniha XXX.

Ak boli zložené peniaze, sudca by nemal skladať prísahu, aby strana mohla prisahať na výšku svojho záujmu, pretože hodnota mincí je istá; ibaže by mal prisahať, aký bol jeho záujem, aby mu boli peniaze v určený deň vrátené; lebo čo ak musel zaplatiť peňažnú sumu pod pokutou alebo z dôvodu zálohy a zástava bola predaná, pretože druhá strana odmietla zaplatiť peniaze, ktoré boli u nej zložené?

(4) Ten istý, O edikte, kniha XXXVI.

Uvažujme, kto môže zložiť túto prísahu v prípade, že sa začalo konanie proti poručníkovi, a proti komu tak môže urobiť. Samotný poručník ju totiž nemôže zložiť, ak nedosiahol plnoletosť, pretože to bolo veľmi často publikované v reskriptoch. Božskí bratia v jednom reskripte uviedli, že samotného poručníka nemožno nútiť, aby prisahal, ani to nemožno dovoliť matke poručenca, aj keď je pripravená zložiť prísahu; považovalo sa totiž za vážnu vec, aby poručníci, ktorí nepoznajú skutočnosti, proti svojmu súhlasu znášali riziko krivej prísahy v prospech iného. Naším božským cisárom a jeho otcom bolo tiež stanovené, že poručníci poručenca alebo maloletého nemôžu byť nútení zložiť prísahu s odkazom na nárok; ak však poručníci alebo poručníci chcú prejaviť takú veľkú náklonnosť k poručencom alebo maloletým, ktorých majú na starosti, autorita zákona nebude brániť tomu, aby sa procesy ukončili týmto spôsobom, ak sa medzi stranami spojila otázka; keďže hodnotenie stanovené prísahou sa musí vykonať nie s ohľadom na prospech strany, ktorá je pod prísahou, ale na prospech jej splnomocnenca, v prospech ktorého sa musí vyúčtovať poručníctvo. Maloletý však môže byť prisahný, ak si to želá.

1. Sudca musí zložiť prísahu, ale ak by ju zložil niekto iný, alebo ak by sa zložila bez zloženia, nemá žiadnu svätosť a v skutočnosti nie je žiadnou prísahou; a to sa uvádza v konštitúciách nášho cisára a jeho božského otca.

2. Možno prisahať na akúkoľvek sumu; ale pýtam sa, či môže sudca stanoviť hranicu prísahy tak, že ju obmedzí na určitú sumu, aby sa zabránilo tomu, že strana využije príležitosť prisahať na obrovskú sumu? Je ustálené, že je na uvážení sudcu, či prísahu zloží, alebo nie; a preto vzniká otázka, či každý, kto môže odmietnuť zloženie prísahy, nemôže tiež obmedziť sumu, na ktorú sa má prisahať; a aj to je na uvážení sudcu konajúceho v dobrej viere.

3. Okrem toho je potrebné zvážiť, či sudca, ktorý zložil prísahu, nie je oprávnený odmietnuť riadiť sa ňou a buď úplne zamietnuť vec, alebo vydať rozsudok na nižšiu sumu, ako bola prisľúbená; a lepší názor je, že ak existuje nejaký mimoriadne dobrý dôvod a objavili sa nové dôkazy, môže tak urobiť.

4. Je dobre známe, že ak došlo k nedbanlivosti, prísaha by sa nemala predkladať, ale sudca by mal vykonať ocenenie.

5. Marcianus, Pravidlá, kniha IV.

Pri vecných žalobách a žalobách na vydanie veci, ako aj v konaní v dobrej viere sa prísaha skladá s odkazom na pohľadávku.

(1) Sudca však môže stanoviť určitú sumu, do ktorej môže účastník konania prisahať; mal totiž právo v prvom rade mu prísahu neposkytnúť.

(2) Okrem toho v prípade zloženia prísahy má sudca právo buď zamietnuť žalobu, alebo vydať rozsudok proti žalovanému na nižšiu sumu.

(3) Vo všetkých týchto prípadoch sa však prísaha s odkazom na nárok môže prijať len v prípade existencie podvodu, a nie z dôvodu nedbanlivosti; sudca totiž odhaduje, čo spadá pod tento druhý prípad.

(4) Niet pochyb o tom, že niekedy sa prísaha s odkazom na pohľadávku prijíma v prípade prísnej žaloby; napríklad keď strana, ktorá sľúbila dodať Stichus, nesplní svoje povinnosti a Stichus zomrie; keďže sudca nemôže urobiť odhad hodnoty majetku, ktorý už neexistuje, bez toho, aby zložil prísahu.

6. Paulus, O edikte, kniha XXVI.

Inak je to v prípade, keď sa konanie vedie na základe ustanovenia alebo na základe závetu, pretože vtedy nie je zvykom, aby sa pohľadávka potvrdzovala prísahou.

(7. Ulpianus, O edikte, kniha VIII.

(8) Vo všeobecnosti sa považuje za samozrejmé, že nikto iný ako strana, ktorá má kontrolu nad prípadom, nemôže vykonať prísahu s odkazom na pohľadávku; Papinianus totiž hovorí, že nikto iný ako strana, ktorá sa pripojila k veci vo svojom mene, tak nemôže urobiť.

8. Marcellus, Digesty, kniha VIII.

Ak poručník, ktorý má v držbe majetok osoby, ktorá dosiahla plnoletosť, odmietne mu ho vydať; pýtam sa, či sa má vydať rozsudok proti nemu na sumu, akú má majetok hodnotu, alebo na sumu pohľadávky, na ktorú prisahal žalobca? Odpovedal som, že nie je spravodlivé, aby sa odhadovala len hodnota (teda to, akú má majetok hodnotu), ale že sa musí potrestať prejavená opovážlivosť; a že hodnota majetku by sa mala skôr ponechať na posúdenie jeho vlastníka tým, že právomoc prisahať na pohľadávku sa udelí žalobcovi.

(9) Javolenus, O Cassiovi, kniha XV.

(10) Ak sa začne konanie pre krádež, musí sa prisahať na hodnotu majetku v čase, keď bola krádež spáchaná, bez toho, aby sa pridali slová "alebo viac", pretože ak má majetok väčšiu hodnotu, má v každom prípade rovnakú hodnotu.

10. Callistratus, Otázky, kniha I.

Ak niekto nepredloží dokumenty, žalobca môže prisahať, aby sa vyniesol rozsudok proti žalovanému o výške škody, ktorá sa rovná záujmu žalobcu na predložení dokumentov; a to božský Commodus uviedol v reskripte.

11. Paulus, Názory, kniha III.

Vyšetrovanie nie je ľahko prípustné, ak sa strana dopustí krivej prísahy vo veci, v ktorej je zo zákona povinná prisahať na nárok.

Tit. 4. O žalobe na vrátenie majetku poskytnutého za protihodnotu, ktorá sa nekoná.

1. Ulpián, O edikte, kniha XXVI.

Ak sú peniaze vyplatené na základe nejakého úkonu, ktorý nie je nečestný, ako napríklad, že syn bude emancipovaný alebo otrok manumitovaný, alebo že bude upustené od žaloby; potom, ak sa úkon vykoná, žaloba na vrátenie peňazí nebude prípustná.

1. Ak ti zaplatím desať aurei za splnenie podmienky a potom odmietnem dedičstvo alebo odkaz, môžem podať žalobu o vrátenie peňazí.

2. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha II.

Ak sa však závet vyhlási za sfaľovaný alebo neúčinný bez toho, aby ten, kto peniaze zaplatil, spáchal trestný čin, uvedených desať aurei možno vymáhať žalobou z dôvodu nesplnenia protiplnenia.

(3) Ulpian, O edikte, kniha XXVI.

Zaplatil som ti určitú sumu peňazí, aby som sa vyhol tvojmu predvedeniu pred súd, a preto som sa tejto záležitosti akoby zbavil. Môžem podať žalobu na vymáhanie, ak mi nebude poskytnutá záruka, že sa nezačne súdne konanie? Je pravda, že je veľký rozdiel v tom, či som peniaze zaplatil bez iného dôvodu, ako aby som sa vyhol súdnemu konaniu, alebo aby mi bolo prisľúbené, že sa tak nestane; ak však išlo o túto okolnosť, teda že mi to bude prisľúbené, môžem podať žalobu o vrátenie peňazí, ak tento prisľub nebol daný; ak však bolo dohodnuté len to, že sa súdne konanie nezačne, žaloba o vrátenie nebude podaná, pokiaľ sa tak nestane.

1. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak vám vyplatím peňažnú sumu pod podmienkou, že Stichusa nemanipulujete; v súlade s vyššie uvedeným rozlišovaním totiž možno žalobu na vymáhanie buď vyhovieť, alebo odmietnuť.

2. Ak vám však zaplatím peňažnú sumu pod podmienkou, že manumitujete Stichusa, a vy tak neurobíte, môžem podať žalobu na jej vymáhanie; alebo ak si to rozmyslím, môžem ju podať aj tak.

3. Ak som ti však vyplatil peniaze pod podmienkou, že ho do určitého času manumituješ, čo potom? Ak tento čas ešte neuplynul, žaloba na vymáhanie peňazí bude zamietnutá, ak som si to nerozmyslel; ak však už uplynul, žalobu možno podať. Ak je však Stichus mŕtvy, môžu sa peniaze, ktoré boli vyplatené, vymáhať? Proculus hovorí, že ak zomrel po uplynutí času, keď mohol byť manumitovaný, žaloba na vymáhanie bude prípustná, inak nie.

4. A skutočne, ak som ti nič nezaplatil, aby som ťa prinútil manumitovať otroka, ale bolo dohodnuté, že ti zaplatím, môžeš podať žalobu, ktorá vyplýva z takejto zmluvy, teda osobnú žalobu na vymáhanie, aj keď je otrok mŕtvy.

5. Ak mi slobodný človek, ktorý mi slúžil ako otrok v dobrej viere, zaplatí peniaze pod podmienkou, že ho manumitujem, a ja tak urobím, a neskôr sa preukáže, že je slobodný; vzniká otázka, či môže proti mne podať žalobu o vrátenie peňazí? Julianus v jedenástej knihe Digest hovorí, že manumitovaná strana má právo podať žalobu na ich vrátenie. Aj Neratius v Knihe pergamenov uvádza, že istý Paris, tanečník, ktorý zaplatil Domitii, Neronovej dcére, desať aurei, aby získal slobodu, podal proti nej žalobu o ich vrátenie, pričom sa nevyšetrovalo, či ich Domitia prijala s vedomím, že v tom čase bol slobodný.

6. Ak mi niekto zaplatí desať aurei s tým, že je otrokom, ktorý očakáva, že bude pod určitou podmienkou slobodný, hoci mu to nebolo nariadené; Celsus zastáva názor, že môže podať žalobu o vrátenie desiatich aurei.

7. Ak otrok, ktorému bolo podľa závetu prikázané zaplatiť dedičovi desať aurei a stať sa slobodným, získal slobodu absolútne na základe kodicilu, ale keďže o tom nevedel, zaplatil dedičovi desať aurei; môže podať žalobu o ich vrátenie? Uvádza, že Celsus, jeho otec, zastával názor, že ich nemôže získať späť; ale sám Celsus, ovplyvnený pocitom prirodzenej spravodlivosti, si myslí, že žalobu o ich vrátenie možno podať. Tento názor je správnejší, hoci je ustálené (ako sám uvádza), že strana, ktorá zaplatila peniaze v očakávaní, že ju ten, kto ich prijal, odmení alebo že sa k nej v budúcnosti zachová priateľskejšie, ich nemôže vymáhať; pretože bola oklamaná falošným názorom.

8. Rozoberá tu aj krajšiu otázku, a to, či otrok, ktorý si myslel, že bude podmienčne slobodný, nepreviedol vlastníctvo k peniazom, ktoré zaplatil, na osobu, ktorá ich prijala; keďže ich zaplatil dedičovi v domnienke, že patria dedičovi, a nie jemu, hoci peniaze boli jeho, keďže ich dostal po tom, ako mu bola udelená sloboda na základe závetu. Som toho názoru, že ak ich vyplatil pod týmto dojmom, nestali sa majetkom dediča; pretože aj keď vám vyplatím svoje peniaze, akoby boli vaše, nerobím ich vašimi. Ako by to teda bolo v prípade, ak by uvedená strana nevyplatila peniaze dedičovi, ale niekomu inému, o kom si myslela, že mu ich má vyplatiť? Ak by totiž zaplatil peniaze zo svojho peculium, neurobil by ich vlastníctvom strany, ktorá ich dostala; ak by ich však za neho zaplatil niekto iný alebo by ich zaplatil on sám po tom, ako sa stal slobodným, stali by sa vlastníctvom osoby, ktorá ich dostala.

9. Aj keď otrok oslobodený pod podmienkou môže zaplatiť peniaze zo svojho peculium pri splnení nejakej podmienky, predsa len, ak si ich dedič chce ponechať, môže mu ich zaplatiť zakázať; lebo potom bude výsledok taký, že otrok získa slobodu rovnako, ako keby splnil podmienku, ktorú mu zakázali splniť, a peniaze sa nestratia. Ale strana, ktorej poručiťel chcel peniaze poskytnúť, môže podať žalobu in factum proti dedičovi, aby ho prinútila splniť príkaz poručiťela.

(4) Ten istý, O edikte, kniha XXXIX.

Ak veriteľ prepustí svojho dlžníka po tom, čo sa dohodol, že poskytne niekoho, kto sľúbi, že zaplatí namiesto neho, a ten tak neurobí; možno konštatovať, že strana, ktorá bola prepustená, je zodpovedná za žalobu o vrátenie peňazí.

5. Ten istý, Spory, kniha II.

Ak dostanete peniaze pod podmienkou, že pôjdete do Kapuy, a potom v čase, keď ste pripravení vydať sa na cestu, vám v tom zabráni stav počasia alebo váš zdravotný stav; zväžme, či možno podať žalobu o vrátenie peňazí z dôvodu, že ste sa na cestu nevydali? Keďže ste nezavinili, že ste neodišli, možno konštatovať, že žaloba na vrátenie peňazí nebude dôvodná; keďže však strana, ktorá peniaze zaplatila, má právo zmeniť svoje rozhodnutie, nie je pochyb o tom, že to, čo bolo zaplatené,

môže byť vrátené žalobou, pokiaľ by nebolo vo váš prospech, keby ste peniaze na tento účel nedostali; alebo ak je stav vecí taký, že hoci ste ešte nevyrazili, napriek tomu ste svoje záležitosti usporiadali tak, že ste nútení odísť, alebo že ste už vynaložili nevyhnutné výdavky na cestu, takže je napríklad zrejmé, že ste vynaložili viac, ako ste dostali, žaloba na vrátenie peňazí nebude môcť byť podaná; ak ste však vynaložili menej, žalobu možno podať, avšak za predpokladu, že vám bude nahradené to, čo ste vynaložili.

1. Ak jedna strana odovzdá otroka druhej strane s tým, že ho do určitej doby manumituje, a ten, kto otroka odovzdal, si to rozmyslí a oznámi to druhej strane; a otrok by mal byť manumitovaný po tom, ako si to rozmyslel, ten, kto otroka odovzdal, bude napriek tomu oprávnený podať žalobu, pretože si to rozmyslel. Je však zrejmé, že ak druhá strana manumit otroka nevykoná, ústava nadobudne účinnosť a urobí otroka slobodným, ak strana, ktorá ho na tento účel odovzdala, ešte nezmenila názor.

2. Okrem toho, ak niekto dá Titiovi desať aurei, aby za tieto peniaze kúpil otroka a manumitoval ho, a potom si to rozmyslí; ak otrok ešte nebol kúpený, zmena názoru mu poskytne právo na žalobu o vrátenie peňazí, ak to Titiovi jasne oznámi, aby otroka neskôr nekúpil a neutrpel stratu. Ak však otrok už bol kúpený, zmena názoru nepoškodí stranu, ktorá ho kúpila, ale namiesto desiatich aurei, ktoré dostala, musí odovzdať otroka, ktorého kúpila; alebo ak by v navrhovanom prípade otrok predtým zomrel, nemusí platiť nič, ak jeho smrť nezapríčinil. Ak však otrok utiekol a strana, ktorá ho kúpila, to nezavinila, nebude musieť nič platiť; je však jasné, že musí sľúbiť, že ho vráti, ak by sa niekedy dostal do jej moci.

3. Ak však dostal peniaze, aby manumitoval otroka, a ten utečie skôr, ako je manumitovaný; zvážme, či to, čo dostal, môže získať späť osobnou žalobou? Ak sa totiž chystal uvedeného otroka predať a neurobil tak, pretože dostal peniaze na jeho manumitáciu, nemožno proti nemu podať žalobu o vrátenie. Je však zrejmé, že musí poskytnúť záruku, že ak sa otrok dostane do jeho rúk, vráti to, čo dostal, po odpočítaní prípadnej zníženej hodnoty, ktorú otrok mohol utrpieť z dôvodu svojho úteku. Niet pochýb o tom, že ak si strana, ktorá vykonala platbu, naďalej želá, aby bol otrok manumitovaný, ale druhá strana si to neželá, pretože sa ponúka z dôvodu jeho úteku, musí vrátiť celú sumu, ktorú dostala. Ak sa však strana, ktorá mu zaplatila desať aurei, rozhodne, aby jej bol otrok sám vydaný; výsledok bude taký, že buď mu musí byť otrok vydaný, alebo mu musia byť vrátené peniaze, ktoré zaplatil. Ak však strana nemala v úmysle otroka predať, potom to, čo dostala, musí vrátiť, ibaže keby nedostala peniaze na jeho manumit, strážila by ho s väčšou starostlivosťou; v tomto prípade totiž nie je spravodlivé, aby bola zbavená otroka a aj celej ceny.

4. Ak však prijal peniaze za účelom manumitácie otroka a otrok zomrel; potom, ak bol v omeškaní s ohľadom na manumitáciu, vyplýva, že musíme rozhodnúť, že má vrátiť to, čo prijal; ak však nebol v omeškaní, pretože sa vydal na cestu za guvernárom provincie alebo iným sudcom, u ktorého by bolo možné začať konanie o manumisii, a otrok počas cesty zomrel; lepší názor je, že ak mal v úmysle otroka predať alebo ho sám využiť na nejaký účel, treba rozhodnúť, že nie je povinný nič vrátiť; ak totiž nemal v úmysle urobiť tieto veci, musí znášať stratu vyplývajúcu zo smrti otroka, pretože otrok

by zomrel, aj keby jeho vlastníkom nedostal peniaze na jeho manumitáciu, ibaže by sa cesta podniknutá s cieľom manumitácie stala príčinou jeho smrti; ako napríklad, ak by ho zabili lupiči alebo by ho rozdrvil pád stajne alebo by ho prešlo vozidlo, alebo by prišiel o život iným spôsobom, a to by sa nestalo, keby sa cesta s cieľom manumitácie neuskutočnila.

6. Ten istý, Disputácie, kniha III.

Ak cudzinec dá veno za ženu a dohodne sa, že nech sa manželstvo skončí akýmkoľvek spôsobom, veno sa mu vráti a manželstvo sa neuzavrie; potom, keďže dohoda sa týkala len vecí, ktoré sa stali po uzavretí manželstva, a manželstvo sa neuzavrelo, vznikne otázka, či má žena právo na žalobu o vrátenie vena, alebo či má na ňu nárok ten, kto veno dal? Je však pravdepodobné, že aj v tomto prípade mala strana, ktorá veno darovala, na zreteli svoj vlastný záujem; pretože ten, kto daroval veno z dôvodu uzavretia manželstva, môže v prípade neuzavretia manželstva podať žalobu o vrátenie akoby z dôvodu nedostatku protihodnoty, pokiaľ by žena nebola schopná čo najpresvedčivejšími dôkazmi preukázať, že to urobil skôr v jej prospech než vo svoj prospech.

1. Ak však otec dá veno pre svoju dcéru a dôjde k dohode tohto druhu; potom, ak úmysel nebol zjavne iný, Marcellus hovorí, že otec má právo podať osobnú žalobu o jeho vrátenie.

7. Julianus, Digesty, kniha XVI.

Niektorí, ktorí si mysleli, že dlhuje istú sumu peňazí žene, sľúbil jej snúbencovi na jej žiadosť, že mu ju vyplatí ako veno, a tak aj urobil; a potom sa manželstvo neuskutočnilo. Vystala otázka, či môže peniaze vymáhať ten, kto ich zaplatil, alebo či to môže urobiť žena? Nerva a Atilicinus odpovedali, že keďže strana si myslela, že peniaze dlhuje, a mohla sa brániť námietkou založenou na podvodnom úmysle, mohla sama podať žalobu; ak si však bola vedomá, že žene nič nedlhuje, a dala sľub, žena by mala právo na žalobu, pretože peniaze by patrili jej. Ak by však bol v skutočnosti jej dlžníkom a peniaze by zaplatil pred uzavretím manželstva a k uzavretiu manželstva by nedošlo; môže podať žalobu o vrátenie peňazí a žene by nezostalo žiadne iné právo na zaplatenie dlhu, než že dlžník by mohol byť nútený postúpiť jej svoje právo na žalobu o vrátenie dlhu a nepodliehal by žiadnej ďalšej zodpovednosti.

(1) Ak je pozemok prevedený ako veno a manželstvo sa neuskutoční, možno ho vymáhať osobnou žalobou a žalovať možno aj úrodu. Rovnaké pravidlo sa vzťahuje na otrokyňu a jej deti.

8. Neratius, Pergameny, kniha II.

S odkazom na to, čo uvádza Servius vo svojej knihe o venoch; to znamená, že ak sa manželstvo uzavrelo medzi osobami, z ktorých ani jedna ešte nedosiahla príslušný vek, možno vymáhať všetko, čo bolo medzitým dané ako veno; musíme tomu

rozumieť tak, že ak sa rozvod uskutoční skôr, ako niektorá z osôb dosiahne zákonný vek, peniaze sa môžu vymáhať, ale kým zostanú v stave manželskom, majetok sa nemôže vymáhať viac, ako keď ho snúbenica dala ako veno svojmu snúbencovi, kým medzi nimi existuje spojenie; Ak sa totiž niečo dá z tohto dôvodu pred uzavretím manželstva, potom (keďže sa to dáva takým spôsobom, že sa to môže stať venom) sa to nemôže vymáhať, kým je možné, že sa tak stane.

9. Paulus, O Plautiovi, kniha XVII.

Ak mám v úmysle dať žene peniaze a vyplatiť ich jej snúbencovi ako veno na jej príkaz, ale manželstvo sa neuskutoční, žena má právo podať žalobu o ich vrátenie. Ak som však uzavrel zmluvu s jej snúbencom a dal som mu peniaze s tým, že ak sa manželstvo uskutoční, veno získa žena, ale ak sa neuskutoční, má mi ho vrátiť; je dané akoby za niečo, a ak sa to neuskutočnilo, môžem ho vymáhať od snúbenca.

1. Ak osoba z omylu sľúbi nastávajúcemu manželovi ženy podľa jej pokynov peniaze, ktoré mu nepatria, a manželstvo sa uskutoční, nemôže využiť výnimku z dôvodu podvodného úmyslu; keďže manžel uzatváral svoj vlastný obchod, nie je vinný z podvodu a nemal by byť oklamaný, čo by sa stalo, keby bol nútený vziať si manželku, ktorá nemá veno. Preto má uvedená strana právo na žalobu o vrátenie peňazí proti žene a v nej môže od nej žiadať to, čo dal jej manžel, alebo aby bol zbavený zodpovednosti, ak ešte nezaplatil. Ak by však manžel podal žalobu o vrátenie peňazí po zániku manželstva, výnimka by mala byť prekážkou len s ohľadom na sumu, ktorú by žena dostala.

10. Javolenus, O Plautiovi, kniha I.

Ak žena, ktorá chce dať veno mužovi, za ktorého sa chce vydať, oslobodí ho od zodpovednosti za peniaze, ktoré jej dlhuje, a manželstvo sa neuskutoční, môže veľmi správne podať proti nemu žalobu o vrátenie peňazí; pretože je jedno, keďže ich dostal bez protihodnoty, či mu boli skutočne vyplatené, alebo za ne získal oslobodenie.

11. Julianus, Digesty, kniha X.

Ak dedič, ktorému bolo rozhodnutím slobodníka nariadené postaviť pomník za určitú sumu, zaplatí slobodníkovi peniaze a ten, keď ich dostal, pomník nepostaví, bude zodpovedný za žalobu o vrátenie peňazí.

(12) Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha VI.

Ak niekto podá žalobu o donatio mortis causa na uzdravenie účastníka z choroby, môže si nárokovať aj úrodu darovaného majetku, deti otrokýň a všetko ostatné, čo mohlo pribudnúť k darovanému majetku.

13. Marcianus, Pravidlá, kniha III.

14. Ak syn prinesie nejaký majetok do hotového za svojho brata, akoby sa chystal začať konanie o vlastníctvo majetku, a neurobí tak; Marcellus v piatej knihe Digest hovorí, že má právo na žalobu o jeho vrátenie.

14. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Ak strana zaplatí peniaze, ktoré nedlhuje, tomu, kto sa falošne vydáva za zástupcu, peniaze nemožno vymáhať od zástupcu, pokiaľ jeho údajný mandant transakciu neratifikuje; ako však uvádza Julianus, zodpovedný by bol sám mandant. Ak však splnomocniteľ úkon neratifikuje, potom ak by zaplatené peniaze boli skutočne splatné, možno ich vymáhať od samotného údajného agenta; keďže žaloba o vrátenie peňazí zaplatených tam, kde nebol dlh, sa nezakladá na tejto skutočnosti, ale na tom, že boli zaplatené na základe niečoho, čo sa neuskutočnilo, a nebola vykonaná ratifikácia; alebo môže byť podaná žaloba, pretože falošný agent sa dopustil krádeže peňazí, keďže ho možno žalovať nielen pre krádež, ale aj v rámci osobnej žaloby o vrátenie peňazí.

(15) Pomponius, O Sabinovi, kniha XXII.

Ak bol jeden z tvojich otrokov podozrivý z krádeže istým Attiom a ty si vydal otroka na mučenie pod podmienkou, že ti bude vrátený, ak sa ukáže, že je nevinný; a potom ho Attius vydal prefektovi stráže ako toho, kto bol prichytený pri čine, a prefekt stráže mu uložil najvyšší trest; máš právo podať žalobu proti Attiovi z dôvodu, že bol povinný vydať ti otroka, pretože to bol povinný urobiť pred svojou smrťou. Labeo tvrdí, že máte nárok na žalobu o vydanie, pretože Attius je zodpovedný za to, že zabránil jeho vydaniu. Proculus však hovorí, že na to, aby bol Attius povinný vydať otroka, si ho musel urobiť svojím otrokom, a v takom prípade by si nemohol podať žalobu na jeho výrobu; ak by však stále zostal tvoj, mohol by si podať žalobu proti Attiovi za krádež, pretože využíval cudzí majetok takým spôsobom, že si musel byť vedomý toho, že tak robí proti vôli vlastníka, alebo že ak by si toho bol vedomý, bol by to zakázané.

16. Celsus, Digesty, kniha III.

Zaplatil som ti peňažnú sumu pod podmienkou, že mi vydaš Sticha; je tento druh zmluvy zmluvou o neúplnej kúpe a predaji, alebo z nej nevyplýva iný záväzok, ako by vyplýval z majetku poskytnutého za niečo, čo sa neuskutočnilo? Skôr sa prikláňam k poslednému názoru; a preto, ak by Stichus zomrel, mohol by som získať späť sumu, ktorú som dal pod podmienkou, že mi Sticha vydáte. Predpokladajme napríklad, že Stichus patril niekomu inému, ale ty si mi ho napriek tomu vydal; môžem od teba vymáhať peniaze, pretože si nepreviedol vlastníctvo otroka na stranu, ktorá ho dostala; a opäť, ak je Stichus tvojím vlastníctvom a ty nie si ochotný poskytnúť zábezpeku proti jeho vymáhaniu niekým, kto má lepší právny titul, nebudeš prepustený, takže nemôžem podať žalobu na vymáhanie peňazí od teba.

Tit. 5. O žalobe na vymáhanie, ak je protiplnenie nemorálne alebo nespravodlivé.

1. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Všetko, čo sa dáva, sa rozdeľuje buď s nejakým cieľom, alebo za protihodnotu; a ak sa dáva za nejakým účelom, môže byť buď nemorálne, alebo čestné, a ak je nemorálne, nemorálnosť sa môže viazať buď na darcu, a nie na prijímateľa, alebo sa môže viazať na prijímateľa, a nie na darcu, alebo sa môže viazať na oboch.

(1) Preto ak je niečo poskytnuté na čestný účel, možno podať žalobu na jeho vrátenie len vtedy, ak sa účel, na ktorý bolo poskytnuté, nesplnil.

(2) Ak sa však nemorálnosťou previnil obdarovaný, hoci účel bol splnený, možno podať žalobu na vrátenie daru.

2. Ulpian, O edikte, kniha XXVI.

Predpokladajme napríklad, že som ti niečo daroval, aby som ťa primäl nepáchať svätokrádež alebo krádež, alebo nezabiť človeka. V tomto prípade Julianus hovorí, že ak som ti to dal, aby si nezabil človeka, možno podať žalobu o jeho vrátenie.

1. Okrem toho platí rovnaké pravidlo, ak som ti niečo dal pod podmienkou, že mi vrátiš majetok, ktorý som u teba uložil, alebo mi vrátiš určité dokumenty.

2. Ak som ti však niečo dal pod podmienkou, že sudca rozhodne v môj prospech v dobrej veci, bolo síce uvedené, že bude dôvod na žalobu o vrátenie, ale ten, kto to urobí, sa dopúšťa trestného činu, pretože sa má za to, že sudcu korumpuje; a nedávno náš cisár vydal nariadenie, že má svoj prípad prehrať.

(3) Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Ak sa darca aj obdarovaný dopustia nemorálneho konania, zastávame názor, že žalobu o vrátenie daru nemožno podať; ako napríklad v prípade, keď sa peniaze vyplatia, aby sa vyniesol nespravodlivý rozsudok.

4. Ulpian, O edikte, kniha XXVI.

Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď sa peniaze zaplatia za prostitúciu, alebo keď si strana, ktorá bola pristihnutá pri cudzoložstve, kúpi imunitu, keďže žaloba na vymáhanie nebude môcť byť podaná; taký je názor Sabina a Pegasa.

1. Okrem toho, ak zlodej zaplatí, aby sa vyhol vydaniu, keďže v tomto prípade, keďže obe strany sú vinné z nemravnosti, nebude žaloba na vymáhanie nárokov možná.

2. Kde je však nemorálnym konaním vinný len prijímateľ, Celsus hovorí, že žalobu na vymáhanie možno podať; napríklad tam, kde ti platím, aby si mi neublížil.

3. Peniaze vyplatené smilnici však nemožno vymáhať, ako uvádzajú Labeo a Marcellus; princíp však nie je rovnaký, pretože nejde o to, či je nemorálnosť na oboch stranách, ale že existuje len na strane darcu; ako žena koná nemorálne, pretože je smilnica, ale nie je nemorálna, keď prijíma peniaze, keďže je smilnica.

4. Ak ti dám niečo výmenou za informáciu, napríklad aby si mi prezradil, kde sa nachádza môj otrok na úteku, alebo mi povedal, kde možno nájsť zlodeja, ktorý mi ukradol majetok; za to, čo mám, nemožno podať žalobu, lebo ty si sa prijatím nedopustil nemravnosti. Ak však prijmete peniaze od môjho otroka na úteku, aby ste mi o ňom neposkytli informácie, môžem proti vám podať žalobu na vymáhanie uvedených peňazí, rovnako ako keby ste boli zlodejom; a ak samotný zlodej alebo spoločník zlodeja alebo otroka na úteku prijal odo mňa peniaze výmenou za informácie; som toho názoru, že bude dôvod na žalobu na ich vymáhanie.

(5) Julianus, O Urseius Ferox, kniha III.

Ak niekto dostane od môjho otroka peniaze, aby mu zabránil poskytnúť informácie o krádeži, ktorú spáchal, bez ohľadu na to, či tieto informácie poskytne, alebo nie, Proculus hovorí, že žaloba na vymáhanie týchto peňazí bude dôvodná.

6. Ulpián, O Sabínovi, kniha XVIII.

Sabinus vždy schvaľoval názor starovekých autorít, a to, že ak je niečo v rukách strany nezákonne, možno to vymáhať osobnou žalobou; a s týmto názorom súhlasí aj Celsus.

(7) Pomponius, O Sabinovi, kniha XXII.

Ak boli peniaze získané na základe ustanovenia, ktoré bolo vynútené násilím, je stanovené, že na ich vrátenie bude podaná žaloba.

8. Paulus, Otázky, kniha III.

Ak by si Titiovi sľúbil niečo za nemorálnu odmenu, môžeš mu to zakázať výnimkou z dôvodu zlomyseľného výmyslu alebo in factum; ak by si to však dal, nemôžeš podať žalobu o jej vrátenie; pretože novšia udalosť, teda stipulácia, je zlikvidovaná, pretože sa stala bezúčinnou z dôvodu výnimky, a predchádzajúca udalosť, teda nemorálnosť, zostáva. A okrem toho, ak je nemorálne postavenie darcu aj príjemcu, uprednostňuje sa postavenie držiteľa, a preto žaloba na vrátenie peňazí nebude môcť byť podaná, hoci peniaze boli vyplatené na základe ustanovenia.

9. Ten istý, O Plautiovi, kniha V.

Ak ti požičiam šaty, aby si ich používal, a potom zaplatím peniaze za ich vrátenie, bolo rozhodnuté, že môžem správne postupovať prostredníctvom osobnej žaloby na vrátenie; pretože hoci peniaze boli zaplatené na určitý účel a účel bol splnený, napriek tomu boli zaplatené neoprávnené.

1. Ak ste odo mňa dostali peniaze ako podnet na to, aby ste vrátili majetok, ktorý vám bol prenajatý, predaný alebo daný do úschovy, budem oprávnený podať proti vám žalobu na základe prenájmu, predaja alebo mandátu; ak som vám však zaplatil peniaze, aby som vás podnietil vydať mi niečo, čo ste mi dlhovali na základe závetu alebo ustanovenia, bude existovať len právo podať žalobu na vrátenie peňazí, ktoré vám boli vyplatené na tento účel; ako uviedol Pomponius.

Tit. 6. O žalobe na vymáhanie peňazí, ktoré nie sú splatné.

1. Ulpián, O edikte, kniha XXVI.

Teraz sa pozrime na prípad peňazí, ktoré boli zaplatené bez toho, aby boli splatné.

1. Ak totiž niekto z nevedomosti zaplatí to, čo nie je splatné, môže to vymáhať prostredníctvom tejto žaloby; ak však zaplatil s vedomím, že nie je dlžný, žaloba na ich vymáhanie nie je prípustná.

2. Ten istý, O Sabinovi, kniha XV.

Ak niekto zaplatí s tým, že ak by sa ukázalo, že peniaze neboli splatné, alebo že sa na ne vzťahuje Lex Falcidia, budú vrátené; bude možné podať žalobu na ich vrátenie, pretože medzi stranami bola uzavretá dohoda.

1. Ak sa niečo zaplatí v súlade s podmienkami závetu, ale neskôr sa ukáže, že závet je sfalšovaný alebo neúčinný, alebo neplatný, alebo by mal byť zrušený, môže sa to vymáhať; a ak by po dlhom čase vyšiel najavo dlh alebo by sa predložili dlho utajované kodicily, ktoré obsahujú zrušenie už zaplatených odkazov, alebo by sa odkazy zmenšili, pretože boli odkázané iným; platí rovnaké pravidlo. Je to tak, pretože božský Hadrián v reskripte uviedol, že v prípade existencie neúčinného alebo sfalšovaného závetu by sa mala poskytnúť žaloba strane, v prospech ktorej bolo vydané rozhodnutie týkajúce sa dedičstva.

3. Papinianus, Otázky, kniha XXVIII.

Rovnako by sa malo postupovať aj v prípade, keď po vyplatení dedičstva nejaká nová alebo neočakávaná udalosť prevedie majetok na iné osoby; napríklad keď sa posmrtno narodí dieťa, o ktorom dedič nevedel, že je v matkinom lone, alebo keď sa vráti syn, ktorý bol v rukách nepriateľa a ktorého jeho otec mylne považoval za mŕtveho; cisár Titius Antoninus totiž v reskripte uviedol, že prétorská žaloba by sa mala poskytnúť posmrtnému synovi alebo tomu, komu bol majetok pridelený, proti stranám, ktoré dostali odkazy, pretože držiteľ v dobrej viere zodpovedá za sumu, o ktorú sa obohatil, a riziko nárokov tohto druhu sa nevzťahuje na stranu, ktorá vykoná platbu bez toho, aby sa previnila nedbanlivosťou.

4. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Božský Hadrián v reskripte uviedol, že rovnaké pravidlo sa uplatní, ak by sa predložil iný závet.

5. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVI.

Nie je žiadnou novou doktrínou, že ak jedna strana zaplatí, druhá môže podať žalobu o vrátenie peňazí; ak totiž maloletý mladší ako dvadsaťpäť rokov bez náležitého protiplnenia vstúpi do dedičstva a po vyplatení odkazov získa úplnú náhradu; potom, ako sa uvádza v Reskripte Arriovi Tizianovi, právo podať žalobu o vrátenie peňazí nepatrí jemu, ale strane, ktorá má nárok na majetok z dedičstva.

6. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Ak tvoj zástupca zaplatí dlh, ktorý nebol splatný, a ty jeho úkon neratifikuješ, potom, ako uvádza Labeo v knihách nazvaných "Posledné diela", možno podať žalobu o vrátenie peňazí, ale ak boli splatné, Celsus hovorí, že ich nemožno vymáhať; pretože ak niekto ustanoví zástupcu, aby vykonával jeho obchody, má sa za to, že mu zároveň prikazuje, aby zaplatil jeho veriteľovi; a nie je potrebné potom čakať, kým svoje úkony ratifikuje.

(1) Labeo tiež hovorí, že ak sú peniaze, ktoré nie sú splatné, vyplatené zástupcovi a jeho mandant neratifikuje jeho úkon, môže byť podaná žaloba na ich vrátenie.

(2) Celsus hovorí, že každý, kto zaplatí dlh agentovi, je okamžite oslobodený a o ratifikácii netreba uvažovať; ak však agent dostane to, čo nie je splatné, potom sa ratifikácia vyžaduje, pretože by sa usúdilo, že nedal pokyn, aby sa niečo urobilo s ohľadom na vymáhanie tejto pohľadávky, a preto, ak jeho úkon nie je ratifikovaný, musí sa podať žaloba na agenta o jej vymáhanie.

(3) Julianus hovorí, že ani poručník, ani agent nemôžu podať žalobu na vymáhanie peňazí po tom, ako ich vyplatili; a že nie je rozdiel v tom, či vyplatili svoje vlastné peniaze alebo peniaze poručenca alebo splnomocniteľa.

7. Pomponius, O Sabinovi, kniha IX.

Ak sa omylom vyplatia peniaze, ktoré nie sú splatné, možno podať žalobu o vrátenie tých istých peňazí alebo rovnakej sumy.

8. Paulus, O Sabinovi, kniha VI.

Ak tretia osoba zaplatí manželke na účet manžela, ktorý je platobne neschopný, nemôže podať žalobu na vymáhanie peňazí, pretože ide vo všetkých ohľadoch o dlh voči manželke.

9. Ulpián, O edikte, kniha LXVI.

Lebo aj keď manžel, keď je absolútne neschopný zaplatiť svoje dlhy, dá manželke veno, je v takom postavení, že nemôže podať žalobu na jeho vymáhanie.

10. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Ten, kto sa zaviazal zaplatiť dlh v určitý deň, je dlžníkom v takom rozsahu, že ak dlh zaplatí pred stanoveným časom, nemôže podať žalobu o vrátenie peňazí.

11. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXXV.

Ak by strana, proti ktorej je podaná žaloba De peculio, z nedbanlivosti zaplatila viac, ako je v peculiu, nemôže podať žalobu na jeho vrátenie.

12. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Ak ti dám užívacie právo na svoj pozemok, mysliac si mylne, že ti ho dlžím, a zomriem skôr, ako podám žalobu o jeho vrátenie, právo podať žalobu prejde na mojich dedičov.

13. Ten istý, O Sabinovi, kniha X.

Aj otrok môže byť viazaný prirodzeným záväzkom; preto ak by niekto za neho zaplatil dlh alebo by to urobil sám otrok po manumitácii (ako hovorí Pomponius), nemôže vymáhať peniaze z peculium, ktorého slobodnú správu požíva; a z tohto dôvodu ručiteľ, ktorý bol prijatý za otroka, bude zodpovedný a zástava daná na jeho účet sa ponechá; ak však otrok, ktorý má správu svojho peculium, dá niečo ako zástavu za to, čo dlhuje, mala by mu byť poskytnutá prétorská žaloba na vymáhanie.

(1) Okrem toho, ak si poručenec požičia peniaze bez oprávnenia svojho poručníka, čím sa obohatí, a po dosiahnutí puberty ich vráti, nemôže podať žalobu o ich vrátenie:

14. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXI.

Je totiž len v súlade s prirodzenou spravodlivosťou, aby nikto nemal majetkový prospech z ujmy iného.

15. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Právo vymáhať všetko, čo nebolo splatné, sa zakladá na prirodzenom práve, a preto sa žaloba bude vzťahovať na akýkoľvek prírastok majetku, napríklad na dieťa narodené z otrokyne alebo na akúkoľvek pôdu, ktorá pribudla alúviom; a v skutočnosti sa vzťahuje aj na úrodu, ktorú v dobrej viere zozbierala strana, ktorej bolo dodané.

(1) Okrem toho, ak boli vyplatené peniaze patriace inej osobe, bude možné podať žalobu s cieľom získať ich do vlastníctva; rovnako ako keby som ja, pracujúc pod falošným dojmom, vydal do vlastníctva určitý majetok tebe v domnení, že som bol povinný tak urobiť, mohol by som podať žalobu o jeho vrátenie. Ak by som však držbu odovzdal do vašej moci, takže by ste nemohli byť zbavení vlastníctva z dôvodu premlčania, aj vtedy by som mohol správne podať žalobu proti vám o vrátenie peňazí, ktoré boli zaplatené bez toho, aby boli splatné.

(2) Aj keby užívacie právo k dodanej nehnuteľnosti patrilo inému, mohol by som proti vám podať žalobu o vrátenie s vynechaním užívacieho práva.

16. Pomponius, O Sabinovi, kniha XV.

Ak je dlh závislý od podmienky zaplatený omylom, potom, kým podmienka trvá, možno podať žalobu na jeho vymáhanie; ak však podmienka nastala, nemožno pre ňu podať žalobu.

(1. Ak však má byť niečo dodané v neurčitom čase, nemožno to vymáhať po uplynutí tohto času.

17. Ulpian, O edikte, kniha II.

Ak totiž sľúbim, že niečo dám, keď zomriem, a dám to pred týmto časom, Celsus hovorí, že nemám nárok na žalobu o jeho vrátenie; a tento názor je správny.

18. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLVII.

Ak je niečo dlžné na základe podmienky, ktorá sa musí nevyhnutne splniť, nemožno to vymáhať žalobou po tom, čo to bolo vydané; hoci ak by to malo byť vydané pod inou podmienkou, ktorej splnenie je neisté, mohla by sa podať žaloba na jej vymáhanie, aj keby to bolo predtým vydané.

19. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXII.

Ak je dlžník zbavený záväzku prostredníctvom uloženia sankcie osobe, ktorej má dlh zaplatiť, prirodzený záväzok zostáva nedotknutý; a preto ak sú peniaze zaplatené, nemožno ich vymáhať.

(1) Aj keď strana môže dostať zaplatenie dlhu, ktorý jej prináleží, predsa, ak ten, kto platí, dá to, čo nedlhuje, vznikne právo na žalobu o jeho vrátenie; napríklad ak sa niekto mylne domnieva, že je dedičom alebo držiteľom majetku nejakej nehnuteľnosti, zaplatí veriteľovi tej istej nehnuteľnosti, v tomto prípade skutočný dedič nebude oslobodený a strana, ktorá zaplatila, môže podať žalobu na jej vymáhanie; pretože hoci niekto môže prijať niečo, čo mu patrí, predsa len, ak strana, ktorá platí, dá to, čo jej nepatrí, bude existovať žaloba na jej vymáhanie.

(2. Ak mám mylný dojem, že som dlžníkom, a zaplatím ho v minciach, z ktorých časť patrí inému a časť mne, môžem podať žalobu na polovicu sumy, a nie na polovicu každého podielu.

(3) Ak sa domnievam, že som povinný dodať buď Stichus, alebo Pamphilus, pričom v skutočnosti som povinný dodať Stichus a dodám Pamphilus; môžem podať žalobu na vydaný majetok, ktorý mi nepatrí; nemožno totiž tvrdiť, že som dodal na úhradu toho, čo dlhujem.

(4) Ak dvaja dlžníci, ktorí dlhovali desať aurei, spolu zaplatili dvadsať, Celsus hovorí, že každý z nich môže podať žalobu o vrátenie piatich; pretože keďže dlhovali desať a zaplatili dvadsať, to, čo obaja zaplatili nad rámec toho, čo bolo splatné, môžu obaja žalovať o vrátenie.

20. Julianus, Digesty, kniha X.

Ak sa dlžník a ručiteľ spoja pri platení dlhu, v tomto prípade sa nelíšia od dvoch dlžníkov, ktorí sľúbili; preto všetko, čo bolo povedané o druhých, možno aplikovať aj na prvých.

21. Paulus, Otázky, kniha III.

Je zrejmé, že tam, kde uvádzaš, že sú dve strany zaviazané tým istým záväzkom, nie však na zaplatenie tej istej sumy peňazí, ale na vykonanie nejakého iného úkonu; napríklad na dodanie Sticha alebo Pamfila, a títo dvaja boli dodaní spolu ? alebo možno toga, alebo tisíc denárov ? nemožno povedať, že sa na nich vzťahuje to isté pravidlo, pokiaľ ide o žalobu na vymáhanie, teda že môžu podať žalobu na oddelené podiely; pretože na začiatku nemohli splniť záväzok takýmto spôsobom. V tomto prípade má teda veriteľ právo zvoliť si, ktorej zo strán vydá tovar, aby sa zabránilo podaniu žaloby druhou stranou.

22. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXII.

Okrem toho, ak sa domnievam, že som niečo sľúbil tebe alebo Titiovi, pričom v skutočnosti nebol daný sľub ani jednému z nich, pretože Titius nebol osobne zahrnutý do ustanovenia, a ja dodám vec Titiovi, mám právo na žalobu, aby som ju od neho vymáhal.

(1. Ak som v dôsledku omylu previedol pozemok ako voľný, hoci som si mal vyhradiť právo cesty; mám právo na žalobu o vrátenie nejakej sumy, aby mi bolo priznané právo cesty.

23. Ulpián, O Sabinovi, kniha XLIII.

Pomponius predkladá túto peknú otázku, a to: ak niekto predpokladá, že došlo ku kompromitácii stranou, ktorej je dedičom, alebo niekým, koho je zástupcom, a vydá majetok v súlade s podmienkami domnelého kompromitu, pričom v skutočnosti k žiadnemu nedošlo; je dôvod na žalobu o vrátenie? Tvrdí, že áno, keďže vydanie majetku sa uskutočnilo z dôvodu, ktorý sa mylne predpokladal. Domnievam sa, že rovnaké pravidlo sa uplatňuje v prípade, keď kompromis nebol splnený s ohľadom na vec, na základe ktorej sa vydanie uskutočnilo, a rovnaká zásada bude platiť aj v prípade, keď sa kompromis zruší.

(1) Ak strana uzavrie kompromis po vydaní rozhodnutia a zaplatí v súlade s ním, môže podať žalobu o vrátenie plnenia, pretože sa rozhodlo, že kompromis je neplatný; to totiž cisár Antonín spolu so svojim božským otcom uviedol v reskripte. Napriek tomu však všetko, čo bolo zaplatené v súlade s podmienkami takéhoto kompromisu, môže byť ponechané a započítané v žalobe podanej na vymáhanie rozsudku. Ako by to teda bolo v prípade, ak by sa podalo odvolanie alebo ak by nebolo isté, či bolo rozhodnutie vydané, alebo či bolo platné? Lepší názor je, že kompromis zostáva v platnosti; treba totiž konštatovať, že dôvod na tieto zrušenia existuje len vtedy, ak sa kompromis vzťahuje na absolútne isté rozhodnutie, ktoré sa za žiadnych okolností nemôže zmeniť.

(2) Okrem toho, ak sa platba uskutočnila na základe kompromisu týkajúceho sa ustanovenia o výživnom zanechanom závetom, je zrejmé, že možno podať žalobu o vrátenie toho, čo bolo zaplatené, pretože kompromis sa zrušuje uznesením senátu.

(3) Ak niekto po uzavretí kompromisu napriek tomu dostane rozsudok, ktorý je proti nemu vydaný; hoci je to skutočne urobené neprávom, predsa je rozsudok platný. Strana sa však môže dovoliavať výnimky z dôvodu podvodu voči každému, kto chce pripojiť vec ? keď síce uzavrel kompromis pred pripojením veci ?ale ak sa tak stalo neskôr, môže napriek tomu využiť výnimku z dôvodu zlej viery, ktorej sa dopustil neskôr; podvodne totiž koná ten, kto napriek kompromisu pokračuje v konaní a stále požaduje zaplatenie; a teda ak je proti nemu vydaný rozsudok, môže žalovaný podať žalobu o vrátenie toho, čo zaplatil v súlade s kompromisom. Je isté, že to zaplatil za protihodnotu, a keď sa niečo zaplatí za protihodnotu, nie je obvyklé podať žalobu, ak sa protihodnota uskutoční; v tomto prípade však nemožno konštatovať, že sa protihodnota uskutočnila, pretože strana nedodržala kompromis. Ak potom vznikne právo na žalobu o vrátenie plnenia, nie je dôvod na výnimku založenú na kompromise, pretože žaloba o vrátenie plnenia a výnimka nemôžu byť účinné súčasne.

(4. Ak nejaký zákon na začiatku predpisuje, že žaloba o náhradu škody v dvojnásobnej alebo štvornásobnej výške bude prípustná; treba konštatovať, že žalobu možno podať o vrátenie peňazí, ktoré boli vyplatené pod falošným dojmom, že to zákon povoľuje.

24. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLVI.

Ak strana, ktorá sa mohla chrániť večnou výnimkou, sľúbi niečo dať, aby bola oslobodená, hoci vedela, že môže využiť túto výnimku; nemôže podať žalobu o vrátenie.

25. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLVII.

Keď sa dve strany stali ručiteľmi za dlžníka za desať aurei a dlžník potom zaplatil tri a potom každý z ručiteľov zaplatil päť, bolo rozhodnuté, že ten, kto zaplatil posledný, môže podať žalobu na vymáhanie troch aurei; a to je rozumné, pretože po tom, čo dlžník zaplatil tri, zostalo splatných sedem, a keď boli zaplatené tieto, boli zaplatené tri, ktoré neboli splatné.

26. Ten istý, O edikte, kniha XXVI.

Ak niekto nezaplatí istinu, ale zaplatí úroky, ktoré nie sú splatné, nemôže podať žalobu na ich vymáhanie, ak istina, z ktorej zaplatil úroky, bola splatná; ak by však zaplatil viac, ako je zákonná sadzba, potom božský Severus v reskripte (ktorým sa riadi prax v súčasnosti) uviedol, že nemôže podať žalobu na ich vymáhanie, ale na istinu sa mu poskytne úver; a ak potom zaplatí istinu, môže sa podať žaloba ako na vymáhanie istiny, ktorá nie je splatná. Ak by teda bola najskôr zaplatená istina, všetky úroky nad zákonnú sadzbu, ktoré boli inkasované, možno vymáhať ako istinu, ktorá nebola splatná. Ako by to bolo v prípade, ak by sa obe pohľadávky zaplatili súčasne? Možno povedať, že aj v tomto prípade by existoval dôvod na podanie žaloby na vymáhanie.

- (1) Úroky, ktoré presahujú dvojnásobok istiny, alebo zložené úroky, však nemožno vložiť do ustanovenia alebo vymáhať, a ak boli zaplatené, možno ich vymáhať žalobou; rovnako ako úroky z budúcich úrokov.
- (2. Ak strana v mylnom presvedčení, že dlhuje určitú sumu ako istinu, zaplatí z nej úroky; môže podať žalobu o ich vrátenie a nepovažuje sa za osobu, ktorá vedome zaplatila to, čo nemala zaplatiť.
- (3) Platbu peňazí, ktoré nie sú splatné, chápeme nielen ako platbu toho, čo vôbec nie je dlžné, ale aj ako takú, ktorú nemožno vymáhať z dôvodu večnej výnimky; preto aj v tomto prípade možno podať žalobu na jej vymáhanie, pokiaľ si strana, ktorá ju zaplatila, nebola v tom čase vedomá, že je chránená výnimkou.
- (4) Ak dlhujem sto aurei a prevediem pozemok, ktorý má hodnotu dvesto, tak ako keby som bol dlžný túto sumu; Marcellus v dvadsiatej knihe Digest uvádza, že žaloba na vrátenie pozemku bude podaná a ustanovenie o sto aurei zostane v plnej platnosti; lebo hoci je stanovené, že ak sa namiesto peňazí vydá majetok, môže to pôsobiť ako zrušenie záväzku, predsa len, ak sa omylom vydá majetok väčšej hodnoty z dôvodu dlhu, nevzniká nerozlučné spojenie medzi podielom na majetku a peňažnou sumou, pretože nikto nie je nútený proti svojej vôli prijať spoluvlastníctvo; ale právo na žalobu o vrátenie celého majetku zostáva zachované a záväzok je nedotknutý; pozemok však zostane zachovaný, kým sa nezaplatia peniaze, ktoré sú splatné.
- (5) Okrem toho Marcellus hovorí, že ak strana, ktorá dlhuje peniaze, dodá ropu väčšej hodnoty, ako je dlh, akoby dlhovala väčšiu sumu, alebo ak dá ropu, akoby dlhovala väčšie množstvo, môže podať žalobu na vrátenie prebytku ropy, ale nie celej; a že z tohto dôvodu jej záväzok zaniká.

(6) Marcellus tiež hovorí, že ak mám nárok na časť pozemku a vykoná sa ocenenie, ako keby som mal nárok na celý pozemok, a vyplatí sa mi suma rovnajúca sa hodnote celého pozemku, nemožno vymáhať celú sumu kúpnej ceny, ale len hodnotu tej časti pozemku, na ktorú som nemal nárok.

(7) V takom rozsahu dáva večná výnimka právo na žalobu o vrátenie peňazí, ako uvádza Julianus v Desiatej knihe, že ak kupujúci pozemku nariadi svojmu dedičovi, aby oslobodil predávajúceho od záväzku vyplývajúceho z predaja, a potom predávajúci, keďže o tom nevedel, prevedie pozemok, bude mať právo na žalobu o vrátenie peňazí. Rovnaké pravidlo platí, ak poručiteľ nariadi oslobodenie svojho dlžníka a ten, nevediac o tom, dlh zaplatí.

(8) Ak niekto, kto je dlžníkom s odkazom na peculium syna pod otcovskou kontrolou, zaplatí mu dlh, bude oslobodený, ak nevedel, že tento bol zbavený svojho peculia; ak to však vedel a zaplatil, nebude mať nárok na žalobu o vrátenie dlhu, pretože vedome zaplatil to, čo mu nepatrilo.

(9) Ak si syn pod otcovou kontrolou požičia peniaze v rozpore s ustanoveniami macedónskeho dekrétu senátu a zaplatí ich, a potom, keď sa stane dedičom svojho otca, podnikne kroky na vymáhanie peňazí; bude mať výnimku z možnosti podať žalobu na vymáhanie.

(10) Ak niekto vykoná platbu omylom pod dojmom, že bol proti nemu vydaný rozhodcovský rozsudok, môže podať žalobu o vrátenie peňazí.

(11) Ak sa vyplácajú peniaze, ktoré nie sú splatné, buď dedičovi, alebo držiteľovi majetku z dedičstva, možno podať žalobu na ich vrátenie, ak strana bráni svoje právo k majetku; ak tak však neurobí, možno podať žalobu aj na vrátenie vyplatených peňazí, ktoré boli splatné.

(12) Slobodník, ktorý sa nesprávne domnieval, že je povinný poskytnúť služby svojmu patrónovi, ich vykonal, ale Julianus v desiatej knihe Digest uvádza, že nie je oprávnený podať žalobu o vrátenie peňazí, aj keď služby vykonal v domnení, že je povinný ich vykonať; slobodník má totiž prirodzenú povinnosť poskytnúť služby svojmu patrónovi. Ak však služby tohto druhu nevykonal pre patróna, ale ten ho požiadal o vykonanie nejakej povinnosti, dohodol sa s patrónom na peňažnej sume a zaplatil ju, nemôže podať žalobu o jej vrátenie. Ak však pre svojho patróna nevykonával služby, ktoré by sa dali zaradiť pod pojem povinnosť, ale išlo o služby umelca; napríklad maľovanie obrazov a iné veci tohto druhu, mal v domnení, že je povinný ich vykonať, treba zvážiť, či je oprávnený podať žalobu na ich vrátenie. Celsus v šiestej knihe Digest zastáva názor, že dôvody na vykonanie služieb sú takej povahy, že ich nemožno poskytnúť pre tú istú osobu alebo tou istou osobou; pretože veľmi často sila človeka alebo čas, ako aj okolnosti zmenia dôvod na ich vyžadovanie; a preto strana nemusí byť schopná ich poskytnúť, aj keby ich chcela poskytnúť. Ďalej uvádza, že služby tohto druhu podliehajú oceneniu; a niekedy je nám

dovolené poskytnúť jednu vec a podať žalobu na vymáhanie inej; ako napríklad predpokladajme, že vám odovzdám pozemok, ktorý som nebol povinný odovzdať, a podám žalobu na vymáhanie úrody; alebo vám dám otroka, ktorého som vám nebol povinný dať, a vy ste ho predali za malú sumu bez podvodného úmyslu; určite ste povinný vrátiť len toľko kúpnej ceny, koľko ste mohli mať; alebo predpokladajme, že som zvýšil hodnotu otroka na vlastné náklady; nemali by sa tieto veci pripustiť na ocenenie? Hovorí tiež, že v navrhovanom prípade možno podať žalobu o vrátenie sumy, za ktorú mohli byť služby otroka prenajaté. Marcellus sa v dvadsiatej knihe Digest pýta, či v prípade, keď patrón postúpil pohľadávku za služby z dôvodu povinnosti, nie je oslobodený povinný tieto služby poskytnúť? Hovorí, že nie je povinný ich poskytovať, pokiaľ sa netýkajú obchodu a mali by byť vykonané pre iného, ak to patrón nariadi, ale ak slobodník poskytuje služby z titulu povinnosti, pohľadávka za ktoré bola postúpená, nemôže podať žalobu na vymáhanie pohľadávky voči veriteľovi, pre ktorého takéto služby poskytol (ak to bolo vykonané s odkazom na iného a veriteľ dostal to, na čo mal nárok), ani nemôže podať žalobu voči svojmu patrónovi, pretože služby mu boli splatné z prirodzenej povinnosti.

(13) Ak sa niekto so mnou dohodne na desiatich aurei alebo stichus a ja mu zaplatím päť, vzniká otázka, či môžem podať žalobu o vrátenie? Táto otázka závisí od skutočností, či nie som prepustený na sumu päť aurei; ak totiž som, žaloba na vymáhanie nebude môcť byť podaná; ak však nie som prepustený, môže byť takáto žaloba podaná? Bolo však zistené (ako uvádza Celsus v šiestej knihe a Marcellus v dvadsiatej knihe Digest), že pohľadávka za polovicu záväzku nemôže byť zrušená; takže ak strana zaplatí päť aurei, otázka, či bude oslobodená, musí zostať nevyriešená a môže byť žalovaná za zvyšných päť aurei alebo Stichus. Potom, ak zaplatí zvyšných päť, musí sa konštatovať, že splnil pôvodný dlh, a ak dodá Stichus, môže podať žalobu o vrátenie piatich aurei ako nedoplatku. Jeho neskoršia platba teda určí, či v čase zaplatenia prvých piatich boli splatné alebo nie. Ak však po zaplatení piatich aurei a dodaní Sticha uprednostním ponechanie piatich aurei a vrátenie Sticha; Celsus sa pýta, či mám byť vypočutý? Myslí si, že v tomto prípade existuje dôvod na žalobu o vrátenie piatich aurei, pretože aj keď platba aj odovzdanie otroka mohli byť vykonané súčasne, malo by mi byť dovolené ponechať si to, čo uprednostním.

(14) Hovorí tiež, že ak sú dvaja dedičia stipulanta, že päť aurei nemožno dať jednému z nich a podiel v Stichus druhému. Rovnaké pravidlo platí, ak sú dvaja dedičia sľubujúceho; a podľa toho nedôjde k uvoľneniu, ak sa každému z nich nedá buď päť aurei, alebo podiel v Stichus.

27. Paulus, O edikte, kniha XXVIII.

Ak niekto v domnení, že je povinný zaplatiť na určitom mieste, zaplatí niečo, čo nie je splatné, môže podať žalobu o vrátenie peňazí kdekoľvek, kde si vyberie; osobitné právo na žalobu o vrátenie peňazí sa totiž neriadi mylným názorom toho, kto platí.

28. Ten istý, O edikte, kniha XXXII.

Ak sudca nesprávne prepustil stranu a ten, kto je prepustený, zaplatí dlh dobrovoľne, nemôže podať žalobu na vymáhanie peňazí.

29. Ulpian, Disputácie, kniha II.

30. Niekedy osobný stav strany zakladá dôvod na vymáhanie; napríklad keď poručenec bez oprávnenia svojho opatrovníka, alebo nepričetná osoba, alebo osoba, ktorej bolo zakázané spravovať svoj majetok, vykoná platbu; vo všeobecnosti totiž nie je pochyb o tom, že za týchto okolností existuje dôvod na žalobu; a ak nejaké peniaze zostanú, môže byť podaná žaloba na ich vrátenie, ale ak boli utratené, bude dôvod na osobnú žalobu.

30. Ten istý, Disputácie, kniha X.

Ak je niekto veriteľom aj dlžníkom v prípade, v ktorom nemožno pripustiť započítanie, a zaplatí dlh; nemá právo na žalobu o vrátenie peňazí, pretože boli zaplatené, keď neboli splatné, ale môže podať žalobu o svoj vlastný dlh.

31. Tá istá kniha, Názory, kniha I.

Ak niekto z omylu urobí opatrenie, aby veriteľovi zaplatil vyššiu sumu, než zaručuje jeho dedičský podiel, má právo podať žalobu na vrátenie z dôvodu prísľubu, ktorý dal na zaplatenie toho, čo nebolo splatné.

32. Julianus, Digest, kniha X.

Ak je niekto povinný vydať Pamfila alebo Sticha a vydá ich oboch súčasne a potom sa stane, že buď obaja, alebo jeden z nich zomrie, nemôže nič vymáhať; lebo to, čo ešte zostane, sa použije na zaplatenie záväzku.

(1. Ak ručiteľ uzavrie dohodu, že sa proti nemu nebude podávať žaloba o dlžné peniaze, ale z nedbanlivosti ich zaplatí, môže podať osobnú žalobu proti ručiteľovi, aby ich vymáhal, a preto hlavný dlžník zostane zodpovedný, ale on sám bude chránený svojou výnimkou; nezáleží ani na tom, či zaplatí ručiteľ alebo jeho dedič. Ak by sa však hlavný dlžník stal dedičom ručiteľa a zaplatil by dlh, nemôže podať žalobu na vymáhanie peňazí a bude oslobodený.

(2) Ak sa žena domnieva, že je povinná previesť majetok ako veno, a dá niečo ako veno, nemôže podať žalobu na jeho vrátenie; pretože, ak neberieme do úvahy jej mylný názor, zostáva otázka povinnosti, a to, čo sa z tohto dôvodu zaplatí, nemožno vymáhať žalobou.

(3) Ak strana všeobecne sľúbi, že dodá otroka, ide o ten istý prípad, ako keď je niekto povinný dať otroka alebo zaplatiť desať aurei; a preto ak dodá Stichusa, mysliac si, že to sľúbil, môže podať žalobu na jeho vrátenie a bude oslobodený tým, že dá akéhokol'vek iného otroka.

33. Ten istý, Digesty, kniha XXXIX.

Ak ja postavím na tvojom neobývanom pozemku a ty ho potom získaš do vlastníctva, nebude dôvod na žalobu o vrátenie, pretože medzi nami nebola uzavretá žiadna obchodná zmluva; kto totiž platí peniaze, ktoré mu nepatria, týmto úkonom do istej miery uskutočňuje obchod, ale keď vlastník pozemku prevezme do vlastníctva budovu, ktorú na ňom postavil iný, nedochádza k žiadnej obchodnej transakcii; pretože v skutočnosti, aj keby osoba, ktorá postavila na cudzom pozemku, sama odovzdala držbu, nemala by právo na žalobu o vrátenie, pretože by v žiadnom ohľade nepreviedla majetok na toho, kto ho prijal, keďže vlastník by len získal do držby to, čo už bolo jeho. Preto je stanovené, že ak by strana, ktorá sa považovala za dediča, mala podpísať dom, ktorý bol súčasťou dedičstva, nemohla by dostať náhradu svojich nákladov iným spôsobom, než že si ponechá nehnuteľnosť.

34. Same, Digest, kniha XL.

Ak bol niekomu zverený celý majetok a okrem toho aj pozemok, ak by mal dedičovi zaplatiť desať aurei, a dedič vyhlási, že má pochybnosti o solventnosti majetku, a vzdá sa ho v súlade s trebárs dekrétom senátu; uvedená strana nebude mať dôvod vyplatiť mu peniaze, a preto môže prostredníctvom žaloby vymáhať všetko, čo dal za účelom splnenia podmienky.

35. Ten istý, Digesty, kniha XLV.

Ak niekto zaplatí peňažnú sumu z dôvodu, že nebola podaná žaloba na jej vrátenie, aj keď následne môže byť pripravený podať obranu, nemôže vymáhať to, čo zaplatil.

36. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, kniha V.

Otrok istej strany bez vedomia svojho pána požičal misu a strana, ktorej ju požičal, ju dala do zálohy a utiekla, a ten, kto ju dostal do zálohy, povedal, že ju nevráti, kým nedostane peniaze; tie mu otrok vyplatil a misu vrátil. Vyvstala otázka, či sa proti nemu môže podať žaloba o vrátenie peňazí? Odpoveď znela, že ak ten, kto dostal misu do zálohy, vedel, že patrí inému, spôsobil si zodpovednosť za krádež; a preto ak dostal od otroka peniaze na účely vykúpenia ukradnutého majetku, možno proti nemu podať žalobu. Ak však nevedel, že predmet, ktorý bol u neho uložený, patrí inému, nie je zlodejom; a okrem toho, ak mu peniaze vyplatil otrok v mene osoby, od ktorej prijal záloh, nemohla byť proti nemu podaná žaloba na ich vrátenie.

37. Julianus, O Urseius Ferox, kniha III.

Keďže som o tom nevedel, kúpil som od teba svojho vlastného otroka a zaplatil som ti za neho peniaze. Som úplne presvedčený, že mám právo podať proti tebe žalobu o vrátenie peňazí a že takúto žalobu možno proti tebe na tento účel podať bez ohľadu na to, či si vedel, že otrok je môj, alebo si o tom nevedel.

38. Africanus, Otázky, kniha IX.

Keď dvaja bratia boli pod kontrolou tej istej strany a jeden z nich si požičal peniaze od druhého a vyplatil mu ich po smrti svojho otca, vznikla otázka, či ich možno vymáhať žalobou? Odpoveď znela, že nie je pochyb o tom, že žalobu možno podať o výšku podielu, na ktorý mal dedič právo dediť po svojom otcovi; ale pokiaľ ide o podiel, ktorý mal zdediť jeho brat, žalobu môže podať len v prípade, že sa táto suma dostala do rúk brata z jeho vlastného peculium; pretože existujúci prirodzený záväzok sa považoval za odstránený samotnou skutočnosťou, že jeho brat získal časť jeho peculium, a preto, ak bolo peculium predtým odkázané synovi, teda tomu istému, ktorý bol dlžný svojmu bratovi, tento mohol vykonať odpočet tejto sumy. To sa presne zhoduje s názorom, ktorý schvaľuje Julianus, že ak by strana niečo dlhovala cudziemu človeku a bolo by to od neho vymáhané po smrti jeho otca; mal by právo na žalobu o rozdelenie dedičstva, aby mohol vymáhať sumu od svojich spoludedičov v rozsahu, v akom by ju od nich veriteľ mohol vymáhať žalobou De peculio. Preto ak sa začne konanie o žalobe o rozdelenie dedičstva, je spravodlivé, aby sa peculium rozdelilo len tak, že účastník bude odškodnený svojím spoludedičom s ohľadom na určitú časť; a teda tak, ako sa mohol brániť proti cudziemu človeku, oveľa viac by mal byť odškodnený za to, čo dlhoval svojmu bratovi.

(1) Bola položená otázka, či v prípade, že otec požičia peniaze svojmu synovi a ten ich po osamostatnení vráti, môže podať žalobu o ich vrátenie? Odpoveď znela, že ak žiadna časť peculium nezostane v držbe otca, syn nemôže podať žalobu, a to, čo dokazuje, že prirodzený záväzok stále existuje, je, že ak cudzí človek podá do roka žalobu De peculio, otec si môže odpočítať to, čo mu syn dlhuje.

(2) Na druhej strane, ak otec dlhoval peniaze svojmu synovi a vyplatil mu ich po tom, ako bol emancipovaný, nemôže ich vymáhať; tým istým argumentom sa totiž dokazuje, že prirodzený záväzok v tomto prípade stále existuje, pretože ak by cudzia osoba podala žalobu De peculio do jedného roka, rozhodlo by sa, že peculium zahŕňa to, čo mu otec dlhuje. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď cudzí dedič vyplatí vydedenému synovi to, čo mu dlhoval jeho otec.

(3) Dostal som záruku za dedičstvo, keď mi ručiteľ zaplatil, ukázalo sa, že nemám právo na dedičstvo; a rozhodlo sa, že ručiteľ môže vymáhať peniaze žalobou.

39. Marcianus, Inštitúcie, kniha VIII.

Ak niekto, keď mu môže beneficiár poručenia poskytnúť záruku, tak neurobí; božský Severus a Antoninus v reskripte uviedli, že môže podať žalobu na vrátenie všetkého, čo zaplatil nad rámec sumy.

40. Rovnaké pravidlá, kniha III.

Ak má niekto právo na večnú výnimku, má právo podať žalobu na vrátenie všetkého, čo zaplatil omylom; to však neplatí všeobecne, pretože ak je výnimka udelená v prospech strany, proti ktorej sa začalo konanie, môže podať žalobu na vrátenie toho, čo zaplatil, ako sa to stáva v prípade cenných papierov podľa dekrétu senátu; ale ak je výnimka udelená zo zášti voči strane, ktorej peniaze patria, nemožno vymáhať to, čo bolo neoprávnene zaplatené; napríklad ak si syn pod rodičovským dohľadom požičia peniaze proti macedónskemu dekrétu senátu a potom, keď sa stal svojím vlastným pánom, ich zaplatí, nemôže podať žalobu na ich vymáhanie.

(1) Ak je časť domu od určitého dňa ponechaná v poručníctve a pred časom, keď sa poručníctvo prejaví, vyhorí a dedič ho na vlastné náklady znovu postaví, je stanovené, že výdavky na to musia byť odpočítané od sumy zahrnutej v poručníctve; a ak dedič odovzdá dom bez odpočítania uvedených výdavkov, môže byť podaná žaloba na vrátenie neurčitej sumy z dôvodu, že dedič zaplatil viac, ako mu patrilo.

(2. Ak patrón uzavrie so svojím slobodníkom dohodu, že sa proti nemu nebude podávať žaloba za služby, a ak by neskôr slobodník čokoľvek zaplatil, môže sa podať žaloba na vymáhanie tejto sumy.

41. Neratius, Pergameny, kniha VI.

Ak slobodník bez súhlasu svojho poručníka sľúbi v ustanovení, že zaplatí, a urobí tak, bude mať právo na žalobu o vymáhanie; z toho dôvodu, že peniaze nedlhoval ani podľa prirodzeného práva.

42. Ulpián, O edikte, kniha LXVIII.

Nie je zvykom, aby sa zaplatené sankčné sumy vymáhali žalobou.

43. Paulus, O Plautiovi, kniha III.

Ak strana prisahá, že nie je povinná platiť, celý spor je ukončený a treba konštatovať, že v tomto prípade možno vymáhať peniaze, ktoré boli zaplatené.

44. Ten istý, O Plautiovi, kniha XIV.

Žalobu o vrátenie nemožno podať proti tomu, kto dostal to, čo mu patrí; aj keď platbu vykonala iná osoba ako skutočný dlžník.

45. Javolenus, O Plautiovi, kniha II.

Ak strana predala nehnuteľnosť a previedla ju na kupujúceho, ale nezachovala to, čo jej zosnulý dlhoval, môže podať žalobu na jej vrátenie; keďže všetko, čo sa zaplatilo nad rámec toho, čo sa má zaplatiť, sa môže správne vymáhať osobnou žalobou.

46. Ten istý, O Plautiovi, kniha IV.

Strana, ktorá zaplatí v mene dediča a peniazmi patriacimi dedičovi dedičstvo, ktoré nie je splatné, nemôže sama podať žalobu na vymáhanie toho, čo zaplatila; ak však zaplatila peniaze dediča bez jeho vedomia, potom vlastník peňazí, ako sa uvádza, môže riadne podať žalobu na ich vymáhanie. Rovnaké pravidlá sa vzťahujú na hmotný majetok všetkého druhu.

47. Celsus, Digesty, kniha VI.

Z omylu si sľúbil zaplatiť peniaze, ktoré neboli splatné, a strana, ktorá bola tvojím ručiteľom, ich zaplatila. Som toho názoru, že ak ich ručiteľ zaplatil vo vašom mene, budete potom vy ručiť ručiteľovi a stipulant bude ručiť vám; nedá sa totiž očakávať, že by ste najprv ratifikovali jeho úkon, keďže sa môže usudzovať, že ste ručiteľovi nariadili, aby zaplatil vo vašom mene. Ak však ručiteľ zaplatil vo vlastnom mene sumu, ktorú nebol povinný zaplatiť, môže podať žalobu proti stipulantovi ako proti tomu, kto zaplatil peniaze, ktoré neboli splatné podľa práva národov; ak však existuje nedostatok sumy, ktorú môže vymáhať od osoby, ktorej zaplatil, môže ju vymáhať od vás na základe mandátnej žaloby; za predpokladu, že tomu, kto podával žalobu v nevedomosti o skutočnostiach, by nemala brániť výnimka.

48. Same, Digest, kniha VI.

Ak niekto sľúbi, že ak niečo vykoná alebo keď sa to vykoná, zaplatí desať aurei, a zaplatí sumu, ktorú sľúbil, skôr než sa úkon vykoná; nebude sa považovať za toho, kto vykonal to, čo sľúbil, a preto môže podať žalobu o vrátenie peňazí.

49. Modestinus, Pravidlá, kniha III.

Žalobu o vrátenie peňazí možno podať len proti tým, ktorým boli peniaze nejakým spôsobom vyplatené, a nie proti tým, ktorým platba prináša prospech.

50. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha V.

Ak niekto vedome zaplatí to, čo nie je povinný, s úmyslom podať neskôr žalobu o vrátenie peňazí, nemá právo na žalobu.

51. Ten istý, O Quinte Muciovi, kniha VI.

V prípadoch, keď máme právo zadržať majetok, ale nemáme právo podať žalobu na jeho vrátenie, ak uvedený majetok vydáme, nemôžeme podať žalobu na jeho vrátenie.

52. Ten istý, O Quinte Muciovi, kniha XXVII.

Platbu uskutočňujeme buď z dobrého dôvodu, alebo za účelom, pričom dôvod môže závisieť od toho, čo už prebehlo, napríklad keď platím preto, že som od teba niečo získal alebo niečo vykonal, takže aj keď dôvod neexistuje, žaloba na vrátenie peňazí nebude podaná; ale platba za účelom sa uskutočňuje tam, kde sa má vykonať nejaký úkon, a ak sa tento neuskutoční, žaloba na vrátenie peňazí bude podaná.

53. Proculus, Listy, kniha VII.

Pán dal svojmu otrokovi slobodu na základe závetu pod podmienkou, že zaplatí desať aurei, a otrok, nevediac, že závet je neplatný, mi zaplatil desať aurei; vzniká otázka, kto má právo podať žalobu na vrátenie peňazí? Proculus odpovedal, že ak otrok zaplatil peniaze zo svojho peculium, hoci mu na to jeho pán neudelil povolenie, peniaze zostávajú majetkom jeho pána a ten môže podať žalobu o ich vrátenie prostredníctvom vecnej žaloby. Ak mi však iná strana na žiadosť otroka vyplatila jeho vlastné peniaze, stávajú sa mojimi a vlastník otroka, na ktorého účet boli vyplatené, môže podať žalobu o ich vrátenie; zhovievavejším, ako aj praktickejším spôsobom by však bolo, keby strana, ktorá peniaze vyplatila, sama vymáhala to, čo jej patrí, priamo odo mňa.

54. Papinianus, Otázky, kniha II.

Ak sa platba uskutočnila v dôsledku omylu, na základe dôvodov, ktoré nie sú právne platné alebo nemajú žiadnu platnosť či účinok, možno podať žalobu o vrátenie.

Ten istý, Otázky, kniha VI.

56. Ak vypratávateľ prenajme mestské majetky, to, čo dostane ako nájomné, nemôže žalovať ten, kto ho zaplatil, ale vypratávateľ bude zodpovedný vlastníkovi. Rovnaké pravidlo sa vzťahuje na peniaze zaplatené za prepravu na lodiach, ktoré si takáto osoba prenajala alebo kontrolovala, ako aj na náhradu otrokom, ktorých služby si prenajala; ak totiž otrok, ktorý nie je prenajatý, zaplatí cenu za svoje služby narušiteľovi, akoby bol jeho vlastníkom, zaplatené peniaze sa nestávajú vlastníctvom príjemcu. Ak takáto strana dostane peniaze za prepravu loďami, ktoré si prenajala ako vlastník, alebo nájomné nájomcov, bude zodpovedať za zaplatené peniaze, ktoré jej nepatrili, a strana, ktorá platí, sa tým nezbavuje zodpovednosti; preto sa zvyčajne zastáva názor, že žalobu možno podať na vymáhanie zisku od priestupcu, a to len v prípade, že zisk patril vlastníkovi.

56. Tá istá kniha, Otázky, kniha VIII.

Na určenie prípadu, že peniaze nie sú splatné, stačí, ak nie je isté, či je obrana založená na výnimke dočasná alebo trvalá. Ak totiž strana uzavrie dohodu, že žaloba proti nej nebude podaná, kým sa Titius nestane konzulom, potom, keďže výnimka sa môže stať večnou, ak Titius zomrie, ktorá v prípade, že Titius získa funkciu konzula, bude dočasná, možno s úplnou správnosťou konštatovať, že všetko, čo bolo medzitým zaplatené, môže byť vrátené. Lebo tak ako dohoda o peniazoch, ktoré sa majú zaplatiť v určitom čase, nezakladá o nič viac nárok na vymáhanie, ako keby dlžník zaplatil v určenom čase; tak je zrejmé, že ak existuje zákonná obrana, ktorá sa zakladá na neistom dôvode, existuje podmienený záväzok.

57. Tá istá kniha, Názory, kniha III.

Pokiaľ ide o ďalšiu platbu v mene chlapca, ktorý nedosiahol pubertu, tento má právo podať žalobu na vrátenie peňazí.

(1. Ak veriteľ nariadi, aby sa dlh zaplatil jeho zástupcovi, v tomto prípade, ak sa zaplatí viac peňazí, ako bolo splatné, bude zástupca zodpovedný za žalobu o zaplatenie toho, čo nebolo splatné; ak však veriteľ pri ustanovení niekoho, kto má prijať platbu, výslovne uviedol väčšiu sumu, ktorá sa mu má zaplatiť, žaloba o vrátenie zaplatených peňazí, ktoré neboli splatné, bude smerovať proti tomu, kto ho ustanovil, a právo na žalobu sa nebude považovať za odňaté, ak sa žaloba proti uvedenému zástupcovi podá márne.

58. Tamže, Odpovede, kniha IX.

Závetca zanechal manumitovanému otrokovi poručníctvo takým spôsobom, že na základe závetu získal slobodu; a po tom, ako dostal peniaze bez toho, aby sa obrátil na súd, bol vyhlásený za slobodného. Keďže peniaze zanechané v rámci trustu neboli splatné, bude možné podať žalobu o ich vrátenie.

59. Tá istá, Definície, kniha II.

Ak ručiteľ, ktorý je právoplatne oslobodený, zaplatí peniaze omylom, nebude mu to brániť v podaní žaloby na ich vrátenie; ak by však hlavný dlžník neskôr sám omylom zaplatil, nemôže podať žalobu na ich vrátenie, pretože prvá platba, ktorá bola neplatná, neruší prirodzený ani občiansky záväzok, ak bol hlavný dlžník zodpovedný.

60. Paulus, Otázky, kniha III.

Julianus poprel, že by dlžník, ktorý skutočne dlhuje peniaze, mohol podať žalobu na ich vymáhanie po tom, ako sa pripojila emisia a kým prebieha súdne konanie; nemohol by totiž podať žalobu, ak by bol prepustený alebo ak by bol proti nemu vynesovaný rozsudok, pretože aj keby bol prepustený, stále by zostal dlžníkom podľa prirodzeného práva; a uvádza, že jeho prípad by bol podobný prípadu strany, ktorá sľúbila, že zaplatí bez ohľadu na to, či určitá loď pripláva, alebo nepripláva z Ázie, pretože príležitosť na zaplatenie vzniká z oboch dôvodov.

(1) Ak však strana, ktorá je dlžná peniaze absolútne, sľúbi, že ich zaplatí pod určitou podmienkou s cieľom obnoviť zmluvu; mnohé authority zastávajú názor, že ak sú peniaze zaplatené v čase, keď prebieha obnovenie zmluvy, možno podať žalobu o ich vrátenie, pretože stále nie je isté, na základe akého záväzku zaplatí; a zastávajú názor, že rovnaké pravidlo platí, ak predpokladáme, že dve rôzne osoby sľúbia tie isté peniaze, jedna absolútne a druhá pod určitou podmienkou s úmyslom obnoviť zmluvu. Tieto prípady však nie sú podobné; keďže v prípade absolútnej a podmiennej podmienky je isté, že dlžníkom bude tá istá strana.

61. Scaevola, Názory, kniha V.

Opatrovníci poručenca vyplatili niektorých veriteľov jeho otca z jeho majetku, ale potom, keď sa majetok neukázal ako dostatočný, spôsobili, že poručenec odmietol majetok; a vzniká otázka, či by veritelia boli povinní vrátiť prebytok, ktorý im vyplatil opatrovník, alebo či musia vrátiť všetko, čo dostali? Odpovedal som, že ak nedošlo k podvodu, poručníkom ani poručencomi nič nepatrí, ale že sú zodpovední ostatným veriteľom za sumu preplatku dlhov, ktoré boli vyplatené.

62. Marcianus, Trusty, kniha IV.

Ak bol do ustanovenia vložený trust, aj keď nebol splatný, predsa len, pretože bol prisľúbený za účelom splnenia záväzku stranou, ktorá si bola vedomá týchto skutočností, je splatný podľa práva.

63. Gaius, Prípady.

Neratius hovorí o možnom prípade, keď strana, ktorá nemohla žalovať o vrátenie toho, čo dala, z dôvodu, že splnila dlh, ešte stále nie je oslobodená; napríklad keď bola povinná odovzdať určitého otroka a dá toho, ktorý mal byť pod určitou podmienkou slobodný; v tomto prípade totiž nie je oslobodená, pretože uvedeného otroka neurobí absolútnym vlastníctvom stipulanta; napriek tomu ho nemôže získať späť, pretože platil dlh.

64. Tryphoninus, Disputácie, kniha VII.

Ak pán dlhoval svojmu otrokovi peniaze a zaplatil mu ich po manumitácii, nemôže podať žalobu na ich vymáhanie; aj keď zaplatil v domnení, že ho k tomu prinúti konanie, pretože uznal prirodzený dlh. Keďže sloboda existuje podľa prirodzeného práva a nadvláda osôb bola zavedená právom národov, otázka, či dlh existuje alebo nie, spolu s právom na žalobu o jeho vymáhanie, sa musí posudzovať s ohľadom na prirodzené právo.

65. Paulus, O Plautiovi, kniha XVII.

Aby sme mohli hovoriť o vymáhaní majetku podľa práva vo všeobecnej rovine, treba si uvedomiť, že majetok sa vydáva buď na základe kompromisu, alebo za minulú protihodnotu, alebo pri splnení nejakej podmienky, alebo za nejaký úkon, ktorý sa má vykonať, alebo ak neexistuje dlh; a vo všetkých týchto prípadoch vzniká otázka s odkazom na vymáhanie majetku.

(1) A v skutočnosti, pokiaľ ide o jeho vydanie na základe kompromisu, ak na to nie je dobrý dôvod, nebude možné podať žalobu na jeho vrátenie, pretože ak došlo k sporu, skutočnosť, že od sporu bolo upustené, sa považuje za dobrý dôvod; ak sa však odhalí zjavný podvod a kompromis je neplatný, žalobe na vrátenie sa vyhovie.

(2) Okrem toho, ak sa niečo darovalo za minulú protihodnotu, napríklad preto, že som si myslel, že mi dotyčná osoba pomohla v mojom obchode, hoci to nebola pravda; potom z dôvodu, že som mu chcel niečo darovať, napriek tomu, že som pracoval v klamlivom dojme, žaloba na vymáhanie daru nebude dôvodná.

(3. Môžem však postupovať na základe osobnej žaloby z dôvodu podmienky, od ktorej závisí vyplatenie odkazu alebo prevod nehnuteľnosti, hoci mi žiadny odkaz nebol zanechaný, alebo ak bol, bol som oň pripravený, takže môžem podať žalobu o vrátenie toho, čo som daroval; keďže som to nedal s úmyslom uzavrieť zmluvu a keďže sa nedosiahol cieľ, kvôli ktorému som dar poskytol. To isté pravidlo platí, ak som buď nechcel, alebo nemohol vstúpiť do nehnuteľnosti. Nemožno však povedať, že sa uplatňuje v prípade, keď bol môj otrok ustanovený za dediča pod podmienkou a ja niečo darujem a potom, keď bol otrok manumitovaný, vstúpi do dedičstva; v tomto prípade sa totiž dosiahol cieľ.

(4) To, čo sa dáva za úkon, ktorý sa má vykonať, zakladá právo konať v súlade s tým, čo je správne a spravodlivé; ako napríklad, ak ti niečo dám, aby si vykonal nejaký úkon, a ty ho nevykonáš.

(5) Ak strana podá žalobu o vrátenie niečoho, čo jej nepatrí, musí sa po odpočítaní všetkých výdavkov vrátiť aj zisk a potomstvo otrokyní, ktoré boli dané.

(6) Ak bolo dodané obilie, ktoré nebolo splatné, treba vziať do úvahy jeho kvalitu; a ak ho strana spotrebovala, možno podať žalobu o jeho hodnotu.

(7) Podobne, ak bolo poskytnuté ubytovanie, môžem podať žalobu o peniaze, a to skutočne nie o sumu, za ktorú som ho mohol prenajať, ale o sumu, za ktorú by ste ho prenajali.

(8) Ak som ti vydal otroka, ktorého som ti nedlhoval, a ty si ho manumitoval, ak si to urobil vedome, budeš zodpovedný za jeho hodnotu, ale ak si to urobil z nevedomosti, nebudeš zodpovedný; musíš však nahradiť hodnotu jeho služieb ako oslobodeného a previesť akýkoľvek majetok, ktorý si prostredníctvom neho získal.

(9) Platba nie je splatná nielen vtedy, keď sa absolútne nedlží, ale aj vtedy, keď sa dlží inému a platí sa tretej osobe, alebo keď to, čo jeden človek dlhuje druhému, platí, akoby to sám dlhoval.

66. Papinianus, Otázky, kniha VIII.

Táto žaloba, založená na spravodlivosti a rovnosti, sa zvyčajne používa na vymáhanie majetku, ktorý patrí jednej strane a nachádza sa vo vlastníctve druhej strany bez akéhokoľvek práva naň.

67. Scaevola, Digesty, kniha V.

Stichus, ktorý získal slobodu na základe závetu strany, ktorú považoval za svojho vlastníka, pod podmienkou, že po dobu desiatich rokov po jeho smrti bude platiť jeho dedičom ročne desať aurei, platil predpísanú sumu osem rokov, ako mu bolo nariadené; neskôr zistil, že sa narodil slobodný, a za zvyšné roky neplatil žiadne platby, a aj na súde bol vyhlásený za slobodne narodeného. Vystala otázka, či mohol začať konanie o vrátenie peňazí, keďže mu nepatrili, a ak áno, akou žalobou? Odpoveď znela, že ak peniaze, ktoré zaplatil, nezískal ani vlastnou prácou, ani prostredníctvom majetku toho, komu v dobrej viere slúžil, môže podať žalobu o ich vrátenie.

(1. Opatrovník zaplatil vyššiu sumu, ako patrila veriteľovi jeho chránenca, a nedal si zápočet, keď podal opatrovnícku žalobu; pýtam sa, či by mal právo podať žalobu o vrátenie peňazí proti veriteľovi? Odpoveď znela, že áno.

(2) Titius, ktorý mal mnoho veriteľov, medzi ktorými bol aj Seius, po tom, čo súkromne previedol svoj majetok na Maevia predajom s tým, že ten uspokojí jeho veriteľov, Maevius vyplatil Seiovi, akoby mu bol dlžný, peniaze, ktoré už zaplatil Titius; a vznikla otázka, či v prípade, že sa neskôr u Tícia našli potvrdenia o zaplatení dlhov, ktoré boli čiastočne zaplatené, kto mal právo podať žalobu na vrátenie peňazí, ktoré boli zaplatené bez toho, aby boli splatné, či Ticius ako dlžník, alebo Maevius, ktorý bol vymenovaný za zástupcu vo vlastnom mene? Odpoveď znela, že v súlade s tým, čo bolo uvedené, má právo podať žalobu strana, ktorá zaplatila ako posledná.

(3) Tá istá osoba sa pýtala, či dohoda, ktorú bolo zvykom vložiť do vyrovnania účtov, a to, že medzi stranami by nemalo dôjsť k ďalším sporom vyplývajúcim z uvedenej zmluvy, by bránila žalobe o vrátenie. Odpoveď znela, že v nej nie je uvedené nič, čo by ju robilo prekážkou.

(4) Lucius Titius požičal Gaiovi Seiovi, ktorý nemal dvadsaťpäť rokov, určitú sumu peňazí a dostal od neho určitú sumu ako úrok. Dedič neplnoletého Gaia Seia dosiahol od guvernéra provincie príkaz na úplnú reštitúciu voči Publiovi Maeviovi, aby sa vyhol zaplateniu dlhu voči pozostalosti; pred guvernérom však nebola podaná žiadna zmienka o žalobe na vymáhanie úrokov z istiny, ktoré Seius, ktorý nemal dvadsaťpäť rokov, zaplatil, a ani nebol vydaný žiadny rozsudok, ktorý by sa týkal tejto sumy. Pýtam sa, či dedič Gaia Seia, uvedeného maloletého, ktorý nedovršil dvadsaťpäť rokov, môže podať žalobu na vymáhanie úrokov, ktoré tento zaplatil veriteľovi, kým žil? Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností by žaloba na vrátenie toho, čo zosnulý zaplatil ako úroky, nebola prípustná. Keďže sa domnievate, že žalobu o vrátenie nemožno podať, pýtam sa tiež, či si dedič môže ponechať úroky z nejakého iného dlhu. Odpoveď znela: "Nie, ani to nie."

Tit. 7. Pokiaľ ide o žalobu na vymáhanie bezdôvodného obohatenia.

1. Ulpián, O Sabínovi, kniha XLIII.

Existuje aj nasledujúci druh osobnej žaloby na vymáhanie pohľadávky, keď niekto dá sľub bez protihodnoty alebo keď zaplatí niečo, čo nebolo splatné. Ak niekto dá sľub bez protihodnoty, nemôže podať žalobu na sumu, ktorú nedal, ale len na samotný záväzok.

(1) Ale aj keď mohol sľúbiť za protihodnotu, ale protihodnota nenadobudla účinnosť, treba konštatovať, že by bol dôvod na podanie žaloby na vymáhanie.

(2) Bez ohľadu na to, či bol sľub na začiatku daný bez protihodnoty alebo za protihodnotu, ktorá zanikla, alebo nenadobudla účinnosť, treba povedať, že bude existovať dôvod na žalobu o vrátenie.

(3) Je stanovené, že žalobu o vrátenie možno podať proti účastníkovi len vtedy, ak sa majetok dostal do jeho vlastníctva bez platného protiplnenia alebo za nejaké protiplnenie, ktoré zaniklo.

2. Tamže, O edikte, kniha XXXII.

Ak plnič uzavrel zmluvu o čistení nejakých šiat a tieto sa stratia, je žalovaný na základe zmluvy a zaplatí ich hodnotu vlastníkovi a vlastník potom šaty nájde; akú žalobu musí plnič podať, aby získal späť sumu, ktorú zaplatil? Cassius hovorí, že môže podať nielen žalobu na základe zmluvy, ale aj žalobu na vymáhanie škody voči vlastníkovi. Myslím si, že v každom prípade má právo podať žalobu na základe zmluvy, ale pokiaľ ide o žalobu na vymáhanie, je tu otázka, pretože nezaplatil to, čo mu nepatrilo; ibaže by sme skutočne mohli tvrdiť, že žalobu na vymáhanie možno podať na základe toho, že peniaze boli zaplatené bez akéhokoľvek protiplnenia, pretože keď sa oblečenie našlo, zdá sa, že je to tak.

3. Julianus, Digesty, kniha VIII.

Ak sa strany zaviazu bez akéhokoľvek dôvodu, môžu dosiahnuť oslobodenie prostredníctvom žaloby podanej na neurčitú sumu, pričom nie je rozdiel v tom, či strana uzavrela celý záväzok bez akéhokoľvek dôvodu, alebo väčší, než bolo potrebné; ibaže by sa skutočne konanie podané na oslobodenie od každého záväzku vôbec líšilo od konania podaného na oslobodenie od zodpovednosti za časť záväzku; napríklad ak strana sľúbila zaplatiť desať aurei, pretože ak nemala dôvod sľúbiť, môže prostredníctvom žaloby na neurčitú sumu dosiahnuť oslobodenie od celého ustanovenia; ak však sľúbila zaplatiť desať aurei, hoci mala sľúbiť len päť, môže prostredníctvom žaloby na neurčitú sumu dosiahnuť oslobodenie od zaplatenia piatich.

4. Africanus, Otázky, kniha VIII.

Nie je dôležité, či bolo niečo dané na začiatku bez protihodnoty, alebo či to bolo dané za protihodnotu, ktorá sa neuskutočnila.

5. Papinianus, Otázky, kniha XI.

Keď žena, ktorá sa mala vydat' za strýka z matkinej strany, dala ako veno určitú sumu peňazí, ale nevydala sa za neho, vznikla otázka, či môže podať žalobu o vrátenie peňazí? Povedal som, že ak boli peniaze vyplatené za nejakú nemorálnu protihodnotu, ktorá sa dotýkala darcu aj príjemcu, žaloba na vrátenie peňazí nie je prípustná, a ak sú obaja rovnako vinní, má výhodu ten, kto ich vlastní; a že každý, kto by prijal túto zásadu, by možno odpovedal, že žena nemôže podať žalobu na vrátenie peňazí; ale na druhej strane by sa mohlo oprávnene tvrdiť, že otázka, ktorú treba posúdiť, nespočíva ani tak v tom,

že protiplnenie bolo nemorálne, ako skôr v tom, že protiplnenie vôbec neexistovalo; keďže peniaze, ktoré boli zaplatené, sa nemohli premeniť na veno, keďže neboli zaplatené za účelom nezákonného spolužitia, ale z dôvodu manželstva.

(1) Nevlastná matka zaplatila peňažnú sumu ako veno za manželstvo s nevlastným synom a nevesta to urobila tiež za manželstvo so svojim svokrom, pričom ani jedno manželstvo sa neuskutočnilo. Na prvý pohľad by sa zdalo, že žaloba o vrátenie peňazí nebude oprávnená, keďže zväzok tohto druhu je podľa práva národov incestom; napriek tomu je v takýchto prípadoch lepší názor, že za poskytnutie vena nebola žiadna protihodnota, a preto bude žaloba o jeho vrátenie oprávnená.

Kniha XIII

1. O žalobe na vrátenie odcudzeného majetku.
2. O žalobách na vrátenie majetku podľa zákona.
3. Ohľadom tríciovej žaloby.
4. O majetku, ktorý sa musí vydať na určitom mieste.
5. Ohľadom žaloby na sľúbené peniaze.
6. Ohľadom žaloby o pôžičku na užívanie a protižaloby.
7. Ohľadom žaloby na záložné právo a odporovacej žaloby.

Tit. 1. O žalobe na vrátenie odcudzenej veci.

1. Ulpián, O Sabínovi, kniha XVIII.

Ak je majetok odcudzený, žalobu o jeho vrátenie môže podať len vlastník.

(2. Pomponius, O Sabinovi, kniha XVI.

Nepříčetné osoby aj nemluvňatá sú zodpovedné za žalobu založenú na krádeži, ak sa stali nevyhnutnými dedičmi, hoci žalobu nemožno podať proti nim osobne.

3. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Ak je žalovaný otrok v žalobe založenej na krádeži, je isté, že sa môže požadovať náhrada škody vo výške záujmu žalobcu; ako napríklad v prípade, keď bol ustanovený za dediča a jeho pánovi môže hroziť strata majetku; tento názor zastáva aj Julianus. Okrem toho, ak sa žaloba podáva za otroka, ktorý je mŕtvy, žalobca získa hodnotu majetku.

4. Ulpián, O Sabinovi, kniha XLI.

Ak sa otrok alebo syn pod otcovskou kontrolou dopustí krádeže, možno podať žalobu proti vlastníkovi otroka o to, čo sa mu dostalo do rúk; a pokiaľ ide o zvyšok, vlastník sa môže otroka vzdať ako náhrady škody.

(5) Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Žalobu vyplývajúcu z krádeže možno podať proti synovi pod otcovskou kontrolou, pretože za žalobu tohto druhu nikdy nie je zodpovedný nikto iný ako ten, kto krádež spáchal, alebo jeho dedič.

6. Ulpián, O edikte, kniha XXXVIII.

Z toho vyplýva, že aj v prípade, keď sa krádež spácha s pomocou a radou inej strany, táto strana nebude zodpovedná za túto žalobu, hoci bude zodpovedná za žalobu za krádež.

7. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLII.

Ak strana nahradila stratu ako zlodej, je úplne isté, že to nie je prekážkou žaloby na vrátenie majetku; zaplatením straty totiž zaniká právo na žalobu pre krádež, ale nie právo na žalobu na vrátenie ukradnutého majetku.

(1) Žaloba pre krádež sa podáva pre zákonnú pokutu, ale žaloba na vrátenie samotného majetku; a výsledkom je, že ani právo na žalobu pre krádež nezaniká tou pre vrátenie, ani žaloba na vrátenie tou pre krádež. Preto má účastník, ktorý je obeťou krádeže, právo na žalobu pre krádež, právo na žalobu o náhradu škody a právo na žalobu o vrátenie veci a má tiež právo na žalobu o vydanie veci. Žaloba o vrátenie ukradnutého majetku, keďže zahrňa konanie o získanie samotného majetku,

spôsobuje, že zodpovednosť nesie aj dedič zlodēja, a to nielen počas života ukradnutého otroka, ale aj po jeho smrti. Ak však otrok, ktorý bol ukradnutý, prišiel o život v čase, keď bol vo vlastníctve dediča zlodēja ?alebo aj keď nebol v jeho vlastníctve ?po smrti zlodēja; treba povedať, že žaloba bude naďalej smerovať proti dedičovi. To, čo sme uviedli v súvislosti s dedičom, sa rovnako vzťahuje aj na všetkých ostatných dedičov.

8. Ten istý, O edikte, kniha XXVII.

V prípade ukradnutého majetku možno podať žalobu o vrátenie samotných predmetov; možno to však urobiť len dovtedy, kým ešte existujú, alebo ak prestali existovať? Ak sa ich zloděj skutočne vzdal, potom nie je pochyb o tom, že žalobu o ich vrátenie nemožno podať; ak sa ich však nevzdal, právo na žalobu o vrátenie ich hodnoty stále zostáva, pretože samotné predmety nemožno vydať.

(1) Ak sa podáva žaloba na vrátenie odcudzených vecí, vzniká otázka, v akom čase by sa malo vykonať ocenenie ich hodnoty? Je však ustálené, že za čas treba považovať čas, keď mal majetok najväčšiu hodnotu, akú kedy mal, a to najmä preto, že zloděj nebude oslobodený vydaním majetku, ktorý je znehodnotený; má sa totiž za to, že zloděj je vždy v omeškanií.

(2) Napokon treba povedať, že do tejto žaloby je zahrnutý aj zisk.

9. Ten istý, O edikte, kniha XXX.

V žalobe o vrátenie ukradnutého majetku zodpovedá účastník nielen za sumu, ktorá sa mu dostala do rúk, ale aj za celú sumu, ak je jediným dedičom; ak je však dedičom podielu, zodpovedá za taký podiel na ukradnutom majetku, aký mu patrí z dedičstva.

10. Ten istý, O edikte, kniha XXXVIII.

Zlodēja možno žalovať o vrátenie ukradnutého majetku bez ohľadu na to, či ide o zjavného alebo nezjavného zlodēja. Manifestný zloděj však bude podliehať žalobe o vrátenie vecí len vtedy, ak vlastníč nezískal držbu ukradnutej veci; nikto totiž nepodlieha žalobe o vrátenie vecí po tom, ako sa jej vlastníč zmocnil. Preto Julianus, aby mohol pokračovať v diskusii o žalobe na vrátenie v prípade zjavného zlodēja, predpokladá, že zloděj po tom, ako bol pristihnutý, buď zabil, rozbil na kúsky, alebo vysypal to, čo si neoprávnene prisvojil.

1. Aj osoba, ktorá je zodpovedná za krádež s násilím, (tak uvádza Julianus v dvadsiatej druhej knihe Digest), môže byť žalovaná žalobou o navrátenie majetku.

2. Dôvod na žalobu o vrátenie veci je len dovtedy, kým vlastník nestratil vlastníctvo k veci svojím vlastným konaním; a preto ak ju prevedie na iného, nemôže podať žalobu o jej vrátenie.

3. Preto Celsus v dvanástej knihe Digest uvádza, že ak vlastník odkáže ukradnutý majetok zlodějovi absolútne, dedič nemôže proti nemu podať žalobu o jeho vrátenie; a ak odkaz nebol urobený zlodějovi samotnému, ale inému, platí to isté pravidlo a žaloba o vrátenie sa nepodá, pretože vlastníctvo sa stratilo činom závetcu; teda vlastníka.

11. Paulus, O edikte, kniha XXXIX.

Ani samotný odkazovník nemôže podať osobnú žalobu, pretože tú môže podať len osoba, ktorej majetok bol odcudzený, alebo jej dedič; odkazovník má však právo získať späť majetok, ktorý mu bol odkázaný, prostredníctvom inej žaloby.

12. Ulpián, O edikte, kniha XXXVIII.

V dôsledku toho Marcellus v siedmej knihe veľmi správne uvádza, že ak ukradnutý majetok stále zostáva tvoj, môžeš podať osobnú žalobu na jeho vrátenie; ak však stratíš vlastníctvo iným spôsobom ako vlastným konaním, môžeš rovnako podať žalobu na jeho vrátenie.

1. Preto veľmi výstižne hovorí, že ak je majetok v spoločnom vlastníctve, je rozdiel, či ste proti svojmu spoluvlastníkovi podali žalobu na rozdelenie, alebo on podal žalobu proti vám, a ak ste podali žalobu na tento účel, stratíte právo podať osobnú žalobu na vrátenie, ale ak tak urobil on, toto právo mu stále zostane.

2. Neratius v Knihe pergamenov uvádza, že podľa Arista platí, že ten, komu bol majetok daný do zálohu, môže v prípade jeho krádeže podať žalobu o náhradu škody v neurčitej výške.

13. Paulus, O edikte, kniha XXXIX.

14. Ak boli z ukradnutého striebra zhotovené poháre, Fulcinus hovorí, že možno podať osobnú žalobu, a preto v konaní o ich vrátenie treba odhadnúť hodnotu prípadného rytia, ktoré bolo vykonané na náklady zlodēja; podobne ako keď sa ukradne dieťa otrocka a vyrastie, odhadne sa jeho hodnota, keď vyrastie, hoci bolo vychovávané pod dohľadom a na náklady zlodēja.

14. Julianus, Digesty, kniha XXII.

Ak bol ukradnutý otrok odkázaný pod určitou podmienkou, potom, pokiaľ podmienka trvá, dedič bude mať právo na žalobu o jeho vrátenie, ale ak by sa podmienka splnila po pripojení vydania, vec sa musí zamietnuť; rovnako ako keby ten istý otrok bol poručiteľom nariadený ako slobodný pod určitou podmienkou a podmienka bola splnená po pripojení vydania; pretože žalobca už nemá záujem na zabezpečení otroka a majetok prestal byť jeho bez akéhokoľvek podvodného konania zo strany zlodēja. Ak sa rozsudok vynesie počas trvania podmienky, sudca musí vykonať odhad sumy, ktorú by otrok mal, ak by sa našiel kupec.

1. V tomto konaní však žalobca nie je povinný poskytnúť záruku žalovanej strane.

2. Ak bol ukradnutý a zabitý vól, vlastník môže podať osobnú žalobu na vymáhanie škody na volovi, koži a mäse; to znamená, že ak sa pri krádeži manipulovalo s kožou a mäsom, možno podať aj žalobu na vymáhanie rohov. Ak však vlastník získa hodnotu vola osobnou žalobou na vymáhanie a následne podá podobnú žalobu na niektorú z vyššie uvedených vecí, môže mu byť nepochybne vylúčená výnimka. Na druhej strane, ak by podal žalobu o kožu a získal jej hodnotu a potom by podal žalobu o vrátenie vola a zloděj by ponúkol hodnotu vola po odpočítaní hodnoty kože, žalobca bude vylúčený výnimkou z dôvodu podvodného úmyslu.

3. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade krádeže hrozna, pretože mušt a bobule hrozna možno vymáhať osobnou žalobou.

(15) Celsus, Digesty, kniha XII.

Ak otrok ukradne inej osobe, bude za krádež zodpovedať svojím menom, ak sa stane slobodným; ale osobná žaloba na vymáhanie nemôže byť podaná proti nemu, ak s majetkom nenakladal po tom, ako sa stal slobodným.

16. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXXVIII.

Ak sa niekto dopustí krádeže tým, že použije vec, ktorá mu bola požičaná alebo u neho uložená, môže byť donútený zodpovedať sa za to, že tak urobil, osobnou žalobou na vrátenie aj z dôvodu krádeže, a to sa líši od žaloby na vrátenie požičaného majetku, pretože aj keby bol majetok zničený bez jeho zlého úmyslu alebo nedbanlivosti, napriek tomu bude podliehať osobnej žalobe na vrátenie; zatiaľ čo v prípade žaloby na vrátenie požičaného majetku nebude ľahko zodpovedný, s výnimkou prípadov, keď sa dopustil nedbanlivosti, a v prípade žaloby na vrátenie zálohy by nebol zodpovedný vôbec, ak by sa nepreukázal zlý úmysel.

(17) Papinianus, Otázky, kniha X.

(18) Pokiaľ ide o stratu práva na žalobu o vrátenie pohľadávky, nie je veľký rozdiel v tom, či sa po odcudzení otroka urobí ponuka na jeho vrátenie, alebo či sa vec zaradi do inej triedy alebo iného druhu záväzku; podľa mňa totiž nezáleží na tom, či je otrok prítomný alebo nie, keďže nesplnenie povinnosti, ktoré vzniklo krádežou, sa likviduje akýmsi postúpením pohľadávky.

18. Scaevola, Otázky, kniha IV.

Ak strana vedome prijme peniaze, ktoré jej nepatria, keďže je to to isté ako krádež, treba zvážiť, či keď zástupca vykoná platbu vlastnými peniazmi, nespácha krádež na sebe? Pomponius v ôsmej knihe Listov hovorí, že zástupca má právo podať žalobu na vymáhanie pohľadávky na základe krádeže; a že aj ja mám takéto právo, ak ratifikujem platbu peňazí, ktoré nie sú splatné; ale ak je podaná jedna žaloba, právo podať druhú zaniká.

(19) Paulus, O Neratiovi, kniha III.

Julianus v súvislosti s dcérou, ktorá odstránila majetok patriaci jej manželovi, hovorí, že osobná žaloba na vymáhanie pohľadávky by mala byť priznaná proti jej otcovi v rozsahu jej peculium.

20. Tryphoninus, Disputácie, kniha XV.

Predpokladajme, že zlodej je pripravený brániť sa osobnej žalobe podanej proti nemu na vrátenie ukradnutého majetku; kým majetok existuje, mám právo podať žalobu, ale keď je neskôr zničený, staroveké autority zastávali názor, že právo stále zostáva, pretože podľa ich názoru, ak človek na začiatku nakladal s majetkom bez súhlasu vlastníka, je vždy v omeškani s ohľadom na jeho vrátenie, pretože ho nemal odstrániť.

Hlava 2. O žalobách o vrátenie podľa zákona.

1. Paulus, O Plautiovi, kniha II.

Ak sa zavádza povinnosť novým zákonom a v uvedenom zákone nie je ustanovené, akým spôsobom máme postupovať pri žalobe, musí sa postupovať podľa tohto zákona.

Tit. 3. O tritikárskej žalobe.

1. Ulpián, O edikte, kniha XXVII.

Ten, kto podáva žalobu o určitú peňažnú sumu, musí využiť žalobu, na ktorú odkazuje klauzula "ak je vznesená určitá požiadavka": ale strana, ktorá žaluje o akýkoľvek iný druh majetku, tak musí urobiť prostredníctvom tritikárskej žaloby. A vo všeobecnosti platí, že majetkom, o ktorý sa má žalovať v rámci tejto žaloby, je čokoľvek okrem určitej peňažnej sumy, bez ohľadu na to, či je stanovená váhou alebo mierou a či ide o hnutelné veci alebo časť pôdy. Preto môžeme podať žalobu aj na pozemok, či už je v trvalom nájme, alebo či si niekto určil právo, napríklad užívacie právo, alebo služobnosť viažucu sa na niektorý z druhov nehnuteľností.

1. Nikto nemôže prostredníctvom tejto žaloby podať žalobu o svoj vlastný majetok, okrem prípadov, keď je to v určitých prípadoch povolené; ako napríklad v prípade žaloby založenej na krádeži alebo ak bol hnutelný majetok násilne odňatý.

2. Ten istý, O Sabinovi, kniha XVIII.

Sabinus uvádza, že ak niekto násilím vyhnal iného z jeho pozemku, môže byť žalovaný o jeho navrátenie; rovnaký názor zastáva aj Celsus, ale toto pravidlo platí len v prípade, že ten, kto bol vyhnaný a podáva žalobu, je vlastníkom; ak ním však nie je, Celsus uvádza, že stále môže podať žalobu o navrátenie vlastníctva.

3. Ten istý, O edikte, kniha XXVII.

Ak sa pri tejto žalobe kladie otázka, do akého času sa má datovať ocenenie majetku, pre ktorý sa žaloba podáva; lepší názor je, ako hovorí Servius, že treba brať do úvahy čas, keď bol vynesený rozsudok proti žalovanému. Ak totiž majetok zanikol v čase smrti, podľa Celsia musíme pripustiť určitú voľnosť a odhad nerobiť od posledného okamihu života, aby sa neznížil na veľmi malú sumu; napríklad v prípade, keď je otrok smrteľne zranený. V každom prípade však, ak sa majetok po nesplnení záväzku zhorší, Marcellus v dvadsiatej knihe uvádza, že odhad sa musí vykonať vo výške, na ktorú sa majetok zhoršil, teda ak strana vydala otroka, ktorý po nesplnení záväzku prišiel o oko, nie je prepustený; a preto sa odhad musí počítat' od dátumu nesplnenia záväzku.

(4) Gaius, O provinčnom edikte, kniha IX.

(5) Ak sa podáva žaloba na nejaký druh tovaru, ktorý mal byť dodaný v určitý deň, napríklad víno, olej alebo obilie; Cassius hovorí, že škoda sa má odhadnúť podľa toho, akú hodnotu by mal majetok v deň, keď mal byť dodaný, alebo ak deň nebol dohodnutý, tak podľa jeho hodnoty v čase, keď bol vydaný. Rovnaké pravidlo platí aj s ohľadom na miesto, takže ocenenie by sa malo najprv vykonať s ohľadom na miesto, kde mal byť majetok vydaný, ale ak nebolo dohodnuté nič s ohľadom na miesto, potom by sa malo zohľadniť miesto, kde bola podaná žaloba. Toto právo sa vzťahuje aj na iné veci.

Tit. 4. O majetku, ktorý sa musí doručiť na určitom mieste.

1. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IX.

Predtým platilo, že strana nemá právo podať žalobu na inom mieste, ako na tom, kde si stanovila, že majetok, ktorý je predmetom žaloby, má byť vydaný; ale keďže by to bolo nespravodlivé, ak by sľubujúci nikdy neprišiel na miesto, kde sa podľa toho, čo sľúbil, mal majetok vydať, (buď preto, že tak neurobil úmyselne, alebo z dôvodu, že sa nevyhnutne zdržal inde), a preto by sľubujúci nemohol získať to, čo mu patrí; preto sa zdalo vhodné, aby sa na tento účel ustanovila spravodlivá žaloba.

2. Ulpian, O edikte, kniha XXVII.

Arbitrážna žaloba môže byť v prospech buď žalobcu, alebo žalovaného; a ak je v prospech žalovaného, rozsudok sa vynesie na menšiu peňažnú sumu, ako sa požaduje, a ak je v prospech žalobcu, vynesie sa na vyššiu sumu.

1. Táto žaloba môže vyplývať z ustanovenia, v ktorom sa s vami dohodnem, že mi zaplatíte desať aurei v Efeze.

2. Ak niekto podá žalobu na základe ustanovenia, že mu má byť vyplatených desať aurei v Efeze alebo mu má byť dodaný otrok v Kapue, nemal by pri začatí konania vynechať jedno z týchto dvoch miest, aby nepripravil žalovaného o výhodu vyplývajúcu z miestnej príslušnosti.

3. Scaevola v pätnástej knihe otázok hovorí, že to, čo mlčky existuje v ustanovení, síce nie je vždy pod kontrolou žalovaného a ten môže podľa svojho úsudku rozhodnúť, čo má urobiť, ale že nie je v jeho moci rozhodnúť, či je alebo nie je zaviazaný. Preto ak strana sľúbi vydať Sticha alebo Pamfila, môže si vybrať, ktorého z nich vydá, kým sú obaja nažive; ak však jeden z nich zomrie, jeho právo voľby zaniká, inak by bolo v jeho moci rozhodnúť, či je alebo nie je zaviazaný, ak by nebol ochotný

vydať živého otroka, ktorého jediného bol povinný vydať. Preto podľa uvedených skutočností, ak by strana sľúbila niečo dodať buď v Efeze, alebo v Kapue, nemohla by byť proti nej podaná žaloba, ak by mala právo voľby miesta, kde by mala byť žalovaná, pretože by si vždy vybrala druhé miesto, a výsledkom by bolo, že by mala právomoc rozhodnúť, či má nejaký záväzok. Preto sa Scaevola domnieva, že žaloba proti nemu môže byť podaná na ktoromkoľvek mieste, a to bez akéhokoľvek dodatku o mieste; a preto dávame voľbu miesta podania žaloby žalobcovi. Scaevola všeobecne uvádza, že žalobca má právo vybrať si miesto, kde bude žalovať, a žalovaný miesto, kde zaplatí, samozrejme, ešte pred podaním žaloby. Preto hovorí, že existuje alternatíva žaloby, ako aj alternatíva miesta, čo nevyhnutne dáva žalobcovi možnosť voľby, pokiaľ ide o žalobu, z dôvodu jeho práva vybrať si miesto; v opačnom prípade, ak chcete vyhradiť možnosť voľby pre žalovaného, zbavíte žalobcu právomoci podať žalobu.

4. Ak niekto stanoví takto: "V Efeze a Kapue", Scaevola hovorí, že môže podať žalobu pre časť pohľadávky v Efeze a časť v Kapue.

5. Ak niekto stipuluje, že sa má postaviť dom, a neuvedie miesto, je táto stipulácia neplatná.

6. Kto sa dohodne na zaplatení desiatich aurei v Efeze a podá žalobu pred dňom, keď môže prísť do Efezu, postupuje nesprávne pred časom; podľa názoru Juliána sa totiž pri takejto dohode mlčky rozumie určitý dátum; preto si myslím, že názor Juliána je správny a že ak sa niektorá strana dohodne v Ríme, že v ten istý deň sa má doručiť do Kartága, dohoda je neplatná.

7. Okrem toho Julianus rozoberá nasledujúcu otázku, a to: ak si strana stanovila, že platba sa má vykonať v Efeze buď jej, alebo Titiovi, a ak by sa Titiovi malo platiť inde, či môže napriek tomu požadovať, aby sa platba vykonala jej; a Julianus hovorí, že nejde o zbavenie sa zodpovednosti za dlh, a preto možno podať žalobu o výšku úroku strany. Marcellus však túto otázku rozoberá samostatne a v poznámke k Juliánovi uvádza, že možno konštatovať, že existuje oslobodenie od dlhu aj vtedy, ak sa mi platba uskutoční inde, hoci ma nemožno nútiť, aby som ju prijal, ak nechcem; a že je zrejmé, že ak neexistuje oslobodenie od dlhu, treba konštatovať, že právo žalovať celú sumu zostáva zachované; rovnako ako keby niekto postavil dom na inom mieste, než kde ho sľúbil postaviť, nebude oslobodený od žiadnej časti svojho záväzku. Zdá sa mi však, že zaplatenie peňažnej sumy je odlišné od výstavby domu, a preto táto žaloba môže byť podaná len na sumu, na ktorej má strana záujem.

8. Teraz sa musíme zaoberať povinnosťou sudcu, ktorý predsedá tejto žalobe; to znamená, či sa má striktnie držať sumy, ktorá je súčasťou zmluvy, alebo či ju má zvýšiť alebo znížiť, takže ak bolo v záujme žalovaného, aby sa platba uskutočnila v Efeze, a nie v mieste, kde bola podaná žaloba, možno to zohľadniť. Julianus v nadväznosti na Labeov názor zohľadnil aj postavenie žalobcu, ktorý môže mať niekedy záujem na vymáhaní platby v Efeze; a preto treba zohľadniť aj prospech žalobcu. Predpokladajme totiž, že požičal peniaze na základe námornej zmluvy, ktorá mala byť zaplatená v Efeze, kde sám

dlhoval peniaze pod zmluvnou pokutou alebo na základe zálohy, a zástava bola predaná alebo pokuta vznikla z dôvodu vášho omeškania? Alebo predpokladajme, že bol dlžníkom štátnej pokladnice a majetok stipulanta bol predaný za mimoriadne nízku cenu? Pri arbitrážnej žalobe sa musí zohľadniť výška úrokov, ktoré mal v tejto veci, a to sa skutočne môže urobiť tak, že sa zahrnie vyššia miera úrokov, ako je zákonná. Ako by to bolo v prípade, ak by bol zvyknutý kupovať tovar; nemalo by sa prihliadať na zisk, a nie len na stratu, ktorú utrpel? Myslím si, že by sa mal zohľadniť zisk, ktorý nedosiahol.

3. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IX.

Táto žaloba sa predkladá na rozhodnutie sudcovi z toho dôvodu, že ceny predmetov sa v rôznych mestách a provinciách líšia, a to najmä ceny vína, oleja a obilia; a pokiaľ ide o peniaze, hoci by sa mohlo zdať, že majú všade rovnakú moc, predsa len v niektorých lokalitách sa získavajú ľahšie a za nižší úrok ako v iných, kde sa získavajú ťažšie a úroková sadzba je vysoká.

(4) Ulpian, O edikte, kniha XXVII.

(5) Ak sa žaloba podáva v Efeze, možno požadovať len skutočnú sumu a nič viac, ak si to žalobca nestanovil, alebo ak nejde o časovú výhodu.

1. Niekedy sudca, ktorý má právomoc rozhodovať o tejto žalobe, keďže ide o arbitráž, by mal žalovaného oslobodiť po tom, čo od neho požadoval, aby poskytol zábezpeku na zaplatenie peňazí tam, kde to bolo prisľúbené. Predpokladajme totiž, že je uvedené, že peniaze boli ponúknuté žalobcovi alebo uložené, alebo tam mohli byť ľahko vyplatené; nemal by sudca niekedy žalovaného oslobodiť? Stručne povedané, sudca určený na prejednanie žaloby by mal mať vždy pred očami spravodlivosť.

5. Paulus, O edikte, kniha XXVIII.

Ak dedičovi porúčiteľ nariadi, aby niečo zaplatil na určitom mieste, bude arbitrárna žaloba oprávnená.

6. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXII.

Alebo ak boli peniaze požičané s tým, že sa majú vrátiť na určitom mieste.

7. Paulus, O edikte, kniha XXVIII.

V prípadoch bona fide, aj keď bolo v zmluve dohodnuté, že sa má niečo dodať na určitom mieste, možno podať žalobu na kúpu, predaj alebo vklad, ale arbitrážna žaloba nebude prípustná.

1. Ak si však zmluvná strana stanovila, že vec dodá na určitom mieste, musí sa táto žaloba použiť.

8. Africanus, Otázky, kniha III.

Keď si si stanovil, že sto aurei ti bude vyplatených v Kapue, dostal si ručenie; konanie o vrátenie peňazí by sa malo začať proti ručiteľovi rovnako ako proti samotnému sľubovateľovi; to znamená, že ak sa žaloba podá na inom mieste ako v Kapue, mala by byť arbitrárna a škoda sa musí vyčíslit' vo výške rovnajúcej sa úroku, ktorý by mal byť žalobca, alebo žalovaný z toho, že suma peňazí bola vyplatená v Kapue, a nie inde. Závazok ručiteľa by sa nemal zvyšovať ani preto, že vinou hlavného dlžníka nebola celá suma sto aurei zaplatená v Kapue; tento prípad totiž nemožno správne porovnávať so záväzkom na zaplatenie úrokov, pretože tam sú dve ustanovenia, ale v tomto prípade je len jedno na požičané peniaze, a s ohľadom na jeho plnenie musí byť výška náhrady škody ponechaná na uváženie súdu. Domnievam sa, že veľmi jasným dôkazom rozdielu medzi týmito dvoma prípadmi je skutočnosť, že ak je časť peňazí zaplatená po tom, ako je strana v omeškaní, a žaloba je podaná na zvyšok, povinnosťou sudcu je odhadnúť úrok, ktorý má žalobca na zaplatenie v Capue len sumy, ktorej sa týka žaloba.

9. Ulpian, O Sabinovi, kniha XLVII.

Ak niekto sľúbi zaplatiť na určitom mieste, nemôže tak urobiť na inom mieste ako na tom, na ktoré sľúbil, ak stipulant nie je ochotný.

10. Paulus, Otázky, kniha IV.

Ak by veriteľ po nezaplatení v Kapue chcel podať arbitrážnu žalobu a najprv by si vzal ručenie na účet uvedenej žaloby, uvažujme, či každá suma, ktorá sa rozhodnutím súdu môže pripočítať k pôvodnému dlhu, nebude splatná a zahrnutá do záväzku, takže teraz, ak by sa zaplatila istina alebo sa podala žaloba v Kapue, právomoc súdu zaniká; ibaže by niekto povedal, že sudca by mal vydať rozhodnutie napríklad na sto dvadsať aurei a z celej sumy by sa zaplatilo sto, malo by sa to považovať za zaplatené na celkovú sumu, teda z istiny a penále; takže žalobca by mal právo žalovať sumu, ktorá ešte zostala splatná z pôvodného dlhu, ako aj penále, ktoré vzniklo pre nezaplatenie tejto sumy. Nemyslím si však, že to možno akceptovať ako opodstatnené; a to tým skôr, že sa má za to, že veriteľ odpustil penále, keď dostal peniaze.

Tit. 5. Pokiaľ ide o žalobu o sľúbené peniaze.

(1) Ulpian, O edikte, kniha XXVII.

V tomto edikte prétor uprednostňuje prirodzenú spravodlivosť, pretože chráni sľuby dané na základe dohody, keďže porušenie dobrej viery je vážnou vecou.

1. Prétor hovorí: "Keď niekto dá sľub na peňažnú sumu, ktorá je splatná." Pod pojmom "osoba" treba rozumieť vôbec kohokoľvek, pretože aj ženy sú zodpovedné za sľuby, že zaplatia, ak nevystupujú ako ručiteľky.
2. Hoci sa v tomto edikte nič neuvádza v súvislosti s neplnoletým, predsa len nie je zodpovedný za sľub bez splnomocnenia svojho poručníka.
3. Vystáva otázka, či v prípade, že syn pod otcovskou kontrolou urobí takýto sľub, bude zodpovedný? Myslím si, že je pravda, že bude zodpovedný, a že jeho otec bude tiež zodpovedný v rozsahu synovho peculium.
4. Ak niekto urobí stipuláciu, ktorá je neplatná, ale mal v úmysle urobiť stipuláciu, a nie sľub zaplatiť; treba konštatovať, že veriteľ nemôže začať konanie z dôvodu urobeného sľubu, pretože dlžník nekonal s úmyslom urobiť sľub, ale uzavrieť stipuláciu.
5. Bola položená otázka, či je možné sľub dať na niečo iné ako na to, čo je splatné? Ale keďže už bolo stanovené, že jedna vec môže byť dodaná namiesto inej, nič nebráni tomu, aby bol sľub daný na niečo iné, než čo bolo splatné; napríklad keď strana, ktorá dlhuje sto aurei, sľúbi zrno tejto hodnoty, myslím, že sľub je platný.
6. Zaplatenie dlhu možno sľúbiť bez ohľadu na to, aká je protihodnota; to znamená bez ohľadu na to, aká je zmluva, či ide o určitú alebo neurčitú sumu, a či strana dlhuje kúpnu cenu splatnú pri predaji, alebo peniaze dlžné z dôvodu vena, alebo z dôvodu poručníctva, alebo z dôvodu akejkoľvek inej zmluvy.
7. Postačuje aj dlh splatný na základe prirodzeného práva.
8. Osoba, ktorá podlieha prétorskej žalobe, ale nie podľa občianskeho práva, je zodpovedná za sľub; lebo sa má za to, že to, čo je splatné podľa prétorského práva, je dlh. Preto ak otec alebo majiteľ otroka dá sľub, za ktorý možno proti nemu podať žalobu De peculio, bude zodpovedný za sumu, ktorá bola v peculio v čase, keď bol sľub daný; ak však sľúbil vo vlastnom mene viac, nebude zaviazaný za prebytok.

(2) Julianus, Digesty, kniha XI.

Ak však sľúbi v mene svojho syna, že zaplatí desať aurei, hoci by ich v peculium bolo len päť, bude zodpovedný za desať na základe sľubu.

3. Ulpián, O edikte, kniha XXVII.

Ak manžel sľúbil väčšie veno, ako je schopný dať, keďže uzatvára zmluvu o dlhu, ručí za všetko, čo sľúbil; ale rozsudok sa vynesie v prospech manželky na sumu, ktorú je schopný zaplatiť.

1. Ak niekto sľúbi peňažnú sumu, ktorú je povinný podľa občianskeho práva, ale nie je povinný podľa prétorského práva, teda preto, že má nárok na výnimku; vzniká otázka, či je zodpovedný z dôvodu sľubu? Je pravda (ako uvádza Pomponius), že nie je zodpovedný, pretože peniaze, ktoré boli sľúbené, nie sú splatné podľa prétorského práva.

2. Ak je niekto, kto dlhuje peniaze podľa občianskeho aj prétorského práva, viazaný záväzkom, ktorý má nadobudnúť účinnosť v budúcnosti, bude zodpovedný na základe sľubu? Labeo hovorí, že bude, a Pedius jeho názor schvaľuje. Labeo dodáva, že tento druh sľubu bol zavedený najmä kvôli tým peňažným záväzkom, pre ktoré ešte nebolo možné podať žalobu, a ja nie som ochotný tento názor prijať; výhodná je totiž zásada, že strana, ktorá je zaviazaná od určitého času, tým, že sľúbi, že v tom čase zaplatí, bude zodpovedná.

4. Paulus, O edikte, kniha XXIX.

Ak však sľúbi zaplatiť pred týmto časom, bude tiež zodpovedný.

(5. Ulpián, O edikte, kniha XXVII.

Ak niekto sľúbi zaplatiť v Efeze a zároveň sľúbi zaplatiť na nejakom inom mieste, je rozhodnuté, že bude zodpovedný.

1. Julianus si myslí, že vyslanec, ktorý sľúbil, že v Ríme splatí niečo, čo dostal v provincii, môže byť tam žalovaný, a tento názor je správny; ak však sľúbil, že zaplatí v Ríme, nie keď tam bol, ale keď bol ešte v provincii, žaloba na základe tohto sľubu bude zamietnutá.

2. To, čo sme uviedli, totiž že v prípade dlhu sa prísľub jeho zaplataenia musí vzťahovať na samotný majetok, v žiadnom prípade nevyžaduje, aby strana, ktorej bol prísľub daný, už bola veriteľom; ak totiž sľúbiš zaplatiť to, čo som dlžný, budeš zodpovedný, a ak mi bude daný prísľub zaplatiť to, čo ti patrí, vznikne záväzok.

3. Julianus tiež hovorí v jedenástej knihe: "Titius mi napísal list v tomto znení: 'Písomne som pod vedením Seia vyhlásil, že ak sa preukáže, že ti niečo dlhuje, dám ti záruku za dlh a bez akéhokoľvek sporu ho zaplatím. " Tícius je teda zodpovedný za zaplatenie sľúbených peňazí.

4. Ale tam, kde niekto sľúbi, že iný zaplatí, a nie že to urobí za iného, nie je zodpovedný; a to Pomponius uvádza v ôsmej knihe.

5. Okrem toho, ak sľúbiš, že mi zaplatíš, budeš zodpovedný; ak však sľúbiš, že zaplatíš Semproniovi, nebudeš zodpovedný.

6. Julianus v Jedenástej knihe Digest hovorí, že sľub možno dať zástupcovi; a to podľa Pomponia treba chápať tak, že môžeš sľúbiť, že zaplatíš zástupcovi, ale nie príkazcovi.

7. Okrem toho možno sľub dať poručníkovi poručenca a zástupcovi obce, ako aj kurátorovi nepríčetného.

8. Tieto osoby budú zodpovedať aj za všetky sľuby, ktoré samy urobia.

9. Ak je sľub daný zástupcovi obce alebo opatrovníkovi poručenca, alebo kurátorovi nepríčetnej osoby, alebo maloletému takým spôsobom, že platba má byť vykonaná obci, alebo poručencovi, alebo nepríčetnej osobe, alebo maloletému; som toho názoru, že by sa mala obci, alebo poručencovi, alebo nepríčetnej osobe, alebo maloletému vyššie uvedenému poskytnúť spravodlivá žaloba.

10. Je tiež stanovené, že sľub možno dať aj otrokovi, a ak sa to urobí v tom zmysle, že platba bude vykonaná buď vlastníkovi otroka, alebo samotnému otrokovi, otrok nadobudne určitý záväzok za svojho pána.

6. Paulus, Sentencie, kniha II.

To isté pravidlo platí aj v prípade, keď sa sľub dáva niekomu, kto mi slúži ako otrok v dobrej viere.

(7. Ulpian, O edikte, kniha XXVII.

Aj v prípade, keď je sľub daný synovi pod rodičovskou kontrolou, je platný.

1. Ak stanovím, že sa má platiť mne alebo Titiovi, Julianus hovorí, že sľub nemôže byť daný Titiovi na jeho vlastný účet, pretože nemá právo na žalobu o vrátenie peňazí, hoci sa mu môže platiť.

8. Paulus, O edikte, kniha XXIX.

Ak však sľúbiš, že zaplatíš buď mne, alebo Titiovi, mám právo podať žalobu; hoci po tom, ako si dal sľub, že zaplatíš mne, sám zaplatíš Titiovi, budeš napriek tomu zodpovedný voči mne.

9. Papinianus, Otázky, kniha VIII.

Titius však bude zodpovedný za osobnú žalobu o vrátenie peňazí, ktoré mu nepatria, aby to, čo mu bolo neprávom vyplatené, bolo vrátené tomu, kto to zaplatil.

10. Paulus, O edikte, kniha XXIX.

Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď sú dvaja veritelia na základe dohody a jednému z nich je daný prísľub zaplataenia a následne je zaplataené druhému; pretože strana, ktorej je daný prísľub, by sa mala považovať za stranu, ktorá už bola zaplataená.

11. Ulpian, O edikte, kniha XXVII.

Preto aj sľub bude platný dovtedy, kým to, čo sa sľubuje, je skutočne splatné, hoci by sa medzitým nemal objaviť nikto, kto niečo dlhuje; ako napríklad v prípade, keď pred vstupom do majetku dlžníka alebo v čase, keď je v zajatí nepriateľa, niekto sľúbi, že zaplatí; Pomponius totiž uvádza, že sľub tohto druhu je platný, keďže peniaze, ktoré sa sľubujú, sú v skutočnosti splatné.

1. Ak niekto, kto dlhuje sto aurei, sľúbi, že zaplatí dvesto, bude zodpovedný len za sto, pretože to je suma dlžných peňazí; a preto ak niekto sľúbi zaplatiť istinu spolu s úrokom, ktorý nie je splatný, bude zodpovedný len za istinu.

12. Paulus, O edikte, kniha XIII.

Okrem toho, ak je splatných desať aurei a strana sľúbi zaplatiť desať a dodať Stichus, možno povedať, že zodpovedá len za desať aurei.

13. Ten istý, O edikte, kniha XXIX.

Ak niekto, kto dlhuje dvadsať aurei, sľúbi zaplatiť desať, bude zodpovedný.

(14. Ulpian, O edikte, kniha XXVII.

Kde niekto sľubi zaplatiť, bude zodpovedný, či už uvedie určitú sumu alebo nie.

(1) Ak niekto sľubi, že dá zálohu, potom, ak vznikne potreba zálohy, aj takýto sľub treba pripustiť.

(2) Ak niekto sľubi, že nejaká určitá osoba bude konať ako jeho ručiteľ, Pomponius uvádza, že napriek tomu bude ručiť; ale čo ak strana odmietne konať ako ručiteľ? Myslím si, že ten, kto dal sľub, bude zodpovedný, ak nedošlo k nejakému inému dojednaniu, ale čo ak by ručiteľ zomrel skôr? Ak by došlo k omeškaniu, je spravodlivé, aby strana, ktorá sľub dala, ručila buď do výšky úrokov veriteľa, alebo aby ponúkla ako ručiteľa nejakú inú, nie menej solventnú osobu; ak však k omeškaniu nedošlo, skôr si myslím, že ručiť nebude.

(3) Sľub na zaplatenie môžeme dať bez ohľadu na to, či sme prítomní alebo neprítomní; rovnako ako môžeme uzavrieť zmluvu prostredníctvom posla alebo vo vlastných riadnych osobách a za akýchkoľvek podmienok, ktoré si zvolíme.

15. Paulus, O edikte, kniha XXIX.

A hoci strana, prostredníctvom ktorej vám dávam prísľub na zaplatenie, môže byť slobodná, nebude to prekážkou, pretože môžeme nadobudnúť majetok prostredníctvom osoby, ktorá je slobodná, pretože v tomto prípade sa má za to, že strana iba ponúka svoje služby.

16. Ulpian, O edikte, kniha XXVII.

Ak sa dvaja z nás zaviazu na zaplatenie ako dvaja hlavní dlžníci, môže byť podaná žaloba na celú sumu proti ktorémukoľvek z nás.

1. Každý môže dať sľub zaplatiť na určitom mieste alebo v určitom čase a žaloba môže byť podaná nielen na mieste uvedenom v sľube, ale kdekoľvek, ako v prípade arbitrážnej žaloby.

2. Prétor hovorí: "Ak by sa ukázalo, že strana, ktorá dala sľub, dlh nezaplatila ani neurobila to, čo mala urobiť, a žalobca nie je vinný, pretože úkon, ktorý bol sľúbený, nebol vykonaný."

3. Ak teda nešlo o zavinenie žalobcu, právo na žalobu bude existovať, aj keď mu v tom zabránila povaha okolností; lepší názor však je, že žalovaný má právo na úľavu.

4. V súvislosti so slovami prétora: "Dlžník neurobil to, čo mal urobiť," existuje istá príležitosť na pochybnosti, či sa jeho slová vzťahujú na čas uvedený v sľube, alebo ich máme vzťahovať na dátum, keď bola otázka spojená; a ja si myslím, že sa vzťahujú na čas uvedený v sľube.

17. Paulus, O edikte, kniha XXIX.

Ak však ponúkne platbu v iný deň a žalobca ju nechce prijať, hoci nemá vážny dôvod na odmietnutie, je len spravodlivé, aby sa žalovanému poskytla úľava, a to buď na základe výnimky, alebo na základe správneho výkladu tak, že až do času súdneho konania bude konanie žalobcu poškodzovať; a že výklad slov "neurobil" môže byť taký, že nesplnil to, čo sľúbil, do dátumu, ktorý uviedol, alebo kedykoľvek neskôr.

18. Ulpián, O edikte, kniha XXVII.

19. Opäť isté pochybnosti vzbudzujú aj prétoriove slová: "Žalobca sa neprevinil". Pomponius si nie je istý, kde žalobca nebol zodpovedný za to, že sľub nebol splnený v uvedenom čase, ale bol, či už predtým alebo neskôr. Som toho názoru, že aj tieto slová treba považovať za odkaz na čas uvedený v sľube. Ak teda žalobca, ktorému v tom zabránilo násilie, choroba alebo zlé počasie, sa neobjaví; Pomponius uvádza, že následky musí znášať sám.

1. S odkazom na to, čo sa pridáva, totiž: "A že peniaze, ktorých zaplatenie bolo sľúbené, boli skutočne splatné", si to vyžaduje úplnejšie vysvetlenie; v prvom rade to totiž znamená, že ak bol dlh splatný v čase, keď bol sľub daný, ale nie teraz, sľub napriek tomu platí, pretože právo na žalobu je spätné. Preto, ako uvádzajú Celsus a Julianus, ak je strana viazaná záväzkom, na základe ktorého možno proti nej podať žalobu len počas určitého času, a ona sľúbi zaplatenie, mala by byť zodpovedná; aj keď čas, počas ktorého bolo možné podať žalobu, uplynul po tom, čo bol sľub daný. Preto aj keď sľúbi, že zaplatí po uplynutí času, na ktorý sa zaviazal, Julianus si myslí, že sa stále uplatní to isté pravidlo; keďže v čase, keď sľub dal, bol zaviazaný, hoci ho odkázal na dátum, keď by už nebol zodpovedný.

2. V tomto prípade je vhodné zvážiť, či táto žaloba zahŕňa sankciu, alebo je len na vymáhanie pohľadávky, a lepší názor je, ako si myslí sám Marcellus, že je podaná len na vymáhanie pohľadávky.

3. Predtým bolo otázne, či strana, ktorá podala túto žalobu, stratila právo na žalobu o hlavnú pohľadávku; a najbezpečnejší názor je, že keď sa v takomto prípade zaplatí, dôjde k oslobodeniu od zodpovednosti, a nie keď sa vydanie pripojí, pretože platba bude prospešná pre oba záväzky.

19. Paulus, O edikte, kniha XXIX.

Ak je niečo splatné pod určitou podmienkou a je daný prísľub, ktorý to robí splatným buď absolútne, alebo v určitom čase, zostane to pod tou istou podmienkou v pozastavení; takže ak sa podmienka splní, strana bude zodpovedná, ale ak sa nesplní, obe práva na žalobu zaniknú.

1. Ak však niekto dlhuje absolútne a dá prísľub na zaplatenie pod podmienkou, Pomponius hovorí, že proti nemu možno podať spravodlivú žalobu.

2. Ak otec alebo majiteľ otroka sľúbi, že zaplatí do výšky toho, čo je obsiahnuté v peculium, peculium sa neznižuje z dôvodu, že sa takto zaviazal; a aj keď sa peculium mohlo stratiť, napriek tomu nebude zbavený zodpovednosti:

20. Ten istý, O Plautiovi, kniha IV.

Ani zvýšenie, ani zníženie peculium totiž neovplyvní právo na žalobu zo sľubu.

21. Ten istý, O edikte, kniha XXIX.

Ak strana sľúbi dodať Stichus a Stichus zomrie po tom, čo je v omeškaní, ak sľúbi zaplatiť jeho hodnotu, bude zodpovedný.

1. Ak sľúbiš bez uvedenia času zaplatenia, možno povedať, že nebudeš zodpovedný, hoci podmienky ediktu sa dajú vykladať široko; v opačnom prípade sa môže začať konanie bezodkladne, ak si sa nepripravil zaplatiť hneď, ako si to sľúbil, ale treba poskytnúť primeraný čas, napríklad nie menej ako desať dní, kým sa pohľadávka môže vymáhať.

2. V tejto žalobe, ako aj v iných dobromyseľných žalobách, tá istá prísaha zaťažuje jeho povinnosť, ak len ponúkne zábezpeku; ak však sľúbi, že poskytne zábezpeku, a ponúkne ručenie alebo zástavu, nebude zodpovedný, pretože nie je rozdiel v tom, akým spôsobom zábezpeku poskytne.

22. Tá istá kniha, Skratky, kniha VI.

Ak po tom, čo ti bola sľúbená istá suma peňazí, odovzdáš majetok podľa trebárs dekrétu senátu; potom, keďže si previedol na iného právo podať žalobu o pôvodný dlh, bude ti zamietnutá žaloba o peniaze, ktoré ti patria na základe sľubu. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď držiteľ nehnuteľnosti ju stratí v prospech toho, kto má lepší právny titul; v tomto prípade by sa však žaloba mala prednostne priznať beneficiantovi zvereného majetku alebo tomu, kto získal žalobu.

(23) Julianus, Digesty, kniha XI.

Ak sa sľubujúci zaviaže dodať otroka a otrok zomrie, keď prvý z nich zaviniť, že nebol dodaný; aj keď sľúbil dodať otroka, bude stále zodpovedný za sľub na zaplatenie peňazí, a teda musí zaplatiť hodnotu otroka.

24. Marcellus, Názory.

Titius poslal Seiovi list s nasledujúcimi slovami: "V mojich rukách zostáva päťdesiat aurei z tvojej pôžičky na základe zmluvy mojich zverencov, ktoré ti budem povinný vyplatiť v bežných peniazoch na májové idy, a ak uvedenú sumu nezaplatím v uvedený deň, budem ti potom dlžný toľko ako úrok." Pýtam sa, či Lucius Titius týmto záväzkom nastúpil na miesto svojich poručníkov ako dlžník? Marcellus odpovedal, že ak by bola uzavretá klauzula, vzal by ju na seba. Taktiež chcem vedieť, ak to neurobil, či je zodpovedný za svoj sľub zaplatiť? Marcellus odpovedá, že je zodpovedný za istinu; keďže to je liberálnejší a výhodnejší výklad.

25. Papinianus, Otázky, kniha VIII.

Istá osoba mi dlhovala buď jednu z dvoch vecí a sľúbila dodať jednu z nich; vznikla otázka, či môže dodať tú, ktorú nesľúbil? Odpovedal som, že by nemal byť vypočítaný, keby teraz chcel porušiť vieru vzhľadom na to, čo bolo sľúbené.

1. Ak vám bola ponúknutá prísaha a prisaháte, že vám niečo patrí, keď už máte právo na žalobu z tohto dôvodu, môžete správne postupovať na základe prísľubu zaplatiť; ak som však prísahu neposkytol dobrovoľne, ale urobil som tak z donútenia, že som ti ju musel vrátiť, neexistuje žiadny rozdiel, aj keď potreba vrátiť prísahu vznikla z dôvodu tvojej ochoty a môjho rešpektu; nikto totiž nepochybuje o tom, že strana koná miernejšie, keď prísahu vracia, ako keď ju sama skladá.

(26) Scaevola, Názory, kniha I.

Istý muž napísal svojmu veriteľovi list v nasledujúcom znení: "Desať aurei, ktoré dostal Lucius Titius ako pôžičku z tvojej truhlice, sú v mojom vlastníctve a sú ti k dispozícii, s výnimkou sumy úrokov." Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností je strana zodpovedná za žalobu na základe sľúbených peňazí.

Ulpian, O edikte, kniha XIV.

Je len malý rozdiel, či niekto sľúbi zaplatiť v prítomnosti alebo v neprítomnosti dlžníka. Pomponius ide v tridsiatej štvrtrej knihe ešte ďalej a tvrdí, že každý môže dať sľub na zaplatenie aj bez súhlasu dlžníka, a preto považuje za nesprávny názor Labea, ktorý si myslí, že ak by po tom, čo strana dala sľub na účet niekoho iného, mu príkazca oznámil, že nezaplatí, mala by sa mu udeliť výnimka in factum; a Pomponius v tom nie je nerozumný; ak je totiž strana, ktorá sľub dala, raz zaviazaná, konanie dlžníka by jej nemalo umožniť vyhnúť sa zodpovednosti.

28. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IV.

Ak niekto sľúbil, že vykoná platbu, v mene iného, ten, v mene ktorého tento sľub urobil, zostáva stále viazaný.

29. Paulus, O edikte, kniha XXIV.

Osoba, ktorá je zodpovedná za žalobu buď za škodu, krádež alebo lúpež, bude zodpovedná na základe sľubu zaplatiť.

30. Ten istý, Sentencie, kniha II.

Ak niekto sľúbi zaplatiť peniaze jednej z dvoch osôb, napríklad tebe alebo Titiovi; potom, hoci podľa prísneho práva zostáva zaviazaný riadnou žalobou za sľúbené peniaze, aj keby mal zaplatiť Titiovi, bude mať právo na výnimku.

31. Scaevola, Digesty, kniha V.

Lucius Titius zomrel v čase, keď bol dlžníkom Seiovcov, a tí presvedčili Publia Maevia, že majetok patrí jemu, a prinútili ho, aby im napísal list, v ktorom uviedol, že je ich dlžníkom takým spôsobom, aby priznal, že je dedičom svojho strýka z otcovej strany; v tomto liste dodal, že dlžná suma bola zapísaná v jeho účtoch. Vznikla otázka, či, keďže z majetku Lucia Titia sa do rúk Publia Maevia nedostalo nič, či ho možno žalovať o peniaze prisľúbené v uvedenom liste a či môže využiť výnimku z dôvodu podvodu? Odpoveď znela, že z tohto dôvodu nie je možné podať občianskoprávnu žalobu, ale že podľa uvedených skutočností nie je možné podať ani žalobu na vymáhanie sľúbených peňazí. Taktiež sa zisťovalo, či je možné podať žalobu na vrátenie vyplatených úrokov z uvedeného dôvodu? Odpoveď bola, že v súlade s uvedenými skutočnosťami by to bolo možné.

Tit. 6. Pokiaľ ide o žalobu o pôžičku na užívanie a vzájomnú žalobu.

1. Ulpián, O edikte, kniha XXVIII.

Prétor hovorí: "Čokoľvek, o čom sa hovorí, že niekto požičal, za to udelím žalobu."

1. Výklad tohto ediktu nie je zložitý; treba si všimnúť len jednu vec, a to, že strana, ktorá edikt vypracovala, hovorila o pôžičke, kým Pacuvius spomínal užívanie niečoho. Labeo však hovorí, že medzi pôžičkou a niečím daným na používanie je rovnaký rozdiel ako medzi rodom a druhom; lebo. hnutel'ný majetok možno požičať, ale to, čo patrí k pôde, nemožno, hoci to, čo patrí k pôde, možno dať na používanie. Je však tiež zrejmé, že o pôde možno veľmi správne povedať, že je požičaná, a rovnaký názor zastáva aj Cassius. Vivianus ide ešte ďalej a hovorí, že požičať možno aj byt.

2. Strany, ktoré nedosiahli vek puberty, nie sú zodpovedné za žalobu o pôžičku na užívanie, pretože pôžička tohto druhu nemôže existovať vo vzťahu k poručenovi bez oprávnenia jeho poručníka; a táto zásada platí do takej miery, že aj keď sa chlapec po dosiahnutí puberty dopustí podvodu alebo sa previní nedbanlivosťou, nebude zodpovedný za žalobu, pretože na začiatku bola pôžička neúčinná.

2. Paulus, O edikte, kniha XXIX.

Ani žaloba na pôžičku na užívanie by sa nemala poskytnúť proti nepričetnej osobe, ale žaloba na vydanie by sa mala poskytnúť proti obom; aby sa po vydaní veci mohla podať žaloba na jej vrátenie.

3. Ulpián, O edikte, kniha XXVIII.

Zdá sa mi však, že ak má poručník peňažný prospech, mala by sa proti nemu poskytnúť spravodlivá žaloba na pôžičku, a to podľa reskriptu božského Pia.

1. Ak sa požičaný predmet vráti, ale vráti sa znehodnotený, nebude sa vôbec považovať za vrátený, pretože sa znehodnotil, ak sa strata nenapraví; správne sa totiž hovorí, že sa predmet nevrátil, ak sa vrátil v znehodnotenom stave.

2. V tejto žalobe, ako aj v iných dobromyseľných žalobách, sa skladá tá istá prísaha s odkazom na pohľadávku, a pokiaľ ide o hodnotu veci, musí sa brať do úvahy čas, keď sa o veci rozhodlo; hoci v prísnom práve sa musí brať do úvahy čas, keď bola vec pripojená.

3. Dediča strany, ktorá dostala pôžičku, možno žalovať o rovnaký podiel, aký má na majetku, ibaže by náhodou mal právomoc vrátiť celý majetok a neurobí tak; potom sa totiž proti nemu vydá rozsudok o celej sume, pretože by to bolo v súlade s rozhodnutím dobrého sudcu.

4. Ak je pôžička poskytnutá synovi pod otcovskou kontrolou alebo otrokovi, žaloba sa musí podať len o peculium, ale veriteľ môže mať priamu žalobu aj proti samotnému synovi. Okrem toho, ak strana poskytla pôžičku otrokyni alebo dcére pod otcovskou kontrolou, môže byť podaná len žaloba De peculio.

5. Otec alebo vlastník nebude mať rozsudok vydaný proti nemu len z dôvodu protiprávneho konania buď syna, alebo otroka, pretože sa bude brať do úvahy len podvod zo strany samotného otca alebo vlastníka; toto rozlíšenie robí Julianus v súvislosti so žalobou o záložnom práve v jedenástej knihe.

6. Nemôže ísť o požičanie veci, ktorá sa spotrebuje používaním, ibaže by si ju osoba požičala za účelom okázalosti alebo honosnosti.

4. Gaius, O ústnych záväzkoch, kniha I.

Pôžičky peňazí sa často uzatvárajú s cieľom umožniť im prevziať miesto platby.

(5. Ulpián, O edikte, kniha XXVIII.

Ak sa uzavrie dohoda, že požičaný predmet sa má vrátiť na určitom mieste alebo v určitom čase, je povinnosťou sudcu vziať do úvahy uvedené miesto alebo čas.

1. Ak niekto podá túto žalobu a prijme odhad škody, ktorý sa ponúka, robí požičaný predmet vlastníctvom strany, ktorá ponúka peniaze.

2. Teraz musíme preskúmať, čo je to, čo sa má zohľadniť v žalobe o pôžičku na užívanie, či podvod alebo nedbanlivosť, alebo každý druh rizika; a skutočne, v zmluvách sa niekedy dopúšťame podvodu a niekedy nedbanlivosti; podvodu v prípade úschovy, pretože keďže strana, u ktorej je vec uložená, z toho nebude mať žiadny prospech, je rozumné, aby sa zohľadňoval len podvod, okrem prípadov, keď sa stane, že dôjde k náhrade škody, pretože vtedy (ako bolo uzákonené) je zahrnutá aj nedbanlivosť; alebo keď bolo na začiatku dohodnuté, že strana, u ktorej bola vec uložená, bude zodpovedná za nedbanlivosť aj za náhodu. Ak však išlo o prospech oboch strán v prípade predaja, prenájmu, vena, zálohu alebo partnerstva, zodpovednosť sa pripája tak za podvod, ako aj za nedbanlivosť. Pokiaľ ide o pôžičku, celá výhoda, ktorá vzniká, je vo všeobecnosti výhodou strany, ktorej sa majetok požičiava, a preto je správnejší názor Quinta Mucia, ktorý sa domnieval, že táto strana musí byť zodpovedná za nedbanlivosť a musí tiež vynaložiť starostlivosť.

3. A ak bol majetok pred jeho odovzdaním ocenený, celé riziko musí prevziať ten, kto súhlasil, že bude zodpovedný za výšku ocenenia.

4. Ak však dôjde k znehodnoteniu, či už v dôsledku staroby alebo choroby, alebo ak majetok ukradnú zloději, alebo sa stane niečo podobné; treba povedať, že strana, ktorá dostala pôžičku, nemá byť vinná za žiadnu z týchto vecí, ak z jej strany

nedošlo k nejakej nedbanlivosti. Preto ak vznikla škoda v dôsledku požiaru alebo pádu budovy, alebo došlo k akejkoľvek nevyhnutnej strate, strana nebude zodpovedná; ibaže keď mohla zachrániť majetok, ktorý bol požičaný, dala prednosť záchrane svojho vlastného.

5. Je nepochybné, že musí vynaložiť náležitú starostlivosť s ohľadom na požičaný majetok.

6. Ale o tom, či musí vynaložiť túto starostlivosť, ak bol požičaný otrok, mali staroveké autority pochybnosti; niekedy totiž treba otroka strážiť, ako napríklad v prípade, keď je pri požičiavaní pripútaný alebo keď si jeho vek vyžaduje, aby bol strážený; ak však bolo isté, že sa dohodlo, že ho má strážiť strana, ktorá oňho požiadala, treba sa domnievať, že sa tak má stať.

7. Niekedy však stratu v dôsledku smrti musí znášať strana, ktorá požiadala o pôžičku; pretože ak by som ti požičal koňa, aby si ho vzal do svojej vily, a ty by si ho vzal do vojny, budeš zodpovedný za žalobu o pôžičku; a rovnaké pravidlo platí aj v prípade otroka. Je však jasné, že ak by som ti požičal koňa, aby si ho mohol vziať do vojny, riziko by bolo moje, pretože Nanusa hovorí, že ak ti požičiam otroka na omietanie steny a on spadne z lešenia, riziko je moje. Myslím si však, že to platí len vtedy, keď som ti ho požičal na prácu na lešení; ak by však mal svoju prácu vykonávať na zemi a ty by si spôsobil, že by sa dostal na lešenie; alebo ak by sa to stalo pre nejakú chybu lešenia, ktoré nebolo riadne postavené, hoci ho dotyčný nepripravil, alebo ak by sa to stalo pre vek lán či tyčí; hovorím, že za nehodu, ktorá sa stala z jeho nedbanlivosti, musí zodpovedať sám ten, kto požiadal o požičanie. Mela uviedol, že ak bol kamenárskemu majstrovi požičaný otrok, ktorý sa zabil pádom lešenia, remeselník je zodpovedný za žalobu o požičanie, pretože lešenie postavil nedbalo.

8. Okrem toho, ak niekto použije požičanú vec iným spôsobom, ako bolo určené, zodpovedá nielen za žalobu z výpožičky, ale aj za žalobu z krádeže; ako uvádza Julianus v jedenástej knihe Digest. Hovorí tiež: "Ak ti požičiam prázdnu knihu a ty spôsobíš, že tvoj dlžník do nej napíše poznámku, aby ťa zabezpečil, a ja ju potom vymažem; ak som ti knihu požičal preto, aby si sa zabezpečil, som ti zodpovedný za protižalobu." Ale ak to tak nie je a vy ste mi neoznámili, že bola napísaná zmenka, budete mi zodpovedať aj v konaní o pôžičke, a hovorí, že dokonca budete zodpovedať aj v konaní o krádeži; keďže ste požičanú vec použili iným spôsobom, než ste mali, tak ako je niekto zodpovedný za krádež, ak používa koňa alebo šaty na iný účel, než na aký boli požičané.

9. V takej miere sa musí vynaložiť starostlivosť vo vzťahu k majetku požičanému na užívanie, že sa musí použiť aj vo vzťahu k tomu, čo nasleduje po danom majetku; ako napríklad, keď som ti požičal kobyľu, ku ktorej bolo žriebä, staré autority tvrdili, že si povinný vynaložiť náležitú starostlivosť aj pri zaobchádzaní so žriebätom.

10. Je zrejmé, že niekedy ten, kto požiadal o pôžičku, bude zodpovedný len za zlomyseľnosť prejavenu vo vzťahu k požičanému majetku, ako napríklad tam, kde niekto uzavrel dohodu v tomto zmysle alebo kde strana poskytla pôžičku len

pre svoj vlastný prospech; napríklad keď ju poskytol svojej snúbenici alebo svojej manželke, aby bola lepšie oblečená, keď ju k nemu privedú; alebo keď prétor predvádzal hry a poskytol pôžičku hercom, alebo keď niekto dobrovoľne požičal veci na tento účel prétorovi.

11. Teraz musíme preskúmať, v akých konkrétnych prípadoch bude k dispozícii žaloba o vypožičanie; a staroveké autority mali pochybnosti s ohľadom na prípady tohto druhu.

12. Dal som ti niečo, aby si to mohol dať do zálohu svojmu veriteľovi; dal si to do zálohu; ale nevyplatil si to, aby si mi to vrátil. Labeo hovorí, že v tomto prípade bude platiť žaloba o pôžičku, a ja si myslím, že tento názor je správny, ibaže by som dostal nejakú náhradu, a potom by išlo o žalobu in factum na základe zmluvy o prenájme a nájme. Je zrejmé, že ak dám vec do zálohu na váš účet a s vašim súhlasom, bude platiť žaloba na mandát. Labeo tiež veľmi správne hovorí, že ak sa nedopustím nedbanlivosti pri splácaní založenej veci, ale veriteľ ju odmietne vrátiť; potom budete mať právo na žalobu z pôžičky len v rozsahu, v akom som vám mohol postúpiť svoje práva na žalobu voči nemu. Okrem toho bude platiť, že nie som vinný z nedbanlivosti, ak som už peniaze zaplatil alebo som pripravený ich zaplatiť. Je zrejmé, že trovy konania a prípadné ďalšie výdavky musí v rámci spravodlivosti uhradiť strana, ktorá pôžičku prijala.

13. Ak ma požiadaš, aby som ti požičal otroka s riadom, a otrok riad stratí, Cartilius hovorí, že musíš prevziať riziko, keďže sa má za to, že riad bol požičaný, a preto musíš byť zodpovedný aj za nedbanlivosť vo vzťahu k nemu. Je zrejmé, že ak sa otrok dá na útek aj s riadom, strana, ktorá dostala pôžičku, nebude zodpovedná, pokiaľ sa nedopustila nedbanlivosti v súvislosti s útekem otroka.

14. Ak ma požiadate, aby som pre vás vybavil jedáleň aj tanier na obsluhu, a ja to urobím; a potom ma požiadate, aby som to isté urobil na druhý deň, a keďže nemôžem pohodlne odnieť striebro do svojho domu, nechám ho tam a ono sa stratí; akú žalobu možno podať a kto musí prevziať riziko? Labeo v súvislosti s rizikom uvádza, že je veľký rozdiel v tom, či som niekoho umiestnil, aby majetok strážil, alebo nie, pretože ak som tak urobil, riziko je moje; ak som to však neurobil, zodpovedá ten, komu bol majetok ponechaný. Domnievam sa však, že žaloba o vypožičanie bude oprávnená, ale strana, u ktorej bola vec zanechaná, musí zabezpečiť jej bezpečnú úschovu, pokiaľ nebola výslovne dohodnutá iná úprava.

15. Ak je vozidlo požičané alebo prenajaté dvom osobám, Celsus, syn, v šiestej knihe Digest hovorí, že môže vzniknúť otázka, či každá z nich zodpovedá za celú sumu, alebo len za jej časť? Uvádza, že celé vlastníctvo niečoho nemôže patriť dvom osobám, ani nemôžu mať celé vlastníctvo, ani jedna strana nemôže byť vlastníkom časti veci, pretože môže mať len čiastočné vlastníctvo celej veci prostredníctvom nedeliteľného podielu. Užívanie kúpeľa, portika alebo poľa však môže patriť každej strane v celom rozsahu, pretože neužívam vec o nič menej preto, že ju užíva aj iný; ak je však vozidlo požičané alebo prenajaté, mám v skutočnosti právo užívať jeho časť, pretože neobývam celý priestor vozidla; ale hovorí, že je lepší názor, že budem zodpovedný za podvod a nedbanlivosť, ako aj za starostlivosť a opatrnosť, pokiaľ ide o celú jej časť; preto sa obe

strany budú považovať za solidárnych dlžníkov, a ak jedna z nich, keď bude žalovaná, zaplatí škodu, druhá bude oslobodená a obe budú oprávnené na žalobu za krádež:

6. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Takže ak jeden z nich podá žalobu, právo druhého na žalobu proti zlodějovi zanikne.

7. Ulpián, O edikte, kniha XXVIII.

Preto vzniká otázka, či ak jedna zo strán podá žalobu pre krádež, má byť žalovaná len za pôžičku? Celsus hovorí, že ak by sa mala žaloba podať proti druhej strane, totiž proti tomu, kto nepodal žalobu pre krádež, a on je pripravený na to, aby ten prvý? teda ten, kto kvôli tomu, že podal žalobu pre krádež, mal z požičaného predmetu prospech? bol žalovaný na svoje riziko, mal by byť vypočutý a zbavený zodpovednosti.

1. Ak má požičiavateľ právo na žalobu proti druhému spoludlžníkovi podľa Lex Aquilia, treba zvážiť, či by ho nemal postúpiť, ak sa druhý dopustil nejakej škody, ktorú môže byť žalovaný nútený nahradiť v rámci žaloby o pôžičku; pretože aj keby mal veriteľ právo podať proti nemu žalobu podľa Lex Aquilia, je úplne spravodlivé, aby pri podaní žaloby o pôžičku zbavil druhého práva podať žalobu; ibaže by niekto mohol povedať, že podaním žaloby podľa Lex Aquilia získa menej, ako získal z dôvodu pôžičky; a to sa zdá byť rozumné.

8. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Ponechávame si tak držbu, ako aj vlastníctvo majetku požičaného na užívanie.

(9. Ulpián, O edikte, kniha II.

Lebo nikto tým, že niečo požičiava, nerobí z toho vlastníctvo toho, komu to požičiava.

10. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXIX.

Ak človek, ktorý niečo dostal ako pôžičku, to používa len na účel, na ktorý si to požičal, určite nebude musieť nič platiť, ak vec v žiadnom ohľade nezhorší, a to vlastnou nedbanlivosťou; ak ju totiž zhorší svojou nedbanlivosťou, bude za to zodpovedný.

1. Ak niekomu poskytnem vec, aby ju mohol preskúmať, vzniká otázka, či má rovnaké právne postavenie ako ten, komu sa vec požičiava? Ak som mu ju totiž dal na vlastný účet, pretože som chcel, aby zistil jej hodnotu, bude voči mne zodpovedný len za podvod; ak som mu ju však dal na vlastný účet, bude zodpovedný aj za jej úschovu, a teda bude mať právo na žalobu za krádež. Ak sa však vec stratí pri jej vrátení a ja som mu nariadil, kto ju má vrátiť, riziko bude na mojej strane; ak ju však zveril do úschovy niekomu, koho si sám vybral, bude mi zodpovedný aj za nedbanlivosť, ak ju dostal na vlastný účet;

(11) Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Pretože si nevybral vhodnú osobu, aby ju mohol bezpečne preniesť.

12. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXIX.

Ak ju však dostal na môj účet, bude zodpovedný len za podvod.

1. Otrok, ktorý bol poslaný, aby si vypýtal vec, ktorá mu bola požičaná, utiekol po tom, čo ju dostal. Ak jeho pán nariadil, aby mu bol vydaný, musí znášať stratu; ak však poslal otroka s cieľom upozorniť dlžníka, aby vrátil požičaný predmet, za stratu bude zodpovedať ten, komu bol požičaný.

13. Pomponius, O Sabinovi, kniha XI.

14. Ak je proti osobe, ktorá dostala pôžičku, vyneseny rozsudok v konaní o pôžičke z dôvodu, že vec zmizla; musí mu byť poskytnutá záruka, že ak ju vlastník nájde, vydá mu ju.

(1. Ak strana dostane niečo na skúšku, ako napríklad zvieratá, a tie sa mu prenajmú, a on z tohto užívania má zisk; musí vrátiť skutočnú sumu, ktorú získal, tomu, kto mu zvieratá na skúšku prenechal; nikomu sa totiž nesmie dovoliť, aby mal z niečoho zisk skôr, ako to bude mať v držbe na svoje riziko.

(2) Ak požičiam vec slobodnému človeku, ktorý mi v dobrej viere slúžil ako otrok, pozrime sa, či mám voči nemu právo na žalobu o vypožičanie. Celsus, syn, hovorí, že ak som mu niečo prikázal, mohol som proti nemu postupovať buď mandátnou žalobou, alebo žalobou o výklad zmluvy, a preto by sa rovnaké pravidlo malo uplatniť aj v prípade pôžičky. Nie je rozdiel v tom, či ak uzavrieme zmluvu so slobodným človekom, ktorý nám slúži v dobrej viere ako otrok, neurobíme tak s úmyslom zaviazať ho, pretože sa často stáva, že okrem toho, čo sa v danom čase zamýšľa, vznikne aj konkludentný záväzok; ako napríklad v prípade, keď sa omylom zaplatia peniaze, ktoré nie sú splatné, na účely splnenia dlhu.

14. Ulpián, O Sabinovi, kniha XLVIII.

Ak ti môj otrok požičia vec, ktorá mi patrí, a ty si v tom čase vedel, že som si neželal, aby ti bola požičaná; žaloba na pôžičku, ako aj žaloba na krádež, bude v môj prospech a ja budem mať právo na žalobu o vrátenie veci aj z dôvodu krádeže.

15. Paulus, O edikte, kniha XXIX.

Môžeme požičať aj cudzí majetok, ktorý je v našom vlastníctve, hoci vieme, že patrí inému:

(16. Marcellus, Digesty, kniha V.

Takže aj keď zlodej alebo vylupovač požičia majetok, bude mať právo na žalobu o vypožičanie.

17. Paulus, O edikte, kniha XXIX.

V prípade výpožičky nie je platná dohoda, že záložca nebude zodpovedný za zlú vieru.

1. Vzájomnú žalobu o pôžičku možno podať aj bez priamej žaloby, rovnako ako ostatné, ktoré sú označené ako vzájomné žaloby.

Ak sa žaloba o pôžičku podáva z dôvodu konania dediča, rozsudok sa vydá proti nemu na celú sumu, aj keď môže byť dedičom len na podiel.

3. Tak ako je poskytnutie pôžičky na užívanie aktom slobodnej vôle alebo láskavosti, a nie nutnosti, tak je aj právom strany, ktorá poskytuje láskavosť, stanoviť podmienky a obmedzenia vo vzťahu k nej. Keď sa to však urobí (t. j. po poskytnutí pôžičky), potom predpísanie podmienok a vrátenie sa späť a bezdôvodné zbavenie sa požičanej veci zasahuje nielen do prejavenej láskavosti, ale aj do záväzku, ktorý vznikol poskytnutím a prijatím veci. Na transakcii sa totiž zúčastňujú obe strany, a preto vznikajú práva na konanie na oboch stranách; je teda zrejmé, že to, čo bolo pôvodne prejavom veľkorysosti a dobrej vôle, sa mení na vzájomné záväzky a občianske práva na konanie, ako sa to deje v prípade strany, ktorá sa začala starať o záležitosti niekoho neprítomného; nemôže totiž dovoliť, aby sa záležitosti beztrestne zanedbali, pretože keby sa ich neujal on, možno by to urobil niekto iný, pretože prevzatie mandátu závisí od vôle, ale vykonať ho je vecou nevyhnutnosti. Preto ak mi požičiavate tabuľky, aby mi môj dlžník mohol dať zábezpeku, nemôžete správne žiadať, aby boli vrátené v nevhodnom čase; keby ste mi ich totiž odmietli požičať, buď by som si kúpil iné, alebo by som si zaobstaral svedkov. To isté pravidlo platí, keď ste mi požičali trámy, ktorými ste podopreli dom, a potom ste ich odstránili, alebo ste mi dokonca vedome požičali niektoré, o ktorých ste vedeli, že sú zničené; pri poskytnutí láskavosti by sme totiž mali mať prospech, a nie byť oklamaní. V prípadoch tohto druhu treba konštatovať, že možno podať aj odporovaciu žalobu.

4. V prípade, že boli požičané dva predmety, Vivianus uvádza, že žalobu o pôžičku možno riadne podať na ktorýkoľvek z nich, a zdá sa, že platí to, čo uvádza Pomponius, ak ide o samostatné predmety; ak totiž strana požičala napríklad voz alebo nosidlá, nemôže riadne podať žalobu na ich samostatné časti.

5. Stratil som vec, ktorú si mi požičal, a dal som ti namiesto nej jej hodnotu, a potom sa vec dostala do tvojich rúk. Labeo hovorí, že pri opačnej žalobe mi musíte buď vec vydať, alebo mi vrátiť to, čo ste odo mňa dostali.

(18) Gaius, O provinčnom edikte, kniha IX.

Ak sa majetok požičiava, musí sa postupovať s rovnakou starostlivosťou, akú uplatňuje každá veľmi starostlivá hlava domácnosti vo vzťahu k vlastnému majetku, aby nebola zodpovedná za nehodu, okrem tých, ktorým nemožno odolať; ako napríklad smrť otrokov, ku ktorej dôjde bez zlého úmyslu alebo nedbanlivosti z jeho strany, útoky lupičov a nepriateľov, úklady pirátov, stroskotanie lode, požiare a útek otrokov, ktorých nie je zvykom strážiť. V súvislosti s tým, čo sme uviedli o lúpežníkoch, pirátoch a stroskotaní lode, to musíme chápať tak, že ak bol majetok požičaný človeku takým spôsobom, že si ho môže vziať so sebou na cestu; ak by som však niekomu požičal strieborný tanier, pretože povedal, že ide pozvať na večeru niekoľko priateľov, a on si ho vezme so sebou z krajiny, niet pochýb, že bude zodpovedný za všetko, čo sa stane v dôsledku činov pirátov a lúpežníkov alebo v dôsledku stroskotania lode. To je prípad, keď bol majetok požičaný len ako láskavosť dlžníkovi, ale ak to bolo urobené v prospech oboch strán, napríklad keď sme pozvali spoločného priateľa na večeru a ty si vezmeš na seba správu tejto záležitosti a ja ti požičiam tanier; som si vedomý, že niektoré authority zastávajú názor, že si zodpovedný len za zlú vieru, ale treba zvážiť, či nie si zodpovedný aj za nedbanlivosť, pretože určenie nedbanlivosti sa zvyčajne vykonáva na rovnakom princípe ako v prípade, keď je majetok daný do zálohu alebo ako veno.

1. Ak je majetok založený, požičaný alebo uložený a dôjde k jeho znehodnoteniu konaním toho, kto ho prijal, bude možné uplatniť nielen žaloby, ktoré sme uviedli, ale aj žaloby podľa Lex Aquilia; ak však bude podaná niektorá z nich, nárok na ostatné zanikne.

2. Môže existovať dobrý dôvod na podanie žaloby proti osobe, ktorá majetok požičala; ako napríklad v prípade, keď sa tak stalo pre výdavky, ktoré vznikli z dôvodu zdravia otroka, alebo pre jeho hľadanie a privedenie späť po tom, ako utiekol; ale výdavky na jeho výživu musí znášať strana, ktorá ho prijala, aby ho mohla používať v súlade s prirodzeným právom. Pokiaľ však ide o to, čo sme uviedli v súvislosti s akýmkoľvek výdavkami, ktoré vznikli z dôvodu zdravia alebo úteku otroka, týka sa to len výdavkov, ktoré sú vo väčšej výške; lepší názor je totiž taký, že mierne výdavky, ako napríklad výdavky na jeho výživu, musí znášať tá istá osoba.

3. Okrem toho, ak niekto požičia nádoby, ktoré sú chybné, a víno alebo olej, ktorý sa do nich naleje, sa pokazí alebo vytečie, musí sa z tohto dôvodu vyniesť rozsudok proti nemu.

4. Opäť platí, že všade tam, kde niekto môže niečo vymáhať vzájomnou žalobou, môže si to ponechať na základe práva na započítanie, aj keď je proti nemu podaná priama žaloba. Môže sa stať, že to, čo môže účastník vymáhať na svojej strane, má väčšiu hodnotu; alebo sudca môže odmietnuť zohľadniť započítanie; alebo sa proti nemu nezačne konanie o vrátenie požičanej veci, pretože bola zničená náhodou alebo bola vrátená bez súdneho konania; preto hovoríme, že je potrebná vzájomná žaloba.

(19) Julianus, Digesty, kniha I.

Niet pochýb o tom, že strany, ktoré sa dohodnú, že budú niečo bezpečne uchovávať alebo to dostanú do užívania, nie sú zodpovedné za protiprávnu škodu spôsobenú inou osobou; veď ako sa môžeme zabezpečiť buď starostlivosťou, alebo usilovnosťou proti tomu, aby nám niekto nespôsobil protiprávnu škodu?

20. Ten istý, O Urseius Ferox, kniha III.

Ak dám striebro, ktoré mi požičiaš, svojmu otrokovi, aby ti ho vydal, ktorý je taký spoľahlivý, že by si nikto nemyslel, že sa mu budú vnucovať nejaké osoby so zlým úmyslom, a ak sa takéto osoby zmocnia striebra, strata nebude moja.

(21) Africanus, Otázky, kniha VIII.

(22) Požičal si mi nejaký predmet a potom si mi ho vzal; podal si žalobu o pôžičku a ja som nevedel, že si mi ten predmet vzal; sudca vydal rozhodnutie v môj neprospech a ja som ho zaplatil. Neskôr som zistil, že ste predmet odviezli, a vznikla otázka, akú žalobu by som mohol proti vám podať? Odpoveď znela, že nemôže ísť o žalobu za krádež, ale že by som mal nárok na protižalobu z titulu pôžičky.

1. Počas služby v armáde som dal svojim spoločníkom do užívania určité plavidlá na spoločné riziko a môj otrok, ktorý ich ukradol, dezertoval k nepriateľovi a neskôr bol nájdený bez plavidiel. Je stanovené, že budem mať právo na žalobu proti mojim spoločníkom z dôvodu pôžičky za ich príslušné podiely, ale oni môžu postupovať proti mne z dôvodu krádeže, z dôvodu činu môjho otroka, keďže nárok na náhradu škody nasleduje za osobou. A ak vám požičiam vec, ktorú budete používať na vlastné riziko, a môj otrok ju ukradne, môžete proti mne podať žalobu pre krádež z dôvodu konania otroka.

22. Paulus, O edikte, kniha XXII.

V prípade, že otrok, ktorého som ti požičal, spácha krádež, vzniká otázka, či postačí protižaloba z pôžičky, tak ako by to bolo v prípade, že by si vynaložil nejaké peniaze na liečenie otroka; alebo či môžeš podať žalobu pre krádež? A niet pochýb o tom, že strana, ktorá požiadala o pôžičku, môže podať noxálnu žalobu pre krádež a že veriteľ je zodpovedný za protižalobu na pôžičku, keďže pôžičku poskytol s vedomím, že otrok je nečestný, zatiaľ čo druhá strana o tejto skutočnosti nevedela.

23. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXII.

Ak ti požičiam koňa, aby si ho použil na cestu na určité miesto, a bez tvojej nedbanlivosti sa hodnota koňa cestou zníži, nebudeš zodpovedný za žalobu z pôžičky; ja sám som však bol nedbanlivý, pretože som na takú dlhú cestu požičal koňa, ktorý nevydržal únavu.

Tit. 7. Pokiaľ ide o žalobu na záložné právo a odporováciu žalobu.

1. Ulpian, O Sabínovi, kniha XL.

Záložná zmluva môže byť uzavretá nielen doručením, ale aj samotnou dohodou, aj keď k doručeniu nedošlo.

1. Uvažujme teda, či v prípade, keď sa záložná zmluva uzavrela len na základe dohody, keď niekto vystaví nejaké zlato, akoby ho chcel dodať do zálohu, a dodá mosadz, zaviazá sa záložným právom na zlato? Ak z toho vyplýva, že sa zaviazá za zlato, ale nie za mosadz, keďže strany neuzavreli dohodu týkajúcu sa mosadze.

2. Ak však niekto pri odovzdávaní mosadze formou zálohu uvedie, že ide o zlato, a dá ho do zálohu, treba zvážiť, či neuskutočňuje záložné právo na mosadz, a keďže bola uzavretá dohoda o tom, čo sa má odovzdať, či sa nemôže považovať za záloh? Toto je lepší názor; napriek tomu bude strana, ktorá ju dala, zodpovedná za protižalobu na záložné právo bez ohľadu na podvod, ktorého sa dopustila.

(2) Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Ak dlžník predal a vydal vec, ktorú dal do zálohu, a vy ste mu požičali peniaze, ktoré vyplatil veriteľovi, ktorému dal do zálohu, a uzavreli ste s ním dohodu, že vec, ktorú už predal, má byť daná do zálohu vám; je preukázané, že váš úkon je

neplatný, pretože ste prijali do zálohu vec, ktorá patrila inému; podľa tejto dohody totiž kupujúci prišiel k veci, ktorá bola uvoľnená zo zálohu; a je úplne jedno, že zastavená vec bola uvoľnená použitím vašich peňazí.

3. Ten istý, O Sabinovi, kniha XVIII.

Keď po ubezpečení dlžníka, že peniaze, ktoré ti dlhuje, dostaneš okamžite, mu vrátiš založenú vec a on ju odovzdá oknom niekomu, koho tam zámerne umiestnil, aby ju dostal; Labeo hovorí, že môžeš podať žalobu pre krádež a tiež žalobu na vydanie proti svojmu dlžníkovi; a ak podáte odporovaciú žalobu na záložné právo a dlžník podá námietku z dôvodu, že zálohovaná vec bola vrátená, možno podať repliku na základe zlej viery a podvodu; keďže sa rozumie, že vec nebola vrátená, ale bola odstránená podvodom.

(4) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLI.

Ak sa uzavrie dohoda s odkazom na predaj založenej veci, či už na prvom mieste, alebo neskôr; potom je nielen predaj platný, ale kupujúci okamžite získava vlastníctvo veci. Ale aj keď nebolo dohodnuté nič, čo by sa týkalo predaja založenej nehnuteľnosti, predsa len, podľa zákona ju možno predat', ak nebola uzavretá žiadna dohoda, ktorá by tomu bránila; ak však bola uzavretá dohoda, že sa nepredá, a veriteľ ju potom predá, bude zodpovedný za žalobu pre krádež, ak dlžník nebol trikrát upozornený, aby zaplatil, a neurobil tak.

5. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIX.

Rovnaké právne pravidlo platí bez ohľadu na to, či bolo dohodnuté, že sa predaj vôbec neuskutoční, alebo ak sa niečo urobilo v rozpore s dohodou, či už pokiaľ ide o sumu, podmienky alebo miesto, kde sa mal majetok predat'.

6. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXXV.

Hoci môže byť uzavretá dohoda, že môžeš slobodne predat' pozemok, ktorý ti bol daný do zálohu, predsa ťa nemožno nútiť, aby si ho predal, hoci osoba, ktorá ti ho dala do zálohu, môže byť platobne neschopná; pretože zábezpeka bola daná na tvoj účet. Atilicius však hovorí, že ak sa preukáže náležitý dôvod, veriteľ môže byť prinútený k predaju; lebo čo ak je dlžná suma oveľa nižšia ako hodnota založeného majetku a ten sa môže v súčasnosti predat' za viac, ako prinesie neskôr? Bolo by však lepšie povedať, že osoba, ktorá dala zástavu, ju môže predat' a zaplatiť to, čo dlhuje, keď dostane kúpne peniaze; za predpokladu, že od veriteľa možno požadovať, aby vystavil založenú vec, ak je hnutel'ná, ak mu dlžník predtým poskytol dostatočnú záruku na náhradu škody; bolo by totiž utláčaním veriteľa, keby bol nútený predat' vec proti svojej vôli.

1. Ak veriteľ predá pozemok, ktorý bol u neho založený, za vyššiu sumu, ako je dlh, a prebytok požičia na úrok, musí získané úroky z týchto peňazí vyplatiť tomu, kto mu dal zálohu; a ak on sám použije prebytok, musí z neho zaplatiť aj úroky; ak si ho však ponechá ako zálohu, nebude sa to od neho vyžadovať.

7. Paulus, Sentencie, kniha II.

Ak veriteľ po uplynutí určitého času obnoví prebytok, ktorý držal v zálohe, potom by mal byť z dôvodu omeškania nútený zaplatiť dlžníkovi úroky z toho istého dôvodu.

8. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXV.

Ak mi vzniknú nejaké nevyhnutné výdavky na účet otroka alebo pozemku, ktorý som dostal do zálohu, budem oprávnený nielen si ho ponechať, ale aj podať protižalobu na záložné právo; lebo predpokladajme, že otrok bol chorý a ja som vyplatil peniaze lekárom a otrok zomrel; alebo predpokladajme, že som podoprel alebo opravil budovu a potom ju zničil požiar a ja som nemal nič, čo by som mohol mať ako záložné právo.

(1) Ak sa dá do zálohu niekoľko otrokov a veriteľ predá niektorých z nich za určitú sumu peňazí s tým, že sa zaručí za ich vlastnícke právo kupujúcemu, a ten z výťažku zaplatí svoj dlh; môže si ponechať zvyšných otrokov, kým mu nebude poskytnutá záruka, že bude odškodnený s ohľadom na to, čo sľúbil kupujúcemu ako záruku za vlastnícke právo k ostatným otrokom.

(2) Ak jeden z dedičov dlžníka zaplatí svoj podiel dlhu, celý majetok daný do zálohu sa môže aj tak predať, rovnako ako keby dlžník sám zaplatil časť dlhu.

(3) Ak stanovím, že sa má zaplatiť na konci jedného, dvoch a troch rokov, a dostanem záloh a dohodnem sa, že ak sa peniaze nezaplatia v každom z uvedených časov, mám právo predať zálohovaný majetok; je rozhodnuté, že ho nemôžem predať pred dňom, keď sú splatné všetky sumy; a to preto, lebo týmito slovami sú označené všetky platby a nie je pravda, že peniaze sa nezaplatia v každom z dní na to určených, kým nenastanú všetky dni. Keď však uplynú všetky lehoty na zaplatenie, potom, aj keby nebola zaplatená len jedna časť, môže sa zastavený majetok predať. Ak však bolo písomne uvedené, "že ak by niektorá z platieb nebola vykonaná v deň na to určený", žalobu na základe zmluvy môže potom veriteľ podať ihneď.

(4) Zmluva týkajúca sa predaja založeného majetku by mala byť vyhotovená tak, aby v nej boli zahrnuté všetky strany; ak by sa však mala týkať len samotného veriteľa, môže majetok legálne predať aj jeho dedič, ak nebolo dohodnuté nič iné.

(5) Ak sa záloh môže predať na základe dohody, môže sa tak stať nielen z dôvodu nesplatenej istiny, ale aj z dôvodu iných vecí, ako sú napríklad úroky a peniaze vynaložené na nehnuteľnosť.

9. Ulpian, O edikte, kniha XXVIII.

Ak mi dlžník dal do zálohu majetok, ktorý patrí inému, alebo konal v zlej viere, pokiaľ ide o záloh, treba povedať, že protižaloba bude oprávnená.

1. Záloh môže byť daný nielen na účet peňazí, ale aj na akúkoľvek inú vec; ako napríklad vtedy, keď strana dá druhému do zálohu, že sa stane jeho ručiteľom.

2. Správne označujeme ako zálohu niečo, čo sa odovzdáva veriteľovi; a keď na veriteľa neprechádza ani vlastníctvo, nazývame to hypotékou.

3. Na to, aby bola žaloba o záložnom práve uplatniteľná, musia byť zaplatené všetky peniaze alebo musí byť poskytnuté uspokojenie s ohľadom na ne. Pod pojmom "uspokojenie" rozumieme také uspokojenie, aké si želá veriteľ, aj keď nemusí dôjsť k zaplateniu; či už si želal, aby mu bolo poskytnuté zabezpečenie inými zálohami, aby sa mohol vzdať tej, ktorú má, alebo ručením, alebo poskytnutím iného dlžníka, alebo zaplatením peňazí, alebo len dohodou, vznikne žaloba o záložné právo. A vo všeobecnosti platí, že vždy, keď sa veriteľ chce vzdať záložného práva, považuje sa za uspokojené, ak dostal takú zábezpeku, akú si želal, aj keď mohol byť s ohľadom na ňu oklamáný.

4. Každý, kto dal do zálohu cudzí majetok, môže postupovať na základe žaloby o záložné právo, ak dlh zaplatil.

5. Ak strana podá žalobu o záložné právo pred zaplatením dlhu, hoci pri tom nepostupovala správne, predsa, ak ponúkne peniaze na súde, má právo na vrátenie založenej veci a tiež svojich úrokov.

10. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IX.

Ak však je ochotný nezaplatiť, ale poskytnúť plnenie iným spôsobom, napríklad ak chce namiesto seba poskytnúť plnenie inému dlžníkovi, nebude to pre neho výhodné.

11. Ulpian, O edikte, kniha XXVIII.

Za platbu sa nepovažuje, ak je emisia spojená s dlžníkom s odkazom na dlh, alebo ak je žalovaný ručiteľ.

1. Ak sa záväzok dlhu obnoví, ruší sa tým záložné právo, ak nie je dohodnuté, že sa záložné právo obnoví.
 2. Ak od vás prijmem záložné právo s tým, že vám zaplatím peniaze, a nezaplatím ich, budem zodpovedný za žalobu o záložné právo; hoci sa žiadna platba neuskutočnila. To isté pravidlo sa uplatní, ak bolo vydané potvrdenie o prevzatí požičaných peňazí alebo ak sa nemala splniť podmienka, na základe ktorej bol daný prísľub, alebo ak bola uzavretá zákonná dohoda, že peniaze sa nebudú požadovať.
 3. Ak bola nehnuteľnosť založená len s odkazom na istinu alebo úrok, žalobu o záložné právo možno podať, ak boli peniaze, s odkazom na ktoré bola nehnuteľnosť zaťažená, vyplatené. Ale bez ohľadu na to, či boli úroky v ustanovení výslovne uvedené alebo nie, ak bola nehnuteľnosť založená aj s odkazom na ne, žaloba o záložné právo nebude môcť byť podaná, pokiaľ je niektorá z nich splatná. Iný je prípad, keď sa strana zaviazala zaplatiť úroky nad rámec zákonnej sadzby, pretože to je absolútne nezákonné.
 4. Ak veriteľ zanechal viacerých dedičov a jednému z nich sa vyplatí jeho podiel, ostatní dedičia veriteľa by nemali utrpieť žiadnu ujmu, ale po tom, čo ponúkli dlžníkovi to, čo vyplatil ich spoludedičom, môžu celý majetok predať. Tento názor nie je neodôvodnený.
 5. Peniaze sa rozumejú vyplatené nielen vtedy, keď boli dané tomu, komu bol majetok založený, ale aj vtedy, keď boli s jeho súhlasom vyplatené niekomu inému, alebo tomu, koho je dedičom, alebo jeho zástupcovi, alebo otrokovi určenému na vymáhanie pohľadávok. Ak si teda prenajmeš dom a časť z neho mi prenajmeš a ja zaplatím nájomné tvojmu prenajímateľovi, môžem proti tebe postupovať žalobou na záložné právo; Julianus totiž hovorí, že mu môže byť zaplatené. A ak platím časť nájomného tebe a časť jemu, treba povedať, že platí to isté pravidlo. Je zrejmé, že majetok, ktorý som vniesol do domu, bude ručiť len za výšku nájomného za moju izbu, pretože je neuveriteľné, že by bola uzavretá dohoda, že moje veci nepatrnej hodnoty budú ručiť za nájomné za celý dom. Domnievam sa, že s vlastníkom priestorov bolo mlčky dohodnuté, že zmluva vlastníka ubytovacieho domu nebude v prospech prvého, ale že jeho vlastná dohoda bude v prospech druhého.
- Záväzok zo záložného práva prostredníctvom slobodnej osoby nenadobudneme; a v takom rozsahu platí táto zásada, že ho nemožno nadobudnúť prostredníctvom zástupcu alebo opatrovníka, a preto ich samotných možno žalovať v konaní o záložnom práve. Na tom nič nemení ani to, čo nariadil náš cisár, totiž že držbu možno nadobudnúť prostredníctvom slobodnej osoby; to totiž platí len na to, aby sme mohli nadobudnúť držbu majetku, ktorý nám bol daný do zálohu, ale samotný záväzok za nás slobodná osoba vždy nenadobudne.
7. Ak však môj zástupca alebo poručník dá majetok do zálohu, môže sám podať žalobu o záložné právo, a to platí pre zástupcu, ak mu už bolo nariadené dať záloh:

(12) Gaius, O provinčnom edikte, kniha IX.

Alebo ak mu bola zverená správa celého majetku alebo strany, ktorá bola zvyknutá požíčovať peniaze na záloh.

13. Ulpian, O edikte, kniha XXXVIII.

14. Ak pri predaji zálohu bola medzi veriteľom a kupujúcim uzavretá dohoda, že ak dlžník zaplatí kupujúcemu kúpne peniaze, má právo na vrátenie svojho majetku; Julianus hovorí, že v reskripte sa uvádza aj to, že na základe tejto dohody je veriteľ povinný žalobou na záloh previesť na dlžníka svoju žalobu na predaj proti kupujúcemu. Dlžník však môže sám podať žalobu o vrátenie majetku alebo žalobu in factum proti kupujúcemu.

1. Predmetom tejto žaloby môže byť tak zlý úmysel, ako aj nedbanlivosť, rovnako ako v prípade pôžičky na užívanie. Patrí sem aj úschova, ale do jej pôsobnosti nepatrí neodolateľné násilie.

(14) Paulus, O edikte, kniha XXIX.

(15) Preto sa od veriteľa vyžaduje rovnaká starostlivosť, akú zvykne starostlivá hlava domácnosti prejavovať vo vlastných záležitostiach.

15. Ulpian, O edikte, kniha XXVIII.

Keď veriteľ vracia záloh, mal by dlžníkovi poskytnúť zábezpeku proti podvodu, a ak bol zálohovaný pozemok, musí mu poskytnúť zábezpeku s odvolaním sa na jeho vlastnícke právo, ak sa stalo, že služobnosti zanikli tým, že ich veriteľ nevyužil.

16. Paulus, O edikte, kniha XXIX.

17. Ak poručník založí majetok svojho zverenca bez porušenia zákona, záložné právo musí byť zachované; to znamená, ak dostane peniaze v prospech zverenca. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade poručníka maloletej alebo nepríčetnej osoby.

(1) Je isté, že veriteľ je oprávnený podať odporovaciu žalobu na záložné právo. Preto ak dlžník poskytne majetok, ktorý patrí inému alebo ktorý je založený v prospech tretej osoby alebo štátu, bude zodpovedný, hoci je zároveň vinný z trestného činu podvodu. Je to tak len v prípade, keď si je vedomý skutkovej podstaty, alebo aj vtedy, keď o nej nevedel? Pokiaľ ide o trestný čin, nevedomosť bude dostatočným ospravedlnením; ale pokiaľ ide o protislužbu, Marcellus v šiestej knihe Digest uvádza, že nevedomosť ho neospravedľuje. Ak veriteľ vedome prijme majetok, ktorý patrí niekomu inému, alebo je daný do zálohu inému, alebo je poškodený, protižaloba nebude v jeho prospech.

(2) Aj pozemok, ktorý je predmetom trvalého nájmu, môže byť založený rovnako ako ten, ktorého sa týka len povrch; v súčasnosti sa totiž odporovacie žaloby priznávajú stranám, ktorým prislúcha právo na povrch.

17. Marcianus, O hypotekárnej formule.

Božský Severus a Antoninus však v reskripte uviedli, že záložné právo bude záväzné bez toho, aby ovplyvnilo nájomné za pozemok.

18. Paulus, O edikte, kniha XXIX.

Ak sme sa ty a ja dohodli, že pohľadávka voči môjmu dlžníkovi bude zastavená v tvoj prospech, túto dohodu musí prétor potvrdiť, takže ťa ochráni, ak ty podáš žalobu o peniaze, a dlžníka, ak ja podám žalobu proti nemu. Ak teda išlo o peňažný záväzok, musíš svoju pohľadávku započítať s inkasovanými peniazmi; ak však išlo o nejaký konkrétny majetok, všetko, čo dostaneš, si ponecháš namiesto zálohy.

(1) Ak je zálohom samotné vlastníctvo, k zálohu sa pripočíta aj užívacie právo, ktoré vznikne neskôr, a rovnaké pravidlo platí aj pre aluviálne vklady.

(2) Ak sa nehnuteľný majetok, ktorý je predmetom zálohu, predá, podmienka zálohu stále zostáva, pretože pozemok prechádza spolu s tým, čo je s ním spojené; ako napríklad v prípade dieťaťa, ktoré sa narodí z otrokyne po uskutočnení predaja.

(3) Ak strana stanovila, že sa jej dá do zálohy drevo, Cassius hovorí, že loď postavená z tohto materiálu nemôže byť touto zmluvou daná do zálohy, pretože materiál je jedna vec a loď druhá, a preto by sa pri poskytnutí zálohu malo výslovne dodať: "Čokoľvek, čo je vyrobené z tohto dreva alebo z neho pochádza."

(4) Ak otrok dáva do zálohy majetok patriaci k jeho peculiu, transakcia musí byť zachovaná, ak mal slobodnú správu peculia; môže totiž takýto majetok aj odcudziť.

19. Marcianus, O hypotekárnej formule.

Rovnaké pravidlá musíme chápať aj v prípade syna pod otcovskou kontrolou.

20. Paulus, O edikte, kniha XX.

Majetok tretej osoby môže byť daný do zálohu so súhlasom vlastníka; a ak je daný bez jeho vedomia a on tento akt ratifikuje, záloh bude platný.

(1. Ak sa majetok dáva do zálohu viacerým osobám súčasne, majú všetky rovnaké právo.

(2) Ak veriteľ zaviniť, že nebolo zaplatené, možno správne podať žalobu o záložné právo.

(3) Niekedy, aj keď boli peniaze zaplatené, treba žalobu o záložné právo zamietnuť; napríklad ak veriteľ kúpil svoju zálohu od dlžníka.

21. Tá istá, Skratky, kniha VI.

Ak sa dáva do zálohu dom, ručí sa aj pozemkom, pretože je súčasťou domu; a na druhej strane právo na pôdu nasleduje po stavbe.

(22) Ulpian, O edikte, kniha XXX.

(23) Ak bola zástava odcudzená a veriteľ podá žalobu pre krádež, Papinianus je toho názoru, že na dlh musí započítať všetko, čo získa späť; a to je správne, aj keď ku krádeži došlo z nebanlivosti veriteľa. Oveľa viac by to malo platiť vo vzťahu k tomu, čo získa žalobou na vymáhanie. Zvážme však, či sa na dlh započíta to, čo dlžník sám zaplatil veriteľovi na základe žaloby pre krádež alebo žaloby na vymáhanie; a skutočne, často sa uvádza a vydáva, že nie je povinný vrátiť mu to, čo sám zaplatil na základe žaloby pre krádež. To isté hovorí Papinianus v Deviatej knihe otázok.

1. Papinianus tiež hovorí, že ak veriteľ poháňaný strachom vrátil dlžníkovi otroka, ktorý bol v zálohe a ktorého na tento účel získal v dobrej viere, platí to isté pravidlo; ak totiž začne konanie, pretože to urobil z donútenia, a vymôže štvornásobnú náhradu škody, nevráti nič z toho, čo získal, ani to nezapočíta na dlh.

2. Ak zlodej dá majetok do zálohu, môže sa od neho podať žaloba na záloh, ako aj na zisk, hoci zisk nemôže byť jeho vlastný; zlodej totiž môže byť žalovaný nielen o zisk z majetku, ktorý existuje, ale aj o vrátenie hodnoty toho, ktorý bol spotrebovaný; a preto skutočnosť, že veriteľ bol dobromyseľným držiteľom, bude pre neho výhodou.

3. Ak sa po predaji zálohu dlžník, ktorý získal držbu nehnuteľnosti trepezlivosťou alebo ktorý ju prenajal, nevzdá držby, bude podliehať odporovacej žalobe.

4. Ak veriteľ pri predaji založenej nehnuteľnosti sľúbil dvojnásobnú náhradu škody (lebo to je obvyklé a po žalobe vo veci vyst'ahovania bol proti nemu vydaný rozsudok), bude mať právo na odporováciu žalobu na záložné právo? Možno povedať, že by takéto právo mal za predpokladu, že predaj uskutočnil bez podvodu alebo nedbanlivosti a obchod uskutočnil tak, ako by mal konať svedomitý vedúci domácnosti. Ak však takýto predaj nebol v žiadnom prípade výhodný, ale strana ho predala za toľko, koľko by mohla získať, aj keby nebola dala sľub, nemôže sa dovolávať tejto žaloby.

23. Tryphoninus, Disputácie, kniha VIII.

Nebude totiž môcť vymáhať od dlžníka viac, ako je výška dlhu. Ak však došlo k dohode o úrokoch a napríklad po piatich rokoch od prijatia ceny založenej nehnuteľnosti veriteľ, ktorý prehral svoj spor, vykoná reštitúciu v prospech kupujúceho, môže od dlžníka vymáhať úroky za medziobdobie, pretože je zrejmé, že mu nič nebolo vyplatené takým spôsobom, že ho o ne nemôže pripraviť. Ak však zaplatil len prijatú cenu, bude mu na základe výnimky z dôvodu podvodu znemožnené požadovať úroky, pretože mal k dispozícii kúpne peniaze, ktoré dostal od kupujúceho.

24. Ulpián, O edikte, kniha XXX.

Bola mi položená pekná otázka; ak veriteľ získal od cisára dekrét, že má mať záloh v držbe, a bol oň pripravený lepším titulom, bude mať právo na protižalobu na záloh? Zdá sa mi, že záväzok vyplývajúci zo záložného práva zanikol a že došlo k odstúpeniu od zmluvy; ba čo viac, existuje spravodlivá žaloba vyplývajúca z kúpy, ktorú môže využiť, rovnako ako keby mu bola nehnuteľnosť odovzdaná ako platba, aby sa uspokojil z výšky dlhu alebo z podielu, ktorý mal na veci; a veriteľ by mal právo na započítanie, ak by bola proti nemu podaná žaloba na záložné právo alebo žaloba založená na inom základe.

1. Vystáva otázka, či ten, kto zaplatil veriteľovi falošnými peniazmi, môže podať žalobu o záložné právo, pretože peniaze boli zaplatené? Je stanovené, že nemôže podať žalobu na záložné právo, ani nebude oslobodený od dlhu, pretože falošné peniaze neoslobodzujú toho, kto ich zaplatil; a v skutočnosti by sa mu peniaze mali vrátiť.

2. Ak veriteľ predá zálohu za vyššiu sumu, ako bola splatná, ale ešte nevymohol od kupujúceho cenu, môže byť žalovaný žalobou na záložné právo o zaplatenie prebytku? Alebo musí dlžník počkať, kým kupujúci zaplatí, alebo si nechať previesť práva zo žaloby voči nemu? Som toho názoru, že veriteľ by nemal byť nútený zaplatiť, ale že dlžník by mal počkať, alebo ak tak neurobí, že by sa na neho mali previesť práva žaloby voči kupujúcemu, ale na riziko predávajúceho. Ak však už peniaze dostal, musí sa prebytku vzdať.

3. Ak veriteľ zle zaobchádzal s majetkom, ktorý bol založený, alebo poškodil otrokov, musí sa to zohľadniť v záložnej žalobe. Je však zrejmé, že ak proti nim použil násilie z dôvodu ich zlého správania, alebo ich uväznil, alebo ich predviedol

pred prefekta alebo guvernéra; treba povedať, že veriteľ nie je zodpovedný za žalobu o záložné právo, preto ak prostituoval otrokyňu, alebo ju nútil vykonať iný nevhodný úkon, záložné právo na túto otrokyňu sa ihneď uvoľní.

25. Ten istý, O edikte, kniha XXXI.

V prípade, že veriteľ dal záložným otrokom inštrukcie v rôznych remeslách, bude protižaloba podaná, ak už nadobudli znalosti v týchto veciach alebo ak inštrukcie boli poskytnuté so súhlasom dlžníka. Ak však ani v jednom z týchto prípadov nedošlo k poučeniu a tieto remeslá boli nevyhnutné, odporovacia žaloba bude oprávnená, ale nie do takej miery, aby bol dlžník nútený stratiť otrokov z dôvodu výšky nákladov; pretože tak ako veriteľ nesmie zanedbať majetok zo zlého úmyslu a nedbanlivosti, tak ani nesmie uviesť to, čo je založené, do takého stavu, že by jeho vymáhanie bolo pre dlžníka zaťažujúce; ako napríklad v prípade, keď veľký pozemok dá do zálohu človek, ktorý ho sotva môže vykúpiť, a dokonca ho ani neobrába, a ty, keď si ho dostal do zálohu, ho obrábaš takým spôsobom, že má veľkú hodnotu; keďže v skutočnosti nie je spravodlivé, aby som bol nútený hľadať iných veriteľov alebo predať to, čo som chcel získať späť, alebo to ponechať v твоjich rukách z dôvodu chudoby. Tieto záležitosti by mal zvážiť sudca, ktorý by mal zvoliť strednú cestu, aby nepočúval malicherné námietky dlžníka ani utláčateľské nároky veriteľa.

26. Ten istý, Disputácie, kniha III.

Nie je nič prekvapujúce, že záložné právo vzniká tam, kde z akéhokoľvek dôvodu sudca uvedie stranu do držby; keďže náš cisár spolu so svojím otcom v Reskriptoch veľmi často uvádzal, že záložné právo môže vzniknúť aj na základe závetu.

1. Treba si uvedomiť, že ak sa záložné právo zriaďuje na základe príkazu magistrátu, právne sa tak deje až vtedy, keď sa majetok skutočne dostane do držby.

27. Ten istý, Názory, kniha VI.

V prípade, keď veriteľ požadoval peniaze, ktoré mu boli požičané, a dlžník nemal peniaze v ruke, dal mu určité zlaté predmety, aby ich mohol dať do zálohu inému veriteľovi. Ak ich má v držbe ten, kto ich dostal od dlžníka, po tom, ako boli uvoľnené zaplatením, možno mu prikázať, aby ich vydal; ak sú však stále v držbe veriteľa, ručí sa za ne so súhlasom vlastníka; vlastník veci však môže podať proti svojmu veriteľovi riadnu žalobu, aby ho prinútil vydať ich, len čo budú uvoľnené.

28. Julianus, Digesty, kniha XI.

Ak veriteľ dostal majetok do zálohu a po strate jeho držby pokračuje v konaní prostredníctvom servitívnej žaloby a vymáha náhradu škody; a dlžník neskôr podá žalobu o ten istý majetok, bude mu to prekážať na základe výnimky, ak mu neponúkne to, čo zaň zaplatil.

(1. Ak otrok dostane záloh na účet svojho peculium, môže dlžník podať žalobu na záloh proti svojmu pánovi.

29. Same, Digest, kniha XLIV.

Ak v dobrej viere kúpiš cudzí majetok a dáš mi ho do zálohu a budeš žiadať jeho vrátenie, aby som ho mal v zálohu; a potom ma vlastník uvedeného majetku ustanoví za svojho dediča, prestane byť zálohom a pretrvá len pohľadávka z titulu strpenia; a preto sa tvoje užívacie právo preruší.

30. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus Verus, Book V.

Strana, ktorá požičala peniaze majiteľovi lode, zadržala loď v rieke z vlastnej vôle, keďže peniaze neboli zaplatené v stanovenom čase; a rieka potom vystúpila a loď odniesla. Názor bol taký, že ak veriteľ zadržal člň proti súhlasu vlastníka, člň bol na jeho riziko; ak však dlžník dobrovoľne súhlasil s tým, že ho zadrží, mal by byť odškodnený len za nedbanlivosť, a nie za vyššiu silu.

31. Africanus, Otázky, kniha VIII.

Ak sa otrok daný do zálohu dopustí krádeže voči veriteľovi, dlžník má právo vzdať sa otroka jeho odovzdaním za náhradu. Ak mi ho však dal do zálohu, hoci vedel, že je zlodejom, hoci je pripravený odovzdať mi ho na náhradu škody, budem mať napriek tomu právo na žalobu o zálohu, aby som bol odškodnený. Julianus hovorí, že tie isté pravidlá sa musia dodržiavať, ak je otrok uložený alebo požičaný a dopustí sa krádeže.

32. Marcianus, Pravidlá, kniha IV.

Veriteľ môže podať odporovaciu žalobu na záložné právo proti dlžníkovi, ktorý dal do zálohu majetok iného, aj keď dlžník môže byť solventný.

33. Ten istý, O hypotekárnej formule.

Ak dlžník zaplatil peniaze, môže využiť žalobu o záložné právo na vrátenie majetku poskytnutého v anmcrhoiV, pretože keďže existuje záložné právo, môže využiť tento termín.

34. Marcellus, Názory.

Keď Titius požičal Semproniovi peniaze a dostal za ne zálohu a veriteľ sa chystal zálohu predať, pretože peniaze neboli vyplatené; dlžník ho požiadal, aby kúpil pozemok za určitú cenu, a keď tak urobil, napísal list, v ktorom naznačil, že uvedený pozemok veriteľovi predal. Chcem vedieť, či dlžník môže tento predaj zrušiť tým, že ponúkne splatnú istinu a úroky? Marcellus odpovedal, že podľa uvedených skutočností ho nemôže odvolať.

35. Florentinus, Inštitúcie, kniha VIII.

Ak je niečo splatné z dôvodu istiny aj úrokov od strany, ktorá dlhuje peniaze zabezpečené zálohami, všetko, čo sa získa z predaja záloh, sa musí započítať na úroky, o ktorých sa zistilo, že sú splatné v danom čase, a potom, ak niečo zostane, musí sa to započítať na istinu. Dlžník by nemal byť vypočutý, ak si v čase, keď si je dobre vedomý, že je sotva solventný, chce vybrať pohľadávku, na ktorú uprednostňuje uvoľnenie záložného práva.

(1) Záložným právom sa na veriteľa prenáša len vlastníctvo nehnuteľnosti, ktoré zostáva dlžníkovi; ten však môže svoju nehnuteľnosť užívať na základe strpenia a tiež na základe nájomnej zmluvy.

36. Ulpian, O edikte, kniha XI.

Vzniká otázka, ako môže byť zodpovedný ten, kto veriteľovi odovzdá namiesto zlata do zálohu meď? Sabinus v tomto prípade najsprávnejšie uvádza, že ak tam, kde bolo dané zlato, strana nahradí meď, je zodpovedná za krádež; ak však, keď bolo dané zlato, nahradila meď, je vinná z nekalého činu, ale nie je zlodejom. Myslím si však, že aj v tomto prípade bude žaloba o záložné právo, a Pomponius hovorí to isté. Okrem toho môže byť súdne potrestaný na základe podvodu, ako to bolo veľmi často uvedené v reskriptoch.

(1) Opäť platí, že ak mi niekto vedome a úmyselne dá do zálohu majetok, ktorý patrí inému, alebo ak mi zaťaží majetok, ktorý už bol zaťažený inému, a neoznami mi túto skutočnosť, môže byť potrestaný za ten istý trestný čin. Je zrejmé, že ak má majetok značnú hodnotu a je založený len za malú sumu peňazí, treba povedať, že trestný čin podvodu neexistuje, a tiež že žaloby o záložné právo a o podvode nebudú mať opodstatnenie, pretože strana, ktorá dostala majetok ako druhú zálohu, nebola nijakým spôsobom zneužitá.

37. Paulus, O Plautiovi, kniha V.

Ak prenajmem vlastníkovi zálohu, ktorá mi bola odovzdaná, prenajatím si ju ponechám v držbe, pretože predtým, ako ju dlžník prenajal, ju nemal v držbe, pričom ja mám úmysel si ju ponechať a strana, ktorá ju prenajala, nemá úmysel ju nadobudnúť.

38. Modestinus, Differences, kniha I.

Autorita poručníka je potrebná pre poručenca, ktorý dostáva majetok do zálohu, z dôvodu nebezpečenstva žaloby na záloh.

39. Ten istý, Názory, kniha IV.

Gaius Seius dal svoj pozemok Luciovi Titiovi ako zástavu za požičané peniaze a potom sa medzi nimi dohodlo, že veriteľ bude mať zástavu určitý čas v držbe, a to formou zápočtu proti svojim peniazom. Pred uplynutím tohto času však veriteľ v závete vyjadril svoje posledné želanie, aby jeden z jeho synov vlastnil uvedený pozemok, a dodal: "ktorý som kúpil od Lucia Titia", hoci ho v skutočnosti nekúpil. Gaius Seius, ktorý bol dlžníkom, spolu s ďalšími podpísal tento závet. Pýtam sa, či tým, že ho podpísal, nejako poškodil sám seba, keďže nebola predložená žiadna listina potvrdzujúca predaj, ale len dohoda, že veriteľ bude mať nárok na úrodu na určitý čas? Herennius Modestinus odpovedal, že záložná zmluva tým nebola dotknutá, pretože dlžník podpísal závet veriteľa, v ktorom uviedol, že záloh kúpil.

40. Papinianus, Názory, kniha III.

Dlžník nemôže legálne kúpiť zálohu, ktorú dal veriteľovi, pretože kúpa vlastnej nehnuteľnosti je neplatná; ak ju totiž kúpi za nižšiu sumu, ako je výška pohľadávky, a požaduje ju, alebo podá žalobu o určenie vlastníctva, veriteľ nie je povinný vrátiť mu vlastníctvo, ak neponúkne zaplatenie celého dlhu.

(1) Syn dlžníka, ktorý je pod kontrolou svojho otca, nemôže získať vlastníctvo zálohu od veriteľa za peniaze patriace do jeho vlastného peculium; a preto ak patrón dlžníka získal vlastníctvo majetku z dedičstva v rozpore s ustanoveniami závetu, nadobudne polovicu vlastníctva; záloh sa totiž uvoľní peniazmi, ktoré syn zaplatil ako cenu z majetku patriaceho jeho otcovi.

(2) Po zaplatení peňazí by mal veriteľ obnoviť vlastníctvo zálohu, ktorý bol skutočne v jeho rukách; dlžníka nemožno nútiť ani k tomu, aby zaplatil niečo viac. Ak teda veriteľ medzitým sám poskytol zálohu ako zábezpeku a jej vlastníkom zaplatil peniaze, ktoré mu bol povinný zaplatiť, žiadna žaloba sa neprizná s odkazom na druhú zálohu a nezostane mu ani zádržné právo.

41. Paulus, Otázky, kniha III.

Dal si cudziu vec do zálohu a potom si sa stal jej vlastníkom; spravodlivá žaloba zo zálohu sa prizná veriteľovi. To isté pravidlo neplatí, ak sa stanem dedičom Tícia, ktorý bez môjho súhlasu zaťažil môj majetok; za týchto okolností sa totiž právo na vymáhanie zálohu veriteľovi nepriznáva; na to, aby bola spravodlivá žaloba zo zálohu uplatniteľná, v žiadnom prípade nestačí, aby bol vlastníkom ten istý subjekt, ktorý je aj dlžníkom. Ak však súhlasil s ohľadom na záložné právo, takže možno zistiť jeho podvod, nemôže sa riadne brániť podaniu spravodlivej žaloby proti nemu.

42. Ulpian, Názory, kniha III.

Veriteľ je zo zákona povinný odovzdať preplatok ceny spolu s úrokmi v rámci žaloby podanej vo vzťahu k poskytnutiu zálohu; a nemal by byť vypočutý, ak chce nahradiť kupujúceho, pretože pri predaji, ktorý sa uskutočňuje na základe dohody, veriteľ uskutočňuje svoj vlastný obchod.

43. Scaevola, Digest, kniha V.

Strana zaťažila voľný pozemok ako zábezpeku pre veriteľa a doručila mu kúpnu listinu. Keď chcel na uvedenom pozemku stavať, vznikol spor so susedom ohľadom šírky pozemku, a keďže ju nemohol inak preukázať, požiadal veriteľa, aby predložil listinu o vlastníctve, ktorú mu doručil, a keďže tak neurobil, postavil menšiu budovu, a tým utrpel škodu. Vznikla otázka, či v prípade, že veriteľ požaduje peniaze alebo podá žalobu o vrátenie zálohu a je podaná námietka založená na podvode, mal by sudca túto škodu zohľadniť? Odpoveď znela, že ak veriteľ nemal v úmysle uvaliť na dlžníka škodu tým, že ho pripravil o predloženie listiny, dlžník mohol podať žalobu na záložné právo, keď mu boli peniaze vyplatené; ak sa to však stalo úmyselne, žaloba by bola podaná proti veriteľovi vo výške jeho úrokov v tomto čase a pred vyplatením peňazí.

(1) Titius dostal od Gaia Seia pôžičku peňazí pod zástavou kožených vriec; a kým mal Seius tieto vrecia vo svojej sýpke, centurion, ktorý bol vyslaný z úradu komisára, vrecia odviezol, aby ich použil vo verejnej službe; a tie boli potom na žiadosť veriteľa Gaia Seia vrátené. Pýtam sa, či by mal byť za opotrebovanie, ktoré vzniklo ich používaním, zodpovedný Titius, dlžník, alebo Seius, veriteľ? Odpoveď znie, že podľa uvedených skutočností veriteľ nebol zodpovedný za škodu vyplývajúcu z opotrebovania vriec.

Knihá XIV

1. O žalobe proti vlastníkovi lode.
2. O rhodijskom práve na odpúťanie lode.
3. Ohľadom inštorialnej žaloby.
4. Ohľadne tribútorskej žaloby.
5. Ohľadom transakcií, o ktorých sa hovorí, že sa uskutočnili s osobou pod kontrolou inej osoby.
6. Ohľadom macedónskeho dekrétu senátu.

Tit. 1. O žalobe proti vlastnovi lode.

1. Ulpian, O edikte, kniha XXVIII.

Niet nikoho, kto by nevedel o výhodách tohto ediktu, pretože niekedy uzatvárame s kapitánmi lodí dohody o potrebách plavby bez toho, aby sme si boli vedomí ich občianskeho stavu alebo charakteru; a bolo len spravodlivé, aby ten, kto vymenoval kapitána lode, niesol zodpovednosť, rovnako ako ten, kto poveril vedením obchodu alebo podniku svojho

zástupcu; keďže v skutočnosti je väčšia potreba uzavrieť zmluvu s kapitánom lode ako s bežným agentom, keďže okolnosti umožňujú každému preskúmať postavenie agenta a podľa toho s ním uzavrieť zmluvu; to však nie je prípad kapitána lode, pretože často ani miesto, ani čas neumožňujú prijať uspokojivé rozhodnutie.

(1) Kapitánom lode musíme rozumieť osobu, ktorej je zverená zodpovednosť za celú loď.

(2) Ak je však zmluva uzavretá s jedným z námorníkov, žaloba sa proti majiteľovi lode neprizná; hoci sa proti nemu prizná z dôvodu akéhokoľvek trestného činu spáchaného jedným z tých, ktorí sú na palube lode za účelom jej plavby; pretože dôvod žaloby na základe zmluvy je jedna vec a dôvod žaloby vyplývajúci z trestného činu je iná vec; keďže strana, ktorá vymenúva kapitána, povoľuje, aby sa s ním uzatvárali zmluvy, ale ten, kto zamestnáva námorníkov, nedovoľuje, aby sa s nimi uzatvárali zmluvy, ale má dbať na to, aby sa nedopustili nedbanlivosti alebo podvodu.

(3) Kapitáni sa vymenúvajú na účely prenájmu lodí buď na prepravu tovaru, alebo cestujúcich, alebo na účely nákupu zásob, ale ak je kapitán vymenovaný na nákup alebo predaj tovaru, spôsobí, že vlastník bude zodpovedný aj z tohto dôvodu.

(4) Nezáleží na tom, aký je občiansky stav takéhoto kapitána, či je slobodný alebo otrok, a ak je otrokom, či patrí vlastníkovi alebo inej osobe, a nezáleží ani na tom, aký je jeho vek, keďže strana, ktorá ho vymenovala, má vinu len na sebe.

(5) Za kapitána považujeme nielen osobu, ktorú určil vlastník, ale aj toho, koho určil kapitán; a Julianus, ktorý bol v tejto veci konzultovaný, vyslovil tento názor v prípade, keď vlastník o určení nevedel; ak však o ňom vie a dovoľí určenej osobe vykonávať povinnosti kapitána lode, má sa za to, že ho určil on sám. Tento názor sa mi zdá byť rozumný; pretože ten, kto ho vymenoval, musí byť zodpovedný za všetky úkony kapitána, inak by boli zmluvné strany oklamané; a to by sa malo v záujme verejného blaha pripustiť tým skôr v prípade kapitána ako v prípade iného zástupcu. Ako potom, ak by majiteľ vymenoval majstra takým spôsobom, že ten by nesmel vymenovať nikoho iného; malo by sa zvažovať, či by sme mali v tomto prípade pripustiť Juliánov názor? Ved' predpokladajme, že mu to výslovne zakázal takto: "Nesmieš zamestnávať Tícia ako majstra." Treba však povedať, že blaho tých, ktorí využívajú lode, si vyžaduje, aby sa pravidlo uplatňovalo v tomto rozsahu.

(6) Pod slovom "loď" musíme rozumieť plavidlá a dokonca aj plte, ktoré sa používajú na plavbu po mori, riekach alebo jazerách.

(7) Praetor nepriznáva právo žaloby proti vlastníkovi z každého dôvodu, ale len s ohľadom na konkrétnu vec, na ktorú bol kapitán vymenovaný; to znamená, ak bol vymenovaný na určitý druh činnosti, napríklad ak bola uzavretá zmluva o preprave tovaru; alebo ak bola uzavretá dohoda alebo boli vynaložené peniaze na účely opravy lode; alebo ak námorníci požadujú odmenu za svoje služby.

(8) Čo ak by si kapitán požičal určitú sumu peňazí, bude sa to považovať za súčasť jeho právomocí? Pegas si myslí, že ak si požičal peniaze s ohľadom na vec, pre ktorú bol vymenovaný, mala by byť žaloba podaná, a tento názor považujem za správny; ale čo ak si ich požičal na účely vybavenia alebo zariadenia lode alebo na zamestnanie námorníkov?

(9) Preto sa Ofilius pýtal, či ak si kapitán požičia peniaze na účely opravy lode a premení ich na vlastné použitie, bude žaloba proti vlastníkovi priznaná? Hovorí, že ak ich prijal s tým, že ich vynaloží na loď, a potom si to rozmyslel, vlastník bude zodpovedný a môže obviňovať len seba, že takúto osobu určil. Ak však mal od začiatku úmysel oklamať veriteľa a výslovné neuviedol, že peniaze dostal na účet lode, bude platiť opačné pravidlo. Pedius toto rozlišovanie schvaľuje.

(10) Ak sa však kapitán dopustí podvodu s ohľadom na cenu kúpených vecí, musí škodu znášať vlastník, a nie veriteľ.

(11) Okrem toho, ak si kapitán požičia peniaze od inej osoby a uspokojí nimi pohľadávku toho, kto mu požičal peniaze na opravu lode; myslím si, že žaloba by sa mala priznať prv uvedenému veriteľovi, rovnako ako keby požičal peniaze, ktoré sa majú vynaložiť na loď.

(12) Vymenovanie teda predpisuje určité podmienky, ktoré musia zmluvné strany dodržať; a preto ak vlastník vymenoval kapitána lode len za účelom vyberania nákladu, a nie preto, aby mohol loď prenajať (hoci ju mohol skutočne prenajať), vlastník nebude zodpovedný, ak to kapitán urobil; a to isté pravidlo sa uplatní, ak sa rozumelo, že môže loď len prenajať, ale nemôže vyberať náklad; alebo ak bol vymenovaný na účely uzatvárania zmlúv s cestujúcimi, ale nie na to, aby ponúkal používanie lode na tovar, alebo naopak; ak prekročí svoje pokyny, nezaväzuje vlastníka. Ak však bol kapitán vymenovaný len na prenájom lode na prepravu určitého tovaru, napríklad zeleniny alebo konope, a on by ju prenajal na prepravu mramoru alebo iných materiálov, treba konštatovať, že nebude viazaný. Niektoré lode sú totiž určené na prepravu nákladu a iné (ako sa všeobecne uvádza) na prepravu cestujúcich, a viem, že mnohí majitelia dávajú pokyny, aby neprepravovali cestujúcich, a tiež, že obchod sa musí vykonávať len v určitých oblastiach a v určitých vodách; napríklad sú lode, ktoré prepravujú cestujúcich do Brundisia z Cassiopy alebo z Dyrrachia, ale nie sú prispôbené na prepravu nákladu, a niektoré sú tiež prispôbené na riečnu plavbu, ale nie sú vhodné na more.

(13) Ak je vymenovaných niekoľko kapitánov a ich povinnosti nie sú rozdelené, každá transakcia uzavretá s jedným z nich zaväzuje vlastníka; ak sú však určené ich samostatné povinnosti, ako napríklad jeden má na starosti prenájom lode a druhý vyberanie nákladu, potom vlastníka zaväzujú úkony ktoréhokolvek z nich, ak si plní svoje povinnosti.

(14) Ak však strana určila, ako sa to často deje, takým spôsobom, že jeden z nich nesmie vykonávať žiadnu činnosť bez druhého, ten, kto uzavrie zmluvu len s jedným z nich, bude mať na vine len sám seba.

- (15) Keď používame slovo "vykonávateľ", rozumieme ním stranu, do ktorej rúk prichádzajú všetky príjmy a platby, bez ohľadu na to, či je vlastníkom lode, alebo si ju od vlastníka prenajal za určitú sumu na určitý čas, alebo natrvalo.
- (16) Je len malý rozdiel, či je stranou, ktorá má kontrolu nad loďou, muž alebo žena, hlava domácnosti, syn pod otcovskou kontrolou alebo otrok; ale na to, aby mal poručník kontrolu nad loďou, vyžadujeme, aby bol udelený súhlas jeho poručníka.
- (17) Máme tiež na výber, či chceme radšej žalovať osobu, ktorá má kontrolu nad loďou, alebo jej kapitána.
- (18) Na druhej strane však prétor nemá sľúbenú žalobu proti tomu, kto uzavrel zmluvu s kapitánom, pretože nepotreboval rovnakú pomoc; môže však žalovať kapitána na základe nájomnej zmluvy, ak poskytuje svoju prácu za odplatu; alebo ak to robí bezplatne, môže proti nemu podať mandátnu žalobu. Je zrejmé, že prefekti z dôvodu správy zásobovania a v provincii guvernéri, ktorí im zvyknú pomáhať výkonom mimoriadnych právomocí, tak môžu urobiť v prípade, že zmluvy uzatvárajú kapitáni plavidiel.
- (19) Ak je strana, ktorá má kontrolu nad loďou, v moci inej osoby a spravuje loď s jej súhlasom, bude žaloba z dôvodu obchodov uzavretých s kapitánom lode poskytnutá proti strane, v ktorej moci je ten, kto má správu lode.
- (20) Ale hoci sa žaloba poskytne proti osobe, v ktorej moci je ten, kto má správu lode, predsa len sa tak stane len vtedy, ak koná so súhlasom tejto osoby. Preto ten, kto má kontrolu nad osobou, ktorá má správu, zodpovedá za celú sumu z dôvodu svojho súhlasu; pretože vlastníctvo lodí je vecou najväčšieho významu pre verejné blaho. Zamestnávanie agentov nie je také výhodné z toho dôvodu, že tí, ktorí s vedomím vlastníka uskutočnili obchod s použitím kapitálu patriaceho peculiu, majú právo len na svoj podiel na jeho rozdelení. Ak však vlastník o tejto skutočnosti len vedel a nedal súhlas pri uzatváraní zmluvy s majiteľom, priznáme mu právo na žalobu na celú sumu, ako v prípade, keď strana súhlasila; alebo mu priznáme len právo podobné tributárnej žalobe? Preto, keďže táto otázka je pochybná, je lepšie držať sa striktnie slov ediktu a neospravedlňovať samotnú vedomosť otca alebo kapitána v prípade lodí, ani v prípade tovaru kúpeného za peniaze peculium nerozširovať samotný súhlas tak, aby spôsobil vznik záväzku na celú sumu. Zdá sa, že Pomponius tiež naznačuje pridržiavanie sa zásady, že ak je jedna osoba pod kontrolou inej osoby a vykonáva obchod s jej súhlasom, bude zodpovedať za celú sumu, ale ak tak neurobí, že bude zodpovedať len za sumu peculium.
- (21) Pojem "pod kontrolou" musíme chápať tak, že sa vzťahuje na obe pohlavia, na synov a dcéry, ako aj na otrokov a otrokyne.
- (22) Ak otrok, ktorý je súčasťou peculium, koná ako správca lode so súhlasom syna pod otcovskou kontrolou, ktorého peculium tvorí, alebo ak, podriadený otrok spravuje loď so súhlasom tohto druhého, otec alebo pán, ktorý nedal súhlas, bude zodpovedný len za výšku peculium, ale samotný syn bude zodpovedný v plnej výške. Je zrejmé, že ak spravujú loď so

súhlasom kapitána alebo otca, budú zodpovední za celú sumu a navyše syn, ak dal súhlas, bude tiež zodpovedný v plnej výške.

(23) Ale hoci prétor sľubuje žalobu len v prípade, ak sa obchod uzavrel s kapitánom lode, predsa len (ako uviedol Julianus) otec alebo kapitán budú zodpovední v plnej výške, aj keď zmluva bola uzavretá so samotným správcom lode.

(24) Táto žaloba je priznaná vlastníkovi na účet veliteľa lode, a preto ak bola žaloba podaná proti jednému z nich, proti druhému nemôže byť podaná žiadna; ak však bola časť peňazí zaplatená a urobil to veliteľ, záväzok sa zo zákona znižuje. Ak ich však zaplatil správca vo vlastnom mene, teda z titulu čestného záväzku, alebo ich zaplatil v mene pána, záväzok sa znižuje; pretože ak za mňa zaplatí iná strana, zbavuje ma dlhu.

(25) Ak má viacero strán spoluvlastníctvo lode, žalobu možno podať proti ktorejkoľvek z nich o celú sumu;

2. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IX.

Aby osoba, ktorá uzavrela zmluvu s jedným, nebola nútená deliť svoju pohľadávku medzi viacerých protivníkov,

3. Paulus, O edikte, kniha XXIX.

Nezáleží ani na tom, aký podiel má každý z nich na nádobe, pretože strana, ktorá zaplatila, bude vymáhať od ostatných v rámci žaloby o partnerstve.

(4) Ulpianus, O edikte, kniha XXIX.

Ak však viaceré osoby majú medzi sebou správu lode, musia byť žalované v pomere svojich podielov na nej, pretože sa navzájom nepovažujú za kapitánov.

1. Ak niekoľko osôb, ktoré majú správu lode, určí jedného z nich za kapitána, môžu byť žalované na jeho účet za celú pohľadávku.

2. Ak otrok patriaci viacerým osobám spravuje loď s ich súhlasom, platí rovnaké pravidlo ako v prípade, keď je viacero správcov. Je totiž zrejmé, že ak konal so súhlasom niektorého z nich, ten bude zodpovedať za celú sumu; a preto sa domnievam, že vo vyššie uvedenom prípade zodpovedajú všetci v plnej výške.

3. Ak by bol otrok, ktorý mal kontrolu nad loďou so súhlasom jej majiteľa, odcudzený, bude napriek tomu zodpovedný ten, kto ho odcudzil. Zodpovedal by teda aj v prípade, ak by otrok zomrel, pretože vlastník lode bude zodpovedný aj po smrti svojho pána.

4. Tieto žaloby sa priznávajú bez časového obmedzenia tak v prospech dedičov, ako aj proti nim. Preto ak otrok, ktorý má so súhlasom svojho pána kontrolu nad loďou, zomrie, táto žaloba bude priznaná po uplynutí jedného roka, hoci žaloba De peculio sa po uplynutí jedného roka nepriznáva.

5. Paulus, O edikte, kniha XXIX.

Ak máš ako kapitána svojej lode niekoho, kto je pod mojou kontrolou, žaloba bude môcť byť podaná aj v môj prospech proti tebe, ak s ním uzavriem nejakú zmluvu. To isté pravidlo platí, ak je v našom spoločnom vlastníctve. Budete však oprávnený podať proti mne žalobu na nájom, pretože ste si najali služby môjho otroka, pretože aj keby uzavrel zmluvu s iným, mohli by ste proti mne postupovať, aby ste dosiahli prevod práv, ktoré som mal na jeho účet, rovnako ako by ste mohli postupovať proti slobodníkovi, keby ste ho zamestnali; ak však boli služby bezodplatné, môžete podať žalobu na mandát.

(1) Okrem toho, ak môj otrok ovláda loď a ja uzavriem zmluvu s jeho lodným kapitánom, nič mi nebude brániť v tom, aby som proti lodnému kapitánovi začal konanie žalobou, ktorú môžem podať buď podľa občianskeho, alebo prétorského práva; tento edikt totiž nikomu nebráni žalovať lodného kapitána, keďže týmto ediktom sa žiadna žaloba neprenáša, ale pribúda.

(2) Ak jeden z vlastníkov lode uzavrie zmluvu s kapitánom, môže podať žalobu proti ostatným.

6. Paulus, Skratky, kniha VI.

Ak má otrok kontrolu nad loďou bez súhlasu svojho pána, ak si je toho vedomý, bude mu poskytnutá tributárna žaloba; ak však o tejto skutočnosti nevie, bude k dispozícii žaloba De peculio. Ak má otrok v spoločnom vlastníctve kontrolu nad loďou so súhlasom svojich pánov, žaloba na celú sumu bude priznaná proti nim jednotlivo.

(7) Africanus, Otázky, kniha VIII.

Lucius Titius vymenoval Sticha za kapitána lode a ten, keď si požičal peniaze, uviedol, že ich dostal na opravu lode. Vznikla otázka, či Titius podlieha žalobe z tohto dôvodu len vtedy, ak veriteľ preukáže, že peniaze boli vynaložené na opravu lode? Odpoveď znela, že veriteľ mohol správne podať žalobu, ak v čase požičania peňazí bola loď v takom stave, že potrebovala opravu; veriteľ by totiž nemal byť nútený sám sa ujať opravy lode a vykonávať činnosť vlastníka (čo by sa určite stalo, ak by musel preukázať, že peniaze boli použité na opravu); napriek tomu by sa od neho malo vyžadovať, aby vedel, že pôžičku

poskytuje na účel, na ktorý bol kapitán vymenovaný; a to by sa určite nemohlo stať, ak by zároveň nevedel, že peniaze sú potrebné na opravu. Preto, aj keď bola loď v takom stave, že potrebovala opravu, predsa len, ak bolo požičaných oveľa viac peňazí, ako bolo potrebné na tento účel, nemala by byť žaloba na celú sumu proti vlastníkovi lode priznaná.

1. Niekedy treba zvážiť, či boli peniaze požičané na mieste, kde sa dalo získať to, na čo boli požičané; pretože, ako hovorí Africanus, čo by sa stalo, keby niekto požičal peniaze na kúpu plachty na ostrove takého druhu, že by sa tam plachta nedala získať za žiadnych okolností? A vo všeobecnosti je veriteľ povinný pri transakcii postupovať s určitou opatrnosťou.

2. Takmer to isté pravidlo platí, ak sa vyšetrovanie vykonáva s ohľadom na inštitútnu činnosť; aj v tomto prípade totiž veriteľ musí vedieť, že nákup tovaru, na ktorý bol otrok určený, bol nevyhnutný; a postačí, ak pôžičku poskytol na tento účel, ale nemalo by sa vyžadovať ani to, aby sa sám podujal zistiť, či boli peniaze vynaložené na tento účel. Zásada spoločného nájmu sa vzťahuje nielen na loď, ale aj na náklad, ak nie je stanovené inak; kapitán, ktorý sa považuje za dôverného zástupcu vlastníkov, je považovaný za mlčky povereného oprávnením zaväzovať ich bez ich súhlasu vo všetkých záležitostiach, ktoré sa týkajú všeobecného riadenia a plavby lode; ide o pravidlo neznámeho staroveku, ktoré však zjavne pochádza z najstarších vekov obchodných stykov. Osobne zodpovedá za svoje zmluvy, od ktorej zodpovednosti však môže byť oslobodený osobitnou dohodou. Rovnako ako v prípade spoluvlastníka môže predať alebo založiť celý náklad alebo jeho časť, ako aj loď, ak sa tak náhle stane, voči ostatným, ktorých tovar bol zachránený, aby sa strata mohla proporcionálne rozdeliť. Servius totiž odpovedal, že by mali postupovať proti kapitánovi lode na základe zmluvy o preprave a prinútiť ho, aby vrátil tovar ostatných, kým si nevyrovnajú svoj podiel na strate. Aj keď si kapitán lode tovar ponechá, v každom prípade bude oprávnený podať žalobu na základe zmluvy o preprave proti cestujúcim.

Tit. 2. O rhodskom práve na vyvrhnutie lode.

1. Paulus, Sentencie, kniha II.

Rodijský zákon ustanovuje, že ak sa tovar hodí cez palubu za účelom odľahčenia lode, to, čo sa stratilo v prospech všetkých, sa musí nahradiť príspevkom všetkých.

2. Ten istý, O edikte, kniha XXXIV.

Čo sa má robiť, ak sú na lodi cestujúci, ktorí nemajú batožinu? Zrejme bude výhodnejšie ponechať si ich batožinu, ak nejaká je; ak však nie je a strana si prenajala celú loď, možno podať žalobu na základe zmluvy, rovnako ako v prípade cestujúcich, ktorí si prenajali miesta na lodi; je totiž úplne spravodlivé, aby stratu čiastočne znášali tí, ktorí zničením majetku iných zabezpečili zachovanie vlastného tovaru.

1. Ak je tovar zachránený a loď je poškodená alebo prišla o časť svojho vybavenia, nemal by sa poskytovať žiadny príspevok, pretože stav vecí poskytnutých na používanie lode je iný ako stav, na základe ktorého bol prijatý náklad; pretože ak kováč rozbije kovadlinu alebo kladivo, nebude to účtované tomu, kto si ho na túto prácu najal. Ak však strata vznikla so súhlasom cestujúcich alebo z dôvodu ich strachu, musí sa nahradiť.
2. Keď niekoľko obchodníkov zhromažďuje na tej istej lodi rôzne druhy tovaru a okrem toho na nej cestuje veľa cestujúcich, otrokov i slobodných, a vznikne veľká búrka a časť nákladu je nevyhnutne hodená cez palubu; otázka sa týkala nasledujúceho bodu, a to, či je potrebné, aby všetci nahradili to, čo bolo hodené cez palubu; a či to musia urobiť aj tí, ktorí priniesli na palubu taký tovar, ktorý nezaťažoval loď, ako napríklad drahé kamene a perly, a ak to tak bolo, akou časťou musia prispieť; a či je potrebné, aby sa niečo zaplatilo za slobodných ľudí, a akým spôsobom sa môže začať konanie? Bolo rozhodnuté, že všetci tí, v ktorých záujme bolo, aby bol tovar hodený cez palubu, musia prispieť, pretože sú povinní prispieť z dôvodu zachovania svojho majetku, a preto aj vlastník lode je povinný zaplatiť svoj podiel. Výška straty sa musí rozdeliť v pomere k hodnote majetku; nemožno vykonať ocenenie osôb slobodných osôb; a vlastníci strateného majetku majú právo postupovať na základe zmluvy o preprave proti námorníkovi, teda kapitánovi. Vznikla tiež dohoda o tom, či sa má urobiť odhad oblečenia a prsteňov každej osoby, a rozhodlo sa, že sa to má urobiť a že sa má zohľadniť všetko, čo sa má prispieť, okrem toho, čo sa vzalo na palubu za účelom spotreby, do čoho sa zahrnú všetky druhy zásob; a to tým skôr, že ak by niekedy počas plavby takéto predmety chýbali, každý prispeje do spoločných zásob tým, čo má.
3. Ak bola loď vykúpená od pirátov, Servius, Ofilius a Labeo uvádzajú, že všetci by mali prispieť; ale pokiaľ ide o to, čo lupiči odniesli, stratu musí znášať tá strana, ktorej to patrilo, a nemal by prispievať ten, kto vykúpil svoj majetok.
4. Podiel sa vo všeobecnosti prispieva podľa ocenenia majetku, ktorý sa zachránil, a toho, ktorý sa stratil; a je jedno, či sa to, čo sa stratilo, mohlo predať za vyššiu cenu, keďže príspevok sa týka straty, a nie zisku. Pokiaľ však ide o veci, na ktoré sa musí poskytnúť príspevok, odhad by sa mal zakladať nie na tom, za čo boli kúpené, ale na tom, za čo by sa mohli predať.
5. Odhad by sa nemal robiť v prípade otrokov, ktorí sa stratili na mori, rovnako ako v prípade, keď chorí zomrú na lodi alebo sa hodia cez palubu.
6. Ak by bol niektorý z cestujúcich platobne neschopný, stratu z toho vyplývajúcu neutrpí kapitán lode; námorník totiž nie je povinný zisťovať finančné zdroje každého.

7. Ak sa majetok, ktorý bol hodený cez palubu, získa späť, končí sa potreba príspevku; ak sa však už uskutočnil, potom tí, ktorí zaplatili, môžu podať žalobu na základe zmluvy o preprave proti kapitánovi a ten môže postupovať podľa tej o prenájme a vrátiť, čo získa.

8. Akékoľvek predmety hodené cez palubu patria ich vlastníkovi a nestávajú sa vlastníctvom toho, kto ich získal, pretože sa nepovažujú za opustené.

3. Papinianus, Názory, kniha XIX.

Ak je stožiar alebo akákoľvek iná časť vybavenia lode hodená cez palubu s cieľom odstrániť nebezpečenstvo spoločné pre všetkých, vyžaduje sa príspevok.

4. Callistratus, Otázky, kniha II.

Ak sa za účelom odľahčenia preťaženej lode, pretože nemohla so svojím nákladom vplávať do rieky alebo doplávať do prístavu, určitá časť tovaru umiestni do člna, aby sa zabránilo nebezpečenstvu, ktoré hrozí lodi mimo rieky alebo pri vstupe do prístavu, alebo v ňom, a čln sa potopí, treba urobiť účet medzi tými, ktorí majú svoj tovar zachovaný na lodi, a tými, ktorí o svoj tovar prišli v člne, rovnako ako keby bol tento tovar hodený cez palubu. Tento názor zastáva aj Sabinus v Druhej knihe názorov. Na druhej strane, ak sa loď zachráni s časťou tovaru a loď sa stratí, nemal by sa brať ohľad na tých, ktorí stratili svoj majetok na lodi, pretože vrhnutie vyžaduje príspevok len v prípade, že sa loď zachráni.

1. Ak sa však loď, ktorá bola odľahčená počas búrky vyhodnotením tovaru obchodníka cez palubu, potopí na inom mieste a tovar niektorých obchodníkov je za náhradu nájdený potápačmi, Sabinus tiež hovorí, že sa musí vykonať vyúčtovanie medzi stranou, ktorej tovar bol počas plavby vyhodnený cez palubu za účelom odľahčenia lode, a tými, ktorí následne získali svoj tovar pomocou potápačov. Na druhej strane však strana, ktorej tovar bol počas plavby hodený cez palubu, nesmie predložiť žiadny účet tým, ktorých tovar sa tým nezachránil, ak bol nejaký tovar nájdený potápačmi; nemožno totiž tvrdiť, že bol hodený cez palubu s cieľom zachrániť loď, ktorá sa stratila.

2. Ak sa však z lode vyrobí tryskáč a tovar niekoho, kto zostal na palube, sa poškodí; je na zváženie, či by mal byť nútený prispieť, pretože by nemal byť utláčaný dvojitoú stratou príspevku a znehodnotením svojho majetku. Možno však tvrdiť, že by mal prispievať v pomere k súčasnej hodnote svojho majetku. Tak napríklad, ak tovar dvoch osôb mal hodnotu dvadsať aurei a tovar jednej z nich mal hodnotu len desať, pretože bol mokrý; strana, ktorej majetok nebol poškodený, by mala prispieť v pomere dvadsať a druhá v pomere desať. V tomto prípade však možno vyjadriť názor, ak budeme rozlišovať príčinu znehodnotenia, t. j. či škoda vznikla v dôsledku vystavenia sa pôsobeniu vody v dôsledku hodenia tovaru cez palubu,

alebo z inej príčiny; napríklad ak tovar ležal niekde v kúte a vlny sa k nemu dostali. V tomto prípade bude vlastník nútený prispieť, ale v prvom prípade, nemal by byť oslobodený od bremena príspevku, pretože mu škodu spôsobil aj prúd vody? Alebo by mal byť zodpovedný aj v prípade, že jeho tovar bol znehodnotený špliechaním vody z dôvodu prúdenia vody? Ešte jemnejšie by sa malo rozlišovať, či väčšia škoda vznikla v dôsledku škody, alebo v dôsledku príspevku; napríklad, ak má tovar hodnotu dvadsať aurei a príspevok je vyčíslený na desať, škoda však predstavuje dve, a keďže táto bola odpočítaná z dôvodu škody, musí vlastník prispieť zvyškom? Ako potom, ak by škoda predstavovala viac ako príspevok? Napríklad, ak by bola škoda na majetku vo výške desať aurei a príspevok by predstavoval dva, niet pochyb o tom, že by strana nemala znášať obe bremená. Tu však pozrime, či by sa mu nemal poskytnúť príspevok; veď aký je rozdiel v tom, či prídem o svoj majetok tým, že ho hodím cez palubu, alebo sa mi znehodnotí tým, že ho vystavím? Lebo tak ako sa úľava poskytuje účastníkovi za stratu jeho majetku, tak by sa mala poskytnúť aj tomu, ktorého majetok sa zhoršil v dôsledku strhnutia. Papirius Fronto to tiež uviedol v jednom stanovisku.

5. Hermogeniamis, Epitomes of Law, kniha II.

Príspevok tých, ktorí zachránili svoj tovar pred stroskotaním lode, neodškodňuje nikoho za stratu lode; zastáva sa totiž názor, že spravodlivosť tohto príspevku sa pripúšťa len vtedy, keď sa počas spoločného nebezpečenstva prostredníctvom nápravy jetsamu konzultuje záujem ostatných a loď sa zachráni.

1. Ak je s'ťažň odrezaný, aby sa loď s tovarom mohla oslobodiť od nebezpečenstva, vznikne spravodlivý nárok na príspevok.

(6) Julianus, Digesty, kniha LXXXVI.

Loď, ktorú porazila búrka a ktorej takeláž, s'ťažň a lodenice spálil blesk, bola dopravená do Hippo. Keď sa tam narýchlo a dočasne vybavila, vyplávala do Ostie a vyložila svoj náklad bez poškodenia. Bola položená otázka, či tí, ktorým náklad patril, boli povinní prispieť kapitánovi lode v pomere k strate? Odpoveď znela, že nie sú povinní tak urobiť, keďže výdavky boli vynaložené skôr na vybavenie lode než na zachovanie nákladu.

7. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, kniha III.

V prípade potopenia alebo uviaznutia lode sa zastával názor, že všetko, čo každý zachráni zo svojho majetku, si môže ponechať pre seba, rovnako ako v prípade požiaru.

(8) Julianus, O Miniciovi, kniha II.

Tí, ktorí hodia nejaký majetok cez palubu s cieľom odľahčiť loď, ho nemajú v úmysle považovať za opustený; pretože ak by ho našli, môžu ho odnieť, a ak majú predstavu o mieste, kam ho more hodilo, môžu si ho nárokovať; takže sú v takom istom stave ako niekto, kto utláčaný bremenom ho hodí na cestu v očakávaní, že sa čoskoro vráti s inými a odstráni ho.

9. Volusius Marcianus, O rhodskom práve.

Žiadosť Eudaimona z Nikomédie cisárovi Antonínovi; "Pane cisár Antonín, po stroskotaní na Ikarii nás poľnohospodári oberajú o výnosy obývajúce Kykladské ostrovy." Antonín odpovedal Eudaimonovi takto: "Ja som síce pánom sveta, ale zákon je pánom mora; a táto záležitosť sa musí vyriešiť podľa rhodského zákona prijatého v súvislosti s námornými otázkami, pokiaľ mu neodporuje žiadny náš právny predpis." Rovnaké pravidlo ustanovil aj božský Augustus.

(10) Labeo, Epitomes of the Probabilities of Paulus, kniha I.

Ak ste uzavreli zmluvu o preprave otrokov, nepatrí vám prepravné za otroka, ktorý zomrel na lodi. Paulus hovorí, že v skutočnosti ide o to, čo bolo dohodnuté, či sa má platiť prepravné za tých, ktorí boli naložení na loď, alebo len za tých, ktorí boli dopravení na miesto určenia? A ak sa to nedá zistiť, stačí, ak kapitán lode preukáže, že otrok bol umiestnený na palube.

1. Ak ste si prenajali loď pod podmienkou, že na nej bude prepravovaný váš tovar, a kapitán lode bez toho, aby ho k tomu nútila nevyhnutnosť, umiestnil váš majetok na nižšiu loď, pričom si bol vedomý, že si to neželáte; a váš tovar sa stratil spolu s loďou, na ktorej bol naposledy prepravovaný, budete mať právo podať žalobu na základe zmluvy o prenájme a nájme proti kapitánovi prvej lode. Paulus naproti tomu hovorí, že to nie je pravda, za predpokladu, že sa počas plavby stratili obe lode, keďže k tomu došlo bez zlého úmyslu alebo nedbanlivosti námorníkov. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, ak prvý kapitán, ktorý bol zadržaný verejnou mocou, nemohol vyplávať s vašim tovarom. Toto pravidlo platí aj vtedy, ak s vami uzavrel zmluvu pod podmienkou, že vám zaplatí určitú pokutu, ak do dohodnutého dňa nevyloží váš tovar na mieste, na ktoré sa zaviazal ho prepraviť, a ak nepočkal, nie je na vine; aj keď mu bola pokuta odpustená. Rovnaké pravidlo musíme dodržať aj v podobnom pomyselnom prípade, keď sa preukáže, že kapitán, ktorému v plavbe zabránila choroba, nemohol vyplávať, ak sa jeho loď stala nespôsobilou na plavbu bez akéhokoľvek jeho zlého úmyslu alebo nedbanlivosti.

2. Ak si prenajmete loď schopnú prepraviť dvetisíc pohárov a umiestnite poháre na palubu, ste zodpovedný za náklad dvetisíc pohárov. Paulus hovorí, že skutočnosť je taká, že ak si prenajmeš celú kapacitu lode, budeš dlžný prepravné za dvetisíc pohárov, ale ak bolo prepravné dohodnuté podľa počtu pohárov umiestnených na palube, bude platiť opačné pravidlo; pretože si dlžný za prepravu toľkých pohárov, koľko si ich umiestnil na palube.

Tit. 3. O inštitútnej žalobe.

1. Ulpián, O edikte, kniha XXVIII.

Prétorovi sa zdalo spravodlivé, že tak, ako získavame výhody z konania zástupcov, tak by sme mali byť viazaní aj zmluvami, ktoré uzavreli, a mali by sme byť zodpovední za žaloby na ich základe. To isté však nestanovuje vo vzťahu k strane, ktorá je ustanovená za agenta, aby aj ona mohla podať žalobu. Ak totiž zamestná svojho vlastného otroka ako agenta, môže byť v bezpečí, pretože práva na žalobu nadobúda pre neho; ak však zamestná buď otroka iného, alebo nejakého slobodného človeka, nebude oprávnený na žalobu, ale môže žalovať samotného agenta alebo jeho pána, a to buď na základe mandátu, alebo na základe uzatvorených obchodov. Marcellus však hovorí, že žaloba by mala byť priznaná tomu, kto agenta vymenoval, proti tým, ktorí s ním uzavreli zmluvy,

2. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IX.

V tej istej forme, v akej zástupca uzavrel zmluvu, za predpokladu, že sa nemôže chrániť iným spôsobom.

3. Ulpián, O edikte, kniha XXVIII.

Agent sa tak nazýva preto, lebo zasahuje do obchodnej transakcie, a je veľký rozdiel, či je ustanovený na vedenie obchodu, alebo na vykonávanie iného druhu zamestnania:

4. Paulus, O edikte, kniha XXX.

Ako niekedy nosia tovar do domov ctihodných osôb a tam ho predávajú. Miesto, kde sa majetok predáva alebo kupuje, nemení príčinu žaloby, pretože v každom prípade platí, že zástupca kúpil alebo predal.

5. Ulpián, O edikte, kniha XXVIII.

Preto bez ohľadu na to, na uskutočnenie akého obchodu bol poverený, bude správne nazvaný agentom.

(1) Veď aj Servius v prvej knihe o Brutovi hovorí, že ak sa nejaký obchod uzavrie s osobou, ktorá má na starosti dom, alebo s niekým, kto bol určený na dozor nad stavbou alebo na nákup obilia, bude zodpovedný za celú sumu.

- (2) Labeo tiež uviedol, že ak niekto poveril osobu, aby požičala peniaze na úrok, obrábala pôdu, zaoberala sa obchodom alebo uzatvárala zmluvy, ručí v plnej výške.
- (3) Okrem toho, ak niekto určil svojho otroka, aby mal na starosti sprostredkovateľský stôl, bude zodpovedný na jeho účet.
- (4) Takisto je ustálené, že za sprostredkovateľov treba označiť aj tých, ktorých obchodníci s odevmi alebo tkáči plátňa určili, aby chodili za účelom predaja odevov, ktorých bežne nazývame circitores.
- (5) Každý môže správne nazývať agentmi aj muletárov,
- (6) ako aj tých, ktorých určili plátenníci a krajčíri. Podobne by sa mali za agentov považovať aj stajníci, ktorí zaujímajú miesto agentov.
- (7) Labeo tiež hovorí, že ak majiteľ obchodu vyšle svojho otroka na diaľku s cieľom nakúpiť tovar a poslať mu ho, treba ho považovať za toho, kto zaujíma miesto agenta.
- (8) Hovorí tiež, že ak má pohrebník otroka, ktorého povinnosťou je pripravovať mŕtvolu na pohreb, a on mŕtvolu okradne; malo by sa mu vyhovieť v konaní podobnom inštitútnej žalobe, hoci žaloba pre krádež a žaloba pre škodu budú obe oprávnené.
- (9) Labeo tiež hovorí, že ak bol pekár zvyknutý posilať svojho otroka na určité miesto za účelom predaja chleba a ten, keď prijal peniaze za to, že bude každý deň dodávať chlieb určitým osobám, to zanedbal; nie je pochýb o tom, že pekár bude zodpovedný, ak dovolil, aby mu boli peniaze takto odovzdané.
- (10) Ak plinár, ktorý sa chystal na dlhú cestu, požiadala, aby boli dané pokyny jeho učňom, ktorým odovzdal svoj obchod dôkladne vybavený; a po jeho odchode jeden z učňov dostal oblečenie a dal sa na útek; plinár nebude zodpovedný, ak bol otrok ponechaný ako obyčajný zástupca, ale ak sa tak stalo spôsobom, že sa stal vedúcim obchodu, bude zodpovedný. Je zrejmé, že ak mi vyhlásil, že môžem dôverovať jeho robotníkom, nebude zodpovedný za inštitútne žaloby, ale za žalobu na základe zmluvy o nájme.
- (11) Nie však všetko, čo sa uzavrie s obchodným zástupcom, bude zaväzovať toho, kto ho vymenoval, ale len vtedy, ak bola zmluva uzavretá v súvislosti s vecou, kvôli ktorej bol vymenovaný, teda len s tým, na čo bol vymenovaný.

(12) Preto ak niekoho ustanovím, aby predával tovar, budem na jeho účet zodpovedný za žalobu o kúpu; a rovnako, ak by sa stalo, že by som ho ustanovil na kúpu tovaru, budem zodpovedný za žalobu o predaj; ale strana nebude viazaná, ak bola ustanovená na kúpu a on predáva, ani ak bol ustanovený na predaj a on kupuje; a tento názor schvaľuje Cassius.

(13) Ak však niekto požičia peniaze obchodnému zástupcovi, ktorý bol ustanovený na kúpu tovaru, je dôvod na inštitútnu žalobu, a rovnako aj vtedy, ak bol ustanovený na zaplatenie nájomného za obchod; a myslím, že to platí, ak mu nebolo zakázané požičiavať.

(14) Ak však pôžička oleja bola poskytnutá osobe, ktorú som určil na nákup a predaj oleja, treba povedať, že inštitóriálna žaloba bude oprávnená.

(15) Podobne, ak zástupca pri predaji oleja dostal prsteň ako zálohu a nevrátil ho, jeho pán je zodpovedný za inštitóriálnu žalobu; zmluva sa totiž týka obchodu, na ktorý bol vymenovaný, ak mu nemalo byť nariadené uskutočňovať predaj za hotovosť. Preto, ak by obchodný zástupca prijal zálohu namiesto peňazí, inštitóriálna žaloba je oprávnená.

(16) Okrem toho inštitóriálnu žalobu môže podať ručiteľ, ktorý sa prihovril za obchodného zástupcu, pretože ide o výsledok obchodu.

(17) Ak bol zástupca niekým ustanovený a ten, kto ho ustanovil, zomrie a zanechá dediča, ktorý zamestnáva toho istého zástupcu; niet pochýb, že bude zodpovedný. A opäť, ak s ním bola uzavretá zmluva pred uzavretím dedičstva, je len spravodlivé, aby inštitútna žaloba bola priznaná tomu, kto o týchto skutočnostiach nevie.

(18) Ak by však môj zástupca, opatrovník alebo poručník vymenoval obchodného manažéra, treba povedať, že inštitóriálna žaloba by mala byť priznaná, rovnako ako keby som ho vymenoval ja.

6. Paulus, O edikte, kniha XXX.

Inštitóriálna žaloba by sa mala udeliť aj proti samotnému konateľovi, ak by bol ustanovený na vykonávanie všetkých druhov obchodov.

7. Ulpián, O edikte, kniha XXVIII.

Okrem toho, ak niekto, kto uzatvára moje obchody, vykoná ustanovenie a ja ho ratifikujem, platí to isté pravidlo.

1. Nie je veľký rozdiel v tom, kto je obchodným zástupcom, či muž alebo žena, slobodný alebo otrok, tvoj vlastný otrok alebo otrok iného. Nezáleží ani na tom, kto ho vymenoval; ak totiž vymenovanie vykonala žena, inštitútna žaloba bude oprávnená, rovnako ako žaloba proti osobe, ktorá má kontrolu nad loďou; a ak je vymenovaná žena, bude sama zodpovedná. Opäť platí, že ak je vymenovaná žena pod rodičovskou kontrolou alebo otrokyňa, môže byť podaná inštitútna žaloba.

2. Ak je obchodný zástupca neplnoletý, zaviazuje osobu, ktorá ho vymenovala, inštitútnou žalobou, pretože musí zaviniť, že ho vymenovala.

8. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IX.

Veľa osôb totiž vymenúva chlapcov a dievčatá na vedenie obchodov.

(9. Ulpian, O edikte, kniha XXVIII.

Ak však menovanie vykoná sám maloletý, bude zodpovedný, ak sa tak stalo so súhlasom jeho poručníka, inak nie.

10. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IX.

Žaloba sa však proti nemu bude môcť podať v rozsahu, v akom mal z tejto transakcie majetkový prospech.

11. Ulpian, O edikte, kniha XXVIII.

Ak sa však maloletý stane dedičom strany, ktorá ho vymenovala, je úplne spravodlivé, aby maloletý zodpovedal dovtedy, kým si ponechá svoje vymenovanie; mal byť totiž svojimi poručníkmi odvolaný, ak títo nechceli využiť jeho služby.

1. Ak však ten, kto vymenovanie vykonal, nedovršil dvadsaťpäť rokov, môže sa domáhať oslobodenia z dôvodu svojho veku až po vykonaní riadneho vyšetrovania.

2. Strana sa nepovažuje za osobu, ktorá bola vymenovaná, aby prevzala obchod, ak bolo verejne oznámené, že sa s ňou nesmú uzatvárať žiadne zmluvy, pretože by nemalo byť dovolené uzatvárať s ňou obchody ako so zástupcom, a každý, kto si neželá, aby sa s ňou uzatvárali zmluvy, to môže zakázať; ale strana, ktorá ju vymenovala, bude viazaná samotným vymenovaním.

3. Pod verejným oznámením rozumieme, že sa má urobiť jasným písmom, aby bolo ľahko čitateľné zo zeme; to znamená pred obchodom alebo miestom, kde sa obchod vykonáva, nie na odľahlom mieste, ale na takom, ktoré je viditeľné. Má byť

oznámenie napísané gréckymi alebo latinskými písmenami? Som toho názoru, že to závisí od charakteru miesta, takže sa nikto nemôže odvolávať na neznalosť písmen. Je isté, že ak niekto tvrdí, že nevie čítať alebo si nevšimol oznámenie, keďže veľa osôb vie čítať a oznámenie bolo vyvesené na viditeľnom mieste, nebude vypočutý.

4. Je nevyhnutné, aby bolo oznámenie trvalo vyvesené; ak totiž bola zmluva uzavretá pred zriadením oznámenia alebo bola skrytá, bude k dispozícii inštitútna žaloba. Preto ak vlastník tovaru vyvesil oznámenie, ale niekto ho odstránil, alebo v dôsledku veku, dažďa alebo niečoho podobného došlo k tomu, že oznámenie nebolo, alebo sa neobjavilo; treba povedať, že strana, ktorá ustanovila, bude zodpovedná. Ak ju však odstránil sám splnomocnenec s cieľom oklamať ma, jeho zlomyseľný čin by mal poškodiť stranu, ktorá ho vymenovala, pokiaľ sa na podvode nepodieľal aj ten, kto zmluvu uzavrel.

5. Je potrebné zvážiť aj prípadnú podmienku, od ktorej záviselo vymenovanie, pretože čo treba urobiť, ak si strana želala, aby sa s ním obchod uskutočnil pod určitou podmienkou alebo prostredníctvom zásahu určitej osoby, alebo pod zástavou, alebo s odkazom na určitú vec? Je úplne spravodlivé, aby sa bralo do úvahy to, na čo bola strana určená. Podobne, ak má príkazca niekoľko zástupcov a želal si, aby sa zmluvy uzatvárali so všetkými naraz alebo len s jedným; a ak niekoho varoval, aby s ním neuzatváral zmluvy, nemal by byť zodpovedný za inštitútnu žalobu, pretože môžeme zakázať uzatvárať zmluvy buď určitej osobe, alebo určitej skupine ľudí či obchodníkov, alebo to môžeme určitým osobám povoliť. Ak však príkazca zakázal uzavrieť zmluvu raz s jedným, inokedy s druhým človekom, pričom tieto zmeny sú neustále, mala by byť žaloba proti nemu priznaná všetkým, keďže strany, ktoré uzatvárajú zmluvy, by nemali byť oklamané.

6. Ak splnomocniteľ absolútne zakázal, aby sa s ním uzavrela akákoľvek zmluva, nepovažuje sa za osobu v postavení zástupcu ustanoveného na obchodné účely, pretože zastáva skôr postavenie správcu ako zástupcu, a preto nemôže z obchodu predávať tovar, ani ten najnepatrnejší.

7. Ak bola inštitútna žaloba riadne podaná, tribútorská žaloba je zo zákona vylúčená, pretože tribútorská žaloba s odkazom na tovar majiteľa nebude k dispozícii. Ak však účastník konania nebol obchodným zástupcom pre tovar vlastníka, tribútorská žaloba obstojí.

8. Ak si od svojho otroka prenajmem služby jeho otroka a urobím ho obchodným zástupcom pre svoj tovar a on vám predá akýkoľvek tovar, ide o kúpu; keď totiž pán kupuje od svojho otroka, ide o kúpu, aj keď pán nemusí byť zodpovedný, a to v rozsahu, v akom pán môže ako kupujúci vlastniť a nadobúdať majetok úžitkom.

12. Julianus, Digesty, kniha XI.

Preto inštitútoriu spravodlivú žalobu môžeš podať ty proti mne; alebo na druhej strane ťa môžem žalovať buď o peculium otroka, ktorý riadi obchod, a tiež o nájomnú zmluvu, ak si to želám; alebo o peculium podriadeného otroka, pretože som mu

dal pokyn na predaj tovaru, a cena, za ktorú si uskutočnil kúpu, sa môže považovať za vzťahujúcu sa na tvoje záležitosti z dôvodu, že si sa stal dlžníkom vlastného otroka.

13. Ulpian, O edikte, kniha XXVIII.

Istý muž poveril otroka vedením obchodu s olejom v Aréne a splnomocnil spomínaného otroka, aby si požičal peniaze, čo aj urobil. Veriteľ v domnienke, že peniaze boli požičané na tento obchod, podal žalobu, o ktorej hovoríme, ale nedokázal preukázať, že otrok ich dostal na tento účel. Hoci právo na žalobu zaniklo a on nemohol ďalej postupovať ako oprávnený na získanie pôžičky peňazí, predsa Julianus hovorí, že v jeho prospech bude podaná spravodlivá žaloba.

1. Je dôležité si uvedomiť, že pán je zodpovedný za inštitútnu žalobu len vtedy, ak nikto neobnoví záväzok, či už to urobí zástupca, alebo iná osoba, ktorá sa dohodne s úmyslom obnoviť ho.

2. Ak dve alebo viaceré osoby vedú obchod a za obchodného zástupcu určia otroka, ktorého vlastní v nerovnakých podieloch, Julianus sa pýta, či sú zodpovedné v pomere svojich podielov na otrokovi, alebo rovnako, alebo v pomere svojich podielov na tovare, alebo skutočne za celú sumu? Hovorí, že lepším názorom sa zdá byť, podobne ako v prípade strán, ktoré majú kontrolu nad loďou, ako aj v prípade žaloby De peculio, že ktorýkoľvek z nich môže byť žalovaný za celý dlh a že čokoľvek ten, kto je žalovaný, zaplatil, môže získať späť prostredníctvom žaloby o partnerstve alebo prostredníctvom žaloby o rozdelenie spoločne držaného majetku. Tento názor sme schválili aj vyššie.

14. Paulus, O Plautiovi, kniha IV.

Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak bol otrok patriaci inému poverený riadením podniku, ktorý je v spoločnom vlastníctve; žaloba na celú sumu by sa totiž mala podať proti ktorémukoľvek z vlastníkov, a to, čo ktorýkoľvek z nich zaplatil, môže vymáhať podiel buď žalobou o partnerstvo, alebo žalobou o vyporiadanie spoločne držaného majetku. Je isté, že všade tam, kde nie je možné uplatniť žalobu o partnerstve alebo žalobu o rozdelenie spoločného majetku, je stanovené, že každá zo strán môže byť žalovaná len o svoj podiel; ako napríklad v prípade, keď ten, ktorého otrokovi boli požičané peniaze, ustanovil dvoch dedičov, ktorí dali otrokovi slobodu; každý z dedičov totiž môže byť žalovaný len o svoj podiel, pretože žalobu o rozdelenie spoločného majetku nemožno podať medzi nimi.

15. Ulpian, O edikte, kniha XXVIII.

Na záver treba pripomenúť, že tieto žaloby sa priznávajú bez ohľadu na čas a v prospech aj v neprospech dedičov.

(16. Paulus, O edikte, kniha XXIX.

Ak je zmluva uzavretá so správcom kohokoľvek, žaloba sa nepriznáva proti jeho pánovi z toho dôvodu, že správca je ustanovený na vyberanie príjmov, a nie na dosahovanie zisku. Ak však mám správcu, ktorý je ustanovený aj na predaj tovaru, nie je nespravodlivé, aby som podliehal žalobe podobnej žalobe inštitútnej.

17. Ten istý, O edikte, kniha XXX.

Ak je niekto ustanovený za účelom kúpy a predaja otrokov, ťažných zvierat alebo dobytku, bude proti tomu, kto ho ustanovil, namieste nielen inštitóriálna žaloba, ale aj žaloba o zrušenie zmluvy, ako aj žaloba o ustanovení dvojitej alebo jednorazovej náhrady škody za celú sumu, ktorá by mala byť proti nemu priznaná.

(1) Ak máš otroka Tícia ako svojho obchodného manažéra, môžem proti tebe postupovať podľa tohto ediktu alebo proti Tíciovi podľa ďalej uvedených ediktov; ak si však zakázal uzatvárať s ním akékoľvek zmluvy, žalobu možno podať len proti Tíciovi.

(2) Ak sa nedospelé dieťa stane dedičom otca, ktorý mal obchodných zástupcov, a potom sa s nimi uzatvárajú zmluvy; treba konštatovať, že proti dieťaťu možno podať žalobu v prospech bežného obchodu; rovnako ako v prípade, keď sa po smrti poručníka, s ktorého súhlasom bol ustanovený obchodný zástupca, s ním uzatvárajú obchody.

(3) Pomponius tiež uviedol, že žaloba by mala byť určite priznaná z dôvodu zmluvy, ktorá bola uzavretá pred vstupom do dedičstva, aj keby sa dedič stal nepríčetným; nie je totiž na vine ten, kto s vedomím, že splnomocniteľ je mŕtvy, uzavrie zmluvu so zástupcom, ktorý riadi obchod.

(4) Prokulus hovorí, že ak ťa upozorním, aby si neposkytol pôžičku mnou určenému otrokovi, môže sa udeliť výnimka: "Ak ho neoznámil, aby neposkytol pôžičku tomuto otrokovi". Ak však má nejaký vlastný majetok alebo ak niečo, čo vyplýva zo zmluvy, bolo použité v mojom podniku a ja nie som ochotný zaplatiť sumu, na ktorej som mal majetkový prospech, treba podať repliku založenú na zlom úmysle, pretože musím byť uznaný za vinného zo zlého úmyslu tým, že sa pokúsim získať zisk zo straty iného.

(5) Je pravda, že v tomto prípade bude k dispozícii aj osobná žaloba o náhradu škody.

18. To isté, rôzne pasáže.

Obchodný zástupca je ten, kto je určený na prevzatie obchodu alebo miesta na nákup alebo predaj, alebo ten, kto je určený na takýto účel bez toho, aby bolo určené nejaké miesto.

19. Papinianus, Názory, kniha III.

Praetorská žaloba bude udelená, ako v prípade inštitútnej žaloby, proti strane, ktorá ustanovila zástupcu na požičanie peňazí; a to aj v prípade, keď zástupca, ktorý sľúbil peniaze strane, ktorá uzavrela dohodu, je solventný.

1. Ak mal pán otroka ako obchodného manažéra pri stole na prijímanie peňazí a po tom, ako mu dal slobodu, vykonával ten istý obchod jeho slobodník, skutočnosť zodpovednosti sa neodstráni zmenou občianskeho stavu.

2. Ak si syn, ktorý bol svojím otcom poverený vedením obchodu, požičal peniaze na účely obchodu a jeho otec sa stal jeho ručiteľom; možno proti nemu postupovať prostredníctvom inštitútnej žaloby, pretože tým, že sa stal ručiteľom, spojil úkon požičania peňazí s podnikaním v obchode.

3. Otok ustanovený výlučne na účely požičiavania peňazí na úrok nezakladá podľa prétorského práva zodpovednosť svojho pána v plnej výške tým, že prevezme dlh ako ručiteľ; pokiaľ však ide o peniaze, ktoré sľúbil inému (za náhradu záväzku) na úrok, možno správne podať žalobu proti pánovi z dôvodu peňazí požičaných osobe, ktorá vykonala náhradu záväzku.

(20) Scaevola, Digest, kniha V.

Lucius Titius mal prideleného slobodníka, ktorý mal prevziať zodpovednosť za peňazokazecký stôl, ktorý viedol; a spomínaný slobodník dal záväzok Gaiovi Seiovi týmito slovami: "Octavius Terminalis vybavuje obchody Octavia Felixa Domitiovi Felisovi, pozdravujem. V banke môjho patróna máš tisíc denárov, ktoré som ti povinný vyplatiť deň pred májovými kalendami." Vznikla otázka, či po smrti Lucia Titia bez dediča a po predaji jeho majetku mohol byť Terminalis oprávnené žalovaný na základe tohto listu? Odpoveď znela, že týmito slovami nie je právne viazaný a neexistuje ani žiadny dôvod spravodlivosti, na základe ktorého by mohol byť žalovaný, keďže ho napísal pri plnení svojich povinností obchodného zástupcu s cieľom udržať úver banky.

Tit. 4. Pokiaľ ide o tribútorskú žalobu.

1. Ulpian, O edikte, kniha XXIX.

Výhoda tohto ediktu zd'aleka nie je zanedbateľná, keďže pán, ktorý inak požíva privilégium v prípade zmlúv uzavretých otrokom (keďže zodpovedá len za sumu peculium, ktorej odhad sa robí po odpočítaní toho, čo patrí pánovi), je však týmto ediktom vyzvaný, aby prispel ako každý iný veriteľ, ak si bol vedomý, že otrok obchoduje s majetkom patriacim peculiu.

1. Hoci pojem "tovar" má obmedzený význam a nevzťahuje sa na otrokov, ktorí sú plnkármi, krajčírmi, tkáčmi alebo obchodníkmi s otrokmi, Pedius v pätnástej knihe preda len hovorí, že treba mať za to, že edikt zahŕňa transakcie každého druhu.
2. Tovar z peculium nechápeme ako to isté, čo samotné peculium, pretože to druhé sa považuje za označenie zvyšku po odpočítaní toho, čo bolo splatné pánovi; ale tovar z peculium robí pána zodpovedným voči tribútorskej žalobe, aj keď v peculium nemusí byť nič, len ak sa obchod uskutočňuje s jeho vedomím.
3. V tomto prípade pod slovom "vedomosť" rozumieme to, čo zahŕňa súhlas, ale (ako si myslím) nielen súhlas, ale aj toleranciu, pretože pán si to nemusí želať, ale nesmie byť neochotný. Preto ak si je vedomý skutočností a neprotestuje a neprejavuje odpor, bude zodpovedný podľa tribútorskej žaloby.
4. Pojem "ovládanie" treba rozšíriť na obe pohlavia, ako aj na všetkých takých, ktorí podliehajú moci iných.
5. Tribútorská žaloba sa bude vzťahovať nielen na otrokov, ale aj na takých, ktorí nám slúžia v dobrej viere, bez ohľadu na to, či sú slobodne narodení, otroci iných alebo tí, v ktorých máme užívacie právo,

(2) Paulus, O edikte, kniha XXX.

Za predpokladu, že tovar, s ktorým sa narába za peniaze peculium, patrí nám.

3. Ulpián, O edikte, kniha XXIX.

Ak je však otrok v spoločnom vlastníctve a obaja vlastníci o tom vedia, žaloba bude priznaná ktorémukoľvek z nich, ak však jeden z nich vie a druhý nevie, žaloba bude priznaná tomu, kto vie; a čokoľvek patrí tomu, kto nevedel, sa odpočíta v plnej výške. Ak by však niekto žaloval vlastníka, ktorý je nevedomý, keďže sa proti nemu vedie konanie o peculium, odpočíta sa to, čo patrilo tomu, kto vedel, a to skutočne v plnej výške; ak by totiž bol žalovaný on sám v konaní o peculium, odpočítalo by sa to, čo mu patrí, v plnej výške. Toto uviedol Julianus v dvanástej knihe Digest.

1. Ak otrok poručenca alebo choromyseľného s vedomím svojho poručníka alebo kurátora použije prostriedky peculium na obchodné transakcie, som toho názoru, že podvod poručníka alebo kurátora by nemal poškodiť poručenca alebo

choromyseľného, ani by nemal byť pre neho zdrojom zisku; a preto by nemal byť zodpovedný za tribútorskú žalobu z dôvodu podvodu poručenca, len pokiaľ z toho mohol mať nejaký prospech. Myslím si, že rovnaké pravidlo platí aj pre nepríčetnú osobu, hoci Pomponius v ôsmej knihe listov uviedol, že ak je poručník solventný, jeho chránenec je zodpovedný z dôvodu jeho podvodu, a je zrejme, že bude zodpovedný v takom rozsahu, že si musí postúpiť právo na žalobu, ktoré má voči svojmu poručníkovi.

2. Opäť platí, že ak sa podvodu dopustil sám poručník a je v takom veku, že je toho schopný, má to za následok jeho zodpovednosť; hoci jeho vedomosti nemusia byť dostatočné na uskutočnenie obchodu. Aký postup sa teda musí zvoliť? Vedomosť poručníka a opatrovníka by mala byť dôvodom na túto žalobu a ukázal som, do akej miery môže podvod spôsobiť škodu.

4. Paulus, O edikte, kniha XXX.

Ak sa podvodu dopustí poručník, ktorého opatrovník si bol vedomý skutočností, po dosiahnutí puberty, alebo nepríčetný, keď nadobudne zdravý rozum, budú zodpovední podľa tohto ediktu.

5. Ulpian, O edikte, kniha XXIX.

Pomponius však nepochybuje, a nepochybujeme o tom ani my, že vedomosť a zlý úmysel agenta poškodzujú mandanta.

1. Ak podriadený môjho otroka uzatvára obchody a ja o tom viem, budem zodpovedný za tribútovú žalobu, ak však o tom neviem a hlavný otrok áno, Pomponius v šesťdesiatej knihe uvádza, že sa má udeliť žaloba De peculio a z peculium podriadeného otroka sa nemá nič odpočítať za to, čo dlhuje hlavnému otrokovi, pričom sa má odpočítať to, čo patrí mne. Ak by sme však obaja vedeli o týchto skutočnostiach, hovorí, že platná bude tak tribútorská žaloba, ako aj žaloba na peculium; tribútorská žaloba na účet podotknutého otroka a žaloba na peculium na účet hlavného otroka; žalobca sa však musí rozhodnúť, na základe ktorej žaloby bude radšej postupovať, ale tak, aby sa vykonal príspevok z toho, čo mi patrí, aj z toho, čo patrí hlavnému otrokovi, zatiaľ čo ak by tento nevedel o skutočnostiach, malo by sa odpočítať v plnej výške to, čo mu patrí od podotknutého otroka.

2. Okrem toho, ak otrok ženského pohlavia uzatvára obchody, máme za to, že tribútorská žaloba bude platiť.

3. Opäť nie je veľký rozdiel v tom, či je zmluva uzavretá so samotným otrokom alebo s jeho obchodným manažérom.

4. Výrazy "na účet obchodu" sú pridané s dobrým odôvodnením, aby sa zabránilo tomu, že každý druh transakcie, ktorá sa s ním vykonáva, bude dôvodom na tribútorskú žalobu.

5. Prostredníctvom tejto žaloby sa ustanovuje, že všetko, čo súvisí s tovarom alebo čo bolo prijaté na jeho účet, podlieha príspevku.
6. Tí, ktorí majú pod kontrolou otrokov, sú vyzvaní prispieť spolu s veriteľmi obchodu.
7. Vyvstala však otázka, či má pán právo podieľať sa na rozdelení tovaru len v rozsahu toho, čo mu z tohto titulu prináleží; alebo či tak môže urobiť aj z iných vecí? Labeo hovorí, že je to tak v prípade, keď sú mu peniaze dlžné z akéhokoľvek dôvodu; a že je veľmi malý rozdiel v tom, či sa otrok stal jeho dlžníkom pred alebo po uskutočnení obchodu, pretože stačí, že stratil výsadu odpočtu.
8. Ako by to však bolo v prípade, ak by tí, ktorí uzavreli zmluvu s otrokom, dostali samotný tovar do zálohy? Myslím, že by sa malo povedať, že budú uprednostnení pred pánom záložným právom.
9. Bez ohľadu na to, či dlh patrí pánovi alebo tým, ktorí sú pod jeho kontrolou, príspevok sa musí poskytnúť v každom prípade.
10. Ak sú dvaja alebo viacerí páni, príspevok sa má poskytnúť každému z nich v pomere k jeho dlhu.
11. Príspevku však nepodlieha celé peculium, ale len to, čo je spojené s podnikaním, či už pozostáva z tovaru, alebo bola jeho cena prijatá a uložená do peculia.
12. Opäť platí, že ak boli peniaze splatné za tovar od strán, ktorým otrok zvykol predávať, aj to bude podliehať odvodu v rozsahu príjmov.
13. Ak má tento otrok v obchode okrem tovaru aj náradie patriace k obchodu, podlieha aj toto odvodu? Labeo hovorí, že áno, a to je úplne spravodlivé, pretože vo všeobecnosti, a vlastne vždy, takéto náradie pochádza zo zásob. Iné predmety, ktoré mal v peculium, však nebudú podliehať odvodu, ako napríklad ak mal striebro alebo zlato, okrem prípadov, keď ich nadobudol za peniaze získané z obchodu.
14. Okrem toho, ak v podniku zamestnával otrokov, ktorí boli nadobudnutí z výnosov toho istého podniku, títo tiež budú podliehať príspevku.
15. Ak mal otrok viacerých veriteľov, ale niektorí z nich sa zaoberali určitými odvetviami obchodu, majú byť všetci pribratí a vyzvaní, aby sa podieľali na príspevku; napríklad ak sa zaoberal dvoma druhmi obchodu, ako je výroba plášťov a tkanie

plátna, a mal oddelených veriteľov? Podľa môjho názoru by mali byť vyzvaní, aby sa podieľali na príspevku samostatne, pretože každý z nich poskytol úver skôr podniku ako samotnej strane.

16. Okrem toho, ak by mal dva obchody venované tomu istému druhu podnikania a ja by som napríklad nakupoval tovar v obchode v Bucine a niekto iný by nakupoval v obchode na druhej strane Tiberu; myslím si, že by bolo úplne spravodlivé, aby sa príspevky vyplácali oddelene, aby sa predišlo tomu, že jedna skupina veriteľov bude odškodnená z majetku druhej a tá druhá utrpí stratu.

17. Je zrejmé, že ak sa tovar ponúka na predaj v tom istom obchode, aj keby to, čo tam bolo, bolo získané za peniaze jedného z veriteľov, všetko bude podliehať príspevku, pokiaľ to nebolo dané do zálohy veriteľovi.

18. Ak som však odovzdal svoj tovar na predaj a ten ešte existuje, zvažme, či nebude nespravodlivé, aby som bol vyzvaný na príspevok? Ak však mám len pohľadávku voči otrokovi, bude dôvod na príspevok, ale ak to tak nie je, z dôvodu, že predaný majetok mi neprestáva patriť, aj keď som sa ho zbavil, ak neboli zaplatené peniaze alebo poskytnutá záruka, alebo uspokojenie iným spôsobom; treba povedať, že môžem podať žalobu na vymáhanie.

19. Príspevok sa však poskytuje v pomere k sume, ktorá každému patrí; a preto ak sa objaví jeden veriteľ, ktorý žiada o príspevok, dostane svoj podiel v plnej výške, ale keďže sa môže stať, že existuje ešte jeden alebo niekoľko ďalších veriteľov podniku vedeného s peculium, tento veriteľ musí poskytnúť záruku, že vráti pomernú časť, ak by sa objavili ďalší veritelia.

6. Paulus, O edikte, kniha XXX.

Toto konanie totiž, podobne ako konanie o peculium, nezlepšuje stav predchádzajúceho veriteľa, ale robí stav všetkých rovnaký bez ohľadu na to, kedy svoje pohľadávky prihlásili.

7. Ulpián, O edikte, kniha XXIX.

Mal by tiež poskytnúť záruku, že ak by sa zistilo, že pánovi patrí ešte niečo iné, vráti mu to pomerne; predpokladajme totiž, že sa má stať splatným podmienený dlh alebo že existuje dlh, ktorý bol zatajený; aj to treba pripustiť, lebo pán by nemal utpieť škodu, aj keď môže byť vyzvaný, aby sa podieľal na príspevku.

1. Čo však treba urobiť, ak pán odmietne poskytnúť príspevok alebo podstúpiť túto námahu, ale je pripravený odovzdať peculium alebo tovar? Pedius uvádza, že by mal byť vypočutý, a tento názor je spravodlivý; a všeobecne by mal prétor určiť rozhodcu, ktorého zásahom by sa mohol rozdeliť tovar patriaci k peculiu.

2. Ak v dôsledku niečieho zlomyseľného výmyslu dôjde k tomu, že nebol vykonaný riadny vklad, poskytuje sa proti nemu tribútorská žaloba, aby bol nútený nahradiť sumu, o ktorú je to, čo bolo vložené, menšie, než malo byť. Táto žaloba pôsobí ako obmedzenie zlého úmyslu pána. Má sa za to, že ak nebolo vložené nič, bolo vložené príliš málo. Ak však, keďže nevedel, čo otrok investoval do tovaru, prispel príliš málo, nepovažuje sa za osobu, ktorá konala so zlým úmyslom; ak však po zistení skutočností zanedbal povinnosť riadne prispieť, nie je teraz oslobodený od podvodu. Ak teda získa platbu pre seba z tovaru, v skutočnosti sa má za to, že podvodne prispel príliš málo.

3. Opäť platí, že ak dovolil, aby bol majetok zničený, alebo aby bol premenený na nesprávny účel, alebo ho úmyselne predal za príliš nízku cenu, alebo nepožadoval od kupujúcich zaplatenie; musí sa konštatovať, že bude zodpovedný za tribútorskú žalobu, ak existoval podvodný úmysel.

4. Okrem toho, ak majiteľ popiera, že niekomu niečo dlhuje, treba zvážiť, či existuje dôvod na Tributorian Action. Názor Labea, že táto žaloba bude oprávnená, je lepší; v opačnom prípade bude vhodné, aby pán založil popretie.

5. Táto žaloba je večná aj priznaná voči dedičovi, ale len na sumu, ktorá mu pripadne do rúk:

(8) Julianus, Digesty, kniha XI.

Pretože konanie sa nezakladá na podvode, ale zahŕňa uplatnenie nároku, a preto, aj keď je otrok mŕtvy, pán, ako aj jeho dedič, by mali byť trvalo zodpovední za čin zosnulého; hoci žaloba nebude môcť byť podaná, iba ak bol spáchaný podvod.

(9) Ulpian, O edikte, kniha XXIX.

To, čo uvádzame v súvislosti s dedičom, sa bude vzťahovať aj na ostatných dedičov.

1. Strana si musí vybrať, akým druhom žaloby bude postupovať, či tou na peculium, alebo tribútorskou žalobou, keďže vie, že sa nemôže odvolať na druhú. Je jasné, že ak niekto chce podať tribútorskú žalobu pre jeden nárok a tú De peculio pre iný, mal by byť vypočutý.

2. Labeo hovorí, že ak je peculium odkázané otrokovi manumitovanému závetom, dedič by nemal byť zodpovedný za tribútorskú žalobu, pretože ani nič nezískal, ani sa nedopustil podvodu. Pomponius v Šesťdesiatej knihe uvádza, že dedič je zodpovedný za tribútorovú žalobu, ak sa nepostaral o to, aby získal od otroka zábezpeku pre seba, alebo si z peculium neodpočítal to, čo malo byť vložené. Tento názor nie je nerozumný, pretože ten, kto konal tak, aby sa vyhol príspevku, je sám vinný zo zlomyseľného úskoku. Žalobu proti dedičovi s odkazom na to, čo sa mu dostane do rúk, totiž pripustíme, ak je žalovaný z dôvodu podvodu zosnulého, nie však vtedy, keď je žalovaný z vlastného dôvodu.

10. Paulus, O edikte, kniha XXX.

Žalobu De peculio možno podať aj proti nadobúdateľovi otroka; tribútorskú žalobu však nie.

11. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IX.

Niekedy je pre strany výhodnejšie podať žalobu prostredníctvom žaloby De peculio ako prostredníctvom tribútorskej žaloby, pretože v tej, o ktorej hovoríme, je predmetom delenia len to, čo tvorí súčasť tovaru, s ktorým sa obchoduje, a čo bolo na jeho účet prijaté; ale pri žalobe De peculio sa musí brať do úvahy celá suma peculium (v ktorej je zahrnutý aj tovar) a môže sa stať, že obchod sa vykonáva možno s polovicou, tretinou alebo aj menšou časťou peculium; a môže sa tiež stať, že strana nie je nič dlžná svojmu otcovi alebo majiteľovi.

12. Julianus, Digesty, kniha XII.

Jeden človek podá žalobu proti pánovi kvôli otrokovi len na peculium, iný začne konanie na základe tribútorovej žaloby; vzniká otázka, či by mal pán odpočítať od peculia to, čo bude musieť nahradiť žalobcovi v tribútorovej žalobe? Odpoveď znie, že konanie na základe tribútorovej žaloby možno začať len vtedy, ak kapitán pri rozdeľovaní hodnoty tovaru nedodrжал podmienky prétorského ediktu, t. j. ak si odpočítal väčšiu časť vlastného dlhu, ako rozdelil medzi veriteľov; ako napríklad v prípade, keď tovar mal hodnotu tridsať aurei, z ktorých on sám požičal pätnásť a dvaja ďalší veritelia požičali tridsať, odpočítal celých pätnásť a veriteľom dal zvyšných pätnásť, hoci mal odpočítať len desať a každému z veriteľov dať desať. Preto keď takto konal, nemožno to chápať tak, že otroka zbavil záväzku voči nemu, a to z toho dôvodu, že ešte stále musí zaplatiť päť aurei na jeho účet v tribútorovej žalobe. Preto ak začne konanie s odkazom na peculium, (ak by náhodou existovalo iné peculium ako to, ktoré investoval do obchodu), má právo odpočítať päť aurei ako stále veriteľ otroka.

Tit. 5. O transakciách, o ktorých sa hovorí, že sa uskutočnili s osobou pod kontrolou inej osoby.

1. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IX.

Prokonzul robí všetky opatrenia, aby umožnil jednej strane, ktorá uzavrela zmluvu s inou stranou, ktorá je pod kontrolou tretej osoby, kde sa vyššie uvedené žaloby (t. j. exercitorian, institorian a tributorian) neuplatňujú, aby aj tak získala svoje

práva, pokiaľ to okolnosti dovoľujú, na základe rovnosti a spravodlivosti. Ak sa totiž obchod uskutočnil na príkaz strany, pod ktorej kontrolou sa dotyčná osoba nachádza, sľubuje žalobu na celú sumu s odkazom na ňu; ak sa však neuskutočnil na jeho príkaz, ale napriek tomu z neho mal prospech, prokonzul zavádza žalobu v rozsahu, v akom sa tak stalo, a ak neexistuje ani jedna z týchto podmienok, zavádza žalobu na sumu peculium.

2. Ulpian, O edikte, kniha XXIX.

Prétor hovorí: "Po preukázaní náležitého dôvodu vyhoviem žalobe na sumu, ktorú je strana schopná zaplatiť, proti každému, kto je emancipovaný alebo vydedený, alebo kto odmietol majetok osoby, pod ktorej kontrolou bol v čase, keď prvá z nich zomrela; bez ohľadu na to, či bol obchod vykonaný na vlastnú zodpovednosť, alebo so súhlasom strany, ktorej kontrole podliehal; a bez ohľadu na to, či to bolo vykonané v prospech jeho vlastného peculium, alebo v prospech majetku toho, pod ktorého kontrolou bol."

1. Ďalej, ak sa stal svojím vlastným pánom bez emancipácie alebo bol daný do adopcie a jeho prirodzený otec potom zomrel, a navyše ak bol ustanovený za dediča veľmi malého podielu na majetku, je úplne spravodlivé, aby sa po prešetrení proti nemu priznala žaloba na sumu, ktorú je schopný zaplatiť.

3. Ten istý, Disputácie, kniha III.

Má sa v tomto prípade diskutovať o tom, či sa má odpočítať to, čo patrí iným? A skutočne, ak sú veriteľmi strany, ktoré s ním uzavreli zmluvu v čase, keď bol pod kontrolou iného, možno sa správne domnievať, že prednostné je postavenie prednostného veriteľa; okrem prípadu, keď existuje privilegovaný veriteľ, pretože nie bez dôvodu sa tomuto prednostnému veriteľovi vyplatí protihodnota. Ak však existujú veritelia, ktorí s ním uzavreli zmluvu po tom, ako sa stal jeho vlastným pánom, domnievam sa, že by sa mali zohľadniť.

4. Ten istý, O edikte, kniha XXIX.

Ak je však syn ustanovený za dediča väčšej časti majetku, je na voľbe veriteľa, či ho bude žalovať o podiel z majetku, na ktorý má nárok, alebo o celú výšku pohľadávky. Aj v tomto prípade je povinnosťou sudcu rozhodnúť, či ho bude žalovať len o sumu, ktorú je schopný zaplatiť.

1. Niekedy však, ak je syn vydedený alebo emancipovaný, žaloba sa proti nemu prizná na celú sumu; napríklad ak pri uzatváraní zmluvy s ním poprel, že je hlavou domácnosti; Marcellus totiž v druhej knihe Digest uviedol, že žaloba sa proti nemu môže podať z dôvodu jeho nepravdivého tvrdenia, aj keď nie je schopný platiť.

2. Hoci sa proti nemu môže podať žaloba na základe jeho zmlúv len na sumu, ktorú je schopný zaplatiť, predsa len ho možno žalovať na celú sumu z dôvodu jeho priestupkov.

3. Úľava sa poskytuje len synovi, a nie aj jeho dedičovi; Papinianus totiž v Deviatej knihe otázok uvádza, že žaloba na celý dlh sa má poskytnúť proti synovmu dedičovi.

4. Nemalo by sa však prihliadať na uplynutie času, takže ak sa konanie začne bezodkladne proti synovi, môže sa žaloba poskytnúť na to, čo je schopný zaplatiť, ale ak uplynulo veľa rokov, nemalo by sa mu takto vyhovieť? Zdá sa mi, že by sa to malo zohľadniť, pretože vyšetrovanie prípadu to bude zahŕňať.

5. Ak strana podá žalobu na základe peculium, keď mohla podať žalobu na základe toho, že bola výslovne splnomocnená, je v pozícii, že nemôže následne podať žalobu na základe udeleného osobitného splnomocnenia; a to je názor Proculus. Ak však žalobca, ktorý bol oklamáný, podá žalobu De peculio, Celsus si myslí, že má právo na úľavu, a tento názor je rozumný.

5. Paulus, O edikte, kniha XXX.

Ak je žalovaný syn pod otcovou kontrolou a je proti nemu vydaný rozsudok ešte za života jeho otca, žaloba na základe rozsudku by mala byť proti nemu priznaná v rozsahu jeho platobnej schopnosti, ak bol neskôr emancipovaný alebo vydedený.

1. Ak bol majetok jeho otca navrátený vydedenému synovi na základe trebeľského dekrétu senátu, rozsudok by sa nemal vydať proti nemu v rozsahu jeho platobnej schopnosti, ale na celú sumu, pretože v skutočnosti je v niektorých ohľadoch dedičom.

2. Ak však po tom, čo bol k tomu donútený, zasiahol do dedičstva s cieľom previesť ho, malo by sa postupovať rovnako, ako keby ho odmietol.

(6) Ulpian, Disputácie, kniha II.

Marcellus uvádza, že osoba, ktorá predstiera, že je hlavou rodiny a uzavrie stipuláciu na pokyn niekoho, je zodpovedná za mandátnu žalobu, aj keď nemôže sumu vyrovnáť; a v skutočnosti je pravda, že by mala byť zodpovedná, pretože sa dopustila podvodu. To možno povedať aj v súvislosti so všetkými žalobami založenými na dobrej viere.

7. Scaevola, Názory, kniha I.

Otec dovolil svojmu synovi požičať si peniaze a listom nariadil veriteľovi, aby mu ich požičal, a syn sa stal dedičom svojho otca pre veľmi malú časť majetku. Odpovedal som, že veriteľ sa mohol rozhodnúť, či bude radšej žalovať syna, ktorému požičal peniaze, o celú sumu, alebo dedičov, každého v pomere k podielu, ktorý mu pripadol. Rozsudok bol vydaný proti synovi v rozsahu jeho platobnej schopnosti.

8. Paulus, Dekréty, kniha I.

Titianus Primus určil otroka na účely požičiavania peňazí a prijímania záloh; uvedený otrok sa tiež zvykol zaväzovať a platiť záväzky osôb, ktoré obchodovali s jačmeňom. Keď otrok utiekol a osoba, ktorej ho nahradil, aby zaplatil cenu jačmeňa, zažalovala jeho pána z dôvodu vedúceho obchodu, ten odmietol, že by ho mohol žalovať z tohto dôvodu, pretože nebol ustanovený na vykonávanie tohto obchodu. Keďže sa však preukázalo, že ten istý otrok vykonával aj iné obchody, prenajímal sýpky a platil peniaze mnohým ľuďom, prefekt pre výživu vydal rozhodnutie v neprospech pána. Uviedli sme, že sa javil ako istý druh ručiteľa, keďže platil dlhy iného, pretože prevzal platbu za iných, ale že nie je obvyklé, aby sa z takéhoto dôvodu poskytla žaloba proti pánovi, a ani sa nezdalo, že by mu to pán nariadil. Keďže však zrejme poveril otroka, aby vo všetkých týchto transakciách konal v jeho mene, cisár rozhodnutie potvrdil.

Tit. 6. O macedónskom dekréte senátu.

1. Ulpián, O edikte, kniha XXIX.

Slová macedónskeho dekrétu senátu sú nasledovné: "Keďže k ostatným príčinám zločinu, ktorými ho obdarila príroda, Macedo pridala aj zadlženosť, a keďže ten, kto požičiava peniaze na pochybnú zábezpeku (bez toho, aby povedal niečo viac), často poskytuje materiál na zlé konanie stranám, ktoré majú zlé úmysly; týmto sa nariaďuje, že žiadna žaloba ani pohľadávka sa neprizná nikomu, kto požičal peniaze synovi pod otcovskou kontrolou, a to ani po smrti rodiča, ktorého autorite podliehal, aby sa tí, ktorí požičiavaním peňazí na úrok dávajú mimoriadne zlý príklad, naučili, že záväzok žiadneho syna pod otcovskou kontrolou sa nemôže stať platnou pohľadávkou tým, že počká na smrť svojho otca. "

(1) Ak je otázka, či je syn pod rodičovskou kontrolou, v útlme, napríklad preto, že jeho otec je v rukách nepriateľa, otázka, či bol porušený dekrét senátu, je sama o sebe v útlme; ak by sa totiž opäť dostal pod rodičovskú kontrolu, dekrét senátu nadobudne účinnosť, ale ak sa tak nestane, nebude sa uplatňovať; a preto by sa medzitým mala žaloba zamietnuť.

(2) Je isté, že ak si arogantný účastník požičia peniaze a neskôr dosiahne reštitúciu, aby mohol byť emancipovaný, bude možné použiť dekrét senátu, pretože bol synom pod otcovskou kontrolou.

(3) Akýkoľvek úrad, ktorý zastáva syn pod otcovskou kontrolou, nespôsobí, že by sa macedónsky dekrét Senátu stal neúčinným; lebo aj keď bude konzulom alebo bude zastávať akýkoľvek iný úrad, dekrét Senátu sa uplatní, ibaže by mal castrense peculium, lebo v tomto prípade sa dekrét Senátu neuplatní.

2. Ten istý, O edikte, kniha LXIV.

Pokiaľ sa to týka castrense peculium, keďže synovia pod otcovskou kontrolou vykonávajú funkcie hláv rodov, pokiaľ ide o castrense peculium.

3. Ten istý, O edikte, kniha XXIX.

Ak sa niekto domnieval, že jednotlivec je hlavou rodiny, pričom nebol oklamáný márnou hlúposťou alebo neznalosťou práva, ale preto, že ho za takého verejne považovala väčšina osôb, a konal, uzatváral zmluvy a vykonával úradné povinnosti ako hlava rodiny, dekrét senátu sa neuplatní.

1. Preto Julianus v dvanástej knihe Digest uvádza, že dekrét senátu sa neuplatní v prípade strany, ktorá bola zvyknutá hospodáriť na verejných príjmoch, a o tom často rozhodoval cisár.

2. Preto v prípade, keď osoba nemohla vedieť, či je iný syn pod otcovskou kontrolou alebo nie, Julianus v dvanástej knihe hovorí, že dekrét senátu sa neuplatní; ako napríklad v prípade poručníka alebo maloletého do dvadsiatich piatich rokov. Pokiaľ však ide o maloletého, úľavu by mal po prešetrení udeliť prétor, ale v prípade poručníka by mal povedať, že dekrét senátu nebol účinný z iného dôvodu, a to preto, že peniaze, ktoré poručník zaplatí bez oprávnenia svojho poručníka, sa nestávajú pôžičkou; rovnako ako sám Julianus v dvanástej knihe Digest uvádza, že ak syn pod otcovou kontrolou zaplatí pôžičku, dekrét senátu sa neuplatní, pretože peniaze sa nestávajú pôžičkou, aj keby mal neobmedzené právo spravovať peculium. Lebo otec, keď mu udelil správu peculium, mu nedal povolenie na jeho premrhanie, a preto vraj právo podať žalobu o vrátenie peňazí zostáva otcovi.

3. Dekrét senátu však porušuje len ten, kto požičal peniaze synovi pod otcovou kontrolou, nie ten, kto uzavrel zmluvu inak, napríklad ten, kto predal, prenajal alebo uzavrel zmluvu iného druhu, pretože práve darovanie peňazí sa považovalo za nebezpečné pre ich rodičov. A preto, aj keď som sa stal veriteľom syna pod otcovskou kontrolou, či už z dôvodu kúpy, alebo z dôvodu inej zmluvy, v ktorej som nezaplatil žiadne peniaze, ale v ktorej som urobil ustanovenie; hoci sa transakcia stala pôžičkou, predsa len, keďže nedošlo k zaplateniu peňazí, dekrét senátu sa nebude uplatňovať. To však možno povedať len

vtedy, ak nejde o podvod na dekréte senátu; teda že strana, ktorá nemohla požičať peniaze, mu radšej predala, aby namiesto pôžičky mala cenu nehnuteľnosti.

4. Ak som uzavrel dohodu so synom, ktorý bol pod otcovskou kontrolou, a požičal som mu peniaze po tom, ako sa stal hlavou rodiny, či už k zmene jeho občianskeho stavu došlo smrťou jeho otca, alebo sa stal svojím vlastným pánom iným spôsobom bez toho, aby to malo vplyv na jeho občianske práva; treba konštatovať, že dekrét senátu nie je účinný, pretože pôžička bola poskytnutá tomu, kto už bol hlavou rodiny;

4. Scaevola, Otázky, kniha II.

Lebo to, čo sa bežne uvádza, totiž: že nie je dovolené požičať synovi pod otcovskou kontrolou, sa netýka podmienok transakcie, ale vyplatenia peňazí.

5. Paulus, Otázky, kniha III.

Preto sa v tomto prípade vynesie rozsudok proti nemu na celú sumu, a nie na to, čo je schopný zaplatiť.

6. Scaevola, Otázky, kniha II.

Na druhej strane sa veľmi správne uvádza, že ak ste uzavreli dohodu s hlavou rodiny a potom mu požičali peniaze, keď sa stal synom pod otcovskou kontrolou, mala by sa uplatniť právomoc dekrétu senátu, pretože podstatná časť záväzku bola splnená zaplatením peňazí.

7. Ulpian, O edikte, kniha XXIX.

Taktiež ak sa syn podliehajúci otcovskej kontrole stane ručiteľom, Neratius v Prvej a Druhej knihe názorov uvádza, že dekrét senátu sa neuplatňuje. To isté hovorí Celsus v Štvrtej knihe, ale Julianus dodáva, že ak sa hľadá zámienka, aby sa syn pod otcovskou kontrolou, ktorý mal dostať pôžičku, mohol stať ručiteľom, pričom ako hlavný dlžník vystupuje iná strana; podvod spáchaný proti dekrétu senátu spôsobuje ujmu a že výnimka by sa mala udeliť synovi pod otcovskou kontrolou, ako aj hlavnému dlžníkovi, pretože úľava sa poskytuje aj ručiteľovi syna.

1. Hovorí tiež, že ak príjmem dvoch dlžníkov, syna pod otcovskou kontrolou a Tícia, keď peniaze mali prísť do rúk prvého z nich, ale Tícia príjmem ako hlavného dlžníka, aby ako ručiteľ nemohol využiť dekrét senátu; mala by sa udeliť výnimka na základe tohto podvodného konania.

2. Okrem toho, ak syn pod otcovskou kontrolou, keď bol jeho otec vo vyhnanstve alebo bol dlhší čas neprítomný, sľúbil veno pre svoju dcéru a dal do zálohy majetok svojho otca; dekrét senátu sa neuplatní a majetok otca nebude ručiť. Je zrejmé, že ak sa syn stane dedičom svojho otca a podá žalobu o vrátenie zálohu, bude mu brániť námietka z dôvodu podvodu.

3. Je potrebné zvážiť, či by sme mali zastávať názor, že pôžička nie je len zaplatením peňazí, ale v skutočnosti odovzdaním všetkého, čo možno požičať. Zdá sa mi však, že tieto slová sa vzťahujú na zaplatené peniaze, pretože v dekréte senátu sa uvádza: "požičal peniaze". Ak však bol spáchaný podvod na Dekréte senátu, napríklad v prípade, keď sa požičiava obilie, víno alebo olej, aby sa po predaji týchto vecí mohli použiť peniaze z nich získané, mala by sa poskytnúť úľava synovi pod otcovskou kontrolou.

4. Ak bol syn v čase poskytnutia pôžičky pod kontrolou jednej strany a teraz je pod kontrolou inej strany, zámer dekrétu senátu zostáva zachovaný, a preto sa udelí výnimka.

5. Ak však nešlo o smrť otca, ale o niečo iné, čo sa mu prihodilo a v dôsledku čoho sa zmenil jeho občiansky stav, treba povedať, že dekrét senátu bude účinný.

6. Žalobu treba zamietnuť nielen tomu, kto peniaze požičal, ale aj jeho právnym nástupcom.

Ak teda jedna osoba peniaze zaplatila a druhá urobila ustanovenie, výnimka by sa priznala voči druhej osobe, aj keď platbu neurobila. Ak však jeden alebo druhý z nich nevedel, že je pod kontrolou svojho otca, platí prísne pravidlo, že práva oboch sú poškodené. Tak je to aj v prípade, keď dvaja dlžníci uzavru dohodu.

8. Okrem toho, ak som prijal za dlžníkov dvoch synov pod otcovskou kontrolou, ale myslel som si, že jeden z nich je hlavou rodiny; bude rozdiel, ktorý z nich dostal peniaze, takže ak som si bol vedomý, že ten, ktorému peniaze pripadli, je syn pod otcovskou kontrolou, budem vylúčený výnimkou; ak som však nevedel, do koho rúk prišli, nebudem vylúčený.

9. Dekrét senátu sa uplatní bez ohľadu na to, či boli peniaze požičané na úrok, alebo bez neho.

10. Hoci Senát neuvádza, komu výnimku udeľuje, predsa len treba mať na pamäti, že výnimku môže využiť dedič syna pod otcovskou kontrolou, ak zomrie hlava rodiny, a jeho otec, ak zomrie pod otcovskou kontrolou.

11. Niekedy však, aj keď existuje dôvod pre dekrét senátu, predsa sa žaloba poskytne proti tretej osobe; ako napríklad, ak syn pod otcovskou kontrolou, ktorý je správcom podniku, požičal peniaze; Julianus totiž v dvanástej knihe uvádza, že samotný správca podniku môže využiť výnimku založenú na dekréte senátu, ak sa proti nemu podá žaloba; inštitútna žaloba však bude smerovať proti tomu, kto ho vymenoval. Ďalej hovorí, že ak by ho sám otec poveril vedením podniku alebo by mu bolo

povolené viesť vlastné peculium, dekrét senátu by nebol k dispozícii, pretože by sa malo za to, že uzavrel zmluvu so súhlasom otca; ak totiž otec vedel, že uzatvára obchod, možno sa domnievať, že to aj povolil, ak to výslovne nezakázal.

12. Ak si teda požičal peniaze a použil ich v otcovom podniku, dekrét senátu sa neuplatní, pretože si ich požičal pre otca, a nie pre seba. Ak si ich však na začiatku nevypožičal na tento účel, ale neskôr ich použil na podnikanie svojho otca, Julianus v dvanástej knihe Digest hovorí, že dekrét senátu sa neuplatní a že treba rozumieť, že ich najprv dostal s úmyslom použiť ich na podnikanie svojho otca. Nebude sa však mať za to, že ich použil týmto spôsobom, ak zaplatí svojmu otcovi na vyrovnanie vlastného dlhu peniaze, ktoré si požičal; a preto, ak o tom jeho otec nevedel, dekrét senátu bude stále účinný.

13. Tam, kde sa uvádza, že dekrét senátu sa neuplatňuje v prípade osoby, ktorá si v neprítomnosti za účelom pokračovania v štúdiu požičala peniaze; bude sa uplatňovať, ak pri požičovaní peňazí neprekročila miernu hranicu, alebo v každom prípade sumu, ktorú jej otec zvykol poskytovať.

14. Ak si syn požičal peniaze s cieľom uspokojiť niekoho, kto by v prípade podania žaloby nemohol byť vylúčený, nebude možné uplatniť výnimku založenú na dekréte senátu.

15. Opäť platí, že Dekrét senátu sa neuplatní, ak otec začne splácať to, čo si syn požičal, rovnako ako keby tento akt ratifikoval.

16. Ak po tom, ako sa stal hlavou rodiny, zaplatí časť dlhu, dekrét senátu sa neuplatní a nemôže vymáhať to, čo zaplatil.

8. Paulus, O edikte, kniha XXX.

Ak však platbu z neznalosti vykonal kurátor, sumu možno vymáhať.

9. Ulpianus, O edikte, kniha XXIX.

Ak však po tom, čo sa stal hlavou rodiny, dá majetok do zálohu, treba povedať, že výnimka založená na dekréte senátu by mu mala byť zamietnutá, a to v rozsahu hodnoty zálohu.

1. Ak syn vyplatí veriteľovi peniaze, ktoré mu boli darované, môže si otec nárokovať uvedené peniaze ako svoje, alebo ich môže vymáhať osobnou žalobou? Julianus hovorí, že ak mu boli peniaze v skutočnosti darované pod podmienkou, že ich zaplatí veriteľovi, treba mať za to, že okamžite prešli z darcu na veriteľa a stali sa vlastníctvom toho, kto ich dostal, ale ak mu boli len darované, syn nemal právo s peniazmi disponovať, a preto ak ich zaplatil, žaloba na ich vrátenie bude v mene otca v každom prípade prípustná.

2. Tento dekrét senátu sa vzťahuje aj na dcéry pod otcovskou kontrolou, pričom nie je dôležité, či sa hovorí, že za peniaze získali ozdoby; dekrétom najvýznamnejšieho štátneho rádu sa totiž odmieta žaloba voči strane, ktorá požičala peniaze synovi pod otcovskou kontrolou; a je jedno, či boli mince spotrebované, alebo stále existujú ako súčasť peculium. Oveľa viac by teda mala byť zmluva strany, ktorá požičala peniaze dcére pod otcovskou kontrolou, neschválená prísnosťou dekrétu senátu.

3. Úľava sa poskytuje nielen synovi pod otcovskou kontrolou a jeho otcovi, ale aj jeho ručiteľovi a strane, pod vedením ktorej konal, a ktorí sa sami môžu odvolať na mandátnu žalobu, ak nezasiahli s úmyslom urobiť dar; pretože potom, keďže nemajú voči nemu žiadny postih, dekrét senátu sa neuplatní. Ak však strany zasiahli nie s úmyslom urobiť dar, ale na želanie otca, bude sa celá zmluva považovať za schválenú otcom.

4. Tí, ktorí tiež intervenovali v prospech syna pod otcovským dohľadom bez súhlasu otca, nemôžu vymáhať peniaze po tom, ako ich zaplatili; to totiž nariadil aj božský Hadrián, a možno povedať, že svoje peniaze nevymôžu. Stále sú však chránení večnou výnimkou, a tak je to aj so samotným synom, ktorý však nevymáha, a to z toho dôvodu, že to, čo zaplatili, nemôžu získať späť len tí, ktorí sú oslobodení od žaloby z titulu sankcie voči veriteľom, a nie preto, že by zákon chcel, aby boli absolútne zbavení zodpovednosti.

5. Hoci nemôžu vymáhať pohľadávku po tom, čo zaplatili,

(10) Paulus, O edikte, Booh XXX.

pretože prirodzený záväzok zostáva zachovaný;

11. Ulpián, O edikte, kniha XXIX.

Napriek tomu, ak sa neodvolali na výnimku a bol proti nim vynesovaný rozsudok, môžu využiť výnimku založenú na dekréte senátu. Julianus to uviedol v prípade syna, ktorý bol sám pod otcovskou kontrolou, rovnako ako v prípade ženy, ktorá sa stala ručiteľkou.

12. Paulus, O edikte, kniha XXX.

Ak sa peniaze požičiavajú synovi len s vedomím jeho otca, treba povedať, že dekrét senátu sa neuplatňuje. Ak však otec nariadil, aby sa pôžička poskytla synovi, a potom si to rozmyslel bez toho, aby o tom veriteľ vedel, nebude dôvod na uplatnenie Dekréte senátu, pretože treba brať do úvahy začiatok zmluvy.

13. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IX.

Ak uzavrieme dohodu so synom pod otcovskou kontrolou o zaplatení pôžičky poskytnutej tretej osobe za účelom obnovenia, Julianus hovorí, že dekrét senátu nebude prekážkou.

14. Julianus, Digesty, kniha XII.

Mám syna a od neho vnuka; môjmu vnukovi bola poskytnutá pôžička pod vedením jeho otca, vznikla otázka, či sa to stalo v rozpore s dekrétom senátu? Uviedol som, že aj keď sú synovia zahrnutí do podmienok Dekrétu senátu, predsa len, to isté pravidlo by sa malo dodržiavať aj v prípade vnuka; ale pokyn jeho otca nezabráni tomu, aby sa pôžička peňazí nepovažovala za poskytnutú v rozpore s Dekrétom senátu, keďže on sám je v takom postavení, že si nemôže požičať peniaze, ak jeho otec nechce.

15. Marcianus, Inštitúcie, kniha XIV.

Nezáleží na tom, kto poskytol pôžičku synovi pod otcovskou kontrolou, či je to súkromná osoba alebo mesto; ved' božský Severus a Antoninus v reskripte uviedli, že dekrét senátu platí aj v prípade mesta.

(16) Paulus, Názory, kniha IV.

Ak si syn pod otcovskou kontrolou počas otcovej neprítomnosti požičia peniaze, akoby dostal mandát od svojho otca, a vstúpi do záväzku a pošle listy svojmu otcovi, aby peniaze zaplatil v provincii; jeho otec, ak nesúhlasí s činom svojho syna, by mal okamžite poslať vyhlásenie o svojom opačnom želaní.

17. Ten istý, Sentencie, kniha II.

Ak si syn pod otcovskou kontrolou požičia peniaze s cieľom dať ich ako veno pre svoju sestru, jeho otec bude podliehať žalobe o majetok použitý v jeho záležitostiach; bude mať totiž právo vymáhať veno, ak dievča počas manželstva zomrie.

18. Venuleius, Stipulations, kniha II.

Julianus uvádza, že veriteľ syna pod otcovou kontrolou nemôže prijať ručenie po jeho smrti, pretože nepretrváva žiadny občiansky ani naturálny záväzok, s ktorým je ručenie spojené; je však zrejmé, že ručenie môže byť správne prijaté od otca z dôvodu žaloby na peculium, ktorá môže byť proti nemu podaná.

(19) Pomponius, Rôzne pasáže, kniha VII.

Julianus uvádza, že výnimka založená na macedónskom dekréte senátu neponúka žiadnu prekážku nikomu okrem strany, ktorá vedela alebo mohla vedieť, že ten, komu poskytla pôžičku, je syn pod otcovskou kontrolou.

20. Ten istý, O dekrétach senátu, kniha V.

Ak osoba, ktorej boli požičané peniaze v čase, keď bola pod otcovou kontrolou, po tom, ako sa sama stane hlavou rodiny, z nevedomosti urobí prísľub peňazí takým spôsobom, že vznikne nový záväzok, a na základe ustanovenia sa podá žaloba, treba podať námietku založenú na skutočnostiach.

Kniha XV

1. O žalobe na peculium.
2. Keď je žaloba na peculium obmedzená na jeden rok.
3. O žalobe založenej na výhode, ktorú získal otec alebo pán (..)
4. Pokiaľ ide o žalobu založenú na oprávnení otca alebo pána.

Tit. 1. O žalobe na základe peculium.

1. Ulpián, O edikte, kniha XXIX.

Prétor usúdil, že je vhodné najprv vysvetliť zmluvy tých, ktorí sú podriadení moci iného, ktoré dávajú právo na žalobu na celú sumu, a potom prejsť k tejto, kde sa poskytuje žaloba na peculium.

(1) Tento edikt je navyše trojaký, pretože z neho vyplýva žaloba na peculium, žaloba na majetok použitý v záležitostiach iného a žaloba založená na príkaze iného.

(2) Slová ediktu sú nasledovné: (1) Edikt sa týka žaloby na peculium: "Akákoľvek záležitosť sa uskutočňuje s tým, kto je pod kontrolou iného."

- (3) Spomína sa on, a nie ona, napriek tomu sa však týmto ediktom priznáva žaloba na účet toho, kto patrí k ženskému pohlaviu.
- (4) Ak sa zmluva uzatvára so synom, ktorý je pod otcovskou kontrolou, alebo s otrokom, ktorý ešte nedosiahol pubertu, žaloba na peculium sa priznáva buď voči pánovi, alebo voči otcovi, ak sa hodnota peculia niektorého z nich zvýšila.
- (5) Slovo "kontrola" sa chápe tak, že sa vzťahuje na syna, ako aj na otroka.
- (6) Vlastníctvu otrokov sa nemá pripisovať väčší význam ako právu mať nad nimi moc; môžeme byť totiž žalovaní nielen kvôli vlastným otrokom, ale aj kvôli tým, ktorí sú v spoločnom vlastníctve, ako aj kvôli tým, ktorí nám v dobrej viere slúžia ako otroci, či už sú slobodní, alebo sú otrokmi iných.

2. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Žaloba vyplývajúca z peculium a ostatné prétorské žaloby sa priznávajú len proti osobe oprávnenej na užívanie alebo užívanie, ak by otrok podliehajúci užívaniu alebo užívaniu všeobecne nadobudol, a v ostatných prípadoch proti vlastníčkovi nehnuteľnosti.

3. Ulpian, O edikte, kniha XXIX.

Hoci prétor túto žalobu sľubuje v prípade, že obchod bol uzavretý so stranou, ktorá je pod niečím vplyvom, predsa len treba mať na pamäti, že žaloba na peculium sa priznáva aj vtedy, ak nie je pod nikým vplyvom; napríklad v prípade, keď sa zmluva uzavrie s otrokom, ktorý patrí k nehnuteľnosti, pred vstupom do nehnuteľnosti.

- (1) Preto Labeo hovorí, že ak je otrok nahradený v druhom alebo treťom stupni a zmluva s ním je uzavretá, kým dedičia prvého stupňa zvažujú, a potom, keď odmietnu dedičstvo, sa sám stane slobodným a dedičom, možno povedať, že proti nemu možno podať žalobu na peculium, ako aj z dôvodu majetku použitého v cudzích veciach.
- (2) Nie je dôležité, či otrok patrí mužovi alebo žene, pretože aj na ženu možno podať žalobu na peculium.
- (3) Pedius uvádza, že v žalobe na peculium možno žalovať aj vlastníkov mladistvých, pretože zmluva sa neuzatvára so samotnými mladistvými a treba brať do úvahy právomoc poručníka. Hovorí tiež, že poručenec nemôže dať svoje peculium otrokovi bez autority svojho poručníka.

- (4) Hovoríme tiež, že žaloba na peculium by mala byť priznaná proti poručníkovi nepríčetného; pretože aj otrok tohto poručníka môže mať peculium, a to nie tam, kde bolo pripustené, že ho má mať, ale tam, kde mu to nebolo zakázané.
- (5) Diskutovalo sa o tom, či ak sa syn pod otcovskou kontrolou alebo otrok stane ručiteľom za niekoho, alebo mu vznikne zodpovednosť iným spôsobom, alebo dá mandát, bude žaloba na peculium prípustná? Lepší názor je, že v prípade otroka treba brať do úvahy dôvod poskytnutia záruky alebo mandátu; a Celsus v Šiestej knihe schvaľuje tento názor v prípade otroka, ktorý je ručiteľom. Preto ak otrok zasahuje ako ručiteľ, a nie ako správca majetku patriaceho k peculiu, jeho pán nebude viazaný z dôvodu peculia.
- (6) Julianus v dvanástej knihe Digest tiež uviedol, že ak otrok nariadi, aby sa platba uskutočnila v prospech môjho veriteľa, treba zistiť, aký dôvod mal na udelenie tohto mandátu. Ak mu prikázal, aby vykonal platbu strane ako svojmu vlastnému veriteľovi, pán bude zodpovedný za peculium, ale ak len plnil povinnosť dobrovoľného ručenia, pán nebude zodpovedný za peculium.
- (7) To, čo uviedol ten istý Julianus, sa zhoduje s nasledujúcim, totiž: Ak prijmem ručenie od svojho syna, všetko, čo dostanem od uvedeného ručiteľa, budem nútený nahradiť nie na základe majetku použitého v môj prospech, ale v mandátnej žalobe do výšky peculium. Môžete pochopiť, že rovnaké pravidlo platí aj v prípade ručenia otroka a v prípade, keď mi iná osoba platí za môjho syna, ktorý je mojím dlžníkom. Uviedol tiež, že ak môj syn nie je mojím dlžníkom, ručiteľ bude oprávnený využiť výnimku z dôvodu podvodu a podať osobnú žalobu na vymáhanie, ak zaplatil.
- (8) Ak otrok, ktorý sa považuje za slobodného, súhlasí s rozhodcovským konaním, vzniká otázka, či by sa mala priznať žaloba na peculium na pokutu za nesplnenie rozhodnutia, pričom ide akoby o prípad dobrovoľného zastúpenia, rovnako ako sa priznáva v prípade námornej pôžičky? Zdá sa, že pre Nervu, syna, aj pre mňa je lepší názor, že žaloba na peculium vyplývajúca z odvolania sa otroka na rozhodcovský súd by sa nemala udeliť, pretože žaloba sa voči nemu nepriznáva, ak je otrok odsúdený na súde.
- (9) Ak je syn prijatý ako ručiteľ alebo je dobrovoľne zaviazaný akýmkoľvek spôsobom, vzniká otázka, či robí svojho otca zodpovedným z peculium? Správny je názor Sabina a Kasia, ktorí sa domnievajú, že otec je vždy zodpovedný za peculium a že syn sa v tomto ohľade líši od otroka.
- (10) Preto otec bude vždy zodpovedný v prípade, že sa odkazuje na arbitráž. Podobne sa vyjadruje aj Papinianus v Deviatej knihe otázok; a hovorí, že nie je rozdiel v tom, aký bod bol postúpený na arbitráž, či išlo o bod, v ktorom mohla strana podať žalobu na peculium proti otcovi, alebo o bod, v ktorom to nemohla urobiť, keďže žaloba sa podáva proti otcovi na základe ustanovenia.

(11) Hovorí tiež, že otec je zodpovedný za žalobu na základe rozsudku do výšky peculium, a tento názor zastáva aj Marcellus, a to aj v prípade, na základe ktorého by otec nebol zodpovedný za žalobu na peculium; pretože tak ako v stipulácii sa uzatvára zmluva so synom, tak sa uzatvára aj zmluva v prípade na súde; preto by sa za zdroj záväzku nemal považovať pôvod konania, ale zodpovednosť na základe rozsudku. Preto je toho istého názoru, ak syn, ktorý koná ako obhajca iného, má rozhodnutie vydané proti nemu.

(12) Je stanovené, že osobnú žalobu na vymáhanie pohľadávky z dôvodu krádeže možno podať proti synovi, ktorý je pod otcovskou kontrolou. Vychádza však otázka, či sa má žaloba na základe peculium priznať voči otcovi alebo pánovi, pričom lepší názor je, že žaloba na základe peculium sa má priznať na sumu, o ktorú bol pán majetkovo zvýhodnený krádežou, ktorá bola spáchaná. Labeo tento názor schvaľuje z toho dôvodu, že je nanajvýš nespravodlivé, aby krádežou otroka mal pán prospech bez toho, aby bol zodpovedný. Žaloba na peculium totiž bude môcť byť podaná aj v prípade, keď bol majetok odcudzený a žaloba je podaná na účet syna pod otcovskou kontrolou do výšky sumy, ktorá sa dostala do rúk otca.

(13) Ak sa syn pod otcovskou kontrolou, ktorý je duumvir, nepostaral o to, aby bola poskytnutá zábezpeka na zaistenie bezpečnosti majetku poručníka, Papinianus v Deviatej knihe otázok hovorí, že žaloba De peculio bude oprávnená. Nemyslím si, že otázka, či sa syn stal dekuriom so súhlasom svojho otca, na tom niečo mení, pretože otec bol povinný zabezpečiť verejné blaho.

4. Pomponius, O Sabinovi, kniha VII.

Peculium nie je to, čo otrok vedie oddelene od svojho pána, ale je to to, čo si pán sám odložil, pričom vedie oddelený účet od účtu otroka; keďže pán môže otrokovi odobrať celú sumu peculia, alebo ju zvýšiť či znížiť, otázka, ktorú treba zvážiť, nie je to, čo urobil otrok, ale to, čo urobil pán s cieľom vytvoriť pre otroka peculium.

1. Myslím si však, že to platí v prípade, keď pán chce otroka zbaviť dlhu, takže ak pán odpustil otrokovi to, čo mu dlhoval, len na základe svojej vôle, otrok prestáva byť jeho dlžníkom, ale ak pán vedie svoje účty tak, že sa tvári, akoby bol otrokovi dlžný, hoci v skutočnosti jeho dlžníkom nie je, myslím si, že opačný názor je správny, pretože peculium sa má zvyšovať nie slovami, ale obchodnými záležitosťami.

2. Z týchto pravidiel je zrejmé, že do peculium nepatrí to, čo má otrok bez vedomia svojho pána, ale to, čo má s jeho súhlasom, inak to, čo otrok ukradne svojmu pánovi, sa stane súčasťou peculium, čo nie je pravda.

3. Často sa však stáva, že peculium otroka utrpí zmenšenie bez vedomia jeho pána; napríklad keď otrok poškodí jeho majetok alebo sa dopustí krádeže.

4. Ak sa dopustíš krádeže voči mne s pomocou môjho otroka, musí sa to odčítať od peculium do výšky, o ktorú je menšie ako to, čo môžem získať späť z dôvodu ukradnutého majetku.

5. Ak sa peculium otroka vyčerpá dlhmi voči pánovi, majetok napriek tomu zostáva v stave peculium; ak by totiž pán dal dlh otrokovi alebo by nejaká iná osoba zaplatila pánovi v mene otroka, peculium sa naplní a nebude potrebné nové udelenie zo strany pána.

6. Do peculium každého otroka sa má zahrnúť nielen to, o čom vedie účet oddelene od pána, ale aj to, čo má oddelene od majetku otroka, do ktorého peculium patrí.

(5) Ulpián, O edikte, kniha XXIX.

Otca alebo pána možno žalovať z dôvodu vkladu len v rozsahu peculium, a to v prípade, že sa na mne vyvíšila výhoda nejakým ich protiprávnym konaním.

1. Okrem toho otec alebo pán je zodpovedný len do výšky peculium, ak bol nejaký majetok odovzdaný synovi pod otcovskou kontrolou alebo otrokovi, aby ho držal za trpezlivosť.

2. Ak syn pod otcovskou kontrolou zložil prísahu a tá bola prijatá, žaloba na peculium by mala byť priznaná, ako keby bola uzavretá zmluva; v prípade otroka je to však inak.

3. Peculium sa tak nazýva z dôvodu, že ide o nepatrnú peňažnú sumu alebo malé množstvo majetku.

4. Tubero však definuje peculium ako (ako uvádza Celsus v šiestej knihe Digest) to, čo má otrok oddelene a mimo účtov svojho pána s jeho súhlasom, po odpočítaní všetkého, čo môže byť dlžné jeho pánovi.

(6) Celsus, Digesty, VI. kniha.

Labeo hovorí, že definícia peculium, ktorú uviedol Tubero, nezahŕňa peculium podotknutých otrokov, ale to nie je správne, pretože už tým, že pán udelil peculium svojmu otrokovi, treba rozumieť, že ho udelil aj podotknutému otrokovi.

7. Ulpián, O edikte, kniha XXIX.

Tento Tuberov názor schvaľuje aj sám Celsus.

1. A dodáva, že poručník nepríčetného nemôže udeliť peculium svojmu otrokovi, ale peculium, ktoré bolo predtým udelené (teda pred tým, ako nastala nepríčetnosť, alebo ak ho vytvoril otec poručníka), sa týmito podmienkami neodníme. Tento názor je správny a súhlasí s tým, čo Marcellus dodal v poznámke k Juliánovi, a to: že sa môže stať, že ak má otrok dvoch pánov, môže mať peculium vzhľadom na jedného, ale nie vzhľadom na druhého; napríklad ak je jeden z pánov nepríčetný alebo poručník, ak, ako hovorí, niektorí zastávajú názor, že otrok nemôže mať peculium, ak ho neudelil jeho pán. Ja si však myslím, že na to, aby otrok mohol mať peculium, nie je potrebné, aby mu ho udelil jeho pán, ale aby mu ho nemohol odňať. Iná vec je slobodná správa peculium, pretože tá musí byť výslovne udelená.
2. Je však zrejmé, že nie je potrebné, aby poznal všetky podrobnosti o peculiu, ale aby bol o nich všeobecne informovaný; k tomuto názoru sa prikláňa aj Pomponius.
3. Pedius v pätnástej knihe uvádza, že peculium môže mať aj neplnoletý, aj syn, aj otrok, lebo vraj v tomto prípade všetko závisí od udelenia pánom, a preto ak by sa otrok alebo syn zbláznil, peculium si ponechá.
4. Do peculium môže byť zahrnutý majetok všetkého druhu, hnutelný majetok aj pozemky; strana môže mať v peculium aj podotknuté osoby, ako aj peculium týchto osôb, a okrem toho aj pohľadávky voči ich dlžníkom.
5. Okrem toho, ak je otrokovi niečo dlžné v rámci žaloby o krádež alebo inej žaloby, počíta sa to ako súčasť peculium, a ako hovorí Labeo, rovnako aj majetok a dedičstvo.
6. Opäť bude mať vo svojom peculium všetko, čo mu dlhuje jeho pán, lebo predpokladajme, že vynaložil peniaze na podnikanie svojho pána a ten chce zostať jeho dlžníkom, alebo jeho pán podal žalobu na niektorého z jeho dlžníkov. Preto napríklad, ak majiteľ vymáhal dvojnásobnú náhradu škody za vyst'ahovanie z dôvodu kúpy otroka, táto suma sa musí premeniť na jeho peculium, ak pán náhodou nemal v úmysle, aby táto suma netvorila súčasť peculium otroka.
7. Podobne, ak mu niečo dlhuje spoluotrok, bude to patriť do peculium za predpokladu, že má peculium alebo ho neskôr nadobudne.
8. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Akýkoľvek vlastný majetok, ktorý pán chce, aby patril peculiu, nevydá hneď, ale až potom, čo ho odovzdá, alebo ak bol v držbe otroka, považuje ho za odovzdaný; majetok si totiž vyžaduje skutočné odovzdanie. Na druhej strane však vždy, keď prejaví neochotu, majetok otroka prestáva byť peculium.
9. Ulpián, O edikte, kniha XXIX.

Ak však pán spôsobí svojmu otrokovi nejakú škodu, tá sa mu nepripočíta k peculiu, rovnako ako keby ho ukradol.

1. Je zrejmé, že ak spoluotrok spôsobil nejakú škodu na majetku alebo ho ukradol druhému, bude sa to považovať za súčasť peculium, a Pomponius v Jedenástej knihe zastáva ten istý názor, lebo ak pán buď získal späť, alebo môže získať späť niečo od strany, ktorá ukradla majetok z peculium, musí sa mu to, ako hovorí Neratius v Druhej knihe názorov, pripočítať.
2. Peculium sa však má vypočítať po odpočítaní toho, čo patrí pánovi, lebo sa predpokladá, že pán bol usilovnejší a postupoval proti svojmu otrokovi.
3. K tomuto vysvetleniu Servius dodáva: "Ak je niečo dlžné tým, ktorí sú pod jeho kontrolou", pretože nikto nepochybuje, že aj to je dlžné pánovi.
4. Okrem toho sa odpočíta aj to, čo je dlžné tým osobám, ktoré sú pod dozorom alebo starostlivosťou pána alebo otca, alebo ktorých záležitosti vybavuje, za predpokladu, že je bez podvodu; pretože ak zničí alebo zmenší peculium podvodným konaním, bude zodpovedný; lebo ak sa predpokladá, že pán je vždy starostlivejší a podáva žalobu, prečo sa nemôže povedať, že aj v tomto prípade postupoval proti sebe, v ktorom by bol zodpovedný buď z dôvodu opatrovníctva, alebo z dôvodu obchodov, alebo v rámci spravodlivej žaloby? Lebo, ako veľmi správne hovorí Pedius, výška peculium sa znižuje o to, čo je dlžné pánovi alebo otcovi, pretože nie je pravdepodobné, že by pán súhlasil s tým, aby otrok mal vo svojom peculium to, čo je dlžné jemu. A naozaj, keďže v iných prípadoch hovoríme, že ten, kto sa stará o obchody pre iného alebo kto spravuje poručníctvo, vymáha peniaze od seba, prečo by v tomto prípade peculium nemal vymáhať aj to, čo mal? Preto sa tento názor môže obhajovať, rovnako ako keby sumu vyplatil sám sebe, ak sa niekto pokúsi podať žalobu o peculium.
5. Veriteľ otroka, ktorý sa stal dedičom svojho pána, tiež odpočíta od peculium to, čo mu patrí, ak je žalovaný, bez ohľadu na to, či otrok dostal slobodu, alebo nie. To isté pravidlo platí, ak je otrok odkázaný absolútne; môže si totiž odpočítať to, čo mu takto patrí, ako keby sa objavil a postupoval proti sebe, hoci v žiadnom čase nemal vlastníctvo otroka, ktorý bol manumitovaný alebo odkázaný bezpodmienečne; a to uvádza Julianus v dvanástej knihe Digest. Julianus na tom istom mieste pozitívnejšie hovorí, že je isté, ak otrok dostal slobodu pod nejakou podmienkou, dedič môže vykonať odpočet, pretože sa stal pánom. Na potvrdenie svojho názoru Julianus tiež uvádza, že ak sa stanem dedičom strany, ktorá po smrti otroka alebo syna mohla byť do roka žalovaná o peculium, niet pochyb, že si môžem odpočítať to, čo mi patrí.
6. Pán vykoná odpočet bez ohľadu na to, či mu otrok niečo dlhuje na základe zmluvy, alebo na základe účtov, ktoré zostali nezaplatené. A tiež ak mu dlhuje kvôli nejakému priestupku, ako napríklad kvôli krádeži, ktorú spáchal, zrážka sa vykoná. Je však otázkou, či sa odpočíta suma samotnej krádeže, teda len škoda, ktorá pánovi vznikla, alebo v skutočnosti len toľko,

koľko by sa mohlo požadovať, keby sa trestného činu dopustil otrok iného; teda spolu s trestami za krádež. Správnejší je prvý názor, a to, že odpočítať možno len sumu samotnej krádeže.

7. Ak sa otrok sám zranil, pán by nemal odpočítať túto škodu o nič viac, ako keby sa zabil alebo hodil cez priepasť; pretože aj otroci majú prirodzené právo spôsobiť si zranenia na tele. Ak sa však pán postaral o otroka, ktorý sa sám zranil, myslím si, že je svojmu pánovi dlžný za vzniknuté výdavky; hoci keby sa oňho staral, keď bol chorý, skôr by sa staral o svoj majetok.

8. Opäť platí, že ak sa pán zaviazal na účet otroka, alebo keď to urobil, zaplatil, odpočíta sa to od peculium; rovnako aj vtedy, ak mu boli požičané peniaze na príkaz jeho pána; Julianus totiž v dvanásťtej knihe Digest uvádza, že sa to má odpočítať. Myslím si, že to platí len vtedy, keď to, čo bolo prijaté, neprišlo do rúk majstra alebo otca, inak by si to mal odpočítať sám. Ak sa však stane zábezpekou za svojho otroka, Julianus v Dvanásťtej knihe Digest uvádza, že by sa to malo odpočítať; Marcellus však hovorí, že v oboch prípadoch, ak pán ešte nič nestratil, je lepšie, aby sa peniaze vyplatili veriteľovi za predpokladu, že dá zábezpeku na ich vrátenie, ak bude pán z tohto dôvodu zažalovaný a niečo zaplatí, než aby sa odpočítanie vykonalo na prvom mieste, aby veriteľ medzitým mohol profitovať z úrokov z peňazí. Ak však pán, ktorý bol zažalovaný, dostal rozsudok, ktorý bol vynesенý proti nemu, v následnej žalobe na peculium by sa mala vykonať zrážka, pretože pán alebo otec sa stal zodpovedným na základe rozsudku; ak by totiž nemal rozsudok, ktorý by bol vynesенý proti nemu, a zaplatil by veriteľovi niečo na účet otroka, mohol by si odpočítať aj to.

10. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IX.

Ak je však prvá žaloba o peculium ešte v konaní a v nasledujúcej žalobe je vydaný rozsudok, pri rozhodovaní o druhej žalobe by sa nemalo nijako prihliadať na prvú žalobu; pretože postavenie prvého veriteľa v žalobe o peculium je lepšie, pretože nie ten, kto prvý pripojil vec, ale ten, kto prvý dosiahol rozhodnutie súdu, má právo na prednostné právo.

11. Ulpián, O edikte, kniha XXIX.

Ak pán, ktorý bol žalovaný v noxálnej žalobe, zaplatil vymeranú náhradu škody, mala by sa táto odpočítať od peculium; ak sa však vzdal otroka z dôvodu náhrady škody, nemalo by sa odpočítať nič.

1. Okrem toho, ak sa pán zaviazal zaplatiť niečo na účet otroka, malo by sa to odpočítať; rovnako ako keby otrok sľúbil prevziať záväzok dlžníka voči svojmu pánovi. To isté pravidlo platí, ak otrok prevzal záväzok voči svojmu pánovi za svoju slobodu, pričom sa do určitej miery stal dlžníkom svojho pána, ale len v prípade, že je proti nemu podaná žaloba po jeho manumitácii.

2. Ak však otrok vymáhal platbu od dlžníka svojho pána, vzniká otázka, či sa stal dlžníkom svojho pána? Julianus v dvanástej knihe Digest hovorí, že pán nebude oprávnený vykonať zrážku, ak neratifikoval výber peňazí, a to isté treba povedať aj v prípade syna pod otcovskou kontrolou. Myslím si, že Juliánov názor je správny, pretože pri zrážkach z peculium berieme do úvahy prirodzené dlhy; prirodzená spravodlivosť totiž vyžaduje, aby bol syn alebo otrok zbavený zodpovednosti, pretože zrejme vymáhal to, čo mu nepatrilo.
3. Je však otázkou, či to, čo pán raz odpočítal, keď bol žalovaný, má opäť odobrať z peculium, ak je proti nemu podaná žaloba; alebo či tam, kde sa raz odpočítalo, má platiť, že bol uspokojený. Neratius a Nerva si myslia, a aj Julianus v dvanástej knihe Digest uvádza, že ak ho skutočne odstránil z peculium, nemal by ho odpočítať, ale ak v skutočnosti ponechal peculium v rovnakom stave, mal by vykonať odpočet.
4. Ďalej hovorí, že ak má otrok vo svojom peculium podruha v hodnote päť aurei a dlhuje pánovi päť, kvôli čomu pán podruha odpočítal, a ten potom zomrel, otrok si kúpil iného v rovnakej hodnote; neprestáva byť dlžníkom pána, rovnako ako keby bol podruh pre neho stratou, ibaže by náhodou zomrel po tom, čo ho od otroka odňal a zaplatil si.
5. Ten istý autor veľmi správne hovorí, že ak v čase, keď mal podotrok hodnotu desať aurei, pán po žalobe na peculium zaplatil päť na účet otroka, pretože päť mu patrilo, a potom podotrok zomrel; pán si môže odpočítať desať aurei voči ďalšiemu žalobcovi na peculium, pretože otroka urobil svojím dlžníkom aj s ohľadom na päť aurei, ktoré zaplatil na jeho účet.
6. To, čo sme povedali, teda že to, čo patrí tomu, kto je žalovaný na peculium, sa má odpočítať, však treba chápať tak, že ak by to nemohol vymôcť iným spôsobom.
7. Julianus teda hovorí, že ak je predávajúci, ktorý predal otroka spolu so svojím peculium, žalovaný na peculium, nemal by odpočítavať to, čo mu patrí, pretože to mohol odpočítať z účtu peculia; a teraz môže podať osobnú žalobu, aby to vymáhal ako to, čo mu nepatrí, pretože to, čo patrí pánovi, sa nemá zahrnúť do peculia. Môže tiež, ako hovorí, podať žalobu na predaj. Toto treba schváliť, ak v peculium bolo pri predaji toľko, že pán mohol uspokojiť svoj dlh, ale ak neskôr došlo k navýšeniu jeho pohľadávky a splnila sa podmienka dlhu, ktorý pán neuspokojil, treba zastávať opačný názor.
8. Pýta sa tiež, či ak niekto získal otroka, kvôli ktorému mal žalobu na peculium, môže si odpočítať to, čo mu patrí, keďže má právo na žalobu De peculio voči predávajúcemu? Veľmi správne hovorí, že môže, pretože aj každá iná osoba si môže vybrať, či podá žalobu proti predávajúcemu alebo proti kupujúcemu, a preto si táto strana namiesto žaloby vyberá odpočet. Nechápe, na čo sa majú veritelia sťažovať, keďže oni sami môžu žalovať predávajúceho, ak si myslia, že v peculium by snád mohlo niečo byť.

9. Ale odpočítat' sa má nielen to, čo je dlžné žalovanej strane, ale aj to, čo môže byť dlžné jej spoločníkovi, a tento názor zastáva Julianus v dvanástej knihe Digest; v súlade s tou istou zásadou, na základe ktorej môže byť žalovaný jeden z nich o celú sumu, má právo odpočítat' to, čo je dlžné druhému. Tento názor sa prijíma:

12. Julianus, Digesty, kniha XII.

Z toho dôvodu, že v tomto prípade možno začať konanie proti tomu, voči komu neexistuje peculium.

(13. Ulpianus, O edikte, kniha XXIX.

Ale to, že žiadna zo strán nemôže odpočítat' to, čo prislúcha druhej strane, neplatí v prípade kupujúceho a predávajúceho, užívateľa a obyčajného vlastníka a v prípade iných osôb, ktoré nie sú spoločníkmi, ako aj jediného vlastníka a dobromyseľného nadobúdateľa; a to uvádza Julianus v XII. knihe.

14. Julianus, Digesty, kniha XII.

Okrem toho, ak je v závete nariadené, že otrok sa má okamžite stať slobodným, žaloba na peculium sa má podať proti všetkým dedičom a nikto z nich si nemôže odpočítat' viac, ako mu patrí.

(1) Opäť platí, že ak otrok zomrel počas života svojho pána a pán potom zomrel v priebehu roka a zanechal viacerých dedičov, žaloba na peculium aj právo na odpočet sa delia.

15. Ulpian, O edikte, kniha XXIX.

Ak sú však dvaja dobromyseľní držiteľia, stále treba povedať, že ani jeden z nich nemôže odpočítat' viac, ako mu patrí; a to isté pravidlo platí, ak sú dvaja užívatelia, pretože medzi nimi nie je žiadne partnerstvo. To isté pravidlo sa niekedy uplatňuje aj v prípade spoločníkov, ak by náhodou mali medzi sebou samostatné peculie, takže jeden z nich nemôže byť žalovaný z dôvodu peculie druhého. Ak je však peculium spoločné, môžu byť žalovaní o celú sumu a to, čo patrí každému z nich, sa odpočíta.

(16) Julianus, Digesty, kniha XII.

Ako by to teda bolo v prípade, keď peculium spoločného otroka patrí len jednému z jeho pánov? V prvom rade, ak niekto predá polovičný podiel na otrokovi a neposkytne mu žiadne peculium, a potom, ak niekto dá peniaze alebo majetok akéhokoľvek druhu otrokovi, ktorý je v spoločnom vlastníctve, takým spôsobom, že si ponechá vlastníctvo uvedeného

majetku, ale poskytne otrokovi správu toho istého; Marcellus v poznámke hovorí, že ide o prípad, keď jeden vlastník odňal peculium, alebo keď ho vlastník skutočne poskytol, ale poskytnutie sa vzťahuje na záväzky jeho dlžníkov.

17. Ulpian, O edikte, kniha XXIX.

Ak má môj obyčajný otrok podotkov, môžem si od peculium môjho obyčajného otroka odpočítať to, čo mi dlhujú podotkovia? A prvá otázka znie, či sa ich peculia započítavajú do peculii obyčajného otroka. Proculus a Atilicinus si myslia, že keďže podotknutí otroci patria do peculia spolu so svojou vlastnou peculiu, a skutočne, to, čo mi dlhuje ich vlastník (teda obyčajný otrok), možno odpočítať od ich peculia, ale to, čo dlhujú samotní podotknutí otroci, možno odpočítať len od ich vlastného peculia. Okrem toho, ak nie sú dlžní mne, ale obyčajnému otrokovi, dlžná suma sa odpočíta od ich peculium ako dlžná spoluotcovi. To, čo im však obyčajný otrok dlhuje, sa neodpočíta od jeho peculium, pretože ich peculium je zahrnuté v jeho peculiu. Servius bol tohto názoru, ja však zastávam názor, že ich peculium sa zvýši, rovnako ako keď pán dlhuje svojmu otrokovi.

18. Paulus, Otázky, kniha IV.

Z toho vyplýva, že ak je jeho vlastné peculium zanechané Stichovi a ten podá žalobu na základe závetu, nebude nútený odovzdať to, čo jeho podriadený otrok dlhuje závetcovi, ak podriadený otrok nemá peculium.

19. Ulpian, O edikte, kniha XXIX.

Z toho vyplýva otázka, či v prípade žaloby na peculium z titulu obyčajného otroka možno začať konanie aj vo vzťahu k podotkovi, a myslím si, že to nie je možné. Ale ak bola podaná žaloba na peculium podotknutého otroka, môže byť podaná aj na peculium obyčajného otroka.

1. V mojich rukách môže byť peculium držané z dvoch rôznych právnych titulov; ako napríklad, ak je dotal otrok, môže mať peculium, na ktorom mám záujem ja, a môže mať aj také, na ktorom má záujem moja manželka, pretože to, čo získal podnikaním manžela alebo svojou prácou, patrí manželovi; a preto, ak bol ustanovený za dediča alebo mu bol odkázaný odkaz s odkazom na manžela, Pomponius hovorí, že nie je povinný sa ho vzdať. Ak je teda proti mne podaná žaloba na základe zmluvy, na ktorej som zainteresovaný, môžem si odpočítať všetko, čo mi patrí, či už to súvisí s mojím vlastným podnikaním alebo s podnikaním mojej manželky? Alebo oddeľujeme prípady manžela a manželky, pokiaľ ide o dve peculie, aby sa umožnilo posúdiť pôvod dlhu, pre ktorý sa žaloba podáva; takže ak sa v skutočnosti začne konanie s odkazom na peculie, v ktorých je zainteresovaná manželka, môžem odpočítať to, čo je dlžné z tejto zmluvy, ak na zmluve, v ktorej som zainteresovaný, môžem odpočítať to, čo mi patrí? Táto otázka je jasnejšie spracovaná v prípade užívateľa, či sa žaloba o peculium môže proti nemu podať len na základe zmluvy, ktorá sa ho týka, alebo či sa môže podať na základe akejkoľvek

zmluvy? Marcellus uvádza, že zodpovedný je aj usufruktuár, a to na základe akejkoľvek zmluvy, pretože ten, kto zmluvu uzatvára, považuje celé peculium otroka za svoj majetok. Hovorí, že je zrejmé, že v každom prípade treba pripustiť, že keď bol najprv žalovaný ten, kto má na veci záujem, ten, kto nič nezískal, môže byť žalovaný o zvyšok. Tento názor je rozumnejší a schvaľuje ho aj Papinianus. Musí platiť aj v prípade dvoch dobromyseľných nadobúdateľov. V prípade manžela je však lepšie jednoducho povedať, že je zodpovedný za žalobu na peculium. Ak však manžel niečo zaplatil na účet otroka tohto druhu, môže si to odpočítať ako proti manželke, ktorá podala žalobu z titulu svojho vena? A hovorí, že ak sa to, čo bolo zaplatené veriteľovi, vzťahuje na peculium každého druhu, malo by sa to odpočítať pomerne z peculium oboch, a z toho možno vyrozumieť, že ak sa zmluva vzťahovala na jedno z peculium, na jednej strane sa vykoná odpočet len v prospech manželky, a na druhej strane sa nevykoná žiadny odpočet, ak sa zmluva vzťahovala na to peculium, ktoré zostalo manželovi.

2. Niekedy je žaloba na peculium priznaná samotnému užívateľovi voči pánovi; ako napríklad, ak otrok má peculium s odkazom na prvého, ale s odkazom na druhého nemá žiadne, alebo má menej, ako prislúcha užívateľovi. Opačne povedané, dochádza k tomu istému, hoci v prípade dvoch vlastníkov postačí žaloba na partnerstvo alebo žaloba na vypořádanie spoločného majetku;

20. Paulus, O edikte, kniha XXX.

Partneri totiž nemôžu podať žalobu o peculium jeden proti druhému.

21. Ulpianus, O edikte, kniha XXIX.

Praetor tiež z najlepších dôvodov pripočítal k peculiu všetko, čo pán urobil so zlým úmyslom, ktorým sa peculium znižuje. Zlým úmyslom však musíme rozumieť to, keď ho zbavil peculia, a tiež to, keď mu dovolil zapojiť záležitosti peculia na škodu veriteľov; a Mela píše, že ide o čin vykonaný so zlým úmyslom. Okrem toho, ak sa niekto pohráva s myšlienkou, že nejaká iná strana proti nemu podá žalobu a peculium prevedie na niekoho iného, nie je zbavený podvodu. Ak však zaplatí dlh tretej osobe, nepochybujem o tom, že nie je zodpovedný, pretože platí veriteľovi a veriteľovi prislúcha, aby sa usiloval získať späť to, čo mu patrí.

(1. Ak je čin spáchaný podvodom poručníka, opatrovníka nepričetnej osoby alebo zástupcu, treba zvážiť, či má byť žalovaný na peculium poručník, nepričetná osoba alebo splnomocnenec? Myslím si, že ak je poručník solventný, mal by poručenec nahradiť to, čo sa stratilo jeho podvodom, a to najmä vtedy, ak sa mu niečo dostalo do rúk; a tak to uvádza Pomponius v ôsmej knihe listov. To isté treba povedať aj v prípade poručníka alebo zástupcu.

(2) Kupujúci nebude zodpovedný za podvod predávajúceho, ani dedič alebo iný právny nástupca, iba v rozsahu, v akom sa majetok dostal do jeho rúk z jeho dôvodu.

(3) Bez ohľadu na to, či bol podvod spáchaný pred pristúpením k vydaniu alebo po ňom, patrí do právomoci súdu.

(4) Ak pán alebo otec odmietne odpovedať na žalobu o peculium, nemal by byť vypočutý, ale musí byť nútený pripojiť sa k vydaniu ako v prípade akejkoľvek inej osobnej žaloby.

22. Pomponius, O Sabinovi, kniha VII.

Ak pán poskytol zábezpeku proti hroziacej škode s ohľadom na dom, ktorý je súčasťou peculium, malo by sa to zohľadniť, a preto by zábezpeku mala poskytnúť strana, ktorá podáva žalobu na peculium.

23. Ten istý, O Sabinovi, kniha IX.

Strana, ktorá dáva zábezpeku proti hroziacej škode s odkazom na dom patriaci k peculiu, ju musí poskytnúť na celú sumu, rovnako ako sa treba brániť noxovou žalobou z titulu poddlžníka na celú sumu, pretože žalobca, ak nie je obrana riadne podaná, odstráni majetok alebo ho má v držbe ako zástavu.

24. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXVI.

Kurátor nepríčetnej osoby môže dať aj odmietnuť správu peculium otrokovi, ako aj synovi uvedenej nepríčetnej osoby.

25. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXIII.

Do peculium patrí akýkoľvek odev, ktorý pán dal otrokovi na trvalé užívanie a odovzdal mu ho s tým, že ho nikto iný nebude používať a že ho bude držať v súlade s týmito podmienkami. Oblečenie, ktoré však pán dal otrokovi na dočasné používanie a len na to, aby ho používal na určité účely v určitom čase, napríklad keď ho obsluhuje alebo ho čaká pri stole, sa nestáva súčasťou peculium.

(26) Paulus, O edikte, kniha XXX.

Ak pán raz v takomto prípade, t. j. keď sa dopustil podvodu, nahradil sumu peculium po tom, čo bol žalovaný; nebude nútený platiť nič iným z toho istého dôvodu. A navyše, ak mu otrok dlhuje toľko, o koľko podvodne znížil sumu, rozsudok by sa nemal vyniesť proti nemu. Z toho, čo bolo povedané, vyplýva, že aj v prípade, ak bol otrok manumitovaný alebo odcudzený, bude zodpovedný aj z dôvodu podvodu, a to v rámci roka.

27. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IX.

Žaloba na peculium sa priznáva z dôvodu otrokyní, ako aj dcér pod otcovskou kontrolou, a najmä ak je žena krajčírkou alebo tkáčkou, alebo vykonáva nejaké bežné remeslo, môže byť táto žaloba podaná proti nej. Julianus hovorí, že žaloba na vklad, ako aj žaloba na pôžičku na užívanie by sa mala poskytnúť s ohľadom na ne a že žaloba na vklad by sa mala poskytnúť, ak s vedomím otca alebo pána obchodovali s tovarom patriacim do peculium. To je ešte istejšie, ak bol majetok použitý v prospech otca alebo pána a zmluva bola uzavretá pod jeho vedením.

1. Je stanovené, že dedič pána by mal odpočítat' aj taký majetok patriaci do pozostalosti, ktorý otrok, na ktorého účet je podaná žaloba o peculium, buď odstránil, spotreboval alebo poškodil pred vstupom do pozostalosti.
2. Ak bol otrok odcudzený, hoci prétor sľubuje žalobu na peculium do jedného roka proti tomu, kto ho odcudzil, predsa sa žaloba priznáva proti novému pánovi; a je jedno, či s ním nadobudol ďalšie peculium, alebo či tomu istému otrokovi daroval to, čo vtedy kúpil alebo dostal ako dar spolu s ním.
3. Bolo tiež rozhodnuté (a Julianus to schvaľuje), že veriteľom sa má v každom prípade umožniť podať žalobu buď na podiely proti jednotlivcom, alebo proti jednej strane na celú sumu.
4. Julianus si však nemyslí, že by sa strane, ktorá predala otroka, malo dovoliť podať žalobu na peculium proti kupujúcemu s odkazom na to, čo požičal otrokovi pred predajom.

Okrem toho, ak požičiam otrokovi iného, kúpim ho a potom ho predám, tiež si nemyslí, že by mi mala byť poskytnutá žaloba proti kupujúcemu.

6. Domnieva sa však, že by mi mala byť priznaná žaloba proti predávajúcemu, ale len do jedného roka, ktorý sa počíta odo dňa kúpy, na sumu, ktorú som mu požičal, keď ešte patril inému, pričom táto suma sa odpočíta od toho, čo má otrok ako peculium, s ohľadom na mňa.
7. Ale ako si Julianus nemyslí, že keď bol odcudzený, mala by mi byť priznaná žaloba proti kupujúcemu s odkazom na to, čo som sám požičal svojmu vlastnému otrokovi; tak tiež odmieta, že by mi malo byť dovolené začať konanie proti kupujúcemu z dôvodu toho, čo môj vlastný otrok požičal inému z mojich vlastných otrokov, ak ten, ktorému bola pôžička poskytnutá, bol odcudzený.
8. Ak niekto uzavrel zmluvu s otrokom, ktorý patrí dvom alebo viacerým osobám, malo by mu byť umožnené podať žalobu o celú sumu proti každému z vlastníkov, proti ktorému chce; je totiž nespravodlivé, aby ten, kto uzavrel zmluvu s jedným, bol

nútený rozdeliť svoju žalobu proti viacerým protivníkom, a malo by sa zohľadniť nielen peculium, ktoré má spomínaný otrok vo vzťahu k strane, proti ktorej sa vedie konanie, ale aj to, na čom má záujem iný vlastník alebo vlastníci. Z toho však nevyplýva pre stranu, proti ktorej bol vydaný rozsudok, žiadna škoda, pretože sama môže od svojho partnera alebo partnerov vymáhať prostredníctvom žaloby o partnerstvo alebo žaloby o rozdelenie spoločného majetku všetko, čo zaplatila nad rámec svojho podielu. Julianus hovorí, že to bude platiť v prípade, ak druhý vlastník mal nárok na nejaké peculium, pretože v tomto prípade sa bude mať za to, že každý z nich zaplatením zbavil svojho partnera dlhu; ak však neexistuje žiadne peculium, na ktorom by mal druhý záujem, platí opačné pravidlo, pretože sa nechápe, že ho nejakým spôsobom zbavil dlhu.

28. Julianus, Digesty, kniha XI.

Preto ak sa nikto nestal dedičom alebo vlastníkom majetku spoločníka, ten, proti ktorému bola podaná žaloba, by mal byť odsúdený na sumu akéhokoľvek peculium, na ktoré by mohol mať nárok okrem toho, koľko môže získať z majetku.

29. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IX.

Ak niekto závetom nariadil, aby bol otrok slobodný, a zanechal ako dedičov osoby, ktoré uzavreli zmluvu s uvedeným otrokom, môžu spoludediči postupovať jeden proti druhému žalobou De peculio, pretože každý z nich zodpovedá každému, kto podá žalobu, za sumu peculium, na ktorú má nárok.

1. Aj keď pán zakáže uzavrieť zmluvu s otrokom, žaloba o peculium bude proti nemu prípustná.

30. Ulpian, O edikte, kniha XXIX.

Vzniká otázka, či možno podať žalobu na peculium, aj keď v čase začatia konania v peculiu nič nie je, len ak v ňom niečo je v čase, keď bol vydaný rozsudok? Proculus a Pegasus tvrdia, že žaloba bude napriek tomu podaná, pretože nárok je riadne uvedený, aj keď v peculium nemusí byť nič. Bolo stanovené, že to isté pravidlo sa uplatňuje vo vzťahu k žalobe na vydanie veci a k žalobe in rem. Tento názor schvaľujeme aj my.

1. Ak je žaloba podaná proti tomu, kto je dedičom podielu na majetku svojho pána alebo otca, rozsudok sa musí vydať proti nemu len do výšky peculium, na ktoré má žalovaný dedič nárok. To isté pravidlo platí, ak sa majetok použil v jeho prospech, pomerne, ak nepoužil nič v prospech samotného dediča, ani dedič nemôže byť žalovaný ako jeden zo spoluvlastníkov, ale len na svoj podiel.

2. Ak je však sám otrok ustanovený za dediča podielu, môže byť žaloba podaná aj proti nemu, a to rovnakým spôsobom.

3. Ak je však syn ustanovený, hoci len na podiel, bude napriek tomu zodpovedný za žalobu na celú sumu, ale ak chce získať pomernú povinnosť svojho spoludediča, treba ho vypočítať; lebo čo ak bol majetok použitý v prospech otca? Prečo by syn nemal vymáhať od svojho spoludediča to, čo je zahrnuté v majetku jeho otca? Pravidlo je rovnaké, ak je peculium veľmi cenné.

4. Ten, kto raz podal žalobu na peculium, môže znova podať žalobu na zvyšok dlhu, ak sa peculium zvýšilo.

5. Ak bol veriteľ porazený predávajúcim na základe výnimky založenej na uplynutí jedného roka, malo by sa mu poskytnúť oslobodenie voči kupujúcemu; ak sa to však uskutočnilo na základe inej výnimky, mal by byť oslobodený len do tej miery, že ak sa odpočítala suma, ktorú mohol získať od predávajúceho, môže vymáhať zvyšok od kupujúceho.

6. V prípade tvrdenia o podvode je potrebné zohľadniť čas, pretože prétor by nemohol povoliť, aby sa podvod namietal ako prekážka po uplynutí lehoty na podanie žaloby z podvodu, keďže táto žaloba sa nepriznáva po uplynutí lehoty stanovenej zákonom.

7. V prípade dediča by však klauzula týkajúca sa podvodu mala byť vypracovaná s ohľadom na to, čo sa mu dostalo do rúk, a nie na viac.

31. Paulus, O edikte, kniha XXX.

Ak sa však podvodu dopustil sám dedič, musí nahradiť celú sumu.

(32. Ulpianus, Disputácie, kniha II.

Ak sa proti jednému z dvoch alebo viacerých dedičov strany, ktorá mohla byť žalovaná do jedného roka, podá žaloba a otrok bol manumitovaný, alebo bolo nariadené, aby sa tak stalo, alebo bol predaný, alebo zomrel, všetci dedičia budú zbavení zodpovednosti; aj keď žalovaná strana nemôže mať proti sebe vyneseny rozsudok na vyššiu sumu, ako je suma peculium, ktorú má v rukách, a to uviedol aj Julianus. Rovnaké pravidlo platí, ak bol majetok použitý v prospech niektorého z dedičov. Ak však existuje viacero užívateľov alebo dobromyseľných držiteľov a jeden z nich je žalovaný, oslobodí ostatných, hoci by proti nemu nemal byť vydaný rozsudok na väčšiu sumu peculium, než akú má v držbe. Ale hoci sa to deje v súlade s prísnyim pravidlom zákona, predsa len spravodlivosť vyžaduje, aby sa žaloba priznala tým, ktorí sú prepustení náhodou zo zákona, takže ich má oslobodiť skôr vymáhanie než podanie žaloby; pretože ten, kto uzatvára zmluvu s otrokom, má v mysli ako svoj majetok celú sumu svojho peculium, nech je kdekoľvek.

1. Ale hoci sa v tejto žalobe obnovuje predchádzajúca, predsa len treba brať do úvahy tak prírastok, ako aj úbytok; a preto bez ohľadu na to, či v súčasnosti v peculiu nič nie je, alebo k nemu niečo pribudlo, treba brať do úvahy súčasný stav peculium. Preto, pokiaľ ide o predávajúceho aj kupujúceho, sa nám zdá, že tento názor je lepší, a to: že od kupujúceho môžeme vymáhať to, čo pribudlo do peculium, a nárok kupujúceho sa nemá považovať za spätný, do času, keď bol žalovaný predávajúci, a za zahrnutý do toho istého právneho konania.

2. Ak predávajúci otroka predá spolu s peculiom a odovzdá peculium, nemožno proti nemu podať žalobu o to isté ani v priebehu roka; pretože, ako uviedol Neratius, táto cena otroka nie je peculium.

(33) Javolenus, O Cassiovi, kniha XII.

(34) Ak však niekto predal otroka s tým, že za neho dostane cenu peculium, platí, že peculium je v rukách toho, komu bola zaplatená jeho cena.

34. Pomponius, Rôzne pasáže, kniha XII.

A nie v rukách toho, kto drží majetok tvoriaci peculium.

35. Javolenus, O Cassiovi, kniha XII.

Ale ak bolo dedičovi nariadené, aby vydal peculium po prijatí určitej sumy, nepovažuje sa peculium za majetok v rukách dediča.

36. Ulpianus, Disputácie, kniha II.

Ide o otázku, či pri zmluvách uzavretých v dobrej viere má otec alebo pán zodpovedať len za peculium, alebo za celú sumu; rovnako ako sa diskutovalo pri žalobe o veno, keď sa veno dáva synovi, či otec môže byť žalovaný len za sumu peculium? Ja si však myslím, že žalobu možno podať nielen o sumu peculium, ale aj v rozsahu, v akom bola žena oklamaná a podvedená zlomyseľným výmyslom otca; ak totiž drží majetok a nie je ochotný sa ho vzdať, je spravodlivé, aby sa proti nemu vyniesol rozsudok len o sumu, ktorú má hodnotu; Pomponius totiž povedal, že to, čo je výslovne uvedené v prípade otroka, ktorému bol majetok daný do zálohu, treba chápať tak, že sa vzťahuje aj na iné dobromyseľné žaloby. Ak bol totiž majetok daný do zálohu otrokovi, žaloba môže byť podaná nielen o peculium a o to, čo bolo použité v podnikaní pána, ale má aj túto dodatočnú vetu: "V rozsahu, v akom bol žalobca oklamán a podvedený zlomyseľným výmyslom pána." Má sa za to, že majster konal podvodne, ak nie je ochotný vykonať reštitúciu, keď má na to právomoc.

(37) Julianus, Digesty, kniha XII.

Ak ťa veriteľ tvojho syna ustanoví za jeho dediča a ty predáš majetok, budeš zodpovedný za peculium podľa tejto klauzuly ustanovenia, a to "Akákoľvek suma peňazí pochádzajúca z majetku, ktorá sa dostane do tvojich rúk."

1. Ak dovolíte svojmu otrokovi, aby si kúpil poddaného za osem aurei, a on ho kúpi za desať a napíše vám, že ho kúpil za osem, a vy mu dovolíte, aby zaplatil osem z vašich peňazí, a on zaplatí desať, môžete na tomto základe vymáhať len dve aurei, a tie budú predávajúcemu nahradené len do výšky peculium otroka.

2. Predal som Titiovi otroka, ktorého som mal v spoločnom vlastníctve buď s ním, alebo so Semproniom. Predtým, ako bola proti mne podaná žaloba De peculio kvôli spomínanému otrokovi, vznikla otázka, či sa má v žalobe o peculium proti Titiovi alebo proti Semproniovi zohľadniť peculium, ktoré bolo v mojich rukách? Uviedol som, že ak by sa žaloba podala proti Semproniovi, v žiadnom prípade by sa nemal brať ohľad na peculium v mojich rukách, pretože by nemal voči mne žiadne právo na žalobu, ktorou by mohol získať späť to, čo zaplatil. Okrem toho, ak by sa žaloba podala proti Titiovi viac ako rok po tom, čo som uskutočnil predaj, podobne by sa nemalo brať do úvahy peculium v mojich rukách, pretože proti mne teraz nemožno podať žalobu De peculio. Ak sa však žaloba podá v priebehu roka, potom by sa malo zohľadniť aj toto peculium, pretože je stanovené, že ak bol otrok odcudzený, veriteľovi by sa malo umožniť konať proti predávajúcemu aj proti kupujúcemu.

3. Ak bola žaloba o peculium podaná proti osobe, ktorá má užívacie právo k otrokovi, a veriteľ vymáhal menej, ako mu patrí, nie je nespravodlivé, aby z celého peculium získal to, na čo má nárok, bez ohľadu na to, či je to v rukách užívateľa alebo vlastníka. Nezáleží na tom, či si otrok prenajal svoje služby od užívateľa, alebo si od neho požičal peniaze. Preto by mu mala byť priznaná žaloba proti vlastníkovi nehnuteľnosti a malo by sa odpočítat' to, čo má otrok ako peculium, s odkazom na užívateľa.

38. Africanus, Otázky, kniha VIII.

Uložil som desať aurei u syna pod otcovskou kontrolou a podávam žalobu o uloženie peculium. Hoci syn otcovi nič nedlhuje a drží týchto desať aurei, napriek tomu si myslel, že rozsudok by nemal byť vynesený proti otcovi viac, ako keby okrem tohto peculium neexistovalo, pretože keďže tieto peniaze zostávajú moje, nie sú zahrnuté do peculium. Hovorí tiež, že ak nejaká iná osoba, ktorákoľvek, podá žalobu o peculium, nemalo by byť najmenších pochybností, že sa nesmie počítat'. Preto by som mal podať žalobu na výrobu, a keď sa majetok vyrobí, podať žalobu na jeho vrátenie.

(1. Ak dievča, ktoré sa má vydat' za syna pod otcovou kontrolou, sľúbi mu určitú sumu peňazí ako veno a po rozvoде podá žalobu o celú sumu proti otcovi; mala by byť oslobodená od celého sľubu, alebo by sa malo odpočítat' to, čo syn dlhuje

otcovi? Odpovedal, že by mala byť oslobodená od celého sľubu, pretože ak by bola proti nej podaná žaloba na základe sľubu, určite by sa mohla chrániť výnimkou založenou na zlom úmysle.

(2) Stichus má vo svojom peculium Pamphila, ktorý má hodnotu desať aurei, a spomínaný Pamphilus dlhuje pánovi päť aurei. Ak sa podá žaloba na peculium kvôli Stichovi, rozhodlo sa, že treba odhadnúť hodnotu Pamphila, a to dokonca celú hodnotu bez toho, aby sa odpočítalo to, čo Pamphilus dlhuje pánovi, pretože nikoho nemožno chápať tak, že je sám vo svojom peculiu; a preto v tomto prípade pán utrpí stratu, rovnako ako keby poskytol pôžičku ktorémukoľvek inému zo svojich otrokov, ktorý nemá peculium. Hovorí, že sa bude zdať zjavnejšie, že je to pravda, ak sa uvedie, že peculium bolo zanechané Stichovi, ktorý, ak podá žalobu na základe závetu, určite nebude nútený trpieť zrážku za sumu, ktorú dlhuje jeho podotrok, ak sa táto neberie z jeho vlastného peculia; v opačnom prípade bude výsledok taký, že ak podotrok dlhuje pánovi práve toľko, a on sám bude chápaný tak, že v peculiu nemá nič, čo je určite absurdné.

(3) Požičal som peniaze otrokovi, ktorého som ti predal. Vznikla otázka, či mi má byť priznaná žaloba De peculio proti tebe, aby sa odpočítalo to, čo mi zostalo v rukách z peculium. To v skutočnosti nie je ani v najmenšom pravda a nebude na tom nič meniť ani to, či podám žalobu do jedného roka od času, keď som uskutočnil predaj, alebo neskôr; žaloba proti mne totiž nebude priznaná iným osobám, ktoré s ním v tom čase uzavreli zmluvu. Na druhej strane, ak tí, ktorí s týmto otrokom predtým uzavreli zmluvu, podajú proti mne žalobu, nemôžem si odpočítať to, čo mi začal dlhovať neskôr. Z toho je zrejmé, že záväzok peculium, ktorý zostal v mojich rukách, nie je nijako ovplyvnený zmluvami uzavretými neskôr.

39. Florentinus, Inštitúcie, kniha XI.

40. Peculium pozostáva aj z toho, čo si niekto ušetril vlastným hospodárením, alebo čo si vykonaním nejakej služby zaslúžil ako dar od niekoho, ak darca chcel, aby to otrok mal ako vlastný majetok.

40. Marcianus, Pravidlá, kniha V.

Peculium vzniká, rastie, klesá a umiera, a preto Papirius Fronto veľmi správne hovorí, že peculium sa podobá človeku.

1. Vystala otázka, ako vzniká peculium. Starí ľudia v tomto ohľade rozlišovali, že ak otrok nadobudol to, čo mu pán nebol povinný poskytnúť, ide o peculium, ale ak nadobudol tuniku alebo niečo podobné, čím je pán povinný ho vybaviť, nejde o peculium. Preto peculium vzniká týmto spôsobom, rastie, keď sa zväčšuje, znižuje sa, keď poddaní prestávajú existovať alebo sa majetok ničí, zaniká, keď sa odoberá.

41. Ulpian, O Sabinovi, kniha XLIII.

Otrok nemôže byť nič dlžný, ani nemôže byť nič dlžný otrokovi; keď však toto slovo nesprávne používame, skôr poukazujeme na skutočnosť, než aby sme odkazovali na záväzok podľa občianskeho práva. Preto pán môže oprávnené požadovať od cudzích osôb to, čo je dlžné otrokovi, a pokiaľ ide o to, čo dlhuje samotný otrok, z tohto dôvodu sa poskytuje žaloba proti pánovi, na peculium; a tiež v rozsahu, v akom bol majetok použitý v záležitostiach pána.

42. Ten istý, O edikte, kniha XII.

Niektoré authority veľmi správne zastávajú názor, že žaloba na peculium by mala byť priznaná proti arogantovi; hoci Sabinus a Cassius si myslia, že žaloba na peculium by nemala byť priznaná z dôvodu predtým vykonaných obchodov.

43. Paulus, O edikte, kniha XXX.

Ak po tom, čo som proti tebe podal žalobu na peculium, a predtým, ako sa vo veci rozhodlo, si predal otroka; Labeo hovorí, že rozsudok by sa mal vyniesť proti tebe aj s ohľadom na peculium, ktoré nadobudol, kým bol v rukách kupca, a že by sa ti nemalo poskytnúť oslobodenie; stalo sa to totiž tvojou vlastnou vinou, keďže si otroka predal.

44. Ulpián, O edikte, kniha LXIII.

Ak niekto uzavrel zmluvu so synom pod otcovskou kontrolou, má dvoch dlžníkov, syna na celú sumu a otca len do výšky peculium.

45. Paulus, O edikte, kniha LXI.

A preto, ak otec odňal synovi peculium, veritelia môžu napriek tomu podať žalobu proti synovi.

(46) Ten istý, O edikte, kniha LX.

Ten, kto udeľuje správu peculium, sa rozumie, že povoľuje všeobecne to, čo by chcel povoliť osobitne.

(47) Ten istý, O Plautiovi, kniha IV.

Vždy, keď je v obchode umiestnený nasledujúci oznam: "Zakazujem, aby sa s mojím otrokom Januáriom uzatvárali akékoľvek obchody", je preukázané, že pán získal len oslobodenie od zodpovednosti na základe inštorialnej žaloby, a nie na základe žaloby na peculium.

1. Sabinus vyslovil názor, že ak sa otrok stal ručiteľom, žaloba De peculio by nemala byť proti pánovi priznaná, pokiaľ ručenie nebolo poskytnuté na obchod pána alebo sa netýkalo majetku patriaceho peculiu.
2. Ak už raz bola podaná žaloba De peculio, hoci sa pri vynesení rozsudku zistilo, že v peculium je menej, ako dlhuje, napriek tomu sa stanovilo, že nie je dôvod na poskytnutie zábezpeky s odkazom na budúce zvýšenie peculium, keďže k tomu dochádza pri žalobe na partnerstvo, pretože partner dlhuje celú sumu.
3. Ak veriteľ otroka vymôže od kupujúceho časť dlhu, Proculus hovorí, že o zvyšok dlhu možno podať spravodlivú žalobu proti predávajúcemu, ale žalobcovi sa nesmie na začiatku umožniť, aby si žalobu rozdelil tak, že bude súčasne postupovať proti kupujúcemu a predávajúcemu; pretože stačí, aby mu bola priznaná len táto žaloba; takže keď po výbere jedného žalovaného vymôže menej ako dlh, bude mu priznaná žaloba proti druhému, pričom predchádzajúca žaloba bola zrušená. Taká je súčasná prax.
4. Nielen každý veriteľ, ktorýkoľvek, môže podať žalobu proti predávajúcemu z dôvodu predtým uskutočneného obchodu, ale môže tak urobiť aj sám kupujúci (a tento názor zastával aj Julianus), hoci sám môže urobiť odpočet proti inému žalobcovi, ak urobí odpočet toho, čo má v rukách.
5. Ak sa otrok predáva bez svojho peculium, výsledkom je, že predávajúci môže využiť odpočet; a ak sa po predaji otrok stane dlžníkom predávajúceho, nezmenšuje to peculium, pretože nie je dlžníkom svojho pána.
6. To, čo sme uviedli v súvislosti s kupujúcim a predávajúcim, je rovnaké, ako keby sa vlastníctvo zmenilo akýmkoľvek iným spôsobom, napríklad odkazom alebo darovaním vena; pretože peculium otroka, nech je kdekoľvek, sa chápe ako majetok slobodného človeka.

48. Ten istý, O Plautiovi, kniha XVII.

Slobodná správa peculium nezostáva v prípade utečenca alebo otroka, ktorý bol ukradnutý, ani v prípade toho, o ktorom sa nevie, či je živý alebo mŕtvy.

1. Každý, komu bola správa peculium zverená, môže nahradiť svojho vlastného dlžníka.

49. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha IV.

Nepatrí sem len to peculium, ktoré vlastník udelil svojmu otrokovi, ale aj to, čo bolo nadobudnuté bez jeho vedomia, ale čo by bol dovolil, keby o tom vedel, aby bolo v peculiu.

1. Ak môj otrok bez môjho vedomia vykonáva moje obchody, bude sa považovať za môjho dlžníka v rovnakom rozsahu, v akom by bol zodpovedný, keby sa im ako slobodný človek venoval.

2. Aby sa otrok mohol považovať za dlžníka pána alebo pán za otroka, treba dbať na predpisy občianskeho práva; a preto ak pán uviedol vo svojom účte, že je dlžníkom svojho otroka, hoci v skutočnosti si ani nepožičal peniaze, ani predtým neexistoval iný dôvod na dlh, samotný výpis z účtu z neho nerobí dlžníka.

50. Papinianus, Otázky, kniha IX.

V čase, keď v peculium nič nie je, otec sa skrýva, ja, chystajúc sa podať proti nemu žalobu De peculio, nemôžem byť uvedený do držby jeho majetku za účelom jeho zachovania, pretože ten, kto by bol oprávnený byť zbavený zodpovednosti, keby sa pripojil k vydaniu, sa neskrýva za účelom spáchania podvodu. Nezáleží na tom ani v prípade, ak by sa stalo, že by rozsudok proti nemu mohol vyústiť do rozsudku; pretože aj v prípade, ak je dlh splatný v určitom čase alebo pod určitou podmienkou, strana sa nepokladá za skrývajúcu sa z dôvodu podvodu, hoci ju sudca môže nespravodlivo odsúdiť. Julianus si však myslí, že ručenie poskytnuté v čase, keď v peculium nič nie je, je zodpovedné, pretože ručenie môže byť prijaté pre budúce právo na žalobu, ak je prijaté týmto spôsobom.

1. Ak veriteľ ustanoví za dediča otca, ktorý ručí na peculium, keďže čas smrti sa posudzuje s ohľadom na pôsobenie Lex Falcidia, prihliada sa na peculium existujúce v tom čase.

2. Aj po žalobe pána na peculium možno prijať ručenie za otroka; a preto z toho istého dôvodu, pre ktorý ak by otrok zaplatil peniaze po tom, čo sa k žalobe pripojila emisia, nemôže ich vymáhať viac, ako keby emisia nebola pripojená, sa ručenie bude považovať za zákonne prijaté, pretože prirodzený záväzok, ktorý má aj otrok, sa nestáva predmetom sporu.

3. Otroci patriaci inému, kým mi slúžil v dobrej viere, mi zaplatil peniaze požičané od Tícia, aby som ho mohol manumitovať, a ja som tak urobil; veriteľ sa spýtal, koho môže žalovať o peculium. Povedal som, že hoci v iných prípadoch by si veriteľ mohol vybrať, v uvedenom prípade by sa žaloba mala podať proti pánovi a on by mohol podať žalobu proti mne o vydanie peňazí, ktoré získal a ktoré neboli odcudzené na základe transakcie, ktorá sa vraj uskutočnila s ohľadom na občiansky stav otroka; nemalo by sa pripustiť ani rozlišovanie tých, ktorí si myslia, že ak otroka nemanumizujem, peniaze by mali patriť jeho pánovi, ale ak sa manumizácia uskutoční, peniaze sa považujú za nadobudnuté mnou, keďže mi boli poskytnuté skôr z dôvodu môjho obchodu, než ako pochádzajúce z môjho majetku.

51. Scaevola, Otázky, kniha II.

52. Pokiaľ ide o to, čo je otrok dlžný od cudzích osôb, pán by v žiadnom prípade nemal mať proti sebe vydaný rozsudok o výške dlhu, ak niekto podá žalobu na peculium; keďže výdavky vynaložené na podanie žaloby aj výsledok exekúcie môžu byť neisté a treba vziať do úvahy časový odklad poskytnutý tým, ktorí boli súdne zodpovední, alebo ten, ktorý sa spotrebuje pri predaji majetku, ak je to lepšie; preto ak je strana pripravená postúpiť svoje práva na žalobu, bude oslobodená. To, čo sa hovorí v prípade, keď sa žaloba podáva proti jednému z viacerých spoločníkov, totiž: že sa musí vypočítať celé peculium, pretože konanie je vedené proti spoločníkovi, bude mať rovnaký výsledok, ak je strana pripravená postúpiť svoje práva na žalobu; a v prípade všetkých tých, o ktorých hovoríme, že sú z tohto dôvodu zodpovední, pretože majú právo na žalobu, substitúcia nahrádza zákonnú platbu.

52. Paulus, Otázky, kniha IV.

Otázka sa kladie s odkazom na skutočnú udalosť, a to: ak bol účastník, ktorý spravoval poručníctvo ako slobodný človek, vyhlásený za otroka, či v prípade, že jeho pána zažaloval poručník, ktorého pohľadávka bola reskriptom vyhlásená za prednostnú pred pohľadávkami iných veriteľov otroka, sa má od peculium odpočítať to, čo je dlžné pánovi. A ak si myslíte, že sa to môže odpočítať, či je nejaký rozdiel v tom, či sa stal dlžníkom pána ešte v čase, keď požíval slobodu, alebo neskôr; a či žaloba na peculium bude môcť byť podaná v prospech chlapca, ktorý nedosiahol pubertu? Odpovedal som, že žiadna privilegovaná pohľadávka nemôže mať prednosť pred pohľadávkou otca alebo pána, ak je žalovaný na peculium na účet syna alebo otroka. Je zrejmé, že v prípade iných veriteľov by sa malo prihliadať na privilegované pohľadávky, lebo čo ak syn dostal veno alebo spravoval poručníctvo? Toto bolo veľmi správne uvedené v reskripte s odkazom na otroka, ktorý vykonával funkciu poručníka, a to z dôvodu, že postavenie usilovnejšieho veriteľa je zvyčajne lepšie ako postavenie ostatných, pokiaľ ide o nich, žaloba bude premlčaná. Je zrejmé, že ak požičal peniaze z majetku patriaceho poručencovi alebo uložil peniaze do truhlice, žaloba na ich vrátenie mu bude priznaná, rovnako ako spravodlivá žaloba proti dlžníkovi; to znamená, ak peniaze použili, pretože nemal právomoc ich odcudziť. Takto by sa malo postupovať aj v prípade akéhokoľvek poručníka. Nemyslím si ani, že je rozdiel v tom, či v čase, keď sa stal dlžníkom pána, bol vo vlastníctve slobody, alebo či sa tak stalo neskôr; ak totiž poskytnem pôžičku Titiovmu otrokovi a potom sa stanem jeho pánom, môžem si odpočítať to, čo som mu predtým požičal, ak je proti mne podaná žaloba na peculium. Ako teda treba postupovať? Keďže konanie nemožno začať na základe peculium, treba proti pánovi priznať spravodlivú žalobu založenú na tom, že na základe poručníctva, takže to, čo táto strana mala ako vlastný majetok, možno chápať ako jeho peculium.

1. Ak je veno dané synovi pod otcovou kontrolou, alebo ak spravoval poručníctvo, treba v žalobe na peculium zohľadniť privilegované nároky a medzitým, keď bolo udelené pokračovanie v žalobe iných veriteľov alebo poskytnutá záruka, ak tí, ktorí nemajú privilégium, začnú konanie ako prví, to, čo dostali, sa im vráti, ak sa neskôr podá žaloba na privilegovaný nárok proti otcovi.

53. Tá istá kniha, Otázky, kniha XI.

Ak Stichus nebol zbavený peculium, keď bol manumitovaný, platí, že mu bolo udelené; nemôže však žalovať dlžníkov, ak mu neboli postúpené práva na žalobu.

54. Scaevola, Názory, kniha I.

Závetca odkázal jednému zo svojich dedičov okrem svojho podielu aj určité už vybavené pozemky spolu s otrokmi; títo otroci boli dlžníkmi pána. Vystala otázka, či by bola žaloba na peculium podaná proti nemu v prospech druhého dediča? Odpoveď znela, že nie.

55. Neratius, Názory, kniha I.

Toho, ktorého som žaloval na peculium, ste násilne odvedli; treba zvážiť, aké bolo peculium v čase, keď ste ho násilne odvedli.

(56) Paulus, O Neratiovi, kniha II.

To, čo mi môj otrok sľúbil zaplatiť za jedného z mojich dlžníkov, treba odpočítať od peculium, a napriek tomu je dlžné od dlžníka. Pozrime sa však, či by sa záväzok toho, za koho bol sľub daný, nemal považovať za súčasť peculium. Paulus hovorí, že ak niekto podá žalobu na peculium, pán si to chce odpočítať, nepochybne robí pohľadávku súčasťou peculium.

57. Tryphoninus, Disputácie, kniha VIII.

Ak syn alebo otrok, voči ktorému bola podaná žaloba len na peculium, zomrie pred ukončením prípadu, do úvahy sa vezme to peculium, ktoré niektorá zo strán vlastnila v čase jeho smrti.

1. Julianus hovorí, že ak niekto závetom nariadi, aby bol jeho otrok oslobodený, a odkáže mu svoje peculium, rozumie sa, že ho odkazuje v čase, keď sa stane slobodným; a preto všetko zvýšenie peculia, akéhokoľvek druhu, nadobudnuté pred vstupom do dedičstva, bude patriť manumitovanému otrokovi.

2. Ak však niekto odkáže peculium otroka cudzej osobe, je otázne, aký bol predpokladaný úmysel poručiť'a; a pravdepodobnejší je názor, že sa odkazuje všetko, čo bolo v peculium v čase jeho smrti, s tým, že všetky prírastky, ktoré sa môžu vyskytnúť v majetku peculium pri zápise do dedičstva, ako napríklad potomstvo otrokyní a prírastok stáda, patria poručiť'ovi, ale to, čo bolo otrokovi dané alebo čo nadobudol vlastnou prácou, nepatrí poručiť'ovi.

58. Scaevola, Digesty, kniha V.

Strana zanechala jednému zo svojich dedičov určité pozemky, ako boli vybavené, spolu s otrokmi a iným majetkom, a to, čo sa tam nachádzalo. Títo otroci boli dlžní pánovi s ohľadom na ich mesačné účty, ako aj z iných dôvodov. Vystala otázka, či by žaloba na peculium mohla byť podaná v prospech ostatných dedičov proti nemu za peniaze, ktoré im dlhoval? Odpoveď znela, že nie.

Tit. 2. Keď je žaloba na peculium obmedzená na jeden rok.

(1) Ulpianus, O edikte, kniha XXIX.

Pretor hovorí: "Po smrti toho, kto bol pod kontrolou iného, alebo po jeho emancipácii, manumitácii alebo odcudzení, vyhoviem žalobe len do výšky peculium, a to do jedného roka od času, keď sa mohlo po prvý raz začať konanie s ohľadom na túto vec, ak sa niečo stalo v dôsledku zlého úmyslu toho, pod ktorého kontrolou bola strana, v dôsledku čoho sa znížila hodnota peculium." (2) V tomto prípade sa žaloba podáva do jedného roka od času, keď sa mohlo začať konanie s ohľadom na túto vec.

1. Pokiaľ je otrok alebo syn pod kontrolou, žaloba na peculium nie je časovo obmedzená, ale po jeho smrti alebo po jeho emancipácii, manumitácii alebo odcudzení sa stáva časovo obmedzenou, t. j. na jeden rok.
2. Rok sa však bude počítat' v rozsahu, v akom je k dispozícii, a preto Julianus hovorí, že ak je záväzok podmienený, rok sa musí počítat' nie od okamihu, keď bola strana emancipovaná, ale od okamihu, v ktorom by v prípade splnenia podmienky mohla byť podaná žaloba.
3. Pretor s dobrým odôvodnením v tomto prípade stanovil žalobu ako dočasnú, pretože keďže peculium zaniká smrťou alebo odcudzením, stačí, aby sa záväzok predĺžil o jeden rok.
4. Alienácia a manumisia sa však vzťahujú na otrokov, a nie na synov, ale smrť sa týka otrokov aj synov, emancipácia však len synov. Okrem toho, ak prestane byť pod kontrolou iným spôsobom, bez emancipácie, žaloba bude trvať len po dobu jedného roka. Aj v prípade, že sa syn stane vlastným pánom v dôsledku smrti alebo deportácie svojho otca, dedič jeho otca, resp. štátna pokladnica, bude podliehať žalobe na peculium v lehote jedného roka.

5. V prípade odcudzenia je nepochybne zahrnutý aj predávajúci, ktorý je povinný podať žalobu na peculium do jedného roka.
6. Ale aj v prípade, že otroka daroval, vymenil alebo daroval ako veno, je v rovnakom postavení.
7. Rovnako je na tom aj dedič toho, kto otroka odkázal, ale nie so svojim peculiom; ak by ho totiž odkázal so svojim peculiom, alebo by mu nariadil, aby bol slobodný, mohla by vzniknúť otázka; a zdá sa mi, že je lepší názor, že žaloba De peculio by sa nemala priznávať proti manumitovanému otrokovi, ani proti tomu, komu bolo peculium odkázané. Bude potom dedič zodpovedný? Caecilius hovorí, že bude zodpovedný, pretože peculium je v rukách toho, kto sa zbavil povinnosti tým, že ho odovzdal porúčiteľovi. Pegas však hovorí, že zábezpeku by mal dedičovi poskytnúť ten, komu bolo peculium odkázané, pretože sa na neho obracajú veritelia, a preto ak ho odovzdá bez zábezpeky, môže byť proti nemu podaná žaloba.
8. Ak sa od dediča žiada, aby vydal majetok, v ktorom je otrok a peculium vyhradené, a je proti nemu podaná žaloba na peculium, nemôže využiť trebelliánsku výnimku; ako pripúšťa Marcellus, keď rozoberá tento bod. Ten, komu je majetok vydaný, však nie je zodpovedný, ako hovorí Scaevola, keďže nemá peculium, ani sa nedopustil žiadneho podvodného konania, aby sa vyhol jeho vlastníctvu.
9. Aj Pomponius v Šesťdesiatej prvej knihe hovorí, že ak užívacie právo zanikne, žaloba by mala byť poskytnutá proti užívateľovi do jedného roka.
10. Labeo položil otázku, či v prípade, že by ste počas života syna, o ktorom ste sa domnievali, že je mŕtvy, podali žalobu a pre uplynutie roka by ste boli porazení výnimkou; či by ste mali mať právo po zistení omylu znovu podať žalobu? Hovorí, že by vám to malo byť povolené len pre sumu peculium, ale nie pre to, čo bolo použité v prospech majetku druhej strany; pretože v prvom prípade bola žaloba s odkazom na akúkoľvek výhodu, ktorá bola získaná jej použitím, podaná správne, pretože výnimka založená na uplynutí jedného roka sa týka peculium, a nie toho, čo bolo použité v prospech majetku.

2. Paulus, O edikte, kniha XXX.

Keďže po smrti syna pod otcovou kontrolou bude žaloba obmedzená na jeden rok smerovať proti otcovi, rovnako ako večná žaloba bude smerovať počas života syna; preto ak sa podáva žaloba De peculio v prípade, že ide o zrušenie zmluvy, musí sa podať do šiestich mesiacov po smrti syna; a to isté treba povedať aj o všetkých ostatných žalobách, ktoré majú dočasný charakter.

1. Ak je otrok, ktorému boli požičané peniaze, v rukách nepriateľa, žaloba na peculium proti pánovi nie je obmedzená na jeden rok, pokiaľ sa otrok môže vrátiť podľa práva postliminium.

3. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha IV.

Termín peculium sa niekedy musí použiť aj vtedy, ak otrok prestal existovať v priebehu prirodzeného života a prétor prizná žalobu na peculium do jedného roka; aj v tomto prípade sa totiž má brať do úvahy prírastok aj úbytok, ako patriace k peculiu, hoci ako také prestalo existovať smrťou alebo manumpciou otroka; takže môže dôjsť k prírastku ako k peculiu, a to úrodou, výnosom stáda alebo potomstvom otrokýň, a k úbytku, napríklad keď zvieru uhynie alebo sa stratí iným spôsobom.

Tit. 3. O žalobe založenej na výhode, ktorú získal otec alebo pán s ohľadom na svoj majetok.

1. Ulpián, O edikte, kniha XXIX.

Ak tí, ktorí sú pod kontrolou iného, nemajú v peculium nič, alebo majú niečo, ale nie celú sumu; osoby, ktoré ich majú pod kontrolou, sú zodpovedné, ak to, čo bolo prijaté, bolo použité v prospech ich majetku, pričom sa má za to, že zmluva bola skôr uzavretá s nimi.

1. Zdá sa, že ani žaloba, ktorá sa týka použitia majetku v cudzích záležitostiach, nebola sľúbená bez účinku, keďže by stačila žaloba na peculium; Labeo totiž veľmi správne hovorí, že majetok môže byť takto použitý a žaloba na peculium sa neuplatní; veď čo by sa malo robiť, keby vlastník odňal peculium bez zlého úmyslu? Čo ak sa peculium skončilo smrťou otroka a uplynul rok, v ktorom možno podať žalobu? Lebo žaloba, ktorá sa týka zamestnania majetku v záležitostiach iného, je večná a bude podaná bez ohľadu na to, či strana odňala peculium bez zlého úmyslu, alebo sa žaloba na peculium skončila uplynutím roka.

2. Okrem toho, ak žaloby na peculium podávajú viacerí, mal by byť zvýhodnený ten, ktorého peniaze boli použité v podnikaní pána, takže bude mať výhodnejšiu žalobu. Ak sa niekto prihlásil a podal žalobu na peculium, určite treba zvážiť, či žaloba založená na zamestnaní majetku v prospech iného nebude mať opodstatnenie. Pomponius uvádza, že Julianus je toho názoru, že žaloba na základe zamestnania majetku v prospech iného je zničená žalobou na peculium, pretože to, čo bolo zamestnané v prospech pána a zaplatené na účet otroka, bolo kúpené do peculium, rovnako ako keby to pán zaplatil samotnému otrokovi, ale len do tej miery, že pán zaplatil v žalobe na peculium to, čo otrok použil vo svojich záležitostiach; v opačnom prípade, ak to nezaplatil, zostáva žaloba založená na použití majetku.

2. Javolenus, O Cassiovi, kniha XII.

Žalobu založenú na použití majetku v prospech iného nemožno podať proti tomu, kto otroka oslobodil za prijaté peniaze; pretože tým, že mu poskytol slobodu, sa o peniaze neobohatil.

3. Ulpián, O edikte, kniha XXIX.

Ak však otrok zaplatí svojmu pánovi určitú sumu peňazí, ktorú si odo mňa požičal, aby mohol byť manumitovaný, uvedená suma peňazí sa nemá počítat' ako súčasť peculium, ale má sa za to, že v podnikaní pána bola použitá akákoľvek suma presahujúca hodnotu otroka, ktorú tento zaplatil.

1. Majetok sa považuje za použitý v podnikaní pána, ak otrok použije v podnikaní svojho pána samotný predmet, ktorý dostal; ako napríklad (ak dostal pšenicu a použil ju ako potravu pre otrokov svojho pána) alebo ak zaplatí jednému veriteľovi svojho pána peniaze, ktoré si požičal od iného veriteľa. Ak sa však pri platení pomýlil a za veriteľa považoval osobu, ktorá ním nebola, Pomponius v Šesťdesiatej prvej knihe hovorí, že aj to je majetok použitý v prospech pána, pokiaľ ide o právo pána vymáhať ho ako nepatriaci; alebo keď otrok kvôli obchodovaniu alebo riadeniu obchodov svojho pána vykonal nejaký úkon (napríklad ak si požičal peniaze na nákup obilia na výživu svojich otrokov alebo na ich ošatenie), alebo keď po požičaní na peculium potom peniaze použije v prospech svojho pána; pretože v súčasnosti platný zákon stanovuje, že môže existovať žaloba z dôvodu majetku použitého v prospech iného, aj keď ho najprv použije v prospech peculium a potom v prospech svojho pána.

2. Vo všeobecnosti uvádzame, že žaloba založená na zamestnaní majetku v cudzom podniku bude prípustná v tých prípadoch, v ktorých by bol oprávnený podať žalobu mandatár, alebo osoba, ktorá uzavrela obchod bez toho, aby bola na to splnomocnená, by mohla podať žalobu z dôvodu dobrovoľného zastúpenia; a všade tam, kde otrok niečo spotreboval, aby sa majetok majiteľa zlepšil alebo nezhoršil.

3. Ak teda otrok získal peniaze, aby sa mohol živiť, kŕmiť a obliekať podľa zvyku svojho pána, teda v rozsahu, v akom ho jeho pán mal vo zvyku týmito potrebami vybaviť; Labeo uvádza, že sa bude považovať za zamestnanca, ktorý peniaze použil v prospech svojho pána, a preto to bude prípad s ohľadom na syna.

4. Ak však po požičaní peňazí vyzdobí dom svojho pána štukatérskymi prácami a niektorými inými vecami, ktoré slúžia skôr na potešenie ako na úžitok, nebude sa mať za to, že peniaze použil týmto spôsobom; z toho dôvodu, že zástupca by to nemohol účtovať, ak by náhodou nemal príkaz pána alebo jeho súhlas, a ani pán by nemal byť zaťažovaný kvôli tomu, čo by sám neurobil. Ako by sa teda malo postupovať? Majiteľ by mal veriteľovi povoliť, aby tieto veci odstránil, samozrejme, bez ujmy na dome, aby ho majiteľ nebol nútený predať a nahradiť tak sumu, o ktorú sa zvýšila jeho hodnota.

5. Labeo tiež hovorí, že ak otrok, ktorý si odo mňa požičal peniaze, ich požičia inému, majiteľ zodpovedá za žalobu založenú na majetku, ktorý sa používa v prospech iného, pretože ním bol nadobudnutý záväzok; a tento názor schvaľuje Pomponius, ak záväzok nerobil záväzkom peculium, ale považoval ho za nadobudnutý na účet svojho pána. Z tohto dôvodu bude pán viazaný do tej miery, že ak by nepovažoval za výhodné pre seba držať záväzok dlžníka, mohol by postúpiť práva zo žaloby na svojho veriteľa a urobiť ho svojím zástupcom.

6. Labeo hovorí, že o prípad použitia majetku na podnikanie pána ide aj vtedy, keď otrok, ktorý si požičal peniaze, ich použije so súhlasom svojho pána na nákup predmetov luxusu, napríklad masti alebo čohokoľvek, čo mohol získať pre potešenie alebo na nejaký nečestný účel; neskúmame totiž, či to, čo sa spotrebovalo, bolo pre dobro pána, ale či to bolo použité na jeho záležitosti.

7. Preto sa tiež veľmi správne hovorí, že ak otrok zaobstaral obilie na účely nakrmenia otrokov svojho pána a uložil ho do sýpky svojho pána a bolo zničené, pokazené alebo spálené, má sa za to, že bolo použité na záležitosti pána.

8. Okrem toho, ak kúpil potrebného otroka pre svojho pána a otrok zomrel, alebo podoprel budovu a tá sa zrútila; povedal by som, že žaloba na majetok použitý v prospech iného bude oprávnená.

9. Ak ho však dostal s cieľom použiť ho v záležitostiach svojho pána, ale neurobil tak a oklamal veriteľa; nepovažuje sa za takto použitý a ani pán nie je zodpovedný, aby dôverčivosť veriteľa nepoškodila pána alebo ľstivosť otroka nepoškodila jeho. Ako by to však bolo v prípade, ak by otrok bol človekom, ktorý má vo zvyku používať to, čo dostal, v záležitostiach svojho pána? Ani v tomto prípade si nemyslím, že to poškodzuje pána, ak to otrok dostane s iným úmyslom, alebo ak to dostal s týmto úmyslom, ale potom to použil na iný účel; keďže veriteľ by si mal dať pozor, aby zistil, akým spôsobom to použil.

10. Ak si otrok požičal peniaze za účelom nákupu oblečenia a peniaze sa stratili, kto môže podať žalobu na majetok použitý v prospech iného, veriteľ alebo predávajúci? Domnievam sa však, že ak bola cena zaplatená, veriteľ bude oprávnený na žalobu založenú na základe majetku použitého v prospech iného, aj keď oblečenie bolo zničené; ak však cena nebola zaplatená, ale peniaze boli poskytnuté za účelom, aby bolo zakúpené oblečenie, a peniaze sa stratili, ale oblečenie bolo rozdelené medzi otrokov, veriteľ bude nepochybne oprávnený na žalobu za peniaze použité v prospech iného. Nemá však právo na žalobu aj predávajúci, pretože jeho majetok bol použitý v záležitostiach pána? Rozum si vyžaduje, aby bol zodpovedný, a teda výsledkom bude, že pán bude zodpovedný dvom stranám z dôvodu jednej transakcie. Preto aj v prípade, že peniaze aj oblečenie boli zničené, treba povedať, že pán bude zodpovedný voči obom, keďže obaja mali v úmysle použiť predmety vo svojich záležitostiach.

4. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IX.

Treba však povedať, že lepšie by malo byť postavenie tej usilovnejšej strany, pretože je nespravodlivé, aby bol pánovi vynesený rozsudok v prospech oboch z dôvodu použitia majetku v jeho prospech.

5. Ulpian, O edikte, kniha XXIX.

Ak otrok nakúpi predmety, ktoré nie sú potrebné, akoby ich jeho pán potreboval, napríklad otroky; Pomponius hovorí, že sa bude považovať, že boli použité v jeho prospech v rozsahu skutočnej hodnoty otrokov; ak by však nakúpil predmety, ktoré boli skutočne potrebné, pán bude zodpovedný za celú sumu, za ktorú boli predané.

(1) Taktiež hovorí, že bez ohľadu na to, či pán ratifikuje zmluvu o otrokoch alebo nie, žaloba z dôvodu majetku použitého v jeho prospech bude oprávnená.

(2) Žalobu na základe jeho príkazu možno podať za to, čo otrok kúpil pre svojho pána, ak tak urobil na jeho želanie, ale ak kúpu neuskutočnil na jeho želanie, ale pán jeho úkon skutočne ratifikoval; alebo na druhej strane, ak kúpil niečo potrebné alebo prospešné pre pána, bude žaloba z dôvodu majetku použitého na jeho prospech oprávnená; ak však neexistuje žiadna z týchto podmienok, bude žaloba na základe peculium.

(3) Je stanovené, že na prospech pána sa používajú nielen peniaze, ktoré naraz prechádzajú z veriteľa na pána, ale aj tie, ktoré boli v peculium na prvom mieste. To však platí v každom prípade, keď otrok vykonávajúci obchod svojho pána ho obohatí o peniaze z peculium. V opačnom prípade, ak pán zbaví otroka peculium alebo ho spolu s ním predá, alebo sa zbaví majetku patriaceho do peculium a zinkasuje jeho cenu, nepovažuje sa to za použitie v podnikaní pána.

6. Tryphoninus, Disputácie, kniha I.

Ak by to totiž bola pravda, bol by zodpovedný za žalobu na majetok použitý v jeho prospech ešte predtým, než by predal to, čo tvorilo peculium; pretože práve touto skutočnosťou, že otrok mal majetok v peculiu, by sa stal bohatším, čo je zjavne nepravdivé.

7. Ulpian, O edikte, kniha XXIX.

A preto tiež, ak otrok dá svojmu pánovi veci tvoriace súčasť peculium, žaloba o majetok použitý v jeho záležitostiach nebude môcť byť podaná; a to je pravda.

1. Je zrejmé, že ak by si otrok požičal peniaze a zaplatil ich svojmu pánovi s úmyslom dať mu ich; za predpokladu, že ho nechce urobiť dlžníkom peculium, môže byť podaná žaloba na majetok použitý v záležitostiach pána.
2. Nie je pravda to, čo hovorí Mela, totiž že ak dáš môjmu otrokovi striebro, aby si mohol vyrobiť poháre z akéhokoľvek striebra, ktoré si vyberie, a potom, po vyrobení pohárov, otrok zomrie; budeš oprávnený podať proti mne žalobu o majetok použitý v prospech iného, pretože môžem podať žalobu o vrátenie pohárov.
3. To, čo hovorí Labeo, je úplne pravdivé, to znamená, že ak otrok nakúpi voňavky a masti a použije ich na pohrebe, ktorý sa týka jeho pána, bude sa považovať za to, že ich použil na podnik svojho pána.
4. Hovorí tiež, že ak kúpim od tvojho otroka majetok, ktorý ti patril, a zaplatím peniaze veriteľom, a potom ma pripravíš o uvedený majetok, môžem ho získať späť žalobou na kúpu; bude sa totiž považovať, že bol použitý v твоjich záležitostiach. Okrem toho, ak kúpim majetok od otroka, aby som mohol započítať to, čo mi patrí od uvedeného otroka, aj keď som nič nezaplatil, predsa môžem vymáhať žalobou na kúpu to, čo sa dostalo do rúk pána. Nemyslím si však, že kupujúci je oprávnený na žalobu o majetok použitý v podnikaní iného, ak otrok nemal v úmysle použiť ho v záležitostiach svojho pána.
5. Ak syn pod otcovou kontrolou, ktorý si požičal peniaze, ich dá ako veno pre svoju dcéru, má sa za to, že boli použité v záležitostiach jeho otca v rozsahu, v akom sa starý otec chystal dať veno pre vnučku. Tento názor sa mi zdá byť správny, len ak dal peniaze s úmyslom uzavrieť obchody svojho otca.

8. Paulus, O edikte, kniha XXX.

A Pomponius hovorí, že nie je rozdiel, či ho dá za dcéru, alebo za sestru, alebo za vnučku, potomka iného syna. To isté teda povieme aj v prípade, keď si otrok požičal peniaze a dal ich ako veno na účet dcéry svojho pána.

9. Javolenus, O Cassiovi, kniha XII.

Ak sa totiž otec nechystal dať veno, nepokladá sa za to, že bol použitý na jeho podnikanie.

(10. Ulpian, O edikte, kniha XXIX.

Ak sa syn stal ručiteľom za svojho otca a zaplatil veriteľovi, má sa za to, že peniaze použil v záležitostiach svojho otca, pretože ho zbavil zodpovednosti.

1. To, čo uvádza Papinianus v Deviatej knihe otázok, je podobný prípad, a to: ak sa syn ujal vedenia veci ako dobrovoľný obhajca svojho otca a bol vyneseny rozsudok proti nemu, jeho otec je zodpovedný za žalobu o majetok použitý v jeho mene, pretože syn ho zbavil zodpovednosti tým, že sa ujal jeho obhajoby.
2. Papinianus rozoberá aj prípad, v ktorom som sa so synom dohodol na tom, čo bol otec nútený zaplatiť, a potom som podal žalobu proti synovi; aj v tomto prípade totiž bude žaloba podaná za peniaze použité v prospech iného, ak syn, keď sa zaviazal, nemal v úmysle urobiť dar svojmu otcovi.
3. Preto možno povedať, že ak vystupuje v žalobe o peculium ako obhajca svojho otca, ten bude zodpovedať za žalobu o majetok použitý v jeho prospech, a to v rozsahu peculia; a prínosom, ktorý z tohto názoru vyplynie, bude, že ak by sa žaloba De peculio skončila, môže byť v nej žalovaný o peniaze použité v jeho prospech. Domnievam sa, že otec je zodpovedný za žalobu o peniaze použité v jeho prospech, a to aj pred vydaním nepriaznivého rozhodnutia, po tom, ako bola v mene otca pripojená emisia.
4. Má sa za to, že majetok bol použitý vo veciach otca v rozsahu, v akom bol použitý; a teda ak bola časť použitá, možno podať žalobu na túto časť.
5. Bude však pán zodpovedať len za istinu, alebo aj za úroky? A skutočne, ak otrok sľúbil úroky, Marcellus v piatej knihe Digest uvádza, že ich pán musí zaplatiť, ale ak ich nesľúbil, určite nie sú splatné, pretože neboli zahrnuté do zmluvy. Je zrejmé, že ak by som ja, majúc na mysli pána, vyplatil peniaze otrokovi, ktorý neriadil podnik svojho pána, ale sám som ho riadil, budem môcť začať konanie o vymáhanie aj úrokov, a to žalobou založenou na dobrovoľnom zastúpení.
6. Majetok chápeme ako zamestnaný v podnikaní pána, ak je naďalej takto zamestnaný; a preto žaloba z dôvodu majetku zamestnaného v jeho podnikaní bude môcť byť podaná len vtedy, ak pán nevyplatil platbu otrokovi alebo synovi. Ak sa tak však stalo na škodu veriteľa, t. j. ak boli peniaze vyplatené otrokovi alebo synovi, ktorý ich môže stratiť, keďže boli vyplatené, prestávajú byť použité na tento účel; je však úplne spravodlivé, aby žaloba z dôvodu zlého úmyslu bola podaná buď proti otcovi, alebo proti pánovi; pretože dlžník peculium sa tiež nezbavuje zodpovednosti, ak podvodne vyplatí otrokovi to, čo mu bol dlžný.
7. Ak je otrok dlžníkom pána a po tom, čo si požičal peniaze od iného, mu ich zaplatí; nepoužije ich na podnikanie pána v rozsahu, v akom je mu dlžný, ale urobí tak, pokiaľ ide o prebytok. Preto ak, keď dlhoval svojmu pánovi tridsať aurei, po tom, čo si požičal štyridsať, zaplatil túto sumu svojmu veriteľovi alebo ju použil na otrokov; treba povedať, že žaloba o použitie peňazí v podnikaní iného do výšky desiatich aurei bude oprávnená; ak však dlhuje celú sumu, nepovažuje sa za to, že boli použité týmto spôsobom; lebo (ako hovorí Pomponius), má sa za to, že úľava sa poskytuje proti zisku pána, a preto, ak bol pánovi dlžný, keď použil majetok vo svojich záležitostiach, platí, že na tento účel nebolo nič použité, ale ak sa mu neskôr stal

dlžníkom, prestáva to byť použité na tento účel; a to isté pravidlo bude platiť, ak by mu zaplatil. Okrem toho hovorí, že ak mu pán daruje sumu rovnajúcu sa sume, ktorú zaplatil veriteľovi v jeho mene, a to s úmyslom odmeniť ho, nebude sa mať za to, že peniaze boli použité v jeho prospech. Ak mu ich však dal iným spôsobom, použitie peňazí na tento účel bude stále existovať.

8. Uskutočňuje tiež nasledujúce vyšetrovanie. Ak použil desať aurei v podnikaní svojho pána a potom si od neho požičal rovnakú sumu a okrem toho má peculium desať aurei, má sa považovať, že použitie peňazí v záležitostiach jeho pána zaniklo? Alebo naozaj nemáme odobrať právo na žalobu na majetok zamestnaný v jeho záležitostiach, keďže existuje peculium, z ktorého sa môže zaplatiť dlh; alebo máme radšej vykonať zrážku z každého, proporcionálne? Myslím si však, že žaloba na peniaze použité v prospech pána prestala byť k dispozícii, keďže sa stal dlžníkom pána.

9. Pýta sa tiež, či v prípade, že zamestnal peniaze vo vašich záležitostiach a stal sa vašim dlžníkom a potom vašim veriteľom v rovnakej výške, v akej vám bol dlžný, sa žaloba založená na zamestnaní peňazí v prospech iného obnovuje, alebo či ju nemožno obnoviť so spätnou platnosťou? Správny je druhý názor.

10. Rozoberá aj otázku, či syn môže zamestnávať majetok v záležitostiach svojho otca v súlade s tým, čo sa môže vyskytnúť; napríklad ak sú otec a syn spoludlžníkmi a syn po tom, čo si požičal peniaze, ich zaplatí vo vlastnom mene; alebo ak ste požičali peniaze synovi podľa pokynov otca a syn vám dlh zaplatil. Zdá sa mi, že ak sa peniaze skutočne dostali do rúk otca, bude sa mať za to, že boli použité na jeho podnikanie; ak to však tak nebolo a syn zaplatil pri vybavovaní svojich vlastných záležitostí, žaloba z dôvodu majetku použitého na podnikanie iného nebude oprávnená.

11. Paulus, O edikte, kniha XXX.

Čokoľvek si otrok požičal na tento účel, totiž aby to zaplatil svojmu vlastnému veriteľovi, nebude použité v podnikaní jeho pána, hoci ten je zbavený zodpovednosti za žalobu na peculium.

(12) Gaius, O provinčnom edikte, kniha IX.

(13) Ak syn pod otcovskou kontrolou alebo otrok kúpi pozemok pre svojho otca alebo pána, bude sa mať za to, že tento bol použitý v jeho záležitostiach; ale takým spôsobom, že ak by mal nižšiu hodnotu ako suma, za ktorú bol kúpený, bude sa mať za to, že bol použitý v jeho podnikaní do výšky, akú má hodnotu; ak však má väčšiu hodnotu, nebude sa mať za to, že na tento účel bola použitá väčšia suma ako tá, za ktorú bol kúpený.

13. Ulpian, O edikte, kniha XXIX.

Ak sa majetok použil na podnikanie jedného z dvoch pánov, vzniká otázka, či môže byť žalovaný len ten, v prospech ktorého bol použitý, alebo aj jeho partner? Julianus hovorí, že žalovaný by mal byť len ten, v ktorého záležitostiach boli peniaze použité, rovnako ako v prípade, keď len on riadil uzavretie zmluvy; a tento názor považujem za správny.

14. Julianus, Digesty, kniha XI. ?Poznámka Marcella.

Niekedy sa môže žaloba o majetok použitý v záležitostiach iného podať aj proti jednému spoluvlastníkovi; a to z toho dôvodu, že k takémuto použitiu majetku došlo, a ten, keď bol žalovaný, môže od svojho partnera vymáhať sumu, o ktorej bol vynesený rozsudok proti nemu. Čo však povieme, ak bol otrok zbavený peculium jedným z vlastníkov? Paulus hovorí, že táto otázka vzniká len vtedy, ak žaloba na peculium neprichádza do úvahy.

15. Ulpianus, Disputácie, kniha II.

Ak sa syn pod otcovskou kontrolou zaviazal zaplatiť to, čo mu otec dlhoval, treba zvážiť, či by sa malo vyhovieť žalobe o zamestnanie majetku v cudzích veciach. Svojho otca však nezbavil zodpovednosti, pretože ten, kto uzavrie takúto dohodu, sa síce zaviazne, ale nezbaví svojho otca zodpovednosti. Je zrejmé, že ak zaplatí po uzavretí dohody, hoci sa môže konštatovať, že tak urobil vo vlastnom mene, teda z dôvodu, že uzavrel dohodu, bude sa napriek tomu správne tvrdiť, že použil majetok vo veciach svojho otca.

(16) Alfenus, Digesty, kniha II.

Istá strana prenajala svojmu otrokovi pozemok na obrábanie a dala mu voly, a keďže tieto voly neboli vhodné na prácu, nariadila ich predať a za získané peniaze získať iné. Otroky voly predal a kúpil iné, ale peniaze predávajúcemu nezaplatil a neskôr sa dostal do finančných ťažkostí. Ten, kto voly predal, podal proti pánovi žalobu o peculium a o peniaze, ktoré boli použité na jeho podnikanie, keďže voly, na základe ktorých sa požadovali peniaze, boli vo vlastníctve pána. Odpoveďou bolo, že žiadne peculium neexistovalo, okrem toho, čo zostalo po odpočítaní toho, čo otrok dlhoval pánovi, a že sa mu zdalo, že voly boli v skutočnosti použité v pánových záležitostiach, ale že na tento účet zaplatil sumu, za ktorú boli predané prvé voly; a že by sa mal vydať rozsudok proti pánovi za prebytok hodnoty posledných volov.

17. Africanus, Otázky, kniha VIII.

18. Otroky, ktorý si požičal peniaze na podnikanie svojho pána, ich stratil bez nedbanlivosti; rozhodlo sa, že bez ohľadu na to možno proti pánovi podať žalobu o peniaze použité na podnikanie iného. Lebo podobne, ak môj zástupca, ktorý sa chystal

vynaložiť peniaze na môj obchod a požičal si peniaze, ich stratil bez nedbanlivosti, môže proti mne riadne podať žalobu z dôvodu mandátu alebo z dôvodu uskutočneného obchodu.

1. Uzavrel som zmluvu so Stichom, podriadeným tvojho otroka Pamfila; žaloba na peculium a na majetok použitý v cudzích záležitostiach by mala byť priznaná tak, že všetko, čo bolo použité v tvojom obchode alebo s ohľadom na peculium Pamfila, by malo byť zahrnuté do toho istého; to znamená, aj keby bola podaná po Stichovej smrti alebo po jeho odcudzení. Ak však podám žalobu po Pamphilovej smrti, lepší názor je, že aj keď Stichus možno žije, preda len, pokiaľ ide o to, čo bolo použité v prospech Pamphilovho peculia, žalobe by sa nemalo vyhovieť, iba ak do jedného roka od jeho smrti; lebo potom by sa malo za to, že som akoby začal konanie s odkazom na Pamphilovo peculium, rovnako ako v prípade, keď som podal žalobu o to, čo som požičal na jeho príkaz. Nemalo by nás zaujímať, že Stichus, na ktorého peculium sa žaloba podáva, žije, pretože tento majetok nemôže byť v jeho peculiu, ak ešte nezostal Pamfilov. Tá istá zásada nás prinúti rozhodnúť, že to, čo bolo použité v prospech Pamphilovho peculium, musí byť nahradené tak, že sa najprv odpočíta to, čo ti Pamphilus dlhuje, ale to, čo bolo skutočne použité v tvojom podniku, sa nahradí, aj keby sa neodpočítalo to, čo ti Pamphilus dlhuje.

(18) Neratius, Pergameny, kniha VII.

Hoci si sa stal ručiteľom za môjho otroka v zmluve, ktorá bola uzavretá s ohľadom na môj obchod, napríklad ak v prípade, že otrok kúpil obilie na výživu celého tela otrokov, si dal záruku predávajúcemu obilia; preda len je lepší názor, že z tohto dôvodu môžeš podať žalobu De peculio, ale nie žalobu založenú na použití majetku v záležitostiach iného; takže žaloba z tohto druhého dôvodu bude pri každej zmluve výlučne v prospech osoby, ktorá požičala samotný majetok, ktorý bol použitý v záležitostiach veci.

19. Paulus, Otázky, kniha IV.

Syn pod otcovou kontrolou kúpil tógu; a keď potom zomrel, jeho otec o tom nevedel a domnieval sa, že je jeho, použil ju na svojom pohrebe. Neratius v Druhej knihe názorov uvádza, že sa to považuje za zamestnanie majetku v záležitostiach otca, ale v žalobe na peculium sa má počítať to, čo neexistuje, len v jednom prípade, a to vtedy, keď je to spôsobené zlomyselným podvodom toho, proti ktorému sa žaloba podáva. Ak však bol otec povinný kúpiť tógu pre svojho syna, bola použitá v záležitostiach otca, nie teraz, keď bola použitá pri pohrebe, ale v čase, keď ju kúpil, pretože pohreb syna je dlhom otca. Aj Neratius, ktorý si myslel, že otec je zodpovedný na základe majetku použitého v jeho podnikaní, vysvetľuje, že táto transakcia (teda pohreb a pohreb syna) predstavuje dlh otca, a nie syna. Preto, keď sa stal dlžníkom peculium, hoci majetok neexistuje, môže byť žalovaný aj z peculium; a do tejto žaloby je zahrnuté aj to, čo bolo použité v jeho záležitostiach; toto doplnenie je však potrebné po uplynutí jedného roka od smrti syna.

20. Scaevola, Názory, kniha I.

Otec sľúbil veno pre svoju dcéru a dohodol sa, že ju bude podporovať; a keďže svoj sľub nedodržel, dcéra si požičala peniaze od manžela a počas manželstva zomrela. Vyslovil som názor, že ak to, čo bolo požičané, bolo vynaložené na niečo, bez čoho by sa nemohla sama užiť alebo by nemohla vydržiavať otcových otrokov, mala by byť priznaná spravodlivá žaloba z dôvodu majetku použitého v otcovom podniku.

(1) Otrokom strany, ktorá bola neprítomná na verejnom podnikaní, požičal peniaze otrokom poručníka, pričom poručník podpísal ustanovenie, v ktorom sa uvádzalo, že za zmluvu zodpovedá poručník. Vznikla otázka, či by bola žaloba podaná proti poručníkovi? Odpovedal som, že ak bol majetok poskytnutý na podnikanie poručenca, bol použitý na tento účel; a hoci poručník dal sľub, aby sa zmluva týkajúca sa otrokov čo najlepšie potvrdila, napriek tomu by sa malo povedať, že žalobu na majetok použitý na podnikanie iného možno podať proti poručencom.

21. Tá istá kniha, Digest, kniha V.

Muž sa oženil s dievčaťom pod otcovským dohľadom, pričom otec sľúbil veno a medzi všetkými stranami bolo dohodnuté, že výdavky na jej výživu bude hradiť buď otec, alebo ona sama. Muž jej požičal peniaze, pretože sa veľmi správne domnieval, že otec jej poskytne príspevok vo výške, ktorú navrhol svojej dcére. Tieto peniaze použila na nevyhnutné účely pre seba a pre otrokov, ktorých mala pri sebe, a keďže vedenie jeho domácich záležitostí bolo zverené jej, použila na ten istý účel určitú sumu peňazí svojho manžela. Potom, skôr ako otec vyplatil príspevok, dcéra zomrela, otec odmietol zaplatiť výdavky a manžel si ponechal majetok svojej manželky. Pýtam sa, či bude možné voči otcovi uplatniť žalobu o peniaze použité v jeho prospech? Odpoveď znela, že ak to, čo bolo požičané, bolo vynaložené na predmety, bez ktorých by sa nemohla sama užiť, alebo podporovať otrokov svojho otca, mala by byť priznaná spravodlivá žaloba na majetok použitý v prospech iného.

Tit. 4. Pokiaľ ide o žalobu založenú na oprávnení otca alebo pána.

(1) Ulpian, O edikte, kniha XXIX.

(2) Veľmi správne sa priznáva žaloba proti pánovi na celú sumu na základe toho, že autorizoval zmluvu; do určitej miery sa totiž zmluva uzatvára so stranou, ktorá nariadila jej uzavretie.

1. Splnomocnením však treba rozumieť, či ho niekto udeľuje v prítomnosti svedka, listom, ústne alebo prostredníctvom posla, alebo či bolo splnomocnenie udelené v konkrétnej zmluve, alebo všeobecne; a preto ak strana urobila vyhlásenie takto "Ak by sa v osobitnej zmluve niečo nezakazovalo, má sa za to, že nariadil, aby sa vykonalo všetko, čo si želáte, s mojím otrokom Stichusom na moje riziko.
2. Pýtam sa však, či môže túto sankciu odvolať skôr, ako vznikne dlh. Myslím si, že to môže urobiť, rovnako ako keby dal mandát a potom, keď si to rozmyslel, ešte pred uzavretím zmluvy, mandát odvolal a oznámil mi to.
3. Takisto ak otec alebo pán udelil mandát, má sa za to, že udelil oprávnenie.
4. A okrem toho, ak pán podpísal písomnú zmluvu otroka, bude zodpovedný vo vyššie uvedenom konaní.
5. Ale čo ak sa stane ručiteľom za otroka? Marcellus hovorí, že za túto žalobu nezodpovedá, lebo do nej vstúpil ako cudzí; a nehovorí to z dôvodu, že pán je zodpovedný z dôvodu záruky, ale preto, že dať splnomocnenie je jedna vec a stať sa ručiteľom je vec druhá; a ďalej hovorí, že aj keď záruka môže byť bezcenná, nebude zodpovedný z dôvodu, že dal splnomocnenie; a to je správnejší názor.
6. Ak by niekto ratifikoval transakciu, ktorú urobil jeho otrok alebo jeho syn, žaloba z tohto dôvodu bude proti nemu priznaná.
7. Ak poručník, ktorý je vlastníkom, udelí splnomocnenie, nepochybne nie je zodpovedný, ak tak neurobil so súhlasom svojho poručníka.
8. Ak je zmluva uzavretá s otrokom na základe splnomocnenia užívateľa alebo s tým, komu slúži v dobrej viere ako otrok; Marcellus si myslí, že táto žaloba by mala byť proti nemu priznaná, a tento názor schvaľujem aj ja.
9. Ak sa zmluva uzavrie s otrokom z poverenia poručníka maloletého, alebo nepríčetnej osoby, alebo úžerníka; Labeo si myslí, že táto žaloba by sa mala priznať proti strane, ktorej bol otrokom, a to isté platí aj pre verného zástupcu. Ak však tento nie je skutočným agentom, Labeo tiež hovorí, že žaloba by sa mala prednostne vyhovieť proti samotnej strane.

(2) Paulus, O edikte, kniha XXX.

V prípade pôžičky poskytnutej otrokovi poručenca so súhlasom jeho poručníka, ak bola pôžička poskytnutá v prospech poručenca, si myslím, že žaloba na základe súhlasu poručníka by mala byť priznaná proti poručencovi.

1. Ak je pôžička poskytnutá z poverenia pána otroka alebo z poverenia otca dievčaťa, žaloba z tohto dôvodu by sa mala proti nemu priznať.

2. Ak je zmluva s cudzím otrokom uzavretá z mojej authority a ja potom otroka kúpim, nebudem zodpovedať za túto žalobu; aby sa konanie, ktoré na začiatku nemalo účinok, nestalo platným v dôsledku tejto udalosti.

3. Ulpián, Názory, kniha II.

Pán, ktorý nariadil požičať peniaze svojmu otrokovi na šesťpercentný úrok, zodpovedá za sumu, ktorú schválil; a záväzok záložného práva sa netýka pozemkov, ktoré otrok zaťažil bez súhlasu svojho pána.

4. Ten istý, O edikte, kniha X.

Ak sa s otrokom, ktorý patrí mestu, uzavrie nejaký obchod z poverenia úradníka určeného na správu jeho záležitostí, Pomponius hovorí, že proti nemu možno podať žalobu z tohto dôvodu.

5. Paulus, O Plautiovi, kniha IV.

Ak pán alebo otec, ktorý má dostať peňažnú pôžičku, nariadi, aby sa vyplatila jeho otrokovi alebo synovi, nie je pochyb o tom, že osobnú žalobu o vrátenie peňazí možno podať proti nemu samotnému; a je isté, že v tomto prípade táto žaloba nebude oprávnená.

1. Ak jeden z pánov otroka nariadil, aby sa s ním uzavrela zmluva, bude zodpovedný len on sám; ak to však nariadili dvaja, možno podať žalobu proti ktorémukoľvek z nich o celú sumu, pretože sa podobajú dvom stranám, ktoré dali mandát.

Kniha XVI

1. O Velleiovom dekréte senátu.
2. O započítaní pohľadávok.
3. O priamych a odporovateľných žalobách na vklad.

Tit. 1. O Velleiovom dekréte Senátu.

1. Paulus, O edikte, kniha XXX.

Velleov dekrét senátu veľmi podrobne stanovuje, že ženy sa nemôžu stať ručiteľkami za nikoho.

(1) Lebo ako sú podľa našich zvyklostí ženy zbavené občianskych úradov a veľmi veľa vecí, ktoré robia, je neplatných už len zo zákona, tým skôr by mali byť zbavené právomoci vykonávať úkon, v ktorom ide nielen o ich služby a samotné zamestnanie, ale aj o riziko celého ich súkromného majetku.

(2) Zdá sa, že je spravodlivé takto prísť žene na pomoc, aby sa žalobe vyhovel proti starému dlžníkovi alebo proti osobe, ktorá za neho urobila ženu zodpovednou, a to z dôvodu, že on, a nie veriteľ, ju využil.

2. Ulpian, O edikte, kniha XXIX.

Po prvé, počas vlády božského Augusta a následne počas vlády Claudia bolo cisárskymi ediktmi zakázané, aby sa ženy stávali ručiteľkami za svojich manželov.

1. Neskôr bol vydaný dekrét senátu, ktorým sa všetkým ženám poskytnú úľavy tým najdokonalejším spôsobom. Podmienky tohto dekrétu senátu sú tieto: "Keďže Marcus Silanus a Velleius Tutor, konzuli, urobili vyhlásenia týkajúce sa povinností žien, ktoré sa stali zodpovednými za dlhy iných osôb, a dali v tejto veci radu, čo je potrebné urobiť; a keďže táto záležitosť sa týka záruk a poskytovania pôžičiek v mene iných osôb, za ktoré sa ženy zaviazali, a hoci sa zdá, že predtým bolo zákonom rozhodnuté, že z tohto dôvodu sa od nich nemôže požadovať nič, ani sa proti nim nemôže podať žaloba, keď plnia povinnosti mužov, a keďže nie je spravodlivé, aby boli zodpovedné za záväzky tohto druhu; preto senát rozhodol, že tí, na ktorých sa podáva žiadosť na súd, musia konať riadne a v súlade so stanoveným spôsobom konania a vynaložiť úsilie, aby sa vôľa senátu v tejto veci dodržala. "

2. Preskúmajme teda podmienky tohto dekrétu senátu po tom, ako sme predtým vychválili predvídavosť tohto najvýznamnejšieho mužského zboru, ktorý priniesol ženám úľavu z dôvodu slabosti ich pohlavia v mnohých predpokladaných, ako aj skutočných prípadoch.

3. Úľava sa im však poskytuje len vtedy, ak sa neprevinili podvodom, a to božský Pius a Severus uviedli v reskripte, pretože pomoc sa poskytuje tým, ktorí boli oklamaní, ale nie tým, ktorí sa previnili podvodom; a to je uvedené v Severovom reskripte napísanom v gréckom jazyku, v ktorom sa hovorí, že tento dekrét senátu nie je určený na pomoc ženám, ktoré sa previnili podvodom, pretože pomoc si zaslúži slabosť žien, a nie ich ľstivosť.

4. Každý druh záväzku je zahrnutý do Velleovho dekrétu senátu, či už sa ženy zaviazali ústne, odovzdaním majetku alebo akoukoľvek inou zmluvou.

5. Ak žena dokonca dobrovoľne vystupuje na obranu kohokoľvek, niet pochyb, že sa zaväzuje v jeho prospech, lebo preberá záväzok iného, keďže sa vystavuje tomu, že v takejto veci bude proti nemu vyneseny rozsudok. Preto žena nesmie prevziať obhajobu svojho manžela, svojho dieťaťa alebo svojho otca.

(3) Paulus, O edikte, kniha XXX.

Ak však žena vystupuje na obhajobu strany, ktorá v prípade, že bude proti nej vyneseny rozsudok, bude mať voči nej regresný nárok, (ako napríklad v prípade, keď vystupuje na obhajobu predávajúceho nehnuteľnosti, ktorú mu predala, alebo jej ručiteľ'a), nepovažuje sa za zviazanú v jeho mene.

4. Ulpian, O edikte, kniha XXIX.

Ak však uzavriem zmluvu na začiatku, keď neviem, pre koho to chce urobiť, dekrét senátu sa nepochybne neuplatní; a to božský Pius a náš terajší cisár uviedol v reskripte.

1. Ak si teda, keď chcela darovať peniaze Titiovi, požičala odo mňa sumu peňazí a dala ju Titiovi, dekrét senátu sa neuplatní; ak však chcela darovať peniaze tebe a zaplatí ich tvojmu veriteľovi, nezaväzuje sa, lebo senát chcel poskytnúť úľavu žene, ktorá sa zaviazala, a nie tej, ktorá urobila dar; a to sa urobilo z toho dôvodu, že žena sa zaväzuje ľahšie ako robí dary.

(5) Gaius, O provinčnom edikte, kniha IX.

Nezáleží na tom, či žena zaplatila peniaze za účelom splnenia dlhu, alebo dala na zaplatenie akýkoľvek svoj majetok, pretože aj keby predala svoj majetok a buď zaplatila cenu, ktorú zaň dostala, v mene iného, alebo nahradila kupujúceho inému veriteľovi, nemyslím si, že dekrét senátu bude účinný, pokiaľ ide o veriteľa inej strany.

6. Ulpian, O edikte, kniha XXIX.

Ak sa osoby zaviazu ako ručiteľia za obhajcu syna, ktorý je neprítomný, na príkaz jeho matky; vzniká otázka, či im bude poskytnutá úľava aj na základe tohto dekrétu senátu? Papinian v deviatej knihe otázok hovorí, že môžu využiť výnimku, ani na tom veľmi nezáleží, že dali záruku za obhajcu, keďže tak urobili s ohľadom na pokyn matky. Hovorí, že je zrejmé, že ak strana, ktorá prijala uvedené záruky, nevedela, že matka im nariadila prevziať záväzok, na výnimku založenú na dekréte senátu možno odpovedať z dôvodu podvodu.

(7) Papinianus, Otázky, kniha IX.

Hoci teda ručiteľ po podaní repliky z dôvodu podvodu stratí obranu založenú na výnimke, napriek tomu nebude mať nárok na repliku ako voči žene, pretože sa nemôže odvolávať na neznalosť skutočností. Nebolo by však nespravodlivé, ak by sa žalobe z dôvodu uzavretých obchodov vyhovel voči žalovanému; pretože v dekréte senátu je stanovené, že konanie z dôvodu mandátnej zmluvy je neplatné, a ten je oslobodený zaplatením peňazí ručiteľom.

8. Ulpian, O edikte, kniha XXIX.

Hoci poskytnutie zálohu zakladá záväzok, predsa Julianus v dvanástej knihe Digest uvádza, že obnovenie zálohu nepredstavuje poskytnutie zálohu, ak žena, ktorá je veriteľom, vydá dlžníkovi majetok, ktorý dostala do zálohu.

1. Ak sa žena dostaví pred poručníkov svojho syna, aby im zabránila predať jeho pozemok, a sľúbi im odškodnenie; Papinianus v Deviatej knihe otázok si nemyslí, že sa zaviazala ako ručiteľka, pretože neprijala ani starý, ani nový záväzok s odkazom na iného, ale sama uzavrela tento záväzok.
2. Keď sa žena zaviazala Primovi za Sekunda a potom sa zaviazala za Prima jeho veriteľovi; Julianus v Dvanástej knihe Digest uvádza, že sa zaviazala dvakrát, raz za Prima Sekundovi a potom za Prima jeho veriteľovi, a teda uzavrela záväzok aj za Prima, aj voči nemu. Marcellus však poznamenáva, že tu existuje rozdiel, a to, či sa má rozumieť, že žena na začiatku nastúpila namiesto iného a zaviazala sa prevziať bremeno dlžníka, od ktorého veriteľ chcel, aby sa záväzok preniesol; alebo či bola nahradená ako dlžník, takže ak to tak bolo, ide len o jedno poskytnutie záruky. Preto v súlade s týmto rozdielom, ktorý existoval na prvý pohľad v prípade, že bola takpovediac nahradená ako dlžník, Marcellus jej neudelí výnimku na základe dekrétu senátu. Avšak po tom, ako bude proti nej vynesený rozsudok, alebo ešte predtým, ako sa tak stane, bude určite oprávnená na osobnú žalobu proti strane, ktorou bola nahradená.
3. Niekedy bude žaloba na vymáhanie pohľadávky podávaná v prospech ženy, ktorá poskytla zábezpeku, aby získala späť to, čo zaplatila, alebo ak ešte nič nezaplatila, aby dosiahla svoje oslobodenie od zodpovednosti, napríklad ak po tom, čo sa zaviazala v rozpore s dekrétom senátu, nahradí svojho dlžníka; keďže v tomto prípade bude v jej prospech podaná osobná žaloba na vymáhanie pohľadávky proti jej veriteľovi, rovnako ako keby podala žalobu o peniaze, ktoré zaplatila, pretože každý, kto nahradí dlžníka, vykoná platbu.
4. Ak však ten, kto ju nahradil, nie je jej dlžníkom, môže využiť výnimku založenú na dekréte senátu, ako by to mohol urobiť, keby bol jej ručiteľom.
5. Je zrejmé, že ak žena, ktorá sa chystá zaviazať, nahradí svojho dlžníka, dekrét Senátu sa neuplatní, pretože aj keď zaplatila peniaze, nebude sa uplatňovať; žene sa totiž na základe dekrétu Senátu poskytuje úľava, ale nereštituje sa majetok, ktorý sa stratil.
6. Ak však nahradila niekoho, kto nebol jej dlžníkom, má sa za to, že došlo k podvodu proti dekrétu senátu, a preto sa udelí výnimka.
7. Ak sa žena zaviaže za dlžníka, vyhovie sa predchádzajúcej žalobe proti nemu, aj keď mohol byť zbavený zodpovednosti prepustením predtým, ako sa žena zaviazala.
8. Ak sa veriteľ dohodol so svojím dlžníkom, že tento namiesto neho niekoho poskytne, a keďže tento návrh bol prijatý, je potom prepustený, a potom poskytne ako ručiteľku ženu, ktorá sa môže odvolať na pomoc k dekrétu senátu, môže byť proti nemu podaná osobná žaloba, rovnako ako keby žiadnu ručiteľku neposkytol; lebo aký je rozdiel medzi neposkytnutím

žiadnej a poskytnutím takejto? Preto nebude potrebná pretoriánska žaloba, keďže bude možné podať osobnú žalobu na vymáhanie.

9. Marcellus tiež uvádza, že ak veriteľ prepustí ženu po tom, čo sa stala ručiteľkou, žaloba o navrátenie do pôvodného stavu by sa mala napriek tomu veriteľovi priznať, pretože prepustil záväzok, ktorý je neplatný.

10. Ak žena po tom, ako sa stala ručiteľkou, vykoná platbu takým spôsobom, že sa nemôže vymáhať, bývalý dlžník môže veľmi správne odmietnuť brániť sa žalobe, ktorá bola proti nemu podaná; keďže však hlavný dlžník je prepustený a žena vykoná platbu takým spôsobom, že sa nemôže vymáhať, nemôže sa od nej vymáhať ani on, ak by zaplatil, a veriteľ by ho mal rovnakým spôsobom oslobodiť.

11. Hoci sa žaloba obnovuje voči všetkým prepusteným, nerobí sa to však v prospech všetkých veriteľov; ako napríklad v prípade, keď sú dvaja veritelia, ktorí uzavru dohodu, a žena sa stane ručiteľkou jedného z nich, záväzok sa obnoví len v prípade toho, ktorému sa stala ručiteľkou.

12. Ak sa veriteľ stane dedičom ženy, ktorá prevzala záväzok tohto druhu, treba zvážiť, či nebude možné podať žalobu o navrátenie do pôvodného stavu. Julianus v Dvanástej knihe hovorí, že napriek tomu je oprávnený na žalobu o navrátenie do pôvodného stavu, a to nie je nerozumné, keďže v skutočnosti nastúpil po žene, ktorá nebola právne zviazaná, a preto sa tento dlh nebude brať do úvahy pri správe Lex Falcidia.

13. Je zrejmé, že ak mi navrhujete prípad ženy, ktorá nastúpila ako dedička po pôvodnom dlžníkovi, treba povedať, že ju možno žalovať v rámci žaloby o navrátenie do pôvodného stavu rovnako ako v rámci priamej žaloby, pretože nie je žiadny rozdiel v tom, na základe ktorej žaloby sa konanie vedie.

14. Ak sa v čase, keď sa chystám uzavrieť s vami zmluvu, objaví žena a ja uprednostním uzavretie zmluvy s ňou, má sa za to, že sa zviazala ako ručiteľka, a v tomto prípade bude proti vám podaná žaloba, ktorej účinkom je skôr vznik ako obnovenie záväzku; takže v dôsledku toho budete viazaný rovnakým druhom záväzku, ako je záväzok, ktorým je viazaná žena; napríklad ak je žena viazaná na základe ustanovenia, aj vy môžete byť žalovaný ako na základe ustanovenia.

15. Je potrebné zvážiť, či v prípade, ak sa žena ponúkne ako ručiteľka za stranu, ktorá nebola viazaná, keď s ňou bola uzavretá zmluva, by mala byť zodpovedná za túto žalobu; ako napríklad v prípade, keď sa žena stala ručiteľkou za poručenca bez sankcie jeho poručníka. Domnievam sa, že poručník by nebol viazaný, pokiaľ by zo zmluvy nemal majetkový prospech. Okrem toho ten, za koho sa žena stala ručiteľom, ak je mladší ako dvadsaťpäť rokov, môže požadovať úplnú náhradu, alebo ak v čase, keď bol syn pod otcovskou kontrolou, uzavrel zmluvu v rozpore s dekrétom senátu, bude mať právo na rovnakú výsadu.

9. Paulus, Pravidlá, kniha VI.

Ak sa žena stane ručiteľkou za otroka iného, žaloba sa obnoví proti pánovi, rovnako ako by bola proti hlave rodiny ako hlavnému dlžníkovi.

10. Ulpian, O edikte, kniha XXIX.

Tieto žaloby, ktoré sa udeľujú proti tým, za ktorých sa žena stala ručiteľkou, a proti ich dedičom, sú večné; majú totiž na zreteli navrátenie majetku a budú sa udeľovať aj v prospech pretorských nástupcov, ako aj proti nim.

11. Paulus, O edikte, kniha XXX.

Ak si žena požičia peniaze pod zámienkou, že ich použije na vlastné účely, ale v skutočnosti s úmyslom požičať ich inému; nie je dôvod na uplatnenie dekrétu senátu, inak by nikto neuzatváral zmluvy so ženami, pretože by nevedel, aké sú ich úmysly.

12. Ten istý, Skratky, kniha VI.

Dekrét senátu však bude určite účinný, keď si veriteľ uvedomí, že žena sa stala ručiteľkou.

13. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IX.

Niekedy, hoci žena mohla prevziať záväzok za iného, jej tento dekrét senátu nepomôže, čo sa stáva vtedy, keď žena prevezme záväzok, ktorý sa na prvý pohľad skutočne javí ako záväzok iného, ale v skutočnosti je jej vlastný; ako napríklad v prípade, keď otrokyňa poskytla inému dlžníkovi na základe dohody spojenej s jej slobodou a po svojom manumise prevezme samotný záväzok, ktorý dlžník dlhuje; alebo keď žena kúpi nehnuteľnosť a sama prevezme dlhy tejto nehnuteľnosti, alebo keď sa stane ručiteľkou svojho vlastného ručenia.

1. Veriteľ nepotrebuje novú žalobu s odkazom na záložné právo bývalého dlžníka, keďže v prípadoch tohto druhu je k dispozícii srbská žaloba (ktorá sa označuje aj ako hypotekárna žaloba); keďže je pravda, že bola uzavretá dohoda s odkazom na záložné právo a že peniaze neboli zaplatené.

2. Ak žena vystupuje ako ručiteľka za inú stranu pod určitou podmienkou alebo s odkazom na určitý čas; kým podmienka trvá, mala by sa veriteľovi poskytnúť žaloba o navrátenie do pôvodného stavu proti bývalému dlžníkovi, ak si to želá; lebo

aká výhoda bude čakať na splnenie podmienky alebo na uplynutie času, keďže bývalý dlžník je v takom postavení, že sa musí všetkými prostriedkami brániť žalobe podanej proti nemu?

14. Julianus, Digesty, kniha XII.

Ak sa žena stala ručiteľkou za iného v rozpore s dekrétom senátu, je len spravodlivé, aby sa žaloba obnovila v prospech veriteľa nielen proti pôvodnému dlžníkovi, ale aj proti jeho ručiteľom; keď totiž bola zodpovednosť ženy odňatá veriteľovi z dôvodu dekrétu senátu, mal by sa obnoviť pôvodný dôvod žaloby v nezmenenej podobe.

(15) Ten istý, Digesty, kniha XV.

Ak zaplatím žene to, čo som ti dlžný, a dohodnem sa s ňou, že ratifikuješ jej úkon, a ty tak neurobiš; môžem začať konanie na základe tejto dohody a výnimka založená na Dekréte senátu, ktorý bol prijatý s ohľadom na záväzky žien, jej nebude na úžitok; pretože ju nemožno považovať za osobu, ktorá odmieta prevziať záväzok iného, keď ja zostávam zaviazaný za dlh a ona sama má z tejto transakcie prospech; a skôr sa môže považovať za osobu, ktorá vrátila to, čo jej nepatrilo, než za osobu, ktorá to zaplatila za iného.

16. Ten istý, O Urseius Ferox, kniha IV.

Ak sa žena stala ručiteľkou za mňa voči Titiovi v rozpore s Velleovým dekrétom senátu a Titius ju zažaluje o peniaze, ktoré som jej vyplatil, nemôže využiť výnimku založenú na dekréte senátu, pretože jej nehrozila strata peňazí, keďže ich už má v držbe.

(1) Ak som prijal ručenie za ženu, ktorá sa zviazala v rozpore s dekrétom senátu, Gaius Cassius odpovedal, že výnimku treba udeliť spomínanému ručiteľovi, a to len v rozsahu, v akom ho žena požiadala, aby za ňu zodpovedal. Julianus si však myslí, že je veľmi správne, než aby sa výnimka udelila ručiteľovi, aj keď nie je oprávnený na mandátnu žalobu proti žene; a to z toho dôvodu, že senát neschvaľuje celý záväzok a zodpovednosť bývalého dlžníka voči veriteľovi obnovuje prétor.

17. Africanus, Otázky, kniha IV.

Manžel, ktorý chcel obdarovať svoju manželku, predal jej majetok za veľmi nízku cenu a nahradil ju za túto cenu jednému zo svojich veriteľov. Odpoveď znela, že predaj nemá žiadnu platnosť ani účinok, a ak by veriteľ zažaloval ženu o peniaze, bola by k dispozícii výnimka, aj keby si veriteľ myslel, že žena je dlžníkom svojho manžela. Zdá sa, že to nie je v rozpore so zavedenou zásadou, podľa ktorej ak si žena požičala peniaze s cieľom požičať ich svojmu manželovi, nemožno zasiahnuť

výnimkou, ak veriteľ nevedel, s akým úmyslom si ich požičala; pretože v skutočnosti je veľký rozdiel, či niekto uzavrie zmluvu najprv so ženou, alebo na ňu prevedie záväzok iného, pretože potom by mal byť veriteľ starostlivejší.

(1) Ak by žena povedala, že dostala do zálohu určitý majetok, aby zabezpečila svoje veno, ako aj zaplatenie peňažnej sumy, a veriteľ, ktorý sa chystá vziať do zálohu ten istý majetok, by videl, že veno bolo zaplatené, a keďže ho má, odporuje jej, keď podá sérvijskú žalobu z dôvodu, že záloh nebol daný s jej súhlasom; replikácia založená na dekréte senátu nebude pre ňu výhodná, ak veriteľ nevedel, že jej patria aj iné peniaze okrem vena.

(2) Žena a Titius si požičali peniaze za účelom ich vynaloženia na majetok, ktorý im patril spoločne, a stali sa spoločnými dlžníkmi za uvedené peniaze. Povedal som, že žena v žiadnom prípade nemôže byť považovaná za osobu, ktorá poskytla záruku za podiel svojho partnera; ak by si totiž požičali peniaze na účel, na ktorý ich veriteľ nepožičal, žena by utrpela väčšiu škodu (ako napríklad v prípade, keď dom v ich spoločnom vlastníctve nebol podopretý alebo keď bol skonfiškovaný pozemok v ich spoločnom vlastníctve) a skôr by sa malo za to, že neexistuje dôvod na uplatnenie dekrétu senátu. Ak však boli požičané peniaze získané na nejakú kúpu, potom by sa malo za to, že sa stala ručiteľkou za svoj podiel, a preto by veriteľ mohol od nej vymáhať len časť peňazí; pretože ak by požadoval celú sumu, bránila by mu v tom výnimka s odkazom na časť tejto sumy.

18. Paulus, O Plautiovi, kniha VIII.

Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď sa Titius a žena stanú ručiteľmi ako dvaja dlžníci za môjho dlžníka.

Africanus, Otázky, kniha IV.

Opatrovník poručenca zomrel po tom, čo ustanovil Titia za svojho dediča. Ten váhal s prijatím dedičstva, pretože sa predpokladalo, že poručníctvo bolo zle spravované, a matka poručenca presvedčila Tícia, aby vstúpil do dedičstva na jej riziko, on tak urobil a uzavrel s ňou dohodu, že ho odškodní za prípadnú stratu, ktorú by mohol utrpieť. Ak by bol Titius nútený čokoľvek zaplatiť poručníkovi z dôvodu majetku a žaloval by matku, bolo popreté, že by bola k dispozícii výnimka založená na dekréte senátu, pretože sa sotva dá predpokladať, že by sa nejaká žena stala ručiteľkou za stranu v jeho prítomnosti.

1. Bol navrhnutý návrh nie nepodobný vyššie uvedenému, a to Istý muž prétorskej hodnosti zomrel a zanechal dvoch synov, z ktorých jeden nedosiahol pubertu a druhý bol zákonným zástupcom prvého. Prvý z nich chcel odmietnuť otcov majetok, ale manželka zosnulého, ktorá bola matkou poručenca, ho presvedčila, aby ho prijal, keďže ten ho odmietol. Julianus hovorí, že by dal podobný názor, ak by bol poručník dostal rozsudok proti nemu v prípade, ktorý z tohto dôvodu podal poručenec; a že by mu dekrét senátu nebránil vymáhať od ženy náhradu škody.

2. V tejto súvislosti by sa malo diskutovať o nasledujúcej otázke, a to, či v prípade, že ten, kto vstúpil do dedičstva na príkaz ženy, utrpí nejakú škodu z dôvodu platobnej neschopnosti dlžníkov dedičstva, by sa na neho vzťahoval dekrét senátu, keďže žena do určitej miery prevzala ich záväzky? Lepší názor však je, že dekrét senátu by z tohto dôvodu nebol použiteľný, keďže žena nemala v úmysle stať sa ich ručiteľkou, ale jej úmyslom bolo ručiť poručníkovi za poručenca a možno aj za pozostalosť voči iným veriteľom.

3. Napokon, ak predpokladáme, že žena utrpela určitú škodu z dôvodu kúpy nehnuteľnosti, pretože dlžníci tej istej nehnuteľnosti neboli solventní; myslím si, že nemôže byť žiadna pochybnosť o tom, že dekrét senátu sa neuplatní, aj keď bola povinná zaplatiť určitú sumu veriteľom.

4. Ale čo ak by Titius váhal vstúpiť do dedičstva, pretože záväzky dlžníkov sa zdajú byť pochybnej hodnoty; a žena sľúbila, že ona sama nahradí všetko, čo sa mu nepodarí vymôcť od niektorého z uvedených dlžníkov? Je pravdepodobné, že v tomto prípade sa stala zodpovednou.

5. Máte Tícia za dlžníka a žena sa chce stať ručiteľkou za neho, a vy ste ju neprijali z dôvodu dekrétu senátu; načo sa obrátila na mňa s cieľom požičať si peniaze, ktorými by vám mohla zaplatiť, a ja, keďže som nevedel o dôvode jej pôžičky, dala mi sľub, že ju zaplatí, a nariadila mi, aby som vám peniaze vyplatil. Potom som sa z dôvodu, že som túto sumu nemal k dispozícii, zaviazal, že vám ju vyplatím. Vystala otázka, či môžem tieto peniaze od tejto ženy vymáhať, alebo či sa môže účinne dovolávať výnimky založenej na dekréte senátu? Odpoveď znela, že treba zvážiť, či by sa nedalo odôvodnene tvrdiť, že by som mohol byť zodpovedný namiesto strany, ktorá sa stala zárukou za ženu, a že tak ako sa výnimka udeľuje voči veriteľovi, hoci ten nemusí vedieť, že sa žena stala zárukou za neho, aby sa voči žene nemohla podať žaloba na základe mandátu, tak sa môže udeliť platná výnimka voči vám a žaloba voči žene mi bude zamietnutá, pretože tento záväzok by bol na jej riziko. To možno konštatovať tým ľahšie, ak by som predtým, ako som vám vyplatil peniaze, zistil, že žena sa stala ručiteľkou; ak by som vám však predtým vyplatil peniaze, treba zvážiť, či by sa napriek tomu udelila výnimka žene voči mne a ja by som mohol proti vám podať osobnú žalobu na vrátenie peňazí, alebo či by sa v skutočnosti malo konštatovať, že na začiatku som peniaze požičal žene a potom ste mi poskytli pôžičku. To sa skutočne považovalo za lepší názor, takže pre dekrét senátu nebol dôvod, rovnako ako v prípade, keď žena nahradí svojho dlžníka, nie je dôvod považovať to za záruku. Autorita uvádza, že tieto dva príklady nemožno navzájom správne porovnávať, pretože pri substitúcii dlhu žena nie je viazaná; v uvedenom prípade však prenáša záväzok iného na seba, čo si senát určite neželal.

20. Ten istý, Otázky, kniha VIII.

Ak sa žena stane ručiteľkou za jedného dlžníka, kde sú dvaja, žaloba sa obnovuje veriteľovi ako voči obom.

21. Callistratus, Inštitúcie, kniha III.

Ak sa žena stane ručiteľkou za inú stranu a to, čo bolo zaplatené, sa použije v jej prospech, výnimka založená na dekréte senátu sa neuplatní, pretože neutrpela žiadnu škodu.

1. Rovnako nebude žena chránená dekrétom senátu, ak sa dopustila veľkorysého činu; ako napríklad v prípade, keď sa zaviazala za svojho otca, aby zabránila tomu, že by bol obťažovaný zaplatením rozsudku, ktorý bol proti nemu vynesený, pretože senát poskytuje úľavy na bremená takýchto osôb.

(22) Paulus, Pravidlá, kniha VI.

Ak dám žene peniaze, aby mohla zaplatiť môjmu veriteľovi, alebo ona sľúbi, že zaplatí dlh; Pomponius uvádza, že ak dá takýto sľub, dekrét senátu nebude k dispozícii, pretože sa vystavila mandátnej žalobe a má sa za to, že sa zaviazala s ohľadom na svoje vlastné záležitosti.

23. Ten istý, O Velleiovom dekréte senátu.

Ak žena vypočúvaná na súde odpovedala, že je dedičkou, a urobila tak s dobrým vedomím, že dedičkou nie je; v žiadnom prípade sa nebude mať za to, že sa zaviazala voči inému, pretože sa dopustila podvodu; ak si však myslela, že je dedičkou, a keďže bola v tomto ohľade oklamaná, odpovedala takto; mnohé authority sú toho názoru, že žaloba proti nej bude vyhodená, ale že sa môže odvolať na výnimku založenú na dekréte senátu.

24. Tá istá, týkajúca sa záväzkov, ktoré ženy uzatvárajú za iné osoby.

Ak žena, ktorá bola nahradená veriteľom ako dlžník, urobila prísľub v mene strany, za ktorú bola nahradená, nemôže využiť výnimku,

1. Ak však sľúbila zaplatiť peniaze, aby sa vyhla nahradeniu, platí, že sa zaviazala sama a môže tak urobiť.

2. V prípade, keď je možné využiť výhody vyplývajúce z nariadenia senátu, vzniká otázka, či bude žaloba podaná proti bývalému dlžníkovi v čase, keď sa žena zaviazala, alebo či môže táto žena podať žalobu o vrátenie toho, čo bolo zaplatené? Myslím si, že to možno urobiť hneď a že nie je potrebné čakať na zaplatenie.

3. Ak sa žena zaviazá za stranu, ktorá bola zaviazaná na časovo obmedzenú žalobu, táto dočasná žaloba sa obnoví veriteľovi, takže lehota začne plynúť po dátume obnovenia žaloby, ktorá vyrastá z predchádzajúcich okolností, hoci ju mohol využiť už v okamihu, keď sa žena stala ručiteľkou.

25. Modestinus, O záväzkoch.

Ak žena prikáže, aby sa poskytol úver jej otrokovi, bude podliehať prétorskej žalobe.

(1) Ak zaňho poskytla záruku a bola proti nej podaná žaloba, môže sa chrániť pomocou výnimky podľa Velleovho dekrétu senátu, ak to neurobila z dôvodu nejakej vlastnej záležitosti.

26. Ulpian, O edikte, kniha XXXVII.

Ak žena s úmyslom zaviazat' sa za iného na súde vyhlási, že jej patrí otrok niekoho iného, môže využiť pomoc dekrétu senátu z dôvodu, že sa zaviazala za iného. Je zrejmé, že ak túto odpoveď urobila s ohľadom na toho, kto jej slúžil ako otrok v dobrej viere, nebude sa považovať za osobu, ktorá sa zaviazala za iného.

27. Papinianus, Názory, kniha III.

Ak strana, ktorá uzavrela zmluvu so ženou v dobrej viere, postupuje proti nej, pretože peniaze, ktoré si požičala, boli použité na transakcie medzi mužom a ženou; nebude mu brániť výnimka založená na dekréte senátu.

1. Ak otroci, ktorí boli určení na obchodnú transakciu, pri uzatváraní zmluvy s iným, podajú žalobu proti žene, ktorej záväzok považujú za platný, výnimka založená na Dekréte senátu bude brániť ich vlastníkovi; ani jeho postavenie nebude považované za poškodené činom otroka, pretože vlastník nič nezískal, rovnako ako keď otrok kúpi pozemok, ktorý je predmetom súdneho sporu, alebo muž, ktorý je slobodný.

2. Manželka nahradila inú ženu ako svojho dlžníka manželovi a manžel zaplatil peniaze jej veriteľovi. Ak sa zaručila za platobnú schopnosť ženy, ktorá nahradila jej manžela, výnimka založená na dekréte senátu nebude k dispozícii, pretože žena uzatvára svoj vlastný obchod.

28. Scaevola, Názory, kniha I.

Seia kúpila niekoľko otrokov a po tom, ako si požičala peniaze s manželom ako ručiteľom, zaplatila predávajúcemu. Jej manžel neskôr zomrel v platobnej neschopnosti a s cieľom oklamať svojho veriteľa uviedol v závete, že dlhuje celú sumu; a

vznikla otázka, či sa dá považovať za to, že sa žena zaviazala za iného? Odpovedal som, že v súlade s uvedenými skutočnosťami sa nezaviazala. Manžel, aby si zabezpečil nájomnú zmluvu, dal do zálohy Semproniovi pozemok patriaci jeho manželke. Žena si potom požičala peniaze od Numeria na vlastný účet, pričom zaťažila ten istý pozemok, a okamžite zaplatila Semproniovi za svojho manžela. Vznikla otázka, či tento záväzok nezaviazala v rozpore s dekrétom senátu. Odpovedal som, že ak si bol Numerius vedomý, že sa zaviazala za iného, dekrét senátu by sa v uvedenom prípade uplatnil.

29. Paulus, Názory, kniha XVI.

Istý muž chcel uzavrieť zmluvu s dedičmi Lucia Titia a požičať im peniaze, ale keďže mal podozrenie, že nie sú solventní, radšej ich požičal vdove po poručiteľovi a vzal za ňu zástavu. Žena požičala tie isté peniaze dedičom a vzala si od nich zástavu. Pýtam sa, či sa má za to, že sa zaviazala za iného, a či záložné právo, ktoré prijala, zodpovedá veriteľovi? Paulus odpovedá, že ak sa veriteľ, ktorý chcel uzavrieť zmluvu s dedičmi Lucia Titia, vyhol tomu, aby tak urobil s nimi, a uprednostnil vdovu ako svojho dlžníka, bude voči nemu k dispozícii dekrét senátu, ktorý bol prijatý s ohľadom na záväzky, ktoré ženy uzatvárajú za iných, a že zástavy, ktoré dala, nebudú podliehať zodpovednosti. Majetok, ktorý žena dostala do zálohu od tých, v mene ktorých sa zaviazala, bude zodpovedať veriteľovi ženy a prétor nebude postupovať nerozumne, ak vyhovie žalobe proti hlavným veriteľom s cieľom zbaviť ženu zodpovednosti, ako aj proti majetku, ktorý bol nimi zaťažený v jej prospech.

1. Paulus uvádza, že všetko, čo sa dá dokázať, že bolo naplánované s cieľom obísť ustanovenia dekrétu senátu prijatého s ohľadom na záväzky, ktoré ženy prevzali za iných, by sa nemalo považovať za platné.

30. Ten istý, Sentencie, kniha II.

Ak sa žena stane ručiteľkou za iného s úmyslom podviesť alebo keď vedela, že nemôže byť braná na zodpovednosť, výnimka založená na dekréte senátu jej nebude udelená; najušľachtilejšie nariadenie senátu totiž nevyklučuje žalobu, ktorá bude podaná z dôvodu podvodu spáchaného ženou.

1. Ak sa zástupca zaviazá za iného pokynom ženy, môže sa odvolať na výnimku založenú na Velleovom dekréte senátu, aby inak nezaniklo právo na žalobu.

(31) Ten istý, O Neratiovi, kniha I.

Paulus hovorí, že ak žena nechce vymáhať to, čo zaplatila z dôvodu, že sa zaviazala inému, ale radšej podá mandátnu žalobu a uhradí si odškodnenie dlžníka, mala by byť vypočutá.

32. Pomponius, Dekréty senátu, kniha I.

Ak žena vstúpi do majetku niekoho, aby prevzala platenie dlhov, ktoré z neho má zaplatiť, bude pre ňu ťažké získať úľavu, ak to nebolo vymyslené podvodom veriteľov; na ženu by sa totiž nemalo hľadieť tak, akoby v každom ohľade zaujímala postavenie nepľnoletej osoby mladšej ako dvadsaťpäť rokov, ktorá bola prepadnutá.

(1) Ak chce žena získať späť majetok, ktorý dala do zálohu v čase, keď sa stala ručiteľkou za iného, mala by dostať aj úrodu a potomstvo otrokov, a ak sa majetok znehodnotil, mala by sa z tohto dôvodu vyplatiť vyššia suma. Ak však veriteľ, ktorý dostal záloh na zabezpečenie záväzku, predal tento záloh tretej osobe, pravdivý je názor tých, ktorí si myslia, že by jej mala byť priznaná žaloba aj proti nadobúdateľovi v dobrej viere; pretože postavenie nadobúdateľa by nemalo byť lepšie ako postavenie predávajúceho.

(2) Podobne, ak žena predá pozemok veriteľovi svojho manžela a odovzdá ho pod podmienkou, že kupujúci použije získané peniaze na zaplatenie dlhu jej manžela, a ona podá žalobu o vrátenie uvedeného pozemku, možno jej vyhovieť námietkou z dôvodu predaného a odovzdaného majetku; môže však odpovedať, že predaj bol uskutočnený v rozpore s ustanoveniami dekrétu senátu. To možno urobiť bez ohľadu na to, či veriteľ sám kupuje majetok, alebo či na to zamestnal niekoho iného, aby žena mohla byť týmto spôsobom zbavená tohto majetku. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, že žena previedla svoj majetok nie v mene svojho manžela, ale v mene iného dlžníka.

(3. Ak žena, aby sa vyhla zaviazaniu sa za iného, poverí tretiu osobu, aby to urobila za ňu, bude sa dekrét senátu vzťahovať na túto osobu, ktorá konala na žiadosť ženy? Celá podstata Dekréty Senátu sa vzťahuje na odmietnutie žaloby voči samotnej žene a myslím si, že by sa tu malo rozlišovať; ako napríklad v prípade, keď veriteľ, ktorému som sa zaviazal na pokyn ženy, vymyslel tento plán s cieľom vyhnúť sa Dekréty Senátu, keďže sa zdá, že žena sa nezaviazala v rozpore s týmto Dekrétom, ale ponúkla niekoho iného; mala by sa na neho vzťahovať výnimka založená na podvode spáchanom proti Dekréty Senátu. Ak by však on o týchto skutočnostiach nevedel, ale ja by som o nich vedel, potom, ak podám mandátnu žalobu proti žene, budem vylúčený, ale stále budem zodpovedný voči veriteľovi.

(4) Ak je žena pripravená pripojiť sa k veci v mene strany, za ktorú sa zaviazala, aby sa žalobe proti prvému dlžníkovi nevyhovelo, pretože sa môže dovolávať výnimky založenej na dekréte senátu, musí dať záruku, že túto výnimku nevyužije, a potom pristúpiť k súdnemu konaniu.

(5) Rozumie sa, že žena sa zaväzuje aj za iného, aj keď to robí za toho, kto sa nemôže zaviazat'; ako napríklad vtedy, keď sa zaviazne za otroka, ktorý patrí inému, ale jej záväzok zanikne, ak by sa žaloba obnovila proti pánovi otroka.

Hlava 2. O započítaní.

1. Modestinus, Pandekty, kniha VI.

Započítanie je vklad, ktorý sa uskutočňuje medzi dlhom a úverom.

2. Julianus, Digesty, kniha XC.

Každý môže zabrániť svojmu veriteľovi, ktorý je zároveň jeho dlžníkom, keď proti nemu podá žalobu, ak je pripravený započítať svoju pohľadávku.

3. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXV.

Započítanie je teda potrebné, pretože je viac v našom záujme nezaplatiť, ako podať žalobu na vrátenie toho, čo bolo zaplatené.

(4. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

(5) Správny je Neratiov názor, ktorý zastáva aj Pomponius, a síce: že to, čo si hlavný dlžník môže ponechať na započítanie, za to je ručiteľ zo zákona oslobodený od zodpovednosti v každej zmluve; rovnako ako keď podám žalobu na celú sumu proti dlžníkovi, nepostupujem správne, a teda ručiteľ nezodpovedá v prísnom práve za väčšiu sumu, než akú môže byť hlavný dlžník nútený zaplatiť ako rozsudok.

5. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IX.

Ak sa od ručiteľa požaduje pohľadávka, je úplne spravodlivé, aby si ručiteľ vybral, či uprednostní započítanie toho, čo je dlžné jemu, alebo toho, čo je dlžné hlavnému dlžníkovi. Mal by byť vypočutý aj v prípade, že chce vykonať započítanie voči pohľadávkam oboch,

6. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXX.

Predmetom započítania sa môže stať aj to, čo je splatné v dôsledku prirodzeného záväzku.

(7. Ten istý, O edikte, kniha XXVIII.

To, čo je splatné v určitom čase, nemôže byť započítané skôr, než tento čas nastane, hoci môže byť nevyhnutné, aby bolo zaplatené.

1. Ak sudca na započítanie neprihliada, právo na žalobu sa veriteľovi zachováva, pretože nemožno zasiahnuť námietkou založenou na základe vydaného rozhodnutia. Domnievam sa, že prípad je iný, ak sudca odmietol zohľadniť započítanie z dôvodu, že dlh neexistoval; vtedy totiž námietka založená na vydanom rozhodnutí bude na ujmu mojej veci.

8. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IX.

Aj to je obsiahnuté v započítaní, na ktorého vymáhanie už bola podaná žaloba proti žalobcovi, aby sa zabránilo zhoršeniu stavu usilovnejšej strany, ak by jej bolo započítanie odmietnuté.

9. Paulus, O edikte, kniha XXXII.

Ak bola uzavretá partnerská zmluva so synom pod otcovskou kontrolou alebo s otrokom a otec alebo pán podá žalobu, zahrnieme do započítania celú sumu; hoci ak by sme mali podať žalobu, treba nahradiť len to, čo sa týka peculium.

1. Ak sa však žaloba podáva proti synovi pod otcovskou kontrolou, vzniká otázka, či môže syn formou započítania požadovať, čo je dlžné otcovi? Lepšie je rozhodnúť, že môže, pretože existuje len jedna zmluva, ale malo by sa tak stať pod podmienkou, že dá záruku, že otec jeho úkon ratifikuje, teda že v budúcnosti nebude požadovať to, čo syn započítal.

10. Ulpián, O edikte, kniha LXIII.

Ak sa dvaja z nás, ktorí sme spoločníkmi, previnili rovnakou nedbanlivosťou vo veciach týkajúcich sa partnerstva, treba povedať, že prestávame byť navzájom viazaní, započítanie nedbanlivosti v tomto prípade nastáva zo zákona. Podobne sa konštatuje, že ak si jeden z partnerov prisvojil niečo, čo patrí do spoločného majetku, a druhý sa dopustil takej nedbanlivosti, že to možno odhadnúť na rovnakú sumu, má sa za to, že došlo k započítaniu, ako aj k zbaveniu sa vzájomnej zodpovednosti oboch strán zo zákona.

1. Preto ak niekto, kto je schopný vykonať započítanie, zaplatí, môže podať žalobu o vrátenie peňazí ako zaplatených v čase, keď neboli splatné.

2. Vždy, keď vzniká právo na žalobu z porušenia práva, ako napríklad z krádeže a iných trestných činov, ak sa podáva len žaloba týkajúca sa peňazí, možno pripustiť započítanie. Rovnaké pravidlo platí, ak sa podáva žaloba na vrátenie odcudzeného majetku. Ak je však strana žalovaná v rámci noxálnej žaloby, môže sa domáhať započítania.

3. K započítaniu môže dôjsť aj pri stipuláciách, ktoré sa podobajú určitým formám žalôb, teda prétorským; podľa Juliána možno započítanie uplatniť tak vo vzťahu k samotnej stipulácii, ako aj v žalobe na jej základe.

11. Ten istý, O edikte, kniha XXXII.

Keď jedna strana dlhuje druhej strane peňažnú sumu bez úrokov a tá druhá strana dlhuje druhej strane sumu s úrokmi; božský Severus nariadil, že úroky nepatria zo súm, ktoré si obe strany navzájom dlhujú.

12. Ten istý, O edikte, kniha LXIV.

Tento zákon sa vzťahuje nielen na záležitosti súkromných osôb, ale aj na záležitosti spojené so štátnou pokladnicou. Ak sú však peniaze, ktoré si strany navzájom požičali, úročené, ale úrok je rôznej výšky, môže napriek tomu dôjsť k započítaniu s ohľadom na sumy, ktoré si strany navzájom dlhujú.

(13) Ten istý, O edikte, kniha LXVI.

(14) Labeo hovorí, a nie bezdôvodne, že ak je započítanie výslovne určené na určitú pohľadávku, nemala by sa vznášať námietka proti jeho uplatneniu na iné pohľadávky.

(14) Javolenus, O Cassiovi, kniha XV.

Do započítania nemožno zahrnúť žiadnu pohľadávku, ktorú možno zničiť námietkou.

Same, Listy, kniha II.

Ustanovil som, že istú sumu peňazí mi zaplatí Titius na istom mieste, on odo mňa žiada sumu peňazí, ktorú mu dlžím; pýtam sa, či záujem, ktorý som mal na tom, aby mi bola suma zaplatená na istom mieste, ako je uvedené vyššie, má byť zahrnutý do započítania? Odpoveď znela, že ak Titius vznesie požiadavku, musí sa do započítania zahrnúť aj suma, ktorú sľúbil zaplatiť na určitom mieste; ale musí sa to urobiť aj s ohľadom na jeho prípad, to znamená, že sa musí zohľadniť záujem, ktorý mal Titius na tom, aby mu bola peňažná suma, ktorú mu dlhujem, zaplatená na dohodnutom mieste.

16. Papinianus, Otázky, kniha III.

Ak má vojak dvoch dedičov, z ktorých jeden zdedí jeho peculium castrense a druhý zvyšok jeho majetku, nesmie byť vypočítaná strana, ktorá je dlžná jednému z dedičov a chce si započítať to, čo mu patrí od druhého.

1. Ak strana, proti ktorej bol vynesený rozsudok v prospech Tícia, podá v lehote poskytnutej na výkon rozsudku žalobu proti tomu istému Tíciovi, ktorý sám mal predtým vynesený rozsudok proti sebe v prospech druhej strany, započítanie sa pripustí; lebo jedna vec je, aby deň záväzku nenastal, a druhá vec je poskytnúť čas na zaplatenie z pohnútok ľudskejšnosti.

17. Ten istý, Názory, kniha I.

Aedil, ktorý bol odsúdený za to, že počas svojho funkčného obdobia rozdelil menšie zásoby potravín, ako mal, nemôže byť považovaný za dlžníka za peniaze vynaložené na obilie; bude mať preto právo na započítanie.

18. Ten istý, Názory, kniha III.

Ak je zástupca poverený viesť svoj vlastný prípad na súde a po spojení vecí je proti nemu podaná žaloba o pôžičku, bude mať oprávnenie nárok na započítanie.

1. Veriteľ nie je povinný započítať to, čo dlhuje niekomu inému ako svojmu dlžníkovi, aj keď veriteľ toho, v mene ktorého je strana žalovaná o svoj vlastný dlh, môže chcieť využiť započítanie.

19. Ten istý, Názory, kniha XI.

Ak dlžník, ktorý zaplatil daň verejnemu otrokovi, ale bez súhlasu tých, ktorým mal správne zaplatiť dlh, predchádzajúci záväzok zostane v platnosti; ale započítanie sa poskytne v rozsahu peculium, ktoré má verejný otrok vo svojom vlastníctve.

20. Ten istý, Názory, kniha XIII.

Ak osoba, ktorá má na starosti zásobovanie vojsk na výprave, má z tohto dôvodu proti sebe vydaný rozsudok, platí, že si nemôže ponechať peniaze na základe práva na započítanie, pretože mu nepodliehajú.

21. Paulus, Otázky, kniha I.

Keďže sa všeobecne zastával názor, že to, čo si osoby navzájom dlhujú, sa započítava len na základe zákona, ak je žalovaný zástupca neprítomnej osoby, nemusí dávať záruku, že jeho úkon bude ratifikovaný, pretože nič sa nemôže započítať, ale na začiatku sa od neho môže požadovať menšia suma.

22. Scaevola, Otázky, kniha II.

Ak dlhuješ niekomu desaťtisíc sesterciov alebo otroka, podľa toho, čo si vyberie, započítanie dlhu sa pripustí, ak otvorene povie, čomu dáva prednosť.

23. Paulus, Názory, kniha IX.

Ak poručník žiada v mene svojich zverencov to, čo im patrí, dlžník nemôže žiadať, aby sa jeho dlh započítal s tým, ktorý mu dlhuje sám poručník.

24. Ten istý, Dekréty, kniha III.

Cisár nariadil, aby bola vypočutá strana, ktorá chcela dokázať, že jej zo štátnej pokladnice patrí suma rovnajúca sa sume, o ktorú bol žalovaný on sám.

Tit. 3. O priamych a opačných žalobách na vklad.

(1) Ulpian, O edikte, kniha XXX.

Depozit je to, čo sa dáva inému do úschovy. Je odvodený od slova ponere, umiestniť, a predložka de dopĺňa význam tohto pojmu a naznačuje, že všetko, čo sa týka úschovy predmetu, o ktorý ide, je zverené do dobrej viery strany.

1. Prétor hovorí: "Ak bol majetok uložený, vyhoviem žalobe o jednoduchú náhradu škody, a to z akejkoľvek inej príčiny, než je vzbura, požiar, zrútenie budovy alebo stroskotanie lode. V prípadoch, ktoré sú uvedené vyššie, pripustím žalobu o dvojnásobnú náhradu škody voči depozitárovi. Priznávam jednu žalobu o náhradu jednoduchej škody proti dedičovi toho, kto sa údajne dopustil zlej viery vo vzťahu k uloženému majetku, a priznávam žalobu o náhradu dvojitej škody, ak sa sám dedič dopustil podvodu."

2. Pretor veľmi správne zaradil k sebe tie prípady vkladu, ktoré vyplývajú z nevyhnutnosti spôsobenej náhodnými okolnosťami a ktoré nezávisia od vôle toho, kto ich vykonal.
3. Pod vkladom sa rozumie vklad, ktorý osoba zložila z dôvodu vzbury, požiaru alebo z iných príčin, keď nemá iný dôvod na jeho zloženie ako bezprostredné nebezpečenstvo vyplývajúce z uvedených katastrof.
4. Toto rozlišovanie príčin je rozumné, pretože ak sa niekto spolieha na vieru vkladateľa a vklad sa nevráti, mal by sa uspokojiť so žalobou na samotné vrátenie majetku alebo jeho hodnoty. Keď však uloží vklad z núdze, trestný čin sprenevery zvyšuje svoju závažnosť a verejné blaho si vyžaduje odplatu, pretože porušenie dôvery v prípadoch tohto druhu je škodlivé.
5. Príslušenstvo majetku, ktorý sa ukladá, nie je zahrnuté; ako napríklad v prípade, keď sa ukladá otrok, ktorý je oblečený, nevzťahuje sa to na jeho odev, ani na ohlávku uloženú spolu s koňom, pretože sa ukladá len kôň.
6. Ak je dohodnuté, že strana zodpovedá za nedbanlivosť s ohľadom na vklad, dohoda je platná, pretože zmluvné právo závisí od dohody.
7. Neplatí, že škoda, ktorá vznikla v dôsledku podvodu, sa nenahradí, aj keby to bolo dohodnuté; takáto zmluva totiž odporuje dobrej viere a dobrým mravom, a preto by sa nemala dodržiavať.
8. Ak sa stratí odev daný správcovi kúpeľa do úschovy, ak za starostlivosť oň nedostal žiadnu náhradu, som toho názoru, že za úschovu bude zodpovedať len vtedy, ak sa previnil zlou vierou; ak však dostal náhradu, možno proti nemu podať žalobu z dôvodu prenájmu.
9. Ak niekto núti otroka, ktorý mu bol zverený do úschovy, pracovať v mlyne a za jeho stráženie dostane akúkoľvek odmenu, myslím si, že proti mlynárovi bude možné podať žalobu na základe prenájmu. Ak som však ja sám dostal odmenu za otroka, ktorého mlynár vzal do mlyna, môže byť proti mne podaná žaloba za jeho prenájom. Ak bola práca otroka započítaná proti odmene za jeho stráženie, vzniká určitý druh prenájmu a nájmu, ale keďže neboli vyplatené žiadne peniaze, bude žaloba priznaná na základe podmienok zmluvy. Ak však strana neposkytla otrokovi nič iné okrem stravy a nebola uzavretá žiadna dohoda s odkazom na jeho prácu, žaloba na zálohu bude oprávnená.
10. V prípade prenájmu a nájmu a vo veciach, v ktorých by mala byť žaloba priznaná na základe podmienok zmluvy, budú strany, ktoré prijali otroka, zodpovedné za podvod a nedbanlivosť; ak mu však poskytli len jedlo, budú zodpovedné len za podvod, pretože (ako hovorí Pomponius), musíme sa riadiť tým, čo bolo predpísané alebo dohodnuté, za predpokladu, že

vieme, čo to je; a ak bolo predpísané čokoľvek, strany, ktoré prijali otroka, budú zodpovedné len za prípadný podvod, ktorý je spojený s vkladom.

11. Ak ťa požiadam, aby si odniesol nejaký môj predmet Titiovi, aby sa oň postaral; Pomponius sa pýta, akým konaním môžem proti tebe začať konanie? Myslí si, že by som bol oprávnený na mandátnu žalobu proti tebe, ale na zálohovú žalobu proti tomu, kto vec prijal; ak ju však prijal v tvojom mene, ty aj on budete zodpovední voči mne v mandátnej žalobe a on bude zodpovedný voči tebe v zálohovej žalobe, a toto právo na žalobu mi môžeš postúpiť, keď ťa budem žalovať v mandátnej žalobe.

12. Ak som ti dal nejaký majetok pod podmienkou, že sa oň postaráš, ak by ho Titius nechcel prijať, a on ho neprijme; treba zvážiť, či bude na mieste len žaloba na vklad, alebo aj mandátna. Pomponius má v tejto otázke pochybnosti, ale ja si myslím, že žaloba na mandát bude platiť, pretože mandát má väčší rozsah s odkazom na podmienku bezpečnej úschovy.

13. Pomponius sa tiež pýta, že ak ti nariadim, aby si bezpečne uschoval nejaký majetok prijatý od iného v mojom mene, a ty to urobíš, budeš podliehať mandátnej žalobe alebo žalobe o uloženie? Skôr sa domnieva, že by mala existovať žaloba na mandát, pretože ide o prvú zmluvu.

14. Pomponius sa tiež pýta, či v prípade, že si ochotný, aby som u teba zložil zálohu, a ty nariadiš, aby bola zložená u tvojho slobodníka, môžem proti tebe postupovať žalobou na zálohu? Hovorí, že ak by som majetok uložil v tvojom mene, teda s tým, že ho máš prevziať na starosť, budem mať proti tebe žalobu na vklad, ale ak ma presvedčíš, aby som radšej urobil vklad u slobodníka, nebude proti tebe podaná žaloba, pretože žaloba na vklad musí byť podaná proti nemu; alebo budeš zodpovedať na základe mandátu, pretože som vybavoval svoje vlastné záležitosti? Ak ste mi však prikázali, aby som na vaše riziko zložil vklad u slobodníka, nechápem, prečo by nemohla byť podaná mandátna žaloba. Labeo hovorí, že je zrejmé, že ak ste dali zábezpeku, ručiteľ bude za každú cenu zodpovedný, a to nielen vtedy, ak sa strana, ktorá prijala zábezpeku, dopustila podvodu, ale aj keby sa nedopustila, majetok je stále v jej rukách; pretože čo ak by sa ten, u koho bola zábezpeka zložená, stal duševne chorým alebo poručníkom, alebo by zomrel bez toho, aby zanechal dediča, vlastníka alebo nástupcu svojho majetku? Bude teda povinný nahradiť to, čo je obvyklé v prípade žaloby na vklad.

15. Vystáva otázka, či možno vyhovieť žalobe o vklad proti poručníkovi, u ktorého bol uložený vklad bez oprávnenia jeho opatrovníka? Treba konštatovať, že môže podať žalobu z dôvodu podvodu, ak bol vklad u neho vykonaný v čase, keď bol dostatočne starý na to, aby sa dopustil trestného činu, pretože žaloba bude proti nemu priznaná na sumu, o ktorú by bol majetkovo zvýhodnený, ak by sa nebol dopustil podvodu.

16. Ak sa uložený majetok vráti v zhoršenom stave, možno vyhovieť žalobe o uloženie, rovnako ako keby nebol vrátený vôbec; ak sa totiž majetok vráti v horšom stave, ako bol na začiatku, možno povedať, že nebol vrátený vôbec z dôvodu podvodu.

17. Ak môj otrok zložil zálohu, budem napriek tomu oprávnený podať žalobu na zálohu.

18. Ak urobím zálohu u otroka a podám proti nemu žalobu po tom, ako bol manumitovaný, Marcellus hovorí, že žaloba nebude môcť byť podaná; hoci sme zvyknutí zastávať názor, že každý by mal byť zodpovedný za podvod spáchaný aj v nevoľníctve, pretože zločiny aj škoda nasledujú osobu vinníka, a preto sa v tomto prípade treba uchýliť k iným žalobám, ktoré možno podať.

19. Táto žaloba bude môcť byť podaná v prospech držiteľa majetku a iných vlastníkov, ako aj v prospech toho, komu sa priznáva reštitúcia majetku podľa trebárs dekrétu senátu.

20. V prípade záložnej žaloby ide nielen o podvod spáchaný predtým, ale aj o podvod, ktorý môže byť spáchaný neskôr, t. j. po pripojení vydania.

21. Preto Neratius uvádza, že ak sa majetok, ktorý bol uložený, stratí bez podvodného úmyslu a získa sa späť po pripojení emisie, od žalovaného sa napriek tomu bude správne požadovať, aby ho nahradil, a že by nemal byť zbavený zodpovednosti, ak tak neurobí. Neratius tiež hovorí, že aj keď mohla byť žaloba o zálohu podaná proti vám v čase, keď ste nemali právomoc vykonať reštitúciu, ako napríklad, keď boli sklady zatvorené; napriek tomu, ak ste mali právomoc vykonať reštitúciu predtým, ako bol proti vám vynesený rozsudok, mali by ste byť odsúdení, ak tak neurobíte, pretože majetok je vo vašich rukách; potom by sa totiž malo skúmať, či ste konali v zlej viere, keďže ste nemali majetok.

22. Julianus v trinástej knihe Digest uvádza, že každý, kto uloží majetok, môže okamžite podať žalobu o uloženie, pretože ten, kto ho dostal, je vinný zo zlej viery, pretože ho nevrátil, keď sa to od neho žiadalo. Marcellus však uviedol, že ten, kto ju nevráti osobe, ktorá si ju nárokuje, nemôže byť vždy považovaný za podvodníka; pretože čo ak sa majetok nachádzal v provincii alebo v sklade, ktorý v čase vynesenia rozsudku nebolo možné otvoriť, alebo nebola splnená podmienka, od ktorej závisel vklad?

23. Niet pochýb o tom, že táto žaloba je konaním v dobrej viere.

24. A z tohto dôvodu by mala byť do tejto žaloby zahrnutá aj úroda, všetko príslušenstvo a výnos stáda, aby sa nestalo, že bude zahrnutá len samotná holá vec.

25. Ak ste predali vec, ktorá bola uložená, a následne ste ju nadobudli na základe tejto zálohy, aj keby sa potom zničila bez vašej zlej viery, budete zodpovedať za zálohu, pretože ste kedysi pri predaji veci konali podvodne.
26. Aj v prípade žaloby na vklad sa súdny sľub skladá s ohľadom na hodnotu nehnuteľnosti.
27. Zdá sa mi úplne spravodlivé, aby mi bola táto žaloba priznaná nielen vtedy, ak môj otrok, ale aj ten, kto mi slúži ako otrok v dobrej viere, zložil majetok, ak ho zložil ako mne patriaci.
28. Rovnako môžem podať túto žalobu, ak mám užívacie právo k otrokovi a to, čo uložil, bola časť jeho peculium, ktoré mi patrilo alebo bolo mojím majetkom.
29. Okrem toho, ak otrok patriaci do majetku zloží vklad, dedič, ktorý neskôr vstúpi do majetku, môže podať túto žalobu.
30. Ak otrok urobí vklad, či už žije, alebo zomrie, pán môže túto žalobu správne podať; ak je však otrok manumitovaný, nemôže ju podať. Ak však dôjde k odcudzeniu otroka, ten, kto ho vlastnil v čase, keď bol vykonaný vklad, bude mať stále právo podať žalobu, pretože sa musí brať do úvahy začiatok platnosti zmluvy.
31. Ak otrok patriaci dvom stranám zloží zálohu, každý z jeho pánov môže podať žalobu o zálohu na svoj podiel.
32. Ak vrátite Titiovi majetok, ktorý u vás uložil otrok, o ktorom ste si mysleli, že je jeho pánom, hoci ním nebol; nebudete podliehať žalobe na vklad, tak hovorí Celsus, pretože z vašej strany nedošlo k podvodu; ale pán otroka môže podať žalobu proti Titiovi, ktorému bol majetok odovzdaný. Ak majetok predloží, môže ho získať späť na základe žaloby, ale ak ho spotreboval, hoci vedel, že patrí niekomu inému, rozsudok bude vynesený proti nemu, pretože konal podvodne, aby nezostal v jeho vlastníctve.
33. Nasledujúcu otázku veľmi vhodne položil Julianus. Ak si u mňa sluha uložil peniaze, aby som ich vyplatil jeho pánovi za jeho slobodu, a ja som peniaze vyplatil, budem zodpovedný za žalobu o uloženie peňazí? V trinástej knihe Digest uvádza, že ak takto zaplatím peniaze, ktoré boli u mňa akoby uložené na tento účel, a ja ti túto skutočnosť oznámim, nebudeš mať nárok na žalobu z vkladu, pretože ty, vediac o tejto skutočnosti, si peniaze prijal, a preto som sa nedopustil podvodu; ak však zaplatím peniaze, akoby boli moje, s cieľom získať slobodu otroka, budem zodpovedný. Tento názor sa mi zdá byť správny; v tomto prípade totiž nielenže depozitár nevrátil majetok bez zlého úmyslu, ale ho vôbec nevrátil, pretože jedna vec je vrátiť ho a druhá vyplatiť ho, akoby bol vlastný.
34. Ak vám boli peniaze uložené s tým, že ich môžete použiť, ak to uznáte za vhodné, budete podliehať žalobe na vklad skôr, ako ich použijete.

35. Často sa stáva, že majetok alebo peniaze, ktoré sú uložené, sú ponechané na riziko strany, ktorej sú zverené, napríklad ak sa na tom strany osobitne dohodli. Julianus však uvádza, že ak sa niekto ponúkol za depozitára, zabezpečuje riziko depozitu, takže musí byť zodpovedný nielen za podvod, ale aj za nedbanlivosť a úschovu, nie však za nehody.

36. Ak sú peniaze uložené vo vrecku, ktoré je zapečatené, a objaví sa jeden z dedičov osoby, ktorá vklad zložila, a nárokuje si ich; treba zvážiť, akým spôsobom ho musí depozitár uspokojiť. Peniaze by sa mali vybrať z vreca buď v prítomnosti prétora, alebo v prítomnosti vážených osôb, a žiadateľovi vyplatiť v pomere k jeho dedičskému podielu. Ak však depozitár poruší pečať, nebude to v rozpore s úmyslom depozitu, keďže sa uskutočnil z poverenia prétora alebo v prítomnosti vážených osôb. Pokiaľ ide o to, čo zostane v jeho rukách, ak si to chce ponechať po tom, ako na to boli položené nové pečate buď prétorom, alebo osobami, v prítomnosti ktorých boli porušené ostatné pečate, môže tak urobiť; alebo ak si to odmietne ponechať, môže to byť uložené v chráme. Ak je však majetok taký, že sa nedá rozdeliť, depozitár by ho mal celý vydať žalobcovi po tom, ako poskytne náležitú záruku, že bude zodpovedný za všetko nad svoj podiel; ak však záruka nie je poskytnutá, depozitár by mal majetok uložiť do chrámu a byť zbavený zodpovednosti za akékoľvek konanie.

37. Ďalší príklad uvádza Julianus v trinástej knihe Digest. Hovorí, že ak vkladateľ zomrie a objavia sa dve osoby, ktoré sa medzi sebou sporia, pričom každá z nich tvrdí, že je jediným dedičom, majetok by sa mal vydať tomu, kto je pripravený ho brániť proti druhému žalobcovi, teda tomu, kto prijal vklad. Ak však ani jeden z nich nechce prijať túto zodpovednosť, hovorí, že je najvhodnejšie, aby ho prétor nenútil prevziať obhajobu. Preto je potrebné, aby bol majetok uložený v nejakom chráme, kým sa o práve na majetok nerozhodne súdne.

38. Ak niekto v prítomnosti viacerých osôb prečíta závet, ktorý bol u neho uložený, Labeo hovorí, že proti nemu možno správne podať žalobu o uloženie z dôvodu závetu; ja som však toho názoru, že možno podať aj žalobu o náhradu škody, ak bol obsah závetu prečítaný v prítomnosti týchto osôb s úmyslom, aby sa tajné ustanovenia, ktoré urobil závetca, bedivulovali.

39. Ak deprivant alebo zlodej urobí vklad, Marcellus v šiestej knihe Digest uvádza, že každý z nich bude mať zákonný nárok na žalobu o vklad; je totiž v jeho záujme, aby ho mal, pretože môže byť bráný na zodpovednosť.

40. Ak niekto požaduje zálohu zlata alebo striebra, má byť označený len predmet, alebo má byť uvedená aj hmotnosť? Lepší názor je, že by sa malo zahrnúť oboje; ako napríklad, že by sa mala uviesť miska, pohár alebo misa a mal by sa pridať materiál a hmotnosť. Ak je však výrobok fialový, ktorý nebol použitý, alebo vlna, mala by sa rovnako pridať hmotnosť; okrem prípadov, keď existuje neistota, pokiaľ ide o množstvo hmotnosti, a použije sa prísaha.

41. Ak sa uloží zapečatená truhlica, ale žiada sa len o jej obsah, mal by sa zahrnúť aj jej obsah? Trebatius hovorí, že sa môže požadovať truhlica a že by sa nemala podávať žaloba na jednotlivé predmety úschovy; ak sa však majetok najprv vystaví a

potom uloží, musí sa pridať opis oblečenia. Labeo však hovorí, že sa má za to, že ten, kto truhlicu uložil, uložil aj jednotlivé predmety, ktoré sa v nej nachádzajú, a preto musíme podať žalobu o majetok. Čo potom, ak strana, ktorá prijala vklad, nevedela, že sa tam nachádza majetok? Na tom nezáleží, keďže dostal vklad; a myslím si, že žalobu možno podať o majetok tvoriaci vklad, aj keď bola truhlica zapečatená, keď sa dostala do rúk ukladateľa.

42. Je stanovené, že syn pod otcovskou kontrolou je zodpovedný za vklad, pretože je zodpovedný za iné žaloby; ale žalobu možno podať aj proti jeho otcovi, ale len s odkazom na synovo peculium. Rovnaké pravidlo platí aj pre otroka, pretože ho možno žalovať spolu s jeho pánom. Je zrejmé, ako uviedol Julianus a ako sa zdá aj nám, že ak sa žaloba podáva kvôli osobám, ktoré sú pod kontrolou niekoho, vec sa môže súdiť; takže ak sa nejakého podvodu alebo klamstva dopustil ten, pod ktorého kontrolou sú, alebo strany, s ktorými bola zmluva uzavretá, môže sa ukázať ich zlá viera.

43. Ak je majetok uložený u dvoch osôb, žaloba môže byť podaná proti ktorejkoľvek z nich, ani jedna z nich nebude oslobodená, ak bude podaná žaloba proti druhej, pretože sa zbavujú zodpovednosti nie voľbou vkladateľa, ale zaplatením. Preto ak sú obaja vinní z podvodu a jeden z nich zaplatí sumu pohľadávky, druhý nemôže byť žalovaný; rovnako ako v prípade dvoch poručníkov. Ak však jeden z nich buď nemôže zaplatiť nič, alebo sumu nižšiu, ako je pohľadávka, možno sa obrátiť na druhého. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď sa jeden z nich nedopustil podvodu, a preto bol oslobodený, pretože v tomto prípade sa možno obrátiť na druhého.

44. Ak však dve strany zložili vklad a obe podávajú žalobu, ak skutočne zložili vklad s tým, že jedna z nich môže vybrať celý vklad, môže podať žalobu na celú sumu; ak však bolo dohodnuté, že každý z nich môže vybrať len podiel, na ktorom mal záujem, potom treba povedať, že rozsudok by sa mal vydať proti vkladateľovi na podiel každého z nich.

45. Ak u vás zložím vklad s tým, že sa mi vráti po vašej smrti, môžem podať žalobu o vklad proti vám a proti vášmu dedičovi, pretože si to môžem rozmyslieť a požadovať vklad pred vašou smrťou.

46. Ak teda u vás zložím vklad, ktorý sa má vrátiť po mojej smrti, môžem ja aj môj dedič podať žalobu na vklad, ak som si to rozmyslel.

47. Z dôvodu, že v tomto konaní ide len o zlú vieru, vznikla otázka, či v prípade, ak dedič predá majetok uložený u poručiteľa alebo mu požičaný na užívanie, pričom nevedel, že uvedený majetok bol uložený alebo požičaný, bude zodpovedný. Z dôvodu, že nekonal v zlej viere, nebude za majetok zodpovedať. Bude však zodpovedný aspoň za jeho cenu, ktorá sa dostala do jeho rúk? Lepší názor je, že bude zodpovedný, pretože sa dopustil zlej viery, keď nevydal to, čo sa mu dostalo do rúk.

2. Paulus, O edikte, kniha XXXI.

Čo však v prípade, ak ešte nezinkasoval kúpnu sumu alebo predal majetok za nižšiu sumu, ako mal? Musí len postúpiť svoje práva na žalobu.

3. Ulpián, O edikte, kniha XXXI.

Je jasné, že ak mohol majetok odkúpiť a vrátiť, a nechce tak urobiť, nie je oslobodený od nedbanlivosti; rovnako ako keby ho nechcel vrátiť, ak by bol odkúpený alebo by sa dostal do jeho vlastníctva iným spôsobom, a ako ospravedlnenie by uviedol, že ho kedysi predal, hoci o tom nevedel.

(4) Paulus, O Plautiovi, kniha V.

Aj keď osoba nie je dedičom, ale myslí si, že ním je, a predá majetok, zisk, ktorý získala, musí byť od nej vymáhaný rovnakým spôsobom.

5. Ulpián, O edikte, kniha XXX.

Vzájomná žaloba o vklad sa priznáva v prospech toho, u koho sa tvrdí, že bol vklad vykonaný, a pri tejto žalobe nie je potrebné, aby sa zložila prísaha o výške; konanie sa totiž nezačína z dôvodu porušenia viery, ale preto, aby bol odškodnený ten, kto vklad prijal.

1. Žalobu na vklad možno podať proti sekvestorovi, ak sa však s ním uzavrie dohoda, že má na určitom mieste predložiť uložený majetok, a on tak neurobí, je jasné, že bude zodpovedný. Ak sa však dohoda týkala viacerých miest, je na jeho uvážení, na ktorom z nich majetok predloží, ale ak nebola uzavretá žiadna dohoda, musí byť upovedomený, aby majetok predložil pred prétorom.

2. Ak sa sekvestrátor chce vzdať svojho úradu, aký postup treba zvoliť? Pomponius hovorí, že sa musí dostaviť pred prétora a po tom, čo s jeho súhlasom upovedomil strany, ktoré si ho vybrali, musí vrátiť majetok tomu, kto sa dostavil. Nemyslím si však, že je to vždy správne, pretože často by sa nemalo dovoliť, aby sa vzdal úradu, ktorý raz prevzal, čo by bolo v rozpore s dohodou, s ktorou bol vklad urobený, ak sa nevyskytne veľmi spravodlivý dôvod; a keď sa to dovoľí, majetok by sa mal veľmi zriedkavo vrátiť strane, ktorá sa dostavila, ale mal by sa uložiť v nejakom chráme v súlade s rozhodnutím súdu.

6. Paulus, O edikte, kniha II.

Správne sa u sekvestora skladá záloh, ktorý v celosti odovzdá niekoľko osôb, aby bol bezpečne uschovaný a vrátený pod určitou podmienkou.

7. Ulpianus, O edikte, kniha XXX.

Ak je otrok uložený u sekvestratora, aby mohol byť vystavený mučeniu, a ten ho z dôvodu, že bol spútaný alebo zatvorený na nepohodlnom mieste, pod vplyvom súcitu prepustil; som toho názoru, že tento čin sa veľmi podobá podvodu, pretože keďže vedel, na aký účel je otrok určený, prejavil svoj súcit v nevhodnom čase, keďže sa radšej nemal pustiť do takejto úlohy, než aby sa dopustil podvodu.

1. Zálohová žaloba sa priznáva na celú sumu voči dedičovi z dôvodu zlej viery zosnulého, pretože aj keď zvyčajne nezodpovedáme za podvodné konanie zosnulého, s výnimkou tej časti majetku, ktorá sa dostane do našich rúk; predsa len v tomto prípade zlá viera pochádza zo zmluvy, ktorá je dôvodom na žalobu o vrátenie majetku, a preto jeden dedič bude zodpovedať za celú sumu, ale ak je dedičov viac, každý bude zodpovedať za svoj podiel.

2. Vždy, keď sa bankári dostanú do úpadku, musia sa v prvom rade zohľadniť účty vkladateľov, teda tých, ktorí majú uložené peniaze, ktoré neuložili na úrok u uvedených bankárov alebo im ich nenechali na použitie. Ak sa teda majetok bankárov predá, vkladatelia budú mať nárok na svoje peniaze skôr ako privilegovaní veritelia; to sa však stane len v prípade, že strany následne nedostali úrok, pretože sa bude mať za to, že sa vzdali svojich vkladov.

3. Vystáva tiež otázka, či sa má zohľadniť poradie, v akom strany zložili svoje vklady, alebo či sa majú zohľadniť všetky vklady spolu. A bolo zistené, že všetky boli na rovnakom základe, pretože to bolo vyriešené cisárskym reskriptom.

8. Papinianus, Otázky, kniha IX.

Depozitár môže uplatniť svoje privilégium nielen vo vzťahu k zvyšku vkladu, ktorý sa môže nachádzať medzi majetkom bankára, ale aj vo vzťahu ku všetkému ostatnému majetku bankára, ktorý sa dopustil podvodu; a toto pravidlo bolo prijaté z dôvodu verejnej prospešnosti. Je zrejmé, že nevyhnutne vynaložené náklady sú vždy prednostnými pohľadávkami, pretože po ich odpočítaní sa zvyčajne vykoná ocenenie majetku.

9. Paulus, O edikte, kniha VII.

Ak je v rámci vkladovej žaloby podaná žaloba proti jednému z viacerých dedičov z dôvodu konania zosnulého, musím ho žalovať o jeho dedičský podiel; ak ho však z dôvodu trestného činu, ktorého sa dopustil, nežalujem o podiel, je to rozumné, pretože miera náhrady škody sa vzťahuje na konanie v zlej viere, ktorého sa dopustil sám dedič.

10. Julianus, O Miniciovi, kniha II.

Žaloba na vklad neprislúcha spoludedičom, ktorí sa nedopustili podvodu.

11. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLI.

12. Ak otrok zloží zálohu, je ten, u koho bola zložená, oprávnený v dobrej viere a nanajvýš spravodlivo vrátiť majetok otrokovi; nie je totiž v súlade s dobrou vierou odmietnuť vydať to, čo niekto dostal, ale treba to vrátiť tomu, od koho to získal, a to takým spôsobom, aby sa to vrátilo bez akejkoľvek zlej viery, to znamená, aby nevzniklo ani podozrenie z nedbanlivosti. Sabinus to ďalej vysvetľuje tým, že dodáva, že by nemal byť dôvod, aby si depozitár myslel, že pán nechcel, aby sa majetok vrátil otrokovi; a to je správne, ibaže by bol ovplyvnený nejakým dobrým dôvodom na podozrenie otroka, ale stačí, ak prejavil dobrú vieru. Ak sa však otrok predtým dopustil krádeže a strana, u ktorej sa depozit vykonal, o tejto skutočnosti nevedela alebo sa domnievala, že pán nebol ochotný majetok odovzdať, bude zbavená zodpovednosti, pretože vždy sa vyžaduje dobrá vieru. Ukladateľ sa zbaví zodpovednosti nielen vrátením majetku otrokovi, ak tento zostal v nevoľníctve, ale aj v prípade, že bol manumitovaný alebo vyobcovaný, za predpokladu, že tak urobil z dobrých a dostatočných dôvodov; napríklad ak ho vrátil, nevediac, že otrok bol manumitovaný alebo vyobcovaný. Pomponius uvádza, že rovnaké pravidlo sa malo dodržiavať v prípade všetkých dlžníkov.

12. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXII.

V prípade, že bol v Ázii zložený vklad, ktorý sa mal vrátiť v Ríme, platí, že zámerom bolo, aby to bolo na náklady toho, kto vklad zložil, a nie na náklady toho, u koho bol vklad.

1. Vklad by sa mal vrátiť na miesto, na ktorom sa nachádza, bez akéhokoľvek podvodného konania strany, u ktorej bol majetok uložený. Je totiž úplne jedno, kde bol vklad zložený. Tie isté zásady sa vo všeobecnosti vzťahujú na všetky dobromyseľné úkony. Treba však povedať, že ak si žalobca želá, aby bol majetok prepravený do Ríma na jeho náklady a riziko, mal by byť vypočutý; to sa totiž robí aj v prípade žaloby na vydanie.

2. Žalobu na vklad možno riadne podať proti sekvestorovi, a to aj proti jeho dedičovi.

3. Tak ako v prípade, keď sa majetok, ktorý sa musí vydať v súlade s podmienkami ustanovenia alebo závetu, zničí po pripojení vydania; tak aj vklad odo dňa, keď bol zložený, bude na riziko strany, do ktorej rúk bol vložený, ak ho v čase pripojenia vydania žalovaný mohol obnoviť, ale neurobil tak.

(13) Paulus, O Sabinovi, kniha XXXI.

Ak osoba odmietne vrátiť majetok nie jeho vlastníkovi, ale niekomu, kto ho požaduje a o kom sa domnieva, že nie je skutočným zástupcom alebo dedičom osoby, ktorá ho zložila, nedopustí sa zlej viery. Ak by sa však neskôr dozvedel, že žiadateľ mal oprávnenie, možno proti nemu podať žalobu, pretože teraz začína byť vinný zo zlej viery, ak odmietne majetok vrátiť.

1. Osobná žaloba na vrátenie majetku bude môcť byť podaná aj z dôvodu uloženého majetku, ale nie skôr, ako bol spáchaný podvod; nikto totiž nie je zodpovedný za osobnú žalobu na vrátenie majetku len preto, že dostal zálohu, ale len vtedy, keď sa dopustil podvodu.

14. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IX.

V prípade, že existuje viacero dedičov strany, ktorá zložila zálohu, platí, že ak sa dostaví väčšina z nich, majetok sa má vrátiť tým, ktorí sú prítomní. Väčšinu treba chápať nie ako väčší počet osôb, ale ako väčšiu sumu podielov na majetku, pričom je potrebné zložiť náležitú zábezpeku.

1. Bez ohľadu na to, či sa konanie začalo proti tomu, u koho bol majetok uložený, alebo proti jeho dedičovi, a majetok prirodzene zanikol pred vydaním rozhodnutia, napríklad ak otrok, o ktorého vlastníctvo sa viedol spor, zomrel; Sabinus a Cassius hovoria, že strana, proti ktorej bola podaná žaloba, by mala byť oslobodená, pretože je spravodlivé, aby prirodzenú stratu majetku znášal len žalobca, keďže by zanikol, aj keby mu bol vrátený.

15. Julianus, Digesty, kniha III.

Ten, kto dovolí, aby sa u neho uložila jeho vlastná vec, alebo požiada o dovoľenie ju užívať, nie je zodpovedný za žalobu o uloženie alebo o požičanie na užívanie, rovnako ako v prípade strany, ktorá si prenajme svoju vlastnú vec alebo požiada o jej držbu na základe strpenia, pretože ani v jednom prípade nie je zodpovedný.

16. Africanus, Otázky, kniha VII.

Ak ten, u koho si uložil majetok, uloží ten istý majetok u iného a ten sa dopustí podvodu; ten, u koho si majetok uložil, bude zodpovedať za zlú vieru toho, u koho bol majetok následne uložený, a to v takom rozsahu, že mu musí postúpiť svoje práva na konanie.

(17) Florentinus, Inštitúcie, kniha VII.

Je dovolené, aby viaceré osoby, rovnako ako jedna, zložili vklad; napriek tomu ho môžu u sekvestora zložiť len viaceré osoby, pretože sa tak deje v prípade sporu o majetok, a preto sa v tomto prípade má za to, že každý z nich zložil vklad v celom rozsahu. Inak je to v prípade, keď niekoľko spoluvlastníkov vkladá majetok, ktorý majú v spoločnom vlastníctve.

1. Vlastníctvo uloženej veci zostáva vkladateľovi, ako aj držba, pokiaľ nie je uložená u sekvestrátora; vtedy má totiž držbu sekvestrátor; pri uložení je totiž úmyslom, aby ani jeden z nich nemal držbu počas doby, keď je vec takto držaná.

18. Neratius, Pergameny, kniha II.

19. V prípade, že sa vklad vykoná z dôvodu povstania, požiaru, zničenia domu alebo stroskotania lode, žaloba podaná proti dedičovi z dôvodu podvodu zosnulého sa týka jeho podielu na majetku a jednoduchej náhrady škody, a tiež sa musí podať do jedného roka; ak sa však podá proti samotnému dedičovi, priznáva sa na celú sumu, na dvojnásobnú náhradu škody a bez ohľadu na čas.

(19) Ulpián, O edikte, kniha XVII.

(20) Julianus a Marcellus sú toho názoru, že syn pod otcovskou kontrolou môže správne podať žalobu na vklad.

20. Paulus, O edikte, kniha XVIII.

Ak si bez toho, aby si sa dopustil podvodu, stratil majetok, ktorý bol u teba uložený, nebudeš zodpovedný za žalobu o uloženie, ani by si nemal dávať záruku na vrátenie majetku, ak by si ho opäť získal do vlastníctva. Ak sa však dostane do vašich rúk druhýkrát, budete podliehať žalobe o uloženie veci.

21. Ten istý, O edikte, kniha LX.

Ak bol majetok uložený u syna pod otcovskou kontrolou a ten si ho ponechá aj po tom, čo bol emancipovaný, otec nemôže byť žalovaný o peculium do jedného roka, ale syn môže.

1. Trebatius ide ešte ďalej, lebo si myslí, že ak bol vklad urobený u otroka a ten si po manumitácii majetok ponechá, žaloba by mala byť priznaná voči nemu, a nie voči jeho pánovi; hoci žaloba sa nepriznáva voči manumitovanej osobe ?v iných prípadoch.

(22) Marcellus, Digest, kniha V.

Ak dvaja dedičia podvodne zasiahnu do majetku, ktorý bol uložený u zosnulého, budú v niektorých prípadoch zodpovední len za jeho časť, pretože ak si rozdelia desaťtisíc aurei, ktoré boli uložené u zosnulého, a privlastnia si z nich päťtisíc, a obaja sú solventní, každý z nich bude zodpovedný za polovicu, pretože žalobca nemá ďalší záujem. Ak však roztavili platňu alebo dovolili, aby to urobil niekto iný, alebo sa dopustili iného druhu podvodu, môžu byť žalovaní za celú sumu, rovnako ako keby boli sami poverení úschovou majetku; je totiž isté, že každý z nich je vinný z podvodu, a ak by neboli zodpovední za celú sumu, nemohlo by dôjsť k obnoveniu majetku. Nezdá sa absurdné ani to, že ak nedôjde k navráteniu celého majetku, ten, proti komu bola podaná žaloba, nemôže byť oslobodený, ale musí byť proti nemu vydaný rozsudok, ak majetok nebol navrátený v pomere k podielu na majetku, ktorého bol dedičom.

23. Modestinus, Differences, kniha II.

Ak je niekto žalovaný v konaní o zálohu, môže správne začať konanie pred tým istým sudcom z dôvodu potravín, ktoré boli poskytnuté otrokovi.

24. Papinianus, Otázky, kniha IX.

Lucius Titius Semproniovi Pozdrav: "Týmto listom napísaným vlastnou rukou ti oznamujem, že sto kusov peňazí, ktoré si mi dnes požičal a ktoré spočítal otrok Stichus, tvoj zástupca, sú v mojich rukách a že ti ich na požiadanie vyplatím, keď a kde si to budeš priať." Vzniká otázka, či sa má uvažovať o nejakom zvýšení vo forme úrokov? Odpovedal som, že žaloba na vklad bude platiť, pretože čo je požičanie niečoho na používanie, ak nie uloženie? To platí, ak bolo úmyslom, aby sa vrátili tie isté mince, pretože ak sa rozumelo, že sa má vyplatiť len suma, dohoda prekračuje hranice vkladu. Ak v prípade, ktorý bol uvedený, žaloba na vklad nebude môcť byť podaná, pretože bolo dohodnuté len vyplatenie tej istej sumy, a nie rovnakých mincí, nie je ľahké určiť, či by sa mal brať do úvahy úrok. Bolo totiž stanovené, že v prípade žalôb podaných v dobrej viere je povinnosťou sudcu rozhodnúť, že pokiaľ ide o úroky, môžu byť vyplatené len také, ktoré sú stanovené v zmluve. Je však v rozpore s dobrou vierou a povahou vkladu, aby sa úroky požadovali skôr, ako sa strana, ktorá poskytla službu prijatím peňazí, dostane do omeškania s ich vrátením. Ak však bolo dohodnuté, že úroky sa majú platiť od začiatku, podmienka zmluvy sa musí dodržať.

(25) Tamže, Názory, kniha III.

Ak otec prijal dary dané svojej dcére, ktorá bola jeho vlastnou milenkou, v deň jej zasnúbenia alebo neskôr, jeho dedič môže byť správne žalovaný v rámci vkladovej žaloby, aby ho prinútil vydať majetok.

1. Každý, kto prevádza na vlastné použitie peniaze, ktoré boli u neho uložené, ale neboli zapečatené, s tým, že má vrátiť rovnakú sumu, a má byť proti nemu vydaný rozsudok v konaní o žalobe z vkladu o úroky od času, keď bol v omeškaní.

26. Paulus, Názory, kniha IV.

Publia Maevia, keď sa chystala odísť na návštevu k manželovi, zverila Gaii Seii uzavretú škatuľu, v ktorej boli šaty a písomné dokumenty, a oslovila ju takto: "Povedzte mi, že som vám to povedal: "Ak sa vrátim živá a zdravá, vráť mi to, ale ak by sa mi niečo stalo, daj to môjmu synovi, ktorého som mala s prvým manželom." Keďže žena zomrela bez závetu, chcem vedieť, komu sa má odovzdať majetok, ktorý zverila druhému, či synovi, alebo manželovi? Paulus odpovedal, že jej synovi.

(1) Lucius Titius urobil nasledujúce vyhlásenie: "Dostal som a mám v rukách ako zálohu sumu desaťtisíc denárov striebra a sľubujem a zaväzujem sa vrátiť celú uvedenú sumu, ako bolo medzi nami dohodnuté; a v súlade s uzavretou zmluvou ti budem každý mesiac platiť štyri oboly za každú libru ako úrok, až kým nebude vyplatená celá suma." Pýtam sa, či je možné požadovať úroky? Paulus odpovedá, že zmluva, na ktorú sa odkazuje, presahuje hranicu peňažného vkladu, a preto sa v súlade so zmluvou môžu úroky požadovať v rámci žaloby na vklad.

(2) Titus, členom Semproniovej rodiny, pozdravuje: "Dostal som od vás váhu asi desiatich zlatých, dva disky a zapečatené vrece, na ktorom mi dlhujete desať zlatých, ktoré ste uložili u Títa, a tiež dlhujete desať zlatých Trofimovi; a tiež dlhujete desať zlatých na účet svojho otca a ešte niečo navyše." Pýtam sa, či z takejto písomnej listiny vyplýva nejaký záväzok, a najmä niečo, čo sa týka týchto peňazí? Odpoveď znela, že v skutočnosti z listu, ktorý bol predmetom vyšetrovania, zrejme nevznikol žiadny záväzok, ale že mohol slúžiť len ako dôkaz, že bol zložený majetkový vklad. Sudca musí určiť, či strana, ktorá sa v tom istom liste zaviazala za desať zlatých, môže dokázať, čo napísala.

Same, Názory, kniha VII.

Lucius Titius mal pod svojou správou dcéru menom Seia, dal ju za ženu otrokovi menom Pamphilus, ktorý mu nepatril, a tomuto dal veno, pričom od neho vzal potvrdenie, že mu ho ponechal len ako zálohu; a potom, keďže pán otroka nebol o uvedenom zálohu informovaný, otec zomrel a čoskoro potom aj otrok Pamphilus. Pýtam sa, akou žalobou môže Seia získať peniaze späť, keďže bola dedičkou svojho otca? Paulus odpovedal, že keďže veno v skutočnosti nebolo zriadené, peniaze sa môžu vymáhať žalobou De peculio na základe vkladu.

(28) Scaevola, Názory, kniha I.

Quintus Caecilius Candidus napísal list Pacciovi Rogatianovi v nasledujúcom znení: "Caecilius Candidus svojmu priateľovi Pacciovi Rogatianovi: Pozdravujem. Týmto listom ti oznamujem, že som dostal a zapísal do svojej účtovnej knihy potvrdenia

o dvadsiatich piatich peniazoch, ktoré si mi poukázal, a pri prvej príležitosti sa postarám o to, aby tieto peniaze neostali nečinné, to znamená, aby si z nich dostal úrok." Vystala otázka, či je možné zinkasovať úroky aj na základe tohto listu. Odpovedal som, že úroky budú patriť v prípade dobrej viery, ak ich strana vybrala alebo použila peniaze na vlastné účely.

29. Paulus, Sentencie, kniha II.

Ak uloží stříbro do vrecúška alebo zapečatím a osoba, u ktorej som ho uložil, ho použije bez môjho súhlasu, budem mať právo na žalobu z úschovy, ako aj na žalobu z krádeže proti nej.

(1. Ak ten, u koho bol vklad zložený, ho použije s mojím súhlasom, bude nútený zaplatiť mi z tohto účtu úroky, rovnako ako pri iných dobromyseľných žalobách.

30. Neratius, Názory, kniha I.

Ak je proti tvojmu ručiteľovi vydaný rozsudok o náhrade škody z dôvodu majetku, ktorý bol u teba uložený, uvedený majetok sa stáva твоjím.

31. Tryphoninus, Disputácie, kniha IX.

Dobrá viera, ktorá sa vyžaduje v zmluvách, si vyžaduje najvyšší stupeň spravodlivosti; ale máme túto spravodlivosť posudzovať s ohľadom na zákon národov, alebo podľa občianskych a prétorských predpisov? Napríklad strana obvinená z hrdelného zločinu u vás zložila sto aurei, bola vykázaná a jej majetok skonfiškovaný. Mal by sa mu vklad týchto peňazí vrátiť, alebo by sa mal uložiť do štátnej pokladnice? Ak máme na zreteli len zákon prírody a národov, mali by sa vrátiť tomu, kto ich dal; ak však berieme do úvahy občiansky zákon a ustanovenia zákonných nariadení, treba ich odovzdať do Verejnej pokladnice, pretože ten, kto sa o zlo zaslúžil u ľudí, by mal byť utláčaný chudobou, aby slúžil ako príklad pre ostatných na predchádzanie zločinom.

1. Tu prichádza na rad ďalšia otázka na preskúmanie, a to, či by sme mali zastávať názor, že dobrá viera by sa mala obmedziť na strany, ktoré medzi sebou uzavreli zmluvu, bez toho, aby sme venovali pozornosť iným osobám, ktoré majú na posudzovanej veci záujem. Napríklad zlodej uložil u Seia, ktorý si nebol vedomý jeho zločinnosti, nejaký lup, ktorý mi vzal, mal by Seius vrátiť majetok zlodejovi, alebo mne? Ak berieme do úvahy len darcu a príjemcu, dobrá viera vyžaduje, aby majetok dostal ten, kto ho dal na starosť inému; ak sa však pozrieme na spravodlivosť veci, ktorá prináleží všetkým osobám zúčastneným na tejto transakcii, malo by sa mi vrátiť to, o čo som bol pripravený najzločinnejším činom. Verím, že je to spravodlivosť, ktorá dáva každému jeho vlastný majetok takým spôsobom, aby on nemohla byť pripravená žiadna osoba, ktorá má lepší nárok. Preto ak sa mi nezdá, že by som si nárokoval na majetok, musí sa napriek tomu vrátiť tomu, kto ho

uložil, aj keď tak urobil po tom, čo ho neoprávnené získal. Marcellus uvádza to isté s odkazom na vypratávateľa a zlodēja. Ak však zloděj, ktorý nevie, kto je otcom alebo pánom syna alebo otroka, ktorému majetok vzal, uloží ho u niektorého z nich, pričom oni o týchto skutočnostiach nevedia, nejde o uloženie podľa práva národov; pretože charakter uloženia je taký, že vlastný majetok musí byť odovzdaný ako cudzí majetok do úschovy niektorej osobe, ktorá nie je jeho vlastníkom. Ak mi zloděj uloží do úschovy môj vlastný majetok, ktorý vzal bez môjho vedomia, pričom ja o jeho trestnom čine neviem, právom sa usudzuje, že nejde o úschovu; nie je totiž v súlade s dobrou vierou, aby bol vlastník nútený odovzdať svoj vlastný majetok zlodějovi. Ak však v takomto prípade majetok uložený do úschovy odovzdá jeho vlastník, ktorý o týchto skutočnostiach nevedel, bude osobná žaloba na vrátenie niečoho, čo mu nepatrilo, oprávnená.

32. Celsus, Digesty, kniha XI.

Hoci Nervov výrok, že hrubá nedbanlivosť je podvodom, Proculus neakceptuje, mne sa zdá byť úplne pravdivý. Lebo aj keď niekto nie je taký usilovný, ako to vyžaduje ľudská prirodzenosť, predsa len nebude zbavený podvodu, ak neprejaví takú starostlivosť o zálohu, aká je u neho obvyklá; dobrá viera totiž nebude zachovaná, ak prejaví menšiu usilovnosť vo vzťahu k uvedenej zálohe, než akú prejavuje vo vzťahu k vlastnému majetku.

33. Labeo, Javolenove posledné epiteta, kniha VI.

Tvoj otrok uložil v sekvestracii istú sumu peňazí u Attiusa v dome Maevia pod podmienkou, že ti ju vydá, ak preukážeš, že je tvoja, ale ak nie, že ju vydá Attiovi. Uviedol som, že proti tomu, u koho boli peniaze uložené, možno podať žalobu o neurčitú sumu, teda o ich predloženie, a keď boli predložené, možno podať žalobu o ich vrátenie, pretože tvoj otrok tým, že zložil peniaze, nemohol poškodiť tvoje práva.

(34) Ten istý, Pravdepodobnosti, kniha II.

(35) Žalobu o zálohu môžete podať proti každému, kto vám odmietne vrátiť zálohu za iných podmienok, než že mu vyplatíte peniaze, hoci by bol ochotný vrátiť ich pod touto podmienkou bezodkladne a bez ujmy.

Kniha XVII

1. O mandátnej žalobe a o odporovacej žalobe.
2. O žalobe o partnerstve.

Tit. 1. Pokiaľ ide o mandátnu žalobu a protižalobu.

1. Paulus, O edikte, kniha XXXII.

Mandátna povinnosť sa zakladá na súhlase zmluvných strán.

- (1) Preto môže byť mandát prijatý prostredníctvom posla, ako aj listom.
- (2) Okrem toho žaloba na základe mandátu vznikne tam, kde strana buď povie žiadam, alebo chcem, alebo nariad'ujem, alebo kde to dá písomne v akomkoľvek inom jazyku.
- (3) Mandátny záväzok môže byť tiež zmluvne dohodnutý tak, aby sa stal účinným v určitom čase a za určitej podmienky.
- (4) Mandát je neplatný, ak nie je bezodplatný, pretože svoj pôvod odvodzuje od povinnosti a priateľstva, teda odplata je protikladom povinnosti; ak ide o peniaze, transakcia sa totiž skôr vzťahuje na nájom a prenájom.

2. Gaius, Denné alebo zlaté záležitosti, kniha II.

Mandátny záväzok sa medzi nami uzatvára bez ohľadu na to, či ti zverím len svoj obchod, alebo ťa poverím len obchodom inej strany, alebo jeho obchodom spolu s mojím, alebo mojím a tvojím, alebo tvojím a cudzím. Ak vás poverím, aby ste sa zaoberali záležitosťou, ktorá sa týka len vás, poverenie je zbytočné a nevyplýva z neho žiadny záväzok.

1. Mandát sa vzťahuje na moju záležitosť len vtedy, keď ti napríklad prikazujem, aby si vybavil môj obchod, kúpil pre mňa pozemok alebo sa stal mojím ručiteľom.
2. Mandát sa týka len záležitostí iného, ak ti napríklad prikazujem, aby si obchodoval s Titiom, kúpil pre neho pozemok alebo sa stal jeho ručiteľom.
3. Vzťahuje sa na moje záležitosti a na záležitosti iného, keď ti napríklad nariadujem, aby si obchodoval s Titiom a so mnou, alebo aby si kúpil pozemok pre mňa a pre Tícia, alebo aby si sa stal jeho ručiteľom.
4. Má vzťah k tvojim a mojim záležitostiam, keď ti napríklad prikazujem, aby si požičal peniaze na úrok niekomu, kto rokuje o pôžičke na môj účet.
5. Má odkaz na tvoje záležitosti a záležitosti iného, keď ti napríklad prikážem požičať peniaze na úrok Titiovi, ale ak ti prikážem požičať mu ich bez úroku, mandátny záväzok sa uzatvára len v prospech tretej osoby.
6. Mandátny záväzok sa uzatvára len v tvoj prospech, keď ti napríklad prikážem, aby si peniaze radšej minul na kúpu pozemku, než aby si ich požičal na úrok; alebo na druhej strane, aby si ich radšej požičal na úrok, než aby si ich investoval do pozemku. Príkaz tohto druhu je, správne povedané, skôr radou než mandátom, a z tohto dôvodu nie je záväzný, a to z toho dôvodu, že nikto nie je viazaný radou, aj keď nemusí byť výhodná pre toho, komu sa dáva; pretože každý môže slobodne skúmať, či mu rada bude výhodná, alebo nie.

(3) Paulus, O edikte, kniha XXXII.

Okrem toho sa v prípade mandátu stáva, že niekedy sa stav strany, ktorá ho udeľuje, nemusí zlepšiť, a niekedy, keď sa môže zlepšiť, ale nikdy sa nemôže zhoršiť.

1. V skutočnosti, ak som ti prikázal, aby si pre mňa niečo kúpil, a nepovedal som nič o cene, a ty si predmet kúpil, na oboch stranách bude existovať právo na žalobu.

2. Ak som určil cenu a ty si kúpil predmet za vyššiu cenu, isté autority popierajú, že budeš mať právo na mandátnu žalobu, aj keď si ochotný zaplatiť sumu preplatku; je totiž nespravodlivé, aby som mal žalobu voči tebe, ak si nebol ochotný zaplatiť, ale aby si ju mal voči mne, ak si ochotný zaplatiť.

4. Gaius, Denné alebo zlaté záležitosti, kniha II.

Proculus si však myslí, že môže podať žalobu na sumu stanovenej ceny; a tento názor je skutočne zhovievavejší.

(5. Paulus, O edikte, kniha XXXII.

(6) Hranice mandátu sa teda musia dôsledne dodržiavať, pretože o strane, ktorá ich prekročí, sa má za to, že urobila niečo iné, než čo jej bolo nariadené.

1. A ak nevykoná to, k čomu sa zaviazal, bude za to zodpovedný.

2. Preto ak ti nariadim, aby si kúpil Seiov dom za sto aurei, a ty kúpiš Titiov dom za oveľa vyššiu cenu alebo za sto aurei, alebo dokonca za menšiu sumu; bude sa predpokladať, že si mandát nevykonal.

3. Ak ti opäť nariadim, aby si predal môj pozemok za sto aurei, a ty ho predáš za deväťdesiat, a ja podám žalobu o vrátenie pozemku, nebude mi brániť výnimka, ak mi nevyplatiš zostatok, ktorý chýba na mandát, a neuhradiš mi všetku škodu.

4. Okrem toho, ak pán prikáže svojmu otrokovi, aby predal majetok za určitú sumu, a on ho predá za nižšiu sumu, pán môže tiež podať žalobu o jeho vrátenie; nebude mu brániť ani výnimka, ak nebude odškodnený.

5. Postavenie mandatára sa môže zlepšiť, napríklad ak ti prikážem kúpiť Sticha za desať aurei a ty ho kúpiš za menej, alebo za rovnakú sumu a dostaneš nejaký prírastok k otrokovi; keďže v oboch prípadoch si kúpu neuskutočnil za viac, ako bola dohodnutá cena, ale v rámci tejto ceny.

(6) Ulpián, O edikte, kniha XXXI.

Ak sa honorár udeľuje ako odmena, bude žaloba na mandát oprávnená.

1. Ak bol niekto poverený vykonať určitý obchod, môže byť žalovaný na základe tejto žaloby a konanie na základe dobrovoľného zastúpenia sa proti nemu nemôže riadne začať, pretože je zaviazaný len v rozsahu, v akom obchod vykonal; v tomto prípade však, keďže prijal poverenie, bude zodpovedný, aj keby obchod nevykonal.

2. Ak som niekomu dovolil, aby sa stal mojím ručiteľom alebo aby iným spôsobom zasiahol v môj prospech, som zodpovedný za mandátnu žalobu. A ak sa strana nezaviazala za iného, ktorý si to neželal, alebo s úmyslom urobiť mu dar, alebo uzavrieť jeho obchod, bude žaloba na mandát oprávnená.

3. Nemôže existovať mandát na nečestný úkon, a preto sa touto žalobou nemôže začať konanie.

4. Ak ti nariadim, aby si sa venoval niečomu, čo sa ma netýka, ako napríklad aby si sa stal ručiteľom za Seia alebo aby si poskytol pôžičku Titiovi, budem mať právo na mandátnu žalobu, ako uvádza Celsus v siedmej knihe Digest, a budem ti zodpovedný.

5. Je zrejmé, že ak ti nariadim, aby si vykonal niečo, na čom máš záujem, mandátna žaloba nebude môcť byť podaná, ak na tom nebudem mať záujem aj ja; alebo ak by si obchod nevykonal, ak by som ti to nenariadil, aj keby som na tom nemal záujem, mandátna žaloba bude napriek tomu k dispozícii.

6. Julianus v trinástej knihe Digest kladie otázku, či v prípade, ak mandant nariadi svojmu mandatárovi, aby vzal určitú sumu peňazí a požičal ju na jeho riziko za úrok, za predpokladu, že zaplatí uvedenému mandantovi určitý úrok, a mandatár ju môže požičať za vyššiu úrokovú sadzbu, bude mať sám nárok na zisk; pretože, ako hovorí Julianus, platí, že peniaze dostal ako pôžičku. Je však zrejmé, že ak by bol poverený správou celého obchodu, bol by tiež zodpovedný za mandátnu žalobu, rovnako ako je zvyčajne zodpovedný za mandátnu žalobu dlžník, ktorý vykonáva obchod svojho veriteľa.

7. Istý Marius Paulus sa stal ručiteľom za stranu menom Daphnis a bolo dohodnuté, že za to dostane náhradu. Taktiež bolo stanovené, že v prípade priaznivého ukončenia žaloby mu má byť vyplatená určitá suma peňazí pod iným menom. Pretor Claudius Saturninus mu nariadil zaplatiť oveľa vyššiu sumu, ako bola uvedená vyššie, a ten istý Saturninus mu zakázal vystupovať na súde ako advokát. Zdalo sa mi, že dal zábezpeku na zaplatenie rozsudku a že sa dostavil ako kupec žaloby, a Marius Paulus si zrejme želal, aby sa proti Dafnisovi podala mandátna žaloba na sumu, na ktorú bol vynesенý rozsudok proti nemu. Božskí bratia však v reskripte nanajvyš správne uviedli, že vzhľadom na jeho podvodné konanie nemá nárok na žalobu, pretože za peňažnú náhradu súhlasil s prevzatím zodpovednosti. Na druhej strane Marcellus v súvislosti so stranou, ktorá dala prísľub za peňažnú odmenu, hovorí, že ak bolo v skutočnosti úmyslom zaviazat' sa na vlastné riziko, nemohol podať žalobu, ale ak to nebol úmysel, správnejšie bolo podať pretorskú žalobu. Tento názor sa zdá byť v súlade s verejným blahom.

7. Papinianus, Názory, kniha II.

Ak je advokát poverený vedením veci a požaduje väčšiu odmenu, treba zvážiť, či si jeho klient želal odmenu za jeho služby a v tomto prípade musí vyhovieť tomu, čo bolo dohodnuté; alebo či si advokát kúpil právo na žalobu s očakávaním, že získa väčšiu sumu peňazí, čo je v rozpore s dobrými mravmi.

8. Ulpían, O edikte, kniha XXXI.

Ak ustanovím advokáta a on mi nevráti dokumenty týkajúce sa prípadu, v akom konaní mi bude zodpovedný? Labeo si myslí, že bude zodpovedný za mandátnu žalobu, a že názor tých, ktorí si myslia, že na tomto základe možno podať žalobu o zálohu, nie je správny; pri každej zmluve treba totiž vždy brať do úvahy jej pôvod a príčinu.

1. Ale ak je protivník splnomocniteľa prepustený na základe koluzívneho konania, bude tento podliehať mandátnej žalobe; ak však splnomocnenec nie je solventný, potom hovorí, že žaloba z dôvodu podvodu by mala byť priznaná proti strane, ktorá bola prepustená na základe koluzívneho konania.

2. Je stanovené, že ak advokát nepokračuje vo veci, ktorú sa zaviazal viesť, podlieha žalobe na plnú moc.

3. Ak jedna osoba poverí inú osobu, aby viedla vec toho, kto ju sám poveril, aby ju viedla, bude oprávnená na mandátnu žalobu, pretože aj ona sama je za to zodpovedná; pretože hoci sa všeobecne uvádza, že jeden advokát nemôže poveriť iného pred spojením vecí, predsa len bude mandátna žaloba podaná, pretože to môže urobiť len za účelom vedenia vecí.

4. Ak určití poručníci nariadili svojmu druhovi, aby kúpil otroka pre ich poručenca, a ten tak neurobil, bude k dispozícii žaloba na plnomocenstvo? A bude žaloba len na mandát, alebo ju možno podať aj na poručníctvo? Julianus tu robí rozdiel, keďže hovorí, že treba brať do úvahy druh otroka, ktorého poručníci nariadili jednému zo svojich druhov kúpiť, pretože ak by bol otrok zbytočný alebo dokonca zaťažujúci, poručník bude zodpovedný len za žalobu na mandát, a nie za žalobu na poručníctvo. Ak však bol otrok potrebný, bude potom zodpovedný za žalobu na poručníctvo, a to nielen on sám, ale aj ostatní; ak mu totiž nedali pokyn na kúpu, budú zodpovední za žalobu na poručníctvo z dôvodu, že nekúpili otroka, ktorý bol pre ich poručenca potrebný; nie sú teda oslobodení od zodpovednosti za to, že poverili svojho kolegu poručníka, pretože mali kúpu vykonať sami. Je zrejmé, že napriek tomu budú mať nárok na žalobu na mandát, pretože mandát nebol splnený. Julianus tiež hovorí, že na druhej strane poručník, ktorý vykoná kúpu, bude mať právo na mandátnu žalobu proti svojim spolusprávcom.

5. Ak človek, ktorý je slobodný a slúži ako otrok v dobrej viere, nariadi Titiovi, aby ho kúpil, a dá mu na tento účel peniaze zo svojho peculia, ktoré peculium by ho malo nasledovať a malo by zostať v rukách dobromyseľného kupca; a Titius po zaplatení ceny manumitoval slobodného, ktorý bol následne súdne vyhlásený za narodeného ako slobodný; Julianus hovorí, že bude mať právo na mandátnu žalobu proti strane, ktorej nariadil, aby ho kúpila; ale všetko, čo môže získať touto

mandátnou žalobou, bude prinútiť stranu, aby na neho previedla práva na žalobu, ktoré má voči tomu, od koho otroka kúpil. Je zrejmé, že ak mu dal peniaze pochádzajúce z peculium patriace dobromyseľnému kupujúcemu, nemôže naňho previesť žiadne žalobné práva (tak hovorí Julianus), pretože žiadne nemá, keďže kupujúci mu dal svoje peniaze; a ďalej hovorí, že je zaviazaný z dôvodu predaja a táto žaloba je bez účinku z toho dôvodu, že všetko, čo by získal späť, by musel nahradiť žalobou na predaj.

6. Mandátna žaloba potom bude môcť byť podaná, keď začne existovať záujem osoby, ktorá ju dala, ale ak nemá záujem, žaloba bude neúčinná, pretože bude podaná len v rozsahu jej záujmu; ako napríklad v prípade, keď som vám nariadil, aby ste pre mňa kúpili pozemok, pretože ak som mal záujem na uskutočnení kúpy, budete zodpovedný, ale ak som ten istý pozemok kúpil sám alebo to pre mňa urobila iná osoba, keďže nemám záujem, mandátna žaloba nebude k dispozícii. Prikázal som vám, aby ste uskutočnili môj obchod, ale aj keď ho nikto neuskutočnil, ak nevznikla žiadna škoda, žaloba nebude môcť byť podaná, ale ak obchod riadne uskutočnil niekto iný, mandátna žaloba nebude k dispozícii. Toto isté pravidlo sa uplatňuje v podobných prípadoch.

7. Ak ručiteľia, ktorí nevedeli o tom, že ich dlžník zaplatil, alebo boli prepustení na základe potvrdenia, alebo na základe dohody, opäť zaplatili pohľadávku, ktorú mal dlžník zaplatiť, nebudú zodpovední za mandátnu žalobu.

8. To sa týka aj žaloby, na ktorú má ručiteľ nárok, čo možno zistiť z reskriptu božských bratov adresovaného Catullovi Julianovi takto: "V prípade, že ručiteľ je oprávnený podať žalobu na základe mandátnej zmluvy, je povinný ju podať: "Ak strany, ktoré sa stali tvojimi ručiteľmi, majú rozsudok vynesený proti nim na vyššiu sumu, ako je požadovaný dlh, a ak, súc rozumne a informované o skutočnostiach, zanedbali podať odvolanie, môžeš sa chrániť tým, že sa odvoláš na spravodlivosť súdu, ak podajú mandátnu žalobu." Ak teda neboli informovaní o skutočnostiach, ich nevedomosť je ospravedliteľná, ale ak si ich boli vedomí, bolo ich povinnosťou podať odvolanie, a keď tak neurobili, previnili sa zlou vierou. Ale čo ak im v tom bránila chudoba? Vtedy by ich mala ospravedlniť ich chudoba, ale ak sa v prítomnosti svedkov dohodli s hlavným dlžníkom, že podá odvolanie, ak to bude považovať za vhodné, som toho názoru, že konali správne.

9. Má sa za to, že konal v zlej viere ten, kto nevrátil to, čo mal možnosť vrátiť.

10. Preto ak som ti nariadil, aby si kúpil otroka, a ty si to urobil, budeš zodpovedný za jeho dodanie. Ale ak si ho podvodne zanedbal kúpiť (alebo, možno, keď si dostal peniaze na tento účel, dal si ich inému, aby mohol uskutočniť kúpu), alebo ak si sa dopustil hrubej nedbanlivosti (napríklad, ak by si pod vplyvom priazne dovolil inému, aby ho kúpil), budeš zodpovedný. Ak by však otrok, ktorého si kúpil, utiekol, budeš zodpovedný, ak k tomu došlo v dôsledku tvojej zlej viery. Ak však nedošlo ani k zlej viere, ani k nedbanlivosti, nebudete zodpovední, s výnimkou prípadu, keď musíte poskytnúť záruku na vydanie otroka, ak by sa dostal do vašej moci. Ak by ste ho však mali vydať, musíte mi ho odovzdať do vlastníctva; a ak sa poskytnú zábezpeka proti jeho vymáhaniu vyst'ahovaním alebo ak máte právo žiadať, aby vám bola poskytnutá zábezpeka, myslím, že

bude stačiť, ak mi toto právo na žalobu postúpíte, aby ste ma mohli ustanoviť za svojho zástupcu, ktorý bude konať v mojich vlastných záležitostiach, a nebudete povinný nahradiť viac, ako skutočne získate.

9. Paulus, O edikte, kniha XXXII.

Mal by si tiež poskytnúť zábezpeku s odvolaním sa na svoje úkony.

10. Ulpián, O edikte, kniha XXXI.

To isté pravidlo platí aj pri nehnuteľnostiach, keď agent kupuje pozemok; strana, ktorá ho ustanovila, totiž nie je zodpovedná za nič viac než za dobrú vieru.

1. Ak sa však agentovi poskytne zábezpeka s poukazom na zdravie otroka, alebo ak sa takáto zábezpeka môže poskytnúť, alebo ak sa to urobí s poukazom na iné vady, uplatní sa to isté pravidlo; alebo sa proti nemu vynesie rozsudok, ak z nedbanlivosti neposkytne zábezpeku.

2. Ak sa zberá úroda z pozemku, ktorý pre mňa kúpil môj zástupca, je povinnosťou sudcu prinútiť, aby sa aj táto úroda dala do poriadku.

3. Ak má môj zástupca v rukách peniaze, ktoré mi patria, bude mi dlžný úroky odo dňa, keď ich nezaplatil. Ak však požičal peniaze na úrok a inkasoval úroky, máme za to, že v dôsledku toho je povinný nahradiť akýkoľvek zisk, ktorý z toho získal; bez ohľadu na to, či som mu prikázal požičať uvedené peniaze alebo nie, pretože dobrá viera vyžaduje, aby nemal zisk z cudzieho majetku. Ak však peniaze nevyužil, ale si ich privlastnil pre vlastnú potrebu, možno ho žalovať o úroky v zákonnej výške obvyklej v danom okrese. Nakoniec Papinianus hovorí, že aj keby zástupca vybral úroky a privlastnil si ich pre vlastné použitie, musí ich nahradiť.

4. Ak by niekto nariadil Titiovi, aby si požičal peniaze od tých, ktorí ho zamestnávajú, nemožno proti nemu podať mandátnu žalobu (ako uvádza Papinianus v tretej knihe názorov), pretože je zodpovedný z titulu pôžičky, a preto ho nemožno žalovať o úroky akoby z titulu mandátu, ak to nebolo výslovne uvedené v ustanovení.

5. Papinianus v tej istej knihe tiež hovorí, že v prípade, keď ručiteľ, ktorý prevzal zodpovednosť, pretože mu jeho mandant nariadil ako svojmu zástupcovi požičať peniaze, má byť proti nemu vydaný rozsudok; mala by byť priznaná spravodlivá žaloba, ktorá má povahu inštitútneho konania, pretože môže byť považovaná za takú, ktorá ho akoby poverila za účelom poskytnutia pôžičky.

6. Ak niekomu nariadim, aby stipuloval sumu od Tícia, môžem podať mandátnu žalobu proti tomu, komu som to nariadil, aby som ho prinútil vydať ho, ak si to želám; alebo, ak chcem, môžem podať žalobu, aby som ho prinútil urobiť substitúciu mne alebo komukoľvek inému, koho si želám. Papinianus v tej istej knihe uvádza, že ak matka dá veno v mene svojej dcéry a potom pod vedením svojej dcéry urobí v tom čase alebo aj neskôr ustanovenie; bude zodpovedná za žalobu na mandát, hoci ona sama je tou, ktorá dala veno.

7. Ak niekto tvrdí, že obchod, ktorý nariadil uzavrieť svojmu zástupcovi a otrokovi, bude ratifikovaný len vtedy, ak bude Sempronius prítomný, keď sa to uskutoční, a mal by sa uzavrieť nevýhodný dlh, Sempronius, ktorý sa nedopustil podvodu, nebude zodpovedný; a je pravda, že ten, kto sa venuje záležitostiam iného bez úmyslu konať ako zástupca, ale len z pohnútok náklonnosti a priateľstva, s cieľom radiť zástupcom a správcom a riadiť ich svojimi radami, nie je zodpovedný za mandátnu žalobu; ak by sa však dopustil zlej viery, bude zodpovedný nie za mandátnu žalobu, ale za žalobu z dôvodu podvodu.

8. Ak nariadim svojmu zástupcovi, aby požičal moje peniaze Titiovi bez úroku, a on mu ich bez úroku nepožičia, skúmame, či mi má vrátiť úrok? Labeo tvrdí, že by ich mal vrátiť, aj keď som mu prikázal požičať peniaze bez úroku; hoci ak požičal peniaze na vlastné riziko, Labeo hovorí, že žaloba na vrátenie úrokov nebude prípustná.

9. Labeo tiež hovorí, a to je správne, že táto žaloba tiež umožňuje vrátenie peňazí, a keďže strana, ktorá vystupuje ako sprostredkovateľ, je povinná dodať úrodu, môže si odpočítať aj všetky výdavky, ktoré mu mohli vzniknúť pri jej zbere; ak však niečo vynaložil na dopravu, keď prechádzal cez pozemky, myslím si, že aj tieto výdavky by mu mali byť nahradené, ibaže bol zamestnaný za mzdu a bolo dohodnuté, že si náklady na cesty tohto druhu bude hradiť sám, teda že ich bude hradiť zo svojej mzdy.

10. Taktiež hovorí, že ak agentovi vzniknú nejaké výdavky pre potešenie, mimo jeho mandátu, jeho mandant by mu mal dovoliť odstrániť predmet, pre ktorý vznikli, ak sa to dá urobiť bez ujmy pre neho, ak si mandant neželá, aby sa za uvedené výdavky zodpovedal.

11. Ručiteľia a mandatári sú oprávnení podať mandátnu žalobu, aj keď vykonali platbu bez začatia súdneho konania.

12. Julianus hovorí, že vo všeobecnosti, ak ručiteľ zanedbal interpeláciu, ktorá bola osobnou výnimkou a ktorú hlavný dlžník nemohol využiť, bude mať aj tak právo na mandátnu žalobu; ak sa táto výnimka skutočne nemohla čestne využiť. Ak to urobil vedome v prípade, keď hlavný dlžník mohol využiť postup, nebude mať nárok na mandátnu žalobu, ak mal možnosť vec vyriešiť a spýtať sa účastníka, či uprednostňuje obhajobu vo vlastnom mene alebo prostredníctvom advokáta.

13. Ak veriteľ odovzdá potvrdenie ručiteľovi ako dar, domnievam sa, že ak by veriteľ chcel ručiteľa odmeniť, ten by bol oprávnený na mandátnu žalobu; a oveľa viac by to platilo, ak by mu veriteľ potvrdenie odovzdal z dôvodu smrti alebo mu odkázal prepustenie.

11. Pomponius, O Plautiovi, kniha III.

Ak by som sa neskôr stal dedičom strany, v prospech ktorej bol vydaný rozsudok proti mne z dôvodu zábezpeky, budem mať právo na mandátnu žalobu.

12. Ulpián, O edikte, kniha XXXI.

Ak však veriteľ nie kvôli odmene, ale najmä ako dar zamietne žalobu proti ručiteľovi, ten nebude mať nárok na žalobu proti dlžníkovi.

(1) Marcellus však zastáva názor, že ak niekto s úmyslom poskytnúť dar ručiteľovi zaplatí veriteľovi za neho, ručiteľ bude mať právo na mandátnu žalobu.

(2) Je zrejmé, hovorí, že ak je ručiteľom syn pod otcovskou kontrolou alebo otrok a ja za neho zaplatím, dávam mu dar; a ani otec, ani pán nemôžu podať mandátnu žalobu. Je to tak preto, lebo strana, ktorá vykonala platbu, nemala v úmysle poskytnúť dar otcovi.

(3. Je jasné, že ak by sluha, ktorý je ručiteľom, zaplatil veriteľovi, jeho pán bude oprávnený podať mandátnu žalobu.

(4) Marcellus na tom istom mieste tiež hovorí, že ak sa syn pod otcovou kontrolou stal záložcom bez oprávnenia svojho otca, žaloba na mandát nebude mať opodstatnenie, ak v peculium nič nie je; ak sa však stal záložcom na príkaz svojho otca alebo platba bola vykonaná z peculium, je ešte väčší dôvod, aby bol jeho otec oprávnený na žalobu na mandát.

(5) Ak by som nariadil synovi pod otcovským dohľadom, aby za mňa zaplatil, Neratius hovorí, že jeho otec by bol oprávnený na mandátnu žalobu bez ohľadu na to, či on sám zaplatil, alebo to urobil jeho syn z peculium, a to je rozumné, lebo pre mňa nie je rozdiel, kto zaplatí moje dlhy.

(6) Ak prikážem synovi, ktorý je pod otcovskou kontrolou, aby za mňa zaplatil, a on tak urobí po tom, čo bol emancipovaný, je pravda, že žaloba in factum by sa mala priznať synovi, ale otec bude mať nárok na žalobu z titulu dobrovoľného zastúpenia, ak zaplatí po emancipácii svojho syna.

(7) Protižalobou postupujú tí, ktorí prijali splnomocnenie; ako napríklad tí, ktorí sa zaviazali sprostredkovať veci všeobecne alebo jednotlivý úkon.

(8) Preto sa Papinián pýta, či patrón, ktorý kúpil pozemok a zaplatil dve tretiny kúpnej ceny a nariadil, aby sa uvedený pozemok vydal jeho slobodníkovi, aby mohol zaplatiť zvyšok, a keď sa tak stalo a slobodník súhlasil, aby patrón pozemok predal, môže slobodník vymáhať tretinu kúpnej ceny? Hovorí, že ak slobodník na začiatku prijal mandát, nedostal dar a môže získať späť tretinu kúpnych peňazí prostredníctvom protižaloby po odpočítaní zisku, ktorý medzitým získal; ak však patrón túto sumu daroval svojmu slobodníkovi, bude sa mať za to, že ju neskôr daroval svojmu patrónovi.

(9) Ak ste mi prikázali, aby som pre vás niečo kúpil, a ja to kúpim za vlastné peniaze, budem oprávnený podať proti vám žalobu o vrátenie ceny toho istého; ak však za to zaplatím vašimi peniazmi a ešte stále existuje nejaký dobromyseľný zostatok za kúpu vecí, alebo ak ju odmietnete prijať po jej kúpe, bude oprávnená opačná žaloba na mandát. Podobný prípad nastane, ak mi nariadite, aby som urobil niečo iné, a mne na tento účel vzniknú výdavky; môžem totiž vymáhať nielen sumu, ktorú som vyplatil, ale aj úroky z nej. Úroky by navyše nemali začať plynúť len od okamihu omeškania, ale sudca by mal vykonať aj odhad výdavkov, ak strana požaduje od svojho dlžníka platbu a ten ju zaplatí, ak získa veľmi vysoký úrok (pretože je úplne spravodlivé, aby sa vo veciach tohto druhu zohľadnil rozum), alebo ak si dlžník sám požičal peniaze s vysokým úrokom a zaplatí ich. Ak však mandatár nezbavil hlavného dlžníka platenia úrokov, ale samotné úroky stratil; alebo ak ho oslobodil od nízkej úrokovej sadzby a na vykonanie svojej dôvery dostal vyššiu sadzbu; nepochybujem o tom, že môže vymáhať úroky na základe mandátnej žaloby, a (ako už bolo stanovené) sudca by mal o tom všetkom rozhodnúť v súlade so zásadami spravodlivosti a dobrej viery.

(10) Dal som ti peniaze, aby si mohol zaplatiť môjmu veriteľovi, ty si tak neurobil a budeš mi dlžný úroky; v tomto prípade môže môj veriteľ vymáhať odo mňa dlžné peniaze aj s úrokmi, ako to uviedol cisár Severus v reskripte adresovanom Hadrianovi Demonstratovi.

(11) Ak ťa roztopašný mladík poverí, aby si sa stal zábezpekou pre smilnicu, a ty, poznajúc jej povahu, sa zaviežeš mandát vykonať, nebudeš mať nárok na mandátnu žalobu; pretože tento prípad je podobný tomu, keď požičiaš peniaze strane, ktorá si je dobre vedomá, že o ne príde. Ak vás však ešte ďalej priamo poverí požičať peniaze neviestke, nebudete mandátom viazaný, pretože bol daný v rozpore s dobrou vierou.

(12) Keď istý muž napísal svojmu priateľovi list v nasledujúcom znení: "Požičiavam: "Žiadam ťa, aby si Sextilia Crescensa, môjho priateľa, považoval za odporúčaného," nebude zodpovedný za mandátnu žalobu, pretože list bol napísaný skôr s cieľom odporučiť tohto muža než kvôli mandátu.

(13) Ak jedna strana nariadi druhej, aby požičala peniaze synovi, ktorý je pod otcovskou kontrolou, nemalo by sa to považovať za požičanie v rozpore s dekrétom senátu; ale z dôvodu, že otec bude zodpovedný buď za žalobu na peculium, alebo za peniaze vynaložené vo svoj prospech, alebo na základe úkonu vykonaného na jeho príkaz, mandát bude platný. Ďalej hovorím, že ak by som mal pochybnosti o tom, či prijíma pôžičku v rozpore s dekrétom senátu, alebo nie, a odmietol by som mu požičať peniaze v rozpore s dekrétom senátu, a potom by sa objavil niekto, kto by tvrdil, že to tak nie je, a zároveň by povedal veriteľovi: "Poskytni pôžičku na moje riziko, urobíš dobrú pôžičku." Myslím si, že je tu dôvod na mandátnu zmluvu a že účastník bude zodpovedný za žalobu.

(14. Ak veriteľovi prikážem, aby pôžičku poskytol po tom, čo už boli peniaze požičané; Papinianus veľmi správne hovorí, že tu nie je mandát. Je zrejmé, že ak ti prikážem, aby si dlžníkovi poskytol odklad, aby si počkal a nenaliehal naňho, aby zaplatil, a uvediem, že peniaze budú na moje riziko; myslím, že je pravda, že celé riziko pohľadávky by malo pripadať strane, ktorá dáva mandát.

(15) Hovorí tiež, že ak poručník nariadi, aby sa záväzok, ktorý vznikol, prijal alebo schválil, bude zodpovedný za mandátnu žalobu, teda ten, kto bol jeho poručníkom, alebo jeho poručník.

(16) Ak nariadim, aby sa vybrali peniaze, a potom si to rozmyslím, môže byť podaná mandátna žaloba proti mne alebo proti môjmu dedičovi? Marcellus hovorí, že žaloba na mandát nebude môcť byť podaná, pretože mandát zanikol zmenou rozhodnutia. Ak však nariadite, aby sa peniaze vybrali, a potom to zakážete, a napriek tomu sa vyberú, dlžník bude oslobodený.

(17) Marcellus tiež hovorí, že ak niekto nariadi, aby sa mu po jeho smrti postavil pomník, jeho dedič môže pokračovať v konaní o mandátnej žalobe. Ak však ten, kto dostal mandát, postavil pomník za vlastné peniaze, myslím, že môže podať mandátnu žalobu, aj keď mu nebolo uložené postaviť pomník za vlastné peniaze; žaloba totiž bude smerovať v jeho prospech aj proti tomu, kto mu nariadil použiť vlastné peniaze na stavbu pomníka, a to najmä vtedy, ak už urobil prípravy na tento účel.

13. Gaius, O provinčnom edikte, kniha X.

Rovnaké pravidlo platí, ak som ti nariadil, aby si po mojej smrti kúpil pozemok od mojich dedičov.

(14. Ulpián, O edikte, kniha XXXI.

Niet pochyb o tom, že dedič ručiteľ'a je oprávnený podať žalobu na základe mandátu, ak vykonal platbu. Ak však nehnuteľnosť predal a kupujúci zaplatil, vzniká otázka, či bude mať nárok na mandátnu žalobu? Julianus v trinástej knihe

hovorí, že dedič môže podať takúto žalobu, pretože ho možno žalovať z dôvodu kúpy, aby ho prinútili postúpiť svoje práva zo žaloby, a preto bude žaloba na kúpu oprávnená, keďže má na to právomoc.

1. Ak ručiteľ zanechá dvoch dedičov a jeden z nich kúpi nehnuteľnosť od svojho spoludediča a potom zaplatí ručiteľovi všetko, za čo sa zosnulý stal ručiteľom, môže ručiť svojmu spoludedičovi buď na základe ustanovenia, alebo na základe kúpy. Bude preto oprávnený podať mandátnu žalobu.

(15) Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Ak ti nariadim kúpu pozemku a potom ti napíšem, aby si to neurobil, a ty si kúpu uskutočnil skôr, ako si sa dozvedel, že som ju zrušil; budem ti zodpovedať mandátnou žalobou, pretože ten, kto sa zaviazal mandát vykonať, by nemal utrpieť škodu.

16. Ulpián, O edikte, kniha XXXI.

Ak by mi niekto nariadil, aby som vynaložil nejaké výdavky na svoj vlastný majetok, a ja tak urobím, vzniká otázka, či bude žaloba na mandát oprávnená. Celsus v siedmej knihe Digest hovorí, že vyslovil nasledujúci názor, keď vraj Aurelius Quietus nariadil lekárovi, u ktorého býval, aby na jeho vlastné náklady postavil tenisové ihrisko, horúci kúpeľ a iné stavby pre jeho zdravie v záhradách, ktoré mal v Ravenne a kam sa zvykne každoročne vracieť. Celsus preto rozhodol, že po odpočítaní všetkého, čo malo tendenciu zvyšovať hodnotu jeho budov, sa proti nemu môže podať mandátna žaloba na vrátenie zvyšku.

17. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Ak ti prikážem, aby si vybral od Tícia desať aurei, a skôr, ako sa vyberú, podám proti tebe mandátnu žalobu a ty vyberieš? sumu skôr, ako sa vo veci rozhodne; je stanovené, že rozsudok by mal byť vydaný proti tebe.

18. Ulpián, O Sabinovi, kniha XL.

Ak sa niekto nechá usmerniť iným, aby mu požičal peniaze, rozumie sa, že dostal mandát.

19. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLIII.

Ak môj otrok niekoho usmerní, aby ho kúpil, aby sa mohol vykúpiť; Pomponius veľmi výstižne rozoberá otázku, či ten, kto otroka dobrovoľne vykúpil, môže podať žalobu proti predávajúcemu, aby ho prinútil vziať ho späť; keďže mandátna žaloba je recipročná. Pomponius však hovorí, že je nanajvýš nespravodlivé nútiť ma, aby som si vzal späť otroka na základe činu

uvedeného otroka, ktorého sa chcem natrvalo zbaviť; ani by som v tomto prípade nemal podliehať mandátnej žalobe viac, ako keby som ti ho predal.

20. Paulus, O Sabinovi, kniha XI.

Ten, kto sa zaviazal vykonať mandát, nemôže mať z neho žiadny zisk; rovnako ako by nemal utrpieť žiadnu stratu, ak by nemohol vybrať peniaze požičané na úrok.

1. Žalobu z dôvodu uskutočneného obchodu môže podať ručiteľ, ak sa zaviazal za neprítomnú stranu, pretože žaloba z poverenia nebude môcť byť podaná, ak jej poverenie nepredchádzalo.

(21) Ulpián, O Sabinovi, kniha XLVII.

Ak sa za teba stanem ručiteľom na príkaz iného, nemôžem proti tebe podať žalobu na mandát, tak ako sa to stane, keď niekto dá sľub s ohľadom na mandát iného. Ak to však urobím s odkazom nie na mandát jednej osoby, ale na mandát dvoch osôb, budem oprávnený podať mandátnu žalobu aj proti tebe, rovnako ako keby mi dve osoby dali pokyn požičať ti peniaze, bol by som oprávnený podať žalobu proti obom.

22. Paulus, O edikte, kniha XXXII.

Ak ti nariadim, aby si sa stal mojím ručiteľom na určitý čas, a ty tak absolútne urobíš a zaplatíš; správna odpoveď bude, že nebudeš mať nárok na mandátnu žalobu, kým neuplynie čas.

1. Diskutovalo sa aj o tom, či ak sa na základe môjho príkazu stanete na určitý čas ručiteľom za sumu, ktorú mi počas tohto času dlhujete, a zaplatíte ju pred uplynutím lehoty, budete mať hneď nárok na mandátnu žalobu? Niektoré authority sa domnievajú, že právo na žalobu sa nadobúda okamžite, ale na sumu nižšiu, ako je môj záujem na tom, aby sa platba uskutočnila v deň, keď bola splatná. Lepšie je však povedať, že medzičasom nemožno podať mandátnu žalobu na túto sumu, keď nie je vhodné, aby som ju zaplatil pred určeným termínom.

2. Niekedy sa stáva, že ak vykonávam svoj vlastný obchod, budem oprávnený aj na prétorskú mandátnu žalobu; napríklad keď môj dlžník na vlastné riziko nahradí niekoho svojho v môj prospech alebo keď na žiadosť ručiteľa začnem konanie proti hlavnému dlžníkovi; lebo hoci vymáham svoj vlastný dlh, predsa len vykonávam jeho obchod, a preto to, čo sa mi nepodarí vymôcť, môžem vymáhať mandátnou žalobou.

3. Ak osoby, ktorých majetok bol daný do zálohu a predaný, uvedú podvodných kupcov a nariadia im, aby tento majetok kúpili, rozumie sa tým udelenie mandátu, hoci mandát za takýchto okolností neexistuje; pretože pri kúpe vlastného majetku je takáto kúpa neplatná.
4. Julianus povedal, že záväzok z mandátu sa vzťahuje aj na majetok toho, kto sa zaviazal k jeho plneniu, a z tohto dôvodu by sa mal všetkými prostriedkami preukázať; ak totiž nariadim jednému z viacerých dedičov, ktorí uskutočňujú predaj, aby pre mňa kúpil majetok pozostalosti, uvedený dedič bude zodpovedný za žalobu z mandátu na podiel z majetku, na ktorý má nárok, a záväzok bude vzájomný; lebo v skutočnosti, ak z tohto dôvodu (teda preto, že sa zaviazal vykonať mandát) nevydá majetok inému záujemcovi, dobrá viera vyžaduje, aby mu zaplatil cenu, za ktorú by sa mohol predat'. Na druhej strane, ak kupujúci nebol prítomný na predaji za účelom kúpy nehnuteľnosti, ktorú potreboval, keďže poveril dediča, aby ju pre neho kúpil; bude úplne spravodlivé, aby mal žalobu na mandát, aby sa odškodnil za záujem, ktorý mal na tom, aby nehnuteľnosť kúpil.
5. Osoba, ktorej bol majetok skonfiškovaný, môže nariadiť komukoľvek, aby ho kúpil, a ak by tak urobil, bude spravodlivá žaloba na mandát, ak nezachová vieru. Toto pravidlo bolo stanovené preto, že ak bol majetok skonfiškovaný a niečo sa neskôr nadobudne, nepríde to do štátnej pokladnice.
6. Ak sa niekto zaviazal vykonať mandát, ktorý mu prikazuje vylúpiť chrám alebo zraniť či zabiť človeka, nemôže nič vymáhať na základe mandátnej žaloby, a to z dôvodu nehanebnej povahy mandátu.
7. Ak ti dám sto aurei, aby si ich dal Titiovi, a ty to neurobiš, ale použiješ ich sám; Proculus hovorí, že budeš zodpovedný aj za mandátnu žalobu, aj za žalobu z krádeže; ak by som ti ich však dal tak, že ich môžeš odovzdať komukoľvek, komu sa ti zachce, bude platiť len mandátna žaloba.
8. Ak nariadim tvojmu otrokovi, aby na môj účet zaplatil sumu peňazí, ktorú ti dlžím; Neratius hovorí, že hoci si otrok mohol peniaze požičať a platbu zapísať do tvojich účtovných kníh ako prijatú odo mňa, predsa, ak ich nedostal od veriteľa, aby ich zapísal na môj účet, nebudem oslobodený a nemôžeš proti mne podať mandátnu žalobu; ale ak si ich požičal s tým, že ich má zaplatiť na môj účet, na druhej strane nastanú obe tieto okolnosti; je totiž jedno, či peniaze, ktoré mali byť zaplatené na môj účet, dostal nejaký iný otrok alebo ten istý otrok vo vašom mene, a to je tým správnejšie, že vždy, keď veriteľ dostane svoje vlastné peniaze, nedochádza k oslobodeniu dlžníka.
9. Môj otrok na úteku, keď bol v rukách zlodēja, získal nejaké peniaze a kúpil za ne iných otrokov, ktorých Titius dostal na základe dodávky od predávajúceho. Mela hovorí, že môžem spôsobiť, aby mi Titius vrátil peniaze na základe mandátnej žaloby, pretože sa má za to, že môj otrok nariadil Titiovi, aby dostal otrokov na základe dodávky, za predpokladu, že tak urobil na žiadosť otroka. Ak však predávajúci vykonal dodávku Titiovi bez jeho súhlasu, môžem potom podať žalobu na

kúpu, aby som prinútil predávajúceho dodať mi otrokov, a predávajúci bude mať osobnú žalobu na vrátenie peňazí proti Titiovi za dodávku otrokov, ktorých mu nedlhoval, hoci sa domnieval, že mu ich dlží.

10. Ak kurátor majetku uskutoční predaj, ale nevyplatí výťažok z neho veriteľom, Trebatius, Ofilius a Labeo sú toho názoru, že proti nemu bude možné podať mandátnu žalobu v prospech tých veriteľov, ktorí sa dostavia, a že žalobu z dôvodu uskutočneného obchodu môžu podať tí veritelia, ktorí sú neprítomní; ale ak po vykonaní poverenia prítomných veriteľov pokračuje v predaji, žalobu z dôvodu uskutočneného obchodu nemôžu podať neprítomní veritelia, iba ak možno proti tým, ktorí poverili kurátora predajom majetku, rovnako ako keby uskutočnili obchod títo veritelia. Ak mu však dali pokyn, aby tak urobil, v domnení, že sú jedinými veriteľmi, mala by byť žaloba in factum priznaná v prospech neprítomných veriteľov proti tým, ktorí dali pokyn.

11. Avšak tak, ako je slobodné mandát nepriať, tak aj v prípade jeho prijatia sa musí vykonať, ak sa neodvolá. Okrem toho ho možno odvolať takým spôsobom, že strane, ktorá dala mandát, zostane zachované právo, aby s vecou pohodlne naložila buď sama, alebo niekto iný; alebo ak by ten, kto sa zaviazal mandát vykonať, mohol byť zneužitý. A ak strana, ktorej bol mandát udelený, aby niečo kúpila, tak neurobí a neuvedie, že to nekúpi, bude zodpovedná za svoju vlastnú nedbanlivosť, a nie za nedbanlivosť iného; a je ustálené, že bude zodpovedná za žalobu na mandát. Ešte ďalej bude zodpovedný (ako povedal aj Mela), ak by podvodne odvolal mandát v čase, keď nemohol riadne vykonať kúpu.

23. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha II.

Ak však mandatár ako ospravedlnenie nesplnenia mandátu uvedie existenciu choroby alebo smrteľné nepriateľstvo svojho protivníka.

24. Paulus, Sentencie, kniha II.

Alebo že žaloby podané proti dlžníkovi nebudú mať žiadnu platnosť ani účinok.

(25. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha II.

Alebo z akéhokoľvek iného spravodlivého dôvodu by mal byť vypočutý.

26. Paulus, O edikte, kniha XXXII.

Smrť osoby, ktorá mandát udelila, je zahrnutá medzi dôvody zanedbania jeho plnenia, pretože mandát zaniká smrťou. Ak ho však vykoná osoba, ktorá o tejto skutočnosti nevie, platí, že žaloba bude podaná z dôvodu vhodnosti. Julianus tiež uviedol, že mandát zaniká smrťou strany, ktorá ho udelila, ale záväzok z neho vyplývajúci niekedy naďalej trvá.

1. Ak strana nariadila svojmu dlžníkovi, aby za neho zaplatil Titiovi, a dlžník zaplatil peniaze po Titiovej smrti; hoci o tejto skutočnosti nevedel, musí byť oslobodený.

2. Peniaze sa chápu ako stratené ručením, keď dlžník bol ním nahradený v prospech veriteľa, hoci nebol solventný; pretože veriteľ, ktorý prijme dlžníka, ktorý bol nahradený, robí záruku dobrou.

3. Ak strana, ktorá chce poskytnúť dar ručiteľovi, zbaví svojho veriteľa, ktorý je jej vlastným dlžníkom, ručiteľ môže okamžite podať mandátnu žalobu, pretože je jedno, či peniaze veriteľovi zaplatil, alebo ho zbavil záväzku.

4. Treba mať tiež na pamäti, že ručiteľ nemôže v rámci mandátnej žaloby vymáhať viac, ako zaplatil.

5. Stal som sa vaším ručiteľom za sumu desať aurei na základe vášho príkazu a zaplatil som zástupcovi veriteľa. Ak bol tento skutočným zástupcom, mám okamžite nárok na mandátnu žalobu, ale ak ním nebol, môžem proti nemu podať žalobu na vymáhanie.

6. Mandatár nemôže požadovať úhradu všetkých výdavkov, ktoré mu mohli vzniknúť; ako napríklad v prípade, keď ho okradli zloději alebo stratil majetok v dôsledku stroskotania lode, alebo keď bol on alebo členovia jeho rodiny napadnutí chorobou, bol nútený vynaložiť výdavky; tieto veci by sa totiž mali skôr pripísať náhode ako mandantovi.

7. Ak ti však otrok ukradne to, čo si kúpil na môj príkaz, Neratius hovorí, že môžeš podať mandátnu žalobu, aby si prinútil otroka odovzdať ti ho ako náhradu škody, ak sa to stalo bez tvojej viny; ak som však vedel, že otrok je nepoctivý, a neupozornil som ťa, aby si sa mohol proti tomu zabezpečiť, musím ti potom nahradiť sumu tvojich úrokov.

8. Istý robotník na príkaz priateľa kúpil otroka za desať aurei a vyučil ho remeslu; potom ho predal za dvadsať aurei, ktoré bol nútený zaplatiť na základe mandátnej žaloby. Neskôr bol proti nemu vynesenej rozsudok v prospech kupujúceho z dôvodu, že otrok nebol zdravý. Mela hovorí, že mandatár nebude povinný nahradiť mu to, čo zaplatil, ak sa po uskutočnení kúpy otrok nestal nezdravým bez toho, aby bol z jeho strany v zlej viere. Ak by mu však dal inštrukcie na príkaz mandatára, platil by opak, pretože potom by mohol vymáhať to, čo vynaložil, ako aj to, čo zaplatil za výživu otroka, ak ho nepožiadal o bezodplatné inštrukcie.

27. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IX.

Ak by niekto napísal inému, aby prepustil svojho dlžníka, a že mu sám zaplatí peniaze, ktoré mu dlhuje, bude podliehať mandátnej žalobe.

1. Ak som ti odovzdal otroka s tým, že ho po mojej smrti manumituješ, záväzok bude založený. Okrem toho budem sám oprávnený podať proti tebe žalobu, ak by som si po zmene svojho rozhodnutia chcel otroka získať späť.

2. Ak sa strana zaviazala k plneniu mandátu a môže ho splniť, nemala by nesplniť to, čo sľúbila, inak bude proti nej vydaný rozsudok vo výške úrokov mandanta. Ak si je však vedomý, že službu nemôže vykonať, mal by túto skutočnosť čo najskôr oznámiť mandatárovi, aby ten mohol zamestnať niekoho iného, ak by si to želal. Ak mu to neoznámil, hoci tak mohol urobiť, bude zodpovedný za výšku úrokov mandatára, ale ak mu to z nejakého dôvodu nemohol oznámiť, bude zabezpečený.

3. Mandát zaniká smrťou toho, komu bol udelený, ak zomrel bez toho, aby ho akýmkoľvek spôsobom splnil; a jeho dedič, aj keď mohol mandát splniť, nebude mať z tohto dôvodu nárok na mandátnu žalobu.

4. Výdavky, ktoré vznikli vykonaním mandátu, ak boli vynaložené v dobrej viere, treba v každom prípade uhradiť; a je jedno, či by ten, kto mandát udelil, zaplatil menej, keby obchod vykonával sám.

5. Ak na môj príkaz poskytnete pôžičku Titiovi a podáte proti mne mandátnu žalobu, nemal by som mať proti sebe vyneseny rozsudok, ak mi nepostúpíte práva na žalobu, ktoré máte voči Titiovi. Ak by ste však žalovali Tícia, ja sám nebudem oslobodený, ale budem vám zodpovedať len v rozsahu, v akom ste nemohli vymáhať pohľadávku od Tícia.

28. Ulpian, O edikte, kniha XIV.

Papinianus v tretej knihe otázok hovorí, že mandatár dlžníka, ktorý platí, nezbavuje hlavného dlžníka zo zákona; platí totiž na základe vlastného mandátu vo vlastnom mene, a preto si myslí, že práva na žalobu voči hlavnému dlžníkovi by mali byť postúpené mandatárovi.

29. Ten istý, Spory, kniha VII.

Ak bola podaná žaloba proti ručiteľovi a ten, nevediac o tom, že peniaze neboli skutočne odovzdané dlžníkovi, vykoná platbu na účet svojho ručenia; vzniká otázka, či môže sumu, ktorú zaplatil, vymáhať žalobou na základe mandátnej zmluvy? A ak skutočne, keďže si je vedomý týchto skutočností, zanedbá podanie námietky z dôvodu podvodu alebo preto, že peniaze neboli zaplatené, bude sa mať za to, že sa zúčastnil na podvode, pretože hrubá nebanlivosť sa veľmi podobá podvodu. Ak však o skutočnostiach nevedel, nemožno mu pripisovať žiadnu zodpovednosť. Na základe tej istej zásady, ak má dlžník

právo na výnimku, napríklad z dôvodu dohody alebo z iného dôvodu, a on, ktorý o tom nevedel, túto výnimku nevyužije; treba povedať, že bude mať právo na mandátnu žalobu, pretože hlavný dlžník mohol a mal svojho ručiteľa varovať, aby mu zabránil v nevedomosti zaplatiť to, čo nebolo splatné.

1. Je predmetom diskusie, ak ručiteľ, ktorý nevie, že sa zaviazal nezákonne, vykoná platbu, či bude mať nárok na mandátnu žalobu? Ak skutočne nevedel o skutočnostiach, jeho nevedomosť bude ospravedlnením, ale ak nevedel o práve, treba zastávať opačný názor.

2. Ak ručiteľ, ktorý nevedel, že dlžník zaplatil, sám vykoná platbu, myslím si, že bude mať nárok na mandátnu žalobu; mal by byť totiž ospravedlnený, ak by sa nedozvedel, že dlžník zaplatil, pretože ten by mal oznámiť svojmu ručiteľovi, len čo zaplatil, aby zabránil veriteľovi, že ho prevalcuje a využíjúc jeho nevedomosť získa od neho sumu, za ktorú sa stal ručiteľom.

3. O tom by sa malo diskutovať aj s ohľadom na ručiteľa, a to: ak pri platení neoznámil hlavnému dlžníkovi a ten potom splnil záväzok, čo nemal urobiť. Myslím si, že keď mu to mohol oznámiť, a neurobil tak, ak ručiteľ podá žalobu na mandát, mal by byť premlčaný; ak totiž dlžníka po zaplatení neupovedomil, dopúšťa sa konania podobného podvodu. Okrem toho by mal hlavný dlžník postúpiť svoje právo na žalobu na ručiteľa, aby sa zabránilo tomu, že veriteľ dostane dvojitú platbu.

4. Aj keď by ručiteľ nevykonal určité úkony, nie je vinný z podvodu; ako napríklad v prípade, keď opomenie využiť výnimku založenú na zastúpení, či už o svojom práve vedel, alebo o ňom nevedel. V tomto prípade ide totiž o dobrú vieru, s ktorou nie je v súlade dohadovať sa o pekných rozdieloch v práve, ale len zistiť, či je strana dlžníkom, alebo nie.

5. Vo všetkých vyššie uvedených príkladoch, keď veriteľ dostal peniaze, ktoré v skutočnosti neboli požičané dlžníkovi, alebo mu boli vyplatené druhýkrát, bude proti nemu podaná žaloba o vrátenie, pokiaľ mu peniaze neboli vyplatené na základe rozsudku; v tomto prípade totiž žaloba o vrátenie nebude podaná z dôvodu autority rozsudku, ale on sám by mal byť kvôli svojej duplicitne potrestaný za zločin podvodu.

6. Ak ručiteľ, ktorý bol prepustený uplynutím času, napriek tomu zaplatí veriteľovi, bude mať zákonný nárok na žalobu proti hlavnému dlžníkovi; pretože hoci už bol prepustený zachovaním viery, prepustil dlžníka. Preto ak je pripravený brániť hlavného dlžníka proti jeho veriteľovi, je úplne spravodlivé, aby to, čo zaplatil, získal späť na základe mandátnej žaloby. Tento názor zastával aj Julianus.

30. Julianus, Digesty, kniha XIII.

Ak ti dám otroka s tým, že ho manumituješ, a potom ti môj zástupca zakáže manumitovať, môžem podať mandátnu žalobu, ak mu udeľíš slobodu?

(1) Odpovedal som, že ak mal mandatár vážny dôvod zabrániť manumácii otroka, ktorého som prijal s jediným cieľom manumovať ho; napríklad ak by sa neskôr zistilo, že falšoval účty alebo že zosnoval sprisahanie proti životu svojho bývalého pána, budem zodpovedný, ak nebudem dbať na upozornenie mandatára. Ak však agent dal oznámenie bez akéhokoľvek vážneho dôvodu, ale len preto, aby zabránil manumpcii otroka, nemôže byť proti mne podaná žaloba, aj keby som mu dal slobodu.

31. Ten istý, Digest, kniha XIV.

Ak zverím obchodovanie so svojím podnikom strane, ktorá mi zodpovedá v žalobe za štvornásobnú škodu (do jedného roka) a po uplynutí roka len za jednoduchú škodu; aj keby som po uplynutí roka začal proti nemu žalobu na mandát, bude mi povinný zaplatiť štvornásobnú náhradu škody; pretože strana, ktorá sa ujme vedenia cudzieho podniku, je povinná zaplatiť mu to, čo by bola nútená zaplatiť iným.

(32) Ten istý, O Urseius Ferox, kniha III.

Ak by som nebol ochotný vstúpiť do majetku, ak mi nebude poskytnutá záruka, že budem odškodnený za prípadnú stratu, a za takýchto okolností bude udelený mandát; myslím, že žaloba na mandát bude oprávnená. Ak však strana nariadila inej osobe, aby neodmietla dedičstvo, prípad je úplne iný; ak sa totiž dedičstvo nadobudne, nemôže spôsobiť prijímajúcej osobe žiadnu škodu, ale prijatie dedičstva je niekedy škodlivé. Jedným slovom, vždy, keď sa uzatvárajú takéto zmluvy a zakaždým, keď sa v mene strán zaviazne ručiteľ, myslím si, že záväzok mandátu je ustanovený; nie je totiž veľký rozdiel v tom, kto je jednotlivец, ktorý sa po vypočutí stal ručiteľom, alebo či to nariadi ten, kto je neprítomný. Okrem toho je vhodné poznamenať, že je bežnou záležitosťou, že do majetku, o ktorom sa predpokladá, že je platobne neschopný, sa vstupuje na základe pokynu veriteľov; a niet pochyb, že to zakladá zodpovednosť za mandátnu žalobu.

33. Ten istý, O Miniciovi, kniha IV.

Ak je strana požiadaná, aby sa stala ručiteľom, a zaviazne sa na menšiu sumu, je právne zodpovedná; ak sa však zaviazne na väčšiu sumu, Julianus si veľmi správne myslí, že to je aj názor mnohých autorít, že nebude zodpovedná za mandátnu žalobu na väčšiu sumu, než na akú bola požiadaná, aby sa stala ručiteľom, ale len na sumu obsiahnutú v žiadosti; pretože urobila to, čo jej bolo nariadené; keďže sa má za to, že strana, ktorá ju požiadala, sa spoliehala na jej dobrú vieru v rozsahu, v akom bola požiadaná, aby bola zodpovedná.

34. Africanus, Otázky, kniha VIII.

Istý muž mal vo zvyku uzatvárať obchody Lucia Tícia ako jeho zástupca a po tom, čo vybral peniaze od dlžníkov prvého, poslal mu list, v ktorom uviedol, že istá suma pochádzajúca z vedenia jeho obchodu zostala v jeho rukách a že on sám si ju požičal a je za ňu dlžný so šesťpercentným úrokom. Vznikla otázka, či za týchto okolností možno podať žalobu o tieto peniaze ako požičané a či možno vymáhať úroky? Odpoveď znela, že peniaze neboli požičané, inak by bolo možné tvrdiť, že peniaze by sa považovali za požičané v každej zmluve, v ktorej neexistuje protihodnota. Tento prípad nie je podobný prípadu, keď sa uzavrie dohoda, že budete mať ako pôžičku peniaze, ktoré boli u vás uložené, a tie sa požičajú, pretože potom sa peniaze, ktoré boli moje, stávajú vašimi. Okrem toho, ak ti prikážem, aby si si požičal peniaze od môjho dlžníka, stáva sa to pôžičkou, pretože ide o zhovievavý výklad; a dôkazom toho je, že ak strana, ktorá chce požičať peniaze inému, mu dá striebro na predaj, nemôže právne podať žalobu o požičané peniaze, a napriek tomu peniaze získané za striebro budú na riziko strany, ktorá striebro dostala. V uvedenom prípade preto treba konštatovať, že mandatár bude zodpovedný za žalobu na mandát, takže hoci peniaze boli na jeho riziko, musí aj tak zaplatiť dohodnuté úroky.

1. Prikázal som vám, ako dedičovi podielu na nehnuteľnosti, aby ste pre mňa kúpili pozemok patriaci k uvedenej nehnuteľnosti za stanovenú cenu, a vy ste tak urobili. Niet pochyb o tom, že medzi nami vznikne mandátna žaloba s ohľadom na podiely ostatných spoludedičov. Pokiaľ však ide o váš podiel, môže vzniknúť pochybnosť, či by sa mala podať žaloba na kúpu alebo na mandát, pretože nie je nerozumné domnievať sa, že kúpa sa uskutočnila podmienene, pokiaľ ide o tento podiel; pretože v skutočnosti je veľmi dôležitá otázka, či v prípade, že by som zomrel pred uzavretím obchodu a vy, keďže ste vedeli o mojej smrti, by ste odmietli predaj inému na základe môjho mandátu, by vám z tohto dôvodu zodpovedal môj dedič? A na druhej strane, ak by ste predali inému subjektu, boli by ste zodpovední voči môjmu dedičovi? Ak by sa totiž zistilo, že kúpa sa uskutočnila pod podmienkou, konanie možno začať rovnako ako v prípade, že by sa po smrti splnila akákoľvek iná podmienka. Ak by sa však konanie začalo na základe mandátu, napríklad ak by som nariadil kúpu pozemku patriaceho niekomu inému a došlo by k úmrtiu, keďže ste o tejto skutočnosti vedeli a mandát by zanikol, nebolo by možné podať žalobu vo váš prospech voči môjmu dedičovi; ak by sa však konanie uskutočnilo na základe mandátu, postup by bol rovnaký ako v prípade kúpy.

(35) Neratius, Pergameny, kniha V.

Ak som ti prikázal, aby si pre mňa kúpil pozemok, v ktorom máš podiel, je pravda, že v súlade s týmto mandátom si povinný odovzdať mi aj svoj podiel po tom, ako budú odkúpené ostatné podiely. Ak by som vám však nariadil kúpiť uvedené podiely za určitú cenu a vy by ste niektoré z nich kúpili za akúkoľvek cenu, váš podiel na výnose sa bude musieť znížiť, takže celková suma nepresiahne sumu, za ktorú som nariadil nehnuteľnosť kúpiť. Ak som vám však nariadil vykonať kúpu bez stanovenia akejkoľvek ceny a vy ste kúpili podiely ostatných strán za iné ceny, mali by ste svoje podiely tiež predaj za sumu, ktorá by bola schválená úsudkom dobrého občana.

36. Javolenus, O Cassiovi, kniha VII.

Osoba tohto druhu by mala dať dokopy všetky sumy, veľké i malé, a tak zistiť podiel, ktorý má zaplatiť strana, ktorá dostala mandát. Toto pravidlo prijímajú mnohé autority.

1. Podobne aj v nasledujúcom prípade, keď som ti nariadil, aby si pre mňa niečo kúpil za určitú cenu, a ty si obchod uskutočnil výhodne s ohľadom na ostatných spoluvlastníkov a uskutočnil si kúpu za nízku sumu, dostaneš za svoj podiel sumu svojho podielu, ak je v rámci sumy obsiahnutej v mandáte; ale čo ak strany, ktoré držali pozemok spoločne s tebou, boli nútené zbaviť sa ho za nízku cenu, buď z dôvodu zlého stavu svojich záležitostí, alebo z iného dôvodu? Nemali by ste priniesť rovnakú obeť, ani by ste nemali mať z tejto okolnosti prospech, keďže mandát by mal byť bezodplatný, ani by ste z tohto dôvodu nemali mať právo zabrániť predaju, pretože ste vedeli, že kupujúci má väčší záujem získať majetok, ako mal v čase, keď vám nariadil jeho kúpu.

2. Ak by som vám nariadil, aby ste pre mňa kúpili pozemok, ktorý predávajú určité strany, avšak takým spôsobom, že nebudem viazaný mandátom, ak nekúpите celý pozemok, a vy ho nebudete môcť kúpiť celý; budete vykonávať vlastné obchody s ohľadom na podiely, ktoré ste kúpili, bez ohľadu na to, či máte na pozemku záujem alebo nie. Výsledkom bude aj to, že ten, komu bolo udelené takéto splnomocnenie, bude medzitým nakupovať jednotlivé podiely na vlastné riziko, a ak ich nekúpi všetky, zostanú v jeho rukách, hoci ich nechce. Je pravdepodobnejšie, že keďže strana môže prevziať výkon mandátu, ktorý je spojený s takýmito neprijemnosťami, a urobila to dobrovoľne, mala by si splniť svoju povinnosť tým, že kúpi rôzne podiely, rovnako ako by mala urobiť pri kúpe všetkých spolu.

3. Ak ti prikážem, aby si pre mňa kúpil pozemok, a nedodám, že nebudem zodpovedný podľa mandátnej zmluvy, ak ho nekúpiš celý, a ty kúpiš jeden alebo niekoľko jeho dielov; potom budeme nepochybne oprávnení na mandátne žaloby voči sebe navzájom, aj keď by si nemohol kúpiť zvyšné diely pozemku.

(37) Africanus, Otázky, kniha VIII.

Stal som sa pre teba ručiteľom za to, že istý otrok bude vydaný, a dohodu som splnil. Keď proti tebe podám mandátnu žalobu, treba sa odvolávať na čas, keď som zaplatil, a nie na čas, keď bola podaná žaloba; a preto, aj keby otrok neskôr zomrel, spravodlivá žaloba bude napriek tomu oprávnená.

1. Pravidlo je odlišné v prípade stipulácie, pretože vtedy sa berie do úvahy čas, keď bola žaloba podaná, ibaže by sa stalo, že sľubujúci je zodpovedný za to, že platbu nevykonal v riadnom čase, alebo veriteľ ju zanedbal, pretože zlyhanie žiadnej zo strán by mu nemalo byť na prospech.

38. Marcellus, stanoviská.

Lucius Titius dovolil Publiovi Maeviovi, svojmu synovi, založiť dom v spoločnom vlastníctve veriteľovi svojho syna, ale nie s úmyslom darovať mu ho; a potom, keď Maevius zomrel a zanechal maloletú dcéru, porúčnici tejto dcéry spojili vydanie proti Titiovi, ako to urobil Titius v konaní začatom na vymáhanie pôžičky. Pýtam sa, či by sa mala časť domu, ktorú Titius dovolil svojmu synovi zaťažiť, uvoľniť na základe súdneho rozhodnutia? Marcellus bol toho názoru, že sudca by mal určiť, či sa má uvoľniť, pričom by mal zohľadniť charakter dlžníka a úmysel zmluvných strán, ako aj čas, keď bola sporná nehnuteľnosť zaťažená hypotékou, pretože riešenie právnej otázky tohto druhu závisí od súdneho rozhodnutia.

1. Existuje otázka, ktorá nie je odlišná a ktorá sa vyskytuje veľmi často, a to, či ručiteľ môže začať konanie s cieľom dosiahnuť svoje oslobodenie skôr, ako zaplatí. Nie vždy by sa malo čakať, kým zaplatí, alebo kým sa proti nemu vydá rozsudok po pripojení emisie; ak totiž hlavný dlžník dlho otáľal s platbou alebo premrhal svoj majetok, a najmä ak ručiteľ nemá v rukách peniaze pripravené na vyplatenie veriteľovi, môže potom proti dlžníkovi postupovať na základe mandátnej žaloby.

39. Neratius, Pergameny, kniha VII.

40. Aristo aj otec Celsus zastávali názor, že majetok možno uložiť a plnenie mandátu prevziať za tejto podmienky, a to "že majetok je na riziko toho, kto prijal vklad alebo prevzal plnenie mandátu." To sa mi zdá byť správne.

40. Paulus, O edikte, kniha IX.

Ak by som sa mal stať ručiteľom za teba v tvojej prítomnosti a napriek tebe, nebude platiť ani žaloba na základe mandátu, ani žaloba na základe uskutočneného obchodu. Niektoré authority sa domnievajú, že by sa malo vyhovieť žalobe na základe rovnosti, ale ja s nimi nesúhlasím a myslím si, že názor, ktorý zastáva Pomponius, je správny.

41. Gaius, O provinčnom edikte, kniha III.

Mandátna žaloba môže byť niekedy priznaná len na jednej strane; ak totiž ten, kto sa zaviazal mandát vykonať, prekročí jeho obmedzenia, nebude mať nárok na mandátnu žalobu a ten, kto mu mandát udelil, bude mať nárok na žalobu proti nemu.

42. Ulpián, O edikte, kniha XI.

Ak ti nariadim, aby si preskúmal okolnosti nejakej nehnuteľnosti, a ty ju odo mňa kúpiš, pričom budeš tvrdiť, že má menšiu hodnotu, než akú má v skutočnosti; budeš mi zodpovedať v mandátnej žalobe. Tak to bude aj v prípade, ak ti nariadim, aby si zistil finančnú situáciu strany, ktorej sa chystám poskytnúť pôžičku, a ty mi budeš nepravdivo tvrdiť, že je solventná.

43. Ten istý, O edikte, kniha XXIII.

Osoba, ktorá sa zaviazje k plneniu mandátu: "Uložiť peniaze na určitý čas", a splní ho, môže byť žalovaná na základe mandátu a musí postúpiť všetky práva na žalobu nadobudnuté omeškaním.

(44) Ten istý, O edikte, kniha LXII.

Podvodným konaním je, ak niekto odmietne konať proti dlžníkovi, ktorého môže žalovať, alebo ak nepožaduje platbu, keď ju možno vymáhať.

(45) Paulus, O Plautiovi, kniha V.

Ak si kúpil pozemok podľa môjho pokynu, môžeš podať mandátnu žalobu proti mne po zaplatení kúpnej ceny, alebo pred tým, aby si sa vyhol predaju vlastného majetku? Správne sa usudzuje, že v tomto prípade bude možné podať mandátnu žalobu s cieľom prinútiť ma, aby som prevzal záväzok, ktorým ste zaviazaný voči predávajúcemu; sám by som totiž mohol podať žalobu proti vám, aby som vás prinútil postúpiť svoje práva voči predávajúcemu.

1. Ak ste na základe môjho príkazu prevzali obhajobu vo veci, ktorá je ešte na súde, nemôžete bez vážneho dôvodu prijať právne opatrenia na prenesenie obhajoby na mňa, pretože ste ešte nevykonali mandát.

2. Okrem toho, ak sa počas vykonávania mojej činnosti zaviazete voči niektorému z mojich veriteľov, treba povedať, že skôr, ako vykonáte platbu, budete mať právo podať proti mne žalobu, aby som bol nútený prevziať záväzok, a ak veriteľ odmietne zmeniť záväzok, budem povinný poskytnúť zábezpeku na vašu obhajobu proti nemu.

3. Ak sa zaviazete, že sa dostavíte na súd, a ja vás nepredvediem, alebo ak som prevzal váš záväzok, môžem podať mandátnu žalobu, aby som vás prinútil zbaviť sa záväzku skôr, ako zaplatím.

4. Ak vám nariadim, aby ste zaplatili môjmu veriteľovi, a vy sa zaviazete, že tak urobíte, a v dôsledku toho bude proti vám vyneseny rozsudok; podľa ľudskejšieho názoru bude v tomto prípade proti mne podaná mandátna žaloba vo váš prospech.

5. Všade tam, kde sme uviedli, že mandátnu žalobu možno podať pred zaplacením peňazí, mandatár nebude zodpovedný za nezaplatenie, ale len za svoj úkon; a keďže je spravodlivé, aby sme v prípade, že sme získali právo na žalobu voči mandatárovi, boli nútení postúpiť ho mandantovi; tak by sme na základe tej istej zásady mali byť povinní v mandátnej žalobe zbaviť ho zodpovednosti.

6. Ak by mal ručiteľ z dôvodu vzniknutých primeraných nákladov zaplatiť vyššiu sumu, než za akú sa zaviazal, ten, za koho sa stal ručiteľom, musí nahradiť celú sumu.

7. Uzavrel som s vaším dlžníkom dohodu o zaplacení toho, čo mi dlhujete, na vaše riziko. Nerva a Atilicinus tvrdia, že môžem proti tebe podať mandátnu žalobu s odkazom na to, čo som od neho predtým nemohol vymôcť, hoci mandát sa týkal tvojich záležitostí. To je rozumné, lebo potom ten, kto nahradil dlžníka, nie je oslobodený, ak jeho veriteľ sleduje pohľadávku, a nie je ním stanovené, že je to na riziko dlžníka.

8. Pravidlo je rovnaké, ak by som podal žalobu proti hlavnému dlžníkovi na základe pokynu ručiteľa, pretože vykonaním poverenia by bol ručiteľ zbavený svojho predchádzajúceho záväzku.

46. Ten istý, O edikte, kniha LXXIV.

Ak sa niekto zaviazá za stranu, ktorá sľubuje nasledovne: "Ak nevydám Stichus, zaplatím stotisíc sesterciov," a on kúpi Stichus za nižšiu cenu a zaplatí, aby ustanovenie o stotisíc sesterciov nenadobudlo účinnosť, je stanovené, že môže podať žalobu na mandát. Preto je najvhodnejšie, aby sa vo všetkých prípadoch mandátu dodržiavala správna forma, aby vždy, keď je mandát určitý, neboli porušené jeho podmienky; keď je však neurčitý alebo obsahuje viacero alternatív, potom, aj keď sa jeho ustanovenia mohli vykonať vykonaním iných úkonov, ako boli predpísané samotným mandátom, predsa, ak to bolo pre mandanta výhodné, bude žaloba na mandát oprávnená.

47. Pomponius, O Plautiovi, kniha III.

Julianus hovorí, že ak manželka sľúbi veno svojmu ručiteľovi, pretože je mu dlžná z dôvodu jeho ručenia, po uzavretí manželstva môže manžel ihneď podať mandátnu žalobu proti dlžníkovi; z toho dôvodu, že sa rozumie, že prišiel o peniaze, ktorými mohol uhradiť výdavky vzniknuté počas manželstva.

1. Ak sa strana stala ručiteľom za vydanie otroka za vás a vydá iného otroka stipulantovi, sám nebude prepustený, ani vás neprepustí; a preto nebude oprávnený podať proti vám mandátnu žalobu. Ak však stipulant získal uvedeného otroka lichvou, Julianus hovorí, že treba konštatovať, že došlo k prepusteniu, a v dôsledku toho bude žaloba na mandát prípustná, ale až po tom, čo došlo k lichve.

48. Celsus, Digesty, kniha VII.

Quintus Mucius Scaevola hovorí, že ak niekto poskytol záruku za peniaze požičané na úrok a hlavný dlžník sa po žalobe pokúsi poprieť, že peniaze boli požičané na úrok, a ručiteľ zaplacením úroku zbaví hlavného dlžníka možnosti odmietnuť platbu, nemôže tieto peniaze vymáhať od hlavného dlžníka. Ak však tento dlžník oznámil ručiteľovi, že odmietne zaplatiť to, čo mu patrí aj s úrokmi, a ručiteľ nebol ochotný odmietnuť platbu z dôvodu svojej povesti, môže od hlavného dlžníka vymáhať všetko, čo na tento účet zaplatil. Tento názor považoval Scaevola za opodstatnený; v prvom prípade totiž ručiteľ len málo dbal na dobrú vieru, keď sa zdalo, že hlavného dlžníka zbavuje možnosti využiť svoje právo; v druhom prípade by však nemal byť zdrojom ujmy pre ručiteľa, keby bral ohľad na svoj zmysel pre česť.

1. Ak vám prikážem, aby ste pre mňa uzavreli obchod tým, že mi požičiate peniaze, s tým, že pohľadávku na mňa prevediete na moje riziko a že prípadný zisk bude môj; myslím, že mandát obstojí.

2. Ak vám však nariadim, aby ste obchodovali sami za seba, takže pohľadávka zostane vo vašom vlastníctve; to znamená, že môžete požičať peniaze komukoľvek, komu sa vám zachce, a dostať úrok, a že riziko prevezmem len ja; táto transakcia je mimo podmienok mandátu, rovnako ako keby som vám nariadil, aby ste pre mňa kúpili akýkoľvek pozemok.

49. Marcellus, Digesty, kniha VI.

V dobrej viere kupujem Titiovho otroka a mám ho v držbe. Titius ho predal na môj pokyn, nevediac, že mu skutočne patrí; alebo na druhej strane som ho ja sám predal na pokyn Tícia, ktorý sa stal dedičom strany, ktorá ho kúpila; vzniká otázka, či bude žaloba na základe vyššieho titulu a žaloba na základe mandátu? Som toho názoru, že Titius, hoci uskutočnil predaj ako zástupca, je zodpovedný voči kupujúcemu; a že by nebol oprávnený na žalobu o vrátenie, aj keby majetok dodal, a preto bude žaloba na základe mandátu podaná, ak mal záujem na tom, aby otrok nebol predaný. Na druhej strane, ak bude chcieť mandatár získať od neho majetok, bude mu brániť námietka z dôvodu podvodu a ako dedič bude oprávnený podať proti predávajúcemu žalobu založenú na kúpe poručiteľa, ktorý mu majetok zanechal.

50. Celsus, Digesty, kniha XVIII.

Ak niekto, kto vykonáva činnosť ručiteľa, zaplatil stipulantovi s tým, že zbaví dlžníka a ručiteľa zodpovednosti, a urobí to v súlade so zákonom, môže ručiteľa brať na zodpovednosť žalobou na základe dobrovoľného zastúpenia; nezáleží ani na tom, či ručiteľ svoj úkon ratifikoval alebo nie, pretože napriek tomu bude mať nárok na žalobu na základe mandátnej zmluvy, akonáhle ju ratifikuje, a to ešte predtým, ako peniaze zaplatí zástupcovi.

1. Ak je splatná určitá suma obilia a ručiteľ dodá africké obilie, alebo, donútený nevyhnutnosťou platby, dá niečo, čo má väčšiu hodnotu, ako je cena majetku, ktorý sa má dodať, alebo prevedie Stichus a ten zomrie, alebo sa stane bezcenným buď pre slabosť, alebo pre nereseť; sumu možno vymáhať mandátnou žalobou.

51. Javolenus, O Cassiovi, kniha IX.

52. Ručiteľ, aj keď možno omylom zaplatil peniaze pred ich splatnosťou, nemôže napriek tomu podať žalobu proti veriteľovi; nemôže totiž podať mandátnu žalobu, na ktorú by mohol mať nárok, proti hlavnému dlžníkovi skôr, ako nastane deň splatnosti.

52. Ten istý, Listy, kniha I.

Ak sa strana stala ručiteľom za iného za určité množstvo pšenice bez ohľadu na jej kvalitu; myslím si, že hlavného dlžníka oslobodí tým, že poskytne akýkoľvek druh pšenice, ale nemôže od hlavného dlžníka vymáhať iný druh pšenice okrem tej najhoršej kvality, ktorej dodaním by sa mohol oslobodiť od nároku stipulanta. Preto ak je hlavný dlžník pripravený dať ručiteľovi ten istý druh pšenice, ktorého odovzdaním veriteľovi sa mohol sám oslobodiť, a ručiteľ podá žalobu na ten istý druh pšenice, ktorý poskytol, t. j. obilie vyššej kvality, myslím si, že mu môže byť vylúčená námietka z dôvodu podvodu.

53. Papinianus, Otázky, kniha IX.

Ak sa niekto stane ručiteľom za iného, spoliehajúc sa na česť tretej osoby, ktorá je prítomná a nenamieta; môže ich oboch považovať za zodpovedných za žalobu na mandát. Ak sa však v súlade s mandátom jednej zo strán stane ručiteľom nedobrovoľne alebo z neznalosti skutočností, môže žalovať len toho, kto mu mandát udelil, a nie toho, komu záväzok vznikol. Mňa sa to netýka, pretože hlavný dlžník je zbavený peňazí ručiteľa, lebo to sa stane aj vtedy, ak vykonáte platbu za iného na môj príkaz.

(54) Ten istý, Otázky, kniha XXVII.

Ak otrok nariadi niekomu, aby ho kúpil, mandát je neplatný. Ak však bol mandát udelený za účelom manumitácie otroka a dotyčná osoba ho nemanumituje, pán a predávajúci môžu žalovať o vrátenie kúpnych peňazí a môže byť podaná žaloba z dôvodu náklonnosti, pretože predpokladajme, že otrok bol prirodzeným synom alebo bratom. Osoby vzdelané v oblasti práva zastávali názor, že v prípadoch bona fide treba venovať pozornosť úvahe o náklonnosti. Ak kupujúci zaplatil cenu z vlastných peňazí (pretože inak by sa nemohol zbaviť zodpovednosti za žalobu o predaj), často sa kladie otázka, či môže správne podať žalobu o peculium? Zdá sa, že správnejší a rozumnejší názor je, že prétor nemal na mysli zmluvy tohto druhu, ktoré uzatvárali otroci a ktorými sa snažili vyhnúť zlému zaobchádzaniu svojich pánov.

1. Ak slobodný človek slúžiaci v dobrej viere ako otrok niekomu nariadi, aby ho vykúpil, a to sa urobí za peniaze kupujúceho, je stanovené, že opačná žaloba na mandát bude prípustná; avšak za predpokladu, že sa postúpia práva na žalobu, ktoré má kupujúci voči predávajúcemu, za predpokladu, že kupujúci vyššie uvedeného slobodného človeka nemanualizoval.

55. Tá istá, stanoviská, kniha I.

Zástupca, ktorý si neprivlastní majetok, ktorý je uzamknutý, ale nevráti ho po tom, čo mu bol odovzdaný, je zodpovedný za žalobu z mandátnej zmluvy, ale nie za žalobu z krádeže.

56. Ten istý, Názory, kniha III.

Ak niekto nariadil požičať peniaze, mandatár môže žalovať mandanta bez toho, aby mal regresný nárok voči hlavnému dlžníkovi a bez predaja záloh, a veriteľ môže mať dokonca regresný nárok voči nemu, ak je v liste uvedené, že má na to právo, aj keď sú zálohy predané; pretože čokoľvek je vložené do zmluvy za účelom odstránenia všetkých pochybností, nijako neobmedzuje účinok spoločného práva.

(1) Ak ručiteľ ponúkol peniaze na súde a vzhľadom na vek strany, ktorá podáva žalobu, ich zapečatil a verejne zložil, môže okamžite postupovať na základe mandátnej žaloby.

(2) O nič menej nie je potrebné skúmať dobrú vieru mandatára počas celého obdobia, keď sa vlastník majetku vráti do provincie po piatich rokoch neprítomnosti, keďže bol nútený odísť na služobnú cestu do štátu; hoci mohol obnoviť mandát bez toho, aby dostal vyúčtovanie. Preto, keďže je povinnosťou mandatára previesť všetko, čo bolo vykonané počas prvej správy podniku, na účet druhej správy, spojí záležitosti, ktorým sa venoval počas prvého obdobia, so záležitosťami druhého obdobia.

(3) Plat, ktorý závisí od neistého prísľubu, nemožno legálne vymáhať využitím mimoriadneho konania, ani nemáte právo na jeho určenie prostredníctvom mandátnej žaloby.

(4) Mandátnu žalobu je potrebné podať na vymáhanie nevyhnutne vynaložených nákladov v dobrej viere; aj keď mandatár nemusel dokončiť zverenú činnosť.

57. Tá istá, Stanoviská, kniha X.

Je ustálené, že mandát na predaj otrokov zaniká smrťou toho, kto sa zaviazal ho vykonať; napriek tomu, hoci by dedičia z omylu a nie s úmyslom krádeže, ale s úmyslom splniť povinnosť, ktorú si zosnulý uložil, mali predat' otrokov, platí, že ich mohli nadobudnúť kupujúci na základe úžery, ale po návrate obchodníka s otrokmi z provincie nemohol legálne využiť Publiciánsku žalobu, kde by mu bola na základe riadne preukázaného dôvodu udelená výnimka z dôvodu jeho legálneho vlastníctva otrokov; pretože nie je vhodné, aby ten, kto sa spoliehal na dobrú vieru určitej osoby, utrpel škodu z dôvodu omylu alebo neskúsenosti dedičov.

58. Paulus, Otázky, kniha IV.

Ak budeš brániť Tícia v súlade s mandátom, ktorý ti bol predtým udelený, aj keby bol mŕtvy a ty si o tom nevedel; myslím si, že budeš mať právo na mandátnu žalobu voči Titiovmu dedičovi, pretože mandát zaniká smrťou mandatára, ale mandátna žaloba nie. Ak ste však prevzali obhajobu veci bez mandátu, začali ste takpovediac vykonávať činnosť zosnulého a budete mať nárok na žalobu proti nemu z dôvodu dobrovoľného zastúpenia, rovnako ako keby ste ho zbavili zodpovednosti. Možno tiež povedať, že na rovnakú žalobu bude mať nárok aj jeho dedič.

1. Lucius Titius dal mandatára svojmu veriteľovi, dlžník potom zomrel a väčšina veriteľov s tým súhlasila, prétor rozhodol, že majú dostať časť svojich pohľadávok od dediča, pričom veriteľ, v mene ktorého bol mandatár daný, bol v tom čase neprítomný. Pýtam sa, ak by bol tento mandatár žalovaný, mal by nárok na rovnakú výnimku ako dedič dlžníka? Odpovedal som, že ak by on sám bol prítomný pred prétorom a dal by svoj súhlas, dohoda by sa považovala za riadne založenú a táto výnimka by sa mala udeliť tak ručiteľovi, ako aj mandatárovi. Keďže však v uvedenom prípade nebol prítomný, je nespravodlivé zbaviť ho práva voľby, pretože ak by bol prítomný, mohol by sa domáhať svojho zálohu alebo privilégia a odmietnuť prijať nariadenie préтора. Nikto totiž nemôže povedať, že ak by bol veriteľ vylúčený, bol by zvýhodnený dedič, ale mandatár alebo ručiteľ, keďže by im bol nútený nahradiť rovnaký podiel v rámci mandátnej žaloby. Ak by však veriteľ dostal svoj podiel dlhu od dediča, bolo by možné pochybovať o tom, že by mohol podať žalobu proti ručiteľovi o zvyšok? Už len tým, že by podal žalobu proti dedičovi, by sa malo za to, že súhlasil s nariadením.

59. Ten istý, Názory, kniha IV.

Ak sa Calpurnius zaviazal zaplatiť peniaze, ktoré boli požičané na príkaz Tícia, ale neboli dané s úmyslom darovať ich, môže proti nemu Titiov dedič podať mandátnu žalobu, aby ho prinútil postúpiť svoje práva. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, že peniaze boli vymáhané od Calpurnia.

1. Paulus rozhodol, že ak ručiteľ kúpil od veriteľa majetok, ktorý mu dal dlžník do zálohu, môže proti nemu dedič dlžníka podať mandátnu žalobu o jeho vrátenie a že ho možno prinútiť, aby sa vzdal zisku spolu s celým dlhom; nemal by sa totiž

považovať za podobného cudziemu človeku, ktorý sa stal kupujúcim, pretože pri každej zmluve je povinný preukázať dobrú vieru.

2. Paulus tiež vyslovil názor, že ak je v mandátnej zmluve uvedený deň, keď Lucius Titius písomne vyhlásil, že odovzdá majetok, nepredstavuje to žiadnu prekážku, aby sa proti nemu po uplynutí času podala mandátna žaloba.

3. Tiež hovorí, že možno vybrať jedného z dvoch mandatárov, ktorí sú zaviazaní na celú sumu, aj keď to nebolo uvedené v mandáte; ale po vynesení rozsudku proti obom možno a treba vydať exekúciu proti každému z nich len na polovicu rozsudku.

4. Veriteľ predal zálohu; pýtam sa, ak bol kupujúci zbavený držby na základe vyššieho titulu, či sa veriteľ môže obrátiť na mandatára? A je nejaký rozdiel v tom, či predaj uskutočnil na základe svojho práva ako veriteľ, alebo sa zaručil za titul v súlade so zvykovým právom? Paulus vyslovil názor, že ak by veriteľ nemohol z predaja záloh získať dostatok prostriedkov na splatenie dlhu, ručiteľ by zrejme nebol oslobodený. Z tohto názoru vyplýva, že nebude ručiť z dôvodu vyst'ahovania, ale že to prispeje k jeho oslobodeniu.

5. Tak a tak, pozdravujem tak a tak: "Nariad'ujem ti, aby si požičal osem aurei Blaesiovi Severovi, môjmu príbuznému, pod takou a takou zástavou, a ja budem zodpovedať za uvedenú sumu, ako aj za akýkoľvek prídavok k nej vo forme úrokov; a ty budeš za to odškodnený, kým bude Blaesius Severus nažive." Keďže mandatár bol potom často žalovaný, neodpovedal, a ja sa pýtam, či bude oslobodený smrťou dlžníka? Paulus odpovedal, že záväzok vyplývajúci z mandátu je trvalý, hoci do mandátu mohlo byť vložené, že na jeho základe bude mandatár odškodnený za sumu, kým bude Blaesius Severus žiť.

6. Paulus tiež uviedol, že sa nepovažovalo za splnenie podmienok mandátu, keď sa do neho vložilo, že od dlžníka sa má požadovať náležitá záruka, ak sa nedostala ani záruka, ani zábezpeka.

60. Scaevola, Názory, kniha I.

Veriteľ zažaloval mandatára, a keďže bol vynesovaný rozsudok v jeho neprospech, odvolal sa. Vzniká otázka, či môže veriteľ žalovať dlžníka, kým prebieha odvolacie konanie? Odpovedal som, že môže.

1. Ticius napísal strane, ktorá sa mala oženit', nasledovné : "Ticius Seiovi: Pozdravujem ťa. Poznáš pomery môjho zmýšľania voči Sempronii, a preto, keďže sa chystáš oženit' sa s ňou s mojím súhlasom, želám si, aby si bol spokojný, že uzatváraš manželstvo v súlade so svojou hodnosťou. A hoci som si vedomý, že Titia, jej matka, sľúbi dievčaťu vhodné veno, predsa neváham stať sa tvojím ručiteľom, aby som si lepšie zabezpečil tvoje priateľstvo voči mojej domácnosti. Preto berte na vedomie, že vás odškodním za všetko, čo ste s ňou v tejto súvislosti dohodli, a že som to nariadil v súlade so svojou dobrou

vôľou." Týmto spôsobom Titia, ktorá Titiovi neprikázala, aby urobil to, čo písomne sľúbil, ani to neskôr neratifikovala, sľúbila Seiovi veno. Pýtam sa, či v prípade, že by Titiov dedič zaplatil, bol by oprávnený na mandátnu žalobu proti Titiovmu dedičovi? Odpovedal som, že podľa uvedených skutočností by nemal nárok na žalobu. Vyvstala tiež otázka, či by mal právo na žalobu z dôvodu uskutočneného obchodu? Odpovedal som, že by nemohol podať žalobu z tohto dôvodu, pretože je zrejmé, že Titius udelil mandát ani nie tak v mene Titia, ako skôr preto, že sa poradil so svojím vlastným prianom. Taktiež som sa pýtal, či v prípade, že by manžel podal žalobu proti mandatárovi, by mu v tom bránila výnimka? Odpovedal som, že nebolo uvedené nič, čím by mohol byť vylúčený.

2. Vznikla otázka, či v prípade, že niekto splnomocnil dve osoby na vykonávanie jeho obchodov, môže byť každá z nich žalovaná o celú sumu v rámci mandátnej žaloby? Odpovedal som, že každá z nich môže byť žalovaná samostatne o celú sumu za predpokladu, že od oboch sa nevyžaduje viac, ako bolo splatné.

3. Ak bolo medzi manželom a jeho zaťom dohodnuté alebo mlčky dojednané, že bremeno výživy manželky poniesie manžel, ak otec zaplatí úroky z vena; manžel nebude mať nárok na vymáhanie toho, čo nespotreboval, ale ak otec dievčaťa preukáže, že nariadil svojmu zaťovi, aby vydržoval jeho dcéru, bude žaloba na mandát oprávnená.

4. Lucius Titius poveril vedením svojho podniku syna svojho brata týmito slovami: "Seius svojmu synovi: Pozdravujem. Myslím si, že v súlade s prirodzenosťou by mal syn uzatvárať obchody pre svojho otca a svojho brata bez výslovnej úľavy. Ja ti však dávam právomoc vykonávať všetky moje obchody, ktoré si budeš priať, ak vznikne akákoľvek potreba, či už budeš chcieť uskutočniť predaj, alebo uzavrieť zmluvu, alebo nakupovať, alebo sa zaoberať čímkoľvek iným; presne tak, ako keby si bol vlastníkom celého môjho majetku, a všetko, čo si urobil, ti potvrdím bez toho, aby som ti odporoval v akomkoľvek tvojom konaní." Vyvstala otázka, či v prípade, ak by účastník odcudzil majetok alebo udelil mandát nie s úmyslom uzavrieť obchod, ale podvodne; bol by jeho úkon platný? Odpovedal som, že ten, kto udelil predmetný mandát, si určite ponechal veľkú voľnosť, ale že očakával, že obchod sa bude vykonávať v dobrej viere. Pýtam sa tiež, či keď Seius pri výkone povinností magistrátu uzavrel záväzky, mohol byť Lucius Titius žalovaný z tohto dôvodu, alebo či by jeho majetok bol zodpovedný na základe uvedených slov listu? Odpovedal som, že ho nemožno žalovať a že jeho majetok nebude ručiť.

61. Paulus, O Neratiovi, kniha II.

Ak som nariadil synovi pod otcovskou kontrolou, aby podal žalobu o dlh, a on ho po osamostatnení vymáha; môžem správne podať žalobu o peculium do jedného roka; Paulus však hovorí, že žaloba sa musí podať proti samotnému synovi.

62. Scaevola, Digesty, kniha VI.

Ak vznikol spor týkajúci sa majetku zosnulého medzi ustanoveným dedičom na jednej strane a Maeviom, strýkom z otcovej strany, a tetami poručiťa z otcovej strany na strane druhej; Maevius v liste, ktorý napísal svojim sestrám, uviedol, že všetko, čo získa v prípade priaznivého rozsudku, bude patriť všetkým spoločne; ale v súlade s podmienkami listu nebola uzavretá žiadna dohoda. Vystala otázka, či v prípade, že Maevius uzavrel s dedičom dohodu takým spôsobom, že v dôsledku nej mu do rúk pripadnú určité nehnuteľnosti a iný majetok, môžu proti nemu jeho sestry podať žalobu na základe jeho listu? Odpoveď bola, že mohla.

1. Udelil som mandát v tomto znení: "Lucius Titius svojmu priateľovi Gaiovi: Pozdravujem. Prosím ťa a nariadujem ti, aby si sa ponúkol ako ručiteľ Semproniovi za Publia Maevia a všetko, čo ti Publius nezaplatí, ti nahradím; a oznamujem ti to týmto listom napísaným vlastnou rukou." Pýtam sa, či v prípade, že by sa Gaius nestal ručiteľom, ale by len usmerňoval veriteľa a konal inak, ako bolo uvedené v mandáte, bol by zodpovedný v mandátnej žalobe? Odpoveď znela, že by bol zodpovedný.

Tit. 2. Ohľadom žaloby o ručenie.

1. Paulus, O edikte, kniha XXXII.

Partnerstvo môže vzniknúť buď na dobu neurčitú, to znamená počas života strán, alebo na určitý čas, alebo sa má začať v určitom čase, alebo pod určitou podmienkou.

(1. Pri vzniku všeobecného partnerstva celý majetok spoločníkov bezprostredne patrí všetkým spoločne.

2. Gaius, O provinčnom edikte, kniha X.

Pretože hoci k odovzdaniu v skutočnosti nedochádza, predsa len sa mlčky predpokladá, že k nemu dôjde.

Paulus, O edikte, kniha XXXII.

Existujúce dlhy zostávajú v rovnakom stave, ale práva na konanie sa majú vzájomne postúpiť.

1. Ak bolo výslovne uzavreté všeobecné partnerstvo, nehnuteľnosti, odkazy, darovania a majetok nadobudnutý akýmkoľvek spôsobom sa nadobúdajú spoločne.

2. Vzniká otázka, keď zákonný majetok pripadne niektorému zo spoločníkov do spoločného vlastníctva, čo sa rozumie pod pojmom "zákonný majetok"? Má sa tým rozumieť taký, ktorý pripadne účastníkovi zo zákona, alebo taký, ktorý je odkázaný závetom? Je pravdepodobnejšie, že sa vzťahuje len na majetok, ktorý sa dedí zo zákona.

3. Ak sa partnerstvo uzavrie podvodne alebo s cieľom spáchať podvod, je neplatné zo zákona, pretože dobrá viera sa prieči podvodu a klamstvu.

4. Modestinus, Pravidlá, kniha III.

Niet pochyb o tom, že partnerstvo možno uzavrieť odovzdaním majetku, ústne a prostredníctvom posla.

1. Partnerstvo zaniká zrieknutím sa, smrťou, stratou občianskych práv a chudobou.

(5) Ulpian, O edikte, kniha XXXI.

Spoločnosti sa zakladajú buď všeobecne, keď je všetok majetok v spoločnom vlastníctve, alebo špeciálne, na nejaký konkrétny druh podnikania, na vyberanie daní, alebo dokonca na jednu transakciu.

1. Okrem toho platné partnerstvo môžu založiť aj strany, ktoré nemajú rovnaké prostriedky; pretože často ten, kto je menej bohatý, vynahradí svojou prácou to, čo mu chýba na majetku.

2. Partnerstvo nemožno legálne uzavrieť na účely darovania.

6. Pomponius, O Sabinovi, kniha IX.

Ak so mnou uzavrieš partnerstvo s tým, že budeš mať kontrolu nad podielmi partnerstva, táto kontrola by mala byť taká, akú by vykonával dobrý občan, a mala by byť podľa úsudku jedného z nás, keďže nemusíme byť rovnocennými partnermi; napríklad ak jeden z nás vložil do partnerstva viac práce, priemyslu alebo kapitálu.

(7) Ulpian, O Sabinovi, kniha XXX.

Je dovolené uzavrieť jednoduchú partnerskú zmluvu, a vtedy, ak nie je prijaté žiadne iné ustanovenie, sa má za to, že zahŕňa všetko, čo sa nadobudlo ziskom, teda tam, kde sa ziskava akýkoľvek zisk z kúpy, predaja, prenájmu a prenájmu.

8. Paulus, O Sabinovi, kniha VI.

Ziskom sa rozumie všetko, čo vyplýva z činnosti každého zo spoločníkov.

9. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXX.

Sabinus nedodáva, že takéto partnerstvo by malo zahŕňať dedičstvo, odkaz, donáciu mortis causa alebo non mortis causa, a to zrejme z toho dôvodu, že tieto veci neprichádzajú bez príčiny, ale udeľujú sa na základe zásluh.

10. Paulus, O Sabinovi, kniha VI.

A z toho dôvodu, že veľmi často na nás dedičstvo prechádza ako dlh od rodiča alebo od slobodného človeka.

(11. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXX.

(12) Quintus Mucius vyslovuje rovnaký názor v súvislosti s dedičstvom, odkazmi a darmi.

12. Paulus, O Sabinovi, kniha VI.

Dlh voči spoločníkovi sa nezapočítava do základného imania spoločnosti, ak nepochádza zo zisku, ktorý dosiahol jeden zo spoločníkov.

13. Ten istý, O edikte, kniha XXXII.

Ak sa v spoločenskej zmluve uvádza, že zisky a výnosy sú spoločné, je zrejmé, že sa to má chápať len tak, že ide o také zisky, ktoré pochádzajú z úsilia spoločníkov.

(14) Ulpian, O Sabinovi, kniha XXX.

Ak sa spoločníci dohodnú, že spoločný majetok sa rozdelí až po uplynutí určitej doby, neplatí, že sa dohodli, že zo spoločenstva nevystúpia pred uplynutím tejto doby. Aký účinok by však malo, ak by bola uzavretá dohoda o nevystúpení? Bola by platná? Pomponius veľmi správne uvádza, že takáto dohoda by bola neplatná, pretože ak by nebola uzavretá a jeden zo spoločníkov by vystúpil v nevhodnom čase, bola by proti nemu podaná žaloba o partnerstvo; a aj keby bola uzavretá dohoda o nevystúpení z partnerstva v určitej lehote a spoločník by vystúpil pred jej uplynutím, jeho vystúpenie by bolo platné; ani by nebol zodpovedný za žalobu o partnerstvo ten, kto by vystúpil z dôvodu, že nebola splnená podmienka, za ktorej bolo partnerstvo založené, alebo že mu partner spôsobil takú škodu a stratu, že pre neho nebolo výhodné to znášať;

15. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIII.

Alebo preto, že pre neho nebolo možné užívať majetok, kvôli ktorému sa podnikanie v partnerstve začalo.

16. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXX.

17. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď spoločník vystúpi z partnerstva, pretože je, aj proti svojej vôli, nútený byť dlhší čas neprítomný vo verejnej službe; hoci niekedy sa mu dá odporovať, pretože môže viesť obchody partnerstva prostredníctvom inej osoby alebo poveriť tým svojho spoločníka; napriek tomu to nemožno urobiť, ak jeho spoločník nie je osobitne kvalifikovaný na podnikanie alebo ak sa nedá ľahko získať iný na vedenie partnerstva spoločníkom, ktorý je nútený byť neprítomný.

(1) Preto ak je dohodnuté, že sa partnerský majetok nemá deliť, ak sa nevyskytne nejaký vážny dôvod, nemožno ho predať alebo s ním inak naložiť, aby sa mohlo vykonať rozdelenie. A v skutočnosti možno povedať, že predaj nie je absolútne zakázaný, ale proti kupujúcemu možno podať námietku, ak majetok rozdelil skôr, ako mal predávajúci právo tak urobiť.

17. Paulus, O Sabinovi, kniha VI.

Partner, ktorý za takýchto okolností majetok odcudzí, porušuje zmluvu týkajúcu sa tohto majetku a je zodpovedný za žalobu o partnerstve alebo o rozdelenie spoločného majetku.

(1. Ak sa partnerstvo zruší v neprítomnosti niektorého z partnerov, vlastníctvo zostáva spoločné, kým tento nezistí, čo nadobudol ten, kto z partnerstva vystúpil, pretože prípadnú stratu by mal znášať len ten, kto vystúpil; čo však mohol nadobudnúť neprítomný partner, patrí výlučne jemu a prípadná strata z toho vyplývajúca sa musí rozdeliť spoločne.

(2) Pri vzniku partnerstva nezískava nič partner, ktorý dáva zábezpeku, že z partnerstva nevystúpi; pretože nevhodné vystúpenie spôsobuje zodpovednosť za škodu zo zákona, v rámci žaloby o partnerstve.

18. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIII.

Ak otrok uzavrie partnerstvo, nestačí, aby mu pán prikázal z neho vystúpiť, ale jeho partner musí byť informovaný o tom, že sa ho vzdáva.

(19) Ulpián, O Sabinovi, kniha XXX.

Ak je niekto prijatý do partnerstva, je to len jeho spoločník, ktorý ho prijal. Je to úplne správne, lebo keďže partnerstvo vzniká na základe súhlasu, nemôže byť mojím partnerom ten, o koho som prejavil neochotu, aby ním bol. Čo by však bolo, keby ho môj spoločník prijal? Bol by len jeho partnerom;

20. Ten istý, O edikte, kniha XXXI.

Ved' partner môjho partnera nie je môj.

21. Ten istý, O Sabinovi, kniha XX.

A čokoľvek takýto partner získa od nášho partnerstva, bude sa deliť s tým, kto ho prijal; my totiž nebudeme mať s ním spoločný podiel a ten, kto ho prijal, bude za neho zodpovedný partnerstvu; to znamená, že spomínaný partner bude mať voči nemu právo žaloby a zaplatí partnerstvu všetko, čo získa.

22. Gaius, O provinčnom edikte, kniha X.

Na druhej strane ten, kto ho prijal, bude voči nemu zodpovedný za konanie ostatných spoločníkov, ako aj za svoje vlastné, pretože sám má voči nim právo žaloby. Je tiež isté, že nič nebráni tomu, aby sa konanie o žalobe o partnerstve začalo medzi spoločníkom, ktorý ho prijal, a tým, ktorý bol prijatý, skôr, ako sa tak stane medzi ostatnými spoločníkmi a tým, ktorý ho prijal.

23. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXX.

Pomponius je na pochybách, či postačí, ak uvedený spoločník postúpi svojim spoločníkom právo na žalobu, ktoré má voči novému spoločníkovi v prípade straty, ak by sa ukázalo, že tento nie je solventný, alebo či ich má v plnej miere odškodniť. Domnievam sa, že ten, kto prijal nového spoločníka, bude povinný ich úplne odškodniť, pretože by bolo ťažké poprieť, že to zavinił on.

1. Pýta sa tiež, či sa prípadný zisk, ktorý mohol vzniknúť z dôvodu prijatia uvedeného spoločníka, môže započítať proti strate, ktorá bola spôsobená jeho nedbanlivosťou? Odpovedal, že by sa mali započítať, čo nie je správne; Marcellus totiž v šiestej knihe Digest uvádza, že ak otrok jedného z viacerých spoločníkov, ktorého jeho pán poveril vedením záležitostí spoločnosti, ich vedie nedbanlivo, ten, kto ho poveril vedením, musí nahradiť stratu spoločnosti; ani prípadné zisky, ktoré mohli spoločnosti vzniknúť vďaka otrokovi, sa nemôžu započítať proti strate. Hovorí tiež, že božský Marcus rozhodol, že

jeden spoločník nemôže povedať druhému: "Vzdaj sa zisku, ktorý ti vznikol prostredníctvom tvojho otroka, ak chceš, aby ti bola strata nahradená."

(24) Ten istý, O edikte, kniha XXXI.

Je zrejmé, že ak dvaja spoločníci poveria otroka jedného z nich vedením obchodov partnerstva, pán spomínaného otroka nebude zodpovedný inak ako v rozsahu peculium; obaja by totiž mali niesť rovnaké riziko, keďže ho obaja ustanovili.

25. Paulus, O Sabinovi, kniha VI.

Spoločník nie je o nič menej zodpovedný za akúkoľvek stratu, ktorú utrpeli jeho spolumajitelia z dôvodu jeho nedbanlivosti; aj keď sa hodnota majetku spoločnosti mohla zvýšiť mnohými inými spôsobmi vďaka jeho práci. Cisár Antonín vydal toto rozhodnutie v prípade, ktorý mu bol predložený na odvolanie.

(26) Ulpian, O edikte, kniha XXXI.

A preto, ak spoločník vykonáva obchod týkajúci sa partnerstva nedbanlivo, ale v mnohých ohľadoch prináša partnerstvu majetkový prospech, zisk sa nezapočíta proti nedbanlivosti; ako uviedol Marcellus v šiestej knihe Digest.

27. Paulus, O Sabinovi, VI. kniha.

Všetky dlhy, ktoré vznikli počas existencie partnerstva, sa musia zaplatiť zo spoločného fondu, aj keď k zaplateniu došlo až po zrušení partnerstva. Ak teda partner uzavrel zmluvu pod podmienkou a k podmienke došlo až po zániku partnerstva, dlh sa musí uhradiť zo spoločného majetku. Preto ak sa partnerstvo medzičasom zruší, partneri by si mali navzájom poskytnúť zábezpeku.

28. Ten istý, O edikte, kniha LX.

Ak sme spoločníci a jeden z nás dlhuje peňažnú sumu splatnú v určitom čase a partnerstvo sa zruší; partner si nemôže túto sumu odpočítať, akoby bola splatná v tomto čase, ale musí sa rozdeliť medzi všetkých partnerov, ktorí by mali poskytnúť zábezpeku na obranu svojho druhého partnera, keď nastane deň splatnosti.

29. Ulpian, O edikte, kniha XXX.

Ak sa rozdelenie podielov pri založení partnerstva neuvádza, platí, že sú rovnaké. Ak by sa však dohodlo, že jeden bude mať dva podiely alebo tri a druhý jeden, bude to platné? Je stanovené, že bude, za predpokladu, že strany poskytnú do partnerstva viac peňazí alebo práce, alebo ak existuje akýkoľvek iný dobrý dôvod.

1. Cassius zastáva názor, že partnerstvo možno založiť takým spôsobom, že hoci jeden zo spoločníkov nebude zodpovedať za žiadnu stratu, zisk bude spoločný pre všetkých. To však bude platiť len vtedy (ako hovorí Sabinus), ak sa hodnota služieb partnera bude rovnať strate; často sa totiž stáva, že priemysel jedného partnera je pre partnerstvo väčším prínosom ako vložený kapitál. Rovnaké pravidlo platí, ak sa na cestu po mori alebo po súši vydá len jeden zo spoločníkov, pretože len on je vystavený nebezpečenstvu.

2. Aristo uvádza, že Cassius bol toho názoru, že partnerstvo nemožno založiť tak, aby jeden spoločník bral zisk a druhý znášal stratu, a partnerstvo tohto typu sa zvyčajne nazýva "leonské". Aj my sa domnievame, že partnerstvo tohto druhu je neplatné, ak jeden zo spoločníkov berie zisk a druhý vôbec nedostáva zisk, ale znáša stratu; partnerstvo je krajne nespravodlivé, ak jeden zo spoločníkov znáša stratu a nemá z nej žiadny úžitok.

30. Paulus, O Sabinovi, kniha VI.

Mucius v štrnástej knihe uvádza, že partnerstvo nemožno založiť tak, aby jeden spoločník znášal určitú časť straty a druhý dostával iný podiel na zisku. Servius vo svojich Poznámkach o Muciovi hovorí, že takéto partnerstvo nemožno legálne vytvoriť, pretože ziskom sa rozumie len ten, ktorý zostane po odpočítaní všetkých strát, a strata neexistuje, ak sa predtým neodpočítal celý zisk. Partnerstvo však možno založiť takým spôsobom, že sa spoločníkom môžu vyplácať rôzne sumy zo zisku, ktorý zostal vo fondoch partnerstva po odpočítaní všetkých strát, a podobne, ak vznikla strata, môžu sa medzi viacerých spoločníkov rozdeliť rôzne podiely.

(31) Ulpian, O Sabinovi, kniha XXX.

(32) Na to, aby mohla byť podaná žaloba na partnerstvo, musí partnerstvo vstúpiť do konania, pretože nestačí, že majetok je spoločný, ak partnerstvo nevystupuje ako účastník konania, pretože spoločnú žalobu možno podať aj mimo partnerstva; ako napríklad v prípade, keď sa stane, že vlastníme majetok spoločne bez úmyslu vytvoriť partnerstvo, čo nastáva v prípade, keď je majetok odkázaný dvom osobám, a tiež v prípade, keď vec kúpia dve osoby súčasne; alebo keď prejde nehnuteľnosť alebo dar, alebo je nám daný do spoločného vlastníctva, alebo keď oddelene kúpime podiely dvoch spoluvlastníkov bez úmyslu stať sa partnermi:

32. Ten istý, O edikte, kniha II.

Ak totiž partnerstvo vznikne na základe výslovnej dohody, bude žaloba o partnerstve prípustná; ak však k dohode nedôjde, žalobu možno podať s poukazom na samotný majetok, pričom sa má za to, že obchod bol uskutočnený spoločne.

33. Ten istý, O edikte, kniha XXXI.

Ako v prípade poľnohospodárov z výnosu, tak aj v prípade, keď je viacero kupujúcich; ak totiž nechcú medzi sebou súperiť, zvyknú kupovať majetok spoločne prostredníctvom poslov, a to sa veľmi líši od partnerstva. Preto ak poručenec vstúpi do partnerstva bez oprávnenia poručníka, bude stále zodpovedný za žalobu z dôvodu spoločného obchodu.

34. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XX.

V tých prípadoch, keď sa stane, že jedna strana vynaložila peniaze na spoločný majetok alebo zozbierala úrodu alebo zisk z neho, alebo znížila jeho hodnotu, nie je dôvod na žalobu o partnerstvo; ale medzi spoludedičmi bude žaloba o partnerstvo majetku a medzi ostatnými žaloba o rozdelenie majetku, ktorý vlastní spoločne. Žalobu o rozdelenie majetku v spoločnom vlastníctve možno podať aj medzi tými, ktorým patrí na základe dedičského práva.

35. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXX.

Nikto nemôže vstúpiť do partnerstva tak, aby sa jeho dedič mohol stať jeho spoločníkom. Proti dedičovi spoločníka však možno podať žalobu, aby ho prinútil splniť záväzok zosnulého;

36. Paulus, O Sabinovi, kniha VI.

A musí tiež napraviť následky prípadnej nedbanlivosti strany, ktorej je zákonným nástupcom, aj keď sám nemusí byť spoločníkom.

(37) Pomponius, O Sabinovi, kniha XIII.

Je zrejmé, že ak dedičia spoločníkov majú v úmysle vytvoriť partnerstvo v dedičstve na základe nového súhlasu, všetko, čo neskôr urobia, bude dôvodom na žalobu o partnerstve.

38. Paulus, O Sabinovi, kniha VI.

Rozhodca v konaní o žalobe o partnerstve by mal dbať na to, aby bola poskytnutá záruka za budúcu stratu alebo zisk počas existencie partnerstva. Sabinus si myslí, že by sa to malo urobiť vo všetkých prípadoch bona fide, či už ide o všeobecné

prípady, napríklad také, ktoré vyplývajú z partnerstva, dobrovoľného zastúpenia alebo z poručníctva, alebo o prípady osobitnej povahy, ako napríklad, keď sa zakladajú na mandáte, na pôžičke na užívanie alebo na vklade.

1. Ak sme ty a ja vytvorili partnerstvo a majetok z neho pochádzajúci je v spoločnom vlastníctve, Proculus hovorí, že môžem vymáhať všetky výdavky, ktoré som mohol vynaložiť na uvedený majetok, a každý zisk, ktorý si z neho mohol získať, žalobou o partnerstvo alebo žalobou o rozdelenie spoločného majetku; a že jedna z týchto žalôb ukončuje druhú.

(39) Pomponius, O Sabinovi, kniha XIII.

Ak ty a ja vlastníme spoločné pole a ty na ňom pochováš mŕtvolu, môžem proti tebe podať žalobu o partnerstve.

40. Ten istý, O Sabinovi, kniha XVII.

Dedič spoločníka, hoci nie je spoločníkom, by mal napriek tomu dokončiť to, čo zanechal zosnulý nedokončené; a v tomto prípade sa môže zohľadniť akákoľvek zlá viera, ktorej sa môže dopustiť.

41. Ulpian, O edikte, kniha XX.

Ak jeden spoločník uzavrel s druhým dohodu s odkazom na pokutu, nemôže podať žalobu na partnerstvo, ak sa výška pokuty rovnala len výške jeho podielu.

(42) Ten istý, O Sabinovi, kniha XLV.

Ak však získal zmluvnú pokutu po podaní žaloby o partnerstve, bude mať nárok na oveľa nižšiu sumu, pretože zmluvná pokuta sa mu započíta na istinu.

43. Ten istý, O edikte, kniha XXVIII.

Ak bola podaná žaloba o rozdelenie spoločného majetku, právo na žalobu o partnerstvo nezaniká, pretože táto sa vzťahuje na partnerstvo a záväzky ním dohodnuté a nepripúšťa rozhodovanie; ak však bude neskôr podaná žaloba o partnerstvo, bude sa ňou vymáhať menej ako predchádzajúcou žalobou.

44. Ten istý, O edikte, kniha XXXI.

Ak by som ti dal perly na predaj s tým, že ak ich predáš za desať aurei, musíš mi zaplatiť desať, ale ak ich predáš za viac, môžeš si nechať prebytok; zdá sa mi, že ak sa to urobilo s úmyslom vytvoriť partnerstvo, žaloba na partnerstvo bude prípustná, inak možno podať žalobu na ústnu zmluvu.

(45) Ten istý, O Sabinovi, kniha XXX.

Proti spoločníkovi možno podať žalobu o krádež z dôvodu spoločného majetku, ak buď podvodom, alebo so zlým úmyslom odstránil uvedený majetok alebo s ním nakladal s cieľom zatajenia, ale bude zodpovedať aj žalobe o partnerstvo, pretože jedna žaloba nezničí druhú. Rovnaké pravidlo platí pre všetky žaloby podané v dobrej viere.

Paulus, O Sabinovi, kniha VI.

To isté pravidlo sa vzťahuje aj na nájomcu a na stranu, ktorá vykonáva obchod iného, ako aj na toho, kto vykonáva mandát nášho a na poručníka.

47. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXX.

Ak podám žalobu o vrátenie ukradnutého majetku, právo na žalobu o partnerstve zaniká, ak nemám na veci ešte ďalší záujem.

(1) Ak partner spôsobil škodu na majetku, ktorý je v spoločnom vlastníctve, Celsus, Julianus a Pomponius hovoria, že bude zodpovedný podľa Lex Aquilia;

48. Paulus, O Sabinovi, kniha VI.

Napriek tomu však bude zodpovedať aj za žalobu o partnerstve,

(49) Ulpianus, O edikte, kniha XXXI.

Ak svojím činom poškodil partnerstvo; ako napríklad ak zranil alebo zabil otroka, ktorý mu patril a ktorý vykonával jeho obchod.

50. Paulus, O Sabinovi, kniha VI.

Výsledkom podania žaloby na partnerstvo je, že spoločník musí byť uspokojený jedným alebo druhým z týchto dvoch konaní; pretože obe majú za cieľ navrátenie majetku, a nie, ako v prípade žaloby na krádež, len výber pokuty.

51. Ulpian, O Sabinovi, kniha III.

Tiež sa veľmi správne dodáva: "Že žaloba pre krádež bude podaná len vtedy, ak spoločník odstránil majetok podvodne a so zlým úmyslom." Ak by to totiž urobil bez zlého úmyslu, nebol by zodpovedný za žalobu pre krádež. A skutočne, vo všeobecnosti sa má za to, že strana, ktorá vlastní podiel na majetku, by ho radšej mala legálne užívať, ako si vytvoriť úmysel ukradnúť ho.

1. Pozrime sa teda, či bude zodpovedný podľa Lex Fabia; a hoci rozum naznačuje, že by nemal byť zodpovedný, predsa len, ak uniesol otroka alebo ho ukryl, bude zodpovedný podľa Lex Fabia.

52. Ten istý, O edikte, kniha XXXI.

Ak sa má predat' pozemok, ktorý susedí s dvoma inými pozemkami, a jedna zo strán požiada inú stranu, aby ho kúpila, aby na ňu mohol previesť tú časť, ktorá sa pripája k jeho vlastným pozemkom, a krátko nato sám pozemok kúpi, pričom jeho uvedený sused o transakcii nevie; vzniká otázka, či má sused voči nemu nejaké právo na žalobu. Julianus uviedol, že ide o mäťúcu faktickú otázku, pretože ak by úmyslom bolo, aby sused kúpil pozemok Lucia Titia a previedol ho na mňa, sused by nemal právo podať žalobu proti mne, ktorý som kúpu uskutočnil; ak by však úmyslom skutočne bolo, aby sa uskutočnila kúpa spoločného majetku, bol by som zodpovedný za žalobu o partnerstvo, aby ma prinútili previesť na vás zvyšok pozemku po odpočítaní tej časti, ktorú som vám nariadil kúpiť.

1. Dobrá viera je dôležitým prvkom tejto žaloby o partnerstvo.

2. Vzniká otázka, či partner zodpovedá len za podvod, alebo či zodpovedá aj za nedbanlivosť? Celsus v siedmej knihe Digest uvádza, že spoločníci si navzájom zodpovedajú za nedbanlivosť aj za podvod. A hovorí, že ak pri založení partnerstva jeden z nich sľúbil, že poskytne svoju zručnosť a prácu, ako napríklad v prípade, keď sa má pásť stádo, ktoré je v spoločnom vlastníctve; alebo ak dáme strane pole, aby ho zveľaďovala a z ktorého sa má spoločne zbierať úroda; v tomto prípade bude určite zodpovedný za nedbanlivosť, pretože protihodnotou je hodnota jeho práce a zručnosti. Ak spoločník poškodí spoločný majetok, platí, že je zodpovedný aj za nedbanlivosť.

3. Partneri nie sú zodpovední za nepredvídané nehody, teda za tie, ktorým sa nedá vyhnúť. Preto ak sa stádo po jeho ocenení odovzdá partnerovi a stratí sa v dôsledku útoku zlodějov alebo požiaru, strata musí byť znášaná spoločne, ak sa na stranu, ktorá uvedené stádo po jeho ocenení prijala, nevzťahuje podvod alebo nedbanlivosť. Ak ho však ukradli zloději, stratu musí

znášať strana, ktorej bolo zverené, pretože ten, kto stádo po jeho ocenení prijal, bol povinný sa oň postarať. Tieto názory sú správne a žaloba na partnerstvo bude oprávnená za predpokladu, že stádo, aj keď bolo ocenené, bolo odovzdané na pasenie s úmyslom vytvoriť partnerstvo.

4. Dve strany uzavreli partnerstvo v oblasti výroby plášťov pre vojakov. Jeden z nich, ktorý sa vydal na cestu za účelom nákupu materiálu, sa dostal medzi zlodejov, pričom mu boli odcudzené peniaze, jeho otroci boli zranení a on prišiel o svoj súkromný majetok. Julianus hovorí, že strata musí byť znášaná spoločne, a preto bude mať spoločník nárok na žalobu o partnerstvo za polovicu straty nielen peňazí, ale aj ostatného majetku, ktorý si spoločník nevzal so sebou, pokiaľ sa nevydal na cestu za účelom nákupu tovaru na účet partnerstva. Julianus veľmi správne zastáva názor, že ak boli nejaké výdavky vynaložené na lekárov, druhý partner zodpovedá za svoj podiel. Preto ak sa stratil majetok pri stroskotaní lode a išlo o tovar, ktorý nie je obvyklé prepravovať loďou, musia znášať stratu obidve strany; pretože sa musí deliť spoločne, rovnako ako zisk, ak k nej nedošlo z nebanlivosti niektorého zo spoločníkov.

5. Ak sú dvaja bankári spoločníkmi a jeden z nich má z transakcie samostatný zisk a zisk z nej si prisvojí, vzniká otázka, či sa má zisk rozdeliť? Cisár Severus dal v reskripte Flaviovi Felixovi túto odpoveď: "Ak bolo partnerstvo na vykonávanie bankových obchodov výslovne vytvorené na tento účel, každý zisk, ktorý partner získa akýmkoľvek spôsobom nesúvisiacim s uvedenými bankovými obchodmi, bol zákonom určený tak, že nepatrí partnerstvu."

6. Papinianus v tretej knihe názorov tiež hovorí: "Ak si bratia ponechajú nerozdelené majetky svojich rodičov, aby si medzi sebou rozdelili zisky a straty z nich, akékoľvek nadobudnutia, ktoré získajú z akéhokoľvek iného zdroja, nepatria do spoločného fondu."

7. Rovnako v tretej knihe názorov uvádza, že po konzultácii s ohľadom na určité skutočnosti vyslovil tento názor: "Medzi Flaviom Victorom a Vellicom Asianom bola uzavretá dohoda, že po zakúpení pozemkov za Victorove peniaze sa mali postaviť určité budovy prácou a zručnosťou Asianusa a po predaji uvedených budov mal Victor dostať peniaze, ktoré investoval, a okrem toho určitú sumu, a Asianus, ktorý prispel svojou prácou do partnerstva, mal mať nárok na zvyšok." V tomto prípade bude žaloba na partnerstvo oprávnená.

8. Papinianus v tej istej knihe uvádza aj to, že v prípade, ak medzi dvoma bratmi vzniklo dobrovoľné partnerstvo, platy a iné náhrady by sa mali odvádzať do spoločného fondu partnerstva; hoci syn, ktorý je emancipovaný, by nebol nútený dať to, čo takto získal, svojmu bratovi, ktorý zostal pod kontrolou svojho otca, pretože, ako hovorí, aj keby zostal pod otcovskou kontrolou, tieto veci by boli stále jeho súkromným vlastníctvom.

9. Uviedol tiež, že podľa jeho názoru partnerstvo nemôže trvať dlhšie ako po smrti partnerov; a preto nemožno nikoho zbaviť práva na závetnú dispozíciu alebo na prevod majetku na vzdialenejšieho príbuzného ako na iných, ktorí sú bližšie príbuzní.

10. Papinianus tiež vyslovil názor, že ak spoločník opravil určité časti budovy patriacej partnerstvu, ktorá sa rozpadala alebo chátrala, že ako privilegovaný veriteľ mohol byť vymáhať vynaloženú istinu spolu s úrokmi do štyroch mesiacov po dokončení prác, alebo mohol uvedenú budovu nadobudnúť do vlastníctva po uplynutí tejto lehoty, a že mal napriek tomu právo podať žalobu na partnerstvo o vrátenie svojho podielu; napríklad ak by uprednostnil získanie toho, čo mu patrilo, pred vlastníctvom nehnuteľnosti. Adresát Divine Marcus stanovil lehotu štyroch mesiacov na zánik podielu, pretože po uplynutí tejto lehoty by partner nadobudol vlastníctvo.

11. Ak osoby vytvoria partnerstvo s cieľom niečo kúpiť a potom sa majetok nekúpi z dôvodu podvodu alebo nedbanlivosti jednej z nich, je stanovené, že žaloba na partnerstvo bude oprávnená. Je zrejmé, že ak sa doplní táto podmienka, a to "ak sa nehnuteľnosť predá v určitej lehote", a táto lehota uplynie bez toho, aby sa partner previnil nedbanlivosťou, žalobu na partnerstvo nemožno podať.

12. Cassius uviedol, že žalobu o partnerstve je možné podať aj na náhradu výdavkov, ktoré vznikli jednému z partnerov pri oprave vodného toku, ktorý je v spoločnom vlastníctve.

13. Mela tiež uvádza, že ak dvaja susedia prispeli každý pol stopy pozemku na účely spoločnej výstavby steny strany, ktorá mala podopierať budovy patriace každému z nich, a po vybudovaní uvedenej steny jeden z nich nedovolí druhému používať jej oporu, žaloba na partnerstvo je prípustná. Ten istý orgán rozhodol, že v prípade, keď dve strany kúpia voľný pozemok, aby sa vyhli vypnutiu svetla, a tento pozemok bol odovzdaný jednej z nich, ktorá nedovolí druhej strane užívať to, čo bolo dohodnuté, môže byť podaná žaloba o partnerstve.

14. Ak niekoľko partnerstiev vytvorili tie isté osoby, je stanovené, že jeden rozsudok postačuje na rozhodnutie všetkých sporov, ktoré môžu vzniknúť s ohľadom na ne.

15. Ak jeden z partnerov podnikne cestu súvisiacu s činnosťou partnerstva, ako napríklad na nákup tovaru, uhradia sa mu len výdavky, ktoré vynaložil na účet partnerstva. Môže si preto správne účtovať primerané cestovné výdavky, ktoré vynaložil na ubytovanie v hoteli, na zvieratá a prenájom vozidiel, ako aj na prepravu seba a svojich balíkov tovaru vrátane ich ceny.

16. Neratius hovorí, že ak je niekto komplementárom, mal by všetok svoj majetok vložiť do fondu partnerstva; a preto uvádza ako svoj názor, že partnerstvo bude podľa akvilejského práva zodpovedné za akúkoľvek škodu spôsobenú jemu samému alebo v prípade, že jemu alebo jeho synovi bola spôsobená nejaká osobná krivda.

17. Hovorí tiež, že spoločník, ktorý vstúpil do všeobecného partnerstva, nie je povinný vnieť do spoločného fondu nič, čo nadobudol nezákonným spôsobom.

18. Na druhej strane sa staré autority zaoberajú aj otázkou, či komplementár, ktorý bol odsúdený v konaní o náhradu škody, ktorá mu bola spôsobená, mohol súdnou cestou prinútiť spoločnosť, aby nahradila škodu, ktorá mu bola spôsobená? Atilicinus, Sabinus a Cassius odpovedali, že ak bol odsúdený nespravodlivo, mal by právo na takýto postih; ak však uvedená škoda vznikla v dôsledku nejakého jeho vlastného protiprávneho konania, musí škodu znášať len on sám; čo sa zhoduje s tým, čo Aufidius uvádza ako názor Servia, t. j. že ak boli dvaja komplementári a jeden z nich bol odsúdený za to, že sa nedostavil na súd, nemohol vymáhať sumu rozsudku z majetku spoločnosti; ak však on, hoci bol prítomný, utrpel nespravodlivé rozhodnutie, musí byť odškodnený z fondu spoločnosti.

53. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXX.

Je zrejmé, že výnosy z krádeže alebo z iného porušenia zákona by sa nemali ukladať do majetku partnerstva, pretože partnerstvo v zločine je nízke a nečestné. Napriek tomu je zrejmé, že ak sa takto získaný majetok stane súčasťou spoločného fondu, zisk sa musí rozdeliť:

54. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIII.

Z toho dôvodu, že ak spoločník vloží zisk z trestného činu do spoločenského fondu, nemôže ho získať späť, okrem prípadu, keď je nútený ho odovzdať na základe súdneho rozhodnutia.

55. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXX.

Ak je teda žalovaný účastník, ktorý sa dopustil protiprávneho konania, môže buď odovzdať len to, čo spreneveril, alebo to môže urobiť s pokutou. Majetok, ktorý bol odcudzený, môže odovzdať sám, a to v prípade, že druhý spoločník nevedel, že ho vložil spolu s majetkom partnerstva. Ak si však bol vedomý tejto skutočnosti, aj on bude podliehať sankcii, pretože je len spravodlivé, aby sa ten, kto sa podieľal na zisku, podieľal aj na strate.

56. Paulus, O Sabinovi, kniha VI.

Rovnako nie je rozdiel v tom, či je spoločník nútený odovzdať majetok získaný krádežou ešte počas trvania partnerstva, alebo až po jeho zrušení. To isté pravidlo sa vzťahuje na všetky žaloby, ktoré vznikli z nečestného konania, ako napríklad žaloby založené na ublížení na zdraví, lúpež s násilím, korupcia otrokov a iné podobné žaloby, ako aj na všetky peňažné tresty uložené pri stíhaní za trestný čin.

57. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXX.

Pomponius hovorí, že sa nesmie zabúdať na skutočnosť, že tieto pravidlá platia len vtedy, ak bolo partnerstvo vytvorené za čestným a zákonným účelom; ak totiž bolo vytvorené s cieľom porušiť zákon, bude neplatné, pretože všeobecne platí, že vo veciach, ktoré sú nečestné, nemôže byť partnerstvo.

58. Ten istý, O edikte, kniha XXXI.

Je potrebné zvážiť, či je možné podať žalobu na partnerstvo, ak sa stratil majetok, ktorý jeden zo spoločníkov vniesol do spoločného fondu. O tejto otázke pojednal Celsus v siedmej knihe Digest s odvolaním sa na list Cornelia Felixa takto: "Ak by sa niekto rozhodol, že bude žalovať na náhradu škody, tak by sa to mohlo stať: "Ty máš tri kone a ja jeden; zakladáme partnerstvo s tým, že si vezmeš môjho koňa, predáš štvorkolesie a vyplatíš mi štvrtinu z výnosu." Ak teda môj kôň zomrie pred uzavretím predaja, Celsus hovorí, že podľa neho partnerstvo nebude ďalej existovať a že ti neprináleží žiadna časť hodnoty tvojich koní, pretože partnerstvo nebolo uzavreté na vytvorenie družstva štyroch koní, ale na predaj jedného. Ak však bolo uvedené, že úmyslom strán bolo vytvorenie tímu štyroch koní a ich spoločné držanie a že vy máte nárok na trojštvrťinový podiel a ja na štvrtinový podiel, nie je pochýb o tom, že v tomto rozsahu sme partnermi.

(1) Celsus rozoberá aj bod, keď sme prispeli peniazmi na nákup tovaru a moje peniaze sa stratili, na čie riziko by to bolo? Hovorí, že ak sa peniaze stratili po tom, ako boli vložené do partnerského fondu, čo by sa nestalo, ak by partnerstvo nevzniklo, obe strany musia znášať stratu; rovnako ako v prípade, keď sa stratia peniaze, ktoré sa odvážali na nejaké vzdialené miesto na nákup tovaru. Ak sa však peniaze stratili predtým, ako boli vložené do spoločného fondu, ale potom, ako ste ich na tento účel určili, hovorí, že z tohto dôvodu nemôžete nič vymáhať, pretože v čase straty nepatrili partnerstvu.

(2) Ak syn pod otcovou kontrolou vstúpi do partnerstva a potom ho otec emancipuje, Julianus kladie otázku, či to isté partnerstvo naďalej existuje? Julianus v štrnástej knihe Digest uvádza, že partnerstvo naďalej existuje, a to z dôvodu, že pri zmluvách tohto druhu sa musí brať do úvahy začiatok transakcie. Existuje však dôvod na dve žaloby, jednu proti otcovi a druhú proti synovi. Tá proti otcovi by sa mala podať za to, za čo prestal byť zodpovedný v deň pred emancipáciou, pretože nie je zodpovedný za čas, keď partnerstvo existovalo po emancipácii; tá proti synovi však zahŕňa obe obdobia, t. j. celý čas, ktorý zahŕňalo partnerstvo; hovorí totiž, že ak sa partner syna dopustil podvodného konania po emancipácii syna, žaloba z tohto dôvodu by sa mala priznať synovi, a nie otcovi.

(3) Ak môj otrok vytvorí partnerstvo s Titiusom a toto partnerstvo bude pokračovať aj po vyvlastnení otroka, možno povedať, že prvé partnerstvo vyvlastnením otroka zaniklo a začalo sa úplne nové, a preto žaloba na partnerstvo bude na mieste tak v môj prospech, ako aj v prospech nadobúdateľa otroka. Žaloba by mala byť priznaná aj proti mne, ako aj proti uvedenému nadobúdateľovi, a to z akýchkoľvek dôvodov, ktoré vznikli pred odcudzením uvedeného otroka; ale pokiaľ ide o čokoľvek, čo nastalo neskôr, žaloba by mala byť priznaná len proti nadobúdateľovi.

59. Pomponius, O Sabinovi, kniha XII.

V takom rozsahu sa partnerstvo ruší smrťou, že nemôžeme ani pripustiť, aby dedič mohol byť dedičom partnerstva. Sabinus uvádza, že to platí pre súkromné partnerstvá, ale v takých, ktorých cieľom je vyberanie daní, partnerstvo napriek tomu po smrti spoločníka naďalej existuje; ale len za predpokladu, že podiel zosnulého bol prevedený na dediča, takže aj druhý spoločník sa musí s dedičom rozdeliť, a to závisí aj od okolností; lebo čo ak by zomrel ten, kvôli ktorého službám bolo partnerstvo osobitne založené alebo bez ktorého by sa jeho záležitosti nemohli spravovať?

(1) To, čo partner prehral hazardnou hrou alebo v dôsledku cudzoložstva, nemožno započítať do majetku partnerstva, ale ak partner niečo prehral z dôvodu nášho podvodného konania, môže to od nás vymáhať.

60. Ten istý, O Sabinovi, kniha XIII.

Labeo hovorí, že spoločník, ktorý neoznámí partnerstvu zisk, ktorý získal, alebo ten, ktorý použije peniaze vo vlastný prospech, musí z nich zaplatiť úroky, a to nie ako bežné úroky, ale ako náhradu za to, čo jeho spoločník utrpel v dôsledku jeho omeškania. Ak však peniaze nepoužil alebo nebol v omeškani, platí opačné pravidlo. Okrem toho po smrti spoločníka nie je možné vykonať odhad škody z dôvodu akéhokoľvek konania jeho dediča, pretože partnerstvo zaniklo smrťou spoločníka.

(1) Partner pri pokuse zabrániť úteku otrokov, ktorí tvorili súčasť zásob partnerstva, bol zranený; Labeo tvrdí, že výdavky, ktoré mu v dôsledku toho vznikli na lekárske služby, nemožno vymáhať žalobou na partnerstvo, pretože neboli skutočne spôsobené podnikaním partnerstva, hoci boli vykonané na jeho účet; rovnako ako v prípade, ak by sa niekto vyhol ustanoveniu účastníka za dediča, alebo by ho obišiel pri odkázaní dedičstva, alebo by svoj majetok spravoval nedbanlivejšie z dôvodu partnerstva, za akýkoľvek zisk, ktorý sám získal z dôvodu partnerstva, by nebol povinný vložiť do spoločného fondu; ako napríklad v prípade, ak by bol ustanovený za dediča z dôvodu partnerstva, alebo by mu bolo z tohto dôvodu niečo dané.

61. Ulpian, O edikte, kniha XXXI.

Podľa Juliána však môže v takomto prípade vymáhať to, čo vyplatil za seba za lekárske služby; a to je pravda.

62. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIII.

Ak Titius, s ktorým som uzavrel partnerstvo, zomrie a ja sa domnievam, že jeho majetok patrí Seiovi, a ja predám spoločný majetok a zoberiem si polovicu výnosu z predaja a Seius si vezme druhú polovicu; ty, ktorý si v skutočnosti Titiovým

dedičom, nemôžeš odo mňa v rámci žaloby o partnerstvo vymáhať peniaze, ktoré som vyplatil; ako to tvrdili Neratius a Aristo, pretože som dostal len hodnotu svojho podielu. Nezáleží ani na tom, či so svojím podielom nakladám samostatne, alebo spolu s tým, o ktorom druhá strana tvrdí, že je jej. V opačnom prípade by to malo za následok, že aj keby dvaja spoločníci predali majetok partnerstva, ktorýkoľvek z nich by bol v rámci žaloby na partnerstvo zodpovedný voči druhému za polovicu toho, čo sa mu dostalo do rúk. Vy by ste však neboli povinní nahradiť mi v rámci žaloby o majetok nič, čo ste mohli získať od Seia, pretože to, čo sa dostalo do jeho vlastníctva, bola cena vášho podielu a ja by som od neho nemohol nič vymáhať, keďže som už získal to, čo bolo moje.

63. Ulpian, O edikte, kniha XXXI.

Správny je Sabinov názor, že ak strany nie sú všeobecnými spoločníkmi, ale sú len združené za určitým účelom, alebo ak konali v zlej viere, aby sa vyhli zodpovednosti, môže byť proti nim aj tak vynesovaný rozsudok v rozsahu ich prostriedkov. To je úplne rozumné, keďže partnerstvo sa v niektorých ohľadoch podobá bratstvu.

(1) Je potrebné zvážiť, či by mal byť odškodnený len ručiteľ spoločníka, alebo je to v skutočnosti osobná výhoda pre všetkých? Myslím si, že druhý názor je lepší; ak by sa však ručiteľ zaviazal brániť žalobu spoločníka, môže z toho mať prospech; Julianus totiž v štrnástej knihe Digest hovorí, že obhajca spoločníka môže mať proti nemu vynesovaný rozsudok len do výšky prostriedkov uvedeného spoločníka. A dodáva, že to isté pravidlo platí aj pre toho, kto vystupuje ako obhajca patróna. Toto pravidlo sa všeobecne vzťahuje aj na všetkých tých, ktorí sú žalovaní do výšky prostriedkov, ktoré majú.

(2) Táto výnimka by sa však nemala udeliť otcovi alebo pánovi spoločníka, ak bolo partnerstvo uzavreté na príkaz jedného z nich; nebude sa totiž udeľovať dedičovi a iným nástupcom spoločníka z toho dôvodu, že dedičom alebo nástupcom nepriznávame rovnakú výsadu, aby sa proti nim nevydával rozsudok nad rozsah ich prostriedkov.

(3) Ako však možno odhadnúť finančné zdroje partnera? Bolo stanovené, že dlhy partnera by sa nemali odpočítavať; a to uviedol Marcellus v siedmej knihe Digest; ibaže, ako hovorí, dlhy boli dohodnuté s ohľadom na samotné partnerstvo.

(4) Treba tiež zvážiť, či by mal spoločník v takomto prípade poskytnúť zábezpeku za to, čo nemôže zaplatiť, t. j. dať holý prísľub, že tak urobí. Domnievam sa, že tento názor je lepší.

(5) Ak by v prípade, že sú traja spoločníci, jeden z nich podal žalobu proti jednému z ostatných a získal by späť celý svoj podiel, a potom by ďalší podal žalobu proti zvyšnému spoločníkovi, ale nemohol by získať späť celý svoj podiel, pretože uvedený spoločník nie je solventný; vzniká otázka, či ten, kto nedostal všetko, na čo mal nárok, môže podať žalobu proti tomu, kto dostal celý svoj podiel, aby sa vykonalo rozdelenie, t. j. aby sa všetky podiely postavili na rovnakú úroveň, keďže je nespravodlivé, aby jeden dostal viac a ostatní menej z tej istej spoločnosti? Tento názor je založený na spravodlivosti.

- (6) Na určenie toho, či je spoločník schopný zaplatiť sumu, ktorú dlhuje, musíme vziať do úvahy čas, keď bol rozsudok vydaný.
- (7) Usudzuje sa, že je schopný zaplatiť každý, kto sa dopustil podvodného konania, aby sa mu vyhol, pretože nie je spravodlivé, aby niekto profitoval z vlastného podvodu. To treba chápať tak, že sa to vzťahuje na všetkých, proti ktorým je podaná žaloba, v rozsahu ich prostriedkov. Ak však strana nie je schopná zaplatiť nie z dôvodu podvodu, ale z dôvodu vlastnej nedbanlivosti, je potrebné rozhodnúť, že rozsudok by sa nemal vydať proti nej.
- (8) Žalobu o partnerstve možno podať aj proti dedičovi partnera, aj keď nemusí byť partnerom, pretože aj keď ním nie je, je napriek tomu dedičom zisku partnerstva. Rovnaké pravidlo dodržiavame aj vo vzťahu k partnerstvám na vymáhanie daní a iným podobným, a to, že dedič nie je partnerom, pokiaľ nebol prijatý do partnerstva; napriek tomu mu patria všetky zisky partnerstva v rovnakom rozsahu, v akom zodpovedá za straty, ktoré môžu vzniknúť buď počas trvania partnerstva pri vymáhaní daní, alebo neskôr. Toto pravidlo sa neuplatňuje v prípade dobrovoľných partnerstiev.
- (9) Ak jeden z dvoch pánov odkáže dedičstvo bez svojej slobody otrokovi v spoločnom vlastníctve, toto dedičstvo patrí v plnom rozsahu pozostalému partnerovi. Napriek tomu vzniká otázka, či môže podať žalobu o partnerstve, o rozdelenie dedičstva, proti dedičovi zosnulého partnera? Julianus hovorí, že Sextus Pomponius uvádza, že podľa názoru Sabina dedičstvo nemožno rozdeliť. Julianus hovorí, že pre tento názor existujú dobré dôvody, pretože to, čo bolo nadobudnuté, sa nestalo z dôvodu partnerstva, ale z dôvodu podielu partnerstva na otrokovi. Nie je potrebné, aby sa delilo to, čo partner nenadobudol prostredníctvom partnerstva, ale prostredníctvom svojho vlastného majetku.
- (10) Partnerstvo zaniká neexistenciou tých, ktorí ho tvoria; stratou majetku; na základe vôle spoločníkov a súdnym konaním. Partnerstvo sa preto považuje za zrušené, keď zaniknú buď osoby, ktoré ho tvoria, majetok, ktorý k nemu patrí, dohoda partnerov alebo súdne konanie, ktoré sa ho týka. Partneri prestávajú existovať zmenou občianskych práv buď v ich najvyššom, strednom alebo najnižšom stupni, alebo smrťou. Majetok sa považuje za stratený, ak nezostane žiadny, alebo sa zmení jeho stav; nikto totiž nemôže byť spoločníkom v majetku, ktorý už neexistuje, ani v takom, ktorý bol zasvätený na náboženské účely alebo prepadol v prospech štátu. Partnerstvo zaniká na základe vôle strán, odstúpením.

64. Callistratus, Otázky, kniha I.

Preto ak partneri začnú konať samostatne a každý z nich vykonáva obchod na vlastný účet, niet pochyb o tom, že partnerstvo zaniká.

65. Paulus, O edikte, kniha XXXII.

Zaniká súdnym konaním, keď sa zmení účel, pre ktorý bolo založené, buď na základe ustanovenia, alebo súdneho rozhodnutia; Proculus totiž hovorí, že partnerstvo zaniká bez ohľadu na to, či je všeobecné alebo osobitné, vždy, keď sa podniknú právne kroky na jeho ukončenie.

(1) Labeo hovorí, že partnerstvo zaniká, ak majetok jedného zo spoločníkov predajú jeho veritelia.

(2) Labeo tiež hovorí, že ak bolo partnerstvo vytvorené za účelom kúpy alebo prenájmu niečoho, že potom sa všetky zisky, ktoré mohli vzniknúť, alebo všetky straty, ktoré mohli vzniknúť, musia po smrti jedného z partnerov rozdeliť spoločne.

(3) Uviedli sme, že partnerstvo môže byť zrušené nesúhlasom účastníkov, teda ak sú všetci v tomto smere zajedno. Čo však v prípade, ak odstúpi len jeden z nich? Cassius uviedol, že ten, kto vystúpi z partnerstva, zbavuje svojich partnerov zodpovednosti, pokiaľ ide o neho samotného, ale nezbavuje sa zodpovednosti voči nim. Toto pravidlo by sa však malo dodržiavať len vtedy, ak sa vystúpenie uskutočňuje z podvodných pohnútok; ako napríklad, ak založíme všeobecné partnerstvo a potom na jedného zo spoločníkov prejde dedičstvo a on z tohto dôvodu vystúpi; ak by dedičstvo prinieslo nejakú stratu, musí ju znášať spoločník, ktorý vystúpil z partnerstva, ale môže byť nútený žalobou na partnerstvo podeliť sa s ostatnými o prípadný zisk, ktorý z toho vznikne. Ak by po svojom vystúpení nadobudol nejaký majetok, nebude sa oň deliť s ostatnými partnermi, pretože v súvislosti s ním nebol spáchaný podvod.

(4) Okrem toho, ak založíme partnerstvo na kúpu určitého majetku a ty ho potom budeš chcieť kúpiť sám a z tohto dôvodu vystúpiš z partnerstva, budeš ručiť v rozsahu môjho podielu na uvedenom majetku. Ak však odstúpiš z dôvodu, že sa vám kúpa nepáčila, nebudete zodpovedný, aj keď ju kúpim ja; v tomto prípade totiž nejde o podvod. Tieto názory zastával aj Julianus.

(5) Labeo vo svojom diele o nedávnych prípadoch tiež uviedol, že ak jeden zo spoločníkov vystúpi zo združenia v čase, keď bolo záujmom druhého, aby sa nezrušilo; bude zodpovedný za žalobu o partnerstvo; ak totiž založíme združenie na kúpu otrokov a ty po tom, ako sme to urobili, vystúpiš zo združenia v čase, ktorý nie je priaznivý pre predaj otroka, v tomto prípade budeš zodpovedný za žalobu o partnerstvo, pretože si zhoršil moje postavenie. Proculus považuje tento názor za správny len v prípade, ak je v záujme partnerstva, aby nebolo ukončené; väčší ohľad sa totiž zvyčajne berie na to, čo je výhodné pre partnerstvo, než na súkromný prospech jedného z partnerov. Tieto pravidlá sú uplatniteľné len vtedy, ak sa pri založení partnerstva nič nedohodlo v súvislosti s týmito otázkami.

(6) Ak bolo partnerstvo založené na určitý čas, jeden z partnerov vystúpením z neho pred uplynutím tohto času zbavuje svojho partnera zodpovednosti voči sebe, ale nezbavuje sa zodpovednosti voči svojmu partnerovi. Preto ak sa po jeho vystúpení dosiahne nejaký zisk, nebude mať nárok na žiadny podiel z neho; ak však vznikli nejaké výdavky, musí tiež

zaplatiť svoj podiel, pokiaľ k jeho vystúpeniu nedošlo z dôvodu nejakej nevyhnutnosti. Keď však uplynie čas, každá zo strán môže slobodne odstúpiť, pretože to možno urobiť bez podvodného úmyslu.

(7) Z partnerstva môžeme vystúpiť aj prostredníctvom iných osôb, a preto platí, že zástupca môže vystúpiť aj v mene svojho mandanta. Zvážme však, či sa to, čo bolo v tomto bode uvedené, vzťahuje na toho, komu bola zverená všeobecná správa majetku partnerstva, alebo na toho, komu boli v tejto veci udelené osobitné pokyny; alebo možno vystúpenie legálne vykonať v oboch prípadoch? Správnejší je druhý názor, pokiaľ splnomocniteľ výslovne nezakázal zástupcovi odstúpiť.

(8) Je tiež ustálené, že môj spoločník môže oznámiť svoj odstúpenie môjmu zástupcovi. Servius v poznámke k Alfenovi hovorí, že je v moci splnomocniteľa, keď je oznámenie o odstúpení od zmluvy dané jeho zástupcovi, ratifikovať ho alebo odmietnuť podľa svojej vôle; preto sa bude považovať za zbaveného zodpovednosti ten, ktorého zástupcovi bolo oznámenie o odstúpení od zmluvy dané; ale aj ten, kto oznámil zástupcovi svoje odstúpenie od zmluvy, bude zbavený zodpovednosti, ak si to želá; ako sme uviedli v súvislosti s jedným spoločníkom, ktorý osobne oznámi druhému svoje odstúpenie.

(9) Partnerstvo zaniká smrťou jedného zo spoločníkov, aj keď bolo založené so súhlasom všetkých a viacerí ho prežijú, ak pri založení partnerstva nebola uzavretá iná dohoda; ani dedič spoločníka nemôže nastúpiť do partnerstva, ale môže sa neskôr podieľať na jeho zisku. Okrem toho akákoľvek strata vyplývajúca z podvodu alebo nedbanlivosti pri vykonávaní obchodov pred smrťou spoločníka musí byť nahradená dedičovi, ako aj ním.

(10) Okrem toho partnerstvo založené za akýmkoľvek osobitným účelom zaniká, keď sa skončí činnosť, pre ktorú bolo uzavreté. Ak by však jeden zo spoločníkov zomrel, kým sa záležitosti partnerstva ešte nezmenili, a dôvod vzniku partnerstva by sa objavil až po jeho smrti, musíme potom rozlišovať rovnako ako v prípade mandátu, a to tak, že ak smrť jedného zo spoločníkov nebola druhému známa, partnerstvo bude naďalej existovať; ak však bola známa, bude zrušené.

(11) Tak ako partnerstvo neprechádza na dedičov partnera, tak neprechádza ani na aroganta; aby sa inak partner nemohol spojiť s osobami proti svojej vôli. Strana, ktorá bola arogovaná, však zostane v partnerstve, pretože aj keby bol syn pod otcovskou kontrolou emancipovaný, zostane naďalej partnerom.

(12) Uviedli sme, že partnerstvo môže zaniknúť aj konfiškáciou majetku, o ktorej sa má za to, že sa týka prepadnutia celého majetku partnera v prospech štátu, pretože ten sa považuje za mŕtveho, keď ho nahradí iný partner.

(13) Ak by po zániku partnerstva vznikol nejaký výdavok v súvislosti s majetkom partnerstva, partner nemôže uvedený výdavok vymáhať v rámci žaloby o vyporiadanie partnerstva, pretože nie je pravdou, že bol vykonaný v mene druhého partnera alebo na účet podielu partnerstva; v rámci žaloby o vyporiadanie spoločného majetku sa však musí na tento výdavok prihliadať, pretože hoci partnerstvo mohlo byť zrušené, vyporiadanie majetku napriek tomu zostáva.

(14) Ak sú peniaze patriace partnerstvu v rukách jedného z partnerov a kapitál jedného z nich sa do určitej miery zmenšil; žaloba by sa mala podať len proti partnerovi, ktorý má peniaze v držbe; a po odpočítaní toho, čo mu patrí, môžu všetci podať žalobu o zostatok, ktorý patrí každému z nich.

(15) Niekedy je potrebné podať žalobu na partnerstvo ešte počas jeho existencie; ako napríklad v prípade, keď bolo založené na účely výberu daní; ak z dôvodu rôznych zmlúv nie je pre žiadneho z partnerov výhodné vystúpiť z partnerstva a jeden z nich nevloží to, čo vybral, do spoločného fondu.

(16) Ak je jeden z partnerov ženatý a partnerstvo zanikne počas manželstva, uvedený ženatý partner si môže vziať veno svojej manželky z majetku partnerstva prednostne pred akýmkoľvek iným nárokom; pretože by malo byť v rukách toho, kto znáša bremeno manželstva. Ak sa však partnerstvo zruší po zániku manželstva, mal by veno dostať práve v deň, keď by sa malo vyplatiť.

66. Gaius, O provinčnom edikte, kniha X.

Ak v čase, keď sa delí partnerský majetok, existujú okolnosti, pre ktoré je isté, že veno alebo dokonca jeho časť by sa nemala vydať; sudca by mal nariadiť, aby sa rozdelilo medzi partnerov.

67. Paulus, O edikte, kniha XXXII.

68. Ak jeden zo spoločníkov predá majetok partnerstva so súhlasom ostatných, cena by sa mala rozdeliť a mala by sa poskytnúť zábezpeka, ktorá by ho odškodnila do budúcnosti; a ak už spomínaný spoločník utrpel nejakú škodu, musí sa mu nahradiť. Ak sa však kúpna cena rozdelila bez poskytnutia zábezpeky a spoločník, ktorý predaj uskutočnil, bol nútený niečo zaplatiť na jej účet; môže vymáhať od niektorých spoločníkov to, čo nemohol získať od ostatných, ak všetci nie sú solventní? Proculus sa domnieva, že toto bremeno by mali znášať ostatní, ak ho nemožno vymáhať od niektorých z nich; a že to možno obhájiť tým, že pri založení partnerstva bolo založené spoločenstvo zisku aj straty.

(1) Ak jeden z viacerých spoločníkov, ktorý nepatrí do všeobecnej spoločnosti, požičal peniaze, ktoré patrili všetkým, a inkasoval úroky, mal by si ich rozdeliť len vtedy, ak peniaze požičal v mene spoločnosti; ak to totiž urobil vo vlastnom mene, keďže sa vystavil riziku straty istiny, má právo ponechať si úroky.

(2) Ak partnerovi vznikne nejaký nevyhnutný výdavok s ohľadom na činnosť partnerstva, môže podať žalobu na partnerstvo o úrok, ak si mal peniaze požičať na úrok. Ak však na tento účel použil svoje vlastné peniaze, platí, a nie bezdôvodne, že má právo požadovať rovnakú sumu úrokov, akú by mohol získať, keby peniaze požičal niekomu inému.

(3) Proti spoločníkovi nemožno vydať rozsudok v rozsahu jeho prostriedkov, ak neuznal, že je spoločníkom.

68. Gaius, O provinčnom edikte, kniha X.

Žiadny spoločník, aj keď ide o všeobecné partnerstvo, nemôže odcudziť väčšiu sumu, ako je tá, ktorá tvorí jeho podiel.

(1) Vyvstáva otázka, či sa má za to, že sa dopustil konania s cieľom vyhnúť sa zaplateniu sumy, za ktorú zodpovedá, ten, kto podvodne nakladá so svojím majetkom, aby sa vyhol budúcej žalobe, alebo kto nevyužije možnosť zisku z tohto titulu? Lepší názor je, že v tomto prípade mal prokonzul na mysli stranu, ktorá sa zbavila svojho majetku, a to môžeme vyvodiť z interdiktu, v ktorom je vložená veta: "Pretože si sa dopustil podvodu, aby si sa vyhol tomu, že budeš mať majetok".

69. Ulpian, O edikte, kniha XXXII.

70. Keď sa vytvorí partnerstvo za účelom nákupu a dohodne sa, že jeden zo spoločníkov poskytne ostatným zásoby a prenechá im obchodovanie, ak im zásoby neposkytne, možno proti nemu podať žalobu na partnerstvo, ako aj žalobu na predaj.

70. Paulus, O edikte, kniha XXXIII.

Nemožno vytvoriť večné partnerstvo.

71. Ten istý, Epitomy z Alfenových Digest, kniha III.

Dve osoby uzavreli partnerstvo, aby vyučovali gramatiku a aby si medzi sebou rozdelili prípadný zisk, ktorý by mohli získať z tohto povolania. Po tom, čo sa v spoločenskej zmluve dohodli, čo chcú, aby sa robilo, potom si medzi sebou stanovili nasledovné: "Všetko, čo je vyššie napísané, sa musí vykonať a nemožno proti tomu nič namietat', a ak sa uvedené ustanovenia nedodržia, potom sa vyplatí dvadsaťtisíc sestercií." Vznikla otázka, či v prípade porušenia niektorého z týchto ustanovení možno podať žalobu na partnerstvo? Odpoveď znela, že ak po uzavretí ich dohody s odkazom na partnerstvo stanovili nasledovné: "Sľubujete, že tieto ustanovenia budú dodržiavané tak, ako sú tu uvedené?" Výsledkom by bolo, že ak by to strany urobili s cieľom zmeniť svoju zmluvu, žaloba na partnerstvo by nebola prípustná, ale celá záležitosť by sa považovala za dohodu. Ak by však neurčili tieto podmienky: "Sľubujete, že tieto ustanovenia budú dodržané tak, ako je tu uvedené?", ale takto: "Ak tieto ustanovenia nebudú dodržané, potom sa zaplatí desať aurei"; usúdil, že vec sa nestala stipuláciou, ale zmenilo sa len to, čo sa týkalo pokuty, pretože sľubujúca strana sa nezaviazala k obom veciam, t. j. že zaplatí a zároveň splní zmluvu, a že ak tak neurobí, bude znášať pokutu; a preto by bola možná žaloba o partnerstve.

(1) Dvaja slobodní spoluobčania uzavreli partnerstvo s cieľom podeliť sa o všetky "zisky, výnosy a platy" a potom, čo jeden z nich bol svojim patrónom ustanovený za dediča, bolo druhému z nich zanechané dedičstvo. Odpoveďou bolo, že ani jeden z nich nebol povinný vložiť to, čo dostal, do fondu partnerstva.

72. Gaius, Diurnal, alebo Zlaté záležitosti, kniha II.

Jeden spoločník zodpovedá druhému z dôvodu nedbanlivosti, t. j. z dôvodu nekonania a nedostatočnej starostlivosti. Nedbanlivosťou sa však v tomto prípade nerozumie nedostatok čo najpresnejšej starostlivosti, pretože stačí, ak v záležitostiach partnerstva vynaloží rovnakú starostlivosť, akú je zvyknutý vynaložiť vo svojich vlastných záležitostiach; pretože ak si niekto vezme partnera, ktorý prejavuje veľmi malú starostlivosť, môže obviniť len seba.

73. Ulpián, Názory, v odpovedi Maximinovi, kniha I.

Ak osoby založia partnerstvo o celom svojom majetku, to znamená o akomkoľvek majetku, ktorý môže niektorá z nich neskôr nadobudnúť, majetok, ktorý prípadne niektorej z nich, musí byť vložený do spoločného fondu.

(1) Maximinovi tiež uviedol, že ak osoby vytvoria partnerstvo celého svojho majetku takým spôsobom, že všetko, čo sa vynaloží alebo získa, bude na spoločný zisk alebo náklady; všetky sumy, ktoré môžu byť vynaložené pre deti jedného z nich, musia byť pripísané obom.

74. Paulus, O edikte, kniha LXII.

Ak niekto založil partnerstvo a urobí nákup, patrí mu to individuálne, a nie do spoločného fondu, ale môže byť donútený žalobou o partnerstve, aby to urobil spoločným majetkom.

75. Celsus, Digesty, kniha XV.

Ak bolo partnerstvo založené s tým, že Tícus bude mať reguláciu podielov, a Tícus zomrie skôr, ako vydá rozhodnutie, partnerstvo je neplatné; pretože úmyslom bolo, aby neexistovalo iné partnerstvo ako to, ktoré podlieha rozhodnutiu Tícia.

76. Proculus, Listy, kniha V.

Ty si so mnou uzavrel partnerstvo pod podmienkou, že Nerva, náš spoločný priateľ, rozhodne, pokiaľ ide o jeho podiely; a Nerva rozhodol, že ty budeš partnerom v rozsahu jednej tretiny a ja v rozsahu dvoch tretín kapitálu. Pýtaš sa, či sa to má

ratifikovať v súlade s právami partnerstva, alebo či sme napriek tomu rovnocennými partnermi? Myslím si, že by bolo lepšie, keby ste sa opýtali, či sme spoločníkmi v rozsahu podielov, ktoré stanovil, alebo či v rozsahu tých, ktoré by rozdelil dobrý občan; sú totiž dva druhy rozhodcov, z ktorých jeden by sme mali poslúchnuť bez ohľadu na to, či je spravodlivý alebo nespravodlivý, pričom toto pravidlo sa musí dodržiavať, keď sa k rozhodcovskému konaniu uchýlime na základe spoločného súhlasu strán. Existuje aj druhý druh, ktorého nález treba porovnávať s nálezom, ktorý by vydal dobrý občan, hoci strana, ktorá ho má vydať, bola výslovne vybraná;

77. Paulus, Otázky, kniha IV.

Napríklad, keď ide o zámer nájomnej zmluvy a vyžaduje sa rozhodnutie prenajímateľa.

78. Proculus, Listy, kniha V.

Myslím si, že v uvedenom prípade by sa malo postupovať podľa úsudku dobrého občana, a to tým skôr, že ide o rozhodnutie v konaní o partnerstve, kde ide o dobrú vieru.

79. Paulus, Otázky, kniha IV.

Preto, ak je rozhodnutie Nervy také nesprávne, že je zrejmá jeho zjavná nespravodlivosť, možno ho napraviť rozhodnutím na základe dobrej viery.

80. Proculus, Listy, kniha V.

Aký by bol výsledok, keby Nerva rozhodol, že jedna strana má byť spoločníkom v rozsahu tisíc podielov a druhá v rozsahu dvetisíc podielov? Rozhodnutie dobrého občana by nemohlo nevyznieť tak, že nie sme spoločníkmi v rovnakom rozsahu; napríklad rovnako, ako keby jeden z nás vniesol do partnerstva viac práce, zručnosti, úveru a peňazí ako druhý.

81. Papinianus, Otázky, kniha IX.

Ak spoločník sľúbil veno za svoju dcéru a skôr, ako ho vyplatil, zomrel, zanechajúc jej svojho dediča, a ona potom podala žalobu na svojho manžela o vrátenie vena; bola oslobodená potvrdením od svojho manžela. Vystala otázka, či v prípade, že podala žalobu na partnerstvo, mala dostať sumu vena ako prednostnú pohľadávku, ak bolo medzi partnermi dohodnuté, že veno sa vyberie zo spoločného fondu? Tvrdím, že zmluva nebola nespravodlivá, ak ju dievča neuzavrelo len s ohľadom na jedného zo spoločníkov, pretože ak bola dohoda vzájomná, nezáležalo na tom, či mal dcéru len jeden zo spoločníkov. Okrem toho, ak by otec vymáhal veno, ktoré dal po smrti svojej dcéry počas manželstva, peniaze by sa mali vrátiť partnerstvu,

pretože takto by sme mali zmluvu vykladať spravodlivo. Ak by však manželstvo zaniklo rozvodom počas existencie partnerstva, veno by sa vrátilo aj s príslušenstvom, takže by sa mohlo opäť poskytnúť inému manželovi. Ak by však prvý manžel nebol schopný veno obnoviť, z prostriedkov partnerstva by nemohol byť prijatý ďalší, pokiaľ by to nebolo výslovne dohodnuté. V navrhovanom príklade sa však zdá byť najpravdepodobnejšie, že veno bolo skutočne vyplatené alebo aspoň prisľúbené. Ak by totiž dcéra dostala veno zo zákona po tom, ako sa stala dedičkou svojho otca, peniaze by sa nemali uložiť do fondu partnerstva, pretože by na ne mala nárok, aj keby sa vyskytol iný dedič. Ak však bola uvoľnená na základe potvrdenia od svojho manžela, peniaze, ktoré neboli vyplatené, by nemali byť pripísané na účet partnerstva.

82. Tá istá, Názory, kniha III.

Podľa práva partnerstva jeden spoločník nie je povinný ručiť za dlhy, ktoré uzavrel druhý, ak peniaze neboli uložené v spoločnej truhlici.

83. Paulus, Manuály, kniha I.

Vyvstala otázka, či v prípade, že strom, ktorý rastie na hraničnej čiare, alebo kameň, ktorý sa tiahne po oboch stranách hranice dvoch susediacich pozemkov, bude patriť pomerne vlastníkovi každého z nich, alebo ak sa strom vyrúbe alebo kameň odstráni, zostane nerozdelený; ako to nastane, keď sa dve masy kovu patriace dvom vlastníkom spoja, celá masa sa stane spoločným vlastníctvom oboch; a tak v tomto prípade, keď sa strom oddelí od pôdy, je o to väčší dôvod považovať ho za patriaci obom vlastníkom, ako je to v prípade masy kovu; pretože tvorí len jedno teleso zložené z tej istej látky. Je však v súlade s prirodzeným rozumom, aby po oddelení kameňa alebo stromu mal každý z oboch vlastníkov rovnaký podiel, na ktorý mal nárok, kým zostal v zemi.

84. Labeo, Javolenove skratky, kniha VI.

Vždy, keď sa na pokyn niekoho vytvorí partnerstvo, či už so synom toho druhého, alebo s inou osobou, možno podať priamu žalobu proti tomu, kto mal na mysli, keď sa partnerstvo vytvorilo.

Knihá XVIII

1. O kúpnej zmluve a dohodách medzi kupujúcim a predávajúcim (...)
2. O podmienenom predaji počas určitého času.
3. Ohľadom podmiennečného zrušenia predaja.
4. Týkajúci sa predaja nehnuteľnosti alebo pohľadávky.
5. O zrušení predaja a o tom, kedy je dovolené odstúpiť od kúpy.
6. Pokiaľ ide o riziko a výhody spojené s predávaným majetkom.
7. O odstránení otrokov (...)

Tit. 1. O kúpnej zmluve a dohodách medzi kupujúcim a predávajúcim a o tom, ktoré veci sa nemôžu stať jej predmetom.

1. Paulus, O edikte, kniha XXXIII.

Pôvod kúpy a predaja sa odvodzuje od výmeny, pretože predtým peniaze neboli známe a neexistoval názov pre tovar ani cena čohokoľvek, ale každý podľa požiadaviek doby a okolností vymieňal predmety, ktoré mu boli zbytočné, za iné veci, ktoré potreboval; často sa totiž stáva, že čoho má jeden nadbytok, druhému chýba. Ale z toho dôvodu, že sa nie vždy a nie ľahko stávalo, že keď si mal to, čo som chcel, alebo na druhej strane, že som mal to, čo si bol ochotný vziať, vybrala sa látka, ktorej verejná a trvalá hodnota svojou jednotnosťou ako výmenného prostriedku prekonávala ťažkosti vyplývajúce z výmenného obchodu, a táto látka, keď bola verejnou autoritou vyrazená, predstavovala použitie a vlastníctvo ani nie tak na základe samotného materiálu, ako na základe jeho hodnoty, a oba predmety sa už neoznačovali ako tovar, ale jeden z nich sa nazýval cenou druhého.

(1) Hoci však možno pochybovať o tom, či sa dnes môže uskutočniť skutočný predaj bez použitia mince, ako napríklad, keby som dal tógu a namiesto nej dostal tuniku; Sabinus a Cassius si myslia, že v tomto prípade ide o skutočnú kúpu a predaj, ale Nerva a Proculus sú toho názoru, že ide o výmenu, a nie o kúpu. Sabinus uvádza ako príklad Homéra, ktorý rozpráva, že vojsko Grékov kupovalo víno za med', železo a otrokov takto: "V tomto prípade išlo o predaj: "Dlhovlasí Gréci tu kupovali víno, niektorí z nich za med', iní za trblietavé železo, ďalší za kožu, iní zase za dobytok a ďalší za otrokov." Zdá sa však, že tieto verše naznačujú výmenu, a nie kúpu, podobne ako nasledujúce: "Jupiter, syn Saturnov, zatemnil Glaukámove schopnosti, kým si nevymenil zbrane s Diomedom, synom Týdovým." Na podporu Sabinovho názoru možno s väčším účinkom citovať nasledujúci text, kde ten istý básnik hovorí: "Kúpil za svoj majetok". Názor Nerva a Prokula je však lepší, pretože jedna vec je predávať a druhá kupovať; jedna vec je byť kupujúcim a druhá predávajúcim; tak ako cena je jedna vec a tovar druhá; ale pri výmene sa nedá zistiť, kto je kupujúci a kto predávajúci.

(2) Kúpa sa odvodzuje od práva národov, a preto sa uskutočňuje na základe súhlasu a môže sa uzatvárať medzi neprítomnými stranami prostredníctvom posla, ako aj prostredníctvom listov.

2. Ulpián, O Sabinovi, kniha I.

Kúpu nemožno uzavrieť medzi otcom a synom, okrem prípadov, keď sa týka *castrense peculium*.

1. Žiadny predaj sa nemôže uskutočniť bez ceny. Nie je však potrebné, aby boli peniaze za kúpu skutočne zaplatené, ale dohoda zdokonaľuje predaj bez toho, aby bola vyhotovená písomne.

(3) Ten istý, O Sabinovi, kniha XXVIII.

Ak sa vec predáva s tým, že ak sa kupujúcemu nebude páčiť, nebude sa považovať za kúpenú, je ustálené, že sa nepredáva pod podmienkou, ale že kúpa môže byť podmienenečne zrušená.

4. Pomponius, O Sabinovi, kniha IX.

Kúpou sa rozumie, ak je jej predmetom slobodný človek alebo posvätné či náboženské miesto, ktoré nie je spôsobilé na predaj, ak ho kupuje strana, ktorá o tom nevie:

5. Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Pretože slobodného človeka nie je ľahké odlíšiť od otroka.

(6. Pomponius, O Sabinovi, kniha IX.

Celsus, syn, hovorí, že nemožno kúpiť človeka, o ktorom vieš, že je slobodný, ani iný majetok, ak vieš, že nepodlieha odcudzeniu; ako napríklad posvätné a náboženské miesta alebo také, ktoré nie sú predmetom obchodu, ale sú verejným majetkom, ktorý síce nepatrí absolútne ľuďom, ale používa sa na verejné účely, ako napríklad Campus Martius.

1. Ak bol pozemok predaný na tri ročné splátky s tým, že: "že ak sa peniaze nezaplatia v uvedených termínoch, predaj pozemku je neplatný, a ak by kupujúci medzitým obrábal uvedený pozemok a zozbieral z neho úrodu, vráti sa mu, ak sa predaj zruší, a kupujúci musí nahradiť predávajúcemu chýbajúcu sumu ceny, ak by sa mu nepodarilo pozemok neskôr predať niekomu inému;" ak sa peniaze nezaplatia v uvedených termínoch, je stanovené, že predávajúcemu bude mať právo na žalobu o predaj z tohto dôvodu. Nemali by sme považovať za mätúce, že v prípade zrušenia kúpy môže dôjsť k žalobe o predaj, pretože v prípade kúpy aj predaja treba brať ohľad skôr na úmysel strán než na použitý jazyk; a podľa toho, čo bolo povedané s odkazom na úmysel, je zrejmé, že dohoda spočívala len v tom, že predávajúcemu nemá byť viazaný voči kupujúcemu, ak peniaze nebudú zaplatené v určenom čase, a nie v tom, že vzájomné záväzky kupujúceho a predávajúceho sa majú zrušiť.

2. Podmienka stanovená na začiatku zmluvy sa môže neskôr zmeniť inou dohodou; rovnako ako môžu obe strany absolútne zrušiť predaj, ak úkony, ktoré mali vykonať obe strany, ešte neboli vykonané.

(7) Ulpian, O Sabinovi, kniha XXVIII.

Kde sa predaj otroka uskutočnil za týchto podmienok, a to: "Predaj otroka sa uskutočnil za týchto podmienok: "Po tom, čo podľa vôle svojho pána odovzdal svoje účty", je podmienený. Podmienený predaj sa uzatvára až po splnení podmienok. V uvedenej podmienke predaja si pán sám vytvára úsudok podľa svojej vôle, alebo by sa to malo v skutočnosti považovať za odkaz na všeobecný úsudok dobrého občana? Ak totiž chápeme, že sa tým myslí vôľa pána, predaj je neplatný; rovnako ako keby niekto uskutočnil predaj pod podmienkou: "Ak by chcel," alebo keď strana sľúbi stipulantovi: "Zaplatím desať aurei, ak budem chcieť," pretože by nemalo závisieť od vôle dlžníka, či je viazaný, alebo nie. Preto sa staroveké authority domnievali,

že táto klauzula sa skôr vzťahuje na úsudok dobrého občana než na úsudok vlastníka otroka. Preto ak tento mohol prijať účty otroka, ale neurobil tak, alebo ak ich prijal a predstiera, že ich neprijal, podmienka predaja je splnená a predávajúci môže byť žalovaný v konaní o predaji.

1. Kúpa uskutočnená za týchto podmienok: "Kúpim to od vás za rovnakú cenu, akú ste za to zaplatili, alebo dám sumu, ktorú mám v truhle," je platná. Cena totiž nie je neistá, keďže sumu zaplatenú pri predaji možno ľahko zistiť, keďže existuje viac pochybností o sume, za ktorú bola vec kúpená, ako o samotnej nehnuteľnosti.

2. Ak niekto uskutoční kúpu za týchto podmienok: "Kúpim tvoj pozemok za sto aurei a o toľko viac, za koľko ho budem môcť predat'," predaj je platný a je ihneď uzavretý: cena sto aurei je totiž istá, to znamená, že táto cena sa však zvýši, ak by kupujúci predal pozemok za väčšiu sumu.

8. Pomponius, O Sabinovi, kniha IX.

Ani kúpu, ani predaj nemožno považovať za uskutočnené bez majetku, ktorý možno predat'; napriek tomu úroda a výnosy dobytky môžu byť riadne predmetom kúpy; a keď sa narodí, keďže transakcia je dokončená, predaj sa chápe ako uzavretý. Ak si však predávajúci vymyslel, že úroda nebude dopestovaná alebo že sa dobytok nenarodí, bude žaloba o kúpu oprávnená.

1. Predaj sa však niekedy chápe ako zmluva uzavretá bez toho, aby jej predmetom bolo vlastníctvo, ako napríklad v prípade, keď kúpa závisí od náhody; čo sa stáva, keď sa kupujú ryby alebo vtáky, ktoré sa majú ešte len uloviť, alebo peniaze, ktoré sa majú hodiť obyvateľstvu. Kúpa sa uzatvára aj vtedy, keď sa nič nestane, pretože sa týka očakávania. Ak sa kúpa vzťahuje na peniaze hodené obyvateľstvu a kupujúci príde vysťahovaním o to, čo si zabezpečil, nevznikne mu žiadny záväzok z dôvodu kúpy; z dôvodu, že sa to chápe ako úmysel strán.

9. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXVIII.

Je zrejmé, že pri každom predaji a kúpe je potrebný súhlas oboch strán. Ak sa však líšia buď v otázke ceny, alebo v niečom inom, čo súvisí s predajom, bude neúplný. Ak by som si teda myslel, že kupujem Kornéliovo pole, a ty by si si myslel, že mi predávaš Sempronovo pole, z dôvodu, že sa nezhodneme na predmete transakcie, predaj bude neplatný. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď som mal dojem, že mi predávaš Stichus, a ty si sa domnieval, že mi predávaš Pamfílus, ktorý bol neprítomný; ak totiž existuje nezhoda, pokiaľ ide o predmet, je zrejmé, že predaj je neplatný.

1. Ak sa nezhodneme s ohľadom na meno, ale nie je spor, pokiaľ ide o predmet, transakcia kúpy a predaja je nepochybne platná; pretože omyl v mene nemá žiadny význam, keď je dohodnutý samotný majetok.

2. Preto vzniká otázka, ak nedôjde k omylu, pokiaľ ide o samotnú vec, ale existuje omyl, pokiaľ ide o látku, z ktorej sa skladá; ako napríklad, ak sa ocot predáva za víno, meď za zlato alebo olovo za striebro alebo niečo iné, čo sa podobá na striebro, či ide o kúpu a predaj. Marcellus v šiestej knihe Digest hovorí, že v tomto prípade ide o kúpu a predaj, pretože predmet bol dohodnutý, hoci došlo k omylu, pokiaľ ide o látku, z ktorej sa skladá. Som toho istého názoru, pokiaľ ide o víno a ocot; pretože ide o veľmi skoro tú istú vec, teda o tú istú látku, za predpokladu, že sa víno stane kyslým, ale ak sa nestalo kyslým, ale bolo také na začiatku, teda ak obsahovalo ocot, bude sa tvrdiť, že jedna vec bola predaná za druhú. V ostatných prípadoch sa však domnievam, že predaj bol neplatný, kedykoľvek došlo k omylu s ohľadom na látku, z ktorej sa predmety skladali.

10. Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Iný by bol prípad, ak by strana skutočne predala zlato a kupujúci by si myslel, že ide o kov menšej hodnoty, lebo vtedy bude predaj platný.

11. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXVIII.

Inak, čo môžeme povedať, ak bol kupujúcim slepec, alebo ak došlo k omylu v látke, alebo ak bol neskúsený v zisťovaní povahy látok; budeme tvrdiť, že sa strany dohodli na vlastníctve? A ako sa môže dohodnúť ten, kto ju nevidel?

1. Ak si myslím, že kupujem panenskú otrokyňu, hoci v skutočnosti je to žena, kúpa bude platná; pretože nedošlo k omylu, pokiaľ ide o jej pohlavie. Ak by som ti však predal ženu a ty by si si myslel, že kupuješ chlapca, z dôvodu, že je tu omyl v pohlaví, kúpa a predaj budú neplatné.

12. Pomponius, O Quinte Muciovi, kniha XXXI.

Vo všetkých vyššie uvedených otázkach treba brať do úvahy osobnosť kupujúcich a predávajúcich, a nie osobnosť tých, prostredníctvom ktorých sa nadobúda právo konať na základe zmluvy; ak totiž môj otrok alebo môj syn, ktorý je pod mojou kontrolou, urobí kúpu vo svojom mene, v mojej prítomnosti, neskúma sa, aký je môj názor, ale čo si myslí ten, kto zmluvu uzavrel.

(13) Ten istý, O Sabinovi, kniha IX.

Ak predáš otroka s vedomím, že má vo zvyku utekať, buď jednému z mojich otrokov, alebo strane, ktorú som poveril jeho kúpou, a tá o tom nevie, a ja nie, je isté, že nebudeš zodpovedný za žalobu o kúpu.

14. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXVIII.

Čo však povieme v prípade, keď sa obe strany mýlia, pokiaľ ide o podstatu aj povahu predmetu predaja; ako napríklad v prípade, keď si ja myslím, že predávam zlato, a ty si myslíš, že kupuješ zlato, pričom v skutočnosti ide o medený kov; alebo keď napríklad dvaja spoludediči predajú náramok, o ktorom sa hovorí, že je zo zlata, za vysokú cenu inému spoludedičovi, a zistí sa, že je z väčšej časti medený? Usudzuje sa, že ide o predaj, pretože náramok obsahoval časť zlata, pretože ak je predmet pozlátený, aj keď si myslím, že je zlatý, predaj bude platný, ale ak sa za zlato predá meď, predaj nebude platný.

(15) Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Aj keď sa strany môžu dohodnúť na predmete, ktorý je predmetom predaja, predsa, ak v súlade s prirodzeným vývojom prestane existovať pred uzavretím predaja, kúpa bude neplatná.

1. Kupujúci môže využiť svoju nevedomosť, ak nejde o nevedomosť mimoriadne neopatrného človeka.
2. Ak mi predáš môj vlastný majetok a ja o tom neviem, a ty ho na môj pokyn odovzdáš inému, Pomponius si nemyslí, že prechádza moje vlastníctvo, pretože nebolo určené, aby môj prešiel na druhú stranu, ale aby prešiel tvoj. Rovnaké pravidlo teda platí aj v prípade, keď mám v úmysle odovzdať nejaký svoj majetok inému a ty mu ho na môj pokyn odovzdáš.

(16) Pomponius, O Sabinovi, kniha IX.

Kúpa vlastného majetku je neplatná, či som ju vykonal vedome alebo nie, ale ak ho kúpim, hoci o tom neviem, môžem získať späť to, čo som zaplatil, pretože mi nevznikol žiadny záväzok.

1. Na prekážku predaja však nie je, že kupujúci užíval len užívacie právo k predmetnej nehnuteľnosti.

17. Paulus, O edikte, kniha XXXIII.

Je však povinnosťou sudcu v takomto prípade znížiť cenu.

18. Pomponius, O Sabinovi, kniha IX.

Ak je kupovaná nehnuteľnosť v spoluvlastníctve kupujúceho a niekoho iného, treba povedať, že cena sa musí znížiť v pomere a že kúpa bude platná vo vzťahu k časti nehnuteľnosti a neplatná vo vzťahu k zvyšku. Ak otrok na príkaz svojho pána pri vyznačovaní hraníc predaného poľa buď omylom, alebo podvodom zahrnie viac pozemkov, ako je zahrnuté v

pozemku, treba to chápať tak, že vyznačil hranice tam, kde to jeho pán chcel. Alfenus uvádza rovnaký názor v prípade, keď držbu odovzdáva otrok.

19. Ten istý, O Quintovi Muciovi, kniha XLI.

To, čo som predal, sa nestáva vlastníctvom kupujúceho, ak mi nebola zaplatená cena alebo ak nebola poskytnutá záruka na zaplatenie, alebo ak sa nespoliehame na dobrú vieru kupujúceho bez akejkoľvek záruky.

20. Ten istý, O Sabinovi, kniha IX.

Sabinus vyslovil názor, že ak si želáme, aby pre nás bolo niečo vyrobené; ako napríklad socha, váza alebo odev, s tým, že za to nedáme nič iné ako peniaze; zastáva sa názor, že ide o skutočný predaj a že ho nemožno považovať za nájom, ak materiál neposkytne ten, pre koho sa má predmet vyrobiť. Iný je prípad, keď ja poskytnem pozemok, na ktorom sa má postaviť dom; keďže v tomto prípade to, čo tvorí podstatu stavby, poskytujem ja.

21. Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Labeo hovorí, že nejednoznačnosť zmluvy by mala skôr poškodiť predávajúceho, ktorý podmienky uviedol, než kupujúceho; pretože ten ich mohol uviesť jasnejšie skôr, než sa niečo urobilo.

(22) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXVIII.

(23) Nie je zbytočné vložiť do kúpnej zmluvy nasledujúcu vetu, a to "Ak je pozemok v akomkoľvek ohľade posvätný alebo náboženský, nebude zahrnutý." Táto veta sa totiž vzťahuje len na určité pozemky s obmedzeným rozsahom; ak je totiž celý pozemok náboženský, posvätný alebo verejný, kúpa bude neplatná.

23. Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Kupujúci môže odvolať to, čo zaplatil, z dôvodu, že to nebolo splatné.

24. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXVIII.

Žaloba na kúpu bude môcť byť podaná v prípade malých častí pozemku, ako je uvedené vyššie; pretože aj keď miesto nemusí byť výslovne posvätné alebo náboženské, predsa je zahrnuté s väčšou časťou toho, čo sa kupuje, ako príslušenstvo.

25. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXXIV.

Ak sa predaj uskutoční za týchto podmienok: "Bud' ten, alebo ten majetok", kúpa sa bude vzťahovať na ten majetok, ktorý si predávajúci vyberie.

1. Osoba, ktorá predáva nehnuteľnosť, nie je povinná previesť ju na kupujúceho, ako je to povinný urobiť ten, kto dáva sľub pozemku stipulantovi.

(26) Pomponius, O Sabinovi, kniha XVII.

Ak vedome kúpim niečo od osoby, ktorej majetok je zakázané predávať, alebo od osoby, ktorej bol poskytnutý čas na rozhodnutie, či prijme majetok, alebo nie, za takých podmienok, že nemá právo zmenšiť majetok majetku; nestanem sa vlastníkom uvedeného majetku. Iný však bude prípad, ak kúpim majetok od dlžníka s vedomím, že jeho veriteľ bol podvedený.

27. Paulus, O Sabinovi, kniha VIII.

Ten, kto kupuje majetok od kohokoľvek, nech je to ktokoľvek, mysliac si, že mu patrí, kupuje ho v dobrej viere; ale ten, kto kúpi niečo, od poručenca, bez oprávnenia jeho poručníka, alebo ak ho k tomu navádza podvodník, o ktorom vie, že nie je jeho poručníkom, nebude sa považovať za dobromyseľného kupujúceho; a tento názor zastával aj Sabinus.

28. Ulpián, O Sabinovi, kniha XLI.

Niet žiadnych pochybností o tom, že každý môže predať majetok patriaci inému, pretože v tomto prípade dochádza k predaju a kúpe, ale kupujúci môže byť zbavený majetku súdnym procesom.

29. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLIII.

Keď sa predáva otrok, jeho peculium sa nepredáva spolu s ním, a preto sa nepovažuje za predaného spolu s jeho peculiom, či už to nebolo vyhradené, alebo bolo výslovne uvedené, že predaj nezahŕňal peculium. Preto ak niečo, čo tvorí súčasť peculium, bolo otrokom odcudzené, možno to získať späť žalobou, rovnako ako akýkoľvek iný odcudzený majetok; za predpokladu, že sa uvedený majetok dostal do rúk kupujúceho.

30. Ten istý, O edikte, kniha XXXII.

Myslím si, že predávajúci má napriek tomu právo na žalobu na vydanie, ako aj na žalobu na predaj.

31. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXII.

Ak sa k peculiu neskôr pridali nejaké prírastky, musia sa vrátiť predávajúcemu; ako napríklad potomstvo otrokyne a všetko, čo sa získalo prácou podriadeného otroka.

32. Ulpian, O edikte, kniha XLIV.

Ak niekto predáva obchody používané na bankové účely alebo iné, ktoré sú postavené na verejnom pozemku, nepredáva pozemok, ale len právo; keďže ide o verejné obchody, ich užívanie patrí výlučne súkromným osobám.

33. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXIII.

Kde sa do kúpnej zmluvy vložila nasledujúca klauzula: "Vodné toky a žľaby zostanú tak, ako sú teraz", a nie je dodané, aké vodné toky alebo žľaby sa tým myslia; treba predovšetkým zvážiť úmysel strán. Ak to nie je zrejmé, potom sa prijme výklad, ktorý je v neprospech predávajúceho, pretože znenie je nejednoznačné.

34. Paulus, O edikte, kniha XXXIII.

Ak sa pri predaji pozemku uvádza, že: "je zahrnutý otrok Stichus" a nedá sa zistiť, ktorý z nich sa má na mysli, ak existuje niekoľko otrokov tohto mena a kupujúci mal na mysli jedného a predávajúci iného, je stanovené, že predaj pozemku bude napriek tomu platný. Labeo však hovorí, že sa má dodať ten Stichus, ktorého mal predávajúci na mysli, a nie je veľký rozdiel v tom, aká bola hodnota otroka, či mal väčšiu alebo menšiu hodnotu ako nehnuteľnosť, v ktorej bol zahrnutý, pretože niekedy kupujeme nehnuteľnosť kvôli jej príslušenstvu, napríklad keď sa dom kupuje kvôli mramorom, sochám a obrazom, ktoré obsahuje.

(1) Predaj sa môže legálne uskutočniť všetkého majetku, ktorý má niekto buď vo svojom vlastníctve, alebo ktorý môže neskôr nadobudnúť; ale nemôže sa predávať to, čo buď zákon prírody, alebo zákon národov, alebo zvyklosti štátu vylúčili z obchodu.

(2) Nemôžeme vedome kúpiť slobodného človeka, ani nemožno pripustiť kúpu alebo ustanovenie založené na predpoklade, že sa môže stať otrokom; hoci sme uviedli, že majetok, ktorý ešte neexistuje, možno kúpiť; nie je totiž správne predvídať takúto nepredvídateľnú udalosť.

(3) Okrem toho, ak kupujúci aj predávajúci vedia, že predávaný majetok bol odcudzený, ani na jednej strane nevznikne záväzok. Ak o tejto skutočnosti vie len kupujúci, predávajúci nebude zodpovedný; napriek tomu nemôže nič vymáhať na základe predaja, ak dobrovoľne neposkytne to, na čom sa dohodol. Ak však predávajúci vedel, že vec bola odcudzená, ale kupujúci o tejto skutočnosti nevedel, záväzok je uzavretý na oboch stranách; a to uviedol aj Pomponius.

(4) Kúpa vlastnej veci je platná, len ak kupujúci od začiatku zamýšľal získať ju do vlastníctva od predávajúceho a nemohol ju získať iným spôsobom.

(5) Jedna vec je ochutnať a druhá vec je zmerať čokoľvek, čo sa ponúka na predaj; ochutnanie je totiž výhodou, pretože dáva kupujúcemu vlastnú možnosť odmietnuť; meranie mu však umožňuje len zistiť výšku kúpy, a nie to, či sa vec predáva za príliš veľkú alebo príliš malú sumu.

(6) Ak sa kúpa uskutoční za týchto podmienok: "Kúpim buď Sticha, alebo Pamfila", predávajúci má právo dodať toho, ktorého chce, ako je to v prípade stipulácie; ak by však jeden z nich zomrel, musí sa dodať ten, ktorý prežil, a preto riziko prvého otroka pripadá predávajúcemu a riziko druhého kupujúcemu. Ak by však zomreli obaja, cena bude stále splatná, pretože ten, kto prežije druhého, je vždy na riziko kupujúceho. To isté treba povedať, ak by mal kupujúci právo vybrať si, ktorého z nich chce mať; za predpokladu, že by bolo ponechané len na ňom, ktorého z nich kúpi, a nie či vôbec kúpi.

(7) Opatrovník, nemôže kúpiť majetok poručenca. Rovnaké pravidlo sa vzťahuje aj na podobné prípady, t. j. na prípady poručníkov, zástupcov a osôb, ktoré vykonávajú obchody iných osôb.

35. Gaius, O provinčnom edikte, kniha X.

Pretože sa pri kúpach často dáva zábezpeka, nevyplýva z toho, že ak sa tak nestalo, je zmluva neplatná; ale len to, že sa dá ľahšie dokázať, že cena bola dohodnutá.

(1) Je ustálené, že transakcia je nedokonalá, keď predávajúci povie strane, ktorá chce kúpiť: "Môžete to kúpiť za akúkoľvek cenu, ktorú chcete dať, alebo za akúkoľvek cenu, ktorú považujete za spravodlivú, alebo za akúkoľvek cenu, ktorú považujete za hodnotu veci."

(2) Niektoré authority zastávajú názor, že zmluvu nemožno uzavrieť na kúpu smrtiaceho jedu, pretože partnerstvo ani mandát nemajú žiadnu silu v prípade, keď ide o trestný čin. Tento názor možno skutočne veľmi správne zastávať v súvislosti s látkami, ktoré sa pre nás nemôžu stať užitočnými ani s pridaním niečoho iného. Pokiaľ však ide o látky, ktoré po zmiešaní s inými stratia svoju škodlivosť do takej miery, že z nich možno vyrobiť protilátky a iné zdravie prospešné lieky, treba vysloviť iný názor.

(3) Ak by niekto prikázal svojmu priateľovi, ktorý sa chystá na cestu, aby hľadal jeho otroka na úteku, a ak ho nájde, aby ho predal; nemožno povedať, že by konal v rozpore s dekrétom senátu, pretože ho nepredal, a nemôže to povedať ani jeho priateľ, ak ho predal, keď bol prítomný. Aj kupujúci, ak kupuje otroka, ktorý je prítomný, sa chápe, že uskutočnil legálnu transakciu.

(4. Ak sa majetok, ktorý bol kúpený, stratí krádežou, treba najprv zvážiť, čo bolo medzi stranami dohodnuté s ohľadom na jeho úschovu. Ak sa nezdá, že by bola uzavretá nejaká dohoda, od predávajúceho by sa mala vyžadovať rovnaká starostlivosť o jeho úschovu, akú by dobrá hlava domácnosti vynaložila vo vzťahu k vlastnému majetku. Ak takúto starostlivosť vynaložil a vec sa napriek tomu stratila, bude v bezpečí, pretože môže postúpiť svoje právo na jej vrátenie, ako aj svoje právo na osobnú žalobu na kupujúceho. Preto sa musíme zaoberať právnym postavením toho, kto predáva majetok patriaci inému, keďže nemá právo na žalobu o jeho vrátenie, ani na osobnú žalobu. Z tohto dôvodu by mal byť vynesovaný rozsudok proti nemu, pretože ak by predal svoj vlastný majetok, mohol by tieto práva na žalobu postúpiť kupujúcemu.

(5) Pokiaľ ide o predmety, ktoré sa určujú podľa váhy, počtu a miery (ako napríklad obilie, víno, olej a striebro), predaj sa v týchto, ako aj v iných prípadoch považuje za dokonaný len vtedy, ak bola uzavretá dohoda o cene; a niekedy, aj keď bola uzavretá dohoda o cene, predaj sa nepovažuje za dokonaný, ak predmety neboli zmerané, odvážené alebo spočítané. Ak sa totiž všetko víno, olej, obilie alebo striebro, bez ohľadu na ich množstvo, predáva za určitú cenu, platí rovnaké pravidlo ako v prípade iného majetku. Ak sa však víno predávalo v samostatných nádobách a olej v samostatných nádobách, obilie v samostatných mierach a striebro v samostatných závažiach, pričom za každé z nich bola stanovená určitá cena; vzniká otázka, v akom čase bola kúpa dokončená? Túto otázku by sme si mohli položiť aj v súvislosti s predmetmi, ktoré sa počítajú, kde bola cena stanovená podľa určitého počtu uvedených predmetov. Sabinus a Cassius zastávajú názor, že kúpa sa stala úplnou, keď boli predmety spočítané, zmerané alebo odvážené; pretože predaj sa považuje za uskutočnený pod podmienkou, že ich treba zmerať v jednotlivých nádobách alebo odvážiť po librách, alebo spočítať po jednom.

(6) Ak sa teda stádo predáva ako celok za určitú sumu, predaj sa po dohodnutí ceny považuje za dokonalý; ak sa však zvieratá predávajú po kusoch za určitú cenu za každé z nich, uplatnia sa pravidlá, ktoré sme práve stanovili.

(7) Ak sa predáva víno z vínnej pivnice, napríklad sto meríc, je úplne pravdivé (a zdá sa, že aj to je ustálené), že bude úplne na riziko predávajúceho pred tým, ako sa odmeria. Nezáleží na tom, či bola stanovená cena za sto mier, alebo či bola dohodnutá cena za každú z nich.

(8) Ak niekto pri predaji pozemku zatají pred kupujúcim meno svojho suseda a ten, keď sa to dozvie, by pozemok nekúpil, máme za to, že predávajúci bude zodpovedný.

36. Ulpián, O edikte, kniha XLIII.

Ak niekto pri predaji uvedie na nehnuteľnosť cenu, ktorú neočakáva, že bude požadovať, pretože má v úmysle uvedenú nehnuteľnosť darovať, nepovažuje sa za toho, kto ju predal.

37. Ten istý, Disputácie, kniha III.

Ak niekto predá pozemok, ktorý mu pripadol dedičným právom, za týchto podmienok: "Tento pozemok môžete kúpiť za rovnakú sumu, za akú ho kúpil poručiteľ," a následne sa zistí, že ho poručiteľ vôbec nekúpil, ale že mu bol darovaný; má sa za to, že predaj bol uskutočnený bez akejkoľvek ceny, a teda že sa podobal predaju uskutočnenému pod podmienkou, ktorý je neplatný, ak sa podmienka neuskutočnila.

38. Ten istý, Disputácie, kniha VII.

Ak niekto predá majetok za nízku cenu s cieľom, aby ho daroval, predaj bude platný; zastávame totiž názor, že predaj uskutočnený za celú sumu čohokoľvek nie je platný, ak sa to robí len kvôli darovaniu, ale keď sa majetok predáva za nižšiu cenu z dôvodu darovania, niet pochyb, že predaj bude platný. Toto pravidlo sa vzťahuje na transakcie medzi súkromnými osobami; ak sa však predaj uskutoční za nižšiu cenu z dôvodu darovania medzi manželmi, nemá žiadnu platnosť ani účinok.

(39) Julianus, Digesty, kniha XV.

Ak dlžník vykúpil majetok, ktorý dal do zálohy svojmu veriteľovi, nebude zodpovedný za žalobu na predaj ako nadobúdateľ svojho vlastného majetku a všetky práva jeho veriteľa zostanú nedotknuté.

1. Je pravdepodobné, že ak niekto predá olivy, ktoré ešte visia na stromoch, a stanoví, že z nich získa desať libier oleja, že mal v úmysle zaplatiť tým, čo sa z nich získa až do desiatich libier oleja. Preto ak kupujúci môže z uvedených olív získať len päť libier oleja, viaceré orgány sa domnievajú, že nebude zodpovedný za viac ako päť libier oleja, ktorý získal.

40. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, kniha IV.

41. Muž, ktorý predal pozemok, v zmluve uviedol: "Že kupujúci má pozemok zmerať v priebehu nasledujúcich tridsiatich dní a oznámiť mu meranie, a ak tak v tejto lehote neurobí, predávajúci sa zbaví svojho záväzku." Kupujúci v stanovenej lehote oznámil meranie, ktoré sa ukázalo byť menšieho rozsahu, ako predpokladal, a z tohto dôvodu dostal od predávajúceho peniaze. Neskôr pozemok predal, a keď ho sám pre svojho kupujúceho vymeriaval, zistil, že v trakte je oveľa menej pôdy, ako si myslel. Vyvstala otázka, či je možné vymáhať sumu tohto nedostatku od jeho predávajúceho. Odpoveď znela, že treba

preskúmať podmienky zmluvy. Ak by v nej totiž bolo uvedené, "že kupujúci má v najbližších tridsiatich dňoch pozemok zmerať a oznámiť vlastníkovi, koľko mu pri meraní chýba", a on by mu to oznámil až po uplynutí tridsiateho dňa, nemalo by to pre neho žiadnu výhodu; ale ak by bolo v zmluve uvedené "že kupujúci má pozemok zmerať v najbližších tridsiatich dňoch a oznámiť mu, o koľko je vymeraný", aj keď mu oznámil, že pozemok má menšiu výmeru, ako sa predpokladalo, mohol by aj po niekoľkých rokoch podať žalobu o vrátenie hodnoty tohto nedostatku.

(1) V zmluve o predaji pozemku predávajúci udelil právo na získanie vody; vznikla otázka, či je súčasťou zmluvy aj právo na cestu k vode. Odpoveďou bolo, že to zrejme bolo zámerom strán, a preto bol predávajúci nútený udeliť právo cesty.

(2) Strana, ktorá predala pole, uviedla, že obsahuje osemnásť jugerov, a stanovila, že po jeho vymeraní dostane za každý juger určitú cenu. Zistilo sa, že pole obsahovalo dvadsať jugerov, a rozhodlo sa, že platba za dvadsať bola splatná.

(3) Predávajúci pozemku si vyhradil obilie, ktoré bolo zasiat rukou, a na pozemku vyrástla úroda z obilia, ktoré spadlo zo stebľa. Vznikla otázka, či to bolo zahrnuté v zmluve. Odpoveď znela, že úmysel treba starostlivo zvážiť, ale podľa podmienok zmluvy sa zdá, že úmyslom bolo, aby to, čo spadlo zo stebľa, nebolo zahrnuté, rovnako ako keby spadlo z vreca rozsievača alebo vyrástlo zo semien, ktoré zhodili vtáky.

(4) Ak strana predala pozemok a vyhradila si celú jeho úrodu, rozhodlo sa, že trstina a drevo, ktoré boli pokosené, boli zahrnuté do uvedenej úrody.

(5) Otok uviedol, že sudy, ktoré boli na pozemku patriacom jeho pánovi, boli jeho príslušenstvom. Rozhodlo sa, že sudy, ktoré kúpil otrok, ktorý obrábal pôdu, a ktoré tvorili súčasť jeho peculium, sa mali vydať kupujúcemu.

(6) Aj koleso, ktorým sa čerpá voda, je súčasťou budovy rovnako ako vedro.

41. Julianus, O Urseius Ferox, kniha III.

Istá osoba sa pokúsila kúpiť pozemok od iného, ktorý ho zaťažil, s tým, že "sa bude považovať za kúpený od neho, ak predávajúci pozemok uvoľní, ak tak urobí pred Kalendami júla". Vznikla otázka, či mohol správne podať žalobu o kúpu založenú na takejto dohode, aby prinútil predávajúceho odstrániť z pozemku vecné bremeno. Odpoveď znela, že treba zistiť úmysel kupujúceho a predávajúceho, pretože ak bolo úmyslom, aby predávajúci odstránil záložné právo z pozemku absolútne, pred Kalendami júla, žalobu o kúpu treba podať, aby ho k tomu prinútili, a že kúpa nebola chápaná ako podmienená; ako napríklad, ak kupujúci oslovil predávajúceho takto "Kúpim váš pozemok, ak na ňom zrušíte záložné právo pred Kalendami júla" alebo "Ak ho pred týmto dátumom vykúpíte od Tícia". Ak sa kúpa uskutočnila pod podmienkou, konanie nemožno začať, kým sa podmienka nesplní.

1. Predali ste mi stôl potiahnutý striebrom s tým, že je pevný, pričom ani jeden z nás nevedel, že nie je. Predaj je neplatný a peniaze zaplatené na jeho základe možno vymáhať späť.

42. Marcianus, Inštitúcie, kniha I.

Páni nemôžu ani sami, ani prostredníctvom svojich zástupcov disponovať otrokmi, aj keď sa previnili zločinom, s cieľom, aby sa bili s divou zverou. Toto uviedli aj božskí bratia v jednom reskripte.

43. Florentinus, Inštitúcie, kniha VIII.

Čokoľvek, čo sa pri predaji uvedie na chválu majetku, nezaväzuje predávajúceho, ak je pravda jasne zrejmá; ako napríklad keď predávajúci povie, že otrok je pekný alebo dom dobre postavený. Ak by však tvrdil, že otrok je dobre vzdelaný alebo zručný remeselník, musí svoje tvrdenia uviesť na pravú mieru, pretože na ich základe predal nehnuteľnosť za vyššiu cenu.

1. Existujú určité sľuby, ktoré predávajúceho nezaväzujú, ak je majetok v takom stave, že kupujúci o tom nemôže nevedieť; ako napríklad, keď niekto kúpi otroka, ktorému boli vytrhnuté oči, a predávajúci sa zaviazne s ohľadom na jeho zdravosť, pretože sa má za to, že sa zaviazal za každú inú časť tela, s výnimkou tej, v ktorej klame sám seba.

2. Predávajúci by mal zaručiť, že sa nedopustil podvodného úmyslu; a to platí nielen vtedy, keď sa vyjadruje dvojzmyselne s cieľom oklamať, ale aj vtedy, keď zradne a umne disimuluje.

44. Marcianus, Pravidlá, kniha III.

Ak niekto kúpi dvoch otrokov súčasne za jednu a tú istú cenu a jeden z nich zomrie pred uzavretím predaja, kúpa toho, ktorý prežije, je neplatná.

45. Ten istý, Pravidlá, kniha IV.

Labeo v Knihe najnovších prípadov uvádza, že ak niekto kúpi ako nový odev, ktorý bol renovovaný, podľa Trebatia musí byť kupujúci odškodnený v rozsahu svojho záujmu, ak nevedomky kúpil renovovaný odev. Tento názor schvaľuje aj Pomponius, s ktorým súhlasí aj Julianus, pretože hovorí, že ak predávajúci nevedel, že odev nie je nový, bude zodpovedať len za hodnotu samotnej veci, ale ak si bol vedomý tejto skutočnosti, bude zodpovedať aj za škodu, ktorú z tohto dôvodu utrpel kupujúci, rovnako ako keby nevedomky predal väzu pokrytú zlatom za masívnu, pretože musí nahradiť zlato, ktoré predal.

46. To isté, O informátoroch.

Nie je dovolené, aby niekto, kto zastáva verejný úrad, kupoval majetok, ktorý mu patrí, či už sám, alebo prostredníctvom inej osoby; v opačnom prípade nielenže stratí majetok, ale môže byť žalovaný aj o štvornásobnú náhradu škody podľa Severovej a Antoninovej ústavy. Toto pravidlo sa vzťahuje aj na správcu cisárskej domácnosti. Možno ho však uplatniť len vtedy, ak povolenie na takúto kúpu nebolo danému úradníkovi výslovne udelené.

(47) Ulpián, O Sabinovi, kniha XXIX.

Ak je k poľu pripojená služobnosť vodného toku, právo brať vodu prechádza na kupujúceho, aj keď sa o tom nič nepovedalo; rovnako ako aj potrubia, ktorými sa voda vedie,

(48) Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Aj keď sú mimo domu.

49. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXIX.

A aj keď z toho nevyplýva právo brať vodu z dôvodu, že sa stratilo; predsa len rúry a priekopy, pokiaľ sú spojené, patria kupujúcemu ako súčasť pozemku. Toto uviedol aj Pomponius v Desiatej knihe.

50. Ten istý, O edikte, kniha XI.

Labeo píše, že ak mi predáš knižnicu pod podmienkou, že mi Kampánski dekurióni predajú pozemok, na ktorom ju budem môcť postaviť, a ja nie som vinný za to, že som ho nezískal, niet pochyb, že možno podať žalobu De praescriptis verbis, aby ma prinútili vyhovieť. Domnievam sa, že možno podať aj žalobu na predaj, rovnako ako keby bola podmienka splnená, keďže kupujúci je zodpovedný za to, že sa tak nestalo.

51. Paulus, O edikte, kniha XXI.

Brehy prilahlé k predanému pozemku sa nezahŕňajú do jeho výmery, pretože nepatria nikomu, ale sú podľa práva národov prístupné všetkým; to platí aj pre diaľnice a náboženské a posvätné miesta. Preto je zvykom zabezpečiť akúkoľvek výhodu predávajúceho tým, že sa výslovne uvedie, že diaľnice, brehy potokov a verejná miesta nie sú zahrnuté do vymeraania nehnuteľnosti.

52. Ten istý, O edikte, kniha LIV.

Senát nariadil, že nikto nesmie zbúrať budovu v meste alebo na vidieku s cieľom získať za ňu viac a že nikto nesmie kúpiť alebo predáť akýkoľvek materiál z nej v rámci obchodu. Sankcie stanovené pre tých, ktorí porušia tento dekrét senátu, sú, že ten, kto uskutočnil nákup, bude nútený zaplatiť do štátnej pokladnice dvojnásobok ceny, a pokiaľ ide o toho, kto materiál predal, predaj sa považuje za neplatný. Je jasné, že ak mi zaplatíte kúpnu cenu, keďže ste povinný zaplatiť dvojnásobok sumy do štátnej pokladnice, môžete ju odo mňa vymáhať, pretože predaj je, pokiaľ ide o mňa, neplatný. Tento dekrét senátu nadobúda účinnosť nielen vtedy, keď strana predáva svoje vidiecke sídlo alebo mestskú rezidenciu, ale aj vtedy, keď predáva sídlo patriace inej osobe.

53. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXVIII.

Na to, aby majetok pripadol kupujúcemu, nie je podstatné, či sa zaplatí cena, alebo sa z tohto dôvodu poskytne záruka. To, čo sme uviedli v súvislosti s ručením, treba chápať ako širšie uplatnenie, ak sa predávajúcemu poskytne záruka za kúpnu cenu akýmkoľvek spôsobom; napríklad prostredníctvom iného dlžníka alebo odovzdaním zástavy; a v týchto prípadoch je to rovnaké, ako keby bola cena skutočne zaplatená.

54. Paulus, O edikte kurulských edilov, kniha I.

Ak sa majetok predáva v dobrej viere, predaj by sa nemal zrušiť z bezvýznamného dôvodu.

55. Ten istý, O edikte kurulských edilov, kniha II.

Predaj bez protihodnoty a vymyslený sa nepovažuje za vôbec uskutočnený, a preto sa na odcudzenie majetku neprihliada.

56. Ten istý, O edikte, kniha L.

Ak niekto predá otrokyňu pod podmienkou, že nebude prostituovať, a ak sa to poruší, má právo vziať si ju späť; bude mať na to právomoc, aj keď otrokyňa prešla rukami viacerých kupcov.

57. Paulus, O Plautiovi, kniha V.

Kúpil som dom, pričom predávajúci aj ja sme v čase predaja nevedeli, že bol vypálený. Nerva, Sabinus a Cassius hovoria, že sa nič nepredalo, hoci pozemok zostal, a že peniaze, ktoré boli zaplatené, sa mohli vymáhať žalobou. Ak však nejaká časť stavby zostala, Neratius hovorí, že v otázkach tohto druhu je dôležité zistiť, aká časť stavby unikla spáleniu, a ak z nej

zhorela väčšia časť, kupujúci nemôže byť nútený zdokladovať zmluvu a môže dokonca získať späť všetko, čo zaplatil. Ak však zhorela polovica domu alebo dokonca menej ako polovica, kupujúci bude nútený splniť podmienky predaja po tom, ako sa vykoná ocenenie nehnuteľnosti v súlade s posudkom dobrého občana; a akékoľvek zistené zníženie hodnoty spôsobené požiarom by sa malo odpočítavať od sumy, ktorú má kupujúci zaplatiť.

1. Ak však predávajúci vedel, že dom vyhorel, a kupujúci o tejto skutočnosti nevedel, predaj neobstojí, ak bola celá budova zničená pred uskutočnením transakcie. Ak však zostala nejaká časť budovy, predaj bude platný a predávajúci musí kupujúcemu vrátiť sumu jeho podielu na tom, čo bolo zničené.

2. Rovnako treba túto otázku prerokovať aj z opačného hľadiska, t. j. ak kupujúci vedel, že dom zhorel, ale predávajúci o tom nevedel; v takom prípade musí predaj platiť a kupujúci musí zaplatiť predávajúcemu celú cenu, ak sa tak už nestalo, pretože ak bola zaplatená, nemožno ju vrátiť.

3. Ak kupujúci aj predávajúci vedeli, že dom bol úplne alebo čiastočne zničený požiarom, transakcia je neúčinná z dôvodu započítania podvodu na oboch stranách a zmluva, ktorá závisí od dobrej viery, nemôže platiť, ak sú obe strany vinné z podvodu.

58. Papinianus, Otázky, kniha X.

Kúpa pozemku sa nepovažuje za uzavretú, ak stromy, ktoré sa na ňom nachádzajú, vyvrátil vietor alebo ich zničil požiar, ak bola uzavretá s ohľadom na uvedené stromy (ako napríklad v prípade olivovníkov), a to bez ohľadu na to, či predávajúci o tejto skutočnosti vedel, alebo o nej nevedel. Lebo bez ohľadu na to, či si toho bol kupujúci vedomý alebo nie, alebo či si toho boli vedomé obe strany, platí rovnaké pravidlo, ktoré bolo v predchádzajúcich prípadoch stanovené v súvislosti so stavbami.

59. Celsus, Digesty, kniha VIII.

60. Pri predaji pozemku a neuvedení, že je v najlepšom možnom stave, je správny názor, ktorý zastával Quintus Mucius, a to, že predávajúci musí odovzdať nehnuteľnosť nie zbavenú všetkých ťarch, ale takú, aká bola v danom čase. To isté treba povedať aj o mestských majetkoch.

(60) Marcellus, Digesty, kniha VI.

V podmienkach predaja pozemku bolo zahrnuté, že kupujúci má právo na šesťdesiat sudov ako príslušenstvo k nemu, a keďže ich bolo sto, rozhodlo sa, že predávajúci má právo vybrať si tie, ktoré chce vybaviť.

61. Tá istá kniha, Digest, kniha XX.

Myslím si, že môžem kúpiť svoj vlastný majetok pod podmienkou, pretože by mohol nastať prípad, keď by prestal byť môj.

62. Modestinus, Pravidlá, kniha V.

Ak niekto spravuje verejný úrad v provincii alebo tam slúži ako vojak, nemôže si kúpiť pozemok v uvedenej provincii, iba ak Tam, kde majetok, ktorý patril jeho predkom, predáva štátna pokladnica.

1. Ak niekto z nevedomosti kúpi posvätné, náboženské alebo verejne prístupné miesta v domnienke, že patria súkromným osobám, platí, že kúpa je neplatná; a kupujúci môže proti predávajúcemu podať žalobu o predaj, aby získal späť sumu, na ktorej mal záujem, aby nebol oklamáný.

2. Ak sa majetok kupuje hromadne, deje sa tak na riziko kupujúceho za predpokladu, že predávajúci nie je vinný z podvodu, aj keď majetok nebol prevedený.

(63) Javolenus, O Cassiovi, kniha VII.

Ak pán prikáže svojmu otrokovi, aby predal majetok určitej osobe, a on ho predá inej osobe, predaj nebude platný. Rovnaké pravidlo platí aj pre slobodnú osobu, pretože predaj nemožno uskutočniť osobe, ktorej vlastník nechcel, aby sa majetok predal.

1. Ak bol opísaný obsah pozemku, je zbytočné uvádzať hranice susedných pozemkov. Ak sú uvedené, je potrebné uviesť aj mená predávajúcich týchto pozemkov, ak by niektorý z nich náhodou mal susedné pozemky.

64. Ten istý, Listy, kniha II.

"Tento pozemok sa kupuje pre mňa a Tícia." Pýtam sa, či predaj zahŕňa časť uvedeného pozemku, alebo celý, alebo či je neplatný? Odpovedal som: Myslím si, že zmienka o Titiovi je zbytočná, a teda že kúpa celého traktu je moja.

65. Ten istý, Listy, kniha XI.

Medzi tebou a mnou bola uzavretá dohoda, že mi predáš určitý počet dlaždíc za zvláštnu cenu. Ako by ste postupovali v takomto prípade, považovali by ste to za predaj alebo prenájom? Odpoveď znela, že ak by bolo dohodnuté, že vám

poskytnem materiál na výrobu dlaždíc na mojom pozemku, myslím si, že by išlo o kúpu, a nie o nájom; nájom totiž existuje len vtedy, ak materiál, z ktorého sa niečo vyrába, zostáva vždy majetkom tej istej strany, ale vždy, keď sa mení a odcudzuje, transakciu treba chápať skôr ako kúpu než ako nájom.

66. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXXI.

Pri predaji pozemku by sa mali zaručiť určité veci, aj keď nemusia byť obsiahnuté v zmluve; napríklad, že kupujúci nestratí pozemok alebo užívacie právo k nemu v dôsledku uplatnenia vyššieho právneho titulu. Opäť existujú určité veci, ktoré predávajúci nie je povinný zabezpečiť, ak nie sú výslovne uvedené; ako napríklad právo prechodu, cesty, cesty, po ktorej sa môže hnať dobytok, a vodného toku. Toto pravidlo sa vzťahuje aj na mestské služobnosti.

1. Ak je predávaný pozemok oprávnený zo služobnosti a predávajúci sa o tejto skutočnosti nezmienil, ale keďže o nej vedel, zamĺčal ju, a z tohto dôvodu nadobúdateľ nehnuteľnosti tým, že z nevedomosti nevyužil služobnosť počas doby stanovenej zákonom, o ňu prišiel; niektoré orgány veľmi správne zastávajú názor, že predávajúci je zodpovedný za žalobu o kúpu z dôvodu podvodu.

2. Quintus Mucius hovorí, že každý, kto spomína suroviny ako veci, ktoré nepatria k domu alebo k pozemku, uvádza dvakrát to isté, pretože suroviny sú veci, ktoré nepatria ani k domu, ani k pozemku.

67. Ten istý, O Quinte Muciovi, kniha XXXIX.

Ak dôjde k odcudzeniu nehnuteľnosti, prevádza sa jej vlastníctvo na druhú stranu spolu s jej príslušenstvom, to znamená v rovnakom stave, ako keby nehnuteľnosť zostala v našich rukách; a toto pravidlo sa vzťahuje na všetky prípady podľa občianskeho práva, ak nie je výslovne uvedené niečo iné.

68. Proculus, Listy, kniha VI.

Ak pri predaji pozemku v zmluve uvedieš, že všetko, čo vyberieš od nájomcu ako nájomné, patrí kupujúcemu; myslím si, že by si mal nielen preukázať dobrú vieru, ale aj vynaložiť starostlivosť pri vyberaní uvedeného nájomného; to znamená, že sa musíš vyhnúť nielen akémukoľvek podvodnému úmyslu, ale aj akejkokoľvek nedbanlivosti.

1. Niektoré osoby zvyknú pridávať tieto slová: "Predávajúci je bez podvodného úmyslu." A aj keď sa to nepridá, nemal by existovať podvodný úmysel.

2. Predávajúci sa nepovažuje za zbaveného podvodného úmyslu, ak vykoná nejaký úkon alebo sa vykoná niečo, čo má zabrániť kupujúcemu získať pozemok do vlastníctva. V tomto prípade teda možno podať žalobu o kúpu nie preto, aby bol predávajúci donútený vydať samotnú držbu, keďže sa môže stať, že z mnohých dôvodov tak nemôže urobiť, ale preto, aby v prípade, že sa dopustil alebo sa teraz dopúšťa zlej viery, bolo možné vykonať posúdenie náhrady škody za ňu.

69. Ten istý, Listy, kniha XI.

Rutilia Polla kúpila jazero na rohu sabatínskeho panstva a desať stôp zeme okolo uvedeného jazera. Pýtam sa, ak by sa jazero zväčšilo, či tých desať stôp pôdy, ktoré prislúchajú Rutilii Polle, sú tie, ktoré sú pod vodou, alebo tých desať stôp okolo vody, keď sa jazero zväčší? Proculus odpovedal: "Myslím si, že jazero, ktoré Rutilia Polla kúpila, jej bolo predané v stave, v akom bolo v tom čase, s desiatimi stopami pôdy, ktoré ho vtedy obklopovali, a pretože sa jazero neskôr zväčšilo, nemala by mať nárok na vlastníctvo väčšieho pozemku, ako kúpila."

70. Licinius Rufinus, Pravidlá, kniha VIII.

Mnohé authority zastávali názor, že kúpu slobodného človeka možno uskutočniť za predpokladu, že sa transakcia uskutočnila medzi stranami, ktoré nepoznajú skutočnosti. Bolo rozhodnuté, že to isté pravidlo platí aj vtedy, ak predávajúci vie, že je to tak, a kupujúci o tom nevie; ak totiž kupujúci, ktorý vie, že človek je slobodný, ho kúpi, kúpa bude neplatná.

71. Papirius Justus, Konštitúcie, kniha I.

Cisári Antoninus a Verus použili v reskripte adresovanom Sextovi Verovi tieto slová: "Je v moci zmluvných strán stanoviť cenu a mieru vína, s ohľadom na ktoré rokujú, pretože nikoho nemožno nútiť k predaju, ak nie je spokojný s cenou alebo mierou predmetu; najmä tam, kde nedochádza k porušeniu zvyklostí krajiny."

(72) Papinianus, Otázky, kniha XII.

(73) Ak po uzavretí zmluvy strany niečo odpočítajú z kupovanej nehnuteľnosti, považuje sa to za súčasť pôvodnej zmluvy, ale ak urobia dodatky, nemyslíme si, že tieto tvoria súčasť zmluvy. K tomu dochádza, ak sa pridá niečo, čo podporuje kúpu; napríklad ak sa poskytne záruka na dvojnásobnú sumu alebo ak sa poskytne záruka spolu s ručením. Ale v prípade, že kupujúci podá žalobu, keď zmluva nie je platná a

aj predávajúci, bude mať tiež právo využiť výnimku. Veľmi odôvodnene bola položená otázka, či sa rovnaké pravidlo uplatňuje aj v prípade, keď bola cena následne zvýšená alebo znížená; keďže podstatu kúpy tvorí cena. Paulus v poznámke

uvádza, že ak všetko zostane v pôvodnom stave a neskôr sa uzavrie dohoda s odkazom na zvýšenie alebo zníženie ceny, má sa za to, že strany odstúpili od svojej predchádzajúcej zmluvy a že sa uskutočnila nová kúpa.

1. Papinianus hovorí, že ak sa predaj uskutoční za týchto podmienok, a to "Tento predaj je neplatný, ak sa týka niečoho posvätného, náboženského alebo verejného" a majetok nie je vo verejnom užívaní, ale patrí štátnej pokladnici, jeho predaj bude platný a predávajúci sa nemôže dovolávať výnimky, pretože nebude účinná.

73. Tá istá, stanoviská, kniha III.

Ak je chrám zničený zemetrasením, miesto, na ktorom sa stavba nachádza, nie je profánne, a preto ho nemožno predat'.

1. Ak bol pozemok použitý na záhradu alebo na iný druh obrábania v rámci múru ohraničujúceho hrobku, je profánny a patrí kupujúcemu, ak ho predávajúci výslovne nevyhlásil.

74. To isté, Definície, Kniha I.

Držba sa považuje za prevedenú, ak boli odovzdané kľúče od skladu, v ktorom sa nachádza tovar, za predpokladu, že boli odovzdané v uvedenom sklade; a keď sa tak stane, kupujúci okamžite nadobúda vlastníctvo a držbu toho istého tovaru, aj keď sklad neotvorí; a ak tovar nepatrí predávajúcemu, právo užívania začína okamžite plynúť.

75. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha II.

Ak niekto predáva pozemok pod podmienkou, že ho bude sám držať v prenájme alebo zaplatí určitú sumu, alebo že ho kupujúci nemôže predat' nikomu inému ako samotnému predávajúcemu, alebo ak je dohodnuté podobné ustanovenie; predávajúci má právo podať žalobu na predaj, aby prinútil kupujúceho dodržať jeho zmluvu.

(76) Paulus, Názory, kniha VI.

Sudy, ktoré sú zakopané v skladoch, sa považujú za prevedené s predajom prvých, pokiaľ nie sú výslovne vyňaté.

1. Osoba, ktorá vstúpi do práv nadobúdateľa, môže využiť rovnakú obranu, akú mohol využiť samotný nadobúdateľ, vrátane dokonca aj obrany premlčaním založenej na dlhodobej držbe, ak držba oboch nadobúdateľov trvala počas doby stanovenej zákonom.

77. Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha IV.

V zmluve o predaji pozemku boli vyhradené lomy na uvedenom pozemku, nech by boli kdekoľvek, a po dlhom čase sa na uvedenom pozemku našli lomy. Tubero vyjadril názor, že patria predávajúcemu; Labeo sa domnieval, že treba zohľadniť úmysel, a ak sa to nedá zistiť, uvedené lomy nemožno považovať za rezervované, pretože nikto nepredá alebo nezarezuje niečo, čo neexistuje, a žiadne lomy neexistujú, ak nie sú viditeľné a nie sú spracované. V prípade iného výkladu by celý pozemok predstavoval lom, ak by sa pod celým pozemkom nachádzal kameň. Tento názor schvaľujem.

(78) Labeo, Posledné práce, Javolenove epitetá, kniha IV.

(79) V istej zmluve bolo uvedené, že určité vodné rúry uvedené v predaji patria kupujúcemu. Vznikla otázka, či budova, z ktorej bola voda vedená potrubím, bola príslušenstvom? Odpovedal som, že sa zdá, že úmyslom bolo, aby bola príslušenstvom, hoci to nebolo obsiahnuté v písomnej listine.

1. Kúpili ste pozemok od istej osoby, ktorej poručníctvo ste neskôr spravovali, ale uvedený pozemok ste nezískali do vlastníctva. Uviedol som, že držba vám môže byť odovzdaná tak, že spôsobíte, aby poručenec a jeho rodina opustili pozemok, a že potom môžete vstúpiť do jeho držby.

2. Istý muž kúpil pozemok pod podmienkou, že mu bude odovzdaná držba hneď po zaplatení ceny. Zomrel a zanechal dvoch dedičov, ak by jeden z nich zaplatil celú sumu, mohol by si ponechať svoj podiel v rámci žaloby o rozdelenie; ak by však zaplatil len časť ceny, nemohol by podať žalobu o kúpu proti predávajúcemu, pretože takto dohodnutý dlh nemožno rozdeliť.

3. Ak predáte obilie, ktoré nie je pokosené, a dohodnete sa, že nahradíte akúkoľvek stratu, ktorá vznikla násilím alebo zlým počasím, a uvedené obilie zničí sneh; ak bol pád veľmi veľký a väčší, ako sa zvyčajne v danom ročnom období vyskytuje, možno proti vám podať žalobu na kúpu.

79. Javolenus, O posledných prácach Labea, kniha V.

Predal si polovicu pozemku pod podmienkou, že kupujúci ti prenajme druhú polovicu, ktorú si si vyhradil na dobu desiatich rokov za určité nájomné, splatné ročne. Labeo a Trebatius popierajú, že by bolo možné podať žalobu na predaj, aby bol kupujúci nútený dodržať to, na čom sa dohodol. Ja som opačného názoru, aj keď si predal pozemok za veľmi nízku cenu, aby ti mohla byť uzavretá táto nájomná zmluva; pretože sa to považuje za súčasť ceny pozemku, keďže bol predaný na základe tejto zmluvy. Taký je v súčasnosti zákon.

80. Labeo, Posledné diela, Javolenove epitetá, kniha V.

Ak si predávajúci pri predaji vyhradzuje všetky plodiny, ktoré boli zasiate ručne, nepovažujú sa za vyhradené tie, ktoré boli zasadené natrvalo, ale len tie, ktoré sa zvyčajne zasievajú každý rok, aby sa mohol zbierať ich výnos; ak by sa to totiž vykladalo inak, považovali by sa za vyhradené všetky viniče a stromy.

(1) Uviedol som, že kúpu nehnuteľností nemožno uskutočniť za týchto podmienok, a to "Budem požívať právo, aby môj dom bol projektovaný nad твоjím domom" a že z tohto dôvodu možno podať žalobu na kúpu.

(2) Právo na výrub dreva bolo predané na obdobie piatich rokov a vznikla otázka, komu budú patriť žalude, ktoré môžu spadnúť? Je mi známe, že Servius vyslovil názor, že v tomto prípade sa treba riadiť tým, čo sa javilo ako úmysel strán. Ak sa to však nedá zistiť, všetky žalude, ktoré spadli zo stromov, ktoré neboli vyrúbané, budú patriť predávajúcemu a tie, ktoré zostali na stromoch, ktoré boli vyrúbané, budú vlastníctvom kupujúceho.

(3) Nemožno tvrdiť, že niekto predal majetok, ktorého vlastníctvo je sporné, ak nebol odovzdaný kupujúcemu; ide totiž buď o nájomnú zmluvu, alebo o iný druh zmluvy.

81. Scaevola, Digest, kniha VII.

Titius, keď si požičal určitú sumu na úrok, dal do zálohy alebo hypotéky pozemky a ako ručiteľ'a dal Lucia, ktorému sľúbil, že ho v nasledujúcich troch rokoch zbaví zodpovednosti, a ak tak neurobí v určenom čase a ručiteľ dlh zaplatí, prikázal mu, aby ako kupujúci držal pozemky, ktoré zaťažil, svojim veriteľom. Pýtam sa, ak by Lucius ako ručiteľ nebol prepustený Titiom a zaplatil by veriteľovi, či by bol kupcom uvedených pozemkov? Odpoveď znela, že ak má mať ručiteľ pozemky ako kúpu, a nie na základe záväzku, kúpa sa uskutočnila pod podmienkou a bol uzavretý záväzok.

1. Lucius Titius sa zaviazal, že bude Gaiovi Seiovi ročne poskytovať sto tisíc meríc obilia zo svojej pôdy. 2. Lucius Titius neskôr predal svoju pôdu a do zmluvy vložil tieto slová: "Pôda Lucia Titia sa dnes predáva a má byť v držbe s tými istými právami a za tých istých podmienok, ako ju má teraz predávajúci." Pýtam sa, či kupujúci zodpovedá Gaiovi Seiovi za dodávku obilia. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností kupujúci nie je povinný ho poskytnúť.

Tit. 2. Ohľadom podmieneného predaja počas určitého času.

(1) Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Podmieneny predaj počas urcitého času sa uskutočňuje takto: "Taký a taký pozemok sa považuje za kúpený od teba, ak do prvých kalend budúceho januára nezískam lepšie podmienky, za ktorých by som sa mohol vzdať vlastníctva tohto pozemku."

2. Ulpian, O Sabinovi. Kniha XXVIII.

Vždy, keď sa pozemok predáva na určitú dobu, treba zistiť, či je predaj absolútny, alebo pod nejakou podmienkou, a pátrať, či nie je nepochybne podmienený. Zdá sa mi, že je lepší názor, že výklad zmluvy závisí od toho, aký bol úmysel strán, pretože ak sa rozumelo, že predaj sa má zrušiť, ak sa ponúknu výhodnejšie podmienky, kúpa je absolútna a zruší sa, ak sa podmienka uskutoční. Ak však bolo úmyslom, aby sa kúpa zdokonalila, ak nebudú ponúknuté lepšie podmienky, pôjde o podmienenú kúpu.

1. Preto ak je v súlade s rozlišovaním, ktoré sme urobili, predaj absolútny, Julianus uvádza, že ten, komu bola nehnuteľnosť predaná za takýchto podmienok, ju môže nadobudnúť užívacím právom, má právo na úrodu a všetko príslušenstvo a strata bude jeho, ak by sa nehnuteľnosť zničila.

(3) Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Keďže po zničení nehnuteľnosti sa stav predávajúceho nemôže zlepšiť.

4. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXVIII.

5. Ak je predaj podmienený, Pomponius popiera, že by kupujúci mal právo úžery a že by mu úroda nepatrila.

(1) Julianus v XV. knihe kladie nasledovnú otázku, a to: "Kto je vlastníkom pozemku? Ak by sa počas času určeného na predaj majetok zničil alebo by otrokyňa zomrela, možno z tohto dôvodu pripustiť prírastok jej potomstva alebo zisku? Julianus odmieta, že by sa to mohlo stať, pretože nie je zvykom, aby sa povolilo pridanie iného majetku ako toho, ktorý bol predaný.

(2) Julianus sa v tej istej knihe tiež pýta. Ak boli dvaja otroci predaní za dvadsať aurei podmiennečne, na určitý čas, a jeden z nich uletí, a potom sa objaví kupec, ktorý chce kúpiť preživšieho otroka a ponúkne viac ako dvadsať aurei, zruší sa prvá zmluva? Hovorí, že tento príklad sa líši od príkladu týkajúceho sa potomstva otroka, a preto sa v tomto prípade prvá kúpa zruší a druhá sa môže uzavrieť.

(3) Marcellus však v piatej knihe Digest uvádza, že ak sa pozemok predáva pod podmienkou lepšej ponuky a tá sa uskutoční, ak kupujúci dal nehnuteľnosť do zálohu, prestane byť zaťažená; z toho možno vyvodiť, že kupujúci je vlastníkom počas medziobdobia, inak záložné právo nebude platné.

(4) Julianus tiež v osemdesiatej knihe Digest hovorí, že ten, kto kupuje pozemok závislý od toho, že mu budú v určitom čase ponúknuté lepšie podmienky, môže využiť interdikt Quod vi aut clam, pretože na tento interdikt má právo ten, v ktorého záujme je, aby k takejto udalosti nedošlo. Hovorí však, že ak sa pozemok predáva pod takouto podmienkou, jeho výhody aj nevýhody patria kupujúcemu pred predajom tretej osobe; a preto ak sa vykoná nejaký násilný alebo tajný úkon, prvý kupujúci bude mať právo na interdikt, aj keď boli ponúknuté lepšie podmienky; ale tiež hovorí, že túto žalobu môže podať, rovnako ako môže požadovať úrodu, ktorú z predaného pozemku získal.

(5) Preto v prípade zrušenia predaja po tom, čo bol absolútne uskutočnený, alebo v prípade nedodržania podmienky, za ktorej bol uzavretý, ak boli ponúknuté lepšie podmienky, (za predpokladu, že existuje falošný kupujúci), Sabinus veľmi správne uvádza, že nehnuteľnosť patrí prvému kupujúcemu, pretože sa zdá, že lepšie podmienky neboli ponúknuté, keďže iný skutočný kupujúci sa neobjavil. Ak sa však objaví iný kupujúci, ale neponúkne lepšie podmienky ako ten prvý, treba tiež povedať, že všetko zostáva v rovnakom stave, ako keby sa nebol objavil.

(6) Lepšie podmienky sa považujú za ponúknuté, ak sa k cene pripočíta dodatok. Ak sa však cena nezvýši, platí, že lepšie podmienky sa ponúkajú, ak sa zapltenie ceny uľahčí alebo sa uskutoční skôr. Ak je uvedené vhodnejšie miesto na zapltenie, tiež sa má za to, že boli ponúknuté lepšie podmienky, a to Pomponius uviedol v deviatej knihe o Sabinovi. Tiež hovorí, že lepšie podmienky sa považujú za ponúknuté, ak sa ako kupujúci predstaví solventnejšia strana. Preto ak je iný kupujúci ochotný dať rovnakú cenu, ale súhlasí s kúpou nehnuteľnosti za menej náročných podmienok alebo nepožaduje zábezpeku, považuje sa to za ponúknutie lepších podmienok. Rovnaký názor treba schváliť, ak je ochotný kúpiť nehnuteľnosť za nižšiu cenu, ale zbaví predávajúceho podmienok, ktoré boli pre neho pri prvej transakcii zaťažujúce.

5. Pomponius, O Sabinovi, kniha IX.

Čokoľvek totiž prispieva k pohodliu predávajúceho, treba považovať za poskytnutie výhodnejších podmienok.

(6. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXVIII.

Okrem toho to, čo bolo uvedené, totiž že úroda, ktorá sa medzitým nazbierala, patrí prvému kupujúcemu, platí len dovtedy, kým sa neobjaví kupujúci, ktorý by ponúkol lepšie podmienky, alebo ak sa ukáže, že ten, kto sa objaví, je falošný. Ak sa však objaví iný kupujúci, je stanovené, že prvý kupujúci musí vrátiť úrodu predávajúcemu; a to uviedol Julianus v štyridsiatej ôsmej knihe Digest.

1. Ak sa objaví niekto, kto ponúkne lepšie podmienky, a potom prvý kupujúci ponúkne proti nemu a majetok zostane v jeho rukách; možno pochybovať, či má nárok na úrodu, ako by mal, keby sa neponúkli lepšie podmienky; alebo či patrí predávajúcemu, hoci prvý kupujúci je ten, kto dal lepšiu ponuku. Myslím si, že posledný záver sa zdá byť rozumný, ale napriek tomu je dôležité, ako hovorí Pomponius, zistiť, aký bol úmysel strán.

7. Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Predávajúci môže prisúdiť majetok poslednému kupujúcemu, ak sú ponúknuté lepšie podmienky, pokiaľ ten nie je ochotný ponúknuť vyššiu sumu.

8. Ten istý, O edikte, kniha XXXIII.

Predávajúci je povinný oznámiť prvému kupujúcemu, kde sa ponúkajú lepšie podmienky, aby v prípade, že druhý zvýšil cenu, mohol tak urobiť tiež.

9. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXVIII.

Sabinus hovorí, že predávajúci môže odmietnuť ponúknuté lepšie podmienky a držať sa prvého návrhu, ak ho považuje za výhodnejší, a toto pravidlo sme prijali. Čo by sa však malo urobiť, ak by sa výslovne uviedol úmysel strán, že kupujúci môže stiahnuť svoju ponuku v prípade, že bola predložená lepšia ponuka? Treba povedať, že prvá kúpa sa ruší, aj keď predávajúci neprijme druhú.

10. Julianus, Digesty, kniha XIII.

Ak však zálohu predal veriteľ v prípade podmieneného predaja, nemožno sa domnievať, že konal v dobrej viere, ak neprijal zvýšenú cenu. Čo však v prípade, že nový kupujúci bol chudobný a zasiahol len s cieľom zabrániť predaju? Veriteľ môže nehnuteľnosť prisúdiť prvému kupujúcemu bez toho, aby znášal akékoľvek riziko.

(11) Ulpian, O Sabinovi, kniha XXVIII.

Názor Sabina, že totiž pozemok nemožno predat' druhýkrát, ak je podmienený takouto podmienkou, obhajuje nasledujúcim argumentom. Domnieva sa, že pozemok sa hneď stal vlastníctvom prvého kupujúceho, rovnako ako keby sa neponúkali lepšie podmienky, keď nebol pozitívne prisúdený druhému kupujúcemu, ale len s cieľom, aby iný ponúkol vyššiu cenu.

Julianus však v pätnástej knihe Digest hovorí, že úmysel zmluvných strán je veľmi dôležitý a že nič nebráni tomu, aby sa pozemok často prevádzal, ak to urobí predávajúci po prvej, druhej alebo tretej ponuke.

1. Sabinus tiež hovorí, že ak z troch predávajúcich dvaja prisúdia pozemok poslednému kupujúcemu, ale jeden nesúhlasil, aby sa tak stalo, podiel tohto posledného bude patriť prvému kupujúcemu; a to platí aj v prípade, keď predávajúci predali svoje podiely rôznym osobám,

(12) Pomponius, O Sabinovi, kniha IX.

Aj keď podiely predávajúcich boli nerovnaké.

13. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXVIII.

Ak všetky tri strany predali svoje podiely za rovnakú cenu, treba povedať, že celý majetok patrí prvému kupujúcemu; presne tak, ako keby mi niekto predal celý pozemok na čas pod touto podmienkou a potom by polovicu prisúdil inej strane za vyššiu cenu. Celsus v ôsmej knihe Digest uvádza, že Mucius, Brutus a Labeo boli toho istého názoru ako Sabinus. Tento názor schvaľuje aj Celsus a dodáva, že ho prekvapuje, že nikto nepoznomenal, že ak prvý kupujúci uzavrel zmluvu s tým, že nie je ochotný vykonať kúpu, ak nebude zahrnutý celý majetok, nemôže byť nútený kúpiť tú časť, ktorú jeden zo spoluvlastníkov odmietol prisúdiť neskoršiemu kupujúcemu.

1. Je však pravda, že jeden z predávajúcich môže sám ponúknuť lepšie podmienky, pretože svoj podiel môžeme kúpiť aj spolu so zvyškom celej nehnuteľnosti.

14. Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Ak predávajúci predstiera, že mu boli ponúknuté lepšie podmienky, pričom v skutočnosti bola cena nižšia; a on by predal nehnuteľnosť strane za túto alebo za tú istú, ktorá bola predtým ponúknutá, bude zodpovedať obom kupujúcim za celú sumu.

1. Ak kupujúci zabezpečí iného, ktorý nie je solventný, a pozemok je mu prisúdený, Sabinus hovorí: "Nechápem, ako môže nehnuteľnosť kúpiť ten prvý, keďže sa následne uskutočnil iný a skutočný predaj." Je však pravda, že ak bol predávajúci podvedený, bude mať právo na žalobu o predaj proti prvému kupujúcemu, pokiaľ mal záujem na tom, aby sa tak nestalo. Prostredníctvom tejto žaloby bude predávajúci vymáhať úrodu, ktorú prvý kupujúci zozbieral, ako aj náhradu škody v rozsahu, v akom bola nehnuteľnosť zhoršená nedbalosťou alebo podvodným konaním druhého kupujúceho. Tento názor zastávali aj Labeo a Nerva.

2. Ak však ani jedna zo strán nezabezpečila nového kupujúceho, ale pozemok mu bol prisúdený na základe väčšej sumy, ktorú ponúkol, hoci nemusel byť solventný, prvá kúpa sa zruší; pretože to, čo predávajúci schválil, sa chápe ako výhodnejšie, keďže mal právo nepriznať majetok poslednému kupujúcemu.

3. Ak však poručenec kúpi majetok za vyššiu cenu bez oprávnenia svojho poručníka, ak predávajúci prijme jeho ponuku, prvá kúpa sa zruší; to isté pravidlo platí aj v prípade otroka, ktorý patrí inému. Inak by to však bolo, ak by predávajúci v dôsledku omylu prisúdil majetok svojmu vlastnému otrokovi alebo svojmu synovi, ktorý je pod jeho dohľadom, alebo samotnému vlastníkovi majetku, pretože za takýchto okolností nemôže dôjsť k predaju. Na druhej strane, ak by nehnuteľnosť prisúdil otrokovi inej osoby, o ktorej sa domnieval, že je slobodná, bol by zodpovedný; a prípad bude podobný prípadu platobne neschopného dlžníka.

4. Ak kupujúci ponúkne lepšie podmienky, nenadobúda nič okrem predávaného majetku.

5. Stále však platí, že lepšie podmienky sa neponúkajú, ak je druhá strana ochotná zaplatiť rovnakú cenu, pretože nezíska plodiny, ktoré patrili prvému kupujúcemu, keďže tie nie sú predmetom transakcie medzi druhým kupujúcim a predávajúcim.

15. Pomponius, O Sabinovi, kniha IX.

Ak bola pôda takto podmiennečne predaná a predávajúci zomrie pred uplynutím času alebo sa jeho dedič objaví neskôr, alebo sa neobjaví vôbec, pôda bude patriť prvému kupujúcemu; pretože nemožno rozumieť, že boli ponúknuté lepšie podmienky, ktoré by vlastník prijal, keďže ten, kto nehnuteľnosť predal, už nežije. Ak sa však dedič objaví pred uplynutím lehoty, môžu mu byť ponúknuté lepšie podmienky.

(1. Ak sa pozemok predáva s takouto podmienkou a bolo zaň zaplatené viac s tým, že druhému kupujúcemu sa vydá také príslušenstvo, ktoré prvý kupujúci nedostal; ak toto príslušenstvo nemá nižšiu hodnotu, ako je zvýšenie ceny pri druhom predaji, prvý predaj bude platný, pretože ak je nižšia, podmienky druhého predaja nebudú výhodnejšie ako podmienky prvého predaja. Podobný odhad by sa mal vykonať aj v prípade, že sa druhému kupujúcemu poskytne dlhšia lehota na zaplatenie, aby sa mohol vykonať výpočet úrokov za dodatočný čas.

16. Ulpián, O edikte, kniha XXXII.

Cisár Severus uviedol v reskripte: "Tak ako v prípade predaja domu pod takouto podmienkou musí byť zisk v prípade lepšej ponuky vrátený predávajúcemu; tak bude mať právo ponechať si výnos z nehnuteľnosti, ak preukáže, že nestačí na zaplatenie nevyhnutných výdavkov, ktoré prvý kupujúci preukázateľne medzitým vynaložil." Myslím si, že cisár mal na mysli žalobu o predaji.

Julianus, Digesty, kniha XV.

Ak boli takto podmiennečne predaní dvaja otroci osobitne za desať aurei a objaví sa niekto, kto tvrdí, že za oboch zaplatí tridsať; treba zistiť, či chce k cene jedného pridať desať, alebo k cene každého päť. V prvom prípade otrok, k ktorého cene sa pridáva, nebude kúpený prvým kupujúcim a v druhom prípade budú obaja otroci patriť druhému kupujúcemu. Ak nie je isté, ku cene ktorého z nich sa vykoná dodatok, bude sa konštatovať, že prvá kúpa sa nezruší.

18. Africanus, Otázky, kniha III.

Ak bol pozemok takto podmiennečne predaný dvom spoločníkom a jeden z nich zvýši cenu, veľmi správne sa usudzuje, že prvý predaj je zrušený, a to aj s ohľadom na podiel strany, ktorá zvýšila sumu.

19. Javolenus, O Plautiovi, kniha II.

Ak bol pozemok predaný v závislosti od lepšej ponuky a následne je ponúknutá vyššia cena a predávajúci prisúdi uvedený pozemok druhému kupujúcemu spolu s ďalším príslušným pozemkom, a to bez podvodného úmyslu; nebude zodpovedný voči prvému kupujúcemu, aj keď mu predal nielen to, čo bolo zahrnuté v ponuke za vyššiu cenu, ale aj ďalší pozemok; napriek tomu, ak sa predávajúci nedopustil podvodu, transakcia s prvým kupujúcim je ukončená, pretože by sa malo posudzovať len to, či bol prevod na druhého kupujúceho uskutočnený v dobrej viere.

20. Papinianus, Názory, kniha III.

Prvý kupujúci po tom, čo mu boli ponúknuté lepšie podmienky iným kupujúcim, nemôže podať žalobu proti druhému kupujúcemu o zaplatenie peňazí zaplatených predávajúcemu, pokiaľ v súlade s podmienkami ustanovenia nedošlo k zámene druhého kupujúceho za platbu.

Tit. 3. O kondicionalnom zrušení predaja.

(1) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXVIII.

(2) Ak sa pozemok predá pod podmienkou zaplatenia kúpnej ceny, má sa za to, že sa skôr ruší pod podmienkou, než že by sa pod podmienkou uzavrela zmluva.

2. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXV.

Ak predávajúci pozemku v zmluve stanoví, že ak peniaze nebudú zaplatené v určenom čase, pozemok sa nebude považovať za predaný, táto posledná klauzula sa chápe tak, že ak si predávajúci želá, aby sa pozemok nepredal, pretože toto ustanovenie je urobené v jeho prospech. Ak by sa totiž chápalo v inom zmysle a kúpený dom by mal byť spálený, kupujúci by mal možnosť nezaplatením peňazí zrušiť predaj majetku, ktorý bol na jeho vlastné riziko:

3. Ulpian, O edikte, kniha XXX.

Keďže klauzula týkajúca sa zrušenia predaja v prípade nezaplatenia, ktorá sa vkladá do zmluvy, závisí od vôle predávajúceho, pretože ak by ju nechcel vykonať, nemožno ho prinútiť, aby ju vykonal.

(4) Paulus, O edikte, kniha XXXII.

Ak bol pozemok predaný pod podmienkou zaplata kúpnej ceny, teda že predaj bude neplatný, ak cena nebude zaplatená do určitého času; uvažujme, akým spôsobom môže predávajúci postupovať vo vzťahu k pozemku, ako aj k zisku, ktorý z neho získal, a tiež v prípade, že sa pozemok znehodnotil činom kupujúceho. Kúpa sa síce skončila, ale už bolo rozhodnuté, že žaloba na predaj bude prípustná, ako sa uvádza v reskriptoch cisára Antonína a boha Severa.

1. To, čo hovorí Neratius, je však rozumné, totiž že niekedy má kupujúci nárok na zisk, keď stratí cenu, ktorú zaplatil. Preto tento Neratiov názor, ktorý je spravodlivý, platí vtedy, keď kupujúci zaplatil určitú časť kúpnej ceny.

2. Papinianus v tretej knihe názorov veľmi správne hovorí, že hneď ako sa klauzula v zmluve stane účinnou, predávajúci sa musí rozhodnúť, či chce predaj zrušiť, alebo či bude požadovať cenu; ak sa totiž rozhodne predaj zrušiť, nemôže potom zvoliť iný postup.

3. Pri predaji tohto druhu je zvykom dohodnúť aj to, "že ak by predávajúci predal ten istý pozemok, môže od prvého kupujúceho vymáhať sumu, ktorá mu chýba v cene". Preto v tomto prípade možno podať žalobu o predaj proti prvému kupujúcemu.

4. Marcellus v dvadsiatej knihe pochybuje o tom, či je zmluva tohto druhu platná, ak ten, kto je upozornený, aby zaplatil, tak neurobí, alebo ak v skutočnosti peniaze neponúkne. Myslím si, že lepší názor je, že by ich mal ponúknuť, ak chce byť zbavený zodpovednosti z kúpnej zmluvy. Ak sa však neobjaví nikto, komu by ich mohol ponúknuť, bude v bezpečí.

5. Neratius, Pergameny, kniha V.

Ak sa v zmluve o predaji pozemku uvádza, že ak sa cena nezaplatí do určitej doby, pozemok sa nebude považovať za predaný; treba to chápať ako úmysel, že kupujúci má medzitým nárok na úrodu uvedeného pozemku, ale ak sa vráti predávajúcemu, Aristo je toho názoru, že by sa mu mala poskytnúť žaloba o vrátenie úrody proti kupujúcemu, pretože nič, čo pochádza z pozemku, by nemalo zostať v rukách strany, ktorá nesplnila svoju zmluvu.

(6) Scaevola, Názory, kniha II.

Po tom, čo som bol vypočutý v súvislosti so zmluvou o predaji pozemku závislej od platby, som odpovedal, že ak kupujúci urobí niečo, čo zabráni plneniu zmluvy, a predávajúci si želá jej plnenie, pozemok zostane nepredaný; a všetko, čo bolo zaplatené ako záloha alebo z akéhokoľvek iného dôvodu, by malo zostať v rukách predávajúceho.

1. Rovnaký názor bol vyslovený aj v prípade, že pozemok zostane nepredaný z dôvodu nedodržania zmluvy, všetko, čo by mohlo byť klasifikované ako príslušenstvo, by nemalo zostať v držbe kupujúceho.

2. Predávajúci dostal zvyšok kúpnej ceny po dni uvedenom v kúpnej zmluve. Podľa názoru sa malo mať za to, že predávajúci sa vzdal privilégia vyplývajúceho zo zmluvy, ak nevymáhal jej plnenie a nedostal zvyšok peňazí splatných po dni určenom na ich zaplatenie.

7. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha II.

Ak predávajúci požaduje cenu po uplynutí času uvedeného v zmluve na jej zaplatenie, má sa za to, že sa vzdal výhody uvedenej zmluvy, pretože nemôže urobiť inak a mať nárok na regresnú náhradu.

(8) Scaevola, Názory, kniha VII.

Istá žena predala isté pozemky Gaiovi Seiovi a dostala peňažnú sumu ako zálohu, pričom bol stanovený čas na zaplatenie zvyšku sumy; bolo dohodnuté, že ak kupujúci nedodrží podmienky zmluvy, stratí zálohu a nehnuteľnosť zostane nepredaná. V určený deň kupujúci v prítomnosti svedkov ponúkol, že zaplatí zvyšok kúpnej ceny, a zapečatil vrečko s touto sumou pečaťami všetkých strán, ale predávajúci nebol prítomný. Nasledujúci deň bol kupujúci za prítomnosti svedkov upovedomený ministerstvom financií, aby žene nezaplatil, kým nebude uspokojená pohľadávka ministerstva financií. Vznikla otázka, či by v tomto prípade nemala predávajúca v súlade so svojou dohodou získať pozemky späť.

1. Odpoveď znela, že v súlade s uvedenými skutočnosťami sa kupujúca nedopustila žiadneho konania, ktoré by bolo v rozpore s kúpnu zmluvou.

Tit. 4. O predaji nehnuteľnosti alebo pohľadávky.

1. Pomponius, O Sabinovi, kniha IX.

Ak sa právo na dedičstvo predá počas života toho, kto ho vlastní, alebo ak sa predá tam, kde je bezcenné, predaj je neplatný, pretože neexistovalo nič, čo by sa mohlo predať.

(2) Ulpian, O Sabinovi, kniha XLIX.

Predávajúci práva na nehnuteľnosť nie je nútený poskytnúť zábezpeku proti vymáhaniu lepším právnym titulom, pretože implicitná dohoda medzi kupujúcim a predávajúcim je, že prvý nemá mať nič viac alebo menej, než by mal nárok dedič. Je zrejmé, že predávajúci môže byť nútený poskytnúť zábezpeku za to, čo sa mu skutočne dostane do rúk.

1. Ak sa predáva dedičské právo, treba zväziť, či sa má zohľadniť výška majetku v čase smrti alebo v čase zápisu do dedičstva, alebo majetok v čase predaja? Lepší názor je, že by sa mal uskutočniť úmysel strán, a vo všeobecnosti sa zastáva názor, že úmyslom bolo, aby sa za predané považovalo všetko, čo tvorilo súčasť dedičstva v čase uzavretia predaja.

2. Možno si tiež položiť otázku, či v prípade, keď osoba, ktorá predala majetok poručiteľa, sama nahradila maloletého dediča, by to, čo sa dostalo do rúk toho, kto predal majetok z dedičstva maloletého dediča, bolo dôvodom na žalobu o kúpu. Lepší názor je, že by to nebolo zahrnuté, pretože majetok maloletého je odlišný od majetku jeho otca, pretože hoci existuje len jeden závet, napriek tomu existujú dva majetky. Je zrejmé, že ak to bol úmysel, treba rozhodnúť, že do predaja je zahrnutý aj majetok maloletého; predovšetkým vtedy, ak sa dedičské právo predalo v čase, keď dedičské právo maloletého ešte trvalo.

3. Vzniká otázka týkajúca sa konštrukcie tohto ustanovenia, a to "Všetko, čo sa dostalo do rúk dediča, ktorý predáva svoje dedičské právo." Domnievam sa, že sa vzťahuje na prípad, keď predávajúci ešte nezískal žiadny majetok patriaci do dedičstva a že nadobudol len výsadu postúpiť svoje práva na konanie kupujúcemu, pretože ak získal do vlastníctva majetok patriaci do dedičstva alebo vymáhal dlhy, ktoré mu prináležia, platí, že majetok sa dostal do jeho rúk v širšom zmysle. Ak však získal cenu majetku predaného pred predajom svojho dedičského práva, je jasné, že cena uvedeného majetku sa dostala do jeho rúk. Tú by si mal ponechať, keďže sa zdá, že sa skutočne dostala do jeho vlastníctva, a nie na prvý pohľad by sa len zdalo, že sa tak stalo; a preto sa to, čo zaplatil z dedičstva, nepovažuje za to, čo sa dostalo do jeho rúk. Okrem toho, ak

existuje nejaký dlh alebo iné bremeno akéhokoľvek druhu, ktoré sa viaže na majetok, veľmi správne sa hovorí, že neprišlo do jeho rúk. Požiadavky spravodlivosti však vyžadujú, aby dedič zaplatil kupujúcemu hodnotu akéhokoľvek majetku patriaceho do dedičstva, ktorý odovzdal pred predajom.

4. Opäť platí, že nielen to, čo sa dostalo do rúk predávajúceho dedičského práva, ale aj to, čo sa dostalo do rúk jeho dediča z dedičstva, sa musí vydať kupujúcemu; a nielen to, čo už získal, ale aj to, čo sa kedykoľvek neskôr môže dostať do jeho vlastníctva, sa musí vydať.

5. Okrem toho, ak bol spáchaný nejaký čin v dôsledku podvodného úmyslu strán, aby sa majetok nedostal do rúk dediča, aj to sa musí nadobúdateľovi nahradiť. Za vinného zo zlého úmyslu zabrániť tomu, aby sa majetok dostal do rúk dediča, sa považuje ten, kto odcudzí akýkoľvek majetok z dedičstva; alebo oslobodí dlžníka od záväzku prostredníctvom potvrdenia; alebo podvodne zabráni nadobudnutiu jeho držby, ak sa to dá urobiť. Strana je tiež zodpovedná nielen vtedy, ak spáchala čin s podvodným úmyslom, ale aj vtedy, ak sa previnila hrubou neobstaranosťou. Čokoľvek, čo sa stratilo alebo znehodnotilo bez podvodného úmyslu predávajúceho, sa však nemusí nahradiť.

6. Bola položená otázka, či by mal predávajúci dedičského práva k nehnuteľnosti zodpovedať kupujúcemu za dlh, ktorý má jeho syn, ktorý bol pod jeho kontrolou, alebo jeho otrok, voči strane, ktorej právo k nehnuteľnosti predal? Usudzuje sa, že by sa mu mal zodpovedať len za to, čo sa zistilo, že patrilo do peculium jeho syna alebo bolo použité v prospech jeho vlastného majetku.

7. Často sa kladie otázka, či v prípade, že predávajúci práva na nehnuteľnosť získal z tohto dôvodu nejaký zisk, musí ho nahradiť kupujúcemu? O tejto otázke pojednáva Julianus v šiestej knihe Digest. Hovorí, že dedič si môže ponechať čokoľvek, čo vybral a čo nebolo splatné, a že nebude zodpovedný, ak zaplatil, čo nebolo splatné; musí sa totiž dodržať pravidlo, že dedič nie je povinný nahradiť kupujúcemu dlh, ktorý vybral a ktorý nebol splatný, a že od neho nemôže vymáhať nič, čo zaplatil, keď to nebolo splatné. Ak by však dedič vykonal platbu po tom, ako bol proti nemu vydaný rozsudok, postačí mu, že utrpel nepriaznivé rozhodnutie bez akéhokoľvek podvodu z jeho strany, aj keď veriteľ nebol stranou, v prospech ktorej bolo rozhodnutie vydané. Súhlasím s týmto názorom.

8. Treba povedať, že dedič by mal na nadobúdateľa previesť nielen všetky práva zo žaloby patriace do dedičstva, ale aj také záväzky, ktoré sám dedič uzavrel vo svoj prospech a ktoré odvodil od dedičstva; ak teda dedič prijal ručenie od dlžníka do dedičstva, mal by na nadobúdateľa previesť všetky pohľadávky, ktoré môže mať voči uvedenému ručiteľovi. Ak však záväzok obnovil alebo v súvislosti s ním začal súdne konanie, musí postúpiť právo na žalobu, ktoré získal.

9. Keďže všetky zisky z dedičského konania nadobúda kupujúci, musí znášať aj všetky straty, ktoré z toho vyplývajú.

10. Preto ak by dedič predal dedičské právo k nehnuteľnosti a v dôsledku toho by bolo proti nemu vydané rozhodnutie, nebude mať nárok na žalobu proti kupujúcemu; keďže rozhodnutie bolo vydané proti nemu nie preto, že bol dedičom, ale z dôvodu, že uskutočnil predaj. Pozrime sa však, či v prípade, ak zaplatí nadobúdateľovi dedičstva cenu, ktorú dostal za predanú nehnuteľnosť, bude dôvod na žalobu o predaj. Myslím si, že áno.

11. Ak predávajúci sám niečo dal v mene dedičstva, alebo to urobil jeho zástupca, alebo niekto iný, kto vykonával jeho činnosť, bude dôvod na žalobu o predaj; za predpokladu, že niečo bolo zaplatené z majetku predávajúceho dedičského práva. Ak však predávajúci nemal žiadne výdavky na svoj účet, treba v dôsledku toho konštatovať, že žaloba v jeho prospech nebude dôvodná.

12. Julianus uvádza, že ak si predávajúci dedičského práva vyhradí otroka bez svojho peculium a je proti nemu podaná žaloba De peculio z dôvodu uvedeného peculium, alebo je žalovaný o peniaze vynaložené v prospech majetku zosnulého; vymáhať možno len to, čo by bol zaplatil na účet uvedeného peculium a prešlo by na kupujúceho, alebo sumu, ktorá bola skutočne vynaložená na majetok zosnulého; v týchto prípadoch totiž zaplatil dlhy kupujúceho a vo všetkých ostatných prípadoch bude mať predávajúci rozsudok vydaný proti nemu vo vlastnom mene.

13. Čo potom, ak by si predávajúci dedičského práva na majetok vyhradil otroka spolu s jeho peculium a bola by proti nemu podaná žaloba na peculium, bol by nútený zaplatiť? Marcellus v šiestej knihe Digest tvrdí, že to od neho nemožno vymáhať, ak úmyslom strán bolo, aby mal predávajúci nárok na to, čo zostane z peculium po zaplatení pohľadávky. Ak však bol úmysel iný, veľmi správne hovorí, že kupujúci môže proti nemu podať žalobu o jeho vrátenie. Ak medzi stranami nebolo výslovne dohodnuté nič, ale bolo spomenuté len peculium, je stanovené, že žaloba na predaj nebude prípustná.

14. Ak si predávajúci dedičského práva k nehnuteľnosti vyhradí dom, na ktorý bola poskytnutá zábezpeka na odvrátenie hrozacej škody, je dôležitý úmysel strán; ak totiž bola výhrada urobená tak, že musí znášať bremeno straty, ako aj bremeno zábezpeky proti škode, nemožno od kupujúceho nič vymáhať; ak však bolo úmyslom, aby kupujúci tento dlh zaplatil, bremeno ustanovenia bude spočívať na ňom. Ak sa úmysel nedá zistiť, je pravdepodobné, že sa rozumelo, že zodpovednosť za škodu, ktorá vznikla pred uskutočnením predaja, bude spočívať na kupujúcom, ale to, čo môže vzniknúť v inom čase, musí prevziať dedič.

15. Ak by Titius predal Seiovi svoje dedičské právo na Maeviiov majetok a potom, keď bol ustanovený za Seiovho dediča, predá svoje dedičské právo Attiovi, môže byť podaná žaloba proti Attiovi z dôvodu predchádzajúceho predaja? Julianus hovorí, že všetko, čo môže predajca dedičského práva vymáhať od akéhokoľvek cudzieho dediča, môže vymáhať aj od nadobúdateľa dedičského práva. Je jasné, že ak by sa objavil iný Seiov dedič, čokoľvek predávajúci zaplatil na účet Maeviiovho majetku, môže vymáhať od uvedeného dediča žalobou na predaj; ak som sa totiž so Seiom dohodol na

dvojnásobku hodnoty otroka a stanem sa jeho dedičom a predám majetok Titiovi a otroka získa niekto iný na základe lepšieho titulu, budem musieť Titiovi majetok nahradiť.

16. Ak predávajúci dedičského práva k nehnuteľnosti zaplatil niečo na verejných daniach, treba následne povedať, že kupujúci mu to bude musieť nahradiť, pretože ide o bremená predstavujúce zaťaženie nehnuteľnosti. A ak by dedič náhodou zaplatil niečo z titulu poplatkov, uplatní sa rovnaké pravidlo.

17. Ak by po uskutočnení pohrebu dedič predal svoje práva na pozostalosť, môže od kupujúceho vymáhať náklady na pohreb? Labeo hovorí, že kupujúci musí nahradiť pohrebné výdavky, pretože aj tie sú súčasťou záväzku z dedičstva. Javolenus si myslí, že tento názor je správny, a ja s ním súhlasím.

18. Ak sa niekto stane dedičom dlžníka, prestáva byť veriteľom, a to zámenou. Ak by však predal svoje dedičské právo k pozostalosti, považuje sa za úplne spravodlivé, aby kupujúci zaujal miesto dediča, a teda zodpovedal predávajúcemu buď za to, čo poručiteľ dlhoval v čase svojej smrti (hoci jeho dlh zanikol, keď predávajúci vstúpil do dedičstva), alebo za to, čo dlhoval v určitom čase alebo pod určitou podmienkou po splnení podmienky; avšak za predpokladu, že žaloba bude podaná proti dedičovi dlžníka, pretože žaloba by sa nemala podať proti kupujúcemu z akéhokoľvek dôvodu, z ktorého by sa mohla podať proti dedičovi.

19. Ak ustanovený dedič stratí vstupom na nehnuteľnosť akékoľvek služobnosti, môže podať žalobu na predaj proti kupujúcemu, aby ho prinútil obnoviť uvedené služobnosti.

20. Ak však predávajúci ešte nič nezaplatil, ale zaviazal sa akýmkoľvek spôsobom na účet nehnuteľnosti, môže napriek tomu postupovať proti kupujúcemu.

(3) Pomponius, O Sabinovi, kniha XXVII.

Ak predávajúci nehnuteľnosti stratí peniaze, ktoré mu patria a ktoré vybral, bez toho, aby sa dopustil podvodu alebo nedbanlivosti, platí, že nebude voči kupujúcemu zodpovedný.

4. Ulpián, O edikte, kniha XXXII.

V prípade predaja pohľadávky Celsus v deviatej knihe Digest uvádza, že predávajúci nie je povinný ručiť za solventnosť dlžníka, ale len za to, že je zákonným dlžníkom; ak nebolo dohodnuté niečo iné.

5. Paulus, O edikte, kniha XXXIII.

A to platí bez akejkol'vek výnimky, ibaže by bol úmysel iný. Ak sa však tvrdí, že strana je dlžníkom určitej sumy, predávajúci bude zodpovedať za túto sumu; ak sa však hovorí, že suma je neistá a nič nie je splatné, bude zodpovedať do výšky úrokov kupujúceho,

6. To isté, Otázky, kniha V.

Právo na žalobu o vrátenie zálohy by malo byť postúpené kupujúcemu aj v prípade, že zálohu získal predávajúci po predaji; výhody predávajúceho totiž musia pripadnúť kupujúcemu.

7. Ten istý, O Plautiovi, kniha XIV.

Ak strana predáva dedičské právo k nehnuteľnosti, musí skutočne existovať nehnuteľnosť, aby sa mohla uskutočniť kúpa; v tomto prípade sa totiž kúpa neuskutočňuje náhodne, ako pri love a iných prípadoch tohto druhu; keďže tam, kde nie je nehnuteľnosť, nemožno uzavrieť kúpnu zmluvu, a preto sa cena môže vymáhať žalobou.

8. Javolenus, O Plautiovi, kniha II.

Ak predávajúci nemá dedičské právo k nehnuteľnosti, aby sa zistilo, koľko má zaplatiť kupujúcemu, treba rozlišovať, a to: ak dedičské právo v skutočnosti existuje, ale nepatrí predávajúcemu, treba ho oceniť; ak však dedičské právo vôbec neexistuje, s ohľadom na čo sa zdá, že bola uzavretá zmluva, kupujúci môže od predávajúceho vymáhať len cenu, ktorú zaplatil, a všetky výdavky, ktoré mu vznikli v súvislosti s nehnuteľnosťou.

9. Paulus, O edikte, kniha XXXIII.

A akýkoľvek záujem, ktorý mal kupujúci na tom, aby sa predaj uzavrel.

10. Javolenus, O Plautiovi, kniha II.

Ak by sa pri predaji dedičstva k nehnuteľnosti dohodlo, že sa predajú akékoľvek práva predávajúceho, ale potom by už nič negarantoval, a aj keď by dedičské právo nepatrilo predávajúcemu, predsa by z tohto dôvodu nebol zodpovedný, pretože zjavne išlo o úmysel, že keďže akýkoľvek zisk vyplývajúci z transakcie bude patriť kupujúcemu, musí znášať aj riziko.

11. Ulpián, O edikte, kniha XXXII.

Pripúšťa sa totiž, že predaj dedičského práva k majetku sa môže uskutočniť za týchto podmienok: "Ak mám nejaké práva na majetok, predávajú sa ti", rovnako ako keby sa kupovalo očakávanie práva; takto sa totiž môže predať čokoľvek, čo je neisté, ako napríklad čokoľvek, čo sa môže chytiť do siete.

12. Gaius, O provinčnom edikte, kniha X.

Toto však treba chápať tak, že to platí len v prípade, ak si strana nie je vedomá, že nemá právo na dedičstvo, ktoré predala; ak by si to totiž uvedomovala, bola by zodpovedná z dôvodu podvodu.

13. Paulus, O Plautiovi, kniha XIV.

Ak existuje právo na dedičstvo, hoci nebolo dohodnuté, že kupujúci má mať všetky práva, ktoré mal predávajúci, potom musí ručiť za to, že je dedičom. Ak sa to vloží do zmluvy, predávajúci bude oslobodený, ak by sa zistilo, že nemá právo na dedičstvo.

14. Ten istý, O edikte, kniha XXXIII.

Ak niekto predáva pohľadávky voči synovi pod otcovskou kontrolou, musí postúpiť aj všetky práva na žalobu, ktoré má voči otcovi dlžníka.

(1. Ak sa predáva dedičské právo na majetok, predávajúci musí odovzdať majetok, ktorý k nemu patrí; a je jedno, akú má hodnotu.

15. Gaius, O provinčnom edikte, kniha X. Pokiaľ predávajúci neuviedol sumu.

16. Paulus, O edikte, kniha XXXIII.

17. Ak ako dedič predáš dedičské právo na majetok, keďže ti majetok musí byť vrátený v súlade s trebelským dekrétom senátu, budeš zodpovedný do výšky podielu kupujúceho.

17. Ulpian, O edikte, kniha XLIII.

Zvykneme kupovať aj predávať pohľadávky, ktoré sú splatné od dlžníkov za určitých podmienok alebo ktoré sú splatné v určitom čase; ide totiž o majetok, ktorý možno kúpiť a predať.

18. Julianus, Digesty, kniha XV.

Ak by jeden z viacerých dedičov zaplatil celú peňažnú sumu, ktorú mal poručiteľ zaplatiť pod pokutou, skôr, ako ostatní dedičia vstúpili do dedičstva, a potom by predal svoje dedičské právo k uvedenému majetku, a on nemôže od svojich spoludedičov nič vymôcť na účet ich majetku, môže správne postupovať proti nadobúdateľovi dedičského práva buď na základe ustanovenia, alebo na základe predaja, keďže je zrejmé, že všetky peniaze zaplatil na účet pozostalosti, pretože platí rovnaká zásada ako v prípade žaloby o rozdelenie, ktorou každý z dedičov nemôže vymáhať nič viac, než čo vynaložil ako dedič.

19. Same, Digest, kniha XXV.

Je veľký rozdiel, či sa pohľadávka predá pod nejakou podmienkou, alebo či záväzok vznikne pod podmienkou a predaj je absolútny. V prvom prípade, ak sa podmienka nesplní, je predaj neplatný; v druhom prípade sa predaj uskutoční hneď po uzavretí zmluvy; ak ti totiž Titius dlhuje desať aurei pod nejakou podmienkou a ja od teba kúpim jeho zmenku, môžem okamžite podať žalobu na predaj, aby som ťa prinútil ho prepustiť.

20. Africanus, Otázky, kniha VII.

Ak by si mi predal svoje právo na dedičstvo po Luciovi Titiovi a potom by si sa stal dedičom jeho dlžníka, budeš podliehať žalobe o predaj.

(1) Oveľa jednoduchšie je to v prípade, keď sa strana stane dedičom svojho veriteľa a predá svoje dedičské právo k majetku.

21. Paulus, Otázky, kniha XVI.

Predávajúci predal strane svoje dedičské právo k nehnuteľnosti a dohodou sa zaviazal previesť na ňu všetko, čo k nehnuteľnosti patrí. Vznikla otázka, čo by mal podľa tejto podmienky odovzdať; podmienka totiž v žiadnom prípade nie je dvojnásobne záväzná, takže je splatný majetok aj cena. A v skutočnosti, ak účastník konania neskôr predal nehnuteľnosť a bola uzavretá stipulácia, myslíme si, že cena je zahrnutá v stipulácii. Ak však bola stipulácia uzavretá skôr a strana potom získala nehnuteľnosť, v tomto prípade bude dlžná nehnuteľnosť. Ak by predal otroka a ten by zomrel, dlhoval by cenu uvedeného otroka? Ak by ho predal ten, kto sľúbil Stichus, a otrok by bol v tom čase mŕtvy, nebol by dlžný cenu, ak by nebol v omeškaní. Ak som však predal dedičské právo k nehnuteľnosti a následne som nakladal s majetkom, ktorý k nej patril, bude sa mať za to, že som vykonával obchod kupujúceho, a nie obchod s nehnuteľnosťou. To sa však nevzťahuje na prípad, keď ide o nejaký konkrétny majetok, pretože ak vám predám otroka a predtým, ako ho vydám, ho opäť predám tretej osobe a dostanem cenu a otrok zomrie; zvažme, či vám nedlhujem niečo z dôvodu kúpy, keďže som nebol v omeškaní s dodaním, pretože cena otroka, ktorý bol predaný druhému kupujúcemu, nebola inkasovaná z dôvodu majetku, ale z dôvodu transakcie;

a teda výsledok je rovnaký, ako keby som otroka nepredal inému, pretože vám budem dlhovať majetok, a nie právo na žalobu voči druhému kupujúcemu. Ak sa však predáva dedičské právo k nehnuteľnosti, má sa za to, že je mlčky dohodnuté, že ak ako dedič niečo urobím, musím to kupujúcemu nahradiť rovnako, ako keby som uzatváral jeho obchod; rovnako ako je predávajúci pozemku povinný z dôvodov dobrej viery odovzdať úrodu, aj keď vôbec nezavinil, že zanedbal zber úrody patriacej inému, ibaže by sa mohol zodpovedať z nedbanlivosti. Čo však v prípade, ak by som predal nehnuteľnosť v čase, keď ju mala v držbe iná osoba, a prijal by som odhadnutú škodu, bol by som tejto osobe povinný vrátiť nehnuteľnosť alebo jej cenu? Určite by som mu dlhoval majetok, pretože by som nebol nútený previesť na neho svoje práva na žalobu, ale samotný majetok. Ak by som bol násilím zbavený nehnuteľnosti alebo by som bol odsúdený na zaplatenie dvojnásobnej náhrady škody z dôvodu žaloby pre krádež, nijako by sa to nedotklo kupujúceho, pretože ak by predávajúci prestal mať nehnuteľnosť v držbe bez svojho zavinenia, bol by povinný previesť svoje práva na žalobu a tiež náhradu škody, ktorú dostal, ale nie nehnuteľnosť; a v prípade, že budovu zachvátil požiar, mal by previesť pozemok, na ktorom stála.

22. Scaevola, Názory, kniha II.

Predávajúci dedičského práva k nehnuteľnosti dostal časť ceny, ale kupujúci mu nevyplatil zvyšok. Vznikla otázka, či je možné držať majetok patriaci do dedičstva na základe záložného práva? Odpovedal som, že v uvedených skutočnostiach nie je nič, čo by bránilo jeho vydržaniu.

23. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha II.

Predávajúci pohľadávky, ktorú má voči hlavnému dlžníkovi, je povinný previesť každé právo vyplývajúce z tejto pohľadávky, a to nielen voči samotnému dlžníkovi, ale aj voči ručiteľom uvedenej pohľadávky, ak nebolo dohodnuté inak.

(1) Predávajúci pohľadávky je povinný odovzdať kupujúcemu v neporušenom stave všetko, čo získal buď započítaním, alebo inkasom.

24. Labeo, Posledné diela, Javolenove epiteta, kniha IV.

Predal si svoje dedičské právo na Kornéliov majetok; potom Attius (ktorému Kornélius odkázal dedičstvo, ktorým si bol ako dedič poverený) skôr, ako dostal dedičstvo od kupujúceho, zomrel, čím si sa stal jeho dedičom. Domnievam sa, že žalobu na predaj môžete správne podať vy, aby vám bolo vyplatené dedičstvo, pretože dedičské právo bolo predané za nižšiu cenu, aby kupujúci mohol vyplatiť dedičstvo; nie je ani rozdiel, či peniaze patrili Attiovi, ktorý vás ustanovil za svojho dediča, alebo odkazovníkovi.

25. Ten istý, Pravdepodobnosti, kniha II.

Ak sa predáva dedičské právo k nehnuteľnosti s výnimkou pozemku, ktorý k nej patrí, a potom predávajúci získa niečo na účet uvedeného pozemku, musí ho odovzdať nadobúdateľovi dedičského práva. Paulus hovorí, že v takomto prípade sa vždy musí zisťovať úmysel strán. Ak sa to však nedá zistiť, predávajúci musí previesť majetok, ktorý takto nadobudol, na nadobúdateľa; zdá sa totiž, že sa mu dostal do rúk na základe dedičského práva, a nie inak; rovnako ako keby pri nakladaní s dedičstvom uvedený pozemok nevyňal.

Tit. 5. O zrušení predaja a o tom, kedy je dovolené odstúpiť od kúpy.

1. Pomponius, O Sabinovi, kniha XV.

Celsus mladší zastával názor, že ak mi syn pod otcovou kontrolou predá majetok, ktorý tvorí súčasť jeho peculium, aj keď bola uzavretá dohoda o zrušení predaja, mala by byť uzavretá medzi otcom, synom a mnou; ak by som totiž uzavrel dohodu len s otcom, syn by nebol zbavený zodpovednosti; a bola položená otázka, či by takáto zmluva nebola absolútne neplatná, alebo či by som v skutočnosti nebol oslobodený a syn by zostal viazaný; ako napríklad v prípade, keď poručník uzavrie zmluvu bez oprávnenia svojho opatrovníka, on sám by bol oslobodený, ale strana, s ktorou uzavrel zmluvu, by oslobodená nebola. Nie je totiž pravdivé to, čo uviedol Aristo, a to, že by zmluva mohla byť uzavretá tak, že by bola zodpovedná len jedna zo zmluvných strán, pretože jedna z nich nemôže zrušiť kúpnu zmluvu; preto ak je zmluva obnovená jednou stranou, platí, že takáto zmluva nie je platná. Treba však povedať, že ak otec uzavrie zmluvu a druhá strana sa zbaví zodpovednosti, súčasne sa zbaví zodpovednosti aj syn.

2. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXIV.

Ak po tom, čo som od teba niečo kúpil, to od teba opäť kúpim za vyššiu alebo nižšiu cenu, rozumie sa, že sme zrušili prvý predaj; pretože predaj sa stále považuje za nedokončený našou dohodou, pričom veci zostávajú nezmenené, a tak následný predaj bude platiť, ako keby mu žiadny iný nepredchádzal. Nemôžeme však uplatniť rovnakú zásadu, ak sa predaj obnoví po zaplatení ceny, pretože po jej zaplatení sme nemohli predaj urobiť neúplným.

3. Paulus, O edikte, kniha XXXIII.

Kúpa a predaj sa uzatvárajú na základe spoločného súhlasu, a preto ich možno na základe spoločného súhlasu zrušiť aj pred uzavretím transakcie. Preto vznikla otázka, či je možné zrušiť záväzok len na základe vôle strán, ak kupujúci prijal ručenie

alebo predávajúci uzavrel dohodu. Julianus hovorí, že v takom prípade by skutočne žaloba na predaj nebola prípustná, pretože výnimky založené na zmluve sú zahrnuté v dobromyseľnej dohode. Malo by sa však zvážiť, či by bolo možné uplatniť výnimku na oslobodenie od ručenia. Som toho názoru, že ak by sa mala oslobodiť istina, oslobodí sa aj ručiteľ. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, ak predávajúci začne konanie na základe ustanovenia, môže byť oslobodený na základe výnimky. Rovnaká právna úprava platí aj v prípade, keď kupujúci zahrnul vydanie nehnuteľnosti do stipulácie.

4. Paulus, Poznámky k Juliánovým Digestám, kniha VIII.

Ak sa zmluva týkala kúpy tógy alebo misky a predávajúci súhlasil s tým, že jeden z uvedených predmetov sa nepredá, myslím, že sa ruší len záväzok týkajúci sa uvedeného predmetu.

5. Julianus, Digesty, kniha XV.

Ak kupujúci oslobodil predávajúceho alebo predávajúci oslobodil kupujúceho od záväzku, zdá sa, že úmyslom oboch strán bolo, aby sa transakcia skončila; a výsledok je rovnaký, ako keby sa medzi sebou dohodli, že ani jeden z nich nebude od druhého nič požadovať. V tomto prípade je však zrejmejšie, že oslobodenie nie je platné z dôvodu jeho povahy, ale na základe sily dohody.

(1) K zrušeniu predaja dochádza len na základe dohody strán, ak sa transakcia neuzavrela.

(2) Ak otrok, ktorý bol predaný, zomrie, platí, že predaj je v rovnakom stave, ako keby bol dodaný; to znamená, že predávajúci je zbavený zodpovednosti a stratu otroka musí znášať kupujúci. Preto, ak nebola uzavretá iná zákonná dohoda, žaloby o kúpu a predaj budú platné.

6. Paulus, O edikte, kniha II.

Ak bolo medzi stranami dohodnuté, že majetok, ktorý bol predaný, bude v určitom čase vrátený, ak to nevyhovuje, Sabinus si myslí, že žaloba na kúpu bude oprávnená, alebo že by mala byť poskytnutá žaloba in factum, ktorá sa podobá žalobe na kúpu.

7. Ten istý, Otázky, kniha V.

Ak druhýkrát kúpim pod podmienkou niečo, čo som už kúpil absolútne, následná kúpa je neplatná.

(1. Ak poručenec osobne uzavrie zmluvu bez oprávnenia svojho poručníka a potom s jeho súhlasom uskutoční kúpu, hoci predávajúci je už viazaný zmluvou s ním, predsa len, keďže poručenec nie je zodpovedný, kúpa sa obnoví, aby boli vzájomne viazaní. Ak bola autorita poručníka zasiahnutá na prvom mieste a potom poručenec vykonal kúpu bez jeho autority, druhá kúpa je neplatná. Možno tiež položiť otázku, či je možné zrušiť kúpu, ak poručenec uzavrel zmluvu bez právomoci svojho poručníka, pretože takáto zmluva má rovnaký účinok, ako keby poručenec na prvom mieste uskutočnil kúpu bez právomoci svojho poručníka, a preto sám nie je zodpovedný; ak však podá žalobu o nehnuteľnosť, môže si ju predávajúci ponechať, kým nebude zaplatená? Možno sa však dôvodne domnievať, že keďže kúpa bola na začiatku riadne dohodnutá, sotva je v súlade s dobrou vierou, aby sa dohoda dodržiavala, ak by sa ňou druhá strana dostala do nevýhody; a to najmä vtedy, ak bola uvedená do omylu na základe hodnoverného omylu.

8. Scaevola, Názory, kniha II.

Titius, Seiov zástupca, bol po jeho smrti ustanovený za jeho dediča a Titius, nevediac, že je mŕtvy, predal pozemok prostredníctvom otroka patriaceho k majetku a podpísal sa ako zástupca. Vznikla otázka, či mohol zástupca zrušiť predaj, ak by vedel o smrti pred uzavretím kúpy? Odpoveď znela, že ak by Titius sám pozemok nepredal, nebol by zodpovedný za občianskoprávnu žalobu z dôvodu, že podpísal zmluvu otroka, ktorý predaj uskutočnil, ale že by bol zodpovedný za prétorskú žalobu v mene uvedeného otroka.

9. Ten istý, Digesty, kniha IV.

Istý pozemok, ktorý patril Luciovi Titiovi, bol predaný z dôvodu verejnej dane. Lucius Titius po tom, čo uznal, že je dlžníkom, povedal, že je pripravený zaplatiť celú daň; a keďže predaj pozemku nestačil na zaplatenie celej sumy, guvernér provincie zrušil predaj a nariadil, aby sa pozemok vrátil Luciovi Titiovi. Vznikla otázka, či po rozhodnutí guvernéra a pred navrátením pozemku bol tento pozemok zahrnutý do majetku Lucia Titia? Odpoveď znela, že to tak nebolo, kým sa kupujúcemu nevrátila cena, alebo ak cenu ešte nezaplatil, kým sa neuspokojil nárok na dane.

10. Ten istý, Digesty, kniha VII.

Seius kúpil od Lucia Titia pozemok pod podmienkou, že ak sa do určitej doby nezaplatí, pozemok zostane nepredaný. Seius, ktorý zaplatil časť ceny hneď a predávajúci zomrel, bol spolu s ďalšími osobami ustanovený za poručníka maloletých detí Tícia, ale zvyšok ceny v súlade so zmluvou svojim spoluporučníkom nezaplatil a túto sumu nezaradil do majetku poručníka. Vznikla otázka, či je kúpa neplatná. Odpoveď bola, že v súlade s uvedenými skutočnosťami sa predaj považoval za neplatný.

(1) Kupujúci určitých pozemkov v domnienke, že Numeria a Sempronia vyvolá spor v súvislosti s ich predajom, sa dohodol s predávajúcim, že určitá časť ceny zostane v jeho rukách, kým mu predávajúci neposkytne záruku. Predávajúci potom do

zmluvy vložil toto ustanovenie: "že ak nebudú do určitej doby zaplatené všetky peniaze a predávajúci si nebude želať, aby sa pozemky predali, zostanú nepredané." Medzitým predávajúci získal svoj prípad proti jednej zo svojich protivníčok a s druhou uzavrel kompromis, takže kupujúci mohol získať pozemky do vlastníctva bez akéhokolvek sporu. Keďže nebola poskytnutá žiadna záruka a celá peňažná suma nebola zaplatená v stanovenom čase v súlade s podmienkami zmluvy, vznikla otázka, či pozemky zostali nepredané? Odpoveď znela, že ak bolo dohodnuté, že peniaze nebudú vyplatené skôr, ako bude poskytnutá záruka na účet predaja, a kupujúci neurobil nič, čo by bránilo plneniu zmluvy, posledná časť zmluvy nemôže byť vymáhaná.

Tit. 6. O riziku a výhodách spojených s predávaným majetkom.

1. Ulpian, O Sabínovi, kniha XXVIII.

Ak by sa víno po predaji stalo kyslým alebo by malo inú vadu, kupujúci musí znášať stratu; rovnako ako keby sa vylialo z dôvodu rozbitia nádob, v ktorých sa nachádzalo, alebo z iného dôvodu. Ak však predávajúci prevezme riziko, musí tak urobiť na čas, počas ktorého sa mu vystavuje; ak však tento čas neurčil, víno bude na jeho riziko až do jeho spotreby, pretože keď sa tak stane, predaj je vtedy úplne uzavretý. Preto bez ohľadu na to, či je dohodnuté, že víno bude na jeho riziko, alebo nie, bude zaň zodpovedný až do jeho spotrebovania. Ak však pred jeho spotrebovaním kupujúci zapečatí nádoby alebo sudy, v ktorých sa víno nachádza, domnievame sa, že víno bude stále na riziko predávajúceho, ak sa neuzavrie iná dohoda.

(1) Predávajúci musí byť zodpovedný aj za úschovu vína až do jeho odmerania, pretože pred odmeraním sa víno do určitej miery nepovažuje za predané. Po vykonaní merania prestáva byť na riziko predávajúceho a ešte pred meraním sa zbaví zodpovednosti, ak ho nepredal na mieru, ale predal ho v pohároch alebo v sudoch.

(2) Ak sud zapečatil kupujúci, Trebatius hovorí, že sa má za to, že mu bol dodaný; Labeo však zastáva opačný názor. Názor posledne menovaného je správny, pretože je skôr zvykom zapečatíť sud, aby sa víno nemohlo zmeniť, než sa domnievať, že je dodané v danom čase.

(3) Predávajúci má právo vyliať víno, ak určil určitý čas na jeho odmeranie, a to sa neuskutoční v deň, ktorý bol určený. Nemal by ho však vyliať skôr, ako v prítomnosti svedkov upozorní kupujúceho, aby víno odstránil, alebo ho upozorní, že ak tak neurobí, vyleje ho. Bude však chvályhodnejšie, ak ho nevyleje, keď na to mal právo. Preto môže požadovať určitú náhradu za používanie sudov, ale len vtedy, ak je v jeho záujme, aby sudy, v ktorých bolo víno, boli prázdne; ako napríklad, ak sa ich chystal prenajať alebo ak bolo potrebné, aby namiesto nich prenajal iné. Výhodnejšie je však prenajať si iné sudy a

neodovzdať víno, kým kupujúci nezaplatí nájomné za ostatné, alebo víno predať v dobrej viere; to znamená zvládnuť všetko bez nepríjemností pre seba, aby kupujúcemu vznikla čo najmenšia škoda.

(4) Ak sa kupuje víno v sudoch a nič sa nedohodlo o čase jeho dodania, má sa za to, že úmyslom je, aby sa víno odčerpalo skôr, ako budú sudy potrebné na ďalší ročník. Ak sa do tohto času nevyprázdnia, treba postupovať tak, ako to prijali starí ľudia; to znamená, že predávajúci by mal víno odmerať pomocou koša a nechať ho odtekať, pretože staroveké authority stanovili toto pravidlo z dôvodu merania, aby nebolo zrejmé množstvo odmeraného vína, ale aby bola známa strata, ktorú utrpel kupujúci.

2. Gaius, Každodenné udalosti, kniha II.

Platí aj toto: ak predávajúci potrebuje nádoby na nový ročník a je to obchodník, ktorý má vo zvyku nakupovať a predávať víno, treba brať do úvahy čas, keď sa víno môže pohodlne odviezť z vlastníctva predávajúceho.

(1) Okrem toho pozrime, akým spôsobom sa musí predávajúci postarať o víno, kým nastane čas určený na jeho meranie; musí vynaložiť presnú alebo bežnú starostlivosť, alebo je zodpovedný len za podvod? Myslím si, že predávajúci by mal vynaložiť len bežnú starostlivosť a je ospravedlniteľný v prípade nevyhnutnej náhody alebo prejavu vyššej sily.

3. Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Predávajúci musí vynaložiť rovnakú starostlivosť, akú by mal vynaložiť v prípade, keď sa veci požičiavajú na používanie; to znamená, že musí vynaložiť presnejšiu starostlivosť, ako by vynaložil vo vzťahu k vlastnému majetku.

4. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXVIII.

Ak by niekto predal svoje víno a uviedol, že ho treba ochutnať do určitého času, a on by sa potom previnil tým, že sa tak nestalo; mal by predávajúci niesť riziko kyslosti alebo plesnivosti vína len za čas, ktorý uplynul pred stanoveným dňom? Alebo by bol zodpovedný aj po uplynutí tohto času; alebo ak sa víno pokazilo po tomto čase, musí riziko prevziať predávajúci? Alebo by sa malo skôr konštatovať, že predaj bol uzavretý, keďže bol uskutočnený pod podmienkou, t. j. že víno malo byť preskúšané pred určitým dátumom? Úmysel strán je dôležitý. Domnievam sa však, že ak nie je možné zistiť úmysel, malo by sa rozhodnúť, že kúpa stále trvá a že predávajúci musí prevziať riziko aj po uplynutí dňa určeného na ochutnávku vína, pretože ju sám spôsobil.

(1) Ak sa víno predáva vo veľkom, predávajúci zodpovedá len za jeho úschovu; z toho vyplýva, že ak sa nepredáva pod podmienkou ochutnávky, predávajúci nezodpovedá za jeho kyslosť, ani za jeho plesň, ale kupujúci musí niesť celé riziko. Je

však nezvyčajné, aby niekto kúpil víno bez toho, aby ho ochutnal; a preto ak nebol určený deň na tento účel, kupujúci ho môže ochutnať, kedy sa mu zachce, a až do času, keď tak urobí, musí byť predávajúci zodpovedný za jeho kyslosť alebo pleseň; ak bol totiž určený deň na ochutnanie, zlepšuje to stav kupujúceho.

(2) Ak bolo víno predané vo veľkom, jeho úschova zaniká, keď nastane čas jeho odvozu; a to sa musí chápať tak, že platí, keď je uvedený čas. Ak by sa však neuviedol, treba zvážiť, či je predávajúci povinný starať sa oň na neurčitý čas. Lepší názor je (v súlade s tým, čo sme vysvetlili vyššie), že buď by sa mal zistiť úmysel strán s ohľadom na čas, alebo by mal byť kupujúci upozornený, aby víno odstránil. Je isté, že víno by sa malo odviezť skôr, ako sa sudy budú potrebovať na zber.

5. Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Ak bolo chybou kupujúceho, že víno nebolo odvezené v určenom čase, predávajúci nie je povinný zaň neskôr zodpovedať, ak oneskorenie nebolo spôsobené podvodným úmyslom z jeho strany. Ak sa napríklad predalo sto pohárov vína v určitej pivnici, predávajúci musí niesť riziko, kým sa neodmeria, pokiaľ kupujúci nezavinil omeškanie.

6. Pomponius, O Sabinovi, kniha IX.

Ak kupujem určité víno, pričom je vylúčené to, ktoré je kyslé a plesnivé, Proculus hovorí, že hoci je táto výnimka urobená v prospech kupujúceho, ak je ochotný prijať víno, ktoré je kyslé, predsa len kyslé a plesnivé víno nebude zahrnuté do predaja; pretože čokoľvek kupujúci nie je ochotný prijať, nemal by byť nútený prijať, pretože je to nespravodlivé, a predávajúci by nemal mať právo predať víno inému.

7. Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Ak po predaji dôjde k prírastku pozemku naplaveninou alebo sa jeho množstvo z tej istej príčiny zmenší, kupujúci bude požívať výhodu alebo znášať nepríjemnosti. Ak totiž po predaji celé pole pokryje rieka, kupujúci musí znášať stratu, a preto má rovnakým spôsobom nárok na akúkoľvek výhodu z toho vyplývajúcu.

(1. Všetko, čo sa predáva, sa musí previesť spolu s pozemkom, ak nebolo dohodnuté, že sa tak nestane. Musí sa previesť aj to, čo sa nedá vymerať, ak to bolo dohodnuté; ako napríklad cesty, medze a háje priľahlé k pozemku. Ak sa však v tejto veci nič nepovedalo, tieto sa nemusia previesť, a preto je zvykom výslovne ustanoviť, že háje a verejné cesty, ktoré sa nachádzajú v pozemku, sa všetky vymerajú a zahrnú do prevodu.

8. Ten istý, O edikte, kniha XXXIII.

Je potrebné zistiť, kedy je predaj dokončený, pretože vtedy budeme vedieť, kto musí niesť zodpovednosť za riziko; keďže po dokončení predaja ho musí prevziať kupujúci. Ak je určená kvalita a množstvo majetku, ktorý sa má predať, ako aj jeho cena, a predáva sa bez akýchkoľvek podmienok, transakcia je úplná. Ak sa však predáva pod podmienkou a táto podmienka by sa nemala dodržať, predaj je neplatný, rovnako ako v prípade ustanovenia. Proculus a Octavenus tvrdia, že majetok je na riziko kupujúceho, len čo sa podmienka splní, a Pomponius tento názor schvaľuje v Deviatej knihe. Ak však ešte počas trvania podmienky zomrie buď kupujúci, alebo predávajúci, stanovuje sa, že ak sa podmienka splní, budú viazaní aj ich dedičia, rovnako ako keby sa transakcia uzavrela s ohľadom na nejaký uplynulý čas. Ak sa však nehnuteľnosť vydá v čase, keď podmienka ešte trvá, kupujúci ako taký ju nemôže nadobudnúť užívacím právom a môže získať späť akúkoľvek časť ceny, ktorú prípadne zaplatil, zatiaľ čo úroda zozbieraná počas prechodného obdobia bude patriť predávajúcemu; rovnakým spôsobom zaniknú aj ustanovenia a podmienené dedičstvá, ak by sa nehnuteľnosť zničila, kým podmienka zostane nesplnená. Je jasné, že ak sa majetok zachová, hoci v poškodenom stave, kupujúci musí znášať stratu.

(1) Ak sa predaj uskutoční za týchto podmienok: "Tento otrok sa predáva bez ohľadu na to, či určitá loď z Ázie príde, alebo nepríde." Julianus je toho názoru, že predaj je okamžite uzavretý, pretože je isté, že zmluva je úplná.

(2) Ak mi predávaš užívacie právo na určitý majetok, je rozdiel, či sa zbavuješ len práva na jeho užívanie a požívanie, ktoré patrí len tebe, alebo mi predávaš užívacie právo na tento majetok, ak ho vlastníš; v prvom prípade totiž, aj keby si okamžite zomrel, tvoj dedič mi nebude nič dlžný, ale ak budeš žiť, právo prejde na môjho dediča. V druhom prípade na môjho dediča neprechádza nič, ale vášmu dedičovi vznikne záväzok.

9. Gaius, O provinčnom edikte, kniha X.

Ak sa po obhliadke pozemku a pred uzavretím kúpnej zmluvy stromy na uvedenom pozemku vyvrátia silou vetra, vzniká otázka, či sa aj ony majú vydať kupujúcemu? Odpoveď znie, že nie, pretože ich nekúpil, keďže pred kúpou pozemku prestali byť jeho súčasťou. Ak však kupujúci nevedel, že stromy boli vyvrátené, ale predávajúci to vedel a neinformoval ho o tom, bude zodpovedný za škodu vo výške úrokov kupujúceho, ak sa predaj uskutoční.

10. Ulpián, Disputácie, kniha VIII.

Ak bolo pri podmienenom predaji dohodnuté aj to, že nehnuteľnosť zostane na riziko kupujúceho, myslím, že dohoda bude platná.

(1. Scaevola v poznámke k VII. knihe Juliánovej hovorí, že kupujúci nemôže podať žalobu o vrátenie predaného pozemku, ak pred jeho vymeraním bola časť uvedeného pozemku zničená záplavou, zemetrasením alebo inou nehodou.

11. Alfenus Verus, Digest, kniha II.

Ak zhorel dom, ktorý bol predaný, keďže požiar sa nemôže uskutočniť bez toho, aby zaň niekto nebol zodpovedný, aké je právo? Odpoveď znie, že keďže k požiaru môže dôjsť bez zavinenia hlavy domu, ak ho nespôsobil nedbanlivosť jeho otrokov, pán nebude nevyhnutne vinný. Preto ak predavač vykonáva starostlivosť o dom rovnako starostlivo, ako to zvyknú robiť šetrní a usilovní ľudia, a stane sa nejaká nehoda, nebude za ňu zodpovedný.

12. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, kniha III.

Aedil rozbil niekoľko postelí, ktoré si kúpila istá partia a ktoré zostali na ceste. Ak boli dodané kupujúcemu, alebo ak bol vinný za to, že neboli dodané, musí znášať stratu.

13. Julianus, O Urseius Ferox, kniha III.

14. Kupujúci by bol oprávnený podať žalobu podľa Lex Aquilia proti aedilovi, ak by konal nezákonne; alebo bude mať určite žalobu na predaj proti predávajúcemu, aby ho prinútil postúpiť mu práva na žalobu, ktoré má voči aedilovi.

14. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, kniha III.

Ak by posteľe neboli dodané a kupujúci by ich dodaniu nezabránil oneskorením, stratu musí znášať predávajúci.

(1) Ak sa materiál, ktorý bol kúpený, stratí krádežou, po dodaní, platí, že stratu musí znášať kupujúci; v opačnom prípade ju musí znášať predávajúci. Drevo sa považuje za dodané, len čo ho kupujúci označí.

15. Gaius, Denné udalosti, kniha II.

Ak sa predáva víno v sudoch, ktoré sa pokazilo z dôvodu svojej povahy skôr, ako ho kupujúci odviezol, a predávajúci sa zaručil za dobrú kvalitu vína, zodpovedá za to kupujúcemu; ak však v súvislosti s tým nič nepovedal, kupujúci musí znášať stratu, pretože buď víno neochutnal, alebo ak ho ochutnal, vytvoril si nesprávny názor a môže si za to len sám. Je zrejmé, že ak predávajúci vedel, že dobrá kvalita vína nevydrží až do dňa, keď sa má odviezť, a neupozornil na to kupujúceho, bude zodpovedný v rozsahu záujmu kupujúceho na tom, aby bol upozornený.

16. Javolenus, O Cassiovi, kniha VII.

Ak kupujúci otroka požiada o povolenie prenajať si ho, kým nebude môcť zaplatiť jeho cenu, nenadobudne službami uvedeného otroka nič, pretože sa nepovažuje za vydaného ten, ktorého držbu si prenajíateľ ponechal prostredníctvom jeho prenájmu. Kupujúci bude zodpovedný za otroka, ak sa mu niečo stane bez podvodu predávajúceho.

17. Pomponius, O Quinte Muciovi, kniha XXXI.

Treba poznamenať, že akonáhle kupujúci začne byť v omeškaní, predávajúci bude zodpovedný nie za nedbanlivosť, ale len za podvod. Ak by mal byť v omeškaní predávajúci aj kupujúci, Labeo hovorí, že kupujúci tým bude poškodený viac ako predávajúci. Je však potrebné zvážiť, či strana, ktorá je v omeškaní ako posledná, nie je poškodená viac, pretože čo by sa stalo, ak by som oznámil predávajúcemu a on by mi nedodal nehnuteľnosť, ktorú som kúpil, a potom, keď mi ju neskôr ponúkne, by som ju odmietol prijať? Je jasné, že v takom prípade by som mal byť poškodený nesplnením záväzku ja. Ak však omeškanie spôsobil kupujúci, a potom, hoci bolo všetko v poriadku, by mal byť v omeškaní predávajúci, keď mohol dodanie uskutočniť, je spravodlivé, aby neskorším omeškaním trpel on.

18. Papinianus, Názory, kniha III.

Ak záväzok poskytnúť slobodníkom ubytovanie zanikne ich smrťou, nadobúdateľ nehnuteľnosti nebude z tohto dôvodu zodpovedať predávajúcemu; ak nebola uzavretá iná dohoda, než že sa slobodníkom poskytne ubytovanie v súlade s vôľou zosnulého, navyše k zaplatenej cene.

(1) Ak vznikne spor s ohľadom na vlastníctvo nehnuteľnosti pred zaplatením ceny; kupujúci nie je povinný ju zaplatiť, ak predávajúci neposkytne solventné záruky proti jeho vyst'ahovaniu.

19. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha II.

Ak je kupujúci v omeškaní voči predávajúcemu so zaplatením ceny, musí mu zaplatiť len úroky a nezodpovedá za nič, čo by predávajúci mohol získať, keby nedošlo k omeškaniu; ako napríklad, ak bol predávajúci obchodník a cena bola zaplatená, mohol získať viac z predaja svojho tovaru ako z úrokov.

Tit. 7. O sťahovaní otrokov a v prípadoch, keď sa otrok predáva pod podmienkou manumitácie alebo naopak.

1. Ulpian, O edikte, kniha XXXII.

Ak je otrok predaný pod podmienkou, že nemá zostať na určitom mieste, strana, ktorá ho predala pod touto podmienkou, môže odpustiť túto časť zmluvy a dovoliť mu zostať v Ríme. Papinián v tretej knihe hovorí, že túto podmienku treba dodržiavať kvôli bezpečnosti pána, aby nebol vystavený nebezpečenstvu.

2. Marcianus, Verejné záležitosti, kniha II.

Ak je otrok predaný pod podmienkou, že bude odsunutý z Itálie, môže zostať v provincii, ak to nebolo výslovne zakázané.

3. Paulus, O edikte, kniha L.

Ak je otrok predaný pod podmienkou, že bude do určitej doby manumitovaný, ak nie je manumitovaný, stáva sa slobodným; bez ohľadu na to, že strana, ktorá ho predala, sa môže stále držať svojho pôvodného zámeru. Nie je potrebné zisťovať vôľu dediča.

4. Marcellus, Digesty, kniha XXIV.

Ak ti nepľnoletý mladší ako dvadsať rokov predá otroka a odovzdá ti ho pod podmienkou, že ho manumituješ, prevod je neúčinný; aj keď ho možno odovzdal s úmyslom, že keď dosiahne vek dvadsať rokov, manumituješ ho; je totiž veľmi malý rozdiel, ak sa dátum jeho slobody odloží, pretože zákon sa stavia proti takémuto ustanoveniu ako proti nie dobre odôvodnenému.

5. Papinianus, Otázky, kniha X.

Ak má otrok na základe dohody s predávajúcim zakázané zdržiavať sa na predmestí určitého mesta, platí, že má zakázané zdržiavať sa aj v samotnom meste. A skutočne, hoci to bolo predpísané cisárskymi ediktmi, jeho význam je zrejmý, pretože ten, kto je zbavený pobytu v menej dôležitých častiach mesta, nemôže ho užívať v jeho dôležitejších častiach.

6. Ten istý, Otázky, kniha XXVII.

Ak predávajúci prijme od kupujúceho záruku, že otrokyňu nemanipuluje, ani ju nepodrobí prostitúcii, a ak dôjde k akémukoľvek činu v rozpore s týmto ustanovením, môže ju jej pán získať späť alebo ju považovať za slobodnú a požadovať pokutu na základe ustanovenia; niektoré autority zastávajú názor, že sa možno dovolávať výnimky založenej na zlej viere, ale Sabinus si myslí, že to nemožno urobiť. Rozum však naznačuje, že stipulácia nemôže právne obstáť, ak sa vynechá podmienka "aby nebola manumitovaná", pretože je neuveriteľné, že by niekto mal v úmysle manumitovať otroka a nemal na mysli úkon, ktorým by to dosiahol. Ak je však stanovené, že otrok nebude podrobený prostitúcii, nie je dôvod, prečo by sa

nemala žalovať a vymáhať pokutu, keďže kupujúci by zneuctil otroka a zároveň by spochybnil úmysly predávajúceho; pretože ak sa úplne vynechá táto podmienka, bolo stanovené, že žaloba na predaj bude oprávnená.

(1) Ak sa kupujúci buď dopustí, alebo nedopustí konania, ktoré je v rozpore s ustanoveniami upravujúcimi predaj, niekedy sme rozhodli, že predávajúci nemôže podať žalobu na predaj, aby bol potrestaný, pokiaľ predávajúci nemal na veci majetkový záujem, napríklad preto, že sám sľúbil pokutu; nie je však vhodné veriť, že by dobrý občan zastával názor, že je v záujme predávajúceho, aby bol jeho hnev takto upokojený. Názor Sabina ma však nabáda k opačnému názoru, pretože si myslí, že žalobu možno podať správne, keďže otrok bol zrejme predaný za nižšiu cenu kvôli podmienke.

7. Ten istý, Otázky, kniha X.

Otrok bol predaný pod podmienkou, že nezostane v Taliansku, a medzi stranami bolo dohodnuté bez ustanovenia, že ak sa táto podmienka nedodrží, kupujúci zaplatí pokutu. Je ťažké dospieť k záveru, že predávajúci môže podať žalobu z tohto dôvodu z dôvodu túžby po pomste; môže tak však správne urobiť, ak sa podmienka nedodrží a mala by sa uplatniť zodpovednosť za sľúbenú pokutu. Dôsledkom toho bude, že môže podať žalobu len na to, čo je kupujúci povinný zaplatiť, pretože všetko, čo presahuje túto sumu, je pokuta, a nie pokus o vrátenie nehnuteľnosti. Ak však bolo dohodnuté, že otrok nemá byť odstránený z dôvodu pokuty, môže byť žaloba správne podaná z dôvodu náklonnosti; ani tieto dva prípady sa nezdáajú byť antagonistické, keďže je záujmom jedného človeka, aby bol iný človek zvýhodnený; pretože v skutočnosti nedôstojnosť pokuty, ktorá nie je uložená, má len prívlastok krutosti.

8. Ten istý, Otázky, kniha XXVII.

Vyvstala otázka, či v prípade, keď človek predal svojho vlastného otroka a nariadil, aby bol do určitej doby manumitovaný, a potom si to rozmyslel, a kupujúci ho napriek tomu manumitoval, bude mať z tohto dôvodu nárok na akúkoľvek žalobu. Uviedol som, že právo na žalobu z dôvodu predaja zaniká, ak bol otrok manumitovaný alebo ak si to predávajúci rozmyslel.

9. Paulus, Otázky, kniha V.

Titius predal otroka pod podmienkou, že ak zostane v Ríme, bude mu dovolené ho zatknúť. Kupujúci ho predal inému záujemcovi pod tou istou podmienkou a otrok utiekol druhému kupujúcemu a zostal v Ríme. Pýtam sa, či ho mohol zatknúť, a ak to tak bolo, kto? Odpovedal som, že niet pochyb o tom, že keďže bol na úteku, nič sa nebude považovať za konanie v rozpore s podmienkou, keďže nemal právo opustiť svojho pána; a len preto, že bol na úteku, si nemohol zriadiť bydlisko v Ríme. Ak tam však zostal so súhlasom druhého kupujúceho, mala by sa uprednostniť strana, ktorá podmienku uložila, a druhý predávajúci sa má za to, že sa na ňu odvolal len na účely varovania kupujúceho a zbavenia sa zodpovednosti; nemohol totiž nijako zbaviť svojho predávajúceho výhody, ktorú mu podmienka poskytovala, pretože ak by sľúbil zaplatiť pokutu, bol

by zodpovedný, aj keby sám stanovil aj tú istú pokutu. Ak je však sľúbená pokuta, budú platiť dve žaloby a otrok môže byť zatknutý. Ak však prvý predávajúci uskutočnil predaj pod podmienkou, že ak sa otrok stane prostitútkou, bude slobodný, a druhý, že môže byť zadržaný; sloboda bude uprednostnená pred právom na zatknutie. Je jasné, že ak prvá podmienka obsahovala právo na zadržanie a posledná podmienka právo na slobodu, musí platiť, že prednosť bude mať tá, ktorá jej poskytuje slobodu; keďže obe podmienky sú pridané v prospech otrokyne, a keďže zadržanie zo strany predávajúceho ju oslobodzuje od škody, tak sloboda vyvoláva rovnaký účinok.

10. Scaevola, Digest, kniha VII.

Istý muž predal Pamfila a Sticha a do kúpnej zmluvy vložil, že keďže spomínaných otrokov predal za nízku cenu, nemajú podliehať žiadnemu inému otroctvu ako Seiovi a po jeho smrti majú zostať na slobode. Vznikla otázka, či sa otroci, o ktorých bola uzavretá táto dohoda medzi kupujúcim a predávajúcim, stanú slobodnými len na základe zákona po smrti kupujúceho? Odpoveď znela, že v súlade s ústavou božského Hadriána, ktorá bola vyhlásená s odkazom na tento bod, ak Pamphilus a Stichus, predmetní otroci, nebudú manumitovaní, nestanú sa slobodnými. Claudius hovorí, že božský Marcus rozhodol, že ak sa do kúpnej zmluvy vloží podmienka slobody, otroci sa stanú slobodnými do šiestich mesiacov, aj keď nebudú manumitovaní, hoci predávajúci odložil ich slobodu až do smrti kupujúceho.

Kniha XIX

1. O kúpnych a predajných úkonoch.
2. O prenájme a nájme.
3. Pokiaľ ide o úkony na odhad hodnoty majetku.
4. O výmene majetku.
5. O žalobách praescriptis verbis a in factum.

Tit. 1. O žalobách na kúpu a predaj.

1. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXVIII.

Ak sa predaná nehnuteľnosť nevydá, kupujúci bude mať právo na žalobu o vrátenie sumy svojho záujmu na tom, aby sa tak stalo. Tento záujem je niekedy väčší ako samotná cena nehnuteľnosti, ak má pre kupujúceho väčšiu hodnotu ako hodnota nehnuteľnosti alebo toho, za čo bola kúpená.

(1. Ak predávajúci vedel, že nehnuteľnosť je predmetom služobnosti, a túto skutočnosť zatajil, nemôže sa vyhnúť žalobe na určenie kúpnej ceny, ak kupujúci o tom nevedel; do žaloby na určenie kúpnej ceny sa totiž zahŕňa všetko, čo je urobené v rozpore s dobrými mravmi. Predávajúceho chápeme ako osobu, ktorá si je vedomá vecného bremena a zatajuje ho, nielen vtedy, keď to kupujúcemu neoznámí, ale aj vtedy, keď na otázku v tejto veci popiera, že uvedená služobnosť existuje. Ak ako príklad uvediete, že predávajúci povedal: "Žiadna služobnosť nie je splatná, ale v prípade, že by sa neočakávane objavila,

nebudem za ňu zodpovedný," myslím si, že bude zodpovedný za žalobu na kúpu, pretože služobnosť bola splatná a on o nej vedel. Ak však predávajúci prijal opatrenia, aby zabránil kupujúcemu zistiť, že je dlžná služobnosť, domnievam sa, že bude zodpovedný za žalobu na kúpu. A vo všeobecnosti by som mal povedať, že ak konal podvodne, keď zatajil existenciu služobnosti, mal by niest' zodpovednosť, ale nie po tom, ako súhlasil s poskytnutím zábezpeky. Tieto zásady sú správne, ak kupujúci nevedel o existencii služobnosti, pretože sa nepovažuje za to, že niečo zatajil, ak o tom druhá strana vie, a nemal by byť informovaný ani ten, kto o skutočnostiach nevie.

2. Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Ak sú rozmery pozemku uvedené pri predaji a suma nie je dodaná, žaloba na kúpu bude oprávnená. Úplná držba nehnuteľnosti sa nechápe tak, že prechádza na kupujúceho, ak ju má v držbe niektorý dedič alebo správca ustanovený na jej zachovanie, alebo ak ju majú v držbe niektorí veritelia. To isté treba povedať, ak je v držbe nenarodené dieťa, pretože pojem úplná držba sa vzťahuje aj na tento prípad.

3. Pomponius, O Sabinovi, kniha IX.

Odovzdanie držby, ktoré by mal vykonať predávajúci, je takej povahy, že ak niekto môže kupujúceho o ňu legálne pripraviť, držba sa nebude chápať ako odovzdaná.

(1) Ak kupujúci stanoví úplné odovzdanie držby a podá žalobu na základe tejto podmienky, výnosy nebudú zahrnuté do uvedenej žaloby; pretože keď niekto stanoví odovzdanie pozemku, rozumie sa tým, že musí byť odovzdaná úplná držba, a odovzdanie úrody nie je zahrnuté v takejto podmienke, pretože by v nej nemalo byť zahrnuté nič viac ako samotný prevod pozemku; ale žaloba na kúpu za odovzdanie úrody bude oprávnená.

(2) Ak kúpim cestu, príjazdovú cestu pre dobytok, všeobecné právo prechodu alebo právo viesť vodu cez vaše pozemky, nejde o dodanie samotného vlastníctva; a preto by ste mi mali poskytnúť záruku, že neurobíte nič, čo by bránilo výkonu môjho práva.

(3) Ak je predávajúci vina v omeškaní s jeho dodaním, mal by byť odsúdený na zaplatenie najvyššej ceny uvedeného vína buď v čase predaja, alebo v čase, keď bola na súde vyčíslená škoda, a tiež jeho najvyššej hodnoty buď na mieste, kde sa predaj uskutočnil, alebo kde bola podaná žaloba.

(4. Ak je kupujúci zodpovedný za omeškanie, hodnota vína sa musí odhadnúť v čase, keď bola podaná žaloba, a s ohľadom na jeho najnižšiu cenu v mieste, kde sa to stalo. O omeškaní sa hovorí vtedy, ak predávajúcemu nebránia žiadne ťažkosti v dodaní vína, najmä ak bol vždy pripravený víno dodať. Okrem toho nie je potrebné zohľadniť cenu vína v mieste, kde bola

podaná žaloba, ale tam, kde má byť víno dodané, pretože ak sa víno predáva v Brindisi, hoci zmluva mohla byť uzavretá inde, musí byť dodané v Brindisi.

4. Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Ak mi predáš otroka s vedomím, že je zlodej alebo že spáchal nejakú škodu, a ja o tejto skutočnosti neviem, hoci si mi možno sľúbil dvojnásobnú náhradu škody, budeš mi pri kúpnej žalobe zodpovedať do výšky toho, aký by bol môj záujem, keby som poznal povahu otroka; nemôžem totiž proti tebe podať žalobu na základe ustanovenia, kým som sám niečo skutočne nestratil.

1. Ak sa zistí, že výmera poľa je menšia, ako bolo uvedené, predávajúci bude zodpovedať za sumu nedostatku; pretože ak výmera nie je dostatočná, nemožno zistiť kvalitu pôdy, ktorá neexistuje. A kupujúci bude oprávnený podať žalobu nielen vtedy, ak je výmera poľa nedostatočná ako celok, ale aj vo vzťahu k niektorej jeho časti; ako napríklad, ak bolo uvedené, že vo vinici alebo v olivovom sade je toľko a toľko džugerov, a zistí sa, že je to menej. Preto by sa v týchto prípadoch mal urobiť odhad s ohľadom na dobrú kvalitu pôdy.

(5) Ten istý, O Sabinovi, kniha V.

Keď je dedičovi závetom uložené, aby predal majetok patriaci do dedičstva, a on tak urobí, možno proti nemu podať žalobu buď na predaj, alebo na účet závetu, a to za všetko príslušenstvo patriace ku kúpenému majetku.

1. Ak však v mylnom presvedčení, že je poverený predajom majetku, tento majetok predá; treba konštatovať, že proti nemu nemožno podať žalobu z predaja, pretože mu v tom môže zabrániť námietka založená na podvodnom úmysle; rovnako ako v prípade, že pracujúc v omyle sľúbil, že dodá majetok podliehajúci takémuto povereniu, môže zabrániť druhej strane, ak podá žalobu, tým, že sa odvolá na námietku založenú na podvodnom úmysle. Pomponius dokonca zastáva názor, že môže podať žalobu na neurčitú sumu, aby dosiahol svoje oslobodenie.

(6) Pomponius, O Sabinovi, kniha IX.

Predávajúci bude zodpovedný za žalobu pri predaji, aj keď si nebol vedomý, že výmera poľa je menšia, ako bola prezentovaná.

1. Ak by som ti predal dom za určitú sumu pod podmienkou, že opravíš iný dom, ktorý mi patrí, môžem podať žalobu na predaj, aby som ťa prinútil opraviť ho. Ak však bolo dohodnuté len to, že opravíš uvedený dom, kúpa a predaj, ako hovorí Neratius, sa nepovažuje za uskutočnenú.

2. Okrem toho, ak som ti predal prázdny pozemok za určitú cenu a odovzdal ti ho s podmienkou, že po tom, ako postavíš dom, mi polovicu z neho znovu prevedieš; je isté, že mám právo na žalobu o predaj, aby som ťa prinútil stavať, a tiež, aby si po dokončení stavby uskutočnil prevod na mňa; pokiaľ totiž akúkoľvek podmienku týkajúcu sa predanej nehnuteľnosti nespĺníš, je stanovené, že mám právo na žalobu o predaj.
3. Ak kúpite pozemok na pohrebisko a predávajúci postaví dom v blízkosti uvedeného miesta skôr, ako sa tam uskutoční akýkoľvek pohreb, môžete sa voči nemu odvolať na žalobu.
4. Ak mi predáte nádobu akéhokoľvek druhu a uvediete, že má určitý objem alebo určitú hmotnosť, ak bude mať v oboch ohľadoch nedostatky, môžem proti vám podať žalobu na predaj. Ak mi však predáte vázu a zaručíte, že je bezchybná, a ukáže sa, že taká nie je, musíte mi nahradiť akúkoľvek škodu, ktorá mi z tohto dôvodu mohla vzniknúť; ak sa však nechápe, že zaručujete, že je bezchybná, budete zodpovedný len za podvod. Labeo je iného názoru a myslí si, že by sa malo konštatovať, že strana musí ručiť za to, že váza je bezchybná, len ak nebol dohodnutý opak; a tento názor je správny. Minicius uvádza, že Sabinus vyslovil názor, že podobnou zárukou treba rozumieť aj prípady, keď boli sudy prenajaté.
5. Ak ti predám právo prechodu, môžeš mi oznámiť, aby som preukázal svoje vlastnícke právo k nemu len vtedy, keď pozemok, pre ktorý chceš nadobudnúť služobnosť, je tvoj; bolo by totiž nespravodlivé, aby som bol zodpovedný, ak by si nemohol nadobudnúť služobnosť, pretože nie si vlastníkom susedného pozemku.
6. Ak by som vám však predal pozemok a uviedol, že k nemu prislúcha právo cesty; určite budem zodpovedný z dôvodu práva cesty, pretože som zaviazaný ako predávajúci obidvoch týchto vlastníckych práv.
7. Ak mi syn pod otcovskou kontrolou predá a odovzdá majetok, bude zodpovedný, ako keby bol hlavou domácnosti.
8. Ak sa predávajúci dopustil akéhokoľvek podvodného konania vo vzťahu k predávanej nehnuteľnosti, kupujúci bude mať z tohto dôvodu právo na kúpnu žalobu. Pri súdnom konaní je totiž potrebné zvážiť prípadný podvod a všetko, čo predávajúci sľúbil poskytnúť, musí kupujúcemu dodať.
9. Ak predávajúci vedome predáva nehnuteľnosť, ktorá je zaťažená alebo ktorá patrí inému, a v zmluve je uvedené, že sa z tohto dôvodu k ničomu nezaväzuje, je potrebné vziať do úvahy jeho podvodné konanie, ktoré by pri predaji, ktorý je predajom v dobrej viere, malo vždy absentovať.
7. Ten istý, O Sabinovi, kniha X.

Keď ste mi predali pozemok, na ktorý bolo vyhradené užívacie právo, uviedli ste, že uvedené užívacie právo patrí Titiovi, hoci v skutočnosti zostalo vo vašich rukách. Ak by ste podali žalobu o navrátenie vlastníctva uvedeného užívacieho práva, nemôžem sa obrátiť na vás, kým žije Titius; a on nie je v takej situácii, že aj keby bolo užívacie právo jeho, stratil by ho, pretože potom (teda ak by Titius stratil svoje občianske práva alebo zomrel) by som sa mohol obrátiť na vás ako na predávajúceho. Rovnaké právne pravidlo platí, ak by ste uviedli, že užívacie právo patrí Titiovi, zatiaľ čo v skutočnosti patrí Seiovi.

8. Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Ak by som ti odovzdal pole bez akéhokoľvek zaťaženia, hoci v skutočnosti by som ho mal odovzdať ako zaťažené služobnosťou; budem mať právo podať žalobu na vymáhanie neurčitej sumy, aby som ťa prinútil povoliť zriadenie služobnosti, ktorá ti prináleží.

1. Ak prevediem pole, ktoré je predmetom služobnosti a ktoré by som vám mal previesť ako bezplatné; budete mať právo podať žalobu o kúpu, aby ste uvoľnili uvedenú služobnosť, ktorou by ste nemali byť zaťažení.

9. Pomponius, O Sabinovi, kniha XX.

Ak ten, kto kúpil kamene na pozemku, ich odmietne odstrániť, možno proti nemu podať žalobu o predaj, aby ho k tomu prinútil.

10. Ulpián, O Sabinovi, kniha XLVI.

Nie je nezvyčajné, že jedna osoba je zodpovedná za dva záväzky s ohľadom na tú istú vec, a to v tom istom čase; keď sa totiž ten, kto má zaviazaného predávajúceho, stane dedičom iného, ktorému je zviazaný ten istý predávajúci, je stanovené, že v tej istej osobe sú spojené dve súbežné práva na žalobu, jedno, ktoré má ako vlastné, a druhé, ktoré je odvodené od dedičstva; a ustanovený dedič, ak chce pre svoje vlastné pohodlie využiť tieto dve žaloby oddelene, musí podať svoju vlastnú žalobu proti predávajúcemu predtým, ako vstúpi do dedičstva, a potom, keď tak urobí, podať žalobu, ktorá je odvodená z dedičstva. Ak by mal najprv vstúpiť do dedičstva, môže podať len jednu žalobu, ale môže to urobiť tak, aby získal čo najväčší prospech z oboch zmlúv. Na druhej strane, ak by sa jeden predávajúci stal dedičom druhého, je zrejmé, že musí kupujúcemu dvojnásobne ručiť proti vyst'ahovaniu.

11. Ten istý, O edikte, kniha XXXII.

Ten, kto uskutočňuje kúpu, môže využiť žalobu o kúpu.

1. V prvom rade treba mať na pamäti, že v takomto prípade by sa malo zaviesť len to, čo môže byť riadne predmetom záruky, pretože keďže ide o konanie v dobrej viere, nie je nič, čo by viac zodpovedalo dobrej viere, ako to, aby sa splnilo to, čo bolo dohodnuté medzi zmluvnými stranami. Ak však nebolo osobitne dohodnuté nič, budú si potom navzájom zodpovedať za všetko, čo prirodzene spadá do rozsahu transakcie.
2. Najprv musí predávajúci previesť samotnú nehnuteľnosť, to znamená odovzdať ju; a vlastníctvo uvedenej nehnuteľnosti prejde na kupujúceho, ak v skutočnosti patrila predávajúcemu. Ak mu nepatrila, predávajúci bude viazaný len v prípade vystúhovania za predpokladu, že bola zaplatená cena alebo poskytnutá jej záruka. Kupujúci však môže byť nútený zaplatiť predávajúcemu kúpnu cenu.
3. Labeo aj Sabinus zastávajú názor, že vrátenie ceny v prípade chybného právneho titulu je tiež zahrnuté v kúpnej transakcii; a my ich názor schvaľujeme.
4. Predávajúci by mal ručiť aj za zdravosť zvierat a ten, kto predáva ťažné zvieratá, zvyčajne sľubuje, že budú žrať a piť tak, ako majú.
5. Ak si niekto myslí, že kupuje otrokyňu ako pannu, hoci je to žena, a predávajúci mu vedome umožní tento omyl; žaloba o vrátenie ceny však v tomto prípade nebude na mieste, ale pri kúpe možno podať žalobu o zrušenie zmluvy, a keď sa cena vráti, otrokyňa by sa mala vrátiť.
6. Ak niekto kúpi víno a zaplatí určitú sumu ako zálohu a potom sa dohodne, že kúpa bude neplatná; Julianus hovorí, že možno podať žalobu o kúpu na vrátenie zálohy a že bude možné podať aj spravodlivú žalobu o kúpu na zrušenie predaja. Navrhujem túto otázku, a to Predpokladajme, že prsteň bol daný ako záloh, že predaj bol uzavretý, cena zaplatená a majetok odovzdaný, ale prsteň nebol vrátený; aké konanie by sa malo začať? Mala by to byť osobná žaloba o vrátenie, ak bolo niečo poskytnuté na určitý účel a tento účel bol splnený, alebo by sa mala podať žaloba o predaj? Julianus hovorí, že žaloba na predaj je oprávnená. Je isté, že možno podať osobnú žalobu o vrátenie, pretože prsteň je teraz v rukách predávajúceho bez akéhokoľvek dôvodu.
7. Neratius hovorí, že predávajúci bude zodpovedať kupujúcemu, ak mu predá otroka ako nezvyknutého utekať, aj keď o tom nevie.
8. Neratius hovorí, že to isté pravidlo platí aj vtedy, ak by si predal otroka, ktorý patrí inému, a že si povinný zaručiť sa za to, že ho nebudeš stíhať za krádež alebo za škodu akéhokoľvek druhu; a že vo všeobecnosti všetky authority rozhodli, že žaloba

na kúpu bude platiť, aby sa kupujúcemu mohla poskytnúť záruka, že bude môcť nerušene držať otroka, a tiež, že mu môže byť odovzdaná držba.

9. Taktiež hovorí, že ak predávajúci nevydá otroka, rozsudok sa vynesie proti nemu vo výške záujmu kupujúceho; a ak neposkytne záruku, rozsudok sa musí vyniesť proti nemu v najvyššej sume, za ktorú môže byť predávajúci zodpovedný.

10. Neratius tiež hovorí, že vo všetkých týchto prípadoch musí byť poskytnutá zábezpeka na najvyššiu sumu, ktorú možno vymáhať; to znamená, že v prípade následnej žaloby sa škoda musí stanoviť po odpočítaní sumy zábezpeky.

11. Veľmi správne tiež zastáva názor, že ak sa neposkytne zábezpeka na jeden článok, keď sa tak stalo na iné, rozsudok sa musí vydať bez akéhokoľvek odpočtu.

12. Hovorí to aj v druhej knihe názorov: "Ak má kupujúci rozsudok vydaný proti nemu v rámci noxálnej žaloby, môže v rámci žaloby na kúpu vymáhať len najnižšiu sumu, za ktorú by mohol byť oslobodený." Rovnako zastáva názor, že ak bola podaná žaloba na určenie kupujúcim, bez ohľadu na to, či sa tento bránil noxálnej žalobe alebo nie, z dôvodu, že bolo zrejmé, že otrok spáchal škodu, môže napriek tomu pokračovať v konaní žalobou na určenie alebo žalobou na kúpu.

13. Neratius tiež hovorí, že predávajúci by mal pri odovzdávaní nehnuteľnosti postaviť kupujúceho do takej pozície, aby mal v súboji o jej držbu výhodu. Julianus však v pätnástej knihe Digest uvádza, že nehnuteľnosť by sa nemala považovať za vydanú, ak lepší titul na držbu nemá kupujúci. Preto žaloba na kúpu bude oprávnená, ak táto výhoda nebude poskytnutá.

14. Cassius hovorí, že strana, ktorá dosiahla vyčíslenie škody založené na dvojitej podmienke, nemôže vymáhať nič z dôvodu iného majetku, s ohľadom na ktorý je v prípade predaja zvykom poskytovať zábezpeku. Julianus si myslí, že ak neexistuje dvojitá stipulácia, mala by sa podať žaloba na kúpu.

15. Napokon v Desiatej knihe o Miniciovi hovorí, "že ak niekto predá otroka pod podmienkou, že do tridsiatich dní zaplatí dvojnásobnú náhradu škody, ak právny titul nebude dobrý, a že po uplynutí tejto lehoty nebude za nič zodpovedať", a kupujúci nebude požadovať zaplatenie sumy v určenej lehote, predávajúci nebude zodpovedný, ak nevedomky predal otroka patriaceho inému; v tomto prípade je totiž nútený iba zaručiť kupujúcemu, že právny titul nebude spochybnený ním samým ani jeho dedičmi. Ak niekto vedome predá otroka patriaceho inému, zastáva názor, že predávajúci nie je zbavený podvodu, a preto bude zodpovedný za žalobu o kúpu.

16. Myslím si, že aj Juliánov názor týkajúci sa záloh je úplne správny; ak totiž veriteľ právoplatne predá záloh a potom ho oň pripraví niekto s lepším právnym titulom, kupujúci nebude zodpovedný a nemožno ho žalovať žalobou na kúpu o vrátenie ceny; tento bod totiž vyriešili viaceré cisárske konštitúcie. Je jasné, že predávajúci musí poskytnúť záruku proti podvodu; v

tomto ohľade sa totiž výslovne zaväzuje, ale aj keď tak neurobí a predá nehnuteľnosť, hoci si je vedomý, že na ňu nemá nárok alebo že nepatrí tomu, kto mu ju dal do zálohy; bude zodpovedný za žalobu o kúpu, pretože sme ukázali, že by mal byť zodpovedný za zlú vieru.

17. Ak by niekto predal nehnuteľnosť a pri tom by uviedol, že jej príslušenstvo prejde na kupujúceho, bude v tomto prípade platiť všetko, čo sme uviedli v súvislosti s predajom nehnuteľnosti, s tým rozdielom, že predávajúci nebude zodpovedný za dvojnásobnú náhradu škody v prípade vyst'ahovania, ale bude povinný len udržiavať kupujúceho v držbe, a to sa vzťahuje nielen na neho, ale aj na všetky ostatné osoby.

18. Ak sa osoba, ktorá uskutočňuje predaj, zaviazne vydržať kupujúceho v držbe, pozrime sa, do akej miery sa stáva zodpovednou. Myslím si, že je podstatný rozdiel, či sľúbi, že kupujúci nebude rušený ani ním, ani osobami, ktoré sú jeho potomkami, alebo či súhlasí s tým, že jeho držba nebude spochybňovaná nikým a nikým; ak totiž sľub urobí pre seba, nemá sa za to, že ručí za vlastníctvo voči iným. Preto ak nehnuteľnosť získa späť niekto s lepším právnym titulom alebo ak sa uzavrie stipulácia, predávajúci nebude zodpovedať na základe tejto stipulácie; alebo ak by sa takáto stipulácia neuzavrela, nebude zodpovedať z dôvodu kúpy. Julianus však v pätnástej knihe Digest uvádza, že aj keď predávajúci jasne uvedie, že kupujúci bude mať nerušenú držbu, pokiaľ ide o neho a jeho dedičov; možno sa brániť, že strana pri kúpe nezodpovedá za výšku úrokov kupujúceho, ale bude zodpovedná len za vrátenie ceny. Hovorí tiež, že rovnaké pravidlo sa uplatňuje, ak je v kúpnej zmluve jasne uvedené, že sa neposkytuje žiadna záruka proti vyst'ahovaniu a že v prípade, že dôjde k vyst'ahovaniu, predávajúci bude zodpovedný za zaplatenú cenu, ale nie za náhradu škody, keďže zmluvy uzavreté v dobrej viere neumožňujú uzatvoriť dohodu, na základe ktorej by kupujúci mohol stratiť nehnuteľnosť a predávajúci by si ponechal cenu; ibaže by, ako hovorí, niekto súhlasil s dodržaním všetkých vyššie uvedených dohôd, rovnako ako v prípade, keď predávajúci dostane peniaze a tovar sa nedostane do rúk kupujúceho; ako napríklad, keď kupujeme budúce nahodenie siete rybárom alebo akúkoľvek zver, ktorá môže byť chytená do osídel položených poľovníkom, alebo akékoľvek vtáky ulovené vtáčikom; pretože aj keď sa nič neuchytí, kupujúci bude napriek tomu povinný zaplatiť cenu. Opačný názor však musí platiť v súvislosti s vyššie uvedenými zmluvami, pokiaľ predávajúci vedome nepredal cudzí majetok; vtedy totiž v súlade s nami citovaným názorom Juliána musí platiť, že bude zodpovedný za žalobu o kúpu z dôvodu, že sa dopustil podvodného konania.

12. Celsus, Digesty, kniha XXVII.

Ak kúpim nahodenie siete rybára a ten odmietne nahodiť svoju sieť, pri posudzovaní škody sa musí zohľadniť neistota výsledku. Ak mi rybár odmietne dodať ryby, ktoré ulovil, treba odhadnúť, čo ulovil.

(13) Ulpian, O edikte, kniha XXXII.

(14) Julianus v XV. knihe rozlišuje s ohľadom na vydanie rozhodnutia v kúpnej žalobe medzi osobou, ktorá vedome predala majetok, a osobou, ktorá tak urobila z nevedomosti; hovorí totiž, že každý, kto predal stádo, ktoré je choré, alebo vadný trám, a urobil tak z nevedomosti, musí v kúpnej žalobe uplatniť nárok v takom rozsahu, v akom by kupujúci zaplatil menej, keby si bol vedomý uvedených väd. Ak si ich však bol vedomý a zamľčal ich a oklamal kupujúceho, bude povinný nahradiť celú škodu, ktorá kupujúcemu z uvedeného predaja vznikla. Preto ak by sa budova zrútila z dôvodu vyššie uvedenej vady v cene dreva, musí sa pri vyčíslení škody odhadnúť celá jej hodnota; alebo ak by stádo uhynulo v dôsledku nákazy chorobou, kupujúci musí byť odškodnený v rozsahu záujmu, ktorý mal na predaji nehnuteľnosti v dobrom stave.

1. Okrem toho, ak niekto predá otroka, ktorý je zlodejom, alebo takého, ktorý má vo zvyku utekať, a urobí to vedome, musí odškodniť kupujúceho do výšky jeho záujmu, aby nebol oklamáný. Ak však o tom nevedel, keď mu otroka predával, bude zodpovedať vo vzťahu k otrokovi, ktorý má zvyk utekať, do výšky nižšej sumy, ktorú by kupujúci zaplatil, keby vedel, že má takýto zvyk; nebude však zodpovedať vôbec, ak je otrok zlodej. Dôvodom tohto rozdielu je, že otroka na úteku nemožno držať vo väzbe a predávajúci zodpovedá akoby z dôvodu vysťahovania; ale otroka, ktorý je zlodej, môžeme obmedziť.

2. V ustanovení, ktoré sme spomenuli, je obsiahnuté veľmi veľa, a to "do výšky záujmu kupujúceho, aby nebol oklamáný," ako napríklad ak by nabádal iných, aby s ním utiekli, alebo ak by v čase úteku ukradol majetok.

3. Ako by to však bolo v prípade, ak by predávajúci nevedel, že otrok je zlodej, a ubezpečil by ho, že je šetrný a verný, a predal by ho za vysokú cenu? Pozrime sa, či by bol zodpovedný za žalobu na kúpu. Myslím si, že by bol zodpovedný, ale predpokladajme, že nevedel o charaktere otroka? Nemal by tak pozitívne tvrdiť niečo, čo nepoznal. Potom je rozdiel medzi týmto prípadom a prípadom, keď predávajúci poznal charakter otroka, pretože ten, kto pozná, by mal kupujúceho upozorniť, že ide o zlodeja, ale v druhom prípade by nemal byť taký ochotný urobiť unáhlené vyhlásenie.

4. Ak sa predávajúci dopustil podvodného konania s cieľom predat' majetok za vyššiu cenu; napríklad ak klamal o zručnosti otroka alebo s odkazom na jeho peculium, bude zodpovedný v žalobe pri kúpe za dodatočnú sumu, ktorá mu bola zaplatená za otroka v domnienke, že má súkromný majetok alebo je zručný v nejakom remese.

5. Na druhej strane Julianus tiež hovorí, že Terentius Viktor zomrel a zanechal svojho brata ako dediča a že správca odňal z majetku pozostalosti určité predmety, listiny a otrokov a po ich odobratí sa ľahko ukázalo, že pozostalosť má malú hodnotu; a správca presvedčil dediča, aby naňho previedol svoje práva k nej. Bol by povinný podať žalobu na predaj? Julianus hovorí, že žaloba na predaj bude oprávnená len v rozsahu, v akom by bol majetok hodnotnejší, keby uvedený majetok nebol odstránený.

6. Julianus tiež hovorí, že predávajúci je zvyčajne zodpovedný za podvod, a vysvetľuje to na nasledujúcom prípade. Ak predávajúci vedel, že pozemok, ktorý ponúka na predaj, je zaťažený odkazmi voči viacerým obciam, a v inzeráte uviedol, že

je zadlžený len voči jednej obci, ale potom do kúpnej zmluvy vložil, že ak by mali byť splatné nejaké dávky, dane alebo čokoľvek z titulu poplatkov alebo na opravu ciest, kupujúci musí vykonať platbu, vykonať uvedené úkony a byť zodpovedný; predávajúci bude zodpovedný za žalobu o kúpu ako ten, kto oklamal kupujúceho. Tento názor je správny.

7. Keďže však bolo v skutočnosti naznačené, že takto konali niektorí poručníci, ktorí predali majetok patriaci poručencovi, hovorí, že otázka znie, či má byť poručenec zodpovedný za podvod svojich poručníkov? Ak skutočne uvedení poručníci predali majetok, niet žiadnych pochybností o tom, že sú zodpovední za žalobu o kúpu. Ak však poručenec predal majetok na základe ich poverenia, bude zodpovedný len za sumu, o ktorú sa touto transakciou obohatil, a rozsudok by mal byť vydaný proti poručníkom vo zvyšnej časti bez ohľadu na časové obmedzenie, pretože zodpovednosť za podvodné konanie poručníkov sa na poručenca nevzťahuje po dosiahnutí jeho plnoletosti.

8. Keď kupujúci podáva žalobu o kúpu, mal by ponúknuť cenu; a preto aj keď ponúkne len časť ceny, žaloba o kúpu nebude dôvodná, pretože predávajúci má právo ponechať si majetok, ktorý predal, z titulu záložného práva.

9. Preto vzniká otázka, či v prípade, keď je zaplatená časť ceny a nehnuteľnosť je vydaná, ale neskôr sa stratí v dôsledku preukázania vyššieho právneho titulu, môže kupujúci postupovať na základe žaloby o kúpu a vymáhať celú cenu nehnuteľnosti, alebo len to, čo zaplatil? Myslím si, že lepší názor je, že môže vymáhať len to, čo zaplatil; v opačnom prípade by sa stretol s námietkou z dôvodu podvodu.

10. Ak sa predáva pole, na ktorom už dozreli plodiny, je ustálené, že sa musia odovzdať aj kupujúcemu; pokiaľ nebola uzavretá iná dohoda.

11. Ak však bolo pole prenajaté, nájomné sa musí zaplatiť tomu, kto ho prenajal. Rovnaké pravidlo platí aj pre urbárske majetky, ak nie je uzavretá nejaká výslovná dohoda o opaku.

12. Ak však predávajúci nadobudol nejaké práva zo žaloby za škodu spôsobenú na nehnuteľnosti; napríklad za predchádzanie hroziacej škody alebo za starostlivosť o dažďovú vodu, alebo na základe Lex Aquilia, alebo interdiktu proti tajnej alebo násilnej držbe, musia sa postúpiť kupujúcemu.

13. Opäť platí, že ak bol nejaký zisk získaný z práce otrokov alebo z prepravy nákladnými zvieratami alebo lodami, musí sa odovzdať kupujúcemu, rovnako ako akékoľvek zvýšenie peculium otrokov; nie však v prípade, že bol nejaký zisk získaný prostredníctvom majetku predávajúceho.

14. Titius predal pozemok, ktorý obsahoval deväťdesiat jugerov, a v kúpnej zmluve bolo uvedené, že v uvedenom pozemku je sto jugerov, a pred vykonaním merania k nemu pribudlo desať jugerov naplaveninami; súhlasím s názorom Neratia, ktorý

zastával názor, že ak si bol predávajúci pri predaji pozemku vedomý nedostatku, možno proti nemu podať žalobu na kúpu, aj keď k pozemku pribudlo desať jugerov; pretože sa dopustil podvodu, ktorý sa neodstránil pridaním. Ak však predaj uskutočnil z nevedomosti, žaloba o kúpu nie je prípustná.

15. Ak mi predáš pozemok, ktorý patrí inému, a ten sa potom stane mojím na základe dobrého titulu, budem mať napriek tomu právo podať proti tebe žalobu o kúpu.

16. Pokiaľ však ide o tie veci, ktoré je zvykom vybaviť spolu s kupovanou nehnuteľnosťou, myslím si, že predávajúci bude zodpovedný nielen za podvod, ale aj za nedbanlivosť; ako uvádza Celsus v ôsmej knihe Digest, že ak je dohodnuté, že predávajúci vyberie akékoľvek nájomné, ktoré je po splatnosti, a zaplatí ho kupujúcemu, v prípade, že tak neurobí, bude zodpovedný nielen za podvod, ale aj za nedbanlivosť.

17. Celsus v tej istej knihe tiež hovorí: Predal si svoj podiel na pozemku, ktorý si mal v spoločnom vlastníctve s Titiom, a predtým, ako si vydal vlastníctvo, bol si nútený pripojiť sa k žalobe o rozdelenie. Ak bol pozemok celý prisúdený tvojmu spoluvlastníkovi, môžeš z tohto dôvodu vymáhať od Tícia sumu, ktorú si povinný zaplatiť kupujúcemu; ak však bol celý pozemok prisúdený vám, hovorí, že ho môžete celý previesť na kupujúceho, avšak takým spôsobom, že musí zaplatiť Titiovi sumu, o ktorej bol v tejto veci vynesенý rozsudok, a že musíte poskytnúť záruku proti vyst'ahovaniu, pokiaľ ide o časť, ktorú ste predali; pokiaľ však ide o zvyšok, budete zodpovedný len za podvod. Je totiž spravodlivé, aby sa kupujúci dostal do rovnakého postavenia, ako keby bola proti nemu podaná žaloba o rozdelenie. Ak však sudca rozdelil pozemok medzi teba a Tícia podľa určitých hraníc, niet pochýb, že musíš kupujúcemu vydať všetko, čo ti bolo prisúdené.

18. Ak predávajúci daroval niečo otrokovi, ktorý bol predaný skôr, ako došlo k jeho vydaniu, aj to sa musí odovzdať kupujúcemu, ako aj všetky majetky a všetky dedičstvá, ktoré otrok nadobudol; nesmie sa robiť žiadny rozdiel s ohľadom na toho, komu tieto veci zanechal. Okrem toho všetko, čo bolo získané prácou otroka, sa musí odovzdať kupujúcemu, ak deň odovzdania nebol dohodou odložený, aby výnosy z práce otroka mohli patriť predávajúcemu.

19. Predávajúci je oprávnený podať žalobu na predaj, aby od kupujúceho vymáhal všetko, čo je mu povinný dať.

20. Do tejto žaloby patria všetky veci uvedené ďalej; jednak cena, za ktorú bola nehnuteľnosť predaná, ako aj úroky z nej po dni vydania, lebo keď kupujúci užíva nehnuteľnosť, je úplne spravodlivé, aby platil úroky z kúpnej ceny.

21. Odovzdanie držby musíme chápať tak, že k nemu dôjde aj v prípade, keď je držba neistá; mali by sme totiž brať do úvahy len to, či má kupujúci právomoc zbierať úrodu.

22. Opäť platí, že predávajúci môže získať späť aj akékoľvek výdavky, ktoré vznikli v súvislosti s predávanou nehnuteľnosťou, a to podaním žaloby na predaj; napríklad ak sa niečo vynaložilo na budovy, ktoré boli predané; ako hovoria Labeo aj Trebatius, žalobu na predaj možno podať aj z tohto dôvodu. To isté pravidlo platí, ak boli vynaložené výdavky na liečenie chorého otroka pred jeho vydaním alebo ak bolo vynaložené niečo na výučbu, čo by si kupujúci pravdepodobne želal, aby bolo takto vynaložené. Labeo ide ešte ďalej a hovorí, že ak bolo čokoľvek vynaložené na pohreb mŕtveho otroka, musí sa to vymáhať v rámci žaloby na predaj, ak otrok zomrel bez toho, aby sa na tom podieľal predávajúci.
23. Okrem toho, ak bolo pri predaji nehnuteľnosti dohodnuté, že kupujúci zabezpečí solventného dlžníka, môže predávajúci postupovať na základe žaloby na predaj, aby ho k tomu prinútil.
24. Ak bolo medzi kupujúcim a predávajúcim určitých pozemkov dohodnuté, že ak kupujúci alebo jeho dedič predá uvedené pozemky za vyššiu cenu, ako zaplatil, vráti predávajúcemu polovicu sumy preplatku; a dedič kupujúceho predá uvedené pozemky za vyššiu cenu, môže predávajúci žalobou na predaj vymáhať sumu svojho podielu na preplatku, za ktorý bola nehnuteľnosť predaná.
25. Ak by sprostredkovateľ uskutočnil predaj a poskytol zábezpeku kupujúcemu; vzniká otázka, či sa má žaloba podať v prospech vlastníka, alebo proti nemu? Papinianus v tretej knihe názorov zastáva názor, že spravodlivú žalobu na kúpu možno podať proti vlastníkovi rovnakým spôsobom ako inštitútnu žalobu, ak vlastník nariadil predaj nehnuteľnosti. Z toho vyplýva, že na druhej strane treba povedať, že spravodlivú žalobu na kúpu môže podať vlastník.
26. Papinianus na tom istom mieste hovorí, že vyslovil názor, že ak bolo dohodnuté, že ak sa cena nezaplatí v určenom čase, má sa predávajúcemu vyplatiť dvojnásobok sumy, takéto ustanovenie sa zdá byť pridané v rozpore s ústavou, pretože presahuje zákonný úrok; a tiež uviedol, že prípad podmieneného zrušenia predaja sa od tohto prípadu líši; v tomto prípade totiž nie je dohodnutý nezákonný úrok a podmienky zmluvy sa nepovažujú za nečestné.
27. Ak niekto, kto koná v tajnej dohode s mojím zástupcom, uskutoční od neho kúpu, môže proti mne podať žalobu o kúpu? Myslím, že môže, a to v rozsahu, v ktorom ma donúti buď dodržať kúpu, alebo ju zrušiť.
28. Ak niekto zneužije iného mladšieho ako dvadsaťpäť rokov, priznáme mu žalobu na kúpu v rovnakom rozsahu, ako sme uviedli v predchádzajúcom prípade.
29. Ak niekto uskutoční kúpu od poručenca bez oprávnenia jeho poručníka, zmluva je platná len na jednej strane; pretože ten, kto uskutočňuje kúpu, zodpovedá poručencomu, ale poručenca neurobí zodpovedným voči sebe.

30. Ak si predávajúci vyhradí byt, napríklad, že v dome bude dovolené bývať nájomcovi, alebo že nájomca, ktorý bol poľnohospodárom, bude mať právo na úrodu po určitý čas; Servius sa domnieva, že lepší názor je, že žaloba na predaj bude oprávnená. Nakoniec Tubero hovorí, že ak uvedený nájomca spôsobí nejakú škodu, kupujúci môže podaním žaloby na kúpu prinútiť predávajúceho, aby proti nájomcovi viedol konanie o žalobe na nájom a zaplatil kupujúcemu všetko, čo vymôže.

31. Ak sa predáva alebo odkazuje dom, zvykneme uvádzať, že k domu patrí všetko, čo sa považuje za jeho súčasť alebo sa používa v jeho prospech; ako napríklad kamenný okraj studne.

(14) Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXXI.

To znamená, že pomocou ktorého sa získava úžitok zo studne.

15. Ulpián, O edikte, kniha XXXII.

Studničné ríny a nádrže, vyčnievajúce žľaby a tiež potrubia s nimi spojené, hoci môžu vyčnievať značne ďaleko za budovu, patria k nim rovnako ako žľaby. Ryby, ktoré však môžu byť v nádrži, nepatria ani k domu, ani k pozemku;

(16) Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXXI.

O nič viac ako sliepky alebo iné zvieratá na pozemku.

17. Ulpián, O edikte, kniha XXXII.

K pôde nepatrí nič, pokiaľ to nie je spojené s pôdou. Nesmieme zabúdať, že súčasťou budovy je mnoho vecí, ktoré k nej nie sú pripojené, ako napríklad zámky, kľúče a závory. V zemi je zakopaných aj mnoho vecí, ktoré nepatria k pôde ani k hospodárskemu domu, napríklad vinárske kade a lisy, lebo keďže sa považujú skôr za náradie, sú tiež pripojené k budovám.

1. Okrem toho je ustálené, že víno a úroda, ktorá bola zozbieraná, nepatrí k domu.

2. Ak sa pozemok predá alebo odkáže, hnojiská a slama patria kupujúcemu alebo odkazovníkovi, drevo však patrí predávajúcemu alebo dedičovi; a to z toho dôvodu, že tie prvé netvoria súčasť pozemku, aj keď mohli byť zhromaždené v prospech toho istého pozemku. Pokiaľ ide o hromady hnoja, Trebatius rozlišuje, že ak boli pripravené na účely hnojenia pôdy, patria kupujúcemu, ale ak na účely predaja, má na ne nárok predávajúci, ak nebola uzavretá iná dohoda; a že nie je rozdiel, či hnoj zostal v stajni alebo bol uložený na hromadu.

3. Všetky obrazy pripevnené na stene, ako aj mramor, ktorý je na nej inkrustovaný, patria k domu.
4. Siete okolo stĺpov a pohovky okolo stien, ako aj závesy z vlasového plátna nepatria k domu.
5. Okrem toho všetko, čo bolo pripravené pre dom, ale ešte nebolo dokončené, hoci to môže byť umiestnené v budove, predsa sa nepovažuje za jej súčasť.
6. Ak sa pri predaji robí výhrada všetkého, čo bolo vyvezené alebo vyrúbané; piesok, vápno a iné veci tohto druhu sa považujú za vyvezené a vyrúbané stromy, drevené uhlie a iné podobné veci sa považujú za vyrúbané. Gallus Aquilius, ktorého názor uvádza Mela, však veľmi správne uvádza, že ustanovenie týkajúce sa predmetov, ktoré boli vytážené a vyrúbané, je zahrnuté do kúpnej zmluvy bez účinku, pretože ak nie sú výslovne predané, môže byť podaná žaloba na ich vydanie; keďže predávajúci nie je povinný poskytnúť záruku za akýkoľvek materiál, ktorý bol vyrúbaný, alebo za kameň alebo piesok, o nič viac ako za iné veci, ktoré sú cennejšie.
7. Labeo uvádza ako všeobecnú tézu, že všetko, čo je v budove na jej trvalé užívanie, k nej patrí, ale to, čo je len na dočasné užívanie, k nej nepatrí; ako napríklad rúry, ktoré sú k nej pripojené len na určitý čas, k domu nepatria, ale ak sú k nemu pripojené natrvalo, tvoria jeho súčasť.
8. Nádrže obložené olovom, studne a ich kryty, ktoré sú umiestnené na pozemku, ale nie sú k nemu pripevnené, je ustálené, že patria k domu.
9. Takisto je ustálené, že malé obrazy, stĺpy a postavy, cez ktorých ústia zvykne tiecť voda, patria k domu.
10. Všetko, čo bolo z domu odstránené s úmyslom nahradiť ho iným, tvorí jeho súčasť; ale čokoľvek, čo bolo pripravené na umiestnenie, k nemu nepatrí.
11. Koly, ktoré boli pripravené pre vinicu, netvoria súčasť pozemku, kým neboli umiestnené na miesto, ale patria k nemu, ak boli kúpené s tým, že budú takto umiestnené.
18. Javolenus, O Cassiovi, kniha VII.
Sýpky, ktoré sú zvyčajne z dosiek, patria k budove, ak sú ich základy v zemi; ak sú však nad zemou, mali by sa zaradiť medzi hnutelné veci.

1. Dlaždice, ktoré ešte neboli položené na budovy, hoci tam boli na tento účel prinesené, patria do triedy osobného majetku. Iné pravidlo sa uplatňuje na tie, ktoré boli odstránené s úmyslom ich nahradiť, pretože sú príslušenstvom domu.

19. Gaius, O prétorovom edikte, titul "Verejnici".

Starí ľudia, keď hovorili o kúpe a predaji, používali tieto pojmy bez rozdielu.

20. Ten istý, O provinčnom edikte, kniha XXI. Rovnaké pravidlo platí aj v prípadoch prenájmu a nájmu.

21. Paulus, O edikte, kniha XXXIII.

Ak sa predá otrokyňa s potomstvom a ukáže sa, že je neplodná alebo má viac ako päťdesiat rokov, a kupujúci o tejto skutočnosti nevedel, predávajúci bude zodpovedný za žalobu na predaj.

(1. Ak predávajúci pozemku vedome neuvedie žiadnu daň, ktorá je z neho splatná, bude zodpovedný za žalobu na kúpu. Ak ju však neoznámil z nevedomosti, pretože napríklad pozemok patril do dedičského konania, nebude zodpovedný.

(2) Hoci sme vyššie uviedli, že hoci sa môžeme zhodnúť, pokiaľ ide o predmet predaja, ale rozchádzať sa, pokiaľ ide o jeho kvalitu, predaj sa uskutoční; predsa by mal predávajúci zodpovedať za výšku záujmu, ktorý mal kupujúci, aby nebol oklamáný, aj keď predávajúci tiež nevie o skutočnostiach; ako napríklad v prípade, keď sa stoly predávajú ako vyrobené z cédrového dreva, hoci v skutočnosti nie sú.

(3) Ak sa predávajúcemu vyčíta, že nedodal vec, treba zohľadniť celý záujem kupujúceho na jej dodaní, ktorý sa týka len samotnej veci; ak napríklad mohol mať prospech z predaja vína, netreba to zohľadňovať viac, ako keby kúpil pšenicu, a keďže nebola dodaná, jeho otroci trpeli hladom; predmetom nároku bola totiž hodnota pšenice, a nie hodnota otrokov, ktorí mali zomrieť hladom. Závazok sa nestáva väčším ani v prípade, že sa konanie začalo neskôr, hoci hodnota vína sa mohla zvýšiť. Je to rozumné, pretože ak by bolo víno dodané, kupujúci by ho mal v držbe; ak sa tak však nestalo, predávajúci je v každom prípade povinný dodať v súčasnosti to, čo mal dodať dávno predtým.

(4) Ak vám predám pozemok pod podmienkou, že si ho od vás budem môcť prenajať za určitú sumu, budem mať nárok na žalobu o predaj, pretože táto transakcia je akoby súčasťou ceny.

(5) Aj keď som vám predal pozemok pod podmienkou, že ho nepredáte nikomu inému ako mne, z tohto dôvodu bude žaloba na predaj dôvodná, ak by ste ho predali inému.

(6) Človek predal dom a vyhradil si v ňom bývanie, kým bude žiť, alebo za odplatu desať aurei každý rok. Prvý rok kupujúci radšej zaplatil desať aurei, druhý rok poskytol ubytovanie. Trebatius hovorí, že mal právo zmeniť svoje rozhodnutie a každý rok mohol splniť ktorúkoľvek z podmienok, a pokiaľ by bol pripravený tak urobiť, nebol by dôvod na žalobu.

Julianus, Digesty, kniha VII.

23. Ak predávajúci urobí nepravdivé vyhlásenie o kvalite pozemku, ale nie o jeho výške, bude stále zodpovedný voči kupujúcemu. Predpokladajme totiž, že by tvrdil, že je tam päťdesiat jugerov vinice a päťdesiat lúk, a zistilo by sa, že vo vinici je menej a na lúke viac, napriek tomu by tam bolo spolu sto jugerov.

23. Ten istý, Digest, kniha XIII.

Ak by niekto manumitoval otroka po tom, čo ho predal spolu s jeho peculium, bude zodpovedný nielen za peculium, ktoré mal otrok v čase, keď bol manumitovaný, ale aj za to, čo nadobudol neskôr; a okrem toho musí poskytnúť zábezpeku na vrátenie všetkého, čo by sa mu mohlo dostať do rúk z majetku oslobodeného. Marcellus v poznámke uvádza, že predávajúci je v prípade žaloby na predaj nútený dodať všetko, čo by kupujúci získal, keby otrok nebol manumitovaný. Preto nie je zahrnuté nič, čo by nadobudol, keby otrok nebol manumitovaný.

24. Julianus, Digesty, kniha XV.

Ak otrok, v ktorom ste mali užívacie právo, kúpi pozemok a pred zaplatením kúpnej ceny stratíte svoje občianske práva, hoci ste mohli zaplatiť cenu, nebudete mať nárok na žalobu o kúpu z dôvodu straty občianskych práv, ale môžete podať žalobu proti predávajúcemu o vrátenie peňazí, ktoré neboli splatné. Nezáleží na tom, či ste vy alebo otrok zaplatili z peculium, ktoré vám patrí, ak sa tak stalo pred stratou občianskych práv, pretože v oboch prípadoch budete mať nárok na žalobu o kúpu.

1. Kúpil som tvojho otroka od zlodca v dobrej viere, nevediac, že bol ukradnutý, a spomínaný otrok kúpil iného za peculium patriace tebe a vydal mi ho; Sabinus hovorí, že môžeš proti mne podať osobnú žalobu na vrátenie tohto druhého otroka. Ak som však touto transakciou, ktorú dojednal, niečo stratil, môžem na druhej strane podať žalobu z titulu peculia proti tebe. Cassius uvádza, že tento Sabinov názor je správny, s čím súhlasím aj ja.

2. Ak jeden otrok po predaji druhého poskytne záruku, ten by mal ručiť za platnosť predaja, ktorým bude viazaný v rovnakom rozsahu, ako keby poskytol záruku za slobodného človeka; keďže kupujúcemu sa poskytuje žaloba proti pánovi s cieľom vymôcť všetko, čo by mohol vymôcť, keby predaj uskutočnil slobodný človek; pán však nemôže mať proti sebe rozsudok na sumu prevyšujúcu hodnotu peculium.

(25) Tá istá kniha, Digest, kniha LIV.

Keď niekto kúpi vinič, ktorý ešte nie je pozberaný, a predávajúci mu zakáže zberať hrozno, môže proti nemu využiť výnimku, ak sa podá žaloba na vrátenie kúpnej ceny, a nie na vrátenie majetku, ktorý bol predaný, ale nebol dodaný. Ak však kupujúci po dodaní nesmie lisovať hrozno, ktoré bolo pozbierané, alebo odobrať mladé víno, môže podať žalobu na výrobu alebo na náhradu spôsobenej škody, rovnako ako keby mu bolo zakázané odobrať akýkoľvek iný majetok, ktorý mu patrí.

26. Alfenus Verus, Digesty, kniha II.

Ak niekto pri predaji pozemku uviedol, že na pozemku je sto sudov, ktoré sú jeho príslušenstvom; aj keď tam bol len jeden sud, predsa bude nútený poskytnúť kupujúcemu sto sudov.

27. Paulus, Epitomes of Alfenus, kniha III.

Čokoľvek, o čom predávajúci tvrdí, že je príslušenstvom, musí byť dodané zdravé a v dobrom stave; ako napríklad, keď hovorí, že určitý počet sudov je príslušenstvom pozemku, musí ich dodať celé a nie rozbité.

28. Julianus, O Urseius Ferox, kniha III.

Predal si mi isté pozemky a bolo medzi nami dohodnuté, že mám vykonať nejaký úkon, a ak ho nevykonám, budem podliehať pokute. Bol vyslovený názor, že predávajúci môže podať žalobu na predaj skôr, ako podá žalobu na zaplatenie pokuty podľa ustanovenia, a ak by vymáhal sumu rovnajúcu sa sume stanovenej ako pokuta, bude mu brániť námietka z dôvodu podvodu, ak podá žalobu na základe ustanovenia. Ak by ste vymáhali pokutu žalobou na základe stipulácie, budete mať zo zákona prekážku podať žalobu na predaj, pokiaľ suma rozsudku nebude nižšia ako záujem predávajúceho na tom, aby bola zmluva vykonaná.

29. Ten istý, O Miniciovi, kniha IV.

Ak bol majetok niekomu zanechaný pod podmienkou a ten, nevediac o tejto skutočnosti, ho kúpi od dediča, kupujúci môže vymáhať cenu žalobou na kúpu, pretože nemá vlastníctvo k majetku, ako vyplýva z odkazu.

30. Africanus, Otázky, kniha VIII.

Otrok, ktorého si odo mňa kúpil spolu s jeho peculiom, sa dopustil krádeže voči mne skôr, ako ti bol vydaný. Hoci majetok, ktorý ukradol, bol zničený, napriek tomu budem mať právo ponechať si jeho hodnotu z peculia, to znamená, že čin otroka

zmenšuje peculium do tej miery, do akej sa stal mojím dlžníkom z dôvodu svojho zločinu. Lebo aj keby mi po jeho odovzdaní niečo ukradol, alebo by som z tohto dôvodu nemal právo na žalobu o vymáhanie z peculium, alebo by som mal právo naň v rozsahu, v akom sa peculium zvýšilo o ukradnutý majetok; v navrhovanom prípade by som mal stále právo ponechať si peculium a mohol by som podať osobnú žalobu o vymáhanie z dôvodu, že som zaplatil viac, ako bolo potrebné, ak by sa celé riziko viazalo na vás. V súlade s tým treba konštatovať, že ak by mi uvedený otrok ukradol nejaké peniaze a vy, nevediac o tom, že boli ukradnuté, by ste ich vzali a použili ako časť peculium; budem mať právo podať proti vám žalobu o vrátenie z dôvodu, že majetok, ktorý mi patril, sa dostal do vašich rúk bez akejkoľvek protihodnoty.

1. Ak by si mi vedome predal majetok patriaci inému, pričom som o tejto skutočnosti nevedel, Julianus zastáva názor, že môžem proti tebe riadne podať žalobu o kúpu, a to ešte predtým, ako mi bude majetok odňatý z dôvodu lepšieho právneho titulu, a to za sumu rovnajúcu sa môjmu záujmu na tom, aby sa stal mojím; lebo hoci na druhej strane je pravda, že predávajúci zodpovedá len za odovzдание nehnuteľnosti kupujúcemu, a nie za prevod vlastníckeho práva na neho, predsa len z dôvodu, aby ručil za to, že sa nedopúšťa podvodu, zodpovedá ten, kto vedome predáva cudziu nehnuteľnosť tomu, kto nevie, že nie je jeho. Toto pravidlo sa uplatňuje najmä vtedy, ak by mal manumitovať otroka alebo predať majetok, ktorý mal byť daný do zálohu.

31. Neratius, Pergameny, kniha III.

Ak mi majetok, ktorý som povinný odovzdať v súlade s kúpnu zmluvou, odoberú násilím, hoci som povinný zodpovedať za jeho úschovu, je ešte vhodnejšie, aby som bol povinný previesť na kupujúceho len svoje práva na žalobu o vrátenie uvedeného majetku; pretože jeho bezpečná úschova je veľmi málo výhodná, ak sa použije násilie. Mal by som na vás previesť nielen práva na žalobu, ktoré sa týkajú zisku, ale aj tie, ktoré sa týkajú straty, aby ste mohli získať celý zisk, ako aj niest zodpovednosť za výdavky.

1. Mal by som vám postúpiť nielen to, čo som sám nadobudol prostredníctvom uvedeného majetku, ale aj to, čo by nadobudol kupujúci, keby mu bol otrok hneď vydaný.

2. Dvaja z nás kúpili tú istú nehnuteľnosť od osoby, ktorá nebola vlastníkom, kúpa a predaj boli uzavreté bez zlej viery. a nehnuteľnosť bola dodaná. Bez ohľadu na to, či sme obaja uskutočnili kúpu od tej istej osoby, alebo od dvoch rôznych osôb, musí byť chránený ten, kto nadobudol svoje právo ako prvý; teda ten, komu bolo dodanie uskutočnené ako prvému. Ak jedna z dvoch strán vykoná kúpu od vlastníka nehnuteľnosti, musí byť všetkými prostriedkami chránená.

(32) Ulpian, O edikte, kniha XI.

Ak by niekto kúpil odo mňa olej a prijal ho po tom, čo použil falošné závažia, aby ma oklamal, alebo ak by predávajúci využil kupujúceho tým, že použil príliš ľahké závažia, Pomponius hovorí, že predávajúci bude mať právo na žalobu, aby prinútil kupujúceho zaplatiť hodnotu prebytku; čo je rozumné. Z toho vyplýva, že kupujúci bude mať právo aj na žalobu o zaplatenie kúpnej ceny s cieľom dosiahnuť uspokojenie.

33. Ten istý, O edikte, kniha XXIII.

Ak sa za jednu cenu kúpilo niekoľko predmetov, žalobu o kúpu a predaj možno podať vo vzťahu ku každému z nich.

(34) Tamže, O edikte, kniha XVIII.

Ak sa predáva pozemok a dôjde k podvodu s odkazom na kvalitu jugera, bude možné podať žalobu na kúpu.

35. Tamže, O edikte, kniha LXX.

Ak niekto kúpi pozemok, o ktorom sa predpokladá, že je bez práva prechodu, a je mu zakázané cezň prechádzať a je porazený na súde; bude mať právo na žalobu o kúpu. Hoci totiž nebola uzavretá žiadna dohoda s odkazom na vyst'ahovanie, pretože rozsudok vydaný s odkazom na služobnosť nie je právoplatný, pokiaľ ide o samotnú nehnuteľnosť, predsa len treba povedať, že žaloba na kúpu bude oprávnená.

36. Paulus, O Plautiovi, kniha VII.

Predávajúci domu by mal pred jeho prevodom uzavrieť ustanovenie týkajúce sa hrozacej škody, a to z toho dôvodu, že je povinný pred odovzdaním vlastníctva nehnuteľnosti vynaložiť náležitú starostlivosť a opatrnosť, pričom súčasťou uvedenej starostlivosti a opatrnosti je uzavretie takéhoto ustanovenia, a preto ak to zanedbá, bude zodpovedný voči kupujúcemu.

37. Ten istý, O Plautiovi, kniha XIV.

Pretože tak ako je spravodlivé, aby kupujúci v dobrej viere nebol poškodený podvodom iného, tak je nespravodlivé, aby predávajúci sám profitoval z vlastného podvodu.

(38) Celsus, Digesty, kniha VIII.

Ak predávajúci otroka uviedol, že jeho peculium pozostáva z desiatich aurei, že ho o nič nepripraví, a ak obsahuje viac, že mu ho odovzdá celé; ak je to viac, musí mu dať všetko, ak nebolo úmyslom, aby mu odovzdal len desať aurei; ak je to menej, musí zaplatiť desať a dať otroka, ktorý vlastní peculium v tejto výške.

1. Ak je kupujúci vinný za to, že si otroka neodovzdal, Sextus Aelius a Drusus uviedli, že môže byť arbitrážou donútený, aby predávajúcemu nahradil náklady na výživu otroka; a tento názor sa mi zdá byť úplne spravodlivý.

2. Firmus sa pýtal Prokulusa, či sa rúry, ktoré vedú vodu z olovenej nádrže pod zemou do muriva postaveného po stranách domu, majú považovať za súčasť domu? Alebo sa majú považovať za osobný majetok, jednotný a nehybný, ktorý nepatrí k domu? Odpovedal, že treba zohľadniť úmysel strán. Čo však v prípade, ak kupujúci ani predávajúci nevenovali tejto veci žiadnu pozornosť, čo sa v takýchto prípadoch stáva veľmi často? Nebolo by lepšie, keby sme sa domnievali, že to, čo je vložené a uzavreté do budovy, tvorí jej súčasť?

39. Modestinus, Pravidlá, kniha V.

Pýtam sa, ak by niekto predal pozemok pod podmienkou, že sa za predaný bude považovať celý, ktorý vlastní v určitých hraniciach, a predávajúci by napriek tomu dobre vedel, že určitú časť uvedeného pozemku nevlastní, a kupujúceho by na túto skutočnosť neupozornil; bol by zodpovedný za žalobu o predaj, keďže toto všeobecné pravidlo by sa nemalo vzťahovať na tie časti pozemku, o ktorých strana, ktorá ich predala, vedela, že jej nepatria, a napriek tomu ich nevyňala? V opačnom prípade by bol zneužitý kupujúci, ktorý, ak by to vedel, by možno pozemok vôbec nekúpil; alebo by ho kúpil za nižšiu cenu, ak by bol informovaný s odkazom na jeho skutočnú výšku; keďže tento bod bol vyriešený starovekými autoritami, pokiaľ ide o osobu, ktorá urobila výnimku, týmito slovami: "Všetky služobnosti, ktoré sú splatné, zostanú splatné." Osoby znalé práva totiž vyjadrili názor, že ak predávajúci, ktorý vedel, že určité osoby sú povinné plniť, neoznámil to kupujúcemu, bol by zodpovedný za žalobu na kúpu; táto všeobecná výnimka sa totiž nevzťahuje na veci, o ktorých predávajúci vedel a ktoré mohol a mal výslovne vylúčiť, ale na veci, o ktorých nevedel a ktoré nemohol kupujúcemu oznámiť. Herennius Modestinus zastával názor, že ak predávajúci v uvedenom prípade urobil niečo s cieľom oklamať kupujúceho, môže byť žalovaný v rámci žaloby o kúpu.

(40) Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXXI.

Quintus Mucius uviedol nasledujúci prípad. Vlastník pozemku predal na ňom stojace stromy a po tom, ako dostal peniaze za pozemok, odmietol ho vydať. Kupujúci sa pýtal, ako má postupovať, a obával sa, že uvedené stromy nebudú považované za jeho vlastníctvo. Pomponius odpovedal, že stromy stojace na pozemku nie sú oddelené od pozemku, a preto kupujúci nemôže podať žalobu o vrátenie stromov ako vlastník tohto pozemku, ale bude oprávnený podať žalobu na kúpu.

41. Papinianus, Názory, kniha III.

V kúpnej zmluve nebolo uvedené nič, čo by sa týkalo ročnej platby splatnej za akvadukt prechádzajúci pod domom v Ríme. Keďže kupujúci bol oklamaný, mal by právo na žalobu o kúpu z tohto dôvodu; a preto, ak by bol žalovaný v žalobe o kúpu za cenu, malo by sa zohľadniť neočakávané bremeno, ktoré mu bolo uložené.

42. Paulus, Otázky, kniha II.

Ak by predávajúci dvoch pozemkov urobil vyhlásenia s odkazom na výmery každého z nich a potom by oba pozemky vydal za jediné cenu, a na jednom z nich by chýbala celá suma, ale druhý by obsahoval viac; napríklad ak by uviedol, že jeden z nich obsahuje sto jutár a druhý dvesto, nebolo by pre neho výhodné, ak by sa zistilo, že jeden z nich obsahuje dvesto a druhému chýba desať. Rozhodnutie v tejto veci uvádza Labeo. Možno však pochybovať o tom, že predávajúci bude mať k dispozícii výnimku z dôvodu zlej viery? Napríklad, ak by chýbala veľmi malá časť lesnej pôdy a pozemok by obsahoval väčší rozsah vinohradu, ako bolo sľúbené, nedopustil by sa podvodu ten, kto využil svoje večné právo? Lebo v prípade, keď sa zistí, že rozsah pozemku je väčší, ako sa inak uvádzalo, nie je to v prospech predávajúceho, ale v prospech kupujúceho; a predávajúci je zodpovedný vždy, keď sa zistí, že výmera je nedostatočná. Pozrime sa však, či predávajúci nemá dôvod na sťažnosť vo vzťahu k tomu istému pozemku, ak sa zistí, že vinica zahŕňa viac ako lúka a vymeranie celku je správne. Rovnaká otázka môže vzniknúť v prípade dvoch pozemkov, ako keď niekto predá dvoch otrokov s podmieneným právom na slobodu za jednu cenu a povie, že jednému z nich bolo nariadené zaplatiť desať aurei, hoci mal zaplatiť pätnásť; bude totiž zodpovedný za žalobu na predaj, aj keby mal kupujúci dostať od oboch dvadsať aurei. Vo všetkých uvedených prípadoch je však spravodlivejšie, aby sa zisk započítal proti strate, a ak kupujúcemu niečo chýba, či už vo výmere, alebo v kvalite pozemku, mal by byť za to odškodnený.

43. To isté, Otázky, kniha V.

Keď Titius zomrel, zanechal Sticha, Pamfila a Arescusa v poručníctve Seia a nariadil, aby všetci po uplynutí jedného roka dostali slobodu. Keďže poručiťka nebola ochotná prijať túto poručenosť a stále nemohla oslobodiť dediča od nároku, ktorý voči nemu mala, dedič predal spomínaných otrokov Semproniovi bez toho, aby spomenul, že ich sloboda bola odkázaná podľa podmienok poručenia. Kupujúci po tom, čo niekoľko rokov využíval prácu uvedených otrokov, manumitoval Arescusa; a keď ostatní otroci, po zistení úmyslov zosnulého, požadovali svoju slobodu udelenú na základe trustu a priviedli dediča pred pretora, ten na príkaz pretora otrokov manumitoval. Arescusa odpovedala, že si neželá mať kupca za svojho patróna. Keď kupujúci začal konanie o žalobe na kúpu, aby od predávajúceho vymáhal cenu zaplatenú za otrokov vrátane Arescusa; bolo prečítané stanovisko Domícia Ulpiana, v ktorom sa konštatovalo, že ak Arescusa odmietla mať kupujúceho za svojho patróna, jej čin bol ospravedlnený reskriptom cisárskych konštitúcií, ale že kupujúci po jej manumácii nemohol od predávajúceho nič vymáhať. Spomínam si, že Julianus s odvolaním sa na tento názor tvrdil, že právo na žalobu o kúpu

pretrváva aj po manumisii, a pýtam sa, ktorý názor je správny? V tomto konaní sa v mene kupujúceho žiadalo, aby mu boli vrátené výdavky, ktoré vynaložil na výučbu jedného z otrokov. Pýtam sa tiež, keďže Arescusa odmietla mať za patróna nadobúdateľa, na základe ktorého aktu bola oslobodená, a či mohla mať za patróna buď poručiťa, ktorý ju neoslobodil, alebo dediča, pretože ostatných dvoch otrokov manumitoval dedič. Odpovedal som, že som vždy schvaľoval názor Juliána, ktorý sa domnieval, že právo na žalobu týmto spôsobom nezaniká manumisáciou. Pokiaľ však ide o výdavky, ktoré kupujúci vynaložil na poučenie otroka, je potrebné zvážiť jeden bod, pretože si myslím, že v takomto prípade postačí žaloba na kúpu, keďže nejde len o cenu, ale aj o celý záujem kupujúceho, aby nebol zbavený otroka vystáňovaním. Je jasné, že ak výdavky, ktoré vznikli vo vami navrhovanom prípade, presahujú cenu do takej miery, že by si predávajúci nemyslel, že budú dosahovať takú výšku; ako napríklad, ak predpokladáme, že otrok bol kúpený za malú sumu a vyučený ako vozataj alebo herec a vlastník bol o neho neskôr pripravený vystáňovaním, zdalo by sa nespravodlivé, aby predávajúci zodpovedal za väčšiu sumu.

44. Africanus, Otázky, kniha VIII.

A predpokladajme, že predávajúci bol len v miernych pomeroch, nemožno ho nútiť zaplatiť viac ako dvojnásobok ceny.

45. Paulus, Otázky, kniha V.

46. Africanus uvádza, že Julianus zastával rovnaký názor, a to je spravodlivé, pretože suma, ktorú treba zaplatiť, sa zníži, ak sa hodnota otroka znehodnotila, kým bol v rukách kupujúceho, keď sa mu vráti lepší titul.

1. Za výhodnejšie sa považuje nasledujúce, a to ak by si mi predal voľný pozemok patriaci inému a ja by som na ňom staval a vlastník nehnuteľnosti by ho získal späť vystáňovaním; keďže tento vlastník pri podaní žaloby o vrátenie uvedenej nehnuteľnosti môže byť vylúčený námietkou z dôvodu zlej viery, ak nezaplatí náklady na stavby, lepší názor je, že predávajúci za to nie je zodpovedný. V prípade otroka treba tiež konštatovať, že ak sa získa späť na základe lepšieho právneho titulu, kým je ešte v otroctve, a nie až po jeho oslobodení, vlastník musí nahradiť všetky výdavky a náklady, ktoré na jeho účet vznikli. Ak kupujúci nie je vo vlastníctve budovy alebo otroka, bude oprávnený podať žalobu na kúpu. Vo všetkých týchto prípadoch, ak niekto vedome predá majetok patriaci inému, bude nepochybne zodpovedný.

2. Zostáva ešte tretí bod, a to, kto bude patrónom slobodnej ženy Arescusa, ktorá odmietla prijať kupujúceho ako takého? Zastáva sa názor, a nie bezdôvodne, že by sa mala stať slobodnou ženou toho, kto ju predal, teda dediča, pretože on sám je zodpovedný za žalobu o kúpu. To platí len vtedy, ak si Arescusa nevyberie kupujúceho za svojho patróna, pretože ak tak urobí, zostane jeho slobodnou ženou a on nebude mať nárok na žalobu o kúpu, pretože už nemá žiadny záujem, keďže ju má ako svoju slobodnú ženu.

46. Ten istý, Otázky, kniha XXIV.

Ak niekto predá majetok patriaci inému a medzitým sa stane dedičom vlastníka uvedeného majetku, bude nútený uzavrieť predaj.

47. Ten istý, Názory, kniha VI.

Lucius Titius, ktorý prijal peniaze ako platbu za materiál predaný pod stanovenou pokutou s tým, že ak nebude dodaný v dobrom stave v určenom čase, pokuta sa môže vymáhať, zomrel po tom, ako bola časť materiálu dodaná. Potom, keďže porúčiteľ sa stal zodpovedným za penále a jeho dedič nevyrobí zvyšný materiál, môže byť žalovaný o penále a úroky, najmä keď si kupujúci požičal peniaze s veľmi vysokým úrokom? Paulus odpovedal, že na základe uvedenej zmluvy môže byť dedič predávajúceho žalovaný o zaplatenie zmluvnej pokuty a že aj v prípade žaloby o kúpu súd zohľadní úroky odo dňa, keď predávajúci začal byť v omeškani.

(48) Scaevola, Názory, kniha II.

(49) Titius, dedič Sempronia, predal Septiciovi pozemok takto: "Predávam ti pole, ktoré patrilo Semproniovi, spolu so všetkými právami, ktoré na ňom mal Sempronius, za toľko a toľko peňazí." Odovzdal samotnú držbu uvedeného pozemku, ale neuviedol jeho hranice. Vznikla otázka, či ho možno v konaní o kúpnej žalobe prinútiť, aby listinami patriacimi do dedičstva preukázal, aké práva mal zosnulý na uvedenom pozemku, a aby poukázal na jeho hranice? Odpovedal som, že všetko sa malo vykonať na základe tejto písomnej zmluvy, ktorej úmysel strany pochopili. Ak to nemožno zistiť, predávajúci musí predložiť dokumenty týkajúce sa pozemku a poukázať na jeho hranice, pretože to zodpovedá dobrej viere v zmluvu.

(49) Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha II.

Ak niekto s cieľom oklamať kupujúceho predloží falošného nájomcu, ktorý je s ním v spolčení, bude zodpovedný za žalobu o kúpu; nemôže sa brániť ani tým, že uvedie, že preberá zodpovednosť za nájomcu a nájomné za päť rokov, ak týmto spôsobom ľahšie vymyslel, ako zakryť podvod.

1. Ak bola istina ceny zaplatená, hoci sa tak stalo po omeškani, nemožno požadovať úroky z nej, pretože nie sú zahrnuté v záväzku, ale závisia od rozhodnutia súdu.

50. Labeo, Neskoršie epitafy Javolena, kniha IV.

Dobrá viera netoleruje, aby v prípade, že kupujúci nie je zhovievavosťou nejakého zákona nútený zaplatiť cenu kúpenej veci pred jej vydaním, bol predávajúci nútený vydať ju a vzdať sa jej držby. Ak však držba už bola odovzdaná, výsledkom bude, že predávajúci stratí nehnuteľnosť; napríklad ak kupujúci odporuje predávajúcemu, ktorý si nárokuje nehnuteľnosť, s výhradou z dôvodu predaja a odovzdania; a teda prípad bude rovnaký, ako keby mu žalobca nehnuteľnosť ani nepredal, ani neodovzdal.

51. Tá istá, neskoršie Epitomy od Javolena, kniha V.

Ak kupujúci aj predávajúci pochybili v súvislosti s dodaním a prevzatím, výsledok bude rovnaký, ako keby bol zodpovedný len kupujúci. Predávajúci totiž nemôže byť považovaný za osobu v omeškaní vo vzťahu ku kupujúcemu, ak je aj on sám vinný z omeškania.

1. Ak ste kúpili pozemok pod podmienkou, že kúpnu cenu zaplatíte na Kalendy v júli; hoci po uplynutí tejto lehoty predávajúci zavinil, že mu peniaze neboli vyplatené, a potom ste ich nezaplatili vy; uviedol som, že predávajúci mohol využiť podmienku uvedenú v zmluve voči vám; pretože pri uskutočnení predaja bolo úmyslom strán, že ak sa kupujúci dostane do omeškania pre nezaplatenie peňazí, bude zodpovedný za pokutu uvedenú v zmluve. Domnievam sa, že tento názor je správny, pokiaľ sa predávajúci nedopustil pri transakcii podvodu.

52. Scaevola, Digest, kniha VII.

Veriteľ vlastnil pozemok, ktorý bol zaťažený v jeho prospech, a mal tiež v držbe potvrdenia o daniach, ktoré predtým zaplatil dlžník a ktoré boli u neho uložené; a predal pozemok Maeviovi pod podmienkou, že kupujúci zaplatí všetky dane, ktoré by sa mohli stať splatnými. Uvedený pozemok predal výberca daní okresu, v ktorom sa nachádzal, z dôvodu už zaplatených daní; ten istý Maevius ho kúpil a zaplatil sumu. Vyvstala otázka, či kupujúci môže žalovať predávajúceho v rámci žaloby o kúpu alebo v rámci inej žaloby a prinútiť ho, aby vydal potvrdenia o vyššie uvedených platbách. Odpoveď znela, že kupujúci mohol postupovať na základe žaloby o kúpu a prinútiť ho, aby predložil predmetné doklady.

1. Otec daroval svojej dcére ako veno určitý pozemok, ktorého hodnota bola ocenená, pričom sa zistilo, že uvedený pozemok je zaťažený v prospech veriteľa. Vznikla otázka, či syn, ktorý prijal dedičstvo po svojom otcovi, by bol povinný podať žalobu o odkúpenie, aby dosiahol oslobodenie od veriteľa a poskytol manželovi nehnuteľnosť bez vecného bremena, keďže dcéra, spokojná so svojím venom, odmietla prijať svoj podiel na nehnuteľnosti. Odpoveď znela, že bude zodpovedný.

2. Medzi predávajúcim a nadobúdateľom úradu v armáde bolo dohodnuté, že plat, ktorý prináleží prvému z nich, bude vyplatený nadobúdateľovi. Vznikla otázka, akú sumu by mal kupujúci požadovať a akú sumu by mal predávajúci zaplatiť

kupujúcemu pri transakcii tohto druhu? Odpoveď znela, že predávajúci by mal postúpiť mimoriadne právo na žalobu, ktoré mal z tohto dôvodu.

3. Istá strana, ktorá mala dom na brehu mora, postavila múr tak, aby ním bolo ohraničené nielen pobrežie, ale aj dom, a potom dom predala Gaiovi Seiovi. Pýtam sa, či pobrežie, ktoré predávajúci ohradil spolu s domom, patrilo kupujúcemu aj na základe kúpneho práva? Odpoveď znela, že dom sa predá v tom istom stave, v akom bol pred uzavretím kúpnej zmluvy.

53. Labeo, Pravdepodobnosti, kniha I.

Ak je v zmluve uvedené, že nájom domu patrí kupujúcemu; všetko, za čo sa uvedený dom prenajíma, by sa malo zaplatiť kupujúcemu. Paulus hovorí, že to nie je celkom pravda, pretože ak prenajmete celý dom jednému nájomcovi za určitú sumu a ten ho dá do podnájmu za väčšiu sumu a pri predaji domu uvediete, že nájomné sa má zaplatiť kupujúcemu, je v tom zahrnuté len to, čo vám nájomca dlhuje za celý dom.

1. Ak ste predali pozemok, na ktorom máte hrobové miesto, a výslovne ste ho nevylúčili, nebudete mať z tohto dôvodu žiadnu zábezpeku. Paulus hovorí, že tento názor nie je v žiadnom prípade spravodlivý, ak popri hrobovom mieste vedie verejná komunikácia.

2. Ak sa v prípade predaja domu vyhradí v ňom bývanie pre nájomcov podľa podmienok predaja, takáto výhrada sa správne vzťahuje na všetkých nájomcov uvedeného domu s výnimkou vlastníka. Paulus však hovorí, že ak by ste niekomu poskytli bezplatné ubytovanie v dome, ktorý ste predali, a mali by ste urobiť výhradu tak, že nájomníci alebo niektorý z nich bude musieť v určitom čase platiť nájomné, tak to správne nezabezpečíte; je totiž potrebné urobiť výslovnú výhradu s odkazom na nich. Preto môže nadobúdateľ beztretno zabrániť nájomníkom, aby sa v dome ubytovali.

54. Ten istý, Pravdepodobnosti, kniha II.

Ak si otrok, ktorého ste predali, zlomí nohu, keď niečo robí na váš príkaz, riziko nie je vaše, ak ste mu prikázali vykonať nejaký úkon, ktorý bol zvyknutý vykonávať pred predajom, a ak ste mu prikázali vykonať niečo, čo by ste mu prikázali vykonať, aj keby nebol predaný. Paulus hovorí, že tento názor v žiadnom prípade nie je správny, pretože ak bol otrok pred predajom zvyknutý vykonávať nejakú nebezpečnú činnosť, bude sa mať za to, že za to môžeš ty; ako napríklad, ak si bol zvyknutý nútiť otroka, aby zostúpil do krypty alebo do kanála. Rovnaké právne pravidlo platí, ak ste mu zvykli prikázať robiť niečo, čo by múdra a starostlivá hlava rodiny svojmu otrokovi neprikázala. Čo ak by sa to malo stať dôvodom na výnimku? Napriek tomu môže otrokovi prikázať, aby vykonal nejakú novú úlohu, ktorú by mu neprikázal vykonať, keby nebol predaný; napríklad ak by mu prikázal, aby išiel do domu kupujúceho, ktorý žije na vzdialenom mieste, pretože by to určite nebolo na vaše riziko. Preto sa celá záležitosť týka len podvodu a nedbanlivosti predávajúceho.

1. Ak sa v zmluve uvádza, že v zemi bolo zakopáných osemdesiat sudov, ktoré boli príslušenstvom pozemku, a je ich viac; predávajúci musí kupujúcemu odovzdať uvedený počet, pričom si zo všetkých ostatných vyberie podľa vlastného uváženia, ak dodá také, ktoré sú zdravé. Ak ich je len osemdesiat, patria kupujúcemu tak, ako sú; a predávajúci mu nebude povinný nič zaplatiť za tie, ktoré nie sú bezchybné.

55. Pomponius, Listy, kniha X.

56. Ak je otrok, ktorý bol kúpený alebo sľúbený, v moci nepriateľa, Octavenus si myslí, že lepší názor je, že predaj a ustanovenie sú platné, pretože ide o transakciu uzavretú medzi kupujúcim a predávajúcim; ťažkosti totiž existujú skôr v poskytnutí toho, čo bolo dohodnuté, než v povahe transakcie, pretože aj keby sudca nariadil vydanie otroka, malo by sa odložiť, kým sa to nebude môcť uskutočniť.

Hlava 2. O prenájme a nájme.

1. Paulus, O edikte, kniha XXXIV.

Prenájom a lízing je prirodzená transakcia spoločná všetkým národom a neuzatvára sa slovami, ale súhlasom, podobne ako kúpa a predaj.

(2. Gaius, Každodenné udalosti, kniha II.

Prenájom a lízing sa podobá kúpe a predaju a je ustanovený tými istými právnymi pravidlami. Lebo tak ako sa kúpa a predaj uzatvárajú dohodou o cene, ktorá sa má zaplatiť, tak sa aj lízing a prenájom chápe ako zmluva, pri ktorej sa uzavrie dohoda o nájomnom.

1. Kúpa a predaj sa považujú za také podobné lízingu a prenájmu, že v niektorých prípadoch sa zvykne zisťovať, či ide o kúpu a predaj alebo o lízing a prenájom; napríklad ak mám zmluvu so zlatníkom, že mi vyrobí prstene určitej hmotnosti a určenej formy, a on sa zaviazne, že ich vyrobí za tristo aurei; ide o kúpu a predaj alebo o lízing a prenájom? Domnievame sa, že ide len o jednu transakciu a že ide skôr o kúpu a predaj než o lízing a prenájom. Ak mu však poskytnem zlato a dohodne sa odmena za jeho prácu, niet pochyb, že ide o lízing a prenájom.

3. Pomponius, O Sabinovi, kniha IX.

Ak je pozemok prenajatý a nájomca dostane nariadenie na jeho obrábanie po jeho ocenení, Proculus hovorí, že úmyslom strán je, aby nájomca mal nariadenie ako kúpené; rovnako ako keď sa akýkoľvek majetok po ocenení dáva ako veno.

4. Ten istý, O Sabinovi, kniha XVI.

Nájomná zmluva alebo preklenovací nájom sa uzatvára za týchto podmienok, a to "Tak dlho, ako bude chcieť ten, kto majetok prenajíma alebo dáva," a zaniká smrťou vlastníka majetku.

(5) Ulpián, O edikte, kniha XXVIII.

Ak ti prenajmem byt a potom ti nájomné odpustím, žaloba na nájom a prenájom bude oprávnená.

6. Gaius, O provinčnom edikte, kniha X.

Ak niekto prenajal majetok, nie je povinný odovzdať to, čo získal späť na základe uvedeného majetku v rámci žaloby pre krádež.

7. Paulus, O edikte, kniha XXXII.

Ak ti prenajmem dom patriaci inému za päťdesiat aurei a ty prenajmeš ten istý dom Titiovi za šesťdesiat a Titiovi majiteľ zakáže obývať ho; je stanovené, že môžeš proti mne podať žalobu z prenájmu, aby si získal späť šesťdesiat aurei, pretože sám si Titiovi povinný za šesťdesiat.

8. Tryphoninus, Disputácie, kniha IX.

Pozrime sa, či sa nemá platiť ani šesťdesiat, ani päťdesiat aurei, ale suma rovnajúca sa podielu, ktorý má nájomca na užívaní prenajatej nehnuteľnosti, takže druhý prenajímateľ môže vymáhať len sumu, ktorú dlhuje tomu, kto si od neho nehnuteľnosť prenajal; a keďže zisk z prenájmu sa má vypočítať podľa výšky vyššieho nájomného, výsledkom je, že vymáhaná suma by mala byť vyššia. Prvý prenajímateľ bude mať stále právo požadovať päťdesiat aurei, ktoré by bol zinkasoval od prvého nájomcu, ak by vlastník nezakázal poslednému nájomcovi obývať dom. Taká je naša prax.

9. Ulpián, O edikte, kniha XXXII.

Ak mi niekto prenajme dom alebo pozemok, ktorý bol kúpený v dobrej viere, a je z neho vyst'ahovaný bez podvodu alebo nedbanlivosti z jeho strany; Pomponius hovorí, že prenajímateľ bude napriek tomu zodpovedný za žalobu o nájom, aby nájomca mohol užívať prenajatý majetok. Je jasné, že ak mu vlastník neumožní obývať priestory a prenajímateľ je pripravený zariadiť mu iný dom, ktorý je rovnako vhodný, hovorí, že by bolo úplne spravodlivé, aby sa prenajímateľ zbavil svojho záväzku.

1. Možno dodať to, čo uviedol Marcellus v šiestej knihe Digest, a síce "Ak si užívateľ prenajme pozemok, ktorý je predmetom užívacieho práva, na päť rokov a zomrie; jeho dedič nebude povinný umožniť mu užívať ho, rovnako ako by prenajímateľ nebol povinný nájomcovi po zničení domu požiarom. Ale či bude nájomca povinný na základe žaloby z nájomnej zmluvy vymáhať nájomné počas doby, keď užíval uvedenú nehnuteľnosť, je otázka, ktorú položil Marcellus; rovnako ako by bol nútený platiť, keby si prenajal služby otroka podliehajúceho užívaciemu právu alebo ubytovanie. Uvádza, že podľa lepšieho názoru bude povinný; a to je úplne spravodlivé. Pýta sa tiež, či v prípade, že nájomcovi vzniknú nejaké výdavky na účet pozemku v dôsledku očakávania, že ho bude užívať päť rokov, či ich môže vymáhať. Tvrdí, že tak nemôže urobiť, pretože mal predvídať, že k tomu dôjde. Čo však v prípade, ak by mu užívateľ neprenajal pozemok ako taký, ale ako jeho vlastník? Určite bude zodpovedný, lebo nájomcu oklamal; a to konštatovali cisári Antoninus a Severus v reskripte. Uviedli tiež, že ak bol dom zničený požiarom, nájomné sa musí platiť za čas, keď budova stála.

2. Julianus v pätnástej knihe Digest hovorí, že ak niekto prenajme pozemok pod podmienkou, že ak sa mu niečo stane pôsobením neodolateľnej sily, bude za to zodpovedný; musí dodržať zmluvu.

3. Ak bol nájomca v podmienkach nájomnej zmluvy na pozemok upozornený, aby si dával pozor na oheň, a nejaká nehoda spôsobila požiar, nebude nútený nahradiť škodu. Ak však škoda vznikla v dôsledku nedbanlivosti nájomcu, za ktorú bol zodpovedný, bude zodpovedný.

4. Cisár Antonín spolu so svojím otcom v reskripte v súvislosti so stádom kôz, ktoré si istá strana prenajala a ktoré jej bolo ukradnuté, uviedol: "Ak sa preukáže, že zloději odohnali kozy bez akéhokoľvek podvodu z tvojej strany, nebudeš nútený niesť zodpovednosť za túto udalosť v rámci žaloby o nájom a prípadné nájomné za čas nasledujúci po krádeži môžeš vymáhať ako zaplatené peniaze, ktoré neboli splatené."

5. Celsus v ôsmej knihe Digest tiež uvádza, že nedostatok zručnosti treba zaradiť k nedbanlivosti. Ak si strana prenajme teľatá na kŕmenie alebo látku na opravu, alebo predmet na leštenie, musí byť zodpovedná za nedbanlivosť, a akákoľvek chyba, ktorej sa dopustí nedostatkom zručnosti, je nedbanlivosťou, pretože prenajíma majetok v postavení remeselníka.

6. Ak mi prenajmeš dom patriaci inému, ktorý mi bol odkázaný alebo darovaný, nezodpovedám ti za nájomné v žalobe o nájom. Pozrime sa však, či je niečo splatné za čas, ktorý uplynul pred odkázaním. Myslím si, že nájomné by sa malo zaplatiť za tento čas.

10. Julianus, O Urseius Ferox, kniha III.

A môžem správne podať žalobu na nájom alebo za účelom donútiť vás, aby ste ma oslobodili od zmluvy.

11. Ulpián, O edikte, kniha XXXII.

Pozrime sa, či je nájomca zodpovedný za nedbanlivosť svojho otroka a tých, ktorým dal nehnuteľnosť do podnájmu, a tiež do akej miery je zodpovedný; či má otroka odovzdať ako náhradu škody, alebo bude zodpovedať vo vlastnom mene; a pokiaľ ide o tých, ktorým dal priestory do podnájmu, musí len postúpiť vlastníkovi všetky práva na žalobu, ktoré voči nim môže mať, alebo bude zodpovedať rovnako, ako keby nedbanlivosť bola jeho vlastná? Podľa môjho názoru zodpovedá vo vlastnom mene za nedbanlivosť svojich podnájomníkov, aj keď v súvislosti s tým nebolo nič dohodnuté: avšak za predpokladu, že sa dopustil nedbanlivosti pri podnájme nehnuteľnosti týmto osobám, či už svojim vlastným otrokom alebo nájomníkom. Pomponius to schvaľuje v šesťdesiatej tretej knihe O edikte.

1. Ak bolo pri nájomnej zmluve dohodnuté, že nájomca nemôže mať oheň, a on ho napriek tomu má, bude zodpovedný, aj keď náhoda môže spôsobiť požiar, pretože nemal právo ho mať. Pravidlo je odlišné v prípade, že mu je dovolené mať oheň, ktorý nespôsobí škodu, pretože v tomto prípade ho môže mať za predpokladu, že nespôsobí škodu.

2. Nájomca musí tiež dbať na to, aby nespôsobil škodu na nehnuteľnosti alebo na právach, ktoré s ňou súvisia, ani aby to nedovolil.

3. Ak si niekto najal služby na prepravu vína z Kampánie a potom, keď medzi ním a inou osobou vznikol spor, zapečatil sudy svojou pečaťou a pečaťou druhej osoby a víno uložil do skladu; bude povinný na základe žaloby o nájme vrátiť vlastníctvo vína svojmu zamestnávateľovi bez akéhokoľvek sporu, ak sa zamestnanec nedopustil nedbanlivosti.

4. Medzi prenajímateľom a nájomcom bolo dohodnuté, že seno nebude umiestnené v budove v meste. Napriek tomu tam bolo umiestnené a otrok, ktorý potom seno zapálil, sa zabil. Labeo tvrdí, že nájomca je zodpovedný za žalobu, pretože sám zapríčinil nešťastie tým, že vniesol seno v rozpore s podmienkami nájomnej zmluvy.

12. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha II.

Okrem toho, aj keby požiar zapálil niekto cudzí, nájomca by bol zodpovedný za spôsobenú škodu.

13. Ulpian, O edikte, kniha XXXII.

14. Kladie sa aj otázka, ak vodič vozidla pri snahe predbehnúť iné vozidlo jedno prevráti a zraní alebo usmrtí otroka, ako treba postupovať? Myslím si, že proti nemu bude namiesto žaloba na najatie, pretože mal byť opatrnejší. Okrem toho mu bude udelená prétorská žaloba podľa Lex Aquilia.

1. Ak by kapitán lode prijal náklad, ktorý by mal odviezť do Minturnu, a keďže by jeho loď nemohla vystúpiť na rieku, preložil by tovar na inú loď, ktorá sa stratila v ústí rieky; v tomto prípade bude zodpovedný prvý kapitán. Labeo hovorí, že ak sa nedopustil nedbanlivosti, nebude zodpovedný; ak však konal proti súhlasu vlastníka alebo preložil náklad v čase, keď tak nemal urobiť, alebo ho naložil na plavidlo, ktoré bolo menej spôsobilé na plavbu ako jeho vlastné; možno proti nemu podať žalobu na nájom.

2. Ak kapitán lode vpláva na rieku bez lodivoda a po vzniku búrky nemôže riadiť loď a stratí ju; vlastníci nákladu budú mať právo podať proti nemu žalobu na nájom.

3. Ak si niekto prenajme otroka za účelom jeho vyučovania a odvezie ho do cudzej krajiny, kde ho buď zajme nepriateľ, alebo príde o život, platí, že žaloba na nájom bude oprávnená za predpokladu, že ho nenajal za účelom jeho odvezenia do cudzej krajiny.

4. Julianus v osemdesiatej šiestej knihe Digest tiež hovorí, že ak obuvník, ktorý je nespokojný s chlapcom, ktorého zamestnal, ho udrie po krku poslednou takou silou, že mu zničí oko, žalobu na najatie môže podať jeho otec; lebo hoci majstrom je dovolené uložiť ľahký trest, predsa je to nemierné. Vyššie sme uviedli, že žaloba podľa Lex Aquilia bude tiež prípustná. Julianus popiera, že by bolo možné podať žalobu na ujmu, pretože strana nespáchala čin s cieľom spôsobiť ujmu, ale v rámci vyučovania.

5. Ak bol drahý kameň odovzdaný remeselníkovi za účelom jeho osadenia alebo vyrytia a došlo k jeho rozbitiu; ak to bolo spôsobené nejakou vadou kameňa, žaloba na nájom nebude môcť byť podaná, ale ak k tomu došlo z dôvodu nedostatku zručnosti, môže byť podaná. K tomuto stanovisku je potrebné dodať: "pokiaľ pracovník neprevzal riziko", pretože potom, aj keď bola nehoda spôsobená vadou, žaloba na nájom bude podaná.

6. Ak plnič dostane odev na čistenie a myši ho rozhrýzli, bude zodpovedný za žalobu z prenájmu, pretože sa mal proti tomu zabezpečiť. 7. Ak plniar vymení plášte a dá jednému človeku jeden, ktorý patrí druhému, bude zodpovedný za žalobu na nájom, aj keď to urobil z nevedomosti.

7. Nájomca opustil priestory pri príchode vojska a vojaci potom odstránili z domu okná a iné veci; ak nájomca pri odchode neoznámil majiteľovi, bude zodpovedný za žalobu na nájom. Labeo hovorí, že ak sa mohol brániť, a neurobil tak, bude zodpovedný; a tento názor je správny. Ak však nemohol majiteľa upozorniť, myslím si, že nebude zodpovedný.

8. Ak niekto prenajme miery a sudca nariadi ich zničenie; ak boli falošné, Sabinus rozlišuje, kde si nájomca bol vedomý tejto skutočnosti a kde nie. Ak vedel, že sú falošné, žaloba na nájom bude oprávnená, v opačnom prípade nie. Ak boli opatrenia správne, bude zodpovedný len tam, kde bol vinný za úkon aedilu. Tento názor zastávajú aj Labeo a Mela.

9. Dvaja nájomcovia môžu byť zodpovední za celú dotknutú sumu.

Ak je v zmluve o prenájme práce obsiahnuté, že ak vec nebude dokončená do určitého času, môže byť odovzdaná niekomu inému, prvý nájomca nebude zodpovedný za žalobu o prenájom, pokiaľ vec nebude odovzdaná niekomu inému na základe tej istej zmluvy; ani to sa nemôže stať, kým neuplynie deň určený na jej dokončenie.

11. Ak po uplynutí doby nájmu nájomca zostane v priestoroch, nielenže sa má za to, že došlo k obnoveniu nájomnej zmluvy, ale aj všetky zálohy, ktoré boli poskytnuté ako zábezpeka, sa stále považujú za zaťažené. To však platí len v prípade, ak iná strana nezaťažila nehnuteľnosť v čase pôvodnej nájomnej zmluvy, inak bude potrebný jej nový súhlas. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď boli pozemky prenajaté štátu. To, čo sme uviedli, a to, že sa má za to, že nájomca uzavrel novú nájomnú zmluvu mlčaním oboch strán, treba chápať tak, že ak mlčali, nájomná zmluva sa obnovuje na jeden rok, čo sa však nevzťahuje na nasledujúce roky, aj keď doba nájmu mala byť na začiatku päť rokov. Okrem toho, ak počas druhého roka po uplynutí päťročnej lehoty nedošlo k opačnej dohode, nájomná zmluva sa bude považovať za obnovenú na tento rok, keďže sa má za to, že strany súhlasili na rok, počas ktorého mlčali. Toto pravidlo sa musí dodržiavať aj potom pre každý nasledujúci rok. Na mestské nehnuteľnosti sa však vzťahuje iné pravidlo, pretože nájomca je zodpovedný za celý čas, počas ktorého užíva priestory, pokiaľ v písomnej listine nie je uvedená určitá lehota, ktorou sa stanovuje trvanie nájmu.

(14) Ten istý, O edikte, kniha LXXI.

Ak si niekto prenajme pozemok na určitý čas, zostáva nájomcom aj po jeho uplynutí; rozumie sa totiž, že ak vlastník umožní nájomcovi zostať na pozemku, prenajíma mu ho znova. Zmluva tohto druhu nepotrebuje ani slová, ani písomnú formu, aby vznikla, ale stáva sa platnou už samotným súhlasom. Preto ak by sa vlastník pozemku medzitým zbláznil alebo zomrel, Marcellus uvádza, že nemožno tvrdiť, že nájomná zmluva sa obnovuje; a to je správne.

15. Ten istý, O edikte, kniha XXXII.

Žaloba na nájom sa priznáva nájomcovi.

1. Okrem toho žaloba bude do určitej miery prípustná v nasledujúcich prípadoch; napríklad ak strana nemôže užívať majetok, ktorý si prenajala, možno preto, že jej nebolo odovzdané vlastníctvo celého poľa alebo jeho časti; alebo nebol opravený dom, stajňa alebo miesto, kde sa musia chovať stáda; alebo ak nie je vybavené niečo, čo bolo dohodnuté podľa podmienok nájomnej zmluvy; žaloba na nájom bude prípustná.

2. Uvažujme, či je prenajíateľ povinný urobiť niečo pre nájomcu, ak mu zlé počasie spôsobilo škodu. Servius hovorí, že prenajíateľ musí nájomcu odškodniť za akékoľvek násilie, ktorému sa nedalo odolať; ako napríklad to, ktoré spôsobilo vyliatie riek, vtáctvo rôzneho druhu alebo akákoľvek podobná nehoda, alebo ak dôjde k vpádu nepriateľov. Ak by sa vyskytla nejaká závada týkajúca sa samotného majetku, stratu musí znášať nájomca; ako napríklad v prípade, že víno skvasí alebo úrodu zničí burina. Ak však dôjde k zemetraseniu a zničí sa všetka úroda, stratu neutrpí nájomca, pretože ho nemožno nútiť, aby okrem straty osiva platil aj nájomné za pôdu. Ak však úrodu olív zničil požiar alebo sa tak stalo v dôsledku neobvyklého slnečného tepla, vlastník pozemku musí znášať stratu; ak sa však nestane nič mimoriadne, bude za ňu zodpovedný nájomca. To isté treba povedať aj v prípade, keď vojsko, ktoré prechádzalo okolo, odstránilo čokoľvek len z bezohľadnosti. Ak však zemetrasenie zničí pole tak, že z neho nič nezostane, stratu musí znášať vlastník, pretože je povinný poskytnúť nájomcovi pozemok v takom stave, aby ho mohol užívať.

3. Keď nájomca tvrdil, že na pozemku došlo k požiaru, a žiadal, aby mu bolo odpustené nájomné; v reskripte bolo uvedené: "Ak ste pozemok obrábali, máte nárok na primeranú úľavu z dôvodu vzniku nečakaného požiaru."

4. Papinianus vo štvrtej knihe názorov hovorí, že ak prenajíateľ odpustil nájomcovi nájomné za jeden rok z dôvodu neplodnosti a v nasledujúcom roku bola veľká úroda, prenajíateľ z dôvodu odpustenia nájomného nič nestratil a môže dokonca požadovať nájomné za rok, ktorý odpustil. Rovnaký názor vyslovil aj v súvislosti so stratou pri nájomnej zmluve na dobu neurčitú. Ak však prenajíateľ odpustil nájomné za rok z dôvodu neplodnosti ako dar, uplatní sa rovnaké pravidlo, keďže ide skôr o dohodu ako o dar. Čo však v prípade, ak prenajíateľ odpustil nájomné z dôvodu neplodnosti počas posledného roka nájmu? Za správnejšie sa považuje, že ak boli predchádzajúce roky plodné a prenajíateľ si bol tejto skutočnosti vedomý, nemal by nájomcu vyzývať na zaplatenie za ten, ktorý bol neplodný.

5. V reskripte božského Antonína sa uvádza, že sa nemá venovať pozornosť nájomcovi, ktorý sa sťažuje na malú úrodu. V inom reskripte sa tiež uvádza: "Tvrdíš niečo nezvyčajné, keď žiadaš, aby ti bolo odpustené nájomné z dôvodu veku viniča."

6. Opäť v prípade, keď istá osoba v prípade straty lode požadovala to, čo zaplatila za prepravu, s odôvodnením, že ide o pôžičku; v reskripte cisára Antonína sa uvádza, že cisársky prokurátor neoprávnene nepožadoval prepravné od majiteľa lode,

keďže si nesplnil svoju povinnosť pri preprave majetku. Toto pravidlo sa musí rovnako dodržiavať aj v prípade všetkých ostatných osôb.

7. Vždy, keď existuje dôvod na odpustenie nájomného z vyššie uvedených dôvodov, nájomca nemôže vymáhať žiadne úroky, na ktoré by mal nárok, ale bude oslobodený od platenia nájomného v pomere k času. Napokon, už bolo uvedené, že stratu osiva musí znášať nájomca.

8. Je zrejmé, že ak vlastníak nehnuteľnosti neumožní nájomcovi užívať ju, či už preto, že ju sám prenajal, alebo z dôvodu, že niekto prenajal cudziu nehnuteľnosť konajúc ako jeho zástupca, alebo akoby bola jeho vlastná, musí nájomcu odškodniť v rozsahu jeho záujmu. Proculus zastával tento názor v prípade, keď strana predstierala, že je agentom.

9. Julianus v pätnástej knihe Digest hovorí, že niekedy sa žaloba na nájom podáva za účelom oslobodenia zmluvných strán; ako napríklad v prípade, keď som prenajal pozemok Titiovi a ten zomrel po tom, čo ustanovil za svojho dediča poručníka, a keďže poručník spôsobil, že poručenec dedičstvo odmietol, prenajal som uvedený pozemok inej strane za vyššie nájomné; a potom poručenec získal do vlastníctva majetok svojho otca. V konaní o nájme nemôže vymáhať nič viac, než aby bol zbavený zodpovednosti za svoju zmluvu, pretože som mal dobrý dôvod na opätovný prenájom pozemku:

16. Julianus, Digesty, kniha XV.

Keďže v tom čase mi nebolo priznané žiadne právo na žalobu proti poručníkovi.

17. Ulpian, O edikte, kniha XXXII.

Tiež hovorí, že poručenec má právo na žalobu proti svojmu poručníkovi, ak nemal odmietnuť majetok.

18. Julianus, Digesty, kniha XV.

V tejto žalobe budú zahrnuté aj všetky zisky, ktoré mohol poručník získať z prenájmu pozemku.

(19. Ulpianus, O edikte, kniha XXXII.

K názoru Juliana však treba dodať, že ak by som sa spolčil s poručníkom, bol by som zodpovedný za žalobu z prenájmu v rozsahu záujmu poručenca.

1. Ak niekto prenajme vadné sudy, nevediac, že sú také, a víno potom vyteká, bude zodpovedný do výšky záujmu strany a jeho nevedomosť nebude ospravedlniteľná. Tento názor zastával Cassius. Iný je prípad, ak si prenajal pozemok na pastvu, na ktorom rástli jedovaté byliny; v tomto prípade totiž, ak niektorý z kusov dobytky uhynie alebo sa zníži jeho hodnota a ty si vedel o existencii bylín, musíš nájomcu odškodniť do výšky jeho podielu; a ak si o ich existencii nevedel, nemôžeš vymáhať nájomné. Toto tvrdili aj Servius, Labeo a Sabinus.
2. Musíme zvážiť, ak niekto prenajíma pozemok, aké náradie musí nájomcovi poskytnúť, a ak to neurobí, či bude zodpovedný v prípade žaloby o nájom. V tejto veci sa zachoval Neratiov list Aristovi, v ktorom sa uvádza, že nájomcovi treba poskytnúť sudy, ako aj lis na víno a lis na olivy, vybavené ?lanami, a ak chýbajú, musí ich poskytnúť vlastník, a rovnako musí opraviť lis, ak je nefunkčný. Ak sa niektoré z týchto náradí poškodí vinou nájomcu, bude zodpovedný za žalobu o nájom. Neratius hovorí, že nájomca je povinný poskytnúť aj nádoby, ktoré používame na lisovanie olív. Ak sa olej lisuje pomocou košov, vlastník musí poskytnúť lis, rumpál, koše, koleso a kladky, pomocou ktorých sa lis zdvíha. Takisto musí zabezpečiť medený kotol, v ktorom sa olej umýva teplou vodou, ako aj ostatné potrebné náradie na manipuláciu s olejom spolu s vínnymi sudmi, ktoré musí nájomca na súčasné použitie pokryť smolou. Všetky tieto veci sa musia zabezpečiť týmto spôsobom, ak sa neuzavrela iná osobitná dohoda.
3. Ak prenajímateľ vložil do nájomnej zmluvy, že má mať nárok na určité množstvo obilia za určitú cenu, a ten ho odmietne prijať a nie je ochotný vykonať žiadnu zrážku z nájomného, môže podať žalobu o vrátenie celej sumy; výsledkom však bude, že sudca pri plnení svojej povinnosti musí zohľadniť záujem, ktorý mal nájomca na dodaní obilia, a nie na zaplatení peňazí vo forme nájomného. To isté musí platiť aj v prípade podania žaloby na základe nájomnej zmluvy.
4. O akú žalobu pôjde, ak nájomca pristaví k domu dvere alebo čokoľvek iné? Lepší je názor, ktorý zastáva Labeo, a to, že žaloba z nájmu bude oprávnená na to, aby nájomca mohol odstrániť to, čo pridal; avšak za predpokladu, že dá záruku proti hroziacej škode, aby sa nestalo, že dom bude mať v určitom ohľade menšiu hodnotu, keď odstráni to, čo pridal, ale len to, že uvedie budovu do pôvodného stavu.
5. Ak by nájomca vniesol do domu kovovú truhlicu a vlastník následne zmenší vchod; je faktom, že žaloba na nájom, ako aj žaloba na vydanie veci bude smerovať proti vlastníkovi bez ohľadu na to, či o tejto skutočnosti vedel alebo nevedel. Je povinnosťou sudcu prinútiť ho, aby zabezpečil priechod, ktorý nájomcovi umožní truhlicu odstrániť, samozrejme na náklady vlastníka.
6. Ak si niekto prenajme dom na rok a zaplatí nájomné za celú dobu a po šiestich mesiacoch dom spadne alebo ho zachváti požiar; Mela veľmi správne hovorí, že bude mať právo na žalobu z nájomnej zmluvy na vymáhanie nájomného za zostávajúci čas, ale nie na žalobu na vymáhanie peňazí, ktoré neboli splatné; nezaplatil totiž viac omylom, ale preto, aby mohol byť zvýhodnený s odkazom na nájomnú zmluvu. Iný je prípad, keď si niekto prenajme nehnuteľnosť za desať aurei a

zaplatí pätnást'; ak totiž zaplatil túto sumu omylom, keďže mal dojem, že si prenajal nehnuteľnosť za pätnásť aurei, nebude mať nárok na žalobu z nájmu, ale môže podať len žalobu o vrátenie peňazí; je totiž veľký rozdiel medzi tým, kto zaplatí omylom, a tým, kto zaplatí celé nájomné vopred.

7. Ak niekto uzavrie zmluvu o preprave ženy po mori a potom sa jej na lodi narodí dieťa, bolo stanovené, že z dôvodu dieťaťa nie je nič dlžné; pretože preprava nebola drahšia a ani dieťa nespotrebovalo nič, čo bolo poskytnuté na použitie tým, ktorí sa plavili na lodi.

8. Je zrejmé, že žaloba na nájom môže prejsť aj na dediča.

9. Keď istý kopista prenajal svoje služby a strana, ktorá ich zazmluvnila, zomrela; cisári Antoninus a Severus v reskripte v odpovedi na žiadosť kopistu uviedli nasledovné: "Keďže tvrdíš, že nie si vinný za to, že si neposkytol služby, na ktoré si bol najatý Antoninovi Aquilioví, je len spravodlivé, aby sa zmluva, ak si počas roka nedostal od iného žiadnu mzdu, plnila."

10. Papinianus vo štvrtej knihe názorov uvádza, že ak cisárov vyslanec zomrie, jeho sprievodcom sa musí vyplatiť plat za zvyšok času ich služby; za predpokladu, že uvedení sprievodcovia neboli počas tohto času v službách iných.

20. Paulus, O edikte, kniha XXXIV.

Prenájom, podobne ako predaj, možno uzavrieť pod podmienkou.

(1) Nemôže sa však uzavrieť na základe darovania.

(2) Niekedy nie je viazaný prenajímateľ, ale nájomca; ako napríklad vtedy, keď si kupujúci prenajme pozemok, kým nezaplatí kúpnu cenu.

21. Javolenus, Listy, kniha XI.

Keď som predával pozemok, dohoda znela, že kým sa nezaplatí celá suma, kupujúci si ho prenajme za určitý nájom. Keď sa peniaze zaplatia, má sa vydať potvrdenie o zaplatení nájomného? Odpoveď znela, že dobrá viera si vyžaduje, aby sa urobilo to, čo bolo dohodnuté, ale aby kupujúci nebol zodpovedný predávajúcemu za väčšiu sumu, ako by predstavoval nájom pozemku počas obdobia, keď peniaze neboli zaplatené.

22. Paulus, O edikte, kniha XXXIV.

Okrem toho, ak je v zmluve vložené, že ak cena nebude zaplatená, nehnuteľnosť sa nekúpi, žaloba na nájom bude oprávnená.

1. Ako často sa odovzdáva nejaké dielo, ktoré sa má vykonať, ide o nájom.

2. Ak uzavriem zmluvu o výstavbe domu s tým, že osoba, ktorú zamestnávam, bude zodpovedná za všetky výdavky, prevedie na mňa vlastníctvo všetkého použitého materiálu, a napriek tomu je táto transakcia nájmom; remeselník mi totiž prenajíma svoje služby, t. j. potrebu vykonať prácu.

3. Tak ako sa pri transakcii kúpy a predaja prirodzene pripúšťa, že strany môžu byť kúpiť, alebo kúpiť niečo viac alebo menej, a teda sa vzájomne obmedziť, tak je toto pravidlo rovnaké aj pri prenájme a lízingu.

(23) Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha II.

A preto nájomná zmluva, ak bola raz uzavretá, nemôže byť zrušená pod zámienkou, že náhrada bola príliš nízka, ak nemožno preukázať podvod zo strany protistrany.

24. Paulus, O edikte, kniha XXXIV.

25. Ak je v nájomnej zmluve zahrnuté, že dielo musí byť schválené vlastníkom, má sa za to, že to znamená v súlade s úsudkom dobrého občana. To isté pravidlo sa dodržiava, ak sa má použiť úsudok akejkoľvek inej osoby, nech už je to ktokoľvek; dobrá viera si totiž vyžaduje, aby sa takýto úsudok poskytol tak, ako sa na dobrého občana patrí. Posúdenie tohto druhu sa vzťahuje na kvalitu diela, a nie na predĺženie času stanoveného v zmluve, pokiaľ toto samotné nebolo zahrnuté v dohode. Z toho vyplýva, že ak bolo schválenie diela získané podvodom zamestnanej strany, nemá žiadny účinok a možno podať žalobu na nájom.

1. Ak si nájomca prenajíma pozemok, majetok podnájomníka nie je viazaný na vlastníka, ale úroda zostáva v stave zálohu, rovnako ako keby ju zhromaždil prvý nájomca.

2. Ak je dom alebo pozemok prenajatý na dobu piatich rokov, vlastník môže ihneď podať žalobu proti nájomcovi, ak sa vzdá obrábania pôdy alebo opustí dom.

3. Môže tiež podať žalobu s odkazom na tie veci, ktoré by mal nájomca vykonať bezodkladne; ako napríklad niektoré práce, ktoré by mal vykonať, napríklad výsadbu stromov.

4. V prípade, že nájomca nemôže užívať nehnuteľnosť, môže legálne podať žalobu hneď na celú dobu piatich rokov, hoci mu vlastník mohol umožniť užívať nehnuteľnosť počas zvyšných rokov, keďže vlastník nebude vždy oslobodený z dôvodu, že umožnil nájomcovi užívať nehnuteľnosť druhý alebo tretí rok. Ak bol totiž nájomca na základe nájomnej zmluvy vystaňovaný a uchýlil sa na iné hospodárstvo, nebude môcť obhospodarovať obidve hospodárstva, ani nebude nútený platiť nájomné, a môže vymáhať výšku zisku, ktorý by získal, keby bol neobmedzený; povolenie užívať majetok totiž prichádza príliš neskoro, ak sa ponúka v čase, keď ho nájomca, zaneprázdnený inými záležitosťami, nemôže využiť. Ak mu prenajímateľ zabráni v užívaní nehnuteľnosti a potom si to rozmyslí, platí, že záležitosti nájomcu sú nezmenené; a oneskorenie o niekoľko dní neznižuje záväzok v žiadnom rozsahu. Opäť platí, že žalobu na nájom môže riadne podať strana, ktorej neboli určité veci poskytnuté v súlade so zmluvou, alebo ak jej vlastník bráni v užívaní nehnuteľnosti, alebo ak to robí cudzia osoba, ktorú vlastník môže kontrolovať.

5. Ak vlastník prenajme pozemok na niekoľko rokov a závetom poverí svojho dediča, aby nájomcu prepustil, a ten mu neumožní užívať nehnuteľnosť po zvyšok doby nájmu, žaloba na nájom bude oprávnená. Ak mu to umožní, ale neodpustí nájomné, bude zodpovedný za žalobu zo závetu.

(25) Gaius, O provinčnom edikte, kniha X.

Ak bolo nájomné prisľúbené všeobecne, o čom má rozhodnúť tretia osoba, nájomná zmluva sa nepovažuje za uzavretú. Ak sa však uvádza, že výšku nájomného odhadne Titius, nájomná zmluva bude platná s výhradou tejto podmienky; a ak uvedená strana určí nájomné, musí sa v každom prípade platiť v súlade s jej odhadom a nájomná zmluva nadobudne platnosť. Ak to však odmietne urobiť alebo nebude schopný určiť nájomné, nájomná zmluva nebude účinná, rovnako ako keby výška nájomného nebola určená.

1. Ak niekto niekomu prenajal pozemok, ktorý má obrábať, alebo dom, ktorý má obývať, a z toho či onoho dôvodu pozemok alebo dom predá, musí sa postarať o to, aby kupujúci umožnil nájomcovi užívať pozemok alebo obývať dom v súlade s podmienkami tej istej zmluvy; inak, ak mu v tom bude brániť, môže podať žalobu o nájom proti predávajúcemu.

2. Ak sused pri stavbe domu odpojí svetlo z miestnosti, prenajímateľ bude zodpovedať nájomcovi. Určite nie je pochyb o tom, že nájomca sa v takomto prípade môže vzdať nájmu; a tiež v prípade, že je proti nemu podaná žaloba o zaplatenie nájomného, musí sa zohľadniť náhrada škody. Chápeme, že rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď prenajímateľ neopraví dvere alebo okná, ktoré mohli byť poškodené alebo zničené.

3. Nájomca by mal robiť všetko v súlade s podmienkami nájomnej zmluvy a predovšetkým by mal dbať na to, aby práce na farme vykonával v správnom čase, aby obrábanie mimo sezóny nespôsobilo znehodnotenie pôdy. Mal by sa tiež starať o budovy, aby nedošlo k ich poškodeniu.

4. Za vinníka sa bude považovať aj vtedy, ak jeho sused z nepriateľstva vyrúbe stromy.

5. Ak ich sám vyrúbe, bude podliehať nielen žalobe z prenájmu, ale aj tým podľa Lex Aquilia a Zákona dvanástich tabúl s odkazom na výrub stromov tajným spôsobom a interdiktom na základe násilného alebo tajného činu. Nepochybne je súčasťou povinnosti sudcu, ktorý prejednáva vec týkajúcu sa nájmu, dohliadať na to, aby prenajímateľ upustil od ostatných žalôb.

6. Vyššia sila, ktorú Gréci nazývajú "božskou mocou", by nemala spôsobiť nájomcovi žiadnu škodu, ak je úroda poškodená v neobvyklej miere, inak musí s pokojnou myslou znášať každú miernu škodu, ak nie je pripravený o mimoriadny zisk. Je však zrejmé, že hovoríme o nájomcovi, ktorý platí nájomné v hotovosti; na druhej strane tam, kde sa o úrodu delí, ako v prípade partnerstva, musí sa s vlastníkom pôdy podeliť aj o stratu a zisk.

7. Ak niekto prevezme zodpovednosť za prepravu stĺpa a ten sa pri zdvíhaní, pri preprave alebo pri vykladaní zlomí, bude zodpovedný za škodu, ak sa tak stalo jeho vinou alebo vinou niektorého z robotníkov, ktorých zamestnáva. Nebude však na vine, ak sa vykonajú všetky opatrenia, ktoré by mal vykonať veľmi starostlivý a opatrný človek. Samozrejme, chápeme, že rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď sa niekto dohodne na preprave sudov alebo reziva, ako aj iných vecí, ktoré sa majú prepraviť z jedného miesta na druhé.

8. Ak plnič alebo krajčír stratí odev a uspokojí vlastníka tohto odevu, ten mu musí postúpiť svoje práva na žalobu o vrátenie majetku.

26. Ulpian, Disputácie, kniha II.

Ak niekto prenajal svoje služby dvom zamestnávateľom súčasne, musí uspokojiť toho, ktorý ho najal ako prvý.

(27. Alfenus, Digesty, kniha II.

(28) Nie vždy je potrebné vykonať zrážku z nájomného v prípade, že nájomníci boli vystavení malým nepríjemnostiam, pokiaľ ide o časť ich obydliia; nájomník je totiž v takom postavení, že ak by na budovu niečo spadlo a z tohto dôvodu by bol vlastník nútený zbúrať jej časť, mal by znášať malé nepríjemnosti, ktoré z toho vyplývajú; vlastník však pritom nesmie otvoriť tú časť domu, ktorú nájomník zvykne najviac využívať.

1. Opäť sa kladie otázka, či v prípade, že nájomca odíde z dôvodu strachu, bude povinný platiť nájomné, alebo nie? Odpoveď znie, že ak mal oprávnený dôvod báť sa, aj keď v skutočnosti nehrozilo žiadne nebezpečenstvo, nebude povinný platiť nájomné; ak však nemal oprávnený dôvod báť sa, bude ho aj tak platiť.

(28) Labeo, Neskoršie epiteta Javolena, kniha IV.

Ak však nájomca dom stále užíva, musí platiť nájomné.

1. Labeo si myslí, že nájomné je splatné, aj keď je dom neopraviteľný.

2. Rovnaké právne pravidlo platí aj v prípade, keď má nájomca právo prenajať dom a platiť nájomné. Ak však prenajíateľ nedá nájomcovi oprávnenie prenajať dom, v ktorom býva, a on ho napriek tomu prenajme, Labeo si myslí, že mu musí uhradiť všetko, čo zaplatil bez podvodného úmyslu. Ak však nájomca obýval dom bezodplatne, mala by sa vykonať zrážka v pomere k nevypršanému času nájmu.

(29) Alfenus, Digesty, kniha VII.

Do nájomnej zmluvy sa vložil nasledujúci text: "Nájomca nesmie stromy rúbať, opásavať ani páliť, ani nikomu nedovolí, aby ich opásal, rúbal alebo páliť." Vznikla otázka, či má nájomca zabrániť každému, koho vidí niečo také robiť, alebo či má stromy strážiť tak, aby to nikto nemohol urobiť. Odpovedal som, že slovo "povoliť" zahŕňa oba významy, ale že prenajíateľ mal zrejme na mysli, že nájomca má nielen zabrániť každému, koho vidí rúbať stromy, ale má aj dávať pozor a dbať na to, aby ich nikto nemohol vyrúbať.

30. Ten istý, Zborník epitet od Paulusa, kniha III.

Človek, ktorý si prenajal dom za tridsať aurei, podnájal jednotlivé miestnosti za takých podmienok, že za všetky zinkasoval štyridsať. Majiteľ domu ho zbúral, lebo vraj mal spadnúť. Vznikla otázka, aká má byť výška náhrady škody a či môže strana, ktorá si prenajala celý dom, podať žalobu na nájom. Odpoveď znela, že ak bola budova v takom zlom stave, že ju bolo potrebné zbúrať, mal by sa urobiť odhad a vyčíslit škoda v pomere k sume, za ktorú si vlastník prenajal priestory, a že by sa mal zohľadniť aj čas, keď ich nájomcovia nemohli obývať. Ak však nebolo potrebné dom zbúrať, ale vlastník tak urobil, pretože chcel postaviť lepši dom, rozsudok musí byť vo výške záujmu, ktorý mal nájomca na tom, aby jeho podnájomníci neboli nútení opustiť priestory.

1. Istý aedil prenajal v istom meste kúpele na dobu jedného roka, aby ich mohli občania bezplatne využívať. Keďže kúpele boli po troch mesiacoch zničené požiarom, rozhodlo sa, že proti vlastníkovi kúpeľov možno podať žalobu o nájom, aby mu bola vrátená časť ceny v pomere k času, počas ktorého kúpele neboli k dispozícii.

2. Uskutočnilo sa vyšetrovanie, pokiaľ ide o žalobu, ktorú možno podať v prípade, keď si človek prenajal mulice, ktoré mali byť naložené určitou hmotnosťou, a ten, kto si ich prenajal, ich poškodil ťažším nákladom. Odpoveď znela, že vlastníak môže legálne postupovať buď podľa Lex Aquilia, alebo žalobou z prenájmu, ale podľa Lex Aquilia môže žalovať len toho, kto mulice v tom čase viedol; žalobou z prenájmu však môže správne postupovať proti tomu, kto si ich najal, aj keď ich zranil niekto iný.

3. Muž, ktorý uzavrel zmluvu o výstavbe domu, v nej uviedol: "V prípade, že sa dom postaví, je potrebné, aby sa stavba uskutočnila: "Dodám kameň potrebný na dielo a majiteľ zaplatí dodávateľovi sedem sestercii za každú stopu, a toľko za kameň ako za prácu." Vznikla otázka, či sa dielo musí merať pred, alebo až po jeho dokončení. Odpoveď znela, že sa má merať, kým je ešte nedokončené.

4. Nájomca dostal dom pod podmienkou, že ho vráti nepoškodený, s výnimkou prípadného poškodenia v dôsledku násillia alebo veku. Nájomníkovi otrok dom podpálil, ale nie náhodou. Bol vyslovený názor, že tento druh násillia zrejme nebol vylúčený; a že nebolo dohodnuté, že nájomca nebude zodpovedný, ak ho podpáli otrok, ale že obe strany mali na mysli, že násillie vykonané cudzími osobami bude vylúčené.

31. Ten istý, Epitomes of the Digest by Paulus, Book V.

Niekoľko osôb naložilo Saufeiovu loď obilím bez toho, aby ho oddelili; Saufeius vydal jednému z nich svoje obilie zo spoločnej hromady a loď sa potom stratila. Vznikla otázka, či ostatní môžu podať žalobu proti kapitánovi lode s odkazom na ich podiel obilia z dôvodu, že odklonil náklad. Odpoveď znela, že existujú dva druhy prenájmu majetku, pričom jeden z nich je taký, keď sa musí vrátiť samotný predmet, ako napríklad keď sa oblečenie zverí plničovi, aby ho vyčistil, alebo keď sa musí vrátiť niečo rovnakého druhu; ako napríklad keď sa masa striebra odovzdá robotníkovi, aby z nej vyrobil vázy, alebo sa odovzdá zlato, aby sa z neho vyrobili prstene. V prvom prípade majetok stále patrí vlastníakovi, v druhom sa stáva veriteľom za jeho hodnotu. Rovnaké právne pravidlo platí aj pre vklady, pretože ak strana uložila peňažnú sumu bez toho, aby ju do niečoho uzavrela alebo zapečatila, ale jednoducho po prepočítaní, strana, u ktorej zostala, nie je povinná urobiť nič iné, len vrátiť rovnakú sumu peňazí. V súlade s tým sa zdá, že obilie sa stalo majetkom Saufeia a ten sa veľmi správne vzdal jeho časti. Ak by však obilie každej zo strán bolo oddelene uzavreté pomocou dosiek alebo vo vreciach, alebo v sudoch, aby sa dalo rozlíšiť, čo patrí každej zo strán, nemohlo by sa to zmeniť; pretože potom by vlastníak pšenice, ktorú kapitán lode dodal, mohol podať žalobu o jej vrátenie, a preto autority v tomto prípade neschvaľujú žaloby z dôvodu odklonenia nákladu, pretože tovar, ktorý bol dodaný kapitánovi, bol buď celý rovnakého druhu a hneď sa stal jeho a vlastníak sa stal jeho veriteľom (pretože sa nepovažuje za to, že došlo k odkloneniu nákladu, keďže sa stal vlastníctvom kapitána); alebo sa musí vrátiť totožný predmet, ktorý bol dodaný, a v tomto prípade by bola žaloba pre krádež podaná proti kapitánovi, a teda žaloba z dôvodu odklonenia nákladu by bola zbytočná. Ak však bol tovar dodaný s tým, že má byť vrátený rovnaký druh, strana, ktorá ho dostala, by bola zodpovedná len za nedbanlivosť, keďže zodpovednosť za nedbanlivosť existuje, ak je zmluva uzavretá v

prospech oboch strán, a o nedbanlivosť nemôže ísť, ak kapitán vrátil jednému z vlastníkov časť obilia, keďže bolo potrebné, aby svoj podiel dodal jednému z nich skôr ako ostatným, hoci by sa tým dostal do lepšieho stavu ako ostatní.

32. Julianus, O Miniciovi, kniha IV.

Človek, ktorý si prenajal pozemok na obrábanie na obdobie niekoľkých rokov, zomrel a uvedený pozemok odkázal. Cassius odmietol, že by nájomca mohol byť nútený obrábať pôdu, pretože dedič o ňu nemal záujem. Ak by ju však nájomca chcel obrábať a bránila by mu v tom osoba, ktorej bola pôda odkázaná, mal by právo podať žalobu proti dedičovi a stratu musí znášať dedič; rovnako ako v prípade, keď niekto niečo predá a odkáže to inému pred tým, ako to odovzdá; v tomto prípade totiž dedič bude zodpovedať kupujúcemu aj odkazovníkovi.

33. Africanus, Otázky, kniha VIII.

Ak sa pozemok, ktorý si mi prenajal, skonfiškujú, budeš zodpovedný na základe žaloby o nájom, aby si mi umožnil ho užívať, aj keď to nie je tvoja vina, že to nemôžem robiť; rovnako ako platí, že ak uzavrieš zmluvu o stavbe domu a pozemok, na ktorom má byť postavený, sa zničí, budeš napriek tomu zodpovedný. Ak by ste mi totiž predali pozemok a ten by bol pred odovzdaním skonfiškovaný, budete zodpovedať za žalobu o kúpu; a to platí v takom rozsahu, že musíte vrátiť cenu, a nie že budete povinný odškodniť ma za niečo viac než za môj záujem na tom, aby mi bol voľný pozemok odovzdaný. Preto si myslím, že toto pravidlo sa vzťahuje aj na nájomnú zmluvu, takže musíte vrátiť nájomné, ktoré som zaplatil za čas, keď som nemohol užívať pozemok, ale nemôžete byť k tomu donútení žiadnou inou žalobou o nájom; ak totiž vášmu nájomcovi bránite v užívaní pozemku buď vy, alebo iná osoba, ktorej v tom môžete brániť, musíte ho odškodniť v rozsahu jeho záujmu na užívaní pozemku, a v tom je zahrnutý aj jeho zisk. Ak mu však bráni niekto, koho nemôžete ovplyvniť z dôvodu jeho vyššej sily alebo právomoci, nebudete mu zodpovedať za nič iné ako za uvoľnenie nájomného, ktoré nebolo zaplatené, alebo za vrátenie toho, čo bolo zaplatené.

(34) Gaius, O provinčnom edikte, kniha X.

Rovnako, ako keby sa to stalo v dôsledku útoku lúpežníkov.

35. Africanus, Otázky, kniha VIII.

(36) Toto rozlíšenie zodpovedá tomu, ktoré zaviedol Servius a schválili ho takmer všetky authority; to znamená, že ak prenajíateľ bráni nájomcovi v užívaní domu tým, že na ňom vykoná opravu, musí sa brať do úvahy, či bol dom zbúraný z nevyhnutnosti alebo nie; lebo aký by bol rozdiel v tom, či prenajíateľ budovy je nútený opraviť ju z dôvodu jej veku, alebo ak prenajíateľ pozemku je nútený znášať škodu od osoby, ktorej nemôže zabrániť, aby ju spôsobila? Treba však chápať, že

toto rozlíšenie používame vo vzťahu k osobe, ktorá prenajala svoj pozemok, aby ho mohla užívať, a túto činnosť vykonávala v dobrej viere; a nie vo vzťahu k osobe, ktorá podvodne prenajala pozemok patriaci inému a nemôže sa brániť vlastníčkovi tohto pozemku, keď bráni nájomcovi v jeho užívaní.

(1) Keď máme pôdu v spoločnom vlastníctve a je medzi nami dohodnuté, že ju budeme mať v prenájme počas striedajúcich sa rokov za určitú sumu, a ty po uplynutí svojho roka úmyselne zničíš úrodu nasledujúceho roka, môžem proti tebe postupovať prostredníctvom dvoch žalôb, jednej založenej na vlastníctve a druhej na základe nájomnej zmluvy; môj podiel je totiž zahrnutý v žalobe na vlastníctvo a tvoj len v žalobe na nájom. Potom sa pýtame, či to nebude tak, že pokiaľ ide o môj podiel, strata, ktorú som utrpela na váš účet, sa musí nahradiť prostredníctvom žaloby o rozdelenie? Tento názor je správny, ale napriek tomu si myslím, že je pravdivý aj názor Servia, a to "že ak využijem jednu z uvedených žalôb, druhá bude zničená." Túto otázku si môžeme položiť jednoduchšie, ak sa navrhne, že ak bolo dohodnuté medzi dvoma stranami, ktoré majú samostatné pozemky, ktoré im patria, každá z nich má právo prenajať pozemok druhej strany s tým, že úroda bude odovzdaná formou nájomného.

36. Florentinus, Inštitúcie, kniha VII.

Ak sa má práca vykonať na základe zmluvy, je na riziko zhotoviteľa, kým nie je prevzatá. Ak však bolo zmluvne dohodnuté, že sa má platiť podľa stôp alebo miery, bude na riziko zhotoviteľa, kým sa nezmeria; a v oboch prípadoch musí riziko niesť zamestnávateľ, ak by zaviniel, že dielo nebolo prevzaté alebo zmerané. Ak by však dielo bolo zničené vyššou silou pred prevzatím, ide o riziko zamestnávateľa, pokiaľ nebola uzavretá iná dohoda. Zhotoviteľ nie je povinný zodpovedať zamestnávateľovi za nič viac, ako mohol dosiahnuť svojou starostlivosťou a prácou.

37. Javolenus, O Cassiovi, kniha VIII.

Ak je dielo zničené vyššou silou skôr, ako ho zamestnávateľ prijal, musí znášať stratu, ak bolo dielo takej povahy, že ho mal prijať.

38. Paulus, Pravidlá.

Človek, ktorý si najal jeho služby, má nárok na náhradu za celý čas, na ktorý bol zamestnaný, ak nezaviniel, že prácu nevykonával.

1. Ani advokáti nie sú nútení vrátiť svoj honorár, ak nezavinieli, že prípad neskúmali.

39. Ulpian, O edikte, kniha II.

Nájomná zmluva zvyčajne nemení vlastníctvo nehnuteľnosti. 40. Gaius, O provinčnom edikte, kniha V.
Ten, kto dostáva náhradu za úschovu akéhokoľvek majetku, je zodpovedný za jeho opatrovanie.

41. Ulpián, O edikte, kniha V.

Julianus však hovorí, že proti jednej osobe nemožno podať žalobu za škodu spôsobenú inou osobou; lebo akým stupňom starostlivosti môže zabrániť tomu, aby protiprávnu škodu nespôsobil niekto iný? Marcellus však hovorí, že to niekedy možno urobiť, ak sa strana mohla o majetok postarať tak, aby nemohol byť poškodený, alebo ak sa sama, majúc ho na starosti, dopustila škody. Tento Marcellov názor treba schváliť.

(42) Paulus, O edikte, kniha XIII.

Ak ukradneš otroka, ktorý ti bol prenajatý, je proti tebe možné podať jednu z dvoch žalôb: žalobu z prenájmu a žalobu za krádež.

43. Ten istý, O edikte, kniha XXI.

Ak zraníš otroka, ktorý ti bol prenajatý, môže byť z dôvodu zranenia podaná žaloba podľa Lex Aquilia alebo žaloba na nájom, ale žalobca sa musí uspokojiť s jednou alebo druhou z nich; a to je súčasťou povinnosti sudcu, pred ktorým sa začína konanie na základe nájomnej zmluvy.

44. Ulpián, O edikte, kniha VII. Nikto nemôže prenajať služobnosť.
Paulus, O edikte, kniha XXII.

Ak ti prenajmem dom a moji otroci ti spôsobia nejakú škodu alebo spáchajú krádež, nezodpovedám ti z nájomnej zmluvy, ale z noxálnej žaloby.

1. Ak ti prenajmem otroka, aby bol zamestnaný v tvojom obchode, a on spácha krádež, možno pochybovať, či v tomto prípade postačí žaloba z nájmu; pretože zd'aleka nie je v súlade s dobrou vierou, ktorá vyplýva zo zmluvy, aby si utrpel akúkoľvek škodu z dôvodu majetku, ktorý si prenajal; alebo treba uviesť, že okrem práva na žalobu založeného na nájme existuje aj právo na základe trestného činu krádeže a že tento trestný čin zakladá osobitné právo na samostatnú žalobu? Toto je lepší názor.

46. Ulpián, O edikte, kniha LXIX.

Ak niekto prenajme majetok za mincu nepatrnej hodnoty, nájomná zmluva je neplatná, pretože sa to podobá darovaniu.

Marcellus, Digesty, kniha VI.

48. Keď sa zistí, že kupujúci alebo nájomca predal alebo prenajal majetok viacerým ďalším osobám tak, že každá z nich zodpovedá za celú sumu, možno ich prinútiť zaplatiť ich podiely len vtedy, keď sa zistí, že sú všetky solventné; hoci by možno bolo spravodlivejšie, aby aj v prípade, že sú všetky solventné, nebol žalobca zbavený práva žalovať ktorúkoľvek z nich, ktorú chce, ak neodmietne postúpiť práva na žalobu, ktoré má voči ostatným.

(48) Tá istá kniha, Digest, kniha VIII.

Ak s niekým uzavriem zmluvu o vykonaní nejakej práce, ktorú som sa sám zaviazal vykonať, je ustanovené, že budem mať voči nemu právo na žalobu z nájomnej zmluvy.

1. Ak mi niekto odmietne vrátiť otroka alebo inú hnutel'nú vec, ktorú som mu prenajal, vynesie sa proti nemu rozsudok o výške škody, ktorú som mu prisľúbil na súde.

49. Modestinus, Výhovorky, kniha VI.

Tam, kde boli ustanovení poručníci alebo kurátori, sa im zakazuje prenajímať akýkoľvek majetok patriaci cisárovi skôr, ako vyúčtujú svoje účty. A ak by sa niekto, zatajujúc túto skutočnosť, objavil s cieľom prenajať pozemky patriace cisárovi, bude potrestaný ako falšovateľ. Toto rozhodnutie schválil aj cisár Severus.

(1) V dôsledku toho sa osobám, ktoré spravujú poručníctvo alebo kuratelu, zakazuje prenajímať čokoľvek zo štátnej pokladnice.

50. Same, Pandekty, kniha X.

Ak niekto z nevedomosti prenajme majetok vojakovi v domnienke, že je civil, je rozhodnuté, že od neho môže vyberať nájomné, lebo keďže nevedel, že ide o vojaka, nie je vinný z porušenia vojenskej disciplíny.

51. Javolenus, Listy, kniha XI.

Prenajal som pozemok pod podmienkou, že ak sa nebude obrábať v súlade s podmienkami nájomnej zmluvy, budem mať právo znova ho prenajať inému a že nájomca mi nahradí prípadnú škodu, ktorá by mi mohla vzniknúť. V tomto prípade nebolo dohodnuté, že ak prenajmem pôdu za viac peňazí, prebytok sa vyplatí vám; a keďže pôdu nikto neobrábal, napriek tomu som ju prenajal za viac. Pýtam sa, či mám sumu prebytku dať prvému nájomcovi. Odpoveď bola, že pri záväzkoch tohto druhu by sme mali venovať osobitnú pozornosť tomu, čo bolo medzi stranami dohodnuté. Domnievam sa však, že v tomto prípade bolo konkludentne dohodnuté, že v prípade prenájmu pozemku za viac peňazí sa nič neplatí; to znamená, že toto ustanovenie bolo do zmluvy vložené len v prospech prenajímateľa.

(1) Prenajal som prácu, ktorá sa mala vykonať pod podmienkou, že každý deň zaplatím za uvedenú prácu zamestnanej strane určitú sumu. Keďže práca bola vykonaná nekvalitne, môžem voči nemu podať žalobu na základe nájomnej zmluvy? Odpoveď znela: Ak ste si túto prácu najali na vykonanie pod podmienkou, že strana, ktorá bola na jej vykonanie zamestnaná, vám bude zodpovedať za jej riadne vykonanie, aj keď bolo dohodnuté, že za každú prácu sa má zaplatiť určitá suma peňazí, zhotoviteľ vám bude stále zodpovedať, ak bola práca vykonaná zle. Je totiž úplne jedno, či sa dielo vykoná za jednu cenu, alebo sa zaplatí za každú jeho časť, ak ho zhotoviteľ musí vykonať celé. Preto možno podať žalobu z nájmu proti tomu, kto vykonal dielo zle, ak nebola dohodnutá platba za jeho jednotlivé časti, aby mohlo byť vykonané podľa schválenia vlastníka; vtedy sa totiž nepovažuje za to, že zhotoviteľ ručí vlastníkovi za dokonalosť celého diela.

52. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXXI.

Ak ti prenajmem pozemok za desať aurei a ty si myslíš, že ti ho prenajímam za päť, zmluva je neplatná. Ak si však myslím, že ti ho prenajímam za menej, a ty si myslíš, že ho prenajímaš za viac, nájomná zmluva nebude na väčšiu sumu, ako som si myslel, že je.

53. Papinianus, Názory, kniha XI.

Ak sa ručiteľ dostaví za nájomcu verejných pozemkov pred úradníka, ktorý ich má na starosti a ktoré uvedený úradník prenajal nájomcovi, nebude ručiť vláde; ale plodiny v tomto prípade zostanú ako zástava.

(54) Paulus, Názory, kniha V.

Pýtam sa, či ručiteľ, ktorý vystupuje za nájomcu, bude zodpovedný aj za úroky z nájomného, ktoré nebolo zaplatené, alebo či môže využiť ústavy, podľa ktorých je stanovené, že tí, ktorí platia peniaze za iných, sú povinní zodpovedať len za dlžnú istinu. Paulus odpovedal, že aj keby sa ručiteľ zaviazal za všetko, čo súvisí s nájmom, bude povinný platiť aj úroky; rovnako ako je nútený robiť nájomca, ak je v omeškaní s platením nájomného. Lebo v zmluvách uzavretých v dobrej viere, aj keď úroky nemusia vyplývať zo záväzku natoľko, ako závisia od rozhodnutia sudcu, preda len, ak sa ručiteľ zaviazal za všetko,

čo sa týka zmluvy nájomcu, zdá sa byť spravodlivé, aby niesol aj bremeno úrokov, ak sa zaviazal takto: "Zaväzujete sa na sumu spravodlivo vyneseného rozsudku?" Alebo týmito slovami: "Sľubujete mi odškodnenie?"

1. Prenajíateľ a nájomca pozemku sa dohodli, že nájomca Seius nesmie byť počas trvania nájomnej zmluvy vystáňovaný proti svojej vôli, a ak by bol vystáňovaný, prenajíateľ Titius mu má zaplatiť pokutu desať aurei; alebo ak by nájomca Seius chcel počas trvania nájomnej zmluvy odstúpiť od zmluvy, má byť nútený zaplatiť prenajíateľovi Titiovi desať aurei, a strany sa s ohľadom na to vzájomne dohodli. Pýtam sa, keďže nájomca Seius nezaplatil nájomné za dva po sebe nasledujúce roky, či mohol byť vystáňovaný bez toho, aby sa Titius obával, že mu bude uložená pokuta. Paulus odpovedal, že hoci v sankčnej doložke nebolo uvedené nič s odkazom na platenie nájomného, predsa len je pravdepodobné, že bolo dohodnuté, že nájomca nebude počas trvania nájomnej zmluvy vystáňovaný, ak bude platiť nájomné a obrábať pôdu, ako to mal robiť; takže ak by bol uzročený s podaním žaloby o pokutu a neplatil by nájomné, prenajíateľ by mohol využiť výnimku z dôvodu zlej viery.

2. Paulus vyslovil názor, že ak niekto postúpi otroka svojmu nájomcovi po tom, ako odhadne jeho hodnotu, bude to na riziko nájomcu; a preto, ak by zomrel, jeho hodnotu, ako bola odhadnutá, musí nahradiť dedič nájomcu.

55. Ten istý, Sentencie, kniha II.

V prípade, že sa do sýpky niekto vlámal a vyraboval ju, majiteľ nebude zodpovedný, ak nebol poverený úschovou jej obsahu. Ale otrokov osoby, s ktorou bola uzavretá zmluva, možno požadovať za účelom mučenia, a to z dôvodu znalosti budovy, ktorú majú.

(1. Ak je pozemok prenajatý a nájomca na ňom svojou prácou vykoná nejaký prírastok, ktorý je potrebný alebo užitočný, alebo postaví budovu, alebo vykoná nejaké zlepšenie, ktoré nebolo dohodnuté, môže postupovať na základe žaloby z nájmu proti vlastníkovi nehnuteľnosti o vrátenie sumy, ktorú vynaložil.

(2. Ak nájomca v rozpore s ustanoveniami nájomnej zmluvy opustí pozemok bez oprávneného alebo rozumného dôvodu pred uplynutím doby nájmu, možno ho žalovať žalobou z nájmu o zaplatenie nájomného za celú dobu nájmu a o náhradu škody prenajíateľa v rozsahu jeho záujmu.

56. Tá istá, O povinnostiach prefekta nočnej stráže.

Ak si vlastníci časopisov a skladov želajú, aby boli otvorené z dôvodu nedostavenia sa nájomcov a nezaplatenia nájomného počas trvania nájomnej zmluvy, a chcú, aby verejní úradníci, ktorých povinnosťou je to urobiť, vykonali súpis obsahu, budú vypočutí. Lehota, ktorá sa má v takýchto prípadoch posudzovať, by mala byť dva roky.

(57) Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha IX.

Istý muž, ktorý vlastnil dom, prenajal prázdny priestor susediaci s ním svojmu susedovi. Spomínaný sused, keď staval na svojom pozemku, nahádzal zeminu na výkop na spomínaný voľný priestor a navršil ju vyššie ako kamenné základy prenajímateľa; a zemina, ktorá sa premočila neustálymi dažďami, oslabila stenu prenajímateľa vlhkosťou do takej miery, že sa budova zrútila. Labeo tvrdí, že na mieste bude len žaloba z nájmu, pretože škodu následne nespôsobilo samotné navršenie zeminy, ale vlhkosť, ktorá z nej vznikla, ale žaloba z dôvodu protiprávneho poškodenia bude na mieste len vtedy, ak škoda nebola spôsobená nejakou vonkajšou príčinou. S týmto názorom súhlasím.

58. Labeo, Neskoršie epitómy od Javolena, kniha IV.

Celý dom si prenajal za hrubú sumu a potom si ho predal pod podmienkou, že nájomné nájomníkov bude patriť kupujúcemu. Aj keď nájomca mohol dať uvedený dom do podnájmu za vyššiu sumu, predsa len bude patriť kupujúcemu, pretože nájomca ti ho dlhoval.

1. V zmluve o dielo bolo uvedené, že má byť vykonané do určitého dňa, a potom, ak sa tak nestane, nájomca má byť zodpovedný za sumu rovnajúcu sa úrokom prenajímateľa. Domnievam sa, že tento záväzok je zmluvne dohodnutý v takom rozsahu, že dobrý občan by stanovil náhradu škody s ohľadom na čas; zdá sa totiž, že úmyslom strán bolo, aby sa práca dokončila v čase, počas ktorého ju bolo možné vykonať. Istá osoba si prenajala kúpeľ v meste za štyridsať drachiem mesačne a bolo dohodnuté, že jej bude poskytnutých sto drachiem na opravu pece, potrubia a iných častí kúpeľa, a nájomca požadoval sto drachiem. Myslím, že mu boli dlžné, ak dal záruku, že peniaze budú vynaložené na opravy.

59. Javolenus, O stratených dielach Labea, kniha V.

Marcus sa nechal od Flacca zamestnať na stavbu domu. Po čiastočnom dokončení prác budovu zničilo zemetrasenie. Massurius Sabinus hovorí, že ak k nehode došlo v dôsledku nejakej prírodnej sily, ako napríklad zemetrasenia, Flaccus musí prevziať riziko.

60. Labeo, Posledné epitafy od Javolena, kniha V.

Ak je dom prenajatý na niekoľko rokov, prenajímateľ musí nájomcovi nielen umožniť, aby ho obýval od Kalend v júli každého roka, ale aj to, aby ho počas trvania nájomnej zmluvy dal do podnájmu, ak si to želá. Ak teda uvedený dom zostane od Kalend januára do Kalend júla v dezolátnom stave, takže ho nikto nemôže obývať a nemôže ho nikomu ukázať; nájomca

nebude povinný platiť prenajímateľovi žiadne nájomné. Nemôže byť totiž ani nútený obývať dom, ak bol opravený po Kalendách júla, ibaže by bol prenajímateľ pripravený poskytnúť mu iný dom vhodný na bývanie.

1. Domnievam sa, že dedič nájomcu, aj keď nemusí byť nájomcom, bude napriek tomu držať majetok pre vlastníka nehnuteľnosti.
2. Ak plniteľ stratí vaše oblečenie a vy máte prostriedky na jeho vrátenie, ale nechcete ich využiť; napriek tomu môžete proti plniteľovi podať žalobu na nájom. Sudca však musí rozhodnúť, či pre vás nebude lepšie podať žalobu proti zlodejovi a vymôcť od neho svoj majetok; samozrejme, na náklady plníča. Ak by to však považoval za nemožné, musí potom vydať rozsudok vo váš prospech proti plničovi a prinútiť vás, aby ste mu postúpili svoje práva na žalobu.
3. Po uzavretí zmluvy bol dom zmluvne prevzatý pod podmienkou, že bude podliehať súhlasu alebo nesúhlasu vlastníka, resp. jeho dediča. Zhotoviteľ so súhlasom druhej strany vykonal určité zmeny diela. Podľa môjho názoru sa zdá, že dielo nebolo vykonané v súlade s podmienkami zmluvy, ale keďže zmeny boli vykonané so súhlasom vlastníka, zhotoviteľ by mal byť oslobodený.
4. Nariadil som vám, aby ste urobili odhad sumy, ktorú by ste žiadali za stavbu domu, a vy ste mi odpovedali, že by ste ho postavili za dvesto aurei. Dal som vám zmluvu na určitú sumu a potom som sa presvedčil, že dom sa nedá postaviť za menej ako tristo aurei. Už som vám zaplatil sto, z ktorých ste časť minuli, a potom som vám zakázal pokračovať v práci. Usúdil som, že ak by ste pokračovali v práci, mal by som právo podať proti vám žalobu na nájomné, aby ste mi vrátili zvyšok peňazí.
5. Odstránite úrodu, pričom nájomca sa na to pozerá, keď viete, že patrí niekomu inému. Labeo hovorí, že vlastník vás môže zažalovať o obilie a že nájomca má na základe nájomnej zmluvy právo podať žalobu proti vlastníkovi, aby ho k tomu donútil.
6. Prenajímateľ skladu na ňom vyvesil, že na vlastné riziko nebude prijímať vklady zlata, striebra alebo šperkov, a potom vedome dovolil, aby sa v uvedenom sklade ponechali predmety tohto druhu. Preto som uviedol, že vám bude zodpovedať rovnako, ako keby bola klauzula v oznámení vymazaná.
7. Zamestnávali ste môjho otroka, ktorý bol muliarom, a jeho nedbalosťou ste prišli o mulu. Ak sa najal sám, zastávam názor, že vám musím nahradiť škodu z dôvodu majetku zamestnaného v môj prospech, ale len do výšky peculium otroka. Ak som si ho však prenajal sám, nebudem vám zodpovedať za nič iné ako za podvod a nedbanlivosť. Ak ste si však odo mňa prenajali mulca bez určenia jeho osoby a ja vám vydám toho, ktorého nedbanlivosťou zvieru zahynulo, hovorím, že vám musím byť zodpovedný za nedbanlivosť, pretože som si vybral otroka, ktorý vám spôsobil stratu tohto druhu.

8. Najal si si vozidlo na prepravu batožiny a na cestu, a keď sa prechádzalo cez most a správca požadoval mýto, vznikla otázka, či má vodič zaplatiť mýto len za svoj voz. Domnievam sa, že ak pri najatí vozidla vedel, že prejde cez most, mal by mýto zaplatiť.

9. Domnievam sa, že nájomca celého skladu by nemal zodpovedať vlastníčkovi tohto skladu za úschovu majetku, za ktorú by mal zodpovedať sám vlastník voči tým, ktorí si ho od neho prenajali, pokiaľ nebolo v nájomnej zmluve dohodnuté inak.

61. Scaevola, Digest, kniha VII.

Nájomca, hoci v podmienkach jeho nájomnej zmluvy nebolo zahrnuté, že má vysádzať vinič, napriek tomu ho na pozemku vysadil a na základe jeho výnosu sa pole prenajímalo každý rok o desať aurei viac. Vznikla otázka, či vlastník môže žalovať nájomcu, ktorý bol z pozemku vyhnaný pre neplatenie nájomného, z dôvodu, že nájomné bolo splatné; alebo či môže vymáhať výdavky výhodne vynaložené na výsadbu viniča, ak bola podaná námietka z dôvodu podvodu. Odpoveď znela, že buď môže vymáhať výdavky, alebo že nebude zodpovedný za nič viac.

1. Istý muž si za určitú sumu prenajal loď, ktorá mala plávať z provincie Cyréna do Akvileje, pričom bola naložená tromi tisíckami meríc oleja a osemtisíc bušlami obilia. Stalo sa však, že loď, hoci bola naložená, zadržali v uvedenej provincii na deväť mesiacov a náklad skonfiškovali. Vystala otázka, či si majiteľ plavidla môže v súlade so zmluvou vymáhať dohodnuté prepravné od strany, ktorá si plavidlo prenajala. Odpoveď bola, že v súlade s uvedenými skutočnosťami to bolo možné.

62. Labeo, Pravdepodobnosti, kniha I.

Ak uzavriete zmluvu na vykopanie kanála, dokončíte ho a pred jeho prevzatím dôjde k jeho zničeniu v dôsledku nehody, riziko bude na vašej strane. Paulus hovorí, že aj keby k nehode došlo nejakým zavinením zeme, musí byť za ňu zodpovedná strana, ktorá si najala dielo, ktoré sa má vykonať; ak sa však stala preto, že dielo bolo chybné, musíte znášať stratu vy.

Tit. 3. O žalobách na určenie hodnoty majetku.

1. Ulpián, O edikte, kniha XXXII.

Žaloba na odhad hodnoty majetku bola vymyslená za účelom odstránenia pochybností. Keď sa totiž majetok, ktorý bol odhadnutý, odovzdal inému na predaj, bolo otázne, či by sa mohla podať žaloba na predaj na základe odhadnutej hodnoty;

alebo či by bola k dispozícii žaloba na nájom, keďže som majetok zrejme prenajal za účelom predaja; alebo či by sa mohla podať žaloba na nájom, keďže som si prenajal služby strany, ktorá ho mala predať, alebo či by sa mohla použiť žaloba na mandát? Zdalo sa teda, že sa má dodať ako nájomné, ktoré malo byť konkrétne uvedené, a nie len podiel z toho, čo by sa mohlo vyprodukovať.

(1) Odhad nehnuteľnosti sa však robí na riziko osoby, ktorá ju dostáva, a preto musí buď uviesť samotnú nehnuteľnosť do nepoškodeného stavu, alebo zaplatiť dohodnutú sumu odhadu.

2. Paulus, O edikte, kniha XXX.

Táto žaloba je spravodlivá a zahŕňa náhradu škody.

Tit. 4. O výmene majetku.

1. Paulus, O edikte, kniha XXXII.

Tak ako je jedna vec predávať a druhá kupovať a ako existuje rozdiel medzi kupujúcim a predávajúcim, tak je jedna vec cena a druhá vec majetok. Pri výmene sa však nedá zistiť, kto je kupujúci a kto predávajúci. Výmeny sa značne líšia, pretože kupujúci je zodpovedný za žalobu o predaj, ak nezaplatí predávajúcemu kúpnu cenu; a predávajúcemu stačí, že sa zaviazal v prípade vyst'ahovania, že odovzdá držbu a bude bez podvodu, a preto, ak predávaná nehnuteľnosť nestratí lepší titul, nie je nič dlžný. Pri výmene však, ak sa majetok každej strany považuje za cenu majetku druhej strany, musí prejsť vlastnícke právo ku každej veci, ale ak sa považuje za tovar, ani jedna z nich nie je povinná previesť vlastníctvo. Kým však pri predaji musí existovať vlastníctvo aj cena, pri výmene nemožno určiť, čo je vlastníctvo a čo je cena, a ani rozum neumožňuje, aby tá istá vec bola zároveň predávaným vlastníctvom a cenou toho, čo sa kupuje.

(1) Preto ak sa jedna z vecí, ktorú som dostal alebo dal, neskôr odníme prostredníctvom lepšieho titulu, platí, že treba vyhovieť žalobe in factum.

(2) Okrem toho kúpa a predaj sa uzatvárajú len na základe vôle strán, ktoré s tým súhlasia; pri výmene však vzniká záväzok odovzdaním veci. V opačnom prípade, ak by nehnuteľnosť nebola dodaná, zastávame názor, že záväzok by mohol byť uzavretý len na základe súhlasu, čo sa vzťahuje len na zmluvy tohto druhu, ktoré majú svoje osobitné označenia, ako kúpa, predaj, nájom a mandát.

(3) Pedius preto hovorí, že ak strana odovzdá majetok, ktorý patrí inej strane, nedochádza k uzavretiu výmeny.

(4) Preto v prípade, keď jedna strana odovzdá a druhá odmietne odovzdať svoj majetok, nemôžeme začať konanie z dôvodu, že je v našom záujme, aby sme dostali vec, o ktorej bola uzavretá dohoda; ale bude tu dôvod na osobnú žalobu o vrátenie majetku, aby sme si vynútili jeho vrátenie, rovnako ako keby sa transakcia neuskutočnila.

2. Ten istý, O Plautiovi, kniha V.

Aristo hovorí, že výmena sa podobá predaju v prípade, keď sa musí poskytnúť záruka, že otrok je zdravý a bez zodpovednosti za zatknutie za spáchanú krádež alebo škodu a že nie je utečencom, ktorý musí byť z tohto dôvodu vydaný.

Tit. 5. O žalobách praescriptis verbis a in factum.

1. Papinianus, Otázky, kniha VIII.

Niekedy sa stáva, že existujúce a bežné žaloby neklamú a my nevieme nájsť správny názov konania; preto sa ľahko uchýlime k tým, ktoré sú označené in factum. Aby nechýbali príklady, uvediem ich niekoľko.

(1) Labeo uvádza, že občianskoprávna žaloba in factum by mala byť priznaná vlastníkovi tovaru proti kapitánovi lode, ak nie je isté, či si prenajal loď alebo si najal služby kapitána na prepravu svojho tovaru.

(2) Podobne, ak niekto odovzdá majetok inému na preskúmanie s cieľom zistiť jeho cenu, pričom táto transakcia nie je ani vkladom, ani pôžičkou na užívanie, a strana nepreukáže dobrú vieru, možno proti nej podať občianskoprávnu žalobu in factum.

2. Celsus, Digesty, kniha VIII.

Ak totiž chýbajú spoločné a bežné dôvody žaloby, musí sa začať konanie podľa toho, čo je k dispozícii na vysvetlenie podmienok zmluvy.

3. Julianus, Digesty, kniha XIV.

K tejto žalobe je potrebné sa uchýliť všade tam, kde existujú zmluvy, ktorých názvy neboli uvedené v občianskom práve:

4. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXX.

Z povahy vecí totiž vyplýva, že obchodných transakcií je viac ako termínov na ich označenie.

5. Paulus, Otázky, kniha V.

Môj prirodzený syn je v твоjich službách a tvoj syn je v mojich. Medzi nami je dohodnuté, že ty manumituješ môjho a ja manumitujem tvojho. Ja som tak urobil, ale ty nie. Vyvstala otázka, na základe akej žaloby budete voči mne zodpovedný. Pri posudzovaní tohto bodu treba vziať do úvahy každý druh úkonu týkajúceho sa odovzdania majetku, čo je uvedené v nasledujúcom príklade, a to Buď ti dám, aby si mi mohol dať, alebo ti dám, aby si mohol vykonať nejaký úkon, alebo vykonám nejaký úkon, aby si mi mohol dať, alebo vykonám nejaký úkon pre teba, aby si mohol vykonať iný pre mňa. V týchto prípadoch sa možno spýtať, aký záväzok z toho vyplýva.

(1) Ak v skutočnosti dávam peniaze, aby som za ne mohol dostať nejaký majetok, ide o transakciu kúpy a predaja. Ak však dám nejakú vec, aby som dostal inú, z dôvodu, že sa nepovažuje výmena majetku za kúpu, nepochybne vzniká občianskoprávny záväzok, na základe ktorého možno podať žalobu nie na to, aby ste vás prinútili vrátiť to, čo ste dostali, ale aby ste ma odškodnili v rozsahu môjho záujmu na prijatí veci, ktorá bola predmetom zmluvy; alebo ak radšej dostanem svoj majetok, možno podať žalobu na vrátenie toho, čo bolo dané, pretože na jednej strane bol daný majetok, ale na druhej nie. Ak som vám však dal určité šálky, aby ste mi mohli dať Stichus, Stichus bude na moje riziko a vy budete zodpovedný len za nedbanlivosť. To je vysvetlenie dohody: "Dávam, aby si ty mohol dať." To je vysvetlenie dohody, ktorá sa uzatvára na základe toho, že "ja dávam, aby si ty mohol dať".

(2) Ak však dávam, aby si mohol vykonať nejaký úkon, a tento úkon je taký, že ho možno prenajať; napríklad, aby si namaľoval obraz, a zaplatia sa peniaze, pôjde o prenájom, rovnako ako v prvom prípade o kúpu. Ak úkon nie je prenájomom, vznikne buď občianskoprávna žaloba s odkazom na môj záujem, alebo žaloba o vrátenie veci. Ak je však úkon taký, že nemôže byť predmetom nájomnej zmluvy, ako napríklad, že manumitujete otroka, či sa pridá určitá doba, v ktorej musí byť manumitovaný, a keď mohol byť manumitovaný, uplynula doba počas života otroka; alebo či táto doba neuplynula, ale uplynula dostatočná doba, keď mohol a mal byť manumitovaný, môže byť podaná žaloba na jeho vrátenie alebo žaloba na výklad zmluvy. Na tieto prípady sa vzťahuje to, čo sme už uviedli. Ak som ti však dal otroka, aby si mohol manumitovať svojho otroka, a ty si tak urobil, a ten, ktorého som ti dal, sa stratil vďaka lepšiemu právnemu titulu; ak som ti ho dal s vedomím, že je majetkom iného, Julianus hovorí, že proti mne by mala byť podaná žaloba založená na podvode. Ak som o tejto skutočnosti nevedel, možno proti mne podať občianskoprávnu žalobu in factum.

(3) Ak vykonám nejaký úkon, aby si mi niečo dal, a po vykonaní úkonu mi ho odmietneš dať; občianskoprávna žaloba nebude môcť byť podaná, a preto sa vyhovie žalobe na základe zlej viery.

(4) Ak vykonám nejaký úkon, aby ste vy mohli vykonať iný, zahŕňa to viacero úkonov. Ak sa totiž ty a ja dohodneme, že ty môžeš vymáhať pohľadávku od môjho dlžníka v Kartágu a ja môžem vymáhať pohľadávku od tvojho dlžníka v Ríme, alebo, že ty môžeš postaviť dom na mojom pozemku, aby som ja mohol postaviť dom na tvojom, a ja postavím svoj, ty nepostavíš svoj; platí, že v prvom príklade je akoby udelený mandát, bez ktorého nemožno vymáhať peniaze v mene iného. Lebo aj keď by mali vzniknúť výdavky na oboch stranách, predsa len si navzájom poskytujeme službu a mandát založený dohodou môže prekročiť svoje prirodzené hranice. Môžem vám totiž nariadiť, aby ste boli zodpovední za úschovu majetku, a prikázať, aby ste pri vymáhaní dlhu nevydali viac ako desať aurei. Ak obaja minieme rovnakú sumu, nemôže byť dôvod na spor, ale ak úkon vykoná len jeden, takže v tomto prípade sa zdá, že bol udelený mandát, napríklad, aby si navzájom nahradili výdavky, ktoré vznikli každému z nich, nedávam ti mandát s ohľadom na tvoj vlastný majetok. V prípade výstavby domov, ako aj v prípade vymáhania dlhov však bude bezpečnejšie rozhodnúť, že sa má udeliť žaloba na výklad zmluvy, ktorá sa podobá mandátnej žalobe, rovnako ako v prvých prípadoch existuje podobnosť medzi žalobou na nájom a žalobou na predaj.

(5) Ak sú teda tieto veci pravdivé, ak sa obe strany dohodli na vykonaní vzájomných úkonov, možno to isté povedať aj s ohľadom na navrhovanú otázku; a z toho nevyhnutne vyplýva, že rozsudok musí byť vydaný proti vám v rozsahu môjho podielu na otrokovi, ktorého som manumitoval. Mala by sa vykonať zrážka, pretože teraz mám oslobodeného otroka? To však nemožno zohľadniť.

6. Neratius, Názory, kniha I.

Predal som ti dom pod podmienkou, že opravíš iný. Bolo vyslovené stanovisko, že nešlo o predaj, ale že možno podať občianskoprávnu žalobu o náhradu škody v neurčitej výške.

7. Papinianus, Otázky, kniha II.

Ak som ti dal desať aurei, aby si mohol manumitovať Sticha, a ty si to neurobil; môžem hneď podať žalobu praescriptis verbis, aby som ťa prinútil zaplatiť sumu môjho úroku; a ak nemám záujem, môžem proti tebe podať žalobu, aby som ťa prinútil vrátiť desať aurei.

8. Ten istý, Otázky, kniha XXVII.

Ak pán po tom, čo uviedol hodnotu svojho otroka, vydal ho na mučenie, keď bol obvinený z krádeže, a nebol uznaný vinným, a ten, komu bol vydaný, ho nechcel vrátiť, možno proti nemu z tohto dôvodu podať občianskoprávnu žalobu; hoci

za určitých okolností si strana, ktorej bol otrok vydaný, môže otroka ponechať. Môže si totiž ponechať otroka, ak majiteľ uprednostní, aby namiesto neho dostal peniaze, alebo ak bol pristihnutý pri páchaní trestného činu; vtedy totiž sumu, na ktorú bol ocenený, musí zaplatiť jeho pán. Vyvstáva však otázka, akým spôsobom možno vymáhať peniaze, ak sa pán rozhodne prijať ocenenú hodnotu otroka? Uviedol som, že hoci to, čo bolo medzi stranami dohodnuté, nebolo predpísané podmienkami stipulácie, predsa len, ak úmysel zmluvy nebol nejasný, v tomto prípade možno podať žalobu praescriptis verbis a nemalo by sa konštatovať, že bola uzavretá len dohoda bez protihodnoty, keďže sa mohlo preukázať, že majetok bol odovzdaný pod určitou podmienkou.

9. Tá istá kniha, Názory, kniha XI.

Ak sa niekto zbaví zodpovednosti pod podmienkou, že prenesie svoj záväzok na Titiusa ako dlžníka, a nesplní podmienku zmluvy, bude zodpovedný za žalobu o náhradu škody v neurčitej výške. Preto je povinnosťou sudcu nie dohliadať na to, aby sa obnovil starý záväzok, ale aby sa splnil sľub, alebo aby sa vyniesol rozsudok.

10. Javolenus, Listy, kniha XIII.

Istý muž odkázal užívacie právo na tretinu svojho majetku. Majetok jeho dediča bol veriteľmi predaný a žena, ktorej bol odkázaný, dostala namiesto užívacieho práva sumu, ktorá bola stanovená na základe ocenenia tretej časti majetku, a z neznalosti sa vynechala bežná podmienka. Pýtam sa, či môže dedič tejto ženy podať žalobu o peniaze, ktoré jej boli poskytnuté namiesto užívania užívacieho práva, a ak áno, akú žalobu? Odpovedal som, že by sa malo vyhovieť žalobe in factum.

11. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXXIX.

Z dôvodu, že počet žalôb nie je v každom prípade dostatočný, sa vo všeobecnosti pristupuje k žalobám in factum. Pokiaľ ide o žaloby predpísané zákonmi, tam, kde je jedna z nich spravodlivá a potrebná, ju poskytuje prétor, ak pre daný prípad nebola prijatá žiadna právna úprava. To robí podľa Lex Aquilia tým, že udeľuje žaloby in factum prispôbené účelu, ktorý si vyžaduje užitočnosť uvedeného zákona.

12. Proculus, Listy, kniha XI.

Ak muž predal isté pozemky svojej manželke a v tom čase bola uzavretá dohoda, že v prípade rozvodu manželstva manželka prevedie na svojho manžela uvedené pozemky za rovnakú cenu, ak si to želá, myslím si, že by sa mala priznať žaloba in factum a že toto pravidlo by sa malo dodržiavať aj vo vzťahu k iným osobám.

13. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXX.

Ak ti dám majetok na predaj za určitú cenu s tým, že ak ho predáš za vyššiu cenu, môžeš si ponechať prebytok, platí, že sa nepodá ani mandát, ani partnerská žaloba, ale že sa má podať žaloba in factum, ako v prípade dobrovoľného zastúpenia; z toho dôvodu, že mandát by mal byť bezodplatný a partnerstvo sa nepovažuje za vzniknuté s ohľadom na osobu, ktorá ťa neprijme za partnera pri predaji, ale vyhradí si určitú časť výnosu pre seba. Julianus uvádza v jedenástej knihe Digest: "Ak ti dám do vlastníctva neobývaný pozemok, ktorý mi patrí, pod podmienkou, že po tom, ako na ňom postavíš dom, mi prevedieš podiel na ňom; táto transakcia nie je predajom, pretože namiesto ceny dostanem časť svojho vlastného majetku; nie je ani mandátom, pretože nie je bezodplatná, ani partnerstvom z toho dôvodu, že nikto vstupom do partnerstva neprestáva byť vlastníkom svojho vlastného majetku." Ak vám však uvedenú pôdu dám na účely vyučovania chlapca alebo na pasenie stáda, alebo na výživu chlapca s tým, že ak by sa po uplynutí určitého počtu rokov predala, kúpna cena sa medzi nás rozdelí; ide o úplne inú transakciu ako v súvislosti s neobsadenou pôdou, pretože v tomto prípade ten, kto predtým vlastnil nehnuteľnosť, neprestáva byť jej vlastníkom, a preto bude žaloba o partnerstve oprávnená. Ak by som však na vás previedol vlastníctvo mladého otroka, uplatní sa rovnaké pravidlo ako v prípade pozemku, pretože vlastníctvo prestáva patriť bývalému vlastníkovi. Aké je teda pravidlo? Julianus si myslí, že by sa mala priznať žaloba in factum, teda žaloba na výklad zmluvy. Preto ak strana neprevedie vlastníctvo pozemku, ale dovoľí vám na ňom stavať s tým, že buď pozemok, alebo jeho cena, ak sa predá, sa rozdelí, pôjde o partnerstvo. Rovnaká zásada platí aj v prípade, keď vlastník prevedie vlastníctvo časti pozemku, pričom si vyhradí vlastníctvo zvyšnej časti, a povolí výstavbu domu pod rovnakou podmienkou.

14. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLI.

Ak niekto hodí tovar patriaci inému do mora s cieľom zachrániť svoj vlastný, nebude podliehať žiadnej žalobe. Ak to však urobí bez akéhokoľvek dôvodu, bude zodpovedný za žalobu in factum; a ak by to urobil so zlým úmyslom, bude zodpovedný za žalobu z tohto dôvodu.

(1) Ak by niekto vyzliekol otroka patriaceho inému a ten by zomrel na prechladnutie, možno podať žalobu z dôvodu krádeže jeho šiat, ako aj žalobu in factum z dôvodu krádeže otroka; právo na trestné konanie proti zlodejovi zostáva nedotknuté.

(2) Ak by niekto hodil do mora strieborný pohár patriaci inému, Pomponius v sedemnástej knihe o Sabinovi hovorí, že nebude možné podať ani žalobu z krádeže, ani žalobu z dôvodu protiprávneho poškodenia, ale žalobu in factum.

(3) Ak na môj pozemok spadnú žalude zo stromu, ktorý patrí tebe, a ja dovoľím svojmu dobytku, aby sa na nich pásol, Aristo hovorí, že nepozná žiadnu žalobu, ktorou by som mohol postupovať, pretože žalobu s odkazom na pastvu dobytku nemožno

podat' podľa Zákona dvanástich tabúl', keďže sa na tvojom pozemku nepásol, ani žalobu z dôvodu krádeže, ani žalobu z dôvodu nezákonnej škody. Preto by sa mala podať žaloba in factum.

15. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLII.

Osoby, ktoré vedia, kde sa ukrývajú utekajúci otroci, by to mali oznámiť ich pánom, a to ich nerobí vinnými z krádeže; je totiž obvyklé, že za to dostanú odmenu, ak prezradia miesto úkrytu spomínaných otrokov, a dar sa v tomto prípade nepovažuje za nezákonný; preto sa strana, ktorá dostala odmenu, nemusí obávať žaloby o jej vrátenie, pretože ju dostala z dobrého dôvodu, a nie z nečestného. Ak však nebolo nič vyplatené, ale bola uzavretá dohoda s odkazom na informáciu, t. j. že strane bude poskytnutá určitá suma, ak prezradí úkryt otroka, a ten je zadržaný, pozrime sa, či možno podať žalobu. V skutočnosti nejde o dohodu bez protiplnenia, z ktorej by sa dalo usúdiť, že žaloba nevznikne, ale obsahuje určitú transakciu, a preto sa môže stať dôvodom občianskoprávnej žaloby; teda žaloby praescriptis verbis, ibaže niekto môže povedať, že v tomto prípade bude žaloba z dôvodu podvodu, ak sa dá preukázať zlá viera.

16. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXII.

Dovolil si mi kopať kriedu na tvojom pozemku pod podmienkou, že zasypem miesto, odkiaľ som ju vzal. Odniesol som kriedu, ale výkop som nezasypal. Vznikla otázka, na akú žalobu máte nárok? Je isté, že občianskoprávna žaloba o náhradu škody v nezistenej výške bude podaná. Ak ste mi však kriedu predali, môžete postupovať na základe žaloby o predaj. Ak by som po vytážení kriedy zasypal výkop a vy mi neumožníte kriedu odstrániť, budem mať potom voči vám právo na žalobu o vydanie, pretože mi patrí, keďže som ju vykopal s vašim súhlasom.

(1) Dali ste mi povolenie zasiať na vašom pozemku obilie a odstrániť úrodu. Zasiať som ho, ale vy ste mi nedovolili obilie odstrániť. Aristo hovorí, že občianskoprávna žaloba nebude prípustná a môže byť otázkou, či by sa mala priznať žaloba in factum, ale tá z dôvodu zlej viery bude určite k dispozícii.

17. Ulpián, O edikte, kniha XXVIII.

Ak ti poskytnem bezodplatné ubytovanie vo svojom dome, môžem proti tebe postupovať z dôvodu pôžičky na užívanie? Vivianus hovorí, že môžem; bezpečnejšie je však podať žalobu na konštrukciu zmluvy.

(1. Ak vám dám šperk, ktorého hodnota bola ocenená, pod podmienkou, že mi ho vrátite alebo mi zaplatíte jeho cenu; a ten sa zničí pred uzavretím predaja, kto musí znášať stratu? Labeo hovorí a Pomponius tiež zastáva názor, že ak ja ako predávajúci požiadam teba, aby si ho zlikvidoval, riziko bude moje, ale ak ty požiadáš mňa, aby som tak urobil, bude tvoje; a ak ani jeden nepožiadá druhého, ale len uzavrieme dohodu, budeš zodpovedný len za podvod a nedbanlivosť, a v tomto prípade bude určite na mieste žaloba praescriptis verbis.

(2) Papiniánus v ôsmej knihe Otázky uvádza: "Ak by sme chceli, aby sa nám niečo udialo, tak by sme to mali urobiť: "Ak som ti dal nejaký predmet za účelom jeho preskúmania a ty tvrdíš, že si ho stratil, žaloba o výklad zmluvy bude podaná len vtedy, ak neviem, kde sa predmet nachádza. Ak totiž viem, že je vo vašom vlastníctve, môžem podať žalobu o krádež alebo žalobu o vrátenie veci, alebo žalobu o jej výrobu. Preto ak som predmet niekomu dal na preskúmanie, alebo na jeho vlastný prospech, alebo na prospech nás oboch, domnievam sa, že mi musí zodpovedať za podvod a nedbanlivosť, pretože mu z toho vznikol prospech; nie však za jeho stratu. Ak som mu však predmet poskytol na svoj vlastný prospech, bude zodpovedný len za podvod, pretože táto transakcia sa veľmi podobá zálohe."

(3) Ak máme so susedom každý jedného vola a dohodneme sa medzi sebou, že ja mu požičiam svojho na desať dní a on mi požičia svojho na rovnaký čas za účelom vykonania našej práce; a ak by niektorý z volov zomrel v čase, keď je vo vlastníctve druhej strany, žaloba o požičanie na užívanie nebude podaná, pretože pôžička nebola bezodplatná, ale môže byť začaté konanie o výklad zmluvy.

(4) Ak som ťa v čase, keď si mi chcel predať oblečenie, požiadal, aby si mi ho nechal, aby som ho mohol ukázať iným, ktorí sú v takýchto veciach zručnejší ako ja, a bolo zničené požiarom alebo inou neodolateľnou silou; nebudem ti ani v najmenšom zodpovedať za jeho hodnotu. Z toho je zrejmé, že som zodpovedný len za nedostatok bežnej starostlivosti.

(5) Ak niekto dostane prstene, ktoré má mať ako zábezpeku za stávkku, a neodovzdá ich tomu, kto ju vyhrá, možno proti nemu podať *actio praescriptis verbis*. Nemal by sa prijať názor Sabina, ktorý si myslí, že v tomto prípade bude žaloba o vrátenie a žaloba z dôvodu krádeže. Ako totiž môže podať žalobu z dôvodu krádeže s odkazom na majetok, ktorého držbu alebo vlastníctvo nikdy neužíval? Je však jasné, že ak bola stávka nečestná, úspešná strana môže získať späť len svoj prsteň.

18. Ten istý, O edikte, kniha XXX.

Ak u teba zložím peňažnú sumu, aby si ju dal Titiovi, ak mi privedie späť môjho otroka na úteku, a ty mu ju nedáš, lebo mi nevrátil uvedeného otroka, a peniaze mi nevrátiš, najlepším spôsobom je postupovať žalobou o výklad zmluvy, keďže prenasledovateľ otroka na úteku a ja sme uvedené peniaze nezložili, ako sa to robí pri sekvestracii.

19. Ten istý, O edikte, kniha XXXI.

Požiadali ste ma, aby som vám požičal peniaze, a keďže som ich nemal, dal som vám istý majetok na predaj, aby ste mohli použiť výnos. Ak si uvedený majetok nepredal alebo si ho predal a prijatú cenu si neprijal ako pôžičku, je bezpečnejšie postupovať, ako hovorí Labeo, žalobou o výklad zmluvy, ako keby medzi nami bola uzavretá určitá dohoda.

(1) Ak by som zastavil pozemok vo váš prospech a následne by bolo medzi nami dohodnuté, že mi poskytnete záruku, a vy by ste tak neurobili; hovorím, že lepším plánom bude podať žalobu o výklad zmluvy, pokiaľ nejde o nejakú náhradu, pretože ak ide o náhradu, bude na mieste žaloba o nájom.

20. Ten istý, O edikte, kniha XXXII.

Pýta sa Labeo: "Ak ti dám kone, ktoré mám na predaj, aby si ich vyskúšal, pod podmienkou, že ich do troch dní vrátiš, ak sa ti nebudú páčiť, a ty, ako účinkujúci v cirkuse, budeš jazdiť na uvedených koňoch a vyhráš cenu, a potom ich odmietneš kúpiť; možno proti tebe podať žalobu o predaj?" Myslím si, že lepší názor je, že by sa mala podať žaloba o výklad zmluvy, pretože medzi nami bolo dohodnuté, že si uvedené kone vezmete na účely ich bezplatného vyskúšania, a nie že ich prihlásite na preteky.

(1) Mela kladie nasledujúcu otázku: "Ak vám prenechám nejaké muly za účelom ich vyskúšania s tým, že ak sa vám budú páčiť, kúpíte ich, ale ak sa vám nebudú páčiť, že mi zaplatíte určitú sumu za každý deň, a muly ukradnú zloději v čase určenom na vyskúšanie; čo treba nahradiť, peniaze a muly, alebo len muly?" Mela hovorí, že je rozdiel, či už bola kúpa uzavretá, alebo mala byť uzavretá neskôr, pretože ak bola transakcia dokončená, žalobu možno podať o cenu; ak však nie, žalobu možno podať len o mulice. Neuvádza však, aké žaloby sú k dispozícii, ale domnievam sa, že ak bola kúpa dokonaná, žaloba na predaj bude prípustná; ak by to však tak nebolo, túto žalobu možno podať podobne ako žalobu priznanú proti cirkusantovi.

(2) Ak, keď si chcete kúpiť strieborný tanier a strieborník vám nejaký prinesie a nechá vám ho, a keďže vám nevyhovuje, dáte ho svojmu sluhovi, aby vám ho vrátil, a stratí sa bez podvodu alebo nedbanlivosti z vašej strany; stratu musí znášať strieborník, pretože bol poslaný v jeho prospech, ako aj vo váš. Labeo tvrdí, že je isté, že ste zodpovedný za nedbanlivosť tých, ktorým boli predmety zverené do úschovy a na doručenie; a myslím si, že v tomto prípade bude na mieste žaloba o výklad zmluvy.

21. Ten istý, Spory, kniha II.

Všade tam, kde nebude možné uplatniť bežnú žalobu alebo výnimku, bude možné uplatniť prétorskú žalobu alebo výnimku.

22. Gaius, O provinčnom edikte, kniha X.

Ak ti dám oblečenie na vyčistenie alebo opravu a ty sa zaviežeš vykonať prácu bezplatne, vzniká mandátny záväzok; ak však bola poskytnutá alebo dohodnutá odmena, ide o transakciu prenájmu a nájmu. Ak ste sa však k tomu nezaviazali bezodplatne a odmena nebola v danom čase poskytnutá ani prisľúbená, ale transakcia bola uzavretá s tým, že neskôr bude zaplatená suma, na ktorej sme sa dohodli; je ustálené, že treba vyhovieť žalobe in factum ako v prípade novej transakcie, teda žalobe o výklad zmluvy.

23. Alfenus, Epitomes of the Digest of Paulus, kniha III.

Dve osoby kráčali po Tiberi; jeden z nich požiadal druhého, aby mu ukázal svoj prsteň, ten tak urobil, a kým si ho prezeral, vypadol mu z rúk a skotúľal sa do Tiberu. Bol vyslovený názor, že je možné podať žalobu in factum.

24. Africanus, Otázky, kniha VIII.

Titius požičal Semproniovi tridsať aurei, pričom sa medzi nimi dohodlo, že po vrátení peňazí Sempronius zaplatí dane, ktoré Titius dlhoval, pričom úrok sa vypočítal na šesť percent; v prípade, že úrok bol vyšší ako dane, mal Sempronius vrátiť Titiovi prebytok uvedeného úroku, a ak boli dane vyššie ako úrok, mal sa prebytok odpočítat' od istiny; ak by však suma daní prevyšovala istinu aj úroky, Titius by mal túto sumu Semproniovi nahradiť; strany v tejto veci neuzavreli žiadnu formálnu dohodu. Titius požiadal o stanovisko, akú žalobu by mohol podať, aby od Sempronia vymáhal zvyšok úrokov po zaplatení daní. Odpoveď znela, že úroky z požičaných peňazí nie sú v skutočnosti splatné, pokiaľ o nich nebola uzavretá dohoda; v uvedenom prípade by sa však malo zvažovať, či by sa transakcia nemala považovať za mandát dohodnutý medzi stranami, a nie za pôžičku za úrok, pokiaľ vybrané úroky nepresiahli šesť percent. Žaloba o vrátenie istiny by sa totiž nezakladala na požičaných peniazoch; ak by totiž Sempronius peniaze buď stratil bez zlej viery, alebo by ich ponechal bez práce, treba povedať, že by z tohto dôvodu vôbec nebol zodpovedný. Preto je bezpečnejším plánom, aby sa žalobe in factum vyhovel pre konštrukciu zmluvy, najmä ak je zároveň dohodnuté, že ak suma daní prevyšuje úroky, má sa odpočítat' od istiny, čo ide nad rámec ustanovení zákona a podmienok zmluvy o pôžičke peňazí.

25. Marcianus, Pravidlá, kniha III.

Ak niekto poskytne služby svojho otroka, ktorý je remeselníkom, inému, výmenou za služby podobného otroka, ktorý patrí tomuto druhému, na rovnaký čas, možno začať konanie na základe actio praescriptis verbis, rovnako ako v prípade, keď strana poskytne plášte výmenou za tuniky. To neplatí ani v prípade, ak by sa omylom poskytli služby, ktoré neboli splatné, pretože tie nemožno vymáhať; pretože poskytnutím jednej veci za druhú uzatvárame záväzok podľa práva národov, ale ak sa poskytne niečo, čo nie je splatné, treba buď zákonne požadovať náhradu, alebo vrátiť rovnakú sumu tej istej veci, a ani jedným z týchto spôsobov nemožno vymáhať vyššie uvedené služby.

26. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXI.

Ak som ti dal nejaké poháre s tým, že mi ich máš vrátiť, bude žaloba o vypožičanie na užívanie oprávnená. Ak som ti ich však dal pod podmienkou, že mi odovzdáš ich váhu v striebre, nech by bola akákoľvek; požiadavka na vrátenie tejto váhy sa musí uplatniť prostredníctvom žaloby na konštrukciu zmluvy, ako aj žaloby na striebro tej istej rýdzosti, z akej boli poháre zložené. Ak však bolo dohodnuté, že poháre vrátite alebo sumu striebra rovnajúcu sa ich hmotnosti, platí rovnaké pravidlo

Knihá XX

1. O zálohách a hypotékach a o spôsobe ich uzatvárania (...)
2. V akých prípadoch sa záložné právo a hypotéka uzatvárajú mlčky.
3. Ktorý majetok nemožno právne založiť ani založiť hypotékou.
4. Ktorí veritelia sú uprednostnení v prípadoch záložného práva alebo hypotéky (..)
5. Pokiaľ ide o predaj založeného a hypotekárneho majetku.
6. Akým spôsobom sa uvoľňuje záložné právo na majetok, ktorý je predmetom zálohu alebo hypotéky.

Tit. 1. O záložnom práve a hypotéke, o spôsobe ich uzatvárania a o zmluvách, ktorými sa uzatvárajú.

1. Papinianus, Opinions, kniha XI.

Všeobecná dohoda pri záložnom práve na majetok, dokonca aj taká, ktorá sa získa neskôr, je platná. Avšak v prípade, keď bola dohoda uzavretá s ohľadom na majetok patriaci inému, ktorý nepatrí tomu, kto ho dal do zálohy, ale vlastníctvo k nemu

neskôr nadobudol dlžník, veriteľ bude sotva oprávnený na spravodlivú žalobu, ak nevedel, že majetok patrí niekomu inému, ale ponechanie majetku v jeho vlastníctve bude lepším spôsobom konania.

(1) Ak je otrok daný do zálohu, veriteľ nemôže predať svoje peculium, ak o tom nebola výslovne uzavretá dohoda. Nezáleží na tom, kedy otrok alebo jeho pán nadobudli peculium.

(2) Ak je pozemok daný do zálohu a je výslovne dohodnuté, že do zálohu sa dáva aj jeho úroda, a dobromyseľný nadobúdateľ uvedenú úrodu spotreboval, nemožno ho nútiť, aby ju vrátil spravodlivou žalobou podľa Lex Servia; zastáva sa totiž názor, že záložné právo sa neodstraňuje lichvou, keďže otázka zálohu je odlišná od úmyslu vlastníka. Tento prípad je odlišný od prípadu týkajúceho sa plodín, keďže tie nikdy nepatrili dlžníkovi.

(3) V zmluve bolo dohodnuté, že ak úroky z dlhu neboli zaplatené v čase splatnosti, úrody z nehnuteľnosti, ktorá bola predmetom záložného práva, sa majú započítavať na úroky, a to v rozsahu, ktorý bol zákonný. Aj keď boli v čase uzavretia tejto dohody do nej zahrnuté záležitosti menšieho významu, usúdilo sa, že dohoda nie je neplatná; keďže v prípade, že by v určenom čase neboli zaplatené nižšie úroky, mohli sa strany riadne dohodnúť na zaplatení vyššej ako zákonnej úrokovej sadzby.

(4) Ak žena darovala svojmu manželovi pozemok a on ho dal do zálohu a po rozvode žena získala späť vlastníctvo svojho pozemku a dala ho do zálohu veriteľovi z dôvodu dlhu, v tomto prípade sa zdá, že záložná zmluva bola riadne uzavretá len s ohľadom na peniaze, za ktoré bola svojmu manželovi dlžná za to, že pozemok zveľadil; to znamená, že vynaložil väčšie náklady, ako bola hodnota úrody, ktorú z nej získal; pretože sa má za to, že žena uskutočnila len svoj vlastný obchod v tejto výške, a nie že sa zaviazala uskutočniť obchod iného.

2. Ten istý, Názory, kniha III.

Ak ručiteľ, ktorý si nechal postúpiť záložné právo alebo hypotéku po tom, čo zaplatil dlh za požičané peniaze, postupuje voči dlžníkovi na základe mandátu alebo podá proti nemu žalobu z dôvodu, že je jeho veriteľom; ak sa dopustil nedbanlivosti vo vzťahu k záložným právam, musí sa to vziať do úvahy. Nemôže ho však žalovať na základe priamej žaloby zo záložného práva.

3. Ten istý, Otázky, kniha XX.

Ak dlžník, ktorý podal žalobu o svoj majetok, prehral svoj spor, pretože nepreukázal, že majetok mu patrí; srbská žaloba sa prizná aj veriteľovi, ak preukáže, že Táto sa vzťahovala na všetky pôžičky osobného majetku, ak sa vrátenie uskutočnilo v peniazoch, inak išlo o predaj. Majetok bol v čase uzavretia záložnej zmluvy v rukách dlžníka. Ak je však dlžník, ktorý si

nárokoval majetok, porazený, sudca, ktorý predsedá servilnej žalobe, bez toho, aby venoval pozornosť rozhodnutiu vydanému s odkazom na majetok, musí preskúmať dôvody, na základe ktorých bol majetok založený. Inak je to v prípadoch, ktoré sa týkajú odkazov a slobodných, kde sa rozhodnutie vydáva v prospech toho, kto si nárokoval zákonné dedičstvo. Napriek tomu nemožno veriteľa v každom ohľade správne porovnávať s odkazovníkom, keďže odkazy v skutočnosti nie sú platné, ak sa o nich nerozhodne aj v závete; môže sa totiž stať, že záložné právo bude riadne prijaté a žaloba s odkazom naň bude podaná nesprávne.

(1) Človek, ktorý podal žalobu o vrátenie svojho majetku, bol porazený nespravodlivým rozhodnutím a následne majetok založil. Veriteľ nemôže mať na tento majetok väčšie právo ako ten, kto ho dal do zálohu; preto mu bude brániť námietka z dôvodu, že vec už bola rozhodnutá, hoci ten, kto vec získal, nemôže v žiadnom prípade začať konanie o vrátenie toho, čo mu nepatrí, pretože v tomto prípade treba brať do úvahy nie to, čo nemal, ale to, aké právo by mal dlžník na zastavený majetok.

4. Gaius, O hypotekárnej formule.

Hypotéka sa uzatvára na základe neformálnej dohody, keď strana súhlasí s tým, aby bol jej majetok zaťažený hypotékou z dôvodu určitého záväzku. Nezáleží na tom, akým spôsobom je dohoda vyjadrená, ako je to v prípade záväzkov uzatváraných na základe súhlasu strán, a teda ak je bez písomnej listiny dohodnuté, že majetok bude zaťažený hypotékou, a toto je možné preukázať, bude majetok zaťažený v rozsahu dohody. Dokumenty sa vyhotovujú s odkazom na tieto záležitosti, aby sa úmysel strán dal ľahšie zistiť, a to, čo bolo dohodnuté, je platné aj bez nich, ak sa to dá dokázať, rovnako ako je platné manželstvo, hoci o tom nemusí existovať písomný dôkaz.

5. Marcianus, O hypotekárnej formule.

Treba si uvedomiť, že majetok môže byť hypotékou pre akýkoľvek druh záväzku, ak sa požičiavajú peniaze, poskytuje veno, uskutočňuje kúpa alebo predaj, uzatvára sa nájomná zmluva a prenájom alebo sa udeľuje mandát; tiež ak je záväzok absolútny, alebo ak je na určitý čas, alebo pod určitou podmienkou, alebo ak sa preberá na základe dohody, alebo na zabezpečenie súčasného dlhu, alebo dlhu, ktorý bol predtým dohodnutý. Majetok možno založiť aj z dôvodu záväzku, ktorý sa má uzavrieť neskôr, možno to urobiť nielen na zabezpečenie zaplatenia celej peňažnej sumy, ale aj len jej časti, a je to možné aj pri občianskych alebo prétorských záväzkoch, ako aj pri tých, ktoré sú len naturálne. Hypotéka v podmienenom záväzku však nie je záväzná, pokiaľ nie je splnená podmienka.

(1) Rozdiel medzi záložným právom a hypotékou spočíva len v slovnom vyjadrení.

(2) Strana môže založiť majetok nielen za vlastný záväzok, ale aj za záväzok iného. 6. Ulpian, O edikte, kniha LXXIII.

Všeobecným záväzkom, ktorý sa týka všetkého majetku, ktorý strana teraz má alebo môže mať v budúcnosti, nie sú zahrnuté tie veci, ktoré by pravdepodobne niekto nemal osobitne zaťažovať, ako napríklad domáce potreby. Dlžníkovi treba ponechať aj oblečenie a spomedzi otrokov tie, ktoré používa natoľko, že je isté, že by ich nedal do zálohu, pretože ich služby sú pre neho veľmi potrebné alebo si ich cení vzhľadom na náklonnosť, ktorú k nim prechováva.

7. Paulus, O edikte, kniha LXVIII.

Srv. akcia nie je k dispozícii s odkazom na predmety, ktoré sa denne používajú.

(8. Ulpian, O edikte, kniha LXXV.

Napokon je ustálené, že konkubína, prirodzené deti a učni alebo akíkoľvek iní pomocníci tohto druhu nie sú zahrnutí do všeobecnej povinnosti.

9. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IX.

Toto pravidlo treba dodržiavať aj vo vzťahu k majetku, ktorý patril dlžníkovi v čase uzavretia zmluvy. Predmetom záložného práva sa môže stať aj všetko, čo je možné kúpiť a predať.

10. Ulpian, O edikte, kniha LXXV.

Ak dlžník založí svoj majetok dvom osobám súčasne, takže je celý viazaný na každú z nich, obe môžu využiť servilnú žalobu na celú sumu voči iným osobám. Keď medzi nimi vznikne spor, je lepší stav držiteľa a ten bude mať právo na výnimku: "Mohol si mať majetok, keby nebolo dohodnuté, že má byť založený aj mne." Ak však bolo úmyslom strán, aby bola nehnuteľnosť zaťažená každému z nich rovnakým dielom, bude medzi nimi a voči tretím osobám prípustná spravodlivá žaloba, prostredníctvom ktorej môže každý z nich získať do vlastníctva polovicu nehnuteľnosti.

11. Marcianus, O hypotekárnej formule.

Ak ten, kto má na starosti majetok patriaci štátu, si naň požičia peniaze, môže tento majetok zaťažiť.

1. 2. Ak sa uzavrie dohoda, že užívanie toho, čo je v zálohu, môže vykonávať veriteľ, a niekto dostane na starosť pozemok alebo dom, môže si ponechať ich držbu namiesto zálohu, kým mu nebudú vyplatené peniaze; pretože môže brať zisky namiesto úrokov, a to buď ich prenajímaním, alebo ich sám vyberať, alebo obsadiť priestory. Preto ak by stratil držbu nehnuteľnosti, je zvykom využiť žalobu in factum.

2. Vyvstala otázka, či je možné poskytnúť užívacie právo formou záložného práva alebo hypotéky, ak s tým súhlasí vlastník nehnuteľnosti, alebo súhlas dáva len ten, kto má právo na užívacie právo? Papinianus v jedenástej knihe názorov hovorí, "že veriteľ musí byť chránený, a ak vlastník chce proti nemu začať konanie, aby mu zabránil používať právo užívania proti jeho súhlasu, prétor ho ochráni výnimkou, ak medzi veriteľom a osobou, ktorej právo užívania patrilo, nebolo dohodnuté, že právo užívania má byť založené; pretože keď prétor chráni nadobúdateľa práva užívania, prečo by nemal chrániť aj veriteľa?" Na rovnakom princípe možno podať výnimku voči dlžníkovi.

3. Služobnosti urbárskych pozemkov nie je možné dať do zálohu, a preto nie je možné uzavrieť zmluvu o ich zálohu.

12. Paulus, O edikte, kniha LXVIII.

Pomponius hovorí, že treba mať za to, že možno uzavrieť zmluvu o záložnom práve na cestu a na právo hnať dobytok alebo viesť vodu za takých podmienok, že v prípade nezaplatenia peňazí môže veriteľ tieto služobnosti využívať, ak má príslušný pozemok; a ak by peniaze neboli zaplatené v určitom čase, môže uvedené služobnosti predať. Toto stanovisko by sa malo prijať z dôvodu jeho výhodnosti pre zmluvné strany.

13. Marcianus, O hypotekárnej formule.

Ak stádo ručí záložným právom, ručí ním aj každé jeho budúce zvýšenie. Ak by sa však celé stádo obnovilo v dôsledku smrti tých, ktorí boli predtým zálohovaní, bude stále ručiť ako zálohované.

1. Otok, ktorý má byť podmienene slobodný, môže byť založený, hoci právo na zástavu ako zábezpeku zanikne, len čo sa podmienka splní.

2. Keďže platí, že zálohovaný majetok môže byť zaťažený aj veriteľom, pokiaľ sú splatné oba dlhy, záloh bude viazaný na druhého veriteľa a mala by mu byť udelená výnimka, ako aj spravodlivá žaloba. Ak by však vlastník zaplatil dlh, uvoľní sa aj záložné právo. Možno však pochybovať o tom, či by sa mala alebo nemala poskytnúť spravodlivá žaloba veriteľovi z dôvodu, že peniaze boli zaplatené. Veď čo ak bol záväzok splnený? Správne je to, čo Pomponius napísal v siedmej knihe Ediktu, a to, že ak ten, kto dal majetok do zálohu, dlhuje peniaze, po ich vymožení má nimi zaplatiť vlastnému veriteľovi. Ak však dlhoval nejaký predmet a odovzdal ho, mal by zostať druhému veriteľovi ako záloh.

3. Veriteľ si môže oprávnené nárokovať čokoľvek, čo stojí na povrchu pozemku, voči ktorémukol'vek držiteľovi; bez ohľadu na to, či bola uzavretá len neformálna dohoda s odkazom na jeho zaťaženie, alebo či bola odovzdaná držba, ktorá bola následne stratená.

4. Aj keď veriteľ získa rozsudok proti svojmu dlžníkovi, hypotéka naďalej existuje, pretože hypotekárna žaloba má svoju vlastnú podmienku; to znamená, že zostáva účinná, ak nie sú zaplatené peniaze alebo poskytnuté záruky. Ak osobne začnem konanie proti odporcovi žaloby, aj keď mi mohol poskytnúť zábezpeku a prehral svoj spor, hypotéka stále zostáva v platnosti. S oveľa väčším odôvodnením preto platí, že ak sa konanie začne osobne buď proti hlavnému dlžníkovi, alebo proti ručiteľovi, alebo proti obojmu spolu, aj keď bol proti nim vydaný rozsudok, hypotekárny záväzok stále zostáva účinný. Z toho vyplýva, že veriteľ nebol uspokojený, pretože získal právo podať žalobu na základe rozsudku.

5. Ak je nehnuteľnosť podmienenečne zaťažená z dôvodu dlhu, treba konštatovať, že konanie nemožno riadne začať skôr, ako sa podmienka splní; keďže medzitým nie je nič dlžné. Ak však nastane podmienka, od ktorej je dlh závislý, ak bol dlh dohodnutý pod podmienkou, môže potom strana podať žalobu. Ak je však dlh splatný okamžite a hypotéka bola uzavretá pod podmienkou a veriteľ podal hypotekárnu žalobu skôr, ako sa podmienka splnila, je síce pravda, že peniaze neboli zaplatené, ale bolo by nespravodlivé, aby sa záložné právo uvoľnilo. Preto by sa mala na základe rozhodnutia súdu vykonať záložná zmluva, v ktorej by sa stanovilo, že ak sa podmienka splní a peniaze nebudú zaplatené, mala by sa zálohovaná nehnuteľnosť vydať, ak existuje.

6. Ak sa hypotéka vykonala na zabezpečenie aj úrokov, mali by sa vyplatiť aj úroky. Hovoríme, že rovnaké pravidlo platí aj s ohľadom na zmluvnú pokutu.

14. Ulpian, O edikte, kniha LXXIII.

Vyvstala otázka, či by bolo dovolené, ak ešte nenastal deň splatnosti, konať s odkazom na záloh? Myslím si, že povolenie na takýto postup by sa malo udeliť, pretože strana má na tom záujem. Rovnaký názor uvádza aj Celsus.

1. V tých prípadoch, keď existuje prirodzený záväzok, je ustálené, že zástava zostáva zaťažená.

(15) Gaius, O hypotekárnej formule.

Majetok, ktorý ešte neexistuje, ale ktorý vznikne neskôr, môže byť predmetom hypotéky, ako napríklad plody na stromoch, potomstvo otrokyne, prírastok stáda a iné veci, ktoré môžu vzniknúť, sú predmetom hypotéky. To isté pravidlo treba dodržiavať bez ohľadu na to, či vlastník pozemku uzavrie zmluvu buď s ohľadom na užívacie právo k nemu, alebo na čokoľvek, čo na ňom môže vzniknúť, alebo či tak urobí ten, kto má užívacie právo; ako uviedol Julián.

1. Keď sa uvádza, že veriteľ musí preukázať, že predmetná vec bola v čase uzavretia zmluvy zahrnutá do majetku dlžníka, vzťahuje sa to na výslovne uzavretú dohodu, a nie na dohodu, ktorú je zvykom vkladať do záväzkov každý deň; totiž že ak

bol určitý majetok výslovne zaťažený, ručí sa zaň všetkým ostatným, čo teraz zostáva vo vlastníctve dlžníka, alebo čímkol'vek, čo môže v budúcnosti nadobudnúť; rovnako ako keby bol uvedený majetok výslovne zaťažený.

2. Ak sa strany, ktoré už zaťažili svoj majetok, zaviazajú aj voči druhému veriteľovi, aby sa vyhli riziku, ktorému sa zvyknú vystavovať tí, čo hypotekujú tú istú vec viackrát, zvyčajne ustanovia, že majetok nie je hypotékou zaťažený nikomu inému okrem napríklad Lucia Titia; a že ručí v takom rozsahu, že zaťaženie bude prevyšovať predchádzajúci záväzok, takže bude zastavený do výšky prebytku alebo na celú sumu, keď sa majetok uvoľní zo záložného práva pre prvý dlh. V tomto prípade je potrebné zvážiť, či je nehnuteľnosť takto zaťažená, ak bola uzavretá takáto dohoda, alebo či bolo jednoducho dohodnuté, že predmetom záložného práva bude len prebytok. Predpokladá sa, že do dohody je zahrnutý celý majetok po jeho uvoľnení prvým veriteľom. Nie je ešte stále časť toho istého zaťažená? Lepší je názor, ktorý sme uviedli ako prvý.

(16) Marcianus, O hypotekárnej formule.

Ak sa pozemok, ktorý bol hypotekárne zaťažený, neskôr zväčší o aluviálny nános, ručí sa celý.

1. Ak sa nehnuteľnosť založí bez vedomia vlastníka a ten túto transakciu neskôr ratifikuje, treba sa domnievať, že to, čo ratifikoval, malo mať spätnú účinnosť k času uzavretia zmluvy; ale rešpektuje sa vôľa len tých, ktorí majú právo založiť nehnuteľnosť.

2. Ak sa založí nehnuteľnosť a jej forma sa neskôr zmení, hypotekárna žaloba bude stále prípustná; rovnako ako v prípade, keď sa založí dom a jeho pozemok sa neskôr zmení na záhradu. Rovnaké pravidlo platí, ak bola zmluva uzavretá s ohľadom na voľný pozemok a následne je na ňom postavený dom; alebo ak boli vysadené vinice na pozemku, ktorý bol v čase hypotéky bez nich.

3. V prípade podania žaloby na vymáhanie záložného práva sa kladie otázka, či ten, kto je žalovaný, má v držbe nehnuteľnosť, ktorá je predmetom žaloby. Ak totiž nie je v jej držbe a nedopustil sa podvodu, aby sa vyhol držbe, mal by byť oslobodený. Ak však je v držbe a buď zaplatí dlh, alebo odovzdá majetok, mal by byť tiež oslobodený, ale ak neurobí ani jedno z toho, mal by byť proti nemu vydaný rozsudok. Ak je ochotný vydať majetok, ale nemôže tak urobiť, pretože ho nemá po ruke, alebo je vzdialený, alebo sa nachádza v provincii, je zvykom, aby sa poskytla zábezpeka, pretože ak by strana poskytla zábezpeku na jeho vydanie, bude oslobodená. Ak však prestal držať majetok v dôsledku podvodu, a hoci po vynaložení všetkého úsilia nemôže majetok vydať, vydá sa proti nemu rozsudok na sumu, na ktorú žalobca prisúdi na súde, ako pri iných reálnych žalobách; ak by sa totiž proti nemu vydal rozsudok na dlžnú sumu, akú výhodu by mala reálna žaloba, keďže by mohol získať tú istú sumu podaním osobnej žaloby?

4. Sudca by mal niekedy rozhodnúť s ohľadom na zisky, ktoré osoba získala z majetku, ktorý je predmetom žaloby, a vyniesť proti nej rozsudok za zisky od okamihu, keď bola táto záležitosť pripojená. Ale čo ak by mal pozemok nižšiu hodnotu ako dlh? Nemohol by totiž rozhodnúť o ničom s odkazom na zisky, ktoré predtým získal, ak by ešte stále neexistovali a majetok by nepostačoval na uspokojenie pohľadávky.

5. Kládne sa otázka: "Ako môže veriteľ získať pre seba hypotekárny majetok, ktorý mu bol priznaný súdnym rozhodnutím?" Nemôže podať žalobu o navrátenie jeho vlastníctva, ale môže podať hypotekárnu žalobu; a ak sa stretne s námietkou vlastníka z dôvodu, že vo veci už bolo rozhodnuté, môže odpovedať, že "toto rozhodnutie je pre mňa priaznivé".

6. Ak bol proti dlžníkovi vydaný rozsudok na vyššiu sumu, ako je istina a úroky spolu, pretože sa odmietol vzdať záložného práva; a ak zaplatí len sumu dlhu, bude hypotéka uvoľnená? Nesúhlasím s tým, pokiaľ ide o jemnosť zákona a autoritu stanoviska; zdá sa totiž, že na rozhodnutie prechádza celý záväzok, a teda peniaze sú splatné; myslím si však, že je spravodlivejšie, aby sa hypotéka uvoľnila, ak strana zaplatí len sumu, ktorú skutočne dlhuje.

7. Cudzí majetok možno legálne založiť pod podmienkou, že sa stane vlastníctvom dlžníka.

8. Ak dvaja veritelia uzavrujú dohodu s odkazom na hypotekárny majetok, vzniká otázka, v akom rozsahu má každý z nich záložné právo na ten istý majetok; či na celú sumu dlhu, alebo na rovnakú časť s druhým? Lepší je názor, že každý z nich má záložné právo na záloh vo výške dlhu. Ako by to však bolo, keby obaja z nich podali žalobu proti záložcovi; bude nehnuteľnosť zaťažená na dlžnú sumu každého z nich, alebo na celú sumu, ako keby bola viazaná na celú sumu každého z nich? Treba konštatovať, že môžu podať žalobu len na časť, ak bola nehnuteľnosť v ten istý deň zaviazaná osobitne obom. Ak však bolo dohodnuté, že má byť zaťažená v prospech oboch v tom istom čase, každý z nich môže zákonne postupovať s odkazom na celú nehnuteľnosť; v opačnom prípade môže každý z nich podať žalobu len s odkazom na podiel z nej.

9. Záložné právo alebo hypotéka sa môže uskutočniť takto: "Ak dlh nebude zaplatený do určitého času, veriteľ môže držať nehnuteľnosť na základe práva kupujúceho a potom sa musí urobiť odhad jej hodnoty za spravodlivú cenu." V tomto prípade sa transakcia považuje za druh podmieneného predaja. Bohovia Severus a Antoninus to uviedli v reskripte.

(17) Ulpian, O edikte, kniha XV.

Právo využiť svoju zálohu dáva veriteľovi vecnú žalobu.

18. Paulus, O edikte, kniha XIX.

Ak dostanem majetok do zálohu od niekoho, kto môže využiť publiciánsku žalobu, pretože nemá vlastnícke právo k nemu, prétor ma bude chrániť servilnou žalobou v rovnakom rozsahu ako dlžníka publiciánskou.

19. Ulpian, O edikte, kniha XXI.

Ak strana dostane do zálohu niekoľko predmetov, nie je nútená vydať jeden z nich, pokiaľ nedostane celú sumu, ktorá jej prináleží.

20. Ten istý, O edikte, kniha LXIII.

Keď sa dohodne, že strana, ktorá požičala peniaze na opravu domu, dostane z nájomného na základe záložného práva peniaze, ktoré boli požičané, má právo aj na spravodlivú žalobu proti nájomníkom; rovnako ako v prípade zábezpeky, ktorú dlžník poskytol veriteľovi na základe záložného práva.

21. Ten istý, O edikte, kniha LXXIII.

Ak sa uzavrie dohoda medzi nájomcom a mojím zástupcom s odkazom na záložné právo a ja túto dohodu ratifikujem alebo nariadim, aby sa uzavrela; platí, že je uzavretá medzi nájomcom a mnou.

1. Ak dlžník v dobrej viere kúpi otroka od niekoho, kto nie je jeho pánom, a dá ho do zálohy a ponechá si ho v držbe, je tu dôvod na Serviovu žalobu; a ak veriteľ postupuje proti nemu, môže sa stretnúť s námietkou odpoveďou z dôvodu podvodu. Takýto názor zastával Julianus a je odôvodnený.

2. Každú inú výhodu alebo nevýhodu, ktorá náhodne vznikne v súvislosti so záložným právom, musí požívať, resp. znášať dlžník.

3. Ak sa zálohovaný majetok nevráti, musí sa na súde vyčíslieť škoda voči držiteľovi; je však zrejmé, že jej výška nebude rovnaká, ak sa konanie začne proti dlžníkovi, ako keď sa tak stane voči ktorémukol'vek inému držiteľovi; pretože pokiaľ ide o dlžníka, veriteľ nemôže vymáhať viac, ako mu dlží, pretože nemá väčší záujem, ale od iných držiteľov môže vymáhať hodnotu zálohu nad rámec dlhu a musí ju vrátiť dlžníkovi, ak sa proti nemu podá žaloba o záloh.

22. Modestinus, Differences, kniha VII.

Ak niekto bez môjho vedomia založí môj majetok Titiovi, svojmu veriteľovi, a ja sa stanem Titiovým dedičom, záložné právo, ktoré skutočne nebolo spočiatku platné, sa ním nestane okamžite, ale veriteľovi bude priznaná spravodlivá žaloba zo zálohu.

(23) Ten istý, Pravidlá, kniha III.

Veriteľ môže legálne prenajať pozemky, ktoré mu boli zálohované prostredníctvom záložného práva.

1. Závazok zo záložného práva možno legálne uzavrieť aj medzi neprítomnými stranami.

24. To isté, Pravidlá, kniha V.

Ak je niekomu zakázané nadobúdať majetok v určitých medziach, nie je mu zakázané prijímať takýto majetok do zálohu.

25. Ten istý, Názory, kniha VIII.

Ak je zmluva o záložnom práve neplatná alebo bezcenná, nie je dôvod, aby si veriteľ záloh ponechal, a to ani vtedy, ak jeho majetok patrí do štátnej pokladnice.

26. Ten istý, Názory, kniha IV.

Ručiteľ získal od súdu povolenie, že pred zaplatením dlhu môže získať záloh do vlastníctva, ak uspokojí veriteľov. Neuspokojil ich a potom sa dedič dlžníka ponúkol, že veriteľom zaplatí. Pýtam sa, či možno ručiteľa prinútiť, aby zástavy vrátil, a Modestinus odpovedal, že ho k tomu možno prinútiť.

1. Istý otec ľahko presvedčil svojho emancipovaného syna Seia, ktorý si požičal od Septicia určitú sumu peňazí, aby vlastnou rukou napísal uznanie dlhu, pretože on sám toho v tom čase nebol schopný, a to za účelom, aby dom patriaci jeho spomínanému synovi dal do zálohu svojmu veriteľovi. Vznikla otázka, či si Seius mohol legálne ponechať tento dom spolu s ostatným majetkom, keďže sa zriekol majetku svojho otca, a či do neho mohol zasahovať len z toho dôvodu, že uvedenú listinu napísal vlastnou rukou na príkaz svojho otca, keďže svoj súhlas nedal svojmu otcovi ani pod vlastnou pečaťou, ani žiadnym iným písomným vyhlásením. Modestinus odpovedal, že keď Seius vlastnou rukou napísal, že jeho dom bude zastavený, bolo zrejmé, že dal súhlas s týmto záväzkom.

2. Lucius Titius dal do hypotéky určité pozemky a otrokov, ktorí k nim patrili. Jeho dedičia, ktorí si pozemky rozdelili, nahradili tých, ktorí zomreli, inými otrokmi. Veriteľ potom predal pozemky spolu s otrokmi; vznikla otázka, či kupujúci

mohol správne podať žalobu na vrátenie otrokov, ktorí boli nedávno umiestnení na pozemkoch. Modestinus odpovedal, že ak otroci sami neboli zastavení a neboli potomkami otrokýň, ktoré boli zaťažené, v žiadnom prípade neboli viazaní voči veriteľovi.

(27) Marcellus, Digesty, kniha V.

Istý muž dal otroka do zálohy, potom ho za nejaký drobný priestupok dal do reťazí a potom ho prepustil; a keďže dlžník dlh nezaplatil, veriteľ otroka predal za nižšiu cenu, než akú mal v čase, keď bol v zálohe. Môže veriteľ podať žalobu proti dlžníkovi, pretože žaloba na pôžičku nebola dostatočná na to, aby mohol vymáhať nedostatok? Čo ak mal dlžník otroka zabiť alebo oslepiť? Ak by ho zabil, bol by povinný ho predviesť na súd, ale ak by ho oslepil, mali by sme vyhovieť žalobe za zlomyseľné poškodenie vo výške úroku veriteľa; pretože tým, že dlžník otroka zneškodnil alebo obmedzil, znížil hodnotu zálohu. Predpokladajme, že žaloba nebude môcť byť podaná z dôvodu pôžičky, a to z dôvodu, že vec bola stratená. Nemyslím si, že táto vec nie je hodná pozornosti a pomoci préтора. Ulpian v poznámke hovorí, že ak dlžník dal otroka do reťazí, aby poškodil veriteľa, bude zodpovedný; ak to však urobil preto, že si zaslúžil trest, zodpovedný nebude.

28. Paulus, Otázky, kniha III.

V prípade, že dedičstvo bolo zanechané synovi pod otcovskou kontrolou pod určitou podmienkou, jeho otec dostal od dediča svoj vlastný majetok do zálohu. Keďže otec zomrel alebo syn sa osamostatnil a podmienka, na ktorej sa odkaz zakladal, bola splnená, odkaz sa stáva splatným v prospech syna. Otec nemohol legálne podať žalobu o vrátenie zálohu a nemohol tak urobiť ani syn, ktorý teraz začal konanie na tento účel; nemohol mať ani žiadne právo na záloh, ktorý nadobudol v predchádzajúcom čase; rovnako ako to bolo uvedené v prípade ručenia.

29. Ten istý, Názory, kniha V.

Paulus zastával názor, že na vznik záložného záväzku postačuje všeobecná zmluva, ktorá sa vzťahuje na všetok majetok dlžníka; ale taký majetok, ktorý nebol zahrnutý do majetku zosnulého, ale dedič ho neskôr nadobudol iným spôsobom, nemôže veriteľ poručiť vymáhať žalobou.

1. V prípade záložného práva k otrokom ženského pohlavia sa za zaťažené považujú aj deti, ktoré sa z nich narodili. Napriek tomu to, čo sme uviedli s odkazom na to, že ich deti ručia, bez ohľadu na to, či bola vo vzťahu k nim uzavretá výslovná dohoda alebo nie, platí len vtedy, ak ich vlastníctvo nadobudne osoba, ktorá ich zaťažila, alebo jej dedič. Ak sa však deti narodili v čase, keď boli otrokyne vo vlastníctve iného pána, na základe záložnej zmluvy sa na ne nevzťahuje žiadna zodpovednosť.

2. Dom, ktorý bol daný do zálohu, zhorel; Lucius Titius kúpil pozemok, na ktorom stál, a postavil na ňom budovu. Vznikla otázka, čo sa stalo so zálohom? Paulus odpovedal, že záložné právo stále zostáva, a preto sa rozhodlo, že právo na pôdu nasleduje po užívacom práve; to znamená, pokiaľ ide o záložné právo; ale dobromyseľní držitelia nebudú nútení vzdať sa domu, iba ak by mal staviteľ dostať náklady vynaložené na jeho výstavbu v rozsahu, v akom sa majetok stal hodnotnejším.

3. Ak otrok s vedomím a súhlasom svojho pána uzavrie zmluvu o tom, že celý jeho majetok bude predmetom záložného práva, samotný otrok, ktorý zmluvu uzavrel, bude tvoriť súčasť založeného majetku.

30. Ten istý, Názory, kniha VI.

Riziko pohľadávky zabezpečenej záložným právom, ktorú predáva veriteľ, musí prevziať kupujúci, ak ten preukáže, že nehnuteľnosť bola skutočne zaťažená.

31. Scaevola, Stanoviská, kniha I.

Podmienka, pod ktorou boli určité pozemky, ktoré podliehali plateniu nájomného štátu, spočívala v tom, že ak by sa po určitom čase nájomné neplatilo, pozemky by sa vrátili vlastníkovi. Neskôr ho vlastník dal do zálohu a vznikla otázka, či sa to môže urobiť legálne? Odpoveď znela, že záložné právo je dobré, ak ide o platbu peňazí. Bola tiež položená otázka, ak bol dlžník, ako aj veriteľ v omeškaní s platením nájomného, a z tohto dôvodu bolo vydané súdne rozhodnutie, že pozemok patrí vlastníkovi v súlade s podmienkami zmluvy, či postavenie bolo výhodnejšie? Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností, keďže nájomné bolo zaplatené, vlastník mohol využiť svoje privilégium a právo na zálohu zaniklo.

32. Tá istá, stanoviská, kniha V.

Dlžník súhlasil s tým, aby bolo zaťažené všetko, čo patrí k jeho pozemku, a všetko, čo k nemu pribudlo, čo sa naň umiestnilo, čo sa naň prinieslo, čo sa na ňom zrodilo alebo čo z neho pochádza. Časť uvedenej pôdy bola bez nájomcov a dlžník ju z tohto dôvodu dal obrábať svojmu správcovi a zároveň mu na tento účel poskytol potrebných otrokov. Vzniká otázka, či otrok Stichus, ktorý bol správcom, a ostatní otroci určení na obrábanie pozemku, ako aj podriadení otroci Sticha, boli zaťažení. Odpoveď znela, že zálohu podliehali len tí, ktorí tam boli privedení s úmyslom pána, aby tam zostali natrvalo, a nie tí, ktorí boli zamestnaní dočasne.

33. Tryphoninus, Disputácie, kniha VIII.

Ak niekto sľúbi zaplatiť buď tebe, alebo Titiovi, nemôže vymáhať to, čo zaplatil Titiovi; ak mu však dal záloh a ten ho dostal pred zaplatením, môže ho vymáhať.

34. Scaevola, Digesty, kniha XXVII.

Ak dlžník dal svojmu veriteľovi do zálohu obchod, vznikla otázka, či je táto transakcia neplatná, alebo či sa má rozhodnúť, že pod označením "obchod" bol založený celý majetok, ktorý sa v ňom nachádzal. A ak by strana z času na čas predala uvedený tovar, nakúpila iný tovar a umiestnila ho do uvedeného obchodu a potom by zomrela, mohol by veriteľ vymáhať na základe hypotekárnej žaloby všetko, čo sa tam nachádza, keďže tovar bol zmenený a nahradený inými predmetmi? Odpoveď znela, že všetko, čo sa našlo v obchode v čase smrti dlžníka, sa považuje za zálohované.

(1) Taktiež bola položená otázka, kde bol zaslaný list, ako napr: "Keď som si od teba požičal päťsto denárov, žiadal som ťa, aby si neprijímal ručenie, ale aby si odo mňa prijal zástavu, pretože absolútne a s istotou vieš, že môj obchod a moji otroci nie sú zaťažení nikým iným ako tebou a že máš ku mne dôveru ako k čestnému človeku." Vzniká záväzok zo záložného práva? Alebo je tento list bezvýznamný, pretože nemá dátum ani odkaz na konzula? Odpoveď znela, že keďže sa zdá, že bola uzavretá dohoda s odkazom na záloh, záväzok vyplývajúci zo zálohu nie je neplatný len z toho dôvodu, že v ňom nie je uvedený dátum a meno konzula a k dokumentu nie sú pripojené žiadne pečate.

(2) Veriteľ prijal od dlžníka formou záložného práva všetok majetok, ktorý mal alebo mohol mať neskôr. Vznikla otázka, či peniaze, ktoré si uvedený dlžník požičal od druhej strany, keďže boli zahrnuté do jeho majetku, budú pre veriteľa záväzné z titulu záložného práva? Odpoveď bola, že áno.

35. Labeo, Pravdepodobnosti epitafov, Paulus, kniha I.

Ak dom, ktorý máš právo predať na základe podmienok záložnej zmluvy, zachváti požiar a tvoj dlžník ho potom znovu postaví, budeš mať právo s ohľadom na novú budovu.

Tit. 2. V akých prípadoch sa záložná zmluva o hypotéke uzatvára mlčky.

(1) Papinianus, Názory, kniha X.

Podľa nariadenia senátu vydaného za cisára Marka sa záložné právo na dom dané veriteľovi, ktorý požičal peniaze na opravu budovy, rozšíri aj na toho, kto poskytol peniaze na príkaz vlastníka robotníkovi, ktorý vykonal opravu.

2. Marcianus, O hypotekárnej formule.

Pomponius v Štyridsiatej knihe rôznych výpiskov hovorí, že "všetko, čo nájomca vniesol do domu, bolo zálohované nielen za nájomné, ale aj za prípadné zhoršenie stavu nehnuteľnosti spôsobené nedbanlivosťou nájomcu, na základe čoho by bol vlastník oprávnený podať proti nemu žalobu z nájmu".

3. Ulpian, O edikte, kniha LXXIII.

Neratius si myslí, že ak sa prenajíma sklad, či už sa zmluva vzťahuje na iné veci alebo len na obsadený priestor, existuje konkludentná dohoda s ohľadom na všetko, čo je v ňom umiestnené, a že toto pravidlo platí aj v tomto prípade; čo je správne.

4. Neratius, Pergameny, kniha I.

Podľa našej praxe sa všetko, čo je umiestnené na mestských majetkoch, považuje za zálohované takpovediac tichou dohodou; na rustikálnych majetkoch sa však dodržiava opačné pravidlo.

(1) Možno pochybovať o tom, či stajne, ktoré nie sú spojené s inými budovami, treba považovať za súčasť týchto majetkov? A vskutku, pokiaľ ide o urbárske usadlosti, nie je o tom žiadna pochybnosť, keďže sú oddelené od ostatných budov. S odkazom na tichý prísľub tohto druhu sa však od mestských nehnuteľností veľmi nelíšia.

5. Marcianus, O hypotekárnej formule.

Pomponius v trinástej knihe Rôzne výťahy uvádza, že ak mi nájomca poskytne bezodplatné ubytovanie v dome, ktorý si prenajal, akýkoľvek osobný majetok, ktorý tam prinesiem, sa nebude považovať za tichý záloh v prospech iného domu.

1. Taktiež hovorí, že treba mať za to, že zástava môže byť so súhlasom vlastníka vnesená takým spôsobom, že môže ručiť za časť dlhu.

2. Ak sa niekto stane ručiteľom a jeho majetok dal do zálohu dlžník, za ktorého sa stal zodpovedným, určite sa týmto aktom poskytnutia zábezpeky rozumie, že takpovediac nasmeroval svoj majetok, aby ručil za dlh. Ak sa však jeho majetok stal hypotékou následne po tom, ako sa stal ručiteľom, nebude právne zaťažovaný.

(6) Ulpian, O edikte, kniha LXXIII.

Hoci v prípade mestských majetkov sa zvykne chápať, že bola uzavretá tichá dohoda o tom, že majetok, ktorý je vnesený alebo umiestnený v dome, ručí, rovnako ako keby bola v súvislosti s ním uzavretá výslovná zmluva; je isté, že záložné právo tohto druhu nemá vplyv na slobodu otroka. Tento názor Pomponius schvaľuje, pretože hovorí, že v žiadnom prípade nebráni manumission, ak je zástava zodpovedná za nájomné.

7. Pomponius, Rôzne výňatky, kniha XIII.

Úroda dopestovaná na rustikálnych majetkoch sa chápe ako tichý záloh v prospech vlastníka pozemku, ktorý je prenajatý, aj keď o tom nie je výslovná dohoda.

1. Uvažujme, či je v zálohe všetko, čo bolo prinesené alebo umiestnené do domu, alebo len taký majetok, ktorý bol prinesený, aby tam bol uchovávaný. Druhý názor je lepší.

8. Paulus, Sentencie, kniha II.

Ak dlžník používa peniaze, ktoré mu boli požičané bez úroku, veriteľ si môže ponechať pre seba zisk zo zaťaženého majetku do výšky zákonnej úrokovej miery.

9. Ten istý, O povinnostiach prefekta nočnej stráže.

Existuje rozdiel medzi majetkom, ktorý je mlčky povinný platiť nájomné, a takým, ktorý je zaťažený dohodou z dôvodu zjavného záložného práva; nemôžeme totiž manumitovať otrokov, ktorí boli zastavení, ale môžeme manumitovať tých, ktorí bývajú v dome a sú mlčky povinní platiť nájomné; za predpokladu, že to urobíme skôr, ako budú zabavení z dôvodu neplatenia nájomného, pretože potom nemôžeme oslobodiť otrokov, ktorí boli zadržaní z dôvodu záložného práva. Právnik Nerva si zaslúži výsmech za tvrdenie, že otrokov, ktorí boli zadržaní ako záruka za nájomné, možno oslobodiť len tým, že ich ukážeme pri okne.

10. Scaevola, Digesty, kniha VI.

Dedič poručníka uzavrel dohodu s dedičom poručenca, a keď zaplatil väčšiu sumu dlhu, dal zástavu za zvyšok. Vznikla otázka, či bol majetok na základe pôvodnej zmluvy právne zaťažený. Odpoveď bola, že v súlade s uvedenými skutočnosťami bola zaťažená.

Tit. 3. Ktorý majetok nemožno zákonne založiť alebo dať do zálohu.

1. Marcianus, O hypotekárnej formule.

Chovanec nemôže založiť majetok bez oprávnenia svojho poručníka.

1. Ak syn pod otcovskou kontrolou alebo otrok zaťaží majetok patriaci do jeho peculium pre inú osobu, treba povedať, že za majetok neručí, aj keď môže mať voľnú správu svojho peculium, rovnako ako takéto osoby nemôžu svoje peculium darovať; ani jedna z nich totiž nemá neobmedzenú správu svojho majetku. To však zahŕňa faktickú otázku, do akej miery sa zdá, že každá z nich mohla spravovať svoje peculium.

2. Božský Pius v reskripte adresovanom Claudiovi Saturninovi uviedol, že akýkoľvek majetok, ktorý strana nemôže kúpiť, pretože nie je predmetom obchodu, nemožno vziať do zálohu. Ale čo ak by niekto prijal do zálohu pozemok, o ktorého vlastnícke právo sa vedie súdny spor, bude mu v tom brániť výnimka? Octavenus bol toho názoru, že výnimka by bola k dispozícii aj v prípade záložného práva. Scaevola v tretej knihe Rôzne otázky uvádza, že ide o spôsob konania, keďže výnimka je k dispozícii vždy, keď je majetok, ktorého vlastnícke právo je predmetom sporu, hnutel'ný.

2. Gaius, O hypotekárnej formule.

Ak niekto hypotekárne založí majetok v mene ženy, ktorá sa stala ručiteľkou za iného, alebo v mene syna podliehajúceho otcovskej kontrole, ktorému boli požičané peniaze v rozpore s dekrétom senátu, vzniká otázka, či má nárok na úľavu? V prípade, že za ženu zaťažil svoj vlastný majetok, možno ľahko povedať, že má nárok na úľavu, rovnako ako sa udeľuje výnimka ručiteľovi takejto ženy. Ak však účastník konania založil svoj majetok v prospech syna pod otcovskou kontrolou, treba stanoviť rovnaké pravidlá, ktoré sa za takýchto okolností vzťahujú na ručiteľa syna.

(3) Paulus, Otázky, kniha III.

Aristo napísal Neratiovi Priscovi, že aj v prípade, keď bola uzavretá zmluva so stranou, ktorej boli požičané peniaze, aby ich vyplatila inému v mene veriteľa, nenadobudne záložné právo, ak výslovne nesúhlasí s tým, aby bol ten istý majetok zaťažený v jeho prospech; druhý veriteľ by totiž nemal vstúpiť do práv prvého, ktorý sám neuzavrel žiadnu dohodu s odkazom na záložné právo; a v tomto prípade sa uprednostňuje postavenie nadobúdateľa. Napokon, ak prvý veriteľ uzavrel s dlžníkom zmluvu s odkazom na predaj zálohu a druhý zanedbal zabezpečenie rovnakého privilégia predaja nie z dôvodu zabudnutia, ale preto, že sa rozumelo, že záloh nemôže byť predaný; pozrime sa, či právo prvého veriteľa prejde na druhého tak, aby mu

umožnilo záloh predat'. Myslím si, že by sa to malo pripustiť, pretože sa často stáva, že osoba si môže prostredníctvom tretej osoby nárokovať niečo, na čo nemá osobný nárok.

(4) Tamže, Názory, kniha V.

Titius, keď si chcel požičať peniaze od Maevia, vykonal záväzok a uviedol určitý majetok, ktorý mal dať do zálohu, a potom, keď predal časť uvedeného majetku, dostal peniaze. Vystala otázka, či predaný majetok ručil veriteľovi? Odpoveď znela, že keďže bolo v moci dlžníka po poskytnutí zábezpeky peniaze neprijat', záväzok sa javil ako uzavretý s odkazom na zábezpeku v čase, keď boli peniaze vyplatené; a preto by sa mal brať do úvahy majetok, ktorý mal dlžník v držbe v čase vyplatenia peňazí.

5. Tá istá, vety, kniha V.

Veriteľ, ktorý vedome prijme syna pod rodičovským dozorom ako zástavu od jeho otca, sa odsudzuje na relegáciu.

Tit. 4. Ktorí veritelia sú uprednostnení v prípadoch záložného práva alebo hypotéky, a o tých, ktorí sú postúpení predchádzajúcim veriteľom.

1. Papinianus, Otázky, kniha VIII.

Istý muž, ktorý sľúbil vena za ženu, prijal záložné právo alebo hypotéku, aby si zabezpečil vrátenie vena. Po vyplatení časti vena dal muž neskôr ten istý majetok do zálohu inej osobe a potom bol vyplatený zvyšok vena. V súvislosti so záložným právom vznikla otázka. Keďže strana, ktorá sľúbila vena, je povinná zaplatiť celú sumu z dôvodu svojho sľubu, nemali by sa brať do úvahy časy zaplatenia, ale dátum, kedy bol záväzok dohodnutý. Nemožno správne povedať, že je v moci strany nezaplatiť zvyšok peňazí, pretože za týchto okolností by sa žena nezdala byť obdarovaná.

1. Iný je prípad toho, kto prijíma záloh, keď sa to robí na zabezpečenie zaplatenia dlhu v určitom čase; keď napríklad nehnuteľnosť bola daná do zálohu inému pred zaplatením peňazí.

2. Ten istý, Názory, kniha III.

Ten, kto vo všeobecnosti získal majetok dlžníka do zálohu, je v lepšom postavení ako ten, komu bol pozemok tvoriaci súčasť majetku dlžníka následne zastavený. Ak však bola s prvým veriteľom uzavretá dohoda o tom, že iný majetok bude ručiť záložným právom len v prípade, že jeho právo k tomu, čo prijal na základe všeobecnej hypotéky, nepostačuje na zabezpečenie dlhu, a druhá dohoda zlyhá, druhý veriteľ bude uznaný za jediného, a nie uprednostneného, pokiaľ ide o neskôr poskytnuté záložné právo.

3. Tá istá, Stanoviská, kniha XI.

Ak veriteľ prijal zálohu, ktorú prijal aj druhý veriteľ v súlade s podmienkami inej zmluvy, a po následnom obnovení zmluvy pridal k predchádzajúcim zálohám ďalšie, rozhodlo sa, že výhoda prednosti zostáva prvému veriteľovi, keďže bol prakticky uprednostnený sám pred sebou.

1. Ak bol pozemok splatný Titiovi z titulu mandátu a ten, pre koho bol obchod uzavretý, ho dal do zálohu skôr, ako mu bolo odovzdané vlastníctvo, a po jeho odovzdaní dal ten istý pozemok znova do zálohu inej osobe, zdá sa, že výhodnejšie je postavenie prvého veriteľa, ak by druhý veriteľ nezaplatil cenu pozemku strane, ktorá obchod uskutočnila, a usúdilo by sa, že jeho postavenie by bolo výhodnejšie v závislosti od sumy, ktorú zaplatil, a úrokov z nej, pokiaľ by mu prvý veriteľ neponúkol vrátenie peňazí. Ak by však dlžník mal zaplatiť peniaze pochádzajúce z iného zdroja, mal by byť uprednostnený prvý veriteľ.

2. Po rozdelení pozemku podľa určitých hraníc sa dvaja bratia dohodli, že ak jeden z nich nevydá svoj nerozdelený podiel na pozemku, ktorý bol daný do zálohu veriteľovi, druhý brat môže predať polovicu podielu svojho brata získaného rozdelením. Domnieval som sa, že zmluvu o záložnom práve treba chápať ako uzavretú, ale že prvý veriteľ by nemal byť uprednostnený pred druhým, keďže druhé záložné právo sa zrejme vzťahovalo na tú časť, ktorú brat nemohol zaťažiť nad rámec svojho podielu bez súhlasu spoluvlastníka.

4. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXV.

Ak dlžník pred tým, ako vykúpi svoju zálohu od prvého veriteľa, založí ten istý majetok druhému za požičané peniaze a predtým, ako zaplatí to, čo má zaplatiť jednému z veriteľov, predá prvému veriteľovi iný majetok za účelom započítania dlhu s cenou predaného majetku; treba konštatovať, že to má rovnaký účinok, ako keby peniaze zaplatil prvému veriteľovi, pretože nie je rozdiel, či dlh splnil zaplatením, alebo započítaním, a preto je výhodnejšie postavenie druhého veriteľa.

5. Ulpian, Spory, kniha III.

Niekedy je postavenie druhého veriteľa výhodnejšie ako postavenie prvého; napríklad vtedy, keď peniaze, ktoré si druhý veriteľ požičal, boli vynaložené na zachovanie samotného majetku; ako napríklad v prípade, keď bola v zálohe loď a ja som požičal peniaze na jej vybavenie alebo opravu.

6. Ten istý, O edikte, kniha LXXIII.

Z toho vyplýva, že peniaze druhého veriteľa zabezpečujú bezpečnosť celej zástavy. Tak je to aj v prípade, keď sa peniaze požičiavajú na podporu námorníkov, bez ktorých by loď nemohla bezpečne doraziť do cieľa.

1. Okrem toho, ak niekto požičal peniaze na tovar, ktorý si dal do zálohy buď na jeho uchovanie, alebo na úhradu výdavkov na prepravu, bude uprednostnený, aj keď môže byť druhým veriteľom; výdavky na prepravu sú totiž prednostným záložným právom.

2. To isté pravidlo platí, ak je splatné nájomné za sklad, pozemok alebo za prepravu tovaru nákladnými zvieratami; za takýchto okolností bude tento veriteľ uprednostnený.

7. Ten istý, Spory, kniha III.

Rovnaké pravidlo platí aj pre majetok kúpený za peniaze poručníka. Preto ak bol majetok kúpený za peniaze dvoch poručníkov, každý z nich bude mať právo na zálohu v pomere k sumám vynaloženým na kúpu. Ak však nehnuteľnosť nebola celá kúpená za peniaze jedného zverenca, bude mať právo na účasť každý zverenec, teda prvý zverenec a ten, za ktorého peniaze bola nehnuteľnosť kúpená.

1. Ak by som ti zaťažil nejaký majetok, ktorý by som mohol neskôr získať, a výslovne by som dal do zálohu Titiovi určitý pozemok, za predpokladu, že by som ho časom nadobudol do vlastníctva, a ja ho následne nadobudnem; Marcellus zastáva názor, že obaja veritelia majú právo na zálohu. Nie je totiž veľmi dôležité, či dlžník zaplatil za pozemok z vlastných prostriedkov, alebo nie, pretože keďže bol kúpený za peniaze získané na základe záložného práva, majetok nemožno považovať za založený len preto, že peniaze boli získané z takéhoto zdroja.

(8) Ten istý, Disputácie, kniha VII.

Ak vláda výslovne prevezme majetok do zálohu, treba povedať, že bude uprednostnený pred štátnou pokladnicou, ak sa dlžník neskôr stane zaviazaným voči štátnej pokladnici; pretože súkromné osoby by v takomto prípade boli uprednostnené.

9. Africanus, Otázky, kniha VIII.

Istý muž si prenajal kúpeľ od vedľajších Kalendov a bolo dohodnuté, že otrok Eros bude držaný prenajíateľom v zálohe, kým nebude zaplatené nájomné. Nájomca dal toho istého Erosa do zálohu inej osobe za peniaze požičané pred Kalendami v júli. Po porade o tom, či má prétor chrániť prenajíateľa, keď tento veriteľ podá žalobu o vrátenie Erosa, sa dospelo k názoru, že áno, pretože hoci bol otrok daný do zálohu v čase, keď nebolo splatné žiadne nájomné, pretože v tom čase začal byť Eros v takom postavení, že záložné právo, ktoré sa na neho viazalo, nemohlo byť uvoľnené bez súhlasu prenajíateľa, jeho postavenie by sa malo považovať za výhodnejšie.

1. Autorita ide ešte ďalej a tvrdí, že ak sa peniaze požičiavajú pod podmienkou, veriteľ by mal byť chránený pred neskorším veriteľom za predpokladu, že podmienka nie je podmienkou, ktorú nemožno splniť bez súhlasu dlžníka.

2. Ak však dedič uzavrie zmluvu, ktorou založí svoj majetok z dôvodu odkazov odkázaných pod určitou podmienkou, a následne založí ten istý majetok, ktorý už bol zaťažený z dôvodu požičaných peňazí, a podmienka, od ktorej sú odkazy závislé, sa následne splní; zastáva sa názor, že v tomto prípade musí byť chránený ten, komu bola zástava poskytnutá ako prvému.

3. Titia dala pozemok, ktorý nebol jej, do zálohu Titiovi a následne ho dala do zálohu Maeviovi, a potom, keď sa stala vlastníčkou pozemku, darovala ho svojmu manželovi ako veno po tom, ako bola jeho hodnota ocenená. Rozhodlo sa, že ak sa peniaze vyplatia Titiovi, Maevius nebude mať z tohto dôvodu lepší nárok na zálohu; ak sa totiž právo prvého veriteľa uvoľnilo, právo druhého veriteľa sa potvrdilo, keďže sa zistilo, že majetok patrí dlžníkovi. V navrhovanom prípade však manžel zastáva pozíciu nadobúdateľa, a preto, keďže ani v čase, keď bol majetok zaťažený v prospech Maevia, ani v čase, keď bola vykonaná platba v prospech Tícia, nebol majetkom ženy, v žiadnom okamihu nemohla byť záložná zmluva v prospech Maevia platná. To však platí len v prípade, ak manžel prijal pozemok ako veno po jeho ocenení a urobil tak v dobrej viere, t. j. ak nevedel, že je zastavený v prospech Maevia.

10. Ulpian, Názory, kniha I.

Ak by sa po vynesení rozsudku mala zástava prijať v prípade autority niekoho, kto môže nariadiť, aby sa tak stalo, uprednostní sa dedič strany, ktorej bola zástava daná, vďaka výsade časovej priority.

(11) Gaius, O hypotekárnej formule.

V prípade záložného práva má byť uprednostnený veriteľ, ktorý prvý požičal peniaze a prijal hypotéku; aj keď sa dlžník predtým dohodol s iným, že ak si od neho požičia peniaze, má byť ten istý majetok viazaný, aj keď od neho peniaze následne dostal; pretože bez ohľadu na to, že sa predtým dohodol, že tak urobí, nebol povinný peniaze prijať.

1. Pozrime sa, či sa tá istá zásada uplatní aj v prípade, keď sa uzavrie podmienená dohoda a vykoná sa hypotéka; a kým transakcia prebiehala, iný veriteľ poskytol pôžičku absolútne a ako zábezpeku dostal ten istý hypotekárny majetok; a potom, ak by sa splnila podmienka prvej dohody, bude mať veriteľ, ktorý neskôr požičal peniaze, právo na prednostné právo? Obávam sa však, že v tomto prípade treba zaujať iný názor; keď sa totiž podmienka raz splní, bude mať rovnaký účinok, ako keby v čase uzavretia ustanovenia nebola stanovená žiadna podmienka. Toto je lepší názor.

2. Ak sa nájomca dohodne, že všetko, čo prinesie na pozemok alebo z neho pochádza, bude založené, a predtým, ako tam niečo prinesie, založí svoj majetok inému a potom ho prinesie na pozemok, bude uprednostnený ten veriteľ, ktorý absolútne a výslovne prijal záloh; a to z toho dôvodu, že majetok nezodpovedá podľa prvej dohody, ale podľa tej, kde je prinesený na pozemok, čo sa stalo pri neskoršej transakcii.

3. Ak sa zmluva uzatvára s odkazom na záložné právo na majetok, ktorý vznikne neskôr, ako napríklad s odkazom na potomstvo otrokyne; vzniká otázka, či otrok bol zahrnutý do majetku dlžníka v čase uzavretia zmluvy; a pokiaľ ide o plodiny, kde sa dohodlo, že budú predmetom záložného práva, treba tiež zistiť, či pozemok alebo právo užívania patrili dlžníkovi v čase uzavretia zmluvy.

4. Ak je druhý veriteľ pripravený zaplatiť prvému to, čo mu dlhuje, pozrime sa, či bude oprávnený na hypotekárnu žalobu, ak prvý veriteľ odmietne prijať peniaze. Domnievame sa, že prvý veriteľ nemôže podať žalobu, pretože on bol zodpovedný za to, že peniaze neboli vyplatené.

12. Marcianus, O hypotekárnej formule.

Ak prvý veriteľ prijal majetok do zálohu alebo ho má v držbe a iný veriteľ podá žalobu o jeho prijatie prostredníctvom hypotekárnej žaloby; prvý veriteľ môže zákonne využiť výnimku: "Ak majetok nebol predtým zaťažený záložným právom alebo hypotékou. Alebo, ak je druhá strana vo vlastníctve, prvý veriteľ môže podať žalobu o získanie majetku prostredníctvom Hypotekárnej žaloby, a ak mu bude odporovať výnimka: "Ak nebola uzavretá dohoda, že majetok má byť zaťažený v jeho prospech", môže odpovedať vyššie uvedeným spôsobom. Ak však druhý veriteľ postupuje proti inej osobe vo vlastníctve, môže tak urobiť legálne a hypotekárny majetok mu môže byť prisúdený, ale takým spôsobom, že ho prvý veriteľ môže oň pripraviť žalobou.

1. Ak bol proti držiteľovi vydaný rozsudok spôsobom, ktorý bol už uvedený, pretože nevrátil založenú vec, a zároveň mu bolo uložené zaplatiť vyčíslenú náhradu škody; vzniká otázka, či bude stále zodpovedný druhému veriteľovi, aj keď peniaze boli vyplatené prvému? Myslím si, že tento názor by sa mal prijať.

2. Ak prvý veriteľ požičal peniaze bez zábezpeky a druhý urobil to isté, ale prijal zábezpeku, a potom prvý dostal ten istý majetok do zálohu za svoj dlh; nie je pochyb o tom, že druhý veriteľ má právo na uprednostnenie. Preto ak bola zmluva s odkazom na hypotéku majetku uzatvorená v prospech prvého veriteľa v určitej lehote, jeho pohľadávka bude nepochybne uprednostnená; aj keď pred uplynutím tejto lehoty dlžník uzavrel absolútnu zmluvu o hypotéke toho istého majetku v prospech druhého veriteľa.
3. Ak ten istý veriteľ požičia dve peňažné sumy v rôznom čase, t. j. pred druhým veriteľom a po ňom, bude uprednostnený druhý veriteľ a v druhom prípade bude uprednostnený tretí veriteľ.
4. Ak vám dlžník založí majetok a potom s vaším súhlasom zaťaží ten istý majetok v prospech iného veriteľa, bude uprednostnený druhý veriteľ. Veľmi správne vzniká otázka, či v prípade, že peniaze sú vyplatené druhému veriteľovi, je majetok stále zaťažený vo váš prospech? Ide tu o skutkovú otázku, ktorá závisí od úmyslu strán; keď totiž prvý veriteľ dovolil, aby bola nehnuteľnosť zaťažená v prospech iného, ide o to, či bola úplne zbavená záložného práva, alebo či sa má dodržať obvyklé poradie a prvý veriteľ má nastúpiť na miesto druhého.
5. Papinianus v jedenástej knihe uvádza, že ak prvý veriteľ po obnovení záväzku prevezme tie isté zástavy spolu s inými, je potom subrogovaný sám sebe; ak mu však druhý veriteľ peniaze neponúkne, môže zástavu predať tak, že získa len prvé vynaložené peniaze, a nie to, čo následne požičal; a každý prebytok nad prvú pôžičku, ktorý dostane, musí zaplatiť druhému veriteľovi.
6. Treba mať na pamäti, že aj keď dlžník nebude chcieť, majetok bude zodpovedať druhému veriteľovi nielen za jeho vlastný dlh, ale aj za dlh prvého veriteľa, ako aj za úroky a za to, čo zaplatil prvému veriteľovi; ak však druhý veriteľ zaplatil úroky, ktoré mal zaplatiť prvému veriteľovi, nevymáha svoje vlastné úroky, pretože neobchodoval s cudzím, ale skutočne so svojím. Toto uvádza aj Papinianus v tretej knihe názorov a je to správne.
7. Ak sa druhý veriteľ dohodol na jednoduchej hypotéke, môže vymáhať hypotéku od ktoréhokoľvek iného vlastníka okrem prvého veriteľa a každého, kto ju od neho kúpi.
8. Istý muž, ktorý si požičal peniaze od Tícia, sa s ním dohodol, že jeho pozemok mu buď založí, alebo dá do hypotéky. Neskôr si požičal peniaze od Maevia a dohodol sa s ním, že ak uvedená pôda prestane byť zaťažená v prospech Tícia, bude zaťažená v jeho prospech. Potom tretia osoba požičala dlžníkovi peniaze pod podmienkou, že zaplatí Titiovi, a uzavrela s ním dohodu, že tá istá pôda bude buď zastavená, alebo hypotekárne zaťažená v jeho prospech a že bude postúpená Titiovi. Vzniká otázka, či má byť uprednostnený druhý veriteľ pred tretím, ktorý sa dohodol, že po vyplatení peňazí Titiovi sa podmienka splní a tretí veriteľ sa má obviňovať len z vlastnej nedbanlivosti. V tomto prípade by sa mal uprednostniť tretí veriteľ pred druhým.

9. Ak tretí veriteľ dovoľí, aby sa predal majetok, ktorý mu bol daný do zálohy, aby sa výtťažok mohol vyplatiť prvému veriteľovi, a aby bol subrogovaný voči prvému s ohľadom na iné zálohy; Papinianus v jedenástej knihe názorov hovorí, že bude voči nemu subrogovaný a v skutočnosti druhý veriteľ nemá žiadne iné právo, iba zaplatiť pohľadávku prvého a nastúpiť na jeho miesto.

10. V prípade, že majetok je hypotekárne založený v prospech prvého veriteľa, ale nič nebolo dohodnuté, pokiaľ ide o jeho predaj, a s ďalším veriteľom bola uzavretá dohoda o jeho predaji; je lepší názor, že pohľadávka prvého veriteľa by mala byť uprednostnená. V súvislosti so záložným právom je totiž ustálené, že ak je uzavretá dohoda s prvým veriteľom, aj keď by mal byť majetok vydaný druhému veriteľovi, prvý veriteľ má právo na prednosť.

13. Paulus, O Plautiovi, kniha V.

Predal som ti dom s tým, že nájomné za prvý rok bude patriť mne a nájomné za ďalšie roky tebe a že právo každého z nás bude závisieť od záloh daných nájomcom. Nerva a Proculus zastávajú názor, že ak zálohy nebudú stačiť na zabezpečenie nájomného, ktoré prináleží predávajúcemu aj kupujúcemu, právo na všetky zálohy patrí najprv mne, pretože nebolo nič jasne uvedené o tom, či sa sumy rozdelia pomerne s ohľadom na všetky zálohy, alebo nie, a ak po prvom roku zostane nejaký prebytok, bude patriť tebe. Paulus hovorí, že ide o faktickú otázku, ale je pravdepodobné, že úmyslom strán bolo, aby právo v zálohách nasledovalo po prvom splatnom nájomnom.

14. Ten istý, O Plautiovi, kniha XIV.

Ak by niekto, kto nie je vlastníkom, dal tú istú nehnuteľnosť do zálohu dvom osobám v rôznom čase, prednosť má tá, ktorá ju dostala ako prvá; hoci tam, kde dostávame zálohu od rôznych osôb, ktoré nie sú vlastníkami, je lepšie postavenie vlastníka uvedenej nehnuteľnosti.

15. Ten istý, O edikte, kniha LXVIII.

Stavbu postavenú na cudzom pozemku možno dať do zálohu, avšak takým spôsobom, že sa uprednostní pohľadávka vlastníka pozemku, ak vlastnícke právo k nemu nepreviedol.

16. Paulus, Otázky, kniha III.

Claudius Felix dal do zálohu ten istý pozemok trom rôznym osobám, najprv Eutychievi, potom Turbovi a napokon tretiemu veriteľovi. Eutychievi, ktorú žaloval tretí veriteľ, sa o svoje práva uchádzala na súde, a keďže bola porazená,

neodvolala sa, zatiaľ čo Turbo, ktorý tiež prehral svoj spor pred iným sudcom, sa odvolal. Vznikla otázka, či by mal tretí veriteľ, ktorý získal rozsudok proti prvému, poraziť aj Turba, alebo ak by bola z prípadu vylúčená, či by mal mať Turbo prednosť pred tretím veriteľom. Je zrejmé, že keď tretí veriteľ zaplatí prvému z jeho vlastných peňazí, bude voči nemu subrogovaný na sumu, ktorú zaplatil. Niektoré orgány zastávali názor, že aj v tomto prípade by mal mať tretí veriteľ prednostné právo, ale to sa mi nezdá vôbec spravodlivé. Predpokladajme totiž, že prvý veriteľ podal žalobu proti tretiemu a bol porazený prostredníctvom výnimky alebo iným spôsobom, mohol by sa tretí veriteľ, ktorý porazil prvého, dovolávať výnimky na základe rozsudku vydaného proti Turbovi, ktorý požičal peniaze na druhom mieste? Alebo na druhej strane, ak by po prvom rozhodnutí, ktorým bol prvý veriteľ porazený tretím, druhý veriteľ získal rozsudok vo svoj prospech proti tretiemu, mohol by uplatniť výnimku na základe vydaného rozhodnutia voči prvému veriteľovi? Podľa môjho názoru v žiadnom prípade; a preto tretí veriteľ nie je subrogovaný voči prvému, ktorého porazil, pretože ak sa vo veci rozhodlo medzi dvoma stranami, nemôže to byť na prospech ani na ujmu tretieho, ale celé jeho právo zostáva nedotknuté druhému veriteľovi bez toho, aby z toho vyplývala akákoľvek ujma pre prvé rozhodnutie.

17. Ten istý, Názory, kniha VI.

Ak niekto kúpi pozemok, ktorý dlžník zaťažil v prospech iného, mal by byť chránený len v rozsahu, v akom sa výnos z predaja dostal do rúk prvého veriteľa.

18. Scaevola, Názory, kniha I.

Lucius Titius požičal peniaze na úrok a dostal záloh a Maevius požičal peniaze tomu istému dlžníkovi na ten istý záloh. Pýtam sa, či by Titius nemal byť uprednostnený, a to nielen pokiaľ ide o istinu a úroky, ktoré vznikli pred tým, ako Maevius poskytol pôžičku, ale aj pokiaľ ide o tie, ktoré vznikli neskôr. Odpoveď znela, že Lucius Titius má právo na uprednostnenie s ohľadom na všetko, čo mu prináleží.

19. Ten istý, Názory, kniha V.

Istá žena darovala svojmu manželovi pozemok, ktorý bol založený ako veno, a závetom ustanovila za dedičov svojho manžela a svoje deti po ňom a po predchádzajúcom manželovi. Veriteľ, hoci mohol podať žalobu proti dedičom, ktorí boli solventní, sa mohol odvolať na pozemok. Pýtam sa, či v prípade, že by mu oprávnený držiteľ ponúkol sumu dlhu, bol by nútený previesť na neho svoje práva na žalobu. Odpoveď znie, že to, čo bolo požadované, sa nezdá byť nespravodlivé.

20. Tryphoninus, Disputácie, kniha VIII.

Vyvstala otázka, či by Seius po uzavretí zmluvy s nejakou stranou a predtým, ako by si jej požičal ďalšie peniaze, požičal tomu istému dlžníkovi päťdesiat aurei a dlžník by mu zaťažil majetok na sumu prevyšujúcu hodnotu toho, čo ti bolo dané do zálohy, a potom by si tomu istému veriteľovi požičal napríklad štyridsať aurei, čo by bol prebytok hodnoty majetku, ktorý si požičal na prvom mieste; bol by prebytok zálohy zodpovedný jemu za päťdesiat aurei, alebo vám za štyridsať, ktoré ste požičali? Predpokladajme, že Seius bol pripravený ponúknuť vám sumu, ktorú vám požičal na prvom mieste. Usúdil som, že výsledkom by bolo, že Seius by bol uprednostnený s ohľadom na prebytok hodnoty zálohu, a ak by sumu požičanú na prvom mieste spolu s úrokmi ponúkol on, bol by uprednostnený pred prvým veriteľom, pokiaľ ide o sumu, ktorú následne požičal tomu istému dlžníkovi.

(21) Scaevola, Digesty, kniha XXVII.

Titius dal Seiovi do zálohu všetok majetok, ktorý vlastnil alebo ktorý by mohol neskôr nadobudnúť, a to z dôvodu rozsudku, ktorý bol proti nemu vynesenej za peňažnú sumu, ktorú dlhoval z dôvodu svojho poručníctva. Potom, keď si požičal peniaze zo štátnej pokladnice, zaťažil nimi všetok svoj majetok a Seii vyplatil časť toho, čo jej patril, a sľúbil, že jej vyplatí zvyšok po obnovení záväzku; a tak ako predtým, aj teraz bola uzavretá dohoda o zálohovaní. Vyvstala otázka, či má byť Seia uprednostnená pred pokladnicou tak s ohľadom na majetok, ktorý mal Titius v čase prvého záväzku, ako aj na majetok, ktorý nadobudol po uzavretí uvedeného záväzku, až kým nebude splatený celý jeho dlh. Odpoveďou bolo, že v tom, čo bolo uvedené, nebolo nič, čo by bránilo jej uprednostneniu.

1. Veriteľ poskytol pôžičku obchodníkovi s mramorom na základe záložného práva na náhrobné kamene, ktorých cena bola zaplatená predajcom z peňazí poskytnutých veriteľom. Dlžník bol nájomcom určitých skladov patriacich cisárovi, a keďže nájomné za ne nebolo niekoľko rokov zaplatené, úradník poverený jeho vyberaním pristúpil k predaju náhrobných kameňov. Vznikla otázka, či veriteľ mal právo si ich ponechať z dôvodu záložného práva. Odpoveď bola, že v súlade s uvedenými skutočnosťami toto právo mal.

Tit. 5. O predaji založeného majetku a hypotéky.

1. Papinianus, Otázky, kniha XXVI.

Istý veriteľ dostal do zálohu určité pozemky a potom iný veriteľ požičal tomu istému dlžníkovi peniaze a uzavrel zmluvu, ktorou bol založený celý majetok dlžníka; potom ten prvý prinútil toho druhého splniť podobný záväzok s ohľadom na celý

jeho majetok na zabezpečenie buď inej, alebo tej istej zmluvy. Predtým, ako bol druhý veriteľ vyplatený, prvý predal ostatný majetok z dôvodu, že bol založený, bez toho, aby na to mal právo; z tohto dôvodu by voči dlžníkovi nemohla byť podaná osobná žaloba v prospech veriteľa, ani by mu nemohla byť priznaná spravodlivá žaloba na vrátenie záloh. Nemohol byť ani riadne žalovaný na krádež, pokiaľ ide o osobné veci, pretože veriteľ pri začatí konania konal vo vlastnom mene, keďže sa mýlil, pokiaľ ide o poradie, ktoré sa malo dodržať pri predaji veci; najmä preto, že druhý veriteľ krádežou nestratil vlastníctvo majetku, ktorý nikdy nebol v jeho rukách. Druhý veriteľ nemôže začať konanie o vydanie veci, pretože prvý veriteľ nie je v držbe a nekonal podvodne, aby sa vyhol držbe. Z toho vyplýva, že druhý veriteľ musí žalovať tých, ktorí majú majetok v držbe.

2. Tá istá, Stanoviská, kniha II.

Ak bol žalovaný ručiteľ, dosiahol súdne rozhodnutie o držbe pozemku, ktorý bol hypotekárne založený v prospech veriteľa, na základe kúpneho práva. Druhý veriteľ, ktorý následne uzavrel zmluvu s odkazom na tú istú zálohu, bude mať napriek tomu výsadu ponúknuť peniaze, ktoré zaplatil ručiteľ, spolu s úrokmi, ktoré medzitým narástli; predaj tohto druhu, ktorý sa uzatvára za účelom prevodu vlastníctva založenej nehnuteľnosti, sa totiž zvyčajne uskutočňuje z dôvodu požiadaviek zákona.

3. Tá istá kniha, Názory, kniha III.

Ak prvý veriteľ predá záloh v súlade s podmienkami zmluvy, je ustálené, že druhý veriteľ nemá právo ponúknuť peniaze.

1. Ak však dlžník predá zálohu bez toho, aby sa poradil so svojimi veriteľmi, a zaplatí jej cenu prvému veriteľovi, druhý veriteľ môže ponúknuť kupujúcemu sumu zaplatenú prvému veriteľovi spolu s úrokmi, ktoré medzitým narástli; nie je totiž rozdiel, či dlžník zálohovanú vec predá, alebo ju dá do zálohy druhýkrát.

(4) Tamže, Stanoviská, kniha XI.

Ak sa čas na vyplatenie peňazí predĺži na základe dohody, platí, že bolo dohodnuté, že oprávnenie predať záloh sa nevykoná pred uplynutím tohto času.

5. Marcianus, O hypotekárnej formule.

Ak druhý veriteľ, ktorý zaplatil pohľadávku prvého, je voči nemu subrogovaný, môže zákonne predať zástavu na účet peňazí, ktoré zaplatil a požičal.

1. Ak druhý veriteľ alebo ručiteľ, ktorý zaplatil pohľadávku, dostane zálohu danú na ňu, dlžník mu môže riadne ponúknuť zaplatenú sumu, aj keď sa záloh drží z titulu kúpy.

(6) Modestinus, Pravidlá, kniha VIII.

Ak druhý veriteľ kúpi záloh od prvého, rozumie sa, že mu nezaplatil peniaze s cieľom nadobudnúť vlastníctvo k nim, ale že drží záloh vo svoj prospech; a preto mu dlžník môže peniaze ponúknuť.

7. Marcianus, O hypotekárnej formule.

Ak veriteľ predá zálohu alebo pozemok, ktorý bol predmetom hypotéky, pod podmienkou, že bude mať právo vrátiť peniaze a získať späť zálohu; môže to urobiť, ak je dlžník pripravený zaplatiť peniaze? Julianus v jedenástej knihe Digest uvádza, že zástava sa zrejme naozaj pravidelne predáva, ale dlžník môže podať žalobu proti veriteľovi, aby ho prinútil postúpiť mu všetky práva na žalobu, ktoré môže mať. To, čo hovorí Julianus v súvislosti so záložným právom, platí aj pre hypotéku.

1. Je potrebné zvážiť, či v prípade, že sa predá majetok, ktorý bol predmetom hypotéky, by sa dlžníkovi malo umožniť, aby ho získal späť zaplatením peňazí kupujúcemu. Ak bol totiž predaný pod podmienkou, že kúpa bude zrušená, ak dlžník peniaze vráti v určitej lehote a v tejto lehote ich zaplatí, môže získať späť majetok, ktorý bol predmetom hypotéky. Ak však táto lehota uplynula a táto záležitosť nebola upravená dohodou, predaj nemožno zrušiť, pokiaľ dlžník nemá dvadsaťpäť rokov alebo nie je poručníkom, alebo nie je neprítomný na verejnej služobnej ceste, alebo neexistuje iný dôvod, na základe ktorého sa úľava priznáva ediktom.

2. V prípade, že veriteľ vymáhal dohodu, že dlžník nesmie predat' majetok, ktorý bol predmetom hypotéky alebo zástavy, sa kladie otázka, aké je právo a či je takáto dohoda neplatná, keďže bola uzavretá v rozpore so zákonom, a preto možno majetok predat'. Je isté, že strany musia takúto dohodu dodržiavať a že predaj uskutočnený v rozpore s ňou bude neplatný.

8. Modestinus, Pravidlá, kniha IV.

Veriteľ má právo predat' ktorúkoľvek zo záloh, na ktoré má pohľadávku, ktorú chce, aby získal to, čo mu patrí.

(9) Paulus, Otázky, kniha III.

Vyvstala otázka, či bude dlžník oslobodený, ak veriteľ nemôže získať cenu zástavy od kupujúceho. Myslím si, že ak by veriteľ nijako nezavinil, dlžník by stále zostal zodpovedný; predaj totiž nevyhnutne neznamená oslobodenie dlžníka, ak nedostal kúpnu cenu.

1. Okrem toho Pomponius v druhej knihe výpiskov hovorí, že tam, kde sa dáva záloh, je zvykom dodať, že totiž keď sa záloh predá a cena neuspokojí pohľadávku, dlžník musí doplniť nedostatok, je zbytočné; pretože to nadobúda účinnosť zo zákona, a preto by sa to nemalo pridávať.

10. Tá istá kniha, Názory, kniha VI.

Hoci osoba, ktorá kupuje nehnuteľnosť pod podmienkou záložného práva, sa nemôže obrátiť na predávajúceho v prípade, že ju o ňu pripraví lepší právny titul; napriek tomu by veriteľ, ktorý pozemok predal, nemal byť vypočutý, ak sa pokúsi začať konanie z nejakého iného dôvodu s odkazom na tú istú nehnuteľnosť.

(11) Scaevola, Názory, kniha I.

Rozhodca určený na rozdelenie nehnuteľnosti pri delení majetku patriaceho do tej istej podstaty postúpil určité pohľadávky ako celok, ktoré mali dlžníci voči podstate samostatne. Vznikla otázka, či v prípade, že dlžníci nezaplatia, môže každý z dedičov predat' založenú nehnuteľnosť, aby získal celú cenu. Odpovedal som, že môže.

12. Tryphoninus, Disputácie, kniha VIII.

V reskripte cisára, ktorý bol odpoveďou na žiadosť Papiniana, sa uvádzalo, že veriteľ môže kúpiť záloh od svojho dlžníka, pretože stále patrí dlžníkovi.

1. Ak bol založený majetok patriaci inému a veriteľ ho predá, pozrime sa, či cena, ktorú veriteľ získal, zbaví dlžníka zodpovednosti za osobnú žalobu z dôvodu požičaných peňazí. A skutočne by sa dalo odpovedať, že je to pravda, ak sa predaj uskutočnil pod podmienkou, že v prípade vyst'ahovania nevznikne žiadny záväzok, pretože cena zaplatená za takýchto okolností by určite skôr priniesla prospech dlžníkovi a bola by aj zdrojom zisku pre veriteľa, ak tento vyplýva z nejakej uzavretej zmluvy alebo záväzku prevzatého dlžníkom; dlžník však bude oslobodený len pokiaľ ide o veriteľa, ale stále bude zodpovedať vlastníčkovi nehnuteľnosti, ak ešte nedošlo k strate zálohu v dôsledku vyst'ahovania, alebo bude zodpovedať kupujúcemu po vyst'ahovaní v rámci spravodlivej žaloby, aby zabránil jeho zisku zo straty iného. Ak napríklad veriteľ pri postupe proti vlastníčkovi založenej nehnuteľnosti pripraví tohto o väčšie množstvo plodín, než na aké má nárok, mal by ich dostať ako plnenie toho, čo mu patrí. A keď veriteľ na základe nespravodlivého súdneho rozhodnutia pripravil vlastníka o majetok, ktorý nepatrí dlžníkovi, pod zámienkou, že je zaťažený v jeho prospech; a bola položená otázka, či; ak bola pohľadávka zaplatená, má byť vrátená dlžníkovi, náš Scaevola rozhodol, že má byť vrátená. Ak by však veriteľ, ktorý nehnuteľnosť predal, neurobil tak, že by mal absolútnu istotu, že si cenu ponechá, ale bol by nútený ju za určitých okolností vrátiť, myslím si, že medzitým by sa od dlžníka nemohlo nič vymáhať, ale že by jeho oslobodenie zostalo v platnosti. Ak je

však veriteľ žalovaný v konaní o predaji a musí odškodniť kupujúceho, môže vymáhať sumu dlhu od dlžníka, pretože je zrejmé, že nebol prepustený.

(13) Paulus, Dekréty, kniha I.

Veriteľ, ktorý, využívajúc svoje privilégium, predáva záloh, je povinný previesť svoje práva; a ak má záloh, musí ho určite previesť.

14. Scaevola, Digesty, kniha VI.

Arbitri určení na rozdelenie pozostalosti medzi dedičov po rozdelení jej majetku postúpili niektoré pohľadávky vo veľkom dedičom jednotlivo, ktoré patrili viacerým dedičom pozostalosti. Vznikla otázka; ak podiel dlžníka, ktorý bol postúpený dedičovi, nebol vyplatený, či uvedený dedič môže predať záloh daný dlžníkom, aby sa cena mohla započítať na celkovú sumu pohľadávky. Odpovedal som, že tak môže urobiť.

Tit. 6. Akým spôsobom sa uvoľňuje záložné právo na majetok, ktorý bol daný do zálohu alebo hypotéky.

(1) Papinianus, Názory, kniha XI.

Priateľ neprítomného dlžníka prevzal správu jeho podniku a za vlastné peniaze uvoľnil zástavy bez toho, aby boli ponúknuté na predaj. Usudzuje sa, že majiteľ bol uvedený do pôvodného stavu, a preto strana, ktorá obchod uskutočnila, nemôže oprávnené žiadať, aby mu bola priznaná prétorská žaloba podľa Lex Servia. Ak však má v držbe majetok, ktorý bol založený, môže sa chrániť námietkou z dôvodu zlej viery.

1. V prípade, že predávajúci predal pozemok a dostal ho do zálohu ako zábezpeku na časť kúpnej ceny a neskôr daroval kupujúcemu zvyšok ceny listom, ktorý mu poslal, pričom predávajúci zomrel, bolo rozhodnuté, že takto vykonané darovanie je neplatné. Ministerstvo financií, ktoré nastúpilo po predávajúcom, sa objavilo ako žalobca, ale nemohlo podať žalobu o pozemok z dôvodu, že bol založený, pretože sa rozhodlo, že záložné právo naň bolo uvoľnené na základe vôle osoby, ktorá urobila darovanie, keďže podľa zákona je darovanie peňazí neplatné, ak neexistuje dôvod na uvoľnenie záložného práva.

2. Strana, ktorá sa dostavila na obhajobu inej neprítomnej strany, sa zaviazala, že vykoná rozsudok. Keďže vedenie veci bolo neskôr prenesené na samotného hlavného účastníka, ručiteľa, ktorí sa dostavili na obhajobu, aby zabezpečili výkon rozsudku, nebudú zodpovední a nebudú zodpovedné ani zábezpeky, ktoré dali.

(2) Gaius, O provinčnom edikte, kniha IX.

Ak by veriteľ podal žalobu na vymáhanie zálohu od držiteľa na základe srbskej žaloby a držiteľ by na súde získal ocenenie nehnuteľnosti a dlžník by proti nemu podal žalobu na vymáhanie nehnuteľnosti; nebude mu to umožnené, ak najprv nezaplatí, čo je dlžný veriteľovi.

3. Ulpian, Disputácie, kniha VIII.

Ak bol majetok predaný pod podmienkou, že ak zaň nebude ponúknutá lepšia cena, predaj platí, a majetok je vydaný, a kupujúci pred uplynutím času na ponuku lepšej ceny dá uvedený majetok do zálohy, Marcellus v piatej knihe Digest hovorí, že právo na zálohu zaniká, ak by boli ponúknuté lepšie podmienky; hoci ak je majetok predaný pod podmienkou, že sa bude páčiť kupujúcemu, nemyslí si, že právo na zálohu zaniká.

4. Ten istý, O edikte, kniha LXXIII.

Ak dlžník, ktorého celý majetok bol založený, vráti ako nesolventného otroka, ktorého kúpil; prestáva byť k dispozícii Servianova žaloba? Lepší názor je, že nie, ak sa tak nestalo so súhlasom veriteľa.

1. Ak veriteľ súhlasí s predajom zálohu alebo s tým, že dlžník môže nehnuteľnosť vymeniť, darovať alebo dať ako veno, treba povedať, že záloh je uvoľnený, ak nesúhlasil s predajom alebo s inými vecami s výnimkou založenej nehnuteľnosti; mnohí veritelia totiž zvyknú dávať svoj súhlas s touto výhradou. Ak však veriteľ sám predá majetok s tým, že zástavu neuvolní, pokiaľ nebude uspokojený; treba konštatovať, že výnimka mu nebude na ujmu. Ak však nesúhlasí s tým, aby sa záloh predal, ale ratifikuje predaj po jeho uskutočnení, treba prijať rovnaký názor.

2. Pekná otázka vzniká v prípade predaja nehnuteľnosti osobitne zaťaženej: či je platný, alebo či by transakcia mala poškodiť veriteľa, pretože dal súhlas; napríklad ak nejaká právna zásada bráni predaju. Je potrebné rozhodnúť, že predaj bude platný.

5. Marcianus, O hypotekárnej formule.

Majetok, ktorý je predmetom hypotéky, sa uvoľní, ak sa veriteľ buď vzdá svojho práva, alebo súhlasí s tým, že nebude požadovať peniaze; okrem prípadu, keď sa tvrdí, že bola uzavretá dohoda, že dlh sa nebude vymáhať osobne od dlžníka. Ako

však postupovať, ak sa stane, že hypotekárny majetok má vo vlastníctve iná osoba? Ak však dohoda zakladá večnú výnimku, možno aj v tomto prípade povedať, že sa strana vzdala svojho práva na hypotekárny majetok.

1. Ak by veriteľ súhlasil s tým, že nebude požadovať peniaze do jedného roka, rozumie sa, že dohoda sa vzťahuje aj na majetok, ktorý je predmetom hypotéky.
2. Ak sa strany dohodnú, že namiesto hypotéky sa poskytne ručenie, a to sa uskutoční, platí, že veriteľovi sa poskytne plnenie a že záložné právo k hypotekárnemu majetku sa uvoľní. Iný je prípad, keď veriteľ predá svoje právo na pohľadávku a dostane peniaze; v tomto prípade totiž všetky záväzky zostávajú nezmenené, pretože peniaze sa dostávajú ako cena pohľadávky, a nie ako platba.
3. Rozumie sa, že veriteľ bol uspokojený, ak bola zložená prísaha a strana prisahá, že majetok nebol predmetom hypotéky.

(6) Ulpian, O edikte, kniha LXXIII.

Záložné právo sa uvoľňuje aj vtedy, keď je dlh buď zaplatený, alebo je veriteľ s ohľadom naň uspokojený. Okrem toho musíme povedať, že to isté pravidlo platí aj vtedy, keď sa záložné právo uvoľní uplynutím času alebo záväzok zanikne akýmkoľvek spôsobom.

1. Ak je strana pripravená zaplatiť, existuje dobrý dôvod predpokladať, že záložné právo bolo uvoľnené; prípad je však iný, ak nie je pripravená zaplatiť, ale je ochotná uspokojiť svojich veriteľov iným spôsobom. Preto je pre dlžníka výhodné, aby uspokojil svojho veriteľa, pretože ten si musí vyčítať, ak prijme uspokojenie namiesto platby. Nemá však byť obviňovaný ten, kto odmieta prijať iné uspokojenie, ale požaduje zaplatenie.
2. Pokiaľ ide o zábezpeku, neprijímame názor Atilicina, ktorý zastával názor, že ak dlžník niekomu poskytol zábezpeku za požičané peniaze, treba mať za to, že sa dlžník zbavil svojich záruk.

(7) Gaius, O hypotekárnej formule.

Ak veriteľ súhlasí s predajom hypotekárneho majetku, záložné právo na tento majetok sa uvoľňuje. V takýchto prípadoch by sa však nemalo prihliadať na súhlas poručenca, ak ho nedal z poverenia svojho poručníka, ktorý bol prítomný, alebo ak s tým poručník sám nesúhlasil; za predpokladu, že sudca usúdi, že predajom nehnuteľnosti sa získa nejaký prospech alebo sa uspokojí pohľadávka.

1. Pozrime sa, či môže súhlasiť všeobecný zástupca alebo otrok, ktorý spravuje záležitosti svojho pána, ktorému sa môže vyplatiť a ktorý bol na tento účel ustanovený. Treba konštatovať, že jeho súhlas nie je dostatočný, ak nebol výslovne splnomocnený konať.
2. Aj v prípade dohody so zástupcom dlžníka o tom, že určitý majetok nebude zaťažovaný, treba konštatovať, že dlžník môže využiť výnimku z dôvodu podvodu. Ak je však takáto dohoda uzavretá s jeho otrokom, môže sa odvolávať na výnimku založenú na samotnej dohode.
3. Ak by sa strany dohodli, že polovica nerozdeleného majetku, ktorý je predmetom záložného práva, sa odcudzí, a ide o istý majetok, možno povedať, že konanie sa musí začať s ohľadom na zvyšnú časť na začiatku a že nemožno uplatniť výnimku, aby sa tomu zabránilo.
4. Treba konštatovať, že ak niekto založí svoj nerozdelený podiel na spoločnej nehnuteľnosti a dôjde k jeho rozdeleniu so spoluvlastníkom, nie je zaťažená len tá časť, ktorá pripadne tomu, kto ju dal do zálohu, ale záložnému právu podlieha polovica podielu každého spoluvlastníka.

8. Marcianus, O hypotekárnej formule.

Tak ako zaniká vlastníctvo, ako aj jeho užívacie právo, tak z toho istého dôvodu zaniká aj záložné právo alebo hypotéka.

1. Veriteľ sa môže dohodnúť, že zaťažovaný majetok už nebude predmetom záložného práva alebo hypotéky, a preto, ak bola táto dohoda uzavretá s dedičom, bude z nej mať prospech aj ten, komu sa majetok odovzdá podľa podmienok trebárs dekrétu senátu.
2. Ak zástupca dlžníka uzavrie dohodu tohto druhu s odkazom na jeho majetok, myslím, že nemožno pochybovať o tom, že táto dohoda poškodí veriteľa. A takisto, ak zástupca, ktorý koná vo vlastnom mene, vystupuje za veriteľa a uzavrie zmluvu, spôsobí neplatnosť hypotekárnej žaloby v takom rozsahu, že si myslím, že možno oprávnene konštatovať, že v tomto prípade bude výnimka na ujmu veci hlavného dlžníka.
3. Ak by bolo medzi stranami dohodnuté, že nerozdelená polovica predmetnej nehnuteľnosti prestane byť záložným právom a akákoľvek časť uvedeného pozemku by mala byť predmetom žaloby proti ktorémukoľvek držiteľovi, môže byť žaloba podaná len na polovicu tohto pozemku.
4. Ak niekoľko spoluvlastníkov jedného pozemku založí svoje nerozdelené podiely na ňom a veriteľ sa s jedným z nich dohodne, že jeho podiel nebude predmetom záložného práva, a následne podá žalobu o jeho vrátenie, aj keď ten, s ktorým

uzavrel dohodu, vlastní celý nerozdelený pozemok, pretože veriteľ uzavrel dohodu s odkazom na časť tohto pozemku, nemôže byť vylúčený z konania voči celému pozemku.

5. Uvažujme, či syn pod otcovskou kontrolou alebo otrok, ktorý má voľnú správu svojho peculium, môžu uzavrieť dohodu s dlžníkom, že sa uvoľní majetok, ktorý je predmetom záložného práva a ktorý dostali ako osobitne zastavený. Alebo, keďže sa nemôžu vzdať svojho peculium, je im zakázané aj dohodnúť sa, že im zastavený majetok nebude vydaný? Treba konštatovať, že takúto dohodu môžu uzavrieť za predpokladu, že za to dostali protihodnotu, rovnako ako keby zastavený majetok predali.

6. Ak sa pozemok, ktorý bol zaťažený, predá so súhlasom veriteľa, ten nemôže čestne tvrdiť, že je stále zodpovedný za dlh, ak sa predaj uskutoční; ak sa totiž neuzavrie, veriteľ nebude zbavený svojich práv len preto, že dal súhlas na predaj nehnuteľnosti.

7. Je zbytočné skúmať, či bol pozemok, ktorý bol osobitne zaťažený hypotékou, predaný so súhlasom veriteľa, ak mal dlžník v tom čase nehnuteľnosť v držbe; ibaže by sa mohlo stať, že dlžník ju predal so súhlasom veriteľa a potom ju v dobrej viere odkúpil od kupujúceho alebo od niekoho iného, na koho nehnuteľnosť prešla právom dedenia; aj keby sa sám dlžník stal dedičom kupujúceho. Napriek tomu, ak peniaze neboli zaplatené, vznikne podozrenie zo zlej viery, ktoré sa rozšíri až do súčasnosti, takže veriteľ bude mať právo podať interpeláciu z dôvodu podvodu.

8. Preskúmajme nasledujúci prípad. Ak by Titius, ktorý bol dlžníkom, so súhlasom svojho veriteľa predal majetok, ktorý bol založený Maeviovi, alebo niekomu inému, od koho ho Maevius kúpil, a potom by sa Maevius stal dedičom Tícia a veriteľ by od neho začal vymáhať dlh, aké je právo? Bolo by nespravodlivé, keby veriteľ zbavil nadobúdateľa majetku, keďže ho nezískal na základe dedičského práva, ale iným spôsobom. Možno však povedať, že keďže sa Titius v tejto veci previnil zlou vierou, keď zabránil veriteľovi, aby si od držiteľa vymohol peniaze, je veľmi nespravodlivé, aby sa z neho týmto spôsobom stala hra.

9. Ak by však pozemok vo vlastníctve Maevia zaťažil niekým, koho pohľadávka ešte nebola uspokojená, potom možno správne zasiahnuť námietkou, že majetok nebol predaný so súhlasom veriteľa; lebo hoci sa dlžník previnil zlou vierou, keď nevyplatil platbu, predsa len treba uprednostniť druhého veriteľa, ktorý dostal majetok do zálohu.

10. Bezpečnejším plánom však je, ak dlžník žiada svojho veriteľa, aby mu povolil predaj zálohu, aby mu mohol ľahšie zaplatiť, prinútiť potenciálneho kupujúceho, aby sa zaviazal zaplatiť veriteľovi cenu predanej nehnuteľnosti do výšky dlhu.

11. Termín "predaj" by sme mali chápať vo všeobecnom zmysle, takže ak veriteľ umožní dlžníkovi, aby zálohovanú nehnuteľnosť odkázal, to, čo poskytol, môže byť platné; a to treba chápať tak, že ak by sa dedičstvo odmietlo, záložné právo zostane v platnosti.

12. Ak dlžník predá majetok, ale ešte ho neodovzdal, má sa veriteľovi zabrániť v podaní žaloby z dôvodu, že majetok stále tvorí súčasť majetku dlžníka; alebo, keďže skutočne podlieha žalobe na kúpu, zaniká právo na záloh? Druhý názor je lepší. Ale čo ak predávajúci nedostal cenu a kupujúci nie je pripravený ju zaplatiť? V tomto prípade možno povedať to isté.

13. Ak však veriteľ povolil predaj nehnuteľnosti, ale dlžník ju dal preč; bude mu to prekážať na základe výnimky? Alebo ide skôr o to, že súhlasil s predajom nehnuteľnosti, aby po zaplatení ceny bola táto transakcia pre neho výhodná? V tomto prípade by mu jeho súhlas nemal byť na ujmu. Ak však daroval nehnuteľnosť ako veno, veľmi správne sa bude mať za to, že ju predal z dôvodu vecného bremena manželstva. Na druhej strane, ak mu veriteľ dovolil darovať majetok a dlžník ho predá, veriteľovi bude znemožnené vymáhať svoj nárok; ibaže by sa dalo povedať, že dovolil darovať majetok, pretože osoba, ktorej bol majetok darovaný, bola priateľom veriteľa.

14. Ak veriteľ dal súhlas na predaj nehnuteľnosti za desať aurei a dlžník by ju mal predat' za pätnásť, treba konštatovať, že veriteľovi sa nebráni v uplatnení jeho nároku. Na druhej strane nie je pochýb o tom, že ju predal legálne, ak touto transakciou získal viac, ako mu veriteľ dovolil predat' za túto sumu.

15. Nebude sa mať za to, že veriteľ dal súhlas, ak by dlžník predal nehnuteľnosť s jeho vedomím; keďže mu to dovolil len preto, že si bol vedomý, že jeho právo na zálohu bude za každých okolností zachované. Ak však podpísal kúpnu zmluvu, bude sa mať za to, že dal súhlas, pokiaľ nie je úplne zrejmé, že bol oklamáný. Toto pravidlo by sa malo dodržiavať aj v prípade, ak dal súhlas bez toho, aby podpísal akúkoľvek listinu.

16. Ak bol súhlas na predaj udelený dlžníkovi a jeho dedič predal nehnuteľnosť, môže vzniknúť skutková otázka, aký bol úmysel veriteľa. Treba povedať, že predaj bol riadne uskutočnený, pretože tieto jemnosti súdy neskúmajú.

17. Ak dlžník, ktorý získal povolenie na predaj založenej nehnuteľnosti, prestane byť jej vlastníkom a nový vlastník ju predá, bude záložné právo naďalej existovať, rovnako ako keby veriteľ osobne udelil dlžníkovi povolenie? Toto je lepší názor, pretože ak by veriteľ dal povolenie novému držiteľovi na predaj nehnuteľnosti a nedal by ho dlžníkovi, ktorým mu bola zastavená, treba konštatovať, že mu bude brániť výnimka.

18. Ak by však veriteľ dal súhlas na predaj nehnuteľnosti do jedného roka alebo do dvoch rokov a tá by sa predala po tomto čase; veriteľ nebude zbavený svojho práva na zálohu.

19. Ak veriteľ využil hypotekárnu žalobu a vymáhal od držiteľa náhradu škody a potom si uplatnil pohľadávku voči dlžníkovi; myslím si, že mu môže byť vylúčená námietka z dôvodu podvodu.

9. Modestinus, Názory, kniha IV.

Titius dal do zálohy pozemok Semproniovi a potom ho dal do zálohy Gaiovi Seiovi; a potom Titius predal totožný pozemok spomínanému Semproniovi a Gaiovi Seiovi v celosti, pričom každému z nich ho predtým dal do zálohy ako celok. Pýtam sa, či záložné právo zaniklo tým, že sa uskutočnil predaj, alebo či z tohto dôvodu zostáva obom veriteľom len vlastnícke právo kúpou? Modestinus odpovedal, že kúpym právom vlastníctvo prechádza na uvedené strany; keďže podľa uvedených skutočností obaja súhlasili s predajom, ale že by nemali právo žaloby zo záložného práva voči sebe navzájom.

1. Titius požičal Seiovi peniaze na základe záložnej zmluvy na pozemok, pričom uvedený pozemok bol predtým zaťažený v prospech štátu; druhý veriteľ vyplatil dlžné peniaze štátu, ale Maevius sa dostavil a tvrdil, že pozemok mu bol zastavený skôr, ako bol zaťažený v prospech štátu. Zistilo sa však, že Maevius bol prítomný a podpísal záväzok, ktorý Seius vystavil vláde a ktorým sa Seius zaručil, že pozemok nebol zaťažený v prospech nikoho iného. Pýtam sa, či môže Maevius podať nejakú žalobu týkajúcu sa tohto pozemku. Modestinus odpovedal, že si v žiadnom prípade nemohol ponechať žiadne právo na predmetnú zástavu po tom, ako súhlasil s uvedenou transakciou.

(10) Paulus, Otázky, kniha III.

Dlžník predal zástavu so súhlasom svojho veriteľa a potom sa medzi ním a kupujúcim dohodlo, že predaj sa zruší. Právo na zálohu zostalo veriteľovi zachované, pretože tak ako sa obnovili predchádzajúce práva dlžníka, obnovili sa aj práva veriteľa. Veriteľ sa totiž absolútne nezbavil svojho nároku na zálohu, ale len v rozsahu, v akom si mal kupujúci ponechať nehnuteľnosť a nevrátiť ju predávajúcemu. Preto ak by v priebehu súdneho konania mal byť predávajúci oslobodený od plnenia alebo ak by bol proti nemu vydaný rozsudok do výšky kupcovho podielu, pretože nevydal nehnuteľnosť, treba konštatovať, že právo veriteľa na zálohu zostane zachované; môže sa to totiž stať aj v prípade, že nehnuteľnosť nebola predaná so súhlasom veriteľa.

1. Aj v prípade, že veriteľ predá záloh a predaj sa zruší alebo sa otrok, ktorý bol jeho predmetom, vráti ako nefunkčný, vlastnícke právo sa vráti dlžníkovi. To isté pravidlo platí vo všetkých prípadoch, keď sa udeľuje súhlas na predaj majetku patriaceho inému, pretože strany nedostávajú svoje práva z rúk kupujúceho len preto, že previedli vlastníctvo, ale majetok sa vracia do pôvodného stavu, keď sa predaj zruší.

11. Tá istá kniha, Názory, kniha IV.

Lucius Titius bol dlžný svojej manželke Gaia Seia za peniaze požičané na zálohu, resp. na pozemok, ktorý bol hypotékou; spolu s manželkou daroval ten istý pozemok ako veno Semproniovi, ktorý sa mal oženiť so Seia Septitia, ich dcérou. Keď Lucius Titius zomrel, jeho dcéra Septitia odmietla prijať majetok svojho otca a ja sa pýtam, či si jej matka mohla nárokovať na majetok, ktorý bol na ňu hypotekárne založený? Paulus odpovedal, že Gaia Seia sa považovala za zbavenú záväzku zo

založeného pozemku, ktorý súhlasila, aby jej manžel dal ako veno ich dcére, keď bol uvedený majetok vydaný v mene uvedenej dcéry, ale osobný záväzok naďalej existoval; žaloba však nemohla byť priznaná voči tej, ktorá odmietla prijať otcovu pozostalosť.

12. Tá istá, stanoviská, kniha V.

Paulus vyslovil názor, že ak Sempronius, prvý veriteľ, súhlasil s tým, aby dlžník zaťažil ten istý majetok, ktorý mu bol daný do zálohu, v prospech tretieho veriteľa, platí, že sa zbavil svojho záložného práva, ale že tretí veriteľ nebol voči nemu subrogovaný, a preto sa zlepšilo postavenie druhého veriteľa. Rovnaké pravidlo by sa malo dodržiavať aj v prípade, keď vláda požičiava peniaze ako tretí veriteľ.

1. Ak niekto uplatňuje svoj nárok na majetok záložným právom, je obvyklé, že je vylúčený zo žaloby o vrátenie založeného majetku, ak mu držiteľ poskytne sumu jeho pohľadávky; nemalo by sa totiž vykonávať žiadne vyšetrovanie s ohľadom na právny titul držiteľa, keď právo žalobcu zaniklo uvoľnením zálohu.

13. Tryphoninus, Disputácie, kniha VIII.

Ak dlžník po zložení prísahy veriteľom prisahá, že by nemal byť povinný platiť, záložné právo sa uvoľní, pretože tento postup má rovnaký účinok, ako keby bol dlžník na súde zbavený zodpovednosti, pretože ak ho sudca zbavil zodpovednosti, aj keď sa tak stalo neprávom, záložné právo sa napriek tomu uvoľní.

(14) Labeo, Neskoršie epitafy Javolena, kniha V.

Ak je medzi tebou a твоjím nájomcom dohodnuté, že akýkoľvek majetok, ktorý prinesie na tvoju pôdu, sa bude považovať za zálohovaný, kým ti nebude zaplatené nájomné alebo kým nebudeš uspokojený iným spôsobom, a potom prijmeš od nájomcu záruku za zaplatenie nájomného, myslím, že si uspokojený, a preto osobný majetok, ktorý nájomca prinesie na tvoju pôdu, prestáva byť zaťažený.

15. Scaevola, Digest, kniha VI.

Majetok prvého veriteľa, ktorý dostal do zálohu určitý pozemok, a majetok druhého veriteľa, ktorému bola tiež časť pozemku zastavená, prešli dedením na tú istú osobu. Dlžník ponúkol uvedenému dedičovi, že mu vyplatí sumu, ktorú si požičal od druhého veriteľa. Bol vyslovený názor, že by mal byť nútený peniaze prijať, pričom jeho právo na zálohu podľa prvej zmluvy zostáva nedotknuté.

Kniha XXI

1. O edikte ediles (..)
2. O vyst'ahovaní a o ustanovení dvojitej náhrady škody.
3. Ohľadom výnimky na základe predaného a vydaného majetku.

Tit. 1. O edikte ediles a o žalobách na donútenie predávajúceho vziať späť nehnuteľnosť, ak dostal viac, ako bola jej hodnota.

1. Ulpián, O edikte kurulských edilov, kniha I.

Labeo uvádza, že Edikt Curule Aediles sa vzťahuje na predaj majetku, či už pozostáva z pozemkov, hnutel'ných vecí alebo z takých, ktoré sa samy pohybujú.

(1) Aediles hovorí: "Tí, ktorí predávajú otrokov, by mali kupujúcich upozorniť, ak majú nejaké choroby alebo vady, ak majú vo zvyku utekať alebo sa túlať, alebo neboli zbavení zodpovednosti za škody, ktoré spáchali. Všetky tieto veci musia byť verejne oznámené v čase, keď sa otroci predávajú. Ak by sa otrok predal v rozpore s týmto ustanovením alebo v rozpore s tým, čo bolo povedané a sľúbené v čase, keď sa predaj uskutočnil, na základe čoho možno usúdiť, že kupujúci a všetky zainteresované strany by mali byť odškodnené, vyhovieme žalobe, aby sme prinútili predávajúceho vziať uvedeného otroka

spät'. Ak sa však po predaji a odovzdaní hodnota uvedeného otroka znížila činom otrokov kupujúceho alebo jeho zástupcu; alebo ak sa otrokyni po predaji narodilo dieťa; alebo ak došlo k akémukoľvek prírastku majetku, ktorý vznikol predajom; alebo ak kupujúci získal z uvedeného majetku akýkoľvek zisk, musí ho celý vrátiť. Okrem toho, ak sám vykonal akékoľvek prírastky na majetku, môže ich vymáhať od predávajúceho. Opäť, ak sa otrok dopustil protiprávneho činu, ktorý sa trestá smrťou, ak sa dopustil akéhokoľvek činu proti životu niekoho alebo ak bol uvedený do arény za účelom boja s divou zverou; všetky tieto veci musia byť uvedené v čase predaja; v týchto prípadoch totiž vyhovieme žalobe o vrátenie otroka. Ďalej vyhovieme žalobe aj vtedy, ak sa preukáže, že strana vedome a v zlej viere predala otroka v rozpore s týmito ustanoveniami."

(2) Dôvodom vyhlásenia tohto ediktu bolo zabrániť podvodom predajcov a poskytnúť úľavu takým kupujúcim, ktorí boli predajcami oklamaní. Musíme však chápať, že predávajúci, aj keď nevedel o tých veciach, ktoré ediles nariadil dodržiavať, bude aj tak zodpovedný; a to nie je nespravodlivé, pretože predávajúci môže ľahko získať vedomosti o týchto veciach, a pre kupujúceho nie je ani jedno, prečo bol oklamáný, či z nevedomosti, alebo z ľstivosti predávajúceho.

(3) Je potrebné pripomenúť, že tento edikt sa nevzťahuje na predaje uskutočnené ministerstvom financií.

(4) Ak však predaj uskutočňuje vláda, tento edikt sa bude uplatňovať.

(5) Uplatňuje sa aj na predaj majetku patriaceho poručníkom.

(6) Ak je vada alebo choroba otroka zjavná, čo sa veľmi často stáva, ak sú vady zjavné z určitých indícií, možno povedať, že edikt sa neuplatňuje. Ustanovenie by sa malo prijať len preto, aby sa zabránilo oklamaniu kupujúceho.

(7) Treba poznamenať, že Sabinus definuje chorobu ako určitý stav tela, ktorý ho robí menej schopným vykonávať funkcie, pre ktoré nám príroda darovala telesné zdravie. V niektorých prípadoch choroba postihuje celé telo, v iných len jeho časť, napríklad súchotiny, čiže chradnutie; horúčka je choroba celého tela; napríklad slepota je choroba časti, hoci sa človek môže v tomto stave narodiť. Je veľký rozdiel medzi chybou a chorobou, ako keď niekto koktá, lebo to je skôr vada ako zlý zdravotný stav. Myslím si, že práve preto, aby sa odstránili všetky pochybnosti v tejto veci, použil Aediles výraz "ten istý", aby nezostala žiadna neistota.

(8) Ak je teda vada alebo choroba taká, že bráni používaniu a službám otroka, bude to dôvodom na žalobu, aby bol nútený vziať si ho spät'; musíme si však uvedomiť, že akákoľvek veľmi nepatrná náklonnosť alebo vada nemôže spôsobiť, aby sa otrok považoval za chorého alebo nezdravého. Preto mierna horúčkovitosť alebo stará kvartánna horúčka, ktorá v danom čase skoro zmizne, alebo nepatrné zranenie nespôsobí, aby sa predávajúci považoval za vinného, pretože na to neupozornil; pretože veci tohto druhu možno prejsť. Teraz uvedieme niekoľko príkladov otrokov, ktorí sú chorí a nezdraví.

(9) Vivianus sa pýta, či by sa otrok, ktorý nie vždy prejavoval známky nepríčetnosti a niekedy hovoril rozumne, mal stále považovať za zdravého. Vivianus hovorí, že napriek tomu je zdravý; mali by sme totiž chápať, že niektoré osoby sú zdravého rozumu, hoci sa u nich niekedy prejavujú duševné vady; v opačnom prípade uvádza, že výsledkom by bolo, že by sme v súlade s touto zásadou odmietli zdravý rozum nekonečnému množstvu osôb, ako napríklad tým, ktorí sú závratní, poverčiví, vznetliví a drzí, ako aj iným, ktorí majú podobné duševné vady. Viac sa však zaručuje zdravosť tela ako duševné vady. Tvrdí totiž, že telesná vada sa niekedy rozšíri na myseľ a znehodnotí ju, napríklad keď sa hovorí, že človek má myseľ postihnutú v dôsledku horúčky. Čo treba v takomto prípade urobiť? Ak je duševná vada taká, že na ňu mal predávajúci upozorniť, a neurobil tak, keď si bol vedomý jej existencie, bude zodpovedný za žalobu o kúpu.

(10) Vivianus tiež zastáva názor, že hoci otrok mohol roztržito pobeťovať po chrámoch a dávať veštecké odpovede; ak však v čase, keď bol predaný, nebol zvyknutý správať sa takýmto spôsobom, nie je to žiadna vada; žaloba nebude podávaná ani preto, že sa občas takto správal; rovnako ako nebude podávaná žiadna, ak mal predtým horúčku. Ak však naďalej podlieha tomuto zlozvyku a zvykne roztržito pobeťovať po chrámoch a dávať veštecké odpovede, akoby bol dementný; aj keď to robí zo športu, je to síce vada, ale vada mysle, a nie tela, a preto nemôže byť vrátený; keďže aediles spomína len telesné vady; napriek tomu môže byť podaná žaloba na kúpu proti predávajúcemu.

(11) Hovorí tiež, že to isté pravidlo platí aj vo vzťahu k otrokom, ktorí sú nad mieru bojzliví, chamtiví, lakomí alebo popudliví,

2. Paulus, O edikte kurulských edilov, kniha I. Alebo melanchólia,

3. Gaius, O edikte kurulských edilov, kniha I.

Alebo drzý, hrbatý, krivý, postihnutý nejakou kožnou chorobou alebo svrbením, nemý alebo hluchý:

4. Ulpianus, O edikte kurulských edilov, kniha I.

A popiera, že by sa otrok mohol vrátiť z dôvodu týchto nedostatkov, ale pripúšťa žalobu na kúpu.

(1) Ak však telesná vada ovplyvňuje myseľ, napríklad keď otrok nesúvisle hovorí z dôvodu horúčky alebo na verejnosti vedie smiešne reči ako šialenec, kde je duševná vada spôsobená telesnou, môže byť vrátený.

(2) Pomponius hovorí, že niektoré authority zastávali názor, že otroci, ktorí sú hazardní hráči a oddávajú sa vínu, nie sú zahrnutí do ediktu, rovnako ako tí, ktorí sú obžermi, podvodníkmi, klamármi alebo hádavými.

(3) Pomponius tiež hovorí, že hoci predávajúci nie je povinný zaručiť, že jeho otrok je veľmi inteligentný, predsa len, ak je pri predaji taký hlúpy alebo nerozumný, že sa z neho nedá nič vyťažiť, bude sa to považovať za vadu. Vidíme, že sa prijalo pravidlo, že pojmy "vada" a "choroba" sa vzťahujú len na telo, ale predávajúci nie je povinný zaručiť, že otrok nemá duševnú vadu, ak túto skutočnosť osobitne neuviedol, inak nebude zodpovedný; a preto sa urobila výslovná výnimka v súvislosti s otrokmi, ktorí sú túlaví a zvyknú utekať, pretože ide o duševné, a nie telesné vady. Preto niektoré autority zastávajú názor, že zvieratá, ktoré sú bojzlivé a majú vo zvyku kopať, by sa nemali zaraďovať k takým, ktoré sú nezdravé, pretože ide o duševné, a nie telesné vady.

(4) Jedným slovom, bez ohľadu na to, aká závažná je duševná vada, nebude dôvodom na vrátenie majetku, pokiaľ sa nepredstierala, že neexistuje, hoci v skutočnosti existovala. Žalobu na predaj však možno podať, ak predávajúci vedome zatajil duševnú vadu, ale ak ide len o telesnú vadu alebo o vadu, ktorá postihuje telo aj myseľ, majetok možno z tohto dôvodu vrátiť.

(5) Treba poznamenať, že sa všeobecne spomína choroba, a nie akákoľvek nebezpečná choroba. Pomponius hovorí, že by sa to nemalo zdať mimoriadne, pretože nič sa tam nevzťahuje na záležitosti, ktorým je choroba tohto druhu prekážkou.

(6) Hovorí tiež, že nejde o každú chorobu, ktorá poskytuje dôvod na vrátenie majetku, ako je napríklad bezvýznamné tečenie očí alebo nepatrná bolesť zubov či ucha, alebo malá bolesť, a v skutočnosti do pôsobnosti tohto ediktu nepatrí ani žiadna mierna horúčka.

5. Paulus, O Sabinovi, kniha XI.

Medzi týmito vadami, ktoré Gréci nazývajú "nedostatkami", a poruchami, chorobami alebo chorobami je taký istý rozdiel ako medzi takými telesnými nedokonalosťami a chorobami, ktoré robia otroka neschopným služby.

6. Ulpián, O edikte kurulských edilov, kniha I.

Pomponius veľmi správne hovorí, že tento edikt sa vzťahuje nielen na chronické choroby, ale aj na také, ktoré majú dočasný charakter.

(1) Trebatius hovorí, že tetéria nie je chorobou, ak otrok môže úd, na ktorom sa objaví, používať rovnako dobre ako druhý. Tento Trebatiov názor sa mi zdá byť správny.

(2) Otrok, ktorý bol vykastrovaný, nie je podľa mňa chorý alebo defektný, ale zdravý; rovnako ako ten, kto má len jedno semenisko, ktoré je stále schopné reprodukcie.

7. Ulpían, O Sabínovi, kniha XI.

Ak však bol otrok vykastrovaný takým spôsobom, že mu úplne chýba niektorá časť tela potrebná na rozmnožovanie, považuje sa za chorého.

(8) Ulpían, O edikte kurulských edilov, kniha I.

Bola položená otázka, či sa otrok, ktorému bol odrezaný jazyk, má považovať za zdravého. Túto otázku položil Ofílius v súvislosti s koňom a hovorí, že koň sa nemá považovať za zdravého.

9. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLIV.

Sabinus hovorí, že nemý človek je chorý, lebo je zrejmé, že byť zbavený reči je choroba. Človek, ktorý hovorí s ťažkosťami, však nie je chorý, rovnako ako nie je chorý ten, komu je ťažko rozumieť; a je jasné, že chorý je ten, ktorého slová sú bez akéhokoľvek významu.

10. Ten istý, O edikte kurulských edilov, kniha I.

Ofílius tiež hovorí, že ak bol otrokovi odrezaný prst alebo akákoľvek časť niektorého z jeho údov roztrhnutá, aj keby sa zo zranenia zotavil, predsa, ak sú jeho služby z tohto dôvodu menej dostupné, nepovažuje sa za zdravého.

1. Čítal som tiež, že Cato povedal, že: "Ak bol otrokovi odrezaný prst z ruky alebo prst z nohy, je chorý." To je podľa vyššie uvedeného rozlišovania správne.

2. Okrem toho, ak má otrok viac prstov na rukách alebo nohách, ako je obvyklé, a ich počet mu nijako nebráni v pohybe, nie je dôvod na jeho návrat; nemal by sa totiž brať do úvahy počet jeho prstov na rukách alebo nohách, ale to, či je schopný bez ťažkostí využívať väčší alebo menší počet.

3. Bola položená otázka, či je krátkozraký otrok zdravý, a ja si myslím, že by mal byť vrátený.

4. Čiastočná slepota sa považuje za chorobu, teda keď otrok nevidí ani ráno, ani večer, pričom tento druh choroby Gréci nazývajú slabosť zraku. Niektorí ľudia si myslia, že toto postihnutie je rovnaké ako to, keď človek nič nevidí, keď sa k nemu priblíži svetlo.

5. Pýtali sa ma, či je zdravý ten, kto šušká, hovorí nespisovne alebo veľmi pomaly, alebo ten, kto má pokrčené kolená či nohy, a ja si myslím, že je.

11. Paulus, O Sabinovi, kniha XI.

Kto stratil zub, nie je chorý, lebo väčšia časť ľudstva stratila nejaké zuby a nepovažuje sa z tohto dôvodu za chorých, najmä preto, že sa rodíme bez zubov a nie sme z tohto dôvodu menej zdraví, kým ich nemáme; inak by sa žiadny starý človek nepovažoval za zdravého.

12. Ulpián, O edikte kurulských edilov, kniha I.

Každý, kto má nádor, je chorý, rovnako ako ten, kto má polyp,

1. Pedius hovorí, že otrok, ktorý má jedno oko alebo jedno líce väčšie ako druhé, ak ich môže rovnako dobre používať, sa považuje za zdravého; uvádza totiž, že akákoľvek nerovnosť líc, očí alebo rúk, ak nič neuberá na službách otroka, nie je dôvodom na jeho vrátenie. Ak je však jedna strana menšia alebo jedna noha kratšia, môže to predstavovať určitú prekážku, a preto sa v tomto prípade otrok môže vrátiť.

2. Ak sa otrok narodí so strniskom alebo má výrazné oči, považuje sa za zdravého.

3. Treba si tiež uvedomiť, že ľavoruký otrok nie je chorý ani defektný, ibaže ľavú ruku používa častejšie z dôvodu slabosti pravej, ale vtedy nie je ľavoruký, ale mrzák.

4. Vyvstala otázka, či otrok, ktorý má zlý dych, je zdravý. Trebatus hovorí, že človek, ktorého dych zapácha, nie je chorý o nič viac ako ten, kto páchne ako koza alebo kto žmurká; to sa totiž môže stať každému z dôvodu špinavých úst. Ak sa to však stane v dôsledku nejakej telesnej chyby, napríklad z pečene alebo pľúc, alebo z inej podobnej príčiny, otrok je chorý.

13. Gaius, O edikte kurulských edilov, kniha I. Za chorého sa považuje aj otrok, ktorý je chromý.

14. Ulpián, O edikte kurulských edilov, kniha I.

Bola položená otázka, či je chorá otrokyňa, ktorá vždy rodí mŕtve deti.

Sabinus hovorí, že ak to bolo spôsobené postihnutím maternice, treba ju za takú považovať.

1. Ak sa predáva otrokyňa, ktorá je tehotná, všetky authority sa domnievajú, že je zdravá, pretože počatie a zachovanie dieťaťa je najväčšou a najdôležitejšou funkciou ženy.
2. Žena pri pôrode je tiež zdravá, ak sa nestane nič iné, čo by jej spôsobilo nejakú telesnú chorobu.
3. Caelius hovorí, že Trebatius robí rozdiel v prípade neplodnosti, lebo ak je žena neplodná od prírody, je zdravá, ale ak k tomu dôjde nejakou telesnou chybou, nie je.
4. Táto otázka vzniká aj v súvislosti s tým, kto trpí inkontinenciou moču, a Pedius hovorí, že človek nie je z tohto dôvodu menej zdravý, ak vylučuje moč v posteli, keď ho premáha spánok alebo víno, alebo keď k tomu dochádza v dôsledku pomalosti pri vstávaní. Tam, kde však nedokáže zadržať nazbieranú tekutinu pre nejakú vadu močového mechúra, môže byť otrok vrátený nie preto, že vymočil moč v posteli, ale z dôvodu, že má vadný močový mechúr; a tento názor je správny.
5. Pedius tiež hovorí, že ak sa niekomu amputuje močový mechúr, skôr to bráni, než vyzýva k návratu otroka, pretože sa zmenší chorobný stav. Ja si myslím, že ak chorobný stav zmizne, nebude dôvod na návrat, ale ak vada zostane, bude dôvod na návrat.
6. Ak sa niekto narodí so zrastenými prstami, nepovažuje sa za zdravého, ak mu je znemožnené používať ruky.
7. Kde je pošva otrokyne taká úzka, že sa nemôže stať ženou, je rozhodnuté, že sa nemá považovať za zdravú.
8. Ak má otrok zväčšené mandle, vzniká otázka, či ho možno vrátiť ako nezdravého. Ak sa to chápe v tom zmysle, v akom si myslím, že áno, t. j. ak tento stav trvá tak dlho, že nádory hrdla, ktoré sa vytvorili, sa teraz nedajú odstrániť, otrok je nezdravý.
9. Ak predávajúci výslovne uvedie, že otrok má určitú chorobu, ale v ostatných ohľadoch je zdravý, strany musia dodržať to, čo bolo dohodnuté, pretože ak sa vzdali svojich práv na žalobu, nemožno im povoliť, aby ich obnovili, pokiaľ predávajúci vedome a úmyselne nezatajil chorobu; v tomto prípade by sa totiž mala poskytnúť odpoveď z dôvodu podvodu.
10. Ak existenciu vady predávajúci výslovne neuviedol, ale bola takého charakteru, že by bola každému zrejmá; napríklad ak bol otrok slepý alebo mal zjavnú a nebezpečnú jazvu na hlave alebo na inej časti tela, Caecilius hovorí, že predávajúci nebude z tohto dôvodu zodpovedný o nič viac, ako keby vadu výslovne uviedol, pretože sa zastáva názor, že edikt ediles sa vzťahuje len na také choroby a vady, o ktorých kupujúci nevedel alebo nemohol vedieť.
15. Paulus, O Sabinovi, kniha XI.

Otrokyňa, ktorá má menštruáciu dvakrát do mesiaca, nie je zdravá. Rovnaké pravidlo platí aj pre tú, ktorá takýto výtok nemá, ak to nie je spôsobené vekom.

(16. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXIII.

Ak sa otrok dôkladne vylieči, takže sa vráti do pôvodného stavu, treba ho považovať za človeka, ktorý nikdy nebol chorý.

17. Ulpián, O edikte kurulských edilov, kniha I.

Ofilius definuje otroka na úteku ako toho, ktorý zostáva mimo domu svojho pána s cieľom dať sa na útek alebo sa ukryť.

(1) Caelius hovorí, že otrok na úteku je ten, kto opustí svojho pána s úmyslom nevrátiť sa k nemu, aj keď sa po rozmyslení vráti; hovorí totiž, že pri priestupku tohto druhu pokánie neodstraňuje vinu.

(2) Cassius tiež uvádza, že otrok na úteku je ten, kto opustí svojho pána s úmyslom úmyselne sa nevrátiť.

(3) Aj Vivianus uvádza, že otrok sa chápe ako utečenec skôr na základe svojho úmyslu než na základe skutočnosti úteku, pretože otrok, ktorý uteká, aby unikol pred nepriateľom alebo lupičom, alebo aby sa vyhol požiaru či zničeniu domu, hoci je pravda, že sa dal na útek, predsa nie je utečencom. Opäť otrok, ktorý utiekol pred učiteľom, ktorému bol vydaný na vyučovanie, nie je utečencom, ak sa náhodou dal na útek preto, že s ním zle zaobchádzal. Rovnaký názor zastáva aj v prípade, keď otrok uteká od strany, ktorej bol požičaný, ak tak urobil z rovnakého dôvodu. Vivianus zastáva rovnaký názor, ak otrok uteká preto, že sa s ním zaobchádzalo príliš prísne. To však platí len v prípade, keď utečie od týchto osôb a vráti sa k svojmu pánovi, ale ak sa k svojmu pánovi nevráti, hovorí, že niet pochýb o tom, že by sa mal považovať za utečenca.

(4) Proculus, keď bol vypočúvaný v súvislosti s otrokom, ktorý sa ukryl v dome svojho pána s cieľom nájsť príležitosť na útek, hovorí, že hoci toho, kto zostáva v dome, nemožno považovať za utečenca, napriek tomu je utečencom. Ak sa však ukryl len preto, aby počkal, kým sa pánov hnev upokojí, nie je utečencom; rovnako ako v prípade, keď sa ten, koho chce jeho pán zbičovať, vydá k priateľovi, aby ho presvedčil, aby sa za neho prihovril. Za utečenca nemožno považovať ani toho, kto odišiel s cieľom spáchať samovraždu; inak by niekto mohol nazvať utečencom otroka, ktorý vystúpil na vrchol domu s cieľom vrhnúť sa odtiaľ dolu, pretože by ho skôr mali zaradiť k tým, ktorí majú v úmysle spáchať samovraždu; hovorí totiž, že názor, ktorý zastávajú mnohí nerozumní ľudia, totiž že utečencom je otrok, ktorý zostane preč na noc bez súhlasu svojho pána, nie je správny; keďže trestný čin sa musí určiť podľa úmyslu otroka.

(5) Vivianus tiež hovorí, že ak mladý otrok opustil dom svojho pána a vrátil sa k svojej matke, a kladie sa otázka, či je alebo nie je utečencom; je ním, ak odišiel s cieľom ukryť sa, aby sa vyhol návratu k svojmu pánovi; ak to však urobil preto, aby prostredníctvom svojej matky ľahšie získal odpustenie za nejaký priestupok, nie je utečencom.

(6) Caelius tiež uviedol, že ak kúpite otroka, ktorý sa hodil do Tiberu a ktorý opustil svojho pána len s úmyslom spáchať samovraždu, nie je utečencom. Ak však mal najprv v úmysle utiecť a potom, keď si to rozmyslel, sa hodil do Tiberu, je utečencom. Rovnaký názor zastáva aj v prípade otroka, ktorý sa vrhol z mosta. Všetky tieto názory, ktoré Caelius uvádza, sú správne.

(7) Hovorí tiež, že ak by tvoj otrok utiekol a vzal so sebou svojho podriadeného otroka a ten ho neochotne alebo nevediac o jeho úmysle sprevádza a po získaní možnosti vrátiť sa k tebe to zanedbá, nepovažuje sa za utečenca. Ak však v čase, keď sa dal na útek, chápal, čo sa deje, alebo sa následne dozvedel o úmysle otroka a mohol sa k vám vrátiť, ale nechcel tak urobiť, ide o inú vec. Taktiež zastáva názor, že rovnaké pravidlo by sa malo uplatňovať aj v prípade otroka ukradnutého zlodějom.

(8) Caelius tiež hovorí, že ak otrok, ktorý bol na pozemku svojho pána, opustí dom s úmyslom utiecť a niekto ho zadrží skôr, ako opustí tvoj pozemok, treba ho považovať za utečenca; pretože práve úmysel robí otroka utečencom.

(9) Hovorí tiež, že otrok, ktorý pri pokuse o útek urobil len jeden alebo dva kroky, alebo dokonca začal utekať, nie je utečencom, ak pri svojom úteku nemôže uniknúť svojmu pánovi, ktorý ho prenasleduje.

(10) Veľmi správne tiež hovorí, že útek je druhom slobody, inými slovami, že na určitý čas je slobodný od moci svojho pána.

(11) Ak je otrok daný do zálohu, stále má dlžníka za svojho pána; ak však po tom, čo veriteľ uplatnil svoje právo získať ho do vlastníctva, od neho utečie, možno ho považovať za utečenca.

(12) Labeo a Caelius sa pýtajú, či je otrok utečencom, ak utečie na miesto azylu alebo sa vydá na miesto, kde sa otroci zvyknú predávať alebo vystavovať na predaj. Myslím si, že ten, kto takto koná, nie je utečencom, pretože sa má za to, že je to dovolené robiť verejne. V skutočnosti si nemyslím, že je utečencom ani ten, kto sa vydá na útek k cisárovej soche, pretože to nerobí s úmyslom utiecť. Rovnaký názor zastávam aj v súvislosti s tým, kto sa uchýli do nejakého azylu alebo na iné miesto, pretože to nerobí s úmyslom utiecť. Ak však na začiatku utiekol a potom sa uchýlil do azylu, nie je z tohto dôvodu o nič menej utečencom.

(13) Caelius tiež hovorí, že je ustálené, že utečencom je ten, kto sa stiahne na nejaké miesto, odkiaľ ho jeho pán nebude môcť získať späť, a že ešte viac je utečencom ten, kto sa vydá na nejaké miesto, z ktorého ho nemožno odstrániť.

(14) Labeo definuje potulného otroka ako malého tuláka; a o druhej strane, utečenca ako veľkého tuláka. Správne definujeme túlavého otroka ako toho, kto v skutočnosti neuteká, ale často sa túla, bez akéhokoľvek dôvodu, a po tom, čo premárnil svoj čas na malicherné záležitosti, sa neskoro vracia domov.

(15) Caelius uviedol, že slobodný otrok žil so svojím patrónom, pričom obaja obývali celý dom. Otroka slobodníka odišiel s úmyslom nevrátiť sa k nemu, ale zostal ukrytý počas celej noci v patrónovom príbytku a Caelius hovorí, že je utečencom. Caelius hovorí, že je zrejmé, že ak celý dom nemali na starosti obe osoby a slobodník žil v byte, ktorý sa používal ako spoločný a promiskuitný prechod pre všetky miestnosti, treba zastávať opačný názor; a Labeo to schvaľuje.

(16) Caelius tiež tvrdí, že ak bol otrok poslaný do provincie svojím pánom a po tom, čo sa dozvedel, že ten zomrel a že bol oslobodený z jeho vôle, zostal v tom istom zamestnaní a začal sa správať ako slobodný, nie je utečencom; hovorí totiž, že sa nestal utečencom tým, že nepravdivo uviedol, že je slobodný, pretože to urobil bez úmyslu dať sa na útek.

(17) Kde Aediles hovorí: "Keď otrok nebol zbavený zodpovednosti za spáchanú škodu", treba to chápať tak, že predávajúci nie je povinný vyhlásiť, že nespáchal žiadnu škodu, ale len to, že je zbavený zodpovednosti za spáchanú škodu; to znamená, že nie je predmetom noxálneho konania. Preto ak sa otrok dopustil nejakej škody, ktorá bola nahradená, platí, že je zbavený zodpovednosti za ňu.

(18) Mali by sme to chápať tak, že škody spáchané na jednotlivcoch sú také, ktoré vyplývajú z trestných činov, ktoré nie sú verejnými trestnými činmi, a sú to tie, z ktorých vznikajú noxálne žaloby, keďže edikt obsahuje ustanovenia najmä pre trestné činy, ktoré sú trestné; ale súkromné škody vedú k peňažnej náhrade škody, ak strana odmietne vydať otroka ako náhradu škody a radšej zaplatí škodu stanovenú súdom.

(19) Ak ide o otroka, ktorý nemôže byť manumitovaný v súlade s cisárskymi ústavami; alebo ak bol predaný svojím pánom pod podmienkou, že bude držaný v reťaziach; alebo ak bol odsúdený niekým, kto má právomoc; alebo ak má byť poslaný mimo krajiny; je úplne spravodlivé, aby sa to uviedlo v čase, keď sa predáva.

(20) Ak niekto tvrdí, že otrok má nejaké dobré vlastnosti, ktoré v skutočnosti nemá, alebo že je bez zlých návykov, a nie je to tak; ako napríklad, ak by povedal, že nebol zlodejom, a on ním je, alebo ak by povedal, že je zručným robotníkom, a on ním nie je; lebo o stranách tohto druhu, ktoré neposkytnú to, na čom sa dohodli, sa má za to, že konali v rozpore so svojimi vyhláseniami a sľubmi.

18. Gaius, O edikte kurulských edilov, kniha I.

Ak predávajúci tvrdí, že otrok má nejakú dobrú vlastnosť, a kupujúci sa sťažuje, že to nie je pravda, bude mať právo na žalobu o vrátenie alebo ohodnotenie otroka, aby získal späť nedostatok jeho hodnoty; napríklad ak by tvrdil, že otrok je stály a pracovitý, rýchly v nohách alebo ostražitý, alebo že zvýšil svoje peculium vďaka svojej šetrnosti; a naopak, zistí sa, že je premenlivý, drzý, lenivý, náchylný k spánku a obžerný. Všetky tieto veci sa považujú za znamenie, že to, čo predavač tvrdil, nemožno od neho prísne vyžadovať, ale že s ním treba zaobchádzať s istou mierou zdržanlivosti; takže ak napríklad vyhlásil, že otrok je stály, nemala by sa od neho očakávať taká vážnosť a stálosť, akú by prejavil filozof; a ak tvrdil, že je pracovitý a bdely, nemala by sa od neho vyžadovať neustála práca vo dne v noci; ale všetky tieto vlastnosti by sa od neho mali očakávať v určitej miere podľa toho, čo je správne a spravodlivé. Rovnaké pravidlo chápeme ako pravidlo, ktoré sa vzťahuje na akékoľvek iné vyhlásenia, ktoré môže predávajúci urobiť.

(1) Ak predávajúci tvrdí, že otrok je vynikajúci kuchár, musí poskytnúť jedného z najlepších, ktorí patria k tomuto povolaniu. Ak by však len povedal, že je kuchárom, má sa za to, že splnil svoje vyhlásenie, ak poskytne kuchára s priemernými schopnosťami. Rovnaké pravidlo platí aj pre ostatných kvalifikovaných robotníkov.

(2) Ak by zasa niekto len tvrdil, že otrok má peculium, stačí, ak má len veľmi malé peculium.

19. Ulpian, O edikte kurulských edilov, kniha I.

Treba si však uvedomiť, že sú určité veci, ktoré predávajúci nie je povinný poskytnúť, aj keď môže tvrdiť, že existujú, napríklad také, ktoré sa týkajú len pochvaly otroka; napríklad ak by povedal, že je skromný, čestný a pozorný; pretože, ako hovorí Pedius, je veľký rozdiel, ak predávajúci urobí vyhlásenie, ktorým chváli otroka, a ak sľúbi, že poskytne to, čo povedal.

1. Je zrejmé, že ak by mal povedať, že otrok nie je hazardný hráč ani zlodej a nikdy neutiekol, aby sa uchýlil k cisárovej soche, musí tieto vyhlásenia splniť.

2. Je tu tento rozdiel medzi vyhlásením a sľubom, lebo vyhlásením rozumieme len to, čo je vyslovené v reči a ukončené samotnými slovami; sľub však môže byť buď holé uistenie, že sa niečo urobí, alebo také, ktoré sa dá vynútiť, alebo také, ktoré sa zakladá na dohode. V súlade s tým môže byť ten, kto niečo sľúbil strane, ktorá si to vyhradila, v takomto prípade žalovaný buď v žalobe na určenie, alebo v žalobe na vrátenie veci, čo nie je nič nezvyčajné; keďže proti strane, ktorá môže byť žalovaná v žalobe na kúpu, možno postupovať aj prostredníctvom žaloby na vrátenie veci.

3. Za uvedené alebo sľúbené sa majú považovať len tie veci, ktoré boli vyslovené s cieľom vytvoriť základ záväzku, a nie na základe chvály.

4. Je potrebné poznamenať, že ak strana sľubuje otroka, ktorý je zručným robotníkom, alebo uvádza, že otrok je taký, v žiadnom prípade sa nevyžaduje, aby poskytol otroka, ktorý je dokonalý, ale takého, ktorý je do určitej miery zručný; aby ste sa nedomnievali, že je buď vysoko kvalifikovaný, alebo na druhej strane, že nemá žiadne znalosti o svojom remesle. Preto bude stačiť, ak otrok bude patriť do triedy, ktorá sa bežne nazýva remeselníci.

5. Aediles ďalej hovorí: "Kupujúcemu a všetkým, ktorých sa táto záležitosť týka, udelíme žalobu." Sľubujú teda žalobu kupujúcemu a jeho nástupcom, ktorí majú nárok na všetky jeho práva. Za kupujúceho by sme mali považovať toho, kto kupuje nehnuteľnosť za cenu; ak však niekto uskutoční výmenu, treba povedať, že zastáva pozíciu kupujúceho aj predávajúceho a obaja môžu postupovať podľa tohto ediktu.

6. Čas stanovený na vrátenie majetku je šesť disponibilných mesiacov. Ak sa však otrok nevráti, ale podá sa žaloba o náhradu schodku na jeho hodnote, môže sa to urobiť do jedného roka. Okrem toho lehota určená na vrátenie začína plynúť odo dňa predaja, alebo ak bolo niečo vyhlásené alebo sľúbené, odo dňa, keď bolo vyhlásenie alebo sľub urobený.

20. Gaius, O edikte kurulských edilov, kniha I.

Ak však bolo vyhlásenie urobené nejaký čas pred predajom a potom bola niekoľko dní po ňom uzavretá dohoda, Caelius Sabinus hovorí, že kupujúci môže začať konanie z tohto dôvodu odo dňa, keď bol otrok predaný.

21. Ulpianus, O edikte kurulských edilov, kniha I.

Vrátiť majetok znamená spôsobiť, že predávajúci si vezme späť to, čo mal na začiatku, a keďže sa to uskutočňuje odovzdaním, nazýva sa to takpovediac vzdanie sa alebo vrátenie majetku.

1. Pomponius hovorí, že ak kupujúci vráti otroka predávajúcemu, ten musí sľúbiť, že nahradí akúkoľvek škodu, ktorá vznikne v dôsledku jeho zlej viery; preto je potrebné zabezpečiť, aby kupujúci nedal otroka do zálohy alebo aby mu neprikázal spáchať krádež alebo spôsobiť nejakú škodu tomu, komu bol odovzdaný.

2. Pomponius tiež hovorí, že niekedy by sa mala poskytnúť zábezpeka na oboch stranách, a to nielen za minulosť, ale aj za budúcnosť; ako napríklad v prípade, keď sa kupujúci alebo jeho zástupca pripojí k vydaniu v mene otroka, ktorý bol vrátený; alebo keď sa proti otrokovi začne súdne konanie; alebo keď on sám podá žalobu vo svojom mene. Okrem toho hovorí, že zábezpeka musí byť poskytnutá, ak je proti kupujúcemu vynesenej rozsudok bez akejkoľvek zlej viery z jeho strany, alebo ak vykoná platbu, keďže v týchto prípadoch nie je viac ako vhodné, aby poskytol záruku; alebo ak získa niečo zo súdneho konania, ktoré začal; alebo ak sa dopustil podvodu alebo nedbalosti, aby zabránil tomu, aby sa majetok dostal do jeho rúk, toto by malo byť zároveň odovzdané predávajúcemu.

3. Hovorí tiež, že kupujúci má dať záruku do budúcnosti tomu, kto mu vedome predal otroka, ktorý mal vo zvyku utekať, ak sa otrok dal na útek bez zavinenia kupujúceho a predávajúci napriek tomu mal proti nemu vynesený rozsudok, lebo vtedy musí kupujúci dať záruku, že bude otroka prenasledovať, a ak ho získa späť, vráti ho predávajúcemu:

22. Gaius, O edikte kurulských edilov, kniha I.

A že ani on, ani jeho dedič neurobia nič, čo by predávajúcemu zabránilo získať otroka späť.

(23) Ulpianus, O edikte kurulských edilov, kniha I.

Okrem toho, keď sa otrok vráti, ak mu kupujúci spôsobil duševnú alebo telesnú ujmu, musí škodu predávajúcemu nahradiť; ako napríklad, ak bol otrok skazený alebo sa stal utečencom v dôsledku krutého zaobchádzania kupujúceho. Preto, ako hovorí Pomponius, sudca musí určiť, do akej miery sa znížila hodnota otroka, a túto sumu musí nahradiť predávajúcemu. Ak však bol otrok vrátený bez toho, aby sa pristúpilo k súdnemu konaniu, a kupujúci sa odmietne vzdať ostatného majetku, ktorý sme spomenuli, na zabezpečenie práv predávajúceho postačí žaloba o predaj.

1. Aediles nariaďuje, aby sa vrátilo aj všetko príslušenstvo predaja, a rovnako sa musia nahradiť aj všetky prírastky, ktoré poskytol sám predávajúci; takže ani jedna zo strán v prípade zrušenia predaja nezíska nič viac, ako by mala, keby sa predaj neuskutočnil.

2. Ak otrok spáchal hrdelný zločin, musí sa to tiež uviesť. Spáchať hrdelný zločin znamená byť vinný z trestného činu, ktorý sa trestá smrťou, pretože starí ľudia mali vo zvyku dávať za trest zločin. Smrteľným zločinom rozumieme zločin spáchaný podvodom a so zlým úmyslom, ale ak niekto spácha trestný čin omylom alebo náhodou, edikt sa naň nevzťahuje. Preto Pomponius hovorí, že osobu, ktorá nedosiahla pohlavnú dospelosť, alebo osobu, ktorá je nepríčetná, nemožno považovať za osobu, ktorá spáchala hrdelný zločin.

3. Ak sa otrok pokúsil skončiť so svojím životom, aj to treba spomenúť. Za zlého otroka sa považuje ten, kto spáchal nejaký čin s cieľom ukončiť svoju existenciu; ako napríklad ten, kto si urobil slučku z povrazu alebo užil nejakú jedovatú drogu, alebo sa zhodil z vysokého miesta, alebo urobil niečo iné, čím očakával, že mu bude spôsobená smrť; pretože je to ten, kto sa pravdepodobne pokúsi urobiť inému to, o čo sa pokúsil voči sebe.

4. V prípade, že strana, ktorá predala nezdravého otroka, je buď sama otrokom, alebo synom pod otcovskou kontrolou, žaloba de peculio, založená na edikte ediles, bude smerovať proti pánovi alebo otcovi, pretože hoci sa tieto žaloby zdajú byť trestné, predsa len, keďže vyplývajú zo zmluvy, treba povedať, že ich možno podať v mene tých, ktorí sú pod kontrolou

iných. Preto v prípade, že predaj uskutočnil syn podliehajúci otcovskej moci alebo otrok ženského pohlavia, treba konštatovať, že budú k dispozícii aj žaloby ustanovené ediktom ediles.

5. Žaloby vyplývajúce z tohto ediktu možno podať aj proti všetkým druhom dedičov.

6. Hoci nám môžu slúžiť muži, ktorí sú slobodní, v dobrej viere, že sú otrokmi, alebo že predaj uskutočnili otroci patriaci inému, možno konštatovať, že aj na nich sa vzťahuje tento edikt.

7. Julianus hovorí, že rozsudok v prípade, ktorý sa týka vrátenia majetku, vracia obe strany, teda predávajúceho, ako aj kupujúceho, úplne do pôvodného stavu.

8. Preto v prípade, že otrok ukradne niečo buď kupujúcemu, alebo niekomu inému, z dôvodu ktorej krádeže môže byť kupujúci nútený nahradiť škodu, nebude mu nariadené vrátiť otroka predávajúcemu, ak ho ten neodškodní. Ale čo, povedal Julianus, ak by predávajúci odmietol prijať otroka? Domnieva sa, že ho nebude nútený odškodniť v žiadnom rozsahu, než aby bol proti nemu vynesený rozsudok o cene; a že kupujúci musí túto stratu utrpieť vlastnou nedbanlivosťou, pretože keď mohol vydať otroka ako náhradu škody, radšej zaplatil škodu vymeranú súdom. Zdá sa mi, že Julianusov názor je spravodlivejší.

9. Ak sa v prípade vrátenia otroka dostalo niečo do rúk kupujúceho prostredníctvom uvedeného otroka alebo sa nedostalo do jeho rúk jeho vlastnou vinou, musí to vrátiť; a to zahŕňa nielen zisky, ktoré mohol získať, alebo akúkoľvek mzdu, ktorú mohol dostať od otroka alebo od niekoho, komu bol otrok prenajatý, ale aj čokoľvek, čo mohol získať od samotného predávajúceho, pretože mu otroka odovzdal pomaly; ale aj ak kupujúci získal akýkoľvek zisk od akéhokoľvek iného vlastníka, musí ho celý odovzdať. Okrem toho sa musí vzdať toho, čo mohol získať ako zisk, ako aj akéhokoľvek dedičstva alebo majetku, ktorý mohol pripadnúť otrokovi; a neberie sa do úvahy, či predávajúci mohol alebo nemohol tieto veci získať, keby otroka nepredal; ak totiž predpokladáme, že predávajúci bol takou osobou, ktorá nemohla nič získať zo závetu, táto skutočnosť mu nijako neuškodí. Pedius si totiž myslí, že by sa nemalo brať do úvahy, či porúčiteľ, keď ustanovil otroka za svojho dediča alebo mu odkázal dedičstvo, mal na zreteli túto skutočnosť; pretože samotný predaj bude platiť a táto skutočnosť nebude na prospech kupujúceho. Na druhej strane hovorí, že ak by bol dedič ustanovený s ohľadom na predávajúceho, stále budeme zastávať názor, že kupujúci by nemal vrátiť majetok predávajúcemu, ak ten nebol ochotný otroka vrátiť.

24. Gaius, O edikte kurulských edilov, kniha I.

Vo všeobecnosti treba zastávať názor, že všetko, čo otrok nadobudol od kupujúceho inak ako pri správe jeho majetku, sa zdá byť spravodlivé, by sa malo vrátiť.

25. Ulpian, O edikte kurulských edilov, kniha I.

Aediles si tiež želá, aby kupujúci odškodnil predávajúceho za akékoľvek zníženie hodnoty otroka, ale len v prípade, že k tomu došlo po predaji a odovzdaní. Ak by sa to však stalo pred tým, nespadlo by to pod toto konanie.

1. Preto ak bol za zníženie hodnoty zodpovedný sám kupujúci, člen jeho domácnosti alebo jeho zástupca, bude zodpovedný za žalobu.
2. Do pojmu "domácnosť" sú zahrnutí všetci, ktorí sú v služobnom pomere, nielen slobodní ľudia, ktorí slúžia v dobrej viere ako otroci, ale aj otroci iných osôb; osoby, ktoré sú pod kontrolou nadobúdateľa, chápeme tiež tak, že sú zahrnuté v tejto definícii.
3. V tejto žalobe sa spomína zástupca. Neratius však hovorí, že v tomto prípade sa nemá rozumieť každý druh agenta, ale ten, kto má na starosti celý obchod nadobúdateľa alebo kto má na starosti riadenie toho jeho odvetvia, prostredníctvom ktorého došlo k zhoršeniu stavu otroka.
4. Pedius uvádza, že je len spravodlivé, aby kupujúci bol zodpovedný za konanie svojho agenta a domácnosti len vtedy, ak by otrok nemohol utrpieť škodu, keby mu nebol predaný. Ak by ju však bol utrpel, aj keby mu nebol predaný, v tomto prípade mal kupujúci právo vydať otroka ako náhradu za spôsobenú škodu a hovorí, že s ohľadom na škodu spôsobenú agentom je kupujúci nútený len postúpiť predávajúcemu práva na žalobu, ktoré má voči svojmu agentovi.
5. Čo však v prípade, ak by bol otrok znehodnotený v dôsledku nedbanlivosti, ale nie v dôsledku podvodu kupujúceho? Aj v tomto prípade bude proti nemu vynesенý rozsudok.
6. Zhoršenie, ktoré utrpel otrok, sa týka nielen jeho tela, ale aj znehodnotenia jeho mysle; ako napríklad v prípade, keď sa pokazil príkladom svojich spoluotrokov z domácnosti kupujúceho a stal sa z neho hazardný hráč, opilec alebo tulák.
7. Treba však poznamenať, že kupujúci sa z takýchto dôvodov nemôže otroka vzdať ako náhrady škody, pretože nie je osobne zodpovedný za činy svojho otroka ani za činy svojho zástupcu.
8. Treba tiež pripomenúť, že musí nahradiť všetky tie veci, ktoré sú uvedené v edikte ediles, ak sa stali pred pripojením vydania, pretože je potrebné, aby boli vymenované, aby sa na ne mohlo prihliadať, ak niektoré z nich nastali pred pripojením vydania v danej veci. Po spojení vecí však musí súd rozhodnúť o celej otázke reštitúcie otroka a do úvahy sa berú všetky zisky, ktoré vznikli, ako aj skutočnosť zhoršenia stavu otroka a všetky ostatné záležitosti. Lebo len čo sudca získa právomoc

vo veci, stáva sa jeho povinnosťou rozhodnúť o všetkom, čo s ňou súvisí. Tie otázky, ktoré však vznikli pred pripojením veci, nepatria riadne do jeho právomoci, pokiaľ mu neboli výslovne pridelené na rozhodnutie.

9. V edikte sa tiež dodáva: "Peniaze zaplatené za otroka predávajúcemu a všetko, čo bolo odovzdané z dôvodu príslušenstva, sa nevracia a strana, ktorá je povinná zaplatiť uvedené peniaze, sa neprepustí."

10. Aediles ustanovil nariadenie, že kupujúci má odovzdať predávajúcemu všetky tie veci, ktoré boli uvedené vyššie, a potom mu musí vrátiť kúpne peniaze.

(26) Gaius, O edikte kurulských ediolov, kniha I.

Pozrime sa, či nie je nespravodlivé, aby bol kupujúci nútený vydať majetok a uchýliť sa k žalobe na súd, ak by nemohol nič získať späť na účet majetku predávajúceho; a či by sa veci nemali zariadiť tak, aby kupujúci mohol dať záruku na vrátenie otroka, ak mu budú v určitom čase vrátené kúpne peniaze?

27. Ulpian, O edikte kurulských edilov, kniha I.

Kupujúci by mal dostať peniaze, ktoré zaplatil za otroka, ako aj všetko ostatné pod hlavičkou príslušenstva. Mali by sme tým rozumieť nielen cenu, ktorá bola zaplatená predávajúcemu, ako napríklad kúpne peniaze a úroky z nich, ale aj všetko, čo bolo vynaložené na účet predaja. To by sa však malo zaplatiť len vtedy, ak boli výdavky vynaložené so súhlasom predávajúceho, ale ak bolo čokoľvek poskytnuté dobrovoľne, kupujúci nebude mať nárok na ich započítanie, pretože by nemal od predávajúceho vymáhať to, čo dal z vlastnej vôle. Čo však v prípade, ak boli peniaze zaplatené ako daň, ktorá v skutočnosti nasleduje za kupujúcim? Domnievame sa, že aj tieto by sa mali vrátiť, pretože kupujúci by mal odísť odškodnený.

28. Gaius, O edikte kurulských edilov, kniha I.

Ak predávajúci neposkytne zábezpeku s odkazom na záležitosti uvedené v edikte aedilov, sľubujú proti nemu žalobu o vrátenie majetku do dvoch mesiacov; alebo žalobu v rozsahu záujmu kupujúceho do šiestich mesiacov.

29. Ulpian, O edikte kurulských edilov, kniha I.

Treba si uvedomiť, že ak kupujúci neposkytne predávajúcemu všetko, čo sa vyžaduje podľa tejto žaloby, nemôže byť proti predávajúcemu vydaný rozsudok v jeho prospech. Ak však predávajúci neposkytne kupujúcemu to, čo sa vyžaduje, rozsudok sa vydá v jeho neprospech.

1. Opäť platí, že kupujúci musí byť zbavený zodpovednosti za peniaze, ktoré mu boli splatné, bez ohľadu na to, či bol zodpovedný sám predávajúci alebo niekto iný.

2. Okrem toho sa rozsudok vydáva proti predávajúcemu v rozsahu záujmu kupujúceho. Pozrime sa teda, či tento môže prevyšovať cenu alebo nie. A v skutočnosti rozsudok zahŕňa kúpnu cenu, ako aj príslušenstvo; ale mal by kupujúci vymáhať aj úroky z ceny z dôvodu, že má na ne nárok ako na časť toho, čo mu patrí, najmä preto, že obnovuje prípadný zisk, ktorý mohol získať? Je rozhodnuté, že naň má nárok.

3. Ak kupujúci utrpel nejakú škodu alebo vynaložil nejaké peniaze na účet otroka, môže ich získať späť rozhodnutím súdu, avšak takým spôsobom (ako hovorí Julianus), že predávajúci nebude mať rozsudok vydaný proti nemu z dôvodu týchto vecí; kupujúci však nebude nútený vydať otroka predávajúcemu, ak ho neodškodní.

30. Paulus, O edikte kurulských edilov, kniha I.

Okrem toho, ak sa kupujúci pri žalobe o vrátenie otroka pripojí k žalobe o vydanie, alebo ak sám podá žalobu vo svojom mene, musia obe strany poskytnúť záruku, že predávajúci zaplatí sumu rozsudku vyneseneho proti nemu, ak na jeho strane nie je zlá viera, a že kupujúci vydá predávajúcemu všetko, čo sa mu dostane do rúk alebo čo z dôvodu jeho zlej viery nemohol získať prostredníctvom žaloby, ktorú podal v mene otroka.

1. Kupujúci má nárok na všetky nevyhnutné výdavky, ktoré mu vznikli z dôvodu choroby otroka po pripojení vydania, a Pedius hovorí, že treba osobitne uviesť výdavky, ktoré vznikli predtým; Aristo však zastáva názor, že jedlo pre otroka sa nemá brať do úvahy z toho dôvodu, že sa nepožaduje nič za čas, keď bol otrok v službe.

31. Ulpian, O edikte kurulských edilov, kniha I.

Ak predávajúci odmietne prijať otroka späť, nemal by byť proti nemu vynesenejší rozsudok na vyššiu sumu, ako je cena; preto s ohľadom na škodu, ktorá kupujúcemu vznikla kvôli otrokovi, priznávame len právo ponechať si jeho osobu a predávajúci sa bude môcť vyhnúť zodpovednosti za ňu, ak odmietne prijať otroka, ale tým sa nevyhne zodpovednosti za kúpnu cenu, ako aj za jej príslušenstvo.

1. Ak predávajúci buď vyhlásil, alebo sa zaručil, že otrok nie je zlodej, bude zodpovedať za svoju záruku, ak sa otrok dopustí krádeže; v tomto prípade sa totiž musí rozumieť, že je zlodejom nielen vtedy, ak okradne cudziu osobu, ale aj vtedy, ak si prisvojí majetok svojho pána.

2. Ak sa vráti otrok ženského pohlavia, musia sa vzdať aj všetkých detí, ktoré sa jej narodili po predaji, či už je jedno, alebo ich je viac.
3. Ak však k samotnému vlastníctvu nehnuteľnosti pribudlo užívacie právo, nepochybne sa musí vrátiť aj ono.
4. Ak otrok nadobudol peculium, kým bol v držbe kupujúceho, čo máme povedať s ohľadom naň? Ak bol skutočne získaný hospodárením s majetkom kupujúceho, treba rozhodnúť, že zostane kupujúcemu, ale ak bol získaný z iného zdroja, treba ho odovzdať predávajúcemu.
5. Ak kupujúci zanechá viacerých dedičov, pozrime sa, či všetci musia súhlasiť s vrátením otroka. Pomponius hovorí, že súhlas všetkých sa nevyžaduje a že môžu ustanoviť zástupcu, ktorý bude konať v ich mene, aby predávajúci neutrpel žiadnu škodu, ak dostane podiel otroka vo vlastníctve jednej strany a bude proti nemu vydaný rozsudok za podiely ostatných do výšky nedostatku hodnoty otroka.
6. Hovorí tiež, že ak otrok zomrel alebo ho predávajúci vzal späť, každý z dedičov môže správne podať žalobu na svoj príslušný podiel. Okrem toho dostanú svoje pomerne podiely na kúpnej cene a príslušenstve, ako aj na zisku z úrody a jej príslušenstva; a v prípade, že by sa otrok zhoršil, každý z nich bude zodpovedať pomerne, pokiaľ sa nestane, že rozdelenie nebude možné; ako napríklad v prípade potomkov otroka ženského pohlavia; vtedy sa totiž dodrží to isté pravidlo, ktoré platí v prípade predaja samotnej matky, keďže sme popreli, že by sa ona sama mohla čiastočne vrátiť.
7. Marcellus tiež uvádza, že ak otrok v spoločnom vlastníctve sám kúpi otroka a v prípade, že má byť vrátený, jeden z jeho pánov nemôže podať žalobu, aby prinútil predávajúceho vziať späť jeho podiel na otrokovi, rovnako ako v prípade, keď kupujúci zanechá niekoľko dedičov a všetci nedajú súhlas na vrátenie otroka.
8. Marcellus tiež hovorí, že jeden z dvoch spoluvlastníkov otroka nemôže podať žalobu pri kúpe, aby prinútil predávajúceho odovzdať mu jeho polovicu otroka, ak mu zaplatí jeho podiel z ceny; a dodáva, že toto pravidlo sa musí dodržiavať aj v prípade kupujúcich, pretože predávajúci, ktorý predáva majetok, ktorý je založený, má právo si ho ponechať, kým zaň kupujúci nezaplatí.
9. Pomponius zastáva názor, že ak sa dedič kupujúceho alebo jeho rodina, alebo jeho zástupca buď z nedbanlivosti, alebo zo zlého úmyslu dopustí nejakého konania, ktoré znižuje hodnotu nehnuteľnosti, je len spravodlivé, aby na základe súdneho rozhodnutia zodpovedal za celú sumu. Okrem toho je pre všetkých dedičov výhodnejšie ustanoviť jedného zástupcu, ktorý za nich podá žalobu; ak totiž dôjde k znehodnoteniu otroka vinou jedného z uvedených dedičov, nahradia to všetci a ostatní budú oprávnení podať proti nemu rozdeľovaciu žalobu, pretože utrpeli stratu na jeho účet a bolo im zabránené vrátiť otroka.

10. Ak predávajúci zanechá viacero dedičov, otroka možno vrátiť každému z nich v pomere k jeho podielu na dedičstve. Rovnaké pravidlo platí, ak sa otrok predá viacerým osobám. Ak totiž jednotlivec kúpil otroka od viacerých vlastníkov alebo viacerí od jedného, alebo ak bolo kúpených niekoľko otrokov od jedného vlastníka, je lepší názor, že ak je predávajúcich viac, každý z nich je absolútne povinný vziať si otroka späť; ak však boli kúpené rôzne podiely na otrokovi od jednotlivých vlastníkov, možno správne usúdiť, že jeden z nich môže byť nútený vziať si späť svoj podiel a proti druhému možno podať žalobu na vrátenie preplatku hodnoty zaplatenej za otroka. Opäť platí, že ak niekoľko osôb kúpi otroka od jedného predávajúceho, potom každá z nich môže podať žalobu na vrátenie svojho príslušného podielu; ak však kupujú otroka spoločne, každá z nich môže podať žalobu na vrátenie otroka ako celku.
11. Ak otrok, ktorý má byť vrátený, zomrie, vzniká otázka, či prišiel o život vinou kupujúceho, jeho rodiny alebo jeho zástupcu; pretože ak to tak bolo, považuje sa za stále živého a na predávajúceho sa musí previesť všetko, čo by sa vyžadovalo, keby otrok žil.
12. Pod nedbanlivosťou rozumieme nielen hrubú nedbanlivosť, ale aj takú, na základe ktorej sa musí konštatovať, že kupujúci je zodpovedný za to, že akýmkoľvek spôsobom spôsobil smrť otroka; ako napríklad, ak nezabezpečil lekára, aby sa otrok mohol vyliečiť, alebo ak vlastnou vinou zabezpečil lekára, ktorý bol neschopný.
13. Domnievame sa, že toto pravidlo sa uplatňuje v prípade, keď otrok zomrie pred pripojením vydania, ale ak k jeho smrti došlo po pripojení vydania, potom sudca musí rozhodnúť, ako otrok zomrel; podľa Pedia totiž všetko, čo sa stane po pripojení vydania v žalobe, musí určiť múdrosť sudcu.
14. To, čo sme uviedli v súvislosti so zástupcom, platí aj v prípade poručníkov, opatrovníkov a iných osôb, ktorých povinnosťou je vystupovať za iných. Takýto názor zastáva aj Peditus a dodáva, že nie je nespravodlivé, ak je princípál zodpovedný za nedbanlivosť tých, ktorým bolo zverené vedenie jeho podniku.
15. Peditus tiež hovorí, že do pojmu "domácnosť" patria aj deti podliehajúce otcovskej kontrole, keďže žaloba o vrátenie majetku robí zodpovednými za ich konanie všetkých členov domácnosti.
16. Ak niekto podá žalobu o náhradu škody za zníženie hodnoty otroka z dôvodu, že sa dal na útek, a potom žaluje, pretože otrok je neschopný života; na akú sumu sa má vydať rozsudok? Niet pochýb o tom, že žalobu o náhradu škody z dôvodu útoku otroka možno podať niekoľkokrát. Julianus však hovorí, že treba dbať na to, aby sa zabránilo tomu, že kupujúci získa zisk a vymôže ocenenie toho istého majetku dvakrát.
17. Žaloba in factum o vrátenie ceny bude podaná v prípade, že otrok bude vrátený; v tomto prípade sa neskúma, či existoval dobrý dôvod na vrátenie otroka, ale len to, kde bol vrátený. To nie je bezdôvodné, pretože by to bolo nespravodlivé po tom,

ako predávajúci prijatím späť otroka uznal, že na to bol dôvod, pretože sa má položiť otázka, či mal alebo nemal byť vrátený, a ani sa neskúma, či k vráteniu došlo v lehote stanovenej zákonom.

18. Je zrejmé, že toto konanie si vyžaduje, aby bol otrok prijatý späť. V opačnom prípade, ak by nebol vzatý späť, žaloba by bola neúspešná, aj keď bolo dohodnuté len na základe súhlasu strán, že má byť vrátený. Preto nie dohoda o jeho prijatí späť zakladá dôvod tohto konania, ale samotné vrátenie.

19. Prostredníctvom tejto žaloby by sa malo vrátiť aj všetko, čo bolo s otrokom v čase predaja.

20. Keďže ustanovenie o dvojnásobnej náhrade škody je večné, preto platí, že žalobu o predaj možno podať, aj keď predávajúci neposkytol zábezpeku vo výške dvojnásobku hodnoty otroka; záležitosti zvyklostí a obyčajov by totiž mali byť vždy zahrnuté do žalôb podaných v dobrej viere.

21. Osoby, ktoré predávajú otrokov, by mali pri predaji vždy uviesť ich národnosť, pretože veľmi často miesto narodenia otroka buď priťahuje, alebo odrádza kupujúceho, a preto je v našom záujme vedieť, v akej krajine sa narodil; predpokladá sa totiž, že niektorí otroci sú dobrí, pretože pochádzajú z národa, ktorý nemá zlú povest', a iní sa považujú za zlých, pretože pochádzajú z národa, ktorý je skôr neslávny ako iný. Ak pôvod otroka nebol uvedený, žaloba z tohto dôvodu sa poskytne kupujúcemu a všetkým zainteresovaným osobám, pomocou ktorej môže kupujúci donútiť otroka, aby bol prijatý späť.

22. Ak sa majetok predáva s tým, že ak nevyhovuje, môže sa v stanovenej lehote vrátiť, táto dohoda sa považuje za platnú. Ak však nebolo dohodnuté nič, čo sa týka času, kupujúcemu sa do šesťdesiatich disponibilných dní poskytne žaloba in factum, aby si vynútil prevzatie majetku späť; nie však po uplynutí tejto lehoty. Ak by však bolo dohodnuté, že nehnuteľnosť možno vrátiť bez odkazu na čas, myslím si, že táto zmluva bude platná. Aj v prípade, že lehota šesťdesiat dní stanovená na vrátenie veci uplynula, bude žaloba priznaná kupujúcemu, ak sa preukáže riadny dôvod.

23. Pri tomto skúmaní dôvodu treba zistiť, či predávajúci bol zodpovedný za omeškanie, alebo či nebol prítomný, aby mu mohol byť otrok vrátený; alebo či existoval iný vážny dôvod, prečo nebol otrok dodaný v určenej lehote, pretože nebol uspokojivý.

24. Pri týchto žalobách sa musí dodržiavať rovnaké pravidlo ako v prípade potomstva otroka ženského pohlavia, ako aj v prípade zisku, a ďalšie príslušenstvo, ktoré bolo spomenuté, ak otrok, ktorý má byť vrátený, zomrie skôr, ako sa tak stane.

25. Tí, ktorí sa vyznajú v práve, zastávajú názor, že akékoľvek pristúpenie ku kúpe je súčasťou predaja.

(32) Gaius, O edikte kurulských edilov, kniha II.

(26) Preto, ako už bolo uvedené vyššie, predávajúci je povinný oznámiť kupujúcemu každú chorobu, vadu alebo inú chybu, ktorá je zahrnutá v edikte; a keďže sa v ňom uvádza, že musí ručiť za to, že otrok nemá žiadnu z týchto chýb, tak aj v prípade prevodu otroka na inú osobu ako príslušenstva k nehnuteľnosti je predávajúci nútený urobiť rovnaké vyhlásenie a ručiť. To treba chápať ako nevyhnutné nielen vtedy, keď bolo výslovne uvedené, že otrok Stichus je príslušenstvom prevádzaného pozemku, ale aj vtedy, keď vo všeobecnosti všetci otroci na pozemku tvoria príslušenstvo pri predaji.

33. Ulpián, O edikte kurulských edilov, kniha I.

Preto Pomponius hovorí, že je len spravodlivé, že ak sa tvrdí, že niečo je príslušenstvom predaja, musí to byť vybavené v takom dokonalom stave, ako by to malo byť urobené, ak by to bola hlavná predávaná vec; podľa občianskeho práva totiž bude žaloba na kúpu oprávnená, aby sa prinútil majetok, o ktorom sa hovorí, že je príslušenstvom, aby bol vybavený v dobrom stave; napríklad ak sa určité sudy uvádzajú ako príslušenstvo pozemku. Toto pravidlo sa však uplatňuje len vtedy, ak je niečo výslovne uvedené ako príslušenstvo; ak sa totiž otrok predáva spolu so svojim peculom, predávajúci nebude nútený ručiť za bezchybnosť otrokov, ktorí tvoria súčasť uvedeného peculia, pretože nešpecifikoval žiadnu určitú vec ako príslušenstvo a bolo len potrebné, aby poskytol peculium v akomkoľvek stave; a tak ako nebol povinný poskytnúť určité množstvo peculia, rovnako nebol nútený poskytnúť túto záruku. Pomponius hovorí, že rovnaké pravidlo sa malo dodržiavať aj v prípade, keď sa predával buď majetok, alebo peculium otroka; edikt ediles sa totiž nevzťahoval na majetok patriaci k majetku alebo peculiu. Rovnaký názor zastáva aj v prípade, keď sa predáva pozemok so všetkými prostriedkami na jeho obrábanie, pričom do tohto označenia sú zahrnutí aj otroci. Myslím si, že tento názor je správny, pokiaľ sa neuvádza, že strany mali iný výslovný úmysel.

(1. Ak sa vracia majetok, ktorý bol predaný, musí sa vrátiť aj otrok, ktorý je jeho príslušenstvom; aj keď nemal žiadnu vadu.

Africanus, Otázky, kniha VI.

35. Ak sa súčasne predá niekoľko vecí toho istého druhu, ako napríklad otroci, komedianti alebo speváci, platí, že sa musí zistiť, či sa za všetky zaplatila jedna cena, alebo či sa zaplatilo za každú zvlášť, pretože niekedy sa rozumie, že sa uskutočnil jeden predaj a potom zase niekoľko. Je dôležité, aby sa na to pýtali, aby sa v prípade, že niektorý z uvedených otrokov je chorý alebo nezdravý, mohlo určiť, či sa majú vrátiť všetci naraz.

1. Niekedy, hoci sa stanovili ceny za jednotlivé hlavy, predsa len ide len o jednu kúpu, takže všetky môžu byť alebo by mali byť vrátené z dôvodu vady jednej z nich; napríklad ak je zrejmé, že zámerom bolo kúpiť alebo predat' ich všetky spolu, ako sa to často stáva, keď sú otroci aktérmi; alebo keď sa predávajú štyri konské záprahy alebo pár mulíc; takže pre strany môže byť výhodné, aby boli všetky, alebo žiadna z nich.

35. Ulpián, O edikte kurulských edilov, kniha I.

Často sa stáva, že otroci, ktorí sú zdraví, sú vrátení spolu s inými, ktorí sú chorí, kde ich nemožno oddeliť bez toho, aby to nebolo nepríjemné, alebo bez toho, aby to nebolo násilím voči prirodzenej náklonnosti; veď čo keby si kupujúci radšej ponechal syna a vrátil jeho rodičov, alebo naopak? To isté pravidlo je potrebné dodržiavať aj v prípade bratov a otrokov spojených manželstvom.

(36) Pomponius, O Sabinovi, kniha XXIII.

(37) Ak sa za jednu cenu predalo niekoľko otrokov a žalobu podávame podľa ediktu edilov s odkazom na jedného z nich, odhad hodnoty uvedeného otroka sa robí len v prípade, že cena bola stanovená pre celý počet bez rozdielu. Ak však po stanovení ceny pre každého jedného otroka boli všetci otroci predaní za sumu rovnajúcu sa kombinovanej cene rôznych jednotlivcov, musíme potom prijať kombinovanú cenu stanovenú pre každého otroka, bez ohľadu na to, či má väčšiu alebo menšiu hodnotu.

37. Ulpián, O edikte kurulských edilov, kniha I.

Aediles nariaďuje, že otrok, ktorý zostarol v službe, sa nesmie predat' ako ten, kto nie je zvyknutý slúžiť. Toto ustanovenie ediktu bolo vypracované preto, aby sa predišlo úskokom predavačov, pretože v každom prípade dbajú na to, aby kupujúci neboli predavačmi oklamaní. Napríklad to, že mnohí predavači zvyknú predávať otrokov ako nováčikov, ktorí takí nie sú, aby sa ich mohli zbaviť za viac peňazí, keďže sa predpokladá, že otroci, ktorí sú neskúsení, budú bezprostrednejší, lepšie prispôsobení na službu, ľahšie ovládateľní a zručnejší na každý druh práce, zatiaľ čo tí, ktorí sú skúsení a zostarli v otroctve, sa ťažko menia a prispôsobujú sa niečím zvykom. Pretože obchodníci s otrokmi vedia, že osoby sú skôr naklonené kúpe otrokov, ktorí sú nováčikmi, z tohto dôvodu miešajú tých, ktorí sú skúsení, s nimi a predávajú ich všetkých za nováčikov. Aediles týmto ediktom ustanovuje, že sa to nesmie robiť, a preto v prípade, že sa otrok predá takýmto spôsobom kupujúcemu, ktorý nepozná skutočnosť, môže byť vrátený.

38. Ten istý, O edikte kurulských edilov, kniha II.

Aediles hovorí: "Tí, čo predávajú ťažné zvieratá, musia otvorene a čestne uviesť, či majú nejakú chorobu alebo vadu; a ak boli skvostne vystrojené za účelom ich predaja, musia byť v tomto stave odovzdané kupujúcim. Ak sa tak nestalo, do šesťdesiatich dní vyhovieme žalobe o vrátenie ozdôb alebo o vrátenie zvierat z dôvodu ozdôb; alebo ak by sa mal predaj zrušiť z dôvodu akejkoľvek choroby alebo vady, do šiestich mesiacov; alebo o vrátenie kúpnych peňazí, ak zvieratá mali

nižšiu hodnotu, než za akú boli predané, do jedného roka. Ak sa v danom čase predá pár ťažných zvierat a jedno z nich je v takom stave, že by sa malo vrátiť, vyhovieime žalobe, ktorá umožní vrátiť obe zvieratá."

(1) Aediles v tomto edikte spomína vrátenie ťažných zvierat.

(2) Dôvod vyhlásenia tohto ediktu je rovnaký ako ten, ktorý podnietil vydanie ediktu o návrate otrokov.

(3) V podstate sa vo vzťahu k nim majú dodržiavať rovnaké pravidlá ako vo vzťahu k otrokom, pokiaľ ide o choroby a vady. Preto to, čo sme už v tejto súvislosti uviedli, platí aj v tomto prípade, a ak by zviera uhynulo, možno ho vrátiť rovnakým spôsobom, ako sa to robí v prípade otroka.

(4) Pozrime sa však, či sú všetky druhy dobytká zahrnuté pod hlavičku ťažných zvierat. Je ťažké zahrnúť ich všetky, pretože pojem "ťažné zvieratá" znamená jednu vec a pojem hovädzí dobytok znamená inú vec.

(5) Preto bola k tomuto ediktu pridaná klauzula, ktorej slová sú nasledovné: "V prípade všetkých druhov dobytká musia predajcovia dodržiavať tie isté pravidlá, ktoré sme stanovili v súvislosti so zdravosťou ťažných zvierat."

(6) Preto už nemôže existovať pochybnosť, či sú voly zahrnuté do pojmov tohto ediktu, pretože hoci nie sú zahrnuté do označenia ťažných zvierat, je isté, že sú zahrnuté do pojmu hovädzí dobytok.

(7) Sú isté veci, ktoré sa u ľudí klasifikujú ako choroby, ktoré sa za ne u zvierat nepovažujú; ako napríklad, keď sa kôň vykastroje, nepovažuje sa to ani za chorobu, ani za vadu; pretože to neuberá ani na jeho silu, ani na jeho užitočnosť, hoci nikdy nebude vhodný na rozmnožovanie. Caelius tiež uviedol, že všetky zvieratá, ktoré boli vykastrované, nie sú z tohto dôvodu chybné, pokiaľ sa touto operáciou nestali slabšími, a preto mulica nie je nezdravá. Hovorí, že Ofilius zastával rovnaký názor, a to, že kastrovaný kôň je zdravý, rovnako ako je zdravý aj eunuch; ak však kupujúci o tom nevedel a predávajúci to vedel, žaloba na kúpu bude oprávnená. To, čo uvádza Ofilius, je správne.

(8) Vystala otázka, či je mulica zdravá, ak je taká, že ju nemožno vymeniť, keď je zapriahnutá. Pomponius hovorí, že áno, pretože veľmi veľa kočovních zvierat je takých, že ich polohu v postroji nemožno zmeniť.

(9) Hovorí tiež, že ak sa zviera narodí s takou dispozíciou alebo formou tela, že sa nedá zapriahnuť iným, nie je zdravé.

(10) Zviera možno vrátiť nielen z dôvodu nejakej choroby, ale aj vtedy, keď je na to dôvod, pretože nezodpovedá vyhláseniam alebo záruke predávajúceho; rovnako ako v prípade otrokov.

(11) Caelius hovorí, že pravidlo týkajúce sa zdobenia koní na účely lepšieho predaja sa neuplatňuje v prípade, že sa tak stalo pred časom predaja, teda dva dni predtým; ale v samotnom čase predaja, alebo keď sa ponúka na predaj, je takto ozdobené vystavené tým, od ktorých sa očakáva, že ho predajú. A zakaždým, keď dôjde k takejto dekorácii, sa v žalobe aj v edikte uvádza, že zvieratá boli vyrobené, kaparizované na účely ich predaja, ako môže byť zviera vyrobené, kaparizované na účely cesty a potom predané.

(12) Ak bolo predaných viacero zvierat, všetky nebudú podliehať vráteniu z dôvodu uviazania jedného z nich; pretože aj keď môže byť jedno družstvo chybné, druhé by sa z tohto dôvodu nemalo vrátiť.

(13) Ak sa predáva pár mulíc, z ktorých jedna je pokazená, pri vyčíslení rozdielu sa nemá brať do úvahy jej hodnota; ale do úvahy sa má brať hodnota celého tímu; ak totiž boli obe predané za rovnakú cenu, táto sa nesmie deliť na dve časti, ale musí sa brať do úvahy strata hodnoty oboch spolu, a nie iba zhoršenie hodnoty tej, ktorá je pokazená.

(14) Ak sa predáva pár zápalkových koní, v edikte sa uvádza, že ak existuje dôvod na vrátenie jedného z nich, treba vrátiť oba; v tomto prípade treba zohľadniť záujem kupujúceho, ako aj záujem predávajúceho, keďže zvieratá nie sú oddelené. Podobne, ak sa predáva stádo troch koní alebo jeden zo štyroch koní, mali by sa vrátiť všetky. Ak však ide o dva páry mulíc a jedna mulica nie je zdravá, vráti sa len pár, ku ktorému patrí, a nie ostatné. Ak však nie sú rozdelené do párov, ale štyri mulice sú len predané za jednu cenu, vráti sa jedna mulica, a nie všetky, podobne ako v prípade predaja viacerých koní na chovateľské účely zastávame názor, že ak by jedna z nich bola nezdravá, nie je potrebné, aby sa vrátili všetky. Rovnaký názor zastávame aj v prípade, keď sa za jednu cenu predáva viacero otrokov, pokiaľ ich nemožno oddeliť, ako napríklad v prípade hercov alebo byvolov.

39. Paulus, O edikte kurulských edilov, kniha I. Alebo bratia;

40. Ulpianus, O edikte kurulských edilov, kniha II.

Títo by totiž nemali byť oddelení.

1. Ďalej Aediles hovorí: "Že pes, prasa, malý diviak, vlk, medveď, panter, lev,"

41. Paulus, O edikte kurulských edilov, kniha II.

A všeobecne: "Alebo akékoľvek iné zviera, ktoré by mohlo spôsobiť škodu, či už je na slobode alebo priviazané, ale nedá sa zadržať tak, aby nespôsobilo škodu,"

42. Ulpian, O edikte kurulských edilov, kniha II.

Nemôže byť držané na mieste, kde sa neustále pohybujú ľudia a kde by uvedené zviera mohlo niekoho zraniť alebo spôsobiť nejakú škodu. Ak by sa tieto ustanovenia porušili a slobodný človek by v dôsledku toho prišiel o život, zaplatí sa dvesto solidí; a ak by bol zranený slobodný človek, zodpovedná strana bude odsúdená na sumu, ktorá sa bude zdať podľa múdrosti a spravodlivosti sudcu primeraná; a ak bude poškodená iná osoba alebo akýkoľvek majetok, uvedená strana bude nútená zaplatiť dvojnásobok spôsobenej škody.

43. Paulus, O edikte kurulských edilov, kniha I.

Väčšina autorít tvrdí, že vôl, ktorý udiera rohmi, je zlý, rovnako ako je to v prípade mulíc, ktoré kopú. Aj o koňoch, ktoré sa bez príčiny splašili a utiekli, sa hovorí, že sú zlomyseľné.

1. Otrok, ktorý sa uchýli k priateľovi svojho pána, aby si u neho vydobyl príhovor, nie je zlý; ani vtedy, ak má v úmysle nevrátiť sa domov, ak nedostane odpustenie. Ešte nie je utečencom z toho dôvodu, že pojem "útek" sa nevzťahuje len na zámer, ale aj na samotný čin.

2. Ak sa otrok na základe podnetu inej osoby dá na útek od svojho pána, je utečencom; aj keď by nebol utiekol, keby nebolo rady osoby, ktorá ho presvedčila.

3. Ak môj otrok, ktorý ti slúžil v dobrej viere, utečie, je utečencom bez ohľadu na to, či vie, že mi patrí, alebo o tom nevie, ibaže to urobil s úmyslom vrátiť sa ku mne.

4. Otrok sa pokúsi o samovraždu, ak tak urobí z dôvodu zloby, zlých návykov alebo nejakého zločinu, ktorý spáchal; nie však v prípade, keď sa k takémuto kroku odhodlá preto, že nie je schopný znášať telesné utrpenie.

5. Ak niekto kúpi otroka a je oňho násilím pripravený, môže vymáhať štvornásobnú náhradu škody z dôvodu lúpeže, a potom môže otroka vrátiť a predávajúci musí vrátiť cenu, ktorú dostal. Ak však utrpel škodu prostredníctvom otroka a začal z tohto dôvodu konanie, nemôže ho vrátiť predávajúcemu, iba ak by kupujúci podal žalobu proti tomu, kto otroka bil bičom alebo ho vystavil mučeniu.

6. Otrok by mal byť niekedy vrátený, aj keď sme mohli podať žalobu o jeho ocenenie, teda o odhad prebytku ceny nad jeho skutočnú hodnotu. Ak je totiž bezcenný, takže pre jeho pána nie je výhodné mať takéhoto otroka, ako napríklad v prípade, že podlieha záchvatom zúrivosti alebo je nepríčetný, aj keď mohla byť podaná žaloba na jeho ocenenie, je napriek tomu povinnosťou sudcu nariadiť vrátenie kúpnych peňazí po vrátení otroka.

7. Ak by niekto spôsobil vrátenie otroka s úmyslom oklamať svojich veriteľov a nevrátil by ho, ak by nemal v úmysle ich oklamať; predávajúci bude veriteľom zodpovedať za hodnotu otroka.

8. Keď je otrok založený, zostane viazaný, aj keď bude vrátený; rovnako ako v prípade, keď bol on alebo užívacie právo na neho scudzené, nemôže byť zákonne vrátený, ak nebude vykúpený a obnovený bez záväzku, ktorý bol dohodnutý na základe záložnej zmluvy.

9. Ak je otrok kúpený pod podmienkou a konanie s cieľom jeho vrátenia sa začne pred splnením podmienky, bude neplatné, pretože kúpa ešte nie je dokončená a nemôže byť zrušená rozhodnutím sudcu; a preto ak sa žaloba na kúpu alebo predaj, alebo žaloba na vrátenie majetku podá pred splnením podmienky, žalobu možno potom podať druhýkrát.

10. V niektorých prípadoch, aj keď sa uskutočnil absolútny predaj, zostáva v pozastavení z dôvodu právnej podmienky; ako napríklad v prípade, keď otrok, v ktorom má jedna strana užívacie právo a druhá vlastnícke právo, niečo kupuje; kým totiž nie je isté, z koho majetku zaplatí cenu, vlastnícke právo k majetku bude v pozastavení, a preto ani jedna zo strán nemôže podať žalobu o vrátenie otroka.

44. Ten istý, O edikte kurulských edilov, kniha II.

Aediles s veľkou spravodlivosťou odmieta povoliť, aby otrok bol príslušenstvom majetku, ktorý má menšiu hodnotu ako on sám, aby sa predišlo podvodu, ktorý by bol spáchaný buď proti ediktu, alebo proti občianskemu právu, a tiež, ako hovorí Pedius, proti dôstojnosti ľudstva; inak by platilo to isté pravidlo ako v iných veciach, pretože by bolo smiešne, aby sa pozemok považoval za príslušenstvo tuniky. Za príslušenstvo k predaju otroka však možno považovať čokoľvek, pretože veľmi často je peculium cennejšie ako samotný otrok a niekedy má podotázka, klasifikovaná ako príslušenstvo, väčšiu hodnotu ako hlavný otrok, ktorý sa predáva.

1. Žaloba sa podľa tohto ediktu priznáva proti strane, ktorá mala najväčší podiel na predaji otroka, pretože obchodníci s otrokmi zvyčajne vytvárajú partnerstvá, takže všetko, čo robia, sa považuje za spoločné transakcie; edilom sa totiž zdalo spravodlivé, aby sa žaloby, ktoré zaviedli, podávali buď proti strane, ktorá vlastnila väčší podiel majetku? alebo aspoň tá, ktorá nevlastnila menej ako ostatní? aby kupujúci nebol nútený viesť súdne spory s mnohými osobami; hoci žalobu pri kúpe možno podať proti každému jednotlivému spoločníkovi v pomere k jeho podielu; pretože tento druh ľudí má veľký sklon k zisku, ako aj k páchaniu nečestných činov.

2. Pri žalobe o vrátenie majetku alebo o jeho ocenenie vzniká pochybnosť, či strana, ktorá predala otroka patriaceho inému, bude zároveň zodpovedná z dôvodu vyst'ahovania, alebo z dôvodu nesolventnosti, alebo z dôvodu úteku otroka. Možno totiž

povedať, že kupujúci už nemá žiadny záujem, ak bol zbavený držby otroka na základe lepšieho právneho titulu, či už je zdravý, alebo na úteku; ale v záujme kupujúceho je, aby bol zdravý, keď ho vlastnil z dôvodu jeho služieb, a záväzok sa nezvyšuje z dôvodu toho, čo sa mohlo stať neskôr, pretože len čo je otrok odovzdaný, ustanovenie týkajúce sa záujmu kupujúceho nadobúda účinnosť.

45. Gaius, O edikte kurulských edilov, kniha I.

Žaloba o vrátenie otroka má dvojaký účinok, pretože niekedy sa proti predávajúcemu vynesie rozsudok o dvojitej náhrade škody a niekedy len o jednoduchej náhrade škody. Ak totiž odmietne vrátiť buď cenu otroka, alebo akékoľvek príslušenstvo, ktoré k nemu patrí, a nezbaví sa záväzku, ktorý vznikol na jeho účet, bude mu nariadené zaplatiť dvojnásobok ceny a príslušenstva. Ak však vráti cenu a príslušenstvo alebo oslobodí otroka od záväzku, ktorý vznikol v jeho prospech, mal by sa proti nemu vydať rozsudok o jednoduchej náhrade škody.

(46) Pomponius, O Sabinovi, kniha XVIII.

Keď mi vraciaš otroka, nie si povinný ručiť za to, že nie je zodpovedný za krádeže alebo škody, okrem prípadov, keď sa ich dopustil na tvoj príkaz alebo na príkaz toho, komu si ho prípadne predal.

(47) Paulus, O Sabinovi, kniha XI.

Ak manumituješ otroka, ktorého si kúpil, Labeo hovorí, že ti nebude priznaná ani žaloba na jeho vrátenie, ani žaloba na vrátenie sumy prevyšujúcej jeho hodnotu, ktorú si zaplatil; rovnako ako zaniká právo na žalobu na náhradu dvojitej škody. Preto zanikne aj právo na žalobu založenú na niečom, čo bolo zastúpené alebo zaručené.

1. Žaloby vyplývajúce z ediktu ediles pokračujú aj po smrti otroka;

48. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXIII.

Za predpokladu, že otrok zomrie bez zavinenia kupujúceho, jeho rodiny alebo jeho zástupcu.

1. Ten, kto sa sťažuje na nezdravosť alebo chorobu otroka, ktorého kúpil, a chce si ho ponechať, kým mu nebude poskytnutá satisfakcia, má byť vypočutý.

2. Práva kupujúceho nebudú dotknuté, ak po tom, čo mu bolo znemožnené podať žalobu o vrátenie otroka do šiestich mesiacov, chce do jedného roka začať konanie o určenie jeho hodnoty.
 3. Je spravodlivé, aby sa edikt ediles nevzťahoval na nikoho, kto predal otroka v reťaziach, pretože je to oveľa účinnejšie ako len konštatovať, že bol v reťaziach.
 4. V žalobách založených na Edikte edilov nie je viac ako správne, aby sa predávajúci mohol dovolávať výnimky, ak kupujúci vedel, že otrok mal vo zvyku utekať alebo bol v reťaziach, alebo mal iné podobné chyby, ktoré by oprávňovali predávajúceho na prepustenie.
 5. Žaloba založená na edikte ediles bude môcť byť podaná tak v prospech dediča, ako aj proti nemu; napriek tomu by sa však malo prešetriť, či sa dedičia následne dopustili nejakého konania a či mali právo začať takéto konanie.
 6. Tieto žaloby možno podať nielen v súvislosti s otrokmi, ale aj v súvislosti s každým druhom zvierat, takže budú ležať proti mne, aj keby som len kúpil užívacie právo na otroka.
 7. Keď sa podáva žaloba o vrátenie otroka z dôvodu jeho zdravého stavu, je dovolené postupovať a uvádzať tvrdenia týkajúce sa jednej vady, a ak by sa neskôr objavila nejaká iná, možno podať druhú žalobu s odkazom na ňu.
 8. V prípade jednoduchého predaja nie je zvykom využívať žalobu o vrátenie majetku.
49. Ulpianus, Disputácie, kniha VIII.
- Niet pochýb o tom, že konanie o vrátenie majetku možno podať aj v prípade predaja pozemku, ako napríklad v prípade predaja pozemku, ktorý je zdraviu škodlivý; mal by sa totiž vrátiť. A je len spravodlivé rozhodnúť, že kupujúci nie je povinný platiť dane kedykoľvek po vrátení pozemku.
50. Julianus, O Miniciovi, kniha IV.
- Otrok s kľčovými žilami nie je zdravý.
51. Africanus, Otázky, kniha VIII.
- Ak jeden otrok kúpi iného, ktorý je chorý alebo nezdravý, a jeho pán podá žalobu o kúpu alebo žalobu o vrátenie otroka; treba zistiť, nie či pán, ale či otrok vedel o týchto vadách, takže nie je rozdiel, či otroka kúpil, aby ho pridal k svojmu peculiu,

alebo ho získal v mene svojho pána; alebo či kúpil nejakého konkrétneho otroka, alebo všeobecne nejakého otroka na príkaz svojho pána; potom sa totiž stáva otázkou dobrá viera, či otrok nebol oklamáný stranou, s ktorou uzavrel obchod; a na druhej strane, či priestupok, ktorého sa otrok dopustil pri uzatváraní zmluvy, mal poškodiť jeho pána. Ak však otrok kúpil podnájomníka na príkaz svojho pána a ten vedel, že je neslobodný, predávajúci nebude zodpovedný.

1. Ak sa takáto transakcia uskutočnila so zástupcom, nie je pochýb o tom, že ak tento vedel, že otrok je chorý alebo nezdravý, nemôže z tohto dôvodu podať žalobu; hoci sám bude napriek tomu zodpovedný za žalobu založenú na dobrovoľnom zastúpení. Ak však zástupca sám nevedel, že otrok je nezdravý, a kúpil ho na pokyn svojho splnomocniteľa, ktorý o tom vedel; a podá žalobu pred vrátením otroka v mene svojho splnomocniteľa, platí, že proti nemu nemožno uplatniť platnú námietku.

52. Marcianus, Pravidlá, kniha IV.

Ak by sa otrok dopustil krádeže voči svojmu pánovi, nie je potrebné to uvádzať v čase predaja otroka, pretože vrátenie sa z tohto dôvodu neudelí. Ak však povedal, že tento otrok nebol zlodejom, bude zodpovedný na základe takéhoto vyhlásenia a záruky.

53. Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha I.

Ak má otrok terciánsku alebo kvartánsku horúčku, alebo dnu, alebo epilepsiu, nepovažuje sa za právne zdravého, a to ani v dňoch, keď je bez týchto chorôb.

54. Papinianus, Názory, kniha IV.

Nie je dôvod na žalobu o vrátenie otroka, ak bol otrok kúpený za dobrú odmenu a utiekol, ak tak neurobil predtým.

55. Ten istý, Názory, kniha XII.

Na podanie žaloby o vrátenie otroka sa poskytuje šesť disponibilných mesiacov od času, keď sa malo začať konanie, a právomoc konať sa nebude považovať za existujúcu, ak strana nevedela, že otrok má vo zvyku utekať, a toto pochybenie bolo zatajené. Napriek tomu nemožno ospravedlniť hrubú nevedomosť nadobúdateľa v tejto veci.

56. Paulus, Otázky, kniha I.

Latinus Largus: "Pýtam sa, či sa otrok môže vrátiť ručiteľovi predávajúceho." Odpovedal som, že ak sa ručenie berie s ohľadom na všetko, čo súvisí s predajom, Marcellus si myslí, že otroka možno vrátiť ručiteľovi.

57. Ten istý, Otázky, kniha V.

Ak jeden otrok kúpi iného a jeho pán podá žalobu o jeho vrátenie, predávajúci mu nie je povinný zaplatiť, ak mu neodovzdá všetko, čo je súčasťou tejto žaloby, teda celú sumu v skutočnosti, a nielen to, čo sa týka peculium; ak totiž pán podá žalobu o predaj, ak nezaplatí celú kúpnu sumu, nič nedosiahne.

1. Ak však otrok alebo syn uskutoční predaj, žaloba o vrátenie otroka bude zahŕňať jeho peculium a dôvod vrátenia je tiež zahrnutý v peculiu. Netýka sa nás ani to, že otrok nebol súčasťou peculium pred jeho vrátením, pretože do peculium nemôže patriť otrok, ktorý je stále majetkom kupujúceho, ale samotný dôvod vrátenia sa považuje za súčasť peculium. Preto ak otrok kúpený za desaťtisíc sesterciov má hodnotu len päťtisíc, hovoríme, že táto posledná suma patrí do peculium. Tak je to v prípade, ak svojmu pánovi nič nedlhuje, alebo ak mu nebolo odňaté peculium. Ak však dlhuje svojmu pánovi viac, výsledkom bude, že sa musí otroka vzdať a nič nezíska späť.

(58) Ten istý, Názory, kniha V.

Pýtam sa, ak otrok utiekol od kupujúceho a bolo rozhodnuté, že existuje dobrý dôvod na jeho vrátenie, či by predávajúci nemal zaplatiť odhadnú hodnotu majetku, ktorý otrok odniesol, skôr, ako mu bude tento vrátený. Paulus odpovedal, že predávajúci by mal byť nútený zaplatiť nielen cenu otroka, ale aj odhadnú hodnotu toho, čo mu bolo odcudzené, pokiaľ nie je pripravený vydať otroka ako náhradu za odňatý majetok.

1. Pýtam sa tiež, či v prípade, že predávajúci odmietne zaplatiť odhadnú hodnotu majetku a kúpnu cenu, by sa mal otrok ponechať a mala by sa vyhovieť žalobe o peculium, alebo by sa mala požadovať dvojnásobná cena otroka, ktorého vrátenie sa požaduje, na základe ustanovenia. Paulus odpovedal, že žaloba bude podaná na vrátenie ceny otroka a tiež na dvojnásobok jeho hodnoty z dôvodu stipulácie. Stanovisko už bolo uvedené s odkazom na majetok odcudzený otrokom.

2. Kúpil som otroka pod podmienkou dvojnásobku jeho hodnoty, ak bude vrátený, a on potom utiekol s časťou môjho majetku. Keď som ho potom našiel a v prítomnosti vážnych mužov sa ho pýtal, či predtým utiekol z domu predávajúceho, odpovedal, že áno. Pýtam sa, či je táto odpoveď otroka oprávnená na zohľadnenie. Paulus odpovedal, že ak nechýbajú iné dôkazy o jeho predchádzajúcom úteku, potom treba veriť odpovedi otroka.

Ulpian, O edikte, kniha LXXIV.

Ak je otrok predaný v takom stave, že by mal byť vrátený, je nespravodlivé, aby predávajúci dostal jeho cenu.

1. Ak niekto kúpi dvoch otrokov za jednu cenu a jeden z nich je v takom stave, že by mal byť vrátený, a predávajúci potom podá žalobu na celú sumu, treba podať výnimku na obranu. Ak sa však žaloba podá na časť ceny, je lepší názor, že výnimka nebude prekážkou, pokiaľ skutočnosti nie sú také, že by sa mali vrátiť obaja otroci z dôvodu neschopnosti jedného z nich.

(60) Paulus, O edikte, kniha LXIX.

Po vrátení otroka by sa malo všetko uviesť do pôvodného stavu, ako keby k predaju nedošlo.

Ulpian, O edikte, kniha LXXX.

Vždy, keď ide o služobnosť a predávajúci je porazený, mal by vrátiť kupujúcemu sumu preplatku, ktorú tento zaplatil, ak si bol vedomý, že na nehnuteľnosť bola uvalená uvedená služobnosť.

62. Modestinus, Rozdiely, kniha VIII.

Treba konštatovať, že edikt Curule Aediles sa nevzťahuje na majetok, ktorý je darovaný. Prečo by sa totiž mal darca zaväzovať, že si niečo vezme späť, keď v transakcii nie je zahrnutá žiadna cena? Ale čo ak bol majetok vylepšený stranou, ktorej bol darovaný? Môže byť darca žalovaný o náhradu hodnoty týchto zlepšení? Treba povedať, že to v žiadnom prípade nie je tento prípad, pretože darca by nemal trpieť pokutu za svoju liberálnosť. Preto v prípade darovania čohokoľvek nebude potrebné poskytnúť tie záruky, ktoré Aediles vyžaduje v prípade predaja majetku. Je jasné, že darca by sa mal zaviazat' (a zvyčajne to aj robí) s odkazom na podvod, aby nemohol s podvodným úmyslom zrušiť to, čo daroval z láskavosti.

63. Ulpian, O edikte kurulských edilov, kniha I.

Treba poznamenať, že tento edikt sa týka výlučne predaja, a to nielen predaja otrokov, ale aj každého iného druhu majetku. Zdá sa zvláštne, že sa v ňom nič neuvádza o prenájmoch. Ako dôvod sa uvádza, že nikdy nepatrili do jurisdikcie edilov, alebo preto, že nájom a predaj sa nezazmluvňujú za rovnakých okolností.

64. Pomponius, Listy, kniha XVII.

Labeo hovorí, že ak kúpite niekoľko otrokov za jednu cenu a chcete podať žalobu s ohľadom na jedného z nich, malo by sa vykonať ocenenie všetkých otrokov, rovnako ako sa to robí pri oceňovaní pozemkov, keď sa podáva žaloba z dôvodu straty časti uvedeného pozemku vyst'ahovaním.

1. Taktiež hovorí, že ak ste predali niekoľko otrokov za jednu cenu a zaručili ste sa, že sú zdraví, a len časť z nich je zdravá, žalobu možno správne podať s odkazom na všetkých z dôvodu vyhlásenia a záruky.

2. Hovorí tiež, že ťažné zviera sa môže zatúlať a utiecť, ale konanie nemožno začať z dôvodu, že je túlavé alebo utečené.

65. Venuleius, Žaloby, kniha V.

Je skôr duševnou ako telesnou chybou, ak si otrok želá byť neustále prítomný na výstavách alebo starostlivo skúmať obrazy, alebo dokonca byť nepravdivý, či mať podobné chyby.

1. Vždy, keď sa spomína chronická choroba, Cassius hovorí, že to znamená takú, ktorá je škodlivá. Toto slovo však treba chápať tak, že označuje náklonnosť, ktorá je stála a časom sa neskončila. Za chronickú chorobu sa považuje taká, ktorá napadne človeka po jeho narodení, lebo slovo chronický znamená nepretržitý.

2. Otrok môže byť štylizovaný ako skúsený, alebo ako nováčik. Caelius hovorí, že skúsený otrok by sa mal oceňovať nie na základe času, ktorý strávil v otroctve, ale pre jeho schopnosti a kvalifikáciu; ak totiž niekto pri predaji kúpi otroka, ktorý je nováčikom, a zamestná ho v nejakej službe, hneď sa zaraďuje medzi skúsených, pretože neskúsenosť sa chápe ako závislá nie od nerozvinutého stavu mysle, ale od stavu otroctva. Nezáleží na tom, či rozumie latinčine alebo nie, pretože otrok sa nepovažuje za skúseného len preto, že sa náhodou učí slobodným umeniam a vedám.

Hlava 2. O vyst'ahovaní a ustanovení o dvojitej náhrade škody.

1. Ulpian, O Sabínovi, kniha XXVIII.

Ak kupujúci stratí celú nehnuteľnosť, ktorú kúpil, alebo len jej časť, z dôvodu lepšieho právneho titulu, má regresnú náhradu voči predávajúcemu. Ak stratí jeho časť alebo nedeliteľnú časť pozemku, má regresný nárok na sumu, ktorú stratil. Ak však stratí určitú časť pozemku, a nie jeho nedeliteľnú časť, má nárok na regres podľa kvality pozemku, o ktorý bol pripravený. Čo však v prípade, ak by prišiel buď o najlepší, alebo o najhorší časť pozemku? Mala by sa zistiť kvalita pozemku a bude mať nárok na regres v pomere k jeho hodnote.

2. Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Ak nie je prisľúbená dvojnásobná náhrada škody a žaloba je podaná z dôvodu vyst'ahovania; rozsudok o dvojnásobnej náhrade škody by sa mal vydať proti žalovanému.

3. Ten istý, O Sabinovi, kniha X.

Pri predaji otroka sa jeho peculium vždy chápe ako vyhradené. Ak si otrok, ktorý bol predaný, odniesol so sebou určitú časť svojho peculium a proti kupujúcemu je z tohto dôvodu podaná žaloba pre krádež, nemôže sa tento domáhať na predávajúcom dvojitú náhradu škody na základe ustanovenia, pretože predávajúci by mal pri predaji ručiť za to, že otrok nebude zodpovedný za krádež, resp. za škodu. Toto právo na žalobu však vzniká až po uskutočnení predaja.

4. Ulpián, O edikte, kniha XXXII.

Vyvstáva otázka, či ten, kto predal otroka, má dať záruku proti vyst'ahovaniu, ktorá sa bežne nazýva druhou zárukou. Ustálilo sa, že tak nemusí urobiť, ak to nebolo dohodnuté.

(1) Ak poručník uskutoční predaj v mene maloletého a nasleduje vyst'ahovanie, Papinianus v tretej knihe názorov hovorí, že spravodlivá žaloba sa poskytne proti tomu, v prospech koho sa poručníctvo vykonáva. Dodáva však, že sa to vzťahuje len na to, čo bolo v tom čase zahrnuté do jeho majetku. Pozrime sa, či poručenec bude zodpovedať za celú sumu, ak by poručník nebol solventný. Myslím si, že toto je lepší názor, pretože zmluva uzavretá s opatrovníkom nie je neplatná.

5. Paulus, O edikte, kniha XXXIII.

Predajca otroka uviedol, že jeho peculium je príslušenstvom. Ak by bol poddaný otrok odobratý vyst'ahovaním, Labeo hovorí, že predávajúci nebude z tohto dôvodu zodpovedný, pretože ak by otrok netvoril súčasť peculium, nepredstavoval by príslušenstvo, ale ak by ho tvoril, kupujúci by utrpel škodu rozhodnutím sudcu; prípad je však iný, ak by predávajúci výslovne uviedol, že otrok je príslušenstvom, pretože v tomto prípade by bol povinný ručiť za to, že otrok požičal časť peculium.

6. Gaius, O provinčnom edikte, kniha X.

V prípade predaja pozemku je potrebné poskytnúť záruku proti vyst'ahovaniu podľa zvyklostí tej časti krajiny, kde sa transakcia uskutočnila.

7. Julianus, Digesty, kniha XIII.

Ak strana kúpi od poručníka otroka, ktorý bol za neho nahradený, môže podať žalobu na kúpu proti náhradníkovi, ako aj žalobu na základe ustanovenia z dôvodu vyst'ahovania; nebude však oprávnená ani na jednu z týchto žalôb proti samotnému poručníkovi.

8. Same, Digest, kniha XV.

Predávajúci otroka musí ručiť kupujúcemu do výšky záujmu, ktorý tento mal, aby otrok patril predávajúcemu. Preto ak by kupujúci stratil vyst'ahovaním potomstvo otrokyne alebo nehnuteľnosť, na ktorú otrok vstúpil na jeho príkaz, môže podať žalobu o kúpu. A tak ako je predávajúci povinný vydať mu otroka, ktorého mu predal, tak je povinný nahradiť kupujúcemu všetko, čo mohol nadobudnúť prostredníctvom otroka, keby ho oňho nebol pripravil.

9. Paulus, O edikte, kniha LXXVI.

Ak by si mi predal otroka, ktorý patrí Titiovi, a Titius by ma potom ustanovil za svojho dediča; Sabinus hovorí, že v prípade vyst'ahovania sa právo na žalobu stráca, pretože otroka mi nemožno odňať, ale že sa treba uchýliť k žalobe na kúpu.

(10) Celsus, Digesty, kniha XXVII.

Ak by niekto predal a previedol na mňa právo cesty, ktoré má spoločné s iným, akoby bol jej výlučným vlastníkom, bude mi zodpovedať z dôvodu vyst'ahovania, ak druhá strana odmietne previesť na mňa svoje právo.

11. Paulus, Názory, kniha VI.

Lucius Titius kúpil pozemky v Nemecku za Rýnom a zaplatil časť kúpnej ceny. Keď bola podaná žaloba proti dedičovi kupujúceho o zvyšok, ten podal protižalobu, v ktorej tvrdil, že tieto majetky boli sčasti predané na príkaz cisára a sčasti rozdelené ako odmeny medzi vojnových veteránov. Pýtam sa, či toto riziko musí prevziať predávajúci? Paulus odpovedal, že budúce prípady vyst'ahovania, ktoré nastanú po uzavretí zmluvy o predaji, nemajú vplyv na predávajúceho, a preto podľa uvedených skutočností možno podať žalobu o zvyšok ceny pozemku.

1. Predávajúci nemôže byť žalovaný ani o dvojnásobnú, ani o jednoduchú náhradu škody z dôvodu takých trestných činov, ktoré sa zvyčajne trestajú verejným stíhaním, ak sú do ustanovenia vložené tieto slová, a to "Predmetný otrok je oslobodený od zodpovednosti za spáchanú škodu."

(12) Scaevola, Názory, kniha II.

Istý jednotlivec, ktorý bol ustanovený za dediča polovice majetku, predal všetky pozemky patriace k nemu a jeho spoludedičia prijali cenu. Keďže pozemok bol stratený vyst'ahovaním, pýtam sa, či spoludedičia budú zodpovední za žalobu o kúpu. Odpovedám, že ak boli spoludedičia prítomní a nevyjadrili nesúhlas, platí, že každý z nich predal svoj podiel.

13. Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Proculus veľmi spravodlivo rozhodol, že ak sa časť pozemku stratí vyst'ahovaním, odhad jeho kvality sa má vykonať v čase, keď bol predaný, a nie keď bol kupujúci oň pripravený;

14. Ulpián, O edikte, kniha XVIII.

A že by sa nemala brať do úvahy len polovica výšky ceny.

Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Ak však pozemok následne získal nejaký prírastok vo forme naplaveniny, mal by sa zohľadniť čas, kedy k tomu došlo.

(1) Ak sa užívacie právo stratí vyst'ahovaním, mal by sa urobiť odhad hodnoty úrody.

(2) Ak sa však vyst'ahovaním stratí užívací pomer pre nadobúdateľa, treba na súde odhadnúť, do akej miery sa z tohto dôvodu znížila hodnota pozemku.

16. Pomponius, O Sabinovi, kniha IX.

Ak predaný pozemok získal späť niekto, kto má lepší právny titul, žalobu o kúpu možno podať s odkazom na všetko, čo k nemu pribudlo, rovnako ako v prípade, keď tie veci, ktoré sú výslovne uvedené ako príslušenstvo kupovaného pozemku, musí predávajúci jednoducho nahradiť, ak sa stratia vyst'ahovaním.

1. Ustanovenie o dvojnásobnej náhrade škody je vraj účinné v okamihu, keď sa nehnuteľnosť vráti žalobcovi; alebo keď je proti nemu vydaný rozsudok o hodnote nehnuteľnosti; alebo keď je držiteľ po žalobe kupujúceho prepustený.

2. Ak otroka, v súvislosti s ktorým sme sa dohodli na zaplatení dvojitej náhrady škody, stratíme z dôvodu, že je na úteku alebo nie je zdravý; vzniká otázka, či napriek tomu môžeme začať konanie? Proculus hovorí, že treba zvážiť, či neexistuje rozdiel tam, kde nebol môj v čase, keď došlo k vyst'ahovaniu, a tam, kde sa v tom čase stal mojím; pretože v prípade, keď sa stal mojím majetkom, okamžite som nadobudol záujem o sumu, na ktorú bol z tohto dôvodu zhoršený; a okamžite som

nadobudol právo na žalobu na základe ustanovenia, ktoré nemôžem stratiť ani vyst'ahovaním, ani smrťou, manumpciou alebo útekom otroka, ani z iného podobného dôvodu. Ak by sa však nestal súčasťou môjho majetku, nie som o nič chudobnejší, pretože otrok je na úteku; keďže nebol zahrnutý do môjho majetku. Ak som však stanovil, že je zdravý a nezvykne sa túlať, môj záujem sa vzťahuje len na súčasné užívanie, hoci môže byť neurčité; rovnako ako keby nebolo známe, ako dlho ho budem mať a či ho niekto získa späť vyst'ahovaním buď odo mňa, alebo od osoby, ktorej som ho predal a ktorej som rovnako dal záruku. Záver Prokulu je, že som mohol byť žalovaný na základe ustanovenia až po tom, ako sa stalo účinným, a to v rozsahu môjho záujmu, aby spomínaný otrok nemal vo zvyku utekať.

(17) Ulpian, O Sabinovi, kniha XXIX.

Nikto nepochybuje o tom, že predávajúcemu, ktorý sa pokúša získať späť majetok, ktorý sám predal, môže byť vylúčená výnimka z dôvodu podvodu, aj keď mohol nadobudnúť vlastníctvo k nemu na základe iného titulu; pretože sa nečestne pokúša získať majetok, s ktorým sám disponoval. Okrem toho by sa mal predávajúci rozhodnúť, či si radšej ponechá majetok tým, že zastaví konanie na základe výnimky; alebo, ak bol o majetok pripravený, podá žalobu o náhradu dvojitej škody na základe ustanovenia.

18. Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Aj keď výnimka nemusela byť uplatnená, alebo ak po úspešnom namietaní bol kupujúci napriek tomu vyst'ahovaný; predávajúci môže byť stále žalovaný o dvojnásobnú náhradu škody podľa stipulácie, pretože proti nemu možno podať žalobu o kúpu.

19. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXIX.

Ak však nebola uzavretá žiadna doložka, zastávame rovnaký názor, pokiaľ ide o žalobu o kúpu.

(1) Ak sa mi predá slobodný človek, ktorý slúžil Titiovi v dobrej viere ako otrok, a Titius ho urobí svojím dedičom, akoby bol slobodný, a on z tohto dôvodu spojí so mnou vydanie; budem oprávnený považovať ho za zodpovedného ako Titiovo dediča.

20. Pomponius, O Sabinovi, kniha X.

Zať ažil som pozemok, ktorý mi patril, a potom som ti ho predal pod podmienkou, že ho nezať ažíš. Ak by som potom od teba kúpil uvedený pozemok a ty by si mi vystavil dlhopis zabezpečujúci proti vyst'ahovaniu, v dlhopise by malo byť uvedené, že

pozemok bol zaťažený na môj účet, pretože ak sa tak nestane a ja proti tebe podám žalobu z tohto dôvodu, môže mi byť vylúčená námietka založená na podvode.

(21) Ulpian, O Sabinovi, kniha XXIX.

(22) Ak otrok, ktorý bol predaný, zomrie skôr, ako ho získa späť niekto, kto má lepši právny titul, ustanovenie nenadobúda účinnosť, pretože ho nikto nezískal späť, a to, čo sa stalo, je len osudom ľudstva. Napriek tomu, ak existoval nejaký podvod, kupujúci môže podať žalobu z tohto dôvodu.

1. Preto Julianus v Štyridsiatej tretej knihe veľmi správne stanovuje, že stipulácia o dvojitej náhrade škody nadobúda účinnosť vždy, keď sa majetok stratí takým spôsobom, že kupujúci naň nebude mať nárok z dôvodu samotného vyst'ahovania.

2. Preto hovorí, že ak vznikne spor týkajúci sa vlastníctva otroka a kupujúci vymenuje predávajúceho za svojho zástupcu a ten sa po porážke stane zodpovedným za škodu; ustanovenie o dvojnásobnej sume nenadobudne účinnosť, pretože predávajúci, ktorý je zároveň zástupcom kupujúceho, nemá právo na mandátnu žalobu, ktorá by mu umožnila vymáhať sumu škody od kupujúceho. Preto, keďže kupujúci neprišiel ani o majetok, ani o peniaze, nie je potrebné, aby sa stipulácia vykonala; hoci, ak by bol porazený po pripojení emisie a zaplatil by vyčíslenú náhradu škody, usudzuje sa, že stipulácia by nadobudla účinnosť; a to uviedol sám Julianus v tej istej knihe, pretože sa nepovažuje za to, že kupujúci má v držbe otroka, o ktorého by ho jeho protivník pripravil, ak by nezaplatil cenu. Kupujúci totiž nadobúda právo na otroka skôr druhou kúpou, teda zaplatením jeho odhadnej ceny na súde, než prvou transakciou. Julianus v tej istej knihe tiež hovorí, že ak v prípade, keď sa spojili veci a otrok utiekol z dôvodu nedbanlivosti vlastníka, ten by mal byť odsúdený; nemôže sa však hneď obrátiť na predávajúceho a musí postupovať podľa ustanovenia o dvojitej náhrade škody, pretože medzitým nemal nárok na otroka z dôvodu, že mal zábezpeku proti vyst'ahovaniu, ale z dôvodu jeho úteku. Je zrejmé, tvrdí, že keď získal držbu utečenca, ustanovenie sa stalo účinným. Ak by totiž otrok utiekol bez zavinenia držiteľa, bol by potom prepustený, ak by bola poskytnutá zábezpeka, a ustanovenie by nenadobudlo účinnosť, pokiaľ by otroka po jeho dolapení nevrátil. Preto ak ponúkne výšku náhrady škody, bude to postačovať na to, aby mohol otroka zadržať, ale ak poskytne zábezpeku, nemôže sa tak stať skôr, ako ho vráti.

(22) Pomponius, O Plautiovi, kniha I.

Ak poručník zaplatí náhradu škody vymeranú z dôvodu majetku kúpeného pre svojho poručenca nie z peňazí patriacich tomuto poručencomu, ale zo svojho vlastného majetku; ustanovenie proti vyst'ahovaniu nadobúda účinnosť v prospech poručenca ako proti predávajúcemu.

1. Ak žena prijme záruku proti vyst'ahovaniu z pozemku, ktorý kúpila, a ten istý pozemok daruje ako veno, a niekto ho neskôr zbaví jej manžela prostredníctvom žaloby; žena môže okamžite postupovať proti ručiteľovi z dôvodu kúpy, keďže znížil výšku jej vena alebo ho urobil bezcenným; za predpokladu, že manžel ponúkol žalobcovi hodnotu uvedeného majetku.

23. Ulpian, O Sabínovi, kniha XXIX.

Ak sa však pozemok stratí vyst'ahovaním po smrti ženy, treba sa odvolať na ustanovenie o dvojitej náhrade škody, pretože manžel môže podať žalobu na základe prísl'ubu vena proti dedičom ženy a tí môžu sami postupovať na základe ustanovenia.

24. Africanus, Otázky, kniha VI.

Napriek tomu nemôžeme povedať, že výsledkom bude, že stipulácia nadobudne účinnosť, ak sa žena chystá vydať za skutočného vlastníka otroka a dá ho ako veno, aj keď v tomto prípade nebude mať žiadne veno; pretože je síce pravda, že nemá na otroka právo, ale nie je faktom, že ho bola zbavená súdnym konaním; a napriek tomu bude mať právo na žalobu o kúpu proti predávajúcemu.

25. Ulpian, O Sabínovi, kniha XXIX.

Ak manumituješ otroka, na ktorého účet si sa dohodol na dvojitej náhrade škody, nemôžeš z dôvodu tejto dohody nič vymáhať; pretože nie si zbavený ničoho, na čo máš nárok, keďže si sa ho sám dobrovoľne vzdal.

26. Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Kupujúci bude oprávnený podať žalobu na predaj z dôvodu, že ho neurobil svojím slobodníkom, ak predávajúci vedel, že predáva otroka patriaceho inému. Ak však bol kupujúci nútený otroka oslobodiť z dôvodu zverenia, bude mať nárok na žalobu na kúpu.

(27) Pomponius, O Sabinovi, kniha XI.

Prijímame pravidlo, že ak sú výnimky namierené proti kupujúcemu a prevládajú, predávajúci nebude zodpovedný; ak sa však vzťahujú na konanie predávajúceho, platí opačné pravidlo. Je totiž isté, že kupujúci nebude mať právo na žalobu ani pri kúpe, ani na základe ustanovenia o dvojnásobnej alebo dokonca jednoduchej náhrade škody, ak sa úspešne uplatní výnimka založená na jeho vlastnom konaní.

28. Ulpían, O edikte, kniha LXXXI.

Ak sú však uplatnené výnimky založené na úkonoch predávajúceho aj kupujúceho, je dôležité zistiť, na základe ktorej výnimky sudca vydá rozhodnutie, a teda či je stipulácia účinná alebo nie.

(29) Pomponius, O Sabinovi, kniha XI.

Ak by si mi predal majetok, ktorý patrí inému, a ja by som ho odkúpil od skutočného vlastníka; Celsus, syn, hovorí, že Nervov názor nie je správny, totiž že ty, podávajúc žalobu o predaj, môžeš odo mňa vymáhať cenu; pretože som bol akoby oprávnený na majetok, keďže nie je v súlade s dobrou vierou, aby som držal majetok pod titulom, ktorý patrí niekomu inému.

1. Ak sa stipulant dvojitej náhrady škody namiesto toho, aby bol držiteľom, stane žalobcom a prehrá svoj spor, ak by bol držal nehnuteľnosť, mohol si ju ponechať, ale nemôže legálne podať žalobu na jej vrátenie, pretože sľubovateľ dvojitej náhrady škody bude zabezpečený zo zákona, alebo sa nepochybne môže chrániť námietkou z dôvodu podvodu. To však platí len v prípade, keď sa držba stratila z nedbanlivosti alebo so súhlasom sľubovateľa dvojitej náhrady škody.

2. Predávajúci môže byť upovedomený, aby sa dostavil kedykoľvek, keď sa vec predloží súdu, pretože týmto ustanovením nie je stanovený určitý dátum; avšak za predpokladu, že sa tak nestane pred vydaním rozsudku.

30. Ten istý, O Sabinovi, kniha XIX.

Ak ten, kto si s kupujúcim dohodol, že otrok je oslobodený od zodpovednosti za krádež alebo škodu, a ten, komu otrok ukradol majetok, sa stane dedičom kupujúceho, bude mať okamžité právo na žalobu podľa tejto dohody, rovnako ako keby sám nahradil sumu krádeže spáchanej na niekom inom.

31. Ulpían, O Sabinovi, kniha XLII.

32. Ak niekto dá stipulantovi sľub, "že otrok je zdravý, nie je zlodej, neporušuje hroby atď.", zdá sa, že podľa niektorých autorít je táto stipulácia neplatná, pretože ak je otrok takej povahy, čo sa sľubuje, je nemožné, a ak nie je, sľub je bez účinku. Myslím si, že nasledujúca podmienka je správnejšia, a to "že otrok nie je zlodej, neporušuje hroby a je zdravý", a to je v súlade so zákonom, pretože obsahuje to, čo je v záujme nadobúdateľa otroka mať a nemať. Ak sa však k niektorému z týchto tvrdení pridá záruka, ustanovenie bude ešte platnejšie; inak bude ustanovenie zavedené ediolmi neplatné, pretože by ho žiadny rozumný človek neschválil.

32. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLVI.

Z toho dôvodu, že platí, že ak je v jednej stipulácii uvedených viacero vecí, ide o viacero stipulácií; pozrime sa, či to platí pre tú, ktorá požaduje dvojnásobnú náhradu škody, napríklad keď niekto stanoví, že otrok nemá vo zvyku utekať a nie je tulák, a ďalšie veci, ktoré sú uvedené v edikte kurulských edilov; ide v tomto prípade o jednu stipuláciu, alebo o viacero? Je rozumné domnievať sa, že ich je niekoľko.

1. Preto je správne to, čo uvádza Julianus v pätnástej knihe Digest. Hovorí totiž, že ak kupujúci podá žalobu na zníženie hodnoty otroka, pretože mal vo zvyku utekať, a potom podá ďalšiu žalobu z dôvodu nejakej choroby, ktorou bol postihnutý; treba dbať na to, aby kupujúci nezískal zisk a nevymáhal náhradu škody dvakrát za tú istú vadu. Predpokladajme, že otrok bol kúpený za desať aurei a že kupujúci ho mohol získať aspoň o dve aurei menej, keby len vedel, že má vo zvyku utekať; a po získaní tejto sumy kvôli uvedenému zvyku potom zistí, že nie je zdravý a že ho mohol kúpiť o dve aurei menej, keby vedel, že je chorý. Mal by teda opäť vymáhať dve aurei, pretože ak by podal žalobu súčasne z oboch dôvodov, mohol by vymáhať štyri, keďže otroka, ktorý nebol zdravý a ktorý mal vo zvyku utekať, mohol kúpiť len za šesť aurei. V súlade s princípom môže postupovať často na základe ustanovenia, pretože tak nerobí len na základe jedného ustanovenia, ale na základe viacerých.

(33) Ten istý, O Sabinovi, kniha LI.

Ak kúpim otroka a predám ho, a potom je proti mne vynesenejší rozsudok v prospech kupujúceho, pretože som nemohol vydať otroka z dôvodu vyst'ahovania, stipulácia sa stáva účinnou.

34. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXVII.

Ak kúpiš otrokyňu pod podmienkou, že nebude prostituovať, a ak bude, stane sa slobodnou, a ty porušíš podmienku predaja, otrokyňa získa slobodu a ty budeš v rovnakom postavení, ako keby si ju manumitoval, a preto nebudeš mať voči predávajúcemu žiadny regresný nárok.

1. Ak bolo proti mne začaté konanie o rozdelenie majetku otroka a tento bol prisúdený môjmu protivníkovi z dôvodu, že preukázal, že uvedený otrok bol v spoločnom vlastníctve, budem mať právo na žalobu o dvojnásobnú náhradu škody podľa ustanovenia, pretože je jedno, akým rozsudkom sa dosiahne vyst'ahovanie, ak nemám právo na majetok.

2. Ustanovenie o dvojnásobnej náhrade škody nezahŕňa len vyst'ahovanie, ak si niekto nárokuje a obnovuje vlastníctvo k nehnuteľnosti, ale vzťahuje sa aj na prípady, keď je začaté konanie na základe žaloby na súd v Srbsku.

Paulus, O edikte kurulských edilov, kniha II.

Za majetok získaný veriteľom vyst'ahovaním sa považuje taký majetok, pri ktorom nadobúdateľ takmer stratil očakávanie, že ho bude držať. Preto ak došlo k vyst'ahovaniu na základe srbskej žaloby, stáva sa ustanovenie fakticky účinným; ale keďže v prípade, že peniaze zaplatil dlžník, môže kupujúci držať otroka, keď sa uvoľní záloh, ak je predávajúci žalovaný, môže využiť výnimku z dôvodu zlej viery.

36. Ten istý, O edikte, kniha XXIX.

Ak bola kúpená loď alebo dom, nerozumie sa, že kamene základov a rôzne dosky boli kúpené samostatne; a preto predávajúci nebude zodpovedný z dôvodu vyst'ahovania, ako by bol v prípade, ak by sa časť lode alebo domu získala späť na základe preukázania lepšieho právneho titulu.

37. Ulpián, O edikte, kniha XXXII.

Dvojnásobok ceny musí predávajúci prisľúbiť kupujúcemu, ak sa neuzavrie nejaká iná dohoda, napriek tomu nie je potrebné, aby dal zábezpeku, ak sa na tento účel neuzavrie osobitná dohoda, ale predávajúci bude len zodpovedný.

(1) Okrem toho tam, kde uviedol, že musí byť prisľúbená dvojnásobná náhrada škody, treba chápať, že sa to nevzťahuje na každý druh transakcie, ale len na také, kde sú predávané predmety veľkej hodnoty; ako napríklad šperky alebo drahé ozdoby, hodvábné odevy alebo čokoľvek iné, čo sa nepredáva za nízku cenu. V edikte Curule sa tiež prikazuje, aby predávajúci poskytol zábezpeku v prípade predaja otroka.

(2) Ak kupujúci omylom stanoví namiesto dvojitej náhrady škody jednoduchú náhradu a je zbavený majetku vyst'ahovaním, Neratius hovorí, že nedostatok v ustanovení môže vymáhať prostredníctvom žaloby na kúpu, ak kupujúci urobí všetko, čo sa vyžaduje v ustanovení. Ak to totiž neurobí, môže len žalobou na kúpu prinútiť predávajúceho, aby mu sľúbil to, čo bolo v stipulácii v prvom rade opomenuté.

38. Ten istý, Spory, kniha II.

Ak veriteľ predal zálohu, možno zvážiť, či v prípade vyst'ahovania môže byť predávajúci v žalobe založenej na predaji nútený postúpiť právo na žalobu, ktoré má voči dlžníkovi. Má však právo na odporováciu žaloby na základe záložného práva a lepší názor je, že musí vykonať postúpenie, pretože či sa mu nezdá spravodlivejšie, aby kupujúci získal aspoň túto výhodu, čo môže urobiť bez toho, aby veriteľovi spôsobil akékoľvek náklady?

39. Julianus, Digesty, kniha LVII.

Maloletý mladší ako dvadsaťpäť rokov predal Titiovi pozemok a Titius ho predal Seiovi. Maloletý tvrdil, že bol pri predaji podvedený, a dosiahol súdne vyšetovanie nielen proti Titiovi, ale aj proti Seiovi. Seius požiadal prétora, aby mu na základe ustanovenia priznal spravodlivú žalobu proti Titiovi z dôvodu vyst'ahovania. Myslel som si, že by sa mu malo vyhovieť, a vyjadril som svoj názor, že Seius žiada len to, čo je primerané, pretože ak by mu bola pôda rozhodnutím prétora odňatá, bolo by spravodlivé, aby mu bola poskytnutá náhrada v prípade vyst'ahovania tým istým prétorom.

(1) Ak by si tvoj otrok kúpil iného a potom ho predal Titiovi po tom, čo by si sľúbil jeho dvojnásobnú hodnotu v prípade vyst'ahovania, a ty by si sa tiež dohodol s predávajúcim otroka a Titius by si nárokoval otroka a po podaní žaloby by bol porazený z dôvodu, že tvoj otrok nemohol previesť vlastníctvo v inom otrokovi bez tvojho súhlasu, Titius by mal nárok na publiciánsku žalobu a z tohto dôvodu by sa dohoda o dvojnásobnej náhrade škody nestala účinnou, pokiaľ ide o neho. Preto ak podáte žalobu na základe ustanovenia, môže vám brániť námietka z dôvodu zlej viery, ktorú uplatnil váš predávajúci. Prípád by však bol iný, ak by spomínaný otrok kúpil iného a po ustanovení o dvojitej náhrade škody by ho predal; ak ho totiž kupujúci zbavil vyst'ahovaním, vlastník bude oprávnený podať žalobu proti predávajúcemu o vrátenie celej sumy, ale proti kupujúcemu bude mať právo žalovať len v rozsahu peculium. Okrem toho by mal kupujúci o vyst'ahovaní informovať otroka, a nie jeho pána, pretože ak bol otrok zbavený na základe lepšieho právneho titulu, môže oprávnene podať žalobu o peculium. Ak by však otrok zomrel, musí sa to oznámiť jeho pánovi.

(2) Ak kúpiš dve tretiny pozemku odo mňa a jednu tretinu od Tícia a potom si niekto od teba bude nárokovat' polovicu pozemku, ak polovica, ktorá je nárokováná od teba, je zahrnutá do dvoch tretín, ktoré si dostal odo mňa, Tícus nebude zodpovedný. Ak sa však nárok týka tretiny, ktorú ti Titius predal, a šestina je zahrnutá do dvoch tretín, ktoré si dostal odo mňa, Titius ti bude zodpovedať za tretinu a ja za šestinu v prípade vyst'ahovania.

(3) Otec, vedomý si svojej zodpovednosti, predal svojho syna, ktorého mal pod kontrolou, kupujúcemu, ktorý o tom nevedel, a vznikla otázka, či je zodpovedný v prípade vyst'ahovania. Odpoveď znela, že ak niekto vedome alebo z nevedomosti predá slobodného človeka ako otroka, je zodpovedný v prípade vyst'ahovania. Preto otec, ktorý predal svojho syna ako otroka, je zodpovedný z dôvodu vyst'ahovania.

(4) Ak niekto predá a odovzdá otroka, ktorý sa má stať slobodným pod určitou podmienkou, a neuvedie, že je to tak, bude zodpovedný v prípade vyst'ahovania bez ohľadu na uplynutie času.

(5) Ak niekto predá a odovzdá otroka a uvedie, že užívacie právo v ňom patrí Seiovi, pričom v skutočnosti patrí Semproniovi, a Sempronius si nárokuje užívacie právo; bude zodpovedný rovnako, ako keby pri odovzdávaní veci uviedol, že Seiovi nezodpovedá z titulu užívacieho práva, a ak by užívacie právo skutočne patrilo Seiovi, ale bolo odkázané tak, že

keď mu prestane patriť, stane sa majetkom Sempronia, a Sempronius by ho zažaloval, bude zodpovedný; ak by však Seius podal žalobu, mohol by sa právoplatne vyhnúť zodpovednosti.

40. Same, Digesty, kniha LVIII.

Ak strana, ktorá odo mňa prijala záruku proti vyst'ahovaniu, odkáže pozemok mne ako dedičovi, ručiteľia budú okamžite prepustení, pretože aj keď ten, komu bol pozemok odkázaný, bol do istej miery vyst'ahovaný, predsa len proti ručiteľom nebude možné podať žalobu.

41. Paulus, O edikte kurulských edilov, kniha II.

42. Ak som predal otroka a sľúbil som kupujúcemu dvojnásobok jeho hodnoty v prípade vyst'ahovania a on sa mi už predtým zaviazal tou istou doložkou; a potom sa stanem jeho dedičom a otrok sa stratí v dôsledku vyššieho titulu, doložka sa v žiadnom ohľade nestáva účinnou. Nemá sa za to, že by som oňho prišiel vyst'ahovaním, keďže som ho predal, ani že by bol vyst'ahovaný od strany, ktorej som sa zaručil, keďže by sa dalo s veľmi malou pravdepodobnosťou povedať, že som povinný zaplatiť si dvojitú náhradu škody.

(1) Opäť platí, že ak by sa kupujúci stal dedičom vlastníka otroka, keďže otrok nemôže byť od neho vyst'ahovaný, ani nemôže byť považovaný za toho, kto ho vyst'ahoval od seba, ustanovenie o dvojnásobku jeho hodnoty nenadobudne účinnosť. Preto by sa v týchto prípadoch mala podať žaloba na predaj.

(2) Ak niekto kúpi pozemok a prijme zábezpeku proti vyst'ahovaniu a predá uvedený pozemok kupujúcemu, ktorý sa stane jeho dedičom; alebo na druhej strane sa kupujúci stane dedičom predávajúceho, v prípade straty pozemku vyst'ahovaním vzniká otázka, či možno podať žalobu proti ručiteľom. Domnievam sa, že v oboch prípadoch budú ručiteľia zodpovední, pretože keď sa dlžník stane dedičom svojho veriteľa, otvorí sa akýsi účet medzi dedičom a pozostalosťou, pričom sa rozumie, že pozostalosť sa pre dlžníka zväčšila, keďže peniaze, ktoré boli dlžné pozostalosti, boli zaplatené a majetok dediča sa v tomto rozsahu zmenšil. Na druhej strane, keď sa veriteľ stane dedičom svojho dlžníka, má sa za to, že majetok pozostalosti sa zmenšil, rovnako ako keby pozostalosť sama zaplatila veriteľovi. Preto bez ohľadu na to, či ten, kto prijal zábezpeku proti vyst'ahovaniu, sám uskutočnil predaj kupujúcemu, alebo či sa tento stane dedičom predávajúceho, ručiteľia budú zodpovední; a ak by majetok predávajúceho a kupujúceho prešiel do rúk tej istej osoby, môže táto osoba podať žalobu proti ručiteľom.

42. Paulus, O edikte, kniha LIII.

Ak sa predá a vydá tehotná otrokyňa a jej potomok je vyst'ahovaný, predávajúci nemôže byť žalovaný z dôvodu vyst'ahovania, pretože potomok bol predaný.

43. Julianus, Digesty, kniha LVIII.

Kupujúci kravy, ktorej teľa narodené po predaji bolo vyst'ahované, nemôže podať žalobu o dvojnásobnú náhradu škody na základe ustanovenia, pretože ani samotná nehnuteľnosť, ani užívacie právo k nej nebolo vyst'ahované; keď totiž hovoríme, že teľa je plodom kravy, myslíme tým nie právo, ale samotnú vec, rovnako ako správne označujeme obilie a víno za plod pôdy, keďže je ustálené, že tieto veci sa správne nenazývajú užívacím právom.

(44) Alfenus, Epitomes of the Digest by Paulus, kniha II.

(45) Zastáva sa názor, že loď nie je súčasťou lode a nemá s ňou žiadnu spojitosť, pretože loď je sama o sebe malým plavidlom; ale všetko, čo je pripojené k lodi, ako napríklad kormidlo, s'ťažň, lodné lode a plachty, sú akoby údy lode.

45. Ten istý, Epitomes of the Digest by Paulus, kniha IV.

Ak niekto predal a odovzdal pozemok, ktorý obsahoval sto jugerov, pričom kupujúcemu ukázal pozemok oveľa väčšieho rozsahu, ak by bol v dôsledku toho z časti pozemku vyst'ahovaný, predávajúci bude povinný nahradiť sumu úmernú kvalite pôdy; aj keď zvyšná časť môže obsahovať sto jugerov.

46. Africanus, Otázky, kniha VI.

Predal si mi pozemok, ktorého užívacie právo patrilo Attiovi, ale nespomínal si, že by mal právo na užívacie právo. Uvedený trakt som predal Maeviovi po tom, ako som si vyhradil užívacie právo. Attius bol zbavený svojich občianskych práv a rozhodlo sa, že užívacie právo sa vrátilo k pozemku, pretože mi nemohlo pripadnúť v čase, keď patrilo niekomu inému. Mohol som však proti vám ako predávajúcejmu podať žalobu z dôvodu vyst'ahovania, pretože je spravodlivé, aby som bol v postavení, v akom som mal právo byť, ak bolo užívacie právo vtedy oddelené od pozemku.

(1) Ak by ste mi udelili právo prechodu cez pozemok iného, platí, že v prípade vyst'ahovania nesiete zodpovednosť; pretože vždy, keď je právo prechodu udelené cez nehnuteľnosť, ktorá patrí tomu, kto ho udeľuje, alebo či je udelené cez pozemok iného, preberá zodpovednosť za vyst'ahovanie.

(2) Ak by som ti predal Sticha a uviedol, že má byť slobodný pod určitou podmienkou a že jeho manumizácia závisí od príchodu lode z Ázie, pričom podmienkou v skutočnosti bolo, že ak sa Titius stane konzulom, bude manumizovaný; vyvstáva otázka, ak by najprv prišla loď z Ázie a Titius by sa potom stal konzulom a vlastníctvo otroka by sa stratilo tým, že by získal

slobodu; bol by som zodpovedný z dôvodu vyst'ahovania? Odpoveď znela, že by som nebol zodpovedný, pretože kupujúci sa previnil zlou vierou, keďže podmienka bola splnená skôr, ako stratil vlastníctvo vyst'ahovaním.

(3) Okrem toho, ak by som uviedol, že otrok bude slobodný po dvoch rokoch, zatiaľ čo v skutočnosti by sa mal stať slobodným po uplynutí jedného roka a po uplynutí dvoch rokov získa slobodu; alebo ak by som povedal, že má nárok na slobodu po zaplatení piatich aurei, zatiaľ čo v skutočnosti mu bolo nariadené zaplatiť desať, a po zaplatení desiatich získa slobodu; lepší názor je, že v týchto prípadoch nebudem zodpovedný.

47. Ten istý, Otázky, kniha VIII.

Ak od teba kúpim dvoch otrokov, každého za päť aurei, a jeden z nich bude vyst'ahovaný, niet pochyb, že môžem proti tebe zákonne postupovať v kúpnej žalobe z dôvodu vyst'ahovania, hoci zvyšný otrok má hodnotu desať aurei; a nie je ani rozdiel, či ich kúpim osobitne, alebo oboch naraz.

(48) Neratius, Pergameny, kniha VI.

(49) Ak sa kúpi pozemok ako absolútne nezaťažený a kupujúci získa od predávajúceho čokoľvek z dôvodu nejakej služobnosti, ktorej pozemok podliehal, a potom sa celý pozemok vyst'ahuje, predávajúci by mal vrátiť sumu, ktorá zostala z dvojitej náhrady škody, z dôvodu uvedeného vyst'ahovania. Ak totiž nedodržíme toto pravidlo, predávajúci môže v prípade vyst'ahovania získať späť viac ako dvojnásobok sumy zaplatenej za pozemok; v prvom rade z dôvodu určitých služobností a neskôr z dôvodu vlastníctva.

49. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Ak sa od kupujúceho požaduje užívacie právo, mal by o tom informovať predávajúceho; rovnako ako ten, od koho sa požaduje vrátenie časti pozemku.

50. Ulpián, O edikte, kniha XXV.

V prípadoch, keď záloh predávajú úradníci prétora v dôsledku mimoriadnych rozsudkov, nikto nikdy nepovedal, že by sa proti nim mala podať žaloba z dôvodu vyst'ahovania. Ak však podvodne dovolili, aby sa nehnuteľnosť predala za nepatrnú sumu, potom sa proti nim prizná žaloba v prospech vlastníka nehnuteľnosti z dôvodu podvodu.

51. Ten istý, O edikte, kniha LXXX.

Ak nadobúdateľ nehnuteľnosti prehrá svoju vec pre nevedomosť alebo omyl sudcu, odmietame, aby predávajúci utrpel stratu, pretože aký je rozdiel v tom, či sa nehnuteľnosť stratila pre podlosť alebo hlúposť sudcu? Predávajúci by totiž nemal znášať škodu spôsobenú kupujúcemu.

1. Ak by Titius predal Sticha, ktorý mal byť po jeho smrti slobodný, a Stichus by v dôsledku toho získal slobodu, bude ustanovenie uzavreté s odkazom na vyst'ahovanie platné? Julianus hovorí, že ustanovenie sa stáva platným, a aj keď kupujúci v tomto prípade nemohol oznámiť Titiovi vyst'ahovanie, stále môže oznámiť jeho dedičovi.

2. Ak niekto predá časť pozemku a predávajúci sa tam sám pochová svojím dedičom so súhlasom kupujúceho, nemožno podať žalobu na vyst'ahovanie; za týchto okolností totiž kupujúci stratí majetok.

3. Nie je však zvláštne, že v prípade vyst'ahovania otroka by mal dedič zodpovedať z titulu vyst'ahovania, hoci zosnulý nemusel byť týmto spôsobom povolaný na zodpovednosť; v niektorých prípadoch totiž vznikne väčší záväzok buď voči dedičovi, alebo v jeho prospech, než by postihol zosnulého; ako napríklad v prípade, keď bol otrok ustanovený za dediča po smrti kupujúceho a vstúpil do nehnuteľnosti na príkaz dediča posledne menovaného, pretože musí odovzdať nehnuteľnosť v rámci žaloby o kúpu, hoci prétorská žaloba mohla byť podaná len proti zosnulému s cieľom prinútiť otroka k vydaniu.

4. Ak mi v prípade vyst'ahovania zodpovedá viacero strán za celú sumu a potom, keď sa vyst'ahovanie uskutočnilo, postupujem proti jednej z nich, Labeo hovorí, že ak by som žaloval ostatné, mal by som byť vylúčený z konania na základe výnimky.

52. Ten istý, O edikte, kniha LXXXI.

Je potrebné pripomenúť, že ak bola uzavretá dohoda o dvojitej náhrade škody, nie je rozdiel, či môže nadobudnúť účinnosť z dôvodu predaja alebo z dôvodu inej transakcie.

53. Paulus, O edikte, kniha LXXVII.

Ak by sa mala vyst'ahovať nejaká časť pozemku, ktorá bola prevedená, a každé jurgerum z nej bolo predané za určitú cenu, potom to, čo bolo vyst'ahované, by malo byť nahradené nie s ohľadom na jeho kvalitu, ale úmerne sume, za ktorú bolo predané, aj keď časti, ktoré boli vyst'ahované, sú lepšie ako zvyšok.

1. Ak kupujúci, keď mohol informovať predávajúceho, tak neurobil a mal by byť porazený na súde, pretože nezískal informácie, ktoré požadoval, bude sa mať za to, že sa z tohto dôvodu dopustil zlej viery a nemôže postupovať podľa ustanovenia.

54. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXVII.

Ak niekto predá majetok patriaci inému po nadobudnutí vlastníckeho práva premlčaním alebo užívacím právom uplynutím času, prestáva byť voči kupujúcemu zodpovedný za vyst'ahovanie.

(1) Ak by dedič predal otroka, ktorý bol prikázaný na slobodu, pod podmienkou zaplattenia určitej sumy peňazí, a uvedie, že suma uvedená v podmienke je vyššia, ako mu bolo prikázané zaplatiť, bude zodpovedný za žalobu o vypratanie, ak je podmienka taká, že by prešla na kupujúceho, teda ak by bol otrok prikázaný zaplatiť dedičovi; pretože ak mu bolo nariadené zaplatiť niekomu inému, aj keď mohol správne uviesť sumu peňazí, predsa len, ak neoznámil kupujúcemu, že mu bolo nariadené zaplatiť inému, bude zodpovedný z dôvodu vyst'ahovania.

55. Ulpian, O edikte kurulských edilov, kniha II.

56. Ak bol rozsudok vnesený proti kupujúcemu, pretože sa nedostavil, ustanovenie nenadobudne účinnosť a má sa za to, že bol porazený skôr z dôvodu svojej neprítomnosti, než preto, že mal zlý prípad. Čo však v prípade, ak ten, proti ktorému bol vnesený rozsudok, nebol prítomný na pojednávaní, ale bola prítomná iná strana a viedla svoj prípad? Ako máme rozhodnúť? Napríklad, ak bola záležitosť spojená s poručníkom, ktorému jeho opatrovník udelil oprávnenie, ale poručník bol neprítomný, viedol konanie a bol proti nemu vydaný rozsudok; prečo by sme v tomto prípade nemali rozhodnúť, že ustanovenie bolo účinné, pretože je zrejmé, že vec bola prejednaná? Stačí, ak vec prejednala strana, ktorá na to mala právo.

(1) Predávajúci by mal byť upovedomený, ak je prítomný, ale ak je neprítomný alebo ak, hoci je prítomný, urobí niečo, čo zabráni jeho upovedomeniu, ustanovenie sa stane účinným.

56. Paulus, O edikte kurulských edilov, kniha II.

57. Ak bolo predávajúcemu oznámené, že sa musí zaviazat' zaplatiť buď jednoduchú, trojnásobnú alebo štvornásobnú náhradu škody, môže byť žalovaný v kúpnej žalobe bez ohľadu na uplynutie času; pretože ten, kto zaplatí dvojnásobnú náhradu škody, nie je nútený poskytnúť zábezpeku, ako sa všeobecne predpokladá, ale stačí samotný prísľub, ak sa nedohodne niečo iné.

(1) Ak predložím otázku na rozhodcovské konanie a rozhodcovský rozsudok bude vydaný v môj neprospech, nemala by mi byť priznaná žaloba z dôvodu vyst'ahovania proti predávajúcemu, pretože som nekonal z nutnosti.

(2) Ak sa otrok predáva na základe ustanovenia o dvojnásobnej náhrade škody, ak by mal byť vyst'ahovaný, bude potrebný dodatok s odkazom na vyst'ahovanie podielu uvedeného otroka, pretože otroka nemožno považovať za vyst'ahovaného, ak ide len o podiel na ňom.

(3) Ak kupujúci mohol nadobudnúť vlastnícke právo vydržaním a neurobí tak, má sa za to, že tak urobil vlastnou vinou, a teda ak bude otrok vyst'ahovaný, predávajúci nebude zodpovedný.

(4) Ak sa oznámenie doručí zástupcovi sľubovateľa (a ten je v tom čase prítomný) a zaviazal sa s odkazom na vyst'ahovanie a nevie o tom, sľubovateľ bude stále zodpovedný.

(5) Zodpovedný bude aj ten, kto prijal opatrenia, aby sa vyhol upovedomeniu.

(6) Ak však kupujúci nemohol zistiť miesto pobytu predávajúceho, hoci ten neurobil nič, aby sa ukryl, ustanovenie sa napriek tomu stane účinným.

(7) Trebatius hovorí, že bolo stanovené ako spravodlivé, že v prípade stipulácie dvojitej náhrady škody môže byť poručník vyrozumiený bez splnomocnenia svojho opatrovníka, ak sa tento nedostaví.

57. Gaius, O edikte kurulských edilov, kniha II.

58. Usudzuje sa, že nadobúdateľ má právo na držbu nehnuteľnosti, ak strana, ktorá ho o ňu pripravila vyst'ahovaním, zomrie bez toho, aby zanechala nástupcu, skôr než je nehnuteľnosť odňatá alebo odstránená, za predpokladu, že nepatrí do štátnej pokladnice alebo ju nemôžu predať súkromní veritelia; vtedy by totiž nadobúdateľ nebol oprávnený na žiadnu žalobu podľa stipulácie, pretože má právo držať nehnuteľnosť.

(1) Keďže je to tak, pozrime sa, či je potrebné rozhodnúť aj o tom, že žaloba na základe ustanovenia nevzniká, ak majetok bol kupujúcemu darovaný alebo odkázaný stranou, ktorá ho porazila. Tak je to určite v prípade, keď daroval alebo odkázal nehnuteľnosť pred tým, ako ju odstúpil; inak, keď sa stipulácia raz stala účinnou, nemožno ju zrušiť.

58. Javolenus, O Plautiovi, kniha I.

Dedič odovzdal otroka, ktorý nebol výslovne odkázaný, a dal záruku proti podvodu a otrok bol potom vyst'ahovaný. Odkazovník mohol podať žalobu na základe závetu proti dedičovi, aj keď ten nevedel, že otrok je vlastníctvom iného.

59. Pomponius, O Plautiovi, kniha II.

V prípade, že majetok, ktorý som kúpil od Tícia, som odkázal a odkazovník je žalovaný jeho vlastníkom, nemôže môjho predávajúceho upovedomiť o vyst'ahovaní, iba ak by mu boli postúpené práva na žalobu, alebo ak má majetok zabezpečený hypotékou.

60. Javolenus, O Plautiovi, kniha II.

Ak pri predaji nie je uvedené, do akej miery má predávajúci zodpovedať v prípade vyst'ahovania, nebude z tohto dôvodu zodpovedať za viac ako jednoduchú škodu a za výšku úrokov kupujúceho závislú od povahy predajnej akcie.

61. Marcellus, Digest, kniha VIII.

Ak som od teba niečo kúpil a predal Titiovi a ty si to s mojím súhlasom Titiovi vydal, je stanovené, že v prípade vyst'ahovania mi budeš zodpovedať tak, ako keby som vec prijal a vydal sám.

62. Celsus, Digesty, kniha XXVII.

Ak by som ti predal nejaký majetok, ktorý je v tvojom vlastníctve, je ustálené, že budem zodpovedný z dôvodu vyst'ahovania, a to z toho dôvodu, že sa to považuje za to isté, ako keby ti bol odovzdaný.

(1) Ak po osobe, ktorá mi predala majetok, zostalo niekoľko dedičov, povinnosť s ohľadom na vyst'ahovanie sa vzťahuje na všetkých a všetci by mali byť upovedomení a všetci by sa mali brániť žalobe. Ak sa úmyselne nedostavia na súd alebo ak sa jeden z nich dostaví za všetkých na súd, všetci budú úspešní, alebo budú porazení z dôvodu účinku oznámenia a vyššie uvedenej neprítomnosti, a ja môžem zákonne postupovať proti ostatným, pretože boli porazení z dôvodu vyst'ahovania.

(2) Ak by ste mi predali pozemok s výhradou užívacieho práva k nemu a uvedené užívacie právo by patrilo Titiovi, ktorému bolo zanechané počas jeho života, a ja by som o tejto skutočnosti nevedel, a Titius by stratil svoje občianske práva, ale potom, keď by ich získal späť, by podal žalobu, v ktorej by tvrdil, že mal právo na užívanie a požívanie nehnuteľnosti, žaloba podľa ustanovenia z dôvodu vyst'ahovania bude proti vám v môj prospech; hoci ak by to, čo ste mi uviedli v čase predaja, bola pravda, mohol by som veľmi správne poprieť, že Titius mal právo na užívanie a požívanie uvedenej nehnuteľnosti.

63. Modestinus, Digesty, kniha V.

Herennius Modestinus zastával názor, že kupujúcemu pri podaní žaloby na predaj nič nebráni, pretože mu nebolo doručené oznámenie o vyst'ahovaní, ak ho od nutnosti oznámenia oslobodila zmluva.

(1) Gaia Seia kúpila pozemok od Lucia Titia a keďže proti nej bolo začaté konanie v mene štátnej pokladnice, obrátila sa na predávajúceho a keďže došlo k vyst'ahovaniu, bola zbavená pozemku, ktorý bol prisúdený štátnej pokladnici, pričom predávajúci bol v tom čase prítomný. Keďže sa kupujúca neodvolala, vzniká otázka, či môže žalovať predávajúceho? Herennius Modestinus odpovedal, že ak pozemok v čase predaja patrilo inému alebo ak bol v čase vyst'ahovania zastavený, nie je dôvod, prečo by kupujúca nemala mať právo podať žalobu proti predávajúcemu.

(2) Herennius Modestinus vyslovil názor, že ak sa kupujúci odvolal a vlastnou vinou prehral dobrú vec premlčaním, nemôže mať regresný nárok voči predávajúcemu.

64. Papinianus, Otázky, kniha VII.

Rieka odplavila dvesto jugier z pozemku, ktorý pri prevode obsahoval tisíc. Ak by sa neskôr vyvlastnilo dvesto juger z nerozdeleného zvyšku, ustanovenie o dvojitej náhrade škody sa vzťahuje na pätinu, a nie na štvrtú časť uvedeného pozemku; pretože stratu toho, čo bolo vyvlastnené, musí znášať kupujúci, a nie predávajúci. Ak sa vyst'ahuje celý pozemok, ktorý bol zmenšený riekou, záväzok stanovujúci vyst'ahovanie sa zo zákona neznižuje, rovnako ako keby sa hodnota pozemku alebo otroka znížila v dôsledku zanedbania; ako sa na druhej strane nezvyšuje suma, za ktorú zodpovedá predávajúci v prípade vyst'ahovania, ak by sa nehnuteľnosť zlepšila.

(1) Ak množstvo pozemku, ktoré bolo prevedené, zostane nezmenšené a k nemu pribudne dvesto jugerov naplaveninami a potom sa vyst'ahuje pätina z celého nerozdeleného traktu, musí predávajúci nahradiť len túto pätinu; rovnako ako by to bolo v prípade, ak by sa vyst'ahovalo dvesto jugerov z tisícky, ktorá bola odovzdaná, pretože predávajúci neručí za žiadnu stratu spôsobenú naplaveninami.

(2) Ak sa z tisícky, ktorá bola odovzdaná, stratilo dvesto jugier a neskôr pribudlo ďalších dvesto jugier naplaveninami na inej časti traktu, a potom by sa mala vyst'ahovať nedeliteľná piata časť celého traktu; vznikla otázka, za akú časť bude zodpovedať predávajúci. Uviedol som, že v súlade s tým, čo bolo predtým stanovené, predávajúci nebude zodpovedný ani za piatu časť, ani za štvrtú časť z tisíc jugerov z dôvodu vyst'ahovania; ale bude zodpovedný len vtedy, ak by sa vyst'ahovalo len sto šesťdesiat z osemsto jugerov, pretože zvyšných štyridsať, ktoré boli odobraté z celého traktu, treba chápať ako proporcionálne patriace k prírastku pozemku.

(3) Opäť platí, že ak sa vyst'ahuje určitá časť pozemku, ktorá je oddelená, hoci sa previedol určitý počet jugera, predsa len sa musí vyst'ahovaná suma nahradiť, a to nie v pomere k množstvu pozemku, ale s ohľadom na jeho kvalitu.

(4) Ak strana, ktorá vlastnila polovičný podiel na nedeliteľnom jugere pozemku, tento predala a vydala, podľa názoru úradov nepreviedla celé vlastníctvo, ale len jeho nedeliteľnú polovicu; rovnako ako keby takto previedla určitý pozemok alebo pole.

65. Ten istý, Otázky, kniha VIII.

Niektorí dedičia predali majetok patriaci do dedičstva, ktorý bol založený, a zaviazali sa v rozsahu svojich podielov v prípade vyst'ahovania. Jeden z nich uvoľnil záložné právo, pokiaľ išlo o jeho podiel, a veriteľ nadobudol nehnuteľnosť vyst'ahovaním; vznikla teda otázka, či možno podať žalobu proti obom dedičom. Usúdilo sa, že to tak je, a to z dôvodu nedeliteľnej povahy záložného práva, a nezдалo sa, že by existoval nejaký opravný prostriedok, ktorý by bolo možné uplatniť, aby sa prostredníctvom námietky z dôvodu podvodu mohli práva na žalobu postúpiť dedičovi, ktorý zaplatil peniaze veriteľovi; pretože by bolo možné tvrdiť, že obaja účastníci sa stali zodpovednými za celý dlh, ale z tohto dôvodu by boli oprávnení podať žalobu na rozdelenie majetku. Veď aký je rozdiel, či sa jeden z dedičov úplne zbaví zálohu, alebo či tak urobí len s ohľadom na svoj podiel, keďže nedbanlivosť jedného dediča by nemala byť na ujmu jeho spoludediča?

66. Ten istý, Otázky, kniha XXVIII.

Ak by predávajúci upozornil kupujúceho, aby začal konanie na základe publiciánskej žaloby alebo na základe žaloby, ktorá bola vypracovaná s odkazom na pozemky podliehajúce dani, a kupujúci to zanedbal, jeho zlá viera poškodí len jeho samého a ustanovenie nenadobudne účinnosť. Toto pravidlo sa nevzťahuje na Servian Action, pretože hoci ide o reálnu žalobu, predsa len, zbavuje stranu holého vlastníctva a po vyplatení peňazí predávajúcemu sa s ňou naloží; preto je výsledkom, že kupujúci ju nemôže podať vo vlastnom mene.

(1) Ak niekto, kto je neprítomný vo verejnej záležitosti, podá žalobu o vrátenie pozemku, môže držiteľ využiť spravodlivú žalobu v prípade vyst'ahovania. Táto zásada sa uplatňuje aj v prípade, keď žalobu podáva strana, ktorú vojak pripravil o majetok, pretože tá istá spravodlivosť vyžaduje, aby sa žaloba na navrátenie do pôvodného stavu v prípade vyst'ahovania priznala nadobúdateľovi.

(2) Ak by druhý nadobúdateľ otroka ustanovil predávajúceho, ktorý bol sám prvým nadobúdateľom, za svojho splnomocnenca na vedenie veci, a otrok by nebol vydaný a rozhodnutie by bolo vydané v jeho neprospech; čokoľvek by uvedený advokát zaplatil na základe rozhodnutia, rovnako ako keby konal vo vlastnom mene, nemožno vymáhať na základe ustanovenia, ale z dôvodu, že škodu vyplývajúcu z vyst'ahovania musí osobne znášať kupujúci, ktorý by v mandátnej žalobe nemohol nič vymáhať, môže legálne podať žalobu na predaj na vymáhanie sumy škody stanovenej súdom.

(3. Ak sa uskutočnila del'ba medzi spoludedičmi a zástupca jedného z nich, ktorý je neprítomný, vystupuje v jeho mene a jeho splnomocnenec jeho úkon potvrdí; v prípade vyst'ahovania pozemku sa proti splnomocnencovi vyhovie tej istej žalobe,

ktorá by sa vyhovelo tomu, kto vykonával svoju činnosť v čase jeho neprítomnosti, a žalobca môže vymáhať výšku svojho podielu, t. j. sumu, o ktorú sa pozemok zmenšil alebo zväčšil, vychádzajúc z toho, akú mal hodnotu v čase vykonania del'by, podľa toho, ako sa pozemok stal hodnotnejším alebo menej hodnotným.

67. Tamže, Stanoviská, kniha X.

Po vyst'ahovaní otroka, ktorého skutočný vlastník odňal kupujúcemu, sa predávajúci nemôže riadne brániť tým, že neskôr ponúkne toho istého otroka, aby sa vyhol odškodneniu kupujúceho za jeho podiel.

68. Ten istý, Názory, kniha XI.

Ak sa záloh predá pod podmienkou, že veriteľ nebude v prípade vyst'ahovania za nič ručiť, aj keď by kupujúci nezaplatil cenu, ale dá predávajúcemu zábezpeku; ak dôjde k vyst'ahovaniu, kupujúci nebude mať právo na výnimku, aby sa vyhol zaplateniu ceny nehnuteľnosti.

(1) Ak veriteľ uprednostnil prevzatie pohľadávky, ktorá patrí dlžníkovi, ako náhradu za dlžné peniaze a záložné právo prevzaté bývalým veriteľom je vyst'ahované; nebude mať právo na žalobu proti dlžníkovi, ktorého prepustil.

69. Scaevola, Otázky, kniha II.

Ak si predávajúci pri predaji otroka vyhradí otázku slobody, nebude zodpovedný z dôvodu vyst'ahovania, ak by sa v čase, keď bol otrok odovzdaný, stal slobodným alebo by získal slobodu, keď sa splní podmienka stanovená vôľou.

(1) Ak predávajúci pri odovzdaní otroka uvedie, že sa má stať slobodným pod určitou podmienkou, rozumie sa tým len taký druh slobody, ktorý môže vyplývať zo splnenia podmienky predpísanej už závetom, a preto ak bola sloboda udelená hneď závetom a predávajúci povie, že otrok bude oslobodený pod podmienkou, bude zodpovedný v prípade vyst'ahovania.

(2) Na druhej strane, ak niekto predá otroka, ktorý má vyhladku na slobodu, a uvedie podmienku, pod ktorou bude mať právo byť slobodný, a tým spôsobí, že sa jeho stav bude považovať za horší, pretože sa nebude mať za to, že vylúčil každú podmienku, pod ktorou bude otrok slobodný, ale len tú, ktorú uviedol; ako napríklad, ak by niekto povedal, že otrokovi bolo nariadené zaplatiť desať aurei, aby sa stal slobodným, a on by mal získať slobodu po uplynutí jedného roka, pretože sloboda mu bola udelená za týchto podmienok "Nech je Stichus po roku slobodný", predávajúci bude zodpovedný v prípade vyst'ahovania.

(3) Ale čo ak by otrok, o ktorom predávajúci vyhlásil, že bude slobodný po zaplatení dvadsiatich aurei, mal v skutočnosti nariadené zaplatiť desať; bude sa mať za to, že predávajúci povedal nepravdu s ohľadom na túto podmienku? Je pravda, že urobil nepravdivé vyhlásenie s odkazom na podmienku, a preto niektorí právnici zastávali názor, že aj v tomto prípade by sa podmienka stala účinnou v prípade vyst'ahovania. Prevážila však autorita Servia, ktorý sa domnieval, že za týchto okolností by bola žaloba na kúpu oprávnená; pretože podľa jeho názoru ten, kto uviedol, že otrokovi bolo nariadené zaplatiť dvadsať aurei, vylúčil podmienku, ktorá závisela od zaplatenia.

(4) Otrokovi bolo nariadené, aby bol po vyúčtovaní prepustený na slobodu; dedič ho predal a vydal a uviedol, že mu bolo nariadené zaplatiť sto aurei za jeho slobodu. Ak nezostalo nič, čo bol otrok povinný zaplatiť pri odovzdaní účtov, stal sa teda slobodným hneď po zápise do dedičského konania a zodpovednosť za vyst'ahovanie bola dohodnutá z dôvodu, že človek, ktorý bol slobodný, bol predaný ako človek, ktorého sloboda závisela od podmienky. Ak bol otrok neplatičom do výšky sto aurei, možno konštatovať, že dedič nepovedal nepravdu; a keďže otrokovi bolo nariadené, aby predložil svoje účty, rozumie sa, že mu bolo nariadené, aby nahradil sumu vybraných peňazí, ktorá zostala nezaplatená. Z toho vyplýva, že ak bol v omeškani za menej ako sto aurei, napríklad len za päťdesiat, takže by získal slobodu, keď túto sumu zaplatí, kupujúci bude oprávnený podať žalobu na predaj, aby získal späť zvyšných päťdesiat aurei.

(5) Ak niekto pri predaji neurčito uvedie, že otrok bude podmienne slobodný, ale zatají podmienku jeho slobody, bude zodpovedný za žalobu na predaj, ak kupujúci o tejto skutočnosti nevie; v tomto prípade je totiž ustálené, že ten, kto povie, že otrok má vyhladku na slobodu, a neuvedie žiadnu podmienku, skutočne nebude zodpovedný z dôvodu vyst'ahovania, ak sa podmienka splní a otrok získa slobodu; ale bude zodpovedný za žalobu na predaj za predpokladu, že zatajil podmienku, o ktorej vedel, že bola predpísaná; rovnako ako v prípade, keď strana predáva pozemok a vediac, že z neho vyplýva určitá služobnosť, neurčito uviedla, "že všetky práva cesty každého druhu budú naďalej požívať tí, ktorí sú na ne oprávnení", sa správne usúdi, že sa zbavila zodpovednosti za vyst'ahovanie, ale pretože oklamala kupujúceho, bude zodpovedná za žalobu na predaj.

(6) Ak suma, ktorá sa uvádza, že je zahrnutá v predávanom pozemku, nie je dostatočná, odpočíta sa časť ceny v pomere k hodnote všetkých jegera, ktoré mal pozemok údajne obsahovať.

70. Paulus, Otázky, kniha V.

V prípade vyst'ahovania nehnuteľnosti bude žaloba na kúpu podávaná nielen o vrátenie ceny, ale aj o výšku úrokov kupujúceho. Ak sa teda hodnota nehnuteľnosti znížila, stratu musí znášať kupujúci.

71. Tá istá kniha, Otázky, kniha XVI.

Otec daroval svojej dcére pozemok ako veno. Keďže táto bola vyst'ahovaná, vzniká pochybnosť (a nie bezdôvodne), či bude na mieste žaloba o kúpu, alebo žaloba o náhradu dvojitej škody na základe ustanovenia; rovnako ako keby otec sám utrpel stratu. Keďže veno patrí žene, nemožno povedať, že je majetkom otca, ani ju nemožno nútiť, aby sa počas trvania manželstva delila so svojimi bratmi o veno, ktoré od neho pochádza. Pozrime sa však, či nemožno s väčšou pravdepodobnosťou povedať, že za týchto okolností sa ustanovenie stáva účinným; je totiž v záujme otca, aby bola jeho dcéra obdarovaná, a ak zostane pod jeho kontrolou, môže očakávať, že niekedy získa veno späť. Ak však bola osamostatnená, sotva možno tvrdiť, že ustanovenie nadobudne účinnosť okamžite, pretože v jednom prípade sa veno môže vrátiť do jeho vlastníctva. Môže teda podať žalobu proti predávajúcemu, keďže ak by jeho dcéra počas manželstva zomrela, bude môcť vymáhať veno v prípade, že pozemok nebude vysporiadaný? Alebo má v tomto prípade otec záujem na tom, aby bola jeho dcéra obdarovaná, takže môže hneď podať žalobu proti sľubujúcemu? Tento názor je lepší, keďže v tejto veci ide o otcovskú náklonnosť.

72. Kallistratos, Otázky, kniha II.

Ak sa predáva niekoľko pozemkov, ktoré sú výslovne a konkrétne opísané v jednej a tej istej kúpnej zmluve, každý z nich sa nepovažuje za súčasť iného pozemku, ale všetky pozemky sú zahrnuté v jednej kúpe. A rovnako ako v prípade, že niekto predá niekoľko otrokov jednou kúpnou listinou, žaloba na vyst'ahovanie bude zahŕňať každú hlavu uvedených otrokov osobitne; a rovnako ako aj v prípade, že sa uskutoční jedna kúpa niekoľkých iných predmetov a vyhotoví sa len jedna kúpna listina, existuje však toľko žalôb na vyst'ahovanie, koľko rôznych druhov majetku je zahrnutých v kúpe; tak v uvedenom prípade kupujúcemu určite nebude zakázané podať žalobu proti predávajúcemu, ak bude vyst'ahovaný jeden z uvedených traktov, pretože transakcia zahŕňala niekoľko pozemkov prevedených jednou kúpnou listinou.

73. Paulus, Názory, kniha VII.

Seia dala ako veno majetky Maevian a Seian spolu s ďalšími. Jej manžel Titius počas Seiinho života držal uvedené pozemky bez toho, aby vznikol akýkoľvek spor, ale po Seiinej smrti Sempronia, ktorá bola jej dedičkou, vzniesla otázku o vlastníctve pozemkov. Pýtam sa, keďže Sempronia bola sama Seiinou dedičkou, či mohla legálne vzniesť takýto nárok? Paulus odpovedal, že tak mohla urobiť sama, ale ako Seiina dedička si nemohla nárokovať na predmetný pozemok; ak by však bol pozemok vyst'ahovaný, Seiina dedička by mohla Semproniu žalovať, alebo by jej to mohla zabrániť výnimka z dôvodu zlej viery.

74. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha II.

Ak by sa dohodlo, že v prípade vyst'ahovania sa má zaplatiť viac alebo menej ako cena, strany musia túto dohodu dodržať.

(1. Ak sa na základe rozhodnutia súdu predá záloh prijatý na zabezpečenie výkonu rozhodnutia a potom sa vyst'ahuje, žaloba na kúpu sa prizná proti žalovanému, ktorý bol prepustený zaplacením ceny, nie na výšku úrokov kupujúceho, ale len na cenu a úroky z nej, ktoré sa majú vyplatiť zo zisku, ak kupujúci nebol povinný vrátiť tieto peniaze tomu, kto získal nehnuteľnosť vyst'ahovaním.

(2) Ak sa formálne uplatní nárok, možno žalovať predávajúceho nie na vrátenie kúpnej ceny, ale na to, aby bol nútený brániť sa žalobe.

(3) Ak niekto predá pohľadávku bez záruky, možno ho len prinútiť, aby preukázal, že existuje, a nie že sa na nej dá niečo vymáhať, ale bude zodpovedný za podvod.

75. Venuleius, Stipulácie, kniha XVI.

Pokiaľ ide o vidiecke služobnosti, keď mlčky nasledujú za pozemkom a vymáha ich tretia osoba, Quintus Mucius a Sabinus zastávajú názor, že predávajúci nemôže byť zodpovedný za vyst'ahovanie, pretože nikto nie je z tohto dôvodu zodpovedný v prípadoch, keď ide o tiché pristúpenie k vlastníctvu; ibaže by sa pozemok odovzdával ako absolútne a úplne nezaťažený, pretože potom by sa malo zaručiť, že je bez akýchkoľvek služobností. Ak však kupujúci požaduje právo cesty alebo príjazdovej cesty, predávajúci nemôže byť zodpovedný, pokiaľ výslovne neuviedol, že právo cesty určitého druhu je príslušenstvom nehnuteľnosti, pretože potom bude zodpovedný ten, kto toto vyhlásenie urobil. Správny je názor Quinta Mucia, ktorý uviedol, že strana, ktorá prevádza pozemok ako absolútne a úplne nezaťažený, ručí za to, že je bez akejkoľvek služobnosti; iné služobnosti totiž nie sú splatné, ak predávajúci výslovne neuviedol, že sú príslušenstvom.

76. Tá istá kniha, Stipulations, kniha XVII.

Ak mi predáte nehnuteľnosť, ktorá patrí inému, a ja ju opustím, je stanovené, že moja právomoc konať, t. j. moje právo podať žalobu z dôvodu vyst'ahovania, zaniká.

Tit. 3. O výnimke z dôvodu predaného a vydaného majetku.

1. Ulpián, O edikte, kniha LXXVI.

Marcellus hovorí, že ak predáš pozemok, ktorý patrí inému, a potom, keď sa stane tvojím, podáš žalobu proti kupujúcemu o jeho vrátenie, budeš veľmi správne vylúčený touto výnimkou.

- (1) Treba mať za to, že rovnaké pravidlo sa vzťahuje aj na vlastníka pozemku, ak sa stane dedičom predávajúceho.
- (2) Ak niekto predá môj majetok na môj príkaz a ja podám žalobu o jeho vrátenie, budem vylúčený touto výnimkou; pokiaľ sa nepreukáže, že som nariadil, aby sa majetok nevydal pred zaplatením kúpnej ceny.
- (3) Celsus hovorí, že ak by niekto predal môj majetok za nižšiu sumu, než za akú som nariadil, aby sa predal, platí, že sa nescudzuje, a ak podám žalobu o jeho vrátenie, nemôžem byť touto výnimkou vylúčený, a to je správne.
- (4) Ak otrok kúpi tovar za peniaze patriace do jeho peculium a jeho pán mu svojou vôľou prikáže, aby sa stal slobodným skôr, ako nadobudne vlastníctvo k majetku, a odkáže mu svoje peculium, a predávajúci podá žalobu o vrátenie tovaru od otroka; možno sa dovolávať výnimky in factum z dôvodu, že v čase uzavretia zmluvy bol otrokom.
- (5) Ak niekto kúpi majetok, ktorý mu nebol odovzdaný, ale ktorého držbu získal bez podvodu, bude mať právo na výnimku voči predávajúcemu, ibaže by tento mal oprávnený dôvod na podanie žaloby o vrátenie majetku; pretože aj keby mu bol odovzdal majetok a mal oprávnený dôvod na jeho vrátenie, mohol by využiť odpoveď na výnimku.

2. Pomponius, O Plautiovi, kniha II.

Ak kúpiš od Titia pozemok, ktorý v skutočnosti patril Semproniovi, a po zaplatení ceny ti ho odovzdá, a Titius sa potom stane Semproniovým dedičom a ten istý pozemok predá a odovzdá Maeviovi; Julianus hovorí, že je to spravodlivejšie, lebo máš prednostné záložné právo, pretože ak by sa Titius sám pokúsil získať pozemok od teba späť, bránila by mu v tom výnimka; a ak by Titius sám držal pozemok v držbe, mohol by si sa odvolať na publiciánsku žalobu.

3. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha VI.

Výnimku z dôvodu predaného a vydaného majetku môže uplatniť nielen ten, komu bol vydaný, ale aj jeho nástupcovia, ako aj druhý nadobúdateľ, aj keď mu nebol vydaný, pretože je v záujme prvého nadobúdateľa, aby druhý nebol zbavený majetku vystávaním.

- (1) Na základe tej istej zásady môžu byť právni nástupcovia predávajúceho vypratani bez ohľadu na to, či nastúpili do všetkých jeho práv, alebo len do tých, ktoré sa týkajú dotknutej nehnuteľnosti.

Knihá XXII

1. O úrokoch, ziskoch, prírastkoch a všetkom príslušenstve ans default.
2. O námorných úrokoch.
3. O dôkazoch a domnienkach.
4. O pravosti listín a ich strate.
5. O svedkoch.
6. O neznalosti práva a zmluvy.

Tit. 1. Ohľadom úrokov, ziskov, prírastkov a všetkého príslušenstva ans nesplnenia záväzku.

1. Papinianus, Otázky, kniha III.

Ak je rozsudok vydaný v dobrej viere, úroková sadzba sa určuje rozhodnutím súdu podľa zvyklostí miesta, kde bola zmluva uzavretá, za predpokladu, že suma nepresahuje sumu stanovenú zákonom.

(1. Ak by bol proti spoločníkovi vyneseny rozsudok z dôvodu, že spreneveril finančné prostriedky partnerstva a premenil ich na vlastnú potrebu, musí za každú cenu zaplatiť úroky z týchto prostriedkov, aj keď nebol v omeškaní.

(2) Sudca, ktorý má predsedáť konaniu v dobrej viere, však nemôže správne nariadiť, aby žalovaný zložil zábezpeku, že v prípade prehry vo veci zaplatí úroky až do splnenia rozsudku, keďže je v právomoci žalobcu dať podnet na vykonanie exekúcie. Paulus v poznámke uvádza, že nie je súčasťou povinnosti sudcu zaoberať sa tým, čo sa deje po vydaní rozhodnutia.

(3) Papinianus hovorí, že v súvislosti s reštitúciou, ktorú vykonal poručník v prospech svojho poručenca, by sa mal použiť širší výklad. Nikto totiž v súčasnosti nepochybuje o tom, že keď poručník vydá svoj účet, musí zaplatiť úroky až do času, keď vykoná reštitúciu, bez ohľadu na to, či ich sudca dostane až do dňa, keď bolo vydané rozhodnutie, alebo či sa tak stane mimo súdu. Je zrejmé, že ak opatrovanec odmietne začať konanie o opatrovníckej žalobe a opatrovník s ním dobrovoľne uzavrie dohodu, ponúkne mu peniaze a uloží ich do zapečateného vrečka, nebude od tohto momentu povinný platiť úroky.

2. To isté, Otázky, kniha VI.

Všeobecne platí, že hoci osobná žaloba môže byť podaná po spojení vecí, zodpovednosť sa viaže na všetky príslušenstvá nehnuteľnosti. Dôvodom tohto názoru je, že majetok by mal byť vydaný v rovnakom stave, v akom bol v čase podania žaloby o jeho vrátenie, a teda že všetky získané plodiny a akékoľvek potomstvo narodené z otrokov musia byť vydané.

3. Tá istá, Otázky, kniha XX.

V prípade požiadavky vznesenej voči ručiteľovi, keď bol dedič v omeškaní po vydaní súdneho rozhodnutia, cisár Marcus Antoninus nariadil, že ak uplynula lehota stanovená zákonom v prospech strán, ktoré prehrali svoje prípady, ručiteľ môže získať späť všetko, čo jeho mandant nadobudol do času vydania rozsudku. Toto nariadenie treba chápať tak, že sa vzťahuje na prípady, keď strana nebola v omeškaní pred rozhodnutím sudcu, hoci sa nemôže ľahko stať, že sa možno obrátiť na súd, keď predtým nedošlo k omeškaniu; napríklad v prípade, keď sa začne uplatňovať zásada Lex Falcidia. Ak sa však dedič dostal do omeškania pred podaním návrhu na sudcu, je od tohto momentu zodpovedný za vydanie zisku; z akého dôvodu, keďže už vec prehral, bude po uplynutí zákonom stanovenej lehoty zbavený zodpovednosti za zisk, keďže táto lehota mu bola poskytnutá na účely splnenia rozsudku, a nie na získanie akejkoľvek výhody pre seba?

(1) V konaniach tohto druhu, ktoré nie sú predmetom rozhodcovského konania a nie sú žalobami v dobrej viere, sa po pripojení veci musí všetko, čo súvisí s majetkom, o ktorý sa žaloba podáva, vydať žalobcovi až do vydania rozsudku. Je isté, že po vydaní rozhodnutia bude strana oslobodená od zodpovednosti za zisk.

(2) Niekedy sa stáva, že hoci zisky z majetku alebo úroky z peňazí nie sú výslovne odkázané, napriek tomu sú splatné; ako napríklad, ak niekto žiada, aby sa po jeho smrti ponechal nejaký jeho majetok, musí sa vydať Titiusovi; pretože zmenšenia vykonané v dobrej viere nie sú zahrnuté do tejto dôvery, ak by došlo k pomernému zmenšeniu iného majetku, všetky zostávajúce zisky sa musia vydať v súlade s vôľou poručiteľa.

(3) Pollidius, ktorý bol ustanovený za dediča jednej zo svojich príbuzných ženského pohlavia, bol ňou požiadaný, aby vydal dcére tejto ženy, keď dosiahne určitý vek, všetok majetok patriaci do jej majetku, ktorý by sa mohol dostať do jeho rúk; a matka vo svojom závete uviedla, že sa rozhodla pre tento krok, aby zabránila tomu, aby sa majetok dostal pod kontrolu poručníkov, a že uprednostňuje, aby ho mal na starosti blízky príbuzný. Prikázala spomínanému Pollidiovovi, aby si ponechal istý pozemok pre seba, a ja som pretoriánskemu prefektovi vyhlásil, že všetky zisky, ktoré Pollidius v dobrej viere nadobudol z majetku zosnulého, by mal odovzdať nielen preto, že mu matka odkázala pozemok, ale aj z dôvodu, že uprednostnila tento spôsob vytvorenia poručníctva pred menej spoľahlivým poručníctvom.

(4) Ak sa vyrobené zlato alebo striebro zanechá v poručníctve a dôjde k nesplneniu záväzku, zvyčajne vzniká diskusia o tom, či by sa mal vykonať odhad úrokov. Je zrejmé, že ak poručiteľ zanechal kov, z ktorého boli predmety zložené, s úmyslom, aby sa predal a aby sa zverenecký fond splnil prostredníctvom získaných peňazí alebo aby sa poskytla údržba; treba konštatovať, že akékoľvek podvodné konanie dediča by nemalo zostať nepotrešované. Ak však poručiteľ zanechal vázy na užívanie svojmu dedičovi, bolo by nevhodné, aby sa požadovali úroky, a preto ich nemožno vymáhať.

4. Ten istý, Otázky, kniha XXVII.

Ak urobíte ustanovenie: "Za majetok, ktorý vám má byť vydaný, a úplnú držbu toho istého majetku, ktorý vám má byť odovzdaný", rozum naznačuje, že by ste mali neskôr získať zisky z uvedeného majetku, ktoré boli zhromaždené, odvolaním sa na všeobecnú žalobu na ustanovenie, a to z dôvodu posledných slov ustanovenia. Je potrebné zvážiť, či sa rovnaké pravidlo bude vzťahovať na potomstvo otrokyne v prípade tohto druhu; pretože s odkazom na prvé slová doložky, či už sa týkajú skutočnosti, že majetok bol prisľúbený, alebo účinku odovzdania prevodom vlastníctva, potomstvo nie je zahrnuté. Ak si však kupujúci s úmyslom obnoviť záväzok takto s predávajúcim dohodol, rozumie sa tým skutočnosť dodania, a to z toho dôvodu, že nie je pravdepodobné, že by predávajúci sľúbil viac, než by bol nútený poskytnúť v kúpnej žalobe. Napriek tomu možno na základe slov: "A úplné vlastníctvo má byť dodané" konštatovať, že zúčtovanie potomstva sa stáva účinným z dôvodu, že toto ustanovenie má všeobecný charakter; po dodaní otrokyne by totiž účastník ustanovenia bol oprávnený zahrnúť akékoľvek dieťa, ktoré sa následne narodí v jeho priestoroch.

1. Ak sa otrokyni narodí dieťa po uzavretí zmluvy o predaji, ale pred uzavretím stipulácie, alebo akúkoľvek vec nadobudne predávajúci prostredníctvom otrokyne, môže ju získať späť prostredníctvom žaloby o kúpu; nemôže tak však urobiť

prostredníctvom žaloby založenej na stipulácii, pretože všetko, čo neprešlo na nový záväzok, možno získať späť na základe predchádzajúceho práva.

(5) Tá istá, Otázky, kniha XXVIII.

Je vhodné všeobecne konštatovať, že v prípade žaloby podanej v dobrej viere sa neprijme záruka, ktorá je v rozpore s dobrými mravmi.

Tamže, Otázky, kniha XXIX.

Keď vznikol spor s dedičom, ktorý sa týkal transakcie týkajúcej sa majetku otca alebo pána, a diskutovalo sa o otázke úrokov, cisár Antonín rozhodol, že úroky sa majú vyplatiť, a to z dôvodu, že ich dlho vyplácal sám pán alebo otec.

(1) Aj náš cisár Severus nariadil, aby sa zo štátnej pokladnice vyplatila suma desaťtisíc sesterciov ako veno dcére Flavia Athenagora, ktorej majetok bol skonfiškovaný, pretože tvrdila, že jej otec jej vyplatil úroky z vena.

7. Ten istý, Názory, kniha II.

Dlžník, ktorý dlhoval peňažnú sumu s úrokmi, ponúkol túto sumu svojmu veriteľovi, a keď ju ten odmietol prijať, vložil ju do vreca, zapečatil a uložil. Rozum si vyžaduje, aby od tohto dňa neboli splatné žiadne úroky. Ak by však neskôr bola podaná žaloba, aby bol dlžník donútený zaplatiť, a on by tak neurobil, peniaze nebudú od tohto času nečinné.

8. Ten istý, Názory, kniha VII.

Ak boli kone ponechané v poručníctve, po nesplnení záväzku sa musí prvé žriebä poskytnúť ako zisk, ale druhé ako príslušenstvo, rovnako ako v prípade potomstva otrokyne.

9. Ten istý, Názory, kniha XI.

10. Ak boli peniaze požičané na úrok a bol dohodnutý dvojnásobok sumy, ak by neboli zaplatené v určitom čase; vyslovil som názor, že dlžník nezodpovedá za nič viac, ako je zákonná úroková sadzba; preto bude ustanovenie účinné úmerne času, ktorý uplynul po odpočítaní nadbytočných úrokov.

1. Ustanovenie o úrokoch sa stáva účinným, aj keď dlžník nemôže byť žalovaný; ustanovenie o zákonných úrokoch sa nepovažuje za neplatné ani vtedy, ak je urobené pod podmienkou, že bude splatné, ak by v určenom čase neboli zaplatené

úroky s nižšou sadzbou, pretože nejde o sankciu, ale o vyššiu sadzbu úrokov, ktorá sa sľubuje zo zákonného dôvodu. Ak však po smrti veriteľa nebolo nikoho, komu by bolo možné peniaze vyplatiť, konštatuje sa, že dlžník počas tohto obdobia nie je v omeškaní. Ak sa teda požaduje vyššia úroková sadzba, ktorá bola dohodnutá na prvom mieste, možno riadne zasiahnuť námietkou z dôvodu zlej viery.

10. Paulus, Otázky, kniha II.

Držiteľ by sa mal vzdať dieťaťa, ktoré sa narodilo otrokyni po pripojení vydania, ale nie je povinný ho vydať, ak sa narodilo pred začatím konania o vrátenie matky, pokiaľ žalobca výslovne nepodal žalobu pre uvedené dieťa.

11. Tá istá kniha, Otázky, kniha XXV.

Gaius Seius, ktorý mal vo zvyku uzatvárať verejné obchody, požičiaval peniaze patriace vláde na bežný úrok, ale existoval zvyk vymáhať vyšší úrok, ak úrok nebol zaplatený do určitého času. Niektorí dlžníci boli v omeškaní s platením úrokov, iní zaplatili viac, ako boli dlžní, a výsledkom bolo, že všetko, čo bolo splatné na úrokoch, bolo vyrovnané, dokonca aj úroky tých, ktorí nič nezaplatili. Vyvstala otázka, či z prebytočných úrokov, ktoré sa podľa prevládajúceho zvyku vybrali od niektorých dlžníkov ako pokuta, mal profitovať samotný Seius, alebo mali priniesť prospech vláde? Odpovedal som, že ak si Gaius Seius stanovil od dlžníkov úroky, len tie musia byť vyplatené vláde, ktorú bolo podľa pravidla zvykom od nich vyberať, aj keď boli všetky pohľadávky v poriadku.

1. Čo ak by verejný otrok získal záväzok s úrokmi v prospech vlády? Je spravodlivé, že hoci podľa zákona by mal byť tento úrok splatný vláde, predsa len by sa z dôvodu niektorých pohľadávok, ktoré sú zlé, mal vykonať zápočet prebytočných úrokov, ak vláda nebola pripravená zabaviť majetok všetkých dlžníkov. Marcellus uvádza takmer rovnaký názor, pokiaľ ide o poručníkov.

12. Ten istý, Názory, kniha XII.

Seia si požičala peniaze od Septícia a bolo to dohodnuté s ohľadom na úroky: "že ak uvedené úroky nebudú zaplatené v rôznych stanovených termínoch alebo do troch mesiacov, Seia bude potom povinná zaplatiť vyššiu sadzbu a potom pri každej splátke, ak úroky neprídu v súlade s predpísanou podmienkou, sa má uvedená podmienka dodržiavať až do zaplatenia celej dlžnej sumy." Pýtam sa, či nasledujúce slová: "A potom pri každej platbe, ak úrok nepríde v súlade s predpísanou podmienkou, sa má uvedená podmienka dodržiavať" znamenajú, že aj keď sa prvá podmienka môže stať účinnou, predsa len dlžníčka nemôže byť žalovaná o vyššiu sumu úrokov, ako bola splatná v čase určenom na prvú platbu, keď bola v omeškaní. Paulus odpovedal, že podmienka obsahuje niekoľko podmienok a že je podmienená zaplatením vyššej sadzby úrokov; to

znamená, že podmienka by sa mala posudzovať s ohľadom na každú platbu nižšej sadzby úrokov, ktorá mala byť, ale nebola vykonaná v riadnom čase, a preto sa možno vyhnúť sankcii za následnú platbu.

13. Scaevola, Stanoviská, kniha I.

14. Ak dlžník sľúbil platiť úroky vo výške šesť percent a mnoho rokov platil úroky v nižšej sadzbe a dedič veriteľa podal žalobu o šesť percent, hoci dlžník neurobil nič, aby sa vyhol plateniu v nižšej sadzbe, pýtam sa, či možno uplatniť námietku z dôvodu zlej viery alebo námietku založenú na zmluve? Odpovedal som, že ak dlžník nebol v omeškaní s platením nižšej úrokovej sadzby podľa svojich zvyklostí po tak dlhý čas, výnimku možno uplatniť v súlade s uvedenými skutočnosťami.

(1) Vznikla otázka, či má mandatár platiť úroky z nečinných peňazí, ak jeho mandant nemá vo zvyku požičovať peniaze na úrok, ak bola žaloba podaná na základe dobrovoľného zastúpenia alebo na základe mandátnej zmluvy? Odpoveď znela, že ak peniaze držal v úschove a robil tak v súlade so zvyklosťami mandanta, nebol povinný platiť nič na úrokoch.

14. Paulus, Názory, kniha XIV.

Paulus uviedol ako svoj názor, že ak je strana v omeškaní s plnením zvereného dlhu, potomstvo otrokýň sa musí vydať.

(1) Od dediča sa žiadalo, aby sa po svojej smrti vzdal majetku v prospech niekoho bez príjmu z neho. Vznikla otázka, či sa potomkov otrokýň, aj keď sa narodili počas života dediča, treba vzdať vzhľadom na slová závetu, ktorými chcel poručiťel naznačiť, že si má ponechať len výnos z dedičstva. Paulus odpovedal, že všetky deti, ktoré sa narodili otrokyniam pred nadobudnutím účinnosti poručenskej listiny, do nej neboli zahrnuté. Neratius v prvej knihe tiež hovorí, že ak bol dedič požiadaný, aby vydal otrokyňu, nie je povinný vydať jej potomstvo, pokiaľ sa dieťa nenarodilo v čase, keď bol v omeškaní s plnením poručníckeho práva. Nemyslím si ani, že je rozdiel v tom, či otrokyňa bola osobitným predmetom zverenia, alebo či bola len súčasťou majetku zvereného do správy.

15. Tá istá, stanoviská, kniha XVI.

Paulus zastáva názor, že nie je potrebné platiť úroky z akýchkoľvek ziskov získaných po pripojení vydania, ktoré sudca pri plnení svojej povinnosti nariadi odovzdať, ani z tých, ktoré boli získané pred týmto časom a o ktorých sa uvádza, že ich držiteľ získal podvodom.

(16) Tamže, Dekréty, kniha I.

Úroky sa nevymáhajú z peňazí, ktoré boli poskytnuté vláde z titulu liberality.

1. Keď sa od strany, ktorá kúpila pozemok od štátnej pokladnice, požadovali úroky z ceny pozemku a kupujúci popieral, že mu bola odovzdaná držba; cisár rozhodol, že je nespravodlivé, aby sa úroky vymáhali od toho, kto úrodu nezberal.

17. Ten istý, O úrokoch.

Keď sa človek zaviazal platiť úroky vo výške päť percent ročne, a ak tak neurobil za niektorý rok, potom platil šesť percent z celej sumy peňazí odo dňa, keď si ich požičal, a po zaplatení úrokov za niekoľko rokov sa ustanovenie napokon stalo účinným; božský Marek uviedol v reskripte adresovanom Fortunátovi: "Chod' za guvernérom provincie, ktorý zníži na mieru jej spravodlivých požiadaviek ustanovenie, na ktorého nespravodlivosť sa sťažuješ." Táto konštitúcia ďaleko prekračuje správnu hranicu. Akým spôsobom by sa teda malo postupovať? Vec treba upraviť tak, aby sa v budúcnosti úroky zvyšovali až odo dňa omeškania.

1. Božský Pius to uviedol v reskripte: "Dlžných úrokov sa domáhate veľmi nespravodlivo, keďže časový odstup naznačuje, že ste ich zanedbali vymáhať z dôvodu, že ste mali v úmysle tým, že ste ich od dlžníka nepožadovali, urobiť sa preňho príjemnejším."

2. V prípade implicitného trustu božský Pius v reskripte uviedol, že dedič má byť zbavený všetkých ziskov a že sa majú odovzdať dlžníkovi; a teda že dedič má byť zbavený úžitku z úrokov.

3. V prípade, že poručníctvo nemožno vykonať v prospech poručenca, pretože nemá poručníka, božský Pius v reskripte uviedol, že dedič sa nepovažuje za neplatiča. Preto tomu, kto bol neprítomný na verejnom zasadnutí alebo mu iný oprávnený dôvod zabránil podať žalobu o navrátenie majetku, nič nepatrí. Ved' ako môže byť vinný ten, kto nemôže zaplatiť, aj keď si to želá? V tomto prípade sa neuplatňuje rovnaká zásada ako v prípade, keď sa poskytuje odškodnenie maloletým, ktorí nezískali výhodu, pretože úroky sa neukladajú z dôvodu zisku žalobcu, ale z dôvodu omeškania tých, ktorí mali platiť.

4. Ak strana uzavrie zmluvu s odkazom na nájom, ak nie je dohodnuté, že za nájomné, ktoré nie je zaplatené okamžite, sa platí úrok, nájomca nebude povinný platiť úrok s výnimkou prípadu omeškania.

5. Štátna pokladnica neplatí úroky z titulu žiadnej zmluvy, ktorú uzavrela, ale ich vyberá; ako je to zvykom v prípade držiteľov verejných privátov, ktorí pomaly platia nájomné; a tiež v prípade tých, od ktorých sa majú platiť dane. Ak však štátna pokladnica nahradí súkromnú osobu, je zvykom, že platí aj úroky.

6. Ak dlžníci platia úroky pod šesť percent a potom sa stanú dlžníkmi Štátnej pokladnice, po tom, ako ich záväzky prešli na Štátnu pokladnicu, budú nútení platiť šesť percent.

7. Je veľmi dobre známe, že tí, ktorí sú žalovaní z dôvodu zlého hospodárenia s verejnými prostriedkami, sú povinní platiť úroky. Rovnaké pravidlo sa dodržiava aj v prípade, že osoby majú na starosti verejnú prácu, ak im peniaze zostanú v rukách; ale pokiaľ ide o to, čo zaplatili dodávateľom, aj keď to zaplatili z nedbanlivosti, úroky im budú odpustené. To však platí v prípade, ak nedošlo k podvodu, inak budú splatné aj úroky.

8. Ak osoby, ktoré odkázali sochy alebo obrazy, ktoré majú byť postavené alebo zavesené na nejakom verejnom mieste, neurčili konkrétny čas, čas určí guvernér; a ak ho dedičia nedodržia, musia zaplatiť vláde úrok vo výške jednej tretiny jedného percenta mesačne.

18. Tá istá, Stanoviská, kniha III.

Ak bolo na začiatku dohodnuté, že v prípade vystaňovania určitých pozemkov vráti predávajúci cenu, musia sa po vystaňovaní zaplatiť aj úroky, aj keď kupujúci mohol zaplatiť svojmu protivníkovi všetky zisky získané po začatí konania o vlastníctvo nehnuteľnosti; keďže všetky nepríjemnosti, ktoré vznikli v medziobdobí, musí znášať kupujúci.

1. Ak predávajúci zomrie po odovzdaní držby a nie je isté, kto bude jeho nástupcom, musia sa zaplatiť úroky z ceny, ak nebola uložená do úschovy.

19. Gaius, O zákone dvanástich tabuliek, kniha VI.

Pozrime sa, či sa rozsudok vynesie aj proti držiteľovi v každom prípade, keď sa podá žaloba o zisk. Lebo čo ak by podal žalobu o striebro, šaty alebo čokoľvek iné tohto druhu, alebo o užívacie právo, alebo o samotné vlastníctvo nehnuteľnosti, ak užívacie právo patrí inému? Lebo žiadny zisk, na ktorý sa tento pojem môže správne vzťahovať, nemožno chápať ako zisk plynúci z obyčajného vlastníctva; na druhej strane ani užívacie právo nemožno správne považovať za zisk. Čo však v prípade, ak je podaná žaloba na vrátenie samotného vlastníctva? Zisk bude zahrnutý do nároku odo dňa, keď užívateľ stratil užívacie právo. Okrem toho, ak sa žaloba podá pre užívacie právo, Proculus hovorí, že žalovaný bude mať rozsudok vydaný proti nemu pre všetky zisky, ktoré boli získané. Gallus Aelius zasa zastáva názor, že ak sa žaloba podá na odev alebo pohár, všetko, čo by sa mohlo vybrať ako nájomné, ak by boli predmety prenajaté, by sa malo klasifikovať ako zisk.

(1) Ak sa podá žaloba na vymáhanie práva cesty, bude ťažké odhadnúť akýkoľvek zisk, ktorý z toho vyplýva, pokiaľ by sa nejaká výhoda, ktorú by žalobca mohol mať zo služobnosti, nemala klasifikovať ako zisk, ak mu v tom nebolo zabránené v čase, keď podal žalobu; a to by sa malo pripustiť ako správne.

20. Paulus, O Sabinovi, kniha XII.

Je ustálené, že ak sú nezákonné úroky spojené s istinou, uvedené úroky nebudú splatné, čo však nemá vplyv na istinu.

21. Ulpianus, O edikte, kniha XXXIV.

Treba mať na pamäti, že nie všetko, čo sa urobí z dobrého dôvodu s cieľom odložiť platbu, by sa malo považovať za omeškanie. Ved' čo ak si dlžník želá, aby boli prítomní jeho priatelia alebo aby boli predvolaní jeho ručiteľia v čase, keď sa dlh zaplatí, alebo má v úmysle ponúknuť nejakú výnimku? Nepovažuje sa za vinného z omeškania;

22. Paulus, O edikte, kniha XXXVII.

Za predpokladu, že sa tak nestane podvodne s cieľom spáchať podvod.

23. Ulpian, O edikte, kniha XXXIV.

24. Ak je dlžník náhle nútený byť neprítomný na verejnom rokovaní a nemôže nikomu zveriť svoju obranu, nepovažuje sa za neplatiča; a to je prípad, keď je v moci nepriateľa.

(1) Niekedy je zvykom, že strana sa považuje za omeškanú, ak neexistuje nikto, proti komu by bolo možné podať žalobu.

24. Paulus, O edikte, kniha XXXVII.

Ak niekto mešká s platbou, ale je pripravený pripojiť sa k žalobe, nepovažuje sa za omeškaného, aspoň ak má oprávnený dôvod obrátiť sa na súd.

1. Ak je v omeškaní hlavný dlžník, ručiteľ je tiež zodpovedný.

2. Dlžník je v omeškaní voči svojmu veriteľovi, ak nevykoná platbu buď samotnému veriteľovi, alebo niekomu, koho poveril prevzatím peňazí, alebo tomu, kto má vo zvyku vykonávať jeho obchodnú činnosť. V tomto prípade neplatí, že nadobúda, čokoľvek prostredníctvom slobodnej osoby, pretože tieto strany len plnia svoje povinnosti; rovnako ako keď niekto zadrží zlodēja pri krádeži odo mňa, vykonáva moje obchody a nadobúda pre mňa právo na žalobu za zjavnú krádež. Opäť platí, že keď zástupca vznesie požiadavku na otroka voči sľubujúcemu, robí ustanovenie večným.

25. Julianus, Digesty, kniha VII.

Strana, ktorá si je vedomá, že pozemok je v spoluvlastníctve jej a iného, a ktorá z neho zbiera úrodu bez vedomia alebo súhlasu svojho spoluvlastníka, nenadobúda právo na väčšiu časť z nich, než na akú ju oprávňuje jej podiel na pozemku. Nezáleží ani na tom, či semeno zasial on alebo jeho spoluvlastník, alebo obaja, pretože vlastníctvo ku každému druhu plodiny sa nenadobúda prostredníctvom práva k semenu, ale prostredníctvom práva k pôde; a rovnako ako v prípade, keď osoba, ktorá má vedome v držbe pozemok patriaci inému, nemôže nadobudnúť vlastnícke právo k žiadnej časti úrody bez ohľadu na to, akým spôsobom bola pôda zasiata; tak aj ten, kto má v držbe pozemok patriaci jemu a inému, nenadobudne žiadne právo na úrodu na tej časti pozemku, ktorá patrí jeho spoluvlastníkovi.

1. Zasial som pšenicu na pozemok patriaci inému, ktorý v dobrej viere kúpil Titius; nadobudne Titius, dobromyseľný nadobúdateľ, právo na úrodu po jej zozbieraní? Odpovedal som, že zisky získané z pozemku treba chápať tak, že sa veľmi podobajú ziskom, ktoré získavajú otroci svojou prácou; pri zbere úrody sa totiž viac prihliada na to, čo ju produkuje, než na semeno, z ktorého pochádza, a preto nikto nikdy nemôže pochybovať o tom, že ak by som zasial tvoju pšenicu na svojej vlastnej pôde, úroda a všetko, čo sa z úrody môže získať, mi bude patriť. Opäť platí, že držiteľ v dobrej viere má rovnaké právo na zber úrody, aké sa priznáva skutočnému vlastníkovi pozemku. Okrem toho, keďže úroda každého druhu bez ohľadu na to, kým bola zasiata, patrí užívateľovi, oveľa viac to platí pre dobromyseľných držiteľov, ktorí majú ešte lepšie právo na úrodu, pretože úroda nepatrí užívateľovi, kým ju nezozal, ale patrí dobromyseľnému držiteľovi bez ohľadu na to, ako mohla byť oddelená od pôdy; rovnako ako v prípade osoby, ktorá drží pôdu pod podmienkou platenia dane, sa úroda stáva jej, len čo sa oddelí od pôdy.

2. Dobromyseľný nadobúdateľ zasial pôdu, ktorú mal vo vlastníctve, a predtým, ako úrodu zozbieral, zistil, že pôda patrí niekomu inému. Vzniká otázka, či bude mať nárok na úrodu po jej zozbieraní? Odpovedal som, že dobromyseľný nadobúdateľ by mal byť chápaný tak, že má právo na zber úrody za predpokladu, že pôda nebola vystáňovaná, pretože všetko, čo otrok, ktorý patrí inému a ktorého som kúpil v dobrej viere, získa pre mňa prostredníctvom môjho majetku alebo vlastnou prácou, je moje, pokiaľ nie je vystáňovaný.

26. Ten istý, O Miniciovi, kniha VI.

Julianus popiera, že by zver tvorila zisk z pôdy, ibaže zisk z pôdy pozostáva zo zveri.

27. Africanus, Otázky, kniha VIII.

Ak je dlžník v omeškaní voči hlave domácnosti, nevyšetruje sa, či je v omeškaní voči svojmu dedičovi; pretože právo prechádza na ďalšieho dediča dedením, a teda prechádza aj na všetkých ostatných v poradí.

28. Gaius, Denné udalosti, kniha II.

Za zisk sa považuje aj výnos stáda, ako je mlieko, vlasy a vlna. Preto sa jahňatá, kozliatka a teľatá po narodení okamžite stávajú absolútnym vlastníctvom dobromyseľného držiteľa alebo užívateľa.

1. Potomstvo otrokyne sa však nepovažuje za zisk, a preto patrí vlastníčkovi majetku. Zdalo by sa totiž absurdné, aby bol človek zaradený pod pojem "zisk", keď príroda pripravila plody všetkého na prospech ľudského rodu.

(29) Marcianus, Inštitúcie, kniha XIV.

(30) Je ustálené, že ak niekto stanovil úroky nad zákonnú sadzbu alebo zložené úroky, to, čo sa nezákonne pripočítalo, sa vôbec nepovažuje za pripočítané a zákonné úroky sa môžu vymáhať.

30. Paulus, Pravidlá.

Úroky z peňazí požičaných obcami im budú patriť aj na základe zmluvy bez odplaty.

(31. Ulpianus, Názory, kniha I.

Ak sa k ustanoveniu pridalo: "a prípadné úroky", bude neplatné, ak sa neuvádza výška úrokov.

32. Marcianus, Pravidlá, kniha IV.

Pod omeškaním sa rozumie, že sa nevzťahuje na majetok, ale na osobu; to znamená, keď strana po upozornení na príslušnom mieste nevykoná platbu; a to by mal súd skúmať, pretože, ako hovorí Pomponius v Dvanástej knihe listov, definícia tohto pojmu je ťažká. Božský Pius v reskripte adresovanom Tulliovi Balbusovi uviedol, že význam slova "omeškanie" nemožno určiť odkazom na žiadnu ústavu ani skúmaním právnych autorít, pretože ide skôr o otázku skutkovú než právnu.

1. Dôkaz o nesplnení záväzku nie je postačujúci, ak oznámenie doručí veriteľ alebo jeho zástupca otrokovi neprítomného dlžníka; keďže sa zastáva názor, že musí byť upovedomený samotný pán. Ak by však následne, keď má veriteľ právomoc tak urobiť, zanedbal podanie žaloby začatej na vymáhanie dlhu, nebude sa to chápať tak, že dlžník je od tohto momentu v omeškaní.

2. V dobromyseľných zmluvách sa úroky stávajú splatnými v dôsledku omeškania.

3. Ale čo ak syn pod otcovskou kontrolou a jeho otec, na ktorého prešla zodpovednosť prvého, majú dlh, ktorý bol uzavretý na príkaz otca; alebo ak boli peniaze vynaložené v jeho prospech; alebo ak sa stali súčasťou peculium syna; ktorá zo strán sa musí považovať za omeškanú? Ak je žalovaný len otec z dôvodu, že je v omeškaní, nemožno ho považovať za zodpovedného; napriek tomu bude žaloba podaná proti synovi v prospech veriteľa, aby ho prinútil zaplatiť to, čo sa veriteľovi nepodarilo vymôcť od otca. Ak je však syn v omeškaní, veriteľ ho potom môže žalovať o celú sumu, alebo môže žalovať otca len o sumu peculium.

4. Ak sa však dvaja dlžníci zaviazali spoločne, omeškanie jedného z nich nepoškodzuje práva druhého.

5. Okrem toho, ak je v omeškaní len ručiteľ, nezodpovedá; rovnako ako keby zabil svojho otroka Sticha, ktorého sľúbil vydať, ale praetorská žaloba bude proti nemu priznaná.

33. Ulpian, O povinnostiach kurátora vlády.

Ak boli peniaze vlády dobre uložené, dlžník by nemal byť znepokojený kvôli istine, a to najmä v prípade, keď peniaze nesú úrok; alebo ak to tak nie je, guvernér provincie by mal zabezpečiť bezpečnosť vlády, len sa nesmie prejaviť ako prísny a urážlivý vyberač, ale musí konať umiernené a byť láskavý a účinný, ľudský a pevný; je totiž veľký rozdiel medzi pohrdavou drzosťou a usilovnosťou, ktorá nie je vyvolaná ctižiadosťou.

(1) Opäť by mal dbať na to, aby sa verejné peniaze nepožičiavali bez dobrých záruk alebo zábezpek.

34. Ten istý, O edikte, kniha XV.

Úrok nahrádza produkciu, a preto by sa od nej nemal oddelovať; preto sa pri odkazoch a trustoch, pri opatrovníckych žalobách a pri všetkých ostatných dobromyseľných žalobách toto pravidlo dodržiava. Preto hovoríme, že tá istá zásada platí aj pre všetky ostatné akcesie.

35. Paulus, O edikte, kniha LVII.

Úroky plynú po tom, ako sa v prípade pristúpilo k vydaniu.

36. Ulpianus, O edikte, kniha LXI.

Nájomné z mestských majetkov sa považuje za zisk.

(37. Ten istý, O edikte, kniha X.

Úroky sú zahrnuté v protižalobe založenej na základe dobrovoľného zastúpenia, keď si požičiavam peniaze, aby som zaplatil svojmu veriteľovi, pretože sa mal buď dostať do vlastníctva tvojho majetku, alebo sa chystal predáť tvoje zástavy. Čo však v prípade, ak som mal peniaze doma a dlh som zaplatil z jedného z uvedených dôvodov? Myslím si, že je pravda, že úroky by sa mali platiť tam, kde som vás oslobodil od takej veľkej nepríjemnosti, ale za splatné by sa mali považovať len také, aké sú v tejto časti krajiny obvyklé; teda také, aké boli stanovené v prípade bona fide žalôb. Ak by som však mal vyplatiť peniaze po tom, čo som si ich požičal, môžu sa vymáhať úroky, ktoré som sám zaplatil; za predpokladu, že som vám tým priniesol väčší úžitok, než je hodnota týchto úrokov.

38. Paulus, O Plautiovi, kniha VI.

Uvažujme vo všeobecnosti, kde sú produkty majetku zahrnuté do osobnej žaloby.

1. A v skutočnosti, keď sa pozemok prevádza za nejakú protihodnotu alebo za iné, ako napríklad za veno alebo aby sa mohlo odstúpiť od manželstva, treba sa vzdať aj úrody, teda tých, ktoré boli zozbierané počas trvania manželskej zmluvy; ale pokiaľ ide o tie, ktoré boli zozbierané neskôr, ak došlo k nejakému pochybeniu vo vzťahu k majetku zo strany toho, ktorého povinnosťou bolo odovzdať ho, treba ich v každom prípade zahrnúť. Aj keby to bola chyba ženy, že manželstvo nebolo uzavreté, lepší názor je, že úroda by sa mala odovzdať. Dôvodom je, že ak by snúbenec ženy nebol nútený vzdať sa úrody, mohol by pôdu zanedbať.
2. Okrem toho, ak som zaplatil za pôdu peniaze, ktoré mi nepatrili, a podám žalobu o ich vrátenie, mal by som vrátiť aj úrodu.
3. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď je pôda darovaná mortis causa a strana, ktorá ju darovala, nadobudne späť svoje zdravie, a preto vzniká právo na osobnú žalobu o jej vrátenie.
4. Pri Fabiánovej aj Pauliánovej žalobe, ktorou sa vymáha majetok, ktorý bol scudzený s cieľom oklamať veriteľov, sa musí vrátiť aj úroda uvedeného majetku; prétor totiž využíva svoju právomoc na to, aby všetko uviedol do rovnakého stavu, ako keby nič nebolo scudzené; a to nie je nespravodlivé, pretože slová "vrátite", ktoré prétor v tejto veci využíva, majú široký význam, takže sa musí odovzdať aj úroda majetku.
5. A preto, keď prétor súhlasí s reštitúciou, musia sa odovzdať aj produkty; ako v konaní na základe interdiktu založeného na spáchaní násilia.

6. Okrem toho, ak sa pod vplyvom násilia alebo strachu vzdám majetku, nepovažuje sa za navrátený, ak sa mi nevrátia aj jeho produkty; ani moje omeškanie ma nemôže zbaviť žiadnych mojich práv.
7. Ak som oprávnený podať žalobu na vrátenie niečoho, čo nie je moje, ako napríklad na základe ustanovenia; nemôžem získať späť produkty, aj keď je druhá strana v omeškaní. Ak však došlo k spojeniu vecí, potom Sabinus a Cassius zastávajú názor, že podľa zásad spravodlivosti sa musia vydať všetky zisky, ktoré mohli vzniknúť neskôr, aby sa vec mohla uviesť do pôvodného stavu. Myslím si, že tento názor je uvedený veľmi správne.
8. Zisky z nehnuteľnosti sa musia obnoviť aj v prípade nadobúdateľa.
9. V prípade partnerstva sa však zisky musia rozdeliť medzi spoločníkov.
10. Ak zruším prirodzenú držbu nehnuteľnosti, zostáva moja; pozrime sa však, či sa to vzťahuje na zisky. A v skutočnosti v prípadoch vkladu a pôžičky na užívanie sa zisky musia vzdať, ako sme už uviedli.
11. Opäť platí, že v konaní na základe interdiktú založeného na násilí a tajnom konaní je lepší názor, že všetky prírastky a zisky sa majú vrátiť.
12. Úroda získaná z pôdy pred uzavretím manželstva sa stáva súčasťou vena a mala by sa vrátiť spolu s ním.
13. Rovnaká zásada platí aj pre zisk z mestských majetkov.
14. Okrem toho, ak si chcem s tebou rozdeliť pozemok a ty to odmietneš a ja ho obrábam, mala by sa úroda z neho rozdeliť po odpočítaní výdavkov? Myslím si, že by sa mali rozdeliť.
15. Výnosy by sa mali vždy dodávať v iných dobromyseľných činnostiach.
16. Ak manžel zanechá manželke veno, do dedičstva sa zahrnú zisky z neho získané pred uzavretím manželstva.
39. Modestinus, Differences, kniha IX.
40. Ak boli kobyly zanechané v poručníctve, ich žriebäta sú tiež splatné po tom, čo sa dedič dostal do omeškania. Ak bolo zanechaných niekoľko koní, aj keď nedošlo k omeškaniu, ich potomstvo patrí do prírastku državy.
40. Tá istá kniha, Pravidlá, kniha IV.

Výpočet úrokov sa podľa zákona vykonáva až do dňa, keď veriteľ predá svoje zástavy.

41. Ten istý, Názory, kniha III.

Keď bol vynesенý rozsudok proti poručníkovi, ten odložil výkon rozsudku tým, že podal odvolanie. Herennius Modestinus vyslovil názor, že sudca, ktorý mal právomoc rozhodovať o odvolaní, ho môže považovať za zodpovedného aj za úroky počas prechodného obdobia, ak zistí, že odvolanie bolo podané podvodne za účelom zdržania.

1. Lucius Titius, ktorý dlhoval sumu sto aurei a úroky z nej za určitý čas, ponúkol a zapečatil menšiu sumu, ako dlhoval. Pýtam sa, či Titius nedlžil úroky z peňazí, ktoré zapečatil. Modestinus odpovedal, že ak v čase pôžičky nebolo dohodnuté, že dlžník bude môcť splácať to, čo si požičal, po častiach, nebude to mať vplyv na zaplatenie úrokov za celý dlh; ak v čase, keď bol veriteľ pripravený prijať celú sumu, dlžník, ktorý nezaplatil celú sumu, zložil len jej časť.

2. Gaius Seius si požičal od Aula Ageria určitú sumu peňazí na základe nasledujúceho zápisu: "Podpísaný hovorí, že som dostal a potvrdzujem, že som od neho dostal požičané peniaze vo výške desať aurei, ktoré mu sľubujem zaplatiť na Kalendy budúceho júla spolu s úrokmi z nich, ktoré sú medzi nami dohodnuté." Pýtam sa, či sa dajú z tejto listiny vymáhať úroky, a ak áno, v akej výške. Modestinus odpovedal, že ak nie je zrejmé, koľko úrokov bolo dohodnutých, nemožno ich vymáhať.

42. Ten istý, Názory, kniha XI.

Herennius Modestinus uviedol ako svoj názor, že plodiny odobraté z pôdy po nadobudnutí vlastníctva k nej prostredníctvom trustu, patria príjemcovi; aj keď uplynula väčšia časť roka, kým sa trust stal účinným.

43. Ten istý, Názory, kniha XVIII.

Herennius Modestinus rozhodol, že strana, ktorá začne konanie v mene štátnej pokladnice, môže vymáhať úroky, ktoré neboli zahrnuté v ustanovení, po tom, čo vymohla to, čo patrí štátnej pokladnici za čas, počas ktorého bol dlžník v omeškani.

(44) Tá istá kniha, Pandekty, kniha X.

Nikto nemôže ustanoviť, že namiesto úrokov sa má zaplatiť pokuta vyššia ako zákonná sadzba.

(45) Pomponius, O Quinte Muciovi, kniha XXII.

Manželka alebo manžel získavajú právo na úrodu majetku, ktorý jeden druhému daroval, teda to, čo jeden alebo druhý získal svojou prácou, napríklad zasiatím; ak by však bolo jablko odtrhnuté alebo strom vyťatý, nestáva sa vlastníctvom osoby zodpovednej za tento čin, rovnako ako by nepatrilo žiadnemu dobromyseľnému držiteľovi, pretože úroda nepochádza z jeho osobnej námahy.

46. Ulpian, O edikte, kniha LXII.

Niet pochyb o tom, že všetko, čo bolo vynaložené na zber úrody, by sa malo odpočítať od samotnej úrody.

47. Scaevola, Digesty, kniha IX.

48. Zastáva sa názor, že ak je strana pripravená pripojiť sa k veci a jej protivník nepodá sťažnosť, nepovažuje sa to za omeškanie.

48. Same, Digest, kniha XXII.

Manžel odkázal svojej manželke užívacie právo na tretiu časť svojho majetku a vlastníctvo uvedenej tretej časti, ak by mala deti. Dedičia obvinili manželku z falšovania závetu a z iných trestných činov, čím im bolo znemožnené domáhať sa dedičstva. Medzitým sa žene narodil syn, čím sa splnila podmienka odkazu. Vyvstala otázka, či v prípade, že sa zistí, že závet nebol sfalšovaný, sa má úroda vydať majiteľovi? Odpoveď znela, že by mali byť.

49. Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha II.

Moc dávať majetok do zálohu je produktom toho istého.

Tit. 2. O námornom úroku.

1. Modestinus, Pandekty, kniha X.

Prepravujú sa peniaze, ktoré sa prepravujú cez more. Ak sa však minú na tom istom mieste, kde boli požičané, nemožno ich označiť za prepravované. Pozrime sa však, či sa tovar kúpený za tieto peniaze bude považovať za tovar, ktorý má rovnaké postavenie. Je rozdiel, či sa tovar prepravuje na riziko veriteľa, pretože potom budú peniaze prepravované.

2. Pomponius, O Plautiovi, kniha III.

Labeo hovorí, že ak nie je nikto, kto by mohol byť zo strany sľubovateľa notifikovaný, pokiaľ ide o peniaze, ktoré sa majú prepraviť, mala by sa v prítomnosti svedkov spísať listina, ktorá nahradí notifikáciu.

3. Modestinus, Pravidlá, kniha IV.

V prípade peňazí prepravovaných po mori sú na riziko veriteľa odo dňa, keď sa dohodlo, že loď vypláva.

4. Papinianus, Názory, kniha III.

Nezáleží na tom, či peniaze, ktoré sa majú prepraviť, nie sú na riziko veriteľa v okamihu ich prijatia, alebo či prestávajú byť na jeho riziko po určitom čase, alebo po splnení určitej podmienky; a preto v oboch prípadoch nebude splatný vyšší úrok, ako je zákonný. V prvom prípade nemožno nikdy požadovať vyššiu úrokovú sadzbu; v druhom prípade, keď riziko prestalo existovať, nie je možné zadržať ani záložné právo, ani hypotéku na účely získania vyššej úrokovej sadzby.

1. Ak by sa s prepravovanými peniazmi poslali otroci na účely ich inkasa v čase splatnosti, zaplatí sa úrok za každý deň uvedený v ustanovení do výšky dvanástich percent; nemožno však inkasovať viac ako dvojnásobok sumy. Ak bolo v stipulácii s odkazom na úroky osobitne uvedené, kedy peniaze už nebudú na riziko veriteľa, akýkoľvek zákonný úrok, ktorý chýbal v jednej klauzule, sa doplní účinkom druhej klauzuly.

5. Scaevola, Názory, kniha VI.

Cena je za podstúpené riziko a podobá sa prípadu, keď máš právo dostať to, čo si zaplatil, a ešte niečo navyše, pod podmienkou (hoci aj sankčnou), ktorá nebola splnená, ak to nezávisí od náhody; napríklad takou, z ktorej zvyknú vyplývať osobné žaloby, ako napríklad: "Ak manumituješ otroka, ak nevykonáš určitý úkon, ak sa mi nevráti zdravie" atď. Nepochybne, ak na vybavenie rybára mu dám určitú sumu peňazí pod podmienkou, že mi ju vráti, ak urobí dobrý úlovok; alebo ak poskytnem peniaze športovcovi, aby sa mohol predviesť a vykonávať svoje povolanie; pod podmienkou, že ak bude úspešný, vráti mi ich.

1. Vo všetkých týchto prípadoch však platí, že ak je dohoda uzavretá bez podmienky, spôsobuje to, že záväzok sa zvyšuje.

6. Paulus, Otázky, kniha XXV.

Maklér, ktorý požičal peniaze na námorný úrok, dostal do zálohu určitý tovar, ktorý sa nachádzal na lodi, pod podmienkou, že ak by to nestačilo na splatenie celého dlhu, môže sa uchýliť k inému tovaru, ktorý bol naložený na rôznych lodiach a ktorý už bol založený u iných maklérov s tým, že ak po ich uspokojení niečo zostane, bude sa to považovať za zálohované prvému maklérovi. Vystala otázka, či v prípade straty prvej lode, na ktorej sa nachádzal tovar postačujúci na zaplatenie celého dlhu, by mal túto stratu znášať veriteľ, ak by bola loď zničená v dňoch určených na uskutočnenie plavby, alebo či by mal stále nárok na tovar, ktorý zostal na ostatných lodiach. Odpovedal som, že v iných prípadoch je zmenšenie založeného majetku na riziko dlžníka a netýka sa veriteľa, ale keď sa peniaze, ktoré sa majú prepraviť, vyplatia pod takou podmienkou, že veriteľ nebude mať žiaden nárok, ak loď nedorazí bezpečne na miesto určenia v stanovenom čase, samotný záväzok pôžičky, ak sa podmienka nesplní, sa považuje za skončený; a preto zanikne právo veriteľa aj na tie zástavy, ktoré neboli stratené. Ak sa loď stratí v stanovenej lehote a podmienka ustanovenia sa považuje za nesplnenú, nemožno potom vzniesť žiadnu otázku týkajúcu sa dostupnosti záloh, ktoré boli na ostatných lodiach. Kedy si však veriteľ môže nárokovať držbu ostatných záloh? Určite tak bude môcť urobiť, keď sa splní podmienka záväzku; alebo keď sa zástavy, ktoré najprv dostal, stratili v dôsledku nejakej nehody alebo boli predané za príliš nízku cenu; alebo ak sa plavidlo stratí po uplynutí času, počas ktorého bol povinný prevziať riziko.

(7) Ten istý, O edikte, kniha III.

Existujú určité zmluvy, na základe ktorých je splatný úrok, rovnako ako v prípade stipulácie. Ak totiž dám desať aurei na prepravu po mori pod podmienkou, že ak loď bezpečne dorazí, budem mať nárok na istinu spolu s určitou sumou úrokov, musí platiť, že môžem dostať istinu aj úroky.

8. Ulpián, O edikte, kniha LXXVII.

Servius hovorí, že pokutu za peniaze prepravované po mori nemožno požadovať, ak veriteľ zavinil, že ich nedostal v stanovenej lehote.

9. Labeo, Epitomes of Probabilities by Paulus, kniha V.

Ak je sľúbená pokuta za nezaplatenie peňazí prepravovaných po mori, ako je to zvykom, aj keď v prvý deň, keď je splatná, by nemal žiť nikto, kto dlhoval uvedené peniaze, predsa len sa pokuta môže vymáhať, rovnako ako keby existoval dedič dlžníka.

Tit. 3. O dôkazoch a domnienkach.

1. Papinianus, Otázky, kniha III.

Vždy, keď sa kladie otázka týkajúca sa rodu alebo rasy nejakej osoby, musí táto osoba dokázať, či k nej patrí, alebo nie.

(2. Paulus, O edikte, kniha LXIX.

Dôkaz je povinná podať tá strana, ktorá nejakú skutočnosť tvrdí, nie tá, ktorá ju popiera.

3. Papinianus, Názory, kniha IX.

Ak je konkludentná dôvera pripísaná strane, ktorá je ustanovená za dediča rovnakého alebo väčšieho podielu na majetku, prvým aj druhým závetom, dôkaz o zmene úmyslu závetcu prislúcha tomu, proti komu je podaná žaloba; často totiž motív utajenia vedie vlastníkov majetku k ustanoveniu osôb za dedičov, v ktorých dobrú vieru majú dôveru.

4. Paulus, Názory, kniha VI.

Kupujúci musí preukázať, že predmetný otrok sa dal na útek skôr, ako ho kúpil.

5. Ten istý, Názory, kniha IX.

Ak niekto tvrdí, že jeho protivník je určitým zákonom alebo ústavou zbavený nejakého práva, musí to dokázať.

1. Paulus tiež zastáva názor, že ak niekto popiera, že emancipácia bola vykonaná zákonným spôsobom, musí predložiť dôkaz o svojom tvrdení.

6. Scaevola, Názory, kniha II.

Patrón musí jasne preukázať, že jeho oslobodený niečo daroval s cieľom podviesť ho, aby mohol odvolať časť toho, čo bolo podvodne darované.

7. Paulus, Sentencie, kniha II.

Ak chýbajú dôkazy o predchádzajúcom úteku, otrokovi sa má veriť, ak je vystavený mučeniu, pretože sa má vypočúvať vo svoj prospech, a nie v prospech alebo proti svojmu pánovi.

8. Ten istý, O Plautiovi, kniha XVIII.

Ak syn pod kontrolou svojho otca popiera skutočnosť, prétor musí syna usmerniť, aby svoje tvrdenie najprv dokázal, a toto pravidlo bolo stanovené z dôvodu náklonnosti, ktorú by mal prejavovať svojmu otcovi, a preto, že syn prakticky tvrdí, že je slobodný. Preto každému, kto tvrdí, že má právo na slobodu, sa v prvom rade prikazuje, aby to dokázal.

9. Celsus, Digesty, kniha I.

Ak je uzavretá zmluva, v ktorej sa nespomína dedič, vzniká otázka, či sa tak stalo preto, aby sa mohla posudzovať len osoba samotnej strany. Hoci však môže byť pravda, že ten, kto využíva výnimku, musí preukázať dobrý dôvod na to, aby tak urobil; predsa len žalobca, a nie ten, kto sa odvoláva na výnimku, musí dokázať, že dohoda sa týkala len jeho samého a nezahŕňala jeho dediča, pretože v takýchto prípadoch spravidla zabezpečujeme svojich dedičov, ako aj seba samých.

10. Marcellus, Digest, kniha III.

Senát rozhodol, že registre cenzora a verejné listiny sú lepším dôkazom ako dôkaz svedkov.

11. Celsus, Digesty, kniha XI.

12. Chovanec nie je nútený dokazovať, že záruky, ktoré poskytol jeho poručník, neboli v čase ich prijatia solventné, pretože dôkaz o tom sa musí vyžadovať od tých, ktorých povinnosťou bolo bdieť nad chovancom a poskytovať mu záruku.

12. Same, Digest, kniha XVII.

Päťdesiat aurei vám bolo odkázaných závetom a ten istý odkaz bol zahrnutý do kodicilov, ktoré boli následne vykonané. Je dôležité zistiť, či testátor mal v úmysle zdvojnásobiť odkaz, alebo ho len opakovane spomenul, alebo tak urobil, pretože zabudol, že odkaz už uviedol v testamente. Od ktorej strany sa teda musí požadovať dôkaz o úmysle poručiť? Na prvý pohľad by sa zdalo spravodlivejšie, aby žalobca preukázal to, čo tvrdí, ale niet pochýb, že dôkaz sa niekedy vyžaduje od žalovaného; ak totiž podám žalobu o pohľadávku a žalovaný odpovie, že peniaze boli vyplatené, sám je povinný to

preukázať. Preto v tomto prípade, ak žalobca predloží dve listiny a dedič tvrdí, že posledná z nich je neplatná, musí to na súde dokázať.

(13) Tá istá, Zbierka zákonov, kniha XXX.

(14) V prípade, že sa uskutočnilo vyšetrovanie s ohľadom na vek človeka, náš cisár vydal nasledujúci reskript: "Je ťažké a nespravodlivé, keď sa vyskytne otázka týkajúca sa veku strany a sú predložené rôzne vyhlásenia, aby sa prijalo jedno, ktoré je škodlivé; ale pri súdnom konaní treba brať do úvahy pravdu a vek sa má vypočítať podľa dokumentu, ktorý sa zdá byť naj dôveryhodnejší a zasluhuje si najväčšiu dôveru pri vyšetovaní veci." (14)

14. Ulpián, O úrade konzula, kniha II.

Vyšetrovanie by sa malo vykonať s ohľadom na osobu, ktorá prešla ako slobodný človek, teraz tvrdí, že je slobodná a chce postupovať ako žalobca. Ak skutočne zastáva pozíciu slobodného, niet pochyb, že musí podať žalobu, aby bol vyhlásený za slobodného, a preukázať, že je to tak. Ak však požíva povest' slobodného človeka a tvrdí sa, že je slobodný (samozrejme, tým, kto je zodpovedný za spor), ten, kto tvrdí, že je jeho slobodný, to musí dokázať. Veď aký je rozdiel v tom, či niekto tvrdí, že je jeho otrokom, alebo jeho slobodným? Ak však strana dostatočne dôveruje svojmu tvrdeniu o slobodnom narodení, aby sa dobrovoľne zaviazala predložiť dôkazy o ňom na účely získania rozhodnutia, ktorým sa vyhlási za slobodného (teda že sa narodil slobodný, ako tvrdí), možno sa pýtať, či by mu to malo byť umožnené. Som toho názoru, že by sa to malo urobiť a že by mal mať možnosť preukázať, že sa narodil ako slobodný, a získať rozhodnutie vydané v jeho prospech, keďže takýmto rozhodnutím nemôže byť nikto znevýhodnený.

15. Modestinus, Názory, kniha XII.

Istý muž, ktorý tvrdil, že je synom Seia a Gaia, sa zmocnil majetku Gaia, hoci ten mal bratov, a splnil isté poručníctvo v prospech týchto bratov, akoby na príkaz zosnulého, a vzal si potvrdenie. Keď sa neskôr presvedčili, že údajný syn nie je ich bratom, spýtali sa, či môžu proti nemu podať žalobu o vrátenie majetku na základe potvrdenia, ktoré mu dali ako synovi zosnulého. Modestinus odpovedal, že postavenie osoby, ktorej bola potvrdenka daná na splnenie poručníctva a o ktorej mohli bratia zosnulého dokázať, že nie je jeho synom, nie je touto skutočnosťou ani v najmenšom preukázané, ale že dôkaz musia predložiť bratia.

16. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha III.

Vyhlásenie matky o narodení jej detí, rovnako ako vyhlásenie starého otca, sa musí akceptovať.

17. Celsus, Digesty, kniha VI.

18. Ak sa otázka vznesie s odkazom na Lex Falcidia, dedič musí preukázať, že sa tento zákon uplatňuje, pretože ak tak nemôže urobiť, rozsudok bude správne vyneseneý v jeho neprospech.

18. Ulpianus, Disputácie, kniha VI.

Vždy, keď sa od slobodníka požadujú služby, dôkaz o jeho práve na ne sa vyžaduje od strany, ktorá tvrdí, že je jeho patrónom; preto Julianus zastáva názor, že hoci v spornej veci je patrón považovaný za oprávneného na držbu, ten, kto sa označuje za slobodníka, by nemal vystupovať na strane žalobcu, ale ten, kto tvrdí, že je patrónom.

(1) Ak niekto tvrdí, že bol spáchaný nejaký podvodný čin, musí tento podvod preukázať, aj keď toto tvrdenie mohol uviesť vo výnimke.

(2) Žalobca by mal byť nútený preukázať pravdivosť výsluchu, ktorý bol vykonaný, t. j. ak sa tvrdí, že účastník, ktorý bol vypočutý na súde, odpovedal, že je jediným dedičom; alebo ak sa po výsluchu tvrdí, že mlčal, musí platiť to isté pravidlo; a vina sa musí pripísať nie tomu, kto vo svojej výnimke uviedol, že neodpovedal, ale žalobcovi.

19. Ten istý, Disputácie, kniha VII.

V súvislosti s výnimkami treba povedať, že žalovaný je povinný plniť zo strany žalobcu a sám preukázať svoju výnimku, rovnako ako žalobca musí preukázať svoj nárok; napríklad ak sa dovoľáva výnimky z dôvodu uzavretej zmluvy, musí preukázať, že zmluva bola skutočne uzavretá.

1. Ak niekto, kto sľúbil dostaviť sa na súd, ako dôvod nedostavenia sa uvádza, že bol neprítomný vo verejných záležitostiach, alebo že mu v dostavení sa zabránil nejaký zlomyseľný čin jeho protivníka, alebo mu v tom bránil jeho zdravotný stav, alebo búrka, musí to preukázať.

2. Ak strana využije námietku z dôvodu, že ustanovenie právneho zástupcu jej protivníka nie je platné, pretože jej protivník nemohol ustanoviť alebo mu nebol ustanovený právny zástupca, musí preukázať pravdivosť námietky, ktorú uplatnila.

3. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak sa žaloba podáva o peňažnú sumu, o ktorej sa tvrdí, že bola zaplatená.

4. Opäť platí, že ak sa námietka uplatňuje z dôvodu vydaného rozhodnutia; alebo preto, že sa tvrdí, že bola zložená prísaha s odkazom na majetok, o ktorý sa teraz žaloba podáva, alebo preto, že sporná vec sa týka hazardnej hry, strana, ktorá podala námietku, musí preukázať všetky tieto tvrdenia.

(20) Julianus, Digesty, kniha XLIII.

Ak sa niekto zmocní slobodného človeka násilím a drží ho v reťaziach, je nanajvýš nehodný výhod, ktoré požíva vlastník, pretože nemožno dokázať, že v čase, keď sa začalo konanie, bol tento človek slobodný.

21. Marcianus, Inštitúcie, kniha VI.

Myslím si, že lepší názor je, že ten, kto podáva žalobu, teda odkazovník, musí preukázať, že porúčiteľ vedel, že odkázaný majetok patril alebo bol zaťažený inému, a že dedič nemusí dokazovať, že patril niekomu inému alebo bol zaťažený, pretože nutnosť preukázať svoje tvrdenia vždy spočíva na žalobcovi.

22. Ulpian, Názory, kniha I.

Ten, kto tvrdí, že zmenil svoje rozhodnutie, musí to dokázať.

23. Marcianus, O hypotekárnej formule.

Pred všetkým ostatným treba dokázať, že medzi žalobcom a dlžníkom bolo dohodnuté, že majetok má byť založený alebo hypotekárny. Po tom, ako to žalobca preukáže, musí preukázať aj skutočnosť, že majetok patril dlžníkovi v čase, keď bolo dohodnuté založenie, alebo že hypotéka bola vykonaná s jeho súhlasom.

(24) Modestinus, Pravidlá, kniha IV.

Ak bola zmenka zrušená, hoci sa predpokladá, že dlžník bol prepustený, predsa len ho možno zákonne žalovať o sumu, ktorú veriteľ môže preukázať zjavnými dôkazmi, že mu ešte stále patrí.

25. Paulus, Otázky, kniha III.

Ak vznikne otázka týkajúca sa peňazí, ktoré nie sú splatné, kto to musí dokázať? Vec treba upraviť tak, že ak ten, o ktorom sa tvrdí, že majetok dostal, popiera, že peniaze nedlhuje, a ten, kto ich zaplatil, preukáže ich zaplatenie spôsobilým dôkazom, potom ten, kto absolútne popiera, že peniaze dostal, ak chce byť vypočutý, musí byť nútený predložiť dôkaz, že mu peniaze

právoplatne patria; bolo by totiž absurdné, keby ten, kto na začiatku popieral, že peniaze dostal, a potom sa ukázalo, že ich dostal, požadoval od svojho protivníka dôkaz, že mu nepatria. Ak by však v prvom rade žalobca uznal, že peniaze dostal, ale tvrdil by, že mu boli dlžné, domnienka bude nepochybne v prospech strany, ktorá ich dostala, pretože ten, kto platí, nikdy nie je taký nedbalý, aby bez váhania vyhodil svoje peniaze a zaplatil ich, keď mu nepatria; a to najmä v prípade, keď strana, ktorá tvrdí, že zaplatila to, čo jej nepatriť, je usilovnou a starostlivou hlavou domácnosti, pretože je neuveriteľné, že osoba tohto druhu by sa dala tak ľahko oklamať. Preto ten, kto tvrdí, že zaplatil peniaze, ktoré neboli splatné, bude musieť predložiť dôkazy, že uvedené peniaze boli zaplatené podvodom strany, ktorá ich prijala, alebo z dôvodu nejakého oprávneného dôvodu nevedomosti, a ak to nepreukáže, nebude mať právo na ich vrátenie.

1. Ak však ten, kto sa sťažuje na vyplatenie peňazí, ktoré neboli splatné, je porúčnikom, maloletým alebo ženou, alebo dokonca plnoletým mužom, ale vojakom, alebo obrábačom pôdy a neskúseným vo verejnom podnikaní, alebo obľubujúcim jednoduchý život a oddaným záhaľke; potom ten, kto peniaze prijal, musí preukázať, že tak skutočne urobil a že mu boli splatné, a ak to neurobí, musí ich vrátiť.

2. To platí len vtedy, ak strana, ktorá peniaze zaplatila, tvrdí, že celá suma nebola splatná. Ak sa však sťažuje na zaplatenie len časti z dôvodu, že len časť zaplatených peňazí nebola splatná; alebo že bola splatná na začiatku, ale dlh bol neskôr splnený a on ho z nevedomosti zaplatil druhýkrát; alebo že, keďže bol chránený výnimkou, zaplatil peniaze z omylu; on sám musí všetkými prostriedkami preukázať, že buď zaplatil viac, ako bolo splatné, alebo že zaplatil peniaze druhýkrát omylom, alebo že, chránený výnimkou, zaplatil peniaze z nevedomosti; v súlade so všeobecným pravidlom, ktoré vyžaduje, aby dôkaz predložili tí, ktorí tvrdia, že majú výnimky, alebo ktorí tvrdia, že dlh zaplatili.

3. Vo všetkých prípadoch, ktoré sme navrhli, by sa malo povoliť tomu, na kom spočíva dôkazné bremeno, aby predložil prísahu svojmu protivníkovi s odkazom na pravdivosť veci predtým, ako mu predloží prísahu pro calumnia; sudca tak môže regulovať svoje rozhodnutie podľa dôvery, ktorú má v prísahu žalobcu, pričom právo žalovaného predložiť prísahu späť svojmu protivníkovi je vyhradené.

4. Tento bod sa týka zaplatenia peňazí, ktoré nie sú splatné. Ak sa však hovorí, že písomný sľub zaplatiť bol daný na peniaze, ktoré nie sú splatné, a podmienky listiny sú neurčité, potom strana, v prospech ktorej bola zmenka vystavená, bude nútená preukázať, že suma, ktorá je v nej uvedená, jej patrí, pokiaľ ten, kto zmenku vystavil, výslovne neuviedol dôvody, pre ktoré tak urobil; potom totiž musí zostať pri svojom priznaní, pokiaľ nie je pripravený preukázať presvedčivými listinnými dôkazmi, že dal sľub zaplatiť peniaze, ktoré nedlhoval.

(26) Papinianus, Otázky, kniha XX.

(27) Procula, ktorej mal jej brat podľa podmienok trustu zaplatiť veľkú sumu peňazí, chcela túto sumu po jeho smrti pomerne započítať voči jeho dedičom; a proti tomu sa tvrdilo, že ona nikdy nepožadovala peniaze od svojho brata počas jeho života, ale že mu sama vyplatila určité sumy peňazí z rôznych dôvodov vyplývajúcich z účtov, ktoré mali medzi sebou. Božský Commodus pri rozhodovaní vo veci neuznal započítanie, ale rozhodol, že svojho brata mlčky oslobodila od plnenia zverenia.

27. Scaevola, Digesty, kniha XXXIII.

Istý muž spísal závet a odkázal zákonný podiel zo svojho majetku tomu, kto mal právo dostať len určitú sumu, a potom ustanovil nasledovné: "Dávam a odkazujem Titiovi sto aurei, ktoré mi vložil do rúk, ale o ktorých som mu nedal žiadny písomný dôkaz, pretože som držal vo svojom vlastníctve celé imanie a majetok, ktorý dostal od svojej matky, bez akejkoľvek poznámky. Okrem toho si želám, aby bolo Titiovi vydaných a vyplatených stopäťdesiat aurei z môjho majetku, ktoré som dostal ako nájomné za pôdu, čo sú výnosy z úrody, ktorú som pozbieral a predal, ako aj všetky sumy, ktoré podľa mojich účtovných kníh dostal Titius od svojej matky a ktoré som si privlastnil pre vlastnú potrebu." Pýtam sa, či si Titius môže tieto peniaze vybrať. Odpoveď znela, že ak Titius dokáže, že majetok sa dostal do rúk poručiťky v súlade s vyššie uvedeným vyhlásením, môže tak urobiť; platí totiž, že v prípade, keď strana nemá nárok na získanie vyššej sumy ako určitej z dedičstva, sú takéto ustanovenia doplnené do závetu v rozpore so zákonom.

28. Labeo, Epitomes of Probabilities, Paulus, kniha VII.

29. Ak je povinnosťou rozhodcu rozhodnúť vo veci, mal by zisťovať, či existuje zápisnica o vykonanej práci, alebo či si niekto pamätá, že práca bola vykonaná? Paulus hovorí, že keď sa v rozhodcovskom prípade pátra po tom, či existuje alebo neexistuje zápisnica o vykonanej práci, nemalo by sa pýtať, či si niekto pamätá čas, alebo za akého konzula bola práca vykonaná, ale či sa dá nejakým spôsobom dokázať, kedy bola vykonaná. A to by sa malo dosiahnuť, ako zvyknú uvádzať Gréci, všeobecným spôsobom, pretože sa nemôže zachovať v pamäti, že práca bola vykonaná; napríklad v priebehu určitého roka, pretože medzitým si pravdepodobne nikto nebude pamätať, za akých konzulov bola vykonaná. Ale ak je názor všetkých osôb taký, že o vykonaní diela nepočuli, nevideli ho, ani sa o ňom nedozvedeli od nikoho, kto ho mohol vidieť alebo o ňom počuť, a bez ohľadu na to, ako ďaleko do minulosti sa dá ísť, nemožno nájsť žiadnu pamäť o vykonanom diele; to bude postačujúce.

(29) Scaevola, Digesty, kniha IX.

(30) Cisári Antoninus a Verus v reskripte Claudiovi Apollinarisovi uviedli nasledovné, a to: "V roku 1748 sa v Cézarei uskutočnila slávnosť: "Nariaďuje sa, aby dôkazy podané v súvislosti s deťmi nespočítali len vo výpovediach svedkov, ale aj v listoch, ktoré boli údajne poslané manželkám, ak sa zistí ich pravosť a možno ich predložiť ako listinný dôkaz." (2)

1. Manželka, ktorá bola zavrhnutá počas tehotenstva, priviedla na svet syna počas neprítomnosti svojho manžela; a v priebehu konania, ktoré bolo v dôsledku toho začaté, priznala, že dieťa je nemanželské. Vystala otázka, či je syn pod kontrolou svojho otca, a či keď jeho matka zomrie v dôsledku závetu, môže vstúpiť do jej majetku na základe príkazu svojho otca, alebo či priznanie, ktoré urobila jeho nahnevaná matka, poškodí jeho práva. Odpoveď znela, že v prípadoch tohto druhu vždy existuje možnosť zistiť pravdu.

(30) Labeo, Názory, kniha I.

(31) Podľa Labeovho názoru poskytnutého Festovi nemohla otrokyňa ako dôkaz slobody, ktorú si nárokovala, predložiť ani dôveru, ktorá jej bola zverená závetom, ani skutočnosť, že jej boli odkázané prostriedky na výživu ako sestre poručiťľa.

31. Ten istý, Mactorius Sabinus, kniha II.

Zmienka o peniazoch v zmenke, ktorá je údajne splatná z iného dôvodu, nemá silu záväzku.

Tit. 4. O pravosti listín a ich strate.

(1) Paulus, Sentencie, kniha IV.

(2) Všetky veci, pomocou ktorých možno začať právne konanie, treba zaradiť do kategórie listín, a preto sa do tejto kategórie zaraďujú dôkazy, ako aj osoby.

2. Ten istý, Názory, kniha V.

Ak je niekto žalovaný zo strany Štátnej pokladnice, musí sa tak stať nie na základe výpisu alebo kópie nejakej písomnej listiny, ale na základe samotného originálu, aby sa zistila pravdivosť zmluvy. Nie je správne, aby sfaľovaný dokument mal na súde akúkoľvek platnosť alebo účinok.

3. Tá istá, Názory, kniha III.

Paulus uviedol, že: "V prípade, že sa zmluva stane neplatnou, je potrebné, aby bola platná: "Záväzok by nemal byť antedatovaný, ale strany, ktoré sa na tom dohodli, sa nepovažujú za vinné z falšovania, pretože úkon bol vykonaný za prítomnosti a so súhlasom strán, a dlžník sa dopúšťa väčšieho priestupku ako veriteľ."

4. Gaius, O hypotekárnej formule.

V prípade, že je majetok predmetom hypotéky, nezáleží na tom, za akých podmienok sa to môže uskutočniť, ako je to v prípade tých záväzkov, ktoré sa uzatvárajú na základe súhlasu. Ak sa teda dohodne, že majetok bude hypotekárne zaťažený bez toho, aby sa to urobilo písomne, a toto sa dá dokázať, zaťaží sa majetok, s ohľadom na ktorý bola dohoda uzavretá; písomné listiny sa totiž v týchto veciach vyhotovujú preto, aby sa ľahšie zistilo, čo bolo dohodnuté. Transakcia však bude platná aj bez nich, ak bude k dispozícii dôkaz; rovnako ako je platné manželstvo, ak existuje svedectvo bez toho, aby boli vyhotovené písomné listiny.

5. Callistratus, Otázky, kniha II.

Ak sa preukáže, že transakcia bola skutočne uzavretá bez akýchkoľvek listinných dôkazov, nebude o nič menej platná, pretože neexistuje žiadna písomná listina s odkazom na ňu.

6. Ulpian, O edikte, kniha L.

Ak vznikne otázka týkajúca sa uloženia závetu a existujú pochybnosti, u koho sa to má urobiť, dávame prednosť tomu, aby sa vždy zanechal skôr u starého, než u mladého človeka, skôr u vysoko postaveného, než u nižšie postaveného, skôr u muža, než u ženy, a skôr u slobodného, než u slobodného.

Tit. 5. O svedkoch.

(1) Arcadius, nazývaný aj Charisius, O svedkoch.

Zamestnávanie svedkov je časté a potrebné, pričom treba brať do úvahy najmä svedectvo tých, ktorých bezúhonnosť je preukázaná.

1. Svedkovia môžu byť predvolaní nielen v trestných veciach, ale aj v žalobách týkajúcich sa peňazí, a to podľa okolností, a svedčiť môžu aj tí, ktorým to nie je zakázané alebo ktorých od svedectva oslobodzuje nejaký zákon.

2. Hoci niektoré zákony predpisujú značný počet svedkov, predsa sa podľa cisárskych ústav táto požiadavka obmedzuje na dostatočný počet tých istých, aby ju sudcovia mohli regulovať a povoliť predvolanie len takého počtu svedkov, ktorý považujú za potrebný, aby sa nestalo, že sa na základe neobmedzenej moci predvolá zbytočný počet svedkov, ktorí by mohli obťažovať strany sporu.

(2) Modestinus, Pravidlá, kniha VIII.

Treba brať do úvahy hodnotu, bezúhonnosť, mravy a vážnosť svedkov, a preto sa nemajú vypočúvať tí, ktorí podávajú protichodné výpovede alebo ktorí pri podávaní svedectva váhajú.

3. Kallistratos, O súdnych vyšetrovaní, kniha IV.

Bezúhonnosť svedkov treba starostlivo skúmať a pri posudzovaní ich osobných vlastností treba v prvom rade venovať pozornosť ich hodnote; či je svedok dekurión alebo plebej; či je jeho život čestný a bezúhonný, alebo či je poznačený hanbou a podlieha odsúdeniu; či je bohatý alebo chudobný, aby ľahko neprisahal nepravdu s cieľom získať zisk; či je nepriateľom toho, proti komu svedčí, alebo či je priateľom toho, v prospech ktorého svedčí. Ak totiž svedok nie je podozrivý, buď preto, že jeho osobná povaha je bezúhonná, alebo z dôvodu, že nie je ovplyvnený očakávaním zisku, ani žiadnymi podnetmi priazne alebo nepriateľstva, bude kompetentný. Preto božský Hadrián v reskripte adresovanom Viviovi Verovi, guvernérovi Cilície, uviedol, že ten, kto prípad prejednáva, má najlepšie predpoklady na to, aby posúdil, aká veľká dôvera sa má vkladať do svedkov. Nasledujúce podmienky sú uvedené v Reskripte: "Ty si najlepšie kvalifikovaný na to, aby si zistil, akú dôveru treba vkladať do svedkov, kto sú, aká je ich hodnota a povest', či sa zdá, že hovoria úprimne, či sa dohodli a naplánovali rovnaké výpovede, alebo nie, a či bez váhania odpovedajú vhodnými odpoveďami na otázky, ktoré im boli položené."

1. Zachoval sa aj ďalší reskript toho istého cisára adresovaný Valeriovi Verovi, ktorý sa týkal zisťovania dôvery, ktorú treba vkladať do svedkov, a má tieto slová: "Nemožno presne stanoviť, aké dôkazy budú postačovať na preukázanie nejakej veci, rovnako ako nie je vždy nevyhnutné preukázať existenciu nejakej skutočnosti pomocou verejných listín, hoci sa to často robí. V opačnom prípade by počet svedkov, ako aj ich hodnota a autorita a ich všeobecná povest' smerovali k potvrdeniu dôkazu o skúmanej veci. "Môžem vám len všeobecne povedať, že súdne vyšetrovanie by sa nemalo obmedzovať len na jeden druh dôkazov, ale že je potrebné, aby ste si vytvorili názor na to, čo považujete za preukázané alebo čo podľa vás nebolo uspokojivo zistené, a to na základe vlastného úsudku."

2. Aj božský Hadrián v reskripte macedónskemu prokonzulovi Juliovi Rufinovi uviedol, že musí venovať väčšiu pozornosť svedkom než ich dôkazom. Slová Reskriptu k tomuto bodu sú nasledovné: "Alexander predom mnou obvinil Apera z istých zločinov, ale nedokázal ich, ani nepredložil žiadnych svedkov, ale chcel použiť dôkazy, ktoré nechcem pripustiť, lebo ja zvyknem vypočúvať svedkov, a preto som ho poslal späť guvernérovi provincie, aby urobil vyšetrowanie s ohľadom na dôveryhodnosť svedkov, a ak nedokáže, čo tvrdí, bude poslaný do vyhnanstva."

3. Ten istý cisár v reskripte Gabiniovi Maximovi uviedol nasledovné: "Jedna vec je váha, ktorú treba prikladať ústnym svedectvám prítomných svedkov, a druhá vec je váha písomných svedectiev, ktoré sa majú čítať. Preto dôkladne zvážte, či si ich želáte ponechať, a ak áno, povoľte im ich náklady."

4. Lex Julia týkajúci sa násilia dokazuje, že proti obžalovanému nesmú svedčiť tí, ktorí boli oslobodení ním alebo jeho otcom; alebo ktorí ešte nedosiahli pohlavnú dospelosť; alebo ktokoľvek, kto bol odsúdený za verejný zločin a nebol uvedený do pôvodného stavu, alebo kto je v reťaziach, alebo vo väzení, alebo sa dal najímať na boj s divou zverou; alebo ktorákoľvek žena, ktorá sa otvorene prostituuje, alebo sa už prostituovala; alebo ktokoľvek, kto bol odsúdený alebo usvedčený z toho, že dostal peniaze za to, že vypovedal alebo odmietol vypovedať. Určitým osobám by sa totiž nemalo dovoliť svedčiť z dôvodu úcty, ktorá prislúcha ich postaveniu; iným z dôvodu nespoľahlivosti ich úsudku; a ďalším z dôvodu notoricky známej neslávy ich života.

5. Svedkovia by nemali byť naráchlo predvolávaní z veľkej vzdialenosti a ešte menej by mali byť vojaci povolávaní preč od svojich štandard alebo svojich stanovišť za účelom svedectva; a to božský Hadrián uviedol v reskripte. Božskí bratia tiež v reskripte uviedli, že: "Pokiaľ ide o predvolávanie svedkov, sudca by mal starostlivo zistiť, aký je zvyk v provincii, ktorej predsedá; ak by sa totiž ukázalo, že svedkovia sú často predvolávaní do iného mesta za účelom svedectva, niet pochýb, že môžu byť predvolaní tí, o ktorých sudca rozhodne, že je potrebné ich v danej veci predvolať."

4. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha II.

Lex Julia s odkazom na verejné obžaloby stanovuje, že muž, ak nechce, nemôže byť nútený vypovedať na súde proti svojmu svokrovi, zaťovi, nevlastnému otcovi, nevlastnému synovi, bratrancovi, či už mužského alebo ženského pohlavia, dieťaťu svojho bratranca alebo komukoľvek z tých, ktorí sú príbuzní v bližšom stupni. Ani slobodný človek nikoho, ani jeho deti, jeho rodičia, jeho manželka alebo manžel nemôžu svedčiť proti nemu, ak je obvinený. To isté pravidlo platí aj pre patróna a patrónku, pretože ani jeden z nich nemôže byť nútený svedčiť proti svojmu slobodníkovi, ani slobodník proti svojmu patrónovi.

5. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha IV.

V zákonoch, kde sa uvádza výnimka, že ani zaťa, ani svokra, ak nechcú, nemožno nútiť svedčiť; platí, že do pojmu "zať" je zahrnutý aj snúbenec dcéry a do pojmu "svokor" aj otec snúbenice.

6. Licinius Rufinus, Pravidlá, kniha II.

Za kompetentných svedkov sa nepovažujú tí, ktorým možno prikázať svedčiť.

(7. Modestinus, Pravidlá, kniha III.

Svedectvu otroka sa musí veriť, ak neexistuje iný spôsob, ako zistiť pravdu.

8. Scaevola, Pravidlá, kniha IV.

Starcov, invalidov, vojakov, sudcov, ktorí sú neprítomní na služobnej ceste pre štát, a také osoby, ktorým je zakázané dostaviť sa, nemožno nútiť svedčiť, ak to nechcú urobiť.

9. Paulus, O Sabinovi, kniha I.

Otec nie je spôsobilým svedkom pre svojho syna, ani syn pre svojho otca.

10. Pomponius, O Sabinovi, kniha I.

Nikto sa nepovažuje za kompetentného svedka vo vlastnom prípade.

11. Sám, Dekréty, kniha XXXIII.

Strana, ktorá nebola predvolaná ako svedok, môže vypovedať na účely dokazovania transakcie.

12. Ulpián, O edikte, kniha XXXVII.

Ak počet svedkov nie je zákonom určený, postačujú dvaja, pretože pojem "niekoľko" je obsiahnutý v čísle dva.

(13. Papinianus, O cudzoložstve, kniha I.

(14) Viem, že vznikla otázka, či tí, ktorí boli odsúdení za ohováranie vo verejnom procese, môžu svedčiť vo verejnom obvinení. Lex Remmia im to však nezakazuje; a Lex Julia týkajúci sa násilia, vydierania a špinavosti nezakazuje takýmto osobám vypovedať, napriek tomu to, čo je v zákonoch vynechané, by nemal vynechať svedomitý sudca, ktorého povinnosťou je starostlivo zvážiť dôveryhodnosť svedka a určiť, či vypovedá tak, ako by mal vypovedať čestný človek.

14. To isté, O cudzoložstve.

Viem, že sa diskutovalo aj o tom, či ten, kto bol odsúdený za cudzoložstvo, môže svedčiť na účely dokazovania závetu; a je jasné, že mu je oprávnené zakázané svedčiť na súde. Preto sa domnievam, že závet, ktorý musí byť preukázaný svedkom tohto druhu, nie je platný ani podľa občianskeho práva, ani podľa prétorského práva, ktoré naň nadväzuje; takže na základe takéhoto svedectva nemožno vstúpiť do dedičstva ani udeliť vlastníctvo majetku zosnulého.

15. Paulus, Sentencie, kniha II.

Osoba, ktorá bola odsúdená za vydieranie, nemôže svedčiť v prípade závetu ani v súdnom konaní.

(1) Aby bol hermafrodit spôsobilý svedčiť v prípade závetu, musí sa preukázať, ktoré pohlavie je prevažujúce.

16. Tá istá, Sentencie, kniha V.

Tých, ktorí svedčia nepravdivo alebo podávajú protichodné svedectvá, alebo zrádzajú obe strany, môžu kompetentní sudcovia potrestať.

17. Ulpián, Pravidlá.

Otec a syn, ktorý je pod jeho kontrolou, a tiež dvaja bratia, ktorí podliehajú autorite toho istého otca, môžu byť svedkami v prípade závetu alebo v tej istej transakcii; keďže nič nebráni viacerým svedkom, ktorí patria do jednej domácnosti, svedčiť vo veci, na ktorej má záujem iná strana.

(18) Paulus, O cudzoložstve, kniha II.

Keďže Lex Julia de Adulteriis zakazuje svedčiť žene, ktorá bola odsúdená za cudzoložstvo, vyplýva z toho, že aj ženy majú právo svedčiť na súde.

19. Ulpián, O úrade prokonzula, kniha VIII.

20. Poľnohospodárov z príjmov nemožno nútiť, aby svedčili; svedčiť nemôže ani ten, kto sa nezúčastnil, aby sa vyhol svedectvu; ani ten, kto môže byť zamestnaný pri zásobovaní vojska potravinami.

(1) Ani od poručíkov nemožno požadovať, aby svedčili.

20. Venuleius, O verejných žalobách, kniha II.

Obžalobca by nemal predvolať za svedka toho, kto bol odsúdený za zločin, alebo kto je mladší ako dvadsať rokov.

(21. Arcadius, nazývaný aj Charisius, O svedkoch.

Osoba, ktorá bola odsúdená za napísanie hanlivej básne, nie je spôsobilá svedčiť.

1. Je tiež nepopierateľné, že ak si to prípad vyžaduje, nielen súkromné osoby, ale dokonca aj sudcovia, ak sú prítomní, môžu byť prinútení svedčiť. Senát tiež nariadil, že v prípade cudzoložstva musí vypovedať aj prétor.

2. Ak sú okolnosti také, že sme nútení prijať za svedka gladiátora alebo nejakú osobu tohto druhu, jeho svedectvu sa nemá veriť, iba ak by bol podrobený mučeniu.

3. Ak sú všetci svedkovia rovnako bezúhonní a majú rovnakú povest' a povaha transakcie, ako aj názor súdu sa zhoduje s ich tvrdeniami, treba prijať všetky ich výpovede. Ak však niektorí z nich vypovedajú inak ako ostatní, možno veriť aj menšiemu počtu z nich. Okrem toho, ak dôkazy zodpovedajú povahe transakcie a neexistuje žiadne podozrenie ani z nepriateľstva, ani z priazne, sudca musí potvrdiť dojmy svojej mysle argumentmi a svedectvami, ktoré sú pre prípad najpoužiteľnejšie a o ktorých sa presvedčí, že sú najbližšie pravde. Nie je totiž potrebné brať do úvahy počet svedkov, ale skôr ich úprimnosť, ako aj také dôkazy, ktoré sa zdajú byť viac osvetlené svetlom pravdy.

22. Venuleius, O úrade prokonzula, kniha II.

23. Magistráty každého okresu by mali dbať na to, aby poskytovali ul'ahčenia všetkým, ktorí chcú spísať závet, a sami byť svedkami a podpisovať závety spolu s inými, čím sa veci ľahšie vysvetlia a dôkazy o skutočnostiach sa zabezpečia.

(23) Ten istý, O verejných obžalobách, kniha I.

Proti obžalovanému nemožno predviesť svedka, ktorý už proti nemu vypovedal.

24. Paulus, Sentencie, kniha V.

Bolo rozhodnuté, že svedkovia, ktorých žalobca privedie z vlastného domu, sa nesmú vypočúvať.

(25. Arcadius, nazývaný aj Charisius, O svedkoch.

(26) V cisárskych mandátoch je stanovené, že guvernéri majú dbať na to, aby patróni nesvedčili v prípadoch, ktoré vedú; a toto pravidlo sa musí dodržiavať aj v prípade tých, ktorí vybavujú záležitosti iných.

Tit. 6. O neznalosti práva ans pakt.

1. Paulus, O edikte, kniha XLIV. Neznalosť sa týka buď skutočnosti, alebo práva.

1. Lebo ak niekto nevie, že ten, na ktorého vlastníctvo má nárok, je mŕtvy, čas neplynie proti nemu. 2. Ak si je síce vedomý, že jeho príbuzný je mŕtvy, ale nevie, že mu patrí jeho majetok z dôvodu, že je jeho najbližším príbuzným, alebo ak si je vedomý, že bol ustanovený za dediča, ale nevie, že prétor udeľuje držbu majetku zosnulého tým, ktorí boli ustanovení za jeho dedičov; čas mu plynie proti nemu, pretože sa mýli vzhľadom na právo. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď si brat zosnulého myslí, že jeho matka má prednosť.

2. Ak niekto nevie, že je príbuzný so zosnulým, niekedy sa mýli, pokiaľ ide o právo, a niekedy s ohľadom na skutočnosť; ak totiž vie, že je slobodný a kto boli jeho rodičia, ale nevie, že má právo na príbuzenský vzťah, mýli sa, pokiaľ ide o právo. Ak niekto, kto je nájdencom, nevie, kto sú jeho rodičia, a slúži inému ako otrok, myslí si, že on sám je otrokom, mýli sa skôr čo do skutočnosti než čo do práva.

3. Okrem toho, keď niekto vie, že iný má právo na držbu majetku nejakej nehnuteľnosti, ale nevie, že už uplynul čas, počas ktorého sa ho mal ujať, mýli sa, pokiaľ ide o skutočnosť. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď sa domnieva, že získal držbu nehnuteľnosti. Ak však vie, že sa o nehnuteľnosť neprihlásil a že nechal uplynúť lehotu, počas ktorej sa o ňu uchádzal, ale nevie, že má právo na držbu nehnuteľnosti z dôvodu dedenia, plynie lehota v jeho neprospech, pretože sa mýli, pokiaľ ide o právo.

4. To isté zastávame v prípade, keď je človek ustanovený za dediča celého majetku, ale nemyslí si, že má právo požadovať jeho držbu pred otvorením závetu; ak však nevie, že existuje závet, bude sa mýliť s ohľadom na túto skutočnosť.

2. Neratius, Pergameny, kniha V.

Omyl v práve by sa nemal v každom prípade považovať za zodpovedajúci neznalosti skutočnosti; pretože právo môže a malo by byť definitívne vyriešené, ale výklad skutočnosti veľmi často oklame aj tých najmúdrejších ľudí.

3. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Je veľký rozdiel, či niekto nie je informovaný ohľadom prípadu a konania iného, alebo či nepozná právo, ktoré sa týka jeho samého.

1. Cassius uvádza, že Sabinus zastáva názor, že nevedomosť sa v tomto prípade netýka osoby opustenej alebo osoby, ktorá sa z nedbanlivosti domnieva, že je v bezpečí.

4. Ten istý, O Sabinovi, kniha XIII.

Popiera sa, že by neznalosť práva bola výhodou pri úžere, ale stanovuje sa, že neznalosť skutočnosti je výhodou.

5. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha II.

Zdá sa, že je nanajvýš nespravodlivé, aby vedomosti škodili skôr inému ako ich držiteľovi, alebo aby neznalosť jednej osoby prinášala prospech inej osobe.

6. Ulpian, O Lex Julia et Papia, kniha XVIII.

Nemala by sa tolerovať ani hrubá neznalosť faktov, ani by sa nemalo vyžadovať svedomité pátranie, ale mali by sa vyžadovať také vedomosti, aby sa neprejavila ani prílišná nedbanlivosť, ani príliš veľká ľahostajnosť, ani zvedavosť, ktorá charakterizuje informátorov.

7. Papinianus, Otázky, kniha XIX.

Neznalosť práva nie je výhodná pre tých, ktorí si ho chcú osvojiť, ale neškodí ani tým, ktorí sa dožadujú svojich práv.

8. Ten istý, Definície, kniha I.

Skutkový omyl totiž nepoškodzuje práva ľudí, keď sa snažia získať majetok alebo sa vyhnúť jeho strate; a neznalosť práva nie je výhodou ani pre ženy, keď sa ho snažia získať. Právny omyl však nepoškodzuje žiadnu osobu pri pokuse vyhnúť sa strate majetku.

9. Paulus, O neznalosti práva a skutočnosti.

Obvyklé pravidlo je, že neznalosť práva niekoho poškodzuje, ale neznalosť skutočnosti nie. Preto skúmame, na aké prípady sa toto pravidlo vzťahuje, pretože v prvom rade možno konštatovať, že maloletým do dvadsiateho piateho roku života je dovolené byť neznalými práva; a to sa v určitých prípadoch drží aj vo vzťahu k ženám vzhľadom na slabosť pohlavia; teda pokiaľ nebol spáchaný žiadny zločin, ale ide len o neznalosť práva, ich práva nie sú dotknuté. Na základe tej istej zásady, ak maloletý mladší ako dvadsaťpäť rokov požičia peniaze synovi, ktorý je pod kontrolou svojho otca, poskytne sa mu úľava, rovnako ako keby peniaze nepožičal synovi podliehajúcemu otcovskej moci.

(1) Ak je syn pod otcovskou kontrolou, ktorý je vojakom, ustanovený za dediča súdruhom v zbrani a nevie, že môže vstúpiť do dedičstva bez súhlasu svojho otca, môže ignorovať zákon v súlade s cisárskou ústavou; a preto lehota stanovená na prijatie dedičstva neplynie v jeho neprospech.

(2) Nevedomosť však nikoho nepoškodzuje, iba ak by sa dopustil hrubej nedbanlivosti; napríklad čo ak by každý v meste vedel to, čo on sám nevie? Labeo veľmi správne hovorí, že sa tým nemá rozumieť ani vedomosť najzvedavejšieho, ani najnedbanlivejšieho človeka, ale toho, kto ju môže získať usilovným pátraním.

(3) Labeo si však myslí, že neznalosť zákona by sa nemala považovať za ospravedlniteľnú, iba ak by strana nemala prístup k sudcovi alebo nie je dostatočne inteligentná na to, aby ľahko zistila, že neznalosť zákona je pre ňu škodlivá, čo sa stáva veľmi zriedkavo.

(4) Ak niekto nevie, že predávajúci je vlastníkom predávanej nehnuteľnosti, mala by sa väčšia pozornosť venovať samotnej transakcii než názoru kupujúceho; a preto aj keď sa môže domnievať, že nehnuteľnosť kúpil od niekoho, kto nebol jej vlastníkom, predsa len, ak mu ju vlastník odovzdá, bude mu patriť.

(5) Ak strana, ktorá nepozná právo, nevyužije Lex Falcidia, Reskript božského Pia hovorí, že jej práva budú poškodené. "Ak sa pri plnení zvereného dlhu vyplatia peniaze, ktoré nie sú splatné, nemožno ich vymáhať, iba ak boli vyplatené omylom. Preto Cargilianovi dedičia, keď vyplatili peniaze zanechané závetom na účely výstavby akvaduktu pre republiku Cirta, nielenže nevyžadovali obligácie, ktoré sa zvyčajne uzatvárajú, aby si vynútili vrátenie akéhokoľvek prebytku, ktorý mohli

dostať nad rámec toho, čo povoľoval Lex Falcidia; ale dokonca stanovili, že uvedená suma peňazí sa nesmie použiť na žiadny iný účel, a vedome a úmyselne dovolili, aby sa uvedené peniaze použili na výstavbu akvaduktu, preto nemali právo požadovať, aby im republika Circa čokoľvek vrátila z dôvodu, že zaplatili viac, ako mali; pretože by bolo nespravodlivé na oboch stranách, keby sa mali vrátiť peniaze, ktoré boli poskytnuté na výstavbu akvaduktu, a keby bola republika nútená platiť z prostriedkov, ktoré jej patria, za dielo, ktoré v plnej miere predstavuje slávu pochádzajúcu z cudzej štedrosti. "Ak by sa však dedičia domnievali, že nárok na vrátenie uvedených peňazí je opodstatnený z dôvodu, že pre nedostatok informácií nedokázali využiť ustanovenia Lex Falcidia, mali by vedieť, že neznalosť faktov by im bola na prospech, ale neznalosť práva nie; a že úľava sa poskytuje nie hlupákovi, ale tým, ktorí sa poctivo mýlia, pokiaľ ide o fakty." Hoci sa v tomto reskripte spomínajú obce, predsa len by sa malo dodržiavať rovnaké pravidlo vo vzťahu k všetkým druhom osôb. A hoci sa v uvedenom prípade spomínajú peniaze ponechané na účely výstavby akvaduktu, len v tomto prípade treba konštatovať, že žaloba na ich vrátenie nebude prípustná, pretože začiatok tejto ústavy má všeobecnú platnosť, keďže z nej vyplýva, že ak v dôsledku omylu nebola plnená dôvera, nemožno vymáhať žiadne zaplatené peniaze, ktoré nie sú splatné. Okrem toho má všeobecnú platnosť aj tá časť, ktorá stanovuje, že nárok na vrátenie nemajú strany, ktoré z dôvodu neznalosti zákona nevyužili výhody Lex Falcidia; a podľa toho možno konštatovať, že ak peniaze, ktoré boli zverené do úschovy a boli vyplatené, neboli ponechané na určitý určený účel, hoci neboli vynaložené, ale zostali v rukách osoby, ktorej boli vyplatené, žaloba na ich vrátenie nebude prípustná.

10. Papinianus, Názory, kniha VI.

Mladíci, ktorí nedosiahli pubertu a konajú bez autority svojich poručníkov, sa nepovažujú za osoby, ktoré niečo vedia.

Knihá XXIII

1. O zásnubách.
2. O obrade uzavretia manželstva.
3. O zákone o vene.
4. Pokiaľ ide o bodové zmluvy.
5. O pozemkoch darovaných ako veno.

Tit. 1. O zásnubách.

Florentinus, Inštitúcie, kniha III.

Zasnúbenie je zmienka a prísľub manželstva, ktoré sa má uzavrieť neskôr.

(1) Ulpian, O zásnubách.

(2) "Zásnuby" sú odvodené od slova "sľub", pretože medzi starými ľuďmi bolo zvykom ustanovovať a sľubovať si manželky.

2. Florentinus, Inštitúcie, kniha III.

Z tohto prameňa je odvodený termín zasnúbenie, ktorý sa vzťahuje na obe pohlavia.

3. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXXV.

Na uzavretie zmluvy o zasnúbení stačí obyčajný súhlas.

(1. Je ustálené, že sa môžu zasnúbiť aj neprítomné strany, čo sa deje každý deň. 5. Pomponius, O Sabinovi, kniha XVI. Za predpokladu, že neprítomné strany o zasnúbeniach vedia alebo že ich následne ratifikujú. 6. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXXVI.

Ak poručníci dievčaťa pošlú oznámenie o ukončení zasnúbenia, nemyslím si, že to stačí na zničenie očakávania manželstva, rovnako ako by to samo osebe nestačilo na jeho uzavretie; ibaže sa to všetko urobí so súhlasom dievčaťa.

4. Paulus, O edikte, kniha XXXV.

V prípade zasnúbenia je jedno, či sú prítomní svedkovia, alebo či strana urobí ústny sľub.

0. Pri zasnúbeniach sa vyžaduje súhlas tých osôb, ktoré musia súhlasiť so sobášom. Julianus hovorí, že otec sa vždy chápe ako osoba, ktorá súhlasí, ak nie je jasné, že to odmieta.

(1) Gaius, O provinčnom edikte, kniha XI.

Je úplne zrejmé, že nepríčetnosť je prekážkou zasnúbenia, ale ak sa vyskytne neskôr, nezruší ho.

6. Ulpián, O edikte, kniha XXXV.

Julianus sa pýta, či manželstvo uzavreté pred dvanástym rokom nahrádza zasnúbenie. Vždy som schvaľoval názor Labea, ktorý zastával názor, že ak zasnúbenie predchádzalo manželstvu, trvá aj potom, keď dievča začalo žiť so svojím manželom; ak však predtým nebolo uzavreté a dievča bolo privedené do domu svojho manžela, zasnúbenie nemožno považovať za uzavreté. S týmto názorom súhlasí aj Papinianus.

(1) Ten istý, Disputácie, kniha III.

Ak je dcéra pod kontrolou svojho otca, ten môže poslať jej snúbencovi oznámenie o zrušení zasnúbenia; ak však bola emancipovaná, nemôže to urobiť, ani podať žalobu o majetok daný ako veno, pretože dcéra sama manželstvom tvorí veno a zaniká právo na jeho vrátenie, ktoré vyplýva z toho, že manželstvo nebolo uzavreté; ibaže by sa dalo predpokladať, že otec dal veno v mene svojej emancipovanej dcéry pod podmienkou, že ak by nesúhlasil s manželstvom, a to bez ohľadu na to, či manželstvo bolo uzavreté alebo nie, mohol by vymáhať to, čo dal; potom bude oprávnený na osobnú žalobu o jeho vrátenie.

7. Julianus, Digesty, kniha XVI.

Zásnuby, podobne ako manželstvo, sa uzatvárajú so súhlasom zmluvných strán, a preto, rovnako ako v prípade manželstva, s nimi musí súhlasiť syn pod otcovskou kontrolou.

0. Ulpian, O zasnubách.

Dievča, ktoré sa zjavne nebráni vôli svojho otca, sa chápe, že dáva svoj súhlas. Dcéra smie odmietnuť súhlasiť s otcovou vôľou len vtedy, keď jej za manžela vyberie niekoho, kto je nehodný pre svoje zvyky alebo má neslávnu povesť.

9. Paulus, O edikte, kniha V.

Ak syn pod otcovou kontrolou odmietne svoj súhlas, zasnúbenie sa nemôže uskutočniť, pokiaľ ide o neho.

0. Modestinus, Rozdiely, kniha IV.

Pri uzatváraní zásnub nie je vek strán obmedzený, ako je to v prípade manželstva. Preto sa zásnuby môžu uzavrieť vo veľmi mladom veku, ak to, čo sa robí, chápu obe osoby, teda ak nemajú menej ako sedem rokov.

23. To isté, vybrané prípady.

Opatrovník nemôže sám uzavrieť manželstvo so svojou vlastnou zverenkyňou, ani ju nemôže spojiť do manželstva so svojím synom. Treba však poznamenať, že hoci pojednávame o manželstve, toto pravidlo sa vzťahuje aj na zásnuby.

23. Ulpian, O Lex Julia et Papia, kniha III.

Reskript cisárov Antonína a Commoda, ktorý zakazoval senátorom sobášit' sa s určitými osobami, neuvádzal nič, čo by sa týkalo zásnub; napriek tomu sa správne tvrdí, že zásnuby uzavreté za takýchto podmienok sú neplatné zo zákona; aby sa doplnilo to, čo v reskripte chýba.

23. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha I.

Často existujú oprávnené a nevyhnutné dôvody na predĺženie zasnúbenia o jeden, dva, tri alebo štyri roky, a dokonca aj na dlhší čas; ako napríklad choroba jednej zo strán, smrť rodičov, obvinenie z hrdelných zločinov alebo dlhé cesty z nevyhnutnosti.

14. Ulpián, O edikte, kniha VI.

Pri uzatváraní snúbeneckých zmlúv nie je veľký rozdiel v tom, či to strany urobia vo vzájomnej prítomnosti, alebo prostredníctvom sprostredkovateľa, alebo písomne, alebo iným spôsobom; a veľmi často sa podmienky manželstva riešia prostredníctvom iných osôb, než sú tí, ktorí sú na tom najviac zainteresovaní.

Hlava 2. O obrade uzavretia manželstva.

0. Modestinus, Pravidlá, kniha I.

Manželstvo je zväzok muža a ženy, ktorý tvorí spoločenstvo počas celého ich života a zahŕňa spoločné užívanie božských a ľudských výsad.

(23) Paulus, O edikte, kniha XXXV.

Manželstvo sa nemôže uskutočniť, ak s tým nesúhlasia všetky strany, teda tí, ktorí sú spojení, ako aj tí, pod ktorých autoritou sa nachádzajú.

16. Ten istý, O Sabinovi, kniha I.

Ak mám vnuka pochádzajúceho od jedného zo svojich synov a vnučku pochádzajúcu od iného, ktorí sú pod mojou kontrolou, Pomponius hovorí, že môj súhlas stačí na to, aby sa medzi nimi mohlo uzavrieť manželstvo; čo je správne.

(1) Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Ak sa vydá dievča mladšie ako dvanásť rokov, nebude zákonnou manželkou, kým nedosiahne tento vek, kým bude žiť so svojim manželom.

0. Ten istý, O Sabinovi, kniha IV.

Je stanovené, že žena môže byť vydatá za muža, ktorý je neprítomný, buď prostredníctvom listu, alebo prostredníctvom posla, ak ju potom dovedie do jeho domu. Ak však zostane neprítomná, nemôže byť vydatá ani listom, ani prostredníctvom posla, pretože musí byť privedená nie do svojho domu, ale do domu svojho manžela, keďže ten je akoby bydliskom manželstva.

1. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXXV.

Napokon Cinna hovorí, že ak sa muž ožení so ženou, ktorá je neprítomná, a potom, keď sa vracia z hostiny na druhej strane Tiberu, príde o život; platí, že jeho žena má za ním smútiť.

2. Paulus, O Lex Falcidia.

V tomto prípade by sa teda mohlo stať, že panna by mohla mať nárok na svoje veno a žalobu o jeho vrátenie.

3. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Slobodný muž sa nemôže oženiť ani so svojou matkou, ani so svojou sestrou, ktorá bola oslobodená z otroctva, pretože pravidlo, ktoré to zakazuje, je založené na dobrých mravoch, a nie na zákone.

4. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXVI.

V prípade, že je starý otec duševne chorý a jeho vnuk sa chce oženiť, je bezpodmienečne potrebný súhlas jeho otca; ak by však jeho otec bol duševne chorý, stačí súhlas starého otca, ak je tento zdravý.

5. Syn sa môže oženiť, ak je jeho otec v rukách nepriateľa a nevráti sa do troch rokov.

10. Paulus, O edikte, kniha XXXV.

Je otázne, aký postup zvolit', ak je otec neprítomný a nevie sa, kde sa nachádza, ba ani to, či je ešte nažive. Ak uplynú tri roky od času, keď sa začalo nevedieť, kde sa otec nachádza, alebo či žije, jeho deťom oboch pohlaví sa nebráni legálne uzavrieť manželstvo.

6. Julianus, Digesty, kniha LXIII.

Ak dieťa muža, ktorý je v zajatí alebo ktorý je neprítomný, uzavrie manželstvo skôr, ako uplynú tri roky zajatia alebo neprítomnosti, myslím, že manželstvo bude právoplatne uzavreté; za predpokladu, že buď syn, alebo dcéra uzavru manželstvo s osobou, ktorej stav určite nebude urážať otca.

7. Ulpian, O Sabínovi, kniha XXVI.

Ak mám manželku a ona sa po tom, čo som ju zavrhol, vydá za Seia, ktorého si následne osvojím, manželstvo nie je incestné.

8. Medzi mnou a ženou zasnúbenou môjmu otcovi nemôže byť uzavreté zákonné manželstvo, hoci ju nemožno správne označiť za moju nevlastnú matku.

9. Na druhej strane žena, ktorá je zasnúbená so mnou, nemôže uzavrieť manželstvo s mojím otcom, hoci ju nemožno správne nazvať jeho nevlastnou dcérou.

10. Ak by sa moja žena po rozvode vydala za iného muža a mala by od neho dcéru, Julianus si myslí, že tá nie je mojou nevlastnou dcérou, napriek tomu si ju nesmiem vziať.

11. Môžem sa oženiť s dcérou svojej adoptívnej sestry, lebo nie je mojou príbuznou, keďže nikto sa nestáva strýkom na základe adopcie. Adopciou vznikajú len tie vzťahy, ktoré sú legitímne, to znamená, ktoré majú právo na príbuzenstvo. Na základe tej istej zásady si môžem vziať sestru svojho adoptívneho otca, ak sa nenarodila z tej istej matky ako on.

12. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXXV.

Ak je patrónka taká ponížená, že si dokonca myslí, že manželstvo s jej slobodným mužom je čestné, nemal by jej to zakazovať sudca, u ktorého sa podáva žiadosť, aby jej v tom zabránil.

13. Paulus, O edikte, kniha XXXV.

Ak je adoptívny syn emancipovaný, nemôže sa oženiť s vdovou po svojom adoptívnom otcovi, pretože tá zastáva postavenie macochy.

14. To isté pravidlo platí, keď si niekto adoptuje syna, lebo sa nemôže oženiť s jeho vdovou, pretože tá aj po emancipácii syna zaujíma postavenie macochy.

15. V rámci tejto položky treba brať do úvahy aj poddanské vzťahy; preto otrok, ktorý je manumitovaný, sa nemôže oženiť so svojou matkou a rovnaké pravidlo platí aj v prípade sestry a jej dcéry. Na druhej strane treba povedať, že otec sa nemôže oženiť so svojou dcérou, ak boli obaja manumitovaní, aj keď je pochybné, či údajný otec je jej rodičom. Preto sa prirodzený otec nemôže legálne oženiť so svojou dcérou narodenou mimo manželstva, pretože pri uzatváraní manželstva sa musí brať do úvahy prirodzené právo a skromnosť, pretože je v rozpore so skromnosťou, ak sa muž oženi s vlastnou dcérou.

16. To isté pravidlo, ktoré sa vzťahuje na poddanské pokrvné príbuzenstvo, treba dodržiavať aj v prípadoch poddanského príbuzenstva; ako napríklad nemôžem sa oženiť so ženou, s ktorou žil môj otec v konkubinate, pretože do istej miery zastáva postavenie macochy; a na druhej strane otec sa nemôže oženiť so ženou, ktorá žila v konkubinate s jeho synom, pretože zastáva akoby postavenie nevesty. Nikto sa nemôže oženiť ani s matkou ženy, s ktorou žil v nevoľníctve, pretože je takpovediac jeho svokrou; a keďže sa uznáva služobná známosť, prečo by sa rovnakým pravidlom nemalo riadiť aj príbuzenstvo? Ak existujú akékoľvek pochybnosti, je vždy lepšie a slušnejšie vyhnúť sa manželstvám tohto druhu.

17. Pozrime sa teraz, aký je význam pojmov macocha, nevlastná dcéra, svokra a nevesta, aby sme zistili, s kým je nezákonne uzavrieť manželstvo. Niektoré autority chápu macochu ako manželku otca, nevestu ako manželku syna a nevlastnú dcéru ako dieťa manželky z bývalého manžela. Pokiaľ však ide o túto tému, je správnejšie tvrdiť, že muž si nemôže vziať manželku svojho starého otca alebo prastarého otca, preto existujú dve alebo dokonca viacero nevlastných matiek, ktoré si nemôže vziať. Tomu sa netreba čudovať, pretože adoptovaný syn si nemôže vziať vdovu po svojom prirodzenom alebo adoptívnom otcovi. Ak mal jeho otec viacero manželiek, nemôže si vziať žiadnu z nich. Preto sa pojem "svokra" vzťahuje nielen na matku mojej manželky, ale aj na jej babičku a prababičku, a ja si nemôžem vziať ani jednu z nich. Pojem "nevesta" sa vzťahuje nielen na manželku syna, ale aj na manželku vnuka a pravnuka, hoci niektoré autority ich označujú ako nevesty. Nevlastnou dcérou sa rozumie nielen dcéra mojej manželky, ale aj jej vnučka a pravnúčka; a ani jednu z nich si nemôžem vziať. Augustus rozhodol, že sa nemôžem oženiť so ženou, ktorej matka mi bola zasnúbená, pretože zaujala postavenie mojej svokry.

18. Papinianus, Názory, kniha IV.

Muž sa nemôže oženiť s bývalou manželkou svojho nevlastného syna, ani žena sa nemôže vydat' za muža, ktorý bol predtým manželom jej nevlastnej dcéry.

19. Paulus, O edikte, kniha XXXV.

V reskripte božského Marka sa ustanovuje, že ak sa dcéra senátora vydá za slobodného muža, manželstvo bude neplatné; po ňom nasledoval dekrét senátu s rovnakým účinkom.

20. Syn by mal súhlasiť so sobášom vnuka, ale ak sa má vydať vnučka, postačí súhlas a autorita starého otca.

21. Nepríčetnosť bráni uzavretiu manželstva, pretože je potrebný súhlas; ale neruší ho po tom, ako bolo zákonne uzavreté.

22. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XI.

Ak bol príbuzenský vzťah brata a sestry nadobudnutý adopciou, bude to prekážkou ich manželstva, kým adopcia trvá; preto sa môžem oženiť s dievčaťom, ktoré môj otec adoptoval a neskôr emancipoval. Môžeme sa spojiť v manželstve aj vtedy, ak som bol emancipovaný a môj otec si ju ponechal pod svojou kontrolou.

23. Preto sa mužovi, ktorý si chcel adoptovať zaťa, odporúčalo, aby emancipoval svoju dcéru; a podobne sa tomu, kto si chce adoptovať nevestu, odporúča, aby emancipoval svojho syna.

24. Takisto zakazujeme každému, aby sa oženil so svojou tetou z otcovej alebo materinskej strany alebo so svojou pratetou z otcovej alebo materinskej strany; hoci títo sú s ním príbuzní vo štvrtom stupni. Zakazujeme tiež človeku, aby sa oženil so svojou tetou z otcovej strany a pratetou, hoci sú s nami spojené adopciou.

25. Julianus, Digesty, kniha XVI.

Manželstvo uzavreté medzi týmito osobami nie je legálne, ak s tým príbuzní nesúhlasia.

26. Marcianus, Inštitúcie, kniha XVI.

V tridsiatom piatom oddiele Lex Julia osoby, ktoré neoprávnene bránia svojim deťom, ktoré podliehajú ich moci, uzavrieť manželstvo alebo ich odmietajú obdarovať, sú prokonzulmi alebo guvernérmi provincií na základe ústavy božského Severa a Antonína nútené uzavrieť manželstvo alebo obdarovať svoje uvedené deti. Taktiež sa im má zabrániť v uzavretí manželstva tam, kde sa ho nesnažia podporiť.

27. Paulus, O reskripte božského Severa a Commoda.

Treba si uvedomiť, že medzi úlohy kurátora nepatrí dohliadať na to, či sa jeho zverenec oženil, alebo nie, pretože jeho povinnosti sa týkajú len obchodovania. Toto Severus a Antoninus uviedli v reskripte týmito slovami: "Povinnosťou kurátora je spravovať záležitosti svojej chránenkyne, ale chránenkyňa sa môže vydať alebo nevydávať, ako sa jej zachce."

28. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha III. Syna pod otcovským dohľadom nemožno nútiť do manželstva.

29. Celsus, Digesty, kniha XV.

Ak sa syn pod otcovým nátlakom ožení so ženou, s ktorou by sa nebol oženil, keby bol ponechaný na uplatnenie vlastnej slobodnej vôle, manželstvo bude napriek tomu právne uzavreté; pretože nebolo uzavreté proti súhlasu strán a má sa za to, že syn dal prednosť takémuto konaniu.

30. Tá istá kniha, Digest, kniha XXX.

Lex Papia sa ustanovuje, že všetci slobodní muži, okrem senátorov a ich detí, môžu uzavrieť manželstvo so slobodnými ženami.

Modestinus, Pravidlá, kniha I.

Ak muž žije so slobodnou ženou, nepovažuje sa to za konkubinát, ale za pravé manželstvo, ak ona nezískava zisk prostredníctvom svojho tela.

32. Ten istý, Pravidlá, kniha II.

Syn, ktorý bol oslobodený, sa môže oženiť bez súhlasu svojho otca a každý syn, ktorého môže mať, bude jeho dedičom.

33. Ten istý, Názory, kniha V.

Modestinus hovorí, že ženy obvinené z cudzoložstva sa nemôžu vydať počas života svojich manželov, a to ani predtým, ako boli odsúdené.

34. Ulpián, O Lex Julia et Papia, kniha III.

Ak má muž so senátorskou hodnosťou za manželku ženu, ktorá bola manželkou, hoci medzitým nemusí byť právne jeho manželkou, predsa len zastáva také postavenie, že ak by stratil svoju hodnosť, stane sa jeho manželkou.

35. Marcianus, Inštitúcie, kniha X.

Patrón si nemôže vziať svoju slobodnú ženu proti jej súhlasu.

36. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha III.

Uvádza sa, že Ateius Capito počas svojho konzulátu vydal nariadenie tohto druhu. Treba však poznamenať, že toto pravidlo neplatí v prípade, keď patrón oslobodil otrokyňu, aby sa s ňou oženil.

37. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha II. Predstieraný sobáš nemá žiadnu platnosť ani účinok.

38. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha VI.

Ak si senátor môže vziať slobodnú ženu so súhlasom cisára, bude jeho zákonnou manželkou.

39. Marcellus, O Lex Julia et Papia, kniha I.

Treba poznamenať, že ak sa slobodný dá adoptovať mužom, ktorý sa narodil ako slobodný, hoci v adoptívnej rodine získa práva slobodného človeka, keďže je slobodný, predsa len mu nebude dovolené uzavrieť manželstvo s dcérou senátora.

40. Ten istý, O Lex Julia et Papia, kniha III.

Mnohé authority zastávajú názor, že keď sa žena po odlúčení vráti k svojmu manželovi, ide o to isté manželstvo. Súhlasím s týmto názorom za predpokladu, že sa zmierili skôr, ako uplynul dlhý čas, a ani jeden z nich sa medzitým za nikoho nevydal, a najmä ak manžel nevrátil veno.

41. Papinianus, Názory, kniha IV.

Ak niekto dal mužovi všeobecné poverenie, aby hľadal manžela pre jeho dcéru, nie je to dostatočný dôvod na uzavretie manželstva. Preto je potrebné, aby vybraná osoba bola predstavená otcovi a aby tento súhlasil s manželstvom, aby bolo manželstvo uzavreté zákonne.

42. Ak muž obvinil svoju manželku z cudzoložstva v súlade so svojím právom manžela, nie je mu zakázané po anulovaní manželstva uzavrieť nové manželstvo. Ak však svoju manželku neobviní ako jej manžel, platí, že manželstvo, ktoré bolo uzavreté, zostáva platné.

43. Manželstvo možno uzavrieť medzi nevlastnými deťmi, aj keď majú spoločného brata, potomka z nového manželstva svojich rodičov.

44. Ak sa dcéra senátora vydá za slobodného muža, tento nešťastný čin jej otca z nej nerobí manželku, pretože deti by nemali byť zbavené svojej hodnosti z dôvodu priestupku svojho rodiča.

45. Ten istý, Názory, kniha VI.

Syn pod otcovskou kontrolou, ktorý je vojakom, nemôže uzavrieť manželstvo bez súhlasu svojho otca.

46. Paulus, Otázky, kniha V.

Opatrovník alebo poručník nemôže uzavrieť manželstvo s dospelou ženou, ktorá je zverená do jeho starostlivosti, ak nebola zasnúbená alebo určená pre neho jej otcom, alebo ak sa manželstvo uzatvára v súlade s nejakou podmienkou uvedenou v jeho závete.

47. Ten istý, Názory, kniha VII.

Slobodnému poručníkovi poručníka sa musí zabrániť, aby sa oženil s poručníčkou poručníka.

48. Ten istý, Sentencie, kniha II.

Kým niekto vykonáva povinnosti úradu v provincii, nemôže sa oženiť so ženou, ktorá sa tam buď narodila, alebo tam býva, hoci nemá zakázané zasnúbiť sa s ňou; ak však po uplynutí jeho funkčného obdobia žena odmietne uzavrieť manželstvo, môže tak urobiť po vrátení všetkých svadobných darov, ktoré mohla dostať.

49. Ak niekto plní povinnosti úradu, môže sa oženiť so ženou, s ktorou bol predtým zasnúbený, ak sa dané veno nechystá skonfiškovať.

50. Tomu, kto vykonáva verejný úrad v provincii, sa nebráni, aby tam vydal svoje dcéry a daroval im veno.

51. Ten istý, O Plautiovi, kniha VI.

Nemôžem sa oženiť s vnučkou svojej sestry, lebo k nej stojím vo vzťahu rodiča.

52. Ak si niekto vezme za manželku ženu, ktorú mu dobré mravy zakazujú vziať si, hovorí sa, že sa dopúšťa incestu.

53. Pomponius, O Plautiovi, kniha IV.

Aristo vyslovil názor, že muž sa nemôže oženiť s dcérou svojej nevlastnej dcéry, rovnako ako so samotnou nevlastnou dcérou.

54. Marcellus, Digesty, kniha XXVI.

Rozumie sa, že hanba sa viaže na tie ženy, ktoré žijú bezbožne a zarábajú si prostitúciou, aj keď to nerobia otvorene.

55. Ak by žena žila v konkubinate s niekým iným ako so svojím patrónom, hovorím, že nemá cnosť matky rodiny.

56. Modestinus, O obrade manželstva.

Pri zväzkoch pohlaví treba vždy brať do úvahy nielen to, čo je zákonné, ale aj to, čo je slušné.

57. Ak by sa dcéra, vnučka alebo pravnučka senátora vydala za slobodného muža alebo za muža, ktorý vykonáva povolanie herca, alebo ktorého otec alebo matka tak robili, manželstvo bude neplatné.

58. Ulpian, O Lex Julia et Papia, kniha I.

Domnievame sa, že žena otvorene praktizuje prostitúciu, a to nielen vtedy, ak tak robí v dome so zlou povest'ou, ale aj vtedy, ak to zvykne robiť v krčmách alebo na iných miestach, kde neprejavuje žiaden ohľad na svoju skromnosť.

59. Slovo "otvorene" chápeme v zmysle bez rozdielu, teda bez výberu, a nie ak sa dopúšťa cudzoložstva alebo smilstva, ale tam, kde si udržiava úlohu prostitútky.

60. Okrem toho, ak žena po prijatí peňazí má styk len s jednou alebo dvoma osobami, nepovažuje sa za otvorenú prostitútku.

61. Oktavián však veľmi správne hovorí, že tam, kde sa žena verejne prostituje bez toho, aby to robila za peniaze, treba ju zaradiť medzi smilnice.

62. Zákon označuje potupou nielen ženu, ktorá praktizuje prostitúciu, ale aj tú, ktorá ju predtým vykonávala, hoci sa už takto nesprávala; potupa sa totiž neodstraňuje ani vtedy, keď sa s touto praxou neskôr prestane.

63. Nemá byť ospravedlnená žena, ktorá vedie nemravný život pod zámienkou chudoby.

64. Povolanie kupliarky nie je menej hanebné ako vykonávanie prostitúcie.

65. Za prostitútky označujeme tie ženy, ktoré za peniaze prostituujú iné ženy.

66. Pod pojmom "prokuristka" rozumieme ženu, ktorá žije takýto život na cudzí účet.

67. Ak jedna žena vedie krčmu a drží v nej iné ženy, ktoré prostituujú, ako to zvyknú robiť mnohé pod zámienkou zamestnávania žien do služieb domu; treba povedať, že sú zahrnuté do triedy prokuristiek.

68. Senát nariadil, že nie je vhodné, aby sa senátor oženil alebo si ponechal ženu, ktorá bola odsúdená za trestný čin, z ktorého môže byť obvinený ktokoľvek z ľudu; ibaže by mu zákon zakazoval predložiť takéto obvinenie súdu.

69. Ak bola žena verejne odsúdená za to, že vzniesla falošné obvinenie alebo predstieranie, nepovažuje sa za odsúdenú za trestný čin.

70. Ak je žena pristihnutá pri cudzoložstve, má sa za to, že bola odsúdená za trestný čin. Preto ak sa preukáže, že bola vinná z cudzoložstva, bude poznačená hanbou nielen preto, že bola pristihnutá flagrante delicto, ale aj preto, že bola odsúdená za trestný čin. Ak však nebola prichytená, ale napriek tomu bola uznaná vinnou, stane sa neslávne známou, pretože bola odsúdená za trestný čin; a skutočne, ak by bola prichytená, ale nebola odsúdená, stále by bola neslávne známa. Domnievam sa, že aj keby bola oslobodená po tom, ako bola prichytená, stále zostane neslávne známa, pretože je isté, že bola prichytená pri cudzoložstve, a zákon robí tento čin neslávne známym a nečiní to závislým od súdneho rozhodnutia.

71. Tu sa neuvádza, ako v Lex Julia o cudzoložstve, kto alebo kde musí byť žena pristihnutá; preto sa považuje za nehanbnú bez ohľadu na to, či ju pristihol jej manžel alebo niekto iný. Podľa podmienok zákona bude neslávne znášanlivá aj vtedy, ak nebola pristihnutá v dome svojho manžela alebo svojho otca.

72. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha I.

V Lex Julia sa ustanovuje, že: "Senátor, jeho syn, vnuk alebo pravuk po synovi alebo vnukovi sa nesmie vedome alebo so zlým úmyslom zasnúbiť alebo oženiť so slobodnou ženou alebo so ženou, ktorej otec alebo matka vykonávajú alebo

vykonávali povolanie herca. Ani dcéra senátora, vnučka jeho syna alebo pravnučka jeho vnuka sa nesmie vydat' za slobodného muža alebo za muža, ktorého otec alebo matka vykonávajú alebo vykonávali povolanie herca, či už tak urobia vedome alebo so zlým úmyslom. Ani jedna z týchto strán sa nemôže vedome alebo so zlým úmyslom zasnúbiť alebo vydat' za dcéru senátora."

73. Podľa tejto hlavy sa senátorovi zakazuje oženiť sa so slobodnou ženou, ktorej otec alebo matka kedykoľvek vykonávali povolanie herca. Slobodnému mužovi sa tiež zakazuje oženiť sa s dcérou senátora.

74. Ak starý otec alebo stará matka ženy patrili k divadelnému povolaniu, nebude to prekážkou manželstva.

75. Nerozlišuje sa, či otec má dcéru pod svojou kontrolou alebo nie. Octavenus však hovorí, že treba chápať, že otec je legitímny rovnako ako matka, aj keď je dieťa nemanželské.

76. Opäť nie je rozdiel, či je otec prirodzený alebo adoptívny.

77. Bolo by prekážkou, keby otec patril k divadelnému povolaniu predtým, ako urobil adopciu, alebo keby bol prirodzený otec spojený s týmto povolaním predtým, ako sa mu narodila dcéra? Ak si muž tohto poníženého postavenia osvojí dieťa a potom ho osamostatní, nemôže sa s ním oženiť, rovnako ako by to bolo v prípade, keď prirodzený otec zomrie? Pomponius si veľmi správne myslí, že v tomto prípade je názor v rozpore so zmyslom zákona a že deti tohto druhu nemožno zaradiť medzi ostatné.

78. Ak by otec alebo matka slobodnej ženy po sobáši tejto ženy začali vykonávať povolanie etapy, bolo by nanajvýš nespravodlivé, aby dcéra bola zavrhnutá svojím manželom, keďže manželstvo bolo čestne uzavreté a deti sa už mohli narodiť.

79. Je zrejmé, že ak sa žena sama stane členkou divadelného povolania, mala by byť svojím manželom zavrhnutá.

80. Senátori si nemôžu brať za manželky ženy, ktoré majú iní slobodní muži zakázané.

81. Ulpián, O Lex Julia et Papia, kniha III.

V tom zákone, ktorý ustanovuje, že ak bola slobodná žena vydatá za svojho patróna, po rozchode s ním sa nemôže vydat' za iného bez jeho súhlasu; patrónom rozumieme toho, kto kúpil otrokyňu pod podmienkou jej manumitácie (ako sa uvádza v Reskripte nášho cisára a jeho otca), pretože po manumitácii sa stáva slobodnou ženou kupujúceho.

82. Toto pravidlo sa nevzťahuje na nikoho, kto prisahal, že je patrónom ženy.

83. Za jej patróna sa nemá považovať ani ten, kto ženu nekúpil za vlastné peniaze.

84. Je jasné, že nesmieme pochybovať o tom, že syn pod otcovskou kontrolou, ktorý je vojakom, získava toto právo, ak manumituje otrokyňu prostredníctvom svojho castrense peculium; stáva sa totiž jej patrónom v súlade s cisárskymi konštitúciami a táto výsada nepatrí jeho otcovi.

85. Táto časť zákona sa vzťahuje len na slobodnú ženu, ktorá je vydatá, a nevzťahuje sa na tú, ktorá je zasnúbená; preto ak slobodná žena, ktorá bola zasnúbená, oznámi svojmu patrónovi, že od zmluvy odstupuje, môže uzavrieť manželstvo s iným, aj keby si to jej patrón neželal.

86. Zákon hovorí na ďalšom mieste: "Ak by jej patrón nebol ochotný", pričom pod pojmom "neochotný" treba rozumieť stranu, ktorá súhlasí s rozvodom, a teda tá, ktorá sa rozvádza s nepríčetným manželom, nie je vyňatá z dôsledkov tohto zákona; ani v prípade, že tak urobí, kým ten o tom nevie, pretože o jej patrónovi sa správnejšie hovorí, že je neochotný, ako o tom, kto nesúhlasí.

87. Ak je patrónka zajatá nepriateľmi, obávam sa, že sa môže vydať rovnako, ako keby bol jej patrón mŕtvy. Tí, čo prijímajú Juliánov názor, zastávajú názor, že nemohla uzavrieť manželstvo, lebo si myslí, že manželstvo slobodnej ženy trvá aj počas zajatia jej patróna, a to z dôvodu úcty, ktorú mu dlhuje. Je však zrejmé, že ak by sa jej patrón dostal do iného otroctva, manželstvo by sa nepochybne rozviazalo.

88. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha VIII.

Možno pochybovať o tom, či sa tento zákon uplatní v prípade, keď si patrón vezme za manželku slobodnú ženu, na ktorú má práva spoločne iná strana? Javolenus popiera, že sa uplatňuje, pretože sa správne nepovažuje za slobodnú ženu jedného muža, ktorá je zároveň slobodnou ženou iného muža. Naopak, iní zastávajú názor, že nemožno poprieť, že je slobodnou ženou jedného muža, pretože je zároveň slobodnou ženou iného; a tento názor väčšina právnikov schválila ako správny.

89. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha II.

Dcéra senátora, ktorá žila v prostitúcii alebo vykonávala povolanie herečky, alebo bola odsúdená za trestný čin, sa môže beztrestne vydať za slobodného muža; pretože tá, ktorá sa previnila takouto skazou, už nie je hodná cti.

90. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha VIII.

Synovi patróna sa pri sobáši s prepustenou ženou, ktorá patrí jeho otcovi, priznávajú rovnaké zákonné práva ako samotnému patrónovi. Toto pravidlo sa uplatňuje v prípade, keď sa syn jedného patróna počas života iného patróna ožení so slobodnou ženou oboch.

91. Je ustálené, že ak sa patrón ožení so svojou slobodnou ženou, ktorá sa zneuctila, nebude mať nárok na výhody, ktoré poskytuje tento zákon, pretože sa s ňou oženil v rozpore s jeho ustanoveniami.

92. Ak si jeden syn vezme slobodnú ženu, ktorá bola závetom pridelená inému, nebude mať nárok na rovnaké práva ako patrón. A v skutočnosti nad ňou nebude mať žiadnu kontrolu, pretože senát preniesol všetky práva patriace patrónovi na toho, pre koho ju jeho otec určil.

93. Marcellus, O Lex Julia et Papia, kniha III.

Treba poznamenať, že muži nižšieho postavenia sa môžu oženiť so ženami, s ktorými iní vyššie postavení majú zákonom zakázané uzatvárať manželstvo, a to z dôvodu ich vyššej dôstojnosti. Na druhej strane muži s vyšším postavením si nemôžu vziať za manželky ženy, s ktorými nie je dovolené uzavrieť manželstvo tým, ktorí majú nižšie postavenie.

94. Ten istý, Lex Julia et Papia, kniha III.

Nedávno sa vraj rozhodlo, že ak sa muž ožení so svojou slobodnou ženou, ktorú manumitoval v súlade s podmienkami poručníctva, môže uzavrieť manželstvo s iným bez jeho súhlasu; myslím si, že je to správne, pretože by nemal požívať privilegium patróna, ktorý bol povinný manumitovať ženu a neurobil to dobrovoľne, keďže jej skôr dal slobodu, na ktorú mala nárok, než aby jej udelil nejakú výhodu.

95. Licinius Rufinus, Pravidlá, kniha I.

Keď bola otrokyňa manumitovaná za účelom manželstva, nemôže sa vydať za nikoho iného ako za toho, kto ju oslobodil, ak sa jej patrón nevzdá práva na manželstvo s ňou.

96. Ak však syn pod otcovou kontrolou manumituje otrokyňu na príkaz svojho otca za účelom sobáša, Julianus si myslí, že je v rovnakom postavení, ako keby ju manumitoval otec, a preto sa s ňou môže oženiť.

97. Paulus, O Sabinovi, kniha VI.

Incestné manželstvo nezakladá právo na veno, a preto môže byť manžel zbavený všetkého, čo dostane, aj keď to spadá do hlavy zisku.

98. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XI.

Manželstvo sa nemôže uzavrieť medzi stranami, ktoré stoja vo vzťahu rodičov a detí, ani v ďalšom stupni, ani v žiadnom vzdialenejšom stupni, ad infinitum.

99. Scaevola, Názory, kniha I.

Nezáleží na tom, či príbuzenský vzťah pochádza zo zákonného manželstva, alebo nie; mužovi sa totiž zakazuje vziať si svoju nemanželskú sestru.

100. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XI.

Za ohavné sa považuje aj manželstvo s adoptovanou dcérou alebo vnučkou, pričom toto právne pravidlo má takú silu, že stále platí aj v prípade, keď bola adopcia zrušená emancipáciou.

101. Nemôžem sa oženiť s matkou svojho adoptívneho otca, ani s jeho tetou z matkinej strany, ani s jeho vnučkou, ktorá je potomkom jeho syna, kým zostanem v rodine. Po emancipácii mi však bezpochyby nič nebude brániť v tom, aby som sa oženil s niektorou z nich, pretože po emancipácii nebudem považovaný za ich príbuzného.

102. Ulpián, Disputácie, kniha III.

Ak si muž ponechá dcéru svojej sestry ako konkubínu, hoci je slobodná, je vinný z incestu.

103. Marcianus, Inštitúcie, kniha II.

Kto spravuje úrad v provincii, nemôže súhlasiť so sobášom svojho syna v uvedenej provincii.

104. Marcianus v poznámke v Druhej knihe o cudzoložstve od Papiniana hovorí, že božskí cisári Marcus a Lucius v reskripte adresovanom Flavii Turtullovej prostredníctvom Mensora, slobodného muža, uviedli : "Vzhľadom na dĺžku obdobia, počas ktorého si, keďže si nepoznala zákony, žila v manželskom zväzku so svojím strýkom, a tiež preto, že si bola vydatá so súhlasom svojej starej matky, ako aj vzhľadom na tvoje početné potomstvo, sme sa rozhodli, berúc do úvahy všetky tieto

okolnosti, že právny stav tvojich detí, ktoré sú výsledkom manželstva uzavretého pred štyridsiatimi rokmi, bude potvrdený, a preto sa budú považovať za legitímne. "

105. Marcianus, Pravidlá, kniha IV.

V reskripte božského Pia sa uvádza, že ak by slobodná žena, ktorá sa vydáva za slobodnú, oklamala senátora a vydala sa za neho, mala by sa proti nej podať žaloba, rovnako ako v prípade prétoriánskeho ediktu, a to z toho dôvodu, že nemôže mať žiadnu výhodu zo svojho vena, pretože je neplatné.

106. Paulus, Concerning the Assignment of Freedmen.

Dekrétom senátu, v ktorom sa ustanovuje, že poručník nemôže dať svoju chránenkyňu za ženu svojmu synovi, ani sa s ňou sám oženiť, sa myslí aj jeho vnuk.

107. Ten istý, O oslovení božského Antonína a Commoda.

Ak niekto v skutočnosti nie je poručníkom, ale povinnosti poručníctva sa naňho napriek tomu vzťahujú, je zahrnutý do podmienok Adresy; ako napríklad v prípade, keď jeho poručenkyňu zajme nepriateľ alebo keď sa z poručníctva stiahne prostredníctvom falošných obvinení, takže stále podlieha povinnostiam poručníctva podľa Posvätných konštitúcií? Treba povedať, že aj tieto prípady spadajú pod dekrét senátu; bolo totiž zistené, že zodpovednosť tohto druhu existovala v prípade, ktorý sa týkal troch poručníkov.

108. Ak je však niekto poverený zodpovednosťou za osobu iného, pozrime sa, či to nemôže byť nad rámec Dekréту senátu; napríklad ak magistrát nesie zodpovednosť v prípade poručníctva alebo ak sa strana stane ručiteľom za poručníka alebo kurátora; pretože za takýchto okolností sa tieto veci nebudú považovať za vzťahujúce sa na tretie poručníctvo a v dôsledku toho sa musia schváliť.

109. Ale čo ak sa ustanoví čestný poručník, keďže takéto poručníctvo nie je zahrnuté medzi tri, vznikne tá istá otázka? Rozum naznačuje opak, pretože sa uvádza, že čestný poručník musí prevziať zodpovednosť, ak trpí, že poručníctvo je nesprávne spravované.

110. Niet pochýb o tom, že strana, ktorá sa po vymenovaní za poručníka nestará o správu poručenstva, spadá do pôsobnosti Adresára, pretože je zodpovedná podľa Posvätných konštitúcií rovnako, ako keby ho spravovala.

111. Čo však v prípade, ak by sa poručník chcel z nejakého dôvodu ospravedlniť a nemohol by v danom čase predložiť žiadny dôkaz, takže by sa vyšetrovanie jeho ospravedlnenia odložilo; a medzitým by jeho poručenkyňa vyrástla, vzťahoval by sa na neho Dekrét senátu? Táto otázka závisí od toho, či po tom, ako poručenka dosiahla pubertu a poručníctvo sa skončilo, by sa jeho ospravedlnenie mohlo prijať. Ak by totiž bola prijatá a on by mal byť prepustený, môže sa s ňou beztrešne oženiť; ak by však nemala byť prijatá po skončení jeho poručníctva, nemôže sa s ňou legálne oženiť. Papinianus v piatej knihe názorov hovorí, že ak je úrad poručníka ukončený, jeho ospravedlnenie sa nesmie prijať; a preto je zodpovedný za čas, ktorý uplynul. Tento názor ma však v žiadnom prípade neuspokojuje, pretože je nespravodlivé, aby sa poručník neospravedlnil alebo aby sa mu zabránilo uzavrieť manželstvo, ak sa jeho ospravedlnenie prijalo, z dôvodu omeškania, ku ktorému nedošlo podvodom, ale z nevyhnutnosti.

112. Aj keď je v podmienkach Adresy stanovené, že poručník nemôže uzavrieť manželstvo so svojou poručenkou, predsa len treba chápať, že sa s ňou nemôže ani zasnúbiť; pretože ona, všeobecne povedané, nemôže byť zasnúbená s osobou, s ktorou nemôže byť zosobášená, keďže tá, ktorá môže byť zosobášená, môže byť legálne zasnúbená.

113. Ale čo ak by sa adoptívny syn poručníka nezákonne oženil s poručencom a potom by bol emancipovaný? Treba veriť, že senát nemal na mysli adopciu detí, ktoré boli emancipované, pretože po emancipácii sa na adoptívnu rodinu vôbec neprihliada.

114. Prirodzené deti poručníka, aj keď mohli byť dané na adopciu, sú zahrnuté v dekrétach senátu.

115. Ale čo ak sa poručník po vymenovaní odvolá a jeho dedič je následne porazený, musí byť zodpovedný počas doby, ktorá uplynula? A ak je dedičom syn poručníka a prehral by svoj spor, bude sa naňho vzťahovať Adresát? Z toho vyplýva, že áno, keďže musí skladať účty.

116. Papinianus, Otázky, kniha LII.

Ak je veno zabavené z dôvodu nezákonného manželstva, manžel musí zaplatiť všetko, čo by bol nútený urobiť v prípade žaloby o veno, s výnimkou nevyhnutných výdavkov, ktoré zvyčajne znižujú veno na základe zákona.

117. Ten istý, Názory, kniha IV.

Hoci otec chcel, aby sa manželstvo ich dcéry ponechalo úplne na rozhodnutie matky, nebude jej dovolené vybrať poručníka; nepredpokladá sa totiž, že otec mal na mysli ustanovenie poručníka; keďže obzvlášť ustupoval vôli matky, aby zabránil vydaniu dcéry za manželku.

118. Je nevhodné, ak sa žena vydá za slobodného muža svojho manžela a patróna.

119. Ak poručník skladá účty poručníkovi, nemôže sa oženiť so svojou chránenkyňou pred časom určeným zákonom; ani vtedy, ak sa medzitým stala matkou tým, že uzavrela iné manželstvo.

120. Ten istý, Definície, Kniha I.

Ak sa prefekt kohorty alebo jazdecka, alebo tribún ožení so ženou z provincie, v ktorej je umiestnený, pričom je to zákonom zakázané, manželstvo bude neplatné. Tento prípad je podobný prípadu zverenca, keďže manželstvo je zakázané z dôvodu vykonávanej moci. Je však priestor na pochybnosti, že v prípade, keď sa vydá panna, môže byť zbavená toho, čo jej bolo zanechané na základe závetu? Podobne ako v prípade poručenca, ktorý sa oženil so svojím poručníkom, manželka môže nadobudnúť všetko, čo jej bolo odkázané; napriek tomu všetky peniaze, ktoré boli zanechané ako veno, musia byť odovzdané dedičovi ženy.

121. Kallistratos, Otázky, kniha II.

Senát nariadil, že slobodný muž, ktorý bol zároveň poručníkom dcéry svojho patróna, má byť vyhnaný, pretože sa vydala za neho alebo za jeho syna.

122. Myslím si, že cudzí dedič poručníka by mal byť zahrnutý do podmienok dekrétu senátu, ktorým sa poručníkom a ich synom zakazuje ženiť sa so svojimi zverenkyňami; keďže manželstvá tohto druhu sú zakázané, aby sa zabránilo podvádzaniu poručníkov zo strany tých, ktorí sú nútení skladať im účty za správu poručníctva.

123. Opatrovníkovi nie je zakázané dať svoju dcéru za ženu svojej chránenkyni.

124. Paulus, Názory, kniha VII.

125. Osoby, ktoré spravujú verejné úrady vo svojich rodných provinciách, sa nepovažujú za osoby, ktoré porušujú zákon tým, že uzatvárajú manželstvo v uvedených provinciách; to ustanovujú aj niektoré cisárske dekréty.

125. Paulus na tom istom mieste hovorí: "Som toho názoru, že aj keď sa manželstvo uzavrie v provincii v rozpore so zákonom, preda len po uplynutí funkčného obdobia, ak sú strany naďalej rovnakého zmýšľania, manželstvo sa stane zákonným, a preto všetky deti narodené neskôr budú legitímne, ako v prípade zákonného manželstva."

126. Ten istý, Sentencie, kniha II.

V prípade, že poručník alebo kurátor uzavrie manželstvo so svojou zverenkyňou pred dovŕšením jej dvadsiateho šiesteho roku života (ak nebola zasnúbená svojím otcom, ani ju nikomu nepridelil vo svojom závete), alebo ak ju dá za ženu svojmu synovi; obe strany sa z tohto dôvodu stanú neslávne známymi a budú ľubovoľne potrestané v závislosti od hodnosti zverenkyne. V tomto prípade nie je rozdiel, či je syn sám sebe pánom, alebo je pod kontrolou svojho otca.

127. Je veľmi nevhodné, aby sa slobodný kurátor oženil so zverencom svojho patróna, ktorý spravuje záležitosti kuratória.

128. Tryphoninus, Disputácie, kniha IX.

Synovi poručníka sa zakazuje oženiť sa so svojou chránenkyňou, pričom jeho otec je nútený vyúčtovať poručníctvo; či už tak urobí za života poručníka, alebo po jeho smrti. Nemyslím si, že je rozdiel v tom, či sa syn stane jeho dedičom; alebo či odmietne majetok svojho otca; alebo či sa nestane jeho dedičom, pretože bol vydedený; alebo po emancipácii bol v závete vynechaný; pretože by mohol byť nútený odovzdať majetok patriaci poručníkovi, ktorý mu bol podvodne odovzdaný jeho otcom.

129. Existuje jeden bod, v súvislosti s ktorým môžu vzniknúť pochybnosti; napríklad ak starý otec spravuje poručníctvo svojej vnučky, ktorá sa narodila emancipovanému synovi, môže ju dať do manželstva vnukovi od iného syna, či už je emancipovaný, alebo stále zostáva pod jeho kontrolou, keďže jeho náklonnosť k obom odstráni akékoľvek podozrenie z podvodu? Hoci sa dekrét senátu vo svojom prísnom výklade vzťahuje na všetky druhy poručníkov, predsa len vzhľadom na veľkú náklonnosť, ktorú prechováva starý otec, by sa mal takýto sobáš povoliť.

130. Ak je syn pod otcovskou kontrolou poručníkom alebo kurátorom dievčaťa, myslím si, že je ešte väčší dôvod, aby sa jej nedovolilo vydať sa za jeho otca. Malo by jej byť dovolené vydať sa za jeho brata, ktorý je pod kontrolou toho istého otca?

131. Pozrime sa, ak by sa Titiov syn oženil s dievčaťom, ktoré bolo tvojím poručníkom, a ty by si potom adoptoval Tícia alebo jeho syna, či sa manželstvo zruší, ako sa to rieši v prípade adoptovaného zaťa, alebo či adopcia bude predstavovať prekážku manželstva. Druhý názor je lepší, aj keby poručník počas výkonu svojho úradu adoptoval manžela dievčaťa, ktorého je poručníkom; pretože akonáhle sa poručníctvo ukončí a dievča sa vydá za niekoho iného, myslím si, že na to, aby sa zabránilo adopcii jej manžela, by bolo potrebné preukázať, že to bolo vymyslené, aby sa zabránilo vydaniu účtu z poručníctva, čo adresa Božej Marky zahrnuje ako dôvod na zabránenie manželstvám tohto druhu.

132. Ak sa ustanoví poručník pre majetok nenarodeného dieťaťa, bude podliehať zákazu tohto dekrétu senátu, pretože aj on musí vydať účet. Čas spotrebovaný na správu poručníctva by sme nemali brať do úvahy, pretože bez ohľadu na to, či je dlhý alebo krátky, čas potrebný na vykonanie takéhoto poručníctva osobou poverenou jeho výkonom nemá žiadny význam.

133. Kým Titius spravoval poručníctvo poručníčky alebo kým jej poručník vykonával jej záležitosti, zomrela a zanechala dcéru ako svoju dedičku, skôr než bol vystavený účet. Vzniká otázka, či ju Titius mohol dať za ženu svojmu synovi. Povedal som, že tak mohol urobiť, pretože účet, ktorý mal voči pozostalosti, bol len jednoduchým dlhom; inak by každý dlžník, ktorý mu bol z akéhokoľvek dôvodu zaviazaný, mal zakázané oženiť sa s ňou sám alebo ju dať za ženu svojmu synovi.

134. Ak poručník spôsobí, že jeho zverenkyňa odmietne majetok svojho otca, mal by jej na to dať dobrý dôvod, pretože by sa mohlo stať, že by bol proti nemu z tohto dôvodu vyneseny rozsudok, ak by konal bez náležitého uváženia; a to aj vtedy, ak by po náležitej porade nevyužil pomoc prétora, pretože otec dievčaťa zomrel v platobnej neschopnosti. Keďže je však potrebné, aby sa to preukázalo na súde, manželstvu sa bude brániť; pretože ten, kto spravoval poručníctvo výhodne a verne, bude mať aj tak zakázané uzavrieť takéto manželstvo.

135. Paulus, O Turpiliovom dekréte senátu.

Ak sa niekto oženi s príbuznou ženského pohlavia, či už vo vzostupnej alebo zostupnej línii, dopúšťa sa podľa zákona národov incestu. Kto sa oženi s príbuznou ženského pohlavia v bočnej línii (kde je to výslovne zakázané), alebo je s ním nejaká žena spojená príbuzenským vzťahom, a urobí to verejne, postihne ho miernejší trest, ale ak takýto čin spácha tajne, postihne ho prísnejší trest. Dôvodom tohto rozdielu, pokiaľ ide o manželstvo nesprávne uzavreté s príbuzným v príbuzenskom vzťahu, je, že tí, ktorí tento čin spáchajú verejne, nie sú vystavení prísnejšiemu trestu, pretože sa považujú za nevedomých, ale tí, ktorí ho spáchajú tajne, sú potrestaní prísne ako kontumační.

Tit. 3. O zákone o vene.

136. Paulus, O Sabinovi, kniha XIV.

Právo na veno je večné a v súlade s práním strany, ktorá ho udeľuje, sa zmluva uzatvára s tým, že veno zostane vždy v rukách manžela.

137. Ten istý, O edikte, kniha LX.

Je v záujme štátu, aby sa ženám zachovalo veno, aby sa mohli znovu vydať.

138. Ulpian, O edikte, kniha LXIII.

Pojem veno sa nevzťahuje na manželstvá, ktoré sú neplatné, pretože bez manželstva nemôže existovať veno. Preto tam, kde neexistuje názov manželstvo, neexistuje ani veno.

139. Paulus, O Sabinovi, kniha VI.

Keď sa k samotnému vlastníctvu danému veno pridá užívacie právo, platí, že ide o zvýšenie vena, a nie o druhé veno; rovnako ako v prípade, keď dôjde k pristúpeniu na základe alúvia.

140. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXXI.

Profektačné veno je veno odvodené buď od majetku, alebo od činu otca, alebo iného predka.

141. Preto keď predok alebo jeho zástupca dá veno alebo prikáže inému, aby ho dal, alebo keď ho dá niekto, kto vybavuje jeho záležitosti, a predok jeho čin ratifikuje, ide o profektačné veno.

142. Keď niekto, kto chce urobiť dar otcovi, dáva veno, Marcellus v šiestej knihe Digest hovorí, že aj toto veno pochádza od otca a je profektačné, čo je správne.

143. Okrem toho, ak poručník šialenca alebo utrácajúceho, alebo kohokoľvek iného dáva veno, hovoríme, že je to tiež profektačné veno.

144. Ak však predpokladáme, že prétor alebo guvernér provincie vydá dekrét, v ktorom určí, koľko z majetku otca, ktorý je v zajatí buď nepriateľa, alebo lupičov, sa má dať jeho dcére ako veno, aj to sa považuje za profektuálne veno.

145. Julianus hovorí, že veno nie je profektívne, ak otec odmietne majetok za účelom poskytnutia vena, pretože manžel jeho dcéry bol nahradený, alebo ak by si mohol nárokovať majetok ab intestato. Ak by však otec odmietol dedičstvo, aby mohlo zostať v rukách jeho zaťa, ktorý bol dedičom, ako veno, Julianus zastáva názor, že toto nepochádza z jeho majetku, pretože otec nevyplatil žiadne peniaze, ktoré by mu patrili, ale len odmietol nadobudnúť dedičstvo.

146. Ak otec nie ako rodič, ale preto, že sa stal ručiteľom za iného, sľúbi veno a ako ručiteľ je nútený zaplatiť, Neratius hovorí, že toto veno nie je profektívne, hoci otec nemôže od hlavného dlžníka vymáhať to, čo zaplatil.

147. Ak však otec sľúbi veno a poskytne za neho ručenie alebo iného dlžníka, myslím si, že veno bude profektívne; stačí totiž, aby otec zodpovedal buď hlavnému dlžníkovi, alebo ručiteľovi.

148. Ak si syn pod otcovou kontrolou požičia peniaze a zaviazhe svojho veriteľa, aby dal veno pre jeho dcéru, alebo ak peniaze dostane a dá ich, veno sa považuje za odvodené, ako hovorí Neratius, od starého otca; keďže ten bude povinný obdarovať svoju vnučku, pretože sa zdá, že transakcia bola vykonaná s odkazom na majetok starého otca.

149. Julianus v sedemnástej knihe Digest uvádza, že ak niekto dá určitú sumu peňazí svojmu otcovi s tým, že ju má dať svojej dcére ako veno, nejde o profektívne veno; otec je totiž povinný peniaze dať, a ak tak neurobí, bude podliehať žalobe o ich vrátenie. Hovorí, že rovnaké pravidlo sa vzťahuje aj na matku, pretože ak dá svojmu manželovi peňažnú sumu pod podmienkou, že ju vyplatí svojmu zaťovi ako veno pre jeho dcéru, nepovažuje sa za to, že manželka darovala peniaze svojmu manželovi; preto veľmi správne hovorí, že tento dar nie je jedným z tých, ktoré sú zakázané občianskym právom, keďže ich nedala svojmu manželovi, aby si ich ponechal, ale aby ich vyplatil jej zaťovi, aby ich použil v prospech jej dcéry; preto ak by ich nepoužil na tento účel, bude podliehať žalobe o ich vrátenie. Preto Julianus hovorí, že toto veno je adventívne, a my ho za také považujeme.

150. Ak syn pod otcovským dozorom sľúbi veno a dá ho po tom, ako sa stal svojím vlastným pánom, je to profektívne, pretože peniaze neplatí ako dlh z majetku svojho otca, ale ako svoj vlastný dlh, ktorý uzavrel, keď bol pod otcovským dozorom, a od zodpovednosti za ktorý je oslobodený tým, že sa stal hlavou domácnosti.

151. Ak by otec dal veno v mene svojej emancipovanej dcéry, nikto nepochybuje, že nie je o nič menej profektívne, pretože nie právo moci, ale titul rodiča robí veno profektívnym. To platí len v prípade, že veno dáva otec, ale ak ho dlhuje svojej dcére a dáva ho s jej súhlasom, veno sa stáva adventívnym.

152. Papinián v Desiatej knihe otázok hovorí, že ak otec, ktorý je poručníkom svojej dcéry, ktorá je jej vlastnou milenkou, pre ňu vytvorí veno, bude sa mať za to, že tak urobil skôr ako jej otec než ako poručník.

153. Julianus v devätnástej knihe Digest hovorí, že adoptívny otec má právo vymáhať veno, ak ho sám udelil.

154. Ak niekto sľúbi veno pre dcéru iného a jej otec sa stane dedičom sľubujúceho, Julianus hovorí, že existuje rozdiel, ak sa otec stane dedičom a dá veno pred svadbou, a ak tak urobí neskôr. Ak sa tak stalo pred uzavretím manželstva, veno sa považuje za profektívne, pretože by ho mohol na základe oznámenia získať späť; ak sa tak však stalo po uzavretí manželstva, nebolo by profektívne.

155. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIV.

Úľava sa podľa zákona poskytuje otcovi v prípade, že po strate dcéry má nárok na vrátenie vena, ktoré od neho pochádza, a to ako útecha, aby netrpel stratou dcéry aj peňazí.

156. Ak otec daruje ako veno pozemok, ktorý patrí inému, ale ktorý kúpil v dobrej viere, veno sa chápe ako profektívne.

157. Ak bola pri darovaní vena niektorá zo strán obťažená, poskytuje sa úľava, a to aj tomu, kto má viac ako dvadsaťpäť rokov; pretože nie je v súlade s tým, čo je správne a spravodlivé, aby jedna osoba profitovala zo straty inej osoby alebo aby utrpela stratu ziskom inej osoby.

158. Ulpian, O Sabínovi, kniha XXXI.

Spravodlivosť si vyžaduje, aby zisk z vena patrilo manželovi, lebo keďže on znáša bremeno manželstva, je spravodlivé, aby zisk dostal on.

159. Zisky prijaté počas manželstva nepatria do vena, ale ak boli prijaté pred manželstvom, stávajú sa jeho súčasťou; ibaže by medzi budúcim manželom a manželkou bola uzavretá nejaká iná dohoda; vtedy sa totiž zisky nevrátia, pretože sa považujú za dar.

160. Ak je užívacie právo poskytnuté ako veno, pozrime sa, či sa zisky z neho musia vrátiť, alebo nie. Celsus v desiatej knihe Digest hovorí, že treba zistiť, aký bol úmysel strán; a ak nedošlo k opačnej dohode, myslí si, že len právo užívania tvorí veno a zisky z neho plynúce sa do neho nezahŕňajú.

161. Ak je majetok darovaný ako veno, myslím si, že sa stáva súčasťou majetku manžela a že časový prírastok odvodený od manželky by mal byť priznaný jej manželovi. Takto darovaný majetok patrí manželovi, ak je darovaný, formou vena počas existencie manželstva. Ale čo ak bol darovaný pred uzavretím manželstva? Ak ho žena skutočne darovala s tým, že sa má okamžite stať jeho majetkom, stane sa tak. Ak ho však dala s podmienkou, že sa stane jeho, keď dôjde k uzavretiu manželstva, môžeme nepochybne povedať, že mu bude patriť, keď dôjde k uzavretiu manželstva. Preto ak by sa manželstvo neuskutočnilo z dôvodu odmietnutia a žena darovala majetok s tým, že má okamžite patriť manželovi, akonáhle bude doručené oznámenie o odmietnutí, bude mať právo na jeho vrátenie. Ak ho však darovala s podmienkou, že sa stane jeho, len čo sa manželstvo uzavrie, a bude doručené oznámenie o odmietnutí, môže majetok okamžite získať späť. Ak podá žalobu o jeho vrátenie pred doručením oznámenia o odmietnutí, môže sa uplatniť námietka z dôvodu zlej viery alebo in factum, pretože žaloba by sa nemala podávať o vrátenie majetku určeného na veno.

162. Callistratus, Otázky, kniha II.

Ak je však zrejmé, že takýto úkon nebol vykonaný, treba sa domnievať, že majetok okamžite prechádza na snúbencov, a pokiaľ sa manželstvo neuskutoční, musí sa vrátiť.

163. Ulpian, O Sabínovi, kniha XXXI.

Ak dám Seii určitý majetok, aby ho ona sama mohla dať vo svojom mene ako veno, stane sa jej, aj keď by nemal byť darovaný ako veno; bude však podliehať žalobe o jeho vrátenie. Ak dám niečo v jej mene pred uzavretím manželstva, je rozdiel, pod akou podmienkou som to dal, či to malo patriť jej manželovi hneď, alebo až po uzavretí manželstva. Ak to bolo dané, aby to hneď pripadlo jemu, a doručí sa oznámenie o odmietnutí, budem mať právo na vymáhanie; ak to však tak nie je, môžem sa toho domáhať z dôvodu, že majetok stále patrí mne. Preto ak sa manželstvo nemôže uskutočniť z dôvodu nejakej nezákonnej prekážky, v druhom prípade majetok zostane môj.

164. Ak niekomu odovzdám majetok, ktorý sa má stať venom po uzavretí manželstva, a zomriem pred uzavretím manželstva, predstavuje tento majetok veno, ak sa manželstvo neskôr uzavrie? Mám pochybnosti, či prejde na osobu, ktorej bol darovaný, pretože ten, kto ho daroval, je po smrti zbavený vlastníctva, keďže darovanie prebiehalo až do dňa uzavretia manželstva; a keď sa splní podmienka uzavretia manželstva, vlastníctvo majetku už prejde na dediča a treba konštatovať, že ho nemožno zbaviť bez jeho súhlasu. Spravodlivejší je názor v prospech vena a za to, aby sa od dediča vyžadoval súhlas s úkonom zosnulého; alebo ak by svoje rozhodnutie odložil, alebo by bol neprítomný, alebo by nebol ochotný, vlastníctvo by malo prejsť na manžela zo zákona, aby žena nemohla zostať bez vena.

165. Musíme chápať, že majetok daný z dôvodu vena je ten, ktorý je daný ako veno.

166. Ak sa majetok opäť dáva ako to, čo Gréci nazývajú parapherna a Galovia peculium, pozrime sa, či právo naň hneď prechádza na manžela. Myslím si, že ak je daný, aby sa stal jeho, hneď prechádza na manžela; a ak by sa manželstvo rozviedlo, žena si ho nemôže nárokovať ako svoje, ale mala by podať osobnú žalobu o jeho vrátenie, a nie začať konanie žalobou o veno, ako to uviedol božský Marcus, náš cisár, a jeho otec v reskripte. Je zrejmé, že ak sa manželovi odovzdá zoznam majetku manželky, ako sa to vo všeobecnosti robí v Ríme, pretože žena zvykne do zoznamu uviesť majetok, ktorý má v dome svojho manžela užívať a ktorý nedáva ako veno, aby ho on mohol podpísať, že uvedený majetok dostal, a aby si mohla ponechať v držbe dokument, ktorý obsahuje opis toho, čo priniesla do jeho domu. Zvážme, či to patrí manželovi. Nemyslím si, že patrí, a to nie z dôvodu, že mu to nebolo doručené, pretože aký je rozdiel v tom, či mu to bolo doručené alebo nie, ak to bolo prinesené do jeho domu s jeho súhlasom; ale preto, že si nemyslím, že medzi manželom a manželkou bolo dohodnuté, že vlastníctvo uvedeného majetku prejde na neho, ale skôr preto, že je isté, že v prípade rozluky to nemožno poprieť; a preto, že manžel často preberá zodpovednosť za takéto predmety, ak nie sú ponechané v správe jeho manželky. Pozrime sa, či v prípade, že by takéto predmety neboli vrátené, môže žena podať žalobu z dôvodu odstránenia majetku, alebo z dôvodu úschovy, alebo z poverenia. Ak bola úschova vecí zverená manželovi, môže podať žalobu na základe úschovy

alebo mandátnu žalobu; v opačnom prípade bude možné podať žalobu z dôvodu odstráneného majetku, ak si ho manžel ponechal s úmyslom privlastniť si ho, alebo žalobu na vydanie, ak sa nepokúsil majetok odstrániť.

167. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXXIV.

Vo všeobecnosti je v záujme manžela, aby majetok, ktorý dostane ako veno, nebol ocenený, aby nebol nútený niest' zaň zodpovednosť; a to najmä vtedy, ak dostane ako veno zvieratá alebo ženské šaty. Ak sú totiž tieto veci ocenené a žena ich opotrebuje, manžel bude napriek tomu zodpovedný za sumu, na ktorú boli ocenené. Preto vždy, keď sa majetok dáva ako veno bez toho, aby bol ocenený, ak sa jeho hodnota zvýši, bude z neho mať zisk, ale ak sa znehodnotí, musí znášať stratu.

168. Ak pozemok, ktorý nebol ocenený, dostane nejaký prírastok, bude to v prospech ženy, a ak stratí niečo na hodnote, strata bude jej.

169. Ak sú otroci darovaní ako veno a majú deti, tento zisk nepatrí manželovi.

170. Prírastok dobytku darovaného ako veno však patrí manželovi, pretože sa považuje za zisk; napriek tomu, keďže je potrebné pred všetkým ostatným, aby sa majetok udržiaval, a ak nejaké zvieratá uhynú, musí sa nahradiť rovnaký počet kusov ich potomstvom, manžel má nárok len na zvyšok ako zisk, pretože zisk získaný z vena patrí jemu.

171. Ak sa majetok, ktorý sa má dať ako veno, ocení pred uzavretím manželstva, toto ocenenie je akoby podmienené, pretože závisí od toho, či sa manželstvo uskutoční. Preto ak sa sobáš uskutoční, ocenenie majetku je dokonalé a uskutoční sa skutočný predaj.

172. Preto sa možno spýtať, či žena musí znášať stratu, ak by otroci, ktorí boli ocenení, zomreli pred jej sobášom. V tejto súvislosti treba povedať, že keďže predaj je podmienený, ak smrť nastane počas trvania podmienky, ruší predaj; a v dôsledku toho treba rozhodnúť, že stratu by mala znášať žena z dôvodu, že predaj ešte nebol dokončený, pretože ocenenie nahrádza predaj.

173. Ak sa majetok odovzdá ako veno, aj keď mohol byť ocenený, ale uzavrie sa dohoda, že sa vráti buď suma ocenenia, alebo samotný majetok, a pridá sa táto doložka, a to "Čokoľvek si manželka želá", môže si sama vybrať, či chce radšej požadovať majetok alebo jeho hodnotu. Ak sa však pridá táto doložka, a to: V prípade, že sa uvedie táto klauzula: "Ktorúkoľvek si želá jej manžel," bude mať právo výberu, alebo ak sa o výbere nič nehovorí, manžel si bude môcť vybrať, či sa radšej vzdá nehnuteľnosti alebo zaplatí jej cenu; ak sa totiž sľubuje jedna alebo druhá vec, strana má právo vybrať si, ktorú dá, ale ak nehnuteľnosť už neexistuje, manžel musí za každú cenu zaplatiť jej odhadnú cenu.

174. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Je isté, že manžel môže majetok vrátiť, aj keď môže byť znehodnotený.

175. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXIV.

Ak sa majetok ocení po uzavretí manželstva a toto sa schváli ako darovanie, ocenenie je neplatné, pretože majetok nemožno predať za účelom darovania, keďže takáto transakcia nemá medzi mužom a ženou žiadnu platnosť; preto majetok stále zostane ako súčasť vena. Ak sa podobné darovanie uskutoční pred uzavretím manželstva, je lepší názor, že sa má vzťahovať na čas, keď sa uzavrie manželstvo, a preto nebude platné.

176. Ak žena tvrdí, že bola oklamaná pri ocenení svojho majetku, pretože je príliš nízke; ako napríklad, ak bola oklamaná s ohľadom na hodnotu otroka, ktorého darovala, treba zistiť, či bola pri odovzdávaní otroka zneužitá, a v takom prípade by sa jej mal otrok vrátiť; alebo či bola podvedená pri ocenení, pretože ak bola podvedená len pri ocenení, manžel si bude môcť vybrať, či jej radšej zaplatí skutočnú hodnotu otroka, alebo sa otroka vzdá sám. Toto pravidlo platí, ak je otrok živý, ale ak je mŕtvy, Marcellus hovorí, že manžel musí zaplatiť jeho hodnotu, nie jeho skutočnú hodnotu, ale tú, ktorá bola stanovená jeho ocenením, pretože žena by si mala gratulovať, že otrok bol ocenený. Ak však žena jednoducho, dá otroka, niet pochyb, že riziko zostáva na nej, a nie na manželovi; a Marcellus zastáva rovnaký názor, ak bol maloletý oklamáný. Je zrejmé, že ak má žena kupca, ktorý je ochotný zaplatiť spravodlivú cenu, potom treba povedať, že by sa malo vykonať riadne ocenenie; a Marcellus uvádza, že by sa to malo urobiť len vtedy, ak je žena neplnoletá. Scaevola však v súvislosti s manželom tvrdí, že ak je na jeho strane zlá viera, musí sa vykonať spravodlivé ocenenie, a myslím si, že to, čo hovorí Scaevola, je úplne správne.

177. Ak sa manželka dohodla so svojím manželom, ktorý bol jej dlžníkom, že ako veno dostane to, čo jej dlhuje, myslím si, že môže podať žalobu o veno; pretože hoci nebude zbavený zodpovednosti za predchádzajúci dlh na základe zákona, predsa len bude mať nárok na výnimku.

178. Modestinus, O rozdieloch vo venoch.

Ak sa žena po rozvode vráti k manželovi skôr, ako podá žalobu o vyplatenie vena, možno pozitívne konštatovať, že žalobe o vyplatenie vena bude brániť výnimka z dôvodu zlej viery, pokiaľ manželstvo trvá.

179. Ulpianus, O edikte, kniha XXXIV.

Ak žena dá ako veno majetok, ktorý bol ocenený, a potom je v omeškaní s jeho vydaním a majetok zanikne, nemyslím si, že bude oprávnená na žalobu.

180. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIV.

Ak nie je vinná, bude mať nárok na cenu, rovnako ako keby nehnuteľnosť dodala, pretože všetko, čo sa stane, bude na riziko kupujúceho.

181. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXXIV.

Vždy, keď sa majetok, ktorý bol ocenený, dá ako veno a potom sa vyst'ahuje, manžel môže podať žalobu o kúpu proti svojej manželke a všetko, čo získa z tohto dôvodu, musí odovzdať svojej manželke v žalobe o veno, ak by sa manželstvo rozviedlo. Preto, ak by sa do rúk manžela dostal dvojnásobok sumy, musí ju celú odovzdať svojej manželke. Tento názor je spravodlivý, pretože keďže nejde o bežný predaj, ale o transakciu uskutočnenú z dôvodu vena, manžel by nemal mať zisk zo straty svojej manželky, pretože mu stačí, aby bol odškodnený, a nie aby získal akýkoľvek zisk.

182. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Vo veciach týkajúcich sa vena je manžel zodpovedný za podvod aj za nedbanlivosť, pretože veno dostal na svoj vlastný prospech; musí tiež vynaložiť rovnakú starostlivosť, akú prejavuje vo svojich vlastných záležitostiach.

183. Ak bol majetok, ktorý bol ocenený, daný ako veno a manželstvo sa neuskutoční, treba zväziť, čo možno vymáhať, či samotný majetok, alebo jeho ocenenie. Zdá sa, že úmyslom strán bolo, aby sa ocenenie vykonalo len v prípade, že sa manželstvo uskutoční, pretože za zmluvu neexistovala žiadna iná protihodnota. Preto by sa mal vymáhať majetok, a nie jeho hodnota.

184. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIV.

Ak ste dostali ako veno určitých otrokov, ktorých hodnota bola ocenená, a bola uzavretá dohoda, že v prípade rozvodu vrátite iných otrokov ocenených na rovnakú hodnotu, Labeo hovorí, že potomstvo týchto otrokov bude vaše, pretože otroci boli na vaše riziko.

185. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXXIV.

Aj keď sa veno na príkaz manžela odovzdá inej osobe, tá bude aj tak povinná ho vrátiť.

186. Paulus: "Vydržiavanie manželstva je v súlade so zákonom, ktorý sa vzťahuje na manželstvo. O Sabinovi, kniha VII.

Julianus hovorí, že platí nasledujúca podmienka, a to: "V prípade, že sa manželstvo vyplatí, musí sa vydať: "Keď zomrieš, dáš mi takú a takú sumu ako veno", pretože je zvykom uzavrieť dohodu, že veno manželka počas svojho života nedá. Nemal som za to, že ide o podobný prípad, pretože jedna vec je odložiť výber toho, čo sa má vyplatiť, a druhá vec je stanoviť na začiatku, že sa to vyplatí v čase, keď manželstvo nebude existovať. Tento názor sa zhoduje s názorom Arista, Neratia a Pomponia.

187. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXXV.

Je ustálené, že podmienka uzavretá z dôvodu vena, ktorá obsahuje podmienku: "Ak by sa manželstvo uskutočnilo", môže byť dôvodom na súdne konanie len vtedy, ak sa manželstvo uzavrie; aj keď táto podmienka nemusela byť uvedená. Preto ak sa doručí oznámenie o odmietnutí, hovorí sa, že podmienka ustanovenia nebola splnená.

188. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

A aj keby sa žena neskôr vydala za toho istého muža, podmienka nenadobudne svoju platnosť.

189. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXXV.

Ale z dôvodu, že nie je potrebné vložiť tento dodatok do ustanovenia o vene, zastávame tiež názor, že nie je potrebné ho uvádzať pri odovzdávaní vena.

190. Pomponius, O Sabinovi, kniha XV.

Ak dcéra pod otcovskou kontrolou, ktorá sa má vydať, dá veno svojmu budúcemu manželovi zo svojho vlastného peculia, ktoré má v správe; a potom, kým peculium zostane v rovnakom stave, dôjde k rozvodu, veno jej môže byť zákonne vrátené, rovnako ako dlh z peculia akéhokoľvek iného dlžníka.

191. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Žena, ktorá sa chystala vydať za muža, ktorý jej dlhoval Stichus, otrok, s ním uzavrela nasledujúcu dohodu: "Namiesto Stichusa, ktorého mi dlhuješ, považuj za veno desať aurei, ktoré sa ti dávajú." V súlade s pravidlom, ktoré bolo stanovené, že

jeden druh majetku sa môže dať za iný a strany sa zbavia zodpovednosti; desať aurei sa bude považovať za darované veno, pretože zmena vena sa môže uskutočniť dohodou.

192. Modestinus, Pravidlá, kniha I.

Zastávame názor, že veno možno zmeniť, kým existuje manželský stav, len ak to bude pre ženu výhodné, ak sa peniaze zmenia na majetok alebo majetok na peniaze. Toto pravidlo sa všeobecne prijíma.

193. Ulpian, O Sabínovi, kniha XXXVI.

Keď sa tak stane, pozemok alebo osobný majetok sa stáva dotal.

194. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Otec nemôže zhoršiť stav svojej dcéry po svadbe, pretože veno mu nemôže byť vrátené bez jeho súhlasu.

195. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXXVI.

Ak otec sľúbi veno pre svoju dcéru a odkáže ho, ak ho zanechá jej manželovi, má sa posudzovať, či je odkaz platný alebo nie? Myslím si, že nie je platný, lebo keď dlžník odkáže veriteľovi to, čo mu dlhuje, odkaz je neplatný. Ak však odkáže veno svojej dcére, odkaz je platný, pretože veno patrilo manželovi z dôvodu sľubu a odkaz patrí dcére. Ak by dcéra preukázala, že poručiteľ mal v úmysle zdvojnásobiť odkaz, bude mať nárok na oboje, na veno, ktoré má právo vybrať jej manžel, aj na odkaz z dôvodu odkazu. Ak však poručiteľ zamýšľal, aby dostala jedno alebo druhé z toho, a žena sa bude domáhať dedičstva a stretne sa s námietkou z dôvodu zlej viery, dedič nebude nútený vyplatiť jej dedičstvo, pokiaľ ho nezbaví zodpovednosti, z tohto dôvodu proti manželovi, ktorý podá žalobu na základe daného sľubu. Ak však manžel podá žalobu, nebude potrebné, aby odškodnila dediča, ale ak žena podá žalobu po ňom, môže jej to byť vylúčené na základe výnimky, pretože veno už bolo vyplatené.

196. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Treba sa domnievať, že veno poskytnuté v čase predchádzajúceho manželstva sa nestáva veno, ak sa uzavrie neskoršie manželstvo, ak to nie je úmyslom strán; napriek tomu vždy predpokladáme, že to bol ich úmysel, ak sa nepreukáže, že došlo k inej dohode.

197. Papinianus, Názory, kniha IV.

Ak nedôjde k rozvodu, ale len k hádke, veno toho istého manželstva bude naďalej existovať.

198. Pomponius, O Sabinovi, kniha XVI.

Ak by manžel so súhlasom svojej manželky predal kameň získaný z lomov na dotálnej pôde alebo stromy, ktoré nie sú klasifikované ako zisky, alebo budovy nachádzajúce sa na pozemku, peniaze získané z predaja sa budú považovať za súčasť vena.

199. Ulpian, O Sabinovi, kniha VI.

Ak sa cudzinec, ktorý sľúbil veno, stane platobne neschopným, manžel bude vinný, že proti nemu nepodal žalobu, najmä ak sľúbil veno z donútenia, a nie dobrovoľne. Ak totiž daroval majetok, manžel by mal byť ospravedlnený za to, že netlačil na darcu, aby zaplatil, proti ktorému by mohol získať rozsudok v rozsahu svojich prostriedkov, ak by podal žalobu; pretože božský Pius v reskripte uviedol, že ak sú osoby žalované z dôvodu svojej liberálnosti, má byť proti nim vydaný rozsudok na celú sumu, ktorú sú schopné zaplatiť. Ak však sľub dal otec alebo dcéra sama, Julianus v šestnástej knihe Digest hovorí, že aj keď ho dal otec, riziko musí niesť manžel, čo by podľa tohto názoru nemalo obstať. Riziko by teda mala znášať žena, pretože žiadny sudca nebude trpezlivo počúvať ženu, ktorá tvrdí, že jej manžel netlačil na jej otca, ktorý jej sľúbil veno zo svojho majetku, aby ho zaplatil, a už vôbec nie, ak nepodal žalobu proti nej. Preto Sabinus veľmi správne zastáva názor, že ak otec alebo samotná žena sľúbili veno, riziko by nemal niesť manžel; ak však sľub urobí dlžník, riziko musí niesť manžel; a ak tak urobí niekto iný na základe darovania, bude za to zodpovedná strana, ktorá bola zvýhodnená. Rozumieme však, že prospech bude mať žena, ktorej patrí majetkový prospech.

200. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXXIII.

Matka dala zlatú nádobu na používanie svojej dcére; otec potom dal uvedenú nádobu ako veno manželovi dievčaťa; a jej matka potom zomrela. Ak otec dal predmet ako veno bez vedomia a súhlasu svojej manželky, bude patriť dedičovi matky a ten môže podať žalobu o jeho vrátenie; a keďže majetok je vyst'ahovaný, platí, že oveľa menšiu časť vena dal manžel, ktorý bude mať právo na žalobu proti svojmu svokrovi.

201. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXXV.

Ak manžel na účely obnovenia záväzku urobí ustanovenie s odkazom na veno prisľúbené otcom alebo kýmkoľvek iným, veno začína byť na jeho riziko, rovnako ako bolo predtým na riziko ženy.

202. Ten istý, O Sabínovi, kniha XLVIII.

Dlžník ženy sa na jej príkaz zaviazal zaplatiť peniaze jej mužovi a ten ho potom na príkaz svojej ženy prepustil. Stratu utrpela žena. Akým spôsobom to máme chápať? Má to byť z dôvodu vena, alebo z nejakého iného dôvodu? Zdá sa, že rozhodnutie bolo prijaté s ohľadom na dlžníka, ktorý dal sľub, že zaplatí veno. Je potrebné zistiť, či sa tak stalo pred uzavretím manželstva alebo po ňom, pretože sa má za to, že je dôležité, či bolo plnenie poskytnuté po uzavretí manželstva, pretože ak už veno bolo konštituované, manžel ho stratí tým, že dlžníka zbaví plnenia. Ak sa však tak stalo pred uzavretím manželstva, veno sa nepovažuje za konštituované.

203. Paulus, O Sabinovi, kniha XII.

Žena nestráca právo na žalobu, ak sa manželstvo neuskutočnilo, pretože ak sa neuskutočnilo, dlžník jej zostane zodpovedný.

204. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXVIII.

Určite treba zvážiť, či žena bude zodpovedať svojmu manželovi, ak mu nariadila, aby jej dlžníka prepustil. A ja si myslím, že bude zodpovedná za mandátnu žalobu a že toto právo sa mení na veno, pretože žena je zodpovedná za uvedenú žalobu a pretože sa má za to, že v dôsledku toho stratila svoj majetok. Ak však chce podať žalobu na veno, mala by si započítať vlastnú pohľadávku, ktorú nariadila manželovi.

205. Ten istý, O edikte, kniha XXXII.

Ak by otrokyňa dala majetok ako veno mužovi-otrokovi a potom, počas ich manželstva, obaja získajú slobodu bez toho, aby boli zbavení svojho peculium, a pokračujú v manželskom vzťahu; vec bude usporiadaná tak, že ak niečo zostane z toho, čo bolo darované ako veno, kým boli v otroctve, bude sa to považovať za mlčky premenené na dotalný majetok, takže jeho ocenená hodnota bude patriť žene.

206. Ak sa žena vydá za eunucha, myslím si, že treba rozlišovať, keď bol absolútne vykastrovaný, a keď nebol, pretože ak bol absolútne vykastrovaný, možno povedať, že veno neexistuje; ale ak sa tak nestalo, z dôvodu, že manželstvo môže existovať, veno je platné a žaloba na jeho vrátenie bude oprávnená.

207. Ten istý, O edikte, kniha XXXIV.

Divotvorca Severus v reskripte adresovanom Pontskému Lucrianovi uviedol, že: "Ak sa žena, ktorá dala veno, po rozvoze vráti k manželovi bez toho, aby bola manželská zmluva zrušená, sudca, ktorému je vec predložená, by nemal váhať

rozhodnúť v jej prospech; keďže určite nemala v úmysle vrátiť sa do manželského stavu bez toho, aby bola obdarovaná, a on musí splniť svoju súdnu povinnosť tak, ako bolo veno obnovené."

208. Paulus, O edikte, kniha XXXV.

Ak je veno prisľúbené, sú zaň zodpovedné všetky strany bez ohľadu na to, k akému pohlaviu alebo stavu patria.

209. Ak sa manželstvo neuskutoční, nemožno podať žalobu na základe ustanovenia, pretože treba brať do úvahy skôr činy než slová strán.

210. Veno sa konštituuje aj prepustením veriteľa, keď je manžel, ktorý je dlžníkom, prepustený na účely konštituovania vena.

211. Ak je veno sľúbené pod podmienkou dlžníkom ženy a neskôr, skôr ako môže manžel požadovať veno, dlžník prestane byť solventný, je ustálené, že stratu musí znášať žena, pretože sa nepovažuje za to, že manžel prijal pohľadávku v čase, keď ju nemohol získať. Ak však bol dlžník platobne neschopný v čase, keď dal podmienený sľub, stratu musí znášať manžel; pretože sa má za to, že vedome prijal pohľadávku takú, aká bola v čase vzniku záväzku.

212. Ak dlžník sľúbi veno žene a potom ju urobí svojou dedičkou; Labeo zastáva názor, že okolnosti sú rovnaké, ako keby veno sľúbila sama žena. Tento názor schvaľuje aj Julianus; hovorí totiž, že by nebolo spravodlivé, aby bol vynesený rozsudok proti nemu kvôli peniazom, ktoré ona sama dlhuje, a stačí, aby bola zbavená zodpovednosti.

213. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XI.

Ak sa ako veno dáva majetok, ktorý možno zväziť, spočítať alebo zmerať, robí sa to na riziko manžela, pretože sa dáva preto, aby ho mohol podľa svojej vôle predať; a keď sa manželstvo zruší, musí vrátiť predmety rovnakého druhu a kvality, alebo tak musí urobiť jeho dedič.

214. Ulpián, Disputácie, kniha III.

Hoci veno môže byť tvorené oslobodením manžela od zodpovednosti za dlh; ak však bolo predmanželské a manželstvo sa neuskutočnilo; Scaevola hovorí, že keďže bolo poskytnuté s ohľadom na manželstvo, ktoré sa neuskutočnilo, oslobodenie je neplatné, a preto záväzok zostáva neporušený. Tento názor je správny.

215. Vždy, keď cudzia osoba prepustí dlžníka za účelom vytvorenia vena a manželstvo sa neuskutoční, prepustenie nebude mať žiadny účinok, pokiaľ nebolo urobené preto, že veriteľ chcel celú sumu darovať žene; potom sa totiž musí konštatovať,

že ju dostala prostredníctvom fiktívneho doručenia a potom ju previedla na svojho manžela. Právo na osobnú žalobu o jej vrátenie však žena nemôže nadobudnúť prostredníctvom slobodnej osoby.

216. Je zrejmé, že ak sa manželstvo uskutoční a potom sa zruší, žena bude mať právo požadovať veno, pokiaľ cudzia osoba nezbavila manžela zodpovednosti; a on sám bude mať právo na žalobu o vrátenie, ak by sa manželstvo z akéhokoľvek dôvodu zrušilo, pretože potom žena nebude mať právo na žiadnu takúto žalobu. V súlade s tým, ak je veno tvorené oslobodením manžela od zodpovednosti a manželstvo sa uskutoční, výsledkom žaloby o vymáhanie vena bude, že ak je záväzok, od ktorého je manžel oslobodený, nepodmienený, nebude obnovený do pôvodného stavu; ale veno sa musí vyplatiť v súlade s tým, čo je obvyklé. Ak však bol záväzok obmedzený na určitý čas, mal by sa obnoviť do pôvodného stavu, ak čas, na ktorý je obmedzený, neuplynul pred zánikom manželstva, a ak bol dlh zabezpečený, zabezpečenie by sa malo obnoviť. Podobne, ak je záväzok, ktorý sa zmenil na veno, podmienený a k rozvodu dôjde počas jeho trvania, je lepší názor, že záväzok by sa mal obnoviť pod tou istou podmienkou. Ak však bola podmienka splnená počas existencie manželstva, čas, počas ktorého možno požadovať peniaze, by sa mal počítat' odo dňa rozvodu.

217. Julianus, Digesty, kniha XVI.

Ak otec sľúbi veno pre svoju dcéru a oslobodí ju pred uzavretím manželstva, nebude oslobodený od svojho sľubu; pretože aj keby otec zomrel pred uzavretím manželstva, jeho dedičia zostanú stále zodpovední z dôvodu jeho sľubu.

218. Ak má žena syna pod otcovskou kontrolou ako svojho dlžníka a sľúbi veno jeho otcovi takto: "To, čo mi dlhuješ ty alebo čo mi dlhuje tvoj syn, bude tvoje ako moje veno," nie je viazaná; ale výsledkom bude, že všetko, čo môže vymáhať od otca v rámci žaloby De Peculio, bude zahrnuté do jej vena. Marcellus hovorí, že ak by potom chcela podať žalobu buď proti synovi, alebo proti otcovi, bude jej v tom brániť výnimka z dôvodu uzavretej zmluvy; ak by však podala žalobu na veno, môže vymáhať všetko, čo bolo zistené v peculiu v čase, keď bolo veno sľúbené, a ak bolo sľúbené po uzavretí manželstva, ocenenie peculia musí byť vykonané v čase, keď sa slávil sobáš.

219. Tryphoninus, Disputácie, kniha VIII.

Ak žena, ktorá sa chystá vydat' za syna pod otcovskou kontrolou, ktorý je jej dlžníkom, sľúbi ako veno len právo na žalobu, ktoré má za jeho peculium, musí sa brať do úvahy suma, ktorá jej z tohto dôvodu prináleží v čase uzavretia manželstva.

220. Ak však, chystajúc sa vydat' za inú osobu, nariadi uvedenému synovi, ktorý je jej dlžníkom, aby jej sľúbil veno zo svojho peculium; musí sa vziať do úvahy čas, keď sa veno sľubuje, aby sa mohla odhadnúť výška peculium.

221. Julianus, Digesty, kniha XVI.

Tak ako v prípade, keď otrok po ustanovení nadobúda majetok pre svojho pána bez jeho súhlasu, tak aj záväzok nadobudne pre svojho pána, ak dovolí sľúbiť veno v mene svojho pána. Ten však nebude zodpovedný za žiadne riziko ani za nedbanlivosť, ak veno sľúbi dlžník ženy. Veno predstavuje aj odovzdanie dotovaného majetku otrokovi alebo synovi pod otcovskou kontrolou, ale ani pán, ani otec nebudú zodpovední ani za riziko, ani za nedbanlivosť. Preto hovorím, že toto veno bude na riziko ženy, kým pán alebo otec neratifikuje sľub alebo darovanie; a preto počas trvania manželstva možno majetok, ktorý bol odovzdaný, vymáhať osobnou žalobou. Okrem toho ho možno vymáhať žalobou na neurčitú sumu, aby sa strana mohla zbaviť svojho sľubu.

222. Ak žena, ktorá sa chystá vydať za svojho dlžníka, mu sľúbi veno týmito slovami: "Ako moje veno budeš mať to, čo mi dlžíš, alebo semproniansky majetok", čokoľvek z toho si žena vyberie, bude jej veno, a ak uprednostní, aby dlh zostal v rukách jej manžela ako veno, môže sa chrániť výnimkou voči nemu, ak podá žalobu o majetok. A ak dá majetok, môže si od manžela vymáhať peniaze, ktoré jej prináležia.

223. Ak otec, ktorý sa mylne domnieva, že je dlžný svojej dcére, sľúbi jej veno, bude za to zodpovedný.

224. Ten istý, Digest, kniha XVIII.

225. Ak má otrok obdarovaný ako veno pred svadbou nejaký majetok, ktorý mu bol predtým darovaný alebo odkázaný, veno sa zvýši rovnakým spôsobom ako v prípade úrody pozemku odovzdaného pred svadbou.

225. Ten istý, O Urseius Ferox, kniha II.

Ustanovenie bolo uzavreté v nasledujúcom znení: "Sľubuješ, že počas nasledujúceho roka zaplatíš desať aurei ako veno." Vznikla otázka, od ktorého dátumu sa má počítať rok, či odo dňa uzavretia ustanovenia, alebo odo dňa, keď veno nadobudlo účinnosť, t. j. odo dňa sobáša. Odpoveď bola, že rok by sa mal počítať odo dňa uzavretia manželstva, pretože ak by sme rozhodli inak a manželstvo by sa neuskutočnilo v priebehu roka, veno by sa mohlo považovať za splatné z dôvodu záväzku.

226. Svokor urobil odkaz svojmu zaťovi takto: "Môj dedič dá sto aurei Luciusovi Titiovi na účet mojej dcéry." Zať by si mal tieto peniaze nárokovať, a keď sa vyberú, mal by ich dostať ako dedičstvo; Proculus je však toho názoru, že ak dôjde k rozvodu, musia sa vrátiť žene prostredníctvom žaloby na veno; napriek tomu sa stávajú súčasťou vena. Julianus v poznámke uvádza, že žaloba tohto druhu by sa nemala odmietat' ani dcére, ak ju chce podať.

227. Ten istý, O Miniciovi, kniha V.

Istý muž uzavrel s istou stranou dohodu o peňažnej sume, ktorú chcela táto dať ako veno svojej manželke, a potom ho zbavil zodpovednosti za ňu. Vznikla otázka, či tieto peniaze predstavovali súčasť vena, alebo nie. Odpoveď znela, že ak by manžel sľubovateľa nezabavil a ten by sa stal platobne neschopným, mali by sme sa pýtať, či peniaze neboli vybrané z dôvodu nedbanlivosti manžela, ale keďže manžel dlžníka oslobodil, musí v každom prípade prevziať celú zodpovednosť; prípad je totiž rovnaký, ako keby peniaze dostal a potom ich sľubovateľovi daroval.

228. Africanus, Otázky, kniha VIII.

Istá žena dala ako veno pozemok, a keďže došlo k rozvodu, vrátila sa k manželovi a dohodla sa s ním, že dostane desať aurei ako veno a vráti jej pozemok. Desať aurei bolo vyplatených, ale žena zomrela počas manželstva skôr, ako jej bola pôda vrátená. Ide o vec týkajúcu sa dobrej viery a v súlade so zmluvou možno pôdu vrátiť, keďže ju manžel držal bez akejkoľvek protihodnoty.

229. Tento bod sa bude zdať úplne jasný, ak sa odkáže na žalobu o záložnom práve. Ak by som totiž na teba previedol korneliánsky majetok záložným právom a potom by som ti previedol titiánsky majetok na základe dohody, že mi korneliánsky majetok vrátiš, myslím, že niet žiadnych pochybností o tom, že môžem voči tebe okamžite a riadne podať žalobu o záložné právo na vrátenie korneliánskeho majetku.

230. Ulpian, Názory, kniha II.

Ak sa majetok, ktorý otec daroval svojej osamostatnenej dcére, neskôr s jej súhlasom odovzdá ako veno, platí, že veno dala dcéra, a nie otec.

231. Marcianus, Pravidlá, kniha III.

Vždy, keď manžel vracia majetok svojej manželke v rámci žaloby o vrátenie vena, musí sa vzdať všetkého, čo takto získal, a to nielen v prípade, že pozemok daný ako veno bol ocenený, ale aj v prípade, že nebol, pretože pozemok bol zahrnutý vo vene; a rovnako aj vtedy, ak sľúbila zaplatiť dvojnásobnú náhradu škody v prípade vyst'ahovania, aj keď k tomu nebola povinná.

232. Neratius, Pergameny, kniha III.

Istý muž chcel obdarovať svoju manželku a jej dlžník, ktorý nebol solventný, jej sľúbil veno. Manžel bude zodpovedný len do tej miery, do akej bol dlžník solventný, a ak by tento nadobudol niečo, čo by mu umožnilo splniť jeho záväzky, zodpovednosť sa zvýši úmerne k sume, ktorú nadobudol. A bude existovať naďalej, aj keby sa neskôr stal nemajetnejším,

pretože keď bolo veno prisľúbené, dar pozostával len z toho, čo sa nedalo od dlžníka získať, a keď sa tento stal solventným, záväzok stále trvá, a to z dôvodu daru; keďže vec je v rovnakom stave, ako keby bol dlžník v čase, keď bolo veno prisľúbené, bohatý.

233. Gaius, O edikte mestského prátoru; názov: "Kupci majetkov". Majetok kúpený za peniaze patriace do vena sa považuje za dotal.

234. Paulus, O Plautiovi, kniha I.

Ak vznikne záväzok z dôvodu vena, ručenie poskytnuté z tohto dôvodu bude zodpovedné.

235. Ten istý, O Plautiovi, kniha VI.

Muž, ktorý dlhoval istej žene otroka Sticha, bol ňou poverený, aby tvoril jej veno, a kým dlžník zaplatil, Stichus zomrel. Keďže dlžník nezavinil platbu a manžel nebol v omeškaní s konaním, stratu spôsobenú Stichusovou smrťou musí znášať žena; hoci aj keby bol jej manžel v omeškaní s jeho vyžiadanim a keby Stichus zomrel v čase, keď bol v rukách jej manžela, nebol by zodpovedný za žalobu o veno.

236. Veno by malo byť pod kontrolou toho, kto znáša bremeno manželstva.

237. Po smrti otca bremená manželstva okamžite prechádzajú na syna, rovnako ako deti a vdova sa stávajú podriadenými jeho moci.

238. Keď sa hovorí, že veno sa znižuje o nevyhnutné výdavky na základe zákona, platí to len vtedy, keď pozemok daný ako veno čiastočne prestáva byť dotáciou, ale ak sa výdavky neuhrádzajú, časť pozemku alebo celý pozemok si možno ponechať. Ak však výdavky, ktoré dosahujú hodnotu pozemku, vznikli v rôznom čase, Scaevola hovorí, že prestáva byť dotal, pokiaľ žena dobrovoľne neponúkne svojmu manželovi sumu výdavkov do jedného roka. Ak sú súčasťou vena peniaze aj pozemok a nevyhnutné výdavky vznikli v súvislosti s pozemkom, Nerva hovorí, že výdavky by sa mali odpočítavať od peňazí, ktoré tvoria súčasť vena. Čo však v prípade, ak by žena výdavky zaplatila svojmu manželovi, zvýši sa veno, alebo sa bude považovať za poskytnuté v nezmenenej výške? Ak veno tvorí pôda, nespravodlivosť by sa podľa názoru Scaevola zdala byť väčšia, pretože ak prestane byť dotal, manžel by ju mohol odcudziť. Opäť, ako sa takto vyplatené peniaze môžu stať dotalom, alebo sa peniaze už nebudú považovať za súčasť vena? Lepší názor je, že pôda sa vráti do pôvodného stavu vena a že jej odcudzenie bude medzitým zakázané.

239. Javolenus, O Plautiovi, kniha I.

Ak sa žena chystá vydať za syna pod otcovou kontrolou a sľúbi veno svojmu svokrovi za týchto podmienok: "Myslím si, že je rozdiel, či sa v sľube uvádza záväzok syna alebo právo žaloby, ktoré má žena voči otcovi za majetok použitý v jeho prospech; ak sa totiž myslí to, čo je syn povinný zaplatiť, všetky peniaze, za ktoré je zodpovedný, sú zahrnuté v sľube vena. Ak sa však má na mysli to, čo musí otec zaplatiť z peculium za majetok používaný v jeho prospech, treba odhadnúť, koľko to bolo v čase, keď bol daný sľub, a táto suma sa bude považovať za veno, za ktoré možno vydať rozsudok proti otcovi v mene syna k uvedenému dátumu. Ak však nie je úplne jasné, ktorý záväzok mala žena na mysli, predpokladá sa, že mala na mysli dlh syna, pokiaľ nie je úplne zrejmé, že je to inak.

240. Celsus, Digesty, kniha XIX.

Ak sa zasnúbenie ešte neuskutočnilo a ty sľúbiš Titiovi veno v mene Seie v čase, keď sa za neho odmietla vydať, a ona by sa napriek tomu za neho neskôr vydala, budeš dlžníkom vena, ibaže by sa medzitým uskutočnilo iné manželstvo.

241. Ak žena uzavrela s Titiom dohodu o otrokyni Pamfile a neskôr, keď sa zaňho chystala vydať, mu dovolila vziať si ako veno to, čo jej dlhoval; aj keď mu Pamfila nepatrila, bola by Pamfila napriek tomu zahrnutá do vena a v prípade jej smrti by bola na riziko ženy? Alebo v prípade, že by sa jej narodilo dieťa, musí sa vrátiť žene? Ak by zostalo v platnosti prvé ustanovenie, potom by sa potomstvo otroka nemalo vzdať, ibaže by bolo rozdielom, či manžel mal v čase, keď sa konštituovalo veno, v držbe majetok, ktorý dlhoval (pretože by sa dalo usúdiť, že samotný majetok sa dostal do jeho rúk), alebo ho v držbe nemal; pretože ak by išlo o druhý prípad, lepší názor je, že oslobodenie od záväzku by sa malo skôr považovať za to, že sa dostal do jeho rúk, než samotný majetok, a teda že potomstvo otroka žene nepatrí.

242. Marcellus, Digesty, kniha VII.

Ak by žena sľúbila veno takto: "Desať aurei bude patriť tebe alebo Titiovi ako moje veno," v tomto prípade možno povedať, že môže dať sumu Titiovi, ale jej manžel bude vždy zodpovedný za veno, rovnako ako keby nariadil, aby sa dalo Titiovi. Na tom nie je nič mimoriadne, pretože žena, ktorá má v úmysle sľúbiť veno mužovi, môže byť ním zastúpená, aby sľúbila veno inému, hoci sa zvyčajne zastáva názor, že žena nebude zodpovedať za svoje veno nikomu inému ako svojmu manželovi, keďže v týchto prípadoch veno nadobúda manžel; neveríme totiž, že by dala takýto sľub, keď uvažovala o svojom sobášii s Titiom.

243. Keď je dedič ustanovený za dediča celého majetku a je požiadaný, aby tri štvrtiny z neho vydal žene, a na jej pokyn sľúbi jej manželovi ako veno to, čo jej dlhuje, obávam sa, že nebude zodpovedný. Bude však povinný pri odovzdaní nehnuteľnosti postúpiť žene všetky práva na konanie, a to tak tie, ktoré sú v jeho prospech, ako aj tie, za ktoré je povinný; tieto práva však nemôže postúpiť nikomu inému ako tomu, komu ich dlhuje z titulu dôvery. Iný by mohol povedať, že manžel môže proti nemu podať žalobu na neurčitú sumu, aby ho prinútil zaplatiť odhadovanú dlžnú sumu podľa trustu. S tým

nemôžem súhlasiť, pretože je spravodlivé, aby dlžník ženy zodpovedal len za sumu, ktorú môžete manžel dostať z toho, čo mu patrí. Napriek tomu, aby žena nezostala bez vena, treba povedať, že podiel z majetku, ktorý jej bol zanechaný podľa trebel'ského dekrétu senátu, by jej mal byť vrátený, aby ho sama mohla dať manželovi ako svoje veno, pretože trust a všetky jeho záväzky jej patria, a vzhľadom na mimoriadnu rafinovanosť a nevyhnutnosť prípadu nebude mať táto náhrada žiadnu platnosť ani účinok.

244. Dali ste desať aurei ako veno za ženu, o ktorej sa predpokladalo, že je slobodná, a v tomto prípade budete mať právo na žalobu o vrátenie toho, čo ste dali; rovnako ako keby ste to urobili v mene slobodnej ženy a manželstvo sa neuskutočnilo. Ak by sa žena vydala po tom, čo bola manumitovaná, to, čo ste dali, bude veno len vtedy, ak ste to dali s úmyslom, aby sa to stalo venom pri sobášnom obrade. Ak ste teda dali majetok žene ako dar, jej pán bude mať právo vymáhať ho späť; rovnako ako v prípade, keď sa strana chystá dať niečo žene a tá prikáže, aby sa to dalo jej manželovi.

245. Celsus, Digesty, kniha XI.

Pýtam sa, akú sumu by mal kurátor súhlasiť, aby jeho chovanec dal ako veno dospelaj žene. Odpoveď znela, že to závisí od výšky jeho prostriedkov, ako aj od hodnoty ženy a jej manžela, ako to vyplýva z rozumu.

246. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha III.

Kurátor môže byť ustanovený na všeobecnú správu majetku alebo na účely poskytnutia vena, a ak sa sľúbi väčšie veno, ako je odôvodnené majetkom ženy, sľub bude neplatný zo zákona, pretože oprávnenie udelené podvodným spôsobom sa nepovažuje za potvrdené zákonom. Napriek tomu je potrebné položiť si otázku, či sa ruší celý záväzok, alebo len to, čo bolo sľúbené nad rámec toho, čo malo byť. Spravodlivejšie je rozhodnúť, že sa zrušuje len to, čo je nadbytočné.

247. Uvedený poručník by mal vydať majetok darovaný ako veno, ale nemôže ho nikomu predať a dať jeho cenu ako veno. Možno však pochybovať, či je to správne, lebo čo ak sa poručenka nemôže čestne vydať, ak nedá peniaze ako veno, a to bude pre ňu výhodnejšie? Majetok, ktorý sa dáva ako veno, sa však môže veľmi často odcudziť a peniaze sa stanú venom. Aby sa táto otázka mohla vyriešiť, ak manžel uprednostňuje prijatie majetku ako vena, nie je potrebné ďalej pátrať; ak však nie je ochotný uzavrieť manželstvo, ak sa ako veno nedajú peniaze, potom je povinnosťou poručníka dostaviť sa k sudcovi, ktorý ho vymenoval, aby v prípade preukázania náležitého dôvodu, aj keď je muž neprítomný, povolil, aby veno tvoril výnos z predaja majetku.

248. Modestinus, Názory, kniha V.

Titia, maloletá, ktorá nedovršila dvadsaťpäť rokov, vymenila štvrtý diel majetku svojej matky, ktorý mala v spoločnom vlastníctve so svojimi bratmi, a namiesto svojho podielu dostala pozemok, ako keby sa uskutočnil predaj. Tento pozemok spolu s ďalším majetkom dala ako veno. Pýtam sa, či by jej mala byť priznaná úplná náhrada a či by mala dostať svoj podiel jednej štvrtiny majetku; a ak by vrátila pozemok, aký postup musí zvoliť jej manžel, alebo by sa mal uspokojiť s ostatným majetkom daným ako veno? Pýtam sa tiež, či v prípade, že by zomrel a jej dedičia ako jej zástupcovia by podali žalobu o úplnú reštitúciu a niektorí z nich by požadovali štvrtinu majetku a iní pôdu, by bol manžel nútený vrátiť pôdu a zostať spokojný s ostatným majetkom z vena ako so svojím ziskom. Modestinus odpovedal, že v navrhovanom prípade nie je nič, čo by odôvodňovalo, aby bol manžel zbavený vena, ale žena jej dedičov by mala byť odsúdená za skutočnú hodnotu pozemku a jeho ocenenie by sa malo vykonať s ohľadom na to, akú mal hodnotu v čase, keď bol daný ako veno.

249. To isté, o nálezoch.

Ak ustanovenie o vrátení vena urobí cudzia osoba, nadobúda účinnosť v okamihu rozvodu a právo na žalobu, ktoré získal ustanovujúci, nezaniká, ak by sa manželstvo obnovilo. Preto ak žena v čase uzavretia druhého manželstva nemá veno, musí stipulant opäť súhlasiť s konštituovaním vena; za predpokladu, že uvedené veno, ktoré s jej súhlasom ustanovila iná osoba, nepochádza od samotnej ženy, pretože potom jeho súhlas nebude potrebný.

250. Javolenus, O Cassiovi, kniha IV.

V prípade, že manžel neurobil žiadne neskoršie ustanovenie týkajúce sa vena, ak by sa žena po rozvode vydala za iného muža a potom, keď sa opäť rozvedie, by sa vrátila k svojmu prvému manželovi, veno sa mu mlčky vráti v nezmenenej výške.

251. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha V.

Ak by buď odkazom, alebo dedičstvom nadobudol nejaký majetok otrok, ktorý je daný ako veno, a poručiteľ si neželal, aby uvedený majetok patril manželovi, musí sa v prípade rozvodu manželstva vrátiť manželke.

252. Ten istý, O Quintovi Muciovi, kniha VIII.

Ak užívacie právo na pozemok, ktorého vlastníctvo nepatrí manželke, mi dal ako veno jeho vlastník, po rozvode by bolo ťažké určiť, ako by sa právo užívania mohlo vrátiť žene; keďže sme uviedli, že ho užívateľ nemôže previesť na nikoho iného ako na vlastníka pozemku, a ak ho prevedie na cudziu osobu, teda na osobu, ktorá nie je vlastníkom pozemku, nič na ňu neprechádza a právo užívania sa vracia vlastníkovi pozemku. Preto niektoré authority veľmi správne zastávajú názor, že ako náprava by sa manželovi malo umožniť prenajať užívacie právo manželke alebo jej ho predať za nominálnu odmenu, takže samotné právo zostane manželovi, ale právomoc zbierať úrodu bude patriť manželke.

253. Proculus, Listy, kniha VII.

Proculus svojmu vnukovi, Pozdrav. Ak sa otrokyňa vydá a dá svojmu manželovi peniaze ako veno, bez ohľadu na to, či vie, že je otrokyňou, alebo nie, nemôže urobiť svojho manžela vlastníkom uvedených peňazí a tie stále zostanú majetkom osoby, ktorej patrili predtým, ako ich dala ako veno svojmu manželovi, ibaže by ich získal úžere. A ani po tom, ako sa žena stane slobodnou, pričom bude žiť s tým istým mužom, nebude môcť zmeniť stav týchto peňazí. Preto ani po rozvode nemôže legálne podať žalobu založenú na jej práve na veno alebo osobnú žalobu na vrátenie peňazí, ale strana, ktorej patria, ich môže legálne žalovať. Ak však manžel získal právo na uvedené peniaze úžere po tom, ako ich mal vo svojom vlastníctve, samozrejme, pretože si myslel, že žena je slobodná, utvrdzujem sa v presvedčení, že z tejto transakcie mal prospech za predpokladu, že právo na peniaze získal úžere, a to pred uzavretím manželstva. Rovnaký názor zastávam aj v prípade, keď získal čokoľvek prostredníctvom uvedených peňazí predtým, ako sa stali venom, za predpokladu, že ich nemal v držbe a nedopustil sa podvodu, aby sa vyhol ich držbe.

254. Papinianus, Otázky, kniha X.

Sľub vena nie je o nič menej platný, ak otec na začiatku nevedel, že sa manželstvo uzavrelo, ak by s ním neskôr súhlasil; pretože každý sľub vena sa chápe ako založený na tichej podmienke, za ktorej sa má manželstvo uzavrieť. Ak totiž bolo vydaté dievča mladšie ako dvanásť rokov, akoby bolo staršie, jej manžel môže žiadať veno, keď ona, kým s ním ešte žije, dosiahne vek dvanásť rokov. Hoci sa bežne uvádza, že sľub vena sa vzťahuje len na prvé manželstvá a že tento záväzok nepokračuje, ak sa žena vydá za muža, ktorému sľúbila veno, po tom, ako sa oženil s niekým iným, bude potom účinný, keď nastane ďalšie manželstvo.

255. Ten istý, Názory, kniha IV.

Ak žena po rozvode s vedomím svojho manžela sľúbi ako veno pozemky, ktoré už dlhší čas vlastní, má sa za to, že bolo mlčky dohodnuté, že veno, ktoré bolo sľúbené, sa nebude požadovať; a ak by manžel podal žalobu o jeho vrátenie, môže mu to byť vylúčené na základe výnimky z dôvodu zmluvy, na ktorú sa odvoláva žena.

256. Ak žena dala peniaze, ktoré jej prináležali od Seia, spolu s úrokmi, ktoré mali vzniknúť v budúcnosti, ako veno, ktoré bolo prisľúbené, je rozumné, aby aj všetky úroky, ktoré mohli vzniknúť po uzavretí manželstva, tvorili časť vena.

257. Bolo rozhodnuté, ak bolo po rozvode stanovené, že peniaze tvoriace veno spolu s úrokmi by sa nemali vyplácať po dátume druhého manželstva, pretože by sa mohla vymáhať len platba istiny; že úroky za prechodné obdobie by boli splatné.

258. Ak bola žena vydatá počas neprítomnosti svojho manžela a odvedená do jeho domu a medzitým nevynaložila žiadne výdavky zaťažujúce majetok jej manžela, ten nemôže čestne požadovať úroky z vena, ktoré mu bolo prisľúbené ako náhrada za výživu jeho manželky.

259. Zať sa so svojim svokrom dohodol na vyplatení vena v určitý deň podľa želania svokra bez toho, aby uviedol majetok alebo jeho výšku. Stanovilo sa, že ustanovenie by bolo platné bez toho, aby sa brali do úvahy želania svokra; ani tento prípad by sa nemal považovať za podobný prípad, keď sa nespomenie pozemok a stanoví sa, že odkaz alebo ustanovenie o uvedenom pozemku je neplatné; keďže existuje veľký rozdiel medzi spôsobom stanovenia vena a neurčitosťou majetku, na ktorý sa vzťahuje, pretože výšku vena možno vždy stanoviť v súlade s prostriedkami otca a postavením manžela.

260. Ak sa dievča formálne uzavrie manželstvo so synom svojho poručníka so súhlasom jej otca; poručník môže zákonne ustanoviť veno v pomere k majetku prvého a k hodnosti a pôvodu dievčaťa.

261. Ak bolo veno legálne prisľúbené za slobodnú ženu jej poručníkom, ten si ho nemôže ponechať, ak by sa slobodná žena ukázala ako nevďačná.

262. Ak sa manželstvo rozvádza a majetok, ktorý bol ocenený a daný ako veno, sa má vrátiť, musí sa uviesť jeho výška, ale predaj sa nezazmluvňuje. Preto ak sa majetok vystahuje, ak ho žena dala v dobrej viere, jej manžel nebude mať právo na žalobu; v opačnom prípade bude zodpovedný za podvod.

263. Ak bol majetok ocenený a odovzdaný ako veno, aj keď ho žena môže naďalej používať, bude sa mať za to, že vlastníctvo prešlo na manžela.

264. Je správne, aby sa potomstvo otrokyní, poskytnuté ako veno, považovalo za jeho časť; a preto je dohoda s manželom, že uvedené potomstvo bude v spoločnom vlastníctve jeho a jeho manželky, neplatná.

265. Paulus, Otázky, kniha VI.

Ak vzniknú pochybné otázky, je lepšie rozhodnúť v prospech vena.

266. Ten istý, Otázky, kniha XXXII.

Keď cudzinec sľúbi veno v mene ženy, tá musí prevziať riziko. Ak však manžel prevezme pohľadávku a vyberie úroky, platí, že riziko bude jeho.

267. Ten istý, Názory, kniha VIII.

Žena dala celý svoj majetok ako veno. Pýtam sa, či je jej manžel ako dedič povinný zodpovedať za dlhy jej majetku? Paulus odpovedá, že ak si niekto ponechá všetok majetok ženy z dôvodu dotálneho záväzku, nemôžu ho žalovať jej veritelia, ale že sľub majetku sa vzťahuje len na to, čo zostane po odpočítaní dlhov.

268. Paulus s odkazom na dotalný majetok tvrdí, že aj otec manžela je zodpovedný za podvod a nedbanlivosť.

269. Paulus tiež zastáva názor, že ak žena dá veno zo svojho vlastného majetku a spôsobí, že jej matka urobí ustanovenia, môže potom zmeniť dotálnu listinu.

270. Ten istý, Sentencie, kniha II.

Osoba, ktorá je nemá, hluchá alebo slepá, je zodpovedná z dôvodu vena, pretože každá z nich môže uzavrieť manželstvo.

271. Kým existuje manželstvo, veno sa môže vrátiť manželke z týchto dôvodov, ak ho nepremárni, a to: aby mohla užiť seba a svoje deti, alebo aby mohla kúpiť vhodný majetok, alebo aby mohla poskytnúť výživu svojmu otcovi vyhnanému na nejaký ostrov, alebo aby mohla pomôcť svojmu bratovi alebo sestre, ktorí sú v núdzi.

272. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha V.

Ak zasnúbená žena dá veno a nevydá sa, alebo ak ho dievča, aby sa stalo manželkou, dá skôr, ako dosiahne vek dvanásť rokov; zastáva sa názor, že privilegium, ktoré sa vzťahuje na osobné žaloby, by sa malo na základe milosti, ako v prípade bežného vena, rozšíriť na osobnú žalobu o vrátenie.

273. Tryphoninus, Disputácie, kniha VI.

Hoci sa veno stáva súčasťou majetku manžela, napriek tomu v skutočnosti patrí manželke. S odôvodnením sa rozhodlo, že ak dala pozemok, ktorý nebol ocenený ako veno, a z tohto dôvodu bola stanovená podmienka dvojitej náhrady škody a pozemok by mal byť manželovi vyprataný, ten môže okamžite podať žalobu na základe tejto podmienky. Okrem toho, keďže je v jej záujme, aby nehnuteľnosť poskytnutá ako veno nebola vyst'ahovaná, a keďže ona sama trpí vyst'ahovaním, pretože prestáva vlastniť to, čo tvorilo veno; platí, že má nárok aj na výnosy z nej, kým manželstvo trvá, hoci vlastníctvo nehnuteľnosti je v rukách manžela a on znáša bremeno manželstva.

274. Tá istá kniha, Disputácie, kniha IX.

Ak otec sľúbi veno svojej dcére darovaním mortis causa, sľub bude platný, lebo bude zaviazaný rovnako, ako keby ho dal v čase svojej smrti. Ak by sa však uzdravil, prečo by sa nemohol zbaviť záväzku prostredníctvom osobnej žaloby, rovnako ako v prípade, keď niekto iný uzavrel ustanovenie alebo sľúbil veno v mene iného? Podobne je to v prípade, keď bude možné podať osobnú žalobu na vrátenie peňazí, ktoré boli poskytnuté, alebo na donútenie strany, aby sa zbavila záväzku, ktorý vznikol mortis causa. To isté nemožno povedať vo vzťahu k žene, ak sľúbila veno mortis causa, pretože veno je neplatné, ak sa nemôže použiť na úhradu výdavkov spojených s manželstvom.

275. Ten istý, Disputácie, kniha X.

Ak sa žena chystá vydať za svojho dlžníka, ktorý jej dlhuje peniaze s úrokmi, sľúbi mu ako veno to, čo jej dlhuje; úroky, ktoré sa stali splatnými po uzavretí manželstva, netvorí súčasť vena, pretože celý záväzok sa ruší; rovnako ako keby bol celý dlh zaplatený žene a ona ho dala ako veno.

276. Ten istý, Spory, kniha XI.

Ak žena, ktorá má užívacie právo na pozemok patriaci jej manželovi, dá mu ho ako veno, hoci užívacie právo už nie je jej, predsa len, manžel naň nemá nárok, pretože užíva svoj vlastný pozemok ako vlastník; ale prostredníctvom vena získava úplné vlastnícke právo na uvedený pozemok a nedrží ho oddelene od užívacieho práva a nemôže ho stratiť neužívaním. Napriek tomu musí v prípade rozvodu obnoviť užívacie právo na uvedenú pôdu v prospech svojej manželky. Ak by však zomrela počas manželstva, má sa za to, že manžel nemá prospech z vena, pretože aj keby sa so ženou neoženil, užívacie právo by sa po zániku jej smrti vrátilo k pozemku, a preto by nebol nútený prispievať na pohrebné výdavky svojej manželky.

277. Je zrejmé, že ak otec, ktorý má užívacie právo k pozemku, ho dá svojmu zaťovi ako veno pre svoju dcéru a tá počas manželstva zomrie, bude mať právo podať žalobu proti svojmu zaťovi o obnovenie užívacieho práva.

278. Ak žena vytvorí veno pre svojho manžela tým, že mu dá užívacie právo na svoj pozemok, potom bude užívacie právo, správne povedané, viazané na osobu jej manžela a ten ho stratí neužívaním. Ak sa tak stane, pozrime sa, či bude žena stále obdarovaná. Ak je totiž vlastníctvo pozemku v rukách ženy a užívacie právo sa vráti na ňu, z vena mu teraz nezostane nič, čo by mohol vymáhať žalobou o veno, pretože ho nemožno obviňovať z toho, že neužívaním stratil užívacie právo, keďže ona sama z neho profitovala, a teda zostane bez vena. Ak by však manželka majetok odcudzila a ten by sa stal hodnotnejším bez toho, aby z neho mala nejaký prospech, stále si zachová právo na veno, pretože manžel, ktorý, keď mohol užívacie právo užívať, ho stratil neužívaním, bude zodpovedný za žalobu na veno. Ak však užívacie právo trvalo až do rozvodu, jeho vrátenie bude v prospech ženy, pretože hoci na ňu neprechádza okamžite, predsa sa vracia do vlastníctva buď za určitú cenu, alebo protihodnotu, a to bez akejkoľvek nevýhody pre vlastníka. Ak však manžel užívacie právo nestratil, jeho právo naň

smrťou manželky nezanikne. Ak však dôjde k rozvodu, pozrime sa v prvom a druhom prípade, či sa má zisk rozdeliť v pomere k času, ktorý uplynul. Tento názor by sa mal prijať. Reštitúcia užívacieho práva by sa však mala uskutočniť tak, aby prešla na ženu, ktorá vlastní pozemok, a aby sa spojila s jeho vlastníctvom. Aj keď žena nie je vlastníčkou pozemku, žaloba na vydanie vena bude napriek tomu oprávnená, aby prinútila manžela vzdať sa užívacieho práva; pretože žena bude podliehať žalobe na predaj, aby ju prinútili vydať ho, či už očakáva, že zaň dostane od kupujúceho určitú cenu, alebo mu radšej urobí láskovosť, ako by mala právo ponechať niekomu, kto je jej nepriateľsky naklonený a na koho bolo prevedené; čo jej zákon umožňuje.

279. Manželka dala svojmu manželovi užívacie právo ako veno a počas manželstva mu predala pozemok. Vznikla otázka, čo by mala právo vymáhať v rámci žaloby o veno, ak by došlo k rozvodu. Odpovedal som, že je dôležité zistiť, za akú cenu bol pozemok predaný, pretože ak sa urobí odhad samotného majetku, žena má v žalobe o veno nárok na vrátenie ceny užívacieho práva. Ale čo ak manžel zomrel pred tým, ako sa pripojilo vydanie? Jeho dedičia by neboli zodpovední za nič. Lebo aj keby sa ako nadobúdateľ nehnuteľnosti objavil niekto iný, manželov dedič by žene za nič nezodpovedal a užívacie právo by sa vrátilo k pozemku. Ak by sa však celý pozemok predal za toľko, koľko stál, a užívacie právo by sa nechápalo ako vyhradené, rozhodlo by sa, že žena má nárok na veno počas existencie manželstva.

280. Ak bol pozemok v spoločnom vlastníctve daný ako veno a druhý spoluvlastník podal žalobu proti manželovi o rozdelenie a pozemok mu bol prisúdený, suma rozsudku proti spoluvlastníkovi v prospech manžela by bola veno, ale ak bol pozemok prisúdený cudzej osobe bez akejkoľvek ponuky, veno by bolo súčasťou ceny, za ktorú bol pozemok predaný. To by sa však nepovažovalo za náhradu majetku a v prípade rozvodu by ho nebolo potrebné zaplatiť celé naraz, ale malo by sa zaplatiť v stanovenej lehote. Ak by však bola pôda prisúdená manželovi, tá jej časť, ktorá bola daná ako veno, by stále zostala dotal; ak by však došlo k rozvodu, druhá časť, na základe ktorej sa prvá ako veno dostala do rúk manžela, sa musí vrátiť; to znamená, že dostane od svojej manželky toľko, koľko zaplatil jej spoluvlastníkovi na základe rozsudku, ktorý bol vynesený proti nemu. Ak by to niektorá zo strán napadla ako nespravodlivé, nemala by byť vypočutá ani žena, ak namieta proti prijatiu druhej časti pozemku, ani manžel, ak sa jej odmieta vzdať; pozrime sa však, či pokiaľ manželstvo trvá, je dotáciou len tá časť pozemku, ktorá bola daná ako veno, alebo či aj druhá časť nie je taká. Julianus hovorí, že len jedna z častí je dotal, a ja som na súde uviedol, že za takú treba považovať len jednu z nich.

281. Ak sa niekto, kto je chránený výnimkou, zaviazal v dôsledku omylu v dohode s manželom, že mu zaplatí určitú sumu peňazí ako veno, a neurobí tak, môže byť donútený mu ju zaplatiť; a bude mať právo na osobnú žalobu o vrátenie sumy proti žene alebo jej otcovi v závislosti od toho, kto z nich ho nahradil z dôvodu sumy, ktorú nebol povinný a ktorú buď sľúbil, alebo zaplatil manželovi.

282. Labeo, Epitomes of the Last Works of Javolenus, kniha VI.

Istý starý otec dal veno za svoju vnučku, dcéru svojho syna, svojmu zaťovi a potom zomrel. Servius popiera, že veno sa vrátilo otcovi, a ja s ním súhlasím, pretože sa nedá tvrdiť, že by pochádzalo od neho, keďže nikdy nevlastnil žiaden majetok.

283. Otec sľúbil svojej dcére sto aurei ako veno pod podmienkou, že bude vyplatené, keď to bude úplne vhodné. Ateius hovorí, že Servius vyslovil názor, že otec by mal veno vyplatiť hneď, ako to bude môcť urobiť bez toho, aby sa vystavil potupe a hanbe.

284. Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha VI.

Ak by dlžník ženy sľúbil veno jej snúbencovi, žena môže podať žalobu o peniaze proti svojmu dlžníkovi pred sobášom; a Labeo hovorí, že dlžník nebude neskôr z tohto dôvodu zodpovedať manželovi. Tento názor je nesprávny, pretože sľub je v pozastavení, kým záväzok zostáva v tomto stave.

285. Papinianus, Otázky, kniha VIII.

Otec dal ako veno pre svoju dcéru určitú sumu peňazí, ktorú si požičal alebo za ktorú mu vznikol záväzok. Len čo sa tieto peniaze minuli, veno sa stalo profektívnym.

286. Proculus, Listy, kniha V.

Ak žena nariadila svojmu manželovi, aby dal určitú sumu peňazí, ktorú jej dlhoval, ako veno za ich spoločnú dcéru, a on tak urobil, myslím, že treba zvážiť, či dal veno vo svojom mene, alebo v mene svojej manželky. Ak ho dal vo svojom mene, stále bude dlhovať peniaze svojej manželke, ale ak ich dal v mene svojej manželky, bude zbavený zodpovednosti voči svojej manželke.

287. Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha VI.

Ak by dlžník ženy sľúbil svojmu snúbencovi veno, nemôže od neho pred sobášom vymáhať peniaze, pretože prisľub je v pozastavení, kým záväzok zostáva v tomto stave.

288. Labeo, Epitomes of Probabilities by Paulus, kniha VI.

Ak ide o prisľub vena, rozsudok by sa mal vyniesť proti strane, ktorá ho dala, bez ohľadu na jej peňažné prostriedky. Paulus hovorí, že to platí vždy s ohľadom na cudzinca, ale ak si zať nárokuje sľúbené veno od svojho svokra, kým medzi nimi existuje spojenie, rozsudok sa vynesie proti svokrovi podľa sumy, ktorú je schopný zaplatiť. Ak podá žalobu po zániku

manželstva, domnievam sa, že suma, ktorá sa má zaplatiť, bude závisieť od okolností a osobného charakteru strán. Ved' čo ak svokor svojmu zaťovi vnucoval tým, že mu dal dôvod očakávať veno, hoci vedel, že ho nie je schopný poskytnúť, a urobil to s cieľom podviesť svojho zaťa?

289. Scaevola, Digesty, kniha VIII.

Otec dal pozemok ako veno pre dcéru, a keď zomrel, zanechal dcéru ako jedinú dedičku svojho majetku. Tá sa po nátlaku veriteľov rozhodla, že bude lepšie predať pozemok, ktorý dostala ako veno, pretože bol menej výnosný, a ponechať si ostatné pozemky patriace k majetku, pretože prinášali väčší príjem. Manžel s tým súhlasil za predpokladu, že pri transakcii nedošlo k podvodu. Pýtam sa, či časť vena, ktorá bola zahrnutá v tomto trakte pôdy, mohla byť počas manželstva zákonne prevedená na ženu. Odpoveď znela, že mohla, ak bola jej cena vyplatená veriteľovi.

Tit. 4. Ohľadom zmlúv o dotácii.

290. Javolenus, O Cassiovi, kniha IV.

Je dovolené uzavrieť dohodu po uzavretí manželstva, aj keď predtým nebola uzavretá.

291. Dohody uzavreté za účelom vrátenia vena by mali uzatvárať všetky strany, ktoré majú buď právo na vrátenie vena, alebo od ktorých sa môže vymáhať, aby jeden z nich, ktorý nie je účastníkom konania, nemohol získať žiadnu výhodu od sudcu, ktorý môže byť vyzvaný na vymáhanie dohody.

292. Ulpian, O Sabínovi, kniha XIX.

Ak bola uzavretá dohoda, že veno zostane v rukách manžela bez ohľadu na to, akým spôsobom bude manželstvo zrušené, za predpokladu, že sú nejaké deti, Papinianus uviedol prétorovi Junianovi, že v prípade, ak manželstvo zaniklo smrťou manžela, treba sa domnievať, že nedošlo k dohode o ponechaní vena, a že za takýchto okolností by sa dohoda, ktorá bola na ujmu vena, nemala dodržiavať, keď dôjde k smrti manžela.

293. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Ak sa uzavrie dohoda, ktorá sa vzťahuje na čas rozvodu, a k rozvodu nedôjde, dohoda nenadobudne účinnosť.

294. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXI.

Ak by sa dohodlo, že zisky z majetku sa majú premeniť na veno, bude dohoda platná? Marcellus v ôsmej knihe Digest hovorí, že takáto dohoda nie je platná, lebo žena sa takouto zmluvou stáva takmer neobdarovanou. Rozlišuje však, že ak by žena dala ako veno pozemok pod podmienkou, že jej manžel vydá z neho výnosy, takáto zmluva je neplatná; a to isté pravidlo platí, ak by dala ako veno užívacie právo na základe podobnej zmluvy. Ak by však bola zmluva uzavretá s odkazom na poskytnutie ziskov, t. j. že všetky zisky, ktoré môžu byť získané, budú tvoriť veno, a pozemok alebo užívacie právo k nemu by bolo poskytnuté v súlade s ňou, nie s tým, že zisky sa majú stať dotáciou, ale že manžel môže vyberať zisky, ktoré sa stanú súčasťou vena; môže byť nútený žalobou o veno vydať uvedené zisky. Zisky teda budú tvoriť veno a on môže využívať úroky z nich získané, ako aj nadobudnúť to, čo sa pridá k istine. Domnievam sa, že v oboch prípadoch treba brať do úvahy úmysel, s ktorým bolo veno poskytnuté, takže ak manželka poskytla veľké veno, pretože si želala, aby ho tvorili výnosy z neho, a očakávala, že manžel sa uspokojí s úrokmi, ktoré môže priniesť; možno povedať, že dohoda bude platná, pretože vtedy veno nie je bezúročné. Predpokladajme napríklad, že manžel dostáva ročný príjem vo výške štyridsať aurei ako veno, pričom ak by takáto dohoda nebola uzavretá, dostával by viac ako tristo, nebolo by preňho veľmi výhodné získať také výnosné veno? A čo povieme, ak bola zmluva vypracovaná za takých podmienok, že manžel môže zisk premeniť na veno a že manželka musí živiť seba a svoju rodinu, zabezpečiť ich a platiť všetky ich výdavky? Prečo nemôžete zastávať názor, že takáto dohoda bude platná?

295. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Nemôže byť uzavretá zmluva, ktorá by manželovi zabránila konať v prípade nemravnosti jeho manželky alebo ktorá by mu umožnila vyberať viac alebo menej, ako za takýchto okolností povoľuje zákon; právo uložiť verejný trest totiž nemožno zrušiť súkromnou dohodou.

296. Dohody tohto druhu by sa nemali dodržiavať v prípadoch, keď sa odkazuje na vrátenie darovaného alebo odňatého majetku, pretože v prvom prípade sa ženy vyzývajú na krádež a v druhom prípade sa porušuje občiansky zákon.

297. Ak by sa dohodlo, že manžel nepodá žalobu na náhradu nevyhnutných výdavkov, ktoré vznikli, dohoda by sa nemala dodržiavať, pretože výdavky tohto druhu znižujú veno zo zákona.

298. Ulpian, O edikte, kniha IV.

Pomponius hovorí, že manžel nemôže uzavrieť zmluvu o poskytnutí záruky len proti podvodu s ohľadom na veno, ktoré je stanovené v prospech zosobášených osôb, hoci sa môže dohodnúť, že nebude zodpovedný za pohľadávku dlžníka, ktorý mu

slúbil veno. Pomponius zastáva názor, že sa môže dohodnúť, že veno bude na riziko manželky; a na druhej strane stanoviť, že veno, ktoré je na riziko manželky, bude na riziko manžela.

299. Pomponius, O Sabínovi, kniha XV.

Ak sa veno dáva v mene dcéry, je najlepšie, aby sa zať dohodol s oboma stranami; hoci na začiatku, keď sa dáva veno, môže otec stanoviť akúkoľvek podmienku, ktorú chce, bez ohľadu na osobu ženy. Ak však po poskytnutí vena chce uzavrieť dohodu, musia sa pri tom zohľadniť obe strany, keďže veno už získala žena. V tomto prípade otec buď uzavrie dohodu bez svojej dcéry, alebo sám, alebo tak urobí po tom, ako si dcéru zavolá, a dohoda buď nikomu neprospeje, alebo uškodí, len jemu. Ak však dcéra sama uzavrie zmluvu, ktorou sa zlepši stav jej otca, bude to na prospech aj jemu, pretože on môže nadobudnúť majetok prostredníctvom svojej dcéry, zatiaľ čo dcéra to prostredníctvom svojho otca urobiť nemôže. Ak je však zmluva uzavretá dcérou škodlivá, hoci môže poškodiť jej práva, nebude v žiadnom prípade nevýhodná pre otca, pokiaľ nezačne konanie spolu s dcérou. Treba povedať, že dcéra nikdy nemôže uzavretím akejkoľvek zmluvy spôsobiť zhoršenie postavenia svojho otca, keďže v prípade, že by zomrela počas manželstva, veno sa vráti jej otcovi.

300. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Ak sa syn pod otcovou kontrolou ožení, kým je jeho otec nepríčetný alebo je v rukách nepriateľa, alebo ak sa jeho dcéra vydá za podobných okolností, dohoda, ktorá sa týka vena uzavretá s jedným z nich, sa musí uzavrieť s každým osobitne.

301. Pomponius, O Sabínovi, kniha XVI.

Ak sa uzavrie dohoda, v ktorej sa ustanovuje, že ak dcéra zomrie počas života svojho svokra, celé jej veno prípadne tomuto svokrovi, a ak zomrie on, jeho synovi, a ak zomrie aj jeho syn, dedičovi svokra; takéto ustanovenie možno zhovievavou konštrukciou zachovať ako spravodlivé.

302. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXVI.

Starý otec sa pri poskytovaní vena pre svoju vnučku dohodol, že si ho nikdy nebude nárokovať on sám ani jeho syn, ale že si ho môže nárokovať ktorýkoľvek iný dedič ako jeho syn. Ten bude chránený výnimkou založenou na zmluve, keďže je nám dovolené zabezpečiť svojich dedičov a nič nám nebráni urobiť tak pre určitú osobu, ak by bola naším dedičom; to sa však nevzťahuje na iných dedičov. Rovnaký názor zastával aj Celsus.

303. Ulpian, O edikte, kniha XXXIV.

Ak otec sľúbil veno a dohodol sa, že si ho nebude nárokovať, kým bude žiť, a v žiadnom prípade, kým bude manželstvo trvať, božský Severus nariadil, aby sa dohoda vykladala rovnako, ako keby obsahovala dodatok "kým bude žiť". To sa totiž má chápať tak, že sa vzťahuje na otcovskú náklonnosť a vôľu zmluvných strán, a to takým spôsobom, že druhá časť dohody sa bude považovať za odkaz na život otca, pretože iná konštrukcia by oddelila zisky z vena od výdavkov na manželstvo, čo by bolo neúnosné; a výsledkom by bolo, že by sa rozhodlo, že žena nemá žiadne veno. Preto sa týmto reskriptom zaviedlo, že ak dcéra zomrie ešte za života svojho otca alebo sa rozvedie bez toho, aby sa na ňu vzťahovala akákoľvek vina, veno si v žiadnom prípade nemôže nárokovať jej manžel, ale že si ho môže nárokovať, ak otec zomrie ešte počas trvania manželstva.

304. Paulus, O edikte, kniha III.

Ak otec dal veno a dohodol sa, že ak jeho dcéra zomrie počas manželstva, veno má zostať v rukách jej manžela; myslím si, že dohoda sa musí dodržať, aj keby sa nenarodili žiadne deti.

305. Medzi dohodami, ktoré sa zvyčajne uzatvárajú pred uzavretím manželstva a po ňom, sú niektoré dobrovoľné, ako napríklad, keď sa uvádza, že žena sa bude živiť sľúbeným venom; a kým manželstvo trvá, manžel od nej nemôže veno požadovať; alebo mu môže poskytovať určitú sumu na jeho výživu; alebo sa môžu prijať iné podobné ustanovenia. Existujú aj iné dohody, ktoré sa týkajú práva, napríklad tie, ktoré stanovujú spôsob vrátenia vena, keď sa oň žiada; a v takýchto prípadoch sa vôľa zmluvných strán nie vždy dodržiava. Ak by sa však malo dohodnúť, že veno sa za žiadnych okolností nemôže požadovať, žena zostane neobdarovaná.

306. Ak sa žena dohodne, že od nej nemožno požadovať viac ako polovicu vena, a stanoví si pokutu; Mela hovorí, že by sa mala uspokojiť s jednou alebo druhou z dvoch vecí; buď s výnimkou založenou na dohode s oslobodením od povinnosti pokuty, alebo ak postupuje podľa ustanovenia, malo by jej byť odopreté právo na výnimku.

307. Ak sa pozemok, ktorý bol ocenený, dáva ako veno a žena súhlasí s tým, že ak pri predaji vynesie viac, prebytok sa stane súčasťou jej vena; Mela hovorí, že takáto dohoda sa musí vykonať, rovnako ako na druhej strane môže súhlasiť s tým, že bude zodpovedať za nedostatok v prípade, že sa pozemok predá za nižšiu cenu.

308. Ak by sa manželka dohodla, že bez ohľadu na to, či sa pozemok darovaný ako veno predá za viac alebo menej, ako je odhad, cena, ktorú vynesie, bude tvoriť jej veno, táto dohoda sa musí vykonať; ak by sa však pozemok predal za menej vinou manžela, manželka môže od neho vymáhať nedoplatok.

309. Julianus, Digesty, kniha XVII.

Okrem toho, ak by sa pozemok nepredal, treba predložiť jeho ocenenie.

310. Paulus, O edikte, kniha XXXV.

Pokiaľ ide o čas, kedy sa má vrátiť veno, zákon dovoľuje uzavrieť dohodu, v ktorej sa stanoví deň, kedy sa to môže urobiť, za predpokladu, že sa tým nezhorší stav ženy:

311. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XI. To znamená, že sa môže vrátiť skôr.

312. Paulus, O edikte, kniha XXXV.

Nemožno sa dohodnúť, že veno bude vrátené neskôr, ako je stanovené zákonom; rovnako ako sa nemožno dohodnúť, že nebude vrátené vôbec.

313. Proculus, Listy, kniha XI.

Atilicinus svojmu priateľovi Prokulovi, Pozdrav: "Ak bola medzi mužom a jeho ženou pred sobášom uzavretá dohoda, že v prípade, ak dôjde k rozvodu, má byť na vrátenie vena poskytnutá rovnaká lehota, aká bola poskytnutá na jeho darovanie; žena dala veno svojmu mužovi päť rokov po svadbe. Keďže došlo k rozvodu, pýtam sa, či má manžel vrátiť veno svojej manželke do piatich rokov, alebo tak musí urobiť v lehote stanovenej zákonom? Proculus odpovedal s odkazom na čas vrátenia vena: "Ak sa teda stanoví, že veno sa má vrátiť v kratšom čase, ako je čas stanovený zákonom, malo by sa to vykonať, ale ak sa dohodne, že sa vráti po dlhšom čase, takáto zmluva nie je platná. V súvislosti s týmto názorom je vhodné uviesť, že ak sa v zmluve preukáže, že po rozvode má byť na vrátenie vena rovnaký odklad, ako bol na jeho odovzдание po uzavretí manželstva, a ak bol tento odklad na jeho vrátenie kratší, ako povoľuje zákon, zmluva bude platná, ale ak je dlhší, platná nebude.

314. Julianus, Digesty, kniha XVIII.

Hoci počas trvania manželstva sa manžel a manželka nemôžu dohodnúť na odklade vrátenia vena na dlhší čas, než povoľuje zákon; napriek tomu po rozvode, ak bol na dohodu dobrý dôvod, má sa dodržať.

315. Alfenus, Epitomes of the Digest by Paulus, Book III.

Inak je to v prípade, keď otec pri sľube vena pre svoju dcéru súhlasí s tým, že ho vyplatí za jeden, dva, tri, štyri a päť rokov; a uvádza, že sa vráti rovnakým spôsobom, ak by sa manželstvo rozviedlo, pretože táto dohoda bude platná, ak sa dcéra stane dedičkou svojho otca a ak bola prítomná v čase uzavretia zmluvy.

316. Paulus, O edikte, kniha XXXV.

Platná bude dohoda uzavretá z dôvodu majetku, ktorý dala alebo si privlastnila manželka, alebo z dôvodu výdavkov, ktoré vznikli; to znamená po rozvode.

317. Ak sa cudzinec chystá dať veno zo svojho vlastného majetku, môže si stanoviť a dohodnúť čokoľvek, čo chce, aj bez vedomia ženy; kladie totiž podmienky na to, čo mu patrí, ale po tom, čo dal veno, môže uzavrieť dohodu o ňom len so súhlasom ženy.

318. Ak by sa dohodlo, že veno nemožno žiadať ani od ženy, ani od otca, dedič jedného z nich nebude mať nárok na výnimku. Ak však bolo dohodnuté, že sa nemá požadovať počas manželstva, za života otca, môže sa požadovať hneď po jeho smrti; a ak by ho manžel nepožadoval, bude zodpovedný z dôvodu nedbanlivosti, ak by sa veno mohlo vymáhať; ibaže manželstvo bolo rozviazané skôr, ako mal právo ho požadovať.

319. Julianus, Digesty, kniha XVII.

Ak žena sľúbi určitú peňažnú sumu ako veno a namiesto nej dá otrokov pod podmienkou, že budú na jej riziko, a ak sa im narodí deti, budú patriť jej, dohoda sa musí splniť; je totiž ustálené, že medzi manželom a ženou môže byť uzavretá zmluva, ktorá stanovuje, že veno pozostávajúce z peňažnej sumy môže byť zmenené a prevedené na iný majetok, ak to bude pre ženu výhodné.

320. Ten istý, O Urseius Ferox, kniha II.

Istý muž dostal od svojej manželky ako veno pozemok a bolo medzi nimi dohodnuté, že manžel bude manželke odovzdávať nájomné z uvedeného pozemku ako ročný príjem. Manžel potom prenajal pozemok matke ženy, aby ho obrábala za určitú sumu nájomného, a tá zomrela bez toho, aby ho zaplatila, a zanechala svoju dcéru ako jedinú dedičku, a potom došlo k rozvodu. Manžel podal na ženu žalobu o nájomné, ktoré mu jej matka dlhovala, a bolo rozhodnuté, že jej nemožno udeliť výnimku, ako keby medzi ňou a jej manželom nebola uzavretá dohoda, že uvedené nájomné sa jej poskytne na jej výživu; keďže za určitých okolností možno medzi manželom a ženou legálne uskutočniť darovanie, pretože to, čo sa poskytuje vo forme ročného príjmu, je druh daru.

321. Africanus, Otázky, kniha VII.

Otec sa v čase, keď dával veno svojej dcére, dohodol, že ak zomrie a zanechá jedno alebo viac detí, veno sa mu vráti po odpočítaní jeho tretej časti; alebo po jeho smrti, že sa dá jednému alebo druhému z detí, ktoré sú pod jeho správou. Toto bolo

neskôr výslovne stanovené. Po smrti otca žena zomrela počas manželstva a zanechala deti. Vznikla otázka, či si deti môžu nárokovať dve tretiny vena v súlade s ustanovením. Odpovedal som, že mohli, pretože účinok ustanovenia bol taký, že ak žena zomrie počas manželstva, jej veno sa vráti jej otcovi, a platí rovnaké pravidlo ako v prípade, keď sa ustanovenie uzavrelo v tomto znení: "Ak príde loď z Ázie, súhlasiš s tým, že mi vyplatíš určitú sumu peňazí, alebo ju po mojej smrti vyplatíš Luciovi Titiovi?" Ak by totiž loď dorazila po smrti stipulanta, peniaze budú patriť môjmu dedičovi.

322. Florentinus, Inštitúcie, kniha III.

Ak bolo medzi manželom a manželkou dohodnuté, že určitá časť vena alebo celé veno sa má ponechať v prípade narodenia jedného alebo viacerých detí; dohoda sa musí vykonať aj vzhľadom na deti, ktoré sa narodili pred udelením alebo zvýšením vena, pretože stačí, aby sa narodili počas manželstva, s ohľadom na ktoré bolo veno udelené.

323. Ulpián, Názory, kniha I.

S odkazom na vrátenie vena, ak bolo dohodnuté, že sa tak stane, ak dievča zomrie pred uzavretím manželstva, sa tiež uvádza, že manžel súhlasil, že si ho nebude nárokovať, a že otec získal právo previesť na svojho dediča výnimku na základe zmluvy.

324. Papinianus, Názory, kniha IV.

Medzi svokrom a jeho zaťom bolo dohodnuté, že ak dcéra zomrie a zanechá ročné dieťa, veno pripadne jej manželovi, ale ak dieťa zomrie ešte za života svojej matky, manžel si môže ponechať len časť vena, ak manželka zomrela počas manželstva. Žena prišla o život pri stroskotaní lode v rovnakom čase ako jej dieťa, ktoré malo jeden rok. Z dôvodu, že sa zdalo pravdepodobné, že dieťa zomrelo skôr ako jeho matka, bolo rozhodnuté, že manžel si môže ponechať časť vena.

325. Manžel si môže ponechať veno poskytnuté dcére na základe dohody, a ak by tak neurobil v dôsledku omylu, dcéra, ktorá je jedinou dedičkou svojho otca a dedičkou časti majetku svojej matky, môže, ako sa neprávom konštatuje, uplatniť prednostný nárok na veno, ktoré jej otec nesprávne vyplatil, v prípade rozdelenia majetku jej matky.

326. Ak je medzi otcom a zaťom dohodnuté, že veno sa vráti otcovi v prípade, ak dcéra zomrie počas manželstva bez toho, aby zanechala deti, treba to chápať tak, že medzi stranami bolo dohodnuté, že ak dcéra zomrie a zanechá deti, veno sa ponechá a že sa od neho neoddelí žiadna časť z dôvodu akéhokoľvek prírastku, ktorý bol k nemu vykonaný, ak nebola uzavretá opačná dohoda.

327. Bolo dohodnuté, že žena má byť prepravovaná na náklady svojho manžela, kamkoľvek pôjde, a preto v prísnom súlade s touto dohodou žena nasledovala svojho manžela a vyhládala ho v provincii, kde slúžil ako stotník. Ak by manžel dohodu nedodržel, hoci by priama žaloba nebola prípustná, predsa len by sa malo vyhovieť spravodlivej žalobe in factum.

328. Ak dcéra, ktorá sľubovala veno pre seba, vložila do zmluvy, že ak by zomrela počas manželstva bez toho, aby zanechala deti, jej veno by malo byť vyplatené jej matke; táto dohoda dcéry nezakladá matke právo na žalobu. Napriek tomu, ak by mal dedič dcéry vyplatiť peniaze tvoriace veno a manžel by podal žalobu o jeho vyplatenie, možno proti nemu uplatniť námietku, že si nárokuje veno v rozpore s vlastnou dohodou.

329. Otec stanovil, že veno sa má dať jemu, ak by jeho dcéra zomrela počas manželstva. Ešte počas trvania manželstva bol otec odsúdený za hrdelný zločin. Podmienka ustanovenia by nenadobudla účinnosť, ak by došlo k rozvodu alebo ak by manželstvo zaniklo smrťou manžela. Ak by však žena zomrela počas manželstva, právo na žalobu o veno vyplývajúce z ustanovenia by nadobudla štátna pokladnica. Ak by sa však strany po rozvode znovu zosobášili, ustanovenie by nenadobudlo účinnosť v prospech štátnej pokladnice, aj keď dcéra zomrela počas druhého manželstva, keďže sa vzťahovalo na prvé manželstvo.

330. Tá istá, definície, kniha I.

Ak by sa žena, ktorá má deti, po hádke vrátila k svojmu manželovi z dvojtvárnosti; ako napríklad v prípade, keď sa z predajných pohnútok dohodne, že nebude obdarovaná; táto dohoda, ktorá je v rozpore so zvyklosťami, by sa podľa okolností prípadu nemala vymáhať.

331. Paulus, Otázky, kniha V.

Pýta sa, či v prípade, keď žena pred uzavretím manželstva alebo po ňom súhlasí s tým, že jej veriteľ bude uspokojený z úrody pôdy, ktorú dala ako veno, bude táto dohoda platná? Hovorím, že bude platná, ak sa uzavrie pred sobášom, a že týmto spôsobom sa zmenší veno; ak sa však uzavrie po sobáši, keďže zisky z vena majú zmierniť manželské bremeno, manžel prakticky súhlasí s tým, že veriteľa vyplatí zo svojho vlastného majetku, a transakcia bude len darom.

332. Scaevola, Názory, kniha II.

Ak manžel dostal určité pozemky, ktoré boli ocenené, ako veno a počas existencie manželstva s úmyslom oklamať svoju manželku súhlasil s tým, že uvedené pozemky sa nebudú považovať za ocenené, aby ich mohol znehodnotiť bez toho, aby riskoval; vznikla otázka, či pozemky, ktoré boli ocenené, majú zostať takými podľa bodového odhadu a manžel má byť zodpovedný za ich znehodnotenie. Odpovedal som, že na zmluvu nebude mať vplyv to, čo sa navrhuje, pretože sa to urobilo

počas manželstva, ak sa neznížila hodnota vena; napriek tomu, ak by sa pozemky po uzavretí zmluvy zhoršili, žena by mala právo na dotačnú žalobu z tohto dôvodu voči manželovi.

333. Tícus dal veno pre ženu a urobil ustanovenie s odkazom naň pre prípad smrti alebo rozvodu. Keďže došlo k rozvodu, Tícus zomrel bez nároku na veno a žena obnovila manželstvo so súhlasom dediča. Vznikla otázka, či dedič môže požadovať veno na základe ustanovenia. Odpovedal som, že Titiov dedič by bol vylúčený z dôvodu zmluvy, ak by dal súhlas, aby sa suma, ktorú by mohol vymáhať z dôvodu ustanovenia, stala venom jeho matky, keď sa manželstvo obnoví.

334. Žena, ktorá dala majetok ako veno, sa dohodla, že ak počas manželstva zomrie, mal by sa vrátiť jej bratovi, a ten v tomto zmysle urobil ustanovenie. Žena po svojej smrti odkázala určitý bodový majetok svojmu manželovi, ako aj iným osobám, a tiež manumitovala niektorých otrokov, ktorí tvorili súčasť vena. Vznikla otázka, či manžel zodpovedá bratovi za majetok, ktorý žena odkázala, a za otrokov, ktorých manumitovala. Odpovedal som, že v uvedených skutočnostiach nie je nič, prečo by nemal byť, keďže dedičia zosnulého, ako aj odkazovníci sú zodpovední z dôvodu manumisie.

335. Tryphoninus, Disputácie, kniha X.

Baebius Marcellus sľúbil Baebiusovi Maryllovi sto aurei ako veno pre jeho dcéru a bolo medzi nimi dohodnuté, že veno sa nebude nárokovať počas existencie manželstva; alebo ak by dcéra zomrela počas manželstva bez toho, aby zanechala deti, po smrti jej otca by polovica vena zostala v rukách Marylla a polovica by sa vrátila bratovi ženy; a tieto záležitosti boli tiež stanovené v ustanovení. Keďže Marcellus zomrel a zanechal syna a dcéru a celé veno odkázal svojej dcére, Maryllus sa rozviedol so svojou ženou, s ktorou mal dcéru, a jeho žena zomrela, pričom zanechala svojmu bratovi a dcére dedičov rovnakých podielov na svojom majetku. Maryllus podal žalobu na Petronia Magna, prétora, o celé veno proti Marcellovmu synovi, ktorý bol jeho dedičom, na základe prísľubu toho istého; tvrdil, že medzi oboma stranami bolo dohodnuté, že ak žena zomrie bez toho, aby zanechala deti, polovica vena zostane v rukách jej manžela, a že správna interpretácia dohody je taká, že celé veno pripadne jemu, ak žena bude mať syna alebo dcéru. Na druhej strane sa konštatovalo, že výnimka založená na spoločnej dohode je výhodná aj pre dediča, ale že v navrhovanom prípade sa dedič, ktorý je akoby zástupcom zosnulej, nemôže chrániť prostredníctvom výnimky na základe zmluvy; ak by však bol sám žalovaný o veno počas života ženy, mohol by touto výnimkou zabrániť Maryllusovi, pretože došlo k rozvodu, a mohol by sa brániť rovnakým spôsobom aj po smrti svojej sestry. Preto bolo rozhodnuté, že dedič musí byť zbavený zodpovednosti za uvedenú pohľadávku, ale v tomto stanovisku by nemalo byť nič, čo by bránilo uplatneniu nároku založeného na poručníctve, podľa ktorého mal Maryllus nárok na polovicu majetku ako dedič svojej manželky, získaného prostredníctvom dcéry dedičským právom.

336. Scaevola, Otázky, kniha III.

Ak je medzi manželom a manželkou dohodnuté, že zisky z posledného roku manželstva, ktoré ešte neboli získané, sa použijú v jej prospech, zmluva tohto druhu je platná.

337. Javolenus, O posledných prácach Labea, kniha VI.

Manželka dala svojmu manželovi ako veno pozemok ocenený na sto aurei a potom s ním uzavrela dohodu, že v prípade rozvodu jej pozemok vráti za rovnakú cenu. Manžel potom so súhlasom manželky predal uvedenú pôdu za dvesto aurei a potom došlo k rozvodu. Labeo si myslí, že manžel by mal mať výsadu zaplatiť jej dvesto aurei alebo vrátiť pozemok, podľa toho, čo si vyberie; a že záväzok vyplývajúci z dohody by nemal byť zrušený. Myslím si, že Labeo vyslovil tento názor preto, lebo pozemok bol predaný so súhlasom ženy, inak by sa mal všetkými prostriedkami vrátiť.

338. Ak otec sľúbi určitú sumu peňazí ako veno pre svoju dcéru a dohodne sa, že nebude nútený ju zaplatiť proti jej súhlasu, myslím si, že od neho nemožno nič vymáhať; pretože klauzula obsiahnutá v zmluve, ktorá uvádza, že nemôže byť nútený zaplatiť, by sa mala považovať za odkaz na veno.

Tit. 5. O pozemkoch darovaných ako veno.

339. Paulus, O edikte, kniha XXXVI.

Lex Julia, ktorý sa vzťahuje na pozemky darované ako veno, sa niekedy neuplatňuje; napríklad v prípadoch, keď manžel neurobí opatrenia proti hrozacej ujme a susedovi sa odovzdajú do vlastníctva priestory darované ako veno a neskôr sa mu prikáže, aby ich vrátil. V takom prípade sa sused stáva vlastníkom, pretože odňatie nie je dobrovoľné.

340. Je však možné, aby celé vlastnícke právo k pozemku prešlo na iného, ako napríklad na dediča manžela, ale stále s tou istou podmienkou, že ho nemožno odcudziť.

341. Ulpian, O cudzoložstve, kniha V.

Ak by sa manžel dostal do otroctva, nemôže jeho vlastník jeho pôdu odcudziť? Myslím, že lepší názor je, že nemôže.

342. Preto, ak by bol majetok manžela skonfiškovaný, predaju pôdy by sa predsa len zabránilo; aj keď sa pokladnica vždy považuje za dobrého a solventného nástupcu.

343. Paulus, O edikte, kniha XXXVI.

Ak je pozemok určený otrokom, ktorí tvoria súčasť vena, podľa Lex Julia sa stáva aj dotal.

344. Pozemok daný ako veno nemožno scudzit' vždy, keď je manželka oprávnená na dotalovú žalobu alebo keď by sa mala všetkými prostriedkami podať.

345. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XI.

Lex Julia, ktorý sa vzťahuje na pôdu darovanú ako veno a stanovuje, že manžel ju nemôže zat'aziť ani odcudzit', by sa mal vykladať širšie, aby sa vzťahoval rovnako na zasnúbenú osobu ako na manžela.

346. Ulpián, O všetkých súdoch, kniha II.

Julianus v šestnástej knihe Digest uvádza, že manžel nemôže stratiť žiadnu služobnosť viaznucu na pozemku ani naň uvaliť žiadnu novú.

347. Ten istý, O cudzoložstve, kniha V.

Oslobodenie od služobnosti vyplývajúcej z urbárskeho majetku, ktorý je predmetom vena, nemôže manžel udeliť z obavy, že by sa tým mohol zhoršiť stav majetku.

348. Julianus, Digesty, kniha XVI.

Ak manžel nadobudne pozemok, ktorý patrí Titiovi a ktorý je predmetom služobnosti v prospech nehnuteľnosti podliehajúcej venu, služobnosť sa stáva zmätočnou. Ak však vráti uvedený pozemok Titiovi bez toho, aby obnovil služobnosť, manžel bude vinný a v tomto prípade musí zaplatiť takú náhradu škody, akú určí súd. Ak však manžel nie je solventný, budú proti Titiovi v prospech ženy vydané prétorské žaloby na obnovenie služobnosti.

349. Keď však žena dá ako svoje veno pozemok, ku ktorému patrí pozemok patriaci jej manželovi, ktorý je povinný zo služobnosti, dostane sa do rúk manžela bez služobnosti; a preto nemožno tvrdiť, že práva viažuce sa k uvedenému pozemku sa zhoršili konaním manžela. Čo by sa teda malo urobiť? Povinnosťou sudcu, ktorý má rozhodnúť s ohľadom na veno, je nariadiť vrátenie pozemku žene alebo jej dedičovi a obnovenie služobnosti.

350. Alfenus, Epitomes of the Digest by Paulus, Book III.

Istý muž požiadal svoju manželku, aby vyrúbala olivovú plantáž, ktorá bola na dotálnej pôde, aby ju nahradila novou. Muž potom zomrel po tom, čo odkázal veno svojej manželke, a bolo rozhodnuté, že drevo, ktoré bolo z olivovníkov vyrúbané, sa jej vráti.

351. Africanus, Otázky, kniha VIII.

Ak žena sľúbi ako veno svojmu manželovi, ktorý je jej dlžníkom, pozemok, za ktorý jej dlhuje, uvedený pozemok sa stáva dotalom.

352. Ak mu sľúbi ako veno buď pôdu, alebo desať aurei, ktoré jej dlhuje, bude mať právo rozhodnúť, z čoho bude veno pozostávať.

353. Ak však manžel dlhoval Stichovi, pozemok, a jeho dlh mu bol prisľúbený ako veno, a Stichus by zomrel, veno bude potom pozostávať z pozemku.

354. Julián hovorí, že výsledkom toho všetkého by bolo, že ak by mu bol ako veno prisľúbený buď kornéliánsky, alebo semproniansky majetok, za ktorý bol dlžný, veno by tvorilo to, ktoré by si vybral; a je zrejmé, že ak by chcel niektorý z nich odcudziť, nemohol by odcudziť ten druhý. Ak by však neskôr kúpil ten, ktorý odcudzil, stále by mal právo odcudziť ten, ktorý si ponechal, ak by si to želal.

355. Paulus, Otázky, kniha V.

Uplatnenie tohto zákona je teda neurčité, pretože záväzok bol bodový. Preto ak manžel mohol odcudziť jeden pozemok, mohol odcudziť aj druhý, pretože mal právo odkúpiť prvý, aj keď sa tak ešte nestalo? Alebo by sa to nemalo povoliť z obavy, že jeden z nich by mohol tvoriť veno? Je isté, že jeden z nich by sa považoval za zákonne odcudzený, ak by bol druhý neskôr odkúpený.

356. Africanus, Otázky, kniha VIII.

Ak sa pozemok poskytnutý ako veno ocení, aby žena mala právo voľby, platí, že pozemok nemožno odcudziť. Prevláda však opačné pravidlo, ak to závisí od vôle manžela.

357. Papinianus, O cudzoložstve, kniha I.

Aj keď by manželstvo malo byť zrušené, pôda sa stále chápe ako dotácia.

358. Súhlas svokra s predajom pozemku patriaceho do vena nemá žiadnu platnosť ani účinok.

13. Ulpian, O cudzoložstve, kniha V.

Pod pojmom dotálny pozemok by sme mali rozumieť tak pozemok nachádzajúci sa v meste, ako aj na vidieku, pretože Lex Julia sa vzťahoval na každý druh budov.

359. Pojem "pozemok" sa vzťahuje aj na časť pozemku, preto bez ohľadu na to, či bol celý pozemok daný ako veno, alebo len jeho časť, nemožno ho odcudziť. Taký je súčasný právny stav.

360. Pojem "dotal pozemok" chápeme tak, že sa vzťahuje na ten, ktorého vlastníctvo nadobudol manžel, takže len vtedy ho nesmie odcudziť.

361. Rovnaké úľavy zákon priznáva dedičovi manželky, ako sa priznávajú samotnej manželke.

362. Ak je manželka ustanovená za dedičku svojho manžela a pozemok patriaci k venu je odkázaný, ak by po odpočítaní dedičstva mala mať žena na nehnuteľnosti podiel v hodnote rovnajúcej sa venu, dedičstvo bude platné. Vzniká otázka, či bude platný, ak by suma bola nižšia. Scaevola hovorí, že časť, ak nie celá, sa môže vymáhať, ak chýba určitá suma na doplnenie vena; a že v rukách ženy zostane len taká suma, ktorá je potrebná na doplnenie nedostatku.

363. Paulus, O cudzoložstve, kniha III.

Ak žena, ktorá sa mala vydať za Tícia, previedla so súhlasom svojho manžela na Maevia pozemok, ktorý dala ako veno; veno bude v rovnakom stave, ako keby ho previedla na samotného Tícia.

364. Ak by niekto dal pozemok ako veno pre ženu, stane sa dotalom; lebo sa má za to, že sa dostal do rúk manžela na účet jeho manželky.

365. Ak manžel dlží svojej manželke pozemok patriaci inému a ona mu ho sľúbi ako veno, bude v zálohe a stane sa dotalom, keď sa dostane do jeho rúk.

366. Ak žena odmietne pozemok, ktorý jej bol prisľúbený ako veno, alebo dokonca ak neprijme nehnuteľnosť alebo dedičstvo, kde bol nahradený jej manžel, pozemok sa stane dotal.

367. Papinianus, Názory, kniha I.

Bolo rozhodnuté, že dotálny pozemok, ktorého vlastníctvo si manžel ponechal po listoch, ktoré poslal svojej manželke a v ktorých uviedol, že pozemok sa nestane dotálnym, si môže manžel ponechať po smrti manželky počas manželstva z dôvodu, že by nemal nárok na žalobu na základe zmluvy.

368. Tryphoninus, Disputácie, kniha XI.

Ak žena darovala svojmu manželovi ako veno pozemok, ktorý mal Titius v držbe v dobrej viere a mal právo požadovať pre seba na základe premlčania, a jej manžel zanedbal podanie žaloby o uvedený pozemok, hoci tak mohol urobiť, bude zodpovedný. Lebo hoci sa Lex Julia, ktorý zakazuje scudzovať dotálne pozemky, vzťahuje aj na nadobudnutie tohto opisu, neprerušuje však držbu, ktorá existovala dlhší čas, ak táto začala už pred tým, ako sa pozemok stal dotálnym. Je zrejmé, že ak na zriadenie predkupného práva chýba len niekoľko dní, manželovi to vôbec nebude na závalu.

369. Marcianus, Digesty, kniha VII.

Manžel predal a vydal pozemok tvoriaci súčasť vena. Ak jeho manželka zomrela počas manželstva a veno bolo pre manžela zdrojom zisku, kupujúci nemôže byť pozemku zbavený.

370. Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha VI.

Manžel otvoril mramorové lomy na dotálnej pôde. Keď došlo k rozvodu, vznikla otázka, komu patrí vyťažený, ale ešte neodvezený mramor, a či má znášať výdavky spojené s prevádzkou lomov manželka alebo manžel. Labeo povedal, že mramor patrí manželovi, ale odmietol, že by mu manželka mala niečo zaplatiť, pretože výdavky neboli potrebné a pozemok sa stal menej hodnotným. Myslím si, že nielen nevyhnutné výdavky, ale aj tie, ktoré sú užitočné, by mala platiť manželka, a nemyslím si, že sa hodnota pozemku znížila, ak boli lomy takého druhu, že množstvo kameňa v nich sa časom zvýši.

371. Ak by manželka bola v omeškani, ak bola uzavretá dohoda, že má dostať pozemok po zaplattení odhadnej hodnoty jeho časti manželovi; Labeo hovorí, že všetky zisky, ktoré sa medzitým získali, patria manželovi. Myslím si, že lepší názor je, že manžel by mal mať nárok na pomerný podiel zo zisku a že zvyšok by sa mal vrátiť žene; čo je v súčasnosti zákon.

Kniha XXIV

1. O darovaní medzi mužom a ženou.
2. O rozvodoch a odmietnutí manželstva.
3. Akým spôsobom možno vymáhať veno po zániku manželstva.

Tit. 1. O darovaní medzi manželom a manželkou.

1. Ulpián, O Sabínovi, kniha XXXII.

V súlade so zvykom, ktorý sme prijali, dary medzi manželom a manželkou nie sú platné. Toto pravidlo bolo prijaté, aby sa zabránilo tomu, že by sa manželia zo vzájomnej náklonnosti ochudobňovali tým, že by si nekladli žiadne hranice svojej štedrosti, ale boli by voči sebe príliš štedrí vďaka možnosti, ktorú im to umožňuje.

- (2) Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Ďalším dôvodom je, že manželia by inak nemuseli mať takú veľkú túžbu vychovávať svoje deti. Sextus Caecilius pridal ešte ďalší, a to preto, že manželstvo by sa často rozviedlo tam, kde by manžel mal majetok a mohol by ho dať, ale neurobil by to; a preto by výsledkom bolo, že manželstvo by sa stalo kúpiteľným.

3. Ulpian, O Sabínovi, kniha XXXII.

Tento dôvod vyplýva aj z reskriptu cisára Antonína, lebo sa v ňom píše: "Naši predkovia zakázali dary medzi manželmi, lebo boli toho názoru, že pravá náklonnosť sa zakladá na ich vzájomnej náklonnosti, a tiež s prihliadnutím na povest' strán, ktoré sa spojili v manželstve, aby sa nezдалo, že ich dohoda bola uzavretá za cenu a aby sa zabránilo tomu, že lepší z nich schudobnie a horší zbohatne."

1. Pozrime sa, medzi akými osobami sú darovania zakázané; a skutočne, ak sa manželstvo uzavrie v súlade s našimi zvyklosťami a zákonmi, takéto darovanie nebude platné. Bude však platné, ak sa vyskytne nejaká prekážka, takže manželstvo nebude možné uzavrieť. Preto ak sa dcéra senátora vydá za slobodníka v rozpore s dekrétom senátu alebo ak sa žena v provincii v rozpore s cisárskym dekrétom vydá za úradníka, ktorý tam vykonáva svoje povinnosti, darovanie bude platné, pretože takýto sobáš je neplatný. Nie je však správne, aby takéto donácie boli platné, ani aby sa zlepšil stav tých, ktorí sa previnili; napriek tomu božský Severus v prípade slobodnej ženy senátora Pontia Paulina vyniesol iné rozhodnutie, pretože so ženou sa nezaobchádzalo s láskou, na ktorú má právo manželka, ale skôr s láskou, ktorá prislúcha konkubíne.

2. Tí, ktorí sú pod kontrolou tej istej osoby, si nesmú navzájom dávať dary; ako napríklad brat manžela, ktorý je pod kontrolou svokra manželky.

3. Výraz "kontrola" používame nielen na deti, ale aj na otrokov, pretože je lepší názor, že tí, ktorí sú podriadení manželovi na základe akéhokoľvek zákona, nemôžu robiť takéto dary.

4. Preto ak matka daruje svojmu synovi, ktorý je pod kontrolou svojho otca, dar nebude mať žiadny účinok, pretože ho nadobudne pre svojho otca. Ak mu ho však daruje v čase, keď je vojakom a chystá sa odísť do tábora, platí, že dar bude platný, pretože ho nadobúda syn a tvorí súčasť jeho castrense peculium. Preto ak syn alebo nevlastný syn, alebo akákoľvek iná osoba podliehajúca právomoci manžela, urobí dar zo svojho castrense peculium, nebude neplatný.

5. Preto osoba, ktorá je pod kontrolou svokra, nesmie dávať dary manželke a neveste za predpokladu, že manžel je pod kontrolou otca.

6. Manželke a neveste sa zasa zakazuje dávať dary manželovi alebo zaťovi. Okrem toho dar nebude platný, ak je poskytnutý osobám, ktoré sú pod ich kontrolou alebo pod kontrolou strán, ktorých právomoci podliehajú; za predpokladu, že manžel a

svokor sú pod kontrolou tej istej osoby alebo manžel je pod kontrolou svokra. Okrem toho, ak manžel patrí do inej rodiny, ani svokor, ani nikto, kto je pod jeho kontrolou, ani nikto, kto podlieha jeho právomoci, nesmie prijať dar od manželky.

7. Svokra nemá zakázané obdarovať svoju nevestu alebo naopak, pretože v tomto prípade nejde o právo otcovskej moci.

8. Ak môj otrok, v ktorom má užívacie právo iný, dá mojej manželke dar zo svojho peculium, ktoré mi nepatrí, alebo to urobí slobodný muž, ktorý mi slúži v dobrej viere ako otrok; vzniká otázka, či takýto dar bude platný? V prípade slobodného človeka možno síce do istej miery povoliť darovanie, ale iní nemajú právo odcudziť svoje peculium tým, že ho darujú.

9. Nielenže manželia sami nesmú darovať, ale nemôžu tak urobiť ani iné osoby.

10. Okrem toho treba pripomenúť, že darovanie medzi manželom a manželkou je zakázané do takej miery, že je neplatné zo zákona. Preto ak sa má darovať určitý predmet, jeho odovzdanie nebude platné, a ak sa dá sľub strane, ktorá robí ustanovenie, alebo ak sa zbaví zodpovednosti za dlh, transakcia nebude platná; na základe zákona bude totiž akákoľvek transakcia uzavretá medzi manželom a manželkou s odkazom na darovanie neplatná.

11. Ak teda manžel daruje manželke peniaze, nestanú sa jej vlastníctvom, pretože je zrejmé, že ich nemôže nadobudnúť do vlastníctva.

12. Ak by však manžel nariadil svojmu dlžníkovi, aby zaplatil záväzok svojej manželke, v tomto prípade vzniká otázka, či sa peniaze stanú jej majetkom a či bude dlžník oslobodený. Celsus v trinástej knihe Digest uvádza, že sa zdá, že nemožno tvrdiť, že dlžník je oslobodený a že peniaze sa stávajú vlastníctvom manžela, a nie manželky. Ak by totiž darovanie nebolo zakázané občianskym zákonom, výsledkom transakcie by bolo, že peniaze by sa dostali do tvojich rúk od tvojho dlžníka a potom by prešli od teba na tvoju manželku; pretože vďaka rýchlosti, s akou sa tieto dva úkony spájajú, sa jeden z nich zastiera. Nezdá sa však, že by bolo niečo nové alebo zvláštne, ak dlžník zaplatí veriteľovi a veriteľ zaplatí jeho manželke, pretože sa rozumie, že vy sám dostávate to, čo získate z rúk iného. Lebo v prípade, že niekto, kto predstiera, že je zástupcom vášho veriteľa, dostane od vášho dlžníka peniaze podľa vášho pokynu, je ustálené, že budete mať právo na žalobu pre krádež a že samotné peniaze sú vaše.

13. Tento názor potvrdzuje to, čo uviedol Julián v sedemnásť knihe Digest, totiž: ak by som niekomu, kto mi má dať dar, prikázal, aby ho dal mojej manželke, transakcia nebude mať žiadny účinok, pretože sa bude považovať za rovnakú, ako keby som ho sám dostal, a keďže sa stal mojím vlastníctvom, dal som ho svojej manželke. Tento názor je správny.

(4) Julianus, Digesty, kniha XVII.

To isté pravidlo platí, ak by som osobe, ktorá mi má darovať mortis causa, prikázal, aby ho darovala mojej manželke; nezáleží ani na tom, či sa darca uzdraví, alebo zomrie. Nemalo by sa ani tvrdiť, že ak povieme, že toto darovanie je platné, stanem sa chudobnejším, pretože ak sa darca uzdraví, budem podliehať osobnej žalobe; ak však zomrie, prestanem mať majetok, ktorý by inak bol zahrnutý medzi môj majetok, pretože som ho daroval.

5. Ulpian, O Sabínovi, kniha II.

Ak muž, ktorý chce darovať niečo svojej snúbenici, dá to Titiovi, aby ho mohol obdarovať ženu, a Titius to odovzdá po uzavretí manželstva; ak ho muž použil ako sprostredkovateľa, darovanie vykonané po uzavretí manželstva nebude platné. Keď ho však žena zamestnala a darovanie už bolo nejaký čas vykonané, teda pred uzavretím manželstva, preto hoci ho Titius doručil až po uzavretí manželstva, darovanie bude platné.

1. Ak mal manžel dvoch dlžníkov, Tícia a svoju ženu, a ženu zbaví záväzku darovaním, ani jedna strana nebude oslobodená, pretože zbavenie záväzku ženy je neplatné. Toto uvádza aj Julianus v sedemnástej knihe Digest. Je zrejmé, že ak predpokladáte, že Titius je prepustený, bude skutočne oslobodený od zodpovednosti, ale žena bude stále zodpovedná.

2. Všeobecne treba povedať, že každá transakcia týkajúca sa daru, ktorá sa vzťahuje na samotné manželské osoby alebo na iné osoby, ktoré sa do nej vmiešajú, nebude platná. Ak je záležitosť zmiešaná a týka sa iného majetku a osôb takým spôsobom, že tieto zložky nemožno od seba oddeliť, darovaniu sa nebude brániť; ak ich však možno oddeliť, ostatné časti transakcie budú platné, ale darovanie nie.

3. Ak dlžník manžela na pokyn manžela sľúbi svojej manželke peniaze, ktoré jej dlhuje, je tento sľub neplatný.

4. Keď manželka za účelom darovania manželovi sľúbi, že zaplatí jeho veriteľovi, a poskytne ručenie; Julianus hovorí, že manžel nebude oslobodený, ani manželka alebo jej ručiteľ nebudú zodpovední, a výsledok bude rovnaký, ako keby žiadny sľub nedala.

5. Julianus tiež hovorí v súvislosti s predajmi, že ak sa uskutoční predaj majetku za cenu nižšiu, ako je jeho hodnota, a to buď manželom, alebo manželkou, nebude to mať žiadny účinok. Neratius (ktorého názor Pomponius neodmieta) však hovorí, že ak sa predaj uskutoční medzi manželom a manželkou ako darovanie, nemá účinok; za predpokladu, že manžel nemal v úmysle majetok predať, ale to len predstieral, aby ho mohol darovať. Ak by totiž mal v skutočnosti úmysel predať ho a časť ceny by žene odpustil, predaj by bol platný, ale odpustenie ceny bude neplatné v rozsahu zisku, ktorý pripadne žene. Preto ak sa majetok, ktorý má hodnotu pätnásť aurei, predá za päť a jeho hodnota je len desať, žena musí vrátiť len päť aurei, pretože sa má za to, že získala zisk v tejto výške.

6. Ak žena alebo manžel nevyužije služobnosť darovaním, myslím si, že služobnosť zaniká; po rozvode ju však možno získať späť žalobou.
7. Ak manželka alebo manžel súhlasí s tým, že sa mu prekáža výnimka na účely darovania, rozhodnutie vydané sudcom, ktorým sa povoľuje uvoľnenie, bude platné; ale proti strane, ktorá získala výhodu, možno podať žalobu.
8. Darovanie hrobového miesta je povolené, pretože je ustálené, že manžel môže darovať hrobové miesto svojej manželke a na druhej strane, že ona ho môže darovať jemu. Ak strana, ktorá ho dostane, tam niekoho pochová, miesto sa stane náboženským. Vyplýva to z toho, že sa zvyčajne uvádza, že zakázané je len také darovanie, ktoré má tendenciu urobiť darcu chudobnejším a obdarovaného bohatším. Preto sa v tomto prípade nedrží, aby sa strana stala bohatšou nadobudnutím majetku určeného na náboženské účely. Nemalo by mať žiadnu váhu ani tvrdenie, že žena by si bola kúpila iné pohrebne miesto, keby nebola dostala toto od svojho manžela; lebo hoci by sa stala chudobnejšou, keby jej ho manžel nebol daroval, predsa sa nestáva bohatšou z toho dôvodu, že nemá žiadne výdavky.
9. To tiež poskytuje dôvod na názor, že ak by manžel daroval pozemok na pohrebisko svojej manželke, rozumie sa, že sa stáva jej len vtedy, keď je na ňom pochované mŕtve telo. Predtým, ako sa miesto stane náboženským, totiž zostáva majetkom darcu, a preto ak by ho žena predala, zostane napriek tomu naďalej jeho majetkom.
10. Podľa toho, ak by manžel daroval svojej žene pamiatku veľkej hodnoty, ktorá sa nepoužívala, darovanie bude platné, ale platné bude až vtedy, keď sa stane náboženskou.
11. Aj keby tam bola pochovaná samotná žena, hoci manželstvo zaniklo jej smrťou, predsa sa miesto stane náboženským na základe priaznivého výkladu.
12. Preto ak by manžel daroval svojej žene niečo ako obeť Bohu alebo pozemok, na ktorom sľúbil postaviť nejaké verejné dielo alebo vybudovať verejný chrám, miesto sa stane posvätným. Ak by jej však dal niečo, čo má byť darované alebo zasvätené Bohu, niet pochýb, že dar bude platný. Preto ak ju vybavil olejom, ktorý sa má použiť v chráme, dar bude platný.
13. Ak je manžel ustanovený za dediča a odmietne majetok s cieľom darovať ho svojej manželke; Julián v sedemnástej knihe Digest hovorí, že dar je platný. Lebo tým, že nenadobudne majetok, nestáva sa chudobnejším, lebo to robí len ten, kto stráca vlastné dedičstvo. Odmietnutie majetku manželom prospieva manželke, ak by bola nahradená alebo by sa stala dedičkou ab intestato.
14. Podobne, ak manžel odmietne dedičstvo, zastávame názor, že darovanie je platné, ak je žena nahradená s odkazom na dedičstvo, alebo dokonca ak predpokladáte, že bola ustanovená za dediča.

15. Ak sa od niekoho žiada, aby odovzdal majetok svojej manželke po tom, čo si z neho vyhradil určitú sumu pre seba, a on ho odovzdá bez akejkoľvek zrážky, Celsus v desiatej knihe Digest hovorí, že sa má skôr za to, že manžel pri odovzdávaní majetku konal s väčším zmyslom pre svedomie, ako keď ho daroval. Celsus uvádza veľmi oprávnený dôvod pre tento názor, pretože mnoho osôb sa v takomto prípade skôr domnieva, že si plnia svoju povinnosť, než že niečo darujú, a že ak vydajú majetok patriaci inému vo väčšej miere, než sa od nich vyžaduje, vyhovujú želaniu zosnulého a nevyplácajú nič zo svojho; a nie bez dôvodu si často myslíme, že zosnulý si želal, aby sa urobilo niečo, čo nežiadal. Tento názor sa skôr vzťahuje na prípad, keď bol človek požiadaný, aby vydal majetok, a nevyhradil si štvrtinu, na ktorú mal nárok, ale napriek tomu splnil svoju dôveru, keď zanedbal využitie toho, čo bolo udelené dekrétom senátu. On totiž splnil svoju dôveru, keď vykonal vôľu porúčiteľa. Ide o prípad, keď sa nedopustil chyby vo výpočte, ale niet pochyb, že by mal právo na žalobu o vrátenie peňazí, ktoré mu nepatrili a ktoré zaplatil pri výkone trustu.

16. Preto ak sa z majetku nič nevypláca, správne sa usudzuje, že darovanie medzi manželom a manželkou bude platné; je totiž platné, ak strana, ktorá daruje, nezmenší svoje prostriedky; a darovanie bude platné aj vtedy, ak by sa majetok zmenšil, za predpokladu, že ten, kto ho dostane, sa tým viac neobohatí.

17. Marcellus sa v siedmej knihe Digest pýta, či bude darovanie platné, ak žena dostala peniaze od svojho manžela a vynaložila ich v prospech jedného zo svojich príbuzných, ktorý mal hodnosť stotníka. Hovorí, že bude platné, lebo žena sa touto transakciou neobohatila o nič viac, ako keby si peniaze požičala, aby ich mohla vyplatiť v mene svojho príbuzného.

18. Okrem toho, pokiaľ ide o darovanie zakázané občianskym právom, dar možno odvolať takým spôsobom, že ak majetok ešte existuje, možno ho získať späť od toho, komu bol darovaný. Ak však bol spotrebovaný, bude možné podať osobnú žalobu na vrátenie sumy, o ktorú sa niektorá zo strán obohatila.

(6) Gaius, O provinčnom edikte, kniha XI.

Čímkoľvek, čo sa ponechalo z dôvodu darovania, ktoré nie je povolené zákonom, sa rozumie, že sa ponechalo bezdôvodne alebo neprávom; v oboch týchto prípadoch zvyčajne vznikne právo na žalobu o vrátenie.

7. Ulpián, O Sabínovi, kniha XXXI.

Okrem toho, aký čas by sa mal brať do úvahy, aby sa určilo, či strany získali majetkový prospech: či by to mal byť dátum, keď bola otázka spojená, alebo ten, keď bol vydaný rozsudok? Mal by sa brať do úvahy čas, keď bola otázka spojená, a to náš cisár a jeho otec uviedli v reskripte.

- (1) Ak manžel dá svojej manželke peniaze na kúpu parfumov a ona ich zaplatí jeho veriteľovi a potom si kúpi parfumy za svoje vlastné peniaze; Marcellus v siedmej knihe Digest hovorí, že sa nebude považovať za osobu, ktorá mala z tejto transakcie prospech. Hovorí tiež, že ak by jej dal na ten istý účel miskú a ona by si ju ponechala a kúpila by si parfumy za vlastné peniaze; manžel by nemal nárok na žalobu o vrátenie misky, pretože manželka sa tým nijako neobohatila, keďže minula rovnakú sumu za niečo, čo sa kazí.
- (2) Ak si muž a jeho manželka navzájom darovali sumu piatich aurei a manžel si ponechal svoju a manželka minula svoju, bolo veľmi správne rozhodnuté, že došlo k započítaniu oboch darov; a to božský Hadrián nariadil.
- (3) Marcellus tiež hovorí, že ak by muž dal peniaze svojej žene a ona by za ne kúpila pozemok, malo sa odhadnúť, koľko žena touto transakciou získala. Preto, ak mal pozemok v súčasnosti veľmi malú hodnotu, musíme v dôsledku toho tvrdiť, že by sa mala zohľadniť jeho hodnota v čase, keď sa emisia spojila. Je zrejmé, že ak má pozemok veľkú hodnotu, musí sa vrátiť len suma, ktorá bola zaplatená, a nie úroky z ceny.
- (4) Vzniká pekná otázka, keď žena kúpi pozemok za pätnásť aurei a jej manžel nezaplatí celú cenu, ale len dve tretiny, teda desať aurei; a jeho manželka zaplatí päť zo svojich peňazí; a v súčasnosti má uvedený pozemok hodnotu len desať aurei, koľko bude mať manžel nárok na vrátenie? Lepší názor je, že by mal získať späť dve tretiny z desiatich a že to, čo sa stratí z ceny, by mali znášať manžel a manželka rovnakým dielom.
- (5) Ak manžel tvrdí, že zvýšil hodnotu majetku, ktorý dostal ako veno, s cieľom získať prospech pre svoju manželku, náš cisár a jeho otec v reskripte uviedol na tento prípad nasledujúci opravný prostriedok: "Keďže tvrdíš, že cena pozemku bola zvýšená za účelom prospechu tvojej manželky, sudca, ktorý je príslušný v tejto veci, rozhodne, že ak odmietneš určitú časť peňazí, musíš vrátiť samotný pozemok po odpočítaní primeraných výdavkov, ktoré ti vznikli." Je teda ponechané na rozhodnutí manžela, aby vydal to, čo uprednostňuje. Rovnaké právne pravidlo platí aj v prípade, ak si na druhej strane žena sťažuje na zníženie hodnoty nehnuteľnosti. Zásada je rovnaká ako zásada, ktorá sa bežne uplatňuje v prípade, keď sa majetok po ocenení požičiava na užívanie; ako uvádza Pomponius vo štvrtej knihe Rôzne výťahy.
- (6) Ak manželka kúpi od svojho manžela pozemky, ktoré dostala ako zábezpeku za vrátenie vena, a uvedená kúpa sa vraj uskutočnila s cieľom získať pre ňu prospech, transakcia bude neplatná. Náš cisár a jeho otec však v reskripte vyhlásili, že záväzok záložného práva bude naďalej existovať. Uvádzam slová tohto Reskriptu, aby bolo možné stanoviť, že dobromyseľný predaj uskutočnený medzi manželom a manželkou nemôže byť anulovaný. "Ak vám manžel predal záloh daný na zabezpečenie vášho vena a peňazí, ktoré mu boli požičané, nie s cieľom získať pre vás prospech, a transakcia bola uzavretá v dobrej viere, bude platná. Ak sa však preukáže, že sa tak stalo len pod zámenkou darovania, a v dôsledku toho bude predaj vyhlásený za neplatný, vaše právo na zastavený majetok zostane podľa verejného práva nedotknuté."

(7) Ak žena kúpi vec a jej manžel za ňu zaplatí kúpnu cenu, niekedy sa usudzuje, že od ženy možno vymáhať celý majetok, keďže sa stala majetkovo zvýhodnenou s ohľadom na celý majetok; rovnako ako v prípade, keď žena kúpi majetok a dlhuje jeho cenu a jej manžel ju zbaví pohľadávky predávajúceho. Ved' aký je rozdiel v tom, či zaplatí jej veriteľovi alebo predávajúcemu?

(8) Istý muž dal svojej manželke otroka pod podmienkou, že ho do roka manumituje. Ak by žena nespĺnila želanie svojho manžela, či ústava Božieho Marka nedáva otrokovi slobodu bez ohľadu na to, či manžel ešte žije, alebo už zomrel? Papinianus hovorí, keďže bol prijatý názor Sabina, ktorý si myslí, že otrok sa začína stávať majetkom tej strany, ktorej bol daný, až v okamihu, keď mu bola udelená sloboda, že preto ho žena nemôže manumitovať po uplynutí určeného času, aj keby si to želala; že cisárska ústava nie je uplatniteľná a ani vôľa manžela ju nemôže urobiť uplatniteľnou, keďže by mohol manumitovať svojho vlastného otroka. Tento názor schvaľujem aj preto, že ani predávajúci, ani darca si neželá a nemôže uložiť žiadnu podmienku, ale môže tak urobiť strana, ktorá otroka prijíma. Preto mu vlastníctvo zostáva a ústava nie je účinná.

(9) Darovanie uskutočnené na účely manumisie je platné; hoci sa môže uskutočniť nie s tým, že sloboda bude udelená okamžite, ale v určitom čase. Preto ak manžel daruje svojej manželke otroka, ktorý má byť manumitovaný po uplynutí určitej lehoty, otrok sa nestane jej, kým ho nezačne manumitovať, po uplynutí uvedenej lehoty. Preto ak by bol manumitovaný pred touto dobou, jej akt nebude platný, pretože treba mať na pamäti, že ak niekto dá svojej manželke otroka, aby ho manumitovala do roka, a ona ho nemanumituje do roka, ale urobí tak neskôr, jej akt bude neplatný.

8. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XI.

Ak by sa pred manumitáciou otroka manželstvo rozviedlo smrťou alebo rozvodom, darovanie sa zruší; za podmienku takéhoto darovania sa totiž považuje, aby bol otrok manumitovaný počas manželstva.

9. Ulpian, O Sabínovi, kniha XXXII.

Ak manžel daruje svojej manželke otroka pod podmienkou, že mu nikdy nebude udelená sloboda, treba konštatovať, že darovanie tohto druhu je absolútne neplatné.

1. Ak žena, ktorá dostala od otroka peniaze, ho manumituje alebo mu uloží určité služby ako podmienku jeho slobody, Julianus hovorí, že tieto služby sú uložené zákonne, že záväzok obstojí a že sa nepovažuje za to, že žena profitovala z majetku manžela, keďže otrok sľubuje svoje služby ako slobodný. Ak však žena dostane od otroka peniaze za jeho manumission a manumituje ho na tento účet; ak zaplatil peniaze zo svojho peculium, zostanú stále majetkom manžela, ale ak ich za otroka zaplatil niekto iný, stanú sa majetkom ženy. Tento názor sa zakladá na spravodlivosti.

2. Darovanie mortis causa sa môže uskutočniť medzi mužom a ženou,

10. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XI.

Z dôvodu, že udalosť darovania sa vzťahuje na čas, keď strany prestávajú byť manželom a manželkou.

11. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXXIII.

Medzitým však majetok neprechádza na osobu, ktorej bol darovaný, okamžite, ale až keď nastane smrť, a preto počas medziobdobia zostáva v rukách darcu.

1. To, čo bolo povedané v súvislosti s platnosťou darovania mortis causa medzi manželom a manželkou, je natoľko pravdivé, že podľa Juliána nielenže darovanie vykonané s úmyslom, aby majetok patrilo manželke alebo manželovi, bude platné, keď nastane smrť, ale aj každé darovanie mortis causa preniesie na neho vlastníctvo predmetu tohto darovania.

2. Preto ak darovanie nemá spätnú účinnosť, vznikajú ťažkosti, ako uvádza Marcellus v nasledujúcom prípade: "Istý manžel chcel urobiť isté darovanie mortis causa svojej manželke a tá sa prihovarila synovi pod otcovskou kontrolou, ktorý mal prijať darovanie a odovzdať jej ho; potom, po smrti manžela, sa ten, kto dostal dar, stal jeho vlastným pánom. Je toto darovanie platné?" Hovorí, že doručenie sa musí považovať za platné, pretože syn sa stal svojím vlastným pánom v čase, na ktorý bolo doručenie odložené, t. j. keď manžel zomrel.

3. Hovorí tiež, že vedel, že podľa názoru Sabina, ak manžel odovzdal majetok svojej manželke mortis causa v čase, keď bola pod otcovskou kontrolou, darovanie so všetkými výhodami jej patrí, ak sa osamostatní ešte za života manžela. Tento názor schvaľuje aj Julianus v sedemnástej knihe Digest.

4. Preto ak by manželka darovala svojmu manželovi majetok mortis causa, kým bol pod otcovskou kontrolou, a on by sa stal svojím pánom, bez váhania hovoríme, že majetok bude jeho.

5. Okrem toho, na druhej strane, ak by manželka darovala mortis causa svojmu manželovi, kým je hlavou domácnosti, a v čase jej smrti by mal podliehať otcovskej kontrole, celý prospech z darovania nadobudne otec.

6. Následne Scaevola v poznámke k Marcellovi uvádza, že ak žena interpeluje otroka za účelom odovzdania jej donácie mortis causa a on odovzdá majetok žene a následne by mal byť v čase smrti manžela slobodný, musí platiť rovnaké pravidlo.

7. Marcellus tiež zastáva názor, že ak by ten, kto bol interponovaný, zomrel po tom, ako odovzdal majetok žene, kým darca ešte žije, darovanie zanikne, pretože by sa na určitý čas malo stať majetkom interponovaného a z neho prejsť na ženu. K tomu dochádza v prípade, keď zásah tretej osoby spôsobí žena, ktorej bol majetok darovaný, a nie darca. Ak by ho totiž interpeloval manžel, vlastnícke právo k nehnuteľnosti by mu okamžite prešlo, a ak by ju odovzdal pred smrťou manžela a potom by zomrel, odovzdanie by bolo do určitej miery účinné, ale stále by bolo v pozastavení, kým by nedošlo k smrti darcu.

8. Ak žena daruje majetok Titiovi, aby ho mortis causa vydal jej manželovi, a po jej smrti by mal Titius vydať majetok manželovi proti súhlasu dedičov, je rozdiel, či Titius bol intervenovaný ženou, alebo manželom, ktorému bol majetok darovaný. Ak ho interpelovala žena, bude zodpovedný za osobnú žalobu o vrátenie, ak nehnuteľnosť vydal manželovi; ak ho však interpeloval manžel pri smrti ženy, vlastníctvo k pozemku okamžite prechádza na toho, koho interpeloval manžel, a ten bude mať právo na žalobu proti nemu.

9. Ak manželka daruje majetok, ktorý dostala od svojho manžela mortis causa, niekomu inému, takýto dar bude neplatný, pretože vlastnícke právo pripadne žene až v poslednom okamihu života jej manžela. Je zrejmé, že v tých prípadoch, v ktorých je dohodnuté, že darovanie bude mať spätnú účinnosť, bude darovanie vykonané manželkou neplatné.

10. Ak manžel urobí dar svojej manželke a tá sa potom rozvedie, bude darovanie zrušené? Julianus hovorí, že darovanie bude neplatné a nie je závislé od žiadnej podmienky.

11. Hovorí tiež, že darovanie vykonané z dôvodu rozvodu je platné:

12. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Avšak za predpokladu, že darovanie bolo vykonané v čase samotného rozvodu, a nie po úvahe, keď strany uvažovali o rozvode.

13. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXXII.

Ak by však k smrti nedošlo, majetok by sa nepovažoval za patriaci žene, pretože darovanie bolo vykonané s ohľadom na inú udalosť.

1. Ak teda manžel urobí darovanie mortis causa svojej manželke a utrpí vyhnanstvo; uvažujme, či bude darovanie platné. Platí, že darovanie, ktoré sa má stať účinným v prípade vyhnanstva, je platné, rovnako ako v prípade rozvodu. Keďže teda manželstvo sa vyhnanstvom neruší a žena nie je nijako vinná, je len v súlade s ľudskosťou, aby darovanie mortis causa vykonané v prvom rade, aby bolo potvrdené vyhnanstvom tohto druhu, bolo platné, rovnako ako keby manžel zomrel. To

však platí len do tej miery, že manželovi nemožno odňať právo odvolať ho, pretože je potrebné počkať na jeho smrť, aby darovanie nadobudlo úplný účinok; bez ohľadu na to, či ho odvolal v čase svojej smrti, alebo či ešte stále podlieha trestu.

2. Ak niekto dostane majetok na účely výstavby na vlastnom pozemku, nemožno ho od neho vymáhať, pretože sa považuje za dar. Takýto názor zastával aj Neratius, ktorý hovorí: "Keď bol majetok darovaný na účel stavby domu alebo na osiatie pôdy, všetko ostatné, čo ten, kto ho dostal, neurobí, bude patriť do rozsahu darovania." Preto budú dary tohto druhu medzi mužom a ženou zakázané.

(14) Paulus, O edikte, kniha LXXI.

Ak manžel daruje manželke peniaze na obnovu domu, ktorý jej patrí a ktorý bol zničený požiarom, dar je platný len do výšky potrebnej na výstavbu domu.

15. Ulpián, O Sabínovi, kniha XXXI.

To, čo manžel dáva svojej manželke na rok alebo na mesiac, môže byť zrušené do výšky prebytku, ak prekračuje hranice striedmosti, teda ak dosahuje viac ako príjem vena.

(1) Ak by manžel dal manželke peniaze a ona by z nich vyberala úroky, bude z toho mať zisk. Julianus v osemnástej knihe Digest uviedol tento názor so zreteľom na manžela.

16. Tryphoninus, Disputácie, kniha X.

Ale čo ak by zo sumy sto aurei, ktorú manžel daroval svojej manželke, päťdesiat stratil vinou dlžníka a manželka by mala druhých päťdesiat zdvojnásobiť úrokmi? Manžel nemôže od nej vymáhať viac ako päťdesiat z dôvodu uvedeného daru.

(17) Ulpián, O Sabinovi, kniha XXXII.

Uvažujme aj s ohľadom na úrodu pôdy, ktorá je darovaná, ak žena má z nej peňažný zisk, či tvorí súčasť darovania. Julianus hovorí, že úroda, ako aj úrok, tvoria zákonný dar.

(1. Ak otrok, ktorý je darovaný, nadobudne nejaký majetok, bude patriť tomu, kto ho daroval.

18. Pomponius, O rozličných úryvkoch, kniha IV.

Ak manžel alebo manželka používa otrokov alebo šatstvo, ktoré patrí druhému, alebo žije bezodplatne v dome druhého, takéto darovanie je platné.

19. Ulpian, O Sabínovi, kniha XXXII.

Ak manželka daruje otroka svojmu synovi, ktorý bol pod otcovskou kontrolou jej manžela, a tento otrok potom nadobudol otrokyňu, vlastnícke právo k nej prípadne žene. Julianus hovorí, že je jedno, za čie peniaze bola spomínaná otrokyňa kúpená, pretože prostredníctvom otroka nemôže darca nič nadobudnúť, a to ani vlastným majetkom, pretože toto privilégium sa udeľuje len dobromyseľným držiteľom. Ak však vie, že otrok patrí inému, nie je jeho dobromyseľným držiteľom.

1. Pýta sa tiež, či v prípade, že otrok ženského pohlavia bol kúpený za majetok manžela, môže tento na základe výnimky zadržať cenu uvedeného otroka voči svojej manželke pri podaní žaloby o jej veno. Treba povedať, že podľa názoru Marcella má manžel nárok na výnimku, ak je žalovaný o veno, a podľa Juliana, ak by ho mal zaplatiť, môže podať žalobu o vrátenie kúpnej ceny.

20. Javolenus, Listy, kniha XI.

Ak by otrok, ktorý bol darovaný mortis causa manželke pred smrťou jej manžela, uzavrel nejakú dohodu, myslím, že účinok záväzku zostane v platnosti, kým manžel buď nezomrie, alebo kým sa nezbaví nebezpečenstva smrti, kvôli ktorému urobil darovanie, a ak nastane jedna z týchto udalostí, ktorou sa darovanie zruší alebo potvrdí, aj to buď potvrdí, alebo zruší dohodu.

21. Ulpian, O Sabínovi, kniha XXXII.

Ak manžel zaplatí za svoju manželku sumu, ktorú mu dlhuje z dôvodu cesty, ktorú podnikla, má právo vymáhať túto sumu z dôvodu, že z toho mala majetkový prospech; alebo možno tvrdiť, že nejde o darovanie? Myslím si, že lepší názor je, že to nie je zakázané, najmä ak sa na cestu vydala v prospech svojho manžela; Papinianus totiž vo štvrtej knihe názorov uvádza, že manžel nemôže vymáhať cestovné náklady svojej manželky a jej otrokov, ak sa na cestu vydala v jeho prospech. Má sa za to, že cesta bola vykonaná v mene manžela, keď ho jeho manželka prišla hľadať; a je jedno, či bolo v manželskej zmluve dohodnuté niečo ohľadom cestovných výdavkov alebo nie, pretože nedaruje ten, kto hradí nevyhnutné výdavky. Preto ak sa manželka vydala na cestu so súhlasom svojho manžela z dôvodu požiadaviek jeho podnikania a manžel jej dá niečo na výdavky, nemožno to vymáhať.

1. Ak manželka sľúbi manželovi veno, ako aj úroky z neho, nepochybne treba konštatovať, že môže vymáhať úroky; nejde totiž o darovanie, keďže úroky sa požadujú na pokrytie výdavkov spojených s manželstvom. Ako by to však bolo v prípade,

ak by manžel odpustil manželke pohľadávku na úroky; zostala by rovnaká otázka s ohľadom na zákonnosť darovania? Julianus hovorí, že áno, čo je správne. Je zrejmé, že ak by sa dohodlo, že manželka bude živiť seba a svojich otrokov, a jej manžel jej dovoľí užívať veno na účely výživy seba a členov svojej domácnosti, otázka bude vyriešená; myslím si totiž, že manžel by od nej nemohol požadovať ako dar to, čo už bolo započítané.

(22) Ten istý, O Sabinovi, kniha III.

Istý muž daroval svojej manželke otroka mortis causa a potom ho ustanovil za svojho dediča s udelením slobody. Vzniká otázka, či je takéto ustanovenie platné? Myslím si, že ak ho ustanovil za svojho dediča, pretože povedal, že si to rozmyslel, ustanovenie bude platné a otrok sa stane nevyhnutným dedičom svojho pána. Ak ho však po tom, ako ho ustanovil za svojho dediča, daroval, darovanie bude mať väčšiu váhu; alebo ak ho daroval skôr, ako to urobil, ale napriek tomu mu nedal slobodu s úmyslom zbaviť ho jej, výsledok bude rovnaký.

23. Ten istý, O Sabinovi, kniha VI.

Papinianus si veľmi správne myslí, že Reskript božského Severa sa týka len darovania majetku; preto ak sa manžel zaviazal ustanovením v prospech svojej manželky, nedomnieva sa, že dedič manžela môže byť žalovaný, aj keby manžel zomrel bez toho, aby zmenil svoje rozhodnutie.

24. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

25. Ak sa darovanie uskutoční medzi osobami, ktoré nie sú manželmi a ktoré sa spojili pred uplynutím lehoty stanovenej zákonom na nadobudnutie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti; alebo na druhej strane, ak sa darovanie uskutoční medzi manželmi a pred uplynutím uvedenej lehoty sa manželstvo rozvedie; je ustálené, že lehota premlčania napriek tomu naďalej plynie, pretože v prvom prípade sa držba previedla bez akejkoľvek vady a v druhom prípade sa odstránila vada, ktorá existovala.

25. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha V.

Ak však počas existencie manželstva manžel odovzdá majetok patriaci niekomu inému svojej manželke, treba povedať, že manželka ho môže okamžite začať držať užívacím právom, pretože hoci jej nebol odovzdaný mortis causa, jeho užívaciemu právu sa nebráni. Lebo právo, ako je ustanovené, má na mysli tie darovania, ktorými sa manželka obohacuje a manžel chudobnie; a preto môže dôjsť k darovaniu mortis causa ?tak, ako sa to chápe medzi osobami, ktoré nie sú zosobášené ?s ohľadom na majetok, ktorý možno nadobudnúť lichvou, pretože patrí inému.

26. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Ak niekomu, kto mi predal majetok, prikážem, aby ho daroval mojej manželke, a on na ňu podľa môjho príkazu prevedie jeho vlastníctvo, bude zbavený zodpovednosti; pretože hoci sa podľa občianskeho práva nebude rozumieť, že má uvedený majetok v držbe, predsa je zrejmé, že predávajúci nemá nič, čo by mohol vydať.

(1) Neratius hovorí, že tie isté dôvody, ktoré umožňujú, aby sa darovanie uskutočnilo medzi manželom a manželkou, robia legitímnym aj darovanie medzi svokrom a synom alebo nevestou. Preto svokor môže urobiť darovanie svojmu zaťovi v očakávaní smrti alebo rozvodu a aj zať môže urobiť darovanie svojmu svokrovi vzhľadom na to, že nastane jedna z týchto udalostí.

27. Modestinus, Pravidlá, kniha VII.

Darovanie vykonané pred uzavretím manželstva medzi stranami, ktoré sa chystajú uzavrieť manželstvo, je podľa zákona platné, aj keby sa manželstvo malo uskutočniť v ten istý deň.

28. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Ak sa darovaný majetok zničí alebo spotrebuje, stratu musí znášať darca. Je to rozumné, pretože majetok stále patrí tomu, kto ho daroval, a ten stráca to, čo mu patrí.

1. Ak manželovi vzniknú nejaké výdavky v súvislosti s deťmi narodenými z otrokyní, ktoré tvoria veno jeho manželky, či už z dôvodu výučby alebo podpory; manželovi to neprinesie žiadnu výhodu, pretože sám využíva ich služby. Môže však viesť účet za všetko, čo bolo dané ich sestre na ich výchovu, pretože poskytuje niečo na zachovanie ich života; rovnako ako keby vykupoval otrokov tvoriacich časť vena od lupičov.

2. Ak otroci manžela vykonali služby pre manželku, alebo naopak, lepší názor je, že sa nemá brať do úvahy to, čo urobili; a skutočne, zákon vzťahujúci sa na zakázané dary sa v tomto prípade nemá vykladať prísne, ako medzi osobami, ktoré sú navzájom nepriateľské; ale má sa to robiť ako medzi osobami, ktoré spája najväčšia náklonnosť a ktoré sa len obávajú nedostatku.

3. Keď žena kúpi otroka za desať aurei, ktoré jej daroval jej manžel, a otrok má hodnotu len päť, podľa Plaúcia sa môže vrátiť len päť; rovnako ako v prípade, keď otrok zomrie, nemôže sa vrátiť nič. Ak však otrok mal hodnotu pätnásť aurei, manžel si nemôže nárokovať viac ako desať, pretože sa ochudobnil len o túto sumu.

4. Ak však žena kúpila dvoch otrokov a jeden z nich zomrie a druhý má hodnotu desať aurei, vzniká otázka, čo sa má urobiť? Pomponius a väčší počet autorít si myslia, že je rozdiel, či boli obaja otroci predaní za jednu cenu, alebo každý za inú. Ak boli predaní za jednu cenu, možno vymáhať celých desať aurei, podobne ako v prípade, keď sa kúpená vec znehodnotí alebo keď sa predá stádo alebo vozidlo a akákoľvek jeho časť sa zničí; ak však boli otroci predaní za rôzne ceny, možno vymáhať len tú sumu, za ktorú bol kúpený prežívší otrok.

5. Pomponius uvádza, že Julianus bol toho názoru, že ak manželka nadobudne niečo prostredníctvom otroka, ktorý bol kúpený za peniaze, ktoré jej dal jej manžel, či už ide o dedičstvo, majetok alebo deti narodené z otrokýň, manžel bude mať právo vymáhať to aj z tohto dôvodu.

6. Je ustálené, že ak manželka pred tým, ako dostane svoj ročný príjem od manžela, minie nejaké jeho peniaze alebo peniaze, ktoré jej boli požičané, bude sa mať za to, že vynaložená suma sa vzala z jej ročného príjmu.

7. Celsus hovorí, že bolo veľmi správne rozhodnuté, že ak si manželka dohodla ročné úroky z vena, hoci úroky nemusia byť splatné, pretože dohoda bola uzavretá na ročné platby, žena nemôže podať žalobu na veno, ale strany si môžu svoje pohľadávky započítať. Preto sa domnievame, že rovnaké pravidlo sa uplatní na akúkoľvek dohodu, ktorá je uzavretá s odkazom na ročné platby.

29. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIV.

Ak by žena predala otroka kúpeného za peniaze, ktoré jej dal jej manžel, a potom by kúpila ďalšieho, Fulcinius zastával názor, že žena musí byť zodpovedná za stratu posledného otroka. To nie je pravda, aj keď druhý otrok nebol kúpený za peniaze patriace manželovi.

1. Keď manžel dá vlnu svojej manželke a ona si z nej ušije oblečenie; Labeo hovorí, že oblečenie patrí manželke.

30. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XI.

Napriek tomu bude mať manžel právo na spravodlivú žalobu.

31. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIV.

Ak však manžel zhotoví odev pre svoju manželku z vlastnej vlny, hoci to urobí pre svoju manželku a zo starostlivosti o ňu, odev napriek tomu bude patriť manželovi; nezáleží ani na tom, či manželka pomáhala pri príprave vlny a zúčastnila sa na tejto záležitosti pre svojho manžela.

1. Ak manželka použije svoju vlastnú vlnu, ale šaty si zhotoví sama s pomocou otrokýň patriacich jej manželovi, šaty budú jej a nebude manželovi nič dlžná za prácu otrokýň; ak však šaty zhotoví pre manžela, budú mu patriť, ak zaplatil manželke hodnotu vlny. Ak však manželka nevyrobila odev pre svojho manžela, ale mu ho darovala, darovanie nebude platné; keďže bude platné len vtedy, keď je odev vyrobený pre jej manžela, a nikdy nebude môcť vystaviť účet za prácu otrokýň svojho manžela.

2. Ak by manžel daroval pozemok svojej manželke, aby na ňom postavila dom, nie je pochýb o tom, že dom bude patriť manželovi; je však rozhodnuté, že žena bude mať nárok na svoje výdavky, pretože ak by si manžel nárokoval dom, žena si môže ponechať výdavky, ktoré vynaložila na stavbu.

3. Ak boli dvaja otroci, z ktorých každý mal hodnotu päť aurei, ale obaja spolu boli predaní za päť aurei manželom manželke za účelom jej zvýhodnenia, alebo naopak; lepší názor je, že sú v spoločnom vlastníctve oboch strán v pomere k cene; v skutočnosti sa totiž nemá brať do úvahy, akú hodnotu majú otroci, ale koľko z ceny bolo odpustené formou daru. Niet pochýb o tom, že buď manžel, alebo manželka môžu kúpiť majetok jeden od druhého za nižšiu cenu, ako je jeho hodnota, ak nemajú v úmysle vykonať darovanie.

4. Ak by manžel predal niečo svojej manželke za skutočnú hodnotu alebo naopak, a to z dôvodu darovania, a dohodli by sa, že predávajúci neposkytne žiadnu záruku s ohľadom na majetok, malo by sa zväziť, aká bola dohoda s ohľadom na predaj, či bol majetok skutočne predaný a celá transakcia bola platná, alebo či skutočne bola neplatná len posledná časť dohody; rovnako ako keby bolo pri uzatvorení kúpy, že dohoda bola uzatvorená po zmene názoru. Lepší názor je, že neplatná je len druhá časť dohody.

5. Domnievame sa, že rovnaké pravidlo sa uplatní, ak sa na účely darovania strany dohodnú, že predávajúci nebude ručiť za to, že otrok má vo zvyku utekať alebo je tulák; to znamená, že práva na konanie podľa ediktu ediles a pri kúpe zostanú nedotknuté.

6. Ak muž dlhuje svojej manželke peňažnú sumu splatnú v určitom čase, môže ju zaplatiť hneď bez obáv, že by sa to považovalo za darovanie, hoci keby si peniaze ponechal až do času splatnosti, mohol by využívať výhody z ich používania.

7. Ak sa mi chystáš odkázať dedičstvo alebo mi zanechať časť svojho majetku a budeš o to požiadaný, môžeš ho odkázať mojej manželke a nebude sa to považovať za darovanie, pretože môj majetok sa tým nijako nezmenší; a Prokulus hovorí, že

hlavným dôvodom, prečo naši predkovia prichádzali na pomoc darcovi, bolo, aby jedna zo strán nebola ochudobnená z náklonnosti k druhej; neboli však takí zlí, aby chceli zabrániť tomu, aby sa jedna z nich stala bohatšou.

8. Ak manžel venuje svojej manželke veľmi hodnotný dar na Kalendy marca alebo na jej narodeniny, ide o dar; ak by však jeho manželka mala vynaložiť nejaké výdavky, ktorými by sa mohla čestnejšie udržiavať, treba zastávať opačný názor.

9. Manželka sa nepovažuje za bohatšiu, ak minie peniaze, ktoré jej dal manžel, na hostiny, na parfumy alebo na jedlo pre svojich otrokov.

10. Proviant, ktorý manžel zaobstará pre otrokov alebo kone svojej manželky a ktorý im patrí spoločne, nemôže > získať späť. Domnievam sa však, že opačné pravidlo treba dodržiavať, ak vydržiava domácich otrokov svojej manželky alebo tých, ktorí sú chovaní na predaj.

(32) Ulpian, O Sabinovi, kniha XXXIII.

(33) Takýto bol stav zákonov, pokiaľ ide o dary medzi manželom a manželkou, ako sme už uviedli, keď náš cisár Antoninus pred smrťou svojho otca božského Severa v prejave prednesenom v senáte počas konzulátu Fulvia Aemiliana a Nummia Albina spôsobil, že senát do určitej miery zmiernil prísnosť ich ustanovení.

1. Adresa nášho cisára s odkazom na potvrdenie darovania sa netýka len majetku, ktorý získal manžel v mene svojej manželky, ale aj všetkých darovaní medzi manželom a manželkou; takže na základe zákona majetok patrí strane, ktorej bol darovaný, vzniká z neho občiansky záväzok a spadá do pôsobnosti Lex Falcidia, kde môže nadobudnúť účinnosť. Myslím si, že tento zákon sa uplatní, pretože to, čo je darované, je akoby potvrdené závetom.

2. Reskript hovorí: "Je zlé, ak si niekto, kto urobí darovanie, rozmyslí, ale bolo by ťažké a chamtivé, keby si dedič vzal majetok, keď by to možno bolo v rozpore s vôľou toho, kto ho daroval."

3. Mali by sme to chápať tak, že sa to vzťahuje na zmenu názoru darcu v jeho posledných chvíľach, pretože ak by daroval svojej manželke a potom by si to rozmyslel a potom by si to opäť rozmyslel, treba povedať, že darovanie je platné, keďže berieme do úvahy poslednú vôľu tohto človeka, rovnako ako to zvykneme robiť v súvislosti s poručníckymi fondmi, keď diskutujeme o výnimke, ktorá sa interpeluje z dôvodu podvodu, keďže vôľa strany môže byť neurčitá až do poslednej chvíle jej existencie.

4. Ak však darca zmení názor len raz, priznávame jeho dedičovi právo na odvolanie, ak je úplne zrejmé, že zosnulý zmenil názor. Ak je to však pochybné, sudca by sa mal skôr prikloniť k potvrdeniu darovania.

5. Ak by manžel dal do zálohu majetok, ktorý daroval, prikláňame sa k názoru, že zmenil názor, hoci si stále ponecháva vlastníctvo majetku. Ako by sa však malo postupovať, ak bolo jeho úmyslom, aby darovanie naďalej existovalo? Predpokladajme, že majetok zostal vo vlastníctve ženy na základe neistého právneho titulu a že bola pripravená uspokojiť veriteľa? V takom prípade treba konštatovať, že darovanie je platné. Ak jej totiž manžel daroval majetok v prvom rade s týmto úmyslom, mal by som povedať, že darovanie bolo platné, takže ak bola žena pripravená uspokojiť veriteľa, bude mať právo na výnimku z dôvodu zlej viery; a navyše, ak by dlh zaplatila, mohla by prostredníctvom výnimky z dôvodu zlej viery spôsobiť, že právo na žalobu veriteľa by bolo postúpené na ňu.
6. Ak sa darca stane otrokom súkromnej osoby, treba povedať, že darovanie nie je dokonalé, ale zaniká, hoci sa nevoľníctvo prirovnáva k smrti. Preto ak by sa žena, ktorej sa daruje, mala dostať do otroctva, dar zanikne.
7. Ak manžel urobil darovanie svojej manželke a z výčitiek svedomia pre nejaký zločin spáchal samovraždu, alebo aj po smrti sa jeho pamiatka stala neslávnou, darovanie sa zruší; hoci dary, ktoré urobil iným, budú platné, ak takéto darovanie mortis causa neurobil.
8. Podobne, ak manžel, ktorý je v armáde, urobí dar zo svojho castrense peculium a potom je odsúdený za zločin; z toho dôvodu, že bude môcť svedčiť v súvislosti s majetkom tohto druhu aj po odsúdení, ak na to získa právo, dar bude platný; pretože ten, kto môže svedčiť, môže urobiť dar mortis causa.
9. Reskript hovorí: "spotreboval", a tento výraz musíme chápať tak, že ten, kto dostal dar, sa tým nijako neobohatil. Ak sa však majetkovo obohatil, výhoda priznaná Reskriptom sa neuplatní. Ak sa však nijako viac neobohatil a dal druhej strane sumu rovnajúcu sa daru, treba povedať, že ak sa ten, kto zomrel, obohatil, druhá strana môže získať späť to, čo dala, a nie je povinná započítať to, čo spotrebovala, hoci v prípade, že dôjde k rozvodu, možno vykonať započítanie tohto druhu.
10. Ak by po darovaní došlo k rozvodu alebo ak by strana, ktorá darovala, zomrela prvá, musí sa dodržať starodávne právo; to znamená, že darovanie bude platné, ak si manžel želá, aby ho manželka mala, ale ak si ho neželá, zanikne; mnohí manželia sa totiž rozchádzajú dobre naladení jeden voči druhému a mnohí iní chovajú hnev a nenávisť.
11. Ale čo ak dôjde k rozvodu a manželstvo sa potom obnoví, a zmýšľanie darcu sa počas rozvodu buď zmení, alebo zostane rovnaké; alebo keď sa manželstvo obnoví, želanie darcu sa stane takým, aké bolo na začiatku; zostane dar platný, ak darca zomrie, kým manželstvo ešte trvá? Možno tvrdiť, že bude platný.
12. Ak by však k rozvodu nedošlo, ale vzniklo by len malé nedorozumenie, je isté, že darovanie bude platné, ak sa nedorozumenie odstráni.

13. Ak manželka a jej manžel žijú už dlhší čas oddelene, ale stále zachovávajú manželský zväzok (čo sa, ako vieme, niekedy stáva u osôb konzultorskej hodnosti), myslím si, že darovanie nebude platné, pretože zväzok vždy existoval; manželstvo totiž tvorí manželská náklonnosť, a nie koícia. Ak však darca zomrie ako prvý, darovanie bude potom platné.

14. Čo povieme v prípade, keď obe strany, teda ten, kto daroval, aj ten, komu bolo darované, sú zajaté nepriateľom? A skôr než sa odvážim rozoberať túto otázku, treba vziať do úvahy adresu cisára, ktorý rozhodol, že darovanie nemá platnosť ani účinok, ak strana, ktorej bolo darované, zomrie. Ak by teda obe strany zomreli, buď v dôsledku stroskotania lode, alebo pádu či vypálenia domu, čo povieme? Ak sa síce dá zistiť, ktorá z nich zomrela prvá, otázka sa ľahko vyrieši, ale ak sa to nedá dokázať, otázka sa stáva zložitou a ja som skôr toho názoru, že darovanie bude platné, ako vyplýva zo slov adresy, pretože sa v nej hovorí: "Ak by strana, ktorá dostala darovanie, zomrela prvá." Keď však obaja zomrú súčasne, nemožno tvrdiť, že ten, kto prijal dar, odišiel zo života ako prvý. Preto sa veľmi správne zastáva názor, že ak si navzájom urobili darovanie, obe tieto darovania budú platné, ak strany zomrú v rovnakom čase, pretože hoci ani jedna z nich neprežila druhú, Adresát neuvažoval o smrti oboch spolu. Ak však ani jeden z nich neprežil druhého, vzájomné darovanie bude platné, pretože v súvislosti so vzájomným darovaním mortis causa treba povedať, že žaloba o vrátenie plnenia nemôže byť priznaná ani jednej zo strán, a teda že z darovania majú prospech dedičia oboch. V súlade s týmto názorom, ak sú obe strany zajaté nepriateľom v rovnakom čase a obe zomrú v zajatí v rôznom čase, musí sa zohľadniť dátum, keď boli zajaté, aby sme mohli konštatovať, že darovanie je platné; rovnako ako keby obe zomreli naraz? Alebo máme povedať, že ani jedno z darovaní nie je platné, pretože manželstvo bolo ukončené počas života dotknutej strany? Alebo máme zistiť, ktorý z nich zomrel skôr, aby sme mohli rozhodnúť, že darovanie s ohľadom na neho nebolo platné; alebo či v prípade, že by sa druhý z nich vrátil do svojej krajiny, bude jeho vôľa platná? Domnievam sa, že ak sa strany nevrátia, mal by sa posudzovať čas, keď boli zajaté, rovnako ako keby vtedy zomreli; ak by sa však jedna z nich vrátila, bude sa považovať za prežitú, pretože tak urobila.

15. Keď manžel odkáže určitý majetok z toho, čo už daroval, ale zvyšok nedaroval, nepovažuje sa za to, že by si neželal, aby zvyšok patril jeho manželke; často totiž strana urobí odkaz a potom aj darovanie, alebo môže existovať iný dôvod, pre ktorý urobila odkaz.

16. Adresa nezahŕňa len manžela a manželku, ale aj iné strany, ktorým je tiež zakázané robiť darovanie z dôvodu manželstva; ako napríklad v prípade, keď svokor urobí darovanie svojej neveste alebo naopak; alebo svokor svojmu zaťovi alebo naopak; alebo jeden z dvoch svokrovcov, ktorí majú strany spojené v manželstve pod svojou kontrolou, urobí darovanie druhému; v súlade s duchom Adresy sú totiž všetky tieto osoby oprávnené robiť darovanie za rovnakých okolností. Toto zastával aj Papinianus vo štvrtej knihe názorov, pretože povedal: "Svokor urobil dar svojej neveste alebo svojmu zaťovi a potom jeden alebo druhý z nich počas manželstva zomrel. Hoci vada darovania naďalej existuje, predsa len, ak svokor nevzniesol žiadnu otázku s odkazom na uvedené darovanie, podmienky Adresy sa budú považovať za účinné voči jeho dedičom po jeho smrti,

pretože ten istý dôvod, ktorý zakazuje darovanie tohto druhu, vyžaduje, aby sa poskytol prospech." Preto, aby takéto darovanie mohlo byť platné, Papinianus vyžaduje, aby syn strany, ktorá urobila darovanie, zomrel pred ním a aby svokor zomrel neskôr, bez toho, aby zmenil svoje rozhodnutie.

17. Ak syn pod otcovskou kontrolou, ktorý má *castrense* alebo *quasi castrense peculium*, urobí dar svojej manželke, musíme brať do úvahy osobu syna a jeho smrť.

18. Ak nevesta urobí dar v prospech svojho svokra, musíme vziať do úvahy jej smrť a trvanie jej vôle až do jej posledných chvíľ. Ak však jej svokor zomrie ako prvý, máme za to, že darovanie zanikne. Ak by však manžel žil a prežil svoju manželku, musíme pripustiť, že darovanie nadobudne účinnosť? Ak sa totiž manžel stane jediným dedičom svojho svokra, možno povedať, že v prospech manžela bolo vykonané nové darovanie, takže tam, kde sa končí prvé, začína druhé; a ak syn nie je dedičom svojho otca, darovanie zanikne z iného dôvodu.

19. Ak svokor zavrhnú svoju nevestu, darovanie bude neplatné, aj keď manželstvo, keď sa manželia dohodnú, stále trvá, v súlade s reskriptom nášho cisára; ale manželstvo sa skončí s ohľadom na strany, medzi ktorými sa darovanie uskutočnilo.

20. Preto ak si dvaja svokrovci navzájom urobia darovanie, to isté pravidlo sa uplatní, ak sa zrieknu svojho syna a nevesty, a darovanie, ktoré si navzájom urobia, bude neplatné. Ak sa však darovanie tohto druhu uskutoční medzi svokrovcami, na platnosť darovania sa vyžaduje smrť toho, kto ho uskutočnil počas manželstva a v čase existencie práva otcovskej kontroly. Rovnaké pravidlo sa vzťahuje aj na osoby, ktoré sú pod kontrolou uvedených strán.

21. Ak jeden svokor urobí darovanie druhému a jeden z nich alebo obaja emancipujú osoby, ktoré sú spojené v manželstve, treba konštatovať, že toto darovanie sa netýka osôb uvedených v Adrese, a preto sa stáva neplatným.

22. Ak muž urobí darovanie svojej snúbenici, ktoré má nadobudnúť účinnosť v čase uzavretia manželstva, hoci sa toto darovanie nepovažuje za darovanie medzi mužom a ženou a slová Adresy sa naň výslovne nevzťahujú, predsa len treba povedať, že toto darovanie patrí do jej pôsobnosti, a je platné, ak vôľa strany pokračuje v tom istom až do jej smrti.

23. Darovanie nadobudne účinnosť bez ohľadu na to, či bol majetok skutočne darovaný, alebo bol záväzok uvoľnený; ako napríklad, ak muž uvoľní svoju manželku zo záväzku za to, čo mu dlhuje, formou darovania, možno povedať, že samotné uvoľnenie nie je v suspenzii, ale jeho účinok áno. Vo všeobecnosti platí, že všetky darovania, ktoré sme uviedli ako zakázané, budú platné podľa podmienok Adresy.

24. Ak je partnerstvo uzavreté medzi manželom a manželkou formou darovania, je neplatné podľa bežnej právnej normy, ani liberálny výklad Dekréty Senátu neposkytuje takú výhodu, aby bolo možné konštatovať, že žaloba na partnerstvo bude

oprávnená; napriek tomu majetok, ktorý majú v spoločnom vlastníctve, nemožno zrušiť v súlade s podmienkami stanovenými ich dohodou. Preto nebude možné podať žalobu o partnerstve, pretože to nie je partnerstvo, ktoré je zasiahnuté za účelom získania výhody len pre jednu zo strán, aj keď to robia iné osoby; a z tohto dôvodu sa nestane účinným medzi manželmi.

25. To isté treba povedať aj v prípade, keď sa kúpa uskutočňuje formou darovania, pretože je neplatná.

26. Je zrejmé, že ak sa za účelom darovania predá majetok za nižšiu cenu, než je jeho hodnota, alebo ak by sa cena neskôr odpustila, musíme pripustiť, že darovanie je platné v súlade s dekrétom senátu.

27. Ak mal muž snúbenicu a neskôr sa s ňou oženil, keď to nebolo v súlade so zákonom; pozrime sa, či sú darovania vykonané takpovediac počas zasnub platné. Julianus rozoberá túto otázku v súvislosti s neplnoletou dvanásťročnou ženou, ktorú priviedli do domu jej takzvaného manžela, keď bola ešte príliš mladá na to, aby sa mohla vydať; a hovorí, že je jeho zasnúbenou, ale nie je jeho manželkou. Lepší je však názor, ktorý zastáva Labeo, ja a Papinianus v Desiatej knihe otázok, podľa ktorého, ak zasnúbenie predchádzalo údajnému manželstvu, bude naďalej existovať, hoci strana, ktorá si dievča vzala, si môže myslieť, že je jeho zákonnou manželkou. Ak však nepredchádzalo manželstvu, nemôže existovať žiadne zasnúbenie, pretože sa neuskutočnilo, ani žiadne manželstvo, pretože nemohlo byť uzavreté. Preto tam, kde zasnúbenie nastalo skôr, je darovanie platné, ale tam, kde nenastalo, je neplatné, pretože účastník neuskutočnil darovanie akoby cudzej osobe, ale svojej domnejšej manželke, a preto sa naňho Adresát nevzťahuje.

28. Ak sa však senátor zasnúbi so slobodnou ženou, alebo poručník so svojou chránenkyňou, alebo akákoľvek iná z osôb, ktorým je zakázané uzatvárať manželstvo, tak urobí a potom sa s dievčaťom ožení; bude darovanie vykonané akoby počas zasnub platné? Myslím si, že takéto zasnuby by sa mali zamietnuť a akýkoľvek majetok, ktorý bol darovaný, by mal byť zabavený a skonfiškovaný ministerstvom financií ako majetok darovaný osobám, ktoré nie sú hodné ho vlastníť.

(33) Ten istý, O Sabinovi, kniha XXXVI.

Ak sa manžel zaviazal, že bude manželke ročne vyplácať určitú sumu, nemôže počas manželstva podať žalobu na základe tohto ustanovenia. Ak by však manžel počas trvania manželstva zomrel, myslím si, že keďže sa darovanie vzťahuje na ročnú platbu, možno túto klauzulu vymáhať na základe dekrétu senátu.

1. Na druhej strane, ak sa manželka dohodne s manželom, že mu bude každoročne vyplácať určitú sumu, táto jej môže byť vrátená a ona môže podať žalobu o vrátenie toho, čo zostane. Myslím si, že môže podať aj osobnú žalobu o sumu, o ktorú sa jej manžel obohatil; pretože ročný príspevok, ktorý manžel platí svojej manželke, nie je taký dôležitý ako ten, ktorý manželka platí svojmu manželovi, pretože to je nezlučiteľné a odporuje to povahe pohlavia.

2. Ak sa manžel dohodol so svojou manželkou na ročných platbách a žena by zomrela počas manželstva, treba povedať, že dar sa stane platným podľa Adresára.

34. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLIII.

35. Ak by manželka buď darovala svojmu manželovi majetok a on by ho daroval ako veno v mene ich spoločnej dcéry, alebo ak by mu dovolila, aby ho daroval ako veno pre ich dcéru po tom, ako urobila dar svojmu manželovi; v súlade so spravodlivosťou možno konštatovať, že hoci darovanie nemá žiadnu platnosť ani účinok, predsa sa darovanie vena stáva platným na základe následného súhlasu manželky.

35. Ten istý, O edikte, kniha XXXIV.

Ak sa rozvod neuskutočnil v súlade s predpísanými zákonnými formalitami, darovanie vykonané po takomto rozvode nemá žiaden účinok, pretože nemožno konštatovať, že manželstvo bolo zrušené.

(36) Paulus, O edikte, kniha XXXVI.

(37) Ak darovaný majetok stále existuje, možno ho získať späť aj žalobou; ale z dôvodu, že darovanie so sebou nesie právo držby, ak sa majetok nevráti, možno vykonať odhad jeho spravodlivej hodnoty a držiteľovi treba poskytnúť zábezpeku proti vyst'ahovaniu vo výške, ktorú má majetok. Tento názor prijal aj Pedius.

1. Istý muž poslal svojej snúbenici ako dar prsteň, ktorý patril inému, a po svadbe jej namiesto neho dal svoj vlastný. Niektoré autority (napríklad Nerva) si myslia, že tento prsteň sa stal majetkom ženy, pretože sa má za to, že dar, ktorý bol urobený, bol potvrdený, a nie daný nový. Tento názor považujem za správny.

37. Julianus, Digesty, kniha XVII.

Ak sa žena dopustila podvodu, aby zabránila zachovaniu majetku, ktorý jej daroval manžel, alebo aby sa vyhla jeho predloženiu na súde, môže proti nej podať žalobu za spôsobenú škodu, ak to urobila po rozvode.

(38) Alfenus, Epitomes of the Digest by Paulus, kniha III.

(39) Ak otrok, ktorý bol v spoločnom vlastníctve manžela a jeho brata, daroval mladého otroka manželke brata, rozhodlo sa, že dar nie je platný, pokiaľ ide o podiel patriaci manželovi, ktorý otrok daroval.

1. Právo bude rovnaké, ak jeden z troch bratov má manželku a daruje jej majetok, ktorý majú všetci v spoločnom vlastníctve, pretože jedna tretina daru nebude patriť manželke; ale pokiaľ ide o ostatné dve tretiny, ak bratia vedeli, že boli darované, alebo ak po tom, čo sa to stalo, potvrdia tento akt, žena nebude povinná nahradiť škodu.

39. Julianus, O Miniciovi, kniha V.

Manžel, ktorý chcel dať istú sumu peňazí svojej žene, jej dovolil, aby uzavrela dohodu s jeho dlžníkom. Ona tak urobila, ale skôr ako dostala peniaze, rozviedla sa so svojím manželom. Pýtam sa, či ten môže vymáhať celú sumu, alebo či žaloba založená na sľube bude neplatná z dôvodu darovania. Odpovedal som, že táto podmienka bude neúčinná. Ak by však sľubujúci, ktorý o týchto skutočnostiach nevedel, žene zaplatil a peniaze neboli vynaložené, dlžník ich môže vymáhať. Ak je však pripravený postúpiť svoje práva na žalobu na manžela, bude chránený výnimkou z dôvodu podvodu, a preto manžel môže tieto peniaze vymáhať žalobou v mene dlžníka. Ak však tieto peniaze neexistujú a žena sa vďaka nim obohatila, manžel ich môže vymáhať; rozumie sa totiž, že žena sa obohatila tým, že získala majetok patriaci jej manželovi, keďže dlžník sa môže chrániť výnimkou z dôvodu podvodu.

40. Ulpián, Názory, kniha II.

Ak manželovi darovala majetok jeho manželka za účelom získania nejakého úradu, darovanie bude platné v rozsahu, v akom bolo potrebné na zabezpečenie úradu pre manžela.

41. Licinius, Rufinus, Pravidlá, kniha VI.

Cisár Antoninus totiž rozhodol, že manželka môže darovať svojmu manželovi majetok za účelom podpory jeho záujmov.

42. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XI.

43. Nedávno bol vďaka odpustkom cisára Antonína zavedený ďalší dôvod darovania, o ktorom hovoríme, že sa robí kvôli cti; napríklad keď manželka daruje svojmu manželovi, aby mu umožnila usilovať sa o prijatie do senátorského alebo jazdeckého rádu, alebo za účelom výstav.

43. Paulus, Pravidlá.

Darovanie sa môže uskutočniť medzi manželom a manželkou v prípade vyhnanstva.

44. Neratius, Pergameny, kniha V.

45. Ak cudzí človek daruje majetok patriaci manželovi manželke tohto manžela, pričom obaja o tejto skutočnosti nevedia, a ak ani manžel nevie, že daroval majetok, ktorý patrí jemu, žena môže uvedený majetok zákonne nadobudnúť užívacím právom. Rovnaké právne pravidlo sa uplatní, ak niekto, kto je pod kontrolou manžela, v domnení, že je nezávislý, daruje manželke svojho otca. Ak by však manžel zistil, že majetok bol jeho predtým, ako nadobudne vlastnícke právo uschovaním, môže ho získať späť a jej držba bude prerušená; aj keď si to manžel neželá a žena sa dozvie, že je jeho; ide totiž o prípad, keď žena sama vie, že dar vykonal jej manžel. Správnejšie je zastávať názor, že neexistuje žiadna prekážka, ktorá by jej bránila nadobudnúť vlastníctvo k nehnuteľnosti; ženám totiž nie je absolútne zakázané nadobudnúť majetok svojich manželov, okrem prípadov, keď im ho daroval manžel.

45. Ulpian, O edikte, kniha XVII.

Marcellus v sedemnástej knihe Digest uvádza, že manžel môže dokonca odňať svoj majetok bez ujmy svojej manželke a bez obáv z dekrétu senátu, ak je transakcia, ktorá sa medzi nimi uskutočnila, nezákonná.

(46) Ten istý, O edikte, kniha LXXII.

Vlastníctvo majetku nemusí nevyhnutne znamenať jeho darovanie medzi manželom a manželkou.

(47) Celsus, Digesty, kniha I.

Otázka, či manžel pri plnení svojich povinností počas obchodovania svojej manželky vynaložil výdavky s ohľadom na jej majetok, je otázkou skutkovou, a nie právnou. Domnienka založená na výške a charaktere výdavkov, ktoré mu vznikli, nebude zložitá.

48. Tá istá, Zbierka, kniha IX.

Čokoľvek manžel dá svojej manželke, stále zostáva jeho majetkom a môže to vymáhať, a nič na tom nemení ani to, ak mu manželka zanechala veľké odkazy.

49. Marcellus, Digesty, kniha VII.

Sulpicius Marcellovi. Žena, ktorá si želala, aby po smrti jej manžela prešla jej pôda na spoločného syna jej a jej manžela, ktorý bol pod kontrolou svojho otca, previedla pôdu na svojho manžela, aby ju po svojej smrti mohol odkázať svojmu

synovi. Pýtam sa, či si myslíte, že toto darovanie je takej povahy, že spôsobuje neplatnosť tejto transakcie, alebo či v prípade, že je platná, bude mať žena právomoc ju odvolať, ak ju nechce nechať platiť? Odpoveď znela, že ak sa pre darovanie hľadá zámenka alebo ospravedlnenie (takpovediac), odovzdanie nebude platné; to znamená, ak žena očakávala, že jej manžel z neho medzitým získa nejaký prospech. V opačnom prípade, ak len využila služby svojho manžela a on ich poskytol, aby mohla darovanie odvolať; alebo, aby majetok so všetkými úžitkami prešiel prostredníctvom otca na syna, prečo by sa nemal považovať za platný, rovnako ako keby sa transakcia uskutočnila s cudzou osobou, t. j. ak by mu bol majetok odovzdaný za rovnakých okolností?

50. Javolenus, Listy, kniha XIII.

Ak žena kúpi otroka za dvadsať aurei a jej manžel zaplatí predávajúcemu pri kúpe päť, ak dôjde k rozvodu, určite môže túto sumu vymáhať. Nezáleží na tom, či sa hodnota otroka znížila, alebo aj keby bol mŕtvy, manžel bude stále oprávnený požadovať päť aurei; vzniká totiž otázka, či sa žena obohatila o majetok svojho manžela v čase, keď vznikla otázka vrátenia vena. V tomto prípade sa rozumie, že získala majetkový prospech tým, že bola zásahom svojho manžela zbavená zodpovednosti za dlh, ktorý by stále mala, keby jej manžel peniaze nezaplatil. Nezáleží ani na tom, z akého dôvodu žena dlhovala peniaze, t. j. či boli požičané, alebo či ich dlhovala z dôvodu nejakej kúpy.

1. Ak žena otroka nekúpila, ale dostala peniaze od svojho manžela, aby ho kúpila, potom v prípade, že otrok zomrie alebo sa jeho hodnota zníži, stratu musí znášať jej manžel, pretože keďže by otroka nekúpila, keby nedostala peniaze od svojho manžela, musí znášať stratu ten, kto ich dal, za predpokladu, že otrok zomrel; za obohatenú sa nepovažuje ani žena, ktorú jej veriteľ neprepustil a ktorá nemá vo vlastníctve to, čo kúpila za peniaze svojho manžela.

51. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha V.

Quintus Mucius hovorí, že keď vznikne spor o to, či sa niečo dostalo do rúk ženy, je lepšie a čestnejšie tvrdiť, že majetok sa dostal do jej rúk prostredníctvom jej manžela alebo prostredníctvom niekoho, kto je pod jeho kontrolou, ak nie je dokázané, z akého zdroja ho získala. Zdá sa, že Quintus Mucius prijal tento názor s cieľom vyhnúť sa akémukoľvek hanebnému vyšetrovaniu v súvislosti s manželkou.

52. Papinianus, Otázky, kniha X.

Ak muž s cieľom získať prospech pre svoju manželku prenajme jej majetok za veľmi malú sumu, je táto transakcia neplatná. Ak sa však medzi stranami uskutoční vklad za nízku cenu s cieľom zvýhodniť jednu z nich, bude platný. Tieto názory sa líšia, pretože nájomnú zmluvu nemožno uzavrieť bez určitej výšky nájomného, ale vklad možno uzavrieť bez akéhokoľvek ocenenia nehnuteľnosti.

1. Manželka stanovila, že úrodu z istého pozemku má jej manžel odovzdať dedičovi, a ak by sa tak nestalo, sľúbila určitú sumu peňazí mortis causa. Keďže manžel zomrel ešte počas manželkinho života, toto ustanovenie zaniklo, rovnako ako aj odovzdanie, ktoré bolo vykonané mortis causa na príkaz manželky; v prípade, keď bude medzi cudzími osobami podaná osobná žaloba o vrátenie majetku, medzi manželskými osobami sa tak nestane.

53. Ten istý, Názory, kniha IV.

Je ustálené, že svokor nemôže vykonať darovanie mortis causa ani v prospech svojho zaťa, ani v prospech svojej nevesty, pretože ak by svokor zomrel, manželstvo sa nerozvedie; nezáleží ani na tom, či otec vydedil svojho syna alebo dcéru, alebo nie. V prípade rozvodu je pravidlo z rovnakého dôvodu odlišné.

1. Žena využila majetok, ktorý bol daný ako veno, po tom, ako bol so súhlasom jej manžela ocenený. Ak sa uvedená nehnuteľnosť používaním znehodnotí, započítanie škody sa nepripúšťa. Žena tiež nemôže tvrdiť, že majetok jej bol akoby zanechaný na základe podmienok závetu, ktorým jej manžel odkázal majetok; keďže sa nezdá, že by jej takýmto prevzatím bol uvedený majetok odovzdaný, resp. že by ju oň pripravil.

54. Ten istý, Názory, kniha VIII.

Manžel si stanovil úroky zo sľúbeného vena, ale nepožadoval ich. Keďže manželku a jej otrokov vydržoval po celý čas manželstva na vlastné náklady a veno jej zanechal ako prednostné dedičstvo, ako aj potvrdil bežnými právnymi formalitami trustu dary, ktoré jej daroval, rozhodlo sa, že úroky z vena neboli zahrnuté do dedičstva, ale boli odpustené podľa podmienok darovania.

55. Paulus, Otázky, kniha VI.

Manželka darovala svojmu manželovi určitú sumu peňazí a ten za tieto peniaze, ktoré mu boli darované, kúpil buď osobný, alebo nehnuteľný majetok, a keďže nebol platobne neschopný a majetok stále existoval, pýtam sa, ak by manželka chcela zrušiť darovanie, či môže legálne postupovať osobnou žalobou o vrátenie; zdá sa totiž, že manžel, hoci je platobne neschopný, mal z darovania prospech, keďže majetok nadobudnutý za peniaze manželky bol stále v jeho vlastníctve. Odpovedal som, že nemožno poprieť, že mal z darovania prospech, pretože sa nepýtame, aký majetok sa ním mohol zbaviť zodpovednosti z dlhu, ale aký majetok jeho manželky má vo svojom vlastníctve. Neodlišuje sa totiž od toho, komu bol jej majetok darovaný, okrem samotnej skutočnosti, že v tomto prípade majetok stále patrí manželke a ona ho môže získať späť prostredníctvom priamej žaloby. Postavenie manžela bude horšie, ak sa proti nemu podá žaloba na sumu, ktorú má majetok

hodnotu, a nie na sumu prevyšujúcu dar, ako keby bol žalovaný v rámci žaloby na veno. Žene však nič nebráni v tom, aby podala aj spravodlivú reálnu žalobu o vrátenie vlastného majetku.

56. Scaevola, Otázky, kniha III.

Ak chcem dať svojej manželke absolútne niečo, čo jej chce dať iná osoba mortis causa, to, čo jej nariadim dať, bude neplatné; pretože ak by sa uvedenej osobe vrátilo zdravie, budem podliehať osobnej žalobe o vrátenie, a ak by zomrela, napriek tomu sa stanem chudobnejším, lebo nebudem mať to, na čo by som mal mať nárok.

(57) Paulus, Názory, kniha VII.

(58) Keď istá žena dostala od svojho manžela peňažnú sumu ako dar a napísala mu nasledovné: "Keď mi na moju žiadosť, môj najdrahší pane, tvoja zhovievavosť poskytla dvadsať aurei na účely vybavenia istých mojich záležitostí; táto suma mi bola vyplatená pod podmienkou, že ak by sa z dôvodu nejakej mojej viny alebo zlého správania naše manželstvo počas nášho života rozviedlo; alebo ak by som opustila tvoj dom bez tvojho súhlasu; alebo ak by som sa ťa zriekla bez akéhokoľvek dôvodu; alebo ak by sa preukázalo, že rozvod bol dosiahnutý na môj účet; sľubujem, že v ktoromkoľvek z týchto prípadov ti bezodkladne vrátim dvadsať aurei, ktoré si mi dnes súhlasil darovať. " Pýtam sa, či v prípade, že táto žena odmietne svojho manžela Tícia, musí vrátiť peniaze. Paulus bol toho názoru, že peniaze, ktoré manžel dal manželke v súlade s podmienkami stanovenými v ustanovení, možno vrátiť, ak sa podmienka splnila, pretože vtedy sa z darovania menia na pôžičku. Ak sa však preukáže, že podmienka stanovená v ustanovení sa nespĺnila, možno vymáhať len tú sumu, o ktorú sa manželka preukázateľne obohatila z poskytnutého daru.

58. Scaevola, Názory, kniha II.

Ak boli Seii počas konkubinátu darované pozemky a otroci, ktoré potom pri sobášii vrátila a namiesto nich dostala iné, aké je právo? Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností sa skôr zdá, že bola uzavretá obchodná transakcia, než že by došlo k darovaniu.

1. Taktiež, keď vznikla otázka týkajúca sa stravy otrokov, odpoveď znela, že stravu poskytnutú v čase konkubinátu nemožno vymáhať, dokonca ani takú, ktorá bola poskytnutá v čase manželstva, ak otrokov používala manželka rovnako ako manžel.

2. V prípade, že syn bol zvyknutý vybavovať záležitosti svojej matky a otroci a iný majetok boli zakúpené za jej peniaze s jej súhlasom a on vystavil kúpne zmluvy na svoje meno a zomrel ešte pod kontrolou svojho otca; vznikla otázka, či jeho matka môže podať žalobu proti svojmu manželovi, a ak môže, akú žalobu môže použiť. Odpoveď znela, že ak matka zamýšľala, aby jej syn bol zodpovedný za uvedené peniaze, bola by oprávnená podať žalobu De peculio proti otcovi, pod ktorého

kontrolou syn bol, do jedného roka po jeho smrti; a ak majetok darovala, mohla by ho vymáhať v rozsahu, v akom mal otec prospech z uvedeného darovania.

59. Paulus, Názory, kniha II.

Ak niekto urobí darovanie svojej manželke pod podmienkou, že dostane to, čo jej dá ako veno, a on zomrie, darovanie sa stane platným.

(60. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha II.

Nevlastnému otcovi a nevlastnému synovi sa nezakazuje navzájom si dávať dary pri príležitosti uzavretia manželstva.

1. Darovanie medzi manželom a manželkou je dovolené v prípade rozvodu; často sa to totiž stáva buď z dôvodu vstupu manžela do kňazstva, alebo z dôvodu neplodnosti,

61. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XI.

Alebo keď manželstvo nemôže vhodne existovať pre starobu, chorobu alebo vojenskú službu,

62. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha II.

A z týchto dôvodov sa manželstvo rozvádza s priateľskou dispozíciou.

1. Darovanie uzavreté medzi mužom a ženou alebo medzi patrónom a slobodnou ženou sa nepotvrzuje, ak dôjde k rozvodu alebo ak sa manželstvo neuzavrie. 2. Ak bola vykonaná donácia a medzi stranami došlo k rozvodu, nerozdeľuje sa medzi nimi, kde žena nesmie dosiahnuť rozvod od svojho manžela proti jeho súhlasu. Preto sa na darovanie hľadí, akoby nebolo poskytnuté, ak za takýchto okolností dôjde k rozvodu.

63. Paulus, O Neratiovi, kniha III.

Ak sú materiály patriace žene spojené s budovou jej manžela takým spôsobom, že ak sa odstránia, môžu byť užitočné, treba sa domnievať, že žena môže podať žalobu, a to z toho dôvodu, že zákon dvanástich tabúl na to žiadnu nepovoľuje, hoci nie je pravdepodobné, že decemviri nemali na mysli strany, s ktorých súhlasom bol ich majetok spojený s budovami iných. Paulus poznamenáva, že v tomto prípade možno začať konanie len tak, že v prospech manželky bude možné podať žalobu

len o vrátenie majetku po jeho odstránení z budovy, a nie žalobu o dvojnásobnú náhradu škody v súlade so zákonom Dvanástich tabúl; pretože to, čo je zahrnuté do budovy s vedomím jej vlastníka, nie je ukradnuté.

64. Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha VI.

Istý muž dal niečo svojej žene po rozvode, aby ju prinútil vrátiť sa k nemu; a žena, keď sa vrátila, dosiahla potom rozvod. Labeo a Trebatius v prípade, ktorý vznikol medzi Terentiou a Maecenom, vyslovili názor, že ak bol rozvod pravý, dar bol platný, ale ak bol simulovaný, bol neplatný. Platí však to, čo tvrdia Proculus a Caecilius, a to, že rozvod je pravý a darovanie vykonané na jeho základe je platné, ak po ňom nasleduje ďalšie manželstvo alebo žena zostane tak dlho slobodná, že nie je pochybnosť o zániku manželstva, inak darovanie nebude mať žiadnu platnosť ani účinok.

65. Labeo, Epitomes of Last Works, by Javolenus, Book VI.

Ak muž urobí darovanie žene, ktorá ešte nie je schopná uzavrieť manželstvo, myslím, že bude platné.

66. Scaevola, Digesty, kniha IX.

Seia, keď sa v istý deň chystala vydať za Sempronia, predtým, ako ju zaviedli do jeho domu, a pred podpísaním svadobnej zmluvy mu darovala istý počet aurei. Pýtam sa, či je toto darovanie platné. Odpovedal som, že by sa nemala venovať prísnu pozornosť času, teda tomu, či bolo darovanie vykonané pred tým, ako ju odviezli do jeho domu, alebo pred podpísaním manželskej zmluvy, pretože veľmi často sa to robí po uzavretí manželstva; ak totiž darovanie nebolo vykonané pred uzavretím manželstva, čo sa rozumie, že sa stalo so súhlasom strán, nebude platné.

1. Dievča bolo tri dni pred konaním obradu odvedené do vidieckeho sídla svojho nastávajúceho manžela, pričom zostalo v oddelenej miestnosti od miestnosti svojho manžela, a v deň sobáša, skôr než prešlo pod jeho kontrolu a skôr než bolo prijaté v rámci obradu vody a ohňa, teda skôr než sa slávil sobáš, jej ponúkol desať aurei ako dar. Vystala otázka, že ak po slávnostnom uzavretí manželstva došlo k rozvodu, či sa darovaná suma môže vrátiť. Odpoveď znela, že to, čo bolo darované ako dar pred uzavretím manželstva, sa nemôže odpočítať od vena.

67. Labeo, Epitomes of Probabilities, Paulus, kniha II.

Ak by manželka kúpila otroka za peniaze, ktoré jej dal jej manžel alebo niekto, kto je pod jeho kontrolou, a po tom, ako sa otrok stane jej vlastníctvom, by ho odovzdala manželovi ako dar, odovzdanie bude platné, aj keď sa to urobí s rovnakým úmyslom, s akým sa robia iné darovania, a z tohto dôvodu jej nemožno priznať žiadnu žalobu na vrátenie.

Hlava 2. O rozvodoch a odmietnutí.

1. Paulus, O edikte, kniha XXXV.

Manželstvo zaniká rozvodom, smrťou, zajatím alebo akýmkoľvek iným druhom služobnosti, ktorá môže byť náhodou uložená jednej zo strán.

(2) Gaius, O provinčnom edikte, kniha XI.

(3) Slovo rozvod je odvodené buď od rôznosti názorov, alebo preto, že tí, ktorí rozvádzajú manželstvo, idú rôznymi cestami.

1. V prípadoch odmietnutia, teda zrieknutia sa manželstva, sa používajú tieto slová: "Ponechať si svoj majetok" alebo "Ponechať si správu svojho majetku".

2. Na účely zrušenia zasnúbenia je isté, že sa musí urobiť zrieknutie, a v takom prípade sa používajú tieto slová, a to "Nebudem akceptovať vaše podmienky."

3. Nie je rozdiel, či sa zrieknutie uskutoční v prítomnosti alebo neprítomnosti osoby, pod ktorej kontrolou môže byť jedna zo strán, alebo toho, kto je pod uvedenou kontrolou.

3. Paulus, O edikte, kniha XXXV.

Nejde o pravý alebo skutočný rozvod, ak jeho cieľom nie je ustanoviť večnú rozluku. Preto čokoľvek, čo sa urobí alebo povie v zápale hnevu, nie je platné, ak sa toto rozhodnutie nestane zjavným tým, že strany zotrvávajú vo svojom úmysle, a preto tam, kde k odvrhnutiu dôjde v zápale hnevu a manželka sa v krátkom čase vráti, sa nepovažuje za rozvedenú.

4. Ulpian, O Sabínovi, kniha XXVI.

Julianus sa v osemnástej knihe Digest pýta, či žena, ktorá sa stala nepríčetnou, môže zavrhnúť svojho manžela, alebo sa môže sama zavrhnúť; a hovorí, že nepríčetná žena sa môže zavrhnúť, pretože je v postavení osoby, ktorá nemá o ničom vedomosti, ale nemôže zavrhnúť svojho manžela z dôvodu svojho šialenstva, nemôže to urobiť ani jej kurátor, ale môže ho zavrhnúť jej otec. Otázkou odmietnutia by sa nezaoberal, pokiaľ by nebolo preukázané, že manželstvo bude naďalej existovať, aj keď je žena nepríčetná. Tento názor sa mi zdá byť správny.

5. Ten istý, O edikte, kniha XXXIV.

Ak by emancipované dievča dosiahlo rozvod, aby jej manžel mohol profitovať z jej vena a oklamať jej otca, ktorý by si ho mohol nárokovať ako profektívne, ak by zomrela počas manželstva, treba otcovi poskytnúť úľavu, aby neprišiel o veno, pretože prétor musí prísť na pomoc otcovi rovnako ako manželovi. Právo požadovať veno by sa preto malo priznať otcovi, rovnako ako keby jeho dcéra zomrela počas manželstva.

6. Julianus, Digesty, kniha LXII.

Manželky tých, ktorí sú v rukách nepriateľa, možno považovať za ženy, ktoré si vždy zachovávajú miesto vydatých žien, a to len z toho dôvodu, že iní sa s nimi nemôžu unáhľene oženiť. A vo všeobecnosti treba povedať, že pokiaľ je isté, že manžel je v zajatí a žije, jeho manželka nemá právo nadviazať iný manželský zväzok, pokiaľ sama nezavdala nejaký dôvod na odmietnutie. Ak však nie je isté, či manžel, ktorý je v zajatí nepriateľa, žije alebo je mŕtvy, potom, ak uplynie lehota piatich rokov od času, keď bol zajatý, jeho manželka bude mať právo uzavrieť nové manželstvo, takže prvé manželstvo sa bude považovať za priateľsky zrušené a každá zo strán bude mať svoje príslušné práva zrušené. Rovnaké pravidlo sa musí dodržať, ak manžel zostane doma a jeho manželka je zajatá.

(7) Papinianus, O cudzoložstve, kniha I.

Ak jedna strana, ktorá dala druhej oznámenie o rozvode, ľutuje a druhá nevie o zmene zmýšľania, musí sa manželstvo považovať za naďalej trvajúce; ibaže ten, kto dostal oznámenie a vie o zmene zmýšľania, sám chce manželstvo zrušiť, lebo vtedy ho zruší ten, kto dostal oznámenie.

8. Ten istý, O cudzoložstve, kniha II.

Božský Hadrián vykázal na tri roky do vyhnanstva muža, ktorý si počas cesty vzal do svojho domu manželku iného muža, z ktorého poslala svojmu manželovi oznámenie o odmietnutí manželstva.

9. Paulus, O cudzoložstve, kniha II.

Žiadny rozvod nie je platný, ak sa neuskutoční v prítomnosti siedmich plnoletých rímskych občanov okrem slobodného muža strany, ktorá iniciuje konanie na tento účel. Pod slobodným mužom rozumieme toho, kto bol manumitovaný otcom, starým otcom, prastarým otcom a ďalšími ascendentmi, ktorí majú záujem na vyššie uvedenom konaní.

(10) Modestinus, Rides, kniha I.

Slobodná žena, ktorá sa vydala za svojho patróna, sa od neho nemôže odlúčiť bez jeho súhlasu, ak nebola manumitovaná na základe podmienok trustu, lebo vtedy tak môže urobiť, aj keď je jeho slobodnou ženou.

11. Ulpian, O Lex Julia et Papia, kniha III.

12. Tam, kde zákon hovorí: "Právo slobodnej ženy, ktorá je vydatá za svojho patróna, na rozvod sa nepripúšťa," sa nepovažuje za to, že by sa tým rozvod stal neúčinným, pretože manželstvo sa obyčajne rozvádza podľa občianskeho práva; preto nemôžeme povedať, že manželstvo existuje, keďže došlo k rozluke. Julianus opäť hovorí, že manželka nemá za takýchto okolností právo na žalobu o vrátenie vena; preto je rozumné, že keď si jej patrón želá, aby zostala jeho manželkou, nemôže sa vydať za nikoho iného. Keďže totiž zákonodarca pochopil, že manželstvo bolo do istej miery zrušené činom slobodnej ženy, zabránil jej uzavrieť manželstvo s iným, preto ak by sa vydala za niekoho iného, bude sa považovať za nevydatú. Julianus ide totiž ešte ďalej, lebo si myslí, že takáto žena nemôže žiť ani v konkubinate s nikým iným okrem svojho patróna.

1. Zákon hovorí: "Tak dlho, ako si patrón želá, aby zostala jeho manželkou." To znamená, že patrón si želá, aby bola jeho manželkou a aby jeho vzťah k nej naďalej existoval; preto tam, kde buď prestane byť jej patrónom, alebo si želá, aby zostala jeho manželkou, autorita zákona sa končí.

2. Najsprávnejšie sa stanovilo, že prospech tohto zákona zaniká vždy, keď sa patrón akýmkoľvek prejavom svojej vôle chápe tak, že sa vzdal svojho želania ponechať si ženu ako manželku. Preto keď začal konanie proti svojej slobodnej žene z dôvodu odňatia majetku po tom, ako sa s ním rozviedla bez jeho súhlasu, náš cisár a jeho božský otec v reskripte vyhlásil, že strana bola pochopená ako neochota, aby žena zostala jeho manželkou, keď podáva túto žalobu alebo inú podobnú, čo nie je zvykom robiť, iba ak v prípade rozvodu. Preto ak ju manžel obviní z cudzoložstva alebo z nejakého iného zločinu, z ktorého nemôže manželku obviniť nikto iný ako jej manžel, je lepší názor, že manželstvo sa rozvádza; treba totiž pamätať na to, že manželka nie je zbavená práva vydať sa za iného okrem prípadu, keď si ju sám patrón želá ponechať v tejto funkcii. Preto vždy, keď čo i len malý dôvod naznačuje, že manžel si neželá, aby zostala jeho manželkou, treba povedať, že slobodná žena už nadobudla právo uzavrieť manželstvo s iným. Preto ak sa patrón zasnúbil s inou ženou alebo sa určil pre inú ženu, alebo sa usiloval o manželstvo s inou, treba sa domnievať, že si už neželá, aby bola slobodná žena jeho manželkou. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak si ženu ponechá ako svoju konkubínu.

Tit. 3. Akým spôsobom možno získať späť veno po zániku manželstva.

1. Pomponius, O Sabinovi, kniha XV.

Príčina vena má vždy a všade prednosť, pretože je vo verejnom záujme, aby sa veno manželkám zachovalo, keďže je absolútne nevyhnutné, aby ženy boli obdarované na plodenie potomstva a na zabezpečenie štátu slobodne narodenými občanmi.

(2) Ulpian, O Sabinovi, kniha XXXV.

V prípade rozviazania manželstva by sa veno malo odovzdať žene. Manžel nie je na začiatku nútený sľúbiť ho na základe ustanovenia inému, ak to nijako nepoškodí jeho práva; treba totiž konštatovať, že ak má dôvod obávať sa niečoho, čo by mu mohlo spôsobiť nepríjemnosti, nemal by byť nútený sľúbiť veno nikomu inému ako svojej manželke. Ide o prípad, keď je žena svojou vlastnou milenkou.

1. Ak je však pod kontrolou svojho otca a veno pochádza od neho, patrí jemu a jeho dcére. Preto si otec nemôže ani vo vlastnej osobe, ani prostredníctvom zástupcu nárokovať veno bez súhlasu svojej dcéry, a preto Sabinus hovorí, že sa má sľúbiť týmto spôsobom. Preto by sa malo sľúbiť tomu, komu to obe strany nariadia. A opäť, ak to nariadi len otec, právo podať žalobu o veno sa jeho dcére neodníme ani potom, ako sa stane svojou vlastnou milenkou. Okrem toho, ak otec sám urobí sľub so súhlasom svojej dcéry, právo na žalobu zostane nedotknuté, pokiaľ ide o neho. Môže však konať sám, alebo môže začať konanie spoločne so svojou dcérou? Myslím si, že právo na žalobu, na ktorú má otec právo spoločne s dcérou, sa nestráca; ak sa však dcéra stane svojou vlastnou milenkou, toto ustanovenie mu bude na ujmu.

2. Keď otec podá žalobu o veno, máme súhlas dcéry chápať tak, že s tým výslovne súhlasí, alebo že nenamieta? V reskripte cisára Antonína sa uvádza, že sa má za to, že dcéra dáva svoj súhlas otcovi, ak jasne neprejaví odpor. Julianus v štyridsiatej ôsmej knihe Digest uvádza, že sa má za to, že otec začína konanie so súhlasom svojej dcéry, ak je táto nepríčetná; ak totiž nemôže prejavit' odpor z dôvodu nepríčetnosti, veľmi odôvodnene sa domnieva, že dáva svoj súhlas. Ak je však dcéra neprítomná, treba povedať, že otec nekoná s jej súhlasom, a musí poskytnúť záruku, že ratifikuje to, čo robí. Ak je dcéra pri zmysloch, vyžadujeme, aby vedela o konaní, aby sa mohlo zdať, že mu neodporuje.

3. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Súhlas otca aj dcéry sa vyžaduje nielen pri požadovaní vena, ale aj pri jeho vyplácaní, keďže obaja majú na ňom spoločný záujem a ani jeden z nich nemôže zhoršiť stav toho druhého. Ak sa však peniaze, ktoré dcéra dostala, dostanú do rúk otca, obaja sú zbavení práva na žalobu o veno.

(4) Pomponius, O Sabinovi, kniha XV.

Ak otec vyberie veno od manžela dcéry bez jej súhlasu a dá ho jej druhému manželovi v jej mene, a keď otec po smrti dcéry podá žalobu proti jej prvému manželovi, bude jej vylúčená výnimka z dôvodu podvodu.

5. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXX.

Pokiaľ ide o rozdelenie vena počas roka, v ktorom došlo k rozvodu, vzniká otázka, či sa má čas počítať odo dňa uzavretia manželstva alebo odo dňa, keď bol majetok odovzdaný manželovi. Preto v prípade, že si má zisk ponechať manžel, nemal by sa brať do úvahy ani deň, keď bolo veno vytvorené, ani deň uzavretia manželstva, ale deň, keď bol pozemok poskytnutý ako veno prvýkrát odovzdaný, t. j. keď bola odovzdaná držba.

6. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Ak bola pôda odovzdaná pred sobášom, rok sa musí počítať odo dňa sobáša do toho istého dňa nasledujúceho roka. Toto pravidlo sa musí dodržiavať aj vo všetkých ostatných rokoch, kým nedôjde k rozvodu, pretože ak bola pôda odovzdaná pred sobášom a v čase rozvodu sa z nej zozbierala úroda, musí sa vrátiť ako súčasť vena.

(7) Ulpian, O Sabinovi, kniha XXXI.

Zastáva názor, že zisk je to, čo zostane po odpočítaní výdavkov, a Scaevola to vzťahuje na tie, ktoré vznikli manželovi aj manželke. Ak totiž manželka dala svoje veno deň pred vinobraním a po odstránení vinobrania manžel dosiahne rozvod, Scaevola si nemyslí, že by sa mal vrátiť len zisk za jedenásť mesiacov, ale že pred rozdelením zisku treba odpočítať aj výdavky, ktoré vznikli. Ak teda manžel niečo za tento rok minie, mali by sa zohľadniť výdavky oboch strán. Ak sa teda berú do úvahy výdavky, ktoré vznikli žene počas niekoľkých rokov manželstva, bude ich potrebné vypočítať od prvého roku, pred tým, ako bol pozemok darovaný ako veno.

1. Papinianus však v jedenástej knihe otázok hovorí, že ak dôjde k rozvodu, zisky sa majú deliť nie odo dňa, keď bol majetok prenajatý, ale že sa má brať do úvahy predchádzajúci čas, počas ktorého manželstvo existovalo. Ak totiž bola pôda daná ako veno v čase vinobrania a manžel si ju prenajal do držby od Kalend v novembri a k rozvodu došlo v posledný deň mesiaca január, nie je spravodlivé, aby si mohol súčasne ponechať zisky z vinobrania a štvrtú časť nájomného za rok, v ktorom došlo k rozvodu; inak, ak by k rozvodu došlo v deň pred vinobraním, manžel by si ponechal celý zisk. Ak sa teda rozvod uskutočnil na konci mesiaca január a manželstvo existovalo štyri mesiace, zisky z vinobrania a štvrtá časť nájomného za tento rok by sa mali zlúčiť a z týchto peňazí by sa mala manželovi vyplatiť tretina.

2. Rovnaké pravidlo sa musí dodržať aj v opačnom prípade. Ak totiž žena hneď po zbere úrody daruje svojmu manželovi pozemok ako veno a ten si ten istý pozemok prenajme od Kalend marca a k rozvodu dôjde na Kalendy apríla, manžel si môže ponechať nielen dvanásť časť nájomného, ale aj pomernú časť nájomného, ktorá bude splatná za celý počet mesiacov, počas ktorých bol pozemok držaný ako veno.
3. Okrem toho, ak úroda počas roka, keď došlo k rozvodu, patrila nájomcovi v súlade s podmienkami nájomnej zmluvy a manželstvo sa rozvádza pred vinobraním, peniaze získané z úrody sa musia vypočítať s ohľadom na očakávaný výnos nasledujúceho vinobrania.
4. Z toho, čo bolo uvedené, teda vyplýva, že tie zisky, ktoré žena získala pred uzavretím manželstva, by sa nemali zahrnúť do rozdelenia.
5. Započítanie možno vykonať z dôvodu darovania, ako aj z dôvodu toho, čo mohlo byť privlastnené z takých ziskov, ktoré boli získané po rozvode.
6. To, čo bolo uvedené v súvislosti s rokom, sa vzťahuje aj na lehotu šiestich mesiacov, ak sa ročne zbierajú dve plodiny, ako je to v prípade, keď je pôda zavlažovaná.
7. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď sa zisky vyberajú len raz za niekoľko rokov, ako je to v prípade, keď sa rúbu stromy.
8. Okrem toho, ak je nájom pozemku takej povahy, že na konci piatich rokov sa musí zaplatiť niečo navyše k ročnému nájomnému, musíme zohľadniť sumu nadbytočného nájomného v pomere k časti piatich rokov, ktorá uplynula.
9. Domnievame sa, že tá istá zásada sa uplatňuje nielen na pôdu, ale aj na dobytok, takže vlna oviec a prírastok stáda sa musia dodať. Ak totiž manžel prijme ako veno určité ovce, ktoré majú mať mláďatá alebo ktoré sa majú čoskoro ostrihať, nebude povinný nič vrátiť, ak dôjde k rozvodu hneď po narodení jahniat alebo ostrihaní oviec? V tomto prípade musíme brať do úvahy zisk za celý čas, počas ktorého sa o zvieratá staral, a nielen za ten, keď ich zbieral.
10. Pokiaľ ide o otroka, treba brať do úvahy celý rok, ak boli jeho služby prenajaté na túto dobu, takže budú patriť manželovi za čas pred rozvodom, ale po ňom manželke.
11. Rovnaké pravidlo platí aj pre nájomné z mestských nehnuteľností ako pre úrodu poľnohospodárskych pozemkov.

12. Ak manželka daruje manželovi pozemok ako veno a on vyrúbe stromy, ak sa tieto chápu ako zisky, musí sa ich hodnota v pomere k tej časti roka, ktorá uplynula, vrátiť. Domnievam sa však, že ak vyrúbané stromy tvorili húštinu alebo boli malé, musia sa klasifikovať ako úroda. Ak však neboli takto označené, manžel by mal byť zodpovedný za to, že spôsobil zhoršenie stavu pozemku. Ak však boli stromy vyvrátené silou búrky, treba povedať, že ich hodnota by mala byť vyplatená žene a nemali by byť klasifikované ako plodiny, rovnako ako v prípade nájdania pokladu, ktorý sa nepovažuje za súčasť úrody, ale polovica z neho by mala byť vrátená manželke, rovnako ako v prípade, keď sa poklad nájde na cudzom pozemku.

13. Ak by manžel našiel mramorové lomy na pozemku svojej manželky, ktorý dostal ako veno, a tie urobia pozemok výnosnejším, mramor, ktorý bol vytŕažený, ale nebol odstránený, bude patriť manželovi, ale výdavky, ktoré vynaložil, sa mu nenahradia, pretože mramor nie je súčasťou výnosu pozemku, ibaže je takého charakteru, že sa kameň obnovuje, ako je to v niektorých lomoch v Galii a Ázii.

14. Výtťažok kriedových baní, ako aj baní na zlato, striebro alebo iný druh kovu alebo pieskovní sa však považuje za súčasť produkcie pôdy.

15. Zábezpeku za zisk niekedy dáva manželovi jeho žena a on si nič nenecháva, ak žena dostane pôdu, kým úroda ešte stojí. Niekedy si manžel ponechá úrodu a nič neobnoví, čo sa vyskytuje v prípadoch, keď nie je viac, ako má právo ponechať si ako svoj podiel. Niekedy totiž musí úrodu vrátiť, keď získal viac, ako má právo si ponechať. Rovnaké pravidlo sa uplatňuje v prípade, keď sa začne konanie s odkazom na veno proti svokrovi alebo proti dedičovi niektorého zo spoluvlastníkov nehnuteľnosti.

16. Pomponius hovorí, že všetko, čo bolo vynaložené na obrábanie a výsadbu pôdy, sa má považovať za vynaložené na zber úrody, ako aj všetko, čo bolo vynaložené na zachovanie budov alebo na starostlivosť o chorého otroka; to znamená, ak sa z uvedenej budovy alebo otroka získa nejaký zisk. Tieto výdavky však nemožno uplatniť, ak si manžel ponechá celý zisk za rok, pretože výdavky by sa mali v prvom rade zabezpečiť z príjmu. Je zrejmé, že ak manžel postavil nový dom, ktorý bol nevyhnutný, alebo prestaval starý dom, ktorý sa bez jeho zavinenia úplne zrútil, bude oprávnený predložiť účet za tieto výdavky. Rovnako, ak na pozemku používa motyku, bude platiť rovnaké pravidlo; takéto výdavky sú totiž buď nevyhnutné, alebo prospešné pre majetok a zakladajú nárok na žalobu v prospech manžela.

(8) Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

V prípade, že je pozemok darovaný ako veno a je z neho vytŕažený kameň, je stanovené, že zisk z lomov bude patriť manželovi; pretože je jasné, že žena darovala uvedený pozemok s úmyslom, aby mu z neho patril zisk, pokiaľ pri darovaní vena neuviedla opak.

1. Všetko, čo sa vynaloží na siatie obilia, sa môže odpočítat' od úrody v prípade neúrody; pretože výnos celého roka sa považuje za rovnaký.

(9) Pomponius, O Sabinovi, kniha XIV.

Ak by sa žena dostala do omeškania s prijatím vena, jej manžel je zodpovedný len za zlú vieru, a nie za nedbanlivosť vo vzťahu k tejto veci, aby sa vyhol tomu, že by bol činom svojej ženy nútený obrábať jej pôdu na neurčito; ale úrody, ktorá sa dostala do rúk manžela, sa musí vzdať.

10. Ten istý, O Sabinovi, kniha XV.

V prípade, že vydatá dcéra, ktorá bola zajatá nepriateľom a ktorá mala veno získané od svojho otca, zomrela v zajatí, myslím, že by sa mala uplatniť rovnaká zásada, ako keby zomrela počas manželstva; takže aj keď nebola pod kontrolou svojho otca, veno sa vráti tomu, od koho bolo získané.

1. Proculus hovorí, že ak muž zabije svoju manželku, žaloba na veno by sa mala priznať jej dedičovi; a to je úplne správne, pretože nie je spravodlivé, aby manžel očakával, že bude mať zisk z vena ako dôsledok svojho vlastného zločinu. Rovnaké pravidlo by sa malo dodržiavať aj v opačnom prípade.

11. Ten istý, O Sabinovi, kniha XVI.

Ak by žena vedome dala ako veno majetok, ktorý patrí inému, musí ho vydať manželovi, rovnako ako keby mu dala niečo, čo je jej vlastné, ako aj úrodu za pomernú časť roka, počas ktorého došlo k rozvodu.

12. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXXVI.

Je stanovené, že manžel môže mať voči sebe rozsudok na sumu, ktorú je schopný zaplatiť, ale táto výsada nemôže byť udelená jeho dedičovi;

13. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Pretože privilegium tohto druhu je osobné a zaniká smrťou priamo zainteresovanej strany.

(14) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXVI.

Iný je prípad, keď sa objaví obhajca, pretože sa zastáva názor, že správne obhajuje manžela, ak manželke len poskytne sumu, ktorú by mohla získať, keby sama podala žalobu na manžela.

1. Pomponius sa v XVI. knihe O Sabinovi veľmi správne pýta, či v prípade, že manžel uzavrel so svojou manželkou dohodu, že rozsudok nebude vynesенý proti nemu do výšky jeho prostriedkov, ale na celú sumu; či sa má takáto dohoda dodržať. Odmietá, že by sa mala dodržiavať. Tento názor sa mi zdá byť správny, pretože je lepšie rozhodnúť, že takáto dohoda bola uzavretá v rozpore s dobrými mravmi, keďže je zrejmé, že bola uzavretá v rozpore s úctou, ktorú by žena mala prejavovať svojmu manželovi.

(15) Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

(16) Na určenie výšky peňažných prostriedkov manžela treba brať do úvahy čas, keď sa o veci rozhodovalo.

1. Hoci dedič manžel môže mať proti sebe vynesенý rozsudok na celú sumu vena, bude mať stále právo na akékoľvek započítanie, ktoré má vzťah k peňažným záväzkom manželky, aby znížil svoju zodpovednosť; ako napríklad v prípade, keď manžel daroval majetok, ktorý si jeho manželka privlastnila, alebo vznikli výdavky, ale nebude mať právo potrestať ju za zlé správanie.

2. Rovnaké privilégium bude mať aj svokor; to znamená, že môže byť proti nemu vynesенý rozsudok v rozsahu jeho prostriedkov, keď jeho nevesta proti nemu podá žalobu o veno;

16. Pomponius, O Sabinovi, kniha XVI.

Z dôvodu, že svokor zaujíma miesto rodiča.

17. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

18. Na druhej strane, ak svokra žaluje manžel na základe svojho prísľubu, možno si položiť otázku, či bude mať nárok na rovnaké privilégium. Neratius a Proculus v Knihe o pergamenoch uvádzajú, že je to spravodlivé.

1. Okrem toho, ak je manželka žalovaná na základe svojho sľubu, je lepší názor, že sa môže chrániť výnimkou. To isté hovorí aj Proculus; rovnako ako v prípade, keď sa jej udeľuje výnimka, keď patrí do partnerstva, hoci je zodpovedná podľa občianskeho práva.

2. Neratius a Sabinus zastávajú názor, že ak v prípade žaloby o veno sudca z neznalosti zákona vydá rozhodnutie v neprospech manžela na celú sumu, môže využiť výnimku z dôvodu podvodu a bude ňou chránený.

18. Pomponius, O Sabinovi, kniha XVI.

Labeo hovorí, že aj deti ženy, ktoré sú dedičmi svojho otca, môžu mať rozsudok vydaný proti nim len do výšky svojich prostriedkov.

(1) Hoci vo veciach týkajúcich sa vena je manžel zodpovedný nielen za podvod, ale aj za nedbanlivosť, predsa len, keď sa pri žalobe o veno skúma jeho majetková zodpovednosť, berie sa do úvahy len podvod, pretože pri správe vlastných záležitostí nie je zodpovedný za nedbanlivosť. Domnievam sa, že hoci ho podvod môže postihnúť len vtedy, ak nie je solventný, týka sa to len jeho neschopnosti zaplatiť dlžnú sumu svojej manželke, a nie podvodu, ktorého sa mohol dopustiť voči niekomu inému. Ofilius však hovorí, že ak by sa bodový majetok stratil v dôsledku zlej viery manžela a on by bol v iných ohľadoch platobne neschopný, aj keď sa nedopustil podvodu, ktorý by ho urobil platobne neschopným, predsa len by sa mal vyniesť rozsudok proti nemu výlučne pre sumu bodového majetku, vo vzťahu ku ktorému konal podvodne; rovnako ako keby sa zlou vierou urobil majetkovo zodpovedným. Ak sa však manžel nedopustil ani podvodu, ani nedbanlivosti, pokiaľ ide o stratu bodového majetku, na jeho manželku by sa mali postúpiť len tie práva zo žaloby, na ktoré by bol manžel oprávnený z tohto dôvodu; ako napríklad práva z krádeže alebo z protiprávneho poškodenia.

19. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXXVI.

Ak však žena dosiahne rozvod a vydanie sa pripojí k žalobe o veno a vráti sa k manželovi, manželstvo sa obnoví, žaloba sa ukončí a všetko zostane v pôvodnom stave.

20. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Hoci žena mohla dostať veno počas manželstva nie za účelom zaplata dlhov alebo kúpy určitých vytúžených pozemkov, ale preto, aby mohla pomôcť svojim deťom od bývalého manžela, bratom alebo rodičom, alebo ich vykúpiť z rúk nepriateľa, z dôvodu, že tieto ciele sú spravodlivé a čestné, nebude sa veno považovať za neoprávnene prijaté, a preto jej bolo v súlade so spravodlivosťou oprávnené vyplatené. Toto pravidlo sa musí dodržiavať aj vo vzťahu k dcére pod otcovskou kontrolou.

21. Ulpián, Spory, kniha III.

Ak manžel vynaložil peniaze patriace do vena na to, aby vykúpil od zlodějov otrokov potrebných pre službu svojej manželky, alebo aby žena mohla prepustiť z väzenia niektorého zo svojich potrebných otrokov, bude zodpovedný za to, čo

bolo vynaložené; a ak bola použitá len časť vena, bude zodpovedný za túto časť, ale ak bolo spotrebované celé, žaloba na veno zanikne. Toto pravidlo sa uplatňuje s oveľa väčšou platnosťou, ak žalobu na veno podá svokor, pretože žaloba musí byť podaná na to, čo bolo vynaložené v jeho prospech, bez ohľadu na to, či to urobil sám manžel, alebo či dal peniaze dcére, aby to mohla urobiť. Ak by však otec nezačal konanie, ale po jeho smrti by jeho dcéra sama podala žalobu o vrátenie vena, treba konštatovať, že sa uplatní to isté pravidlo; pretože výnimka z dôvodu podvodu je zahrnutá v žalobe o veno, ako aj v iných dobromyseľných žalobách; možno totiž povedať (ako to tvrdí aj Celsus), že tento výdavok je zahrnutý v žalobe o veno, najmä ak bol vynaložený so súhlasom dcéry.

22. Ten istý, O edikte, kniha XXXIII.

Ak veno dáva otec alebo cudzí človek, ktorý tak robí, uzatvára zmluvu s výhradou určitej nepredvídanej udalosti, ako napríklad v prípade rozvodu alebo smrti, treba povedať, že žena bude mať v každom prípade nárok na žalobu, ktorá nebola uvedená v zmluve.

1. Ak po zániku manželstva žena, ktorá je pod otcovskou kontrolou, použije veno, ktoré patrí spoločne jej a jej otcovi, bez súhlasu otca, otec bude oprávnený na žalobu, aby dosiahol vydanie vena sebe, bez ohľadu na to, či je jeho dcéra živá alebo mŕtva. Toto pravidlo sa uplatňuje aj v prípade, keď sa veno poskytne žene, ktorá ho pravdepodobne premárni. Ak však bolo z dobrých dôvodov poskytnuté osobe, ktorá ho pravdepodobne nepremárni, žaloba nebude podaná a po smrti otca nemôžu ani jeho dedičia, ani žena podať žalobu o jeho vrátenie.

2. Ak po zániku manželstva žena, ktorá bola oklamaná, prijme nováciu dlžníka, ktorý je platobne neschopný, bude mať napriek tomu právo na žalobu o veno.

3. Ak otec počas neprítomnosti svojej dcéry začne konanie o vrátenie vena, aj keď neposkytne záruku za ratifikáciu svojho úkonu, právo žalovať by malo byť dcére odopreté bez ohľadu na to, či sa stane dedičkou svojho otca, alebo od neho dostane z dedičstva sumu rovnajúcu sa jej venu. Preto Julianus na viacerých miestach uviedol, že to, čo jej dal jej otec, by sa malo započítať na jej veno a že by jej bolo na úžitok, keby od neho dostala toľko, koľko jej patril od jej manžela ako veno a čo vyplatil jej otcovi.

4. Ak by otec nemohol zostať v Ríme, kde sa podala žaloba o veno, z dôvodu nejakého trestu, ktorý mu bol uložený, suma vena sa musí vyplatiť dcére za predpokladu, že poskytne záruku, že jej otec potvrdí jej čin.

5. Je potrebné, aby dcéra dala súhlas s podaním žaloby svojmu otcovi, a to v čase, keď bolo spojené vydanie. V súlade s tým, ak povie, že súhlasí, a pred pripojením vydania by si to rozmyslela alebo by bola dokonca emancipovaná, žaloba podaná jej otcem nebude mať žiadny účinok.

6. Súhlasíme tiež s Labeom, že niekedy by sa mala žaloba otcovi zamietnuť, ak je jeho povaha natoľko degradovaná, že sa možno obávať, že po prijatí vena ho premrhá; preto by mala zasiahnuť autorita sudcu, pokiaľ to môže urobiť, aby ochránil najlepšie záujmy dcéry aj otca. Ak sa však dcéra skrýva, aby sa vyhla udeleniu súhlasu otcovi tohto druhu, určite si myslím, že žaloba by mala byť otcovi priznaná, ale až po preukázaní riadneho dôvodu. Veď čo ak by dcéra z pohnútok synovskej úcty súhlasila s neprítomnosťou otca, prečo by sme nemali zastávať názor, že mu žaloba nemá byť priznaná? Ak je však otec takou osobou, že jeho dcéra by mala za každú cenu dať svoj súhlas, teda je mužom vynikajúcej povesti, a jeho dcéra je žena nestálej povahy alebo veľmi mladá, alebo príliš pod vplyvom nezaslúženého manžela; treba povedať, že prétor by mal skôr dať prednosť otcovi a vyhovieť mu v žalobe.

7. Ak sa manžel alebo manželka počas manželstva stanú nepríčetnými, uvažujme, čo treba urobiť. A v prvom rade treba poznamenať, že niet žiadnych pochybností o tom, že ten, kto je napadnutý nepríčetnosťou, nemôže poslať druhému oznámenie o odmietnutí manželstva z toho dôvodu, že nie je pri zmysloch. Je však potrebné zvážiť, či by žena mala byť za takýchto okolností odmietnutá. Ak má totiž nepríčetnosť jasné intervaly alebo ak je utrpenie trvalé, ale stále znesiteľné pre osoby spojené so ženou, potom by manželstvo v žiadnom prípade nemalo byť rozviazané. A ak strana, ktorá si je vedomá tejto skutočnosti a je pri zdravom rozume, oznámi druhému, ktorý je nepríčetný, že odmieta manželstvo, bude, ako sme uviedli, vinná za rozpad manželstva; veď čo je také dobrotivé, ako keď sa manžel alebo manželka podieľajú na náhodnom nešťastí toho druhého? Ak je však šialenstvo také prudké, divoké a nebezpečné, že neexistuje žiadna nádej na uzdravenie a vyvoláva hrôzu u sprevádzajúcich osôb; potom, ak si druhá strana želá zrušiť manželstvo buď z dôvodu krutosti, ktorá sprevádza nepríčetnosť, alebo preto, že nemá deti a pokúša ju túžba mať potomstvo, bude môcť uvedená strana, ktorá je pri zdravom rozume, oznámiť druhej strane, ktorá je nepríčetná, odmietnutie; takže manželstvo môže byť zrušené bez toho, aby sa na ktorúkoľvek z nich vzťahovala výčitka, a ani jedna strana neutrpí žiadnu škodu.

8. Ak je však žena postihnutá najzávažnejšou formou nepríčetnosti a manžel z ľstivých pohnútok nechce zrušiť manželstvo, ale s nešťastným stavom svojej manželky zaobchádza s opovrhnutím a neprejavuje s ňou žiadny súcit, pričom je úplne zrejmé, že jej neposkytuje náležitú starostlivosť a neoprávnene využíva jej veno; potom buď kurátor nepríčetnej ženy, alebo jej príbuzní majú právo obrátiť sa na súd, aby od manžela požadoval, aby ju podporoval, zabezpečoval jej potraviny, poskytoval jej lieky a nevynechal nič, čo by mal manžel urobiť pre svoju manželku podľa výšky vena, ktoré dostal. Ak je však zrejmé, že sa chystá veno premrhať a neužívať ho tak, ako sa na muža patrí, potom sa veno zabaví a zoberie sa z neho dostatok na výživu manželky a jej otrokov a všetky bodové dohody uzavreté medzi stranami v čase sobáša zostanú v pôvodnom stave a budú závislé od uzdravenia manželky alebo smrti jednej zo strán.

9. Okrem toho otec ženy, ktorá sa stala nepríčetnou, môže legálne začať konanie o navrátenie vena sebe alebo svojej dcére; pretože hoci ona, keďže je nepríčetná, nemôže dať oznámenie o odmietnutí, je isté, že jej otec tak môže urobiť.

10. Ak by sa po rozvode manželstva otec stal nepričiteľným, jeho poručník môže so súhlasom dcéry podať žalobu o vrátenie vena; alebo ak poručník neexistuje, jeho dcéra ju bude môcť podať, ale musí dať záruku za ratifikáciu svojho aktu.

11. Takisto treba konštatovať, že v prípade, ak otca zajme nepriateľ, žaloba na vymáhanie vena by sa mala priznať dcére.

12. Prejdime teraz k ďalšiemu predmetu a pátrajme po tom, voči komu bude smerovať žaloba o veno. Je zrejmé, že bude smerovať proti samotnému manželovi, či už bolo veno dané jemu, alebo inému s jeho súhlasom, bez ohľadu na to, či tento podliehal jeho kontrole, alebo nie. Ak však manžel podlieha otcovskej moci a veno bolo dané jeho svokrovi, potom sa žaloba musí podať proti svokrovi. Je zrejmé, že ak bolo dané synovi alebo bolo dané na príkaz jeho svokra, ten bude stále absolútne zodpovedný. Ak však bolo dané synovi, ale nie na príkaz otca, Sabinus a Cassius vyslovili názor, že žaloba sa napriek tomu môže podať proti otcovi, pretože sa má za to, že veno sa dostalo do rúk toho, kto má peculium. Postačí však, ak sa proti nemu vydá rozsudok o výške peculium alebo o rozsahu, v akom bol majetok otca zvýhodnený. Ak však bolo veno dané svokrovi, nemôže začať konanie proti manželovi, pokiaľ sa tento nestane dedičom otca.

13. Keď sa žena pomýli, pokiaľ ide o stav jej manžela, a myslí si, že je slobodný, zatiaľ čo v skutočnosti je otrokom, musí sa jej dať určitá prednosť, pokiaľ ide o majetok jej manžela; napríklad, ak existujú iní veritelia, musí byť uprednostnená v prípade, že sa podá žaloba de peculio, a ak otrok niečo dlhuje svojmu pánovi, žena nesmie byť uprednostnená pred ním, s výnimkou toho, čo bolo buď dané ako veno, alebo kúpené za peniaze, ktoré tvoria jeho časť, pretože majetok tohto druhu je dotálny.

(23) Paulus, O edikte, kniha XXXVI.

A ak bolo niečo vynaložené na majetok patriaci do vena a žena o tom nepodala žiadnu správu, bude k dispozícii výnimka z dôvodu zlej viery.

24. Ulpian, O edikte, kniha XXXIII.

Ak počas existencie manželstva chce manželka začať konanie z dôvodu hrozacej platobnej neschopnosti svojho manžela, aký čas jej musíme určiť na uplatnenie nároku na veno? Je ustálené, že ho možno požadovať od okamihu, keď je úplne zrejmé, že peňažné prostriedky manžela nepostačujú na vydanie vena.

1. Ak by manželka začala konanie po tom, ako bol jej manžel vydedený, lepší názor je, že požiadavka na veno by sa mala začať počítať od okamihu, keď dedič vstúpil do majetku otca jej manžela.

2. Vždy, keď by sa mala manželke poskytnúť záruka na vyplatenie vena po určitom dátume, ak jej manžel nemôže poskytnúť záruku, potom by sa po odpočítaní výhody vyplývajúcej z užívania vena počas medziobdobia mal vydať rozsudok proti nemu o zvyšku. Ak by však manžel odmietol poskytnúť zábezpeku, keď je schopný ju poskytnúť, Mela hovorí, že rozsudok by sa mal vydať proti nemu na celú sumu a nemalo by sa prihliadať na žiadnu zrážku vyplývajúcu z výhody získanej počas prechodného obdobia. Preto je súčasťou povinnosti sudcu oslobodiť manžela, ak je poskytnutá zábezpeka, alebo vydať rozsudok proti nemu po zohľadnení započítania. Takáto je v súčasnosti prax a žena nemôže povedať, že radšej znáša odklad, ako by sa mala podriať zníženiu sumy, ktorá sa má vyplatiť.

3. Bez ohľadu na to, či je veno na riziko manžela alebo manželky, manžel ho napriek tomu musí zaplatiť v lehote stanovenej zákonom.

4. Ak manžel so súhlasom svojej manželky manumizuje otrokov tvoriacich súčasť vena, aj keď mu ich manželka chcela darovať, nebude zodpovedný za výdavky, ktoré vznikli v súvislosti s ich oslobodením; ak však išlo o obchodnú transakciu uskutočnenú medzi nimi, súd ho prinúti zložiť zábezpeku, aby manželke vrátil všetko, čo sa mu dostane do rúk z majetku alebo záväzkov oslobodených.

5. Ak by sa manžel správal kruto k dotovaným otrokom, pozrime sa, či je možné podať proti nemu z tohto dôvodu žalobu. A v skutočnosti, ak je krutý len k otrokom svojej manželky, je rozhodnuté, že bude z tohto dôvodu zodpovedný; ak je však od prírody krutý k vlastným otrokom, treba povedať, že jeho nemiernu prísnosť treba kontrolovať súdnym rozhodnutím; pretože hoci manželka nemôže od svojho manžela vyžadovať väčšiu starostlivosť, než akú uplatňuje vo svojich vlastných záležitostiach, predsa len taká krutosť, ktorá je odsúdeniahodná, ak sa prejavuje vo vzťahu k vlastnému majetku, musí byť obmedzená vo vzťahu k majetku iných, teda vo vzťahu k otrokom, ktorí tvoria veno.

6. Ak manželka požičia majetok patriaci jej manželovi a ten sa stratí, treba zväziť, či musí dovoliť, aby sa to započítalo na jej veno; a myslím si, že ak jej manžel zakázal požičať ho, zrážka by sa mala vykonať ihneď; ak jej to však nedovolil, sudca jej môže poskytnúť primeranú lehotu na vrátenie, ak poskytne záruku.

7. Ak by sa manželke mala skonfiškovať časť majetku, bude mať právo podať žalobu na vrátenie zvyšku vena. Taktiež sa domnievam, že ak bola časť vena skonfiškovaná alter issue, bude stačiť, aby sudca vydal príkaz, ktorým manželovi uloží povinnosť vrátiť zvyšok vena. Ak však bolo skonfiškované celé veno, právo na žalobu zanikne.

(25) Paulus, O edikte, kniha XXXVI.

(26) Ak je veno dané synovi pod otcovskou kontrolou bez príkazu jeho otca, žaloba de peculio bude prípustná; ak však synovi vznikli výdavky alebo účet za majetok, ktorý dal, alebo z dôvodu, že si predmety patriace do peculium privlastnila

manželka, peculium sa zvyšuje; keďže otec nadobúda právo na žalobu odvodené od osoby svojho syna, a preto všetko, čo je zahrnuté v peculium, musí byť dané manželke, ak jej ešte niečo zostane.

1. Manžel pri navrátení vena musí poskytnúť záruku proti podvodu a nedbanlivosti. Ak konal podvodne, aby sa vyhol navráteniu, vynesie sa proti nemu rozsudok o sume, na ktorú žena prisahá na súde, pretože nikto si nemá ponechať majetok, ktorý nám patrí, proti nášmu súhlasu.

2. Ak sa po rozvode znehodnotí dotovaný majetok a manžel je v omeškaní s vrátením vena, za všetkých okolností zodpovedá za zníženie hodnoty.

3. Ak sa otroci, ktorí tvoria časť vena, dajú na útek, manžel musí dať záruku, že ich bude prenasledovať, ako by to mal robiť dobrý občan, a že ich vráti.

4. Ak si manžel prenajme na päť rokov pozemok s bodovým nájomným a po prvom roku dôjde k rozvodu; Sabinus hovorí, že nie je povinný vrátiť pozemok manželke, ak ona nedá záruku, že odškodní manžela, ak by bol proti nemu vynesovaný rozsudok za čokoľvek, čo sa stane po prvom roku nájmu; a musí dať manželke záruku, že jej zaplatí všetko, čo získal na základe nájomnej zmluvy, okrem nájomného za prvý rok.

26. Ten istý, O edikte, kniha XXXVII.

Ak bol manžel raz v omeškaní a jeho manželka odmietne prijať dotovaného otroka po tom, čo ho ponúkol, a otrok potom zomrie; manžel ani jeho dedič nebudú zodpovední za hodnotu uvedeného otroka, ani za náhradu škody, pretože jeho manželka odmietla prijať otroka po tom, čo ho jej manžel ponúkol.

(27) Gaius, O provinčnom edikte, kniha XI.

(28) Ak by manželka po rozvode zomrela a jej dedič by podal žalobu o veno proti jej manželovi alebo jeho otcovi, platí, že v súvislosti s obnovením vena sa uplatnia tie isté pravidlá, ktoré sa bežne uplatňujú v prípade, keď žalobu podáva sama žena.

28. Ulpián, Inštitúcie, kniha I.

Zastáva sa názor, že manžel môže konať aj vtedy, keď má právo vymáhať niečo od svojej manželky; napríklad ak prišiel o peniaze na jej účet buď preto, že ich pre ňu vynaložil, alebo ich vyplatil na jej príkaz. Ak však doteraz nič nestratil, napríklad ak je podmienene zodpovedný, ešte sa nepovažuje za oprávneného konať.

29. Ten istý, Disputácie, kniha III.

Vždy, keď otec dá veno a stanoví jeho vrátenie, neprevádza právo na žalobu o veno na jej osobu, ak nebolo dohodnuté, že to bude nepretržité. Ak by však mal v úmysle ustanoviť prechodný čas, nemôže tak urobiť bez súhlasu svojej dcéry, aj keď môže byť pod jeho kontrolou; nemôže totiž zhoršiť stav vena, ak s tým ona nesúhlasí. Je zrejmé, že ak dal veno pred uzavretím manželstva, môže stanoviť podmienku s ohľadom na časový odstup aj pred uzavretím manželstva a bez súhlasu svojej dcéry.

(1) Ak niekto dá veno v mene ženy a dohodne sa, že mu bude vyplatené po zániku manželstva, bez ohľadu na to, akým spôsobom sa to stane, a manžel potom vyplatí žene jej veno, je nanajvýš spravodlivé, že žaloba o vrátenie vena bude napriek tomu podaná proti manželovi v prospech toho, kto ho dal.

30. Julianus, Digesty, kniha XVI.

Žene, ktorá sa vydala druhýkrát, sa nebráni, aby podala žalobu proti svojmu prvému manželovi o vrátenie vena.

1. Vždy, keď sa vinou manžela stane, že veno nie je vyžiadané od svokra alebo od niekoho iného, kto ho sľúbil v mene manželky; alebo keď dcéra zomrela počas manželstva, alebo keď, keď sa stala matkou rodiny, ustanovila za dediča stranu, ktorá za ňu sľúbila veno; je dobre ustálené, že manžel nie je povinný nič viac, než ich zbaviť záväzku.

(31) Ten istý, Digest, kniha XVIII.

Ak bol manžel odsúdený za trestný čin a časť jeho majetku bola skonfiškovaná, štátna pokladnica musí vyplatiť jeho veriteľov, medzi ktorých patrí aj jeho manželka.

1. Ak otec, ktorý sľúbil svojej dcére dvesto aurei ako veno, súhlasil s tým, že od nej nebude požadovať viac ako sto aurei, a manželstvo bolo zrušené, podá žalobu o tých sto aurei, o ktorých bola uzavretá dohoda, že sa nebudú požadovať, nechápe sa, že tvoria súčasť vena. Ak však po smrti otca manžel podá žalobu proti jeho dedičovi, aj táto suma sa zahrnie do vena.

2. Ak by zástupca určený otcom podal so súhlasom dcéry žalobu o veno a otec by zomrel po získaní rozsudku, právo podať žalobu na výkon rozsudku bude mať skôr dcéra ako dedičia otca.

3. Ak bolo veno poskytnuté otcovi a jeden z jeho synov bol ustanovený za dediča určitej časti jeho majetku pod určitou podmienkou, a kým táto podmienka trvá, jeho spoludedičia vyplatia veno žene v pomere k ich podielom, uvedený syn bude

oslobodený od zodpovednosti za vyplatenie svojej časti vena, pretože nebude mať právo podať žalobu proti svojim spoludedičom na vymáhanie svojho podielu peňazí.

4. V prípade, že žena dostane ako veno pozemok, ale nebol vykonaný súpis úrody v pomere k času počas roka, keď nebola vydatá, môže napriek tomu podať žalobu, pretože dostala ako veno menej, ako jej patrilo, pretože to má vzťah na zvýšenie vena; rovnako ako keby nedostala potomstvo otrokov alebo akékoľvek odkazy alebo dedičstvo, ktoré získal jej manžel prostredníctvom dotálnych otrokov po rozvode.

(32) Ten istý, O Urseius Ferox, kniha II.

Ak by bývalý manžel ako dlžník svojej manželky prisľúbil vydanie dotálneho majetku jej druhému manželovi ako veno, výška vena nebude vyššia, ako to odôvodňujú peňažné prostriedky prvého manžela.

33. Africanus, Otázky, kniha VII.

Žena sľúbila určitú sumu peňazí ako veno a predložila strany, ktoré si stanovili, že časť z nej sa im vyplatí v prípade rozviazania manželstva. Žena zomrela skôr, ako jej bolo poskytnuté veno, po tom, ako ustanovila svojho manžela za svojho dediča, a ten sa pustil do jej majetku, ktorý sa ukázal ako nevýhodný. Napriek tomu bude zodpovedať stranám, s ktorými bola uzavretá dohoda, keďže tým, že vstúpil do majetku ženy, ktorá bola jeho dlžníkom, sa rozumie, že splatil sám seba; a pokiaľ ide o neho, nezáleží na tom, že majetok bol nevýnosný, keďže je zodpovedný voči ostatným veriteľom.

34. Ten istý, Otázky, kniha VIII.

Titia získala od Seia rozvod. Tícus uviedol, že je pod jeho kontrolou, a žiadal, aby mu vydala veno, zatiaľ čo ona tvrdila, že je svojou vlastnou milenkou, a chcela podať žalobu o vrátenie vena. Vyvstala otázka, aký postup by mal sudca zvoliť. Odpovedal som, že by mal otcovi odmietnuť žalobu, pokiaľ by nedokázal, že jeho dcéra bola nielen pod jeho kontrolou, ale že dala aj súhlas so žalobou, rovnako ako by mal byť odmietnutý, aj keď by bol schopný dokázať, že jeho dcéra bola pod jeho kontrolou.

35. Marcianus, Institutes, kniha X.

Slobodná žena, ktorá sa rozviedla so svojím patrónom s jeho súhlasom, môže proti nemu podať žalobu o vrátenie vena, ktoré mu dala.

36. Paulus, O cudzoložstve, kniha II.

Ak manžel nie je finančne schopný zaplatiť veno a to je skonfiškované, mal by byť proti nemu vydaný rozsudok v prospech štátnej pokladnice na sumu, ktorú je schopný zaplatiť, aby žena nebola potrestaná na škodu manžela.

37. Ulpian, Názory, kniha II.

Otec sa považuje za toho, kto prijal veno so súhlasom svojej dcéry, keď táto nemá žiadny vážny dôvod postupovať v rozpore s jeho nárokom, a najmä ak ju neskôr obdaroval väčšou sumou.

38. Marcellus, Názory.

Lucius Titius, kým bol pod otcovou kontrolou, sa oženil s Maéviou so súhlasom svojho otca a ten dostal veno. Maevia potom podala Titiovi oznámenie o odmietnutí a jeho otec potom v neprítomnosti svojho odmietnutého syna s ňou uzavrel zasnuby v mene svojho spomínaného syna. Maevia potom doručila oznámenie o odmietnutí zasnúbenia a vydala sa za iného muža. Pýtam sa, ak by Maevia podala žalobu o vrátenie vena proti Luciovi Titiovi, svojmu bývalému manželovi, ktorému bolo veno zanechané ako dedičovi po jeho otcovi, a ak by sa preukázalo, že manželstvo bolo zrušené vinou ženy, či by si manžel mohol veno ponechať z dôvodu, že je to jej vina? Marcellus odpovedal, že aj keby bol Lucius Titius žalovaný ako dedič určený otcov, predsa len, ak nesúhlasil so zasnúbením, vina ženy by sa mala potrestať pokutou.

39. Papinianus, Otázky, kniha XI.

40. Ak sa manžel a manželka navzájom na súde obvinia zo zlého správania a sudca vyhlási, že obaja dali dôvod na odmietnutie, rozhodnutie treba chápať tak, že keďže sa obaja správali k zákonu s pohrdaním, ani jeden z nich sa nemôže domáhať jeho dobrodenia, pretože previnenie jedného je odčinené previnením druhého.

40. Ten istý, Otázky, kniha XXVIII.

Po odovzdaní vena a uzavretí manželstva otec so súhlasom svojej dcéry stanovil, že veno sa mu v prípade rozvodu vráti. Ak by bola podmienka tohto ustanovenia dodržaná a dcéra by potom zomrela bez potomstva, otcovi by nič nebránilo žalovať na základe tohto ustanovenia; ak by tak však chcel urobiť počas života svojej dcéry, mohla by mu v tom brániť výnimka.

41. Ten istý, Otázky, kniha XXXVII.

Ak otec, ktorý nevie, že sa jeho dcéra rozviedla, vyplatí veno jej manželovi v súlade s jeho sľubom, peniaze možno vymáhať nie žalobou o zaplatenie toho, čo nebolo splatné, ale žalobou o veno.

42. Same, Názory, kniha IV.

Ak je otec, ktorý dal veno pre svoju dcéru, vyhnaný na ostrov, žalobu o jeho vrátenie môže podať dcéra. Okrem toho, ak bol otec odsúdený po rozvoде, žalobu na veno môže podať aj žena, ak ju už nepodal otec s jej súhlasom.

(1) Platí, že úrodu pôdy darovanú ako veno a získanú v dobrej viere, ktorá bola použitá na úhradu výdavkov spojených s manželstvom, pred tým, ako bola nastolená otázka slobody manželky, aj keď by sa neskôr zistilo, že bola otrokyňou, nemožno vymáhať. Je správne, aby sa výdavky, ktoré sú nevyhnutné a užitočné a ktoré boli vynaložené s ohľadom na pozemok, ktorý sa zdal patriť k venu, započítali do zisku a aby sa všetko, čo prevyšuje, vrátilo.

(2) Ak otec po smrti svojej dcéry počas manželstva podá žalobu na základe ustanovenia, aby si vymohol úroky z peňazí, ktoré boli vyplatené ako veno, rozhodol, že jeho zať, ktorý ustanovil úroky zo zostávajúcej časti vena, sa môže oprávnené domáhať započítania na dlžnú sumu, ak svoju manželku vydržieval na vlastné náklady; v opačnom prípade, ak ju vydržieval jej otec, ustanovenie o úrokoch, keďže je neplatné, nezabezpečí zaťovi výhodu započítania.

(3) Ak sa po rozvoде manželka vráti k manželovi, rozsudok získaný na základe ustanovenia, ktoré uzavrela cudzia osoba, ktorá dala veno, sa nezruší, ani súd nemôže nariadiť prepustenie.

43. Scaevola, Otázky, kniha II.

Ak je proti manželovi vydaný rozsudok na sumu, ktorú je schopný zaplatiť, a má pohľadávky rovnajúce sa výške vena, ale nie vyššie, nebude nútený postúpiť svoje práva zo žaloby.

44. Paulus, Otázky, kniha V.

Ak svokor, ktorého zať ustanovil za dediča, vstúpi do jeho majetku a otec zomrie, jeho dcéra môže podať žalobu o veno, tak to zastávajú Nerva a Cato; a tento názor uvádza aj Sextus Pomponius v piatej knihe Digest Aristových. Pomponius na tom istom mieste súhlasí s Aristom. Ja však poviem, že ak by otec emancipoval svoju dcéru, môže byť žalovaný aj on ňou.

(1) Lucius Titius sľúbil Gaiovi Seiovi sto aurei ako veno za jeho dcéru a medzi Gaiom Seiom a Luciom Titiom, otcom ženy, bolo dohodnuté, že veno nemožno žiadať od manžela počas života Lucia Tícia, teda otca ženy. Manželstvo bolo neskôr rozvedené vinou manžela a otec ženy po smrti ustanovil iných dedičov po tom, ako svoju dcéru vydedil. Pýtam sa, či mohol manžel vymáhať veno od dedičov svojho svokra, keďže ho bol povinný vrátiť žene? Odpovedal som, že keďže dcéra má právo na žalobu o vrátenie vena, keďže jej otec ustanovil iných dedičov, jej manžel by bol povinný buď jej odovzdať

skutočné veno, alebo jej postúpiť svoje práva na žalobu, a že dedičia svokra by nemali právo uplatniť voči nemu námietku; keďže by bolo absurdné, aby sa strana považovala za vinnú zo zlej viery, keď požaduje vrátenie peňažnej sumy nie tomu, koho žalovala, ale inému. Na druhej strane, ak by k rozvodu došlo po smrti otca a pred tým, ako bolo požadované veno, manžel by bol vylúčený z možnosti podať žalobu o veno, ktorá by sa nemala pripustiť. Ale aj keby bola dcéra ustanovená za dedičku časti majetku svojho otca, manžel by mal podať žalobu proti jej spoludedičom o ich jednotlivé podiely na vene a buď vrátiť žene to, čo vyberie, alebo jej postúpiť svoje práva na žalobu.

45. Ten istý, Otázky, kniha VI.

Gaius Seius, Seiu starý otec z matkinej strany, ktorý bol pod otcovskou kontrolou, daroval istú sumu peňazí ako veno Luciovi Titiovi, jej manželovi, a do donačnej listiny vložil túto dohodu a ustanovenie: "Ak by došlo k rozvodu medzi Luciom Titiom, manželom, a Seiou bez jej zavinenia, celé veno sa vráti Seiovi, jeho manželke, alebo Gaiovi Seiovi, jej starému otcovi z matkinej strany." Pýtam sa, ak by Seius, starý otec z matkinej strany, zomrel bezprostredne po uzavretí tejto dohody a Seia by sa následne bez svojej viny rozviedla ešte za života svojho otca, pod ktorého kontrolou bola, v prospech koho by bola žaloba podľa dohody v ustanovení, dediča starého otca z matkinej strany alebo jeho vnučky. Odpovedal som, že ustanovenie by bolo zrejme neplatné, pokiaľ ide o vnučku osobne, keďže ustanovenie v jej prospech urobil starý otec z matkinej strany; keďže je to pravda, právo podať žalobu by bolo v prospech dediča ustanovenia, kedykoľvek by sa žena rozviedla. Treba však povedať, že veno môže byť vyplatené Seii, aj keď v jej prospech nebude priamo podaná žaloba; rovnako ako keby jej starý otec stanovil, že sa má dať jemu alebo niekomu inému. Vnučka by však mala mať na základe dohody svojho starého otca možnosť podať spravodlivú žalobu, aby sa zabránilo tomu, že bude ošizená o výhodu vena; alebo by sa malo pristúpiť k tomuto konaniu z dôvodu priazne priznanej manželstvu, a najmä z dôvodu náklonnosti existujúcej medzi stranami.

46. Ten istý, Otázky, kniha XIX.

Ak osoba sľúbila manželke veno na základe ustanovenia a odkázala jej určitý majetok závetom, ale pod podmienkou, že si nebude nárokovať veno od jeho dediča, nemohla dostať odkázaný majetok. Odpovedal som, že žaloba o veno voči dedičom by sa žene nemala odoprieť.

47. Scaevola, Otázky, kniha XVII.

Ak sa žena dopustí cudzoložstva prostredníctvom svojho manžela, nemôže si ponechať nič z jej vena; lebo prečo by mal manžel neschvaľovať činy, ktoré sám predtým buď skazil, alebo s nimi neskôr súhlasil? Ak by však niekto tvrdil, že podľa

ducha zákona manžel, ktorý poskytol svojej žene príležitosť k prostitúcii, ju nemôže obviniť, treba jeho názor považovať za správny.

48. Kallistratos, Otázky, kniha II.

49. Ak bolo v darovacom dokumente stanovené, že veno má zostať v rukách manžela v prospech detí, môže si ho ponechať aj v prospech vnúčať.

49. Paulus, Názory, kniha VII.

Maevia okrem iného majetku, ktorý tvoril jej veno, odovzdala manželovi aj listinu vyzývajúcu na desať solidi, ktorú istý Otacilius vyhotovil v prospech spomínanej Maevie a v ktorej uviedol, že jej dá desaťtisíc solidi, keď sa vydá; a manžel si na tento záväzok neuplatnil nárok, pretože tak nemohol urobiť. Vystala otázka, či v prípade, že by sa od manžela požadovalo veno, by mohol byť nútený vrátiť aj túto sumu, ktorá bola zahrnutá v uvedenom záväzku. Odpovedal som, že manžel mohol dlžníka žalovať, keďže na neho prešli práva jeho manželky, ale ak nemohol požadovať peniaze bez toho, aby sa dopustil zlej viery alebo nedbanlivosti, nemohol byť žalovaný ani z dôvodu vena, ani v rámci mandátnej žaloby.

(1) Pozemok po jeho ocenení a darovaní ako veno prevzal predchádzajúci veriteľ z dôvodu, že bol daný do zálohu. Vystala otázka, či by mala byť žena v prípade, že by sa domáhala hodnoty vena od svojho manžela, vylúčená z povinnosti; zastáva totiž názor, že nie je zaviazaná, pretože jej otec jej dal veno pre seba a ona nebola jeho dedičkou. Paulus odpovedal, že ak bol pozemok vypratý bez toho, aby bol jej manžel v zlej viere alebo z nedbanlivosti, ten by mohol voči žene uplatniť výnimku z dôvodu podvodu a požadovať sumu vena, pretože by bolo zjavne nespravodlivé, aby vymáhala hodnotu pozemku, keďže podvod otca mal poškodiť len samotnú dcéru.

50. Scaevola, Názory, kniha II.

Určitý majetok bol po ocenení darovaný ako veno a bola spísaná dohoda, v ktorej sa uvádzalo, že ak sa má veno z akéhokoľvek dôvodu vrátiť, totožný majetok sa má odovzdať a má sa vykonať výpočet jeho prírastku alebo úbytku podľa úsudku dobrého občana; a pokiaľ ide o akýkoľvek majetok, ktorý už neexistuje, jeho hodnota sa má odhadnúť podľa pôvodného ocenenia. Vystala otázka, či v prípade, že určitý majetok, ktorý manžel predal, stále existuje, mal by v súlade s dohodou patriť žene. Odpovedal som, že ak takýto majetok existuje a bol predaný bez súhlasu ženy alebo jej následnej ratifikácie, musí byť vrátený; rovnako ako keby k žiadnemu oceneniu nedošlo.

51. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha II.

Ak bol majetok ocenený, je na riziko manžela, aj keď sa mohol používaním ženy znehodnotiť.

52. Tryphoninus, Disputácie, kniha VII.

Manžel po rozvode omylom vyplatil veno, ktoré nedostal. Môže ho získať späť, pretože môže dokázať, že mu nebolo vyplatené, lebo ho od neho nemožno vymáhať.

53. Ten istý, Disputácie, kniha XII.

Ak by sa veno dalo synovi pod otcovskou kontrolou, on sám bude zodpovedný za žalobu na veno; jeho otec však bude zodpovedný za jednu do výšky peculium. Nezáleží na tom, či strana má alebo nemá majetok v peculium, alebo ho drží ako veno, ale rozsudok by mal byť vydaný proti nemu v rozsahu jeho schopnosti zaplatiť. Rozumie sa však, že jeho schopnosť platiť závisí od výšky peculium, ktoré mal v čase, keď bol proti nemu vydaný rozsudok. Ak sa však žaloba podáva proti otcovi, všetko, čo syn dlhuje otcovi alebo iným osobám pod jeho kontrolou, sa musí odpočítavať od peculium; ak sa však žaloba podáva proti samotnému synovi, nemožno odpočítavať žiadny iný dlh, keď sa berie do úvahy suma, ktorú je syn schopný zaplatiť.

54. Paulus, O individuálnych právach.

Schopnosť manžela platiť sa odhaduje bez odpočítania akéhokoľvek dlhu; a rovnaké pravidlo platí aj pre partnera, patróna a rodiča. Ak je však niekto žalovaný z dôvodu darovania, jeho peňažné prostriedky sa odhadujú po odpočítaní všetkých jeho dlhov.

55. Ten istý, O Plautiovi, kniha III.

Keď žena podá žalobu o vrátenie vena po rozvode manželstva, musí odškodniť svojho manžela, ak dal zábezpeku proti spôsobeniu hrozacej škody, ak chce získať späť svoje veno, aby mohla zabezpečiť svojho manžela proti akémukoľvek riziku.

56. Ten istý, O Plautiovi, kniha VI.

Ak sa niekto dohodne s manželom takto: "Ak sa niekto dohodne s manželom, že mu poskytne záruku: "Ak Titia z akéhokoľvek dôvodu prestane byť tvojou manželkou, musíš sa vzdať jej vena"; týmto všeobecným vyhlásením sa ustanovenie stáva účinným bez ohľadu na to, či ženu zajme nepriateľ, alebo ju vyženie, či ju zotročí, lebo v takejto doložke

sú zahrnuté všetky takéto náhody. Ak sa však podmienky ustanovenia vykladajú prísne, bude sa to vzťahovať na prípady, keď žena zomrie alebo sa rozvedie? Usudzuje sa, že je spravodlivejšie, aby sa uplatňovala v prípade smrti.

57. Marcellus, Digesty, kniha VII.

Ak je užívacie právo dané ako veno a dôjde k rozvodu, vlastníctvo k nehnuteľnosti nenadobudne ani manžel, ani manželka, a ak sa má vykonať reštitúcia vena, manžel musí poskytnúť záruku, že pokiaľ bude žiť, žena a jej dedičia budú môcť užívať užívacie právo. Pochybujem, že tento dodatok s odkazom na dedičov je správny, pretože je rozdiel, akým spôsobom bolo užívacie právo poskytnuté, či ako veno; keďže ak má mať žena zisky, užívacie právo po jej smrti prejde na jej manžela, ktorému patrí vlastníctvo nehnuteľnosti, a ona nezanechá žiadne právo na svojmu dedičovi, pretože užívacie právo bude v tom prípade prislúchať jej manželovi; keďže nie je zvykom, aby prešlo na dediča. Ak však žena udelila užívacie právo spolu s pozemkom svojmu manželovi, musí ho on vrátiť jej dedičom, pretože prechádza spolu s majetkom na jej dedičov, ak sa ho jej manžel nezriekol. Ak však bol majetok odcudzený alebo ak niekto daroval užívacie právo k svojmu pozemku na príkaz ženy jej manželovi ako veno, musí sa najprv zväziť, akým spôsobom ho možno žene vrátiť. To sa môže dosiahnuť buď prostredníctvom zábezpeky, ktorú poskytne manžel, alebo môže postúpiť svoje práva na manželku, pokiaľ je toho schopný, a umožniť jej užívať majetok; alebo sa môže dohodnúť s vlastníkom toho istého majetku, aby so súhlasom tohto vlastníka mohol užívacie právo previesť na ženu, keďže jej môže buď udeliť užívacie právo na pozemok, alebo jej namiesto neho dať niečo, na čom sa môžu dohodnúť. Predpokladajme totiž, že by žena predala užívacie právo vlastníkovi pozemku; v tomto prípade by nebolo nespravodlivé, aby bol manžel nútený previesť užívacie právo, pretože ho môže žalovať aj dedič ženy, pretože ak by nebol v omeškani s prevodom, mohla by cenu užívacieho práva prenechať svojmu dedičovi. Ak by však nebola oprávnená predať užívacie právo vlastníkovi nehnuteľnosti, manžel by bol nútený umožniť dedičovi zber úrody, ktoré privilegium bol povinný udeliť samotnej žene.

58. Modestinus, O objavoch.

V prípade, že je dotálny otrok niekým ustanovený za dediča, môže na príkaz manžela buď vstúpiť do majetku, alebo ho odmietnuť. Aby však manžel nebol zodpovedný za žalobu o veno buď príliš ľahkým odmietnutím majetku, alebo jeho unáhlym prijatím, keď nie je známy jeho stav, odporúča sa, aby sa ženy v prítomnosti svedkov opýtali, či chce majetok odmietnuť alebo prijať. Ak by povedala, že ho odmieta, otrok ho môže veľmi ľahko odmietnuť na príkaz svojho manžela. Ak ho však radšej prijme, otrok musí byť manželom vrátený manželke pod podmienkou, že keď na jej príkaz vstúpi do majetku, bude opäť prevedený na jej manžela. Týmto spôsobom sa zabezpečí prípadná úzkosť manžela a želanie manželky bude splnené.

59. Julianus, O Urseius Ferox, kniha II.

Manžel mojej dcéry, ktorá bola emancipovaná a v tom čase chorá, jej poslal oznámenie o odmietnutí, aby po jej smrti mohol jej veno ľahšie odovzdať dedičom ako mne. Sabinus povedal, že by sa mi mala poskytnúť spravodlivá žaloba na vrátenie vena, a Gaius zastáva rovnaký názor.

60. Proculus, Listy, kniha V.

Ak dcéra pod otcovou správou, ktorá bola vydatá, zomrie a jej otec zaplatí náklady na jej pohreb, môže ich okamžite vymáhať prostredníctvom žaloby, aj keď zat' bol povinný vrátiť veno po určitom termíne; a po tom, ako dostane náklady na pohreb, zvyšok vena môže byť vyplatený v dohodnutom čase.

61. Papinianus, Otázky, kniha XI.

Manžel manumitoval dotálneho otroka bez súhlasu svojej manželky. Oslobodený otrok ho potom ustanovil za jediného dediča časti majetku, ktorú mohol a mal nadobudnúť ako patrón a mal ju vrátiť manželke; zvyšnú časť však bude mať právo získať späť prostredníctvom dotálnej žaloby, ak bola proti manumpcii otroka.

62. Ulpian, O edikte, kniha XXXIII.

Ak by manžel manumitoval dotalových otrokov so súhlasom svojej manželky, je to rovnako, ako keby mu ich chcela darovať, a on nebude podliehať žiadnemu nároku z dôvodu, že im dal slobodu.

63. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha II.

V tomto prípade otrok prestáva byť súčasťou vena, pretože ak je niekomu dovolené darovať otroka za účelom jeho manumitácie, je to rovnaké, ako keby bol otrok darovaný, pretože bolo dané povolenie na jeho manumitáciu.

64. Ulpian, O Lex Julia et Papia, kniha VII.

Ak však manžel, ktorý vybavuje záležitosti svojej manželky, s jej súhlasom manumituje dotovaného otroka s jej povolením, musí vrátiť svojej manželke všetko, čo sa mu dostalo do rúk prostredníctvom uvedeného otroka.

(1) Ak otrokovi za jeho slobodu uloží nejaké podmienky, musí za to zodpovedať svojej manželke.

- (2) Je zrejmé, že ak by oslobodený otrok vykonal pre manžela nejaké služby a nedošlo by k ich oceneniu, nebude spravodlivé, aby manžel z tohto dôvodu manželke niečo zaplatil.
- (3. Ak však bol oslobodenému po manumission uložený nejaký poplatok, musí sa to manželke vyúčtovať.
- (4) Ak je však oslobodený dlžníkom manžela alebo sa stal zodpovedným za nejaký iný záväzok, musí pohľadávku, ktorú má voči nemu, postúpiť manželke.
- (5) Manžel je tiež povinný odovzdať manželke všetok majetok slobodníka, ktorý sa mu môže dostať do rúk, ak ho nadobudol ako patrón. Ak ho však nadobudne iným spôsobom, nie je nútený ho previesť, pretože nezodpovedá svojej manželke za nič, čo mu slobodník odovzdá bezodplatne, ale len za to, čo nadobudne alebo môže nadobudnúť na základe svojich patronátnych práv. Je zrejmé, že ak ho slobodný ustanoví za dediča väčšej časti dlhu, ktorý mu tento dlhuje, nebude zodpovedný za prebytok; a ak by ho slobodný ustanovil za svojho dediča, keď mu nie je dlžný, nebude povinný nič dať jeho manželke.
- (6) Musí však (ako sa uvádza v zákone) dať "všetko, čo sa mu dostane do rúk". Rozumieme tomu tak, že ide o všetko, čo vyzbiera alebo môže vyzbierať, pretože mu je na to priznané právo konať.
- (7) V zákone sa dodáva, že manžel je zodpovedný, ak sa dopustil akéhokoľvek podvodného konania, aby zabránil tomu, aby sa majetok dostal do jeho rúk.
- (8) Ak patrón vydedí svojho syna a majetok vydedeného by mal tento získať, treba zvážiť, či bude dedič z tohto dôvodu zodpovedný. A tiež, ak sa nič nedostane do rúk samotného patróna alebo do rúk jeho dediča, ako sa môže stať zodpovedným z tohto dôvodu?
- (9) Zákon hovorí len o manželovi a jeho dedičovi. Nič sa v ňom nespomína v súvislosti so svokrom a jeho dedičmi; a Labeo si všíma, že to bolo vynechané. V týchto prípadoch je teda zákon chybný a nemožno vyhovieť ani prétorskej žalobe.
- (10. Tam, kde zákon hovorí, že manžel sa má vzdať peňazí, ktoré dostal, je zrejmé, že nemal na mysli, aby sa vzdal samotného majetku, ale len jeho hodnoty alebo majetku oslobodeného; ibaže by manžel uprednostnil vzdanie sa samotného majetku, a to treba pripustiť ako priaznivejšiu konštrukciu.

65. Scaevola, Verejne spracované otázky.

Túto žalobu môže manželka podať aj počas manželstva.

66. Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha VI.

Servius hovorí, že manžel je zodpovedný za podvod a nedbanlivosť s ohľadom na všetok majetok patriaci do vena, ktorý dostal, okrem peňazí. Takýto názor zastával aj Publius Mucius, pretože rozhodol v prípade Licinnie, Grakchovej manželky, ktorej dožitý majetok sa stratil pri vzbure, pri ktorej bol Grakchus zabitý; ako rozhodol, majetok sa mal Licinnii vrátiť z dôvodu, že Grakchus bol vinný za vzburu.

(1) Manžel dal otrokovi svojej manželky peniaze na kúpu oblečenia, a keď sa to podarilo, do roka došlo k rozvodu. Labeo a Trebatius rozhodli, že oblečenie sa má vrátiť manželovi v stave, v akom bolo po rozvode. Právne pravidlo by bolo rovnaké, ak by manžel kúpil oblečenie a dal ho otrokovi. Ak by sa však oblečenie nemalo vrátiť, jeho cenu môže manžel započítať proti venu.

(2) Otec nariadil svojej dcére, ktorá bola pod jeho kontrolou, aby vrátila veno svojmu svokrovi, keďže došlo k rozvodu; po vyplatení časti vena otec zomrel. Labeo a Trebatius si myslia, že zvyšok, ak nebol delegovaný alebo prisľúbený na obnovenie svokrovi, sa mal vyplatiť jej; a to je správne.

(3) Ako veno ste dostali určitých otrokov, ktorých hodnota bola ocenená, a potom bola uzavretá dohoda, že v prípade rozvodu máte vrátiť otrokov rovnakej hodnoty, ale nespomína sa, že by potomstvo otrokýň tvorilo súčasť vena. Labeo hovorí, že toto potomstvo bude patriť vám, pretože by malo byť vaše z dôvodu rizika straty otrokov, ktoré ste povinní prevziať.

(4) Istá žena mala v rukách svojho manžela sto aurei ako veno, a keď došlo k rozvodu, omylom svojho manžela si stanovila, že jej bude ručiť za dvesto. Labeo si myslí, že za veno bude zodpovedný len jej manžel, bez ohľadu na to, či žena stanovila sumu čestne alebo nečestne. Tento názor si osvojujem.

(5) Žena po rozvode dostala časť vena a časť nechala v rukách svojho manžela, potom sa vydala za iného muža a potom, keď sa stala vdovou, vrátila sa k svojmu prvému manželovi, ktorému dala sto aurei ako veno, pričom sa nezmienila o peniazoch, ktoré zostali z predchádzajúceho vena. Ak by došlo k ďalšiemu rozvodu, Labeo hovorí, že manžel bude nútený vrátiť zvyšok prvého vena za rovnakých podmienok, za akých by ho vrátil, keby medzi nimi nedošlo k prvému rozvodu, keďže zvyšok bývalého vena prešiel na záväzok druhého. To považujem za správne.

(6) Keď manžel bez príkazu manželky počas manželstva oslobodí svojho svokra od vena, ktoré sľúbil, Labeo hovorí, že to bude na riziko manžela, aj keď sa to stalo z dôvodu chudoby svokra. To je pravda.

(7) Ak niekto sľúbi veno manželovi v mene jeho manželky a potom, keď ženu ustanoví za svoju dedičku, zomrie, Labeo hovorí, že žena musí prevziať riziko tej časti vena, za ktorú bol manžel zodpovedný, a to z toho dôvodu, že by nebolo spravodlivé, aby sa obohatila na úkor svojho manžela a aby bol zodpovedný za to, čo od nej nemohol vymáhať. Myslím si, že je to správne.

67. Pomponius, Listy, kniha XX.

Čokoľvek, čo musí manžel vrátiť svojej manželke z peculium otroka, bude tvoriť súčasť vena, ktorého sa má vzdať, a preto bude manžel zodpovedný za podvod a nedbalosť pri nadobudnutí alebo uchovaní uvedeného peculium; a zisky získané z neho, rovnako ako z akéhokoľvek iného dotovaného majetku, budú patriť manželovi.

Kniha XXV

1. O výdavkoch vynaložených v súvislosti s dotalítným majetkom.
2. Ohľadom žaloby na vrátenie majetku, ktorý bol odstránený.
3. Ohľadne uznania a výživného detí, rodičov, patrónov a slobodníkov.
4. O vyšetrovaní tehotných žien (..)
5. Ak je žena zverená do vlastníctva majetku svojho manžela (...)
6. Ak sa povie, že žena získala do vlastníctva majetok svojho manžela (...)
7. Pokiaľ ide o konkubíny.

Tit. 1. Ohľadne výdavkov vynaložených s ohľadom na dotálny majetok.

1. Ulpían, O Sabínovi, kniha XXXIX.

Výdavky sú buď nevyhnutné, užitočné, alebo vynaložené na účely potešenia.

(1. Potrebnými sa nazývajú tie výdavky, ktoré sa uskutočňujú z nevyhnutnosti. Ak však žiadna nevyhnutnosť neexistuje, patria pod inú položku.

(2) Pokiaľ ide o nevyhnutné výdavky, treba mať na pamäti, že znižujú veno len vtedy, keď sú vynaložené kvôli nemu. Keď však nevznikli s odkazom na veno, nemožno ich z neho odpočítať.

(3) Labeo hovorí, že hrádze postavené na mori alebo rieke patria do položky nevyhnutných výdavkov. Ak sa postaví mlyn alebo sýpka, ktoré sú potrebné, mali by sa zahrnúť medzi nevyhnutné výdavky. Preto Falcinius hovorí, že ak by mal manžel prestavať dom, ktorý bol užitočný pre jeho manželku a ktorý sa rúcal; alebo ak by mal znovu vysadiť olivový sad, kde stromy vyvrátil vietor; alebo ak by mal uzavrieť zmluvu, ktorou by sa zabezpečil proti vzniku hroziacej škody:

2. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Alebo by mal vynaložiť peniaze na liečenie chorých otrokov;

3. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXVI.

Alebo ak by mal vysadiť vinič alebo sa starať o stromy či škôlky v prospech zeme, bude sa považovať za osobu, ktorá vynaložila nevyhnutné výdavky.

(1) Vo všeobecnosti rozlišujeme a v skutočnosti je veľký rozdiel tam, kde sa výdavky vynaložia na trvalý úžitok pôdy, a tam, kde sa to robí len pre súčasný čas alebo kvôli úrode v tomto roku. V druhom prípade by sa výdavky mali započítať na úrodu, ale ak neboli vynaložené dočasne, mali by sa započítať medzi nevyhnutné výdavky.

4. Paulus, O edikte, kniha XXXVI.

Celkovo sudca považuje manžela za zodpovedného za všetko, čo opomenul, pokiaľ bolo v záujme jeho manželky, aby takéto výdavky vznikli, keďže sú zahrnuté medzi nevyhnutné, ale s týmto rozdielom, a to: vyúčtovanie výdavkov sa povolí, ak majetok nebol zachovaný, a nebude zodpovedný tam, kde nevznikli, ak majetok nebol v dôsledku toho zničený. Ak by teda podporil dom, ktorý je na spadnutie, a ten by zhorel, môže vymáhať výdavky; ak by to však neurobil a dom by zhorel, nebude zodpovedný za nič.

5. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXXVI.

Tam, kde sa uvádza, že nevyhnutné výdavky znižujú veno, to (ako hovorí Pomponius) treba chápať tak, že to neznamena, že sa skutočne znižuje samotný majetok, ako napríklad pozemok alebo akýkoľvek iný dotálny majetok, pretože je absurdné tvrdiť, že k jeho znižovaniu môže dôjsť na základe vynaložených peňazí; ale znamená to, že uvedený majetok sa prestáva stávať dotálnym buď úplne, alebo čiastočne. Preto manžel zostane v jeho vlastníctve až do uspokojenia svojej pohľadávky, pretože nedochádza k jeho znižovaniu na základe zákona, ale len k znižovaniu vena. Kedy teda pripustíme, že dochádza k znižovaniu vena na základe zákona? Bude to v prípade, keď veno pozostáva z iného majetku ako z peňazí, pretože je rozumné pripustiť, že môže dôjsť k znižovaniu peňazí. Ak sa teda určitý majetok po ocenení poskytne ako veno, veno sa zo zákona znižuje na výšku nevyhnutných výdavkov, ktoré vznikli. To sa vraj vzťahuje na výdavky vynaložené s odkazom na samotné veno, ale ak sú vynaložené s odkazom na iné veci, neznižujú veno.

(1. Ak manželka zaplatí takéto nevyhnutné výdavky, môžeme povedať, že sa veno zvyšuje, alebo by sa malo považovať za nezmenšené? Ak veno pozostáva z peňazí, nepochybujem o tom, že by sa malo považovať za zvýšené.

(2. Ak sa celé veno zaplatí bez toho, aby sa zohľadnili výdavky, treba zvážiť, či sumu, ktorú je zvykom započítať na nevyhnutné výdavky, možno vymáhať osobnou žalobou. Marcellus zastáva názor, že existuje dôvod na takúto žalobu, a hoci mnohé autority popierajú, že by to tak bolo, predsa len by sa z dôvodu spravodlivosti mal podporiť názor Marcellusa.

(3) Užitočné výdavky sú tie, ktoré manžel vynaloží v prospech majetku a ktoré zlepšujú majetok manželky, t. j. jej veno.

6. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Napríklad, keď sa na pozemku urobí nová plantáž alebo keď manžel k domu pristaví pekárňu či obchod, alebo keď naučí otrokov nejakému remeslu.

(7) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXVI.

Výdavky na účely potešenia sú tie, ktoré manžel vynaloží na tento účel a ktoré sú ozdobou majetku.

1. Takéto výdavky neznižujú veno na základe zákona, ako to robia tie, ktoré sú užitočné, napriek tomu ich možno požadovať.

8. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Niektoré autority zastávajú názor, že odpočítanie z dôvodu užitočných výdavkov by sa malo uskutočniť len vtedy, ak vznikli so súhlasom manželky; bolo by totiž nespravodlivé, keby bola nútená predať majetok, aby zaplatila výdavky, ktoré vznikli v súvislosti s ním, ak ich nie je schopná pokryť inak. Tento názor vychádza z najvyšších zásad spravodlivosti.

9. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXXVI.

Manželovi je dovolené požadovať od manželky výdavky, ktoré vznikli pre potešenie, ak mu nedovolí odstrániť to, čo ich spôsobilo. Ak si totiž manželka želá ponechať takéto vylepšenia, mala by manželovi vrátiť sumu, ktorú vynaložil; alebo ak si ich neželá ponechať, mala by mu dovoliť ich odstrániť, ak pripúšťajú oddelenie. Ak sa však nedajú oddeliť, mali by sa ponechať; manželovi totiž nie je dovolené odobrať ozdoby, ktoré pridal k majetku, pokiaľ ich tým nemôže urobiť svojimi.

10. Paulus, O edikte, kniha XXXVI.

Ak je majetok, kvôli ktorému boli výdavky vynaložené, určený na predaj, takéto výdavky sa nezaraďujú do položky potešenie, ale užitočnosť.

11. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXVI.

Aristo však v súvislosti s výdavkami vynaloženými na potešenie hovorí, že manžel ich nemôže požadovať, aj keď boli vynaložené so súhlasom manželky.

1. Sabinus veľmi správne zastáva názor, že dary, ktoré sú medzi manželom a manželkou zakázané, sa vzťahujú aj na výdavky vynaložené na veno.

12. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Sudca by nemal venovať žiadnu pozornosť miernym výdavkom, ktoré vznikli za účelom výstavby domov, výsadby a pestovania viniča alebo za ošetrovanie chorých otrokov; inak by sa zdalo, že súdne rozhodnutie sa skôr vzťahuje na obchodnú transakciu než na záležitosti súvisiace s venom.

13. Tá istá kniha, Skratky, kniha VII.

Manžel nemôže od svojej manželky vymáhať žiadnu daň alebo poplatok zaplatený z dôvodu dotácie pozemkov, pretože tieto poplatky sa majú platiť z úrody.

14. Ulpian, Pravidlá, kniha V.

15. Nevyhnutné výdavky sú tie, ktorými sa znižuje veno, ako napríklad výdavky vynaložené na stavbu hrádzí, odklonenie potokov, podporu a opravu starých domov a výmenu stromov tam, kde iné odumreli.

(1) Užitočné výdavky sú napríklad také, ako je umiestnenie dobytky na poliach za účelom ich hnojenia.

(2) Výdavky vynaložené pre potešenie sú napríklad výstavba kúpeľov.

15. Neratius, Pergameny, kniha II.

16. Tam, kde sa uvádza, že nevyhnutné výdavky vynaložené v súvislosti s bodovým majetkom znižujú veno, treba to chápať tak, že sa tým rozumie, ak sa na takýto majetok vynaloží niečo nad rámec toho, čo je nevyhnutné na jeho zachovanie, teda na jeho úžitok. Človek by totiž mal zachovať dotálny majetok na vlastné náklady; inak by zásoby poskytované dotálnym otrokom a akékoľvek mierne opravy budov alebo dokonca kultivácia pôdy znižovali veno; pretože všetky tieto veci sú zahrnuté do položky nevyhnutných výdavkov. Samotný majetok sa však chápe tak, že prináša určitý príjem, takže sa zdá, že ste naň nevydali peniaze, ale po odpočítaní výdavkov ste z neho získali menší výnos. Vo všeobecnosti nie je ľahké rozhodnúť v súlade s týmto rozlíšením, aké výdavky by sa mali odpočítat' od vena, ale možno ich podrobne odhadnúť podľa ich povahy a výšky.

(16) Ten istý, Pergameny, kniha VI.

(17) A v každom prípade všetky výdavky, ktoré manželovi vznikli pri zbere úrody, musí uhradiť zo svojho vlastného mešca, aj keď tieto výdavky mohli vzniknúť na účely obrábania pôdy; a preto sa sem zahŕňajú nielen tie, ktoré vznikli pri zbere úrody, ale aj také, ktoré sú potrebné na zachovanie samotného majetku, a manžel nemá z tohto dôvodu nárok na žiadnu zrážku z vena.

Hlava 2. Pokiaľ ide o žalobu o vrátenie majetku, ktorý bol odstránený.

1. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

2. Žaloba, ktorá sa týka odstráneného majetku, je špecifická a podáva sa proti žene, ktorá bola predtým manželkou žalobcu, pretože sa nepovažovalo za vhodné, aby sa proti nej podávala žaloba pre krádež; a niektoré authority, ako Nerva a Cassius, sa domnievali, že sa nedopustila krádeže, pretože partnerský život v manželstve ju do istej miery robil vlastníčkou predmetného majetku. Iní, ako napríklad Sabinus a Proculus, zastávali názor, že sa v skutočnosti dopustila krádeže, rovnako ako dcéra môže okradnúť svojho otca, ale že zákon nezakladá žiadnu žalobu za krádež. Julianus veľmi správne prijíma tento názor.

(2) Gaius, O diele s názvom Edikt prétora; názov: Rozhodnutia.

Z dôvodu cti, ktorá sa viaže k manželstvu, sa totiž odmieta žaloba proti manželke, ktorá by znamenala nehanebnosť.

3. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Ak by si teda žena po rozvode privlastnila ten istý majetok, bude zodpovedná aj za krádež.

1. Okrem toho môžeme podať žalobu za krádež proti žene, ak sa krádeže dopustil jej otrok.

2. Žalobu pre krádež je možné podať aj proti žene, ak by sme sa stali dedičmi strany, ktorej bol majetok odcudzený, alebo ak nás okradla predtým, ako sme sa s ňou zosobášili. Napriek tomu vzhľadom na úctu, ktorá osobám za takýchto okolností prináleží, v oboch prípadoch zastávame názor, že bude možné podať len žalobu pre krádež na vrátenie majetku, a nie trestnú žalobu založenú na tomto trestnom čine.

3. Je tiež pravda, ako hovorí Ofilius, že do žaloby o majetok, ktorý si žena privlastnila, by mal byť zahrnutý aj všetok majetok, ktorý žena v čase rozvodu spotrebovala, predala, darovala alebo akýmkoľvek spôsobom použila.

4. V prípade, že si dcéra pod otcovskou kontrolou podvodne privlastní majetok, Mela a Fulcinus hovoria, že by sa malo vyhovieť žalobe de peculio, pretože sa nepovažovalo za vhodné, aby bola zodpovedná za krádež alebo aby sa proti nej podala žaloba z dôvodu neoprávnene privlastneného majetku. Ak však otec spolu so svojou dcérou podá žalobu na veno, žaloba by mu nemala byť priznaná, pokiaľ neposkytne záruku na obhajobu svojej dcéry v celej výške, a to v prípade žaloby na majetok, ktorý si neoprávnene privlastnil. Ak je však dcéra mŕtva, Proculus hovorí, že žaloba proti otcovi by sa nemala priznať z dôvodu neoprávnene privlastneného majetku, iba ak v rozsahu, v akom mal z tejto transakcie majetkový prospech,

4. Pomponius, O Sabinovi, kniha XVI.

alebo ak sa dopustil podvodu, aby zabránil tomu, aby sa majetok dostal do jeho vlastníctva.

5. Papinianus, Otázky, kniha XI.

Všetky spravodlivé žaloby na vrátenie neprávom privlastneného majetku, ktorý sa dostal do jeho rúk, možno podať proti otcovi aj počas života jeho dcéry.

6. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Atilicinus a Fulcinius hovoria, že táto žaloba môže byť priznaná svokrovi proti jeho neveste.

1. Vždy, keď je veno dané synovi pod otcovskou kontrolou, nemôže svokor podať žalobu pre krádež, ak bol majetok privlastnený z dôvodu rozvodu.
2. Táto žaloba za neoprávnene privlastnený majetok sa priznáva aj proti manželovi, ak je syn pod otcovskou kontrolou, ale má sa takáto žaloba priznať priamo proti nemu, alebo len s odkazom na peculium? Opakujeme tu to isté pravidlo, ktoré sme už uviedli, že sa vzťahuje na dcéru pod otcovskou kontrolou.
3. Ak by manžel zomrel po rozvode, jeho dedič môže podať žalobu o vrátenie podvodne privlastneného majetku.
4. Dedič ženy je tiež zodpovedný v prípade žaloby tohto druhu, rovnako ako by bol zodpovedný v prípade žaloby na vrátenie odcudzeného majetku.
5. Ak manželstvo zaniklo smrťou manžela, jeho dedič môže vymáhať majetok buď žalobou na rozdelenie majetku, alebo žalobou na jeho vydanie na súde. Aristo si veľmi správne myslí, že môže podať osobnú žalobu o navrátenie majetku proti žene, pretože majetok je v jej držbe neprávom.
6. Ak si žena po smrti manžela privlastní majetok, nedopúšťa sa krádeže, pretože krádež majetku patriaceho do dedičstva, ktorý ešte nie je v držbe nikoho, nemôže byť spáchaná; a preto dedič môže podať žalobu o vrátenie majetku alebo môže podať návrh, v ktorom sa domáha dedičstva.

(7) Ulpian, O Sabinovi, kniha XXXVI.

Manželka je oprávnená podať žalobu proti manželovi o navrátenie majetku, ktorý si podvodne privlastnila, a môže započítať pohľadávku vo svojej žalobe proti pohľadávke, ktorú uplatnil manžel, ak podal žalobu z toho istého dôvodu.

8. Pomponius, O Sabinovi, kniha XVI.

Ak by sa pri vyplatení vena manželke alebo pri poskytnutí zábezpeky na zabezpečenie jeho vyplatenia nemalo uvádzať, že manžel má právo podať žalobu o vrátenie neoprávnene prisvojeného majetku, môže napriek tomu takúto žalobu podať; má na to totiž právo aj v prípade, keď sa veno nemá vrátiť.

1. Sabinus hovorí, že ak manželka nevráti majetok, ktorý si neoprávnene privlastnila, vynesie sa proti nej rozsudok na sumu, ktorú jej manžel prisúdi na súde.

9. Paulus, O edikte, kniha LVII.

Nie je totiž spravodlivé, aby bol manžel nútený prediť svoj vlastný majetok, a to aj za jeho plnú hodnotu, ak to nechce urobiť.

10. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXVI.

Preto by nemal byť povinný poskytnúť žiadnu záruku proti vyst'ahovaniu, pretože k záležitosti došlo pre tvrdohlavosť jeho manželky.

(11. Ulpián, O edikte, kniha XXXIII.

(12) Marcellus v ôsmej knihe Digest uviedol, že či už manžel vyhnal svoju manželku, alebo manželka svojho manžela z domu a odviezla majetok, každý z nich by bol zodpovedný za žalobu o vrátenie majetku, ktorý si neoprávnene privlastnil.

1. Ak niekto začne konanie o vrátenie neprávom privlastneného majetku, ak uprednostní zloženie prísahy, jeho protivník bude nútený prisahať, že v čase rozvodu si nič neprivlastnil; za predpokladu, že ten, kto zloží prísahu, sám najprv zloží prísahu de calumnia.

2. Manžel, rovnako ako manželka, je nútený zložiť prísahu s ohľadom na majetok, ktorý si neoprávnene privlastnil. Otec toho, kto si majetok privlastnil, však nie je povinný zložiť prísahu, pretože by bolo nespravodlivé, aby niekto zložil prísahu týkajúcu sa činu iného. Preto je povinná zložiť prísahu tá strana, o ktorej sa hovorí, že si majetok privlastnila, a teda dedič toho alebo tej, o ktorej sa hovorí, že si majetok neoprávnene privlastnila, nie je povinný zložiť prísahu.

3. Ak chce niekto vrátiť prísahu, ktorá mu bola ponúknutá, bolo rozhodnuté, že prétor to nedovolí.

12. Paulus, Skratky, kniha VII.

Viac ako v prípade, keď niekto ponúkne prísahu strane, ktorú žaluje o vrátenie ukradnutého majetku, aby sa presvedčil, či on sám nie je zlodejom.

13. Ulpian, O edikte, kniha XXXIII.

Labeo teda tvrdí, že žena nesmie opätovať prísahu; a Edikt pretora sa považuje za dôkaz tohto tvrdenia.

14. Paulus, O edikte, kniha XXVIII.

Pri žalobe o vrátenie majetku, ktorý bol neoprávnene privlastnený, sa manželovi alebo manželke povoľuje zložiť prísahu s ohľadom na určitý majetok a potvrdiť to, čo bolo dosvedčené s ohľadom na akýkoľvek iný majetok.

15. Ulpian, O edikte, kniha III.

V takomto prípade nie je rozdiel, či strany žijú spolu alebo oddelene; keďže žalobu o neoprávnene privlastnený majetok možno podať aj proti žene, ktorá si ho vzala do domu, v ktorom nežije so svojím manželom.

1. Žena, nevesta alebo manželka vnuka môže ukradnúť svojmu manželovi, svokrovi a starému otcovi svojho manžela, ale napriek tomu nebude zodpovedná za krádež, ak syn nie je emancipovaný; v tomto prípade sa totiž nevesta dopúšťa krádeže voči svojmu svokrovi a podlieha žalobe za krádež.

16. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha II.

17. V prípade konfiškácie majetku manžela možno manželku žalovať len o jednoduchú hodnotu toho, čo bolo protiprávne privlastnené; hoci vo všetkých ostatných prípadoch možno proti nej vydať rozsudok o štvornásobnej náhrade škody.

17. Ulpian, O edikte, kniha XXX.

Ak si konkubína neoprávnene privlastní majetok, je zvykom, že sa na ňu vzťahuje zodpovednosť za krádež. V dôsledku toho hovoríme, že vždy, keď je manželstvo neplatné, ako napríklad keď si poručenec vezme svojho poručníka, alebo keď sa uzavrie manželstvo v rozpore so zákonmi, a v každom inom prípade, keď nie je platné, žaloba o vrátenie majetku, ktorý si neprávom privlastnil, nebude môcť byť podaná z toho dôvodu, že ju možno podať len vtedy, keď dôjde k rozvodu.

(1. Keď hovoríme o neoprávnene privlastnenom majetku, máme na mysli nielen ten, ktorý žena odstráni, keď si vytvorí úmysel dosiahnuť rozvod, ale aj taký, ktorý odstráni ešte počas manželstva, ak pri odchode od manžela tento majetok zatají.

(2) Julianus hovorí, že do žaloby o neoprávnené privlastnenie sa zahŕňa nielen majetok, ktorý existuje, ale aj taký, ktorý už zanikol. Hovorí, že za týchto okolností možno podať aj osobnú žalobu na jeho vrátenie.

(3. Ak si žena neoprávnene prisvojí majetok, ktorý bol daný do zálohu jej manželovi, bude zodpovedná za túto žalobu.

18. Paulus, Otázky, kniha VI.

Osobná žaloba na vrátenie takéhoto majetku bude môcť byť podaná aj v prospech jeho vlastníka, ale ten si môže vybrať, či podá túto, alebo reálnu žalobu.

(19. Ulpian, O edikte, kniha XXXIV.

Ak žena v čase rozvodu zavedie do domu svojho manžela zlodejov a ich pričinením odnesie majetok, aj keď s ním sama nenakladá, bude podliehať žalobe za jeho neoprávnené privlastnenie. Je teda pravda, ako uvádza Labeo, že manželka zodpovedá za túto žalobu, aj keď sa majetok nedostal do jej vlastníctva.

20. Marcellus, Digesty, kniha VII.

Ak manželka sama odstráni alebo využije služby zlodeja na odstránenie majetku, ktorý jej manžel nadobudol v dobrej viere, a urobí to s úmyslom dosiahnuť rozvod, rozsudok sa vydá proti nej v rámci žaloby o vrátenie neoprávnene privlastneného majetku.

21. Paulus, O edikte, kniha XXXVII.

Ak by žena v zúfalstve nad životom svojho manžela po tom, čo tajne odcudzila časť jeho majetku, dosiahla rozvod a jej manžel by sa z toho spamätal, má mu byť priznaná spravodlivá žaloba o vrátenie neprávom privlastneného majetku.

1. Ak otrok patriaci žene odstráni majetok jej manžela na príkaz jeho panej, ktorá má v úmysle dosiahnuť rozvod, Pedius sa domnieva, že nie je vinná z krádeže, pretože nezískava nič na svoj prospech; ani sa nepovažuje za to, že by poskytla otrokovi pomoc pri spáchaní trestného činu, pretože žena sama ho nespáchala, hoci otrok by nemal poslúchať svojho majiteľa, keď mu prikázal spáchať trestný čin; ale žaloba z dôvodu neoprávnene privlastneného majetku bude oprávnená.

2. Ak ešte otrok daný ako veno ukradne manželovi a žena vedela, že je nečestný, musí nahradiť celú stratu manželovi; ak však o zlej povahe otroka nevedela, nebude potom zodpovedná nad rámec odovzdania otroka ako náhrady škody.
3. Žaloba na vrátenie neprávom privlastneného majetku sa podáva na náhradu škody, aj keď vymożenie vena možno požadovať až následne.
4. Ak v prípade, že si majetok neoprávnene privlastnila manželka, bol manžel zbavený nejakej výhody, treba to zohľadniť.
5. Hoci táto žaloba vzniká zo spáchania trestného činu, stále zahŕňa nárok na majetok, a preto nie je predpísaná po uplynutí jedného roka, ako je to v prípade osobnej žaloby na vrátenie odcudzených vecí. Okrem toho bude podaná v prospech dedičov.
6. V tejto žalobe nemôže manžel ani manželka získať žiadnu výhodu z insolventnosti, pretože sa zakladá na krádeži.

(22) Julianus, Digesty, kniha XIX.

7. Ak muž podá žalobu proti svojej manželke z dôvodu, že si neoprávnene privlastnila majetok, a na súde sa vykoná jeho ocenenie a suma sa vyplatí, bude oprávnená podať žalobu o navrátenie vlastníctva majetku, ak ho stratila? Vzniká tu ťažkosť, pretože držbu získala podvodom. Odpovedal som, že ak niekto zaplatí sumu ocenenia nehnuteľnosti na súde, mal by sa považovať za osobu v postavení nadobúdateľa. Preto ak žena, proti ktorej bola podaná žaloba z dôvodu neoprávnene privlastneného majetku, zaplatí na súde jeho odhadnú hodnotu, bude mať právo na výnimku voči manželovi alebo jeho dedičovi, ak by niektorý z nich podal žalobu o vrátenie uvedeného majetku; a ak stratila jeho držbu, mala by jej byť priznaná skutočná žaloba.

1. Ak si žena neoprávnene privlastnila majetok v očakávaní smrti manžela a ten potom zomrie, dedič môže získať späť všetko, čo bolo privlastnené, žalobou o dedičstvo alebo žalobou o vydanie majetku na súde.

23. Africanus, Otázky, kniha VIII.

Ak sa manželstvo obnoví po druhom rozvode, platí, že naďalej existuje právo na žalobu z dôvodu majetku privlastneného v čase prvého rozvodu, ako aj z dôvodu výdavkov, ktoré vznikli alebo darovali počas predchádzajúceho manželstva.

(24) Ulpian, Pravidlá, kniha V.

Manžel je oprávnený na žalobu o vrátenie, ako aj na osobnú žalobu proti manželke z dôvodu majetku, ktorý si neoprávnene privlastnila, bez ohľadu na to, či mu patrí, alebo je zahrnutý vo vene; a je v jeho moci využiť tú žalobu, ktorú si zvolí.

25. Marcianus, Pravidlá, kniha III.

Žalobu na majetok, ktorý si neoprávnene privlastnila, je možné podať, ak bol odstránený s úmyslom dosiahnuť rozvod a rozvod skutočne nasledoval; ak si však manželka privlastní majetok svojho manžela počas manželstva, hoci táto žaloba nebude prípustná, manžel môže napriek tomu podať osobnú žalobu na vrátenie uvedeného majetku; v súlade s právom národov totiž zastávam názor, že majetok možno vždy získať späť osobnou žalobou od strán, ktoré ho majú v držbe neoprávnene.

26. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IV.

Žaloba na majetok, ktorý bol neoprávnene privlastnený, je osobnou žalobou.

Papinianus, Názory, kniha IV.

Žaloba za neoprávnene privlastnený majetok sa nelíši od žaloby, v ktorej je žena obvinená zo zločinu cudzoložstva.

28. Paulus, Otázky, kniha VI.

Ak žena ukradne majetok patriaci jej manželovi osobe, ktorej ho prvý požičal, ten bude oprávnený podať proti nej žalobu za krádež, hoci manžel takúto žalobu podať nemôže.

29. Tryphoninus, Disputácie, kniha XI.

Ocenenie neoprávnene prisvojeného majetku by sa malo počítať s ohľadom na čas, keď bol majetok odňatý, pretože žena je v skutočnosti vinná z krádeže, hoci je potrestaná miernejšie. Z tohto dôvodu takto neoprávnene privlastnený majetok nemôže nadobudnúť úžitkom dobromyseľný držiteľ; ak sa však jeho hodnota zvýši a nie je vrátený, zvýši sa aj ocenenie; ako je to v prípade žaloby o vrátenie ukradnutého majetku.

30. Papinianus, Otázky, kniha XI.

Ak je podaná žaloba proti žene z dôvodu majetku, ktorý si neoprávnene privlastnila po rozvode manželstva, žaloba zaniká v prípade, že by sa manželstvo obnovilo.

Tit. 3. O uznaní a výživnom detí, rodičov, patrónov a slobodných.

1. Ulpian, O edikte, kniha XXXIV.

Dekrét senátu vydaný v súvislosti s uznaním detí sa skladá z dvoch častí, z ktorých jedna sa týka uznania detí ich rodičmi a druhá tých, ktorí nahrádzajú falošné potomstvo.

1. Dekrét povoľuje samotnej žene alebo jej otcovi, pod ktorého kontrolou je, alebo komukoľvek, kto je poverený jedným z nich, v prípade, že sa domnieva, že je tehotná, oznámiť to svojmu manželovi alebo otcovi, pod ktorého kontrolou je, do tridsiatich dní po rozvode; alebo nechať oznámenie v jeho bydlisku, ak nie je možnosť osobného doručenia.

2. Pod pojmom "bydlisko" by sme mali rozumieť miesto, kde býva manžel, ak býva v meste, ale ak nebýva, ale býva vo vidieckom dome alebo v provinčnom meste, miesto, kde si strany zriadili svoje bydlisko počas manželstva.

3. Manželka by mala len oznámiť manželovi, že je s ním tehotná. Toto oznámenie nepodáva preto, aby jej manžel mohol poslať strážcov, ktorí by ju strážili, pretože stačí, ak mu oznámi, že je tehotná. Manžel by potom mal buď poslať osoby, aby ju strážili, alebo by jej mal oznámiť, že nie je s ním tehotná; a je prípustné, aby toto oznámenie urobil sám manžel alebo iná osoba v jeho mene.

4. Trestom pre manžela, ak nepošle osoby, ktoré by ho sledovali, alebo neoznámi žene, že nie je od neho tehotná, je, že bude nútený uznať dieťa; a ak by tak neurobil, bude potrestaný s mimoriadnou prísnosťou. Preto by mal odpovedať na oznámenie, alebo by sa malo odpovedať v jeho mene, že žena nie je od neho tehotná. Ak sa tak stane, nebude potrebné, aby dieťa uznal, ak nie je skutočne jeho vlastné.

5. Treba mať na pamäti, že oznámenie nevychádza od manžela, ale od ženy.

6. Ak by však manžel ponúkol strážcov, ktorí by jeho ženu strážili, a ona by to nedovolila; alebo ak by mu nedala oznámenie o svojom stave; alebo ak by mu dala oznámenie, ale nesúhlasila by s prijatím strážcov určených súdom, manžel alebo jeho otec má právo odmietnuť uznať dieťa.
7. Ak žena neoznámí svoje tehotenstvo do tridsiatich dní, ale urobí tak neskôr, mala by byť vypočutá po preukázaní náležitého dôvodu.
8. Ak by však úplne zanedbala oznámenie, Julianus hovorí, že to nijako nepoškodí dieťa.
9. Tridsať dní po rozvode by sme mali chápať ako dni nepretržité, a nie disponibilné.
10. V devätnástej knihe Digest od Juliána sa navrhuje nasledujúca pekná vec. Ak by žena neoznámila svojmu manželovi svoj stav do tridsiatich dní, ale v tejto lehote by sa jej narodilo dieťa, uplatní sa dekrét senátu? Hovorí, že v tomto prípade sa nebude uplatňovať Plautiov dekrét senátu, pretože sa predpokladalo, že sa nevzťahuje na dieťa, ktoré sa narodilo do tridsiatich dní, pretože senát určil tridsať dní na oznámenie tehotenstva. Myslím si však, že by to nijako nepoškodilo dieťa.
11. Rovnako ako na druhej strane, ak by manžel po prijatí oznámenia od svojej manželky poslal strážu, nespôsobiloby to žiadnu ujmu jemu samému. Bude mu teda dovolené poprieť, že dieťa je jeho, a ani ho to nepoškodí, pretože nad ženou postavil stráž. Tento názor uvádza aj Marcellus v siedmej knihe Digest, pretože hovorí, že ak strana popiera, že žena je jeho manželkou alebo že je od neho tehotná, môže bez toho, aby si spôsobil akúkoľvek ujmu, veľmi správne poslať osoby, aby ju strážili, najmä ak v čase, keď tak urobí, podá protest.
12. Julianus v devätnástej knihe Digest hovorí, že v dekréte senátu sa uvádza, že ak by žena oznámila svojmu mužovi, že počala od neho, a on by po oznámení neposlal osoby, aby ju sledovali alebo vyšetrovali, a v prítomnosti svedkov by nevyhlásil, že nie je od neho tehotná, bude nútený uznať dieťa, keď sa narodí; z toho však nevyplýva, že ak povie, že dieťa je jeho, musí ho urobiť svojím dedičom, ak ho splodil niekto iný. Napriek tomu sa domnieva, že keď sa prípad prejedná na súde, priznanie otca založí silnú domnienku v prospech dieťaťa.
13. Hovorí tiež, že na druhej strane, ak žena po rozvode nedodrží to, čo bolo predpísané dekrétom senátu, otec má právo dieťa nepriznať; a že z toho nevyplýva, že po narodení dieťaťa nemôže byť vyhlásené za jeho, ale len to, že otec nebude nútený ho vyživovať, ak by sa preukázalo, že je jeho vlastným potomkom.
14. Julianus tiež hovorí, že ak žena oznámí svojmu mužovi, že je tehotná, a on to nepoprie, nemožno z toho vyvodit' záver, že dieťa je jeho, hoci môže byť nútený ho vyživovať. Bolo by však veľmi nespravodlivé, keby v prípade, že muž bol dlhší čas

neprítomný a po návrate zistí, že jeho žena je tehotná, a z tohto dôvodu ju zavrhne, a on zanedbá splnenie niektorého z ustanovení dekrétu senátu, dieťa by malo byť jeho dedičom.

15. Z toho, čo bolo povedané, vyplýva, že dieťa nie je nijako poškodené, ak manželka nedodrží niektoré z ustanovení Dekrétu senátu, keď dieťa v skutočnosti patrí jej manželovi ? a to sa netýka len jeho práv, ba ani jeho výživy, podľa reskriptu božského Pia; alebo ak manžel zanedbal to, čo predpisuje Dekrét senátu, určite ho možno prinútiť, aby dieťa vyživoval, ale môže sa ho zrieknuť.

16. Je jasné, že ak by žena po tom, čo to oznámila svojmu manželovi, poprela, že je od neho tehotná, hoci nesmie poslať osoby, ktoré by ju sledovali, nemôže zabrániť tomu, aby sa vykonalo vyšetrenie, ktoré by zistilo, či je žena od neho tehotná, alebo nie. Ak sa tento prípad dostane na súd a bude vydané rozhodnutie o tom, či je žena tehotná so svojím manželom, alebo nie, dieťa musí byť manželovi uznané, či mu patrí, alebo nie.

(2) Julianus, Digesty, kniha XIX.

To platí pre všetky prípady, a preto bude dieťa pokrvne spriaznené so svojimi bratmi.

(3) Ulpian, O edikte, kniha XXXIV.

Na druhej strane, ak by sudca rozhodol, že dieťa nepatrí manželovi, hoci je skutočne jeho, je ustálené, že rozhodnutie tohto druhu sa rovná zákonu. Tento názor schvaľuje Marcellus v siedmej knihe Digest a my ho v súčasnosti využívame.

1. Z dôvodu, že Plautiov dekrét senátu sa vzťahuje na deti narodené po rozvode, bol za vlády božského Hadriána prijatý iný dekrét senátu, ktorý predpisoval, že deti narodené počas manželstva musia byť uznané rodičmi.

2. Ale čo ak sa dieťa narodí po smrti svojho otca a počas života svojho starého otca, pod ktorého správu by bolo zverené, ak by sa preukázalo, že uvedené dieťa je potomkom syna starého otca? Je potrebné zvážiť, čo sa musí v tomto prípade konať. Mal by sa prijať názor, že otázka jeho uznania by sa mala ponechať na jeho starého otca.

3. Ale čo ak by v tomto prípade vznikla otázka, či sa dieťa narodilo počas manželstva, alebo neskôr? Treba povedať, že na určenie tejto otázky by sa malo uskutočniť konanie v súlade s dekrétom senátu.

4. A čo by sa malo urobiť, ak by sa popieralo, že žena bola manželkou údajného manžela? Julianus informoval Sexta Caecilia Africanusa, že existuje dôvod na predbežné vyšetrenie.

5. Treba konštatovať, že tieto dekréty senátu sa po smrti otca neuplatňujú, ak neexistuje príbuzný, pod ktorého správu by sa dieťa mohlo dostať. Aký nárok na majetok by mohlo dieťa v tomto prípade uplatniť? Mohlo by si takýto nárok uplatniť bez ohľadu na to, či ho splodila osoba, ktorej majetok požaduje, alebo nie? To, čo napísal Julianus v devätnástej knihe Digest, platí do tej miery, že ak by sa konanie o uznanie dieťaťa začalo ešte za života otca a ten by zomrel pred vydaním rozhodnutia, treba sa odvolať na karbonársky edikt.

6. Tieto dekréty senátu sa vzťahujú aj na deti, ktoré sa narodili vlastným dedičom. Lepší názor však je, že sa neuplatňujú v prípade, keď dieťa, o ktorého uznanie ide, nebolo pod kontrolou strany, ktorá iniciovala konanie.

4. Paulus, Názory, kniha II.

Nielen ten, kto dieťa udusí, ho má za usmrtené, ale aj ten, kto ho opustí alebo mu odoprie jedlo, ako aj ten, kto ho vystaví na verejnom mieste s cieľom vzbudiť ľútosť, ktorú sám necíti.

5. Ulpián, O povinnostiach konzula, kniha II.

Ak niekto žiada podporu pre svoje deti, alebo ak deti môže podporovať ich otec, sudca sa má o tom presvedčiť.

1. Či má byť otec nútený podporovať len také deti, ktoré sú pod jeho kontrolou, alebo má podporovať tie, ktoré sú už emancipované alebo ktoré sa z iného dôvodu stali nezávislými, je otázka na zváženie. Myslím si, že lepší názor je ten, že aj v prípade, keď deti nie sú pod otcovou kontrolou, musia ich vydržiavať rodičia, a na druhej strane, že ich majú vydržiavať aj rodičia.

2. Pozrime sa, či sme povinní podporovať len svojich otcov, starých otcov, prastarých otcov a ostatných príbuzných mužského pohlavia, alebo sme povinní podporovať aj svoje matky a ostatných príbuzných v materskej línii. Lepší názor je, že sudca by mal v každom prípade zasiahnuť s cieľom poskytnúť úľavu v núdzi jedným a v slabosti druhých; a keďže táto povinnosť vyplýva zo spravodlivosti a z príbuzenskej náklonnosti, sudca by mal starostlivo zvážiť nároky každej zo strán.

3. Treba povedať, že rovnaké pravidlo sa uplatňuje aj na výživné detí ich rodičmi.

4. Preto nútime matku, aby vydržiavala svoje nemanželské deti, a ony aby vydržiavali ju.

5. Božský Pius tiež naznačuje, že starý otec z matkinej strany je povinný podporovať svoje vnúčatá.

6. V jednom reskripte tiež uviedol, že otec musí podporovať svoju dcéru, ak sa na súde preukáže, že ju skutočne splodil.
7. Ak sa syn môže sám živiť, súd by mal rozhodnúť, že ho nebude nútiť, aby mu poskytoval výživné. Preto cisár Pius v reskripte uviedol: "V prípade, že by sa mal vyživovať, mal by sa vyživovať: "Príslušní sudcovia a pred ktorými sa objavíš, musia nariadiť, aby ťa tvoj otec vydržoval v pomere k jeho možnostiam; za predpokladu, že tvrdíš, že si remeselník a že sa z dôvodu zlého zdravotného stavu nemôžeš živiť vlastnou prácou."
8. Ak otec popiera, že účastník konania, ktorý žiada o výživné, je jeho syn, a preto tvrdí, že by ho nemal poskytovať; alebo ak syn popiera, že žiadateľ o výživné je jeho otec, sudcovia musia vo veci rozhodnúť zjednodušene, a ak sa preukáže, že žiadateľ je syn alebo otec, musia potom nariadiť, aby bol podporovaný. Ak by sa to však nepreukázalo, nesmú rozhodnúť o poskytnutí výživného.
9. Je však potrebné pripomenúť, že ak sudcovia rozhodnú, že sa má poskytovať podpora, predsa to nie je na ujmu pravdy, pretože nerozhodujú o tom, že účastník je syn, ale len o tom, že sa má poskytovať podpora. To uviedol aj božský Marek v reskripte.
10. Ak by niekto odmietol poskytnúť podporu, sudcovia musia určiť sumu, ktorú má poskytnúť, v pomere k jeho majetkovým pomerom, a ak ju aj tak neposkytne, možno ho prinútiť splniť rozsudok tým, že sa jeho majetok exekvuje a predá.
11. Sudca musí tiež určiť, či má príbuzný alebo otec nejaký vážny dôvod na to, aby odmietol poskytovať výživné svojim deťom. Existuje reskript adresovaný Trebatiovi Marinovi, v ktorom sa uvádza, že otec môže riadne odmietnuť vyživovať svojho syna, ak ten proti nemu podal oznámenie.
12. V niektorých reskriptoch sa uvádza, že sudca môže otca prinútiť, aby svojim deťom poskytoval nielen výživu, ale aj všetky ostatné potreby.
13. Ak bol syn emancipovaný pred dosiahnutím puberty, môže byť nútený podporovať svojho otca, ak je tento v chudobe; každý by totiž odôvodnene povedal, že je nanajvýš nespravodlivé, aby otec zostal v nedostatku, kým jeho syn bol v blahobytných pomeroch.
14. Ak matka, ktorá poskytla dieťaťu zaopatrenie, podá žalobu proti jeho otcovi, mala by byť vypočítaná za určitých podmienok; božský Marek totiž v reskripte adresovanom Antónii Montane uviedol: "Sudcovia odhadnú, koľko ti má zaplatiť otec tvojej dcéry úmerne k sume nevyhnutného zaopatrenia, ktoré si jej poskytla na jej výživu; nemôžeš však získať toľko, koľko by si vynakladala na svoju dcéru z materinskej lásky, aj keby ju otec vyhнал."

15. Filiálna náklonnosť vyžaduje, aby rodičia podporovali syna, ktorý je vo vojenskej službe, za predpokladu, že má na to prostriedky.
16. V reskripte sa uvádza, že hoci by mal byť rodič podľa diktátu prírody podporovaný svojím synom, predsa len by sa od neho nemalo vyžadovať, aby platil jeho dlhy.
17. Existuje aj reskript, v ktorom sa uvádza, že synovi dedičia, ak nechcú, nie sú nútení poskytovať otcovi takú pomoc, akú by mu syn, kým žije, poskytoval z pohnútok synovskej povinnosti, ibaže by bol otec v najväčšej biede.
18. Sudcovia zvyknú rozhodovať aj medzi patrónmi a slobodnými, ak vznikne otázka ich výživy. Preto ak patróni popierajú, že žiadatelia sú ich slobodní, sudcovia musia vykonať vyšetrovanie, a ak sa preukáže, že sú ich slobodní, musia nariadiť, aby ich vyživovali. Nariadenie o podpore však nebráni slobodníkovi (ak popiera, že ním je), aby sa domáhal svojich práv proti svojmu patrónovi.
19. Podporu musia slobodní poskytovať svojim patrónom, ktorí sú v chudobe, úmerne svojim možnostiam. Ak sa však títo môžu živiť sami, autorita sudcu nemusí zasahovať.
20. Možno si položiť otázku, či majú byť podporovaní len patróni, alebo musia byť vyživované aj ich deti. Myslím si, že po preukázaní náležitého dôvodu by sudcovia mali nariadiť, aby boli vydržiavané aj deti patrónov, síce nie tak ľahko ako patróni, ale niekedy; slobodní by totiž mali preukazovať úctu nielen svojim patrónom, ale aj ich deťom.
21. Slobodník ženy je povinný podporovať jej deti.
22. Ak by si niekto želal, aby ho podporoval slobodník jeho slobodníka alebo otrok, ktorého manumitoval z dôvodu poručníctva, alebo ten, ktorého vykúpil z otroctva za vlastné peniaze, nemal by byť vypočutý. Ako totiž hovorí Marcellus, mal by byť porovnávaný s tým, kto vymáhaním odmeny stráca tým práva, ktoré má na oslobodeného.
23. Ak syn svojho patróna obvinil slobodníka svojho otca z hrdelného zločinu, popiera, že ten je povinný ho vydržiavať.
24. Aj slobodná žena je povinná podporovať svojho patróna.
25. Na rozhodovanie s ohľadom na podporu patróna sa zvyčajne určuje rozhodca, ktorý musí zistiť hodnotu prostriedkov slobodného, aby sa mohla určiť výška výživného, a to sa musí poskytovať, kým je slobodný schopný a kým to patrón vyžaduje.

26. Slobodní sú povinní poskytovať podporu otcovi a matke svojho patróna, ak patrón a jeho deti už nežijú, ak sú v núdzi a slobodní majú na to prostriedky.

6. Modestinus, Concerning Manumissions.

Patrón tým, že odmietne poskytnúť podporu na žiadosť svojho oslobodeného, stráca privilégiá, ktoré boli v jeho prospech uložené tomuto oslobodenému z dôvodu jeho manumisie, a je potrestaný stratou majetku oslobodeného; nie je však povinný poskytnúť podporu, aj keď je toho schopný.

1. Ústava cisára Commoda obsahuje nasledujúce ustanovenia: "Ak sa preukáže, že patrón sa k svojmu slobodníkovi správal hrubo, alebo ho kruto bil, alebo ho opustil, keď bol v chudobe, alebo keď trpel telesnou chorobou; musí byť najprv opäť podriadený svojmu patrónovi a prinútený poskytovať mu služby ako svojmu pánovi, a ak sa týmto postupom nestrpí, predá sa kupcovi pod autoritou sudcu a jeho cena sa odovzdá jeho patrónovi".

7. Ten istý, Názory, kniha V.

Ak ten, o ktorom sa tvrdí, že bol manželom ženy, popiera uzavretie manželstva z dôvodu, že je pripravený dokázať, že tá, ktorá tvrdí, že je jeho manželkou, je otrokyňou, bude zatiaľ nútený vydržiavať jej deti; ak by sa však preukázalo, že bola otrokyňou, ten, kto bol poverený ich vydržiavaním, nebude z tohto dôvodu poškodený.

8. Marcellus, O Lex Julia et Papia, kniha I.

Deti našich mužských potomkov sú pod našou starostlivosťou, ale to neplatí pre deti pochádzajúce zo žien; je totiž zrejmé, že dieťa, ktoré porodí dcéra, je pod starostlivosťou svojho otca, a nie starého otca, ibaže otec nežije alebo je v núdzi.

9. Paulus, O patronátnom práve.

Patróni a ich deti nemajú právo na majetok svojich pozostalých slobodníkov, pokiaľ súdu nepreukážu, že sú takí slabí alebo chudobní, že by im mali pomáhať mesačnými príspevkami na stravu ich slobodníci. Toto pravidlo bolo stanovené v mnohých cisárskych ústavách.

Tit. 4. O vyšetřování tehotných žien a o opatreniach, ktoré sa majú prijať v súvislosti s ich pôrodom.

1. Ulpián, O edikte, kniha XXIV.

V časoch božských bratov sa objavil manžel, ktorý tvrdil, že jeho manželka je tehotná, ale ona to poprela, a cisári po porade v tejto veci adresovali Valeriovi Priscianovi, mestskému prétorovi, reskript v nasledujúcom znení. "Zdá sa, že Rutilius Severus žiada niečo mimoriadne, keď žiada o ustanovenie opatrovníka pre svoju manželku, ktorá je s ním rozvedená a ktorá tvrdí, že nie je tehotná. Preto nikoho neprekvapí, ak aj My navrhne nový plán a nápravu. Ak manžel trvá na svojej požiadavke, bude najvhodnejšie, aby sa vybral dom váženej ženy, do ktorého Domitia môže ísť, a aby ju po vašom výbere vyšetřili tri pôrodné asistentky, skúsené vo svojom povolání a dôveryhodné. A ak všetky alebo len dve z nich oznámia, že sa zdá byť tehotná, potom treba ženu presvedčiť, aby prijala opatrovníka, ako keby o to sama požiadala. Ak neporodí dieťa, jej manžel bude vedieť, že sa mu dostane hanby a že sa to dotkne jeho povesti, a nebude sa bezdôvodne považovať za to, že to vymyslel, aby poškodil svoju manželku. Ak však všetky uvedené ženy alebo väčšina z nich vyhlásia, že žena nie je tehotná, nebude dôvod na ustanovenie opatrovníka."

1. Z tohto reskriptu je úplne zrejmé, že dekréty senátu týkajúce sa uznania detí sa nebudú uplatňovať, ak žena predstierala, že je tehotná, alebo to dokonca popierala. Nie je to ani nerozumné, pretože dieťa je súčasťou ženy, resp. jej útrobov, ešte predtým, ako sa narodí. Po jeho narodení je však zrejmé, že manžel môže v súlade so svojimi právami prostredníctvom interdiktú požadovať, aby bolo dieťa predvedené v jeho prítomnosti, alebo aby mu bolo mimoriadnym konaním umožnené jeho odobratie. Preto mu cisár prichádza na pomoc, keď je to potrebné.

2. V súlade s týmto reskriptom môže byť žena predvolaná pred prétora a po vypočutí, či sa domnieva, že je tehotná, môže byť prinútená odpovedať.

3. Čo sa musí urobiť v prípade, že by neodpovedala alebo by sa nedostavila pred prétora? Máme uplatniť trest stanovený dekrétom senátu, a to, že manžel má právo nepriznať dieťa? Predpokladajme však, že manžel sa s tým neuspokojí a že radšej bude otcom, ako by mal byť zbavený svojho syna? Vtedy bude žena z poverenia prétora prinútená dostaviť sa na súd, a ak sa dostaví, odpovedať; a ak odmietne, jej majetok bude exekučne odobratý a predaný, alebo bude potrestaná pokutou.

4. Ale čo ak by po výsluchu povedala, že je tehotná? Vtedy sa musí postupovať podľa dekrétu senátu. Ak by však poprela, že je tehotná, potom v súlade s týmto reskriptom musí prétor zavolať pôrodné asistentky.

5. Treba poznamenať, že ani manžel, ani manželka nesmú predvolať pôrodné asistentky, ale všetky musí predvolať prétor.

6. Pretor musí tiež vybrať dom váženej matróny, do ktorého musí žena ísť, aby mohla byť vyšetrená.

7. Čo sa musí urobiť, ak sa žena nedá vyšetriť alebo odmietne ísť do domu? Za týchto okolností sa treba dovolávať aj autority préтора.

8. Ak všetky alebo väčšina pôrodných asistentiek vyhlási, že žena nie je tehotná, môže podať žalobu z dôvodu spáchanej škody? Myslím si, že lepší názor je, že takúto žalobu môže podať, avšak za predpokladu, že jej manžel jej týmto konaním chcel spôsobiť škodu. Ak však nemal v úmysle spôsobiť jej škodu, ale skutočne sa domnieval, že je tehotná, keďže bol ovplyvnený extrémnou túžbou mať deti, alebo preto, že ho ona sama k takémuto názoru priviedla, keď počas manželstva predstierala, že je to tak, bude úplne spravodlivé, ak bude manžel ospravedlnený.

9. Okrem toho treba pripomenúť, že reskriptom nebola stanovená žiadna lehota, hoci v dekrétach senátu týkajúcich sa uznania detí bola stanovená lehota tridsať dní na to, aby žena oznámila svoje tehotenstvo. Čo by sa teda malo urobiť? Máme povedať, že manžel môže vždy predvolať svoju manželku pred préтора, alebo mu máme určiť tridsať dní na to, aby tak urobil? Myslím si, že v prípade preukázania náležitého dôvodu by mal prétor vypočuť manžela aj po uplynutí tridsiatich dní.

10. V súvislosti s vyšetrením tehotnej ženy a opatreniami, ktoré treba prijať pri pôrode, prétor hovorí: "Ak žena po smrti manžela vyhlási, že je tehotná, musí sa postarať, aby to oznámila zainteresovaným stranám alebo ich zástupcovi, a to dvakrát v priebehu mesiaca nasledujúceho po jeho smrti, aby mohli poslať osoby na jej vyšetrenie, ak si to želajú. Posielajú sa slobodné ženy v počte piatich osôb a všetky musia vykonať vyšetrenie naraz, ale žiadna z nich sa počas vyšetrenia nesmie dotknúť brucha ženy bez jej súhlasu. Žena bude porodená v dome váženej matróny, ktorú určím. Tridsať dní pred očakávaným pôrodom oznámi zainteresovaným stranám alebo ich zástupcom, aby poslali osoby, ktoré budú prítomné pri pôrode, ak si to budú želať. Do miestnosti, kde má byť žena odovzdaná, bude len jeden vchod, a ak ich bude viac, budú uzavreté doskami. Pred vchodom do tejto miestnosti budú držať stráž traja slobodní muži a tri slobodné ženy spolu s dvoma spoločníkmi. Zakaždým, keď spomínaná žena vstúpi do tejto miestnosti alebo do ktorejkoľvek inej, alebo pôjde do kúpeľa, môžu ju strážcovia predtým preskúmať, ak si to želajú, a tiež prehľadávať všetky strany, ktoré by do nej mohli vstúpiť. Správcovia, ktorí sú umiestnení pred touto miestnosťou, môžu prehľadávať všetky osoby, ktoré do nej alebo do domu vstúpia, ak si to želajú. Keď žena začne rodiť svoje dieťa, musí to oznámiť všetkým zainteresovaným stranám alebo ich zástupcom, aby mohli poslať osoby, ktoré budú prítomné pri jej pôrode. Posielajú sa slobodné ženy v počte päť, takže okrem dvoch pôrodných babíc nesmie byť v uvedenej miestnosti prítomných viac ako desať slobodných žien a viac ako šesť otrokýň. Všetky, ktoré budú prítomné v miestnosti, sa musia prehľadať, pretože sa obávajú, že niektorá z nich môže byť tehotná. V uvedenej miestnosti nesmú byť menej ako tri svetlá, a to z toho dôvodu, že tma je lepšie prispôsobená na zámenu dieťaťa. Keď sa dieťa narodí, ukáže sa zainteresovaným stranám alebo ich zástupcom, ak si ho želajú prezrieť. Vychovávať

ho bude ten, koho určí jeho otec. Ak otec nedá v tomto ohľade žiadne pokyny alebo osoba, ktorú si želá, aby ho vychovávala, ho neprevezme, urobí to niekto mnou určený po preukázaní náležitého dôvodu. Osoba, ktorou má byť dieťa vychovávané, ho po dovŕšení veku troch mesiacov predvedie dvakrát mesačne, kým nedovŕši šesť mesiacov; potom raz mesačne a od dovŕšenia šiestich mesiacov až do dovŕšenia veku jedného roka ho bude predvádzať každý druhý mesiac; a po dovŕšení veku jedného roka, kým nebude vedieť hovoriť, ho bude predvádzať raz za šesť mesiacov, kdekoľvek si to bude priať. Ak sa zainteresovaným stranám nedovolí vyšetriť ženu a pozorovať ju alebo byť prítomný pri jej pôrode a ak sa urobí čokoľvek, čo by zabránilo tomu, čo je uvedené vyššie, neudelím povolenie na držbu dieťaťa a po tom, ako som sa oboznámil s prípadom, a neurobím to ani vtedy, keď sa dieťa nedovolí vyšetriť, ako je uvedené vyššie. Tam, kde sa mi zdá, že existuje dobrý dôvod, neudelím tie opatrenia, ktoré sľubujem tým, ktorým bolo udelené vlastníctvo majetku v súlade s mojím ediktom."

11. Hoci je edikt prétora úplne jasný, predsa len by sa nemal zanedbať jeho výklad.

12. Z toho vyplýva, že žena by mala dať oznámenie zainteresovaným stranám, teda tým, v ktorých záujme je, aby nemala deti, alebo tým, ktorí majú nárok na celý majetok alebo jeho časť, či už ako dedičia zo zákona, alebo na základe závetu.

13. Ak však bol otrok ustanovený za dediča a nemá deti; Aristo uvádza, že v tomto prípade je v právomoci prétora povoliť mu, aby prijal nie všetky, ale niektoré opatrenia s ohľadom na vydanie. Myslím si, že tento názor je správny. Je totiž v záujme verejnosti, aby nedošlo k zámene dieťaťa, aby sa zachovala česť osôb s hodnotou, ako aj rodín. Preto ak bol takýto otrok vymenovaný s očakávaním nástupníctva, mal by byť vypočutý; bez ohľadu na to, aké je jeho postavenie, keďže koná tak vo verejnom, ako aj vo svojom vlastnom záujme.

14. Okrem toho treba upovedomiť aj tých, ktorí sú ďalší v dedičskej línii; ako napríklad dediča ustanoveného v prvom stupni, ale nie toho, ktorý bol nahradený; a ak hlava rodiny zomrela bez závetu, treba upovedomiť tých, ktorí sú na prvom mieste v dedičskej línii. Ak je však viacero osôb, ktoré majú právo dediť v rovnakom čase, mali by sa oznámiť všetky.

15. Opäť platí, že ak prétor povie, že neudelí dedičstvo po tom, ako sa oboznámil s prípadom, alebo že odmietne určité úkony, vzťahuje sa to na prípad, keď sa z neznalosti zanedbalo niektoré ustanovenie z tých, ktoré chcel prétor dodržať; tým však nie sú dotknuté práva dieťaťa. Veď čo by to bolo za pravidlo, keby sa niektorá z drobných formalít, o ktorých prétor vyhlásil, že sa musia dodržať, nespĺnila a vlastníctvo majetku by sa dieťaťu odmietlo? Musí sa dodržiavať zvyk okolia a v súlade s ním sa musí žena vyšetriť a pôrod a dieťa sledovať.

2. Julianus, Digesty, kniha XXIV.

Edikt, ktorý má odkaz na prehliadku tehotných žien, je v rozpore s ediktom udeleným v súlade s ustanoveniami karbonárskeho dekrétu.

(1) Niekedy však má prétor od týchto formalít upustiť, ak sa prehliadka ženy neuskutoční alebo sa jej pôrod nesleduje, a to nie zo zlého úmyslu, ale z nevedomosti.

3. Paulus, O Plautiovi, kniha XIV.

Ak niekto zastupuje nenarodené dieťa alebo je ustanovený za dediča v prípade, že nemá deti, a chce, aby sa žena sledovala, treba ho vypočuť.

4. Scaevola, Digesty, kniha XX.

Istý muž, u ktorého bolo stanovené, že ak zomrie bez potomstva, všetko, čo sa dostane do jeho rúk, má byť ponechané na starosti jeho sestry ako správkyne, zomrel po tom, čo ustanovil posmrtného dediča, ktorému nahradil iných. Vyvstala otázka, či má byť sestra alebo jej zástupcovi dovolené vyšetriť ženu a dohliadať na jej pôrod v súlade s podmienkami ediktu, keďže manželka zosnulého vyhlásila, že je tehotná. Odpovedal som, že v takomto prípade, v súvislosti s ktorým sa uskutočnilo vyšetrovanie, možno konštatovať, že starostlivosť, ktorú prejavila osoba poverená dôverou, by sa mala rešpektovať a že žiadosti by sa malo vyhovieť, ak sa preukáže náležitý dôvod.

Tit. 5. V prípade, že žena je uvedená do držby majetku svojho manžela v mene svojho nenarodeného dieťaťa a táto držba bola údajne podvodne prevedená na iného.

1. Ulpián, O edikte, kniha XXXIV.

Prétor týmto ediktom nanajvýš vhodne ustanovil, že držba, ktorú sľubuje v prospech nenarodeného dieťaťa, nesmie byť príležitosť na úžeru iným osobám.

(1) Ustanovuje preto žalobu proti žene, ktorá toto vlastníctvo podvodne prevedie na iného. Svoju autoritu totiž nevykonáva len nad samotnou ženou, ale aj nad každým, pod ktorého kontrolou môže byť; to znamená v prípadoch, keď sa inému umožní získať vlastníctvo ich podvodným konaním, a sľubuje proti nim žalobu v rozsahu záujmu strany, ktorá konanie iniciuje.

(2) Prátor nevyhnutne dodáva, že ak niekto podvodným spôsobom získal držbu majetku, bude nútený sa jej vzdať. Donúti ho však k tomu nie prostredníctvom autority svojho úradu alebo prostredníctvom svojich podriadených, ale svojho cieľa dosiahne lepšie a v súlade s občianskym právom, keď interdiktom prinúti dotknutú stranu, aby sa uchýlila k riadnemu konaniu.

(3) Je v záujme toho, kto iniciuje konanie, aby sa inému neumožnilo získať držbu, keď tento spotreboval v dobrej viere získaný výnos, alebo keď sa držby zmocnil úžerník a výnos od neho nemožno vymôcť z dôvodu, že je platobne neschopný.

(4. Tejto žalobe sa vyhovie aj po uplynutí jedného roka, pretože jej predmetom je navrátenie majetku.

(5) Ak je žena, ktorá sa dopustila podvodu, pod otcovskou kontrolou, žalobe sa vyhovie proti jej otcovi, ak sa časť majetku dostala do jeho rúk.

2. Paulus, O edikte, kniha XXXVII.

Podvodne koná žena, ktorá nezabráni inej strane, aby získala vlastníctvo; alebo s cieľom niekoho oklamať uvedie do vlastníctva iného tajne a pomocou nejakého úskoku.

1. Ak sa preukáže, že sa podvodu dopustili otec a dcéra, žalobu možno podať proti ktorémukoľvek z nich, ktorého si žalobca môže vybrať; pretože sa priznáva v prospech zainteresovanej strany. Preto môže vymáhať všetko, o čo mohol prísť, od ženy, ktorá je pod otcovou kontrolou, ale táto žaloba mu nebude k dispozícii nad rámec výdavkov, ktoré vznikli v súvislosti s vedením konania.

Tit. 6. Ak sa tvrdí, že žena získala vlastníctvo majetku svojho manžela v mene svojho nenarodeného dieťaťa tým, že podala nepravdivé vyhlásenie.

1. Ulpian, O edikte, kniha XXXIV.

Ak sa držby domáha žena v mene svojho nenarodeného dieťaťa a po zložení prísahy dedičom prisahá, že je tehotná, prísaha sa musí dodržať a nebude zodpovedná z dôvodu, že držbu získala nepravdivým vyhlásením, ani sa na ňu nebude vzťahovať žiadne donútenie po zložení prísahy. Ak by však porodila dieťa, možno vykonať vyšetrovanie, či je pravda, že bola tehotná so svojím manželom; ak sa totiž prísaha skladá medzi dvoma osobami, nemôže priniesť prospech tretej osobe ani poškodiť práva ostatných osôb. Za takýchto okolností nebudú poškodené ani práva dieťaťa.

1. Tento edikt je založený na tej istej zásade ako predchádzajúci, pretože prétor, keďže je ľahké udeliť žene vlastníctvo majetku v mene jej nenarodeného dieťaťa, nemal by opomenúť potrestať jej nepravdivé vyhlásenie.
2. Za podvodne získanú držbu sa považuje žena, ktorá sa pokúša získať držbu, pričom si je dobre vedomá, že nie je tehotná.
3. Pretor sľubuje túto žalobu v rámci disponibilného roka, ale nie po jeho uplynutí, pretože má povahu trestnej žaloby.
4. Podobne aj v tomto prípade prétor sľubuje žalobu na vymáhanie sumy úrokov žalobcu.
5. Túto žalobu prétor sľubuje aj voči otcovi ženy, ak práve jeho činom podvodne získala držbu.
6. Túto žalobu môže podať ktokoľvek, v koho záujme je, aby sa žena nedostala do držby majetku; ako napríklad buď spoludedič, ktorý čaká na narodenie dieťaťa, alebo osoba, ktorá bola nahradená, alebo osoba, ktorá by dedila ab intestato, ak by žena zomrela.
7. Záujem navrhovateľa sa v prvom rade považuje za odkaz na výživné, ktoré si žena nárokuje z dôvodu svojho tehotenstva; z tohto dôvodu totiž nemožno nič vymáhať, pokiaľ žena nezískala vlastníctvo nehnuteľnosti na základe podvodného zastúpenia. Ak však nedošlo k podvodnému zastúpeniu, nebude nútená nič platiť, pretože získala výživné bez akéhokoľvek dôvodu pod zámienkou svojho tehotenstva.
8. Niekedy sa výška úrokov zvyšuje, ak je napríklad dedič, ktorý má pochybnosti o tehotenstve ženy, vylúčený z dedičstva. Julianus totiž hovorí, že táto žaloba by sa mala priznať dedičovi, ktorý je vylúčený, ak by bolo v jeho záujme, aby žena podvodne nezískala vlastníctvo; pretože ak by tomu tak nebolo, ustanovený dedič by vstupom do dedičstva zanechal svojmu dedičovi hodnotnejšie dedičstvo. Žena by mohla byť obvinená aj zo zníženia hodnoty dedičstva, keďže dedič ho neprijal z dôvodu vyhliadky na narodenie dieťaťa.
9. Julianus v devätnástej knihe Digest tiež hovorí, že ak by dedič, ktorý bol nahradený, zomrel v čase, keď je žena v držbe majetku, jeho dedič môže od ženy vymáhať jeho hodnotu prostredníctvom tej istej žaloby.

10. Je však potrebné zväžiť, či sa má žena zrieknuť odkazov a iných ťarch na pozostalosti; a zdá sa mi, že možno konštatovať, že odkazovníci majú právo využiť túto žalobu voči nej, pretože je v ich záujme, aby sa do dedičstva vstúpilo.

11. Je zrejmé, že oslobodeným otrokom sa musí poskytnúť úľava, pokiaľ ide o stranu, ktorá podala túto žalobu v mene pozostalosti; to znamená, že bude nútená splniť poručiteľstvo, keďže získala ich hodnotu. Myslím si však, že prétor by mal prísť na pomoc tým, ktorí boli priamo manumitovaní, a svojím zásahom by mal zachovať ich slobodu.

12. Ak existuje podvod zo strany ženy pod otcovskou kontrolou a jej otec sa na ňom podieľal, bude zodpovedný vo svojom mene.

Tit. 7. Ohľadom konkubín.

1. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha II.

Ak slobodná žena žije v konkubinate so svojím patrónom, môže ho opustiť bez jeho súhlasu a spojiť sa s iným mužom buď v manželstve, alebo v konkubinate. Myslím si však, že konkubína by nemala mať právo vydať sa, ak opustí svojho patróna bez jeho súhlasu, pretože pre slobodnú ženu je čestnejšie byť konkubínou patróna ako stať sa matkou rodiny.

1. Zastávam názor s Atilicinom, že v konkubinate môžu byť ponechané len tie ženy, ktoré nie sú zneuctené takýmto zväzkom bez obáv zo spáchania zločinu.

2. Ak muž drží v konkubinate ženu, ktorá bola odsúdená za cudzoložstvo, nemyslím si, že sa na ňu bude vzťahovať Lex Julia de Adulteriis, hoci bude zodpovedný, ak sa s ňou ožení.

3. Ak žena žila v konkubinate so svojím patrónom a potom udržiava rovnaký vzťah s jeho synom alebo vnukom, nemyslím si, že koná správne, pretože spojenie tohto druhu sa veľmi blíži k spojeniu, ktoré je neslávne známe, a preto by sa takéto škandalózne konanie malo zakázať.

4. Je jasné, že každý si môže ponechať konkubínu v akomkoľvek veku, pokiaľ nemá menej ako dvanásť rokov.

2. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha XII.

Ak sa patrón, ktorý má za konkubínu slobodnú ženu, stane nepričetným, je spravodlivejšie, aby zostala v konkubinate.

3. Marcianus, Inštitúcie, kniha XII.

Slobodnú ženu iného možno ponechať v konkubinate rovnako ako ženu, ktorá sa narodila slobodná, a to najmä v prípade, keď je nízkeho pôvodu alebo žila z prostitúcie; inak, ak muž uprednostní ponechať v konkubinate ženu váženej povahy a ktorá sa narodila slobodná, je zrejmé, že mu to nemožno dovoliť bez toho, aby túto skutočnosť otvorene oznámil v prítomnosti svedkov; bude však potrebné, aby sa s ňou buď oženil, alebo ak to odmietne, vystavil ju potupe.

1. Cudzoložstva sa nedopúšťa ten, kto žije s konkubínou, pretože konkubinát získava svoj názov zo zákona a nezahŕňa právny trest; ako uvádza Marcellus v siedmej knihe Digest.

4. Paulus, Názory, kniha XIX.

Ženu treba považovať za konkubínu aj vtedy, keď sa prejaví len úmysel žiť s ňou.

5. Ten istý, Názory, kniha II.

Úradník, ktorý má bydlisko v provincii, kde vykonáva povinnosti svojho úradu, si môže ponechať konkubínu.

Kniha XXVI

1. O poručníctve.
2. O závetnom poručníctve.
3. O potvrzení poručníka alebo opatrovníka.
4. Ohľadom zákonných opatrovníkov.
5. O opatrovníkoch a poručníkoch, ktorých vymenúvajú tí, ktorí na to majú zákonné právo (..)
6. Ohľadne tých, ktorí môžu požadovať opatrovníkov alebo kurátorov, a o tom, kde sa to dá urobiť.
7. O správe a zodpovednosti opatrovníkov a kurátorov (..)
8. Ohľadom právomoci a súhlasu poručníkov a kurátorov.
9. Kedy môžu maloletí žalovať alebo byť žalovaní z dôvodu konania svojich poručníkov alebo opatrovníkov.
10. O podozrivých poručníkoch a opatrovníkoch.

Tit. 1. O poručníctve a opatrovníctve.

1. Paulus, O edikte, kniha XXXVIII.

Opatrovnictvo je (ako definuje tento pojem Servius), autorita a moc nad slobodnou osobou, udelená za účelom ochrany toho, kto sa vzhľadom na svoj vek nemôže chrániť sám; a táto autorita sa udeľuje alebo pripúšťa občianskym právom.

(1) Opatrovníci sú tí, ktorí majú túto autoritu a moc, a ich názov je odvodený od samotného úradu. Preto sa nazývajú strážcami, súc akoby ochrancami a obrancami, podobne ako sa nazývajú strážcami chrámu tí, ktorí sú poverení jeho starostlivosťou.

(2) Človek, ktorý je nemý, nemôže byť ustanovený za strážcu, pretože nemôže vykonávať svoju autoritu.

(3) Mnohí právni autori, medzi nimi aj Pomponius (v Šestidesiatej deviatej knihe o edikte), zastávajú názor, že hluchý človek nemôže byť ustanovený za opatrovníka, pretože opatrovník by mal nielen vedieť hovoriť, ale aj počuť.

2. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Od maloletého by sa nemalo vyžadovať, aby žiadal, aby mu bol ustanovený opatrovník, alebo aby ho išiel hľadať.

3. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXXVII.

Ak má poručník poručenca mužského alebo ženského pohlavia a stane sa nepríčetným, zostane aj počas tohto stavu pod poručníctvom. Toto je názor Quinta Mucia a schválil ho Julianus; a my prijímame pravidlo, že poručníctvo zaniká tam, kde vek vyžaduje opatrovnictvo. Ak teda poručníci majú poručníkov, nie sú z dôvodu svojej nepríčetnosti postavení pod kuratelu; a ak žiadneho nemajú a nepríčetnosť by ich napadla, môžu mať napriek tomu poručníkov, pretože zákon dvanástich tabúl sa chápe tak, že sa nevzťahuje na poručníkov oboch pohlaví.

(1) Z dôvodu, že však nedovoľujeme, aby agnāti boli kurátormi nepľnoletých, som sa domnieval, že aj keď nepľnoletý mladší ako dvadsaťpäť rokov môže byť nepríčetný, treba mu ustanoviť kurátora; nie preto, že je nepríčetný, ale z dôvodu, že je nepľnoletý, rovnako ako keby existovala prekážka veku. Tento rozdiel robíme v prípade osoby, ktorej vek ju podriaďuje kuratele alebo opatrovníkovi a nie je potrebné ustanoviť jej opatrovníka z dôvodu jej dementného stavu. Toto uviedol cisár Antonín Augustus v reskripte, keďže počas určitého obdobia sa má ustanoviť opatrovník skôr pre vek než pre nepríčetnosť.

(2) Ak chce opatrovanec oboch pohlaví začať konanie proti svojmu zákonnému opatrovníkovi, alebo ak to chce urobiť spolu s ním, a je podaná žiadosť o ustanovenie kurátora, má sa ustanoviť na žiadosť opatrovanca, alebo na žiadosť jeho odporcu? Je potrebné pripomenúť, že kurátora možno ustanoviť bez ohľadu na to, či poručenec žaluje alebo je žalovaný, ale nemožno to urobiť, ak o to nepožiadá ten, pre koho má byť kurátor ustanovený. Preto Cassius v šiestej knihe uvádza, že za takýchto okolností nemožno nikoho vymenovať za kurátora, ak nie je prítomný a ak nie je na súde prítomná aj strana, ktorá žiada o jeho vymenovanie. Preto nemožno ustanoviť kurátora pre nemluvňa. Cassius hovorí, že ak maloletý nechce požiadať o ustanovenie kurátora, aby sa zabránilo podaniu žaloby proti nemu, mal by byť nútený podať žiadosť o jeho ustanovenie prétorom.

(3) Pomponius v Šestnásť knihe uvádza, že kurátor tohto druhu môže byť ustanovený na ktoromkoľvek mieste a v ktoromkoľvek čase.

(4) Ak maloletý požiada o takéhoto kurátora a neuvedie, na aký účel si ho želá, má byť ustanovený pre všetky spory, do ktorých môže byť maloletý zapojený? Celsus hovorí, že Servius rozhodol, že kurátor sa má považovať za ustanoveného na vybavovanie všetkých záležitostí.

0. Paulus, O Sabinovi, kniha VIII.

Ak sa uvádza, že kurátor je vymenovaný bez rozdielu, má sa za to, že bol určený na vedenie všetkých sporov, a to sa vzťahuje na prípady, keď je podaná žaloba proti poručníkovi o rozdelenie majetku alebo o rozdelenie majetku, ktorý je v spoločnom vlastníctve, alebo o určenie hraníc; a ak je takto vymenovanie urobené všeobecne, má sa za to, že kurátor je oprávnený konať nielen v prípadoch, keď je poručenec žalobcom, ale na druhej strane aj v prípadoch, keď je podaná žaloba proti nemu.

23. Namiesto viacerých poručníkov možno požiadať o vymenovanie viacerých kurátorov alebo jedného kurátora namiesto viacerých, alebo jedného kurátora namiesto jedného poručníka, a to buď na vedenie jedného súdneho konania, alebo na vedenie viacerých súdnych konaní.

(23) Pomponius, O Sabinovi, kniha XVII.

Ak sa raz požiada o kurátora tohto druhu, zostane vo funkcii až do skončenia žaloby a v tom istom konaní nemožno požiadať o iného kurátora.

6. A ak sa napríklad požiada o vymenovanie Titia, ako proti Seiovi, ten istý Titius môže byť vymenovaný na vedenie prípadu proti inému kurátorovi, takže v rôznych prípadoch jeden kurátor nahradí dvoch. To sa môže stať aj v súvislosti s tým istým poručníkom, ak je ten istý kurátor vymenovaný na vedenie rôznych prípadov v rôznom čase.

(1) Ulpián, O Sabinovi, kniha XXXVIII.

(2) Je pravda, že poručníka možno ustanoviť pre maloletých, ktorí sú nemí a nedosiahli pubertu. Nemožno však pochybovať o tom, či ich môže splnomocniť ich opatrovník? Ak môže poručník splnomocniť poručenca, ktorý je nemý, môže splnomocniť aj toho, kto je nemý. Je však úplne pravdivé (ako uvádza Julián v dvadsiatej prvej knihe Digest), že poručník môže splnomocniť svojho chránenca na konanie, aj keď je nemý.

0. Je ustálené, že guvernér provincie nemôže podmienene ustanoviť opatrovníka, a ak by ho aj ustanovil, jeho ustanovenie nebude mať žiaden účinok. Taký je aj názor Pomponia. Ak však guvernér vymenuje poručníka za nasledujúcich podmienok: "Toto vymenovanie neobsahuje podmienku, ale upozornenie, že poručníctvo mu nebude udelené, ak neposkytne zábezpeku; to znamená, že mu nebude dovolené vykonávať činnosť vyplývajúcu z jeho úradu bez toho, aby poskytol záruku na zabezpečenie ochrany majetku.

1. Ustanovenie poručníka nie je cisárskym privilegiom ani privilegiom spojeným s magistrátnou jurisdikciou, ale patrí len tomu, komu bolo toto právo udelené zákonom alebo dekrétom senátu, alebo samotným cisárom.

2. Maloletému, ktorý je hluchý, možno ustanoviť opatrovníka.

3. Je jasné, že poručníka nemožno ustanoviť maloletému, ktorého otec je v rukách nepriateľa. Ak by však bol ustanovený, možno sa spýtať, či ustanovenie nemôže zostať v pozastavení. Nemyslím si, že takéto vymenovanie je platné, pretože po návrate otca sa maloletý opäť dostane pod jeho kontrolu, rovnako ako keby jeho otec nikdy nebol v zajatí nepriateľa. Napriek tomu by sa mal vymenovať poručník na správu majetku, aby sa medzitým nestratil.

8. Ulpián, Disputácie, kniha II.

Ak prétor ustanoví syna pod otcovou kontrolou za poručníka a jeho otec s ustanovením súhlasí, mal by zodpovedať za celú sumu, ale ak nesúhlasí, bude zodpovedať len za sumu peculium. Bude sa mať za to, že s vymenovaním súhlasil, ak sám vykonáva poručnícke úkony alebo súhlasí s tým, aby ich vykonával jeho syn, alebo ak sa akýmkoľvek spôsobom zaoberá týmto úradom. Preto v prípade, keď muž napísal svojmu synovi, aby starostlivo spravoval poručníctvo, a povedal: "Veď vieš, že sme zodpovední"; domnieval som sa, že sa má považovať za toho, kto schválil vymenovanie. Je jasné, že ak svojmu synovi iba radí, nemalo by sa mať za to, že dal súhlas.

9. Ten istý, Názory, kniha I.

Patrón, ktorý je zároveň poručníkom svojho slobodného syna, by mal plniť svoje zmluvy, a ak akýmkoľvek spôsobom oklame veriteľov poručenca, ktorý je jeho slobodným synom, zákon umožňuje jeho vymenovanie zrušiť.

0. Marcianus, Inštitúcie, kniha III.

Mimoriadny trest sa ukladá tým, ktorým sa preukáže, že získali poručníctvo zaplatením peňazí; alebo poskytli svoje služby za peňažnú odmenu s cieľom zabezpečiť vymenovanie nesolventného poručníka; alebo pri vyhotovovaní súpisu úmyselne znížili výšku majetku poručenca; alebo ho odcudzili zjavne s podvodným úmyslom.

65536. Ulpian, O edikte, kniha II.

Za poručníka môže byť ustanovený aj človek, ktorý nemá trvalý pobyt v meste, za predpokladu, že poručenec, ktorému je ustanovený, je občanom daného miesta.

131072. Paulus, O Vitelliovi, kniha III.

Ak by mal byť za opatrovníka ustanovený nepríčetný človek, treba to chápať tak, že ustanovenie bolo vykonané pod podmienkou, že sa stane príčetným.

23. Ten istý, Názory, kniha X.

24. Vyvstala otázka, či strany, ktoré sú vymenované za poručníkov namiesto iného, ktorý je neprítomný v službe vláde, budú pokračovať vo svojej funkcii, ak prvý z nich zomrie; alebo či treba podať žiadosť o vymenovanie iných? Paulus odpovedá, že ak sú vymenovaní namiesto toho, kto je neprítomný, a ten sa nevráti, budú pokračovať vo svojom úrade, kým poručenec nedosiahne vek dospelosti.

23. Pomponius, Enchiridion, kniha II.

Niekedy je zvykom, že poručníkovi, ktorý má poručníka, sa ustanoví kurátor, a to buď z dôvodu jeho zlého zdravotného stavu, alebo z dôvodu jeho vysokého veku; rozumie sa však, že je to skôr správca podniku než skutočný kurátor.

15. Pretor zvykne dovoliť poručníkom, aby si ustanovili pomocníka pri správe poručníctva, ak ho nemôžu uspokojivo spravovať sami, ale tento pomocník je ustanovený na vlastné riziko poručníka.

(1) Ulpian, O Sabinovi, kniha XXX.

Ak sú maloletí arogovaní alebo deportovaní, prestávajú mať poručníkov.

16. Opatrovníctvo zaniká aj vtedy, keď sa poručenec dostane do otroctva.

17. Poručníkom zaniká funkcia aj z viacerých iných dôvodov, napríklad keď je buď poručenec, alebo poručník zajatý nepriateľom.

18. Ak je poručník ustanovený na určitý čas, uplynutím tohto času prestáva vykonávať svoj úrad.

19. Okrem toho poručník prestáva vykonávať svoj úrad, ak je odvolaný z dôvodu, že je podozrivý.

20. Ak je opatrovník ustanovený pod určitou podmienkou, stáva sa aj to, že po splnení tejto podmienky prestáva byť opatrovníkom.

(1) Ten istý, O Sabinovi, kniha XXXVIII.

Ak strážca nie je zajatý nepriateľom, ale je vyslaný ako veľvyslanec, či už je prijatý, alebo dezertér, z dôvodu, aby sa nestal otrokom, stále zostáva strážcom, ale medzitým guvernér ustanoví iného strážcu.

2. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XII.

Opatrovníctvo je vo všeobecnosti úrad, ktorého povinnosti vykonávajú muži.

3. Treba si uvedomiť, že poručníctvo neprechádza na iného dedičným právom. Záonné poručníctvo rodičov však prechádza na plnoleté deti mužského pohlavia, iné sa však neprenáša.

4. Paulus, O Sabinovi, kniha VIII.

Bolo vydaných niekoľko dekrétov senátu, ktoré ustanovovali, že namiesto šialených, nemých a hluchých sa majú ustanoviť iní poručníci.

5. Neratius, Pravidlá, kniha III.

Ženy nemôžu byť menované za poručníčky, pretože tento úrad patrí mužom, pokiaľ nezískajú poručníctvo nad svojimi deťmi na základe výslovnej žiadosti adresovanej cisárovi.

Tit. 2. O testamentárnom poručníctve.

6. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XI.

Zákon dvanástich tabúl umožňuje rodičom ustanoviť závetom poručníkov pre svoje deti ženského alebo mužského pohlavia, ak sú pod ich kontrolou.

7. Mali by sme tiež pamätať na to, že rodičom je dovolené ustanoviť závetných poručníkov pre svoje posmrtné deti, vnukov alebo akýchkoľvek iných potomkov, ak by v prípade, že sa takéto deti narodili počas života závetcu, boli pod jeho kontrolou a neporušili by závet.

8. Nemalo by sa tiež zabúdať, že ak má niekto syna a tiež vnuka od uvedeného syna pod svojou kontrolou a ustanoví poručníka pre svojho vnuka, musí sa považovať, že ho ustanovil správne, ak sa vnuk po jeho smrti nedostane opäť pod kontrolu svojho otca, čo by sa stalo, ak by jeho syn prestal byť pod jeho kontrolou počas života poručiteľa.

9. Ulpian, O Sabinovi, kniha II.

V reskripte božských bratov sa uvádza, že vojak nemôže ustanoviť poručníka svojim vnukom, ak by sa mohli opäť dostať pod kontrolu svojho otca.

10. Ten istý, O edikte, kniha XXXV.

Za testamentárnych poručníkov by sme mali považovať osoby, ktoré sú uvedené v kodicile potvrdenom závetom.

11. Za testamentárnych poručníkov by sa však nemali považovať tí, ktorí sú ustanovení zákonom. 4. Modestinus, Differences, kniha VII.

Otec môže ustanoviť opatrovníka svojmu synovi bez ohľadu na to, či ho ustanovil za svojho dediča, alebo ho vydedil. Matka to však nemôže urobiť, ak svojho syna neustanovila za svojho dediča, keďže sa má za to, že opatrovník bol ustanovený skôr s ohľadom na majetok než na osobu. Je potrebné, aby bol účastník ustanovený z vôle matky potvrdený až po preskúmaní, pretože ak ho ustanovil otec aj keď sa tak stalo s vynechaním niektorých právnych formalít bude aj tak potvrdený bez akéhokoľvek preskúmania, pokiaľ sa nezdá, že sa zmenil dôvod jeho ustanovenia; napríklad ak sa z priateľa stal nepriateľ alebo ak predtým bol bohatý, stal sa chudobným.

12. Ulpián, O Sabinovi, kniha XV.

Ak niekto ustanoví poručníka svojim dcéram alebo synom, má sa za to, že ho ustanovil aj posmrtnej dcére, pretože pojem "posmrtná" je zahrnutý v pojme dcéra.

13. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXXIX.

Predpokladajme však, že existujú vnuci, či sa má usudzovať, že im je ustanovený poručník pod názvom "deti"? Lepší názor je, že poručník je ustanovený aj pre ne, ak porúčiteľ použil slovo "deti". Ak však použil slovo "synovia", nebudú zahrnutí, pretože pojem syn je jedna vec a pojem vnuk druhá. Je zrejmé, že ak ustanovil poručníka pre svoje posmrtné deti, potomstvo týchto detí, ako aj ostatné deti budú zahrnuté.

14. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Opatrovníci neodvodzujú svoju právomoc od dediča, ale priamo od porúčiteľa, a sú ňou poverení hneď, ako sa objaví dedič; alebo môže byť za opatrovníka ustanovený sám dedič a opatrovník môže byť zákonne ustanovený až po smrti dediča.

15. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXIV.

Ak je ustanovený opatrovník, ustanovenie môže byť zrušené buď iným závetom, alebo kodicilom.

16. Ak je opatrovník ustanovený za určitých podmienok a podmienka sa nesplní, ustanovenie je neplatné.

17. Okrem toho opatrovník môže byť ustanovený od určitého času a do určitého dátumu, ako aj pod podmienkou a až do splnenia podmienky.

18. Pri ustanovovaní opatrovníka sa musí brať do úvahy, či je podmienka najľahšie splniteľná, alebo najneskoršia; ako napríklad v prípade odkazu, keď sa za opatrovníka ustanovuje Titius, keď je schopný konať, alebo keď sa ustanovuje, ak by mala prísť loď z Ázie? Julianus v dvadsiatej knihe Digest veľmi správne uvádza, že treba brať do úvahy poslednú podmienku, ktorá sa spomína.

19. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha III.

Ak nikto nevstúpi do dedičstva, nič z toho, čo je uvedené v závete, nie je platné. Ak však naň vstúpi jeden z viacerých dedičov, ustanovenie opatrovníka bude platné a nebude potrebné čakať, kým všetci dedičia prijmú pozostalosť.

20. Ulpián, O Sabínovi, kniha XXXVI.

Ak sa do pozostalosti ešte nevstúpilo a očakáva sa ustanovenie opatrovníka podľa závetu, ktorým sa s ňou disponuje, je lepší názor, že možno ustanoviť iného opatrovníka, rovnako ako keby žiaden nebol a ani sa neočakával.

21. Pri závetnom poručníctve sa dodržiava posledná vôľa poručiťa, a ak ustanovil viacerých poručníkov, akceptujeme posledného uvedeného.

22. Ak mal človek syna a po ňom vnuka a ustanovil vnukovi poručníka, môže vzniknúť otázka, či ustanovenie za takýchto okolností nebude platné; napríklad ak predpokladáme, že syn zomrel ešte za života svojho otca, a z tohto dôvodu sa vnuk stane dedičom svojho starého otca ešte za jeho života. Treba pozitívne konštatovať, že takéto poručníctvo potvrdzuje Lex Junia Velleia. Pomponius v Šestnástej knihe o Sabinovi uviedol, že ustanovenie takéhoto poručníka je platné. Keďže je totiž platný závet, bude následne platné aj vymenovanie opatrovníka v ňom vykonané, teda v prípade, že vnuk je buď ustanovený za dediča, alebo výslovne vydedený.

23. Ak je nepríčetná osoba ustanovená za opatrovníka závetom, Proculus sa domnieva, že ustanovenie je vykonané správne, ak je v ňom uvedené, že bude konať, keď prestane byť nepríčetná. Ak je však ustanovený bezpodmienečne, Proculus odmieta, že by takéto ustanovenie bolo platné. Správnejšie je to, čo hovorí Pomponius, t. j. že sa rozhodlo o riadnom vymenovaní a že opatrovník môže konať, keď sa mu vráti rozum.

24. Otrok patriaci inému môže byť ustanovený za opatrovníka, kde je uvedené, že bude konať, ak sa stane slobodným. A aj keby mal byť otrok ustanovený bez akejkoľvek podmienky, nadobudnutie slobody sa považuje za podmienku, od ktorej

závisí jeho ustanovenie. Ak je však ustanovený otrok patriaci inému, každý však môže tvrdiť, že mu tým poručiteľ odkázal svoju slobodu prostredníctvom poručníctva. Ved' aký je rozdiel v tom, či ustanoví svojho vlastného otroka alebo otroka iného, keďže v záujme poručenca a s ohľadom na verejné blaho sa predpokladá sloboda toho, kto je ustanovený za poručníka? Preto možno tvrdiť, že sloboda prostredníctvom poručníctva bola udelená otrokovi, pokiaľ nie je úplne jasné, že to nebolo úmyslom poručiteľa.

25. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXXVII.

Ak niekto ustanoví poručníka pod určitou podmienkou alebo od určitého dátumu, mal by sa medzitým ustanoviť iný poručník, aj keď poručenec už môže mať zákonného poručníka; treba totiž pamätať na to, že zákonné poručníctvo nie je účinné, kým sa očakáva ustanovenie poručníka z testamentu.

26. Ak úrad poručníka prechádza na toho, kto bol ustanovený závetom, a testamentárny poručník je potom z funkcie ospravedlnený; v tomto prípade môžeme povedať, že na miesto toho, kto bol ospravedlnený, by mal byť ustanovený iný a že úrad sa nevracia zákonnému poručníkovi.

27. Hovoríme tiež, že ak by bol poručník odvolaný, uplatní sa to isté pravidlo; pretože odchádza do dôchodku, aby mohol byť vymenovaný iný.

28. Ak by však testamentárny poručník zomrel, úrad sa vráti pôvodnému poručníkovi, pretože v tomto prípade sa neuplatňuje dekrét senátu.

29. Je zrejmé, že ak sú ustanovení dvaja alebo viacerí testamentárni poručníci a jeden z nich zomrie alebo stratí svoje občianske práva, na jeho miesto môže byť ustanovený iný; ak však ani jeden z nich neprežije alebo si nezachová svoje občianske práva, ustanoví sa zákonný poručník.

30. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXXVIII.

Opatrovníka nemožno ustanoviť na základe závetu na správu určitých záležitostí bez toho, aby zahŕňal správu majetku.

31. Pomponius, O Sabinovi, kniha XVII.

A ak by bol niekto ustanovený za takýchto podmienok, celé ustanovenie bude neplatné:

32. Marcianus, Inštitúcie, kniha II.

Z toho dôvodu, že poručník je ustanovený, aby mal na starosti osobu, a nie len na starostlivosť o určitý majetok alebo na vykonávanie nejakých obchodov.

33. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXXVIII.

Ak je však opatrovník ustanovený pre majetok, ktorý sa nachádza v Afrike alebo Sýrii, ustanovenie bude platné, pretože taká je naša prax.

34. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXXIX.

Ak by niekto vymenoval opatrovníka takto: "Ustanovujem toho a toho za poručníka svojich detí", bude sa mať za to, že ustanovenie bolo vykonané pre synov aj dcéry poručiťa, pretože dcéry sú zahrnuté v pojme detí.

35. Ak by človek ustanovil poručníka pre svojho syna a má viacero synov, bude sa mať za to, že ho ustanovil pre všetkých? Pomponius má v tejto otázke pochybnosti; ale lepší názor je, že sa bude mať za to, že ustanovil pre všetkých.

36. Ak niekto ustanoví poručníka pre svoje deti alebo len pre svojich synov, bude sa mať za to, že ho ustanovil pre všetkých, ktorých má a ktorí sú v zajatí nepriateľa, ak sa jasne nepreukáže, že úmysel poručiťa bol iný.

37. Ak by niekto ustanovil poručníka pre svoje deti, pričom nevedel, že Titius je jeho dieťa; bude sa mať za to, že ustanovenie urobil len pre tých, o ktorých vedel, že sú pod jeho kontrolou, alebo aj pre toho, o ktorom nevedel, že je jeho syn? Lepší názor je, že by sa nemal považovať za toho, kto ho vymenoval, hoci je zahrnutý do počtu jeho synov; ale z dôvodu, že ho v tom čase nemal na mysli, treba povedať, že vymenovanie sa ho netýka.

38. Preto sa to isté pravidlo uplatní aj v prípade, keď si bol človek istý, že jeho syn je mŕtvy, hoci v skutočnosti žil; nepovažuje sa totiž za to, že ustanovil poručníka pre toho, o kom sa domnieval, že je mŕtvy.

39. Ak niekto ustanoví opatrovníka svojim posmrtným deťom a tieto sa narodila ešte za jeho života, bude ustanovenie platné? Lepší názor je, že bude platné, aj keby sa spomínané deti narodili ešte za jeho života.

40. Ten istý, O edikte, kniha XXXV.

Je úplne isté, že testamentárni poručníci by nemali byť nútení dávať záruky za zachovanie majetku svojich zverencov. Napriek tomu, keď jeden z viacerých ponúkne poskytnutie záruky, že bude úrad spravovať sám, mal by byť vypočutý, ako to

ustanovuje Edikt. Okrem toho sa prétor veľmi správne opýta ostatných, či sú tiež ochotní poskytnúť zábezpeku, pretože ak sú ochotní tak urobiť, nemali by byť vylúčení ponukou prvého z nich; ak však zábezpeku poskytnú všetci, všetci môžu spravovať poručerstvo, takže ten z nich, ktorý radšej prijme zábezpeku, ako by ho spravoval, bude v bezpečí.

41. V žiadnom prípade však nemožno vždy uprednostniť poručníka, ktorý ponúka poskytnutie zábezpeky. Veď čo ak by to bol podozrivý človek alebo človek, ktorý je neslávne známy, ktorému by sa poručníctvo nemalo zveriť, aj keby dal zábezpeku? Alebo ak by sa už pri výkone poručníctva dopustil mnohých trestných činov, nemal by byť radšej odvolaný a vylúčený zo svojho úradu, než aby ho mohol vykonávať sám? Tí, ktorí neposkytnú zábezpeku, by nemali byť unáhlene odmietnutí, pretože vo všeobecnosti by osoby, ktoré majú dobrú povesť, sú solventné a čestné, nemali byť vylúčené z funkcie poručníka, aj keď neposkytnú zábezpeku, ba dokonca by sa im nemalo nariadiť, aby ju poskytli.

42. Preto má skúmanie, ktoré zaviedol prétor, dvojakú povahu; na jednej strane treba zistiť, kto a aká je osoba, ktorá ponúka poskytnutie zábezpeky, a na druhej strane treba preskúmať charakter a kvalifikáciu jej spoludržiteľa. Je totiž potrebné zistiť, aké je ich postavenie a čestnosť, aby neboli vystavení urážke, že sú nútení poskytnúť zábezpeku.

43. Kallistratos, O monitórnom edikte, kniha III.

Ak sú viacerí poručníci pripravení poskytnúť zábezpeku, treba dať prednosť tomu, kto je najschopnejší, aby sa mohli porovnať poručníci a ich ručiteľia.

44. Ulpian, O edikte, kniha XXXV.

Ak sa nikto z poručníkov dobrovoľne neprihlási, že poskytne zábezpeku, ale objaví sa istá osoba, ktorá nie je poručníkom, a požiada, aby ju poručníci poskytli, alebo ak tak neurobia, aby sa poručníctvo udelilo jemu, pretože je pripravený poskytnúť zábezpeku; nemá byť vypočutý. Opatrovníctvo by sa totiž nemalo zveriť cudzej osobe a testamentárni opatrovníci by nemali byť nútení poskytnúť zábezpeku v rozpore so zákonom.

45. Tento edikt s odkazom na poskytnutie zábezpeky sa vzťahuje na testamentárnych poručníkov. Tam, kde sú však poručníci ustanovení po preskúmaní, Marcellus hovorí, že tento edikt sa vzťahuje aj na nich, a to naznačuje aj adresa božských bratov. Preto sa na nich vzťahuje to isté pravidlo, teda ak sa tak rozhodne väčšina poručníkov, spravuje poručníctvo ten, koho si väčšina vyberie, hoci podmienky Ediktu sa vzťahujú výslovne na testamentárnych poručníkov.

46. Ak je poručník ustanovený závetom pre posmrtné dieťa, nemôže spravovať úrad, kým sa posmrtné dieťa nenarodí. Žaloba z dôvodu dobrovoľného zastúpenia však bude náhradnému poručníkovi priznaná ako proti poručníkovi. Ak sa však dieťa narodí a poručník je odvolaný z funkcie skôr, ako začne plniť akékoľvek svoje povinnosti, bude podliehať tej istej

žalobe. Ak však vykonáva akúkoľvek činnosť po narodení dieťaťa, bude zodpovedať žalobe o poručníctvo aj s ohľadom na všetky záležitosti, ktoré predtým vybavoval, a celá jeho správa bude zahrnutá do tejto žaloby.

47. Paulus, O edikte, kniha XXXVIII.

Za poručníka nemožno ustanoviť človeka, ktorého meno alebo stav je neistý.

48. Za poručníka môžeme z vlastnej vôle ustanoviť kohokoľvek, aj keby bol prétorom alebo konzulom, lebo to povoľuje Zákon dvanástich tabúl.

49. Tá istá, Skrátené vydanie, kniha VIII.

Za poručníkov zo závetu možno ustanoviť tých, ktorí sú spôsobilí prijímať podľa závetu.

50. Ulpian, O edikte, kniha XLV.

Ak by niekto ustanovil otroka za poručníka svojho syna, mysliac si, že je slobodný, hoci v skutočnosti bol otrokom; nesmie sa stať slobodným ani konať ako poručník podľa ustanovení závetu.

51. Africanus, Otázky, kniha VIII.

Ustanovenie poručníka nie je právne vykonané v týchto podmienkach: "Titius bude poručníkom toho a toho z mojich detí, podľa toho, ktorému dá prednosť". Ved' čo by sme mohli povedať, keby sa Titius odmietol rozhodnúť, ktorému z detí dá prednosť ako opatrovníkovi?

52. Opatrovník však môže byť riadne ustanovený za týchto podmienok: "Ustanovujem Titia za poručníka toho a toho, môjho syna, ak si to želá".

53. Javolenus, O Cassiovi, kniha V.

Ak je opatrovníkov viacero, je zbytočné žiadať prétora o ustanovenie kurátora na účely vedenia súdneho konania proti jednému z nich, pretože opatrovanec môže začať konanie s poverením iného opatrovníka.

54. Modestinus, Pandekty, kniha IV.

Ak je poručník ustanovený dvom maloletým, aj keď sa môže ospravedlniť z poručníctva jedného z nich, stále zostane poručníkom druhého, ak je majetok maloletých oddelený.

55. Papinianus, Názory, kniha IV.

V súlade s našimi zákonmi nemôže byť poručníctvo ich spoločných detí z otcovej vôle ponechané matke, a ak by guvernér provincie z nevedomosti rozhodol, že sa má vykonať otcova vôľa, jeho nástupca nemôže riadne prijať jeho rozhodnutie, čo naše zákony nepripúšťajú.

56. Za poručníka sa nepovažuje čestný poručník, ktorého otec ustanovil na účely prijímania účtov od iných poručníkov, ktorým nariadil vybavovať záležitosti svojich detí.

57. Ak bol vydedenému synovi ustanovený poručník poslednou vôľou jeho otca a chce začať konanie proti závetu ako neúčinnému, ustanovenie poručníka musí potvrdiť prétor; a výsledok konania určí, či svoju právomoc získal z otcovej vôle, alebo z nariadenia prétora.

58. Tryphoninus, Disputácie, kniha XIV.

Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď sa v mene poručenca vznesie obrana, že jeho otec zomrel v intestáte, alebo keď sa v mene poručenca vznesie obvinenie, že závet je sfalšovaný; a ak žije strýko z otcovej strany, stane sa zákonným poručníkom ab intestato, pretože poručníka nemožno ustanoviť poručencom, ktorý už je ním zaopatrený. Je však vhodnejšie, aby opatrovníka uvedeného v závete ustanovil prétor, aby zákonný opatrovník mohol splnomocniť poručenca na konanie bez akejkoľvek ujmy na veci.

59. V prípade, že strýko z otcovej strany, o ktorom poručenec vyhlasuje, že by mal byť jeho zákonným poručníkom, ho obviní, že je domnelým dieťaťom, a tvrdí, že majetok mu právoplatne patrí; Julianus je toho názoru, že treba podať žiadosť o ustanovenie iného poručníka.

60. Papinianus, Názory, kniha IV.

Ak poručník závetu nie je ochotný prevziať povinnosti vyplývajúce z úradu a uvedie dôvody, pre ktoré by mal byť ospravedlnený, má byť zbavený všetkých odkazov, ktoré mohli byť závetom odkázané jeho deťom; za predpokladu, že tieto si tieto odkazy nezaslúžili z osobitnej náklonnosti, ale kvôli svojmu otcovi.

61. Ak bol otrok manumitovaný na základe podmienok poručníctva, nemôže mu byť zo zákona ustanovený poručník na základe závetu. Preto po tom, ako mu bola udelená sloboda, môže byť povolaný do poručníctva v súlade s prianím poručiťa.

62. Patrón nemôže ustanoviť poručníka pre svojho slobodného závetom, ale prétor môže splniť jeho želanie, ak po preskúmaní uzná, že charakter ustanoveného je vhodný.

63. Ten istý, Názory, kniha XV.

Podľa podmienok libonského dekrétu senátu nemôže konať osoba, ktorá sa sama ustanovila za testamentárneho poručníka poručenca. Keďže úmysel otca nie je pochybný, keďže ho uviedol v listine vlastnou rukou, vyslovil som názor, že by mal byť ustanovený za poručníka, aj keď môžu existovať iní poručníci. V tomto prípade by sa nemalo pripustiť ospravedlnenie, na ktoré by mal právo podľa zákona, keďže sa má za to, že sa zaviazal, ani ho nemožno odvolať z dôvodu podozrenia.

64. Paulus, Otázky, kniha VI.

65. V závete sa uvádzajú dve osoby, otec a syn Titius; Titius je ustanovený za poručníka, ale nie je zrejmé, ktorého z nich mal závetca na mysli. Pýtam sa, aké je v tomto prípade právo? Odpoveď znela, že má byť ustanovený ten, koho mal testátor na mysli. Ak jeho úmysel nie je zřejmý, právo nie je chybné, ale chýbajú dôkazy. Preto ani jeden z nich nemôže vykonávať funkciu opatrovníka.

65. Scaevola, Otázky, kniha IV.

Ak by otec ustanovil poručníkov dcére, ktorú vydedil, a závet by bol vyhlásený za porušený z dôvodu narodenia posmrtného dieťaťa, bude najlepšie, ak budú uvedení poručníci ustanovení pre poručenca, aby sa mohol domáhať dedičstva po poručiťovi.

66. Paulus, Názory, kniha IX.

Pýtam sa, či môže niekto ustanoviť za testamentárnych poručníkov občanov, ktorí nemajú bydlisko v tom istom meste ako poručiť. Paulus odpovedal, že tak môže urobiť.

67. Paulus tiež uvádza ako svoj názor, že človek, ktorý bol ustanovený za poručníka z dôvodu jeho znalosti určitých vecí, môže byť legálne žalovaný s ohľadom na všetko, čo sa týka výkonu úradu, rovnako ako ostatní poručníci ustanovení tým istým závetom.

68. Lucius Titius ustanovil svoje maloleté deti za svojich dedičov a ustanovil im poručníkov týmito slovami: "Gaius Maevius a Lucius Eros budú poručníkmi mojich detí". Erosovi, ktorý bol otrokom, však neodkázal svoju slobodu. Ten však nemal ešte dvadsaťpäť rokov, a preto sa pýtam, či si mohol nárokovať na slobodu. Paulus vyslovil názor, že keďže bolo rozhodnuté, že otrok, ktorého pán ustanovil za poručníka, sa považuje za zaslúžilého slobodného, aj ten, na ktorého sa pýtame, by mal byť považovaný za človeka v rovnakom postavení, a preto by mal byť slobodný hneď po nadobudnutí majetku a mal by mať nárok na poručníctvo, keď dosiahne zákonný vek.

69. Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha VIII.

Určení poručníci boli ustanovení takto: "Za poručníka ustanovujem Lucia Titia, a ak by nebol nažive, potom ustanovujem Gaia Plautia". Titius žil a spravoval poručníctvo a potom zomrel. Trebatius popiera, že by poručníctvo patrilo Plautiovi; Labeo zastáva opačný názor a Proculus s ním súhlasí; ja som však prijal názor Trebatia, pretože slová testátora sa vzťahujú na čas smrti.

70. Scaevola, Digesty, kniha X.

Závetca kodicilom ustanovil iných poručníkov, pretože tí, ktorých ustanovil závetom, buď zomreli, alebo ponúkli dobré výhovorky, že odmietli prijať poručníctvo. Majú pozostalí poručníci, ktorí sa neospravedlnili, naďalej zostať vo funkcii? Odpoveď bola, že v uvedených skutočnostiach nebolo nič, čo by im bránilo pokračovať vo funkcii.

Tit. 3. O potvrdení poručníka alebo kurátora.

71. Modestinus, Výhovorky, kniha VI.

Aby sme nenechali nič, čo sa týka potvrdenia poručníkov, neoddiskutované, uvedieme niekoľko poznámok k tejto téme.

72. Niektorí poručníci sa správne ustanovujú na základe závetu, to znamená tam, kde to robia tí, ktorí na to majú právo, a pre tých, ktorí ich musia prijať, a to spôsobom a na mieste, kde sa to má urobiť. Otec môže zákonne ustanoviť opatrovníka pre

svoje deti alebo vnukov, ktorí sú pod jeho kontrolou, ale musí to urobiť závetom. Ak však ustanovenie vykoná osoba, ktorá tak nemôže urobiť, ako napríklad matka, patrón alebo cudzia osoba, alebo ak je opatrovník ustanovený niekomu nezákonne; napríklad keď otec ustanoví opatrovníka svojmu synovi alebo dcére, ktorí nie sú pod jeho kontrolou, alebo ak by povedal "V týchto prípadoch cisárske ústavy umožňujú, aby všetko, čo by mohlo chýbať, dodali konzulárne úrady a aby boli poručníci potvrdení v súlade s úmyslom poručiťa.

73. A ak by otec skutočne ustanovil poručníka bez toho, aby vykonal úplné a dôkladné vyšetrenie jeho charakteru a kvalifikácie, potvrdí sa bez ceremónie. Ak ho však vymenuje niekto iný, vykoná sa vyšetrovanie, či je vhodný na toto miesto.

74. Je tiež potrebné vedieť, že hoci poručník nemôže byť zákonne vymenovaný na základe závetu, predsa len, ak je vymenovaný, je zvykom, aby bol potvrdený.

75. Neratius, Pravidlá, kniha III.

Žena nemôže zákonne ustanoviť poručníka závetom, ale ak by tak urobila, potvrdí ho dekrétom prétor alebo prokonzul po vykonaní skúšky; a nevyžaduje sa od neho, aby dával poručencovi záruku za zachovanie jeho majetku.

76. Ak by mal byť ustanovený poručník z vôle matky pre jej deti, ustanovenie sa potvrdí dekrétom po vykonaní vyšetrovania.

77. Julianus, Digesty, kniha XXI.

Ak je poručník ustanovený otcom v závete, ktorý nie je riadny alebo ktorý nezodpovedá zákonu, musí byť potvrdený za účelom spravovania poručníctva, rovnako ako keby bol ustanovený za poručníka podľa závetu; to znamená, že bude oslobodený od poskytnutia záruky.

78. Paulus, O ospravedlneniach opatrovníctva.

Keď patrón alebo cudzinec ustanoví poručníka maloletému, ktorého označil za svojho dediča, a poručenec nemá žiadny iný majetok; je dobré sa domnievať, že jeho vôľa sa má splniť, keďže poznal osobu, ktorú chcel za poručníka, a bol na maloletého natoľko naviazaný, že ho urobil svojím dedičom.

79. Papinianus, Otázky, kniha XI.

Pretor nariaďuje sudcom, aby potvrdili poručníkov ustanovených na základe závetu strýka z otcovej strany. Mali by tiež prijať záruku, ani želanie strany, ktorá nemohla ustanoviť poručníka, neospravedlní nedbalosť magistrátu. Napokon, prétor

nemôže vydať svoj dekrét skôr, ako sa na základe skúšky vyhlási, že poručníci sú spôsobilí. Z toho vyplýva, že ak by v čase ustanovenia poručníctva neboli solventní, bude proti magistrátu podaná žaloba o sumu, ktorú nemožno nahradiť z majetku poručníkov.

80. Tá istá kniha, Názory, kniha V.

Ak otec ustanoví poručníka synovi, ktorý dosiahol pubertu, alebo ustanoví poručníka tomu, ktorý ju ešte nedosiahol, prétor ho má potvrdiť bez akéhokoľvek vyšetrovania.

81. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha II.

Opatrovníka nemôže zákonne ustanoviť otec pre svojho prirodzeného syna, ktorému nič nezanechal, ani ho nemôže potvrdiť bez vyšetrovania.

82. Ak sa kladie otázka, či je opatrovník po vyšetrení ustanovený zákonne, treba vziať do úvahy tieto štyri veci, a to: či strana, ktorá ustanovila opatrovníka, mala na to právo; či ten, kto bol ustanovený, súhlasil; či bola druhej strane zverená právomoc ustanoviť opatrovníka; a či bolo rozhodnutie o potvrdení vydané na súde.

Tryphoninus, Disputácie, kniha XIV.

V prípade potvrdenia poručníka by mal prétor zistiť, či úmysel otca naďalej pretrváva. To sa ľahko vykoná, ak ten v čase svojej smrti nezákonne ustanovil buď poručníkov, alebo kurátorov; ak ich totiž ustanovil pred niekoľkými rokmi a medzitým došlo k zmenšeniu majetku strán, ktoré nezákonne ustanovil, alebo sa zistila ich zlá povaha, ktorá bola predtým utajená alebo neznáma, alebo ak vzniklo nepriateľstvo voči otcovi;

84. Paulus, O súdnych vyšetrovaniach.

Alebo ak im na základe zmluvy vznikol nejaký záväzok voči štátnej pokladnici,

85. Tryphoninus, Disputácie, kniha XIV.

Prétor sa má radiť so záujmami poručencov a nemá sa nepružne pridržať podmienok závetu alebo kodicilu, ako by mal brať do úvahy úmysel otca, ak mu neboli neznáme tie veci, ktoré sa sám prétor dozvedel o poručencoch. Napokon, čo ak by po tom, čo otec nezákonne ustanovil poručníka závetom alebo kodicilom, povedal, že si neželal, aby konal ako poručník? Potom by prétor skutočne nemal vykonať prvé želanie otca, od ktorého následne upustil.

86. Scaevola, Digesty, kniha XX.

Stará matka ustanovila poručníka pre svoje vnúčatá po tom, ako im odkázala určitý majetok do úschovy. Vystala otázka, či možno poručníka donútiť, aby konal? Odpoveď znela, že nebol zákonným kurátorom, ale keďže mu bolo niečo zverené závetom, bol by zodpovedný na základe poručníctva, aj keby sa kurátorstva nezhostil, pokiaľ by neodmietol prijať to, čo mu bolo zverené, alebo by sa toho nebol ochotný vzdať.

87. Vystala aj otázka, či takýto kurátor bol povinný poskytnúť vnukom zábezpeku. Odpovedal som, že nie; ale keďže sa od neho môže požadovať vzdanie sa poručníctva, mal by poskytnúť záruku za jeho vernú správu.

Tit. 4. O zákonných poručníkoch.

88. Ulpian, O Sabínovi, kniha XIV.

Podľa Zákona dvanástich tabúl sa zákonní poručníci udeľujú agnátom a pokrvným príbuzným, ako aj patrónom, teda osobám, ktoré možno pripustiť k zákonnému dedičstvu. Toto pravidlo bolo ustanovené nanajvýš múdro, aby tí, ktorí očakávajú dedičstvo, mohli chrániť majetok, aby sa zabránilo jeho premrhaniu.

89. Niekedy sa stáva, že očakávanie dedičstva patrí jednej osobe a poručníctvo inej; ako napríklad v prípade, keď je poručník pokrvným príbuzným ženy, lebo dedičstvo v skutočnosti patrí agnátke, ale na poručníctvo má nárok agnát mužského pohlavia. Rovnaké pravidlo sa uplatňuje v prípade slobodných, keď je poručník ženského pohlavia a syn poručníka mužského pohlavia, pretože ten druhý získa poručníctvo a prvý dedičstvo. Tak je to aj v prípade, keď je dcéra patróna a vnuk patróna.

90. Ak je brat patróna v rukách nepriateľa, poručníctvo sa neudeľuje agnátovi ďalšieho stupňa; a ak je patrón v rukách nepriateľa, poručníctvo sa neudeľuje synovi tohto posledného, ale dočasne ho vymenuje prétor.

91. Niekedy sa ustanoví aj poručníctvo bez dedičstva a niekedy dedičstvo bez poručníctva; ako napríklad v prípade strany, ktorá sa skrýva po tom, čo bola požiadaná, aby manumitovala svojho otroka, lebo božský Pius v reskripte Aureliovi Bassovi uviedol ako všeobecné pravidlo, že strana nebude mať nárok na právo na poručníctvo, týmito slovami: "Ak sa strana skrýva po tom, čo bola požiadaná, aby manumitovala svojho otroka, tak sa jej ustanoví poručníctvo: "Je jasné, že neochota osôb, ktoré sa chcú vyhnúť udeleniu slobody predpísanej dôverou, sa trestá tým, že sa im nedovolí nadobudnúť patronátne právo nad tým, koho nechcú oslobodiť." Rovnaké pravidlo sa uplatní aj v prípade, keď je slobodný človek pridelený dcére patróna, pretože poručníctvo zostane jej bratom, ako uvádza Marcellus, a zákonné dedičstvo bude patriť ich sestre.

92. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXXVII.

Niet pochýb o tom, že zákonné poručníctvo sa stráca zmenou občianskeho stavu poručenca, aj keby nestratil občianstvo.

93. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXXVIII.

Zákonné poručníctvo, ktoré sa udeľuje patrónom na základe zákona dvanástich tabúl, sa v skutočnosti neudeľuje výslovne alebo osobitne, ale ako dôsledok dedičského práva, ktoré patrónom priznáva ten istý zákon.

94. Preto sa človek, ktorý manumitoval otroka, stáva poručníkom na základe Zákona dvanástich tabúl bez ohľadu na to, či konal dobrovoľne, alebo ho manumitoval, keďže bol k tomu zaviazaný podmienkami trustu.

95. Ale aj keby kúpil otroka s cieľom manumitovať ho, podľa tohto zákona a na základe ústavy božského Marka, adresovanej Ofiliovi Victorinovi, by mal získať jeho slobodu, musí sa považovať za poručníka uvedeného otroka.

96. Je zrejmé, že ak otrok získa slobodu v súlade s rubriánskym dekrétom senátu, nebude mať za poručníka osobu poverenú jeho manumisiou, ale po oslobodení z vôle svojho pána bude patriť do rodiny tohto pána. V tomto prípade bude poručníctvo, ktoré nepatrí patrónovi, patriť jeho deťom. Toto pravidlo sa vzťahuje na všetkých oslobodených manželov manumitovaných na základe závetu.

97. Ak manumitujú otroka dve alebo viac osôb, všetky sa stávajú jeho poručníkmi. Ak by však medzi tými, ktorí ho manumitovali, bola aj žena, musí platiť, že jeho poručníkmi budú len muži.

98. Ak zomrie jeden z viacerých patrónov, poručníctvo zostáva pozostalým, hoci zosnulý mohol zanechať syna. Ak však patróna zajme nepriateľ, jeho spolupatróni zostávajú jedinými poručníkmi, kým ho neprepustia. Podobne, ak sa jeden z nich dostane do otroctva, je zrejmé, že ostatní zostávajú poručníkmi.

99. Ak však všetci patróni zomrú, poručníctvo potom pripadne ich deťom.

100. Ak teda jeden z dvoch patrónov zanechá syna a druhý vnuka, pripadne poručníctvo len synovi, alebo aj vnukovi, a to z dôvodu, že ten je najbližším príbuzným v rodine svojho otca? Táto otázka by sa mala vyriešiť v súlade s pravidlom, ktorým sa riadi zákonné dedičstvo, pretože zákonné dedičstvo patrí len synovi, a preto poručníctvo pripadá len synovi a po synovi vnukovi.

101. Možno sa spýtať, či sa má poručníctvo udeliť vnukovi, ak je syn poručníka buď odvolaný, alebo ospravedlnený zo služby. Marcellus uvádza, že je toho názoru, že vnuk nemôže byť následníkom, a preto ho treba vylúčiť z poručníctva a na jeho miesto ustanoviť iného, aby sa v takýchto prípadoch nedopustilo dedenie.

102. Dedenie by sa malo pri zákonnom poručníctve povoliť nielen vtedy, keď nastane smrť, ale aj vtedy, keď dôjde k strate občianskych práv. Preto tam, kde najbližší príbuzný stratí svoje občianske práva, ten, kto je najbližší v poradí, preberá správu poručníctva.

103. Ak otec emancipuje svojho syna alebo dcéru, vnuka alebo vnučku alebo iných neplnoletých potomkov, ktorých podriadil svojej moci, zastáva miesto ich zákonného poručníka.

104. Modestinus, Rozdiely, kniha IV.

Ak človek zomrie a zanechá deti, ktoré dosiahli plnoletosť, stávajú sa zvereneckým poručníkom svojich súrodencov.

105. Ulpian, O edikte, kniha XXXV.

Zákonných poručníkov nikto neustanovuje, lebo ich takými ustanovuje Zákon dvanástich tabúl.

106. Hoci je však isté, že by mali byť nútení dať záruku, mnohé authority zastávajú názor, že aj patrón a jeho syn, ako aj ostatní jeho potomkovia môžu byť nútení dať záruku za zachovanie majetku svojich zverencov. Je lepšie ponechať na posúdenie préтора po náležitom prešetrení, či patrón a jeho deti majú poskytnúť zábezpeku alebo nie; ak je dotyčná strana čestná, zábezpeka sa môže odpustiť, a to najmä vtedy, ak je majetok malej hodnoty. Ak je však patrón nižšieho postavenia alebo pochybnej bezúhonnosti, musí sa v tomto prípade konštatovať, že existuje dôvod na vyžiadanie zábezpeky, ak by si to vyžadovala buď výška zodpovednosti, alebo postavenie osoby, alebo akýkoľvek iný vážny dôvod.

107. V prípade zákonných poručníkov a poručníkov ustanovených sudcami vzniká otázka, či môže byť poručníctvo udelené len jednému z nich. Labeo hovorí, že opatrovníctvo možno správne udeliť jednému z nich, pretože sa môže stať, že ostatní sú

bud' neprítomní, alebo nepríčetní. Tento názor by sa mal prijať z dôvodu jeho užitočnosti a správa poručníctva by sa mala udeliť jednej zo strán.

108. Môžu potom títo poručníci začať konanie jeden proti druhému v súlade s vyššie uvedeným pravidlom? Lepší názor je, že ak všetci z nich neposkytli zábezpeku alebo ak uplynula lehota na jej poskytnutie (pretože niekedy sa od nich zábezpeka nevyžaduje, alebo nebola dostatočná, alebo ju občinní sudcovia, ktorými boli ustanovení, bud' nemohli vymáhať, alebo ju nechceli vymáhať), možno vo vzťahu k nim povedať, že konanie možno začať, ak zábezpeka nebola poskytnutá.

109. Možno to isté povedať aj vo vzťahu k patrónom, najmä ak nebola zložená zábezpeka? Myslím si, že v prípade patrónov nemožno začať konanie, ak na to nie je vážny dôvod, aby nikto nezmenšil očakávanie dedičstva. Ak by totiž poručníctvo nebolo udelené jednému patrónovi, stále bude zodpovedný za prípadnú škodu spôsobenú jeho spolupatrónom, ktorý sám nesprávne spravuje záležitosti poručenia.

110. Ak zákonný poručník stratí svoje občianske práva, treba povedať, že už nemá právo konať, a keďže poručníctvo zaniklo, je dôvod na to, aby súd ustanovil opatrovníka.

111. Paulus, O edikte, kniha XXXVIII.

Ak rodič zomrie bez závetu, poručníctvo sa udeľuje jeho najbližším príbuzným. Osoba však zomiera intestátne nielen vtedy, keď nespravila závet, ale aj vtedy, keď neustanovila poručníkov svojim deťom, ako v tomto prípade, zomiera intestátne, pokiaľ ide o poručníctvo. Domnievame sa, že rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď závetný poručník zomrie v čase, keď poručenec ešte nedosiahol vek puberty, pretože v tomto prípade jeho poručníctvo prechádza na najbližšieho príbuzného z otcovej strany.

112. Gaius, Inštitúcie, kniha I.

Sú to agnāti, ktorí sú príbuzensky spojení s osobami mužského pohlavia, rovnako ako kognāti z otcovej strany; ako napríklad brat splodený tým istým otcom, syn brata alebo vnuk pochádzajúci z neho; a podobne aj strýko z otcovej strany, syn posledného alebo vnuk pochádzajúci z neho.

113. Paulus, O edikte, kniha XXXVIII.

Ak zanechám syna, ktorý nedosiahol vek puberty, môj brat a vnuk z iného syna budú obaja poručníkmi môjho spomínaného syna, ak dosiahli plnoletosť, pretože sú v rovnakom stupni príbuzenstva.

114. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XII.

Ak je viac agnátov, poručníctvo získa najbližší príbuzný spomedzi nich, ale ak je ich viac v tom istom stupni, budú naň mať nárok všetci.

115. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha II.

Žena, ktorá je najbližšia príbuzná z otcovej strany, nemôže zabrániť inému príbuznému vo vzdialenejšom stupni, aby získal poručníctvo nad dieťaťom, ktoré nedosiahlo pohlavnú dospelosť; a preto strýko z otcovej strany bude zákonným poručníkom syna svojho brata, aj keď ten mohol zanechať sestru. Ani teta z otcovej alebo materskej strany nemôže zabrániť tomu, aby sa poručníkom stal prastrýc alebo jeho synovci.

116. Osoba, ktorá je hluchonemá, sa nemôže stať zákonným poručníkom, ani nemôže byť ustanovená závetom alebo iným spôsobom, aby jej ustanovenie bolo platné.

Tit. 5. O poručníkoch a opatrovníkoch, ktorých ustanovujú tí, ktorí na to majú zákonné právo, a ktorí môžu byť ustanovení výslovne a za akých okolností.

117. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXXIX.

Prokonzul, guvernér a prefekt Egypta alebo ten, kto dočasne zastáva úrad prokonzula provincie, buď z dôvodu smrti guvernéra, alebo preto, že ho guvernér poveril správou provincie, môže ustanoviť poručníka.

118. V súlade s reskriptom božského Marka môže poručníka vymenovať aj zástupca prokonzula.

119. Ak však guvernér provincie môže ustanoviť poručníka, môže tak urobiť len pre tých, ktorí sa v uvedenej provincii narodili alebo v nej majú bydlisko.

120. Ten istý, O edikte, kniha XXXV.

V prípade, že sú ustanovení určití poručníci a niektorí z nich nie sú prítomní, božský Pius v reskripte uviedol, že sa má ustanoviť dočasný poručník, ktorý bude vykonávať povinnosti úradu.

121. Ten istý, O edikte, kniha XXXVI.

Právo menovať opatrovníkov je priznané všetkým magistrátom obcí a taká je aj naša prax; menovaná osoba však musí mať trvalý pobyt v tej istej obci alebo na jej území a podliehať jej jurisdikcii.

122. Ten istý, Lex Julia et Papia, kniha IX.

Prétor nemôže sám seba vymenovať za poručníka, rovnako ako sa sudca nemôže sám vymenovať do súdnej funkcie alebo rozhodcu ustanoviť vlastným rozhodnutím.

123. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XII.

Vždy bolo ustálené, že guvernér môže ustanoviť poručníka, či už je tento neprítomný alebo prítomný, pre poručenca, ktorý je buď prítomný, alebo neprítomný;

124. Ulpianus, O všetkých tribunáloch, kniha VIII.

Aj keby poručenec o tom nevedel a nechcel.

125. Ten istý, O všetkých súdoch, kniha I.

Nielenže sa musí ustanoviť poručník pre dievča, ktoré sa má vydat', na udelenie vena, ale musí sa ustanoviť aj pre maloletú, ktorá je už vydatá. Kurátor sa vymenúva aj na účely zvýšenia vena alebo na to, aby sa v súvislosti s ním vykonala nejaká zmena.

126. Ten istý, O všetkých súdoch, kniha VIII.

Iná osoba nemôže ustanoviť poručníka, a to ani na príkaz guvernéra.

127. Ak prétor alebo guvernér provincie vymenuje poručníka v čase, keď je nepríčetný alebo dementný, nemyslím si, že toto vymenovanie bude platné; lebo aj keď môže naďalej zostať prétorom alebo guvernérom a jeho nepríčetnosť ho nezbavuje sudcovskej funkcie, predsa len ním vykonané vymenovanie nebude mať žiadnu platnosť ani účinok.

128. Opatrovník môže byť ustanovený v ktorýkoľvek deň.

129. Pretor alebo guvernér môže ustanoviť opatrovníka alebo kurátora osobe oboch pohlaví, ktorá sa mohla stať nepríčetnou, a osobe, ktorá je nemá a hluchá.

130. Marcianus, Inštitúcie, kniha IX.

V prípade, že sa preukáže náležitý dôvod, môže byť maloletému, ktorý nedosiahol pubertu, ustanovený poručník s cieľom umožniť mu vstúpiť do majetku.

131. Ten istý, Pravidlá, kniha V.

Ak sa podá žiadosť o ustanovenie poručníka maloletému, ktorý ho má, ktorý je neprítomný, ustanovenie, vykonané tak, akoby ho nemal, je neplatné. Lebo vždy, keď sa z neznalosti skutočností podá takáto žiadosť o ustanovenie opatrovníka, ustanovenie nebude platné, najmä od promulgácie konštitúcie Božích bratov týkajúcej sa tejto veci.

132. Celsus, Digesty, kniha XI.

Kurátor sa nesmie ustanoviť maloletému mužského alebo ženského pohlavia, ak by mal byť prítomný jeho poručník.

133. Ulpián, O úrade prokonzula, kniha III.

Prokonzul musí ustanoviť kurátora pre tie osoby, ktoré sú v takom stave, že nemôžu spravovať svoje záležitosti sami.

134. Niet pochýb o tom, že syn môže byť ustanovený za kurátora svojho otca, hoci opak tvrdí Celsus a mnohé iné authority, ktoré zastávajú názor, že je neslušné, aby sa otec podriaďoval autorite svojho syna; napriek tomu božský Pius, oslovujúc Justia Celeria, a tiež božskí bratia v Reskriptoch uviedli, že je lepšie, aby bol za kurátora svojho otca ustanovený syn, ktorý sa dobre správa, než aby ním bol cudzinec.

135. Božský Pius vyhovel žiadosti istej matky o ustanovenie kurátora pre jej roztržité deti týmito slovami: "Nie je nič nové na tom, že niektoré osoby, hoci sa zdajú byť zdravého rozumu, pokiaľ ide o ich konverzáciu, predsa premrhajú svoj majetok

takým spôsobom, že ak im nebude poskytnutá pomoc, upadnú do chudoby. Preto by sa mal vybrať niekto, kto by ich mohol svojimi radami kontrolovať, lebo je spravodlivé, aby sme sa postarali o tých, ktorí sa, pokiaľ ide o ich majetok, správajú ako osoby nepričetné."

136. Papinianus, Otázky, kniha XI.

Ak sa sloboda a majetok udelia otrokovi, ktorý nedosiahol vek puberty, prostredníctvom poručníctva a ustanovený dedič odmietne majetok prijať, senát nariadil, že ho možno k tomu prinútiť, ak sa to požaduje v mene maloletého; rovnako ako môže byť ustanovený poručník pre maloletého muža alebo ženu niekto, kto má právo na ustanovenie, a ten si ponechá poručníctvo, kým sa majetok neodovzdá a dedič neposkytne záruku za zachovanie majetku. Božský Hadrián následne v reskripte uviedol, že rovnaké pravidlo sa má dodržiavať aj v prípade otroka, ktorému bola priamo odkázaná sloboda.

137. Hoci od patróna nemožno ľahko vymáhať záruku za zachovanie majetku maloletého, predsa len si senát želal, aby bol považovaný za cudzinca, ktorý maloletého otroka zbavil slobody, pokiaľ to bolo v jeho moci, a aby nebol zbavený práva nad oslobodeným, ktoré mal, pretože ho manumitoval v súlade s podmienkami poručníctva; ale aby mu nebolo zverené poručníctvo bez vykonania záruky. Čo však v prípade, ak by zábezpeku neposkytol? Niet pochýb o tom, že patrón by si nemohol ponechať poručníctvo.

138. Keď dievča dovŕši dvanásť rok života, poručník prestáva vykonávať svoju právomoc; napriek tomu, keďže je zvykom, že poručníci sa maloletým ustanovujú, keď o to požiadajú; ak by si želala, aby bol jej poručníkom ustanovený jej patrón, jeho dobrá viera, ktorá sa zistila vyšetrovaním, nahradí záruku.

139. Ten istý, Otázky, kniha XII.

Slobodného muža nemožno nútiť, aby sa stal poručníkom pre deti kohokoľvek iného než pre deti svojho patróna alebo patrónky, ak nemajú očakávania, že prevezmú jeho práva.

140. Paulus, O edikte, kniha II.

Na riadenie všetkých záležitostí maloletého by mal byť namiesto jeho poručníka ustanovený kurátor, ak je neprítomný na služobnej ceste pre štát.

141. Ten istý, O edikte, kniha LXXIII.

Opatrovník za týchto okolností neprestáva vykonávať svoj úrad. Toto je právo s ohľadom na všetkých poručníkov, ktorí sú dočasne ospravedlnení.

142. Ulpian, O edikte, kniha IX.

Pomponius uvádza, že opatrovník môže byť ustanovený maloletému, ktorý vedie súdny spor, za účelom zistenia jeho občianskeho stavu. To je správne, ale ustanovenie bude platné len vtedy, ak sa zistí, že maloletý je slobodný.

143. Ten istý, O edikte, kniha LXI.

Ak sa vykonáva, vyšetrovanie s cieľom vymenovať poručníka, malo by sa to vykonať aj v prípade senátora, ktorý sa má stať poručníkom. Tento názor Severus uviedol v reskripte.

144. Paulus, O Plautiovi, kniha XVI.

V prípade neprítomnosti tých orgánov, ktoré majú právo ustanoviť poručníkov, sa prikazuje, aby ich ustanovili dekurióni, ak s tým súhlasí väčšina. Niet pochýb o tom, že môžu vymenovať jedného zo svojich radov.

145. Niet pochýb o tom, že jeden z dvoch obecných sudcov môže vymenovať svojho kolegu za poručníka.

20. Modestinus, Differences, kniha VII.

Poručníka pre nenarodené dieťa nemôžu vymenovať magistráti rímskeho ľudu, ale kurátora áno, lebo to ustanovuje edikt týkajúci sa vymenovania kurátora. Právna norma nebráni tomu, aby bol ustanovený ďalší kurátor pre osobu, ktorá ho už má.

146. Ten istý, Výhovorky, kniha I.

Sudcovia by mali byť informovaní, že nemôžu vymenovať ženy za kurátorky maloletých.

147. Ak by matka ustanovila svoje deti za svojich dedičov pod podmienkou, že budú slobodné od moci svojho otca, a ony by sa z tohto dôvodu stali slobodnými a dedičmi, ich otec nemôže byť ustanovený za ich poručníka, aj keby si to želal; aby sa zabránilo tomu, čo poručiteľka nechcela, aby sa uskutočnilo. Toto pravidlo ustanovil božský Severus.

148. Ak niekomu rodičia maloletého zakázali byť poručníkom, nemôže byť vymenovaný sudcami, a ak by bol vymenovaný, môže mu byť zabránené vykonávať funkciu poručníka bez ujmy na jeho povesti.

149. Sudcovia nemôžu ustanoviť za poručníkov alebo kurátorov osoby, ktoré sú na veľvyslanectve; pretože počas doby, keď sú takto zamestnané, sa na ne nevzťahuje zodpovednosť za poručníctvo.

150. Ak hlavný magistrát v Ríme ustanoví za poručníka človeka z provincie, ktorý je zamestnaný na veľvyslanectve, musí byť prepustený.

151. Je potrebné, aby magistrát okrem iného zisťoval morálku strán, ktoré majú byť vymenované za poručníkov, pretože ani ich majetok, ani ich hodnosť nestačia na to, aby sa potvrdila ich bezúhonnosť alebo aby nahradili láskavé úmysly a príjemné správanie.

152. Magistrát by mal byť obzvlášť opatrný, aby nevymenoval tých, ktorí sa na tento účel pretláčajú alebo ponúkajú úplatky; bolo totiž stanovené, že takéto osoby podliehajú trestu.

153. Ten istý, Výhovorky, kniha V.

Tí, ktorí nemajú konzulárnu alebo senátorskú hodnosť, môžu byť vymenovaní za poručníkov osôb s touto hodnosťou; rovnako ako osoby s konzulárnou alebo senátorskou hodnosťou môžu byť vymenované za osoby, ktoré túto hodnosť nemajú.

154. Ten istý, Pandekty, kniha IV.

Súčasne možno vymenovať viacerých poručníkov.

155. Paulus, Opinions, kniha IX.

Božský Marcus a Verus Kornéliovi Prokulovi: "Vždy, keď sa v meste, ktorého sú maloletí rodáci, nenájdu vhodné osoby, ktoré by mohli byť vymenované za poručníkov, je povinnosťou magistrátov pátrať v susedných mestách po osobách vynikajúcej povesti a poslať ich mená guvernérovi provincie, ale sami si nemôžu nárokovať právo ich vymenovať."

156. Ten istý, Názory, kniha XII.

Ak je kurátor vymenovaný pre nepľnoletého z akéhokoľvek dôvodu, bude vykonávať svoju kuratelú až do dosiahnutia plnoletosti nepľnoletého. Po tomto čase by mal maloletý požiadať, aby mu bol ustanovený iný kurátor.

157. Scaevola, Názory, kniha II.

Na základe dekrétu prétora bol Seiovi, ktorý dovíšil vek dvanásť rokov, po vykonaní vyšetrovania ustanovený poručník, rovnako ako v prípade maloletého. Pýtam sa, či by mal byť ospravedlnený? Odpovedal som, že podľa uvedených skutočností ospravedlnenie nie je potrebné a že ho nemožno brať na zodpovednosť za to, že neprevzal poručníctvo.

158. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha II.

Pretor môže ustanoviť poručníka na vybavovanie záležitostí v Ríme, ak má maloletý majetok v provincii, ako aj v Ríme; a guvernér provincie môže ustanoviť poručníka na správu jeho záležitostí v provincii.

159. Slobodní by mali byť vymenovaní za poručníkov iných slobodných, ale aj keby bol vymenovaný slobodný muž, bude naďalej poručníkom, ak nemôže uviesť vážny dôvod, pre ktorý by bol ospravedlnený.

160. Paulus, Dekréty, kniha II.

Romanus Appulus podal odvolanie od sudcu, v ktorom tvrdil, že jeho kolega nemal byť ustanovený spolu s ním za poručníka, a to z dôvodu, že ho ustanovil v čase, keď vykonával funkciu sudcu, na vlastnú zodpovednosť, aby sa vyhol dvojitej zodpovednosti, vyplývajúcej z jedného poručníctva. Cisár nariadil, že tá istá osoba môže byť ručiteľom poručníka, a napriek tomu môže byť vymenovaná za poručníka. Preto bol ponechaný v poručníctve.

161. To isté, týkajúce sa súdnych vyšetrovaní.

Ak sú osoby, ktoré sú vymenované za poručníkov alebo kurátorov, vzdialené; božský Marek v reskripte stanovil, že ich sudcovia majú do tridsiatich dní upovedomiť o ich vymenovaní.

Tit. 6. O tých, ktorí si môžu vyžiadať opatrovníkov alebo kurátorov, a o tom, kde to možno urobiť.

162. Modestinus, Rozdiely, kniha VII.

Žiadosť matky o ustanovenie poručníka pre jej deti, ale nie o ustanovenie kurátora pre ne, sa má posudzovať; s výnimkou prípadov, keď sa žiada ustanovenie kurátora pre dieťa mladšie ako pubertálny vek.

163. Tá istá kniha, Výhovorky, kniha I.

Ak maloletí nemajú nikoho, kto by za nich mohol zákonne konať ako obhajcovia, a vzhľadom na svoj vek potrebujú poručníkov, môžu požiadať, aby im boli za poručníkov ustanovení najbližší príbuzní alebo tí, ktorí sú s nimi spätí príbuzenským vzťahom, alebo členovia rodiny ich príbuzných mužského alebo ženského pohlavia; o to môžu požiadať aj priatelia ich rodičov a učitelia samotných detí.

164. Cudzie osoby teda môžu dobrovoľne požiadať o ustanovenie opatrovníkov, ale sú určité osoby, ktoré sú povinné požiadať o to, aby sa tak stalo; ako napríklad matka a slobodní ľudia, pretože tí prví by utrpeli škodu a tí druhí by boli vystavení trestu, ak by nepožiadali o ustanovenie tých, ktorí môžu podľa zákona konať ako ochrancovia. Matka by totiž bola vylúčená zo zákonného dedičstva po svojom synovi, pretože by sa po zanedbaní povinnosti ustanoviť mu opatrovníka považovala za nehodnú zákonne dedič jeho majetok. A to nielen vtedy, ak by o ustanovenie vôbec nepožiadala alebo ak by len preto, aby vyhovelá požiadavkám zákona, požiadala o ustanovenie toho, kto môže byť prepustený, a potom by bol prepustený alebo odvolaný; a potom by nepožiadala o ustanovenie iného alebo by úmyselne žiadala o ustanovenie osôb zlého charakteru. Okrem toho slobodní, ktorí sú z tohto dôvodu obvinení pred guvernérom, môžu byť potrestaní, ak by sa ukázalo, že buď z nedbanlivosti, alebo zo zlého úmyslu nepožiadali o vymenovanie opatrovníka.

165. To, čo bolo práve uvedené v súvislosti s matkou, je uvedené v liste božského Severa, ktorého podmienky sú nasledovné: "Božský Severus Cuspiovi Rufinovi. Želám si, aby všetky osoby vedeli, že venujem osobitnú pozornosť pomoci poručníkom, keďže ide o záležitosť, ktorá sa týka verejného blaha. A preto, ak matka nepožiada o ustanovenie vhodných poručníkov pre svoje deti alebo ak tí, ktorí boli predtým ustanovení, boli ospravedlnení alebo odmietnutí, a ona hneď nepožiada o ustanovenie iných; nebude mať právo žiadať o majetok žiadneho zo svojich detí, ktoré môžu zomrieť bez dedičov."

166. Ak niekto, napríklad veriteľ alebo poručník, alebo akákoľvek iná osoba, považuje za potrebné začať konanie proti maloletému, nemôže sám požiadať, aby bol uvedenému maloletému ustanovený opatrovník; môže však podať žiadosť tým, ktorí môžu požiadať o takéto ustanovenie, a ak to zanedbajú, môže sa potom dostaviť k guvernérovi a uviesť mu skutočnosť, takže po dodržaní zákonných požiadaviek môže pokračovať v konaní proti uvedenému maloletému.

167. Toľko v súvislosti s poručníkmi. Maloletí môžu sami požiadať o ustanovenie poručníkov, ak sú prítomní; ak by však niektorý z nich nebol prítomný, môže podať žiadosť prostredníctvom advokáta.

168. Vystáva otázka, či môže o ustanovenie poručníka pre maloletého požiadať iná strana. Významný Ulpián uvádza, že iná osoba takúto žiadosť podať nemôže, ale musí ju podať sám maloletý. A Paulus v deviatej knihe názorov uvádza, že o ustanovenie poručníka nemôže zákonne požiadať poručník, ak o tom poručenkyňa nevie alebo to neurčí; a že ten, kto takúto žiadosť podá, bude veľmi správne nútený zodpovedať za obchody, ktoré vykonal nezákonne ustanovený poručník. V inej časti tej istej knihy uvádza ako svoj názor, že ak by cisár na žiadosť matky ustanovil poručníka jej dcére, musí prevziať zodpovednosť za jeho správu kurately.

169. Tí, ktorí sú z akýchkoľvek dôvodov zbavení poručníctva, nemusia žiadať o iného poručníka pre svojich zverencov; ako sa uvádza v Severovej a Antoninovej konštitúcii.

170. Paulus, Názory, kniha X.

Uviedol som ako svoj názor, že samotný sudca môže byť ustanovený uznesením dekuriónov.

171. Tryphoninus, Disputácie, kniha XIII.

Treba sa domnievať, že žena spadá do pôsobnosti ústavy, keď nežiada, aby poručníci právoplatne ustanovení maloletým deťom závetom alebo kodícilom ich otca boli potvrdení magistrátnym dekrétom.

172. Ak však bolo ustanovených niekoľko vhodných poručníkov a jeden z nich buď zomrie, alebo je ospravedlnený, a matka nepožiadá o ustanovenie iného namiesto neho, pretože počet tých, ktorí zostali, je dostatočný na výkon poručníctva; to síce spadá do rozsahu pôsobnosti ústavy, ale bude ospravedlnená, ak sa zohľadní jej duch.

173. Ak je poručník obvinený z dôvodu, že je podozrivý, a bolo vydané nariadenie, že sa k nemu majú pripojiť ďalší poručníci, matka má podať žiadosť, aby sa tak stalo, a ak tak neurobí, bude zodpovedná podľa uvedenej ústavy.

174. Takáto matka bude vylúčená z nároku na akýkoľvek majetok svojich detí, ktoré môžu zomrieť v dôsledku závetu. Ak však jej manžel poveril svojho syna poručníctvom a jeho matka nepožiadá o ustanovenie poručníka, pričom podmienkou je, že ak by zomrel bez detí alebo ak by zomrel bez závetu; nestráca nárok na uplatnenie nároku z poručníctva, pretože ten je odvodený od úkonu inej osoby.

175. Ak však matka netvrdí, že poručník je podozrivý, nevzniká jej zodpovednosť za trest podľa litery ani ducha ústavy, pretože dospieť k takémuto záveru a názoru je doménou mužského rozumu; a matka môže dokonca ignorovať priestupky poručníka, pretože stačí, aby požiadala o ustanovenie toho, kto sa jej po prešetrení prétorom zdal byť vhodný, a preto jej

úsudok nestačí na to, aby si mohla vybrať poručníka, ale vyšetrovanie sa musí vykonať aj vtedy, ak by poručníka svojim deťom ustanovila závetom na správu celého svojho majetku.

Tit. 7. O správe a zodpovednosti poručníkov a opatrovníkov, či už vykonávali činnosť vyplývajúcu z ich poručníctva alebo nie, a o žalobách a súdnych konaniach, ktoré možno podať proti jednému z nich alebo proti všetkým.

176. Ulpian, O edikte, kniha XXXV.

Opatrovník môže byť nútený mimoriadnym konaním vykonávať a spravovať opatrovníctvo.

177. Z toho môže opatrovník zistiť, že ak otáľa s výkonom svojej funkcie po tom, ako bol ustanovený, robí tak na vlastné riziko. Bola totiž rozhodnutá Božia Marca, že ak strana vie, že bola ustanovená za opatrovníka, a v zákonom stanovenej lehote neposkytne rozumnú ospravedlniteľnú príčinu, ak ju má, bude zodpovedná za svoju nečinnosť.

178. Stačí, aby opatrovník úplne obhajoval svojho chránenca, či už sa na to podujme sám, alebo na základe jeho pokynov. Opatrovníci by nemali byť nútení poskytovať zábezpeku na vedenie obhajoby svojich zverencov. Preto môžu sami začať konanie, či už ho radšej začnú na vlastnú zodpovednosť, alebo predvedú svojich zverencov pred súd; sami však môžu konať len v prípadoch, keď sú ich zverenci malí alebo neprítomní; ak však dovърšili siedmy rok a sú prítomní, môžu ich na to splnomocniť ich poručníci.

179. V prípade maloletých môžu tí, ktorí proti nim podávajú žaloby, buď predvolať samotného maloletého na súd, aby ho žalovali so súhlasom jeho poručníka; alebo môžu postupovať proti samotnému poručníkovi, aby mohol viesť konanie. Ak je však maloletý neprítomný, konanie sa musí v každom prípade začať proti jeho poručníkovi.

180. Pri plnení svojich povinností by sa však právo podať osobnú žalobu proti dlžníkovi poručencov alebo maloletých nemalo odopierať ani poručníkom, ani kurátorom, ani by sa im nemalo odopierať právo dať súhlas prvým na podanie takejto žaloby.

181. Ten istý, O edikte, kniha IX.

Ak by poručník získal žalobu, alebo by ju prehral, žaloba na výkon rozsudku sa má priznať v prospech, alebo v neprospech poručenca; a to najmä v prípade, keď sa poručník nedostavil dobrovoľne na súd, alebo keď nemohol splnomocniť svojho poručenca na konanie, či už z dôvodu jeho neprítomnosti, alebo pre jeho mladosť; a toto pravidlo uviedol božský Pius v reskripte. V mnohých reskriptoch sa tiež uvádza, že žaloba na výkon rozhodnutia sa má vždy podať proti poručníkovi, ak poručník prehral spor, ibaže by poručník odmietol majetok svojho otca; vtedy sa totiž v reskriptoch opakovane uvádza, že to nemožno urobiť ani proti poručníkovi, ani proti poručencovi a že majetok poručníka nemožno vziať do exekúcie.

182. Marcellus ide v dvadsiatej knihe Digest ešte ďalej a hovorí, že ak poručník dá zábezpeku a poručenec následne odmietne majetok, musí sa poskytnúť úľava aj jeho ručiteľom. Ak však poručenec dedičstvo neodmietne, musí sa poručníkom poskytnúť úľava v rovnakom rozsahu ako samotnému poručníkovi, najmä ak poskytol záruku z dôvodu neprítomnosti alebo maloletosti svojho poručenca.

183. Ten istý, O edikte, kniha XXXV.

V prípade, že bolo ustanovených niekoľko poručníkov, Pomponius v Šesťdesiatej ôsmej knihe o edikte uvádza, že aj to, čo urobil ktorýkoľvek z nich, sa má ratifikovať. V prípade kurátorov nepričetnej osoby totiž môže prétor udeliť správu kurately jednému z nich, aby sa zabránilo strate akejkoľvek výhody pre nepričetnú osobu, a ratifikuje každú jeho transakciu, ktorá nie je podvodná.

184. Ak starý otec alebo otec osoby, ktorá je pod jeho dohľadom, závetom určí, ktorý z poručníkov má spravovať poručníctvo, prétor rozhodol, že to má robiť ten druhý. A je rozumné, aby sa zohľadnila vôľa rodiča, ktorý sa len poradil o najlepšom záujme svojho syna. Pretor sa riadi tým istým pravidlom, pokiaľ ide o tých, ktorých rodič určil vo svojom závete, a sám ich potvrdzuje v ich funkcii; takže ak by rodič uviedol osobu, ktorú chce, aby spravovala poručníctvo, spravuje ho len ona.

185. Ostatní poručníci teda nebudú spravovať poručníctvo, ale budú tým, čo bežne nazývame "čestní poručníci". Nech si však nikto nemyslí, že sa na nich nevzťahuje žiadna zodpovednosť, lebo je stanovené, že aj po vyčerpaní majetku spravujúceho poručníka možno proti nim podať žalobu; boli totiž ustanovení za pozorovateľov a dozorcov nad jeho konaním a budú zodpovední, ak ho neodsúdia ako podozrivého, keď kedykoľvek spozorujú, že sa správa nevhodne. Preto od neho musia vytrvalo vyžadovať vyúčtovanie a pozorne sledovať, ako sa správa, a ak je potrebné uložiť peniaze, musia sa postarať o to, aby sa tak stalo, a to na účely kúpy pôdy. Klamú sa tí, ktorí si myslia, že čestní poručníci nie sú v žiadnom ohľade zodpovední, pretože sú zodpovední v súlade s tým, čo sme uviedli vyššie.

186. Hoci prétor môže vyhlásiť, že poručníctvo určite udelí osobe určenej poručiteľom, predsa sa tomu niekedy vyhne, ako napríklad v prípade, keď otec konal bez náležitej protihodnoty; alebo keď bol maloletý mladší ako dvadsaťpäť rokov; alebo ak sa v čase vymenovania poručník javil ako človek s dobrými a šetrnými návykmi, ale neskôr sa dopustil zlého správania, o ktorom poručiteľ nevedel; alebo ak bola poručníkovi zverená poručnícka starostlivosť na základe jeho blahobytných pomerov a neskôr bol zbavený svojho majetku.

187. Potom, keď otec ustanovil len jedného poručníka, niekedy sa s ním spájajú poručníci. Náš cisár totiž spolu s otcom v reskripte uviedol, že ak niekto ustanoví za poručníkov svojich dvoch slobodných, jedného na správu majetku v Itálii a druhého na správu majetku v Afrike, majú sa k nim pripojiť kurátori; želanie otca nebolo splnené.

188. To, čo bolo uvedené v súvislosti s poručníkmi, sa malo dodržať aj v prípade kurátorov, ktorých otec ustanovil na základe závetu a ktorých mal potvrdiť prétor.

189. Je teda zrejmé, že prétor by mal dbať na to, aby poručníctvo nespravovali viaceré osoby; pretože hoci otec nemusel určiť žiadnu konkrétnu osobu, ktorá by ho spravovala, predsa len musí prétor zabezpečiť, aby to robila len jedna osoba. Jedinému poručníkovi je totiž ľahšie podávať žaloby aj ich obhajovať a správa poručníctva nesmie byť rozdelená medzi viacero osôb.

190. Ak poručník nebol zvolený poručiteľom alebo ak nie je ochotný konať, potom spravuje poručenstvo ten, koho určí väčšina poručníkov. Pretór im preto musí nariadiť, aby sa zišli, a ak tak neurobia alebo po zhromaždení nedospejú k žiadnemu záveru; po náležitom prešetrení sám určí, kto bude poručenstvo spravovať.

191. Je jasné, že ak poručníci neprijmú rozhodnutie prétora, ale všetci chcú spravovať poručníctvo, pretože nemajú dôveru k osobe, ktorá bola vybraná, a nechcú, aby na ich riziko bola vymenená cudzia osoba; treba konštatovať, že prétor môže dovoliť, aby všetci spravovali poručníctvo.

192. Okrem toho, ak si poručníci želajú rozdeliť poručníctvo medzi seba, musia byť vypočutí, aby sa medzi nich rozdelila jeho správa.

193. Ten istý, O edikte, kniha IX.

To sa môže uskutočniť buď na podiely, alebo na obvody. Ak sa rozdelí takýmto spôsobom, môže byť ktorýkoľvek z nich vylúčený na základe výnimky, ktorá sa vzťahuje na podiel alebo na okres, v ktorom poručníctvo nespravuje.

194. Ten istý, O edikte, kniha XXXV.

Dôvod na zloženie peňazí (ak ich možno vybrať) je len vtedy, ak sú k dispozícii na kúpu pozemku; ak sa totiž dá ľahko dokázať, že poručníctvo má taký malý peňažný význam, že za vybrané peniaze nemožno kúpiť poručencomu pozemok, nie je potrebné zloženie peňazí. Uvažujme preto, aká by mala byť hodnota majetku, ktorý je predmetom poručníctva, aby sa odôvodnil vklad. A keď sa ako dôvod vkladu uvádza kúpa pozemku pre poručenca, je zrejmé, že by sa nemalo domnievať, že ide o bezvýznamné peňažné sumy. Výška nemôže byť uvedená všeobecne, pretože v prípade preukázania riadneho dôvodu je jednoduchšie vykonať vyšetrovanie v jednotlivých prípadoch. Nemala by sa totiž odobrať právomoc žiadať niekedy o zloženie aj malých súm, ak sa zdá, že poručníci podliehajú podozreniu.

195. Má sa za to, že poručník vykonával svoje funkcie, ak konal akýmkoľvek spôsobom, ktorý sa vôbec týka jeho poručenca, aj keby to malo byť nepodstatné; a v tomto prípade sa nevyžaduje zásah tých, ktorí zvyknú nútiť poručníkov, aby spravovali svoje zverené veci.

196. Ak po tom, čo poručník raz konal, prestane vykonávať svoje povinnosti, možno proti nemu postupovať ako proti podozrivému.

197. Keď niekto nariadi, aby sa v jeho mene spravoval poručníctvom, a urobí to ten, komu to bolo nariadené, bude dôvod na žalobu o poručníctvo; lebo sa má za to, že ho spravuje sám ten, kto ho spravuje prostredníctvom iného. Ak ten, komu bol daný pokyn, nekoná, opatrovník môže byť žalovaný prostredníctvom prétorskej žaloby.

198. Ak otcov dlžník spravuje poručníctvom syna, bude zodpovedný za žalobu na poručníctvo aj z dôvodu toho, čo dlhoval otcovi.

199. Ak by poručník neoznámil svojmu zverencovi, ktorý dosiahol pubertu, aby si sám požiadal o kuratelu (ako to prikázali sväté konštitúcie tomu, kto spravoval poručníctvom), bude podliehať žalobe na poručníctvo? Myslím si, že lepší názor je, že žaloba o poručníctvo bude postačujúca, keďže nutnosť podať oznámenie je súčasťou povinnosti spojennej s poručníctvom, aj keď môže byť podané po dosiahnutí puberty.

200. Ak po dovŕšení dvadsiateho piateho roku veku maloletého neboli predložené účty ani dokumenty týkajúce sa už začatej žaloby, týka sa to dobrej viery a čestnosti poručníkov, aby pokračovali v žalobe začatej na základe ich rady. Preto ak sa nepostarajú o tieto veci, ktoré sa od nich vyžadujú, myslím si, že lepší názor je, že žaloba založená na dobrovoľnom zastúpení bude postačovať, aj keď uplynula doba kurately; za predpokladu, že nebolo predložené žiadne vyúčtovanie tejto záležitosti.

201. Julianus v dvadsiatej prvej knihe Digest navrhuje nasledovné. Istý muž po svojej smrti ustanovil poručníkov pre svoje deti a dodal: "A želám si, aby sa od nich nevyžadovalo vydanie účtu." Julianus hovorí, že títo poručníci by mali byť zodpovední, ak nepreukázali dobrú vieru pri spravovaní svojho poručníctva, hoci v závete bolo uvedené, že sa nemajú zodpovedať; ani, ako hovorí Julianus, nikto by nemal byť z tohto dôvodu stíhaný kvôli poručníctvu. A tento názor je správny, pretože nikto nemôže prostredníctvom ustanovení tohto opisu oslobodiť iného od uplatňovania verejného práva alebo zmeniť formu zavedenú v staroveku. Ktokoľvek však môže inému odkázať alebo zanechať prostredníctvom trustu náhradu za nejakú krivdu, ktorú utrpel z dôvodu poručníctva.

202. Papinianus v piatej knihe názorov uviedol nasledujúci prípad. Otec nariadil, aby sa poručníctvo jeho detí spravovalo podľa rady ich matky, a s týmto cieľom prepustil poručníkov. Povinnosť poručníkov sa z tohto dôvodu nijako nezmenší, ale je vhodné, aby dobrí občania prijali prospešnú radu matky, hoci ani prepustenie poručníkov, ani želanie otca, ani zásah matky nijako nezmenší ich zodpovednosť.

203. Opatrovníci môžu do určitej miery nerešpektovať pokyny otca; ako napríklad v prípade, keď tento ustanovil, že sa nemá predať žiadny jeho majetok alebo že sa nemá nakladať s jeho otrokmi, šatstvom, domami alebo akýmkoľvek majetkom, ktorý podlieha skaze; nemôžu brať ohľad na toto želanie otca.

204. Opatrovník sa týmto upozorňuje, že zodpovednosť za poručníctvo sa na neho viaže od okamihu, keď sa dozvie, že je opatrovníkom. Postačí, ak túto informáciu získal akýmkoľvek spôsobom, a nie je potrebné, aby mu to bolo oznámené v prítomnosti svedkov; ak sa totiž túto skutočnosť dozvedel z akéhokoľvek zdroja mimo závetu, nie je pochyb o tom, že zodpovednosť sa bude vzťahovať na neho.

205. Ten istý, O edikte, kniha XXXVI.

Opatrovník však musí preukázať, že poručník vedel o jeho ustanovení.

206. Tamže, O edikte, kniha XXXV.

Opatrovník, ktorý nevyhotoví zoznam majetku, bežne nazývaný inventár, sa považuje za podvodníka, ak nemožno tvrdiť nejaký nevyhnutný a oprávnený dôvod, prečo tak neurobil. Preto ak niekto podvodne nevyhotoví súpis, je v postavení, že je povinný nahradiť poručníkovi celý jeho podiel na veci, čo možno zistiť prisahou zloženou na súde. Preto by poručník nemal vykonávať žiadne úkony pred vykonaním súpisu, pokiaľ nejde o niečo, čo nemôže pripustiť ani nepatrný odklad.

207. Ak sa poručník prevíni oneskorením pri predaji majetku podliehajúceho skaze, robí to na vlastné riziko, pretože by mal ihneď vykonať povinnosti vyplývajúce z jeho úradu. Ale čo ak povie, že čakal na svojich kolegoch poručníkov, ktorí sa budú

nedostavili, alebo sa chceli ospravedlniť; mal by byť ospravedlnený? Nebude mu to ľahko ospravedlnené, pretože by si mal plniť svoje povinnosti, a to skutočne nie unáhlene, ale bez zbytočného odkladu.

208. Žaloba o poručníctvo bude podaná proti poručníkom, ak uzavreli škodlivú zmluvu; napríklad ak z korupcie alebo zvýhodnenia nadobudli majetok, ktorý nebol v dobrom stave. Ale čo ak nekonali nečestne alebo nepreukázali neoprávnenú priazeň, ale len nevybrali majetok, ktorý bol v dobrom stave? V tomto prípade by sa dalo veľmi správne povedať, že by mali byť zodpovední len za hrubú nedbanlivosť.

209. Ak by poručníci po zložení peňazí zanedbali kúpu nehnuteľnosti, začínajú byť zodpovední za úroky. Lebo hoci ich prétor musí prinútiť, aby kúpu uskutočnili; predsa len, ak tak neurobia, mali by byť nútení zaplatiť úroky z omeškania, ak nie sú zodpovední za neuskutočnenie kúpy nehnuteľnosti.

210. Poručníci musia platiť zákonné úroky z peňazí patriacich ich zverencom, ktoré premenili na vlastné použitie, ale len v prípade, že sa jasne preukáže, že ich použili na vlastné účely. Ak však poručník peniaze nepožičal na úrok alebo ich neuložil, nepovažuje sa za to, že ich premenil na vlastné použitie. Božský Severus v tomto zmysle vyhlásil dekrét, preto musí byť preukázané, že poručník peniaze premenil na vlastné použitie.

211. Nemyslíme si, že peniaze previedol na vlastnú potrebu poručník, ktorý ako dlžník otca svojho poručenca mu ich potom nevyplatil; v tomto prípade totiž bude zodpovedný za tie isté úroky, ktoré sľúbil zaplatiť otcovi.

212. Ak poručník požičia peniaze svojho poručenca na úrok vo vlastnom mene, môže byť nútený zaplatiť úroky, ktoré sám vybral, len ak je poručenec ochotný prevziať riziko ďalších pôžičiek.

213. Ak bolo potrebné zložiť peniaze na kúpu pozemku a k tomu došlo, úroky sa nepočítajú. Ak sa to však neuskutočnilo a nebol daný pokyn na zloženie, potom sa musia zaplatiť len úroky splatné z peňazí patriacich poručníkovi, ale ak takýto pokyn bol daný a poručník ho zanedbal, treba zvážiť, aká sadzba úrokov sa bude platiť. Pretori zvyknú poručníkov upozorňovať, že ak sa vklad nezloží alebo ak sa zloží po stanovenom čase, môžu sa vymáhať zákonné úroky. Preto ak bolo toto upozornenie vyslovené, sudca, ktorý má právomoc vo veci konať, sa musí kedykoľvek riadiť nariadením pretora.

214. Pretori majú vo zvyku dávať rovnaké varovanie s ohľadom na tých poručníkov, ktorí popierajú, že majú niečo v rukách na výživu svojich zverencov; aby v prípade, že sa preukáže, že niečo majú, mohli byť vyplatené vyššie úroky; a je jasné, že sudca musí okrem uloženia iného trestu postupovať aj týmto spôsobom.

215. Opatrovník musí platiť úroky zo všetkých peňažných súm, ktoré mu zostali v rukách.

Treba si uvedomiť, čo sú to úroky, ktoré sú označené ako "pupillar". Zdá sa, že ide o zákonný úrok, ktorý musí poručník zaplatiť z peňazí, ktoré premenil na vlastné použitie; ak však popiera, že má v rukách nejaké peniaze, a prétor vydal rozhodnutie v jeho neprospech, musí zaplatiť zákonný úrok; alebo ak sa previnil omeškaním pri uložení peňazí a prétor vydal proti nemu rozhodnutie o zákonom úroku. Ak však popiera, že by sa v jeho rukách nachádzali nejaké peniaze poručenca, a poručenecovi ukladá povinnosť požičať si peniaze so zákonným úrokom na pokrytie svojich výdavkov, poručník bude zodpovedný za zákonný úrok. Rovnaké pravidlo platí, ak vyberá zákonný úrok od dlžníkov poručenca. Za úroky bude zodpovedať aj z iných dôvodov podľa zvyklostí v provincii, t. j. buď za päť percent, alebo štyri percentá, alebo za akúkoľvek nižšiu sadzbu, ak je to v provincii zvykom.

217. Úroky sa od poručníkov nevyžadujú okamžite, ale ich vyberanie alebo investovanie by sa malo vyžadovať po určitom čase, teda po dvoch mesiacoch. Toto pravidlo je zvykom dodržiavať pri opatrovníckej žalobe. Tento odklad alebo zhovievavosť sa nemá udeliť tým, ktorí peniaze poručníkov alebo maloletých premieňajú na vlastné použitie.

218. Ak si poručník alebo opatrovník ponechá pre vlastnú potrebu úroky, ktoré vybral, mal by zodpovedať za uvedené úroky, pretože je určite veľmi malý rozdiel, či zneužije buď istinu, alebo úroky svojho poručenca.

219. Dedičia poručníka budú zodpovedať za úroky z peňazí uložených v truhlici, kým nepodajú žiadosť o vymenovanie iného poručníka na miesto zosnulého.

220. Ak je proti poručníkovi vydaný rozsudok z dôvodu úkonov jeho spoludržiteľa, vzniká otázka, či je povinný platiť aj úroky. Je stanovené, ako sa uvádza v mnohých reskriptoch a ako sa domnieva Papinián v Dvanástej knihe otázok, že sa od neho musí požadovať aj zaplatenie úrokov, ak nevypovedal svojho spolusprávcu ako podozrivého. A skutočne by mal byť nútený zaplatiť úroky, ktoré mu prináležia z dôvodu jeho správy.

221. Je potrebné poznamenať, že poručník je povinný zaplatiť úroky z peňazí, ktoré zostali v jeho rukách po skončení jeho funkcie, a to až do dňa, keď sa vzdal poručníctva.

222. Ten istý, O edikte, kniha XXIII.

Ak poručenec, ktorého poručníctvo sa spravuje, podá žalobu na poručníctvo, treba povedať, že niekedy by mal počkať na určitý deň na vyplatenie požičaných peňazí; napríklad ak požičal peniaze v mene poručenca a deň na ich vyzdvihnutie ešte nenastal. Je zrejmé, že sa to týka len peňazí, ktoré poručník mohol a mal požičať, ale ak ich nepožičal, poručenec nebude povinný čakať.

223. Ten istý, O edikte, kniha XXXVI.

Vždy, keď poručník požičia peniaze patriace poručenecovi na úrok, treba uzavrieť ustanovenie nasledujúcim spôsobom: poručenec alebo jeden z jeho otrokov má ustanoviť, že peniaze vyplatí. Ak však poručenec nie je vo veku, keď by mohol uzavrieť zmluvu, a nemá otroka, zmluvu by mal uzavrieť poručník, pod ktorého dohľadom sa nachádza. V tomto prípade Julianus veľmi správne uvádza, že by sa mala poručenecovi poskytnúť spravodlivá žaloba. Ak by však tento nebol prítomný, niet pochyb, že poručník môže stipulovať v jeho mene.

224. Ak hlava rodiny dá svojmu synovi ako poručníkovi osobu, za ktorú sa stal zábezpekou, je povinnosťou poručníka zaplatiť dlh veriteľovi, keď nastane deň splatnosti; preto ak tak neurobí a jeho poručenec by mal po dosiahnutí plnoletosti zaplatiť dlh z dôvodu zábezpeky, ktorú mu dal jeho otec, môže proti svojmu poručníkovi postupovať nielen mandátnou žalobou, ale aj žalobou na poručníctvo; poručník je totiž zodpovedný za nezaplatenie dlhu. Ak sa však poručník stal dlžníkom až po uplynutí určitého času, niektoré authority zastávajú názor, že to nespadá do pôsobnosti opatrovníckej žaloby, ak deň splatnosti nastal až po zániku poručníctva. Ak však tento deň nastane počas existencie poručníctva, zastávajú názor, že nepochybne bude zahrnutý do žaloby. Som toho názoru, že obidve tieto rozhodnutia sú správne, ak sa poručník spravodlivo stane platobne neschopným, ale ak by bol platobne schopný, nebude to spadať do pôsobnosti žaloby o poručníctvo. Nikto by si tiež nemal myslieť, že to nebude mať žiadny účinok; ak by sa totiž povedalo, že je zahrnutý do žaloby, a bol by dôvod na uprednostnenie nároku, ručiteľa budú zodpovední, ak bol prijatý záväzok na zachovanie majetku.

225. Okrem toho, ak by mal poručník zodpovedať za žalobu, ktorá bude premlčaná, musí sa povedať, že existuje dôvod na zahrnutie pohľadávky do žaloby o poručníctvo, aby sa žaloba mohla stať večnou.

226. A vo všeobecnosti, pokiaľ ide o to, za čo poručník zodpovedá svojmu poručenecovi voči tretej osobe, zodpovedá aj voči sebe, ak je dlžníkom, a možno ešte viac; nemôže totiž nútiť platiť iných, voči ktorým nemá právo na žalobu, ale môže tak urobiť, ak ide o neho samého.

227. Ak poručník dlhuje otcovi svojho zverenca peniaze s vyššou úrokovou sadzbou, ako je žiacka sadzba; treba zvážiť, či je voči nemu za niečo zodpovedný. A skutočne, ak zaplatil istinu, nie je za nič zodpovedný, lebo mohol zaplatiť a nezaťažovať sa úrokmi; ak však nezaplatil istinu, môže byť nútený zaplatiť úroky, ktoré by mal vymáhať od seba.

228. Tak ako má poručník zaplatiť, čo je dlžný, tak môže od poručenca vymáhať aj to, čo mu patrí, ak je veriteľom otca prvého; môže totiž zaplatiť sám, ak mal v rukách nejaké peniaze, ktorými by to mohol urobiť; a ak by úroky, ktoré mu patria, boli vo vyššej sadzbe, poručenec bude oslobodený od zodpovednosti za ne, pretože poručník mohol zaplatiť sám, rovnako ako mohol a mal zaplatiť iným.

229. V prípade, že je žalovaný, nie je potrebné, aby platil po vynesení rozsudku; a preto ak vec poručenca nie je opodstatnená, mal by ho o tom informovať. Preto cisár Antonín a jeho otec zakázali poručníkom, aby poručenca urobili zodpovedným za výdavky, ak sa zbytočne bránil, ak žalobu podal veriteľ; poručníkom sa totiž nezakazuje uznať dobromyseľný nárok.

230. Opatrovník môže nielen platiť sám sebe, ale môže aj urobiť záznam o peniazoch, ktoré si požičal, ako uvádza Marcellus v ôsmej knihe Digest; a môže sa urobiť zodpovedným za peniaze požičané od svojho chránenca tým, že vo svojom registri uvedie, že boli požičané jemu.

231. Je stanovené, že ak je poručník ustanovený s odkazom na zväčšenie majetku (ako napríklad z dôvodu neskoršieho prírastku majetku jeho matky alebo s odkazom na akékoľvek iné zväčšenie), nie je zvykom, aby spravoval majetok patriaci predchádzajúcemu poručníkovi. Ak však prvého poručníka nevpovedal ako podozrivého alebo od neho nepožadoval zábezpeku, bude potrestaný.

232. Na druhej strane však v prípade, keď je poručník alebo kurátor len ustanovený pre maloletého, bude zodpovedný za každé zväčšenie majetku, ku ktorému môže neskôr dôjsť, hoci je zvykom, že sa ustanoví kurátor, ktorý bude mať na starosti toto zväčšenie; čo sa však nerobí z dôvodu, že uvedené zväčšenie nesúvisí so starostlivosťou o to, čo už bolo nadobudnuté, pretože pokiaľ ide o toto, treba brať do úvahy aj všeobecný záujem poručenca. Preto v prípade vymenovania nového poručníka je zodpovednosť zdieľaná s poručníkom, alebo ak nie je vymenovaný, za riadnu správu poručenstva je nevyhnutne zodpovedný predchádzajúci menovaný.

233. Ten istý, O edikte, kniha XLIX.

Vo všeobecnosti sa má za to, že poručenec nebol riadne chránený, keď sa v jeho mene neurobilo to, čo by urobila každá dobrá hlava domácnosti. Preto ak poručník zanedbá zaplatenie dlhu alebo si nesplní svoju povinnosť pri obrane v súdnom konaní alebo pri ustanovení, nepovažuje sa za riadne chráneného svojho poručenca.

234. Ten istý, O edikte, kniha XXXIII.

Božský Pius v reskripte s odkazom na poručenca, o ktorého poručníkovi bolo súdne rozhodnuté, že je otrokom, uviedol, že jeho vlastník nemá právo na výsadu odpočítať si to, čo mu patrí, z majetku, ktorý otrok kúpil za peniaze poručenca. Toto pravidlo by sa malo dodržiavať aj v prípade poručníka.

235. Paulus, O edikte, kniha XXXVIII.

Ak poručníctvo spravujú viacerí poručníci, žaloba v mene poručenca nemôže byť priznaná žiadnemu z nich proti jeho spoluporučníkom.

236. Podľa Trajánových a Hadriánových reskriptov sa má ratifikovať vykonávanie všetkých obchodov poručníkom v dobrej viere. Preto poručenec nemôže podať žalobu o vrátenie majetku, ktorý jeho poručník legálne predal, lebo by nemalo byť na prospech poručenca, keby správa majetku nebola schválená, lebo za takýchto okolností by nikto nič nekúpil. Nezáleží ani na tom, či je opatrovník solventný alebo nie, pretože ak bola transakcia vykonaná v dobrej viere, mala by byť schválená; ak však bola podvodná, prevod nebude platný.

237. Bolo by priveľa udeliť poručníkovi povolenie na zaplatenie výdavkov z majetku jeho poručenca z dôvodu zachovania jeho dobrej povesti, ak by takéto výdavky nemohol čestne zaplatiť zo svojho vlastného majetku.

238. Keďže poručník je ustanovený nielen na to, aby sa staral o majetok svojho poručenca, ale aj na to, aby vykonával dohľad nad jeho mravmi, mal by v prvom rade platiť svojim inštruktorom nie najmenšie platy, aké môže, ale úmerne hodnote majetku a hodnosti poručenca; mal by poskytovať podporu svojim otrokom a slobodným ľuďom a niekedy aj cudzím, ak to bude na prospech poručenca. Môže posilať obvyklé dary rodičom a príbuzným, ale nemôže dať veno sestre, ktorá je potomkom iného otca, hoci by sa inak nemohla vydať; lebo hoci to môže urobiť čestne, predsa len je to prejav liberálnosti, ktorý by mal závisieť od vôle poručenca.

239. Ak poručník nemohol požičať peniaze patriace jeho poručenecovi, pretože nebolo nikoho, komu by ich mohol požičať, poručenec musí znášať stratu úrokov.

240. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XII.

Opatrovník má rozdeliť počet otrokov, ktorí sa majú starať o jeho zverenca, podľa jeho postavenia a prostriedkov.

241. Opatrovník by nemal byť vypočutý, keď tvrdí, že neinvestoval peniaze poručenca, pretože na to nemohol nájsť vhodné miesto, ak sa preukáže, že počas tohto obdobia výhodne investoval svoje vlastné peniaze.

Pri vyplácaní odkazov a plnení poručníctva by mal poručník dbať na to, aby nevyplácal nikomu, komu nič nepatrí. Nemal by dávať ani svadobné dary matke alebo sestre svojho poručenca. Iná vec však je, ak poručník vybaví matku alebo sestru svojho poručenca nevyhnutnými životnými potrebami, ak nie sú schopné samy sa živiť, lebo to by malo byť ratifikované; je totiž veľký rozdiel, ak sa na tento účel vynaložia peniaze a ak sa vynaložia výdavky na dary alebo odkazy.

243. Paulus, Skratky, kniha VIII.

Jeden poručník je zodpovedný za konanie druhého, ak ho mohol a mal udávať ako podozrivého, a niekedy aj vtedy, ak ho mohol prinútiť, aby dal zábezpeku; ak však ten, kto je solventný, náhle stratí svoj majetok, nemôže sa na jeho kolegu pripísať žiadna vina.

244. Ten istý, Názory, kniha II.

Ak osoba, ktorá je ustanovená za poručníka, nepodá žalobu proti tým, o ktorých zistí, že sú dlžníkmi jeho zverencov, a z tohto dôvodu je dotknutá ich platobná schopnosť; alebo ak neinvestuje peniaze patriace jeho zverencovi do šiestich mesiacov od jeho ustanovenia, môže byť sám žalovaný o dlžné peniaze, ako aj o úroky z toho, čo neinvestoval.

245. Ten istý, O Sabinovi, kniha VI.

Keď v opatrovníckej žalobe vznikne otázka, aké pôžičky, ktoré opatrovník poskytol pre poručenca, sa majú uznať; Marcellus si myslí, že ak opatrovník požičal peniaze patriace jeho poručencom a stanovené v jeho mene, pohľadávky, ktoré sa považujú za dobré, budú patriť poručencom, a tie, ktoré sú zlé a nesprávne dohodnuté, budú patriť opatrovníkovi. Domnieva sa však, že je lepší názor, aby poručník ponechal voľbu na maloletého, aby ten mohol buď prijať, alebo odmietnuť všetko, čo urobil poručník s ohľadom na pohľadávky, takže to bude rovnaké, ako keby poručník uzavrel obchod sám za seba. Toto pravidlo sa uplatňuje aj v prípade, ak poručník požičal peniaze v mene svojho poručenca.

246. Pomponius, O Sabinovi, kniha XVII.

Ak poručníkovi nariadi vykonávať poručníctvo niekto, kto má na to oprávnenie, a on príkaz nesplní, mal by svojho poručenca odškodniť od tohto dátumu, a nie od času, keď bol ustanovený za poručníka.

247. Ulpian, Digesty, kniha XXI.

Ak poručník vykonal úkony svojho poručenca, hoci ho nemusel splnomocniť na konanie v žiadnej veci, niet pochýb, že bude zodpovedný za žalobu o poručníctvo; ved' čo môže zabrániť takému nakladaniu s majetkom poručenca, že nebude potrebné, aby sa vykonal nejaké úkony, do ktorých by mala zasiahnuť právomoc poručníka?

248. Ak sú dvaja poručníci a žaloba je podaná proti jednému z nich, druhý nebude zbavený zodpovednosti.

249. Ulpian, Názory, kniha I.

250. Opatrovník nie je nútený skladať účty zo svojich úkonov svojmu spoločníkovi, ale ak sa s ním nepodieľa na správe alebo nevykonáva svoju dôveru v dobrej viere, môže byť odsúdený ako podozrivý.

250. To isté, pokiaľ ide o úrad prokonzula.

Poručník alebo kurátor, ktorého odvolanie bolo vyhlásené za neopodstatnené, alebo ak nebolo prijaté, bude zodpovedný od času, keď sa mal ujať správy svojho úradu.

251. Marcellus, Názory.

Lucius Titius ustanovil Gaia Seia, ktorý bol pod otcovskou kontrolou, za poručníka svojho syna na základe závetu. Gaius Seius spravoval poručníctvo s vedomím a súhlasom otca. Pýtam sa, či po smrti Gaia Seia bude možné podať žalobu o poručníctvo proti jeho otcovi, a ak je to pravda, na akú sumu. Marcellus odpovedal, že podľa uvedených skutočností bude otec zodpovedný za žalobu de peculio, ako aj za majetok použitý v jeho prospech; a že v tomto prípade sa nezdá, že by vedomosť a súhlas otca mali za následok, že bude zodpovedný za celú sumu, ak sa neobjaví a neprevezme riziko spoluopatrovník alebo iná strana, ktorá by ho chcela urobiť podozrivým.

252. Paulus, O edikte, kniha III.

Opatrovník môže obnoviť záväzok v prospech svojho poručenca a môže podať žalobu na súd, ale dary, ktoré urobil, nepoškodzujú poručenca.

253. Ulpian, O edikte, kniha IX.

Všeobecne sa pripúšťa, že poručník nemusí dávať záruku, že poručenec ratifikuje jeho úkon, a to z dôvodu, že sám má právo predložiť vec súdu. Čo však v prípade, ak by vznikli pochybnosti o tom, či je poručníkom, či ním bude aj naďalej, alebo či mu bola vec zverená? Je spravodlivé, aby jeho protivník nebol oklamáný. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade kurátora, ako uviedol Julianus.

254. Paulus, O edikte, kniha IX.

Je zvykom, že na riziko poručníka sa na základe dekrétu prétora ustanoví zástupca vždy, keď je poručnícka činnosť široko rozvetvená alebo keď si to vyžaduje hodnosť, vek alebo zdravotný stav poručníka. Ak však poručenec ešte nie je schopný hovoriť sám za seba a určiť si splnomocnenca, alebo ak je neprítomný, potom sa musí nevyhnutne určiť splnomocnenec.

255. Ak bolo poručníctvo zverené súčasne do správy dvom poručníkom, buď rodičom, spoludoručiteľom, alebo sudcom, treba to chápať tak, že jeden z nich bude môcť konať, pretože dvaja súčasne tak konať nemôžu.

256. Ulpian, O edikte, kniha XIII.

Keď maloletý s pomocou svojich poručníkov podá žalobu proti svojim poručníkom na menšiu sumu, než na akú mal nárok, a z tohto dôvodu potom zažaluje svojich poručníkov a vynesie sa proti nim rozsudok vo výške úroku, ktorý mal na tom, že ho poručníci neodsúdili pre nedbanlivosť poručníkov; nemožno od uvedených poručníkov získať náhradu? Papinianus v druhej knihe názorov hovorí, že reštitúciu možno ešte vykonať. Preto ak kurátori ešte nezaplatili rozsudok a podajú odvolanie, možno im vyhovieť námietkou z dôvodu podvodu, aby boli nútení postúpiť svoje práva na žalobu proti kurátorom. Čo však treba urobiť, ak kurátori už rozsudok zaplatili? To bude pre poručníkov výhodou, pretože v tomto prípade maloletý nič nestratí, keďže sa bude zdať, že sa viac stará o zisk ako o náhradu svojej ujmy; ibaže by bol skutočne pripravený postúpiť svoje práva na žalobu na svojich poručníkov.

257. Paulus, O edikte, kniha XXIV.

Proti kurátorovi a tomu, kto zastáva miesto poručníka, možno začať konanie aj počas trvania jeho správy.

258. Ten istý, O Plautiovi, kniha VII.

Opatrovník, ktorý spravuje svoju poručeneckú správu, by sa mal považovať za toho, kto zaujíma miesto vlastníka, s ohľadom na všetko, čo sa týka záujmov jeho poručenca.

259. Marcellus, Digesty, kniha VIII.

Opatrovník, ktorý je predvolaný na súd, skladá zábezpeku v obvyklej forme. Ak medzitým chlapec dosiahne pubertu, nemožno ho nútiť, aby viedol konanie.

260. Opatrovník, ktorý sa vzdal vedenia záležitostí svojho zverenca po tom, ako tento dosiahol vek puberty, nie je zodpovedný za úroky z peňazí, ktoré má v rukách a ktoré už odovzdal. Zdá sa mi však spravodlivejšie, aby nebol nútený platiť úroky, ak nebol zodpovedný za to, že sa nevzdal správy poručníka, keď sa to od neho požadovalo. (Ulpian hovorí, že nestačí, že peniaze odovzdal, ak ich zapečatené neuložil na nejaké bezpečné miesto.)

261. Ten istý, Digesty, kniha VIII.

To platí najmä v prípade dediča poručníka, pretože by bolo krajne nespravodlivé, aby si niekto, kto prekročil vek dvadsať rokov alebo kto je starší, vzal do hlavy, že si bude nárokovať to, čo mu patrí z poručníctva, a tiež požadovať úroky.

262. Ten istý, Digesty, kniha XXI.

Hlavnou povinnosťou poručníka je nenechať svojho chránenca bez ochrany.

263. Modestinus, Výhovorky, kniha I.

"Božský Severus a Antoninus, cisári, Sergiovi Juliánovi: Pravidlo, podľa ktorého jednotliví poručníci niekedy zodpovedajú v plnom rozsahu, pokiaľ každý z nich spravoval poručníka, platí len pred dosiahnutím veku pohlavnej dospelosti a nie je možné ho použiť, ak správa pokračuje po tomto čase."

264. Tá istá, Názory, kniha VI.

Opatrovník zomrel bez zanechania dediča. Pýtam sa, keď bol poručník ustanovený za svojho poručenca a poručník nepredložil žiadny súpis ani žiadnu inú listinu, či možno uvedeného poručníka žalovať na základe ustanovenia o výške podielu poručenca? Modestinus odpovedal, že poručníka možno žalovať o tú istú sumu, o ktorú možno žalovať poručníka.

265. Modestinus bol toho názoru, že poručník nebude v žiadnom prípade zodpovedný, ak sa nedopustil nedbanlivosti, ak by poručenec utrpel nejakú škodu z dôvodu, že sa nenašli potvrdenia o zaplatených daniach.

266. Modestinus zastával názor, že poručník by mal svojej poručenkyni vystaviť účet za všetky príjmy, ktoré mohol v dobrej viere získať z pozemkov, ktoré jej patria.

267. Uviedol tiež, že ak poručník vybral od otroka, ktorý dostal na starosť pozemok, menej, ako mal vybrať v dobrej viere, mohol si z tohto dôvodu ponechať toľko peculium uvedeného otroka, koľko bol povinný zaplatiť poručníčke, a že to bude pre uvedeného poručníka výhodou; za predpokladu, že nezveril správu majetku nehospodárnemu otrokovi.

268. Istý maloletý so súhlasom svojho poručníka predal pozemok Titiovi a potom, keď zistil, že bol podvedený, dosiahol úplnú náhradu a bolo mu nariadené, aby bol uvedený majetok daný do držby. Pýtam sa, keďže z uvedeného predaja nemal žiadny prospech a nebolo dokázané, že by získal nejakú výhodu v súvislosti so svojím majetkom, či by sa cena nemala vrátiť kupujúcemu? Modestinus odpovedal, že keďže cena pozemku, ktorý predal kurátor, nepridala k jeho peňažným prostriedkom a v čase, keď súd nariadil reštitúciu, sa v súvislosti s ňou nič nerozhodlo, kupujúci by svoj nárok predkladal márne.

269. Uviedol tiež, že podľa jeho názoru by maloletý nemal byť povinný vyúčtovať akékoľvek výdavky, ktoré kupujúci vynaložil kvôli ozdobám; ak však bolo možné od budovy oddeliť zlepšenia takým spôsobom, že ju bolo možné ponechať v pôvodnom stave (t. j. v stave, v akom bola pred predajom), kupujúcemu sa musí umožniť ich odstránenie.

270. Lucius Titius bol spoludedičom a poručníkom svojej sestry, a keďže bol obyvateľom okresu, v ktorom bolo zvykom, že bremená daní, ako aj dočasné príspevky znášali vlastníci pozemkov, a nie nájomcovia, on, keďže sa riadil touto praxou a zvyklosťou, ktorá sa vždy dodržiavala, platil dane za spoločný a nedeliteľný majetok. Pýtam sa, či keď jeho účty vystavil kurátor, mohla byť voči nim vznesená námietka, že uvedené výdavky nevynaložil zákonne, pokiaľ ide o podiel jeho sestry. Modestinus odpovedal, že kurátor mal právo vystaviť maloletej účet za to, čo bolo predmetom sťažnosti, pretože ona sama by bola nútená vykonať uvedenú platbu, keby spravovala svoje záležitosti sama.

271. Dvaja poručníci si po uskutočnení predaja majetku patriaceho ich poručencovi rozdelili peniaze medzi sebou; po tomto rozdelení bol jeden z nich počas existencie poručníctva poslaný do vyhnanstva. Vyvstala otázka, či v prípade, že si poručník vo vyhnanstve ustanovil zástupcu, môže jeho spolusprávca od neho požadovať svoj podiel na peniazoch patriacich poručencovi. Modestinus odpovedal, že áno: "Ak by otázka znela, či v prípade, že je poručník vyhnaný, môže jeho spoluporučník podať žalobu o poručníctvo; som toho názoru, že môže."

272. Callistratus, Concerning Investigations, kniha IV.

Od poručníkov a poručníkov maloletých sa vyžaduje rovnaká starostlivosť, pokiaľ ide o správu ich záležitostí, akú by mala hlava rodiny svedomito vykonávať pri vybavovaní svojich vlastných záležitostí.

273. Povinnosti poručníka sa končia vymenovaním kurátora, a preto sa všetky začaté záležitosti zverujú na dokončenie kurátorovi. Toto uviedol božský Marcus spolu so svojím synom Commodom v reskripte.

274. Dedičia poručníkov majú rovnaké právo vybrať si, proti akému poručníkovi chcú postupovať, rovnako ako to môžu urobiť tí, ktorých poručníctvo sa spravuje.

275. V cisárskych konštitúciách sa uvádza, že sa má vyúčtovať každý výdavok, ktorý vznikol v dobrej viere počas správy poručníctva, ale nie taký, ktorý poručníci vynaložili sami pre seba; ibaže by strana, ktorá ich ustanovila, určila určitú náhradu.

276. Julius Aquilia, Názory.

Otrok poručníkov by mal byť vypočúvaný na informáciu súdu a na podporu záujmov poručníkov.

277. Papinianus, Otázky, kniha II.

Poručník alebo poručník je povinný prijať od bývalého poručníka alebo poručníka akékoľvek úvery, ktoré sa mu nemusia zdať dobré, ale nie je povinný prevziať riziko ich vymáhania.

278. Ten istý, Otázky, kniha III.

Opatrovníctvo je rozdelené medzi opatrovníkov. Spravodlivosť, ktorá zaviedla samotné právo na náhradu škody, neprestáva platiť z dôvodu úradu a osobnosti poručníka, ktorý podáva žalobu; rozdelenie poručníctva totiž nie je vecou práva, ale jurisdikcie a stanovuje mieru správy, ale vzťahuje sa len na samotných poručníkov a nemalo by byť prekážkou pre strany, ktoré chcú začať konanie proti poručníkovi.

279. Tá istá kniha, Otázky, kniha XI.

Sabinus a Cassius zastávajú názor, že poručník, ktorý spravuje poručenstvo, sa stáva zodpovedným za svoje jednotlivé úkony v rôznych obdobiach, rovnako ako v rôznych prípadoch je zodpovedný.

280. V súlade s týmto názorom, ak je otrok poverený predajom majetku alebo vymáhaním dlhov svojho pána a po tom, ako sa stane slobodným, pokračuje v tom istom zamestnaní; možno proti nemu legálne podať žalobu založenú na dobrovoľnom zastúpení z dôvodu minulých úkonov; aj keď ho nemožno považovať za zodpovedného v čase, keď bol v otroctve (aspoň pokiaľ ide o také záležitosti, ktoré súvisia so záležitosťami, ktoré vykonal po získaní slobody), pretože v prípade poručníka sa rozhodlo, že môže podať žalobu na základe poručníctva z dôvodu akýchkoľvek obchodov, ktoré boli vykonané po dosiahnutí plnoletosti, ak sú nedávne úkony spojené s predchádzajúcimi a že ich nemožno rozdeliť tak, aby sa dali uložiť na samostatné účty.

281. Z toho vyplýva otázka, ktorá sa zvyčajne prerokúva v súvislosti so synom pod otcovskou kontrolou, ktorému bol na základe závetu ustanovený poručník, a keďže bol po skončení poručníctva emancipovaný, poručník naďalej vykonáva svoj úrad. Z názoru Sabina a Kasia vyplýva, že uvedený syn môže byť žalovaný o celú sumu, ktorá sa týka obchodov uskutočnených po jeho emancipácii; ale pokiaľ ide o to, čo sa odohralo pred týmto časom, či už nebol zbavený svojho peculium, alebo bol oň pripravený, bude zodpovedný len za sumu, ktorú je schopný zaplatiť. Ak by poručenec uprednostnil podanie žaloby de peculio proti svojmu otcovi, založenej na predchádzajúcej správe (pretože disponibilný rok sa bude počítat' od času, keď sa začalo poručníctvo), aby otec nemohol byť zneužitý pri výpočte celého obdobia, započíta sa len čas, počas ktorého syn pod otcovou kontrolou spravoval poručníctvo.

282. Tá istá kniha, Otázky, kniha XII.

Ak existuje niekoľko poručníkov, ktorí nespravovali poručníctvo, a všetci sú solventní; bude mať poručenec právo vybrať si, ktorého z nich bude žalovať, pretože nedošlo k správe poručníctva; alebo by mali všetci poručníci zdieľať zodpovednosť spoločne, keďže sú dlžníkmi tej istej sumy peňazí? Tento druhý názor je rozumnejší.

283. Ak niektorí z uvedených poručníkov nie sú solventní, ostatní budú nepochybne zodpovední; ani to nie je nespravodlivé, pretože každý z nich sa svojou nesolventnosťou stáva zodpovedným za celú škodu, ktorú poručenec utrpel.

284. Preto vznikla otázka, či je poručník povinný postúpiť všetky svoje práva na žalobu poručníkovi, ktorého jediného žaloval, alebo aspoň ich časť? Keďže však kontumácia každého z nich by mala byť potrestaná, s akou správnosťou to možno požadovať?

285. Ten istý, Názory, kniha V.

Opatrovníci, ktorí si po určení opatrovníctva omylom naďalej ponechajú správu jeho záležitostí, nebudú nútení zodpovedať za akékoľvek pohľadávky, ktoré boli dobré po tom, ako poručenec dosiahol plnoletosť, keďže nemôžu podať žalobu na ich vymáhanie.

286. Opatrovník, ktorého otec ustanovil na základe závetu, sa v dôsledku omylu zaoberal záležitosťami maloletého. Keď potom prétor ustanovil iných poručníkov, ten prvý nenesie žiadnu zodpovednosť, ak po ich ustanovení nevykonával žiadne záležitosti.

287. Testamentárny poručník, ktorý bol nezákonne ustanovený, vybavoval záležitosti maloletého v súlade s vôľou jeho otca. Keď sa zistí omyl, najlepším postupom bude, ak prétor ustanoví iného poručníka, aby sa predišlo odsúdeniu prvého z dôvodu podvodu alebo nedbanlivosti, ak by zanechal správu, ktorú už začal. Rovnaké pravidlo sa neuplatní, ak sa niekto dobrovoľne ujme správy cudzieho podniku, pretože je úplne vhodné, aby sa o záujmy vlastníka staral pri každej jednotlivej transakcii priateľ.

288. Dedič bol ustanovený bez substitútu a skôr, ako vstúpil do dedičstva, ktoré bol povinný vydať maloletému, zomrel. Keďže majetok sa nachádzal v Taliansku a ustanovený dedič zomrel v provincii, poručníci poverení správou majetku v provincii by podľa môjho názoru mali byť odsúdení z dôvodu nedbanlivosti, ak, vedomí si podmienok závetu, nedbali o záujmy maloletého; ak by totiž poručníctvo bolo splnené v provincii, práva dediča by boli chránené a správa majetku by pripadla tým, ktorí sa ujali správy poručenstva v Taliansku.

289. Právo podať žalobu proti poručníkovi nemožno odoprieť veriteľovi, ktorý uzavrel zmluvu so samotným poručníkom, ak tento spôsobil, že jeho poručenec odmietol dedičstvo; aj keď poručník mohol použiť peniaze v prospech maloletého.

290. Opatrovníci maloletého si navzájom poskytli zabezpečenie s odkazom na ich spoločný záväzok a na tento účel vydali vzájomné záložné listy. Ak by v čase, keď budú zbavení funkcie, boli solventní, poskytnutá zábezpeka už nebude mať žiadny účinok a bude zrejmé, že záložné zmluvy budú uvoľnené.

291. Strana, ktorá bola ustanovená za opatrovníka, sa odvolala proti svojmu vlastnému ustanoveniu. Jeho dedič, ktorý ho následne porazil, bude zodpovedný za všetky straty, ktoré predtým utrpel, a to z toho dôvodu, že sa má za to, že je mierne nedbanlivý, ak v rozpore so zákonom odmietne prijať úrad opatrovníka po tom, ako bolo niekomu nariadené, aby ho prevzal.

292. Opatrovníci, ktorí majú na starosti majetok nachádzajúci sa v provincii a vykonávajú činnosť spojenú s odvolaním maloletých v meste, by mali požiadať o vymenovanie kurátorov pre majetok uvedených maloletých v Taliansku, pretože je to ich povinnosť. Ak tak neurobia, pred ich návratom do provincie by mal súd vyniesť rozsudok proti nim z dôvodu ich podvodu alebo nedbanlivosti v tomto smere.

293. Strýko z otcovej strany bol ustanovený za poručníka svojho brata, ktorý sa zdržiaval v Taliansku, a prevzal zodpovednosť za správu majetku v Taliansku, ako aj majetku v provincii, a potom previedol peniaze získané z predaja majetku v Ríme do provincie a uložil ich na účet poručenca. Ak by ho v Ríme nahradil iný poručník, nemožno ho nútiť, aby prevzal správu týchto peňazí, ktoré nepatria do majetku jeho poručníctva.

294. Ak kurátori alebo poručníci, nesprávne vymenovaní na základe závetu, ktorí neboli potvrdení dekrétom prétora, vykonávajú obchody; budú nútení prevziať jeden za druhého zodpovednosť za prípadné straty, ktoré môžu nastať, keďže dobrovoľne prevzali úrad bez opory v zákone; a každý z nich, ktorý je solventný, by mal požiadať prétora o dekrét o vymenovaní kurátorov alebo poručníkov.

295. Ak poručníci, ktorí sú solventní, zomrú, ich dedičia nebudú navzájom zodpovední za nič, čo sa nestalo počas existencie poručníctva.

296. Je stanovené, že proti poručníkovi, ktorý odmieta plniť povinnosti svojho úradu, možno podať spravodlivú žalobu po tom, ako boli zažalovaní iní, ktorí ich plnili. Napriek tomu, ak škoda, ktorá vznikla z dôvodu opatrovníctva, nie je pripísateľná tým, ktorí vykonávali činnosť, ale vznikla nedbanlivosťou všetkých; potom sa zodpovednosť vzťahuje rovnako na všetkých, bez ohľadu na akékoľvek náhradné poradie.

297. Niektorí poručníci po tom, ako ich poručenec dosiahol pubertu, z dôvodu oboznámenia sa so skutkovými okolnosťami prípadu stíhali odvolanie, ktoré sa začalo na základe príkazu konzulov. Ak by sa im nepodarilo dosiahnuť výkon rozsudku, nebudú zodpovední za nedbanlivosť.

298. Ak poručenec nemôže využívať výhody reštitúcie, jeho nárok založený na údajnej nedbanlivosti jeho poručníka môže byť uvoľnený dohodou; a to sa nepovažuje za dar, ale za obchodnú transakciu.

299. Ak sa strata určitých pohľadávok, ktoré sú úročené vysokou úrokovou sadzbou a ktoré získal otec, pripisuje nedbanlivosti poručníkov, poručenkyňa bude nútená postúpiť im svoje práva na žalobu; môže si však bez akejkoľvek náhrady ponechať všetky úroky, ktoré mohli byť získané počas trvania poručníctva.

300. Ak maloletý, ktorý zažaloval svojich poručníkov, nemohol od nich vybrať všetko, čo mu patrilo, bude mať právo na žalobu o celú sumu proti poručníkom, ktorí z nedbanlivosti nepreviedli poručníctvo na seba; ani toto právo sa nebude považovať za zaniknuté rozsudkom o poručníctve z dôvodu, že poručenec má právo na žalobu proti osobám vykonávajúcim iný úrad.

301. Opatrovník, ktorý odmietne podať žalobu v mene svojho poručenca proti dedičovi bývalého opatrovníka, ktorý bol solventný, bude zodpovedný za prípadnú škodu; rovnako ako v prípade, keď niekto zanedbá vypovedať ako podozrivého svojho kolegu-opatrovníka, ktorý sa stal insolventným.

302. Výkon rozsudku o poručníctve by sa teda nemal odkladať z dôvodu, že ten istý poručník súčasne spravuje poručníctvo brata a spoludediča poručenca.

303. Výšku peculium otroka, ktorý koná ako zástupca a ktorého maloletý manumitoval a ponechal si ho, alebo si ho mohol ponechať po začatí spravovania svojich záležitostí, musí poručník vyúčtovať pri podaní svojho vyhlásenia na súde.

304. Tá istá kniha, Názory, kniha VI.

Stotník vymenoval kurátora pre svojho syna, ktorý bol maloletý, ale jeho vymenovanie nebolo potvrdené dekrétom prétora. Ak kurátor nevykonával žiadnu činnosť, nemôže byť zodpovedný ani za kontumáciu, ani za nedbanlivosť; privilegium vojakov sa totiž nevzťahuje na krivdy spáchané na inom a nevedomosť vo vzťahu k iným nie je odpustiteľná, ak ide o poslednú vôľu, s výnimkou majetku vojakov. Opatrovníctvo detí sa v skutočnosti riadi právom otcovskej kontroly, a nie výhodou spojenou s vojenskou službou.

305. Ten istý, Názory, kniha VIII.

Ak poručenec, ktorý má viac ako jedného poručníka, zakáže jednému z nich, ktorý je nesolventný, vydať účet; to nepôsobí ako oslobodenie ostatných s ohľadom na to, čo mohol podvodne vybrať alebo za čo uzavrel zmluvu počas poručníctva, a jeho spoluporučníci, ktorí ho zanedbali vypovedať ako podozrivého, môžu byť legálne žalovaní z dôvodu nedbanlivosti; lebo poručník zo závetu nie je zodpovedný za nedbanlivosť, od ktorej bol oslobodený závetom.

306. Tá istá, Definície, kniha I.

Sudca rozhodol, že jeden poručník z viacerých je zodpovedný za celú sumu. Ten, kto bol predmetom dekrétu, môže konať ako splnomocnenec, pokiaľ ide o jeho vlastné záležitosti, ale nebude mať nárok na výsadu poručenca, pretože tá sa nepriznáva ani dedičovi poručenca a úľava sa poskytuje nie pre prípad, ale pre osobu poručenca, ktorý si zaslúži osobitnú priazeň.

307. Paulus, Otázky, kniha VII.

Opatrovník je zbavený zodpovednosti, ak sa pohľadávka stane nevymožiteľnou po smrti poručenca.

308. Muž, ktorý bol poručníkom dcéry svojho brata, sľúbil dať štyridsať aurei ako veno jej manželovi. Pýtam sa, či by mal nárok na úľavu, ak by sa neskôr zistili dlhy poručenkyne a zistilo by sa, že sľúbené veno presahuje výšku jej majetku; keďže v listine bolo uvedené, že strýko a poručník Tak a tak sľúbil určitú sumu poručenke? Ťažkosti vyplývajú zo skutočnosti, že poručník nepredpokladal, že veno poskytne zo svojho majetku, ale sľub dal v čase, keď sa domnieval, že prostriedky poručenkyne sú dostatočné na to, aby sa od neho mohlo upustiť. Okrem toho je možné zvážiť, či v prípade, že poručník dal sľub, hoci si bol vedomý, že jej majetok nie je dostatočný, by sa malo konštatovať, že sumu daroval; alebo, keďže konal podvodne, či má nárok na oslobodenie. Odpovedal som, že si nemyslím, že keďže kurátor, prekračujúc svoje povinnosti, sa dobrovoľne urobil zodpovedným, mala by mu byť priznaná úľava prétorom, rovnako ako keby sľúbil vyplatiť peniaze veriteľovi dievčaťu. Ak by však strana, o ktorej sa diskutuje, prisľúbila veno nie s úmyslom darovať ho, ale len ako obchodnú záležitosť, mohla by zaň zodpovedať žena; a dala by sa povedať, že by bola zaviazaná počas trvania manželstva, kým má veno, ako je to v prípade majetkového vkladu; a po rozvode by určite zodpovedala bez ohľadu na to, či bolo veno vyplatené, alebo či pohľadávka zaň stále existuje; pretože v tomto prípade by výsledkom bolo jeho oslobodenie od zodpovednosti zaň. Ak však žena nie je schopná uhradiť svojmu poručníkovi to, čo sľúbil dať ako veno nad rámec majetku, ktorý má, poručník môže byť zbavený zodpovednosti za prevyšujúcu sumu na základe výnimky; a žena by mala dať svojmu manželovi záruku na túto sumu, aby v prípade, že počas manželstva zbohatne, mohla zvyšok vena vyplatiť svojmu manželovi.

309. Ten istý, Otázky, kniha XIII.

Tí, ktorí prijímajú pohľadávky, ktoré schválili bývalí kurátori alebo poručníci, preberajú zodpovednosť za ich zaplatenie.

310. Ak poručenec dostane účet svojho poručníka po dovŕšení puberty a po žalobe o zostatok prijme úroky, nestráca právo na majetok svojho poručníka, ktorý mohol byť predaný, lebo prétor mu má toto právo zachovať.

311. Ten istý, Otázky, kniha XIV.

Ak poručenec po dosiahnutí puberty prepustil jedného zo svojich poručníkov, dopustí sa nečestného konania, ak sa pokúsi žiadať od druhého, aby sa zodpovedal za konanie toho prvého, ktorého prepustil. Hovoríme, že rovnaké pravidlo platí v prípade dvoch poručníkov, ktorí sú kolegami, a vláda podá žalobu na jedného z nich. V tomto prípade mám na mysli prípad, keď sú dvaja sudcovia spoločne zodpovední, keďže táto zásada sa neuplatňuje vždy, pretože ak sú obaja solventní, nie je dôvod na voľbu pri začatí konania. Strana, ktorá je oslobodená od plnenia z dôvodu uplynutia lehoty, nie je ako tá, ktorá nemá nič, pretože má prostriedky na to, aby sa postavila proti strane, ktorá podala žalobu na plnenie.

312. Tá istá, Stanoviská, kniha IX.

Lucius Titius, kurátor Gaia Seia, počas svojej kurately prenajal Kornéliov majetok Semproniovi, ktorý neplatil nájomné. Maloletý po dosiahnutí plnoletosti vymenoval bývalého nájomcu Sempronia za svojho zástupcu. Pýtam sa, či sa má za to, že maloletý preto, že konal ako zástupca, prevzal celý dlh, a teda prepustil svojho kurátora. Paulus odpovedal, že z dôvodu, že strana si po dosiahnutí plnoletosti želala, aby jej bývalý nájomca konal ako jej zástupca, nemalo by sa mať za to, že ho zbavil zodpovednosti za zostatok dlžného nájomného.

313. Štát sa na príkaz guvernéra zmocnil majetku Sempronia, ktorý sa na základe sľubu stal dlžníkom svojho rodného mesta, a magistrát tohto mesta vymenoval troch kurátorov, ktorých Gréci nazývajú epimelytai a ktorí si potom na vlastnú zodpovednosť a bez súhlasu obce rozdelili medzi sebou správu Semproniovho majetku. Jeden z nich sa stal insolventným a ostatní, ktorí boli solventní, sa zároveň vzdali správy poručenstva. Potom Semproniov dedič, ktorý bol maloletý a ktorý odmietol majetok, dosiahol od cisára reštitúciu majetku svojho otca. Pýtam sa, či mal byť maloletý odškodnený z majetku kurátorov, ktorí boli solventní, keďže im sudcovia uložili individuálnu zodpovednosť za správu kurately. Paulus odpovedal, že ak by sa rozhodlo, že poručencomi možno vyhovieť žalobe proti kurátorom, musí žalovať magistrát o podiel kurátora, ktorý nebol solventný, pretože správa kurátorov je jedna vec a správa tých, ktorí majú na starosti štátne záležitosti, je vec druhá.

314. Poručník, ktorý požičal peniaze svojho poručenca, hoci tak urobil vo vlastnom mene, sa nepovažuje za osobu, ktorá konala v rozpore s ústavami, ktoré zakazujú, aby sa peniaze poručenca premenili na použitie poručníka.

315. Vznikla otázka, či by mal byť poručník nútený platiť úroky z peňazí svojho poručenca, ktoré používal po skončení svojho poručníctva až do dňa, keď bol proti nemu vynesенý rozsudok. Paulus odpovedal, že po skončení jeho správy by sa úroky mali vypočítať rovnakým spôsobom ako v prípade rozsudku o poručníctve.

316. Paulus tiež uviedol svoj názor, že ak poručník ručí za zachovanie majetku svojho poručenca, nezodpovedá za úkony, ktoré poručník vykonal po dosiahnutí plnoletosti poručenca a ktoré neboli spôsobené nevyhnutnosťou, ale voľbou.

317. Opatrovník, ktorý bol zažalovaný v opatrovníckej žalobe, predložil svoj účet, a keď bol proti nemu vynesенý rozsudok, vykonal platbu v súlade s jeho podmienkami; a keď si potom poručenec chcel vymôcť dlžné peniaze od niektorých dlžníkov svojho otca, ktorých mená neboli uvedené v účtovnej knihe, boli predložené potvrdenia opatrovníka od uvedených dlžníkov. Vystala otázka, či by žaloba mohla byť podaná v jeho prospech proti opatrovníkovi, alebo proti dlžníkom. Paulus odpovedal, že ak by dlžníci zaplatili poručníkovi v čase, keď spravoval poručníctvo, boli by zo zákona zbavení zodpovednosti voči poručníkovi; ak by však bola podaná žaloba proti poručníkovi, poručník by mohol podať žalobu aj proti nemu a využiť odpoveď z dôvodu podvodu v rozpore s námietkou založenou na predchádzajúcom rozhodnutí vo veci.

318. Ak boli poručníkovi ustanovení dvaja poručníci a jeden z nich zomrel, na žiadosť matky poručenca bol na jeho miesto sudcami vymenovaný iný poručník na základe pokynu guvernéra provincie a od tohto druhého poručníka sudca požadoval zábezpeku za zachovanie majetku. Testamentárny poručník odsúdil druhého, následne ustanoveného, ako podozrivého. Vznikla teda otázka, do akej miery ho možno považovať za zodpovedného. Paulus odpovedal, že závetný poručník by mal byť žalovaný o podiel na majetku, ktorý spravoval, a že pokiaľ ide o podiel jeho spolusprávcu, konanie by sa malo začať najprv proti tým, ktorí sa stali jeho ručiteľmi, a potom proti sudcom, ktorí ho vymenovali. Potom, ak by poručenec nemohol získať všetko, na čo mal nárok, malo by sa vykonať vyšetrovanie správania druhého poručníka s cieľom zistiť, či by mal byť vyhlásený za podozrivého, najmä preto, že údajne obvinil druhého poručníka z podozrivého konania. Za iných okolností však v prípadoch, keď sudcovia ustanovia viacerých opatrovníkov, nemá opatrovanec možnosť odvolať sa proti nim skôr, ako sa vyčerpá majetok všetkých opatrovníkov. V uvedenom prípade, keď sudcovia vymenovali jedného poručníka, sa nepovažuje za vhodné, aby bol poručník závetu, ktorý obvinil druhého z podozrivého konania, žalovaný skôr ako jeho kolega; preto sa má za to, že každý z nich bol vymenovaný za poručníka na správu polovice majetku.

319. Opatrovníci môžu vyberať dlžné peniaze od dlžníkov svojich poručníkov, aby sa mohli zákonne zbaviť svojich dlhov; nemôžu im však predložiť svoje pohľadávky ani s nimi uzavrieť žiadnu dohodu s cieľom ich zníženia. Preto ak dlžník zaplatí poručníkovi nižšiu sumu, ako je dlžná, môže ho poručník žalovať o zvyšok.

320. Scaevola, Názory, kniha II.

Istý muž ustanovil za poručníkov Tícia a Maevia a pridal nasledujúce ustanovenie: "Želám si a žiadam, aby sa všetko robilo s radou môjho brata Maevia a aby všetko, čo sa urobí bez nej, bolo neplatné". Titius sám vymáhal dlhy od dlžníkov; boli títo zbavení zodpovednosti? Odpovedal som, že ak poručiťel zveril celú správu Maeviovi, platba nebola vykonaná zákonne.

321. "Marina a Januária určia sumu, ktorá bude stačiť na denné výdavky môjho syna." Pýtam sa, či sa poručníci majú uspokojiť s rozhodnutím týchto dvoch žien. Odpovedal som, že výška výdavkov by mala byť stanovená na základe posudku niektorého dobrého občana.

322. Poručníci určení na správu majetku v Taliansku našli v Ríme isté záväzky dlžníkov s bydliskom v provincii, na zaplatenie peňazí v Ríme alebo kdekoľvek inde, kde by sa mohli požadovať. Keďže dlžníci sa nenachádzali v Taliansku, ani sa tam nenachádzali žiadne ich pozemky, pýtam sa, či vymáhanie týchto pohľadávok patrilo k povinnostiam poručníkov pozostalosti v Taliansku. Odpovedal som, že ak bola zmluva uzavretá v provincii, netýkalo sa ich to; ale že bolo súčasťou ich povinnosti nedovoliť osobám povereným správou majetku v provincii, aby zostali v nevedomosti o existencii uvedených pohľadávok.

323. Ak poručník ustanovený matkou, ktorý sa považoval za skutočného poručníka, predal materský aj otcovský majetok poručenca a zomrel v platobnej neschopnosti, vznikla otázka, či poručenec môže podať žalobu o vrátenie majetku. Odpovedal som, že ak majetok stále patrí poručníkovi, môže ho vymáhať.

324. Prefekt légie vložil do svojho závetu nasledujúce ustanovenie: "Želám si, aby bolo ponechané na uváženie poručníkov môjho syna, aby určili, či sa z peňazí patriacich do môjho majetku bude vyplácať len jednopercentný úrok ročne, aby sa zabránilo ich rozptýleniu. Pýtam sa, ak by sa zistilo, že peniaze boli uvedenými poručníkmi požičané na úrok, či budú v opatrovníckej žalobe zodpovední len za úrok vo výške jedného percenta, alebo za úrok, ktorý stanovili. Odpovedal som, že ak sa rozhodli zaplatiť sumu úrokov v súlade s vôľou poručiťela a nepožičali peniaze na úrok v mene poručenca, budú zodpovední len za sumu uvedenú poručiťelom.

325. Lucius Titius si požičal peniaze od poručníka a dal mu do zálohu majetok, na ktorý mal nárok z dedičstva, a po troch rokoch, keď poručenec, ktorého poručníctvo sa spravovalo, dosiahol pubertu, bol majetok zosnulého skonfiškovaný, pretože jeho dedič nepomstil jeho smrť. Vystala otázka, či poručník mohol odmietnuť zohľadniť uvedený nárok. Odpovedal som, že podľa uvedených skutočností zodpovednosť za uvedenú pohľadávku poručníkovi nevznikla.

326. Jeden z dvoch bratov, spojených v majetkovej a obchodnej spoločnosti, po smrti zanechal svojho syna ako dediča; strýko tohto syna, ktorý bol jeho poručníkom, po predaji všetkého tovaru patriaceho firme, ho sám kúpil a viedol obchod vo vlastnom mene. Vznikla otázka, či bude povinný vyplatiť poručníkovi jeho podiel na zisku z podniku, alebo len úroky z

peňazí. Odpovedal som, že v súlade s uvedenými skutočnosťami musí poručníkovi vyplatiť úroky a nie je povinný poskytnúť mu podiel na zisku.

327. Opatrovník majetku v Taliansku, ktorý bol žalovaný provinčným veriteľom, mu zaplatil v mieste, kde mal poručenec majetok. Vznikla otázka, či to môže zahrnúť do žaloby o poručníctvo. Odpovedal som, že v uvedených skutočnostiach nie je nič, čo by mu v tom bránilo.

328. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha I.

Je veľký rozdiel medzi poručníkom majetku bez vlastníka a nenarodeného dieťaťa a poručníkom duševne chorého, utrácajúceho alebo poručenca, pretože v súvislosti s poslednými je zrejmé, že ide o skutočnú správu; prvým dvom sa však zveruje len opatrovanie a predaj majetku, ktorý sa môže znehodnotiť.

329. Paulus, Názory, kniha II.

Ak poručník nie je v stave nahradiť škodu pre svoju tvrdohlavosť, keď neukladá peniaze svojho poručenca na úrok, alebo preto, že nekúpil pozemok, potrestá sa s mimoriadnou prísnosťou.

330. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha II.

Ak sa majetok poručenca stratí v dôsledku útoku zlodějov alebo ak bankár, ktorému poručník zveril peniaze v čase, keď mal vysokú povesť, nemôže všetky peniaze vrátiť, poručník za týchto okolností nebude za nič zodpovedný.

331. Venuleius, Stipulations, kniha VI.

Ak spravujú poručníctvo dvaja alebo viacerí poručníci, ustanovenie ručenia každého z nich ho urobí zodpovedným za celú sumu. Ak je však poručníctvo rozdelené medzi nich podľa obvodov, čo sa zvyčajne robí, a jeden z nich sa stará o záležitosti v meste a druhý o záležitosti mimo neho, potom ustanovenie zaväzuje alebo nezaväzuje jedného z ručiteľov podľa zodpovednosti jedného z nich; pretože hoci sú všetci poručníkmi a spravujú poručníctvo, predsa len, ak je niektorý z nich žalovaný v súvislosti s majetkom, ktorý je mimo jeho obvodu, alebo ak je postavený pred súd, ustanovenie ho nezaväzuje, ak mu nebola správa poručníctva úplne zverená. Ak správa celého poručenstva nebola zverená poručníkovi, účinok je rovnaký, ako keby mu nebola zverená s ohľadom na majetok, o ktorý ide.

332. Neratius, Názory, kniha I.

Opatrovník by mal nielen dať veno za maloletého, ale mal by aj zaplatiť výdavky, ktoré vznikli v súvislosti s manželstvom.

333. Paulus, Dekréty, kniha II.

Aemilius Dexter zanedbal vyžadovanie zábezpeky od poručníkov ustanovených v čase jeho magistrátu a keďže niektorí z nich boli ospravedlnení, Dexter sám bol ustanovený za poručníka inými magistrátmi, ktorí nastúpili po ňom. Po jeho vymenovaní bola proti nemu podaná žaloba o celú sumu z dvoch dôvodov: po prvé, pretože vymenoval opatrovníkov v čase, keď bol magistrátom, a po druhé, pretože od nich nevyžadoval zábezpeku. Na druhej strane bolo povedané, že hoci sa zábezpeka nevyžadovala, predsa len boli poručníci v čase ukončenia poručníctva solventní a že nedbanlivosť poručníkov by nemala byť zdrojom škody pre poručníkov. Bolo konštatované, že ak boli poručníci solventní v čase, keď sa poručníctvo skončilo, aj keď sa zábezpeka nevyžadovala, zodpovednosť sa bude viazať na poručníkov, v opačnom prípade sa bude viazať na poručníkov a sudcov; to znamená, že zodpovedný bude ten, kto neoznámil svojho kolegu ako podozrivého alebo nevyžadoval zábezpeku, keď sa po skončení poručníctva zistilo, že poručník je platobne neschopný.

334. Tryphoninus, Disputácie, kniha II.

Nemyslím si, že by mal byť zodpovedný za vyšší úrok poručník, ktorý si požičal peniaze patriace jeho zverencovi od svojho kolegu poručníka a poskytol zábezpeku a sľúbil úrok, ktorý iní dlžníci zvyčajne platia zverencom, pretože si tieto peniaze neprivlastnil pre vlastnú potrebu a tajne alebo márnotrane nepremrhal uvedené peniaze, akoby boli jeho vlastné, a ak by mu pôžičku za túto úrokovú sadzbu neposkytol jeho kolega poručník, mohol ju získať inde. Je veľký rozdiel, ak sa poručník verejne a otvorene vydá za dlžníka svojho poručenca, tak ako by to urobil každý cudzí človek, a ak pod zámienkou výkonu poručníctva v prospech svojho poručenca tajne profituje z jeho peňazí.

335. Ten istý, Disputácie, kniha XLII.

Istému poručníkovi boli ustanovení traja poručníci; jeden z nich spravoval poručníctvo a stal sa platobne neschopným; druhý ho zveril do správy Titiovi, ktorý vybavoval niektoré záležitosti; a tretí sa nijako nezaoberal správou. Vznikla otázka, do akej miery je každý z nich zodpovedný. Keďže pri správe poručníkov sa spája spoločná zodpovednosť, všetci by boli zodpovední za celú sumu. Je zrejmé, že ak sa medzi nich rozdelili peniaze patriace poručencovi, každý z nich nebude zodpovedný za väčšiu sumu, ako dostal.

336. Ak však poručníci sami odcudzili majetok poručenca, zvážme, či každý z nich bude zodpovedný za celú sumu, a to v rámci žaloby o dvojnásobnú náhradu škody stanovenej zákonom dvanástich tabúl. A aj keď jeden z nich mohol zaplatiť dvojnásobnú hodnotu majetku, predsa len budú zodpovední aj ostatní; pretože ak je viacero zlodejov, ktorí ukradli ten istý predmet, ostatní nie sú oslobodení od pokuty z dôvodu, že bola vymáhaná od jedného z nich. Strážcovia sa však z dôvodu, že

im bola zverená správa, považujú skôr za osoby, ktoré konali perfídne, než za osoby, ktoré si majetok vzali bez súhlasu vlastníka. Napokon, nikto nemôže povedať, že jeden poručník je zodpovedný za dvojité škodu v rámci žaloby tohto druhu, a akoby prostredníctvom druhu žaloby na vrátenie tiež byť nútený buď vydať samotný majetok, alebo zaplatiť jeho hodnotu.

337. Preto sa má za to, že poručník spravoval poručníctvo nielen vtedy, keď nariadil inému, aby to robil za neho; ale aj vtedy, keď prijal od svojho spoludržiteľa záruku za zachovanie majetku a potom mu zveril správu celého poručníctva. Nemôže sa brániť ani prostredníctvom ústavy, ktorá nariaďuje, že žalovaný má byť najprv ten, kto spravoval poručníctvo.

338. Okrem toho, ak sa nikto nestaral o časť záležitostí týkajúcich sa správy, ten, kto spravoval ostatné záležitosti týkajúce sa tejto správy, nebude zodpovedný za to, čo bolo zanedbané, ale zodpovednosť za všetko bude prislúchať poručníkom spoločne. Zodpovednosť za ostatné veci, o ktoré sa nestaral, však nemožno požadovať len od jedného, ak nie sú takej povahy, že po začatí ich mal dokončiť, alebo ak boli tak spojené s tými, ktoré mal na starosti, že od nich nemali byť oddelené.

339. Keď sa však hovorí, že poručníci sú zodpovední, ak sa ich spoludržiteľ stane platobne neschopným alebo nebol platobne schopný v čase svojho vymenovania, pozrime sa, ako to treba chápať; to znamená, či bude stačiť, ak sa prostriedky ich spoludržiteľa od času jeho vymenovania nezmenšili v žiadnom rozsahu, ale výška jeho otcovského majetku zostala rovnaká? Alebo, aj keď sa neskôr nestalo nič, čo by zjavne spôsobilo zmenšenie majetku, mal by opatrovník napriek tomu skúmať majetok svojho spoludediča? Toto by však malo dostať iný výklad závislý od postavenia osoby a času, ktorý uplynul od vykonania závetu; ak je totiž strana notoricky známa ako rozhadzovačná osoba alebo osoba, ktorej majetok bol predaný, nemal by jej spoludržiteľ dovoliť spravovať poručníka, aj keď ho ten, keďže zaujal pretora, ustanovil dekrétom a jeho otec ignoroval akúkoľvek náhodu, ktorá sa mu mohla stať po vykonaní závetu, alebo mal v úmysle zmeniť svoju vôľu, ale neurobil tak.

340. Scaevola, Digesty, kniha IV.

Opatrovník predal majetok a zvieratá patriace jeho poručencovi, ale niektoré zvieratá si ponechal a ponechal vo svojom vlastníctve z dôvodu, že kupujúci za ne nezaplatili; a cenu ako zaplatenú zapísal do účtov poručenca. Tie vyprodukovali ďalšie zvieratá a keďže poručník zomrel, jeho dedič spravoval to isté poručníctvo a držal zvieratá vo svojom vlastníctve niekoľko rokov. Vystala otázka, či maloletý, ktorého poručníctvo bolo predmetom správy, mohol po dovŕšení štrnásteho roku života oprávnene požadovať uvedené zvieratá? Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností si ich poručenec nemohol nárokovať.

341. Tá istá, Zbierka, kniha X.

Keďže písomné záväzky určitých dlžníkov boli zničené požiarom, môžu poručníci žalovať uvedených dlžníkov o vyplatenie peňazí z dôvodu, že záväzky boli uvedené v súpise; alebo ich môžu prinútiť, aby ich obnovili, aj keď to urobili za podobných okolností u iných dlžníkov, ale zanedbali to vo vzťahu k záväzkom poručenca, a ak ho z dôvodu tejto nečinnosti nejakým spôsobom poškodili, možno proti nim viesť konanie v rámci opatrovníckej žaloby? Odpoveď znela, že ak sa preukáže, že poručníci nekonali v dôsledku podvodu alebo nedbanlivosti, budú z tohto dôvodu zodpovední voči poručencovi.

342. Istý poručenec s poverením svojich poručníkov kúpil pozemok od strany, ktorá bola vyhnaná a ktorej majetok bol skonfiškovaný na základe výnosu guvernéra, a keďže získal povolenie cisára na odvolanie, sudca odmietol odvolanie prijať a keďže bolo vyhlásené za neopodstatnené, bol pozemku zbavený. Vznikla otázka, či môže poručenec vymáhať cenu pozemku od svojich poručníkov v rámci žaloby o poručníctvo. Odpoveď znela, že ak vedome uskutočnili kúpu od osoby, ktorá bola v takom stave, že bola zodpovedná za predchádzajúci dekrét, mohli byť zodpovední v rámci žaloby o poručníctvo.

343. Same, Digest, kniha XI.

Istý muž vykonával svoje obchody prostredníctvom Pamfila a Difila, svojich bývalých otrokov a neskôr prepustených, a svojím testamentom ich ustanovil za poručníkov svojho syna, pričom stanovil, že obchody sa majú vykonávať rovnakým spôsobom, ako sa vykonávali počas jeho života; a uvedení poručníci spravovali poručníctvo nielen počas nepĺnoletosti syna svojho patróna, ale aj po dosiahnutí jeho dospelosti. Diphilus predložil svoje vyúčtovanie spolu s výkazom ziskov z podnikania; Pamphilus sa však domnieval, že nie je potrebné predložiť vyúčtovanie ziskov, ale len vypočítať výšku úrokov, ktoré sa zvyčajne vymáhajú v opatrovníckej žalobe. Vyvstala otázka, či mal Pamphilus predložiť svoj účet rovnakým spôsobom ako Diphilus, aby sa dodržal zámer poručiťa. Odpoveď bola, že tak mal urobiť. Claudius Tryphoninus hovorí, že tak mal urobiť, aby nezískal žiadnu peňažnú výhodu z poručníctva.

344. Keď jeden z dvoch poručníkov zomrel skôr, ako jeho poručenec dosiahol pubertu, druhý poručník podal v mene poručenca žalobu proti jeho dedičovi a získal späť všetko, čo sa dostalo do rúk zosnulého poručníka z poručníctva, aj s úrokmi. Vznikla otázka, či v prípade žaloby o poručníctvo, ktorú podal poručenec po dosiahnutí plnoletosti, sa majú vyplácať úroky len z tej časti peňazí, ktoré sa dostali do rúk zosnulého poručníka z poručníctva od začiatku, alebo či sa majú vyplácať aj úroky z istiny, ako aj z úrokov, ktoré sa nahromadili v rukách pozostalého po smrti prvého poručníka, a či sa majú previesť spolu s istinou. Odpoveď znela, že ak poručník použil peniaze vo svoj prospech, mali by sa vyplatiť úroky z celej sumy; ak však peniaze zostali na účtoch v prospech poručenca, mali by sa vyplatiť len tie, ktoré vybral alebo mohol vybrať v dobrej viere, a keďže ich mohol požičať na úrok, zanedbal to; pretože ak by poručník dostal istinu a úroky od akéhokoľvek iného dlžníka, všetko by predstavovalo alebo malo predstavovať istinu v jeho rukách.

345. V prípade, keď sa ukázalo, že závet bol porušený, závetní poručníci prestali konať pri správe poručenca a guvernér vymenoval poručníka pre poručenca. Opatrovníkom ustanoveným na základe závetu však bolo nariadené, aby spravovali

poručenstvo spoločne s tým, kto bol na túto funkciu vybraný guvernérom. Vznikla otázka, či tí istí poručníci zo závetu budú zodpovední počas doby, ktorá predchádzala vymenovaniu druhého poručníka, odo dňa otvorenia závetu alebo odo dňa, keď im bolo nariadené zúčastniť sa na správe. Odpoveď bola, že v žiadnom prípade nie sú zodpovední za úkony vykonané v čase, ktorý predchádzal uvedenému vymenovaniu.

346. Otec, ktorý ustanovil svojho syna, ktorý bol maloletý, za svojho dediča, odkázal dvetisíc aurei svojej vydedenej dcére a obom ustanovil tých istých poručníkov. Vznikla otázka, či by poručníci poručenkyne boli zodpovední v opatrovnickej žalobe za úroky z tejto sumy odo dňa, keď uvedených dvetisíc aurei mohlo byť oddelených od ostatného majetku pozostalosti, ak by ich zanedbali investovať. Odpoveď bola, že by boli zodpovední.

347. Vznikla otázka, či by sa úroky z peňazí patriacich poručencom, ktoré sú splatné poručníkom, mali pri prevode na poručníka považovať za istinu a či by poručník bol zodpovedný za úroky z celej sumy. Odpoveď bola, že všetky peniaze, ktoré sa dostanú do rúk poručníkov, podliehajú rovnakému pravidlu, pretože všetky sa stávajú istinou.

348. Same, Digest, kniha XXVII.

Keď bol majetok otca zaťažený dlhmi a majetok sa zdal byť v takom stave, že poručenkyňa by mala odmietnuť prijať dedičstvo; jeden z poručníkov uzavrel dohodu s niekoľkými veriteľmi, že sa uspokojia s určitou sumou toho, čo im patrí, ktorú dostali. Opatrovníci dievčaťa po jej príchode do puberty uzavreli rovnakú dohodu s niektorými veriteľmi, ktorí tiež dostali peniaze. Vyvstala otázka, či v prípade, že jeden z poručníkov bol náhodou veriteľom alebo otcom maloletej a celú dlžnú sumu aj s úrokmi si vyplatil z majetku maloletej, mohli ho poručníci maloletej prinútiť, aby prispel v rovnakom pomere, ako to urobili ostatní veritelia. Odpoveď znela, že poručník, ktorý prinútil ostatných, aby znížili svoje pohľadávky, by mal byť uspokojený rovnakým percentom ako on.

349. Pomponius, Listy, kniha VIII.

Ak dedič poručníka uzavrel transakciu, ktorú začal poručník, bude z tohto dôvodu podliehať opatrovnickej žalobe.

350. Ten istý, Listy, kniha XX.

Aristo uvádza, že ak poručenec stratí vlastníctvo akejkoľvek časti majetku vinou svojho poručníka, niet pochýb o tom, že bude zodpovedať za túto sumu v rámci žaloby na majetok, ak bola poručencom poskytnutá záruka. Okrem toho sa má za to, že zábezpeka bola poskytnutá, aj keď je poručník solventný, takže poručenec od neho môže vymáhať sumu, o ktorej sa rozhodlo v konaní proti nemu. Ak však poručník nie je solventný, treba zvážiť, či škodu utrpí poručenec alebo navrhovateľ dedičstva; preto sa musí rozhodnúť, ako keby sa majetok stratil náhodou, a rovnako ako keby poručenec, ktorý je bez

zavinenia, sám zmenšil, zničil alebo stratil akýkoľvek majetok patriaci do dedičstva. Vyšetovanie možno vykonať aj vo vzťahu k držiteľovi, ktorý je nepríčetný, ak sa nejaký majetok stratil z dôvodu jeho nepríčetnosti. Aký je váš názor na tento bod? Pomponius hovorí: "Myslím si, že Aristov názor je správny. Ale prečo máš pochybnosti o tom, kto by mal utrpieť stratu, ak by sa opatrovník ukázal ako nesolventný; lebo tak ako možno veľmi správne povedať, že poručník môže byť nútený previesť práva na žalobu, ktoré má voči poručníkovi, len na predávajúceho nehnuteľnosti, tak aj dedič alebo držiteľ nehnuteľnosti, ak by bez svojho zavinenia (napríklad ak by bol násilne vyhnaný z pozemku patriaceho k nehnuteľnosti alebo ak by bol otrok, ktorý tvorí jej súčasť, niekým zranený bez zavinenia držiteľa), by bol povinný previesť práva na žalobu, na ktoré mal nárok len z tohto dôvodu. Treba povedať, že rovnaké pravidlo sa uplatní aj v prípade, keď k akejkoľvek strate dôjde v dôsledku nedbanlivosti alebo podvodu opatrovníka nepríčetnej osoby, rovnako ako v prípade, keď opatrovník alebo kurátor uzavrel dohodu alebo predal majetok patriaci do pozostalosti. Taktiež si myslím, že by sa malo pripustiť, aby všetko, čo sa stane v dôsledku nepríčetnosti kohokoľvek, zostalo beztretné; rovnako ako keby to bolo spôsobené nejakou nehodou a bez konania žalovanej strany."

Tit. 8. O právomoci a súhlase poručníkov a kurátorov.

351. Ulpian, O Sabinovi, kniha I.

Hoci je pravidlom občianskeho práva, že poručník nemôže byť ustanovený na vykonávanie vlastných obchodov, predsa len môže poručník využiť svoju autoritu na to, aby svojho poručenca primäl k prijatiu majetku, ktorý je mu dlžný; aj keď sa tým poručenec stane jeho dlžníkom. Prvým dôvodom na uplatnenie jeho právomoci je totiž v tomto prípade to, že jeho poručenec sa môže stať dedičom, v dôsledku čoho sa stane jeho dlžníkom. Nemôže však výkonom svojej právomoci prinútiť svojho poručenca, aby s ním uzavrel dohodu. Ak niekto využije svoju autoritu na to, aby prinútil svoju poručenicu uzavrieť dohodu s jeho otrokom, božský Antonín Pius v reskripte uviedol, že poručenica nebude právne zodpovedná, ale bude proti nej podaná žaloba o sumu, ktorú transakciou získala. Ak poručník spôsobí, že poručenec niečo odovzdá svojmu synovi, takéto uplatnenie jeho právomoci bude neplatné, pretože je zřejmé, že majetok nadobúda vlastným konaním.

352. Ak je poručník donútený násilím a proti svojej vôli zostať, akýkoľvek úkon, ktorý vykoná, nebude platný; nestačí totiž len jeho telesná prítomnosť, pretože by sa mohlo mať za to, že dal súhlas, ak mlčal z dôvodu, že spal, alebo preto, že bol napadnutý epilepsiou.

353. Ten istý, O Sabínovi, kniha XXIV.

Nie je rozdiel v prípadoch, keď sa autorita poručníka nezasiahne, a keď sa uplatní nesprávne.

354. Paulus, O Sabínovi, kniha VIII.

Ak poručník vykoná nejaký úkon bez toho, aby bol o to požiadaný, uplatnenie jeho autority bude platné, ak povie, že schvaľuje to, čo sa deje, lebo to znamená splnomocnenie na jeho vykonanie.

355. Pomponius, O Sabínovi, kniha XVII.

Hoci tam, kde je viacero poručníkov, postačí splnomocnenie jedného z nich; predsa však, ak by ho udelil ten, kto nebol poverený správou poručníctva, nemal by ho ratifikovať prétor. Preto si myslím, že lepší je názor Ofilia, ktorý zastával názor, že ak uskutočním kúpu od poručenca na základe splnomocnenia poručníka, ktorý nevykonáva správu poručenstva, pričom som vedel, že ho vykonáva iný, nemôžem sa stať vlastníkom predanej veci. To isté pravidlo platí, ak by som takúto kúpu uskutočnil z poverenia poručníka, ktorý bol odvolaný z funkcie, pretože takáto transakcia by nemala byť ratifikovaná.

356. Ulpián, O Sabínovi, kniha XL.

Chovanec sa nemôže právne zaviazat' svojmu poručníkovi na základe jeho autority. Je zrejmé, že ak je opatrovníkov viacero, treba sa domnievať, že autorita jedného z nich je dostatočná na to, aby sa opatrovanec mohol zaviazat' inému, či už mu požičia peniaze, alebo s ním uzavrie dohodu. Ak však existuje len jeden poručník a ten požičia peniaze svojmu poručencom alebo s ním uzavrie dohodu, poručenec nebude viazaný voči poručníkovi, ale bude mu prirodzene zodpovedať za sumu, ktorou bol peňažne zvýhodnený. Božský Pius totiž v reskripte uviedol, že v prospech poručníka, a vlastne aj v prospech kohokoľvek iného, by sa mala poskytnúť žaloba na sumu, o ktorú sa na jeho úkor obohatil touto transakciou.

357. Poručník, ktorý uskutoční kúpu alebo predaj bez oprávnenia svojho poručníka, bude zodpovedný len za sumu, o ktorú sa na úkor poručníka majetkovo obohatí.

358. Okrem toho poručník nemôže so svojím poručencom uzavrieť zmluvu o záväzku kupujúceho alebo predávajúceho. Ak však má poručník spoludržiteľa, jeho oprávnenie bude nepochybne postačovať na to, aby ho splnomocnil na uskutočnenie kúpy. Ak je však transakcia podvodná, nebude mať žiadny účinok, a teda majetok nemožno nadobudnúť užívacím právom. Ak však poručník po dosiahnutí plnoletosti kúpu potvrdí, zmluva bude platná.

359. Ak by poručník kúpil majetok svojho poručenca prostredníctvom zásahu tretej osoby, kúpa uskutočnená za takýchto okolností bude neplatná, pretože sa zdá, že transakcia nebola uzavretá v dobrej viere. Toto bolo uvedené aj v reskripte božského Severa a Antonína.

360. Ak však kúpu uskutoční otvorene a uvedie iné meno, nie podvodne, ale bez zatajovania, ako to zvyknú robiť osoby s vysokou hodnotou, ktoré si neželajú, aby sa ich mená objavili v záznamoch, kúpa bude platná. Ak však kúpu vykoná ľstivo, bude platiť rovnako, ako keby ju vykonal prostredníctvom inej osoby.

361. Ak by veriteľ poručenca predal jeho majetok, jeho poručník ho môže kúpiť v dobrej viere.

362. Ak by mal poručník syn alebo iná osoba pod jeho kontrolou kúpiť majetok, bude to rovnaké, ako keby ho kúpil on sám.

363. Pomponius, O Sabinovi, kniha XVII.

Bolo rozhodnuté, že poručníci, ktorým nebola správa zverená dekrétom, môžu legálne kúpiť majetok od poručenca, rovnako ako to môžu urobiť cudzie osoby.

364. Ulpián, O Sabinovi, kniha XL.

Keď hovoríme, že poručník nemôže udeliť splnomocnenie svojmu poručenecovi, aby s ním uzatváral obchody; platí to len vtedy, keď ustanovenie nadobudol on alebo osoby pod jeho kontrolou. Nič však nebráni tomu, aby svoju právomoc vykonával pri uzatváraní akýchkoľvek obchodov, z ktorých bude mať jeho poručenec prospech.

365. Ak sú dvaja veritelia a jeden z nich stanoví, že dlh zaplatí poručenec pod autoritou jedného poručníka, a druhý stanoví, že ho zaplatí poručenec s autoritou iného poručníka, treba konštatovať, že táto podmienka je platná, ak je autorita jedného poručníka dostatočná; ak však nie je dostatočná, treba povedať, že podmienka je neplatná.

366. Ak sú otec a jeho syn, ktorý je pod jeho dohľadom, obaja poručníkmi a otec stipuluje s autoritou syna, stipulácia bude neplatná, a to preto, že syn nemôže autorizovať žiadnu transakciu, na ktorej sa podieľa jeho otec.

367. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLVIII.

Aj v prípade, že zmluva s poručencom je podmienená, súhlas poručníka by mal byť absolútny; pretože jeho autorita musí byť nie podmienená, ale absolútne zasiahnutá, aby podmienená zmluva mohla byť potvrdená.

368. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XII.

Opatrovanec sa nemôže stať zodpovedným na základe žiadnej zmluvy bez autority svojho poručníka; môže však pre seba nadobudnúť majetok na základe ustanovenia, ako aj odovzdaním, bez autority svojho poručníka, ale nemôže sa zaviazat' požičaním peňazí, pretože nemôže nič odcudziť bez autority svojho poručníka.

369. S odkazom na pravidlo, že poručenec nemôže nič odcudziť bez autority svojho poručníka, je zrejmé, že nemôže manumitovať svojich otrokov bez jeho súhlasu, a aj keby manumitoval otroka s autoritou svojho poručníka, musí v súlade s Lex Aelia Sentia uviesť vážny dôvod, prečo tak robí, a to v prítomnosti rady.

370. Ak poručenec z akéhokoľvek dôvodu vykoná platbu bez oprávnenia svojho poručníka, jeho úkon je neplatný, pretože nemôže previesť vlastníctvo k ničomu. Ak však veriteľ v dobrej viere minie peniaze, ktoré mu poručenec vrátil, ten bude oslobodený.

371. Opatrovanec nemôže vstúpiť do majetku bez súhlasu svojho poručníka, aj keď to pre neho môže byť výhodné, a neutrpí tým žiadnu škodu.

372. Podľa Trebelliho dekrétu senátu nemôže poručenec prijať dedičstvo bez súhlasu svojho poručníka.

373. Opatrovník by mal byť prítomný a povoliť transakciu a jeho súhlas nebude mať žiadny účinok, ak bude daný neskôr alebo oznámený listom.

374. Aj keď strana, ktorá uzatvára zmluvu s poručníkom, nevie, že bolo udelené splnomocnenie poručníka, predsa, ak sa to dá dokázať písomným dôkazom, transakcia bude platná; napríklad ak predám alebo prenajmem niečo listom poručníkovi, ktorý je neprítomný, a on dá svoj súhlas po tom, ako ho na to splnomocnil jeho poručník.

375. Paulus, O edikte, kniha XXIV.

Opatrovník, ktorý pre chorobu, neprítomnosť alebo z iného vážneho dôvodu nemôže splnomocniť svojho chránenca na vykonanie nejakého úkonu, nebude zodpovedný.

376. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XV.

Ak je poručenec alebo nepríčetný oprávnený na držbu nehnuteľnosti za účelom urýchlenia záležitostí, je stanovené, že pri prijatí alebo odmietnutí nehnuteľnosti sa musí konzultovať vôľa poručníka alebo kurátora; a je jasné, že ak urobí niečo, čo je v rozpore so záujmami uvedeného poručenca alebo nepríčetného, bude zodpovedný za žalobu o poručníctvo alebo kurátorstvo.

377. Julianus, Digesty, kniha XXI.

Ak by otrok, ktorý je v spoločnom vlastníctve teba a Tícia, získal s tvojím súhlasom nejaký majetok odovzdaním od tvojho poručníka, Marcellus uvádza, že jeho vlastníctvo pripadne výlučne Tíciovi; ak totiž niečo nemôžu nadobudnúť všetci vlastníci otroka, staroveké autority rozhodli, že to bude v celom rozsahu patriť tomu, kto to môže nadobudnúť.

378. Ten istý, Digesty, kniha XXI.

Maloletí sú viazaní autoritou svojich poručníkov, aj keď sami mlčia. Keď si totiž požičiavajú peniaze, aj keď nemusia nič povedať, budú zodpovední, ak sa do toho vloží autorita ich poručníka. Preto ak sa takýmto osobám vyplatia peniaze, ktoré nie sú splatné, aj keby mlčali, zásah autority ich opatrovníka bude postačovať na to, aby boli zodpovedné za osobnú žalobu o ich vrátenie.

379. Same, Digest, kniha XXXI.

Nie je veľký rozdiel v tom, či je poručník neprítomný, keď sa s jeho poručencom vybavuje nejaká záležitosť, alebo či, ak je prítomný, nevie o tom, čo sa robí.

380. Marcianus, Pravidlá, kniha II.

Ten istý poručník môže udeliť svoju právomoc dvom poručencom v prípade, keď jeden je žalobcom a druhý žalovaným. V prípade, že by však mal konať v tomto dvojnásobnom postavení, postačí za týchto okolností jedno splnomocnenie pre oboch poručníkov? Pomponius má v tejto otázke pochybnosti, ale možno rozhodne tvrdiť, že postačí jediné splnomocnenie.

381. Paulus, O Lex Aelia Sentia.

Aj keby poručník oslepol, môže splnomocniť na vykonanie úkonov svojho zverenca.

382. Ten istý, O edikte, kniha VI.

Ak poručník nie je ochotný udeliť splnomocnenie svojmu chránencovi, prétor by ho k tomu nemal nútiť; v prvom rade preto, že by bolo nespravodlivé, aj keby to nebolo účelné, nútiť ho k udeleniu súhlasu; a potom, aj keby to bolo účelné, môže chránenec podať žalobu na poručníka z dôvodu škody, ktorú utrpel.

383. Ten istý, O Plautiovi, kniha I.

Chovanec môže so súhlasom svojho poručníka previesť svojho dlžníka na Tícia. Ak je však poručník dlžníkom svojho poručenca, treba povedať, že ho nemožno previesť, ani nemožno ustanoviť zástupcu, ktorý by konal proti poručníkovi s jeho splnomocnením; inak by sa poručník zbavil zodpovednosti vlastným konaním.

384. Ten istý, Názory, kniha IX.

Opatrovník môže byť ustanovený aj pre každého, kto nedosiahol vek puberty, ale na riešenie všetkých záležitostí, ktoré sa týkajú právnych formalít, je potrebný opatrovník.

385. Scaevola, Digesty, kniha X.

Rozdelenie majetku svojho otca vykonali niektorí poručníci v prítomnosti svojho poručníka, ktorý však listinu o rozdelení nepodpísal. Vznikla otázka, či sa ním musia riadiť. Odpoveď bola, že ak to poručník schválil, rozdelenie musí platiť, aj keď listinu nepodpísal.

386. Same, Digest, kniha XXVI.

Chovanec, ktorý bol odsúdený na základe zmluvy uzavretej s jeho otcom, po tom, ako ho jeho poručník bránil, prijal poručníka, medzi ktorým a veriteľom sa v prítomnosti správca cisára uskutočnila nasledujúca transakcia: Priscus, cisársky správca, povedal: "Novellius, kurátor, povedal: "Priscus, správca cisára, povedal: "Nariadujem, aby správca odmietol dedičstvo: "Odpovedal si, vieš, čo máš robiť". Vznikla otázka, či sa v dôsledku tohto konania má mať za to, že maloletý odmietol majetok svojho otca. Odpoveď znela, že v súlade s uvedenými skutočnosťami by sa mal považovať za toho, kto ho odmietol.

387. Labeo, Pravdepodobnosti, kniha V.

Ak by niečo, čo poručenec urobí, smerovalo k tomu, aby sa jeho poručník zbavil zodpovednosti voči nemu, poručník nemôže zákonne súhlasiť s tým, aby to urobil.

Tit. 9. Kedy môžu maloletí žalovať alebo byť žalovaní z dôvodu konania svojich poručníkov alebo opatrovníkov.

388. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXIX.

Aristo hovorí, že poručenec, ktorý je vo vlastníctve, môže byť odsúdený z dôvodu podvodu alebo nedbanlivosti svojho poručníka; nemyslím si však, že náhrada škody by mala byť stanovená vo výške, na ktorú žalobca zloží prísahu na súde. Napriek tomu by to tak bolo v prípade, ak poručník môže od svojho opatrovníka vymáhať hodnotu majetku.

389. Ulpián, Názory, kniha I.

Ak poručník alebo opatrovník požičia peniaze maloletého, ktorého záležitosti spravuje, a on sám urobí ustanovenie alebo kúpi pozemok vo vlastnom mene, bude strane, ktorej peniaze patria, priznaná spravodlivá žaloba na ich vrátenie alebo na vymáhanie pôžičky.

390. Papinianus, Otázky, kniha XX.

Podvodné konanie poručníkov nemôže ich zverencom ani uškodiť, ani priniesť prospech. Keď sa bežne hovorí, že podvodné konanie poručníka nemôže poškodiť poručenca, myslí sa tým prípad, keď poručenec nemá z podvodného konania poručníka majetkový prospech. Preto Sabinus veľmi odôvodnene zastáva názor, že poručenec môže byť žalovaný v tributárnej žalobe z dôvodu podvodu, ktorého sa dopustil jeho poručník; napríklad ak by zvýhodnil záujem svojho poručenca prostredníctvom nespravodlivého rozdelenia majetku. Rovnaké pravidlo platí aj pri žalobe z úschovy, ako aj pri žalobe na majetok, ak sa preukáže, že to, o čo žalobca podvodom poručníka prišiel, bolo pripísané na účet poručenca.

391. Ulpián, O edikte, kniha LXIV.

Ak by sa však poručník dopustil akéhokoľvek podvodného konania s ohľadom na vonkajšie záležitosti, poručenec by neutrpel žiadnu škodu.

392. Papinianus, Názory, kniha V.

Po smrti nepříčetného sa žaloba na výkon rozhodnutia proti poručníkovi, ktorý spravoval jeho záležitosti, neprizná viac ako proti opatrovníkovi; za predpokladu, že po vzdaní sa jeho úradu sa preukáže, že s jeho súhlasom nedošlo k obnoveniu a záväzok prešiel buď na poručníka, alebo na opatrovníka.

393. Opatrovník, ktorý sa zaviazal zaplatiť peňažnú sumu, o ktorej bol vydaný rozsudok proti otcovi jeho poručenca, môže zákonne odmietnuť tak urobiť, ak je proti nemu podaná žaloba po skončení jeho opatrovnictva. Bolo rozhodnuté, že rovnaké pravidlo sa neuplatní na prípad, keď si poručník požičal peniaze vo vlastnom mene a zaplatil nimi rozsudok za svojho poručenca, pokiaľ veriteľ neuzavrel zmluvu s cieľom, aby sa peniaze mohli použiť na uspokojenie rozsudku.

394. Tá istá kniha, Definície, kniha II.

Opatrovník v súlade s dekrétom prétoru ponechal zástupcu na správu záležitostí svojho poručenca. Ak sa vydá rozsudok v prospech uvedeného agenta, žaloba na jeho výkon sa prenesie na poručenca, rovnako ako keby ho získal sám poručník.

395. Scaevola, Otázky, kniha XIII.

Opatrovníkovi, ktorý bráni malé dieťa, sa poskytuje úľava, aby sa žaloba na výkon rozsudku mohla podať proti poručencom.

396. Same, Názory, kniha V.

Opatrovník, ktorý bol zároveň spoludedičom svojho poručenca, mal proti nemu podanú žalobu na výkon poručníctva a zaviazal sa na zaplatenie celej sumy. Vznikla otázka, či by sa mala proti poručencom po dosiahnutí jeho plnoletosti priznať spravodlivá žaloba na vymáhanie jeho podielu na sume. Odpoveď bola, že by sa mala priznať.

Tit. 10. Ohľadom podozrivých poručníkov a kurátorov.

397. Ulpian, O edikte, kniha XXXV.

Téma, o ktorej budeme hovoriť, je častá a nesmierne dôležitá, pretože poručníci sú každý deň obviňovaní z podozrievania.

398. Preto v prvom rade preskúmame, ako toto obvinenie z podozrievavosti vzniká; pred kým môže byť poručník alebo kurátor obvinený z podozrievavosti; a napokon, kto a kým môže byť odvolaný a z akých dôvodov; a aký je trest pre podozrivého poručníka.

399. Treba pripomenúť, že obvinenie z podozrenia je odvodené zo zákona dvanástich tabúl.

400. Právo odvolávať podozrivých poručníkov dávame v Ríme prétorom a v provinciách ich guvernérovi.

401. Predtým existovali pochybnosti, či podozrivý poručník môže byť obvinený pred zástupcom prokonzula. Cisár Antonín spolu s divotvorcom Severom v reskripte adresovanom Braduovi Mauricovi, prokonzulovi Afriky, uviedli, že sa to môže, pretože keď sa delegovala právomoc prokonzula, prešla naňho celá povinnosť rozdeľovať spravodlivosť. Preto ak prétor deleguje svoju právomoc, treba povedať, že podozrivý poručník môže byť rovnako obžalovaný pred tým, na koho bola právomoc prenesená; pretože hoci sa tento reskript týka len provincií, aj ten, na koho bola právomoc delegovaná prétorom, môže vziať na vedomie prípad podozrivého poručníka.

402. Ukázali sme, kto môže vziať na vedomie obvinenie z podozrenia; teraz sa pozrime, akí poručníci môžu byť podozriví. A v skutočnosti môžu byť všetci poručníci odsúdení ako podozriví, či už sú testamentárni, alebo nie, alebo sú iného druhu. Teda zákonný poručník môže byť obvinený, ale čo ak je poručníkom? Stále bude platiť to isté pravidlo, ak si uvedomíme, že patrónovi treba preukazovať priazeň.

403. Ďalšou vecou v poradí je zistiť, kto môže obviniť patróna ako podozrivého. A treba si uvedomiť, že ide o verejnú akciu, to znamená, že je prístupná všetkým.

Okrem toho aj ženy môžu vzniesť takéto obvinenie, ale môžu tak urobiť len tie, ktoré k tomu nevyhnutne vedie náklonnosť, ako napríklad matka, sestra a stará matka. Aj sestra môže udávať poručníka ako podozrivého (zachoval sa totiž reskript božského Severa so zreteľom na sestru). A vskutku, prétor dovolí, aby takéto obvinenie vzniesla aj ktorákoľvek iná žena, o ktorej vie, že existuje jej úprimná náklonnosť, ktorá neprekračuje skromnosť svojho pohlavia a ktorá má takú úctu k poručníkovi, že nemôže zničiť, aby mu bola spôsobená ujma.

405. Ak je niekto plebejskej hodnosti obvinený pred prétorom z nejakých krutých činov spáchaných počas jeho poručníctva, pošle sa k prefektovi mesta, aby ho prísne potrestal.

406. Ten istý, O všetkých tribunáloch, kniha I.

Slobodník sa pošle k prefektovi mesta na potrestanie aj vtedy, ak sa preukáže, že podvodne spravoval poručníctvo nad deťmi svojho patróna.

407. Ten istý, O edikte, kniha XXXV.

Opatrovník môže tiež obviniť svojho spolusprávcu z podozrenia, a to buď počas výkonu svojej funkcie, alebo po tom, ako sa jej vzdal, a kým jeho spolusprávca ešte pokračuje v jej správe. Toto uviedol božský Severus v reskripte. Božský Pius zašiel ešte ďalej v reskripte adresovanom Caeciliovi Petinovi a uviedol, že poručník, ktorý bol odvolaný pre podozrenie, môže vzniesť rovnaké obvinenie voči svojim spolustrážcom.

408. Slobodní poručníci budú konať vdľačne, ak udajú ako podozrivých poručníkov alebo kurátorov spomínaných poručníkov, ak nesprávne vedú záležitosti svojich patrónov alebo ich detí. Ak však chcú obviniť vlastného patróna z podozrievavosti pri spravovaní poručníctva, je lepším plánom odmietnuť ich obvinenie z obavy, že by sa počas vyšetrovania mohlo prezradiť niečo závažnejšie; keďže právo vzniesť takéto obvinenie majú všetky osoby.

409. Nielen poručník maloletého, ale aj poručník nepríčetného alebo utrácajúceho môže byť odvolaný z dôvodu podozrenia.

410. Okrem toho každý, kto vykonáva dohľad nad záujmami nenarodeného dieťaťa alebo nad majetkom bez vlastníka, nie je zbavený nebezpečenstva, že bude týmto konaním volaný na zodpovednosť.

411. Opäť sa pozrime, či podozrivý opatrovník môže byť zbavený funkcie bez akéhokoľvek obvinenia. Lepší názor je, že by mal byť prepustený, ak by sa prétorovi z presvedčivých dôkazov o skutočnostiach ukázalo, že je podozrivý. Toto treba chápať tak, že je to v prospech poručníkov.

412. Teraz uvažujme, z akých dôvodov možno podozrivých poručníkov odvolať. A treba poznamenať, že je prípustné obviniť poručníka z podozrenia, ak z dôvodu, že sa počas poručníctva dopustil podvodu, zanedbal svoje povinnosti alebo konal podlo, alebo akýmkoľvek spôsobom poškodil svojho poručenca; alebo pri správe poručenstva spreneveril niečo z majetku prvého. Ak sa však niečoho podobného dopustil pred nástupom do funkcie, aj keď sa to týkalo majetku poručenca alebo správy poručníctva, nemožno mu vyčítať podozrenie, pretože k trestnému činu došlo pred jeho vymenovaním. Ak by teda ukradol nejaký majetok poručenca predtým, ako sa stal jeho poručníkom, mal by byť obvinený z trestného činu rozkrádania majetku, inak z krádeže.

413. Možno sa spýtať, či niekto, kto bol poručníkom poručenca a potom bol vymenovaný za jeho poručníka, môže byť obvinený z podozrenia z dôvodu trestných činov spáchaných počas poručníctva. A keďže žalobu o poručníctvo môžu proti

nemu podať jeho kolegovia, z toho vyplýva, že treba konštatovať, že obvinenie z podozrenia nemôže byť vznesené z dôvodu, že žaloba o poručníctvo bude podaná po tom, ako sa tohto úradu vzdá a prevezme povinnosti iného.

414. Tá istá otázka môže vzniknúť, ak sa uvádza, že ten, kto prestal byť poručníkom, sa znovu ujíma tohto úradu; ako napríklad vtedy, keď bol vymenovaný na určitý čas alebo pod určitou podmienkou a je vymenovaný druhýkrát, buď na základe splnenia nejakej testamentárnej podmienky, alebo prétorom; lebo či ho potom možno obviňovať z podozrenia? A keďže sú dvaja poručníci, ak je niekto, kto proti nemu môže podať poručenskú žalobu, bolo by úplne správne tvrdiť, že obžaloba pre podozrenie nebude platiť.

415. Ak však existuje len jeden poručník, keďže vyšetrovanie jeho správy nemožno vykonať, mal by byť odvolaný zo správy poručenia ako podozrivý, pretože sa počas svojho predchádzajúceho poručníctva dopustil nevhodného správania. Preto možno povedať, že rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď bol po skončení poručníctva vymenovaný jediný poručník.

Ak by bol kurátor vymenovaný, aby zastával svoj úrad, kým zostane v Taliansku alebo kým neodíde za more, možno ho obviňovať z podozrivosti z dôvodu nejakého činu, ktorý vykonal pred odchodom za more? Lepší názor je, že môže byť obvinený, pretože poručníctvo zostáva rovnaké tam, kde má prestávky.

417. Ak niekto, kto sa chystá odísť na služobnú cestu za štát, požiada, aby bol namiesto neho ustanovený iný poručník, môže byť po návrate obvinený, že je podozrivý, kvôli nejakému úkonu, ktorý sa uskutočnil pred jeho odchodom? Keďže ho možno žalovať v prétorskej žalobe z dôvodu jeho predchádzajúcej správy, obvinenie nemožno vzniesť.

418. Ak sa strana, ktorá bola ustanovená za poručníka nenarodeného dieťaťa alebo neobsadeného majetku, dopustila podvodného konania a potom sa stane poručníkom uvedeného dieťaťa, je možné pochybovať o tom, že môže byť obvinená z podozrivosti z dôvodu podvodu, ktorého sa dopustila počas svojej poručníckej funkcie? Ak má síce nejakých spolukurátorov, nemôže byť obvinený z dôvodu, že proti nemu možno podať žalobu, ale ak nemá žiadneho, môže byť odvolaný z funkcie.

419. Ak je poručník nepriateľom poručenca alebo jeho príbuzných, a všeobecne povedané, ak existuje nejaký vážny dôvod, ktorý by prétora viedol k tomu, aby mu nedovolil vykonávať poručníctvo, mal by ho odmietnuť.

420. Severus a Antoninus v reskripte Epikúriovi uviedli, že: "V prípade, že by sa poručník stal poručníkom, musel by sa stať poručníkom: "Ak by poručníci predali majetok, s ktorým je zakázané nakladať bez dekrétu, predaj bude neplatný; ak však podvodne odcudzila uvedený majetok, musia byť odvolaní."

421. Opatrovník, ktorý nepreukáže schopnosť užiť svojho poručenca, je podozrivý a môže byť odvolaný.

422. Ak sa však neskrýva, ale prítomný tvrdí, že proti nemu nemožno vydať žiadne rozhodnutie, pretože poručníci sú chudobní; a ak po ustanovení obhajcov poručenia je poručník usvedčený z klamstva, treba ho poslať pred prefekta mesta; nezáleží ani na tom, či to niekto robí preto, aby bol sám ustanovený za poručníka podvodnou skúškou, alebo ak po ustanovení v dobrej viere zamýšľa zhabať majetok iného. Preto by nemal byť odvolaný na základe podozrenia, ale mal by byť poslaný k sudcovi, aby sa podrobil trestu, ktorý sa zvyčajne ukladá tým, ktorí si kúpia poručníctvo tým, že podplatia úradníkov prétora.

423. Poručníkov, ktorí nevykonali súpis alebo ktorí tvrdohlavo odmietajú použiť peniaze poručenca na kúpu pozemku alebo ich uložiť, kým sa nenájde príležitosť na ich investovanie, je nariadené uväzniť, a okrem toho ich treba považovať za podozrivých. Treba však pripomenúť, že takto prísne by sa nemalo zaobchádzať so všetkými, ale len s tými, ktorí majú nižšie postavenie; nemyslím si totiž, že by osoby s vysokým postavením mali byť z tohto dôvodu zatvárané do väzenia.

424. Opatrovník, ktorý bez náležitej protihodnoty alebo podvodom navádza svojho chránenca, aby odmietol majetok, môže byť obvinený ako podozrivý.

425. Ak je poručník odvolaný z dôvodu lenivosti, nečinnosti, hlúposti alebo neschopnosti, vzdáva sa poručníctva alebo opatrovníctva bez toho, aby mu bola vyčítaná bezúhonnosť. Keď však nie je odvolaný z úradu z dôvodu podvodu, ale len preto, aby sa k nemu pripojil kurátor, nebude mať zlú povest' z dôvodu, že mu nebolo nariadené vzdať sa poručníctva.

426. Ten istý, O všetkých súdoch, kniha I.

Existujú dôvody, prečo sa niekto môže vzdať poručníctva alebo kurately a zachovať si dobrú povest'.

427. Preto sa má v dekréte uviesť dôvod jeho odvolania, aby bolo známe, že povest' poručníka neutrpí.

428. Ale čo ak sudca vo svojom dekréte neuviedol dôvod odvolania? Papinián hovorí, že by to nemalo mať vplyv na dobré meno poručníka; čo je správne.

429. Ak prétor svojím rozhodnutím neodvolá poručníka z úradu, ale zakáže mu vykonávať jeho povinnosti, treba povedať, že je lepší názor, že prestáva byť poručníkom.

430. Tí, ktorí nespravovali žiadnu z poručníckych záležitostí, nemôžu byť obvinení z podozrievavosti; môžu však byť odvolaní z dôvodu nečinnosti, nedbanlivosti alebo podvodu, ak konali nečestne.

431. Ten istý, Disputácie, kniha III.

Ako podozrivý môže byť odsúdený aj ten, kto dal zábezpeku alebo kto ju ponúka; pre poručenca je totiž výhodnejšie mať svoj majetok v bezpečí, než mať v rukách nástroje, ktoré len zabezpečujú jeho ochranu. Nemožno tolerovať ani kolegu strážcu, ktorý neodsúdil svojho kolegu ako podozrivého, pretože dal svojmu zverencovi zábezpeku,

432. Callistratus, O súdnych vyšetrovaníach, kniha IV.

Z toho dôvodu, že zábezpeka nemení zlé sklony poručníka, ale dáva mu príležitosť ľahšie plieniť majetok poručenca.

433. Ulpian, O všetkých súdoch, kniha I.

Deťom mladším ako dospelým nie je dovolené vypovedať svojich poručníkov ako podozrivých; je však jasné, že maloletí môžu takto vypovedať svojich poručníkov, ak si to želajú; za predpokladu, že konajú podľa rady svojich blízkych príbuzných.

434. Ak sa poručník nedopustil podvodu, ale hrubej nedbanlivosti, ktorá sa veľmi podobá podvodu, treba ho ako podozrivého odvolať.

435. Pri úvahách o tomto predmete boli v reskripte nášho cisára a božského Severa, adresovanom Atriovi Cloniovi, prijaté určité dodatočné ustanovenia; lebo nariadili, že ak sa poručníci nedostavia v prípadoch týkajúcich sa rozdelenia zásob pre svojich zverencov, majú byť zbavení svojho majetku a že poručníkovi majú byť zverené veci toho, kto bol dekrétom vyhlásený za podozrivého, za účelom ich uchovania, a ak sú veci podliehajúce skaze alebo sa ich hodnota môže odkladom znížiť, bolo nariadené ich predať po ustanovení kurátora.

436. Okrem toho, ak sa poručník po svojom vymenovaní nedostaví, je zvykom predvolať ho niekoľkými vyhláseniami a napokon, ak sa nedostaví, mal byť pre svoje nedostavenie sa odvolaný z funkcie. K tomuto postupu by sa malo pristúpiť len veľmi zriedkavo a po dôkladnom prešetrení.

437. Ten istý, O edikte, kniha LXI.

Za podozrivého považujeme poručníka, ktorého správanie je také, že je predmetom nedôvery; lebo poručník, nech je akokoľvek chudobný, by nemal byť odvolaný z dôvodu podozrenia, ak je dôveryhodný a usilovný.

438. Modestinus, Vynálezy.

Ak je poručník spojený so svojím poručencom nejakým príbuzenským alebo príbuzenským zväzkom, alebo ak poručník spravuje poručníctvo nad svojím právoplatným poručencom a má byť odvolaný z úradu, najlepším riešením je, aby sa k nemu pripojil poručník, a nie aby bol odvolaný s pošramotenou povest'ou a charakterom.

439. Papinianus, Otázky, kniha XII.

Keď je poručník odvolaný z dôvodu podozrenia na základe nariadenia prétora, nemusí mať obavu zo zodpovednosti pre budúci čas, pretože by bolo nespravodlivé, aby bol niekto odvolaný z poručníctva alebo kurátorstva, a pritom nebol zabezpečený pre budúcnosť.

440. Ten istý, Názory, kniha V.

Po zániku poručníctva sa končí aj vyšetrovanie podozrivého poručníka, hoci poručníctvo zaniklo ako prvé.

441. Július Akvila, Názory.

Pri vyšetrovaní podozrenia nie je v uvedených skutočnostiach nič, čím by poručník mohol zabrániť prétorovi, aby využil otroka poručenca na odhalenie podvodu poručníka.

Knihá XXVII

1. O ospravedlneniach poručníkov a kurátorov.
2. Kde má byť poručník vychovávaný alebo kde má bývať (...)
3. O žalobe na vyžiadanie účtovníctva pre poručníka (..)
4. Ohľadom protižaloby na opatrovníctvo a prétorskej žaloby.
5. Ohľadom toho, kto uzatvára obchody ako konajúci poručník alebo opatrovník.
6. Ohľadom obchodov, ktoré sa vykonávajú na základe poverenia falošného poručníka.
7. O ručení poručníkov a opatrovníkov a tých, ktorí ich ponúkli (..)
8. Ohľadom žalôb proti sudcom.
9. O majetku tých, ktorí sú pod poručníctvom alebo kuratelou (..)
10. Ohľadom vymenovania kurátorov pre nepričetné osoby a iné osoby, ktoré nie sú maloleté.

Tit. 1. Ohľadom ospravedlnení poručníkov a kurátorov.

1. Modestinus, O ospravedlneniach, kniha I.

Herennius Modestinus Ignácovi Dexterovi, Pozdrav. Zostavil som knihu, ktorú som nazval "O výhovorkách poručníkov a kurátorov", ktorá sa mi zdá byť veľmi užitočná a ktorú ti posielam.

(1) Urobím všetko, čo je možné, aby som objasnil náuku o týchto veciach, pričom preložíim právne termíny do gréckeho jazyka, hoci som si vedomý, že sa nedajú ľahko prispôbiť prekladu.

(2) K rozprávaníu o veciach, o ktorých sa bude hovoriť, pridám aj zhodnú frazeológiu zákonných ustanovení, kde to bude potrebné, aby tí, čo ich potrebujú, mali súčasne k dispozícii právne doktríny a ich komentáre, mali zákony v celej ich celistvosti a užitočnosti.

(3) Preto treba v prvom rade uviesť, aké osoby sa nemajú ustanovovať.

(4) Poručníci nemajú ustanovovať slobodných poručníkov alebo kurátorov pre maloletých, ktorí sú slobodní, ak v mieste, kde sa má ustanovenie vykonať, nie je úplný nedostatok slobodných; reskript Božej Marky totiž nariaďuje, aby sa za poručníkov pre emancipovaných poručníkov ustanovovali iba slobodní, ktorí majú bydlisko v tej istej lokalite. Ak sa však ustanoví iný, božský Severus, pamätajúc na záujmy maloletých, v reskripte uviedol, že strana bude zodpovedná pod poručníctvom, ak nebude môcť uviesť dôvody, prečo ho neprijme v súlade so zákonom.

(5) Manžel nemôže vykonávať funkciu poručníka svojej manželky (ako to nariadil senát), a ak by bol ustanovený, musí byť zbavený funkcie.

2. Ten istý, Výhovorky, kniha II.

Osoby, ktoré dosiahli vek sedemdesiat rokov, sú oslobodené od povinností poručníka a opatrovníka. Je však potrebné, aby v čase svojho vymenovania dovŕšili vek sedemdesiat rokov, a to buď vtedy, keď dedič vstúpil do dedičstva, alebo keď sa splnila podmienka stanovená zákonom, a nie v čase stanovenom na to, aby sa ospravedlnenie stalo platným.

1. Okrem toho sa vek zisťuje buď na základe rodného listu, alebo na základe iného zákonného dôkazu.

2. Veľký počet detí je dobrou zámenkou na oslobodenie od povinností poručníka alebo opatrovníka.
3. Všetky deti však musia byť zákonné, hoci nemusia byť pod otcovskou kontrolou.
4. Je potrebné, aby deti žili v čase, keď je ich otec ustanovený za poručníka, pretože deti, ktoré predtým zomreli, sa nezapočítavajú medzi deti oprávnené na oslobodenie; na druhej strane ani deti, ktoré zomreli neskôr, nepoškodzujú práva svojho rodiča. Toto sa uvádza aj v konštitúcii božského Severa.
5. Aj keď sa zdá, že sa to týka najmä testamentárneho poručníka, predsa sa to vzťahuje na všetkých ostatných.
6. Hoci sa dieťa v lone matky podľa mnohých ustanovení zákona považuje za už narodené, predsa to ani v tomto prípade, ani s ohľadom na iné občianske zamestnania nemôže pôsobiť na oslobodenie otca. Toto pravidlo bolo stanovené aj v konštitúcii božského Severa.
7. Opäť platí, že nielen synovia a dcéry majú za následok oslobodenie otca od poručníctva, ale aj vnuci, mužského aj ženského pohlavia, ktorí sú potomkami synov. Okrem toho len vtedy, keď ich otec zomrie, môžu na jeho miesto nastúpiť spolu so svojim starým otcom. Potom bez ohľadu na to, koľko vnúchat sa narodí jednému synovi, sa počítajú len ako jedno dieťa. To sa dá zistiť aj z tých konštitúcií, ktoré pojednávajú o deťoch; nikdy totiž nie je ľahké zistiť, kde sa konštitúcia vzťahuje na synov, ale dá sa to ľahko urobiť tam, kde sa vzťahuje na deti, pretože tento prívlastok zahŕňa aj vnúcatá.
8. Je potrebné, aby strana, ktorá je menovaná, mala v danom čase počet detí predpísaný konštitúciami, pretože ak by sa splodili po jej menovaní, nebude to pre ňu na ospravedlnenie nijakým prínosom, ako to stanovuje Severova a Antoninova konštitúcia.
9. Osoby, ktoré sú povolané do poručníctva alebo kurately, môžu byť ospravedlnené, ak už majú na starosti tri poručníctvá alebo kurately; alebo ak sú tri poručníctvá a tri kurately spojené a ešte stále existujú; to znamená, ak maloletí ešte nedosiahli plnoletosť. Ak však niekto nie je poručníkom maloletého, ale duševne chorého alebo utrácajúceho, takáto poručnícka funkcia sa zahrnie do počtu tých, ktoré umožňujú oslobodenie, ako sa uvádza v Severovej a Antoninovej konštitúcii. Významný Ulpianus uvádza rovnaký názor v prípade osôb, ktoré majú v správe tri kurately.

(3) Ulpianus, O povinnostiach prétora, ktorý má súdnu právomoc nad poručníctvom.

Správa troch poručníctiev ponúka dobrú zámenku. Pod tromi poručníctvami sa rozumie nie to, že počet poručníkov zakladá samostatné poručníctvo, ale to, že ide o samostatné a odlišné majetky. Preto ak sa ustanoví poručník trom bratom, ktorí majú

nárok na nedeliteľný majetok, alebo ak sa ustanoví poručník dvom z nich a kurátor ostatným, má sa za to, že sa ujal len jedného poručníctva.

4. Modestinus, Výhovorky, kniha II.

Uviedli sme, že strany poverené správou troch poručníctiev nie sú povinné prijať štvrté. Preto vzniká otázka, ak niekto spravuje dve poručníctvá a po tom, čo bol vyzvaný, aby prijal tretie, sa odvolá a počas konania o odvolaní je ustanovený do štvrtého poručníctva, či sa môže ospravedlniť zo štvrtého tým, že uvedie tretie, alebo či sa ho môže úplne zrieknuť. Zistil som, že božský Severus a Antoninus určili, že strana, ktorá sa odvolala z vymenovania tretieho poručníctva, nemôže byť obvinená zo štvrtého; ale že kým prebieha jej žiadosť o ospravedlnenie z tretieho vymenovania, musí počkať na jej rozhodnutie, aby sa zistilo, či bude obvinená zo štvrtého vymenovania alebo nie. Existuje na to dobrý dôvod, pretože ak by sa niekto ujal správy štvrtého poručníctva a stalo by sa, že jeho odvolanie z vymenovania do tretieho poručníctva bolo nesprávne prijaté a vymenovanie by zostalo v platnosti, bol by obvinený zo správy štyroch poručníctiev, čo je v rozpore so zákonom.

1. Ak má otec správu troch poručníctiev alebo kurátorstiev, jeho syn nesmie byť obťažovaný správou ďalšieho, ako to rozhodli bohovia Severus a Antoninus. Toto pravidlo sa vzťahuje aj na prípad syna, pretože poručníctvo syna spôsobí prepustenie jeho otca, a to v prípade, keď poručníctvo spravujú spoločne, obaja, teda keď jedno spravuje syn a dve otec, alebo naopak. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď povinnosti správy vykonáva jedna domácnosť, a nie oddelené domácnosti. Rovnaký názor zastával aj významný Ulpian.

(5) Ulpianus, O povinnostiach prétora, ktorý má súdnu právomoc nad poručníctvom.

Stačí, aby osoby poverené tromi poručníctvami patrili do tej istej rodiny. Preto ak je správou troch poručníctiev poverený otec, syn alebo brat niekoho, kto je pod tou istou kontrolou, otec bude zodpovedný z toho dôvodu, že sa spravujú s jeho súhlasom. To bude dobrou zámenkou na to, aby všetci boli oslobodení od akejkoľvek inej poručníckej starostlivosti. Ak však nespravujú poručníctvo so súhlasom otca, v reskriptoch sa často uvádza, že to nebude možné použiť ako ospravedlnenie.

6. Modestinus, Výhovorky, kniha II.

Ak by niekomu, kto už bol poverený správou dvoch poručníctiev, boli súčasne uložené dve ďalšie, bude mu na získanie oslobodenia od štvrtého poručníctva k dispozícii to, ktoré je tretie v poradí; a to aj napriek tomu, že štvrté poručníctvo mohol vymenovať sám cisár, alebo tretie, ak predtým, ako sa dozvedel o cisárovom príkaze, bol vymenovaný do správy druhého

poručníctva. Ak však nebol dodržaný rozkaz, ale obe vymenovania boli vykonané rôznymi listami v ten istý deň, ten, kto vymenovanie vykonal, a nie vymenovaný, si vyberie, ktorú poručenstvo má spravovať.

(1) Gramatici, sofistí, rétori a lekári v aktívnej praxi majú právo na oslobodenie od poručníctva a kurately, rovnako ako od iných verejných zamestnaní.

(2) V každom meste sa opäť nachádza určitý počet rétorov, ako aj niektorých filozofov spomínaných v zákonoch, ktorí sú oslobodení od výkonu verejných povinností, čo sa uvádza v reskripte Antonína Pia napísanom pre provinciu Ázia, ktorý však platí aj pre celý svet a ktorého obsah je nasledovný: "Malé mestá majú právo na piatich lekároch, troch sofistov a rovnaký počet gramatikov, ktorí sú oslobodení od poručníckych povinností; väčšie mestá majú právo na siedmich, ktorí sa venujú liečiteľskému umeniu, a po štyroch z tých, ktorí vyučujú obidva uvedené odbory. Najväčšie mestá majú právo na desať lekároch, päť rétorov a rovnaký počet gramatikov. Najväčšie mesto však nemôže udeliť výnimku väčšiemu počtu. Je vhodné, aby hlavné mestá krajín boli zahrnuté do počtu najväčších miest; aby tie, ktoré majú buď tribunál, alebo miesto, kde sa prejednávajú a rozhodujú veci, boli zahrnuté do druhej triedy; a všetky ostatné do tretej triedy."

(3) Nie je prípustné, aby bol tento počet výnimiek prekročený buď dekrétom senátu, alebo z akéhokoľvek iného dôvodu; počet však môže byť znížený, keďže je zřejmé, že toto opatrenie bolo prijaté v prospech štátnej služby.

(4) Tieto osoby okrem toho nepoživajú túto výnimku, ak neboli pravidelne registrované dekrétom senátu a nie sú vo svojej praxi nedbanlivé.

(5) Paulus uvádza, že od poručníctva sú oslobodení aj filozofi; hovorí totiž, že filozofi, rečníci, gramatici a tí, ktorí verejne vyučujú mládež, sú oslobodení od výkonu jeho povinností. Podobne sa vyjadruje aj Ulpián vo štvrtej knihe o úrade prokonzula.

(6) Náš cisár a jeho otec v Reskripte adresovanom Laeliovi Bassovi uviedol, že lekára môže obec odmietnuť, aj keď už má licenciu.

(7) V tej istej konštitúcii božského Pia sa v súvislosti s filozofmi uvádza, že ich počet nebol oficiálne určený, pretože k tomuto povolaniu skutočne patrí len veľmi málo ľudí. Myslím si však, že tí, ktorí sú obdarení veľkým bohatstvom, dobrovoľne prispievajú svojím majetkom v prospech svojej krajiny. Ale tam, kde sa hovorí najmä o ich svetskom majetku, je z tejto skutočnosti zřejmé, že nie sú skutočnými filozofmi.

(8) V reskripte Antonína Pia sa spomína časť ústavy cisára Commoda, v ktorej je zřejmé, že filozofi poživajú oslobodenie od poručníckych povinností. Je to vyjadrené nasledujúcimi slovami: "Okrem toho, v súlade so všetkými týmito vecami, hneď

ako môj božský otec nastúpil na trón, potvrdil konštitúciou všetky existujúce pocty a imunity, pričom uviedol, že filozofi, rétori, gramatici a lekári sú oslobodení od povinností, keď vedú kňazské školy, a že ich nemožno nútiť, aby zabezpečovali zásoby obilia, vína alebo oleja, ani aby ich kupovali; že ich nemožno nútiť, aby predsedali súdu, pôsobili ako poslanci, boli zaradení do armády alebo proti ich súhlasu podliehali akejkoľvek inej verejnej službe. "

(9) Treba tiež pripomenúť, že na toto oslobodenie má nárok každý, kto vyučuje vo svojej krajine alebo vykonáva lekársku prax, pretože ak človek z Komany vyučuje alebo vykonáva lekársku prax v Cézarei, nebude oslobodený v Komane. Toto pravidlo vyhlásili aj božskí Severus a Antoninus.

(10) Paulus totiž píše, že božský Pius a Antoninus nariadili, aby boli oslobodené osoby, ktoré sa vyznačujú učenosťou, aj keď prevyšujú počet už zapísaných; ak si zriadili bydlisko v inom okrese.

(11) Božský Severus a Antoninus vyhlásili, že každý, kto vyučuje filozofiu v Ríme buď s platom, alebo bez neho, má požívať rovnaké oslobodenie, ako keby učil vo svojej krajine. Ako dôvod takéhoto nariadenia možno uviesť, že keďže cisárske mesto sa považuje za spoločnú krajinu všetkého ľudu, ten, kto sa čestne činí užitočným, by tam mal požívať oslobodenie nie menej ako v mieste svojho narodenia alebo bydliska.

(12) V skutočnosti učitelia, ktorí vyučujú v ktoromkoľvek okrese, nemajú nárok na oslobodenie, ale tí, ktorí vyučujú v Ríme, sú oslobodení od poručníctva a kurately.

(13) Ulpián vo svojej knihe o povinnostiach prétora, ktorý má právomoc poručníka, píše takto: "Poručník, ktorý má právomoc poručníka, je povinný vykonávať poručníctvo: "Atléti majú právo na oslobodenie od poručníctva, ale len tí, ktorí boli korunovaní na posvätných hrách." (14) V tomto prípade sa na poručníctvo vzťahuje aj na atlétov.

(14) Guvernérstvo provincií, ako napríklad Ázie, Bitýnie, Kapadócie, udeľuje oslobodenie od poručníctva; to znamená dovtedy, kým strany zastávajú tento úrad.

(15) Poručníctvo nie je verejným zamestnaním, ani zamestnaním, s ktorým je spojený plat, ale občianskym úradom; a platí, že správu poručníctva nemožno vykonávať mimo provincie.

(16) Magistráty miest sú oslobodené od poručníctva a kurately.

(17) Nepriateľstvo vyplývajúce z obvinenia z hrdelného zločinu, ktoré prejavil menovaný voči otcovi poručenca, tiež umožňuje oslobodenie od poručníctva, ak sa nepreukáže, že poručník bol menovaný neskôr na základe závetu alebo po spísaní závetu už rozpory vyplývajúce z hrdelného obvinenia neexistovali; alebo nepriateľstvo predchádzalo vykonaniu

závetu; a je zrejmé, že poručník bol menovaný s cieľom, aby bol vystavený zodpovednosti a nepríjemnostiam vyplývajúcim z vykonávania obchodov. Vyplýva to aj z reskriptu cisára Severa.

(18) Okrem toho každý môže byť zbavený opatrovníckych povinností, keď sa vznesie otázka s ohľadom na stav opatrovanca, a zdá sa, že sa tak nestalo zo zlého úmyslu, ale z pohnútok dobrej viery. Toto pravidlo vyhlásili božskí Marcus a Severus.

(19) Paulus píše nasledovné v súvislosti s osobami žijúcimi na vidieku, ktoré majú skromné postavenie a sú negramotné: "Nižšie postavenie a dedinskosť sa niekedy môžu uvádzať ako ospravedlnenie podľa reskriptov božského Hadriána a Antonína." Ospravedlnenie strany, ktorá tvrdí, že nemá znalosti listov, by sa nemalo akceptovať, pokiaľ nie je neskúsená v obchode.

7. Ulpián, O výhovorkách.

Chudoba totiž poskytuje dobrú výhovorku, ak niekto môže dokázať, že nie je schopný zvládnuť bremeno, ktoré mu bolo uložené; a to je obsiahnuté v Reskripte božských bratov.

8. Modestinus, Výhovorky, kniha III.

Vojaci, ktorí si čestne odslúžili čas odvodu, však majú v súčasnosti nárok na oslobodenie od poručníctva akýchkoľvek iných osôb, nech už sú akékoľvek. Pokiaľ však ide o poručníctvo detí tých, ktorí slúžili v tej istej hodnosti, alebo tých, ktorí boli predtým vojakmi, ich druhovia sú oslobodení počas prvého roka po ich prepustení. Po tomto čase však nebudú mať nárok na oslobodenie; pretože rovnosť vojenského vyznamenania sa vždy javí silnejšia ako privilégium spojené so službou, ibaže by snáď mali iné vážne dôvody na oslobodenie od poručníctva; ako napríklad počet ich rokov alebo čokoľvek iné tohto druhu, pre čo je zvykom, že súkromné osoby sú oslobodené od všetkých podobných povinností. Toto pravidlo sa však vzťahuje na synov, ale nie na vnukov tých, ktorí boli predtým vojakmi, pretože vnuci veteránov majú rovnaké postavenie ako iné súkromné osoby.

1. Tí, ktorí boli potupne prepustení, sa totiž považujú za osoby, ktoré nikdy neboli v armáde, a z tohto dôvodu sami nemajú nárok na výsadu vojaka; a ak by iní, ktorí boli predtým v službe, boli ustanovení za poručníkov svojich detí, nebudú povinní slúžiť.

2. Niekedy však vojaci nedokončia svoju službu a napriek tomu majú nárok na oslobodenie od poručníctva; to však nie je rovnaké oslobodenie, na aké majú nárok tí, ktorí si odslúžili celý čas. Ten, kto bol vo vojenskej službe viac ako dvadsať rokov, má rovnaké postavenie ako ten, kto slúžil ako vojak celý čas.

3. Ten, kto bol v tomto čase prepustený, nemá nárok na večné oslobodenie od poručníctva, ale len na oslobodenie na určitý čas; rovnako ako je to v prípade iných civilných zamestnaní. 4. Ak je niekto prepustený z vojenskej služby do piatich rokov, nesmie pre seba žiadať žiadne oslobodenie; a ten, kto slúžil päť rokov, má nárok na oslobodenie na jeden rok; ten, kto slúžil osem rokov, má nárok na oslobodenie na dva roky; ten, kto slúžil dvanásť rokov, na tri roky; ten, kto slúžil šesťnásť rokov, na štyri roky; a ten, kto slúžil dvadsať rokov, má, ako sme uviedli vyššie, nárok na oslobodenie navždy.

4. Každý, kto slúžil v Rímskej nočnej stráži, má nárok na oslobodenie len na jeden rok.

5. To, čo sme uviedli, sa vzťahuje aj na osoby, ktoré boli čestne prepustené alebo dostali prepustenie z dôvodu choroby, lebo aj to je čestná výhovorka; kto však bol hanebne prepustený, nemá nárok na oslobodenie.

6. Za veterána sa považuje ten, kto slúžil nielen v légii, ale slúžil v akejkoľvek vojenskej funkcii, ak bol čestne prepustený. Môže však byť ustanovený za poručníka detí iného vojaka; pretože ten, kto slúžil v légii, môže byť ustanovený za poručníka detí iného vojaka, ktorý slúžil v nočnej stráži.

7. Bývalý vojak môže byť ustanovený za poručníka aj maloletému dieťaťu v službe, ak jeho otec zomrel, alebo aj vtedy, ak bol emancipovaný.

8. Existujú ústavy, ktoré stanovujú všetky tieto pravidlá.

9. Ulpián tiež uvádza tie isté veci. Tí, ktorí boli nečestne prepustení, sú zrejme vylúčení z poručníctva v meste z toho dôvodu, že je pre nich nezákonné doň vstúpiť. Každý, kto slúžil v mestských kohortách, aj keď bol prepustený pred uplynutím dvadsiatich rokov, má stále právo na večné oslobodenie od poručníctva.

10. Vyvstala však otázka, či bývalí vojaci majú prijať poručníctvo hneď, alebo či počas toho istého času nemôžu vykonávať povinnosti úradu viackrát, takže po skončení prvého poručníctva sa môžu opäť domáhať svojho privilégia iným spôsobom ako súkromné osoby, ktoré vykonávali poručníctvo. To neprinesie výhody tým, ktorí nemajú nárok na toto privilégium, a nemožno ich ani zaradiť medzi tri, ktoré poskytujú oslobodenie; rovnako ako v prípade tých, ktorí boli predtým vo vojenskej službe, nie je žiadnou výhodou, že boli vymenovaní za poručníkov. Toto bolo vyhlásené v kúrii, ako to dokazuje konštitúcia božského Severa a Antonína.

11. Je jedno, z akého dôvodu deti spolubojovníka potrebujú poručníka alebo kurátora; či preto, že sú emancipované, alebo preto, že ich otec zomrel. Centurióni prvej rotý triariov majú podľa cisárskych konštitúcií nárok na oslobodenie od všetkých ostatných poručníctiev, pretože takíto kapitáni slúžia ako poručníci detí iných. Za stotníkov prvej rotý triariov sa však

považujú tí, ktorí vykonávajú funkciu tohto úradu. Ak však jeden z nich zomrie bez toho, aby si plnil svoje vojenské povinnosti, iný dôstojník tohto druhu nesmie byť ustanovený za poručníka jeho detí.

9. Ulpián, O povinnostiach prétora, ktorý má právomoc vykonávať opatrovníctvo.

Po tom, čo tribún slúžil v prétorských kohortách, je oslobodený od poručníctva nad deťmi svojich kolegov na základe privilégia, ktoré mu udelil božský Severus a náš cisár.

10. Modestinus, Výhovorky, kniha III.

Avšak nielen tí, ktorí slúžili v radoch, ako aj v ostatných oddieloch triariov, ale aj tí, ktorí boli z dôvodu nejakej nevyhnutnosti neprítomní na verejných záležitostiach v prospech rímskeho ľudu, majú nárok na oslobodenie na dobu jedného roka po svojom návrate.

1. Táto lehota jedného roka sa poskytuje nielen tým, ktorí skončili bežnú vojenskú službu, keď sa venovali záležitostiam v prospech štátu, ale aj tým, ktorí si plnili povinnosti akéhokolvek druhu vyžadované verejnou službou a vrátili sa, aj keď pri tom spotrebovali menej času, ako im bolo pridelené.

2. Ak však takéto osoby pred odchodom spravovali poručníctvo a z tohto dôvodu sa ho vzdali, pretože boli neprítomné na štátnych služobných cestách; po návrate sa musia okamžite opäť ujať svojich povinností bez toho, aby využili rok oslobodenia, pretože tento rok sa vzťahuje na budúce a nové poručníctvo, a nie na to, ktoré by sa malo obnoviť.

3. Rok ukončených dní sa počíta od času, keď strana, ktorá sa vracia, zvolí alebo by mala zvoliť najpriamejšiu cestu, a nie cestu, ktorá je okružná.

4. Okrem toho poručníci, ktorí sú ustanovení na základe vôle, môžu legálne odmietnuť prevziať správu majetku nachádzajúceho sa v inej provincii; ako to dokazuje nasledujúca konštitúcia božského Severa: "Božský Severus a Antoninus, cisári, Valeriovi. Ak si bol ustanovený za poručníka zo závetu, musíš sa dostaviť v stanovenej lehote a požiadať o uvoľnenie zo správy majetku nachádzajúceho sa v inej provincii."

5. Ak ten, kto skončil službu ako prvý centurion triaria, prevzal poručníctvo nad synom niektorého zo svojich spolubojovníkov a bol obnovený do svojej funkcie z vojenskej nevyhnutnosti, musí sa vzdať starostlivosti o poručníctvo.

6. Podobne sa ustanoví kurátor pre maloletých namiesto poručníka, ak sa tento stal kolegom otca spomínaných maloletých; ako sa uvádza v konštitúcii božského Severa; a to platí pre všetky podobné prípady, takže kurátor môže byť ustanovený namiesto takéhoto poručníka, keď je dočasne uvoľnený.

7. V prípade, že slobodný muž, ktorý nedosiahol pubertu, je svojím patrónom ustanovený za poručníka svojich detí, alebo v prípade, že je ustanovený akýkoľvek neplnoletý mladší ako dvadsaťpäť rokov, pokiaľ nedosiahol vek puberty, nie je povinný vykonávať svoje povinnosti, ale medzitým sa na jeho miesto ustanoví kurátor. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, že zákonný zástupca je neplnoletý, pretože na jeho miesto sa medzitým ustanoví kurátor.

8. Ak je poručník chorý, ale nie je potrebné, aby bol natrvalo zbavený poručníctva, na čas sa namiesto neho ustanoví kurátor, a keď sa uzdraví, opäť pokračuje vo výkone svojich povinností. Podobné pravidlo platí aj v prípade, keď sa poručník stane nepríčetným. Ulpian v tejto súvislosti píše takto: "Choroba je platnou zámienkou, ale musí to byť taká prekážka, ktorá niekomu bráni starať sa o vlastné záležitosti"; čo uviedol aj náš cisár spolu so svojím otcom v reskripte.

11. Paulus, O ospravedlneniach poručníkov.

Toto pravidlo im nielenže bráni prevziať povinnosti poručníka, ale malo by spôsobiť aj ich prepustenie tam, kde tieto povinnosti už boli prevzaté.

12. Modestinus, Výhovorky, kniha III.

Ulpian povedal to isté. V tomto reskripte sa však dodáva, že je zvykom, aby boli poručníci prepustení buď dočasne, alebo natrvalo podľa charakteru choroby, ktorou sú postihnutí. Okrem toho nepríčetnosť nespôsobuje absolútne prepustenie, ale spôsobuje dočasné ustanovenie poručníka.

1. Existujú aj iní, ktorí, hoci už pôsobia ako poručníci alebo kurátori, môžu byť napriek tomu okamžite zbavení akejkoľvek zostávajúcej zodpovednosti; ako napríklad tí, ktorí na základe cisárovho reskriptu zmenili svoje bydlisko, pričom cisár vedel, že sú poručníkmi, a dal výslovný súhlas na vykonanie tejto zmeny, pričom táto skutočnosť bola uvedená v cisárskych listoch.

(13) Ten istý, Výhovorky, kniha IV.

(14) Treba poznamenať, že ani poručníci ustanovení riadnou autoritou, ani testamentárni poručníci sa nemusia odvolávať, ako sa uvádza v konštitúcii božského Severa a Antonína. Toto pravidlo treba dodržiavať aj v súvislosti s ustanovením kurátora, pretože kurátori sa od poručníkov líšia len vo veľmi málo ohľadoch. Majú však povolenie odvolať sa proti rozhodnutiam, ktoré boli proti nim podané, keď ponúknu ospravedlnenie.

1. Je však potrebné, aby sa dodržali mnohé formality, aby poručníci a kurátori mohli preukázať oprávnené dôvody na svoje prepustenie. V prvom rade sú povinní podať žiadosť na súd v zákonom stanovenej lehote, ktorá je nasledovná. Ten, kto sa nachádza v tom istom meste, v ktorom bol ustanovený, alebo do stého míľnika od uvedeného mesta, musí podať ospravedlnenie do päťdesiatich dní, pretože po uplynutí tejto lehoty mu to nebude umožnené, ale bude povinný vykonávať svoje povinnosti; ak nedodrží niektorú z týchto požiadaviek, bude v rovnakom postavení, ako keby sa dopustil nedbanlivosti, a nezostane mu žiadna možnosť, ako predložiť ospravedlnenie. Ak však bude vzdialený od mesta viac ako sto míľ, bude mať nárok na dvadsať míľ za každý deň odo dňa, keď dostal oznámenie o svojom vymenovaní (a toto oznámenie mu musí guvernér doručiť buď osobne, alebo v mieste jeho bydliska), a okrem uvedených dvadsiatich dní bude mať nárok na ďalších tridsať dní na to, aby mohol ponúknuť svoje ospravedlnenie. Toto pravidlo sa rovnako vzťahuje na všetkých určených závetom, či už ide o poručníkov alebo kurátorov, ktorých vymenovanie je zvykom dať potvrdiť sudcovi.

2. V dekrété Božieho Marka nachádzame aj ďalšie ustanovenie, ktoré je hodné preskúmania. Zákonodarca totiž udeľuje poručníkovi, ktorý sa nachádza v meste, v ktorom bol vymenovaný, alebo ktorý je od neho vzdialený do sto míľ, lehotu päťdesiat dní, ale tomu, kto býva za vzdialenosťou sto míľ, udeľuje jeden deň za každých dvadsať míľ a okrem toho mu poskytuje tridsať dní na predloženie ospravedlnenia. Z toho vyplýva, že ak je bydlisko osoby vzdialené sto šesťdesiat míľ, bude mať nárok na lehotu tridsaťosem dní, t. j. osem dní za sto šesťdesiat míľ alebo jeden deň za každých dvadsať míľ a tridsať dní navyše, počas ktorých môže podať žiadosť o ospravedlnenie. Preto ten, ktorého bydlisko je vzdialenejšie, je v horšej situácii ako ten, kto býva vo vzdialenosti sto míľ alebo v samotnom meste; pretože v skutočnosti sa lehota päťdesiat dní vždy poskytuje tomu druhému, ale prvému sa povoľuje kratší čas. Ale hoci by sa podmienky zákona, ak sa prísne vykladajú, mali chápať týmto spôsobom, predsa len úmysel zákonodarcu bol úplne iný; pretože Cerbidius Scaevola, Julius Paulus a Domitius Ulpianus, authority najvýznamnejšie a najučenejšie v oblasti práva, zastávali názor, že je to tak, a uvádzali, že sa musí dodržiavať pravidlo, že nikto nemá nárok na kratšiu lehotu ako päťdesiat dní, ak čas vypočítaný na cestu pripočítaný k tridsiatim dňom, ktoré zákon povoľuje na predloženie ospravedlnenia, presahuje päťdesiat dní; napríklad, ak by sme povedali, že niekto býva štyristo štyridsať míľ od mesta, bude mať nárok na dvadsaťdva dní na cestu a ďalších tridsať dní na predloženie žiadosti o ospravedlnenie.

3. Toto pravidlo musia dodržiavať všetci, čo sa týka času, ktorí z akéhokoľvek dôvodu chcú byť úplne alebo čiastočne oslobodení od povinností poručníka alebo kurátora.

4. V dôsledku toho bolo rozhodnuté, že ak niekto chce využiť akýkoľvek druh ospravedlnenia, nebude vypočutý, ak svoju žiadosť nepodá v stanovenej lehote; ibaže by bol občanom nejakého iného štátu.

5. Je tak potrebné, aby sa dodržal predpísaný čas, že ak sa to neurobí a strana, ktorá predložila svoju ospravedlnenku, by mala byť prepustená, nebude prepustená; ako to uvádzajú božský Severus a Antoninus v jednej zo svojich konštitúcií, ktorá

nariaduje, aby ten, kto bol ustanovený na miesto poručníka, nebol ponechaný vo funkcii z toho dôvodu, že nie je dovolené, aby bol ustanovený druhý poručník tam, kde už jeden je.

6. Postačí, ak opatrovník v stanovenej lehote požiada o uvoľnenie z funkcie; ak by totiž potom, keď si to rozmyslel, od toho upustil, nebude mu to na ujmu. Preto ak sa niekto iba dostaví a potom nezostane na to, aby ponúkol svoje ospravedlnenie, po uplynutí predpísaného času mu bude brániť výnimka. Toto sa uvádza v konštitúcii cisárov Severa a Antonína.

7. Ak sa niekto pre chorobu alebo inú nevyhnutnosť (napríklad pre nebezpečenstvo na mori, pre krutú zimu, pre útoky zbojníkov alebo pre inú podobnú prekážku) nemôže dostaviť v predpísanom čase, treba mu udeliť odpustky, pretože jeho dobrá viera je dostatočne preukázaná prirodzenou spravodlivosťou; ako sa uvádza v konštitúcii cisárov Severa a Antonína.

8. Opäť treba pripomenúť, že nestačí, aby sa poručník len dostavil na súd, ale je povinný podať dôkazy s poukazom na dôvod, pre ktorý žiada o prepustenie, a ak má viacero dôvodov, ktoré môžu uľahčiť prepustenie, musí ich všetky vymenovať; ak tak neurobí, bude sa podobat' strane, ktorá sa nikdy nedostavila, alebo ak sa dostavila, nepreukázala dobrý dôvod na svoje prepustenie.

9. Uvedených päťdesiat dní sa počíta nepretržite, počnúc okamihom doručenia oznámenia strane, ktorá bola ustanovená.

10. Je potrebné, aby dôvody na prepustenie boli predložené ústne na súde alebo prostredníctvom žiadosti. Strana môže svoje dôvody obmedziť aj na písomnú formu, ako to vyhlasujú tí istí cisári.

11. Toto sú pravidlá s odkazom na čas stanovený zákonom, ktoré sa musia dodržiavať. Teraz sa pozrime na tých, ktorí nie sú povinní tieto pravidlá dodržiavať. Opatrovníci, ktorí neboli vymenovaní zákonným spôsobom (to znamená, že ich vymenovali strany, ktoré na to nemali právo; alebo keď neboli oprávnení; alebo keď boli za nezákonnosť zodpovední opatrovníci; alebo v prípade, že neboli dodržané náležité právne formality) a neboli potvrdení a nespravovali poručníctvo, budú zbavení funkcie a nikto nemôže vzniesť námietku, že vo svojej žiadosti o zbavenie funkcie nedodržali lehotu stanovenú zákonom; pretože nie sú povinní podať takúto žiadosť, ako to dokazujú ďalej uvedené konštitúcie, ktoré som predložil ako príklad a ktoré sa v skutočnosti vzťahujú na všetky prípady. "Božský Severus a Antonín, cisári, Narcisovi: Po tom, čo bol starý otec poručenca z matkinej strany ustanovený za poručníka, nie si povinný podať žiadosť o odpustenie, pretože nie si právne zodpovedný, a preto ak nebudeš zasahovať do správy majetku, budeš v bezpečí." Podobne aj v prípade, že sudcovia ustanovia poručníka alebo opatrovníka, ktorý nepodlieha ich jurisdikcii, nebude sa od neho vyžadovať, aby dodržiaval lehotu stanovenú zákonom, keďže nie je občanom ani obyvateľom mesta.

(14) Tá istá kniha, Výhovorky, kniha V.

Tam, kde sa vo veciach týkajúcich sa ospravedlnení poručníkov a kurátorov hovorí o slobodníkovi, treba poznamenať, že sa tým rozumie nielen slobodník otca poručenca, ale aj slobodník jeho matky.

1. A keďže hovoríme o deťoch poručníka, treba poznamenať, že tento pojem sa nevzťahuje len na potomkov v prvom stupni; teda na synov a dcéry, ale aj na vnukov z oboch strán, ako aj na tých, ktorí sú ich dedičmi.
2. A hoci slobodný môže získať právo nosiť zlatý prsteň, stále si zachováva hodnosť slobodného v súlade s tým, čo nariadil Marcus Antoninus.
3. Ak sa otrok kúpi za vlastné peniaze a je manumitovaný, nikdy sa nesmie zaradiť medzi ostatných slobodníkov.
4. Tam, kde je viacero slobodníkov, jeden z nich sa ustanoví za poručníka všetkých detí svojho patróna a nesmie byť prepustený, aj keď už spravuje tri poručníctvá.

(15) Ten istý, Výhovorky, kniha VI.

Za poručníka možno ustanoviť aj eunucha, ktorý sa nemôže odvolávať na svoju slabosť ako na ospravedlnenie, ako sa uvádza v konštitúcii cisárov Severa a Antonína.

1. Ten, kto sľúbil, že bude vykonávať funkciu poručníka detí niekoho iného, nemôže byť ospravedlnený z poručníctva, aj keď by inak mal zákonný dôvod na svoje prepustenie.
2. Treba mať na pamäti, že obsadenie úradu nie je pre nikoho rozumným ospravedlnením. Preto ak je strana senátorom, môže byť poručníkom osôb nižšieho postavenia, ako aj detí senátora, ako to v reskripte uviedli božský Marcus a Commodus.
3. Ak je však niekto poručníkom alebo kurátorom zverenca, ktorý nemá senátorskú alebo inú významnú hodnosť, a ten sa potom stane senátorom, musí byť okamžite prepustený. K jeho prepusteniu však nedôjde, ak deti, ktorých poručníctvo alebo kuratelu spravuje, majú senátorskú hodnosť.
4. Rovnako nebude oslobodený od poručníctva alebo kurately nad zverencami, ktorí zastávajú vyššie postavenie ako on, ten, kto má nižšiu hodnosť.
5. V cisárskych konštitúciách sa uvádza, že ani vážnici, ani účtovníci (ktorých zvyčajne označujeme ako aritmetikov), nemajú nárok na oslobodenie.

6. Okrem toho Židia môžu byť poručníkmi poručníkov, ktorí nie sú Hebrejmi, rovnako ako môžu spravovať majetok patriaci iným poručníkom; konštitúcie totiž predpisujú, že majú zostať bez zásahu, s výnimkou okolností, keď môže dôjsť k znečisteniu verejného kultu.
7. Účet splatný obci sa v žiadosti o oslobodenie neklasifikuje ako jedno poručníctvo.
8. Slobodní manželia manželiek senátorov nie sú oslobodení od povinností poručníctva, aj keď môžu vybavovať záležitosti svojich patróniek; táto výsada sa totiž priznáva len slobodným mužom v senátorskej hodnosti.
9. Ak guvernérovi mesta, teda magistrátu, vznikne zodpovednosť za poručníctvo vymenovaním, nemôže ju zahrnúť do iných poručníctiev na účely oslobodenia; rovnako ako to nemôžu urobiť poručníci poručníka alebo tí, ktorí sú vymenovaní za čestných poručníkov na základe závetu.
10. Ten, kto vyberá dane pre štát, nesmie byť oslobodený od poručníctva.
11. Bola položená otázka, či môže byť ospravedlnená osoba, ktorá je schopná uviesť niekoľko dôvodov, prečo by mala byť prepustená, z ktorých ani jeden sám osebe nie je dostatočný. Napríklad ak človek nedosiahol vek sedemdesiat rokov a nespravuje tri poručníctva a nemá päť detí, alebo ak nemôže uviesť žiadny iný zákonný dôvod na prepustenie, ale spravuje dve poručníctva, má dve deti a má šesťdesiat rokov; alebo ak uvedie niekoľko ďalších dôvodov, ktoré samy o sebe neposkytujú absolútny dôvod na oslobodenie, ale ktoré sa v súhrne javia ako dostatočné na to, aby ho bolo možné oslobodiť, bolo rozhodnuté, že nemôže byť prepustený.
12. Ak osoba dostáva alebo má nárok na oslobodenie od civilného alebo verejného zamestnania, nebude z tohto dôvodu oslobodená od opatrovníctva alebo kurately.
13. Ak bol niekto prepustený z poručníctva alebo kurately, nemôže za žiadnych okolností využiť dôvody uvedené v dokumentoch na získanie prepustenia z ďalšieho poručníctva alebo kurately, ak nepredloží iné dôvody uvedeného prepustenia.
14. Každý, kto uvedie, že nebol známy otcovi alebo matke poručenca, nebude z tohto dôvodu oslobodený.
15. Okrem toho, ak má niekto správu troch poručníctiev alebo opatrovníctiev, nemá právo byť oslobodený od správy štvrtého; napríklad ak prejavil vôľu prijať ho. Má sa však za to, že takúto vôľu prejavil len poručník, ktorý spravuje mierny majetok.

16. Ulpianus vo svojom diele o výnimkách uvádza, že ak strana spravuje ako jedného z troch poručníkov, spravuje poručníka svojho emancipovaného syna: "Viem, že vznikla pochybnosť, či sa to môže uplatniť v jeho prospech, keď žiada o oslobodenie od štvrtého." Konštatujem však, že existuje reskript, v ktorom sa na tento účel povoľuje zahrnúť poručníctvo emancipovanej dcéry medzi ostatné poručníctvá.

Ak je niekto, kto je pod otcovskou kontrolou, ustanovený za poručníka a jeho otec sa odmietne stať jeho poručníkom, zákony prikazujú, aby sa poručníkom stal sám otec a aby sa do zabezpečenia poručníctva nijakým spôsobom nezasahovalo, ako sa uvádza v konštitúcii božského Hadriána, ktorá znie takto: "Ak sa poručníkom stane niekto, kto je pod otcovskou kontrolou, a otec sa odmietne stať jeho poručníkom, zákony prikazujú, aby sa poručníkom stal sám otec a aby sa do zabezpečenia poručníctva nijakým spôsobom nezasahovalo: "Cisár Hadrián Bitrasiovi Polliovi, zástupcovi v Lyone. Ak sa Klaudius Macer, hoci je synom pod otcovskou kontrolou, javí ako vhodná osoba na poručníka a jeho otec nie je ochotný poskytnúť mu zábezpeku, aby mohol svojho syna zbaviť poručníctva, a naďalej prejavuje tohto perfídneho ducha, myslím, že môžeš tomuto podvodu náležite čeliť tým, že prinútiš jeho syna i jeho samého spravovať poručníctvo nad deťmi Klementa."

16. Ten istý, Názory, kniha II.

Gaius svojou poslednou vôľou ustanovil Nigidia za poručníka svojho syna a zároveň ho vymenoval za kurátora, kým jeho syn nedovŕši dvadsiaty piaty rok života. Pýtam sa, keďže je dovolené, aby bol Nigidius oslobodený od kurately bez odvolania, od ktorého dňa sa má počítať čas stanovený Božím Markom, ktorý sa má dodržať pri žiadosti o oslobodenie; či sa to má robiť odo dňa otvorenia závetu, alebo odo dňa, keď je poručník vyzvaný, aby konal; to znamená po dovŕšení štrnásteho roku poručenca? Modestinus odpovedal, že žiadosť o oslobodenie od poručníctva sa musí podať v čase, keď bol poručník potvrdený dekrétom prétora alebo guvernéra.

Callistratus, O súdnych vyšetrovaniach, kniha IV.

Treba zohľadniť nielen hodnotu majetku, do ktorého sa má vstúpiť a ktorého správa sa má prevziať v prípade troch už existujúcich poručníctiev, ale aj vek poručenčov. Ak sa totiž vek prvých poručníkov blíži k puberte, takže zostáva len šesťmesačná lehota, alebo ak vek tých, o ktorých prevzatie poručníctva ide, nie je ďaleko od puberty, ospravedlnenie nebude povolené. Túto záležitosť upravujú cisárske konštitúcie.

1. Úplná výnimka bola už dávno udelená Trójanom, a to tak dekrétmi senátu, ako aj cisárskymi konštitúciami, a to z dôvodu slávnej šľachty ich mesta a ich spojenia s pôvodom Ríma, ak ide o poručníkov, ktorí nie sú Trójanania. Toto božský Pius uviedol v reskripte.

2. Tých, ktorí patria k určitým združeniam, ako napríklad k združeniu remeselníkov, vyhlasujeme za oprávnených na oslobodenie, pretože ich možno oslobodiť od správy poručníctva osôb, ktoré nie sú členmi ich organizácie, aby ich prinútili vykonávať iné verejné zamestnania, aj keď sa ich majetok následne zväčšil. Toto je stanovené aj v cisárskych ústavách.
3. Všetky orgány alebo združenia však nie sú oprávnené byť oslobodené od povinností poručníctva, hoci nesmú byť povinné prijať obecné úrady, ak im táto výsada nebola výslovne udelená.
4. Ten, kto vykonáva povinnosti aedila, môže byť vymenovaný za poručníka; úrad aedila je totiž podľa reskriptu božského Marka zaradený medzi magistráty, ktorých nositelia sú oslobodení od súkromných zamestnaní.
5. Treba totiž poznamenať, že bolo stanovené, že tí, ktorí sú poverení verejným úradom, sú oslobodení od povinností poručníka. Oslobodení sú tí, ktorí sú už v úrade a sú povolani prevziať povinnosti poručníctva; treba však tiež poznamenať, že tí, ktorí sa už podieľali na výkone jeho povinností, nie sú oslobodení ani počas výkonu svojej funkcie.
6. Zdá sa, že kapitáni lodí okrem iných svojich výsad nepoživajú ani tú, že sú oslobodení od poručníctva. Toto uviedol božský Traján v reskripte.
7. Tí, čo bývajú v táboroch, sú zvyčajne oslobodení od poručníctva, s výnimkou toho, ktoré sa týka strán, ktoré samy bývajú v tom istom tábore a majú rovnaký stav.

18. Ulpián, O Lex Julia et Papia, kniha XX.

Ak sa deti stratia vo vojne, táto skutočnosť poskytuje platnú zámienku na oslobodenie od poručníctva. Vznikla však otázka, kto sú tieto deti, či sú to tie, ktoré sú zabitú v boji, alebo či zahŕňajú všetky tie, ktoré sú rodičom odobraté z dôvodu vojny; ako napríklad tie, ktoré sa stratili pri obliehaní. Uprednostňuje sa názor, že len tí, ktorí boli zabití v boji, bez ohľadu na ich pohlavie alebo vek, by mali byť platným dôvodom na prepustenie, pretože prišli o život za svoju krajinu.

19. Ten istý, O edikte, kniha XXXV.

Je zvykom, že tí poručníci, ktorí majú svoje bydlisko v Taliansku, sú oslobodení od spravovania provinčných záležitostí.

(20. Julián, Digesty, kniha XX.

Keď strýko poručenca tvrdí, že tento bol vydedený a že on sám bol ustanovený za dediča, je spravodlivé, aby sa strýkova ospravedlnenka prijala a aby sa poručencom ustanovil poručník; alebo, ak nechce požiadať o uvoľnenie, má byť zbavený poručníctva, aby sa urýchlil spor s ohľadom na majetok.

21. Marcianus, Inštitúcie, kniha II.

Nikto nemôže byť oslobodený od poručníctva z dôvodu súdneho sporu, ktorý vedie so svojim poručencom, ak sa spor netýka celého jeho majetku alebo jeho väčšej časti.

1. Ak chce byť strana ospravedlnená a má na tento účel viacero dôvodov, pričom niektoré z nich nemôže preukázať; nie je jej zakázané využiť ostatné v lehote stanovenej zákonom.

2. Aj keď bol poručník ustanovený na správu celého majetku poručenca, môže napriek tomu podať žiadosť, aby bol oslobodený od správy poručencomho majetku, ktorý sa nachádza za stotinou míľnika; ak sa celý majetok poručenca nenachádza v uvedenej provincii. Z tohto dôvodu guvernér provincie vymenuje opatrovníka uvedeného majetku.

3. Senátorov tiež nemožno nútiť, aby spravovali poručníctvo za stým míľnikom.

4. Opatrovníka možno ustanoviť aj poručníkovi, ktorý ho už má, ale musí ísť o správu iného majetku.

22. Scaevola, Pravidlá, kniha I.

Geodeti nie sú oslobodení od povinností poručníka.

1. Tí, ktorým cisár zveril vykonávanie nejakej činnosti, môžu byť oslobodení od poručníctva, pokiaľ ju vykonávajú.

(23) Ulpian, Názory, kniha II.

Už som uviedol, že osoba nemá platnú výhovorku na oslobodenie od poručníctva z dôvodu nejakého magistrátneho úradu, ktorého povinnosti by mala vykonávať v obci.

1. Ako svoj názor som uviedol, že ak vojak slúži v tábore, má právo byť oslobodený, ak je ustanovený za poručníka niekomu, kto neslúži v tom istom tábore.

24. Papinianus, Otázky, kniha XI.

V žiadnom prípade sa nemožno domnievať, že je zbavený výsady byť ospravedlnený ten, kto získal slobodu prostredníctvom poručníctva; takmer v každom takomto prípade totiž strana, ktorá manumituje otroka, nezískava voči oslobodeného žiadne právo ako poručník, okrem toho, že ho nemôže predvolať na súd bez príkazu prétora.

25. Ulpian, O úrade prokonzula, kniha II.

Poručník nemôže v žiadosti uviesť dôvody, pre ktoré by mal byť ospravedlnený.

Paulus, O ospravedlneniach.

27. Z reskriptu božských Markov a Antonínov, adresovaného prefektovi vydržiavania, vyplýva, že merači obilia majú právo byť oslobodení od poručníctva.

27. Marcianus, Pravidlá, kniha V.

Ak je odkazovník poverený odovzdať celý svoj odkaz inému a chce byť zbavený zodpovednosti za opatrovníctvo, získa svoj odkaz za účelom jeho odovzdania príjemcovi; tento prípad je podobný prípadu dediča, ktorý podá žalobu, v ktorej tvrdí, že závet je neplatný, a svoj spor prehrá.

28. Papinianus, Názory, kniha V.

Ak poručiteľ požiadá o potvrdenie a pred dňom vydania dekrétu získa nejaké privilegium udeľujúce oslobodenie, nemôže zákonne vziať späť žiadosť, ktorú už podal.

1. Ak rodič zanechal majetok poručníkom ako odmenu za ich dobrú vieru, bolo rozhodnuté, že si ho môžu ponechať dedičia, aj keď sú cudzí, po tom, ako boli uvedení poručníci oslobodení. To sa však nevzťahuje na syna, ktorého pani otec ustanovil za spoludediča a poručníka svojho maloletého brata; keďže syn má nárok na odkaz otca z dôvodu svojho príbuzenského vzťahu, a nie ako poručník.

2. Ak bol poručník na určitý čas vyhostený, nemôže sa na to odvolávať ako na ospravedlnenie, ale počas jeho vyhostenia by mal byť namiesto neho ustanovený poručník.

29. Marcianus, Inštitúcie, kniha II.

Je zrejmé, že ak je poručník odsúdený na večné vyhnanstvo, môže byť prepustený.

(1) Okrem toho nevedomosť vyhnanca bude o to ľahšie omilostená, že nemohol zistiť podozrivý charakter svojho spolustrážcu.

30. Papinianus, Názory, kniha V.

Naši vznešení a ctihodní cisári rozhodli, že osoby vzdelané v práve, ktoré sa ujali správy poručníctva, treba ospravedlniť tam, kde sa stali členmi cisárskej rady, pretože musia byť vždy v ich prítomnosti a pocta, ktorá sa im vzdáva, nebude obmedzená ani časom, ani miestom.

(1) Ak si rodák z niektorej provincie stanoví svoje bydlisko v Ríme, jeho kurátor, vymenovaný dekrétom guvernéra a prétora, sa ujme správy jeho majetku na oboch miestach. Rozhodlo sa, že sa nepovažuje za správcu dvoch kurátorov, pretože je zrejmé, že dva majetky by sa nemali považovať za zverené tej istej osobe.

(2) Ten, kto požíva výhodu oslobodenia, nemôže byť nútený prevziať poručníctvo svojho brata.

(3) Patrón svojou vôľou ustanovil niektorých zo svojich slobodníkov za poručníkov iného slobodníka, ktorý ešte nedosiahol plnoletosť. Hoci možno konštatovať, že tieto osoby sú solventné, napriek tomu ich možno v súlade s verejným právom oslobodiť od potvrdenia dekrétu.

31. Paulus, Otázky, kniha VI.

Ak by bol niekto počas spravovania troch poručníctiev rôznymi dekrétmi ustanovený za poručníka ďalších dvoch poručníkov, môže sa ospravedlniť; ak však predtým, ako uvedie dôvody, pre ktoré by sa mal ospravedlniť, jeden z poručníkov, ktorého poručníctvo spravoval, zomrie, od tohto momentu jeho ospravedlnenie nebude k dispozícii a on bude hneď viazaný prvým dekrétom; čo je rovnako, ako keby štvrté poručníctvo nahradilo tretie, keďže bol poručníkom v súlade s právom predtým, ako sa ospravedlnil. Preto môže byť ospravedlnený z poručníctva ten, kto teraz zastáva štvrté miesto, a keďže nebol ospravedlnený, musí nevyhnutne prevziať aj povinnosti druhého, teda tretieho poručníctva. Podľa môjho názoru nevyvoláva ťažkosť, ak by niekto tvrdil, že opatrovník nie je povinný vykonávať toto opatrovníctvo, pretože je potrebné zväčšiť, či jeho výkon zaniká smrťou opatrovaného. Okrem toho sa domnievam, že bude zodpovedný aj za opatrovníctvo, ak prevezme zodpovednosť za jeho nevykonávanie.

1. K tomu môže dôjsť aj v prípade, keď je opatrovník ustanovený dvoma rôznymi závetmi v čase, keď už spravuje tri iné opatrovníctva; v tomto prípade by sa nemal brať do úvahy čas otvorenia závetov, keď vzniká otázka, ktoré opatrovníctvo bolo udelené ako prvé, ale čas, keď bol majetok zapísaný alebo keď bola splnená podmienka, od ktorej záviselo ustanovenie.
2. Tento rozdiel existuje aj medzi poručníctvami, o ktorých sme hovorili, keď sa vykonáva tretie a štvrté ustanovenie, hoci poručník je najprv zodpovedný za správu štvrtého, pretože práve toto, teda štvrté, je mu nariadené spravovať, a musí niesť zodpovednosť za druhé odo dňa, keď bol ustanovený.
3. Domnievam sa, že poručník, ktorý spôsobil, že jeho poručenec odmietol majetok svojho otca, by mal byť ponechaný vo štvrtej poručníckej správe, pričom tá prvá je akoby odmietnutá.
4. Okrem toho si myslím, že prétor bude konať v súlade so zákonom, keď sa domnieva, že postačí len jedno poručníctvo; ak je také rozsiahle a zahŕňa toľko obchodných požiadaviek, že sa rovná niekoľkým. Preto by sa bratia, ktorí majú nárok na rovnaké podiely na majetku, nemali považovať za osoby podliehajúce viacerým poručníctvám; alebo aj keď poručníci nie sú bratia, ak majú rovnaký majetok a poručník musí vydať jediný účet o správe, uplatní sa to isté pravidlo. Na druhej strane, ak ide o dva rôzne majetky patriace bratom, musia sa ustanoviť dvaja poručníci; pretože, ako som už uviedol, do úvahy sa musí brať nie počet poručníkov, ale náročnosť zostavenia a vydania účtov.

32. Ten istý, Otázky, kniha VII.

Nesennius Apollinaris Juliovi Paulovi. Matka ustanovila svojho maloletého syna za svojho dediča alebo nejaký cudzinec ustanovil maloletého, ktorý bol tiež cudzincom, za svojho dediča na základe závetu a zanechal odkaz Titiovi, pričom ho ustanovil za poručníka uvedeného poručenca. Titius bol po potvrdení z poručníctva oslobodený. Pýtam sa, či stratí svoj odkaz. A ako by to bolo v prípade, keď poručník nebol ustanovený závetom, ale prijal odkaz a po tom, čo ho prétor ustanovil za poručníka, sa ospravedlnil; môže byť spravodlivo zbavený odkazu; alebo je nejaký rozdiel, ak je poručník ustanovený maloletému, ktorý bol emancipovaný, alebo poručník dieťaťu, ktoré dosiahlo pubertu, jeho otcom? Odpovedal som, že ak bol poručník alebo kurátor nezákonne ustanovený otcom a bol potvrdený prétorom, má byť zbavený dedičstva, ak chce radšej využiť privilegium byť ospravedlnený, a to rozhodol aj Scaevola; pretože v skutočnosti prétor, ktorý potvrdil poručníka, len plnil vôľu zosnulého. Treba sa domnievať, že rovnaké pravidlo sa vzťahuje aj na závet matky. Nasledujúci prípad je podobný prípadu matky, a to keď cudzinec ustanoví maloletého za svojho dediča a chce mu ustanoviť opatrovníka, ako je to v prípade detí, ktoré sme vychovávali. Preto sa veľmi správne rozhodlo, že ten, kto odmietne urobiť to, čo poručiteľ požaduje, má byť zbavený toho, čo mu poručiteľ dal. Nemyslím si však, že ten, kto sa zriekol povinností poručníka, môže byť vždy zbavený dedičstva, ale len vtedy, ak je zrejmé, že dedičstvo mu bolo odkázané preto, že ho strana poverila opatrovníctvom svojich detí, a nie vtedy, ak by mu ho dala v každom prípade aj bez opatrovníctva. To možno preukázať, ak vložíte odkaz do závetu a

následne ustanovíte opatrovníka kodicilom; v tomto prípade totiž nemožno povedať, že odkaz mu bol odkázaný preto, že si ho poručiteľ želal ako opatrovníka.

(33) Ten istý, Otázky, kniha XXIII.

Toto rozlišovanie sa však zdá byť príliš jemné a nemalo by sa pripustiť, ak otec jasne neuviedol, že si želá odkázať odkaz, aj keď poručník nemá vykonávať opatrovnictvo; vždy sa totiž predpokladá, že odkaz bol daný na tento účel, či už predchádza alebo nasleduje po ustanovení opatrovníka.

34. Ten istý, Otázky, kniha VII.

Z toho je zrejmé, že ten, koho prétor vymenuje za poručníka, by nemal byť zahrnutý do tej istej triedy s takýmito odkazovníkmi; pretože môže využiť svoje právo na ospravedlnenie, keďže nerobí nič v rozpore s vôľou poručiteľa, lebo keďže ten ho za poručníka nevymenoval, nemôžeme povedať, že si želal, aby spravoval poručníctvo jeho syna.

35. Ten istý, Otázky, kniha XXIII.

Čo však v prípade, ak poručník nebol ospravedlnený, ale odmietol spravovať majetok s tvrdením, že ostatní poručníci sú solventní? Môže byť proti nemu podaná žaloba, ak opatrovník nemôže vymáhať pohľadávku od ostatných. Nemal by však získať odkaz a jeho tvrdohlavosť by mala byť potrestaná, pretože sa do určitej miery pokúsil ospravedlniť. Oveľa viac by mal byť vyhlásený za nehodného otcovej štedrosti niekto, kto bol zbavený poručníctva, pretože bol podozrivý.

(36) Ten istý, Názory, kniha IX.

Rodičia si zvyknú vyberať za poručníkov svojich detí svojich najdrahších a najvernejších priateľov, a preto ich obdarúvajú dedičstvom, aby ich podnietili prevziať bremeno poručníctva. Ak však takáto osoba získala dedičstvo na základe závetu a zároveň bola nahradená poručníkom, nie je pravdepodobné, že by závetca zamýšľal, aby bola nahradená, ak by sa ujala opatrovnictva, a preto by mala byť daná strana zbavená dedičstva, ak je poručník nažive; nemôže však byť vylúčená z nahradenia, pretože v tomto prípade by aj v prípade prevzatia opatrovnictva došlo k jeho zániku.

1. Lucius Titius mal z troch synov jedného, ktorý bol emancipovaný a vo veku, ktorý ho oprávňoval mať poručníka. Pýtam sa, či sa spomínaný Titius, keď uvedený emancipovaný syn požiadal, aby mu prétor ustanovil otca za poručníka, môže odvolať na verejné právo a žiadať oslobodenie z dôvodu svojich troch synov. Odpovedal som, že toto privilégium nemožno otcovi odoprieť z toho dôvodu, že naň má nárok vzhľadom na počet svojich detí; ale keď sa žiada, aby bol kurátorom svojho syna, bude konať v rozpore s inštinktom prírody, ak by sa pokúsil využiť zámienku tohto druhu.

37. Scaevola, Názory, kniha II.

Závetný poručník v prítomnosti prétora uviedol, že má tri deti; a dodal, že maloletý má strýka, ktorý je jeho zákonným poručníkom, a že on sám bol ustanovený nesprávne. Prétor vydal tento dekrét: "Ak ste boli ustanovený za poručníka maloletého, ktorý má zákonného poručníka, nie je potrebné, aby ste žiadali o oslobodenie." Pýtam sa, keď skutočne neexistuje taký strýko, ktorý by mohol byť poručníkom maloletého, či vymenovanie testamentárneho poručníka napriek tomu obstoí. Odpovedal som, že podľa uvedeného prípadu, aj keď môže mať účastník konania dobré dôvody na ospravedlnenie, predsa len nemôže byť oslobodený z dôvodu nesprávnosti jeho vymenovania.

1. Pýtam sa tiež, či v prípade, že poručník súhlasí s uznesením, môže byť proti nemu podaná spravodlivá žaloba z dôvodu, že nevykonával poručnícke úkony. Odpovedal som, že ak nevykonával opatrovníctvo skôr z omylu, pretože tvrdil, že je zo zákona oslobodený z dôvodu svojich troch detí, a myslel si, že by mal byť oslobodený, a nie zo zlého úmyslu, spravodlivá žaloba by sa nemala priznať.

38. Paulus, Názory, kniha II.

Predtým uvedená päťdesiatdňová lehota sa vzťahuje len na spochybnenie tvrdených dôvodov oslobodenia, keďže na vyriešenie veci sú určené štyri nepretržité mesiace.

39. Tryphoninus, Spory, kniha XIII.

Ak opatrovník sám formuluje a predkladá ospravedlnenia a jeho prepusteniu prétorom bráni oneskorenie spôsobené rozporom, jeho dôvody na ospravedlnenie môžu byť právne preukázané.

40. Paulus, Názory, kniha II.

Ak sa poručník po prevzatí poručníctva stane slepým, hluchým, nemým, šialeným alebo chronickým invalidom, môže poručníctvo zrušiť.

1. Chudoba, ktorá robí opatrovníka neschopným práce a bremena opatrovníctva, zvyčajne umožňuje oslobodenie.

41. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha II.

Osoby, ktoré vykonávajú verejné záležitosti prostredníctvom priazne cisára, sú oslobodené od poručníctva, ako aj od kurately v čase ich spravovania, aj keď na tento účel neboli vydané osobitné listy.

(1) To isté pravidlo sa vzťahuje na tých, ktorí majú na starosti prefektúru vyživovacej povinnosti alebo velia nočnej stráži.

(2) Osoby, ktoré sú neprítomné na verejných služobných cestách a ktorých počet je predpísaný, sú počas svojej neprítomnosti alebo pred svojím odchodom ospravedlnené zo strážnej služby, do ktorej boli prípadne vymenované; nemôžu sa však vzdať strážnej služby, ak už bola prevzatá.

(3) Osoby, ktoré majú nárok na oslobodenie z dôvodu ich spojenia s nejakým orgánom alebo združením, ku ktorému patria, nie sú oslobodené od opatrovníctva svojich kolegov alebo svojich detí, s výnimkou tých, ktorým je táto výsada výslovne udelená.

(42) Paulus, O súdnych vyšetрованиach.

Je zrejmé, že nie sú nútení prijať poručníctvo nad deťmi svojich kolegov, ak bývajú viac ako sto míľ od mesta.

43. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha II.

Slobodník senátora, ktorý spravuje poručníctvo jeho detí, nebude oslobodený od iných poručníctiev.

44. Tryphoninus, Disputácie, kniha II.

V súlade s dekrétom božského Marka, kde slobodný človek ustanovený za poručníka toho, kto je emancipovaný, mal právo byť oslobodený, náš cisár spolu so svojím otcom, božským Severom, v reskripte uviedol, že rovnaký dôvod na oslobodenie môže viesť aj ten, kto získal právo nosiť zlatý prsteň.

1. Ak je teda emancipovanému poručníkovi, ktorý má právo nosiť zlatý prsteň, ustanovený slobodný poručník alebo kurátor, vyplýva z toho, že žiadosť o prepustenie, ktorú navrhol z dôvodu rozdielneho stavu, by sa nemala prijať.

2. Ak by však predtým, ako poručník alebo maloletý mladší ako dvadsaťpäť rokov nadobudol právo nosiť zlatý prsteň, mal byť Lucius Titius, ktorý bol ustanovený za jeho poručníka, ospravedlnený z dôvodu, že je slobodný, môže byť druhýkrát ustanovený za poručníka alebo kurátora uvedeného maloletého po tom, ako získal toto privilégium; z toho istého dôvodu, že bolo rozhodnuté a v reskripte uvedené, že sa ospravedľňuje poručník, ktorý bol ustanovený do jedného roka po tom, čo sa vrátil zo zamestnania vo verejnej službe, a po uplynutí tejto lehoty môže byť ustanovený na jeho miesto.

3. A hoci slobodný človek, ktorý koná ako zástupca pri vybavovaní záležitostí svojho patróna, senátora, má platnú výhovorku, že nemôže prevziať poručníctvo iných, predsa len ten, kto získal právo nosiť zlatý prsteň a týmto spôsobom prechádza medzi slobodné osoby, nemôže využiť výhovorku tohto druhu.

45. Ten istý, Disputácie, kniha III.

"Ustanovujem Tícia za poručníka svojich detí, pokiaľ nie je neprítomný na služobnej ceste pre štát." Titius spravuje poručníctvo udelené závetom a potom odchádza na služobnú cestu pre štát a prestáva vykonávať tieto povinnosti. Má byť ospravedlnený z dôvodu svojej neprítomnosti na služobnej ceste, rovnako ako keby mu bolo teraz zverené nové poručníctvo? Alebo by nemal byť ospravedlnený, pretože závet predchádzal jeho neprítomnosti v štátnej službe a poručníctvo už čiastočne vykonával? Ale čo ak by sa mu medzitým narodili deti v dostatočnom počte na to, aby si mohol uplatniť ďalšie právo na prepustenie? Lepší názor je, že ide len o jedno poručníctvo, a preto nemá nárok na oslobodenie; a že proti nemu nemožno podať žalobu o poručníctvo z dôvodu predchádzajúceho času jeho správy.

1. Ak sa však v závete objavila táto klauzula: "Ustanovujem Tícia za poručníka, a kým bude neprítomný v službe vláde, nebude poručníkom, ale po návrate ním bude." Pozrime sa, čo sa musí konať s ohľadom na jeho neprítomnosť z dôvodu štátnych záležitostí alebo na podporu inej zámenky, ktorá sa môže neskôr objaviť. Najskôr však prichádza na rad iná otázka, a to, či testamentárni poručníci, ktorí boli ustanovení na určitý deň alebo pod určitou podmienkou, musia pred uplynutím času alebo splnením podmienky predložiť svoje ospravedlnenie; a najmä, či lehota päťdesiat dní, v ktorej sú povinní uviesť svoje dôvody ospravedlnenia, začína plynúť hneď. Je pravda, že strana sa nestáva opatrovníkom pred uplynutím lehoty, keďže nemôže plniť svoje povinnosti skôr, ako bol majetok zapísaný. Preto z dôvodu, že poručníctvo bolo spravované v súlade s podmienkami toho istého závetu a poručník bol ospravedlnený, pretože sa chystal na verejnú služobnú cestu; po návrate sa okamžite začne zaoberať správou poručníctva, ktorú predtým prevzal, aj keď by to malo byť do jedného roka. V tomto prípade však prestáva byť opatrovníkom podľa toho istého závetu, a teda môže byť oslobodený od druhého opatrovníctva.

2. Ak prétor ustanoví poručníka pre nepričetnú osobu alebo pre nemú osobu, alebo pre nenarodené dieťa, môže byť ospravedlnený z dôvodu počtu detí.

3. Pod poručníkmi v Ríme by sme mali rozumieť len tých, ktorých vymenoval buď prefekt mesta, alebo prétor, alebo v závete spísanom v Ríme, alebo v domoch priľahlých k mestu.

4. V prípade, že slobodníkovi bráni telesná alebo duševná choroba v konaní, takže sa nemôže venovať vlastným záležitostiam, musí sa zvážiť nevyhnutnosť prípadu, aby sa zabránilo tomu, že povinnosti poručníka, ktoré nemôže vykonávať, budú uložené slobodníkovi na nevyhodu a v neprospech poručenca.

46. Paulus, O súdnych vyšetрованиach.

Členovia cechu mlynárov sú oslobodení od povinností poručníka, ak skutočne vykonávajú túto činnosť; nemyslím si však, že by mali byť oslobodení tí, ktorí sú len zaradení do ich počtu.

1. Mlynári s bydliskom v meste sú oslobodení od výkonu funkcie poručníka, a to aj pre deti svojich kolegov.

2. Ak niekto uvedie, že jeho bydlisko sa nenachádza tam, kde bol ustanovený za opatrovníka, aj to možno tvrdiť ako platné ospravedlnenie. Na tento bod upozornil cisár Antonín a jeho božský otec.

Tit. 2. Kde má byť poručenec vychovávaný alebo kde má bývať, a čo sa týka podpory, ktorú mu treba poskytovať.

1. Ulpián, O edikte, kniha XXXIV.

Prétor je často vyzývaný, aby určil, kde musia byť deti vyživované alebo kde musia bývať, a to nielen také, ktoré sú posmrtné, ale všetky druhy detí.

1. Je zvykom, že po zohľadnení osôb, ich postavenia a doby poručníctva rozhoduje o tom, kde môžu byť zverenci najlepšie podporovaní, a niekedy prétor postupuje v rozpore s vôľou otca. Preto v prípade, keď istý muž vo svojej poslednej vôli stanoví, že jeho syna má vychovávať osoba, ktorú on sám dosadil, cisár Severus v reskripte uviedol, že prétor má v prítomnosti blízkych príbuzných dieťaťa rozhodnúť, či sa tak má stať; keďže prétor má konať tak, aby poručenca mohol podporovať a vychovávať niekto, na koho sa nemôže viazať zlé podozrenie.

2. Hoci prétor nesľubuje, že každý, kto odmietne vychovávať poručenca v jeho dome, bude k tomu donútený, predsa len sa vynára otázka, či v prípade neochoty môže byť donútený; ako napríklad v prípade, keď bol ustanovený slobodný človek, rodič alebo niekto z príbuzných či príbuzných poručenca. Lepší názor je, že niekedy by sa to malo urobiť.

3. Nie je nesprávny názor, že ak poručiteľ alebo dedič odmietne vychovávať poručenca, ako mu to bolo uložené závetom, treba mu odoprieť práva na konanie; rovnako ako v prípade závetného poručníka. To však platí len vtedy, ak bol odkaz urobený s týmto vedomím, pretože ak poručiteľ v čase, keď odkaz urobil, vedel, že odkazovník odmietne vychovávať poručenca, právo na žalobu mu nebude odopreté. Toto pravidlo často uvádzal božský Severus.

2. Ten istý, O edikte, kniha XXXVI.

Povinnosťou sudcu, ktorý má právomoc rozhodovať o poručníctve, je povoliť výdavky poručníka, ak nie sú neprimerané; napríklad ak tvrdí, že ich vynaložil na výživu alebo na vzdelávanie poručenca.

1. Výška výdavkov povolených prétorom sa má dodržiavať v súlade s jeho dekrétom; ak ju však neurčí, má o nej rozhodnúť sudca v pomere k prostriedkom poručenca; poručníkovi sa totiž nemá dovoliť predložiť nárok na to, čo vynaložil, ak je to viac, ako je spravodlivé.

2. A okrem toho, aj keď prétor určil sumu, ktorá sa má vynaložiť na výživu, a tá presahuje možnosti poručenca, ak poručník neoznámil prétorovi výšku majetku patriaceho poručencomu, nemalo by sa povoliť vyúčtovanie celej sumy vynaloženej na jeho výživu; a to z toho dôvodu, že ak by bol prétor informoval, buď by sa povolená suma znížila, alebo by taká vysoká suma nebola povolená dekrétom.

3. Ak otec sám predpísal sumu, ktorá sa má vynaložiť na výživu jeho detí, ktoré v čase, keď tak urobil, ustanovil za svojich dedičov, poručník môže vydať účet, pokiaľ suma uvedená poručiteľom nepresahuje možnosti dedičov; vtedy totiž poručník bude zodpovedný za to, že nepožiadal prétor o zníženie príspevku.

3. To isté platí o všetkých tribunáloch.

Pretor má právo určiť sumu, ktorá sa má prideliť na výživu poručencom; a sám musí rozdeliť sumu, ktorú poručníci alebo poručníci vynaložia na výživu poručencom alebo maloletých.

(1) Keď prétor vydáva rozhodnutie týkajúce sa výživného, musí zohľadniť hodnotu majetku a určiť príspevok s takou mierou striedmosti, aby sa na výživu poručenca nevynaložil celý príjem z majetku; príspevok však musí byť vždy určený tak, aby zostal zostatok príjmu.

(2. Pri vydávaní rozhodnutia musí mať na zreteli otrokov, ktorí majú slúžiť poručencom, ich príjem, ako aj výdavky na ich ošatenie a ubytovanie; a treba zohľadniť aj vek tých, ktorým sa poskytuje výživné.

(3) Napriek tomu v prípade veľkých majetkov by sa miera príspevku mala riadiť nie celou ich hodnotou, ale tým, čo bude stačiť na to, aby poručník mohol žiť hospodárne.

(4) Ak sa však poručník a ten, kto chce, aby sa príspevok na jeho výživu poskytol, nedohodnú, pokiaľ ide o jeho možnosti, malo by sa začať vyšetrovanie a výživné by sa nemalo priznávať unáhlene, aby sa jednej alebo druhej strane nespôsobila nespravodlivosť. Najprv by však prétor mal od poručníka požadovať, aby oznámil, akú sumu má v rukách, a upozorniť ho, že bude nútený platiť vysoké úroky zo všetkého, čo presahuje sumu uvedenú v tomto vyhlásení.

(5) Pretor má tiež vo zvyku povoliť určitú sumu na vzdelávanie poručníkov a poručníčok alebo neplnoletých, ktorí sú mladší ako dvadsať rokov; táto suma sa má regulovať podľa výšky ich prostriedkov a veku tých, ktorí majú byť vyučovaní.

(6) Ak sú však poručníci chudobní, poručník nie je nútený podporovať ich z vlastného majetku, a ak by sa niektorý z poručencom dostal do nedostatku po tom, čo mu bola povolená výživa, táto sa má znížiť, rovnako ako je zvykom ju zvýšiť, keď sa zvýšila hodnota majetku.

4. Julianus, Digesty, kniha XXI.

Istý muž ustanovil svojho syna za dediča a svojej dcére odkázal dvesto aurei ako veno, keď sa vydá; nič iné jej však nezanechal a za poručníka uvedených detí ustanovil Sempronia. Ten bol predvolaný pred sudcu príbuznými a príbuznými poručenkyne a bolo mu nariadené poskytovať spomínanej poručenke výživné, ako aj peniaze, aby sa mohla vyučovať slobodným umeniam, pričom tieto peniaze mali byť vyplatené jej učiteľom na účet spomínanej poručenky. Mužský poručník, ktorý dosiahol pubertu, zaplatil svojej sestre, ktorá už dosiahla tento vek, dvesto aurei ako plnenie dedičstva. Vznikla otázka, či môže v opatrovníckej žalobe vymáhať to, čo bolo vynaložené na jej výživu, a sumu, ktorú opatrovník vyplatil na účet opatrovanky. Odpovedal som: Myslím si, že hoci poručník mohol poskytovať výživu sestre svojej poručenkyne bez nariadenia sudcu a zabezpečil jej aj výučbu slobodných umení, keďže nemohol urobiť inak, nemal by byť v rámci žaloby o poručníctvo povinný z tohto dôvodu nič zaplatiť ani svojej poručenke, ani nikomu, kto ho nahradil.

5. Ulpián, O povinnostiach prokonzula, kniha III.

Ak vznikne spor o to, kde má poručenec bývať alebo byť vychovávaný, po začatí súdneho vyšetrovania má o tejto otázke rozhodnúť príslušný orgán. Pri takomto vyšetrovaní sa treba vyhnúť tým stranám, ktoré môžu využiť svoje postavenie na porušenie cudnosti maloletého.

6. Tryphoninus, Disputations, kniha XIV.

Keď je poručník neprítomný a poručenec žiada o výživné a prvému sa pripisuje nedbanlivosť a nedostatok starostlivosti pri správe jeho poručníctva a na podporu toho sa dokazuje, že z dôvodu jeho neprítomnosti boli záležitosti poručenca zanedbané a opustené, boli predvolaní príbuzní a priatelia poručenca a začalo sa súdne vyšetrovanie aj v neprítomnosti poručenca, prétor vydá dekrét, aby ten, kto sa zdá byť hodný takejto známky potupy, bol odvolaný alebo aby bol k nemu pripojený kurátor; a ten, kto je ustanovený, musí opatrovancovi poskytovať výživu. Keď však bola neprítomnosť poručníka nevyhnutná a stala sa v dôsledku náhody (napríklad keď sa náhle vydal na cestu, aby bol prítomný na súdnom vyšetrovaní v mene cisára; a nemohol sa postarať o svoj majetok alebo sa postarať o záujmy svojho poručenca) a očakáva sa jeho návrat a je solventný, nie je vhodné, aby sa k nemu ako poručník pripojil iný; ak však poručenec požaduje výživné z vlastného majetku, poručníka možno zákonne vymenovať len na tento účel, a to na zabezpečenie výživy poručenca z jeho vlastného majetku.

Tit. 3. O žalobe na vyžiadanie účtovníctva pre poručníka a o spravodlivej žalobe založenej na poručníctve.

(1) Ulpianus, O edikte, kniha XXXVI.

(2) V tejto žalobe musí poručník vydať účet zo všetkého, čo urobil, z každého úkonu, ktorý nemal vykonať, ako aj z tých, ktoré nevykonal; zodpovedá za zlý úmysel, nedbanlivosť a nedostatok takej starostlivosti, akú by vynaložil vo vlastných záležitostiach.

1. Z tohto dôvodu si Julianus v dvadsiatej prvej knihe Digest kladie otázku, či je poručník zodpovedný za žalobu na poručníctvo v prípade, že povolil svojmu poručenecovi urobiť dar mortis causa. Tvrdí, že bude zodpovedný, pretože hovorí, že sa to podobá vykonaniu závetu, čo je právo, ktoré sa opatrovancom nepriznáva, a preto by im nemalo byť dovolené robiť donácie mortis causa.

2. Ak však poručník dovolí svojmu poručencovi urobiť darovanie, ktoré nie je mortis causa, Julianus uvádza, že existuje mnoho autorít, ktoré tvrdia, že darovanie nie je platné, a to je vo všeobecnosti pravda, ale môžu sa vyskytnúť niektoré prípady, v ktorých poručník môže bez zavinenia dovoliť svojmu poručencovi zmenšiť jeho majetok; napríklad ak to povolil dekrét prětora, ako keď poručník poskytol podporu matke alebo sestre poručenca, ktoré nemajú iné prostriedky na živobytie. Hovorí totiž, že keďže rozsudok v takomto prípade je vydaný v dobrej viere, nikto nemôže tolerovať, aby sa opatrovanec alebo jeho náhradník sťažovali, pretože osoby, ktoré sú s ním tak blízko príbuzné, boli zaopatrené výživou. Na druhej strane si myslí, že proti opatrovníkovi možno podať žalobu o poručníctvo, ak zanedbá plnenie takejto jednoduchej povinnosti.
3. Opatrovník je povinný viesť účty o svojej správe a poskytovať ich svojmu poručencovi. Ak tak totiž neurobí alebo ich nepredloží po ich vyhotovení, bude z tohto dôvodu zodpovedný za žalobu na poručníctvo. Bolo stanovené, že otroci môžu byť vypočúvaní a podrobení výsluchu, aby sa získali informácie, a to je súčasťou povinnosti sudcu; božský Severus totiž nariadil, že v prípade, ak sa nepredloží ani súpis, ani vyúčtovanie predaja, má sa použiť tento prostriedok, aby sa získali účty od otrokov, ktorí obchod uskutočnili; a ak by poručníci tvrdili, že tieto účty boli podvodne vyhotovené otrokmi, že aj títo môžu byť vypočúvaní po tom, ako boli podrobení mučeniu.
4. Okrem toho, ak poručník poskytol podporu matke poručenca, Labeo sa domnieva, že nebude zodpovedný. Lepší názor však je, že ak jej neposkytoval výživu, keď bola v absolútnej núdzi, nebude zodpovedný, ak je majetok poručenca veľký. Musia teda existovať obe tieto podmienky, a to matka musí byť v núdzi a syn musí mať značný majetok.
5. Ak by však poručník dal matke svadobný dar v čase jej druhého manželstva, Labeo uvádza, že zaň nebude voči poručencovi zodpovedný. A predsa dar tohto druhu nie je v žiadnom prípade nevyhnutný.
6. Ak otec ustanoví svojim deťom viacerých poručníkov a medzi nimi aj jedného zo svojich slobodných a chce, aby poručníctvo spravoval on, a ostatní poručníci sa dohodnú na určitej sume, ktorá sa mu má vyplatiť, pretože inak by sa nedokázal sám užiť, Mela je toho názoru, že sa má vydať účet z toho, čo bolo povolené.
7. A preto, ak bol poručník ustanovený po vyšetrovaní, ktoré bolo začaté na zistenie stavu majetku poručenca, a jeho spolusprávcovia mu povolili výživu, mali by o tom vydať účet, pretože na to existuje dobrý dôvod.
8. Ak však poručník poskytol zaopatrenie otrokom alebo slobodným ľuďom, ktorí boli skutočne potrební na vybavovanie záležitostí poručenca, treba povedať, že z toho treba vydať účet. To isté pravidlo platí aj v prípade slobodných, ak existuje dobrý dôvod na vydanie účtu.
9. Okrem toho musí poručník vyúčtovať trovy súdneho konania a cestovné výdavky, ak pri výkone svojich povinností musel niekam ísť alebo vykonať cestu.

10. Teraz sa musíme zaoberať prípadmi, keď záležitosti poručenca spravujú viacerí poručníci, a za aký podiel by mal byť každý z nich žalovaný.
11. A skutočne, ak všetci spravovali poručníctvo súčasne a všetci sú solventní, je úplne spravodlivé, aby sa žaloba medzi nich rozdelila rovnakým dielom, rovnako ako v prípade ručiteľov.
12. Ak však všetci nie sú solventní, žaloba by sa mala rozdeliť medzi tých, ktorí solventní sú, a každý z nich môže byť žalovaný v pomere k svojej peňažnej zodpovednosti.
13. Ak poručník, ktorý bol uznaný za zodpovedného za úkon svojho kolegu, vykoná platbu, alebo ak tak urobí v prípade spoločnej správy a práva na žalobu mu neboli pridelené, bolo božským Píom, ako aj našim cisárom a jeho otcom nariadené, aby sa uvedenému poručníkovi priznala prétorská žaloba proti jeho kolegovi.
14. Je zrejmé, že ak poručník, ktorý bol žalovaný z dôvodu podvodu spáchaného ním a jeho kolegami, zaplatí, práva na žalobu by nemali byť postúpené, ani prétorská žaloba nebude mať opodstatnenie, pretože trpí trest za svoj vlastný priestupok, čo ho robí nehodným vymáhať čokoľvek od ostatných účastníkov podvodu. Právo totiž neuznáva žiadne združenie škodcov a zo spáchania trestného činu nemôže vzniknúť žiadny právny príspevok za škodu.
15. Preto v prípade solventnosti poručníkov sa nemožno obrátiť na ich spoluporučníkov, pretože v prvom rade sa treba obrátiť na sudcov, ktorí ich ustanovili, alebo na ich ručiteľov; a toto pravidlo uviedol náš cisár v reskripte Ulpiovi Proculovi. Marcellus totiž v ôsmej knihe Digest hovorí to, čo bolo veľmi často uvedené v Reskriptoch, a to, že ak je jeden z dvoch poručníkov solventný, nemožno sa obrátiť na magistráta, ktorý ich ustanovil; to však treba chápať tak, že to platí len v prípade, keď spolubrat poručníka neodvolali, pretože sa vystavil podozreniu, alebo keď od neho druhý poručník nepožadoval zloženie záruky.
16. Je ustálené, že táto žaloba bude smerovať aj proti dedičovi poručníka.
17. Môže ju podať aj dedič poručníka a podobné osoby.
18. Opatrovník sa môže domáhať, aby mu boli postúpené práva na žalobu proti jeho spoludedičovi, na ktorého účet bol vyneseny rozsudok proti nemu, a to nielen pred jeho odsúdením, ale aj po ňom.
19. Pri žalobe o vynútenie vyúčtovania sú zodpovední nielen poručníci zo zákona, ale aj všetci tí, ktorí v tejto funkcii zákonne spravujú majetok.

20. Má sa pri tejto žalobe posudzovať, či sa má vyplatiť len dvojnásobná náhrada škody, alebo aj suma, na ktorej má poručník záujem, navyše? Myslím si, že lepší názor je, že v tejto žalobe nejde o záujem poručenca, ale len o hodnotu majetku.

21. Je ustálené, že v rámci poručníctva existujú dve práva na žalobu vyplývajúce z jedného záväzku, a preto ak sa podá žaloba na poručníctvo, tá na vyžiadanie vyúčtovania nebude môcť byť podaná; ale na druhej strane právo na žalobu na poručníctvo, ktoré sa týka tejto veci, zaniká.

22. Papinianus však hovorí, že poručník, ktorý si prisvojil peniaze svojho poručenca, podlieha aj žalobe o krádež. A ak je po podaní tejto žaloby uznaný za zodpovedného za krádež, nezabaví sa zodpovednosti za žalobu za krádež, pretože záväzky vzniknuté krádežou a poručníctvom nie sú totožné; takže možno povedať, že za ten istý skutok možno podať dve žaloby a rovnako existujú dva záväzky, pretože zodpovednosť vzniká aj z poručníctva, aj z krádeže.

23. Je potrebné poznamenať, že táto žaloba je večná a poskytuje sa dedičovi a jeho nástupcom na vymáhanie toho, čo bolo poručencom odcudzené počas jeho života. Nepriзнаva sa však voči dedičovi a jeho dedičom, pretože je trestná.

24. Túto žalobu potom možno podať vždy, keď existuje žaloba o poručníctvo, teda keď poručníctvo zaniklo.

2. Paulus, O Sabinovi, kniha VIII.

Nikto nie je povinný podať žalobu na vyúčtovanie za privlastnenie si majetku, ibaže by ho poručník počas výkonu poručníctva odňal.

1. Ak konal s úmyslom ukradnúť, bude zodpovedný aj za trestnú žalobu za krádež. Je teda zodpovedný súčasne za obe žaloby a jedna z nich ho nezabavuje druhej. Bude možné podať aj žalobu o vrátenie veci z dôvodu krádeže, a ak by prostredníctvom nej poručník získal späť ukradnutú vec, toto právo na žalobu zanikne z dôvodu, že poručník nič nestratil.

2. Hoci sa táto žaloba podáva na dvojnásobnú sumu, vrátenie majetku je len polovičné, a preto sa sankcia nezdvajnasobuje.

3. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

4. Ak sa podá žaloba na poručníctvo, založená na dobrovoľnom zastúpení, a suma, ktorú má poručník alebo poručník dostať od svojho protivníka, je neistá, treba na základe rozhodnutia sudcu zložiť zábezpeku na náhradu jeho straty z tohto titulu.

4. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Žalobu o poručníctvo možno podať až po jeho skončení. Zaniká nielen pubertou, ale aj smrťou poručníka alebo poručenca.

1. Julianus si myslí, že syn, ktorý bol emancipovaný, môže byť priamo zodpovedný, ak spravoval poručníctvo.

Ak ešte nedosiahol vek puberty, keď spravoval poručníctvo, jeho úkony sú neplatné.

3. Proti poručníkovi nepríčetnej osoby nebude možné podať žalobu o poručníctvo, ale musí byť podaná žaloba z dôvodu dobrovoľného zastúpenia, ktorá bude podaná, kým ešte vykonáva túto činnosť; pretože v tejto žalobe neplatí rovnaké pravidlo ako v žalobe o poručníctvo, pokiaľ ten, ktorého poručníctvo sa vykonáva, nedosiahol plnoletosť.

5. Ulpian, O Sabinovi, kniha XLIII.

Ak poručník nevráti majetok, ktorý mu otec uložil alebo požičal na užívanie, podlieha žalobe nielen z titulu pôžičky alebo vkladu, ale aj z titulu poručníctva; a ak dostal peniaze, aby ho prinútil vrátiť majetok, mnohé authority zastávajú názor, že uvedené peniaze možno vymáhať buď žalobou z vkladu alebo pôžičky, alebo osobnou žalobou. Tento názor je opodstatnený, pretože majetok bol nadobudnutý nepoctivo.

6. Ten istý, O edikte, kniha XXXI.

Ak syn pod otcovou kontrolou spravoval poručníctvo a po oslobodení sa dopustí podvodného konania; vzniká otázka, či bude žaloba na poručníctvo z tohto dôvodu podaná proti otcovi. Je spravodlivé, aby otec zodpovedal za podvodné konanie svojho syna len vtedy, ak sa ho tento dopustil pred oslobodením.

7. Ten istý, O edikte, kniha XXXV.

Ak sa jeden poručenec stane dedičom iného, ktorého poručenstvo spravoval jeho vlastný poručník, bude oprávnený podať žalobu proti svojmu poručníkovi z dôvodu dedenia.

1. Ak sa poručenec dostane do rúk nepriateľa z dôvodu, že sa rozumie, že poručníctvo zaniklo, môže sa zo zákona podať žaloba proti jeho poručníkom, ktorí sa stali zodpovednými za zachovanie majetku, a proti každému, kto sa objaví ako jeho obhajca a je pripravený viesť vec, ktokoľvek, kto môže byť ustanovený za poručníka jeho majetku;

8. Papinianus, Otázky, kniha XXVIII.

Aj keď poručník môže byť obnovený vo svojej predchádzajúcej poručníckej funkcii na základe práva postliminium.

9. Ulpian, O edikte, kniha XXV.

V prípade, že poručník odišiel do štátnej služby a z tohto dôvodu bol počas svojej neprítomnosti ospravedlnený, je dôvod na žalobu o poručníctvo. Ak však prestane byť v službe štátu a v dôsledku toho je prepustený, môže byť žalovaný v opatrovníckej žalobe každý, kto je ustanovený namiesto neho.

(1. Ak bol ustanovený poručník dvom bratom, ktorí nedosiahli plnoletosť, a jeden z nich sa dostane pod zákonného poručníka brata, ktorý dosiahol plnoletosť, Neratius hovorí, že ustanovený poručník prestáva vykonávať svoju funkciu. Preto z dôvodu, že už nie je poručníkom, žaloba o poručníctvo bude smerovať proti nemu v mene poručenca, hoci ak by bol ustanovený závetom, neprestával by byť poručníkom maloletého, ktorý ešte nedosiahol pubertu, pretože závetné poručníctvo má vždy prednosť pred poručníctvom - právny.

(2) Ak je opatrovník ustanovený závetom pod určitou podmienkou a medzitým je po prešetrení ustanovený iný, treba konštatovať, že po splnení podmienky je dôvod na podanie žaloby na opatrovníctvo z dôvodu, že opatrovník ním prestáva byť.

(3) Rovnaké pravidlo treba považovať za platné, ak bol ustanovený poručník na určitý čas.

(4) A vo všeobecnosti platí to, čo bolo vyslovené, a to, že poručenec nemôže podať opatrovnícku žalobu proti svojmu opatrovníkovi, len v prípade, ak existuje to isté opatrovníctvo; bolo by totiž absurdné, aby sa požadovalo vyúčtovanie za správu poručenecovej veci, ak ju opatrovník stále vykonáva; napriek tomu, ak poručník prestal vykonávať túto činnosť, ale druhýkrát sa ujal správy poručenca, bude voči poručenecovi zodpovedný za svoje predchádzajúce konanie počas poručníctva rovnako, ako keby si požičal peniaze od jeho otca. Uvažujme, aký by bol výsledok tohto názoru. Je zrejmé, že ak existuje len jeden poručník, nemôže konať sám proti sebe a musí ho žalovať poručník ustanovený na tento účel; ale predpokladajme, že by už mal iného poručníka, kto by mohol podať žalobu o poručníctvo proti svojmu kolegovi a viesť ju? Nielenže je to tak, ale ak by medzitým prestal byť solventný, jeho kolega opatrovník môže byť zodpovedný, pretože proti nemu nepodal žalobu na prvom mieste.

(5) Ak sa k poručníkovi pridá kurátor, hoci ten mohol byť udaný ako podozrivý, nebude nútený brániť sa žalobe na poručníctvo, pretože poručník je stále vo funkcii.

(6) Ak však bol majetok poručníka skonfiškovaný, ustanovuje sa, že žaloba proti Štátnej pokladnici by mala byť priznaná tomu, kto bol namiesto neho ustanovený za poručníka, alebo jeho spolusprávcom.

(7) Ostatné žaloby, s výnimkou žaloby z poručníctva, budú smerovať proti poručníkovi, aj keď ešte stále spravuje poručenstvo; ako napríklad žaloby z krádeže, škody, ujmy a na vrátenie konkrétneho majetku.

10. Paulus, O skrátaní ediktu, kniha VIII.

Tieto žaloby nie sú poručencomi priznané, kým poručník spravuje poručenstvo, hoci jeho smrťou zanikajú. Opatrovník však bude mať stále nárok na svoje žaloby voči dedičovi, pretože je povinný mu platiť.

11. Ulpian, O edikte, kniha XXXV.

V prípade, že syn pod rodičovským dohľadom vykonáva poručníctvo a potom je emancipovaný; Julianus hovorí, že stále zostáva poručníkom, a keď jeho zverenec dospeje, možno proti nemu podať žalobu o všetko, čo bol schopný zaplatiť v čase pred emancipáciou, a po emancipácii o celú sumu; jeho otca však možno žalovať len v rozsahu peculium. Žaloba de peculio totiž bude voči nemu prípustná aj po dosiahnutí jeho plnoletosti; keďže rok od emancipácie, v rámci ktorého sa žaloba de peculio priznáva, nezačne plynúť skôr, ako sa ukončí poručníctvo.

12. Paulus, O skrátaní ediktu, kniha VIII.

Syn, ktorý je poručníkom, však z tohto dôvodu nemôže podať žalobu proti svojmu otcovi pred dosiahnutím plnoletosti; to sa od neho totiž nemôže vyžadovať ani po skončení poručníctva.

13. Ulpian, O edikte, kniha XXXV.

Ak poručník spravuje záležitosti svojho zverenca po dosiahnutí puberty, bude zodpovedný za žalobu na poručníctvo len za sumu, bez ktorej by jeho správa nemohla byť vykonávaná. Ak však poručník poručenca po dosiahnutí puberty predá jeho majetok alebo kúpi otrokov a pozemky; vyúčtovanie uvedeného predaja alebo kúpy nebude zahrnuté do žaloby o poručníctvo; a je pravda, že do konania tohto druhu sa zahŕňajú len tie záležitosti, ktoré súvisia s poručníctvom. Je tiež pravda, že ak poručník pokračuje v správe poručníckych záležitostí aj po skončení poručníctva, žaloba o poručníctvo splynie so žalobou o dobrovoľné zastúpenie; poručník totiž musí od seba vymáhať to, čo mu patrí z dôvodu poručníctva. Ak je však niekto po výkone poručníctva ustanovený za poručníka maloletého, treba povedať, že môže byť žalovaný z dôvodu dobrovoľného zastúpenia.

14. Gaius, O provinčnom edikte. Kniha XII.

Ak by sa poručník po dosiahnutí plnoletosti vzdal správy, hoci aj na veľmi krátky čas, a potom by ju obnovil, niet pochyb, že ho možno žalovať v žalobe z poručníctva, ako aj v žalobe z dobrovoľného zastúpenia.

(15) Ulpianus, Disputácie, kniha I.

Ak poručenec uzavrie obchod s jedným zo svojich dvoch poručníkov, čo má za následok jeho stratu, transakcia neprinesie prospech druhému poručníkovi, ak sú obaja vinní z podvodu; nie je to ani nerozumné, keďže každý z nich musí zaplatiť pokutu za svoje podvodné konanie. Ak však jeden z nich po podaní žaloby zaplatí poručníkovi to, čo mu patrí, oslobodí to druhého poručníka, proti ktorému žaloba nebola podaná; pretože aj keď sú obaja vinní z podvodu, stačí, aby zaplatil jeden z nich; a platí rovnaké pravidlo ako v prípade, keď sa majetok požičiava alebo ukladá u dvoch osôb, ktorým bol zverený do opatery.

16. Ten istý, O edikte, kniha LXXIV.

Ak sa žaloba na ustanovenie podá proti poručníkovi ešte v čase, keď spravuje zverený majetok, alebo proti osobám, ktoré ho zastupujú, vznikne pochybnosť, či nemožno podať žalobu na ustanovenie a či žaloba na ustanovenie nebude prípustná. Mnohé authority sa domnievajú, že aj táto žaloba by sa mala odložiť z dôvodu vhodnosti.

1. Žalobu možno podať aj proti poručníkovi poručenca alebo maloletého, aj keď poručníctvo ešte trvá.

(17) Rovnaký, O povinnostiach konzula, kniha III.

Cisári Severus a Antoninus v reskripte uviedli nasledovné: "Keďže vzniká otázka, či ti niečo prináleží od poručníkov alebo kurátorov, tvoja žiadosť je neopodstatnená, keďže si želáš, aby ti poskytli peniaze na výdavky spojené so žalobou." (18)

18. Papinianus, Otázky, kniha XXV.

Ak poručník, ktorý spravuje záležitosti poručenca, ktorý ešte nedosiahol pubertu, ho nabáda, aby odmietol majetok svojho otca, zvyčajne vzniká diskusia, či možno poručenecovi po predaji majetku jeho otca poskytnúť spravodlivú žalobu. Zastáva sa názor, že žaloba by sa mala rozdeliť medzi poručenca a veriteľov otca tak, že prípadný schodok na účte majetku spôsobený pôsobením poručníka sa dorovná veriteľom. Ale akákoľvek škoda, ktorá vznikla buď podvodom, alebo nedbanlivosťou poručníka, ktorý spôsobil, že jeho poručenec neoprávnene odmietol majetok, sa ponechá chlapcovi, aby ju vymáhal žalobou.

Uvedená žaloba nepochybne nebude môcť byť podaná skôr, ako poručenec dosiahne pubertu, ale je hneď priznaná veriteľom.

19. Ulpian, Názory, kniha I.

Ak bola splatná pohľadávka dlžníka schválená posledným poručníkom, poručník nemôže byť žalovaný o túto pohľadávku.

20. Papinianus, Opinions, kniha II.

Bolo rozhodnuté, že maloletý dedič jedného z dvoch kurátorov má nárok na úplnú reštitúciu, ak bol rozsudok vydaný na celú sumu. Toto konanie neposkytne dôvod na vymáhanie pohľadávky voči druhému kurátorovi, keďže bol povinný zaplatiť menšiu sumu peňazí, než mal zaplatiť, ak žalobca nie je vo veku, keď môže získať úľavu zo zákona; ale z dôvodu spravodlivosti by mu mala byť poskytnutá úľava prostredníctvom prétorskej žaloby v rozsahu, v akom bol druhý kurátor zbavený zodpovednosti.

(1) Preto žaloba, ktorá sa po dovŕšení dvadsiateho piateho roku veku v zákonom stanovenej lehote prizná na navrátenie do pôvodného stavu proti poručníkovi, proti ktorému bol vydaný rozsudok na základe opatrovníckej žaloby, nebude zbytočná; a to z dôvodu, že maloletým poručníkom bol vydaný rozsudok z dôvodu tohto zanedbania. Preto ak opatrovníci tento rozsudok nesplnili, môžu si prostredníctvom námietky z dôvodu podvodu vynútiť, aby im boli postúpené práva na konanie opatrovníka.

21. To isté, Definície, Kniha I.

Ak poručenec prevedie svoje právo na žalobu z poručníctva na poručníka, proti ktorému bol vydaný rozsudok v plnom rozsahu, aby ho vymáhal od svojho spoluporučníka, právo na žalobu nezanikne, aj keď sa tak stane po splnení rozsudku, pretože platí, že účet sa nevydáva za podiel porazeného poručníka, ale že suma pohľadávky bola zaplatená.

22. Paulus, Otázky, kniha XIII.

Ak obhajca poručníka prehrá spor, nezbavuje poručenca jeho výsady, pretože ten s ním dobrovoľne neuzavrel zmluvu.

(23. Týž, Názory, kniha IX.

Ak bol dedič poručenca žalovaný v opatrovníckej žalobe, jeho poručník sa nepovažuje za oslobodeného zo zákona, ani sa mu neprizná výnimka z dôvodu res iudicata. Rovnaké pravidlo sa dodržiava aj vo vzťahu k dedičom poručníkov.

24. Tá istá, Rozhodnutia, kniha II.

Ak je poručník ustanovený posmrtno narodenému dieťaťu, ktoré sa ešte nenarodilo, žaloba o poručníctvo nebude prípustná z dôvodu, že neexistuje poručenec, ani nebude zodpovedný ako strana konajúca ako poručník, pretože takéto konanie nemá žiadny význam, ani nemôže byť žalovaný z dôvodu dobrovoľného zastúpenia, pretože sa nepovažuje za osobu, ktorá spravovala záležitosti jednotlivca, ktorý sa ešte nenarodil, a preto sa mu prizná spravodlivá žaloba.

25. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha V.

Privilégium poručníctva sa priznáva nielen v prospech poručenca voči majetku poručníka, ale aj voči majetku toho, kto konal namiesto neho, ako aj v prípade poručníctva mužského alebo ženského poručenca, alebo nepríčetného muža alebo ženy, ak z tohto dôvodu nebola poskytnutá záruka.

Tit. 4. O protižalobe na poručníctvo a prétorskej žalobe.

(1) Ulpián, O edikte, kniha XXXVI.

(2) Prétor udelil protižalobu na poručníctvo a zaviedol ju preto, aby poručníci mohli ľahšie prijať správu poručníctva; bol si vedomý, že poručenca budú k nim viazaní aj v dôsledku ich správy. Hoci totiž poručníci nie sú zodpovední bez súhlasu svojich poručníkov, ani poručník nemôže nútiť svojho poručenca, aby zaťažil svoj majetok v jeho prospech; napriek tomu sa pripúšťa, že poručenec môže byť občianskoprávne zodpovedný svojmu poručníkovi ako výsledok jeho správy. Opatrovníci totiž musia byť naliehavo vyzývaní, aby ich prinútili zaplatiť niečo zo svojho majetku v prospech svojich poručenecov, hoci vedia, že to, čo vynaložili, im bude vrátené.

1. Táto žaloba bude smerovať nielen proti poručníkovi, ale aj proti každému, kto v jeho mene vykonáva obchody.

2. Okrem toho treba povedať, že ak je poručník buď poručenca, maloletého, nepríčetného alebo utrácajúceho, protižaloba sa má poskytnúť aj jemu. Rovnaké pravidlo bolo stanovené s ohľadom na poručníka nenarodeného dieťaťa. Taký bol názor Sabina, ktorý zastával názor, že protižaloba by sa mala z rovnakých dôvodov poskytnúť aj ostatným kurátorom.
3. Domnievame sa, že túto žalobu môže podať poručník po skončení svojho funkčného obdobia, ale kým trvá, nebude podaná. Ak však osoba vykonáva činnosť v mene poručníka alebo dokonca spravuje poručníctvo, je dôvod na túto žalobu bezodkladne, pretože v tomto prípade možno žalobu okamžite podať aj proti nemu.
4. Okrem toho, ak je niekto žalovaný v rámci žaloby o poručníctvo, môže do svojho účtu zahrnúť všetko, čo vynaložil v mene svojho poručenca. Preto bude na jeho rozhodnutí, či bude požadovať započítanie, alebo podá žalobu o náhradu svojich výdavkov. Čo však v prípade, ak sudca nebude ochotný akceptovať jeho vyúčtovanie zápočtu, môže využiť protižalobu? Nepochybne tak môže urobiť. Ak však bolo jeho vyúčtovanie odmietnuté a on s ním súhlasil, ak podá odporovaciu žalobu, sudca by nemal rozhodnúť o tom, že mu bude nahradené to, čo vynaložil.
5. Vystáva otázka, či sa do konania tohto druhu zahrnú nielen výdavky vynaložené v prospech poručenca alebo v prospech jeho majetku, ale aj to, čo poručníkovi patrí z iných dôvodov (ako napríklad zo strany otca poručenca, ak by mu niečo patrilo). Myslím si, že lepší názor je, že keďže žaloba podaná opatrovníkom je nesporná, na protižalobu by sa nemalo prihliadať.
6. Pozrime sa však, ako by sa malo postupovať v prípade, keď opatrovník odložil úhradu z titulu svojej funkcie, a preto si nevyzdvihol to, čo mu patrilo. Môže byť odškodnený prostredníctvom protižaloby na opatrovníctvo? Druhý názor sa zdá byť najlepší, pretože tak ako môže byť protižalobou vymáhané všetko, čo opatrovník vynaložil v prospech svojho poručenca, tak by mal aj on vymáhať to, čo mu patrí, alebo získať dostatočnú zábezpeku pohľadávky.
7. Domnievam sa, že ak vznikne záväzok z akéhokoľvek dôvodu, ktorý je premlčaný, protižaloba na poručníka bude oprávnená.
8. Domnievam sa, že tejto žalobe by sa malo vyhovieť aj vtedy, ak sa žaloba nepodá v rámci konania o opatrovníctve, pretože niekedy opatrovanec nechce začať konanie o opatrovníctve z dôvodu, že mu nič nedlhuje, alebo na druhej strane v jeho prospech vznikli väčšie výdavky, ako by mali; v takom prípade by sa opatrovníkovi nemalo brániť v podaní protižaloby.

(2) Julianus, Digesty, kniha XXI.

Existuje ešte ďalší dôvod na vyhovieenie tejto žalobe, ak sa žaloba podáva pre spreneveru majetku opatrovníkom.

3. Ulpianus, O edikte, kniha XXXVI.

Čo však v prípade, ak by poručník vydal na svojho zverenca viac peňazí, ako je jeho majetok? Pozrime sa, či to môže vymáhať. Labeo tvrdí, že môže. Tento názor by sa však mal prijať len vtedy, ak je v záujme poručenca, aby sa poručníctvo spravovalo takýmto spôsobom. Ak nie je vhodné, aby sa tak stalo, treba povedať, že opatrovník poručenca musí byť zbavený funkcie, pretože opatrovníctvo by sa nemalo spravovať takým spôsobom, aby sa poručenec zruinoval. Preto sudca, ktorý sa oboznamuje s protižalobou, musí vziať do úvahy výhodnosť pre poručenca a to, či poručník vynaložil výdavky v súlade s povinnosťami svojho úradu.

(1) Je potrebné zvážiť, či protižaloba, ktorá má opatrovníkovi umožniť získať od poručenca prepustenie, bude oprávnená. Nikto nerozhodol, že opatrovník môže podať odporovaciu žalobu, ktorá mu umožní oslobodiť sa od žaloby z titulu opatrovníctva; ale len s odkazom na oslobodenie od zodpovednosti za čokoľvek, o čo mohol prísť z dôvodu výkonu svojej dôvery. Môže však vymáhať peniaze, ak na tento účel použil nejaké vlastné, spolu s úrokmi, ale len vo výške troch percent alebo vo výške, ktorá je v danej časti krajiny obvyklá; alebo za taký úrok, za aký boli peniaze požičané, ak bolo potrebné ich požičať na oslobodenie poručenca z nejakého vážneho dôvodu; alebo za úrok, od ktorého platenia oslobodil poručenca; alebo za taký úrok, na ktorý má poručník nárok, ak bolo pre poručenca veľmi výhodné, aby bol oslobodený od svojich povinností.

(2) Je zrejmé, že ak je poručník povinný požičať na úrok určité peniaze patriace jeho poručencom a má za neho aj sumu, ktorú má zaplatiť, nemôže sám od neho vyberať úroky, ani mu ich nebude povinný vyplatiť.

(3) Preto ak si privlastnil pre vlastnú potrebu nejaké peniaze patriace jeho poručencom a potom rovnakú sumu vynaloží na majetok svojho poručenca, prestáva tieto peniaze používať vo svoj prospech a nebude povinný platiť z nich úroky. Ak predtým vynaložil peniaze na majetok patriaci jeho poručníkovi a potom použije na vlastné použitie akékoľvek jeho finančné prostriedky, nebude sa mať za to, že použil v prospech svojho poručníka sumu rovnajúcu sa sume, ktorá mu patrí, a nebude povinný platiť úroky z uvedenej sumy.

(4) Pozrime sa, či poručník môže vymáhať úroky z peňazí vyplatených počas jeho poručníctva alebo aj po jeho skončení; alebo či ich môže vymáhať až po omeškaní s platbou. Lepší názor je, že môže vymáhať dlžnú sumu, pretože jeho peniaze by nemali byť nečinné.

(5) Treba však konštatovať, že ak sa suma, ktorá sa má vymáhať, má vziať z majetku poručenca, nemôže od neho vymáhať úroky.

(6) Čo však v prípade, ak by sa poručník nemohol uhradiť z majetku svojho poručenca, pretože peniaze boli uložené, aby sa použili na kúpu pozemku? Ak však poručník nepožiadaval prátora o vyplatenie peňazí alebo o povolenie vyhradiť si pre seba

to, čo mu patrilo zo sumy, ktorá mala byť uložená, a ak o to požiadal, ale nepodarilo sa mu to získať, treba konštatovať, že ak podá protižalobu, nestratí svoje úroky.

(7) Stačí, ak poručník riadne a svedomito spravoval záležitosti svojho poručníctva, aj keď sa jeho úkony mohli skončiť nevýhodne.

(8) Do protižaloby na poručníctvo sa zahrnie všetko, čo bolo vynaložené v prospech majetku poručenca, a to tak pred poručníctvom, ako aj po ňom; ak sa preukáže, že tieto výdavky súviseli s vecami poručenca počas jeho trvania, bez ohľadu na to, či účastník konania len pôsobil ako poručník a neskôr bol za neho ustanovený, alebo či bol poručníkom nenarodeného dieťaťa. Ak však nevykonával činnosť ako konajúci poručník, môže získať všetko, čo predtým vynaložil; pretože akékoľvek výdavky, ktoré mohol vynaložiť v súvislosti s majetkom poručenca, sa musia odpočítať od sumy rozsudku v konaní o opatrovníckej žalobe; avšak za predpokladu, že tieto výdavky boli vynaložené v dobrej viere.

(9) Je zrejmé, že táto žaloba je večná a že sa priznáva v prospech aj v neprospech dediča, ako aj v prospech a v neprospech ostatných dedičov, ktorí majú na veci záujem.

4. Julianus, Digesty, kniha XXI.

Opatrovník, ktorý bol odvolaný z funkcie, by sa mal považovať za osobu v rovnakom postavení ako tá, ktorej opatrovníctvo zaniklo, a preto je zodpovedný za žaloby rovnakým spôsobom, ako keby poručenec dosiahol plnoletosť; takže v prípade protižaloby, ak niečo stratil, je oprávnený podať žalobu na vrátenie, pretože podozrivému opatrovníkovi nič nebráni, aby získal späť to, čo vyplatil a čo nemal stratiť, aj keď možno vynaložil príliš veľkú sumu v prospech svojho poručenca.

5. Ulpian, Názory, kniha I.

Uviedol som ako svoj názor, že dedič poručníka, ak zaplatil sumu, za ktorú boli jeho poručníci povinní, má právo na protižalobu voči nim.

6. Paulus, O Plautiovi, kniha V.

Ak by sa poručník zaviazal za svojho poručenca, má právo na protižalobu ešte predtým, ako dlh zaplatil.

Tit. 5. O tom, kto uzatvára obchody ako zastupujúci poručník alebo opatrovník.

1. Ulpián, O edikte, kniha XXXVI.

Pretor z nevyhnutnosti ustanovil činnosť, ktorá mala nahradiť činnosť poručníka. Veľmi často totiž nie je isté, či strana vykonávala poručníctvo ako skutočný poručník, alebo len ako ten, kto zastáva jeho miesto, a preto predpísal žalobu, ktorá bola k dispozícii v oboch prípadoch; takže či už by bol poručník skutočným tým, kto sa zúčastňoval na obchodoch, alebo by ním nebol, stále by bol zodpovedný za žalobu. Často totiž vzniká veľká neistota, takže sa nedá ľahko zistiť, či ten, kto spravoval poručenstvo, bol skutočne poručníkom, alebo ním nebol, ale len vykonával povinnosti vyplývajúce z tejto funkcie.

1. Ako poručník koná človek, ktorý vykonáva povinnosti poručníka vo vzťahu k záležitostiam maloletých, buď keď sa za poručníka považuje, alebo keď vie, že ním nie je, napriek tomu sa za neho vydáva.

2. Preto ak otrok koná ako poručník, božský Severus v reskripte uviedol, že na základe konania otroka sa má proti jeho pánovi podať spravodlivá žaloba.

3. Niet pochýb o tom, že žalobu možno podať proti osobe, ktorá vykonávala činnosť maloletého v postavení poručníka, a to ešte pred dosiahnutím jeho plnoletosti, a to z dôvodu, že v skutočnosti poručníkom nie je.

4. Preto ak niekto, kto koná ako opatrovník, uzavrie obchod s maloletým po skončení jeho opatrovníctva, bude zodpovedný.

5. Ak by niekto vykonával poručníctvo ako predstieraný poručník pred svojim vymenovaním a potom ako skutočný poručník, bude zodpovedný aj za úkony, ktoré vykonal počas výkonu poručníctva bez zákonného oprávnenia, hoci uvedené úkony budú zahrnuté do žaloby o poručníctvo.

6. Ak niekto vykonáva povinnosti poručníka vo vzťahu k záležitostiam maloletého, ktorý už dosiahol vek plnoletosti, a preto nemôže mať poručníka, žaloba tohto druhu nebude prípustná. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade nenarodeného dieťaťa, pretože ak niekto vykonáva funkciu opatrovníka, je potrebné, aby osoba, ktorú zastupuje, bola vo veku, v ktorom môže mať opatrovníka, t. j. vo veku do dosiahnutia puberty. Žaloba z dôvodu dobrovoľného zastúpenia však bude v tomto prípade opodstatnená.

7. Ak poručník ustanovený pre maloletého vykonáva obchod, vzniká otázka, či bude zodpovedný ako ten, kto zastáva miesto poručníka. Lepší názor je, že táto žaloba nebude prípustná, pretože strana vykonávala povinnosti kurátora. Ak však poručník neexistuje a niekto je buď prétorom, alebo guvernérom donútený konať ako poručník a v domnení, že je poručníkom, vykonáva poručníctvo, treba zistiť, či je zodpovedný za svoje konanie v postavení poručníka. Lepší názor je, že by mal byť stále zodpovedný, aj keď konal pod nátlakom, a to z dôvodu, že vykonával činnosť s úmyslom opatrovníka, aj keď ním v skutočnosti nebol. Uvedený poručník však neuzatváral obchody ako poručník, ale ako opatrovník.

8. V žalobe proti osobe, ktorá konala ako opatrovník, je zahrnutý aj záujem.

9. Má osoba, ktorá konala ako opatrovník, zodpovedať len za obchody, ktoré vykonala, alebo aj za tie, o ktoré sa mala postarať? A skutočne, nebude zodpovedný za nič, čo sa netýkalo opatrovníctva, ani za žiadnu záležitosť, ktorá s ním nemala súvisieť, kým pôsobil ako opatrovník. Ak vybavoval určité záležitosti, treba zvážiť, či môže byť zodpovedný za to, čomu sa nevenoval, a bude zodpovedný v rozsahu, v akom by bol zodpovedný iný, keby ich vybavoval on. Ak však s vedomím, že nie je poručníkom, upustil od spravovania poručenca, pozrime sa, či môže byť zodpovedný, ak neoznámil blízkym príbuzným poručenca, aby mu bol ustanovený poručník. Lepší názor je, že zodpovedný bude.

(2) Celsus, Digesty, kniha XXV.

Ak niekto podniká ako poručník, pričom tento úrad nevykonáva, a predá majetok poručenca, ktorý následne nenadobudol užívaním; ten môže podať žalobu o uvedený majetok, aj keď mu bola poskytnutá zábezpeka, a to z toho dôvodu, že správa záležitostí poručenca osobou, ktorá vystupuje ako poručník, nie je rovnaká ako správa skutočného poručníka.

3. Javolenus, Listy, kniha V.

Pýtam sa, či ten, kto bol ustanovený za poručníka na základe závetu, ale o tejto skutočnosti nevie, môže byť zodpovedný za to, že sa stará o záležitosti poručenca ako skutočný poručník, alebo za to, že vykonáva uvedené záležitosti ako osoba konajúca v postavení poručníka. Odpovedal som, že si nemyslím, že ho možno považovať za zodpovedného ako skutočného opatrovníka, pretože musí vedieť, že je opatrovníkom, aby mohol vykonávať povinnosti vyplývajúce z funkcie s rovnakým duchom, s akým by mal konať opatrovník.

(4) Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XVI.

Ten, kto vykonáva činnosť ako zastupujúci poručník, by mal prejavovať rovnakú dobrú vieru a usilovnosť ako skutočný poručník.

5. Ulpián, O edikte, kniha XXVIII.

Ten, kto uzavrel obchod, keď konal ako poručník, má právo na protižalobu.

Tit. O obchodoch uskutočnených pod vedením falošného poručníka.

1. Ulpián, O edikte, kniha XII.

Spravodlivosť tohto ediktu nie je v žiadnom ohľade dvojznačná, pretože bol vypracovaný tak, aby zabránil oklamaniu zmluvných strán prostredníctvom zásahu falošného poručníka.

1. V edikte sú uvedené tieto podmienky: "Čo sa robí z moci (hovorí prétor) toho, kto nebol poručníkom".

2. V podmienkach ediktu chýba mnoho vecí. Ved' čo ak by strana, ktorá bola poručníkom, nemala právo vykonávať svoju autoritu, napríklad ak by bola nepríčetná alebo bola ustanovená pre nejakú inú provinciu.

3. Pomponius však v tridsiatej knihe uvádza, že niekedy, hoci sa obchod uskutočnil pod autoritou niekoho, kto nebol poručníkom, táto časť ediktu sa neuplatní. Lebo čo ak sú dvaja poručníci, z ktorých jeden je falošný a druhý pravý, a mali by schváliť nejaký úkon, bola by transakcia platná?

4. Pomponius v tridsiatej knihe hovorí, že aj keď sa v tomto edikte výslovne nespomína viac ako jeden falošný poručník, predsa sa vzťahuje na úkony viacerých.

5. Pomponius tiež hovorí, že aj keď poručenec uskutoční obchod na základe poverenia osoby, ktorá vystupuje ako poručník, tento edikt sa bude uplatňovať, ak prétor nerozhodne, že ratifikuje to, čo bolo vykonané na základe takéhoto poverenia, pretože potom bude úkon platný z dôvodu podpory prétora, a nie zo zákona.

6. Pretor hovorí: "Ak by poručenec nevedel, že jeho poručník nie je pravý, poskytnem mu úplnú náhradu." Nepriznáva úľavu poručníkovi, ktorý si bol vedomý skutočnosti, čo je rozumné, pretože sa dobrovoľne klame.

2. Paulus, O edikte, kniha XII.

"Ak by poručenec nevedel, že jeho poručník nie je pravý", Labeo zastáva názor, že to platí v prípade, ak bol poručenec o tejto skutočnosti informovaný a v dobrej viere jej odmietol uveriť.

3. Ulpián, O edikte, kniha XII.

Je zrejmé, že takáto vedomosť nepoškodzuje stranu, ktorá nepotrebuje pomoc; ako napríklad v prípade, keď jeden poručenec uzatvára obchod s iným, pretože keďže tento úkon je neplatný, jeho vedomosť ho nepoškodzuje.

(4) Paulus, O edikte, kniha XII.

Úľava sa poskytuje maloletému do dvadsiatich piatich rokov, ktorý mal vedomosť.

5. Ulpianus, O edikte, kniha XII.

Niekedy však, hoci vedomosť môže spôsobiť ujmu, by sa mala poskytnúť reštitúcia, ak bola strana nútená pripojiť sa k vydaniu na základe príkazu prétora.

6. Paulus, O edikte, kniha XII.

Pri akejkoľvek transakcii by sa nemala brať do úvahy vedomosť poručenca, ale len vedomosť jeho opatrovníka. Preto aj v prípade, ak bola poručníkovi poskytnutá záruka, sa má za to, že je lepšie, aby mu bol majetok vrátený, než aby bol závislý od neistého výsledku záruky. Tento názor vyslovil Julianus v každom prípade, keď bol poručník podvedený.

7. Ulpián, O edikte, kniha XII.

Napokon prétor hovorí: "Pripúšťam žalobu proti strane, ktorá nie je poručníkom a o ktorej sa hovorí, že podvodne schválila úkon poručenca; a rozsudok sa vynesie proti nej na hodnotu predmetného majetku".

1. Opatrovník nemôže byť vždy žalovaný, nestačí ani to, že vedome schválil úkon, ale musí konať aj v zlej viere. Aký by bol výsledok, ak by bol nútený udeliť svoje oprávnenie alebo by ho k tomu viedol strach: nemal by byť za takýchto okolností ospravedlnený?

2. Kde prétor hovorí: "Hodnota predmetného majetku". Nemyslím si, že sa tu hovorí o pokute, ale len o skutočnej výške straty.

3. Pomponius v tridsiatej knihe veľmi správne uvádza, že do rozsudku treba zahrnúť aj vyúčtovanie výdavkov, ktoré bol žalobca nútený vynaložiť podaním tejto žaloby.

4. Ak je viac falošných poručníkov a náhradu škody vykoná jeden z nich, ostatní budú oslobodení, ale to sa nedosiahne len tým, že si žalobca vyberie jedného z nich.

8. Paulus, O edikte, kniha XII.

Preto Sabinus hovorí, že ak žalobca nevy mohol celú sumu od jedného z nich, nemal by mu byť odopretý regres voči ostatným za nedostatok.

(9) Ulpianus, O edikte, kniha XII.

(10) V súvislosti s touto žalobou Pomponius v tridsiatej prvej knihe uvádza, že ju možno poskytnúť proti každému, kto koná v zlej viere, aby iného, ktorý o tom nevie, navádzal na schválenie transakcie jeho chránencom.

1. Labeo hovorí, že žaloby tohto druhu in factum môžu podať dedičia a ich nástupcovia, ale že nebudú proti nim prípustné, ani ich nemožno podať po uplynutí jedného roka, pretože trestajú čin a zakladajú sa na podvode; a že sa stávajú noxálnymi žalobami, keď sa podávajú proti stranám, ktoré sú podriadené moci iných.

10. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IV.

Ak je podaná žaloba proti poručníkovi z dôvodu falošného poručníka a medzitým uplynula lehota stanovená zákonom alebo bol majetok nadobudnutý úžere, vinník musí znášať všetky nepríjemnosti, ktoré môžu vzniknúť, rovnako ako keby bol skutočným poručníkom a žaloba by bola podaná proti nemu v stanovenej lehote.

(11) Ulpian, O edikte, kniha XXXV.

(12) Nepravý poručník, ktorý udelí oprávnenie maloletému vo veku dvanásť alebo štrnásť rokov uzavrieť zmluvu, podlieha žalobe in factum z dôvodu podvodu bez ohľadu na to, v akom stave je, či je sám sebe pánom, alebo je pod kontrolou iného.

1. Ten, kto podvodne udelí splnomocnenie maloletému, bude zodpovedný podľa tohto ediktu.

2. Okrem toho je zodpovedný každý, kto splnomocní dcéru pod otcovskou kontrolou, aby uzavrela zmluvu. Rovnaké právne pravidlo platí aj v prípade, keď niekto, kto koná ako poručník, poverí otrokyňu, aby si požičala peniaze; vo všetkých týchto prípadoch je totiž zmluvná strana podvedená prostredníctvom poručníka, pretože bez zásahu poručníkovej autority by s maloletou neuzavrela zmluvu.

3. Julianus v dvadsiatej prvej knihe Digest rozoberá otázku, či by sa táto žaloba mala poskytnúť proti otcovi, ktorý dal svoju dcéru za ženu, kým nemala dvanásť rokov. Váha autority je taká, že sa má ospravedlniť otec, ktorý chcel uviesť svoju dcéru príliš skoro do rodiny jej manžela, pretože sa má za to, že pri tom konal skôr z nadmernej náklonnosti než zo zlého úmyslu.

4. Julianus si však myslí, že ak by dcéra zomrela pred dovŕšením dvanásteho roku života po tom, čo dostala veno, a ten, kto mal naň nárok, konal v zlej viere, manželovi môže byť vylúčená výnimka z dôvodu podvodu, keď žaluje o veno, a to v prípadoch, keď by mal prospech v rozsahu celého vena alebo jeho časti, ak by manželstvo bolo platné.

12. Tá istá kniha, Názory, kniha XII.

Ak strana po výsluchu na súde odpovie, že je poručníkom, nebude za toto vyhlásenie zodpovedná za žiadnu žalobu. Ak však nebol poručníkom a maloletý bol jeho odpoveďou akýmkoľvek spôsobom podvedený, mala by sa proti nemu podať spravodlivá žaloba.

Tit. 7. O ručení poručníkov a kurátorov a tých, ktorí ich ponúkli, a o dedičoch prvých.

(1) Pomponius, O Sabinovi, kniha XVII.

Hoci dedič poručníka nenadobúda jeho postavenie, záležitosti zosnulého, ktoré zostali nedokončené, musí vybaviť dedič, ak je mužského pohlavia a plnoletý, a za takýchto okolností sa môže dopustiť podvodu.

1. Dedič musí odovzdať porúčiteľovi všetko, čo bolo v rukách poručníka. Ak by dedič vzal niečo, čo zanechal zosnulý v rukách poručníka, nebude zbavený trestnej zodpovednosti; nemá to totiž nič spoločné s poručníctvom a môže byť prinútený prétorskou žalobou, aby to vydal.

2. Ulpían, O Sabínovi, kniha XXXIX.

Žiadosť o ustanovenie opatrovníka sa považuje za podanú aj vtedy, keď sa tak deje prostredníctvom iného; to isté pravidlo platí aj pre ustanovenie opatrovníka, pretože ten, kto ho podáva prostredníctvom iného, robí to isté.

(3) Ten istý, O edikte, kniha XXXV.

Bolo stanovené, že poručník aj jeho dedičia sú nútení zaplatiť rovnakú sumu úrokov, aká sa vyžaduje od samotného poručníka.

4. Tamže, O edikte, kniha XXXVI.

Keďže sme ukázali, že v žalobe o poručníctvo možno žalovať aj dediča, je potrebné zvážiť, či do prípadu možno zahrnúť podvod, ktorého sa dopustil samotný dedič, alebo len spôsob, akým spravoval poručníctvo. Zachoval sa názor Servia, v ktorom uviedol, že ak dedič pokračoval v obchodovaní s poručencom po poručníckej smrti alebo ak minul poručenčove peniaze, ktoré našiel v poručníckej truhlici; alebo ak vybral peniaze, ktoré poručník zmluvne prevzal, môže byť vo vlastnom mene zodpovedný v rámci žaloby o poručníctvo; keďže je prípustné, aby sa proti dedičovi vzniesla prísaha s ohľadom na hodnotu majetku, ktorý stratil vlastným podvodným konaním, je zrejmé, že môže byť zodpovedný v opatrovníckej žalobe za zlú vieru z jeho strany.

1. Je zrejmé, že dedič nebude zodpovedný za svoju vlastnú nedbanlivosť.

2. Dedič poručníka musí platiť úroky z peňazí poručenca, ktoré investoval, a sudca rozhodne podľa zásad práva a spravodlivosti o výške úrokov a o čase, za ktorý sa musia platiť.

3. Ak sa poručníci, ktorých poručníci vymenovali, dostavia a nemajú námietky a ich mená je povolené zapísať do verejných listín, je spravodlivé, aby boli zodpovední v rovnakom rozsahu, ako keby bola právoplatne uzavretá dohoda. Zdá sa, že rovnaké pravidlo sa vzťahuje na tých, ktorí ručia za poručníkov, teda tých, ktorí vyhlasujú, že sú solventní, pretože zaujímajú miesto ručiteľov.

(5) Paulus, O edikte, kniha XXXVIII.

Ak sa proti poručníkom poručenca podá žaloba založená na ustanovení, že majetok poručenca bude zabezpečený, majú právo prijať na svoju obranu rovnaké opatrenia, aké má poručník.

6. Papinianus, Názory, kniha II.

Opatrovník podal žalobu proti svojim poručníkom a ich ručiteľom. Sudca, ktorý mal prípad na starosti, zomrel skôr, ako sa dostal pred neho na prejednanie, a proti poručníkom bol určený iný sudca sám. Povinnosťou sudcu, ktorý má právomoc, je osobne zodpovedať poručníkom za väčšiu časť rozsudku, ak sú solventní a správa poručenstva nebola oddelená, ale spoločná.

(7) Tamže, Stanoviská, kniha III.

Keď ručiteľia, ktorí sa zaviazali dohliadať na to, aby majetok poručenca zostal v bezpečí, žiadajú, aby poručenec podal žalobu proti svojmu opatrovníkovi skôr, ako sa obráti na nich, a sľúbia, že ak tak urobí, nahradia mu to, čo nemôže vymôcť od opatrovníka, rozhoduje sa, že žaloba o vrátenie zostatku sa rozdelí medzi ručiteľov, ktorí sú solventní; pretože sa má za to, že záväzok prevzali oni, ako keď sa peniaze požičiavajú pod vedením viacerých osôb, žaloba sa medzi ne rozdelí rovnakým dielom. Lebo ak to, čo poskytol jeden, slúži na uvoľnenie iného, prečo by osobitná povaha žaloby mala vylučovať spravodlivé rozdelenie?

8. Paulus, Názory, kniha IX.

Dedičia osoby, ktorá nebola pravidelne ustanovená za poručníka alebo opatrovníka a nezaviazala sa spravovať poručenstvo, nezodpovedajú ani za zlú vieru, ani za nedbanlivosť.

1. Paulus je toho názoru, že žaloba tohto druhu by mala byť podaná proti dedičovi poručníka, rovnako ako by jej bol vystavený zosnulý. Platí to v tom zmysle, že dedič nebude ospravedlnený, ak bude tvrdiť, že nenašiel dokumenty týkajúce sa poručníctva; keďže dedič vo všetkých žalobách podaných v dobrej viere zodpovedá za zlú vieru zosnulého, myslím si, že rovnaké pravidlo by sa malo dodržať aj v prípade žaloby na poručníctvo. Úľavu však priznávajú ríšske ústavy z dôvodu neznalosti dedičov. Toto pravidlo sa musí dodržať aj v prípade, keď je dedič žalovaný po smrti poručníka, nie však v prípade, keď zomrel po pripojení vydania; pretože pripojením vydania sa prenášajú trestné žaloby pre dedičov oboch strán a proti nim a práva na žalobu, ktoré zvyčajne časom zaniknú, sa zachovávajú.

Tit. 8. O žalobách proti sudcom.

1. Ulpián, O edikte, kniha XXXVI.

Subsidiárne žaloby sa nepriznávajú proti ordálu vo všeobecnosti, ale najmä proti magistrátom, a nemožno ich podať proti ich ručiteľom, pretože tí sa zaviazali za bezpečnosť majetku vlády, a nie za majetok oddaného. Z tohto dôvodu teda nebudú zodpovední tí, ktorí sudcov vymenovali, ale len sudcovia. Ak však zodpovednosť prevzal samotný rád, treba konštatovať, že zodpovední sú tí, ktorí boli prítomní; je totiž malý rozdiel, či nominovali poručníka, alebo sa stali jeho ručiteľmi, alebo či zodpovednosť prevzali sami. Preto bude proti nim podaná prétorská žaloba. Ak však opatrovníka vymenujú mestskí sudcovia, nemá sa za to, že ho vybral celý rád.

1. Ani prétor, ani nikto iný, komu bolo zverené právo vymenovať poručníka, nie je zodpovedný na základe tejto žaloby.

2. Ak si guvernér provincie želá, aby magistráti iba predložili vyhlásenie o prostriedkoch opatrovníka, aby mohol sám vykonať vymenovanie, pozrime sa, do akej miery sú zodpovední, ak vôbec. Zachoval sa reskript Božieho Marka, ktorým rozhodol, že tí, ktorí podávajú správu guvernérovi v súvislosti s touto záležitosťou, nie sú zodpovední, ako keby sami vykonali vymenovanie; ak sa však dopustili podvodu tým, že podali nepravdivé vyhlásenie na základe podnetu buď priazne, alebo peňazí, budú zodpovední. Je jasné, že ak im guvernér provincie nariadi, aby požadovali zábezpeku, nepochybujeme o tom, že budú zodpovední, aj keď mohol vymenovať opatrovníka.

3. Ak guvernér provincie po tom, čo od iných osôb získal mená osôb, ktoré majú byť vymenované za poručníkov, pošle tieto mená magistrátu, aby získal informácie týkajúce sa týchto osôb, a po ich získaní vymenuje poručníkov; vzniká otázka, či by magistrát mal niesť zodpovednosť rovnakým spôsobom ako tí, ktorí poskytujú informácie prétorovi. Kladie sa otázka, či je nejaký rozdiel v tom, či magistráti sami poskytnú mená, ktoré sú vybrané, guvernérovi, alebo ich dostane od niekoho iného? Myslím si, že v oboch prípadoch budú sudcovia zodpovední, ak sa dopustili podvodu alebo hrubej nedbanlivosti.

4. Nielen poručníci, ale aj ich právni nástupcovia môžu využiť subsidiárne žaloby.

5. Ak boli vymenovaní poručníci, ktorí nie sú úplne solventní, treba povedať, že sudcovia sú zodpovední, ak guvernér vymenoval poručníka na ich návrh alebo spomedzi nimi schválených mien. Ak im však guvernér pošle mená na vymenovanie alebo tak urobí po vymenovaní, aby od nich požadoval zloženie zábezpeky, zodpovednosť nesú sudcovia.

6. Magistráty nesú zodpovednosť aj v prípade, že poručník alebo kurátor vôbec nie je vymenovaný, ale zodpovednosť nesú len vtedy, ak po tom, ako boli o tom upovedomené, vymenovanie nevykonajú. Preto budú sudcovia nepochybné zodpovední za akúkoľvek škodu, ktorú môžu medzičasom utrpieť buď maloletí, alebo mladiství, ak nevykonali svoje povinnosti po tom, ako im to bolo nariadené.
7. Opäť treba poznamenať, že ak obecní sudcovia úmyselne odkladajú vymenovanie opatrovníka až do skončenia svojho funkčného obdobia alebo ak úmyselne odkladajú poskytnutie záruky až do nástupu svojich nástupcov do funkcie, nebude im to na úžitok.
8. Božský Hadrián v reskripte uviedol, že žaloba by mala byť priznaná aj proti strane, ktorá bola vybraná na preskúmanie hodnoty záruk ponúkaných poručníkom.
9. V prípade, že medzi magistrátmi existovala dohoda, že opatrovníci budú ustanovení len na riziko jedného z nich, božský Hadrián v reskripte uviedol, že takáto dohoda by nemala poškodiť práva opatrovanca; verejné právo totiž nemožno zmeniť len na základe dohody duumvirov; Myslím si však, že najprv sa treba obrátiť na toho, kto prevzal záväzok, a hneď ako sa vyčerpajú jeho prostriedky, treba žiadať jeho spoločníka o vyúčtovanie, rovnako ako v prípade, že vymenovanie vykonal jeden sám, by sme sa domnievali, že najprv sa treba obrátiť na neho a potom na jeho spoločníka.
10. Ak sa v meste, kde sa poručníci narodili, nenachádzajú osoby, ktoré sa zdajú byť solventné, je povinnosťou magistrátov vyhľadať v susedných mestách nejaké dôkladne poctivé osoby a poslať ich mená guvernérovi provincie, ale sami si nemôžu nárokovať právo na vymenovanie.
11. Ak magistrát vymenuje poručníka, ktorý bol v tom čase solventný, a nepožaduje od neho zábezpeku, nebude to stačiť; ak však požaduje zábezpeku a strana je solventná, aj keď sa neskôr poručník alebo jeho ručiteľia stanú platobne neschopnými, nemôže sa pripísať zodpovednosť tomu, kto vymenovanie vykonal; magistráti by totiž nemali byť zodpovední voči poručencovi za budúce udalosti a nehody.
12. Ak sudca nevyžadoval zábezpeku a poručník bol solventný v čase, keď mohla byť podaná žaloba o poručníctvo, bude to postačujúce.
13. Od poručníka sa nevyžaduje dôkaz, že poručníci neboli solventní v čase, keď boli prijatí; ale sudcovia musia preukázať, že v tom čase boli solventní.

14. Poručiteľ nie je prednostným veriteľom, pokiaľ ide o majetok magistrátu, ale bude mať právo podieľať sa s ostatnými veriteľmi.

15. Magistrát bude požadovať zábezpeku takým spôsobom, že otrok poručenca alebo on sám, ak je na to oprávnený a je prítomný, môže spolu s poručníkmi, ako aj s ich ručiteľmi, ustanoviť, že jeho majetok bude v bezpečí; alebo ak nie je nikto, kto by takúto ustanovizeň uzavrel, musí sa za bezpečnosť majetku poručenca ustanoviť verejný otrok, alebo to musí urobiť sám magistrát.

16. Ak verejný otrok alebo samotný sudca uzavrie takúto doložku, je zřejmé, že sa musí rozhodnúť, že poručencomu sa má poskytnúť spravodlivá žaloba.

17. Vzniká otázka, či v prípade, keď je magistrát synom pod otcovskou kontrolou a neprijme opatrenia na zabezpečenie poručenca, alebo keď jeho vinou nie je poskytnuté náležité zabezpečenie; či sa má žaloba priznať jeho otcovi, a ak áno, v akej výške? Julianus hovorí, že žaloba by mala byť podaná proti otcovi do výšky peculium, či už sa syn stal dekuriómom s jeho súhlasom, alebo nie; pretože aj keď spravoval magistrát so súhlasom svojho otca, predsa len by nemal byť žalovaný o sumu presahujúcu peculium, a to z toho dôvodu, že človek, ktorý dá súhlas, aby sa jeho syn stal dekuriómom, sa tým iba zaväzuje, že majetok vlády zostane zabezpečený.

2. Ten istý, Disputácie, kniha III.

Bol navrhnutý prípad, keď dvaja poručníci, ktorých vymenovali mestskí sudcovia bez toho, aby sa vyžadovala zábezpeka, jeden z nich zomrel v chudobe a druhý po žalobe poručenca zaplatil celú sumu. Vyvstala otázka, či by tento poručník bol oprávnený podať žalobu proti obecným sudcom, keď vedel, že od jeho spoludoručiteľa sa zábezpeka nevyžaduje. Uvedol som, že podľa môjho názoru, keďže pohľadávka poručenca voči opatrovníkovi bola týmto uspokojená, ani poručenec, ani opatrovník nemajú voči magistrátu žiadny ďalší nárok, pretože opatrovník nikdy nemá právo podať žalobu proti magistrátu, keďže vyhláška senátu poskytuje poručencomu úľavu; a to najmä v prípade, keď sa poručníkovi vyčíta, že od svojho kolegu nepožadoval zábezpeku alebo ho neudal ako podozrivého, ak v súlade s uvedenými skutočnosťami vedel, že zábezpeku neposkytol na príkaz sudcov.

3. Julianus, Digesty, kniha XXI.

Ak sa na poručníka z tohto dôvodu nevzťahuje žiadna vina, nebude nespravodlivé, ak mu bude priznaná žaloba proti sudcom.

4. Ulpianus, Disputácie, kniha III.

Dedičia magistrátov nie sú zodpovední rovnako ako títo, pretože dedič poručníka nie je zodpovedný z dôvodu nedbanlivosti zosnulého; keďže magistrát skutočne preberá všetku zodpovednosť a jeho dedič je zodpovedný len v prípade podvodu alebo nedbanlivosti podobnej podvodu.

5. Julianus, Digesty, kniha XXI.

Dvaja poručníci si medzi sebou rozdelili správu poručenia a jeden z nich zomrel bez toho, aby zanechal dediča. Vznikla otázka, či sa má opatrovancovi poskytnúť žaloba proti sudcovi, ktorý nedohliadol na to, aby bola poskytnutá záruka, alebo proti druhému poručníkovi. Odpovedal som, že je spravodlivejšie, ak sa žaloba podá proti druhému poručníkovi ako proti sudcovi, pretože ten, keď si bol vedomý, že poručencovi nebola poskytnutá záruka, mal prevziať celú správu; a pokiaľ ide o tú časť, ktorú zveril do starostlivosti druhého poručníka, podobal sa tomu, kto sa nestaral o vybavovanie určitých záležitostí svojho poručenca. Aj keď totiž mohol vykonať určitú časť záležitostí svojho poručenca, stále bude zodpovedný za zanedbanie starostlivosti o to, čo mal vykonať.

6. Ulpian, O edikte, kniha I.

Zachoval sa reskript božského Pia, ktorý sa týka dediča magistráta a uvádza, že po preukázaní náležitého dôvodu sa má proti nemu podať žaloba; ak by totiž nedbanlivosť magistráta bola taká veľká, že by spôsobil, že by neprijal žiadnu záruku, je len spravodlivé, aby zastával pozíciu ručiteľa, takže by mohol byť zodpovedný aj jeho dedič. Ak však prijal zábezpeku a ručiteľia boli v tom čase solventní, ale neskôr prestali byť; tak ako môže samotný sudca veľmi správne odmietnuť zodpovednosť v takejto žalobe, tak jeho dedič môže odmietnuť s ešte väčšou spravodlivosťou. Napokon, žaloba by sa nemala podať proti dedičovi sudcu, ak nie je zrejmé, že sudca prijal záruky, ktoré neboli úplne solventné.

7. Celsus, Digesty, kniha XI.

Žiadam vás, aby ste si v prípade magistrátov, ktorí ustanovili poručníka, pozorne všimli, či sa má žaloba proti nim udeliť na rovnaké sumy, alebo či má byť fakultatívne u poručníka možnosť žalovať ktoréhokoľvek z nich, ktorého chce. Odpoveď znela, že ak sudcovia konali podvodne, takže poručencovi neposkytli dostatočnú zábezpeku, mala by sa mu poskytnúť žaloba na celú sumu proti komukoľvek, koho si vyberie; ak sa to však stalo len ich nedbanlivosťou a nevyplývalo to zo zlej viery, myslím si, že by bolo spravodlivejšie, aby bol každý z nich žalovaný o svoj podiel, za predpokladu, že sa tak zachová majetok poručenca.

8. Modestinus, Názory, kniha VI.

Sudcovia vymáhali od poručníkov maloletého záruku za zachovanie jeho majetku a jeden z nich zomrel bez toho, aby zanechal dediča. Pýtam sa, či jeho kolega bude povinný odškodniť poručenca z celej sumy. Modestinus odpovedal, že nie je dôvod, prečo by sa to od neho nemalo vyžadovať.

Ten istý, Pandekty, kniha IV.

Vyvstala otázka, či v prípade, že je žaloba priznaná proti sudcom, sa má istina vymáhať spolu s úrokmi, alebo sa úroky nemôžu požadovať, keďže bolo rozhodnuté, že úroky z pokút sa nemôžu vymáhať. V reskripte božského Severa a Antonína sa uvádzalo, že úroky sa môžu vymáhať, keďže proti magistrátom sa priznáva tá istá žaloba, aká sa priznáva proti poručníkom.

Tit. 9. O majetku tých, ktorí sú pod poručníctvom alebo kuratelou, a s ohľadom na odcudzenie alebo zaťaženie ich majetku bez dekrétu.

1. Ulpián, O edikte, kniha XXXV.

Opatrovníkom a kurátorom sa dekrétom cisára Severa zakazuje disponovať s pozemkami poručenčov a iných osôb, ktoré sú pod ich starostlivosťou, či už sa nachádzajú na vidieku, alebo v meste.

(1) Tento dekrét bol zverejnený v senáte počas konzulátu Tertylla a Klementa.

(2) Jeho ustanovenia sú nasledovné: "Okrem toho, otcovia konzultori, zakazujem poručníkom a kurátorom predávať buď vidiecke, alebo mestské majetky, ak rodičia závetom alebo kodicilom neurčili, že sa to môže robiť. Ak však existujú dlhy v takej výške, že ich nemožno zaplatiť z výnosov iných majetkov, potom možno podať žiadosť slávnemu mestskému prepoštovi, ktorý podľa svojho uváženia určí, ktoré pozemky sa môžu odcudziť alebo zaťažiť, a pre poručenca bude vyhradené právo žaloby, ak by sa neskôr zistilo, že prepošt bol zviazaný. Ak je nehnuteľnosť v spoločnom vlastníctve s inou osobou a spoluvlastník požiada o rozdelenie, alebo ak sa veriteľ, ktorý dostal pozemok do zálohu od otca poručenca, domáha svojich práv, zastávam názor, že by sa nemal vydať nový dekrét."

(3) Ak mal poručiť majetok, ktorý sa mohol predat' počas jeho života, ale v závete nestanovil, že sa tak má stať, predaj tohto majetku by sa nemal uskutočniť; pretože aj keby si poručiť želal predat' majetok, nemusel myslieť na to, že by sa s ním malo nakladať po jeho smrti.

(4) Ak maloletá osoba mladšia ako dvadsaťpäť rokov kupuje pozemok pod podmienkou, že ho dá do zálohu predávajúcemu, a to až do zaplataenia jeho ceny, nemyslím si, že záložné právo je platné, pretože vždy, keď vlastnícke právo k nehnuteľnosti nadobudne maloletá osoba, prestáva byť povinnou osobou.

2. Paulus, O dekrété božského Severa.

Tu však vzniká ťažkosť, a to z toho dôvodu, že záložné právo nadobúda účinnosť súčasne s nadobudnutím vlastníctva a záväzok sa stáva súčasťou transakcie od samého začiatku. Čo však v prípade, ak maloletý vykonal kúpu z pokladnice? V tomto prípade nie je pochýb o tom, že záložné právo by zostalo nedotknuté. Preto ak sa takýto prípad vyskytne pri predaji súkromnému predávajúcemu, musí sa podať žiadosť cisárovi, aby sa záložné právo potvrdilo reskriptom.

3. Ulpián, O edikte, kniha XXXV.

Ak by však jeden poručník kúpil pozemok za peniaze iného poručníka a ten by ho vydal poručníkovi alebo maloletému, má ten, za ktorého peniaze bol uvedený pozemok kúpený, právo na záväzok alebo zástavu? Lepší názor je, že záložné právo zostáva v súlade s ústavou nášho cisára a jeho božského otca nedotknuté v prospech poručníka, za ktorého peniaze bol pozemok kúpený.

(1) Pozemok, ktorý patrí poručníkovi, môže byť napriek tomu zabavený a predaný na základe príkazu sudcu, guvernéra alebo iného úradníka, ktorý má právomoc. Opäť platí, že ktokoľvek môže byť prétorom uvedený do držby majetku poručenca; záložné právo môže byť uzavreté buď na účely zachovania dedičstva, alebo na zabezpečenie proti hroziacej škode, a prétor môže nariadiť, aby sa majetok prevzal podľa jeho príkazu. Tieto záväzky alebo odcudzenia sa uskutočňujú prostredníctvom právomoci sudcov, a nie so súhlasom poručníka alebo kurátora.

(2) Možno si tiež položiť otázku, či v prípade, keď reštitúciu pozemku patriaceho poručencomu požaduje poručník, ponuka jeho hodnoty na súde pôsobí ako odcudzenie. Lepší názor je, že tak pôsobí, pretože takéto odňatie nezávisí od vôle poručníka.

(3. To isté treba povedať, ak sa požaduje pozemok, ktorý patril poručencomu, a poručníci ho vrátia v rozpore s poručencom; v tomto prípade bude totiž odcudzenie platné z dôvodu autority vydaného rozhodnutia.

(4) Ak poručenec požíva právo trvalého nájmu alebo držby, pozrime sa, či s ním môžu disponovať jeho poručníci. Lepší názor je, že nemôže, aj keď právny titul druhej strany k pozemku môže byť lepší.

(5) Ani užívacie právo nemožno odcudziť, hoci samotné užívacie právo patrí poručníkovi. Preto treba vychádzať z toho, že právo zaniká neužívaním, ak poručník dal na to príležitosť? Je jasné, že by sa malo obnoviť. Ak však poručník vlastní nehnuteľnosť, nemôže odcudziť ani užívacie právo, ani jeho užívanie, hoci sa v dekrétu neuvádza nič, pokiaľ ide o užívacie právo. Podobne možno povedať, že na pozemok poručenca alebo maloletého nemožno uložiť služobnosť, ani ju nemožno zrušiť. Toto pravidlo je stanovené aj vo vzťahu k dotovaným pozemkom.

(6) Ak sa v obvode nachádzajú bane na hliník, kov alebo inú látku, kriedové bane, strieborné bane alebo čokoľvek iné tohto druhu,

4. Paulus, O dekrétu božského Severa. Ktoré majú právo vlastníť súkromné osoby:

5. Ulpianus, O edikte, kniha XXXV.

Myslím si, že lepší názor je, že odcudzenie sa nemôže uskutočniť v súlade s duchom dekrétu.

(1) Treba sa domnievať, že rovnaké pravidlo sa uplatní aj v prípade, keď poručík vlastní soľné jamy.

(2) Ak poručenec v dobrej viere vlastní pozemok, ktorý patrí inému, myslím si, že treba rozhodnúť, že jeho poručníci ho nemôžu scudziť; ak sa totiž predá niečo, čo zdanlivo patrí poručenecovi, predaj nebude platný.

(3) Ak bol pozemok daný do zálohu poručenecovi, môžu ho jeho poručníci predat? Myslím si, že môžu, pretože je to akoby majetok dlžníka, to znamená, že predávajú to, čo patrí inému. Ak však poručenec alebo jeho otec nadobudne právo vlastníť majetok na základe vlastníctva, treba v dôsledku toho povedať, že s ním nemožno nakladať, pretože sa považuje za pozemok patriaci poručenecovi. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď bolo poručníkovi nariadené, aby sa zmocnil majetku z dôvodu predchádzania hroziacej škody.

(4) Ak bol pozemok odkázaný alebo zverený poručníkovi, ktorý bol ustanovený za dediča, aby bol prevedený na Seia, môžu jeho poručníci vydať "uvedený pozemok bez právomoci prétora? Domnievam sa, že ak poručiteľ odkázal svoj vlastný majetok, dekrét sa neuplatní; ak sa však odkaz vzťahuje na majetok poručenca, malo by sa rozhodnúť, že spadá pod podmienky dekrétu a že ho nemožno odcudziť bez súhlasu prétora.

- (5) Ak by poručenec uzavrel ustanovenie, môže zaplatiť požičané peniaze bez povolenia prétora. Lepší názor je, že to nemôže urobiť; inak by sa získala zámienka na odcudzenie majetku poručenca.
- (6) Ak by však otec stipuláciou prisľúbil pozemok a poručenec by po ňom prevzal jeho záväzok, možno pozitívnejšie povedať, že sa môže pozemku vzdať bez právomoci prétora. To isté pravidlo platí aj vtedy, keď poručenec na základe dedičného práva nastúpi po inom, ktorý sa zaviazal.
- (7) Na základe tej istej zásady, ak by sa otec alebo ktokoľvek iný, koho poručenec vystriedal, zaviazal prediť pozemok, možno povedať, že poručenec môže uzavrieť všetky ostatné podmienky predaja bez toho, aby sa obrátil na prétora.
- (8) Poručník nemôže odmietnuť odkázanie pozemku bez oprávnenia prétora; nikto totiž nepochybuje o tom, že v tomto prípade ide o odcudzenie, keďže majetok patrí poručníkovi.
- (9) Poručníkom by sa nemalo udeliť právo predávať majetok poručenca bez rozdielu pod zámienkou zaplatenia dlhov; tento spôsob nakladania s takýmto majetkom by sa totiž nemal povoľovať. Preto senát ponechal rozhodnutie v tejto veci na prétora, ktorého povinnosťou bolo v prvom rade preskúmať ju a zistiť, či sa peniaze na účely splatenia dlhu nedajú získať inde. Preto mal zisťovať, či poručník nemá nejaké prostriedky, či už v hotovosti, alebo v zmenkách, na základe ktorých by bolo možné podať žalobu, alebo podiel na uskladnených plodinách, alebo či neočakáva, že získa nejaký príjem alebo iný majetok. Musí tiež zistiť, či okrem pozemku neexistuje niečo iné, čo by sa dalo prediť a z čoho by sa mohol uspokojiť nárok. Ak potom zistí, že dlh nemožno splniť inak ako predajom pôdy, musí to povoliť; za predpokladu, že veriteľ trvá na zaplatení alebo že úroková sadzba, za ktorú bol dlh dohodnutý, poskytuje podnet na jeho vyrovnanie.
- (10) Pretor by mal tiež rozhodnúť, či bude pre neho výhodnejšie povoliť predaj pozemku, alebo jeho zaťaženie. Rovnako musí veľmi dbať na to, aby sa zaťažením pozemku nepožičala väčšia suma, než akú by považoval za potrebnú na splatenie dlhu; alebo ak sa pozemok predá, aby sa jeho značná časť nescudzila na splnenie mierneho záväzku. Ak je však poručník vlastníkom pozemku menšej hodnoty alebo pozemku, ktorý je pre neho menej užitočný, je vhodnejšie, aby prétor nariadil predaj tohto pozemku, a nie väčšieho a užitočnejšieho.
- (11) V prvom rade by sa teda malo vyžadovať, aby sa prétor vždy, keď sa naňho niektorá zo strán obráti so žiadosťou o povolenie nakladať s pozemkom, informoval o majetkových pomeroch poručenca a príliš nedôveroval vyhláseniam poručníkov alebo kurátorov, ktorí niekedy v záujme vlastného prospechu zvyknú ubezpečovať prétora, že je potrebné pozemok poručenca prediť alebo zaťažiť. Preto sa musí opýtať blízkych príbuzných poručenca alebo jeho rodičov, prípadne niektorého z jeho verných slobodných, alebo kohokoľvek iného, kto pozná majetok poručenca, a ak nikoho takého nenájde, alebo ak tí, ktorých našiel, môžu byť podozriví, musí nariadiť, aby sa predložili účty a tiež zápisnica o majetku poručenca, a ustanoviť pre neho advokáta, ktorý môže prétorovi poradiť, či má súhlasiť s predajom alebo zaťažením majetku.

(12) V prípade, že prétor po podaní žiadosti povolí predaj majetku nachádzajúceho sa v provincii, možno sa spýtať, či je tento akt platný. Myslím si, že je platný za predpokladu, že poručníctvo je spravované v Ríme a poručníci majú na starosti správu majetku.

(13) Aby sa však zabránilo nesprávnemu použitiu peňazí, ktoré si poručníci požičali na údajný dlh poručenca, je potrebné, aby prétor dohliadol na to, aby sa požičané peniaze vyplatili veriteľom, a s odkazom na to vydal dekrét a vymenoval súdneho úradníka, ktorý mu podá správu o tom, že peniaze boli použité na účel, na ktorý sa žiadalo ich odňatie alebo zaťaženie.

(14) Ak nie je potrebné zaplatiť dlh, ale poručníci tvrdia, že je vhodné, aby sa niektoré pozemky predali, iné kúpili alebo sa iných zbavili, treba zvážiť, či by to mal prétor povoliť. Lepší názor je, že to nemôže urobiť, pretože prétorovi nie je udelená plná právomoc nakladať s majetkom patriacim poručencom, ale len v prípade, keď sa musí zaplatiť dlh. Preto ak by v prípade, že nejde o žiadny dlh, povolil predaj pozemku, následne zastávame názor, že nejde o predaj a že dekrét je neplatný, pretože prétorovi nie je udelené povolenie nakladať s majetkom poručníka bez rozdielu, ale len v prípade, že je naliehavo potrebné zaplatiť dlhy.

(15) Chovanec si zachováva právo na žalobu, ak môže neskôr preukázať, že prétor bol oklamáný. Treba však zvážiť, či mu máme priznať reálnu alebo osobnú žalobu. Lepší názor je, že treba priznať reálnu žalobu, ako aj osobnú žalobu proti jeho poručníkom alebo kurátorom.

(16) Pod spoločnými pozemkami by sme mali rozumieť také, ktoré sú v spoluvlastníctve a sú nedeliteľné. Ak sú však v spoločnej držbe, ale podiely sú oddelené, je dôvod na súdne rozhodnutie, pretože dekrét sa neuplatňuje.

6. Tá istá, týkajúca sa všetkých súdov, kniha II.

Ak jedna osoba užíva vlastníctvo pozemku a druhá osoba užívacie právo k nemu, je lepší názor, že tá časť dekrétu, ktorá sa týka rozdelenia majetku, sa neuplatní, pretože neexistuje skutočné spoločné vlastníctvo.

7. Ten istý, O edikte, kniha XXXV.

Ak sú pozemky v spoločnom vlastníctve poručníkov, ktorí majú rôznych poručníkov, pozrime sa, či každému z nich patrí právo na odcudzenie. A keďže je na to potrebná žiadosť o povolenie, myslím si, že odcudzeniu sa zabráni, keďže on nemôže požiadať ani jedna zo strán a každá musí čakať na žiadosť druhej. Ak majú opäť tých istých opatrovníkov, je ešte väčší dôvod tvrdiť, že k odcudzeniu nemôže dôjsť.

(1) Ak poručník dáva pozemok do zálohu so súhlasom prétora, nie je pochyb o tom, že odcudzeniu uvedeného pozemku možno zabrániť. Treba však povedať, že veriteľ môže uplatniť svoje právo, ale bude bezpečnejšie, ak sa najprv obráti so žiadosťou na prétora.

(2. Ak je poručníkom dieťaťa otec alebo príbuzný, musí sa obrátiť na prétora, ak chce nehnuteľnosť zaťažiť? Lepší názor je, že by sa to malo urobiť; prétor by však mal byť viac naklonený súhlasu s požiadavkami otca než s požiadavkami kohokoľvek iného.

(3. Ak prétor povolí poručníkom predat' pozemok a tí ho zaťažia, alebo naopak, bude takýto postup platný? Mój názor je, že ak strana urobí niečo iné, než čo povolil prétor, úkon je neplatný.

(4) Ale čo ak by prétor vydal takéto rozhodnutie: "Povoľujem, aby sa nehnuteľnosť predala alebo zaťažila"? Bude mať poručník právo robiť, čo sa mu zachce? Lepší názor je, že bude, za predpokladu, že budeme mať na pamäti, že prétor si riadne nesplnil svoju povinnosť, pretože by mal určiť a vybrať, či je pre neho lepšie povoliť zaťaženie majetku, alebo jeho predaj.

(5) Ak poručník zaťaží majetok bez dekrétu, hoci záväzok nie je platný, predsa len bude dôvod na výnimku založenú na podvode, ak by poručník vyplatil požičané peniaze veriteľovi, ktorý má pozemok v zálohu.

(6) Treba tiež zvážiť, či poručník môže nehnuteľnosť zaťažiť v jeho prospech. Treba povedať, že ak dostane rovnakú istinu a úroková sadzba nie je vyššia, záväzok bude platný a práva prvého veriteľa prejdú na druhého.

8. Tá istá, O všetkých súdoch, kniha II.

Niet pochyb o tom, že osoby, ktoré nie sú zákonnými poručníkmi alebo opatrovníkmi, ale vykonávajú obchodnú činnosť, pričom vystupujú ako takí, nemôžu v tomto postavení nakladať s majetkom poručencov alebo maloletých.

(1) Je potrebné zvážiť, či bude predaj za týchto okolností platný podľa starého práva, alebo či sa toto nariadenie vzťahuje na prípad kurátora nepríčetnej osoby alebo kohokoľvek iného, kto nie je maloletý. Keďže cisár sa odvoláva na poručníkov a povinnosti kurátorov sa chápu ako spojené s povinnosťami poručníkov, domnievam sa, že v súlade s úmyslom dekrétu treba usúdiť, že na všetkých sa vzťahuje rovnaké pravidlo.

(2. Vystáva otázka, či je možné zaťažiť spoločný majetok, na ktorom má poručník podiel. A nemyslím si, že to možno urobiť bez súdneho rozhodnutia; pretože to, čo je v dekréte vylúčené, sa týka len zániku spoločného vlastníctva, a nie zvýšenia jeho ťažkostí.

9. Tá istá, Názory, kniha V.

Hoci bývalý guvernér mohol povoliť predaj pozemku patriaceho poručníkovi a jeho poručník by ho potom kúpil pre seba prostredníctvom iného kupujúceho; predsa len, ak by nástupca uvedeného guvernéra zistil, že zo strany poručníka došlo k podvodu a zlej viere v rozpore s dekrétom senátu, musí určiť, do akej miery exemplárne potrestá takýto podvodný čin.

10. Tá istá kniha, Názory, kniha VI.

Ak bol pozemok poručníka alebo maloletého predaný nezákonne a v rozpore s dekrétom senátu a z tohto dôvodu sa v opatrovníckej žalobe alebo v konaní o spravodlivosti vyčíslí škoda a vyčíslená suma bola zaplatená, vrátenie pozemku je zakázané zásadami spravodlivosti.

11. Ten istý, O povinnostiach prokonzula, kniha III.

Ak by bola podaná žiadosť o predaj pozemku patriaceho maloletému, ktorý dovŕšil dvadsaťpäť rokov, po náležitom prešetrení by to mal guvernér provincie povoliť. Rovnaké pravidlo by sa malo dodržiavať aj vo vzťahu k majetku nepríčetného alebo utrácajúceho, alebo kohokoľvek iného, koho pôdu chcú jeho kurátori odcudziť.

12. Marcianus, O hypotekárnej formule.

Dekrét senátu sa neporušuje, ak poručník poručenca zaplatí veriteľovi otca tohto poručenca, aby mu mohol byť postúpený.

13. Paulus, O dekréte božského Severa.

Ak je pozemok patriaci poručencomu buď neplodný, kamenistý, alebo zamorený, treba zvážiť, či ho poručník môže alebo nemôže odcudziť. Cisár Antonín a jeho božský otec v reskripte v súvislosti s touto témou uviedli nasledovné: "Skutočnosť, že tvrdíte, že pôda, ktorú chcete predať, je neúrodná, nemá pre nás žiadnu váhu, pretože cenu za ňu možno získať len v pomere k úrode, ktorú prinesie."

(1) Hoci poručník nemôže predať ani zaťažiť pôdu, ktorá patrí jeho zverencovi, predsa len Papinianus v piatej knihe názorov uvádza, že poručník nemôže legálne disponovať s pozemkom svojho zverenca bez nariadenia prétora. Hovorí však, že ak poručník z nevedomosti predá pozemok a zaplatí cenu, ktorú zaň dostal, veriteľom otca maloletého a ten následne podá žalobu o vrátenie pozemku spolu so ziskom od vlastníka; možno sa riadne dovolávať námietky z dôvodu podvodu, ak maloletý neponúkne cenu a úroky za prechodný čas, ktoré boli splatné veriteľovi, ak dlh nemohol byť zaplatený z majetku

patriaceho poručenecovi. V tomto bode som uviedol, že aj keď poručenec mohol dlh zaplatiť z iného majetku a ten bol zachránený, treba povedať, že námietku z dôvodu podvodu možno uplatniť, ak sa poručenec pokúšal získať prospech zo straty iného.

14. Tá istá, Názory, kniha IX.

Paulus vyslovil názor, že aj keď by sa otcov závet neskôr považoval za neplatný, predsa sa má za to, že poručníci alebo kurátori jeho syna sa nedopustili žiadneho konania proti dekrétu božských cisárov, ak v súlade s prianím zosnulého vyjadreným v jeho závete, pozemok patriaci poručenecovi, ktorý sa nachádzal v krajine.

Tit. 10. O vymenovaní kurátorov pre nepričetné osoby a iné osoby, ktoré nie sú maloleté.

1. Ulpianus, O Sabinovi, kniha I.

Podľa Zákona dvanástich tabúl sa hospodárnemu človeku zakazuje správa vlastného majetku. Toto ustanovenie bolo predtým zavedené zvykom. V našich časoch však, keď sa prétori alebo guvernéri stretnú s takýmto človekom, ktorý neberie ohľad ani na čas, ani na hranice, pokiaľ ide o výdavky, ale mrhá svojím majetkom tým, že ho rozptyľuje a rozhadzuje, ustanovia mu kurátora rovnako ako šialencovi a obaja zostávajú pod kuratelou, kým sa šialenec neprebudí alebo kým sa mívajúci človek nebude správať riadne. Vždy, keď sa tak stane, strany zo zákona prestávajú byť pod dohľadom svojich kurátorov.

(1) Kuriatúra toho, kto mal zakázané nakladať so svojím majetkom, bola predtým odmietnutá jeho synovi. Zachoval sa však reskript božského Pia, v ktorom vyhlasuje, že kurátorstvo sa má prednostne udeliť synovi, ak je jeho otec duševne chorý, za predpokladu, že je to bezúhonný človek.

2. Paulus, O povinnostiach prokonzula, kniha I.

Prokonzul musí ustanoviť alebo nariadiť ustanoviť kurátorov pre iné osoby, ktoré sa nemôžu starať o svoje vlastné záležitosti; a nebude váhať ustanoviť syna za kurátora svojho otca.

3. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXXI.

Prétor vymenúva kurátora pre majetok, kým sa vymenovaní dedičia radia, či ho prijmu.

4. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXXVIII.

Kuratúra nepríčetnej matky patrí jej synovi, lebo obom rodičom prináleží rovnaká synovská náklonnosť, hoci ich autorita nie je rovnaká.

5. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IX.

Kurátor sa vymenúva na základe dekrétu senátu, ak ide o významnú osobu, ako v prípade senátora alebo jeho manželky; a je dôvod, aby sa ich majetok predal, aby sa z neho podľa možnosti čestne vyplatili ich veritelia; kurátora vymenúva buď prétor, alebo guvernér provincie za účelom nakladania s majetkom.

6. Ulpian, O všetkých súdoch, kniha I.

Pretor musí byť opatrný, aby kurátora nevymenoval unáhle a bez čo najdôkladnejšieho preskúmania prípadu, pretože mnohé osoby predstierajú šialenstvo alebo nepríčetnosť, aby sa vymenovaním kurátora ľahšie vyhli svojim občianskym povinnostiam.

7. Julianus, Digesty, kniha XXI.

Nielen majetok, ale aj osobu a bezpečnosť toho, kto je nepríčetný, musí chrániť rada a úsilie jeho kurátora.

(1) Istému nepríčetnému bol ustanovený kurátor a vydaný dekrét, ktorý mu ukladal povinnosť zložiť zábezpeku, čo však neurobil, a napriek tomu v súlade so zákonnými formalitami odcudzil istý majetok nepríčetného. Dedičia uvedenej nepríčetnej osoby podali žalobu o vrátenie majetku, ktorý kurátor odcudzil, a bola vznesená námietka z dôvodu, že kurátor majetok nepredal. V tomto prípade by sa malo vyhovieť výhrade, že majetok predal bez poskytnutia zábezpeky v súlade s vyhláškou. Ak však kurátor vyplatil veriteľom nepríčetnej osoby cenu získanú za majetok, tripeácia z dôvodu zlej viery zabezpečí držiteľov.

(2. Ak prokonzul odvolal kurátora nepríčetnej osoby zo správy jej majetku z dôvodu, že neposkytol zábezpeku a nesprávne vykonával činnosť poručníka, a na jeho miesto dosadil iného kurátora, tento, ktorý sám zábezpeku neposkytol, podal žalobu

založenú na dobrovoľnom zastúpení proti odvolanému kurátorovi, a keď potom dedičia uvedenej nepríčetnej osoby podali žalobu na základe dobrovoľného zastúpenia proti druhému kurátorovi, pričom tento sa odvolával na námietku založenú na urovnaní veci medzi nimi a jeho predchodcom, malo byť dedičom priznané právo na odpoveď, že on sám pri podaní žaloby zábezpeku neposkytol. Sudca však musí určiť, či by takáto odpoveď bola pre poručiteľa prospešná, pretože ak druhý poručiteľ použil peniaze, ktoré vymohol na základe rozsudku proti prvému, v prospech majetku nepríčetnej osoby, možno namietat' triplikáciu z dôvodu podvodu.

(3) Vystala otázka, či je možné legálne vyplatiť platbu jednému z kurátorov nepríčetnej osoby a či môže jeden z nich jej majetok odcudziť. Odpovedal som, že takáto platba by bola legálna a že strana, ktorá s náležitými formalitami kúpila akýkoľvek pozemok patriaci nepríčetnej osobe od jedného z viacerých kurátorov, by mohla získať právo naň na základe premlčania; pretože platba, predaj a vydanie sú skôr vecami skutkovými než právnymi, a preto stačí úkon jedného z kurátorov z dôvodu, že sa rozumie, že druhý s tým súhlasí. Preto ak je prítomný druhý poručiteľ a odporuje platbe, resp. doručeniu, dlžník nie je zbavený zodpovednosti a nadobúdateľ nemôže nadobudnúť majetok premlčaním.

8. Ulpian, O povinnostiach prokonzula, kniha VI.

Pre majetok nenarodeného dieťaťa musí byť ustanovený kurátor a prokonzul, aby bol bezpečný, vyžaduje, aby dal takú zábezpeku, akú by prijal spoľahlivý človek. Ide o prípad, keď sa vymenovanie neuskutoční po vyšetrovaní, pretože ak sa vyšetrovanie uskutoční, zábezpeka nebude potrebná.

9. Neratius, Pergameny, kniha I.

Keď senát povolí vymenovanie kurátorov na predaj majetku, neopravňuje veriteľov nakladať s ním, aj keď ho po udelení tohto privilégia radšej predajú; pretože hoci títo majú právo vybrať si, koho chcú, predsa len po výbere jedného kurátora nesmú požiadať o iného. Je oveľa spravodlivejšie, aby sa toto pravidlo dodržiavalo v prípade, keď kurátor, ktorý bol určený na predaj majetku, zomrie pred uzavretím transakcie; v tomto prípade sa totiž musí určiť iný kurátor na vybavenie celej záležitosti a dedič prvého kurátora nemôže byť poverený, pretože sa môže stať, že dedič nebude vhodný na túto činnosť, či už z dôvodu pohlavia, alebo slabého veku, alebo vyššieho či nižšieho postavenia bývalého kurátora; a okrem toho môže byť viacero dedičov prvého poručníka a nemusí byť vhodné, aby túto činnosť vykonávali všetci, alebo sa môže uviesť nejaký dôvod, prečo by mal byť touto povinnosťou poverený jeden z nich a nie ostatní.

10. Ulpian, O edikte, kniha XVI.

Julianus hovorí, že tí, ktorým prétor zakázal spravovať ich majetok, nemôžu nikomu nič previesť, pretože nad majetkom nemajú žiadnu kontrolu, keďže sú vylúčení z výkonu svojich občianskych práv.

(1) Kurátor nepríčetného môže legálne odovzdať svoj vlastný majetok ako majetok patriaci spomínanému nepríčetnému a previesť jeho vlastníctvo; ak by však odovzdal majetok nepríčetného ako majetok patriaci jemu samému, treba povedať, že neprevádza vlastníctvo, pretože tak neurobil pri vybavovaní záležitostí nepríčetného.

11. Paulus, O Plautiovi, kniha VII.

Záložné právo, ktoré dal kurátor nepríčetnej osoby, je platné, ak sa tak stalo preto, že to vyžadoval prospech tejto osoby.

12. Marcellus, Digesty, kniha I.

Je stanovené, že majetok nepríčetného nemôže byť venovaný na náboženské účely agnátom alebo iným kurátorom prvého; agnát nepríčetného totiž nemá absolútne právo odcudziť jeho majetok, ale môže tak urobiť len vtedy, ak to vyžaduje správa jeho záležitostí.

13. Gaius, O provinčnom edikte, kniha III.

Kuratórium šialenca alebo utrácajúceho sa podľa zákona Dvanástich tabúl často udeľuje inej osobe ako príbuznému a prétor môže zveriť správu jeho majetku inej osobe; a to v prípade, keď sa osoba určená zákonom javí ako nevhodná na správu poručenia.

14. Papinianus, Názory, kniha V.

Manžel nesmie byť ustanovený za poručníka svojej manželky, ak nie je duševne zdravý.

15. Paulus, Sentencie, kniha III.

Žene, ktorá žije roztopašne, možno zakázať správu vlastného majetku.

(1. Privilégium nad majetkom kurátora je vyhradené v prospech nepríčetnej osoby oboch pohlaví. Roztopašné a všetky ostatné osoby, hoci sa o nich v edikte nehovorí, majú na základe dekrétu právo na podobné privilégium vo vzťahu k majetku kurátora.

16. Tryphoninus, Disputácie, kniha XIII.

Ak otec svojou vôľou ustanoví kurátora pre svojho syna, ktorý je nepričetný, hoci môže mať viac ako dvadsaťpäť rokov, prétor by ho mal potvrdiť v súlade s vôľou jeho otca; právo ustanoviť kurátora tohto druhu totiž prislúcha prétorovi, ako sa uvádza v reskripte božského Marka.

(1) Z toho vyplýva, že ak otec určí poručníka pre svojho syna, ktorý je príživníkom, prétor by mal rešpektovať jeho želanie a vymenovať toho istého poručníka. Existuje istá pochybnosť, či sa toto pravidlo vzťahuje na všetky prípady; ak totiž otec závetom nič nezabezpečil, mal by prétor zakázať uvedenému synovi spravovať jeho majetok, najmä ak má tento miano sám deti?

(2) Otec má však aj iný spôsob, ako zabezpečiť svoje vnúčatá, keď ich ustanoví za svojich dedičov a svojich synov vydedí; môže im totiž odkázať určitú časť svojho majetku, ktorá bude postačovať na výživu jeho synov, pričom uvedie nevyhnutnosť a dôvod, ktorý ho k tomuto kroku viedol; alebo ak nemá pod kontrolou žiadne vnúčatá, pretože sa narodili po emancipácii syna, môže ich ustanoviť za svojich dedičov pod podmienkou, že ich emancipuje ich výdavkový otec.

(3) Čo však v prípade, ak by spendthrift otec nedal súhlas na ich emancipáciu? Vôľa poručiťľa musí byť za každých okolností dodržaná, aby si sudca nemyslel, že ten, koho otec po náležitej úvahe považoval za spendthrift, je napriek svojmu zlyhaniu človekom s dobrými obchodnými schopnosťami.

17. Gaius, O manumíciách, kniha I.

Kurátor duševne chorého nemôže za žiadnych okolností udeliť slobodu jeho otrokovi, pretože ide o záležitosť, ktorá nepatrí do jeho správy; pri nakladaní s majetkom duševne chorého ho totiž odcudzuje len vtedy, ak sa týka správy jeho poručníckych záležitostí, a preto ak nejaký majetok odcudzí formou darovania, prevod nebude mať žiaden účinok, ak to neurobí z dôvodu nejakej veľkej výhody, ktorú poskytne duševne chorému, po prešetrení súdom.

Knihá XXVIII

1. Kto môže spísať závet a akým spôsobom sa má vykonať.
2. O ustanovovaní a vydedení detí a posmrtných dedičov.
3. O nezákonných, neplatných a porušených závetoch.
4. Pokiaľ ide o výmazy, zrušenia alebo dodatky k závetu.
5. Pokiaľ ide o ustanovenie dedičov.
6. Pokiaľ ide o obyčajnú a pupilárnu substitúciu.
7. Pokiaľ ide o podmienky vymenovania.
8. Pokiaľ ide o právo na prerokovanie.

Tit. 1. Kto môže robiť závetý a akým spôsobom sa majú vykonávať.

0. Modestinus, Pandekty, kniha II.

Závet je zákonným vyjadrením našej vôle, pokiaľ ide o to, čo si niekto želá, aby sa urobilo po jeho smrti.

(23) Labeo, Skratky posledných diel Javolena, kniha I.

Od závetcu sa v čase, keď robí závet, vyžaduje zdravý rozum, ale telesné zdravie nie je nevyhnutné.

2. Papinianus, Otázky, kniha XIV.

Vykonanie závetu nie je súkromným právom, ale vecou verejného práva.

3. Gaius, Inštitúcie, kniha II.

Ak sa pýtame, či je závet platný, mali by sme najprv zistiť, či ten, kto ho vyhotovil, mal na to právo, a potom, ak ho mal, mali by sme zistiť, či bol vyhotovený v súlade s pravidlami občianskeho práva.

(1) Ulpian, O Sabínovi, kniha VI.

Uvažujme, v akom veku môžu muži alebo ženy spísať závet. Lepší názor je, že muži musia dosiahnuť vek štrnásť rokov a ženy vek dvanásť rokov, aby splnili zákonné požiadavky. Stačí, aby účastník konania dosiahol štrnásť rokov, aby mohol spísať závet, alebo musí tento vek prekročiť? Predpokladajme, že osoba narodená na Kalendy januára spíše závet v deň svojich štrnástych narodenín, bude takýto závet platný? Ja tvrdím, že bude platná, a idem ešte ďalej a hovorím, že ak urobil závet v deň predchádzajúci Kalendám januára po šiestej hodine nočnej, jeho závet bude platný, pretože podľa Marciána sa vtedy považuje za osobu, ktorá dovŕšila štrnásty rok.

4. Gaius, O provinčnom edikte, kniha LXX.

Ak je jednotlivec pod kontrolou svojho otca, nemá právo spísať závet; a to do takej miery, že aj keby mu otec dal povolenie, napriek tomu nemôže zákonne spísať závet.

5. Osoby, ktoré sú hluché a nemé, nemôžu spísať závet, ale ak sa niekto stane nemým alebo hluchým v dôsledku choroby alebo inej nehody po spísaní závetu, bude stále platný.

(0) Aemilius Macer, O dvadsaťpercentnom dedičskom práve, kniha I.

Ak osoba, ktorá je nemá alebo hluchá, získa povolenie od cisára spísať závet, bude platný.

5120. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Závet spísaný osobou, ktorá bola v moci nepriateľa, nie je platný, aj keby sa vrátil.

(23) Ak bol niekomu zakázaný oheň a voda, nebude platný žiadny závet, ktorý urobil predtým alebo neskôr, a akýkoľvek majetok, ktorý vlastnil v čase svojho odsúdenia, sa skonfiškuj; alebo ak sa nezdá byť dostatočne hodnotný, aby sa to mohlo urobiť, ponechá sa jeho veriteľom.

(24) Osoby, ktoré boli deportované na ostrov, sú v rovnakom postavení.

(25) Tí, ktorí boli odsunutí na ostrov, a takí, ktorým bolo zakázané zostať v Taliansku alebo vo vlastnej provincii, si však zachovávajú právo spísať závet.

(26) Okrem toho tí, ktorí boli odsúdení na boj v aréne alebo na vrhnutie divej zveri, alebo na prácu v baniach, strácajú slobodu a ich majetok sa konfiškuj; z toho je zrejmé, že strácajú právo spísať závet.

0. Ulpian, O edikte, kniha XLV.

Ak niekto obvinený zo zločinu zomrie vo väzení skôr, ako bude odsúdený, jeho závet bude platný.

23. Paulus, Názory, kniha III.

Ak človek prišiel o ruky, môže spísať závet, aj keď nie je schopný písať.

9. Ulpianus, O Sabinovi, kniha X.

Rukojemníci nemôžu spísať závet, ak im na to nie je udelené povolenie.

10. Julianus, Digesty, kniha XLII.

Podľa Lex Cornelia sa závety tých, ktorí zomreli, keď boli v moci nepriateľa, potvrdzujú, ako keby tí, ktorí ich vykonali, nikdy neboli v rukách nepriateľa, a ich majetky prechádzajú na toho, kto má na ne nárok podľa závetných ustanovení. Preto v prípade, že otrok je ustanovený za dediča osobou, ktorá zomrela, keď bola v moci nepriateľa, stane sa slobodným a dedičom

závetcu, či už chce alebo nechce; hoci sa nesprávne hovorí, že je nevyhnutným dedičom, pretože syn človeka, ktorý zomrel, keď bol v rukách nepriateľa, musí prevziať záväzok z dedičstva, aj keď nechce, hoci nemožno povedať, že je jeho dedičom, keďže v čase jeho smrti nebol pod jeho kontrolou.

11. Marcianus, Inštitúcie, kniha IV.

Tí, ktorí boli zajatí lupičmi, keďže zostali slobodní, môžu spísať závet.

0. Okrem toho tí, ktorí vykonávajú povinnosti vyslancov v cudzích krajinách, môžu spísať závet.

1. Ak sa niekto odsúdený za hrdelný zločin odvolá a medzitým, kým prebieha odvolacie konanie, spíše závet a potom zomrie, jeho závet je platný.

13. Paulus, Pravidlá, kniha II.

2. Ak otrok manumitovaný na základe závetu svojho pána nevie, že tento je mŕtvy a že dedič vstúpil do jeho majetku, nemôže spísať závet, aj keď už môže byť otcom rodiny a vlastným pánom; pretože ten, kto si nie je istý svojím stavom, nemôže urobiť absolútne závetné nakladanie s majetkom.

14. Ulpian, O edikte, kniha XII.

Tí, ktorí majú nejaké pochybnosti, pokiaľ ide o ich stav, alebo sa v ňom mýlia, nemôžu vykonať závet; ako uviedol božský Pius v jednom reskripte.

15. Pomponius, Pravidlá.

Platí, že syn pod otcovskou kontrolou, otrok iného, posmrtné dieťa a hluchá osoba majú právo nadobúdať na základe závetu; lebo hoci ho nemôžu vykonať, predsa môžu nadobudnúť majetok na základe závetu, či už pre seba, alebo pre iných.

(1) Marcellus poznamenáva, že aj nepríčetná osoba má právo prijať na základe závetu, hoci ho nemôže vykonať; preto sa rozumie, že strana má toto právo, pretože môže nadobudnúť pre seba buď dedičstvo, alebo poručníctvo, pretože právo podať osobnú žalobu nadobúdajú aj strany, ktoré si toho nie sú vedomé, ale sú pri zmysloch.

16. Paulus, Sentencie, kniha III.

Ak strana stratí rozum z dôvodu telesnej choroby, nemôže vyhotoviť závet, pokiaľ tento stav trvá.

(1) Ulpianus, O Sabinovi, kniha I.

Ten, komu je zákonom zakázané spravovať vlastný majetok, nemôže spísať závet, a ak by ho aj spísal, nebude právne platný. Ak však závet spísal pred zákazom, bude platný. Preto je rozumné, že nemôže byť navrhnutý za svedka závetu, keďže nemá právo sám ho spísať.

0. Ak bol niekto odsúdený za verejné pohoršenie, v dekréte senátu sa uvádza, že nemôže spísať závet; preto ho nemôže ani vykonať, ani byť ponúknutý ako svedok na dôkaz závetu iného závetcu.

(1) Modestinus, Pandekty, kniha V.

Ak syn pod otcovskou kontrolou, poručník alebo otrok spíše závet a zapečatí ho, vlastníctvo majetku, ktorý je v ňom uvedený, nemožno udeliť odkazovníkom, aj keby bol závetcom syn, ktorý je samostatný, alebo poručník, ktorý dosiahol vek puberty, alebo otrok, ktorý by sa stal slobodným, v čase svojej smrti; z toho dôvodu, že závet spísaný niekým, kto na to nemá právo, je neplatný.

18. Ulpian, O Sabinovi, kniha I.

Ak je dedič ustanovený závetom, nemôže byť jeho svedkom. Opačné pravidlo sa vzťahuje na odkazovníka a na toho, kto je ustanovený za poručníka, pretože takéto osoby môžu vystupovať ako svedkovia, ak neexistuje iná prekážka; ako napríklad v prípade, keď strana nedosiahla pubertu alebo bola pod kontrolou závetcu.

0. Pojem "kontrola" sa vzťahuje nielen na deti, ktoré sú v moci svojho otca, ale aj na toho, koho závetca vykúpil z rúk nepriateľa, hoci je stanovené, že takáto osoba nie je otrokom, ale je len držaná pod kontrolou, kým nezaplatí výkupnú sumu.

1. Na druhej strane si možno položiť otázku, či môže byť otec navrhnutý za svedka závetu, ktorým jeho syn disponuje so svojím peculium castrense. A Marcellus v desiatej knihe Digest uvádza, že môže byť svedkom a že ním môže byť aj jeho brat.

2. Okrem toho to, čo sme uviedli v súvislosti so svedectvom osôb, ktoré sú pod kontrolou závetcu a ktorým je znemožnené svedčiť o závete, sa vzťahuje na všetky prípady, keď sa uzatvára akýkoľvek druh obchodu, prostredníctvom ktorého sa nadobúda majetok.

3. Za svedka nemožno navrhnúť ani nepríčetnú osobu, pretože nie je príčetná. Ak však má jasné intervaly, môže svedčiť počas ich trvania; závet, ktorý spísal pred tým, ako sa stal nepríčetným, bude platný; a mal by mať nárok na vlastníctvo majetku v súlade s podmienkami závetu.

4. Myslím si, že svedkom závetu nemôže byť ten, kto bol odsúdený za spreneveru, pretože jeho svedectvo na súde je zakázané.

5. Žena nemôže vystupovať ako svedok závetu, hoci môže byť svedkom na súde; ako to ustanovuje Lex Julia de Adulteriis, ktorý zakazuje svedkovi, ktorý bol odsúdený za cudzoložstvo, svedčiť alebo podať výpoveď.

6. Otrok sa nemôže zúčastniť na formalitách spojených s vykonaním závetu, a to veľmi správne, keďže nemá žiadny podiel na právach priznaných občianskym právom, ba ani na právach priznaných prétorským ediktom.

7. Staroveké authority sa domnievali, že tí, ktorí sú predvolaní, aby sa zúčastnili na slávnostných formalitách závetu, by mali zostať až do ukončenia poslednej atestácie.

8. Nevyžadujeme však, aby svedok rozumel jazyku závetu; veď božský Marcus v reskripte adresovanom Didiovi Juliánovi to uviedol s ohľadom na svedka, ktorý neovláda latinský jazyk; stačí totiž, ak svedok svojimi zmyslami vníma, za akým účelom bol predvolaný.

9. Ak sú svedkovia zadržaní proti svojmu súhlasu, authority zastávajú názor, že závet nie je platný.

23. Ten istý, O Sabinovi, kniha II.

Meno dediča má byť vyslovené jasne, aby ho bolo počuť. Závetca teda môže dedičov buď spomenúť menom, alebo ich mená napísať, ale ak ich spomenie, musí tak urobiť zreteľne. Čo znamená výraz "zreteľne"? Neznamená to, že sa to musí urobiť verejne, ale takým spôsobom, aby mená mohli počuť, nie však všetci, ale svedkovia závetu; a ak je svedkov viac, stačí, aby ich počul počet stanovený zákonom.

23. Ak chce závetca zmeniť svoj závet, je stanovené, že všetko sa musí urobiť znova od začiatku. Vystáva však otázka, či po splnení zákonných formalít môže slovne alebo písomne vysvetliť niečo, čo sa môže stať, že je v jeho závete nejasné. Ako napríklad v prípade, keď odkáže Stichusovi, hoci má niekoľko otrokov tohto mena, a neuviedol, na ktorého z nich sa odvoláva; alebo keď odkáže Titiovi, hoci má niekoľko priateľov, ktorí sa volajú Titius; alebo keď sa pomýlil buď v mene, titule alebo priezvisku účastníka, ale nepomýlil sa v súvislosti s odkázaným predmetom; môže potom uviesť, čo mal na mysli? Myslím si, že môže, pretože tým nič neprezradí, ale len poukáže na to, čo bolo uvedené. Ak by však následne k

odkazu pripojil poznámku, či už ústne alebo písomne, alebo pridal určitú sumu, alebo uviedol meno odkazovníka, ktoré ešte nevyplnil, alebo uviedol druh peňazí, ktorými sa má odkaz vyplatiť, bude konať v súlade so zákonom? Myslím si, že aj druh peňazí, ktorý sa má vyplatiť, môže určiť dodatočne, pretože ak tak neurobil, bude to potrebné určiť s odkazom, a to buď z dokumentov vyhotovených v rovnakom čase, alebo v súlade so zvyklosťami jeho rodiny alebo provincie.

24. V prípade závetov, keď sú svedkovia požiadaní, aby sa dostavili na ich osvedčenie, platí, že ak boli predvolaní na iný účel, nebudú kompetentní; a v tomto prípade je potrebné chápať, že aj keď mohli byť požiadaní, aby sa dostavili, alebo boli zhromaždení na iný účel, a predtým, ako budú vystupovať ako svedkovia, boli informovaní, že majú byť na tento účel použítí, môžu legálne vystupovať ako svedkovia.

25. Závet musí byť vyhotovený len s ohľadom na seba samého, a to v prípade, že sa doň nezavádza nič cudzie, čo by bolo v rozpore s účelom listiny; ak sa však vykoná akýkoľvek úkon súvisiaci so závetom, platnosť závetu tým nie je dotknutá.

23. Ten istý, O edikte, kniha XXXIX.

Aby sa súčasne získal zákonný počet svedkov, možno predvolať otca, syna a akékoľvek iné osoby, ktoré sú pod jeho kontrolou.

23. Na zistenie stavu svedkov treba brať do úvahy čas, keď pripojili svoje pečate k závetu, a nie čas, keď závetca zomrel. Ak teda v čase, keď pripojili svoje pečate, boli na to spôsobilí, nemožno spochybníť platnosť závetu, ak by sa svedkom neskôr niečo stalo.

24. Ak vezmem prsteň od samotného závetca a použijem ho na zapečatenie jeho závetu, ten bude platný, rovnako ako keby som ho zapečatil iným prsteňom.

25. Ak by pečate porušil sám závetca, závet sa nebude považovať za zapečatený.

26. Ak jeden zo svedkov nepodpísal svoje meno, ale napriek tomu pripojil svoju pečať, platí to isté, ako keby nebol prítomný; a ak ju podpísal (ako to mnohí robia) bez pripojenia svojej pečate, domnievame sa, že platí to isté pravidlo.

27. Môžeme pripojiť pečať len pomocou prsteňa, alebo ak nepoužijeme prsteň, môžeme tak urobiť pomocou akéhokoľvek iného predmetu, ako to ľudia často robia? Lepší názor je, že pečať možno pripevniť len pomocou prsteňa, pretože musí mať formu a musí na nej byť vyrytý nejaký znak.

28. Niet pochýb o tom, že závet možno zapečatiť v noci.

29. Závet treba považovať za zapečatený, keď sa pečate odtlačili na látku, do ktorej je zabalený.

(1) Same, Disputácie, kniha IV.

Ak pečate závetu poruší závetca a závet bol druhýkrát zapečatený ním samým a siedmimi svedkami, nebude neplatný, ale bude platný podľa prétorského aj občianskeho práva.

0. Florentinus, Inštitúcie, kniha X.

Každý môže vyhotoviť niekoľko kópií toho istého závetu, a niekedy je to skutočne potrebné; napríklad keď sa závetca chystá na cestu po mori a chce zanechať závet za sebou a vziať si so sebou kópiu.

23. Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha V.

Ak niekto, kto spíše závet po tom, čo uviedol prvých dedičov, stratí rečovú schopnosť skôr, ako môže uviesť druhých, je lepší názor, že skôr začal spísať závet, než že ho spísal; tento názor, ako uviedol Verus v prvej knihe Digest, zastával Servius; preto prvých ustanovených dedičov nemôže podľa takéhoto závetu prijať. Preto si Labeo myslí, že je to správne, ak by sa zistilo, že závetca, ktorý závet spísal, chcel ustanoviť viacerých dedičov. Nemyslím si, že Servius zamýšľal niečo iné.

23. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXII.

Kedykoľvek je niekto zákonom vyhlásený za neschopného stať sa svedkom, znamená to, že jeho svedectvo nemožno prijať, a navyše (ako tvrdia niektoré authority), že v jeho prospech nemožno predložiť žiadne svedectvo.

3584. Celsus, Digesty, kniha XV.

"Domitius Labeo svojmu priateľovi Celsovi: Pozdravujem. Pýtam sa, či ho treba zaradiť do počtu svedkov, ktorí po tom, čo boli požiadaní o spísanie závetu, pripojili k nemu svoju pečať, keď tak urobili." "Jubentius Celsus svojmu priateľovi Labeovi, Pozdravujem. Buď nerozumiem bodu, v súvislosti s ktorým sa so mnou chceš poradiť, alebo je tvoja žiadosť o radu určite hlúpa, pretože je smiešne pochybovať o tom, či takáto osoba môže vystupovať ako svedok, keďže sama spísala závet."

(1) Modestinus, Pravidlá, kniha IX.

Otrokovi, aj keď patrí inej osobe, nie je zakázané spísať závet na príkaz závetcu.

0. Paulus, Názory, kniha XIV.

Na základe písomnej listiny, ktorá bola spísaná ako závet, sa nemožno domáhať ničoho, čo by nebolo právoplatne dokončené, a to ani v prípade, že bolo niečo zanechané zverením.

29. Nasledujúcimi slovami, ktoré hlava domácnosti pridala do písomnej listiny, a to: "V prípade, že by sa na základe písomnej listiny, ktorá je súčasťou závetu, nachádzal v nej závet: "Želám si, aby tento závet bol platný, pokiaľ je to možné"; zrejme chcel, aby každý odkaz, ktorý zanechal prostredníctvom uvedenej listiny, bol platný, aj keď by mohol zomrieť ako závetca.

0. Ten istý, Názory, kniha III.

Je vhodné, aby každý svedok závetu podpísal svoje meno vlastnou rukou, ako aj meno strany, ku ktorej závetu pripojil svoju pečať.

23. To isté, Názory, kniha V.

Štátna pokladnica nemôže zabaviť majetok nikoho, kto verejne oznámi, že sa chystá urobiť cisára svojím dedičom.

Tit. 2. Ohľadom ustanovenia a vydedenia detí a posmrtných dedičov.

0. Ulpianus, O Sabinovi, kniha I.

Uvažujme, čo sa rozumie pod pojmom "konkrétne vydedenie". Musí sa uvádzať meno, titul a priezvisko, alebo stačí, ak sa uvedie ktorýkoľvek z nich? Je stanovené, že stačí, ak sa uvedie jeden z nich.

33. Tá istá, Pravidlá, kniha VI.

zastáva názor, že syn je výslovne vydedený týmito slovami: "Nech je vydedený môj syn", aj keď jeho meno nie je výslovne uvedené, ak má porúčiteľ len jedného syna; ak ich má totiž viac, väčšina autorít zastáva názor v súlade s prospechárskejším výkladom, že žiadny zo synov nebude vydedený.

34. Ten istý, O Sabinovi, kniha I.

Tam, kde porúčiteľ neuvádza svojho syna menom, ale len konštatuje, že sa narodil zo Seia, zákonne ho vydedí. A ak by sa o ňom zmieňoval v zmysle zavrnutia, ako napr: "Ten, ktorého nemám spomínať"; alebo "Ten, ktorý nie je mojím synom, ktorý je lupič a gladiátor", lepší názor je, že syn je právne vydedený. To isté pravidlo platí, keď sa o ňom hovorí ako o narodenom z cudzoložného styku.

35. Julianus si myslí, že syn by mal byť bezpodmienečne vydedený, tento názor sme prijali.

36. Syn môže byť zákonne vydedený medzi oddelenými ustanoveniami dvoch dedičov a v tomto prípade bude vylúčený z každého stupňa dedenia, ibaže by ho porúčiteľ vydedil len ako jedného zo svojich dedičov; ak to totiž urobí, vydedenie bude vadné, rovnako ako keby sa vyjadril takto: "Nech je mojím synom ktokoľvek, vydedím ho." Lebo (ako hovorí Julianus) vydedenie tohto druhu je vadné, pretože porúčiteľ chce, aby bol jeho syn vylúčený po tom, čo vstúpil do dedičstva, čo je nemožné.

37. Syn, ktorý je vydedený pred ustanovením dediča, je vylúčený zo všetkých stupňov.

38. V súlade s názorom Scaevola, ktorý považujem za správny, ak je syn vydedený medzi dvoma stupňami dedičstva, je vylúčený z oboch stupňov.

39. Mauricianus správne zastáva názor, že ak sa miešajú dva stupne dedenia, bude akt vydedenia platný, napr: "Prvého dediča ustanovujem za dediča polovice môjho majetku; ak niet prvého dediča, druhý dedič zdedí polovicu môjho majetku a tretí druhú polovicu. Vydedím svojho syna, ak nie je tretí dedič, a namiesto neho ustanovím štvrtého"; syn je totiž v tomto prípade vylúčený z každého stupňa.

40. Ak otec vykoná závet takým spôsobom, že vylúči svojho syna v prvom stupni a vydedí ho len v druhom stupni, Sabinus, Cassius a Julianus zastávajú názor, že po vylúčení prvého stupňa začína závet platiť od toho stupňa, z ktorého bol syn vydedený. Tento názor by sa mal schváliť.

(0) Ten istý, O Sabinovi, kniha III.

Stanovuje sa, že každý človek môže ustanoviť posmrtné dieťa za svojho dediča bez ohľadu na to, či je ženatý alebo nie. Manžel sa totiž môže zrieknuť svojej manželky a ten, kto neuzavrel manželstvo, to môže urobiť dodatočne; a ak manžel ustanoví posmrtného dediča, platí, že sa to nevzťahuje len na dieťa, ktoré sa narodilo zo súčasnej manželky poručiteľa, ale aj na dieťa, ktoré sa ešte nenarodilo, a skutočne sa môže narodiť z ktorejkoľvek manželky, nech je to ktokoľvek.

36. Javolenus, O Cassiovi, kniha I.

Preto ak muž ustanovil posmrtného dediča a po vykonaní závetu sa znovu ožení, platí, že bol ustanovený ten, kto je potomkom z následného manželstva.

(1) Ulpián, O Sabínovi, kniha III.

Vznikla otázka, či človek, ktorý nemá úplnú reprodukčnú schopnosť, môže ustanoviť posmrtného dediča. Cassius a Javolenus tvrdia, že tak môže urobiť, pretože môže uzavrieť manželstvo a adoptovať deti. Labeo a Cassius tvrdia, že aj ten, kto je dočasne impotentný, môže ustanoviť posmrtného dediča, pretože v tomto prípade nemožno vek ani neplodnosť považovať za prekážku.

23. Ak však bol dotyčný vykastrovaný, Julianus, nasledujúc názor Prokulia, si myslí, že nemôže ustanoviť posmrtného dediča. Taká je súčasná prax.

24. Hermafrodit môže ustanoviť posmrtného dediča, ak v jeho telesnej stavbe prevládajú mužské orgány.

23. Paulus, O Sabinovi, kniha I.

24. Ak by syn, ktorý je pod otcovou kontrolou, prešiel v závete svojho otca a zomrel by počas jeho života, závet nie je platný, a ak existuje predchádzajúci závet, neporuší sa. Toto pravidlo platí aj v súčasnosti.

23. Pomponius, O Sabinovi, kniha I.

Ak vydedím svojho syna ustanovením dediča v prvom stupni, ale nevydedím ho z druhého stupňa náhradného dedičstva, a ak v čase, keď prvý ustanovený dedič váha, či vstúpi do dedičstva alebo nie, syn zomrie, druhý dedič podľa pravidla, ktoré sme prijali, nebude mať žiadne práva zo závetu z dôvodu, že bol na začiatku nesprávne ustanovený, pretože syn nebol vydedený z druhého stupňa. Ak by k tomu došlo v prípade posmrtno narodeného dieťaťa, takže by sa narodilo za života otca, ktorým

bolo vydedené, a potom by zomrelo, treba sa domnievať, že to isté pravidlo platí aj vo vzťahu k náhradnému dedičovi, pretože keď sa toto dieťa narodilo, zaujalo miesto toho, ktorý ho prežil.

(23) Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Ak niekto, kto z dôvodu veku alebo zlého zdravotného stavu nemôže mať deti, ustanoví posmrtných dedičov, porušuje sa predchádzajúca vôľa, pretože treba brať do úvahy skôr prirodzenosť človeka a jeho schopnosť plodiť deti než dočasnú vadu alebo chorobu, v dôsledku ktorej je človek zbavený schopnosti plodiť deti.

40. Ak však muž ustanoví za svojho dediča posmrtné dieťa, ktoré sa má narodiť z manželky iného, ustanovenie nebude právne platné z dôvodu, že je nečestné.

41. Ak vydedím svojho syna a vynechám svojho vnuka, ktorý sa narodil spomínanému synovi, a za svojho dediča ustanovím inú osobu a môj syn prežije, aj keby zomrel skôr, ako sa vstúpi do môjho majetku, môj vnuk napriek tomu nemôže porušiť moju vôľu; tak to tvrdia Julianus, Pomponius a Marcellus. Iný je prípad, keď je môj syn v rukách nepriateľa a tam zomrie, pretože v tomto prípade môže môj vnuk zrušiť moju poslednú vôľu, keďže keď jeho starý otec zomrel, právo syna bolo v pozastavení a nezaniklo, ako v prvom prípade. Ak však ustanovený dedič odmietne dedičstvo, vnuk bude zákonným dedičom, keďže tieto slová "ak by zomrel bez závetu" sa vzťahujú na čas, keď závet prestal platiť, a nie na čas, keď účastník konania zomrel.

42. Ak však ustanovím posmrtného dediča, ktorý sa narodí zo ženy, s ktorou je nesprávne uzavrieť manželstvo, Pomponius si nemyslí, že závet je porušený.

43. Ak mám adoptovanú sestru, môžem ustanoviť jej posmrtné dieťa za svojho dediča z toho dôvodu, že ak sa adopcia zruší, môžem sa s ňou oženiť.

41. Pomponius, O Sabinovi, kniha I.

Dieťa, ktoré sa ešte nenarodilo, možno veľmi vhodne ustanoviť za dediča, a to za týchto podmienok: "Ak sa mi počas môjho života alebo po mojej smrti narodí dieťa, ustanovujem ho za svojho dediča. Ak sa vynechá jedna z týchto podmienok a dieťa sa narodí, pokiaľ ide o tú, ktorá sa vynechala, závet sa poruší, pretože sa má za to, že uvedené dieťa sa nenarodilo pod podmienkou, za ktorej bolo závetom ustanovené za dediča.

(1) Paulus, O Sabinovi, kniha II.

(2) V prípade riadnych dedičov je úplne zrejmé, že pokračovanie vlastníctva právne zostáva, takže sa zdá, že nedochádza k dedeniu; pretože za vlastníkov majetku by sa mali považovať tí, ktorí sa už za života svojho otca považovali za vlastníkov, ktorí toto postavenie zastávali. Preto sa syn rodiny nazýva tak, ako sa otec nazýva otcom rodiny, takže len prívlastkom sa rodič odlišuje od dieťaťa. Preto sa po smrti otca deti nepovažujú za osoby, ktoré získali dedičstvo, ale skôr za osoby, ktoré získali voľnú správu majetku. Z tohto dôvodu sú vlastníkmí, aj keď neboli ustanovení za dedičov, pretože neexistuje dôvod, prečo by nemal mať právo vydediť tých, ktorých predtým mal právo vydať.

0. Ulpián, O Sabínovi, kniha IX.

Keď sa hovorí, že narodenie dieťaťa ruší závet, pod pojmom "narodenie" treba rozumieť aj prípady, keď bolo dieťa vyňaté z lona matky chirurgickým zákrokom. V tomto prípade totiž dieťa ruší vôľu za predpokladu, že sa narodilo pod otcovskou kontrolou.

0. Ale čo ak by sa dieťa narodilo zdeformované, ale stále zdravého rozumu; bola by v tomto prípade vôľa porušená? Treba sa domnievať, že áno.

0. Julianus, Digesty, kniha XXIX.

V závete sa uvádza nasledovné: "Ak by sa mi narodilo dieťa, ustanovujem ho za dediča dvoch tretín môjho majetku a svoju manželku ustanovujem za dedičku zvyšnej tretiny; ak by sa mi však narodila dcéra, ustanovujem ju za dedičku jednej tretiny môjho majetku a svoju manželku za dedičku zvyšných dvoch tretín." V prípade, že sa narodí syn aj dcéra, treba rozhodnúť, že majetok sa rozdelí na sedem častí, z ktorých syn má nárok na štyri, manželka na dve a dcéra na jednu časť. V súlade s vôľou poručiťa by teda syn mal mať dvakrát toľko ako manželka a manželka dvakrát toľko ako dcéra, a hoci podľa prísneho právneho pravidla by sa mohlo konštatovať, že závet bol porušený; keďže si však poručiťel želal, aby jeho manželka mala niečo v prípade, že sa narodí jedno zo spomínaných detí, z ľudskoprávnych pohnútok sa pristúpilo k tomuto výkladu, a jednoznačne ho prijal aj Juventius Celsus.

45. Podľa pravidla občianskeho práva sa stanovilo, že raz udelený majetok nemožno odňať; preto v prípade, že je otrokovi nariadené, aby sa stal slobodným a dedičom, aj keď by ho jeho pán tým istým závetom zbavil slobody, má napriek tomu nárok na slobodu aj na majetok.

46. Ak je závet formulovaný v nasledujúcich pojmoch: "Nech je Titius mojím dedičom po smrti môjho syna a ja svojho syna vydedím"; nemá to účinok, pretože syn je vydedený po smrti poručiťa, a z tohto dôvodu môže získať vlastníctvo majetku v rozpore so závetom slobodných ľudí svojho otca.

46. Africanus, Otázky, kniha IV.

Ak bolo posmrtné vydedené dieťa v prvom stupni a prešlo v druhom stupni, hoci sa narodilo v čase, keď majetok patrilo dedičom ustanoveným v prvom stupni, platí, že závet je porušený s ohľadom na druhý stupeň, takže ak sa ustanoveným dedičom nepodarí vstúpiť do majetku, samo sa stane dedičom. Ba čo viac, ak dedičia, ktorí boli ustanovení, nevstúpia do dedičstva po jeho smrti, nemôžu tak urobiť náhradní dedičia. Ak by teda posmrtné dieťa, ktoré bolo v prvom stupni vydedené, v druhom stupni prešlo a v treťom stupni bolo vydedené, zomrelo v čase, keď prví dedičia zvažujú, či dedičstvo prijmú, alebo nie, možno sa pýtať, či ak prví odmietnu dedičstvo, či bude patriť tým, ktorí sú ustanovení v treťom stupni, alebo náhradným dedičom. V tomto prípade sa tiež považuje za spravodlivejšie, aby patrila zákonným dedičom. Ak totiž boli ustanovení dvaja dedičia a na miesto každého z nich bol ustanovený náhradný dedič, pričom posmrtné dieťa bolo v prvom stupni vydedené a v druhom stupni prešlo, ak by niektorý z ustanovených dedičov neprijal dedičstvo? aj keď posmrtné dieťa mohlo byť vylúčené? aj tak nemôže byť prijatý náhradný dedič.

47. Hoci sa všeobecne tvrdí, že pravidlo, ktoré má odkaz na stupeň, v ktorom dieťa prešlo, neplatí, nie je to pravda v každom prípade; ak bol totiž syn ustanovený za dediča v prvom stupni, nemal by byť vydedený v náhradnom dedičstve. Preto ak boli syn a Titius ustanovení za dedičov a Maevius bol nahradený Titiom, pričom Titius dedičstvo odmietol, Maevius doň môže vstúpiť, aj keď syn nemusel byť vydedený v druhom stupni.

48. Ak by niekto vo svojom závete urobil nasledujúce vyhlásenie: "Vydedil som toho a toho, o ktorom viem, že nie je mojím synom"; takáto doložka nebude mať žiadnu platnosť ani účinok, ak sa preukáže, že osoba, na ktorú sa odkazuje, je synom poručiteľa; pretože syn sa nepovažuje za vydedeného len preto, že jeho otec sa o ňom vtedy vyjadril pohrdavo a dodal, že ho vydedil z tohto dôvodu, a ak sa preukáže, že otec sa mýlil, pokiaľ ide o jeho motív na vydedenie.

48. Ulpián, O Sabínovi, kniha I.

To isté pravidlo platí, ak by poručiteľ povedal: "Vydedil som Toho a Toho, syna Toho a Toho,"

a omylom mu pripísal cudzoložného otca.

49. Africanus, Otázky, kniha IV.

Ak je syn ustanovený za dediča svojím otcom, ktorý mu odovzdá posmrtné narodené dieťa, a potom ho nahradí jeho vnuk, ktorý je synom uvedeného dediča, a syn medzitým zomrie a posmrtné narodené dieťa by sa nemalo narodiť, uvedený vnuk bude dedičom svojho otca aj starého otca. Ak však syna nikto nenahradí a on sám je ustanovený za dediča, potom z dôvodu,

že v čase, keď syn zomrel, začína byť isté, že nebude žiaden dedič podľa závetu, sa samotný syn stane dedičom svojho otca, ak ten zomrie zo zákona; presne tak, ako sa to často stáva, keď je syn, ktorý je pod kontrolou svojho otca, ustanovený za dediča pod nejakou podmienkou a zomrie skôr, ako ju splní.

(1) Florentinus, Inštitúcie, kniha X.

Synovia môžu byť vydedení aj za nasledujúcich podmienok: "Nech je môj syn vydedený"; "Môj syn bude vydedený".

(1) Ulpian, O edikte, kniha LVII.

Mnohí otcovia vydedia svoje deti nie z dôvodu nejakej potupy alebo preto, aby im ublížili, ale s ohľadom na ich vlastné blaho (ako napríklad tí, ktorí nedosiahli pubertu), a odkážu im svoj majetok do poručníctva.

51. Paulus, O Vitelliovi, kniha I.

Istý muž ustanovil svoju dcéru za jediné dedičku svojho majetku a odkázal desať aurei svojmu synovi, ktorý bol pod jeho kontrolou, a dodal: "Môj syn bude vydedený, pokiaľ ide o zvyšok môjho majetku." Vznikla otázka, či ho možno považovať za vydedeného zo zákona. Scaevola odpovedal, že sa nezdá, že by bol riadne vydedený, a počas diskusie o tejto otázke dodal, že vydedenie je neplatné, pretože dieťa nemôže byť zákonne vydedené, ak sa to týka len určitého pozemku; a že prípad je iný, ak je niekto ustanovený za dediča, a to z toho dôvodu, že ustanovenie sa chápe ako podliehajúce najliberálnejšiemu výkladu, ale vydedenie by sa nemalo podporovať.

52. Modestinus, Pandekty, kniha II.

Ak je syn ustanovený za dediča pod nejakou podmienkou, a kým táto podmienka trvá, dá sa arogovať, prestane byť nevyhnutným dedičom.

53. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha II.

Ak by som svojho syna menom vydedil a potom ho ustanovil za svojho dediča, bude mojím dedičom.

54. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha XVII.

Keď je posmrtné dieťa ustanovené za dediča pod určitou podmienkou a táto podmienka sa splní pred jeho narodením, závet sa narodením uvedeného posmrtného dieťaťa neporuší.

55. Papinianus, Otázky, kniha XII.

56. Ak otec po emancipácii, ktorú udelil svojmu synovi, nad ním opäť obnoví vládu aroganciou, uviedol som, že vydedenie, ktoré predtým vykonal jeho otec, bude na ujmu jeho práv; takmer v každom práve je totiž vhodné dodržiavať, že adoptovaný syn nemôže byť nikdy chápaný ako ten, kto má takýto vzťah k svojmu skutočnému otcovi, aby sa zabránilo tomu, že pravda prirodzenosti bude zatemnená iba formalitou; takže syn sa nepovažuje za toho, kto bol uvedený do starostlivosti svojho otca, ale za toho, kto bol vrátený pod jeho kontrolu. V naznačenom prípade si myslím, že nie je veľký rozdiel v tom, či otec svojho vydedeného syna povýšil buď na svojho syna, alebo na svojho vnuka.

56. Ak je Titius ustanovený za dediča a adoptovaný namiesto vnuka a potom syn, ktorý bol považovaný za otca uvedeného vnuka, zomrie, závet sa poruší dedením vnuka, pokiaľ ide o toho, kto bol ustanovený za dediča.

57. Paulus, Otázky, kniha IX.

Ak sa posmrtné dieťa určené za dediča pod nejakou podmienkou narodí počas trvania tejto podmienky a za života svojho otca, poruší sa tým závet.

58. Ten istý, Názory, kniha XII.

Titius ustanovil dediča na základe závetu a keďže mal syna, vydedil ho takto: "Nech sú všetci ostatní moji synovia a dcéry vydedení." Paulus bol toho názoru, že syn bol zrejme vydedený zo zákona. Keď sa ho potom opýtali, či syn, o ktorom sa otec domnieval, že je mŕtvy, mohol byť považovaný za vydedeného, odpovedal, že v súlade s uvedeným prípadom boli synovia a dcéry konkrétne vydedení, ale pokiaľ ide o prípad otca, ktorý sa mýlil v súvislosti so smrťou svojho syna, túto otázku by mal určiť súd.

59. Lucius Titius pri spisovaní svojho závetu v meste, keď mal vnučku od svojej dcéry, ktorá bola v tom čase na vidieku a bola tehotná, uviedol, že jej nenarodené dieťa má byť dedičom časti jeho majetku. Pýtam sa, či práve v deň, keď Titius v meste spísal svoj závet, okolo šiestej hodiny, jeho vnučka Maevia porodila na vidieku dieťa mužského pohlavia; či je takéto určenie platné, keďže v čase spisania závetu bolo dieťa už narodené? Paulus odpovedal, že podmienky závetu sa zrejme vzťahovali na pravnuka, ktorý sa mal narodiť po spísaní závetu; ak sa však, ako v uvedenom prípade, vnučka poručiťa narodila v ten istý deň, keď bol spísaný závet, a pred jeho spísaním, aj keď poručiťel o tejto skutočnosti možno nevedel, predsa sa musí považovať, že ustanovenie bolo vykonané zákonne; a tento názor je v súlade so zákonom.

60. Paulus, Rozhodnutia, kniha III.

Ak syn pod otcovou kontrolou slúži v armáde, mal by byť, rovnako ako každý civil, ustanovený za dediča alebo vydedený otcom podľa mena; pretože edikt božského Augusta, ktorým sa stanovilo, že otec nesmie vydediť svojho syna, keď je v armáde, bol zrušený.

61. Ten istý, O Neratiovi, kniha III.

Otec môže ustanoviť za svojho dediča posmrtné dieťa, ktoré pochádza z neho a z ktorejkoľvek vdovy, nech je to ktokoľvek.

62. Tryphoninus, Disputácie, kniha XX.

Syn, ktorého otec ustanovil za dediča v čase, keď bol pod jeho kontrolou, závisiacou od určitej podmienky, s ktorou nemal nič spoločné, a ktorý bol vydedený, keď sa táto podmienka nespĺnila, zomrel v čase, keď ešte trvala podmienka jeho ustanovenia, ako aj jeho vydedenia. Rozhodol som, že syn bol po svojej smrti dedičom svojho závetného otca, keďže počas jeho života nebol ani dedičom podľa závetu, ani nebol vydedený. Ak je syn ustanovený za dediča určitého dedičského podielu, môže byť po synovej smrti ustanovený jeho spoludedič.

(1) Syn pod otcovou kontrolou, ktorý bol vo vojenskej službe, spísal závet, ktorým disponoval so svojím peculium castrense, pričom mal zároveň syna pod svojou kontrolou. Po jeho odchode zo služby a smrti jeho otca, ktorý bol zároveň starým otcom; vznikla otázka, či bol jeho závet porušený. V skutočnosti nikoho neadoptoval, ani sa mu v poslednom čase nenarodil žiadny syn, ani mu nebol odňatý najbližší dedič, aby na jeho miesto mohol nastúpiť ďalší v poradí; napriek tomu začal mať pod kontrolou osobu, ktorá predtým v tomto postavení nebola, a zároveň sa stal hlavou rodiny a jeho vlastný syn sa stal podriadeným jeho moci. Preto sa jeho vôľa porušila. Ak by však bol jeho spomínaný syn buď vymenovaný, alebo vydedený na základe jeho vôle, nebola by porušená; z toho dôvodu, že moc nezískal žiadnou inováciou z jeho strany, ale prirodzeným chodom vecí.

(2) Ak strana ustanoví dediča, ktorý sa má narodiť z určitej jej manželky, vystavuje sa riziku porušenia svojej vôle, ak sa mu narodí deti z inej ženy.

(3) Ak poručiteľ ustanoví za dediča dieťa, ktoré sa má narodiť z určitej ženy, ktorá v tom čase nemohla byť jeho manželkou, a on sa s ňou neskôr mohol zo zákona oženiť; vzniká otázka, či dieťa narodené za takýchto okolností môže byť dedičom podľa závetu. Napríklad, ak dnes ustanovíte za dediča dieťa, ktoré sa narodilo vám a Titii, a Titia je v tom čase otrokyňou alebo nepľnoletou osobou mladšou ako dvadsaťpäť rokov, alebo preto, že váš otec spravoval jej poručníctvo, alebo ste ho spravovali vy sami, a Titia by sa neskôr stala vašou zákonnou manželkou, buď preto, že získala slobodu, alebo dosiahla vek dvadsaťpäť rokov, právnu plnoletosť, alebo vaše účty ako poručníka boli vystavené; bolo by vaše dieťa, ktoré sa z nej

narodilo, vašim dedičom? Určite nikto nebude pochybovať o tom, že takéto dieťa narodené po tom, ako ste sa s ňou zosobášili, by bolo vašim dedičom, aj keď vzhľadom na svoj vek nemohlo byť v čase spísania závetu zákonne zosobášené. A vo všeobecnosti platí, že vždy, keď sa dedič ustanovený závetom narodí po jeho spísaní, má právo vstúpiť do dedičstva bez ohľadu na to, v akom stave sa žena, ktorá sa následne vydala za závetcu, nachádzala v čase spísania závetu.

(4) Ale čo ak závetca ustanovil za dedičov syna a dcéru, ktorí sa narodili po jeho závete, syna za dve tretiny a dcéru za jednu tretinu svojho majetku bez toho, aby ustanovil nejakého spoludediča alebo nahradil jedného za druhého? Dieťa, ktoré sa narodilo, by bolo jediným dedičom podľa závetu.

63. Scaevola, Otázky, kniha VI.

Gallus uviedol, že posmrtné narodení vnuci mohli byť ustanovení za dedičov za nasledujúcich podmienok, a to "Ak by môj syn zomrel počas môjho života a do desiatich mesiacov po mojej smrti by sa jeho manželke narodili vnuci, či už mužského alebo ženského pohlavia, nech sú mojimi dedičmi."

64. Niektoré authority zastávajú názor, že ustanovenie dedičov bude zákonné, aj keď otec nespomenul smrť syna, ale jednoducho ustanovil svojich vnukov za svojich dedičov; keďže z jeho slov možno vyvodit', že v takom prípade bude ustanovenie platné.

65. Treba tiež veriť, že Gallus zastával rovnaký názor s ohľadom na vnukov, keď poručiteľ hovorí: "Ak by môj vnuk zomrel počas môjho života, potom môj pravnuk, ktorý je jeho potomkom" atď.

66. Ak by však vnuk zomrel počas života syna a zanechal by svoju tehotnú manželku a závetca by spísal závet; môže povedať: "Ak by môj syn zomrel počas môjho života, potom môj pravnuk, ktorý z neho pochádza, bude mojím dedičom."

67. Môže poručiteľ ustanoviť dedenie po svojom pravnukovi, kým žijú jeho syn a vnuk, za predpokladu, že obaja zomrú počas jeho života? Aj to je potrebné pripustiť, aby sa predišlo porušeniu závetu dedením, ak by v skutočnosti zomrel vnuk a po ňom syn.

68. Čo ak by závetca predvídal len prípad smrti svojho syna a aký by bol výsledok, ak by závetca postihol zákaz vody a ohňa? Čo ak by sa vnuk, otec pravnuka ustanoveného za dediča, ako sme uviedli, osamostatnil? Tieto prípady, ako aj všetky prípady, keď sa zákonný dedič narodí po smrti svojho starého otca, nemajú žiadnu súvislosť s Lex Velleia. V súlade s duchom Lex Velleia by sa však všetky tieto prípady mali zohľadniť, rovnako ako by sa mali pripustiť aj iné prípady, napríklad keď nastane smrť.

69. Ako treba postupovať v prípade, že osoba, ktorá závet spísala, má syna v rukách nepriateľa? Prečo sa nerozhodlo, že ak by syn zomrel pred návratom zo zajatia, ale po smrti svojho otca, potom vnuk, ktorý sa narodil počas ich života, alebo dokonca po smrti svojho starého otca, nemôže porušiť závet? Tento prípad nemá žiadnu súvislosť s Lex Velleia. Lepší je preto názor, že v záujme pohodlia, a najmä po Lex Velleia, ktorý riešil mnohé prípady, keď bolo možné závet porušiť, by sa mal prijať výklad, že ak závetca ustanoví svojho vnuka, ktorý sa narodil po jeho smrti, má sa za to, že ho ustanovil zákonne. A bez ohľadu na to, za akých okolností sa vnuk narodený po smrti poručiťa môže stať jeho dedičom, kedykoľvek bol v závete uvedený, môže ho porušiť. Aj keď sú jeho ustanovenia uvedené všeobecne, napr: "Všetky deti, ktoré sa mi narodí po mojej smrti, alebo ktokoľvek, kto sa narodí po mojej smrti, bude ustanovený za môjho dediča"; za predpokladu, že sa takéto dieťa narodí ako jeho dedič.

70. Ak má niekto syna a ustanoví svojho vnuka narodeného z uvedeného syna za svojho dediča a jeho nevesta, ktorá je tehotná, je zajatá nepriateľom, a kým je v jeho rukách, a počas života starého otca a jeho syna porodí dieťa, a ten sa po smrti svojho otca a starého otca vráti; je tento prípad zahrnutý v Lex Velleia, alebo sa treba odvolať na staroveké právo, aby vnuk, ktorý je ustanovený, nemohol porušiť vôľu ani podľa starovekého práva, ani podľa Lex Velleia? Táto otázka môže vzniknúť, ak po smrti syna starý otec ustanoví svojho vnuka za svojho dediča a ten sa po smrti starého otca vráti. Ak však závet nemôže porušiť ten, kto bol ustanovený, je jedno, či ho z dedenia vylučuje staroveké právo alebo Lex Velleia.

71. Niekto možno pochybuje, či v tomto prípade, ak by sa vnuk narodil po vykonaní závetu a za života svojho otca a starého otca, môže byť ustanovený za dediča, pretože jeho otec nebol ustanovený zo zákona. Z tohto dôvodu by nemali existovať žiadne obavy, pretože vnuk sa narodil zákonnému dedičovi po smrti jeho predkov.

72. Ak teda pravnuke, ktorý sa narodil z vnuka, môže byť prijatý do dedičstva, ak by potom žil jeho syn, syn, ktorý sa mu narodil, bude mať tiež nárok na dedičstvo.

73. Vo všetkých týchto prípadoch treba poznamenať, že za dediča akéhokoľvek podielu z dedičstva možno ustanoviť len syna, ktorý je pod rodičovskou kontrolou, pretože jeho vydedenie po smrti poručiťa bude neplatné. Nie je však potrebné, aby bol syn vydedený, ak je v rukách nepriateľa a zomrie tam; a určite, pokiaľ ide o vnuka a pravnuka, nikdy nevyžadujeme ich ustanovenie, ak sú ich deti ustanovené za dedičov, pretože môžu prejsť.

74. Preskúmajme teraz Lex Velleia. Predpisuje, že deti narodené za nášho života podobne nemôžu porušiť našu poslednú vôľu.

75. Prvá časť zákona sa týka tých, ktorí sa po narodení stanú riadnymi dedičmi. Pýtam sa, ak by si mal syna a za dediča by si ustanovil svojho vnuka po uvedenom synovi, ktorý sa ešte nenarodil, a tvoj syn by zomrel a vnuk by sa narodil počas tvojho života, aký bude výsledok? Zo slov zákona treba usúdiť, že závet nie je porušený, keďže v prvom bode sa uvádza nielen to,

ak sa vnuk ustanoví v čase, keď syn neexistoval, ale aj to, ak by sa narodil za života svojho otca. Prečo by sa v tomto prípade mal brať do úvahy čas, keď bol závet vykonaný, keďže stačí dodržať čas, keď sa vnuk narodil? V skutočnosti sú totiž slová zákona nasledovné: "Ten, kto spíše závet, môže ustanoviť za dedičov všetky deti mužského pohlavia, ktoré budú jeho riadnymi dedičmi"; a tiež: "aj keď sa mohli narodiť ešte za života svojho otca".

76. V ďalšej časti zákona sa nestanovuje, že tí, ktorí nastúpia na miesto detí, môžu porušiť závet; a to treba vykladať tak, že ak máte syna, vnuka a pravnuka a po smrti prvých dvoch váš vnuk, ktorý bol ustanovený a nastúpil ako zákonný dedič, neporuší závet. Bolo veľmi správne rozhodnuté, že slová: "Ak niektorý z jeho dedičov prestane byť jeho dedičom"; sa vzťahujú na všetky tie prípady, na ktoré sme uviedli, že sa vzťahuje formula Gallusa Aquilia; pretože nielen v prípade, keď vnuk zomrie počas života svojho otca, pravnuk, ktorý nastúpi po svojom zosnulom dedovi, neporušuje závet, ale aj v prípade, keď prežije svojho otca a potom zomrie, za predpokladu, že bol buď ustanovený za dediča, alebo bol vydedený.

77. Je potrebné zvážiť, či slovami tohto posledného odseku, a to "Ak by niektorý z jeho dedičov prestal byť jeho dedičom, jeho deti sa stanú dedičmi namiesto neho", možno vykladať tak, že ak máte syna v rukách nepriateľa, ustanovíte svojho vnuka po uvedenom synovi za svojho dediča nielen vtedy, ak váš syn zomrie počas vášho života, ale dokonca aj po vašej smrti a pred jeho návratom zo zajatia, neporušuje závet dedením, lebo závetca nepridal nič, čím by mohol byť uvedený čas, ibaže by ste sa mohli skôr unáhliť a tvrdiť, že prestal byť zákonným dedičom ešte za života svojho otca (hoci zomrel až po jeho smrti), pretože sa nevrátil a nemohol vrátiť.

78. Nasledujúci prípad je zložitý. Ak máš syna a svojho vnuka, ktorý sa ešte nenarodil, ustanovíš za svojho dediča a ten sa narodí ešte za života svojho otca a potom jeho otec zomrie, nie je jeho dedičom ani v čase, keď sa narodil, ani po ňom, pretože sa má za to, že svojím nástupníctvom ten, kto sa už narodil, nesmie porušiť závet. Preto je podľa prvého oddielu zákona dovolené ustanoviť za dedičov tie deti, ktoré sa ešte nenarodili a ktoré po narodení budú riadnymi dedičmi. Druhým oddielom sa ich ustanovenie nepovoľuje, ale zákon im zakazuje porušiť závet; ani z tohto dôvodu by sa druhý oddiel nemal považovať za menej dôležitý. Dieťa, ktoré sa v čase ustanovenia ešte nenarodilo, by však malo nastúpiť na miesto svojho otca (čo v skutočnosti podľa zákona nemohlo urobiť), rovnako ako keby bolo ustanovené zo zákona. Julianus však zastával názor, že tieto dve zmätočné časti zákona by sa mohli zosúladiť tak, aby sa zabránilo porušeniu závetu.

79. Po prijatí Juliánovho názoru však skúmame, či ak sa vnuk narodí počas života svojho otca a následne je emancipovaný, môže dobrovoľne vstúpiť do dedičstva. Tento názor treba schváliť, pretože emancipáciou sa strana nemôže stať riadnym dedičom.

65. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XVII.

Medzi ostatnými vecami, ktoré sú nevyhnutne stanovené pri vykonávaní závetov, jedna z najdôležitejších sa týka ustanovenia alebo vylúčenia detí za dedičov; aby sa po ich prechode závet neporušil; závet je totiž neplatný, ak sa prechádza na syna, ktorý je pod otcovskou kontrolou.

(1) Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Ak je syn v zajatí v rukách nepriateľa, jeho otec môže legálne spísať závet a previesť ho; ak však bol syn pod otcovskou kontrolou, závet je neplatný.

66. Marcianus, Pravidlá, kniha II.

Ak bol syn po osamostatnení vydedený a iný, ktorý je pod otcovou kontrolou, je vydedený a ten, ktorý je vydedený, napadne závet, jeho právny úkon bude neplatný; pretože riadny dedič aj vydedený syn budú mať nárok na dedičstvo ab intestato.

Tit. 3. O nezákonných, neplatných a porušených závetoch.

67. Papinianus, Definície, kniha I.

O závete sa hovorí, že nebol spísaný v súlade so zákonom, ak chýbajú právne náležitosti; alebo že je neplatný a neúčinný, ak je syn, ktorý je pod kontrolou svojho otca, prepustený; alebo porušený iným neskorším závetom, ak na základe jeho podmienok vznikne dedič alebo sa narodí riadny dedič; alebo ak nenadobudne účinnosť, pretože sa do dedičstva nevstúpilo.

68. Ulpián, O Sabinovi, kniha II.

Z toho vyplýva, že prvý závet sa ruší, keď sa riadne vykoná druhý závet, pokiaľ ten druhý nebol vykonaný v súlade s vojenským právom alebo ak v ňom závetca uviedol, kto by bol oprávnený dediť ab intestato; v tomto prípade sa totiž prvý závet ruší druhým, hoci nemusí byť dokonalý.

69. Ten istý, O Sabinovi, kniha III.

Posmrtné deti, ktoré pochádzajú z mužského pohlavia, sú vydedené podľa mena rovnako ako žijúce deti poručiteľa, pokiaľ neporušia závet svojím narodením.

70. "Posmrtné" deti štylizujeme len tie, ktoré sa narodili po smrti svojho otca; tie, ktoré sa narodili po vykonaní závetu, majú v súlade s Lex Velleia zakázané porušiť závet, kde sú vydedené podľa mena.

71. Preto aj deti môžu byť vydedené buď pred ustanovením dediča, alebo medzi ustanovením viacerých dedičov, alebo medzi rôznymi stupňami dedičstva; lebo božský Marek nariadil, aby sa vo vzťahu k posmrtnému dieťaťu dodržiavalo to isté pravidlo ako v prípade živého dieťaťa, keďže nemožno uviesť dôvod na stanovenie rozdielu.

72. Z týchto záležitostí je zrejmé, že existuje rozdiel medzi živými a neskôr narodenými deťmi. Tie prvé vždy spôsobujú nezákonnosť závetu, tie druhé ho porušujú, a keď sa narodí, nenachádzajú sa v stave vydedenia.

73. Ak existuje predchádzajúci závet, ktorým sa vydedí posmrtné dieťa, je stanovené, že sa porušuje, či už sa dieťa narodí po smrti poručiteľa, alebo počas jeho života; prvý sa porušuje druhým a druhý narodením posmrtného dieťaťa.

74. Posmrtné dieťa sa považuje za výslovne vydedené aj vtedy, keď poručiteľ povie: "Nech je vydedené každé dieťa, ktoré sa mi narodí, či už ho porodila Seia, alebo sa ešte nenarodilo." Ak by však povedal: "Nech je moje posmrtné dieťa vydedené" a narodí sa buď po smrti, alebo počas života poručiteľa, neporuší to závet.

75. Avšak aj keď posmrtné dieťa, ktoré bolo vydedené, svojím narodením poruší závet, predsa sa niekedy stane, že sa poruší len časť závetu; ako napríklad v prípade, keď bolo posmrtné dieťa vydedené v prvom stupni a vydedené v druhom stupni; v tomto prípade bude totiž ustanovenie v prvom stupni platné, ak to v druhom stupni je neplatné.

71. Ten istý, Disputácie, kniha IV.

Potom, ak dedičia ustanovení v prvom stupni úmyselne prijmú dedičstvo, tí, ktorí boli ustanovení v druhom stupni, ho nemôžu získať, pretože keďže druhý stupeň je porušený a oslabený, dedičstvo už nemožno nadobudnúť z tohto zdroja.

72. Ten istý, O Sabinovi, kniha III.

Ak je niekto ustanovený za dediča pod nejakou podmienkou, ktorou posmrtné narodené dieťa nie je vydedené, predsa len sa stupeň počas trvania podmienky láme, ako uviedol Julianus. Keď je však niekto nahradený, aj keď nie je splnená podmienka, od ktorej závisí ustanovenie v prvom stupni, nahradený dedič nebude pripustený k dedičstvu, z ktorého nebol posmrtný dedič

vydedený. Domnievam sa preto, že ak je splnená podmienka vymenovania v prvom stupni, posmrtný dedič bude mať prednosť. Narodenie posmrtného dieťaťa po nedodržaní podmienky však nezničí ustanovenie v prvom stupni, pretože to sa stáva neplatným. Porušením závetu si posmrtné dieťa vytvorí miesto pre seba, hoci syn spôsobí, že druhý stupeň, z ktorého bol vydedený, sa stane platným. Ak sa však posmrtné dieťa, ktoré bolo vynechané v prvom stupni a vydedené v druhom stupni, narodí v čase, keď žije jeden z ustanovených dedičov, celý závet je porušený; pretože zničením prvého stupňa si vytvára miesto v dedičstve.

73. Ten istý, O Sabinovi, kniha X.

Ak niekto po vydedení svojho syna zomrie, zanechajúc svoju nevestu tehotnú, a ustanoví za svojho dediča pod nejakou podmienkou cudzinca, a kým táto podmienka trvá a po smrti otca alebo kým dedič uvažuje o tom, či vstúpi do dedičstva, vydedený syn zomrie a narodí sa vnuk, poruší to závet? Hovoríme, že závet sa neporuší, pretože vnuk by nemal byť takto vydedený svojím starým otcom, ktorý predchádzal jeho otcovi v dedičskom konaní. Je jasné, že ak by ustanovený dedič odmietol prijať dedičstvo, nemôže byť pochýb o tom, že tento dedič bude dedič po svojom starom otcovi ab intestato. Oba tieto prípady sa zakladajú na dobrých a dostatočných dôvodoch, pretože posmrtné dieťa porušuje závet svojím narodením, ak ho v čase smrti poručiť niko nepredbehol, a dedí ab intestato, ak dedičstvo nebolo udelené nikomu pred ním. Je zrejmé, že v tomto prípade dedičstvo nebolo udelené synovi, keďže zomrel v čase, keď ustanovený dedič zvažoval prijatie dedičstva. Toto je však pravidlo len v prípade, že vnuk nebol v čase smrti svojho starého otca ešte narodený; Marcellus totiž hovorí, že ak by bol počatý po tomto čase, nemohol by byť prijatý do dedičstva ani ako riadny dedič, ani ako vnuk, ani ako kognát, ani by nemal nárok na prétorskú držbu majetku.

74. V prípade, že otec vnuka, ktorý bol v čase smrti starého otca v rukách nepriateľa a zomrel v zajatí, uvedený vnuk získaním dedičstva po smrti svojho starého otca porušuje závet, pretože jeho vyššie uvedený otec nebol v ceste; keďže totiž zomrel v zajatí, nepovažuje sa za živého v čase smrti svojho starého otca, a aj keby sa zajatý otec vrátil, spôsobilo by to, že závet jeho otca by bol nezákonný, pretože v ňom bol pominutý.

75. Ak bol vnuk počatý buď vo vlastnej krajine, alebo medzi nepriateľmi, keďže právo postliminium sa priznáva aj nenarodeným deťom, závet sa jeho narodením ruší.

76. Teda tí, ktorí dedia po riadnych dedičoch, neporušujú závet, či už sú vymenovaní za dedičov, alebo vydedení v tom stupni, v akom je dedičstvo udelené, za predpokladu, že je to platné.

77. Avšak bez ohľadu na to, akým spôsobom môžu otcovia stojaci na prvom mieste v dedičstve prestať byť pod otcovskou kontrolou, či už zajatím, smrťou alebo uložením nejakého trestu, ich deti, ktoré po nich nastúpili a ktoré sú buď ustanovené za dedičov, alebo vydedené na základe závetu, ho nemôžu porušiť.

78. Závet sa stáva neplatným vždy, keď sa niečo stane samotnému závetcovi; ako napríklad vtedy, keď stratí svoje občianske práva v dôsledku náhleho zotročenia, napríklad keď ho zajme nepriateľ; alebo keď, keďže má viac ako dvadsať rokov, dovoľí, aby ho predali na účely obchodovania s jeho kupcom, alebo aby sa podieľal na jeho vlastnej cene.

79. Ak je však niekto odsúdený za hrdelný zločin odsúdený na to, aby bol hodený divej zveri alebo aby bojoval ako gladiátor, alebo ak je mu uložený iný trest, ktorý ho zbaví života, jeho vôľa sa stáva neplatnou nie od času, keď podstúpil trest, ale odo dňa vynesenia rozsudku, pretože vtedy sa hneď stáva trestným otrokom; ibaže by bol vojakom a bol by odsúdený za nejaký vojenský zločin, lebo za takýchto okolností je zvykom, že mu je dovolené spísať závet, ako to uviedol božský Hadrián v jednom reskripte; a myslím si, že ho môže spísať v súlade s vojenským právom. Na základe tejto zásady, keďže je mu teda dovolené, aby po svojom odsúdení spísal závet, mal by sa ten, ktorý predtým vykonal, považovať za platný, ak mu bolo dovolené ho spísať, alebo by sa mal po jeho spísaní považovať za neplatný z dôvodu trestu? Nemôže byť pochyb o tom, že ak má právo spísať závet podľa vojenského práva a chce, aby bol prvý závet platný, bude sa považovať za závet, ktorý vykonal.

80. Závet osoby, ktorá bola deportovaná, sa nestáva neplatným okamžite, ale až po tom, čo cisár potvrdí rozsudok, pretože vtedy ten, kto bol odsúdený, stráca svoje občianske práva. Ak však ide o potrestanie dekurióna alebo jeho syna či vnuka a guvernér prípad postúpi cisárovi, nemyslím si, že odsúdený sa hneď stáva trestným otrokom, hoci je zvykom uväzniť ho do úschovy. Preto sa jeho vôľa nestáva neplatnou skôr, ako cisár vydá dekrét, že musí znášať trest. Preto ak by zomrel skôr, ako sa tak stane, jeho závet bude platný, ak si sám nezoberie život; podľa cisárskych konštitúcií sú totiž záveti tých, ktorí sú si vedomí svojej viny, neplatné, aj keď môžu zomrieť, kým majú svoje občianske práva. Keď však niekto z únavy života alebo preto, že nie je schopný znášať utrpenie choroby, alebo z túžby po povesti spácha samovraždu, ako to robia niektorí filozofi, toto pravidlo neplatí, pretože záveti takýchto osôb sú platné. Božský Hadrián urobil toto rozlíšenie aj v súvislosti so závetom vojaka v liste adresovanom Pomponiovi Falcovi, v ktorom uviedol, že ak sa niekto patriaci k vojsku radšej zabije, pretože sa dopustil vojenského priestupku, jeho závet bude neplatný; ak to však urobí preto, že je unavený životom alebo z dôvodu utrpenia, bude platný, a ak by zomrel bez závetu, jeho majetok si môžu nárokovať jeho príbuzní, alebo ak ich nemá, jeho légia.

81. Všetky tie osoby, ktorých záveti, ako sme uviedli, sa stávajú neplatnými z dôvodu ich odsúdenia, nestrácajú svoje občianske práva, ak sa odvolajú proti rozhodnutiu tribunálu; a preto sa všetky záveti, ktoré mohli predtým vykonať, nestávajú neplatnými a veľmi často sa rozhodlo, že stále môžu spísať závet. Nepovažuje sa, že by sa podobali osobám, ktoré majú pochybnosti o svojom stave a nemajú testamentárnu spôsobilosť, pretože sú si isté svojím stavom a nie sú si isté len počas konania o odvolaní.

82. Ale čo ak guvernér neprijal odvolanie, ale odložil uloženie trestu, kým ho nepotvrdil cisár? Myslím si, že dotyčná strana by si medzitým tiež zachovala svoj stav a jej vôľa by sa nestala neplatnou. Lebo (ako bolo uvedené v Príhovore božského Marka) v prípade, že odvolanie, ktoré bolo podané priamo stranou alebo niekým, kto koná v jej mene, nebolo prijaté, uloženie trestu musí zostať odložené, kým cisár neodpovie na list guvernéra a nevráti mu svoje rozhodnutie spolu s listom; s výnimkou prípadov, keď je obvinený notorickým lupičom alebo sa dopustil podnecovania vzbury, alebo sa dopustil krviprelievania, alebo keď existuje iný vážny dôvod, ktorý môže guvernér uviesť vo svojom liste a ktorý nepripúšťa odklad, nie však s cieľom urýchliť trest, ale s cieľom zabezpečiť sa proti nebezpečenstvu pre spoločnosť; za takýchto okolností sa mu totiž povoľuje uložiť trest a potom oznámiť skutočnosti cisárovi.

83. Pozrime sa, kde bol niekto nezákonne odsúdený a trest nebol vykonaný, či jeho vôľa bude neplatná. Predpokladajme napríklad, že dekurión bol odsúdený na hodenie divej zveri, stratí svoje občianske práva a jeho závet sa stane neplatným? Nemyslím si, že to tak bude, keďže rozsudok ho nemôže právne zaväzovať. Preto ak sudca uzná vinným niekoho, kto nepodlieha jeho jurisdikcii, jeho závet nebude neplatný, ako sa často rozhodovalo.

84. Neplatné sú závety tých, ktorých pamiatka je odsúdená po ich smrti, napríklad z dôvodu vlastizrady alebo nejakého podobného trestného činu.

85. S odkazom na to, čo sme uviedli, totiž že závet každého, kto je zajatý nepriateľom, sa stáva neplatným, však treba dodať, že závet získava svoju platnosť prostredníctvom práva postliminium, ak sa závetca vráti; alebo ak zomrie v zajatí, potvrdzuje ho Lex Cornelia. Preto ak je niekto odsúdený za hrdelný zločin a sú mu vrátené občianske práva vďaka zhovievavosti cisára, jeho závet sa opäť stáva platným.

86. Bolo ustálené, že závet syna pod otcovskou kontrolou, ktorý si odslúžil vojenskú službu a smrťou otca sa stal svojím vlastným pánom, nie je neplatný; keď totiž syn závetom disponuje so svojím castrense peculium, treba ho považovať za hlavu domácnosti, a preto je isté, že závet vojaka alebo veterána sa nestáva neplatným jeho emancipáciou.

75. Ulpián, O Sabínovi, kniha X.

Ak by vojak spísal závet podľa občianskeho práva a ustanovil by dediča v prvom stupni, na čo má právo podľa vojenského práva, a v druhom stupni by niekoho nahradil za dediča, čo môže urobiť podľa obyčajového práva, a zomrel by rok po svojom prepustení, prvý stupeň sa stáva neplatným a závet sa začína druhým.

76. Ten istý, O Sabinovi, kniha XI.

Je pravda, že závet sa ruší buď adopciou, alebo aroganciou syna alebo dcéry, rovnako ako sa obyčajne ruší narodením dediča.

(1) Ak sa dcéra a vnuk osamostatnia, neporuší sa tým závet, pretože sa jediným predajom vymania spod otcovskej kontroly.

77. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Ak je otec zajatý nepriateľom a jeho syn si ponechá občianstvo, otcova vôľa sa jeho návratom neruší.

78. Ten istý, O Vitelliovi, kniha I.

Ani syn, ktorý sa vráti zo zajatia, neporušuje vôľu svojho otca prostredníctvom práva postliminium, čo je názor, ktorý zastáva Sabinus.

1. Ulpian, O edikte, kniha XLVI.

Ak sa predložia dva závety vyhotovené v rôznom čase a každý z nich je zapečatený pečaťami siedmich svedkov a po otvorení posledného sa zistí, že je prázdny, teda bez akéhokoľvek písma, prvý závet sa neporuší z dôvodu, že druhý je neplatný.

2. Ten istý, Disputácie, kniha IV.

Posmrtné narodené dieťa, ktoré sa pominulo, sa narodilo a zomrelo počas života závetcu. Hoci prísny výkladom zákona a použitím prílišnej rafinovanosti možno závet považovať za porušený, predsa len, ak bol riadne zapečatený, dedič, ktorý mal nárok na vlastníctvo majetku v súlade s podmienkami závetu, ho nadobudne; ako to uviedol božský Hadrián a náš cisár v Reskriptoach. Z tohto dôvodu budú mať odkazovníci, ako aj beneficianti poručníctva, istotu držby všetkého, čo im bolo zanechané. To isté treba povedať aj v súvislosti s nesprávne vykonaným závetom alebo závetom, ktorý je neplatný, keď držba majetku bola udelená tomu, kto ju mohol získať ab intestato.

3. Ak civil, ktorý už vyhotovil jeden závet, vyhotoví ďalší a v druhom závete stanoví, že dedič bude poverený vykonaním prvého závetu, prvý závet je nepochybne porušený. Keďže bol porušený, možno si položiť otázku, či by nemal byť platný ako kodicil. Keďže slová poručiť a v druhom závete odkazujú na poručníctvo, nepochybne sa všetky záležitosti v ňom obsiahnuté týkajú poručníctva, a to nielen odkazy a majetok zverený do poručníckej správy, ale aj všetky manká, ako aj ustanovenie dediča.

4. Gaius, Inštitúcie, kniha II.

Medzi posmrtné deti sa zaraďujú aj tie, ktoré tým, že nastúpili na miesto riadnych dedičov, sa svojím narodením stali zákonnými dedičmi svojich rodičov. Napríklad ak mám syna a jemu narodeného vnuka alebo vnučku, ktorí sú všetci pod mojou kontrolou, keďže syn má v dedičskom konaní prednosť o stupeň, len on má právo priameho dediča, hoci vnuk a vnučka, ktorí sú jeho deťmi, sú tiež pod mojou kontrolou. Ak by však môj syn zomrel počas môjho života alebo by sa z akéhokoľvek dôvodu vymanil spod mojej kontroly, uvedený vnuk a vnučka zaujmú jeho miesto v dedičstve, a tak ich práva priamych dedičov nadobudnú akoby narodením, ale môj testament sa týmto spôsobom neporuší, rovnako ako keby som svojho syna ustanovil za svojho dediča alebo ho vydedil; ani nemôžem legálne spísať závet takým spôsobom, že bude potrebné, aby som ustanovil za dediča alebo vydedil svojho vnuka alebo svoju vnučku, ibaže by môj syn zomrel počas môjho života a môj vnuk alebo moja vnučka by nastúpili na jeho miesto v dedičstve, čím by sa závet porušil, rovnako ako sa to deje narodením; a to stanovil Lex Julia Velleia.

5. Paulus, O postúpení slobodných.

Kde sa vydedenie vyjadruje takto: "Ak by sa narodilo dieťa mužského alebo ženského pohlavia, nech sa vydedí"; a narodí sa obaja, závet sa neporuší.

6. Javolenus, Listy, kniha IV.

Muž, ktorého manželka bola tehotná, padol do rúk nepriateľa. Pýtam sa, kde sa narodil syn, v akom čase bol porušený závet vykonaný poručiťom, ktorý tam požíval svoje občianske práva, a ak by syn zomrel skôr ako otec, či budú mať závetní dedičia nárok na majetok. 1 Odpovedal som, že si nemyslím, že by v súlade s kornelským zákonom, ktorý bol prijatý na potvrdenie závetov tých, ktorí zomreli v zajatí, mohli byť pochybnosti o tom, že ak sa narodí syn, závet poručiťa, ktorý bol v rukách nepriateľa, bude porušený. Z toho vyplýva, že majetok nebude patriť nikomu na základe tohto závetu.

7. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha II.

Keď v druhom závete ustanovíme dediča, ktorý je nažive, či už sa tak stane absolútne alebo podmienne, a podmienka sa môže splniť, aj keď sa to nemusí uskutočniť, prvý závet je porušený. Je však veľký rozdiel v tom, aká bola uložená podmienka; pretože každá, ktorú si možno predstaviť, sa vzťahuje buď na minulosť, prítomnosť, alebo budúcnosť. Človek je uložený s odkazom na minulosť, napr: "Ak bol Titius konzulom"; a ak je táto podmienka pravdivá (teda ak bol Titius skutočne konzulom), dedič bude ustanovený takým spôsobom, že prvý testament bude porušený, pretože sa z tohto dôvodu stane dedičom. Ak však Titius nebol konzulom, prvý testament sa neporuší. Ak sa podmienka uložená s odkazom na ustanovenie dediča vzťahuje na súčasnosť, ako napr: "Ak je Titius konzulom", výsledok bude rovnaký, takže ak je konzulom, strana sa môže stať dedičom a predchádzajúci testament sa zruší. Ak však konzulom nie je, strana sa nemôže stať dedičom a predchádzajúci testament nebude porušený. Ak sú podmienky uložené s odkazom na budúci čas a sú možné a môžu byť

splnené, aj keď sa nemusia uskutočniť, spôsobia, že predchádzajúca závetná listina bude porušená. Ak sú však nemožné, ako napríklad: "Nech je Titius mojím dedičom, ak sa prstom dotkol neba", platí, že táto podmienka je rovnako nemožná, ako keby nebola predpísaná.

8. Papinianus, Názory, kniha V.

V prípade, že syn, ktorý bol pod otcovou správou, bol vydedený, nie sú platné žiadne manká alebo odkazy udelené závetom, ak vydedený syn nepožaduje svoj podiel na majetku od svojich bratov. Ak však odmietne prijať akúkoľvek časť majetku svojho otca, hoci v súlade so striktným výkladom zákona možno závet považovať za neplatný, predsa len sa vôli poručiť a vyhovie na základe zásad spravodlivosti a rovnosti.

9. Scaevola, Otázky, kniha V.

Ak niekto, koho závetca ustanovil za dediča, je ním arogantný, možno povedať, že pre neho urobil dosť, pretože pred tým, ako ho adoptoval, bolo jeho ustanovenie len ustanovením cudzím.

10. Ten istý, Otázky, kniha VI.

Ak by sme boli Titius a ja ustanovení za dedičov a naším ustanovením by bolo vydedené posmrtné dieťa alebo by nebolo vydedené jedno z nich z dôvodu nášho nahradenia za dediča a Titius by zomrel, nemôžem vstúpiť do dedičstva; závet je totiž porušený z dôvodu ustanovenia osoby, ktorou je vydedené posmrtné dieťa a ktorá je povolaná do dedičstva ako náhradný dedič, ktorým nie je vydedené posmrtné dieťa.

11. Ak sa však Titius a ja navzájom nahradíme, hoci posmrtné dieťa nemuselo byť vydedené v tej časti závetu, v ktorej sa spomína nahradenie, a Titius buď zomrie, alebo odmietne dedičstvo, myslím si, že môžem vstúpiť do dedičstva a stať sa dedičom celého dedičstva.

12. V prvom prípade však, aj keď Titius môže žiť, nemôžem vstúpiť do dedičstva bez neho a ani on bezo mňa, a to z toho dôvodu, že nie je isté, či sa závet neporuší tým, že jeden z nás odmietne prijať, a preto by sme mali vstúpiť do dedičstva obaja spoločne.

13. Ten istý, Digest, kniha XIII.

Lucius Titius, kým bol zdravého rozumu a v dobrom zdraví, spísal závet náležitým spôsobom, potom ochorel a počas šíalenstva listinu zmrzačil. Pýtam sa, či dedičia určené uvedeným závetom môžu vstúpiť do dedičstva. Odpoveď znela, že v súlade s uvedenými skutočnosťami im v tom bude zabránené.

Tit. 4. Ohľadom vymazania, zrušenia alebo doplnenia závetu.

14. Ulpián, O Sabinovi, kniha XV.

Ak boli v závete neúmyselne vymazané alebo prečiarknuté nejaké slová tak, že sa ešte dajú prečítať, budú napriek tomu platné; to však neplatí, ak sa to urobilo úmyselne. Ak bolo niečo vymazané alebo zmazané bez príkazu poručiťľa, nemá to žiadnu platnosť. Výraz "prečítať" treba chápať tak, že neznamená, že sa dá zistiť zmysel, ale že to, čo bolo napísané, sa dá vnímať očami. Ak však možno význam zistiť z iného zdroja, slová sa nepovažujú za čitateľné. Postačuje však, aby boli čitateľné, ak boli bezmyšlienkovite vymazané buď poručiťľom, alebo niekým iným proti jeho vôli. Slovo "vymazané" treba chápať tak, že slová sú zahmlené.

15. Preto ak sa niečo také urobilo neúmyselne a písmo sa dá prečítať, je to rovnaké, ako keby sa to vôbec neurobilo. Ak teda na konci závetu (ako je to zvykom) bolo napísané: "Ak by závetca napísal, že všetky výmazy, vsuvky a zmeny, ktoré sú v ňom obsiahnuté, urobil sám, nepovažuje sa to za odkaz na niečo, čo mohlo byť vymazané náhodne; ak by totiž závetca napísal, že výmazy urobil neúmyselne, slová zostanú zachované, a ak ich urobil nečitateľnými, nebudú sa za ne považovať.

16. Ak sa slová tohto druhu nedajú prečítať a boli neúmyselne vymazané, treba konštatovať, že sa nimi nič nedáva; avšak za predpokladu, že sa tak stalo pred dokončením závetu.

17. Ak však boli slová úmyselne vymazané, strany, ktoré si na ich základe uplatňujú nárok, budú vylúčené na základe výnimky, ale ak sa to urobilo neúmyselne, nebudú vylúčené bez ohľadu na to, či sa slová dajú, alebo nedajú prečítať; keďže ak neexistuje celý závet, je stanovené, že všetko, čo je v ňom obsiahnuté, bude platné. Ak závetca závet skutočne pozmenil, žaloby budú stranám v ňom uvedeným odopreté; to však nebude platiť v prípade, ak boli zmeny vykonané proti súhlasu závetcu.

18. Ak bol dedič zbavený časti majetku alebo celého majetku a bol ustanovený náhradník, úkon sa bude považovať za vykonaný v súlade so zákonom; majetok sa však nebude považovať za odňatý dedičovi, ale za majetok, ktorý mu nikdy nebol vydaný, keďže ak bol majetok raz vydaný, nie je možné ho ľahko odňať.

19. Ak niekto závetom potvrdil svoje kodicily a v kodicile pridal niečo, čo neskôr vymazal, ale čo je stále čitateľné; vznikne tým nejaký záväzok? Pomponius hovorí, že kodicil, ktorý bol vymazaný, je neplatný.

20. Ten istý, Disputácie, kniha IV.

Istá osoba zrušila svoj závet alebo ho vymazala a uviedla, že tak urobila kvôli istému dedičovi, a ten istý závet bol potom zapečatený svedkami. Vznikla otázka týkajúca sa platnosti listiny a tej jej časti, o ktorej závetca povedal, že ju zrušil kvôli uvedenému dedičovi. Rozhodol som, že ak by závetca vymazal meno jedného z dedičov, zvyšok závetu by bol nepochybne platný a právo na žalobu by bolo uvedenému dedičovi absolútne odopreté; ale ak mu boli výslovne uložené odkazy, boli by splatné, ak bolo úmyslom závetcu, aby bolo zrušené len jeho ustanovenie za dediča. Ak by však vymazal meno ustanoveného dediča a ponechal meno náhradného dediča, ten, kto bol ustanovený, by nemal nárok na nič z dedičstva. Ak by však (ako v uvedenom prípade) poručiteľ vymazal všetky mená a tvrdil by, že tak urobil z dôvodu svojej nelásky k jednému dedičovi, myslím si, že je veľký rozdiel, či chcel uvedeného dediča len pripraviť o dedičstvo, alebo či chcel kvôli nemu zrušiť platnosť celého závetu; takže hoci dôvodom vymazania bol len jeden dedič, všetci by tým boli poškodení. Ak však chcel len jedného dediča pripraviť o jeho dedičský podiel, výmaz nepoškodí ostatných, rovnako ako keby poručiteľ, hoci mal v úmysle vymazať meno jedného dediča, neúmyselne vymazal aj meno iného dediča. Ak sa poručiteľ domnieval, že celý jeho závet by mal byť zrušený, pretože jeden z dedičov sa o to nezaslúžil, právo na žalobu bude odopreté všetkým. Možno si však položiť otázku, či by sa právo na žalobu malo odoprieť aj odkazovníkom. Pokiaľ ide o túto pochybnú otázku, treba rozhodnúť, že dedičstvo je splatné a že ustanovenie spoludediča nie je neplatné.

21. Marcellus, Digesty, kniha XXIX.

Nedávno bol cisárovi predložený prípad, keď istý závetca vymazal mená dedičov a majetok bol vyhlásený za prepadnutý v prospech štátnej pokladnice. Dlhý čas existovali pochybnosti o tom, ako sa má naložiť s dedičstvom, a najmä s tým, ktoré bolo odkázané tým, ktorých vymenovanie za dedičov bolo vymazané. Viaceré authority rozhodli, že odkazovníci by mali byť vylúčení, a ja som sa domnieval, že tento postup by sa mal prijať, ak poručiteľ zrušil celý svoj závet; iní boli toho názoru, že to, čo bolo vymazané, bolo zrušené zo zákona, ale celý zvyšok bol platný. Ako by sa teda malo postupovať? Nemohlo by sa niekedy stať, že poručiteľ, ktorý vymazal mená svojich dedičov, si bol vedomý toho, že bude v rovnakej situácii, ako keby zomrel bez závetu? V prípade pochybností nie je menej spravodlivé ako bezpečné riadiť sa zhovievavejším výkladom. Nasleduje rozhodnutie cisára Antonína Augusta počas konzulátu Pudensa a Pollia: "Keďže Valerius Nepos, keď si to rozmyslel, zmrzačil svoj závet a vymazal mená svojich dedičov, jeho majetok v súlade s ústavou môjho božského otca

zrejme nepatrí dedičom v ňom uvedeným." Uviedol to aj obhajcom pokladnice: "Máte svojich vlastných sudcov". Vivius Zenón povedal: "Prosím, pane cisár, aby si ma trpezlivo vypočul, čo rozhoduješ v súvislosti s dedičstvom?" Cisár Antonín odpovedal: "Zdá sa ti, že závetca, ktorý vymazal mená svojich dedičov, chcel, aby jeho závet platil?" Leov obhajca Cornelius Priscianus povedal: "Závetca len vymazal mená svojich dedičov". Calpernius Longinus, obhajca pokladnice, odpovedal: "Žiadny závet nemôže byť platný, v ktorom nie je ustanovený dedič". Priscianus dodal: "Manumitoval niektorých otrokov a odkázal odkazy." Cisár Antonín, keď prinútil všetky strany, aby sa odobrali, kým on zväži túto záležitosť, a keď nariadil, aby ich opäť prijali, povedal: "Zdá sa, že tento prípad pripúšťa zhovievavý výklad, takže si myslíme, že závetca Nepos chcel zrušiť len tú časť svojho závetu, ktorú vymazal." V skutočnosti vymazal meno otroka, ktorého nariadil oslobodiť. Antonín v reskripte uviedol, že otrok bude napriek tomu oslobodený. Takto rozhodol v tejto otázke z dôvodu priazne, ktorú priznal slobode.

22. Papinianus, Názory, kniha VII.

Istý závetca slávnostne vyjadril svoju vôľu v závete, ktorého niekoľko kópií bolo vyhotovených súčasne; neskôr niektoré z nich, ktoré boli uložené na verejnom mieste, odstránil a vymazal. Akékoľvek ustanovenia boli v uvedenom závete urobené zákonne a ktoré bolo možné preukázať na základe ostatných jeho kópií, ktoré závetca neodstránil, sa nepovažovali za zrušené. Paulus uvádza, že ak porúčiteľ znehodnotil závet, aby mohol zomrieť zo zákona, a ak by tí, ktorí chceli dediť ab intestato, boli schopní to dokázať, dedičia uvedení v závete by boli zbavení majetku.

Tit. 5. O ustanovení dedičov.

23. Ulpianus, O Sabinovi, kniha I.

Ten, kto vykonáva závet, by mal spravidla začať s ustanovením dediča. Môže začať aj s osobitne vykonaným vydedením; božský Traján totiž v reskripte uviedol, že syna možno vydediť menom, a to ešte pred ustanovením dediča.

24. Hovoríme, že dedič bol ustanovený aj tam, kde porúčiteľ nenapísal, ale uviedol len jeho meno.

25. Za dediča môže byť zo zákona ustanovený aj nemý alebo hluchý človek.

26. Ak sa poručiteľ nechystá odkázať žiadne dedičstvo alebo niekoho vydediť, môže závet spísať piatimi slovami, a to tak, že povie: "Nech je mojím dedičom Lucius Titius". Túto formulu môže použiť aj osoba, ktorá nezveruje svoju poslednú vôľu do písomnej formy, a ktorá môže závet urobiť aj tromi slovami, ako keď povie: "Nech je Lucius dedičom"; pretože slová môj a Titius sú zbytočné.

27. Ak je niekto ustanovený za jediného dediča pozemku, ustanovenie bude platné bez akejkoľvek zmienky o pozemku.

28. Ak by niekto napísal takto: "Lucius dedičom", hoci nesmie dodať: "Nech je", máme za to, že ide o nunciát, a nie o písomný závet. A ak by napísal: "Nech je Lucius", máme za to, že by to znamenalo to isté. Preto ak by mal napísať len "Lucius", Marcellus si myslí, a nie bezdôvodne, že táto forma by v súčasnosti nebola prijatá. Božský Pius však v prípade, keď poručiteľ, ktorý rozdeľoval určité časti majetku medzi svojich dedičov, len povedal: "cisár v reskripte uviedol, že toto určenie je platné, a tento názor prijal aj Julián.

29. Božský Pius tiež v reskripte uviedol, že vymenovanie je platné, ak bolo vykonané v týchto podmienkach: "Nech je moja manželka", aj keď chýbalo slovo "dedič".

30. Julianus si nemyslí, že vymenovanie urobené takto: "Tak a tak má byť dedičom", je platné, pretože niečo chýba. Toto vymenovanie však bude platné, pretože slovám "nariadujem" sa rozumie.

31. Ten istý, O Sabinovi, kniha II.

Ak poručiteľ použije slová: "Ustanovujem za svojich dedičov podľa ich podielov takého a takého a takú a takú"; v súvislosti s tými, ktorí sú ustanovení za dedičov, si Marcellus nemyslí, že sa nimi stávajú tam, kde im neboli pridelené žiadne podiely, rovnako ako keby boli určené nasledujúcimi slovami: "Ak by som určil ich podiely". Lepší je názor, že ak sa nezanedbáva vôľa zosnulého, treba každé ustanovenie chápať napr: "Ustanovujem ich za dedičov na podiely z dedičstva, ktoré im pridelím, ale nie na rovnaké podiely"; rovnako, ako keby bolo urobené dvojnásobné ustanovenie. Tento názor schvaľuje Celsus v šestnástej knihe Digest. Myslí si však niečo iné, ak sa vymenovanie uskutoční takto: "Nech je Seius mojím dedičom toho istého podielu, ktorého dedičom ma ustanovil Titius"; ak totiž nebol ustanovený Titius, Seius nebude ustanovený ním. Tento názor nie je neopodstatnený, pretože v tomto prípade ide o podmienku. Marcellus si však myslí, že ide o podobné prípady.

32. Je rozdiel, ak strana napíše: "Z tých podielov, ktoré som mu prideliť" alebo "Ktoré mu prideliť", pretože v prvom prípade možno povedať, že ak nie sú určené žiadne podiely, nejde o vymenovanie; rovnako ako Marcellus rozhodol v prípade, keď

bolo vymenovanie vykonané takto: "Nech sú takí a takí a takí dedičia tých podielov, na ktoré boli určené závetom svojej matky", a ak by ich matka zomrela bez závetu, nebudú zo zákona určené.

33. Ten istý, O Sabinovi, kniha III.

Otrok, ktorý úplne alebo čiastočne patrí inému, môže byť ustanovený za dediča poručiteľa bez udelenia slobody.

34. Ak ustanovím svojho otroka za absolútneho dediča, ale udelím mu slobodu pod určitou podmienkou, jeho ustanovenie sa odloží do času, keď mu bude udelená sloboda.

35. Ak strana uviedla vo svojej poslednej vôli: "Ak sa má Titius stať mojím dedičom, nech je Seius mojím dedičom a nech je Titius mojím dedičom", čaká sa na prijatie Tícia ako na podmienku, aby sa Seius mohol stať dedičom. A skutočne, je to rozumné a zdá sa to tak aj Juliánovi a Tertyllianovi.

36. Ak dedič prijal poručníctvo, ktorým sa podmienene udeľuje sloboda otrokovi, môže byť uvedený otrok ustanovený za dediča prvým s absolútnym udelením slobody bez toho, aby čakal na splnenie podmienky, a získa tak slobodu, ako aj majetok. Medzitým bude nevyhnutným dedičom a po splnení podmienky sa stane dobrovoľným dedičom, takže neprestane byť dedičom, ale dedičské právo sa zmení, pokiaľ ide o neho.

37. Oneskorenie otvorenia závetu nemá vplyv na práva nevyhnutného dediča, ako to zvykneme zastávať v prípade, keď je niekto nahradený maloletým. Bolo totiž stanovené, že ak sa substitút dá prevziať maloletým ako syn zosnulého, stane sa jeho nevyhnutným dedičom.

38. Ten istý, O Sabinovi, kniha IV.

Priamy dedič môže byť ustanovený aj pod podmienkou. Syn poručiteľa však musí byť vyňatý, pretože nemôže byť ustanovený pod žiadnou podmienkou. Môže byť síce ustanovený pod podmienkou, ktorú je v jeho moci splniť, a na tomto názore sa zhodujú všetky authority; ale nadobudne ustanovenie účinnosť, ak podmienku splní, alebo sa tak stane, ak by ju nespĺnil a zomrel? Julianus si myslí, že ak bol syn ustanovený za dediča pod takouto podmienkou, nemôže byť vylúčený z dedičstva, aj keby podmienku nespĺnil, a preto keď je takto ustanovený a má spoludediča, ten nie je povinný čakať, kým syn podmienku splní; pretože hoci ten nespĺnením podmienky môže spôsobiť, že jeho otec sa stane neopomenuteľným, niet pochyb, že spoludedič by mal čakať. Tento názor sa mi zdá byť správny, takže ak je syn ustanovený pod podmienkou, ktorej splnenie závisí od jeho vôle, nemôže svojím vyhýbaním sa urobiť svojho otca nesvojprávnym.

39. Myslím si, že vo všeobecnosti ide o skutkovú otázku v prípade, keď podmienka závisí alebo nezávisí od právomoci syna ju splniť. Pre podmienku, ako je táto: "Ak by mal ísť do Alexandrie", nezávisí od vôle syna, ak by bolo nepriaznivé počasie, ale môže od nej závisieť, ak bola podmienka uložená osobe, ktorá žila len jednu míľu od Alexandrie. Nasledujúca podmienka: "Ak zaplatí Titiovi desať aurei", predstavuje ťažkosť, ak by Titius nebol prítomný na dlhej ceste. Preto sa treba uchýliť k všeobecnej definícii podmienky, ktorú môže daná strana splniť.

40. Ak však po poručiteľovi ustanovil svojho syna za dediča pod podmienkou, ktorú bol tento schopný splniť, alebo ak ustanovil cudziu osobu, myslím si, že náhradník sa nemôže stať dedičom počas života syna, ale môže sa ním stať po jeho smrti; a nie je potrebné, aby bol syn ustanovením náhradníka vydedený. A aj keby sa vydedenie uskutočnilo, bolo by neplatné; na inom mieste sme totiž ukázali, že ak k nemu dôjde po smrti syna, je neplatné. Preto sme toho názoru, že ak bol syn ustanovený za takejto podmienky a je pod kontrolou svojho otca, nemusí byť vydedený z nasledujúcich stupňov; inak musí byť vydedený aj ustanovením spoludediča.

41. Marcellus, O Juliánovi, v dvadsiatej deviatej knihe Digest, poznamenáva, že: "

Ak je podmienka, na základe ktorej bol syn ustanovený za dediča, takej povahy, že je isté, že v poslednej chvíli jeho života sa nemôže splniť, a kým trvá, syn zomrie, bude dedičom svojho otca rovnako, ako keby bol tento intestátny; napr: "Ak by odišiel do Alexandrie, nech je mojím dedičom". Ak sa však podmienka môže splniť počas posledných hodín života, napríklad: "Ak zaplatí Titiovi desať aurei, nech je mojím dedičom", domnievam sa, že platí opak.

42. Ulpian, O Sabínovi, kniha IV.

Tam, kde sa v podmienke uvádza určitý čas, napr: "Ak sa do tridsiatich dní dostaví na Kapitol", možno povedať, že ak túto podmienku nesplní, syn bude vylúčený a k nástupníctvu bude pripustený náhradník. Toto je výsledok názoru Juliána a mňa.

43. Vnukovia a iní nástupcovia poručiteľa, ktorí po ustanovení neporušujú závet podľa Lex Velleia, môžu byť ustanovení pod akoukoľvek podmienkou, hoci zaujímajú postavenie syna.

44. Zvykneme hovoriť, že nič, čo sa stane v medziobdobí, nemá škodlivý vplyv na dediča; napríklad ak je ustanovená strana rímskym občanom a stane sa cudzincom počas života poručiteľa a potom znovu získa rímske občianstvo, to, čo sa s ním medzitým stalo, nepoškodí jeho práva. Ak je za dediča ustanovený otrok, ktorý patrí inému, a potom je vydaný inému otrokovi, ktorý patrí do dedičstva, a potom ho získa cudzinec na základe úžery, jeho ustanovenie za dediča sa nezruší.

45. Keď pán ustanoví otroka, ktorého vlastní spoločne s iným, za svojho dediča s udelením slobody a vykúpi ho od spoluvlastníka, stáva sa nevyhnutným dedičom. Keď však otroka nahradí maloletý a ten kúpi podiel druhého spoluvlastníka, Julianus hovorí, že uvedený otrok sa nestáva nevyhnutným dedičom.

46. Julianus sa pýta, či tento otrok, ustanovený za dediča s udelením slobody, môže byť následne tejto slobody zbavený prostredníctvom kodicilu. Zastáva názor, že v prípade, keď sa spomínaný otrok stane nevyhnutným dedičom, akékoľvek zbavenie jeho slobody nebude platné, pretože by bol nútený zbaviť sa jej sám; keďže tam, kde je otrok ustanovený za dediča, dostáva slobodu sám od seba. Tento názor je rozumný, pretože tak ako si otrok nemôže odkázať slobodu, nemôže sa jej ani zbaviť.

47. Julianus, Digesty, kniha XXX.

Keď je otrok v spoločnom vlastníctve ustanovený za dediča pod určitou podmienkou a získava slobodu ešte za života poručiťa, môže vstúpiť do dedičstva, kým trvá podmienka, pod ktorou má získať slobodu na základe závetu.

48. Opäť platí, že bude mať právo na dedičstvo na základe príkazu svojho pána, aj keď ho poručiťel' odcudzil počas svojho života alebo dedič tak urobil po smrti poručiťa.

49. Ten istý, O Urseius Ferox, kniha II.

Dvaja spoločníci svojím testamentom nariadili, aby istý otrok, ktorého vlastnili spoločne, bol ich dedičom a slobodný, a obaja súčasne zahynuli pádom domu. Viaceré authority vyslovili názor, že v tomto prípade sa otrok stal dedičom a získal slobodu od oboch; a tento názor je správny.

50. Ak dvaja spoločníci nariaďia, aby sa otrok, ktorý je v ich spoločnom vlastníctve, stal slobodným a ich dedičom pod rovnakou podmienkou, a táto podmienka sa splní, uplatní sa rovnaké pravidlo práva.

51. Ulpián, O Sabínovi, kniha V.

Vždy, keď poručiťel', ktorý chce ustanoviť dediča, ustanoví inú osobu v dôsledku chyby v osobe (ako napríklad: "Môj brat, môj patrón"), je stanovené, že ani jeden z nich nebude jeho dedičom; ani ten, ktorý je uvedený, z dôvodu, že nebolo úmyslom poručiťa ustanoviť ho; ani ten, ktorého chcel ustanoviť, pretože nebol uvedený.

52. Podobne, ak by sa poručiteľ pomýlil v súvislosti s majetkom (napríklad ak by zanechal šaty, hoci chcel zanechať misu), nebude povinný ani jeden z nich. Toto pravidlo platí bez ohľadu na to, či závetca napísal závet sám, alebo ho nadiktoval napísať inému.
53. Ak sa však závetca nepomýlil, pokiaľ ide o samotný článok, ale len pokiaľ ide o časť toho, čo sa má odkázať (napríklad ak pri diktovaní uviedol, že istá osoba má byť ustanovená za dediča polovice jeho majetku, zatiaľ čo v skutočnosti bola ustanovená len štvrtina), Celsus v Dvanástej knihe otázok a Jedenástej knihe Digest hovorí, že možno tvrdiť, že osoba je dedičom polovice majetku, keďže bola uvedená väčšia suma, ale napísaná menšia; a tento názor podporujú aj niektoré všeobecné reskripty. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak poručiteľ sám zapíše menšiu sumu, hoci mal v úmysle zapísať väčšiu.
54. Ak však osoba, ktorá závet spísala, zapísala väčšiu sumu alebo (čo je vec ťažšie dokázateľná) tak urobil sám závetca, ako napríklad polovicu namiesto štvrtiny, Proculus si myslí, že dedič bude mať nárok len na štvrtinu, pretože štvrtina je obsiahnutá v polovici. Tento názor schvaľuje aj Celsus.
55. Ak však poručiteľ napíše číslicami dvesto za sto, uplatní sa to isté právne pravidlo, pretože suma, ktorú chcel, aj to, čo k nej pridal, boli napísané súčasne. Tento názor nie je nerozumný.
56. Marcellus rozoberá ten istý bod s odkazom na stranu, ktorá v úmysle vložiť do závetu podmienku, tak neurobila; a zastáva názor, že dedič by sa nemal považovať za riadne ustanoveného. Ak však doplnil podmienku bez toho, aby to mal v úmysle, bude zrušená a dedič bude pripustený k dedeniu; pretože čokoľvek je napísané v rozpore s úmyslom závetcu, sa nepovažuje za ním uvedené. Tento názor prijíma Marcellus a my ho schvaľujeme.
57. Rozoberá aj to, že ak osoba, ktorá spísala závet, vynechala podmienku proti vôli závetcu alebo ju zmenila, dedič nebude mať nárok na dedičstvo a bude sa považovať za nepovolaného.
58. Ak však závetca, ktorý mal v úmysle ustanoviť jedného dediča do polovice svojho majetku, ustanoví prvého aj druhého dediča, za jeho dediča sa bude považovať výlučne prvý dedič a za jediného ustanoveného do polovice majetku.
59. Ak poručiteľ neuvedie meno svojho dediča, ale označí ho nejakým znakom, ktorý nepripúšťa pochybnosti a ktorý sa len veľmi málo líši od uvedenia jeho mena, avšak bez toho, aby pridal akýkoľvek epiteton, ktorý by mu mohol spôsobiť ujmu, ustanovenie bude platné.
60. Nikto nemôže ustanoviť dediča bez toho, aby ho označil s určitosťou.

61. Keď poručiteľ povie: "Nech ten z mojich bratov, Titius a Maevius, ktorý sa môže oženiť so Seiou, je mojím dedičom troch štvrtín môjho majetku a ten, ktorý sa s ňou neožení, nech je mojím dedičom zvyšnej štvrtiny"; v tomto prípade je isté, že ustanovenie je vykonané zákonne.
62. Je zrejmé, že vymenovanie vykonané v týchto podmienkach, a to "Nech je mojím dedičom ten z mojich vyššie uvedených bratov, ktorý sa ožení so Seiou", spadá pod rovnaké pravidlo. Domnievam sa, že toto vymenovanie je platné, keďže bolo vykonané pod podmienkou.
63. Dedičia sú zákonnými dedičmi, a ak ich je ustanovených niekoľko, ich príslušné práva musí medzi nich rozdeliť poručiteľ; ak to totiž neurobí, všetci sa budú podieľať rovnakým dielom ako dedičia.
64. Ak sú ustanovení dvaja dedičia, jeden na tretinu Korneliovhovho majetku a druhý na dve tretiny toho istého majetku, Celsus prijíma veľmi vhodný Sabinov názor, že ak sa vynechá zmienka o pozemku, dedičia, ktorých mená sú uvedené v záвете, majú nárok na majetok rovnako, ako keby ich príslušné podiely neboli uvedené; za predpokladu, že je úplne zrejmé, že vôľa závetcu nebola zanedbaná.
65. Ak poručiteľ do závetu uvedie: "Labeo, Neratius a Aristo zastávajú názor, že ak sa vynechá slovo "po", otrok získa slobodu a zároveň aj majetok.
66. Ak niekto ustanoví dediča na tretinu svojho majetku a iného tiež na tretinu, a v prípade, že by nebol druhý dedič, ustanoví ešte ďalšieho dediča na dve tretiny; v tomto prípade, ak by druhý dedič odmietol majetok, tretí ustanovený dedič bude mať nárok na dve tretiny nielen na základe práva substitúcie, ale aj na základe práva ustanovenia; to znamená, že bude mať jednu tretinu majetku na základe práva substitúcie a jednu tretinu na základe práva ustanovenia.
67. Ak je otrok ustanovený za dediča s udelením slobody a potom je odcudzený, môže vstúpiť do dedičstva na základe príkazu strany, na ktorú bol prevedený. Ak by ho však poručiteľ vykúpil, jeho ustanovenie bude platné a stane sa nevyhnutným dedičom.
68. Ak by sa otrokovi udelila sloboda s dátumom od určitého času a ponechala by sa mu nehnuteľnosť absolútne a on by bol neskôr odcudzený alebo manumitovaný, pozrime sa, či bude jeho ustanovenie platné. A skutočne, ak by nebol vyobcovaný, možno tvrdiť, že jeho ustanovenie bude platné, takže sa stane nevyhnutným dedičom, keď nastane deň, keď dostane slobodu, a ktorý oddaľuje jeho právo na majetok.
69. Ale ak mu je sloboda udelená od určitého času a majetok je mu ponechaný pod určitou podmienkou, ak by sa táto podmienka splnila po tom, ako príde deň jeho slobody, stane sa slobodným aj dedičom.

70. Keď bol otrok ustanovený za dediča bez podmienky a jeho sloboda má plynúť od určitého času, ak by bol buď odcudzený, alebo manumitovaný, treba povedať, že sa môže stať dedičom.

71. Ak však nie je odcudzený samotný otrok, ale len užívacie právo na ňom, jeho ustanovenie bude platné, ale bude odložené do času, keď užívacie právo zanikne.

72. Paulus, O Sabinovi, kniha I.

Keď niekto ustanoví dedičov na rôzne časti rôznych pozemkov, bude to rovnaké, ako keby neboli ustanovení na určité časti tých istých pozemkov; nie je totiž ľahké zistiť, aké budú ich podiely na rôznych pozemkoch. Preto je vhodnejšie, ako hovorí Sabinus, aby sa malo za to, že poručiteľ neuviedol ani pozemky, ani podiely, na ktoré majú nárok.

73. Javolenus, Listy, kniha VII.

"Attius nech je mojím dedičom Kornélie a dve osoby menom Titius nech sú mojimi dedičmi takého a takého domu." Osoby menom Titius budú mať nárok na polovicu majetku a Attius na zvyšnú polovicu. Tento názor zastáva Proculus; čo si o tom myslíte vy? Odpoveď: Prokulov názor je správny.

74. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Ak závetca odkázal nerovnaké podiely na majetku a dodal: "Tí dedičia, ktorým som pridelil nerovnaké podiely, nech sa podieľajú rovnako"; malo by platiť, že sa podieľajú rovnako za predpokladu, že táto klauzula bola vložená pred dokončením závetu.

75. Ulpian, O Sabinovi, kniha VII.

Niekedy tento dodatok "nech sa moji dedičia podelia rovnakým dielom" vyjadruje úmysel závetcu; ako napr: "Nech sa prvý a synovia môjho brata podelia rovnakým dielom"; tento dodatok totiž naznačuje, že všetci dedičia sú určení na rovnaké podiely, ako uvádza Labeo; a ak sa vynechá, prvý bude mať nárok na polovicu majetku a synovia poručiteľovho brata na druhú polovicu.

76. Otec rodiny môže svoj majetok rozdeliť na toľko častí, koľko chce, ale pravidelné rozdelenie majetku sa vykonáva na dvanásť podielov, ktoré sa nazývajú unciae.

77. Preto ak porúčiteľ rozdelí svoj majetok na menší počet, ako je tento počet, odvoláva sa na toto pravidlo zo zákona; napríklad ak porúčiteľ ustanoví dvoch dedičov, každého na štvrtinu svojho majetku, pretože v takom prípade sa zvyšok majetku rozdelí tak, že každý dedič sa považuje za ustanoveného na šesť podielov.

78. Ak je však jeden dedič ustanovený na jednu štvrtinu pozostalosti a druhý na polovicu, zvyšná štvrtina sa pripočíta v pomere k podielom, ktoré dedia.

79. Ak by porúčiteľ rozdelil svoju pozostalosť na viac ako dvanásť podielov, potom sa vykoná pomerné zmenšenie, ako napríklad, ak mňa ustanovil za dediča na dvanásť podielov a teba za dediča na šesť podielov, ja budem mať nárok na osem podielov z pozostalosti a ty na štyri.

80. Keď porúčiteľ ustanoví dvoch dedičov na celú pozostalosť a dvoch iných na dvanásť dielov tej istej pozostalosti, Labeo v štvrtej časti svojich Posledných prác zisťuje, či sa má vykonať rovnomerné rozdelenie. A zastáva názor, že tí prví majú nárok na polovicu majetku a tí, ktorí sú ustanovení pre dvanásť častí, budú dedičmi druhej polovice. Myslím si, že tento názor by sa mal prijať.

81. Ak však porúčiteľ ustanoví dvoch dedičov na celý majetok a potom ustanoví tretieho na polovicu a šestinu toho istého majetku, Labeo v tej istej knihe hovorí, že celý majetok sa má rozdeliť na dvadsať častí, z ktorých prví dvaja dedičia budú mať dvanásť a ten, kto bol ustanovený na polovicu a šestinu, bude mať nárok na osem.

82. Labeo tiež uvádza ako príklad: "Nech je Titius ustanovený za tretinu môjho majetku"; a potom, po rozdelení celého majetku, sa dodáva: "Nech je ten istý Titius ustanovený za šestinu". Trebatius hovorí, že tento majetok sa má rozdeliť na štrnásť častí.

83. Javolenus, O Cassiovi, kniha I.

Ak by niekto ustanovil dedičov takto: "Ak by niekto ustanovil dedičov takto: "Nech je Titius dedičom prvého podielu, Seius druhého, Maevius tretieho a Sulpicius štvrtého", budú menovaným patriť rovnaké podiely majetku; z toho dôvodu, že sa má za to, že porúčiteľ ich vymenoval skôr preto, aby ukázal poradie ich určenia, než aby predpísal spôsob rozdelenia majetku na podiely.

84. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXX.

Julianus v tridsiatej knihe uvádza, že ak porúčiteľ určil svojich dedičov takto: "Dedičia sa delia podľa dedičstva: "Nech je Titius dedičom polovice môjho majetku a Seius polovice a z podielu, ktorý som zanechal Seiovi, nech je Sempronius mojím

dedičom v rovnakej výške"; možno pochybovať o tom, či mal testátor v úmysle rozdeliť svoj majetok na tri podiely, alebo či mal v úmysle spojiť Seia a Sempronia ako dedičov tej istej polovice. Druhý názor je lepší, a preto sa má za to, že títo dvaja boli ustanovení za dedičov na rovnaký podiel majetku; z toho vyplýva, že Tícus bude mať nárok na polovicu majetku a každý z ostatných na štvrtinu toho istého.

85. Tá istá autorita v tej istej knihe uviedla, že ak poručiteľ povedal: "Ak je prvý dedičom polovice, druhý bude dedičom druhej polovice; ak by však prvý nebol dedičom, nech je tretí nahradený dedičom troch štvrtín môjho majetku". To je síce vecná otázka, ale veľmi správne možno povedať, že ak prvý dedič vstúpi do dedičstva, ostatní budú mať nárok na rovnaké podiely z neho; ak ho však odmietne, musí sa rozdeliť na pätnásť častí, z ktorých tretí dedič bude mať nárok na deväť a druhý na šesť.

86. Julianus, Digesty, kniha XXX.

Tretí dedič totiž zaujíma postavenie toho, kto bol ustanovený aj nahradený, keďže sa má za to, že bol ustanovený na tri časti dedičstva a nahradený na šesť.

87. Ulpian, O Sabínovi, kniha VII.

Sabinus hovorí, že ak podiel nebol pridelený jednému z dedičov, vyžaduje si to vyšetrenie. Napríklad ak poručiteľ ustanovil dvoch dedičov, každého na štvrtinu majetku, ale tretiemu nič nepridelil, tento bude mať nárok na zvyšok. Tento názor prijíma aj Labeo.

88. Tá istá autorita sa zaoberá touto otázkou: "Ak poručiteľ ustanovil dvoch dedičov na jedenásť podielov svojho majetku a dvoch bez akéhokoľvek podielu a potom jeden z tých, ktorým nebol pridelený žiadny podiel, dedičstvo odmietol, bude dvadsať štvrtá časť, na ktorú mal nárok, patriť všetkým dedičom, alebo len tomu, ktorému nebol pridelený žiadny podiel? Túto otázku neurčuje. Servius však hovorí, že podiel bude patriť všetkým dedičom, a ja si myslím, že tento názor je lepší; pretože pokiaľ ide o právo prírastku, tí, ktorí boli určení bez akéhokoľvek podielu, nie sú spoločnými dedičmi s ostatnými. Tento názor prijíma Celsus v šestnástej knihe Digest.

89. Sabinus tiež zastáva názor, že ak poručiteľ disponoval celým majetkom a ustanovil dvoch dedičov bez toho, aby im pridelený akýkoľvek podiel, ani jeden z nich nebude spoludedičom s ostatnými.

90. Ak však po tom, ako sa zbavil celej pozostalosti, ustanoví ďalšieho dediča bez toho, aby mu pripadol akýkoľvek podiel, tento bude mať nárok na polovicu z dvojnásobku pôvodných podielov uvedenej pozostalosti. Inak to však bude, ak by

poručiteľ po tom, ako sa zbavil celého svojho majetku, ustanovil: "Nech je mojím dedičom na zvyšok ten a ten"; keďže potom nič nezostalo, nemôže byť ustanovený dedič na žiadny podiel.

91. Ak by sa však po vyporiadaní celého majetku mali uviesť dvaja dedičia bez toho, aby im boli pridelené nejaké podiely, vzniká otázka, či sa títo dvaja majú spojiť pri zdvojnásobení majetku, alebo len pri jeho jedinom rozdelení? Labeo si myslí, a to je lepší názor, že budú mať nárok na podiel v jedinom delení; pretože ak bol vymenovaný jeden bez pridelenia akéhokoľvek podielu a potom sú vymenovaní dvaja spoločne bez toho, aby im bol pridelený akýkoľvek podiel, Celsus v šestnástej knihe hovorí, že majetok sa nemá deliť na tri časti, ale len na dve.

92. Ak však poručiteľ po zdvojnásobení podielov pozostalosti rozdelí pozostalosť medzi dvoch dedičov a ustanoví tretieho bez akéhokoľvek podielu, počet pôvodných podielov sa neztrojnásobí, ale spomínaný tretí dedič bude mať nárok na tretiu časť, ako uviedol Labeo v Štvrtej knihe svojich Posledných diel, a na tento názor sa neodvolávajú ani Aristo, ani Paulus, možno preto, že ho považovali za správny,

93. Paulus, O Vitelliovi, kniha I.

Sabinus hovorí: "Vyvstáva otázka, keď poručiteľ rozdelil medzi svojich dedičov väčší počet podielov, než vyžaduje obvyklé rozdelenie majetku, a ustanovil jedného dediča bez akéhokoľvek podielu; bude mať tento dedič nárok na polovicu dvojitého rozdelenia, alebo len na to, čo chýba z dvadsiatich štyroch podielov?" Myslím si, že správnejší je druhý názor, takže rovnaký pomer sa dodrží aj v prípade, keď sa rozdelí dvojnásobok alebo akýkoľvek iný väčší počet podielov, než sa vykonáva pri bežnom rozdelení dedičstva. Paulus: "Pri druhom delení sa musí dodržať rovnaký pomer ako pri prvom delení".

94. Ulpianus, O Sabinovi, kniha VII.

Pomponius a Arrianus tvrdia, že vznikla diskusia v súvislosti s nasledujúcim bodom, a to v prípade, keď človek zanechal časť svojho majetku nerozdelenú a potom ustanovil: "Ak by Seius" (ktorého neurčil) "nebol mojím dedičom, nech je mojím dedičom Sempronius", či si tento môže vziať tú časť majetku, ktorá nebola nikomu pridelená. Pegas si myslí, že by mal na túto časť nárok. Aristo zastáva opačný názor, pretože mu bol pridelený podiel, ktorý neexistoval. Javolenus, Pomponius a Arrianus schvaľujú tento názor, ktorý v súčasnosti prevláda.

95. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Nie je rozdiel, na aké miesto je priradený dedič, ktorému nebol pridelený žiadny podiel z dedičstva, či na prvé, medziľahlé alebo posledné.

96. Ak bola štvrtina pozostalosti zanechaná osobe, ktorá je už mŕtva, a zvyšné tri štvrtiny inej osobe, a tretia časť bola uvedená bez toho, aby jej bol pridelený akýkoľvek podiel z pozostalosti, Labeo hovorí, že ten, kto bol ustanovený za dediča bez akéhokoľvek podielu, bude mať nárok na polovicu zdvojených podielov z pozostalosti, a že to bol úmysel závetcu. Tento názor schvaľuje aj Julianus a je správny.

97. Ak sú osoba, ktorá je nažive, a osoba, ktorá je mŕtva, ustanovení za spoludedičov polovice dedičstva a tretia osoba za druhú polovicu; hovorí, že budú mať nárok na rovnaké podiely, pretože podiel určený zosnulému sa považuje za neuvedený.

98. Pomponius, O Sabinovi, kniha I.

Trebatius hovorí, že nasledujúca skutočnosť nie je správne uvedená: "Ktokoľvek bude mojím dedičom, nech je Stichus slobodný a môj dedič", ale že otrok sa napriek tomu stane slobodným. Labeo zastáva názor, a to veľmi správny, že bude aj dedičom.

99. Myslím si, že je veľmi pravdepodobné, že sloboda môže byť otrokovi udelená absolútne a že majetok môže byť zároveň odkázaný pod určitou podmienkou, avšak takým spôsobom, že obe ustanovenia budú závisieť od podmienky.

100. Julianus, Digesty, kniha XXX.

Po splnení podmienky sa otrok stane slobodným a dedičom; bez ohľadu na to, v ktorej časti závetu mu bola udelená sloboda. Ak však podmienka splnená nebola, má sa za to, že sloboda mu bola udelená bez dedičstva.

101. Pomponius, O Sabinovi, kniha I.

Ak je dedič ustanovený na čas, ktorý je buď istý, alebo neistý, môže si nárokovať na držbu majetku a môže s ním nakladať ako dedič.

102. Ak by sa však nedomáhal držby majetku, ale odkladá splnenie podmienky, ktorú môže veľmi ľahko splniť (napríklad ak podmienkou bolo, že má manumitovať otroka, ktorý je pod jeho kontrolou, ale on to neurobí), v tomto prípade je povinnosťou prátor vydať svoj edikt, v ktorom určí čas, v ktorom má dedič vstúpiť do majetku.

103. Podobne, ak dedič nemôže splniť podmienku, pretože to nie je v jeho moci (napríklad keď spočíva v niečom, čo má urobiť iný, alebo závisí od nejakej neistej udalosti, napr: "ak by sa stal konzulom"); a prátor by potom na žiadosť veriteľov rozhodol, že ak sa dedičstvo neprijme a nevstúpi do neho v určitej lehote, nariadi uvedeným veriteľom dedičstva, aby sa

zmocnili majetku zosnulého, a medzitým nariadi, aby sa všetok majetok, s ktorým je potrebné disponovať, predal zástupcom určeným na tento účel.

104. Ak je však dedič ustanovený pod podmienkou a zadlženosť pozostalosti je značná a môže sa zvýšiť uložením sankcií, a najmä ak ide o verejný dlh, zadlženosť by sa mala splniť prostredníctvom agenta, rovnako ako v prípade, keď je v držbe pozostalosti nenarodené dieťa alebo existuje maloletý dedič, ktorý nemá poručníka.

105. A preto hovorí, že vyšetrowanie by sa malo vykonať s ohľadom na tých dedičov, ktorí sú neprítomní bez toho, aby úmyselne neplnili svoje povinnosti; ale ktorým buď akútna, alebo chronická choroba bráni prísť na súd a nemajú nikoho, kto by sa dostavil na ich obranu.

106. Celsus, Digesty, kniha XVI.

"Nech sú mojimi dedičmi Titius a Seius alebo ten, kto z nich prežije." Myslím si, že ak obaja prežijú, obaja budú dedičmi, ale ak jeden z nich zomrie, pozostalý bude dedičom celého majetku:

107. Ulpian, Pravidlá, kniha VI.

Z dôvodu, že sa zdá, že v ustanovení je zahrnutá tichá substitúcia.

108. Celsus, Digesty, kniha XVI.

Senát rozhodoval o tejto otázke aj v prípade, keď sa rovnakým spôsobom odkazovalo dedičstvo.

109. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

110. Ak ťa ustanovím za absolútneho dediča polovice môjho majetku a do druhej polovice ustanovím iného dediča pod určitou podmienkou a potom ustanovím za teba náhradníka, Celsus hovorí, že ak sa podmienka nedodrží, náhradník bude dedičom tejto časti majetku.

110. Ak ťa však ustanovím za svojho dediča bezpodmienečne a potom ťa ustanovím pod nejakou podmienkou, druhé ustanovenie nebude platné, pretože prvé má prednosť pred druhým.

111. Ak však bolo vykonaných viacero vymenovaní na ten istý dedičský podiel za rôznych podmienok a prvá podmienka je splnená, výsledok bude rovnaký, ako sme uviedli vyššie, keď bolo vymenovanie vykonané absolútne a zároveň pod podmienkou.

112. Ulpian, O Sabinovi, kniha V.

Ak by mal byť niekto ustanovený za dediča nasledujúcim spôsobom: "Nech je Titius mojím dedičom, ak Secundus nechce byť mojím dedičom", a potom povie: "Nech je Secundus mojím dedičom", je rozhodnuté, že Secundus je ustanovený v prvom stupni.

113. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Pod pojmom "bud" sa rozumejú všetci dedičia, a preto Labeo hovorí, že ak by sa do závetu vložil nasledujúci text, a to "Nech sú Titius a Seius mojimi dedičmi do tej miery, do akej ma ktorýkoľvek z nich ustanovil za svojho dediča". Ak obaja nepovažovali závetcu za svojho dediča, ani jeden z nich nebude jeho dedičom, keďže táto veta sa vzťahuje na úkon všetkých; v tomto prípade si však myslím, že by sa mal zohľadniť úmysel závetcu. Je preto spravodlivejšie, aby ten, koho by poručiteľ určil za dediča svojho majetku, bol jeho dedičom v tomto rozsahu a aby ten, koho by neurčil, nebol pripustený k účasti na jeho majetku.

114. Ulpian, O edikte, kniha XXI.

Cisár Severus v reskripte uviedol, že v prípade, keď bol otrok založený, mohol byť nevyhnutným dedičom svojho pána za predpokladu, že bol vopred pripravený uspokojiť veriteľa.

115. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XVII.

Za dedičov môžeme ustanoviť nielen otrokov, ale aj slobodných ľudí za predpokladu, že otroci patria stranám, ktoré sami môžeme ustanoviť, pretože spísanie závetu s ohľadom na otrokov je právo odvodené od právomoci ich pánov.

116. Právomoc ustanoviť otroka, ktorý tvorí súčasť dedičstva pred zápisom do dedičstva, je založená na zásade, že dedičstvo sa považuje za vlastníka otroka a zaujíma miesto zosnulého.

117. Tá istá, týkajúca sa závetov; O edikte mestského préтора, kniha I.

Ustanovenie dediča, ako nasleduje: "Tí, ktorých si Titius želá", je chybné z toho dôvodu, že závisí od želania iného. Staroveké autority totiž veľmi často rozhodovali o tom, že platnosť testamentov sa musí odvodzovať od nich samých a nesmie závisieť od želania iných.

118. Každý, kto je v rukách nepriateľa, môže byť legálne ustanovený za dediča, pretože podľa práva postliminum všetky jeho osobné občianske práva zostávajú v pozastavení a nie sú zrušené. Preto ak sa vráti zo zajatia, môže vstúpiť do dedičstva. Jeho otrok môže byť tiež zákonne ustanovený za dediča, a ak sa jeho pán vráti zo zajatia, môže mu byť nariadený vstup do dedičstva. Ak by však zomrel, jeho právny nástupca sa stane jeho dedičom na základe úkonu otroka.

119. Ten istý, O závetoch; O edikte mestského préтора, kniha II.

Ak by niekto do závetu napísal nasledovné, a to: "Nech je Titius dedičom polovice môjho majetku a ten istý Titius nech je dedičom druhej polovice, ak príde loď z Ázie", keďže dedič vstupuje do majetku na základe bezpodmienečného ustanovenia, hoci podmienka druhého ustanovenia môže ešte trvať, stáva sa dedičom celého majetku, aj keby sa podmienka nespĺnila, keďže jej splnenie mu nijako neprospieva; keďže nie je pochýb o tom, že ak je strana ustanovená za dediča polovice dedičstva a neskôr sa neobjaví žiadny iný dedič, platí, že bola ustanovená za dediča celého dedičstva.

120. Papinianus, Definície, kniha I.

Majetok nemožno právne odkázať od určitého času alebo do určitého času, ale keďže sa na vadu týkajúcu sa času neprihliadlo, ustanovenie dediča zostane v platnosti.

121. Ulpian, Spory, kniha IV.

V uvedenom prípade istý poručiteľ ustanovil dvoch dedičov, jedného na svoj majetok nachádzajúci sa v provincii, druhého na svoj majetok nachádzajúci sa v Taliansku; a keďže bolo jeho zvykom dovážať tovar do Talianska, poslal do provincie peniaze za účelom kúpy nejakého tovaru a tento tovar bol kúpený buď počas jeho života, alebo po jeho smrti, ale ešte nebol dovezený do Talianska. Vznikla otázka, či uvedený tovar patril dedičovi, ktorému bol odkázaný majetok v Taliansku, alebo či naň mal nárok ten, komu bol odkázaný majetok v provincii? Uviedol som, že je ustálené, že dedičia môžu byť ustanovení pre rôzne druhy majetku a že ustanovenie nie je neplatné; ale že je povinnosťou sudcu, ktorý má právomoc rozdeliť majetok, dohliadať na to, aby žiadny dedič, ktorému bola zanechaná určitá časť majetku, nedostal viac, ako mu patrí podľa závetu. Tomu treba rozumieť takto: napríklad predpokladajme, že boli ustanovení dvaja dedičia, jeden na Korneliánsky majetok, druhý na Liviansky majetok, a že jeden z týchto pozemkov tvorí tri štvrtiny majetku a druhý zvyšnú štvrtinu; uvedení dedičia potom zedia rovnaké časti majetku, rovnako ako keby boli ustanovení bez akéhokoľvek určenia ich podielov; ale povinnosťou súdu bude dohliadať na to, aby sa každému z nich prisúdil alebo prideliť pozemok, ktorý mu bol odkázaný.

122. Preto som si vedomý, že vzniká otázka, za akú časť dlhov pozostalosti bude zodpovedať každý z týchto dedičov. Papinianus, ktorého názor som sám schválil, zastáva názor, že každý z nich by mal zodpovedať za dlhy pozostalosti v pomere k svojmu dedičskému podielu, teda za polovicu; rozumie sa totiž, že tieto pozemky dostali ako prednostné dedičstvo. Preto ak bol dlh taký veľký, že po jeho splatení nezostane nič; v dôsledku toho zastávame názor, že takéto vymenovania vykonané s odkazom na nakladanie s určitým konkrétnym majetkom nemajú žiadnu platnosť ani účinok. Ak by uplatnenie falciánskeho práva spôsobilo zmenšenie odkazov, potom bude povinnosťou sudcu znížiť tieto prednostné odkazy tak, aby ani jeden z dedičov nemohol dostať viac, než na čo by mal nárok, ak by získal odkaz, alebo iný majetok, alebo dokonca uvedené odkazy. Ak by však mali vzniknúť pochybnosti o uplatnení falciálneho práva, bude úplne správne, ak sudca bude požadovať, aby si strany navzájom poskytli zábezpeku.

123. V takomto prípade by sa ustanovenie, ktoré posudzujeme, nemalo zamietnuť ako neplatné, ak bol jednému dedičovi zanechaný majetok nachádzajúci sa v provincii a druhému majetok nachádzajúci sa v Taliansku. Povinnosťou sudcu bude prideliť každému z dedičov tú časť majetku, ktorá mu bola odkázaná. Napriek tomu bude mať každý z uvedených dedičov nárok na polovicu majetku, pretože im poručiteľ nepridelil žiadny podiel. Z toho vyplýva, že ak by sa na jednom mieste nachádzalo viac určitého majetku z pozostalosti ako na inom (napríklad viac v Taliansku ako v provincii) a splatenie dlhov je naliehavé, musí sa konštatovať, že sa musí vykonať rovnaké zmenšenie, ktoré sme uviedli vyššie. Z toho vyplýva, že v prípade, ak boli odkazy zanechané iným osobám, príspevok na ich vyrovnanie by mali poskytnúť dedičia.

124. Teraz treba zistiť, čo sa myslí pod majetkom nachádzajúcim sa v Taliansku alebo v provinciách. Tento bod musí určiť úmysel zosnulého, pretože treba zohľadniť, čo mal na mysli. Napriek tomu treba vychádzať z toho, že pod pojmom "majetok v Taliansku" sa rozumejú všetky tie veci, ktoré tam poručiteľ vždy mal a zariadil, aby tam zostali. Opäť platí, že ak majetok dočasne premiestnil z jedného miesta na iné nie s cieľom ponechať si ho tam, ale s cieľom vrátiť ho na pôvodné miesto, nezvýši sa tým hodnota majetku v mieste, kam ho premiestnil, ani sa nezníži hodnota majetku v mieste, odkiaľ ho vzal; ako napríklad, ak by zo svojho italského majetku poslal do provincie (ako v Galii) niektorých otrokov buď za účelom zaplatenia dlhu, alebo nákupu tovaru, ktorí by sa po nákupe vrátili, bezpochyby treba povedať, že naďalej patria k italskému majetku; ako to uviedol Mucius v prípade, keď bol odkázaný pozemok buď so všetkými prostriedkami na obrábanie, alebo s majetkom, ktorý sa na ňom nachádza. Mucius totiž hovorí, že ak bol otrok menom Agaso poslaný svojím pánom na vidiecky majetok, nepatrí k vyčlenenému pozemku, pretože tam nebol poslaný, aby tam zostal natrvalo; preto ak je otrok poslaný na vidiecky majetok, aby tam zostal určitý čas, pretože sa previnil voči svojmu pánovi; je akoby dočasne vyhnaný a platí, že netvorí súčasť vyčleneného majetku. Preto otroci, ktorí sú zvyknutí pracovať na jednej farme a ktorí sú poslaní na inú farmu, sú akoby požičaní z jedného pozemku na druhý, netvorí súčasť zvereného majetku, pretože sa nezdá, že by boli trvalo pripútaní k pozemku. V tomto prípade treba konštatovať, že majetok nachádzajúci sa v Taliansku je taký, ktorý mal poručiteľ v úmysle ponechať tam natrvalo.

125. Preto ak niekto pošle peniaze do provincie s cieľom kúpiť tovar a ten ešte nebol kúpený, hovorím, že peniaze, ktoré tam boli poslané na získanie tovaru, ktorý sa má doviesť do Talianska, sa musia považovať za súčasť talianskeho majetku; ak totiž porúčiteľ poslal do provincie peniaze, ktoré mal vo zvyku používať v Taliansku, a tie boli vzaté a vrátené z jedného miesta na druhé, treba ich považovať za súčasť talianskeho majetku.

126. Preto som uviedol, že výsledkom bude, že uvedený tovar, ktorý bol zakúpený na prepravu do Ríma, bez ohľadu na to, či bol prepravený počas života porúčiteľa, alebo sa tak ešte nestalo, a bez ohľadu na to, či porúčiteľ vedel, alebo nevedel, že je to skutočnosť, bude patriť tomu dedičovi, ktorému bol taliansky majetok odkázaný.

127. Same, Disputácie, kniha VIII.

Ak niekto ustanoví dediča takto: "Nech je Titius dedičom tej časti môjho majetku, do ktorej som ho ustanovil kodicilom", bude stále dedičom, pretože bol ustanovený bez určitého podielu, hoci jeho podiel nebol uvedený v kodicile.

128. Julianus, Digesty, kniha XXIX.

Keď porúčiteľ urobí vo svojom závete nasledujúcu dispozíciu: "Ak by môj syn zomrel počas môjho života a vnuk, ktorý sa mu narodí po mojej smrti, nech je mojím dedičom", ide o dva stupne dedenia, pretože za žiadnych okolností nemožno pripustiť, aby sa obaja podieľali na majetku. Z toho je zrejmé, že ak by Titius nahradil vnuka a syn by bol dedičom svojho otca, Titius nemôže byť dedičom svojho syna z toho dôvodu, že nie je nahradený v prvom, ale v druhom stupni.

129. Nasledujúca klauzula: "Nech Publius, Marcus, Gaius, náhradníci jeden za druhého, sú mojimi dedičmi" treba chápať tak, že závetca zrejme niekoľkými slovami ustanovil troch dedičov a nahradil ich navzájom, rovnako ako keby napísal: "Nech sa za mojich dedičov ustanovia a nahradia ten a ten, ten a ten a ten".

130. Ak má človek troch synov a do závetu napíše: sa má za to, že v prvej časti závetu ustanovil za svojich dedičov len dvoch zo svojich synov, a to: "Nech sú moji synovia mojimi dedičmi a môj syn Publius nech je vydedený".

131. Ten istý, Digesty, kniha XXX.

Ak závetca odkázal otroka menom Pamphilus svojmu vydedenému synovi, maloletému, môže rovnakým spôsobom ustanoviť uvedeného otroka za dediča časti svojho majetku po smrti svojho syna, rovnako ako každý, kto odkázal otroka Semproniovi, môže ustanoviť uvedeného otroka za dediča časti svojho majetku po smrti Sempronia.

132. Ak je otrok závetom bezpodmienečne ustanovený za dediča, ale nie je nariadené, aby bol slobodný, ak nezaplatí desať aurei pred Kalendami decembra, a následne získa slobodu absolútne na základe kodicilu, nebude ani slobodný, ani dedič, ak nezaplatí desať aurei pred Kalendami decembra; ak by to však neurobil, stane sa slobodným na základe kodicilu.

133. Ak by poručiiteľ absolútne ustanovil otroka za svojho dediča, ale udelil by mu slobodu pod podmienkou a predal by ho počas trvania podmienky, otrok môže vstúpiť do dedičstva na základe príkazu jeho kupujúceho, pretože ustanovenie je platné a kupujúci má právo dať otrokovi príkaz.

134. Keď bol otrok odcudzený po tom, ako došlo k nesplneniu podmienky, nemôže vstúpiť na nehnuteľnosť na základe príkazu nadobúdateľa, pretože v čase, keď prešiel do jeho rúk, bolo vymenovanie, keďže sa stalo neplatným, neúčinné.

135. Preto ak je otrokovi nariadené, aby sa stal slobodným pod určitou podmienkou, a dostane dedičstvo absolútne, a kým podmienka trvá, je buď manumitovaný, alebo vyobcovaný, bude mať nárok na dedičstvo alebo ho získa pre svojho pána, aj keď v čase smrti poručiiteľa nebola splnená podmienka, od ktorej jeho podmienka závisela. Ak však bol manumitovaný alebo odcudzený po tom, ako došlo k nesplneniu podmienky, dedičstvo sa stane neplatným.

136. Ak predávajúci prikáže otrokovi, ktorý bol ustanovený za dediča časti majetku kupujúceho pred jeho odovzdaním kupujúcemu, aby prijal odkaz, bude povinný vrátiť to, čo dostal, spoludedičovi otroka, pretože by nemal profitovať z práva otroka, ktorého predal. Je zrejmé, že nie je povinný vrátiť všetko, čo dostal, ale len pomerný podiel, ktorý mal otrok spoločný so spoludedičom.

137. Marcianus, Pravidlá, kniha II.

Teda polovicu otroka a štvrtinu majetku, ako poznamenáva Marcellus v tridsiatej knihe Juliánových Digest, a zastáva názor, že by to mal odovzdať, pretože predávajúci by to nemohol získať späť, ak by bol otrok odovzdaný skôr, ako vstúpil do svojho podielu na majetku, pričom tento názor je správny.

138. Julianus, Digesty, kniha XXX.

Hlava rodiny ustanovila za svojho dediča Titia, o ktorom predpokladala, že je slobodný, a nahradila ho Semproniom, ak by nebol jeho dedičom; a keď Titius, ktorý bol otrokom, vstúpil do dedičstva na príkaz svojho pána, možno konštatovať, že Sempronius mal byť pripustený k podielu na majetku; pretože keď človek, ktorý vie, že niekto je otrokom, ho ustanoví za svojho dediča, pričom mu dá náhradníka, takto "Ak by Stichus nebol mojím dedičom, nech je mojím dedičom Sempronius," rozumie sa, že chce povedať, že ak Stichus nebude dedičom, nemôže previesť vlastníctvo na nikoho iného. Ak však niekto ustanoví za svojho dediča osobu, o ktorej si myslí, že je slobodná, týmito slovami, a to: "Ak by nemal byť mojím dedičom,"

sa má za to, že nechcel povedať nič iné, len že ak by mal nadobudnúť majetok pre seba alebo by sa zmenil jeho stav, nemôže ustanoviť za svojho dediča iného. Tento dodatok sa vzťahuje na tých, ktorí sú vymenovaní za dedičov hlavy rodiny a neskôr sa dostanú do otroctva; preto sa v tomto prípade majetok rozdelí na dve časti, z ktorých polovica pripadne tomu, kto bol pánom otroka vymenovaného za dediča, a druhá polovica náhradníkovi.

139. Pomponius, Rôzne pasáže, kniha XII.

Tiberius Caesar vydal toto rozhodnutie s ohľadom na Parthenia, ktorý bol ustanovený za dediča, keďže bol slobodného pôvodu a vstúpil do majetku, kým bol otrokom cisára; ako totiž rozpráva Sextus Pomponius, majetok sa rozdelil medzi Tiberia a osobu, ktorá bola náhradníkom Parthenia.

140. Julianus, Digesty, kniha LXIV.

Neplnoletý muž vo svojom závete nariadil, aby dvaja otroci menom Apollonius boli slobodní a jeho dedičia. Keďže jeden z uvedených otrokov zomrel pred otvorením závetu, nemožno nesprávne konštatovať, že by sa pozostalý stal slobodným a jediným a nevyhnutným dedičom závetcu. Ak by však žili obaja, ustanovenie by bolo neplatné v súlade s Lex Aelia Sentia, ktorý zakazuje ustanoviť viac ako jedného nevyhnutného dediča:

141. Paulus, O zákone Aelia Sentia, kniha I. Vtedy totiž stoja jeden druhému v ceste.

142. Alfenus, Digesty, kniha V.

Hlava rodu ustanovila závatom dvoch dedičov a nariadila im, aby mu do určitej doby postavili pomník, ktorý potom vložil do závetu: "Kto to neurobí, nech je vydedený". Jeden z dedičov odmietol vstúpiť do dedičstva a druhý, keďže sám postavil pomník, požiadal o stanovisko, či nebude mať nárok na dedičstvo, pretože ho jeho spoludedič odmietol prijať. Odpoveď znela, že nikto nemôže byť zaviazaný k dedičstvu alebo zbavený dedičstva na základe úkonu iného; ale ak niekto splnil podmienku, stane sa dedičom dedičstva, aj keď nikto z ostatných dedičov naň nevstúpil.

143. Ten istý, O epitómoch Digest, Paulus, kniha II.

"Ak by žila moja matka Maevia a moja dcéra Fulvia, nech sa mojím dedičom stane Lucius Titius." Servius bol toho názoru, že ak by poručiteľ nikdy nemal dcéru a jeho matka by žila, Titius by bol stále jeho dedičom, pretože tam, kde je do závetu vložené niečo nemožné, nemá to žiadnu platnosť.

144. Africanus, Otázky, kniha II.

Istý jednotliviec, ktorý si želal, aby sa syn pod otcovou kontrolou stal jeho dedičom, ale takým spôsobom, aby žiadna časť majetku nepripadla jeho otcovi, uviedol svoje želanie synovi. Ten v obave, aby neurazil svojho otca, požiadal poručiťa, aby ho ustanovil za svojho dediča pod podmienkou, že ho otec emancipuje, a získal jeho súhlas, aby za svojho dediča ustanovil jedného z jeho priateľov, a takto bol za jeho závetného dediča ustanovený priateľ syna, ktorý bol poručiťovi neznámy, a od neho sa nič nevyžadovalo. Vyvstala otázka, či v prípade, že by uvedený priateľ nebol ochotný vstúpiť do dedičstva, alebo ak by sa ho po vstupe do dedičstva odmietol vzdať, či by sa od neho mohlo požadovať, aby sa stal poručníkom, alebo či by sa proti nemu mohla podať nejaká žaloba, alebo či by bola podaná proti otcovi, alebo synovi. Odpoveď znela, že aj keď je zrejmé, že ustanovený dedič je len správcom, predsa len od neho nemožno požadovať majetok, pokiaľ sa nepreukáže, že ho v tomto svetle považoval sám poručiť. Ak však priateľ po tom, ako ho syn pod otcovou kontrolou požiadal, súhlasil so vstupom do dedičstva a s jeho odovzdaním po tom, ako sa stal jeho vlastným pánom, nemožno nesprávne konštatovať, že by bolo možné podať mandátnu žalobu a že by takáto žaloba nebola v prospech otca, pretože dobrá viera nevyžadovala, aby mu bolo vydané to, čo poručiť nechcel, aby sa dostalo do jeho rúk. Ani bežná mandátna žaloba nebude synovi k dispozícii, ale bude k dispozícii prétorská žaloba; keďže sa ustálilo, že by mala byť poskytnutá strane, ktorá, kým bola synom pod otcovskou kontrolou, sa stala ručiťom niekoho a po tom, ako sa stala vlastným pánom, je povinná plniť.

145. Ten istý, Otázky, kniha IV.

Tam, kde sa v závete uvádza: "Nech je mojím dedičom Titius, nie Seius", prevládala názor, že dedičom bude len Seius. Kde sa však používajú tieto slová: Ak sa v závete uvádza: "Nech je mojím dedičom Titius, nie Seius", platí rovnaké pravidlo.

146. Istý závetca ustanovil svojich dedičov takto: "Ak sa mi počas môjho života alebo po mojej smrti narodí nejaké deti, nech jeden alebo viacero z tých, ktorí sa narodí, zdedia polovicu a štvrtinu môjho majetku a jeden alebo viacero z tých, ktorí sa narodí, nech zdedia štvrtinu môjho majetku. Odpoveď znela, že majetok sa má rozdeliť na sedem častí a že dcéra bude mať nárok na štyri z nich a posmrtné dieťa na tri; z dôvodu, že dcére bol odkázaný celý majetok a posmrtnému dieťaťu tri štvrtiny, takže dcéra mala nárok na štvrtinu viac ako posmrtné dieťa. Ak sa teda narodila aj posmrtná dcéra, prvá dcéra by mala mať nárok na toľko, koľko obe posmrtné deti spolu. Preto v uvedenom prípade, keďže celý majetok pripadol dcére a tri štvrtiny posmrtnému dieťaťu, mal by sa rozdeliť na dvadsaťjeden podielov tak, aby dcéra mohla mať dvanásť podielov a syn deväť.

147. Ak bolo v závete uvedené toto ustanovenie: "Lucius Titius nech je dedičom šiestich podielov môjho majetku, Gaius Attius jedného podielu, Maevius jedného podielu a Seius dvoch podielov", vznikla otázka, aké právo by v tomto prípade platilo. Odpoveď znela, že závet by sa mal vykladať tak, že Lucius Titius by mal mať jednu šestinú a ostatní, keďže boli určení bez konkrétnych podielov, by mali byť dedičmi zvyšku majetku, ktorý by sa mal rozdeliť tak, že Seius by mal dostať päť podielov a Attius a Maevius zvyšných päť medzi sebou.

148. Marcianus, Inštitúcie, kniha IV.

Ustanovenie dediča je zákonne vykonané, keď je vyjadrené takto: "Nech je Tícus vlastníkom môjho majetku."

149. Platné je nasledujúce ustanovenie: "Nech je mojím dedičom môj najneprirodzenejší syn, ktorý sa o mňa tak zle zaslúžil"; je totiž absolútne ustanovený za dediča, hoci v zmysle výčitiek, a všetky ustanovenia tohto druhu sú akceptované.

150. Niekedy otrok nie je právoplatne ustanovený za dediča s udelením slobody od svojej panej, ako to naznačuje konštitúcia božského Severa a Antonína, ktorá má tieto slová: "Je rozumné, aby otrok obvinený z cudzoložstva nebol pred vynesením rozsudku právoplatne obdarovaný tou istou ženou, s ktorou bol zapletený, ak je obvinená z toho istého zločinu. Z toho vyplýva, že jeho vymenovanie za dediča jeho milenkou nemá žiadnu platnosť a účinok."

151. Ak poručiteľ urobí nepravdivé vyhlásenie s odkazom na otca, štátnu príslušnosť alebo akýkoľvek podobný vzťah svojho dediča, ustanovenie bude platné za predpokladu, že sa zistí totožnosť určenej strany.

152. Florentinus, Inštitúcie, kniha X.

Ak by som otroka patriaceho inému určil za slobodného a za svojho dediča a otrok by sa potom stal mojím, ani jedno z týchto ustanovení nebude platné, a to z toho dôvodu, že slobodu nemožno legálne udeliť cudziemu otrokovi.

153. Pokiaľ ide o cudzích dedičov, treba dodržiavať pravidlo, že ak majú všetci závetnú spôsobilosť, či už sú sami ustanovení za dedičov, alebo sú ustanovení iní, ktorí sú pod ich kontrolou, ustanovenie sa vzťahuje na dva rôzne časy, a to na vykonanie závetu, aby sa ustanovenie mohlo vykonať, a na smrť závetcu, aby mohlo nadobudnúť účinnosť. Okrem toho vykonanie listiny bude mať odkaz na prijatie dedičstva bez ohľadu na to, či bol dedič ustanovený absolútne alebo pod určitou podmienkou; vzhľadom na právo dediča sa totiž musí venovať osobitná pozornosť času, kedy nadobudne dedičstvo. Zmena v práve dediča, ak nastala v medziobdobí, t. j. počas intervalu medzi vykonaním závetu a smrťou poručiteľa alebo splnením podmienky ustanovenia, mu nebude na ujmu, pretože, ako som uviedol, musíme zohľadniť tieto tri rôzne dátumy.

154. Ulpián, Pravidlá, kniha VI.

Ak by som počas svojho života predal svojho otroka, ktorého som ustanovil za svojho dediča s udelením slobody, osobe, ktorá nemala testamentárnu spôsobilosť, a potom by som uvedeného otroka vykúpil, môže byť mojím dedičom podľa závetu; ani medzičas, počas ktorého bol v rukách iného pána, nezruší ustanovenie, pretože je isté, že bol môj v oboch časoch, a to v čase vykonania závetu a v čase smrti. Preto ak by zostal v rukách iného pána, ustanovenie by sa stalo neplatným; alebo ak by

bol prevedený na niekoho, kto mal testamentárnu spôsobilosť, nadobudol by môj majetok pre tohto posledného tým, že by doň vstúpil na jeho príkaz.

155. Ak sa v podmienke, od ktorej záviselo ustanovenie dediča, uvádzalo, že sa nejaký úkon nemá vykonať, a to bolo nemožné, ustanovená osoba bude dedičom v súlade s názorom všetkých autorít, rovnako ako keby bola ustanovená bezpodmienečne.

156. Dedičstvo sa vo všeobecnosti delí na dvanásť častí, ktoré sú zahrnuté v odvolaní ako. Všetky tieto časti majú svoje vlastné názvy od uncia po as, napr: "Šestina, štvrtina, tretina, päť dvanástina, polovica, sedem dvanástina, dve tretiny, tri štvrtiny, päť šestina, jedenásť dvanástina, as."

157. Marcianus, Pravidlá, kniha III.

Niektoré autority zastávali názor, že nasledujúce vymenovanie nebolo platné: "Nech je Stichus slobodný, a ak sa stane slobodným, nech je mojím dedičom." Božský Marcus v reskripte uviedol, že toto vymenovanie je platné, rovnako ako keby dodatok "Ak by sa stal slobodným" nebol urobený.

158. Ak niekto v závete urobí nasledujúce ustanovenia, a to: "V prípade, že sa niekto stane dedičom, je potrebné, aby sa stal dedičom: "Ak by mi Stichus po mojej smrti ešte patrilo, nech je slobodný a nech je mojím dedičom." Ak je Stichus odcudzený, nemôže vstúpiť do dedičstva na príkaz nadobúdateľa, hoci, aj keby to závetca nevyhlásil za svoj úmysel, otrok sa nemôže stať slobodným a dedičom, ak nebol pod jeho kontrolou v čase jeho smrti. Ak by ho však manumitoval počas svojho života, Celsus v pätnástej knihe Digest hovorí, že Stichus sa stane jeho dedičom; je totiž zrejmé, že poručiteľ nemal v úmysle vylúčiť tento prípad, a jeho slová si vôbec neodporujú, pretože aj keď už nie je jeho otrokom, určite je jeho slobodným.

159. Paulus, Pravidlá, kniha II.

Otrok patriaci do dedičstva môže byť ustanovený za dediča za predpokladu, že mal so zosnulým závetnú spôsobilosť, aj keď to tak nemuselo byť, pokiaľ ide o dediča ustanoveného poručiteľom.

160. Marcellus, Názory.

Lucius Titius po tom, čo ustanovil Seia a Sempronia za rovnocenných dedičov svojho majetku a ostatní jeho synovia boli vydedení, nahradil každého z uvedených dedičov druhým, a potom odkázal určité odkazy a manumitoval určitých otrokov a neskôr pridal nasledovné: "Kornélius, Sallustius a Varo nech sú dedičmi rovnakých častí môjho majetku a ja som ich navzájom nahradil." I sa pýtam, akú časť majetku majú mať prví dedičia, ktorí sú určení na celý majetok, a akú časť poslední

dedičia? Marcellus odpovedal, že je otázne, či závetca zamýšľal ustanoviť za svojich dedičov prvého, druhého a tretieho stupňa Kornélia, Sallustiusa a Varo; podľa uvedených podmienok závetu sa však zdá, že majetok bol po zdvojnásobení podielov pridelený všetkým dedičom.

161. Neratius, Pergameny, kniha I.

Otec nahradil svojho otroka za dediča svojmu nepľnoletému synovi a zároveň mu udelil slobodu a nepľnoletý predal uvedeného otroka Titiovi. Titius, ktorý už urobil jeden závet, v druhom závete nariadil, aby bol otrok slobodný a jeho dedič. Prvý Titiov závet bol porušený, pretože spomínaný otrok mohol byť jeho dedičom; a keďže prvý závet bol porušený, stačí, že ten, ktorý bol vykonaný neskôr, stanovil, že ním ustanovený dedič má v istom prípade dedič po poručiteľovi. S odkazom na účinok tohto ustanovenia bude výsledok taký, že pokiaľ dedič môže nastúpiť na maloletého z dôvodu tejto substitúcie, nemôže získať slobodu a majetok podľa Titiovho závetu. Ak by dedič získal vládu nad sebou samým, potom by získal slobodu a majetok podľa podmienok Titiovho závetu, rovnako ako keby nebol nahradil maloletého; a ak by sa stal dedičom maloletého, existuje najlepší dôvod na záver, že by mohol byť aj dedičom Tícia, ak by chcel.

162. Paulus, O Lex Aelia Sentia, kniha I.

Ak by nesolventný človek na prvom mieste ustanovil Sticha za svojho dediča s udelením slobody a na druhom mieste iného otroka, ktorému udelil slobodu na základe podmienok trustu, Neratius hovorí, že otrok ustanovený na druhom mieste bude dedičom, pretože sa nepovažuje za manumitovaného s cieľom oklamať veriteľov.

163. Ten istý, O druhých závetoch.

Každý môže ustanoviť dediča nasledujúcim spôsobom: "Ak zomriem vo svojich sedemdesiatich rokoch, nech je mojím dedičom ten a ten." V tomto prípade by sa osoba vykonávajúca závet nemala považovať za čiastočne závetcu, ale za osobu, ktorá ustanovenie vykonala pod podmienkou.

164. Ten istý, O edikte, kniha LI.

Ak niekto, kto je platobne neschopný, ustanoví svojho otroka s udelením slobody za dediča a nahradí ho slobodným človekom, náhradník bude mať prvý nárok na dedičstvo, pretože Lex Aelia Sentia potvrdzuje slobodu otroka len v prípade, že nebol ustanovený za dediča s cieľom oklamať veriteľov, ak neexistuje nikto iný, kto by mohol byť dedičom na základe závetu.

165. Ten istý, O Vitelliovi, kniha IV.

Nikto nepochybuje o tom, že dedič môže byť zákonne ustanovený takto: "Nech je mojím dedičom", ak je uvedená strana prítomná.

166. Ak osoba nie je bratom poručiteľa, ale prechováva k nemu bratskú náklonnosť, môže byť zákonne ustanovená za jeho dediča uvedením jeho mena s prívlastkom brat.

167. Celsus, Digesty, kniha XVI.

Človek, ktorý je slobodný, ale slúži ti ako otrok, keď bol ustanovený za dediča, vstupuje do dedičstva na tvoj príkaz. Trebatius hovorí, že je dedičom, ale Labeo tvrdí, že nie je, ak konal z nevyhnutnosti, a nie naopak preto, že sa chcel zaviazat'.

168. Ak by niekto ustanovil dediča takto: "Nech je Titius mojím dedičom na časť, v ktorej je so mnou spoločníkom pri prenájme soľných jám," niektoré autority tvrdia, že ak by toto vyhlásenie urobil poručiteľ po rozdelení celého majetku, hoci Titius bol spoločníkom vo veľmi veľkom rozsahu, menovaný by nebol dedičom; ak by však existoval určitý podiel, ktorý nebol odkázaný, bol by dedičom naň. Tento názor je absurdný a nesprávny, pretože čo bráni poručiteľovi, aby zo zákona ustanovil Titia za svojho dediča pre štvrtý podiel, čo možno bola suma, na ktorej mal ako spoločník záujem, po tom, ako bol celý majetok vyporiadaný v rámci bežného rozdelenia?

169. "Nech je Titius mojím dedičom a nech sú mojimi dedičmi aj Seius a Maeuius." Je pravda, ako sa domnieva Proculus, že majetok sa mal rozdeliť na dva diely, z ktorých jeden mal pripadnúť dvom dedičom, ktorí boli ustanovení spoločne.

170. Ak jeden z viacerých dedičov, ktorý nebol ustanovený spoločne s niekým iným, odmietne prijať podľa závetu, jeho podiel pripadne všetkým ostatným v pomere k ich dedičským podielom; a nie je rozdiel, či bol niektorý z nich ustanovený na prvom mieste, alebo ho nahradil niekto iný.

171. Ak osoba ustanovená za dediča bola rímskym občanom v čase vykonania závetu a potom bola interdiktovaná z vody a ohňa, stane sa dedičom, ak sa vráti v čase medzi výkonom testu a smrťou závetcu, alebo ak bola ustanovená za dediča pod určitou podmienkou a vráti sa v čase, keď sa podmienka splnila. Rovnaké pravidlo sa vzťahuje aj na odkazy a prétorskú držbu majetkov.

172. "Nech je Titius mojím dedičom polovice môjho majetku, Seius štvrtiny a Titius druhej štvrtiny, ak nastúpi na Kapitol." Ak sa bude správať ako dedič pred nástupom na Kapitol, bude mať nárok na polovicu majetku; ak by tak urobil neskôr, bude dedičom na štvrtinu toho istého majetku; nebude totiž potrebné, aby dal najavo, že ho prijíma, keďže už je dedičom.

173. Ak je v závete uvedené nasledovné: "Nech je Titius mojím dedičom na tretinu môjho majetku a Maeвиus nech je mojím dedičom na ďalšiu tretinu a Titius nech je mojím dedičom na zvyšnú tretinu, ak do troch mesiacov príde loď z Ázie." Uvidíme, či sa Titius nestane hneď dedičom polovice môjho majetku, lebo boli určené dvaja dedičia. Titius bude buď dedičom polovice, alebo dvoch tretín, takže šestina majetku bude v zálohe, a ak by sa podmienka splnila, Titius bude dedičom dvoch tretín majetku, ale ak by sa nespĺnila, šestina prípadne Maeвиovi. Ak by však Titius zomrel pred splnením podmienky a tá by sa splnila neskôr, šestina pozostalosti, ktorá zostala v zálohe, nepríde dedičovi Tícia, ale Maeвиovi; Titius totiž zomrel v čase, keď ešte existovali pochybnosti, či bude mať na uvedenú šestinu nárok on alebo Maeвиus, keďže sa nedá rozumieť, že by bola daná tomu, kto v čase, keď mala byť pridelená, už neexistoval.

174. Ak by Attius ustanovil Titia, Maevia a Seia za dedičov rovnakých častí svojho majetku a medzitým by Titius ako jediný prijal a ustanovil by Seia za svojho dediča, Seius by vstúpil do majetku Titia a mohol by buď prijať, alebo odmietnuť majetok Attiov; ale predtým, ako by prijal alebo odmietol majetok Attiov, by bol stále dedičom polovice tohto majetku. Ak by Seius vstúpil do Attiovho majetku, Titius by bol dedičom len jednej tretiny tohto majetku a dedením by sa do Seiových rúk dostala len tretina Attiovho majetku, ale na základe svojho vymenovania by mal nárok na ďalšiu tretinu. Ale čo ak by Titius a Seius po vymenovaní za dedičov Attiusa vstúpili do majetku a Seius by sa stal dedičom Attiusa, mohol, alebo nemohol by odmietnuť majetok Attiusa, alebo by bol nevyhnutne dedičom celého majetku? Keďže nebol ustanovený nikto iný ako osoba, ktorá už bola dedičom určitej časti majetku, je to rovnaké, ako keby bol Titius ustanovený za jediného dediča.

175. Celsus, Digesty, kniha XXIX.

Muž, ktorý bol platobne neschopný, ustanovil za dediča na prvom mieste jedného otroka a na druhom mieste iného. Len ten, kto bol ustanovený na prvom mieste, má nárok na dedičstvo, pretože podľa Lex Aelia Sentia sa ustanovuje, že ak sú dvaja alebo viacerí ustanovení rovnakým spôsobom, dedičom sa stáva ten, ktorý je uvedený ako prvý.

176. Modestinus, Názory, kniha VIII.

Závetca, ktorý chcel vydediť svoju dcéru, vložil do svojho závetu túto doložku: "Pokiaľ ide o teba, dcéra, vydedil som ťa, lebo som si želal, aby si sa uspokojila so svojím venom." Pýtam sa, či bola vydedená zo zákona. Modestinus odpovedal, že v uvedenom prípade neexistuje nič, čo by bránilo tomu, aby bola vydedená na základe závetu poručiteľa.

177. Ten istý, Pandekty, kniha II.

Je to akt láskavosti, aby bol dedič ustanovený na čas, keď môže získať prospech z dedičstva, ako napr: "Nech je Lucius Titius mojím dedičom na čas, keď môže získať môj majetok." Rovnaké pravidlo platí aj pre odkazy.

178. Vždy, keď nie je zrejmé, kto je ustanoveným dedičom, ustanovenie nebude platné; a to sa môže stať, ak mal poručiteľ viacero priateľov toho istého mena a pri určení toho, koho ustanovil, použil len jedno meno; ak sa najjasnejším dôkazom neodhalí, koho mal poručiteľ na mysli.

179. Javolenus, O Cassiovi, kniha VI.

Ak sú dedičia ustanovení bez určenia ich podielov, je dôležité zistiť, či sú ustanovení spoločne, alebo oddelene; pretože ak niektorý z tých, ktorí boli ustanovení spoločne, zomrie, jeho podiel nebude patriť všetkým dedičom, ale len tým, ktorí zostali ustanovení spolu s ním; ak však zomrie jeden z tých, ktorí boli ustanovení oddelene, jeho podiel bude patriť všetkým dedičom ustanoveným podľa závetu.

180. Ten istý, Listy, kniha VII.

Labeo často uvádzal, že otrok osoby narodenej po mojej smrti môže byť ustanovený za môjho dediča. Pravdivosť tohto tvrdenia sa dá ľahko preukázať z toho dôvodu, že otrok tvoriaci súčasť pozostalosti môže byť ustanovený za dediča pred zápisom do dedičstva, hoci v čase spísania závetu nikomu nepatrí.

181. Ten istý, Listy, kniha XII.

Statok nemôže za žiadnych okolností patriť Statiovi Primusovi, keďže nebol ustanovený za dediča, a nebolo by preňho nijakým prínosom, keby bol poverený vyplatením dedičstva alebo keby mu bol slobodný muž zosnulého zverený do opatery na základe testamentárneho ustanovenia; zostane totiž otrokom naveky, ak by nebol manumitovaný.

182. Pomponii, O Quintovi Muciovi, kniha I.

Ak by niekto ustanovil dedičov takto: "Nech je Titius mojím dedičom a Gaius a Maevius nech sú dedičmi rovnakých častí môjho majetku"; hoci slovo "a" je spojka; predsa len, ak niektorá zo strán zomrie, jeho podiel nepríde len druhému, ale všetkým jeho spoludedičom v pomere k ich podielu na majetku; pretože sa má za to, že závetca nechcel spojiť oboch dedičov, ale chcel ich uviesť konkrétnejšie.

183. Ten istý, O Quintovi Muciovi, kniha II.

Kde bol do závetu vložený nasledujúci text: "Nech je Tithasus mojím dedičom, ak nastúpi na Kapitol; nech je Tithasus mojím dedičom"; druhá veta bude mať väčší účinok, pretože je úplnejšia ako prvá.

184. Ten istý, O Quinte Muciovi, kniha VII.

Istý muž ustanovil Sempronia za svojho dediča pod nasledujúcou podmienkou: "Ak Titius nastúpi na Kapitol." Aj keď sa Sempronius nemohol stať dedičom, ak Titius nevstúpi na Kapitol, a to absolútne závisí od Titiovoho prania, z dôvodu, že Titiovo pranie nie je v závete výslovne uvedené, bude vymenovanie platné. Ak by však závetca povedal: "Ak Titius chce, nech sa Sempronius stane mojím dedičom"; vymenovanie by bolo neplatné. Niektoré veci, ktoré sú uvedené v závete, totiž nemajú žiadnu platnosť ani účinok, ak sú zastreté slovami, majú rovnaký význam, ako keby boli vyjadrené, a majú určitú váhu; napríklad vydedenie syna bude platné, ak je dedič, a napriek tomu nikto nepochybuje, že ak by závetca vydedil svojho syna takto: "Nech je Titius mojím dedičom, a keď je mojím dedičom, nech je môj syn vydedený"; že vydedenie tohto druhu nemá žiadnu platnosť.

185. Proculus, Listy, kniha II.

"Nech je mojím dedičom Kornélius alebo Maevius, ktorýkoľvek z nich si želá môj majetok." Trebatius zastáva názor, že ani jeden z nich nie je dedičom, ale Cartilius tvrdí, že obaja sú dedičmi. Či názor si osvojíte vy? Proculus, súhlasím s Cartiliem a myslím si, že dodatok "Ktorýkoľvek z nich by si želal mať môj majetok" je zbytočný, pretože ak by sa tento dodatok neurobil, výsledkom by bolo, že ten z nich, ktorý by si želal prijať podľa závetu, by bol dedičom, a ten, ktorý by si to neželal, by ním nebol. Ak by však tieto strany boli zahrnuté do počtu potrebných dedičov, potom by táto klauzula nebola pridaná zbytočne; a nielenže by zabránila vzniku, ale mala by aj účinok podmienky; napriek tomu by som povedal, že obaja by boli dedičmi, ak by chceli byť.

186. Papinianus, Názory, kniha VI.

Keď senát neschvaľoval závetné ustanovenia dedičov, ktoré boli získané intrigami, nezahŕňal také, ktoré boli diktované vzájomnou náklonnosťou, ale také, pri ktorých bola podmienka stanovená s cieľom tajne získať výhodu prostredníctvom vôle iného.

187. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha V.

Nasledujúce ustanovenie nepatrí medzi také, ktoré sú korupčne vyhľadávané; napríklad keď závetca ustanoví dediča takto: "Nech je Maevius mojím dedičom na ten istý podiel, na ktorý ma Titius ustanovil za svojho dediča"; z toho dôvodu, že ustanovenie sa vzťahuje na minulosť, a nie na budúcnosť.

188. Možno sa však spýtať, či by sa rovnaké pravidlo stanovené senátom malo dodržiavať aj v prípade, keď sa poručiteľ pokúša zabezpečiť majetok pre nejakú inú osobu; napríklad ak by povedal: "Nech je Tícius mojím dedičom, ak môže

preukázať a dokázať, že Maevius bol jeho závetom ustanovený za jeho dediča". Niet pochýb o tom, že to spadá pod podmienky dekrétu senátu.

189. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha IV.

Ak niekto, kto bol ustanovený za dediča celého majetku, nie je z nejakého právneho dôvodu schopný ho nadobudnúť a bol ustanovený stranou, ktorá zomrela v platobnej neschopnosti, Julianus je toho názoru, že môže zdediť celý majetok, pretože zákon sa nevzťahuje na majetok toho, kto bol platobne neschopný.

190. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha XIII.

Ak je dedič ustanovený pod určitou podmienkou a my ho nahradíme iným, ak pri tom nezopakujeme tú istú podmienku, nahradenie dediča sa bude chápať ako absolútne.

191. Licinius Rufinus, Pravidlá, kniha II.

Ak by niekto ustanovil dediča takto: "Nech je mojím dedičom s výnimkou pozemku a užívacieho práva", podľa občianskeho práva to bude rovnako, ako keby bol dedič ustanovený bez majetku; a toto pravidlo bolo stanovené autoritou Gaia Aquilia.

192. Papinianus, Otázky, kniha XII.

Ak je syn nahradený dedičom, ktorý bol vydedený, bude mať nárok na majetok na základe závetu, a nie z dôvodu, že jeho otec zomrel bez dediča; ak by totiž bol nahradený niekto iný a syn by bol vydedený, závet by začal platiť od stupňa, v ktorom bol syn vydedený.

193. Ten istý, Otázky, kniha XV.

Ak manžel daruje manželke otroka mortis causa, zostáva majetkom manžela, ako to tvrdil Julianus. Navyše, ak dostane slobodu a majetok súčasne, bude nevyhnutným dedičom manžela, keďže mu nemožno nič odkázať bez toho, aby mu bola udelená sloboda.

194. Ten istý, Otázky, kniha XVII.

Keďže celý jeho majetok nebol rozdelený, závetca vložil do svojho závetu: "Nech je dedičom ten, koho ustanovím svojím kodicilom." Kodicilom ustanovil za svojho dediča Tícia. Toto ustanovenie je platné, pretože hoci majetok nemožno odkázať

kodicilom, v tomto prípade sa má za to, že bol zanechaný závetom. Dedič však bude mať nárok len na tú časť majetku, s ktorou ešte nebolo naložené.

195. Ten istý, Názory, kniha VI.

Muž, ktorý nebol v armáde, ustanovil svojho slobodného muža za dediča určitého majetku pochádzajúceho od jeho matky, ktorý vlastnil v Panónii, a za dediča svojho otcovského majetku, ktorý vlastnil v Sýrii, ustanovil Titia. Zákon stanovil, že každý z dedičov by mal nárok na polovicu jeho majetku; súd, ktorý mal právomoc rozdeliť ho, sa však riadil poslednou vôľou poručiťa a každému z dedičov prisúdil to, čo im zanechal, po tom, ako od nich požadoval, aby poskytli zábezpeku proti prípadnému konaniu, ktoré by mohlo byť začaté podľa falciánskeho práva; to znamená, aby si vyhradili právo ponechať si štvrtinu dedičstva, takže všetko, čo by každý z nich musel zaplatiť, by sa mohlo započítať prostredníctvom výnimky z dôvodu zlej viery.

196. Keď boli Lucius Titius a Publius Maevius ustanovení za dedičov, prvý na dva podiely z dedičstva a druhý na tri podiely z toho istého, vyslovil som názor, že úmyslom bolo, aby sa dedičstvo rozdelilo na deväť častí, a to z toho dôvodu, že hodnotu dvoch podielov závetca odpočítal od hodnoty ostatných troch. Rovnakým spôsobom staroveké authority rozhodli, že v prípade, ak bola istá suma peňazí odkázaná Titiovi a druh mince nebol špecifikovaný, bolo to možné zistiť preskúmaním ostatných odkazov, ktoré odkázal poručiť.

197. Ak boli deti ustanovené za dedičov rovnakých častí pozostalosti a neskôr bol syn brata ustanovený za dediča dvoch podielov, bolo rozhodnuté, že úmyslom bolo, aby prevládlo bežné rozdelenie pozostalosti; a preto deti mali dostať desať podielov z toho istého. Odkázanie sa chápe tak, že bolo urobené s cieľom zdvojnásobiť počet podielov, ak bol majetok osobitne odkázaný alebo sa rozdelilo dvanásť podielov, zvyšný podiel nemožno nájsť. Nezáleží však na tom, na akom mieste bol dedič ustanovený bez podielu, ak sa zdá, že dostal zvyšok pozostalosti.

198. Seius ustanovil Maevia za dediča časti svojho majetku, ktorú si mohol vziať podľa zákona, a za dediča zvyšku ustanovil Tícia. Ak by si Maevius mohol vziať celý majetok, Titius, ktorý bol k nemu pridaný alebo ho nahradil, by nebol dedičom.

199. Ten istý, Definície, kniha I.

Ak by sa o zvyšku nehovorilo a počet podielov by sa zdvojnásobil, Maevius by mal nárok len na toľko, na koľko by mal v prvom rade nárok Titius.

200. Ten istý, Názory, kniha VI.

Ak by však Maevius nebol schopný prijať podľa závetu, náhradník by mal nárok na celý majetok.

201. Paulus, Otázky, kniha IX.

Clemens Patronus vo svojom závete ustanovil, "že ak sa mu narodí syn, bude jeho dedičom; ak sa mu narodí dvaja synovia, budú jeho dedičmi na rovnaké časti jeho majetku; ak sa mu narodí dve dcéry, rozdelia sa rovnako; ak sa narodí syn a dcéra, dve tretiny majetku dostane syn a jednu tretinu dcéra". Keďže sa narodili dvaja synovia a dcéra, vznikla otázka, ako by sme mali vykonať rozdelenie majetku v uvedenom prípade? Keďže synovia dedia rovnakým dielom, každý z nich by mal dostať dvakrát toľko ako ich sestra; preto by sa mal majetok rozdeliť na päť častí, z ktorých štyri by mali dostať mužskí dedičia a jednu ženskú dedičku.

202. Istý závetca vložil do svojho závete nasledujúce ustanovenia: "Sempronius nech je mojím dedičom podielu, za ktorého dediča ma ustanovil Titius a o ktorý sa osobne prihlásim." Toto ustanovenie nespadá pod hľadanie po dedičovi; je totiž zrejmé, že ustanovenie bude neplatné, ak závetcu neponúkne sám Titius, čím sa odstránilo akékoľvek podozrenie z ustanovenia na záujmové účely.

203. Scaevola, Otázky, kniha XV.

Ak závetca ustanoví dediča takto: "Ak môj zákonný dedič odmietne prijať môj majetok", myslím si, že podmienka závete nie je splnená, ak by sa dedič domáhal dedičstva.

204. Ten istý, Otázky, kniha XVIII.

Ak iný zákon ako zákon Aelia Sentia alebo dekrét senátu, alebo dokonca cisárska ústava bráni udeleniu slobody otrokovi, ten sa nemôže stať nevyhnutným dedičom, aj keď je poručiteľ nesolventný.

205. Za čias božského Hadriána senát nariadil, že ak poručiteľ nebol v čase svojej smrti platobne neschopný a udelil slobodu dvom alebo viacerým otrokom a nariadil, aby im bol jeho majetok vydaný, ak ustanovený dedič povie, že má podozrenie, že by mu majetok uvalil bremeno, bude nútený ho prijať, aby otrok, ktorý je v závete uvedený ako prvý, dostal slobodu a majetok mu bol vydaný. Rovnaké pravidlo sa musí dodržiavať aj v prípade tých, ktorým bola sloboda udelená na základe poručníctva. Ak teda dedič určený na prvom mieste chce vstúpiť do majetku, nevzniknú žiadne ťažkosti; ak však tí otroci, ktorí sú uvedení neskôr, tvrdia, že by mali byť tiež slobodní, a žiadajú, aby im bol majetok odovzdaný, prétor musí vykonať prešetrenie solventnosti majetku a musí nariadiť jeho odovzdanie všetkým uvedeným otrokom, ktorí sa stanú slobodnými. Ak

však prvý otrok nie je prítomný a ten, ktorý sa spomína neskôr, chce vstúpiť do majetku, nesmie byť vypočutý, pretože ak si prvý želá, aby mu bol majetok vydaný, musí byť uprednostnený a druhý musí zostať otrokom.

206. Paulus, Otázky, kniha XXIII.

Ak bola otrokovi udelená sloboda na základe poručníctva a dedič ustanovil toho istého otroka za svojho vlastného dediča s udelením slobody, vznikla otázka, či sa uvedený otrok stal nevyhnutným dedičom. Je spravodlivejšie a v súlade so zásadami spravodlivosti, aby sa nestal nevyhnutným dedičom, pretože ten, kto si mohol vynútiť udelenie slobody, aj keď zosnulý nebol ochotný, keď mu nariadil slobodu, zrejme nezískal od zosnulého veľkú priazeň, a v skutočnosti sa má skôr za to, že získal slobodu, na ktorú mal nárok, než že by mu bola udelená priazeň.

207. Rovnaká zásada sa vzťahuje na prípad otroka, ktorého porúčiteľ kúpil pod podmienkou, že ho manumituje, ak bude ustanovený za dediča; pretože ak sa priazeň porúčiteľa vynechá, môže získať slobodu v súlade s ústavou Božieho Marka.

208. To isté pravidlo sa vzťahuje na otroka, ktorého kúpil iný za vlastné peniaze, lebo aj on môže prinútiť toho istého porúčiteľa, aby mu udelil slobodu.

209. Scaevola, Názory, kniha II.

Lucius Titius, ktorý mal brata, urobil vo svojom závete nasledujúce ustanovenie: "Nech je môj brat Titius dedičom celého môjho majetku. Ak Titius nebude chcieť byť mojím dedičom, alebo (čo si neželám) ak by zomrel pred vstupom do môjho majetku, alebo ak by sa mu nenarodil syn alebo dcéra, nech sú Stichus a Pamphilus, moji otroci, slobodní a nech sú dedičmi rovnakých častí môjho majetku." Pýtam sa, ak by Titius prijal majetok a nemal by v tom čase deti, či sa Stichus a Pamphilus môžu stať slobodnými a dedičmi na základe zámeny. Pýtam sa tiež, ak sa nemôžu stať ani slobodnými, ani dedičmi na základe uvedenej substitúcie, či ich možno považovať za spoludedičov časti majetku. Odpoveď znela, že je zrejme, že úmyslom porúčiteľa nebolo ustanoviť žiadneho spoludediča spolu so svojím bratom, ktorého zjavne určil za dediča celého svojho majetku. Preto ak brat vstúpi do dedičstva, Stichus a Pamphilus nebudú dedičmi z dôvodu, že si to závetca neželal, ak by jeho brat zomrel a zanechal deti skôr, ako ho prijme. Treba si všimnúť múdru dispozíciu závetcu, keďže nielenže uprednostnil svojho brata pred náhradníkmi, ale aj bratove deti.

210. Marcianus, Trusty, kniha VII.

Už nie je priestor na pochybnosti o tom, že dedičov možno ustanoviť za nasledujúcej podmienky, a to: "Ak chcú byť dedičmi, a ak nechcú byť, nahradí ich iný, ktorý sa zdá byť prijateľný." V tomto prípade bolo popreté, že je potrebné vydediť syna pod opačnou podmienkou; v prvom rade preto, že sa to vyžaduje len vtedy, keď je podmienka v jeho ? moci, alebo je

dedičom svojho otca, a jej splnenie závisí od nejakého vonkajšieho vplyvu a musí sa čakať; po druhé preto, že bez ohľadu na to, aká podmienka bola uložená, syn by mal byť vydedený pod opačnou podmienkou, a v uvedenom prípade k vydedeniu nemôže dôjsť; a určite, ak by to bolo vyjadrené slovami, bolo by to absurdné, pretože aké iné podmienky si možno predstaviť, ktoré by boli v rozpore s touto podmienkou: "Ak chce, nech je mojím dedičom", než tieto: "Ak nie je ochotný byť mojím dedičom, nech je vydedený"? Každému je jasné, že takéto ustanovenie je smiešne.

211. Nezdá sa, že by bolo cudzie tejto téme dodať tu na doplnenie, že keď sú dedičia ustanovení pod podmienkou: "Ak chce byť dedičom", nemalo by sa im dovoliť odmietnuť dedičstvo z toho dôvodu, že ak sú ustanovení pod touto podmienkou, nie sú nevyhnutnými dedičmi, ale stávajú sa nimi dobrovoľne. Rovnako im neprislúcha právo odmietnuť dedičstvo na základe iných podmienok, ktoré sú schopní splniť a ktoré splnili.

212. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha III.

Ak bol dedič ustanovený ako prvý v poradí na polovicu pozostalosti, druhý na dve tretiny a tretí na zvyšnú časť, alebo ak bol ustanovený bez uvedenia toho, čo má dostať, uvedený tretí dedič bude mať nárok na päť dvanástin pozostalosti; ak je totiž rozdelená na dvadsaťštyri častí, podľa pravidiel výpočtu mu pripadne desať dvadsaťštyri častí, čo zodpovedá piatim podielom.

213. Gaius, O prípadoch.

Ak sa stane, že porúčiteľ, ktorý je platobne neschopný, má dediča okrem otroka, ktorý bol ustanovený za jeho dediča s udelením slobody, napríklad ak porúčiteľ pri ustanovení otroka za svojho dediča s udelením slobody pridal "Ak by sa Stichus stal mojím dedičom, nech je mojím dedičom aj Titius"; Titius totiž nemôže byť dedičom skôr, ako sa ním na základe závetu stane Stichus, a keďže sa otrok stal dedičom naraz, ten, kto bol pridaný, sa nemôže podieľať na dedičstve; takže ak sa otrok stane dedičom, druhý ním prestáva byť.

214. Paulus, Manuály, kniha II.

Ak je partner ustanovený za jediného dediča majetku a dedičstvo je odkázané otrokovi, ktorý je v spoločnom vlastníctve oboch partnerov, bez udelenia jeho slobody, toto dedičstvo je neplatné. Je zrejmé, že odkaz môže byť zákonne odkázaný pod podmienkou a bez udelenia slobody, keďže odkaz môže byť zákonne odkázaný vlastnému otrokovi a dedič môže byť poverený jeho vykonaním pod podmienkou. Preto tam, kde je partner ustanovený za dediča, môže byť za jeho spoludediča ustanovený aj otrok bez udelenia slobody, ako napríklad v prípade, keď patrí inému; pretože otrok môže byť ustanovený za dediča po tom, čo už bol ustanovený jeho pán.

215. Tryphoninus, Disputácie, kniha XXI.

Ak je otrok ustanovený za dediča s udelením slobody, ale podmiennečne, na základe závetu svojho pána; a kým táto podmienka ešte trvá, objaví vrahov svojho pána a prétor rozhodne, že si zaslúži slobodu, hoci by sa podmienka závetu mala neskôr splniť, spomínaný otrok sa stane slobodným z iného dôvodu, a to z dôvodu, že bude oslobodený z odmeny, a nie na základe závetu. Preto nie je nevyhnutným dedičom svojho pána, hoci môže vstúpiť do dedičstva, ak si to želá.

216. Paulus, Rozhodnutia, kniha V.

Je odporné, aby niekto ustanovil cisára za svojho dediča s cieľom viesť súdny spor, pretože nie je vhodné využívať cisársku autoritu s cieľom podporovať nepríjemné spory.

217. Ten istý, O prvej zo šiestich kníh týkajúcich sa cisárskych rozhodnutí; alebo Druhá kniha rozhodnutí.

Pactumeius Androstheneus ustanovil Pactumeiu Magnu, dcéru Pactumeia Magna, za dedičku celého svojho majetku a nahradil jej otca. Keďže Pactumeius Magnus bol zabitý a rozšírila sa fáma, že aj jeho dcéra je mŕtva, závetca zmenil svoj testament a za dediča ustanovil Novia Rufa s touto preambulou: "Nech je Novius Rufus mojím dedičom z toho dôvodu, že som si nemohol ponechať tých dedičov, ktorých som si želal mať." Pactumeia Magna sa obrátila na našich cisárov a po vypočutí prípadu sa rozhodlo, že má nárok na úľavu, pretože to bolo v súlade s vôľou poručiteľa; a hoci existoval istý dôvod na ustanovenie druhého dediča, predsa len, keďže bol zle odôvodnený, nemohol byť právne zakročený. Preto sa rozhodlo, že majetok patrí Magne, ale že bude nútená vyplatiť odkazy odkázané druhým závetom, rovnako ako keby bola sama ustanovená za dedičku uvedeným závetom.

Tit. 6. Ohľadom bežnej a pupilárnej substitúcie.

218. Modestinus, Pandekty, kniha II.

Hovorí sa, že dedičia sa buď ustanovujú, alebo zastupujú. Tí, ktorí sú ustanovovaní, patria do prvého stupňa, tí, ktorí sú zastupovaní, do druhého, alebo tretieho stupňa.

219. Existujú dva druhy substitúcií, jednoduché, ako napr: "Nech je mojím dedičom Lucius Titius, a ak by Lucius Titius nebol mojím dedičom, nech je mojím dedičom Seius; ak by nebol mojím dedičom alebo by bol a zomrel pred dosiahnutím puberty, nech je mojím dedičom Gaius Seius."

220. Môžeme nahradiť dediča za iných, ktorí boli ustanovení, ako aj za tých, ktorí vydedili; a môžeme nahradiť dediča, ktorý už bol ustanovený, alebo kohokoľvek iného.

221. Otec nemôže nahradiť dediča za svoje deti, ak ho neustanoví za seba; lebo bez ustanovenia dediča nie je platné žiadne ustanovenie závetu.

222. Ulpián, O Sabínovi, kniha VI.

Zaviedol sa zvyk, že ak niekto spísal závet pre svoje nedospelé deti, platil len dovtedy, kým jeho synovia nedosiahli štrnásť rokov a jeho dcéry dvanásť rokov. To však treba chápať tak, že sa to vzťahuje na prípady, keď sú deti pod jeho kontrolou. Nemôžeme nahradiť plnoleté deti inými dedičmi, ale je zrejmé, že tak môžeme urobiť v prípade posmrtných detí, ako aj vnukov a ich nástupcov, ak nie sú povinní opäť prejsť pod otcovu moc. Ak však predchádzajú svojich rodičov, môžu ich nahradiť len v prípade, že boli vymenovaní za dedičov alebo vydedení; podľa Lex Velleia totiž dedením neporušujú závet svojho starého otca, pretože ak je porušený hlavný závet, pupilárny nemôže obstáť. Ak však niekto ustanoví za svojho dediča dieťa, ktoré ešte nedosiahlo pubertu, môže zaňho ustanoviť náhradníka, ak ho adoptoval namiesto svojho vnuka alebo ho aroganizoval a jeho syn ho predchádza.

223. Ak niekto spíše závet v prospech dieťaťa, ktoré nedosiahlo pohlavnú dospelosť, musí ho spísať aj pre seba. Nemôže však spísať závet len v prospech svojho syna, ak náhodou nie je vojacom; preto ak ho nevykoná aj pre seba, nebude platný, a ak sa nezapíše do majetku otca, žiacky závet nebude mať žiadnu účinnosť. Je zrejmé, že ak nie je majetok dotknutý na základe hlavného závetu, vstúpi do vlastníctva dediča ab intestato, a treba konštatovať, že pupilárna substitúcia bude zachovaná.

224. Niekedy možno na určenie platnosti pupilárnej substitúcie nútiť ustanoveného dediča, aby vstúpil do dedičstva, alebo to možno urobiť na zachovanie dôvery v druhom závete; napríklad ak maloletý už zomrel. Ak však ešte žije, Julianus si myslí, že je opovrhnutiahodný ten, kto sa prihovára k pozostalosti počas života vlastníka.

225. Myslím si, že ak sa maloletému mladšiemu ako dvadsaťpäť rokov udelí reštitúcia z dôvodu, že vstúpil do dedičstva, že to potvrdí druhý závet a umožní prétorovi udeliť náhradníkovi spravodlivú žalobu.

226. Závetca by mal najprv uviesť svojho vlastného dediča a potom môže ustanoviť náhradníka za svojho syna a toto poradie ustanovovania nesmie zmeniť. Julianus si tiež myslí, že by mal najprv ustanoviť dediča pre seba a potom pre svojho syna. Ak by však najprv ustanovil závet pre svojho syna a potom pre seba, jeho úkony nebudú platné. Tento názor je prijatý v reskripte nášho cisára adresovanom Viriovi Luppovi, guvernérovi Británie, pretože je jasné, že existuje len jeden závet, hoci sú dva majetky, takže ak niekto ustanoví potrebných dedičov pre seba, ustanoví ich aj pre svojho syna a človek môže nahradiť svojho syna, ktorý ešte nedosiahol vek pohlavnej dospelosti, svojím posmrtným dieťaťom.

227. Ak poručiteľ vo svojom závete uviedol: "Ak by môj syn zomrel pred dovŕšením štrnásteho roku života, nech je mojím dedičom Seius", a potom dodal: "Nech je mojím dedičom môj syn", nahradenie bude platné, hoci ustanovenie vložil v obrátenom poradí.

228. Ale tam, kde povedal: "Ak by môj syn nebol mojím dedičom, nech je mojím dedičom Seius, nech je mojím dedičom môj syn"; Seius je ustanovený za dediča v druhom stupni; a ak by sa jeho syn stal jeho dedičom, nie je pochybnosť, že Seius bude dedičom syna; ak sa však syn stane dedičom a zomrie pred dosiahnutím veku dospelosti; Seius sa považuje za riadne prijatého do dedičstva, pretože sa musí zohľadniť nie poradie dodržané v závete, ale poradie dedičstva.

229. Keď sa teda hovorilo, že za každé z detí možno vykonať náhradné dedenie, bolo to dodané, aby sa ukázalo, že otec by nemal začať so závetom syna, ktorý ešte nedosiahol vek puberty.

230. Modestinus, Rozdiely, kniha I.

Kde otec urobil zámenu za svojho syna, ktorý ešte nedosiahol pubertu, takto: "Ktokoľvek sa stane mojím dedičom, nech je aj dedičom môjho syna, ktorý ešte nedosiahol vek puberty"; rozhodlo sa, že k podielu na dedičstve sa pripustia len takí dedičia, ktorí boli uvedení s odkazom na túto substitúciu v závete. Preto sa pán, ktorý prostredníctvom svojho otroka nadobudol časť majetku, nemohol stať dedičom na základe jeho substitúcie za dieťa, ktoré nedosiahlo vek puberty, ak otrok už nebol pod jeho kontrolou.

231. To isté, pokiaľ ide o vynálezy.

V súčasnosti sa riadime konštitúciou božského Marka a Verusa, ktorá ustanovuje, že vždy, keď otec urobí zámenu za svoje dieťa nedosiahnuté vo veku puberty namiesto iného, ak sú dvaja, bude sa rozumieť, že urobil zámenu v oboch prípadoch; to znamená, ak jeho syn nebol jeho dedičom alebo bol jeho dedičom, ale zomrel pred dosiahnutím veku puberty.

232. Domnievame sa, že toto privilégium by sa malo rozšíriť aj na tretí druh substitúcie. Ak totiž otec ustanoví za svojich dedičov svojich dvoch synov, ktorí nedosiahli vek puberty, nahradí ich navzájom, a božský Pius nariadil, aby sa rozhodlo, že nahradenie je v oboch prípadoch vzájomné.

233. Ak však dve deti, z ktorých jedno dosiahlo vek pohlavnej dospelosti a druhé nie, sú vzájomne nahradené bežnou formulou: "cisári Severus a Antoninus rozhodli, že v tomto prípade sa má považovať za uskutočnenú len obyčajná substitúcia, pretože sa zdalo byť nezlučiteľné, aby sa dvojitá substitúcia uskutočnila vo vzťahu k jednému z dedičov, ale aby sa, pokiaľ ide o druhého, poskytla len obyčajná substitúcia; preto v tomto prípade mal otec vykonať náhradu za každého z nich osobitne, takže ak by dieťa, ktoré dosiahlo puberty, nebolo jeho dedičom, nahradil by ho ten, ktorý nedosiahol puberty; ak by však ten, ktorý nedosiahol puberty, bol jeho dedičom a zomrel by pred dosiahnutím tohto veku, jeho brat by mohol nahradiť podiel svojho spoludediča. Za týchto okolností sa bude mať za to, že brat bol nahradený oboma spôsobmi; keďže ak by nebol nahradený bežným spôsobom za dediča, ktorý nedosiahol puberty, vznikla by otázka, aký bol úmysel otca a či sa rozumelo, že mal na mysli len jedno nahradenie za obe svoje deti, keďže jedno nahradenie sa chápe ako zahrnuté v druhom len vtedy, ak vôle rodiča nie sú protichodné; alebo či mal v každom prípade, najmä s cieľom vyhnúť sa sporu, nahradiť brata za dieťa, ktoré nedosiahlo puberty, takto: "Či už sa nestane mojím dedičom, alebo sa ním stane, ale zomrie pred dosiahnutím pohlavnej dospelosti."

234. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha III.

V prípade, že niekoľko dedičov uvedených v závete bolo za niekoho nahradených, takto: "V prípade, že niekto z dedičov bol v závete uvedený, bol nahradený: "Ak by nemal byť mojím dedičom, nech jeho podiel z môjho majetku zdedí ten, kto ním bude", je ustálené, že každý dedič bude povolaný k podielu dediča toho, ktorý chýba; a nie je rozdiel, či ten, kto sa stane dedičom väčšieho podielu majetku, tak urobí na základe svojho ustanovenia, alebo či ho získal na základe nejakého práva, ktorým mu bol priznaný podiel iného.

235. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha IV.

Ak niekto, kto nie je spôsobilý nadobudnúť celý majetok poručiteľa, nahradí jeho syna, ktorý ešte nedosiahol vek dospelosti, môže nadobudnúť celý majetok z dôvodu, že ho získava prostredníctvom maloletého. Náš Julianus sa domnieva, že toto stanovisko by sa malo vykladať tak, že dotknutá osoba nebude mať nárok na celý majetok poručiteľa. Ak by však maloletý následne niečo nadobudol z iného zdroja alebo ak by bol vydedený, náhradníkovi nebude brániť v nadobudnutí majetku, keďže ho získava od maloletého.

236. Papinianus, Názory, kniha VI.

V súlade s podmienkami občianskeho práva nie je dovolené vykonať substitúciu po štrnástom roku. Stranu, ktorá nemôže byť pripustená ako náhradník, nemožno pripustiť ako dediča, aby syn proti vôli poručiťa medzitým nezískal to, čo mu otec daroval závetom.

237. Ulpian, O Sabínovi, kniha IV.

Ak otec určí náhradníka za svoje deti, ktoré nedosiahli vek puberty, zvyčajne tak urobí absolútne alebo pod určitou podmienkou. Robí tak absolútne, keď hovorí: "Ak by môj syn zomrel pred dosiahnutím veku pohlavnej dospelosti, nech je Seius mojím dedičom." Buď je tu Seius ustanovený za dediča a je ustanovený za zástupcu maloletého bez akejkoľvek podmienky, alebo je len zastúpený. Ak však poručiť nahradí dediča, ktorý bol ustanovený, t. j. takto: "Ak by bol mojím dedičom"; nestáva sa dedičom z dôvodu substitúcie, ibaže by bol dedičom na základe ustanovenia. Takáto substitúcia sa podobá nasledujúcej substitúcii, a to: "Ktokoľvek by bol mojím dedičom v súlade s tým, čo bolo predtým uvedené"; táto substitúcia totiž obsahuje podmienku podobnú predchádzajúcej.

238. Tieto slová: "Nech sa stane dedičom môjho syna mladšieho ako plnoletý, ktorý by bol mojím vlastným dedičom," majú tento význam, že nie každý, kto by mohol byť otcovým dedičom, môže byť považovaný za substitúta, ale len testamentárny menovaný. Preto sa nepripúšťa substitúcia ani otca, ktorý sa stane dedičom prostredníctvom svojho syna, ani pána, ktorý sa ním stane prostredníctvom svojho otroka; nemožno pripustiť ani dediča dediča, pretože tieto osoby nemajú nárok na dedičstvo na základe vôle poručiťa. Náhradníci majú právo na rovnaké podiely, na aké by mali nárok z majetku samotnej hlavy rodiny.

239. Labeo, Skrátené vydanie posledných Javolenových diel, kniha I.

Ak otec nahradil svojho syna mladšieho ako plnoletý tie isté osoby, ktoré ustanovil za svojich vlastných dedičov, a okrem toho aj teba, budeš mať nárok na polovicu majetku syna a ostatní dedičia otca budú mať nárok na druhú polovicu, takže nerozdelená polovica bude patriť tebe a rozdelenie zvyšnej polovice sa vykoná v pomere k podielom z majetku ich otca, na ktoré by ostatní mali nárok z dedičstva.

240. Ulpian, O Sabínovi, kniha IV.

Kde však bolo niekoľko strán nahradených takto: "Ktokoľvek bude mojím dedičom v súlade s tým, čo bolo predtým uvedené", a potom niektorí z nich zomrú po tom, ako sa stali dedičmi svojho otca, pozostalí dedičia v súlade so substitúciou môžu prijať len tú časť majetku, na ktorú majú pomerný nárok na základe svojho ustanovenia, a nikto na ňu nebude mať nárok ako zástupca zosnulých dedičov.

241. Tých, ktorých môžem ustanoviť za svojich nevyhnutných dedičov, môžem nahradiť aj ako dedičov svojho syna, svojho otroka alebo svojho brata, aj keď sa ešte nenarodili. Preto môže byť posmrtné narodené dieťa nevyhnutným dedičom svojho brata.

242. Istý muž bol porúčiteľom nahradený dieťaťom, ktoré ešte nedosiahlo pubertu a ktoré bolo ustanovené za dediča celého majetku. Ak sa syn stane dedičom svojho otca, môže náhradník oddeliť oba majetky tak, že môže prijať majetok syna, ale nie majetok otca? Nemôže tak urobiť; musí totiž buď prijať, alebo odmietnuť majetok oboch, pretože sú nedeliteľné.

243. To isté pravidlo platí, ak by ma otec ustanovil za dediča jednej časti svojho majetku a jeho syn za dediča druhej časti, a ja by som odmietol otcov odkaz, lebo nemôžem mať ten synov.

244. Ak je niekto ustanovený za jediného dediča pozostalosti a po tom, čo bol nahradený vydedeným synom, odmietne otcovu pozostalosť, pretože nebol nahradený, nemôže nadobudnúť synovu pozostalosť; závet syna totiž nebude platný, ak neprijal otcovu pozostalosť, pretože na to, aby sa preukázala platnosť nahradenia, musel byť závet vyhotovený tak, aby dedič mohol vstúpiť do pozostalosti.

245. Všetko, čo sa dostane do rúk žiackeho náhradníka po smrti porúčiteľa, patrí jemu, pretože porúčiteľ ho nenahradil za svoj majetok, ale za majetok maloletého; keďže každý môže urobiť náhradu za vydedeného syna, ibaže by ste ako príklad uviedli prípad vojaka, ktorý nahradí dediča za svojho syna s úmyslom, že náhradníkovi bude patriť len taký majetok, ktorý by sa dostal do rúk syna.

246. Taktiež sa domnievame, že v prípade maloletého, ktorý bol arogovaný, nebude patriť jeho náhradníkovi majetok, na ktorý by mal nárok, keby k tomu nedošlo, ale iba ten, ktorý mu dal sám arogátor; ibaže by sme rozlišovali, že štvrtý diel, ktorý je v súlade s podmienkami reskriptu božského Pia povinný mu zanechať, nemôže nadobudnúť náhradník. Scaevola však v Desiatej knihe otázok zastáva názor, že arogantovi to treba dovoliť, čo je názor rozumný. Ja však idem ešte ďalej a myslím si, že náhradník bude mať právo na akýkoľvek majetok, ktorý nadobudol z dôvodu adopcie, ako napríklad v prípade, keď arogantov priateľ alebo príbuzný zanechal niečo dedičovi.

247. Nikto, kto je ustanovený a zároveň nahradený, nič nezíska bez zmeny strán; to však nastáva vtedy, keď je len jeden stupeň. Ak sú však dva stupne, možno povedať, že substitúcia bude platná, ako to tvrdí Julián v tridsiatej knihe Digest. Ak porúčiteľ urobí ustanovenie dediča, keď je Titius jeho spoludedičom, v týchto podmienkach: "Ak by Stichus nebol mojím dedičom, nech je slobodný a nech je mojím dedičom", substitúcia nebude platná. Ak by však povedal: "Ak by Titius nemal byť mojím dedičom, nech je Stichus slobodný a nech je dedičom svojho podielu", existujú dva stupne substitúcie, a preto ak Titius odmietne svoj podiel na majetku, Stichus sa stane slobodným a dedičom porúčiteľa.

248. Paulus, O Sabinovi, kniha I.

Ak je strana, ktorá je ustanovená za dediča, nahradená synom, nebráni sa tomu, aby prijala na základe substitúcie, ak tak môže urobiť po synovej smrti. Na druhej strane môže byť opäť postihnutý určitými sankciami na základe závetu maloletého, hoci na základe závetu otca sa naňho žiadne sankcie vzťahovať nemôžu.

249. Papinianus, Otázky, kniha III.

Ak syn, ktorý bol ustanovený za dediča svojho otca a neskôr sa stane dedičom svojho brata na základe substitúcie, odmietne majetok svojho otca, ale uprednostní ponechanie si majetku svojho brata, mal by byť vypočutý. Myslím si totiž, že je spravodlivejšie, aby prétor povolil oddelenie majetku brata a otca; má totiž právo rozhodnúť, že deti majú byť oslobodené od bremena majetku, ktorý dobrovoľne neprijali, ale žiadne právo ich nevyučuje z majetku proti ich vôli; a najmä vtedy, keď, ak by sa substitúcia vynechala z úvahy, substituovaný brat by mal nárok na majetok. Preto by sa malo vyplatiť len dedičstvo v súlade so substitúciou a malo by sa dodržať pravidlo rozdelenia stanovené falciánskym právom, nie však s ohľadom na majetok otca, ako je zvykom, ale s ohľadom na majetok dieťaťa, ktoré ešte nedosiahlo pubertu.

250. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIII.

Nie je rozdiel v tom, v akom stupni môže dedič nahradiť deti.

251. Ten istý, O Sabinovi, kniha II.

Pri pupilárnej substitúcii, aj keď mohol byť stanovený dlhší čas, substitúcia sa napriek tomu skončí vo veku puberty.

252. Papinianus, Názory, kniha VI.

Stotník priamo nahradil dediča za svojho syna: "Ak by zomrel bez potomka pred dovŕšením dvadsiateho piateho roku života." Náhradník za syna by nadobudol jeho majetok podľa obyčajového práva, ak by tento zomrel pred dovŕšením štrnásteho roku života; po dovŕšení tohto veku však nemohol na základe vojenského privilégia nadobudnúť nič viac ako majetok otca a zisky z neho plynúce, ktoré sa nachádzali medzi majetkom syna.

253. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Ak by niekto závetom odkázal otroka a potom by nariadil náhradníkovi, ktorého určil za svojho syna, aby uvedeného otroka oslobodil, ten sa stane slobodným, ako keby bol závet o dedičstve zrušený; pokiaľ ide o dedičstvo, musí sa totiž brať do úvahy to, čo bolo v týchto závetoch uvedené ako posledné, ako sa to robí v prípade toho istého závetu alebo v prípade, keď boli kodicily potvrdené závetom.

254. Ak po tom, čo poručiteľ vykonal svoj závet, neskôr urobí závet pre svojho syna v prítomnosti kompetentných svedkov, tento akt bude napriek tomu platný a závet otca zostane v platnosti; ak by však otec urobil závet pre seba aj pre svojho syna a neskôr len pre seba, závet aj zámena, ktorá bola urobená ako prvá, sa zrušia. Ak však otec urobil druhý závet a ustanovil svojho dediča, ako je uvedené ďalej: "Ak by jeho syn zomrel za jeho života", potom možno povedať, že prvý závet nie je porušený z toho dôvodu, že druhý, v ktorom bol syn postúpený, je neplatný.

255. Ten istý, O Sabinovi, kniha IV.

Každý môže byť nahradený za dieťa, aj keď by sa mal narodiť po smrti dieťaťa, za ktoré bol nahradený ako dedič.

256. Ulpian, O Sabinovi, kniha XVII.

Ak je otrok, vlastnený spoločne s iným, nahradený za syna, ktorý ešte nedosiahol pubertu, spolu s udelením slobody, a poručiteľ by ho kúpil, stane sa nevyhnutným dedičom maloletého; ak by ho však kúpil, nebude jeho nevyhnutným, ale dobrovoľným dedičom; ako uvádza Julianus v tridsiatej knihe Digest. Ale bez ohľadu na to, či ho kúpil otec alebo maloletý, spravodlivosť naznačuje, že on sám, ak ponúkne cenu podielu svojho pána, môže získať slobodu aj majetok.

257. Ak je otrok odkázaný Titiovi, môže byť nahradený maloletým synom poručiteľa s udelením slobody; rovnako ako v prípade, keď je odkázaný a ustanovený za dediča, a dedičstvo zanikne, keď sa splní podmienka, od ktorej závisí nahradenie.

258. Julianus, Digesty, kniha XIII.

Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď je otrok nahradený po smrti odkazovníka.

259. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVI.

Závet otca a závet syna sa v súlade s prétorským právom považujú za jeden; pretože (ako uvádza Marcellus v deviatej knihe Digest), stačí, aby bol otcov závet zapečatený, ak je zapečatený aj závet syna; a stačí sedem pečatí svedkov pripojených k otcovmu závetu.

260. Ak otec spíše písomný závet pre seba a ústny závet pre syna alebo naopak, oba budú platné.

261. Ten istý, O edikte, kniha XLI.

Ak by závetca urobil zámenu takto: "Ak môj syn zomrie pred dovŕšením desiateho roku života, nech je mojím dedičom Seius"; a syn by zomrel po desiatom roku života, ale pred dovŕšením štrnásteho roku života, lepší názor je, že substitút nemôže požadovať vlastníctvo majetku, pretože v tomto prípade sa nepovažuje za ustanoveného substitúta.

262. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XVII.

Ak sa syn domáha držby majetku svojho otca v rozpore s podmienkami otcovho závetu a bol uvedeným závetom ustanovený za svojho brata, ktorý nedosiahol vek plnoletosti, bude zo substitúcie vylúčený.

263. Papinianus, Názory, kniha VI.

Ak závetca ustanovil viacerých dedičov a povedal: "Ak sa splní podmienka, od ktorej závisela substitúcia, a iný dedič odmietne svoj podiel, celý majetok pripadne pozostalým, pretože sa má za to, že boli navzájom substituovaní s ohľadom na celý majetok. Ak však poručiteľ ustanoví dedičov a povie: "vzájomne ich nahrádzam", budú sa za nahradených považovať tí, ktorí dedičstvo prijímú.

264. Ulpian, Spory, kniha IV.

Ak sú viacerí dedičia ustanovení na rôzne podiely z dedičstva a všetci sa navzájom nahradia, vo všeobecnosti by sa mali považovať za nahradených na tie isté podiely, na ktoré boli ustanovení za dedičov; napríklad ak bol jeden ustanovený za dediča jednej dvanástiny, druhý za dediča jednej osminy a tretí za dediča jednej štvrtiny pozostalosti a posledný menovaný svoj podiel odmietne, štvrtina sa rozdelí na deväť častí, z ktorých na osem bude mať nárok ten, kto bol ustanovený za dediča dvoch tretín, pokiaľ nebolo úmyslom poručiteľa, aby ten, kto bol ustanovený za dediča jednej dvanástiny, dostal jeden podiel, a tomu sa dá sotva veriť, ak to nebolo výslovne uvedené.

265. Julianus, Digesty, kniha XXIV.

V prípade, že otec vzájomne nahradil svojich dvoch synov mladších ako plnoletých a Tícia za toho, ktorý zomrie posledný; prevládala názor, že na vlastníctvo majetku majú nárok len bratia a že v tomto prípade existujú akoby dva stupne ustanovenia; takže v prvom rade sa mali bratia nahradiť navzájom, a ak by neboli dedičmi, mal byť k dedeniu povolaný Tícus.

266. Ten istý, Digesty, kniha XXIX.

Ak by otec ustanovil za dediča svojho syna, ktorý nedosiahol vek puberty, a za jeho náhradníka by ustanovil posmrtné narodené dieťa a dieťa by sa narodilo ešte za života svojho otca, závet sa poruší, ak žije druhé dieťa. Ak by sa však uvedené dieťa narodilo počas života svojho otca, ale po smrti svojho brata, bude jediným dedičom svojho otca.

267. Tá istá kniha, Digest, kniha XXX.

Ak by mal byť Titius nahradený za svojho spoludediča a Sempronius by mal byť neskôr nahradený za neho, myslím, že lepší názor je, že Sempronius bol nahradený za oba podiely na majetku.

268. Ten istý, Digesty, kniha XXX.

Lex Cornelia, ktorý potvrdzuje závetu tých, ktorí zomreli v rukách nepriateľa, sa vzťahuje nielen na majetky osôb, ktoré urobili závet, ale na všetky majetky, ktoré môžu patriť komukoľvek na základe závetného nariadenia, aj keby nepadli do rúk nepriateľa. Preto ak otec zomrel v zajatí a zanechal vo svojej vlasti syna, ktorý nedosiahol vek puberty, a ten zomrel pred dosiahnutím tohto veku, majetok patril náhradníkovi; rovnako ako keby otec nebol padol do zajatia nepriateľa. Ak však otec zomrel doma a jeho maloleté dieťa zomrelo v rukách nepriateľa, keďže bolo zajaté po otcovej smrti; nebude správne rozhodnúť, že jeho majetok patrí náhradníkovi podľa podmienok uvedeného zákona? Ak však syn padne do rúk nepriateľa počas života svojho otca, nemyslím si, že sa Lex Cornelia uplatní, pretože nestanovuje, že ten, kto nezanechal majetok vo vlastnej krajine, má mať dedičov. Preto aj v prípade, že syn, ktorý dosiahol pubertu, bude zajatý počas života otca a potom zomrie, keď bude v rukách nepriateľa, po smrti svojho otca doma, majetok jeho otca bude patriť jeho najbližším príbuzným na základe Zákona dvanástich tabúl, ale majetok syna mu nebude patriť na základe podmienok Korneliovho zákona.

269. Scaevola, Otázky, kniha XV.

Ak otec aj jeho syn boli zajatí nepriateľom a obaja zomrú v zajatí; aj keď otec môže zomrieť prvý, kornélie právo nepotvrdzuje zámenu, iba ak by maloletý zomrel po návrate domov; hoci ak by obaja zomreli doma, náhradník bude mať nárok na majetok.

270. Julianus, Digesty, kniha LXXVIII.

Istý muž svojím testamentom ustanovil Prokulusa za dediča štvrtiny svojho majetku a Quieta za dediča zvyšných troch štvrtín toho istého majetku; a potom nahradil ako dedičov Florusa za Quieta a Sosiasa za Prokulusa; potom, ak by sa dedičmi nestali ani Florus, ani Sosias, nahradil kolóniu Leptitov dedičmi troch štvrtín a niekoľkých dedičov na sumu presahujúcu

zvyšnú štvrtinu. Proculus a Sosias zomreli ešte za života poručiťa a do dedičstva vstúpil Quietus. Vystala otázka, či štvrtina, ktorú zanechal Proculus, má patriť Quietovi, alebo tým, ktorí boli nahradení v treťom stupni. Odpovedal som, že úmyslom poručiťa zrejme bolo, aby tí dedičia, ktorých nahradil v treťom stupni, mali právo na dedičstvo len v prípade, že sa vzdali celého majetku, a že tento úmysel vyplýva zo skutočnosti, že medzi náhradníkov rozdelil viac ako dvanásť podielov, a preto by štvrtá časť majetku, o ktorú ide, patrila Quietovi.

271. Ten istý, O nejasnostiach.

Substitúcia bola vykonaná nasledovne: "Nech je mojím dedičom tá istá osoba, ktorá bude mojím dedičom, ako je uvedené vyššie." Vzniká otázka, akého dediča tým treba rozumieť, či by to bol ktokoľvek a akokoľvek, alebo len strana, ktorá by bola dedičom v čase, keď syn zomrie? Muži vzdelaní v práve rozhodli, že to bude dedič, ktorý môže byť dedičom po poručiťovi kedykoľvek; pretože aj keď ustanovený dedič zomrel počas života maloletého a závet bol napadnutý ako neúčinný s ohľadom na určitú časť, malo by sa rozhodnúť, že ten druhý je stále dedičom na základe substitúcie.

272. Nemožno tvrdiť, že pravidlo je rovnaké v nasledujúcom prípade: napríklad ak má poručiť dvoch synov, Gaia, ktorý dosiahol pubertu, a Lucia, ktorý ju nedosiahol, a vykoná substitúciu takto: "Ak by môj syn Lucius zomrel bez toho, aby dosiahol vek puberty, a Gaius by nebol mojím dedičom, nech je mojím dedičom Seius"; právne orgány to totiž vykladajú tak, že podmienka substitúcie sa má vzťahovať na smrť syna, ktorý nedosiahol vek puberty.

273. Ten istý, O Urseiovi Feroxovi, kniha I.

Keď závetca ustanovil viacerých dedičov, medzi ktorými bol aj Attius, do nerovnakých podielov na svojom majetku, a ak by Attius neprijal, nahradil ostatných dedičmi v pomere ich podielov a potom dodal, že Titius má byť spoludedičom tých, ktorí boli nahradení. Vystala otázka, na aký podiel bude mať Titius nárok a na aký ostatní. Odpovedal som, že Titius by mal nárok na jeden podiel a ostatní na podiely v pomere k ich právam na dedičstve; napríklad ak by boli traja, Titius by mal štvrtý podiel Attiusa a ostatní dedičia by mali zvyšné tri štvrtiny v pomere k podielom, na ktoré mali nárok na základe vymenovania. Ak by však poručiť nepridal len Tícia, ale aj ďalších dedičov, títo by mali nárok na podiel rovnajúci sa podielu náhradníka; napríklad predpokladajme, že by boli nahradení traja spoludedičia a pridani dvaja cudzí dedičia, títo by mali nárok na päť častí podielu Attiusa a zvyšní spoludediči by dostali zvyšok v pomere k ich podielom.

274. Africanus, Otázky, kniha II.

Ak matka spíše závet a ustanoví svojho syna za svojho dediča, len čo dovŕši štrnásť rokov, a v prípade, že by nebol jej dedičom, ustanoví za neho iného na základe pupilárnej substitúcie, bude to platné.

275. Ak je syn ustanovený za dediča a jeho vlastný posmrtný syn za iného v súlade s pravidlom Galla Akvilia a Titius je nahradený vnukom, ak by nebol dedičom, ak sa syn stane dedičom svojho otca, bol vyslovený názor, že Titius by mal byť absolútne vylúčený; to znamená, aj keby sa vnuk nenarodil.

276. Ten istý, Otázky, kniha IV.

Závetca, ktorý mal dvoch synov, ktorí ešte nedosiahli pubertu, nahradil istú osobu ako dediča pozostalého. Ak by obaja zomreli v tom istom čase, rozhodlo sa, že náhradník bude dedičom oboch, pretože pod pojmom pozostalý sa rozumie nielen ten, kto prichádza po inom, ale aj ten, ktorého nikto nenadobúda; rovnako ako sa na druhej strane pod pojmom prvý rozumie nielen ten, kto prichádza pred iným, ale aj ten, kto nemá nikoho pred sebou.

277. Závetca ustanovil za svojich dedičov syna, ktorý nedosiahol dospelosť, a Titia. Namiesto Titia ustanovil Maevia a namiesto svojho syna ustanovil ktoréhokoľvek zo svojich dedičov, ktorých predtým uviedol. Tícius dedičstvo odmietol; Maevius doň vstúpil. Keďže syn neskôr zomrel, rozhodlo sa, že majetok maloletého, ktorý pochádzal zo substitúcie, prípadne Maeviovi ako jedinému dedičovi, ktorý vstúpil do otcovho majetku.

278. Aj keď možno podať žiadosť o nadobudnutie majetku v rozpore s otcovou vôľou, pupilárna substitúcia bude stále platná a všetky odkazy odkázané na základe uvedenej substitúcie by mali byť vyplatené.

279. To isté, Otázky, kniha V.

Ak o prétorskú držbu majetku požiada maloletý v rozpore s otcovou vôľou, žaloba o vyplatenie odkazov by sa mala stále podávať proti substitúcii; a z dôvodu, že syn nie je povinný zaplatiť odkazy odkázané cudzím osobám, odkazy poskytnuté v rámci substitúcie sa zvýšia; rovnako ako v prípade odkazov odkázaných v rámci substitúcie, ak sa synovi dostane do rúk viac prostredníctvom prétorskej držby majetku, ako by inak dostal, tak aj on bude viac povinný osobám, ktoré sú privilegované. Domnievam sa, že výsledkom toho bude, že ak je syn, ktorý nedosiahol pubertu, ustanovený za dediča celého majetku a o polovicu z neho príde prostredníctvom prétorskej držby, substitút bude oslobodený od povinnosti zaplatiť polovicu dedičstva, tak ako časť, ktorá pribudne získaním držby majetku, zvyšuje dedičstvo, tak aj v tomto prípade suma, ktorá sa stratí, ho znižuje.

280. Marcianus, Inštitúcie, kniha IV.

Každý môže v závete ustanoviť niekoľko stupňov dedičov, napr: "Ak sa ten a ten nestane mojím dedičom, nech sa ten a ten nestane mojím dedičom", a ustanovím niekoľko ďalších v poradí, takže na poslednom mieste, ako rezervu, je ustanovený otrok za nevyhnutného dediča.

281. Namiesto jedného dediča možno ustanoviť niekoľko dedičov alebo namiesto viacerých dedičov jedného, alebo namiesto každého z nich konkrétneho dediča, alebo možno nahradiť tých, ktorí boli ustanovení za dedičov, navzájom.

282. Florentinus, Inštitúcie, kniha X.

Dediča možno nahradiť za každé z poručiteľových detí alebo za jedno z nich, ktoré môže prežiť; za každé z nich, ak si poručiteľ neželá, aby niektoré z nich zomrelo zo zákona, za pozostalého, ak si želá, aby právo na zákonné dedičstvo zostalo neporušené.

283. Paulus, On Pupillary Substitutions.

Ak má človek viacero detí, môže nahradiť dediča za ktoréhokoľvek z nich a nie je potrebné, aby tak urobil za všetky; rovnako ako môže urobiť substitúciu za jedno z nich.

284. Preto môže vykonať substitúciu na krátky čas počas života svojho dediča; napríklad: "Ak by môj syn zomrel pred dovŕšením veku desiatich rokov, nech je jeho dedičom Titius".

285. Okrem toho sa pripustí substitúcia, ak ustanoví viacerých dedičov na rôzne obdobia veku syna, ako napr: "Ak by zomrel pred dovŕšením desiateho roku života, nech je jeho dedičom Titius; ak by zomrel po desiatom roku života, ale pred dovŕšením štrnásteho roku života, nech je jeho dedičom Maevius".

286. Ak dedič ustanovený otcom, ktorý bol poverený vydaním majetku, vstúpi do neho po tom, ako ho k tomu donútil oprávnený z poručníctva, hoci ostatné odkazy uvedené v závete môžu byť týmto prijatím potvrdené, ako napríklad odkazy a udelenie slobody; napriek tomu, ak sa závet stal neúčinným podľa občianskeho práva, žiadne zastúpenie v ňom obsiahnuté sa neobnovuje; ako rozhodol Quintus Cervidius Scaevola. Mnohé autority sú však iného názoru, a to z dôvodu, že pupilárna substitúcia je súčasťou bývalého závetu; a taká je aj súčasná prax.

287. Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha I.

Istý muž mal prostredníctvom svojho syna dvoch vnukov, ktorí boli v puberte, pričom jeden z nich bol pod jeho kontrolou a druhý nie. Chcel, aby zdedili rovnaké podiely z jeho majetku, a stanovil, že ak niektorý z nich zomrie pred dosiahnutím puberty, jeho podiel sa prevedie na druhého; a v súlade s radou Labea, Ofilia, Cascellia a Trebatia ustanovil za svojho jediného dediča vnuka, ktorý bol pod jeho kontrolou, a poveril ho odovzdaním polovice svojho majetku druhému vnukovi,

keď dosiahne pubertu, a nahradil druhého dediča tým, ktorý bol pod jeho kontrolou, ak by tento zomrel pred dosiahnutím tohto veku.

288. Za syna, ktorý nedosiahol vek puberty, môžeme za rôznych podmienok nahradiť dvoch dedičov; napríklad jedného z nich môžeme nahradiť, ak by syn nemal deti a druhé dieťa by sa narodilo a zomrelo pred dosiahnutím veku puberty.

289. Istý poručiteľ ustanovil štyroch dedičov a všetkých okrem jedného nahradil inými, pričom ten, za ktorého nebol ustanovený žiadny náhradník, ako aj jeden z ostatných, zomrel ešte za života otca. Ofilius a Cascellius rozhodli, že podiel toho, za ktorého nebol nikto ustanovený, patrí aj náhradníkovi zomrelého dediča; tento názor je správny.

290. Papinianus, Otázky, kniha XXIX.

Dedič, ktorý nedosiahol vek dospelosti a ktorý bol po náležitom vyšetrení arogovaný, zomrel. Tak ako v prípade zákonných dedičov na základe cisárskej autority musí byť predložená kaucia, tak aj v prípade, že prirodzený otec nahradil svojho syna nedosiahnuceho vek puberty, treba sa obrátiť na náhradníka; pretože zákonným dedičom možno udeliť len prétorské žaloby.

291. Ten istý, Názory, kniha VI.

Dedič bol nahradený za svojho spoludediča, ale zomrel skôr, ako vstúpil do dedičstva, alebo sa splnila podmienka, od ktorej záviselo nahradenie. Obidva podiely na dedičstve budú patriť tomu, kto bol nahradený, buď pred nahradením dediča, alebo po ňom; nebude ani rozdiel v tom, či nahradený dedič zomrie po alebo pred ustanoveným dedičom.

292. Nasledujúcimi slovami: "Podiel, ktorý odmietol jeden z dedičov, pripadne tým, ktorí sú uvedení v závete, v pomere k tomu, čo sami získali ustanovením, alebo k tomu, čo získala osoba, ktorej kontrole podliehajú.

293. Ak otec urobí zámenu za svoju dcéru alebo za vnuka, ktorý zaujíma miesto jeho syna alebo ktorý ho zastával po vykonaní závetu, zámena žiaka sa stáva neplatnou, ak by niektorý z nich nepatril do rodiny poručiteľa v čase jeho smrti.

294. Ak otec ustanoví svojho syna za svojho dediča a požiada ho, aby v prípade, že by zomrel pred dosiahnutím plnoletosti, odovzdal svoj majetok Titiovi, bolo stanovené, že zákonný dedič syn je nútený vzdať sa majetku svojho otca, s výnimkou práva priznaného Lex Falcidia, rovnako ako keby bol majetok po smrti uvedeného maloletého udelený v prospech dediča. Rovnaké pravidlo by sa malo dodržiavať, ak je podmienka, od ktorej závisí nahradenie, vyjadrená nejednoznačne a presahuje vek puberty. To sa však uplatní len vtedy, ak je otcov závet platný zo zákona; ak totiž listina, ktorú spísal ako svoj závet, nie je platná, nebude uznaná ako kodicil, ak to nie je výslovne uvedené, a ani majetok patriaci synovi nebude viazaný poručníctvom. Ak teda otec vydedil syna a nič mu nezanechal, trust bude neplatný. V opačnom prípade, ak syn dostal od otca

bud' dedičstvo, alebo poručníctvo, poručníctvo majetku, ktorým je zaťažený, bude splatné v pomere k majetku, ktorý dostal, bez ohľadu na pomer, ktorý pripúšťa falciánske právo.

295. Ak poručiť odkázal rôzne podiely oddelene viacerým dedičom a po tom, čo tak urobil, povedal: "Nahrádzam svojich dedičov navzájom", má sa za to, že nahradil tých, ktorí sa pripojili na prvom mieste, vzájomne, a ak neprijmú svoje podiely, mali by sa pripustiť všetci ostatní spoludedičia.

296. Ak poručiť ustanovil otca a jeho syna za dedičov podielu na svojom majetku a nahradil ich navzájom, a potom odkázal zvyšok svojho majetku ich spoludedičom a potom s celým majetkom naložil takto: "V tejto súvislosti vznikla otázka, aký bol jeho úmysel a či tým, že uviedol všetkých dedičov, zahrnul do náhrady spoludedičov aj otca a syna, alebo či chcel, aby sa závet vzťahoval len na všetkých ostatných. Druhý názor sa zdá byť pravdepodobnejší vzhľadom na osobitnú substitúciu, ktorú vykonal v súvislosti s otcom a synom.

297. Ak je spoludedičom ustanovený syn, ktorý ešte nedosiahol vek plnoletosti a ktorý ho zároveň nahradil, bude povinný zaplatiť všetky odkazy odkázané na základe nahradenia, rovnako ako keby dostal časť dedičstva absolútne a inú časť podmienčne. Rovnaké pravidlo sa neuplatní v prípade substitúcie iného, pretože privodí uplatnenie Lex Falcidia, rovnako ako keby bol dedič jednoznačne ustanovený pod podmienkou na prvom mieste; hoci spoludedič daný synovi by mal určité nárok na celú štvrtinu svojho podielu, pretože ak bol odkaz závetom udelený Titiovi a ten istý majetok bol substitúciou udelený Semproniovi, Sempronius sa bude deliť o majetok s Titiom.

298. Ak otec, ktorý mal dve dcéry, obe nedosiahli vek puberty, urobil zámenu za tú, ktorá mala prežiť, a dcéra, ktorá nedosiahla vek puberty, zomrela, pričom ju prežila jej sestra, ktorá tento vek dosiahla, rozhodlo sa, že zámena je neplatná, a to tak vo vzťahu k prvej uvedenej dcére, pretože nezomrela posledná, ako aj vo vzťahu k druhej, pretože dosiahla vek puberty.

299. Bolo rozhodnuté, že substitúcia vyjadrená nasledujúcimi slovami nie je chybná: "Ak by môj syn zomrel pred dosiahnutím veku pohlavnej dospelosti, čo sa, verím, nestane, nech je Titius mojím dedičom namiesto neho a na jeho podiel"; o nič viac, ako keby nariadil, aby bol nahradený ako jeho dedič, po stanovení určitej podmienky; pretože ak je niekto ustanovený za dediča určitého majetku a spoludedič nebol ustanovený, bude mať nárok na celý majetok.

300. Ten istý, Definície, Kniha I.

Ak muž zanechal ako svojich dedičov dve deti, ktoré ešte nedosiahli vek pohlavnej dospelosti, a urobil za ne nasledovnú náhradu: "Ak by obaja zomreli" a obaja zomreli v tom istom čase, po smrti ich otca, oba majetky budú patriť náhradníkovi; ak však zomreli v rôznom čase, náhradník nájde v majetku chlapca, ktorý zomrel ako posledný, majetok jeho brata, ktorý

zomrel skôr, ale podľa podmienok Falcidiánskeho zákona majetok prvého chlapca nebude zahrnutý; náhradník si nemôže nárokovať viac ako jednu osminu majetku podľa závetu; a dedičstvo, ktorého rozdelením bol poverený náhradník syna, ktorý zomrel ako prvý, sa stáva bezvýznamným.

301. Paulus, Otázky, kniha IX.

Otázka vzniká v nasledujúcom prípade. Istý muž, ktorý mal syna po dovŕšení puberty, ktorý bol hluchý, získal od cisára povolenie ustanoviť zaňho náhradníka a nahradil ho Titiom. Spomínaný hluchý syn sa po smrti svojho otca oženil s manželkou a narodil sa mu syn. Pýtam sa, či bol závet porušený. Odpovedal som, že kniežatá samy zvyknú vysvetľovať práva, ktoré udelili, ale ak sa v tomto prípade skúma úmysel kniežatá, možno povedať, že chcel len to, aby sa právo priznalo otcovi, kým jeho syn zostane v rovnakom stave; a že tak ako podľa občianskeho práva sa žiacke zastupovanie končí pubertou, tak aj cisár napodobnil toto pravidlo v prípade syna, ktorý pre svoju slabosť nebol schopný spísať závet. Ak by totiž vykonal substitúciu za syna, ktorý bol duševne chorý, povedali by sme, že závet prestane platiť, keď sa syn stane duševne zdravým, pretože potom by mohol sám spísať závet; a skutočne by sa privilegium udelené cisárom stalo nespravodlivým, ak by sme sa domnievali, že závet je platný aj potom, pretože by to človeka, ktorý je zdravý, zbavilo práva spísať vlastný závet. Preto treba konštatovať, že substitúcia sa ruší aj narodením zákonného dediča, pretože je jedno, či syn sám následne ustanovil iného dediča, alebo či ho dostal zo zákona; nie je totiž pravdepodobné, že by otec alebo cisár v tomto prípade mali na mysli vydedenie syna, ktorý sa neskôr narodil. Rovnako nie je rozdiel v tom, akým spôsobom môže privilegium udelené cisárom zasahovať do výkonu závetu, ani v tom, či sa týka jednej, alebo viacerých osôb.

302. Pýtam sa aj na to, kde sa vykonáva zámena takto: "Ak by môj syn zomrel vo veku do desiatich rokov, nech je mojím dedičom Titius; ak by zomrel vo veku do štrnástich rokov, nech je mojím dedičom Maevius", a syn zomrel vo veku ôsmich rokov, bude Titius jeho jediným dedičom na základe substitúcie, alebo ním bude aj Maevius, pretože je isté, že syn zomrel vo veku do desiatich rokov, ako aj do štrnástich rokov. Odpovedal som, že otec mal právo urobiť substitúciu za svojho syna počas celého času, kým nedosiahol vek puberty, ale puberta ukončila toto právo. Lepší názor je, že sa má dodržať čas stanovený osobitne pre každú stranu, pokiaľ nie je jasne zrejmé, že vôľa poručiťela bola proti tomu.

303. Lucius Titius, keď mal deti pod svojou kontrolou, ustanovil svoju manželku za svoju dedičku a nahradil deti za ňu. Vznikla otázka, či ustanovenie manželky nemá platnosť alebo účinok z dôvodu, že deti neboli v tomto stupni vydedené. Odpovedal som, že stupeň, v ktorom deti prešli, nemá význam, keďže za náhradníkov boli vymenované tie isté strany, ktoré boli dedičmi podľa závetu, teda preto, že deti nezrušujú celý závet, ale len uvedený stupeň, ktorý nebol platný od začiatku; rovnako ako bolo stanovené, že ak dieťa prešlo v prvom stupni, je vydedené v druhom stupni. Je však jedno, z akého dôvodu je inštitúcia druhého dediča platná, či preto, že syn bol vydedený jeho ustanovením, alebo preto, že syn sám bol ustanovený za náhradníka.

304. Julius Longinus, otec, nahradil svojim deťom dedičov, ktorých ustanovil za seba, takto: "Ktokoľvek bude mojím dedičom." Jeden z ustanovených dedičov mlčky súhlasil s tým, že podiel z toho, čo dostal, dá osobe, ktorá nebola schopná ho prijať, keďže bola pripustená k substitúcii syna, ktorý nedovršil vek dospelosti; aký podiel mu mal byť povolený, ten, za ktorého bol ustanovený, alebo ten, ktorý prijal, aby sa jeho podiel pri substitúcii zvýšil. Odpovedal som, že ten, kto súhlasí s podvodom proti zákonu tým, že vstúpi do dedičstva, stáva sa dedičom a neprestáva ním byť, aj keď je zbavený majetku, ktorý mu bol za takýchto okolností zanechaný. Preto môže byť dedičom na základe pupilárnej substitúcie len na podiel, na ktorý bol ustanovený, pretože je dostatočne potrestaný za to, čo urobil v rozpore so zákonom; a vlastne by som povedal to isté, aj keby prestal byť dedičom. To isté pravidlo treba chápať tak, že sa vzťahuje na každého, kto po tom, ako bol ustanovený za dediča a vstúpil do dedičstva, upadne do otroctva a následne je mu darovaná sloboda, ktorému je dovolené pripustiť substitúciu, ktorú mu zanechal závet; pretože hoci stratil dedičstvo, na ktoré mal nárok na základe ustanovenia za dediča, predsa len na základe substitúcie môže dostať ten istý podiel, ktorý stratil.

305. To isté, Otázky, kniha X.

Marcianus uvádza, že hlavný závet nemôže byť úplne ani čiastočne potvrdený pupilárnou substitúciou.

306. Ten istý, Názory, kniha XII.

Lucius Titius ustanovil za svojich dedičov svojho zákonného syna a prirodzeného syna a vzájomne ich nahradil. Legitímny syn Titius, ktorého otec zanechal iba ročného, zomrel po otcovej smrti bez toho, aby dosiahol vek dospelosti, pričom ho prežila matka a jeho prirodzený brat, ktorý bol zároveň jeho spoludedičom. Pýtam sa, či jeho majetok bude patriť jeho prirodzenému bratovi na základe substitúcie, alebo prípadne jeho matke. Odpovedal som, že predmetná substitúcia sa týka prvého prípadu, keď vymenované strany nie sú dedičmi, a nie druhého prípadu, keď jeden z dedičov zomrel neskôr, keď nedosiahol vek puberty; pretože v osobe prirodzeného syna nemôže existovať dvojité substitúcia, a preto majetok bude patriť matke legitímneho syna ab intestato.

307. Paulus vyslovil názor, že "ak sa všetci určení dedičia navzájom nahradili, podiel jedného z nich, ktorý po smrti niektorých spoludedičov odmietol svoj podiel, bude na základe nahradenia patriť len tomu dedičovi, ktorý v tom čase žil".

308. Ten istý, Názory, kniha XIII.

Otec rodiny, ktorý svojím testamentom ustanovil za dediča svoje posmrtné dieťa, nahradil svojho brata Gaia Seia, alebo svojho syna, ak by zomrel pred dosiahnutím veku dospelosti, a potom nahradil Gaia Seia Titiom, a potom povedal "Ak by môj brat Gaius Seius, ktorého som nahradil na prvom mieste, mal byť mojím dedičom, potom za správcu ustanovujem Titia." Pýtam sa, ak by syn bol dedičom svojho otca a po jeho smrti pred dosiahnutím plnoletosti by sa jeho brat stal dedičom

poručiteľa na základe substitúcie, či sa musí poručníctvo zrušiť, keď bolo vytvorené takto: "Ak by sa mojím dedičom stal môj brat Gaius Seius"? Odpovedal som, že brat zosnulého, ktorý bol v oboch prípadoch ustanovený alebo zastúpený, musí vydať majetok, ktorý poručiteľ odkázal, ak by syn zomrel pred dosiahnutím plnoletosti, a že význam nasledujúcich slov nemožno spochybniť: "Ak by bol Gaius Seius mojím dedičom, potom si želám, aby bol majetok vydaný", keďže je faktom, že bol dedičom poručiteľa.

309. Scaevola, Názory, kniha II.

Istá osoba mala syna a dcéru, obaja nedosiahli vek puberty, a keď ustanovila svojho syna za svojho dediča, vydedila svoju dcéru a nahradila ju svojím synom, "ak by tento zomrel nedosiahol vek puberty"; a potom ustanovila svoju manželku a svoju sestru ako náhradníkov za svoju dcéru, ak by zomrela pred uzavretím manželstva. Pýtam sa, ak by dcéra zomrela ako prvá, po dosiahnutí veku pohlavnej dospelosti, a jej brat potom, pred dosiahnutím tohto veku, či by majetok syna na základe práva substitúcie pripadol manželke a sestre poručiteľa. Odpovedal som, že v súlade s uvedenými skutočnosťami by im nepatril.

310. To isté, verejne spracované otázky.

Vlastníme spoločného otroka; je ustanovený za dediča; a Maeвиus ho zastupuje pre prípad, že by nebol dedičom. Otroka prijíma dedičstvo podľa pokynov len jedného zo svojich pánov a vzniká otázka, či je dôvod na prijatie náhradníka, alebo nie. Lepší názor je, že existuje dôvod na jeho prijatie.

311. "Nech je Titius mojím dedičom. Sticha dávam a odkazujem Maeвиovi. Nech je Stichus mojím dedičom, ak by sa Stichus nestal mojím dedičom, nech je Stichus slobodný a môj dedič." V tomto prípade treba najprv zistiť, či ide o jeden stupeň alebo dva a či sa mení podmienka substitúcie, alebo zostáva rovnaká. A skutočne, často vzniká otázka, či môže byť strana nahradená sama sebou, a odpoveď znie, že ak sa mení podmienka vymenovania, môže byť nahradená. Preto ak je Titius ustanovený za dediča a ak by neprijal, že sa má stať dedičom, substitúcia nemá žiadnu platnosť ani účinok. Ak je však strana vymenovaná za dediča pod určitou podmienkou, ale je nahradená absolútne, prípad sa mení, pretože podmienka, od ktorej závisí vymenovanie, sa nemusí splniť a nahradenie môže priniesť dedičovi určitú výhodu. Ak by sa však podmienka splnila, existujú dve absolútne vymenovania a nahradenie nebude mať žiadnu platnosť ani účinok. Na druhej strane, ak niekto vymenuje dediča absolútne a potom ho nahradí pod určitou podmienkou, toto podmienené nahradenie je neúčinné a ani sa nechápe, že sa niečo mení, pretože ak by sa podmienka splnila, išlo by o dve absolútne vymenovania tej istej osoby. V súlade s tým je uvedená otázka nasledovná: "Nech je Titius mojím dedičom, dávam a odkazujem Sticha Maeвиovi; nech je Stichus mojím dedičom, ak by Stichus nebol mojím dedičom, nech je slobodný a nech je mojím dedičom". Vieme, že keďže Stichus bol odkázaný a dostal slobodu na základe toho istého závetu, jeho sloboda bude mať prednosť, a ak sa tak stane, odkaz nebude splatný a nemôže vstúpiť do dedičstva na základe príkazu odkazovníka, a preto Stichus nie je dedičom a na základe slov, ktoré nasledujú, má nárok na slobodu; keďže platí, že existuje len jeden stupeň ustanovenia. Čo však v prípade, ak by

Titius dedičstvo neprijal? Stichus by začal byť slobodný a dedičom na základe substitúcie. Preto, pokiaľ nevstúpi do dedičstva na príkaz odkazovníka, rozumie sa, že sa nestáva vlastníctvom odkazovníka z dôvodu odkazu, a preto je isté, že nie je dedičom; ale stáva sa slobodným a dedičom na základe nasledujúcich slov: "Ak by nemal byť mojím dedičom, nech je Stichus slobodný a nech je mojím dedičom." Náš názor schvaľuje vo svojich dielach aj Julianus.

312. Ak maloletý odcudzí otroka, ktorý bol za neho nahradený, a nadobúdateľ uvedeného otroka ho ustanoví za svojho dediča s udelením slobody, bude mať nahradený otrok nárok na celý majetok maloletého z dôvodu nahradenia? Ak maloletý dosiahne vek plnoletosti, otrok sa stane nevyhnutným dedičom nadobúdateľa na základe jeho závetu, ale ak maloletý zomrie pred dosiahnutím tohto veku, otrok sa stane slobodným a jeho dedičom z dôvodu substitúcie, a tiež sa stane nevyhnutným dedičom otca maloletého, ale bude dobrovoľným dedičom nadobúdateľa.

Tit. 7. O podmienkach menovania.

313. Ulpian, O Sabínovi, kniha V.

Je stanovené, že vymenovanie vykonané pod podmienkou, ktorá je nemožná, alebo v dôsledku omylu, nie je neplatné.

314. Ten istý, O Sabinovi, kniha VI.

Kde bolo uvedené v závete: Ak sa v závete uvádza: "Nech je istý otrok, ak by bol môj" alebo "Ak by bol môj v čase mojej smrti, nech je mojím dedičom", vzniká otázka, ako sa má chápať pojem "môj". Ak by poručiteľ odcudzil užívacie právo k otrokovi, ten mu napriek tomu bude patriť; otázkou však je, či by podmienka určenia zanikla, ak by odcudzil časť svojho vlastníctva k uvedenému otrokovi. Lepší názor je, že podmienka by nezlyhala, ak by sa na základe najjasnejších dôkazov nepreukázalo, že úmyslom poručiteľa, keď vložil slová týkajúce sa podmienky, bolo, aby mu zostalo celé vlastníctvo otroka, pretože potom, ak by sa akákoľvek časť v ňom odcudzila, podmienka by nebola splnená.

315. Ak však existujú dvaja otroci, ktorí sú vymenovaní za dedičov týmito slovami: "Ak by mi v čase mojej smrti patrili prvý a druhý spomínaný otrok, nech sú slobodní a nech sú mojimi dedičmi" a jeden z nich by bol odcudzený, Celsus veľmi

správne zastáva názor, že táto formulácia by sa mala chápať rovnako, ako keby porúčiteľ ustanovil otrokov za svojich dedičov samostatne a za tej istej podmienky.

316. Paulus, O Sabinovi, kniha I.

Ak som ustanovený za dediča pod touto podmienkou: "Ak zaplatím desať aurei", a strana, ktorej sa prikazuje zaplatiť peniaze, ich odmietne prijať, podmienka sa považuje za splnenú.

317. Ulpián, O Sabinovi, kniha VIII.

Ak by sa mali ustanoviť určití dedičia takto: "Ak zostanú spoluvlastníkmi môjho majetku, kým nedosiahnu vek šestnásť rokov, nech sú mojimi dedičmi", Marcellus hovorí, že ustanovenie vykonané v takomto jazyku je neplatné. Julianus však zastáva názor, že takéto vymenovanie je platné, pretože partnerstvo môže byť vytvorené na nejaký budúci účel, skôr ako sa vstúpi do dedičstva. To je správne.

318. Julianus tiež hovorí, že ak niekto ustanoví dediča pod podmienkou: "ak neodcudzí určitého otroka patriaceho do dedičstva", že podmienka je splnená, keď dedič poskytne svojmu spoludedičovi záruku. Ak sa však spomína len jeden dedič, má sa za to, že bol ustanovený pod nemožnou podmienkou, čo je správny názor.

319. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Ak je dedičovi uložených niekoľko podmienok spolu, musia byť splnené všetky, a to z dôvodu, že sa považujú za jednu; ak sú však uložené samostatne, musí byť splnená každá z nich.

320. Ulpián, O Sabinovi, kniha IX.

Ak bol dedič ustanovený pod podmienkou: "Ak má postaviť porúčiteľovi pomník do troch dní po jeho smrti", a pomník nemôže byť dokončený do troch dní, treba povedať, že podmienka zanikla ako nemožná.

321. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Ak by niekto ustanovil dedičov pod podmienkou: "Ak si navzájom poskytnú záruku na vyplatenie odkazov zanechaných závetom", je stanovené, že sú oslobodení od splnenia podmienky, pretože bola urobená v rozpore so zákonmi, ktoré zakazujú niektorým osobám prijímať odkazy; hoci aj v prípade poskytnutia záruky by dedičia boli chránení výnimkou v súdnom konaní.

322. Ulpian, O edikte, kniha L.

Čokoľvek, čo porúčiteľ zanechá pod podmienkou zloženia prísahy, prétor neschvaľuje. Stará sa totiž o to, aby nikto, kto prijme nejaký majetok pod podmienkou zloženia prísahy alebo tým, že podmienku nesplní, neprišiel o majetok alebo o dedičstvo, alebo aby nebol nútený hanebne zložiť prísahu pod podmienkou prijatia toho, čo mu bolo odkázané. Pretor teda dbá na to, aby každý, komu bol majetok zanechaný pod podmienkou zloženia prísahy, ho mohol nadobudnúť rovnako ako tí, ktorým žiadna podmienka zloženia prísahy uložená nebola, a v tomto prípade postupuje veľmi správne, keďže sú ľudia, ktorí sú pre svoje pohrdanie náboženstvom vždy ochotní zložiť prísahu, a sú aj takí, ktorí sú pre svoj strach z božstva bojzliví až poverčiví; preto prétor najmúdrejšie zasahuje do svojej autority, aby ani tí druhí, ani tí prví nemohli ani získať, ani stratiť to, čo im bolo takto ponechané. Lebo ten, kto by chcel vplyvom náboženstva obmedziť tých, ktorým zanechal majetok pod podmienkou zloženia prísahy, by nemohol dosiahnuť svoj zámer, ak by tak neurobili; pretože strany, ktoré by splnili podmienku, by boli prijaté do dedičstva, alebo ak by ju nesplnili, boli by vylúčené z dôvodu nesplnenia podmienky.

323. Tento edikt sa týka aj odkazov, a nielen ustanovenia dedičov.

324. Pokiaľ ide o poručníctvo, je tiež potrebné, aby tí, ktorí majú právomoc nad poručníctvom, poslúchli edikt prétora; a to z toho dôvodu, že poručníctvo sa vylučuje rovnakým spôsobom ako dedičstvo.

325. V prípade darovania mortis causa treba povedať, že je dôvod na uplatnenie ediktu; ak by napríklad niekto ustanovil, že strana sa musí vzdať toho, čo dostala, ak neprísľúbi, že vykoná nejaký úkon. Preto bude potrebné, aby sa záväzok vzdal.

326. Ak bol niekto ustanovený pod podmienkou zloženia prísahy, ako aj pod nejakou inou podmienkou, treba zvážiť, či ho možno oslobodiť od plnenia podmienky. Lepší názor je, že by mal byť oslobodený od podmienky prísahy, hoci môže byť povinný splniť inú podmienku.

327. Ale ak bol dedič ustanovený pod podmienkou zloženia prísahy alebo zaplatenia desaťtisíc aurei, teda že sa od neho vyžaduje buď zaplatenie peňazí, alebo prísaha, treba zvážiť, či by nemal byť oslobodený od jednej podmienky, pretože môže byť zabezpečený splnením druhej. Lepší názor je, že by mal byť oslobodený od prvej podmienky, aby nebol nejakým spôsobom donútený zložiť prísahu.

328. Vždy, keď porúčiteľ dedičovi prikáže, "aby niečo dal alebo vykonal nejaký úkon", ktorý nie je nečestný, nebude mať nárok na žalobu, ak nedá alebo nevykoná to, čo mu bolo prikázané sľúbiť.

329. Ak bol dedič ustanovený pod podmienkou, že prisľúbi manumitovať Sticha, a Stichus zomrel alebo bol manumitovaný počas života poručiteľa, podmienka sa nebude považovať za porušenú; hoci je pravda, že dedič by bol nútený manumitovať otroka, ak by žil. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď bol dedič ustanovený takto: "Nech je Titius mojím dedičom, aby mohol manumitovať Sticha" alebo "Odkazujem sto aurei Titiovi, aby mohol manumitovať Sticha". Ak by totiž Stichus zomrel, nikto nemôže povedať, že dedičovi bude znemožnené prijať dedičstvo, pretože sa nepovažuje za nesplnenie podmienky, keď to nemohol urobiť, a ak sa to dá, vôľa poručiteľa sa musí splniť.

330. Nie je potrebné dostaviť sa k prétorovi za účelom oslobodenia od tejto prísahy, pretože ak je oslobodenie raz udelené prétorom, je platné na celý čas; a oslobodenie nie je povinné v každom jednotlivom prípade. Preto platí, že oslobodenie sa udeľuje odo dňa, keď bol odkaz splatný, aj keď ustanovený dedič o tejto skutočnosti nevedel. Preto sa v prípade dediča odkazovníka veľmi správne uvádza, že ak odkazovník zomrie po dni určenom na vyplatenie odkazu, jeho dedič musí využiť žalobu de legato, rovnako ako keby bol odkaz bezpodmienečne zanechaný osobe, po ktorej nastúpil ako dedič.

331. Paulus, O edikte, kniha XLV.

Uvoľnenie sa poskytuje aj od podmienok, ktoré sú v rozpore s dobrými mravmi, napríklad: "Ak by nevykupoval svojho otca od nepriateľa"; alebo "Ak by neposkytoval podporu svojim rodičom alebo svojmu patrónovi".

332. Ulpian, Disputácie, kniha VIII.

Stretnutie, ako je nasledujúce: "Ak ustanovím Seia za svojho dediča kodicilom, nech je mojím dedičom", nie je neplatné, pokiaľ ide o ustanoveného dediča, s výnimkou prípadu, keď je týmto dedičom syn; ide totiž o podmienené ustanovenie a majetok sa nepovažuje za odkázaný kodicilom, ktorý je zákonom zakázaný, ale ide o podmienené ustanovenie vykonané závetom. Preto ak poručiteľ povie: "Nech je mojím dedičom ten, ktorého meno uvediem v kodicile", musí sa z toho istého dôvodu konštatovať, že ustanovenie bude platné, keďže tomu nebráni žiadny zákon.

333. Ak urobíme ustanovenie takto: "Nech je mojím dedičom ten a ten, ak ho ustanovím za dediča kodicilom", ustanovenie bude platné aj s odkazom na syna, ktorý je pod otcovskou kontrolou, pretože podmienka sa nekladie zakaždým, keď sa odkazuje na minulosť alebo prítomnosť; napr: "Ak by žil kráľ Parthov"; "Ak by bola loď v prístave".

334. Julianus, Digesty, kniha XXIX.

V prípade, že strana vykoná určenie na základe závetu, ako napr: "Môj syn nech sa stane mojím dedičom, ak si osvojí Titia, a ak si ho neosvojí, nech sa vydedí." A ak je syn pripravený ho osvojiť, ale Titius sa nechce dať arogovať, syn sa stane dedičom, ako keby sa splnila podmienka.

335. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha III.

Nasledujúce slová: "Nech je Publius Maevius mojím dedičom, ak chce", ustanovujú podmienku s odkazom na nevyhnutného dediča, takže sa nestane dedičom, ak nechce; tieto slová sú totiž zbytočne pridané s odkazom na dobrovoľného dediča, pretože aj keby neboli pridané, menovaný by sa nestal dedičom proti svojej vôli.

336. Julianus, Digesty, kniha XXX.

Ak niekto dostane dedičstvo alebo odkaz pod podmienkou: "Ak zaplatí desať aurei", nemôže nadobudnúť ani dedičstvo, ani odkaz, ak po splnení podmienky buď ako dedič, alebo odkazovník nesplní právne formality, ktorými sa bežne nadobúda dedičstvo alebo odkaz.

337. Marcianus, Inštitúcie, kniha IV.

Ak sú predpísané podmienky, ktoré sú v rozpore s cisárskymi ediktmi alebo proti zákonom, alebo v rozpore s tým, čo má silu zákona, alebo ktoré sú v rozpore s dobrými mravmi, alebo naznačujú posmech, alebo sú také, ktoré by prétori neschválili, má sa za to, že neboli napísané, a majetok alebo odkaz prejde na dediča alebo odkazovníka, ako keby podmienka nebola predpísaná.

338. Papinianus, Otázky, kniha XVI.

Ak je syn pod otcovou kontrolou ustanovený za dediča pod podmienkou, ktorú senát alebo cisár netoleruje, robí to otcovu poslednú vôľu neplatnou, rovnako ako keby túto podmienku syn nemohol splniť; pretože ak nejaké úkony škodlivo ovplyvňujú našu zbožnosť, povest' alebo sebaúctu a vo všeobecnosti sú v rozpore s dobrými mravmi, platí, že ich nemôžeme vykonať.

339. Marcianus, Inštitúcie, kniha IV.

Julianus uvádza, že neplatné je nasledovné vymenovanie, a to: "Ak je neplatné vymenovanie, tak je neplatné: "Ak by mal byť Tícus mojím dedičom, nech je Seius mojím dedičom; ak by mal byť Seius mojím dedičom, nech je Tícus mojím dedičom", pretože táto podmienka sa nemôže uskutočniť.

340. Florentinus, Inštitúcie, kniha X.

Ak sa uskutočnilo viacero ustanovovaní dedičov na ten istý dedičský podiel za rôznych podmienok, podmienka, ktorá sa splnila ako prvá, udelí ustanoveniu prednosť.

341. Marcianus, Institutes, kniha VII.

Ak bola otrokovi udelená absolútna sloboda a dedič bol ustanovený pod podmienkou a bolo stanovené, že ak by tento druhý nebol dedičom, mal by nárok na dedičstvo, božský Pius v reskripte uviedol, že podmienky sa zrejme v dedičstve opakovali.

342. S ohľadom na to Papinianus uviedol, že ak stará matka ustanovila svojho vnuka za dediča časti svojho majetku pod podmienkou, že bude emancipovaný, a potom mu kodicilom odkázala všetko, čo mu nezanechala ako dedičovi, podmienka emancipácie sa tiež považovala za zopakovanú v dedičstve; hoci pri odkázaní dedičstva neurobila žiadnu náhradu, rovnako ako pri odkázaní podielu svojho majetku.

343. Ten istý, Inštitúcie, kniha VIII.

Kde bolo uvedené v závete: "Nech je Titius mojím dedičom, a ak by bol Titius mojím dedičom, nech je Maevius mojím dedičom", ak by Titius prijal majetok, ktorý bol podozrivý z platobnej neschopnosti, Maevius ho môže dobrovoľne prijať a ponechať si z neho štvrtinu.

344. Labeo, Epitomes of the Last Works of Javolenus, kniha II.

Žena, ktorá dlhovala svojmu manželovi peniaze, ktoré mu sľúbila ako veno, ho ustanovila za svojho dediča "pod podmienkou, že nebude požadovať ani vymáhať peniaze, ktoré sľúbila ako veno". Domnievam sa, že ak by manžel oznámil ostatným dedičom, že nie je ochotný vydať to, čo mu patrilo ako veno, okamžite sa stane dedičom. Ak by však bol ustanovený za dediča pod takouto podmienkou, domnievam sa, že sa napriek tomu okamžite stane dedičom, pretože splnenie podmienky je nemožné a každá takáto podmienka sa musí považovať za neuloženú.

345. Ak by bolo niekomu nariadené manumitovať otroka patriaceho do dedičstva a stať sa dedičom, aj keby ho manumitoval a vykonal úkon, ktorý je neplatný, napriek tomu sa stane dedičom; pretože hoci je pravda, že manumitoval otroka, sloboda udelená tomuto otrokovi po zápise do dedičstva sa stane platnou v súlade s vôľou poručiteľa.

346. Ak by ťa niekto ustanovil za dediča pod podmienkou, že ho ustanovíš za dediča, alebo mu niečo odkážeš, nezáleží na tom, v akom stupni si ho ustanovil za dediča ty alebo čo mu bolo zanechané, ak môžeš preukázať, že si to urobil v akomkoľvek stupni.

347. Celsus, Digesty, kniha XVI.

Otrok patriaci inému môže byť ustanovený za dediča, "keď sa stane slobodným"; ale otrok patriaci porúčiteľovi nemôže byť ustanovený týmto spôsobom.

348. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XVIII.

Pretože rozum naznačuje, že ten, kto môže darovať slobodu, by ju mal sám udeliť, a to buď v súčasnosti, alebo po určitom čase, alebo pod nejakou podmienkou, a nemá právomoc ustanoviť otroka za svojho dediča v prípade, že by získal slobodu akýmkoľvek iným spôsobom.

349. Marcellus, Digesty, kniha XII.

"Ten z mojich bratov, ktorý sa ožení s našou sesternicou, nech je mojím dedičom troch štvrtín môjho majetku a ten, ktorý sa s ňou neožení, nech je mojím dedičom jednej štvrtiny toho istého." Uvedená sesternica sa buď vydá za iného, alebo sa nechce vydat' za nikoho. Brat, ktorý sa ožení so sesternicou, bude mať nárok na tri štvrtiny majetku a zvyšná štvrtina bude patriť druhému. Ak sa však ani jeden z nich s dievčaťom neožení, nie preto, že by si to neželali, ale preto, že sa ona odmietla vydat', obaja budú mať nárok na rovnaké podiely z dedičstva; vo všeobecnosti totiž platí podmienka: "Ak by sa oženil so ženou; ak by zaplatil peňažnú sumu; ak by vykonal nejaký úkon"; treba to chápať tak, že nie je jeho vinou, ak sa so ženou neožení, nezaplatí peniaze alebo nevykoná úkon.

350. Papinianus, Názory, kniha VI.

"Ten z mojich bratov, ktorý sa ožení so svojou sesternicou Titiou, nech je dedičom dvoch tretín môjho majetku a ten, ktorý sa s ňou neožení, nech je dedičom zvyšnej tretiny toho istého majetku." Ak by sesternica zomrela počas života porúčiteľa, obaja bratia budú mať nárok na rovnaké podiely z jeho majetku, pretože je pravda, že boli ustanovení za dedičov, ale v prípade uzavretia manželstva mali nárok na rôzne podiely.

351. Modestinus, Pravidlá, kniha IX.

Ak je otrok ustanovený za dediča pod určitou podmienkou, nemôže túto podmienku splniť bez príkazu svojho pána.

352. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha II.

Ak by mal byť maloletý ustanovený za dediča pod určitou podmienkou, môže podmienku splniť aj bez príkazu svojho poručníka. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, že mu bol odkaz zverený pod nejakou podmienkou, pretože po splnení podmienky je v rovnakom postavení, ako keby mu bol majetok alebo odkaz zverený bezpodmienečne.

353. Modestinus, Názory, kniha VIII.

Istý muž ustanovil závetom dediča pod podmienkou: "Ak hodí moje pozostatky do mora". Keďže dedič túto podmienku nespĺnil, vznikla otázka, či má byť vylúčený z dedenia majetku. Modestinus odpovedal: "Skôr treba pochváliť ako odsúdiť dediča, ktorý v súlade s vôľou poručiťa jeho pozostatky nehodil do mora, ale dal ich pochovať na pamiatku povinnosti, ktorá prislúcha ľudskejšti. V prvom rade je potrebné zvažovať, či človek, ktorý si kladie takúto podmienku, je príčetný, a preto ak toto podozrenie nie je odstránené presvedčivými dôkazmi, zákonný dedič nemôže nijakým spôsobom spochybníť právo na dedičstvo s dedičom, ktorý bol ustanovený.

354. Ak poručiťa kodícilom uložil podmienku svojmu dedičovi, ktorého závetom ustanovil absolútne, pýtam sa, či je potrebné, aby ju splnil. Modestinus odpovedá: "Kodícilom nemožno ani udeliť, ani odňať dedičstvo". V tomto prípade sa však rozumie, že závetca mal na mysli vylúčenie dediča z dedičstva v prípade, že nespĺní podmienku.

355. Papinianus, Otázky, kniha XIII.

Ak by mal byť syn ustanovený za dediča pod podmienkou a vnuci ním nahradení; keďže nestačí, aby bol syn ustanovený za dediča pod akoukoľvek podmienkou, závet sa považuje za platný len vtedy, ak je splnenie podmienky v moci syna. Uvažujme teda, či je jedno, aká podmienka bola stanovená, či ide o takú, ktorú nemožno splniť, ak syn zomrie, ako napríklad: "Ak môj syn odíde do Alexandrie, nech je mojím dedičom", a on zomrie v Ríme; alebo či ide o takú, ktorú možno splniť v poslednej chvíli jeho života, napríklad: "Ak zaplatí desať aurei Titiovi, nech je môj syn mojím dedičom", pretože túto podmienku môže v mene syna splniť iná osoba. Prvý druh vyššie uvedenej podmienky pripúšťa vnukov k dedičstvu počas života otca, ktorý, ak by nemal náhradníka, sa po smrti svojho otca stáva jeho zákonným dedičom. Toto je potvrdené tým, čo uvádza Servius, pretože rozpráva, že istá osoba bola ustanovená za dediča pod podmienkou: "Ak by nastúpila na Kapitol, a aj keby tak neurobila, dostane dedičstvo." A dedič zomrel skôr, ako nastúpil na Kapitol. V súvislosti s tým Servius vyslovil názor, že podmienka sa smrťou dediča nespĺnila, a preto v čase jeho smrti začal mať nárok na dedičstvo. Druhý druh podmienky však nepripúšťa, aby sa vnuci dostali do dedičstva počas života syna, ktorí by v prípade, že by neboli nahradení, boli dedičmi svojho dediča zo závetu; syn by im totiž nestál v ceste, keďže po smrti otca sa jeho závet stáva neúčinným; rovnako ako keby bol syn vydedený, vnuci by boli vymenovaní za dedičov v čase, keď syn zomrel.

Tit. 8. O práve prerokovania.

356. Ulpián, O edikte, kniha LX.

Ak by bol otrok ustanovený za dediča, nemôžeme mu poskytnúť čas na deliberáciu, ale ten sa poskytuje tomu, komu otrok patrí; z toho dôvodu, že otrokov prétor považuje za bezvýznamných. Okrem toho, ak otrok patrí viacerým pánom, čas na poradu poskytujeme všetkým.

357. Pretór hovorí: "Ak niekto požiada o čas na poradu, udelím ho".

358. Keď prétor hovorí, že poskytne čas, ale nehovorí, koľko, nepochybne tým chce povedať, že je v právomoci príslušného súdu určiť lehotu, ktorá sa má poskytnúť.

359. Paulus, O edikte, kniha LVII.

A nemalo by sa poskytnúť menej ako sto dní.

360. Ulpián, O edikte, kniha LX.

Treba poznamenať, že niekedy sa na zváženie udeľuje jedna lehota a niekedy viacero, keď je prétor presvedčený, že čas, ktorý poskytol pri prvej žiadosti, nebol dostatočný.

361. Ten istý, O edikte, kniha LXI.

Tento odpustok sa nemá udeľovať, iba ak by na to existoval veľmi dobrý dôvod.

362. Ten istý, O edikte, kniha LXX.

Aristo hovorí, že prétor by mal vyjsť v ústrety nielen veriteľom, ale aj ustanovenému dedičovi, a tí by mu mali poskytnúť odpis svojich pohľadávok, aby sa mohol uistiť, či je v jeho záujme dedičstvo prijať, alebo nie.

363. Ak je pozostalosť pomerne cenná a kým dedič zvažuje, existuje majetok, ktorý je jej súčasťou a ktorý sa časom pokazí, na žiadosť pretora môže ten, kto zvažuje, predat' uvedený majetok za primeranú cenu bez toho, aby tým bol poškodený; môže tiež predat' akýkoľvek majetok, ktorý je príliš drahý na to, aby si ho ponechal, ako napríklad ťažné zvieratá alebo otrokov, ktorí boli na predaj, ako aj také predmety, ktoré sa oneskorením znehodnotia. Mal by sa tiež postarať o to, aby bol zaplatený každý dlh, ktorý je splatný, alebo ktorý podlieha sankcii, alebo ktorý je zabezpečený cennými zálohami.

364. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXIII.

Preto ak víno, olej, pšenica alebo peniaze tvoria časť majetku, mali by sa použiť na zaplatenie dlhov. Ak nie sú žiadne z týchto predmetov, peniaze sa musia vybrať od dlžníkov pozostalosti, a ak nie sú žiadni dlžníci alebo spochybňujú pohľadávky voči nim, každý nadbytočný majetok sa má predat'.

365. Ulpian, O edikte, kniha LX.

Prétor hovorí: "Ak sa v mene maloletého muža alebo ženy požiada o čas na rozmyslenie, či mu alebo jej prospeje ponechať si majetok, a tento sa poskytne, ak sa zdá, že je dobrý dôvod na to, aby sa majetok pozostalosti medzitým zmenšil, zakážem to urobiť, ak to po dôkladnom preskúmaní neodporučí správa váženého občana."

366. Ten istý, O edikte, kniha LXI.

Ak riadny dedič po odmietnutí dedičstva požiada o čas na rozmyslenie, pozrime, či ho má dostať. Lepší názor je, že by ho mal získať, ak sa preukáže riadny dôvod a majetok pozostalosti ešte nebol predaný.

367. Paulus, O edikte, kniha LVIII.

Kým sa syn rozhoduje, mal by byť podporovaný na úkor majetku.

368. Marcellus, Digesty, kniha XXVIII.

Keď je ustanovených niekoľko stupňov dedičov, pretor hovorí, že ich bude skúmať jedného po druhom v pravidelnom slede, podľa času, ktorý má každý z nich na rozvažovanie; aby počas prechodu majetku z prvého stupňa na nasledujúce mohol čo najskôr nájsť dediča, ktorý môže uspokojiť veriteľov zosnulého.

369. Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha IV.

Bývalý otrok mal syna, ktorý bol slobodný a ktorého ustanovil za svojho dediča, a toho potom vložil do svojho závetu: "Ak by som nemal syna, ktorý by sa stal jeho vlastným pánom, nech je otrok Damas slobodný". Maloletý syn poručiteľa bol oslobodený. Vznikla otázka, či má byť Damas slobodný. Trebatius vyhlasuje, že by nemal, pretože pojem slobodný je zahrnutý aj v prívlastku syn. Labeo zastáva opačný názor, pretože v tomto prípade treba rozumieť skutočného syna. Prijímam Trebatiov názor pre prípad, že by sa ukázalo, že testátor mal na mysli uvedeného syna.

Kniha XXIX

1. O závete vojaka.
2. O nadobudnutí alebo odmietnutí majetkov.
3. Akým spôsobom sa majú otvárať, skúmať a odpisovať závety.
4. Ak niekto odmietnutím svojho ustanovenia za závetného dediča (...)
5. O silanských a klaudiánskych dekrétach senátu (...)
6. Keď niekto inému promócií bráni v spísaní závetu alebo ho núti, aby ho spísal.
7. Ohľadne práva kodicilov.

/

Tit. 1. O závete vojaka.

0. Ulpián, O edikte, kniha XLV.

Božský Július Cézar bol prvý, kto udelil vojakom slobodnú moc spísať závet, ale táto úľava bola len dočasná. Prvý po ňom udelil túto právomoc božský Titus a potom Domicián. Božský Nerva následne udelil vojakom v tomto smere najväčšiu zhovievavosť a Trajánus nasledoval jeho príklad. Odvtedy sa do cisárskych ediktov vkladalo nasledujúce ustanovenie: "Dozvedel som sa, že sa často predkladajú závetu spísané našimi spolubojovníkmi, ktoré by boli predmetom sporu, keby sa zákony prísne uplatňovali a presadzovali; preto som v súlade s dobročinnými pohnútkami mojej mysle s ohľadom na mojich vynikajúcich a najvernejších spolubojovníkov usúdil, že by sa mala rozšíriť zhovievavosť na ich neskúsenosť, takže bez ohľadu na to, akým spôsobom spíšu svoje závetu, budú potvrdené. Nech ich teda spíšu v akejkoľvek forme, akú si želajú, najlepším spôsobom, aký dokážu, a na rozdelenie ich majetku bude stačiť len želanie závetcov."

(1) Výraz "vojak" sa chápe ako odvodený od milície, teda *duritia*, útrapy, ktoré pre nás znášajú vojaci, alebo od slova "zástup", alebo od výrazu "zlo", pred ktorým nás vojaci zvyknú chrániť; alebo od tisíc mužov z gréckeho *tanma*, lebo Gréci týmto výrazom označujú tisíc mužov zhromaždených pohromade, pričom každý z nich sa nazýva tisícina z celého počtu, odkiaľ sa samotný vodca nazýva *ciliarcou*. Slovo *exercitus* (vojsko) odvodzuje svoj názov od cvičenia.

2. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XV.

Pretor vydal samostatný edikt s odkazom na testamenty vojakov, a to z toho dôvodu, že si bol dobre vedomý, že podľa cisárskych konštitúcií boli ustanovené zvláštne a mimoriadne práva s odkazom na ich testamenty.

0. Ulpianus, O Sabinovi, kniha II.

Ak by vojak, ktorý mal v úmysle spísať závet v súlade s obyčajným právom, zomrel skôr, než by ho dal osvedčiť: Pomponius má pochybnosti o jej platnosti. Prečo by však nemal schváliť závet takto spísaný vojakom bez dodržania bežných formalít? Je to preto, lebo si myslí, že vojak, ktorý mal v úmysle vykonať svoj závet v súlade s obyčajným zákonom, sa tým zriekol svojich vojenských výsad? Možno veriť, že by si niekto vybral určitý spôsob vyhotovenia závetu s cieľom urobiť ho neplatným; a nie je pravdepodobnejšie, že by radšej využil oba spôsoby vyhotovenia svojho závetu vzhľadom na náhody, ktorým bol vystavený; rovnako ako civilné osoby, keď vyhotovujú svoje závetu, zvyknú dodať, že si želajú, aby boli platné aspoň ako kodícily; a v tomto prípade by niekto povedal, že ak je závet nedokonalý, mal by platiť ako kodícil? Božský Marek v jednom reskripte uviedol názor, ktorý sa zhoduje s naším.

(1) Ten istý, O Sabinovi, kniha I.

Je stanovené, že hluchonemý človek môže spísať vojenský závet počas služby v armáde a predtým, ako bol pre svoje postihnutie prepustený.

4. Ten istý, O Sabinovi, kniha IV.

Vojaci môžu urobiť substitúciu za svojich dedičov, ale len vo vzťahu k takému majetku, ktorý nadobudli závetom.

0. Ten istý, O Sabinovi, kniha V.

Ak vojak ustanoví jediného dediča na určitý pozemok, má sa za to, že zomrel bez závetu, pokiaľ ide o zvyšok jeho dedičstva. Vojak totiž môže zomrieť čiastočne ako závetca a čiastočne ako dedič.

(23) Ten istý, O Sabinovi, kniha IX.

Ak sa závet vykoná v súlade s vojenským právom, aj keď závetca nemusí vedieť, že jeho manželka bola tehotná, alebo, keďže si je tejto skutočnosti vedomý, urobí to s úmyslom, že ak by sa mu narodilo dieťa, bude vydedené, závet sa neporuší.

256. Marcellus, Digest, kniha X.

Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď vojak prisúdi syna, alebo keď jeho vnuk získa dedičstvo namiesto syna.

(1) Ulpianus, O Sabinovi, kniha IX.

Treba povedať, že to isté pravidlo platí aj v prípade, keď vojak, ktorému sa za života narodil syn, uprednostnil smrť bez toho, aby urobil nejakú zmenu vo svojom závete; v súlade s vojenským právom sa totiž má za to, že obnovil svoj závet.

0. Toto uviedol v reskripte božský Pius v súvislosti s mužom, ktorý vykonal závet, kým bol civilom, a potom sa stal vojacom; tento závet bol totiž platný podľa vojenského práva, ak si to vojak želal.

5888. Ten istý, O Sabinovi, kniha IV.

Kto je v moci nepriateľa, nemôže spísať závet ani podľa vojenského práva.

0. Ten istý, O edikte, kniha XLV.

Tí, ktorí sú odsúdení na smrť za nejaký vojenský zločin, môžu spísať závet, ktorým disponujú s majetkom získaným počas služby; vzniká však otázka, či tak môžu urobiť podľa vojenského, alebo podľa občianskeho práva? Lepší názor je, že môžu spísať závet podľa vojenského práva; keďže právo na závet sa človeku priznáva z dôvodu, že je vojacom, treba sa

domnievať, že z toho vyplýva, že ho môže vykonávať z dôvodu svojho vojenského privilégia. To však treba chápať tak, že sa to vzťahuje na prípady, keď neporušil svoju prísahu.

10. Ak má vojak pochybnosti, či je alebo nie je svojím pánom, a urobí závet, je v takom postavení, že bude platný v každom prípade. Ak totiž vykoná závet, pričom si nie je istý, či jeho otec žije, alebo nie, bude platný.

11. Ak syn pod otcovou kontrolou, nevediac, že jeho otec je mŕtvy, spíše závet, ktorým disponuje so svojím castrense peculium počas služby, majetok jeho otca nebude patriť dedičovi, ale len taký majetok, ktorý syn nadobudol počas doby, keď bol vojakom.

11. Papinianus, Názory, kniha VI.

Vojaci zanechávajú závetom len taký majetok, ktorý vlastní.

12. Ulpian, O edikte, kniha XLV.

To isté pravidlo platí aj v prípade, keď sa vojak rozhodol zmeniť svoj závet nie preto, že by chcel ustanoveného dediča pripraviť o majetok nadobudnutý v službe, ale preto, aby mohol spísať závet, ktorým by disponoval s majetkom svojho otca, a ustanoviť iného dediča.

0. Ak by však vojak zomrel po prepustení zo služby, celý jeho majetok vrátane majetku pochádzajúceho od otca bude patriť dedičovi peculium castrense; ako hovorí Marcellus v jedenástej knihe Digest. Lebo ten, kto už nie je v armáde, nemôže závetom disponovať len časťou svojho majetku.

1. Osoby, ktoré boli deportované, a takmer všetci tí, ktorí nemajú testamentárnu spôsobilosť, môžu za dedičov ustanoviť vojaka. Ak by však za dediča ustanovil niekoho, kto sa stal trestným otrokom, ustanovenie nebude platné. Ak by však v čase smrti poručiťa mal dedič občianstvo, ustanovenie začne platiť, ako keby bol majetok práve odkázaný. A vo všeobecnosti možno povedať, že v každom prípade, keď vojak ustanoví svojho dediča, ustanovenie začne nadobúdať platnosť, ak v čase smrti poručiťa bola strana v takom stave, že mohla byť ustanovená za dediča vojaka.

2. Ak vojak ustanoví za dediča svojho vlastného otroka, o ktorom sa domnieval, že je slobodný, bez toho, aby mu udelil slobodu, ustanovenie nebude platné.

3. Ak vojak závetom udelil slobodu svojmu otrokovi a zanechal mu svoj majetok do úschovy, pričom jeho vydaním poveril prvého dediča a náhradníka, aj keď prvý dedič a náhradník zomrie pred vstupom do majetku, zosnulý nezomrie v dôsledku

závetu, ako to uviedol náš cisár a božský Severus v reskripte; ale treba sa domnievať, že prípad sa podobá prípadu, keď sloboda a majetok boli priamo udelené uvedenému otrokovi; a nemožno poprieť, že úmyslom závetcu bolo, aby získal oboje.

14. Marcianus, Trusty, kniha IV.

Vznikla diskusia o tom, či by sa mal rovnaký odpustok udeliť aj v súvislosti so závetmi civilných osôb. Bolo stanovené, že v tomto prípade existuje rozdiel, pretože ak by strany zomreli počas života závetcu a ten by si bol tejto skutočnosti vedomý, nie je potrebné nič nové, ale ak si toho vedomý nebol, úľava sa musí všetkými prostriedkami udeliť po jeho smrti.

15. Ulpián, O edikte, kniha XLV.

Vojak nemôže ustanoviť viac ako jedného nevyhnutného dediča, ak je zrejmé, že sa tak deje s cieľom oklamať jeho veriteľov.

(1. Tak ako môže vojak disponovať svojím majetkom len tým, že vyjadrí svoje želanie, tak ho môže aj odňať. Preto ak zruší alebo roztrhá svoj závet, ten nebude mať žiadnu platnosť ani účinok. Ak by však svoj závet zrušil a potom by si želal, aby bol platný, bude platný vďaka tomuto poslednému prejavu jeho vôle. Preto ak vojak, ktorý vymazal svoj závet, ho potom zapečatil svojím prsteňom, súd, ktorý má právomoc vo veci konať, musí vziať do úvahy úmysel závetcu, ktorý mal pri tomto úkone; ak by sa totiž preukázalo, že ľutoval, že zmenil svoj názor, závet sa bude chápať ako obnovený. Ak to však urobil s úmyslom, aby sa to, čo bolo v závete napísané, nečítalo, bude sa mať za to, že to urobil s cieľom zrušiť svoj závet.

(2) Božský Pius v reskripte uviedol, že závet spísaný vojakom pred vstupom do armády je platný podľa vojenského práva za predpokladu, že závetca zomrel v službe a neskôr nezmenil svoje rozhodnutie.

(3) Ak niekto, kto spísal závet vojaka, doň vloží svoje vlastné meno ako dediča, nezbaví sa trestu, ktorý predpisuje dekrét senátu.

(4) Vojak môže ustanoviť dediča na určitý čas a po tomto čase iného, alebo môže ustanoviť jedného pri splnení určitej podmienky, alebo iného po splnení podmienky.

(5) Podľa vojenského zákona môže tiež spísať závet nielen pre seba, ale aj pre svojho syna, a to len pre svojho syna, aj keď ho nespíše pre seba, a takýto závet je platný, ak by otec zomrel v službe alebo do roka po prepustení zo služby.

(6) Papinianus v štrnástej knihe otázok uvádza, že žiadosť o vlastníctvo majetku pozostalosti nemožno podať po čase stanovenom ediktom, pretože toto ustanovenie je všeobecné.

23. Paulus, O edikte, kniha XLIII.

Ak by vojak niekomu odkázal dotálny majetok, odkaz nebude podľa Lex Julia platný.

(23. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XV.

Ak vojak ustanoví dedičov na určitý majetok, ako napríklad jedného na určitý majetok v meste, iného na určité pozemky na vidieku a ďalšieho na iný majetok, tieto ustanovenia budú platné, pretože sa bude mať za to, akoby ustanovil uvedených dedičov bez toho, aby im určil ich podiely na majetku, a že celý svoj majetok rozdelil tak, že každému z nich prednostne odkázal svoj majetok.

0. Julián tiež hovorí, že ak závetca ustanoví jedného dediča na svoj majetok získaný počas služby vo vojsku a iného dediča na zvyšok majetku, treba to chápať ako disponovanie s dvoma odlišnými majetkami patriacimi akoby dvom rôznym ľuďom, takže len ten dedič, ktorý bol ustanovený na majetok získaný počas služby, bude zodpovedný za dlhy, ktoré vznikli vojakovi počas služby vo vojsku, a len ten, ktorý bol ustanovený za dediča na zvyšok majetku, bude povinný zaplatiť všetky dlhy, ktoré vznikli mimo služby. V tomto prípade sa zdá byť správne rozhodnúť, že ak je čokoľvek dlžné vojakovi z akéhokoľvek zdroja, bude to zo zákona dlžné buď prvému, alebo druhému dedičovi. Ak by však niektorý z majetkových podielov nepostačoval na zaplatenie dlhov, za ktoré zodpovedá, a z tohto dôvodu strana ustanovená za dediča tento podiel neprijme, druhý, ktorý ho prijal, musí byť nútený buď prevziať obranu celého majetku, alebo zaplatiť veriteľom v plnej výške.

1. Ak v tom istom závete vojak ustanoví určitú osobu za svojho dediča a potom ju vydedí, bude sa mať za to, že bola zbavená majetku, zatiaľ čo na základe závetu civilnej osoby nemôže byť majetok odobratý len na základe vydedenia tohto druhu.

2. Ak by otec ustanovil za dediča castrense peculium svojho syna pod otcovským dohľadom, ktorý slúži v armáde, a ten nevyužije závet a má časť majetku v držbe alebo sa ho podvodne vzdal, aby sa vyhol držbe, žaloba bude porúčiteľovi proti nemu priznaná.

3. Ak by vojak počas služby v armáde spísal závet a po uplynutí jeho služobného pomeru kodicil a zomrel by do jedného roka od prepustenia, mnohé authority zastávajú názor, že kodicil by sa mal považovať za spísaný v súlade s pravidlom občianskeho práva; pretože ho nevykonal vojak, nemal by sa považovať za potvrdený závet. Preto nie je priestor na uplatnenie falzifikátu v prípade akéhokoľvek odkazu odkázaného závetom, ale tento zákon sa vzťahuje na také odkazy, ktoré sú zahrnuté v kodicile.

(23) Tryphoninus, Disputácie, kniha XVIII.

Ak však odkazy udelené závetom, ako aj odkazy udelené kodicilom spolu predstavujú viac ako tri štvrtiny majetku, vzniká otázka, do akej miery by sa mali znížiť tie, na ktoré sa vzťahuje falciánske právo. Bolo by však najvhodnejšie, aby sa rozhodlo, že odkazy, ktoré vojak odkázal závetom, sa po úplnom vyplatení z majetku celej pozostalosti rozdelia medzi dedičov a tých, ktorým boli odkazy udelené kodicilom, v pomere troch štvrtín pre prvých a jednej štvrtiny pre druhých.

23. Ale čo ak by odkazy odkázané závetom pohltili celú sumu pozostalosti, mali by tí, ktorým bol majetok odkázaný kodicilom, na niečo nárok, alebo nie? Keďže ak by vojak urobil tieto odkazy ešte počas služby, všetky by podliehali príspevku a tá časť, ktorú odkázal nad rámec svojho majetku, by sa musela pomerne odpočítať od všetkých odkazov, to isté sa musí urobiť aj v tomto prípade. Potom, keď sa výška odkazov odkázaných kodicilom zistí zo sumy, ktorá je splatná (ak odkazy patria do tej istej skupiny), dedič môže odpočítať svoju štvrtinu len z tých odkazov, ktoré boli odkázané kodicilom.

24. Ak však boli do výpočtu zahrnuté všetky odkazy a to, čo zostane v rukách dediča, by nemalo stačiť na doplnenie štvrtiny jeho podielu z uvedených odkazov, to, čo chýba, sa musí odpočítať len z tých odkazov, ktoré boli odkázané kodicilom.

23. Ulpian, Spory, kniha IV.

Vyvstala otázka, ak vojak, ktorý už spísal jeden závet, spíše druhý a v druhom závete poverí svojho dediča ako správcu, aby vykonal ustanovenia prvého závetu, aká by bola v tomto prípade právna norma? Povedal som: "Vojak môže spísať viacero závetov, ale či už ich spíše všetky naraz, alebo každý zvlášť, budú platné len vtedy, ak závetca výslovne uviedol, že si to želá; ani prvý závet nebude zrušený posledným, keďže môže ustanoviť dediča na časť svojho majetku, to znamená, že môže zomrieť čiastočne ako závetca a čiastočne ako poručiteľ. Opäť, ak v prvom prípade urobil kodicil, môže to zariadiť tak, že v závete, ktorý nasleduje, ustanoví, že kodicil môže mať účinok vymenovania a môže urobiť účinným priame vymenovanie, ktoré bolo predtým neisté; preto poviem, že v uvedenom prípade, ak vojak chcel, aby bol platný prvý vykonaný závet, musí platiť to, čo ustanovil, a dôsledkom je, že budú existovať dva závety. Ak je však vykonanie prvého závetu zverené dedičovi ako správcovi, je zrejmé, že nemal v úmysle, aby bol platný zo zákona, ale skôr prostredníctvom úkonov správcu, to znamená, že zmenil účinok prvého závetu na účinok trustu a kodicilu.

23. Vzniká však otázka, či sa celý závet zmenil na kodicil, teda či je v ňom zahrnuté ustanovenie dediča, alebo v skutočnosti len odkazy, trusty a udelenie slobody. Zdá sa mi, že nielen ostatné záležitosti s výnimkou ustanovenia dediča, ale aj samotné ustanovenie je zahrnuté do závetu, pokiaľ sa nepreukáže, že úmysel poručiteľa bol iný.

24. Ak bol niekto ustanovený za dediča vojaka na určitý čas a iná osoba za dediča na nasledujúci čas, vzniká otázka, či má byť posledný dedič zodpovedný za rozdelenie dedičstva, ktoré nerozdelil prvý dedič. Domnievam sa, že táto povinnosť mu neprislúcha, pokiaľ sa nepreukáže, že úmysel vojaka bol iný.

23. Julianus, Digesty, kniha XXVII.

Vojenský tribún urobil kodiciel počas pobytu v tábore, po príchode svojho nástupcu, a potom zomrel. Keďže po príchode svojho nástupcu do tábora prestal zastávať funkciu vojaka, jeho kodiciel sa musí považovať za vykonaný podľa všeobecného práva, ktorým sa riadili rímski občania.

23. Ak niekto po vykonaní závetu vstúpi do vojenskej služby, považuje sa tento závet za závet vojaka aj za určitých okolností; ako napríklad, ak závet otvoril, prečítal a druhýkrát ho spečatil svojou pečaťou; a ešte viac, ak časť závetu vymazal, znehodnotil alebo v ňom urobil nejaké dodatky či opravy. Ak sa však nič z toho nestalo, jeho závet nebude požívať žiadne z výsad, ktoré sa viažu na závet vojaka.

23. Africanus, Otázky, kniha IV.

Rozhodnutie, že závet spísaný počas vojenskej služby je platný aj rok po prepustení závetcu z armády, zrejme svojimi podmienkami dokazuje, že túto výsadu môžu požívať len tí, ktorí sú pravidelne prepustení. Preto na ňu nebudú mať nárok ani prefekti, tribúni alebo iní dôstojníci, ktorí skončia službu, keď nastúpia ich nástupcovia.

(1) Marcianus, Inštitúcie, kniha IV.

Ak syn pod otcovskou kontrolou, ktorý slúži ako vojak, stratí svoje občianske práva, alebo je emancipovaný, alebo ho otec dá do adopcie, jeho závet bude platný, ako keby bol vykonaný nový.

24. Tertulián, O kastrenskom pekuliáte.

Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď hlava domácnosti, kým je vojakom, disponuje svojím *peculium castrense* len na základe závetu a následne sa dá arogovať. Ak by to však urobil po tom, ako už bol prepustený, jeho závet nebude platný.

385875968. Florentinus, Inštitúcie, kniha X.

Božský Trajánus v reskripte adresovanom Statiliovovi Severovi uviedol, že: "Ak by sme chceli, aby sa stal dedičom, tak by sme sa mali stať dedičmi: "Privilégium priznané osobám slúžiacim v armáde, ktoré dodáva platnosť ich závetom bez ohľadu na to, akým spôsobom boli vykonané, treba chápať takto, a to tak, že v prvom rade musí byť preukázané, že závet bol vykonaný, čo možno urobiť bez toho, aby bol spísaný, čo sa vzťahuje aj na iné osoby, ktoré nie sú vojakmi. Preto ak vojak, v súvislosti s ktorého majetkom vám bola podaná žiadosť, zvolal osoby, ktoré boli svedkami jeho závetu, a v ich prítomnosti vyhlásil,

koho si želá za svojho dediča a ktorému otrokovi chce udeliť slobodu, možno konštatovať, že týmto spôsobom spísal závet bez toho, aby ho obmedzil na písomnú formu, a jeho vôľa sa musí vykonať. Ak by však (ako sa často stáva) niekomu povedal: "Ustanovujem ťa za svojho dediča alebo ti odkazujem svoj majetok", nemožno to považovať za závet. Ani pre iné osoby než tie, ktorým sa toto privilégium udeľuje, nemá väčší význam, aby sa takéto nakladanie s majetkom nepovolilo; v opačnom prípade by totiž nebolo ťažké nájsť po smrti vojaka svedkov, ktorí by tvrdili, že počuli, ako tento vojak povedal, že svoj majetok odkázal tým, ktorým chcel prospieť, a týmto spôsobom by sa závet vojakov zvrhli."

26. Marcellus, Názory.

Titius predtým, ako sa stal legionárskym tribúnom, spísal závet a po získaní úradu zomrel bez toho, aby ho zmenil. Pýtam sa, či by sa takýto závet mal považovať za vojenský. Marcellus odpovedá: Závet, ktorý spísal pred tým, ako sa stal tribúnom, by podliehal pravidlám obyčajového práva, ak sa po jeho vykonaní nepreukáže, že závetca vyhlásil, že si želá, aby bol platný. Podľa cisárskych konštitúcií sa totiž nepotvrdzujú závet vojakov, ale závet, ktoré vojaci urobili počas služby v armáde. Je však zrejmé, že za vojaka treba považovať toho, kto spísal závet, ak akýmkoľvek spôsobom vyhlási, že si želá, aby predchádzajúci závet, ktorý vykonal, bol platný.

27. Macer, Vojenské závet, kniha II.

Závet vojakov, ktorí boli prepustení zo služby bez cti, prestávajú byť podľa vojenského práva okamžite platné; táto výsada sa však na obdobie jedného roka rozširuje na závet tých, ktorí získali čestné prepustenie alebo prepustenie z nejakého vážneho dôvodu.

(1) Právo disponovať castrense peculium závetom, ktoré sa priznáva synom pod otcovskou kontrolou slúžiacim v armáde, sa nepriznáva tým, ktorí boli prepustení zo služby nečestne, pretože toto privilégium sa udeľuje len ako odplata iným, ktorí si to zaslúžia.

28. Papinianus, Názory, kniha VI.

Istý stotník druhým závetom ustanovil za svojich dedičov svoje posmrtné deti, ale neurčil za ne žiadnych náhradníkov; a keďže žiadni neboli uvedení, uviedol, že sa treba odvolávať na jeho prvý závet. Bolo rozhodnuté, že všetko, čo obsahuje druhý závet, je neplatné, okrem vymenovania posmrtných dedičov, pokiaľ po odvolaní sa na svoj prvý závet výslovne nepotvrdil všetko, čo bolo obsiahnuté v druhom závete.

29. Ulpian, O Sabínovi, kniha XXXVI.

V prípade, že syn pod otcovou kontrolou zomrel počas služby v armáde, po tom, čo ustanovil za dediča svojho syna, ktorý ešte nedosiahol vek puberty, a tiež mu ustanovil náhradníka, ako aj poručníkov, kým bol pod kontrolou svojho starého otca, božskí bratia v reskripte uviedli, že náhrada je platná, ale ustanovenie poručníkov nie, a to z toho dôvodu, že vojak pri nakladaní so svojím majetkom môže urobiť akúkoľvek náhradu, ktorú chce, ale nemôže urobiť nič, čo by škodlivo zasiahlo do práv iného.

30. Marcellus, Digesty, kniha X.

Ak by dedič ustanovený vojakom dobrovoľne prijal pozostalosť a po výzve sa jej celej vzdá, prechádzajú na neho práva na konanie vyplývajúce z trebárs dekrétu senátu.

0. Ak vojak z vlastnej vôle manumizuje otroka, ktorého slobodu neumožňuje udeliť Lex Aelia Sentia ani žiadny iný zákon, jeho akt je neplatný.

1. Edikt prátor, podľa ktorého sú vymenovaní dedičia, ako aj odkazovníci oslobodení od zloženia prísahy, sa vzťahuje aj na závety vojakov, rovnako ako v prípade poručníkov. Rovnaké pravidlo sa uplatňuje aj v prípade, keď je stav nečestný.

2. Je stanovené, že otcovi, ktorý osobne emancipoval svojho syna, sa má priznať prítorská držba podielu majetku, na ktorý mal nárok, pričom sa tak stalo v rozpore s ustanoveniami jeho závetu, s výnimkou takého majetku, ktorý syn nadobudol počas služby a s ktorým mohol slobodne nakladať závetom.

23. Paulus, Otázky, kniha VII.

Božský Pius Antoninus totiž v reskripte uviedol, že prítorská držba majetku syna slúžiaceho ako vojak by nemala byť udelená v rozpore s jeho vôľou, pokiaľ ide o majetok získaný počas služby v armáde.

23. Marcellus, Digesty, kniha XIII.

Ak vojak odkázal otroka Titiovi a Seiovi, a kým Seius zvažoval, či odkaz prijme alebo nie, Titius otroka manumitoval a Seius potom odkaz odmietol, hovorím, že otrok by mal byť slobodný, a to z toho dôvodu, že ak dedič manumituje otroka odkázaného komukoľvek a odkazovník potom odkaz odmietne, otrok sa stane slobodným.

0. Modestinus, Pravidlá, kniha IX.

Ak sa do majetku vojaka nevstúpi v súlade so zjavným želaním poručiťa, dedičia nebudú mať nárok na jeho majetok nadobudnutý počas služby.

7680. Tertullianus, O kastrenskom pekuliáte.

Ak syn pod otcovou kontrolou počas služby v armáde spíše závet podľa vojenských zvyklostí a následne sa mu po otcovej smrti narodí posmrtné dieťa, jeho závet je porušený. Ak je však stále toho istého zmysľania a chce, aby uvedený závet zostal platný, môže ho urobiť platným, rovnako ako keby urobil iný; za predpokladu, že slúžil ako vojak až do času, keď sa narodilo posmrtné dieťa.

(1) Ak však syn pod otcovou kontrolou, ktorý slúži ako vojak, spíše závet a potom sa mu počas jeho života a počas života jeho starého otca narodí posmrtné dieťa, jeho závet sa neporuší, pretože uvedené dieťa sa nedostane pod jeho kontrolu a nepovažuje sa za narodené riadneho dediča. Toto posmrtné vnuča, keďže sa narodilo počas života syna, sa tiež nemôže stať naraz riadnym dedičom svojho starého otca, a preto sa závet starého otca neporuší; keďže hoci sa naraz dostane pod kontrolu svojho starého otca, syn bude mať napriek tomu právo na prednosť.

(2) Z toho vyplýva, že ak syn pod otcovou kontrolou spíše závet počas služby vojaka a omylom, a nie preto, že by ho chcel vydediť, opomenie uviesť posmrtné dieťa; a ak by sa uvedené posmrtné dieťa narodilo po smrti svojho starého otca, ale ešte za života syna, teda vlastného otca, jeho závet bude určite porušený. Ak by sa však narodilo po tom, ako sa jeho otec stal civilom, platnosť závetu, ktorý bol porušený, sa neobnoví. Ak by sa však narodilo v čase, keď je jeho otec ešte v armáde, potom, ak by si ten želal, aby závet bol platný, stane sa takým, ako keby bol vykonaný druhýkrát.

(3) Ak by sa však posmrtné narodilo dieťa ešte za života svojho starého otca, neporuší to hneď otcovu poslednú vôľu, ale len v prípade, že prežije svojho starého otca, kým jeho otec ešte žije, keďže sa teraz po prvý raz stáva dedičom tohto posledného. Je to tak preto, lebo nikdy nemôže porušiť dve vôle naraz, t. j. vôľu svojho otca a svojho starého otca.

0. Paulus, Otázky, kniha XIV.

Božský Hadrián v jednom reskripte uviedol, že závet vojaka, ktorý radšej zomrel, ako by mal trpieť bolesť alebo nepríjemnosti života, je platný a že jeho majetok si môžu nárokovať tí, ktorí naň majú nárok zo zákona, ak zomrel ako závetca.

(1) Vojak, ktorý bol prepustený, začal v priebehu roka spisovať závet, ale nebol schopný ho dokončiť. Možno povedať, že na základe tohto zákona sa závet, ktorý vyhotovil počas služby v armáde, stal neplatným, ak bol vyhotovený v súlade s vojenským právom; inak by nebol právne zrušený, ak bol platný podľa common law.

(2) Toto rozlíšenie sa nevzťahuje na závet vojaka vykonaný počas služby, pretože akýmkoľvek spôsobom môže spísať závet, nasledujúci závet sa stáva neúčinným, keďže želanie vojaka, nech je vyjadrené akokoľvek, je závetom.

0. Ten istý, Otázky, kniha XIX.

Ak vojak zanechá nedokonalý závet, má táto listina po ponúknutí účinok dokonalého závetu, pretože závet vojaka je dokonalý už len samotným vyjadrením jeho želania. Ak niekto urobí niekoľko závetov v rôznych dňoch, má sa za to, že robí závet často.

23. Ten istý, Názory, kniha VI.

Majetok sa považuje za zákonne odkázaný aj v prípade, keď je vyhotovený kodicil k závetu; ak teda závetca odkáže kodicilom polovicu svojho majetku, dedič, ktorý bol závetom ustanovený na celý majetok, bude mať nárok na polovicu a všetky odkazy zanechané závetom sa musia rozdeliť spoločne, keď sa vyplácajú.

39. Vojak po tom, čo ustanovil rôznych dedičov, niektorých na to, čo získal v službe, a iných na majetok nadobudnutý iným spôsobom, následne ustanovil ešte ďalších dedičov na svoj majetok získaný v službe. Má sa za to, že z prvého závetu vzal všetko, čo daroval druhým, ale nepovažuje sa za to, že by zmenil svoj prvý závet, hoci ním bol ustanovený len jeden dedič.

40. Vojak pri spisovaní poslednej vôle, nevediac, že jeho manželka je tehotná, sa o nenarodenom dieťati nezmienil. Keďže sa mu po smrti narodila dcéra, závet sa zdal byť porušený a odkazy neboli splatné. Ak by však medzitým ustanovený dedič vyplatil odkazy, pre túto neočakávanú udalosť by sa dcére poskytli prétorské žaloby na vrátenie majetku a ustanovený dedič, keďže bol dobromyseľným držiteľom, nebude povinný nahradiť nič, čo nemôže získať z dedičstva.

41. Prepustený vojak si v čase svojej smrti želal, aby bol závet, ktorý vyhotovil v súlade so zvykovým právom počas svojej služby, neplatný, a uprednostnil smrť zo zákona. Bolo rozhodnuté, že ustanovenia dedičov a ich náhradníci zostanú nezmenené, ale že tí, ktorí si nárokujú dedičstvo podľa závetu, budú vylúčení výnimkou z dôvodu zlej viery v súlade so Spoločným právom a že sila tejto výnimky sa bude upravovať podľa postavenia osôb, ktoré požiadavku vzniesli; inak, pri rovnosti všetkých ostatných vecí, sa uprednostňuje stav držiteľa.

42. Vojak, ktorý spísal závet v súlade so zvykovým právom, následne spísal závet v súlade s vojenským právom, ktorým disponoval celým svojím majetkom rok po prepustení zo služby. Rozhodlo sa, že platnosť prvého závetu bola zničená a nemožno ju obnoviť.

(1) Paulus, Otázky, kniha VII.

Vojak, ktorý bol slobodníkom, ustanovil závetom dvoch dedičov, a keďže jeden z nich odmietol prijať, rozhodlo sa, že poručiťel zomrel s ohľadom na tento konkrétny podiel, a to z toho dôvodu, že vojak môže zomrieť čiastočne závetom a prétorské vlastníctvo môže nadobudnúť patrón ab intestato; ak sa totiž nepreukázal úmysel zosnulého, že ak jeden z dedičov odmietne svoj podiel, celý majetok pripadne druhému dedičovi.

40. Ten istý, Otázky, kniha VIII.

Keď sa hovorí, že ak vojak zomrie do roka po svojom prepustení, jeho závet, ktorý vykonal v súlade s vojenským právom, je platný; to platí aj vtedy, ak sa má podmienka jeho vymenovania splniť po uplynutí roka, za predpokladu, že zomrie do dvanástich mesiacov. Ak by teda ustanovil náhradníka za svojho syna, ktorý bol jeho dedičom, nezáleží na tom, kedy syn zomrie, pretože stačí, ak jeho otec zomrie v priebehu roka.

41. Istý vojak spísal závet a potom, keď bol prepustený bez nečestného dôvodu, opäť narukoval do iného vojenského zboru; vznikla otázka, či závet, ktorý spísal počas služby, bude platný. Pýtam sa, či ju vykonal v súlade s vojenským právom alebo so zvykovým právom. Ak ju vykonal v súlade so zvykovým právom, niet pochyb, že by bola platná; ak ju však spísal ako vojak, považoval som za vhodné opýtať sa, kedy po prepustení druhýkrát narukoval, či v priebehu roka, alebo neskôr. Zistil som, že narukoval v priebehu roka, a preto, keďže jeho závet bol stále platný podľa vojenského práva a on mohol urobiť ďalší podľa toho istého práva, bol by jeho závet platný aj po uplynutí roka, ak by zomrel? V tejto otázke mám určité pochybnosti, a to z toho dôvodu, že jeho ďalšia služba bola novšia. Je však lepšie rozhodnúť, že závet je platný, keďže obe doby trvania služobnosti sú takpovediac spojené. Nenarážam na toho, kto po druhom narukovaní uviedol, že si želá, aby jeho závet bol platný; v tomto prípade ho totiž spísal takpovediac počas druhého obdobia služby, a to rovnakým spôsobom, ako keď ho spíše civilista a potom sa stane vojacom.

(1) Ten istý, Otázky, kniha IX.

Ak bol syn pod otcovou kontrolou počas služby v armáde zajatý a zomrel v rukách nepriateľa, hovoríme, že korneliánsky zákon sa vzťahuje aj na jeho závet. Môžeme sa však spýtať, či jeho otec zomrel pred ním doma, a ak by sa mu narodil vnuk od uvedeného syna, či by sa otcova vôľa porušila, podobne. Treba konštatovať, že vôľa sa neporuší, a to z dôvodu, že sa má za to, že zomrel práve v čase, keď bol zajatý.

42. Ten istý, Názory, kniha XI.

Lucius Titius, vojak, nadiktoval svojmu tajomníkovi závet, aby ho vyhotovil z poznámok, a skôr, ako bol úplne spísaný, zomrel. Pýtam sa, či toto diktovanie môže byť platné. Odpovedal som, že vojakom sa pripúšťa, aby spísali svoj závet akýmkoľvek spôsobom a akokoľvek môžu, ak sa to urobí tak, aby sa to dalo preukázať zákonnými dôkazmi.

43. Tiež sa rozhodlo, že ak má otrok nárok na dedičstvo (hoci pod podmienkou), na základe závetu spísaného v súlade s vojenským právom môže žiadať aj slobodu.

44. Podobne bol vyslovený názor aj v nasledujúcom prípade. Lucius Titius, vojak, uviedol vo svojom závete: "Pamfila nech je dedičom celého môjho majetku" a potom ďalšou doložkou odkázal rovnaký odkaz Seproniovi, jednému zo svojich druhov, a poveril ho, aby uvedeného otroka manumitoval. Pýtam sa, či by Pamfila bola jeho dedičkou, rovnako ako keby dostala slobodu priamo z rúk závetcu? Odpoveď znela, že to treba chápať tak, že vojak v čase, keď ustanovil svoju otrokyňu za svoju dedičku, nevedel, že na základe tohto ustanovenia získa slobodu, a preto neskôr nemal dôvod žiadať svojho druha, aby ju manumitoval, keďže sa stala slobodnou a jeho dedičkou na základe prvej klauzuly, a keďže odkaz nemal žiadnu platnosť ani účinok, úmysel testátora nebol narušený.

0. Tryphoninus, Disputácie, kniha XVIII.

Vojak môže ustanoviť dediča nasledovne: "Pokiaľ bude Titius žiť, nech je mojím dedičom a po jeho smrti nech je mojím dedičom Septicius". Ak však povie: "Keďže vojak môže ustanoviť dediča od určitého času a do určitého času, výsledkom je, že skôr, ako nastane čas, keď ustanovený dedič môže byť pripustený k dedičstvu, stane sa dedičom bez závetu; a keďže vojak môže odkázať časť svojho majetku, tak aj na základe tej istej výsady môže zostať bez závetu po značne dlhý čas.

1. Žena, ktorá je podozrivá z roztopašnosti, si nemôže vziať nič zo závetu vojaka, ako to uviedol božský Hadrián v jednom reskripte.

2. Vojak nemôže ustanoviť poručníka maloletému, ktorý je pod kontrolou iného.

3. Ak by vojak vydedil svojho syna, alebo ak by vedel, že je to jeho syn, mlčky by ho prepustil, vzniká otázka, či môže poveriť náhradníka vyplatením dedičstva. Rozhodol som, že tak nemôže urobiť, aj keď vydedenému synovi zanechal dostatočný odkaz.

4. Vojak môže za vydedeného syna nahradiť kohokoľvek; ten však môže uplatniť svoje právo len vo vzťahu k majetku, ktorý prešiel z otca na syna, a pokiaľ ide o majetok, ktorý už vlastnil alebo ktorý nadobudol neskôr. Ak totiž počas života syna alebo ešte za života starého otca vykonal substitúciu, nikto nemôže povedať, že majetok získaný od starého otca bude patriť substitútovi. V prípade, že do majetku vojaka nebolo vstúpené, vzniká otázka, či substitúcia, ktorú vykonal za maloletého,

bude platná. Výsledkom je, že sa musí považovať za platnú, pretože vojak môže urobiť závet za svojho syna, aj keď ho nemôže urobiť za seba.

5. Ulpian, O edikte, kniha XLV.

Každý môže podľa vojenského práva spísať závet odo dňa, keď vstúpil do služby, ale nemôže to urobiť skôr; preto tí, ktorí ešte nie sú skutočne zaradení do armády, hoci mohli byť odvedení a cestovať s ňou na verejné náklady, sa ešte nepovažujú za vojakov, pretože aby nimi boli, musia byť zaradení do vojska.

6. Papinianus, Názory, kniha VI.

Syn pod otcovskou kontrolou, ktorý patrí do jazdeckého rádu a je zaradený do cisárovej družiny, hneď ako dostane rozkaz vstúpiť do vojska, môže spísať závet, ktorým disponuje so svojím castrense peculium.

7. Ulpian, O edikte, kniha XLV.

Reskripty cisárov prezrádzajú, že ak sa niekto, kto patrí do triedy, ktorej príslušníci nesmú podľa vojenského práva spísať závet, náhodou ocitne v nepriateľskej krajine a zomrie tam, môže spísať závet akýmkoľvek spôsobom, ktorý si želá, a akýmkoľvek spôsobom, ktorý môže, či už je to guvernér provincie, alebo niekto iný, kto podľa vojenského práva nemá právo na závet.

Hlava 2. O nadobudnutí alebo odmietnutí majetku.

8. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Kto má právo nadobudnúť celý majetok, nemôže jeho rozdelením prijať len jeho časť.

9. Ulpianus, O Sabinovi, kniha IV.

Ak by bol niekto ustanovený za dediča viacerých častí toho istého majetku, nemôže niektoré z nich prijať a ostatné odmietnuť.

10. Ten istý, O Sabinovi, kniha VI.

Pokiaľ prvý dedič, ktorý bol ustanovený, môže vstúpiť do majetku, náhradník tak nemôže urobiť.

11. Ten istý, O Sabinovi, kniha III.

Dedič, ktorý nemá právo vstúpiť do dedičstva, sa nepovažuje za toho, kto to odmietol.

12. Ten istý, O Sabinovi, kniha I.

Ustanovuje sa, že osoba, ktorá je nemá alebo hluchá, aj keď sa taká narodila, môže konať ako dedič a zaviazat' sa za dedičstvo.

13. Je tiež ustálené, že každý, kto má zákonom zakázané nakladať so svojím majetkom, ak by bol ustanovený za dediča, môže vstúpiť do dedičstva.

14. Ten istý, O Sabinovi, kniha VI.

Kto je podriadený moci iného, nemôže toho, pod ktorého kontrolou je, zaviazat' za dlhy pozostalosti bez jeho súhlasu, ak za dlhy nezodpovedá otec.

15. V súvislosti s vlastníctvom majetku sa ustanovuje, že za ratifikované sa považuje to, čo syn uznal v rozpore s vôľou svojho otca, kým bol pod jeho kontrolou.

16. Ak však majetok matky prechádza na jej syna ako na zákonného dediča, v súlade so sirotským dekrétom senátu by sa malo prijať rovnaké pravidlo.

17. Ak syn majetok neprijal, ale napriek tomu zostal v jeho držbe dlhší čas, treba mať za to, že ho prijal; ako uviedol božský Pius a náš cisár v reskripte.

18. Ak ten, kto si myslel, že je synom pod otcovskou kontrolou, vstúpi do majetku na príkaz svojho otca; platí, že uvedený majetok nenadobudol ani on, ani jeho otec, ktorý mu prikázal ho prijať, hoci otec mohol po tomto úkone zomrieť, ak vstúpi

do majetku po otcovej smrti, a tým sa zaviaže za jeho dlhy; ako uvádza Julianus v tridsiatej prvej knihe Digest. Keď je totiž niekto na pochybách, či je synom pod otcovskou kontrolou, alebo nie, a smrťou otca sa stane svojím vlastným pánom, je lepší názor, že môže vstúpiť do dedičstva.

19. Niekedy syn pod otcovskou kontrolou nadobúda majetok bez prijatia od toho, pod ktorého kontrolou je; napríklad keď je vnuk ustanovený za dediča namiesto vydedeného syna a jeho otec ho ustanoví za svojho dediča, a dokonca za svojho nevyhnutného dediča bez toho, aby formálne prijal majetok.

20. Ak niekto ustanoví za dediča vydedeného syna, neurobí ho svojím nevyhnutným dedičom, ale mal by mu nariadiť, aby vstúpil do dedičstva, keďže v čase jeho smrti nebol pod jeho kontrolou; nikto sa totiž nemôže stať nevyhnutným dedičom na základe úkonu strany, ktorá sama nemôže nadobudnúť dedičstvo.

21. Celsus v pätnástej knihe Digest uviedol, že ak niekto zo strachu pred telesným trestom alebo z donútenia iného druhu predstiera prijatie dedičstva; ak je slobodný, nepovažuje sa za dediča, a ak je otrok, nerobí svojho pána dedičom.

22. Paulus, O Sabinovi, kniha I.

Ak niekto ustanoví za dediča syna pod otcovskou kontrolou a potom povie: "Ak spomínaný Titius, syn pod otcovskou kontrolou, nebude mojím dedičom, nech je mojím dedičom Sempronius"; a syn vstúpi do dedičstva na príkaz svojho otca, náhradník bude vylúčený.

23. Ak by syn predtým, ako sa dozvedel, že je nevyhnutným dedičom svojho otca, zomrel a zanechal by syna ako svojho nevyhnutného dediča, vnuk by mohol odmietnuť dedičstvo svojho starého otca z dôvodu, že toto privilégium by bolo udelené aj jeho otcovi.

24. V každom dedičskom konaní platí, že každý, kto je dedičom strany, ktorá je dedičom Titia, sa považuje aj za samotného Titia a nemôže odmietnuť jeho majetok.

25. Ulpián, O Sabinovi, kniha VII.

V súlade so zvyklosťami našej krajiny sa ani mužský, ani ženský poručník nemôžu zaviazať bez autority svojho poručníka. Je však úplne zrejmé, že prijatie majetku, aj keď nie je solventný, nás robí zodpovednými za jeho dlhy. V tomto prípade máme na mysli dedičstvo, do ktorého strany nenastupujú ako nevyhnutní dedičia.

26. Dieťa, ktoré nedosiahlo vek pohlavnej dospelosti, ktoré je pod kontrolou iného a vstupuje do dedičstva na príkaz tohto iného, nadobúda ho, aj keď nie je právne spôsobilé na právne úkony.

27. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Ak je poručenec spôsobilý konať sám za seba, hoci môže byť v takom veku, že nie je schopný pochopiť význam prijatia majetku (hoci sa nepredpokladá, že chlapec v tomto veku by vedel alebo bol schopný o niečom rozhodovať viac ako duševne chorý človek), môže napriek tomu nadobudnúť majetok z poverenia svojho poručníka; toto privilégium sa totiž poručencom udeľuje na základe ich zvýhodnenia.

28. Ulpián, O Sabínovi, kniha VII.

Ak dedič celého majetku zamýšľa prijať len jeho časť, má sa za to, že konal ako dedič celého majetku.

29. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Deťom vo veku do dosiahnutia puberty sa udeľuje právomoc absolútne odmietnuť majetky svojich otcov, ale tí, ktorí dosiahli pubertu, tak môžu urobiť len v prípade, že nezasahovali do záležitostí majetku.

30. Ulpián, O edikte, kniha XI.

Ak dieťa nezasahovalo do záležitostí otcovho majetku, či už je plnoleté alebo neplnoleté, nie je potrebné, aby podalo žiadosť prétorovi, ale stačí, ak sa nezaoberalo záležitosťami majetku. V reskripte v Semestriu pre Vivia Sotera a Victorina sa uvádza: "Nie je potrebné vykonať úplnú reštitúciu poručníkov z dôvodu zmluvy, ktorú uzavrel ich starý otec, ak ich otec zamýšľal, aby neprijali jeho majetok, ak sa nič neurobilo, ani sa neuskutočnili žiadne záležitosti v prospech dediča."

31. Ten istý, O Sabinovi, kniha VII.

Strana, ktorá bola ustanovená za dediča, alebo tá, na ktorú majetok prešiel zo zákona, ho stráca tým, že ho odmietne. To platí len vtedy, ak je dedičstvo v takom stave, že doň možno vstúpiť, ale ak je dedič ustanovený pod podmienkou a odmietne dedičstvo skôr, ako sa podmienka splní, jeho úkon bude neplatný bez ohľadu na to, aká je podmienka, a dokonca aj vtedy, ak závisí od jeho vôle.

32. Ak má dedič pochybnosti o tom, či poručenec žije alebo nie, a odmietne dedičstvo, jeho úkon je neplatný.

33. Podobne, ak náhradník odmietne pozostalosť skôr, ako sa ustanovený dedič rozhodne vo vzťahu k nej, jeho odmietnutie nebude platné.

34. Ak dedičstvo odmietne syn pod otcovskou kontrolou alebo otec, ani jeden z nich nepoškodí práva druhého, ale obaja ho môžu odmietnuť spoločne.

35. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď majetok pripadne zo zákona deťom.

36. Ulpianus, O Sabinovi, kniha VII.

Kto si myslí, že je nevyhnutným dedičom, hoci je dobrovoľným dedičom, nemôže odmietnuť dedičstvo; v tomto prípade sa totiž prikladá väčšia váha mienke ako pravde.

37. Ten istý, O edikte, kniha XXIV.

A na druhej strane, kto si myslí, že je nevyhnutným dedičom, nemôže sa stať dobrovoľným dedičom.

38. Ten istý, O Sabinovi, kniha VII.

Ani ten, kto si myslí, že závet je neplatný alebo sfalšovaný, ho nemôže odmietnuť. Ak je však isté, že závet, o ktorom sa hovorí, že je sfalšovaný, taký nie je; keďže vstupom do dedičstva ho môže nadobudnúť, tak aj jeho odmietnutím ho stratí.

39. Ak ustanovený dedič, ktorý je zároveň zákonným dedičom, odmietne dedičstvo z dôvodu svojho ustanovenia, nemôže byť pripustený k dedičstvu z dôvodu, že je zákonným dedičom; ak by však ako zákonný dedič odmietol dedičstvo, pričom by zároveň vedel, že bol ustanovený za jeho dediča, malo by sa konštatovať, že ho odmietol v oboch funkciách. Ak o svojom vymenovaní nevedel, jeho odmietnutie mu nebude na ujmu ani v jednom ohľade, a to ani vo vzťahu k dedičstvu zo závetu, keďže ho neodmietol, ani vo vzťahu k dedičstvu zo zákona, keďže mu ešte nebolo priznané.

40. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Každý, kto môže nadobudnúť dedičstvo, ho môže aj odmietnuť.

41. Ten istý, O edikte, kniha LIX.

Ak chce niekto vstúpiť do dedičstva alebo sa domáhať jeho prétorskej držby, musí si byť istý, že poručiteľ je mŕtvy.

42. Ulpian, O edikte, kniha LXI.

Za dediča sa považuje ten, kto robí niečo v postavení dediča. A vo všeobecnosti Julianus uviedol, že v postavení dediča koná len ten, kto ako taký vykonáva nejakú činnosť; konať ako dedič však nie je ani tak vecou skutočnosti, ako skôr úmyslu, pretože musí mať v úmysle vykonať úkon ako dedič. Ak však robí niečo z dôvodu synovskej náklonnosti alebo na ochranu majetku pozostalosti, alebo ak nekoná ako dedič alebo vlastník, ale na základe iného práva, je zrejmé, že by sa nemal považovať za konajúceho ako dedič.

43. A preto deti, ktoré sú nevyhnutnými dedičmi, zvyknú tvrdiť, že ak vykonávajú nejakú činnosť v prospech pozostalosti, robia tak len z dôvodu prirodzenej náklonnosti alebo z dôvodu ochrany majetku, alebo preto, že je ich; ako napríklad, keď dieťa pochováva svojho otca alebo robí len to, čo je spravodlivé a čo sa od neho vyžaduje. Ak však postupuje s úmyslom stať sa dedičom, koná v postavení dediča, pretože ak podnietené synovskou úctou urobí čokoľvek, nebude sa považovať za konanie dediča. V prípadoch tohto druhu zabezpečuje stravu pre otrokov patriacich k majetku alebo pre ťažné zvieratá, prípadne ich predáva. Ak to robí ako dedič, koná ako dedič, a ak to nerobí, ale len sa snaží zachovať majetok, pretože sa domnieva, že je jeho; alebo kým zvažuje, aký postup má zvoliť, len prijíma opatrenia, aby sa majetok pozostalosti zachoval; a ak by dospel k záveru, že sa nebude správať ako dedič, je zrejmé, že sa nemôže považovať za osobu, ktorá konala v tomto postavení. Preto ak buď prenajal alebo opravil pozemky alebo domy patriace do pozostalosti, alebo urobil niečo iné tohto druhu nie s úmyslom konať ako dedič, ale len v prospech substitúta alebo dediča ab intestato, alebo predáva majetok, ktorý podlieha skaze; nie je v postavení osoby, ktorá koná v postavení dediča, pretože nemala v úmysle tak konať.

44. Ak by si však ako dedič nárokoval nejaký majetok, ktorý neprechádza na cudzieho dediča, pozrime sa, či sa stáva zodpovedným za dlhy pozostalosti; napríklad ak si nárokuje služby slobodníka svojho otca, ktoré si cudzí dedič nemôže nárokovat', ale môže ich získať tým, že ich bude požadovať; je preukázané, že nekoná ako dedič; takúto požiadavku totiž môžu vzniesť veritelia, a to najmä za služby, ktoré majú byť poskytnuté v budúcnosti.

45. Syn, ktorý pochová mŕtvolu do rodinnej hrobky svojho otca, by sa nemal týmto činom považovať za osobu, ktorá sa stala zodpovednou voči veriteľom svojho otca; tento názor zastáva Papinianus a je spravodlivejší, hoci Julianus tvrdí opak.

46. Papinianus hovorí, že niektoré authority zastávajú názor, že ak bol syn ustanovený za dediča svojho otca a odmietne prijať dedičstvo, ak dostane peniaze od otroka, ktorý mal byť slobodný pod podmienkou zaplatenia, môžu ho veritelia pozostalosti žalovať bez ohľadu na to, či zaplatené peniaze boli alebo neboli súčasťou peculium otroka; pretože boli prijaté akoby na

želanie zosnulého za účelom splnenia podmienky. Julianus sa domnieva, že rovnaké pravidlo sa uplatní aj v prípade, keď syn neprijal dedičstvo. Napokon Papinianus hovorí, že v postavení dediča vystupuje len vtedy, ak je jediným dedičom, ale ak by mal spoludediča a ten by vstúpil do dedičstva, syn, ktorý dostal peniaze od otroka, by nemal byť nútený brániť sa žalobám podaným veriteľmi; keďže totiž odmietol dedičstvo ako syn, mal by mať podľa prétorského práva aj nárok na práva, ktoré požíva emancipované dieťa, ktoré odmietlo dedičstvo. Ak teda poručiteľ výslovne nariadil otrokovi, aby vyplatil peniaze synovi, mohol získať slobodu, aj keď mu nezaplatil. Preto sa hovorí, že konal v postavení dediča, keďže dostal to, čo nemohol získať bez toho, aby prijal meno a práva dediča.

47. Ak syn podá žalobu proti osobe, ktorá porušila hrobku, hoci patrí do dedičstva, nepovažuje sa za osobu, ktorá zasiahla do jeho záležitostí, keďže si nič neberie z majetku svojho otca; predmetom tejto žaloby je totiž skôr pokuta a trest než vrátenie majetku.

48. Ten istý, O Sabinovi, kniha VII.

Ak má cudzí človek v držbe majetok patriaci do pozostalosti, ktorý vypratá alebo ukradol, nekoná v postavení dediča, lebo jeho konanie svedčí o opačnom úmysle.

49. Niekedy samotný úmysel dediča ho robí zodpovedným za pozostalosť; ako napríklad vtedy, keď v postavení dediča používa nejaký majetok, ktorý mu nepatrí.

50. Napriek tomu nikto nemôže nadobudnúť majetok konaním v postavení dediča, ak mu už pripadol. Hovoríme však, že v prípadoch, v ktorých sme rozhodli, že odmietnutie dedičstva je neplatné, treba poznamenať, že ak strana koná ako dedič, bude neplatné aj jej prijatie.

51. Ak niekto nevie, na akú časť pozostalosti bol ustanovený za dediča, Julianus hovorí, že mu to nebráni konať v tejto funkcii. Tento názor schvaľuje aj Cassius, ak strana vedela o podmienke, pod ktorou bola ustanovená; za predpokladu, že podmienka bola splnená. Ale čo ak nevedel, že podmienka bola splnená? Myslím si, že môže vstúpiť do dedičstva rovnakým spôsobom, ako keby nevedel, že podiel jeho spoludediča, za ktorého bol dosadený, sa zvýšil odmietnutím tohto spoludediča.

52. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Ak by niekto oprávnený na zákonné dedičstvo v domnení, že zosnulý bol jeho otrokom, mal v dôsledku toho získať jeho peculium, platí, že nebude zodpovedať za dedičstvo. Preto hovoríme (ako sa domnieva Pomponius), že to isté pravidlo platí, ak by sa zmocnil majetku toho, o kom si myslel, že je jeho slobodný, hoci ten bol v skutočnosti slobodný. Keďže totiž každý tým, že koná v postavení dediča, robí sa zodpovedným za majetok, mal by zistiť, na základe akého titulu mu uvedený

majetok patrí; napríklad ak je najbližší príbuzný ustanovený za dediča platným závetom a predtým, ako sa tento závet vyhotoví, a kým si myslí, že porúčiteľ zomrel bez závetu, aj keby sa v každom ohľade správal ako vlastník, predsa len nebude dedičom. Rovnaké právne pravidlo sa uplatní, ak je ustanovený za dediča na základe závetu, ktorý nebol riadne vyhotovený, a keď sa tento závet predloží, myslí si, že je zákonný, napriek tomu nenadobudne dedičstvo; aj keby mal spravovať všetok majetok, ktorý k nemu patrí, ako jeho vlastník.

53. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Ak niekto odmieta majetok alebo dedičstvo, musí si byť istý svojimi právami.

54. Ulpián, O Sabinovi, kniha VII.

55. Vyvstala otázka, či sa má za to, že osoba, ktorá dostane peňažnú sumu ako náhradu za odmietnutie dedičstva, konala v postavení dediča. Bolo rozhodnuté, že ten, kto dostal peniaze za to, že sa zriekol dedičstva, nekonal ako dedič; ale že by aj tak podliehal trestu uloženému prétorským ediktom. Preto bez ohľadu na to, či peniaze prijal od substitúta, alebo od zákonného dediča, platí, že ich prijal mortis causa. To isté pravidlo sa uplatní, ak peniaze nedostal, ale mu boli len prisľúbené, pretože ich získal na základe ustanovenia mortis causa.

55. Ten istý, O Sabinovi, kniha VIII.

Keď otrok patriaci inému, ktorý mi slúži v dobrej viere, vstúpi na majetok na môj príkaz, dopustí sa neplatného úkonu a uvedený majetok pre mňa nenadobudne, ani takýto úkon nebude platný, ak ho vykoná otrok, ktorého som užívateľom.

56. Otrok patriaci obci, korporácii alebo dekuriu, ktorý je ustanovený za dediča, môže vstúpiť do majetku po tom, čo bol manumitovaný alebo odcudzený.

57. Ak spomínaný otrok patrí štátnej pokladnici, môže vstúpiť na majetok na príkaz cisárskeho správcu, ako sa často uvádza v reskriptoch.

58. Ak je zrejmé, že niekto sa stal trestným otrokom tým, že bol odsúdený na boj s gladiátormi alebo divými zvieratami, alebo na prácu v baniach, a je ustanovený za dediča, jeho ustanovenie sa bude považovať za neuskutočnené, ako to uviedol božský Pius v reskripte.

59. Príkaz človeka, ktorý má iného pod svojou kontrolou, sa nepodobá autorite poručníka, ktorý môže zasiahnuť po vykonaní transakcie, ale mal by predchádzať prijatiu; ako hovorí Gaius Cassius v Druhej knihe občianskeho práva. Myslí si tiež, že tento príkaz možno oznámiť prostredníctvom posla alebo listom.
60. Ak by sa však tento príkaz dal všeobecne, takto: "Akýkoľvek majetok môže prejsť na vás", alebo konkrétne? Lepší názor je (ako sa domnieva Gaius Cassius), že by sa mal dať konkrétne.
61. Vystáva tiež otázka, či sa príkaz môže dať výslovne s odkazom na majetok človeka, ktorý ešte žije. Myslím si, že ak je daný s odkazom na majetok osoby, ktorá ešte žije, nemal by sa dodržiavať. Je zrejmé, že ak by bola aktuálna správa, že Lucius Titius je mŕtvy, alebo ak by závet ešte nebol otvorený a stále by nebolo isté, či je syn určený za dediča, strane určenej za dediča by sa mohlo nariadiť, aby vstúpila do dedičstva.
62. Čo však v prípade, ak by sa mal vydať príkaz na "nadobudnutie majetku"? Rozhodlo by sa, že účastníkovi konania bolo nariadené vstúpiť do nej? Čo ak by mu bolo nariadené, aby "požiadal o prepožičanie nehnuteľnosti" alebo "predal majetok, ktorý k nej patrí"? Alebo čo ak by syn vstúpil na nehnuteľnosť po tom, ako otec ratifikoval svoju žiadosť o jej pretorskú držbu? Alebo čo ak by syn vstúpil do dedičstva po tom, ako mu bolo nariadené konať v postavení dediča? Možno pochybovať o tom, že by sa považoval za osobu, ktorá vstúpila do dedičstva na príkaz svojho otca? V skutočnosti je lepší názor, že vo všetkých týchto prípadoch by sa malo upozorniť na vstup do dedičstva.
63. Istý otec napísal svojmu synovi nasledovné: "Viem, syn môj, že budeš obozretne bdieť nad majetkom Lucia Titia, ktorý ti bol zverený." Myslí si, že syn vstupuje na majetok na príkaz svojho otca.
64. Čo keby nariadil, ako je uvedené ďalej: "Vstúp na majetok, ak je to pre teba vhodné"; "Ak si myslíš, že je vhodné vstúpiť na majetok, urob tak"? Vstup na nehnuteľnosť bude na príkaz otca.
65. Ak by otec nariadil svojmu synovi vstúpiť na nehnuteľnosť: "V prítomnosti Tícia" alebo so súhlasom Lucia Tícia, myslím, že príkaz je daný v súlade so zákonom.
66. Ak sa však príkaz vydá synovi ako dedičovi celého majetku a zistí sa, že je dedičom len jeho časti; nemyslím si, že na základe takéhoto príkazu môže vstúpiť do majetku. Ak mu však otec nariadi prijať len časť dedičstva, môže ho prijať celé. Iný je prípad, ak mu prikáže, aby do nej vstúpil ako ab intestato, a on tak urobí na základe závetu, pretože si myslím, že vtedy jeho úkon nie je platný; ak však príkaz znel, aby do dedičstva vstúpil na základe závetu, syn tak môže rovnako urobiť ab intestato; keďže tým nezhorší stav svojho otca. Rovnaké pravidlo platí, ak otec nariadi synovi, aby vstúpil do dedičstva ako ustanovený dedič, a zistí sa, že je náhradným dedičom, alebo naopak.

67. Ak však otec nariadi synovi, aby vstúpil do dedičstva, pričom je náhradníkom dieťaťa, ktoré nedosiahlo vek puberty, príkaz nebude postačovať.

68. Je zrejmé, že ak by príkaz znel takto: "Ak na teba prejde nejaký majetok na základe závetu Lucia Titia", možno tvrdiť, že môže naň vstúpiť na základe príkazu tohto druhu.

69. Ak by však po vydaní príkazu zmenil názor skôr, ako syn vstúpi do dedičstva, a on tak urobí, jeho úkon bude neplatný.

70. Podobne, ak by dal synovi príkaz na aroganciu skôr, ako tento vstúpi na nehnuteľnosť, nehnuteľnosť nenadobudne.

71. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

72. Ak som ustanovený za dediča spolu so svojím otrokom alebo synom a nariadim svojmu synovi alebo otrokovi, aby vstúpil do majetku, Pomponius hovorí, že sa okamžite stanem dedičom na základe vlastného ustanovenia. Marcellus a Julianus sa s jeho názorom zhodujú.

72. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Labeo hovorí, že nikto nemôže konať ako dedič počas života osoby, o ktorej správu majetku ide.

73. Ulpián, O Sabinovi, kniha VIII.

Aristo si myslí, že prétor by mal dať dedičovi, ktorý rokuje s ohľadom na prijatie pozostalosti, právo vstúpiť do nej, aby si vyžiadal listiny zosnulého od strany, u ktorej boli uložené.

74. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Ak niekomu, kto bol ustanovený za dediča, bráni iný dedič, ktorý bol ustanovený spolu s ním a už vstúpil do dedičstva, v preskúmaní listín zosnulého, z ktorých môže zistiť, či ich má prijať, alebo nie, nepovažuje sa za dediča, ktorý konal v postavení dediča.

75. Ulpián, O Sabinovi, kniha VIII.

V prípade, že muž neprítomný na veľvyslanectve nemôže nariadiť svojmu synovi, ktorý bol ustanovený za dediča a nachádza sa v provincii, aby vstúpil do dedičstva; božský Pius v reskripte adresovanom konzulom uviedol, že mu treba poskytnúť úľavu, keď jeho syn zomrel, z dôvodu, že bol neprítomný na služobnej ceste pre štát.

76. Kde sa hovorí, že: "Najbližší príbuzný posmrtno narodeného dieťaťa nemôže vstúpiť do dedičstva, kým je žena tehotná alebo sa predpokladá, že je tehotná, ale ak vie, že nie je tehotná, môže doň vstúpiť"; rozumie sa, že sa to vzťahuje na najbližšieho príbuzného nenarodeného dieťaťa, ktoré, keď sa narodí, bude riadnym dedičom zosnulého. Tieto slová sa vzťahujú nielen na osoby zomierajúce zo závetu, ale aj na závetných dedičov. A to isté treba chápať tak, že sa vzťahujú aj na nenarodené dieťa, ktoré bude buď riadnym dedičom, alebo pokrvným príbuzným; keďže to prvé sa v čase smrti považuje za už narodené, pokiaľ ide o odloženie dedičstva vzdialenejších dedičov a vytvorenie si miesta v ňom, ak by sa narodilo. Rovnaké pravidlo sa vzťahuje aj na držbu majetku udeleného prétorským ediktom. Napokon prétor uvedie nenarodené dieťa do držby majetku.

77. Ak si teda myslím, že žena je tehotná, alebo ak je skutočne tehotná, a dieťa, ktoré má porodiť, bude riadnym dedičom zosnulého, nemôžem vstúpiť do dedičstva, pretože závet môže byť narodením dediča porušený, ak nepredpokladáte prípad, že nenarodené dieťa je buď ustanovené za dediča, alebo vydedené.

78. Vyjadrenie "ak si myslí, že je tehotná" treba chápať v tom zmysle, že ak tvrdí, že je v takomto stave. Ale čo ak by netvrdila, že je tehotná, ale popiera to, a iní tvrdia, že je v takomto stave? Vtedy nemožno vstúpiť do dedičstva, aj keď možno predpokladať, že pôrodné asistentky potvrdia existenciu jej tehotenstva. Čo ak si len dedič myslí, že žena je tehotná? Ak má dobrý dôvod si to myslieť, nemôže vstúpiť do dedičstva; ak sa však jeho názor zhoduje s názorom mnohých iných, môže tak urobiť.

79. Ale čo ak žena bola tehotná a dedič si myslel, že nie je, a vstúpil do dedičstva a potom došlo k potratu? Niet žiadnych pochybností o tom, že jeho úkon bude neplatný. Preto tento názor bude dedičovi prospešný tak často, ako sa zhoduje s pravdou.

80. Ak je však žena sama ustanovená za dediča a predstiera, že je tehotná, nadobudne dedičstvo tým, že doň vstúpi. Na druhej strane ho nenadobudne, ak si myslí, že je tehotná, a nie je to tak.

81. Je isté, že riadny dedič má nárok na celý majetok, aj keď si myslí, že žena je tehotná, hoci to nie je pravda. Ako treba postupovať, ak je tehotná jedného dieťaťa? Bude dedičom polovice majetku, či už predpokladáte prípad ustanovenia posmrtného dieťaťa, alebo že otec zomrel zo zákona? Tento názor, ktorý Tertulián uvádza vo štvrtej knihe otázok, zastával Sextus Pomponius; myslel si totiž, že ak žena nie je tehotná, riadny dedič má nárok na celý majetok; keďže ak je tehotná len jedného dieťaťa, druhé nemôže vzniknúť v súlade s prirodzenosťou ľudského rodu, pretože sa tak deje len určitý čas po

počatí, a už narodený dedič, aj keď o tom nevedel, bude mať nárok na polovicu, a nie na štvrtinu majetku, ako sa domnieva Julián.

82. Keď je za dediča ustanovený syn pod otcovou kontrolou alebo otrok, má sa prijať vedomosť alebo názor pána alebo otca o tehotenstve? Predpokladajme, že otec si myslí, že žena je tehotná, a syn je presvedčený, že nie, a v súlade so svojím presvedčením vstúpi do dedičstva, získa ho? Myslím si, že nadobudne, ale v opačnom prípade sa domnievam, že tak neurobí.

83. Ak som si istý, že závet nie je sfalšovaný, neplatný alebo porušený, hoci sa to tvrdí, môžem vstúpiť do dedičstva.

84. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

85. Ak je dedič ustanovený spolu s posmrtným dieťaťom, zvyšok majetku odkázaného tomuto dieťaťu pripadne druhému dedičovi, ak je isté, že žena nie je tehotná, aj keď dedič o tejto skutočnosti nemusí vedieť.

85. Ulpián, O Sabínovi, kniha VIII.

Ustanovený dedič nemôže vstúpiť do dedičstva, ak si myslí, že poručiteľ žije, hoci už môže byť mŕtvy.

86. Ale aj keď vie, že bol ustanovený za dediča, ale nevie, či jeho ustanovenie bolo absolútne alebo podmienené, nemôže vstúpiť do dedičstva, aj keď mohol byť ustanovený za dediča absolútne, alebo ak bol ustanovený pod podmienkou, aj keď ju mohol splniť.

87. Ak si však dedič nie je istý podmienkou poručiteľa, konkrétne tým, či bol hlavou domácnosti alebo synom pod otcovskou kontrolou, nemôže vstúpiť do dedičstva, aj keď jeho stav bol v skutočnosti taký, že mu umožňoval spísať závet.

88. Paulus, O Plautiovi, kniha XII.

Ak má dedič pochybnosti o tom, či zosnulý zomrel v rukách nepriateľa, alebo ako rímsky občan doma, keďže v oboch prípadoch má právo vstúpiť do dedičstva a je v stave, ktorý mu to umožňuje, treba povedať, že do dedičstva vstúpiť môže.

89. Ulpián, O Sabinovi, kniha VIII.

Ak má niekto pochybnosti o svojom stave a o tom, či je synom pod otcovskou kontrolou, už bolo povedané, že môže nadobudnúť majetok. Prečo však môže vstúpiť do dedičstva, ak nevie o svojom vlastnom stave, ale ak nevie o stave

poručiťa, nemôže tak urobiť? Dôvodom je, že ten, kto nepozná stav poručiťa, nevie, či je jeho závet platný alebo nie; ale ten, kto pozná svoj vlastný, si je istý platnosťou závetu.

90. Ak bol dedič ustanovený absolútne, ale myslí si, že bol ustanovený pod podmienkou, a po jej splnení vstúpi do dedičstva, môže ho nadobudnúť? Z toho vyplýva, že do nej môže vstúpiť legálne, najmä ak názor, ktorý zastáva, mu nekladie žiadnu prekážku a nespôsobuje mu žiadne riziko. To by sa ľahšie pripúšťalo, ak by si niekto, kto bol absolútne ustanovený, myslel, že bol ustanovený pod podmienkou a že podmienka, ktorá závisela od nejakej udalosti, sa splnila; pretože tento názor nepredstavuje žiadnu prekážku pre jeho prijatie majetku.

91. Ten istý, O Sabinovi, kniha IX.

Ak bol niekto ustanovený za dediča časti majetku a neskôr bol nahradený Titiom, svojím spoludedičom, a konal v postavení dediča predtým, ako mu majetok pripadol na základe nahradenia; bude dedičom aj z dôvodu nahradenia; keďže podiel spoludediča mu pripadol bez jeho súhlasu. Domnievam sa, že rovnaké pravidlo sa uplatní aj v prípade, keď syn pod otcovskou kontrolou alebo otrok na príkaz svojho otca alebo pána vstúpi do dedičstva a po emancipácii alebo manumitácii ho nadobudne z dôvodu substitúcie, pretože sa stanú dedičmi na základe účinkov predchádzajúceho vymenovania.

92. Ak otec, ktorý bol vylúčený z dôvodu nesplnenia podmienky, ktorá mu bola uložená, nariadi svojmu synovi, aby vstúpil do dedičstva, treba konštatovať, že týmto spôsobom nemôže získať svoj podiel.

93. Keď však nariadi jednému z dvoch synov, aby vstúpil do dedičstva, musí to nariadiť aj druhému.

36. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Ak má otec alebo pán vstúpiť do svojho podielu na majetku, musí prikázať svojmu synovi alebo otrokovi, ktorý je jeho spoludedičom, aby doň vstúpil tiež.

94. Ten istý, O Sabinovi, kniha V.

Dedič nadobúda každé právo zosnulého, nielen vlastníctvo určitého majetku, pretože na neho prechádzajú aj všetky záväzky, ktoré boli zmluvne dohodnuté.

95. Ulpián, O edikte, kniha XLIII.

96. Ak sú dvaja nevyhnutní dedičia, z ktorých jeden odmietne prijať svoj podiel na dedičstve a druhý sa po odmietnutí prvého zaoberá jeho záležitosťami; treba konštatovať, že nemôže odmietnuť prevziať všetky záväzky dedičstva, pretože buď vedel, alebo mohol zistiť, že keď druhý odmietne, bude zodpovedať za dlhy, a má sa za to, že vstúpil do dedičstva pod touto podmienkou.

96. Ten istý, O edikte, kniha XLVI.

Pokiaľ je možné vstúpiť do dedičstva na základe závetu, nespadá do dedičstva ako intestát.

97. Ten istý, Disputácie, kniha IV.

98. Vyvstala otázka, či v prípade, že syn nezískal žiadnu časť otcovho majetku, ale predsa len niečo dostal alebo vykonal nejaký úkon v súlade s otcovou vôľou, či môže byť nútený ručiť veriteľom svojho otca, ako keby bol nahradil syna, ktorý nedosiahol vek plnoletosti? V takomto prípade Julianus v dvadsiatej šiestej knihe Digest napísal, že by sa naňho vzťahoval edikt, ak by sa miešal do záležitostí majetku maloletého, pretože ak sa niekto postaví proti vôli rodiča, nemal by z jeho majetku nič získať. Marcellus však v tomto prípade veľmi pekne rozlišuje, pretože je veľký rozdiel, či bol syn závetom svojho otca ustanovený za dediča celého jeho majetku, alebo len jeho časti; ak bol totiž dedičom len časti, mohol získať majetok maloletého po jeho oddelení od majetku otca.

98. Julianus, Digesty, kniha XXVI.

Ak by syn odmietol majetok svojho otca a konajúc v postavení dediča zasiahol do majetku svojho vydedeného brata, môže získať uvedený majetok na základe substitúcie.

99. Ulpian, Spory, kniha IV.

Julianus v dvadsiatej prvej knihe Digest hovorí, že ak maloletý odmietne majetok svojho otca a niekto sa objaví ako jeho dedič, tento nemôže byť nútený ručiť otcovým veriteľom, ak nebol nahradený spomínaným maloletým; prikláňa sa totiž k názoru, že v takom prípade musí byť nahradený zodpovedný za otcove dlhy. Tento názor Marcellus veľmi správne odmieta, pretože je v rozpore so záujmami maloletého, ktorý sám v každom prípade môže mať nástupcu; pretože každý by vstúpil do dedičstva s veľkou nechuťou, ak by sa obával, že bude zodpovedný za dlhy otca. V opačnom prípade, hovorí, ak by mal brata, ktorý by odmietol závet, aby získal majetok ako zákonný dedič, mohol by to urobiť beztrestne; pretože by sa nepokladalo za jeho úmysel obísť edikt, ktorý to ustanovuje, aby sa zabránilo zaťaženiu majetku maloletého dlhmi otca. To, čo bolo uvedené v súvislosti s bratom, by sa však podľa mňa malo chápať tak, že sa to vzťahuje na brata poručiteľa, a nie na brata maloletého. Ak by však maloletého nahradil iný brat, bol by nepochybne jeho nevyhnutným dedičom.

100. Ak by syn po smrti svojho otca naďalej patril do tej istej firmy, ktorej bol členom počas života svojho otca, Julianus veľmi správne hovorí, že na rozlíšenie je rozdiel, či len dokončí nejaký obchod, ktorý začal jeho otec, alebo sám robí niečo úplne nové; ak totiž začne niečo úplne nové, čo súvisí s partnerstvom, ku ktorému patrí, nebude sa mať za to, že zasiahol do majetku svojho otca.

101. Ak by syn manumitoval otroka, ktorý patrí jeho otcovi, nepochybne sa bude mať za to, že zasiahol do majetku svojho otca.

102. Bol navrhnutý nasledovný prípad, a to: Syn kúpil od svojho otca otrokov za svoje castrense peculium a bol svojím otcom ustanovený za dediča a poverený manumitom uvedených otrokov. Vystala otázka, či ak by odmietol otcovo dedičstvo a manumitoval otrokov, či by sa považovalo, že zasiahol do majetku svojho otca? Tvrdí, že pokiaľ by nebolo zrejmé, že ich manumitoval, keď konal ako dedič, nemal by sa obávať, že bude zodpovedný za to, že zasiahol do dedičstva.

103. Julianus, Digesty, kniha XXX.

Dedič nemôže prostredníctvom otroka patriaceho do majetku nadobudnúť podiel na uvedenom majetku alebo akýkoľvek majetok, ktorý je jeho súčasťou.

104. Ten istý, Digesty, kniha XLVII.

Vždy, keď je maloletý dedičom svojho otca a odmietne prijať jeho dedičstvo, hoci majetok zosnulého prejde do rúk jeho veriteľov, predsa sa má potvrdiť všetko, čo maloletý urobil v dobrej viere. Preto ak by niekto kúpil pozemok od poručenca so súhlasom jeho poručníka, mala by sa mu poskytnúť úľava; a je jedno, či je poručenec solventný alebo nie.

105. Ten istý, O Urseius Ferox, kniha I.

Prijatie majetku nie je zahrnuté do služby otroka.

106. Preto ak by dotálny otrok vstúpil do majetku, manželka ho môže vymáhať žalobou na veno, hoci majetok nadobudnutý prácou dotálnych otrokov patrí jej manželovi.

107. Ak sa uzavrie partnerstvo za účelom zisku a výhry, každý zo spoločníkov musí zaplatiť do spoločného fondu všetko, čo zarobí svojou prácou, ale každý z nich môže nadobudnúť majetok pre seba.

108. Okrem toho otrok, v ktorom má niekto užívacie právo, nemôže vstúpiť do majetku na príkaz toho, kto uvedené užívacie právo požíva.

109. Niektoré autority vyslovili názor, že ak by slobodný človek, ktorý mi slúži ako otrok v dobrej viere, bol ustanovený za dediča na môj účet, môže vstúpiť do majetku na môj príkaz. To platí, ak sa rozumie, že nenadobúda majetok ako výsledok svojej vlastnej práce, ale z dôvodu, že má na starosti môj majetok; rovnako ako tým, že urobí ustanovenie a prijme dodávku, nadobúda majetok pre mňa na základe toho, že vykonáva moje obchody.

110. Africanus, Otázky, kniha I.

O závete sa hovorí, že je sfalšovaný, aj keď je sám dedič obvinený, že ho sfalšoval, pretože musí mať istotu, že sa nedopustil falšovania, aby mohol legálne vstúpiť do dedičstva; ak je však niekto iný obvinený, že to urobil bez vedomia dediča, nemôže vstúpiť do dedičstva, ak existuje pochybnosť o pravosti závetu.

111. Ten istý, Otázky, kniha VI.

Istý muž prikázal svojmu otrokovi, ktorý bol ustanovený za dediča, aby prijal dedičstvo, a skôr než tak urobil, pán sa zbláznil. Hovorí sa, že otrok nemôže legálne vstúpiť do dedičstva, pretože dedičstvo nemožno nadobudnúť bez súhlasu jeho pána a nepríčetný človek nemôže dať súhlas.

112. Paulus, Manuály, kniha I.

Ak jedna osoba nariadi druhej, aby pre ňu požadovala prétorskú držbu nehnuteľnosti, ak by to považovala za vhodné, a po vznesení požiadavky sa stane nepríčetnou, napriek tomu nadobudne držbu nehnuteľnosti. Ak sa však pred vznesením požiadavky ten, komu nariadil, aby ju vzniesol, stane nepríčetným, treba povedať, že nenadobudne okamžite držbu nehnuteľnosti. Preto treba požiadavku na prétorskú držbu potvrdiť ratifikáciou.

113. Africanus, Otázky, kniha IV.

Platí, že poručník, ktorý vstúpi na nehnuteľnosť aj so súhlasom svojho poručníka, ktorý nevykonáva svoju činnosť, sa stáva zodpovedným.

114. Modestinus, O vynálezoch.

Ak poručník listom prikáže otrokovi svojho poručenca vstúpiť na nehnuteľnosť a po jeho podpísaní zomrie, skôr ako otrok vstúpil na nehnuteľnosť v poslušnosti listu, nikto nemôže povedať, že poručník bude následne zodpovedať za dlhy nehnuteľnosti.

115. Africanus, Otázky, kniha IV.

Ak je dedič ustanovený dvoma závetmi spísanými tým istým poručiťom a je na pochybách, či posledný z nich nie je sfalšovaný, platí, že nemôže vstúpiť do dedičstva na základe žiadneho z nich.

116. Syn pod otcovou kontrolou, ktorý bol ustanovený za dediča, oznámil svojmu otcovi, že majetok sa mu zdá byť solventný. Jeho otec mu odpovedal, že bol informovaný o tom, že existuje otázka jej solventnosti, a preto by ju mal dôkladnejšie preskúmať a prijať, ak zistí, že je solventná. Syn, ktorý dostal list od svojho otca, vstúpil do dedičstva. Vznikli pochybnosti, či tak urobil v súlade so zákonom. Možno povedať, že je pravdepodobnejšie, že ak by nebol dôkladne presvedčený, že pozostalosť je solventná, jeho otec by nebol zodpovedný.

117. Ak by niekto povedal: "Ak je dedičstvo solventné, prijmem ho", takéto prijatie je neplatné.

118. Marcianus, Inštitúcie, kniha IV.

Za dediča bol ustanovený syn, ktorý bol pod dohľadom svojho nepríčetného otca; božský Pius v reskripte uviedol, že bude zhovievavý a že ak by spomínaný syn vstúpil do majetku, bude sa to považovať rovnako, ako keby to urobil jeho otec, a že mu dovolí manumitovať otrokov patriacich k uvedenému majetku.

119. Ak je niekto ustanovený za dediča jednej časti majetku absolútne a zvyšnej časti pod podmienkou, ak vstúpi do majetku, kým podmienka ešte trvá, stane sa dedičom celého majetku; z toho dôvodu, že bude dedičom za každých okolností, ak nemá náhradu za tú časť majetku, ktorá závisí od splnenia podmienky.

120. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha XIV.

Ak bol dedič ustanovený do dvoch dedičských podielov, do jedného absolútne a do druhého podmiennečne, a prijme podiel, ktorý mu bol ponechaný absolútne, a potom zomrie a podmienka sa následne splní, bude jeho dedičovi patriť aj ten dedičský podiel, ktorý od neho závisí.

121. Ak sa niekto stane dedičom jedného dedičského podielu, nadobudne aj bez svojho súhlasu podiely svojich spoludedičov, ktorí ich odmietnu prijať; to znamená, že ich podiely mu pripadnú mlčky, a to aj v rozpore s jeho vôľou.

122. Florentinus, Inštitúcie, kniha VIII.

Ak dedič vstúpi do dedičstva, rozumie sa, že je dedičom po zosnulom odo dňa jeho smrti.

123. Marcianus, Pravidlá, kniha II.

Keď nevyhnutný dedič odmietne pozostalosť svojho otca, jeho spoludedič, či už je riadnym dedičom, alebo cudzím, môže byť prijatý celú pozostalosť, alebo ju odmietnuť; a ak ju nemôže odmietnuť sám, môže tak urobiť z dôvodu jej odmietnutia spoludedičom. Ak by však veritelia povedali, že sa uspokojia s jeho podielom, pretože sa nemôže zbaviť zodpovednosti, ak mu nebude umožnené, aby si vybral, mali by sa druhého podielu vzdať, aby práva na žalobu, ktoré z neho vyplývajú, mohli byť postúpené žalovanému spoludedičovi.

124. Ulpian, O edikte, kniha LVII.

Ak jeden z dvoch dedičov zasiahne do dedičstva a zomrie, a potom ho druhý odmietne, jeho dedič bude mať právo na rovnakú voľbu, akú by mal sám zosnulý; to je názor Marcella.

125. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXIII.

Prokonzul dáva potrebným dedičom ? nielen tým, ktorí nedosiahli vek puberty, ale aj všetkým nad tento vek ? právo odmietnuť dedičstvo; takže hoci sú podľa občianskeho práva zodpovední voči veriteľom toho istého, predsa sa proti nim nepriznáva žaloba, ak sa chcú dedičstva vzdať. A skutočne, túto výsadu udeľuje tým, ktorí nedosiahli vek puberty, aj keď sa zaoberali vecami pozostalosti, ale udeľuje ju aj tým, ktorí tento vek prekročili, ak tak neurobili.

126. Napriek tomu, ak sa maloletí mladší ako dvadsaťpäť rokov unáhle miešali do záležitostí insolventného majetku svojho otca, môže im byť poskytnutá úľava podľa všeobecných podmienok ediktu s ohľadom na maloletých, ktorí nedovŕšili tento vek; ak by totiž ako cudzinci vstúpili do insolventného majetku, môže im byť poskytnutá úplná reštitúcia v súlade s ediktom.

127. Toto privilégium sa však nepriznáva otrokom, ktorí sú nevyhnutnými dedičmi, bez ohľadu na to, či sú starší alebo mladší ako vek puberty.

128. Paulus, Pravidlá, kniha II.

Ak je otrok ustanovený za dediča časti majetku a jeho spoludedič ešte nevstúpil do majetku, stáva sa slobodným a nevyhnutným dedičom, pretože slobodu nedostáva od svojho spoludediča, ale od seba samého; ibaže jeho ustanovenie bolo vykonané takto: "Keď sa niekto stane mojím dedičom, nech je Stichus slobodný a nech je mojím dedičom."

129. Neratius, Pergameny, kniha II.

Keď sa niekto stane dedičom svojho otca a zároveň je ustanovený za náhradníka dieťaťa, ktoré nedosiahlo vek puberty, nemôže odmietnuť majetok tohto druhého. Toto treba chápať tak, že to platí, aj keby dedič zomrel počas života maloletého a potom by zomrel aj samotný maloletý; pretože ten, kto sa stane dedičom, bude nevyhnutne aj dedičom maloletého. Ak sa totiž druhý dedič zaviazal proti svojej vôli, musí platiť, že majetok maloletého je spojený s majetkom otca a na základe práva prírastku ho nadobúda ten, kto sa stane dedičom otca.

130. Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha I.

Istý otec ustanovil svojho emancipovaného syna za svojho jediného dediča a nariadil, že ak sa nestane jeho dedičom, jeho otrok sa má stať slobodným a má byť jeho dedičom. Syn sa domáhal prétorskej držby otcovho majetku z dôvodu dedenia, tvrdiac, že je nepríčetný, a takýmto spôsobom ho získal do vlastníctva. Labeo hovorí, že ak sa preukáže, že jeho otec bol v čase spísania závetu príčetný, syn bude jeho dedičom na základe závetu. Domnievam sa, že tento názor je nesprávny, pretože ak emancipovaný syn odmietne prijať majetok, ktorý mu bol daný závetom, okamžite prechádza na náhradného dediča; nemožno sa ani domnievať, že by konal v postavení dediča, ktorý sa domáha prétorskej držby podľa inej časti ediktu, aby sa vyhol využitiu svojich práv vyplývajúcich zo závetu. Paulus: "Proculus nesúhlasí s názorom Labea a prijíma názor Javolena."

131. Macer, O povinnostiach guvernéra, kniha I.

V prípade, že maloletý po prijatí dedičstva získa úplnú reštitúciu, božský Severus nariadil, že jeho spoludedič nie je povinný prevziať zodpovednosť za dlhy svojho podielu na dedičstve, ale že prétorská držba tohto podielu sa má udeliť veriteľom.

132. Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha I.

Antistius Labeo hovorí, že ak je dedič ustanovený nasledovne: "Nech sa stane mojím dedičom, ak zloží prísahu", nestane sa napriek tomu dedičom hneď, aj keď by mal zložiť prísahu skôr, ako vykoná nejaký úkon v tejto funkcii; pretože zložením prísahy sa má za to, že len prezradil svoj úmysel. Domnievam sa však, že konal v postavení dediča, ak zložil prísahu ako taký. Proculus zastáva rovnaký názor a taká je aj naša prax.

133. Ak je otrok ustanovený za dediča a je odcudzený po tom, ako mu jeho pán prikázal prijať dedičstvo, predtým, ako tak urobí, sa vyžaduje nový príkaz jeho druhého pána, a nie príkaz jeho starého pána.

134. Poznámky Marcella, O Pomponiových pravidlách.

Blázon nemôže na základe závetu nadobudnúť pre seba prospech z majetku, ak nie je nevyhnutným dedičom svojho otca alebo dedičom svojho pána; môže však nadobudnúť majetok prostredníctvom iného, ako napríklad prostredníctvom otroka alebo niekoho, koho má pod kontrolou.

135. Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha II.

Otrok dvoch pánov bol ustanovený za dediča a mal príkaz vstúpiť do majetku; ak tak urobil na príkaz jedného z nich a potom bol manumitovaný, mohol sa sám stať dedičom polovice uvedeného majetku tým, že do neho vstúpil.

136. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Z toho vyplýva, že ak by ten istý otrok dostal náhradu v nasledujúcich podmienkach: "Ak by sa nemal stať mojím dedičom, nech sa mojím dedičom stane ten a ten", náhradník bude z dedičstva vylúčený.

137. Ulpián, O edikte, kniha LXI.

Ak sa otrok v spoločnom vlastníctve stane nevyhnutným dedičom jedného, viacerých alebo všetkých svojich pánov, nemôže odmietnuť prijať dedičstvo žiadneho z nich.

138. Ten istý, Pravidlá, kniha I.

Ak je otrok v spoločnom vlastníctve ustanovený za dediča cudzou osobou a vstúpi do dedičstva na príkaz jedného zo svojich pánov; to ho medzitým nestáva dedičom väčšej sumy, než na akú má nárok jeho pán. Ak mu však ostatní páni neprikážu prijať dedičstvo, ich podiely mu pripadnú mlčky zo zákona.

139. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha V.

140. Ak je otrok ustanovený za jediného dediča, tak ako môže v tom istom čase vstúpiť do dedičstva na príkaz všetkých svojich pánov, tak môže doň legálne vstúpiť aj na príkaz každého z nich, a to v rôznom čase; pretože doň vstupuje často, má

sa za to, že tak robí z dôvodu pohodlnosti a z dôvodu práva svojich pánov, a nie na základe závetu, aby sa zabránilo poškodeniu práva jedného z nich neprímeraným náhlením druhého.

140. Ulpian, O edikte, kniha LX.

Pokiaľ je ustanovený dedič oprávnený byť prijatý do dedičstva, nie je tu miesto pre náhradníka, pretože nemôže nastúpiť, kým ustanovený dedič nebude vylúčený; výsledkom teda bude, že sa stane nevyhnutným prostriedok prétora, a to tak s ohľadom na odmietnutie úkonov dedičovi, ako aj na poskytnutie času náhradníkovi, pretože ten nemôže prijať dedičstvo alebo vykonať akýkoľvek úkon ako dedič v lehote, ktorú zákon poskytuje tomu, kto bol ustanovený. Ale náhradník ustanovený v treťom stupni, ak druhý dedič zomrie počas toho, ako sa prvý zamýšľa, môže sám dediť. Preto čakáme na každého z nich, aby na nich mohol prejsť majetok, potom, keď sa tak stane, čakáme počas predpísaného času, a ak v tomto čase strany nevstúpia do dedičstva alebo nevykonajú žiadne úkony ako dedičia, odmietneme im právo konať.

141. Paulus, O edikte, kniha LIX.

V súvislosti s rôznymi stupňami dedičov treba dodržiavať toto pravidlo, a to: ak sa predloží závet, prednostne sa prihliada na ustanoveného dediča; potom prejdeme na tých, ktorým patrí majetok zo zákona, aj keby bol len jeden dedič, ktorý má naň nárok podľa oboch hláv; toto poradie sa totiž musí dodržať, aby dedič mohol najprv odmietnuť majetok, ktorý mu bol zanechaný závetom, a potom ten, ktorý mu bol daný zo zákona. Rovnaké pravidlo platí aj pre prétorskú držbu, aby mohol dedič zo závetu odmietnuť majetok a ten, kto naň mal nárok zo zákona, z dôvodu dedenia zo zákona.

142. Ak je však strane, ktorej bude patriť nehnuteľnosť zo zákona, predpísaná podmienka, nemôže dospieť k žiadnemu záveru skôr, ako uplynie čas určený na splnenie podmienky. Preto treba povedať, že v tomto prípade, ak odpovie, že si neželá, aby mu pozostalosť patrila ani z jedného titulu, praetorská držba pozostalosti zosnulého sa udelí jeho veriteľom.

143. Ulpian, O edikte, kniha LXI.

Ak niekto vykúpi od nepriateľa otroka patriaceho inému a ustanoví ho za svojho dediča s darom slobody, prikláňam sa k názoru, že bude slobodný a nevyhnutný dedič poručiteľa. Lebo ten, keď mu udelil slobodu, oslobodil ho od záväzku a dal mu moc požívať právo postliminium, aby sa znova nestal otrokom tej strany, ktorej patril pred zajatím (lebo to by bolo mimoriadne zlé), ale aby mu umožnil ponúknuť svojmu bývalému pánovi cenu výkupného alebo mu zostať zviazaný, kým ju nebude môcť zaplatiť; toto ustanovenie bolo zavedené v prospech slobody.

144. Ak by bol otrok kúpený podľa tohto zákona, aby bol do určitej doby manumitovaný, a bol by ustanovený za dediča s udelením slobody, pozrime sa, či bude mať nárok na úľavu, ak odmietne prijať dedičstvo. Lepší názor je, že kým neuplynie

predpísaný čas, môže sa stať nevyhnutným dedičom poručiťa a nemôže odmietnuť dedičstvo; ak však tento čas uplynie, stáva sa potom nie nevyhnutným, ale dobrovoľným dedičom a môže ho odmietnuť rovnakým spôsobom, ako to môže urobiť ten, komu sloboda prináleží podľa podmienok poručníctva.

145. Ak by otrok dal svojmu pánovi peniaze, aby mohol byť manumitovaný, myslím si, že by mu mala byť všetkými prostriedkami poskytnutá úľava.

146. Prétor hovorí: "Ak by sa dedič mužského alebo ženského pohlavia dopustil činu, ktorým bol z majetku odňatý akýkoľvek majetok."

147. Ak by riadny dedič vyhlásil, že nie je ochotný ponechať si pozostalosť a odviezol akýkoľvek majetok, ktorý do nej patrí, nemá mať výsadu odmietnutia.

148. Pretor to nepovedal: "Ak by dedič niečo vzal", ale: "Ak by sa mužský alebo ženský dedič dopustil činu, ktorým bol z pozostalosti odňatý akýkoľvek majetok." Ak by teda dedič sám odňal nejaký majetok alebo spôsobil, aby sa tak stalo, bude sa uplatňovať edikt.

149. To, že niekto vzal majetok patriaci do pozostalosti, chápeme tak, že uvedený majetok ukryl, spreneveril alebo premrhal.

150. Pretor hovorí: "ktorým bol z pozostalosti odňatý akýkoľvek majetok", a edikt sa uplatní bez ohľadu na to, či bol odňatý jeden alebo viacero predmetov, alebo či daný majetok tvorí časť pozostalosti, alebo je s ňou spojený.

151. Osoba sa nepovažuje za osobu, ktorá vzala majetok, ak nekonala s podvodným alebo zlým úmyslom. Rovnako sa nepovažuje za toho, kto bol v omyle, pokiaľ ide o majetok, a nevedel, že patrí do dedičstva. Preto ak ju vzal bez úmyslu privlastniť si ju alebo spôsobiť škodu nehnuteľnosti, ale v domnienke, že jej nepatrí, treba konštatovať, že sa nemá za to, že si ju privlastnil pre vlastnú potrebu.

152. Tieto slová ediktu sa vzťahujú na toho, kto najprv vzal časť majetku a potom odmietol majetok; ak ho však najprv odmietol a potom si majetok privlastnil, pozrime sa, či sa edikt uplatní. Myslím si, že v tomto prípade je lepšie prijať názor Sabina, a to, že dedič bude zodpovedať veriteľom pozostalosti v rámci žaloby o krádež; ak totiž dedič odmietol pozostalosť, stáva sa potom zodpovedným z dôvodu trestného činu.

153. Paulus, O Plautiovi, kniha I.

Ak by bol dedič ustanovený takto: "Nech vstúpi do dedičstva v určitom čase, a ak by tak neurobil, nech ho nahradí iný", a prvý dedič zomrie pred vstupom do dedičstva, nikto nemôže pochybovať o tom, že náhradník nebude povinný čakať do posledného dňa určeného na prijatie.

154. Ten istý, O Plautiovi, kniha VII.

Ak niekto, kto nekoná ako dedič, ale ako syn svojho patróna, nachádzajúc sa v núdzi, požiadava o podporu slobodného človeka svojho patróna, niet pochýb, že tým nezasahuje do správy majetku svojho otca. Tento názor veľmi správne zastáva aj Labeo.

155. Ten istý, O Plautiovi, kniha XII.

Ak si dedič myslí, že mu bolo nariadené zaplatiť desať aurei, hoci v skutočnosti mu bolo nariadené zaplatiť päť, a on zaplatí desať, stane sa dedičom tým, že vstúpi do dedičstva.

156. Ak si však myslí, že mu bolo nariadené zaplatiť päť, hoci mu bolo nariadené zaplatiť desať, a zaplatí päť, nesplní podmienku. To však bude pre neho určitou výhodou, pretože ak by zaplatil zvyšok, bude sa mať za to, že podmienka bola splnená zaplatením zvyšných piatich aurei.

157. Ak slobodný človek slúži ako otrok v dobrej viere a vstúpi na pozemok na príkaz svojho domnelého pána, nestane sa zodpovedným.

158. Postavenie otroka, ktorý má byť oslobodený pod určitou podmienkou, je podobné tomu, keď mu dedič prikáže vstúpiť na nehnuteľnosť a on tak urobí po splnení podmienky, od ktorej závisí jeho sloboda, aj keď o tom nevie.

159. Ak bol otrok niekým ustanovený za dediča, existuje istá pochybnosť, či má právo na slobodu na základe vôle svojho pána, keď nevie, či podmienka, od ktorej závisí jeho sloboda, bola splnená, alebo nie; alebo ak bol majetok prijatý, či sa môže stať dedičom vstupom do neho. Julianus hovorí, že sa stane dedičom.

160. Marcellus, Digesty, kniha IX.

Titius bol ustanovený za dediča polovice majetku a omylom sa dožadoval vlastníctva len jeho štvrtiny. Pýtam sa, či takáto požiadavka nie je neplatná, alebo či sú všetky jeho práva zachované rovnako, ako keby štvrtina majetku nebola ním uvedená. Odpoveď znela, že podľa lepšieho názoru je takáto požiadavka neplatná a neúčinná, rovnako ako keby v prípade, keď bol účastník ustanovený za dediča polovice nehnuteľnosti, omylom prijal len jej štvrtinu.

161. Javolenus, Listy, kniha IV.

Ak si bol ustanovený za dediča jednej šestiny majetku pod určitou podmienkou a Titius, ktorého si nahradil, odmietne prevziať svoj podiel a ty prijmeš majetok na základe nahradenia a splní sa podmienka, na základe ktorej si mal nárok na šestinu, pýtam sa, či bude potrebné, aby si vstúpil do majetku, aby si nestratil svoju šestinu. Odpoveď znela, že nie je rozdiel, či sa do dedičstva vstúpi na základe substitúcie, alebo na základe prvého vymenovania; keďže v oboch prípadoch bude stačiť jediné prijatie. Preto šiesty diel, ktorý mi bol udelený pod podmienkou, patrí len mne.

162. Okrem toho, ak neprijmeš šestinu majetku, do ktorej si bol ustanovený za dediča, myslíš si, že prijatím na základe substitúcie budeš mať nárok na časť podielu Tícia? Nepochybujem o tom, že ak sa môžem stať dedičom prijatím podľa prvého vymenovania, bude v mojej moci buď odmietnuť, alebo si nárokovať akúkoľvek časť majetku, ktorú by som si želal.

163. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha VIII.

Môže vzniknúť pochybnosť, či po tom, ako som bol ustanovený za dediča na základe závetu osoby, ktorej majetok, aj keby zomrela zo zákona, by mi patril ako dedičovi zo zákona, môžem odmietnuť oba tituly k majetku súčasne z dôvodu, že majetok mi nepatril zo zákona, kým som ho odmietol ako odkázaný zo závetu. Je pravda, že sa rozumie, že som odmietol súčasne majetok odkázaný závetom a majetok udelený zo zákona, rovnako ako keby som chcel, aby mi tento druhý majetok patril, keď som vedel, že mi bol tiež odkázaný závetom; preto sa bude mať za to, že som najprv odmietol majetok zo závetu a týmto spôsobom som nadobudol majetok udelený zo zákona.

164. Ten istý o Quintovi Muciovi, kniha XXXV.

Dvaja bratia držali svoj majetok spoločne, jeden z nich, ktorý zomrel zo zákona, nezanechal žiadneho priameho dediča a jeho brat, ktorý ho prežil, odmietol byť jeho dedičom. Bola položená otázka, či sa tento druhý brat stal zodpovedným za dlhy pozostalosti, pretože používal spoločný majetok po tom, ako vedel, že jeho brat je mŕtvy. Odpoveď znela, že ak uvedený majetok nepoužíval preto, že chcel byť dedičom, nebol by zodpovedný. Preto si mal dať pozor, aby nevykonával vlastnícke právo na väčšiu časť majetku, než na akú mal nárok ako na svoj podiel.

165. Ulpián, O Lex Julia et Papia, kniha II.

Je stanovené, že vždy, keď sa majetok alebo čokoľvek iné nadobudne prostredníctvom nejakej osoby, ktorá je pod kontrolou inej osoby, táto osoba ho okamžite nadobúda a ani na okamih nezostáva vlastníctvom toho, kto ho nadobudol, a teda ho priamo získava oprávnená strana.

166. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha IV.

Ak by som bol ustanovený za jediného dediča viacerých podielov na majetku, nemôžem odmietnuť jeden podiel, ani nezáleží na tom, či mám alebo nemám náhradníka za uvedený podiel.

167. Myslím si, že to isté pravidlo sa uplatní aj vtedy, keď som bol ustanovený spolu s inými dedičmi alebo som bol ustanovený za dediča viacerých podielov, pretože prijatím jedného z podielov nadobudnem všetky, ak by boli odmietnuté.

168. Okrem toho, ak bol jeden z mojich otrokov absolútne ustanovený za dediča časti majetku a podmienne ustanovený za dediča inej časti, pričom má napríklad spoludediča, a vstúpi do majetku na môj príkaz a po jeho manudikácii sa splní podmienka, od ktorej závisí druhá časť majetku; lepší názor je, že prvú časť nenadobudnem ja, ale nasleduje samotný otrok. Všetko by totiž malo zostať v rovnakom stave ako v čase, keď sa splnila podmienka druhého podielu, aby ho mohol nadobudnúť ten, kto mal nárok na prvý podiel.

169. Preto si myslím, že ak otrok zostáva pod kontrolou svojho pôvodného pána, musí vstúpiť do majetku druhýkrát, ak by sa mala splniť podmienka; a keď sme uviedli, že dedič by mal vstúpiť do majetku len raz, vzťahuje sa to na samotného dediča osobne a neplatí to v prípade, keď sa majetok nadobúda zásahom iného.

170. Ulpián, O Lex Julia et Papia, kniha XIII.

Má sa za to, že ustanovený dedič vyjadril svoj súhlas aj v prípade substitúcie, kedykoľvek môže nadobudnúť majetok pre seba; ak by totiž zomrel, neprevedie substitúciu na svojho dediča.

171. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha XVI.

Ak by bol za dediča ustanovený otrok osoby, ktorá nie je schopná prijať na základe závetu, a pred vstupom do dedičstva by bol na príkaz svojho pána manumitovaný alebo odcudzený a nedopustil by sa žiadneho konania s cieľom vyhnúť sa zákonu, sám bude pripustený k dedičstvu. Ak však jeho pán môže prevziať len určitý podiel z dedičstva, rovnaké pravidlo sa uplatní aj na tú časť, ktorú nemôže prevziať na základe závetu. Vo všeobecnosti totiž nie je rozdiel v tom, kde je nastolená otázka, či niekto nemôže vziať nič na základe závetu, alebo môže vziať len časť dedičstva.

172. Ulpián, O Lex Julia et Papia, kniha XVIII.

Ak by sa od niekoho mlčky žiadalo, aby sa vzdal v prospech iného celého podielu na majetku, ktorého bol ustanovený za dediča, je zrejmé, že nemôže nič získať prírastkom, pretože sa nepovažuje za oprávneného na majetok.

173. Papinianus, Otázky, kniha XVI.

Ak sa nenarodené dieťa pominie a za dediča sa ustanoví emancipovaný syn alebo cudzinec, pokiaľ sa závet môže narušiť narodením dieťaťa, majetok nemožno previesť v súlade s podmienkami závetu. Ak sa však ukáže, že žena nebola tehotná, a kým je to neisté, syn, ktorý zostal v rodine, zomrie, rozumie sa, že bol dedičom; a či už je to emancipovaný syn alebo cudzinec, nemôže nadobudnúť dedičstvo, ak nevie, že žena nebola tehotná. Ak by teda žena skutočne bola tehotná, nebolo by nespravodlivé, keby syn, ktorý medzitým zomrel, nemohol svojmu dedičovi nič zanechať? Preto by sa synovi mala poskytnúť úľava podľa dekrétu, pretože bez ohľadu na to, či sa mu narodí brat, alebo nie, stále bude dedičom svojho otca. Z toho istého spôsobu uvažovania jasne vyplýva, že úľava by sa mala priznať aj osamostatnenému synovi, ktorý bude mať v oboch prípadoch určite nárok na vlastníctvo dedičstva.

174. Tá istá kniha, Otázky, kniha XXX.

Ak by niekto pod vplyvom strachu vstúpil do dedičstva, výsledkom bude, že keďže sa stane dedičom proti svojej vôli, môže mu byť udelená právomoc odmietnuť dedičstvo.

175. Ten istý, Názory, kniha VI.

Pannonius Avitus, keď pôsobil ako cisársky správca v Cilícii, bol ustanovený za dediča, ale zomrel skôr, ako sa o svojom ustanovení dozvedel. Jeho dedičia ako zástupcovia zosnulého podali žiadosť o úplnú reštitúciu, pretože v tejto funkcii nemohli prevziať majetok, na ktorý si teraz robil nárok jeho zástupca a na ktorý podľa prísneho výkladu zákona nemal nárok; Avitus totiž zomrel v lehote určenej na jeho prijatie. Marcellus v Knihe otázok uvádza, že božský Pius vydal opačné rozhodnutie s ohľadom na stranu, ktorá bola v Ríme ako člen veľvyslanectva, kde jeho syn, keďže bol neprítomný, nedokázal získať do vlastníctva majetok, ktorý pochádzal od jeho matky, a že bez ohľadu na tento rozdiel existoval dôvod na reštitúciu. Toto pravidlo by sa malo v záujme spravodlivosti uplatniť aj v tomto prípade.

176. Emancipovaný syn osoby obvinenej z vlastizrady, ktorý si je istý nevinou svojho otca, môže získať jeho majetok, kým prebieha vyšetovanie prípadu.

177. Je stanovené, že syn konal v postavení dediča, keď v čase svojej smrti vedel, že jeho matka zomrela bez závetu, a v kodicile žiada svojho dediča, aby manumitoval otroka patriaceho do majetku jeho matky a aby postavil pomník pre seba a svojich rodičov na pozemku, ktorý tvorí súčasť jej majetku.

178. Tá istá, stanoviská, kniha X.

Platí, že syn zasahuje do majetku svojho otca, ak sa zdá, že koná v postavení dediča, ak boli rodinné zväzky prerušené. Preto sa má za to, že syn, ktorý prijme majetok svojej matky a získa pozemok patriaci do majetku svojho otca, ktorého sa ujme, pričom si nie je vedomý, že je súčasťou majetku jeho matky, nestratil právo odmietnuť dedičstvo.

179. Bolo rozhodnuté, že zmiešané žaloby by mali byť priznané maloletým osobám, ktoré, ako bolo rozhodnuté, musia byť oslobodené od zodpovednosti za dlhy pozostalosti.

180. Paulus, Otázky, kniha I.

Osoba koná v postavení dediča, ktorý vyjadruje svoj úmysel prijať dedičstvo, aj keď sa nedotýka žiadneho majetku, ktorý je jeho súčasťou. Preto ak by si ponechal dom, ktorý akoby patril k pozostalosti, ale ktorý bol daný do zálohu a ktorého vlastníctvo bolo akýmkoľvek spôsobom v držbe pozostalosti, bude sa považovať za osobu konajúcu ako dedič. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak si ponechá v držbe akýkoľvek iný majetok ako súčasť dedičstva.

181. Scaevola, Otázky, kniha XIII.

Ak maloletý odmietne dedičstvo, musí sa poskytnúť úľava ním poskytnutým ručiteľom, ak by proti nim bola podaná žaloba z dôvodu nejakej zmluvy týkajúcej sa dedičstva.

182. Paulus, Názory, kniha XII.

Paulus zastáva názor, že dedičstvo nemožno nadobudnúť zásahom poručníka.

183. Uvádza tiež svoj názor, že ak vnuk vstúpi do majetku svojho otca, ktorý urobil závet, ktorým disponoval so svojím castrense peculium na príkaz svojho starého otca, nadobudne v prospech svojho starého otca všetko, s čím mohol jeho otec disponovať závetom; pretože kastrénsky majetok prestáva byť takýmto majetkom zmenou osôb.

184. To isté, názory.

Paulus zastáva názor, že ak sa preukáže, že syn, ktorý odmietol prijať dedičstvo po svojom otcovi, nadobudol uvedené dedičstvo zásahom kohokoľvek, môžu ho žalovať veritelia dedičstva, ako keby sa sám ujal jeho správy.

185. Ten istý, Názory, kniha XVII.

Syn pod otcovou správou sa oženil; jeho manželka zomrela a zanechala deti; a tie vstúpili do majetku svojej matky na príkaz svojho otca, a nie na príkaz svojho starého otca. Pýtam sa, či majetok nadobudol starý otec? Paulus odpovedá, že v súlade s uvedeným prípadom je právny úkon neplatný.

186. Ten istý, Rozhodnutia, kniha III.

Vždy, keď otec nariadi svojmu synovi, aby vstúpil do dedičstva, musí si byť istý, či je jeho syn dedičom časti alebo celého dedičstva, a tiež, či jeho právo vyplýva z vymenovania za dediča alebo zo substitúcie, alebo na základe závetu, alebo z dedenia.

187. V prípade, že otec alebo pán je nemý, je lepší názor, že ak bol syn alebo otrok ustanovený za dediča, môže mu prikývnutím nariadiť, aby vstúpil do dedičstva; za predpokladu, že má dostatočnú inteligenciu, ktorá mu umožní legálne nadobudnúť majetok, čo sa dá ľahšie zistiť, ak vie písať.

188. Nevoľník, ktorý je nemý a koná ako dedič na pokyn svojho pána, robí ho zodpovedným za dlhy pozostalosti.

189. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha III.

Tomu, kto odmieta prijať majetok žijúcej osoby, nie je zakázané vstúpiť na jej majetok alebo požadovať jeho prétorské vlastníctvo po jej smrti.

190. Paulus, Rozhodnutia, kniha IV.

Majetok možno odmietnuť nielen slovami, ale aj akýmkoľvek úkonom alebo iným prejavom vôle.

191. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha III.

Ak niekto, kto sa mylne domnieva, že je maloletý, hoci v skutočnosti dosiahol plnoletosť, koná ako dedič, jeho práva nebudú týmto omylom dotknuté.

192. Paulus, Dekréty, kniha III.

Clodius Clodianus po spísaní závetu neskôr ustanovil toho istého dediča iným závetom, ktorý bol spísaný tak, že nemal žiadnu platnosť ani účinok. Ustanovený dedič sa domnieval, že druhý závet je platný, a chcel na jeho základe vstúpiť do dedičstva, ale neskôr sa zistilo, že je neplatný. Papinianus rozhodol, že odmietol majetok udelený prvým závetom a nemôže

ho prijať podľa druhého závetu. Ja som zastával názor, že neodmietol prvý závet, keďže sa domnieval, že druhý je platný. Napokon sa rozhodlo, že Clodianus zomrel bez závetu.

193. Scaevola, Digesty, kniha XXVI.

Istá žena sľúbila Semproniovi v mene svojej vnučky, ktorú mala od Seia, svojej dcéry, peňažnú sumu ako veno a vyplatila mu určitú sumu ako úrok na výdavky na domácnosť. Potom zomrela, Seia bola jej dedičkou spolu s ďalšími osobami, proti ktorým Sempronius podal žalobu, a jednotliví dedičia zodpovedali za svoje podiely na majetku, medzi ktorými bola aj Seia, ktorá spolu s ostatnými dala Semproniovi záruku, že zaplatia sumu, o ktorej bol každý z nich odsúdený, s rovnakými úrokmi, aké zaplatila závetkyňa na výživu rodiny. Potom ostatní dedičia s výnimkou Seia odmietli majetok vďaka zhovievavosti cisára a ten celý pripadol Seiovi. Pýtam sa, či by mala byť priznaná prétorská žaloba proti Seiovi, ktorý bol teraz jediným dedičom a ako taký spravoval všetky záležitosti pozostalosti, na vymáhanie výšky podielov tých, ktorí vďaka zhovievavosti cisára mohli odmietnuť pozostalosť. Odpoveďou je, že žaloby týkajúce sa podielov tých, ktorí odmietli prijať dedičstvo, sa zvyčajne udeľujú proti strane, ktorá ho prijala a uprednostňuje splnenie záväzkov celého dedičstva.

194. Pomponius, Dekréty senátu, kniha I.

Aristo uviedol s odkazom na dekréty Fronta: Dve dcéry boli nevyhnutnými dedičkami svojho otca; jedna z nich odmietla prijať jeho majetok a druhá prevzala majetok svojho otca a bola pripravená zbaviť sa všetkých jeho záväzkov. Ctihodný prétor Cassius po vypočutí prípadu veľmi správne rozhodol, že prétorské akcie sa majú udeliť tej, ktorá prijala otcov majetok, ale druhej dcére, ktorá ho odmietla, sa majú odprieť.

Tit. 3. Akým spôsobom sa majú otvárať, skúmať a odpisovať závety.

195. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XVII.

Prétor sľubuje, že udelí privilegium preskúmať a opísať závet všetkým, ktorí si ho budú chcieť prezrieť alebo opísať. Je zrejmé, že toto povolenie udelí každému, kto si to želá buď vo svojom mene, alebo v mene iného.

196. Dôvod prijatia tohto ediktu je jasný, pretože bez súdnej autority nemožno vykonať ustanovenia závetu a ani súd nemôže zistiť pravdu v tých sporoch, ktoré vznikajú pri výklade závetov, inak ako preskúmaním a preskúmaním jazyka, ktorý je v nich obsiahnutý.

197. Ak niekto odmietne uznať svoju pečať, nebráni to otvoreniu závetu, ale stáva sa z tohto dôvodu podozrivým.

198. Ulpian, O edikte, kniha L.

Listina obsahujúca ustanovenia závetu nepatrí jednej osobe, teda dedičovi, ale je majetkom všetkých, ktorým bolo niečo odkázané; a v skutočnosti je to skôr verejná listina.

199. Správne sa hovorí, že je to závet, ktorý je právne dokonalý; nesprávne však nazývame závetmi aj niektoré listiny, ktoré sú sfaľšované, nezákonné, neplatné alebo porušené, a zvykneme označovať za závety aj také, ktoré sú chybné.

200. Platí, že čokoľvek bolo urobené s odkazom na závet, podlieha tým istým pravidlám ako samotný závet bez ohľadu na to, na akom materiáli bol napísaný; za predpokladu, že obsahuje poslednú vôľu zosnulého a samotný závet, ako aj jeho nahradenie, je zahrnuté do ediktu.

201. Ak si niekto želá predložiť niekoľko závetov, treba udeliť oprávnenie na predloženie všetkých.

202. Ak by existovali pochybnosti, či osoba, ktorej závet si niekto želá dať preskúmať alebo opísať, je živá alebo mŕtva, treba rozhodnúť, že o tom rozhodne pretor po náležitom vyšetrení, takže ak sa preukáže, že závetca žije, nedovolí preskúmať závet; v opačnom prípade môže žiadateľovi povoliť preskúmať písmo, pečate a všetko ostatné, čo patrí k listine a čo by si želal preskúmať.

203. Preskúmanie závetu zahŕňa aj jeho prezeranie.

204. Pretor nedovolí, aby sa kopíroval alebo skúmal dátum závetu alebo meno konzula, pod ktorého správou bol spísaný, aby sa zabránilo príležitosti na podvod; aj ich preskúmanie totiž môže poskytnúť materiál na spáchanie falšovania.

205. Môže pretor nariadiť, aby sa právomoc preskúmať alebo opísať závet udelila bezodkladne, alebo má poskytnúť čas na jeho predloženie osobe, ktorá ho má v držbe, ak si to želá? Lepší názor je, že má poskytnúť určitý čas, ktorý závisí od náročnosti komunikácie a vzdialenosti miesta.

206. Ak niekto nepopiera, že má závet v držbe, ale nedovolí, aby bol preskúmaný a opísaný, mal by byť k tomu všetkými prostriedkami donútený. Ak však popiera, že závet vlastní, treba povedať, že treba použiť interdikt, ktorý ustanovuje predloženie závetov.

207. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XVII.

Dedič je však oprávnený podať žalobu na vrátenie závetu, rovnako ako v prípade majetku patriaceho do dedičstva, a z tohto dôvodu môže podať žalobu na vynútenie predloženia závetu.

208. Ulpian, O edikte, kniha L.

Keď sa má závet otvoriť, je povinnosťou pretora požadovať, aby sa dostavili svedkovia a potvrdili svoje pečate,

209. Paulus, O Plautiovi, kniha VIII.

Alebo poprieť, že závet zapečatili; je totiž vhodné, aby sa posledná vôľa ľudí uskutočnila.

210. Ulpian, O edikte, kniha L.

Ak sa nájde väčšina svedkov, závet sa môže otvoriť a prečítať v ich prítomnosti.

211. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Ak by jeden zo svedkov nebol prítomný, závet sa mu musí poslať, nech je kdekoľvek, aby mohol potvrdiť svoju pečať. Bolo by totiž ťažké nútiť ho, aby sa na tento účel vrátil, pretože často nám spôsobuje veľké nepríjemnosti, keď nás za takýchto okolností odťahujú od našich záležitostí; a bolo by nespravodlivé, keby niekto utrpel škodu za to, že si splnil svoju povinnosť. Nezáleží ani na tom, či je neprítomný jeden alebo všetci svedkovia. Ak by sa stalo, že by boli všetci neprítomní a z toho či onoho dôvodu by bolo naliehavo potrebné otvoriť závet, prokonzul by sa mal postarať o to, aby sa otvoril v prítomnosti mužov s vynikajúcou povestou; a po tom, ako sa v ich prítomnosti opíše a preskúma, ho musia zapečatiť tie isté strany, pred ktorými sa otvoril, a potom ho poslať na miesto, kde sú svedkovia, aby mohli potvrdiť svoje pečate.

212. Ulpian, O edikte, kniha L.

Pretor nedovolí otvoriť zrkadlový závet, aj keď na ňom nie je žiadna doložka, ktorá by to zakazovala; napriek tomu, ak závetca zanechal svoj závet čiastočne zapečatený, môže ho pretor dovoliť otvoriť, ak sa preukáže naliežitý dôvod.

213. Paulus, O edikte, kniha XLV.

V prípade, že sa do prétorskej držby dostane majetok ženy v mene jej nenarodeného dieťaťa, mal by sa otvoriť zrkadlový testament, aby sa zistilo, komu bola zverená poručnícka starostlivosť o dieťa.

214. Ulpian, O Lex Julia et Papia, kniha XIII.

Ak existujú dva exempláre závetu a jeden z nich zostane nezapečatený, platí, že sa má otvoriť.

215. Ak je samotný závet odpečatený, niet pochýb, že sa má považovať za otvorený; nepýtame sa totiž, kto ho má otvoriť.

216. Ak by sa závet nepredložil alebo bol spálený, vyplýva z toho, že by sa mala poskytnúť úľava odkazovníkom; a to isté pravidlo platí, ak bol závet potlačený alebo skrytý.

217. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha XI.

Tak ako sa kodicil považuje za súčasť závetu, tak sa za súčasť závetu považuje aj pupilárna substitúcia.

218. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha XIII.

Ak niekto vyhotoví závet a zároveň jeho kópiu a kópia je otvorená, závet sa nepovažuje za otvorený; keď je však otvorený originál závetu, všetko ostatné je rovnako otvorené.

Tit. 4. Ak niekto odmietnutím svojho ustanovenia za závetného dediča získa vlastníctvo dedičstva na základe závetu alebo iným spôsobom.

219. Ulpian, O edikte, kniha L.

Prétor sa pokúša splniť vôľu zosnulých osôb a stavia sa proti ľstivosti tých, ktorí odmietnutím prijatia podľa závetu získavajú držbu majetku alebo jeho časti na základe intestácie; s cieľom oklamať odkazovníkov, ktorým by mohlo niečo patriť podľa závetu zosnulého, ak by majetok nezískali ab intestato; a sľubuje, že proti nim podá žalobu.

220. Nie je veľký rozdiel v tom, či dotyčná strana nadobudne majetok sama, alebo prostredníctvom niekoho iného; pretože nech by to urobila akýmkoľvek spôsobom, ak ho nenadobudne na základe závetu, je v pozícii, že ju môže postihnúť edikt prétora.

221. Má sa za to, že dedič opomenul využiť výhody poskytnuté mu závetom, kto, keď môže niekomu prikázať, aby vstúpil do dedičstva, to odmietne.

222. Ale čo ak jeho otrok, keď mu prikázal vstúpiť na pozostalosť, po prijatí príkazu ho neuposlúchne? Otrok však môže byť k tomu prinútený, a preto jeho pán spadá do pôsobnosti ediktu.

223. Ak však pán nebol svojím otrokom informovaný o jeho vymenovaní za dediča a on sám potom získa vlastníctvo majetku na základe dedenia; nebude zodpovedný podľa ediktu, ak nebude predstierať neznalosť týchto skutočností.

224. Ak je navrhovaný prípad taký, že tá istá strana bola v tom istom čase ustanovená za dediča a substitúta a zanedbala využiť svoje ustanovenie; vzniká otázka, či spadá do pôsobnosti ediktu. Domnievam sa, že nie, keďže poručiteľ, ktorý ho ustanovil za svojho náhradníka, mu udelil výsadu odmietnutia.

225. Ak niekto odmietne dedičstvo, stráca všetky práva, na ktoré môže mať nárok podľa závetu.

226. Ak sa deti podliehajúce právomoci svojho otca okamžite stanú dedičmi na základe jeho závetu, nie je dôvod, prečo by nemohli odmietnuť jeho pozostalosť. Ak však do neho následne zasiahnu, považujú sa za dedičov na základe závetu, pokiaľ sa nezdržia prijatia na základe neho a nedožadujú sa vlastníctva majetku na základe dedenia; v tomto prípade sa totiž na nich vzťahujú podmienky ediktu.

227. Ak je dedič ustanovený pod podmienkou a keďže ju môže splniť, neurobí tak, keď je podmienka taká, že závisí od súhlasu uvedeného dediča, a ten potom získa držbu majetku na základe dedenia, mal by byť zodpovedný podľa ediktu; z dôvodu, že podmienené ustanovenie tohto druhu by sa malo považovať za absolútne.

228. Keď strany, ktoré odmietli prijať na základe závetu, získajú majetok na základe dedenia, nepátrame po tom, či ho nadobudli do držby ako zákonní dedičia alebo nie, pretože na základe akéhokoľvek titulu môžu nadobudnúť držbu majetku alebo jeho časti, môžu byť žalovaní podľa ediktu za predpokladu, že ho nenadobudli na základe iného dôvodu; napríklad ak

niekto odmietne dedičstvo a nadobudne ho na základe poručníctva a je uvedený do držby s cieľom zbaviť sa poručníctva; alebo ak by ste uviedli, že získal držbu s cieľom zachovať pohľadávku; keďže v tomto prípade nemôže byť nútený odpovedať v žalobe podanej dedičmi. Preto sa edikt préтора uplatní vždy, keď niekto drží držbu ako zákonný dedič, alebo nadobudne majetok na základe dedičstva, alebo ho drží ako úžerník, predstierajúc, že má nejaký nárok na držbu na základe dedičstva; pretože bez ohľadu na to, akým spôsobom môže mať majetkový prospech z nadobudnutia majetku, musí zaplatiť odkazy.

229. Odkázaní dedičia však musia poskytnúť záruku, že v prípade, ak by bol dedič zbavený majetku na základe lepšieho titulu, odkazy mu budú vrátené; a aj keď strana nemusí mať majetok v držbe, ale konala v zlej viere, aby sa vyhla držbe, výsledkom je, že bude zodpovedná, rovnako ako keby vstúpila do majetku.

230. Za osobu, ktorá konala v zlej viere, aby sa vyhla držbe, sa považuje osoba, ktorá podvodne prevedie držbu na niekoho iného, aby odkazovníci a iné osoby, ktoré niečo dostali na základe závetu, boli zbavení toho, čo im bolo odkázané.

231. Bola položená otázka, či sa nemá považovať za konajúceho v zlej viere ten, kto, aby sa vyhol tomu, že je v držbe, sa jej podvodne vzdá po tom, ako ju určitý čas držal; alebo či je zodpovedný aj ten, kto to urobil so zlým úmyslom, aby sa vyhol získaniu držby na prvom mieste. Labeo hovorí, že sa mu zdá, že ten, kto sa vyhol získaniu držby na prvom mieste, nie je menej vinný ako ten, kto sa jej podvodne vzdá po tom, čo ju získal. Toto je jeden z prevládajúcich názorov.

232. Ak niekto podvodne odmietne dedičstvo, aby mohlo pripadnúť zákonnému dedičovi, bude zodpovedný za žalobu podanú dedičmi.

233. Ten istý, O Sabinovi, kniha VII.

Hoci toho, kto sa vzdá majetku za zaplatenie peňažnej sumy, nemožno považovať za toho, kto prevzal úlohu dediča, napriek tomu by sa proti nemu mala podať žaloba, ako v prípade osoby, ktorá po odmietnutí prijať majetok na základe závetu získa jeho vlastníctvo na základe dedenia, ako uviedol božský Hadrián v reskripte. Z tohto dôvodu ho budú môcť žalovať odkazovníci a iní oprávnení z dedičstva.

234. Ale či sa má žaloba podať proti nemu hneď na začiatku a potom sa má obrátiť na dediča; alebo máme zmeniť poradie? Spravodlivejší sa mi zdá názor, že konanie by sa malo najprv začať proti vlastníkovi dedičstva, najmä ak je pre neho jeho vlastníctvo výhodné.

235. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Ak dostaneš peniaze od substitúta za to, že sa vzdáš nároku na dedičstvo, a on vstúpi do toho istého, možno pochybovať o tom, či sa má žaloba priznať odkazovníkom. Domnievam sa, že ak by sa aj substitút vzdal svojho nároku z dôvodu, že majetok mu pripadne zo zákona, a nadobudol by ho do vlastníctva, zodpovední budete obaja; a žaloba bude priznaná v prospech toho, komu bol odkaz zverený, proti tomu, koho z vás sa rozhodne žalovať.

236. Ulpian, O edikte, kniha L.

V prípade, že by dedič nedostal žiadne peniaze, ale odmietne prijať podľa závetu, pretože chce udeliť milosť buď náhradníkovi, alebo zákonnému dedičovi, bude dôvod na uplatnenie Ediktu? Bolo by pre neho neúnosné, keby mohol zabrániť vykonaniu závetu zosnulého; a preto ak sa jasne preukáže, že sa tak stalo s cieľom poškodiť odkazovníkov? aj keď nedostal žiadne peniaze, ale tento čin bol podnietený prílišnou zaujatosťou? treba povedať, že bude existovať dôvod na spravodlivú žalobu proti strane, ktorá je v držbe dedičstva.

237. Veľmi správne sa zastáva názor, že vždy, keď niekto chce poskytnúť láskavosť inému, ktorý sa odmietnutím dedičstva stane dedičom, a neodmietol by ho, ak by nemal v úmysle poskytnúť láskavosť, a najmä ak tak urobil s cieľom zabrániť vykonaniu závetu, treba v tomto prípade povedať, že žaloba bude podaná proti tomu, kto má dedičstvo v držbe, avšak s tým rozdielom, že ak boli prijaté peniaze, dedič odmietol dedičstvo, môžeme za týchto okolností povedať, že žaloba by mala byť podaná proti nemu; ale ak konal zaujato a s cieľom oklamať tých, ktorým bolo niečo odkázané, držiteľ majetku by mal byť žalovaný pretorskou žalobou.

238. Hoci sa zdá, že prétor má na mysli ustanovených dedičov, predsa sa toto ustanovenie vzťahuje aj na iné osoby; napríklad ak existuje odkazovník, ktorý bol poverený dôverou, a on svojím podvodným konaním spôsobí, že pozostalosť bude odmietnutá, mala by sa proti nemu podať žaloba.

239. Ak niekto predá svoje právo na dedičstvo, má sa za to, že zostáva v jeho držbe a že nekonal podvodne, aby sa vyhol držbe.

240. Marcellus, Digesty, kniha XII.

Za ospravedlneného sa považuje patrón, ktorý odmieta ustanovenie za dediča, keď ho jeho slobodník ustanovil za dediča iným spôsobom, než mal byť. Ak by totiž jeho otrok bol ustanovený za jediného dediča majetku a z dôvodu nejakej nehody by na príkaz svojho pána nemohol doň vstúpiť, môže beztretno odmietnuť prijať majetok, ktorý mu bol daný závetom.

241. Ulpian, O edikte, kniha L.

Z dôvodu, že strana, ktorá má majetok v držbe na základe závetu, môže byť žalovaná, ak sa vzdá svojich práv vyplývajúcich zo závetu, vznikla otázka, či môže byť prinútená k platbe, ak sa ich zrejme vzdala v súlade s vôľou závetcu. Napríklad muž ustanovil brata za svojho dediča a potom vyhotovil kodícil, v ktorom požiadal brata, aby v prípade, že mu majetok prípadne zo zákona, splnil poručnícky záväzok v prospech určitých osôb; a preto by sa malo zväziť, či po tom, ako sa vzdal svojich práv zo závetu a získal vlastníctvo majetku z dôvodu dedenia, bude voči poručiteľom zodpovedný. Julianus v tridsiatej prvej knihe Digest uvádza, že v prvom rade ho možno prinútiť, aby zaplatil odkazy, a potom, keď budú vyrovnané, ak by niečo zostalo z troch štvrtín majetku, možno od neho požadovať, aby sa zbavil poručníctva. Ak však odkazy vyčerpajú tri štvrtiny pozostalosti, potom sa z trustu nevyplatí nič, pretože zákonný dedič musí mať štvrtinu nezmenšenú. Preto bol Juliánom ustanovený poriadok, že najprv sa majú splniť odkazy a zo zvyšku sa má vyplatiť poručníctvo s tým, že štvrtina má zostať nedotknutá. Domnievam sa, že by sa mal prijať názor Juliana, aby v prípade odmietnutia dedičstva podľa závetu, aby ho bolo možné získať ab intestato, bola strana všetkými prostriedkami nútená vyplatiť odkazy, a to z toho dôvodu, že závetca, ktorý mu zanechal poručníctvo, ktoré sa má vyplniť v prípade dedenia podľa závetu, ho neoprávnil na odmietnutie dedičstva za takýchto okolností.

242. Ak je však zrejme, že ho poručiteľ na to výslovne splnomocnil, nestane sa zodpovedným podľa ediktu, pretože využil privilégium, ktoré mu poručiteľ udelil. Ak mu však závetca v rámci závetu výslovne neudelil privilégium odmietnuť dedičstvo, treba postupovať podľa poradia predpísaného Juliánom.

243. Čo však máme povedať v prípade, keď sa závetom zanecháva dedičstvo a v prípade dedenia poručníctvo tej istej osobe a okrem toho sa poručníctvo zanecháva iným osobám? Máme sa riadiť tým istým poradím, ktoré stanovil Julianus, alebo máme podriaďiť príspevku všetkých poručníkov, akoby si boli rovní? Lepším názorom je zistiť, či je veľký rozdiel v tom, či sa dedič stane zodpovedným podľa ediktu, alebo nie; ak sa totiž stane zodpovedným, treba uprednostniť tých, ktorým bolo niečo zanechané závetom; ale ak sa tak nestane, pretože vôľou poručiteľa bolo udeliť mu privilégium dediť ab intestato, alebo preto, že bol prijatý z iného dôvodu, ktorý v súlade s tým, čo sme uviedli vyššie, nie je v rozpore s ediktom, treba povedať, že všetci poručitelia by mali prispievať, ako keby boli všetci postavení na rovnakú úroveň.

244. Pretor nesľubuje, že vyhovie žalobe bez rozdielu, ale len vtedy, keď sa preukáže náležitý dôvod; ak by totiž zistil, že pôvodcom tohto opatrenia bol poručiteľ a sám dovolil dedičovi dediť ab intestato, alebo ak by zistil, že na odmietnutie dedičstva bol iný vážny dôvod, nevyhovie odkazovníkom žalobe proti nemu.

245. Taktiež ak by prétor zistil, že majetok patrí inému, žalobu neprizná, ak na rozhodnutie prétora nemá vplyv podozrenie z tajnej dohody.

246. Ak však osoba, ktorá môže byť zbavená majetku, má v držbe nejakú jeho časť a vzdá sa jej držby bez toho, aby sa dopustila podvodu, je lepší názor, že prestáva byť zodpovedná za žalobu.

247. Aký čas teda máme zohľadniť pri skúmaní toho, či je v držbe alebo nie? Mal by sa zohľadniť čas, keď došlo k pripojeniu vydania.

248. Je zrejmé, že ak je niekto v držbe majetku z neprevzatej pozostalosti a uplynula lehota štyroch rokov, nepochybne možno proti nemu podať žalobu podľa tohto oddielu ediktu, a to z dôvodu, že odmietol prevziať na základe závetu, aj preto, že je v držbe na základe dedenia, a vlastne aj preto, že sa stal bezpečným na základe premlčania z dôvodu uplynutia štyroch rokov.

249. Ak je patrón ustanovený za dediča na podiel z dedičstva, na ktorý má nárok, a spolu s ním je ustanovený spoludedič, a on odmietne ustanovenie na svoj podiel, pretože to, čo mu patrí, už bolo vyčerpané, a spoludedič tiež odmietne svoj podiel; a potom patrón získa držbu celého dedičstva ab intestato, na základe zákona; Celsus v šestnástej knihe Digest hovorí, že proti nemu by mala byť podaná rovnaká žaloba, aká mohla byť podaná proti spoludedičovi Titiovi, a že postačí, ak patrón získa pre seba celý podiel, na ktorý mal zákonný nárok. To je však správne len v prípade, že spoludedič je v spolčení s patrónom, pretože inak ho nemožno nútiť, aby vyplatil dedičstvo, keďže nie je zakázané, aby niekto odmietol dedičstvo, ak tak urobí bez toho, aby sa dopustil podvodu.

250. Lepší názor je, že tento edikt sa vzťahuje aj na praetorskú držbu pozostalosti v rozpore s ustanoveniami závetu, takže v prípade, že sa strana ujme držby pozostalosti v rozpore so závetom, musí zaplatiť odkazy deťom a rodičom, a ak by sa jej nepodarilo získať držbu pozostalosti a nadobudla by ju z dôvodu dedenia, môže byť donútená zaplatiť všetko, čo by zaplatila, keby získala držbu pozostalosti v rozpore so závetom.

251. Ak bola otrokovi udelená sloboda pod podmienkou, že zaplatí desať aurei, a dedič sa vzdá svojich práv vyplývajúcich zo závetu, otrok nebude oslobodený, ak sa táto podmienka nesplní.

252. Marcellus, Digesty, kniha XII.

Istý muž ustanovil za svojich dedičov Tícia a Maevia a odkázal Ticiovi sto aurei, pričom obaja sa vzdali svojich práv zo závetu a vstúpili do dedičstva ako zákonní dedičia. Titius nemôže riadne podať žalobu o vrátenie dedičstva. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak závetca odkázal dedičstvo obom dedičom.

253. Ulpian, O edikte, kniha L.

Ak sa osoba stane dedičom pod podmienkou zaplatenia desiatich aurei alebo pod akoukoľvek inou podmienkou, ktorá spočíva buď v tom, že niečo dá, alebo urobí, a dedič, ktorý sa vzdal svojich práv vyplývajúcich zo závetu, získa vlastníctvo majetku na základe dedenia, treba zväžiť, či sa má alebo nemá poskytnúť úľava tomu, v prospech koho bola podmienka stanovená. Lepší názor je, že nemá nárok na oslobodenie, pretože nie je dedičom.

254. Paulus, O edikte, kniha XLV.

Ak však strany ešte majú čas na splnenie podmienky, nebude zodpovedný podľa tejto časti ediktu.

255. Ulpian, O edikte, kniha L.

V prípade, že ten, kto sa vzdal svojich práv zo závetu, nie je sám, ale spolu s ďalšou stranou má v držbe majetok, Julianus veľmi správne hovorí, a jeho názor schvaľuje Marcellus, že spravodlivá žaloba by mala byť priznaná aj proti nemu v prospech odkazovníkov, pretože by nemal namietat', pretože úkon ustanoveného dediča ho poškodzuje, keďže z neho mal aj on prospech. To je však správne, ak osoba, ktorá sa vzdáva svojich práv zo závetu, za to nedostala žiadne peniaze, pretože potom bude zodpovedať za celú sumu.

256. Ak boli odkazy zanechané na plnenie ustanoveným dedičom v prospech náhradníkov a uvedení ustanovení dedičia, ako aj náhradníci získali vlastníctvo majetku z dôvodu dedenia, potom ako sa vzdali svojich práv zo závetu, božský Pius v reskripte uviedol, že ustanovení dedičia môžu čestne odmietnuť vyplatiť odkazy odkázané náhradníkom; môžu totiž veľmi správne odmietnuť vyplatiť akýkoľvek odkaz alebo poručenie náhradníkovi, ktorý si ho nárokuje, ak mohol slobodne vstúpiť do dedičstva a získať všetok majetok, ktorý k nemu patril, bez toho, aby požadoval oslobodenie od poručenia.

257. Ak sú dvaja dedičia, z ktorých jeden bol ustanovený a druhý nahradený, a obaja po tom, ako sa vzdali svojich práv zo závetu, získajú vlastníctvo pozostalosti ab intestato; vzniká otázka, či môžu byť obaja donútení zaplatiť odkazy a či je každý z nich povinný zaplatiť tie odkazy, ktorými bol poverený, alebo či majú obaja zaplatiť odkazy spoločne. Myslím si, že by sa malo vyhovieť žalobe v prospech dedičov proti každému z nich o zaplatenie všetkých odkazov; ale zvažme, či je každý z nich povinný zaplatiť tie odkazy, ktorými bol poverený on sám, alebo aj tie, ktorými bol poverený druhý dedič. Predpokladajme tiež, že dedičstvo mal v držbe len ustanovený dedič: bude zodpovedný za žalobu o zaplatenie odkazov, ktorými bol poverený on, alebo bude zodpovedný aj za tie, ktorými bol poverený náhradník? Je potrebné konštatovať, že bude zodpovedný len za odkazy, ktorými bol poverený náhradník, v prípade, že by sa dedičstvo dostalo do rúk dedičov ustanovených na základe závetu z dôvodu zlej viery náhradníka, keď neboli vyplatené žiadne peniaze; ak totiž náhradník dostal nejaké peniaze, mal by byť žalovaný on sám. Okrem toho, ak je v držbe pozostalosti len náhradník a ustanovený dedič by ju odmietol vzhľadom na to, že dostal peňažnú sumu, hovoríme, že on bude zodpovedať svojim odkazovníkom a

náhradník svojim; ak však neboli vyplatené žiadne peniaze, vyhovieme žalobe proti náhradníkovi. Ak sú však obe strany vo vlastníctve, lepší názor je, že každá z nich bude zodpovedná svojim odkazovníkom.

258. Javolenus, Listy, kniha VII.

Ak mi bol ten istý majetok odkázaný na vydanie tak ustanoveným, ako aj náhradným dedičom, a títo, keď sa vzdali svojich práv zo závetu, majú majetok v držbe zo zákona, celý odkaz mi prináleží od oboch; napriek tomu, ak som ho získal od jedného, nemôžem ho vymáhať od druhého, preto môžem postupovať proti ktorémukoľvek z nich.

259. Ulpian, O edikte, kniha L.

V tomto prípade vznikla aj otázka týkajúca sa udelenia slobody, či je správne, aby ich udelili obaja dedičia, keď ich vykonaním bol poverený ten, ktorý bol ustanovený, ako aj náhradník. Lepší názor je, že účinnými sa stávajú tak tie, ktoré boli priame, ako aj tie, ktoré boli udelené v zastúpení.

260. Je stanovené, že dedič každého, kto sa vzdal svojich práv vyplývajúcich zo závetu, aby získal vlastníctvo majetku na základe dedenia, je zodpovedný v konaní, ktoré podali odkazovníci, za vymáhanie celej sumy; konanie sa totiž skôr týka vymáhania majetku než sankcie, a preto je žaloba večná. To však neplatí, ak je dedič žalovaný z dôvodu zlej viery poručiteľa, pretože vtedy možno proti nemu podať žalobu o majetok, ktorý sa dostal do jeho rúk.

261. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XVII.

Aj v prípade, že by sa dedič nedostal do vlastníctva celého majetku alebo jeho veľkej časti na základe dedenia, ale len veľmi malej časti toho, za čo bol ustanovený, a tiež v prípade, že drží len jeden predmet, ktorý k nemu patrí, bude zodpovedný podľa tohto ediktu.

262. Ten istý, týkajúci sa testamentov; O edikte mestského prátoru, kniha II.

Aj keď, správne povedané, jeden článok sa nechápe ako súčasť majetku.

263. Tamže, O provinčnom edikte, kniha XVII.

Nie je to totiž nespravodlivé, keďže osoba túto nepríjemnosť znáša vlastnou vinou,

264. Ten istý, O testamentoch; O edikte mestského prátoru, kniha II.

Pretože na základe dedičného práva si môže nárokovať na majetok osoba, ktorá má v držbe jediný predmet, ktorý k nemu patrí, nemožno pochybovať o pravdivosti toho, čo sme uviedli.

265. Ten istý, O provinčnom edikte, kniha XVII.

Ak by niekto po tom, čo sa vzdal svojich práv zo závetu, nemal byť vo vlastníctve celého majetku, sú odkazovníci vylúčení; každý by totiž mal mať možnosť slobodne odmietnuť aj výnosné dedičstvo, hoci týmto spôsobom môžu byť zrušené odkazy a udelenia slobody. V súvislosti s majetkom odkázaným v poručníctve však bolo ustanovené, že ak by ustanovený dedič odmietol prijať majetok, môže byť k tomu donútený príkazom prétora a odovzdať ho oprávneným osobám v poručníctve; túto výhodu však nemajú tí, ktorým boli jednotlivé články odkázané v poručníctve, rovnako ako ju nemajú legáti.

266. Tá istá kniha o testamentoch; O edikte mestského prétora, kniha II.

Ak dvaja určení dedičia, ktorí sa obaja vzdali svojich práv zo závetu, získajú vlastníctvo nehnuteľnosti na základe dedenia, potom sa v súlade s prétorským zákonom budú obaja považovať za tých, ktorí vstúpili do nehnuteľnosti na základe závetu, a proti každému z nich bude možné podať žalobu o jeho príslušný podiel.

267. Mali by sme poznamenať, že prospech z Lex Falcidia musí byť priznaný dedičovi, proti ktorému je žaloba priznaná v prospech odkazovníkov podľa tejto časti ediktu.

268. To isté; O provinčnom edikte, kniha XVII.

Okrem toho, ak bol patrón ustanovený za dediča celej pozostalosti a zrieknutím sa svojich práv zo závetu získa držbu ab intestato, mal by mať vždy nárok na prospech z podielu, ktorý mu prináleží a ktorý by získal, keby vstúpil do pozostalosti na základe závetu.

269. Ulpián, Spory, kniha IV.

Ak bol ten istý majetok zanechaný rôznym osobám a jeho vydaním boli poverení tak ustanovený dedič, ako aj náhradník, nemajú nárok na vymáhanie obaja uvedení odkazovníci, ale len ten, ktorý ho dostal od ustanoveného dediča.

270. Julianus, Digesty, kniha XXVII.

Ak by môj syn bol svojou matkou ustanovený za dediča a ja, ktorý som sa vzdal svojich testamentárnych práv, by som sa domáhal držby dedičstva v mene uvedeného syna, mala by byť proti mne podaná žaloba v prospech odkazovníkov, rovnako ako keby som bol sám ustanovený za dediča a po tom, čo som sa vzdal svojich práv zo závetu, by som získal držbu majetku z dedičstva na základe dedenia.

271. Tá istá kniha, Digest, kniha XXXI.

Kde bolo do závetu vložené nasledujúce ustanovenie: "Nech sa Titius stane mojím dedičom, a ak sa Titius stane mojím dedičom, nech sa Maevius stane mojím dedičom"; a Titius, ktorý sa vzdal svojich práv zo závetu, získa držbu majetku ako dedič zo zákona, nemalo by sa žiadosti o vrátenie majetku vyhovieť proti nemu v prospech Maevia za podiel na majetku, na ktorý by mal nárok, keby sa Titius nevzdal svojich dedičských práv. Keďže dedič získava vlastníctvo majetku, keď sa vzdá testamentárnych práv, musia sa brať do úvahy odkazy a udelenia slobody, pretože inak ich nemôže udeliť inak ako dedič. Pretor však nemôže zasiahnuť, ak sa s majetkom nakladá takýmto spôsobom, pretože závetca je vinný za to, že odkázal časť majetku pod takouto podmienkou, hoci ho mohol odkázať absolútne.

272. Preto, ak sa do závetu vloží toto ustanovenie: "Nech je Titius mojím dedičom, a ak sa niekto z uvedených osôb, ktoré som ustanovil, stane mojím dedičom, nech je Stichus slobodný a môj dedič", a Titius, ktorý sa vzdal svojich práv podľa závetu, získa vlastníctvo majetku, pretor nemôže Stichovi zaručiť slobodu, ani mu nemôže vyhovieť žalobe o vrátenie majetku.

273. Ak niekto spíše závet takto: "Nech je Titius mojím dedičom, a ak by sa Titius nestal mojím dedičom, nech je mojím dedičom Maevius, a ak sa niektorý z dedičov, ktorých som predtým ustanovil, stane mojím dedičom, odkazujem sto aurei Maeviovi, ak by sa nestal mojím dedičom". Titius sa vzdal svojich práv vyplývajúcich zo závetu a nadobudol vlastníctvo majetku zo zákona a vzniká otázka, či by sa žaloba o vrátenie majetku mala priznať Maeviovi, v ktorého moci bolo nadobudnúť ho celý tým, že doň vstúpil na základe substitúcie. Bolo rozhodnuté, že Maevius by bol oprávnený na žalobu, pretože mu nič nebránilo, aby mal dobrý dôvod nezapojiť sa do záležitostí pozostalosti.

274. Ulpian, O edikte, kniha XLVI.

V prípade, že za dediča bol ustanovený syn, ktorý je pod kontrolou svojho otca, a tiež dcéra, emancipovaný brat, ktorý bol prepustený, získal vlastníctvo majetku v rozpore so závetom. Týmto spôsobom dedičia nadobudli majetok svojho otca na základe závetu a vyplatili všetky odkazy. Dcéra sa však so svojím bratom o veno nerozdelila, keďže sa rozhodlo, že má nárok na svoj podiel na majetku ako ustanovená dedička.

275. Paulus, O edikte, kniha LX.

Ak sa poručenec vzdá svojich testamentárnych práv na základe podvodných vyhlásení svojho poručníka a získa majetok ako zákonný dedič, žaloby o vrátenie dedičstva by sa mali podávať proti poručencovi, ale len v rozsahu, v akom majetok nadobudol. Čo však v prípade, ak by nadobudol vlastníctvo pozostalosti spolu s inou osobou?

276. Mnohé authority si myslia, že toto pravidlo by sa malo dodržiavať len vo vzťahu k mladíkovi, ktorý dosiahol dospelosť, a že by mal byť zodpovedný len za podiel z pozostalosti, ktorý je v jeho držbe; aj keď prétor udeľuje žalobu proti nemu rovnako, ako keby nadobudol pozostalosť.

277. Celsus, Digesty, kniha XVI.

Človek, za ktorého bol nahradený jeho vlastný otrok, mu prikázal vstúpiť na nehnuteľnosť. Ak to urobil s cieľom vyhnúť sa zaplateniu dedičstva, musí ho zaplatiť celé, a to jednak z dôvodu, že je dedičom, jednak preto, že po tom, ako sa vzdal svojich práv zo závetu, má na základe substitúcie v držbe pozostalosť s výnimkou časti vyhradenej falckým zákonom.

278. Papinianus, Otázky, kniha XVI.

Julianus hovorí, že ak otec nariadil svojej dcére, ktorá bola ustanovená za jeho zástupkyňu, aby prijala dedičstvo; bude na základe podmienok ediktu nútený zaplatiť dedičstvo, ktoré mu bolo uložené, keďže jeho dcéra bola nahradená namiesto svojho otca a ten nemal právo voľby. Ak však rôzne odkazy predstavujú viac ako tri štvrtiny dedičstva, musia sa zohľadniť predovšetkým tie, ktoré boli uložené dcére, pretože otcovi sa bude pripisovať podvod, ak po odmietnutí jemu udelenej cti uprednostní ustanovenie iného za dediča z dôvodu výhod, ktoré mu z toho môžu vzniknúť.

279. Julianus si myslí, že ak otec, ktorý je dosadený za svoju dcéru, vstúpi do dedičstva, nebude sa dopúšťať zlej viery, pretože sa nepovažuje za to, že by niekto dosadil otca za svoju dcéru proti vôli rodiča, ale preto, aby mal možnosť urobiť voľbu.

280. Ten istý, Názory, kniha VI.

Ak matka nahradí svojho syna, ktorý nedosiahol vek puberty, je dôvod na uplatnenie ediktu, ak po tom, ako sa vzdala svojich testamentárnych práv, získa vlastníctvo majetku svojho syna na základe zákona. Rovnaké pravidlo platí, ak by bola ustanovená za dediča a zároveň za náhradníka svojho syna.

281. Za brata sa nepovažuje ten, kto spadá pod terras ediktu, pokiaľ ide o dedičstvo, kto neemancipoval svojho syna, ktorý bol na základe závetu svojho brata nahradený chlapcom mladším ako plnoletý; ale získa prostredníctvom neho držbu majetku z dedičstva na základe závetu.

282. Žaloba v prospech odkazovníkov bude priznaná dekrétom prétora proti osobe, ktorá nebola ustanovená za závetného dediča, ak sa zúčastnila na podvodnej dohode s ustanovenými dedičmi s cieľom získať výlučnú držbu dedičstva zo zákona.

283. Marcianus, Trusty, kniha IV.

Ak pán predá otroka, ktorého ustanovil za svojho dediča a ktorý bol sám poverený poručníctvom, a urobí to skôr, ako mu nariadi vstúpiť do dedičstva, mal by poručníctvo zrušiť, pretože získaním ceny otroka získal aj hodnotu dedičstva.

284. Ak je strana ustanovená za dediča a je vyzvaná, aby vydala nehnuteľnosť, a po tom, ako sa vzdala svojich testamentárnych práv, získa držbu nehnuteľnosti zo zákona, nie je pochýb o tom, že môže byť prinútená vydať nehnuteľnosť a tiež odkazy a iný majetok zanechaný v poručníctve, ako aj vykonať akékoľvek udelenie slobody priamo, ako aj nepriamo. Ak je však povinný manumovať otrokov patriacich iným osobám, mal by ich vykúpiť a ten, komu bol majetok odovzdaný, ako aj ten, kto sa ho vzdáva, sa musia podieľať na strate.

285. Ulpianus, Trusty, kniha V.

Ak niekto, kto sa vzdal svojich práv zo závetu, získa vlastníctvo majetku na základe dedenia, musí otrokom darovať slobodu, ani tento úkon toho, kto odmieta prijať podľa závetu, ich nemôže poškodiť, pretože sa stávajú jeho slobodnými.

286. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha III.

Ak dedič, ktorý sa vzdal svojich práv zo závetu, získa držbu majetku ako kupujúci alebo z dôvodu vena, alebo darovania, alebo z akéhokoľvek iného titulu okrem titulu dediča alebo držiteľa, nebude zodpovedný za žalobu podanú odkazovníkmi.

Titul. 5. O silanských a klaudiánskych dekrétach senátu, podľa ustanovení ktorých nemožno otvárať závety.

287. Ulpían, O edikte, kniha XXX.

Keďže žiadna domácnosť nemôže byť bezpečná, ak otroci nie sú nútení pod nebezpečenstvom života chrániť svojich pánov nielen pred osobami patriacimi k jeho rodine, ale aj pred cudzími ľuďmi, boli prijaté určité dekréty senátu s odkazom na to, aby v prípade násilnej smrti ich pána boli všetci otroci patriaci do domácnosti vystavení verejnému mučeniu.

288. Do pomenovania pán sa zahŕňa osoba, ktorá má vlastnícke právo k otrokom, aj keď užívacie právo k nim môže patriť inej osobe.

289. Ak niekto vlastní otroka v dobrej viere, ale v skutočnosti je slobodný, nie je zahrnutý do apelatíva pán; nie je ním ani ten, kto má len užívacie právo k otrokovi.

290. Otroka daný do zálohu sa, pokiaľ ide o smrť dlžníka, v každom ohľade považuje za otroka, ktorý nebol daný do zálohu.

291. Do pomenovania otroci sú zahrnutí aj tí, ktorí sú odkázaní pod určitou podmienkou; zatiaľ totiž patria dedičovi, a keďže po splnení podmienky mu prestávajú patriť, vyplýva z toho, že zatiaľ by sa nemali považovať za súčasť jeho majetku. Treba povedať, že rovnaké pravidlo platí aj v prípade otroka, ktorý má byť pod určitou podmienkou slobodný.

292. Zachoval sa reskript božského Pia Jubentiovi Sabinovi, ktorý sa vzťahuje na otroka, ktorému bezpodmienečná sloboda prináležala na základe podmienok trustu; z toho je zrejmé, že pri mučení otroka, ktorý má nárok na slobodu na základe trustu, sa nemá používať prílišný zhon, a lepší názor je, že sa nemá trestať z dôvodu, že žije pod jednou strechou s porúčiteľom, ak sa nezúčastnil na trestnom čine.

293. Je potrebné povedať, že ten, kto má len podiel na vlastníctve otroka, je tiež zahrnutý v prívlastku pán.

294. Synovia pod otcovskou kontrolou a iné deti, ktoré sú v moci svojho otca, sú tiež zahrnuté v apelatíve pán; pretože Silanský dekrét senátu sa vzťahuje nielen na hlavy rodín, ale aj na deti.

295. Čo však povieme, ak deti nepodliehajú moci svojho otca? Marcellus v dvanástej knihe Digest vyjadruje v tejto veci neistotu. Myslím si, že dekrét senátu treba vykladať čo najliberálnejšie, aby sa vzťahoval aj na deti, ktoré nie sú pod otcovskou kontrolou.

296. Nemyslíme si, že dekrét senátu sa vzťahuje na prípad syna, ktorý bol daný na adopciu, aj keď sa môže vzťahovať na adoptívneho otca.

297. Dekrét Senátu sa neuplatňuje v prípade, keď je zabitý mladík, ktorý je na výchove.
298. Mučenie sa nesmie vykonávať na otrokoch matky, ak bol zabitý syn alebo dcéra.
299. Scaevola veľmi správne hovorí, že tam, kde bol otec zajatý nepriateľom a jeho syn bol zabitý, treba otrokov otca podrobiť mučeniu a potrestať ich. Schvaľuje, aby sa to robilo aj po smrti otca, ak bol syn zabitý skôr, ako sa stal riadnym dedičom.
300. Scaevola tiež hovorí, že možno jednotne tvrdiť, že v prípade, keď bol syn ustanovený za dediča a bol zabitý pred vstupom do dedičstva, môžu byť otroci podrobení mučeniu a potrestaní, aj keď boli bezpodmienečne odkázaní alebo manumitovaní. Lebo hoci aj keby žil a stal sa dedičom, otroci by mu nepatrili, preto keď zomrie, keďže dedičstvo aj udelenie slobody zaniknú, domnieva sa, že existuje dôvod na uplatnenie dekrétu senátu.
301. Ak je otec zabitý, malo by sa mučenie uplatniť na otrokoch syna, ak tvoria súčasť castrense peculium? Lepší názor je, že synovi otroci by mali byť vystavení mučeniu a podrobení trestu, aj keď syn nie je pod kontrolou svojho otca.
302. V prípade vraždy muža a jeho manželky by sa mali ich otroci podrobiť mučeniu, hoci, správne povedané, otroci muža nepatria manželke, ani jej otroci nepatria jemu, ale z dôvodu, že obe skupiny otrokov sú zmiešané a existuje len jedna domácnosť, senát rozhodol, že sa má uložiť trest, ako keby otroci patrili rovnako obom.
303. Ale v prípade, že bola zabitá manželka alebo manžel, senát nenariadil, aby boli otroci svokrovcov vystavení mučeniu. Marcellus však v dvanástej knihe Digest veľmi správne hovorí, že to, čo bolo stanovené v súvislosti s otrokmi manžela, platí aj pre otrokov svokra.
304. Labeo uvádza, že pod pojmom "zabitý" sa rozumejú tí, ktorí boli usmrtení násilím alebo zavraždení; napríklad podrezaním hrdla, uškrtaním, zhodením z nejakej výšky, úderom kameňom alebo palicou alebo zbavení života použitím akejkoľvek inej zbrane.
305. Ak je človek zabitý napríklad jedom alebo iným prostriedkom, ktorý je zvykom používať tajne, tento dekrét senátu sa nebude vzťahovať na pomstu za jeho smrť; a to z toho dôvodu, že otroci sú potrestaní vždy, keď nepomáhajú svojmu pánovi proti každému, kto sa voči nemu dopustil násilia, keď sú toho schopní. Čo by však mohli vykonať proti tým, ktorí zákerne využívajú jed alebo iný spôsob tohto druhu?
306. Je zrejmé, že dekrét senátu sa bude vzťahovať na prípady, keď sa jed podáva násilne.

307. Preto vždy, keď sa použije taká sila, ktorá zvyčajne spôsobuje smrť, treba konštatovať, že je dôvod na uplatnenie Dekrétu Senátu.

308. Ale čo ak bol pán usmrtený jedom, a nie násilím, zostane tento čin bez trestu? V žiadnom prípade. Lebo hoci sa nemôže uplatniť Silaniov dekrét senátu, ani mučenie a trest na tých, ktorí sú pod jednou strechou, predsa len každý, kto o čine vedel alebo bol jeho účastníkom, musí byť potrestaný a do pozostalosti možno vstúpiť a závet otvoriť ešte pred mučením.

309. Ak si niekto sám na sebe položí násilné ruky, nie je síce dôvod na uplatnenie dekrétu senátu; napriek tomu treba jeho smrť pomstiť. Ak napríklad spáchal čin v prítomnosti svojich otrokov a tí mu mohli zabrániť, mali by byť potrestaní, ale ak mu nemohli zabrániť, budú oslobodení od zodpovednosti.

310. Ak niekto na seba položí násilné ruky nie z výčitiek svedomia za nejaký zločin, ktorý spáchal, ale preto, že je unavený životom alebo nemôže znášať bolesť, spôsob jeho smrti nebráni tomu, aby sa jeho závet otvoril a prečítal.

311. Treba tiež poznamenať, že ak sa nezistí, že človek bol zabitý, jeho otroci by nemali byť mučení. Preto musí byť pozitívne zistené, že účastník vďačí za svoju smrť zločinu, aby sa mohol uplatniť dekrét senátu.

312. My však pod pojmom mučenie rozumieme nielen to, že boli postavení pred otázku, ale každé vyšetovanie a obhajobu, ktoré sa môžu uskutočniť pri vyšetovaní smrti pána.

313. Opäť platí, že tento dekrét senátu trestá bez výnimky všetkých otrokov, "ktorí žijú pod jednou strechou"; ale tí, ktorí nie sú pod jednou strechou, ale v tom istom susedstve, nebudú potrestaní, ak nevedeli o zločine.

314. Uvažujme, čo treba rozumieť pod pojmom "pod tou istou strechou"; či to znamená v tých istých múroch, alebo mimo nich, v tom istom ohradení, v tom istom byte, alebo v tom istom dome, alebo v tej istej záhrade, alebo v celom sídle. Sextus hovorí, že sa často rozhodovalo, že kdekoľvek sa otroci nachádzali, ak mohli počuť hlas svojho pána, budú potrestaní rovnako, ako keby boli pod tou istou strechou; hoci niektoré osoby majú hlasy hlasnejšie ako iné a všetkých nemožno počuť z toho istého miesta.

315. V súvislosti s tým sa zdá, že božský Hadrián v jednom reskripte uviedol aj toto: "Kedykoľvek môžu otroci poskytnúť pomoc svojmu pánovi, nemali by uprednostňovať svoju vlastnú bezpečnosť pred jeho. Okrem toho otrokyňa, ktorá je v tej istej miestnosti so svojou pani, jej môže poskytnúť pomoc, ak nie telom, tak určite krikom, aby ju počuli tí, čo sú v dome, alebo susedia; a to je zrejmé, aj keby tvrdila, že jej vrah hrozil smrťou, ak bude kričať. Mala by teda podstúpiť trest smrti, aby si ostatní otroci nemysleli, že sa majú radiť o svojej bezpečnosti, keď je ich pán v nebezpečenstve."

316. Tento reskript obsahuje mnoho ustanovení, pretože nešetří nikoho, kto je v tej istej miestnosti, a neospravedľňuje otroka, ktorý sa bojí smrti, a vyžaduje, aby otroci privolali pomoc svojim pánom krikom.

317. Ak je pán zabitý počas pobytu na jednom zo svojich majetkov na vidieku, bolo by krajne nespravodlivé, keby všetci otroci, ktorí sú v tom susedstve, boli vystavení mučeniu a trestu, ak je uvedený majetok veľmi veľký. V takom prípade postačí, ak sa mučeniu podrobia tí, ktorí boli s ním, keď bol údajne zabitý, a ktorí sa zdajú byť podozriví zo spáchania vraždy alebo z toho, že o nej vedeli.

318. Ak bol pán zavraždený počas cesty, treba potrestať otrokov, ktorí boli s ním v čase, keď prišiel o život, alebo tých, ktorí boli s ním a dali sa na útek. Ak však s ním v čase, keď bol zabitý, nikto nebol, tieto dekréty senátu sa neuplatňujú.

319. Do tejto kategórie nepatrí otrok mužského alebo ženského pohlavia, ktorý ešte nedosiahol vek pohlavnej dospelosti, lebo jeho vek si zaslúži ospravedlnenie.

320. Máme otrokovi, ktorý ešte nedosiahol pohlavnú dospelosť, udeliť odpustok len s ohľadom na trest, alebo sa to týka aj mučenia? Lepší názor je, že otrokovi, ktorý nedosiahol vek puberty, sa nemá spôsobiť mučenie; okrem toho sa bežne dodržiava zvyk, že nepľnoletých nemožno mučiť, ale iba zastrášovať alebo bičovať prútom či koženým remeňom.

321. Ospravedľňujú sa otroci, ktorí získali pomoc bez podvodného úmyslu; ak by totiž niekto predstieral pomoc alebo by ju priniesol len kvôli vzhľadu, nebude mu to na úžitok.

322. Má sa za to, že otrok poskytol pomoc svojmu pánovi nielen vtedy, keď ho uchránil pred ujmou, teda keď mohol vynaložiť svoju silu do tej miery, aby ho zachránil, ale aj vtedy, keď napriek tomu, že urobil všetko, čo mohol, nedokázal zabrániť zabitiu svojho pána; napríklad vtedy, keď kričal s cieľom získať pomoc alebo zastránil osoby, ktoré útočili na jeho pána, alebo keď zhromaždil dav ľudí, alebo sa postavil svojím telom medzi nich a svojho pána, alebo mu poskytol ochranu iným spôsobom prostredníctvom svojho tela.

323. Nie vždy sa však má za to, že otrok, ktorý kričí, pomohol svojmu pánovi; veď čo, ak sa, keď mohol odvrátiť nebezpečenstvo od neho, rozhodol kričať zbytočne? Nepochybne by mal byť potrestaný.

324. Ale čo ak by boli otroci zranení, keď chránia svojho pána? Treba povedať, že by mali byť ospravedlnení, ak si nespôsobili zranenia úmyselne, aby sa vyhli trestu; alebo ak nedostali zranenia dostatočne vážne na to, aby im zabránili ešte pomáhať svojmu pánovi, ak by si to želali.

325. Ak pán, ktorý bol smrteľne zranený, prežije určitý čas bez toho, aby sa sťažoval na niektorého zo svojich otrokov, aj keby boli s ním pod jednou strechou, treba ich ušetriť.

326. Kallistratos, O súdnych vyšetrovaniach, kniha V.

Božský Marcus Commodus v reskripte Pizovi uviedol nasledovné: "Keďže sa pred tebou, drahý Piso, dokázalo, že Július Donát sa po tom, čo ho znepokojil príchod zbojníkov, uchýlil do svojho vidieckeho domu a bol zranený, a potom, keď vykonal závet, prejavil náklonnosť k svojim otrokom, ani jeho úcta k nim, ani starostlivosť o dediča by nemali dovoliť, aby sa potrestali tí, ktorých sám pán oslobodil."

327. Ulpian, O edikte, kniha L.

Ak otrok, ktorý trpel vážnou chorobou, nemohol poskytnúť svojmu pánovi pomoc, musí mu byť poskytnutá úľava.

328. Ak niekto počas umierania povie, že ho zabil jeho otrok, musí platiť, že pánovi sa nemá veriť, ak toto vyhlásenie urobil v okamihu smrti, ak sa to nedá dokázať inak.

329. Ak by manžel zabil svoju manželku alebo manželka zabila svojho manžela v noci, keď boli spolu v spálni, otroci nebudú podliehať trestu podľa dekrétu senátu; ak však počuli výkriky a neposkytli pomoc, budú potrestaní, a to nielen ak patria manželke, ale aj ak patria manželovi.

330. Ak však manžel zabije svoju manželku pristihnutú pri cudzoložstve; z dôvodu, že on sám je ospravedlnený, treba konštatovať, že jeho otroci, ako aj otroci jeho manželky, sú oslobodení od zodpovednosti, ak sa nebránili svojmu pánovi, keď sa snažili o spravodlivé odškodnenie za krivdu.

331. Ak je napadnutých niekoľko pánov, ktorí vlastnia spoločného otroka, a otrok pomáha len jednému z nich, má byť ospravedlnený, alebo má byť dokonca potrestaný za to, že nepomáhal všetkým? Lepší názor je, že by mal byť potrestaný, ak mohol pomáhať všetkým, ale pomáhal len jednému. Ak však nemohol pomáhať všetkým súčasne, musí byť ospravedlnený, pretože poskytol pomoc len jednému, pretože by bolo kruté tvrdiť, že ak otrok nemohol chrániť dvoch svojich pánov, že sa dopustil zločinu, pretože sa rozhodol chrániť len jedného z nich.

332. Preto ak by otrok patriaci manželke pomáhal skôr svojmu manželovi než svojej panej, alebo naopak, treba povedať, že by mal byť ospravedlnený.

333. Ospravedlnení musia byť tí otroci, ktorí v čase, keď bol ich pán alebo pani zavraždení, boli zatvorení bez zlého úmyslu z ich strany, takže nemohli vybehnúť von s cieľom poskytnúť pomoc alebo zadržať tých, ktorí spáchali vraždu. Nezáleží ani na tom, kto ich zatvoril, za predpokladu, že sa tak nestalo úmyselne, aby im zabránil priniesť pomoc. Pod pojmom "zatvorení" sme rozumeli aj to, kde sú spútaní, za predpokladu, že boli spútaní takým spôsobom, že sa nemôžu uvoľniť a poskytnúť pomoc.

334. Ospravedlnení sú aj tí, ktorí sú neschopní z dôvodu veku.

335. Aj hluchý otrok má byť zaradený medzi tých, ktorí sú nemohúci alebo ktorí nežijú pod jednou strechou; pretože tak ako tí druhí nemôžu nič počuť pre vzdialenosť, tak tí prví nemôžu nič počuť pre svoje postihnutie.

336. Aj slepý otrok si zaslúži ospravedlnenie.

337. Rovnako musíme vyňať aj nemého otroka, ale len vtedy, ak by mohol poskytnúť pomoc svojím hlasom.

338. Niet žiadnych pochybností o tom, že treba vyňať otrokov, ktorí sú šialení.

339. Ak niekto vedome prijme alebo podvodom ukryje mužského alebo ženského otroka, ktorý patril zosnulému a ktorý podlieha trestu z dôvodu, že mu v čase spáchania zločinu neposkytol pomoc, je v rovnakom postavení, ako keby sa dopustil zločinu, ako to predpisuje zákon prijatý so zreteľom na vrahov.

340. Ak je otrok povinný z dôvodu stipulácie a prezradí, kto spáchal vraždu jeho pána, a z tohto dôvodu je nariadené, aby bol za odmenu prepustený na slobodu, žaloba založená na stipulácii sa stipulantovi nepriznáva, pretože by sa nepriznala, ak by bol otrok vystavený trestu. Ak však otrok nežil so svojím pánom pod jednou strechou, žaloba založená na stipulácii sa prizná veriteľovi na náhradu odhadovanej hodnoty otroka.

341. Ale vzťahuje sa to len na otroka, ktorý zrejme uviedol alebo dokázal, kto spáchal zločin, ak to urobil dobrovoľne; alebo sa sem zahrnie aj ten, kto pri obvinení hodil zodpovednosť za zločin na iného? Lepší názor je, že nárok na odmenu má ten, kto sa dobrovoľne prihlásil s obvinením.

342. Aj tí otroci, ktorí by inak nemohli získať slobodu, napríklad tam, kde boli predaní pod podmienkou, že nikdy nebudú manumitovaní, sa môžu stať slobodnými na základe takéhoto aktu, pretože to prispieva k verejnemu blahu.

343. Trest sa musí uložiť aj otrokom, ktorí boli manumitovaní z vlastnej vôle, rovnako ako ostatným otrokom.

344. Mučenie a trest sa musia uložiť aj každému otrokovi, ktorý sa pred otvorením závetu svojho zavraždeného pána alebo pani dá na útek a o ktorom sa potom, keď sa závet otvorí, zistí, že mu bola ponechaná sloboda, rovnako ako ostatným otrokom. Je totiž úplne spravodlivé, aby láskavosť ich pánov nestála v ceste ich pomste, a čím viac sa otrok tešil ich priazni, tým vážnejší trest si za svoj zločin zaslúži.

345. Ediktom sa ustanovuje, že ak niečo odkázala závetom osoba, o ktorej sa hovorí, že bola zabitá, nikto, kto o tom vie, nesmie otvoriť, prečítať alebo opísať závet skôr, ako budú otroci mučení a vinníkovi bude uložený trest v súlade s dekrétom senátu; inak sa prevíni zlou vierou.

346. Za otvárajúceho závet sa považuje ten, kto ho otvorí bežným spôsobom, či už je zapečatený, alebo nie je upevnený šnúrou, ale je len uzavretý.

347. Výraz "otvoriť" musíme chápať tak, že sa zakazuje otvárať závet v prítomnosti kohokoľvek, verejne alebo tajne; zakazuje sa totiž každý druh otvárania.

348. Ak niekto, kto nevedel o vražde, otvorí závet, nemal by byť zodpovedný podľa tohto ediktu.

349. A ak by vedel o smrti poručiťa, ale neotvorí závet v zlej viere, tiež nebude zodpovedný, alebo ak to urobí z neskúsenosti, alebo z rustikálnosti nevie o existencii Ediktu prétora, alebo dekrétu senátu.

350. Ak niekto neotvorí závet bežným spôsobom, ale prestrihne šnúru, ktorou je zviazaný, bude ospravedlnený, pretože nie je vinný zo zlej viery ten, kto neotvorí samotný závet.

351. Ak sa neotvorí celý závet, ale len jeho časť, treba povedať, že osoba, ktorá ho otvorí, spadá pod podmienky ediktu, pretože je len malý rozdiel, či sa otvorí celý závet, alebo len jeho časť.

352. Ak niekto otvorí kodicil, ale neotvorí závet, stáva sa zodpovedným podľa ediktu, pretože kodicil tvorí súčasť závetu.

353. Existuje dôvod na vykonanie ediktu bez ohľadu na to, či je otvorený závet platný, alebo nie.

354. To isté pravidlo sa vzťahuje na tie záležitosti, ktoré sa týkajú zámeny, ak sa tvrdí, že bol zabitý maloletý muž alebo žena.

355. Keď jedna osoba otvorí závet a druhá ho verejne prečíta a tretia ho odkopíruje, všetci tí, ktorí tieto veci urobili samostatne, budú zodpovední podľa Ediktu.

356. Tento edikt sa vzťahuje nielen na testamentárne, ale aj na intestátne dedičstvá, aby sa zabránilo tomu, že niekto vstúpi do dedičstva alebo sa bude dožadovať prétorskej držby majetku, ktorý mu patrí, skôr, ako sa na otrokoch vykoná mučenie, aby dedič nemohol zatajiť zločin svojich otrokov vo svoj prospech.

357. Scaevola veľmi správne hovorí, že ktokoľvek prenesie na svojho dediča právo podať prétorské žaloby, ak by náhodou zomrel skôr, ako vstúpi do majetku, a malo by sa zistiť, že tak neurobil preto, lebo sa obával, že sa stane zodpovedným podľa dekrétu senátu a ediktu.

358. Ak by som nariadil splniť nejakú podmienku v čase od určitého dňa do mojej smrti a dedičia by ju nespĺnili z nevedomosti, a z dôvodu, že takáto nevedomosť existovala, by sa závet nemohol otvoriť bez toho, aby sa na nich nevzťahoval trest podľa dekrétu senátu; dedičom by sa mala poskytnúť úľava, aby mohli podmienku splniť.

359. Ak existuje iná prekážka ako obava z porušenia dekrétu senátu, ktorá bráni vstupu do dedičstva alebo otvoreniu závetu, tá, ktorá vyplýva z dekrétu senátu, ak existuje, nebude pre dediča žiadnou výhodou; ako napríklad, ak manželka zavraždeného bola tehotná alebo sa dokonca predpokladalo, že je v takomto stave, a z tohto dôvodu nemohol ustanovený dedič vstúpiť do dedičstva.

360. Papinianus, Názory, kniha VI.

Istý muž ustanovil svoje posmrtné deti za svojich dedičov a v prípade, že by sa žiadne nenarodili, nahradil svoju manželku, a vraj ho zabil jeho otroci a jeho manželka zomrela; dedičia ženy požiadali, aby im bol majetok pridelený na základe nahradenia. Vyjadril som názor, že by mali byť vypočutí len vtedy, ak sa preukáže, že manželka nebola tehotná, a odmietol som vstúpiť do dedičstva z dôvodu dekrétu senátu. Ak by však zomrela počas tehotenstva, nebolo by možné podať sťažnosť, že im bola spôsobená akákoľvek ujma.

361. Ulpián, O edikte, kniha L.

Domnievam sa, že do ediktu sú zahrnutí aj nevyhnutní dedičia, ak zasahujú do obchodov s majetkom.

362. Prétor nedovoľuje, aby sa za týchto okolností požadovala držba majetku; a ja si myslím, že edikt sa vzťahuje na všetku prétorskú držbu.

363. Majetok patriaci k panstvu sa nekonfiškuje, ak sa nepreukáže, že hlava domácnosti bola zabitá a že dedič vstúpil na panstvo skôr, ako boli otroci postavení pred otázku a potrestaní.

364. Ak niekto zomrie v dôsledku nedbanlivosti alebo zrady lekára, možno vstúpiť do jeho majetku; povinnosť pomstiť jeho smrť však pripadá dedičovi.

365. Paulus, O edikte, kniha XLVI.

Aj keby bol vrah dobre známy, treba mučiť, aby sa odhalil pôvodca zločinu. Okrem toho treba všetkými prostriedkami vypočúť samotného vraha a potrestať aj ostatných otrokov.

366. Hoci sa otroci nesmú mučiť s výnimkou prípadov, keď je ich pán obvinený zo smrteľného zločinu; predsa sa však môže správne vykonať mučenie aj vtedy, keď je obvinený dedič, či už cudzí, alebo riadny dedič.

367. Ak sa jeden z dvoch pánov nedostaví, spoločne držaní otroci majú byť podrobení výsluchu, aby sa zistilo, čo sa mu stalo; mučia sa totiž skôr preto, aby sa zistilo niečo v súvislosti s osudom pána, ktorý sa nedostavil, než aby sa pomstila jeho smrť alebo aby sa získali informácie, ktoré by mohli usvedčiť prítomného pána z hrdelného zločinu.

368. V prípade, že bol pán napadnutý, ale nie zabitý, dekrét senátu nič nestanovuje, pretože sám môže potrestať vlastného otroka.

369. Ten istý, O silanskom dekréte senátu.

A v tomto prípade bude požívať mimoriadnu výsadu vo vzťahu k svojmu slobodníkovi.

370. Tamže, O edikte, kniha XLIX.

V Pisonskom dekréte senátu sa ustanovuje, že: "V prípade, že sa slobodník stane slobodným, je potrebné, aby bol slobodný: "Ak otrok podlieha nejakému trestu a má byť potrestaný, predávajúci vráti kupujúcemu cenu, ktorú za neho zaplatil." Senát to uzákonil, aby sa predišlo akejkoľvek ujme, ktorá by vznikla kupujúcemu.

371. Ak je zabitý syn pod otcovskou kontrolou, ktorý urobil testamentárne dispozície so svojím castrense peculium, treba nepochybne tvrdiť, že za týchto okolností majetok zosnulého prípadne štátnej pokladnici, ak jeho dedičia vstúpili do jeho majetku a nepomstili jeho smrť; rovnako ako v podobnom prípade prepadne aj majetok hlavy domácnosti.

372. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XVII.

Keď majetok zosnulého skonfiškuje štátna pokladnica, pretože jeho smrť nebola vyzdvihnutá, poskytne sa proti nemu žaloba v prospech odkazovníkov a všetky udelenia slobody otrokom sa zdokladujú; to znamená takých, ktoré sú vyňaté z ustanovení dekrétu senátu.

373. Paulus, O Silanskom dekréte senátu.

Ak je vydedený syn zabitý skôr, ako sa zapíše dedičstvo po jeho otcovi, treba prihliadať na to, čo sa stane, aby v prípade prijatia dedičstva otroci nepatrili inému; ak by sa však závet stal neplatným, treba prijať opatrenia rovnako, ako keby bol syn ich pánom, pretože by mu patrili, keby žil.

374. Konštitúciou božského Trajána bolo stanovené, že slobodní, ktorých zosnulý manumitoval, môžu byť postavení pred otázku.

375. Tryphoninus, Disputácie, kniha II.

Rovnaké pravidlo sa bude vzťahovať na tých, ktorí získali právo nosiť prstene.

376. Paulus, O silanskom dekréte senátu.

Ak bol otrok odkázaný poručiteľom, ktorý bol zavraždený, a prétor rozhodne, že mal právo na slobodu za odmenu, treba povedať, že jeho slobode nemožno zabrániť.

377. Venuleius Saturninus, O verejných žalobách, kniha II.

Počas Tavrovho a Lepidovho konzulátu bola dekrétom senátu stanovená päťročná lehota na začatie trestného konania v prípade, že sa v rozpore s dekrétom senátu otvorila závetná listina človeka, o ktorom sa tvrdilo, že ho zabili jeho otroci, toto ustanovenie sa však vzťahuje len na cudzincov; podľa toho istého dekrétu senátu totiž tí, ktorí podliehajú trestu za parricidu, môžu byť vždy obžalovaní bez ohľadu na uplynutie času.

378. Marcianus, O verejných obžalobách, kniha XI.

Otroci, ktorí nedosiahli vek pohlavnej dospelosti, sú vyňatí z pôsobnosti Silaniovoho dekrétu senátu. Poslanec Trebius Germanus však nariadil potrestať otroka, ktorý nedosiahol vek puberty, a to nie bezdôvodne, pretože chlapec bol len veľmi málo pod týmto vekom a v čase, keď bol zabitý, spal pri nohách svojho pána a neskôr neprezradil, že bol zavraždený. Keďže sa preukázalo, že mu nemohol pomáhať, bolo tiež isté, že potom mlčal; a rozhodlo sa, že chlapcov mladších ako vek puberty

možno podľa dekrétu senátu oslobodiť od zodpovednosti len vtedy, ak boli len pod jednou strechou so svojim pánom, ale ak boli takíto otroci hlavnými aktérmi alebo spolupáchateľmi zločinu a boli v takom veku, že chápali, čo robia (aj keď možno nedosiahli vek puberty), nemali by byť oslobodení od zodpovednosti za vraždu svojho pána viac ako za čokoľvek iné.

379. Marcianus, O informátoroch.

Ak náhradníci pomstia smrť poručiteľa, má sa na nich previesť dedičstvo? Papinianus hovorí, že nie, lebo trest prvého stupňa by nemal byť odmenou druhého.

380. Ak bol odkaz odkázaný dedičovi ustanovenému na časť majetku a ten nepomstil smrť zosnulého, božský Severus a Antoninus v reskripte stanovili, že ho treba zbaviť časti majetku, ktorá mu bola odkázaná.

381. Majetok odkázaný závetom, ako aj majetok pochádzajúci zo zákonnej dedičskej postupnosti sa musí odňať dedičom, ktorí zanedbali pomstu za smrť zosnulého (aj keď vystupujú ako patróni), hoci môžu mať nárok na dedičstvo ako priami dedičia.

382. Marcellus, Digesty, kniha XII.

Ak bol pán zabitý jedným zo svojich otrokov a otrok, ktorý bol v spoločnom vlastníctve zosnulého a inej strany, odhalil zločinca, mal by byť oslobodený z dôvodu priazne, ktorá mu prináleží na slobode, ale partnerovi by mal byť vyplatený jeho podiel z hodnoty otroka.

383. Modestinus, Pravidlá, kniha VIII.

Otrokov treba najprv podrobiť mučeniu, a ak sa priznajú, potom ich treba vypočúvať, aby sa zistilo, na čí podnet spáchali zločin.

384. Ten istý, Pravidlá, kniha IX.

Nie je zakázané sťažovať sa na nevhodný testament a zároveň pomstiť smrť odsúdeného. Tento názor vyslovil Paulus.

385. Tamže, Pandekty, kniha VIII.

Keď je pán napadnutý, jeho otroci sa mu majú pokúsiť pomôcť zbraňou a rukami, výkrikmi a zásahom svojho tela. Ak by niekto neposkytol pomoc, keď je toho schopný, bude z tohto dôvodu zaslúžene vystavený trestu.

386. Papinianus, Názory, kniha II.

Dedičovi, ktorý začína trestné stíhanie za otrávenie, sa nezakazuje vybavovať neodkladné záležitosti týkajúce sa pozostalosti, ak si zachová všetky dôkazy a potvrdenia o spáchanom trestnom čine.

387. Ten istý, Názory, kniha VI.

Čas na uplatnenie nároku na vlastníctvo majetku pozostalosti sa nesmie odkladať z dôvodu akejkoľvek otázky vyplývajúcej z otravy; a nárok sa môže riadne uplatniť, kým dôkaz o trestnom čine ešte nie je ukončený. Senát rozhodol inak v prípade, keď sa tvrdilo, že pána zabil jeho otroci, pretože bolo potrebné, aby sa sloboda uvedených otrokov neudelila hneď, aby mohli byť vystavení mučeniu. Vnučka, ktorá sa domáhala vlastníctva majetku svojej starej mamy, keďže vedela, že bola zabitá, nepomstila jej smrť. Rozhodlo sa, že zverený majetok, ktorý stará matka dlhovala svojej vnučke na základe závetu inej osoby, by sa nemal odpočítat' od majetku starej matky, keď ho skonfiškovala finančná správa, pretože zlá viera dediča musí byť potrestaná.

388. Ak však žena stratila prospech zo závetu len z nedbanlivosti, je spravodlivé, aby sa dôvera odpočítala, pričom právo na záväzok zostáva nedotknuté.

389. Ak boli osoby vinné z vraždy prepustené z dôvodu nespravodlivosti guvernéra, platí, že dedičia by nemali byť zbavení majetku, ak si riadne splnili svoju povinnosť, aj keď sa proti rozhodnutiu neodvolali.

390. Paulus, Názory, kniha XVI.

Gaius Seius, keď bol v slabom stave, sa sťažoval, že ho otrávil jeho otroci, a potom zomrel. Jeho sestra Lucia Titia sa stala jeho dedičkou a po jeho smrti zanedbala stíhanie jeho vraha. Ona sama zomrela o desať rokov neskôr a niekto dal oznámenie, že majetok Gaia Titia podlieha prepadnutiu. Pýtam sa, či trestné stíhanie zaniklo smrťou Titia. Paulus odpovedal, že v uvedenom prípade sa nezdá, že by zaniklo smrťou nevďačného dediča, keďže išlo o peňažnú pokutu.

391. Marcianus, Concerning Trusts, kniha XIII.

Ak by sa závet otvoril skôr, ako sa zistí, že poručiteľ bol zabitý, a potom by sa zistilo, že bol spáchaný zločin, myslím si, že v prípade preukázania náležitého dôvodu by mal byť ustanovený dedič nútený vstúpiť do majetku, o ktorom vyhlásil, že je nesolventný, a vykonať reštitúciu v súlade s trebárs dekrétom senátu.

392. Ulpián, O edikte, kniha L.

Ak je niekto nútený vstúpiť do majetku, o ktorom má dôvodné podozrenie, že je insolventný, nebude zodpovedný podľa ediktu.

393. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XVII.

V korneliánskom zákone sa v súvislosti s odmenou, na ktorú má nárok žalobca, ktorý vyhladá a poskytne informácie o mieste pobytu otrokov, ktorí utiekli pred použitím mučenia, stanovuje, že za každého usvedčeného otroka dostane päť aurei z majetku zosnulého, alebo ak sa táto suma nedá získať z tohto zdroja, vyplatí sa z verejnej pokladnice. Táto odmena sa neposkytuje za zadržanie a odsúdenie každého otroka, ktorý bol pod jednou strechou a na tom istom mieste so zosnulým, ale len za tých, ktorí boli uznaní vinnými z vraždy.

394. V súvislosti s tými otrokmi, ktorí utiekli pred použitím mučenia, sa tiež ustanovuje, že ak by sa po otvorení závetu zistilo, že im tým bola udelená sloboda, rozsudok sa vynesie podľa zákona týkajúceho sa vrahov: aby sa nemohli brániť po tom, čo boli uväznení, a ak budú odsúdení, budú potrestaní rovnako ako otroci a z pozostalosti sa im ako odmena odoberie desať aurei a odovzdá sa strane, ktorá ich usvedčila.

395. Podľa tohto ediktu sa začína konanie proti osobe, o ktorej sa hovorí, že v rozpore s ustanoveniami ediktu préтора otvorila závet alebo sa dopustila nejakého iného činu, ktorý je v rozpore s nimi; pretože (ako je zrejmé z toho, čo bolo uvedené predtým) existuje mnoho vecí, kvôli ktorým možno uložiť trest predpísaný ediktom. Je jasné, že tento čin je ľudový a jeho trestom je sto aurei, ktoré sa odoberú z majetku odsúdeného; a prétor sľubuje, že polovica uvedenej sumy sa dá ako odmena tomu, ktorého pričinením bol zločinec uznaný vinným, a druhá polovica sa odovzdá do štátnej pokladnice.

396. Scaevola, Digesty, kniha XXXIV.

Gaius Seius dlhoval Titiovi majetok na základe poručníctva zriadeného závetom jeho bratranca a Titius ho dostal od Seiových dedičov. Vyvstala otázka, keďže dedičia Gaia Seia nepomstili jeho smrť, či Titius napriek tomu môže týchto dedičov obviňovať, že sú nehodní získať majetok, pretože nepomstili jeho smrť; a či mu nebude prekážať skutočnosť, že od nich dostal trust, na ktorý mal nárok na základe závetu svojho bratranca, zosnulého. Odpoveď znela, že v súlade s uvedenými skutočnosťami neexistuje dôvod, aby sa to považovalo za prekážku.

397. Callistratus, O právach pokladnice, kniha I.

Ak je dedičov viac a závet sa otvorí proti súhlasu niektorých z nich alebo bez ich vedomia, tí, ktorí sú bez viny, nestratia svoje podiely na dedičstve.

Tit. 6. Ak niekto bráni inému pri vyhotovení závetu alebo ho núti, aby ho vyhotovil.

398. Ulpián, O edikte, kniha XLVIII.

Božský Hadrián nariadil, že ak niekto pri snahe získať do vlastníctva majetok, na ktorý má nárok buď na základe pôvodu, alebo na základe závetu, zabráni vstúpiť osobe, ktorá bola vyslaná, aby buď spísala závet, ktorý chcel poručiťel vykonať, alebo aby zmenila už spísaný závet, odoprie sa mu právo podať akúkoľvek žalobu, a keď sa tak stane, bude mať pokladnica nárok na majetok.

399. Ak pán konajúci v zlej viere zabráni zmene závetu, ktorým bol jeho otrok ustanovený za dediča, hoci by po manumitácii mal vstúpiť do dedičstva, budú mu odopreté všetky práva na žalobu a jeho deti, ak im bolo niečo zanechané, tiež stratia svoje práva, hoci nie sú pod jeho kontrolou. Ak však bolo pánovi zanechané dedičstvo v poručníctve a žiada sa od neho, aby ho vyplatil, treba povedať, že môže dedičstvo prijať, keďže sám naň nemá nárok, ale musí ho previesť na iného.

400. Ak bolo ustanovených niekoľko dedičov a všetci sa previnili zlou vierou, keď zabránili zmene závetu, treba povedať, že práva na žalobu sa odopru všetkým, pretože všetci konali podvodne.

401. Paulus, O edikte, kniha XLIV.

Ak niekto koná v zlej viere, aby zabránil vystúpeniu svedkov závetu, a tým sa stratí moc vyhotoviť závet, treba odmietnuť všetky práva na žalobu tomu, kto je zodpovedný za podvod, bez ohľadu na to, či je zákonným dedičom, alebo bol ustanovený podľa predchádzajúceho závetu.

402. Čin brata však za týchto okolností nepoškodzuje jeho brata.

403. Ak bol ten, kto sa dopustil podvodného činu, obvinený z prevodu majetku, tento prepadne so všetkými záväzkami, takže štátna pokladnica získa výhodu podľa falzifikátu a oprávnený z poručníctva dostane tri štvrtiny majetku.

404. Papinianus, Názory, kniha XV.

Ak manžel nezasiahne použitím násilia alebo podvodu, aby zabránil svojej manželke zmeniť kodicilom závet, ktorý urobila v jeho prospech, ale (ako sa často stáva), len sa pokúša manželskými revanšmi upokojiť hnev svojej manželky; vyslovil som svoj názor, že sa nedopustil žiadneho priestupku a nemal by byť zbavený toho, čo mu bolo dané závetom.

Tit. 7. O zákone o kodiciloch.

405. Ulpianus, Disputácie, kniha IV.

V reskriptoach a cisárskych konštitúciách sa veľmi často uvádza, že ak mal poručiiteľ dojem, že spísal závet (ktorý však bol ako taký neplatný), a nemal v úmysle, aby bol platný ako kodicil, platí, že kodicil nevykoná. Preto to, čo je zahrnuté do závetu tohto druhu, nebude splatné, hoci by bolo splatné, ak by bolo zahrnuté do kodicilu.

406. Julianus, Digesty, kniha XXXVII.

Ak sa dieťa narodí po spísaní závetu a pred spísaním kodicilu a čokoľvek sa mu v kodicile zverí do opatery, bude to platné.

407. Ak však ten, komu bolo niečo zanechané, zomrie po vykonaní závetu a pred spísaním kodicilu, v ktorom je odkaz uvedený, bude sa mať za to, že nebol spísaný.

408. Pravidlo, ktoré je vlastné kodicilu, je, že všetko, čo je v ňom zahrnuté, sa považuje za to isté, ako keby to bolo zahrnuté v závete. Z toho vyplýva, že sloboda nie je právne priznaná otrokovi, ktorý bol v čase vykonania závetu majetkom závetcu, ale v čase vykonania kodicilu patril inému. A na druhej strane, ak otrok v čase spísania závetu patril inému a v čase vykonania kodicilu sa stal majetkom závetcu, sloboda sa potom chápe ako udelená otrokovi, ktorý patril inému; a preto, hoci ju nemožno priamo darovať, predsa len sa možno odvolať na poručníctvo.

409. Nepríčetná osoba sa nechápe ako osoba, ktorá je oprávnená urobiť kodícil, a to z dôvodu, že sa nepovažuje za spôsobilú vykonať akýkoľvek iný úkon; keďže pri uzatváraní každého druhu obchodov sa má za to, že je v pozícii osoby, ktorá je neprítomná alebo ktorá sa na transakcii nezúčastňuje.

410. Ak je majetok bezvýsledne odkázaný závetom, nemožno ho potvrdiť kodícilom, ale možno si ho nárokovať v rámci trustu s výhradou sumy, ktorú priznáva Lex Falcidia.

411. Tá istá kniha, Digest, kniha XXXIX.

Ak niekto, kto nezanechal závet, zriadi dôveru prostredníctvom kodícilu takto: "Kohokoľvek, kto bude mojím dedičom alebo prétorským držiteľom môjho majetku, tomu ho zanechávam ako správcovi", sumy zanechané v rámci trustu musia byť vyplatené, pretože hlava domácnosti, ktorá mala právomoc spísať závet a spísala kodícil, je v rovnakom postavení, ako keby boli všetci tí jeho dedičia, do ktorých rúk sa majetok dostane buď descendenciou, alebo držbou podľa prétorského práva.

412. Ak sa dieťa narodí po vykonaní kodícilu a je najbližším príbuzným alebo priamym dedičom, nebude povinné zaplatiť žiadne sumy zanechané v poručníctve, pretože sa tiež chápe ako ustanovený dedič, a preto by sa nemalo považovať za porušenie kodícilu.

413. Ak bol spísaný závet, aj keby ním kodícil nebol potvrdený, kodícil napriek tomu nadobudne všetku svoju platnosť a účinnosť zo závetu. Opäť platí, že ak sa do dedičstva nevstúpi na základe závetu, trust vytvorený kodícilom tohto druhu nebude mať žiadnu platnosť.

414. Tá istá kniha, Digest, kniha LXIII.

Bolo rozhodnuté, že závetca, ktorý bol v čase vyhotovenia kodícilu solventný, môže legálne udeliť slobodu svojim otrokom, hoci v čase vyhotovenia závetu nemusel byť solventný.

415. Papinianus, Názory, kniha VII.

Kodícil, ktorý predchádza závetu, nie je platný, ak nie je potvrdený závetom alebo druhým kodícilom, ktorý bol vykonaný neskôr, alebo ak sú jeho ustanovenia stanovené iným vyjadrením úmyslu poručiteľa; ale akékoľvek odlišné dispozície, ktoré môže poručiteľ urobiť neskôr, neobstoja.

416. Marcianus, Inštitúcie, kniha VII.

Božský Severus a Antonín v reskripte uviedli, že v prípade, keď matka ustanovila svoje deti za svojich dedičov absolútne, ale v kodicile pridala podmienku osamostatnenia, je jej právny úkon neplatný; pretože nemohla uložiť podmienku dedičovi, ktorý bol ustanovený, alebo priamo vykonať nahradenie na základe kodicilu.

417. Každý môže spísať niekoľko kodicilov a nie je potrebné, aby ich napísal alebo zapečatil vlastnou rukou.

418. Aj keď hlava domácnosti môže v potvrdení kodicilu dodať, že nebolo jeho úmyslom, aby bol platný, ak nebol spečatený a podpísaný jeho vlastnou rukou; napriek tomu bude kodicil, ktorý urobil, platný, aj keby nebol vlastnoručne podpísaný ani spečatený, pretože následné dispozície rušia tie, ktoré im predchádzajú.

419. Kodicil môže vyhotoviť len ten, kto je spôsobilý vyhotoviť závet.

420. Ak by niekto kodicilom odkázal dedičstvo osobe, ktorá zomrela po tom, ako urobil závet, bude sa mať za to, že odkaz nebol urobený, aj keď kodicil mohol byť potvrdený závetom.

421. Rovnaké pravidlá, kniha II.

Existujú určité dispozície, ktoré sa netýkajú potvrdenia kodicilov; ako napríklad, keď niekto potvrdí kodicil pred zajatím a napíše kodicil v zajatí, pretože takýto kodicil nebude platný. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď osoba takým či onakým spôsobom stratí testamentárnu spôsobilosť.

422. Okrem toho v otázkach, ktoré sú skôr otázkami skutkovými ako právnymi, sa to, čo je obsiahnuté v kodicile, nemá posudzovať tak, ako keby to bolo napísané v čase, keď bol kodicil potvrdený; napríklad ak by sa v kodicile malo uviesť: "Odkazuje sa taký a taký odev, ktorý mi patrí", mal by sa posudzovať čas, keď bol kodicil napísaný, a nie čas, keď bol potvrdený. Ak je v kodicile uvedený odkaz Seiovi v tomto znení: "Ak je Titius nažive" alebo "Ak má toľko a toľko rokov", mal by sa opäť zohľadniť dátum kodicilu, a nie dátum vyhotovenia závetu.

423. Paulus, O práve kodicilov.

Kodicily sa vyhotovujú štyrmi spôsobmi: buď sa totiž majú potvrdiť v budúcnosti; alebo boli potvrdené v minulosti; alebo sa vyhotovujú prostredníctvom trustu, ak bol závet vykonaný; alebo ak neexistuje závet.

424. Tí, ktorí dedia majetok ab intestato, môžu byť zaťažení trustom, keďže sa má za to, že zosnulý im dobrovoľne zanechal majetok, na ktorý mali nárok zo zákona.

425. Kodiciel je platný vždy, keď osoba, ktorá ho vykonala, bola spôsobilá spísať závet. Nesmie sa to však chápať tak, že vyžadujeme, aby bol spôsobilý spísať závet v čase, keď kodiciel spísal. (Lebo čo ak nebol schopný získať dostatočný počet svedkov?) Je však nevyhnutné, aby mal zákonné právo spísať závet.

426. Ak niekto svojím testamentom potvrdí kodiciel, ktorý sa má vyhotoviť neskôr, a potom sa ponúkne na aroganciu, a potom vyhotoví závet a zomrie emancipovaný; vzniká otázka, či sa majú vyplatiť odkazy odkázané kodicielom, keďže závet je platný? On však vykonal kodiciel v čase, keď nemal testamentárnu spôsobilosť; a tento prípad nie je podobný prípadu nemej osoby, ktorá môže legálne potvrdiť kodiciel; pretože hoci nie je spôsobilá na spísanie závetu, predsa len ten, ktorý spísala pred tým, ako sa stala nemou, zostáva v rovnakom stave; ale závet tejto strany je neplatný a, určitým spôsobom ním disponuje s majetkom iných. Domnievame sa však, že kodiciel je platný, pretože aj keby narodením posmrtného dieťaťa došlo k porušeniu závetu a on by potom zomrel, kodiciel bude stále platný.

427. Ak vojak spíše závet pred vstupom do armády a po narukovaní spíše kodiciel, vzniká otázka, či bude kodiciel platný podľa vojenského práva, keďže závet spísaný za takýchto okolností je podľa common law platný len vtedy, ak ho vojak počas trvania vojenskej služby nespečatil alebo k nemu neurobil nejaký dodatok. Je isté, že kodiciel vyhotovený počas vojenskej služby by sa nemal odvolávať na závet, aby sa zistila jeho platnosť, ale je platný podľa vojenského práva.

428. Ak sa kodicielom udelí sloboda otrokovi, ktorý dostal aj odkaz zo závetu, hovoríme, že odkaz je platný, ako keby bol platný od začiatku.

429. Ak niekto potvrdí kodiciel určitého druhu, napríklad "ten, ktorý vykonám ako posledný", ustanovenia obsiahnuté v ktoromkoľvek kodicile sa nebudú považovať za platné okamžite, pokiaľ môžu byť urobené ďalšie; a preto ak by boli neskôr urobené ďalšie, všetky udelenia odkazov predchádzajúcimi budú neplatné.

430. Marcellus, Digesty, kniha IX.

Aristo popiera, že kodiciel je platný, ak ho urobila osoba, ktorá nevedela, či je hlavou rodiny alebo nie. Ulpian v poznámke uvádza: "Ibaže by slúžil v armáde, lebo vtedy je jeho závet platný".

431. Papinianus, Otázky, kniha XV.

Názor, že majetok nemožno odkázať kodicielom, sa traduje z dávnejších čias a dôvodom je zabrániť tomu, aby sa závet, ktorý získava všetku svoju platnosť ustanovením dedičov, javil ako potvrdený kodicielom, ktorého platnosť sama závisí od závetu.

432. Tá istá kniha, Otázky, kniha XIX.

Istý muž, ktorý nevedel, že jeho manželka je tehotná, v kodicile určenom svojmu synovi oslobodil niektorých svojich otrokov. Po otcovej smrti sa mu narodila dcéra, a keďže sa zistilo, že jej otec ju nikdy nemal na mysli, rozhodlo sa, že udelenie slobody mal vykonať len syn:

433. Tá istá kniha, Otázky, kniha XXII.

Po tom, ako bola sestre vyplatená náhrada za jej podiel na otrokoch.

434. Ten istý, Otázky, kniha XIX.

Lebo nepochybne možno tvrdiť, že dcéra nemohla byť prinútená manumitovať otrokov, keďže jej otec od nej nič nežiadal a ona sa stáva dedičkou vo vlastnom práve.

435. Často sa diskutuje o tom, k akému záveru by sa malo dospieť, ak človek nespravil závet, ale uviedol ho v kodicile: "Želám si, aby sa mojím dedičom stal Titius". Je veľký rozdiel, či touto listinou, ktorú chcel označiť za kodicil, zanechal majetok v správe svojho zákonného dediča, alebo či si myslel, že robí závet, pretože v tomto prípade si Tícius nemôže od zákonného dediča nič nárokovať. Úmysel dotknutej strany sa spravidla zisťuje preskúmaním samotnej listiny. Ak totiž zanechal dedičstvo, ktoré mal splniť Titius, a určil za neho náhradníka, ak by nebol dedičom, niet pochyb, že sa má za to, že chcel spísať závet, a nie kodicil.

436. Scaevola, Otázky, kniha VIII.

Niektoré autority tvrdia (ako si spomínam), že u Viviana sa vysvetľuje spor, ktorý vznikol medzi Sabinom, Cassiom a Prokulom v súvislosti s otázkou, či dedičstvá dané alebo odobraté kodicilom osobám, ktoré zomreli po tom, ako boli ustanovené za dedičov, prináležia náhradníkom; to znamená, či udelenie alebo odobratie dedičstva je rovnako platné, ak bolo ustanovené kodicilom, ako keď bolo ustanovené závetom. Hovorí sa, že Sabinus a Cassius odpovedali, že je to tak, a že Proculus nesúhlasil. Záver Sabina a Cassia (ako sami tvrdia) je, že kodicil sa považuje za súčasť závetu a že podporuje dodržiavanie zákona, pokiaľ ide o vydanie majetku. Napriek tomu si dovoľím tvrdiť, že správnejší je názor Prokulov; pretože odkaz nemá žiadnu platnosť ani účinok, ktorý je odkázaný tomu, kto v čase spísania kodicilu neexistoval, aj keď žil v čase spísania závetu; pretože by mal patriť tomu, komu je daný. Potom by sa mala položiť otázka, či bolo dedičstvo riadne odkázané, aby sa právna norma neskúmala skôr, ako sa zistí existencia osoby. V uvedenom prípade teda odkaz nemá žiadnu platnosť ani účinok, ak bol urobený alebo odňatý kodicilom po smrti dediča; a to z dôvodu, že uvedený dedič neexistoval, v

dôsledku čoho sa odňatie alebo udelenie odkazu stáva neplatným. To by neplatilo v prípade, ak by sa za dediča ustanovil náhradník na celú pozostalosť, keďže kodicil by bol potvrdený ustanovením.

437. Ak boli ustanovení dvaja dedičia a určení náhradníci a jeden z nich zomrie, dedičstvo sa bude stále považovať za platné; ale vznikla určitá diskusia v súvislosti so spoludedičom a s tým, či mu prináleží celé dedičstvo, ak bol odkaz takýto: "Ktokoľvek bude mojím dedičom." Alebo sa musí konštatovať, že nie je splatný celý, a to z dôvodu, že náhradný dedič by mal zaplatiť časť toho istého, aj keď sám nie je dlžný? Rovnaká diskusia môže vzniknúť s odkazom na špecifikované záväzky; myslím si však, že existuje oveľa viac dôvodov na to, aby spoludedič zodpovedal za celý odkaz, pretože strana, ktorá bola s ním spojená, už neexistuje.

438. Africanus, Otázky, kniha II.

Keďže však vôľou poručiťa bolo, aby sa dedičstvo vyplátilo z celej pozostalosti, treba povedať, že námietka z dôvodu zlej viery bude platiť v prospech dedičov ustanovených závetom, ak sa požaduje suma vyššia, ako im patrí.

439. Paulus, Otázky, kniha XXI.

Ak sa kodicil vyhotoví bez toho, aby bol spísaný závet, dedič zosnulého, aj keď sa narodil po vyhotovení kodicilu, bude dlžný akékoľvek dedičstvo, ktoré bolo týmto kodicilom odkázané; kodicil je totiž platný bez ohľadu na to, kto môže byť dedičom, ktorý má nárok na dedenie zo zákona; do úvahy sa totiž bral len jeden prípad a nie je rozdiel v tom, kto získa dedičstvo, ak dedí ab intestato. Kodicil závisí od závetu, ak bol vyhotovený, bez ohľadu na to, v akom čase bol vyhotovený. A (aby som sa mohol vyjadriť jasnejšie) ak hlava domácnosti zomrie intestátne, kodicil nevyžaduje potvrdenie, ale nahrádza závet. Ak však bol vyhotovený závet, kodicil sa riadi tým istým právom.

440. Tá istá, Sentencie, kniha III.

Listy, ktorými sa sľubuje majetok alebo sa vyjadruje náklonnosť, nemajú silu kodicilu.

441. Celsus, Digesty, kniha XX.

Plotiana svojmu priateľovi Celsovi, Pozdrav. Lucius Titius urobil vo svojom závete nasledujúce ustanovenie: "Ak zanechám niečo závetom v nejakej listine, ktorá sa akýmkoľvek spôsobom týka tohto závetu, želim si, aby bola platná." Pýtam sa, či sa má potvrdiť kodicil vyhotovený pred týmto závetom. Juventius Celsus Plotianovi, Pozdrav. Tieto slová: "Ak zanechávam čokoľvek, čo sa týka tohto závetu, želim si, aby bol platný," zahŕňajú aj všetko, čo bolo odkázané pred spísaním závetu.

442. Marcellus, Digesty, kniha XIV.

Otec, ktorý mal jediného syna, spísal kodícil určený jemu a zomrel bez závetu, pričom ako dediča zanechal syna, ktorého splodil po spísaní kodícilu. Nikto nemôže povedať, že kodícil bol zrušený, a preto ak zosnulý neočakával, že bude mať posmrtného dediča, kodícil sa nestane neplatným jeho smrťou; a syn, ktorému bol určený, bude nútený zaplatiť dedičstvo v pomere k svojmu dedičskému podielu, ale posmrtný syn nebude nútený zaplatiť nič. Ak by však v čase svojej smrti zanechal dvoch pozostalých synov, ale myslel si, že jeden z nich je mŕtvy, podobne možno konštatovať, že syn, ktorému bol kodícil určený, môže byť nútený zaplatiť celý odkaz, rovnako ako keby bol jediným dedičom svojho otca; bude však povinný zaplatiť len sumu v pomere k svojmu dedičskému podielu. Napriek tomu sa nesmie vyplatiť žiadna časť dedičstva, ktorú nemožno rozdeliť, keďže otec by svojho syna o jeho podiel nepripravil, ak by si nemyslel, že bude jeho jediným dedičom.

443. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha V.

V prípade, že dedič bol ustanovený ústne a odkazy dedičstva boli prevedené do písomnej podoby; Julianus hovorí, že táto listina by sa nemala chápať ako závet, v ktorom dedič nie je uvedený, ale mala by sa skôr považovať za kodícil, a ja si myslím, že toto je správnejší názor.

Knihá XXX

O odkazoch a poručníctve.

Titul. 1. O odkazoch a poručníctve.

1. Ulpián, O edikte, kniha LXVII.

Odkazy sa v každom ohľade rovnajú trustom.

(2) Týž, Trusty, kniha I.

Treba mať na pamäti, že zverit' majetok do poručníctva môže len ten, kto má testamentárnu spôsobilosť.

3. Ten istý, O Sabinovi, kniha IV.

Nasledujúce slová závetcu: "Ktokoľvek z vyššie uvedených strán bude mojím dedičom" alebo "Ak by Seius bol mojím dedičom" alebo "Ak by vstúpil do môjho majetku", akýkoľvek následne odkázaný trust nebude z tohto dôvodu podmienený.

4. Ten istý, O Sabinovi, kniha V.

Ak sa poručiteľ pomýli v názve pozemku a namiesto sempronianskeho majetku uvedie korneliánsky, bude mu patriť semproniansky majetok. Ak sa však pomýli v súvislosti so samotným pozemkom, nebude splatný. Ak totiž niekto v úmysle odkázať odev odkáže domáce potreby, mysliac si, že odev je zahrnutý v pojme "domáce potreby", Pomponius uvádza, že odev nebude splatný; rovnako ako keby si niekto myslel, že elektrun alebo meď je zahrnutá v pojme zlato; alebo, čo je ešte absurdnejšie, keby si myslel, že striebro je zahrnuté v slove odev; pretože názvy vecí sú nemenné, názvy ľudí však podliehajú zmenám.

(1) Ak niekto ustanoví dediča a urobí odkaz takto: "V prípade, že niekto ustanoví dediča a urobí odkaz takto: "Ktokoľvek bude dedičom môjho majetku v Galii, nech je povinný zaplatiť toľko a toľko", považuje sa odkaz za splatný od všetkých dedičov, keďže príslušný majetok patrí všetkým.

5. Paulus, O Sabinovi, kniha I.

Ak je otrok zanechaný na výber odkazovníkovi, môžeme urobiť výber len raz.

1. Labeo hovorí, že keď sa určitý predmet alebo otrok odkazuje takto: "Kto bude môj, keď zomriem, dá ho môj dedič", a tento článok alebo otrok je v spoločnom vlastníctve, pripadne mu celý. Cassius uvádza, že Trebatius vyslovil názor, že splatný je len podiel, ktorý vlastní poručiteľ; čo je správne.

2. Ak sa odkazuje pozemok, ktorý je v spoločnom vlastníctve, bez uvedenia podielu patriaceho poručiteľovi, ale ak len povie "môj", je stanovené, že bude splatný len jeho podiel.

(6) Julianus, Digesty, kniha XXXIII.

"Nech môj dedič dá Sticha, ktorý bude môj, keď zomriem." Je zrejmé, že závetca chcel skôr uložiť podmienku, než len poukázať na otroka; a to z toho dôvodu, že ak by táto klauzula bola vložená len za účelom označenia otroka, bola by formulovaná takto: "Stichus, ktorý je môj", a nie "ktorý bude môj". Podmienka tohto druhu by sa však mala chápať len ako "ak bude môj", aby v prípade, že by ho úplne odcudzil, dedičstvo zaniklo; ak by ho však odcudzil čiastočne, pripadne mu len ten podiel otroka, ktorý patril poručiteľovi v čase jeho smrti.

7. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Pán môže odmietnuť dedičstvo odkázané svojmu otrokovi.

(8. Pomponius, O Sabinovi, kniha II.

Ak by porúčiteľ po tom, čo odkázal pozemok, disponoval jeho časťou, platí, že strane, ktorej bol odkázaný, prináleží len zvyšná časť; pretože aj keby sa k uvedenému pozemku urobil prírastok, dedič by mal z tohto prírastku prospech.

1. Ak by sa do závetu vložilo nasledujúce ustanovenie: "Nech Lucius Titius, môj dedič, alebo Maeuius, môj dedič, zaplatí Seiovi desať aurei", Seius môže podať žalobu proti ktorémukoľvek z dedičov, ktorého si vyberie, a ak podá žalobu proti jednému z nich a ten zaplatí, druhý bude oslobodený; rovnako ako v prípade, keď dvaja dlžníci sľúbili zaplatiť, obaja budú zodpovední za celú sumu. Čo však v prípade, ak by porúčiteľ požadoval od jedného z dedičov len polovicu sumy? Mohol by slobodne požadovať zvyšok od druhého. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak jedna zo strán zaplatila svoj podiel.

2. Ak bolo dedičstvo odkázané takto: "Odkazujem osem otrokov alebo určitú sumu peňazí namiesto každého z nich, podľa toho, čo si závetca želá," nemôže závetca požadovať časť dedičstva v otrokoch a druhú časť v peniazoch, pretože dedičstvo je ponechané ako alternatíva; rovnako ako keď sa odkazuje päťdesiat libier váhy oleja alebo určitá suma namiesto každej libry, pretože v opačnom prípade by mohlo byť povolené rozdelenie, ak bol odkázaný len jeden otrok. Nezáleží ani na tom, či sa suma rozdelí, alebo či sa vyplatí celá suma naraz. A v skutočnosti, ak bolo odkázaných osem otrokov alebo určitá suma peňazí namiesto všetkých, dedič nemôže byť proti svojej vôli nútený zodpovedať za časť odkazu v peniazoch a časť v otrokoch.

9. Ten istý, O Sabinovi, kniha III.

Octavenus uvádza, že majetok v rukách nepriateľa možno odkázať a odkaz obstojí podľa práva postliminium.

10. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Julianus zastáva názor, že voľbu nemôže urobiť syn pod otcovskou kontrolou bez súhlasu svojho otca; ani skôr, ako prijme majetok.

11. Papinianus, Otázky, kniha IX.

Ak bol synovi pod otcovskou kontrolou odkázaný majetok alebo otrok patriaci inému, alebo mu bol zanechaný majetok; musí byť zanechaný v prospech otca alebo pána, a len za týchto okolností bude mať zverenie nejakú platnosť alebo účinok, ak nebude zanechaný tým, prostredníctvom ktorých prospech z majetku alebo odkazu pripadne uvedenému otcovi alebo pánovi. Opäť Julianus, vedený veľmi dobrým dôvodom, uvádza ako svoj názor, že otec, ktorého syn bol ustanovený za dediča, musí odovzdať majetok aj cudziemu človeku po odpočítaní podielu priznaného falckým zákonom; pretože je zodpovedný ako zástupca svojho syna z toho dôvodu, že ten nemôže byť zodpovedný sám za seba a otec nemôže byť

zodpovedný ako dedič, ale považuje sa za povereného zverením ako rodič. Preto ak bol otec poverený vydať svojmu synovi po jeho smrti to, čo sa dostalo do jeho rúk prostredníctvom dedičstva alebo majetku odkázaného jeho synovi, a ten by zomrel ešte za života svojho otca, otec si to môže bez akýchkoľvek pochybností ponechať, pretože poručníctvo nadobúda svoju silu od osoby otca.

12. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Ak by ten istý majetok bol odkázaný mne a tebe a v deň, keď by bol odkaz splatný, by som sa stal твоjím dedičom, Labeo hovorí, že môžem nadobudnúť majetok buď z dôvodu, že mi bol odkázaný, alebo preto, že som твоjím dedičom. Proculus hovorí, že ak by som chcel, aby mi patril celý z dôvodu dedičstva, ktoré mi bolo odkázané, musím ho žiadať z dôvodu, že som dedičom dedičstva.

1. Ak niekto uloží svojmu dedičovi, aby mi do troch dní po jeho smrti vydal istých otrokov, ktorých mal v Gade, na základe závetu, ktorý urobil v Ríme tesne pred svojou smrťou, odkaz bude platný; a krátkosť stanovenej lehoty nijako nepoškodí odkazovníka.

2. Pravidlo občianskeho práva stanovuje, že "môžeme odkázať odkaz otrokom, ktorí patria tým, ktorým môžeme aj odkázať".

3. Vo veci odkazov sú platné posledné vyhotovené listiny; pretože ak boli predtým vyhotovené, možno ich zmeniť buď s odkazom na deň alebo na podmienku, alebo ich možno úplne zrušiť. Ak sa dedičstvo zanechané pod jednou podmienkou odníme inou podmienkou, musí sa zohľadniť posledné ustanovenie, ktorým sa odníma. Niekedy však nie posledné, ale predchádzajúce ustanovenie o majetku je platné, pretože ak by som povedal: "To, čo som tu zanechal Titiovi, mu ani nedávam, ani neodkazujem", to, čo mu bolo zanechané závetom, nie je platné, pretože sa zastáva názor, že tá istá doložka, ktorou sa odkladajú odkazy udelené v určitom čase, sa vzťahuje aj na ustanovenia, ktoré boli urobené neskôr. Preto vôľa poručiťľa zakladá platnosť toho, čo vložil do závetu.

13. Ten istý, O Sabinovi, kniha IV.

V prípade, že ti bol zanechaný nedostatočne opísaný otrok a dedič ti odovzdal Sticha, Neratius bol toho názoru, že ak sa odovzdanie uskutočnilo so súhlasom pána alebo ak on tento akt ratifikoval, dedič bude oslobodený, rovnako ako keby bol odkázaný sám Stichus.

14. Ulpián, O Sabinovi, kniha XV.

Ak bolo do závetu vložené: "Ak by som istému jednotlivcovi odkázal dvakrát, môj dedič mu vyplatí len jeden odkaz." alebo "Bude mu patriť len jeden odkaz." A on odkáže uvedenej osobe dve samostatné peňažné sumy alebo dva samostatné pozemky, budú mu patriť oba? Aristo hovorí, že sa zdá, že bude splatný len jeden odkaz, pretože čokoľvek sa odníme, nepovažuje sa za dané, podľa názoru Celsia a Marcella; čo je správne.

1. Papinianus však v devätnástej knihe otázok hovorí, že ak porúčiteľ po tom, čo zanechal niekoľko odkazov tej istej osobe, tvrdí, že očakáva vyplatenie len jedného z nich, a urobí to pred dokončením svojho závetu, ostatné odkazy treba považovať za zrušené zo zákona. Ktorý z nich by sa však mal považovať za zrušený, pretože to nie je zrejmé? A hovorí, že možno usúdiť, že by sa mal vyplatiť ten najmenší.

(15) Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Ak osoba zamýšľala odkázať štvrtú časť svojho majetku, napísala polovicu. Proculus veľmi správne povedal, že sa mohlo tvrdiť, že štvrtina bola odkázaná, a to z toho dôvodu, že je obsiahnutá v polovici. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak porúčiteľ zamýšľal odkázať päťdesiat aurei a napísal sto, pretože bude patriť päťdesiat. Ak však chcel odkázať viac a napísal menej, odkaz bude platný.

1. Ak niekto odkáže peňažnú sumu svojim dcéram, pričom mal na mysli posmrtnú dcéru, a tá by sa nenarodila, celá suma bude patriť pozostalej.

(16) Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Ak je ten istý majetok odkázaný dvom osobám spoločne a jedna z nich neexistuje, myslím, že je pravda, že pozostalému patrí len polovica.

1. Ak je dedič poverený vyplatením dedičstva spolu s iným, ktorý nie je jeho spoludedičom, ten, kto bol ustanovený, dlhuje celé dedičstvo; ak totiž porúčiteľ výslovne poveril vyplatením dvoch dedičov a jeden z nich nevstúpi do dedičstva, druhý, ktorý tak urobil, by dlhoval celú sumu, ak by sa podiel toho, kto odmietol dedičstvo, dostal do rúk dediča, ktorý ho prijal.

2. Ak je dedičstvo zanechané Titiovi a posmrtnému dieťaťu porúčiteľa a nenarodí sa žiadne posmrtné dieťa; Titius môže požadovať celú sumu. Ak však porúčiteľ zamýšľal odkázať rovnaké podiely Titiovi a svojim posmrtným deťom, alebo aj keby sa v tomto zmysle vyjadril, celý odkaz prípadne Titiovi, ak sa nenarodí žiadne posmrtné dieťa.

(17) Ulpian, O Sabinovi, kniha XV.

(18) Ak osoba urobila odkaz svojim dcéram a v niektorej časti svojho závetu spomenula posmrtnú dcéru, platí, že v čase, keď urobila odkaz, mala na mysli posmrtnú dcéru.

1. Ak niekto urobí odkaz takto: "Ak sa mi narodí dcéra, nech jej môj dedič dá sto aurei," a narodí sa niekoľko dcér, platí, že každá z nich má nárok na rovnaký odkaz, ktorý sa musí chápať týmto spôsobom, pokiaľ nie je jasné, že úmysel závetcu bol iný.

2. Ak je odkaz určený jednému z viacerých dedičov, je zrejmé, že sudca ho musí priznať ako splatný v rámci žaloby podanej na rozdelenie; a je stanovené, že aj v prípade, ak by účastník dedičstvo odmietol, bude mať nárok na vrátenie odkazu tohto druhu.

18. Julianus, Digesty, kniha XXXVII.

Môže totiž požadovať celý odkaz, aj keď by sám bol neoprávnene zaťažený, ak by dedičstvo neodmietol.

19. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XV.

20. Papinianus v Knihe otázok zastáva názor, že ak boli odkazy zanechané takým spôsobom, že nemajú žiaden účinok, môžu byť potvrdené opakovaním, t. j. nasledujúcou klauzulou, ktorá bola následne vložená do kodícilu: "Ak sa neskôr uvedie niečo iné, potom sa v závete uvedie: "Môj dedič nech mu zaplatí navyše toto: "Nech je môj dedič poverený vyplatením peňazí, ktoré som odkázal, v dňoch, ktoré som určil, a nie na konci jedného, dvoch a troch rokov." Závetca to totiž neurobil s cieľom potvrdiť odkazy, ktoré boli neplatné, ale len predĺžiť lehotu na vyplatenie tých, ktoré boli platné.

1. Tá istá autorita na tom istom mieste v súvislosti s náhradníkom ustanoveným za dieťa mladšie ako plnoleté uvádza, že ak by uvedené dieťa bolo nesprávne poverené zaplatením dedičstva, musí ho zaplatiť jeho náhradník, ak mu bolo zverené niečo viac, a dedič by zomrel bez toho, aby sa stal nástupcom svojho otca.

2. Ak je majetok odkázaný viacerým osobám a podiely nie sú určené, všetci budú dediť rovnako.

20. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Ak má poručiteľ dvoch otrokov a jedného z nich odkáže tak, že sa nedá zistiť, ktorého z nich odkázal, dedič si môže vybrať.

21. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XV.

Ak bolo zanechané stádo oviec, každý prírastok, ktorý sa následne uskutoční, bude patriť odkazovníkovi.

(22. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Ak bol odkázaný záprah dobytka a niektoré z nich počas života poručiťa uhynuli a namiesto nich boli nahradené inými, záprah sa považuje za ten istý. Ak sa chotár zmenší do takej miery, že zostane len jeden vol, možno si ho nárokovať, aj keď chotár ako taký prestal existovať; rovnako ako v prípade, keď vyhorí dom, ktorý bol odkázaný, možno si nárokovať pozemok, na ktorom stál.

23. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Ak osoba odkáže časť svojho majetku, ako je to v súčasnosti zvykom, môže sa ho vzdať bez úrody, pokiaľ dedič nie je v omeškanií.

24. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Je stanovené, že to, čo ešte neexistuje, možno odkázať, napr: "Akékoľvek dieťa, ktoré porodí otrokyňa, taká a taká," alebo ak sa odkazuje takto: "V prípade, že sa odkazuje dieťa, taká a taká, tak sa odkazuje dieťa, ktoré porodí otrokyňa, taká a taká: "Každé víno, ktoré sa urodí na mojom pozemku, alebo akýkoľvek prírastok stáda nech odovzdá môj dedič."

1. Ak mám len užívacie právo a odkážem ho, odkaz bude neplatný, ak by som neskôr nenadobudol vlastníctvo k majetku.
2. Ak niekto po spísaní závetu, ktorým odkázal tiarchu, k nej pridá ďalší pozemok, ktorý má v úmysle zahrnúť do tej istej nehnuteľnosti, môže tento dodatok požadovať odkazovník. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade alúvií, najmä ak poručiťel pri spísaní závetu urobil dodatok z iného poľa, ktoré mu patrilo.
3. Je potrebné zvážiť, aké by bolo pravidlo, ak by po spísaní závetu vzal niečo z titianskeho majetku a pridal to k pozemku, ktorý patril inému; či by bol odkazovník oprávnený požadovať časť, ktorá bola odpočítaná, rovnako, ako keby prestala byť súčasťou titianskeho majetku, keďže o nakladaní s pozemkom alebo domom rozhoduje náš úmysel, a nie povaha majetku. Lepší názor je, že to, čo je pripojené k inému pozemku, by sa malo považovať za odpočítané.
4. Ak by som odkázal loď a výslovne uviedol, že bola moja a že som ju úplne prestaval a zostal z nej len pôvodný kýl, môže si ju napriek tomu dedič správne nárokovať.

25. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Syn, ktorý bol ustanovený za dediča, môže byť absolútne zaťažený dedičstvom v prospech svojho otca, pričom nezáleží ani na tom, či bol v čase nadobudnutia dedičstva pod kontrolou svojho otca alebo nie. Ak teda prijme dedičstvo na príkaz svojho otca, dedičstvo sa zahrnie do falciálneho podielu, na ktorý má právny nárok.

(26) Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Za dedičstvo sa nepovažuje nikomu viac, než čo zostane po odpočítaní majetku daného na splnenie podmienky.

1. Ak je dedičovi prikázané odovzdať určitú vec ako odkaz a neurobí tak, pretože nebol povinný odovzdať ju odkazovníkovi na mieste, kde sa nachádzala; a tá by sa potom bez podvodu alebo nedbanlivosti dediča zničila, stratu musí znášať odkazovník.

2. Ak sa však odkazuje časť jeho majetku, je otázne, či sa má dať časť samotného majetku alebo jeho odhadovaná hodnota. Sabinus a Cassius si myslia, že sa má vyplatiť hodnota; Proculus a Nerva zastávajú názor, že sa má odovzdať časť odkázaného majetku. Je však potrebné vyjsť v ústrety dedičovi, aby mohol sám rozhodnúť, či uprednostní odovzdanie časti samotného majetku, alebo zaplatenie jeho odhadovanej hodnoty. Vo veciach tohto druhu však bude dedič povinný dať časť majetku, ktorú možno rozdeliť bez akejkoľvek straty, ale ak sa prirodzene nedá rozdeliť alebo ak sa rozdelenie nemôže uskutočniť bez straty, odhadovanú hodnotu majetku musí dedič za každých okolností zaplatiť.

27. Paulus, O Plautiovi, kniha IX.

Okrem toho môže dedič odovzdať poručiteľovi podiel, ktorý mu bol zanechaný, tak, že mu odovzdá určitú časť majetku alebo len jeden predmet, ktorého hodnotu poručiteľ súhlasí prijať alebo ktorú určí sudca; aby poručiteľ nebol nútený požadovať podiel na celom majetku.

28. Ulpian, O Sabinovi, kniha XIX.

Ak odkážem svojmu veriteľovi to, čo mu dlžím, pričom som chránený proti dlhu výnimkou, odkaz bude platný; z toho dôvodu, že sa má za to, že došlo k uvoľneniu výnimky. To zodpovedá tomu, čo hovorí Aristo, totiž že ak mi môj dlžník odkáže to, čo mi od neho patrí v rámci prétorskej žaloby, odkaz bude platný; z toho dôvodu, že namiesto čestnej žaloby sa mi priznáva žaloba civilná.

1. Marcellus v dvadsiatej ôsmej knihe tvrdí, že ak mi odkážeš to, čo mi dlžíš na základe ustanovenia, odkaz bude platný a odkaz sa nezníži z dôvodu falciánskeho práva.

29. Ulpian, O Lex Julia et Papia, kniha VI.

Ak sa však pohľadávka nestane výhodnejšou pre veriteľa, či už úpravou, časom, podmienkou alebo miestom, odkaz je neplatný.

30. Ulpian, O Sabinovi, kniha XIX.

Ustanovenie v tomto znení: "Nech môj dedič vyplatí peniaze, ktoré som odkázal a na ktorých vyplatenie som neurčil čas, na konci jedného, dvoch a troch rokov." Toto sa nebude vzťahovať na všetky predmety, ktoré môžu byť odkázané, ale len na také, ktoré sa dajú odvážiť, spočítať alebo zmerať.

1. A vzťahuje sa len na tie odkazy, pri ktorých nebol stanovený čas splatnosti; teda ak bol odkaz absolútne odkázaný, čas jeho splatnosti sa týmto dodatkom predĺži.

2. Čo ak by mi bolo odkázaných sto aurei v hotovosti, má sa vyplatiť v určených dňoch, alebo všetko naraz? Servius a Labeo hovoria, že odkaz je splatný naraz, a to v hotovosti. Preto, hoci tento dodatok môže byť zbytočný, pokiaľ ide o platnosť a účinok odkazu, predsa len sa uplatní tak, že odkaz bude splatný okamžite.

3. Ak by sa však dedičstvo ponechalo splatné po roku alebo po mesiaci, toto ustanovenie sa neuplatní, pretože toto dedičstvo má začiatok a koniec.

4. Ak je však odkaz zanechaný pod určitou podmienkou, možno povedať, že jeho splatnosť v určitých intervaloch sa neuplatní, pretože podmienka sa považuje za neurčitú.

5. V súlade s tým si Trebatius myslí, že ak je odkaz určený osobe, ktorá má byť vyplatená, keď dovŕši dvadsať rokov, uvedené ustanovenie, ako sa bežne vykladá, sa neuplatní.

6. Opäť platí, že toto ustanovenie sa neuplatňuje v prípade, ak sa zanechávajú peniaze, ktoré sú v poručiteľovej truhlici, alebo víno, ktoré je v jeho sklade; pretože sme uviedli, že nie je účinné, ak sa odkazuje akýkoľvek určitý druh majetku.

7. Gallus Aquilius, Ofilius a Trebatius uviedli ako svoj názor, že toto pravidlo sa vzťahuje nielen na odkazy, ktoré boli urobené skôr, ale aj na všetky odkazy uvedené v závete, čo je pravda.

31. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Toto ustanovenie sa vzťahuje aj na všetky odkazy, ktoré boli neskôr potvrdené kodicilmi.

(32. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XX.

Ak niekto odkáže peniaze, ktoré má vyplatiť jeho maloletý syn, ktorý je ustanovený za jeho dediča, "keď dosiahne pubertu", a zároveň poverí výplatou toho istého dedičstva dediča, ktorého zastupuje, a syn zomrie pred dosiahnutím puberty, zastupovaný dedič nebude dlžníkom odkazu. Sextus a Pomponius si však myslia, že to nie je správne, keď opakovanie odkazu bolo uvedené napríklad takto: "Môj dedič nech v ten istý deň zaplatí odkaz, ktorým som poveril svojho syna a ktorý som mu nariadil zaplatiť, ak sa stane mojím dedičom." Ak však bolo opakovanie uvedené takto: "Nech môj dedič zaplatí odkazy, ktorých zaplacením som poveril svojho syna"; zdá sa, že odkazy boli zopakované bezpodmienečne a ich určenie vykonal len poručiteľ. Preto mi bude prislúchať práve tento odkaz, v súvislosti s ktorým sa vykonáva vyšetrovanie.

1. Ak má niekto viacero otrokov menom Stichus a odkazuje Sticha a nie je zrejmé, ktorého Sticha mal na mysli, dedič musí odovzdať otroka, ktorého si zvolil poručiteľ.

2. Ak sa časti obyvateľov mesta odkáže niečo, čo je na ozdobu alebo na úžitok celej obce, nepochybne to bude náležať.

(33) Paulus, Pravidlá, kniha III.

Ak je ten istý majetok zanechaný viacerým osobám alebo je zanechaný všetkým spoločne; a jeden podá žalobu na jeho vrátenie a druhý podá žalobu na ten istý účel na základe závetu, ten, kto zakladá svoju žalobu na záвете, nemôže vymáhať viac, ako je jeho podiel na dedičstve. Ak by bolo dedičstvo zanechané každému osobitne a je úplne zrejmé, že závetca mal v úmysle odňať dedičstva prvému odkazovníkovi udeliť dedičstvo druhému; je stanovené, že posledný odkazovník bude mať nárok na celé dedičstvo. Ak to však jasne nevyplýva, všetci odkazovníci budú mať nárok na rovnaké podiely z odkazu; ibaže by samotný poručiteľ svojím jazykovým prejavom jasne naznačil, že chcel, aby jeden z nich dostal celý majetok, pretože potom by hodnota veci mala pripadnúť jednému z nich a samotná vec druhému. A ten, kto ako prvý spojil vydanie s odkazom, resp. s dôverou, má právo vybrať si, čomu dá prednosť, či samotnej veci, alebo jej hodnote; napriek tomu mu však po tom, ako si vybral jedno, nebude dovolené vzdať sa ho a vybrať si druhé.

34. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXI.

Je zrejmé, že ak poručiteľ zamýšľal previesť dedičstvo na inú osobu, nebude prislúchať prvému menovanému, aj keď posledný menovaný nie je schopný ho prijať. Ak však boli odkazovníci spoloční alebo, keďže ich bolo pôvodne niekoľko, sa neskôr spojili, všetci spolu sa klasifikujú ako jedna a tá istá osoba.

1. Ak je ten istý majetok odkázaný závetom zveri niekoľkokrát, nemožno si ho nárokovať viac ako raz; stačí, ak sa nadobudne samotný majetok alebo jeho hodnota.
2. Ak je ten istý majetok odkázaný závetmi dvoch osôb, môžem ho požadovať dvakrát a na základe jedného zo závetov nadobudnúť majetok a na základe druhého závetu jeho odhadovanú hodnotu.
3. Ak nie je odkázaný žiadny určitý predmet, ale v tom istom závete sa viackrát spomína určitá suma, božský Pius v reskripte uviedol, že dedič musí uvedenú sumu zaplatiť viackrát, ak sa úplne presvedčivými dôkazmi preukáže, že závetca mal v úmysle dedičstvo rozmnožiť. Rovnaké pravidlo stanovil aj s odkazom na trust. Dôvod je zrejmý, pretože keďže rovnakú vec nemožno odovzdať viac ako raz, tú istú sumu možno rozmnožiť, ak by to bolo úmyslom poručiteľa.
4. Toto by sa však malo chápať tak, že sa to vzťahuje len na prípady, keď by mal poručiteľ určitú sumu peňazí zanechať viackrát; ako napríklad sto aurei, ktoré má v truhlici; vtedy sa totiž domnievam, že by sa to malo prirovnať k odkazu pozemku.
5. Ak však bola zanechaná určitá váha zlata alebo striebra, Papinianus je toho názoru, že by sa to malo skôr prirovnať k odkazu peňažnej sumy, keďže sa nezdá, že by bol odkázaný určitý druh majetku.
6. Z toho vyplýva, že ak bolo zanechané niečo iné, čo sa dá vážiť, počítať alebo merať viackrát, treba povedať, že sa uplatní to isté pravidlo; to znamená, že to bude splatné viackrát, ak taký bol úmysel závetcu.
7. Ak by som však kúpil majetok, ktorý mi bol odkázaný, žaloba na základe závetu bude v môj prospech vo výške ceny, ktorú som zaplatil.
8. A s oveľa väčším odôvodnením to možno povedať, ak mi ten istý majetok odkázali závetom dve rôzne osoby, ale ak jedna z nich žiadala, aby som sa vzdal samotného majetku v prospech druhej osoby alebo niečoho iného namiesto neho; alebo ak bol odkázaný pod podmienkou, že namiesto neho niečo dám; lebo sa má za to, že som bol zbavený majetku do výšky, ktorú som nútený zaplatiť, aby som ho získal.
9. Ak je majetok odkázaný viacerým osobám spoločne, platí, že je od začiatku rozdelený na podiely. Odkázaní majú právo na rozdelenie nielen v pomere k počtu osôb, ktorým bol odkaz zanechaný, ale aj tí, ktorí naň nemajú nárok; ako napríklad v prípade, keď bol odkaz urobený Titiovi a jeho otrokovi bez toho, aby sa tomuto otrokovi poskytla sloboda.

10. Ak poručiteľ závetom spísaným v čase, keď jeho syn ešte nedosiahol vek puberty, odkáže inému ten istý majetok, ktorý mi už odkázal závetom, Julianus hovorí, že strany neprijímajú majetok súčasne. Preto medzitým ten, komu bol majetok odkázaný závetom otca, bude mať nárok na svoj podiel.

11. Ak je ten istý majetok odkázaný dvom osobám, z ktorých jedna je ustanovená za dediča, ak je táto druhá osoba poverená vyplatením časti dedičstva v jej prospech, bude sa to v tomto rozsahu považovať za neplatné ; a preto podiel, ktorým bol poverený vo svoj prospech, bude patriť jeho spoludedičom.

12. Preto treba povedať, že ak sú dvaja dedičia, z ktorých jeden je ustanovený na jednu dvanástinu a druhý na jedenásť dvanástin dedičstva, a je im odkázaný pozemok; jeden z dedičov bude mať nárok na jedenásť dvanástin pozemku a jeho spoludedič na jednu dvanástinu.

13. Je zrejmé, že ak sa jeden z odkazovníkov stane dedičom strany poverenej vyplatením dedičstva, jeho spoludedič tým nebude mať o nič menší nárok na polovicu, pretože si ponechá svoj podiel na dedičstve v rovnakom pomere.

14. Ak je odkaz urobený v prospech Tícia v nasledujúcom znení: "V takom prípade ide o dva odkazy a je na rozhodnutí odkazovníka, či si bude nárokovať len užívacie právo alebo nie.

15. Ak niekto urobí odkaz takto: V takom prípade sa zdá, že možno povedať, že bude mať nárok na polovicu pozemku: "Dávam a odkazujem Titiovi určitý pozemok, ktorý môže mať za svoj podiel"; pretože sa má za to, že zmienkou o pozemku sa nevzťahoval na celý pozemok, ale na jeho časť, pretože aj časť sa správne označuje ako pozemok.

35. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Ak je dedič poverený vydaním otroka patriaceho inému a otrok je svojím pánom manumitovaný, z dôvodu dedičstva mu nič nepatrí.

(36) Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

"Odkazujem Titii všetkých svojich otrokov, ktorí sú tkáčmi, okrem tých, ktorých som týmto závetom odkázal inému. Plótií odkazujem všetkých svojich otrokov, ktorí sa narodili v mojom dome, okrem tých, ktorých som odkázal inému." Keďže niektorí otroci narodení v jeho dome boli aj tkáčmi, Labeo hovorí, že keďže sa nedá zistiť, ktorých otrokov, ktorí boli tkáčmi, poručiteľ neodkázal Titii, ak nie je známe, ktorých odkázal Plótií, a keďže to nemožno zistiť, nesmú byť z jedného odkazu vylúčení tí, ktorí patria do oboch tried, a preto sú spoloční pre oboch odkazovníkov; to je totiž pravidlo práva, keď sa nič výslovne nevylučuje z jedného z dvoch odkazov.

1. Ak však bol odkaz zanechaný v týchto ustanoveniach: "Všetci moji otroci, ktorí sú tkáčmi, okrem tých, ktorí sa narodili pod mojou strechou," a opäť: "Všetci otroci, ktorí sa narodili pod mojou strechou, okrem tkáčov," tí, ktorí sa narodili pod jeho strechou a zároveň boli tkáčmi, nebudú zahrnutí ani do jedného z odkazov.
2. Nie je rozdiel v tom, či sa odkaz odkazuje "Titiovi a Maeviovi", alebo "Titiovi spolu s Maeviom", pretože v oboch týchto prípadoch sa má za to, že odkaz bol odkázaný spoločne.
3. Ak by dedič odovzdal Sticha jednej z dvoch strán, ktorým bol poverený ho odovzdať, a skôr, ako by sa proti nemu začalo konanie zo strany druhého odkazovníka, Stichus by zomrel, dedič nebude zodpovedný, pretože sa rozumie, že sa na neho nevzťahuje žiadna vina.

37. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXI.

Ak bol majetok odkázaný všeobecne, ako napríklad otrok, Gaius Cassius hovorí, že treba dbať na to, aby odkazovník nedostal ani najlepšieho, ani najhoršieho otroka. Tento názor potvrdzuje aj reskript nášho cisára a božského Severa, ktorý nariadil, že ak sa odkazuje otrok, nemôže sa vybrať ten, kto vybavuje záležitosti svojho pána.

(1) Ak mal poručiťel na mysli určitý pozemok a nie je zrejmé, aký bol jeho úmysel vo vzťahu k nemu, dedič si môže vybrať, ktorý pozemok mu bude viac vyhovovať; alebo ak je úmysel poručiťela jasný, môže si poručiťel nárokovať samotný pozemok. Opäť, ak odkázal kus strieborného plechu a nie je jasné, ktorý mal na mysli, dedič bude mať tiež možnosť voľby dať ten, ktorý si želá.

38. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Odkazovník nemôže prijať časť svojho dedičstva a odmietnuť zvyšok; jeho dedičia to však môžu urobiť, takže jeden z nich môže prijať svoj podiel a druhý odmietnuť svoj.

1. Ak by sme dospeli k záveru neprijat' odkaz, ktorý nám bol zanechaný, stav vecí bude rovnaký, ako keby odkaz nebol zanechaný; a preto hovoríme, že ak mi bol zanechaný pozemok, ktorý je zaťažený služobnosťami v prospech môjho majetku, služobnosti nebudú zamenené. Okrem toho, ak je otrok odkázaný osobe, kvôli ktorej môže odkazovník začať konanie pre krádež, právo na žalobu zostane zachované.

39. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXI.

Ak je otrok, ktorý bol odkázaný, na úteku alebo sa nachádza v neprítomnosti vo vzdialenej krajine, dedič musí vynaložiť úsilie, aby získal majetok späť a vydal ho. Toto uviedol aj Juliánus, pretože Africanus v dvadsiatom zo svojich Listov o Juliánovi uvádza, že ak je dedič nútený vynaložiť v tejto veci nejaké náklady, myslí si, že by tak mal urobiť; a ja sa domnievam, že jeho názor treba prijať.

1. Pri uplatnení nároku na dedičstvo by sa mali odpočítať aj zisky z majetku, nielen však tie, ktoré mohol dedič získať, ale aj tie, ktoré mohol získať odkazovník; a toto pravidlo sa vzťahuje nielen na prácu otrokov, ale aj na prácu zvierat, ako aj na prepravu loďami. To, čo bolo uvedené v súvislosti so ziskom, sa musí chápať tak, že sa vzťahuje aj na nájomné z domov v mestách. Pokiaľ ide o výšku úrokov z peňazí, treba sa riadiť zvyklosťami krajiny, a preto súd musí urobiť odhad a stanoviť výšku úrokov. Okrem toho, ak je dedič v omeškaní, bude zodpovedný aj za zničenie nehnuteľnosti a musí sa zaplatiť jej hodnota; rovnako ako sa to robí v ustanovení, keď sa nehnuteľnosť stratí po tom, ako je strana v omeškaní. Toto pravidlo sa vzťahuje aj na potomstvo otrokyní. V prípade odkazu otroka bude dedič povinný vzdať sa všetkého, čo nadobudol prostredníctvom uvedeného otroka, či už ide o nehnuteľnosť, dedičstvo alebo čokoľvek iné.

2. Ak by Titius kúpil odo mňa majetok a odkázal mi ho skôr, ako mu ho odovzdám, a potom ho odovzdám a dostanem zaň cenu; na prvý pohľad sa má za to, že mi ho odkázal, a preto je odkaz neplatný. Keďže som však zbavený zodpovednosti za kúpnu žalobu, môžem podať žalobu o vrátenie majetku, ktorý som odovzdal, z dôvodu, že ide o dedičstvo. Napriek tomu, ak mi cena ešte nebola vyplatená, Julianus hovorí, že mám právo na žalobu o predaj, aby som získal späť cenu, a že okrem toho bude podaná žaloba na základe závetu, aby som získal späť majetok, ktorý som predal a odovzdal. Zároveň dodáva, že ak by mi bola cena zaplatená, ale ja by som ešte majetok nevydal, bol by som zbavený zodpovednosti z dôvodu práva na žalobu, na ktorú by som mal nárok na základe závetu.

3. Julianus rovnako uviedol, že ak by mi poručiteľ odkázal pozemok, ktorý kúpil od niekoho iného, dedič by bol nútený previesť na mňa právo žaloby, na ktoré by mal nárok z dôvodu kúpy; za predpokladu, že majetok ešte nebol vydaný ani poručiteľovi, ani jeho dedičovi.

4. Ak niekto odkáže inému právo ťažiť kameň na jeho pozemku, vzniká otázka, či tento odkaz prechádza aj na jeho dediča. Marcellus odmieta, že by prechádzalo na jeho dediča, ak meno tohto dediča nebolo uvedené v odkaze.

5. Dedič je povinný platiť akékoľvek dane alebo poplatky vymerané z pozemku, ktorý bol odkázaný, za slnečné kolektory alebo za kanalizáciu, alebo za právo viesť vodu.

6. Viem, že sa prerokúval nasledujúci prípad. Istá osoba, ktorá mala dva pozemky s rovnakým názvom, odkázala Korneliánsky majetok a z dvoch takto označených mal jeden väčšiu hodnotu ako druhý. Dedič tvrdil, že bol odkázaný ten

najmenej hodnotný, a poručiteľ tvrdil, že bol určený ten s väčšou hodnotou. Vo všeobecnosti sa má za to, že bol odkázaný ten, ktorý má menšiu hodnotu, ak by poručiteľ nebol schopný preukázať, že poručiteľ mal na mysli ten hodnotnejší.

7. Je ustálené, že aj majetok patriaci inému možno odkázať, ak ho možno získať, aj keby jeho nadobudnutie malo byť ťažké.

8. Ak by však niekto odkázal Sallustove záhrady, ktoré patrili Augustovi, alebo Albanský majetok, ktorý je vyčlenený na užívanie cisárskej domácnosti, považoval by sa za šialenca, keby takýto odkaz urobil vo svojom závete.

9. Je tiež stanovené, že Campus Martius alebo Forum Romanum alebo akúkoľvek posvätnú budovu nemožno odkázať.

10. Ak sa však odkáza pozemky patriace cisárovi, ktoré sú súčasťou cisárskeho panstva alebo sú pod dohľadom cisárskeho správcu, ich odhadnú hodnotu nebude musieť dedič zaplatiť, pretože s nimi nemožno obchodne nakladať inak ako na príkaz cisára, keďže sa nesmú predať.

40. Tá istá kniha, Trusty, kniha II.

Ak však majetok patriaci inému, ktorý poručiteľ neovláda obchodným spôsobom a ktorý nemá právo vlastníť, zostane predmetom poručníctva, domnievam sa, že jeho odhadná hodnota bude splatná.

41. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXI.

Teraz preskúmajme niektoré ďalšie veci okrem toho, čo bolo uvedené, a v skutočnosti možno odkázať všetok hmotný majetok, ako aj práva a služobnosti.

1. Majetkom, ktorý je spojený s budovami, však nemožno disponovať závetom, pretože senát počas konzulátu Aviola a Pansa nariadil, že sa to nesmie robiť.

2. Napriek tomu sa môže vyskytnúť otázka, či v prípade, keď boli od budov oddelené kusy mramoru alebo stĺpy, nestáva sa dedičstvo platným. A skutočne, ak nebolo platné od začiatku, nemôže sa ním stať ani dodatočne, rovnako ako v prípade, keď mi bol odkázaný a odcudzený môj majetok po spísaní závetu, pretože odkaz nemal na začiatku žiadnu platnosť ani účinok; ale ak bol odkázaný pod podmienkou, odkaz sa môže stať platným, ak v čase, keď sa podmienka splnila, mi majetok nepatrí alebo už nie je spojený so stavbou; v súlade s názorom tých, ktorí zastávajú názor, že svoj majetok môžem kúpiť pod podmienkou A a že ho môžem aj sľúbiť a odkázať podmienene. Preto Katonovo pravidlo stojí v ceste absolútnemu odkazu zanechanému za takýchto okolností, ale neodporuje podmienenému odkazu; pretože sa nevzťahuje na podmienené odkazy tohto druhu.

3. Možno sa tiež pýtať, či bude odkaz platný, ak má strana dva domy a jeden z nich odkáže a tomu, komu dom odkázala, odkáže aj niečo, čo bolo spojené s druhým domom. Táto otázka vyplýva zo skutočnosti, že podľa dekrétu senátu a cisárskych konštitúcií môžeme na jeden dom previesť majetok z druhého domu, ktorý nám má zostať vo vlastníctve, teda ktorý sa nemá predať. Toto náš cisár a božský Severus uviedol v reskripte. Nemôžem teda majetok pripojený k jednému domu previesť na osobu, ktorej som previedol druhý dom? To bude zamietnuté z toho dôvodu, že osoba, ktorej je majetok odkázaný, nebude jeho budúcim vlastníkom.

4. Ak poručiteľ odkáže semproniansky dom dvom osobám a jednej z nich odkáže mramor, ktorý sa v ňom nachádza, na postavenie seianskeho domu, ktorý mu odkázal, nemožno sa bezdôvodne pýtať, či bude takýto odkaz platný z dôvodu, že odkazovník je vlastníkom oboch domov. Ako by to bolo v prípade, ak by osoba odkázala dom po vyňatí mramoru, ktorý chcela, aby mal dedič na účely výstavby iného domu, ktorý by stále zostal súčasťou dedičstva. Možno povedať, že lepší názor je, že výnimka bude neplatná v oboch prípadoch, ale odkaz bude platný a musí sa vyplatiť odhadná hodnota nehnuteľností.

5. Ak však niekto odkáže dedičstvo tohto druhu na účely výstavby nejakého verejného diela, myslím si, že bude platné; a Papinianus v Jedenástej knihe názorov rozpráva, že náš cisár a božský Severus rozhodli, že tí, ktorí sľúbili postaviť nejaké verejné dielo, môžu zo svojich mestských a vidieckych domov odstrániť materiál a použiť ho s týmto zámerom, pretože ho neodstránia na obchodné účely. Uvažujme však, či sa majetok môže ponechať len mestu, ktoré sa nachádza na tom istom území, alebo či sa môže preniesť inde, aby sa použil v nejakom inom meste. Domnievam sa, že by to nemalo byť povolené, hoci sa ustálilo, že materiál možno vziať z domu, ktorý človek vlastní, a preniesť ho do iného, ktorý mu patrí v inom meste.

6. Tento dekrét senátu sa vzťahuje nielen na Rím, ale aj na iné mestá.

7. Zachoval sa aj reskript božských bratov, ktorý bol vydaný ako odpoveď na žiadosť Procliana a Epitynchana, ktorí žiadali o povolenie odvozu majetku z ich domov, ktorý chceli predať za účelom splatenia verejného dlhu, a v ktorom im bolo právo predať uvedený majetok zamietnuté.

8. Tento dekrét senátu sa vzťahuje na obytné domy, ako aj na kúpele a každý iný druh budov, ako sú portiky, pitky a reštaurácie.

9. Týmto dekrétom sa tiež zakazuje odkázať majetok, ktorý poručiteľ nemôže odovzdať bez toho, aby ho oddelil od budovy; to znamená mramorové bloky alebo stĺpy. Senát rozhodol, že sa to vzťahuje aj na dlaždice, trámy a dvere, ako aj na knižnice pripevnené k múrom.

10. Ak však predmety pozostávajú z mreží alebo markíz, možno ich odkázať, ale vodovody a nádrže sem nepatria.
11. Hydraulické stroje a potrubia, ktorými vyteká voda, však možno odkázať, a to najmä vtedy, ak sú len umiestnené na nehnuteľnosti.
12. Čo teda treba povedať v súvislosti so sochami? Ak sú upevnené na stenách, nebude ich odstránenie zákonné, ale ak sú oddelené, existujú určité pochybnosti. Treba však vziať do úvahy ducha dekrétu senátu, a ak boli sochy umiestnené v dome, aby tam zostali navždy a ako jeho súčasť, nemožno ich odstrániť.
13. Preto treba povedať, že ak sú na stenách pripevnené obrazy alebo do nich vložené drobné ozdoby, nemožno ich odkázať.
14. Ak však porúčiteľ pripravil určité ozdoby za účelom ich premiestnenia do iného domu a odkázal ich, môže vzniknúť pochybnosť, či je odkaz platný; a ja si myslím, že je.
15. Keď však porúčiteľ upevní vo svojom dome predmety, ktoré odkázal, odkaz zanikne,

42. Tá istá kniha, Trusty, kniha II.

Bez ohľadu na to, či si bol odkazovník tejto skutočnosti vedomý alebo nie.

(43) Ten istý, O Sabinovi, kniha XXI.

Senát teda nedovoľuje, aby sa samostatne odkázalo niečo, čo je spojené s domom. Ak však niektoré z týchto predmetov netvorili súčasť domu v čase smrti porúčiteľa, dedič musí zaplatiť ich odhadnú cenu. Ak by ich oddelil na účely vyplatenia dedičstva, bude podliehať predpísaným sankciám, aj keď ich odstránil nie na účely predaja, ale na splnenie svojho záväzku.

(1) Marcellus tiež hovorí, že ak manžel postaví v záhrade svojej manželky altánok, ktorý dostal ako veno, môže ho odstrániť, ak ho môže sám využívať, avšak bez toho, aby spôsobil manželke akúkoľvek škodu; a že dekrét senátu mu v tom nebude klásť žiadnu prekážku. Preto ak jeho manželke nevznikne žiadna škoda odstránením domu, treba konštatovať, že s ním môže nakladať na základe svojej vôle, keďže ho môže odstrániť.

(2) Odkázanie dedičstva môže byť závislé od vôle tretej osoby, ale nie od vôle dediča.

(3) Ak jedna osoba vykúpila inú osobu od nepriateľa, môže ju odkázať sebe; a odkaz tohto druhu spôsobí jej oslobodenie od záväzku zálohu, ktorý mala osoba, ktorá ju vykúpila.

44. Ten istý, O Sabíne, kniha XXII.

Otec môže odkázať otroka, ktorý patrí jeho synovi a ktorý tvorí súčasť jeho castrense peculium, a ak by syn zomrel ešte za života svojho otca a jeho peculium by zostalo v rukách jeho otca, odkaz zostane v platnosti; keďže syn nevyužil svoje právo, otec má na základe spätného účinku právo vlastniť otroka, ktorý tvoril súčasť peculium.

1. Ak by niekto odkázal majetok patriaci inému, ktorý mu už bol odkázaný bez jeho vedomia, a neskôr by sa dozvedel o odkaze a chcel by ho nadobudnúť, odkaz bude platný; z toho dôvodu, že ak odkazovník neodmietne odkaz, platí, že mu pripadol od okamihu, keď bol majetok poručiteľa zapísaný. Ak ho však odmietne, platí, že majetok patrí dedičovi odo dňa odmietnutia.

2. Ak niekto odkáže poháre na pitie a tie boli roztavené, alebo naopak, a tiež ak sa odkáže vlna a z nej boli vyrobené šaty; Julianus v tridsiatej druhej knihe Digest hovorí, že odkaz všetkých uvedených predmetov je platný a že všetko, čo z nich zostane, je splatné. Myslím si, že tento názor je správny za predpokladu, že poručiteľ nezmenil svoje rozhodnutie.

3. Ak by však odkázal striebornú misu a tá sa roztaví a urobí sa z nej pohár, pohár bude splatný; za predpokladu, že úmysel poručiteľa zostane rovnaký.

4. Ak sa na pozemku, ktorý bol odkázaný, postaví dom, bude patriť odkazovníkovi, ak závetca nezmení svoju vôľu.

5. Strana, ktorá odkazuje listinu, odkazuje pohľadávku, a nie iba materiál, na ktorom je listina uvedená. To sa dokazuje predajom, pretože pri predaji zmenky sa za predanú považuje aj pohľadávka, ktorou je zmenka doložená.

6. Avšak aj keď je pohľadávka odkázaná, to, čo sa má zaplatiť, sa musí chápať v najpriaznivejšom zmysle, aby sa mohli postúpiť práva na žalobu voči dlžníkovi.

7. Z toho vyplýva, že ak je otrok zároveň odkázaný a nariadený na slobodu, medzitým môže nadobudnúť účinnosť len odkaz; napríklad predpokladajme, že udelenie slobody bolo vykonané s cieľom oklamať veriteľa, alebo ak ide o otroka, ktorý už bol predaný do večného otroctva, pravidlo sa uplatní rovnako ako v prípade, keď je otrok daný do zálohu.

8. Ak poručiteľ odkáže otroka, ktorý má mať slobodu za určitých podmienok, bude pre dediča lepšie, ak si otroka vybaví sám, než aby zaplatil jeho odhadnú hodnotu, pretože musí zaplatiť jeho skutočnú hodnotu. Ak však otroka dodá sám a podmienka bude splnená, neutrpí žiadnu škodu, pretože jeho odhadnú hodnotu nemožno požadovať, ak ide o slobodného človeka.

9. Ak porúčiteľ, ktorý vlastní dva pozemky, odkáže jeden z nich mne a druhý Titiovi, porúčiteľ mi nebude dlžný svoje právo vstúpiť na pozemok, ale dedič bude nútený toto právo odkúpiť a postúpiť mi ho.

45. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Ak by som ti odkázal isté otrokyne, ktoré ti má vydať náhradný neplnoletý dedič, a ty by si uvedené otrokyne kúpil od uvedeného dediča a odcudzil by si ich skôr, ako by si sa dozvedel, že ti boli odkázané, Neratius, Aristo a Ofilius zastávajú názor, že odkaz bude platný.

1. Ak je dedič všeobecne poverený dodaním otroka, nie je povinný ručiť za to, že je zdravý, ale mal by ručiť za to, že nie je zodpovedný za krádež alebo škodu; mal by totiž poskytnúť takého otroka, ktorého si odkazovník môže ponechať. Zdravie otroka však nemá nič spoločné s vlastníckym právom k nemu, ale toto pravidlo sa uplatňuje v prípade, že otrok spáchal krádež alebo nejakú škodu, za ktorú je zodpovedný, aby si ho jeho pán nemohol ponechať; rovnako ako sa môže stať, že pozemok je zodpovedný za dlhy, takže si ho jeho vlastník nemôže ponechať.

2. Ak je však určitý otrok odkázaný, mal by sa vydať taký, aký je.

46. Ten istý, Listy, kniha IX.

To, čo bolo uvedené v súvislosti s odkazom, platí aj pre osobu, ktorá sľúbila, že poskytne buď Sticha, alebo nejakého iného otroka.

47. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXII.

Ak sa odkazuje majetok, ktorý patril porúčiteľovi, a dedič ho má v držbe, nemal by otáľať, ale mal by ho hneď odovzdať. Ak sa však majetok nachádza inde, než kde sa požaduje, v prvom rade treba rozhodnúť, že sa má vydať tam, kde bol odkázaný, ak si porúčiteľ neželal niečo iné; ak by to totiž bolo tak, mal by sa vydať na mieste, kde to porúčiteľ zamýšľal, alebo na tom, ktoré mal pravdepodobne na mysli. Julianus uviedol tento názor nielen v súvislosti s majetkom vo vlastníctve porúčiteľa, ale aj v prípadoch, keď sa odkazujú veci patriace iným osobám. Ak však bol majetok zanechaný na jednom mieste a dedič ho podvodne previedol na iné miesto, ak sa nevydá tam, kde sa požaduje, dedič bude odsúdený z dôvodu svojej zlej viery; ak však nedošlo k zlej viere, majetok sa vydá na mieste, na ktoré bol prevezený.

1. Ak sa požaduje odkaz vecí, ktoré možno odvážiť, spočítať alebo zmerať, a odkazuje sa určité množstvo (ako napríklad obilie z určitej sýpky alebo víno z určeného skladu), vec sa musí vydať tam, kde bola zanechaná, ak úmysel poručiteľa nebol iný. Ak sa však odkaz netýkal určitého druhu majetku, musí sa dodať tam, kde sa o to žiada.
 2. Ak by teda bol odkázaný Stichus a pre omeškanie dediča by sa neobjavil, ten musí zaplatiť jeho odhadnú hodnotu; ak však vôbec nebol zavinený, dedič sa má postarať o jeho navrátenie a nebude nútený zaplatiť jeho hodnotu. Ak sa však otrok iného, ktorý bol odkázaný, dá na útek bez zavinenia dediča, uplatní sa to isté pravidlo; dedič sa totiž môže stať zodpovedným za nedbanlivosť vo vzťahu k cudziemu otrokovi. Dedič však musí poskytnúť záruku, že ak by bol otrok chytený, on sám alebo jeho hodnota bude vydaná. To sa vzťahuje aj na otroka zajatého nepriateľom.
 3. Ak by však bol odkázaný Stichus alebo Pamphilus a jeden z nich sa dá na útek alebo ho zajme nepriateľ, platí, že ak je prítomný, musí byť otrok vydaný, alebo ak chýba, musí byť vyplatená jeho odhadnutá hodnota. Voľba z týchto dvoch vecí sa dedičovi priznáva len vtedy, ak sa neprevinil omeškaním pri jeho vydaní poručiteľovi. Z tohto dôvodu je stanovené, že ak jeden z dvoch otrokov zomrie, druhý musí byť za každých okolností vydaný a možno sa môže zaplatiť aj cena mŕtveho otroka. Ak sa však obaja otroci dali na útek, záruka sa od dediča nevyžaduje, pokiaľ sa obaja nedostanú do jeho moci; ak sa však dostane do moci len jeden z nich, musí vydať buď samotného otroka, ktorého získal späť, alebo zaplatiť odhadnú cenu toho, ktorý je neprítomný.
 4. To isté pravidlo platí, ak sa majetok patriaci inému alebo do dedičstva zničí bez zavinenia dediča alebo sa nevydá; nebude totiž povinný urobiť nič viac, než dať zábezpeku. Ak však bol majetok zničený vinou dediča, musí byť proti nemu bezodkladne vydaný rozsudok.
 5. Uvažujme však, akým spôsobom sa môže preukázať nedbanlivosť dediča; či sa musí brať do úvahy len to, čo sa podobá podvodu, alebo aj to, čo je len ľahkou nedbanlivosťou, alebo sa musí od dediča vyžadovať presná starostlivosť? Myslím si, že tento druhý názor je najsprávnejší.
 6. Okrem toho to isté pravidlo platí aj v prípade, keď pozemok pohltilo zemetrasenie, a Labeo hovorí, že jeho odhadná hodnota nebude splatná. Tento názor je správny, ak ku katastrofe nedošlo po nesplnení povinnosti dedičom; ak by ju totiž poručiteľ dostal, mohol pozemok predať.
48. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.
49. Ak otrok dediča spreneveril odkázaný majetok a predal ho bez vedomia svojho pána, Atilicinus si myslí, že žaloba in factum by mala byť priznaná poručiteľovi, aby pán mohol byť nútený vydať svojho otroka ako náhradu škody alebo zaplatiť z jeho peculium to, čo získal predajom majetku.

1. Ak jeden z dedičov zabil otroka, nezdá sa mi, že by jeho spoludedič mal byť v akomkoľvek ohľade zodpovedný, keďže skutok nebol spáchaný jeho vinou a majetok už neexistuje.

49. Ulpian, O Sabínovi, kniha XXIII.

Ak sa majetok odkazuje niekomu, keď dovŕši štrnásť rok života, podľa všeobecne používaného pravidla musí mať odkazovník úplne dovŕšený štrnásť rok života; a to podľa Marcella nariadil cisár.

1. Preto ak je odkazovníkovi zanechaný majetok, keď dovŕši štrnásť rok, splatný v troch rôznych splátkach za jeden, dva a tri roky, a v čase smrti poručiteľa dovŕšil sedemnásť rok, mal by sa celý odkaz vyplatiť naraz. Preto ak poručiteľ dovŕšil pätnásť rok, zastávame názor, že odkaz bude splatný po uplynutí dvoch rokov; ak dovŕšil šesťnásť rok, bude splatný o rok neskôr; ak do dovŕšenia sedemnásť roka chýba niekoľko mesiacov, odkaz bude splatný po uplynutí týchto mesiacov. Takto to však bude v prípade, ak sa poručiteľ domnieval, že maloletý mal v čase spísania závetu štrnásť rokov, hoci v skutočnosti mal viac, a ak si toho bol vedomý, musíme počítať s tým, že výplata odkazu sa musí uskutočniť tri roky po dátume spísania závetu.

2. Tento odkaz je opäť podmienený a zároveň závislý od určitého času. Je podmienený, kým odkazovník neprekročí štrnásť rok života, a potom je závislý od času.

3. Ak by teda odkazovník zomrel pred dovŕšením štrnásť roka, na jeho dediča nič neprechádza. Je isté, že ak zomrie neskôr, majetok prejde na jeho dediča. Ak by však v čase spísania závetu syn nedovŕšil štrnásť rok veku, myslím si, že lehoty jedného, dvoch a troch rokov, ktoré sú stanovené na vyplatenie, sa majú počítať od okamihu, keď poručiteľ dosiahol štrnásť rok veku, pokiaľ sa jasne nepreukáže, že úmysel poručiteľa bol iný.

4. Ak by som odkázal Titiovi sumu desať aurei, ktorú dlhujem niekomu inému, a požiadal ho, aby ju vyplatil môjmu veriteľovi, poručníctvo nie je platné, pokiaľ ide o veriteľa osobne, pretože mu neprináša žiadny úžitok; napriek tomu môže môj dedič podať žalobu proti poručiteľovi z dôvodu, že je v jeho záujme, aby sa môjmu veriteľovi zaplatilo, aby sa mu zabránilo podať žalobu. Preto bude dedičstvo platné.

5. Ak mi poručiteľ dlhuje desať aurei, za ktoré dal ručenie, požiadavku na splnenie poručníctva nemôže vzniesť len dedič, ale aj ručiteľ; je totiž v jeho záujme, aby mi bolo zaplatené, a nie aby bol žalovaný a potom podal žalobu na základe mandátu. Nezáleží na tom, či je solventný alebo nie.

6. Julianus sa v tridsiatej deviatej knihe Digest pýta, ak ručiteľ odkáže veriteľovi to, čo mu dlhuje, či bude odkaz platný. Hovorí, že to veriteľovi nijako neprospieva, ale dlžník bude mať právo na žalobu vyplývajúcu zo závetu, lebo je v jeho záujme, aby bol zbavený zodpovednosti, hoci ho nemôže žalovať dedič ručiteľa.

7. Ak však ten istý poručník urobí odkaz v prospech Tícia a zaviazhe ho, aby zaplatil jeho veriteľovi, tak dlžník, ako aj dedič poručníka môžu podať žalobu proti Tíciovi z titulu poručníctva, pretože je v záujme oboch, aby sa poručník zbavil zodpovednosti.

8. Treba tiež pripomenúť, že od strany, ktorá je poverená len predajom pozemku niekomu, nemožno požadovať, aby mu ho dala, ale len aby ho predala za primeranú cenu.

9. Ak však bol dedič poverený predajom pozemku za určitú cenu, je povinný ho za túto cenu predať.

50. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXIV.

Ak otrok patrí viacerým pánom a je mu zanechané dedičstvo, nadobudne pre každého pána podiel z dedičstva v pomere k jeho vlastníctvu.

(1. Ak sudca, ktorý má právomoc rozhodovať o vysporiadaní dedičstva, rozhodne, že dedič nevedol vec správne alebo ju nevedol vážne, nebude to v žiadnej miere na ujmu odkazovníkom. Ale čo ak by sudca vydal nespravodlivé rozhodnutie a dedič by sa nedostavil? Akákoľvek ujma, ktorá mu bola spôsobená, nebude na ujmu odkazovníkov, ako sa domnieva Sabinus. Uvažujme však, ak by sudca rozhodol v prospech náhradníka, či bude zodpovedný voči odkazovníkom, a keďže toto rozhodnutie je spravodlivé vo vzťahu k samotnému náhradníkovi, nemožno povedať, že je zodpovedný voči odkazovníkom, pretože nemôže byť taký nečestný, aby tvrdil, že sudca rozhodol v jeho prospech zo zaujatosti. Preto by odpoveď znela, že bude zodpovedný tak poručiteľom, ako aj veriteľom.

(2) Ak dedič vstúpi do dedičstva skôr, ako boli otroci svojho zavraždeného pána postavení pred otázku, alebo ak by sa nepomstil za smrť poručiteľa, nároky odkazovníkov možno predložiť ministerstvu financií. Čo však v prípade, ak by ministerstvo financií majetok neprijalo? V takom prípade bremeno vyplatenia odkazovníkov nevyhnutne padne späť na dediča. Ak však dedič podvodne predložil žalobcu o sebe, aby mu bol majetok priznaný a bol oslobodený od všetkých nárokov, alebo ak sa nebránil tak, ako mal, nebude zbavený zodpovednosti, rovnako ako strana, ktorá vedie súdny spor s odkazom na majetok.

(3) Ak sa odkazuje určitý počet mincí a nie je zrejmé, aké je ich označenie, skôr než sa urobí čokoľvek iné, treba zistiť zvyklosti samotného poručiteľa a potom aj okolia, aby sa zistilo, čo mal v úmysle. A treba zohľadniť nielen úmysel

poručiťa, ale aj postavenie odkazovníka alebo náklonnosť, s akou sa naňho pozeralo, a jeho potreby; a treba vziať do úvahy aj nakladanie s inými sumami na základe toho istého závetu, ktoré buď predchádzajú, alebo nasledujú po uvedenom odkaze.

51. Papinianus, Otázky, kniha IV.

Ak by však poručiť odkázal určité konkrétne mince, ako napríklad také, ktoré má v truhlici, alebo určitý kus taniera, nejde ani tak o peňažnú sumu, ako skôr o samotné mince alebo predmety, pretože tie sa nemôžu zmeniť a mali by sa oceniť, rovnako ako keby išlo o akýkoľvek iný druh majetku.

52. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Ak sú všetci otroci poručiťa spolu s ich peculiami niekomu odkázaní, prislúchajú aj tí otroci, ktorí nemajú peculium.

1. Ak sa synovi, ktorý nedosiahol vek puberty, uloží dedičstvo závislé od určitej podmienky a on sa stane dedičom svojho otca a potom zomrie, možno povedať, že úmyslom otca, ktorý zanechal dedičstvo, ktoré má byť splnené jeho synom pod určitou podmienkou, a jeho vyplatením absolútne poveril náhradníka, bolo, aby dedičstvo vyplatil náhradník bezodkladne, ak by jeho syn zomrel pred splnením podmienky.

(53) Ulpian, O Sabinovi, kniha XXV.

Ale čo ak zanechal väčšiu sumu, ktorú mal vyplatiť náhradník? Prevyšujúca suma by bola to, čo bolo ponechané na vyplatenie náhradníkom. Tá by bola v skutočnosti zahrnutá do sumy uvedenej v predchádzajúcom závete, a preto by bola splatná.

1. Ak by však poručiť pri vymenovaní náhradníka zopakoval odkaz; napríklad ak by maloletému uložil povinnosť odovzdať mi pozemok a tento odkaz by zopakoval, pričom by maloletého dediča poveril, aby ho odovzdal mne a Seiovi; dôsledkom tohto zopakovania bude, že mne bude patriť len časť pozemku.

2. Ak by niekto ustanovil dvoch dedičov a každému z nich by uložil povinnosť odovzdať odkazovníkovi nerozdelený pozemok, je to rovnaké, ako keby bol odkaz odkázaný dvoma rôznymi závetmi; ak sa totiž odkazuje mne a môjmu synovi alebo môjmu otrokovi tým istým závetom, budú nepochybne platné oba odkazy, ako uviedol Marcellus vo svojom diele o Juliánovi.

3. Ak dedič zabije otroka, ktorý bol odkázaný, z dôvodu nejakého zločinu, ktorý tento spáchal, teda preto, že si zaslúžil smrť, bezpochyby sa bude tvrdiť, že nie je zodpovedný podľa závetu.

4. Ak ho však odovzdal ako satisfakciu za spáchanú škodu, bude zodpovedný, pretože ju mohol nahradiť? Myslím si, že zodpovedný bude.

5. Ak by však zabil zviera, ktoré bolo odkázané, myslím si, že bude zodpovedný nielen za telo mŕtveho zvierat'a alebo jeho zvyšky, ale aj za zaplatenie hodnoty, ktorú by malo, keby bolo živé.

6. Podobne, ak dedič dopustil, aby sa dom, ktorý bol odkázaný, vzal do vlastníctva, aby sa vyhol hroziacej škode; myslím, že bude zodpovedný, pretože mal poskytnúť záruku.

7. Ak dedič pochoval mŕtve telo do zeme, ktorá bola odkázaná, a tým ju urobil náboženskou, ak tam pochoval svojho otca, keď ho nemohol pochovať inde alebo to nemohol urobiť tak vhodne, nebude zodpovedný podľa závetu. Bude však zodpovedný za cenu pozemku? Ak si poručiteľ želal, aby bol pochovaný na tomto mieste, dedič nebude zodpovedný na základe závetu. Ak ho tam však dedič pochoval na vlastnú zodpovednosť, bude povinný zaplatiť cenu pozemku, ak majetok pozostalosti postačuje na to, aby to bolo možné urobiť; ak totiž poručiteľ odkáže pozemok, buď má v úmysle, aby bol pochovaný na inom mieste, alebo aby cena pozemku bola zaplatená dedičovi.

8. Ak dedič otroka sám nezabil, ale prinútil ho spáchať nejaký nezákonný čin, aby ho mohol zabiť alebo podrobiť trestu niekto iný; bude úplne spravodlivé, aby zaplatil cenu. Hodnota pozemku však nebude splatná, ak otrok spáchal zločin z vlastnej zlej vôle.

9. Ak by bol otrok, ktorý bol odkázaný, zajatý nepriateľom bez podvodu zo strany dediča; jeho vydanie sa nebude vyžadovať, ale ak sa to stalo podvodom, bude sa vyžadovať.

54. Pomponius, O Sabinovi, kniha VIII.

Ak sú do závetu vložené odkazy, ktoré naznačujú hanbu a úmysel skôr uraziť odkazovníka než mu priniesť úžitok; považujú sa za nenapísané z dôvodu odiómu, ktorý sa viaže na závetcu.

1. Ak sa odkáže dedičstvo Titii pod podmienkou, že sa vydá so súhlasom Seia, a Seius zomrie počas života závetcu a ona sa vydá, bude mať nárok na dedičstvo.

2. Ak ti bolo dedičstvo odkázané pod podmienkou, že manumizuješ otroka, a smrť otroka zabráni jeho manumizácii, budeš mať napriek tomu nárok na dedičstvo, pretože nebolo tvojou vinou, že nezískal slobodu. Ak je v odkaze dedičstva uvedená

len časť dedičov, dedičia budú zaťažení rovnakým dielom, a ak sú zaťažení všetci, každý z nich bude zodpovedný v pomere k svojmu dedičskému podielu.

55. Ten istý, O Sabinovi, kniha IX.

Nikto nemôže vo svojom závete ustanoviť, že zákony, ktoré sa ho týkajú, sa naň nevzťahujú; a to z toho dôvodu, že povinnosť dediča s ohľadom na vyplatenie odkazu nemôže byť ovplyvnená časom, miestom ani podmienkou.

56. Ten istý, O Sabinovi, kniha XIV.

Ak odkazovník urobí ustanovenie na účet otroka, ktorý mu bol odkázaný, dedič nebude povinný vydať otroka, ak by utiekol. Dedič nebude takýmto ustanovením viazaný z toho dôvodu, že otrok musí byť vydaný tak, ako bol v čase, keď bol uvedený v závete, a ani sa nechápe, že by sa tým poručiťovi spôsobila nejaká škoda.

57. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXXIII.

Ak bol majetok, ktorý bol zaťažený, odkázaný poručníkom, ak poručiťel vedel, že je zaťažený, musí ho dedič vydať, ak poručiťel nechcel inak. Ak o tom nevedel, dlh musí prevziať dedič, pokiaľ nepreukáže, že keby poručiťel vedel, že majetok je zaťažený, zanechal by niečo iné, alebo ak je pravdepodobné, že po zaplatení dlhu niečo zostane. Ak však síce nebolo úmyslom poručiťela, aby bremeno uvoľnenia záložného práva na pozemok niesli jeho dedičia, zjavne nemyslel na to, že ich zbaví zodpovednosti; oprávnený z poručiťelstva môže prostredníctvom výnimky z dôvodu zlej viery prinútiť veriteľov, ak proti nemu podajú hypotekárnu žalobu, aby mu postúpili svoje práva; a aj keď to možno neurobil v zákonom stanovenej lehote, predsa len mu bude táto výsada priznaná prostredníctvom jurisdikcie guvernéra provincie.

58. Papinianus, Názory, kniha IX.

Uviedol som ako svoj názor, že v prípade, keď dom patriaci k majetku vyhorel a bol znovu postavený z peňazí dediča, z dôvodu poručiťelstva, na základe ktorého mal byť uvedený dom po smrti dediča niekomu vydaný, výška výdavkov sa má odpočítať podľa odhadu spoľahlivého občana, pričom sa má zohľadniť vek domu:

59. Ulpian, O edikte, kniha XXXIII.

Za predpokladu, že k požiaru nedošlo v dôsledku nedbanlivosti dediča.

60. Julianus, Digesty, kniha XXXIX.

Ak by dedič vydal dom bez toho, aby si čokoľvek ponechal, žaloba o vrátenie neurčitej sumy by mala byť podaná v jeho prospech, rovnako ako keby zaplatil viac, ako bol povinný.

61. Papinianus, Názory, kniha IX.

Podľa môjho názoru by sa do výpočtu nemali zahrnúť nevyhnutné výdavky, ktoré poručiteľ vynaložil na opravu domu, ak si uplatňuje nárok na dedičstvo a podmienka, od ktorej je závislý, bola neskôr splnená.

62. Paulus, O edikte, kniha XLI.

Ak sa odkazuje otrok ženského pohlavia spolu s jeho deťmi, v prípade, že nie sú deti, prináleží dedičstvo len otrokovi; a v prípade, že otrok zomrel, prináleží dedičstvo len deťom.

(63) Celsus, Digesty, kniha XVII.

Ak by poručiteľ odkázal všetky svoje otrokyne a deti, ktoré sa z nich narodili, a jedna z uvedených otrokýň by zomrela, Servius popiera, že jej dieťa je splatné z dôvodu, že bolo odkázané ako príslušenstvo. Myslím si, že tento názor je nesprávny a že nie je v súlade ani s jazykom, ani s úmyslom zosnulého.

64. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XV.

Podobne sú neplatné aj dokumenty obstarané na základe schém zainteresovaných strán, ak sa týkajú majetkov alebo dedičstiev.

65. Ten istý, O prétorovom edikte o dedičstvách, kniha I.

Ak je odkaz urobený takto: "Dávam Seiovi desať otrokov okrem desiatich, ktoré som priamo odkázal Titiovi." Potom, ak sa zistí, že do dedičstva patrí len desať, odkaz je neplatný; ak však po tom, ako Titius vybral svojich desať, zostane viac ako tento počet, odkaz bude platný vzhľadom na ostatných; ale nie pre väčší počet ako desať, ktorí boli odkázaní. Ak by ich zostalo menej ako desať, odkaz bude platný pre toľko, koľko sa ich nájde.

1. Odkaz je podmienený, ak je vyjadrený takto: "Dávam Stichus tomu a tomu, ak ho chce prijať." Neprechádza na dediča, ak ho nechce prijať odkazovník; hoci v opačnom prípade, keď je odkaz odkázaný bez dodatku: "Ak ho chce prijať," prejde na dediča odkazovníka; lebo jedna vec v práve je, keď je niečo zahrnuté mlčky, a iná, keď je to vyjadrené slovami.

2. Ak by bol odkázaný dom, hoci bol postupne prestavaný, takže z pôvodného materiálu nezostal ani jeden, napriek tomu hovoríme, že odkaz bude platný; ak by však po zbúraní domu poručiteľ na jeho mieste postavil iný, musíme konštatovať, že odkaz je neplatný, ak sa nepreukáže, že úmysel poručiteľa bol iný.

66. Ten istý, O provinčnom edikte, kniha XVIII.

Ak poručiteľ nariadil svojmu dedičovi, aby kúpil alebo predal nejakú nehnuteľnosť za primeranú cenu, odkaz je platný. Čo však v prípade, ak by odkazovník, od ktorého mal dedič kúpiť pozemok, bol nútený ho predať z nevyhnutnosti a nemohol by nájsť kupca; alebo na druhej strane, ak by bolo pre odkazovníka veľmi výhodné, aby pozemok kúpil, a dedič by mu ho nepredal, ak by mu to poručiteľ neprikázal?

67. Ten istý, O prétorskom edikte o odkazoch, kniha I.

Ak je otrok odkázaný jednému z viacerých dedičov a hovorí sa, že sa zlomyseľne dopustil nejakého činu proti majetku, ako napríklad, že odstránil účty; nesmie byť dedičovi prisúdený skôr, ako bude vydaný na mučenie, ak si to ostatní dedičia želajú. To isté pravidlo platí, ak je odkázaný cudzej osobe.

(1. Ak sa ten istý majetok odkáže dvom dedičom z viacerých, ktorí boli ustanovení na rôzne podiely, každý z dedičov bude mať nárok na polovicu dedičstva, a nie v pomere k ich dedičským podielom.

68. Ten istý, O provinčnom edikte, kniha XVIII.

Ak je odkaz urobený synovi po smrti jeho otca, nie je pochyb o tom, že keď jeho otec zomrie, dedičstvo bude patriť synovi; a nie je rozdiel, či sa odkazovník stane dedičom svojho otca alebo nie.

1. Ak sa odkaz odkáže otrokovi po smrti jeho pána, ak zostane v stave nevoľníctva, odkaz bude patriť dedičovi jeho pána; a to isté pravidlo sa uplatní, ak by sa otrok mal stať slobodným na základe vôle svojho pána, pretože čas odkazu sa datuje od okamihu, keď sa objaví dedič; výsledkom toho je, že odkaz nadobudne dedičstvo a potom prípadne tomu, kto je dedičom; a okrem toho, ak je niekto závetom pána ustanovený buď za riadneho, alebo za nevyhnutného dediča, potom, keďže sa čas objavenia sa dediča a čas určený na nadobudnutie dedičstva zhodujú, sa považuje za pravdepodobnejšie, že dedičstvo bude patriť tomu, komu bolo zanechané, než dedičovi toho, od koho otrok získava slobodu.

2. Ak by bol otrok odkázaný absolútne a bolo by nariadené, aby bol slobodný pod určitou podmienkou, a táto podmienka by sa nespĺnila, odkaz bude platný; a preto ak by sa podmienka splnila, odkaz bude zrušený, ale ak by sa nespĺnila, otrok bude

patriť odkazovníkovi. Ak by teda počas trvania podmienky, od ktorej závisí sloboda otroka, poručiťel' zomrel a podmienka, od ktorej závisela sloboda otroka, by sa nespĺnila, dedičstvo nebude patriť dedičovi poručiťel'.

3. Ak by bol totiž otrok odkázaný podmienne a bolo by nariadené, aby bol slobodný po uplynutí určitého času, odkaz je absolútne neplatný, pretože určený deň určite nastane. Tento názor zastával aj Julianus.

4. Z tohto dôvodu hovorí, že ak bol otrok odkázaný Titiovi a bolo nariadené, aby bol po Titiovej smrti slobodný, odkaz je neplatný, pretože je isté, že Titius zomrie.

(69) Ten istý, O prétorovom edikte týkajúcom sa odkazov.

Pripúšťa sa, že odkaz môže byť odkázaný otrokovi, ktorý sa sám zbavil závetu; pretože v okamihu zápisu do dedičstva nadobúda otroka odkazovník a potom ho nasleduje odkaz.

1. Ak dedič odcudzí otroka pod určitou podmienkou a táto podmienka sa neskôr splní, môže ho napriek tomu odkazovník požadovať a odkaz nezaniká.

2. Ak poručiťel' nariadi niektorým zo svojich dedičov, aby zaplatili dlh, jeho veritelia nebudú oprávnení podať žalobu proti nim, ale môžu postupovať proti zvyšným spoludedičom, pretože je v ich záujme, aby sa tak stalo. V tomto prípade bude oprávnená na žalobu nielen iná strana ako tá, ktorej poručiťel' nariadi, aby sa majetok vydal, ale okrem nej aj iné osoby; ako napríklad ak by poručiťel' nariadi, aby sa veno vydalo jeho zaťovi alebo mužovi zasnúbenému s jeho dcérou v jej mene. Na žalobu totiž nebude oprávnený ani zať, ani snúbenica, ale dievča, keďže má na veci najväčší záujem.

3. Ak je pozemok, ktorý bol odkázaný, zaťažený služobnosťou, musí sa vydať v stave, v akom je. Ak je však vyčlenený takto: "V najlepšom možnom stave", musí byť vydaný bez akýchkoľvek služobností.

4. Ak je odkázaný otrok, ktorý sa podieľal na obchodnej činnosti poručiťel'.

5. Ak existujú určité pochybnosti o existencii zanechaného majetku, napríklad ak by nebolo isté, či žije otrok, ktorý bol odkázaný, bolo rozhodnuté, že možno podať žalobu o závet, a je povinnosťou sudcu prinútiť dediča, aby predložil záruku, ktorou sa zaviazne majetok vyhľadať, a ak ho nájde, vydať ho poručiťel'ovi.

70. Ten istý, O provinčnom edikte, kniha XVIII.

Ak by mi otrok patriaci Titiovi niečo ukradol a potom by Titius, ktorý ma ustanovil za svojho dediča, odkázal spomínaného otroka tebe, nie je nespravodlivé, aby som ti vydal otroka takého, aký bol, keď bol v rukách Tícia; to znamená, aby si ma odškodnil za krádež, ktorej sa otrok dopustil, keď patrilo Titiovi.

1. Ak by ti totiž mal byť ponechaný pozemok, ktorý bol predmetom služobnosti v prospech istého môjho pozemku, nemal by som ti ho vydať inak ako s výhradou predchádzajúcej služobnosti.
2. Tento prípad sa nelíši od prípadu, keď niekto kúpi od niekoho otroka z poverenia iného alebo vráti bývalému vlastníkovi otroka, ktorého kúpil s právom vrátiť ho; osoby totiž nie sú nútené vrátiť otroka za takýchto okolností, ak nebolo sľúbené odškodnenie za krádež, ktorú spáchal uvedený otrok buď pred uzavretím transakcie, alebo neskôr.
3. Ak teda otrok, ktorý bol odkázaný, niečo ukradne dedičovi, po prijatí dedičstva bude tento povinný vydať otroka takým spôsobom, že odkazovník dostane od dediča sumu, ktorú by od neho mohol vymôcť žalobou vyplývajúcou z trestného činu spáchaného otrokom.

(71) Ulpián, O edikte, kniha LI.

Ak bol niekomu jednoducho odkázaný dom a nie je uvedené aký, dedičia budú nútení dať porúčiteľovi akýkoľvek dom patriaci porúčiteľovi, ktorý si porúčiteľ môže vybrať. Ak však porúčiteľ nezanechal žiadny dom, odkaz je skôr smiešny ako platný.

1. Uvažujme o tom, či v prípade, že niekto vydá otroka na základe odkazu, má poskytnúť zábezpeku proti vyst'ahovaniu, a vo všeobecnosti treba konštatovať, že vždy, keď bol vydaný majetok daný odkazom a držiteľ je vyst'ahovaný, odkazovník môže podať žalobu o jeho vydanie podľa podmienok závetu. Ak sa však o majetok žiada na súde, je povinnosťou sudcu požadovať záruku, aby bolo možné podať žalobu na základe ustanovenia.
2. Ak boli odkázané peniaze a dedič uzná, že sú splatné, musí mu byť poskytnutá primeraná lehota na ich zaplatenie; nemal by byť nútený predložiť vec súdu. Pretor musí určiť čas na zaplatenie v súlade s tým, čo je spravodlivé a čestné.
3. Ak niekto uzná, že je dlžníkom, ale uvedie vážny dôvod, prečo nemôže dodať to, čo je dlžný, mal by byť vypočutý; napríklad ak bol majetok patriaci inému odkázaný a on tvrdí, že jeho vlastník ho odmieta predať; alebo ak tvrdí, že za majetok sa požaduje prehnaná cena; alebo keď sa odmieta vzdať otroka patriaceho do dedičstva, pretože uvedený otrok je buď jeho otcom, matkou, alebo jedným z jeho bratov; za týchto okolností je totiž úplne spravodlivé, aby mu súd povolil zaplatiť odhadnú cenu majetku.

4. Ak bol niekomu odkázaný pohár a dedič chce zaplatiť jeho odhadnú hodnotu, pretože tvrdí, že by bolo pre neho ťažké, keby on prišiel, nemôže získať túto milosť od prétoru, pretože stav otroka je jedna vec a stav iného majetku je iná vec a vo vzťahu k otrokom sa postupuje zhovievavejšie, ako sme už uviedli.

5. Ak sa odkazuje majetok patriaci obci spolu s jej obecnými daňami, zväžme, či je odkaz platný a či sa ho možno legálne domáhať. Julianus v tridsiatej ôsmej knihe Digest hovorí, že hoci pozemok tohto druhu môže patriť obci, predsa len, keďže ten, kto ho odkázal, mal naň nejaké právo, odkaz bude platný.

6. Ak však poručiteľ túto pôdu odkázal iným osobám ako obci, od ktorej si ju prenajal, má sa za to, že nezanechal jej vlastníctvo, ale len právo, ktoré mal na nájomné za pôdu.

72. Paulus, O edikte, kniha XLVIII.

Ak by niekto odkázal Korneliánsky majetok s výnimkou viníc, ktoré tam boli v čase jeho smrti, a nie sú tam žiadne vinice, z dedičstva sa nič neodpočíta.

(73) Gaius, O prétorovom edikte týkajúcom sa odkazov.

Ak je dedičovi nariadené konať tak, aby Lucius mohol získať sto aurei, dedič bude nútený zaplatiť túto sumu; pretože nikto nemôže konať tak, aby som mohol získať sto aurei, ak mi ich nedá.

1. V reskripte nášho cisára sa uvádza, že odkazy odkázané dedinám, ako aj odkazy odkázané mestám sú zákonné.

74. Ulpian, Disputácie, kniha IV.

Hoci Náš cisár a jeho otec v reskripte uviedol, že ak bolo nariadené, aby majetok vydal ustanovený dedič, vzťahuje sa to podľa úmyslu poručiteľa aj na náhradníka; predsa len to treba takto chápať len vtedy, ak je jasné, že úmysel poručiteľa nebol iný. To, či; v prípade, že bol jeho dedič poverený výplatom dedičstva alebo poručenia, nechcel, aby bol poverený náhradník, možno zistiť viacerými spôsobmi. Čo však v prípade, ak poveril náhradníka vydaním iného majetku oprávnenému z poručenia alebo odkazovníkovi, ktorým nepoveril ustanoveného dediča? Alebo ako by sa malo postupovať, ak by existoval vážny dôvod, prečo by mal byť ustanovený dedič poverený dedičstvom a náhradník nie? Alebo ako by sa malo postupovať, ak by nahradil oprávneného, ktorému zanechal majetok v poručenskom vlastníctve, ktorý by mal byť vydaný ustanoveným dedičom? Preto treba povedať, že uvedený reskript sa neuplatňuje, s výnimkou prípadov, keď je úmysel poručiteľa nejasný.

(75) Ten istý, Disputácie, kniha V.

Ak je dedičstvo alebo poručníctvo zanechané takto: "Ak by to môj dedič uznal za vhodné, ak by to schválil, ak by to považoval za spravodlivé", odkaz alebo poručníctvo bude splatné; keďže mu bolo zverené ako človeku s charakterom a platnosť odkazu nezávisela len od súhlasu dediča.

1. Tam, kde "čo Titius dlhuje", je odkázané mne, a Titius nič nedlhuje, treba poznamenať, že odkaz je neplatný. A tiež, ak nie je uvedená suma, nebude nič dlžné, a to z dobrého a dostatočného dôvodu, že nie je zrejmé, koľko bolo odkázané. Ak totiž odkážem Titiovi to, čo mu dlžím, a neuvediem sumu, je rozhodnuté, že odkaz je neplatný; ak by som však odkázal Titiovi desať aurei, ktoré mu dlžím, hoci mu nemusím nič dlhovať, nepravdivé uvedenie odkaz nezruší; ako rozhodol Julianus v prípade odkazu vena.

2. Ak by poručiteľ povedal: "Odkazujem desať aurei, ktoré mi Titius dlhuje," odkaz bude nepochybne neplatný, pretože medzi nepravdivým vyhlásením a nepravdivou podmienkou alebo príčinou je veľký rozdiel. Preto ak by som odkázal Titiovi desať aurei, ktoré mi Seius dlhuje, odkaz bude neplatný, ak mi nič nedlhuje, pretože by mal byť mojím dlžníkom. Ak by mi však bol dlžný a ja by som si tento dlh vymáhal počas svojho života, odkaz zanikne; a ak by zostal mojím dlžníkom, môj dedič bude len nútený postúpiť mu svoje právo na žalobu.

3. Ak by niekto stanovil: "Dať Stichus alebo desať aurei, podľa toho, čo si vyberiem," a odkáže to, čo bolo dlžné odkazovníkovi, jeho dedič bude povinný postúpiť svoje právo na žalobu odkazovníkovi a ten bude mať právo vybrať si Stichus alebo desať aurei, podľa toho, čo mu bude viac vyhovovať.

4. Preto ak by odkázal Sticha, pričom mu dlhoval buď Sticha, alebo desať aurei, v prospech odkazovníka bude podaná žaloba na neurčitú sumu proti dedičovi, ako uviedol Julián v tridsiatej tretej knihe Digest; a prostredníctvom tejto žaloby môže prinútiť dediča, aby začal konanie; a ak by po podaní žaloby získal Sticha späť, dedič ho musí vydať odkazovníkovi, ale ak by zaplatil desať aurei, nevymôže nič. Preto je v právomoci dlžníka určiť, či ten, komu bol Stichus odkázaný, bude dedičom alebo nie.

(76) Julianus, Digesty, kniha XXXIV.

Ak by niekto stanovil, že vydá Sticha alebo Pamfila, a potom by Sticha odkázal Semproniovi a Pamfila Maeviovi; rozumie sa, že dedič je povinný zaplatiť hodnotu Sticha alebo Pamfila jednému z odkazovníkov a postúpiť svoje právo na žalobu druhému.

77. Ulpianus, Disputácie, kniha V.

Ak sú peniaze u niekoho uložené a potom je ako správca poverený vyplatiť uvedené peniaze príjemcovi, musí byť poverenie vykonané podľa reskriptu božského Pia; ako sa tvrdí, že dedič bol požiadany, aby peniaze vyplatil dlžníkovi. Ak by totiž dlžník bol žalovaný dedičom, môže využiť žalobu z dôvodu zlej viery, ktorá robí trust platným; a keďže je to tak, každý dlžník môže byť poverený trustom.

(78) Ten istý, Disputácie, kniha VIII.

Ak je poručiteľ obvinený z trustu, je povinný ho plniť len vtedy, ak sa odkázaný majetok dostane do jeho rúk.

79. Julianus, Digesty, kniha V.

Ak niekto svojím testamentom nariadi, aby sa Titiovi a Seiovi vyplatilo desať aurei, tieto slová nie sú nijako dvojznačné; keďže sa rozumie, že testátor, keď spomenul desať, povedal, že každému z odkazovníkov sa má dať desať aurei.

80. Marcellus, Poznámky k Juliánovým Digestám, kniha XXXII.

Muž, ktorý zanechal majetok len vo výške tridsať aurei, odkázal tridsať Titiovi, dvadsať Seiovi a desať Maeviovi. Massurius Sabinus zastáva názor, že Titius má nárok na pätnásť, Seius na desať a Maevius na päť aurei, avšak za predpokladu, že každý z odkazovníkov prispeje svojím podielom na falciánsku štvrtinu v pomere k tomu, čo mu bolo odkázané.

81. Julianus, Digesty, kniha XXXII.

Ak bol dedič poverený vydať pozemok pod určitou podmienkou a počas trvania tejto podmienky ho prenechá tretej osobe pod inou podmienkou, a potom sa splní podmienka predpísaná prvým závetom a potom sa splní podmienka, pod ktorou dedič odkázal uvedený majetok; vlastníctvo k nemu prvý odkazovník nestráca.

1. Ak je majetok odkázaný otrokovi v spoločnom vlastníctve dvoch pánov, jeden z nich môže dedičstvo prijať a druhý ho môže odmietnuť; v tomto prípade totiž otrok v spoločnom vlastníctve zaujíma miesto dvoch samostatných a odlišných otrokov.

2. "Dávam a odkazujem Sticha Semproniovi; ak Sempronius do roka Sticha nemanumituje, dávam a odkazujem uvedeného Sticha Titiovi." Vznikla otázka, aký to malo právny účinok? Odpovedal som, že medzitým bude mať Sempronius nárok na celého otroka, a ak ho do roka manumituje, otrok sa stane slobodným, ale ak to neurobí, celý otrok bude patriť Titiovi.

3. Ak poručiteľ odkazuje pozemok s výnimkou budovy, pod pojmom "budova" sa rozumie buď stavba, alebo pôda, na ktorej bola dodatočne postavená. Ak vylúči len samotnú budovu, môže sa napriek tomu na základe podmienok odkazu domáhať celého pozemku; ak však dedič podá výnimku z dôvodu zlej viery, môže získať povolenie bývať v dome, ako aj nadobudnúť právo cesty cez pozemok na získanie prístupu k nemu. Ak však bol pozemok vyňatý, možno si nárokovať pozemok s výnimkou domu a zo zákona sa k nemu viaže služobnosť v prospech domu; rovnako ako v prípade, keď vlastník odkáže jeden z dvoch pozemkov a druhý podrobí služobnosti v jeho prospech. Je však pravdepodobné, že v takomto prípade mal poručiteľ na mysli aj pozemok, na ktorom bol dom postavený a bez ktorého by nemohol stáť.

4. Ak by slobodník ustanovil svojho patróna za dediča siedmich dvanásťtin svojho majetku a iné osoby za dedičov zvyšku a urobil by odkaz takto: "Ukladám tomu, kto z uvedených osôb bude spolu s mojím patrónom mojím dedičom, aby odovzdal Titiovi takých a takých otrokov, o ktorých si myslím, že majú hodnotu dvadsať aurei za kus," treba rozumieť, že spoludedič patróna je jediným, kto je poverený dedičstvom, a teda že Titius si môže nárokovať len päť dvanásťtin otrokov. Nasleduje však dodatok: "Ak sa zohľadní podiel, ktorý prináleží podľa falckého práva, nemení to nič na podmienke odkazu, pretože aby sa tak mohlo stať, musí sa pri ocenení odpočítať skutočná hodnota otrokov.

5. "Dávam a odkazujem pozemok Titiovi, ak zaplatí desať aurei môjmu dedičovi." Ak môj dedič dlhuje Titiovi desať aurei a Titius mu dá potvrdenie o zaplatení tejto sumy, môže si nárokovať na pozemok.

6. Ak by Titius, ktorému bol Stichus odkázaný, zomrel skôr, ako sa dozvedel, že mu dedičstvo patrí, a odkázal by toho istého otroka Seiovi a Titiov dedič by dedičstvo neodmietol, Seius si môže nárokovať Sticha ako svoj majetok. Ak by hlava rodiny poverila svojho maloletého syna odovzdaním pozemku, ktorý odkázal Titiovi, a tým istým spôsobom poverila náhradníka za tú istú osobu a maloletý by sa stal dedičom svojho otca, bez ohľadu na to, či si Titius dedičstvo vyžiada alebo ho odmietne, nemôže od náhradníka nič požadovať, aj keby syn zomrel pred dosiahnutím plnoletosti; ak sa totiž dedičstvo odkazuje druhýkrát a poverí sa ním náhradník, treba mať za to, že sa dedičstvo iba opakuje.

7. Preto ak bol syn absolútne a náhradník podmiennečne zaťažený odkazom, prípad bude rovnaký, ako keby bol ním zaťažený len syn. A na druhej strane, ak bol syn poverený ním podmiennečne a náhradník absolútne a maloletý by zomrel skôr, ako sa podmienka splní, odkaz bude platný výlučne na základe náhradníctva.

8. Odkaz urobený takto: "Dávam a odkazujem pozemok Lucii a Titiovi alebo jednému z nich" je platný, a ak budú žiť obaja, bude patriť obom, ale ak bude žiť len jeden, bude mať naň nárok on.

9. Ak je otrok, ktorý má byť slobodný pod určitou podmienkou, odkázaný pod inou podmienkou, a kým trvá podmienka odkazu, druhá podmienka, od ktorej závisí jeho sloboda, sa nesplní, odkaz je platný; pretože tak ako podmiennečné udelenie

slobody ruší odkaz, ak sa podmienka splní; tak ani odkaz nemôže byť zrušený skôr, ako nastane čas, keď má nadobudnúť účinnosť.

10. Ak je maloleťmu synovi zverený odkaz otroka a jeho náhradníkovi je nariadené, aby ho oslobodil, a maloleť dosiahne dospelosť, otroka si môže nárokovať ten, komu bol odkázaný. Ak však maloleť zomrie, otrok získa slobodu. Existoval by oveľa väčší dôvod na to, aby sa to dodržiavalo, ak by bol otrok odkázaný podmienne do starostlivosti maloleťho a počas trvania tejto podmienky by syn zomrel pred dosiahnutím puberty.

82. Julianus, Digesty, kniha XXXIII.

Závazok spojený s odkazom nezaniká vždy, keď majetok pripadne odkazovníkovi v stanovený deň, ale musí mu pripadnúť tak, aby ho nemohol byť zbavený. Predpokladajme, že určitý majetok, ktorý mi bol absolútne zanechaný, mi dedič odovzdal v určený deň a že dedičovi bolo zároveň uložené, aby uvedený majetok odovzdal inému pod určitou podmienkou; nepochybne môžem podať žalobu podľa podmienok závetu, pretože okolnosti sú také, že ak sa podmienka splní, stratím vlastnícke právo k majetku. Ak mi totiž Stichus prináleží na základe ustanovenia a je odkázaný niekomu inému pod určitou podmienkou, stane sa mojím vzhľadom na protihodnotu; napriek tomu, ak sa podmienka splní, budem oprávnený podať žalobu na základe ustanovenia.

(1) Ak som nadobudol na základe premlčania nejaký majetok patriaci osobe, ktorá je neprítomná na verejnom podnikaní, a ten mi bol odkázaný skôr, ako som ho pozbavil na základe lepšieho titulu, a potom, keď by som ho mal takto pozbaviť, môžem legálne podať žalobu na základe závetu a vynútiť si vydanie uvedeného majetku.

(2) Ak mi bol odkázaný pozemok, ku ktorému som nadobudol len vlastnícke právo bez užívacieho práva, a predávajúci neskôr stratí svoje občianske práva, užívacie právo mi pripadne. Ak podám žalobu na základe závetu, súd vydá rozsudok o sume, ktorú som súdnym sporom stratil.

(3) Marcellus: To isté pravidlo sa uplatní, ak kúpim časť uvedeného pozemku a uvedená časť mi bude buď odkázaná, alebo darovaná; mám totiž právo podať žalobu o časť.

(4) Julianus: Ak sú mi odkázané deti narodené Pamfilou a ja som kúpil Pamfilu a ona má dieťa, kým je pod mojou kontrolou; nemožno tvrdiť, že mám právo na uvedené dieťa za platnú odplatu len preto, že som kúpil jeho matku. Dôkazom toho je, že ak by som bol vystáňovaný, budem oprávnený podať žalobu proti predávajúcemu z dôvodu kúpy.

(5) Ak porúčiteľ, ktorý mal za dlžníkov Gaia a Lucia rovnakú peňažnú sumu, urobil nasledovný odkaz: "Nech môj dedič dá Semproniovi to, čo mi dlhuje Gaius, a Maeviovi to, čo mi dlhuje Lucius," ukladá svojmu dedičovi povinnosť postúpiť svoje

práva na žalobu jednému zo svojich odkazovníkov a sumu pohľadávky, ktorú majú voči nemu, druhému. Ak by však porúčiteľ počas svojho života vydal potvrdenie Gaiovi, dedičstvo odkázané Semproniovi a Maeviovi bude nevyhnutne neplatné.

(6) Ak mi boli Stichus a Pamphilus odkázaní dvoma rôznymi závetmi a ja som Sticha získal na základe iného závetu, môžem podať žalobu na základe prvého závetu, aby som získal späť Pamphila; ak mi totiž Stichus a Pamphilus boli odkázaní jedným závetom a ja som Sticha získal za dobrú odmenu, mohol som si napriek tomu nárokovať Pamphila.

83. Marcellus, Digesty, kniha XIII.

Titius ti odkázal podiel na Stichovi a Seius ti odkázal zvyšný podiel na Stichovi, môžeš si ho potom nárokovať na základe oboch závetov.

(84) Julianus, Digesty, kniha XIII.

Odkaz tohto druhu: "Nech môj dedič vyplatí sto aurei Titiovi, ak Titius poskytne môjmu dedičovi záruku, že vyplatí sto aurei Maeviovi," bude platný; rovnako ako v prípade, keď je odkaz odkázaný komukoľvek a ten ho odovzdal inému v súlade s podmienkami poručníctva.

1. Z rovnakého dôvodu je platný aj nasledujúci odkaz: "Môj dedič nech zaplatí sto aurei Titiovi, ak mu Titius dá záruku, že v meste postaví verejné dielo tejto hodnoty."

2. Ak Sempronius ustanoví Tícia za svojho dediča a prikáže mu, aby po uplynutí dvoch rokov previedol pozemok patriaci do jeho majetku na Maevia; a Tícus potom poverí svojho dediča, aby ten istý pozemok hneď odovzdal Maeviovi, a Maevius dostane cenu pozemku od Tíciovho dediča a potom si bude chcieť nárokovať pozemok podľa Semproniovej vôle; bude mu brániť výnimka, ak nebude spokojný s cenou zaplatenou za uvedený pozemok.

3. Ak bol otrok niekým odkázaný všeobecne a bolo chybou odkazovníka, že neprijal Sticha, keď ho chcel dedič odovzdať, a Stichus mal zomrieť, dedič môže využiť výnimku z dôvodu zlej viery.

4. Ak dom, v prospech ktorého bol iný dom patriaci dedičovi zatŕažený služobnosťou, bol vydaný odkazovníkovi bez tejto služobnosti, rozhodol som, že tento môže podať žalobu na základe závetu, pretože nedostal celý odkaz. A skutočne, ak by odkazovník dostal od dediča otroka, ktorý sa stal invalidným, môže veľmi správne podať žalobu na základe závetu.

5. Ak človek, ktorý nevedel, že mu bol závetom odkázaný otrok, kúpi uvedeného otroka od dediča, a potom, keď to zistí, podá žalobu na základe závetu a získa otroka späť, mal by byť oslobodený od zodpovednosti za žalobu z dôvodu predaja; pretože tento postup je konaním v dobrej viere, a preto zahŕňa výnimku z dôvodu podvodu. Ak by však po zaplatení ceny podal žalobu na základe závetu, mal by otroka získať späť, pričom cenu môže vymáhať žalobou na kúpu, ak ho oň pripravil lepší právny titul. Ak by však postupoval na základe kúpnej žaloby a potom by zistil, že otrok mu bol odkázaný, a podal by žalobu na základe závetu, dedič nemôže byť oslobodený, pokiaľ nevráti cenu a nevydá otroka kupujúcemu.
6. Ak otec sľúbil sto aurei ako veno pre svoju dcéru a potom jej odkázal rovnakú sumu, dedič bude chránený žalobou z dôvodu zlej viery, ak zatiaľ začne konanie z dôvodu sľubu zosnulého a dcéra podá žalobu podľa závetu; mali by sa totiž medzi sebou dohodnúť, že sa uspokojia s jednou z týchto žalôb.
7. Ak je závet urobený takto: "V prípade, že sa závet vzťahuje na dediča, je závetné dedičstvo neplatné: "Môj dedič nech zaplatí desať aurei tomu a tomu, ak vráti moju zmenku môjmu dedičovi," má takáto podmienka za následok oslobodenie dediča od dlhu. Preto ak zmenka existuje, veriteľ sa nebude považovať za osobu, ktorá splnila podmienku, ak nedá dedičovi potvrdenie. Ak však zmenka neexistuje, má sa za to, že podmienku splnil, ak dediča oslobodí. Nezáleží na tom, či bola zmenka zničená v čase spísania závetu, alebo neskôr, alebo po smrti poručiteľa.
8. Ak sa Stichus, ktorý patrí Titiovi, odkáže Titiovi a Maeviovi, Maevius bude mať nárok na polovičný podiel na Stichovi, pretože Titius má nárok na polovicu uvedeného otroka, aj keď mu nemusí byť umožnené prijať dedičstvo.
9. "Môj dedič nech dá Titiovi, Stichovi alebo Pamfilovi, podľa toho, ktorého si vyberie." Ak dedič povie, že chce dať Sticha, a Stichus zomrie, bude prepustený; ak však kedykoľvek uvedie, ktorého chce dať, nemôže zmeniť svoje rozhodnutie.
10. Dedičstvo bolo odkázané nasledovne: "Môj dedič nech prevedie na Tícia Korneliánsky majetok a otrokov, ktorí sú na uvedenom majetku a ktorí budú moji v čase mojej smrti." Otrokyňa, ktorá bežne zostávala na uvedenom majetku, v čase smrti poručiteľa utiekla a porodila dieťa. Spýtala som sa, či je ona sama a jej dieťa zahrnuté do dedičstva. Odpovedal som, že otrokyňa bola zrejme odkázaná, aj keď sa dala na útek, a aj keď bola na úteku, má sa za to, že v čase smrti poručiteľa bola na uvedenom majetku. V dôsledku toho, keďže dieťa nasleduje stav matky, je zahrnuté do dedičstva, rovnako ako keby sa narodilo na majetku.
11. Ak bol Stichus alebo Pamphilus, podľa toho, ktorému z nich dáva odkazovník prednosť, odkázaný Titiovi a poručiteľ daroval Pamphila Titiovi, Stichus stále podlieha záväzku.

12. Ak bol odkaz zanechaný takto: "Dávam a odkazujem Titiovi a Maeviovi každému jedného otroka", je stanovené, že nemajú spoločné práva na toho istého otroka, rovnako ako by ich nemali, keby odkaz znel takto: "Dávam a odkazujem jedného otroka Titiovi a druhého otroka Maeviovi."

13. Ak osoba, ktorej bol odkázaný odkaz, predtým, ako sa rozhodne, akú žalobu použije na získanie svojho odkazu, zomrie a zanechá dvoch dedičov, a obaja sa zdajú prijať odkaz súčasne, nemôžu ho prijať, ak sa nedohodnú na postupe, ktorý sa má uplatniť; ako napríklad v prípade, keď jeden z nich chce podať vecnú a druhý osobnú žalobu. Ak by sa však dohodli, budú mať nárok na spoločný majetok, pričom by sa mali dohodnúť buď dobrovoľne, alebo na základe pokynu súdu.

85. Paulus, O Plautiovi, kniha XI.

Pozemok bol odkázaný dvom osobám spoločne; jedna z nich osobnou žalobou získala odhadnú hodnotu polovice pozemku, druhá, ak by chcela podať žalobu na celý pozemok, môže byť vylúčená námietkou z dôvodu zlej viery s odkazom na polovicu; pretože zosnulý chcel, aby sa dedičstvo dostalo do ich rúk len raz.

86. Julianus, Digesty, kniha XXXIV.

Ak ti otroka, ktorého si dal do zálohu, odkáže iná osoba, budeš mať právo na žalobu podľa závetu proti dedičovi, ak sa záloh uvoľní.

1. Ak sa jednému z dedičov poručiteľ a uloží povinnosť odovzdať Sticha Maeviovi ako odkaz, a potom sa všetkým jeho dedičom kodicilom uloží povinnosť odovzdať mu toho istého Sticha, a pred otvorením kodicilu by mal Maevius dostať odhadnú hodnotu otroka, nemôže právoplatne získať otroka na základe kodicilu, pretože poručiteľ chcel, aby dostal odkaz len raz.

2. Ak je odkázaný otrok a stav uvedeného otroka a všetkého, čo sa ho osobne týka, je v nedohľadne a poručiteľ by mal dedičstvo odmietnuť, má sa za to, že otrok mu nikdy nepatrí; a ak by ho neodmietol, rozumie sa, že mu patrí odo dňa prijatia dedičstva. V súlade s týmto pravidlom a právami zainteresovaných na majetku, ktorý otrok buď prijal odovzdaním, alebo sa o ňom dohodol, ako aj s ohľadom na to, čo mu bolo odkázané alebo darované, sa určí jeho stav; a tiež to, či obchod, ktorý uzavrel, bol v prospech dediča, alebo odkazovníka.

3. Ak sú všetci dedičia poručiteľ a poverení dodaním pozemku, ktorý patrí jednému z nich, ten, ktorému patrí, nemusí poskytnúť viac ako svoj podiel a ostatní budú zodpovední za zvyšné podiely.

4. Ak sa dom odkáže tomu, na ktorého pozemku budova stojí, odkaz bude platný, aj keď je vlastníkom pozemku; týmto spôsobom totiž získava oslobodenie od služobnosti a zisku darovaním domu.

87. Papinianus, Otázky, kniha XVIII.

Otec, ktorý ustanovil svojho syna, nad ktorým si ponechal kontrolu, za dediča časti svojho majetku, mu tiež zanechal odkaz. Bolo by veľmi veľkou ťažkosťou, ako sa domnievajú niektoré autority, aby mu bolo odopreté právo na odkaz, ak by odmietol otcovu pozostalosť, pretože závet by sa nemal považovať za napadnutý tým, kto sa z dobrých dôvodov odmieta podieľať na záležitostiach pozostalosti, ktorá môže byť platobne neschopná.

(88) Marcianus, Institutes, kniha VI.

Ak však otec zamýšľal, aby syn nemal dedičstvo, ak ho neprijme, potom by mu nemala byť priznaná žaloba proti jeho spoludedičovi o vrátenie dedičstva, ako to zastáva Aristo; keďže sa nezdalo, že by majetok bol solventný pre samotného syna. Tak je to aj v prípade, ak poručiteľ nepodmienil prijatie dedičstva, keďže je jasne preukázané, aký bol jeho úmysel.

89. Julianus, Digesty, kniha XXXIII.

Ak totiž emancipovaný syn odmietne dedičstvo, nemôže mu byť zabránené, aby sa domáhal dedičstva od dediča. Prétor tým, že povoľuje tým deťom, ktoré sú pod kontrolou svojho otca, odmietnuť jeho pozostalosť, dáva jasne najavo, že im chce priznať rovnaké právo, pokiaľ ide o ich osobný záujem, na ktoré by mali nárok, keby mali voľnú moc vstúpiť do dedičstva.

90. Papinianus, Otázky, kniha XVIII.

Ale čo ak bolo dedičstvo odkázané takto: "Toto odkazujem svojmu synovi navyše" ? Niet pochyb o tom, že sa musí skúmať úmysel poručiteľa. Tento prípad nie je odlišný od predchádzajúceho prípadu týkajúceho sa predchádzajúcej vedomosti syna, pokiaľ sa jasne nepreukáže, že úmysel otca bol iný.

1. Je zrejmé, že ak boli za dedičov ustanovení viacerí synovia, žaloba o vrátenie dedičstva bude zamietnutá tomu, kto odmietol dedičstvo prijať.

91. Julianus, Digesty, kniha XXXVI.

Vznikla otázka, či syn pod otcovou kontrolou, ktorý sám mal syna, má byť ustanovený za dediča; keďže obaja sú pod kontrolou iného, lebo či môže byť syn zaťažený dedičstvom v prospech vlastného syna? Odpovedal som, že keďže syn môže

byť poverený dedičstvom v prospech svojho otca, vyplýva z toho, že môže byť poverený dedičstvom v prospech svojho brata alebo svojho syna, alebo dokonca v prospech otcovho otroka.

1. Ak je otrokovi poskytnutá sloboda naraz, môže mu byť odkaz odkázaný buď absolútne, alebo podmiennečne. Ak mu však bola sloboda udelená pod nejakou podmienkou, môže byť v istom čase platná, a v inom čase, aj keď bola odkázaná absolútne, môže byť neplatná; ak totiž podmienka slobody bola taká, že ju bolo možné splniť hneď po smrti poručiťa, ešte pred vstupom do dedičstva (napríklad: "Nech je Stichus slobodný, ak zaplatí Titiovi desať aurei alebo vystúpi na Kapitol"), odkaz bude platný. Okrem toho sa môžu uplatniť podmienky, ako napr: "Ak zaplatí dedičovi desať aurei, ak by nastúpil na Kapitol po prijatí môjho dedičstva", odkaz bude neplatný. Ak však bol ustanovený potrebný dedič na celý majetok, tie podmienky, ktoré mohli byť splnené pred prijatím dedičstva, spôsobujú neplatnosť odkazu.

2. Ak poručiťel ustanovil dvoch dedičov a jednému z nich odkázal Sticha a Stichovi desať aurei, ak sa Stichus stane slobodným počas života poručiťa, bude mať nárok na celý odkaz; a dôkaz, že prípadne osobne uvedenému otrokovi, je preukázaný tým, že ak by dedič, ktorému bol otrok odkázaný, nevstúpil do dedičstva, môže vymáhať celý odkaz od druhého dediča.

3. Ak je dedičstvo odkázané otrokovi, ktorý je sám odkázaný, a poručiťel ho predá, dedičstvo bude patriť kupujúcemu.

4. Ak je otrok zanechaný Títovi a odkaz je odkázaný tomu istému otrokovi, odkazovník môže byť poverený, "buď odovzdať otroka niekomu, alebo previesť na neho majetok, ktorý je odkázaný otrokovi". A čo je ešte viac, Titius môže byť obvinený z dôvery s odkazom na samotného otroka, a to aj po tom, ako sa stane slobodným.

5. Ak by niekto odkázal Stichovi a potom by ho predal alebo manumitoval a následne by mu kodicilom zanechal dedičstvo, nárok na dedičstvo bude mať buď manumitovaný otrok, alebo nadobúdateľ.

6. Ak by ťa za dediča ustanovila osoba, ktorá ťa poverila dodaním otroka, a nejaká osoba by odkázala odkaz uvedeného otroka; a počas života osoby, ktorá mi odkázala otroka, nastane deň prevodu odkazu na otroka; tento odkaz sa ihneď nadobúda do dedičstva. Preto, aj keď osoba, ktorá mi odkázala otroka, zomrie, dedičstvo zanechané otrokovi mi nepatrí.

7. Ak je otrok nárokovaný na základe závetu, mal by byť vydaný žalobcovi v rovnakom stave, v akom bol v čase, keď bolo vydanie pripojené k veci. A keďže potomstvo otroka ženského pohlavia, ako aj úroda pôdy, ktorá bola medzitým získaná, sú zahrnuté do tejto žaloby; preto akýkoľvek majetok, ktorý medzitým otrok nadobudol buď na základe odkazu, alebo dedičstva, musí byť vydaný žalobcovi.

(92) Julianus, Digesty, kniha XXXIX.

Ak jeden z viacerých dedičov kupuje pozemok, ktorý bol zverený do správy, pričom cena bola určená podľa výnosu z uvedeného pozemku na základe dlhov z pozostalosti; strana oprávnená na pozemok podľa podmienok zverenia je prítomná a súhlasí s tým, je rozhodnuté, že sa má vydať nie samotný pozemok, ale jeho hodnota. Marcellus v poznámke uvádza: "Ak by dedič uprednostnil vydanie pozemku, myslím, že by mal byť vypočutý."

1. Julianus: Ak sú Titiovi odkázané peniaze a on je poverený poručníctvom manumitovať otroka patriaceho inému a pán uvedeného otroka ho nechce predať; bude mať napriek tomu nárok na svoj odkaz, pretože nebolo jeho vinou, že majetok odkázaný poručníctvom nebol dodaný. Ak totiž otrok zomrie, nebude zbavený svojho dedičstva.

2. Tak ako sa pripúšťa, že poručníctvo možno uložiť každému, kto má právo na majetok ako zákonný dedič alebo na jeho prepoštskú držbu, tak aj ten, kto má zo zákona právo na majetok chlapca mladšieho ako plnoletý, alebo na jeho prepoštskú držbu, môže byť právne zaťažený poručníctvom.

93. Ulpianus, Trusty, kniha I.

Zverenecký fond tohto druhu bude platný len vtedy, ak maloletý zomrie vo veku do dosiahnutia puberty; ak by však zomrel po dosiahnutí puberty, zverenecký fond zanikne.

(94) Julianus, Digesty, kniha XXXIX.

(95) Je jasné, že ak otec vydedí svojho syna, keď ešte nedosiahol vek puberty, zákonného dediča nemožno nútiť, aby sa zbavil poručníctva, pokiaľ nebol aj dedičom otca.

1. Ak bol pán požiadaný, aby vydal inej osobe majetok, ktorého dedičom bol ustanovený jeho vlastný otrok, a ten otroka predal; vznikla otázka, či ten, do ktorého rúk sa majetok dostal kúpou otroka, ktorý bol ustanovený za dediča, môže byť nútený ho vydať. Povedal som, že osoba, ktorá predala svojho vlastného otroka, ktorý bol ustanovený za dediča, môže byť donútená zbaviť sa poručníctva, keďže dostala cenu majetku, ktorého sa mala vzdať. Ten, do ktorého rúk sa však dostal majetok kúpou otroka, ktorý bol ustanovený za dediča, môže byť po prešetrení nútený zbaviť sa trustu; to znamená v prípade, že pôvodný pán otroka nebol solventný.

2. Ak bol Stichus alebo Damas niekomu odkázaný a poručník dostal možnosť voľby a bolo mu uložené, aby Sticha vydal niekomu inému; a hoci mohol radšej požadovať Damasa, predsa sa od neho bude vyžadovať, aby vydal Sticha v súlade s podmienkami trustu. Aj keď má Damas väčšiu hodnotu, bude nútený poskytnúť Stichusa; alebo ak má menšiu hodnotu, bude

tiež zákonne povinný ho dodať; keďže to bola jeho vina, že v súlade s podmienkami závetu nezískal otroka, ktorý bol predmetom trustu.

3. Ak je otrok manumitovaný na základe závetu a nedostane ani dedičstvo, ani majetok, nemôže byť nútený zbaviť sa trustu. Nemôže tak urobiť ani ten, kto je požiadaný o manumitáciu otroka, ktorý mu bol odkázaný; na základe trustu totiž môže byť k vyplateniu peňazí donútený len ten, kto na základe závetu dostane niečo rovnakého alebo podobného druhu.

95. Ulpianus, Trusty, kniha I.

Napriek tomu treba zvážiť, či v prípade, keď bol otrok, ktorý bol manumitovaný, požiadaný, aby poskytol niečo namiesto práce, bude trust tohto druhu platný. To v žiadnom prípade nemožno pripustiť, pretože služby tohto druhu nemožno oslobodenému mužovi uložiť, a ak sa uložia, nemožno ich vymáhať; aj keď to závetca mohol ustanoviť vo svojom závete.

(96) Julianus, Digesty, kniha XXXIX.

Istý jednotlivец urobil vo svojom závete alebo kodicile nasledujúci odkaz: "Želám si, aby sa Pamfilovi vyplátilo štyridsať aurei, ako je ďalej uvedené; toľko mi ich patrí od Júlia; toľko som investoval do táborového výstroja; a toľko mám v hotovosti." Závetca zomrel o niekoľko rokov neskôr, pričom bol stále toho istého zmysľania, ale všetky sumy, ktoré uviedol, boli použité na iné účely. Pýtam sa, či sa musí poručníctvo vyporiadať. Odpovedal som, že je veľmi pravdepodobné, že poručiteľ chcel skôr upozorniť svojich dedičov, kde môžu ľahko získať štyridsať aurei bez toho, aby zasiahli do zvyšku jeho majetku, než aby vložil podmienku do trustu, ktorý bol na začiatku absolútny; a preto má Pamfila nárok na štyridsať aurei.

1. Vždy, keď sa podľa juliánskeho práva majetok bez vlastníka vráti do štátnej pokladnice, dedičstvo a poručníctvo, ktoré bol dedič, ktorému bolo zanechané, nútený zaplatiť a splniť, musí zaplatiť a splniť štátna pokladnica.

2. Ak vám odkážu otroka a požiadajú vás, aby ste "odovzdali Titiovi majetok rovnajúci sa hodnote otroka", a potom by otrok zomrel, nebudete nútení nič odovzdať z dôvodu poručníctva.

3. Ak je dedič určený na určitý podiel z dedičstva zaťažený, a to nasledujúcim spôsobom: "Vezmi určitú sumu ako prednostné dedičstvo a rozdeľ ju medzi tých, ktorí dostali odkazy zo závetu," musí takto vziať to, čo bolo podmiennečne odkázané, po splnení podmienky, a medzitým bude povinný poskytnúť záruku buď dedičovi, alebo osobám, ktorým boli podmiennečne odkazy zanechané.

4. Ak sa otrokovi, ktorý má byť pod určitou podmienkou slobodný, nariadi, aby niekomu zaplatil peniaze, možno od toho, kto má na ne nárok, požadovať, aby uvedené peniaze vydal inej strane. Keďže totiž poručiteľ môže udeliť slobodu svojmu

otrokovi absolútne, prostredníctvom kodicilu, a týmto spôsobom disponovať podmienkou, prečo by nemal mať právomoc odobrať tie isté peniaze prostredníctvom poručníctva?

97. Same, Digest, kniha XLII.

Ak by mi bol Stichus odkázaný a ja by som bol poverený: "Odvzdať buď Sticha, alebo Pamfila, svojho otroka," a ja by som niečo stratil z dôvodu odkazu pôsobením falciánskeho práva, bol by som povinný úplne odovzdať svojho otroka Pamfila Titiovi alebo ten podiel na Stichovi, ktorý som dostal ako odkaz.

(98) Ten istý, Digesty, kniha LII.

Otroka, ktorého sa zmocnil nepriateľ, možno legálne odkázať, lebo to vyplýva z práva postliminium; pretože tak ako môžeme otroka, ktorý je v rukách nepriateľa, ustanoviť za svojho dediča, tak ho môžeme aj odkázať ako dedičstvo.

99. Ten istý, Digesty, kniha LXX.

V prípade, že Stichus bol odkázaný pánovi a závetca urobil odkaz aj jednému z otrokov prvého z nich, pričom mu dal na výber medzi Stichom a iným otrokom, zastávam názor, že spomínanému pánovi by patrila len polovica Sticha, pretože spomínaný otrok, ak by bol manumitovaný, by si mohol vybrať Sticha.

100. Ten istý, Digesty, kniha LXXVII.

Ak by Sempronius poveril svojho dediča Tícia dedičstvom v môj prospech a Tícus by mi odkázal ten istý majetok pod tou istou podmienkou a táto podmienka by bola splnená, stále si môžem nárokovať dedičstvo podľa Semproniovho závetu.

(101) Ten istý, Digesty, kniha LXXVIII.

Ak je Stichus odkázaný závetom jednému z mojich otrokov a ja dedičstvo odmietnem; a potom, keď sa predloží kodicil, vyjde najavo, že Stichus bol odkázaný aj mne, môžem si ho napriek tomu nárokovať.

1. Ak je odkaz zanechaný osobe, ktorá je v rukách nepriateľa, a tá počas toho zomrie; odkaz nebude mať žiadnu platnosť ani účinok, hoci môže byť potvrdený právom postliminium.

(102) Ten istý, Digesty, kniha LXXXI.

Ak maloletý dvadsaťročný človek manumizuje svojho otroka bez požadovaného právneho vyšetovania a potom odkáže odkaz uvedenému otrokovi a ten po predaji získa slobodu; nemôže dedičstvo prijať, pretože nemá žiadnu platnosť ani účinok, keďže bolo odkázané bez udelenia slobody.

103. Tá istá kniha, Digest, kniha LXXXIII.

Podvod sa považuje za spáchaný v prípade konkludentného trustu vždy, keď sa od správcu nepožaduje vykonanie žiadneho úkonu ani závetom, ani kodicilom, ale sa len súkromnou dohodou alebo zápisnicou zaviazne, že sa zbaví trustu v prospech osoby, ktorá z neho nemá nárok na zisk.

104. Ten istý, O Urseius Ferox, kniha I.

Ak boli všetci dedičia poručiťa zaťažení odkazom v nasledujúcom znení: "Ktokoľvek sa stane mojím dedičom, nech je poverený vyplatením sto aurei Titiovi." Neskôr sa do závetu doplnilo, že peniaze má vyplatiť Titiovi len jeden z dedičov. Vystala otázka, či musia zvyšní dedičia zaplatiť celých sto aurei, alebo to, čo zostane po odpočítaní podielu majetku patriaceho tomu, ktorý bol uvedený vyššie? Odpoveď znela, že je vhodnejšie, aby zvyšní dedičia zaplatili sto aurei, keďže význam slov tomuto názoru neodporuje a úmysel závetcu s ním súhlasí.

1. Ak bol do závetu vložený nasledujúci text: "Môj dedič nech zaplatí sto aurei Luciovi Titiovi, ak mu odovzdá listinu, ktorou som mu sľúbil zaplatiť určitú sumu peňazí." Titius zomrel skôr, ako odovzdal zmenku dedičovi, a vznikla otázka, či bude mať jeho dedič nárok na dedičstvo? Cassius vyslovil názor, že ak by v skutočnosti existovala zmenka, dedič odkazovníka by nemal nárok na dedičstvo, pretože keďže zmenka nebola vrátená, nenastal čas na nadobudnutie dedičstva. Julianus poznamenáva, že ak by v čase spísania závetu neexistovala žiadna zmenka, existoval by jeden dôvod, prečo by odkaz patrilo Titiovi, a to preto, že sa nepovažuje za splnenú nemožnú podmienku.

2. Sabinus hovorí, že majetok, ktorý patrí nepriateľovi, možno odkázať, ak ho možno za akýchkoľvek okolností kúpiť.

3. Ak bol majetok odkázaný Attiovi takto: "Ktokoľvek sa stane mojím dedičom, nech je povinný zaplatiť desať aurei môjmu dedičovi Attiovi," Attius si môže nárokovať desať aurei po odpočítaní svojho podielu z tejto sumy.

4. Podobne, ak bolo dedičovi nariadené zaplatiť desať aurei a ponechať si pozemok pre seba, musí túto sumu zaplatiť po odpočítaní svojho podielu.

5. Nakoniec je stanovené, že ak bol odkaz zanechaný takto: "Ktokoľvek sa stane mojím dedičom, nech je povinný zaplatiť môjmu dedičovi desať aurei," podiely všetkých dedičov budú rovnaké z toho dôvodu, že každý z nich sa považuje za povinného vo svoj vlastný prospech, ako aj v prospech svojich spoludedičov.

6. Ak niekto ustanoví dediča takto: "Kedykoľvek zomrie jeho matka", a potom ustanoví druhého dediča ako jeho náhradníka a ten je zaťažený dedičstvom v prospech toho, ktorý bol podmiennečne ustanovený, a prvý z nich zomrie ešte za života svojej matky a potom nastane deň, keď má dedičstvo pripadnúť, vzniká otázka, či jeho dedič bude mať nárok na dedičstvo. Lepší názor je, že naň bude mať nárok bez ohľadu na to, či bol náhradník poverený vyplatiť ho prvému dedičovi absolútne, alebo pod podmienkou, že sa nestane jeho dedičom; podmienka bola totiž splnená v čase smrti ustanoveného dediča.

7. Ak bol zať ustanovený za dediča svojho zaťa a časť majetku bola odkázaná inému, Sabinus vyslovil názor, že po odpočítaní vena bude zodpovedný za časť majetku zahrnutú v dedičstve; rovnako ako keby zaťovi patrila peňažná suma od zaťa a po jej odpočítaní by sa vzdal majetku.

105. Ten istý, O Miniciovi, kniha I.

Kde bolo dedičstvo odkázané takto: "Môjmu dedičovi nech je uložené zaplatiť Kornéliovi to, čo mi dlhuje Lucius Titius", dedič nie je povinný previesť nič z tohto odkazu, ale svoje právo na žalobu voči dlžníkovi.

106. Alfenus Verrus, Epitomes of the Digest by Paulus, Book II.

Kde sa do závetu vložil nasledujúci text: "Môjmu dedičovi nech je uložená povinnosť zaplatiť sto aurei", ale nedoplnil "zaplatenie", platí, že odkaz bude splatný.

107. Africanus, Otázky, kniha II.

Ak sú viacerí dedičia poverení zaplatením odkazu, ktorému z nich sa prikazuje zaplatiť ako prednostný odkaz? Hovorí sa, že je v právomoci tých, ktorým bol odkaz zverený, aby si vybrali, či podajú žalobu proti dedičom jednotlivo, alebo len proti tomu, ktorému bolo nariadené zaplatiť prednostný odkaz; preto tento musí dať svojim spoludedičom záruku na ich odškodnenie.

1. Ak niekto odkáže otroka, ktorému zanechal dedičstvo, bez toho, aby mu udelil slobodu, "ak by mal byť jeho otrokom, keď zomrie", nie je žiadna pochybnosť o tom, že dedičstvo bude platné v určitom budúcom čase, pretože po smrti otroka bude dedičstvo, ktoré mu bolo zanechané, patriť osobe, ktorej bol samotný otrok odkázaný.

108. Ten istý, Otázky, kniha V.

Ak sa povie, že otrok, ktorý bol odkázaný, sa dal na útek počas života poručiteľa, dedič ho musí vrátiť, ale náklady a riziko spojené s prenasledovaním musí znášať osoba, ktorej bol otrok odkázaný; keďže dedič nie je nútený odovzdať odkázaný majetok inak ako na mieste, kde ho zanechal poručiteľ.

(1) Ak by majetok zanechaný závetom, ktorý ste povinný vydať, odovzdal niekto iný môjmu otrokovi, budem mať stále právo na žalobu na základe závetu; a predovšetkým, ak by som si nebol vedomý, že majetok sa stal mojím. V opačnom prípade by to malo za následok, že aj keby ste uvedený majetok odovzdali môjmu otrokovi, zbavili by ste sa zodpovednosti bez môjho súhlasu, čo v žiadnom prípade nemožno pripustiť; pretože bez môjho súhlasu sa nemôžete zbaviť zodpovednosti ani tým, že by ste vykonali platbu týmto spôsobom.

(2) V prípade, že bol otrok odkázaný Titiovi, vznikla otázka, či právo rozhodnúť o výbere otroka, ktorý má byť daný, bude patriť dedičovi, alebo odkazovníkovi. Odpovedal som, že spravodlivejšie by bolo rozhodnúť, že právo na výber by mal ten, kto má právomoc využiť to, ktoré konanie si zvolí, teda odkazovník.

(3) Darovanie odkazu vyjadrené týmito slovami: Africanus hovorí, že odkaz bude platný: "Odkazujem takému a takému alebo takému a takému, podľa toho, ktorý z nich skôr nastúpi na Kapitol"; z toho zjavného dôvodu, že ak sa odkazuje užívacie právo slobodným osobám a vlastníctvo majetku tomu z nich, ktorý prežije, odkaz bude platný. Myslí si, že rovnaký názor by sa mal vysloviť aj v súvislosti s ustanovením dediča.

(4) Titius ťa poveril, aby si mi odkázal Sticha, o ktorom som s tebou už uzavrel ustanovenie. Ak by sa táto stipulácia nezakladala na hodnotnom plnení, usúdilo sa, že odkaz bude platný. Ak sa však odovzdanie otroka zakladalo na dvoch hodnotných okolnostiach, potom je vhodnejšie rozhodnúť, že odkaz je neplatný, a to z toho dôvodu, že nikto nič nestratí a ten istý majetok nemožno odovzdať dvakrát.

(5) Ak mi však už dlhšie Stichus podľa podmienok Titiovhô závetu a Sempronius ťa, svojho dediča, poveril odovzdaním toho istého otroka mne ako dedičstvo a požiadal ma, aby som uvedeného otroka odovzdal tretej osobe, dedičstvo bude platné, pretože si otroka nemám ponechať. To isté pravidlo sa uplatní, ak mi odkázal peňažnú sumu; a ešte viac sa uplatní, ak bol predchádzajúcim závetom zriadený trust. Rovnako, ak existoval dôvod na uplatnenie falciálneho práva podľa podmienok prvého závetu, to, čo bolo z jeho dôvodu odpočítané, môžem nadobudnúť na základe druhého závetu.

(6) Opäť platí, že ak by som sa stal dedičom vlastníka určitého pozemku a ten by sa ukázal ako nesolventný a vy by ste dostali príkaz vydať mi uvedený pozemok; váš záväzok bude naďalej existovať, rovnako ako keby som pozemok kúpil ja.

- (7) Ak je v závete ustanovené: "Nech môj dedič zaplatí Seiovi o desať aurei viac, ako som odkázal Titiovi," nemôže byť pochyb o tom, že Titius bude mať nárok na svoj odkaz a že Seiovi nebude patriť viac ako desať aurei. Je totiž zvykom urobiť odkaz v nasledujúcom znení: "Odkazujem toľko a toľko Luciusovi Titiovi a ešte toľko a toľko jeho manželke a deťom."
- (8) Ak sa majetok odkazuje osobe, ktorej predtým nebolo nič odkázané, s dodatkom: "O toľko viac", nie je žiadna pochybnosť o tom, že to, čo bolo takto odkázané, jej patrí. Ešte menej pochybností by malo byť, ak by som s osobou, ktorá mi nič nedlhuje, stanovil nasledovné: "Sľubuješ, že mi zaplatíš o desať aurei viac, ako mi dlhuješ," že desať aurei bude splatných.
- (9) Ak je otrok, ktorý patrí inému, niekomu odkázaný a prikázaný na slobodu, platí, že si ho môže nárokovať odkazovník, pretože jeho udelenie slobody nemá žiaden účinok. Je absurdné, aby sa stal neplatným odkaz, ktorý by bol platný, keby bol odkázaný len otrok.
- (10) Ak mal jednotlivec v truhlici päť aurei a odkázal ich alebo sľúbil v ustanovení: "Desať aurei, ktoré mám v truhlici," odkaz alebo ustanovenie bude platné; ale podľa jedného alebo druhého bude splatných len päť aurei. Okrem toho sa zdá byť sotva rozumné, aby sa na základe závetu požadovalo päť aurei, ktoré chýbajú; v tomto prípade sa totiž za odkázaný považuje určitý majetok, ktorý neexistuje. Ak by sa však v čase smrti poručiteľa nachádzala v jeho truhlici celá suma a tá by sa následne trochu zmenšila, stratu musí nepochybne znášať len dedič.
- (11) Ak je odkázaný otrok a dedič je v omeškaní, jeho život a akékoľvek zníženie hodnoty, ktoré môže utrpieť, bude na riziko dediča; takže ak je pri odovzdaní invalidný, dedič bude napriek tomu zodpovedný.
- (12) Ak ti bolo niečo zanechané a ty ako správca si poverený, aby si mi to vydal, ak nedostaneš nič iné podľa závetu, platí, že budeš zodpovedný len vtedy, ak si sa previnil zlou vierou, že si si dedičstvo nevyžiadal, inak budem vinný ja; rovnako ako je to v prípade zmlúv v dobrej viere, ak je zmluva v prospech oboch strán, ten, kto má majetok vydať, je zodpovedný za nedbanlivosť, ale ak je v prospech len jednej, správca je zodpovedný len za podvod.
- (13) Istý muž dal do zálohu isté šperky Titiovi a za svojho dediča ustanovil svojho syna, ktorého potom vydedil; a napokon to ustanovil vo svojom závete: "Žiadam ťa, Titius, a poverujem ťa, aby si šperky, ktoré som ti dal do zálohu, predal a po odpočítaní všetkého, čo ti patrí, vyplatil zvyšok mojej dcére." Na základe tohto ustanovenia si dcéra môže od svojho brata nárokovať zverenie, aby ho prinútila postúpiť jej svoje práva voči dlžníkovi. V tomto prípade sa ním rozumie dlžník, ktorý bol v prvom rade veriteľom, t. j. na zvyšok ceny zálohu, ktorý zostal po zaplatení dlhu.
- (14) Nemalo by sa považovať za prekvapujúce, ak by v prípade, ako je uvedený vyššie, bola jedna strana poverená dôverou a druhá ňou viazaná; keď sa totiž do závetu vloží nasledovné, a to: "Žiadam ťa, Titius, aby si prijal sto aurei a manumitoval

takého a takého otroka alebo zaplatil určitú sumu Semproniovi," nezdá sa, že by to bolo vyjadrené správne; Napriek tomu by sa to malo chápať tak, že dedič musí splniť dôveru, ako aj zaplatiť peniaze Titiovi, a teda že sám Titius bude oprávnený podať žalobu proti dedičovi a bude nútený udeliť otrokovi slobodu alebo zaplatiť sumu Semproniovi, o ktorú bol požiadaný.

Lacunae: 108, 15 - 112, 1

(2) Ak bol odkaz zanechaný takto: "Dávam a odkazujem Titiovi spolu so Sempronom", odkaz je zanechaný obojstranne, rovnako ako sú dva odkazy, ak je odkázaný pozemok s domom Formian.

(3) Ak niekto svojím testamentom nariadi, aby sa vykonalo niečo, čo je v rozpore so zákonom alebo dobrými mravmi, ustanovenie nebude platné; napríklad ak by nariadil, aby sa vykonalo niečo, čo je v rozpore s určitým zákonom alebo proti prétorskému ediktu, alebo by nariadil vykonať nejaký nečestný čin.

(4) Bohovia Severus a Antoninus v reskripte uviedli, že prísaha vložená do závetu, ktorá bola v rozpore so všeobecným znením zákonov alebo s autoritou nejakého osobitného nariadenia, nemá žiadnu platnosť ani účinok.

113. Tí istí, Inštitúcie, kniha VII.

Odkaz môže byť urobený v prospech cudzieho otroka takto: "Pokiaľ zostane otrokom" alebo "Ak by sa stal otrokom Tícia", čo mal aj Marcellus.

(1) Ak by niekto udelil slobodu svojmu otrokovi po uplynutí určitého obdobia a medzitým by uložil svojmu dedičovi, aby mu zabezpečil živobytie, kým nezíska slobodu; božský Severus a Antoninus v reskripte uviedli, že želanie poručiť sa musí splniť.

(2) Ak by niekto poveril svojho dediča vyplatením odkazu sto aurei niekomu a poveril by náhradníka vyplatením dvesto aurei tej istej osobe a potom by sa opäť zmienil o odkazoch vo všeobecnej rovine, má sa za to, že sa odvolal na spomínaných tristo aurei.

(3) Ak by však otec urobil za svojho syna, ktorý nedosiahol vek puberty, žiackeho substitúta a odkázal by na odkaz, ktorý má vyplatiť substitút, a maloletý by sa stal jeho dedičom a zomrel by pred dosiahnutím puberty, opakovanie odkazu nebude platné, pretože úmyslom zosnulého bolo, aby bol splatný len raz.

(4) Ak sa dieťaťu mladšiemu ako plnoletému uloží odkaz pod podmienkou: "Ak dosiahne plnoletosť," a odkaz sa zopakuje v náhradníctve, bude splatný aj od náhradníka; nepovažuje sa totiž za opakovanie podmienky, ktorá by spôsobila neplatnosť odkazu.

(5) Bláznivé želania zosnulých týkajúce sa ich pohrebu (napríklad keď si želajú, aby sa vynaložili zbytočné výdavky na oblečenie alebo iné veci, ktoré sa majú použiť pri ich pohrebe), nie sú platné; ako uvádza Papinianus v Tretej knihe názorov.

114. Ten istý, Inštitúcie, kniha VIII.

Syn pod otcovskou kontrolou, ktorý je vojakom alebo ktorý bol prepustený zo služby, hoci môže zomrieť bez závetu, môže svojho otca poveriť poručníctvom z toho dôvodu, že môže spísať závet.

(1) Ak by slobodník zomrel bez závetu, môže svojho patróna poveriť poručníctvom v rozsahu podielu na majetku, na ktorý má jeho patrón nárok; ak by totiž spísal závet, môže svojmu patrónovi odkázať len sumu, ktorú mu povoľuje zákon.

(2) Ak človek zomrie bez závetu a vie, že jeho majetok pripadne štátnej pokladnici, môže štátnu pokladnicu zaťažiť poručníctvom.

(3) Nasledujúci prípad rozoberá Marcellus v dvanástej knihe Digest. Istý jednotlivец poveril dôverou osobu, ktorej odkázal pozemok, a prikázal jej, aby po jeho smrti previedla uvedený pozemok na Sempronia; a toho istého odkazovníka tiež poveril, aby zaplatil Titiovi sto aurei. Vzniká otázka, aké je v tomto prípade právo? Marcellus hovorí, že ak poručiteľ zanechal Titiovi sto aurei, ktoré sa majú vyplatiť zo zisku, ktorý by poručiteľ, ak by bol nažive, mohol získať, a ten zomrel po čase dostatočnom na to, aby sa zo zisku získala suma sto aurei, Titius bude mať nárok na túto sumu. Ak by však odkazovník zomrel bezprostredne po prijatí odkazu, dôvera vytvorená v prospech Tícia zanikne, pretože je ustálené, že nikoho nemožno nútiť, aby vydal viac, než mu bolo odkázané.

(4) Ak by však mal byť trust v prospech Tícia zrušený pred smrťou odkazovníka, Marcellus hovorí, že suma stanovená trustom musí byť okamžite vyplatená Ticiovi, ale ten bude povinný poskytnúť zábezpeku na vrátenie prípadného prebytku, a táto zábezpeka bude účinná, ak by odkazovník zomrel skôr, ako sa zo zisku získa sto aurei. Sotva však možno tvrdiť, že poručiteľ mal v úmysle, aby sa odkaz vyplatil zo zisku skôr, ako ho bude môcť dedič získať. Odkazovník by mal byť určite vypočutý, ak si želá vydať celý pozemok za predpokladu, že oprávnená osoba poskytne záruku na jeho vrátenie, pretože by bolo absurdné nútiť odkazovníka zaplatiť sto aurei, najmä ak má pozemok hodnotu len toľko alebo len o málo viac. Takáto je súčasná prax.

- (5) Ak sa niekomu niečo odkáže v súlade so zákonom alebo sa zanechá nejaký podiel alebo právo, ktoré nemožno užívať alebo držať z dôvodu nejakej vady alebo kvalifikácie viažucej sa na odkázanú vec alebo z iného vážneho dôvodu, a iná osoba môže uvedený majetok držať, odkazovník bude mať právo dostať od dediča odhadnú hodnotu, za ktorú by sa to bežne predalo.
- (6) Osobe nemožno závetom uložiť, aby za svojho dediča ustanovila niekoho iného. Senát jednoznačne rozhodol, že takéto ustanovenie sa má posudzovať rovnako, ako keby poručiteľ uložil svojmu dedičovi, aby sa vzdal majetku.
- (7) Čo však v prípade, ak by bol dedič po smrti poručiteľa poverený vydať štvrtú časť pozostalosti? Myslím si, že lepší je názor, ktorý uvádza Scaevola vo svojich poznámkach a ktorý prijal Papirius Fronto, a to, že takéto poverenie je platné a má rovnaký účinok, ako keby bol poverený vydať celé dedičstvo; a malo by sa vydať v rozsahu, ktorý umožní majetok poručiteľa, v súlade s bežnou právnou normou.
- (8) Ak je dedič poverený vydaním svojich detí, nie je k tomu nútený, pretože otcovská autorita sa nedá oceniť peniazmi.
- (9) Domy, ktoré sa majú zbúrať, nemožno priamo odkázať alebo ponechať za podmienok poručníctva, a to nariadil senát.
- (10) Ak sa zverený majetok zanechá otrokovi, ktorý patrí inému, bez udelenia slobody, a ten sa stane slobodným, treba povedať, že mu možno dovoliť, aby dostal zverený majetok.
- (11) Divotvorcovia Severus a Antoninus v reskripte uviedli, že ak bol brat poverený podmienne vydať majetok synovcom zosnulého, nemôže im ho vydať pred uplynutím času určeného na splnenie poručníctva, a to ani s ich vlastným súhlasom, kým sú ešte pod kontrolou svojho otca, ako to môže urobiť, keď uplynie čas určený na splnenie poručníctva a dedičia sa stanú vlastnými páni; alebo ak by jedno z detí zomrelo skôr, nemožno ho vydať všetkým.
- (12) Tí istí cisári v reskripte uviedli, že nie je potrebné, aby sa majetok matky vydal jej deťom skôr, ako nastane čas určený na splnenie poručníctva. Dedič ich však môže vybaviť bežným záväzkom, alebo ak to nemôže urobiť, deti môžu byť uvedené do držby majetku na účely zachovania dôvery, takže ho majú v držbe na základe záložného práva, a nie ako vlastníci, bez práva s ním disponovať, ale ponechávajú si ho len v postavení záložcov, podobne ako otec nadobúda zisky z majetku prostredníctvom svojho syna a pán prostredníctvom svojho otroka.
- (13) Ak je dedičovi uložené vydať majetok podľa podmienok poručníctva a zomrie bez potomstva, podmienka sa považuje za nesplnenú, ak ho jeho deti prežijú, a neskúma sa, či si uplatnili svoje práva ako dedičia.

(14) Divotvorcovia Severus a Antoninus v reskripte uviedli, že ak poručiteľ závetom zakáže predaj akéhokoľvek svojho majetku, ale neuvedie dôvod, prečo toto ustanovenie urobil, a nenájde sa nikto, s odkazom na koho bolo toto ustanovenie do závetu vložené, ustanovenie sa považuje za neplatné a neúčinné; rovnako ako keby poručiteľ zanechal len príkaz, pretože takýto príkaz nemožno do závetu vložiť. Ak však závecovia urobia podobné ustanovenie s ohľadom na prospech svojich detí, potomkov, slobodných osôb, dedičov alebo akýchkoľvek iných osôb, musí sa vykonať; napriek tomu sa to nemôže urobiť takým spôsobom, ktorý by oklamal veriteľov alebo štátnu pokladnicu. Ak by sa totiž mal majetok dediča predať, aby sa vyplatili veritelia poručiteľa, musí sa to isté pravidlo vzťahovať aj na príjemcov zvereného majetku.

(15) Keď otec po tom, ako ustanovil svojho syna, po ktorom mal troch vnukov, za svojho dediča, ho poveril poručníctvom, aby nepredával určitý pozemok, aby mohol zostať v rodine; a syn po smrti ustanovil za dedičov dve zo svojich detí a tretieho vydedil a uvedený pozemok odkázal cudziemu človeku, božský Severus a Antoninus v reskripte vyhlásili, že je zrejme, že uvedený syn nesplnil vôľu zosnulého.

(16) Ak však, ako sa domnieva Marcellus, vydedil dve zo svojich detí a za dediča ustanovil len jedno z nich a uvedený pozemok odkázal cudziemu človeku, vydedené dieťa si mohlo nárokovať dôveru. To by sa stalo aj vtedy, ak by za svojho života vyžienil svoje deti a potom pozemok predal.

(17) Ak sú všetky deti ustanovené za dedičov nerovnakých podielov na nehnuteľnosti, tí, ktorí sú ustanovení za dedičov menších podielov, sa nemôžu domáhať výhod z poručníctva, aby dostali rovnaké podiely z nehnuteľnosti, a nie podiely, na ktoré majú nárok; pretože hoci poručiteľ zanechal pôdu len jednému zo svojich detí, je faktom, že ju zanechal na zachovanie v rodine.

(18) Podobne, ak ustanovil len jedného dediča a neodkázal žiadny odkaz, deti, ktoré boli vydedené, si nemôžu nič nárokovať, pokiaľ majetok zostane v rodine.

(19) Niekedy je otrok odkázaný a zomrie bez toho, aby dedičovi vznikla nejaká škoda, alebo je zanechaný v poručníctve, ako napríklad, ak by otrok iného, alebo dokonca otrok poručiteľa bol odkázaný viacerým odkazovníkom aj samostatne, takže každý z nich bude mať podiel na celom dedičstve; to však nastáva len vtedy, keď otrok zomrie bez zavinenia dediča.

115. Ulpián, Inštitúcie, kniha II.

Okrem toho, ak je odkaz urobený takto: "Želám si, aby si dal; žiadam, aby si dal; myslím si, že by si mal dať", vzniká trust.

116. Florentinus, Inštitúcie, kniha XI.

Odkaz je zrážka z dedičstva, ktorou si poručiteľ želá, aby sa osobe dalo niečo, čo by inak úplne patrilo dedičovi.

(1) Dediča nemožno zaťažovať odkazom v jeho vlastný prospech, ale teba ako jeho spoludediča možno zaťažovať odkazom v jeho prospech. Preto ak je pozemok odkázaný osobe, ktorá je ustanovená za dediča polovice dedičstva, a sú tu aj dvaja dedičia, ktorí sú cudzí, šiesta časť uvedeného pozemku bude patriť dedičovi, ktorému bol pozemok odkázaný, pretože si nemôže nárokovať polovicu z neho sám od seba; a pokiaľ ide o druhú polovicu, ktorú vlastní jeho spoludedič, nemôže si nárokovať viac ako tretinu spoločne s dvoma cudzími osobami. Cudzinci však budú mať právo požadovať polovicu pozemku od dediča, ktorému bol zverený, a každý z nich tretinu od druhého dediča.

(2) Ak je za dediča ustanovený otrok patriaci inému, nemôže byť zaťažený odkazom sám od seba, a to ani úplne, ani čiastočne.

(3) Otrokovi, ktorý tvorí súčasť pozostalosti, možno zákonne odkázať dedičstvo, aj keď do nej nevstúpil, pretože pozostalosť predstavuje osobu zosnulého, ktorý ju zanechal.

(4) Ak sa odkazuje nehnuteľný majetok, mal by sa odovzdať v rovnakom stave, v akom bol zanechaný. Preto bez ohľadu na to, či mu prislúcha služobnosť k pozemku patriacemu dedičovi, alebo mu tento prislúcha služobnosť, a aj keď tieto služobnosti mohli zaniknúť zámenou vlastníctva, musí sa obnoviť predchádzajúce právo, a ak odkazovník nedovolí, aby bola služobnosť zriadená, a domáha sa dedičstva, možno mu odporovať námietkou z dôvodu zlej viery. Ak sa však služobnosť neobnoví na pozemku, ktorý je na ňu oprávnený, žaloba na základe závetu zostane v prospech odkazovníka.

117. Marcianus, Inštitúcie, kniha XIII.

Ak sa nejaký majetok zanechá mestu, odkaz bude platný celý, či už sa zanechá na rozdelenie, alebo sa má vynaložiť na prácu, na zásoby, na výchovu detí alebo na akýkoľvek iný účel.

118. Neratius, Pravidlá, kniha X.

Ak je poručníctvo vyjadrené nasledujúcimi slovami: "Žiadam; želim si; aby si dal", je platné, alebo kde je vyjadrené takto: "Želim si, aby môj majetok patrilo Titiovi; viem, že môj majetok odovzdáš Titiovi."

119. Marcianus, Pravidlá, kniha I.

Ak poručiteľ zakáže otrokovi vydať účet, nevyplýva z toho, že tým, že nie je povinný ho vydať, môže získať vo svoj prospech to, čo môže byť v jeho rukách; ale aby sa predišlo príliš prísnemu skúmaniu, teda aby otrok nemohol byť braný na

zodpovednosť za nedbanlivosť, ale len za podvod. Preto sa jeho peculium nepovažuje za odkázané manumitovanému otrokovi len z toho dôvodu, že sa mu zakazuje skladať účty.

120. Ulpian, Názory, kniha II.

Neuvádza sa nič, čím by sa dedičovi bránilo v predaji domov patriacich do pozostalosti, hoci z ich nájomného mohla byť ponechaná renta, ak právo na dedičstvo zostane neporušené.

(1) Ak všetky strany, ktorým bol majetok odkázaný, súhlasia s predajom majetku, nemožno na základe podmienok poručníctva vzniknúť žiadnu ďalšiu požiadavku.

(2) Ak bol pozemok bezpodmienečne odkázaný a jeho zisky nadobudol odkazovník po prijatí dedičstva, budú mu patriť a nájomca, ktorý má záujem o uvedené zisky, bude oprávnený podať žalobu proti dedičovi na základe jeho nájomnej zmluvy.

121. Marcianus, Pravidlá, kniha I.

Ak by niekto odkázal dedičstvo Titiovi a Maeviovi, jeden z nich bude môcť dedičstvo prijať bez druhého. Keď totiž prétor povie: "Nariadujem, aby sa nenarodené dieťa spolu s ostatnými deťmi dostalo do vlastníctva pozostalosti," aj keď žiadne iné deti nie sú, nenarodené dieťa sa dostane do vlastníctva.

122. Paulus, Pravidlá, kniha III.

Odkaz môže byť urobený v prospech mesta za účelom jeho uctenia alebo skrášenia. Za účelom jeho ozdoby, napríklad ak bol odkaz zanechaný na účely výstavby fóra, divadla alebo dostihovej dráhy; za účelom jeho pocty, napríklad ak bol odkaz urobený na zabezpečenie odmeny gladiátorov, komických hercov a účastníkov cirkusových hier alebo ak bol urobený na rozdelenie medzi občanov alebo na pokrytie výdavkov na hostiny. A ďalej, čokoľvek sa odkázalo na podporu osôb, ktoré sú vekom nezužité, ako sú starci alebo chlapci a dievčatá, sa považuje za urobené na česť mesta.

(1) "Lucius Titius a Gaius Seius nech sú poverení vyplatením desiatich aurei Publiovi Maeviovi." Gaius Seius sa nepredstavil ako dedič. Sabinus hovorí, že celý odkaz bude dlhovať len Titius, pretože Seius sa nepovažuje za zahrnutý do odkazu. Tento názor je správny, to znamená, že Titius bude zodpovedný za celých desať aurei.

(2) Ak bol niekomu odkázaný pozemok pod touto podmienkou: "Ak zaplatí môjmu dedičovi sto aurei," a ak by mal pozemok hodnotu len toľko, koľko sa odkazovníkovi prikáže zaplatiť dedičovi, nemožno ho nútiť, aby plnil poručníkovi, ktorým bol poverený, pretože sa nepovažuje za toho, kto závetom niečo nadobudol, keď musí vyplatiť toľko, koľko dostal.

123. Marcellus, Názory.

Lucius Titius, ktorý zanechal svojim dvom deťom dedičov, vložil do svojho závetu nasledujúce ustanovenie: "Ktorékoľvek z mojich detí bude mojim dedičom, ukladám mu, ak by zomrel bez potomstva, aby po smrti previedol na svojho brata dve tretiny môjho majetku." Brat v čase svojej smrti ustanovil svojho brata za dediča troch štvrtín; a ja sa pýtam, či dodržal podmienky zverenia. Marcellus odpovedal, že to, čo závetca dlhoval svojmu bratovi na základe závetu Lucia Titia, môže od neho požadovať v pomere k jeho podielu na majetku; ak sa nedokáže, že úmysel závetcu bol iný; nie je totiž veľký rozdiel medzi týmto prípadom a prípadom, keď sa veriteľ stane dedičom svojho dlžníka. Je však zrejmé, že spoludedič by mal byť vypočutý, ak môže preukázať, že poručiteľ, keď ustanovil svojho brata za dediča, mal v úmysle, aby sa uspokojil s ustanovením a vzdal sa prospechu, ktorý má mať z poručiteľstva.

(1) Do závetu bolo vložené toto ustanovenie: "Môj dedič nech vydá taký a taký majetok Gaiovi Seiovi, pričom poverujem Seia a verím v jeho dobrú vieru, že bezodkladne vydá všetok vyššie uvedený majetok." Pýtam sa, či tým vzniká konkludentná dôvera, keďže závetca v závete neuviedol osobu, ktorej si želá, aby bol majetok vydaný. Marcellus odpovedal, že ak Seius dal svoj sľub mlčky s cieľom oklamať zákon, nemohol zo slov napísaných závetcom v žiadnom prípade vyvodit' žiaden prospech. Nemožno si totiž myslieť, že by sa zákon obchádzal o to menej, že nie je isté, či prospech mal závetca na mysli.

124. Neratius, Pergameny, kniha V.

Ak sú dedičia, ktorí sú výslovne uvedení, zaťažení vydaním majetku, je rozumnejšie predpokladať, že sú zaťažení rovnakými podielmi, pretože vymenovanie osôb má za následok, že sú všetci rovnako zodpovední za vyplatenie dedičstva, pretože ak by neboli výslovne uvedení, boli by zodpovední len za svoje podiely na majetku.

125. Rutilius Maximus, O Lex Falcidia.

Ak je dedičovi nariadené vydať majetok a vyhradiť si sto aurei pre seba a jeho patrón požaduje držbu majetku v rozpore s ustanoveniami závetu, dedičstvo, ako aj vyhradená suma sa znížia v pomere k tomu, čo získal patrón.

126. Paulus, On Pupillary Substitutions.

Náhradník vydedeného syna nemôže byť právne zaťažený odkazom. Preto náhradný dedič vydedeného syna nemôže byť zaťažený poručníctvom, pretože náhradní dedičia sú povinní plniť povinnosti poručníka len vtedy, ak boli zároveň ustanovení za dedičov. Ak by však jedno z detí využilo prétorský edikt, ktorým sa sľubuje držba v rozpore s ustanoveniami

závetu, a ustanovený dedič by tiež požadoval držbu v rozpore s jeho ustanoveniami, náhradník prvého z detí musí platiť odkazy, rovnako ako keby sa dedičský majetok dostal do rúk syna, za ktorého bol nahradený, a ako keby syn dostal od svojho otca to, na čo mal nárok a čo nadobudol držbou majetku podľa prétorského práva.

(1) Ak je posmrtné dieťa zaťažené odkazom takto: "Ak sa stane mojím dedičom," a žiadne posmrtné dieťa by sa nenarodilo, náhradníci môžu vstúpiť do dedičstva; a musí sa konštatovať, že sú dlžní dedičstvo, za ktoré by bolo posmrtné dieťa zodpovedné, keby sa bolo narodilo.

127. Ten istý, O práve kodicilov.

Posmrtné dieťa brata môže byť zaťažené poručníctvom. V súvislosti so zverenstvom sa totiž berie do úvahy aj úmysel zosnulého ; a prevláda názor Callusa, ktorý zastáva názor, že posmrtné deti iných sa môžu stať našimi dedičmi zo zákona.

128. Marcianus, Inštitúcie, kniha II.

Ak poručník uzavrie manželstvo so svojou chránenkyňou v rozpore s dekrétom senátu, ona môže prijať podľa jeho vôle, ale on nemôže prijať nič podľa jej vôle; a to je rozumné, pretože strany, ktoré uzatvárajú zakázané manželstvá, sa dopúšťajú priestupku a zaslúžia si trest. Za vinníka však nemožno považovať ženu, ktorá bola oklamaná svojím poručníkom.

Kniha XXXI

O odkazoch a poručníctve.

Tit. 1. O dedičstvách a poručníctve.

1. Ulpián, O Sabínovi, kniha IX.

Odkaz závislý od vôle tretej osoby môže byť udelený vo forme podmienky; ved' aký je rozdiel, keď sa odkaz urobí mne: "Ak Titius nastúpi na Kapitol" alebo "Ak bude chcieť" ?

(1) Ak sa však odkaz odkazuje poručníkovi alebo poručnici, ktorý závisí od úsudku jeho alebo jej poručníka, a nie je stanovená žiadna podmienka alebo čas s odkazom, ako je stanovené, že ak sa odkaz odkazuje závetom závislým od úsudku tretej osoby, rozumie sa, že bol ponechaný na uváženie dobrého občana, a keď sa tak stane, to, čo bolo vložené do odkazu, stanovuje akoby sumu úmernú hodnote majetku.

2. Paulus, O edikte, kniha LXXV.

Vždy, keď sa v odkaze osobitne uvádza niekoľko článkov, ide o niekoľko odkazov. Ak sa však odkazuje len jeden druh majetku, ako napríklad nábytok, strieborný tanier peculium alebo určité náradie, ide len o jeden odkaz.

3. Ten istý, O Plautiovi, kniha IV.

Ak je odkaz urobený takto: "Nech je môjmu dedičovi uložené odovzdať taký a taký majetok, ak nevstúpi na Kapitol," odkaz je platný, hoci je v jeho moci buď vstúpiť, alebo nevstúpiť na Kapitol.

(4) Ten istý, O Plautiovi, kniha VIII.

Lepší názor je, že nikto nemôže prijať časť odkazu a odmietnuť jeho zvyšok.

5. Ten istý, Otázky, kniha VII.

Ak sú odkázané dva odkazy, je stanovené, že jeden možno odmietnuť a druhý prijať. Ak však jeden z takýchto odkazov podlieha nejakej zodpovednosti a mal by sa odmietnuť, nemožno povedať to isté. Predpokladajme napríklad, že Stichus a desať aurei boli niekomu odkázané a on bol povinný manumitovať otroka. Ak by existoval dôvod na uplatnenie falciánskeho práva, z každého odkazu by sa odpočítala štvrtina, a preto ak by sa otrok odmietol, bremenu odpočtu by sa nevyhol, ale odkazovník by bol nútený vzdať sa polovice peňažnej sumy.

6. Tá istá vec, Lex Falcidia.

Ak sa odkazuje stádo, nemožno časť toho istého odmietnuť a časť prijať; pretože neexistuje niekoľko odkazov, ale len jeden. Ak sa odkazuje peculium alebo odev, alebo strieborný tanier, alebo iné predmety tohto druhu, domnievame sa, že sa uplatní to isté pravidlo.

(7) Ten istý, O Plautiovi, kniha VIII.

Ak je desať aurei odkázaných Titiovi a inej osobe, ktorá ich nemôže legálne prijať, keďže dedič je povinný vyplatiť obidvom odkazovníkom, v prípade, že jeden z nich nemôže dedičstvo prijať, Titiovi sa vyplatí len päť aurei.

8. Ten istý, O Plautiovi, kniha IX.

Ak niekto odkáže otroka, ktorý patrí jeho dedičovi alebo niekomu inému, a otrok sa dá na útek, dedič musí poskytnúť záruku, že bude vrátený; ak by sa však dal na útek počas života poručiteľa, musí byť privedený späť na náklady odkazovníka; a ak by utiekol po smrti poručiteľa, musí byť privedený späť na náklady dediča.

(1) Ak je dedičstvo odkázané takto: "Semproniovi odkazujem desať aurei, alebo ak ich nechce prijať, odkazujem mu svojho otroka Sticha," v tomto prípade ide o dva odkazy, ale odkazovník sa musí uspokojiť s jedným.

(2) Ak niekto urobí odkaz v nasledujúcom znení: "Odkazujem desať mier vína z takého a takého suda," hoci sa v ňom môže nachádzať menej ako desať, odkaz nezaničí, ale odkazovník dostane len to, čo sa nachádza v sude.

(3) Ak vznikne pochybnosť, ktorej z dvoch osôb má byť odkaz odovzdaný, ako napríklad, ak by mal byť odkázaný Titiovi, a objavia sa dvaja priatelia poručiťa tohto mena a budú si nárokovať odkaz, pričom dedič je pripravený ho vyplatiť a obaja sú pripravení brániť dediča, ten si musí vybrať, komu odkaz vyplatí a kým sa bude brániť proti druhému.

(4) Ak odkazovník a niektoré osoby, ktoré tvrdia, že sú jeho náhradníkmi, požadujú zaplatenie určitej peňažnej sumy, ktorá bola odkázaná, a dedič je pripravený ju zaplatiť, ak sú obaja pripravení ho brániť, má si zvoliť toho, komu ju zaplatí, aby sa ním mohol brániť, a ak sa ukáže, že ani jeden z nich nie je vinný z podvodu, odkaz sa má prednostne vyplatiť tomu, komu bol odkázaný ako prvému.

(5) Ak niekomu odkážem určitú časť majetku, božský Hadrián v reskripte uviedol, že od dedičstva nemožno odpočítať ani hodnotu manumitovaného otroka, ani náklady na pohreb zosnulého.

9. Modestinus, Pravidlá, kniha IX.

Ak sa odkazuje len časť majetku zosnulého, ako napríklad: "Také a také predmety môjho majetku, ktoré mi budú patriť, keď zomriem", veno a hodnota manumitovaných otrokov sa musia odpočítať od majetku pozostalosti.

10. Javolenus, O Plautiovi, kniha I.

Ak je pozemok výslovne odkázaný, každý prírastok, ktorý sa k nemu urobí po spísaní závetu, bude tiež tvoriť súčasť dedičstva, aj keď sa nepridajú slová "ktorý bude môj"; za predpokladu, že závetca tento majetok nedržal oddelene od pozostalosti, ale spojil ho s prvým odkázaným pozemkom v celosti.

11. Pomponius, O Plautiovi, kniha VII.

Labeo hovorí, že otrok, ktorý má byť oslobodený dedičom pod určitou podmienkou, nemôže dostať dedičstvo bez udelenia slobody, kým táto je podľa podmienok závetu pozastavená, a to z dôvodu, že je otrokom dediča. Ak však dedič do svojho závetu vložil rovnakú podmienku, za ktorej mal otrok získať slobodu od závetcu, odkaz bude platný. Ak by však bolo otrokovi nariadené, aby bol slobodný, zatiaľ čo dedič je v omeškaní, veľmi správne sa rozhodlo, že dedičstvo možno odkázať otrokovi bez udelenia slobody; pretože by bolo zbytočné udeliť mu slobodu, ktorú nemohol získať na základe závetu dediča, ale mohol ju získať na základe závetu poručiťa.

1. "Nech sa Stichus alebo Pamphilus, podľa toho, ktorého si môj dedič vyberie, odovzdá Titiovi, ak sa rozhodne v deň, keď bude zverejnená moja posledná vôľa." Ak dedič nepovie, či uprednostňuje dať Pamphilus alebo Stichus, myslím si, že bude povinný dať Stichus alebo Pamphilus, podľa toho, ktorého si poručiteľ vyberie. Ak povie, že uprednostňuje dať Sticha, a Stichus by zomrel, bude oslobodený. Ak by jeden z týchto dvoch otrokov zomrel pred nadobudnutím dedičstva, pozostalý bude naďalej podliehať záväzku. Okrem toho, keď dedič raz vyhlásil, ktorého z nich uprednostňuje dať, nemôže zmeniť názor, a tento názor zastával aj Julianus.

12. Paulus, O Vitelliovi, kniha II.

Ak sa peniaze zanechané odkazom nenachádzajú medzi majetkom poručiteľa, ale jeho majetok je solventný, dedič bude nútený zaplatiť odkázanú sumu z vlastného vrecka alebo predajom niektorého z majetkov pozostalosti, alebo jej získaním z iného zdroja, ktorý sa mu zapáči.

1. Ak je odkaz zanechaný takto: "Môj dedič, keď zomrie, nech zaplatí desať aurei Luciusovi Titiovi," keďže odkaz má nadobudnúť účinnosť v neurčitom čase, neprechádza na dedičov odkazovníka, ak by zomrel počas života dediča poručiteľa.

13. Pomponius, O Plautiovi, kniha VII.

14. Ak má človek dvoch dlžníkov, ktorí mu spoločne dlhujú rovnakú sumu peňazí, t. j. Titia a Maevia, a urobí odkaz v tomto znení: "Nech môj dedič zaplatí Maeviovi to, čo mi dlhuje Titius, a nech zaplatí Seiovi to, čo mi dlhuje Maevius," zaväzuje týmito slovami svojho dediča; keď totiž tento postúpi Maeviovi svoje právo na žalobu voči Titiovi, platí, že Maevius bol jeho úkonom oslobodený, a preto dedič bude zodpovedať Seiovi.

1. Ak poručiteľ, ktorý má jedného dlžníka, odkáže sumu, ktorú mu dlhuje, dvom odkazovníkom osobitne, dedič je povinný uspokojiť oboch týchto odkazovníkov, jedného z nich tým, že mu postúpi svoje právo na žalobu, a druhého tým, že mu zaplatí peniaze.

14. Paulus, O Vitelliovi, kniha IV.

V prípade, že sa ten istý otrok odkazuje a nariaduje, aby bol slobodný, priazeň preukázaná slobode má prednosť pred odkazom. Ak je však otrok odkázaný v inej časti závetu a jasne sa preukáže, že jeho zámerom bolo zbaviť ho slobody, odkaz má prednosť vzhľadom na úmysel zosnulého.

(1) Ak je otrok patriaci inému ustanovený za dediča, je stanovené, že jeho sloboda mu môže byť udelená po smrti jeho pána, pre ktorého nadobudol majetok.

15. Celsus, Digesty, kniha VI.

Ak niekto obviní svojich dvoch ustanovených dedičov takto: "Nech moji dedičia buď vydajú Sticha, alebo desať aurei", jeden z dedičov nemôže poručiteľovi ponúknuť päť aurei a druhý mu ponúknuť polovicu Sticha, pretože je potrebné, aby Stichus bol celý vydaný, alebo aby bolo vyplatených desať aurei.

(16) Paulus, Digesty, kniha VI.

Ak je odkaz odkázaný buď Titiovi, alebo Seiovi: "Ktorému z nich dá môj dedič prednosť," dedič sa tým, že odkaz odovzdá jednému z nich, zbaví zodpovedností voči obom. Ak ho nedá ani jednému z nich, môžu ho od neho žiadať obaja, rovnako ako keby bol majetok odkázaný len jednému; pretože tak ako môžu byť ustanovením vytvorení dvaja veritelia, tak môžu byť závetom vytvorení dvaja dedičia.

17. Marcellus, Digest, kniha X.

Ak niekto odkáže desať aurei Titiovi a uloží mu, aby ich vyplatil Maeviovi, a Maevius by zomrel, odkaz bude v prospech Tícia, a nie dediča, ibaže by si poručiteľ iba zvolil Tícia za svojho zástupcu. Rovnaké pravidlo platí, ak predpokladáte prípad odkazu užívacieho práva.

(1. Ak je dedičovi uložená povinnosť vyplatiť desať aurei jednému z oslobodených osôb zosnulého a ten neurčil, ktorému z nich sa má vyplatiť, dedič bude povinný vyplatiť ich všetkým oslobodeným osobám.

18. Celsus, Digesty, kniha XVII.

Môžem zaviazať svojho dediča, aby ti vyplatil odkaz takým spôsobom, že ak by po mojej smrti Stichus nebol tvojím otrokom, bude nútený ti ho vydať.

19. Ten istý, Digesty, kniha XVIII.

Ak by ten, komu bol Stichus alebo Pamfilus odkázaný, v domnení, že Stichus bol odkázaný jemu, požadoval tohto otroka, nebude mať právo vymeniť ho za iného, rovnako ako v prípade, keď dedič, ktorý bol poverený dodaním jedného alebo druhého z týchto otrokov, dá Sticha, nevediac, že mu bolo dovolené dať Pamfila, nemôže od odkazovníka nič vymáhať.

20. Same, Digesty, kniha XIX.

Od svojho otca som sa dozvedel, a rovnaký názor zastával aj Proculus, že ak sa odkáže dedičstvo otrokovi, ktorý je v spoločnom vlastníctve, a jeden z jeho pánov ho odmietne, jeho podiel nepríde druhému, pretože odkaz nebol urobený spoločne, ale každému z účastníkov bola ponechaná časť; a ak by ho obaja požadovali, každý z nich bude mať nárok len na podiel z neho v pomere k svojmu podielu na otrokovi.

21. Tá istá kniha, Digest, kniha XX.

Ak istá osoba vrátila svojej manželke veno a chcela jej odkázať štyridsať aurei, a hoci vedela, že jej veno bolo vrátené, predsa len využila zámienku, že jej odkazuje uvedenú sumu z dôvodu vrátenia vena, myslím, že štyridsať aurei jej bude patriť, pretože výraz "vrátiť", hoci môže mať význam vrátiť, zahŕňa aj význam slova darovať.

22. Same, Digest, kniha XXI.

Lucius Titius odkázal Publiovi Maeviovi svojou poslednou vôľou úrad, ktorý zastával v armáde, alebo peniaze, ktoré by sa dali získať z jeho predaja, spolu so všetkými výsadami, ktoré s tým súviseli. Lucius Titius, ktorý však prežil jeho závet, predal úrad a zinkasoval cenu a odovzdal ju tomu, komu chcel závetom odkázať uvedený úrad alebo cenu, ktorú zaň dostal. Po smrti Lucie Titia Publius Maevius podal žalobu proti dedičom Lucie Titie, aby získal späť buď úrad, alebo peniaze. Celsus: Myslím si, že cena prijatá za úrad by sa nemala vyplatiť, pokiaľ dedič nepreukáže, že poručiteľ po tom, čo ju raz zaplatil, chcel, aby ju dostal druhýkrát. Ak však poručiteľ za svojho života nedal odkazovníkovi celú cenu za úrad, ale len jeho časť, zvyšok sa môže vybrať, pokiaľ dedič nepreukáže, že poručiteľ tým chcel zrušiť odkaz; pretože dôkazné bremeno, že zosnulý zmenil názor, spočíva na tom, kto odmieta splniť odkaz.

23. Marcellus, Digest, kniha XIII.

"Odkazujem Luciovi Titiovi Seianov majetok alebo užívacie právo k nemu." Odkazovník si môže nárokovať buď pozemok, alebo užívacie právo, čo nemôže urobiť ten, komu je odkázaný len pozemok.

(24) Ulpianus, Trusty, kniha II.

Ak istý muž zanechal poručníkovi poručníctvo v tomto znení: "Ukladám ti, aby si vydal taký a taký majetok tým z mojich slobodných, ktorých si môžeš vybrať," Marcellus si myslí, že môže byť vybraný aj dedič, ktorý je nehodný. Ak by však povedal: "Tých, ktorých môžeš považovať za hodných", domnieva sa, že oprávnení budú takí, ktorí sa nedopustili žiadneho

priestupku. Tiež sa domnieva, že ak si dedič nikoho nevyberie, všetci slobodní si budú môcť nárokovať na dedičstvo, rovnako ako keby bolo dané práve v ten deň, keď bolo zanechané "Tým, ktorých si môžeš vybrať", a dedič ho neponúkol žiadnemu z nich. Je jasné, že ak ostatní slobodníci zomreli, musí sa odovzdať pozostalému alebo jeho dedičovi, ak by zomrel pred predložením svojho nároku. Scaevola však v poznámke uvádza, že ak by všetci mohli požadovať dedičstvo, keď nie je ponúknuté žiadnemu z nich, prečo tí, ktorí zomreli, neprevedú svoje práva na svojich dedičov, najmä ak je len jeden, ktorý si ho nárokuje, a dedič si nemôže vybrať toho, komu môže dedičstvo odovzdať? Zdá sa totiž, že Marcellus zastával názor, že ak bol odkaz zverený takto: "Tým z mojich slobodných, ktorých si vyberieš," ak dedič neponúkne odkaz tomu, komu ho chce mať, a neurobí tak bezodkladne, budú mať právo požadovať ho všetci dedičia. Preto, keďže to môžu urobiť všetci, veľmi správne si myslí, že by sa mal dať len pozostalému, ak ostatní dedičia nezomreli skôr, ako uplynul dostatočný čas, počas ktorého si dedič mohol vybrať toho, komu by mohol dať dedičstvo.

25. Marcellus, Digesty, kniha XXV.

Ak by však niektorí zo slobodných dedičov neboli prítomní a tí, ktorí sú prítomní, by sa dožadovali vykonania poručníctva, ktoré poručník nariadil vykonať okamžite, po vykonaní šetrenia by sa malo zistiť, či aj ostatní nemajú právo požadovať dedičstvo.

26. Same, Digest, kniha XVI.

Istý muž, ktorému bolo zverené vlastníctvo otroka, keď ustanovil za svojho dediča toho, kto mal užívacie právo na uvedeného otroka, odkázal otroka tretej osobe. Dedič nemôže využiť výnimku z dôvodu podvodu, ak si poručník chce nárokovať otroka bez toho, aby ponechal užívacie právo v prospech dediča.

27. Celsus, Digesty, kniha XXXIV.

Ak sa odkazuje taký a taký majetok alebo taký a taký iný majetok, existuje len jeden odkaz. Ak je jeden predmet odkázaný za určitých podmienok a iný za iných podmienok, zastávame názor, že ide len o jeden odkaz, pričom nie je rozdiel ani v tom, či dedičia a tí, ktorým bol odkaz zanechaný, sú rôzne osoby, alebo nie; napríklad ak bol odkaz vyjadrený nasledovne: "Ak by sa Nerva stal konzulom, nech je môj dedič Titius poverený dodaním takého a takého pozemku Attiovi; a ak by sa Nerva nestal konzulom, nech môj dedič Seius zaplatí sto aurei Maeviovi.

28. Marcellus, Digestá, kniha XXIX.

Ak je patrón ustanovený svojím slobodným dedičom podielu, na ktorý má nárok zo zákona, nie je nútený plniť poručníka, ktorého mu zanechal. Ak by patrón odmietol ustanovenie, môžu ho tí, ktorí majú právo požadovať jeho podiel, držať

rovnakým spôsobom, alebo budú povinní plniť dôveru? Lepší názor je, že budú nútení ho splniť, pretože osobitné privilegium, ktoré osobne požíva patrón, by v žiadnom prípade nemal požívať iný.

(29) Celsus, Digesty, kniha XXXVI.

(30) Môj otec uviedol, že keď bol v rade konzula Ducena Verusa, jeho názor zaujali v nasledujúcom prípade. Otacilius Catulus, ktorý ustanovil svoju dcéru za jediné dedičku svojho majetku, odkázal svojmu slobodníkovi sumu dvesto aurei a poveril ho, aby ju vyplatil jeho konkubíne. Slobodník zomrel ešte za života poručiťa a to, čo bolo zanechané slobodníkovi, zostalo v rukách jeho dcéry, a môj otec rozhodol, že dcéra by mala byť nútená zaplatiť konkubíne sumu, ktorá jej bola zverená.

1. Ak je dedičovi výslovne zverená poručnícka povinnosť, možno konštatovať, že bolo zamýšľané, aby ju splnil len v prípade, že sa stane dedičom.

2. Ak sa podiel syna ustanoveného za dediča zvýši o prírastok sumy osobitne odkázanej inému, ktorý bol poverený jej vyplatením ako odkaz, nebude nútený vyplatiť odkaz, na ktorý má nárok podľa starého práva.

30. Same, Digest, kniha XXXVII.

Istá osoba vložila do závetu nasledujúce ustanovenie: "Odkazujem republike Graviscani na účely opravy cesty, ktorá sa tiahne od ich kolónie k Aureliánovej ceste." Vznikla otázka, či je tento odkaz platný. Juventius Celsus odpovedal: "Táto listina je do istej miery chybná, pokiaľ ide o údržbu Aureliánovej cesty, a to z toho dôvodu, že nie je uvedená suma. Napriek tomu sa niekedy môže konštatovať, že bola odkázaná suma postačujúca na tento účel, ak sa nezdá, že úmysel zosnulého bol iný; buď z dôvodu požadovanej vysokej sumy, alebo z dôvodu miernych pomerov poručiteľky. V takom prípade bude povinnosťou sudcu stanoviť výšku dedičstva v súlade s odhadovanou hodnotou majetku."

31. Modestinus, Pravidlá, kniha I.

Ak niekto urobí odkaz na manumizáciu otrokov, ktorý sám nemá právomoc ich manumizovať, nebude platný ani odkaz, ani udelenie slobody.

32. Ten istý, Pravidlá, kniha IX.

Všetko, čo je zanechané závetom bez určenia času alebo stanovenia podmienky, musí byť odovzdané v deň, keď sa do dedičstva vstúpilo.

1. Keď odkazovník získa držbu pozemku skôr, ako nastane podmienka, za ktorej mal byť dedičom vydaný, dedič ho môže získať späť spolu s úrodou.
2. Ak je dedičstvo odkázané takto: "Odkazujem tomu a tomu taký a taký pozemok so všetkým, čo sa na ňom nachádza," budú do dedičstva zahrnutí aj otroci, ktorí sa na ňom nachádzajú.
3. Ak je odkaz urobený takto: "Odkazujem všetko, čo sa nachádza v mojej sýpke," a osoba, ktorej sa odkaz odkazuje, umiestnila do sýpky určité predmety s cieľom zvýšiť svoj odkaz bez vedomia poručiťľa, bude sa mať za to, že to, čo tam umiestnil, nebolo odkázané.
4. Ak bol odkazovník poverený "odovzdať svoj odkaz inému" a odkazovník by zomrel, dedič bude povinný odovzdať odkázaný majetok.
5. Ak sú odkázané určité veci, ktoré sú výslovne uvedené, ale nenachádzajú sa, a nie je to spôsobené zlou vierou dediča, nemožno si ich nárokovať na základe závetu.
6. Ak je majetok zverený do správy rodine poručiťľa, možno pripustiť, aby si ho nárokovali tí, ktorí boli výslovne uvedení, alebo ak sú všetci mŕtvi, tí, ktorí v čase smrti poručiťľa niesli jeho meno, a ich potomkovia v prvom stupni; ak poručiťľ do závetu osobitne nezahrnul iné osoby.

33. Ten istý, Názory, kniha IX.

Odkazovníci majú právo požadovať svoje odkazy od každého z dedičov v pomere k jeho dedičskému podielu, ale niektorí spoludedičia nemôžu byť zaťažení odkazmi za iných, ktorí sú nesolventní.

1. Závetca ustanovil viacerých dedičov a niektorých z nich zaťažil odkazmi a neskôr urobil kodicil, v ktorom zahrnul všetkých svojich dedičov. Pýtam sa, ktorí z dedičov budú zaťažení odkazmi? Modestinus odpovedal, že keďže poručiťľ vo svojom závete jasne uviedol, ktorým zo svojich dedičov chce, aby boli dedičstvá vyplatené, a aj keď svoj kodicil adresoval všetkým, predsa len je zrejmé, že to, čo odkázal kodicilom, musia vyplatiť tí, ktorým svojou vôľou ukázal, že chce, aby túto povinnosť splnili.

34. Ten istý, Názory, kniha X.

Titia po spísaní závetu, v ktorom ustanovila svoje deti Maeviu a Sempronia za dedičov s rovnakým podielom na svojom majetku, zomrela a Maeviu poverila manumitáciou svojho otroka Sticha, a to za týchto podmienok "Žiadam ťa, moja drahá dcéra Maevia, aby si manumitovala svojho otroka Sticha, keďže som ti svojim kodícilom odkázala toľko otrokov do tvojich služieb. Pýtam sa, čo zrejme odkázala týmito slovami? Pretože, ako už bolo uvedené vyššie, zosnulá závetkyňa ustanovila dvoch dedičov, dediční otroci z pozostalosti patrili dvom rôznym osobám, a keďže v kodícile nebolo stanovené nič, čo by sa týkalo odovzdania otrokov, nebolo možné považovať poručníctvo za zákonné, ak v skutočnosti nebolo vytvorené; ako v prípade, keď závetkyňa povedala, že urobila odkaz, ale nepridala, v čom spočíva, ani neuložila dedičovi odovzdať otrokov. Modestinus na základe konzultácie odpovedal, že Maevia nemala právo požadovať ani odkaz, ani dôveru a nemohla byť nútená udeliť slobodu svojmu otrokovi.

(1) Lucius Titius vložil do svojho závetu nasledujúce ustanovenie: "Oktaviáne Stratonike, mojej najdrahšej dcére, pozdravujem. Prajem si, aby dostala pre seba majetok zvaný Gaza so všetkým jeho príslušenstvom. Octavianovi Alexandrovi, môjmu najdrahšiemu synovi, pozdravujem. Želám si, aby dostal odo mňa všetky moje nevydarené pozemky s ich príslušenstvom." Pýtam sa, či sa má mať za to, že listinou s takýmto opisom poručiteľ daroval každému zo svojich dedičov celý pozemok, alebo či do odkazu zahrnul len podiely zo svojho majetku, na ktoré mali zákonný nárok, keďže nemohol každému z nich správne pripisovať odkaz, ktorého časť už mal. Modestinus odpovedal, že predmetná listina by sa nemala vykladať tak, že by zverenie nemalo žiadny účinok. Pýtam sa tiež, či v prípade, že by sa rozhodlo, že pozemok celý patrí jednému z dedičov, by sa mala vyplatiť hodnota podielu brata a spoludediča, pretože keďže závetca si želal, aby mal celý majetok v pozemku, zrejme stanovil podmienku, že spoludedičovi sa má vyplatiť hodnota jeho podielu. Odpovedal, že oprávneného z poručenskej listiny nemožno v žiadnom prípade nútiť, aby spoludedičovi vyplatil hodnotu jeho podielu.

(2) Lucia Titia, ktorá zomrela ako závetkyňa, poverila svoje deti, aby na základe trustu odovzdali istý dom otrokovi, ktorý patril inému. Po jej smrti jej deti, ktoré boli zároveň jej dedičmi, pri delení majetku svojej matky rozdelili aj uvedený dom, pričom pri tomto delení bol ako svedok prítomný pán otroka, ktorý bol oprávneným z trustu. Pýtam sa, či z dôvodu, že bol prítomný pri delení majetku, by sa mal považovať za osobu, ktorá stratila právo požadovať vykonanie trustu, ktorý nadobudla prostredníctvom svojho otroka. Modestinus odpovedal, že trust sa nezrušil zo zákona, a dokonca sa ho ani nemohol zrieknuť, a pánovi by sa nezakázala ani námietka z dôvodu zlej viery, pokiaľ by nebolo úplne zjavné, že bol prítomný pri rozdelení majetku s cieľom zrieknuť sa svojich práv vyplývajúcich z trustu.

(3) Gaius Seius, ktorý mal vlastný dom, odišiel bývať do vily patriacej jeho manželke a preniesol do nej určitý majetok zo svojho vlastného bydliska, a keď tam po dlhom čase zomrel, zanechal manželke a niekoľkým ďalším osobám svojich dedičov závetom, do ktorého vložil túto klauzulu: "V prvom rade nech moji dedičia vedia, že nemám v rukách svojej manželky žiadne peniaze ani iný majetok, a preto si neželám, aby ju z tohto dôvodu obťažovali." Pýtam sa, či si majetok, ktorý bol počas života poručiteľa prevedený do bydliska jeho manželky, môže nárokovať jeho pozostalosť; alebo v súlade s podmienkami závetu môže byť spoludedičovi zabránené, aby sa oň podelil s vdovou po zosnulom. Modestinus odpovedal, že

ak mal poručiteľ v úmysle, aby majetok, ktorý previedol do domu svojej manželky, pripadol jej ako prednostný odkaz, v uvedenom prípade nič nebránilo tomu, aby sa jeho úmysel uskutočnil; preto bolo potrebné, aby žena preukázala, že taký bol úmysel poručiteľa. Ak to neurobila, majetok musel zostať súčasťou majetku manžela.

(4) Ak bol poručiteľovi zverený majetok pod podmienkou "aby neopustil moje deti" a ich poručníci mu zabránili túto podmienku splniť, je nespravodlivé, aby bol zbavený výhod z poručiteľstva, keďže je bez viny.

(5) Ak muž proti vôli svojej dcéry podal žalobu o vrátenie jej vena a zomrel a po vydedení dcéry ustanovil svojho syna za dediča a poveril ho dôverou, aby dcére namiesto vena vyplatil peňažnú sumu, pýtam sa, koľko má žena právo vymáhať od svojho brata. Modestinus odpovedal, že v prvom rade právo na žalobu o vrátenie vena žena nestráca, pretože nesúhlasila s tým, aby si ho jej otec nárokoval, a bola si toho vedomá. Preto by sa vec mala vysvetliť takto. Ak by bola v predchádzajúcom vene zahrnutá vyššia suma, žena by sa mala uspokojiť len so svojím právom na žalobu; ak by totiž suma, ktorá jej bola odkázaná namiesto vena, bola vyššia ako samotné veno, malo by sa vykonať odpočítanie, kým sa sumy nevyrovnajú, a ona by mohla na základe závetu získať len prebytok nad rámec vena. Nie je totiž pravdepodobné, že by otec mal v úmysle poveriť svojho syna a dediča vyplatením dvojitého vena, najmä keď sa domnieval, že môže správne podať žalobu proti svojmu zaťovi o vrátenie vena, aj keď jeho dcéra nedala súhlas.

(6) Lucius Titius, ktorý zanechal dve deti rôzneho pohlavia, ktoré ustanovil za svojich dedičov, pridal k svojmu závetu toto všeobecné ustanovenie, a to: "Aby odkazy a udelenia slobody, ktoré zanechal, vykonávali títo jeho dedičia." Napriek tomu v inej časti svojho závetu nariadil svojmu synovi, aby znášal celé bremeno odkazov, a to takto: "Nariaďujem, aby všetko, čo som zanechal v odkazoch alebo nariadil vyplatiť, vydal a odovzdal Attianus, môj syn a dedič." Potom pridal prednostné dedičstvo pre svoju dcéru v tomto znení: "Nariaďujem, aby moja drahá dcéra Paulína dostala to, čo som jej daroval alebo kúpil počas svojho života, a zakazujem, aby sa v súvislosti s uvedeným majetkom vznášali akékoľvek otázky; a žiadam ťa, moja drahá dcéra, aby si sa nepohoršovala nad tým, že som väčšiu časť svojho majetku zanechal tvojmu bratovi, pretože on má šesť veľkých záväzkov, ktoré musí splniť, a bude nútený vyplatiť vyššie uvedené odkazy, ktoré som odkázal." Pýtam sa, či sa zdá, že týmito poslednými slovami, ktoré otec adresoval svojej dcére v závete, poveril svojho syna žalobami, ktoré by mohli byť podané proti dedičstvu, teda všetkými; alebo či by sa malo usúdiť, že mal na mysli len žaloby, ktoré by mohol podať poručiteľ, takže žaloby proti dedičstvu by mohli byť poskytnuté veriteľom proti obom dedičom. Modestinus odpovedal, že v uvedenom prípade sa nezdá, že by poručiteľ nariadil, aby za pohľadávky veriteľov zodpovedal len jeho syn.

(7) Titia v čase, keď sa vydala za Gaia Seia, mu darovala ako veno určité pozemky a iný majetok a zomrela po tom, ako kodicilom urobila toto ustanovenie: "Dcéra moja, zverujem ťa do starostlivosti svojho manžela Gaia Seia, ktorému chcem dať do užívania a doživotného vlastníctva hrad Naclea, ktorý som mu priniesla ako veno, spolu s ďalším majetkom zahrnutým vo vene; želám si, aby ho v súvislosti s venom nijako neobťažovali, pretože po jeho smrti bude všetok tento majetok patriť tebe a tvojim deťom." Okrem toho žena zanechala svojmu manželovi veľké množstvo majetku, ktorý mu mal

patriť, kým bude žiť. Pýtam sa, či po smrti Gaia Seia bude možné podať žalobu založenú na poručníctve v prospech dcéry a dedičky Titie z dôvodu majetku, ktorý bol okrem vena zanechaný kodícilom, ako aj z dôvodu toho, čo Gaius Seius dostal ako veno. Modestinus odpovedal, že hoci z týchto slov nevyplýva, že nebol vytvorený trust, ktorým by bol Gaius Seius zaťažený v prospech dcéry testátorky po tom, ako mu dala to, čo bolo odkázané závetom, predsa len nič nebráni žalobe, aby sa po smrti Gaia Seia nútil plniť trust v súlade s vôľou testátorky.

35. Ten istý, Názory, kniha XVI.

Ak manžel zanechá svojej manželke odkaz majetku, ktorý bola zvyknutá používať, odkaz nebude zahŕňať otrokov, ktorí neboli osobitne venovaní jej službe, ale takých, ktorých používali obaja.

(36) Ten istý, Pandekty, kniha III.

Odkaz je dar zanechaný závetom.

37. Javolenus, O Kassiovi, kniha I.

Ak bol otrok nezákonne manumitovaný závetom, môže byť tým istým závetom odkázaný, pretože sloboda má prednosť pred odkazom len tam, kde bola udelená v súlade so zákonom.

38. Ten istý, O Cassiovi, kniha II.

Čokoľvek otrok, ktorý bol odkázaný, nadobudol pred zápisom do dedičstva, nadobúda za dedičstvo.

39. Ten istý, O Kassiu, kniha III.

Keď sa odkáže nezastavaný pozemok a po spísaní závetu sa na ňom postaví budova, dedič musí vydať pozemok aj budovu.

(40) Ten istý, Listy, kniha I.

Ak je tá istá nehnuteľnosť odkázaná dvom mojím otrokom a ja nechcem prijať dedičstvo zanechané jednému z nich, celá mi prípadne z toho dôvodu, že prostredníctvom jedného z týchto otrokov nadobudnem podiel druhého, rovnako ako keby dedičstvo bolo odkázané môjmu otrokovi a jedno patrilo inej osobe.

41. Ten istý, Listy, kniha VII.

"Maeviovi odkazujem polovicu takého a takého pozemku, Seiovi odkazujem druhú polovicu a Titiovi odkazujem ten istý pozemok." Ak by Seius zomrel, jeho podiel pripadne ostatným odkazovníkom, pretože keď bola pôda zanechaná oddelene a po častiach, ako aj celkovo, je potrebné, aby časť, ktorá je bez vlastníka, pripadla pomerne každému z odkazovníkov, ktorým bol odkaz osobitne zanechaný.

1. Keď som ustanovil dediča, uložil som mu odkaz v prospech jeho manželky, a to takto: "Nech Seius, môj dedič, vyplatí Titii sumu rovnajúcu sa všetkému, čo sa prostredníctvom Titie dostane do rúk Seia ako veno." Pýtam sa, či je možné odpočítať výdavky, ktoré vznikli v súdnom konaní začatom v súvislosti s venom. Odpoveď bola, že niet pochybností, ak bol odkaz manželke urobený takto: "Ukladám ti, môj dedič, aby si jej dal sumu rovnajúcu sa tomu, čo ti príde do rúk," že žene bude patriť celé veno bez odpočítania výdavkov. Ale to isté pravidlo, ktoré sa vzťahuje na závet manžela, ktorý vracia manželke jej veno, by sa nemalo dodržiavať vo vzťahu k závetu cudzej osoby; pretože slová "čo ti príde do rúk" sa majú vykladať ako obmedzujúca klauzula; ale ak muž takto zanechá majetok svojej manželke, má sa za to, že odkazuje to, čo by jeho manželka mohla vymáhať žalobou na veno.

(42) Ten istý, Listy, kniha XI.

Ak sa dedičstvo odkáže osobe, ktorá môže prijať len jeho časť, s tým, že sa má odovzdať tretej osobe, rozhodlo sa, že môže prijať celé dedičstvo.

43. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha III.

Tam, kde bol odkaz odkázaný takto: "Želám si, aby sa Tithasovi dalo toľko, koľko bude mať môj dedič," je to rovnaké, ako keby bolo povedané: "Toľko, koľko budú mať všetci moji dedičia."

1. Ak však bol odkaz vyjadrený takto: "Želám si, aby moji dedičia dali Tithasovi toľko, koľko bude mať jeden z nich," rozumie sa tým najmenšia suma zahrnutá do odkazu.

2. Pegas zvykne rozlišovať, ak sa poručenie odkazuje na určitý čas, napríklad po desiatich rokoch; a zastával názor, že je rozdiel, v či prospech bol tento čas stanovený, či v prospech dediča, v ktorom prípade má právo ponechať si zisky z majetku, alebo v prospech odkazovníka, napríklad ak sa poručenie ponechalo, aby nadobudlo účinnosť v čase puberty, keď príjemca nedosiahol tento vek; v tomto prípade sa totiž musia odovzdať zisky z predchádzajúceho obdobia. Tieto zásady sa chápu tak, že sa uplatňujú v prípadoch, keď poručiteľ výslovne dodal, že dedič musí vydať majetok, ktorý je predmetom trustu, spolu s celým jeho prírastkom.

3. Ak bolo do závetu vložené toto ustanovenie: "Nech môj dedič vyplatí desať alebo pätnásť aurei", je to rovnaké, ako keby bolo odkázaných len desať aurei. Ak však zanechal odkaz v tomto znení: "Nech môj dedič zaplatí takú a takú sumu peňazí jeden rok alebo dva roky po mojej smrti," považuje sa odkaz za splatný po uplynutí dvoch rokov, pretože je v moci dediča zvoliť si čas splatnosti.

44. Ten istý, O Quintovi Muciovi, kniha IV.

45. Ak bolo ustanovených niekoľko dedičov a dedičstvo bolo odkázané takto: "Môjmu dedičovi nech je uložená povinnosť zaplatiť päť aurei", nepovažuje sa za povinného zaplatiť päť aurei žiadny z dedičov, ale všetci spolu. V prípade, že bol odkaz odkázaný v tomto znení: "Nech je Lucius Titius, môj dedič, poverený vyplatením piatich aurei Tithasovi," a potom na inom mieste závetu bolo stanovené: "Nech je Publius Maevius, môj dedič, nech je poverený vyplatením piatich aurei Tithasovi." Ak Titius nepreukáže, že Publius bol poverený vyplatením dedičstva za účelom jeho oslobodenia, bude mať odkazovník právo dostať päť aurei od každého z dedičov.

45. Ten istý, O Quintovi Muciovi, kniha VIII.

Ak bolo do závetu vložené toto: "Dávam sto aurei svojim dcéram", bude sa dedičstvo považovať za odkázané rovnakým dielom mužským a ženským deťom? Ak by totiž bolo zanechané takto: "Ustanovujem takých a takých poručníkov mojich synov," rozhodlo sa, že poručníci boli ustanovení aj pre dcéry. Na druhej strane treba vychádzať z toho, že muži nie sú zahrnutí pod pojem "dcéry", pretože by sa vytvoril veľmi zlý precedens, ak by boli muži zahrnutí do slova, ktoré označuje ženy.

1. Ak je nám odkaz odkázaný pod určitou podmienkou alebo v určitom čase, nemôžeme ho odmietnuť skôr, než sa podmienka splní alebo nastane tento čas; predtým totiž odkaz nebude patriť odkazovníkovi.

2. Ak otec závetom nariadi dedičovi, aby vyplatil určitú sumu peňazí svojej dcére, keď sa vydá, alebo ak by už bola vydatá v čase spísania závetu, ale jej otec bol v tom čase neprítomný a nevedel o tom, odkaz napriek tomu bude patriť. Ak si to totiž jej otec uvedomoval, má sa za to, že mal v úmysle zanechať odkaz s ohľadom na nejaké iné manželstvo.

46. Proculus, Listy, kniha V.

Ak strana, ktorá odkazuje dedičstvo, tak urobí takto: "Odkazujem Semproniovi všetko, čo mi môže Lucius Titius zaplatiť," a nedodá, že suma je splatná "v súčasnosti", nepochybujem, že pokiaľ ide o výklad a význam týchto slov, do dedičstva nie sú zahrnuté tie peniaze, ktoré neboli vymožitelné v čase, keď strana, ktorá vykonala závet, zomrela; ale pridaním nasledujúcich slov "v súčasnosti" by jasne naznačil, že mal v úmysle zahrnúť aj peniaze, ktoré ešte neboli splatné.

47. Ten istý, Listy, kniha VI.

Sempronius Proculus svojmu vnukovi, Pozdrav. Boli predložené dva závetý napísané v tom istom čase tým istým poručiteľom, z ktorých jeden bol kópiou, ako to zvyčajne býva. V jednom z uvedených závetov bolo sto a v druhom päťdesiat aurei odkázaných Titiovi. Pýtate sa, či bude mať nárok na sto aurei, alebo len na päťdesiat. Proculus odpovedal, že v tomto prípade treba rozšíriť priazeň na dediča, a preto, keďže obidva odkazy nemôžu byť za žiadnych okolností splatné, má sa vyplatiť len päťdesiat aurei.

48. Ten istý, Listy, kniha VIII.

Licinius Lucusta svojmu priateľovi Prokulovi, Pozdrav. Pýtam sa, či v prípade, keď manžel odkáže veno svojej manželke a dá jej na výber, či chce prijať otrokov, ktorých mu dala ako veno, a nie ako peniaze, ak by si ich radšej vybrala, a manželka si vyberie otrokov, môže si nárokovať aj na potomstvo spomínaných otrokov, ktoré sa im mohlo neskôr narodiť? Proculus svojmu priateľovi Locustovi, Pozdrav. Ak by manželka uprednostnila otrokov pred peniazmi, budú jej patriť samotní otroci, ktorých po ich ocenení dala ako veno, a nie ich potomstvo.

(1) Ak prétor udelí vlastníctvo majetku kurátorovi nepríčetnej osoby, možno podať žalobu o vrátenie odkazov proti kurátorovi, ktorého povinnosťou je brániť uvedenú nepríčetnú osobu; tí, ktorí podávajú takúto žalobu, však musia poskytnúť záruku, že "ak by bol majetok vysťahovaný, vrátia, čo im bolo vyplatené ako odkazy".

(49) Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha V.

Ak uhynie odkázaný vôl, dedičovi nepatrí ani jeho koža, ani jeho mäso.

1. Ak je lístok, ktorý vyzýva na obilie, odkázaný Titiovi a ten zomrie, niektoré authority tvrdia, že dedičstvo zaniká. To však nie je správne, pretože každý, komu je odkázaný lístok tohto druhu alebo úrad v armáde, má nárok na jeho odhadnú hodnotu.

2. Labeo uvádza, že podľa Trebatiovho názoru možno pozemok, ktorý nie je predmetom obchodu, pokiaľ ide o teba, zákonne odkázať; Priscus Fulcinius však tvrdí, že to nie je pravda.

3. Proculus však hovorí, že ak by niekto uložil niekomu odovzdať pozemok, ktorý mu patrí a ktorý nie je v obchode, pokiaľ ide o dediča, myslí si, že dedič bude povinný buď mu odovzdať samotný pozemok, ak tvorí súčasť majetku poručiteľa, alebo ak nie, zaplatiť mu jeho hodnotu; tento názor je správny.

4. Ak poručiteľ nariadi, aby sa niečo zaplatilo alebo aby sa vykonala nejaká práca alebo nejaká služba, zastáva názor, že tí, ktorým pripadla časť dedičstva, musia zaplatiť alebo vykonať úkon v pomere k svojim podielom a že sú rovnako zodpovední aj za zaplatenie ostatných odkazov.

50. Marcellus, Digesty, kniha XXVIII.

Náhradné dedenie možno vykonať za dedičov rovnako ako za odkazovníkov. Pozrime sa, či to isté možno urobiť aj v prípade, keď sa darovanie mortis causa vykoná tak, že darca sľúbi majetok inému, ak by ho sám nemohol prijať. Druhý názor je lepší, pretože v tomto prípade sa má za to, že darovanie bolo vykonané aj v prospech osoby, ktorá bola nahradená.

1. Ak mi Titius dlhuje Stichus alebo desať aurei a ja ti odkazujem Sticha, ktorého mi dlhuje, platí, že odkaz zanikne zaplatením desiatich aurei. Na druhej strane, ak sa Stichus odkáže jednej osobe a desať aurei inej, odkaz bude platný podľa charakteru platby.

2. Ak je odkaz zanechaný takto: "Nech môj dedič zaplatí Maeviovi rovnakú sumu, akú vyberie od Tícia," ak sa tento odkaz považuje za podmienený, odkazovník nemôže podať žalobu skôr, ako sa peniaze vyberú od Tícia. Ak sa však odkaz považuje za splatný okamžite (ako sa veľmi správne domnieva Publicius), odkazovník môže okamžite podať žalobu na vynútenie postúpenia práva na žalobu.

51. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha VIII.

Ak poručiteľ urobil vo svojom závete toto ustanovenie: "Želám si, aby sa tomu a tomu dalo všetko, čo mu zákon dovoľuje prijať", potom sa má za to, že tento odkaz sa vzťahuje na čas, keď odkazovník mohol prijať majetok podľa závetu. Ak by však závetca povedal: "Nech sa môjmu dedičovi uloží, aby odovzdal čo najväčší podiel z môjho majetku, ktorým môžem disponovať," treba povedať, že sa uplatní rovnaké pravidlo.

1. Osoba, ktorej je tretia časť dedičstva zanechaná v čase, keď bude mať deti, nemôže získať tretiu časť uvedeného dedičstva prijatím detí.

52. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha III.

Nie je potrebné skúmať právnu spôsobilosť kohokoľvek predtým, ako mu prípadne majetok alebo dedičstvo.

Ten istý, O Lex Julia et Papia, kniha IV.

Ak je dedičovi uložený odkaz, ktorý sa má vyplatiť manželke poručiteľa namiesto jej vena s úmyslom odškodniť ju zaň, a ona uprednostní svoje veno pred odkazom, vzniká otázka, či jej má byť žaloba o vrátenie vena priznaná proti všetkým dedičom, alebo len proti tomu, ktorému bolo uložené vyplatenie odkazu. Julianus si myslí, že žaloba by sa mala najprv podať proti tomu, kto bol poverený vyplatením dedičstva; keďže by sa mala uspokojiť buď so svojimi právami, alebo s odkazom svojho manžela, je spravodlivé, aby ten, koho jej manžel poveril vyplatením dedičstva, namiesto jej vena znášal bremeno dlhu do výšky dedičstva a aby zvyšnú časť vena zaplatili dedičia.

1. Rovnaká zásada sa uplatní, ak by žena, ktorá bola ustanovená za dediča namiesto prijatia vena, odmietla dedičstvo, aby jej bola priznaná žaloba proti náhradníkovi. To je správne.

2. Možno však mať vážne pochybnosti, ak ide o dedičstvo a falciánske právo, či ten, proti komu jedinému je žaloba na vymáhanie vena priznaná, bude osobne povinný zaplatiť celé veno, rovnako ako keby ho zaplatili všetci dedičia, alebo či by sa celé veno malo zahrnúť do dlhov dedičstva, pretože žaloba na jeho vymáhanie je priznaná len proti nemu. Tento záver sa skutočne zdá byť najrozumnejší.

54. Ten istý, O Lex Julia et Papia, kniha XIII.

55. Ak sa pozemok v hodnote sto aurei odkáže takto: "Ak zaplatí sto aurei môjmu dedičovi alebo komukoľvek inému," odkaz sa považuje za veľmi hodnotný, pretože pre odkazovníka môže byť výhodnejšie mať pozemok ako sto aurei, keďže je často v našom záujme získať pozemok susediaci s naším vlastným za sumu, ktorá je dokonca vyššia ako jeho spravodlivé ocenenie.

55. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha XII.

56. Ak bol ten istý majetok odkázaný Titiovi a mne a poručiteľ zomrel práve v deň, keď sa odkaz začal preberať, a ustanovil svojho dediča, a ja odmietnem odkaz, či už z vlastnej vôle, alebo ako dedič majetku, vidím, že všeobecne prevláda názor, že odkaz čiastočne zanikol.

1. Ak bola za dediča ustanovená osoba, ktorá nemôže prijať žiadnu časť pozostalosti alebo len jej časť a zanechá ju otrokovi patriacemu do dedičstva, pri prerokúvaní jeho spôsobilosti na tento úkon treba určiť, či sa má zohľadniť osoba dediča alebo osoba zosnulého, alebo či sa nemá zohľadniť ani jedna z nich. Po mnohých protichodných rozhodnutiach sa ustálilo, že z dôvodu, že neexistuje pán, s ohľadom na ktorého osobu by mohla vzniknúť otázka spôsobilosti, odkaz nadobudne pozostalosť bez akejkoľvek prekážky; z tohto dôvodu bude určite patriť tomu, kto sa neskôr stane dedičom, v pomere k podielu pozostalosti, ktorý je oprávnený získať, a zvyšný podiel pripadne tým, ktorí sú zo zákona povolaní k dedičskému konaniu.

56. Ten istý, O Lex Julia et Papia, kniha XIV.

V prípade, že je dedičstvo odkázané cisárovi a ten zomrie pred dňom, keď sa stane splatným, pripadne jeho nástupcovi podľa konštitúcie božského Antonína.

(57) Junius Mauricianus, O Lex Julia et Papia, kniha II.

Ak by si odkázal dedičstvo cisárovnjej a ona by zomrela, dedičstvo bude neplatné, ako rozhodol božský Hadrián v prípade Plotiny a nedávno cisár Antonín v prípade cisárovnjej Faustíny, keďže obaja zomreli skôr ako poručiteľ.

58. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha XIV.

Keď si strana, ktorej bolo dedičstvo odkázané, želá získať len jeho časť, nadobudne ho celé.

59. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha V.

60. Ak mi bol majetok odkázaný absolútne a bol odkázaný aj môjmu otrokovi buď absolútne, alebo podmienne, a ja odmietnem dedičstvo, a potom, keď sa podmienka splnila, chcem získať to, čo bolo odkázané môjmu otrokovi, bolo stanovené, že odkaz polovice dedičstva je neplatný, ibaže by niekto tvrdil, že podmienkou bolo, aby otrok žil, lebo potom dedičstvo, ktoré som raz chcel získať, bude celé moje; čo sa zdá byť spravodlivejší názor. Toto pravidlo sa uplatňuje aj v prípade, keď je ten istý majetok odkázaný dvom mojím otrokom.

60. Ulpian, O Lex Julia et Papia, kniha XVI.

Julianus hovorí, že ak by syn, ktorý bol dedičom, bol poverený vyplatením odkazu Seiovi a Seius by bol poverený dôverníkom pod podmienkou, že ho vyplatí Titiovi, a Titius by zomrel skôr, než by sa podmienka splnila, dôverník zostane Seiovi a nebude patriť synovi, ktorý je dedičom, pretože senát chcel, aby v prípade dôverníka bol lepší stav toho, kto bol vybraný za dôverníka.

(61) Ulpian, O Lex Julia et Papia, kniha XVIII.

(62) Ak by Ticius a Maevius boli ustanovení za dedičov poručiteľom, ktorý zanechal štyristo aurei, a Ticia poveril dedičstvom vo výške dvesto a toho, kto by sa mohol stať jeho dedičom, sto, a Maevius, jeho dedič, by nevstúpil do dedičstva; Ticius bude zodpovedný za vyplatenie tristo aurei.

1. Julianus totiž hovorí, že ak jeden z dvoch dedičov zo zákona, ktorý bol poverený správou, odmietne majetok, jeho spoludediča nemožno nútiť, aby správu plnil, pretože jeho podiel bude patriť spoludedičovi bez akejkoľvek povinnosti. Avšak po Severovom reskripte, ktorým sa ustanovuje, že ak je ustanovený dedič poverený poručením a odmietne ho, musí ho vykonať náhradník, v tomto prípade zákonný dedič získa podiel prírastkom, rovnako ako ho nadobudne náhradník s jeho ťarchou.

62. Licinius Rufinus, Pravidlá, kniha IV.

Ak je za dediča ustanovený otrok patriaci inému, jeho pán môže byť poverený výkonom poručníctva. Ten však nebude povinný ho vykonať, ak sa nestane dedičom majetku prostredníctvom svojho otroka. Ak by však otrok bol manumitovaný pred vstupom do dedičstva na príkaz svojho pána, môže dedičstvo prijať, ak sa tak rozhodne, a pán nebude povinný vykonať poručníctvo, pretože sa nestal dedičom, a otrok nebude nútený ho vykonať z dôvodu, že nebol poverený. Preto bude v tomto prípade na mieste spravodlivá žaloba, aby ten, kto bude mať z dedičstva prospech, bol nútený plniť poručníctvo.

63. Callistratus, O monitórnom edikte, kniha IV.

Ak dedič, ktorý nevie o tom, že určitý majetok bol odkázaný, ho použije na zaplatenie pohrebných nákladov, nebude zodpovedný za žalobu na vydanie uvedeného majetku, pretože ho nemá v držbe a nekonal podvodne, aby sa vyhol jeho držbe. Odkazovníkovi však bude priznaná žaloba in factum, aby ho dedič mohol odškodniť.

64. Papinianus, Otázky, kniha XV.

65. Ak sa uvádza prípad týkajúci sa poručníctva, ktoré bolo podmiennečne zanechané viacerým osobám a poručiťel ich omylom opomenul vzájomne nahradiť, ale túto vzájomnú náhradu spomenul v druhom závete, ktorým vykonal náhradu, božskí cisári Marcus a Commodus v reskripte uviedli, že zjavne bolo úmyslom poručiťela vytvoriť vzájomnú náhradu beneficentov poručníctva; pretože v prípade trustu možno pripustiť len domnienku, aby sa preukázal neistý úmysel závetcu.

65. Tá istá kniha, Otázky, kniha XVI.

Ak je odkázané peculium, môže sa zväčšiť a zmenšiť; ak sa majetok, ktorý ho tvorí, zväčší o nové nadobudnutia alebo sa pôvodná suma zníži. To isté pravidlo sa uplatní na otrokov poručiťela, či už odkáže celý ich počet, alebo len určitú časť; napríklad tých, ktorí patria k jeho mestskému domu alebo vidieckemu domu, a následne by mal zmeniť povinnosti alebo zamestnanie uvedených otrokov. Toto pravidlo sa vzťahuje aj na otrokov, ktorí sú nosičmi alebo lokajmi.

1. Niektoré authority zastávajú názor, že odkaz koňského záprahu sa zruší, ak jeden z koní, ktoré patrili do záprahu, zomrie, ale ak sa medzitým strata nahradí, záprah bude patriť poručiteľovi.
2. Stichus bol odkázaný Titiovi a mal dostať slobodu spolu s dedičstvom po Titiovej smrti. Len čo sa po Titiovej smrti vstúpi do dedičstva, bude mať nárok na slobodu. To isté pravidlo sa uplatní, ak mu bolo nariadené, aby bol slobodný po Titiovej smrti.
3. Ak však bol otrok odkázaný Titiovi, ktorý bol zároveň ustanovený za dediča časti majetku poručiteľa, a ten nariadil, aby bol uvedený otrok po Titiovej smrti slobodný, otrok bude mať nárok na slobodu po Titiovej smrti bez ohľadu na to, či Titius dedičstvo prijal alebo nie.

66. Ten istý, Otázky, kniha XVII.

Maevius odkázal Titiovi a mne pozemok pod určitou podmienkou a jeho dedič odkázal ten istý pozemok mne pod tou istou podmienkou. Julianus hovorí, že by platilo, že po splnení podmienky mi bude patriť rovnaký podiel podľa oboch závetov. Ide však o otázku úmyslu, pretože sa zdá byť neuveriteľné, že by dedič chcel, aby ten istý podiel z majetku patril dvakrát tej istej osobe. Napriek tomu je veľmi pravdepodobné, že mal na mysli druhú polovicu majetku. Veď cisárska ústava, ktorou bolo stanovené, že ak sa ten istý majetok odkazuje niekoľkokrát tej istej osobe, neukladá dedičovi ďalšie bremeno, keďže sa vzťahuje len na jeden závet. Dlužník však nemôže vždy zákonne odkázať to, čo dlhuje, keďže na to, aby tak mohol urobiť, musí mať majetok obsiahnutý v dedičstve väčšiu hodnotu ako dlh. Ak sa totiž zanechá ten istý majetok za tých istých podmienok, za ktorých sa má zaplatiť, aká výhoda sa bude spájať s odkazom?

1. Časť pozemku, ktorý patril Maeviovi, bola závetom dvoch osôb odkázaná Titiovi. V prípade, že podiel, ktorý patril Maeviovi, bol vydaný jedným dedičom, nebolo bezdôvodne rozhodnuté, že na ten istý podiel sa získalo vydanie na základe druhého závetu a že ak bol podiel odcudzený, dedič ho nemôže neskôr získať späť na základe práva na žalobu, ktoré už raz zaniklo.
2. Ak išlo len o odkázanie časti pozemku, ale nie o časť, ktorá patrila Maeviovi, predchádzajúca platba nezlikvidovala druhú žalobu a druhý dedič mohol vydať ten istý podiel pozemku akýmkoľvek spôsobom, ktorý si zvolil, po tom, ako sa raz stal jeho vlastníctvom; rozumie sa totiž, že na jeden pozemok môže mať právny nárok viacero osôb, aj keď nie je rozdelený na časti.
3. Rovnaký názor neplatí, ak je otrok odkázaný všeobecne dvoma závetmi, pretože ak je otrok vydaný na základe jedného z nich a raz sa stane vlastníctvom poručiteľa, aj keď môže byť neskôr odcudzený, nemôže byť vydaný druhým dedičom. Rovnaké pravidlo sa vzťahuje aj na ustanovenie. Ak je totiž otrok odkázaný všeobecne, treba pod tým rozumieť

samostatného otroka, takže tak, ako je odkázanie neplatné od začiatku, ak zahŕňa majetok, ktorý patrí odkazovníkovi, tak aj vydanie majetku, ktorého vlastníctvo neskôr nadobudol odkazovník, je bez účinku, hoci prestal byť jeho vlastníkom.

4. Ak dedič pochoval mŕtve telo na pozemku, ktorý bol odkázaný, musí sa vykonať odhad hodnoty celého pozemku, a to ešte pred tým, ako došlo k pochovaniu. Preto ak bol pozemok prevedený, je len rozumné, aby si poručiteľ zachoval právo na žalobu podľa závetu, aby ho odškodnil za odcudzenie pozemku.

5. Ak poručiteľ, ktorému bol jeden z dedičov povinný previesť určitý majetok, zaplatil odhadovanú hodnotu toho, čo bolo odkázané, a následne bol predložený kodicil, ktorým boli všetci dedičia povinní vydať ten istý majetok, rozhodol som, že sa nemožno opätovne domáhať vlastníctva tohto majetku. Ak totiž strana využije viacero spôsobov na preukázanie závetného nakladania so svojím majetkom, nechápe sa to tak, že ten istý majetok zanechala niekoľkokrát tej istej osobe, ale len tak, že ho niekoľkokrát uviedla.

6. Ak je odkázaný pozemok a užívacie právo patrí niekomu inému, napriek tomu ho možno požadovať od dediča, pretože užívacie právo, hoci nemusí byť právne súčasťou pozemku, predsa len zahŕňa jeho výnos. A skutočne, ak je odkázaný pozemok, možno podať žalobu, aby bol dedič nútený vydať všetko, čo by malo byť prevedené, a nasledovať odkaz; napríklad ak je pozemok zastavaný alebo je vo vlastníctve niekoho iného. Rovnaké pravidlo sa však nevzťahuje na iné vecné bremená. Ak je mi odkázaný môj vlastný majetok, odkaz nebude platný z vyššie uvedených dôvodov.

7. Ak je obec ustanovená za dediča s výhradou užívacieho práva, môže byť samotné vlastníctvo odkázané obcou, a to z dôvodu, že neužívaním môže o užívacie právo prísť.

67. To isté, Otázky, kniha XIX.

Ak je dedič povinný vybrať jednu osobu z rodiny poručiteľa, ktorej má odovzdať majetok na základe závetu, ktorý mal byť vykonaný v čase jeho smrti, nemôže po vykonaní výberu zákonne odkázať ten istý majetok závetom nikomu inému, pretože si môže nárokovať na majetok na základe iného závetu. Nebude to teda tak, že odkaz je neplatný, ako keď je odkaz zanechaný veriteľovi; pretože pokiaľ si to môže rozmyslieť, nemal by byť správne prirovnaný k veriteľovi? Predsa len, kým jeho voľba platí, bude sa javiť ako podobný veriteľovi, ale keď zmení názor, nebude mať právo požadovať majetok ani podľa jedného zo závetov.

1. V prípade, že sa žiada o výhodu falciánskeho práva, všetko sa musí vykonať rovnako, ako keby bol trust výslovne zanechaný prvým závetom tomu, kto bol neskôr vybraný, pretože nutnosť vykonať voľbu nezakladá povinnosť založenú na vlastnej liberálnosti. Ved' či sa môže ten, kto by bol absolútne povinný vzdať sa toho, čo zanechal, považovať za toho, kto odkázal časť svojho vlastného majetku ?

2. Preto ak sú v rodine tri osoby rovnakého alebo rôzneho stupňa, ktorým bol zverený majetok, postačí, ak ho zanecháme jednej z nich, pretože po splnení vôle poručiťa budú ostatní vylúčení podmienkou.
3. Ak by však jeden z členov rodiny poručiťa bol ustanovený za dediča a pozemok by bol ním zanechaný cudzej osobe, výkon poručníctva sa môže stať predmetom žaloby na základe závetu, ak dedič nebol ustanovený žiadnym členom rodiny. Ak však bol závetný dedič ustanovený ním, rozumie sa, že žalobu založenú na zlej viere možno podať proti ostatným osobám, ktoré si nárokujú zverený pozemok, pretože ten istý dôvod, ktorý im umožňuje mať prospech zo zvereného pozemku, bude predstavovať aj dôvod na implicitnú náhradu škody.
4. Ak by dedič ustanovil dvoch členov poručiťovej rodiny za dedičov nerovnakých častí jeho majetku a cudziemu človeku by zanechal určitý podiel pozemku (napríklad štvrtinu), nemožno sa domáhať vykonania trustu, pokiaľ ide o tie podiely, ktoré si dedičia ponechali na základe dedičského práva, viac, ako keby bol pozemok zverený jednému z nich ako prednostné dedičstvo; ale všetci členovia rodiny si môžu nárokovať rovnaké podiely z podielu, ktorý bol zanechaný cudzincovi, a je potrebné prispieť, aby títo dedičia dostali rovnaké podiely ako ostatní.
5. Ak však dedič zanechá pozemok jednému členovi rodiny a poverí ho, aby ho vydal cudziemu človeku, vzniká otázka, či možno požadovať vykonanie tohto poverenia. Povedal som, že to možno urobiť len vtedy, ak sa dedičovi zanechá aj suma, ktorá sa rovná hodnote pozemku. Ak by však prvý poručiť zanechal poručníkovi takýto odkaz: "Ukladám ti, aby si tento pozemok zanechal tomu, komu budeš chcieť, alebo tým členom mojej rodiny, ktorým ho budeš chcieť zanechať," vec bude bez ťažkostí. Ak však bol trust zriadený týmito slovami: "Neželám si, aby tento pozemok odišiel z mojej rodiny," rozumie sa, že dedičia dediča sú viazaní z dôvodu trustu, ktorý bol vytvorený v prospech cudzej osoby; a členovia rodiny prvého poručiťa budú mať neskôr právo požadovať vykonanie trustu, samozrejme, po smrti toho, kto bol vybraný na prvom mieste.
6. Ak by teda po výbere jedného z príbuzných poručiťa nemal byť trust vytvorený v prospech cudzej osoby, strana, ktorá bola vybraná, nemôže získať prospech z trustu, pokiaľ neposkytne záruku na vrátenie pozemku v čase svojej smrti, ak by v tom čase skutočne nebol v rodine.
7. "Žiadam ťa, aby si po svojej smrti previedol taký a taký pozemok na niektorého z mojich slobodných, ktorého si vyberieš." Zdá sa, že tieto slová znamenajú, že výber bude patriť samotnému dedičovi a že nikto zo slobodných si nemôže nárokovať na pozemok, pokiaľ možno pred ním uprednostniť iného; ak by však dedič zomrel skôr, ako urobí výber, všetci slobodní si môžu nárokovať na pozemok. Z toho vyplýva, že ak je majetok pridelený jednému, jeden z nich si ho nemôže nárokovať, kým žijú viacerí, ale všetci si ho môžu nárokovať, hoci nebol ponechaný všetkým; a jeden si ho môže nárokovať len vtedy, ak by bol jediným pozostalým v čase smrti dediča.

8. Ak po tom, ako som ťa ustanovil za svojho dediča, odkážem svoj majetok, o ktorom predpokladám, že je môj vlastný, Titiovi, v tomto prípade nie je dôvod na uplatnenie názoru Neratia Prisca, podľa ktorého sa ustanovuje, že dedič nemôže byť nútený zaplatiť dedičstvo, pretože dedičom by sa mala poskytnúť úľava, aby neboli nútení kupovať majetok, ktorý poručiteľ odkázal v domnienke, že je jeho vlastný. Ľudia sú totiž oveľa náchylnejší odkázať svoj vlastný majetok, než kupovať cudzí, a tým ukladať dedičom bremeno, čo sa v tomto prípade nestane, keďže vlastníctvo majetku prechádza na dediča.

9. Ak poručiteľ vynechá slová vytvárajúce trust a iný majetok, ktorý je odkázaný, sa zdá byť v súlade s tým, čo malo byť napísané, trust bude vytvorený zákonne a predpokladá sa, že bolo napísané menej, ako bolo zamýšľané; rovnako sa to chápe v prípade vymenovania dedičov a odkazovníkov. Tento názor prijal aj náš ctihodný cisár Severus.

10. Okrem toho cisár Marcus v reskripte uviedol, že ak závetca ustanovil takto: "Nepochybujem, že moja manželka vráti svojim deťom všetko, čo odo mňa dostala," malo by sa to považovať za poručníctvo. Tento Reskript má najväčší význam, pretože predpokladá existenciu čestného a dobre vedeného manželského života a to, že otec nebol oklamaný s odkazom na trust vytvorený v prospech detí oboch strán. Preto keď si tento najmúdrejší princ, ktorý svedomito dodržiaval zákony, všimol, že bežné výrazy používané pri vytváraní trustu boli vynechané, rozhodol, že použitý jazyk treba chápať tak, že sa ustanovil.

68. Paulus, Otázky, kniha XI.

Teraz vzniká otázka, či majetok, ktorý daroval manžel svojej manželke počas svojho života, by sa mal považovať za trust. Odpovedal som, že to, čo dostala, by sa malo považovať za oddelené a nezávislé od majetku jej manžela, a preto nie je zahrnuté do trustu, pretože žena by naň mala nárok, aj keby sa vyskytol iný dedič. Je však zrejmé, že manžel nemôže manželke zveriť majetok tohto druhu na účely jeho vydania niekomu inému.

(69) Papinianus, Otázky, kniha XIX.

"Žiadam Lucia Titia, aby sa uspokojil so sto aurei." Je ustálené, že ak je do závetu vložená klauzula tohto druhu, vytvára platný trust. Čo však, ak by po tom, ako závetca ustanovil dediča na časť svojho majetku, hovoril takto: "Žiadam, aby sa Lucius Titius uspokojil so svojím podielom sto aurei"? Spoludedičia budú mať právo požadovať jeho podiel na pozostalosti, či už si ponechá, alebo si ponechá ako prednostné dedičstvo sumu, s ktorou si zosnulý želal, aby sa uspokojil. Je nepochybne lepšie prijať tento názor ako ten, že poručiteľ sa môže domáhať tých, ktorých poručiteľ neuviedol. Domnievame sa, že rovnaké pravidlo sa uplatní aj v prípade, keď poručiteľ ustanovil dediča do celého svojho majetku s cieľom zvýhodniť toho, kto bude jeho zákonným dedičom, a použil túto formuláciu: "Žiadam ťa, aby si sa uspokojil so sto aurei, ktoré som ti zanechal namiesto môjho majetku, ktorý prejde na môjho brata zo zákona."

1. Ak sa pozemok zanechá s tým, že zostane v rodine, a ak sa s ním nakladá bez súhlasu dediča prostredníctvom núteného predaja, kupujúci si ho môže ponechať tak dlho, ako by ho mohol držať dlžník, ak by jeho majetok nebol predaný, ale nemôže si ho ponechať po jeho smrti, pretože cudzí dedič bude nútený sa ho vzdať.

2. Matka, ktorá ustanovila svojho syna, ktorý nedosiahol vek puberty, za svojho dediča, mu ustanovila aj opatrovníka a toho poverila: "aby vydal majetok Semproniovi, ak by jej syn zomrel bez dosiahnutia štrnásteho roku života." Hoci matka nemohla zákonne ustanoviť poručníka, aj tak treba chápať, že poručníctvo bolo riadne vytvorené. Ak by totiž otec ustanovil poručníka a poveril ho zverením poručenia závetom, ktorý nebol vyhotovený v súlade so zákonnými požiadavkami, poručenie sa napriek tomu musí vykonať, ako keby bol závet vyhotovený v súlade so zákonom. Na to, aby mohol byť maloletý, ktorý nedosiahol vek puberty, poverený poručníctvom, postačí, ak porúčiteľ poverí poručníkom svojho opatrovníka, ktorého ustanovil, alebo toho, o kom predpokladal, že bude jeho opatrovníkom. Rovnaké pravidlo by sa malo prijať aj v prípade ustanovenia poručníka dieťaťu mladšiemu ako dospelému alebo maloletému. Nezáleží ani na tom, či poručník, ktorý bol riadne ustanovený, zomrie počas života otca, alebo či bol z funkcie oslobodený z dôvodu nejakého privilegia, ktoré požíval, alebo či nemohol konať v prospech poručenca, ktorému bol ustanovený, z dôvodu jeho veku; pretože v týchto prípadoch je isté, že poručníctvo sa nezruší, pretože sa má za to, že poručenec je poverený jeho výkonom. Preto sa v súlade s touto zásadou rozhodlo, že poručník, ktorý nič nedostal na základe závetu, nemôže byť poverený vykonávaním poručníctva v prospech svojho poručenca, keďže vždy, keď je poverený vykonávaním poručníctva v prospech cudzej osoby, musí byť vykonávané v mene jeho poručenca, a nie v mene jeho samého.

3. Ak závetca ustanovil svojho brata za dediča a uložil mu, aby nepredával jeho dom, ale aby ho ponechal v rodine, a dedič túto požiadavku nesplnil, ale dom predal, alebo zomrel po tom, ako ustanovil za dediča cudziu osobu; všetci tí, ktorí patria do rodiny, môžu požadovať vykonanie zverenia. Čo však v prípade, ak by všetci neboli rovnakého stupňa? Táto otázka by sa mala vyriešiť tak, že za prvého dediča povolaného do dedičského konania sa bude považovať ten, kto je najbližší príbuzný; napriek tomu by práva ďalej vzdialených dedičov nemali byť dotknuté kvôli tým, ktorí ich predišli, a najbližší príbuzný by mal byť pripustený len vtedy, ak je ochotný poskytnúť záruku na vrátenie domu rodine. Ak by sa však od dediča, ktorý bol prijatý ako prvý, zábezpeka nevyžadovala, nevznikne z tohto dôvodu právo na žalobu o navrátenie majetku; ak by však dom niekedy prešiel do rúk cudzej osoby, žaloba o nútený výkon poručníctva bude podávaná v prospech členov rodiny. Domnievam sa, že od najbližších príbuzných možno riadne požadovať zabezpečenie podaním námietky z dôvodu zlej viery, aj keď nemusí existovať žiadny žijúci člen rodiny vo vzdialenejšom stupni.

4. Ak sú niektorí členovia rodiny následne emancipovaní, môže vzniknúť otázka, či aj oni môžu oprávnené požadovať výkon poručníctva. Domnievam sa, že podľa zákona tak môžu urobiť, keďže osoby, ktoré porúčiteľ takto uviedol, sa rozumejú zahrnuté v pojme "členovia rodiny".

70. Tá istá, Otázky, kniha XX.

Cisár Antonín v jednom reskripte uviedol, že ak odkazovník nedostal nič z dedičstva, nemôže byť nútený vyplatiť príjemcu poručeného majetku, ktorým bol poverený, ale môže mu postúpiť svoje práva na žalobu voči dedičovi. Čo však v prípade, ak mu bolo uložené vydať nie celú sumu odkázaného dedičstva, ale len jeho časť, a on by to odmietol? Bol by nútený postúpiť všetky svoje práva na žalobu, alebo len sumu zodpovedajúcu tomu, čo bolo zahrnuté do poručiteľstva? Tento posledný názor je rozumnejší, ale ak by sa dostal do vlastníctva dedičstva, nebol by povinný z dôvodu trustu zaplatiť viac, ako dostal.

1. Ak sa od odkazovníka, ktorému bolo odkázaných sto aurei, žiada, aby zaplatil dvojnásobok sumy, trust sa zníži na výšku odkazu; a ak má trust nadobudnúť účinnosť po určitom čase, môžu sa vyberať len úroky z toho, čo bolo odkázané. Toto pravidlo nemožno zmeniť ani z dôvodu, že odkazovník po prijatí odkazu mohol mať veľký prospech z nejakej inej transakcie alebo sa vyhol zodpovednosti za sankciu vyplývajúcu z nejakého ustanovenia, ktorého vykonaním bol ohrozený. Táto zásada sa však uplatní len vtedy, ak sa odkázaná suma rovná výške poručenej sumy. Ak totiž boli prijaté peniaze a od účastníka sa žiada, aby odovzdal inému niečo svoje, hoci to môže mať väčšiu hodnotu, odkazovník by nemal byť vypočutý, ak po prijatí odkazu požaduje príspevok; spravodlivosť totiž nedovoľuje, aby odkazovník ponúkol príjemcovi zvereného majetku to, čo dostal ako odkaz.

2. Ak istý muž, ktorý ustanovil svojho syna za dediča časti svojho majetku, ustanoví svojho strýka za spoludediča a žiada, aby tento ustanovil svojho syna za spoludediča za rovnakých podmienok ako jeho deti, a suma odkázaná synovi je nižšia ako suma odkázaná strýkom, nemožno požadovať nič viac; pretože ak by sa malo žiadať niečo viac, bolo rozhodnuté, že sa musí zohľadniť zisk, ktorý strýko vybral alebo mohol vybrať, ale v zlej viere ho nevzal; rovnako ako sa to má urobiť, keď sa ako dedičstvo odkáže sto tisíc aurei a dedičovi sa uloží, aby po určitom čase zaplatil väčšiu sumu.

3. Ak je poručiteľ poverený vydať akúkoľvek časť pozostalosti, ktorá môže zostať v čase jeho smrti, predá majetok a za výťažok z neho kúpi nejaký iný, nepovažuje sa za to, že by týmto spôsobom zmenšil pozostalosť.

71. Tamže, Názory, kniha VIII.

Ale čokoľvek sa za takýchto okolností kúpi, musí sa vydať, rovnako ako keby došlo k výmene vlastníctva.

72. Ten istý, Otázky, kniha XX.

To isté pravidlo sa musí dodržať, ak dedič zaplatil svojich vlastných veriteľov peniazmi z dedičstva, pretože sa nepovažuje za to, že premrhal to, čo zostalo ako časť dedičstva.

(73) Ten istý, Otázky, kniha XXIII.

Ak mi je odkázaná otrokyňa, ktorá sa má narodiť z Pamfily, a ja kúpim Pamfilu a ona mi v mojom dome porodí dieťa, je dobrý dôvod povedať, že uvedené dieťa by sa nemalo chápať tak, že som ho nadobudol za hodnotnú protihodnotu, a preto možno na základe závetu požadovať dieťa, rovnako ako keby som ho skutočne kúpil; takže ak sa vykoná vklad ceny, môžem získať toľko, koľko by ma dieťa stálo po odpočítaní odhadnej hodnoty matky, a sudca určený na prejednanie vecí musí urobiť odhad jej výšky.

74. Ten istý, Otázky, kniha XXVII.

"Nech môj dedič bezodkladne zaplatí Titiovi sto aurei." Závetca potom predĺžil lehotu na vyplatenie dedičstva. Nie je pravda, ako hovorí Alfenus, že sto aurei sa má zaplatiť okamžite, a to z dôvodu, že bol stanovený čas na zaplatenie.

75. Ten istý, Názory, kniha VI.

Istý vojak poslal svojej sestre list, ktorý jej prikázal, aby po jeho smrti otvorila, a uviedol v ňom: "Chcem, aby si vedela, že ti dávam osemsto aurei." Bolo zistené, že v prospech sestry bol vytvorený trust a že lepší dôkaz jeho poslednej vôle nemohol nikto zanechať. Rozhodlo sa totiž, že trust bude platiť, rovnako ako keby zosnulý hovoril k samotnej strane, ktorej nepriamo udelil prospech.

(1) Muž, ktorý bol ustanovený za dediča časti dedičstva a bol mu zanechaný aj určitý prednostný odkaz, zomrel pred vstupom do dedičstva. Rozhodlo sa, že jeho podiel patrí jeho spoludedičom, ktorí boli ustanovení za náhradníkov, ale to, čo bolo zahrnuté v prednostných odkazoch, ktorými boli poverení jeho spoludediči, prípadne jeho vlastným dedičom.

76. Ten istý, Názory, kniha VII.

Ak syn podal žalobu z dôvodu neúčinného závetu svojej matky pred rôznymi súdmi a boli vydané rôzne rozhodnutia sudcov, dedič, ktorý syna porazil, nebude mať nárok na prednostné dedičstvá, aspoň na podiely, ktoré by syn získal od ostatných spoludedičov, rovnako ako ostatní dedičia nebudú mať nárok na žiadne žaloby proti synovi; ale bolo rozhodnuté, že udelenia slobody udelené závetom sa majú vykonať, pretože syn čiastočne porušil vôľu svojej matky. Toto pravidlo by sa nemalo uplatňovať na služobnosti, ktoré nemožno čiastočne zmenšiť. Je zrejmé, že od strany, ktorá porazila syna, sa musí požadovať celá služobnosť, ale je potrebné zaplatiť len odhadnú cenu jej časti; alebo ak je syn pripravený previesť služobnosť, ak sa zaplatí cena, dedičovi bude brániť výnimka z dôvodu podvodu, ak neponúkne odhadnú cenu jej časti, rovnako ako v prípade falcidiánskeho práva.

1. "Odkazujem Luciovi Semproniovi celý majetok Publia Maevia." V tomto prípade bude Sempronius zodpovedať len za bremená, ktorými bol zaťažený Maeviov majetok a ktoré existovali až do smrti toho, kto sa stal Maeviovým dedičom; rovnako ako sa postúpia práva na konanie namiesto pôžičiek, ktoré by mohli byť splatené.
2. Vlastník pozemku, ktorého užívacie právo bolo zanechané dedičovi, ho odkázal pod určitou podmienkou. Podmienky závetu nedovoľovali dedičovi ponechať si zisky, a to z dôvodu užívacieho práva. Iný názor sa zastáva v súvislosti s určitými služobnosťami viazanými na pozemok, na ktoré služobnosti mal dedič nárok, keďže zisky získava ako podiel na pozemku.
3. "Môj dedič nech dá Titiovi to, čo mi patrí podľa Semproniovho závetu." Keďže odkazovník, ktorý bol zároveň porúčiteľom, predtým využil právo novácie, odkaz nebol splatný podľa závetu; a rozhodlo sa, že nepravdivé vyhlásenie nepoškodilo odkazovníka a že to, čo bolo v prvom rade pravdivé, nemožno považovať za úplne nepravdivé.
4. Ak je otrok manumitovaný bezpodmienečne, ale nemôže získať slobodu hneď po zápise do dedičstva z dôvodu nejakej právnej prekážky a z dôvodu, že jeho stav nie je ustálený, alebo z nejakého ďalšieho dôvodu, napríklad obvinenia z cudzoložstva, nemôže očakávať, že dostane ani dedičstvo, ani výhody z poručníctva absolútne udelené tým istým závetom, pretože uplynul čas, keď ich mohol využiť.
5. Otec, ktorý ustanovil svoju dcéru za dedičku polovice svojho majetku, urobil vo svojom závete nasledujúce ustanovenie: "Žiadam ťa, aby si po smrti, aj keď budeš mať ďalšie deti, odkázala väčší podiel svojho majetku Semproniovi, môjmu vnukovi, na počesť môjho mena, ktoré nosí." Zdá sa, že dcéra je nevyhnutne nútená dať v prvom rade rovnaké podiely všetkým vnúčatám, ale má možnosť určiť väčšiu sumu, ktorú si jej otec želal, aby bola darovaná jednému z jeho vnukov.
6. Matka bez toho, aby dodržala náležité formality, ustanovila svojmu synovi poručníka a odkázala mu dedičstvo pod podmienkou, že poručník bude súhlasiť s tým, aby bol potvrdený dekrétom préтора. Ak ho prétor nepovažuje za vhodnú osobu, napriek tomu mu neodoprie žalobu o vrátenie dedičstva.
7. Ak niekto poskytol muciansku záruku, aby sa zabezpečil proti tomu, že vykoná niečo, čo mu porúčiteľ zakázal, a potom sa takéhoto činu dopustí, musí sa vzdať aj zisku z dedičstva, ktorý na začiatku sľúbil vrátiť.
8. Odkazovník nemôže využiť viacero úkonov súčasne, pretože odkaz nemožno rozdeliť na viacero častí. Pretože dedičstvo sa neodkazuje s úmyslom, aby odkazovníci mohli využiť niekoľko žalôb, ale aby sa im uľahčilo podanie žaloby, môžu tak urobiť výberom tej žaloby, ktorá sa im páči.

9. Právomoc vymáhať odkázaný majetok od odkazovníka po jeho vyplatení v súlade s podmienkami závetu sa udeľuje v prípade, že sa rozhodne o jeho neplatnosti, keď je známe, že pamiatka zosnulého sa stala neslávnou; najmä ak bol poručiteľ odsúdený za zradu po vyplatení odkazu.

77. Ten istý, Názory, kniha VIII.

Ak otec ustanovil svoje deti a ich matku za svojich dedičov takto: "V prípade, že otec ustanovil svoje deti a ich matku za svojich dedičov: "Žiadam ťa, moja dcéra, aby si po prijatí ako svojho podielu na mojom majetku sto aurei spolu s toskúlskym majetkom previedla na svoju matku svoj podiel na mojom majetku," rozhodol som, že pri rozdelení majetku bude mať dcéra nárok na pozemok uvedený ako jeho súčasť a že si môže ponechať peniaze navyše k svojmu podielu.

(1) Osoby, ktorým bolo poskytnuté darovanie mortis causa, môžu byť zaťažené poručníctvom na ľubovoľne dlhý čas; a toto poručníctvo musia dedičia vykonať po odpočítaní falcidálneho podielu, ktorý pri darovaní tohto druhu nasleduje po vzore odkazov. Ak je do trustu zahrnutá len časť darovania, aj tá bude podliehať výsadám falcidiánskeho práva. Ak si však poručiteľ želal, aby mu bola poskytnutá podpora, treba rozhodnúť, že podľa jeho vôle musí byť celé bremeno falcidiánskeho práva znášané zo zvyšku daru, keďže nie je pochyb o tom, že zosnulý mal v úmysle, aby mu bola poskytnutá celá podpora, keď sa berie do úvahy jeho odkaz väčšej sumy.

(2) Matka, ktorá chcela darovať mortis causa svojim deťom narodeným mimo manželstva, dovolila, aby sa stanovilo jej veno. Potom, keď ustanovila ďalších dedičov, požiadala svoje deti, aby veno vrátili jej manželovi. Bolo rozhodnuté, že celá poručenosť týkajúca sa vena prináleží jej manželovi v prípade, že do nej nezasahuje falcké právo; a preto bol jej manžel oprávnený ponechať si veno, aj keď by inak bola dedičom priznaná žaloba in factum na vrátenie falckého podielu z vena, ak by deti začali konanie na základe ustanovenia uzavretého s manželom.

(3) Každému, kto je hluchonemý a dostane dedičstvo, možno právne prikázať, aby sa ho po smrti vzdal; osoby, ktoré si nie sú vedomé tejto skutočnosti, možno totiž obviňovať z poručníctva, ak získajú nejaký prospech zo závetu bez toho, aby o tom vedeli.

(4) Od syna sa žiadalo, aby po smrti odovzdal dedičstvo svojim synom alebo jednému z nich, ktorého si môže vybrať. Keďže tento syn bol medzitým vyhnaný na ostrov, bolo rozhodnuté, že uložením trestu nebol zbavený právomoci vybrať si dediča, a tiež, že stav, od ktorého závisel trust, stále existoval, a to až do jeho smrti, ale že deti, ktoré v tom čase žili, budú mať nárok na rovnaké podiely v rámci trustu, keďže otec vtedy nebol schopný urobiť výber.

(5) V prípade, že manžel, ktorý v rozpore s Lex Juliou predal pozemok, ktorý tvoril súčasť vena jeho manželky, odkázal jej dedičstvo a uložil kupujúcemu pozemku, aby jej vyplatil vyššiu sumu, ako bola prijatá cena, bolo rozhodnuté, že kupujúci nie

je zodpovedný podľa podmienok trustu. Ak by však žena po prijatí dedičstva chcela vyhlásiť predaj za neplatný, môže jej v tom zabrániť námietka z dôvodu zlej viery po tom, ako jej kupujúci ponúkol cenu.

(6) Veriteľ nariadil svojmu dlžníkovi Maeviovi, aby sumu, ktorú mu dlhoval, zaplatil Titiovi, ktorému chcel darovať mortis causa. Ak Maevius s vedomím, že jeho veriteľ zomrel, zaplatí peniaze, je stanovené, že jeho oslobodenie od záväzku nebude nasledovať; a aj keby Maevius nebol solventný, žaloba proti Titiovi o vymoženie celej sumy nebude priznaná, a to ani podľa falciánskeho práva z dôvodu, že Titius podľa neho nič mortis causa nedostal. Iný prípad by nastal, ak by Maevius, ktorý nevedel, že jeho veriteľ je mŕtvy, vyplatil peniaze omylom, pretože akúkoľvek dlžnú sumu podľa falciánskeho práva by bolo možné vymáhať.

(7) Istý otec dlhoval isté pozemky svojej dcére na základe poručníctva vytvoreného závetom jej matky a ustanovil uvedenú dcéru za dedičku podielu na svojom majetku, aby jej nahradil sumu z majetku jej matky, na ktorú by mala nárok na základe poručníctva, a neskôr si želal, aby uvedené pozemky dostal jeho syn, ktorého vydedil. Bolo rozhodnuté, že aj v prípade, ak by dcéra nebola ochotná prijať dedičstvo po svojom otcovi, majetok zanechaný zvereneckým fondom musia synovi vydať dedičia, na ktorých by prešiel podiel z dedičstva, ktorý dcéra prijala. Aj keď nahradil dcéru iným dedičom, bolo by potrebné, aby trust vykonal v prospech svojho syna.

(8) Ak otec, ktorý sa domnieval, že je vlastníkom určitých pozemkov, ich zanechal svojmu synovi na základe podmienok trustu a uvedené pozemky boli vysporiadané, nebude možné podať žalobu v prospech syna proti jeho bratom a spoludedičom. Ak však porúčiteľ rozdelil svoj majetok medzi svojich synov, nebude sa mať za to, že jeho úmyslom bolo obnoviť prednostné dedičstvo v prospech spoludedičov, pokiaľ oni sami neboli pripravení na to, že závet ich otca bol vykonaný v prospech ich brata.

(9) Ak otec zanechal určitú sumu peňazí na základe poručníctva svojej dcére, ktorú vydedil, a želal si, aby jej uvedená suma bola daná ako veno v čase jej svadby, a aby jeho syn stanovil uvedené veno, ak by tento zaplatil menšiu sumu ako veno, je zrejmé, že musí dcére vyplatiť zvyšok. Ak by došlo k rozvodu, dcéra by sa mohla zákonne domáhať plnenia poručníctva, takže právo na žalobu na základe ustanovenia by pripadlo jej, keďže nie je pravdepodobné, že by otec chcel ustanovením zasiahnuť do toho, aby jeho dcéra po prvom manželstve zostala bez vena. Ak by sa však vydala neskôr, záruka poskytnutá jej bratom sa nebude vzťahovať na druhé manželstvo.

(10) Otec požiadal svoju dcéru, aby v čase svojej smrti odovzdala určitý nehnuteľný majetok ktorémukolvek zo svojich detí, ktoré si vyberie, a ona počas svojho života darovala uvedený pozemok jednému zo svojich detí. Toto sa nepovažovalo za voľbu v súlade s podmienkami trustu, pretože zatiaľ čo dátum poslednej z nich bol neistý, dátum darovania bol istý, pretože nakladanie s nehnuteľnosťou bez ohľadu na voľbu matky sa mohlo uskutočniť v prospech jedného z detí, ktoré by spolu s ostatnými malo nárok na prospech z trustu.

(11) "Ukladám svojim dedičom, aby majetok Tusculan neodcudzili a nedovolili, aby prešiel z mojej rodiny." K výkonu tohto trustu treba podľa podmienok závetu vyzvať aj tých, ktorým mali cudzí dedičia poskytnúť slobodu podľa uvedeného trustu.

(12) "Ukladám ti, moja manželka, aby si v čase svojej smrti odovzdala a vrátila mojej dcére všetok môj majetok, ktorý sa ti mohol dostať do rúk akýmkoľvek spôsobom." Čokoľvek, čo poručiteľ neskôr daroval svojej manželke kodicilom, bude zahrnuté do trustu, pretože poradie, v akom boli tieto dve listiny vyhotovené, nie je v rozpore so zákonom ani s jeho úmyslom; ak však bolo manželke predtým zanechané veno, bude mať právo si ho ponechať, pretože táto dispozícia s majetkom sa chápe ako vrátenie, a nie darovanie.

(13) "Želám si, aby sa taká a taká pôda dala mojim slobodným osobám, a ak by niektorá z nich zomrela bez potomstva, želám si, aby jej podiely pripadli pozostalým." Keď závetca oslobodil otca a syna, rozhodlo sa, že nahradenie je podľa závetu vylúčené.

(14) V prípade, že poručiteľ bol poverený maloletým, aby vyúčtoval svoju správu svojmu bratovi, ktorý by bol jeho dedičom, rozhodlo sa, že to nemá žiadny účinok. Hoci teda bolo v záвете stanovené, že platba sa má uvedenému bratovi vyplatiť až vtedy, keď dosiahne plnoletosť, napriek tomu sa rozhodlo, že tento mohol so súhlasom poručníka podať žalobu proti svojmu bratovi, keďže sa predpokladalo, že poručiteľ skôr zohľadnil jeho záujem, ako by sa mala odložiť výplata peňazí, ktoré sa mohli legálne vybrať.

(15) Ak poručiteľ, ktorý ustanovil za svojho dediča cudzieho človeka podľa podmienok poručníctva, poveril ho, aby po jeho smrti previedol určité pozemky na jeho slobodníka, a žiadal, aby sa s uvedenými pozemkami nedisponovalo mimo rodiny, odpovedal som, že náhradník bol povinný vydať uvedené pozemky v súlade s vôľou zosnulého. Či sa však pozemky mali vydať okamžite, alebo až po splnení podmienky, je otázka, ktorá závisí od úmyslu poručiteľa; pokiaľ sa to však dá zistiť, poručník nemohol plniť pred smrťou ustanoveného dediča.

(16) Ak sa podnik banky stal predmetom trustu a odškodnenie dedičov pozostalosti voči veriteľom bolo zabezpečené dlhopisom, transakcia je podobná predaju, a preto nebude potrebné skúmať, či sú záväzky väčšie ako aktíva.

(17) Otec v podmienkach trustu stanovil, že určití otroci jeho dcéry, ktorých jej daroval v čase jej sobáša, budú patriť jej. Vyslovil som názor, že potomkovia uvedených otrokov, aj keď ich matka zomrela pred vykonaním závetu, by mali byť vydaní na základe trustu, a že rovnako by sa malo postupovať aj v prípade, ak boli predtým jeho dcére po jej svadbe poskytnuté nejaké dary.

(18) Ak sú dedičia povinní vydať dedičstvo v čase svojej smrti, nie sú zodpovední za riziko straty akýchkoľvek pohľadávok, ktoré získali rozdelením a ktoré boli pridelené rôznym spoludedičom, rovnako ako za zníženie hodnoty pozemkov patriacich do dedičstva, pretože v prípade rozdelenia sa zmenou majetku naruša spoločenstvo záujmov.

(19) "Želám si, aby moja dcéra mala pre seba ako prednostné dedičstvo majetok svojej matky." Prípadné zisky, ktoré mohol otec medzitým získať a nenechal si ich oddelene, ale buď ich spotreboval, alebo sa stali súčasťou jeho vlastného majetku, sa nepovažujú za zanechané dcére.

(20) "Želám si, aby akýkoľvek majetok, ktorý mi patrí a nachádza sa v Pamfílii, Lýkii alebo kdekoľvek inde a ktorý patril do majetku mojej matky, bol odovzdaný mojím drahým bratom, ktorí sú tvojimi strýcami z matkinej strany, aby si s nimi nemala žiadne spory." Všetok majetok tvoriaci súčasť majetku jeho matky, ktorý zostal v rovnakom stave vlastníctva, patril do trustu. Preto ani všetky peniaze pochádzajúce z uvedeného majetku, ktoré boli zahrnuté do majetku poručiteľa a stali sa jeho vlastníctvom, nebudú splatné podľa podmienok trustu; keďže poručiteľ chcel zabrániť tým nezhodám svojich príbuzných, ktoré zvykne vyvolávať majetkové spoločenstvo.

(21) Otec, ktorý v čase svojej smrti ustanovil za dedičov niekoľko svojich detí, dal najstaršej dcére do úschovy svoje kľúče a prsteň a nariadil slobodníkovi, ktorý bol prítomný, aby uvedenej dcére odovzdal všetok majetok, ktorý mal na starosti. Bolo zrejmé, že "obchod s majetkom majú vykonávať všetky jeho deti spoločne a že jeho dcéra nemôže z tohto dôvodu požadovať na súde žiadne uprednostnenie pri delení majetku.

(22) Ak sa zistí, že závet je nedokonalý, všetky slová, ktorými sa odkazuje dedičstvo alebo poručníctvo a ktoré predchádzajú alebo nasledujú po tejto vade, možno považovať za jej odstránenie len vtedy, ak to, čo je napísané, súhlasí s úmyslom závetcu.

(23) Syn ustanovil svoju matku za svoju dedičku a požiadal ju, aby pod záväzkom prísahy vykonala určité poručníctvo vytvorené závetom. Keďže závet bol vyhlásený za neplatný, odpovedal som, že matka bola napriek tomu ako zákonná dedička nútená plniť dôveru, pretože žiadosti obsiahnuté v závete sa považujú za rozšírené na každý druh dedičstva.

(24) "Keďže mi záleží na blahu mojej dcéry, nariaďujem jej, aby nespisovala závet, kým nebude mať deti, aby mohla žiť bez akýchkoľvek obáv." Zdá sa, že majetok nebol zanechaný v prospech sestry a spoludedičky uvedenej dcéry z toho dôvodu, že poručiteľ nemal v úmysle, aby jeho dcéra nemohla so svojim majetkom nakladať závetom, ale keďže jej týmto zákazom spísať závet iba ponúkol svoju radu, aby nevyužila svoje zákonné právo.

(25) "Žiadam ťa, dcéra moja, aby si všetok svoj majetok každého druhu rozdelila medzi svoje deti podľa toho, ako si každý z nich zaslúži tvoju štedrosť." V tomto prípade sa zdá, že trust bol vytvorený v prospech všetkých detí, aj keď si to možno

nezaslúžili rovnako, a ak by matka medzi nimi neurobila žiadny výber, na vykonanie trustu postačí, ak sa voči nej neprevinili. Ja som však bol toho názoru, že by sa mali uprednostniť tí, ktorých si matka mohla vybrať, ak si to viac zaslúžili. Ak by si však nevybrala nikoho, nemali by sa k podielu na majetku pripustiť len tí, ktorí sa voči nej previnili.

(26) Istá matka uložila na posvätnom mieste list, ktorým darovala synovi isté pozemky, pričom on o tom nevedel. Svoje konanie nepotvrdila slovami zakladajúcimi dôveru, ale iba poslala strážcovi chrámu list, ktorý obsahoval nasledovné: "Želám si, aby bol dokument obsahujúci moju poslednú vôľu po mojej smrti odovzdaný môjmu synovi." Matka zomrela bez závetu, zanechala niekoľko dedičov a ja som vyslovil názor, že by sa malo vychádzať z toho, že zanechala trust v prospech svojho syna; nie je totiž potrebné skúmať, komu kto môže hovoriť s odkazom na svoju poslednú vôľu, ale voči komu smeruje zámer závetu.

(27) Závetca odkázal pozemok svojim slobodným osobám a žiadal ich, aby ho nescudzovali, aby mohol zostať v rodine uvedených slobodných osôb. Ak by všetci s výnimkou jedného z nich predali svoje podiely, ten, ktorý tak neurobil, si môže nárokovať podiely všetkých ostatných, ktorým podľa podmienok poručníka nebolo udelené oprávnenie na ich scudzenie; bude sa totiž mať za to, že poručník vyzval len tých, ktorí splnili jeho vôľu, aby sa podieľali na výhodách poručníka. V opačnom prípade by bolo vrcholom absurdity, ak by si každý mohol uplatniť nárok voči ostatným tak, že by každý mohol požadovať podiel, ktorý odcudzil, od iného, ktorý ho odcudzením svojho stratil. Toto konanie však možno začať, ak všetci odcudzili svoje podiely rovnakým spôsobom. Okrem toho sa rozumie, že nie úkon prvého slobodníka, ktorý svoj podiel odcudzil, ale úkon toho, ktorý ho bezprostredne pred ním neodcudzil, spôsobuje, že podiely ostatných pribúdajú v prospech prvého z nich. Ak však nikto nepredá svoj podiel a posledný z nich zomrie bez potomstva, právo požadovať výkon poručníctva nezanikne.

(28) Ak sa za takýchto okolností zanechá pôda slobodným ľuďom a je medzi nimi slobodná žena a patrón žiada, aby majetok nevyšiel z rodiny, rozhodlo sa, že dedič slobodnej ženy má právo ponechať si podiel na pôde, ktorý dostala jeho matka.

(29) Osoba, ktorá sa domnievala, že celý jej majetok prípadne jej sesternici, spísala závet, ktorým ju poverila viacerými poručníckymi povinnosťami. Keďže vlastníctvo majetku prešlo na dvoch dedičov rovnakého stupňa na základe dedičského práva, v súlade so zásadami spravodlivosti a v súlade s podmienkami večného ediktu som vyslovil názor, že žena by mala byť oslobodená od výkonu polovice zvereného majetku, ale že by bolo ťažko, keby sa dotácie slobody, ktoré bola povinná udeliť, neuskutočnili z dôvodu straty, ktorú utrpela.

(30) Otec, ktorý ustanovil svojho syna za dediča polovice svojho majetku, a sestry tohto syna, ktoré ešte nedosiahli vek dospelosti, každá z nich za dedičky jednej štvrtiny toho istého majetku, ustanovil svojho brata za ich poručníka a vyjadril sa takto "Syn môj, musíš sa uspokojiť s dvesto aurei namiesto svojho podielu polovice majetku a ty, dcéra moja, sa musíš uspokojiť so sto aurei namiesto svojich štvrtinových podielov." Konštatovalo sa, že otec nemal v úmysle poveriť svoje deti

vzájomnou dôverou, ale že len odhadol svoj majetok, ako to zvyčajne robia obozretní rodičia; a z tohto dôvodu sa brat nemohol v konaní o opatrovníckej žalobe v dobrej viere vyhnúť podaniu správy majetku z dôvodu, že bola uvedená suma, ktorú mali dostať jeho sestry.

(31) Maevius, ktorý bol ustanovený za Seiovho dediča a požiadal ho, aby po jeho smrti previedol majetok na svojho brata Titia, zomrel a zanechal spomínaného Titia ako svojho dediča a poveril ho, aby v čase svojej smrti zanechal Semproniovi nielen svoj majetok, ale aj Seiov majetok. Keďže Titius medzitým získal zisky z majetku, vyslovil som názor, že nemožno tvrdiť, že nedošlo k vytvoreniu poručníctva, ak by Titius tvrdil, že majetok nedržal ako dar, ale skôr ako úhradu dlhu, keďže z dôvodu náhrady za zisky, ktoré získal, urobil všetko, čo sa od neho vyžadovalo. Je jasné, že ak by Maevius ustanovil Titia za svojho dediča pod podmienkou, že si neponechá poručníctvo podľa Seiovho závetu, falcký podiel by bol dostatočnou náhradou; došlo by však k určitej nespravodlivosti. On by však konal obozretnejšie, keby odmietol majetok, ktorý mu zanechal jeho brat, a potom by ho získal do vlastníctva na základe dedičstva, pretože by sa nepovažovalo, že konal v zlej viere, keďže by sa tak vyhol podvodu.

(32) "Žiadam ťa, môj manžel, aby si zanechal takú a takú pôdu svojim deťom, ak by si nejaké mal, a ak by si žiadne nemal, buď svojim, alebo mojím príbuzným, alebo dokonca našim slobodným." V tomto prípade som vyslovil názor, že nebolo udelené žiadne právo voľby, ale len bolo dohodnuté určité poradie podľa podmienok závetu na výmenu dedičov.

(33) Bolo zistené, že ak sú určité pozemky, ktoré majú svoje vlastné hranice, zanechané mestu, budú o to menej splatné podľa podmienok poručníctva, pretože poručiteľ, ktorému v tom zabránila smrť, nestanovil prostredníctvom inej listiny, ako sľúbil, že to urobí, hranice uvedeného majetku, ako aj hranice dostihovej dráhy, na ktorej si želal, aby sa každoročne konali preteky.

78. Ten istý, Názory, kniha IX.

Oprávnený z poručníctva bude márne požadovať jeho úplné vykonanie, ak mu dedič odporuje z dôvodu, že sa uplatňuje falzifikát. Ak uvedený beneficiant medzitým požaduje, aby mu bol vyplatený jeho podiel, a on ho nedostane, rozumie sa, že dedič je v omeškani.

1. Náš ctihodný cisár Severus Augustus nariadil, aby sa predaj pozemku patriaceho štátu po smrti kupujúceho zrušil a cena sa vyplatila jeho dedičom z peňazí patriacich poručiteľovi, ktorému kupujúci odkázal časť pozemku, ktorý tvoril súčasť vyššie uvedeného. Vyslovil som názor, že sa predpokladá, že úmysel poručiteľa vyžadoval, aby sa časť kúpnej ceny vyplatila dedičovi v pomere k výške ocenenia uvedeného pozemku.

2. Okrem toho je štát povinný platiť úroky, ak je v omeškaní s plnením poručenskej povinnosti, ale ak z tohto dôvodu vznikla nejaká škoda, musia ju nahradiť tí úradníci, ktorí túto povinnosť zanedbali po vynesení rozsudku. Neprizná sa ani nič za trovy súdneho konania, ak na to nebol dôvod, keďže tí, ktorí sa odvolávajú na nevedomosť, by nemali byť vypočutí.

3. Istý otec v podmienkach poručníctva zakázal, aby rodina jeho detí odcudzila určitý pozemok. Posledné z uvedených detí, ktoré mohlo požadovať vykonanie trustu, sa tým menej rozumie, že zanechalo toto právo na žalobu ako súčasť svojho majetku, aj keď zomrelo bez detí a zanechalo cudzieho dediča.

4. Ak veriteľ na základe záložného práva predá dom získaný od svojho dlžníka, ktorý spísal závet zriaďujúci trust, nemožno vydať rozsudok proti kupujúcemu z dôvodu trustu, aj keď mu bol úmysel zosnulého známy.

(79) Tamže, Stanoviská, kniha XI.

Žena, ktorá bola obvinená z trustu v prospech slobodných manželov, v čase svojej smrti zanechala užívanie uvedeného pozemku nielen slobodným manželom, ale aj sebe. Títo z dôvodu neznalosti zákona, keď si neuplatnili nárok na pôdu, na ktorú mali nárok na základe závetu manžela, získali z nej spolu s ostatnými na dlhý čas zisky v súlade s podmienkami trustu. Bolo konštatované, že z tohto dôvodu by nemali byť považované za osoby, ktoré boli zbavené výhod prvého trustu.

80. Rovnaké, definície, kniha I.

Odkazom sa prevádza vlastnícke právo k odkázanému majetku, rovnako ako dedičstvom prechádza na dediča vlastnícke právo ku každému jednotlivému predmetu, ktorý je v ňom zahrnutý, čo má za následok, že ak je majetok odkázaný absolútne a odkazovník neodmietne závet zosnulého, vlastníctvo majetku patriaceho do dedičstva prechádza priamo na odkazovníka bez toho, aby sa stalo vlastníctvom dediča.

81. Paulus, Otázky, kniha IX.

Ak niekto, kto spísal závet, ktorým ustanovil svoje deti za dedičov, ich poveril poručníctvom nie ako svojich zákonných dedičov, ale ako tých, ktorých ustanovil, a závet sa z nejakého dôvodu stane neplatným, jeho deti nemožno nútiť, aby plnili poručníctvo podľa neho, ak by získali majetok ako dedičia zo zákona.

(82) To isté, Otázky, kniha X.

Dlžník odkázal svojmu veriteľovi desať aurei, ktoré mu dlhoval po uplynutí jedného roka a ktoré boli zabezpečené záložným právom. Táto suma nie je splatná (ako tvrdia niektoré autority) na základe závetu, keď sa platba vykoná pred splatnosťou len

z dôvodu výhodnosti, ale žalobu možno podať na celých desať aurei; právo na žalobu sa nepremelčí ani vtedy, ak medzitým uplynul rok, pretože stačí, aby nastal deň, keď má dedičstvo prísť. Ak však rok uplynul počas života poručiteľa, treba povedať, že odkaz sa stane neplatným, hoci bol na začiatku platný. Preto v prípade, keď sa veno zanechalo ako prednostný odkaz, bolo rozhodnuté, že celé veno sa môže vymáhať na základe závetu; v opačnom prípade, v súlade s uvedeným názorom, ak sa k odkazu viaže len prechodné plnenie, čo povieme, ak bol odkázaný určitý pozemok, splatný v určitom čase? V tomto prípade nemožno požadovať peniaze, ani nemožno ľahko nájsť časť pozemku, ktorú možno požadovať ako výhodu.

1. Ak je ustanovený prvý, druhý a tretí dedič a dedičstvo je odkázané takto: "Ak by môj prvý dedič nezískal môj majetok, nech môj druhý dedič zaplatí desať aurei Titiovi; ak by ho môj druhý dedič nezískal, nech môj prvý dedič odovzdá Tuskulský majetok Seiovi," a ak by prvý aj druhý dedič odmietli prijať majetok, vzniká otázka, komu majú náhradníci, ktorých za nich určil poručiteľ, zaplatiť odkazy. Záväzky z dedičstva budú mať obaja náhradníci.

2. Valens hovorí, že majetok pána môže byť zákonne odkázaný otrokovi iného pána, rovnako ako môže byť odkázaný dlh, ktorý mal bezpodmienečne voči svojmu pánovi. Keď totiž niečo závetom darujeme otrokovi, ktorý patrí inému, osoba jeho pána sa berie do úvahy len s ohľadom na jeho testamentárnu spôsobilosť, ale odkaz je platný, pokiaľ ide o osobu otroka. Preto Julianus najsprávnejšie stanovuje pravidlo, že otrokovi iného možno odkázať len to, čo by sám mohol mať, keby sa stal slobodným. Poznámka, že odkaz možno zanechať otrokovi, pokiaľ zostáva v otroctve, by bola nesprávna, pretože odkaz tohto druhu odvodzuje svoju silu a účinok od osoby otroka; inak by sme všetci mohli poznamenať, že existujú istí otroci, ktorí síce nemôžu získať slobodu, ale napriek tomu môžu nadobudnúť odkazy a majetky od svojich pánov. V súlade so zásadou, ktorú sme už spomenuli, a to, že v prípade závetu sa musí brať do úvahy osoba otroka, bolo rozhodnuté, že odkaz môže byť odkázaný otrokovi, ktorý tvorí súčasť dedičstva. Nie je ničím výnimočným, že majetok pána a to, čo mu prináleží, možno absolútne odkázať otrokovi, hoci takýto majetok nemožno zo zákona odkázať jeho pánovi.

(83) Ten istý, Otázky, kniha XI.

Latinus Largus: Nedávno sa stal nasledujúci prípad. Istý slobodník ustanovil svojho patróna za dediča polovice svojho majetku a svoju dcéru za dediča druhej polovice. Svoju dcéru poveril, aby svoj podiel previedla na isté otrokyne patriace jeho patrónovi, len čo budú manumitované; a ak by sa spomínaná dcéra nestala jeho dedičkou, nahradil ju tými istými otrokyňami. Keďže dcéra odmietla stať sa dedičkou svojho otca, uvedené otrokyne na príkaz svojho pána, teda patróna, vstúpili do majetku zosnulého. Otrokyne, ktoré ich pán po určitom čase manumitoval, sa pýtali, či môžu od svojho patróna požadovať vykonanie poručníctva. Preto vás žiadam, aby ste mi napísali, aký je váš názor na túto otázku. Odpovedal som, že v tomto prípade sa nezdá, že by sa trust opakoval, ale že jedna alebo druhá vec, teda buď trust, alebo samotný majetok, bol udelený poručiteľom. Za týchto okolností je však lepšie rozhodnúť, že, otroci boli nahradení a oprávnení na trust, boli preto povolaní k nahradeniu. Keď sa totiž vytvorí trust, ktorý má vykonať jeden z dedičov poručiteľa v prospech otroka iného dediča pod

podmienkou, že získa slobodu, a ten istý otrok je nahradený uvedeným dedičom; hoci nahradenie môže byť absolútne, stále sa to považuje za vykonané pod tou istou podmienkou, pod ktorou bol oprávnený na trust.

84. Ten istý, Otázky, kniha XXI.

Ak niekto zanechá slobodu svojmu otrokovi na základe podmienok trustu a odkáže mu aj niečo iné, niektoré autority hovoria, že keďže bolo rozhodnuté, že otrok má byť manumitovaný dedičom, výsledkom bude, že mu nemôže byť dovolené profitovať z trustu. To je však nespravodlivé, pretože vo vzťahu k osobe tohto druhu možno požadovať dodanie tak udelenia slobody, ako aj peňazí súčasne, a preto sa domnievam, že ak by sa dedič dostal do omeškania s udelením slobody otrokovi, mal by sa považovať za omeškaného aj pokiaľ ide o výkon trustu, a teda bude podliehať plateniu úrokov; Pretože sa veľmi spravodlivo rozhodlo, že všetko, čo otrok mohol nadobudnúť pre svojho pána, kým ten bol v omeškani s poskytnutím slobody, by sa mu malo vrátiť.

(85) Ten istý, Názory, kniha IV.

Veriteľovi, ktorému dlžník odkázal majetok do zálohu, sa nebráni požadovať požičané peniaze, ak sa jasne preukáže, že úmyslom poručiteľa nebolo nahradiť mu dlh prostredníctvom dedičstva.

86. Tá istá kniha, Názory, kniha XIII.

"Nech je môj pravnuk Gaius Seius dedičom polovice môjho majetku s výnimkou môjho domu a domu môjho otca, v ktorom bývam, so všetkým, čo sa v ňom nachádza. Nech je známe, že všetky tieto veci netvorí súčasť majetku, ktorý mu odovzdvám." Pýtam sa, či v prípade, že by sa v uvedených domoch nachádzali nejaké strieborné platidlá, dlžobné úpisy, nábytok alebo otroci, bude všetok tento majetok, ktorý sa tam nachádza, patriť ostatným dedičom, ktorí boli ustanovení. Paulus odpovedal, že bankovky dlžníkov sem nepatria a že budú patriť všetkým dedičom spoločne, ale pokiaľ ide o ostatný majetok, vnuk naň nebude mať nárok.

1. Titius v čase, keď svojmu synovcovi zanechal isté pozemky a iný majetok v meste, odkázal okrem iného aj Seianov majetok, ktorý si ako hlava rodiny vyhradil úplne pre seba, kým bude žiť; ale aby sa mu ľahšie našiel nájomca, rozdelil uvedený majetok na dve časti a jednu označil ako Horný Seianov majetok a druhú ako Dolný Seianov majetok, pričom tieto názvy boli odvodené od ich príslušnej situácie. Pýtam sa, či celý tento majetok bude patriť jeho synovcovi. Paulus odpovedal, že ak poručiteľ vlastnil celý Majetok pod jedným názvom, potom, aj keď ho prenajal po rozdelení, musí byť vydaný celý podľa podmienok poručníctva; ibaže dedič môže jasne dokázať, že poručiteľ mal na mysli len časť uvedeného Majetku.

87. Tamže, Stanoviská, kniha XIV.

Titia si želala, aby listok, ktorý vyzýva na nákup obilia, kúpil Seius do tridsiatich dní po jej smrti. Pýtam sa, ak by Seius získal uvedený listok do vlastníctva za odmenu ešte za života testátorky, keďže nemohol žiadať to, čo už mal, či by si aj tak zachoval právo na žalobu. Paulus odpovedal, že cena listka by mala byť vyplatená strane, ktorej sa vyšetrovanie týka, keďže dôvera tohto druhu sa vzťahuje na určité množstvo, a nie na samotný predmet.

1. Uviedol som svoj názor, že úroky splatné na základe trustu by sa mali vyplatiť dievčaťu, ktoré bolo jeho príjemcom, po dovŕšení dvadsiateho piateho roku života, ak je dedič v omeškaní s plnením uvedeného trustu. Hoci sa totiž rozhodlo, že úroky sa musia v každom prípade vyplatiť maloletým osobám mladším ako dvadsaťpäť rokov, predsa len sa to nevzťahuje na prípady, keď je dlžník v omeškaní, pretože stačí, aby bol v omeškaní len raz, aby sa úroky stali splatnými za celý čas.

2. Seia darovala svojim slobodným ľuďom pozemok a zaťažila ich nasledujúcim spôsobom: "Nariaďujem Verovi a Sapidovi, aby túto pôdu nepredávali, a ktorýkoľvek z nich zomrie posledný, aby ju v čase svojej smrti odovzdal Symforovi, môjmu slobodníkovi a nástupcovi, a Berylovi a Sapidovi, ktorých som touto svojou vôľou manumitovala, alebo tomu, kto z nich bude v tom čase žiť." Pýtam sa, keďže v prvej časti závetu, ktorým zanechala majetok, nenahradila týchto dvoch slobodníkov a keďže v druhej časti závetu pridala doložku: "Ktorýkoľvek z nich zomrie posledný," či podiel jednej zo strán, ktorá môže zomrieť, bude patriť druhej. Paulus odpovedal, že závetkyňa zrejme vytvorila dva stupne substitúcie v rámci predmetného trustu; prvý, keď strana, ktorá zomrie ako prvá, musí svoj podiel vydať druhej strane, a druhý, keď pozostalý ho musí vydať tým, ktorých závetkyňa výslovne uviedla neskôr.

3. Cisár Alexander Augustus prefektovi mesta Claudiovi Julianovi. "Ak by sa ti, drahý priateľ Julianus, ukázalo, že spomínaná babička mala v úmysle darovaním vnukovi zo svojho majetku zabrániť tomu, aby bol jej závet porušený z dôvodu neúčinnosti, rozum si vyžaduje, aby sa polovica spomínaných darov zrušila."

4. Lucius Titius, ktorý mal päť detí, ich všetky emancipoval a svojmu jedinému synovi Gaiovi Seiovi daroval veľký majetok vo forme donácií, pričom pre seba si vyhradil len veľmi málo, a všetky svoje deti spolu s manželkou ustanovil za svojich dedičov. Tým istým závetom zanechal spomínanému Gaiovi Seiovi ako prednostný odkaz dve časti majetku, ktoré si vyhradil, a uložil mu, aby dal svojej dcére Maevii určitý počet aurei a tiež určitú sumu jej bratovi, ktorá sa mala vziať z výnosu pozemkov, ktoré na ňu previedol počas svojho života. Gaius Seius, ktorého žalovala jeho sestra Maevia, sa dovoľával pomoci falckého práva. Pýtam sa, keďže Najsvätejší cisár (ako bolo uvedené vyššie) rozhodol, že ak bol majetok darovaný proti vôli darcu, dar sa má anulovať, či môže byť Gaius Seius v súlade s vôľou svojho otca nútený vyplatiť svojej sestre, svojej dedičke, sumu zverenú z darov, ktoré mu boli poskytnuté? Paulus odpovedal, že podľa cisárovho reskriptu nemôže byť pochyb o tom, že v prípade, ktorého sa vyšetrovanie týka, by sa mala poskytnúť úľava deťom, ktorých podiely sa zmenšili z dôvodu darovania synovi; najmä preto, že cisár im vyšiel v ústrety proti vôli ich otca. V uvedenom prípade však vôľa otca

zasahuje v prospech tých, ktorí si nárokujejú prospech z trustu. Ak sa však uplatňuje falciánske právo, trust sa musí vykonať v plnom rozsahu z dôvodu nadmernej výšky daru.

88. Scaevola, Názory, kniha III.

Lucius Titius vo svojom závete ustanovil nasledovné: "Ak som niečo daroval niektorému zo svojich detí, či už som mu to daroval, alebo som mu len dovolil, aby to používal, alebo ak nadobudol nejaký majetok pre seba, či už mu bol darovaný, alebo odkázaný, želám si, aby to mohol prijať a držať ako prednostné dedičstvo." Otec viedol na meno jedného zo svojich synov účtovnú knihu dlhov a neskôr bolo rozhodnuté a uznané, že to, čo zostalo v uvedenej knihe na meno jeho syna, mu patrí; nie však to, čo už bolo vybrané a zaradené jeho otcom medzi majetok jeho pozostalosti. Pýtam sa, či by pohľadávky syna, ktoré jeho otec vybral pred spísaním závetu a ktoré po jeho spísaní ešte požičal na meno svojho syna, patrili podľa tohto rozhodnutia synovi. Odpovedal som, že akákoľvek suma, ktorú otec vybral v mene svojho syna a potom investoval rovnakým spôsobom, by mu patrila.

(1) "Žiadam ťa, Titius, a poverujem ťa, aby si sa postaral o môj pohreb, a na tento účel beriem toľko aurei z prostriedkov môjho majetku." Pýtam sa, ak by Lucius Titius použil na vyššie uvedený účel menej ako desať aurei, či zvyšok sumy bude patriť dedičom. Odpovedal som, že podľa uvedeného prípadu budú mať dedičia zo zvyšku zisk.

(2) Ak sa istá žena stala dedičkou svojho manžela a v závete urobila nasledujúce ustanovenie: "Moje najdrahšie deti, Maevidius a Sempronius, berte ako prednostné dedičstvo všetko, čo sa dostalo do mojich rúk z majetku a vlastníctva môjho pána, vášho otca Tícia, v čase jeho smrti; avšak za predpokladu, že prevezmete všetky bremená uvedeného majetku, a to tak za minulosť, ako aj za budúcnosť, ako aj tie, za ktoré by mohol byť zodpovedný po smrti môjho pána Tícia." Pýtam sa, ak po smrti svojho manžela niečo zaplatila a niekomu darovala, kým užívala zisky z majetku, či za takéto záväzky budú zodpovedať deti. Odpovedal som, že v súlade s uvedeným prípadom možno na dedičov uložiť len tie záväzky, ktoré zostali neuspokojené.

(3) "Nariaďujem tomu, kto bude mojím dedičom alebo dedičmi, aby sa postaral o to, že Lucius Eutycus dostane okrem podielu, ktorý som mu ako dedičovi z majetku môjho majetku udelil, spoločne s Pamphilom, ktorého nariaďujem oslobodiť, všetky nástroje na výrobu železa, aby mohli pokračovať v podnikaní." Lucius Eutycus zomrel ešte za života testátorky a jeho podiel na majetku prešiel na jeho spoludediča. Pýtam sa, či Pamphilus, ktorý bol manželom na základe toho istého závetu, môže žiadať polovicu uvedeného náradia na výrobu železa, hoci podľa závetu testátorky nemôže pokračovať v tejto činnosti. Odpovedal som, že by mu to malo byť umožnené.

(4) Sempronia bola nahradená ustanovenou dedičkou a v prípade, že by nebola dedičkou, mala dostať dedičstvo. Podala žalobu proti dedičovi a tvrdila, že jeho podvodným konaním bolo závetkyňi, ktorá ju v prvom rade chcela ustanoviť za svoju

dedičku, znemožnené zmeniť závet, a prehrala svoj spor. Pýtam sa, či by ešte mohla podať žalobu o vrátenie dedičstva. Odpoveď bola, že v súlade s uvedenými skutočnosťami na to mala právo.

(5) Závetca zakázal, aby sa odkazy, ktoré odkázal, žiadali alebo vyplácali pred uplynutím piatich rokov; dedič však dobrovoľne vyplatil určitú časť odkazu pred uplynutím piatich rokov. Vznikla otázka, či dedič, ktorý zaplatil zvyšok dedičstva, môže požadovať plnenie vyplývajúce zo zaplatenia časti uvedeného dedičstva pred uplynutím stanovenej lehoty. Odpovedal som, že vzhľadom na to, že časť dedičstva bola zaplatená pred určeným časom, nemožno tvrdiť, že bola odkázaná menšia suma.

(6) Lucius Titius urobil vo svojom závete nasledujúce ustanovenie: "Želám si, aby môj malý pozemok bol odovzdaný mojim mužským a ženským otrokom s právami, a to tak tým, ktorých som týmto závetom manumitoval, ako aj Seii, mojej nevlastnej dcére, aby neprešiel z rúk mojej rodiny, kým sa jeho vlastníctvo nedostane do rúk jednej osoby." Pýtam sa, či bude mať Seia nárok na spoločný podiel s oslobodenými, alebo či bude mať právo žiadať pre seba samotnú polovicu uvedeného pozemku. Odpovedal som, že úmyslom závetcu zjavne bolo, aby všetky uvedené osoby mali nárok na rovnaké podiely na majetku.

(7) Závetca ustanovil za dediča svojho syna, ktorý ešte nedosiahol vek pohlavnej dospelosti, a svojej manželke odkázal ako privilegovaný odkaz jej vena spolu s množstvom šperkov a otrokov a desať aurei; a pre prípad, že by maloleté dieťa zomrelo bez dosiahnutia veku pohlavnej dospelosti, ustanovil za neho istých náhradníkov, ktorým odkázal nasledovné: "Želám si, aby všetko, čo som odkázal svojim prvým testamentom, a ešte toľko, čo som odkázal, bolo odovzdané dedičom môjho dediča." Vyvstala otázka, či by sa suma vena mala vyplatiť druhýkrát na základe takéhoto substitútu, ak by dieťa zomrelo pred dosiahnutím puberty. Odpovedal som, že sa nezdá, že by poručiteľ mal v úmysle zdvojnásobiť odkaz vena. Pýtam sa tiež, či v prípade, že by sa majetok tvoriaci dedičstvo už dostal do rúk ženy za hodnotnú protihodnotu, mohla by ho požadovať od náhradníkov. Odpovedal som, že tak nemohla urobiť.

(8) "Dávam a odkazujem svojim spoluobčanom listinu, ktorú v môj prospech vyhotovil Gaius Seius." Závetca následne vyhotovil kodicil, v ktorom zakázal, aby sa zmenka vymáhala od Seia, a poveril svojho dediča, aby tú istú sumu zaplatil mestu z dlhu voči inej osobe, ktorú v kodicile uviedol. Vyvstala otázka, či v prípade, ak by sa ukázalo, že táto osoba nie je solventná, budú musieť dedičia zaplatiť celú sumu sami. Odpovedal som, že dedičia by boli nútení len previesť na mesto svoje práva na žalobu voči dlžníkovi, ktorý bol v súlade s uvedenými skutočnosťami uvedený v kodicile.

(9) Závetca ustanovil dediča do celého svojho majetku, nahradil ho svojím vnukom a potom ustanovil nasledovné: "Ak by sa, ako dúfam, nestalo, že ani moja dcéra, ani môj vnuk sa nestanú mojimi dedičmi, potom si želám, aby môj podiel, t. j. polovica takého a takého pozemku, patrila mojim slobodným osobám." Vyvstáva otázka, či by v prípade, že by dcéra a vnuk zomreli pred poručiteľom a jeho majetok by prešiel na jeho pravnuka na základe dedenia, mali oslobodení ľudia nárok na

prospech z poručiteľstva. Odpovedal som, že v súlade s uvedenými skutočnosťami, ak by nebol ustanovený alebo nahradený iný dedič ako dcéra a vnuk, zdá sa, že zákonní dedičia by boli povinní plniť trust.

(10) "Nech môj dedič, nech je ním ktokoľvek, vie, že tri denáre sú odo mňa splatné môjmu strýkovi z otcovej strany Denetriovi a že tri denáre u mňa uložil Seleukos, ďalší strýko, ktoré im podľa môjho príkazu majú byť okamžite odovzdané a vyplatené." Vznikla otázka, či by strýkovia mali nárok na žalobu, ak by peniaze neboli splatné. Odpovedal som, že ak by neboli splatné, nebolo by možné podať žalobu z dôvodu dlhu, ale bolo by možné podať žalobu z dôvodu zverenia.

(11) Lucius Titius dva roky pred svojou smrťou poslal preč zo svojho domu svojich slobodných Damasa a Pamfila a prestal im poskytovať stravu ako predtým, a potom, keď spísal závet, vložil do neho tento odkaz: "Nech môj dedič, nech je ním ktokoľvek, dá mojim slobodným, ktorých som týmto závetom manumitoval, ako aj tým, ktorých som predtým mal, a tým, ktorým som udelil slobodu na základe trustu, každý mesiac určitú sumu peňazí na ich výživu." Vystala otázka, či Damas a Pamphilus mali nárok na prospech z trustu. Odpovedal som, že v súlade s uvedenými skutočnosťami naň majú nárok, ak tí, ktorí si ho uplatňujú, jasne preukážu, že v čase, keď patrón spísal závet, bolo jeho úmyslom, aby odkaz pripadol aj im; inak im nič neprislúcha.

(12) Istá závetkyňa darovala Damasovi a Pamfilovi, ktorých svojím testamentom manumitovala, určitý pozemok a uložila im, aby ho po smrti previedli na svoje deti. Svojim dedičom tým istým závetom uložila, aby manumitovali Pamfilu, ktorá bola prirodzenou dcérou Pamfila. Ten istý Pamfilus po čase, keď mu pripadlo dedičstvo, ustanovil závetom za svojho dediča Maevia a uložil mu, aby svoj majetok odovzdal Pamfilovi, svojej dcére, hneď ako sa stane slobodnou, t. j. polovicu vyššie uvedenej pôdy, ktorú získal na základe závetu svojej patrónky a ktorá tvorila celý jeho majetok. Pýtam sa, či si Pamfila, ktorá bola manžalkou, mohla nárokovať na tento podiel na majetku na základe závetu patrónky svojho otca, alebo vlastne na základe závetu svojho prirodzeného otca, a či sa na základe tejto zvereneckej listiny uplatní ustanovenie falckého zákona. Odpovedal som, že v súlade s uvedenými skutočnosťami by sa malo rozhodnúť, že Pamfila si môže nárokovať na plnenie zvereneckého fondu len na základe prvého závetu. Claudius: "V tomto prípade som sa rozhodol, že budem pokračovať v konaní: Z toho dôvodu, že sa predpokladá, že pod prívlastkom "deti" sú zahrnuté aj prirodzené deti, teda také, ktoré sa narodili v otroctve.

(13) Scaevola: Istá osoba odkázala kodícilom sto aurei Gaiovi Seiovi a uložila mu, aby túto sumu dal istej otrokyni, ktorá patrila jemu, závetcovi. Pýtam sa, či je platná poručnícka listina, ktorou sa poručiteľovi nariaďuje vyplatiť sumu istej otrokyni poručiteľa. Odpovedal som, že nie. Opäť, ak nie je platný, bude poručiteľ povinný zaplatiť dedičovi, ktorému uvedená otrokyňa patrí? Odpovedal som, že nebude povinný tak urobiť, keďže sám nebude mať právo podať žalobu na vymáhanie odkázaného dedičstva.

(14) Istý muž odkázal dom svojim slobodným osobám obidvoch pohlaví tak, že muži dostávajú dve tretiny a ženy jednu tretinu z jeho nájomného; a zakázal im majetok odcudziť. Dom však predal dedič so súhlasom všetkých zainteresovaných strán. Pýtam sa, či budú mať muži nárok na dve tretiny kúpnej ceny uvedeného domu a ženy na jednu tretinu, alebo nie. Odpovedal som, že na základe poručníctva nemožno požadovať žiadnu časť ceny domu, ak sa strany pri predaji nedohodli, že mužskí slobodníci budú mať dve tretiny kúpnej ceny a ženské slobodníčky jednu tretinu.

(15) Po tom, ako poručiteľ ustanovil svojho syna za svojho dediča spolu s vnukom, ktorý sa narodil uvedenému synovi, urobil vo svojom závete tieto ustanovenia: "Nechcem, aby moji dedičia predali môj dom, ani aby sa naň požičali peniaze, ale aby zostal natrvalo a absolútne, na všetky časy, vo vlastníctve mojich synov a vnukov. Ak by však niektorý z nich chcel svoj podiel scudziť alebo si naň požičať peniaze, bude mať právo predat' ho svojmu spoludedičovi a požičať si od neho peniaze. Ak by však niektorý z nich urobil niečo iné, akýkoľvek záväzok, ktorý by mu mohol vzniknúť, bude neplatný." Syn zosnulého si neskôr požičal peniaze od Flavie Dionýzie a po tom, ako jej prenajal dom, postúpil svojmu veriteľovi dlžné nájomné; vznikla otázka, či sa podmienka závetu považuje za splnenú, takže syn bude zodpovedať svojim bratom podľa podmienok trustu. Odpovedal som, že v súlade s uvedenými skutočnosťami podmienka splnená nebola.

(16) Závetca, ktorý ustanovil za svojich dedičov svoju matku a manželku, vložil do závetu toto ustanovenie: "Žiadam ťa, moja drahá manželka, aby si po svojej smrti nič neodkázala svojim bratom; máš deti svojej sestry, ktorým môžeš odkázať svoj majetok, pretože vieš, že jeden z tvojich bratov zabil nášho syna, keď ho okrádal, a tvoj druhý brat mi spôsobil veľkú škodu." Pýtam sa, keďže manželka zomrela bez závetu a jej majetok prešiel na jej brata ako zákonného dediča, či by synovia sestry mohli požadovať vykonanie poručníctva. Odpovedal som, že tak môžu urobiť a že trust je splatný.

(17) "Ja, Lucius Titius, som túto svoju poslednú vôľu a testament zostavil bez pomoci kohokoľvek vzdelaného v oblasti práva, radšej som sa rozhodol riadiť sa sklonmi svojej mysle, ako sa prispôbiť prílišnej a prehnane presnej presnosti. Preto ak som do nej zahrnul niečo, čo nezodpovedá predpísaným právnym požiadavkám alebo svedčí o nedostatku vedomostí, závet človeka so zdravým rozumom by sa mal aj tak považovať za právne platný." Potom ustanovil svojich dedičov. Keď sa o vlastníctvo jeho majetku uchádzali dedičia z dôvodu dedenia, vznikla otázka, či je možné vykonať dispozície vykonané v rámci trustu. Odpovedal som, že v súlade s uvedenými skutočnosťami by mohli byť.

89. Tá istá, stanoviská, kniha IV.

Istý muž ustanovil závetom za dedičov svojho syna a jeho manželku a potom vraj napísal list, ktorým daroval svojmu synovi všetok majetok, ktorý mal tento v peculium, a dodal, že si želá, aby tento majetok mal ako prednostné dedičstvo, s ktorým by sa po jeho smrti nakladalo podľa jeho vôle. Závetca vo svojom závete stanovil, že akákoľvek listina, ktorá sa nájde zapečatená po jeho smrti, bude platná ako kodicil; uvedený list však zapečatený nebol a ja sa pýtam, či jeho obsah bude

synovi na prospech. Odpovedal som, že ak by sa jednoznačne preukázala pravosť listu, na akýkoľvek majetok, ktorý v ňom poručiteľ uviedol, že chce odovzdať svojmu synovi, by mal tento nárok.

(1) Závetca, ktorý vlastnil majetok spoločne so svojím bratom, ustanovil svoje dcéry za svoje dedičky a v závete urobil toto ustanovenie: "Pokiaľ ide o všetok môj majetok, ktorý je v spoločnom vlastníctve s tebou, mojím bratom a tvojím strýkom a ktorého hodnota môže spolu dosiahnuť dvetisíc aurei, žiadam, aby si z neho namiesto svojho podielu dostala od svojho strýka Lucretia Pacata sumu tisíc aurei." Závetca prežil tento testament päť rokov a zanechal značne zväčšený majetok. Vystala otázka, či dedičia Lucretia Pacata mohli v súlade s vyššie citovanými podmienkami ponukou sumy tisíc aurei dosiahnuť vykonanie poručníctva. Odpovedal som, že podľa uvedených skutočností nebolo úmyslom poručiteľa, aby sa pri zaplatení sumy tisíc aurei vzdal celého svojho majetku, ale aby sa ponuka uskutočnila v súlade s jeho odhadovanou hodnotou v čase poručiteľovej smrti.

(2) Závetca urobil odkaz v prospech Seia, ktorého nahradil svojím dedičom, takto: "Seius sa stal jeho dedičom: "Želám si, aby sa pätnásť libier striebra dalo Seiusovi a jeho manželke Marcele, ak by nebol mojím dedičom." Pýtam sa, či v prípade, že by Seius bol jeho dedičom, Marcella by mala nárok na polovicu tohto odkazu. Odpovedal som, že podľa uvedených skutočností by naň mala nárok.

(3) Lucius Titius, ktorý zomrel ako závetca, zanechal manželku a dcéru, ktorá bola emancipovaná, a do svojho kodicilu vložil nasledujúce ustanovenie: "Tento kodicil sa týkal mojej manželky a dcéry. V prvom rade ich žiadam, aby žili spolu, ako to robili počas môjho života. Žiadam ich tiež, aby mali v spoločnej držbe všetok majetok, ktorý im zanechám, alebo čokoľvek, čo by mohli získať iným spôsobom." Dcéra nadobudla vlastníctvo majetku svojho otca na základe dedenia; vzniká otázka, či dcére prináleží nejaká časť majetku Lucia Tícia podľa podmienok poručníctva, a ak áno, aká. Odpovedal som, že v súlade s uvedenými skutočnosťami jej prináleží polovica majetku za predpokladu, že matka bola pripravená vložiť do spoločného fondu všetok svoj majetok.

(4) Závetca ustanovil svoje štyri deti za dedičov s rovnakými podielmi na svojom majetku a každému z nich zanechal pozemok ako prednostný odkaz. Keďže celý majetok otca bol zaťažený, deti si požičali peniaze, ktorými zaplatili prvému veriteľovi, a zaťažili ten istý majetok druhému veriteľovi; ten potom, keďže dlh nebol zaplatený, predal celý pozemok jednému z dedičov na základe jeho práva hypotéky. Vzniká otázka, keďže syn mal tento majetok v držbe z titulu kúpy, či jeho bratia a spoludedičia boli oprávnení požadovať plnenie zvereneckého práva; alebo či bolo zverenecké právo zrušené, keďže celý majetok v spoločnom vlastníctve bol nimi hypotekárne zaťažený v prospech druhého veriteľa. Odpovedal som, že osobnú žalobu, na ktorú boli dedičia oprávnení, mohli podať ešte všetci, ale že trust nemohol byť obnovený, pokiaľ by dedič, ktorý majetok kúpil, nemal najprv dostať zaplatený dlh od svojich spoludedičov.

(5) Otec zaťažil svoju dcéru dôverou nasledovne: "Žiadam ťa, dcéra, aby si po mojej smrti zmenila zabezpečenie dotácie a obnovila ho tak, aby tvoji bratia súhlasili s tým, že ti môžu vrátiť tvoje veno pod podmienkou, že ak by si počas manželstva zomrela bez toho, aby si mala jedno alebo viac detí, tvoje veno pripadne im." Manžel zomrel po smrti otca a skôr, ako bol obnovený dotálny zväzok, a dievča, ktoré sa vydalo druhýkrát, zomrelo, nezanechalo žiadne deti a prežil ho Titius, jeden z jej bratov. Vznikla otázka, či má Titius právo požadovať majetok, ktorý bol súčasťou vena. Odpovedal som, že plnenia zvereného majetku sa môžu domáhať dedičia sestry, ak bolo jej vinou, že jej brat neuzavrel dohodu s odkazom na veno.

(6) Závetkyňa, ktorá ustanovila svojho syna a dcéru za svojich dedičov, odkázala odkazy svojim slobodným manželom a poverila ich nasledovným trustom: "Keďže som vám odkázala určitý majetok, žiadam vás, aby ste sa s ním počas svojho života uspokojili a po smrti ho odovzdali mojim deťom." Po smrti Maevie, dcéry závetkyne, zomrel aj slobodný muž, ktorý ustanovil syna svojej patrónky za dediča tej časti svojho majetku, na ktorú mal zo zákona nárok, a zvyšnú časť zanechal cudziemu človeku. Vznikla otázka, či po zápise do dedičstva mohol syn patrónky požadovať od svojho spoludediča podiel na majetku, ktorý podľa závetu matky pripadol uvedenému slobodníkovi. Odpovedal som, že od svojho spoludediča môže požadovať rovnaký podiel, na ktorý by mal nárok, keby dedičstvo nebolo zapísané.

(7) Manžel ustanovil svoju manželku za dedičku celého svojho majetku a nariadil, aby sa kodicil, ktorý dal vyhotoviť, otvoril až po jej smrti. Keďže považovala určitý pozemok, ktorý tvoril súčasť dedičstva, za neproduktívny, predala ho. Kupujúci sa pýta, či po smrti ženy môžu zákonnosť predaja spochybnit' osoby, ktorým bolo zistené, že majetok poručiteľa bol zverený do správy na základe podmienok kodicilu; alebo či by oprávnené osoby zo správy mali nárok len na sumu ceny, ktorú za pozemok dostali. Odpovedal som, že z dôvodu oprávnenej nevedomosti ženy, ako aj nevedomosti, ktorú prejavil kupujúci, by mal pozemok zostať v jeho vlastníctve a dedič ženy by mal byť povinný zaplatiť cenu, ktorú zaň získal, príjemcovi trustu.

Knihá XXXII

O odkazoch a poručníctve.

Tit. 1. O odkazoch a poručníctve.

1. Ulpianus, Trusty, kniha I.

Ak si niekto nie je istý svojím stavom, napríklad či je zajatcom v rukách nepriateľa, alebo ho len zadržávajú lupiči, nemôže vykonať závet. Ak by však nepoznal svoje zákonné práva a z omylu by si myslel, že keďže bol zajatý lupičmi, je otrokom nepriateľa; alebo ak by sa po vyslaní na veľvyslanectvo domnieval, že sa nelíši od zajatca, je isté, že nemôže vytvoriť trust z toho dôvodu, že nemôže písať závet ten, kto má pochybnosti o tom, či tak môže urobiť, alebo nie.

(1) Ak syn pod otcovskou kontrolou alebo otrok vytvorí trust závetom, nebude platný. Ak sa však navrhuje, aby niektorý z nich zomrel po manumácii, neustále rozhodujeme, že trust sa má považovať za zanechaný, rovnako ako keby bol vytvorený v čase smrti účastníka; to znamená, ak by jeho úmysel pokračoval aj po manumácii. Nech sa nikto nedomnieva, že toto isté pravidlo prijímame aj vo vzťahu k závetom, pretože vždy, keď závet nie je platný, nie je platný ani žiadny jeho obsah, ale inak je to v prípade, keď niekto zanechá trust.

- (2) Tí, ktorým bolo zakázané používať voľu a oheň, ako aj osoby, ktoré boli deportované, nemôžu závetom zriadiť poručníctvo, pretože v čase deportácie nemajú testamentárnu spôsobilosť.
- (3) Pod deportovanými musíme rozumieť tých, ktorým cisár prideliť nejaký ostrov ako bydlisko; alebo takých, ktorých vyhnal písomným príkazom. Ale kým cisár nepotvrdil rozsudok guvernéra, nikto sa nepovažuje za osobu, ktorá stratila svoje občianske práva. Preto ak by zomrel skôr, ako sa tak stane, má sa za to, že zomrel ako občan, a každý trust, ktorý zanechal pred odsúdením, bude platný, alebo ten, ktorý vytvoril po tom, ako mu bol uložený trest, a predtým, ako ho cisár potvrdil, bude tiež platný; pretože až do tohto času stále vlastnil svoje výsady ako občan.
- (4) Pokiaľ ide o tých, ktorí boli deportovaní pretoriánskym prefektom alebo jeho zástupcom, ktorý má na starosti prípady pod vedením cisára, alebo tiež mestským prefektom (pretože právo deportácie mu bolo rovnako udelené reskriptom božského Severa a nášho panovníka), okamžite strácajú svoje občianske práva, a preto je zrejmé, že nemajú ani testamentárnu spôsobilosť, ani právnu moc vytvoriť poručníctvo.
- (5) Ak niekto, kto bol deportovaný na ostrov, urobí kodicil počas pobytu na ostrove a po tom, ako mu bolo z cisárovej milosti navrátené užívanie občianskych práv, zomrie, pričom ten istý kodicil zanechá nezmenený, možno tvrdiť, že trust bude platný, ak mala strana vždy rovnaký úmysel.
- (6) Okrem toho treba poznamenať, že zverencom môžu byť poverení tí, do ktorých rúk má prejsť akýkoľvek majetok osoby, keď zomrie, bez ohľadu na to, či im bol daný, alebo či ho nezbavili.
- (7) Zverenectvom môžu byť zat'ážení nielen najbližší príbuzní, ktorí získali vlastníctvo majetku na základe rozhodnutia prétora, ale aj tí, ktorí majú naň nárok z dôvodu dedenia.
- (8) Dieťa, ktoré sa ešte nenarodilo, môže byť zat'ážené poručením, ak sa po jeho narodení stane naším dedičom.
- (9) Nepochybne možno povedať, že ak niekto zomrie zo zákona a zanechá poručníctvo, ktoré má vykonať dedič oprávnený na dedenie v prvom stupni, a ten dedičstvo odmietne a dedičstvo prejde na ďalší stupeň, dedič nebude povinný poručníctvo vykonať. Toto pravidlo náš cisár uviedol v reskripte.
- (10) Ak by poručník zanechal poručníkovi poručníctvo, ktoré by mal vykonať jeho patrón, a ten by zomrel a jedno z jeho detí by mohlo prevziať jeho majetok, bude platiť rovnaké pravidlo.

2. Gaius, Trusty, kniha I.

Zverenie nemožno zanechať na vykonanie synovi, ktorý bol v závete vynechaný, aj keby mal byť zákonným dedičom.

3. Ulpianus, Trusty, kniha I.

Ak žena urobila ustanovenie s odkazom na svoje veno a jej manžel, keď od nej prevzal potvrdenie o ňom, aby ho mohla poveriť dôverou, treba povedať, že dôveru treba vykonať, pretože sa má za to, že od svojej ženy niečo dostal. Ide o prípad, keď žena dá svojmu manželovi potvrdenku, pričom sa mu chystá poskytnúť dar mortis causa. Ak však zvýši svoje veno v prospech svojho manžela mortis causa alebo sa za neho po rozluke znovu vydá, možno konštatovať, že trust môže byť vykonaný ním.

(1) Julianus povedal, že ak mi bude odkázaný otrok a budem požiadaný, aby som ho manumitoval, nemôžem byť obvinený z trustu, teda ak budem požiadaný, aby som tak urobil absolútne; ak totiž budem požiadaný pod určitou podmienkou alebo v určitej lehote, I budem zodpovedný z dôvodu zisku, ktorý budem mať z práce otroka v medziobdobí, a v tomto bode Julianus nepochyboval.

(2) Ak niekto dlhuje určitému človeku nejaký majetok v dôsledku ustanovenia a odkáže mu ho, nemôže ho obviniť z poručníctva, hoci veriteľ môže mať z odkazu prospech, pretože vlastníctvo nadobúda hneď a nečaká na žalobu založenú na ustanovení. Možno by niekto mohol povedať, že by mal prospech z výdavkov na ustanovenie, ktoré by musel zaplatiť, ak by sa vec dostala na súd; v žiadnom prípade však nemožno tvrdiť, že ho možno obviniť z poručníctva.

(3) Ak by som na vás mortis causa previedol užívacie právo k určitému majetku, ktorého vlastníkom ste vy, možno konštatovať, že vás môžem obviniť zo zverenia; ani poukaz na to, že užívacie právo zvyčajne zaniká smrťou, nebude mať žiadnu váhu, pretože musíme zvážiť výhody, ktoré vlastní ziska počas medziobdobia, keď strana, ktorá darovanie vykonala, žije.

(4) Ak by som však mortis causa uvoľnil záloh svojho dlžníka a zaťažil ho poručníctvom, poručníctvo nebude platné.

4. Paulus, Sentencie, kniha IV.

Ak je trust ponechaný na vykonanie otcovi alebo pánovi a majetok nezíska ten, kto emancipoval svojho syna alebo manumitoval svojho otroka, beneficent trustu môže podať prétorskú žalobu proti uvedenému synovi alebo otrokovi, pretože zisky z majetku, ktorý získal, zostávajú v jeho rukách.

5. Ulpianus, Trusty, kniha I.

Ak sa dedičstvo zanechá obci, tí, ktorí vykonávajú jej činnosť, môžu byť obvinení z trustu.

(1. Ak niekto zanechá poručníctvo, ktoré má vykonávať nie sám dedič alebo odkazovník, ale dedič uvedeného dediča alebo odkazovníka, je len správne, aby to bolo platné.

6. Paulus, Trusty, kniha I.

Aj keby som svojho dediča poveril dôverou takto: "Žiadam ťa, Lucius Titius, aby si svojho dediča poveril vyplácaním desiatich aurei Maeviovi," dôvera bude platná; za predpokladu, že po Titiovej smrti možno od jeho dediča požadovať jej vykonanie. Tento názor zastával aj Julianus.

(1) Trust však nemožno vytvoriť takto: "Ak by sa Stichus stal majetkom Seia a na jeho príkaz by vstúpil do môjho majetku, žiadam Seia, aby zaplatil takú a takú sumu." Pretože každý, kto získa majetok náhodou, a nie z vôle poručiťa, alebo nadobudne dedičstvo za takýchto okolností, by nemal byť zaťažený záväzkom trustu; a nemala by sa prijať zásada, že takouto žiadosťou možno niekoho zaviazať, keď mu nič nedáš.

7. Ulpianus, Trusty, kniha I.

Ak je otrok človeka, ktorý bol deportovaný, zaťažený dôverou, bude patriť Štátnej pokladnici, pokiaľ sa strana, ktorá bola deportovaná, nezbavila otroka alebo jej neboli obnovené občianske práva počas života poručiťa, pretože potom bude patriť jemu.

1. Ak vojak obviní človeka, ktorý bol deportovaný, z trustu, lepší názor je (a schvaľuje ho aj Marcellus), že nemôže dostať trust.

2. Ak by niekto odkázal svojmu veriteľovi to, čo mu dlhuje, nemôže ho zaťažovať dôverou, ibaže by veriteľ získal z odkazu nejaký úžitok; napríklad ak sa obáva podania výnimky alebo ak mal byť dlh zaplatený v určitom čase alebo pod nejakou podmienkou.

8. Paulus, Trusty, kniha I.

Ak sa odkazovník, ktorému bol zverený odkaz, domáha dedičstva, môže byť nútený zaplatiť príjemcovi odkazu len toľko, koľko bude požadovať sudca; alebo ak ho sudca nenúti zaplatiť nič, musí mu postúpiť svoje právo na žalobu; je totiž nespravodlivé, aby znášal riziko spojené so súdnym sporom, ak by sa vec prehrala bez viny odkazovníka.

1. Otrok dediča nemôže byť obvinený z poručníctva, ak sa od neho nepožaduje manumitácia otroka.

2. Ak poručiteľ ustanovil, že časť jeho majetku, ktorá by sa mohla dostať do rúk jeho otca, sa má odovzdať jeho dcére, aby tak mala viac, ako by inak získala z majetku svojho otca, božský Pius v reskripte uviedol, že je zrejmé, že poručiteľ mal v úmysle, aby sa odovzdanie majetku uskutočnilo po smrti otca.

9. Marcianus, Trusty, kniha I.

Ak bol zverený majetok takto: "Každému, kto môže získať môj majetok podľa podmienok môjho závetu alebo na základe dedenia" alebo "Každému, komu môže môj majetok pripadnúť z akéhokoľvek titulu", podľa týchto podmienok dieťa, ktoré sa môže neskôr narodiť alebo prísť do rodiny, alebo ktokoľvek, kto sa neskôr môže stať blízkym príbuzným poručiteľa, sa považuje za obvineného z poručníctva, ako aj každá žena, ktorá ešte nie je vydatá a neskôr sa zistí, že je v postavení, v akom podľa ediktu majetok poručiteľa zvyčajne prechádza na jeho manželku.

10. Valens, Trusty, kniha II.

Ak odkážem sto aurei tebe a jednému z mojich troch detí, ktoré môžu prísť na môj pohreb, dedičstvo sa nezníži, pokiaľ ide o teba, ak by žiadne z detí neprišlo.

11. Ulpianus, Trusty, kniha II.

Trusty možno zanechať aj v akomkoľvek jazyku, nielen v latinčine alebo gréčtine, ale aj v kartáginčine, galčine alebo v idiolekte akéhokoľvek národa.

1. Kedykoľvek niekto urobí hrubý návrh svojho závetu a zomrie skôr, ako ho dokončí, to, čo je v návrhu, nie je platné ako kodicil, hoci dokument môže obsahovať slová zakladajúce trust. Maecianus uvádza, že to nariadil božský Pius.

2. Tam, kde niekto napíše: "Odporúčam ti takého a takého", božský Pius v reskripte uviedol, že sa tým nevytvoril trust; lebo jedna vec je odporučiť osobu dedičom a iná vec je naznačiť, že je jeho úmyslom, aby boli poverení trustom v jeho prospech.

3. Ak bol človek požiadany, aby sa vzdal svojho podielu na majetku po prijatí určitej sumy peňazí, rozhodlo sa, že on sám môže požadovať vykonanie trustu od dediča. Ak si to však želá, môže si ponechať v rukách sumu, ktorá mu bola odkázaná, a vzdať sa svojho podielu na dedičstve; alebo skutočne môže byť po tom, ako mu bola odkázaná suma ponúknutá, proti svojej vôli nútený vzdať sa svojho podielu? Má právo rozhodnúť o tejto otázke sám. A skutočne, ak sa od niekoho žiada, aby sa

vzdal svojho podielu na pozostalosti po prijatí určitej sumy peňazí, vzniká dvojité dôvera; po prvé, ak je strana pripravená vzdať sa svojho podielu, môže požadovať sumu peňazí; a po druhé, aj keď ju nepožaduje, predsa len môže byť donútená vzdať sa svojho podielu, ak je správca pripravený vyplatiť mu uvedenú sumu.

4. Ak niekto do závetu vloží nasledovné: "Stačia ti také a také vinice alebo pozemky," vzniká poručníctvo, pretože za poručníctvo považujeme klauzulu: "Nech sa uspokojí s takým a takým majetkom."

5. Ak sa zanechá trust v tomto znení: "Želám si, aby môj dedič zaplatil desať aurei takému a takému, ak by môj dedič nebol ochotný tak urobiť," trust je do určitej miery podmienený a vyžaduje sa najprv súhlas dediča; preto po tom, ako súhlasil, nemôže zmeniť názor a tvrdiť, že nie je ochotný platiť.

6. Keď sa odkaz urobí takto: "Ak by bol ochotný", zahŕňa to otázku, ako dlho môže žiť strana, ktorá je poverená dôverou. Ak by však oprávnená osoba zomrela skôr, ako splnomocnenec vyplatí odkaz, musí ho vyplatiť jej dedič. Ak by však správca zomrel skôr, ako je ustanovený za dediča, poručník neprechádza na jeho dediča, pretože nikto nemôže pochybovať o tom, že odkaz je podmienený, a má sa za to, že správca zomrel skôr, ako sa podmienka splnila.

7. Hoci poručníctvo, ktoré je zanechané nasledujúcim spôsobom, nie je platné, a to "ak by bol ochotný", je napriek tomu platné, ak je vyjadrené takto: "Ak by si usúdil, že je to vhodné; ak si myslíš, že by sa to malo urobiť, ak by si to považoval za účelné; ak sa ti to zdá alebo by sa ti to malo zdať výhodné." Závet totiž nepriznáva dedičovi úplnú voľnosť rozhodovania, ale zverenie je ponechané akoby na posúdenie dobrého občana.

8. Preto ak je poručníkovi zanechaný odkaz v tomto znení: "Ak by mu preukázal nejakú službu", bude nepochybne platný, ak bol oprávnený schopný preukázať dedičovi akúkoľvek službu, ktorú by dobrý občan schválil. Rovnako bude platný, ak bude zanechaný takto: "Ak ti nebude robiť zločky," a dedič nemôže tvrdiť, že si ich beneficiant nezaslúži, ak nejaký iný dobrý občan, ktorý nie je poškodený, uzná, že si strana službu zaslúži.

9. Tieto slová: "Žiadam ťa, môj synu, aby si sa čo najlepšie staral o nehnuteľný majetok, ktorý má prísť do tvojich rúk, aby mohol prejsť na tvoje deti," síce nevyjadrujú presne vznik poručníctva, pretože skôr naznačujú radu ako povinnosť zanechať majetok deťom; napriek tomu sa má za to, že odkaz uvedeného pozemku má účinok poručníctva v prospech vnúčať po smrti ich otca.

10. Ak sa poručníctvo zanecháva synovi, ktorý bol ustanovený za dediča svojho otca, hoci nebolo výslovne uvedené, že nadobudne účinnosť po jeho smrti, možno to vyvodiť; napríklad preto, že sa používajú tieto slová: "Aby mohol majetok zanechať svojmu synovi" alebo "Chcem, aby mal majetok" alebo "Chcem, aby mu patrilo", možno tvrdiť, že vykonanie poručníctva sa má odložiť, kým sa syn nestane svojím pánom.

11. Ak bol trust zverený komukoľvek za týchto podmienok: "Ak by sa mal stať svojím vlastným pánom po smrti svojho otca" a on sa osamostatní emancipáciou, podmienka sa nebude považovať za nesplnenú, ale získa prospech z trustu v čase smrti svojho otca, rovnako ako keby sa podmienka splnila.

12. Ak porúčiteľ odkázal určitý majetok, ktorý mu patril, a potom ho z dôvodu naliehavej potreby odcudzil, možno sa domáhať plnenia zvereného majetku, pokiaľ sa nepreukáže, že porúčiteľ mal v úmysle zbaviť ho výhod, skutočnosť, že zmenil názor, však musia preukázať dedičia.

13. Ak by teda niekto vymáhal zmenku dlžníka, ktorú mal v dôvere, ale vymáhaním platby nemal v úmysle zrušiť trust, možno povedať, že musí byť vykonaný. Medzi týmito dvoma prípadmi je však určitý rozdiel; v jednom prípade totiž zaniká samotná podstata dlhu, v druhom však majetok stále zostáva, hoci mohol byť odcudzený. Ja som však rozhodol, že pohľadávka na plnenie zverenej veci stále existuje, aj keď istá osoba vymáhala od dlžníka zaplatenie zmenky a ponechala si peniaze v držbe ako zálohu, najmä preto, že veriteľ sám peniaze nepožadoval, ale dlžník ich ponúkol z vlastnej vôle, a ten, keď tak urobil, nemohol ich odmietnuť prijať. Preto postupne pripúšťame, že aj keby porúčiteľ za tieto peniaze, ktoré nevyzbieral s úmyslom pripraviť oprávneného o odkaz, na ktorý mal nárok, kúpil majetok, stále možno žiadať o vykonanie porúčiteľského rozhodnutia.

14. Ak niekto postaví dom nezákonným spôsobom (t. j. taký, o ktorom ríšske ústavy hovoria, že by mal byť zbúraný), pozrime sa, či osoba môže zanechať niečo, z čoho sa skladá, formou trustu. Myslím si, že tak môže urobiť; lebo hoci je potrebné, aby bol dom zbúraný, predsa len niet pochýb, že podmienky dekrétu senátu neponúkajú žiadnu prekážku takémuto nakladaniu s majetkom.

15. Ak sa od dediča žiada, aby požičal určitú sumu peňazí s určeným úrokom, je táto dôvera platná. Maecianus sa však domnieva, že ho nemožno nútiť, aby ju požičal, ak mu nie je poskytnutá náležitá záruka. Ja sa viac prikláňam k názoru, že zábezpeka by sa nemala vyžadovať.

16. Ak sa odkázanie v armáde zverí do správy otrokovi iného, vzniká otázka, či odkaz nadobúda jeho pán. Domnievam sa, že odhadovaná hodnota odkazu sa musí vyplatiť, ak porúčiteľ vedel, že strana je otrokom; ak však o tejto skutočnosti nevedel, pán by nemal mať právo požadovať plnenie z poručenia, pretože ak by porúčiteľ vedel, že odkazovník je otrokom, nezanechal by mu odkaz.

17. Z týchto prípadov je zrejmé, že ak sa niečo zanecháva na základe poručenia, musí sa vydať samotný predmet, a ak to nie je možné, musí sa vyplatiť jeho odhadná hodnota.

18. Ak niekto niekomu zanechá desať aurei na základe trustu a dohodne sa, že mu tú istú sumu zanechá druhýkrát, ak by stratil to, čo mu bolo zanechané na základe závetu, vznikla otázka, či by bol druhý trust platný, alebo či by mal dedič požadovať zábezpeku na svoju ochranu, aby nebol nútený znovu zaplatiť desať aurei; a tiež ak by sa suma stratila viackrát, či by mal byť správca vyzvaný, aby ju nahradil. Božský Pius v reskripte uviedol, že by sa nemala vyžadovať žiadna zábezpeka a že v prípade straty majetku by ho správca nemal nahrádzať viac ako raz, pretože dedič by nemal byť donekonečna zaťažovaný a nútený vrátiť uvedenú sumu peňazi zakaždým, keď sa stratí, ale keďže sa zdá, že dedičstvo sa zdvojnásobuje druhým trustom, dedičovi nevzniká žiadna ďalšia zodpovednosť, ak by beneficiant neskôr premrhal to, čo podľa neho dostal.

19. Podobne, ak by niekto odkázal určitú sumu peňazi komukoľvek a dodal, že uvedená suma sa dá ľahko započítať, keďže beneficiant je sám dlžníkom majetku poručiteľa Gaia Seia, a ten odmietne prijať majetok uvedeného Gaia Seia, ale požaduje vykonanie trustu, náš cisár v reskripte uviedol, že takáto požiadavka je v rozpore s úmyslom poručiteľa, keďže s ohľadom na trusty sa musí všetkými prostriedkami zohľadniť a dodržať úmysel poručiteľa.

20. Často sa stáva, že to, čo bolo zanechané, je určené v prospech viacerých osôb; ale závetca si želal uctiť len jednu z nich tým, že ju spomenul. Tento Marcellov názor je úplne správny.

21. Preto sa stáva, že niekedy, keď poručiteľ chcel vzdať časť viacerým osobám a mal ich všetky na mysli, hoci išlo len o jeden odkaz, predsa len si ho viaceré môžu nárokovať, ako napríklad keď desať osôb stanovilo ten istý majetok a od dediča alebo správcu sa žiadalo, aby im ho vyplatil, lebo v takom prípade, ak to bolo v záujme všetkých a poručiteľ ich mal na mysli, všetci mohli požadovať vykonanie odkazu. Pozrime sa však, či každý z nich môže podať žalobu na svoj podiel, alebo na celú sumu. Myslím si, že môžu podať žalobu podľa záujmu každého z nich, a preto ten, kto prvý začne konanie, získa celú sumu za predpokladu, že dá záruku, že bude brániť toho, kto mu zaplatil, proti všetkým ostatným príjemcom zvereneckého fondu, či už sú spoločníkmi, alebo nie.

22. Niekedy však právo žiadať o vykonanie trustu alebo o vyplatenie odkazu bude patriť inej osobe ako tej, ktorej meno je uvedené v závete; ako napríklad v prípade, keď je dedičovi uložená povinnosť zaplatiť verejnú daň za Titia, musí farmár z výnosu dane žiadať o vykonanie trustu alebo o vyplatenie odkazu; hoci môže byť uvedenou osobou a sám Titius môže žiadať odkaz, ktorý mu bol zanechaný. Myslím si, že je veľký rozdiel v tom, koho mal závetca na mysli a koho chcel zvýhodniť. Vo všeobecnosti však treba vychádzať z toho, že konal v prospech súkromnej osoby, hoci zisk mohol v skutočnosti prináležať hospodárovi z výnosu.

23. Ak sa niečo odkázalo na vybudovanie verejného diela v meste, božský Marcus a Lucius Verus v reskripte adresovanom Prokulovi uviedli, že každý dedič je zodpovedný za celú sumu. V tomto prípade však poskytli spoludedičovi čas, počas ktorého mohol poslať osoby na vykonanie diela, a po uplynutí tohto času rozhodli, že Procula bude zodpovedná sama a že môže od spoludediča vymáhať jeho podiel na výdavkoch, ktoré vynaložila.

24. Božský Marek v reskripte tiež uviedol, že rovnaké pravidlo sa vzťahuje aj na sochu, služobnosť a iné veci, ktoré sa nedajú rozdeliť.

25. Ak sa niekomu prikáže postaviť verejné dielo a ponúkne sa, že poskytne peniaze mestu, aby ho mohlo postaviť, hoci porúčiteľ chcel, aby to urobil sám správca, nesmie byť vypočutý; a to božský Markus uviedol v reskripte.

12. Valens, Trusty, kniha I.

"Nech je Stichus slobodný a žiadam svojho dediča, aby ho vyučil remeslu, aby sa mohol sám živiť." Pegas tvrdí, že trust je neplatný, pretože nebol uvedený druh remesla. Pretor alebo sudca však musia podľa úmyslu zosnulého a podľa veku, postavenia, charakteru a nadania otroka, ktorému bol odkaz zverený, určiť, aké remeslo by bolo najlepšie, aby ho dedič na vlastné náklady vyučil.

(13) Marcianus, Trusty, kniha II.

(14) Ak sa závetca vyjadril takto: "Nech môj dedič daruje tomu a tomu taký a taký pozemok a okrem toho zaplatí Seiovi desať aurei", nie je pochýb o tom, že Seius si môže nárokovať polovicu pozemku a desať aurei podľa ustanovenia závetu.

14. Gaius, Trusty, kniha I.

Niet pochýb o tom, že v prípade, keď sa dedičstvo odkáže manželke pod podmienkou, že sa znovu nevydá, a žiada sa od nej, aby dedičstvo vrátila, ak sa vydá; že ju k tomu možno prinútiť, ak by sa vydala druhýkrát.

(1) Dedič, ktorý bol oslobodený od povinnosti zložiť prísahu, bude stále povinný platiť odkazy a vykonávať poručníctvo podľa závetu.

(2) Ak však bol niekomu zanechaný odkaz na účely kúpy majetku patriaceho inému, aby ho odovzdal tretej osobe; a on nemôže uvedený majetok kúpiť z dôvodu, že ho vlastník nechce predať alebo ho chce predať za premrštenú cenu, musí zaplatiť jeho spravodlivú hodnotu oprávnenému zo závetu.

15. Marcianus, Trusty, kniha II.

Ak je odkázaný majetok porúčiteľa, o ktorom sa hovorí, že sa nachádza v mori, musí byť vydaný po tom, čo bol získaný.

(16. Pomponius, Trusty, kniha I.

Majetok zanechaný v rámci trustu sa veľmi často odovzdáva beneficiantovi v lepšom stave, než v akom bol pri odkázaní; ako napríklad v prípade, keď sa pole zväčšilo naplaveninami alebo keď vznikol ostrov.

17. Marcianus, Trusty, kniha II.

Odkázať možno aj majetok, ktorý bude existovať v budúcnosti, ako napríklad ostrov, ktorý môže vzniknúť v mori alebo v rieke.

1. Služobný pozemok možno legálne odkázať aj otrokovi, ktorý vlastní priľahlý pozemok.

18. Pomponius, Trusty, kniha I.

Ak po spísaní závetu v súlade so zákonom zanechám poručníkovi poručníctvo, a potom neskôr spíšem ďalší závet bez dodržania požadovaných formalít, ktorým ti nezanechám poručníctvo, alebo ak ho zanechám, tak úplne iné, ako bolo obsiahnuté v prvom závetu; treba zvážiť, či bolo mojim úmyslom pri spísaní druhého závetu zbaviť ťa toho, čo bolo odkázané prvým závetom, pretože poručníctvo sa ruší už samotným úmyslom. To je však ťažké zistiť, pretože možno som nemal v úmysle zrušiť prvý závet, ak by druhý nebol platný, a teraz nebude platný trust v druhom závetu, hoci oboma závetmi boli ustanovení tí istí dedičia a vstúpili do dedičstva podľa prvého závetu.

19. Valens, Trusty, kniha V.

Nerva a Atilicinus veľmi správne rozhodli, že v prípade, keď ti bol odkázaný odkaz alebo zanechaný trust, ktorý od teba vyžadoval vykonanie nejakého úkonu, aj keď to nebolo v záujme dediča, aby sa to vykonalo, právo podať žalobu by ti malo byť odopreté, ak si neposkytol dedičovi záruku, že splní vôľu zosnulého.

20. Ulpianus, Trusty, kniha VI.

Ak by mi mal byť majetok zanechaný v poručníctve a ten istý majetok by mal byť odkázaný tebe buď ako dedičstvo, alebo v poručníctve, nie s úmyslom rozdeliť ho, ale úplne každému z nás, nie je pochyb o tom, že ak by bol daný len jednému z nás, druhý nebude mať žiadne právo na majetok, ale bude oprávnený podať žalobu na vymáhanie celej jeho ceny.

21. Paulus, Sentencie, kniha IV.

Dôveru možno zanechať aj jednoduchým pohybom hlavy, ak ten, kto tak robí, je schopný aj hovoriť, ibaže by mu nejaká choroba, ktorou náhle ochorel, bránila používať hlas.

1. Bolo stanovené, že ak je zanechaný trust a zistí sa, že majetok, ktorého sa týka, patrí tomu, komu bol zanechaný, z dôvodu hodnotného plnenia, trust zanikne, pokiaľ zosnulý nemal v úmysle, aby sa vlastníčkovi tohto majetku vyplatila aj jeho odhadná hodnota.

2. Ak sú stĺpy alebo trámy domu zanechané v rámci trustu, najvyšší orgán rozhodol, že sa môžu vydať len také časti budovy, ktoré možno odstrániť bez jej poškodenia, a že sa nevykoná žiadne vyhlásenie o ich odhadnej hodnote.

(22) Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha IV.

(23) Ak sa niekto na začiatku svojho závetu vyjadrí takto: "Želám si, aby ten, komu som dvakrát odkázal ten istý majetok, bol vyplatený len raz," a potom tým istým závetom alebo kodicilom vedome odkáže ten istý majetok viackrát tej istej osobe, jeho posledná vôľa by mala mať prednosť, pretože nikto nemôže povedať, že človek nesmie zrušiť svoj prvý závet. To však bude platiť len vtedy, ak výslovne uvedie, že zmenil svoj pôvodný úmysel a želal si, aby odkazovník dostal viacero odkazov.

1. Ak vojak, ktorý bol odsúdený na smrť za hrdelný zločin, môže podľa podmienok rozsudku, ktorým bol odsúdený, spísať závet, je oprávnený zanechať aj majetok v poručníctve.

2. Príjemca z poručníctva musí sám znášať stratu spôsobenú smrťou otroka, ktorý mu bol na základe tohto poručníctva zanechaný, a to skôr, ako sa dedič dostane do omeškania, aj keď je predmetom poručníctva otrok patriaci inému.

23. Paulus, Sentencie, kniha V.

Je nečestné, ak si cisár nárokuje dedičstvo alebo prospech z poručníctva na základe nedokonalého závetu; veď majestátu takého veľkého vládcu prislúcha preukazovať poslušnosť zákonom, z ktorých pôsobenia sa zdá byť sám vyňatý.

24. Neratius, Názory, kniha II.

Odkaz môže byť urobený v prospech veriteľ'a, aby sa zabránilo dedičovi vymáhať peniaze, ktoré mu nepatria.

25. Paulus, O Neratiovi, kniha I.

"Nech takí a takí, moji dedičia, zaplatia sto aurei Seiovi." Seius môže požadovať platbu od ktoréhokoľvek zo spomínaných dedičov.

(1) Ak v použitých slovách nie je žiadna dvojznačnosť, nemali by sa vznášať žiadne pochybnosti o úmysle poručiťa.

26. Ten istý, O Neratiovi, kniha II.

Kto je dlžníkom poručiťa, je povinný nielen vydať majetok odo dňa, keď je v omeškaní, ale aj nahradiť akúkoľvek škodu, ktorú by z tohto dôvodu mohol utrpieť príjemca poručiťského práva.

27. Ten istý, Dekréty, kniha II.

Paula, keď ustanovila Callinika za dediča časti svojho majetku, odkázala závetom desať aurei svojej dcére Jubentiane a potom, po čase, keď vyhotovila kodicil, odkázala sto aurei tomu istému Callinikovi, ale nepridala: "Okrem jeho podielu." Bolo rozhodnuté, že obe sumy sa majú vyplatiť jemu, najmä preto, že v kodicile nebolo Callinikovej dcére nič odkázané.

1. Pompeius Hermippus ustanovil svojho syna Hermippa za dediča troch štvrtín svojho majetku a svoju dcéru Tizianu za dedičku zvyšnej štvrtiny a každému z nich zanechal určité pozemky ako prednostné odkazy; a tiež nariadil, že ak Hermippus zomrie bez potomkov, ďalší pozemok má dostať jeho dcéra. Po spísaní závetu urobil kodicil, v ktorom svojej dcére zanechal určité pozemky a želal si, aby sa s nimi uspokojila spolu s tým, čo jej zanechal v závete. Hermippov majetok prepadol v prospech štátnej pokladnice a jeho sestra Tiziana žiadala vykonanie poručníctva. Keďže od jej brata žiadala, aby jej namiesto jej podielu na majetku vyplatil toľko a toľko, vznikla otázka, či jej otec chcel, aby dostala len to, čo jej odkázal kodicilom. Zdá sa mi, že svoj prvý závet absolútne zrušil. Spravodlivejší výklad sa zdal byť taký, že jej otec nemal v úmysle zbaviť ju jej podielu na majetku, na ktorý by mala nárok počas života jej brata, ani toho, ktorý jej mal brat zanechať po svojej smrti, ak by zomrel bez potomkov; a tak bolo aj rozhodnuté.

2. Julianus Severus, ktorý v čase svojej smrti ustanovil viacerých dedičov, zanechal svojmu nevlastnému bratovi päťdesiat aurei, ktoré chcel, aby mu vyplatil Julius Maurus, jeho nájomca, z nájomného za pôdu, ktoré mu dlhoval; a tiež odkázal spomínanému Maurusovi určitý majetok. Štátna pokladnica vzniesla otázku o nakladaní s majetkom a Maurus na príkaz cisárskeho správcu vyplatil peniaze do štátnej pokladnice a menovaný dedič potom získal vec proti štátnej pokladnici. Keďže nevlastný brat zomrel, jeho dedič požadoval, aby Maurusov dedič vykonal poručníctvo, ale cisár rozhodol, že nebol poverený výkonom poručníctva, ale že bol spomenutý len preto, aby poukázal na zdroj, z ktorého by sa poručníctvo mohlo získať, a preto ho mal vykonať Severov dedič.

28. Ten istý, O Tertuliánovom dekréte senátu.

Ak by som mal byť poverený dôverou odovzdať inej osobe všetko nad podiel, ktorý môžem legálne prijať, je stanovené, že uvedenú sumu môžem aj prijať.

29. Labeo, O posledných Javolenových epitetách.

30. Ak mal muž konkubínu a dal jej privilegium používať šaty predchádzajúcej konkubíny a potom urobil odkaz v tomto znení: "Odkazujem jej také a také šaty, ktoré som kúpil a ktoré sú určené pre ňu," Cascellius a Trebatius popierajú, že má nárok na šaty, ktoré boli získané pre prvú konkubínu, pretože v prípade manželky platí iné pravidlo. Labeo tento názor neprijíma, pretože hoci je pravda, že v prípade odkazu tohto druhu sa neuplatňuje právo, ktorým sa riadi manželka, treba brať do úvahy výklad slov, ktoré použil závetca. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade dcéry alebo akejkoľvek inej osoby. Názor Labea je správny.

1. V prípade, že bol odkázaný odkaz v tomto znení: "Želám si, aby moja manželka Titia mala podiel na mojom majetku, ktorý sa rovná najmenšiemu podielu, ktorý môže mať ktorýkoľvek z mojich dedičov," a podiely dedičov boli nerovnaké, Quintus Mucius a Gallus rozhodli, že bol odkázaný najväčší podiel, a to z dôvodu, že menší podiel je zahrnutý vo väčšom. Servius a Ofilius tvrdili, že sa myslel najmenší podiel, pretože keď bol dedič poverený vyplatením dedičstva, mal právomoc dať akýkoľvek podiel, ktorý si zvolil. Labeo tento názor schvaľuje a je správny.

2. V prípade, že bol odkaz zanechaný takto: "Nech môj dedič zaplatí Seiovi sumu rovnajúcu sa tej, ktorú som získal z Titiovho majetku," Labeo si myslí, že odkaz zahŕňa to, čo poručiteľ zapísal do svojich účtov ako pochádzajúce z uvedeného majetku; popiera však, že by poručiteľ mal dedičovi poskytnúť zábezpeku na jeho ochranu pre prípad, že by sa od dediča neskôr vyžadovalo, aby niečo zaplatil z uvedeného majetku. Ja však zastávam opačný názor, pretože nemožno tvrdiť, že to, čo bude musieť dedič zaplatiť z uvedenej pozostalosti, sa skutočne dostalo do jeho rúk. Alfenus Varus uvádza, že to bol názor Servia, a je správny.

3. Ak ti bol zanechaný otrok vo všeobecnej rovine a dedič ti odovzdá Stichus a on sa vystaňuje, Labeo hovorí, že môžeš voči nemu postupovať na základe závetu, pretože sa nepovažuje za to, že ti dedič dal nejakého otroka, keďže si si nemohol ponechať toho, ktorého ti dal. Myslím si, že je to správne. Zároveň však hovorí, že by ste mali dediča o vystaňovaní informovať ešte pred začatím konania, pretože ak by ste to urobili inak, v prípade, že by ste podali žalobu na základe závetu, mohla by byť proti vám podaná námietka z dôvodu zlej viery.

4. "Ak sú moji otroci Stichus a Damus v čase mojej smrti v mojom vlastníctve, nech sú slobodní a nech majú pre seba taký a taký pozemok." Labeo si myslí, že ak by niektorého z uvedených otrokov jeho majiteľ po vykonaní závetu odcudzil alebo

manumitoval, ani jeden z nich by sa nestal slobodným. Tubero si však myslí, že ten, ktorý by zostal v rukách závetcu, by bol slobodný a mal by nárok na dedičstvo. Myslím si, že Tuberov názor je ten, ktorý viac zodpovedá úmyslu zosnulého.

30. Ten istý, O posledných epitafoch Javolenových, kniha II.

Istý poručiteľ, ktorý mal štyri nádoby na olej, urobil nasledujúci odkaz: "Odkazujem dve nádoby na olej, ktoré sú podobné." Uviedol som, že podľa môjho názoru bol odkázaný len pár nádob, keďže výraz "dva páry nádob" nie je totožný s výrazom "dve podobné nádoby". Trebatius je toho istého názoru.

1. Keď si poručiteľ prenajal od štátu určité verejné záhrady a odkázal Aufidiovi produkty uvedených záhrad až do skončenia nájomnej zmluvy, na základe ktorej boli prenajaté, a uložil svojmu dedičovi, aby platil nájomné za uvedené záhrady a umožnil mu ich užívať, rozhodol som, že dedič je povinný umožniť mu ich užívať, a navyše, že bude povinný platiť štátu aj nájomné za uvedené záhrady.

2. Tam, kde bolo do závetu vložené: "Nech môj dedič zaplatí päť aurei Stichovi, môjmu otrokovi, a ak by Stichus slúžil môjmu dedičovi ako otrok po dobu dvoch rokov, nech je slobodný," myslím, že odkaz bude splatný po uplynutí dvoch rokov, pretože na tento čas by sa malo vzťahovať aj jeho udelenie, aj udelenie slobody. Takýto názor mal aj Trebatius.

3. Ak ste poverení predať mi pozemok za určitú cenu, nebudete mať podľa podmienok uvedeného predaja právo vyhradiť si niektorú z úrod uvedeného pozemku, pretože cena sa vzťahuje na celý pozemok.

4. Ak som strane nariadil, aby pre seba a pre mňa kúpila pozemok, ktorý bude mať v partnerstve, a potom uvedený pozemok rozdelila na dve časti podľa hraníc, a predtým, ako mi ho odovzdala, ho odkázala takto: "Dávam tomu a tomu svoj pozemok", odmietol som, že by bola splatná viac ako polovica pozemku, pretože by nebolo pravdepodobné, že poručiteľ, keď odkázal pozemok, chcel, aby bol jeho dedič poverený.

5. "Nech môj dedič zaplatí dvesto aurei mojej manželke, kým zostane s mojím synom v Kapue." Syn opustil svoju matku. Bol som toho názoru, že pokiaľ sa obe strany zdržiavajú v Kapue, odkaz prináleží matke, aj keď nežijú spolu. Ak by sa však presťahovali do nejakého iného mesta, Trebatius hovorí, že dedičstvo by im patrilo len za jeden rok podľa času, počas ktorého spolu žili. Pozrime sa, či zo slov "kým zostane s mojím synom v Kapue" nevyplývala podmienka, ale či ich treba považovať za nadbytočné. Tento názor neprijímam. Napriek tomu by sa jej dedičstvo malo vyplatiť za predpokladu, že nie je jej vinou, ak sa nezdržiavala so synom.

6. Ak ste poverení vydať dom patriaci inému a nemôžete uvedený dom kúpiť za žiadnych podmienok, Attius hovorí, že súd musí urobiť odhad jeho hodnoty, aby mohol byť dedič po vyplatení sumy prepustený. Rovnaké pravidlo platí, ak ste mohli dom kúpiť a neurobili ste tak.

(31) To isté, Epitomes of Probabilities, Paulus, kniha I.

Ak sa niekomu odkáže dom, bude mať nárok na všetky budovy nachádzajúce sa na pozemku patriacom k uvedenému domu. Paulus: Toto pravidlo však neplatí, ak vlastník vlastnil dva susediace domy a miestnosť jedného z nich bola určená na užívanie druhého a na tento účel aj využívaná; za týchto okolností totiž uvedená miestnosť prestane byť príslušenstvom budovy, ku ktorej je pripojená, a stane sa príslušenstvom druhej budovy.

32. Scaevola, Digest, kniha XIV.

Závetca ustanovil Sextia za dediča štvrtiny svojho majetku a Seia a Marcia, synov svojej sestry, za dedičov zvyšných troch štvrtín. Potom nahradil Sextiu Marciom a Marciom Sextiu a Marciovi zanechal určitý majetok ako prednostné dedičstvo. Marcius odmietol podiel na majetku, na ktorý bol ustanovený za dediča, a keďže zomrel bez závetu, jeho majetok prešiel na jeho zákonného brata Seia. Vznikla otázka, či si Sextia môže na základe substitúcie nárokovať od zákonného dediča aj to, čo bolo Marciovi zanechané ako prednostné dedičstvo, a to na základe substitúcie. Odpoveď bola, že podľa uvedených skutočností Sextia nebola nahradená, pokiaľ ide o dedičstvo, ktoré bolo odkázané Marciovi.

(33) Ten istý, Digesty, kniha XV.

Istý muž odkázal svojej manželke spolu s iným majetkom tú časť svojho domu, v ktorej boli zvyknutí bývať. Vznikla otázka, keďže v čase spísania závetu, ako aj v čase smrti poručiteľa, užíval celý dom a žiadnu jeho časť neprenajímal, či chcel odkázať len spálňu, v ktorej zvykol spať. Odpoveď znela, že do závetu bola zahrnutá celá tá časť domu, v ktorej zvyčajne býval so svojou rodinou.

1. Závetca okrem iných odkazov zanechal svojej manželke aj tento odkaz: "Želám si, aby všetko, čo som daroval svojej manželke alebo čo som počas svojho života kúpil pre jej potrebu, bolo odovzdané jej." Pýtam sa, či sa má rozhodnúť, že mala nárok aj na to, čo jej dal po spísaní závetu. Odpoveďou bolo, že uvedené slová sa nevzťahovali na budúci čas.

2. Keď Seius zaplatil sto aurei veriteľovi svojej manželky a vykúpil šperk, ktorý bol uložený ako záloh, a keď potom spísal závet, urobil tento odkaz: "Dávam svojej manželke všetko, čo som zaplatil na základe ustanovenia, do ktorého vstúpila, a okrem toho každoročne dvesto aurei." Vznikla otázka, či uvedených dvesto aurei môžu manželovi dedičia vymáhať od jeho manželky alebo od jej dedičov. Odpoveď znela, že ak by zaplatil veriteľovi ako dar, jeho dedičia by boli zodpovední na

základe poručníctva, ak by sa pokúsili vymáhať dlh, a že by im to dokonca mohla zabrániť výnimka. Predpokladalo by sa, že išlo o darovanie, pokiaľ by dedič nepreukázal opak.

34. Same, Digest, kniha XVI.

Istá žena odkázala pohľadávku svojho dlžníka takto: "Želám si, aby desať aurei, ktoré mi dlhujú dedičia Gaia Seia, bolo vyplatených Titiovi navyše; a želám si, aby mu môj dedič postúpil svoje právo na žalobu voči nim a odovzdal spomínanému Titiovi zástavy, ktoré dali." Pýtam sa, či majú dedičia zaplatiť len desať aurei, alebo či sa má postúpiť právo na žalobu na celý dlh; teda na úroky aj na istinu. Odpoveď znela, že sa zdá, že bol odkázaný celý záväzok dlhu. Pýtam sa tiež, ak by si závetkyňa nebola vedomá toho, že jej zástupcovia v provincii uzavreli ustanovenie o desiatich aurei a úroky by sa mali pripočítvať k istine z dôvodu vyššie uvedenej dôvery, či by zvýšenie tohto dlhu patrilo Titiovi. Odpovedal som, že áno.

1. Závetca, ktorý ustanovil svojho syna za dediča časti svojho majetku, mu spolu s inými vecami zanechal prednostný odkaz týmito slovami: "Žiadam, aby sa dvadsať pohľadávok, vybratých z mojej účtovnej knihy, odovzdalo bez podvodného úmyslu môjmu synovi Titiovi, keď si ich vyberie." Uvedený poručiteľ počas svojho života poveril svojho syna vykonávaním všetkých svojich obchodov a syn po spísaní závetu a počas desiatich rokov pred otcovou smrťou, počas ktorých pôsobil ako jeho zástupca, v rozpore s obvyklou praxou svojho otca, ako to vyplýva z jeho účtovnej knihy, požičiaval novým dlžníkom veľké sumy peňazí a starým dlžníkom, ktorí dlhovali jeho otcovi malé sumy, umožnil zvýšiť svoje záväzky, aby uvedených dvadsať pohľadávok mohlo zaplniť takmer celú účtovnú knihu jeho otca. Vystala otázka, či syn má ako prednostné dedičstvo nárok na pôžičky, ktoré sám poskytol. Odpoveď znela, že si mohol vybrať len tie, ktoré sa nachádzali v účtovnej knihe poručiteľa v čase spísania závetu.

2. Istá žena zanechala ako prednostný odkaz jednému zo svojich dedičov všetok majetok, ktorý zostal z majetku jej manžela Areta, a uložila mu, aby uvedený majetok vydal jej pravnukevi, keď dosiahne vek šesťnásť rokov; a potom dodala nasledovné: "Zároveň vás žiadam, aby ste z výnosov pozostalosti po Aretovi zaplatili, uspokojili a splnili všetky zostávajúce dlhy veriteľom uvedenej pozostalosti." Vystala otázka, či v prípade, ak by dedič preukázal, že príjem z pozostalosti nie je dostatočný na zaplatenie všetkých pohľadávok, bude musieť sám prevziať bremeno dlhu. Odpoveďou bolo, že úmyslom poručiteľky zjavne bolo, aby sa dlhy zaplatili z príjmov z majetku, a nie zo súkromného majetku dediča.

3. Otec, ktorý ustanovil svojho syna a dcéru za svojich dedičov a každému z nich zanechal určité pozemky a účtovné knihy ako prednostné odkazy, vložil do závetu toto ustanovenie: "Poverujem ťa, môj drahý synu, a želám si, aby si zaplatil všetky odkazy, ktoré som ti odkázal, a ak by som sa dočasnou pôžičkou zadĺžil a po mojej smrti by si bol dlžníkom, želám si, aby si to zaplatil, aby to, čo som zanechal tvojej sestre, zostalo nedotknuté." Vznikla otázka, či je syn povinný zaplatiť všetky dlhy svojho otca bez ohľadu na to, akým spôsobom boli uzavreté. Odpoveď znela, že dcéra mohla podľa podmienok trustu požadovať, aby bola zbavená zodpovednosti, aby to, čo jej poručiteľ zanechal, mohlo prísť do jej rúk bez zaťaženia.

(35) The Same, Digest, kniha XVII.

Patrón požiadal svojho dediča, aby okamžite kúpil miesto v kmeni pre svojho slobodníka. Ten dlho trpel neplnením povinností patrónovho dediča a po jeho smrti ustanovil za svojho dediča muža najslávnejšej hodnosti. Vystala otázka, či odhadovaná hodnota miesta v kmeni prináleží dedičovi slobodníka? Odpoveď znela, že prináleží. Taktiež bola položená otázka, či v tomto prípade možno vymáhať bežné dávky a výhody, na ktoré by mal slobodník nárok z titulu svojho členstva v uvedenom kmeni až do dňa svojej smrti, ak by bolo miesto v kmeni zakúpené na začiatku v súlade s vôľou patróna, alebo či by mal jeho dedič nárok len na úroky z odhadnej hodnoty miesta. Odpovedal som, že všetko, čo mohol slobodník sám získať späť, prešlo na jeho dediča.

1. Závetca urobil odkaz pre Sempronia takto: "Sempronius nech si vezme všetky pozemky, ktoré mám v hraniciach Galácie, až po trakt, ktorý sa volá Gaas a ktorý má na starosti správca Primus, spolu so všetkým jeho príslušenstvom." Keďže spomínaný správca mal na starosti len jeden pozemok, ktorý sa nenachádzal v hraniciach Galácie, ale v hraniciach Kapadócie, vznikla otázka, či tento pozemok bude patriť Semproniovi spolu s ostatnými. Odpoveď znela, že mu bude patriť.

2. Istý závetca urobil svojmu slobodnému pánovi, ktorého menovite uviedol, nasledujúci odkaz: "Želám si, aby sa mu dal majetok Trebatian, ktorý je v okrese Atellatan, a tiež majetok Satrian, ktorý je v okrese Niphana, spolu s obchodom." Vystala otázka, keďže medzi vyššie uvedenými odkázanými pozemkami bol aj pozemok označený ako Satrian, ktorý sa však nenachádzal v okrese Niphana, či by mal byť vydaný slobodníkovi podľa podmienok poručníctva? Odpoveď znela, že ak sa v okrese Niphana nenachádzal majetok s názvom Satrian, ale ak bolo isté, že porúčiteľ mal na mysli ten, ktorý sa nachádzal inde, bude mu napriek tomu patriť, pretože sa pomýlil pri uvedení okresu, v ktorom sa nachádzal.

3. Istá osoba urobila v kodicile, ktorý potvrdila, nasledujúce ustanovenie: "Juliánske kúpele, ktoré sú spojené s mojím domom, nech sú poskytnuté do bezplatného užívania občanom Tiburu a Scitisu, ku ktorým som veľmi pripútaný, a to takým spôsobom, aby sa tam mohli verejne kúpať na náklady a pod dohľadom mojich dedičov počas šiestich mesiacov v roku." Vystala otázka, či budú dedičia povinní uhradiť náklady na potrebné opravy. Odpoveď znela, že v súlade s uvedenými skutočnosťami porúčiteľ okrem záväzku vykurovať kúpele a zabezpečiť ich obsluhu zahrnul aj všetko, čo súvisí s ich každodennou údržbou, aby kúpele boli vybavené všetkým potrebným; a aby sa počas bežných období prestávok pripravili a vyčistili tak, aby boli vhodné na užívanie, ako je to za určitých okolností obvyklé.

36. Klaudiove poznámky o Scaevolovi, Digesty, kniha XVIII.

Ak bolo rozhodnuté, že závet je neúčinný, poručníctvo v ňom obsiahnuté nie je splatné ab intestato, pretože keďže nepríčetný človek nemôže spísať závet, platí, že nič, čo je obsiahnuté v jeho poslednej vôli, nie je platné.

(37) Scaevola, Digest, kniha XVIII.

Istá osoba v čase svojej smrti odkázala svojej matke Seii istý pozemok, ktorý jej už patril, a požiadala ju, aby ho po smrti previedla na jeho manželku Flavii Albínu. Po smrti poručiťa matka v prítomnosti sudcu vyhlásila, že nechce urobiť nič proti vôli svojho syna a že je ochotná previesť pozemok na Flavii Albínu, ak jej bude platiť dva aurei ročne ako príjem. Tá však ani neodovzdala vlastníctvo pozemku, ani nedostala sumu dvoch aurei ročne. Vyvstala otázka, či mohla legálne predať pozemok tretej osobe. Odpoveď znela, že ak sa vyšetrovanie vykoná s ohľadom na odkaz a trust v súlade s uvedenými skutočnosťami, to, čo závetca zanechal svojej matke, nie je platné a neexistuje žiadna povinnosť plniť trust, ak matka nedostala nič iné na základe závetu.

1. Istá osoba ustanovila dediča a odkázala Maeviovi dvesto aurei, pričom ho zaviazala, aby vyplatil sto Glauketychovi a päťdesiat Elpidovi. Potom Maevius so súhlasom poručiťa poslal listy obom odkazovníkom a vyplatil im ich odkazy v súlade s vôľou poručiťa. Závetca následne vyhotovil kodicil a stanovil, že ak by sa predložila akákoľvek listina, ktorá by bola v rozpore s uvedeným kodicilom, nemala by byť platná. Vyvstala otázka, či Maevius, ktorý dostal dvesto aurei, môže byť žalovaný odkazovníkmi na základe trustu, pretože poručiť zmenil svoj názor s ohľadom na vyššie uvedené listy. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností nemožno podať žalobu proti Maeviovi, či už dostal dvesto aurei, alebo namiesto nich pozemok.

2. Závetca ustanovil Seia a Maevia, svojich slobodníkov, za dedičov rovnakých častí svojho majetku a namiesto Maevia ustanovil svojho poručníka Sempronia. Potom potvrdil kodicil, ktorým ustanovil nasledovné: "Lucius Titius Seiovi, svojmu dedičovi, ktorého ustanovil za dediča polovice svojho majetku, Pozdravujem. Zakazujem Maeviovi, môjmu slobodníkovi, ktorého som svojou vôľou ustanovil za dediča polovice môjho majetku, aby ju dostal, a namiesto neho si želim, aby sa mojím dedičom na jeho podiel z môjho majetku stal Publius Sempronius, môj chovanec." Maeviovi, ktorému nechcel zanechať podiel na svojom majetku, zanechal aj poručníctvo s touto cenzúrou: "Želám si, aby sto päťdesiat fliaš starého vína dostal Maevius, môj slobodník, ktorý si odo mňa nič nezaslúži." Keďže úmyslom poručiťa bolo predovšetkým to, aby polovica jeho majetku za každých okolností patrila Semproniovi, vznikla otázka, či sa má dôvera vyjadrená uvedenými slovami považovať za platnú a od koho môže Sempronius túto požiadavku vzniesť, keďže kodicil bol adresovaný určitej osobe. Odpoveď znela, že plnenie trustu možno požadovať od Maevia.

3. Istý otec daroval svojmu emancipovanému synovi všetok svoj majetok s výnimkou dvoch otrokov, ale neurobil darovanie mortis causa a so synom sa dohodol takto: "Sľubuješ, že otroci, ktorých som ti dal, a pozemky, ktoré som ti daroval, spolu s potomstvom, ktoré sa môže narodiť uvedeným otrokom, a tiež náradie používané na obrábanie pôdy alebo čokoľvek z uvedeného majetku, čo ti zostane alebo bude pod tvojou kontrolou a s čím si podvodne nenakladal, mi budú po tvojej smrti vrátené, ak budem nažive, alebo odovzdané komukoľvek, koho určím? Ja, Lucius Titius, otec, som to stanovil a ja, Lucius

Titius, syn, som to sľúbil." Otec po smrti napísal svojmu synovi list, v ktorom vytvoril nasledovný trust: "Lucius Titius, svojmu synovi Luciusovi Titiovi, pozdravujem. S dôverou v tvoju synovskú náklonnosť ťa poverujem, aby si zaplatil takému a takému a takému istú sumu peňazí a želám si, aby môj otrok Lucio bol slobodný." Vystala otázka, či syn, ktorý nemohol získať prétorské vlastníctvo otcovho majetku ani nebol vymenovaný za jeho dediča, bol povinný splniť dôveru a udeliť otrokovi slobodu podľa podmienok listu. Odpoveď znela, že hoci syn nemohol vstúpiť do majetku svojho otca, ani požadovať jeho prétorskú držbu, a hoci nedržal nič, čo by patrilo do jeho majetku, napriek tomu proti nemu ako proti dlžníkovi mohli podať žalobu dedičia jeho otca na základe ustanovenia; a tiež žalobu z dôvodu trustu tí, ktorí boli zainteresovaní na jeho výkone; najmä po konštitúcii božského Pia, ktorá ustanovila prípad tohto druhu.

4. Istá vdova, ktorá sa mala vydať, nariadila svojim dvom deťom, ktoré mala od svojho prvého manžela, aby stipulovali dvadsať aurei, hodnotu vena, ktoré sa jej chystal dať, ak by z nejakého dôvodu mohlo byť jej manželstvo zrušené, aby sa celé jej veno mohlo vyplatiť jednému alebo druhému z nich. Keďže jedno z detí počas manželstva zomrelo, manželka listom nariadila pozostalému, aby sa uspokojil s polovicou vena a nežiadal z neho viac, a aby zvyšná polovica zostala vo vlastníctve jej manžela. Keďže žena neskôr zomrela, vznikla otázka, či jej syn môže žalovať jej manžela o celé veno a či môže byť chránený výnimkou z dôvodu zlej viery; a okrem toho, či by v jeho prospech mohla byť podaná žaloba podľa podmienok poručníctva, aby bol syn nútený zbaviť ho jeho časti záväzku. Odpoveď bola, že výnimka môže byť právne uplatnená a že môže podať žalobu aj podľa podmienok trustu. Bola tiež položená otázka, či by bola praetorská žaloba s odkazom na zvyšnú polovicu majetku oprávnená v prospech dedičov ženy proti jej synovi. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností, a najmä po liste napísanom synovi, žalobu nemožno podať. Claudius: "V prípade, že by sa dedičstvo dostalo do dedičského konania, musel by byť súdny komisár povinný vydať dedičstvo: Keďže v liste uviedla, že jej syn by sa mal uspokojiť s polovicou vena, rozhodlo sa, že týmito slovami vznikol trust v prospech syna.

5. Závetca urobil v kodicile nasledujúce ustanovenie: "Želám si, aby sa vykonalo všetko, čo je tu zahrnuté. Dávam svojmu pánovi Maximovi päťtisíc denárov, ktoré som dostal ako zálohu od jeho strýka Júlia Maxima, aby mu boli vyplatené aj s úrokmi, keď sa stane mužom, čo bude predstavovať tridsaťtisíc denárov, pretože som to jeho strýkovi sľúbil pod prisahou." Vystala otázka, či podmienky kodicilu postačujú na to, aby sa mohla podať žaloba na vrátenie uložených peňazí, keďže ich pravdivosť sa nedala preukázať žiadnym iným dôkazom. Odpovedal som, že v súlade s uvedenými skutočnosťami treba veriť tomu, čo napísal závetca, keďže tvrdil, že sa k tomu zaviazal prisahou.

6. Titia, vysokopostavená žena, ktorá vždy zamestnávala Callimaca, aby vybavoval jej obchody (ten nebol schopný prijať závet), po spísaní závetu vlastnou rukou ustanovila nasledovné: "Ja, Titia, som spísala túto poslednú vôľu a želám si, aby Callimacus dostal za odmenu sumu desaťtisíc denárov." Pýtam sa, či si tieto peniaze môžu nárokovať Titiini dedičia na základe toho, že ide o odmenu. Odpovedal som, že to, čo je odkázané v rozpore so zákonom, nemožno vymáhať.

7. S odkazom na nasledujúce slová závetu: "Želám si, aby bola vyplatená platba všetkým otrokom a otrokyniam, ktorých som manumitoval alebo môžem manumitovať buď týmto závetom, alebo akýmkoľvek iným, spolu s ich synmi a dcérami," vznikla otázka, či dedič zodpovedá tým, ktorých poručiteľ manumitoval počas svojho života. Odpoveďou bolo, že ustanovenia poručiteľskej listiny sa musia vykonať aj pokiaľ ide o tých, ktorí boli manumitovaní pred spísaním závetu, a ich deti oboch pohlaví.

38. Same, Digest, kniha XIX.

Otec zakázal svojmu synovi, ktorý bol zároveň jeho dedičom, odcudziť pozemky patriace do pozostalosti alebo ich dať do zálohu; ale uložil mu, aby ich držal v prospech tých detí, ktoré by mohol mať z legálneho manželstva, a ostatných svojich príbuzných. Syn po vyplatení jedného veriteľa pozostalosti uvoľnil určité pozemky, ktoré jeho otec zaťažil, a aby získal peniaze na ich vyplatenie, previedol uvedené pozemky na druhého veriteľa formou záložného práva alebo hypotéky. Vznikla otázka, či bolo záložné právo uzatvorené v súlade so zákonom. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností bola záložná zmluva uzavretá zákonne. Bola tiež položená otázka, či v prípade, ak by syn predal pozemky tvoriace súčasť dedičstva s cieľom uspokojiť svojich veriteľov, mohli kupujúci, ktorí nevedeli o existencii záložného práva, tieto pozemky legálne kúpiť. Odpovedal som, že podľa uvedených skutočností by bol predaj platný, ak by neexistoval žiadny iný majetok patriaci do dedičstva, z ktorého by bolo možné zaplatiť dlh.

1. Istý muž, ktorý ustanovil za svojich dedičov svojich dvoch slobodníkov, Sticha a Erosa, ustanovil vo svojom závete toto: "Nesúhlasím, aby Korneliánsky majetok odišiel z rúk slobodníkov." Stichus svojou poslednou vôľou nariadil, aby jeho otrokyňa Arescusa bola slobodná, a odkázal jej svoj podiel na uvedenom majetku. Pýtam sa, či Eros a ostatní Stichovi slobodní spoluobčania môžu od Stichovho dediča požadovať jeho podiel na uvedenom majetku podľa podmienok poručníctva. Odpoveď znela, že Arescusa nebola zahrnutá do trustu.

2. Istý muž ustanovil svoju dcéru za svoju dedičku a do závetu vložil: "Nechcem, aby môj dom prešiel z rúk mojich slobodných, ale chcem, aby patrilo otrokom narodeným v mojej rodine, ktorých som uviedol v tomto závete." Po smrti dediča a otrokov narodených v domácnosti závetcu vznikla otázka, či jediný slobodný muž, ktorý zostal, má nárok na celý prospech z poručiteľstva. Odpoveď znela, že v súlade s uvedenými skutočnosťami by mu patrilo len pomerný podiel pozostalého slobodníka.

3. Závetca, ktorý zanechal svojmu synovi pozemok, mu zakázal, aby ho predal, daroval alebo dal do zálohu, kým bude žiť, a pridal túto doložku: "Ak by to urobil v rozpore s mojou vôľou, želám si, aby titiansky majetok patrilo do štátnej pokladnice, a toto je stanovené preto, aby uvedený titiansky majetok bol vždy v jeho mene." Keďže syn si ponechal majetok v súlade s otcovou vôľou počas celého jeho života, vznikla otázka, či po jeho smrti bude pozemok patriť členom rodiny, a nie dedičom,

ktorých určil syn. Odpoveď znela, že zo závetu zosnulého možno vyvodit', že syn, pokiaľ žije, nemôže pozemok ani odcudziť, ani založiť, ale že bude mať právo spísať závet a odkázať ho aj cudzím dedičom.

4. Julianus Agrippa, člen prvej rotý Triáriovcov, vložil do svojho závetu nasledovné: "Nechcem, aby môj dedič dal do zálohu alebo akýmkoľvek spôsobom odcudzil zvyšok takých a takých pozemkov, môj predmestský majetok alebo môj dom v meste." Jeho dcéra, ktorú ustanovil za svoju dedičku, zanechala dcéru, vnučku poručiteľa, ktorá po dlhom čase držby majetku zomrela po ustanovení cudzích dedičov. Vznikla otázka, či budú mať na uvedený pozemok nárok cudzí dedičia, alebo či bude patriť Júlii, ktorá bola vnučkou Júlia Agrippu. Odpovedal som, že keďže uvedené ustanovenie bolo len obyčajným príkazom, neurobilo sa nič proti vôli zosnulého, čo by bránilo tomu, aby vlastnícke právo k pozemku pripadlo dedičom.

5. Istá závetkyňa odkázala malý pozemok spolu s obchodom pätnástim svojim slobodným ľuďom, ktorých menovite uviedla, a dodala nasledovné: "Želám si, aby moji slobodní ľudia držali tento pozemok pod podmienkou, že nikto z nich nepredá alebo neodovzdá svoj podiel, ani neurobí nič iné, čo by spôsobilo, že sa stane vlastníctvom cudzej osoby. Ak sa stane niečo, čo je v rozpore s týmto ustanovením, želám si, aby ich podiely spolu s pozemkom s obchodom pripadli ľuďom z Tusculum." Niektorí z jej slobodníkov predali svoje podiely dvom svojim spoluslobodníkom, ktorí boli zahrnutí do ich počtu, a keďže kupujúci zomreli, ustanovili za svojho dediča Gaia Seia, cudzinca. Vznikla otázka, či predané podiely budú patriť Gaiovi Seiovi, alebo ich pozostalým slobodným spoluobčanom, ktorí sa svojich podielov nezbavili. Odpoveď bola, že podľa uvedených skutočností patria Gaiovi Seiovi. Taktiež sa pýtali, či predané podiely budú patriť obyvateľom Tusculum. Odpovedal som, že nie. Claudius: Keďže sa nemá prihliadať na osobu skutočného vlastníka, ktorý je cudzincom, ale na osoby kupujúcich, ktorí v súlade s vôľou zosnulej patrili k tým, ktorým povolila predaj majetku, podmienka, za ktorej boli pozemky podľa podmienok trustu udelené ľudu Tusculum, nebola splnená.

6. Závetca zaťažil odkazovníka, ktorému odkázal dvetisíc solidov v rámci trustu, nasledovným spôsobom: "Žiadam ťa, Petronius, aby si zaplatil uvedenú sumu dvetisíc solidi spoločnosti istého chrámu." Keďže spoločnosť bola následne rozpustená, vznikla otázka, či má odkaz patriť Petroniovi, alebo má zostať vo vlastníctve dediča. Odpoveď znela, že Petronius ho môže legálne požadovať, najmä ak mu neprislúcha vykonať vôľu zosnulého.

7. Istá matka ustanovila svojich synov za dedičov a dodala: "V žiadnom prípade nesmú disponovať pozemkami, ktoré im pripadnú ako súčasť môjho majetku, ale musia ich vyhradiť pre svojich nástupcov a poskytnúť si navzájom záruku v súvislosti s tým." Vystala otázka, či sa má mať za to, že pozemky boli týmito slovami ponechané v správe. Odpoveď bola, že v súlade s tým, čo bolo uvedené, nevytvárali dôveru.

8. Istý muž, ktorý ustanovil dediča polovice svojho majetku, mu zanechal určitý pozemok ako prednostný odkaz a pridal k nemu nasledovné: "Žiadam ťa, aby si súhlasil s prijatím Clodia Verusa, môjho vnuka a tvojho príbuzného, za spoludediča

Juliánovho majetku, ktorý som ti nariadil odovzdať ako prednostné dedičstvo." Vystala otázka, či vnuk má nárok na polovicu pozemku podľa podmienok poručníctva. Odpovedal som, že áno.

39. Tá istá kniha, Zbierka, kniha XX.

"Želám si, aby sa môjmu slobodníkovi Pamfilovi dalo sto aurei okrem toho, čo som mu odkázal svojim kodicilom. Pamphilus, viem, že všetko, čo ti zanechám, sa nakoniec dostane do rúk mojich detí, lebo mám na pamäti náklonnosť, ktorú k nim prechovávaš." Pýtam sa, či závetca použitím uvedených slov poveril Pamfila, aby po jeho smrti vyplatil deťom zosnulého sto aurei? Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností nemožno tvrdiť, pokiaľ ide o vyjadrenie závetcu, že Pamphilus bol poverený dôverou zaplatiť sto aurei; ale keďže by bolo mimoriadne nečestné, keby dobrému názoru zosnulého odporoval jeho slobodník, sto aurei, ktoré mu boli odkázané, sa musí zaplatiť deťom závetcu. Božský Marcus, náš cisár, vydal rovnaké rozhodnutie v podobnom prípade.

1. Na rozhodnutie bola navrhnutá nasledujúca otázka. Istá osoba, ktorá nemala deti ani príbuzných a ktorú choroba priviedla do krajnej núdze, zvolala svojich priateľov a v prítomnosti Gaia Seia, ktorý s ním obýval ten istý dom, im povedala, že mu chce odkázať isté pozemky, ktoré uviedol; Gaius Seius spísal toto vyhlásenie, ktoré bolo dosvedčené, a sám porúčiteľ, keď bol vypočutý, či ho urobil, odpovedal "určite", čo bolo vložené do listiny. Vznikla otázka, či pozemky, ktoré boli označené, budú patriť Gaiovi Seiovi podľa podmienok trustu. Odpoveďou bolo, že v tejto otázke nemôže byť žiadna pochybnosť, keďže trust je platný.

2. Istý otec ustanovil svoje dve dcéry za dedičky rovnakých podielov na svojom majetku a jednej z nich zanechal pozemok ako prednostné dedičstvo a druhú požiadal, aby svojej sestre vyplatila dvadsať aurei, a tú istú dcéru požiadal, aby na uvedenú sestru previedla svoju polovicu pozemku. Vznikla otázka, či je povinná zaplatiť dvadsať aurei, alebo nie. Odpovedal som, že nie je povinná tak urobiť.

40. Tá istá kniha, Digest, kniha XXI.

Dcéra, ktorá sa narodila po emancipácii svojho otca, požiadala svojho strýka z otcovej strany ako zákonného dediča, aby jej dal svoj podiel na majetku a okrem toho dva pozemky strýkovi z matkinej strany. Dedičstvo po uvedenej dcére prešlo rovným dielom na oboch jej strýkov ako najbližších príbuzných na základe prétorskej držby. Keďže trust nebol platný, pokiaľ ide o tú časť majetku, na ktorú by mal jej strýko z matkinej strany nárok ako dedič zo zákona na základe prétorskej držby, vznikla otázka, či by napriek tomu nebol platný, pokiaľ ide o polovicu uvedeného traktu; takže uvedený Titius, jej strýko, by mohol mať dva podiely na uvedených traktoch, t. j. jeden z nich na základe svojho práva podľa prétorského práva a druhý, ktorý by mohol požadovať na základe trustu. Odpoveďou bolo, že bol oprávnený vzniesť tento nárok. Bola položená aj otázka, či v prípade, ak by zosnulá dcéra poverila svojho strýka z otcovej strany aj správcovstvom v prospech iných osôb,

či by bol povinný plniť ich úplne, alebo len v pomere k svojmu podielu na majetku. Odpoveď znela, že by bol povinný plniť ich v celom rozsahu.

1. Závetca ustanovil Seia za svojho dediča na tri štvrtiny svojho majetku a Maeviusa za dediča na jednu štvrtinu a Seia poveril nasledovným trustom: "Žiadam ťa a poverujem ťa, aby si svojmu synovi odovzdal všetko, čo si získal z môjho majetku po tom, ako si vyhradíš moje záhrady pre seba." Keďže ju poveril dôverou vo všeobecnej rovine, vznikla otázka, či každý, kto sa stane jeho dedičom, bude nútený zaplatiť všetky odkazy, ktoré odkázal, a vykonať všetky trusty, ktoré vytvoril; alebo či v prípade, že sa Seia vzdá troch štvrtín majetku, môže požadovať všetky záhrady. Odpoveďou bolo, že sa ukázalo, že spoludedičovi bolo zvereneckým fondom uložené vydať Seii štvrtý podiel, ktorý mal na uvedených záhradách.

Same, Digest, kniha XXII.

Istý manžel ustanovil svoju manželku a syna, ktorého mal od nej, za svojich dedičov a poveril svoju manželku poručníctvom takto: "Žiadam ťa, moja manželka, aby si si nenárokovala žiadny podiel na Tizianovom majetku, keďže vieš, že som sám kúpil celý uvedený majetok, ale z dôvodu náklonnosti a úcty, ktorú ti dlhujem, som dal najavo, že máme rovnaké podiely na tejto kúpe, ktorú som uskutočnil z vlastných peňazí." Vystala otázka, či mal v úmysle, aby uvedená pôda patrila celá jeho synovi. Odpoveď s odkazom na predmetnú klauzulu znela, že poručiťel mal v úmysle, aby uvedený pozemok bol zahrnutý do jeho majetku, ako tvoriaci časť celého majetku, takže jeho manželka a syn mali mať každý nárok na polovicu pozemku, ako tvoriacu jeho časť.

(1) Ak bolo do závetu vložené toto ustanovenie: "Želám si, aby môj dom s príľahlou záhradou bol odovzdaný mojim slobodným ľuďom," a pod inou hlavičkou bolo napísané: "Želám si, aby môj dedič previedol na môjho slobodného človeka Fortúnia v dome, ktorý som dal svojim slobodným ľuďom, izbu, v ktorej som zvykol bývať, a s ňou spojený sklad", vznikla otázka, či je dedič poručiťel'a povinný vyplatiť dedičstvo Fortuniovi, hoci celý dom bol predtým odkázaný všetkým slobodníkom. Odpoveď znela, že to nie je povinný urobiť.

(2) Závetca v kodicile, ktorý potvrdil svojim testamentom, urobil nasledujúce ustanovenie: "Odkazujem všetkým mojim slobodným ľuďom vrátane tých, ktorých som manumitoval počas svojho života, ktorí sú manumitovaní týmto kodicilom alebo ktorých môžem manumitovať v budúcnosti, a ich manželkám, synom a dcéram, okrem tých, ktorých som osobitne odkázal, svojej manželke podľa podmienok mojej poslednej vôle." Následne poveril svojich dedičov nasledovným spôsobom: "Želám si, aby moji dedičia odovzdali mojej manželke, ich spoludedičke, moje pozemky v Umbrii, Etrurii a Pikénii spolu so všetkým ich príslušenstvom, vrátane vidieckych alebo mestských otrokov a tých, ktorí vykonávajú moje obchody, s výnimkou tých, ktorí boli manumitovaní." Vystala otázka, či Eros a Stichus, jeho otroci, ktorí vykonávali obchodnú činnosť poručiťel'a v Umbrii a Picenume až do jeho smrti a ktorí boli prirodzenými synmi Damasa, ktorých poručiťel počas svojho života manumitoval, mali byť vydaní dedičmi Damasovi v súlade s podmienkami kodicilu, alebo či

patrili Seii, jeho manželke, podľa podmienok jeho listu. Odpoveď znela, že podľa kodicilu patrili ich prirodzenému otcovi v súlade s diktátom prirodzenej náklonnosti.

(3) Testátorka zanechala Felicissimovi a Felicissime, ktorým udelila slobodu, majetok Gargilian vrátane domu a v ďalšej časti svojho závetu odkázala svojmu synovi Titiovi, ktorého ustanovila za dediča štvrtiny svojho majetku, odkaz v tomto znení: "Môj syn Titius, okrem svojho podielu na mojom majetku prijmi dedičstvo, ktoré mi zanechal tvoj otec Praesens a Caelius Justus, brat tvojho otca." Vznikla otázka, keďže gargilský majetok odkázal poručiťke jej manžel, t. j. otec jej syna Tícia, ktorému pozemky podľa podmienok poručiťky patrili, či uvedené pozemky mali patriť len synovi Ticiovi, alebo Felicissime, alebo všetkým trom. Odpoveďou bolo, že nie je pravdepodobné, že by závetkyňa, ktorá nezanechala Felicissimovi a Felicissime nič okrem toho, čo bolo obsiahnuté v osobitnom odkaze, mala v úmysle, aby sa dedičstvo všeobecným vyhlásením previedlo na jej syna, ktorému tiež zanechala časť svojho majetku.

(4) Istý muž odkázal závetom určitým otrokom, ktorí boli deťmi, nasledovné: "Želám si, aby päť mojich mladých otrokov moji dedičia darovali môjmu malému pánovi Publiovi Maeviovi, pričom uvedení otroci majú byť mladší ako sedem rokov." Závetca zomrel mnoho rokov po spísaní závetu. Vystala otázka, akého veku majú byť otroci, ktorí majú pripadnúť Maeviovi, či to majú byť tí, ktorí v čase spísania závetu nemali sedem rokov, alebo či majú byť darovaní tí, o ktorých sa zistilo, že v čase smrti závetcu nemali tento vek. Odpoveď znela, že zrejme sa mali určiť tí, ktorí mali tento vek v čase, keď ich poručiť odkázal.

(5) Závetca odkázal svojej konkubíne okrem iného aj tento odkaz: "Prajem si, aby sa jej dal pozemok, ktorý mám na Appiovej ceste, so správcom, ktorý ho má na starosti, a jeho manželkou a deťmi." Vznikla otázka, či poručiť zamýšľal, aby vnuci správcu a jeho manželky patrili konkubíne. Odpoveď znela, že v uvedenom prípade neexistuje nič, čo by bránilo tomu, aby jej boli dané.

(6) Istý muž zanechal Maeviovi odkaz v nasledovnom znení: "Odkazujem všetko, čo vlastním v meste Gades." Vystala otázka, či v prípade, že mal nejaký majetok na predmestí susediacom s mestom, by aj ten prislúchal Maeviovi podľa podmienok trustu. Odpoveď bola, že význam slov umožní aj toto rozšírenie. V tom istom prípade bola položená aj otázka, či sa v účtovnej knihe poručiťa našli určité zmenky, keďže mal vo zvyku požičovať peniaze vo svojom rodnom meste Gades alebo v jeho okolí a majetok, ktorý mal v uvedenom meste, zanechal, či bude mať Maevius nárok na uvedené zmenky z dôvodu, že bol vytvorený trust na základe uvedených slov. Odpovedal som, že na ne nemá nárok. Vystala tiež otázka, či by peniaze, ktoré sa našli v truhlici v jeho dome v Gades alebo ktoré boli získané zbieraním rôznych bankoviek a uložené tam, boli splatné podľa podmienok trustu. Odpoveďou bolo, že táto otázka už bola zodpovedaná.

(7) Istý závetca svojím testamentom, v ktorom ustanovil za dedičov svoju manželku a syna, odkázal svojej dcére do úschovy sto aurei, ktoré mali byť vyplatené, keď sa vydá do rodiny, a pridal toto ustanovenie: "Prikazujem ti, dcéra, aby si, keď sa

vydáš v rodine, a to tak často, ako sa vydáš, dovolila svojmu bratovi a svojej matke Seii, aby každý z nich stanovil vrátenie polovice vena, ktoré ti bude darované, ak by si zomrela počas manželstva bez toho, aby si zanechala syna alebo dcéru, alebo by došlo k rozvodu skôr, ako ti bude vrátené veno, alebo by ti bolo poskytnuté iné uspokojenie v súvislosti s ním." Otec dal svoju dcéru, ktorá bola pannou, za ženu a daroval jej veno. Keď došlo k rozvodu, dostal veno a dal ju spolu s ním za manžela inému mužovi, pričom stanovil, že uvedené veno sa má vrátiť buď jemu, alebo jeho dcére. Závetca zomrel počas jej druhého manželstva, pričom zanechal ten istý závet a jeho syn a manželka sa stali jeho dedičmi. Keďže manžel dievčaťa následne zomrel, získala svoje veno a vydala sa tretíkrát za prítomnosti a so súhlasom svojho brata a matky, ktorí jej veno dokonca zvýšili, pričom ani jeden z nich neurobil žiadne ustanovenie týkajúce sa vena. Syn a dcéra sa potom stali dedičmi svojej matky a dcéra potom zomrela a zanechala svojho manžela ako dediča. Vznikla otázka, keďže dievča nedostalo peniaze tvoriace jej veno ako dedičstvo od dedičov svojho otca, ale ako matka rodiny ich získala späť po smrti svojho druhého manžela, či jej dedič môže byť zodpovedný voči bratovi zosnulej podľa podmienok poručníctva za peniaze, ktoré mohol dostať, ak by urobil ustanovenie s odkazom na veno. Odpoveď bola, že podľa uvedeného prípadu by nebol zodpovedný.

(8) Ak sa od dediča alebo odkazovníka poručiteľa požaduje, aby niekoho adoptoval, a pridajú sa tieto slová: "Ak by urobil inak, nech je vydedený" alebo "Nech stratí dedičstvo", vznikla otázka, či by v prípade, že by uvedenú osobu neadoptoval, bola možná žaloba na základe poručníctva v prospech osoby, ktorá nebola adoptovaná. Odpoveď znela, že trust, ktorým sa od účastníka žiada, aby niekoho adoptoval, nie je platný.

(9) "Želám si, aby sa pozemok, ktorý sa nachádza v takom a takom okrese, previedol na Maevia, Publia a Gaia za cenu stanovenú arbitrom, a aby sa kúpna suma pripočítala k môjmu majetku, aby sa moji zostávajúci dedičia zaviazali pod pokutou sto aurei, že v prípade vyst'ahovania budú ručiť za dvojnásobnú sumu, aby uvedený pozemok ani úplne, ani čiastočne nikdy neprešiel do rúk Seie alebo jej potomkov, a to akýmkoľvek spôsobom." Vznikla otázka, či je dedičstvo platné, pretože Publius ho chcel kúpiť a Gaius odmietol súhlasiť. Odpoveď znela, že ten, kto chcel mať z poručníctva prospech, si mohol nárokovať polovicu pozemku, ktorý mu bol odkázaný, aj keď druhý odmietol využiť svoje právo. Uskutočnilo sa aj vyšetrovanie, akú zábezpeku treba poskytnúť v súlade s vôľou poručiteľa za sumu, ktorá sa má vyplatiť každému z dedičov. Odpoveďou bolo, že zábezpeka by mala byť poskytnutá v pomere k podielu, na ktorý mali nárok podľa podmienok poručníctva.

(10) Závetca odkázal svojej sestre určitých otrokov, ktorých určil vo svojom závete, a uložil jej, aby po svojej smrti odovzdala tých istých otrokov jeho deťom. Vznikla otázka, či deti narodené z uvedených otrokov majú byť po smrti poručiteľky vydané deťom, ktoré boli dedičmi zosnulého, alebo či budú patriť jej dedičom. Odpoveď znela, že tie, ktoré sa narodili neskôr, neboli zahrnuté do podmienok poručníctva.

(11) Otec dlhoval svojej dcére určitú sumu peňazí na základe trustu vytvoreného závetom jej manžela, a keď sa dievča znovu vydalo, jej otec dal veno jej manželovi bez toho, aby mu to nariadila, a stanovil vrátenie vena sebe, ak by jeho dcéra zomrela

bez potomkov. Žene sa narodila dcéra a vznikla otázka, či možno od otca požadovať, aby plnil dôveru. Odpoveď znela, že ak dcéra neratifikovala veno, ktoré jej bolo poskytnuté, právo požadovať vykonanie trustu by pretrvalo. Uskutočnil sa aj prieskum, či v prípade, ak by bol otec ochotný zbaviť sa záväzku vyplývajúceho z ustanovenia, by bolo právo požadovať vykonanie trustu žene odopreté. Odpovedal som, že na to už bolo odpovedané a ak otec poskytol veno, aby ho žena mohla sankcionovať, a ona tak neurobila, môže podať žalobu o vrátenie predmetného vena.

(12) Istá žena ustanovila svojho manžela Seia za svojho dediča a na jeho miesto dosadila svojho nevlastného syna Apia; a poverila svojho dediča, aby po jeho smrti previedol jej majetok na uvedeného nevlastného syna, a ak by sa nevlastnému synovi pred tým niečo stalo, nariadila mu, aby jej uvedený majetok odovzdal Valeriánovi, jej synovcovi. Vystala otázka, či ak by Seius počas svojho života vydal pestúnovi všetko, čo získal z pozostalosti, či by sa považovalo za to, že to urobil v súlade s vôľou zosnulej; najmä keď ho uvedený pestún nahradil. Odpoveď znela, že ak by Apia zomrel počas života Seia, ten by nebol oslobodený od výkonu poručníctva, ktoré bolo zanechané v prospech Valeriána.

(13) Scaevola rozhodol, že ak je ustanovený dedič požiadaný, aby vydal majetok inej osobe, keď si to želá, nebude medzitým nútený plniť trust. Claudius: "V prípade, že by sa dedičstvo nachádzalo na pozemku, na ktorom sa nachádzal, bolo by možné, aby sa na ňom nachádzal aj dedič: Lebo takýto trust sa považuje za vytvorený až po jeho smrti.

(14) Závetca požiadal svojho ustanoveného dediča, aby vydal celý jeho majetok jeho manželke Seii, a poveril ju týmto: "Žiadam ťa, Seia, aby si Maevii, nášmu drahému dieťaťu, odovzdala všetko, čo sa ti dostane do rúk z môjho majetku, okrem toho, čo som ti odkázal, ako je uvedené vyššie; a zakazujem, aby si od Seie prijala akúkoľvek zábezpeku, pretože viem, že ona skôr zväčší, ako zmenší môj majetok." Vystala otázka, či Maevia môže okamžite požadovať od Seie plnenie poručníctva. Odpoveď znela, že v uvedenom prípade neexistuje nič, čo by jej v tom bránilo.

(42) Same, Digest, kniha XXXIII.

Titius ustanovil svoju manželku Seiu za dedičku dvanástej časti svojho majetku a Maeviusa za dediča zvyšku a urobil nasledujúce ustanovenie týkajúce sa pomníka, ktorý si želal postaviť: "Želám si, aby moje telo bolo odovzdané mojej manželke, aby ho pochovala na takom a takom mieste, a aby bol postavený pomník v hodnote štyristo aurei." Manželka získala ako dvanásty diel pozostalosti najviac stopäťdesiat aurei a ja sa pýtam, či poručiteľ týmto ustanovením chcel, aby mu pomník postavila len ona. Odpovedal som, že pomník mali postaviť obaja dedičia v pomere k ich dedičským podielom.

43. Celsus, Digesty, kniha XV.

Ak otec nariadil, aby sa jeho dcére dalo veno, ktoré malo byť stanovené podľa rozhodnutia jej poručníka, Tubero hovorí, že sa to má považovať rovnako, ako keby jej bolo veno odkázané vo výške, ktorú by schválil vážny občan. Labeo sa pýta,

akým spôsobom možno stanoviť veno pre dievča v súlade s úsudkom dobrého občana. Hovorí, že to nie je ťažké, keď sa zohľadní hodnosť, prostriedky a počet detí strany, ktorá závet spísala.

44. Pomponius, O Sabinovi, kniha II.

Ak sa odkazuje pozemok so všetkým, čo na ňom je, akýkoľvek majetok, ktorý je tam len dočasne, sa nepovažuje za zanechaný, a preto peniaze, ktoré sú tam za účelom pôžičky, nie sú zahrnuté do dedičstva.

45. Ulpián, O Sabínovi, kniha XXII.

Odkaz vyjadrený slovami: "Ktoré som zaobstaral pre potrebu svojej manželky", je všeobecný a zahŕňa oblečenie, ako aj strieborné a zlaté platne, ozdoby a všetky ostatné veci, ktoré sa získavajú v prospech manželky. Aké predmety sa však majú považovať za získané na tento účel? Sabinus vo svojom diele o Vitelliovi v tejto súvislosti hovorí, že akékoľvek výrazy, ktoré sa najčastejšie používajú pri odkazoch manželkám, by sa mali chápať ako označenie všetkého, čo je určené na jej individuálne použitie a čo sa častejšie nadobúda na tento účel ako na spoločné a promiskuitné použitie oboch strán. Nezdá sa, že by bol nejaký rozdiel v tom, či hlava domácnosti získala takéto predmety pred uzavretím manželstva alebo po ňom, alebo dokonca, ak by daroval manželke niečo, čo sám zvykol používať, a potom to venoval na jej osobitné použitie.

46. Paulus, O Vitelliovi, kniha II.

Doplnenie vyššie uvedenej klauzuly niekedy znižuje a niekedy zväčšuje dedičstvo; zväčšuje ho, keď sa napíše takto: "A čokoľvek bolo nadobudnuté na jej účet", pretože to znamená, že okrem toho, čo už bolo spomenuté, bolo v jej prospech nadobudnuté ešte niečo iné. Znižuje sa, keď sa vynechá spojka "a", pretože vtedy to znamená, že zo všetkých predtým uvedených predmetov boli v jej prospech nadobudnuté iba tieto veci.

47. Ulpián, O Sabínovi, kniha XXII.

Ak manžel kúpil niektoré z týchto predmetov predtým, ako sa oženil so svojou manželkou, a dal jej ich na jej použitie, je to to isté, ako keby ich s týmto úmyslom získal neskôr. Pri dedičstve tohto druhu patria manželke tie predmety, ktoré boli zakúpené, opravené a ponechané na tento účel, a patrí medzi ne všetko, čo patrilo predchádzajúcej manželke, dcére alebo vnučke poručiteľa.

1. Vzniká otázka, aký je rozdiel medzi pojmi "kúpené" a "pripravené". Odpoveď znie, že pojem "pripravený" je zahrnutý v pojme "kúpený", ale nie je to tak v prípade pojmu "pripravený"; rovnako ako keby niekto kúpil vec pre použitie svojej prvej manželky a dal ju svojej druhej manželke, pretože hoci uvedená vec bola pripravená pre jeho druhú manželku, nebola

pre ňu kúpená. Preto aj keď manžel nemusel nič kúpiť pre svoju druhú manželku, predsa len tým, že jej dal predmety, ktoré mala prvá manželka, sú pripravené na jej použitie, a ak by jej neboli prevedené, boli by zahrnuté do dedičstva; ale čokoľvek bolo pripravené na použitie prvej manželky, bude patriť druhej manželke len vtedy, ak boli určené na jej použitie, pretože ak ich manžel získal pre svoju prvú manželku, nemá sa za to, že tak urobil s ohľadom na druhú manželku.

48. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Do dedičstva sa totiž nezahŕňa žiaden predmet, ak ho manžel, keď bol daný manželke, neskôr odňal.

49. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXII.

Do dedičstva tohto druhu sú zahrnutí aj otroci, napríklad nosiči nosidiel, ktorí zvyčajne nosili len matku rodiny, a tiež ťažné zvieratá, sedliaci a mulice, ako aj iní otroci, napríklad dievčatá a ženy zamestnané ako kaderničky.

1. Ak by manžel dal svojej manželke nejaké ozdoby, ktoré nosia muži, budú sa považovať za nadobudnuté na jej použitie.
2. Preto ak boli nejaké predmety, ktoré používali manžel aj manželka, a on si ich zvykol od nej takpovediac požičiavať, treba povedať, že aj tie sa budú považovať za nadobudnuté na jej použitie.
3. Takisto je rozdiel medzi predmetmi, ktoré boli pripravené na jej použitie, a takými, ktoré boli pre ňu zakúpené, keď sa takéto predmety odkážu; ak sú totiž pripravené na jej použitie, patria sem všetky, ktoré boli určené pre ňu, ale ak boli zakúpené, patria sem len tie, ktoré manžel kúpil na tento osobitný účel; preto ak sa odkážu len predmety, ktoré boli zakúpené, nepatria sem tie, ktoré manžel získal iným spôsobom a ktoré jej určil. Napriek tomu všetko, čo manžel nariadil kúpiť alebo čo sám skutočne kúpil a ešte nedal svojej manželke, ale mal v úmysle jej to dať, ak by žila, bude zahrnuté do dedičstva podľa oboch týchto podmienok.
4. Ak niekto odkáže svojej manželke alebo konkubíne dedičstvo pozostávajúce z predmetov, ktoré boli zakúpené a pripravené na jej použitie, nerobí sa medzi nimi žiadny rozdiel; v skutočnosti totiž medzi týmito dvoma ženami neexistuje žiadny rozdiel okrem spoločenského postavenia.
5. Ak manžel odkáže zlato získané na jej použitie svojej manželke a neskôr sa roztaví, ale materiál ešte zostane, bude mať naň nárok.
6. Aby však bolo dedičstvo platné, Proculus hovorí, že žena musí byť manželkou poručiteľa v čase jeho smrti. To je pravda, pretože odlúčením dedičstvo zanikne.

7. Odkaz vecí nadobudnutých na jeho alebo jej použitie možno zanechať aj synovi alebo dcére, ako aj otrokovi alebo otrokyni; a bude v ňom zahrnutý akýkoľvek majetok, ktorý im mohol byť darovaný alebo pre nich určený.

50. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXIII.

Ak syn pod otcovskou kontrolou odkazuje dedičstvo, "keď bude sám sebe poručníkom", myslí sa tým vek puberty. A v skutočnosti, ak sa dedičstvo odkazuje synovi pod otcovskou kontrolou, ktorý nedosiahol vek puberty, podľa Sabinovho a všeobecne prijatého názoru sa tým nemyslí, keď sa stane hlavou domácnosti, ale keď dosiahne vek puberty. Ak však matka, ktorá je podozrievavá voči životu, ktorý vedie jej manžel, s ktorým sa rozviedla, odkáže dedičstvo svojmu synovi, hoci ten ešte nedosiahol vek pohlavnej zrelosti; rozumie sa, že mala na mysli nie čas, keď dosiahne tento vek, ale čas, keď dosiahne tento vek a zároveň sa stane hlavou domácnosti. Ak by totiž dosiahol pubertu neskôr, môžeme oveľa rozhodnejšie povedať, že mala na mysli čas, keď sa stane hlavou domácnosti, ako keby povedala: "Keď bude sám sebe opatrovníkom a bude mať nad sebou kontrolu."

1. Ak by niekto odkázal dedičstvo hlave domácnosti, ktorá ešte nedosiahla vek puberty: "Keď sa stane svojím vlastným strážcom," usudzuje sa, že mal na mysli vek puberty. Niekedy sa to vzťahuje na vek dvadsaťpäť rokov, ak je úmysel poručiť zrejmy. Ak však urobí odkaz osobe, ktorá je staršia ako vek puberty, ale mladšia ako dvadsaťpäť rokov, nie je pochyb o tom, že mal na mysli vek dvadsaťpäť rokov.

2. Podobne, ak sa odkaz urobí bláznovi, utrácajúcej osobe alebo osobe, ktorej prétor z toho či onoho dôvodu ustanovil poručníka, myslím si, že by sa malo mať za to, že závetca mal na mysli čas, keď bude daná strana oslobodená od kurately alebo poručníctva.

3. Z týchto prípadov a ďalších podobných prípadov je zrejmé, že Sabinus bol toho názoru, že hlavnou otázkou je úmysel poručiť. A aby nevznikli pochybnosti v prípade, keď bol odkaz zanechaný dieťaťu mladšiemu ako dvadsaťpäť rokov, a najmä v prípade, keď bol zanechaný osobe staršej ako dvadsaťpäť rokov, treba vychádzať z toho, že poručiť mal na mysli, kedy má mať odkazovník nad sebou kontrolu.

4. Okrem toho táto klauzula umožňuje rôzne výklady a závisí od úmyslu poručiť, rovnako ako nasledujúca klauzula, v ktorej hovorí: "Keď sa stane svojím pánom." Niekedy sa totiž chápe tak a inokedy onak, keďže často znamená oslobodenie odkazovníka od kontroly, a potom sa zase vzťahuje na vek puberty alebo na jeho dvadsiaty piaty rok.

5. Zo svojej strany si však myslím, že ak by niekto urobil odkaz jednotlivcovi, ktorý dosiahol vek puberty, ale ešte nedosiahol vek dvadsaťpäť rokov, takto: "Keď dosiahne vek puberty", poručiteľ mal na mysli vek, keď nebude mať nárok na úplnú reštitúciu.

6. Podobne, ak niekto urobí odkaz osobe: "Keď dosiahne plnoletosť" alebo "Keď dosiahne zákonný vek", treba zistiť úmysel závetcu, či mal na mysli vek puberty alebo vek dvadsaťpäť rokov; rovnako ako keby napísal: "Keď dosiahne zákonný vek" alebo "V zrelom veku" alebo "Keď dospeje".

51. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Ak je odkaz určený dcére, ktorá je pod otcovskou kontrolou, "Keď sa stane svojou vlastnou poručníčkou", bude splatný, keď bude schopná uzavrieť manželstvo.

(52) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIV.

Pod označenie "knihy" patria všetky zväzky, či už sú z papyrusu, pergamenu alebo z akéhokoľvek iného materiálu; aj keď sú napísané na kôre (ako sa to niekedy robí) alebo na akomkoľvek druhu pripravených koží, patria pod to isté označenie. Ak sú však knihy viazané v koži, papyruse, slonovine alebo v akejkoľvek inej látke, alebo sú zložené z voskových tabuliek, budú sa považovať za náležité? Gaius Cassius hovorí, že ak sa knihy odkážu, patria k nim aj väzby. Z toho vyplýva, že všetko, čo sa ich týka, bude splatné, ak úmysel poručiťa nebol iný.

1. Ak sa odkazuje sto kníh, musíme poručiťovi odovzdať sto zväzkov, a nie sto častí zväzkov, ktoré si každý môže vybrať podľa svojej vôle a z ktorých každá bude stačiť na to, aby zahŕňala obsah jednej knihy; preto keď sú Homérove diela všetky obsiahnuté v jednom zväzku, nepočítame ich ako štyridsaťosem kníh, ale celý zväzok Homéra treba chápať ako jednu knihu.

2. Tam, kde zostali Homérove diela a nie sú kompletné, pripadne toľko ich častí, koľko sa dá v súčasnosti získať.

3. Sabinus hovorí, že do odkazov kníh sa nezapočítavajú knižnice. Cassius prijíma rovnaký názor, ale zastáva názor, že pergamenové obaly, na ktorých sa píše, sú zahrnuté. Vzápätí dodáva, že ani knižné skrine, písacie stoly, ani iný nábytok, v ktorom sa uchovávaly knihy, netvorí súčasť dedičstva.

4. To, čo Cassius uviedol v súvislosti s prázdnyimi pergamenmi, je pravda, pretože prázdne listy papyrusu nie sú zahrnuté v pojme "Odkázané knihy" a knihy nie sú splatné pod pojmom "Odkázané listy papyrusu", ak nás azda v tomto prípade neovplyvní úmysel poručiťa; ako napríklad, ak by jeden literát odkázal druhému hárky papiera takto: "Odkazujem všetky svoje hárky papiera," a nemal nič iné okrem kníh, nikto nebude pochybovať o tom, že mu knihy prislúchajú; bežne totiž

mnoho osôb označuje knihy ako papiere. Ale čo ak by niekto odkázal hárky papyrusu. V takomto prípade sa do neho nezahrnú ani pergameny, ani iné materiály používané na písanie, ani knihy, ktoré sa začali písať.

5. Preto sa pri odkazovaní kníh nie nevhodne kladie otázka, či sú zahrnuté aj tie, ktoré ešte nie sú dokončené. Myslím si, že nie sú zahrnuté, rovnako ako nie je zahrnuté plátno, ktoré ešte nie je úplne utkané, pod hlavičkou odevu. Knihy, ktoré sú napísané, ale ešte nie sú zošité alebo ozdobené, sú však zahrnuté v takomto dedičstve, rovnako ako tie, ktoré nie sú zlepené alebo opravené, a pergamenové listy, ktoré nie sú zošité, sú tiež zahrnuté.

6. Do dedičstva papyrusov nepatrí materiál na výrobu listov, ani také listy, ktoré ešte nie sú dokončené.

7. Ak by však poručiteľ zanechal knižnicu, vzniká otázka, či sa do dedičstva zahŕňa knižnica alebo knižné skrine, alebo len samotné knihy. Nerva veľmi správne hovorí, že je dôležité zistiť, čo mal poručiteľ na mysli; slovo "knižnica" totiž niekedy znamená miesto, kde sú knihy uložené, a inokedy knižnicu, ktorá ich obsahuje (ako keď povieme: Tak a tak kúpil slonovinovú knižnicu), a niekedy to znamená samotné knihy, ako keď povieme: "Kúpil knižnicu." Preto keď Sabinus uviedol, že knižnica nesleduje knihy, nie je to absolútna pravda, pretože niekedy sú zahrnuté aj knižnice, ktoré mnohí ľudia nazývajú knižnicou. Je jasné, že ak by ste mali spomenúť knižné skrine, ktoré sú pripevnené alebo spojené so stenami domu, nepochybne nebudú zahrnuté, pretože tvoria súčasť budovy.

8. To, čo sme uviedli v súvislosti s knižnicou, rozoberá Pomponius v šiestej knihe o Sabinovi a hovorí, že prstene sú zahrnuté do dedičstva spolu s klenotnicou, ktorá bola vyrobená na ich uloženie. Svoj názor opiera o nasledujúci odkaz poručiteľa: "Odkazujem svojmu skrinku so šperkami a všetky prstene, ktoré môžem mať navyše." Tvrdí, že rovnaký názor mal aj Labeo.

9. Existujú však veci, ktoré za každých okolností nasledujú za odkázaným predmetom, ako napríklad odkaz postele, ktorý zahŕňa aj všetko, čo k nej patrí, a pri odkazoch komôd alebo lisov sú vždy zahrnuté aj zámky a kľúče.

53. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Bolo zistené, že ak sa odkazuje strieborný plech, malé pokladničky z tohto kovu neprechádzajú na poručiteľa.

1. Ak sú odkázané prstene, šperkovnice sa do dedičstva nezapočítavajú.

54. Pomponius, O Sabinovi, kniha VII.

Ak by som ti odkázal dedičstvo absolútne a potom by som povedal: "Nech môj dedič dostane taký a taký pozemok, navyše, ak by prišla loď z Ázie," je lepší názor, že slovami "navyše" sa opakuje to, čo sa spomína ako prvé. Tak ako keď povieme:

"Lucius Titius dal ľudu päťtisíc aurei a Seius dal navyše rozdelenie mäsa," chápeme, že Seius dal tiež päťtisíc aurei. A keď sa hovorí: "Tícius dostal päť aurei a Seius okrem toho pozemok", rozumieme, že Seius dostal tiež päť aurei.

(55) Ulpián, O Sabinovi, kniha XXV.

(56) Pojem "drevo" je všeobecný a delí sa na stavebný materiál a obyčajné drevo. Stavebný materiál pozostáva z toho, čo je potrebné pri stavbe a podpore domov; obyčajné drevo je všetko, čo je určené na palivo. Má sa však tento pojem vzťahovať len na to, čo bolo vyrúbané, alebo aj na to, čo nebolo vyrúbané? Quintus Mucius v druhej knihe uvádza, že ak sa niekomu odkazuje drevo, ktoré je na pozemku, nezahŕňa sa do toho žiadny strom, ktorý bol vyrúbaný na stavebný materiál, ale nedodáva, že to, čo bolo vyrúbané na palivové drevo, bude patriť porúčiteľovi, napriek tomu sa to tak chápe.

1. Ofilius v piatej knihe o zákone o delení tiež uvádza, že ak sa niekomu odkáže drevo, bude mu patriť všetko, čo sa nenazýva iným menom; napríklad malé konáre, drevené uhlie a olivové kamene, z ktorých sa nedá urobiť iné použitie ako ich spáliť. To isté pravidlo platí aj pre žalude a všetky ostatné semená.

2. Tá istá autorita v Druhej knihe popiera, že v prípade odkazu dreva sa za odkázané považujú stromy, ktoré ešte neboli vyrúbané, ale len také, ktoré boli rozštiepené na malé kúsky. Domnievam sa však, že pod uvedený pojem by sa malo zahrnúť aj každé drevo, ktoré ešte nebolo rozrezané na malé kúsky, ak sa to malo urobiť. Preto ak porúčiteľ vlastnil háj, ktorý bol určený na tento účel, samotný háj by nepatril porúčiteľovi, ale všetky stromy, ktoré boli popadané, by boli zahrnuté pod pojem "drevo", ak úmysel porúčiteľa nebol iný.

3. Do odkazu dreva určeného na palivo sa zahŕňa také drevo, ktoré sa používa na vykurovanie kúpeľov alebo bytových pecí, alebo na pálenie vápna, alebo na akýkoľvek iný účel, kde sa používa teplo.

4. Ofilius v piatej knihe Zákona o delení uvádza, že vetvičky nie sú zahrnuté v pojme drevo. Ale (ak to nie je v rozpore s úmyslom porúčiteľa) malé konáre, konáre, výhonky a zvyšky materiálov používaných pri stavbe, ako aj stonky a korene viniča sú zahrnuté.

5. V niektorých krajinách (ako napríklad v Egypte, kde sa na drevo používa trstina a na palivo trstina aj papyrus) sa do pojmu "drevo" zahŕňajú aj niektoré druhy trávy, tŕnia a ostružín. Je na tom niečo mimoriadne? Grécke slovo označujúce "drevo" a slovo označujúce lode, ktoré prepravujú drevo, sú odvodené od iného gréckeho termínu, ktorý znamená močiare.

6. V niektorých provinciách používajú na tento účel trus dobytky.

7. V prípade, že drevo bolo pripravené na pálenie a vyrobené na drevené uhlie, Ofilius v piatej knihe o zákone o delení hovorí, že materiál tohto druhu nie je zahrnutý do pojmu drevené uhlie. Bol by však zahrnutý do pojmu palivo? Niekoľko by možno mohol povedať, že nie, pretože poručník ho nemal vo svojom vlastníctve, aby ho použil ako palivo. Máme vymenovať, ako patriace do vlastnej triedy, palivové drevo a iné drevo, ktoré bolo čiastočne spálené, aby netvorilo dym, alebo ich máme označiť ako palivové drevo, alebo drevené uhlie? Lepší názor je, že patria do samostatnej triedy.

8. Rovnaké označenie sa bude vzťahovať aj na síranové drevo.

9. Drevo, ktoré sa má použiť na horáky, sa nezahŕňa pod pojem palivo, pokiaľ to nebolo zámerom poručníka.

10. Pod pojem palivové drevo sa zahŕňajú aj šišky.

56. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Trámy a stĺpy by sa mali klasifikovať ako stavebný materiál, a preto nie sú zahrnuté do pojmu palivové drevo.

57. Pomponius, On Sabinus, kniha XXX.

58. Servius vyslovil názor, že ak bol odkázaný všetok materiál určený na akýkoľvek účel, do dedičstva sa nezahŕňajú žiadne debny ani truhlice.

58. Ulpianus, Disputácie, kniha IV.

59. Ak niekto zanechá svojej manželke predmety určené na jej použitie a potom počas svojho života, keď je neprítomný v provincii, kúpi pre ňu purpurovú látku, ale pred smrťou jej ju nedá, v reskripte sa uvádzalo, že purpurová látka bude patriť žene.

59. Julianus, Digesty, kniha XXXIV.

60. Ak niekto odkáže zmenku, rozumie sa, že mal na mysli nielen tabuľky, na ktorých je napísaná, ale aj práva na žalobu, ktorých dôkaz je obsiahnutý v tabuľkách. Je totiž jasné, že namiesto spomínaných práv na žalobu používame to isté "zmenka"; keď sa teda zmenka predá, chápeme, že sa tým zbavilo aj pohľadávky. Okrem toho, ak niekto odkáže pohľadávku, rozumie sa, že odkázal to, čo možno vymáhať žalobou na súde.

60. Alfenus, O Paulusových Digestách, kniha II.

61. Keďže bola nastolená otázka, čo sa má považovať za odkaz jahniat, niektoré autority zastávajú názor, že sa tým myslia len šesťmesačné jahňatá. Lepší názor však je, že sa odkazujú tie, ktoré sú mladšie ako rok.

1. Ak sa odkazujú mestskí otroci a otrokyne, uviedol som ako svoj názor, že mulice sa do odkazu nezahrňajú; do tohto označenia by sa totiž mali zahrnúť len takí otroci, ktorých zvykne mať pri sebe hlava domácnosti na svoju osobnú službu.

2. Ak sa manželke odkázala vlna, ľan a purpur určené na jej použitie, keďže jej poručiteľ zanechal veľké množstvo vlny rôznych druhov, vznikla otázka, či má nárok na všetko. Odpoveď znela, že ak žiadna z tejto vlny nebola určená na použitie jeho manželky, ale všetka bola zmiešaná, rozhodnutie musí byť rovnaké ako v prípade, keď boli odkázané zásoby a poručiteľ zanechal mnoho vecí, ktoré sa používali ako zásoby a ktoré mal vo zvyku predávať, pretože ak nakreslil rôzne druhy vína, ktoré mal používať on a jeho dedič, malo by sa všetko považovať za zahrnuté do pojmu "zásoby". Keď sa však preukázalo, že strana, ktorá urobila závet, zvykne časť svojich zásob predávať, rozhodlo sa, že dedič má poručiteľovi poskytnúť také množstvo zásob, ktoré by postačovalo na jeho potreby počas roka. Zdá sa mi, že rovnaké pravidlo by sa malo uplatniť aj na vlnu a že žena by mala dostať to, čo by stačilo na jej použitie počas jedného roka; keďže po odpočítaní toho, čo bežne potreboval jej manžel, by sa zvyšok nemal odkázať manželke, ale len to, čo bolo osobitne určené na jej použitie.

3. Ak sa zanechal pozemok a všetko, čo bolo zakúpené alebo určené na jeho obrábanie, rozhodlo sa, že sa neodkazuje ani otrok, ktorý bol záhradníkom, ani lesník, keďže záhradník bol určený na okrasu pozemku a lesník bol zamestnaný skôr na jeho stráženie a ochranu než na jeho obrábanie. Osol používaný na prácu so strojom sa považuje za odkázaný, rovnako ako ovce určené na hnojenie pôdy spolu s pastierom, ak mal niekto na starosti ovce tohto druhu.

61. Ten istý, *Epitomes of the Digest by Paulus, Book VIII.*

V prípade, že boli odkázaní určití tkáči, ktorí patrili poručiteľovi v čase jeho smrti, vznikla otázka, či by mal byť do dedičstva zahrnutý aj jeden z nich, ktorého následne ustanovil za vrátnika. Odpoveď bola, že bol zahrnutý, pretože nebol prevedený na iné remeslo, ale bol len dočasne poverený inou úlohou.

62. Julianus, *O dvojznačnostiach.*

Istý muž, ktorý mal dve mulice, ich odkázal takto: "Keď zomriem, nech môj dedič dá Seiovi moje dve mužské mulice." Závetca nemal samčie mulice, ale zanechal dve samičie mulice. Servius vyslovil názor, že dedičstvo by sa malo vyplatiť, pretože samice mulov sú zahrnuté v pojme "mulice", rovnako ako sú samice otrokov všeobecne zahrnuté v pojme "otroci". Z toho vyplýva, že mužské pohlavie vždy zahŕňa aj ženské.

63. Ten istý, O Urseius Ferox, kniha I.

Pri opakovaní už udelených odkazov sa zvyčajne pridávajú tieto slová: "Okrem toho nech je môj dedič poverený dať." Sabinus hovorí, že sú rovnocenné s opakovaním podmienok, od ktorých sú odkazy závislé, a dátumov, kedy majú byť vyplatené.

64. Africanus, Otázky, kniha VI.

65. Ak porúčiteľ ustanovil za dedičov svojho syna a vnuka a svojmu vnukovi daroval v rámci poručníctva určité pozemky a všetko, čo na nich mohlo byť v čase jeho smrti "s výnimkou jeho účtovnej knihy", a keď zomrel, v jeho truhlici, v ktorej boli uložené bankovky a dlhopisy jeho dlžníkov, sa podľa viacerých autorít našla suma peňazí, bolo sotva pravdepodobné, že porúčiteľ mal pri vytvorení poručníctva na mysli uvedené peniaze. Ja sa však domnievam, že keď si niekto želá, aby sa jeho účtovná kniha odovzdala inému, malo by sa vziať do úvahy, či sa to má chápať tak, že očakával iba odovzdanie bankoviek svojich dlžníkov, alebo či do nej zahrnul aj peniaze, ktoré sa mohli nájsť, ak pochádzali z vymáhania pohľadávok a boli určené na opätovné požičanie. Idem ešte ďalej a domnievam sa, že ak by boli peniaze vyzbierané a znovu investované podobným spôsobom, zmena záväzkov by nezrušila ani neznižila účinok trustu, takže ak by tie isté peniaze boli určené na uloženie do účtovnej knihy, teda na účely poskytnutia nových pôžičiek, boli by stále splatné príjemcovi podľa podmienok trustu. Opäť si myslím, že možno tvrdiť, že nielen peniaze získané od dlžníkov, ale aj také, ktoré boli získané z akéhokoľvek iného zdroja s úmyslom investovať rovnakým spôsobom, by patrili beneficiantovi.

(65) Marcianus, Institutes, kniha VII.

(66) Ak sú otroci odkázaní s výnimkou tých, ktorí vykonávajú obchodnú činnosť, Labeo hovorí, že za vyňatých z odkazu sa považujú tí, ktorí boli určení na to, aby sa starali o nejakú činnosť; napríklad ak im bolo udelené oprávnenie kupovať, prenajímať alebo vypožičiavať majetok, ale tí, ktorí sa starajú o miestnosť domu a o múry, a rybári, sa nepovažujú za zahrnutých pod hlavičku otrokov, ktorí vykonávajú obchodnú činnosť. Myslím si, že tento názor Labea je správny.

1. Ak otrok prejde z nejakého zamestnania na obchod, niektoré authority sa veľmi správne domnievajú, že dedičstvo zaniká z dôvodu, že zamestnanie bolo vymenené za obchod. Na druhej strane to isté pravidlo neplatí, ak sa z nevoľníka neskôr stane kuchár.

2. Ak otrok rozumie viacerým remeslám a kuchári sú odkázaní jednému porúčiteľovi, tkáči druhému a nosiči podstielky tretiemu, uvedený otrok sa bude považovať za patriaceho osobe, ktorej sú odkázaní ostatní otroci remesla, v ktorom bol uvedený otrok najčastejšie zamestnaný.

3. V prípade odkazu otrokýň, ktoré boli pridelené na úpravu vlasov svojej panej, Celsus hovorí, že tie, ktoré boli v tejto službe zamestnané len dva mesiace, sa do dedičstva nezahŕňajú; iní si však myslia, že áno, pretože by sa mohlo stať, že by sa do dedičstva nezaradil nikto z takýchto otrokov, pretože všetci sa ešte môžu niečomu naučiť a každé zamestnanie je možné zdokonaľiť. Tento názor by mal skôr prevládať, pretože zodpovedá ľudskej prirodzenosti.

4. V prípade, že sú odkázané stáda, Cassius hovorí, že sú zahrnuté všetky štvornožce, ktoré sa zvyknú pásť spoločne. Do tohto pomenovania sa zahŕňajú aj ošípané, pretože sa krmia spoločne. Preto Homér v Odyssei hovorí: "Nájdeš ho sedieť pri jeho prasatách, ktoré sa krmia Pri skale Korax a prameni Arethusy."

5. Tam, kde sa zapisujú ťažné zvieratá, sa voly nezapisujú a naopak.

6. Tam, kde sa odkazujú kone, sú zahrnuté aj kobyly.

7. Ak sa odkážu ovce, jahňatá sa nezapočítavajú, ale zo zvyklostí v okolí sa musí zistiť, ako dlho sa majú jahňatá označovať týmto pojmom, pretože v niektorých lokalitách sa považujú za ovce, keď sú pripravené na strihanie.

66. Paulus, Názory, kniha III.

Ak sa odkazuje vtáctvo, prípadnú husi, bažanty a kurčatá, ako aj voliéry; ale otroci, ktorí majú na starosti bažanty a husi, nie sú zahrnutí; ak to poručiťel' výslovne nepovie.

67. Marcianus, Inštitúcie, kniha VII.

Ak závetca odkazuje svoje lesné pasienky a okrem toho odkazuje všetko, čo sa tam bežne nachádza, nechápe sa to tak, že chcel odkázať stáda, ktoré sú počas zimy držané v zimných priestoroch a počas leta sú ponechané na pasienkoch, ale myslel len tie, ktoré sú tam vždy.

68. Ulpián, Názory, kniha I.

Ulpianus uviedol Juliánovi, že závetca tým, že dodal: "Celý majetok Seian", sa rozumie, že zanechal aj tú časť uvedenej pôdy, ktorá sa podľa podmienok trustu javila ako jej príslušenstvo a ktorú získal zálohom; právo dlžníka na ňu bolo vyhradené.

1. Vykonania trustu sa nemožno domáhať na základe nasledujúcich slov: "Uistite sa, že sa dobre staráte o moje polia, a výsledkom bude, že môj syn vám dá vaše deti."

2. Ak sú otroci držaní spoločne s iným odkázaní Seiou pod podmienkou: "Ak by mali byť moji, keď zomriem," nebudú splatní; za predpokladu, že závetkyňa mala v úmysle, aby boli splatní, ak by boli v tom čase úplne jej.
3. Ak sa zanechávajú určité pozemky spolu so skladmi, ktoré sa na nich nachádzajú, otroci, ktorí patrili k uvedeným pozemkom v čase spísania závetu, budú zahrnutí do dedičstva, ako aj tí, ktorí k nim boli pripojení neskôr; za predpokladu, že závetkyňa jasne preukázala, že to bol jej úmysel.

(69) Marcellus, Názory.

Od bežného významu slov v závete sa nikdy nemožno odchýliť, pokiaľ nie je zrejmé, že úmysel závetcu bol iný.

1. Titius ustanovil kodícil nasledovne: "Želám si, aby všetci mladí otroci, ktorých mám v službe, boli odovzdaní Publiovi Maeviovi." Pýtam sa, v akom veku sa majú otroci chápať ako mladí? Marcellus bol toho názoru, že to treba postúpiť sudcovi, ktorý mal v tejto veci právomoc, aby určil, čo mal závetca na mysli slovami, ktoré použil. V prípade závetov by sa totiž nemalo vždy dbať na presné vymedzenie pojmov, pretože osoby sa veľmi často vyjadrujú nesprávne a nie vždy používajú vhodné mená a pomenovania. Za mladého však možno považovať otroka, ktorý prekročil vek mladosti, až kým sa nezačne zaraďovať medzi starcov.

70. Ulpian, O Sabínovi, kniha XXII.

Ak sa niekomu zanechá vlna, za odkázanú sa považuje tá, ktorá nie je zafarbená, teda vlna v prirodzenom stave.

- (1) To sa vzťahuje aj na takú, ktorá bola spracovaná, alebo je zahrnutá v pojme nedokončená vlna.
- (2) Vznikla otázka, či sa pod pojem "vlna" zahŕňa len taká, ktorá nebola spradená, alebo či sa pod ňou rozumie aj tá, ktorá je spradená; ako napríklad osnova a vlákno. Sabinus si myslí, že sa sem zahŕňa vlna, ktorá bola spriadaná, a my preberáme jeho názor.
- (3) Zastáva sa názor, že slovo vlna by sa malo používať dovtedy, kým sa z nej nevyrobí tkanina.
- (4) Je potrebné chápať, že pod toto označenie sa zahŕňa tak praná, ako aj nepraná vlna za predpokladu, že nie je farbená.
- (5) Kravská srst' používaná na vypchávanie vankúšov nie je zahrnutá do pojmu vlna.

- (6) Okrem toho sem nepatrí vlna, z ktorej si každý môže vyrobiť odev buď pre zdravie, alebo pre pohodlie.
- (7) Do pojmu vlna sa nezahŕňa ani taká, ktorá je pripravená na aplikáciu na telo alebo na lekárske ošetrovanie.
- (8) Majú však byť zahrnuté aj kože, ku ktorým je vlna pripevnená? Je zrejmé, že ide o príslušenstvo vlny.
- (9) Ak sa vlna odkazuje, môže podľa môjho názoru zahŕňať aj kožušiny zajacov a kôz a perie husí, ako aj látku získanú z istej rastliny, ktorá sa nazýva rastlinná vlna.
- (10) Ak sa však odkazuje vlna, ľan sa do nej nezahŕňa.
- (11) Ak sa odkazuje ľan, patrí sem to, čo bolo spracované, ako aj nedokončený výrobok, a tiež to, čo bolo spriadané, a to, čo je v sieti a ešte nebolo utkané. Preto existuje rozdiel v odkázaní ľanu a vlny. Myslím si, že ak bol ľan zafarbený, bol by zahrnutý do odkazu.
- (12) Ak vlna zmenila svoju farbu, malo by sa to zohľadniť. Staré autority rozhodli, že vlna, ktorá zmenila svoju farbu, by sa nemala zahrnúť pod pojem vlna, ale mala by sa zahrnúť všetka, ktorá bola spriadaná a nie tkaná. Preto vzniká otázka, či sa pojem "zmenila farbu" vzťahuje na fialovú farbu. Domnievam sa, že to, čo nebolo zafarbené, nie je zahrnuté pod týmto pojmom, a teda že sa tým nemyslí ani vlna, ktorá je prirodzene biela alebo čierna, ani vlna akéhokoľvek iného prirodzeného odtieňa. Domnievam sa však, že fialová a šarlátová, keďže nie sú prirodzenými farbami, by mali byť zahrnuté pod pojem farbená vlna, pokiaľ porúčiteľ nemal v úmysle inak.
- (13) Podľa môjho názoru by sa pod tento názov mala zahrnúť fialová farba každého druhu. Šarlátová by nemala byť zahrnutá, ani modročervená, ani fialová. Nikto nepochybuje o tom, že pod pojem fialová by mala byť zahrnutá aj niť už vložená do krosien. Vlna určená na farbenie na fialovo sem nepatrí.

71. Ten istý, O Sabinovi, kniha XX.

Tam, kde sa do závetu vkladajú slová "moja otrokyňa alebo otroci", sa má za to, že sa uvádzajú tí, ktorých závetca zahrnul do počtu takých otrokov, ktorí mu patrili.

72. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

To isté treba povedať aj v súvislosti so všetkým ostatným majetkom, ktorý môže ktokoľvek odkázať ako svoj vlastný.

73. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XX.

Pod výrazom "jeho otroci alebo otrokyne" rozumieme tých, ktorí patrili poručiteľovi na základe perfektného titulu, a že sem nepatria tí, na ktorých mal len užívacie právo.

(1) Ak slobodní ľudia slúžia poručiteľovi v dobrej viere ako otroci, je lepší názor, že sú zahrnutí pod výraz "jeho vlastní"; za predpokladu, že chcel, aby boli do tohto pomenovania zahrnutí tí, ktorí mu patrili, ako aj tí, ktorých považoval za svoj majetok.

(2) Niet pochyb o tom, že tí otroci, ktorých dlžník dal do zálohu, by sa mali považovať za odkázaných ako jeho vlastní; to sa však za žiadnych okolností nevzťahuje na veriteľa.

(3) Ak má teda niekto vlastných otrokov, ktorých služby prenajal iným, či už ako pekárom alebo hráčom, alebo na akékoľvek iné zamestnanie; má sa mať za to, že ich tiež odkázal pod menom otrokov? To sa musí predpokladať, ak sa nezdá, že úmysel poručiteľa bol iný.

(4) Myslím si, že ak strana vykonáva povolanie obchodníka s otrokmi, jeho otroci nemôžu byť správne zahrnutí medzi tie, ktoré patria do jeho domácnosti, ak nebolo jasné, že to bol jeho úmysel vo vzťahu k nim; pretože ak niekto kupuje otrokov s cieľom okamžite ich predať, mal by sa považovať za toho, kto ich má skôr ako tovar, a nie ako svojich otrokov.

(5) Pomponius v piatej knihe uvádza, že otroci patriaci iným otrokom sa do tejto kategórie nezaraďujú.

74. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Ak niekto odkazuje "svojich otrokov", patria sem aj tí, ktorí sú v spoločnom vlastníctve s inými, ako aj tí, v ktorých má užívacie právo iný.

75. Ulpian, O Sabinovi, kniha XX.

Tam, kde sa odkazujú mince vo všeobecnosti, sa rozumie, že sú zahrnuté aj tie najmenších nominálnych hodnôt; pokiaľ z podmienok závetu nevyplýva, že úmyslom bolo odchýliť sa od zvyklostí poručiteľa alebo okolia.

(76) Ten istý, O edikte, kniha II.

(77) Ak sa odkazujú listiny, nikto nemôže povedať, že sa to týka takých, na ktorých bolo napísané, a že do odkazu sú zahrnuté už vyhotovené knihy. To sa týka aj tabuliek.

77. Javolenus, O Plautiovi, kniha I.

Tam, kde sa odkazy opakujú pri vykonávaní substitúcie, sú do opakovania zahrnuté aj udelenia slobody.

78. Paulus, O Vitelliovi, kniha II.

V prípade, že otrok Stichus bol odvezený z pozemku, ku ktorému bol pripojený, a dostal poučenie, ale potom sa nevrátil, vznikla otázka, či má byť vydaný poručiteľovi spolu s uvedeným pozemkom. Odpoveď znela, že ak bol poslaný za účelom štúdia, a nie preto, aby bol prenesený na nejaký iný pozemok, musí byť vydaný poručiteľovi.

(1) "Syn môj, Maevius, keďže som ti už daroval väčšiu časť svojho majetku, mal by si sa uspokojiť so sempronianskym majetkom a so všetkými, ktorí na ňom žijú, teda s otrokmi, ktorí tam sú." Vyvstala otázka, ako naložiť s istými bankovkami dlžníkov a peňažnými sumami, ktoré sa našli na spomínanom pozemku. Tá istá závetkyňa napísala nasledujúci list: "Dávam vám všetky strieborné taniere a nábytok, ktoré mám, a všetko, čo mám na sempronianskom panstve." Bude nábytok, ktorý sa nachádza na iných majetkoch alebo v iných domoch, patriť Maeviovi a bude mať nárok na otrokov, ktorých závetkyňa odkázala iným a ktorí tvorili súčasť Sempronianskeho majetku? Odpoveď znela, že bankovky a peniaze by sa nemali považovať za zahrnuté, pokiaľ sa pozitívne nepreukáže úmysel zosnulého odkázať ich, a že dedičstvo syna by sa malo zmenšiť odkazom otrokov pripojených k uvedenému majetku iným osobám. Pokiaľ ide o strieborný tanier a nábytok, ktoré sa nachádzali na inom mieste, nakladanie s nimi treba ponechať na sudcu, ktorý určí, komu majú patriť, aby mohol byť zámer poručiteľa vykonaný odkazovníkom.

(2) Závetca zanechal určité pozemky takto: "Tak, ako som ich mal v držbe, spolu s akýmkoľvek majetkom, ktorý sa tam mohol nachádzať v čase mojej smrti." V súvislosti s otrokmi, ktorí na uvedených pozemkoch bývali buď za účelom ich obrábania, alebo na iné účely, ako aj v súvislosti s iným majetkom, ktorý sa tam nachádzal v čase smrti poručiteľa, vznikla otázka, či patrí poručiteľovi. Odpoveď bola, že všetok predmetný majetok by sa mal považovať za odkázaný.

(3) "Želám si, aby môj campánsky majetok bol odovzdaný Genezii, môjmu nevlastnému dieťaťu, pričom uvedený majetok má hodnotu dvesto aurei, a aby ho užívala tak, ako je to obvyklé." Vyvstala otázka, či zostávajúce nájomné nájomcov a otrokov, ktorí boli na pozemku v čase smrti poručiteľa, tiež prináleží poručiteľovi. Odpoveď bola, že to, čo bolo splatné od nájomcov, nebolo odkázané, ale všetko ostatné sa malo považovať za dané slovami "ako je zvykom".

(4) Niektoby sa azda mohol spýtať, prečo by sa pod pojem "strieborný plech" malo zahrnúť vyrobené striebro; keď v prípade odkazu mramoru nemožno považovať za uvedené nič okrem surového materiálu. Dôvodom je, že predmety takej povahy, že sa dajú ľahko zredukovať do pôvodného stavu, podliehajú sile materiálu, z ktorého sú zložené, bez toho, aby niekedy stratili svoju silu.

(5) Niet pochýb o tom, že šarlátová farba, ktorá sa označuje osobitným názvom, nie je zahrnutá do vlny, ktorej farba bola zmenená, rovnako ako sa šarlátovou alebo purpurovou nenazýva farbivo vyrobené z krvi vrán alebo farbivo známe ako hysginus a melinus.

(6) Ak človek urobil odkaz v nasledujúcom znení: "Dávam a odkazujem svojej manželke predmety, ktoré boli nadobudnuté pre jej potrebu," požiadal som prátor, ktorý mal právomoc rozhodovať o poručníctve, aby majetok, ktorý manželka darovala svojmu manželovi a ktorý bol ocenený, mohol byť odovzdaný, aby sa jeho hodnota zahrnula do vena, ale nezískal som jeho súhlas, pretože sa domnieval, že poručník nemal tento majetok na mysli v čase, keď spísal závet. Ak by jej však uvedený majetok bol daný do užívania, nezáležalo by na tom, či ho získala ona sama, alebo niekto iný. Potom som našiel nasledujúci prípad uvedený v Aburnius Valens. Istá žena darovala istý majetok, ktorý bol ocenený, ako vena svojmu manželovi a ten jej ho potom odkázal, pričom ho opísal takto: "Predmety, ktoré boli pre ňu nadobudnuté a kúpené." Tento orgán rozhodol, že to, čo sa dáva ako vena, nepatrí do kategórie kúpeného a nadobudnutého majetku, pokiaľ manžel, ktorý sa neskôr stal vlastníkom uvedeného majetku, ho nevenuje na používanie svojej manželke.

(7) Ak sa odkazuje majetok, ktorý sa nachádza na pozemku, odkaz zahŕňa aj veci, ktoré, ak sa na ňom v danom čase nenachádzajú, sa tam zvyčajne nachádzajú, a akékoľvek predmety, ktoré sa tam nachádzajú náhodou, sa nepovažujú za odkázané.

79. Celsus, Digesty, kniha IX.

Ak bol odkázaný chór alebo zbor otrokov, je to rovnaké, ako keby boli jednotlivci, ktorí ich tvoria, odkázaní osobitne.

(1) Proculus hovorí, že podľa slov: "Dávam a odkazujem všetok hnutelný majetok, ktorý sa tam nachádza", sa neodkazujú peniaze, ktoré sú na tomto mieste uložené za účelom ich požičania, ale tie, ktoré tam boli ponechané, aby boli v bezpečí (ako to zvykli robiť niektoré osoby počas občianskych vojen), budú zahrnuté do dedičstva; a rozpráva, že počul starých ľudí v krajine hovoriť, že peniaze bez peculium sa veľmi ľahko stratia, pričom pod pojmom peculium rozumel to, čo je odložené do bezpečia.

(2) Ak sa odkáže nezastavaný pozemok a medzitým sa na ňom postaví dom, a keď sa dom zbúra, pozemok sa opäť uvoľní, dedič bude mať naň nárok, hoci si ho nemohol nárokovať, kým tam dom stál.

(3) Ak je otrok odkázaný a potom, po tom, ako bol manumitovaný, sa opäť dostane do otroctva, môže si ho nárokovať poručiteľ.

80. Same, Digest, kniha XXXV.

Dedičia môžu byť ustanovení spoločne alebo sa môžu stať spoločnými odkazovníkmi; to znamená, že celý majetok alebo celé dedičstvo im môže byť udelené jednotlivo, takže ich podiely budú nedeliteľné, ibaže na základe všeobecného súhlasu.

(81) Modestinus, Differences, kniha IX.

(82) Niektoré authority veľmi správne zastávajú názor, že ak sa odkazujú otroci, patria k nim aj otrokyne, keďže spoločný názov "otroci" zahŕňa obe pohlavia. Nikto však nepochybuje o tom, že tam, kde sú odkázané otrokyne, nie sú zahrnutí otroci mužského pohlavia. Tam, kde sú odkázané deti, ktoré sú otrokmi, sú zahrnuté aj otrokyne. Treba povedať, že v prípade, keď sú odkázané dievčatá-otroci, nie je možné zahrnúť chlapcov-otrokov.

1. Tam, kde sú odkázané otrokyne, sú zahrnuté aj panny, rovnako ako tam, kde sú odkázaní chlapci, sú zahrnutí aj chlapci.

2. Keď sa odkazuje stádo dobytky, zahŕňajú sa aj voly a iné ťažné zvieratá.

3. Keď sa odkazuje stádo, platí, že sa doň zahŕňajú voly, ale nie stáda oviec a kôz.

4. Keď sa odkážu ovce, niektoré authority veľmi správne zastávajú názor, že do dedičstva nepatria ani jahňatá, ani barany.

5. Niet však pochýb o tom, že barany a jahňatá sú zahrnuté do odkazu stáda oviec.

82. Tá istá kniha, Pravidlá, kniha IX.

Keď sa otrok, ktorý bežne býval na pozemku, dá na útek a pozemok je odkázaný v stave, v akom je, otrok bude tvoriť súčasť dedičstva, aj keď by bol po smrti poručiteľa dolapený.

83. Ten istý, Názory, kniha VI.

Ak bol zanechaný odkaz v tomto znení: "Žiadam ťa, aby si v čase svojej smrti odovzdal tomu a tomu všetko, čo patrí do mojej pozostalosti a môjho majetku, čo sa ti môže dostať do rúk," plodiny, ktoré dedič počas života, ako aj všetko, čo sa

dostalo na miesto plodín, sa nepovažovali za súčasť odkazu, pretože nebolo možné preukázať, že poručiiteľka mala v úmysle, aby jej dedič bol poverený dodaním plodín.

1. Ak poručiiteľ zanechal poručníctvo v prospech svojich detí a po ich vzájomnom nahradení si želal, aby po smrti posledného pozostalého prešlo poručníctvo na ich potomkov, pýtam sa, ak po smrti posledného dieťaťa nezostal nikto okrem jeho slobodníka, či mu mal byť priznaný prospech z poručníctva. Odpoveď znela, že je úplne zrejmé, že pod označením jeho "potomkovia" sa do počtu osôb, ktorým bol trust odkázaný, zahŕňajú len jeho deti, a nie jeho slobodní muži.

84. Javolenus, O Cassiovi, kniha II.

Ak poručiiteľ odkázal svoj majetok, ktorý sa nachádzal v Ríme, určitej osobe, mal nárok aj na všetko, čo bolo uložené na bezpečné uloženie v skladoch mimo mesta.

(85) Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha II.

(86) Nedávno cisár rozhodol, že ak poručiiteľ odkázal majetok komukoľvek, ale nepridal výraz "môj" a nemal v úmysle zanechať uvedený majetok, ak nebol jeho, odkaz by bol platný len v prípade, že by bolo potrebné venovať väčšiu pozornosť želaniu poručiiteľa ako slovu "môj". Preto vzniká tento pekný rozdiel, že vždy, keď sa určitá vec odkazuje na okamžité odovzdanie, výraz "môj" nevytvára podmienku. Ak však ide o majetok, ktorý nie je výslovne označený, ako napríklad: "Moje vína, moje šaty", termín "moje" sa považuje za podmienku, takže sa ponecháva len to, čo patrilo poručiiteľovi. Napriek tomu si nemyslím, že by bolo možné dôrazne zastávať vyššie uvedený názor, ale skôr to, že v tomto prípade sa odkazuje akékoľvek oblečenie alebo víno, ktoré poručiiteľ považoval za svoje; a preto sa rozhodlo, že do dedičstva sa zahrnie aj víno, ktoré sa stalo kyslým, ak ho poručiiteľ vždy považoval za víno. Je zrejmé, že ak poručiiteľ použil formuláciu týkajúcu sa času jeho smrti, napríklad "oblečenie, ktoré bude moje", myslím si, že to treba nepochybne chápať ako podmienku. Takisto si myslím, že tam, kde závetca hovorí: "Stichus, ktorý bude môj," by sa táto veta mala rovnako považovať za podmienenú; nie je ani žiadny rozdiel, ak by povedal: "ktorý bude môj" alebo "ak bude môj", v oboch prípadoch bude odkaz podmienený. Labeo je toho názoru, že nasledujúca veta "Kto bude môj" by sa mala považovať len za určenie. My však využívame iné pravidlo.

86. Proculus, Listy, kniha V.

87. Ak bolo dedičstvo odkázané takto: "Odkazujem svoj dom a jeho obsah v čase mojej smrti," nemyslím si, že peniaze vybrané od určitých dlžníkov poručiiteľa, aby boli opäť investované do iných podobných pohľadávok, tvoria súčasť dedičstva. Dôkladne schvaľujem rozlíšenie, ktoré urobil Labeo, že dedičstvo sa neznižuje preto, že sa niečo môže náhodou nachádzať mimo domu, rovnako ako sa nezvyšuje preto, že sa tam náhodou nachádza nejaký iný predmet.

(87) Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha IV.

Do pojmu dedičstvo sa zahŕňa aj poručníctvo a darovanie mortis causa.

88. (89) Ten istý, O Lex Julia et Papia, kniha V.

Bolo rozhodnuté, že ak sa odkazuje vlna, odev z nej zhotovený nie je zahrnutý do odkazu.

1. Podobne, ak sa odkazuje materiál, ako je drevo, loď alebo komoda z neho vyrobená nemôže byť požadovaná ako súčasť dedičstva.

2. Ak sa loď, ktorá bola odkázaná, rozbije, neprislúcha ani samotná loď, ani materiál, z ktorého sa skladá.

3. Ak je však odkázaná masa kovu, možno požadovať akýkoľvek pohár z nej vyrobený.

89. Ten istý, O Lex Julia et Papia, kniha VI.

Strany sa považujú za spoludedičov, ak sa im tá istá vec odkazuje samostatne, a to z dôvodu samotnej veci, a nie z dôvodu slov použitých porúčiteľom. Za spoločných odkazovníkov sa považujú z dôvodu použitých slov, a nie z dôvodu odkázaného majetku, keď porúčiteľ povie: "Dávam a odkazujem taký a taký pozemok Titiovi a Seiovi, a to rovnakým dielom," keďže obaja odkazovníci majú svoje podiely od začiatku. Preto je odkazovník určite uprednostnený pred ostatnými, keď je so svojim spoludedičom spojený tak zanechaným majetkom, ako aj podmienkami odkazu. Ak by bol s ním spojený len odkazom majetku, je stanovené, že nemá nárok na žiadne uprednostnenie. Ak je však s ním spojený slovami a nie podielom na majetku, vzniká otázka, či bude mať druhý nárok na uprednostnenie. Lepší názor je, že bude mať prednosť.

90. Ten istý, O Lex Julia et Papia, kniha VII.

Odkaz sa chápe ako výslovne odkázaný, ak je známa strana, ktorá je ním poverená, aj keď jej meno nemusí byť uvedené.

91. Papinianus, Názory, kniha VII.

Ak bol pozemok odkázaný dcére ako prednostný odkaz "spolu s tým, čo je splatné od správcov a nájomcov", odkaz zvyšku zahŕňa to, čo zostalo z nájomného za pozemky v tom istom nájme. V opačnom prípade by sa dalo ľahko zistiť, že nájomné vybrané od nájomcov a peniaze uložené v účtovnej knihe porúčiteľa na tom istom mieste by netvorili súčasť toho, čo zostalo,

ako pohľadávka voči nájomcovi alebo správcovi, aj keď porúčiteľ mohol výslovne uviesť, že si želá, aby správcovia patrili jeho dcére.

(1) Bolo rozhodnuté, že ak sa použijú tieto slová: "Odovzdávam Lucii Titiusovej také a také pozemky s domom v takom stave, v akom sa nachádzajú v čase mojej smrti", poľnohospodárske náradie a všetky predmety na používanie domu musia byť odovzdané podľa podmienok odkazu; ale nič, čo je splatné od nájomcov, nebude zahrnuté.

(2) Otec odkázal svojmu synovi továreň používanú na farbenie purpuru spolu s otrokmi určenými na vykonávanie tejto činnosti a purpurovým plátnom, ktoré sa tam nachádzalo v čase jeho smrti. Bolo rozhodnuté, že do dedičstva neboli zahrnuté ani peniaze získané z predaja látky, ani to, čo bolo splatné od kupujúcich, ani žiadne dlhy otrokov.

(3) "Dávam a odkazujem Titiovi Seianov majetok v takom stave, v akom som ho kúpil." Keďže spolu s druhým majetkom bol zakúpený aj majetok Gabinian za jedinú cenu, vyslovil som názor, že samotný dôkaz o kúpe nestačí, ale že z listov a účtov porúčiteľa treba zistiť, či bol majetok Gabinian zahrnutý do názvu majetku Seian a či boli príjmy oboch majetkov spojené a vedené v účtovníctve ako príjmy majetku Seian.

(4) Bolo stanovené, že ak sa odkazuje dom, kúpele tvoria jeho súčasť. Ak však porúčiteľ umožnil verejný prístup k nim, kúpele budú tvoriť jeho súčasť len vtedy, ak sa do nich dá vstúpiť cez samotnú budovu a ak ich niekedy používala hlava domácnosti alebo jeho manželka; a nájomné za kúpele bolo vedené v účtovníctve porúčiteľa spolu s nájomným za ostatné miestnosti v dome; alebo ak boli obidve kúpené alebo zariadené z peňazí vyplatených súčasne.

(5) Istá osoba, ktorá vlastnila dom, kúpila prilahlú záhradu a následne dom odkázala. Ak záhradu kúpil na účet domu, aby ho urobil príjemnejším a zdravším, a bol do nej vchod cez dom a záhrada bola doplnkom domu, bude zahrnutá do dedičstva domu.

(6) Pod pojmom "dom" sa rozumie aj budova pripojená k tomu istému, ak boli obe kúpené za jednu cenu a ak sa zistí, že nájomné z oboch bolo vedené v účtovníctve spoločne.

92. Paulus, Názory, kniha XVI.

"Ak by sa moje dcéry Maevia a Nigidia stali mojimi dedičkami, potom nech si Maevia z môjho majetku vezme a má ako prednostné dedičstvo také a také moje pozemky s chalupami na nich a s otrokmi, ktorí ich majú na starosti; a okrem toho všetky polia, ktoré k nim priliehajú a ktoré som získal kúpou alebo iným spôsobom, aby som ich spojil s uvedenými pozemkami; spolu so všetkými otrokmi, stádami, nákladnými zvieratami a iným osobným majetkom, ktorý sa nachádza na uvedených pozemkoch alebo na ich časti v čase mojej smrti, v najlepšom a najdokonalejšom stave, v akom som ich vtedy

vlastnil, alebo (aby som sa vyjadril jasnejšie) všetko, čo sa na nich môže nachádzať. " Na jednom z pozemkov, ktorý bol zanechaný ako prednostné dedičstvo, sa nachádzala budova slúžiaca na vedenie záznamov, v ktorej sa nachádzali listiny týkajúce sa kúpy mnohých otrokov a iné, ktoré sa vzťahovali na nehnuteľný majetok, rôzne zmluvy a zmenky dlžníkov. Pýtam sa, či sa tieto listiny mali považovať za spoločný majetok dedičov. Odpovedal som, že podľa uvedených skutočností sa zdá, že ani uvedené listiny týkajúce sa nákupov alebo dlhov, ktoré sa našli na pozemku zanechanom ako prednostné dedičstvo, neboli zahrnuté do odkazu.

1. Ak je dom odkázaný takto: "Ukladám svojim dedičom, aby dovolili, aby dom, v ktorom bývam, a všetko, čo k nemu patrí, bez výnimky akéhokoľvek náčinia," sa nepovažuje za to, že poručiteľ mal na mysli akékoľvek peniaze alebo záväzky dlžníkov.

93. Scaevola, Názory, kniha III.

Lucius Titius urobil vo svojom závete nasledujúce ustanovenie: "Môj dedič nesmie za žiadnych okolností odcudziť môj predmestský majetok ani moje mestské sídlo." Jeho dcéra, ktorá bola ustanovená za jeho dedičku, zanechala dcéru, ktorá si uvedený majetok ponechala v držbe dlhý čas, a po jej smrti ustanovila cudzích dedičov. Vyvstala otázka, či pozemok patrila Júlii, ktorá bola vnučkou poručiteľa Titia. Odpoveď znela, že v uvedenom prípade nebolo urobené nič proti vôli zosnulého, čo by bránilo tomu, aby majetok patrila dedičovi, keďže závetné ustanovenie bolo len príkazom.

1. "Nariadím svojim dedičom, aby vyplatili mojej manželke Sempronii sto aurei, ktoré som si od nej požičal." Vyvstala otázka, či Sempronia môže požadovať vykonanie poručníckeho práva, ak by po podaní žaloby o uvedenú sumu peňazí, ako jej prislúchajúcu, svoj spor prehrala. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností sa peňazí mohla domáhať na základe podmienok trustu, keďže sa ukázalo, že neboli splatné z iného dôvodu.

2. Istý muž odkázal isté pozemky svojmu slobodníkovi a pridal nasledujúce slová: "Tak, ako som ich vlastnil, a s tým, čo tam bude v čase mojej smrti." Vznikla otázka, či otroci, ktorí zostali na pozemkoch za účelom ich obrábania alebo z iného dôvodu, v čase smrti poručiteľa, ako aj iný osobný majetok, ktorý sa tam nachádzal, budú patriť poručiteľovi. Odpoveď bola, že áno.

3. Vznikla otázka, či majetok, ktorý boli dedičia povinní vydať svojim bratom, bude patriť aj ich sestrám. Odpoveď znela, že áno, pokiaľ sa nepreukáže, že úmysel poručiteľa bol iný.

4. Závetca zanechal cechu kováčov dedičstvo v nasledujúcom znení: Odkazujem taký a taký pozemok spolu s lesom, ktorý k nemu patrí, v najlepšom a najvyhovujúcejšom stave, v akom môže byť." Pýtam sa, či bol odkázaný aj osobný majetok, ktorý

sa nachádzal na pozemku v čase smrti poručiťa, napríklad seno, krmivo, slama, stroje, nádoby na uskladnenie vína (t. j. kade a sudy pripojené k sklodom) a sýpky. Odpoveďou bolo, že všetko, čo nebolo odkázané, je neoprávnene nárokované.

5. Závetca, ktorý zanechal určitý pozemok ako prednostné dedičstvo dedičovi, ktorému odkázal polovicu svojho majetku, mu predložil túto žiadosť: "Žiadam ťa, aby si súhlasil s prijatím Clodia Verusa, môjho vnuka a tvojho príbuzného, za spoludediča polovice Juliánovho majetku, ktorý som nariadil, aby ti pripadol nad tvoj podiel." Pýtam sa, či by mal vnuk nárok na polovicu majetku podľa podmienok trustu. Odpoveď znela, že áno.

94. Valens, Trusty, kniha II.

Istý muž, ktorý zanechal niekoľko slobodných, odkázal pozemok trom z nich a požiadal ich, aby dohliadli na to, že sa jeho názov nezmení. Vystala otázka, či keď prvý z troch zomrie, bude povinný zanechať svoj podiel obom spoluslobodníkom, ktorí boli s ním spojení v dedičstve, alebo len jednému z nich; alebo či ho môže zanechať inému, ktorý bol jeho spoluslobodníkom. Bolo rozhodnuté, že hoci ide o otázku úmyslu, predsa len by sa vôli poručiťa dostatočne vyhovel, ak by odkazovník zanechal pozemok inému zo svojich spoludedičov. Ak ho však neodkázal žiadnemu, nemohli by vzniknúť pochybnosti o tom, či by pohľadávka za výkon poručníctva patrila usilovnejšiemu zo spoluslobodníkov, alebo všetkým; alebo by patrila len tým, ktorým bol odkaz odkázaný spoločne? Julianus veľmi správne rozhodol, že pohľadávka patrí všetkým slobodným.

(95) Marcianus, Trusty, kniha II.

"Nech sa od toho, kto bude mojím dedičom, vyžaduje, aby zaplatil, a ja ho zaväzujem, aby zaplatil všetky sumy, ktoré som uviedol." Aristo hovorí, že do tohto ustanovenia je zahrnutý aj hmotný majetok, ako napríklad pozemky, otroci, oblečenie a strieborný tanier; pretože výraz "čokoľvek" sa nevzťahuje len na peniaze, ako je zrejmé, ak ide o odkaz vena a ustanovenia týkajúce sa kúpeného majetku, a že slovo "sumy" treba chápať v rovnakom zmysle ako vo vyššie uvedených prípadoch. Okrem toho od tohto názoru závisí aj úmysel poručiťa, ktorý sa musí zohľadniť najmä v prípade poručníctva; poručiťel by totiž sotva zamýšľal, aby jeho dedič vyplatil len peniaze, keď po tomto predbežnom vyhlásení pridal aj hmotný majetok.

96. Gaius, Trusty, kniha II.

Ak bol Titius ustanovený za dediča polovice majetku a bol poverený odovzdať celý majetok Maeviovi, a potom bol jeho spoludedič požiadaný, aby mu previedol svoj podiel alebo jeho časť, bude Titius povinný previesť na Maevia aj podiel, ktorý dostal od svojho spoludediča podľa podmienok trustu? Božský Antonín, ktorý bol v tejto veci konzultovaný, v reskripte uviedol, že nie je povinný ho previesť, pretože ani odkazy, ani trusty nie sú zahrnuté v pojme "majetok".

97. Paulus, Dekréty, kniha II.

Istý Osidius, ktorý ustanovil svoju dcéru Valerianu za svoju dedičku a udelil slobodu svojmu správcovi Antiochovi a odkázal mu určité pozemky spolu so svojím peculium a všetkým, čo bolo splatné nielen od neho, ale aj od nájomcov, poručiteľ predložil vyhlásenie napísané rukou poručiteľa, v ktorom bolo uvedené, čo je dlžné od neho a od nájomcov. Do tejto listiny bolo vložené aj toto: "Okrem toho môj správca musí predložiť vyúčtovanie ostatného majetku, t. j. toho, ktorý som vyčlenil pre svoju potrebu, a to obilia, vína a iných predmetov." Slobodníci požadovali tieto veci od dediča s tvrdením, že sú zahrnuté v tom, čo zostalo dlžné, a dosiahli od guvernéra rozsudok v jeho prospech. Na druhej strane, keď iné zainteresované strany uviedli, že to, čo zostalo dlžné od nájomcov, alebo dokonca to, čo bolo dlžné od neho samého, od neho nepožadovali, a tvrdili, že predmety, ktoré boli odložené na používanie zosnulého, by nemali byť zahrnuté do zostatku, ktorý bol dlžný, cisár vypočul zástupcu poručiteľa a na príklade sa opýtal "Predpokladajme, že by bolo odložených sto tisíc aurei, ktoré by sa použili pre potreby poručiteľa, povedali by ste, že všetko, čo zostalo v truhlici, by vám patrilo?" Rozhodol, že odvolanie bolo podané správne. Zástupca poručiteľa tvrdil, že po smrti poručiteľa boli od nájomcov vybrané určité sumy peňazí. Rozhodlo sa, že všetko, čo sa po jeho smrti vybralo, sa má vydať poručiteľovi.

(98) Tá istá, O forme závetu.

Ak existuje niekoľko stupňov dedičov a v závete sa objaví nasledujúca klauzula: "Nech môj dedič dá", vzťahuje sa na všetky stupne, rovnako ako nasledujúce slová: "Ktokoľvek bude mojím dedičom". Ak teda niekto nechce zaťažovať všetkých svojich dedičov platením odkazov, ale len niektorých z nich, musí ich osobitne menovite poveriť.

99. To isté, čo sa týka významu pojmu vybavenie.

Pri odkazovaní mestských otrokov niektoré authority rozdeľujú tých, ktorí žijú v meste, nie podľa ich bydliska, ale podľa ich zamestnania, takže hoci môžu byť na vidieku, predsa, ak nevykonávajú vidiecke práce, považujú sa za mestských otrokov. Treba však povedať, že za mestských otrokov treba považovať tých, ktorých hlava rodiny zvykne zaradiť medzi osoby patriace do mesta, čo sa dá ľahko zistiť z evidencie otrokov, ako aj zo stravy, ktorá sa im poskytuje.

1. Možno pochybovať o tom, či by sa otroci zamestnaní ako lovci a chytači vtákov mali zaradiť medzi mestských alebo vidieckych otrokov. Treba však povedať, že by mali patriť do miesta, kde žije hlava domácnosti a poskytuje im podporu.

2. Muliči patria do triedy mestských otrokov, pokiaľ ich poručiteľ nezamestnal na vidieckych prácach.

3. Niektoré authority zastávajú názor, že ak sa narodí dieťa otrokyni, ktorá patrí do mesta, a pošle sa na výchovu na vidiek, že nepatrí ani do jednej z týchto tried. Pozrime sa, či by sa nemalo chápať tak, že patrí spolu s mestskými otrokmi. Zdá sa, že toto je lepší názor.

4. Ak sú odkázaní otroci, ktorí sú nosičmi podstielky, a jeden z nich je zároveň nosičom podstielky a kuchárom, bude zahrnutý do dedičstva.

5. Ak sú otroci narodení v dome odkázaní jednej osobe a iní, ktorí sú kuričmi, sú odkázaní inej osobe a niektorí z tohto počtu patria do oboch týchto tried, budú zahrnutí medzi kuričov z dôvodu, že druh je podriadený rodu. Ak dvaja otroci patria do toho istého rodu alebo druhu, spravidla sa držia spoločne.

(100) Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha II.

"Nariadujem svojmu dedičovi, aby môjho otroka Sticha odovzdal Luciovi Titiovi" alebo "Nech mu odovzdá môjho otroka". Cascellius hovorí, že na základe takejto klauzuly musí byť otrok vydaný; a Labeo jeho názor schvaľuje, pretože tam, kde sa niekomu prikazuje niečo vydať, sa mu zároveň prikazuje, aby to aj dal.

1. Odkaz dvoch mramorových sôch, ako aj všetok mramor vo vlastníctve poručiťľa bol osobitne odkázaný istej osobe. Cascellius si myslí, že okrem dvoch spomínaných mramorových sôch mu neprislúcha žiadna iná. Ofilius a Trebatius sú opačného názoru. Labeo prijíma Cascelliov záver, ktorý považujem za správny, pretože zanechaním dvoch sôch možno usudzovať, že závetca nemal v úmysle zanechať viac, keď odkázal mramor.

2. "Dávam a odkazujem svojej manželke jej odev, šperky a všetky zlaté a strieborné platne, ktoré som pre ňu dal vyrobiť alebo ktoré sú určené na jej použitie." Trebatius sa domnieva, že slová "ktoré som dal pre ňu vyrobiť" alebo "ktoré sú určené na jej použitie" sa vzťahujú len na zlatý a strieborný plech. Proculus sa domnieva, že sa vzťahujú na všetko, čo sa spomína, a tento názor je správny.

3. V prípade, keď boli istej osobe odkázané korintské vázy, Trebatius zastával názor, že ako súčasť dedičstva jej prináležia podstavce vyrobené na ich podopieranie. Labeo však tento názor neprijíma, ak poručiťľ považoval uvedené podstavce za vázy. Proculus však veľmi správne hovorí, že ak vázy neboli z korintskej mosadze, mohol si ich nárokovať poručiťľ.

4. V prípade odkazu predmetov z korytnačiny sú Labeo a Trebatius toho názoru, že náležia posteľe vykladané korytnačinou, ktorých nohy sú pokryté striebrom, čo je správne.

101. Scaevola, Digest, kniha XVI.

Istý muž, ktorý mal vo svojej rodnej provincii isté vlastné pozemky, ako aj iné, ktoré mu boli dané do zálohu ako záruka za dlhy, uzavrel kodícil v tomto znení: "Želám si, aby som bol ako podiel odovzdaný svojej milovanej vlasti, a dávam jej osobitne všetky pozemky, ktoré mám v Sýrii, spolu s osobným majetkom, to znamená stáda, otroky, úrodu, zásoby a všetko náradie, ktoré sa tam nachádza." Vznikla otázka, či sa má usudzovať, že porúčiteľ zanechal svojej krajine aj pozemky, ktoré sú v zálohu. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností by sa tieto nemali považovať za zanechané za predpokladu, že neboli zahrnuté do jeho vlastného majetku, čo by sa mohlo stať, ak by dlžník nevykonal platbu.

(1) "Žiadam, aby môj pozemok v súčasnom stave bol vydaný môjmu pestúnovi." Vznikla otázka, či by mal byť zostatok dlžný od nájomcov, ako aj od otrokov, ak tam v čase smrti porúčiteľa nejakí boli, zahrnutý do pozemku. Odpoveď znela, že to, čo bolo splatné od nájomcov, nebolo odkázané, ale všetko ostatné bolo zrejme zahrnuté v slovách "v súčasnom stave".

102. Same, Digest, kniha XVII.

Závetca urobil odkaz v nasledujúcom znení: "Odkazujem svojej manželke svoje cestovné tašky a všetko, čo sa v nich nachádza, ako aj pohľadávky v malom registri napísané mojou vlastnou rukou, ktoré neboli v čase mojej smrti vyzdvihnuté, hoci mohli byť zapísané na mojich účtoch ako zaplatené, a cenné papiere som odovzdal svojmu správcovi." Uvedený porúčiteľ, keď sa chystal na cestu do Ríma, vložil do uvedených cestovných tašiek zmenky pre svojich dlžníkov a svoje peniaze, a keď si tieto zmenky vybral, ako aj peniaze minul, vrátil sa po uplynutí dvoch rokov domov a do uvedených cestovných tašiek uložil listiny na niektoré nehnuteľnosti, ktoré neskôr kúpil, a určitú sumu peňazí. Vznikla otázka, či sa má mať za to, že porúčiteľovi odkázal len bankovky, ktoré po svojom návrate vložil do tašiek. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností bankovky, ktoré sa v čase jeho smrti nachádzali vo vreciach a ktoré neboli vlastnoručne zapísané v jeho registri, neboli splatné v zmysle podmienok odkazu. Taktiež bola položená otázka, či keď do svojich vriec vložil doklady o kúpe uvedených nehnuteľností, boli aj tieto zahrnuté do dedičstva? Odpoveď znela, že z toho jasne nevyplýva, čo mal v úmysle urobiť v súvislosti s pozemkami, ale ak vložil do tašiek doklady o ich nadobudnutí s úmyslom, že keď budú odovzdané jeho porúčiteľke, prejde na ňu vlastnícke právo k nim, možno tvrdiť, že aj tieto pozemky boli súčasťou dedičstva.

1. Otec istej rodiny urobil nasledujúci odkaz: "Želám si, aby sa mi darovali dva nepokryté taniere, ktoré som kúpil na námestí, kde sa predávajú obrazy." Závetca v skutočnosti kúpil na tomto mieste určité riady, ktoré však neboli bez ozdôb, a závet urobil len tri dni pred svojou smrťou. Vznikla otázka, či uvedený riad, ktorý kúpil, tvorí súčasť dedičstva, keďže neodkázal žiadne iné, ktoré kúpil na tom istom mieste. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností mali byť porúčiteľovi vydané tie, ktoré kúpil na námestí s obrazmi.

2. Zanechávateľ nariadil, aby sa pre mladého muža, ktorého vychoval, zakúpilo vojenské povolanie, a to takto: "Odkazujem Semproniovi, ktorého som vychoval, také a také veci, a keď dosiahne primeraný vek, želám si, aby mu bolo zakúpené

vojenské povolanie a aby mu boli zaplatené všetky výdavky a poplatky, ktoré z toho vyplývajú." Vystala otázka, či ak Sempronius sám kúpil túto komisiu, či môže na základe podmienok trustu vymáhať od dedičov jej cenu alebo čokoľvek, čo sa za takýchto okolností zvyčajne platí. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností tak mohol urobiť.

3. Ten istý poručiteľ odkázal svojmu slobodníkovi províziu takto: "Dávam a odkazujem Seiusovi, môjmu slobodníkovi, takú a takú províziu", ktorú províziu mal sám poručiteľ. Vznikla otázka, či všetky poplatky a výdavky spojené s prijatím do armády má zaplatiť dedič. Odpoveď znela, že by ich mal zaplatiť on.

(103) To isté, verejne prerokované otázky.

Ak otec nahradil svojho vydedeného syna cudzím dedičom a uvedený cudzí dedič potom ustanovil syna za svojho dediča a ten zomrel vo veku nedovršenja plnoletosti, myslím si, že dedičstvo, ktorým bol poverený náhradník za sumu, nebude splatné z dôvodu, že majetok otca sa nedostal do rúk syna priamo, ale prostredníctvom nepriamej sukcesie.

1. Okrem toho som zistil, že v prípade brata, ktorý bol dedičom svojho otca a ustanovil za svojho dediča svojho vlastného vydedeného brata, že jeho náhradník nebude povinný zaplatiť odkaz, aj keby bol dedičom po svojom bratovi, ak tento zomrel zo zákona; z dôvodu, že majetok sa nedostal do jeho rúk priamo, ale prostredníctvom dedenia po bratovi.

2. Ak bol syn ustanovený za dediča dvanástiny otcovho majetku a bol zaťažený odkazom a bol mu ustanovený náhradník a neskôr sa do pôsobnosti ediktu dostal jeho druhý brat, ktorý získal prétorské vlastníctvo polovice majetku; vznikla otázka, či jeho náhradník bude povinný platiť odkaz v pomere k dvanástine alebo v pomere k polovici majetku. Lepší názor je, že by bol povinný zaplatiť v pomere k polovici, ale ak by zaplatil v pomere k dvanástine, musí sa vyplatiť všetkým a deťom a ostatným príbuzným sa má vyplatiť v pomere k zvyšku.

3. Na druhej strane, ak by bol syn ustanovený za dediča troch štvrtín majetku a po tom, čo by sa dostal do pôsobnosti ediktu, by získal prétorskú držbu polovice majetku, náhradník by bol povinný platiť len pomerné odkazy; pretože tak ako sa zvyšujú, kde je prétorská držba majetku väčšia, tak sa aj znižujú, kde je menšia.

Knihá XXXIII

1. O ročných dedičstvách a trustoch.
2. O užívání, užívání, příjmoch, ubytování a službách zanechaných odkazmi alebo trusty.
3. Ohľadom odkazov služobností.
4. Ohľadom prednostného odkazu vena.
5. Ohľadom možnosti alebo voľby predmetov odkázaných ako dedičstvo.
6. O odkazoch pšenice, vína a oleja.
7. Pokiaľ ide o odkazy zariadení alebo náradia.
8. O odkazoch peculium.
9. Pokiaľ ide o dedičstvo zásob.
10. O odkazoch domáceho majetku.

Tit. 1. O ročných odkazoch a poručníctve.

Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Keď sa odkáže niečo, čo sa má platiť každý rok, bez toho, aby sa pridalo miesto, kde sa to má urobiť, dedič to má zaplatiť všade tam, kde sa to môže požadovať, rovnako ako sa to môže požadovať v prípade ustanovenia alebo zmenky.

(1) Ten istý, O Sabinovi, kniha VI.

Ak je dedič zaviazaný, aby mi umožnil užívať určitú pôdu do roka, a prevíni sa tým, že na začiatku roka, keď som mal pôdu obrábať, ju neobrába, bude mi zodpovedať za celý rok, aj keď by mi potom dovolil obrábať ju, pretože som bol vylúčený z vkladania úrody; rovnako ako v prípade, že je poverený poskytnúť mi dennú prácu Sticha a pošle mi ho nie ráno, ale o šiestej hodine dňa, bude mi zodpovedať za hodnotu celodennej práce otroka.

2. Ulpián, O Sabínovi, kniha XXIV.

Ak sa mi zanechá dedičstvo, napríklad vo výške tridsať aurei, splatné za jeden, dva a tri roky, každý rok bude splatných desať aurei, aj keď neboli pridané slová "v rovnakých splátkach".

0. Ak sa teda použili slová "v splátkach", aj keď sa nepridalo slovo "rovnakých", musí sa povedať, že sa musia vykonať rovnaké splátky, rovnako ako keby sa napísalo slovo "rovnakých" a nepridalo sa slovo "splátky".

1. Ak sa však pridali slová "v nerovnakých platbách", musia sa uskutočniť nerovnaké platby. Uvažujme však, akým spôsobom by sa mali vykonať. Myslím si, že by sa mali uskutočňovať podľa úsudku dobrého občana (ak to závetca výslovne neponechal na voľbu dediča), v závislosti od prostriedkov zosnulého a miesta, kde sa nachádza jeho majetok.

2. Ak však bolo uvedené, že platba sa má uskutočniť podľa úsudku dobrého občana, vyvodzujeme z toho, že sa musí uskutočniť s ohľadom na situáciu majetku a bez akýchkoľvek ťažkostí alebo obťažovania dediča.

3. Ak však porúčiteľ nariadil, aby sa platba vykonala spôsobom, ktorý si môže zvoliť dedič; pozrime sa, či možno požadovať celú sumu naraz. Myslím si, že to nie je možné, rovnako ako v prípade voľby dediča; závetca totiž chcel, aby sa uskutočnilo niekoľko platieb a aby ich výška závisela od rozhodnutia dediča alebo odkazovníka.

4. Ak však bol odkaz zanechaný takto: "Nech môj dedič zaplatí Titiovi desať aurei za tri roky," bude táto suma splatná v troch ročných splátkach alebo po uplynutí troch rokov? Myslím si, že by sa to malo chápať tak, ako keby porúčiteľ zamýšľal, aby sa platby uskutočnili za jeden, dva a tri roky.

5. Ak je určitá peňažná suma odkázaná komukoľvek a je uvedené, že až do jej vyplatenia sa má odkazovníkovi každoročne niečo poskytovať, napríklad úroky, odkaz bude platný; ale aby bolo platenie úrokov platné, suma, ktorá sa má každoročne vyplácať, nesmie presiahnuť bežnú úrokovú sadzbu.

(1) Paulus, O edikte, kniha LXII.

(2) Ak je niekomu niečo odkázané, aby sa platilo ročne, Sabinus hovorí (a jeho názor je správny), že ide o niekoľko odkazov a že ten na prvý rok je absolútny a druhý podmienený; zdá sa totiž, že podmienka "ak by žil" je implicitná, a preto ak odkazovník zomrie, odkaz neprechádza na jeho dediča.

4. Modestinus, Názory, kniha X.

"Ukladám aj ostatným dedičom, aby mojej manželke platili každý rok desať aurei, pokiaľ bude žiť." Manželka prežila svojho manžela päť rokov a štyri mesiace. Pýtam sa, či jej dedičia budú mať nárok na celý odkaz za šiesty rok. Modestinus odpovedá, že naň budú mať nárok.

5. Ten istý, Názory, kniha XI.

Istý porúčiteľ zanechal určitú sumu peňazí, ktorá sa mala každoročne vyplácať na udržiavanie verejných hier v meste, nad ktorými vyjadril želanie, aby im predsedali jeho dedičia. Nástupcovia jeho dedičov popreli, že by boli zodpovední za odkaz, tvrdiac, že porúčiteľ chcel, aby sa platil len dovtedy, kým jeho dedičia môžu predsedáť hrám. Preto sa pýtam, keď spomenul ich predsedníctvo, či mal v úmysle, aby sa platba uskutočnila počas trvania poručníctva, alebo natrvalo. Modestinus odpovedá, že odkaz sa mal mestu vyplácať každoročne na neurčitý čas.

1. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha VIII.

Quintus Mucius hovorí, že ak niekto vo svojom závete urobí nasledujúce ustanovenie: "Nech moji synovia a dcéry žijú, kdekoľvek si ich matka želá, a môj dedič nech každoročne platí každému chlapcovi a dievčaťu z nich desať aurei na ich výživu." Ak by poručníci, ktorí mali deti na starosti, neboli ochotní zaplatiť uvedenú sumu peňazí, nikto nemôže podať žalobu podľa podmienok závetu; ustanovenie závetcu malo totiž len informovať poručníkov, čo si želá, aby mohli peniaze zaplatiť bez akéhokoľvek rizika. Pomponius hovorí, že ak je v závete uvedené čokoľvek, čo len odkazuje na želanie závetcu, nezakladá to žiadnu povinnosť. Nasledujúci príklad je takýto. Ak by som ťa ustanovil za svojho jediného dediča a nariadil ti, aby si mi postavil pomník s určitou sumou peňazí, toto vyhlásenie ti neukladá žiadnu povinnosť, ale môžeš postaviť pomník, aby si splnil moje želanie, ak si to želáš. Inak by to však bolo, keby som to isté ustanovenie urobil po tom, ako som vám dal spoludediča, pretože ak by som vás poveril, aby ste pomník postavili sám, váš spoludedič by mohol proti vám podať rozdeľovaciu žalobu, aby vás k tomu prinútil, keďže je to v jeho záujme. Ak by ste to však boli povinní urobiť obaja, budete oprávnení podať žaloby jeden proti druhému. Nasledujúce sa týka aj želania poručiteľa, napríklad ak niekto nariadi, aby sa v meste umiestnili sochy, pretože ak to neurobil s cieľom uctiť si mesto, ale zvečniť svoju vlastnú pamiatku, nikto nebude oprávnený podať žalobu z tohto dôvodu. Preto testamentárna dispozícia, ktorú spomína Quintus Mucius: "Nech moje deti bývajú tam, kde si to želá ich matka", nezakladá žiadnu povinnosť, ale má len odkaz na splnenie želania zosnulého; deti teda môžu bývať tam, kde si to želá ich matka. Vôľa alebo príkaz poručiteľa sa tiež nemusí vždy dodržiavať; napríklad ak by prétor rozhodol, že nie je vhodné, aby maloletý býval tam, kde mu to prikázal jeho otec, z dôvodu zlého charakteru osôb, s ktorými im prikázal stýkať sa, o čom otec nevedel. Ak sa však na ich výživu ponechá desať aurei splatných ročne, odkaz bude platný bez ohľadu na to, či sa táto klauzula vzťahovala na osoby, u ktorých si matka mohla želať, aby deti bývali, alebo či by sme pod ňou mali rozumieť, že na odkaz majú nárok samotné deti. Lepší názor je, že treba mať za to, že poručiteľ urobil tento odkaz s cieľom zabezpečiť svoje deti. A vo všetkých prípadoch, keď ide len o vôľu poručiteľa, ju nemožno vždy odmietnuť ani vždy dodržať, ale takéto záležitosti musí určiť sudca a vykonať ich, ak sa netýkajú ničoho nečestného.

2. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha V.

Ak je odkázaný odkaz splatný ročne, podobá sa užívaciemu právu, keďže zaniká smrťou odkazovníka. Nezaniká však stratou občianskych práv, ako je to v prípade užívacieho práva, ktoré možno odkázať takto: "Odkazujem Titiovi užívacie právo na taký a taký pozemok a vždy, keď stratí svoje občianske práva, odkazujem mu to isté užívacie právo." Odkaz je v tomto ohľade určite výhodnejší, pretože ak by odkazovník zomrel na začiatku niektorého roka, odkaz na tento rok prenecháva svojmu dedičovi. To neplatí pre užívacie právo, pretože ak by užívateľ zomrel v čase, keď úroda dozrieva, ale ešte pred jej zberom, neodkáže ju svojmu dedičovi.

3. Papinianus, Názory, kniha VII.

Pozemok, ktorý si poručiteľ želaný dať do zálohu na zabezpečenie odkazov splatných každoročne jeho slobodným osobám, si môžu tieto osoby oprávnené nárokovať na základe poručníctva za účelom zachovania pozemku. Paulus uvádza, že toto pravidlo sa vzťahuje aj na iný majetok patriaci do dedičstva, aby sa odkazovník mohol dostať do jeho vlastníctva.

4. Ten istý, Názory, kniha VIII.

"Želám si, aby môj verný priateľ Seius dostal každý rok šesť aurei a dom, v ktorom býva, ak by bol ochotný starať sa o obchodné záležitosti mojich detí, tak ako sa staral o moje." Rozhodlo sa, že pozostalá dcéra poručiteľa je o to menej povinná vyplácať Seiovi ročný odkaz v pomere k jej podielu na majetku, pretože dve z troch detí poručiteľa zomreli a boli ustanovení ďalší dedičia, keďže práca, ako aj peniaze sa dali rozdeliť.

5. "Želám si, aby môj lekár Sempronius dostal to isté, čo som mu platil počas svojho života." Sumy, ktoré sa považovali za "zanechané týmto odkazom, boli určité ročné platby, ktoré závetkyňa uskutočňovala, takže pokiaľ ide o jej liberálnosť, nemohli vzniknúť žiadne pochybnosti o jej úmysle.

6. "Želám si, aby sa mojej manželke vyplatilo sto aurei navyše k tomu, čo odo mňa dostala ako ročný príspevok počas môjho života." Rozumie sa, že táto suma mala byť vyplácaná ročne a že jej poručiteľ odkázal aj sto aurei.

7. "Želám si, aby sa mojim slobodným osobám dostalo všetko, čo som im poskytol počas svojho života." Musí im byť zabezpečené ubytovanie, ale dedič nebude povinný povoliť správcovi výdavky na ťažné zvieratá, ktoré mu jeho pani zvykne poskytovať pre vlastné pohodlie. Ak je slobodník lekárom, opäť nemôže legálne požadovať peniaze, ktoré zvykol dostávať od svojej panej na nákup liekov, ktoré mal podávať svojej patrónke a jej rodine.

8. Paulus, Otázky, kniha XXI.

Je stanovené, že ak sú odkazy splatné ročne, sú viacnásobné a právo odkazovníka na každý odkaz by sa malo pravidelne skúmať. Ak je odkaz zanechaný otrokovi, mala by sa skúmať aj spôsobilosť jeho pána prijať ho.

9. Ten istý, Názory, kniha XIII.

Gaius Seius odkázal Maeviovi a Seiovi určité pozemky v rôznych lokalitách a ustanovil nasledovné: "Želám si, aby Potician každoročne poskytol tristo tisíc trstín na majetok Lutatien, spolu s tisícokou libier dobre očisteného ostriva, tiež každý rok." Pýtam sa, či tento odkaz zanikne smrťou odkazovníka. Paulus odpovedal, že sa nezdá, že by služobnosť, či už osobná, alebo vecná, bola zriadená v súlade so zákonom; ale že žaloba z dôvodu poručníctva bude podaná v prospech toho, komu bol Lutatian Estate odkázaný. Preto, keďže odkaz mal byť vyplácaný každoročne, má sa za to, že zaniká smrťou odkazovníka.

10. Scaevola, Názory, kniha IV.

Maevia ustanovila svojho vnuka, ktorý sa narodil Maeviovi a dosiahol vek pohlavnej dospelosti, za svojho dediča a urobila odkaz Luciovi Titiovi v tomto znení: "Želám si, aby sa Luciovi Titiovi, dobrému mužovi, ktorému som zviazaná za láskavosti, ktoré mi preukázal, vyplatilo desať aurei, pokiaľ bude nažive, ak sa ujme záležitostí môjho vnuka a bude viesť správu všetkých jeho vecí." Pýtam sa, či by bol Lucius Titius, ak by niekedy vykonával Maeviove záležitosti a ten by mal námietky, aby tak ďalej konal, povinný plniť dôveru. Odpovedal som, že ak bol Lucius Titius zbavený práva vykonávať Maeviove obchody nie z dôvodu podvodného konania a neexistoval iný oprávnený dôvod na odmietnutie jeho služieb a bol ochotný pokračovať vo vykonávaní jeho záležitostí, mal by nárok na dedičstvo.

11. Muž, ktorý ustanovil svoju manželku za svoju dedičku, ustanovil vo svojom závete nasledovné: "Želám si, aby môj dedič každoročne vyplácal dvanásť denárov každému z mojich slobodných na jeho výživu, ak neopustí moju manželku." Keďže závetca veľmi zriedkavo opúšťal mesto a jeho manželka to robila často, pýtam sa, či ju mali slobodníci sprevádzať na cestách. Odpovedám, že v tejto veci nemožno vydať kladné stanovisko, pretože by sa mohlo vyskytnúť mnoho vecí, ktoré by bolo dobré vziať do úvahy; a preto by sa mal takýto prípad predložiť na posúdenie dobrému občanovi. Taktiež bola položená otázka, keďže žena, keď sa vydala na cesty, nikdy neponúkla svojim slobodníkom nič navyše, a z tohto dôvodu ju nesprevádzali, či by mali nárok na ich dedičstvo. Odpoveď znela, že to treba určiť s prihliadnutím na dĺžku, resp. krátkosť ciest a výšku odkazov.

12. Ulpianus, Trusty, kniha II.

Mela hovorí, že ak by sa odkaz splatný ročne odkázal komukoľvek bez uvedenia sumy, je odkaz neplatný. Lepší je však názor Nerva, a to, že sa má za to, že poručiteľ odkázal to, čo bol zvyknutý dávať počas svojho života; v každom prípade sa však musí brať do úvahy hodnosť strán.

13. Valens, Trusty, kniha VII.

Javolenus uviedol svoj názor s odkazom na dediča, ktorý bol poverený vyplatením určitej sumy peňazí po uplynutí desiatich rokov, vyplatil ju pred uplynutím času, že ak by sa preukázalo, že poručenie bolo ponechané na uvedené obdobie v prospech oprávnenej strany, pretože sa nemohla starať o majetok, a dedič mu vyplatil peniaze pred uplynutím času s vedomím, že ich premrhá, nebude za žiadnych okolností zbavený zodpovednosti. Ak však bola lehota určená na účet dediča, aby mohol mať z omeškania prospech, rozumie sa, že bude oslobodený; a skutočne možno povedať, že zaplatil viac, ako mal.

14. Paulus, O Neratiovi, kniha III.

Otrokovi bolo nariadené, aby bol po uplynutí desiatich rokov prepustený na slobodu, a bol mu odkázaný odkaz splatný každoročne odo dňa smrti jeho pána. Odkaz bude splatný za roky, keď začne byť slobodný, a medzitým mu dedič bude musieť zabezpečiť živobytie.

15. Labeo, O posledných Javolenových epitetách, kniha II.

Odkázaný bol nasledovný odkaz: "Môj dedič nech dáva Attii päťdesiat aurei, kým sa nevydá." Nebolo uvedené, že peniaze sa mali vyplácať každoročne. Labeo a Trebatius sa domnievajú, že celá suma je splatná okamžite. Spravodlivejšie je však tvrdiť, že odkaz je splatný ročne.

16. "Môj dedič nech dáva Attiovi každý rok dve miery falerského vína, ktoré sa majú odobrať z môjho majetku." Rozhodlo sa, že dve miery vína sa majú poskytnúť aj za rok, keď sa víno nevyrobilo, ak sa dajú získať z úrody z predchádzajúcich rokov.

17. Scaevola, Digesty, kniha XIV.

18. Závetca, ktorý svojím testamentom potvrdil kodicil, odkázal pozemok svojim slobodným ľuďom a zakázal ho odcudziť, ale chcel, aby patril deťom a vnukom jeho slobodných ľudí. Neskôr pridal tieto slová: "Želám si, aby z výnosov tejto pôdy vyplácali môjmu dedičovi desať aurei každý rok po dobu tridsiatich piatich rokov po mojej smrti." Keďže Titom ustanovený dedič zomrel pred uplynutím lehoty tridsiatich piatich rokov, vznikla otázka, či by mal dedič dediča na základe vyššie citovaných slov nárok na úžitok z poručníctva po zvyšok tohto času. Odpovedal som, že áno, pokiaľ by sa slobodným osobám nepodarilo preukázať, že poručiteľ mal na mysli tridsiaty piaty rok dediča ako čas zániku odkazu.

18. Istý testátor odkázal Stichovi, ktorého vychoval, sto aurei a desať aurei splatných každý mesiac navyše, a potom, keď ustanovil Semproniu za dedičku tretiny svojho majetku, ju takto zaťažil: "Žiadam ťa, Sempronia, moja sestra, aby si z väčšej časti môjho majetku vzala odkazy, ktoré som zanechal svojim nevlastným deťom, a aby si ich uchovávala dovtedy, kým na ne nebudú mať nárok." Bola položená otázka, či v prípade, ak by Sempronia, ktorá bola poverená dôverou, odmietla prijať dedičstvo predtým, ako by prevzala peniaze zanechané pestúnom v súlade so závetom zosnulého, či by bola zodpovedná za žalobu z dôvodu dedičstva, ktorú podal Stichus pred dovŕšením veku dvadsaťpäť rokov? Odpoveď bola, že takáto žaloba by bola oprávnená.

19. Tá istá kniha, Digest, kniha XVII.

Titia, keď ustanovila Seia za svojho dediča, odkázala užívacie právo na istý pozemok Maeviovi a poverila ho nasledovným správcovstvom: "Žiadam ťa, Maevius, aby si Arriovi Pamphilovi a Arriovi Stichovi platil z výnosu Speratského majetku šesťsto aurei každý rok odo dňa mojej smrti, kým budú žiť." Vyvstala otázka, či v prípade, že by Maevius platil ročnú sumu na ich výživu a po jeho smrti by sa pozemok vrátil dedičovi Titia zo zákona, by ustanovenie o podpore podľa podmienok trustu patrilo Pamphilovi a Stichovi. Odpovedal som, že v uvedenom prípade nebolo nič, čo by nútilo dedičov Titie k platbe, keďže užívateľom bol iba poverený. Bola položená aj otázka, či by platbu odkazu mali vykonať dedičia odkazovníka Maevia. Odpoveď znela, že dedičia poručiťa nemajú nič platiť, pokiaľ by sa jasne nepreukázalo, že poručiť mal v úmysle platiť po zániku užívacieho práva za predpokladu, že príjmy z užívacieho práva postačujú na jeho pokračovanie.

20. Istá osoba, ktorá platila ročnú sumu istému učencovi menom Marcus, vložila do svojho závetu nasledujúce ustanovenie: "Moja drahá manželka, viem, že sa postaráš o mojich priateľov a nedovolíš im nič postrádať, napriek tomu si želám, aby sa osemdesiat aurei odovzdalo Marcusovi." Vyvstala otázka, či si Marcus, ktorý dostal odkaz osemdesiat aurei, môže nárokovať aj uvedené ročné platby? Odpoveď znela, že v uvedenom prípade nebolo nič, prečo by sa nemali vyplácať ročné platby, o ktoré sa žiadalo poradiť.

21. "Odkazujem Luciovi Titiovi tri libry zlata, ktoré som mu zvykol dávať počas svojho života." Vzhľadom na to, že testátorka dávala Titiovi každý rok štyridsať aurei ako ročný plat a okrem toho určité množstvo striebra ako dar na slávnosti alebo ich hodnotu, pýtam sa, či musí byť poručníctvo v prospech Tícia vykonané dedičmi, alebo sa peniaze majú vyplatiť ako dedičstvo. Odpoveď znela, že v uvedenom prípade nič nebránilo tomu, aby sa peniaze vyplátili.

22. Ten istý, Digesty, kniha XVIII.

Závetca odkázal ročnú rentu pod touto podmienkou: "Ak by mali bývať u mojej matky, ktorú som ustanovil za dedičku časti môjho majetku." Vyvstala otázka, či sa po smrti matky bude podmienka, ktorá bola stanovená, považovať za nesplnenú, a z tohto dôvodu sa odkazovníkom nemala poskytovať ani strava, ani oblečenie. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností by sa mali poskytnúť.

23. Attius zanechal poručníctvo v tomto znení: "Ukladám tomu, kto bude mojím dedičom, aby po mojej smrti z výnosu môjho bytu a skladu vyplatil sumu desať denárov kňazovi, sakristiánovi a slobodníkom pripojeným k chrámu v deň sviatku, ktorý som ustanovil." Pýtam sa, či toto dedičstvo patrilo len tým, ktorí žili a vykonávali svoj úrad v čase, keď bolo odkázané, alebo či sa malo vyplatiť aj tým, ktorí nastúpili po nich. Odpoveď znela, že v súlade s uvedenými skutočnosťami, hoci boli spomenutí úradníci, odkaz bol odkázaný chrámu. Pýtam sa tiež, či desať aurei bolo podľa podmienok poručenia splatných len za jeden rok, alebo sa mali vyplácať na neurčito. Odpoveď znela, že by sa mali vyplácať na neurčitý čas.

24. Ten istý, Digest, kniha XXII.

Istá osoba zanechala svojmu slobodníkovi nasledujúci odkaz: "Želám si, aby sa päťdesiatina všetkých mojich príjmov pochádzajúcich od nájmcov mojich pozemkov a kupcov úrody podľa zvyklostí môjho hospodárstva vyplácala Filovi, kým bude žiť." Dedičia predali pôdu, z ktorej pochádzala spomínaná päťdesiatina príjmu. Vznikla otázka, či sa má vyplatiť päťdesiatina úrokov z ceny, ktoré sa podľa zvyklostí v provincii bežne vyberali? Odpoveď znela, že hoci bol pozemok predaný, odkázaná bola len päťdesiatina jeho výnosu.

25. Istý závetca poveril svojho slobodníka, ktorému zanechal pozemok, ktorý prinášal výnos šesťdesiat aurei ročne, platením desiatich denárov ročne Pamfilovi podľa podmienok poručníctva. Vystala otázka, či by sa v prípade, že by falciadiánsky zákon znížil dedičstvo slobodníka, považoval za znížený aj ročný príspevok odkázaný Pamfilovi na základe poručníctva, keďže odkaz Pamfilovi pochádzal z príjmu, ktorý by sa musel vyplácať, aj keby falciadiánsky zákon znížil pozemok na polovicu. Odpoveď bola, že v súlade s uvedenými skutočnosťami by sa odkaz pre Pamphilu nezmenšil, pokiaľ by sa nepreukázal iný úmysel poručiteľa.

26. Istý poručiteľ, ktorý ustanovil svojho syna za dediča troch štvrtín svojho majetku a svoju manželku za dedičku jednej štvrtiny, poveril svojho syna, aby odovzdal svoj majetok svojej nevlastnej matke, a požiadal ju, aby sa "dobro starala o jeho mladého syna a platila mu desať aurei, kým nedosiahne dvadsiaty piaty rok, a po dosiahnutí tohto veku aby na neho previedla polovicu majetku". Syn po odpočítaní štvrtého dielu majetku, ktorého bol ustanovený za dediča, odovzdal jej podiel svojej nevlastnej matke a potom dosiahol vek dvadsaťpäť rokov. Keďže nevlastná matka mala nárok na tri štvrtiny a jednu dvadsiatu štvrtinu a jednu štyridsiatu ôsmu časť celého majetku, vznikla otázka, či má polovicu tohto podielu odovzdať nevlastnému synovi? Odpovedal som, že podľa uvedených skutočností by mu musela odovzdať toľko, aby tvorilo polovicu dedičstva; okrem toho, čo si syn odpočítal na základe falzifikátu. Keďže otec mal zrejme na zreteli útlý vek svojho syna, pýtali sme sa aj na to, či mu nevlastná matka bude musieť vydať zisk za prechodný čas. Odpoveď bola, že v súlade s uvedenými skutočnosťami by bola povinná tak urobiť.

27. Lucius Titius svojím testamentom odkázal sto aurei mestu Sebasta, svojmu rodisku, aby sa tam každý druhý rok v jeho mene konali atletické preteky s úrokmi z uvedenej sumy, a pridal tieto slová: "Ak mesto Sebasta nebude ochotné prijať peniaze, ktoré som odkázal pod vyššie uvedenou podmienkou, želám si, aby moji dedičia za ne v žiadnom prípade nezodpovedali, ale aby si ich ponechali pre seba." Guvernér provincie potom vybral z majetku pozostalosti určité dobré bankovky a odovzdal ich mestu ako jeho dedičstvo a po jeho rozhodnutí mesto vybralo peniaze splatné na väčšinu pohľadávok. Vystala otázka, či v prípade, že by mesto následne nesplnilo podmienky závetu, by dedičstvo pripadlo synom, ktorí boli dedičmi zosnulého. Odpovedal som, že mesto mohlo byť donútené splniť vôľu poručiteľa, a ak tak neurobilo, dedičia mohli požadovať sumy, ktoré boli dlžníkmi uhradené buď v hotovosti, alebo obnovením, a pokiaľ ide o tie pohľadávky, ktoré neboli mestu zaplatené a ktorých predchádzajúci záväzok nebol obnovením zrušený, dedičom nič nebránilo požadovať od dlžníkov to, čo im dlhovali.

28. Largius Euripianus vyslovil názor po tom, ako bol požiadaný o radu v prípade, keď patrón odkázal istú sumu peňazí svojmu pestúnovi a potom vo svojom závete urobil v súvislosti s ňou nasledujúce ustanovenie: "Želám si, aby peniaze, ktoré som odkázal svojmu slobodnému a nevlastnému dieťaťu Titiovi, zostali v rukách Publia Maevia, kým nedosiahne vek dvadsaťpäť rokov, a aby sa za ich používanie vybrali úroky vo výške troch percent. Pokiaľ ide o výšku výdavkov, ktoré sa mu majú zaplatiť, Publius Maevius ich odhadne, pretože by k nemu mal prechovávať otcovskú náklonnosť." Vznikla otázka, či by dedičia, keď vyplácajú Publiovi Maeviovi peniaze, mali od neho požadovať zábezpeku. Odpoveď znela, že keďže v závete nebola žiadna zmienka o tom, že by sa mala požadovať zábezpeka, dedičia budú dostatočne v bezpečí, ak v súlade s vôľou zosnulého vyplatia peniaze Publiovi Maeviovi. Preto by nemali byť vypočutí ani Titius, pestún, ani jeho dedičia, ak by podali žalobu proti dedičom patróna z dôvodu, že nevyžadovali zábezpeku, vyplatením peňazí; a uvedení dedičia budú zbavení zodpovednosti voči Titiovi, ako aj voči jeho dedičom, ibaže by Publius Maevius prestal byť solventný počas života poručiťa, pretože v takom prípade sa od neho musí vyžadovať zábezpeka.

29. Istý otec ustanovil za dedičov svojich dvoch synov s rovnakými podielmi na svojom majetku, staršieho a mladšieho, ktorý ešte nedosiahol vek puberty, a druhému z nich zanechal určité pozemky ako jeho podiel a tiež mu odkázal určitú sumu peňazí splatnú, keď dosiahne vek štrnásť rokov, ktorú vložil do rúk svojho brata ako správcu, a to týmito slovami "Ukladám ti, Seius, aby si každoročne dával svojej matke určitú sumu peňazí, ktorá umožní tvojmu bratovi pokračovať v štúdiu od jeho dvanásteho do štrnásteho roku života, a okrem toho aby si platil dane vymerané voči nemu, kým mu neodovzdáš majetok; a želám si, aby výnosy z uvedených pozemkov patrili tebe, kým tvoj brat nedosiahne štrnásť rok života." Keďže starší brat zomrel a zanechal cudzieho dediča, vzniká otázka, či podmienka každoročného poberania výnosu, ako aj poplatok za platenie ročného príspevku, ktorý by bol Seius v prípade, že by žil, nútený platiť, prejde na jeho dediča; alebo či sa celá suma dedičstva musí okamžite odovzdať maloletému a jeho poručníkom. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností sa má za to, že poručiťel sa akoby obrátil na poručníka, aby po uplynutí poručníctva zanikol príspevok, ktorý nariadil vyplácať, a príjem, ktorý sa mal vyberať; keďže však staršieho brata predbehla smrť, všetko, čo poručiťel zanechal, v čase, keď jeho brat zomrie, okamžite prejde na maloletého a jeho poručníkov.

30. Alfenus Verus, Epitomes of the Digest by Paulus, Book II.

"Môj dedič nech platí sto aurei ročne mojej dcére zakaždým, keď ovdovie." Vznikla otázka, či v prípade, že by sa dcéra stala vdovou za menej ako rok, by mala nárok na menej ako sto aurei. Odpoveď znela, že hoci ešte neuplynul celý rok, bude jej patriť celá suma.

31. Marciamis, Inštitúcie, kniha VI.

Keď si istý muž želal, aby sa v deň jeho narodenín rozdelil jeho majetok dekuriánom, božský Severus a Antoninus v reskripte uviedli, že nie je pravdepodobné, že porúčiteľ mal na mysli platbu len počas jedného roka, ale zamýšľal zanechať dedičstvo na neurčito.

32. Ten istý, Inštitúcie, kniha VIII.

Keď bola mestu Sardy odkázaná určitá suma peňazí, napríklad sto aurei, na účely slávenia hier na počesť Apolóna za štyri roky, božský Severus a Antonín v Reskripte uviedli, že porúčiteľ zrejme zanechal trvalý príjem, splatný každé štyri roky, a nie iba hrubú sumu na vyplatenie na konci prvého obdobia štyroch rokov.

33. Valens, Trusty, kniha II.

Desať aurei možno zanechať na ročné vyplácanie synovi pod otcovskou kontrolou, pokiaľ je v moci svojho otca.

Tit. 2. O užívaní, užívaní, príjmoch, ubytovaní a službách zanechaných odkazmi alebo trusty.

34. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Ani užívanie, ani užívacie právo na prejazd cez cestu, príjazdovú cestu alebo cestu, ani na prepravu vody akvaduktom nemožno zanechať závetom, pretože nemôže existovať služobnosť. Takýto odkaz nemôže byť legálny ani na základe dekrétu senátu, ktorým sa ustanovuje, že možno odkázať užívacie právo na všetko, čo je súčasťou majetku, a to z dôvodu, že toto nie je ani zahrnuté do majetku, ani z neho vylúčené, ale voči dedičovi bude podaná žaloba na neurčitú sumu, a v prospech porúčiteľa, pokiaľ bude žiť, s cieľom prinútiť ho, aby mu umožnil chodiť, jazdiť alebo prechádzať cez nehnuteľnosť, alebo sa môže udeliť služobnosť, ak sa poskytne záruka na jej vrátenie v prípade, že porúčiteľ zomrie alebo stratí svoje občianske práva pre nejaký závažný trestný čin.

35. Papinianus, Otázky, kniha XVII.

Ak sú služby otroka odkázané, nestrácajú sa stratou občianskych práv alebo nepoužívaním; a keďže odkazovník môže profitovať z práce otroka, môže ich aj prenajať. Ak by mu dedič zabránil využívať jeho služby, bude za to zodpovedný. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď otrok prenajíma sám seba. A z dôvodu, že odkazovník sa nepovažuje za užívateľa, prenesie odkaz služieb otroka na svojho dediča, ale ak sa vlastnícke právo k otrokovi nadobudne užívaním, odkaz zanikne.

36. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Služby slobodného otroka možno tiež odkázať, rovnako ako ho možno prenajať na základe zmluvy alebo urobiť predmetom ustanovenia.

37. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVIII.

Ak je vlastníctvo pozemku zanechané absolútne, prejde na odkazovníka, aj keď môže byť za dediča ustanovený užívateľ.

38. Paulus, O Sabinovi, kniha XVIII.

Ak sľúbim užívanie užívacieho práva "v čase mojej smrti", dispozícia bude neplatná; to isté pravidlo platí aj pre odkaz, pretože pri zriadení užívacieho práva je obvyklé, že zaniká smrťou.

39. Pomponius, O Sabinovi, kniha XV.

Ak by mi bolo odkázané užívacie právo, ktoré by som mal užívať dva roky po smrti poručiteľa, a ja by som ho nemohol užívať vinou dediča, bude zodpovedný aj po uplynutí týchto dvoch rokov; rovnako ako bude zodpovedný každý, ak sa majetok splatný na základe odkazu zničí a on bol v omeškaní s jeho odovzdaním. Preto sa nemožno domáhať tohto užívacieho práva, pretože je odlišné od toho, ktoré bolo odkázané, ale treba vypočítať jeho hodnotu za dva roky a vyplatiť ho užívateľovi.

40. Ulpian, O edikte, kniha XXVI.

Ak boli služby zanechané závetom, kedy by mali začať byť k dispozícii, odo dňa, keď ich poručiteľ požaduje, alebo od času, keď sa vstúpi do dedičstva? A kto musí znášať stratu, kým je otrok chorý? Myslím si, že služby sú splatné od okamihu, keď sa o ne požiada, a preto ak by otrok začal byť chorý po tomto dátume, stratu musí znášať poručiteľ.

41. Gaius, O prétorovom edikte o odkazoch, kniha III.

42. Ak je užívacie právo odkázané obci, vzniká otázka, ako dlho má mať naň nárok, pretože ak by niekto povedal, že má naň nárok na neurčitý čas, samotné vlastníctvo, ak by sa od neho užívacie právo naveky oddelilo, by bolo bezcenné; preto je stanovené, že obec ho môže držať sto rokov, čo je najdlhšia doba života.

42. Ulpian, Spory, kniha VIII.

Ak je niekto, komu bolo odkázané užívacie právo, poverený dôverou a užívacie právo by sa nedostalo do rúk odkazovníka, dedič, ktorému uvedené užívacie právo zostáva, musí vykonávať dôveru. Toto pravidlo sa vzťahuje aj na vojenský závet, ak by odkazovník zaťažený poručníctvom odmietol odkaz alebo ak by zomrel počas života poručiťa.

43. Julianus, Digesty, kniha LXX.

Ak by sa pozemok a užívacie právo k nemu odkázali Titiovi, bude mať právo požadovať buď pozemok, alebo užívacie právo; a ak si vyberie pozemok, bude mať nevyhnutne právo na jeho plné vlastníctvo, aj keď odmietol užívacie právo. Ak však uprednostní užívacie právo a odmietne vlastníctvo pozemku, bude mať nárok len na užívacie právo.

44. Ten istý, O Miniciovi, kniha I.

Je stanovené, že odkaz ročného ubytovania je splatný od začiatku každého roka.

45. Alfenus Verus, Epitomy Digest od Paulusa, kniha II.

Dedič si postavil vidiecky dom na pozemku, ktorého užívacie právo mu bolo odkázané. Bez súhlasu užívateľa nemôže budovu zbúrať, rovnako ako nemôže z pozemku odstrániť strom, ktorý tam zasadil; ak by však dom zbúral skôr, ako mu to užívateľ zakáže, môže tak urobiť beztrestne.

46. Paulus, O Plautiovi, kniha XIII.

47. Ak sa ponecháva užívacie právo na striedavé užívanie po dobu niekoľkých rokov, neodkazuje sa len jeden, ale niekoľko odkazov. Iný je však prípad, keď sa zanecháva služobnosť na vedenie vody a užívanie práva cesty; služobnosť práva cesty je totiž odlišná, pretože svojou povahou podlieha prerušeniu.

47. Celsus, Digesty, kniha XVIII.

48. Ak bol dedič poverený, aby umožnil dvom osobám samostatne užívať užívacie právo k pozemku, a on im umožnil, aby ho užívali spoločne, vznikla otázka, či podľa podmienok závetu bude zodpovedný voči obom. Usúdil som, že by bol zodpovedný, ak by mal poručiteľ v úmysle, aby každá z nich užívala celé užívacie právo samostatne; v tomto prípade by totiž musel vydať celé dedičstvo každej z nich. Preto ak by dedič povolil jednému z odkazovníkov užívať časť užívacieho práva, nemohol by povoliť druhému, aby užíval tú istú časť. Preto by bol nútený dať každému z nich odhadnú hodnotu toho, o čo bol pripravený.

48. Marcellus, Digesty, kniha XIII.

"Môjmu dedičovi nech sa uloží, aby dovolil Titiovi bývať v takom a takom dome, kým bude žiť." Toto sa považuje za jediný odkaz.

49. Ak mal poručiteľ dva pozemky a jeden z nich odkázal a potom ho previedol na jednu osobu a užívacie právo k nemu na druhú, pýtam sa, ak by užívateľ nemal prístup k uvedenému pozemku inou cestou ako cez odkázaný pozemok, či by mu patrila služobnosť. Odpoveď, že pravidlo je rovnaké, ako keby pozemok patril k nehnuteľnosti, cez ktorú by bolo možné udeliť právo cesty pre užívateľa, a podľa závetu zosnulého sa ukázalo, že sa to od dediča vyžaduje; v tomto prípade by si totiž dedič nemohol nárokovať na pozemok, ak by predtým neudelil právo prechodu cez pozemok užívateľovi, aby sa zachoval rovnaký stav, aký bol dosiahnutý za života poručiteľa, a to buď dovtedy, kým bude existovať užívacie právo, alebo kým sa opäť nespojí s pozemkom.

50. Modestinus, Názory, kniha IX.

Odkaz bol odkázaný mestu, aby sa tam z jeho príjmov každoročne konala výstava na zachovanie pamiatky zosnulého. Nebolo dovolené, aby sa tam výstava konala, a pýtam sa, aké stanovisko by sa malo vydať s ohľadom na odkaz. Modestinus odpovedal, že keďže poručiteľ zamýšľal, aby sa predstavenie vystavovalo v meste, ale bolo takého charakteru, že sa to nedalo uskutočniť, bolo by nespravodlivé, aby dedič profitoval z takej veľkej sumy peňazí, ktorú zosnulý na tento účel určil. Preto by sa mali zvolať dedičia, ako aj prví občania miesta, aby sa zistilo, ako by sa mohol zmeniť trust, aby sa pamiatka poručiteľa mohla osláviť iným a zákonným spôsobom.

51. Scaevola, Názory, kniha III.

Istý muž odkázal isté pozemky istému mestu a želan si, aby sa výnosy z nich každoročne venovali na slávenie verejných hier, a dodal nasledovné: "Žiadam dekuriónov a želan si, aby nezmenili charakter dedičstva a nepoužili ho na iné účely." Mesto neoslavovalo hry nepretržite štyri roky. Pýtam sa, či sa má príjem, ktorý získalo počas uvedených štyroch rokov, vrátiť dedičovi, alebo či sa má započítať s dedičstvom iného druhu odkázaným tým istým závetom. Odpoveď znela, že ak bola

držba pozemku prevzatá v rozpore s vôľou dedičov, treba sa vzdať všetkých získaných výnosov a nahradiť to, čo nebolo vynaložené v súlade s vôľou zosnulého, odovzdaním iného majetku, ktorý mu prináleží.

52. Modestinus, Názory, kniha IX.

Istý poručiteľ, ktorý mal niekoľko slobodných, vo svojom závete uviedol, že odkazuje ubytovanie tým, ktorých určil v kodicile. Keďže neskôr nikoho neurčil, pýtam sa, či by sa všetkým z nich priznal podiel na dedičstve. Odpoveď znela, že keďže patrón sľúbil, že určí niektorých zo svojich slobodníkov, a neskôr neurčil nikoho, odkaz s odkazom na ubytovanie sa považuje za nedokonalý, keďže neexistuje nikto, komu by sa dalo rozumieť, že bol daný.

53. To isté, pokiaľ ide o vynálezy.

Ak poručiteľ odkázal pozemok jednej osobe a užívacie právo k nemu druhej osobe; a urobil to úmyselne, aby prvá z nich mala len samotné vlastníctvo, dopustil sa chyby, pretože mal ponechať vlastníctvo k nehnuteľnosti s výhradou užívacieho práva takto: "Odkazujem taký a taký pozemok Titiovi s výhradou užívacieho práva;" alebo "Môj dedič nech dá užívacie právo na uvedený pozemok Seiovi.", pretože ak sa nevyjadril týmto spôsobom, užívacie právo sa rozdelí medzi nich, a to z toho dôvodu, že niekedy to, čo je napísané, má väčší účinok ako to, čo sa zamýšľa.

54. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha VIII.

Ak nariadim, aby bol otrok pod určitou podmienkou slobodný, a odkážem ti užívacie právo na uvedeného otroka, odkaz bude platný.

55. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha VII.

"Odkazujem Titiovi užívacie právo na Sticha" alebo "ak by prišla loď z Ázie, odkazujem sumu desať aurei". Odkazovník nemôže požadovať užívacie právo skôr, ako sa splní alebo nesplní podmienka týkajúca sa desiatich aurei, aby dedič nebol zbavený práva darovať, čo chce.

56. Ulpián, O Lex Julia et Papia, kniha XV.

"Želám si, aby sa výnos môjho majetku každoročne vyplácal mojej manželke." Aristo uvádza ako svoj názor, že tento odkaz neprechádza na dediča manželky, pretože sa podobá buď na užívacie právo, alebo na odkaz, ktorý sa má vyplácať každoročne.

57. Julius Mauricianus, O Lex Julia et Papia, kniha II.

Závetcovi sa umožňuje opakovať odkaz užívacieho práva, aby mohol byť splatný po strate občianskych práv. Toto nedávno uviedol cisár Antoninus v reskripte, pretože za takýchto okolností je dôvod na uplatnenie tohto rozhodnutia len vtedy, ak sa odkaz ponecháva na ročné platenie.

58. Papinianus, Názory, kniha VII.

Ak sa dedičstvo užívacieho práva k majetku odkáže manželke, istina, ako aj úroky, ktoré zosnulý požičal, sa musia vyplatiť po poskytnutí zábezpeky v súlade s podmienkami dekrétu senátu. Preto bude potrebné, aby sa úroky zo zmeniek, ktoré tvorili súčasť majetku pozostalosti a boli splatné pred poskytnutím zabezpečenia, odpočítali od zábezpeky. Rovnaké pravidlo sa však nebude dodržiavať, ak peniaze na zmenky požičal samotný dedič; v tomto prípade sa totiž musí porúčiteľovi vyplatiť len istina alebo akýkoľvek úrok, ktorý sa zistí, že je splatný z dôvodu omeškania platby, a vo vzťahu ku ktorému sa nebude vyžadovať zábezpeka.

59. "Želám si, aby môj otrok Scorpis slúžil mojej konkubíne Sempronii." V tomto prípade sa za odkázané nepovažuje vlastníctvo, ale užívacie právo k otrokovi.

60. Ten istý, Názory, kniha VIII.

Závetca zanechal svojej manželke užívacie právo na určité pozemky a želal si, aby po jeho smrti uvedené pozemky s výnosmi pripadli jeho dedičom; tým sa dopustil omylu. Vlastník nevytvoril dôveru v prospech dedičov, ani pokiaľ ide o vlastníctvo, ani o užívacie právo k nehnuteľnostiam, pretože sa zrejme odkazovalo na budúce výnosy, a nie na tie časové, ktoré už uplynuli.

61. Paulus, Otázky, kniha X.

Sempronius Attilus poveril svojho dediča, aby po uplynutí desiatich rokov odovzdal Gaiovi svoj pozemok v Itálii s výhradou užívacieho práva. Pýtam sa, ak dedič zomrie pred uplynutím desiatich rokov, či po tomto čase bude celý pozemkový trakt patriť odkazovníkovi. Som presvedčený, že nastal čas tohto odkazu, resp. čas výkonu poručníctva, a z tohto dôvodu by mal patriť dedičovi porúčiteľa. Preto, keďže odkaz bol splatný už v čase smrti dediča, užívacie právo zaniklo a nemôže patriť jeho dedičovi. Uviedol som ako svoj názor, že ak by mal byť dedič požiadaný o vydanie určitého majetku alebo by mu malo byť nariadené jeho vydanie, časom na vykonanie poručiteľskej povinnosti alebo na vydanie odkazu bude okamih smrti porúčiteľa, ale užívacie právo bude patriť dedičovi až vtedy, keď vydá vlastníctvo po výhrade užívacieho práva. Preto užívacie právo nemôže zaniknúť stratou občianskych práv alebo smrťou dediča z dôvodu, že ho ešte nevlastní. To isté

nastáva, ak sa vlastníctvo nehnuteľnosti odkáže pod určitou podmienkou po výhrade užívacieho práva a dedič zomrie pred splnením podmienky; vtedy totiž užívacie právo, ktoré zaniká jeho životom, začína patriť dedičovi dediča. V týchto prípadoch sa však musí zisťovať úmysel poručiteľa, t. j. či mal v čase vyhradenia užívacieho práva na mysli niekoho, kto sa mal pripojiť k jeho dedičovi, takže po smrti prvého z nich chcel, aby celé vlastníctvo pripadlo poručiteľovi; pretože na jeho dediča, ktorý ešte nenadobudol užívacie právo, nemohlo prejsť viac, ako keby ho už začal užívať.

62. Ak je pozemok odkázaný dvom osobám a užívacie právo je zanechané ďalšej osobe, všetci traja neužívajú užívacie právo spoločne, ak je rozdelené na dve časti. Na druhej strane sa rovnaké pravidlo uplatní, ak sú dvaja užívatelia a vlastníctvo pozemku je ponechané tretej osobe. Právo prírastku existuje len medzi nimi.

63. Scaevola, Názory, kniha I.

Manžel zanechal svojej manželke užívacie právo na určité pozemky a iný majetok a jej veno na základe poručníctva. Dedičia jej odovzdali užívacie právo k pozemkom. Po dvoch rokoch bolo manželstvo vyhlásené za neplatné. Vznikla otázka, či to, čo počas tohto obdobia získala, možno od nej vymáhať. Odpovedal som, že to, čo získala ako zisk, sa môže vymáhať.

64. Paulus, Názory, kniha XIII.

Pýtam sa, ak sa ponechá užívacie právo k pozemku a uvedený pozemok sa stane predmetom dočasných daní, aké bude v tomto prípade právo? Paulus odpovedal, že v tomto prípade to bude rovnaké ako v prípade, keď sa ukladajú bežné dane; a preto toto bremeno musí znášať užívateľ.

65. Gaius, Trusty, kniha I.

Keď sa od niekoho žiada, aby na iného previedol užívacie právo, ktoré mu bolo zanechané, a on ho spojil s pozemkom za účelom užívania toho istého; hoci užívacie právo môže zaniknúť zo zákona, smrťou alebo stratou občianskych práv odkazovníka, ktorý ho nadobudol z tohto titulu, prétor by mal napriek tomu uplatniť svoju právomoc, aby právo bolo zachované, ak mu bolo zanechané na základe trustu, rovnako ako keby bolo odkázané ako dedičstvo.

66. Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha II.

Ak sa užívacie právo odkáže žene, kým sa jej úplne nevyplatí veno, a jeden z dedičov jej dá záruku za svoj podiel na majetku, ale ostatní nie; Labeo hovorí, že žena prestane užívať užívacie právo v rozsahu uvedeného podielu. To isté nastane v prípade, že žena je v omeškaní s prijatím zábezpeky.

67. Vlastník prenechal svojmu nájomcovi užívacie právo na určitý pozemok, ktorý obrábal. Nájomca bude mať právo podať žalobu proti dedičovi, aby ho sudca prinútil zbaviť sa zodpovednosti vyplývajúcej zo zmluvy.

68. Labeo, O posledných epitómoch Javolenovcov, kniha II.

Ak má niekto s vami spoločný pozemok a užívacie právo na uvedený pozemok zanechá svojej manželke a po jeho smrti dedič požiada súd o rozdelenie pozemku; Blaesus hovorí, že Trebatius rozhodol, že ak by sudca rozdelil pozemok na rôzne časti, užívacie právo na časť pridelenú vám by žene v žiadnom prípade nepatrilo, ale mala by právo na užívacie právo na celý podiel pridelený dedičovi. Myslím si, že tento názor je nesprávny, pretože ak pred vydaním rozsudku mala žena nárok na užívacie právo k nerozdelenej polovici celého pozemku, sudca nemohol pri rozhodovaní medzi stranami poškodiť práva tretej osoby. Toto posledné rozhodnutie bolo prijaté.

69. Scaevola, Digest, kniha XV.

Istý muž, ktorý uviedol svoje úmysly vo všeobecnej rovine, pridal v závete nasledovné: "Odkazujem Felixovi, ktorému som nariadil, aby bol slobodný, užívacie právo na vestigovský majetok, pretože si myslím, že bude mať právo na majetok, ak sa nepustí do sporu s mojím dedičom, ale zostane s ním v dobrých vzťahoch. Žiadam svojho dediča, aby sa správal tak, aby s Felixom mohli byť naďalej priateľmi, pretože to bude výhodné pre oboch." Vystala otázka, či si Felix môže počas života dediča vymáhať vlastníctvo pozemku. Odpoveďou bolo, že v uvedených skutočnostiach nebolo nič, čo by svedčilo o tom, že vlastníctvo pozemku zostalo Felixovi.

70. Závetkyňa ustanovila svoje deti zo Seiusa a dcéru z iného manžela za dedičov s rovnakými podielmi na svojom majetku a svojej matke odkázala nasledovné: "Želám si, aby užívacie právo na môj majetok pripadlo aélii Dorke, mojej matke, pokiaľ bude žiť, a aby po jej smrti pripadlo mojim deťom alebo pozostalým po nich." Seiove deti zomreli po vstupe do dedičstva a po smrti matky, ktorú prežila dcéra závetkyne, vznikla otázka, či užívacie právo bude patriť úplne dcére, alebo len v pomere k jej podielu na majetku. Odpoveď znela, že sa vráti tým, ktorým pripadlo vlastníctvo k pozemku. Claudius: Scaevola sa domnieval, že po smrti ich starej matky sa samotné užívacie právo vráti deťom v pomere k ich podielom na majetku, najmä preto, že boli vymenovaní za dedičov rovnakých podielov.

71. Ak manžel zanechal manželke užívacie právo na svoje domy a všetko, čo sa v nich nachádzalo, okrem strieborného plechu, a okrem toho aj na svoje pozemky a soľné jamy; vznikla otázka, či manželke prináleží aj užívacie právo na vlny rôznych farieb, ktoré boli určené na obchod, ako aj na purpur, ktorý sa nachádzal v domoch. Odpoveď znela, že s výnimkou strieborného plechu a predmetov, ktoré by sa klasifikovali ako tovar, by mal porúčiteľ nárok na užívacie právo na všetok ostatný majetok.

72. Keďže sa v solných jamách našlo značné množstvo soli, ktorej užívacie právo bolo odkázané, bola položená aj otázka, či by podľa podmienok poručiteľstva patrila aj manželke. Odpoveď znela, že poručiteľ nemal v úmysle odkázať žiadny majetok, ktorý by bol určený na predaj.

73. Bola položená aj otázka, či mal poručiteľ v tom istom závete uviesť nasledujúce ustanovenie, a to: "Žiadam ťa, moja manželka, aby si sa uspokojila so sumou štyristo aurei ročne, ktorú chcem, aby si dostávala po dobu pätnástich rokov z užívacieho práva, a aby si mojim dedičom vyplatila všetko, čo presahuje uvedenú sumu, ktorá môže byť získaná z uvedeného užívacieho práva", či by sa nemalo konštatovať, že poručiteľ zmenil svoj názor, pokiaľ ide o predchádzajúci odkaz, a teda že manželka nebude mať nárok na viac ako štyristo aurei ročne z užívacieho práva. Odpoveď znela, že vyšetrowanie bolo jasne vysvetlené slovami, ktoré boli citované.

74. Lucius Titius svojím testamentom odkázal toskálsky majetok Publiovi Maeviovi a uložil mu, aby polovicu užívacieho práva z neho dal Titiovi. Publius Maevius prestaval starý vidiecky dom, ktorý vekom schátral a ktorý bol potrebný na zber a uchovávanie úrody. Pýtam sa, či by Titia mala prispieť na úhradu nákladov naň v pomere k svojmu podielu na užívacom práve. Odpoveď bola, že ak poručiteľ prestaval dom predtým, ako odovzdal dedičstvo užívacieho práva Titii, nemôže byť nútený ho odovzdať, kým nezaplatí svoj podiel na výdavkoch.

75. Istý muž ustanovil za dedičov svoje dve dcéry a svojho syna, ktorý nebol duševne zdravý, a odkázal užívacie právo na podiel svojho nedospelého syna jednej zo svojich dcér za týchto podmienok: "Okrem toho nech si Publia Clementiana vezme ako prednostný odkaz užívacie právo na štvrtý diel môjho majetku, ktorého dedičom som ustanovil svojho syna Júlia Justa, a teba, Publia Clementiana, žiadam, aby si ho za užívacie právo na jeho podiel, ktoré som ti odkázal, vydržovala a starala sa oňho, kým sa nestane zdravým a neuzdraví sa." Keďže syn bol v rovnakom stave až do svojej smrti, vznikla otázka, či užívacie právo nezanikne. Odpoveď znela, že podľa uvedeného prípadu bude dedičstvo naďalej existovať, pokiaľ sa jasne nepreukáže, že poručiteľ mal iný úmysel.

76. Závetkyňa poverila svojho ustanoveného dediča, aby jej synovi každoročne vyplácal desať aurei alebo aby kúpil pozemok, ktorý by prinášal výnos desať aurei ročne, a postúpil mu užívacie právo k nemu; a syn, ktorý dostal pozemok od dediča, ho prenajal v súlade s vôľou svojej matky. Po jeho smrti vznikla otázka, či suma, ktorá zostala splatná od nájomcov, bude patriť dedičovi syna, ktorý bol užívateľom, alebo dedičovi Seie, závetkyne? Odpoveď znela, že v uvedenom prípade neexistuje nič, čo by bránilo tomu, aby zvyšok nájomného patril dedičovi Seia.

77. Istý muž zanechal užívacie právo na tretinu svojho majetku jednému zo svojich dedičov a vznikla otázka, či sa má tretina peňazí, na ktorú majetok po rozdelení podľa ocenenia pripadol, vyplatiť užívateľovi. Odpoveď znela, že dedič si mohol vybrať, či vydá buď samotné užívacie právo k nehnuteľnosti, alebo užívacie právo podľa jej ocenenia.

78. Bola tiež položená otázka, či by sa mohli od sumy odpočítať dane okrem toho, čo bolo splatné a požadované zaplatiť za pozemok alebo osobný majetok, takže by sa vyplatil len zvyšok, ak by to dedič uprednostnil? Odpoveď bola, že tretina zostávajúcej sumy sa môže vyplatiť.

79. Tá istá kniha, Digest, kniha XVII.

"Želám si, aby sa Semproniovi dalo to, čo som mu zvykol dávať počas svojho života." Sempronius žil v dome poručiťa, ktorý bol odkázaný jednému z dedičov ako prednostné dedičstvo. Vznikla otázka, či mal nárok aj na svoje ubytovanie v ňom. Odpoveď bola, že v uvedenom prípade nič nebránilo tomu, aby naň mal nárok.

80. Otázka vznikla s odkazom na nasledujúce slová závetu: "Želám si, aby tí z mojich slobodných, ktorým som nič nezanechal, dostali to, čo som im zvykol dávať počas svojho života." Vznikla otázka, či sa ubytovanie malo ponechať tým oslobodeným, ktorí žili so svojim patrónom až do jeho smrti? Odpoveď znela, že im bolo zrejme ponechané.

81. Testátorka vložila do kodicilu: "Žiadam vás, aby ste dovolili Nigidiovi, Titiovi a Dionovi, mojim starým a chorým slobodným ľuďom, aby prežili svoj život tam, kde sa teraz nachádzajú." Pýtam sa, či uvedení slobodníci budú mať podľa podmienok poručníctva nárok na výnosy z pozemkov, na ktorých bývajú; keďže bez sporu získali iné dedičstvá, ktoré im boli odkázané. Odpoveďou bolo, že v súlade s uvedeným prípadom bolo obvinenie, aby im dedičia dovolili zostať tam, kde sa nachádzajú, rovnako, ako im to dovolila ona sama.

82. Tá istá kniha, Digest, kniha XVIII.

Istý muž vložil do svojho kodicilu dôveru v nasledujúcom znení: "Želám si, aby bol mužom a ženám, ktorých som svojim kodicilom splnomocnil, pridelený pozemok, na ktorom som vyjadril želanie byť pochovaný; a keď jeden z nich zomrie, aby jeho podiel pripadol ostatným; takže nakoniec bude všetko patriť pozostalému, a želám si, aby po smrti pozostalého pripadol majetok mestu Baran. Okrem toho ponechávam svojim slobodníkom a slobodníckam ubytovanie vo svojom dome, kým budú žiť. Pactia a Trophina budú obývať všetky miestnosti, ktoré som zvykol používať, a keď zomrú, želám si, aby dom pripadol spomínanému mestu." Vyvstala otázka, či boli dedičia oslobodených poverení správou v prospech mesta? Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností možno usúdiť, že tieto slová znamenajú, že posledný pozostalý po poručiteľoch je zrejme poverený správou. Taktiež bola položená otázka, či po smrti niektorých slobodníkov, ktorým bolo zanechané bývanie, budú tie časti domu, v ktorých bývali, okamžite patriť mestu. Odpoveď znela, že pokiaľ niektorý zo slobodných žije, zverené časti nebudú patriť mestu.

83. Istá strana, ktorá určila Semproniu za dediča desatiny svojho majetku, Maeviu za dediča ďalšej desatiny a pestúna za dediča zvyšnej časti toho istého majetku, určila poručníka pre posledne menovaného, mysliac si, že na to má právo zo

zákona, a poverila poručníka, aby netrpel predajom pozemkov a aby dovolil pestúnovi užívať výnosy z majetku spolu so Semproniou a Maeviou, jeho sestrami; a na konci závetu dodal: "Všetkých svojich dedičov poverujem vykonaním tohto môjho závetu." Vyvstala otázka, či si sestry mohli nárokovať tretiu časť užívania pozemku podľa podmienok poručníctva, aj keď výkonom poručníctva bol poverený poručník, ktorého poručiteľ nemohol zákonne ustanoviť za svojho pestúna. Odpoveď znela, že v súlade s uvedenými skutočnosťami poručiteľ riadne právne vyjadril svoju vôľu zriadením poručníctva, a preto mohli opatrovníci spolu s jeho pestúnom užívať výnosy z pozemku v súlade s tým, čo každému z nich udelil.

84. Same, Digest, kniha XXII.

Istý muž odkázal svojej manželke užívacie právo na svoj vidiecky dom na dobu piatich rokov po svojej smrti, potom pridal tieto slová: "Po uplynutí uvedenej päťročnej lehoty a zániku užívacieho práva si želim, aby uvedený pozemok patril takým a takým a takým, mojím slobodným." Keďže manželka zomrela v priebehu piatich rokov, vznikla otázka, či sú uvedení slobodníci oprávnení uplatniť si nárok na vlastníctvo pozemku okamžite, alebo až po uplynutí piatich rokov, pretože poručiteľ ho po uplynutí tejto doby opustil. Odpoveď znela, že pozemok bude patriť oslobodeným po uplynutí piatich rokov.

85. Same, Digest, kniha XXV.

Užívacie právo na pozemok bolo zanechané Stichovi, ktorý bol na základe závetu manumitovaný, a po tom, ako ho prestal užívať, ho závetca zveril do správy svojim dedičom, ktorí ho mali odovzdať Luciovi Titiovi. Stichus však závetom zanechal vlastníctvo uvedeného pozemku svojim vnukom a Stichovi dedičia v súlade s podmienkami závetu previedli uvedený pozemok na jeho vnukov, ktorí boli jeho odkazovníkmi. Uvedení vnuci, ktorí nevedeli o stave, za akého bol pozemok prevedený predchádzajúcim závetom, a keďže ho vlastnili dlhší čas, než aký zákon stanovuje na nadobudnutie vlastníckeho práva premlčaním, vznikla otázka, či nadobudli vlastníctvo k pozemku pre seba. Odpoveď bola, že v súlade s uvedenými skutočnosťami ho dedičia nadobudli.

86. Bola tiež položená otázka, či v prípade, že by legáti boli v každom prípade zbavení pozemku, by bola možná žaloba v prospech vnukov na jeho vrátenie proti dedičom Stichusa. Odpoveď znela, že podľa predtým vysloveného názoru v prípade, keď majetok z nejakého dôvodu nebol nadobudnutý, ak by Stichus po smrti tých, ktorým bol zanechaný, spísal závet, usúdilo by sa, že chcel odkázať niečo, o čom si myslel, že mu patrí, a nie že tým zaťažil svojich dedičov.

87. Same, Digesty, kniha XXXIII.

"Dávam svojej manželke užívacie právo na svoj majetok, kým moja dcéra nedosiahne vek osemnásť rokov." Vyvstala otázka, či má mať manželka nárok na užívacie právo na pôdu na vidieku aj v meste, ako aj na užívacie právo na otrokov,

nábytok a finančné prostriedky patriace k majetku. Odpoveď znela, že v súlade s uvedenými skutočnosťami by mala nárok na užívacie právo na všetko.

88. Ten istý, *Názory*, kniha III.

"Želám si, aby sa výnosy z aebutského majetku vyplácali mojej manželke, kým bude žiť." Pýtam sa, či môže poručník dediča predať pozemok a ponúknuť poručiťovi ročne sumu rovnajúcu sa sume, ktorú poručiť počas svojho života zvykol získavať z prenájmu predmetnej nehnuteľnosti? Odpoveď znela, že tak môže urobiť. Pýtam sa tiež, či môže byť poručiťovi beztretné zabránené bývať na uvedenom pozemku. Odpoveď znela, že dedič nie je povinný poskytnúť mu bývanie. Pýtam sa tiež, či môže byť dedič nútený vykonať opravy na uvedenom pozemku. Odpoveď znela, že ak sa konaním dediča znížil príjem, poručiť môže oprávnene požadovať sumu zníženia. Pýtam sa tiež, v čom sa dedičstvo tohto druhu líši od užívacieho práva. Odpoveď znela, že rozdiel možno zistiť z predtým uvedených stanovísk.

89. Ten istý, *Názory*, kniha IX.

Istý muž ustanovil svojich synov za dedičov a svojej manželke odkázal jej šaty, šperky, vlnu, ľan a iné predmety a dodal: "Chcem, aby vlastníctvo uvedených predmetov prešlo na moje dcéry alebo na ktorúkoľvek z nich, ktorá ich prežije." Vznikla otázka, či bolo odkázané užívacie právo, alebo vlastníctvo uvedeného majetku. Odpoveď bola, že vlastníctvo bolo zrejme odkázané.

90. *Alfenus Verus, Epitomes of the Digest of Paulus*, kniha VIII.

"Odkazujem ubytovanie pre Toho a Toho spolu s Tým a Tým." To je presne to isté, ako keby ho poručiť odkázal "Takému a takému a takému a takému".

91. *Javolenus, O posledných dielach Labea*, kniha II.

Keď je odkaz urobený takto: "Dávam a odkazujem Publiovi Maeviovi všetku ročnú úrodu Korneliánskeho panstva," Labeo si myslí, že by sa to malo chápať rovnako, ako keby bolo ponechané užívacie právo k pôde, pretože to bol zrejme zámer testátora.

92. Ten istý, *O posledných dielach Labea*, kniha V.

Medzi plodiny pôdy sa rozumie všetko, čo môže človek používať. Na tomto mieste totiž netreba brať do úvahy čas, keď prirodzene dozrievajú, ale čas, keď je pre nájomcu alebo vlastníka najvýhodnejšie ich zbierať. Keďže teda nezrelé olivy sú cennejšie ako tie, ktoré sú po dozretí, nemožno tvrdiť, že netvorili súčasť úrody, ak sa zbierajú pred ich dozretím.

93. Venuleius, Skutky, kniha X.

Nie je rozdiel v tom, či porúčiteľ odkazuje užívacie právo k tretine majetku, alebo užívacie právo k tretine určitého majetku, pretože ak sa odkazuje užívacie právo k majetku vo všeobecnosti, odpočítajú sa od neho dlhy a pripíšu sa všetky prípadné účty. V prípade odkazu užívacieho práva k určitému majetku sa rovnaké pravidlo nedodržiava.

Tit. 3. O odkazovaní služobností.

94. Julianus, O Miniciovi, kniha I.

Závetca, ktorý mal dva susediace obchody, ich odkázal rôznym osobám. Ak by jedna z budov vyčnievala nad druhú, mohla by vzniknúť otázka, či ten, kto je pod ňou, bude povinný platiť náklady na udržiavanie druhej budovy. Bol som toho názoru, že služobnosť sa zrejme ukladá, a Julianus v súvislosti s tým hovorí: "Pozrime sa, či je to pravda len tam, kde bola služobnosť výslovne uložená, alebo tam, kde bol odkaz udelený takto: "Dávam a odkazujem svoj obchod v stave, v akom je teraz."

95. Marcellus, Digesty, kniha XIII.

Právo cesty možno odkázať osobám, ktoré majú pozemok v spoločnom vlastníctve, rovnako ako otrok v spoluvlastníctve môže zákonne ustanoviť právo cesty, a ustanovenie sa nezruší, ak ten, kto ustanovil právo cesty, zanechá dvoch dedičov.

96. Same, Digest, kniha XXIX.

Ak by niekto odkázal Maeviovi pozemok a právo cesty na prístup k nemu cez iný pozemok, a potom by ten istý pozemok odkázal Titiovi bez práva cesty a obaja by si nárokovali na pozemok; ten by sa mal vydať bez práva cesty, pretože

služobnosť nemožno nadobudnúť čiastočne. Ak by si však Maevius mal ako prvý nárokovat' pozemok, zatiaľ čo druhý sa rozhoduje, či ho prijme, alebo nie, ak by Titius následne odmietol nehnuteľnosť, možno pochybovať o tom, či právo cesty, ktoré bolo odkázané, bude naďalej existovať. Tento názor sa považoval za lepší. Ak by však niekto odkázal časť pozemku pod určitou podmienkou a právo cesty absolútne; alebo časť pozemku absolútne a časť toho istého pod podmienkou a právo cesty absolútne; a odkázaný pozemok by sa stal splatným skôr, ako sa podmienka splnila, odkázanie práva cesty sa zruší. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď dvaja susedia poručiťľa vlastnili pozemok v spoločnom vlastníctve a poručiťľ jednému z nich odkázal právo cesty podmienene a druhému absolútne, pričom pred splnením podmienky zomrel; a to preto, lebo jeden z odkazovníkov bráni druhému, aby si nárokoval celý pozemok spolu s právom cesty.

97. Javolenus, Listy, kniha IX.

Ak človek, ktorý mal dva domy, jeden z nich odkázal mne a druhý tebe a bol tam stranický múr, ktorý oddeľoval budovy, myslím si, že spomínaný múr nám bude patriť spoločne, rovnako ako keby bol odkázaný nám obom spoločne, a preto ani ty, ani ja nebudeme mať právo brániť druhému, aby do spomínaného múru vložil trám; bolo totiž stanovené, že vždy, keď spoluvlastník vlastní nejakú nehnuteľnosť, má právo na všetky práva, ktoré k nej patria. Preto sa v takomto prípade musí ustanoviť rozhodca na účely rozdelenia spoločného majetku, ak by to bolo potrebné.

98. Papinianus, Otázky, kniha XVI.

Hoci vykonanie závetu v prospech cudzích otrokov závisí z hľadiska jeho platnosti najmä od testamentárnej spôsobilosti ich pánov, predsa len akékoľvek odkazy urobené v prospech otrokov sú rovnako platné, ako keď sú zanechané osobám, ktoré sú slobodné. Preto právo na prístup k pozemku svojho pána nemožno právne odkázať otrokovi.

99. Ten istý, Názory, kniha VII.

Otec odkázal svojej dcére dom a umožnil jej prístup k nemu cez iné budovy patriace k nehnuteľnosti. Ak dcéra v dome býva, právo prístupu sa udelí aj jej manželovi; v opačnom prípade sa nebude považovať za udelené jej. Ak by však niekto tvrdil, že toto právo nie je len osobným privilégiom, ale úplným odkazom služobnosti, potom toto právo môže prejsť len na dediča. V tomto prípade však takýto záver nemožno za žiadnych okolností pripustiť, aby sa nezдалo, že to, čo bolo udelené z náklonnosti k dcére, prešlo na cudzích dedičov.

100. Paulus, Otázky, kniha XXI.

Ak je právo cesty zverené viacerým ustanoveným dedičom, každý z nich môže byť žalovaný o celé právo, pretože služobnosť nemožno rozdeliť, pretože každý z nich si môže nárokovať svoje dedičstvo, aj keď do dedičstva vstúpi len jeden z dedičov.

Tit. 4. O prednostnom dedičstve vena.

101. Ulpian, O Sabinovi, kniha XIX.

Ak sa odkazuje vena, je isté, že je v ňom zahrnuté všetko, čo je obsiahnuté v dotácii.

102. Preto ak bola medzi manželom a manželkou uzavretá dohoda, že ak by sa manželstvo rozviedlo smrťou manžela a narodil by sa syn, vena zostane v rukách dediča manžela a ten po svojej smrti odkáže vena, dohoda neobstojí, pretože vena bolo odkázané. Mala by sa však vykonať, ak vena nebolo odkázané; pretože stanovené pravidlo, že stav vena sa nemôže zhoršiť zásahom detí, sa začne uplatňovať vždy, keď žena počas manželstva zomrie alebo dôjde k rozvodu.

103. Je pravda, že existuje výhoda platby, ak je vena odkázané, pretože inak by bolo splatné len ročne.

104. Výhodou je aj to, že podľa dekrétu Senátu nemožno žiadať o darovaný majetok, ak si to poručiteľ nerozmyslel.

105. Okrem toho výdavky, ktoré vznikli, znižujú vena v tomto rozsahu na základe zákona, a to, čo sme uviedli v súvislosti s tým, sa netýka jednotlivých článkov, ale celého vena.

106. Odkaz vena zahŕňa aj dotáciu, takže ak ho manžel za života vrátil manželke, čo je v určitých prípadoch prípustné, odkaz sa zruší.

107. Ak by však do vena boli zahrnutí otroci, ktorých hodnota nebola ocenená, a tí by boli mŕtvi, odkaz vena, pokiaľ ide o nich, bude neplatný.

108. Ak manželka sľúbila veno, ale nedala ho, a manžel by ho po svojej smrti mal zanechať ako prednostné dedičstvo svojej manželke; tá nebude mať nárok na nič iné než na oslobodenie od zodpovednosti. Ak by totiž niekto urobil odkaz v nasledujúcom znení: "Odkazujem sto aurei, ktoré mám v truhlici" alebo "Ktoré mi uložil ten a ten", a takáto suma by neexistovala, je stanovené, že nič nebude splatné, pretože daný majetok neexistoval.

109. Ak by niekto odkázal tišínsky majetok svojej manželke takto: "Keďže uvedený pozemok sa dostal do mojich rúk prostredníctvom nej"; pozemok bude nepochybne splatný; pretože tam, kde sa niečo pridáva na účel poukázania na niečo, čo už bolo určené, je to zbytočné.

110. Celsus v dvadsiatej knihe Digest hovorí, že ak svokor odkáže svojej neveste veno a má v úmysle zanechať právo na žalobu s odkazom na veno, odkaz nebude mať žiadnu platnosť ani účinok, pretože ona je už vydatá; ak však chcel, aby dostala peniaze, ktoré priniesla ako veno, hovorí, že odkaz bude platný. Keď však dostane veno, manžel bude mať napriek tomu právo domáhať sa ho prostredníctvom prétorskej žaloby bez ohľadu na to, či bol dedič ustanovený v rámci žaloby o rozdelenie, alebo nie. Domnievam sa, že keďže svokor nemal v úmysle, aby jeho dedič vyplatil veno dvakrát, ak by žena podala žalobu na základe závetu, mala by mu poskytnúť záruku na obranu dediča proti manželovi. Preto by aj manžel mal poskytnúť zábezpeku na jeho obhajobu proti manželke, ak by ako prvý podal žalobu.

111. Na druhej strane Julián v tridsiatej siedmej knihe uvádza, že ak by svokor odkázal veno svojej nevesty svojmu vydedenému synovi, pričom ona nemôže podať bodovú žalobu proti vydedenému manželovi, on sám si môže nárokovať veno z dôvodu dedičstva; nemôže ho však získať, ak neposkytne záruku na obranu dediča proti žene. Tento rozdiel robí medzi osobou, ktorej bolo veno odkázané, a slobodným mužom, ktorý bol oslobodený na základe závetu a ktorému bolo odkázané jeho peculium; hovorí totiž, že dedič nemôže byť žalovaný z dôvodu peculia z dôvodu, že už nie je v jeho vlastníctve, ale dotačná žaloba môže byť napriek tomu podaná proti nemu, aj keď prestal mať kontrolu nad venom.

112. Julianus sa tiež pýta, či v prípade, keď svokor odkázal veno manželovi a to bolo vyplatené manželke, zanikne dedičstvo manžela. Hovorí, že zanikne, pretože už nie je nič, čo by dedič mohol manželovi vyplatiť.

113. Pýta sa tiež, či v prípade, že by veno bolo odkázané niekomu inému, kto je povinný ho vrátiť žene, sa na dedičstvo bude vzťahovať falciánske právo. Hovorí, že sa bude uplatňovať, ale že ona môže prostredníctvom dotačnej žaloby vymáhať prípadný nedostatok, ktorý z tohto dôvodu mohol vzniknúť zverencovi. Pýtam sa, či sa má pri tomto dedičstve zohľadniť výhoda platby, ako keby bolo veno vyplatené priamo samotnej žene. Myslím si, že by sa to malo urobiť.

114. Julianus sa tiež pýta, ak sa veno odkáže manželke a tá ho má vyplatiť inému, či sa uplatní falciánske právo, a hovorí, že nie, pretože poručníctvo je neplatné. Myslí si však, že ak sa manželke odkáže niečo navyše, zvyšok poručníctva by mal byť zrušený, a preto to, čo sa jej vyplatí, bude podliehať pôsobeniu falciánskeho práva. Ak je však manžel ustanovený za

dediča časti majetku svokra a ten odkáže veno ako prednostné dedičstvo, odkaz vena bude podliehať falcidiánskemu právu z dôvodu, že keďže manželstvo stále existuje, veno sa nepovažuje za nárokovateľné pre ženu. Ale všetko, čo bolo odpočítané v dôsledku pôsobenia falcidiánskeho práva, môže manžel získať späť v rámci žaloby o rozdelenie, rovnako ako by mohol získať späť celé veno, ak by nebolo odkázané jeho manželke.

115. Mela hovorí, že ak bol pozemok tvoriaci súčasť vena osobitne odkázaný a po odkázaní vena vo všeobecnej rovine, pozemok bude splatný nie dvakrát, ale len raz.

116. Mela na tom istom mieste dodáva, že ak pozemok tvoriaci súčasť vena prenajal manžel na určitý čas, manželka ho nemôže získať na základe odkazu, pokiaľ neposkytne záruku, aby ho nájomca mohol užívať, za predpokladu, že sama dostane nájomné.

117. Ulpian, Spory, kniha V.

Ak manžel odkáže manželke veno a zaťaží ju poručníctvom, poručníctvo sa odhadne v pomere k úžitku, ktorý žena získa z okamžitého vyplatenia vena. To isté hovorí aj Celsus v dvadsiatej knihe Digest. Ak však vznikli určité nevyhnutné výdavky, ktoré zo zákona zmenšili veno, a celé veno, ktoré manžel dostal, je jej odkázané, malo by sa rozhodnúť, že celá suma výdavkov, ktoré zo zákona zmenšili veno, sa musí odpočítať od trustu, pretože nikto nemôže pochybovať o tom, že žena je poručiteľkou. Ak však nebolo manželke odkázané veno, ale niečo namiesto neho, bude sa to chápať rovnako, ako keby bolo predmetom odkazu veno. Julianus ide ešte ďalej, pretože hovorí, že aj keby sa neuviedlo, že majetok bol odkázaný namiesto vena, stále sa bude považovať za odkázaný s týmto úmyslom. Ak sa teda od manželky žiadalo, aby sa vzdala buď vena, alebo niečoho, čo jej bolo zanechané namiesto vena, nebude k tomu nútená, s výnimkou rozsahu, ktorý sme uviedli. Preto ak bola ustanovená za dediča a poverená prevodom určitej časti majetku, bude nútená vydať len to, čo prevyšuje jej veno, a hodnotu prospechu, ktorý získal z okamžitého vyplatenia. Ak by totiž niekto, kto dostal veno od svojej nevesty, ustanovil svojho syna za svojho dediča a požiadal ho, aby vydal niekomu inému celý majetok, ktorý by sa mohol dostať do jeho rúk, a ten by potom získal prospech z vena v dôsledku smrti svojej manželky, nebude nútený vydať veno, ktoré dostal, z dôvodu, že z neho mal prospech na základe svojho manželstva, a nie z vôle svojho otca.

118. Istá žena sľúbila veno štyristo aurei a za dvesto z neho dala dva pozemky, a potom dala zvyšných dvesto v zmenkách dlžníkov. Jej manžel, ktorý neskôr zomrel, jej namiesto vena zanechal dva pozemky, ktoré neboli tie isté, ktoré dostal ako súčasť jej vena; a okrem nich dva bodové pozemky, ktorých hodnota bola ocenená; a poveril ju dôverou, že v čase svojej smrti odovzdá Seiovi všetok jeho majetok, ktorý by sa jej mohol dostať do rúk. Vyvstala otázka, aká bude výška trustu po smrti ženy? Povedal som, že žena, ktorá bola zaviazaná vydať všetko, čo jej prišlo do rúk na základe závetu, bola v pozícii, že sa od nej mohlo požadovať, aby previedla len to, čo dostala po odpočítaní sumy vena; pretože mala nárok na veno skôr preto, že jej patrilo, než ako by ho dostala ako dedičstvo, s výnimkou toho, čo by sa mohlo požadovať na základe trustu ako

prospech vyplývajúci z okamžitej platby. Preto nebude nútená vydať pozemok, ktorý jej manžel zanechal namiesto vena, pokiaľ nemal väčšiu hodnotu alebo rozsah ako ten, ktorý ako taký priniesla. Bude však povinná vydať akýkoľvek prebytok spolu so ziskom nad rámec toho, čo jej bolo zanechané. Preto bude mať nárok na veno s jeho ziskom a čokoľvek, čo jej zostalo mimo neho, musí odovzdať spolu so ziskom, ktorý z toho získala.

119. Julianus, Digesty, kniha XXXIV.

Ak niekto odkáže dedičstvo svojej manželke, takto: "Môj dedič nech dá Titii okrem vena toľko aurei", je jasné, že jej chcel zanechať aj veno.

120. Africanus, Otázky, kniha V.

Tam, kde sú stanovené určité dátumy na vyplatenie odkazov, ako je to zvykom, Africanus hovorí, že sa to netýka odkazu vena, pretože ten má svoj vlastný čas vyplatenia.

121. Marcianus, Pravidlá, kniha III.

Ak bolo veno odkázané, dedič by nemal byť vypočutý, ak chce odložiť jeho vyplatenie žene z dôvodu darov, ktoré jej poskytol jej manžel, alebo z dôvodu iných výdavkov ako tých, ktoré zo zákona znižujú veno, pretože jedna vec je, ak sa veno znižuje o nevyhnutné výdavky, a iná, ak sa ponecháva z dôvodu zálohy; pretože je len spravodlivé, aby žena prispela svojím podielom na dlhu, za ktorý bolo dané ako záruka.

122. Labeo, O posledných epitómoch Javolena, kniha II.

Tam, kde sa do testamentu vkladal tento text: "Nech môj dedič dá mojej manželke sumu päťdesiat aurei, ktorá sa dostala do mojich rúk prostredníctvom nej, a ešte toľko namiesto jej vena," Alfenus Verus hovorí, že Servius bol toho názoru, že hoci veno pozostávalo len zo štyridsiatich aurei, päťdesiat bolo napriek tomu splatných, pretože sa k nim pridala ďalšia suma päťdesiat.

123. Podobne, ak manžel urobil odkaz svojej manželke, ktorá mu nepriniesla žiadne veno, v tomto znení: "Nech môj dedič dá sumu päťdesiat aurei namiesto peňazí, ktoré som dostal od svojej manželky ako veno," Ofilius, Cascellius a Serviovi žiaci tvrdia, že odkaz jej prináleží; a preto sa to musí považovať za podobný prípad, keď bol niekomu odkázaný otrok, ktorý zomrel, alebo bolo namiesto neho zanechaných sto aurei. Je to správne, pretože týmito slovami sa nepokladá za odkázané samotné veno, ale peniaze namiesto neho.

124. Papinianus, Otázky, kniha XVIII.

Otec odkázal svojmu vydedenému synovi veno, ktoré dostal od svojej nevesty. Ak by otcov dedič podal námietku z dôvodu zlej viery, nebude nútený dedičstvo vyplatiť, ak mu nebude poskytnutá záruka, že bude odškodnený v prípade rozvodu manželstva.

125. Ak by však žena pred vyplatením dedičstva synovi získala späť svoje veno, syn márne podá žalobu o vrátenie dedičstva.

126. Ak by sa však na dedičstvo vena voči vydedenému synovi vzťahovalo falciánske právo a žena by ratifikovala vyplatenie vena, bude jej priznaná bodová spravodlivá žaloba založená na výške dedičstva, ktoré si dedič ponechal. Ak by ho však neratifikovala, dedič sa musí proti nej brániť prostredníctvom manžela, ktorý prisľúbil, že tak urobí, ale ak by bol tento nútený sám prevziať obranu, proti dedičovi sa poskytne žaloba na základe rozsudku na sumu požadovanú podľa falciánskeho práva, ak sa neposkytne záruka.

127. Ak by sa však manželka rozviedla so synom pred vyplatením dedičstva, hoci ešte nemôže zabezpečiť svoje veno, žaloba syna sa napriek tomu z tohto dôvodu neodloží; keď sa totiž rozhodlo, že veno sa mu má vyplatiť v tomto čase, zároveň sa rozhodlo, že sa to nemá urobiť, ak sa nestal dedičom časti otcovho majetku, a to po rozvode manželstva a po prijatí dedičstva, bolo by mu priznané, že dostane veno pred rozdelením.

128. Ak by sa v dôsledku omylu zanedbala záruka na obranu dediča a syn by dostal veno na základe poručníctva, nemožno sa opätovne domáhať poručníctva ako nesplatného; nevyhnutnosť poskytnúť záruku totiž spôsobuje odklad a nerobí nesplatným to, čo skutočne splatné bolo. Preto nebude nespravodlivé priznať dedičovi úľavu.

129. Ale čo ak dedič otca nebol solventný? Nemohla by sa ženám legálne udeliť prétorská dotácia proti ich manželovi; pretože jej veno by nemalo byť stratené len preto, že dedič neposkytol zábezpeku v dôsledku omylu?

130. Ten istý, Názory, kniha VII.

Istý muž odkázal svojej manželke, ktorá mu priniesla svoje veno v otrokoch, peňažnú sumu namiesto jej vena. Keďže otroci zomreli ešte za života manžela, jeho manželka zomrela po ňom. Právo podať žalobu o vrátenie dedičstva prejde zo zákona na jej dediča, keďže závet manžela musí byť vykonaný.

131. Ten istý, Názory, kniha VIII.

"Želám si, aby mi bol Korneliánsky majetok a akýkoľvek majetok, ktorý mi moja manželka priniesla v čase svojho manželstva a ktorý bol ocenený, vrátený v naturáliách." Rozhodol som, že uvedený pozemok, ktorý tvoril súčasť vena, ale nebol ocenený, nebol zrejme vyňatý, ale že bolo odkázané celé veno a že nie hodnota oceneného majetku, ale samotný majetok bol ponechaný v stave, v akom sa mohol nachádzať.

132. Scaevola, Otázky, kniha VIII.

Ak by sa Seii namiesto vena zanechal pozemok v hodnote sto aurei a ten by sa odkázal Maeviovi, žena môže vymáhať navyše sumu, ktorú falcký zákon odníme Maeviovi, pretože nie sú takpovediac spoločnými dedičmi toho istého, keďže vo vene ženy je zahrnuté viac ako vo zvyšku pozemku.

133. Paulus, Názory, kniha VII.

Seia, keď sa vydala za Lucia Titia, dala mu sto aurei ako veno a povolala Quinta Mucia, ktorý nič nevyplatil, ale stanovil vrátenie vena, ak by sa manželstvo rozviedlo smrťou manželky. Seia v čase svojej smrti v závete stanovila nasledovné: "Želám si, aby sa suma toľkých aurei dala môjmu manželovi Luciovi Titiovi, voči ktorému mám veľa záväzkov, okrem toho, čo som mu dala ako veno." Pýtam sa, či keď Quintus Mucius začal konanie proti Luciovi Titiovi žalobou založenou na ustanovení, mohol ho manžel poraziť uvedením podmienok závetu? Odpoveď znela, že ak Quintus Mucius urobil ustanovenie na príkaz Seia, a nie za účelom darovania, bude zodpovedať dedičom ženy, a teda Quintus Mucius bude vylúčený z dedičstva na základe výnimky. Ak mu však Seia dovolil urobiť túto stipuláciu ako darovanie, bude v rovnakom postavení ako ten, kto stipuloval mortis causa, a preto treba povedať, že v tomto prípade mohol byť obvinený z vykonania poručníctva.

134. Scaevola, Názory, kniha III.

Ak manžel, ktorý dostal od svojej manželky veno v peniazoch a iný majetok, ktorý bol ocenený, urobil pre ňu nasledovný odkaz: "Ak by moja manželka Seia bola schopná preukázať môjmu dedičovi všetok majetok obsiahnutý v jej donačnej zmluve a zaplatiť mu sumu, ktorú mi za ňu dal jej otec ako veno, želám si, aby jej bolo vyplatených desať denárov nad túto sumu." Keďže k venu patrilo značný majetok, ktorý bol opotrebovaný používaním a ktorý v čase smrti manžela neexistoval, vznikla otázka, či sa má dedičstvo vyplatiť za zjavne nemožnej podmienky. Odpovedal som, že podmienka by bola zrejme splnená, ak by sa to, čo zostalo z majetku poskytnutého ako veno, dostalo do rúk dediča.

135. Labeo, Skrátené svedectvo podľa Paulusa, kniha I.

Paulus: Ak by sa syn pod otcovou kontrolou, ktorý mal manželku, od ktorej dostal veno, stal neskôr hlavou domácnosti a, ako je zvykom, odkázal jej veno, dedičstvo bude stále splatné, aj keď sa nestal dedičom svojho otca.

136. Scaevola, Digest, kniha XV.

Teopompus, ktorý spísal závet, ustanovil svoje dve dcéry a svojho syna za rovnocenných dedičov svojho majetku a do kodicilu vložil nasledujúce ustanovenie: "Pollianus, ktorý pozná moje úmysly, jej zabezpečí veno v pomere k rovnakým podielom na mojom majetku, ktoré som odkázal jej a jej sestre." Pollianus po prísaha na žiadosť manžela dievčaťa uviedol, že jej otec chcel, aby mladšia dcéra dostala ako veno toľko, koľko dostala staršia dcéra. Pýtam sa, či sa od spoludedičov bude vyžadovať, aby dali mladšej dcére rovnakú sumu nad rámec jej podielu na majetku. Odpoveď znela, že sudca, ktorý má právomoc vo veci rozhodnúť, by mal rozhodnúť, že rovnaká suma sa po odobrati z väčšej časti dedičstva poskytne mladšej dcére ako veno.

137. Gaius, Concerning Legacies under the Praetorian Edict, Book II.

Hoci je stanovené, že majetok, ktorý má dedič vydať a ktorý bol založený alebo verejne zastavený, musí byť vydaný, predsa len, ak manžel dostal majetok tohto druhu ako veno a odkáže ho, jeho dedič nebude nútený ho vydať, ak si to poručiteľ osobitne neželal.

138. Paulus, O Vitelliovi, kniha II.

Istý muž dostal veno od matky svojej manželky a po tom, ako s ňou uzavrel dohodu, odkázal veno svojej manželke závetom. Keďže vznikla otázka, či manželka môže vymáhať sumu vena, Scaevola zastával názor, že sa nezdá byť potrebné vrátiť matke to, čo bolo dané manželke; alebo inými slovami, zastával názor, že pokiaľ manželka nemôže jasne dokázať, že to bolo želaním závetcu, nezdá sa, že by mal v úmysle zaťažiť dedičov dvojitým vyplatením vena.

139. Scaevola, Názory, kniha III.

Istý muž urobil odkaz svojej manželke takto: "Moja manželka nech si z väčšej časti môjho majetku vezme všetko, čo som získal pre jej potrebu a čo mi dala." Pýtam sa, či by sa malo konštatovať, že bol odkázaný prednostný odkaz jej vena. Odpoveď znela, že v súlade s uvedenými skutočnosťami by sa malo rozumieť, že ide aj o odkaz vena, pokiaľ sa nepreukáže, že úmysel poručiteľa bol iný.

140. "Dávam svojej manželke Titii peniaze, ktoré sa dostali do mojich rúk ako jej veno alebo boli ako také stanovené, čo je doložené dvoma bodovými listinami, riadne zapečatenými, a dosahuje sumu sto aurei." Vznikla otázka, či žena môže vymáhať obe sumy. Odpoveď znela, že zrejme neexistuje dôvod, prečo by tak nemohla urobiť.

Tit. 5. O opcii alebo voľbe predmetov odkázaných ako dedičstvo.

141. Ulpian, O Sabíni, kniha II.

Božský Pius v reskripte adresovanom Caeciliovi Proculovi uviedol, že v prípade odkazu na výber otrokov si odkazovník mohol vybrať troch.

142. Ten istý, O Sabinovi, kniha XX.

Vždy, keď sa odkazuje voľba výberu otroka, môže si odkazovník vybrať kohokoľvek, koho chce.

143. Keď je otrok odkázaný všeobecne, právo výberu patrí aj odkazovníkovi.

144. Preto ak je daná možnosť voľby a odkazovník si vyberie otroka patriaceho inému alebo slobodnému, treba zväžiť, či nestratil právo voľby. Domnievam sa, že tak neurobil.

145. Ak si porúčiteľ, ktorému bola zverená voľba sto mier vína, vyberie ocot, nepovažuje sa, že tým stratil právo voľby, ak porúčiteľ nezahrmul ocot pod víno.

146. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXIII.

Tak to bude, samozrejme, v prípade, ak by si vybral ocot skôr, než mu bolo víno ukázané a než ho ochutnal.

147. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Ak sa výber pohára zanechá ako dedičstvo, ak odkazovník urobí výber skôr, ako mu boli ukázané všetky poháre, platí, že si stále zachováva svoje právo; ibaže by mal v úmysle vybrať si jeden z tých, ktoré videl, keď vedel, že existujú aj iné.

148. Africanus, Otázky, kniha V.

Uvedené pravidlo platí nielen vtedy, keď sa tak stane podvodom dediča, ale aj vtedy, keď sa tak stane z akéhokoľvek iného dôvodu.

149. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Odkazuje sa výber niekoľkých otrokov. Aby sa nebránilo predaju otrokov patriacich do pozostalosti, kým si odkazovník vyberá, je povinnosťou prétoru vydať nariadenie, že ak nevyužije svoje právo v určitom čase stanovenom prétorom, nebude mať nárok na žalobu o vrátenie dedičstva. Čo však v prípade, ak by po uplynutí tejto lehoty a pred tým, ako dedič predal otrokov, chcel odkazovník vykonať výber? Pretor zvykne určiť čas, aby dedič neutrpel žiadnu škodu. Ako by sa malo postupovať, ak by po uplynutí lehoty stanovenej prétorom mal dedič manumizovať niektorých alebo všetkých otrokov? Nebol by prétor povinný zachovať ich slobodu? Žaloba sa nesmie odmietnuť, ak všetko zostane nedotknuté. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak dedič po uplynutí predpísaného času niektorých otrokov daroval alebo predal.

150. Paulus, Otázky, kniha X.

Okrem toho, ak dedič predal niektorých otrokov a iných si ponechal, poručiteľ by nemal byť vypočutý, ak si chce vybrať z tých, ktorých si dedič ponechal, keďže ten už disponoval otrokmi patriacimi do dedičstva.

151. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

V prípade, že výber otrokov je ponechaný tebe a ostatní sú odkázaní mne, musí prétor konštatovať, že ak neurobíš výber v určitom čase, právo na žalobu sa stratí.

152. Ak sú mi zo štyroch náramkov odkázané dva, ktoré si môžem vybrať, alebo mi zostali len dva; alebo ak boli na prvom mieste len dva; odkaz je platný.

153. Kde je výber jedného otroka odkázaný tebe a mne a ja si vyberiem a nerozmyslím sa a ty si vyberieš toho istého otroka, bude patriť nám obom spoločne. Ak však zomriem alebo sa zbláznim skôr, ako si vyberiete, otrok nám nebude patriť spoločne, pretože keďže som stratil rozum, nepovažuje sa za to, že som dal svoj súhlas. Spravodlivejším pravidlom v tomto prípade bude, že keďže som raz urobil svoju voľbu, otroci nám budú patriť ako spoločným vlastníkom.

154. Ak je výber vecí uložených u niekoho iného odkázaný mne, môžem podať žalobu o ich vydanie proti osobe, u ktorej boli uložené; alebo môžem postupovať proti dedičovi, aby ho prinútil podať žalobu o uloženie proti osobe, ktorá má majetok, aby ho prinútil dať mi možnosť urobiť výber.

155. Julianus, Digesty, kniha XXXII.

Ak je odkaz urobený takto: "Dávam a odkazujem Sticha Titiovi, ak si nevyberie Pamfila," je to rovnaké, ako keby odkaz znel: "Dávam a odkazujem Titiovi buď Sticha, alebo Pamfila, podľa toho, ktorého z nich si vyberie."

156. Ak by bolo Stichovi nariadené, aby bol slobodný pod určitou podmienkou, a mne by bola ponechaná možnosť výberu otroka, alebo by mi bol jeden z nich odkázaný všeobecne, vznikla by otázka, aké by bolo právo? Povedal som, že by bolo vhodnejšie rozhodnúť, že ten, kto udeľuje Stichovi slobodu pod nejakou podmienkou a potom mu odkazuje výber otrokov, nemal Sticha v tom čase na mysli; rovnako ako je zistené, že nemal na mysli toho, komu bezodkladne udelil slobodu. V súlade s tým, ak by som si vybral alebo vybrala Sticha, môj akt bude neplatný a ja budem stále oprávnený urobiť výber z ostatných.

157. V tom istom prípade, keď mi bol ponechaný výber otrokov a predtým, ako som urobil svoj výber, zlyhala podmienka, od ktorej závisela sloboda otroka, vzniká otázka, či si môžem vybrať Sticha? Myslím si, že by sa mal prijať názor Muciána, podľa ktorého sa usudzuje, že sloboda sama osebe, a nie jej samotné udelenie, o ktorom sa rozhodlo, ruší odkaz. Preto, ak by podmienka, od ktorej záviselo udelenie slobody, zlyhala buď počas života poručiťa, alebo po jeho smrti a pred tým, ako bol majetok zapísaný, odkaz bude platný; pretože sloboda, ktorá je udelená absolútne, ako aj v prípade, že je ponechaná pod podmienkou, nadobúda účinnosť v čase, keď je majetok zapísaný, a preto môžem zvoliť Stichus.

158. Ten istý, Digesty, kniha XXXIV.

Ak je otrok odkázaný za všeobecných podmienok Pamphilovi, otrokovi Lucia Tícia, a potom ho pán Pamphilus manumituje po čase, keď sa dedičstvo stane splatným, a Ticius si nárokuje otroka, dedičstvo Pamphila zaniká, pretože neexistuje otrok patriaci do pozostalosti, ktorý by mohol byť vybraný. Ak by však Titius odkaz odmietol, je stanovené, že Pamphilus si môže vybrať otroka, ktorý mu bol odkázaný; pretože hoci manumáciou Pamfila sú dve osoby, Titius a Pamphilus, ustanovené za odkazovníkov, predsa len im zostáva odkaz jednej a tej istej veci, a ak si ju Titius vyžiada, Pamfilova voľba zaniká, a ak ju odmietne, Pamfil si môže vybrať.

159. Ten istý, Digesty, kniha XXXVI.

Ak je Eros odkázaný Seiovi a pozemok Erosovi, a potom je Maeviovi ponechaná opcia na otroka a on si vyberie Erosa, pozemok bude patriť len Seiovi, pretože v čase, keď bol majetok zapísaný, bol jediným, komu mohol odkaz patriť. Ak totiž jeden z dvoch spoluvlastníkov otroka zanechá mu odkaz, celý odkaz bude patriť druhému spoluvlastníkovi, pretože on je jediný, kto môže nadobudnúť odkaz prostredníctvom otroka v čase, keď sa stane splatným.

160. Ten istý, O Miniciovi, kniha I.

Ak je otrok odkázaný všeobecne, lepší názor je, že všetci dedičia, ak je im ponechaná možnosť voľby, by mali dať toho istého otroka, a ak sa nedohodnú, budú zodpovední podľa podmienok závetu.

161. Paulus, O Plautiovi, kniha VIII.

Ak je voľba otroka ponechaná na mňa a závetca odkáže niečo Stichovi bez toho, aby mu udelil slobodu, druhý odkaz obstojí len vtedy, ak sa celý súbor otrokov zredukujú na jedného jednotlivca, teda Sticha; a odkaz bude platný, rovnako ako keby bol odkázaný bezpodmienečne. V protiklade s týmto názorom nemožno citovať Katonov názor, ak bol ustanovený dobrovoľný dedič, a to z toho dôvodu, že súbor otrokov sa môže zmenšiť pred vstupom do dedičstva, aj keby poručiteľ zomrel okamžite. Ak je však ustanovený nevyhnutný dedič, druhý odkaz bude neplatný v súlade s Katonovým pravidlom.

162. Pomponius hovorí, že ak nadobúdateľ pozostalosti žiada, aby osoba, ktorej bol odkázaný výber otrokov, urobila svoj výber, treba zväziť, či prétor musí prinútiť odkazovníka, aby tak urobil, rovnako ako keby takúto požiadavku mal vzniesť ustanovený dedič, a to z toho dôvodu, že nadobúdateľ to môže dosiahnuť tým, že sa obráti na dediča. Nevidím dôvod, prečo by sa to nemohlo urobiť.

163. Javolenus, O Cassiovi, kniha II.

Ak je odkázané právo vybrať si otroka z celého súboru tých, ktorí tvoria súčasť pozostalosti, a dedič jedného z nich manumituje skôr, ako sa uskutoční výber, nemôže mu medzitým udeliť slobodu, ale stratí otroka, ktorého manumitoval, pretože ak si ho poručiteľ vyberie, bude mu patriť, ale ak ho odmietne, stane sa potom slobodným.

164. Ten istý, Listy, kniha II.

Odkázal som otroka bez toho, aby som mu udelil slobodu, a potom som odkázal Maeviovi jeho výber z mojich otrokov. On si vybral toho istého otroka a ja sa pýtam, či to, čo bolo odkázané tomuto, patrí aj jemu. Odpoveď znela: Nemyslím si, že dedičstvo zanechané spomínanému otrokovi bude patriť jeho pánovi.

165. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha XV.

Stanovuje sa, že ak sa odkazuje voľba určitých predmetov, nemôže sa vykonať pred zápisom do dedičstva, a ak by sa vykonala, bude neplatná.

166. Ten istý, Lex Julia et Papia, kniha XVII.

Ak sa výber dvoch otrokov odkazuje Titiovi a zvyšní sa ponechávajú Maeviovi; ak by prvý odkazovník neurobil svoj výber, všetci otroci budú patriť Maeviovi pod pojmom "zvyšný".

167. Scaevola, Otázky, kniha XIII.

V prípade odkazu otroka Neratius hovorí, že ak Pamfilius odmietne, bude tento akt neplatný, a preto bude mať odkazovník stále právo výberu.

168. Paulus, Názory, kniha III.

"Odkazovník si môže vybrať taký a taký predmet alebo taký a taký predmet." V prípade, že poručiteľ neurobil žiadnu voľbu a zomrel po čase, keď bol odkaz splatný, bolo rozhodnuté, že právo voľby prechádza na jeho dediča.

169. Labeo, Epitomes of the Last Works of Javolenus, kniha II.

V prvej knihe Aufidia sa uvádza, že keď bol odkaz urobený takto: "Nech si vezme a má pre seba akékoľvek poňahy na stolové skrine, ktoré si želá," ak uviedol tie, ktoré chcel, a potom, skôr než ich vzal, by povedal, že chce iné, nemôže si to rozmyslieť a vziať iné; pretože prvým vyhlásením, v ktorom uviedol tie, ktoré chce vziať, sa zbavil celého svojho práva výberu podľa odkazu, pretože predmety sa stávajú jeho okamžite, rovnako ako keby povedal, že ich vezme.

170. Scaevola, Digest, kniha XXII.

Istý závetca ustanovil za dedičov svojho syna a jeho manželku a svoju dcéru vydedil, ale zanechal jej dedičstvo vo výške sto aurei, splatné, keď sa vydá do jeho rodiny, a v závete urobil nasledujúce ustanovenie: "Okrem toho jej odkazujem desať otrokov, ktorých vyberie jej matka Sempronia a ktorých si želám, aby si vybrala spomínaná Sempronia, moja manželka, hneď po nadobudnutí môjho majetku. Želám si, aby spomínaní otroci boli odovzdaní mojej dcére, keď sa vydá do rodiny, a ak by niektorý z otrokov zomrel pred jej sobášom, potom si želám, aby namiesto nich boli odovzdaní iní, ktorých tiež vyberie jej matka Sempronia, až kým sa jej do rúk nedostane celý počet spomínaných otrokov, ale ak by ich jej matka Sempronia

nevybrala, potom si sama môže vybrať tých, ktorých si bude priať." Keď matka urobila výber, vyvstala otázka, či budú dievčatá okrem pôvodných desiatich otrokov patriť aj potomkovia, ktorí sa narodili pred jej sobášom. Odpoveď znela, že keďže porúčiteľ odložil odkaz otrokov do času svadby, žiadne z potomkov otrokýň narodených medzičasom dcére nepatrí. Taktiež bola položená otázka, či jej matka Sempronia bude mať nárok na užívanie a požívanie uvedených otrokov pred svadbou dcéry. Odpoveď znela, že v uvedenom prípade nie je nič, prečo by nemali úplne patriť matke.

171. Tá istá kniha, Digest, kniha XVII.

Manžel kodícilom zanechal svojej manželke určité pozemky v poručníctve a tiež štyri strieborné misy, ktoré si mohla vybrať. Vznikla otázka, či si mohla vybrať zo všetkých riadov, ktoré sa nachádzali v čase smrti porúčiteľa. Odpoveď bola, že tak mohla urobiť.

Tit. 6. O odkazoch pšenice, vína a oleja.

172. Ulpián, O Sabínovi, kniha XX.

Ak sa odkazuje víno, patrí sem aj akýkoľvek ocot, ktorý hlava domácnosti uchovávala spolu s vínom.

173. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Ak sa jednému človeku odkázu zásoby a druhému víno, všetky zásoby budú patriť prvému odkazovníkovi s výnimkou vína.

174. Ak sa ti zanechá sto pohárov vína, ktoré si máš vybrať podľa svojho želania, môžeš začať konanie na základe závetu, aby si získal možnosť ochutnať víno; alebo môžeš podať žalobu, aby si prinútil víno predložiť, alebo vymáhať prípadnú škodu, ktorá ti mohla vzniknúť, pretože ti nebolo umožnené ochutnať víno.

175. Ulpián, O Sabínovi, kniha XXIII.

Ak sa niekomu odkáže sto mier vína a nezanechá sa nič pre pozostalých, dedič môže kúpiť a dodať víno, ale nemôže dodať ocot, ktorý sa našiel medzi vínom poručiťa.

176. Ak sa odkazuje víno, pozrime sa, či má dedič právo aj na nádoby, v ktorých sa nachádza. Celsus hovorí, že ak je odkázané víno, aj keď nádoby nemusia byť zahrnuté v dedičstve, považujú sa za odkázané; nie preto, že sú súčasťou vína v takom istom rozsahu, ako je črievička súčasťou pohára alebo zrkadla, ale preto, že je pravdepodobné, že úmyslom poručiťa bolo, že chcel, aby nádoby boli príslušenstvom vína; a preto hovorí, že je obvyklé povedať, že máme tisíc pohárov, pričom sa odvoláva na množstvo vína. Nemyslím si, že tento názor je správny, pokiaľ ide o sudy, takže tam, kde sa odkazuje víno, pripadnú aj sudy; najmä ak sú upevnené v pivnici alebo je ťažké ich premiestniť vzhľadom na ich veľkosť. Pokiaľ však ide o sudy alebo malé nádoby, myslím si, že sú zahrnuté a budú splatné, pokiaľ nie sú rovnako pevne upevnené v zemi a nie sú tam ako náradie patriace k tomu istému. Ak sa víno odkazuje, domnievam sa, že sem nepatria ani kožené vrecia, ani fľaše.

177. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Ak sa odkazuje určité množstvo oleja bez uvedenia kvality, nie je zvykom pýtať sa, aký druh oleja mal poručiť vo zvyku používať alebo aký druh oleja ľudia v tom okolí bežne používajú. Dedič preto môže poručiťovi darovať olej akéhokoľvek druhu, ktorý si želá.

178. Julianus, Digesty, kniha XV.

Keď sa odkázal určitý počet mier vína z toho, čo sa získalo zo sempronianskeho majetku, a získalo sa menšie množstvo, rozhodlo sa, že viac sa nepatrí, a že nasledujúce slová "to, čo sa získalo" pôsobia ako akési obmedzenie odkazu.

179. Proculus, Listy, kniha V.

Ak je dedič poverený dodaním vína, bude povinný dodať všetko, čo sa nachádza vo vázach alebo nádobách, aj keď sa o nádobách nehovorilo. Okrem toho, hoci víno mohlo byť zanechané spolu s vázami a nádobami, predsa sa má za to, že bolo zanechané aj to, čo sa nachádza v sudoch; rovnako ako keď poručiť odkazuje všetkých svojich otrokov s ich peculiami každého z nich, tí, ktorí nemajú peculium, sa považujú za rovnako odkázaných.

180. Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha II.

Istý jednotlivец poveril svojho dediča, aby dal jeho manželke víno, olej, obilie, ocot, med a slané ryby. Trebatius povedal, že dedič nebol povinný odovzdať žene z každého predmetu viac, ako si želal, pretože nebolo uvedené, koľko z každého

predmetu sa má dať. Ofilius, Cascellius a Tubero si myslia, že v dedičstve bolo zahrnuté celé množstvo uvedených predmetov, ktoré poručiteľ odkázal. Labeo to schvaľuje a je to správne.

181. "Môj dedič nech odovzdá Luciovi Titiovi sto mier pšenice, z ktorých každá bude vážiť sto libier." Ofilius zastáva názor, že sa neodkazuje nič, a Labeo s ním súhlasí, keďže pšenica tohto druhu neexistuje; tento názor považujem za správny.

8. Pomponius, Listy, kniha VI.

Keď je dedič poverený dodaním vína, ktoré sa nachádza v sudoch, a je vinou poručiteľ, že ho nedostal, dedič prevezme zodpovednosť, ak víno vyleje; a ak by poručiteľ podal žalobu na vymáhanie vína od dediča, bolo rozhodnuté, že mu bráni výnimka z dôvodu zlej viery, ak nezaplatí sumu škody, ktorú utrpel dedič z dôvodu jeho omeškania.

182. Ulpian, O Sabínovi, kniha XXIII.

Ak niekto odkazuje víno, je v ňom zahrnuté všetko, čo pochádza z viniča a zachováva si povahu vína. Ak sa však vyrobí medovina, nebude správne zahrnutá do pojmu víno, ak hlava domácnosti nemala takýto úmysel. A v skutočnosti, tak ako sa do vína nezahrnie nápoj nazývaný zythum, ktorý sa v niektorých provinciách vyrába z pšenice, jačmeňa alebo chleba, tak sa do neho nezahrnie ani pivo, ani hydromeli. Ako by to však bolo v prípade vína zmiešaného s inými látkami? Nemyslím si, že bude zahrnuté, pokiaľ úmyslom testátora nebolo, aby bolo zahrnuté. Je jasné, že víno zmiešané s medom, teda veľmi sladké víno, bude zahrnuté; a nápoj z hrozienu tiež bude, ak úmysel nebol iný. Mladé víno, prevarené a okorenené, nie je zahrnuté, pretože sa skôr podobá na zmes. Víno vyrobené z vody a hrozna je zjavne zahrnuté. Nápoj z kdoule a akékoľvek iné nápoje, ktoré nepochádzajú z viniča, nie sú zahrnuté do pojmu víno, podobne ani ocot nepatrí do tejto kategórie. Žiadna z týchto vecí nebude zahrnutá do pojmu víno, ak ich tak nezaradil závetca. Sabinus však uviedol, že pod označenie víno bude zahrnuté všetko, čo zaň testátor považoval. Preto bude zahrnutý aj ocot, ktorý testátor považoval za víno, ako aj zythum, pivo a všetky ostatné nápoje, ktoré sa podľa chuti a použitia človeka zaraďujú medzi víno. Ak sa všetko víno, ktoré mal poručiteľ, stalo kyslým, dedičstvo nezanikne.

183. Ak by niekto odkázal ocot, ten ocot, ktorý poručiteľ uchovával ako víno, nebude zahrnutý. Ovocie konzervované v octe bude zahrnuté, pretože patrí pod hlavu octu.

184. Podobne, ak niekto odkáže víno, ktoré mal vo svojom vlastníctve, a to by sa neskôr stalo kyslým, hoci ho možno poručiteľ neskôr dal do octu, bude zahrnuté do vína, ktoré bolo odkázané, pretože bolo určené to, čo bolo vínom v čase spísania závetu. To platí aj vtedy, ak to nie je v rozpore s úmyslom závetcu.

185. Ak sa odkazuje víno, ktoré pochádzalo z majetku otca poručiteľa, platí, že bolo zanechané len to, čo si poručiteľ ponechal ako víno, a nie to, čo zaň považoval jeho otec. Okrem toho, ak sa odkazuje víno patriace k peculiu, zahŕňa sa len to, čo otroci považovali za víno. Aký je dôvod tohto rozlišovania? Je to preto, že víno poručiteľovho otca už začalo patriť jemu, ale to, ktoré tvorilo súčasť peculium, zostalo na používanie otrokom.

186. To isté pravidlo sa uplatňuje, ak sa odkazuje staré víno.

187. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha II.

Vek vína pri odkázaní sa stanovuje podľa zvyku poručiteľa, teda koľko rokov považoval za potrebné, aby víno bolo staré, teda ak to nebolo známe.

188. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXIII.

"Starým vínom" sa rozumie také, ktoré nie je nové, to znamená, že pod pojem "staré" sa zahrnie víno z predchádzajúceho roka.

189. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Ak sa totiž osoby nezhodujú v tomto názore, môže sa za vek vína považovať akýkoľvek koniec alebo akýkoľvek začiatok.

190. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIII.

"Nech môj dedič dáva tomu a tomu každý rok desať mier vína z toho, čo sa získa z takého a takého majetku." Sabinus si myslí, že ak sa počas jedného roka nevyrobilo žiadne víno, dedič musí poskytnúť toto množstvo poručiteľovi z výnosu predchádzajúceho roka. Tento názor prijímam aj ja, ak nie je v rozpore s úmyslom poručiteľa.

191. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Ak sa odkazuje víno, zahŕňa to aj nádoby, ak nie sú také, ktoré sú vyhradené na trvalé používanie, napríklad poháre a miery.

192. Proculus, Listy, kniha II.

Človek odkázal svoje víno a nádoby, ktoré ho obsahovali. Trebatius odmieta, že by sem patrilo akékoľvek víno, ktoré je v sudoch, a domnieva sa, že úmysel závetcu bol iný, ako je vyjadrený v jeho slovách, a okrem toho sudy nie sú zaradené medzi

nádoby na víno. Hoci sudy nie sú zahrnuté do pojmu "nádoby na víno", predsa len nesúhlasím s Trebatiom v jeho názore, že víno obsiahnuté v sudoch, teda ktoré nie je v nádobách, sa neodkazuje. Myslím si však, že je pravda, že tam, kde sa víno niekomu odkazuje spolu s nádobami, odkazuje sa odkazovníkovi aj miera a nádoby, do ktorých je natočené; víno totiž nalievame do nádob a mier, aby v nich zostalo, kým ho nebudeme potrebovať na použitie; a opäť ho predávame spolu s uvedenými nádobami a mierami. Do sudov ho však ukladáme s iným úmyslom, a to preto, aby sme ho z nich vyliali do pohárov a mier, alebo aby sme ho predali bez sudov.

193. Ten istý, O posledných dielach Labea, kniha III.

Istý testátor uchovával víno Surrentum v hlinených urnách a odkázal vám ho v nádobách. Labeo a Trebatius uviedli ako svoj názor, že bolo odkázané všetko víno nachádzajúce sa v urnách.

194. Ak sa odkazuje sladené víno a v závete nie je uvedené žiadne iné označenie, do dedičstva sa zahŕňajú všetky nasledujúce nápoje, a to: víno zmiešané s medom, víno z hrozienok, mladé víno varené a korenené a podobné nápoje vrátane všetkých nápojov z hrozna, fíg, datlí a sušeného ovocia.

195. Ak je dedičstvo odkázané takto: "Dávam a odkazujem víno v mojich pohároch, moje aminizské a grécke víno a všetky moje sladké nápoje," Labeo sa domnieva, že pod tento posledný pojem nebude zahrnuté nič okrem nápojov, ktoré boli vyrobené zmiešaním iných látok s vínom nachádzajúcim sa v pohároch poručiťa. Tento názor neodmietam.

Tit. 7. Pokiaľ ide o odkazy zariadení alebo náradia.

Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Ak sa odkazuje pozemok vybavený všetkým, alebo ak sa odkazuje s vybavením, rozumejú sa tým dve samostatné a odlišné dedičstvá.

197. Ak je pozemok odkázaný so svojim vybavením a bol odcudzený, vybavenie nemožno získať späť v súlade so závetom zosnulého.

198. Papinianus, Názory, kniha VII.

Ak otec po tom, čo ustanovil niekoľko svojich detí za svojich dedičov, odkázal dvom z nich ako prednostný odkaz majetok ich starej matky okrem ich podielov na svojom vlastnom majetku; rozhodlo sa, že odkazovníci budú mať nárok na rovnaké podiely v pomere k podielom spoludedičov.

199. Dary pôdy, keď sa s ňou nezanechalo náradie na jej obrábanie, ktoré sa v gréckom jazyku nazýva envykai, sa neodovzdávajú odkazovníkovi.

200. Ten istý, Názory, kniha VIII.

Istý patrón závetom odkázal svojim slobodným dedičom pozemok s príslušenstvom a neskôr v kodicile žiadal, aby odkazovníci po svojej smrti odovzdali svoje podiely na pozemku pozostalým; o príslušenstve sa však nezmienil. Rozhodlo sa, že odkázaná pôda by sa mala považovať za rovnakú, ako keby bola zverená do správy; ale že prírastok zvierat a otrokov, ku ktorému medzitým došlo, ako aj straty spôsobené smrťou, by sa mali zahrnúť do správy.

201. Dvadsaťročný maloletý si želal, aby bol pozemok so všetkým jeho vybavením odovzdaný jeho sesternici, a počas svojho života manumitoval niektorých otrokov, ktorí boli k uvedenému pozemku pripojení. Manumitovaní otroci by nemali byť vydaní poručiťovi, hoci za takýchto okolností nemôžu získať slobodu. Rovnaké právne pravidlo platí aj v prípade, keď slobodu nemožno získať z akéhokoľvek iného dôvodu.

202. Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha II.

Istý poručiť mal dva susediace pozemky a voly používané na jednom pozemku sa po skončení prác na ňom presunuli na druhý. Odkázal oba trakty s celým zariadením. Labeo a Trebatius sa domnievajú, že voly by mali patriť k pozemku, na ktorom pracovali, a nie tam, kde boli zvyknuté zostať. Cascellius zastáva opačný názor. Prijímam názor Labea.

203. Labeo, Skrátaná práca o pravdepodobnosti podľa Paulusa, kniha I.

Ak chceš niekomu odkázať pozemok s jeho vybavením, je jedno, akú formu použiješ, či odkážeš pozemok s jeho vybavením, alebo pozemok a jeho vybavenie, alebo pozemok vybavený jeho vybavením. Paulus: Ja som skutočne opačného názoru, pretože medzi odkazmi je tento rozdiel, a to, že ak by poručiť, ktorý urobil odkaz, použil túto formu: "Odkazujem pozemok s jeho vybavením", a pozemok by bol odcudzený, odkaz nebude mať žiadnu platnosť ani účinok; ak však použil niektorú z ostatných foriem, bude platný.

204. Scaevola, Digest, kniha XVI.

Závetkyňa odkázala svojmu vnukovi pozemky, ktoré vlastnila v istom okrese, tak ako boli vybavené, spolu s vínom, obilím a účtovnou knihou; a pridala tieto slová: "Všetko, čo sa v tom okrese bude nachádzať, keď zomriem, a všetok majetok každého druhu, ktorý sa tam nachádza alebo ktorý mi môže patriť." Keďže za života závetkyne bol vynesený rozsudok proti jednému z jej dlžníkov, ten ho neuspokojil. Vystala otázka, či to, čo bolo podľa rozhodnutia súdu splatné, bude patriť vnukovi. Odpoveď znela, že v uvedenom prípade nič nebránilo tomu, aby na to mal nárok.

205. Same, Digest, kniha XXII.

Istá osoba zanechala Pardule, ktorú podľa svojej poslednej vôle manumitovala, obchod a byt spolu s obchodným náradím a nábytkom, ktoré sa v ňom nachádzali, a tiež sklad na víno spolu s vínom, nádobami, náradím a otrokmi, ktorí ho mali na starosti a ktorých zvykol mať pri sebe. Vznikla otázka, či si Pardula môže nárokovať na celé dedičstvo, keďže dom, v ktorom sa nachádzal odkázaný byt, za života poručiteľa vyhorel a po uplynutí dvoch rokov bol na tom istom mieste znovu postavený, a sklad, ktorý bol odkázaný tej istej strane, poručiteľ zlikvidoval, ale predaj vína odložil, aby dosiahol vyššiu cenu. Odpoveďou bolo, že tá časť, v súvislosti s ktorou poručiteľ zmenil názor, nebola splatná.

206. Ulpián, O Sabínovi, kniha XX.

Sabinus vo svojich dielach o Vitelliovi jasne hovorí, že do vybavenia pozemku patrí všetko, čo sa používa na získavanie, zber a uchovávanie úrody. Napríklad na jej obstaranie sa niektorí otroci zamestnávajú na obrábanie pôdy a iní sa im dávajú na starosť, aby ich prinútili pracovať, a medzi tými druhými sú správcovia a dozorcovia, a okrem toho sú to voľy, polámané na prácu, a stáda, ktoré sú určené na hnojenie pôdy, a náradie a nástroje na obrábanie, ako sú pluhy, motyky, motyky na pletie, nože na prerezávanie, vidly a iné nástroje tohto druhu. Na účely zberu úrody sem patrí náradie, ako sú lisy, koše, srpy na kosenie obilia, kosy na kosenie sena, koše, v ktorých sa zbiera a prenáša hrozno. Na konzervovanie úrody sa používajú napríklad sudy, aj keď sa nesmú zakopávať do zeme, a kade.

207. V niektorých okresoch, napríklad ak je statok lepšej triedy, sa ako príslušenstvo pridávajú otroci, ktorí sú vrátnikmi a čističmi podlahy; a ak sú tam záhrady, záhradníci. Ak sú na pozemku lesy a pastviny, patria sem aj húfy dobytky a ich pastieri a lesníci.

208. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Pokiaľ ide o stáda oviec, treba dodržať nasledujúci rozdiel, a to, že ak boli chované s cieľom získať z nich zisky, nebudú patriť pod dedičstvo; to však neplatí, ak zisky z lesného pozemku nemožno získať inak, pretože tieto zisky sa z neho získavajú prostredníctvom stád oviec.

209. Ulpian, O Sabínovi, kniha XX.

Ak výnosy z pôdy pozostávajú aj z medu, budú do nich zahrnuté aj včely a ich úle.

210. Javolenus, O Cassiovi, kniha II.

Rovnaké pravidlo sa vzťahuje na vtáky, ktoré sa chovajú v domoch v blízkosti mora.

211. Ulpian, O Sabínovi, kniha XX.

Vyvstala otázka, či obilie, ktoré je určené na podporu otrokov, ktorí obrábajú pôdu, tvorí súčasť ich výbavy. Väčší počet autorít sa domnieva, že nie, pretože sa má spotrebovať; keďže do výbavy vo všeobecnosti patrí všetko, čo má zostať na pôde dlhší čas a bez čoho sa jej vlastníctvo nedá udržať. Potraviny pripravené na podporu otrokov sa považujú skôr za príslušenstvo než za niečo, čo je určené na podporu obrábania. Myslím si však, že do výbavy by sa malo zahrnúť aj obilie a víno určené na výživu, a Serviovi žiaci uvádzajú, že taký bol aj jeho názor. Podobne niektoré autority zastávajú názor, že do výbavy patrí aj obilie určené na osivo, a ja sa domnievam, že je to správne, pretože sa vzťahuje na obrábanie pôdy a spotrebúva sa tak, že sa vždy nahradí. Obilie určené na osivo sa v ničom nelíši od obilia určeného na výživu otrokov.

212. Sýpky sme spomenuli z toho dôvodu, že sa v nich uchováva úroda, a hlinené nádoby a zásobníky, v ktorých sú usporiadané, ako patriace do triedy vecí používaných na uchovávanie úrody. Všetko, čo je určené na prepravu úrody, patrí tiež do vybavenia pôdy, napríklad ťažné zvieratá, vozidlá, lode, sudy a vrecia.

213. Alfenus však hovorí, že ak by porúčiteľ odkázal niektorých otrokov, ktorí neboli pripojení k pôde, tí, ktorí k nej boli pripojení, nebudú zahrnutí do jej vybavenia, pretože je toho názoru, že žiadne zviera nie je nástrojom. To nie je správne, pretože je dobre známe, že otroci, ktorí sú na pozemku na účely jeho obrábania, sú zahrnutí do jeho vybavenia.

214. Vznikla otázka, či otrok, ktorý bol nájomcom na pozemku, je zahrnutý do devisy ako nástroj. Labeo a Pegasus veľmi správne zastávajú názor, že nie, pretože nie je na pozemku ako jeho príslušenstvo, aj keby bol zvyknutý vykonávať dohľad nad ostatnými, ktorí sú na ňom zamestnaní.

215. Labeo si myslí, že lesník, ktorý bol poverený dohľadom nad zachovaním úrody, je zahrnutý do dedičstva, ale ten, kto je poverený udržiavaním hraníc, nie je. Neratius však zastáva názor, že je. V súčasnosti prevláda druhý názor, takže do dedičstva sú zahrnutí všetci lesníci.

216. Trebatius ide ešte ďalej a myslí si, že pekár a holič, ktorí sú zamestnaní v prospech otrokov rustikálnych majetkov, sú zahrnutí, rovnako ako murár, ktorého povinnosťou je opravovať budovy, a otrokyne, ktoré pečú chlieb a starajú sa o dom, a tiež mlynári zamestnaní na panstve a kuchárka a správkyňa, ak svojou službou pomáhajú niektorému mužskému otrokovi; a tiež ženy, ktoré sú priadkyňami a tkáčkami a šijú oblečenie pre otrokov a pripravujú im jedlo.

217. Vystáva však otázka, či je do dedičstva po nich zahrnuté aj nejaké príslušenstvo zariadenia; pretože otroci zamestnaní v prospech poľnohospodárov, ako sú priadkyne, tkáčky, holičky, plniči a kuchárky, netvorí, správne povedané, súčasť zariadenia pozemku, ale sú jeho príslušenstvom? Myslím si, že kuchári sem patria rovnako ako priadky a tkáči spolu s ostatnými vyššie vymenovanými, a Serviovi žiaci tvrdia, že to bol aj jeho názor.

218. Treba sa domnievať, že testátor chcel, aby do dedičstva boli zahrnuté aj manželky a deti vyššie uvedených, ktoré boli členmi tej istej domácnosti; je totiž neuveriteľné, že by nariadil, aby došlo k takému krutému rozdeleniu.

219. Ak sa stáda čast' roka pasú na pozemku a počas zvyšku roka sa pre ne kupuje strava; alebo ak pôdu čast' roka obrábajú otroci a počas zvyšnej časti roka sú prenajímaní za mzdu, budú napriek tomu zahrnutí do zariadenia.

220. Je dobre známe, že do výbavy patrí aj správca (t. j. otrok, ktorý má za úlohu dohliadať na správne vedenie účtov), ako aj vrátnik a muliar.

221. Do výbavy patria mlynské kamene, stroje, seno, slama, osol používaný na otáčanie kolesa a všetky prístroje mlyna; do výbavy patria aj mlynské kotly, v ktorých sa varí šťava z hrozna a korenie, a tie, ktoré obsahujú vodu určenú na pitie a umývanie otrokov, ako aj ručné brvná a vozy používané na prepravu hnoja.

222. Cassius hovorí, že nič, čo je pripojené k pôde, netvorí žiadnu súčasť vybavenia pôdy, ako napríklad trstina a ostrice pred ich pokosením, pretože pôda sama osebe nemôže byť vybavením. Ak by však mali byť pokosené, myslím, že budú zahrnuté, pretože slúžia na produkciu plodín. Rovnaké pravidlo platí aj pre koly.

223. Ak je na pozemku zver, myslím si, že otroci, ktorí sú lovcami a stopármi, ako aj psy a všetko ostatné potrebné na lov, sú zahrnuté do zariadenia, najmä ak pozemok získava príjem z tohto zdroja.

224. Podobne, ak príjem pochádza z lovu vtákov, otroci, ktorí sú lovcami vtákov, a ich siete a všetky ostatné prístroje používané na tento účel sú zahrnuté do výbavy. Nie je to nič výnimočné, keďže Sabinus a Cassius sa domnievajú, že do vybavenia pozemku sa zahŕňajú aj samotné vtáky, napríklad také, ktoré boli domestikované.
225. Ak človek používa tie isté nástroje na rôznych pozemkoch, vzniká otázka, ku ktorému z nich budú patriť ako vybavenie? Myslím si, že ak je úmysel poručiteľ'a jasný, pokiaľ ide o to, ku ktorému pozemku chcel, aby patrili, budú k nemu patriť ako príslušenstvo, pretože ostatné pozemky si uvedené náradie od tohto pozemku akoby požičali. Ak jeho úmysel nie je jasný, nebudú príslušenstvom žiadneho z nich, pretože náradie nemôžeme deliť pomerne.
226. Akýkoľvek nábytok alebo iné predmety, ktoré sa nachádzajú na pozemku a ktoré vlastník zamýšľal dať do lepšieho poriadku, nebudú zahrnuté do jeho vybavenia.
227. Treba zvážiť, čo patrí do položky vybavenie domácnosti, ak sa táto odkazuje. Pegas hovorí, že do vybavenia domu patrí všetko, čo sa používa na ochranu pred poveternosťnými vplyvmi alebo na predchádzanie požiarom; ale nie to, čo sa používa na účely potešenia; a preto nepatria do vybavenia domu ani sklenené zásteny, ani markízy, ktoré sa v dome uchovávajú na zabezpečenie proti chladu alebo na poskytnutie tieňa. To bol názor Cassiusa, ktorý mal vo zvyku hovoriť, že existuje veľký rozdiel medzi náradím a ozdobami, keďže náradie sú predmety, ktoré sa používajú na ochranu domu, a ozdoby sú veci, ktoré prispievajú k potešeniu majiteľ'a, ako napríklad obrazy.
228. Cassius si myslí, že závesy z vlasového plátna, ktoré sa používajú na ochranu budov pred vetrom alebo dažďom, patria k vybaveniu domu.
229. Pegasus a mnohé iné authority tvrdia, že sem patrí ocot uchovávaný na účely hasenia ohňa, mopy z handier, sifóny, tyče, rebríky, rohože, špongie, vedrá a metly.
230. Ak si majiteľ zaobstaral pre svoj dom nejaké škridly alebo trámy, budú zahrnuté do jeho vybavenia, ak boli určené na toto použitie a neboli použité na iné účely. Preto ak mal lešenie potrebné na tento účel, bude tiež zahrnuté do vybavenia budovy.
231. Celsus hovorí v súvislosti so závesmi presahujúcimi prahy a parapety okien a tiež o takých, ktoré sú zavesené na stĺpoch, že by sa mali skôr zaradiť medzi nábytok; a Sabinus a Cassius majú rovnaký názor.
232. Do pojmu vybavenie sa zahŕňajú aj rúry a háky na uchopenie.

233. Podobne aj dlhé tyče používané na odstraňovanie pavučín, špongie, ktorými sa čistia stĺpy, podlahy a nohy nábytku, a rebríky používané na umývanie stropov sú náradím, pretože robia dom čistejším.

234. Papinianus v siedmej knihe názorov hovorí, že ozdobné omietky a sochy pripevnené na stenách nepatria do zariadenia domu, ale sú súčasťou samotného domu; a skutočne, ak nie sú k nemu pripevnené, nepatria do neho, lebo patria pod nábytok; s výnimkou mosadzných hodín, ktoré nie sú pripevnené na stenách; myslí si totiž, že podobne ako látkové závesy zavesené pred domom tvoria súčasť jeho zariadenia.

235. Rúry, žľaby a umývadlá, ako aj iné veci potrebné pre fontány spolu so zámkami a kľúčmi tvoria skôr časť samotného domu než jeho príslušenstvo.

236. Sklenené tabule, pripevnené k domu, sa prikláňam k názoru, že patria k nemu, pretože keď sa kupuje dom, tabule a police sú súčasťou kúpy; bez ohľadu na to, či sú v tom čase v budove, alebo boli dočasne odstránené. Ak však neboli vymenené, ale napriek tomu sa ponechali, aby sa vrátili na pôvodné miesto, budú zahrnuté do zariadenia.

237. Domnievam sa, že mreže by mali byť zahrnuté do položky zariadenia.

238. Ak sa pozemok neodovzdá spolu s jeho vybavením, ale preto, aby sa ním mohol vybaviť, vznikla otázka, či sa doň zahrnie viac, ako keby sa pozemok ponechal len spolu s jeho vybavením. Sabinus vo svojich prácach o Vitelliovi uviedol, že treba priznať, že viac sa ponecháva tam, kde je pozemok vyčlenený na to, aby bol vybavený prostriedkami na obrábanie, ako tam, kde je vyčlenený s nimi vybavený, pričom vidíme, že tento názor každým dňom nadobúda na význame a platnosti. Uvažujme preto, v čom je tento odkaz výhodnejší ako druhý. Sabinus stanovuje pravidlo a Cassius v poznámke o Vitelliovi hovorí, že sa sem zaraďuje všetko, čo bolo na pôdu prinesené, aby bol jej vlastník lepšie pripravený na jej obrábanie, teda všetko, čo tam má, aby bol hojnejšie zásobený. Preto sa má za to, že takýmto odkazom nezanechal náradie, ktoré patrí k pôde, ale to, ktoré tvorí jeho súkromný majetok.

239. Preto ak sa odkazuje pozemok, ktorý už bol vybavený potrebným náradím, a zahrnie sa nábytok, ktorý tam bol na používanie samotného poručiteľa, spolu s oblečením, a to nielen vrchným, ale aj tým, ktoré poručiteľ zvykol nosiť, keď tam bol, a stoly zo slonoviny alebo z iného materiálu, nádoby zo skla, zlata a striebra, ako aj vína, ak tam boli určené na jeho vlastné použitie, a akékoľvek iné náradie; aj tie budú zahrnuté.

240. Ak však poručiteľ zhromaždil určité predmety, ktoré neboli určené na jeho vlastné použitie, ale na úschovu, nebudú zahrnuté. Vína nachádzajúce sa v skladoch tiež nie sú zahrnuté. Toto pravidlo sme prijali preto, aby to, čo tam hlava domácnosti zhromaždila, ako napríklad v sýpke, nemuselo byť zahrnuté do dedičstva.

241. Celsus v devätnástej knihe Digest tiež uvádza, že ak sa na pozemku zhromažďujú plody za účelom ich predaja alebo na iný účel, než na využitie alebo úžitok samotného pozemku, nebudú zahrnuté medzi jeho vybavenie.
242. Celsus v tej istej knihe tiež hovorí, že sa sem zaraďujú otroci, ktorí sa starajú o nábytok, a iní otroci tohto druhu; to znamená domáci otroci, ktorí sú zamestnaní na pozemku, s výnimkou tých, ktorí dostali slobodu a zvyknú bývať na vidieku.
243. Ak by poručiteľ odkázal pozemok už vybavený prostriedkami na obrábanie, do dedičstva sú zahrnutí mladí otroci, ktorí sa učia obsluhu stola a ktorých tam poručiteľ zvykol mať, kedykoľvek prišiel.
244. Členovia rodín otrokov, t. j. ich manželky a deti, sú nepochybne zahrnutí do odkazu pôdy s jej vybavením.
245. Ak sa dedí pozemok s jeho vybavením, je dobre známe, že sa do dedičstva zahŕňa aj knižnica a všetky knihy na pozemku, ktoré hlava rodiny používala, kedykoľvek prišla. Ak by sa však na uskladnenie kníh používal sklad, treba zastávať opačný názor.
246. Aj Neratius v odpovedi Rufinovi v štvrtej knihe listov uviedol, že do devise pozemku s jeho vybavením patrí nábytok, vína a otroci, a to nielen tí, ktorí sú zamestnaní pri obrábaní pôdy a starostlivosti o ňu, ale aj tí, ktorí sú pripojení k osobnej službe hlavy domácnosti.
247. Za odkázané sa považujú len také obrazy, ktoré sa používali na výzdobu vidieckeho domu.
248. Papinianus zastáva názor, že ak sa odkazuje pozemok s jeho zariadením, nie sú zahrnutí tí otroci, ktorí tam boli len dočasne a ktorých závetca nepriviedol ani za účelom zamestnania na pozemku, ani pre svoju vlastnú službu.
249. Tá istá autorita zastávala názor, že ak je pozemok odkázaný s jeho vybavením a správca, ktorý ho mal na starosti, bol poslaný späť do provincie, aby sa vrátil k svojim pôvodným povinnostiam po tom, ako vykonal činnosť, kvôli ktorej prišiel, bude zahrnutý do odkázania pozemku, aj keď sa ešte nemusel vrátiť.
250. Hovorí tiež, že ak poručiteľ odkázal svoje záhrady s ich vybavením, sú zahrnuté aj vína, ktoré tam boli za účelom, aby bol stôl majiteľa lepšie zásobený. Inak je to však, ak vína držal v skladoch, odkiaľ ich prevážal buď do mesta, alebo na iné majetky.
251. Taktiež sa domnieva, že ak bol dom zverený Umbriom Primom spolu s jeho nábytkom do správy Claudiovi Hieronianovi, najvýznamnejšiemu mužovi, že stoly a ostatný nábytok, ktoré hlava domácnosti, chystajúca sa na cestu, aby prevzala prokonzulát provincie, uložila v skladoch, aby boli na bezpečnejšom mieste, sú zahrnuté.

252. Taktiež uviedol, že podľa jeho názoru bol do devízie pozemku s jeho vybavením zahrnutý aj istý protijed a iné lieky spolu so všetkými odevmi, ktoré tam mal uložené z dôvodu svojho odchodu.

253. Taktiež zastával názor, že v prípade, keď sa dedí dom s jeho vybavením a všetkými zákonnými právami, ktoré k nemu patria, mestskí otroci, ako aj tí, ktorí boli kvalifikovanými robotníkmi a ktorých služby sa využívali aj na iných pozemkoch, nie sú zahrnutí do odkazu; ale hovorí, že vrátnik, záhradníci, tí, ktorí majú na starosti izby, nosiči vody a otroci, ktorí pracovali len v dome, budú zahrnutí. To, čo uvádza v súvislosti s kvalifikovanými robotníkmi, však nie je pravda, ak boli určení na službu v dome, aj keď boli požičaní na iné majetky, aby sa na nich zamestnali.

254. Uvádza tiež svoj názor, že ak je dom určený s jeho vybavením, nie sú doň zahrnuté stoly zo slonoviny a knihy. To je však nepravdivé, pretože do domu sa zahrnie všetko, čím môže byť majiteľ lepšie vybavený a pohodlnejší. Nikto nepochybuje o tom, že nábytok je niečo, čo prispieva k pohodliu hlavy domácnosti. Napokon Neratius vo štvrtej knihe listov informuje svojho brata Marcella, že do závetu domu s jeho vybavením sa zahŕňa aj oblečenie; a hovorí, že to platí najmä v uvedenom prípade, pretože sa tvrdilo, že závetca, ktorý majetok závetom odkázal, vyňal strieborný tanier a účty, pretože ten, kto vyňal tieto veci, nemohol mať na mysli iné predmety, ktoré tam boli. Sám Papiniánus však v tej istej knihe názorov hovorí, že ak otec, ktorý bol obchodníkom a peňazokazectvom a mal dvoch synov a toľko istých dcér, ustanovil ich za svojich dedičov takto: "Dávam a odkazujem svojim synom svoj dom, zariadený tak, ako je, a nariad'ujem, aby im bol odovzdaný," možno si položiť otázku, či sú v tomto závete obsiahnuté aj tovar a zástavy. Sudca by ľahko zistil úmysel poručiteľa preskúmaním jeho ostatného majetku.

255. Celsus hovorí, že ak niekto odkazuje otrokov bývajúcich na pozemku, ich podriadení otroci nie sú zahrnutí, ak by nemalo byť zrejmé, že poručiteľ mal na mysli aj ich.

256. Aj Papinianus v siedmej knihe názorov tvrdil, že manželka, ktorej jej manžel zanechal všetko, čo bolo v jeho dome, nemôže od jeho dcéry, ktorá je jeho dedičkou, požadovať, aby sa vzdala dlžobných záväzkov a kúpnych listov otrokov, ktorí sa nezdajú byť odkázaní, ak (hovorí) nie je jasné, že poručiteľ mal na mysli aj otrokov, takže by sa zdalo, že odkázal svojej manželke doklady o prevode uvedených otrokov, ktorých sám chcel, aby jej patrili.

257. Ak by niekto odkázal pozemok "s jeho vybavením, tak ako je", a potom by dodal: "Spolu s jeho nábytkom a otrokmi a všetkým ostatným, čo nebolo výslovne uvedené," vzniká otázka, či pridaním tejto klauzuly zmenší odkaz, alebo nie. Papinianus odpovedá, že sa nebude považovať za zmenšený, ale skôr za zbytočne zväčšený týmto nadbytočným dodatkom.

258. Podobne Papinianus v siedmej knihe názorov hovorí, že ak isté záhrady s celým ich vybavením odkáže matka synovi a zároveň odkáže dcére svoje strieborné náčinie určené na používanie ženami, že podľa jeho názoru, ak uvedené strieborné náčinie, ktoré uchovávala v záhradách, tam bolo pre jej osobné pohodlie, bude patriť jej dcére.

259. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Neratius si myslí, že tam, kde je vymyslená krčma s jej vybavením, patria aj otroci, ktorí ju vedú. Treba však zvážiť, či nie je rozdiel medzi náradím domu, ktoré sa používa na pitie, a náradím skladu na uskladnenie vína, keďže náradím druhého menovaného sú len sudy, kade, veľké nádoby, kotly, džbány na vylievanie vína, ktoré sa bežne podávajú pri večeri; medené urny, veľké a malé miery na tekutiny a iné veci tohto druhu; ale v slove "krčma", keďže ide o obchodný termín, sú zahrnutí aj otroci, ktorí vykonávajú obchod.

260. Neratius uvádza ako svoj názor, že tam, kde je kúpeľ koncipovaný ako vybavený, zahŕňa aj otroka, ktorý ho má na starosti.

261. Ten istý, O Vitelliovi, kniha II.

Patrí sem aj otrok zamestnaný v klenbách na udržiavanie ohňa.

262. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

V prípade, že do závetu bola vložená nasledujúca klauzula: "Dávam a odkazujem všetko náradie, ktoré je určené na vykonávanie činnosti mojich obchodov a na ich vybavenie, ako aj na činnosť môjho mlyna a skladu," Servius rozhodol, že za odkázané sa považujú kone, ktoré boli v mlynoch, a otroci, ktorí boli mlynármi, ako aj otroci zamestnaní v obchodoch, žena, ktorá varila, a tovar nachádzajúci sa v obchode.

263. V prípade, že sa odkazuje dom, ktorý je plne vybavený, bolo rozhodnuté, že je v ňom zahrnutý nábytok, ale nie víno; pretože ak sa odkazuje dom, ktorý je hotovo zariadený, víno nemožno chápať tak, že je tam na tento účel.

264. Otrokyňa, ktorá bola ponechaná neustále na starosti vidiecky dom a odkázaná ako jeho súčasť, je zahrnutá do devise rovnako ako lesný hospodár, a to z rovnakého dôvodu; keďže domy si vyžadujú strážcov rovnako ako pozemky, jednak aby zabránili susedom vniknúť na pozemok alebo si privlastniť plody, a jednak aby zabránili komukoľvek odviezť čokoľvek z majetku, ktorý sa v dome nachádza. Budova sa však nepochybne považuje za súčasť pozemku.

265. Alfenus, Epitomes of the Digest by Paulus, Book II.

V prípade, že sa odkazuje zariadenie vidieckeho domu, je lepší názor, že nábytok nie je súčasťou dedičstva.

266. Servius uviedol ako svoj názor, že v prípade, keď sa odkazuje vinica a všetko, čo k nej patrí, nepatria sem také veci ako náradie používané na obrábanie vinice. Kornélius, keď sa ho na tento bod opýtali na jeho názor, odpovedal, že koly, tyče a motyky sú náradie, ktoré patrí k vinici; čo je správne.

267. Istý muž zanechal svojej manželke pozemok, na ktorom sám býval, vybavený na obrábanie tak, ako bol. Na radu, či sú do odkazu zahrnuté aj otrokyne, ktoré boli priadkami a tkáčkami, sa dostalo odpovede, že správne povedané, netvorí súčasť vybavenia pozemku; keďže však porúčiteľ, ktorý pozemok odkázal, na ňom žil, nemohlo byť pochýb o tom, že otrokyne a iný majetok, ktorý sa nachádzal na pozemku a slúžil hlave domácnosti, by sa mal považovať za zahrnutý do odkazu.

268. Marcianus, Institutes, kniha VII.

Keď sa odkazuje ateliér maliara s jeho vybavením, do dedičstva sa zahŕňa vosk, farby a všetko tohto druhu, ako aj štetce, náradie na dokončovanie enkaustických dlaždíc a banky na olej.

269. Keď sa odkazuje vybavenie rybára, Aristo hovorí, že k nemu patria aj člny používané na lov rýb. Lepší názor je, že zahŕňa aj samotných rybárov.

270. Keď sa odkazuje zariadenie kúpeľa, bolo stanovené, že sa do toho zahŕňa aj otrok, ktorý má na starosti kúpeľ; rovnako ako keď sa odkazuje les, patrí do toho aj lesník, a keď sa odkazuje vináreň, patrí do toho aj otrok, ktorý má na starosti tú istú vináreň; kúpele sa totiž nemôžu používať bez kúpajúcich sa.

271. Paulus, O Vitelliovi, kniha II.

Vždy, keď v prípade odkazu náradia mäsiara vznikne nejaká otázka, po vylúčení mäsa ponecháme ako vybavenie stoly, závažia, sekáče, váhy, nože a sekery.

272. Ak sa odkazuje vybavenie čohokoľvek, niekedy je potrebné vziať do úvahy osoby tých, ktorí odkazujú; ako napríklad v prípade, keď sa odkazuje vybavenie mlyna, pretože otroci, ktorí sú mlynári, budú zahrnutí len vtedy, keď hlava domácnosti sama viedla činnosť mlyna; je totiž veľký rozdiel, či bolo náradie určené na používanie mlynárov, alebo na používanie mlyna.

273. Neratius hovorí, že osol, ktorý otáča koleso mlyna, a mlynský kameň nie sú zahrnuté do vybavenia, ktoré sa dodáva s prevodom pozemku.

274. Podobne hovoríme, že hrnce a panvice sú zahrnuté do výbavy pozemku, pretože bez nich sa nedá variť, ani nie je veľký rozdiel medzi hrncami a kotlami, ktoré sú zavesené nad ohňom; keďže v tých druhých sa ohrieva pitná voda a v prvých sa varí jedlo. Ak sa však kotly zahrnú do výbavy, aj džbány, ktorými sa do kotlov nalieva voda, patria pod tú istú hlavu; a tak jedna nádoba nasleduje za druhou v pravidelnom slede. Pedius preto hovorí, že najlepšie je nedržať sa príliš doslovného významu slov, ale predovšetkým zistiť, čo chcel testátor označiť, a potom zistiť názor ľudí žijúcich v rôznych oblastiach provincie.

275. Ak vznikne otázka týkajúca sa poľnohospodára, ktorý je otrokom, či je zahrnutý ako súčasť vybavenia pozemku, a existujú v tejto veci pochybnosti; Scaevola po konzultácii rozhodol, že otrok by mal byť zahrnutý, ak bol dôverným zástupcom svojho pána a neobrábal pozemok za určitú sumu príjmov z neho.

276. Tá istá autorita, keď bola vypočutá s odkazom na spodný mlynský kameň mlyna, odpovedala, že aj ten bol zahrnutý, ak bol prevádzkovaný v prospech otrokov zamestnaných pri prácach na farme. Spodná časť mlynského kameňa sa nazýva meta a horná časť catillus.

277. Ak sa uskutočnil dotaz týkajúci sa orača, odpoveď znela, že bez ohľadu na to, či sa myslel ten, kto skutočne obrábal pôdu, alebo ten, kto krmil voly používané pri jej obrábaní, bol zahrnutý do dedičstva.

278. Odpovedal tiež, že do dedičstva boli zahrnutí aj orezávači stromov, ak sa o nich osobitne uvažovalo, že sú pripojení k pôde.

279. Do dedičstva patria aj pastieri a výkopníci.

280. Podobne, ak sa pozemok odkazuje takto: "Odozdvám Maeviovi Seianovu usadlosť v najlepšom stave, v akom sa môže nachádzať, spolu so všetkým náradím, rustikálnym a urbánskym, a otrokmi, ktorí sa tam nachádzajú," bola položená otázka, či bude zahrnuté aj obilie na osivo. Odpoveď znela, že určite áno, pokiaľ dedič nepreukáže, že úmysel poručiteľa bol iný. Ten istý orgán vyslovil podobné stanovisko s odkazom na obilie vyhradené na výživu otrokov.

281. Cassius hovorí, že vo výbave lekára-otroka sú zahrnuté prostriedky na umývanie očí, náplasti a iné veci tohto druhu.

282. Istý závetca odkázal niektorých svojich otrokov, ktorých menovite uviedol, osobe, ktorej odkázal pozemok s jeho vybavením. Vyvstala otázka, či jeho zvyšní otroci, ktorých nevypočítal, boli zahrnutí do vybavenia. Cassius hovorí, že sa

rozhodlo, že hoci otroci tvorili súčasť vybavenia pozemku, za odkázaných sa považovali len tí, ktorí boli označení menom, keďže je zrejmé, že hlava domácnosti nemala v úmysle, aby sa do tejto kategórie zaradili aj ostatní.

283. Sabinus hovorí, že ak sa odkazuje pozemok so všetkým, čo na ňom je, za odkázanú sa považuje samotná pôda a všetko, čo sa na nej bežne udržiava a zostáva tam väčšiu časť roka, ako aj tí otroci, ktorí sa tam zvyknú zdržiavať za účelom pobytu na pozemku, ale všetko, čo tam bolo zámerne prenesené za účelom zvýšenia sumy dedičstva, sa nebude považovať za odkázané.

284. Ak poručiteľ urobil odkaz v tomto znení: "Odkazujem svoj vidiecky dom v takom stave, v akom som ho sám vlastnil, spolu s nábytkom, stolmi a urbárskymi a rustikálnymi otrokmi, ktorí tam budú poslaní, a vínom, ktoré môže byť v uvedenom dome v čase mojej smrti, a desať aurei navyše," keďže v deň smrti poručiteľa mal v dome knihy, sklenené predmety a malý lis na šaty, vznikla otázka, či tieto predmety majú byť zahrnuté medzi predmety vymenované v odkaze. Scaevola odpovedal, že len tie predmety, ktoré boli výslovne uvedené, tvorili jeho súčasť.

285. Závetca zanechal svoj dom zariadený spolu so všetkým, čo k nemu patrí. Vystala otázka, či mal poručiteľ nárok na záväzky dlžníkov. Odpoveď znela, že v súlade s uvedenými skutočnosťami na ne nemá nárok.

286. Paulus, Názory, kniha XIII.

Uviedol som svoj názor, že ak po vykonaní závetu boli na pozemok, ktorý závetca odkázal Seiovi, umiestnení nejakí otroci za účelom jeho obrábania, patrili k uvedenému pozemku a boli tiež zahrnutí do jeho vybavenia; aj keď závetca vymenoval otrokov, ktorí tam boli v čase, keď urobil odkaz, keďže ich neuviedol za účelom zmenšenia odkazu, ale za účelom jeho zvýšenia. Okrem toho nie je pochýb o tom, že otroci, ktorí boli privedení na pozemok na účely jeho obrábania, sú zahrnutí do jeho vybavenia.

287. Paulus zastával názor, že ani plodiny, ktoré sú uskladnené, ani stajňa koní nie sú zahrnuté do dedičstva vidieckeho domu s jeho vybavením, ale že nábytok tvorí jeho súčasť. Otrok zručný v stavebnom umení, ktorý každoročne platí svojmu pánovi určitú sumu peňazí, nie je zahrnutý do vybavenia domu.

288. Scaevola, Názory, kniha III.

Istý poručiteľ zanechal Seii, ktorú ustanovil za dedičku časti svojho majetku, určité pozemky ako prednostné dedičstvo spolu s roľníkmi, ktorí ich obrábajú, a s prípadným nájomným, ktoré ešte nezaplatili nájomcovia, ak by sa stala jeho dedičkou; a potom v kodicile urobil nasledujúce ustanovenie: "Neskôr mi napadlo spomenúť, že si želim, aby Seia, ktorej som odkázal svoju pôdu, dostala aj všetko poľnohospodárske náradie, nábytok, dobytok, farmárov, nájomné splatné od nájomcov a

zásoby." Vystala otázka, či tie predmety, ktoré sa nachádzali na pozemku a boli určené na každodenné používanie hlavy domácnosti, boli zahrnuté do dedičstva. Odpoveď znela, že v súlade s uvedenými skutočnosťami bol Seii odkázaný majetok nad rámec pozemkov; ale že jej nepatrilo viac, ako poručiteľ výslovne uviedol v kodicile, ktorý vypracoval po tom, ako to zabudol jasne uviesť vo svojom závete, a o ktorom preukázal, že ho chcel zahrnúť pod pojem zariadenie.

289. Závetca odkázal svojmu slobodníkovi určité pozemky takto: "Dávam a odkazujem svojmu slobodníkovi Seiusovi také a také a také pozemky, vybavené náradím, ako sú, spolu so všetkými vencami a zostatkami, ktoré sú splatné od nájomcov, a tiež s lesníkmi, ich ženami a ich deťmi." Vznikla otázka, či otrok Stichus, ktorý obrábal jeden z uvedených pozemkov a dlhoval značnú sumu peňazí, bol Seiusovi dlžný podľa podmienok trustu. Odpoveď znela, že ak obrábal pôdu nie ako dôverník svojho pána, ale za platenie nájomného, ako to zvyknú robiť zahraniční nájomcovia, Seius by naň nemal nárok.

290. "Želám si, aby sa môjmu pestúnovi Gaiovi Seiovi dali také a také pozemky, vybavené všetkým náradím a horným domom." Vznikla otázka, či poručiteľ chcel, aby bol dom darovaný, plne vybavený. Odpoveď znela, že v súlade s uvedenými skutočnosťami zrejme zamýšľal, aby bol takto darovaný, pokiaľ strana, od ktorej sa to požaduje, nemôže jasne preukázať, že jeho úmysel bol iný. Ak by však odkázal zariadenie bytu, t. j. budovu, prípadní otroci, ktorí boli určení na iné účely a ktorých služby boli využité inde, by neboli zahrnutí do dedičstva.

291. Istý muž zanechal určité pozemky, vybavené tak, ako boli vybavené náradím, spolu so všetkými majetkami a zostatkami splatnými od nájomcov a poľnohospodárov, s otrokmi a dobytkom a vrátane peculí a správcu. Vznikla otázka, či dlžné zostatky od nájomcov, ktorí po skončení nájomnej zmluvy a zložení zábezpeky opustili svoje hospodárstva, budú zahrnuté do dedičstva podľa vyššie uvedených slov. Odpoveď bola, že poručiteľ zrejme nemal tieto pohľadávky na mysli.

292. V súvislosti so správcom, ktorý bol odkázaný, bola položená aj otázka, či jeho manželka a dcéra boli zahrnuté do odkazu, keďže správca nebýval na pozemku, ale v meste. Odpoveď znela, že v uvedenom prípade nič nenasvedčuje tomu, že by boli zahrnuté.

293. Bola tiež položená otázka, či v prípade, že poručiteľ po spísaní závetu odíde na cestu do provincie, sú do dedičstva zahrnutí aj tí otroci, ktorí sa po jeho odchode alebo po jeho smrti dobrovoľne a bez poverenia kohokoľvek vydali k svojim príbuzným a známym na pozemky, ktoré boli odkázané. Odpoveď znela, že tí, ktorí takpovediac prechádzali sem a tam, neboli odkázaní.

294. "Želám si, aby sa Tizianovo panstvo, vybavené zariadením spolu so všetkým ostatným, čo sa tam nachádza, po mojej smrti dostalo Pamfile, mojej slobodnej žene." Vystala otázka, či otrok Stichus, ktorý bol rok pred smrťou poručiteľa odvezený z pozemku na výchovu a potom sa nevrátil, bude zahrnutý do dedičstva. Odpoveď znela, že ak ho poručiteľ poslal preč len za účelom výučby a nepreložil ho z uvedeného pozemku na iný, bude zahrnutý.

295. "Odkazujem svojej sestre Tyranne svoj grécky majetok spolu so stodolou a všetkým poľnohospodárskym náradím." Vystala otázka, či pastviny, ktoré poručiteľ získal súčasne s uvedeným pozemkom a ktoré vždy udržiaval na používanie, boli zahrnuté pod prívlastok "grécky majetok" a boli zahrnuté do závetu. Odpoveď znela, že ak by ich spojil s gréckym majetkom tak, že by boli zahrnuté pod jedno pomenovanie, tvorili by súčasť závetu.

296. V prípade, že dom bol zanechaný kompletne zariadený, strieborná pozlátaná posteľ, ktorá bola dočasne uložená v sklade, sa tam v čase smrti poručiteľky Titie nenašla. Pýtam sa, či sa má tiež vydať poručiteľovi. Odpoveď znela, že ak sa bežne nachádzala v bydlisku a medzitým bola prevezená do skladu, aby bola na bezpečnejšom mieste, mala by sa napriek tomu vydať poručiteľovi.

297. Ak poručiteľ pridal nasledujúcu vetu: "Tak ako som ho vlastnil", vzťahuje sa to na spôsob, akým bol pozemok vybavený v čase jeho smrti, t. j. s otrokmi, dobytkom a poľnohospodárskym náradím? Odpoveď bola, že to nemá žiadny odkaz na zákonné práva poručiteľa.

298. Pomponius, Trusty, kniha I.

Ak je pozemok odkázaný bez jeho vybavenia, sudy, olivové mlyny, lisy a všetko ostatné, čo je k pozemku pripevnené alebo na ňom postavené, sú zahrnuté do odkázania; ale žiadna z týchto vecí, ktoré sa dajú premiestniť, nie je až na veľmi malé výnimky zahrnutá pod označenie nehnuteľný majetok. Ak vznikne otázka týkajúca sa mlynov pripevnených k pozemku alebo postavených na ňom, považujú sa za súčasť budov.

299. Paulus, Názory, kniha III.

Ak je pozemok odkázaný "v najlepšom stave, v akom sa môže nachádzať", siete a všetky ostatné prístroje na lov, ktoré sa vzťahujú na zariadenie, sú zahrnuté do odkázania, ak výnos pozemku pochádza najmä z lovu.

300. Ak bol odkázaný pozemok s nehnuteľným majetkom, "spolu s otrokmi a dobytkom a celým jeho rustikálnym a urbárskym vybavením, peculium nadobudnuté správcom pred smrťou poručiteľa, ak pochádzalo z toho istého pozemku, podľa väčšieho počtu autorít patrí poručiteľovi."

301. Neratius, Názory, kniha II.

Keď sa kladie otázka, aké je vybavenie obchodu, zvyčajne sa zisťuje, aký druh obchodu sa v ňom vykonáva.

302. Paulus, O Neratiovi, kniha III.

Pozemok, ktorý bol prenajatý, bol vyčlenený spolu s jeho vybavením. Nariadenie, ktoré mal nájomca na farme, je zahrnuté v dedičstve. Paulus: Vzťahuje sa to na to, čo patrilo nájomcovi, alebo len na to, čo patrilo porúčiteľovi? Treba povedať, že lepší názor je, že ide o tento prípad, ibaže žiadne nariadenie nepatrilo vlastníkovi.

303. Javolenus, O posledných prácach Labea, kniha II.

Tubero sa domnieva, že pri dedení zariadenia pozemku je do dedenia zahrnutý všetok dobytok, ktorý môže pozemok užiť. Labeo je opačného názoru, pretože hovorí, že ak by sa na pozemku chovalo dvetisíc oviec, ak by sa na ňom mohlo chovať tisíc oviec, o koľkých z nich by sme mali rozhodnúť, že by mali byť zahrnuté do devisy? Nemalo by sa skúmať, koľko oviec tam mal mať porúčiteľ na účely vytvorenia počtu, ktorý sa má zahrnúť do závetu, ale koľko ich skutočne mal na pozemku; odhad by sa totiž nemal robiť z počtu alebo sumy, ktorá zostala. Súhlasím s názorom Labea.

304. Istá osoba, ktorá mala na svojom pozemku hrnčiarske dielne, zamestnávala služby svojich hrnčiarov po väčšiu časť roka poľnohospodárskymi prácami a potom pozemok s jeho vybavením odkázala. Labeo a Trebatius si myslia, že hrnčiari by nemali byť zahrnutí do vybavenia pozemku.

305. Ak bolo zanechané celé vybavenie pozemku s výnimkou dobytky, Ofilius sa nesprávne domnieva, že pastieri a ovce sú zahrnutí do odkazu.

306. Ten istý, O posledných prácach Labea, kniha V.

Hlinené a olovené nádoby, do ktorých sa ukladá zemina, a kvety zasadené v kvetináčoch, Labeo a Trebatius považujú za súčasť domu. Myslím si, že je to správne, ak sú pripevnené k domu tak, aby tam vždy zostali.

307. Ofilius hovorí, že ručné mlyny treba zaradiť medzi domový majetok, ale tie, ktoré sa pohybujú zvieracou silou, sú príslušenstvom pozemku. Labeo, Cascellius a Trebatius si myslia, že ani jeden z nich by sa nemal klasifikovať ako domáci tovar, ale skôr ako príslušenstvo. Myslím si, že je to pravda.

308. Scaevola, Digesty, kniha VI.

Istý porúčiteľ odkázal mužovi, ktorý ho vychoval, svoju pôdu pri mori spolu s otrokmi, ktorí na nej boli, a so všetkým náradím a plodinami, ktoré k nej patrili, ako aj so zostatkami, ktoré mu patrili od jeho nájomcov. Vznikla otázka, či sa otroci, ktorí boli rybármi, ktorí boli pripútaní k osobnej službe porúčiteľa a zvykli ho všade nasledovať a ktorých mená boli vedené

na účtoch v meste a v čase smrti poručiťa sa nenachádzali na odkázanom pozemku, majú považovať za odkázané. Odpoveďou bolo, že v súlade s uvedenými skutočnosťami neboli odkázané.

309. Závetkyňa urobila nasledujúci odkaz v prospech jedného zo svojich príbuzných: "Želám si, aby sa Korneliánsky majetok pod podmienkou, že všetko, tak ako je, spolu so všetkým osobným majetkom a otrokmi a dlžnými sumami od nájomcov, odovzdalo Titiovi." Táto závetkyňa, ktorá prišla kvôli súdnemu sporu z Afriky do Ríma, si so sebou priviedla niektorých otrokov patriacich k uvedenému pozemku, aby mohla počas zimy využívať ich služby. Vznikla otázka, či sú uvedení otroci zahrnutí do trustu, keďže niektorí z nich boli v čase cesty odvelení od svojich povinností na farme a zanechali tu svoje manželky a deti, zatiaľ čo iní zanechali za sebou svojich otcov a matky. Odpoveďou bolo, že v súlade s uvedenými skutočnosťami by mali byť otroci, ktorí boli predmetom vyšetrovania, vydaní podľa podmienok trustu.

310. Taktiež bola položená otázka, či úroda z toho istého pozemku, ktorá už bola zozbieraná a zostala tam v čase smrti poručiťky, bola zahrnutá do trustu; keďže jej úmyslom bolo zjavne prejavíť čo najväčšiu liberálnosť voči svojmu príbuznému, čo dokazuje jej želanie, aby mu patril aj zostatok dlžný od nájomcov. Odpoveďou bolo, že v prípade ustanovenia tohto druhu by sa malo len zistiť, či je úplne jasné, že zosnulá mala v úmysle odkázať majetok, ktorého sa vyšetrovanie týka.

311. Závetca odkázal pozemok ako prednostné dedičstvo svojmu slobodnému mužovi, ktorého ustanovil za dediča časti svojho majetku, takto: "Pamphilus, môj slobodný muž, želim si, aby si ako prednostný odkaz dostal môj titiansky majetok spolu s mojím malým sempronianskym majetkom so všetkým ich príslušenstvom a osobným majetkom, ktorý sa tam bude nachádzať v čase mojej smrti, spolu s otrokmi, ktorí bývajú na uvedenej pôde, s výnimkou tých, ktorých neskôr manumitujem." Keďže poručiť mal na uvedenom pozemku určité množstvo vína v sudoch, ktoré všetky predal počas svojho života a z ktorého dostal tretinu ceny, vznikla otázka, či víno, ktoré zostalo v sudoch, bude patriť osloboditeľovi podľa podmienok prednostného odkazu. Odpoveď znela, že v súlade s uvedenými skutočnosťami by bolo zahrnuté, pokiaľ by spoludedičia nepreukázali, že úmysel poručiťa bol iný. Závetca tiež zanechal pohľadávky v účtovnej knihe a peniaze, ktoré sa nachádzali na uvedených pozemkoch. Stanovisko týkajúce sa peňazí bolo rovnaké ako vyššie uvedené stanovisko.

312. Závet bol urobený nasledovne: "Želám si, aby polovica majetku Seian, ktorý mi pripadol po mojom otcovi, bola odovzdaná mojej sestre Septitii, tak ako je v súčasnosti, a druhá polovica v stave, v akom sa môže nachádzať v čase mojej smrti." Vystala otázka, či podľa vyššie citovaných slov budú trámy a trámiky, ktoré sú už na mieste a pripravené na vloženie do budovy, ako aj mestské a rustikálne zariadenie a otroci zamestnaní na pozemku patriť poručiťovi. Odpoveďou bolo, že nasledujúce slová "tak, ako je", sa môžu vzťahovať na vybavenie pozemku.

313. Závetca odkázal určité pozemky takto: "Svojmu bratovi Semproniovi odkazujem aj svoje kassiánske a novoveské majetky, vybavené tak, ako sú, spolu s ich vrbovými hájmi a lesmi." Keďže lesy a vrbové háje netvorili súčasť vyššie

uvedených pozemkov, ale nachádzali sa na malých plochách susediacich s nimi, ktoré poručiť kúpil v rovnakom čase a bez ktorých by nebolo možné obrábať predchádzajúce pozemky, vznikla otázka, či boli zahrnuté do odkazu. Odpoveďou bolo, že tento majetok tvoril súčasť dedičstva len ten, ktorý bol poručiťom výslovne určený.

314. Same, Digest, kniha XXIII.

Lucius Titius odkázal pozemok so všetkým jeho vybavením. Vystala otázka, ako by sa mal odovzdať, či tak, ako bol vybavený v čase smrti poručiťa, takže všetci otroci, ktorí sa medzitým narodili alebo boli na pozemok vzatí, by mali patriť dedičovi; alebo tak, ako bol vybavený v čase spísania závetu; alebo či by sa mal odovzdať v stave, v akom bol v čase, keď sa o pozemok žiadalo, takže akékoľvek vybavenie, ktoré sa tam v tom čase nachádzalo, by bolo v prospech odkazovníka. Odpoveď znela, že v súlade s podmienkami odkazu bude do vybavenia patriť majetok, ktorý sa na pozemku nachádzal v čase spísania závetu a ktorý bol v rovnakom stave v čase spísania závetu.

315. Labeo, Pravdepodobnosti, kniha I.

Ak kúpite loď s jej vybavením, mala by vám byť dodaná loď, ktorá k nej patrí. Paulus: V žiadnom prípade; loď totiž nie je súčasťou jej výbavy, keďže loď sa od nej líši veľkosťou, ale nie druhom. Je potrebné, aby vybavenie čohokoľvek bolo iného druhu, nech je akékoľvek. Tento názor prijíma Pomponius v siedmej knihe listov.

Tit. 8. Ohľadom odkazov peculium.

316. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Ak je otrok odkázaný spolu so svojím peculium a je buď odcudzený, alebo manumitovaný, alebo zomrie, zaniká aj odkaz peculium.

317. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XVIII.

Veď tie veci, ktoré zaberajú miesto príslušenstva, zanikajú, keď zanikne hlavný majetok.

318. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Ak je však otrokyňa odkázaná spolu so svojimi deťmi a buď zomrie, alebo je odcudzená či manumitovaná, jej deti budú patriť odkazovníkovi, pretože ide o dve odlišné dedičstvá.

319. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XVIII.

Ak je však otrok odkázaný spolu so svojimi podriadenými otrokmi, dedičstvo podriadených otrokov bude naďalej existovať, ak otrok zomrie, alebo je odcudzený či manumitovaný.

5. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Ak je odkázané peculium, je dobre známe, že dedič môže vymáhať všetky dlhy voči peculiu a musí ich zaplatiť odkazovníkovi nad rámec všetkého, čo môže byť sám dlžný otrokovi.

320. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXV.

Ak je odkázané peculium, ktoré pozostáva z hmotného majetku (ako napríklad pozemky alebo domy), možno si ho nárokovať celé, ak otrok nie je dlžníkom svojho pána, svojich spoluotrokov alebo detí svojho pána. Ak však niečo dlhuje posledne menovanému alebo iným vyššie uvedeným osobám, majetok by sa mal pomerne zmenšiť. Julianus a Celsus majú rovnaký názor.

321. Ak sa peculium odkáže bez odpočítania dlhu otroka, treba sa obávať, že odkaz bude neplatný, pretože to, čo sa pridá, odporuje povahe odkazu. Domnievam sa však, že je pravda, že platnosť odkazu nie je týmto dodatkom narušená, ale porúčiteľ nepridal ani nič z jeho výšky, keďže pohľadávka na peculium sa týmto spôsobom nemôže zvýšiť. Je zrejmé, že ak predpokladáte, že odkazovník nadobudol vlastníctvo majetku, môže využiť výnimku z dôvodu zlej viery voči dedičovi, ak proti nemu podá žalobu; je totiž chránený vôľou porúčiteľa, ktorý nariadil, aby sa dlh neodpočítal. Ak však pán uviedol, že to, čo mu otrok dlhuje, sa má dať jemu, alebo uviedol, že mu otrok nič nedlhuje, uvedený dodatok bude platný; pretože pán môže len na základe vyjadrenia svojej vôle dať otrokovi to, čo mu dlhuje.

322. Ak mi však bol môj podriadený otrok odkázaný, vzniká otázka, či peculium uvedeného podriadeného bude moje. Myslíme si, že jeho peculium je zahrnuté v dedičstve podotknutého otroka, pokiaľ to nie je v rozpore s úmyslom porúčiteľa.

323. Ak je v závete uvedené, že otrok a jeho podriadený majú byť slobodní, a sú im odkázané ich peculia, slová odkazu by sa mali vykladať v súlade s úmyslom závetcu, ako keby sa odkaz týkal samostatných a odlišných peculí. V súlade s tým nebude podlžnosť spoločná, ak existujú dvaja slobodníci, ak taký nebol úmysel závetcu.

324. Ako na jednej strane dlh otroka, teda to, čo je dlžné jeho pánovi, znižuje dedičstvo peculium; tak na druhej strane to, čo dlhuje pán otrokovi, by ho malo zväčšiť. Proti tomuto názoru však stojí reskript nášho cisára a jeho otca, ktorý je nasledovný: "Ak sa peculium odkáže otrokovi, nepriznáva sa mu právo vymáhať od dediča peniaze, o ktorých môže povedať, že ich vynaložil na účet svojho pána." Ale čo ak to bol úmysel poručiteľa, nemohol by ich potom vymáhať? To, čo vynaložil na tento účel, by určite malo podliehať započítaniu s tým, čo patrilo jeho pánovi. Bude to, čo jeho pán písomne uviedol, že mu patrí od otroka, zahrnuté do dedičstva peculium? Pegas aj Nerva tvrdia, že nie. Keď Gneus Domitius odkázal svojej dcére peculium, ale už dva roky jej nevyplácal príspevok, ktorý jej zvykol dávať, ale ponechal si ho pre vlastné potreby a uviedol, že svojej dcére dlhuje päťdesiat aurei, Atilicinus rozhodol, že to nie je zahrnuté do dedičstva. Tento názor je správny z toho dôvodu, že sa zhoduje s reskriptom.

325. Od odkázaného peculium sa odpočítava nielen to, čo patrí pánovi, ale aj všetko, čo môže patriť dedičovi.

326. Pomponius, O Sabinovi, kniha VII.

Ak by sa niekto dal svojmu veriteľovi arogovať a proti arogátorovi by sa začalo konanie na základe peculium, myslím, že to isté pravidlo sa uplatní aj vo vzťahu k dedičovi.

327. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXV.

Napokon Pegasus uvádza ako svoj názor, že ak by dedič požičal peniaze otrokovi, ktorý má byť pod určitou podmienkou slobodný, skôr než sa táto podmienka splní, suma sa odpočíta zo zákona a každá jednotlivá časť peculium sa o tento dlh zmenší.

328. Preto ak otrok dostane slobodu bez podmienky a dedič mu požičia peniaze buď počas života pána, alebo pred zápisom do dedičstva, dedičstvo peculium sa podľa Juliánovho názoru zmenší, hoci sa dedič nikdy nemusel stať pánom otroka.

329. Ak poručiteľ vlastnil otrokov Sticha a Pamfila a po ich manumitácii závetom odkázal každému z nich svoje peculium, rozhodlo sa, že to, čo jeden z otrokov dlhoval svojmu spoludedičovi, sa má odobrať z jeho peculium a pridať k dedičstvu druhého.

330. Ak bola otrokovi udelená sloboda, ak zaplatí dedičovi desať aurei, a bolo mu odkázané jeho peculium, tiež sa pýtali, či sa má od peculia odpočítať desať aurei, ktoré zaplatil dedičovi. Sabinus sa domnieva, a to je správne, že dedičstvo peculium sa znižuje v tomto rozsahu.

331. Sabinus ide ešte ďalej a hovorí, že ak otrok, ktorý má byť slobodný pod podmienkou, predá dedičovi jedného zo svojich vlastných otrokov, ten sa musí odpočítať od peculium rovnako, ako keby bol predaný cudziemu človeku.

332. Následne sa kladie otázka, či v prípade, že otrok uzavrel so svojím pánom dohodu o cene za svoju slobodu a zaplatí časť peňazí, a skôr ako zaplatí zvyšok, jeho pán zomrie a ten svojím testamentom nariadi, že uvedený otrok má byť slobodný a má dostať dedičstvo v podobe peculium, musí sa to, čo zaplatil svojmu pánovi, zahrnúť do jeho peculium? Labeo hovorí, že by sa to od neho malo odpočítať. Je zrejme, že ak ju ešte nezaplatil, ale držal ju v rukách ako zálohu, kým nebude môcť zaplatiť celú sumu, mala by sa zahrnúť do jeho peculium.

333. Podobne, ak je jeho peculium odkázané otrokovi a dedičovi bolo zakázané vymáhať od dlžníka na uvedenom peculiu splatnú pohľadávku; je faktom, že by sa to malo odpočítať od odkázaného peculia, to znamená, že to, čo zostalo uvedenému dlžníkovi, by sa malo vziať z peculia.

334. Niekedy, keď peculium nie je odkázané, sa to chápe tak, že sa to urobilo, ako to vyplýva z nasledujúceho príkladu. Istý muž udelil otrokovi slobodu, ak mu odovzdá účty a zaplatí sto aurei jeho dedičom. V súvislosti s tým Náš cisár spolu so svojou latou v reskripte uviedol, že hoci peculium nebolo splatné, ak nebolo odkázané, predsa len, ako povedal, ak otrok splnil predpísané podmienky, dospel k záveru, že úmyslom poručiťa bolo, aby si svoje peculium ponechal, najmä preto, že mu nariadil, aby zo svojho peculium zaplatil dedičom sto aurei.

335. Okrem toho, máme chápať peculium ako jeho výšku v čase smrti, alebo k nemu máme pripočítať akékoľvek neskoršie prírastky alebo od neho odpočítať akékoľvek neskoršie zmenšenia? Julianus hovorí, že ak je peculium odkázané, treba chápať rozdiel, keď bolo odkázané samotnému otrokovi a keď bolo odkázané iným. Ak bolo zanechané jemu samému, treba brať do úvahy čas nadobudnutia dedičstva, ale ak bolo zanechané cudzej osobe, treba brať do úvahy čas smrti; ale takým spôsobom, aby sa prírastok majetku tvoriaceho peculium mohol dostať do rúk odkazovníka; ako napríklad potomstvo otrokyň alebo prírastok dobytku. Akýkoľvek prírastok pochádzajúci z práce otrokov alebo z akéhokoľvek iného zdroja však nebude patriť nikomu inému ako otrokovi, ktorému bolo peculium odkázané. Julianus hovorí, že oba tieto prípady by sa mali rozhodovať v súlade s úmyslom poručiťa; ak je totiž jeho vlastné peculium odkázané otrokovi, je pravdepodobné, že poručiť mal v úmysle, aby celý jeho prírastok patril tomu, komu po jeho manumpcii pripadne jeho dedičstvo. To však neplatí v prípade, keď je peculium odkázané inej osobe; napriek tomu možno povedať, že pravidlo sa uplatní, ak je zrejme, že poručiť mal rovnaký úmysel vo vzťahu k druhej strane.

336. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Čokoľvek, čo prislúcha jednému otrokovi, ktorému prvý odkázal so svojím vlastným peculium, ktorého súčasťou je odkazovník, sa neodpočítava od dedičstva, aj keď odkazovník môže byť jeho spoluotrokom.

337. Ak by jeden otrok zranil niektorého zo svojich spoluotrokov a tým by znížil jeho hodnotu, Marcellus hovorí, že niet pochýb o tom, že suma, ktorá patrí pánovi ako náhrada škody, by sa mala odpočítať od peculium otroka. Veď aký je rozdiel, ak by jeden otrok zranil svojho spoluotroka alebo by rozrezal, rozbil či ukradol akýkoľvek iný majetok? V tomto prípade sa jeho peculium nepochybne zníži, ale nie vo väčšej miere, ako je skutočná výška škody.

338. Ak by sa však otrok zranil alebo dokonca spáchal samovraždu, z tohto dôvodu by sa od peculium nemalo nič odpočítať. Iný názor by sme mali, ak by sa dal na útek, pretože suma zníženia jeho hodnoty by sa v dôsledku toho mala odpočítať od jeho peculium.

339. Pomponius, O Sabínovi, kniha VII.

Ak chceš jeho peculium odkázať svojmu otrokovi alebo svojmu synovi ako prednostný odkaz, majetok zahrnutý v peculiu musí byť osobitne odkázaný, aby sa zabránilo tomu, že sa od neho odpočíta to, čo ti dlhuje.

340. Ulpian, O edikte, kniha XXIX.

Peculium možno odkázať aj niekomu, kto ho nemá, pretože takýto odkaz možno urobiť nielen o peculiu, ktoré vlastní v súčasnosti, ale aj o akomkoľvek, ktoré môže nadobudnúť neskôr.

341. Julianus, Digesty, kniha XXXVII.

Odkaz peculium je neplatný, ak otrok zomrie počas života poručiteľa, ale ak by v čase jeho smrti žil, peculium bude zahrnuté do dedičstva.

342. Celsus, Digesty, kniha XIX.

Pravidlo je odlišné, ak je otrok odkázaný spolu so svojím odevom.

343. Alfenus Verus, Digesty, kniha V.

Istá osoba vložila do svojho závetu nasledujúce ustanovenie: "Keď zomriem, nech môj otrok Pamphilus má pre seba svoje vlastné peculium a nech je slobodný." Bola položená otázka, či sa má alebo nemá považovať peculium za legálne odkázané Pamphilovi z dôvodu, že mu bolo nariadené vziať si peculium skôr, ako sa stane slobodným. Odpoveď znela, že v týchto dvoch ustanoveniach, ktoré boli v tomto prípade spojené, nebolo potrebné dodržiavať žiadne poradie a že nebolo dôležité, ktoré z nich bolo uvedené alebo napísané ako prvé, a preto sa peculium považovalo za zákonne odkázané, rovnako ako keby bolo otrokovi nariadené, aby sa najprv stal slobodným a až potom prijal peculium.

344. Ten istý, Epitomy Digest od Paulusa, kniha II.

Manumitovanému otrokovi bolo odkázané jeho vlastné peculium. Ďalšou klauzulou závetu poručiteľ odkázal všetky svoje otrokyne svojej manželke. Jedna z nich tvorila súčasť peculium manumitovaného otroka a rozhodlo sa, že patrí uvedenému otrokovi a že nie je rozdiel, ktorý odkaz bol urobený skôr.

345. Africanus, Otázky, kniha V.

Stichus mal vo svojom peculium Pamfila a pán ho bránil v noxovej žalobe, a keďže spor prehral, zaplatil sumu vymeranej škody. Potom Sticha v záвете manumitoval a odkázal mu svoje peculium. Vznikla otázka, či to, čo bolo zaplatené na účet Pamfila ako náhrada škody, sa má odpočítať od peculia samotného Pamfila, alebo od peculia Sticha. Odpoveď znela, že sa to musí odpočítať z Pamfilovho peculia bez ohľadu na to, aká by to bola suma, teda aj keby bolo vhodné vydať ho ako náhradu za spôsobenú škodu, pretože všetko, čo pán vyplatí na účet otroka, ho robí dlžníkom jeho pána. Ak by peculium Pamfila nestačilo, od peculia Sticha by sa mala odpočítať suma, ktorá by nebola vyššia ako hodnota Pamfila.

346. Vystala otázka, ak by Pamphilus z nejakého iného dôvodu dlhoval svojmu pánovi určitú sumu peňazí a tá by sa nedala získať z jeho peculia, či by sa od Stichovho peculia mohla odpočítať suma vo výške jeho hodnoty. Toto bolo zamietnuté, pretože tento prípad nie je podobný predchádzajúcemu. Dôvod, prečo by sa mala odpočítať cena podnájomníka, spočíva v tom, že Stichus sa sám stal dlžníkom svojho pána z dôvodu obrany podnájomníka týmto pánom. V navrhovanom prípade sa však od jeho peculium nemôže nič odpočítať, pretože Stichus nie je nič dlžný, ale odpočítať sa musí len peculium Pamfila, ktoré rozhodne nemožno chápať tak, že by samo tvorilo súčasť jeho vlastného peculium.

347. Javolenus, O Cassiovi, kniha II.

Istý jednotlivец, ktorý odkázal peculium svojho otroka, sa ho podujal obhajovať na súde a potom zomrel. Bolo rozhodnuté, že dedič nie je nútený vydať peculium z dôvodu odkazu, pokiaľ mu nebola poskytnutá záruka na náhradu prípadnej škody vyplývajúcej z obhajoby otroka.

348. Marcianus, Institutes, kniha VI.

Ak by manumitovanému otrokovi bolo odkázané jeho vlastné peculium, niet pochyb o tom, že proti nemu nebude možné podať žalobu v prospech veriteľov jeho peculia, ale dedič nebude povinný ho vydať, ak nebude poskytnutá zábezpeka na jeho obranu proti uvedeným veriteľom.

349. Papinianus, Názory, kniha VII.

Ak chce pán manumitovať svojho otroka a nariadi mu, aby mu predložil zoznam majetku, z ktorého sa skladá jeho peculium, a po tom, čo tak urobí, otrok dostane slobodu, je zrejmé, že akýkoľvek majetok patriaci do peculium, ktorý otrok zatajil pred svojím vyhlásením, mu nebude pri manumite mlčky vydaný.

350. Ak je sloboda udelená závetom a zväťca odkáže aj peculium a potom manumituje otroka, oslobodený otrok môže na základe podmienok závetu požadovať, aby mu boli postúpené práva žaloby na pohľadávky patriace k peculiu.

351. Syn pod otcovou kontrolou, ktorému jeho otec odkázal svoje peculium, manumitoval otroka, ktorý tvoril jeho súčasť, ešte za života svojho otca. Tento otrok sa stal spoločným majetkom všetkých dedičov a bol vyňatý z peculium z dôvodu úmyslu syna, pretože poručiteľovi patrí len tá časť peculium, ktorá sa v čase otcovej smrti zistí, že je v ňom zahrnutá.

352. Marcianus, Institutes, kniha VII.

V takomto prípade nie je rozdiel, či sa najprv odkázalo peculium a až potom sa udelila nezákonná manumisia, alebo naopak.

353. Scaevola, Otázky, kniha VIII.

Ak by sa po manumitácii Stichovi ponechalo jeho peculium a otrok patriaci k uvedenému peculiu by bol odkázaný Titiovi, Julianus hovorí, že suma odpočítaná od peculia z dôvodu dlhu voči pánovi sa pripočíta k sume, ktorú dostane ten, komu bol poddaný otrok odkázaný.

354. Labeo, Posledné epiteta od Javolena, kniha II.

Pán manumitoval svojho otroka na základe závetu a odkázal mu svoje peculium. Otrok dlhoval svojmu pánovi tisíc sestercii a vyplatil ich dedičovi. Vyslovil som názor, že všetok majetok, z ktorého sa peculium skladalo, prináleží oslobodenému otrokovi, ak zaplatil peniaze, ktoré dlhoval.

355. Pán manumitoval svojho otroka, ktorý s ním držal v spoločnom vlastníctve podotrok, prvému zanechal svoje peculium a potom odkázal konkrétne samotnému podotrokovovi, ktorý bol v ich spoločnom vlastníctve, jemu a jeho oslobodenej žene. Ja som zastával názor, že štvrtina otroka bude patriť slobodnej žene a zvyšné tri štvrtiny budú patriť slobodnému mužovi; takýto názor zastával aj Trebatius.

356. Scaevola, Digesty, kniha XV.

Istý pán svojím testamentom odkázal slobodu svojmu otrokovi Stichovi, ktorý vykonával obchod jedného z jeho slobodníkov, ktorého polovicu majetku bol pán závetným dedičom; medzi majetkom bol zahrnutý zoznam pohľadávok. Odkázanie slobody záviselo od podmienky, že bude skladať účty; a svoje peculium mu zanechal pod správou. Stichus vyúčtoval peňažné sumy, ktoré vybral z pohľadávok, ako aj tie, ktoré získal z iných zdrojov, pričom dlžníci, za ktorých sám zaplatil, zostali dedičom svojho patróna naďalej zodpovední za svoje záväzky; a keď získal slobodu, zomrel. Vznikla otázka, či na základe poručníctva mohli byť dedičia patróna nútení postúpiť Stichovým dedičom svoje práva na žalobu voči dlžníkom, za ktorých Stichus zaplatil, keď už Stichus nemal voči patrónovi žiadne iné záväzky. Odpoveď znela, že ich k tomu možno prinútiť.

357. Istý poručník svojím testamentom a kodicilom manumitoval svojich otrokov, odkázal im ich peculium a vo vzťahu k Stichovi urobil toto ustanovenie: "Želám si, aby môj otrok Stichus bol slobodný a aby mu bolo odovzdaných desať aurei spolu s akýmkoľvek peniazmi, ktoré má v mojom mešci, a želám si, aby vydal účet mojím dedičom. Taktiež si želám, aby sa im dali peculium všetkých otrokov, ktorých som manumitoval." Vznikla otázka, či má Stichus dostať od dedičov nejaký prebytok nad obsah mešca svojho pána, ktorý v čase jeho smrti vynaložil v jeho prospech, keďže v domácnosti bolo zvykom, že ak vynaložil niečo viac, ako bol obsah mešca, aby mu to jeho pán vrátil. Odpoveďou bolo, že podľa skutočností uvedených s odkazom na zvyklosti domácnosti aj toto bolo zahrnuté v odkázanom peculium, ktoré mu patrilo od jeho pána a ktoré mu tento zvykol vrátiť.

358. Závetca udelil slobodu svojim otrokom, zanechal im určité odkazy a potom predpísal nasledujúcu podmienku: "Želám si, aby sa od otrokov, ktorých som manumitoval a ktorým som odkázal odkazy, nevyžadovali žiadne účty." Vznikla otázka, či sa ich peculium má považovať za odkázané na základe tejto podmienky. Odpoveď bola, že podľa uvedených skutočností sa peculium nepovažuje za odkázané.

359. Bola tiež položená otázka, či si podľa tohto ustanovenia mohli otroci ponechať ako súčasť dedičstva čokoľvek, čo im zostalo dlžné od ich pána, buď ak mali v rukách nejaký jeho majetok, alebo ak mu v prípade, že boli jeho nájomcami, dlhovali nájomné. Odpoveďou bolo, že odpoveď už bola daná.

360. Ulpián, O Sabinovi, kniha XLIII.

Ak sa odkazuje otrok, nie je potrebné vylúčiť jeho peculium, pretože ak nie je výslovne uvedené, nie je zahrnuté do dedičstva.

361. Celsus, Digesty, kniha XIX.

Keď porúčiteľ nariadi otrokovi, aby bol slobodný, a odkáže mu jeho peculium, podotýkam, že podotknuté otroky jeho podotknutých otrokov sú zahrnuté v troch odkazoch.

362. Scaevola, Názory, kniha III.

"Môj syn Titius nech si z majetku môjho majetku vezme ako prednostný odkaz taký a taký dom a sto aurei." Potom podľa iného článku porúčiteľ odkázal svojim deťom ich peculie ako prednostné odkazy. Vznikla otázka, či sto aurei a úroky z nich budú zahrnuté do prednostného dedičstva peculii spolu s účtovnými knihami, ktoré obsahovali dlžné sumy, istinu aj úroky, ostatným veriteľom. Odpoveď znela, že ak otec požičal peniaze v mene svojho syna a pripísal mu z nich úroky, ako by sa dalo predpokladať, aj tie by boli zahrnuté do dedičstva peculium.

Tit. 9. O dedičstve zásob.

363. Ulpian, O Sabínovi, kniha XXIV.

Dedičovi porúčiteľ prikázal, aby manželke porúčiteľa každoročne poskytol určité množstvo potravín, a v prípade, že by tak neurobil, uložil mu, aby jej vyplatil peňažnú sumu. Vystala otázka, či mohla podať žalobu na vymáhanie odkázaných zásob, alebo či bolo odovzdanie len dobrovoľné, a ak zásoby neboli poskytnuté, či ich bolo možné požadovať. A skutočne, ak bol takýto odkaz odkázaný len raz a nebol splatný každoročne, niet pochyb (ako poznamenáva Marcellus v tridsiatej deviatej knihe Digest o Juliánovi), že sa nevyžaduje samotné dodanie predmetov, ale že možno podať žalobu na vymáhanie sumy v peniazoch. Preto bude mať dedič právo ponúknuť zásoby alebo hotovosť až do vydania, kým sa nepripojí k žalobe na vymáhanie ich hodnoty v peniazoch; pokiaľ porúčiteľ buď implicitne, alebo výslovne neurčil iný čas na vyplatenie. Ak však mal byť odkaz proviantu vyplácaný každoročne, musí byť aj tak každoročne poskytnutý v naturáliách, alebo ak sa tak

nestane, možno každoročne podať žalobu o dlžnú sumu. Čo však v prípade, ak bola odkázaná jednorazová peňažná suma a zaopatrenie nebolo poskytnuté na konci prvého roka? Možno pochybovať o tom, že by bola splatná celá suma, rovnako ako keby bola splatná celá suma odkázaných zásob; alebo by sa mala brať do úvahy len odhadovaná hodnota zásob, ktoré sa majú poskytnúť počas prvého roka? Myslím si, že by sa mal dodržať úmysel poručiteľa a celá suma by mala byť vyplatená naraz po tom, ako dedič neposkytol manželke zaopatrenie, a že by mal byť potrestaný za nedostatok synovskej zbožnosti.

364. Marcianus, Pravidlá, kniha III.

Ak sa odkazuje určitý druh zásob spolu s nádobami, v ktorých sa nachádzajú, a tieto boli spotrebované, nádoby sa nezahŕňajú do dedičstva, ako je to v prípade peculium.

365. Ulpian, O Sabínovi, kniha XXII.

Ak niekto odkazuje zásoby, pozrime, čo je zahrnuté v dedičstve. Quintus Mucius v druhej knihe Občianskeho práva hovorí, že všetko, čo sa dá jesť alebo piť, sa považuje za súčasť odkazu ustanovení. Aj Sabinus vo svojich Knihách o Vitelliovi hovorí, že do takéhoto odkazu sa zahŕňa všetko, čo bežne konzumuje hlava rodiny, jeho manželka, deti alebo otroci, a že sa to vzťahuje aj na také hospodárske zvieratá, ktoré sú určené na používanie poručiteľom.

366. Aristo však poznamenáva, že niektoré veci, ktoré sa nejedia ani nepijú, sú zahrnuté do dedičstva; napríklad tie, ktoré sme zvyknutí používať spolu s nimi, ako olej, omáčka z rýb, slaný nálev, med a iné predmety tohto druhu.

367. Ak sa odkazujú predmety, ktoré sa používajú s jedlom, je jasné (ako hovorí Labeo v deviatej knihe svojich Posledných diel), že žiaden z nich by nemal byť zahrnutý do odkazu, pretože tieto veci nejeme, ale prostredníctvom nich zvykneme jesť iné. Trebatius je iného názoru, pokiaľ ide o med, a to oprávnene, pretože med sme zvyknutí jesť. Proculus však veľmi správne zastáva názor, že všetky predmety tohto druhu sú zahrnuté do dedičstva, pokiaľ nie je zrejmé, že to nebolo úmyslom poručiteľa.

368. Ak sa v závete uvádzajú zásoby, patria sem predmety, ktoré sme zvyknutí jesť, alebo tie, pomocou ktorých jeme iných? Malo by platiť, že do odkazu sú zahrnuté aj tie druhé, ak sa nepreukáže, že úmysel poručiteľa bol iný. Je isté, že med sa vždy zaraďuje medzi zásoby. Sám Labeo nepopiera, že sem patria aj ryby spolu so slaným nálevom, v ktorom sú naložené.

369. Všetky nápoje, ktoré hlava domácnosti považovala za víno, sú zaradené medzi zásoby, ale žiadne z vyššie uvedených nie sú zahrnuté.

370. Nikto nepochybuje o tom, že do pojmu "zásoby" patrí aj ocot, ak sa neuchovával na hasenie ohňa, lebo vtedy sa nemôže jesť ani piť. Toto uviedol Ofilius v Šestnástej knihe žalôb.

371. To, čo sme povedali v súvislosti s klauzulou "určené na použitie poručiťovi", treba chápať tak, že sa vzťahuje na jeho priateľov, klientov a všetky osoby, ktoré má okolo seba, ale nie na jeho otrokov alebo na tých, ktorí ho neobsluhujú, alebo na jeho ľudí; napríklad na otrokov, ktorí sú zamestnaní na jeho majetkoch; a Quintus Mucius si myslí, že do odkazov proviantu sú zahrnutí len tí, ktorí nevykonávajú žiadnu prácu. To dáva Serviovi príležitosť poznamenať, že do takéhoto odkazu je zahrnutá aj strava na výživu tkáčov a tkáčok. Mucius však chcel označiť len tých, ktorí sa starajú o poručiťa.

372. Podobne sú v dedičstve zahrnuté potraviny určené na výživu ťažných zvierat; to sa však nevzťahuje na také ťažné zvieratá, ktoré používa sám poručiť a jeho priatelia. Potraviny pre také zvieratá, ktoré sa používajú pri poľnohospodárskych prácach alebo sa prenájmajú, nie sú zahrnuté do tohto odkazu.

373. Akékoľvek obilie alebo zelenina, ktoré poručiť uchovával v sklade, sú zahrnuté do odkazu zásob, ako aj akýkoľvek jačmeň na obživu jeho otrokov alebo jeho ťažných zvierat; ako uviedol Ofilius v Šestnástej knihe o žalobách.

374. Vystáva otázka, či palivové drevo, drevené uhlie a iné horľaviny, pomocou ktorých sa pripravuje jedlo, sú zahrnuté do dedičstva zásob. Quintus Mucius a Ofilius to popierajú a tvrdia, že tieto nie sú zahrnuté, rovnako ako mlynské kamene. Popierajú aj to, že by bolo zahrnuté kadidlo alebo vosk. Tutilius však zastáva názor, že palivové drevo aj drevené uhlie, ak sa neschovávajú na účely predaja, patria do tejto položky. Sextus a Caecilius tiež tvrdia, že sem patrí kadidlo a voskové kahance, ktoré sa uchovávajú na domáce účely.

375. Servius, O Mele, hovorí, že medzi zásoby treba zaradiť aj voňavky a papyrus na listy. Lepší názor je, že všetky tieto predmety vrátane parfumov by mali byť zahrnuté a že listy papyrusu určené na denné účty poručiťa patria do tej istej kategórie.

376. Niet pochýb o tom, že sem patria aj nádoby určené na stolovanie. Aristo však hovorí, že sudy sem nepatria, a to je správne v súlade s rozlišovaním, ktoré sme predtým urobili v súvislosti s vínom. Nepatria sem ani nádoby na obilie alebo zeleninu, debny, koše alebo čokoľvek iné tohto druhu, čo sa uchováva na použitie v skladoch alebo pivniciach, kde sa skladujú zásoby, ale len tie predmety, bez ktorých sa zásoby nemôžu riadne používať.

377. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Keďže tekutiny nemožno uchovávať bez nádob, berú sa k nim ako príslušenstvo všetky predmety, bez ktorých ich nemožno uchovávať. Nádoby, ktoré sú príslušenstvom odkazu zásob, sa však neodkazujú. Nakoniec, po spotrebovaní zásob sa nádoby,

ktoré ich obsahovali, už nebudú nárokovateľné. Ale aj keď boli zásoby výslovne odkázané spolu s nádobami, tieto nebudú splatné po spotrebovaní zásob alebo po tom, ako ich porúčiteľ stratil.

378. Ak sú zásoby obsiahnuté v sklade odkázané komukoľvek, všetky zásoby porúčiteľa nie sú predmetom dedičstva.

379. Podobne, ak niekto, kto je zvyknutý predávať svoju úrodu, odkáže zásoby, nepovažuje sa za odkázané všetko, čo mal v rukách ako tovar, ale len to, čo vyčlenil ako zásoby pre seba. Ak však bol zvyknutý používať to, čo mal, bez rozdielu, do dedičstva sa zahrnie len množstvo, ktoré by stačilo na ročnú spotrebu jeho samého, jeho otrokov a ostatných osôb, ktoré mal okolo seba. Sabinus hovorí, že sa to zvyčajne vyskytuje v prípade obchodníkov alebo keď sklad s olejom alebo vínom, ktoré sa zvykli predávať, tvorí súčasť majetku.

380. Bol som informovaný, že pojem "zásoby" sa vzťahuje na každý druh potravín.

381. Ak sa v závete uvádzajú zásoby, ktoré sú v Ríme, odkazujú sa tie, ktoré sa nachádzajú na predmestí, alebo len tie, ktoré sú vnútri hradieb? Hoci sú vskutku takmer všetky mestá ohraničené hradbami, Rím je ohraničený predmestiami a mesto Rím je ohraničené predmestiami.

382. Ak sa v meste zanecháva dedičstvo zásob, Labeo hovorí, že za odkázané treba považovať všetko, čo sa kdekoľvek nachádza, dokonca aj predmety, ktoré sú na vidieckom sídle, ale sú určené na mestskú spotrebu; rovnako ako nazývame "mestskými" tých otrokov, ktorých služby zvykneme využívať mimo mesta. Ak sa však zásoby nachádzajú mimo mesta, budú sa napriek tomu považovať za nachádzajúce sa v Ríme, a ak sa nachádzajú v záhradách príľahlých k mestu, bude platiť rovnaké pravidlo.

383. Ak sa niekomu odkážu zásoby s výnimkou vína, všetky zásoby okrem vína sa budú považovať za zahrnuté v dedičstve. Ak však bolo v závete výslovne uvedené, že sa odkazujú všetky zásoby okrem vína, ktoré bolo v Ríme, za zahrnuté v dedičstve sa považujú len zásoby, ktoré boli v Ríme. Toto uviedol Pomponius v šiestej knihe o Sabinovi.

384. Ten istý, O Sabinovi, kniha IV.

Do pojmu "proviant" sa nezahŕňa všetko, čo sa dá vypiť, inak by bolo potrebné, aby boli do odkazu zahrnuté všetky lieky, ktoré sú tekutiny. Preto sa sem zaraďujú len tie, ktoré sa pijú za účelom výživy, a antidotá do tejto kategórie nepatria; ako veľmi správne poznamenáva Cassius.

385. Niektoré autority popierajú, že by sa do ustanovení zahrnulo korenie, láskavec, rasca, assafit a iné predmety tohto druhu, ale tento názor sa neprijíma.

386. Ten istý, O Sabinovi, kniha X.

Náradie pekárne a všetky nádoby používané na varenie nie sú zahrnuté do odkazu zásob.

387. Scaevola, Názory, kniha III.

"Želám si, aby všetky moje zásoby pripadli mojej matke alebo mojim deťom, ktoré sú s ňou." Pýtam sa, ak by poručníci poručenca povedali, že boli odkázané len zásoby nachádzajúce sa v jeho bydlisku a v jeho skladoch sa našli určité poháre s vínom, či sú tieto zahrnuté do odkazu. Odpoveď znela, že všetky zásoby, ktoré mal kdekoľvek pre vlastnú potrebu, sú zahrnuté.

Tit. 10. Ohľadom odkazov domácich potrieb.

388. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Nábytok alebo akékoľvek domáce náradie patriace hlave rodiny, ale nezahŕňajúce predmety zo striebra alebo zlata, ani oblečenie,

389. Florentinus, Inštitúcie, kniha XI.

To znamená, že do tejto položky sa zaraďuje hnutel'ný majetok, ale nie zvieratá.

390. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Do odkazov domáceho majetku patria: skrine, lavice, postele, lôžka, aj také, ktoré sú vykladané striebrom, matrace, prikrývky, vankúše, vázy na vodu, umývadlá, svietniky, lampy a naberačky.

391. Obyčajne sa sem zaraďujú napríklad mosadzné nádoby, ktoré nie sú upevnené na určitom mieste.

392. Okrem nich sa sem zaraďujú aj pevné schránky a truhlice. Niektoré autority veľmi správne zastávajú názor, že skrine a komody, ak sú určené na uskladnenie odevov alebo kníh, by sa nemali klasifikovať ako tovar pre domácnosť, pretože predmety, pre ktoré sú určené, nie sú zahrnuté do tejto kategórie.

393. Sklenené nádoby na stôl, ktoré sa používajú na jedenie aj pitie, sú zahrnuté medzi tovar pre domácnosť, rovnako ako hlinené nádoby, a to nielen bežné, ale aj také, ktoré majú veľkú hodnotu. Nie je totiž pochyb o tom, že strieborné misy a misky, stoly a postele vykladané zlatom alebo striebrom a posiate drahokamami sú zahrnuté do pojmu domácej potreby, a to aj v takom rozsahu, že to isté pravidlo platí aj v prípade, že sú celé vyrobené z týchto drahých kovov.

394. V súvislosti s vázami z dúhového skla a krištáľu existujú určité pochybnosti, či sú súčasťou tovaru pre domácnosť z dôvodu ich vzácnosti a hodnoty, ale treba povedať, že aj na ne sa vzťahuje rovnaké pravidlo.

395. Nerozlišuje sa ani to, z akého materiálu sú vyrobené predmety tvoriace domácu potrebu, ale strieborné poháre ani strieborné vázy nie sú zahrnuté vzhľadom na prísnosť veku, ktorý nepripúšťa strieborný nábytok. V súčasnosti sa však, ak sa strieborný svietnik zaraďí medzi strieborný riad, z dôvodu nesprávnej predstavy nevedomých osôb sa bude považovať za jeho súčasť a omyl ustanoví právo.

396. To isté, čo sa týka významu zariadenia.

Štvorkolesový voz a jeho podušky sú zahrnuté do pojmu domácej potreby.

397. Ten istý, O Sabínovi, kniha IV.

V súvislosti s gobelínom a inými poťahmi sedadiel a stoličiek sa možno spýtať, či sú zahrnuté pod pojem odev, ako poťahy, alebo pod pojem domáci tovar, ako vankúše, ktoré, správne povedané, nie sú poťahmi. Myslím si, že lepší názor je, že by sa mali zaraďiť medzi domácu potrebu. Pokiaľ ide o látky alebo plátenné poťahy, ktoré sú umiestnené na vozidlách, existuje nejaká pochybnosť, či by mali byť zahrnuté medzi tovar pre domácnosť? Treba povedať, že by sa mali skôr zaraďiť medzi batožinu na cestu, rovnako ako kožušiny, do ktorých sa zabalí odev, a remienky, ktorými sa uvedené kožušiny zvyčajne upevňujú.

398. Alfenus, Epitomes of the Digest by Paulus, kniha III.

Myslím si, že medzi domáce potreby treba zaradiť aj také veci, ktoré sú určené na bežné používanie hlavy rodiny, ak nemajú osobitný názov, ktorý by im bol vlastný. Preto predmety, ktoré sa používajú v nejakom obchode a nie sú prispôbené na bežné používanie hlavy rodiny, nie sú zahrnuté do pojmu domáce potreby.

399. Malé písacie tabuľky a pamätné knihy sa nezaraďujú medzi tovar domácnosti. 7. Celsus, Digesty, kniha XIX.

Labeo hovorí, že pojem "supellex" je odvodený od zvyku osôb, ktoré, keď sa chystali na cestu, mali vo zvyku ukladať do koží také predmety, ktoré by sa im hodili.

400. Tubero sa pokúša vysvetliť pojem domáci tovar ako potreby určené na každodenné používanie hlavy rodiny, ktoré nespádajú pod nejaké iné označenie, ako napríklad zásoby, strieborný tanier, oblečenie, ozdoby, náradie určené na poľnohospodárstvo alebo na dom. Nie je zvláštne, že tento názov sa menil spolu s mravmi občanov a ich používaním rôznych predmetov; v minulosti sa totiž domáce potreby skladali z hlineného riadu, dreva, skla alebo medi, neskôr sa vyrábali zo slonoviny, korytnačiny a striebra a v súčasnosti sa ako materiál na tieto veci používa zlato a dokonca aj drahokamy. Preto je na určenie toho, či by sa mali zaradiť do kategórie domácich potrieb, strieborného plechu alebo odevov, potrebné zohľadniť skôr povahu predmetov než materiál, z ktorého sú zložené.

401. Servius pripúšťa, že je potrebné zistiť úmysel osoby, ktorá urobila odkaz, a kategóriu, do ktorej mala vo zvyku zaradiť odkázané predmety. Ak však niekto zvykne označovať za domáce potreby veci, ktoré by sa bezpochyby mali zaradiť inak (ako napríklad strieborný tanier na stôl, plášte a tógy), nemalo by sa z tohto dôvodu usudzovať, že predmety, ktoré zanechal, sa tiež zaraďujú medzi jeho domáce potreby; názvy by sa totiž nemali odvodzovať od názorov jednotlivcov, ale od zvyku ľudí vo všeobecnosti. Tubero hovorí, že sa mu to nezdá byť jasné, pretože sa pýta, akú hodnotu majú názvy, ak neukazujú úmysel osoby, ktorá ich používa. A naozaj si nemyslím, že by niekto povedal niečo, čo nemal v úmysle, najmä ak použil výraz, ktorým sa daný článok bežne označuje; používame totiž reč a nemalo by sa predpokladať, že niekto povedal niečo, čo nemal na mysli. Avšak hoci Tuberov úsudok a autorita majú pre mňa veľkú váhu, predsa len sa neodchýľujem od Serviovho názoru, že by sa nemalo predpokladať, že človek povedal niečo preto, že nepoužil názov, ktorým sa to označuje. Lebo hoci úmysel hovoriaceho je vhodnejší a dôležitejší ako jeho slová, predsa len sa nepovažuje, že by niekto niečo povedal bez reči, ibaže naozaj tí, ktorí nemôžu hovoriť a svojimi gestami a vydávaním určitých zvukov, teda neartikulovanými výrazmi, sa považujú za hovoriacich.

402. Modestinus, Názory, kniha IX.

Keď manžel odkázal svojej manželke dom so všetkým jeho príslušenstvom, náradím a nábytkom, bola položená otázka, či je v dedičstve zahrnutý aj strieborný stolový servis na jedenie aj pitie. Odpoveď znela, že ak sa medzi nábytkom nájde

čoľvek zo striebra, bude to zahrnuté, ale strieborný stolový servis nie, pokiaľ odkazovník nepreukáže, že porúčiteľ mal v úmysle odkázať aj tento.

403. Papinianus, *Názory*, kniha VII.

Ak sa odkazuje majetok domácnosti a opis predmetov je z neznalosti uvedený so zbytočnou drobnosťou, nemá to vplyv na všeobecný odkaz. Ak je však uvedený počet uvedených predmetov, rozumie sa, že suma bola znížená s ohľadom na druh uvedeného domáceho tovaru. Rovnaké pravidlo sa dodržiava, ak sa dedí pozemok s celým jeho vybavením a uvádza sa určitý počet rôznych druhov náradia.

404. Je všeobecne známe, že stoly z každého druhu materiálu (napríklad stoly zo striebra alebo vykladané striebrom) sú zahrnuté do tovaru domácnosti. Zvyk súčasného veku zaraďuje strieborné postele a strieborné svietniky medzi domáce potreby; ved', ako hovorí Homér, Odysseus ozdobil zlatom a striebrom posteľnú dosku z kmeňa zeleného stromu, podľa ktorej Penelopa spoznala svojho manžela.

405. Ak porúčiteľ odkázal všetok svoj domáci majetok, určitý strieborný tanier, ktorý dostal ako zástavu, sa nepovažoval za zahrnutý, pretože odkázal len svoj vlastný majetok, najmä preto, že uvedený strieborný tanier nepoužil veriteľ so súhlasom dlžníka, ale odložil ho ako zábezpeku na zaplatenie záväzku, ktorý sa mal vrátiť, keď sa tento splní.

406. Javolenus, *O posledných dielach Labea*, kniha III.

Istý muž, ktorý mal vo zvyku zapisovať do svojho výdavkového účtu všetky svoje odevy, ako aj predmety rôzneho druhu ako "nábytok", odkázal svoje domáce potreby svojej manželke. Labeo, Ofilius a Cascellius veľmi správne popierajú, že by oblečenie bolo zahrnuté do dedičstva, pretože nemožno povedať, že by sa oblečenie klasifikovalo ako nábytok.

407. Ten istý, *O posledných dielach Labea*, kniha X.

Labeo a Trebatius si myslia, že mosadzné vázy umiestnené pod prúdy vody a tiež iné predmety určené skôr na potešenie než na používanie sa medzi domáce potreby nezaraďujú. Nádobu z dúhového skla a z krištáľu, ktoré sa majú používať na pitie, by sa vraj mali zaradiť medzi domáce potreby.

408. Labeo, *Epitomes of Probabilities* by Paulus, kniha IV.

Tak ako sa mestskí a vidiecki otroci nerozlišujú podľa miesta, kde sa nachádzajú, ale podľa povahy ich zamestnania, tak podobne aj mestské zásoby a domáce potreby by sa mali klasifikovať podľa ich použitia v meste, a nie len podľa toho, či sa

nachádzajú v meste, alebo inde; a je veľký rozdiel, či sa odkážu zásoby a domáce potreby, ktoré sú v meste, alebo kde sa odkážu ako patriace mestu.

409. Modestinus, Názory, kniha IX.

Uvádza svoj názor, že ak manžel odkáže závetom svoje domáce potreby manželke, nikdy by sa nemalo mať za to, že jej odkázal bydlisko, v ktorom sa uvedené domáce potreby nachádzali; a preto nie je žiadna pochybnosť, že ak by si žena nárokovala toto bydlisko pre seba, bolo by to v rozpore s úmyslom zosnulého.

410. Callistratus, O súdnych vyšetrovaníach, kniha III.

Ak sa dedí pozemok, jeho zariadenie nebude zahrnuté do dedičstva, ak to nebolo výslovne uvedené; ak sa totiž dedí dom, nie je zahrnuté ani jeho zariadenie, ani jeho nábytok, ak to porúčiteľ výslovne neuviedol.

Knihá XXXIV

1. O odkazoch výživy alebo potravín.
2. O odkazoch zlata, striebra, ozdôb, šperkov, parfumov, odevov, gobelínov a sôch.
3. Pokiaľ ide o odkaz oslobodenia od zodpovednosti.
4. Pokiaľ ide o zrušenie alebo prevod odkazov a poručníctva.
5. Ohľadom pochybných záležitostí.
6. Pokiaľ ide o odkazy urobené ako sankcia.
7. O Katónovom pravidle.
8. Vzhľadom na testamentárne ustanovenia, ktoré sa považujú za nepísané.
9. Ohľadne tých, ktorí sú zbavení svojich odkazov ako nehodní.

Tit. 1. Ohľadne odkazov výživy alebo potravín.

Ulpian, O všetkých súdoch, kniha V.

V prípade odkazu výživy možno povedať, že do odkazu je zahrnutá aj voda, ak je odkaz urobený v oblasti, kde sa voda bežne predáva.

1. Marcianus, Inštitúcie, kniha VIII.

Ak niekto odkáže výživné otrokom, ktorým udelil právo na slobodu, hoci boli odkázaní samotní otroci a odkázaní boli požiadaní, aby ich manumitovali, budú pripustení k prospechu z poručníctva; ako to uviedli božskí Severus a Antoninus v reskripte.

2. A aj keby majetok, z ktorého pochádza výživné, prepadol v prospech štátnej pokladnice, výživné sa musí poskytovať, ako keby prešlo na ktoréhokoľvek dediča, nech je to ktokoľvek.

3. Ulpian, O povinnostiach konzula, kniha II.

Pri odkazoch na výživu oslobodených osôb sa sudcovia zvyknú deliť s týmito osobami v pomere k počtu dedičov, aby neboli nútení získavať prostriedky na výživu v malom množstve od každého z nich; a toto delenie treba zachovať, rovnako ako keby si oslobodené osoby rozdelila sama hlava domácnosti. Osvojili si prax výberu jedného dediča, ktorému majú byť poskytnuté prostriedky na živobytie, a to buď v súlade so želaním zosnulého, alebo podľa vlastného úsudku, ako to vyplýva z nasledujúcich reskriptov: "Posielam vám kópiu petície, ktorú mi predložili slobodníci z Favilly, a to z toho dôvodu, že mnohé osoby vo svojich závetoch nariaďujú, aby sa slobodníkom poskytli prostriedky na uspokojenie potrieb, ktoré sa v prípade, že je viacero dedičov majetku, vzhľadom na ich malé množstvo znižujú takmer na nulu. Preto si myslím, že budete postupovať správne, ak po zvolaní dedičov Favilly alebo ich zástupcov rozhodnete, ktorému z nich sa poskytne peňažná suma, z ktorej úrokov sa môže platiť výživa uvedeného slobodníka. Ten, kto dostane tieto peniaze, musí poskytnúť záruku tým, ktorí ich vložili, že v prípade, ak by niektorý z uvedených slobodných zomrel alebo by akýmkoľvek iným spôsobom prestal byť občanom, vráti toľko z istiny, koľko bude predstavovať výpočet pro rata." Božský Pius v reskripte adresovanom istému Rubriovi Telesoforovi uviedol nasledovné: "Konzulovia po zvolaní všetkých tých, ktorí boli poverení poskytovať ti výživné podľa podmienok poručníctva, rozhodnú, či všetci poručníelia dostanú to, čo im patrí, od jedného z dedičov, alebo sa rozdelenie vykoná pomerne, a kto to oznámi a kto to vykoná. Ak by vám z tohto dôvodu niečo patrilo od poručníela, aj

ministerstvo financií bude postupovať rovnako; a teraz vedzte, že podiely tých, ktorí sú nesolventní, nespôsobia zvýšenie bremena ostatných dedičov."

4. Modestinus, Názory, kniha X.

"Želám si, aby sa pozemky, ktoré mám na ostrove Chios, dali mojim slobodným mužom a ženám, ktorých som počas svojho života manumitoval na základe svojej poslednej vôle alebo svojho kodicilu, alebo ktorých môžem manumitovať neskôr, aby od nich dostali svoju stravu a odev, ako to robili, kým som žil." Pýtam sa, aký význam majú tieto slová; znamenajú, že oslobodení ľudia sami získajú svoju podporu z uvedených pozemkov, alebo že dostanú od dediča svoju stravu a odev okrem toho, čo získajú z pozemkov? A či sa ponechalo vlastníctvo alebo užívacie právo k pozemkom? Ak bolo ponechané vlastníctvo a z výnosu pozemkov by sa získala suma vyššia, ako je potrebná na zásobovanie potravinami a šatstvom, bude tento prebytok patriť dedičovi patróna? A ak by niektorí z uvedených slobodníkov zomreli, prejdú ich podiely na pozostalých príjemcov poručenia; a ak by zomreli po čase určenom na nadobudnutie účinnosti poručenia, pripadnú ich podiely ich dedičom, alebo sa vrátia dedičom poručiteľa? Modestinus odpovedal: "Zdá sa mi, že tieto pozemky, a nie iba užívacie právo na ne, boli zanechané slobodníkom, aby nad nimi mali plnú kontrolu; a preto, ak sa z výnosov uvedených pozemkov získa niečo viac, ako je potrebné na ich výživu, bude to patriť slobodníkom. Aj keby jeden z oprávnených osôb z trustu zomrel pred nadobudnutím jeho účinnosti, jeho podiel bude patriť ostatným oprávneným osobám a tí, ktorí zomrú po nadobudnutí účinnosti trustu, prevedú svoje podiely na svojich dedičov."

5. Lucius Titius svojím testamentom bez toho, aby stanovil akúkoľvek podmienku, nariadil, aby jedlo a oblečenie jeho slobodným mužom a ženám poskytovali jeho deti, ktoré boli jeho dedičmi. Pýtam sa, ak by spomínaní slobodníci mali začať konať bez toho, aby komunikovali s deťmi svojho patróna, či môžu získať jedlo a oblečenie. Modestinus odpovedal, že v uvedenom prípade nič nebráni tomu, aby žalobu podali oni, ak bolo dedičstvo bezpodmienečne odkázané závetom.

6. Ten istý, Názory, kniha XI.

Do závetu boli vložené nasledujúce slová: "Všetkým našim slobodným ľuďom poskytni stravu podľa svojho úsudku, keďže vieš, s akou láskou si ich vážim." Na inom mieste tiež závetca povedal: "Zverujem Prothyma, Polychronia a Hypatia do tvojej opatery, aby mohli žiť s tebou, a žiadam ťa, aby si im zabezpečil jedlo." Pýtam sa, či sa má jedlo poskytnúť všetkým, alebo len tým, ktorých odporučil svojim dedičom a nariadil im, aby s nimi bývali. Modestinus odpovedal, že podľa uvedeného prípadu sa všetkým oslobodeným ponecháva živobytie, ktorého množstvo sa má určiť podľa úsudku dobrého občana.

7. Javolenus, O Cassiovi, kniha II.

Ak sa odkazuje výživa, patrí sem strava, odev a ubytovanie, pretože bez nich sa telo nemôže udržať; ale veci, ktoré sa týkajú výučby, nie sú zahrnuté do odkazu,

8. Paulus, Názory, kniha XIV.

Pokiaľ sa nepreukáže, že poručiteľ mal iný úmysel.

9. Papinianus, Opinions, kniha VII.

Bolo rozhodnuté, že ak bola istina peňažnej sumy určenej na podporu slobodníkov zanechaná ako prednostný odkaz jednému z viacerých dedičov v súlade so závetom zosnulého, nemožno ho nútiť, aby dal záruku na vydanie podielov niektorého zo slobodníkov, ktorí môžu zomrieť, svojim spoludedičom. Preto v tomto prípade nebude možné podať žalobu z dôvodu nedoplatku peňazí, ani nebude možné vyhovieť prétorskej žalobe, a to ani po smrti všetkých slobodníkov. Iný je však prípad, keď bolo dedičovi nariadené, aby vykonal rozdelenie dedičstva; táto záležitosť si totiž vyžaduje len chvíľkovú pozornosť, ale nutnosť poskytnúť podporu sa tiahne celé mesiace a roky a je tiež zdrojom problémov pre stranu, ktorá je za ňu zodpovedná.

10. Ten istý, Názory, kniha VIII.

Závetca, ktorý ustanovil dvoch dedičov, vložil do svojho závetu nasledujúce ustanovenie: "Žiadam ťa, Gaius Seius, aby si z toho, čo získaš z môjho majetku, dal takýmto a takýmto mojim nevlastným deťom po desať aurei a želám si, aby si si ponechal rovnakú sumu vo svojich rukách, aby si ich mohol podporovať aj s úrokmi; a aby si zvyšok vyplatil Numeriovi, nášmu spoločnému slobodníkovi." Vyjadrený názor bol taký, že hoci Gaius Seius nemohol predať majetok pozostalosti, pretože bol ustanovený iný dedič, predsa len mal právo požadovať peniaze, ktoré boli odkázané pestúnom, aby si ich mohol ponechať a vyplatiť im ich, s výhradou ustanovení falckého práva; to sa však nebude vzťahovať na prípadný prebytok odkázanej sumy.

11. Domnieval som sa, že ak patrónka odkázala istému slobodníkovi dvadsať aurei, splatných ročne, a určité množstvo pšenice a vína, ktoré sa malo dodávať každý mesiac, možno sa legálne domáhať prospechu z poručníctva, na základe ktorého odkázala ostatným rovnaké množstvo potravín a šatstva, aké im zvykla poskytovať počas svojho života.

12. Tá istá, Názory, kniha IX.

Ak bolo jednému z viacerých dedičov nariadené, aby prijal určitú sumu peňazí ako prednostný odkaz, ktorý sa mal použiť na účely podpory slobodných ľudí poručiteľa, bolo rozhodnuté, že aj dedičovi tohto dediča by malo byť povolené prijať uvedený prednostný odkaz. Ak by však uvedený dedič sám mal viacero dedičov, na prvý pohľad sa zdá, že vôľa zosnulého sa

nerespektovala, ale nemal sa prijať iný postup. Lebo čo ak si poručiteľ neželal zaťažovať ostatných dedičov a keďže mal na mysli blaho svojich slobodných dedičov a želal si, aby rozdelenie vykonala pokojne a čestne strana, ktorá bola solventná, uprednostnil, aby to urobil jeden člen domácnosti? Preto by mali výživné poskytovať všetci dedičia uvedeného dediča.

13. Ak je otrok manumitovaný bezpodmienečne na základe podmienok trustu, musí byť poskytnutá podpora za uplynulý čas, aj keď mohol získať slobodu po ostatných a dedič nebol v omeškaní s jej poskytnutím; príčinu omeškania je totiž potrebné zistiť v prípade, keď vzniká otázka týkajúca sa úrokov splatných na základe trustu, ale nie v prípade, keď ide o samotný trust.

14. Ak bolo dcére zanechané výživné, ktorého výška sa má určiť podľa posudku spoľahlivého občana, vyslovil som názor, že odkaz, ktorým bol zaťažený syn, ktorý bol dedičom, by mal zodpovedať venu splatnému v čase jej sobáša, ktoré otec zanechal svojej uvedenej dcére, ktorú vydedil, podľa jej nárastu veku, a nie v pomere k hodnote jeho majetku.

15. Paulus, Otázky, kniha X.

Istý jednotlivец, ktorému bola odkázaná podpora splatná ročne, keď bol odsúdený do baní, bol neskôr vďaka priazni cisára navrátený do svojich práv. Rozhodol som, že podporu dostal oprávnene za predchádzajúce roky a že má na ňu nárok aj za tie nasledujúce.

16. Ten istý, Názory, kniha XIV.

Lucius Titius zanechal svojim slobodným ľuďom na podporu stravu a odev, pričom na tento účel každoročne venoval určitú sumu peňazí, a v poslednej časti svojho testamentu urobil nasledujúce ustanovenie: "Odkazujem také a také a také pozemky v poručníctve v prospech mojich uvedených slobodných, aby z ich výnosu mohli dostávať vyššie uvedenú výživu." Vyvstala otázka, či v prípade, že by bol príjem z uvedených pozemkov kedykoľvek nižší, ako je potrebné na zabezpečenie stravy a ošatenia pre oslobodených, by dedičia nemali byť zaťažení povinnosťou doplniť tento nedostatok, alebo ak by v niektorom roku vznikol prebytok, či by mali nárok na tento prebytok, aby doplnili to, o čo prišli v predchádzajúcom roku? Paulus odpovedal, že jedlo a oblečenie sa musí úplne poskytnúť slobodným ľuďom zosnulého a že poručiteľ nemal v úmysle, aby sa dedičstvo, ktoré im odkázal, zvýšilo alebo znížilo, pretože si neskôr želal, aby sa uvedené pozemky držali ako záloh, aby slobodní ľudia mohli dostávať podporu z ich výnosu.

17. Scaevola, Názory, kniha IV.

Istý muž odkázal tristo aurei Gaiovi Seiovi, aby z úrokov z uvedenej sumy mohol poskytnúť svojim slobodným ľuďom stravu a odev, ako určil; neskôr však kodicilom zakázal, aby sa uvedená suma dala Gaiovi Seiovi, ale chcel, aby sa vyplatila

Publiovi Maeviovi. Pýtam sa, či sa od Maevia vyžadovalo, aby plnil dôveru v prospech oslobodených. Odpovedal som, že Maevius bol podľa úmyslu poručiťľa zrejme poverený povinnosťami, na ktoré bola uvedená suma peňazí odkázaná a ktoré na neho boli prenesené kodicilom; ibaže by mohol dokázať, že mu poručiťľ uložil nejaké iné povinnosti, o ktorých sa v súčasnosti nehovorí.

18. Pozdrav od cisára Antonína Pia slobodníkovi Sextia Basilia: "Hoci z podmienok závetu vyplýva, že budeš zaopatrený jedlom a šatstvom, kým budeš bývať u Claudia Justa, predsa si myslím, že úmyslom zosnulého bolo, aby ti to bolo poskytnuté po Justovej smrti." Bol vyslovený názor, že túto klauzulu treba chápať tak, že požiadavka poskytovať podporu bude trvalá.

19. Ja sám som bol konzultovaný v súvislosti s nasledujúcou doložkou v závete: "A želim si, aby navždy zostali s tebou." Pýtam sa, či v prípadoch, keď slobodní ľudia boli manumitovaní dedičom a zostali s ním dlhý čas, ale nakoniec odišli, pretože služby, ktoré od nich požadoval, boli príliš prísne; či by mali nárok na podporu, ktorú im odmietol poskytnúť, ak by nemal prospech z ich služieb. Odpoveď znie, že podľa uvedených skutočností by im bol povinný poskytnúť podporu.

20. Ulpianus, Trusty, kniha II.

Mela hovorí, že ak je výživné odkázané chlapcovi alebo dievčaťu, musí sa poskytovať, kým nedosiahne vek pohlavnej dospelosti. To však nie je správne, pretože by im mala byť poskytovaná len dovtedy, kým si to závetca žela, a ak jeho úmysel nebol zrejmy, musia byť vyživované doživotne.

21. Ak je však vyživovacia povinnosť odkázaná do veku pohlavnej zrelosti a niekto chce dodržiavať predchádzajúci zvyk, pokiaľ ide o chlapcov a dievčatá, týmto sa mu oznamuje, že Hadrián rozhodol, že chlapci sa majú podporovať do osemnásteho roku a dievčatá do štrnásteho roku. Náš cisár v reskripte uviedol, že toto pravidlo vyhlásené Hadriánom sa musí dodržiavať. Ale hoci sa vek pohlavnej dospelosti bežne takto nestanovuje, predsa nie je nezákonné, aby bol takto stanovený v jednotlivom prípade vo veci podpory, kde ide o prirodzenú náklonnosť.

22. Ak poručiťľ odkáže výživné v rovnakom rozsahu, v akom ho poskytoval počas svojho života, musí sa ustanoviť len také výživné, aké mal vo zvyku poskytovať v čase svojej smrti. Ak teda boli v rôznych obdobiach poskytované rôzne sumy, musí sa zohľadniť tá suma, ktorá bola poskytovaná tesne pred smrťou poručiťľa. Ako by to však bolo v prípade, ak by poručiťľ v čase spísania závetu poskytol menej a v čase svojej smrti viac, alebo naopak? V takom prípade treba konštatovať, že suma sa musí riadiť tým, čo poskytol naposledy.

23. Istý muž odkázal svojim slobodným ľuďom jedlo a vodu na základe poručníctva. Poradenstvo bolo prijaté s odkazom na trust, keďže táto otázka bola nastolená v tej časti Afriky alebo Egypta, kde sa voda predávala. Preto som uviedol, že úžitok,

ktorý sa mal získať z trustu, závisel od toho, či osoba, ktorá ho zanechala, mala cisterny alebo nie, a či bol zahrnutý do trustu, aby sa zabezpečila prípadná suma, ktorú by príjemca musel zaplatiť za vodu pre seba, a či sa trust nezdá byť neplatný, keďže nešlo o odkaz služobnosti na pozemku v prospech osoby, ktorá nebola vlastníkom pozemku, ktorý s ním susedil; lebo hoci je čerpanie vody a právo hnať dobytok k vode osobnou služobnosťou, predsa len je neplatné, ak sa prenechá tomu, kto nie je vlastníkom susedného pozemku. Pod tú istú položku sa zaraďuje aj právo prenášať bremená, lisovať hrozno alebo mlátiť pšenicu a iné obilie na cudzom pozemku; v tomto prípade sa však právo na získanie vody odkazuje v prospech samotnej osoby.

24. Scaevola, Digesty, kniha XVII.

Istý závetca, ktorý ustanovil svojho syna za dediča, ho kodicilom poveril vyplatením desiatich aurei Seiovi a ustanovil pestúna takto: "Želám si, aby sa štyridsať aurei dalo môjmu pestúnovi Maeviovi, o túto sumu žiadam Seiu, aby ju prevzala a platila Maeviovi úroky z tejto sumy vo výške päť percent ročne, kým nedosiahne vek dvadsať rokov; žiadam ju tiež, aby sa o neho starala a vychovávala ho." Vyvstala otázka, či ak by Seia po prijatí dedičstva odmietla alebo zanedbala prevzatie starostlivosti o peniaze zanechané v prospech pestúna, či by bola nútená prevziať povinnosť poskytovať mu výživu od okamihu smrti poručiteľa. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností by bola nútená poskytovať výživné, keďže bola poverená výkonom poručníctva. Bola tiež položená otázka, či by bol dedič Seia povinný poskytovať Maeviovi podporu až do jeho dvadsiateho roku života? Odpoveď znela, že by bol povinný tak urobiť.

25. Istý poručiteľ odkázal svojej konkubíne osem otrokov patriacich k jeho vidieckemu sídlu a nariadil jej, aby im poskytovala stravu takto: "Želám si, aby spomínaným otrokom, ktorých som odkázal, ako je uvedené vyššie, moji dedičia poskytovali stravu tak, ako to bolo počas môjho života." Keďže otroci počas života poručiteľa boli vždy zamestnaní pri poľnohospodárskych prácach počas žatvy a mlátenia obilia a s výnimkou správcu, ktorý mal v tom čase na starosti pôdu, nikdy nedostávali stravu, ktorú im poskytoval ich pán; vznikla otázka, či bude dedič povinný poskytnúť konkubíne aj v tomto čase, t. j. v období žatvy a mlátenia, potraviny pre uvedených otrokov patriacich k farme. Odpoveď znela, že to musí byť ponechané na súd, ktorý má právomoc vo veci konať. Claudius: To je rozumné, pretože ak by otrokov zamestnávala rovnakým spôsobom konkubína, ako ich zamestnával poručiteľ, nebolo by potrebné, aby sa im v uvedenom čase poskytovala strava. Ak však boli odkázaní na službu v meste, jedlo sa im musí poskytnúť.

26. Titia v čase svojej smrti stanovila vo svojom závete nasledovné: "Želám si, aby sa všetkým mojím slobodným mužom a ženám poskytlo jedlo a oblečenie, ktoré som im zvyknutá poskytovať počas svojho života." Keďže počas svojho života poskytovala stravu a šatstvo len trom z nich, čo vyplývalo z jej účtov, vznikla otázka, či by jej dedič mohol byť žalovaný zvyšnými slobodníkmi, alebo by bol zodpovedný len voči trom, o ktorých sa zistilo, že podľa účtov závetky predtým dostávali stravu a šatstvo. Odpoveď bola, že by bol zodpovedný voči všetkým.

27. Same, Digest, kniha XVIII.

Istý poručiteľ odkázal svojim slobodným ľuďom potraviny a šatstvo. Keďže poručiteľ nariadil, aby poručenstvo plnil Moderatus, jeden z jeho dedičov, ktorého menovite uviedol, vznikla otázka, či bude zodpovedný len Moderatus, aby jeho dedičia neboli po jeho smrti zodpovední. Odpoveď bola, že jeho dedičia budú zodpovední.

28. Istá závetkyňa zanechala svojim slobodným mužom a ženám, ktorých tiež manumitovala svojím testamentom a kodicilom, primeranú výživu, akú im poskytovala počas svojho života, a tiež nariadila, aby sa im všetkým dali určité pozemky. Vystala otázka, či slobodník slobodníčky otca závetkyne, ktorého zvykne oslovovať takto: "Slobodník": "Nášmu slobodníkovi, synovi Rufina", sa má priznať podiel na dedičstve. Magistrátu svojho rodného mesta poslala aj list, v ktorom žiadala, aby mu bol vyplácaný plat z verejných prostriedkov, a to z dôvodu, že je lekárom, a uviedla, že je jej slobodný. Odpoveďou bolo, že o tejto otázke by mal rozhodnúť súd, ktorý má právomoc v tejto veci; a že slobodnému mužovi možno priznať podiel na zisku z fondu, ak mu závetkyňa počas svojho života poskytovala podporu; inak nie.

29. Závetca odkázal svojej slobodnej žene Bazilike desať aurei, ktoré si želal, aby zostali v rukách jeho slobodných mužov Epiktéta a Kallista a aby sa vyplácali Bazilike s päťpercentným úrokom, kým nedosiahne vek dvadsaťpäť rokov, aby mohla byť podporovaná z úrokov z peňazí podľa svojho veku. Vystala otázka, či má Bazilika nárok na podporu na základe inej klauzuly toho istého závetu, v ktorej závetca všeobecne odkázal stravu, oblečenie a ubytovanie svojim slobodným mužom a ženám. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností by na ne nemala nárok, pokiaľ by sa nedokázalo, že jej boli poskytnuté spolu s ostatnými. Claudius: Pretože poručiteľ chcel úroky z peňažnej sumy, ktorú jej osobitne odkázal ako prednostné dedičstvo, použiť na jej výživu.

30. Istá fyzická osoba, ktorá držala celý svoj majetok v partnerstve so svojou manželkou viac ako štyridsať rokov, zanechala jej a vnukovi od svojho syna dedičov s rovnakými podielmi na svojom majetku a ustanovila nasledovné: "Odkazujem tiež svojim slobodným ľuďom, ktorých som počas svojho života manumitoval, to, čo som im bol zvyknutý poskytovať." Vznikla otázka, či tí otroci, ktorí boli manumitovaní oboma stranami počas existencie partnerstva a stali sa oslobodenými otrokmi svojich spolumajiteľov, mohli podľa podmienok trustu požadovať celú sumu, ktorú boli zvyknutí dostávať počas života manžela. Odpoveďou bolo, že nemajú nárok na viac, než koľko bol manžel zvyknutý poskytovať ako svoj podiel.

31. Same, Digest, kniha XIX.

Závetca zanechal istých otrokov na stráženie chrámu a svojho dediča poveril odkazom v ich prospech takto: "Žiadam ťa a ukladam ti na moju pamiatku, aby si mojím pešiakom, ktorých som zanechal, aby sa starali o chrám, dával a poskytoval každý mesiac také a také množstvo jedla a každý rok také a také množstvo šatstva." Keďže chrám ešte nebol postavený, vznikla otázka, či otroci mali nárok na dedičstvo odo dňa smrti poručiteľa, alebo od času, keď bol chrám dokončený.

Odpoveď znela, že povinnosťou sudcu bude prinútiť dediča, aby otrokom poskytol to, čo im zostane, kým nebude postavený chrám.

32. Same, Digest, kniha XX.

Istý muž odkázal svojim oslobodeným otrokom, ktorých manumitoval na základe závetu, desať aurei splatných mesačne na ich výživu; a potom všeobecne odkázal kodicilom všetkým svojim oslobodeným otrokom sedem aurei splatných mesačne na stravu a desať aurei splatných ročne na účely ich ošatenia. Vystala otázka, či dedičia boli poverení jednou správou podľa podmienok závetu a druhou podľa kodicilu v prospech slobodných. Odpoveď znela, že v uvedenom prípade existoval dôvod, prečo by dedič nemal poskytovať to, čo bolo zanechané kodicilom, pretože odkazmi obsiahnutými v kodicile porúčiteľ zrejme zrušil odkazy týkajúce sa potravín, ktoré odkázal závetom.

33. Závetca, ktorý závetom manumitoval svojich otrokov, im v dôvere odkázal potraviny na ich ročnú výživu, ak by mali bývať u jeho matky. Matka prežila svojho syna tri roky, ale oslobodeným otrokom neposkytla ani stravu, ani oblečenie, pretože nepožadovali plnenie poručnickeho odkazu; a dcéra, ktorá sa následne stala dedičkou svojej matky, sa počas štrnástich rokov, ktoré prežila, neobrátila na otrokov so žiadosťou o vyplatenie odkazu. Vznikla otázka, či po smrti dcéry mohli oslobodení otroci požadovať od posledného dediča za minulý, ako aj budúci čas dedičstvo, ktoré im bolo zanechané na zabezpečenie stravy a ošatenia. Odpoveď znela, že ak bola podmienka splnená, v uvedenom prípade im nič nebránilo v predložení nároku.

34. Istý závetca si želal, aby Stichus bol manumitovaný jeho dedičmi, a nariadil, aby mu Seius poskytol stravu a oblečenie, ak by u neho býval, a potom pridal tieto slová: "Taktiež ťa žiadam, Seius, aby si mu, keď dosiahneš vek dvadsaťpäť rokov, kúpil miesto v armáde, ak by ťa dovtedy neopustil." Keďže Stichus získal slobodu okamžite a Seius zomrel skôr, ako dosiahol vek dvadsaťpäť rokov, vznikla otázka, či má byť povýšenie do armády zakúpené pre Sticha tými, ktorí získali Seiov majetok; a ak sa rozhodlo, že sa to má urobiť, či sa má zakúpiť bezodkladne, alebo v čase, keď by Seius dovŕšil dvadsiaty piaty rok, ak by sa ho dožil. Odpoveď znela, že ak sa rozhodlo, že sa má kúpiť provízia, nie je potrebné, aby sa to urobilo pred uplynutím času stanoveného porúčiteľom.

35. Keď boli za dedičov ustanovené jeho posmrtné deti spolu s otcom a matkou porúčiteľa, a potom, keď urobil zámenu, manumitoval otrokov, ktorí boli jeho správcami, a odkázal im ich peculium, ako aj ročnú sumu na ich živobytie, a tiež zanechal odkazy niektorým svojim oslobodeným ľuďom a cudzím osobám; a napokon, keď sa mu po spísaní závetu narodila dcéra, vložil do kodicilu nasledujúce ustanovenie: "Želám si, aby všetok majetok, ktorý som predtým niekomu odkázal, bol odovzdaný jemu; a žiadam ho, aby tretinu tohto majetku odovzdal mojej dcére Petine." Po vykonaní žiackej substitúcie si želal, aby oslobodení, ktorí nedosiahli pubertu a ktorých testátor poveril svojich rodičov oslobodením, dostali okrem odkazu potravín a šatstva opäť toľko, koľko im odkázal v peniazoch. Keďže jeho dcéra prežila otvorenie závetu a kodicil, ale potom

zomrela a previedla na svojich dedičov poručníctvo, ktorým bola poverená odovzdať tretiu časť dedičstva, vznikla otázka, či sa podľa podmienok poručníctva môže požadovať aj tretia časť potravín a šatstva. Odpoveď bola, že nie. Rovnako bola položená otázka, či tretia časť majetku, ktorý bol odkázaný do poručníctva kodicilom, bude patriť dcére. Odpoveď bola, že nie. Taktiež sa zisťovalo, či ustanovenie obsiahnuté v substitúcii, podľa ktorého by slobodní, ktorí ešte nedosiahli pubertu, mali opäť nárok na toľko, koľko im bolo zanechané v peniazoch, a tretia časť odkazov odkázaných závetom by sa po odpočítaní mala vypočítať tak, aby sa vyplatili dve tretiny sumy okrem toho, čo bolo odkázané kodicilom; tretiu časť týchto odkazov si poručiťel želal, aby patrila jeho dcére. Odpoveďou bolo, že sa má vyplatiť celá suma uvedená v substitúcii.

36. Istý poručiťel zanechal svojim slobodným ľuďom v poručníctve jedlo a oblečenie a dodal: "Želám si, aby oni, moji slobodní ľudia, bývali tam, kde je pochované moje telo, aby mohli každý rok oslavovať výročie mojej smrti pri mojom hrobe v neprítomnosti mojich dcér." Vystala otázka, či sa má poskytnúť podpora jednému z oslobodených, ktorý sa po smrti poručiťela nedostavil k dedičom a odmietol bývať v blízkosti hrobu. Odpoveď znela, že by mu nemala byť poskytnutá.

37. Same, Digest, kniha XXII.

Do závetu bolo vložené toto ustanovenie: "Želám si, aby jedlo a všetko ostatné, čo som zvykol dávať svojim slobodným ľuďom, im poskytovali moji dedičia." Jeden z uvedených slobodníkov bol so súhlasom svojho patróna štyri roky pred smrťou poručiťela neprítomný, aby mohol vybavovať svoje súkromné záležitosti, a z tohto dôvodu v čase smrti poručiťela nedostával stravu, ktorú predtým dostával. Napriek tomu mu patrón v tom istom záвете zanechal dedičstvo vo výške piatich aurei, rovnako ako ostatným, ktorých počas svojho života manumitoval. Vystala otázka, či má tento slobodník nárok aj na potraviny a iné predmety, ktoré boli odkázané ostatným slobodníkom. Odpoveď znela: prečo nie?

38. Same, Názory, kniha III.

"Nech je Stichus, vnuk mojej sestry, slobodný a tiež si želám, aby sa mu každý rok vyplácalo desať aurei." Potom poručiťel, keď vyčlenil isté úvery v jeho prospech, odkázal spomínanému Stichovi svoju manželku a deti a týmto deťom to, čo im poskytol počas svojho života; a potom v inej hlave nariadil, aby sa všetkým jeho slobodným ľuďom dalo to, čo im za života zvykol poskytovať. Pýtam sa, či Stichus bude mať okrem dedičstva nárok aj na výživné. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností nebude.

39. Ten istý poručiťel poveril mestskú samosprávu, aby poskytovala podporu jeho slobodným osobám oboch pohlaví, ktorá sa má vyplácať z určitých pozemkov, ktoré jej odkázal; pýtam sa, či denné dávky a oblečenie, ktoré poručiťel, kým žil, poskytoval Stichusovi a jeho manželke a deťom, im má poskytnúť ustanovený dedič, alebo samospráva. Odpoveď znie, že v súlade s najliberalnejším výkladom závetu treba povedať, že ich má poskytovať mesto.

40. Titia odkázala Maeviovi užívacie právo na pozemok a uložila mu, aby z výnosu uvedeného pozemku platil Pamfilovi a Stichovi ročne sto sesterciov, kým budú žiť; pýtam sa, či po Maeviovej smrti bude Titin dedič povinný poskytovať podporu. Odpovedám, že v uvedenom prípade nebolo nič, čo by vyžadovalo, aby ju poskytoval dedič Titia alebo aj dedič poručiteľa; ibaže by sa jasne preukázalo, že poručiteľ mal v úmysle poskytovať ju aj po zániku užívacieho práva za predpokladu, že suma získaná z užívacieho práva bude dostatočná.

41. Matka, ktorá ustanovila svojho syna za svojho dediča, udelila slobodu svojmu otrokovi Pamphilovi na základe poručníctva a odkázala mu päť aurei na účely zabezpečenia stravy a päťdesiat aurei splatných ročne na jeho oblečenie pod podmienkou, že bude žiť s jej synom. Pýtam sa, či sa táto podpora musí poskytovať aj po synovej smrti. Odpoveď znie, že ak bola podmienka splnená, musí sa poskytovať aj po jeho smrti.

42. Ulpianus, Trusty, kniha II.

Ak je odkázaná denná dávka alebo strava, je jasné, že sa nemá poskytovať ani ubytovanie, ani odev, ani obuv, keďže poručiteľ mal na mysli len zabezpečenie stravy.

43. Valens, Trusty, kniha I.

Ak je v podmienkach trustu zanechaná výživa a jej výška nie je uvedená, je potrebné zistiť, čo mal zosnulý vo zvyku poskytovať odkazovníkovi, skôr než sa urobí čokoľvek iné, a potom zistiť, čo zanechal iným osobám rovnakého postavenia. Ak sa nedá zistiť ani jedna z týchto vecí, musí sa suma určiť podľa prostriedkov zosnulého a náklonnosti, ktorú prechovával k osobe, v prospech ktorej bol trust zriadený.

44. Závetca, ktorý už mal povinnosť poskytovať podporu slobodným bratom, im závetom odkázal určité vinice s týmto dodatkom: "Aby ich mohli mať, aby si zabezpečili výživu." Ak im tieto vinice odkázal namiesto podpory, ktorú bol povinný poskytovať, nemali by sa previesť podľa podmienok poručníctva, pokiaľ dedičia nie sú oslobodení od povinností uložených závetom; ak by sa to totiž nestalo a on by potom podal žalobu na základe závetu, dedič by sa mohol chrániť námietkou z dôvodu podvodu; to znamená, ak by vinice nemali nižšiu hodnotu ako suma poskytnutá na podporu. Dodatok "aby ich mohli mať, aby si zabezpečili výživu" poukazuje skôr na dôvod odkazu než na úmysel zriadiť užívacie právo.

45. Paulus, O Neratiovi, kniha IV.

Ak sa od teba žiada, aby si niekoho vychovával, môžeš byť nútený, aby si ho vybavil životnými potrebami. Paulus: Prečo je rozsah odkazu zabezpečujúceho výživu širší tam, kde sa uvádza, že zahŕňa aj ošatenie a ubytovanie? Nie je to tak, lebo oboje je rovnocenné.

Tít. 2. O odkazoch zlata, striebra, ozdôb, šperkov, voňaviek, šiat, gobelínov a sôch.

46. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Ak sa jednej osobe odkáže odev všeobecne a druhej osobe osobitne ženské odevy, ženské odevy sa odoberú a odovzdajú strane, ktorej boli osobitne odkázané, a zvyšok prípadne druhej osobe. Rovnaké pravidlo platí aj v súvislosti so striebornými predmetmi zahrnutými v ozdobách, keď sa ozdoby vhodné pre ženy odkážu jednej osobe a všetky strieborné predmety sa odkážu druhej osobe. Podobne, ak sa vám odkážu dve mramorové sochy a potom sa všetok mramor patriaci poručiťovi odkáže inému poručiťovi, žiadna mramorová socha okrem týchto dvoch sa vám neodkáže. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď sa urbárski otroci poručiťa odkážu tebe a správca poručiťa sa odkáže mne.

47. Ak je dedičovi prikázané odovzdať niekomu určitú váhu striebra, je zo zákona zbavený zodpovednosti, ak mu zaplatí peniaze, za predpokladu, že peniaze majú rovnakú hodnotu ako striebro; tento názor je správny, ak nebol odkázaný určitý druh striebra.

48. Africanus, Otázky, kniha II.

Ak ti niekto nariadil, aby si kúpil určité ozdoby pre použitie jeho manželky, a potom, ako je zvykom, zanechal svojej manželke všetko, čo jej poskytol na použitie; a ty po smrti poručiťa a v čase, keď si nevedel, že je mŕtvy, vykonáš kúpu, žena nebude mať nárok na ozdoby, pretože použité slová sa vzťahujú na čas smrti poručiťa. Ak by ste však vykonali kúpu za života poručiťa, ale po smrti jeho manželky, nemožno nesprávne konštatovať, že dedičstvo bude neplatné, pretože skutočne nemožno tvrdiť, že ozdoby boli poskytnuté na použitie osobe, ktorá už zomrela. To isté treba povedať aj v prípade ženy, ktorá ešte žije, ale bola rozvedená, keď sa kladie otázka, či má nárok na to, čo bolo zakúpené po jej rozvode, keďže sa nezdá, že by to bolo poskytnuté na jej použitie ako manželky.

49. Celsus, Digesty, kniha XIX.

Istý muž zanechal svojej manželke všetko, čo jej zabezpečil na používanie, a pred svojou smrťou sa s ňou rozviedol. Proculus hovorí, že nebude mať nárok na majetok, pretože sa zdá, že jej bol odňatý. To je však vecná otázka, pretože aj keď sa jej mohol zrieknuť, nemohol mať v úmysle ju o dedičstvo pripraviť.

50. Paulus, O edikte, kniha LIV.

Istý jednotlivец poslal svojich slobodných ľudí do Ázie s cieľom kúpiť purpur a svojím testamentom odkázal purpurovú vlnu svojej manželke. Servius vyslovil názor, že tovar, ktorý slobodník nakúpil počas života poručiťa, jej patrí.

51. Africanus, Otázky, kniha II.

V druhej knihe otázok od Phuphidia sa nachádza nasledujúci text: "Ak by ti žena nariadila, aby si kúpil perly pre jej potrebu, a ty by si tak urobil po jej smrti, ale kým si si myslel, že ešte žije," Atilicinus popiera, že perly boli zanechané osobe, ktorej žena urobila nasledujúci odkaz: "Odkazujem všetky drahokamy, ktoré boli alebo budú získané pre moju potrebu." Nemožno ich totiž považovať za získané pre jej potrebu, keďže v čase, keď sa uskutočnila kúpa, už bola mŕtva.

52. Marcellus, Názory.

Seia poverila svojho dediča, Publia Maevia, týmto odkazom: "Dávam a odkazujem Antonii Tertylle takú a takú váhu zlata a svoje veľké perly posiate hyacintmi." Neskôr sa perál zbavila a v čase svojej smrti nezanechala medzi svojimi šperkami žiadne. Pýtam sa, či bude dedič podľa podmienok poručníctva nútený poskytnúť hodnotu majetku, ktorý netvorí súčasť dedičstva. Marcellus odpovedá, že sa to od neho nebude vyžadovať.

53. Pýtam sa tiež, ak sa preukáže, že Seia premenila svoj náhrdelník z perál a hyacintov na nejaký iný druh ozdoby, ktorý sa potom stal hodnotnejším pridaním iných šperkov a malých perál, či môže poručiťel požadovať uvedené perly a hyacinty; a či bude dedič nútený ich odobrať z ostatných šperkov a vydať ich. Marcellus odpovedá, že túto požiadavku nemožno uplatniť. Lebo ako môže existovať odkaz alebo poručníctvo, keď to, čo je darované závetom, si nezachováva svoj pôvodný charakter? Veď odkaz akoby zanikol, takže sa medzitým stratil z dohľadu, a teda týmto rozčlenením a zmenou sa zrejme zmenil aj úmysel závetcu.

54. Lucius Titius urobil vo svojom testamente toto ustanovenie: "Ukladám svojmu dedičovi, aby v mojom rodnom meste postavil verejný portikus, v ktorom si želám umiestniť svoje strieborné a mramorové sochy." Pýtam sa, či je tento odkaz platný. Marcellus odpovedá, že áno, a že odkaz práce a ostatných vecí, ktoré si poručiťel želal, aby tam boli umiestnené, bude patriť obci, lebo pochopil, že mesto z toho získa nejakú ozdobu.

55. Paulus, O Plautiovi, kniha VIII.

56. Keď sa odkazuje takto: "Nech sa môjmu dedičovi uloží, aby dal môj odev a strieborný tanier", považuje sa za odkázané to, čo patrilo poručiťovi v čase, keď vykonal závet; a to z toho dôvodu, že sa vždy rozumie, že sa myslelo na prítomný čas, ak sa v ňom neuvádza niečo iné; keď totiž hovorí: "Môj odev a strieborný tanier", zámenom "môj" označuje prítomnosť, a nie budúcnosť. To isté pravidlo sa uplatní, keď niekto odkazuje "mojich otrokov".

56. Ten istý, O Plautiovi, kniha IX.

Plautius: Istá žena urobila odkaz nasledovne: "Ukladám svojmu dedičovi, nech je ním ktokoľvek, aby moje šaty, toaletné potreby a ženské ozdoby odovzdal Titii." Cassius hovorí, že ak sa nedá zistiť, aký bol úmysel závetkyne, bude sa mať za to, že všetky jej šaty boli odkázané podľa podmienok závetu. Paulus: Javolenus hovorí to isté, pretože, ako poznamenáva, je pravdepodobné, že testátorka mala v úmysle obmedziť svoj odkaz na šperky, ktorým dala označenie "ženské ozdoby". Okrem toho možno povedať, že výraz "ženské" sa v súlade s náležitým spôsobom vyjadrovania nevzťahuje ani na odev, ani na toaletné potreby.

57. Modestinus, Pravidlá, kniha IX.

Ak sa odkazuje určitá hmotnosť zlata alebo striebra a druh nie je uvedený, musí sa dodať nie samotný materiál, ale jeho hodnota v súčasnosti.

58. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha V.

59. Quintus Mucius hovorí, že ak hlava domácnosti odkáže svojej manželke vázy, šaty alebo čokoľvek iné v tomto znení: "Čo bolo kúpené a poskytnuté na jej použitie", má sa za to, že odkázal to, čo bolo získané pre ňu individuálne, a nie pre ich spoločné použitie. Pomponius: To platí nielen vtedy, keď boli predmety obstarané pre potrebu manžela a manželky, ale aj vtedy, keď sa tak stalo pre potrebu ich detí alebo kohokoľvek iného; keďže takéto ustanovenie by zrejme naznačovalo, že majetok bol nadobudnutý pre súkromnú potrebu samotnej manželky. Keď však Quintus Mucius uviedol, že sem patria aj vázy, šaty alebo čokoľvek iné, zdá sa, že nepravdivosť toho, čo sme uviedli, je potvrdená; keďže spravidla je veľký rozdiel, ak sa predmety tohto druhu odkazujú všeobecne alebo osobitne, pretože ak sa odkazujú všeobecne (ako napríklad: "Ktoré boli obstarané pre potrebu mojej manželky"), jeho vysvetlenie je správne. Ak by sa však predmet odkazu opísal takto: "Také a také purpurové šaty", čím sa označil konkrétny odev, aj keď sa pridali slová "Ktoré som kúpil alebo určil na jej používanie"; z dôvodu, že nebol ani kúpený, ani určený pre ňu, ani jej nebol daný na používanie, odkaz bude nepochybne platný, pretože keď sa zanecháva určitý predmet, jeho nepravdivý opis nezruší odkaz; rovnako ako keby bolo napísané: "Stichus, ktorého som kúpil pri predaji Tícia"; ak ho totiž poručiť vôbec nekúpil alebo ho kúpil pri nejakom inom predaji,

odkaz bude napriek tomu platný. Je zrejmé, že ak bol odkaz zanechaný takto: "Vázy, šaty alebo predmety určené na používanie mojej manželky", potom bude aj v tomto prípade správny názor Quinta Mucia. Treba poznamenať, že aj keď uvedené predmety patrili inému, ale poručiťel mal dojem, že sú jeho, dedič bude povinný ich poskytnúť.

59. Proculus, Listy, kniha V.

Ak niekto odkáže zlato, striebro a perly, ktoré sú vsadené do zlata, bude sa mať za to, že bolo odkázané zlato, v ktorom nie sú vsadené ani drahokamy, ani perly.

60. Papinianus, Otázky, kniha XVII.

Ak dedič znehodnotí obraz, ktorý bol odkázaný, a odovzdá dosku, na ktorej bol namaľovaný, možno povedať, že žaloba bude stále podaná na základe závetu, pretože dedičstvo pozostávalo z obrazu, a nie z dosky.

61. Scaevola, Digest, kniha XV.

Istý muž odkázal svojej manželke nasledovné: "Želám si, aby všetky toaletné predmety a šperky a všetko ostatné, čo som svojej manželke daroval alebo daroval, alebo nadobudol, alebo urobil pre jej potrebu počas svojho života, bolo odovzdané jej." Vystala otázka, či do dedičstva patrí aj štvorkolesový kočiar na spanie spolu s mulami, ktorý manželka vždy využívala. Odpoveď znela, že ak bol nadobudnutý na jej použitie, mala naň nárok. Bola tiež položená otázka, či podľa tej istej klauzuly by jej mali pripadnúť aj odevy, ktoré poručiťel zakúpil pre otrokyne alebo nosičky svojej manželky. Odpoveď znela, že by sa mali dať.

62. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Ak odkážem sochu a potom k nej pridám rameno odobraté inému, môže si odkazovník nárokovať celú sochu.

63. Scaevola, Digesty, kniha XV.

Istý poručiťel odkázal Seii istý druh zlata a striebra a vyslovil voči nej nasledujúcu požiadavku: "Žiadam ťa, Seia, aby si v čase mojej smrti odovzdala všetko zlato alebo striebro, ktoré som ti osobitne odkázal, takým a takým, mojim otrokom, a užívacie právo na uvedený majetok ti bude stačiť, kým budeš žiť." Vystala otázka, či sa má poručiťelovi odovzdať len užívacie právo na zlato a striebro. Odpoveď znela, že v súlade s uvedenými skutočnosťami bolo podľa podmienok poručníctva odkázané aj vlastníctvo predmetov.

64. Tá istá kniha, Zbierka, kniha XVIII.

Matka ustanovila svoju dcéru za svoju dedičku, kým bola ešte pod otcovskou kontrolou, nahradila jej otca Maeviusa a v závete urobila nasledujúce ustanovenie: "Nech je mojím dedičom ktokoľvek, nariad'ujem mu, aby nepredával žiadne moje šperky, zlatý alebo strieborný riad, ani šaty, ktoré používam, ale nech sú ponechané pre moju dcéru." Keďže dcéra odmietla dedičstvo prijať a otec, ktorý bol dedičom podľa substitúcie, zomrel bez závetu, vznikla otázka, či môže ešte požadovať vykonanie poručníctva. Odpoveďou bolo, že podľa uvedených skutočností sa ukázalo, že výkon poručníctva zo zákona pripadol na otcovho dediča. Claudius: Pretože výrazom "ponechať si", ktorý použila závetkyňa, sa zrejme odkladalo vykonanie trustu do doby, kým sa strana, v prospech ktorej bol trust vytvorený, nezbaví otcovskej kontroly.

65. Ulpian, O Sabínovi, kniha XXI

Ak sa odkazuje šperk vsadený do prsteňa alebo iné ozdoby či predmety, ktoré sú spojené, je to v súlade so zákonom a mali by sa oddeliť a odovzdať poručiťovi.

66. Scaevola, Digest, kniha XXII.

Závetca odkázal desiatu časť svojho majetku, svojich otrokov a určité strieborné predmety, ktoré špecifikoval, svojej manželke a uložil svojim dedičom, aby jej odovzdali jeho prstene a jeho odev, ako keby to bol jej súkromný majetok. Ak jej tieto veci v skutočnosti nepatrili, vznikla otázka, či by na ne mala nárok na základe odkazu. Odpoveď bola, že sa zdá, že poručiť mal v úmysle odkázať jej ich, pokiaľ dedič nepreukáže opak.

67. Ten istý poručiť v rámci poručenskej listiny poveril svoju manželku, aby previedla na ich spoločného pestúna všetko, čo sa jej dostane do rúk na základe jeho závetu. Vznikla otázka, či bude dedič nútený odovzdať uvedenému pestúnovi akýkoľvek majetok, o ktorom poručiť vedel, že patrí jeho manželke, a ktorý jej nariadil odovzdať. Odpoveď znela, že ak by tieto predmety boli jej vlastným majetkom, dedič by nebol povinný ich vydať, ale ak by ich nadobudla na základe dedičstva, bol by nútený ich vydať.

68. Istá žena na základe poručníctva vloženého do závetu a neskôr kodicilu osobitne odkázala niekoľko druhov odevov a strieborných predmetov, o ktorých uviedla, že ich sama vyrobila alebo ich mala vo vlastníctve. Vyvstala otázka, či ostatné predmety, ktoré sa nenachádzajú medzi majetkom pozostalosti, budú patriť odkazovníkom. Odpoveď bola, že im budú patriť len tie, ktoré sa tam našli.

69. Ulpian, O Sabinovi, kniha XX.

Keď sa odkazuje zlato alebo striebro, do dedičstva sa zahrnie každé zlato alebo striebro, ktoré bolo zanechané, či už vyrobené alebo nie. Je však dobre známe, že peniaze, ktoré sú vyrazené, sa do dedičstva nezahŕňajú.

70. Preto ak sa odkazuje určitá hmotnosť zlata alebo striebra, má sa za to, že toto množstvo bolo zanechané vo veľkom a že odkaz sa nevzťahuje na vázy.

71. Ak sa však odkáže sto kusov váhy vyrobeného striebra, odkaz je splatný vo vyrobenom striebre. Preto sa Celsus pýtal, či sa majú vylúčiť malé nádoby. Bol toho názoru, že ich nemožno vylúčiť, aj keby ich výber bol ponechaný dedičovi.

72. Celsus sa v devätnástej knihe otázok pýta aj na to, či v prípade, keď sa odkazuje sto kusov striebra, musia byť olovené spoje rozpojené, aby sa striebro mohlo odvážiť. Proculus aj Celsus tvrdia, že sa musí zväžiť po odstránení olova, pretože striebro sa kupujúcim dodáva nerozpájané a berie sa do úvahy jeho hmotnosť; tento názor je rozumný.

73. Je zrejmé, že ak sa odkážu malé strieborné nádoby, napríklad štvorcové taniere, olovo, ktorým sú pospájané, ide s nimi.

74. Podobne, ak sa odkazuje strieborný riad, vzniká otázka, či sa do dedičstva započítavajú aj akékoľvek zlaté ozdoby s ním spojené. Pomponius v piatej knihe o Sabinovi hovorí, že je veľký rozdiel, či sa odkazuje určitá hmotnosť vyrobeného striebra, alebo len vyrobené striebro. Ak je odkázaná určitá hmotnosť striebra, nebude zahrnutá; ak je odkázané vyrobené striebro, bude zahrnuté, pretože všetko, čo je spojené s akýmkoľvek druhom strieborného riadu, je akoby jeho príslušenstvom; rovnako ako zlatý oplet a purpur tvoria súčasť odevu. Pomponius v Knihe listov hovorí, že vrkoč je zahrnutý do odkazu odevu, aj keď k nemu nie je prišitý.

75. Aj Celsus v devätnástej knihe Digest a siedmej knihe Komentárov uvádza, že ak sa odkazuje zlato, nepatria mu ani predmety, ktoré sú pozlátené, ani zlaté ozdoby na striebornom plechu.

76. Patria zlaté prstene pod pojem "zlato" kladie sa otázka. Quintus Saturninus v Desiatej knihe o edikte hovorí, že sú zahrnuté.

77. Je zrejmé, že strieborná posteľ nie je zahrnutá pod pojem strieborný nábytok, ani žiadny iný strieborný nábytok, ak ho poručiteľ za taký nepovažoval. Viem, že som rozhodol, že je to tak v prípade striebornej spony, pretože hlava domácnosti ju nepovažovala za súčasť svojho strieborného riadu. A pod pojem "strieborný riad" nemožno zahrnúť ani svietniky, ani strieborné lampy, ani malé obrázky uchovávané v dome, ani strieborné sošky. Nepatria sem ani zrkadlá pripevnené na stenách, ktoré ženy používajú na svoju toaletu, ak ich nepovažujú za súčasť svojho strieborného riadu.

78. V prípade odkazu strieborného riadu Quintus Mucius hovorí, že sa sem zaraďujú strieborné nádoby; ako napríklad chafingy, olejničky, misky, umývadlá a iné náčinie tohto druhu, ktoré sa však neklasifikuje ako nábytok.
79. Ak sa niekomu odkážu vázy, patria sem nielen tie, ktoré sú určené na jedenie a pitie, ale aj také, ktoré sa používajú na podopieranie niečoho, ako napríklad tanieri a podnosy. Patria sem aj príborníky, v ktorých sa uchovávali, pretože pojem "vázy" je všeobecný a označujeme ním nádoby na uchovávanie vína, ako aj tie, ktoré sa používajú na chladiace účely.
80. Výraz "nespracované striebro" zahŕňa surový materiál, t. j. taký, ktorý nebol spracovaný. Ale čo ak sa na striebro vynaložila určitá práca, ale ešte nebolo dokončené? V tomto prípade by mohli vzniknúť pochybnosti, či by spadalo pod výraz "nespracované", ale myslím si, že výraz "vyrobené striebro" bude použiteľnejší. Určite by bolo vyrobené a patrilo by pod toto označenie, ak by bolo v rukách zlatníka, ktorý ho má ozdobiť zlatom. Ak sa zlaté zdobenie začalo, malo by sa zahrnúť pod pojem zdobené zlatom? Myslím si, že by mala byť, ak bol strieborný tovar odkázaný a zlaté zdobenie nebolo dokončené.
81. Ak je predmetom odkazu strieborný riad na stôl, odkazovníkovi bude patriť len ten, ktorý porúčiteľ zahrnul do svojho vlastného stolovania, teda taký, ktorý používal na jedenie a pitie. Preto existuje určitá pochybnosť, pokiaľ ide o umývadlo na umývanie rúk; napriek tomu si myslím, že bude zahrnuté, pretože sa vzťahuje na obsluhu stola. Je isté, že ak mal porúčiteľ strieborné hrnce alebo kotlíky, alebo kuchynské náradie, alebo iné predmety používané na účely varenia, možno pochybovať o tom, či budú zahrnuté do dedičstva. Podľa môjho názoru takéto veci patria skôr do vybavenia kuchyne.
82. Poďme teraz diskutovať o šperkoch osadených zlatom a striebrom. Sabinus hovorí, že sú príslušenstvom zlata a striebra, ako sú menšie veci príslušenstvom tých väčších. Je to správne konštatované, lebo keďže niekedy nevieme určiť, ktorý z dvoch predmetov je príslušenstvom, musíme vziať do úvahy, ktorý z nich sa používa na ozdobu druhého, keďže príslušenstvo nasleduje za hlavným. Preto šperky vložené do pohárov na pitie alebo do zlatých či strieborných tanierov sú príslušenstvom toho istého.
83. Pokiaľ ide o koruny stolov, ich šperky sú príslušenstvom korún a tie sú príslušenstvom stolov.
84. To isté pravidlo platí aj pre perly vsadené do zlata, lebo ak sú perly vsadené do zlata za účelom jeho zdobenia, budú jeho príslušenstvom; ak je to naopak, zlato bude príslušenstvom perál.
85. Rovnaké pravidlo platí aj pre drahokamy vsadené do prsteňov.
86. Šperky sú z priehľadného materiálu. Servius ich odlišuje od drahých kameňov, ako to uvádza Sabinus vo svojich Knihách o Vitelliovi, a to z toho dôvodu, že šperky sú priehľadné; ako napríklad smaragdy, chryzolity a ametysty, kým drahé kamene sú inej povahy, ako napríklad obsidián a tie, ktoré sa nachádzajú pri Veii.

87. Sabinus tiež hovorí, že perly by sa nemali zaraďovať ani medzi drahokamy, ani medzi drahé kamene, čo sa často potvrdilo, pretože mušľa, na ktorej sa nachádzajú, vzniká a rastie v blízkosti Červeného mora.

88. Okrem toho Cassius hovorí, že nádoby z dúhového skla sa neklasifikujú ako drahokamy.

89. Ak sa odkazuje zlato, patria sem vázy z tohto kovu, a ak sa odkazuje drahokam, súčasťou dedičstva sú vázy osadené drahokamami. V súlade s tým, ak sú zlaté alebo strieborné vázy vykladané drahokamami, sú príslušenstvom zlata alebo striebra; keďže musíme zväžiť, ktorý z predmetov bol určený na ozdobu druhého, a nie to, ktorý z nich je cennejší.

90. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Ak sú šperky vsadené do zlata, aby sa ľahšie uchovali, potom hovoríme, že zlato je príslušenstvom šperkov.

91. Pomponius, O Sabinovi, kniha VII.

V súvislosti so striebornými nádobami používanými na pitie môže vzniknúť pochybnosť, či sem patria len tie, ktoré sa používajú na skutočné pitie, alebo aj také, ktoré sa používajú na prípravu nápojov, ako napríklad sitká a malé džbány. Lepší názor je, že by sa mali zahrnúť aj tieto nádoby.

92. Ak sa odkazujú parfumy, tak nielen tie, ktoré sa používajú na potešenie, ale aj také, ktoré používame v chorobe, ako je komagena, esencie destilované z ľalií, ruží a myrhy, ako aj čistý nard, ktorý ženy používajú na to, aby vyzerali elegantnejšie a čistejšie.

93. Cassius v súvislosti s umývadlami používanými na umývanie rúk hovorí, že keď sa ho pýtali na radu, vyjadril svoj názor, že tam, kde sú dvaja legáti, z ktorých jednému boli odkázané nádoby na jedenie a druhému na pitie, treba ich považovať za príslušenstvo stolovania s jedlom.

94. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXII.

Pod pojem odev sa zahŕňa každá tkanina, ktorá bola utkaná, aj keď nebola odstrihnutá, teda zhotovená. Ako látka sa klasifikuje materiál, ktorý ešte nie je úplne utkaný, resp. hotový. Preto ak niekto odkáže odev, nezapočítava sa do neho ani osnova, ani úplet tkaniny.

95. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLIV.

Nie je rozdiel, či sa odkazuje odev alebo oblečenie.

96. Pod pojem "odev" patria všetky výrobky z vlny, ľanu, hodvábu alebo bavlny, ktoré sú určené na nosenie alebo používanie ako odevy, opasky, plášte, zavinovačky, koberce alebo prikrývky, a všetky vzory, pruhy alebo výšivky našité na takéto výrobky sa klasifikujú ako ich príslušenstvo.

97. Oblečenie je buď určené pre mužov, ženy alebo deti, alebo je spoločné pre obe pohlavia, alebo ho používajú otroci. Oblečenie vlastné mužom je také, ktoré je určené na používanie hlavou domácnosti, napríklad tógy, tuniky, malé plášte, plášte, vojenské plášte a iné veci tohto opisu. Odevy vlastné deťom sú také, ktoré sa nepoužívajú na iné účely, ako napríklad toga praetexta, krátke tuniky, grécke plášte a plášte, aké kupujeme pre naše potomstvo. Ženské odevy sú tie, ktoré sú určené na používanie matkou rodiny a ktoré muž nemôže bez odsúdenia ľahko nosiť; ako napríklad šaty, plášte, tuniky, peleríny, opasky a kapucne, ktoré sú určené skôr na ochranu hlavy ako na ozdobu, závoje a cestovné plášte. Tie, ktoré sú spoločné pre obe pohlavia a ktoré používajú ženy aj muži bez rozdielu, ako sú plášte, peleríny a iné odevy tohto druhu, ktoré môže nosiť muž alebo jeho žena bez toho, aby sa vystavili nepriaznivým komentárom. Oblečenie otrokov je také, ktoré je určené na ich odievanie, napríklad plášte, tuniky, plátenné šaty, plášte, zavinovačky, štóly a iné výrobky tohto druhu.

98. Ak sa oblečenie odkazuje, môže pozostávať aj z kožušín;

99. Paulus, O Sabinovi, kniha XI.

Keďže niektoré osoby majú tuniky a rúcha z kožušín.

100. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLIV.

Dokazuje to skutočnosť, že niektoré národy, napríklad Sarmatovia, sa odievajú do koží.

101. Aristo hovorí, že do dedičstva tohto druhu patria aj nádoby na šaty a poťahy sedadiel.

102. Filé osadené perlami, ako aj pracky by sa mali skôr zaradiť medzi ozdoby ako odev.

103. Gobelín, ktorý sa používa buď na ležanie, alebo ako poťah, sa tiež zahrňa do odkazu odevov. Nemyslím si, že látky a obaly používané pre kone by sa mali považovať za odev.

104. Tkaniny, ktorými sa ovíjajú stehná alebo nohy, a plstené čiapky sa zahrňajú pod pojem odev, pretože sa nimi odieva časť tela. Plstené ponožky sú tiež zahrnuté, pretože sa používajú na ochranu nôh.

105. Pod pojem odev patria aj vankúše.

106. Tam, kde niekto používa výraz "svoj odev", je zrejmé, že má na mysli to, čo má sám pre svoju potrebu.

107. Matrace sú tiež odevom.

108. Kože kozliat a baránkov sú odevom.

109. Pomponius v dvadsiatej druhej knihe o Sabinovi veľmi správne hovorí, že tam, kde sa odkazuje šatník ženy, patria k nemu aj odevy dojčiat a mladých dievčat, pretože pod pojmom "žena" sa rozumie všetky osoby ženského pohlavia.

110. Ozdoby vlastné žene sú tie, ktorými sa sama zdobí, ako napríklad náušnice, náramky, náhrdelníky, prstene (s výnimkou tých, ktoré sa používajú na pečatenie) a všetky predmety, ktoré nie sú určené na iný účel ako na ozdobu tela, pričom do tejto triedy patria aj drobnosti zo zlata, drahokamov a drahých kameňov z toho dôvodu, že samy o sebe nemajú iné použitie. Toaletné potreby pozostávajú z vecí, ktorých používaním sa žena stáva čistejšou a upravenejšou. Patria medzi ne zrkadlá, pisoáre, masti, nádoby na ich uchovávanie a iné predmety rovnakého druhu, kúpacie potreby a truhlice. Medzi ozdoby sa zaraďujú aj filé, čepce, malé kapucne, šatky na hlavu, spony posiate perlami, ktoré ženy zvyknú mať, a malé sieťky na vlasy. Žena môže byť čistá, a predsa nie je ozdobená, ako je to v prípade tých, ktoré sa umyli čisté v kúpeli a ešte si nenasadili ozdoby; a na druhej strane, žena môže vstať zo spánku ozdobená ozdobami, ale predsa nebude čistá.

111. O perlách, ak nie sú rozviazané, alebo o iných drahých kameňoch, ak sa dajú ľahko oddeliť od svojich súčastí, možno povedať, že patria medzi ozdoby. Ak sú však drahé kamene, perly alebo šperky ešte surové, nebudú sa považovať za ozdoby, ibaže úmysel porúčiteľa bol iný, keď chcel, aby predmety tohto druhu určené na ozdobu boli zahrnuté do triedy a pod názvom ozdoby.

112. Masti, ktoré sa používajú v chorobe, nepatria do skupiny toaletných predmetov.

113. Paulus, O Sabinovi, kniha XI.

Hoci existujú určité predmety odevu, ktoré sú určené skôr na ozdobu než na zakrytie tela, predsa len, keďže sú označené názvom odev, treba ich považovať za patriace do kategórie odevov, a nie do kategórie ozdôb. Podobne je dobre stanovené, že tie predmety by sa mali zaradiť medzi ozdoby, ktoré ženy používajú na zvýšenie svojej krásy a na ozdobu; a nie je rozdiel, ak

sa niektoré z týchto vecí používajú na iné účely (ako kapucne a iné pokrývky hlavy), pretože hoci chránia telo, stále sa považujú skôr za ozdoby než za odev.

114. Ulpian, O Sabínovi, kniha XLIV.

Quintus Mucius v Druhej knihe o občianskom práve hovorí, že strieborný plech by sa mal zaradiť medzi vyrobené striebro.

115. V prípade odkazu všetkého striebra poručiťa vzniká otázka, či by sa do odkazu mali zahrnúť aj jeho strieborné mince. Myslím si, že by sa to nemalo robiť, pretože nikto bežne neklasifikuje svoje peniaze ako strieborný tovar. Rovnako si nemyslím, že v prípade odkazu vyrobeného striebra sú mince zahrnuté, pokiaľ sa jasne nepreukáže, že úmysel poručiťa bol iný.

116. Ak bolo odkázané všetko striebro poručiťa, niet pochyb o tom, že to, čo mohlo byť u neho uložené do úschovy, nebude patriť poručiťovi z dôvodu, že to, čo si nemôže nárokovať ako vlastné, sa nepovažuje za jeho vlastníctvo.

117. Ak je niekomu odkázané vyrobené zlato alebo striebro, ktoré bolo rozbité alebo poškodené, nebude zahrnuté do dedičstva; Servius je totiž toho názoru, že za vyrobené zlato alebo striebro treba považovať také, ktoré môžeme pohodlne používať, ale strieborné nádoby, ktoré sú rozbité alebo poškodené, nepatria pod túto položku a mali by sa klasifikovať ako vyrobené striebro.

118. Ak sa niekomu odkáže všetko zlato, ktoré môže patriť poručiťovi v čase jeho smrti, môže si nárokovať všetko zlato, ktoré mal poručiť v tom čase. Ak však poručiť vykonal rozdelenie svojich zlatých predmetov, potom je dôležité zistiť, v akých pojmoch bol odkaz vyjadrený. Ak sa odkazuje vyrobené zlato, ak bolo zo zlata niečo vyrobené, všetko bude patriť tomu, komu bol odkaz zanechaný, bez ohľadu na to, či to bolo určené na použitie poručiťom, alebo niekým iným; ako napríklad zlaté vázy, ozdoby, pečate, šperky pre ženy a všetky ostatné predmety tohto druhu. Ak je však odkázané nespracované zlato, ktoré je takého charakteru, že sa nedá použiť bez spracovania, a ktoré poručiť považoval za nespracované zlato, bude sa považovať za odkázané. Ak sa však odkazuje ryté zlato alebo striebro, bude sa mať za to, že poručiť svojou závetom odkázal to, na čom je vyrytý akýkoľvek vzor, ako napríklad predmety vyrobené vo Filipínach, ako aj medaily a iné veci tohto druhu.

119. Ak sa odkazuje striebro, nemyslím si, že sa sem zaraďujú nádoby používané ako nádoby na vývody z čriev, pretože sa neklasifikujú ako strieborné výrobky.

120. Každý môže správne definovať vyrobené striebro ako také, ktoré nie je vo veľkom alebo v listoch, alebo ktoré sa neskladá z inkrustovaných kusov, alebo z nábytku, toaletných predmetov alebo osobných ozdôb.

121. Alfenus Verus, Digesty, kniha VII.

Ak sa striebro určené na použitie poručiťom odkáže závetom komukoľvek spolu s jeho šatníkom a nábytkom, vzniká otázka, na aké použitie by tieto predmety boli zrejme určené; či sa myslelo striebro určené na každodenné stolovanie hlavy domácnosti, alebo sa mysleli strieborné stoly a iné veci toho istého druhu, ktoré poručiť nepoužíval stále, ale zvykol ich požičiavať na hry a pri iných významných príležitostiach. Lepší názor je, že v takomto závete je zahrnuté len striebro, ktoré bolo určené na bežný stolový servis poručiťa.

122. Florentinus, Inštitúcie, kniha XI.

Ak je do zlata alebo striebra vložený materiál iného druhu a odkaz pozostáva z vyrobeného zlata alebo striebra, všetko, čo je do nich vložené, pripadne odkazovníkovi.

123. Aby sa určilo, ktorý z týchto dvoch materiálov je príslušenstvom, musí sa zistiť úmysel a zvyk poručiťa, ako aj použitie, ktoré z daného predmetu urobil.

124. Paulus, On the Allotment of Freedmen.

Ak niekto odkáže dedičstvo takto: "Dávam a odkazujem svojej manželke jej toaletné potreby, jej ozdoby alebo všetko, čo som nadobudol pre jej potrebu," je dobre známe, že jej patrí všetko. Podobne, keď sa urobí odkaz v tomto znení: "Dávam a odkazujem Titiovi víno, ktoré mám v meste alebo v prístave," bude mať nárok na všetko; slovo "alebo" sa totiž zavádza na účel rozšírenia rozsahu odkazu.

125. Labeo, Epitomes of the Last Works of Javolenus, kniha II.

Istý muž odkázal veľkú misu, jednu stredne veľkú a jednu ešte menšiu, a to nasledovne: "Odkazujem tomu a tomu svoj menší tanier." Usúdilo sa, že odkázaná bola stredne veľká misa, ak nebolo zrejme, ktorú misu chcel poručiť označiť.

126. Paulus, O Vitelliovi, kniha II.

Ak sa odkazuje vyrobené striebro, dedičstvo bude zahŕňať medené ozdoby pridané k nohám strieborných nádob a všetky ostatné predmety, ktoré možno zaradiť do rovnakej kategórie.

127. Pod pojem "vyrobené zlato" sa zahŕňajú šperky vsadené do prsteňov, aj keď patria k prsteňom. Pod pojem "vyrobené zlato" patria aj malé poháriky vykladané zlatom a perly, ktoré sa vkladajú do šperkov žien, aby sa zvýšil lesk zlata. Zlaté ozdoby, ktoré sú vložené do drahých kameňov a strieborných platní a ktoré sa dajú odspojkovať, sú podľa Gaia zahrnuté do dedičstva; Labeo však jeho názor neprijíma. Tubero však hovorí, že do dedičstva patrí všetko, čo porúčiteľ zaradil do zlata, inak by sa do zlata nemali zaradiť predmety zo strieborného pozláteného zlata a vázy z akéhokoľvek iného materiálu vložené do zlata.

128. Ak sa odkazuje strieborné nádoby používané na jedenie alebo pitie a vznikne akákoľvek pochybnosť o tom, do ktorej z týchto tried patria, musí sa zohľadniť zvyk porúčiteľa; to však neplatí v prípade, keď je isté, že predmet nepatrí ani do jednej z týchto tried.

129. Istý dôstojník triaria odkázal svojej manželke niekoľko strieborných predmetov, ktoré sa mali používať pri jedle, a keďže porúčiteľ medzi svoj strieborný riad zaradil aj nádoby používané na jedenie aj pitie, vznikla otázka, či aj tieto boli zahrnuté do dedičstva. Scaevola vyjadril názor, že áno.

130. Podobne, keď bola vznesená otázka v súvislosti s nasledujúcim odkazom: "Moja drahá dcéra nech si navyše z väčšej časti môjho majetku vezme a nech má pre svoju potrebu celý môj šatník spolu so zlatom a všetkým ostatným, čo je určené na použitie pre ženy," keďže porúčiteľka podnikala, bola položená otázka, či sa ponecháva nielen striebro, ktoré bolo v jej dome alebo v jej sklade pre jej vlastnú potrebu, a tiež či to, čo mala v mieste svojho podnikania, možno považovať za striebro určené na použitie pre ženy a bude zahrnuté do odkazu. Odpoveď znela, že ak porúčiteľka mala strieborný plech určený na vlastné použitie, ten, ktorý si ponechala na účely predaja, sa nebude považovať za odkázaný, pokiaľ strana, ktorá si ho nárokovala, nepreukáže, že to mala na mysli aj pri odkázaní.

131. Neratius uvádza, že Proculus bol toho názoru, že ak sa odkázali vázy z elektra, nezáležalo na tom, koľko striebra alebo elektra príslušné vázy obsahovali. Ako sa však dalo rozhodnúť, či bolo striebro príslušenstvom striebra, alebo striebro príslušenstvom elektra? To sa dalo ľahko určiť podľa vzhľadu váz. Ak by táto otázka stále zostávala na pochybách, bolo by potrebné zistiť, do akej triedy mala strana, ktorá závet spisala, vo zvyku zaradiť uvedené vázy.

132. Labeo svojím testamentom osobitne odkázal svojej manželke Neratii jej šatník, a to takto: "Všetky jej toaletné predmety a všetky jej ozdoby určené na používanie ženami, všetky vlnené, ľanové a purpurové látky farbené rôznymi farbami, hotové aj nedokončené atď." Toto zbytočné znásobenie pojmov nemení povahu majetku, pretože Labeo spomenul vlnu a potom mnoho rôznofarebných vlnených výrobkov, rovnako ako keby vlna prestala byť takou po jej zafarbení, pretože aj keby sa vynechal výraz "rôznych farieb", stále by sa dlžila vlna rôznych farieb, ak by nebolo jasné, že úmysel zosnulého bol iný.

133. Titia odkázala svoje toaletné predmety určené na používanie ženám Septicia. Tá pochopila, že šperky a náhrdelníky posiate drahokamami a perlami a prstene spolu s odevmi jednej farby, ako aj s odevmi rôznych farieb, jej boli zanechané. Vznikla otázka, či všetky tieto veci patria pod hlavičku toaletných predmetov. Scaevola odpovedal, že v súlade s uvedenými skutočnosťami by sa do toaletných predmetov pre ženy zahrnuli len také strieborné nádoby, ktoré sa používajú v kúpeľni.

134. Opäť v prípade, keď poručiteľ odkázal náušnice osadené dvoma veľkými perlami a dvoma smaragdmi a neskôr perly odstránil, vznikla otázka, či by náušnice boli splatné po odstránení perál. Odpoveď bola, že by boli splatné, ak by náušnice zostali, aj keď by z nich boli odstránené perly.

135. Podobný názor vyslovil aj v inom prípade, keď istý muž odkázal náhrdelník pozostávajúci z tridsiatich štyroch valcovitých kameňov a rovnakého počtu okrúhlych perál a neskôr odstránil štyri valce a šesť perál.

136. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha IV.

Medzi výrazmi odev pre mužov a odev pre mužov nie je rozdiel, ale úmysel testátora niekedy spôsobuje ťažkosti, ak sám zvykol používať nejaký odev, ktorý bol vhodný aj pre ženy. Preto treba všetkými prostriedkami zistiť, či odkázaný odev bol ten, ktorý mal poručiteľ na mysli, a nie ten, ktorý bol skutočne určený na používanie pre ženy, alebo pre mužov. Quintus Mucius totiž hovorí, že poznal istého senátora, ktorý mal vo zvyku nosiť pri stole ženský odev, a ak by odkázal odev používaný ženami, nepovažovalo by sa, že mal na mysli odev, ktorý on sám zvykne používať, akoby to bol odev vhodný pre jeho pohlavie.

137. Ten istý, O Quintovi Muciovi, kniha IX.

Quintus Mucius povedal, že ak by hlava domácnosti odkázala všetko svoje zlato manželke, nemala by nárok na to, čo dal zlatníkovi za účelom výroby, ani na to, čo mu patrilo a zlatník ho nevrátil. Pomponius: Tento názor je sčasti pravdivý a sčasti nepravdivý. Lebo pokiaľ ide o zlato, ktoré mu patrilo, o tom nemôže byť pochýb; napríklad ak by uzavrel zmluvu na určitý počet libier zlata, zlato, na ktoré mal podľa zmluvy nárok, by nepatrilo jeho manželke, pretože sa ešte nestalo majetkom jej manžela; pretože jej odkázal to, čo mu patrilo, a nie to, čo mal právo vymáhať žalobou na súde. Pokiaľ ide o zlatníka, názor je nesprávny, ak mu strana dala kov, aby z neho pre ňu niečo vyrobil; pretože hoci zlato bolo v rukách zlatníka, nemení to jeho vlastníctvo, keďže stále zostáva majetkom toho, kto ho dal, a on je len povinný nahradiť zlatníkovi jeho prácu, na základe čoho sme dospeli k záveru, že manželka bude mať naň stále nárok. Ak však dal kov zlatníkovi nie preto, aby sa z neho vyrobil nejaký predmet, ale z iného zlata, potom, keďže vlastníctvo kovu prechádza na zlatníka, pretože sa má za to, že došlo k výmene, toto zlato na manželku neprechádza.

138. Quintus Mucius tiež hovorí, že ak by manžel, ktorý má päť libier váhy zlata, urobil odkaz v tomto znení: "Nech môj dedič odovzdá mojej manželke akékoľvek zlato, ktoré som mohol nadobudnúť pre jej potrebu," aj keď manžel predal libru zlata a v čase jeho smrti by sa nenašli viac ako štyri libry, dedič bude povinný poskytnúť celých päť libier, keďže použité výrazy sú orientačné na súčasný čas. Tento názor, pokiaľ sa vzťahuje na zákonnú povinnosť, je správny; to znamená, že dedič je zodpovedný zo zákona. Treba však pripomenúť, že ak poručiteľ odcudzil uvedenú libru zlata, pretože chcel zmenšiť dedičstvo pre svoju manželku, potom zmenený úmysel poručiteľa umožní uplatniť výnimku založenú na zlej viere, takže ak by žena trvala na podaní žaloby o vrátenie piatich libier zlata, môže jej byť z tohto dôvodu vylúčená výnimka. Ak sa však poručiteľ zbavil zlata, pretože bol nútený tak urobiť z dôvodu nevyhnutnosti, a nie preto, že by chcel zmenšiť dedičstvo, potom bude päť libier zlata patriť žene zo zákona a námietka z dôvodu zlej viery nebude dedičovi voči žalobkyni nič platné.

139. Ak poručiteľ odkazuje svojej manželke takto: "Odkazujem svojej manželke všetko zlato, ktoré mohlo byť nadobudnuté pre jej potrebu," Quintus Mucius veľmi správne hovorí, že táto klauzula v sebe obsahuje určenie a dôkaz odkazu. Ak teda poručiteľ odcudzil libru zlata, zo zákona mu zostane dlžná najviac štyri libry váhy a nebude potrebné skúmať, z akého dôvodu sa jej poručiteľ zbavil.

140. Paulus, Názory, kniha XIV.

"Želám si, aby sa päť libier váhy zlata dalo Titii, s ktorou som vždy žil bez akýchkoľvek nezhôd." Pýtam sa, či budú dedičia nútení poskytnúť zlato úplne v naturáliách, alebo zaplatiť jeho hodnotu; a akú sumu musia zaplatiť. Paulus odpovedá, že budú musia poskytnúť predmetné zlato, alebo jeho cenu, nech už sa dá kúpiť za čokoľvek.

141. Pýtam sa tiež, či po spojení vecí vo vyššie uvedenom prípade a po tom, ako prétor rozhodol, že sa musí poskytnúť samotné zlato, majú byť vypočutí poručníci maloletého, ktorý je dedičom, proti ktorému bol vydaný dekrét, a ktorý požiadal nástupcu prétora o vydanie dekrétu o úplnej reštitúcii svojho chránenca, s odkazom na uvedený dekrét. Paulus odpovedal, že prétor vydal správne rozhodnutie, ktorý v prípade, že bolo odkázané zlato, nariadil vydať jeho množstvo.

142. Scaevola, Názory, kniha III.

"Ukladám svojim dedičom, aby mojej najdrahšej Seii odovzdali akýkoľvek zlatý pohár, ktorý si vyberie." Keďže majetok pozostalosti nezahŕňa nič iné ako misy, poháre, malé miery alebo nádoby na pitie, pýtam sa, či si Seia môže urobiť zbierku z týchto predmetov. Odpoveď bola, že keďže slovo "pohár" sa vzťahuje na všetko, čo je určené na pitie, môže si z nich vybrať.

143. Paulus, Názory, kniha XXI

Uviedol som ako svoj názor, že ženský odev nie je zahrnutý v pojme "ozdoby" a že omyl dediča nemení zákon.

144. Scaevola, Názory, kniha V.

Titia svojím závetom a kodicilom osobitne odkázala v rámci poručníctva niekoľko predmetov zo striebra a šatstva. Pýtam sa, či sa do odkazu zahrnie aj iný majetok ako ten, ktorý sa môže nachádzať medzi majetkom pozostalosti. Odpoveď znie, že to, čo sa nájde, bude zahrnuté, a že v prípade nájdenia zvyšku musí byť poskytnutá záruka na jeho vydanie.

145. "Želám si, aby sa moje tabiánske plášte a tri tuniky s plášťami dali aj Sempronii-Pii, aby si ich sama vybrala." Pýtam sa, či Sempronia bude mať právo urobiť si výber rôznych tuník a plášťov z celého odevu zosnulého, teda z celého jej šatníka. Odpoveď znie, že ak by tuniky s plášťami zostali oddelene, mohla by si vybrať len z tých istého druhu; ak by to však tak nebolo, dedič by mal právo vybaviť ich z celého šatníka alebo jej zaplatiť ich odhadnú hodnotu.

146. Seia vo svojom závete urobila nasledujúce ustanovenie: "Ak by mi v tom bránila neistota ľudských záležitostí, želám si a nariadujem, aby bustu takého a takého boha o váhe sto libier umiestnili moji dedičia v takom a takom svätostánku s nápisom obsahujúcim moje meno a uvedením, že som ju dala postaviť vo svojom rodnom meste." Keďže v tomto chráme neboli žiadne iné dary okrem nejakých bronzových alebo strieborných, vznikla otázka, či Seiovi dedičia budú nútení poskytnúť striebornú, zlatú alebo bronzovú bustu. Odpoveď znela, že v súlade s uvedenými skutočnosťami by tam mala byť umiestnená jedna zo striebra.

147. Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha II.

V prípade, že sa toaletné predmety určené pre ženy odkázu manželke, Ofilius a Labeo vyslovili názor, že bude mať nárok len na také, ktoré jej dal manžel na vlastné použitie. Ak by sa to malo vykladať inak, vznikla by veľká škoda, ak by zlatník alebo strieborník odkázal manželke takýto majetok.

148. V prípade, že bol odkaz zanechaný takto: "Odkazujem tomu a tomu striebro, ktoré sa môže nachádzať v mojom dome v čase mojej smrti," Ofilius zastáva názor, že striebro uložené u poručiteľa alebo jemu požičané by nemalo byť zahrnuté. Cascellius je toho istého názoru, pokiaľ ide o striebro, ktoré bolo požičané. Labeo si myslí, že to, čo bolo u neho uložené, bude patriť poručiteľovi, ak mu bolo zanechané navždy ako poklad, a nie len na dočasnú úschovu; pretože slová "ktoré sa môže nájsť v mojom dome v čase mojej smrti" by sa mali chápať tak, že ide o to, čo sa tam bežne nachádza. S týmto názorom súhlasím.

149. Attius hovorí, že Servius rozhodol, že ak poručiteľ zanechal istej osobe striebro, "ktoré mohol mať na svojom toskánskom majetku, keď zomrel"; aj to bolo zahrnuté do dedičstva, ktoré bolo pred poručiteľovou smrťou na jeho príkaz prevezené z mesta na toskánsky majetok. Prípád by však bol iný, ak by bol odstránený bez jeho príkazu.

150. Scaevola, Digesty, kniha XVII.

Istý poručiteľ odkázal svojmu lekárovi, ktorý s ním býval a sprevádzal ho na všetkých cestách, okrem iného toto: "Želám si, aby striebro, ktoré sa používa na mojich cestách, bolo odovzdané jemu." Keďže poručiteľ bol v rôznych obdobiach neprítomný na verejných služobných cestách, vznikla otázka, aké striebro by sa malo považovať za zahrnuté v tomto dedičstve. Odpoveď znela, že bude zahrnuté to, ktoré mal poručiteľ v držbe v čase, keď spísal závet.

151. Manžel urobil odkaz svojej manželke v tomto znení: "Odkazujem svojej manželke Sempronii okrem toho strieborný riad používaný v kúpeľni." Vznikla otázka, či striebro, ktoré poručiteľ zvykol používať v kúpeľoch počas sviatočných dní, bolo zahrnuté do odkazu. Odpoveď znela, že všetko sa považuje za odkázané.

152. Istá žena v čase svojej smrti odkázala svoje ozdoby nasledovne: "Želám si, aby všetky moje šperky boli odovzdané mojej priateľke Seii." V tom istom závete tiež dodala: "Želám si, aby sa môj pohreb konal v súlade s práním môjho manžela, a nech už budú moje pohrebné obrady akékoľvek, želám si, aby spolu so mnou pochovali z mojich šperkov dve šnúry perál a moje smaragdové náramky." Keď bolo telo zosnulej odovzdané do zeme, ani jej dedičia, ani jej manžel ju nepochovali so šperkmi, ktoré nariadila položiť na jej telo. Vznikla otázka, či uvedené predmety budú patriť žene, ktorej zanechala všetky svoje šperky, alebo jej dedičom. Odpoveď znela, že nebudú patriť dedičom, ale odkazovníkovi.

Tit. 3. Ohľadom odkazu o zbavení sa zodpovednosti.

153. Ulpian, O Sabínovi, kniha I.

Závazky splatné od všetkých druhov dlžníkov im možno zákonne odkázať, aj keď môžu byť vlastníkami uvedených záväzkov.

154. Julianus uviedol, že ak majetok, ktorý je v zálohu, odkáže veriteľ svojmu dlžníkovi, odkaz bude platný a dlžník bude mať právo na žalobu o vrátenie zálohu skôr, ako zaplatí dlžné peniaze. Zdá sa, že v tomto prípade mal Julianus na mysli prípad, keď dlžník nebude mať z tejto transakcie prospech. Ak však úmysel poručiteľa bol iný, môže byť zbavený záväzku rovnako, ako keby dlh zaplatil.

155. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Keď bolo dedičovi uložené, aby nič nepožadoval zo zábezpeky, môže dlh vymáhať od hlavného dlžníka; keď mu však bolo zakázané vymáhať ho od neho a žiada ho zo zábezpeky, Celsus si myslí, že bude zodpovedať hlavnému dlžníkovi podľa podmienok závetu.

156. Celsus tiež hovorí, že nepochybuje o tom, že ak bolo dedičovi zakázané vymáhať dlh od dlžníka, jeho vlastný dedič ho nemôže vymáhať.

157. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXIII.

Je isté, že v súčasnosti možno dlžníkovi odkázať prepustenie.

158. Ale aj keby poručiteľ v čase svojej smrti odovzdal dlžníkovi svoju zmenku, myslím si, že tento bude mať právo na výnimku, pretože odovzдание zmenky bude platné ako zverenie.

159. Julianus v štyridsiatej knihe Digest hovorí, že ak by niekto v čase, keď sa chystá zomrieť, dal Seiovi zmenku a prikázal mu, aby ju po jeho smrti odovzdal Seiovi; alebo ak by ju získal späť, vrátil mu ju; a potom by Titius po smrti veriteľa odovzdal zmenku Seiovi a dedič tohto posledného by sa pokúsil vymáhať dlh, Seius bude mať právo na výnimku z dôvodu podvodu.

160. Pozrime sa teraz, aký bude účinok tohto odkazu. A skutočne, ak je uvoľnenie dlhu zanechané mne ako jedinému dlžníkovi a dôjde k pokusu o jeho vymáhanie odo mňa, môžem využiť výnimku; alebo, ak k takémuto pokusu nedôjde, môžem podať žalobu o oslobodenie od záväzku na základe potvrdenia. Napriek tomu, aj keď môžem byť spoludlžníkom s inou osobou, napríklad keď sme obaja hlavnými dlžníkmi a poručiteľ chcel zvýhodniť len mňa, môžem podať žalobu nie na to, aby som bol zbavený záväzku potvrdením, ani na to, aby môj spoludlžník bol zbavený záväzku proti úmyslu poručiteľa, ale na to, aby som bol zbavený záväzku dohodou. Ale čo keby sme boli spoločníci? Pozrime sa, či by som mal byť oslobodený na základe potvrdenia; inak by som nebol vystavený neprijemnostiam, ak by bola podaná žaloba proti môjmu spoludlžníkovi? Julianus v tridsiatej druhej knihe Digest uvádza, že ak nie sme spoločníci, mal by som byť prepustený dohodou, ale ak sme spoločníci, malo by sa to uskutočniť prostredníctvom potvrdenia.

161. Z toho vyplýva otázka, či sa má za dediča považovať partner, ktorého meno nie je uvedené v závete, hoci je výhodou pre obe strany, ak sú partnermi. Je pravda, že za odkazovníka by sa mal považovať nielen ten, ktorého meno je uvedené v závete, ale aj ten, kto v ňom nie je uvedený, ak ho mal poručiteľ na mysli v čase, keď sa vydanie odkazu uskutočňovalo.

162. V tomto prípade sa však za odkazovníkov považujú obe strany. Ak totiž niečo dlžím Tíciovi a v záujme mojej priazne sa mu odkazuje pod podmienkou, že budem prepustený, nikto nebude popierať, že som odkazovník, ako uvádza Julián v tej istej knihe; a Marcellus v poznámke hovorí, že odkaz sa odkazuje obom stranám, rovnako ako môjmu veriteľovi, aj keď som možno solventný, lebo je vždy v záujme veriteľa, aby za ten istý záväzok zodpovedali dvaja dlžníci.

163. Pomponius, O Plautiovi, kniha VII.

Čo teda treba urobiť, keďže veriteľ môže podať žalobu na základe závetu? Dedič by nemal dostať rozsudok proti sebe, ak mu nebude poskytnutá záruka na obranu proti dlžníkovi. Podobne, ak by dlžník podal žalobu, dedič nie je povinný urobiť nič iné, ako ho chrániť pred veriteľom.

164. Ulpian, O Sabínovi, kniha XXIII.

Ak má poručiteľ dlžníka a ručiteľa a odkazuje prepustenie hlavnému dlžníkovi, Julianus na tom istom mieste uvádza, že hlavný dlžník by mal byť prepustený prostredníctvom potvrdenia; inak, ak by dedič žaloval ručiteľa, hlavný dlžník bude do prípadu zapojený iným spôsobom. Čo však v prípade, ak ručiteľ vstúpi do konania za účelom darovania a nemá voči hlavnému dlžníkovi žiadny regresný nárok? Alebo aký postup treba zvoliť, ak by sa peniaze dostali do rúk ručiteľa a ten by namiesto seba daroval hlavnému dlžníkovi, ktorému sám poskytol ručenie? V tomto prípade by mal byť hlavný dlžník prepustený na základe dohody. Zvykneme však zastávať názor, že rovnakú výnimku na základe zmluvy, na ktorú má nárok hlavný dlžník, by mal dostať aj ručiteľ. Tvrdíme, že sa to v žiadnom prípade nevzťahuje na tento prípad; keďže keď poručiteľ zanecháva dedičstvo, jeho úmysel je jedna vec a úmysel dediča, keď uzatvára dohodu, je vec druhá.

165. Ak by sa však malo odkázať uvoľnenie ručiteľovi, nie je pochybnosť, ako hovorí Julianus, že ručiteľ by mal byť uvoľnený na základe dohody dediča. Napriek tomu si myslím, že v takomto prípade by mal byť niekedy prepustený potvrdením, ak bol sám dlžníkom alebo ak bol partnerom hlavného dlžníka v transakcii.

166. Julianus v tej istej knihe tiež uvádza, že ak by sa syn pod otcovskou kontrolou stal dlžníkom a jeho prepustenie by bolo odkázané otcovi, ten by mal byť zbavený zodpovednosti dohodou, aby sa zabránilo prepusteniu syna. A dodáva, že nie je veľký rozdiel v tom, či v deň, keď dedičstvo nadobudne, existuje nejaký majetok v peculium syna, alebo nie, pretože otec bude vždy zabezpečený prostredníctvom dedičstva; a domnieva sa, že to platí najmä vtedy, keď sa výška peculium posudzuje s ohľadom na čas, keď bol vydaný rozsudok. Julianus prirovnáva manželku k otcovi v prípade, že mu manželka po rozvode odkázala oslobodenie od zodpovednosti za svoje veno; aj on totiž, hoci nemusel byť solventný v čase, keď odkaz nadobudol právoplatnosť, bude dedičom, a hovorí, že obe strany nemôžu vymáhať to, čo už bolo zaplatené. Lepší názor však je, ako poznámenáva Marcellus, že otec môže podať žalobu, pretože ešte nebol dlžníkom, keď vykonal platbu, ako to nemôže urobiť

manžel, ak dlh zaplatil. Lebo aj keby si niekto myslel, že otec bol dlžníkom, predsa len zastáva len miesto podmiennečného dlžníka a niet pochyb, že môže vymáhať to, čo zaplatil.

167. Ak je však dedič poverený oslobodiť syna, Julián nepridáva, že ten by mal byť oslobodený buď potvrdením, alebo dohodou, ale zdá sa, že si myslí, že syn by mal byť zbavený záväzku akoby potvrdením; táto transakcia by bola výhodná aj pre otca. Toto pravidlo by malo prevládať, pokiaľ sa nedá jasne preukázať, že poručiteľ mal v úmysle niečo iné, t. j. že by nemal byť obťažovaný ani syn, ani otec; v tomto prípade by totiž mal byť oslobodený nie na základe potvrdenia, ale na základe dohody.

168. Julianus tiež hovorí, že ak sa otec stane ručiteľom za svojho syna a jeho prepustenie je mu odkázané, mal by byť zbavený zodpovednosti dohodou ako ručiteľ, a nie ako otec; a preto proti nemu môže byť podaná žaloba s odkazom na peculium. Nakoniec sa domnieva, že toto pravidlo sa uplatňuje len v prípade, ak poručiteľ zamýšľal, aby bol oslobodený ako ručiteľ, ale ak zamýšľal, aby bol oslobodený aj ako otec, mal by byť oslobodený aj od zodpovednosti za peculium.

169. Javolenus, Listy, kniha VI.

Po emancipácii syna však bude otec oprávnený na žalobu len v rozsahu toho, čo tvorí súčasť peculium jeho syna, alebo keď tento mohol niečo vyplatiť v prospech svojho otca; pretože majetok, ktorý je v záujme otca mat', mu bude patriť na základe odkazu.

170. Možno sa pýtať, či otec môže na tento účel podať žalobu na základe závetu, čo bude mat' za následok, že aj syn bude zbavený zodpovednosti za žalobu. Niektoré authority sa domnievajú, že konanie má tento účinok, pretože sa má za to, že je v záujme otca, aby jeho práva zostali nedotknuté, ak svojmu synovi po jeho emancipácii daruje svoje peculium. Ja však zastávam opačný názor a myslím si, že otcovi by sa podľa podmienok závetu nemalo priznať nič viac, ako že by mal byť povinný zaplatiť len to, čo by mohol dedič získať.

171. Ulpian, O Sabínovi, kniha XXIII.

Okrem toho možno odpustiť nielen to, čo je splatné, ale aj časť toho istého, teda časť záväzku, ako uvádza Julián v tridsiatej tretej knihe Digest.

172. Ak ten, kto sa zaviazal dodať Stichus alebo desať aurei, uloží svojmu dedičovi, aby Stichus nepožadoval, je stanovené, že odkaz je platný; uvažujme však, čo zahŕňa. Julianus hovorí, že sa zdá, že na základe závetu možno podať žalobu na vynútenie si oslobodenia dlžníka potvrdením, ktoré ho oslobodí aj pokiaľ ide o desať aurei, pretože potvrdenie sa rovná

platbe; a tak ako by mal byť dlžník oslobodený, ak by dodal Stichus, tak bude oslobodený od zodpovednosti potvrdením o Stichus.

173. Ak by však dedič mal byť poverený oslobodiť dlžníka od platby dvadsiatich aurei, Julianus v tridsiatej tretej knihe tiež uvádza, že dlžník by mal byť napriek tomu oslobodený od zodpovednosti za desať, pretože ak získa potvrdenku na dvadsať, bude oslobodený od zodpovednosti za prvú sumu.

174. Ak dlžník ustanovil dvoch dedičov a jedného z nich zaviazal, aby zaplatil jeho veriteľovi, odkaz bude platný, pokiaľ ide o jeho spoludediča, a ten bude mať právo podať žalobu, aby si vynútil zaplatenie veriteľovi.

175. Uvoľnenie odkazu v prospech dlžníka nadobúda účinnosť len vtedy, ak sa od neho počas života poručiťa nevyžadovala platba; ak sa však vyžadovala, odkaz zaniká.

176. Preto sa Julianus pýta, ak je odkázané prepustenie a je ním poverený náhradník maloletého dieťaťa a maloletý potom vymáha zaplatenie dlžnej sumy, či dedičstvo zanikne. A keďže je stanovené, že maloletý, pokiaľ ide o odkaz, ktorým je zaťažený jeho náhradník, má rovnaké postavenie ako dedič zaťažený podmieneným odkazom, vyplýva z toho, že náhradník bude zodpovedný za žalobu podľa závetu, ak by maloletý požadoval zaplatenie pohľadávky od dlžníka.

177. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď maloletý nevyžaduje zaplatenie, ale len podá žalobu na súd, pretože náhradník bude nútený žalobu zamietnuť.

178. Ak by totiž bolo vydanie odkázané dlžníkovi podmiennečne a buď by sa pripojilo vydanie, alebo by sa platba vymáhala pred splnením podmienky, dlžník bude stále oprávnený na základe závetu podať žalobu o vydanie, ktoré mu bolo odkázané.

179. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Môžeme urobiť nielen odkaz, ktorým oslobodíme svojho dlžníka, ale aj odkaz, ktorým oslobodíme svojho dediča a kohokoľvek iného.

180. Dediča možno zaviazat', aby od dlžníka v určitom čase nežiadal zaplatenie, ale niet pochyb, že ho v medziobdobí nesmie prepustiť; a ak by dlžník zomrel, dlh nemožno v uvedenom čase vymáhať od jeho dediča.

181. Treba zvážiť, či dedič môže vymáhať úroky z pokút za čas, počas ktorého má zakázané požadovať dlh. Priscus Neratius zastával názor, že uplatnenie takejto požiadavky by bolo v rozpore so závetom, čo je správne.

182. Odkaz podobný nasledujúcemu: "Môj dedič nesmie vymáhať dlh len od Lucia Titia" neprechádza na dediča Lucia Titia, ak počas jeho života dedič neurobil nič, čo by odporovalo závetu a pokúsil sa od neho vymáhať dlh; pretože vždy, keď sa majetok, ktorý je odkázaný, viaže na osobu poručiteľa, má povahu osobnej služobnosti a neprechádza na jeho dediča; ak sa však na jeho osobu neviaže, prejde na jeho dediča.

183. Ak sa slová, ktorými sa udeľuje oslobodenie, vzťahujú na vecné veci, účinok je rovnaký, ako keby bolo dedičovi výslovne zakázané vymáhať pohľadávku buď od dlžníka, alebo od jeho dediča, keďže dodatok o dedičovi nemá žiadnu platnosť ani účinok; rovnako ako v prípade, ak by nebola zahrnutá osoba samotného dlžníka.

184. Ten, komu bolo nariadené, aby predložil účty, sa nepovažuje za toho, kto splnil vôľu poručiteľa, ak nepredloží účty, ale len vyplatí zostatok, ktorý mu zostal v rukách.

185. Ak je dedičovi zakázané podať žalobu proti zástupcovi, ktorý sa staral o záležitosti zosnulého, nepovažuje sa to za konanie v prospech poručiteľa, ak bol záväzok uzavretý v zlej viere alebo podvodom toho, kto vykonával obchod, a bude sa mať za to, že poručiteľ mal takýto názor. Preto ak by dedič podal žalobu proti zástupcovi z dôvodu uskutočneného obchodu a ten by podal žalobu na základe závetu o neurčitú sumu, môže mu byť vylúčená námietka z dôvodu podvodu.

186. Vydanie môže byť zákonne odkázané aj tomu, komu zanechám vklad, komu poskytnem pôžičku na užívanie alebo komu dám majetok do zálohu, alebo tomu, kto je povinný nahradiť mi výnos z krádeže.

187. Ulpian, O Sabínovi, kniha XXIV.

Keď sa dedičovi zakazuje požadovať vydanie účtov, v reskriptoch sa veľmi často uvádza, že sa mu nebráni požadovať splatné zostatky, ak ich strany majú v držbe alebo ak sa zástupca, ktorý obchod uzavrel, dopustil nejakého podvodného konania. Ak by si niekto želal zbaviť iného zodpovednosti aj z tohto dôvodu, mal by svoj odkaz urobiť takto: "Môjmu dedičovi nech sa uloží, aby vrátil tomu a tomu všetko, čo od neho vybral takou a takou a takou žalobou, alebo ho zbavil zodpovednosti na základe uvedených žalôb."

188. Julianus, Digesty, kniha XXXIII.

Ak je dedičovi uložené, aby od ručiteľa nič nevyberal a zaplatil Titiovi to, čo mu dlží hlavný dlžník; mal by súhlasiť s tým, aby od ručiteľa nič nevyberal a aby na poručiteľa postúpil svoje práva zo žaloby voči hlavnému dlžníkovi; rovnako ako keď je dedičovi uložené, aby od hlavného dlžníka nič nevyberal a zaplatil tretej osobe sumu, ktorú ručiteľ dlhuje, musí dať potvrdenie hlavnému dlžníkovi a bude nútený zaplatiť poručiteľovi sumu, ktorú súd určil ako dlžnú od ručiteľa.

189. Tá istá kniha, Zbierka, kniha XXXVI.

Ak by dlžník nariadil, aby jeho ručiteľ prepustil svojho dediča, mal by byť prepustený? Odpoveď znie, že by mal byť. Keďže dedičia sú zodpovední za mandátnu žalobu, zisťovalo sa aj to, či odkaz nie je neplatný, keďže dlžník urobil odkaz svojmu veriteľovi. Odpoveď znela, že vždy, keď dlžník urobí odkaz svojmu veriteľovi, odkaz bude neplatný, ak by nebolo skôr v záujme veriteľa podať žalobu na základe závetu, než žalobu založenú na pôvodnom záväzku; ak by totiž Titius nariadil Maeviovi, aby sľúbil zaplatenie určitej sumy peňazí, a potom by mu nariadil, aby bol prepustený na základe ustanovenia, je jasné, že je skôr v záujme strany, ktorá sľúbila, aby bola prepustená, než aby zaplatila sumu v súlade s ustanovením a potom podala mandátnu žalobu.

190. Same, Digest, kniha XXXIX.

Lucius Titius, ktorý zamestnával Erosa ako svojho zástupcu, urobil vo svojom kodicile toto ustanovenie: "Želám si, aby bol Eros slobodný, a chcem, aby vydal účet zo všetkého, čo urobil, v čase po mojom poslednom podpise." Neskôr, ešte za života, Erosa manumitoval a otrok zároveň predložil svoje účty a poručiteľ ich podpísal až do tohto dátumu, čo bolo len niekoľko dní pred jeho smrťou. Dedičia Lucia Titia tvrdili, že Eros dostal určité sumy peňazí, keď bol ešte otrokom, aj po tom, ako sa stal slobodným, a nezahrnuli ich do účtov, ktoré podpísal Lucius Titius. Pýtam sa, či dedičia môžu od Erosa vymáhať niečo za obdobie pred posledným podpisom Lucia Titia. Odpovedal som, že podľa uvedených skutočností sa Eros nemôže domáhať svojej slobody, pokiaľ mu uvedené sumy neboli osobitne poukázané.

191. Ten istý, Digesty, kniha LXXXI.

Ak by veriteľ odkázal dlžníkovi to, čo mu dlhuje, a ten sa môže chrániť večnou výnimkou, odkaz nebude mať žiadnu platnosť ani účinok. Ak by však ten istý dlžník odkázal svojmu veriteľovi to, čo mu dlhuje, bude sa to chápať tak, že chcel, aby bol jeho veriteľ oslobodený od pôsobenia uvedenej výnimky.

192. Ulpianus, Trusty, kniha I.

Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak bol dlžník povinný vykonať platbu v určitom čase alebo pod určitou podmienkou.

193. Ten istý, O edikte, kniha LXIV.

Ak je niekto v závete poverený, aby nevymáhal dlh od Tícia, nemôže žalovať ani jeho, ani jeho dediča; ani dedič dediča nemôže podať žalobu; ani nemožno požadovať zaplatenie záväzku od dediča dlžníkovho dediča. Dedičovi poručiteľovho dediča možno tiež uložiť, aby nevymáhal pohľadávku od dlžníka.

194. Paulus, O Plautiovi, kniha IX.

Ak by som niekomu prenajal pozemok na päť rokov a potom odkázal všetko, čo bol nájomca povinný pre mňa urobiť alebo mi zaplatiť, alebo by bol povinný zaplatiť alebo dať mi v budúcnosti, a dedičovi sa uloží, aby to nájomcovi umožnil sám; Nerva aj Atilicinus hovoria, že ak by dedič zabránil nájomcovi užívať dedičstvo, bol by zodpovedný za žalobu z nájmu, a ak by si ponechal niečo, čo vyplýva z nájomnej zmluvy, bol by zodpovedný za žalobu zo závetu; z toho dôvodu, že je jedno, či niečo požaduje od nájomcu, alebo si to ponechá v držbe, keďže sa má za to, že bol odkázaný celý nájom.

195. Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha II.

Do odkazu sa zahŕňa aj prípadný zostatok dlžný z nájmu.

196. Paulus, O Plautiovi, kniha IX.

Cassius: Aj v prípade, že bol takto odkázaný byt, dedič bude povinný ho poskytnúť bezplatne; a okrem toho bolo rozhodnuté, že nájomca môže podať žalobu na základe závetu proti dedičovi, aby sa zbavil zodpovednosti z nájomnej zmluvy; tento názor je úplne správny.

197. Modestinus, Pravidlá, kniha IX.

Ak urobíme odkaz v tomto znení: "Môjmu dedičovi nech sa uloží, aby oslobodil od zodpovednosti toho a toho, kto vykonával moje obchody, a aby od neho nevyžadoval nič, čo by bol povinný zaplatiť alebo urobiť pre mňa," dedičovi sa uloží, aby od poručiteľa nevybral žiadne peniaze, ktoré mu boli požičané. Je však ťažko uveriteľné, že by poručiteľ takýmto odkazom zamýšľal, aby sa odkazovníkovi odkázalo aj to, čo od neho patrí jeho otrokom ako ich peculium.

198. Ten istý, Názory, kniha X.

"Môjmu bratovi Aureliovi Semproniovi. Neželám si, aby bol niektorý z mojich dlžníkov obťažovaný kvôli svojim záväzkom, ani aby sa od nich vymáhalo čokoľvek, či už istina, alebo úroky, kým žijú; a vraciam, oslobodený od záväzkov a zbavený záložného práva, dom a karpatskú pôdu záujemcovi o ne." Modestinus uvádza ako svoj názor, že ak by bol žalovaný samotný dlžník, bude chránený výnimkou, ale že to nebude platiť, pokiaľ ide o jeho dediča.

199. Keď Gaius Seius dospieval, dostal za poručníkov Publia Maevia a Lucia Sempronia. Keď ešte nebol plnoletý, spomínaný Gaius Seius, ktorý mal zomrieť, urobil vo svojom testamente nasledujúce ustanovenie týkajúce sa jeho

poručníkov: "Nech nikto nevznáša žiadne otázky týkajúce sa mojich kurátorov, pretože ja sám som vybavil svoje záležitosti." Pýtam sa, či môžu dedičia maloletého požadovať od kurátorov vyúčtovanie za kurátorstvo, keďže zosnulý, ako vyplýva z podmienok jeho závetu, uznal, že sa o všetky svoje záležitosti postaral sám. Modestinus bol toho názoru, že ak sa kurátori dopustili nejakého podvodného konania alebo ak sa v ich rukách nachádzal nejaký majetok poručiteľa, možno proti nim podať žalobu z tohto dôvodu.

200. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha XI.

Ak by som odkázal niečo, čo mi dlhuješ, buď sebe, alebo tretej osobe, a ty by si mi to zaplatil, alebo by som ťa z akéhokoľvek iného dôvodu prepustil, dedičstvo zanikne.

201. Preto sa Juliánus domnieval, že aj keby sa veriteľ stal dedičom svojho dlžníka a potom by zomrel, odkaz zanikne; a to je správne, pretože záväzok akoby zanikol zámenou, rovnako ako zaplatením.

202. Ak je však odkaz zanechaný pod určitou podmienkou a dedič príde skôr a vymáha dlh, treba vysloviť iný názor; pretože kým podmienka ešte trvá, zabránenie vyplatenia odkazu odkazovníkovi, ak ešte žije a je oprávnený ho prijať, nezávisí od náklonnosti dediča, ani ak by odkazovník nebol právne spôsobilý ho prijať, nemôže dedič zabrániť strane oprávnenej na prospech z odkazu, aby ho získala.

203. Papinianus, Otázky, kniha XIX.

"Nechcem, aby sa vymáhalo niečo, čo mi Sempronius dlhuje." Bolo rozhodnuté, že dlžník, aby si vynútil svoje prepustenie, má právo nielen na výnimku, ale aj na žalobu podľa závetu.

204. Ten istý, Názory, kniha VII.

Od zástupcu, od ktorého bolo dedičovi zakázané požadovať vyúčtovanie a ktorého mal zároveň oslobodiť od akejkoľvek zodpovednosti za úkony vykonané v tejto funkcii, možno aj tak na základe žaloby z poverenia požadovať, aby dedičom vyplatil všetky peniaze, ktoré mu môžu byť dlžné od bankára na základe zmluvy, ktorú uzavrel ako zástupca, alebo aby postúpil svoje práva na žalobu voči uvedenému bankárovi.

205. Tá istá kniha, Stanoviská, kniha VIII.

Ak sa od dediča žiada, aby prepustil svojho dlžníka, platí, že sa to vzťahuje len na to, čo zostáva splatné zo záväzku. Preto ak bol nejaký dlh zaplatený pred otvorením závetu, nebude zahrnutý do poručiteľstva. Ak by sa však po otvorení závetu a pred

vstupom dediča do dedičstva, ktorý si bol vedomý úmyslu zosnulého, malo požadovať zaplatenie dlžnej sumy, bude sa to veľmi podobat' podvodu, a teda túto sumu môže dedič vymáhať.

206. Paulus, Otázky, kniha X.

Ak som odkázal Titiovi to, čo mi dlhoval, buď s uvedením, alebo bez uvedenia sumy, alebo na druhej strane, ak odkazujem s rozdielom, ako napr: "Pýtam sa, či si myslíš, že by sa malo všetkými prostriedkami zistiť, či je niečo skutočne dlžné, a ďalej ťa žiadam, aby si mi oznámil, akým spôsobom vykladáš tieto záležitosti, ktoré sa vyskytujú každý deň. Odpovedal som, že ak si strana, ktorej je Titius dlžný, želá zbaviť sa dlhu, je jedno, či prikáže svojmu dedičovi, aby ho zbavil záväzku, alebo mu zakáže vymáhať dlh; v oboch prípadoch by totiž mal byť dlžník oslobodený a v oboch prípadoch bude v prospech dlžníka podaná žaloba proti dedičovi s cieľom dosiahnuť jeho oslobodenie. Ak poručiteľ uviedol ako dlžnú sumu sto aurei alebo určitý pozemok a možno dokázať, že dlžníkom bol dedič, mal by byť prepustený. Ak však nič nedlhuje, pretože bolo urobené nepravdivé vyhlásenie, možno povedať, že môže podať aj žalobu o vrátenie toho, čo je zahrnuté v dedičstve. Táto zásada sa uplatňuje aj v prípade, že odkaz bol takýto: "Nech sa môjmu dedičovi uloží, aby nevyberal sto aurei, ktoré mi dlhuje" alebo "Stichus, ktorého mi dlhuje". Ak by však povedal: "Nech sa môjmu dedičovi uloží, aby dal Stichovi sto aurei, ktoré mi dlhuje," možno tvrdiť, že si ich môže nárokovať, hoci vyhlásenie nie je pravdivé. S tým však v žiadnom prípade nesúhlasím, keďže testátor si musel myslieť, že slovo "dať" sa vzťahuje na dlh. Na druhej strane, ak dlžník urobí odkaz svojmu veriteľovi, nevidím, že by odkaz mal nejakú platnosť, ak nie je uvedená suma. Ak by však uviedol sumu, ktorú uznáva, že je dlžníkom, odkaz nebude platný s výnimkou tých prípadov, keď jeho zaplatenie bude výhodnejšie ako zaplatenie dlhu. Ak by totiž dlžník odkázal sto aurei, o ktorých hovorí, že ich dlhuje, a on ich naozaj dlhuje, odkaz je neplatný. Ak by ich však nedlhoval, rozhodlo sa, že odkaz je platný; ak sa totiž uvádza určitá suma peňazí, ide o podobný prípad ako v prípade, keď bol Stichus odkázaný na základe nepravdivého vyhlásenia. Toto pravidlo uviedol božský Pius v reskripte, v ktorom bola istá suma peňazí odkázaná ako prijatá ako veno.

207. Scaevola, Názory, kniha IV.

Opatrovník, ktorý v čase svojej smrti ustanovil určitých dedičov, chcel dať svojmu poručníkovi, ktorého opatrovníctvo spravoval, tretiu časť svojho majetku, ak nevyvolal žiadny spor s dedičmi z dôvodu opatrovníctva, ale všetkých ich zbavil zodpovednosti s ohľadom na to isté. Opatrovanec získal dedičstvo, a napriek tomu neskôr požadoval od dedičov všetko, čo sa dostalo do rúk jeho opatrovníka z predaja majetku alebo z akéhokoľvek iného zdroja súvisiaceho s opatrovníctvom. Pýtam sa, či by mal byť na základe podmienok závetu vylúčený z podávania žalôb tohto druhu. Odpoveď znela, že ak by získal prospech z poručenstva pred splnením stanovenej podmienky a potom by pristúpil k podaniu žaloby v rozpore s podmienkami poručenstva, mohli by proti nemu dedičia uplatniť námietku z dôvodu zlej viery, pokiaľ by nebol pripravený vrátiť to, čo získal z poručenstva, ktoré mu bolo poskytnuté ako milosť vzhľadom na jeho vek.

208. Tryphoninus, Disputácie, kniha VIII.

Pozrime sa, či osoba, ktorej bolo závetom udelené prepustenie a proti ktorej sa vedie konanie o peculium, má byť považovaná za osobu v postavení odkazovníka, ak by sa v čase, keď sa obvykle dedičstvo prevádza, v peculiu nič nenašlo. Aj keď ešte nie je dlžníkom, nevyplýva z toho, že by mal z dedičstva nejaký prospech, iba ak prostredníctvom nádeje na nejaké budúce doplnenie svojho peculium. Bude teda jeho stav ako odkazovníka v pozastavení, rovnako ako by ii bol v prípade, ak by z nejakého dôvodu urobil očakávanie odkazu pochybným? Toto je lepší názor.

209. Scaevola, Digest, kniha XVI.

Aurelius Symphorus sa stal ručiteľom istého poručníka a po jeho smrti urobil odkaz jeho poručníkom takto: "Odkazujem päť aurei Arelliovi Latinovi a Arelliovi Felixovi, každému osobitne, keď dovŕšia štrnásť rokov, a v tom čase si želim, aby sa každému z nich vyplácalo mesačne šesť denárov na ich výživu a ročne dvadsaťpäť denárov na ich odev, s ktorým dedičstvom musia byť spokojní, pretože ich poručníctvo mi spôsobilo nemálo neprijemností. Zároveň nariaďujem svojim dedičom, aby od nich nič nevyberali z dôvodu poručníctva, ani aby si nič nenechávali z dôvodu tohto odkazu." Vznikla otázka, či v prípade, že uvedení dedičia niečo vyplatili z dôvodu poručníctva, či to môžu vymáhať od dediča detí alebo od osoby, za ktorú sa poručiteľ stal ručiteľom. Odpoveď znela, že v súlade s uvedenými skutočnosťami sa zdá, že dedičia posledne menovaného boli výlučne poverení, aby nepožadovali nič z titulu poručníctva, ktoré Symphorus spravoval a ktoré by mohlo byť splatné od poručiteľov menom Arellius.

210. Istý muž, ktorý spísal závet, odkázal svojim dlžníkom prepustenie, a potom, keď závet rozpečatil a znovu si ho prečítal, spísal ďalší, v ktorom zopakoval odkaz v tomto znení: "Potvrdzujem každý odkaz urobený v závete, ktorý som odpečatil, a všetko, čo je v ňom napísané." Po zápise do dedičstva na základe druhého závetu vznikla otázka, či sa dlžníci, ktorí boli oslobodení na základe prvého závetu, môžu domáhať oslobodenia od zodpovednosti za peňažné sumy, za ktoré sa stali dlžníkmi po spísaní prvého závetu; a ak by dedičia podali proti nim žalobu, či im môže byť vylúčená námietka z dôvodu zlej viery. Odpoveď bola, že nebudú oslobodení.

211. Titius urobil svojmu dlžníkovi Seiovi tento odkaz: "Dávam a odkazujem desať denárov Seiovi. Okrem toho mu dávam aj päť, a to všetko, čo mi dlhuje ako istinu, tak aj úroky." Vo všeobecnej klauzule tiež uložil svojim dedičom, aby každému z odkazovníkov dali a odovzdali to, čo mu zanechal. Seius si potom od Tícia požičal ďalšie peniaze. Pýtam sa, či sa aj tieto peniaze, ktoré boli požičané po spísaní závetu, majú chápať ako odkázané Seiovi. Odpoveď znela, že keďže slová, ktoré použil závetca, sa týkali minulého času, nemalo by sa predpokladať, že posledná požičaná suma bola odkázaná.

212. Titius, ktorý spísal závet a ustanovil svojich synov za dedičov, sa vyjadril takto s odkazom na svojho otca, ktorý bol predtým aj jeho poručníkom: "Želám si, aby môj otec Seius bol zbavený zodpovednosti za akúkoľvek opatrovnícku žalobu."

Pýtam sa, akým spôsobom treba chápať tieto slová, teda či znamenajú, že peniaze, ktoré boli získané z predaja majetku alebo vymáhania pohľadávok a ktoré otec premenil na vlastné použitie alebo požičal na úrok vo vlastnom mene, majú byť vyplatené deťom a dedičom poručiťa alebo jeho vnukom. Odpoveďou bolo, že o tom musí rozhodnúť súd, ktorý má právomoc vo veci rozhodnúť, pretože podľa právnej domnienky by mal byť otec z dôvodu prirodzenej náklonnosti, ktorú prechováva syn, zbavený všetkých záväzkov, pokiaľ dedičia poručiťa nepreukážu, že jeho úmysel bol iný.

213. Maeuius si vo svojom závete želal, aby bol jeden z jej dedičov zbavený zodpovednosti za opatrovnícku žalobu, a to týmito slovami: "Nechcem, aby sa od neho vyžadovalo vyúčtovanie opatrovnictva, ktoré Julianus Paulus spravoval s Antistiom Ciceronom, a želim si, aby bol zbavený akejkoľvek zodpovednosti z tohto dôvodu." Pýtam sa, či v prípade, že by nejaké peniaze pochádzajúce z poručníctva zostali v jeho rukách, je možné ich od neho vybrať. Odpoveď znela, že v uvedenom prípade nie je nič, prečo by sa peniaze, ktoré patria poručencovi a zostali v rukách poručníka, mali považovať za odkázané.

214. Istý poručiťel urobil vo svojom závete toto ustanovenie: "Želám si, aby môj príbuzný Titius bol oslobodený od všetkých dlhov, ktoré mi dlhuje, a okrem toho mu dávam desať aurei." Do kodicilu vložil nasledujúce ustanovenie: "Okrem toho si želim, aby môj dedič oslobodil môjho príbuzného a dlžníka Tícia od platenia úrokov z peňazí, ktoré mi dlhoval počas svojho života. Ak by sa môj dedič pokúsil vymáhať od neho uvedené úroky v rozpore s mojou vôľou, potom si želim, aby uvedené úroky vyplácali Titiovi moji dedičia, kým bude žiť." Keďže závetca mal zjavne v úmysle dedičstvo skôr zväčšiť než zmenšiť, vznikla otázka, či jeho dedičia budú podľa podmienok poručníctva zodpovední voči Titiovi, aby ho prinútili zbaviť sa všetkých dlhov. Odpoveď bola, že v súlade s uvedenými skutočnosťami sa zdá, že dedičstvo, ktoré poručiťel odkázal na prvom mieste, sa zmenšilo.

215. Ak bol závetný odkaz urobený takto: "Želám si, aby všetko, čo mi Seius dlhuje alebo za čo som sa zaňho zaviazal, bolo odovzdané jemu," pýtam sa, či bolo odkázané len to, čo bolo splatné v čase vykonania závetu, alebo či bola do odkazu zahrnutá aj suma, ktorá vznikla neskôr z úrokov. Odpoveďou bolo, že závetca mal v úmysle, aby každý záväzok dlžníka bol zrušený poručníctvom.

216. Stichus, ktorý bol v závete manžlom, mu poručiťel odkázal pozemok s celým jeho vybavením spolu s ďalším majetkom a pridal k nemu nasledovné: "Zakazujem, aby mu bol vystavený akýkoľvek účet, pretože má v držbe záznamy." Vznikla otázka, či Stichus bude povinný vyplatiť akúkoľvek sumu peňazí, ktorá mu zostala v rukách zo správy jeho poručiteľstva. Odpovedal som, že Stichus nie je z tohto dôvodu povinný. Claudius: Nikto nie je po svojom oslobodení zodpovedný za žiadny čin, ktorý spáchal počas otroctva, a bola prijatá rada s odkazom na zistenie práva, čo sa má zaplatiť. Preto si dedičia môžu ponechať zostatok, ktorý im zostal v rukách, spolu s peculiom, alebo sa môže odpočítat' od peculia, ak je toto peculium odkázané.

217. "Želám si, aby sto aurei, ktoré som uložil u Aproniana, zostalo v jeho rukách, kým môj syn nedosiahne vek dvadsať rokov, a zakazujem, aby sa od neho vybrali akékoľvek úroky z uvedených peňazí." Vystala otázka, či Apronianus môže podľa podmienok poručníctva tvrdiť, že uvedená suma od neho nebola vybraná pred časom stanoveným porúčiteľom. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností mohol takýto nárok uplatniť.

218. Závetca ustanovil svoje dcéry za svoje dedičky a poveril ich nasledovnou správou: "Moje dcéry, nepožadujte od Gaia Seia žiadne vyúčtovanie za správu môjho majetku, ktorý spravoval vo svojej banke alebo z nej až do mojej smrti, a zbavte ho všetkých záväzkov v súvislosti s ním." Keďže uvedený Gaius Seius mal v čase smrti porúčiteľa na starosti všetok jeho majetok a investoval ho vo svojej banke a z nej, vznikla otázka, či bude nútený vydať z neho dedičom porúčiteľa účet. Odpoveď znela, že v súlade s uvedenými skutočnosťami došlo k vydaniu závetu, ale súd musí rozhodnúť, čo sa má za daných okolností urobiť.

219. Závetca ustanovil za svojho dediča svojho bývalého poručníka spolu s vlastným bratom a niektorými ďalšími osobami a odkázal uvedenému poručníkovi desať aurei, ktoré tento vynaložil na jeho účet a na účet svojho brata. Vznikla otázka, či je táto poručnícka listina platná, pokiaľ ide o poručníka. Odpoveď znela, že ak porúčiteľ zanechal sumu, ktorá mu patrila na základe trustu, nemožno sa domáhať plnenia trustu.

220. Taktiež sa zistovalo, ak by sa odkaz ukázal ako neplatný, pokiaľ ide o poručníka, či by bol platný s ohľadom na brata porúčiteľa; keďže bol v jeho prospech, ako aj v prospech strany, ktorá spravovala jeho poručníctvo, tiež. Odpoveď znela, že odkaz je platný, pokiaľ ide o brata, keďže bol oslobodený od svojho dlhu.

221. Bola položená aj otázka, či by mal byť poručník vypočutý, ak by súhlasil s prijatím poručníctva za predpokladu, že niektoré ustanovenia závetu zostanú v platnosti a iné budú odmietnuté, pričom ako dôvod uviedol, že suma uvedená v poručníctve je nižšia ako suma, ktorú vyplatil na výdavky. Odpoveďou bolo, že podmienky závetu mu nebránili požadovať všetko, čo mohol preukázať, že mu patrí.

222. Závetca urobil tento odkaz: "Nariaďujem, aby sumu päťdesiat aurei, ktorú som si požičal od svojej manželky na zmenku, aby ju použila pri mojom podnikaní, vyplatili moji dedičia." Vystala otázka, či poručenie obstojí, ak by sa ukázalo, že manžel je skutočne dlžníkom svojej manželky. Odpoveď bola, že ak by dlžoba existovala, trust by bol neplatný.

223. Bola položená aj otázka, či by bolo možné požadovať vykonanie trustu, ak by manželka po podaní žaloby o vymoženie dlžných peňazí spor prehrala. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností by mohla požadovať výkon trustu, pretože je zrejme, že dlh nie je splatný z iného dôvodu.

224. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha VI.

Ak má porúčiteľ dvoch hlavných dlžníkov a poverí svojho dediča, aby oboch oslobodil, a jeden z nich nie je schopný prijať odkaz a nie sú spoločníkmi; dedič by mal previesť svoje právo na konanie z dlžníka, ktorý nemôže prijať odkaz, na toho, ktorému zákon toto plnenie priznáva, a týmto postupom sa stanú dve veci, t. j. ten, ktorý nemôže prijať odkaz, bude mať účasť na plnení a ten, ktorý ho môže prijať, bude oslobodený. Ak sú však dlžníci spoločníkmi, ten, ktorý je nespôsobilý, bude nevyhnutne profitovať prostredníctvom druhého, ktorý môže dedičstvo prijať, a bude oslobodený prostredníctvom potvrdenia; to isté sa totiž stane, aj keby porúčiteľ nariadil, že má byť oslobodený len ten, kto je oprávnený prijať podľa závetu.

225. To isté, Otázky, kniha X.

Žalobca alebo žalovaný, keď poveril svojho dediča, aby neprijímal rozsudok na súde centumvirs, vznikla otázka, aký to má vplyv na dedičstvo. Bolo rozhodnuté, že ten je platný len v prípade, ak má protivník porúčiteľa zlý prípad, takže by bol v súboji s dedičom porazený; vtedy by totiž dedič bol nielen povinný vzdať sa majetku, ktorý bol predmetom žaloby, ale aj zaplatiť všetky trovy súdneho konania odkazovníkovi. Ak by však mal dobrú vec, nezdá sa, že by z dedičstva nič nebolo, dokonca ani výdavky, ako sa domnievajú niektoré authority.

226. Scaevola, Názory, kniha III.

Veriteľ urobil svojmu dlžníkovi nasledujúci odkaz: "Želám si, aby všetko, čo mi dlhuje Gaius Seius a čo zabezpečil zálohovaním svojich záhrad, mu odovzdali moji dedičia." Ak by porúčiteľ počas svojho života dostal od Seia nejakú platbu, pýtam sa, či by ju bolo možné požadovať ako dlžnú na základe odkazu. Odpoveď znela, že v súlade s uvedenými skutočnosťami si ju nemožno nárokovať. Tá istá strana opäť požiadala o radu, pričom tvrdila, že porúčiteľ pred uzavretím kodicilu, ktorým zanechal odkaz, dostal takmer celú istinu a úroky z dlhu, takže zostala len veľmi malá časť dlhu, a pýtala sa, či by mala právo na vymáhanie na základe doložky "všetko, čo mi patrí a čo sa týka minulosti". Odpoveď znela, že pokiaľ ide o skutočnosti uvedené na prvom mieste, môj názor je správny; ale pokiaľ ide o skutočnosti uvedené neskôr, niečo sa pridalo a o tejto otázke musí rozhodnúť súd, ktorý by mal zistiť, či porúčiteľ zabudol, že peniaze boli zaplatené, a preto urobil toto ustanovenie; alebo preto, že platba bola bez jeho vedomia; alebo či konal úmyselne, keďže si želal, aby bola odkázaná skôr dlžná suma než právo požadovať uvoľnenie.

227. Istý závetca okrem iného urobil svojmu slobodníkovi tento odkaz: "Ak za môjho života pre mňa vykonal nejaký obchod, zakazujem, aby sa od neho za to vyžadovalo akékoľvek vyúčtovanie." Vznikla otázka, či bude nútený odovzdať dedičom účtovné knihy, v ktorých sa viedlo účtovníctvo, ako aj všetky sumy, ktoré mu zostali v rukách, ako to vyplýva zo zápisov o príjmoch a výdavkoch. Odpoveď s odkazom na predmetnú záležitosť znela, že dedič je oprávnený požadovať aj to, čo

správca požičal svojim druhom otrokom, ktorí tvorili súčasť majetku, pričom tieto sumy, vynaložené v prospech svojho pána, by sa mali odpočítat' od zostatku v jeho rukách.

228. Titia, ktorá mala dvoch poručníkov, urobila vo svojom závete nasledujúce ustanovenie: "Nechcem, aby sa od prvého z nich vyžadovalo vyúčtovanie môjho poručníctva, ktoré spravovali Publius Maevius a Lucius Titius." Vystala otázka, či sa od neho môžu vymáhať peniaze, ktoré mu zostali zo správy poručníctva. Odpoveď znela, že v uvedenom prípade nebolo nič, čo by viedlo k presvedčeniu, že peniaze, ktoré patrili poručníkovi a zostali v jeho rukách, boli odkázané.

229. Bola položená aj otázka, či sa má mať za to, že aj spoludržiteľ bol prepustený. Odpoveď bola, že spoludržiteľ nebol prepustený.

230. "Pokiaľ ide o Gaia Seia, ktorý sa o to obzvlášť zaslúžil, neželám si, aby sa od neho alebo od jeho dedičov vyžadovalo čokoľvek, čo mi dlhuje v zmenkách alebo na účte, alebo čokoľvek, čo si odo mňa požičal, alebo akékoľvek záväzky, ktoré som v jeho prospech uzavrel." Pýtam sa, či bola odkázaná len suma peňazí splatná v čase spísania závetu, alebo či boli do dedičstva zahrnuté aj úroky, ktoré z uvedenej sumy vznikli neskôr. Odpoveď znela, že v súlade s uvedenými skutočnosťami sa zdá, že poručiteľ mal v úmysle splniť všetky záväzky Seiusa, ktoré mal voči sebe, na základe poručníctva.

231. Bola tiež položená otázka, či po obnovení záväzku a zvýšení sumy dlhu bude to, čo bolo splatné podľa starej zmluvy, stále zahrnuté do dedičstva; alebo ak došlo k obnoveniu a strana sa stala akoby novým dlžníkom, mohla byť žalovaná o zvýšenú sumu. Odpoveď bola, že za odkázané sa považuje len to, čo strana dlhovala v danom čase, ale ak sa poručiteľ stále držal svojho pôvodného zámeru, dedičstvo by zahŕňalo všetky dlhy existujúce v čase jeho smrti.

Tit. 4. O zrušení alebo prevode odkazov a poručníctva.

232. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Ak poručiteľ, ktorý odkázal právo na preháňanie dobytku cez svoj pozemok, neudelí právo cesty, nevynechá z odkazu nič z dôvodu, že právo na preháňanie dobytku nemôže existovať bez práva cesty.

233. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Ak sa odkazuje pozemok, môže sa urobiť takáto výhrada: "Nedávam ani neodkazujem tomu a tomu žiadne iné právo spojené s uvedeným pozemkom okrem užívacieho práva k nemu," aby užívacie právo mohlo tvoriť odkaz.

234. Užívacie právo však môže byť vyhradené, takže zostane len samotné vlastníctvo.

235. Podobne možno vyhradiť aj časť odkázaného pozemku.

236. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXIV.

236. Ak by niekto urobil závetné nariadenie takto: "Dávam a odkazujem taký a taký pozemok Titiovi, a ak by Titius zomrel, nech je môj dedič poverený, aby ho dal Seiovi," platí, že odkaz je právne prevedený. Aj keby strana, ktorej bol majetok odkázaný na prvom mieste, bola v čase prevodu majetku mŕtva, Seius bude mať naň nárok.

237. Ak by niekto urobil odkaz Ticiovi takto: "Nech môj dedič dá taký a taký predmet Ticiovi, alebo ak by Ticius zomrel skôr, ako ho dostane, nech ho dá Semproniovi," podľa prísneho výkladu zákona sa zdá, že dedič bude zaviazaný obom stranám, t. j. Semproniovi aj Ticiovmu dedičovi. Ak by sa však poručiťel'ov dedič dostal do omeškania s odovzdaním majetku Titiovi, právo požadovať dedičstvo prejde na jeho dedičov a Sempronius nebude mať naň nárok; ak by však k omeškaniu nedošlo, potom bude mať právo na prijatie dedičstva Sempronius, a nie Titiovi dedičia. Ak však Titius zomrie pred časom, keď dedičstvo nadobudne, bude mať naň nárok len Sempronius.

238. To isté treba povedať, keď sa majetok zanechá v poručníctve v prospech chlapca a jeho matka sa stane dedičkou, ak by zomrel pred získaním dedičstva, takže ak zomrie pred časom, keď dedičstvo nadobudne, bude mať naň nárok matka; ak však zomrie neskôr, prospech z poručníctva prejde na dedičov dieťaťa, rovnako ako keby došlo k omeškaniu pri vykonávaní samotného poručníctva.

239. Ak však niekto urobí odkaz takto: "Môj dedič nech vydá taký a taký majetok Titiovi, a ak tak neurobí, nech ho vydá Semproniovi," Sempronius bude mať nárok na odkaz len vtedy, ak by v čase jeho nadobudnutia Titius nebol schopný ho nadobudnúť.

240. Ak by niekto urobil odkaz v tomto znení: "Môj dedič nech dá taký a taký pozemok Titiovi, a ak by ho Titius odcudzil, nech ho môj dedič dá Sempronovi," dedič bude zaťažený oboma poručenstvami; Titius totiž nie je zaťažený poručením, ak by pozemok odcudzil, ale dedič je zaťažený poručením jemu. Dedič by preto mal podaním námietky z dôvodu zlej viery zabezpečiť seba a vyžiadať si od Tícia záruku, že pozemok nescudzí.

241. Ak si niekto vyhradí viac, ako odkazuje, jeho výhrada bude platná; ako napríklad ak by odkázal dvadsať aurei a vyhradil si štyridsať.

242. Ak by poručiteľ odkázal užívacie právo k určitému pozemku a vyhradil si právo cesty, jeho výhrada je neplatná, ale dedičstvo sa nezníži, rovnako ako keď niekto zanechá vlastníctvo pozemku a vyhradí si právo cesty, dedičstvo sa nezníži.

243. Ak poručiteľ odkáže dedičstvo osobitne dvom osobám menom Titius a neskôr jednu z nich zbaví odkazu, ale nie je jasné, ktorú z nich má na mysli, budú mať na odkaz nárok obe; rovnako ako v prípade, keď pri odkázaní nie je zrejmé, ktorej z dvoch strán sa odkazuje, hovoríme, že sa neodkazuje ani jednej z nich.

244. Ak bol pozemok odkázaný Titusovi absolútne, potom mu bol ponechaný pod podmienkou a nakoniec mu bol odňatý takto: "Môj dedič nedá Titusovi pozemok, ktorý som mu podmienene odkázal," nebude mať naň nárok ani podľa jedného z týchto ustanovení, ak poručiteľ výslovne neuviedol, že si želá, aby dostal odkaz absolútne.

245. Pozrime sa, či je možné zrušiť podmienku, od ktorej závisí odkaz, dedičstvo alebo sloboda otroka. Julianus hovorí, že v prípade slobody otroka zrušenie podmienky neznamená okamžité získanie slobody. Aj Papinianus v sedemnásť knihe otázok hovorí, že vo všeobecnosti podmienku nemožno odvolať, pretože zastáva názor, že podmienka sa nedáva, ale ukladá, a to, čo je uložené, nemožno odňať, pretože to sa vzťahuje len na to, čo je dané. Je však lepšie, ak sa berie do úvahy význam slov, a nie slová samotné; a keďže podmienky možno uložiť, možno ich aj odvolať.

246. Ak závetca svojím testamentom odkázal sto aurei Titiovi a v kodicile mu urobil nasledujúci odkaz: "Môj dedič nech dá Titiovi päťdesiat aurei, a nie viac", odkazovník si nemôže nárokovať viac ako päťdesiat aurei.

247. Nielen odkazy, ale aj poručníctvo možno zrušiť, a to aj obyčajným želaním. Preto sa kladie otázka, či sa poručenstvo stane splatným v prípade, že medzi stranami vzniklo nepriateľstvo. Ak sa totiž nepriateľstvo týka trestného činu alebo je mimoriadne závažného charakteru, to, čo bolo odkázané, sa bude považovať za zrušené; ak však ide o ľahký trestný čin, trust bude naďalej existovať. V súlade s tým môžeme zahrnúť aj odkazy, pričom je možné podať výnimku z dôvodu zlej viery.

248. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXXIII.

Ak by strany obnovili svoje priateľstvo a poručiteľ by oľutoval svoje predchádzajúce rozhodnutie, odkaz alebo poručníctvo, ktoré bolo zanechané, sa obnoví v plnom rozsahu, pretože vôľa zosnulého bola zmeniteľná do poslednej chvíle jeho života.

249. Gaius, O mestskom edikte, kniha II.

Tak ako možno dedičstvo odňať jednej osobe, tak ho možno aj previesť na inú osobu, napríklad takto: "Dávam a odkazujem Seiovi to, čo som odkázal Titiovi." Táto klauzula obsahuje tiché odňatie dedičstva, pokiaľ ide o Tícia osobne.

250. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha V.

Prevod odkazu sa uskutočňuje štyrmi spôsobmi. Môže sa previesť buď tak, že jedna osoba nahradí druhú; alebo to môže urobiť strana, ktorá nariadila jeho darovanie, aby ho mohla dať iná; alebo keď sa namiesto iného majetku zanechá jeden druh majetku, ako napríklad desať aurei namiesto pozemku; alebo keď bol odkaz absolútny a prevádza sa pod podmienkou.

251. Ak by som však mal dať Maeviovi to, čo som už dal Titiovi, hoci je zvykom tvrdiť, že obaja sú poverení odovzdaním toho istého majetku, predsa len je lepší názor, že v tomto prípade je prvý odkazovník zbavený odkazu, lebo tam, kde poviem: "Nech je Seius poverený odovzdať to, čo som poveril Tícia," bude sa mať za to, že som povedal, že Titius majetok neodovzdá.

252. Podobne tam, kde sa namiesto pozemku odkazuje desať aurei, niektoré authority sa domnievajú, že prvý odkaz sa neodvoláva; v skutočnosti však áno, pretože posledná vôľa je tá, ktorá sa má vykonať.

253. Ulpian, O Sabínovi, kniha XXIV.

Ak sa odkaz nejakého predmetu urobí niekomu pod určitou podmienkou a ten istý predmet už bol absolútne odkázaný inému, prvý odkaz sa nepovažuje za absolútne zrušený, ale len v prípade, že by sa splnila podmienka druhého odkazu. Ak však bolo úmyslom poručiť, aby sa prvý odkaz za každých okolností zrušil, musí sa to považovať za splnené.

254. Julianus, Digesty, kniha XXXII.

Ak teda ten, na koho bol odkaz prevedený, zomrie počas života poručiť, nebude napriek tomu patriť osobe, ktorá ho predtým pozbavila.

255. Julianus, Disputácie, kniha V.

Ak niekto po tom, čo odkázal sto aurei nejakej osobe absolútne, potom mu odkázal rovnakú sumu podmienčne a mal v úmysle odkázať mu túto druhú sumu navyše, to, čo mu odkázal absolútne, bude splatné hneď, a to, čo mu bolo odkázané pod podmienkou, bude splatné, ak sa podmienka splní. Ak mu však v dôsledku toho, že si to rozmyslel, zanechal tú istú sumu pod podmienkou, absolútny odkaz sa môže považovať za podmienený. Ak teda v tom istom závete, ktorým odkázal sto aurei,

neskôr odkázal päťdesiat a chcel, aby týchto päťdesiat tvorilo nový odkaz, bude splatných stopäťdesiat aurei. Ak však chcel, aby odkaz pozostával len z päťdesiatich aurei, bude splatných len päťdesiat. Rovnaké pravidlo sa uplatní aj v prípade, že sa tak stalo prostredníctvom kodicilu.

256. Julianus, Digesty, kniha XXXVII.

Ak je odkaz absolútne odkázaný Titiovi a on je ho zbavený pod určitou podmienkou a zomrie počas trvania podmienky, aj keby podmienka zlyhala, odkaz nebude patriť Titiovmu dedičovi; pretože ak je raz daný odkaz odňatý pod podmienkou, účinok je rovnaký, ako keby bol na prvom mieste zanechaný pod opačnou podmienkou.

257. Ak je odkaz urobený takto: "Môj dedič nech zaplatí desať aurei Titiovi, a ak by ich nezaplatil Titiovi, nech zaplatí uvedených desať aurei Semproniovi," ak by Titius zomrel pred dňom, keď odkaz nadobudne právoplatnosť, Sempronius si môže legálne nárokovať na odkaz, pretože by sa malo rozumieť, že bol na neho prevedený.

258. Ten istý, Digesty, kniha LIV.

Ak poručiteľ odkáže otroka všeobecne a vyhradí si Stichusa, dedičstvo nezruší, ale oslabí;

259. Ulpianus, O Sabinovi, kniha L.

Keďže odkazovník si nemôže vybrať Stichus.

260. Marcianus, Inštitúcie, kniha VI.

Bohovia Severus a Antoninus v reskripte uviedli, že ak poručiteľ, vedený takým či onakým motívom, vo svojej poslednej vôli spomenul jedného zo svojich slobodníkov ako mimoriadne zlého, malo sa za to, že ho zbavil všetkého, čo mu bolo predtým zanechané.

261. Florentinus, Inštitúcie, kniha XI.

Odkazy, ktoré sú neplatné, keď boli udelené, sa nestávajú platnými tým, že sú potlačené; ako napríklad po tom, čo zázetca ustanovil pána otroka za svojho dediča, podmiennečne zbaví uvedeného otroka absolútneho odkazu, ktorý mu udelil. Ak sa totiž absolútny odkaz odníme stanovením podmienky, platí, že bol odkázaný pod opačnou podmienkou, a preto sa potvrdí. To však neplatí, ak odkaz, ktorý bol zrušený, nebol platný na prvom mieste.

262. Tie isté dôvody, pre ktoré sa dedičstvo stáva neplatným, keď bolo odkázané, spôsobujú, že aj jeho potlačenie sa stáva neplatným alebo neúčinným; ako napríklad, ak odoberiete odkazovníkovi časť jeho práva na cestu alebo nariadite otrokovi, aby bol len čiastočne slobodný.

263. Paulus, O pridelovaní slobodných.

Ak je otrok odkázaný poručiteľom odcudzený a potom ním odkúpený, nebude povinný odkazovníkovi, proti ktorému možno uplatniť námietku z dôvodu zlej viery. Je však zrejmé, že mu nebude brániť, ak odkazovník preukáže, že poručiteľ obnovil svoj úmysel darovať mu otroka.

264. Ten istý, O práve kodicilov.

Nezáleží na tom, či je odkaz obsiahnutý v závete vymazaný, alebo odobratý.

265. Celsus, Digesty, kniha XXII.

Nič nebráni tomu, aby závetca opravil, zmenil alebo zrušil predchádzajúci závet následným závetom.

266. Modestinus, Differences, kniha VIII.

Ak by poručiteľ počas svojho života daroval inému majetok, ktorý odkázal, dedičstvo absolútne zanikne, pričom nerozlišujeme ani to, či sa svojho majetku zbavil z nutnosti, alebo len z náklonnosti; takže ak ho daroval z nutnosti, dedičstvo bude stále splatné, ale ak sa ho zbavil len z náklonnosti, nebude splatné. Toto rozlišovanie sa však nebude vzťahovať na stranu, ktorá urobí dar z liberálnosti, pretože nikto nie je liberálny, ak ho k tomu núti nutnosť.

267. Ten istý, Názory, kniha XI.

Modestinus vyslovil názor, že ak zosnulý zbavením Maevia dedičstva, ktoré mu bolo odkázané, nemal v úmysle zrušiť dôveru, ktorou bol poverený, môžu byť dedičia žalovaní na základe dôvery; a tento názor sa schvaľuje.

268. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha I.

Hoci môžem dedičstvo previesť na osobu, ktorá nemá právo ho prijať podľa mojej poslednej vôle, alebo odkázať dedičstvo bez udelenia slobody vlastnému otrokovi, aj keď nemajú právo ho prijať, predsa nebude splatné osobe, ktorá bola oň pripravená.

269. Licinius Rufinus, Pravidlá, kniha IV.

Odkazu môže byť zbavený len ten, komu bol odkázaný, a preto ak by sa odkaz dostal synovi alebo otrokovi iného, otec alebo pán ho nemôže byť zbavený.

270. Papinianus, Názory, kniha VI.

Dedič ustanovený do podielu na majetku dostal závetom aj dedičstvo. Závetca sa naňho potom pozeral s veľkou nenávisťou a mal v úmysle spísať ďalší závet, ktorý začal, ale nemohol ho dokončiť, a preto tento podiel prešiel bez toho, aby sa o ňom zmienil. Jeho práva na žalobu ako dediča mu síce nemohli byť odopreté, ale ak by si nárokoval na dedičstvo, mohla by mu v tom zabrániť námietka z dôvodu zlej viery.

271. Ten istý, Názory, kniha VII.

Istý otec, ktorý rozdelil svoj majetok medzi svoje deti, si želal, aby jeho dcéra dostala sumu tristo aurei, pochádzajúcu zo zisku, ktorý získal z výhod, ktoré požíval ako hlavný centurion Triarii; a tieto peniaze potom použil na získanie pozemku. Bez ohľadu na túto skutočnosť budú bratia a spoludedičia sestry stále povinní plniť poručníkovu vôľu, pretože to, čo bolo použité v prospech poručiteľa, sa nemohlo považovať za spotrebované. Keďže však poručiteľ rozdelil svoj majetok medzi svoje deti, mal v úmysle, aby všetko, čo nebolo rozdelené, im patrilo spoločne, a preto sa rozhodlo, že sa rozdelí aj pozemok, ktorý bol nadobudnutý z prostriedkov získaných z úradu v armáde, aby dcéra mohla dostať svoj podiel na majetku zo sumy zaplatenej za uvedený pozemok. Tak by to bolo aj v prípade, ak by boli do majetku pozostalosti zahrnuté peniaze.

272. Ten istý, Názory, kniha VIII.

Ak sa dedičstvo odkázané pod určitou podmienkou prevedie na inú osobu, má sa za to, že bolo prevedené pod tou istou podmienkou, pokiaľ nešlo o podmienku, ktorá sa neviaže na osobu prvého odkazovníka. Ak by totiž niekto odkázal majetok svojej manželke za predpokladu, že bude mať deti, a dedičstvo by sa previedlo, podmienka, ktorá sa nevyhnutne viazala na osobu prvej ženy, sa nebude považovať za opakovanú.

273. Istý otec odkázal svoje záhrady so všetkým ich príslušenstvom svojej dcére a potom daroval manželke niektorých otrokov patriacich k uvedeným záhradám. Bez ohľadu na to, či darovanie potvrdil alebo nie, jeho posledná vôľa bude mať prednosť pred odkazom dcére. Ale aj keby darovanie nebolo platné, stále sa bude vychádzať z toho, že otec zmenšil dedičstvo svojej dcéry.

274. Ten istý, Názory, kniha IX.

Závetca zanechal jednému zo svojich dedičov pozemok ako prednostné dedičstvo a neskôr nariadil, aby určité práva na žalobu vo výške kúpy uvedeného pozemku boli postúpené inému. Potom, keď pozemok predal bez toho, aby spôsobil škodu osobe oprávnenej naň ako prednostné dedičstvo, zaradil cenu získanú zaň medzi majetok svojej pozostalosti. Vyslovil som názor, že práva na žalobu by nemali byť postúpené na jeho spoludediča.

275. Paulus, Otázky, kniha IX.

V prípade, že bol otrokovi odkázaný odkaz spolu s jeho slobodou a ten bol neskôr predaný a odkaz jeho slobody bol zrušený, hoci je takéto zrušenie neplatné s ohľadom na otroka patriaceho inému, predsa len nadobúdateľ nebude mať nárok na odkaz. Je v tom dôvod, pretože odvolanie bude platné, keďže otrok môže byť odkúpený, rovnako ako je platný odkaz dedičstva, ak je urobený v prospech osoby, ktorá v čase spisania závetu patrila porúčiteľovi, ale ktorá po predaji získala slobodu na základe kodicilu.

276. Ako by to bolo v prípade, ak by porúčiteľ počas svojho života manumitoval otroka, ktorého v závete určil za slobodného, a potom by kodicilom zrušil udelenie slobody? Pozrime sa, či by samotné zrušenie slobody zrušilo odkaz. Niektoré autority sa domnievajú, že áno, ale nadbytočné ustanovenie nemá vplyv na odkaz.

277. Tá istá kniha, Otázky, kniha XXV.

Keď je otrok odkázaný a niečo mu je zanechané, a potom by mal byť predaný a zbavený toho, čo mu bolo odkázané, odvolanie bude platné, pretože odkaz nadobudne účinnosť, ak by bol otrok odkúpený.

278. Ak je otrok odkázaný a je manumitovaný počas života strán a on je zbavený dedičstva, zbavenie nebude mať žiadnu platnosť ani účinok; preto si môže vziať dedičstvo, ktoré mu bolo odkázané, pretože aj keby bol znovu ztročený, jeho dedičstvo sa stále neobnoví, pretože sa považuje za nového človeka.

279. Valens, Trusty, kniha V.

Ak by som ti odkázal určitý majetok a požiadal ťa, aby si ho odovzdal Titiovi, a potom by som ti ten istý majetok zanechal v rámci trustu, ale nepožiadal by som ťa, aby si ho niekomu odovzdal, vzniká otázka, či je v tvojej moci vybrať majetok podľa podmienok druhého trustu, aby si sa vyhol exekúcii prvého. Bolo stanovené, že je lepšie zohľadniť posledné ustanovenie závetu.

280. Paulus, Sentencie, kniha III.

Slobodník, ktorý dostal dedičstvo podľa prvej časti závetu, bol neskôr v tej istej listine závetcom stigmatizovaný ako nevďačný, a keďže závetca zmenil názor, slobodník nebude mať nárok na žalobu založenú na záвете.

281. Scaevola, Digest, kniha XXX.

Závetkyňa zanechala svojmu pestúnovi niekoľko predmetov a neskôr odkaz niektorých z nich zrušila a poverila svojho dediča, aby ich nahradil inými, medzi ktorými si želala, aby bolo darovaných dvadsať libier zlata, a to nasledovne: "Okrem toho jej dávam a odkazujem a želim si, aby dostala dvadsať libier zlata." Ďalej dodala: "A teba, Attius, poverujem predovšetkým tým, aby si sa s náležitou láskou staral o svoju sestru Semproniu a chránil ju, a ak si myslíš, že sa vrátila k dobrému spôsobu života, zanechaj jej po svojej smrti spomínaných dvadsať libier zlata; a medzitým jej vyplácaj výnos z uvedenej sumy, to znamená úrok z nej vo výške šesť percent." Tých istých dvadsať libier zlata potom kodícilom previedla na svojho poručiťa Maevia a poverila ho nasledovnou starostlivosťou: "Želám si, aby dvadsať libier zlata, ktoré som svojou poslednou vôľou zanechala svojej pestúnke Sempronii, bolo odovzdaných Maeviovi po tom, ako od neho prijmem záruku, že bude z uvedenej sumy vyplácať spomínanej Sempronii každý mesiac päť denárov, pokiaľ bude žiť, okrem stodvadsiatich piatich denárov na jej odev; a o to ťa prosím. Som si istý, že ty, Maevius, z dôvodu svojej náklonnosti poveríš svojho dediča, aby po tvojej smrti splnil moje želania týkajúce sa mojej pestúanky." Vystala otázka, či bude Maevius ako dedič v čase svojej smrti nútený zaplatiť Sempronii dvadsať libier zlata, ako to mal urobiť dedič Attius. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností ho nemožno prinútiť, aby jej zaplatil dvadsať libier zlata, ale ostatné veci, ktorými bol poverený v prospech pestúanky, musí poskytnúť Maevius a jeho dedič, kým žije spomínaná pestúanka.

282. Titia svojím testamentom ustanovila svoju slobodnú ženu Seiu, ktorá bola zároveň jej pestúankou, za dedičku dvanásťtej časti svojho majetku. Svojmu slobodníkovi Pamfilovi zanechala v rámci poručníctva isté pozemky, medzi ktorými boli aj isté polia s veľkou rozlohou, označené ako nachádzajúce sa v blízkosti Kolónu; a neskôr listom darovala tomu istému slobodníkovi aj ďalší majetok, pričom v tomto liste sa o Seii a Pamfilovi zmienila takto: "Seia a Pamfilus boli v poručníctve: "Pozdravujem svojich dedičov. Želám si, aby sa vykonalo všetko, čo je uvedené nižšie, ako aj všetky ustanovenia, ktoré som už urobila v súvislosti s Pamfilom. Ak by sa moja nevlastná sestra Seia nestala dedičkou podielu môjho majetku, ktorý som jej určila, želim si, aby jej boli pridelené všetky pozemky v blízkosti Kolónu." Keďže slobodná Seia odmietla podiel na majetku, ktorý jej bol zanechaný závetom, a vybrala si to, čo jej bolo dané kodícilom, vznikla otázka, či v prípade, že by si Pamfilus nárokoval tie isté pozemky podľa podmienok poručníctva, by mu mohla byť znemožnená výnimka z dôvodu zlej viery. Odpoveď znela, že trusty, ktoré sa týkali pozemkov, teda tých, ktoré sa nachádzali v blízkosti Colonu, sa považovali za prevedené na slobodnú ženu Seiu.

283. Istý závetca požiadala svojich dedičov, aby v prípade, že zomrie v provincii, dali šesťdesiat aurei Luciovi Titiovi, aby sa mohol postarať o jeho telo a priviesť ho späť do jeho krajiny. Pridal aj tieto slová: "Ak z uvedenej sumy peňazí niečo zostane, želim si, aby sa mu to dalo." V ten istý deň adresoval svojim dedičom kodicil v tomto znení: "Ak by som náhodou zomrel buď v provincii, alebo na ceste, žiadam vás, aby ste moje telo previezli do Kampánie a uložili do hrobky mojich detí." Vznikla otázka, či týmto ustanovením závetca mlčky zbavil Lucia Titia čohokoľvek, čo mu zostalo z uvedenej sumy šesťdesiatich aurei. Odpoveď znela, že by sa malo mať za to, že ho o ňu pripravil.

284. Istý otec ustanovil závetom svoje dcéry za dedičky nerovnakých častí svojho majetku a tým istým závetom vykonal rozdelenie takmer celého svojho majetku a potom pridal nasledovné: "Všetok môj zostávajúci majetok, ako aj všetky záväzky spojené s mojím majetkom, patria len mojim dvom dcéram, a to Prime a Secunde, alebo tej z nich, ktorá prežije." Neskôr kodicilom medzi ne rozdelil svoj majetok úplne inak, ako to urobil vo svojom závete, a časť z neho neodkázal konkrétne nikomu. Vznikla otázka, či dcéry Prima a Secunda môžu na základe podmienok závetu tvrdiť, že len ony majú nárok na majetok, ktorý nebol nikomu osobitne odkázaný posledným rozhodnutím, ktoré ich otec urobil o svojom majetku. Odpoveďou bolo, že sa nezdá, že by zrušil celý svoj závet, ale vykonal len zmeny týkajúce sa určitého majetku, s ktorým naložil iným spôsobom.

285. Matka urobila v liste nasledujúce ustanovenie týkajúce sa dedičstva a podielu na majetku, ktorý odkázala svojmu synovi: "Keďže viem, že môj syn Priscillianus je na prahu smrti, považujem za spravodlivé a správne odkázať svojmu bratovi Marianovi a svojmu manželovi Januárovi rovnaké podiely z tej časti môjho majetku, ktorú som darovala svojmu synovi; a v prípade, že by zomrel, darujem a odkazujem a želim si, aby im bolo okrem toho odovzdané všetko, čo mu môžem zanechať." Priscillianus žil až do otvorenia závetu a potom zomrel na tú istú chorobu. Vznikla otázka, či dedičstvo, ktoré mu bolo zanechané, bude podľa podmienok poručníctva patriť Januárovi a Mariánovi. Odpoveď znela, že možno konštatovať, že ak syn zomrie na tú istú chorobu, na ktorú trpel v tom čase, že dedičstvo absolútne prejde na tých, vo vzťahu ku ktorým bolo vykonané vyšetrovanie.

286. Ten istý, Digest, kniha XIV.

Závetca, ktorý ustanovil svojho syna za dediča časti svojho majetku, mu zanechal aj dva pozemky s otrokmi a všetkým náradím, ktoré k nim patrilo. Niekoľko vecí zanechal aj svojej manželke, ako aj otrokov Sticha a Damasa. Keď sa však presvedčil, že na jednom z pozemkov, ktoré odkázal svojmu synovi, nie je správca, poslal Sticha a ustanovil ho za správcu obrábania spomínanej pôdy a dal mu na starosti účty, ktoré sa jej týkali. Vznikla otázka, či Stichus bude patriť jeho manželke alebo synovi. Odpoveď znela, že keďže poručiteľ pamätal na záležitosti, ktoré mu boli určené v jeho závete, Stichus ako správca bude patriť k pozemku, na ktorý bol prevedený, a že manželka si ho nemôže nárokovať podľa podmienok poručníctva.

287. Istý jednotlivec odkázal štyri polia svojej matke, ktorú ustanovil za dedičku časti svojho majetku, a uložil jej, aby dve z uvedených polí odovzdala jeho svokrovi; neskôr kodícilom zrušil trust, ktorý vytvoril v prospech svojho svokra. Vznikla otázka, či uvedené dve polia budú patriť matke ako prednostné dedičstvo. Odpovedal som, že v uvedenom prípade nie je nič, prečo by jej nemali patriť.

288. Seia svojím závetom odkázala päť libier zlata. Titius ju obvinil, že nariadila smrť svojho otca. Po vznesení obvinenia Seia vyhotovila kodícil, ale nezbavila svojho nevlastného syna Tícia predtým uvedeného odkazu a zomrela skôr, ako sa vypočulo obvinenie. Prípád sa dostal pred súd, ktorý rozhodol, že Titiov otec neprišiel o život v dôsledku Seiinho trestného činu. Keďže kodícilom nezbavila Titia dedičstva, ktoré mu udelila závetom, pýtam sa, či by ho mali Titiovi vyplatit' Seiini dedičia. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností im nepatrí.

289. Istá osoba okrem iného odkázala svoje peculium svojej dcére, ktorá bola pod jej kontrolou. Po spísaní závetu vybral peniaze patriace jeho dcére od jej dlžníka a použil ich na vlastný účet. Pýtam sa, či dcéra môže na základe toho podať žalobu proti dedičom svojho otca. Odpoveď znela, že ak dokáže, že to urobil bez úmyslu pripraviť ju o dedičstvo, môže podať žalobu.

290. Venuleius, Žaloby, kniha X.

Je ľahké z dedičstva čokoľvek ubrať alebo k nemu čokoľvek pridať, ak bola odkázaná len peňažná suma, ale ak ide o určitý hmotný majetok, je ťažšie to vyjadriť písomne a rozdelenie bude pravdepodobne nezrozumiteľné.

291. Ak sa otrokom odkazuje sloboda, nič sa nezíska tým, že sa im výslovne odníme dedičstvo.

Tit. 5. O pochybných veciach.

292. Papinianus, Názory, kniha VII.

Testátor zanechal majetok Maevian alebo Seian Titiovi. Keďže v záznamoch sa pod názvom Maevian Estate spomína niekoľko pozemkov, odpovedal som, že sa nezdá, že by zosnulý chcel do odkazu zahrnúť všetky uvedené pozemky, ak sa hodnota Seian Estate výrazne nelíšila od hodnoty Maevian Estate.

293. Tá istá, stanoviská, kniha IX.

Ak je dedičstvo odkázané alebo je vytvorený trust v prospech občanov mesta, považuje sa za odkázané mestu.

294. Paulus, Otázky, kniha XIV.

Ak je veta nejednoznačná, nemôžeme ju vykladať oboma spôsobmi, ale len podľa úmyslu poručiťa. Preto tam, kde niekto povedal niečo, čo nemal v úmysle povedať, nepovedal, čo tieto slová znamenajú, pretože to nebolo jeho úmyslom; nepovedal ani to, čo chcel povedať, pretože nepoužil na to vhodný jazyk.

295. Ten istý, Názory, kniha XIX.

Paulus zastával názor, že ak je odkaz závislý od splnenia podmienky, musí byť nepochybne vyplatený určitým alebo neurčitým osobám takým spôsobom, že žaloba na vynútenie plnenia poručníka bude oprávnená.

296. Tá istá, stanoviská, kniha XIX.

Paulus tiež uviedol svoj názor, že ak sa v závete neuvedie meno príjemcu z trustu, nie je žiadna pochybnosť o tom, že žiadna osoba, či už určitá alebo neurčitá, nemá nárok na prospech z trustu.

297. Gaius, Trusty, kniha I.

Istý jednotlivец, ktorý bol poslaný do vyhnanstva, spísal závet a po ustanovení dediča a odkazoch viacerým osobám pridal nasledovné: "Ak by niekto z mojich dedičov alebo iných priateľov, ktorých som v tomto závete spomenul, alebo niekto iný dosiahol moje odvolanie od cisára a ja by som zomrel skôr, ako mu budem môcť prejavíť svoju vďačnosť, želám si, aby takú a takú sumu peňazí dali moji ostatní dedičia tomu, kto to urobí." Jeden z dedičov, ktorých určil, získal jeho odvolanie, ale skôr, ako sa to testátor dozvedel, zomrel. Vznikla otázka týkajúca sa vykonania poručníckeho práva. Julianus po konzultácii vyjadril názor, že trust by sa mal vykonať; a aj keď osoba, ktorá získala odvolanie poručiťa, nebola jeho dedičom ani odkazovníkom, ale jedným z jeho priateľov, že tento má právo na prospech z trustu.

298. Ak by ťa niekto poveril, aby si vydal jeho majetok jeho posmrtnému dedičovi alebo cudziemu človeku; 7. Marcianus, Trusty, kniha III.

Alebo ak by ťa ustanovil za svojho dediča spolu so svojim posmrtným dieťaťom, alebo by vám obom odkázal dedičstvo, alebo by vás ustanovil za beneficentov trustu;

299. Gaius, Trusty, kniha I.

Pýta sa, či by posmrtné dieťa, či už sa narodilo, alebo nie, mohlo zabrániť tomu, aby ste profitovali zo svojho podielu na majetku. Myslím si, že je správnejšie tvrdiť, že ak sa posmrtné dieťa nenarodí, neumožní vám podieľať sa na majetku, ale celý vám bude patriť, rovnako ako keby vám bol celý zanechaný na prvom mieste; ak by sa však narodilo, obaja budete mať nárok na to, čo bolo každému z vás zanechané, a ak sa narodí jedno dieťa, budete mať nárok na polovicu majetku; ak sa narodí dve, budete mať nárok na tretinu; a ak sa narodí naraz tri deti (lebo sa rodia aj trojčatá), budete mať nárok na štvrtinu majetku. A aj v našich časoch bola Serapias, alexandrijská žena, predstavená božskému Hadriánovi so svojimi piatimi deťmi, ktoré sa jej narodili pri jednom pôrode. Ak však prídu na svet viac ako tri deti naraz, táto udalosť sa považuje za zázrak.

300. Ak istý človek po ustanovení viacerých dedičov poveril jedného z nich dôverou, aby vydal podiel z majetku, ktorý by mohol prísť do jeho rúk, ktorémukol'vek zo svojich spoludedičov, ktorého by si v čase svojej smrti vybral, je úplne isté, že táto dôvera je platná; pretože nie je ponechané na uváženie dediča, o ktorého požiadal, či má majetok vôbec vydať, ale komu ho radšej vydá. Je totiž veľký rozdiel, či porúčiteľ zverí do právomoci správcu, komu chce určitý majetok vydať, alebo nevydať, alebo či po tom, ako mu uložil povinnosť vydať ho, mu sám poskytne neobmedzenú voľbu rozdelenia.

301. Ak sú spoludedičia ustanovení na nerovnaké podiely z dedičstva, vznikla otázka, či sa má od dediča vyžadovať, aby každému z nich vydal rovnaké podiely, alebo len podiely v pomere k tým, na ktoré sú ustanovení dedičmi. Bolo rozhodnuté, že ak porúčiteľ nariadil jednému z dedičov, aby sa vzdal svojho podielu v prospech spoludedičov, ak mu vyplatia určitú peňažnú sumu, na ktorú majú prispieť rovnakým dielom; zdá sa byť spravodlivé, aby sa im na základe porúčiteľského rozhodnutia prideliť rovnaké podiely z majetku. Ak však pri rozdelení uvedených peňazí porúčiteľ zamýšľal, aby prispeli nerovnakými podielmi, aby zodpovedali podielom na majetku, na ktoré mali nárok, zdá sa byť rozumné, aby im bol majetok podľa podmienok trustu vydaný v pomere k ich podielom na majetku.

302. Paulus, Sentencie, kniha II.

Ak sa darovanie uskutoční medzi manželmi a ten, komu bolo poskytnuté, zomrie skôr ako druhý, majetok sa vráti tomu, kto ho daroval. Ak by obe strany zomreli súčasne, aby sa táto otázka rozhodla, rozhodlo sa, že darovanie je platné, a to najmä preto, že darca, ktorý si mohol nárokovať majetok, neprežil.

303. Tryphoninus, Disputácie, kniha XXI.

Závetca, ktorý mal dve maloleté deti, nahradil Titia tým, ktorý mohol zomrieť skôr. Obaja zahynuli súčasne pri stroskotaní lode. Vystala otázka, či majetok prejde na náhradníka a ktorého z dvoch maloletých má považovať za dediča. Povedal som, že ak by bratia zomreli bežným spôsobom, brat toho, ktorý zomrel ako prvý, by sa stal jeho dedičom ab intestato a náhradník by sa stal dedičom druhého; napriek tomu by mal nárok na majetok toho, ktorý zomrel ako prvý, keďže bol zahrnutý do majetku druhého. V navrhovanej otázke, keď obaja zomreli naraz a keďže ani jeden z bratov neprežil druhého, malo by sa však rozhodnúť, že obaja zomreli poslední, alebo že ani jeden z nich nezomrel posledný, pretože rozhodnutie o tom, ktorý z nich zomrel posledný, záviselo od skutočnosti, že jeden z nich zomrel prvý? Mal by však prevládať prvý názor, a to, že náhradník je dedičom oboch maloletých. Ak totiž poručiteľ, ktorý má len jedného syna, ustanoví náhradníka za toho, ktorý zomrel posledný, nepovažuje sa to za neplatnú substitúciu; rovnako ako sa najbližšími príbuznými rozumejú tí, ktorí sú len jedni a nepredchádzajú nikoho iného, a v tomto prípade, keďže ani jeden z bratov neprežil druhého, sa má za to, že obaja zomreli ako prví a poslední.

304. Keď syn a jeho otec prišli o život vo vojne a matka si nárokovala majetok svojho syna na základe toho, že zomrel posledný, a príbuzní jej otca vyhlásili, že syn zomrel prvý, božský Hadrián rozhodol, že otec zomrel prvý.

305. Ak by slobodník zomrel súčasne so svojím synom, majetok prechádza zo zákona na patróna slobodníka, ktorý zomrel, ak sa nepreukáže, že syn svojho otca prežil. Domnievame sa, že ide o tento prípad z dôvodu úcty, ktorá sa viaže na patronátne právo.

306. Ak manžel a manželka zomrú súčasne a bolo uzavreté ustanovenie týkajúce sa vena, v ktorom sa stanovilo, že má patriť manželovi, ak žena zomrela počas manželstva, toto ustanovenie nadobudne účinnosť, ak sa nepreukáže, že svojho manžela prežila.

307. Ak Lucius Titius stratí život v rovnakom čase ako jeho syn, ktorý dosiahol vek puberty a ktorého závetom ustanovil za svojho jediného dediča, rozumie sa, že syn prežil otca a bude jeho dedičom podľa závetu a majetok syna prejde na jeho dedičov, ak dedičia otca nepreukážu opak. Ak však syn, ktorý zahynul spolu s otcom, nedosiahol vek pohlavnej dospelosti, platí, že ho otec prežil, pokiaľ sa nedokáže opak.

308. Ulpian, Spory, kniha VI.

Ak bol odkaz zanechaný tomu z príbuzných, ktorý môže prvý vystúpiť na Kapitol, a dvaja z nich tak údajne urobili v rovnakom čase, pričom nie je zrejmé, ktorý z nich prišiel prvý, zabráni sa nadobudnutiu účinnosti odkazu? Alebo sa možno spýtať, aké je pravidlo, ak porúčiteľ odkázal "tomu, kto mu má postaviť pomník", a postavia ho viacerí; alebo ak sa odkáže tomu, kto je starší z dvoch osôb, a obaja sú v rovnakom veku; alebo ak porúčiteľ odkáže odkaz svojmu priateľovi Semproniovi a existujú dve osoby rovnakého mena, ktoré sa tešia rovnakej úcte? Ale ak je odkaz odkázaný dvom osobám toho istého mena, napríklad dvom osobám menom Sempronius, a jedna z nich je neskôr dedičstva zbavená, pričom nie je zrejmé, ktorá z nich bola myslená; zanikne odkaz, pokiaľ ide o obe strany, alebo bude jeho zrušenie neplatné? Táto otázka môže vzniknúť aj v prípade, keď sa sloboda odkazuje viacerým otrokom toho istého mena alebo niektorým z nich. Lepší názor je, že vo všetkých týchto prípadoch by odkazy a udelenia slobody mali nadobudnúť účinnosť, ale ak dôjde k zrušeniu, týka sa to všetkých strán.

309. Je jasné, že ak by otrokyňa mala dostať slobodu na základe nasledujúceho ustanovenia: "Nech je slobodná, ak prvé dieťa, ktoré porodí, je mužského pohlavia," a pri jednom pôrode porodí mužské a ženské dieťa a je isté, ktoré z nich sa narodilo skôr, nemali by existovať žiadne pochybnosti, pokiaľ ide o jej stav; to znamená, či bude slobodná, alebo nie; nemali by existovať ani pochybnosti, pokiaľ ide o dievča, pretože ak sa narodilo po chlapcovi, bude slobodné. Ak však v tomto ohľade existuje nejaká neistota a nie je možné ju odstrániť súdnym vyšetrovaním, v prípade pochybností je lepšie prijať spravodlivejší názor a predpokladať, že dieťa mužského pohlavia sa narodilo ako prvé, aby otrokyňa mohla získať slobodu a jej dcéra sa narodila slobodná.

310. Julianus, Digesty, kniha XXXVI.

Vždy, keď sa odkazuje užívacie právo slobodným a vlastníctvo majetku poslednému pozostalému, je odkaz platný, pretože si myslím, že v tomto prípade sa majetok odkazuje pod nasledujúcou podmienkou: "Ak by bol posledným pozostalým."

311. Tá istá kniha, Zbierka, kniha V.

Vždy, keď je vo frazeológii žaloby alebo výnimky nejaká nejednoznačná klauzula, je najvhodnejšie chápať ju tak, aby sa majetok, ktorého sa týka, skôr zachoval, než stratil.

312. Ten istý, O dvojznačnostiach.

Ak človek, ktorý uložil dvesto aurei, urobil nasledujúci odkaz: "Odkazujem Seiovi tristo aurei okrem tých dvesto, ktoré som u neho uložil," tieto dve sumy, brané samostatne, majú určité určenie, ale ak sú brané spolu, vyvolávajú nejednoznačnosť. Treba však konštatovať, že nie tristo, ale päťsto aurei je splatných, pretože tieto dve sumy sú spojené.

313. Tam, kde niekto urobí odkaz v tomto znení: "Nech môj dedič dá Attiovi spolu s Dionom, Maeviovým otrokom, majetok Seian," existuje istá pochybnosť, či sa Dionovi odkázala aj pôda, alebo sa Dionovi odkázala spolu s pôdou. Je lepšie zastávať názor, že bola zanechaná nielen pôda, ale aj otrok Dion, a to najmä vtedy, ak poručiteľ nemal dobrý dôvod odkázať dedičstvo Dionovi.

314. Ak formulujeme ustanovenie takto: "Ak neposkytneš takého a takého otroka alebo taký a taký pozemok, sľubuješ zaplatiť sto aureí?" Pokuta bude splatná bez ohľadu na to, či sa ustanovenie splní, alebo nie; to znamená, že ustanovenie bude záväzné bez ohľadu na to, či sa nevykoná ani jeden, ani druhý úkon. Je zrejmé, že rovnaké pravidlo sa uplatní aj v prípade, keď sa výslovne uvedie niekoľko vecí, ktoré chceme, aby sa vykonali, a my stanovíme túto podmienku: "Ak sa niektorá z týchto vecí nevykoná," alebo napríklad: "Súhlasíš s tým, že sa dostavíš na súd za Sticha, Damusa a Erosa? Ak niektorý z nich nebude zastúpený, sľubuješ, že zaplatíš desať aureí?" Je potrebné, aby sa strana dostavila za všetkých, aby mohli byť splnené podmienky ustanovenia. Alebo aby bol prípad jasnejší, predpokladajme, že podmienka bude formulovaná takto: "Sľubuješ, že zaplatíš desať aureí, ak sa nedostavíš za Sticha, Damusa a Erosa?" V tomto prípade totiž nemôžeme pochybovať o tom, že všetci musia byť zastúpení.

315. Medzi týmito dvoma podmienkami je rozdiel: "Zaplatíš toľko a toľko, ak sa urobí taká a taká vec alebo ak sa neurobí taká a taká vec," alebo: "Ak sa neurobí jedna z vecí, o ktorých bolo dohodnuté, že sa majú urobiť, zaplatíš takú a takú sumu." Lebo hoci je pravda, že sa má urobiť jedna alebo druhá vec, nie je z tohto dôvodu pravda, že sa nemá urobiť jedna alebo druhá z týchto dvoch vecí, pretože obe tieto vety môžu byť pravdivé, hoci si navzájom odporujú; pretože ak význam nie je všeobecný, ale vzťahuje sa na nejakú konkrétnu vec, ak je pravdivá niektorá z nich, robí pravdivou celú vetu. Rovnako ako na druhej strane dve klauzuly obsahujúce tvrdenia, ktoré sú protikladné, sú obe zároveň nepravdivé; napríklad keď niektoré deti poručiťľa zomrú po dosiahnutí puberty a iné zomrú pred dosiahnutím tohto veku, pretože na jednej strane je nesprávne tvrdiť, že všetky zomreli vo veku do puberty, a na druhej strane je tiež nesprávne tvrdiť, že všetky zomreli po dosiahnutí tohto veku. Vyplýva to z toho, že význam sa berie vo všeobecnom zmysle a v tomto prípade, ak je niečo nepravdivé, robí to nepravdivou celú vetu. Preto treba zistiť, čo je predmetom otázky, lebo ak by som povedal, že sa má urobiť taká a taká vec, alebo že sa nemá urobiť taká a taká vec, treba sa spýtať, či sa niečo neurobilo? Dôsledkom prvého tvrdenia je, že by sa nemala urobiť ani jedna z týchto vecí; dôsledkom druhého tvrdenia je, že by sa mali urobiť obe. V prvom prípade nebude pre osobu výhodné, ak neurobila jednu z týchto dvoch vecí, ak urobila druhú; a v druhom prípade jej nebude výhodné, ak preukáže, že urobila jednu z týchto dvoch vecí, ak neurobila druhú.

316. Preto ak by niekto položil nasledujúcu otázku: "Urobil si niektorú z tých vecí, z ktorých si obvinený?" a strana povie, že nie, chce tým povedať: "Neurobil som žiadnu z tých vecí, z ktorých som obvinený," to znamená: "Neurobil som žiadnu z nich."

317. Ak niekto vloží do stipulácie niekoľko vecí, z ktorých jednu chce, aby sa vykonala, mal by formulovať stipuláciu takto: "Sľubuješ, že sa vykoná taká a taká vec alebo taká a taká vec, a ak sa nevykoná ani jedna z nich, zaplatíš takú a takú sumu?"

318. Okrem toho, ak by hlava domácnosti vložila do svojho závetu toto: "Ak sa mi narodí syn alebo dcéra, nech je mojím dedičom; ak by sa však mojím dedičom nestal ani syn, ani dcéra, nech je mojím dedičom Seius," nevyjadruje dostatočne jasne svoj zámer, ak by mal v úmysle ustanoviť cudzieho dediča len pre prípad, že by sa jeho dedičom nestal ani syn, ani dcéra; malo by to byť totiž vyjadrené takto: "Ak sa mi narodí syn alebo dcéra, nech je mojím dedičom Seius: "Ak by sa mojím dedičom nestal ani môj syn, ani moja dcéra." Niekedy je však potrebná prvá klauzula; ako napríklad vtedy, keď niekto, kto má syna a dcéru, chce oboch ustanoviť za svojich dedičov, a ak by sa mal stať jeho dedičom len jeden z nich, ustanoviť spolu s ním alebo s ňou cudzinca, alebo ak by sa ani jeden z nich nemal stať jeho dedičom, nahradiť ho cudzincom. Mal by sa však prijať ten názor, ktorý zrejme skôr zodpovedá úmyslu poručiťľa, aby v prípade, že sa mu narodí buď syn, alebo dcéra, nebol do dedičstva pripustený cudzí človek, ak poručiťľ výslovne neurčil, že sa tak musí stať.

319. Marcianus, Inštitúcie, kniha VI.

Ak by niekto vo svojom závete urobil nasledujúce ustanovenie: "Môj dedič nech zaplatí desať solidi svedkom, ktorí zapečatili môj závet," Trebatius sa domnieva, že odkaz je platný. Pomponius to tiež považuje za pravdivé, pretože samotný závet je potvrdený predložením svedkov. Tento názor považujem za správny.

320. Ten istý, Pravidlá, kniha II.

Sú určité záležitosti, v ktorých je najprv ťažké dospieť k záveru, ale nakoniec sa zdá, že to, čo bolo urobené, je jasné; ako napríklad v prípade, keď bol urobený odkaz, a kým sa odkazovník rozhoduje, či ho prijme alebo nie, dedič prevedie príslušný majetok na tretiu osobu. V tomto prípade bude prevod neplatný, ak sa odkazovník rozhodne dedičstvo prijať, ale ak ho odmietne, prevod bude platný. Rovnaký prípad by nastal, ak by dedič požičal peniaze patriace do majetku, ktorý bol odkázaný; ak by ich totiž odkazovník neodmietol, rozhodlo by sa, že dedič požičal peniaze patriace niekomu inému, ale ak by odkazovník odmietol dedičstvo, rozhodlo by sa, že požičal svoje vlastné peniaze. Čo však v prípade, že peniaze boli vynaložené? Uplatnilo by sa rovnaké pravidlo v súlade s okolnosťami prípadu.

321. Rovnaké pravidlá, kniha III.

Keď vezmeme do úvahy prípady osôb, ktoré zomreli v tom istom čase, ako aj diskusiu o iných veciach; napríklad keď matka stanovila, že veno jej dcéry jej manžel vráti, ak jej dcéra zomrie počas manželstva, a matka zomrela v tom istom čase ako jej dcéra, vzniká otázka, či by žaloba založená na tomto ustanovení bola oprávnená v prospech dediča matky. Božský Pius v reskripte uviedol, že ustanovenie by neumožňovalo podať takúto žalobu, pretože matka dcéru neprežila. Bola položená aj

otázka, či v prípade, ak by cudzí človek, ktorý sa zaviazal vrátiť veno, zomrel súčasne s manželom alebo súčasne s manželkou, kvôli ktorej sa zaviazal, mohol previesť právo na žalobu na svojho dediča?

322. Paulus, O Plautiovi, kniha XII.

Rovnaké pravidlo platí, ak sa veno zanechá ako prednostné dedičstvo manželke a tá zomrie v tom istom čase ako jej manžel.

323. Marcianus, Pravidlá, kniha III.

V nasledujúcom prípade, keď maloletý a jeho brat, ktorý bol jeho nevyhnutným dedičom a bol za neho nahradený, zomreli v tom istom čase, vzniká otázka, či by bol brat dedičom svojho brata alebo nie. Okrem toho, ak boli dvaja potrební dedičia nahradení jeden druhým a zomreli spoločne, budú sa obaja považovať za dedičov poručiťa, alebo bude jeden z nich dedičom druhého, t. j. ak by boli v čase svojej smrti požiadaní o vydanie dedičstva jeden druhému? V takýchto prípadoch, ak by zomreli v rovnakom čase a neukáže sa, ktorý z nich prišiel o život ako prvý, jeden z nich sa nebude považovať za dediča druhého.

324. Avšak s odkazom na falciánske právo, ak pán zomrie v tom istom čase ako jeho otroci, tí druhí sa nebudú považovať za súčasť jeho majetku v čase jeho smrti.

325. Ulpian, O Sabínovi, kniha XXV.

Ak sa dedičstvo odkazuje príbuzným a títo príbuzní stratili svoje práva ako takí, ale stále zostávajú občanmi, treba povedať, že majú nárok na dedičstvo, pretože boli členmi rodiny v čase spísania závetu. Je isté, že ak niekto nebol členom rodiny v čase spísania závetu, ale stal sa ním v dôsledku arogancie, v čase smrti poručiťa bude mať ešte väčší nárok na dedičstvo.

326. Ak niekto urobí odkaz v prospech svojich príbuzných, je to rovnaké, ako keby ho urobil v prospech svojich príbuzných.

21. Paulus, O Plautiovi, kniha XII.

Keďže senát za čias Božieho Marca povolil, aby sa odkazy robili korporáciám, niet pochýb o tom, že ak sa odkaz urobí v prospech orgánu, ktorý má zákonné právo na zhromaždenie, tento orgán bude mať naň nárok. Odkaz zanechaný subjektu, ktorý nemá právo zhromažďovať sa, však nebude platný, ak nebude osobitne zanechaný členom, ktorí ho tvoria, pretože títo potom budú môcť odkaz prijať nie ako združenie, ale ako samostatné osoby.

327. Ten istý, O Plautiovi, kniha XIV.

Ak existuje nejaká jazyková nejasnosť, platnosť transakcie bude závisieť od úmyslu strán; napríklad ak by som sa mal dohodnúť na Stichovi, a je niekoľko otrokov tohto mena; alebo na otrokovi všeobecne; alebo na niečom, čo sa má dodať v Kartágu, a sú dve mestá s týmto názvom; a v každom prípade, keď vznikne pochybnosť, treba mať za to, že zmluva bola uzavretá v dobrej viere, aby sa vykonala na mieste, kde je to najvýhodnejšie, ak nie je jasné, že bola vyhotovená v rozpore so zákonom.

328. Javolenus, O Cassiovi, kniha V.

Matka prišla o život pri stroskotaní lode v rovnakom čase ako jej syn, ktorý dosiahol vek pohlavnej dospelosti. Ak sa nedá zistiť, ktorý z nich zomrel skôr, je prirodzenejšie predpokladať, že syn žil dlhšie.

329. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha V.

Ak žena zahynie pri stroskotaní lode súčasne so svojím synom, ktorý nedosiahol vek puberty, rozumie sa, že syn prišiel o život prvý.

330. Marcellus, Digesty, kniha XI.

Bolo rozhodnuté, že ak je v závete uvedené akékoľvek vyhlásenie, ktoré je nejednoznačné alebo dokonca nesprávne, malo by sa vykladať priaznivo a v súlade s tým, čo sa predpokladá, že bolo úmyslom závetcu.

331. Celsus, Digesty, kniha XXII.

"Nech je oslobodený ten, o kom môžem povedať, že si želim, aby dostal slobodu, a nech je môj dedič poverený dať takú a takú sumu tomu, koho určím." Pranie poručiťľa by sa malo splniť, ak sa dá nejakým spôsobom zistiť totožnosť otroka, ktorého mal na mysli.

332. Same, Digest, kniha XXVI.

Ak vznikne akákoľvek pochybnosť o úmysle strán v ustanovení, nejednoznačnosť by sa mala vykladať v neprospech ustanovujúceho.

333. Modestinus, Pravidlá, kniha I.

Ak si človek želal, aby bol jeden z jeho otrokov manumitovaný, a nie je zrejmé, ktorého z nich chcel zázetca oslobodiť, žiadny z nich nebude mať nárok na slobodu podľa podmienok poručníctva.

334. Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha III.

Istá osoba, ktorá vlastnila otroka Flacca, ktorý bol plnkárom, a Philonica, ktorý bol pekárom, odkázala svojej manželke pekára Flacca; vznikla otázka, ktorému z otrokov patrí a či obaja nie sú zahrnutí do dedičstva. V prvom rade sa rozhodlo, že bol odkázaný ten otrok, ktorého chcel poručiteľ zahrnúť do dedičstva. Ak sa to nedalo zistiť, malo sa potom vykonať vyšetrovanie s cieľom zistiť, či pán poznal mená svojich otrokov. Ak by to tak bolo, potom by mal nárok na otroka, ktorého uviedol menom, aj keby sa pomýlil v súvislosti s jeho povolaním. Ak mu však mená otrokov neboli známe, mal by sa za subjekt dedičstva považovať pekár, rovnako ako keby jeho meno nebolo uvedené.

335. Scaevola, Digesty, kniha XVIII.

Istý zázetca svojím testamentom manumitoval niekoľko otrokov a medzi nimi aj Sabinu a Cyprogéniu, keď každý z nich dosiahol vek tridsať rokov a hneď ako sa stali slobodnými, chcel, aby im bola daná určitá suma peňazí; a urobil nasledujúce ustanovenie, do ktorého boli zahrnutí obaja otroci: "Želám si, aby sa Sabína a Cyprogénii, keď dosiahnu vyššie uvedený vek, dalo po desať aurei, a okrem toho si želám, aby sa každej z nich každoročne vyplácalo desať aurei na ich výživu, kým budú žiť." Vznikla otázka, či sa má podpora poskytovať všetkým manumitovaným otrokom, alebo len Sabíne a Cyprogénii. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností sa zdá, že podpora bola odkázaná všetkým z nich.

Tit. 6. O odkazoch urobených ako pokuta.

336. Africanus, Otázky.

Ak je za dediča ustanovený syn pod otcovou kontrolou alebo otrok a zázetca zároveň nezákonne alebo urážlivo odkáže odkaz, ktorý bude pôsobiť ako trest voči otcovi alebo pánovi, bolo rozhodnuté, že odkaz nemá žiadnu platnosť ani účinok; pretože každý odkaz obsiahnutý v zázete, ktorý je vyvolaný túžbou po pomste, či už je zanechaný dedičovi alebo komukoľvek inému, kto má prospech z poslednej vôle zázetcu, sa musí považovať za neplatný.

337. Marcianus, Inštitúcie, kniha VI.

Vôľa poručiťa rozlišuje sankciu od podmienky a to, či ide o sankciu, podmienku alebo prevod, ktorý sa uvádza v dedičstve, sa musí zistiť z úmyslu zosnulého. Toto uviedli božskí Severus a Antoninus v reskripte.

Tit. 7. Pokiaľ ide o Katonovo pravidlo.

338. Celsus, Digesty, kniha XXXV.

Katonovo pravidlo sa uvádza takto: "Každý odkaz, ktorý by bol neplatný, keby poručiť zomrel bezprostredne po spísaní závetu, nebude platný bez ohľadu na to, ako dlho potom zomrie." Toto pravidlo neplatí v určitých prípadoch.

339. Čo však v prípade, ak by niekto urobil odkaz v nasledujúcom znení: "Nech sa vyplatí taká a taká suma Titiovi, ak by som zomrel po kalendách." Máme sa s ohľadom na to hádať? Lebo v tomto prípade, ak by poručiť zomrel hneď, je lepšie tvrdiť, že odkaz nebol odkázaný vôbec, než že bol odkázaný nezákonne.

340. Podobne, ak pozemok, ktorý vám bol odkázaný, bol váš v čase spísania závetu a vy ste ho odcudzili počas života závetcu, budete mať nárok na odkaz, ale nebudete mať naň nárok, ak závetca zomrel bezprostredne po spísaní závetu.

341. Paulus, O Plautiovi, kniha IV.

Ak by však bol závet urobený takto: "Ak sa moja dcéra vydá za Tícia", považuje sa za platný, ak by sa vydala v čase smrti závetcu, hoci v čase spísania závetu nebola schopná uzavrieť manželstvo.

342. Papinianus, Otázky, kniha XV.

Katonovo pravidlo sa nevzťahuje ani na dedičstvá, ani na odkazy, ktorých čas nadobudnutia sa nevzťahuje na dátum smrti poručiťa, ale na dátum prijatia dedičstva.

343. Ulpian, O Sabínovi, kniha X.

Je dobre známe, že Katonovo pravidlo sa nevzťahuje na podmiennečné ustanovenie dedičov.

344. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXII.

Katonovo pravidlo sa nevzťahuje na nové zákony.

Tit. 8. Vzhľadom na testamentárne ustanovenia, ktoré sa považujú za nepísané.

345. Julianus, Digesty, kniha LXXVIII.

Ak bol niekto požiadaný, aby v závete napísal odkaz nehnuteľnosti alebo dedičstva na seba, vzniká otázka, či sa uvedený odkaz nehnuteľnosti alebo dedičstva má považovať za nenapísaný; a tiež, či na základe takto urobeného ustanovenia môže mať dedič náhradníka. Odpoveď znela, že časť pozostalosti, v súvislosti s ktorou ste žiadali o radu, patrí substitútovi, pretože keď senát stanovil sankcie korneliánskeho práva voči osobe, ktorá v závete ustanovila seba za dediča alebo odkazovníka pozostalosti, má sa za to, že rovnakým spôsobom má aj on, urobil neplatnými ustanovenia inveigačného charakteru, ako napríklad nasledujúce: "Nech je Titius mojím dedičom tej istej časti majetku, za ktorú ma sám ustanovil závetom." Ustanovenia tohto druhu sa totiž považujú za také, ako keby neboli vložené do závetu.

346. Alfenus Varus, Digesty, kniha V.

Ak sa nedá zistiť význam niektorého ustanovenia závetu, platí to, ako keby nebolo napísané, ale ostatné ustanovenia budú stále platné.

347. Marcianus, Inštitúcie, kniha XI.

Všetko nad rámec odkazu na výživu, čo sa zanechá zločincovi odsúdenému do baní, sa považuje za nenapísané, ale neprepadá v prospech štátnej pokladnice, pretože odkazovník je otrokom trestu, a nie otrokom cisára. Božský Pius to uviedol v reskripte.

348. Ak by dedič alebo odkazovník, ktorý bol ustanovený, bol po vykonaní závetu odsúdený do baní, majetok alebo odkaz neprepadne v prospech štátnej pokladnice.

349. Podobne, ak sa niečo odkáže cudziemu otrokovi a ten je potom odkúpený porúčiteľom, odkaz zanikne; pretože všetky odkazy, ktoré sa prenesú na miesto, odkiaľ nemôžu pochádzať, sa považujú za nenapísané.

350. Ulpián, O Lex Julia et Papia, kniha XIII.

Ak sa odkaz urobí niekomu v čase, keď je už mŕtvy, považuje sa za nezapísaný.

351. Okrem toho, ak je odkazovník v čase spísania závetu v moci nepriateľa a nevráti sa zo zajatia, má sa za to, že odkaz nebol spísaný. Toto uviedol aj Julián.

352. Paulus, Otázky, kniha XII.

Keď sa niekto ustanoví za dediča v závete, ktorým sa mu prikazuje odovzdať majetok niekomu inému, poručníctvo s jeho bremenom mu aj tak zostane uložené, hoci to, čo urobil, sa bude považovať za nenapísané. Rovnaké pravidlo sa vzťahuje aj na závet vojaka.

Tit. 9. O tých, ktorí sú zbavení dedičstva ako nehodní.

353. Marcianus, Inštitúcie, kniha VI.

Božský Severus a Antoninus v reskripte uviedli, že slobodný človek, ktorému bol závetom jeho patróna odkázaný majetok, má byť zbavený dedičstva alebo poručníctva ako nehodný, ak ho po smrti svojho patróna obviní, že sa zúčastnil na nejakej nezákonnej transakcii, aj keď si za to možno zaslúžil odmenu.

354. Ten istý, Inštitúcie, kniha XI.

Ak sa emancipovaný syn po prechode na druhý svet domáha vlastníctva majetku svojho otca v rozpore s jeho vôľou a vstúpi na majetok ako zástupca dieťaťa, ktoré nedosiahlo vek puberty, bude úplne zbavený majetku, ktorý prepadne v prospech štátnej pokladnice.

355. Ak by sa zasa niekto v rozpore so zákonom oženil s manželkou v provincii, v ktorej vykonáva akékoľvek verejné zamestnanie, božský Severus a Antoninus v reskripte stanovili, že si nemôže ponechať nič, čo mohol nadobudnúť z vôle svojho otca; rovnako ako v prípade poručníka, ktorý sa oženil so svojou zverenkyňou v rozpore s dekrétom senátu. Preto v oboch prípadoch, ak je osoba ustanovená za dediča celého majetku a vstúpi doň, vznikne dôvod na konfiškáciu zo strany ministerstva financií, pretože bude zbavená majetku ako nehodná.

356. Na druhej strane sa však toto pravidlo neuplatní, ak sa žena vydala za muža, ktorý spravuje verejný úrad v provincii, ani na poručníčku, ktorá sa vydala za svojho poručníka nezákonne; je však lepšie rozhodnúť, že môže prijať na základe závetu a nemala by byť odmietnutá ako nehodná.

357. To isté pravidlo sa uplatní, ak niekto daruje celý majetok alebo jeho časť niektorému príbuznému, po ktorom má právo dediť, ale o ktorom nevie, že ešte žije, lebo bude zbavený majetku ako nehodný.

358. Tá istá kniha, Pravidlá, kniha V.

Božský Pius rozhodol, že nehodný je človek (ako uvádza Marcellus v dvanástej knihe Digest), ktorému bolo jasne dokázané, že dopustil, aby žena, ktorou bol ustanovený za dediča, zomrela vlastnou neobstaranosťou a vinou.

359. Ulpian, O edikte, kniha XIV.

Papinianus v Piatej knihe otázok hovorí, že ak niekto obviní dediča, že sfaľoval ustanovenie v závete, nebude zbavený dedičstva, ktorým bol obvinený jeho spoludedič, ktorého nerušil.

360. Paulus, O právach pokladnice.

Po tom, čo bolo dedičstvo raz prijaté, bude stále oprávnené dokazovať, že závet bol sfalšovaný, a bude tiež správne tvrdiť, že je neplatný; ale nebude prípustné tvrdenie o jeho neúčinnosti.

361. Ten, kto tvrdí, že závet je neplatný, a prehrá svoju vec, nie je vylúčený z akéhokoľvek ustanovenia vydaného v jeho prospech. Preto každý, kto po získaní dedičstva neskôr tvrdí, že závet bol sfalšovaný, musí stratiť to, čo podľa neho dostal. Avšak v súvislosti s tým, kto dostal dedičstvo a popiera, že závet je platný, božský Pius v reskripte urobil nasledujúce vyhlásenie: "Hoci príbuzní Sofra dostali odkaz od riadne ustanoveného dediča, predsa, ak majú dobrý dôvod domnievať sa, že dedič nemá nárok na majetok a že im patrí podľa zákona o dedení, môžu si ho nárokovať podľa uvedeného zákona. O tom, či majú byť z dedičstva vylúčení, alebo nie, rozhodne súd po náležitom preskúmaní ich osôb, ich postavenia a veku."

362. Bolo ustálené, že ak bol ustanovený poručník a ospravedlní sa zo správy poručenia, stratí všetko, na čo mal nárok podľa podmienok závetu. Ak ju však už získal, nebude sa môcť ospravedlniť. Domnievam sa, že toto pravidlo sa nebude vzťahovať na toho, kto len získal dedičstvo a po tom, ako ho matka maloletého požiadala, aby sa stal jeho poručníkom, sa radšej ospravedlní; v tomto prípade totiž neurobil nič, čo by bolo v rozpore s vôľou zosnulého. Odkaz, ktorý bol odmietnutý poručníkovi, však neprejde na štátnu pokladnicu, ale zostane synovi, ktorého záujmov sa poručník vzdal.

363. Ak by otec alebo pán napadol závet, žaloba mu bude zamietnutá, ak je dedičstvo zanechané buď jeho synovi, alebo jeho otrokovi, ak by z neho získali nejaký prospech. Iný názor treba vysloviť, ak uvedený odkazovník získal z odkazu výlučný prospech.

364. Ak sa od niekoho, kto má nárok na odkaz, žiada, aby manumitoval svojho otroka, a otrokovi je niečo dané závetom, treba povedať, že tento akt pána nebude otrokovi na ujmu; a mal by byť kúpený ministerstvom financií, aby bol manumitovaný, za predpokladu, že pán je ochotný ho predať; ale ten, kto odmietol prijať podľa závetu, nemôže byť k tomu nútený.

365. Ak syn pod otcovou kontrolou tvrdí, že závet je sfalšovaný, zvážme, či by sa mala odmietnuť žaloba jeho otca. Myslím si, že ak toto obvinenie vzniklo proti závetu svojho otca, žaloba by sa mu nemala odoprieť.

366. Ak by niekto, komu mám vyplatiť dedičstvo na základe poručenia, povedal, že závet je sfalšovaný, budem povinný vyplatiť dedičstvo do štátnej pokladnice.

367. Ak sa niekto, kto tvrdí, že závet je sfalšovaný, stane dedičom odkazovníka alebo dedičom, ktorý je ustanovený, treba rozhodnúť, že jeho tvrdenia ho nepoškodia.

368. Podobný je prípad, keď osoba tvrdí, že závet je neúčinný.

369. Zhovievavosť sa musí prejavíť voči osobe, ktorá vznáša obvinenie, vzhľadom na jej vek, a najmä ak jej poručník alebo opatrovník chce dokázať, že závet je buď sfalšovaný, alebo neúmyselný. Toto uviedli cisári Severus a Antoninus v reskripte.

370. Žalobu treba odmietnuť tým, ktorí podali svedectvo v prospech strany, ktorá tvrdila, že závet bol sfalšovaný. Toto nariadil božský Severus.

371. Niektoré authority si myslia, a to veľmi správne, že žaloba sa má odmietnuť tým, ktorí pomáhali žalobcovi alebo sa stali jeho ručiteľmi.

372. Niektoré authority si myslia, že guvernér, ktorý vyhlásil závet za sfalšovaný, je nehodný, ak dedič, ktorý bol podľa neho ustanovený, získa vec na odvolanie.

373. V každom prípade budú požiadavky jeho úradu dostatočným ospravedlnením pre advokáta ministerstva financií, ktorý poskytol pomoc zámerom žalobcu.

374. Ak niekto napadne hlavný závet, mal by byť vylúčený z výhod druhého závetu, ako aj z výhod priznaných neskôr vykonaným kodicilom, aj keď ním nemusia byť potvrdené. Rovnaké pravidlo by sa nemalo dodržiavať, ak strana napadne druhý závet alebo kodicil, pretože v tomto prípade sa nepovažuje za osobu, ktorá napadla platnosť oboch listín.

375. Zvážme, či by mal byť otrok, ktorý sa pokúsil porušiť závet svojim svedectvom, zbavený slobody, ktorú mu poskytol uvedený závet. Nie je hoden získať prospech z poručníctva, a pokiaľ ide o jeho slobodu, božský Pius rozhodol, že ho treba zbaviť.

376. Ak je strana ustanovená za poručníka, nemôže byť tvrdením, že závet bol sfalšovaný, zbavená výkonu tejto funkcie, ale môže byť vylúčená z výhody odkazu.

377. Ktokoľvek, kto dostal od poručiteľa dar mortis causa, sa v tomto ohľade nepodobá odkazovníkovi.

378. Inak je to s tým, kto má podľa podmienok závetu niečo prijať od odkazovníka, alebo s otrokom, ktorý má byť podmienične oslobodený, lebo ten môže byť vylúčený ako nehodný.

379. Božský Pius a Marcus rozhodli, že za takýchto okolností má byť ustanovený dedič vylúčený z výhod falciánskeho práva.

Všetci tí, ktorí sú odmietnutí ako nehodní, budú vylúčení z účasti na odmene, ktorú podľa ediktu božského Trajána mali dostať tí, čo sa obvinili.

381. Marcellus, Digesty, kniha XXII.

Cisár v reskripte uviedol, že dedič si nesmie ponechať štvrtú časť majetku, ak si privlastnil niečo z jeho majetku; a preto ak zosnulý zanechal majetok v rozsahu štyristo aurei a dedič by z nich abstrahoval sto a ponechal si štvrtinu z troch stoviek, teda sedemdesiatpäť, a legátom by dal dvestopäťdesiat, musí im dať aj sedemdesiatpäť zo sto, ktoré ukradol, a zvyšok, teda dvadsaťpäť, prepadne v prospech štátnej pokladnice.

382. Modestinus, Rozdiely, kniha VI.

Ak niekto tvrdí, že Titiov testament je sfaľovaný, a svoje tvrdenie nedokáže, nebude mu zabránené stať sa dedičom Titiovho dediča, pretože sa nestane priamym dedičom Titiovho majetku.

383. Ten istý, Jazdy, kniha IX.

Ak bol dedič vyhlásený za nehodného a zbavený majetku, akékoľvek práva na konanie, ktoré mohli byť zlúčené, nemôžu byť obnovené do pôvodného stavu.

384. Ulpian, O Lex Julia et Papia, kniha XIV.

Ak by medzi odkazovníkom a poručiteľom vznikla smrteľná nenávisť a bolo by pravdepodobné, že poručiteľ si neželal, aby ten, komu bol odkaz alebo prospech z poručenstva odkázaný, požíval z neho úžitok, je lepší názor, že sa dedičstva nemôže domáhať.

385. Opäť platí to isté pravidlo, ak poručiteľovi otvorene a verejne nadával a viedol proti nemu zlomyseľné reči.

386. Ak je však príčinou sporu, ktorý vyvolal odkazovník, občiansky stav poručiteľa, tento nebude mať nárok na to, čo mu bolo zanechané, čo v tomto prípade okamžite prepadne v prospech štátnej pokladnice.

387. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha XV.

Podvodu proti zákonu sa dopúšťa ten, kto mlčky súhlasí s tým, že vydá to, čo mu bolo zanechané, alebo čokoľvek inej osobe, ktorej je zo zákona zakázané prijať na základe závetu, bez ohľadu na to, či na to vydá písomnú listinu, alebo sa k tomu zaviazal len príslubom.

388. Ak bol niekto poverený, aby vydal určitý majetok niekomu, kto môže prijať na základe závetu, a komu to bolo v čase smrti zakázané, nepochybujem o tom, že hoci dôvera zanikla, stále by mala zostať tomu, kto bol požiadaný, aby vydal

majetok, pretože sa nepovažuje, že sa dopustil podvodu, ak sa nezaviazal s odkazom na to, o čom vedel, že nastane; to znamená, že vydá majetok príjemcovi, aj keď by mohol byť právne neschopný ho prijať.

389. Veľmi správne sa rozhodlo, že ak otec syna, ktorý je pod jeho kontrolou, uzavrie tichú dohodu, nemalo by to byť na ujmu syna, pretože ten je povinný poslúchať svojho otca.

390. Papinianus, Otázky, kniha XV.

Ak dedič uzavrel nezákonnú tichú dohodu, nemôže využiť falciánske právo s ohľadom na časť, ktorá bola predmetom podvodnej zmluvy. Toto pravidlo stanovil senát. Ak je však podiel majetku, ktorého dedičom bol ustanovený, väčší ako ten, ktorý podvodne odsúhlasil, môže si ponechať falciánsku štvrtinu z prebytku svojho podielu podľa závetu.

391. Ten istý, Otázky, kniha XVI.

Ak istý človek ustanovil dedičov, ktorých nemal právo vybrať, hoci určenie tohto druhu nie je platné a prvý závet v dôsledku toho nie je porušený, predsa senát už dávno rozhodol, že dedičia, ktorí mali nárok na majetok podľa poslednej vôle zosnulého, majú byť oň ako nehodní pripravení. Toto božský Marcus rozhodol s ohľadom na osobu, ktorej meno závetca vymazal zo svojho závetu po jeho vykonaní, pretože prípad poslal prefektom štátnej pokladnice. Dedičstvo zanechané v záвете však zostalo nedotknuté. Pokiaľ ide o prednostné odkazy odkázané dedičovi, môže vzniknúť otázka úmyslu závetcu a tieto odkazy mu nebudú odmietnuté, pokiaľ sa jasne nepreukáže, že úmysel závetcu bol iný.

392. Tá istá kniha, Otázky, kniha XXXII.

Claudius Seleucus svojmu priateľovi Papinianovi, Pozdrav. Maevius, ktorý bol odsúdený za cudzoložstvo so Semproniou, sa oženil s uvedenou Semproniou, ktorá nebola odsúdená za tento trestný čin, a po svojej smrti ju ustanovil za svoju dedičku. Pýtam sa, či bolo toto manželstvo legálne a či mohla byť táto žena pripustená k dedičstvu. Odpovedal som, že takýto sobáš nemôže obstáť a že žena nemá nárok na prospech z dedičstva, ale to, čo zostane zo závetu, prepadne v prospech štátnej pokladnice. Aj keby v takomto prípade žena ustanovila svojho manžela za svojho dediča, domnievame sa, že by mal byť pozbavený dedičstva ako nehodný.

393. Tá istá kniha, Otázky, kniha XXXIII.

V prípade, že žena žila s vojakom ako jeho konkubína, aj keby spomínaný vojak zomrel do roka po svojom prepustení z armády po tom, ako spísal závet v prospech ženy, nedávno som vám uviedol svoj názor, že nemôže požívať výhody takéhoto závetu vykonaného v súlade s vojenským právom a všetko, čo jej zostane, bude patriť štátnej pokladnici.

394. Ten istý, Názory, kniha VI.

Dedič, ktorý tvrdí, že kodicil je nepravdivý, a nedokáže to, nesmie byť zbavený dedičstva. Ak však bol jeho spoludedič tým istým kodicilom poverený správou v jeho prospech, žaloba o uloženie povinnosti vykonať túto správu sa mu zamietne. Ak

teda zosnulý vykonal rozdelenie svojho majetku medzi svojich dedičov prostredníctvom kodicilu, strana, ktorá tvrdí, že je sfalšovaný, si ponechá svoj dedičský podiel, s výnimkou prípadov, keď jej bol zanechaný odkaz v poručníctve; nemôže však požívať výhodu falzifikátu, ak by v tej časti pozostalosti, ktorú stratil, bol dostatok majetku na vyrovnanie falzifikátu, ktorý stratil podľa spravodlivej zásady započítania.

395. Ten istý, *Názory*, kniha VIII.

Ak otec druhým závetom urobil pupilárnu zámenu svojich synovcov za syna, ktorý ešte nedosiahol vek puberty a ktorý už bol ustanovený za spoludediča, a uvedení synovci, nahradení po smrti maloletého, obvinili jeho matku, že splodila falošné dieťa, s cieľom získať dedičstvo na základe dedenia, som odpovedal, že ak prehrávajú spor, mali by byť zbavení podielu na dedičstve, na ktorý mali nárok na základe substitúcie, pretože rozhodnutie s odkazom na závet nebolo vydané v ich prospech.

396. Keďže sa nepovažuje za hanbu, ak sa žena stane konkubínou muža, ktorý nie je jej patrónom, žaloba o vrátenie toho, čo mu bolo zanechané závetom, nebude odopretá tomu, kto si ženu ponechal ako konkubínu. Naši najvýznamnejší cisári zaujali tento názor v prípade Cocceia Cassiana, muža najvyššej hodnosti, ktorý veľmi obľuboval Rufinu, slobodnú ženu, ku ktorej bol veľmi pripútaný a ktorej dcéru označil vo svojom závete za svoje nevlastné dieťa a určil ju za spoludedičku svojej vnučky, hoci sa neskôr zistilo, že bola nemanželská.

397. Božský Marcus rozhodol, že ak porúčiteľ po odpečení svojho závetu vymazal meno dediča, pretože si to rozmyslel, a v dôsledku toho bol jeho podiel odsúdený na prepadnutie v prospech štátnej pokladnice, táto skutočnosť nebude na ujmu odkazovníkom, vo vzťahu ku ktorým zostal úmysel porúčiteľa nezmenený, a preto podiel uvedeného dediča pripadne štátnej pokladnici so všetkými jej bremenami.

398. Tá istá kniha, *Názory*, kniha XIII.

Rozhodol som, že dedič, ktorý vedel o vražde zosnulého a nepomstil jeho smrť, by mal byť nútený vzdať sa všetkých výnosov z dedičstva bez toho, aby mohol právne požadovať, aby sa práva na konanie, ktoré splynuli pri nadobudnutí dedičstva, vrátili do pôvodného stavu. Ak však bol dedič uvedený do omylu v dôsledku svojej nevedomosti o trestnom čine, bude mať právo na rovnakú obranu ako dobromyseľný držiteľ, pokiaľ ide o zisky získané pred vznikom sporu; a v tomto prípade jeho požiadavka, aby sa práva na žalobu, ktoré boli zlúčené, obnovili do pôvodného stavu, nebude podaná nesprávne.

399. Tá istá, *Názory*, kniha XV.

Uviedol som ako svoj názor, že osoba, ktorá sa podvodne zaviazala k výkonu zverenia, môže byť nútená vzdať sa aj tých ziskov, ktoré získala pred začatím súdneho konania; nepovažuje sa totiž za dobromyseľného držiteľa; rovnako ako je to v prípade tých, ktorí držia majetok, na ktorý si robí nárok ministerstvo financií. Rozhodol som, že po tom, ako vznikol spor s odkazom na výkon poručníctva tohto druhu, hodnota predtým získaných ziskov spolu s úrokmi z nich by sa mala odovzdať; a to sa vzťahuje na všetky zisky, za ktoré bola zaplatená cena, ale ak účastník sám použil zisky, mala by sa vrátiť len ich

hodnota bez úrokov. Božský Severus v takomto prípade milostivo rozhodol, že sa majú vrátiť len zisky z majetku, a nie úroky z nich, bez rozdielu času, kedy boli vybrané. Takáto je prax aj v súčasnosti.

400. Ak všetok majetok pozostalosti prepadol v prospech štátnej pokladnice z dôvodu vykonania podvodne prijatého trustu, nie je vhodné, aby dedič zostal zaťažený dlhmi pozostalosti. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, že smrť poručiťa nie je pomstená. Ak však dedičovi vznikla akákoľvek škoda tým, že vstúpil do dedičstva splynutím práv zo žaloby alebo zo služobnosti, nebude sa považovať za hodného úľavy z reštitúcie.

401. Dedič, ktorý bol ustanovený do dedičského podielu, dostal odkázaný pozemok a súhlasil s tým, že to, čo dostal, vydá osobe, ktorá bola právne nespôsobilá to prijať. Hoci odkaz nebol zákonný, pokiaľ išlo o jeho podiel, t. j. o časť, na ktorú mal ako dedič nárok, napriek tomu som vyslovil názor, že jeho právo na pozemok nebolo dotknuté, pretože ani pravidlo zákona, ani rozdielnosť držby nemohli dosiahnuť rozdelenie vôle poručiťa.

402. Paulus, Názory, kniha XVI.

Ak sú ustanovení dedičia zbavení majetku, pretože poručiť, ktorý si to rozmyslel, chcel spísať ďalší závet a oni mu v tom zabránili, bude sa mať za to, že úplne zrušil svoj predchádzajúci závet.

403. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha III.

Manžel, ktorý nepomstí smrť svojej manželky, bude zbavený jej vena ako nehodný.

404. Paulus, Sentencie, kniha III.

Podiely z majetkov slobodných, ktorí prišli o život za podozrivých okolností a ktoré patria patrónom, ktorí zanedbali pomstu za ich smrť, prepadajú v prospech štátnej pokladnice. Všetci dedičia, ako aj tí, ktorí zastávajú pozíciu dedičov, sú totiž povinní z povinnosti pomstiť smrť zosnulého.

405. Tryphoninus, Disputácie, kniha V.

Z najlepších dôvodov možno tvrdiť, že poručník, ktorý v mene svojho zverenca tvrdí, že závet je sfaľovaný alebo neúčinný, ale nie je schopný svoje tvrdenie dokázať, nestráca dedičstvo. A aj keď v mene svojho poručenca obviní z hrdelného zločinu slobodného otca svojho poručenca, nebude v rozpore s podmienkami závetu vylúčený z držby majetku, pretože požiadavky jeho povinnosti a jeho zodpovednosť ako poručníka by ho mali ospravedlniť; ani nikto nemôže usvedčiť zo zlomyseľného stíhania poručníka, ktorý vznesie obvinenie v mene svojho poručenca, a to nie z dôvodu nepriateľstva, ktoré by sám pociťoval, ale možno vyvolaného vyhláseniami matky poručenca alebo na podnet slobodných otcov. Ak poručník obviní niekoho zo zločinu v mene svojho zverenca a nezačne trestné stíhanie, pretože medzitým zverenec dosiahol vek dospelosti, nemožno povedať, že sa stal zodpovedným podľa Turpilliho dekrétu senátu, pretože práva sú odlišné, aj keď sú viaceré spojené v jednej osobe, pretože práva poručníka sú jedna vec a práva poručiťa druhá; a ak poručník vznesie obžalobu nie

vo svojom mene, ale v mene svojho poručenca, nezaslúži si trest. Napokon, majetok zanechaný poručníkovi závetom za takýchto okolností je stratený, ak nie je zachovaný na príkaz cisára; v takomto rozsahu je obhajcom a akoby patrónom toho, kto vznáša obvinenie. To isté hovorí Sabinus vo svojich prácach o Vitelliovi.

406. Gaius, O implicitných dôverách.

Ak sa od ktoréhokoľvek dediča, ktorý bol závetom poručiťa mlčky požiadajú, aby vydal nejakej osobe, ktorá nie je oprávnená ho prijať, štvrtú časť majetku, na ktorú má nárok podľa falciánskeho práva, bude tiež dôvod na uplatnenie dekrétu senátu; nie je totiž veľký rozdiel medzi dôverou tohto druhu a dôverou, keď je dedičovi uložené, aby vydal majetok, ktorý dostal z pozostalosti, osobe, ktorá nie je schopná ho prijať.

407. Papinianus, Otázky, kniha XVIII.

Ak syn popiera platnosť závetu svojho otca, keďže spor sa týka zákonnosti listiny, a nenapadá závetné ustanovenia, ktoré urobil jeho otec, ani ho neobviňuje z nejakého priestupku, ponechá si to, čo mu zanechal zosnulý.

408. Ten istý, Názory, kniha XIV.

Ak zať ustanoví svojho svokra za svojho dediča, jediný podnet otcovskej náklonnosti nedovolí, aby sa k implicitnému výkonu poručníctva pripájalo akékoľvek podozrenie.

409. Claudius v tridsiatej knihe Digest o Scaevola poznamenáva, že ak strana, ktorej bol urobený nezákonný odkaz, zomrie počas života poručiťa, odkaz neprepadne v prospech štátnej pokladnice, ale zostane v rukách toho, kto bol poverený vykonaním dôvery.

Knihá XXXV

1. O testamentárnych podmienkach a určeníach, ich dôvodoch a zmenách.
2. O falciálnom práve.
3. Ak sa hovorí, že bolo niekomu odkázané viac, ako povoľuje falciánske právo.

Tit. 1. O testamentárnych podmienkach a určeníach, ich dôvodoch a zmenách.

Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha III.

Na odkazy, ktoré sa odkazujú, sa kladú buď neurčité časy, alebo podmienky; a ak sa to neurobí, nadobúdajú účinnosť ihneď, pokiaľ nie sú svojou povahou závislé od nejakej podmienky.

(1) Ak je predpísaný určitý dátum na vyplatenie odkazu, hoci tento čas ešte nenastal, dedičia ho napriek tomu môžu vyplatiť, pretože je isté, že bude splatný.

(2) Keď je čas neistý, ako v nasledujúcom prípade: "Nech môj dedič zaplatí desať aurei, keď zomrie." Keďže dátum jeho smrti je neistý, teda ak by odkazovník zomrel skôr ako on, odkaz neprechádza na jeho dediča z dôvodu, že čas nenastal počas jeho života, hoci je isté, že dedič niekedy zomrie.

(3) Podmienka sa vkladá do odkazu napríklad vtedy, keď urobíme odkaz takto: "Nech môj dedič dá dieťaťu narodenému z Arescusa otroka" alebo "Nech môj dedič dá úrodu, ktorú možno získať z takého a takého majetku", alebo "Nech môj dedič dá Seiovi otroka, ktorého som možno neodkázal nikomu inému".

2. Ulpian, O Sabínovi, kniha V.

Existujú určité podmienky, ktoré môžu byť splnené ešte počas života poručiťa, napríklad: "Ak by prišla loď z Ázie," lebo podmienka sa bude považovať za splnenú, keď loď príde. Sú však aj iné, ktoré nemožno splniť skôr ako po smrti poručiťa, napríklad "Ak mu zaplatí desať aurei, ak vystúpi na Kapitol". Predtým, ako sa môže niekto považovať za splnenú podmienku, musí totiž vedieť, že bola do závetu vložená; ak by ju totiž splnil neúmyselne, nepovažovalo by sa to za splnenie želania závetcu.

0. Ten istý, O Sabinovi, kniha VI.

Bolo stanovené, že ak sú v závete predpísané nemožné podmienky, považujú sa za neplatné.

(256) Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Ak sú odkazy odkázané osobám, ktorým je patrón povinný ich vyplatiť, prétor by mal upraviť podmienku tak, aby sumy, ktoré dostanú patrón a určení dedičia v súlade s podmienkou predpísanou závetom, boli v pomere k príslušným podielom odkazovníkov.

4. Ak bolo v testamente obsiahnuté nasledujúce ustanovenie: "Ak by sa Titiovi v priebehu nasledujúcich piatich rokov nenarodil syn, nech potom môj dedič vyplatí Seiovi desať aurei," a Titius by zomrel pred týmto časom, Seia nebude mať okamžite nárok na desať aurei, pretože slovo "potom" znamená dátum uplynutia piatich rokov.

5. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Opatrovník môže splniť podmienku bez oprávnenia svojho poručníka. Nech sa nikto neobáva z dôvodu, že po splnení podmienky sa môže v niektorých prípadoch stať nevyhnutným dedičom, pretože sa ním stane na základe práva otcovskej kontroly, a nie splnením podmienky.

(1) Podobne aj otrok alebo syn pod otcovskou kontrolou môže splniť podmienku bez príkazu svojho otca alebo svojho pána, pretože nikto nie je oklamáný vlastným činom.

0. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Sankcia sa závetom neukladá dedičovi alebo odkazovníkovi, ani nikomu, kto nejakým spôsobom profituje z poslednej vôle poručiťľa, ak sa mu prikáže postaviť pomník v súlade s rozhodnutím niekoho a ten, s kým sa má poradiť, nežije alebo nemôže byť prítomný, alebo nechce dať svoju radu.

(1) Ak bolo dedičovi nariadené manumitovať niektorých otrokov a niektorí z nich zomreli pred vykonaním závetu, Neratius vyslovil názor, že dedič nesplnil podmienku, ale nerozhodol, či je tento schopný splniť podmienku, alebo nie. Servius však zastával názor, že v prípade, keď bolo napísané: "Ak ma moja matka a moja dcéra prežijú," a jedna z nich zomrela, podmienka sa nesplnila. Rovnaké pravidlo uvádza aj Labeo. Sabinus a Cassius si myslia, že ak sú do závetu vložené podmienky, ktoré sa považujú za nesplniteľné, mali by sa považovať za nenapísané, a tento názor by sa mal prijať.

7. Ulpián, O Sabinovi, kniha XVIII.

Výhoda vyplývajúca z mucianskej väzby je zrejmá v podmienkach, keď sa niečo nemá vykonať; ako napríklad "ak by nevystúpil na Kapitol", "ak by nemal manumit Stichus" a v iných prípadoch rovnakého druhu. Tento názor zastávali Aristo, Neratius a Julianus a potvrdzuje ho aj konštitúcia božského Pia. Uvedený prostriedok sa považoval za uplatniteľný nielen na odkazy, ale aj na dedičstvo.

8. Ak manželka ustanoví svojho manžela, ktorému sľúbila veno, za dediča podielu na svojom majetku, "ak by nepožadoval alebo nevyžadoval veno, ktoré som mu sľúbila", manžel musí oznámiť svojmu spoludedičovi, že je pripravený vydať potvrdenie o vene alebo poskytnúť záruku, že ho nebude požadovať, a potom môže vstúpiť do dedičstva. Ak by však manžel bol ustanovený za dediča celého majetku za rovnakej podmienky a nebol by nikto, komu by mohol poskytnúť takúto zábezpeku, nebude mu z tohto dôvodu zabránené vstúpiť do dedičstva. Podmienka sa totiž bude považovať za splnenú zo zákona, pretože po tom, ako raz vstúpil do dedičstva, neexistuje nikto, proti komu by mohol podať žalobu o vrátenie vena.

9. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

10. Ak niekto urobí odkaz v tomto znení: "Môj dedič nech vypláca takú a takú sumu mojej manželke, pokiaľ zostane s mojím synom," a manželka v túžbe vyhnúť sa svojmu patrónovi opustí susedstvo, ale stále si zachováva úmysel ponechať svoje deti pri sebe, Trebatius a Labeo hovoria, že bude mať nárok na odkaz, pretože by sa od nej nemalo vyžadovať, aby bola každú

chvíľu so svojimi deťmi; ale jedinou otázkou je, či má v úmysle a v pláne neposlať svojho syna preč a či nie je jej povinnosťou ponechať si syna pri sebe, kým je vychovávaný.

10. Ulpian, O Sabinovi, kniha XX.

Ak manžel odkázal svojej manželke dedičstvo splatné, keď mala deti, zvykneme hovoriť, že nemal na mysli tie deti, ktoré jeho manželka už mala v čase, keď robil závet.

0. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXIII.

Nasledujúca podmienka: "Odkazujem svojej dcére, keď sa vydá," znamená, že osoba, ktorá závet spísala, chcela, aby sa táto podmienka iba splnila, a že je jedno, kedy sa tak stane. Preto ak sa dcéra vydá po spísaní závetu a počas života závetcu, podmienka sa bude považovať za splnenú, a to najmä vtedy, ak je takej povahy, že sa má splniť len raz. Všetky materiálne zväzky však nespôsobujú splnenie podmienky; napríklad ak sa vydá dievča, ktoré ešte nie je urodzené, podmienka sa nesplní. Hovoríme, že rovnaké pravidlo bude platiť, ak by sa vydala za niekoho, s kým nemôže byť spojená podľa zákona. Môže však vzniknúť nejaká pochybnosť, či môže podmienku dodržať tým, že sa vydá neskôr, rovnako ako keby sa nevydala prvý raz? Ak mal porúčiteľ na mysli prvé manželstvo svojej dcéry, myslím si, že podmienka sa nesplnila; napriek tomu treba dať zhovievavý výklad, že keďže sa podmienka ešte nesplnila, nesplnila sa.

12. Ak bol odkaz zanechaný pod touto podmienkou: "Ak by prišla loď z Ázie" a loď by prišla v čase spísania závetu, ale závetca o tejto skutočnosti nevedel; treba povedať, že podmienka sa splnila. Takisto sa to musí povedať, keď sa odkaz odkazuje komukoľvek: "Keď príde do puberty."

13. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Ak sa už vykonali tie veci, ktoré boli uložené ako podmienka, a porúčiteľ si bol vedomý, že sa môžu vykonať druhýkrát, strany musia počkať, kým sa vykonajú druhýkrát. Ak to však porúčiteľ nevedel, odkazy budú splatné okamžite.

0. Treba tiež pamätať na to, že po smrti porúčiteľa sa musia splniť bežné podmienky, ak je to potrebné na splnenie ustanovení závetu, ako napríklad "ak by mal nastúpiť na Kapitol" a iné podobné. Neobvyklé podmienky sa môžu splniť aj počas života závetcu, napríklad "Ak by sa Titius stal konzulom".

0. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXIV.

Keď je odkaz urobený takto: "Keďže môj najstarší syn si vzal z mojej truhlice desať aurei, nech si môj mladší syn vezme rovnakú sumu z väčšej časti môjho majetku," odkaz bude splatný, pretože bol ponechaný preto, aby sa stav detí vyrovnal. A je jasné, že je to tak, pretože ak sa niečo odkazuje z nejakého dôvodu, vzťahuje sa to na minulosť, ale to, čo sa odkazuje ako trest, sa vzťahuje na budúcnosť.

(23) Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Ak je majetok odkázaný komukoľvek pod podmienkou: "Ak zaplatí určitú sumu maloletému alebo choromyselnému", bude sa mať za to, že odkazovník podmienku splnil, ak peniaze zaplatí kurátorovi alebo opatrovníkovi zainteresovanej strany.

23. Pomponius, O Sabinovi, kniha VIII.

"Nech je Titius mojím dedičom, ak postaví v meste sochy." Ak je pripravený postaviť sochy, ale mestské orgány mu na tento účel neposkytnú miesto, Sabinus a Proculus zastávajú názor, že sa stane dedičom a že na odkaz sa vzťahuje rovnaké pravidlo práva.

(23) Ulpián, O Sabinovi, kniha XXXV.

(24) Ak je odkaz odkázaný pod nasledujúcou podmienkou: "Ak by sa vydala v mojej rodine," podmienka sa považuje za splnenú hneď po vykonaní sobášneho obradu, hoci žena ešte nevstúpila do manželovej postele, pretože manželstvo tvorí súhlas, a nie spolužitie.

256. Gaius, O prétorovom edikte týkajúcom sa závetov.

Ak sa vyskytnú otázky týkajúce sa záležitostí, ktoré sú cudzie závetu, musia sa vykladať spravodlivo a liberálne; ale tie, ktoré sa týkajú samotného závetu, sa musia riešiť v prísnom súlade s pravidlami písaného práva.

(1) Tá istá, O edikte prétora týkajúcom sa závetov.

Určenie je nesprávne, ak je urobené takto: "Odkazujem otrokovi Stichovi, ktorého som kúpil od Tícia, toskúlsky majetok, ktorý mi daroval Seius." Ak je totiž známe, na akého otroka alebo na aký majetok sa závetca odvolával, nebude podstatné, či ten, o ktorom povedal, že ho kúpil, mu bol skutočne darovaný, alebo či to, čo uviedol, že mu bolo darované, v skutočnosti kúpil.

18. Preto ak je otrok odkázaný takto: "Odkazujem Titiovi môjho kuchára Sticha, môjho obuvníka Sticha," hoci otrok nemusí byť ani kuchárom, ani obuvníkom, bude patriť poručiteľovi, ak sa pozitívne zistí, že ho mal poručiteľ na mysli, keď odkázal. Aj keď totiž dôjde k omylu pri určení osoby odkazovníka, ale je jasné, komu chcel zázetca odkaz zanechať, bude rovnako platný, ako keby k omylu nedošlo.

19. Toto pravidlo s odkazom na chybné určenie platí ešte viac, ak je nesprávne uvedený dôvod, ako napríklad takto: "Dávam taký a taký majetok Titiovi, pretože mal na starosti môj obchod." Podobne: "Nech môj syn Titius dostane ako prednostný odkaz taký a taký pozemok, pretože jeho brat vzal z mojej truhlice takú a takú sumu aurei," pretože aj keď brat uvedenú sumu peňazí z truhlice nevzal, odkaz bude platný.

20. Ak je však odkaz uvedený v podmienkach, ktoré ukladajú podmienku, napríklad takto: "Dávam taký a taký pozemok Titiovi, ak vykonal môj obchod", "Nech môj syn Titius dostane taký a taký pozemok ako prednostný odkaz, ak jeho brat vzal z mojej truhlice sto aurei", odkaz bude platný, ak odkazovník vykonal obchod alebo jeho brat vzal z truhlice sto aurei.

21. Ak je odkaz odkázaný niekomu, kto je závislý od toho, či vykoná nejaký úkon, ako napríklad postavenie pomníka poručiteľovi alebo vybudovanie nejakého verejného diela, alebo usporiadanie hostiny pre obyvateľov mesta, alebo vyplatenie časti odkazu inému, bude sa odkaz považovať za odkázaný s určitou úpravou.

19. Ten istý, O provinčnom edikte, kniha XVIII.

Ak sa majetok niekomu zanechá pod podmienkou, že niečo neurobí, musí dať záruku prostredníctvom mucianskeho dlhu tomu, komu bude odkaz alebo majetok patriť podľa občianskeho práva, ak by sa podmienka nedodržala.

20. Ulpianus, Disputácie, kniha V.

Úmysel zosnulého zaujíma prvé miesto v ním stanovených podmienkach a riadi podmienky. Preto v súvislosti s nasledujúcou podmienkou: "Ak sa moja dcéra vydá za Tícia", sa usúdilo, že by sa nemal vždy brať do úvahy dátum smrti poručiteľa, ale že čas na splnenie podmienky sa môže predĺžiť aj po tejto udalosti, ak si to poručiteľ želal.

0. Nasledujúca veta: "Ak by mal byť prvý mojím dedičom, nech sa mu uloží povinnosť zaplatiť" sa nemá považovať za ustanovenie podmienky; zdá sa totiž, že zázetca chcel skôr uviesť, kedy má byť dedičstvo splatné, než vložiť ustanovenie, ak nechcel uložiť podmienku; preto by sa nemalo mať za to, že nasledujúca veta predpisuje podmienku: "Dávam a odkazujem všetko, čo mi patrí v Efeze." Ak sa však odkaz urobí takto: "Ak by prvý nebol mojím dedičom, nech je povinný platiť druhý," a prvý sa stane dedičom, odkaz nebude splatný. Ak by prvý vstúpil do dedičstva spolu s druhým, nemôže byť žiadnych pochybností o tom, že podmienka nebola splnená.

1. Ak patrón, ktorý nadobudol vlastníctvo pozostalosti v rozpore s ustanoveniami závetu, dostane podiel, ktorý mu prináleží zo zákona, jeho spoludedič nebude povinný vyplatiť mu dedičstvo, ktoré bolo odkázané pod touto podmienkou: "Ak by môj patrón nebol mojím dedičom."

2. Ak bol prvý dedič zaťažený odkazom v tomto znení: "Ak by druhý nebol mojím dedičom, nech zaplatí Titiovi dvadsať aurei," a rovnako ak je druhý dedič zaťažený odkazom v tomto znení: "Ak by prvý nebol mojím dedičom," a obe strany sa stanú dedičmi, podmienka odkazu nebude splnená. Ak by jeden z dedičov získal dedičstvo a druhý nie, odkaz bude splatný.

22. Marcellus poznamenáva nasledovné k Juliánovi, Digesty, kniha XXVII.

Nepochybujeme o tom, že nečestné podmienky by sa mali vrátiť tým, ktorí ich uložili.

Medzi ne patria vo všeobecnosti také, ktoré vyžadujú prísahu.

0. Julianus, Digesty, kniha XXXI.

Je veľký rozdiel, či ide o skutkovú alebo právnu podmienku. Lebo podmienky ako tieto: "Ak by prišla loď z Ázie", "Ak by sa Titius stal konzulom", hoci sa nemusia splniť, bránia dedičovi vstúpiť do dedičstva, pokiaľ nevie, že zostávajú nesplnené. Tie, ktoré sa týkajú právnych záležitostí, však vyžadujú, aby boli nesplnené len vtedy, ak si je dedič tejto skutočnosti vedomý alebo nie. Napríklad, ak si niekto myslí, že je pod otcovskou kontrolou, hoci v skutočnosti je hlavou domácnosti, môže nadobudnúť dedičstvo. Preto keď je niekto ustanovený za dediča časti majetku, hoci môže nevedieť, či bol závet otvorený, alebo nie, stále môže vstúpiť do majetku.

(23) Ten istý, Digest, kniha XXXV.

Vždy, keď je odkaz urobený manželke pod podmienkou, že sa nevydá, a je jej uložená povinnosť odovzdať odkázaný majetok Titiovi, ak by sa vydala, bolo dobre stanovené, že ak sa vydá, môže si nárokovať na dedičstvo a nebude nútená plniť poručenie.

23. Ten istý, Digesty, kniha XLIII.

Ak poručiiteľ nariadil svojmu dedičovi, aby zaplatil desať aurei jeho dvom dedičom a aby si vzal pre seba určitý pozemok, lepší názor je, že dedič nemôže rozdeliť túto podmienku, ak sa nerozdelí aj dedičstvo. Preto, hoci mohol zaplatiť päť aurei

jednému z dedičov, nemôže si nárokovať žiadnu časť pozemku, ak nezaplatí zvyšných päť dedičovi, ktorý vstupuje do dedičstva; alebo ak by ho odmietol, zaplatí celých desať tomu, kto ho jediný prijme.

23. Same, Digest, kniha XXXV.

Občianske právo stanovilo, že podmienka sa vždy považuje za splnenú, ak strana, ktorá má záujem na tom, aby sa tak nestalo, odporuje jej splneniu. Mnohé authority rozšírili uplatnenie tohto pravidla aj na dedenie a ustanovenie dedičov. Niektorí právnici tiež veľmi správne zastávali názor, že v prípadoch tohto druhu sa podmienky stávajú účinnými, keď sa sľubujúci pokúša zabrániť tomu, aby sa podmienka splnila.

26. Same, Digest, kniha LXIX.

Ak manžel odkáže svoj majetok manželke a majú deti a žena po rozvoze má deti od iného muža a potom, keď sa druhé manželstvo rozvrátilo, sa vráti k svojmu prvému manželovi, podmienka sa nechápe ako splnená, pretože je pravdepodobné, že zväztec nemal na mysli deti, ktoré počas jeho života splodil iný muž.

0. Tá istá kniha, Digest, kniha LXXXII.

Nasledujúca klauzula: "Ak by zaplatil dvadsať aurei alebo prisahal, že vykoná určitý úkon" obsahuje podmienku, ktorá má dve časti. Preto ak by bol niekto ustanovený za dediča pod podmienkou, že prisahá, že zaplatí desať aurei alebo postaví pomník, hoci mu bude podľa podmienok ediktu umožnené prijať majetok alebo dedičstvo, stále bude nútený vykonať to, čo mu bolo nariadené prisaháť, že vykoná, pretože len prisaha môže byť odpustená.

(23) Ak je ten istý majetok odkázaný jednej osobe absolútne a inej podmiennečne, alebo ak je jeden dedič ustanovený absolútne a iný pod podmienkou a podmienka sa nesplní, polovica dedičstva alebo pozostalosti prípadne dedičovi alebo odkazovníkovi, ktorému bolo dedičstvo alebo pozostalosť odkázaná absolútne, za predpokladu, že strana prijala jeho podiel.

23. Alfenus Varus, Digesty, kniha V.

Istý jednotlivec vo svojom testamente ustanovil, že mu má byť postavený pomník, ako je pomník Publia Septimia Demetria, ktorý stojí na Salarianskej ceste, a ak sa tak nestane, že jeho dedičia budú podliehať značnej pokute. Keďže sa nepodarilo nájsť žiadny pomník Publiovi Septimovi Demetriovi, ale bol postavený Publiovi Septimovi Damasovi, a predpokladalo sa, že ten, kto spísal závet, chcel, aby mu bol postavený pomník podobný tomu, ktorý bol uvedený vyššie, dedičia požiadali o radu, aký pomník budú povinní postaviť a či budú podliehať pokute, ak žiadny nepostavia, pretože nemôžu nájsť žiadny, ktorý by mohli použiť ako vzor. Odpoveď znela, že ak sa dá zistiť, aký druh pomníka chcel účastník závetu určiť, aj keď ho možno v

závete nepopísal, mal by sa postaviť v súlade s tým, čo chcel uviesť. Ak však jeho úmysel nebol známy, sankcia by nemala žiadnu platnosť ani účinok, keďže sa nenašiel žiadny pomník, ktorý by mohol slúžiť ako vzor pre pomník, ktorý nariadil postaviť; dedičia však napriek tomu musia postaviť pomník, ktorý by v každom ohľade zodpovedal majetku a postaveniu zosnulého.

23. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, kniha III.

24. Istý závetca urobil pre svoju dcéru tento odkaz: "Ak sa moja dcéra Attia vydá so súhlasom Lucia Titia, nech jej môj dedič dá takú a takú sumu." Keďže Titius zomrel skôr, ako sa Attia vydala, vznikla otázka, či bude mať nárok na dedičstvo. Odpoveď bola, že áno.

1. "Moja manželka Attia nech si z otrokov vezme chlapca Philargyra a dievča Agatheu, ktorí mi budú patriť v čase mojej smrti." Závetca predal Agatheu, ktorú vlastnil v čase spísania závetu, a potom kúpil ďalšie otrokyne, z ktorých jednej dal meno Agatheu. Vznikla otázka, či sa má považovať za odkázanú. Odpoveď znela, že áno.

2. Julianus, O Urseius Ferox, kniha I.

Nasledujúcu podmienku "ak by vystúpil na Kapitol" treba chápať tak, že by mal vystúpiť na Kapitol čo najskôr.

3. Ten istý, O Miniciovi, kniha I.

Ak by sa celý majetok odkázal mne osobitne a absolútne a tebe podmiennečne a ty by si zomrel skôr, ako by sa podmienka splnila, nebudem povinný ju splniť, pretože aj keby sa podmienka nesplnila, prípadne mi podiel, ktorý by si mohol žiadať.

4. Africanus, Otázky, kniha II.

Do testamentu bolo vložené toto ustanovenie: "Nech sú Stichus a Pamfila slobodní, a ak by sa spojili manželstvom, nech je môj dedič povinný vyplatiť im sto aurei." Stichus zomrel ešte pred otvorením závetu. Odpoveďou bolo, že" právo na Stichov podiel zaniklo, a keďže sa ukázalo, že Pamfila nesplnila podmienku, jej podiel preto zostane vo vlastníctve dediča. Ak by však obaja žili a Stichus by sa s ňou odmietol oženiť, kým žena bola pripravená vziať si ho, mala by nárok na svoj dedičský podiel, ale Stichovo právo na jeho podiel by zaniklo. Ak sa totiž odkaz odkáže komukoľvek takto: "Môj dedič nech vyplatí sto aurei Stichovi, ak sa ožení so Seiou," a Seia by zomrela, rozumie sa, že Stich nesplnil podmienku. Ak by však zomrel on sám, dedičstvo na svojho dediča neprevedie, pretože jeho smrťou sa rozumie, že podmienka nebola splnená. Ak však obaja žijú a on sa s ňou odmietne oženiť z dôvodu, že podmienka sa nesplnila jeho činom, nemôže dedičstvo získať; ak však žena nie je ochotná sa s ním vydať a on je pripravený sa s ňou oženiť, bude mať naň nárok.

5. Ten istý, Otázky, kniha IX.

Hoci slová "Odvzdať svoje účty" nemajú iný význam ako zaplatiť zostatok, ktorý bol splatný, predsa len, ak otrok, ktorý má byť slobodný pod určitou podmienkou, zaplatí menej, ako je splatné, vinou dediča, a nie z dôvodu podvodu, ktorého sa dopustil otrok, a má sa za to, že svoje účty odovzdal v dobrej viere, stane sa slobodným; a ak sa toto pravidlo nedodrží, žiadny otrok, ktorý je manumitovaný pod určitou podmienkou, nikdy nezíska slobodu, ak by z dôvodu nedostatku vedomostí zaplatil menej, ako mal zaplatiť. Toto treba chápať tak, že sa to týka prípadov, keď otrok dostane príkaz, aby predložil svoje účty, a v dôsledku nejakého omylu, ale bez podvodného úmyslu, tak urobí takým spôsobom, že sa jeho pán môže pomýliť aj s ohľadom na jeho výpočet.

6. Marcianus, Inštitúcie, kniha VI.

Nepravdivé označenie neprospieva odkazovníkovi, oprávnenému z poručníctva ani dedičovi, ktorý bol ustanovený; napríklad v prípade", keď poručiteľ nesprávne označí svojho brata, svoju sestru, svojho vnuka alebo čokoľvek iné. Toto ustanovoval občiansky zákon, ako aj konštitúcie božského Severa a Antonína.

7. Ak však vznikne spor s odkazom na viaceré osoby s rovnakým menom, k dedičstvu sa pripustí ten, kto dokáže, že sa na neho odkazovník odvolával.

8. Tam, kde sa odkaz urobí niekomu ako slobodníkovi, teda uvedením medzi ostatnými slobodníkmi, nemal by stratiť dedičstvo z dôvodu, že potom mohol dostať od cisára zlatý prsteň, lebo jeho dôstojnosť sa zvyšuje a jeho stav sa nemení, ako to uviedli božský Severus a Antonín v reskripte.

9. Ak by niekto odkázal majetok takto: "Ak by mi mal patriť v čase mojej smrti", a v tom čase sa nenájde, odhadná hodnota uvedeného majetku sa nebude považovať za odkázanú.

10. Ale čo ak by niekto svojím závetom ustanovil takto: "Stichus a Pamphilus dávam a odkazujem Titiovi, ak by mi patrili v čase mojej smrti," a jeden z nich by odcudzil, mohol by si druhý nárokovať odkazovník? Rozhodlo sa, že si ho môže nárokovať, pretože túto klauzulu, hoci je v množnom čísle, treba chápať rovnako, ako keby poručiteľ povedal osobitne: "Dávam a odkazujem Sticha, ak by mal byť môj v čase mojej smrti."

11. Florent'an, Inštitúcie, kniha XI.

12. Ak je odkaz určený niekomu konkrétne, ako napríklad Lucius Titius; nezáleží na tom, či ho určil týmto spôsobom, alebo uvedením jeho fyzických vlastností, jeho remesla, zamestnania, príbuzenstva alebo príbuzenstva; pretože označenie tohto druhu spravidla nahrádza meno a nezáleží ani na tom, či je nepravdivé alebo pravdivé, ak je pozitívne známe, koho mal závetca na mysli.

12. Medzi označením a podmienkou je tento rozdiel: označenie sa vo všeobecnosti vzťahuje na niečo, čo sa už stalo, podmienka na niečo, čo sa má uskutočniť.

13. Pomponius, Pravidlá.

Za najľahšiu z viacerých podmienok, od ktorých závisí sloboda, sa považuje tá, ktorá vedie k slobode najbezprostrednejšie, hoci môže byť svojou povahou ťažšia a ťažšie splniteľná ako ostatné.

14. Marcellus, Názory.

Publius Maevius ustanovil svojou vôľou nasledovné: "Odkazujem a poverujem toho, kto bude mojím dedičom, aby zaplatil synovi mojej sestry Gaiovi Seiovi štyridsať aurei na jeho výdavky počas jeho konzulátu." Seius bol vymenovaný za konzula ešte za Maeviovho života, odovzdal bežný dar a potom, na Kalendy januára, prevzal povinnosti konzulátu a potom Maevius zomrel. Pýtam sa, či by mal Seius nárok na štyridsať aurei. Marcellus odpovedal, že áno.

15. Titia urobila nasledujúce ustanovenie v súvislosti s istými pozemkami, ktoré závetom odkázala Septitiovi: "Prikazujem ti, Septitia, aby si dal môjmu synovi tie isté pozemky, keď dosiahne vek šesťnásť rokov. Ak by však môj syn nedosiahol vek šesťnásť rokov, prikazujem ti, aby si tieto pozemky odovzdala Publiovi Maeviovi a Gaiovi Corneliovi." Keďže Septitia zomrela a syn tiež zomrel počas svojho pätnásteho roku, pýtam sa, či by sa mala poručenosť vykonať a dedičia Septitie by mali byť nútení vydať pozemky Publiovi Maeviovi a Gaiovi Corneliovi, keďže syn nedovršil svoj pätnásty rok. Marcellus odpovedal, že Septícia previedla na svojich dedičov rovnaké právo, aké mala ona sama na pôdu; bolo by totiž v rozpore s úmyslom testátorky, aby sa okamžite žiadalo vykonanie trustu, pretože v takom prípade by väčší úžitok mali náhradníci ako chlapec, či už prostredníctvom Septície alebo jej dedičov. Slová, ktoré použila závetkyňa, by síce zrejme naznačovali, že trust by sa mal vykonať hneď po smrti jej syna, ale nie je pravdepodobné, že by mala v úmysle, aby prospech mali náhradníci skôr, ako by ho mohol mať jej syn. Aspekt prípadu sa vôbec nemení preto, že Septitia zomrela ako prvá, pretože aj keby chlapec žil, dedičia Septitie by ho nemohli žalovať skôr, ako by to mohla urobiť samotná Septitia.

16. Paulus, O Lex Fufia Caninia.

Ak by niekto odkázal otroka, ktorého sám nemohol manumitovať, pod podmienkou, že "jeho odkazovník ho manumituje", odkazovník nebude vylúčený z prijatia dedičstva, ale nemôže byť nútený manumitovať otroka, pretože niekto je povinný vykonať závet poručiťľa len vtedy, keď sa podľa jeho podmienok nemá urobiť nič, čo by odporovalo zákonu; a tento názor vyslovil Neratius. Odkazovník nebude zbavený dedičstva, keďže poručiťľ uprednostnil, aby získal prospech z otroka, než aby ho mal jeho vlastný dedič.

17. Ten istý, O práve kodicilov.

Ak by som vo svojom závete povedal: "Odkazujem tomu a tomu toľko, koľko odkážem Titiovi mojím kodicilom," hoci je odkaz výslovne uvedený len v kodicile, napriek tomu je platný podľa podmienok závetu a prináleží mi len suma vložená do kodicilu. Starovekí dedičia totiž udržiavali odkazy, ako je tento: "Môj dedič nech dá tomu a tomu sumu, ktorá sa rovná tej, ktorú mu uvediem v liste alebo ktorú získam z takej a takej žaloby."

18. Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha I.

Ak sa podmienka vzťahuje na určitú skupinu osôb, a nie na osoby, ktoré sú dobre známe, myslíme si, že sa týka celého závetu a všetkých ustanovených dedičov; ak sa však podmienka vzťahuje len na určité osoby, mali by sme ju považovať za podmienku týkajúcu sa len toho stupňa, v ktorom boli uvedené osoby ustanovené za dedičov.

19. Ak bola do závetu vložená podmienka, ktorá stanovuje, že "budova môže byť postavená na fóre", a nie je uvedené, na ktorom fóre, Labeo hovorí, že ak sa nezdá, aký bol úmysel zosnulého, budova by mala byť postavená na fóre mesta, v ktorom mala bydlisko strana, ktorá závet spísala. Tento názor schvaľujem aj ja.

20. Ten istý, O posledných dielach Labea, kniha II.

Ak by ti tvoj sused v určitých dňoch bránil v používaní diaľnice, keď po nej chceš cestovať, aby si splnil podmienku, a ty nie si vinný, že si proti nemu nepodal žalobu, aby si mu v tom zabránil, tieto dni sa nezapočítavajú do času uloženého podmienkou.

21. Istý muž urobil odkaz v tomto znení: "Ak Publius Cornelius zaplatí môjmu dedičovi výdavky, ktoré som vynaložil v súvislosti so seianskym majetkom, nech môj dedič vydá seiansky majetok Publiovi Corneliovi." Cascellius povedal, že dedič by mal dedičovi zaplatiť aj cenu pozemku. Ofilius popiera, že by cena bola zahrnutá do pojmu "výdavky", ale že sa myslia len tie výdavky, ktoré strana zaplatila z pozemku po jeho kúpe. Cinna zastáva ten istý názor a dodáva, že účet výdavkov sa musí brať bez odpočítania zisku. Myslím si, že tento názor je lepší.

22. Istý poručiiteľ odkázal Titiovi sto aurei a potom vo svojom závete urobil toto ustanovenie: "Nech môj dedič odovzdá sumy peňazí, ktoré som odkázal, ak by moja matka zomrela." Titius testátora prežil a zomrel ešte počas života matky. Ofilius vyslovil názor, že po smrti matky majú na dedičstvo nárok Titiovi dedičia, keďže nebolo zanechané pod podmienkou, ale bolo odkázané absolútne na prvom mieste a čas jeho vyplatenia bol doplnený neskôr. Labeo hovorí: "Pozrime sa, či tento názor nie je nepravdivý," pretože nie je rozdiel v tom, či je odkaz urobený takto: "Nech môj dedič vyplatí môjmu odkazovníkovi peniaze, ktoré som mu odkázal, ak by moja matka zomrela," alebo v týchto podmienkach: "Nech nevypláca peniaze, ak moja matka nezomrie," pretože v oboch prípadoch je odkaz daný alebo odobratý pod podmienkou. Schvaľujem názor Labea.

23. Istý pán odkázal svojmu otrokovi päť aurei takto: "Môj dedič nech vyplatí môjmu otrokovi Stichovi, ktorého som svojou vôľou nariadil oslobodiť, päť aurei, ktoré mu dlhujem na účet." Namusa hovorí, že Servius vyslovil názor, že odkaz otroka je neplatný, pretože pán nemôže byť svojmu otrokovi dlžný. Myslím si, že podľa úmyslu závetcu by sa mal dlh považovať skôr za prirodzený ako občiansky, a taká je aj súčasná prax.

24. Manžel, ktorý nedostal žiadnu dotovanú pôdu, urobil nasledujúci závetný prejav: "Nech môj dedič dá mojej manželke Korneliánsky majetok, ktorý mi dala ako veno." Labeo, Ofilius a Trebatius rozhodli, že odkaz pozemku bol napriek tomu záväzný, pretože keďže Korneliánsky majetok skutočne existoval, nepravdivé označenie nemalo vplyv na odkaz.

25. Thermus mladší uviedol vo svojom závete mená určitých osôb, na radu ktorých si želal, aby mu bol postavený pomník, a potom urobil tento odkaz: "Nech môj dedič zaplatí Luciovi, Publiovi a Corneliovi tisíc aurei na účely postavenia môjho pomníka." Trebatius vyslovil názor, že je to presne to isté, ako keby bol odkaz urobený pod podmienkou, že strana dá záruku na postavenie pomníka spomínanými peniazmi. Labeo súhlasí s Trebatiovým názorom, pretože úmyslom testátora bolo, aby sa suma použila na postavenie pomníka. Tento názor schvaľuje aj Proculus, aj ja.

26. Ulpián, O edikte, kniha XXXIV.

Keď je odkaz odkázaný pod podmienkou, nestáva sa splatným hneď, ale až po splnení podmienky, a preto ho dedič medzitým nemôže previesť.

27. Africanus, Otázky, kniha II.

Dedičstvo bolo odkázané synovi pod otcovou kontrolou s podmienkou, že zostane v moci svojho otca. Usúdilo sa, že dedičstvo bolo zrejme odkázané otcovi a ten si ho mohol nárokovať vo vlastnom mene. Rovnaké právne pravidlo sa uplatňuje v prípade, keď sa odkaz týmto spôsobom urobí v prospech otroka. Dôkazom tohto tvrdenia je, že aj keď by mali byť ustanovenia odkázané Titiovým otrokom, niet pochyb o tom, že dedičstvo patrí pánovi, a nie otrokom.

28. Paulus, O Plautiovi, kniha VIII.

Plautius: Dedičovi poručiteľ, ktorý bol slobodným človekom, uložil, aby predal celý majetok a pre seba si vyhradil desať aurei. Patrón zosnulého sa následne v rozpore so závetom domáhal vlastníctva majetku a vzal si z neho tú časť, na ktorú mal zo zákona nárok. Proculus a Cassius tvrdia, že oprávnený môže od dediča vymáhať sumu úmernú tomu, čo sám zaplatil. Paulus: Taká je súčasná prax, pretože tak ako sa dedič zaplacením poručenských a dedičských poplatkov zbavuje zodpovednosti préтора, tak by mal dostať aj svoj podiel z toho istého.

29. Iný je prípad, keď sa uplatňuje falciánsky zákon a znižuje výšku odkazov, pretože v prípadoch tohto druhu nemožno nič vymáhať, pretože podmienka bola úplne splnená.

30. Podobne je právo na vyplatenie obmedzené, ak strana, ktorej bol odkaz zanechaný, nemôže prijať celý podiel z dedičstva, ktorý jej môže byť zanechaný, pretože podľa lepšieho názoru má zaplatiť časť a časť majú zaplatiť aj tí, ktorých podiely sa zvýšili o sumu prijatú od toho, komu bolo zanechané viac, než pripúšťa zákon.

31. Neratius v prvej knihe názorov uvádza, že ak boli ustanovení dvaja dedičia a od jedného z nich sa žiada, aby ti vydal majetok, a od teba sa žiada, aby si zaplatil určitú sumu Titiovi, a dedič využíva výhodu falciánskeho práva pri vydávaní majetku, nie je nespravodlivé, aby si zaplatil Titiovi o toľko menej, o koľko by ti mal zaplatiť dedič.

32. Ten istý, O Plautiovi, kniha IX.

Ak je niekomu nariadené zaplatiť určitú sumu dedičovi a ten je otrokom patriacim inému, nemal by túto sumu zaplatiť pánovi, lebo aj keby bol ustanovený nejaký iný dedič a nariadené zaplatiť sumu dedičom Tícia, mala by sa zaplatiť samotnému otrokovi, pretože veci, ktoré už boli vykonané, neprechádzajú na pána; rovnako ako tam, kde stanovím pre seba alebo pre Titiovho otroka, by sa nemalo platiť Titiovi, ale jeho otrokovi. Tieto názory sú správne.

33. Ak je však strane nariadené zaplatiť dedičovi, pozrime sa, či sa má platba vykonať jeho pánovi. V tomto prípade z toho vyplýva, že platba by sa mala vykonať otrokovi.

34. Je isté, že otrok, ktorý má byť pod určitou podmienkou slobodný, musí zaplatiť pánovi.

35. Na druhej strane poručiteľ, ktorý je poverený platbou pánovi, nespĺňa podmienku tým, že dá sumu otrokovi, ak s tým pán nesúhlasí. Nikto totiž nemôže splniť podmienku v takomto prípade, ak som buď nevedomý, alebo nechcem.

36. Ak sa majetok vracia v súlade s trebeľským dekrétom senátu, mal by sa dať dedičovi, aby sa dodržala podmienka, a ten by ho nemal vracat' na základe dôvery.

37. Keď dedič vstúpi do majetku, o ktorom má podozrenie, že je nesolventný, a vráti ho správcovi, môže vzniknúť pochybnosť, či ho oň pripraví, a spravodlivejší názor je, že v tomto prípade nebude o nič pripravený.

38. Ak som však ustanovený za dediča a vznikne spor o mojom nároku na dedičstvo, ak by poručiteľ poskytol záruku na vrátenie dedičstva v prípade, že by sa dedičstvo vyst'ahovalo, mala by sa mu poskytnúť aj záruka na vrátenie toho, čo zaplatil.

39. Ak by ti však bolo nariadené zaplatiť mi sumu desiatich aurei a prijať pozostalosť podľa dekrétu senátu, nebudem nútený vrátiť ti uvedených desať aurei z titulu dôvery.

40. Ak je dedičstvo odkázané otrokovi, ktorý patrí dvom pánom, pod podmienkou, že niečo zaplatí dedičovi, niektoré authority zastávajú názor, že túto podmienku nemožno splniť čiastočne, ale že peniaze sa majú vyplatiť naraz. Ja však zastávam opačný názor.

41. Ak časť odkázaného majetku nadobudla tretia osoba užívaním, mám pochybnosti, či by sa podmienka mala splniť v plnom rozsahu. Myslím si, že možno povedať, že ju možno čiastočne splniť v súlade s úmyslom poručiteľa.

42. Plautius: Odkazujem pozemok jednému z viacerých dedičov pod podmienkou, že zaplatí sto aurei mojim dedičom. Musí si odpočítať svoj podiel na majetku a zvyšok dať dedičom v pomere k ich podielom. Ak však bol ustanovený za dediča na podiel z dedičstva, "ak by zaplatil desať aurei dedičom", mohol sa stať dedičom len vtedy, ak zaplatil celých desať aurei svojim spoludedičom; pretože nemohol byť prijatý do dedičstva skôr, ako zaplatil celú sumu. V prípade, keď sa otrokovi udelí sloboda na základe závetu a ustanoví sa za dediča podielu na dedičstve pod podmienkou, že zaplatí dedičom desať aurei, sa totiž rozhodlo, že nebude slobodný a nestane sa dedičom, kým nezaplatí celú sumu desať aurei svojim spoludedičom. Paulus: To je naša súčasná prax.

43. Ten istý, O Plautiovi, kniha XVI.

Julianus hovorí, že ak bol odkaz zanechaný osobe pod podmienkou, že zaplatí svojmu dedičovi desať aurei, a dedič mu dá potvrdenie o tom, čo mu dlhuje, nepovažuje sa za osobu, ktorá splnila podmienku, ako by to bolo, keby skutočne zaplatila; ale keďže to bola vina dediča, že podmienka nebola splnená, dedičstva sa možno domáhať rovnako, ako keby sa to bolo stalo.

44. Ten istý, O Vitelliovi, kniha III.

Ak napríklad otrok, ktorý má byť slobodný pod podmienkou zaplatenia určitej peňažnej sumy do sto dní, a začiatok lehoty nie je uvedený, začne plynúť odo dňa, keď sa do dedičstva vstúpilo, pretože je absurdné tvrdiť, že by začala plynúť skôr, než by nastal čas, keď by ten, kto mal na dedičstvo nárok, ho mohol prijať. Toto pravidlo sa bude vzťahovať na všetkých odkazovníkov, ktorí sú za takýchto okolností odkázaní na výplatu dedičovi. Preto sa čas na splnenie podmienky zo strany odkazovníka bude počítat' odo dňa, keď bol dedičský podiel zapísaný.

45. Marcellus, Digest, kniha XIV.

Istý pán odkázal slobodu svojmu otrokovi takto: "Nech je slobodný, ak mi patrí v čase mojej smrti." Odkázal mu dedičstvo alebo majetok bezpodmienečne a potom ho predal. Odkaz alebo majetok bude patriť jeho novému pánovi a otrok ho môže prijať na základe jeho príkazu; poručiteľ totiž pri udelení slobody výslovne uviedol: "Ak mi patrí," s tým, že aj keby táto podmienka nebola výslovne uvedená, jeho sloboda by bola znemožnená. Napriek tomu sa dispozícia s majetkom veľmi často mení, a to aj v prípadoch, keď poručiteľ výslovne uviedol niečo, čo by sa v prípade, že by sa tak nestalo, stále chápalo.

46. Same, Digest, kniha XV.

Nemyslím si, že čas na vykonanie poručníctva nastal, keď jeho beneficiant dovšil šesťnásť rok života, a podmienkou bolo, keď mal dovšit' šestnásť rokov. Cisár Aurelius Antoninus vydal toto rozhodnutie v prípade odvolania z Nemecka.

47. Celsus, Digesty, kniha XXII.

Ak je dedičovi uložená povinnosť zaplatiť peňažnú sumu alebo ak je otrokovi nariadené, aby sa stal slobodným za desať rokov, odkaz bude splatný alebo udelenie slobody nadobudne účinnosť v posledný deň lehoty.

48. Ulpián, O povinnostiach konzula, kniha I.

49. V prípade, že sloboda bola odkázaná priamo otrokovi pod podmienkou, že predloží svoje účty, božský Pius povolil konzulom určiť rozhodcu, ktorý o veci rozhodne, a to týmito slovami: "Konzulovia, keď sa na vás obrátili, určia rozhodcu, ktorý preskúma účty, a aby rozhodol nielen o tom, aký zostatok je Epafroditovi dlžný, ale aj o tom, aké účty a aké dokumenty musí odovzdať alebo ukázať svojim pánom." Keď sa rozhodnutie arbitra splní, do slobody Epafrodita sa už nebude zasahovať. "

49. Modestinus, Rozdiely, kniha V.

Ak je otrokovi nariadené, aby bol slobodný za rôznych podmienok, ktoré sú mu osobitne uložené, môže si vybrať podmienku, ktorá sa mu zdá najľahšie splniteľná. Ak sa však takto odkazuje odkaz, odkazovník musí splniť poslednú uloženú podmienku.

50. Otrokovi bolo nariadené, aby zaplatil dedičovi desať aurei a stal sa slobodným, a tým, že zaplatí túto sumu dedičovi dediča, môže získať slobodu. Publicius hovorí, že za podobných okolností sa toto pravidlo nesmie dodržiavať vo vzťahu k odkazovníkovi.

51. Ten istý, Rozdiely, kniha VII.

Niekedy sa stáva, že niektoré ustanovenia v závete, ak sú výslovne uvedené, sú nevýhodné, hoci ak by sa dali mlčky pochopiť, nebolo by to tak. Stáva sa to v prípadoch, keď sa niekomu odkazuje dedičstvo takto: "Dávam a odkazujem desať aurei Titiovi, ak by Maevius nastúpil na Kapitol." Hoci sa totiž Maeviovi ponecháva možnosť voľby, či na Kapitol nastúpi, alebo nie, a teda spôsobí, že odkaz bude splatný Titiovi, predsa len odkaz nemôže byť zákonne odkázaný takýmito slovami, a to: "Dávam desať aurei Titiovi, ak by Maevius súhlasil," keďže odkaz nemôže byť závislý od vôle iného; preto bolo povedané, že závetné ustanovenia konkrétne uvedené spôsobujú škodu, ale tie vyjadrené všeobecne nie.

52. Ten istý, O vynálezoch.

Ak niekto nariadi otrokovi, aby bol slobodný, ak bude skladať účty dedičovi, a ten by mu to potom zakázal; udeľuje mu slobodu akoby absolútne a bude na ňu mať nárok na základe závetu.

53. Javolenus, O Cassiovi, kniha II.

Ak niekto nariadi, aby sa odkazy, na ktorých vyplatenie neurčí žiaden čas, vyplatili za jeden, dva a tri roky, a odkáže sumu peňazí maloletému, keď dosiahne vek puberty, v komentároch Gaia sa uvádza, že posledný spomínaný odkaz sa má vyplatiť za jeden, dva alebo tri roky po tom, ako chlapec dosiahne pubertu; pretože s odkazom je spojená dôležitejšia podmienka ako termín vyplatenia. Myslím si, že opačný názor je správny, pretože tam, kde je predpísaná lehota, sa vzťahuje na odklad splatnosti odkazov, ktoré sú splatné v súčasnosti, ale nevzťahuje sa na tie, ktoré sú splatné v budúcnosti, a vek puberty stanovuje určitý dátum splatnosti odkazu.

54. Ten istý majetok bol odkázaný dvom osobám, ak mali dedičovi zaplatiť sto aurei. Ak by mu jedna z nich zaplatila päťdesiat, bude mať nárok na svoj podiel z dedičstva a podiel toho, kto nezaplatil, prípadne druhému v závislosti od splnenia podmienky.

55. Ten istý, Listy, kniha XIII.

Maeviovi bol odkázaný majetok, ak zaplatí dvesto aurei Callimacovi, ktorý nemohol nič prijať na základe závetu, a odkazovník bol napriek tomu povinný splniť podmienku a zaplatiť dvesto aurei, aby získal nárok na pozemok, ktorý mu bol odkázaný, aj keď nepreviedol vlastníctvo uvedenej sumy na osobu, ktorá ju prijala. Ved' aký je rozdiel v tom, či je niekomu nariadené, aby peniaze zaplatil takejto osobe, alebo aby ich uložil na nejakom mieste, alebo aby ich hodil do mora? Peniaze tohto druhu sa nemôžu dostať do rúk jednotlivca na základe závetu, ale môže ich nadobudnúť ako dar mortis causa.

56. Ten istý, Listy, kniha XIV.

Ak sa majetok niekomu odkáže pod podmienkou, že zaplatí desať aurei, odkazovník nemôže získať žiadnu časť pozemku bez zaplatenia celej sumy. Iný je však prípad, keď sa totožný majetok zanechá dvom osobám pod rovnakou podmienkou, pretože v tomto prípade sa podľa podmienok závetu môže zdať, že podmienka uložená jednotlivým stranám bola medzi ne rozdelená samostatne, a preto ju môžu ako jednotlivci splniť v pomere k svojim podielom a získať dedičstvo. Pretože hoci sa zdá, že celá suma, od ktorej zaplatenia závisí odkaz, je rozdelená vymenovaním rôznych osôb, podmienka nemôže byť rozdelená, ak dôjde k nejakej náhodnej udalosti, v prípade, že odkaz je podmiennečne zanechaný jednej osobe, a celý počet tých, ktorí sú nahradení odkazovníkmi, by sa mal považovať za tvoriacich len jednu osobu.

57. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha IX.

58. V prípade, že bolo otrokovi nariadené "vykonať päť úkonov pre cudzinca a stať sa slobodným", vznikla otázka, či sa má podmienka chápať rovnako ako v prípade, keď bolo nariadené vyplatenie peňažnej sumy, takže namiesto jej odovzdania môžeme uviesť vykonanie práce. To je naša súčasná prax, rovnako ako keď je stanovené, že ak otrok zaplatí cudzincovi určitú sumu peňazí zo svojho peculium, bude oslobodený, tak ak poskytne prácu, musí mu byť udelená aj sloboda. Preto v uvedenom prípade dedič bude postupovať múdro, ak zabráni svojmu otrokovi vykonávať prácu, lebo tým otrok získa slobodu, ale cudzinec nezíska prospech z jeho služieb.

58. Ten istý, O rôznych pasážach, kniha X.

59. Ak sa otrokyni, ktorá patrí inému, zanechá odkaz, "za predpokladu, že sa vydá", Proculus hovorí, že odkaz je platný, pretože sa môže vydať po tom, čo bola manumitovaná.

59. Ulpian, O Lex Julia et Papia, kniha XIII.

Odkaz stráca platnosť, ak osoba, ktorej bol podmienene odkázaný, zomrie skôr, ako sa podmienka splní.

60. Ale čo ak by nezomrel, ale stratil by svoje občianske práva? Napríklad, ak bol odkaz urobený istému človeku, "ak by sa stal konzulom", a on je deportovaný na ostrov, nezanikne odkaz, pretože mu môžu byť obnovené jeho občianske práva? Myslím si, že je to mimoriadne pravdepodobné.

61. Nemožno povedať, že to isté pravidlo platí, ak sa mu uloží trest zahŕňajúci nevoľníctvo, pretože nevoľníctvo sa podobá smrti.

62. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha VII.

Podmienky týkajúce sa úkonov sú rôzneho druhu a dajú sa akoby trojako rozdeliť, t. j. kde sa niečo musí dať, alebo niečo musí byť vykonané, alebo niečo musí nastať; alebo na druhej strane, kde sa niečo nesmie dať, alebo nesmie byť vykonané, alebo nesmie nastať. Podmienky dať niečo alebo vykonať nejaký úkon sa vzťahujú buď na tých, ktorým bol odkaz určený, alebo na iných; tretia trieda závisí od toho, či nastane nejaká udalosť.

63. Štátna pokladnica je povinná splniť tie isté podmienky, ktorými bola viazaná osoba, od ktorej štátna pokladnica získala vlastníctvo majetku; rovnako ako si môže nárokovať majetok, ktorý je predmetom odkazu, aj s akýmkoľvek bremenami, ktoré sú s ním spojené.

64. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha VIII.

65. Ak muž zanechá odkaz svojej manželke splatný v čase, keď má deti, môže vzniknúť istá pochybnosť, či mal poručiťel na mysli len také deti, ktoré sa môžu narodiť po jeho smrti, alebo či mal na mysli aj tie, ktoré sa mu narodili po spísaní závetu, ak zomrel ešte počas trvania manželstva. Myslím si, že je len správne, aby sa to vzťahovalo nielen na deti narodené počas života manžela, ale aj na tie, ktoré sa narodili po jeho smrti.

65. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha IV.

Deti, ktoré sa narodili žene inou osobou po smrti jej manžela, budú môcť aj tak prijať dedičstvo, ak to poručiťel výslovne uviedol.

66. V prípade, že bolo odkázané viac, než zákon pripúšťal, určitej osobe, ktorá nemohla dostať celú sumu, "ak by niečo zaplatila dedičovi", vznikla otázka, či to, čo dala na splnenie podmienky, môže nadobudnúť na základe odkazu z dôvodu, že nedostala to, čo zaplatila dedičovi; alebo či to, čo zaplatila, treba považovať za prebytok odkazu, a teda že nebude mať nárok

na viac z majetku poručiteľa, než by mala, keby bol odkaz odkázaný bezpodmienečne. Julianus si veľmi správne myslí, že bude mať nárok na toľko z dedičstva, koľko mohol zaplatiť na účely splnenia podmienky, a nezáleží ani na tom, či mu bolo nariadené zaplatiť dedičovi, alebo cudzej osobe; pretože po vykonaní výpočtu, ktorý je vždy povinný vykonať, mu nezostane viac ako podiel povolený zákonom.

67. Ak muž odkáže ročný odkaz svojej manželke pod podmienkou, že sa nevydá, kým bude mať deti; aká je právna norma? Julián odpovedá, že žena sa môže vydať a dedičstvo prijať. Ak by však poručiteľ stanovil, že sa nesmie vydať, kým jej deti nedosiahnu vek puberty, pravidlo by sa neuplatnilo; pretože poručiteľ jej uložil povinnosť starať sa o deti, a nie zostať v stave vdovstva.

68. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha II.

69. Ak bol odkaz odkázaný takto: "Ak by sa nevydala za Tícia" alebo "Ak by sa nevydala ani za Tícia, ani za Seia, ani za Maevia", a napokon bol do zákazu zahrnutý veľký počet osôb, platil lepší názor, že žena stratí dedičstvo, ak sa vydá za niektorého z nich; nezdá sa totiž, že by sa takouto podmienkou ukladalo vdovstvo, pretože sa mohla veľmi ľahko vydať za niekoho iného.

69. Pozrime sa, ako by to bolo v prípade, ak by sa dedičstvo odkázalo žene pod podmienkou, že sa vydá za Tícia. A skutočne, ak by sa mohla čestne vydať za Tícia, niet pochyb, že by bola z dedičstva vylúčená, ak by podmienku nesplnila. Ak však spomínaný Titius nebol hodný uzavrieť s ňou manželstvo, treba povedať, že na základe blahodarného ustanovenia zákona sa môže vydať za kohokoľvek, za koho chce. Keď jej totiž bolo nariadené, aby sa vydala za Titia, bolo jej zakázané vydať sa za kohokoľvek iného, a preto, ak je Titius nehodný jej, ustanovenie je rovnaké, ako keby bolo uvedené všeobecne: "Ak by sa nevydala." A navyše, ak chová skutočnú náklonnosť, táto podmienka je tvrdšia ako tá: "Ak by sa nemala vydať," pretože jej zakazuje vydať sa za niekoho iného než za Titia, s ktorým by jej manželstvo bolo nečestné.

70. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha V.

Ak sa dedičstvo odkazuje pod touto podmienkou: "Ak by sa nevydala za Lucia Titia,"

Julianus hovorí, že zákon sa neuplatní.

71. Ak však poručiteľ povedal: "Ak sa neožení s Ariciou", malo by sa zistiť, či nedošlo k podvodu na zákone; ak totiž spomínaná Aricia bola žena, ktorá si nemohla ľahko nájsť iného muža, za ktorého by sa vydala, malo by sa konštatovať, že to, čo poručiteľ povedal s cieľom vyhnúť sa zákonu, sa stalo neplatným zo zákona, pretože zákonu, ktorý je prospešný pre štát a ktorý bol prijatý s cieľom zvýšiť počet obyvateľov, by sa malo pomôcť priaznivým výkladom.

72. Paulus, O edikte, kniha LXII.

Ak je dedičstvo odkázané pod podmienkou a dedič, ktorý je ním poverený, zomrie počas trvania podmienky, zanechá vlastného dediča povereného dedičstvom.

73. Modestinus, Názory, kniha X.

Dedič manumitoval otroka, ktorého mu bolo prikázané prepustiť na slobodu po splnení podmienky a ktorý sa zároveň stal príjemcom poručenia. Pýtam sa, či bol dedič povinný vyplatiť mu to, čo mu bolo zverené v rámci trustu. Herennius Modestinus odpovedal, že hoci dedič manumitoval otroka absolútne, musí mu napriek tomu zaplatiť to, na čo mal nárok na základe poručenia, ktoré mu bolo zverené za tých istých podmienok, za predpokladu, že otrok môže preukázať, že podmienky boli splnené alebo že sa tak nestalo vinou dediča.

74. Javolenus, Listy, kniha VII.

Ak bol pozemok odkázaný istej osobe pod nasledujúcou podmienkou: "Ak svojho otroka nemanumituje", a ak ho manumitoval, aby odkázaný pozemok prešiel na Maeviusa, porúčiteľ poskytol záruku, že otroka neprepustí, dostal odkaz a neskôr ho emancipoval. Pýtam sa, či Maeviusovi niečo patrí. Odpoveď znela, že ak by odkaz znel takto: "Ak by nemanumitoval svojho otroka" a bola by poskytnutá záruka, strana by mohla prijať odkaz od dediča, a ak by potom manumitoval otroka, dohoda, ktorá nadobudla účinnosť, by musela byť vydať pozemok dedičovi, alebo mu zaplatiť jeho hodnotu, a v tomto prípade by ho dedič musel vydať tomu, komu podľa tejto podmienky odkaz patril.

75. Ten istý, O Cassiovi, kniha II.

V prípade, že je odkaz odkázaný tak, aby nadobudol účinnosť, keď sa žena vydá, ak už bola vydatá a porúčiteľ si bol tejto skutočnosti vedomý, strany musia počkať na druhé manželstvo a nebude záležať na tom, či sa žena znovu vydá počas života porúčiteľa alebo po jeho smrti.

76. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha XIII.

Ak sa porúčiteľ vyjadril takto: "Dávam a odkazujem Titiovi taký a taký majetok, ak si to želá," Proculus, O Labeovi, poznamenáva, že odkaz nebude patriť dedičovi porúčiteľa, ak si ho sám porúčiteľ neželal, pretože podmienka sa zrejme viaže na osobu.

77. Papinianus, Otázky, kniha XVI.

Matka ustanovila svoje dve deti za dedičov určitých podielov svojho majetku pod podmienkou, že budú emancipované, a zanechala im absolútne odkazy určitých predmetov ako prednostné odkazy. Vstúpili do dedičského konania. Ich otec mal byť vylúčený z výhody odkazov, pretože emancipáciou svojich detí v súlade s jej želaním chcel, aby bola dodržaná posledná vôľa jeho manželky.

78. Tá istá, Otázky, kniha XVII.

Titiovi bolo odkázaných sto aurei, aby si mohol kúpiť pozemok. Sextus Caecilius si myslí, že Titius by nemal byť nútený dať zábezpeku, pretože v každom prípade by mu pripadol celý prospech z dedičstva. Ak však závetca zamýšľal poskytnúť prospech synovi svojho brata, ktorého vychoval a ktorý bol sotva schopný obchodovať, treba konštatovať, že dedič mal na tom záujem, a preto by sa mala poskytnúť záruka, že pozemok bude kúpený a nebude neskôr odcudzený.

79. Titiovi bolo odkázaných sto aurei pod podmienkou, že "sa ožení s Maéviou, ktorá je vdova". V tomto prípade nemôže byť odkazovník oslobodený od splnenia podmienky, a preto nebude oslobodený od poskytnutia zábezpeky. Tomuto názoru nemožno úspešne oponovať, pretože ak by niekto sľúbil zaplatiť peniaze Titiovi, ak by sa neoženil s Maéviou, prétor mu odmietne žalobu; pretože jedna vec je, ak je človek zbavený slobody uzavrieť manželstvo zo strachu pred trestom, a iná vec je, ak ho niekto núti uzavrieť manželstvo pod určitou podmienkou.

80. Titiovi bolo odkázaných sto aurei pod podmienkou: "Že neopustí moju pamiatku" alebo "Alebo že bude vždy bývať v takom a takom meste". Možno povedať, že nie je dôvod požadovať zábezpeku, ktorou by mohlo byť porušené právo na slobodu. Iné pravidlo využívame vo vzťahu k slobodníkovi zosnulého.

81. "Nech môj dedič dá môjmu zaťovi Titiovi sto aurei ako veno za moju dcéru Seiu." Benefít z odkazu bude patriť Seii, pretože začína mať veno; ale keďže závetca mal zrejme na mysli nielen ženu, ale aj Tícia, ktorému odkázal peňažnú sumu, je správne, aby sa on sám chápal ako odkazovník, a teda si mohol nárokovať odkaz. Ak by dedič vyplatil peniaze prostredníctvom zaťa po tom, ako došlo k rozvodu, bude tiež oslobodený, keďže platba bola premenená na veno. Platba sa môže legálne uskutočniť v prospech Tícia počas existencie manželstva, aj keby to žena zakázala, pretože je v jej záujme, aby začala byť obdarovaná. A ak by niekto povedal, že ona sama má právo na žalobu a môže podať žalobu o vrátenie peňazí, a nechce, aby tvorili jej veno, niet pochyb, že jej v tom môže brániť výnimka z dôvodu zlej viery. Ak by Titius alebo žena zomreli pred uzavretím manželstva, dedičstvo pripadne dedičovi. Ak by Titius nebol ochotný uzavrieť manželstvo so ženou, dedičstvo bude platné, pokiaľ ide o ňu osobne, ale ak by si ho Titius nárokoval, môže byť vylúčený výnimkou z dôvodu zlej viery. Sabinus bol toho názoru, že ak by sa žena vydala za Titia, dedičstvo by bolo splatné bez akejkoľvek záruky, keďže peniaze by sa stali jej venom. Zábezpeka na zaplatenie by však bola potrebná pred uzavretím manželstva, pretože dedičstvo,

keďže je absolútne, možno požadovať. Ak by však manžel prehral svoj prípad vlastnou vinou a ukázalo by sa, že je platobne neschopný, mala by mať žena nárok na úľavu voči dedičovi na peniazoch, ktoré boli určené ako jej veno, keď sa vôbec neprevinila? Keďže manžel aj manželka majú v tomto prípade právo na žalobu, žena si zachová svoje právo, ak dedičstvo nebude vyplatené jej manželovi.

82. Ten istý, Otázky, kniha XVIII.

Ak je dedičstvo zanechané takto: "Odkazujem Títii, ak neopustí svoje deti," authority popierajú, že by sa od nej mohlo právne požadovať, aby poskytla zábezpeku, pretože podmienka môže byť splnená aj v prípade, že deti zomrú. Tento názor však nebol prijatý, pretože takýto zlovestný výklad by nemal byť v rozpore s prianím matky a nútiť ju, aby poskytla zábezpeku.

83. Ak patrón odkázal svojmu slobodníkovi určitú sumu peňazí pod podmienkou, že neopustí svoje deti, cisár povolil, aby sa poskytol druh mucianskeho záväzku, pretože pre slobodníka, ktorý bol úzko spojený s deťmi svojho patróna, by bolo nebezpečné a zároveň nepríjemné očakávať ich smrť.

84. Tícus poveril dediča, ktorého ustanovil, aby v čase jeho smrti odovzdal svoj majetok inému, ak beneficiár poručníka nepožaduje zábezpeku. Beneficiant nemôže požadovať zloženie mucianskej záruky pred oslobodením dediča od poskytnutia zábezpeky, pretože podmienku možno splniť počas života osoby, ktorej bolo dedičstvo odkázané.

85. Čo sa má urobiť, ak sa do závetu vloží táto doložka: "Želám si, aby ste po mojej smrti odovzdali môj majetok tomu a tomu tak, že sa od vás nebude vyžadovať žiadna zábezpeka za vykonanie poručníctva, ani žiaden účet?" Z týchto slov nepochybne vyplýva, že podmienka poskytnutia záruky sa nebude vyžadovať a pri vyžadovaní účtu možno uplatniť určitú mieru zhovievavosti, t. j. pokiaľ ide o nedbanlivosť; dedič však nebude oslobodený od jeho predloženia, ak bol spáchaný podvod. V tejto veci bol vydaný reskript v súvislosti s istou osobou, ktorá vykonávala obchodnú činnosť poručiteľa a podľa jeho vôle nebola povinná predložiť účet.

86. "Ak by sa Seia vydala so súhlasom Tícia, nech jej môj dedič dá taký a taký pozemok." Ak by sa Seia vydala za života Títia a on by udelil súhlas, malo by sa rozhodnúť, že môže dostať dedičstvo; pretože duch zákona je taký, že sa nesmie robiť nič, čo by akýmkoľvek spôsobom bránilo manželstvu. Ak by však Titius zomrel počas života poručiteľa, treba žene udeliť úľavu, aj keď podmienka zlyhala, pretože keďže je v odklade, nemala by žiadnu platnosť ani účinok.

87. "Odkazujem Maévii po jej smrti taký a taký pozemok, ak by sa nevydala." Možno povedať, že aj keby sa vydala, bude mať okamžite nárok na dedičstvo. To by však neplatilo, ak by sa na vyplatenie dedičstva stanovil určitý dátum alebo iný neurčitý čas.

88. Spravodlivejšie je zastávať názor, že falošný motív by nemal brániť vyplateniu odkazu, a to z dôvodu, že dôvod odkazu nie je zahrnutý v dedičstve. Vo všeobecnosti však bude možné uplatniť výnimku z dôvodu zlej viery, ak sa preukáže, že porúčiteľ by inak odkaz neurobil.

89. Cassius a Caelius Sabinus hovoria, že nepravú podmienku možno klasifikovať ako nemožnú; ako napríklad: "Nech je Pamphilus slobodný, ak zaplatí Titiovi to, čo mu dlžím," za predpokladu, že Titiovi nič nedlhoval. Ak by mu však porúčiteľ po vykonaní závetu zaplatil to, čo mu dlhoval, podmienka sa bude chápať ako nesplnená.

90. Sabinus uvádza ako svoj názor, že nepravdivé označenie odkazu ho nepredstavuje, napríklad v prípade, keď porúčiteľ, ktorý nič neodkázal Titiovi, vložil do svojho závetu toto ustanovenie: "Nech môj dedič vyplatí Seiovi päťdesiat aurei zo sto, ktoré som odkázal Titiovi." Sabinus dospel k tomuto záveru po preskúmaní závetu zosnulého, ktorý toto ustanovenie neuviedol s úmyslom urobiť odkaz, ale s cieľom zmenšiť odkaz, o ktorom sa domnieval, že ho už urobil. Seius však nemôže na základe falošného určenia získať väčšie dedičstvo, ako keby bolo skutočne pravdivé.

91. Ten istý, Otázky, kniha XIX.

Istý pozemok bol odkázaný Titiovi, "ak by nešiel do Ázie", a ak by tam šiel, bol odkázaný Semproniovi. Ako v prípade všetkých stavov, ktoré sa končia smrťou odkazovníkov, bolo rozhodnuté, že treba poskytnúť muciansku záruku, a dedič dostal záruku od Titia a previedol na neho pozemok. Ak by potom odišiel do Ázie, proti dedičovi možno podať žalobu, aby ho prétorská žaloba prinútila zaplatiť Semproniovi to, čo mohol získať späť na základe podmienky zabezpečenej poskytnutým dlhopisom. Ak by sa dlhopis, ktorý bol prijatý s náležitou opatnosťou, medzitým stal bezcenným, od dediča sa nebude vyžadovať, aby túto sumu uhradil zo svojho vlastného majetku; ale keďže ho nemožno nijako obviňovať, postačí, ak postúpi svoje práva na žalobu. Ak by však Titius odišiel do Ázie a Sempronius by zomrel skôr, ako by dostal dedičstvo, práva zosnulého prejdú na jeho dediča.

92. Ten istý, Otázky, kniha XXXII.

Užívacie právo na určitý majetok bolo odkázané manželke porúčiteľa a Titiovi, ak sa žena nevydá. Ak by sa vydala, pokiaľ by Titius žil a zostal v tom istom občianskom stave, mala by nárok na polovicu užívacieho práva, pretože treba rozumieť, že podľa zákona by mala na základe odkazu nárok na toľko, koľko by mala, keby podmienku dodržala; a ak by Titius, vo vzťahu ku ktorému podmienka skutočne zlyhala, odkaz odmietol, žena nezíska žiadnu výhodu.

93. Ten istý, Otázky, kniha XXXIV.

Neurčitý dátum uvedený v závete ukladá podmienku.

94. Ten istý, Názory, kniha VI.

Ak bol závet zverený na vykonanie deťom, "ak by niektoré z nich zomrelo bez potomstva", nebude neplatný na základe právnej fikcie osvojenia.

95. Tamže, Názory, kniha VII.

Istá stará matka, ktorá ustanovila svojho vnuka za dediča určitej časti svojho majetku pod podmienkou, že bude emancipovaný, neskôr do kodicilu vložila nasledujúci text: "Okrem toho, čo som mu už zanechala ako svojmu dedičovi, odkazujem svojmu vnukovi aj také a také pozemky." Rozhodlo sa, že podmienka emancipácie bola zopakovaná, hoci stará matka neurobila žiadnu zmenu ani vo vzťahu k dedičstvu, ani k majetku. Ak totiž otrokovi bola odkázaná sloboda absolútne, ale bol ustanovený za dediča pod určitou podmienkou, a ak by sa dedičom nestal, bolo mu nariadené prijať dedičstvo, božský Pius v reskripte uviedol, že jeho udelenie slobody sa má považovať za opakované v dedičstve.

96. Muciánsky záväzok sa neuplatňuje, ak je vyplatenie odkazu odložené na základe nejakej inej podmienky.

"Nech môj dedič zaplatí sto aurei Titiovi, ak sa moja manželka znovu nevydá." Titius bol poverený vyplatiť peniaze tej istej žene na základe podmienok poručníctva. Ak by sa žena vydala, môže požadovať vykonanie trustu v deň, keď je dedičstvo splatné; a ak je vylúčená z výhody trustu, dedič nebude mať nárok na zabezpečenie, akým je Muciánov dlhopis.

98. Istý otec ustanovil poručníkov svojej dcére, ktorú vydedil, a nariadil im, aby začali vykonávať záležitosti svojej chránenkyne, ak by jej matka zomrela skôr, ako dievča dosiahne vek pohlavnej dospelosti; a svojej manželke uložil, aby po jej smrti vyplatila ich spoločnej dcére milión sestercií. Poručníci sa nepovažujú za ustanovených pod podmienkou, takže ak by medzitým dievča nadobudlo nejaký iný majetok, nebude im nič brániť v jeho správe. Záväzok, ktorý sa mal vykonať na plnenie poručníctva, sa od matky nevyžadoval a ten, ktorý sa mal vymáhať od dedičov na zabezpečenie vyplatenia dedičstva alebo vykonania poručníctva, môže byť odpustený akýmkoľvek prejavom vôle zosnulého. Ak je teda v prípade dedičstva alebo poručníctva stanovená podmienka nepožadovať zábezpeku, táto skutočnosť ich nerobí podmienenými; ak by si totiž niektorá zo strán želala poskytnutie zábezpeky a tá by nebola vykonaná, podmienka nezanikne, pretože v súčasnosti podľa verejného práva nemožno dediča nútiť, aby proti svojej vôli poskytol zábezpeku po tom, ako bolo rozhodnuté, že ho možno od jej poskytnutia oslobodiť.

99. Tá istá kniha, Názory, kniha IX.

Ak poručník alebo opatrovník bráni splneniu podmienky, ktorá sa týka osoby prvého z nich, či už ide o odkaz alebo udelenie slobody, podmienka sa podľa obyčajového práva považuje za splnenú.

100. Ak boli dve podmienky predpísané rôznymi spôsobmi, nebude mať vplyv na odkaz, ak sa jedna z nich nesplní a druhá sa potom splní. Nezáleží totiž na tom, či predpísané podmienky mohla strana oprávnená na odkaz splniť, alebo boli závislé od toho, či nastane nejaká udalosť.

101. To isté, Definície, kniha I.

"Nech môj dedič zaplatí Titiovi sto aurei v čase jeho smrti." Odkaz je absolútny z toho dôvodu, že nezávisí od podmienky, ale od odkladu; podmienka totiž za takýchto okolností nemôže existovať.

102. "Môj dedič nech po smrti zaplatí Titiovi sto aurei." Tento odkaz je odkázaný pod podmienkou. Hoci je totiž isté, že dedič zomrie, predsa len nie je isté, či čas na vyplatenie odkazu nastane počas života odkazovníka, a nie je isté, či ho dostane.

103. Ak niekto prijme dedičstvo po tom, čo poskytol muciansku záruku, a urobí niečo v rozpore s podmienkami záruky a ustanovenie nadobudne účinnosť, musí dedičovi vrátiť aj zisk z majetku. V tomto prípade by mal byť odkazovník nútený poskytnúť záruku od začiatku.

104. Hoci užívacie právo, ktoré má nadobudnúť účinnosť v čase smrti poručiteľa, keď je odkázané týmto spôsobom, je neplatné, predsa len bude k dispozícii prostriedok nápravy mucianskeho záväzku, ak je užívacie právo k majetku odkázané komukoľvek pod podmienkou, že nevykoná nejaký úkon.

105. Čokoľvek, čo sa urobí s cieľom vyhnúť sa zákonu tým, že sa zabráni uzavretiu manželstva, nemá žiadnu platnosť ani účinok, ako napríklad: "Nech môj dedič zaplatí Titiovi sto aurei, ak sa jeho dcéra, ktorú má pod svojou kontrolou, nevydá" alebo "Nech môj dedič zaplatí uvedenú sumu takému a takému synovi pod otcovou kontrolou, ak sa jeho otec nevydá".

106. Scaevola, Otázky, kniha VIII.

Dôvody, ktoré bezprostredne vylučujú stranu z konania, nesmieme považovať za podmienené s odkazom na poručníctvo, ale za také môžeme považovať len tie, ktoré spôsobujú odklad s výdavkami, keď poručiteľ môže dostať svoj odkaz po poskytnutí záruky. Nemôžeme totiž povedať, že nasledujúce prípady sú podobné, a to keď je majetok odkázaný, "ak poručiteľ postaví pomník", a keď je odkázaný, "aby mu umožnil postaviť pomník".

107. Paulus, Otázky, kniha XXI.

Július Paulus Numfidiovi, Pozdrav. Tam, kde bol závetom poskytnutý nasledovný príspevok: "Ak by Stichus vydal svoje účty, nech je slobodný spolu so svojou ženou a môj dedič nech mu zaplatí desať aurei." A Stichus by zomrel pred vydaním svojich účtov, či už by boli vyrovnané, alebo by bol niečo dlžný, vy. sa pýtate, či by sa žena stala slobodnou a či by sme mali mať rovnaké porozumenie s ohľadom na dedičstvo. Keďže sloboda závisí od vydania účtov, táto podmienka sa od otroka vyžaduje, aby sa preukázala dobrá viera jeho správy, keďže sa zdá, že mu bolo nariadené, aby vyúčtoval akýkoľvek zostatok, ktorý mal v rukách, ak tam nejaký bol, a ak tam žiadny nebol, obe strany budú mať absolútny nárok na slobodu; a ak by otrok zomrel po tom, ako bol majetok zapísaný, obaja získali slobodu, budú mať nárok aj na dedičstvo. Ak by však otrok zomrel s nevyplateným zostatkom v rukách, jeho manželka sa nebude považovať za osobu, ktorá získala slobodu, čo záviselo od tej istej podmienky, ktorá nebola splnená. Nemožno však nesprávne povedať, že zatiaľ čo Stichus bol manumitovaný pod určitou podmienkou, jeho manželka bola manumitovaná absolútne a že sa na ňu nevzťahovala rovnaká podmienka, ale spomínala sa len cez nutnosť označenia ich zväzku.

108. Podmienka sa považuje za splnenú, ak strana, ktorá bude dlžná, ak sa splní, je zodpovedná za to, že sa tak nestalo.

109. Kallistratos, Otázky, kniha II.

110. Ak je otrokovi nariadené, aby bol slobodný takto: "Nech je môj dedič poverený odovzdaním takého a takého pozemku môjmu otrokovi, ak predloží svoje účty," pozrime sa, či sa podmienka vzťahuje na udelenie slobody, alebo na odkaz. Ak sa totiž rozhodneme, že sa vzťahuje len na udelenie slobody, nie je potrebná ďalšia úvaha, pretože odkaz je absolútny, a teda neplatný. Ak sa však podmienka vzťahovala na dedičstvo, ako sa niektoré authority veľmi správne domnievajú, stáva sa právne splatnou v okamihu, keď otrok získa slobodu. Aký je potom význam slov "ak vydá svoje účty"? Niektorí právnici tvrdia, že to znamená, ak by mal poskytnúť výkaz o zostatku vo svojich rukách, rovnako ako keby nebol rozdiel medzi dvoma podmienkami: "Ak poskytne výkaz o zostatku, ktorý mu zostal v rukách" alebo "Ak poskytne svoje účty". My si však nemyslíme, že táto podmienka sa vzťahuje len na platbu alebo na nejaký úkon, ktorý sa má vykonať, ale že zahŕňa obe tieto veci, pretože ak by otrok predložil zostatok peňazí vo vrecku, nebude zbavený zodpovednosti, pretože to nebolo zámerom závetcu, ale chcel, aby predložil svoje účty spôsobom, akým to zvyčajne robí otrok; to znamená, že ak by mal dedičovi najprv ukázať účty a potom výpočty, aby sa dalo zistiť, či sú správne alebo nesprávne vyhotovené a či prijaté príjmy zodpovedajú výkazu, alebo nie. Týmto spôsobom sa vyšetrovanie začína aktom a končí vyplatením peňazí. Tieto slová tiež znamenajú, že dedičia môžu na základe preskúmania každej položky zistiť, čo je obsiahnuté v niekoľkých účtoch, pretože sa rozumie, že dedič nariadil, aby jeho dedičia urobili to isté, čo by urobil on sám, keby bol nažive. Určite totiž nebol zvyknutý podpisovať účty, pri ktorých mu jeho otrok len ukázal zostatok, ktorý mu patrilo, ale bol zvyknutý ich čítať, skúmať a robiť v nich výnimky; preto tam, kde sa otrokovi ponecháva sloboda pod podmienkou: "Ak odovzdá svoje účty," nemá to len význam, že odovzdá dedičovi všetky dlhopisy a dokumenty týkajúce sa jeho správy, ale že mu vyplatí aj akýkoľvek zostatok, ktorý mu zostal v rukách.

110. Paulus, Názory, kniha XII.

Lucius Titius spísal závet v tomto znení: "Nech je Aurelius Claudius, syn takej a takej ženy, mojím dedičom, ak na súde preukáže, že je mojím synom." Paulus vyslovil názor, že sa nezdá, že by daný syn bol ustanovený pod nejakou podmienkou, ktorú by bolo v jeho moci splniť, a preto závet nemá žiadnu platnosť ani účinok.

111. Ten istý, Názory, kniha XIV.

"Želám si, aby sa takým a takým slobodným ľudom, ak bývajú s mojím synom, dávalo každý mesiac desať denárov a ich oblečenie na ich výživu." Spomínaní slobodníci sa starali o syna dovtedy, kým ten, keď dospel, nebol vymenovaný za veliteľa vo vojsku, čoho výsledkom bolo, že sa vydal na cestu, pričom niektorých zo svojich slobodníkov nechal v Ríme, a v tábore zomrel. Vyvstala otázka, či majú podporu poskytovať synovi dedičia. Paulus bol toho názoru, že podmienka by sa nemala považovať za nesplnenú, pokiaľ ide o slobodníkov, ktorí naďalej bývali so synom zosnulého, keďže syn zomrel, nebolo ich vinou, že s ním nepokračovali v pobyte; ak si však poručiteľ želal, aby sa podpora poskytla tým slobodníkom, ktorí bývali s jeho synom pre jeho pohodlie, a slobodníci ju požadovali v rozpore s vôľou zosnulého, nemali by byť vypočutí.

112. Scaevola, Názory, kniha III.

Titia, keď ustanovila svojho syna, ktorý mal tiež deti, za svojho dediča, poverila ho, aby vydal všetok jej majetok svojim deťom alebo vnukom, kedykoľvek si ho budú nárokovať, a aby tak urobil bez akýchkoľvek právnych sporov. Pýtam sa, či sa zdá, že týmito slovami "kedykoľvek si ho budú nárokovať" bola stanovená podmienka zverenia. Odpoveď bola, že nie.

113. Maecianus, Trusty, kniha III.

Náš Julianus hovorí, že ak je otrokovi nariadené zaplatiť desať aurei a byť slobodný a on je manumitovaný počas života svojho majiteľa, nebude mať nárok na dedičstvo, ktoré mu bolo zanechané spolu so slobodou, ak nesplní podmienku, pod ktorou bolo udelené. To platí aj pre nadobúdateľa otroka, ak by bol predaný. Platí to však len v prípade, ak mohol dedičstvo získať bezpodmienečne so slobodou, aj keď nebola stanovená žiadna podmienka na vyplatenie dedičstva; ako napríklad v prípade, ak dedičstvo malo nadobudnúť účinnosť v čase, keď získal slobodu. Ak však bola jeho sloboda udelená pod podmienkou a dedičstvo bolo splatné naraz, vzniká otázka, či je dedičstvo platné. V tomto prípade totiž nie je dôvod na uplatnenie Katonovho pravidla, pretože aj keby poručiteľ zomrel bezprostredne po spísaní závetu, dedičstvo nebude absolútne neplatné, keďže podmienka, od ktorej závisí sloboda otroka, môže byť splnená pred nadobudnutím dedičstva a manumitovaný otrok bude mať nárok na dedičstvo, pokiaľ nebude ustanovený za nevyhnutného dediča; v tomto prípade bude totiž dedičstvo absolútne neplatné zo zákona, pretože otrok získal slobodu pod podmienkou.

114. Valens, Trusty, kniha I.

Nasledujúce pravidlo, ktoré bolo odovzdané, a to, že ak bolo stanovených niekoľko podmienok s odkazom na udelenie slobody, berie sa do úvahy tá, ktorá je najľahšie splniteľná, a v prípade odkazov tá posledná.

115. Gaius, Trusty, kniha I.

(Teda ten, ktorý bude pre samotného otroka najpohodlnejší na vykonanie.)

116. Valens, Trusty, kniha I.

Toto sa vzťahuje nielen na ustanovenia, ktoré sú často závislé od rôznych podmienok, ale aj na dispozície, ktoré sú najprv absolútne urobené a neskôr sa stali podmienenými. Preto ak je dedičovi nariadené niečo absolútne zaplatiť alebo ak je odkaz absolútny a ten istý majetok je následne odkázaný pod podmienkou, posledný odkaz bude platný. Ak je majetok najprv odkázaný pod podmienkou a potom absolútne, bude splatný okamžite. Ak je však odkaz zanechaný absolútne a dedičovi sa uloží alebo sa od neho požaduje, aby ho zaplatil hneď pod určitou podmienkou, je to rovnaké, ako keby bol odkaz zanechaný na dvoch miestach, takže ak si to odkazovník želá, môže podať žalobu o jeho vrátenie hneď, alebo si ho dedič môže nárokovať, keď sa splní podmienka, pokiaľ odkaz nebol druhýkrát spomenutý len preto, aby sa upozornilo na prvý odkaz, napríklad: "Nech môj dedič dá Stichus tomu, komu som ho odkázal, ak urobí takú a takú vec." V tomto prípade sa totiž nepovažuje, že poručiteľ urobil toto ustanovenie s cieľom zrušiť odkaz a zmeniť ho na podmienený, a ak by odkazovník podal žalobu o vrátenie majetku pred splnením podmienky, námietka z dôvodu zlej viery bude prekážkou ďalšieho konania.

117. Gaius, Trusty, kniha I.

Ak je sloboda odkázaná otrokovi viackrát trustom, nemala by sa brať do úvahy podmienka, ktorá je najľahšie splniteľná, ale tá posledná, aby malo prednosť posledné želanie zosnulého. Tento názor potvrdzuje aj reskript božského Antonína.

118. Maecianus, Trusty, kniha II.

Povaha podmienok, ktoré sa vzťahujú na budúcnosť, je trojaká; niektoré sa vzťahujú na čas, počas ktorého môže poručiteľ žiť, niektoré sa vzťahujú na čas, ktorý nasleduje po jeho smrti, a niektoré sa vzťahujú na oboje a dátum ich splnenia môže byť buď určitý, alebo neurčitý. Všetky tieto skutočnosti sa zvyknú zohľadňovať nielen v prípade poručníctva, ale aj v súvislosti s ustanovením dedičov a odkazmi. Napríklad niet pochyb o tom, že nasledujúca podmienka: "Odkazujem Titii, ak sa za mňa vydá," sa musí splniť počas života poručiteľa; táto podmienka: "Ak sa zúčastní na mojom pohrebe," sa však môže

splniť až po jeho smrti. Nasledujúci, a to "Ak by sa vydala za môjho syna", možno splniť buď počas života, alebo po smrti poručiťa. Prvá a tretia z uvedených podmienok sa vzťahujú na neurčitý čas, pretože podmienka sa splní vždy, keď sa dievča vydá; druhá podmienka sa však vzťahuje na určitý čas.

119. Ulpianus, Trusty, kniha V.

Ak sa od osoby, ktorej bolo odkázané dedičstvo, žiada, aby emancipovala svoje deti, mala by byť nútená ich emancipovať? Spomínam si, že som v tejto veci povedal, že deti sú vylúčené z toho, aby požadovali vykonanie poručenstva; prétor, ktorý koná ako správca, totiž nechráni deti, ktoré si želajú emancipáciu, tak ako otrokov. Viem, že aj Papinianus v Deviatej knihe názorov uviedol, že otec by nemal byť nútený k emancipácii svojich detí. Myslím si však, že v takýchto prípadoch by sa malo zaviesť mimoriadne pravidlo a že otec by mal byť nútený emancipovať svoje deti, keď dostal majetok, ktorý mu bol zanechaný s tým, že ich emancipuje, pretože úmysly závetcov by sa nemali obchádzať. Preto by sa to malo chápať rovnako ako v prípade, keď mu bolo dedičstvo odkázané pod podmienkou, že emancipuje svoje deti, aby mu umožnil ich emancipáciu. S tým súhlasí aj pravidlo, ktoré uviedol božský Severus v reskripte; keď totiž istá žena ustanovila za svojich dedičov svoje vnukov a za spoludediča ustanovila svojho syna, ich otca, a nahradila ich navzájom, pričom požiadala svojho syna, aby emancipoval jej deti, ale nepožiadala ho, aby na ne previedol majetok, bol z poverenia božského Severa nútený emancipovať ich a odovzdať im majetok, a dodal, že ak by s tým otáľal, bol by zodpovedný za úroky z nezaplatennej sumy počas omeškania; pretože sa rozhodlo, že ten, kto je v omeškaní s udelením ich emancipácie, je vinný z rovnakého omeškania, pokiaľ ide o odovzдание majetku podľa podmienok trustu.

120. Papinianus, Názory, kniha VIII.

Matka, ktorá ustanovila svojho syna za svojho dediča a dcéry tohto syna určila za jeho spoludedičky, ho poverila, aby tieto dcéry emancipoval, aby mohli dostať od prétora kuratelu. Rozhodlo sa, že syn bol poverený, aby umožnil dcéram osamostatniť sa od jeho autority, aby mohli získať majetok svojej starej matky, a že nezáleží na tom, či by mal nadobudnúť podiely svojich dcér na základe substitučného práva.

121. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha I.

Ak sa sloboda odkazuje otrokovi pod podmienkou, že zaplatí desať aurei Titiovi, ktorý nebol dedičom, je určená určitá osoba, a z tohto dôvodu sa podmienka nemôže splniť inak ako vo vzťahu k nemu. Je zrejmé, že keď nastane deň splatnosti odkazu, otrok, ktorý má byť slobodný pod podmienkou, bude mať v súlade so zákonom, ktorý bol stanovený, nárok na peniaze závislé od uvedenej podmienky a získa slobodu bez toho, aby musel niekomu platiť. Prípád odkazovníka je odlišný a podmienka vo vzťahu k nemu sa považuje za nesplnenú, ak Titius zomrie skôr, ako odkazovník zaplatí peniaze.

122. Ak je podmienka vyjadrená takto: "Nech je slobodný ten a ten, otrok, ak zaplatí desať aurei dedičovi," alebo "Alebo ak zaplatí desať aurei dedičovi Titiovi," získa slobodu, ak zaplatí peniaze nielen dedičovi, ale aj dedičovi toho druhého. Ak by však dedič nemal žiadneho nástupcu, podľa zavedeného práva získa slobodu bez toho, aby niekomu zaplatil.

123. Same, Epitomes of Law, kniha IV.

Ak sa dedičstvo odkázané pod určitou podmienkou prevedie na iného, považuje sa za prevedené pod tou istou podmienkou, ak nebolo osobné.

124. Paulus, O Neratiovi, kniha I.

Užívacie právo na otroka bolo odkázané Titiovi a sloboda bola otrokovi udelená, keď mal prestať patriť odkazovníkovi. Titius zomrel počas života poručiťa. Udelenie slobody nebolo platné, pretože stav nemal začiatok. Paulus: Preto ak by Titius žil a nemohol by prijať odkaz, treba povedať, že sa uplatní to isté pravidlo; pretože nemožno tvrdiť, že niečo, čo nemalo začiatok, prestalo existovať.

125. Užívacie právo na otroka bolo odkázané žene, pokiaľ zostala nevydatá, a ten istý otrok mal byť slobodný, ak sa oženil. Ak by sa žena vydala, otrok by sa stal slobodným, pretože udelenie slobody má väčšiu silu ako odkaz.

126. Ten istý, O Neratiovi, kniha II.

Odkaz bol odkázaný občanom obce pod podmienkou, že zložia prísahu. Táto podmienka nie je nesplniteľná. Paulus: Ako ju teda možno splniť? Prísahu za občanov môžu zložiť úradníci, ktorí vedú záležitosti obce.

127. Ten istý, O Neratiovi, kniha III.

Môj vlastný majetok mi môže byť odkázaný pod podmienkou, pretože pri odkazoch tohto druhu sa musí brať do úvahy nie čas, keď sa závet vykoná, ale čas, keď sa podmienka splní.

128. Papinianus, Otázky, kniha XVIII.

Podmienky, ktoré nie sú výslovne uvedené v závete, t. j. také, ktoré sa zdajú byť v ňom zahrnuté mlčky, nerobia odkazy podmienenými.

129. Ten istý, Názory, kniha VII.

Závetca odkázal dvesto aurei Titii, ak sa nevydá, a sto aurei jej, ak sa vydá. Žena sa vydala. Môže si nárokovať dvesto aurei, ale nie druhých sto; bolo by totiž absurdné, aby bola považovaná za vdovu a vydatú ženu zároveň.

130. Ten istý, Názory, kniha VIII.

Istý otec svojím testamentom určil Severianu Proculu, svoju dcéru, za manželku aelia Philippa, jedného z jej príbuzných. Spomínanej dcére zanechal v poručníctve určitý majetok, ak by sa vydala za aelia Philippa, a ak by sa za neho nevydala, želal si, aby ten istý majetok pripadol Philippovi. Dievča zomrelo skôr, ako dosiahlo vek vhodný na manželstvo. Vyslovil som názor, že pri podmienkach uvedených v závetoch treba brať do úvahy skôr úmysel než slová závetcu, a preto sa zdalo, že aelius Philippus sa stal príjemcom poručníctva, ak by sa Procula, dcéra zosnulého, odmietla za neho vydať.

131. Ak je trust vytvorený takto: "Želám si, aby si sa vzdal môjho majetku, ak by si zomrel bezdetný," podľa úmyslu závetcu sa podmienka nesplní, ak by beneficenta trustu prežilo len jedno dieťa.

132. Podmienky stanovené závetom sa posudzujú len na účely zistenia úmyslu závetcu, a preto ak sú vymenovaní závetní poručníci, ktorí majú spravovať záležitosti maloletého, kým nedosiahne dospelosť, a podmienka trustu znie: "Ak by spravovali poručenstvo, kým nedosiahne osemnásť rok", nebude sa považovať za nesplnenú, ak by poručníci spôsobili, že by boli vymenovaní za jeho opatrovníkov.

133. Svokra zanechala poručníctvo v prospech svojej nevesty pod podmienkou: "Aby zostala vydatá za môjho syna." Keďže po smrti svokry došlo k rozvodu bez zavinenia manžela, vyslovil som názor, že podmienka sa nesplnila, že deň plnenia poručenstva nezačal plynúť pred smrťou manželky ani manžela, a teda že by nebol dôvod na muciansku väzbu, pretože podmienka sa mohla splniť počas života manžela.

134. Ak bol slobodníkovi zverený mesačný a ročný príspevok na základe trustu pod podmienkou: "Pokiaľ môže vykonávať obchody dcéry patrónky", peniaze sa musia vyplatiť, aj keby dcéra zakázala slobodníkovi vykonávať jej obchody; napriek tomu, ak by si to rozmyslela, trusty sa obnovia do pôvodného stavu z dôvodu, že ich je niekoľko.

135. Ten istý, Názory, kniha IX.

Istý starý otec ustanovil za dedičov svojho syna a vnuka od iného syna a žiadal vnuka, aby v prípade, že zomrie pred dovŕšením tridsiateho roku života, odovzdal svoj podiel na majetku strýkovi. Vnuk zomrel vo vyššie uvedenej lehote a zanechal deti. Vyslovil som názor, že z dôvodu otcovskej náklonnosti sa podmienka poručníctva nesplnila, pretože treba mať za to, že bolo predpísané menej, ako sa zamýšľalo.

136. Paulus, Otázky, kniha IV.

Ak bol odkaz zanechaný takto: "Nech sa po desiatich rokoch vyplatí Titiovi taká a taká suma, ak nebude požadovať od mojich dedičov zábezpeku," a Titius zomrie pred uplynutím lehoty desiatich rokov, odkaz prejde na jeho dediča, pretože podmienka bola v čase jeho smrti splnená.

137. Ten istý, Názory, kniha XIV.

Beneficiet poručenia, ktorý bol po otvorení závetu vyhostený a neskôr sa mu vrátili práva, môže požadovať vykonanie poručenia, ak podmienka, od ktorej to záviselo, bola splnená po tom, ako získal späť svoje postavenie rímskeho občana.

138. Pomponius, Listy, kniha V.

Ak dedič počas trvania podmienky zanechal tretej osobe pozemok, ktorý porúčiteľ odkázal pod podmienkou, po splnení podmienky uloženej prvým závetom, vlastníctvo nehnuteľnosti nestratí predchádzajúci odkazovník; dedič nemôže ani urobiť žiadnu časť pozemku náboženskou, ani naň uložiť služobnosť, a ak uloží služobnosť, zanikne po splnení podmienky.

139. Julianus, Digesty, kniha XXV.

Keď je dedičstvo odkázané pod podmienkou: "Ak by sa nevydala za Tícia", musí sa považovať za také, ako keby bolo odkázané po smrti Tícia; a preto naň bude mať odkazovník nárok bez poskytnutia mucianskeho záväzku. Žena bude mať právo na dedičstvo, aj keby sa vydala za niekoho iného.

140. Gaius, O udalostiach.

Niekedy sa stáva, že odkaz zanechaný podmiennečne možno chápať ako absolútny; ako keď sa niečo zanechá v závislosti od tej istej podmienky, pod ktorou bol ustanovený aj iný dedič. Rovnaké pravidlo platí, keď sa odkaz zanechá pod podmienkou, že dedič vstúpi do dedičstva. Na druhej strane, ak je odkaz zanechaný absolútne, môže sa považovať za podmienený; ako napríklad v prípade, keď sa odkazuje majetok pod podmienkou, pretože sa rozumie, že bol zanechaný pod opačnou podmienkou.

141. Scaevola, Digest, kniha XIX.

Istý muž odkázal všetkým svojim slobodným dom a pridal tieto slová: "Aby moji slobodní vždy bývali v uvedenom dome a aby nikdy neprešiel od osôb, ktoré nesú moje meno, a aby patril poslednému pozostalému; a okrem toho si želim, aby bol mojím uvedeným slobodným darovaný aj souský majetok." Vznikla otázka, či sa podmienka "aby nikdy neprešiel od osôb, ktoré nesú moje meno", vzťahuje aj na druhý odkaz. Odpoveď znela, že sa naň vzťahuje.

142. Tá istá kniha, Digest, kniha XX.

Dedič, ktorému poručiteľ uložil, aby prijal sto sesterciov a odovzdal svoj podiel na dedičstve Titii, svojej spoludedičke, zomrel po vstupe do dedičstva; a Titia tiež zomrela pred vyplatením sto sesterciov. Vyvstala otázka, či Titia, ktorá bola jej dedičkou, mohla na základe podmienok poručníctva získať svoj podiel na dedičstve tým, že ponúkla sto sesterciov. Odpoveď znela, že dedič nemôže splniť túto podmienku. Claudius: Názor Scaevola je uvedený s veľkou schopnosťou tam, kde je právo jasné, ale napriek tomu môže vzniknúť určitá pochybnosť, či v tomto prípade nebola stanovená podmienka.

143. Pomponius, Listy, kniha IX.

Otrok, ktorý má byť oslobodený pod podmienkou zaplataenia určitej sumy peňazí Titiovi, sa stane slobodným, ak zaplatí peniaze zo svojho peculium, a to aj bez súhlasu dedičov; ak však Titius vedome prijme peniaze proti súhlasu dedičov, bude sa považovať len za držiteľa, a nie za vlastníka, a dedičia, ktorí nechceli, aby boli zaplatené, ho môžu o ne pripraviť.

144. Ten istý, Listy, kniha XI.

Otrok, ktorému je nariadené prepustenie na slobodu pod podmienkou, že predloží svoje účty, musí preukázať, že bol čestný vo všetkých obchodoch, ktoré vykonával, a že nič nezneužil z toho, čo dostal, a do svojich účtov nezahrnul žiadne výdavky, ktoré mu nevznikli. Musí tiež zaplatiť všetko, čo mu podľa účtovnej závierky zostane ako zostatok, pretože sa nemôže stať slobodným, ak týmto spôsobom nesplní podmienku, za ktorej mu bola sloboda udelená. Nebude však povinný preukázať, že platobná schopnosť dlžníkov, s ktorými uzavrel zmluvy, existovala v čase smrti jeho pána, ale že v čase, keď im požičal peniaze, bol ich úver taký, že by prinútil starostlivú hlavu rodiny, aby im dôverovala.

145. Ten istý, Listy, kniha XII.

Podmienky ako nasledujúca: "Ak by mali postaviť pomník", ak sú uložené viacerým osobám, nemožno splniť, iba ak všetkým súčasne.

146. Podobne: "Ak by Titius zaplatil Symforovi a Januárovi sto aurei, prenechávam mu taký a taký pozemok." Ak Symphorus zomrie, zanikne odkaz? Myslím si, že by sa to malo vykladať takto, ak by odkazovník mal zaplatiť sumu počas

života jednej zo strán. Podľa najzhovievavejšieho výkladu treba povedať, že ak by Symphorus zomrel bez toho, aby Titius nesplnil svoju povinnosť, mohol by si nárokovať polovicu odkázaného pozemku, ak by Januáriovi ponúkol polovicu peňazí.

147. Vystala otázka v súvislosti s nasledujúcim prípadom: Pozemok bol odkázaný určitým osobám, ak zaplatia určitú sumu peňazí za pohrebné výdavky a za prevoz tela do inej provincie; ak by totiž obaja nezaplatili, ani jeden z nich by nemal nárok na odkázaný pozemok, pretože podmienka by nemohla byť splnená, ak by ju nezaplatili obaja. My však zvykneme v prípadoch tohto druhu robiť liberálnejší výklad, rovnako ako v prípade, keď sa pozemok zverí dvom osobám, ak zaplatia desať aurei a jedna z nich zaplatí svoj podiel, bude mať nárok na svoju časť zvereného pozemku.

148. Priscus uvádza ako svoj názor, že otrok, ktorý sa má stať slobodným pod podmienkou, že predloží účet, to nemôže urobiť tam, kde zomrel porúčiteľ, alebo kde sa on sám náhodou nachádza, alebo kde ho chce predložiť; medzitým sa však musí dostaviť k osobe, ktorej je povinný predložiť účet, a to všetkými prostriedkami, ak by táto osoba bola neprítomná na služobnej ceste pre štát. Je však veľmi pravdepodobné, že v takomto prípade by sa mohlo dospieť k inému záveru, keď sa musí zohľadniť postavenie strán a vzdialenosť miest.

149. Paulus, Z druhej knihy Zbierky cisárskych rozhodnutí vo veciach predložených cisárom; obsiahnuté v šiestich knihách.

V prípade, že syn bol svojím otcom poverený "odovzdať svoj majetok Titiovi, ak by zomrel skôr, ako by sám mohol spravovať jeho záležitosti", a syn zomrel po dovŕšení dvadsiateho roku, v reskripte sa uvádzalo, že poverenie sa musí vykonať.

Tit. 2. O falckom práve.

150. Paulus, O Lex Falcidia.

Falcidiánsky zákon vo svojom prvom článku udeľoval právo nakladať s majetkom do výšky troch štvrtín vrátane takto: "Tí rímski občania, ktorí chcú po prijatí tohto zákona spísať závet, majú právo a moc darovať a odkázať svoje peniaze a svoj majetok komukoľvek, koho si vyberú, v súlade s nasledujúcimi ustanoveniami." V druhom článku sa stanovuje výška odkazov, ktoré možno odkázať, týmito slovami: "Každý rímsky občan, ktorý môže spísať závet po prijatí tohto zákona, má

právo a právomoc odkázať takú veľkú sumu peňazí, akú si želá, ktorémukoľvek inému rímskemu občanovi v súlade s verejným právom; za predpokladu, že odkaz bude zanechaný tak, aby jeho dedičia nedostali menej ako štvrtinu jeho majetku podľa podmienok závetu. Tí, ktorým sú darované alebo odkázané akékoľvek peniaze, sú oprávnení ich prijať bez toho, aby boli zodpovední za podvod; a dedič, ktorému je nariadené a uložené vyplatiť uvedené peniaze, ich musí vyplatiť v súlade s predpísanými pokynmi."

151. Na základe Korneliánskeho zákona sa Lex Falcidia považuje za uplatniteľný aj na tých, ktorí zomreli v rukách nepriateľa; z dôvodu, že Korneliánsky zákon potvrdzuje ich závety rovnako, ako keby prišli o život vo vlastnej krajine, na základe ktorej fikcie sa Lex Falcidia a všetky ostatné zákony týkajúce sa závetov, ktoré možno považovať za rovnako uplatniteľné, zahŕňajú do tejto kategórie.

152. Lex Falcidia sa nevzťahuje na tých, ktorí odmietajú majetok zanechaný závetom, aby ho získali do vlastníctva z dôvodu dedenia; právomoc zákona však možno uplatniť prostredníctvom ediktu pretora.

153. Pravidlo je rovnaké, ak sa upustí od podmienky zloženia prísahy.

154. Ak poručník odkáže svojmu otrokovi s udelením slobody, uplatní sa toto právo, pretože vyplatenie odkazu sa odkladá na čas, keď sa otrok stane slobodným; a to platí aj v prípade, keď osoba, ktorej sa majetok odkazuje, je v rukách nepriateľa alebo sa ešte nenarodila.

155. Falcidiánske právo sa vzťahuje aj na odkazy odkázané obciam alebo dokonca na náboženské účely.

156. Opäť sa vzťahuje nielen na odkazy majetku poručníka, ale aj na odkazy majetku patriaceho iným osobám.

157. Ustanoveniam tohto zákona podlieha všetko, čo sa má vyplatiť alebo vydať z pozostalosti zosnulého, bez ohľadu na to, či je to isté alebo neisté a či sa to má zväziť, spočítať alebo odmerať; zákon sa uplatňuje aj v prípadoch, keď sa odkazuje právo na majetok, ako napríklad užívacie právo alebo akákoľvek splatná pohľadávka.

158. Podobne, ak je odkaz odkázaný takto: "Nech môj dedič vybaví Seia zásobami, a ak by tak neurobil, nech mu zaplatí desať aurei," niektoré authority zastávajú názor, že odkaz je obmedzený na desať aurei, že zásoby možno nadobudnúť len ako darovanie mortis causa a že dedič nemôže využiť výhodu falcidiánskeho práva. Keď sa uvádza, že ustanovenia sa musia poskytnúť bezodkladne, malo by sa to chápať tak, že po uplynutí primeraného času. Ak by ich však dedič poskytol po omeškaní, odkazovník nebude mať právo ich prijať a falcidiánske právo sa neuplatní; pretože ustanovenia, ktoré boli odkázané, sa teraz zmenili na peňažný odkaz a je splatných desať aurei. Pravidlo bude rovnaké, ak by na začiatku bol odkaz

urobený takt: "Ak by neposkytol zásoby, nech zaplatí desať aurei," pretože v tomto prípade zásoby nie sú predmetom odkazu, a ak sa poskytnú, nadobudnú sa mortis causa, keďže podmienka odkazu nebola splnená.

159. Ak sa odkazuje užívacie právo, keďže ho možno rozdeliť, líši sa od iných vecných bremien, ktoré sú nedeliteľné; a niektoré staroveké autority zvykli zastávať názor, že celé užívacie právo sa má oceniť a týmto spôsobom sa určí suma zahrnutá do odkazu. Aristo sa však od tohto názoru starých rozchádza, pretože hovorí, že štvrtá časť môže byť vyhradená, ako je to v prípade telesného majetku. Julianus tento názor veľmi správne schvaľuje. Ak sa však odkazujú služby otroka, keďže sa nepovažuje, že by v dedičstve tohto druhu bolo obsiahnuté užívanie alebo užívanie, musí sa nevyhnutne prijať rozhodnutie starých, aby sme mohli zistiť, čo je obsiahnuté v dedičstve; pretože nevyhnutne pri všetkých úkonoch, ktoré sa majú vykonať, sa musí odpočítať časť, aby sa vyhovel falciánskemu zákonu, a časť prác otroka nemožno chápať ako existenciu. Aj keby v prípade užívacieho práva vznikla otázka, na akú časť bude mať nárok odkazovník, ktorému bolo užívacie právo udelené, a aká časť by mala byť pridelená ostatným odkazovníkom, aby podiel uvedeného odkazovníka nepresiahol tri štvrtiny dedičstva, treba sa nevyhnutne odvolať na pravidlo starovekých právnikov.

160. Ak niekto odkáže svojmu veriteľovi sumu, ktorú mu dlhuje, odkaz bude buď neplatný, ak z neho veriteľovi nevznikne žiadna výhoda, alebo ak z neho bude mať prospech, napríklad okamžitou platbou, uplatní sa falciánske právo aj s ohľadom na výhodu, ktorú veriteľ získal.

161. Ak odkazovník získal do držby odkázaný majetok a nemožno ho oň pripraviť, pretože ho získal do držby so súhlasom dediča, ktorý ho daroval, pričom pracoval v omyle, dedičovi sa prizná žaloba na vrátenie všetkého, čo presahuje tri štvrtiny hodnoty uvedeného majetku.

162. Niekedy je absolútne nevyhnutné, aby sa celé dedičstvo vyplatilo odkazovníkovi, ak uzavrie dohodu o vrátení všetkého, čo môže dostať nad sumu povolenú falciánskym zákonom; napríklad ak je maloletý poverený vyplatením dedičstva, ktoré nepresahuje sumu povolenú týmto zákonom, pretože je dôvod domnievať sa, že po smrti maloletého sa môžu objaviť ďalšie dedičstvá, ktoré po vykonaní príspevku budú predstavovať viac ako tri štvrtiny dedičstva. Možno povedať, že rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď sú odkazy odkázané podmienne na základe prvého závetu a nie je isté, či budú splatné alebo nie; a preto ak je dedič pripravený ich zaplatiť bez žiadosti na súd, môže svoj záujem chrániť prostredníctvom vyššie uvedenej podmienky.

163. Podiel, ktorý dedič získa nahradením spoludediča, bude v prospech poručiteľa, pretože v tomto prípade sa dedič podobá tomu, kto bol ustanovený absolútne pre jednu časť dedičstva a podmienne pre druhú. Ak však odmietne dedičstvo prijať, dedičstvo, ktoré mu bolo zverené, sa nezvýši prírastkom; napríklad ak je zverené konkrétne, a nie všeobecne, ako napríklad "komukol'vek, kto bude mojím dedičom".

164. Ak sa podiel môjho spoludediča vyčerpá, môj zostane nezmenšený, a ak by som si mal nárokovať jeho, Cassius si myslí, že oba podiely by sa mali zlúčiť. Proculus však zastáva opačný názor. V tomto prípade Julianus súhlasí s Prokulom, ktorého názor považujem za správnejší. Božský Antoninus však vraj rozhodol, že oba podiely sa majú spojiť pri výpočte toho, čo sa má zaplatiť podľa falckého práva.

165. Ak by som po zápise do dedičského konania arogantne ustanovil svojho spoludediča, niet pochyb, že podiely by sa mali oddeliť, rovnako ako keby som sa stal dedičom svojho spoludediča.

166. Ak sa Titiovi odkáže dedičstvo, splatné ročne, z dôvodu, že je viacero odkazov a sú podmienené, bude dôvod na predloženie zábezpeky uvedenej v edikte, aby sa zabezpečilo vrátenie každej sumy prijatej nad rámec povolený falciánskym právom.

167. Niektoré autority zastávajú názor, že platba toho, čo prirodzene patrí do dedičstva a čo nemožno požadovať, by sa nemala vyžadovať a nemala by sa započítavať ako súčasť majetku. Julianus si však myslí, že tieto pohľadávky podľa okolností buď zvýšia sumu pozostalosti, alebo ju nezvýšia, a ak sa zaplatia, môže to dedič nadobudnúť dedičským právom, a teda by sa zahrnuli do rozdelenia pozostalosti.

168. Ak sa dlžník stane dedičom svojho veriteľa, hoci môže byť zbavený zodpovednosti z dôvodu zlúčenia, ktoré z toho vyplýva; napriek tomu, keďže sa má za to, že z tohto dôvodu získal väčšie dedičstvo, musí sa vypočítať výška jeho dlhu, hoci mohol zaniknúť nadobudnutím dedičstva.

169. Vzniká otázka, či sa majú odpočítať výdavky vynaložené na postavenie pomníka. Sabinus si myslí, že by sa mali odpočítať, ak je potrebné postaviť pomník. Marcellus, ktorý bol požiadaný o radu, či by sa výdavky na pomník, ktorý poručiteľ nariadil postaviť, mali odpočítať ako súčasť dlhov pozostalosti, odpovedal, že z tohto dôvodu by sa nemalo odpočítať viac, ako bolo vynaložené na pohreb. Prípád je totiž odlišný, pokiaľ ide o výdavky vynaložené na postavenie pomníka, pretože nie sú nevyhnutné, ako sú výdavky na pohreb a pochovanie. Preto osoba, ktorej boli odkázané peniaze na postavenie pomníka, musí znášať odpočet podľa falzifikátu.

170. Marcellus, Digesty, kniha XXII.

Nemala by sa povoliť vyššia suma, ako bude stačiť na postavenie bežného pomníka.

171. Paulus, O falciánskom práve.

Ak je ustanovený dedič a predáva majetok, ktorý je nesolventný, bolo by veľmi ťažké niekoho presvedčiť, že nebol solventný, keďže našiel kupca. Ak je to však skutočnosť, odkazovníci nebudú mať nárok na nič, pretože dedič zrejme profitoval viac z hlúposti kupujúceho ako z majetku zosnulého. Na druhej strane, ak by predal majetok pozostalosti za príliš nízku cenu, nebude to na ujmu práv odkazovníkov, a preto ak dedič urobil dobrý obchod, mal by z neho mať prospech.

172. Ak by však osoba, ktorá nie je solventná, urobila odkaz a dedič by sa dohodol s veriteľmi, že im nevyplatí celú sumu, a na základe tejto dohody by si mohol niečo ponechať z pozostalosti, odkazovníci napriek tomu nebudú mať na nič nárok, pretože dedič nezískal peniaze z pozostalosti, ale na základe dohody s veriteľmi.

173. Podobne, ak sa odkáže dedičstvo splatné ročne obci a vznikne otázka s odkazom na falciánske právo, Marcellus si myslí, že za odkázané treba považovať len toľko, koľko bude predstavovať suma, ktorá pri štvorpercentnom úroku zabezpečí ročné platby dedičstva.

174. Papinianus, Otázky, kniha XVI.

Keďže mi bol pozemok odkázaný pod určitou podmienkou, dedič poručiťa ma ustanovil za svojho dediča, kým trvala podmienka odkazu, a táto podmienka bola následne splnená. Pri zvažovaní uplatnenia falciánskeho práva v tomto prípade sa bude rozumieť, že pozemok nie je môj na základe dedičského práva, ale na základe odkazu.

175. Ten istý, Názory, kniha VIII.

Odkaz zanechaný mestu na základe podmienok odkazu alebo trustu nie je platný, ak pozostáva z toho, čo sa musí zaplatiť na základe už daného sľubu. Ak teda poručiťa dispozíciou závetu prekročil sumu toho, čo mal zaplatiť, podľa falzifikátu sa zníži len prebytok, preto veriteľ nemôže byť zaťažený trustom ako odkazovník. Ak je však odkaz závislý od príchodu určitého dátumu alebo splnenia určitej podmienky, nemal by sa robiť odhad výhody, ale môže sa požadovať celá odkázaná suma; a aj keď by mal prísť čas na vyplatenie alebo by sa mala podmienka splniť počas života poručiťa, to, čo bolo v prvom rade platné, sa nestane neplatným.

176. Venuleius, Stipulations, kniha XIII.

Ak sa muž stane dedičom svojej manželky a vzniknú mu výdavky na jej pohreb, nebude sa mať za to, že ako jej dedič vynaložil celú sumu, ale mal by prispieť v pomere, v akom má z toho majetkový prospech, po odpočítaní toho, čo mu patrilo z dôvodu vena.

177. Papinianus, Otázky, kniha VII.

Pri zvažovaní uplatnenia falciánskeho práva v súvislosti s odkazom služobnosti, keďže služobnosť nemožno rozdeliť, nemusí byť odkaz toho istého úplne odovzdaný, ak sa neponúka odhadná hodnota jeho časti.

178. To isté, Otázky, kniha XIV.

Ak je jeden z viacerých dedičov povinný zaplatiť dlh pozostalosti a prichádza do úvahy uplatnenie falciánskeho práva, tí, ktorí dostali odkaz, neberú ohľad na uvedený dlh, ktorý má zaplatiť len dedič.

179. Ten istý, Otázky, kniha XIX.

S odkazom na falciánske právo sa rozhodlo, že po tom, ako sa zozbierajú plodiny, ktoré dozreli v deň smrti poručiťa, zvyšujú hodnotu pozostalosti, keďže tvoria súčasť pôdy, o ktorej sa má za to, že v tom čase mala väčšiu hodnotu.

180. Pokiaľ ide o nenarodené dieťa otrokyne, nepripúšťa sa žiadne rozlišovanie s ohľadom na čas. Nie je to neodôvodnené, pretože keďže dieťa ešte neprišlo na svet, nemôže sa správne nazývať otrokom.

181. Ten istý, Otázky, kniha XX.

Všetko, čo presahuje štvrtinu stanovenú falciánskym právom, čo prejde do rúk dediča, ho nezaväzuje nad rámec ostatných troch štvrtín, pokiaľ ide o výšku dedičstva; ako napríklad v prípade dedičstva po maloletom, keď ten, kto sa stane dedičom otca uvedeného maloletého, nahradí vydedeného syna.

182. Tá istá kniha, Otázky, kniha XXIX.

Pri odhade dlžnej sumy podľa falciánskeho práva sa akýkoľvek majetok, ktorý si dedič kedykoľvek ponechal, zahŕňa do štvrtiny dedičstva, na ktorú má nárok.

183. Ak sa má otrok stať slobodným pod určitou podmienkou a táto podmienka sa kedykoľvek splní, dedič neutrpí žiadnu škodu, pokiaľ ide o jeho štvrtý podiel na uvedenom otrokovi. Ak sa však podmienka nesplní, treba prijať opačný názor a hodnota otroka by sa mala odhadnúť podľa toho, akú mal hodnotu v čase svojej smrti.

184. Cisár Marcus Antoninus rozhodol, že dedičia, ktorí boli zbavení svojich podielov na majetku, nesmú byť povinní zaplatiť väčšiu sumu za odkazy, ako je zvyšok.

185. Ak bol istý jednotlivec po konfiškácii polovice svojho majetku odsúdený na vyhnanstvo a po podaní odvolania spísal závet a zomrel a po jeho smrti sa rozhodlo, že jeho odvolanie bolo podané neoprávnene, vznikla otázka, či sa polovica jeho majetku, ktorá prepadla v prospech štátnej pokladnice, má považovať za dlh a len zvyšná polovica má tvoriť jeho majetok; alebo či bude potrebné prísť na pomoc dedičovi. Zdá sa, že oslobodenie by malo byť priznané dedičovi, keďže úmysel poručiteľa, ktorý prijal odvolanie, a jeho zjavná vôľa odôvodňujú tento názor.

186. Ak otrok manumitovaný závetom zomrie pred zápisom do dedičstva, rozumie sa, že dedič musí znášať stratu. Ako však možno odhadnúť jeho hodnotu, ktorá, ak by žil, nemohla byť ocenená? V prípade tých, ktorých v čase smrti ich pána napadne choroba, pre ktorú je isté, že nemôžu žiť, a oni potom zomrú, sa rozhodlo, že stratu musí znášať dedič. Iný nie je ani prípad tých, ktorí sú pod jednou strechou, keď pána zabil jeho otroci.

187. Preskúmajme, aký je účinok tohto spoločného pravidla, a to "V závete otca a jeho maloletých synov však môže existovať jeden falciálny podiel." Lebo hoci náhradník mohol byť poverený rozdelením majetku, ktorý zanechal maloletý, keď sa stane dedičom, bude zaň zodpovedať len ako za bežný dlh; napriek tomu z dôvodu iných odkazov, ktoré zanechal žiacky náhradník, bude existovať dôvod na príspevok. Preto sa môže stať, že si náhradník nebude môcť ponechať nič z otcovho majetku alebo že môže získať oveľa viac ako štvrtinu, na ktorú má nárok podľa falciánskeho práva. Ale čo ak by majetok maloletého nestačil na vyplatenie odkazov, zatiaľ čo majetok otca by stačil na vyplatenie tých, ktoré odkázal? Od substitúta sa určite bude vyžadovať, aby na ich zaplatenie použil svoju štvrtinu, keďže otec urobil odkazy zo svojho majetku, a nič na tom nemení skutočnosť, že zaplatenie nemožno požadovať nad rámec majetku z pozostalosti podľa žiadneho závetu; v tomto prípade sa totiž odkazy zanechané v rámci pupilárnej substitúcie chápu ako odkazy, ktoré boli akoby podmienčne odkázané pôvodným závetom.

188. Ak poručiteľ urobí substitúciu dvoch osôb za svojho syna a každú z nich poverí vyplatením dedičstva, vzniká otázka: môže si substitút osobne nárokovať falciálny podiel, ktorý maloletý nemá, alebo má byť len jeden substitút za maloletého? Každý by mohol (v súlade s tým, čo už bolo stanovené s odkazom na ustálené pravidlo upravujúce dedičstvo), ľahko povedať, že falciánske právo sa neuplatní a že žalobu možno podať proti druhému náhradníkovi o sumu presahujúcu jeho podiel. Opačný názor je však lepší, keďže treba rozhodnúť, že má právo odpočítať si svoju štvrtinu, rovnako ako keby sa stal dedičom svojho otca; pretože tak ako sa od toho odvíja forma a pôvod otcovho majetku a rozdelenia dedičstva, tak v prípade, že existuje viacero náhradníkov a osoba maloletého sa nemá brať do úvahy, treba sa odvolať na význam ustanovenia. Čo však povieme s ohľadom na druhého náhradníka, ktorý nebol zaťažený, takže ak by maloletý zomrel pred vyplatením odkazov, ktorými bol zaťažený, a tie by predstavovali viac ako tri štvrtiny dedičstva, bude oprávnený odpočítať falciánsku časť od všetkých? Stále mu však zostáva štvrtina a nemožno dospieť k rovnakému záveru ako v prípade druhého vymenovania. Ak opäť odmietneme, že by sa tak malo stať, treba konštatovať, že takýto postup je v rozpore so všeobecným pravidlom. Existuje teda rozdiel, keďže ten, kto bol poverený vo vlastnom mene, si môže ponechať štvrtinu rovnako, ako keby bol ustanovený za dediča, a druhý náhradník, ktorý nebol poverený, hoci sa jeho podiel môže zvýšiť, nemôže byť

žalovaný o celú sumu z dôvodu zámeny odhadu. Z toho vyplýva, že ak bola maloletému poskytnutá zábezpeka s odkazom na falcidiánsky podiel, bude to v prospech oboch strán; to znamená, pokiaľ ide o sumu, ktorú si každý bude môcť ponechať pre seba.

189. Ak poručiteľ ustanovil spoludediča so svojim maloletým synom, vznikla otázka: akým spôsobom sa má určiť podiel povolený falcidiánskym právom a aký význam má obyčajové pravidlo, že sa má uplatňovať oddelene na rôzne dedičstvá? Povedal som, že pokiaľ ide o všetky odkazy, ktorými otec poveril svojho syna, ako aj tie, ktorými poveril náhradníka, nemožno ich oddeliť, pretože by mali podliehať spoločnému odhadu a obaja musia prispievať striedavo; ak sa však odkážu odkazy, ktorých vyplatením je poverený cudzí dedič, nemožno ich zmiešať s ostatnými, a preto náhradník bude mať nárok na štvrtinu podielu, ktorý bol daný maloletému, hoci môže mať nárok na svoj vlastný podiel ako ustanovený dedič. Iné pravidlo však platí, ak je dedič ustanovený na rôzne časti dedičstva; v tomto prípade sa totiž dedičstvá zlúčia nie menej, ako keby bol ustanovený len raz na jeden podiel, ktorý sa skladá z viacerých; a nie je rozdiel, či bol ustanovený za dediča na niekoľko podielov absolútne alebo za rôznych podmienok.

190. Ak niekto nahradí dediča, ktorý bol ustanovený namiesto vydedeného syna, a uloží mu vyplatenie dedičstva druhým závetom, dedičstvá sa nevyhnutne spoja; a preto Julián hovorí, že tie, ktorých vyplatením bol poverený náhradník, sú platné, pretože je dedičom otca.

191. Ten istý, Otázky, kniha XXX.

Ak dlžník, ktorý ustanovil svojho veriteľa za svojho dediča, žiada, aby sa pri odhade sumy vyhradenej podľa falcidiánskeho práva jeho záväzok nezapočítal do odkazov pre odkazovníkov, nie je pochýb o tom, že závet zosnulého možno na súde podporiť podaním námietky z dôvodu podvodu, keď sa má určiť dlžná suma podľa falcidiánskeho práva.

192. Tá istá, Otázky, kniha XXXVII.

Ak sa otrok zaviazal vykonávať implicitnú dôveru podľa pokynov svojho pána, bolo rozhodnuté, že vzhľadom na to, že bol povinný poslúchať svojho pána, bude mať nárok na výhodu podľa falcidiánskeho práva.

193. Ten istý, Názory, kniha IX.

Otec ustanovil svoju dcéru, ktorá žila oddelene od svojho manžela, za dedičku časti jeho majetku a uložil jej, aby svojmu bratovi a spoludedičovi vydala podiel, ktorý dostala, po odpočítaní jeho šiestej časti. Pri určovaní sumy, ktorá sa má vyhradiť podľa falckého práva, by veno podliehalo príspevku? Ak by si otec so súhlasom svojej dcéry neuplatnil nárok na veno,

vyslovil som názor, že by mala nárok na falcidiánsky podiel na základe dedičského práva, ale na veno by mala nárok sama, pretože by nemalo byť zahrnuté do dedičstva jej otca.

194. Stará matka, ktorá ustanovila svoje vnučky za svoje dedičky, uložila niektorým z nich, bez toho, aby odpočítala sumu, na ktorú mali nárok podľa falcidiánskeho práva na základe iného závetu, vyplatiť celé dedičstvo ich bratom a spoludedičom. Vyslovil som názor, že trust bol vytvorený zákonne, ale že suma, ktorou bol zaťažený, by tiež podliehala príspevku.

195. Nie je správne, ak bol náhradník ustanovený za dvoch maloletých, ktorí nedosiahli vek puberty, a stal sa dedičom oboch, aby sa falcidiánske právo vzťahovalo na majetok len jedného z nich; ak by si z majetku druhého maloletého ponechal štvrtú časť majetku otca, ktorá prešla na jeho deti.

196. Ak by sa však jeden z bratov, ktorý je legitímny, stal dedičom druhého a bol by nahradený pozostalým, podiel z otcovho majetku, ktorý dostane pozostalý syn z dôvodu dedenia, nebude podliehať príspevku na falcidiánsky podiel, ale náhradník si môže ponechať len štvrtý diel toho, čo nadobudol maloletý, ktorý mal náhradníka.

197. Ten istý, Názory, kniha XIII.

Ak bol dlh odpustený dohodou mortis causa, dlžník musí prispieť na dlžnú sumu podľa falcidiánskeho práva a tú si môže dedič ponechať podaním replikácie in factum.

198. Ak brat ustanovil svoju sestru za svoju dedičku a poveril ju darovaním, ktoré chcel darovať inej osobe, ktorá sa s ňou dohodla, že nebude využívať falcidiánske právo, a ak tak urobí, že mu vyplatí určitú sumu peňazí, keďže bolo dobre stanovené, že zákony nemožno porušiť žiadnou dohodou uzavretou súkromnými osobami, sestra bude mať podľa verejného práva právo ponechať si falcidiánsky podiel a žaloba založená na tejto dohode bude druhej strane zamietnutá.

199. V prípade, že boli odkázané ročné dedičstvá, bolo rozhodnuté, že dedič si bude môcť o nič menej ponechať falcidiánsky podiel, pretože počas prvého a druhého roka vyplatil poručiteľovi bez akéhokoľvek odpočtu.

200. Ak starý otec dlhoval svojmu vnukovi z dôvodu správy jeho poručníctva a ten sa neskôr stal jediným dedičom svojho starého otca, ak by sa mal uplatniť falcidiánsky zákon, bolo rozhodnuté, že táto suma spolu s ostatnými dlhmi sa musí odpočítať od aktív dedičstva. Nezáleží na tom, či starý otec, ktorý bol zároveň poručníkom, uložil svojmu dedičovi, ak by zomrel pred dosiahnutím určitého veku bez toho, aby mal deti, vydať majetok, ako aj svoj vlastný majetok tretej osobe; nebolo totiž rozhodnuté, že majetok by sa mal započítať na tento dlh, a prakticky sa pripustilo, že takéto započítanie by sa nemalo vykonať, keďže zosnulý uviedol, že jeho dedič má mať svoj vlastný majetok. Je zrejmé, že ak by bola splnená podmienka poručníctva a zisky z majetku by sa po smrti starého otca vybrali, mali by sa započítať na rovnakú sumu peňazí

splatných poručníkovi; dedič by však mal právo ponechať si len štvrtú časť majetku vnuka, ktorú mu starý otec zanechal po svojej smrti.

201. Ak bol otec na základe závetu matky svojho syna poverený poručníctvom v prospech svojho syna, pričom toto poručníctvo nevykonával, chcel, aby sa proti nemu vykonalo započítanie majetku, ktorý zanechal svojmu synovi. Ak sa vykonala výpočet na určenie dlžnej sumy podľa falciánskeho práva, to, na čo mal syn nárok, sa malo započítať so štvrtinou, ktorú skutočne získal z majetku svojho otca, a mohol odpočítať len prebytok troch štvrtín toho, čo bolo dlžné dedičom.

202. Čokoľvek, čo je dedič nútený vydať manželovi z darov, ktoré poskytol svojej manželke, sa nezapočítava do jej majetku; keďže žena, ktorá sa tak nestala bohatšou, sa považuje za chudobnejšiu v tomto rozsahu. Aj v prípade, že dôjde k akémukoľvek zníženiu darov, za ktoré je dedič zodpovedný, túto stratu nebude znášať manžel.

203. Pri stanovení dlžnej sumy podľa falciánskeho práva nemožno dediča nútiť, aby vydal potvrdenie o úrodách pôdy, ktorá mu bola podmienene ponechaná podľa podmienok trustu; a ak mu nebolo uložené, aby úrodu vydal príjemcovi trustu, bude mať nárok na štvrtinu a na zisk zo štvrtiny majetku zosnulého, ktorý mu patril v čase jeho smrti. Nezáleží ani na tom, kedy začne platiť falciánske právo, pretože hoci sa začne uplatňovať na poručníka ihneď po splnení podmienok; napriek tomu musí byť zisk štvrtiny ponechaný vo vlastníctve dediča od okamihu smrti poručiteľa.

204. Ak syn ustanovil svoju matku za svoju dedičku a odkázal jej v rámci trustu sumu na vyrovnanie nedostatku toho, čo jej mal zanechať, ale neurobil tak; to, čo jej bolo zanechané, sa môže znížiť o sumu falciálneho podielu a matka môže dostať peniaze, ktoré jej boli zanechané nad rámec štvrtiny podielu.

205. Pri výpočte štvrtiny, ktorá sa má vyhradiť podľa falciánskeho práva, sa suma nemôže zmenšiť o odhad, ktorý urobil poručiteľ, rovnako ako o ňu nemôže byť dedič úplne pripravený.

206. Scaevola, Otázky, kniha III.

Ak by dedič vydal len niektoré predmety z viacerých, ktoré mu boli odkázané, môže si zo zvyšku ponechať celý falciánsky podiel a môže uplatniť námietku z dôvodu zlej viery voči poručiteľovi, a to aj vo vzťahu k majetku, ktorý už vydal.

207. Ak bol odkázaný len jeden predmet a časť z neho bola vydaná, dedič si môže vyhradiť celý falciálny podiel zo zvyšku.

208. To isté, Otázky, kniha VI.

Ak vojak urobí kodiciel a zomrie do roka po svojom prepustení, dedičstvo odkázané jeho vojenským testamentom sa v súlade s vojenským právom musí úplne vyplatiť, ale platí, že dedičstvo odkázané jeho kodiciľom sa musí vyplatiť po odpočítaní falciánskej časti. Túto záležitosť treba vysvetliť takto: Ak má poručiteľ štyristo aurei a závetom odkáže štyristo a kodiciľom sto, z piatej časti (t. j. osemdesiat, na ktorú by mal poručiteľ nárok na základe kodiciľu, ak by nepodliehal falckému právu) si dedič bude môcť ponechať štvrtinu, t. j. dvadsať aurei.

209. Paulus, Otázky, kniha XI.

Syn pod otcovou kontrolou, ktorý slúžil v armáde, po svojej smrti poveril svojho otca, aby dal Titiovi jeho peculium castrense. Vznikla otázka, či si dedič môže odpočítať štvrtinu z neho. Povedal som, že falciánske právo, ako ho vykladal božský Pius, zahŕňalo aj dedenie intestátov, ak boli vytvorené trusty; ale v uvedenom prípade peculium nebolo súčasťou pozostalosti, hoci by som zastával názor, že ak bol ustanovený cudzí dedič, stane sa súčasťou pozostalosti jeho vstupom do nej. Ak totiž peculium zostáva v rukách otca, jeho staré právo naďalej existuje a majetok je stále peculium. Tomu neodporuje ani skutočnosť, že falciánske právo sa vzťahuje na závetý tých, ktorí zomreli v rukách nepriateľa, keďže fikcia korneliánskeho práva vytvára majetok aj dediča. Nepochybujem však o tom, že aj otec by mal požívať výhody tohto práva; ak sa totiž od neho vyžaduje, aby sa vzdal majetku ako toho, ktorý patril hlave rodiny, ustanovený dedič, ktorý nevstúpil do dedičstva na základe závetu, môže byť žalovaný odkazovníkmi v súlade s podmienkami ediktu.

210. Dôsledkom toho je, že ak by otec medzitým získal štvrtú časť a zisky z nej, môžeme uplatniť trebel'ský dekrét senátu a môžu sa podať spravodlivé žaloby, aby sa majetok stal súčasťou dedičstva po vykonaní reštitúcie.

211. Scaevola, Otázky, kniha VIII.

Ak je dedičovi uložená povinnosť predať pozemok za päť aurei, ktorý má hodnotu desať, niet pochyb, že päť aurei bude podliehať pôsobeniu falciánskeho práva.

212. Ten istý, Otázky, kniha IX.

Ak je môj otrok po tom, ako bol ustanovený za môjho dediča, zaťažený dedičstvom v môj prospech a nadobudne pre mňa majetok, Msecianus popiera, že by toto dedičstvo malo podliehať falciánskému právu, pretože nie je platné.

213. Paulus, Otázky, kniha XII.

Ak poručenec, ktorý si požičal desať aurei bez oprávnenia svojho poručníka, dostane od svojho veriteľa odkaz pod podmienkou, že vyplatí jeho dedičovi desať aurei, ktoré si požičal, a on tak urobí jednou platbou, splní podmienku a zároveň

sa zbaví prirodzeného záväzku, takže falcidiánske právo sa bude vzťahovať aj na peniaze vyplatené dedičovi; hoci by to tak nebolo, keby boli vyplatené len za účelom splnenia podmienky. Okrem toho sa to považuje za platbu v takom rozsahu, že ak by sa dedičstvo odmietlo alebo by otrok Stichus, ktorý bol odkázaný, zomrel, poručiteľ nemôže nič vymáhať.

214. Ak sme ja a môj otrok ustanovení za dedičov nerovnakých podielov na majetku a tri štvrtiny podielu otroka sa nevyčerpajú vyplatením odkazu, tí odkazovníci, v prospech ktorých som poverený, budú mať v rozpore s falckým právom prospech zo sumy, ktorá mi príde do rúk z podielu otroka presahujúceho falckú časť jeho podielu. Na druhej strane, ak sa otrok odkáže môjmu otrokovi a mne sa odkáže desať aurei, falcidiánsky podiel otroka sa v súlade s falcidiánskym právom neodpočíta od desiatich aurei, ktoré mi boli odkázané, pretože si ponechám štvrtinu osoby otroka, aj keď môj podiel z odkazu nemusí byť vyčerpaný.

215. Ten istý, Otázky, kniha XVII.

"Nesennius Apollinaris Juliovi Paulovi. Nasledujúci prípad sa skutočne stal. Titia ustanovila svoje tri dcéry za dedičky rovnakých podielov na svojom majetku a zanechala im dedičstvo zaťažené odkazmi v prospech jednej z nich, ale jednu z nich zaťažila tak, aby sa falciánske právo vzťahovalo rovnako na jej spoludedičky ako na cudzie osoby, ktorým bol odkázaný iný majetok." Pýtam sa, či sa falcidiánske právo uplatňuje voči jej spoludedičom, ktorí boli sami zaťažení odkazmi v jej prospech, a ak by sa neuplatňovalo a bráni jej v tom výnimka z dôvodu zlej viery, ako možno vykonať výpočet falcidiánskeho podielu voči cudzím odkazovníkom? Odpovedal som, že to, čo sa prijme od spoludediča ako dedičstvo, neprináša odkazovníkovi prospech tým, že ho oslobodzuje od pôsobenia falcidiánskeho práva. Ak však dedič, ktorý je povinný zaplatiť odkaz, požaduje niečo od tej istej osoby podľa podmienok závetu, nemal by byť vypočutý, ak chce využiť výhodu falcidiánskeho práva voči uvedenej osobe, ak to, čo má právo dostať podľa závetu poručiteľa, sa rovná tomu, čo chce odpočítať z odkazu. Pokiaľ ide o ostatných odkazovníkov, je zrejme, že dedič nebude povinný podriať pôsobeniu falcidiánskeho práva všetko, čo zaplatí svojmu spoludedičovi, ale len to, čo mu skutočne dá, t. j. ak od neho nič nedostane.

216. Ak je otrok niekým ustanovený za dediča a jeho pán je zaťažený poručníctvom a otrok dedičstvom, výpočet sa musí najprv vykonať s ohľadom na dedičstvo a potom sa poručníctvo vyplatí z toho, čo zostane. Pán však bude zodpovedný len za to, čo mu príde do rúk, a navyše dostane len to, čo zostane po odpočítaní odkazu. Je zrejme, že sa bude uplatňovať falciánske právo.

217. Ak však pán, ktorý bol ustanovený za dediča, neprijme dedičstvo a nariadi to svojmu otrokovi, ktorý ho nahradil, musia sa najprv vyplatiť odkazy, ktoré pripadli samotnému pánovi, a potom, po vyhradení falcidiánskej časti, by sa mali vyplatiť tie, ktoré pripadli otrokovi.

218. Ak je dlžníkovi odkázané oslobodenie od jeho záväzku, aj keď tento nemusí byť solventný, musí sa vypočítať celé dedičstvo, hoci odkázanie pohľadávky nemôže zvýšiť dedičstvo s výnimkou prípadu zaplatenia. Ak sa teda uplatní falcidiánske právo, bude sa mať za to, že to, čo bolo odkázané dlžníkovi, zvýšilo výšku dedičstva. O toto dedičstvo sa znížia aj ostatné dedičstvá a on sa znížia aj ostatné dedičstvá; pretože sa má za to, že dlžník dostal dedičstvo už len tým, že bol zbavený zodpovednosti.

219. Ak je však pohľadávka odkázaná tretej osobe, odkaz je neplatný a nebude podliehať spolu s ostatnými príspevku.

220. Scaevola, Otázky, kniha XV.

220. Ak mi bude odkázaný pozemok s právom cesty a po odpočítaní falcidiálnej časti bude odhadovaná hodnota práva cesty vyššia, budem mať nárok na pozemok bez vecného bremena a právo cesty zanikne. Ak by sa však právo cesty odkázalo a dedičstvo by sa ukázalo ako nesolventné, právo cesty nebude splatné. Ak sú pozemok aj právo cesty odkázané, malo by sa tiež zväžiť, či dedič bude oprávnený vykonať z jedného alebo druhého zrážku nižšiu, ako je hodnota práva cesty. Prísne vzaté, možno povedať, že v tomto prípade bude mať dedič nielen nárok na celý pozemok, ale môže podať aj námietku z dôvodu zlej viery, aby získal to, čo mu chýba, aby nemal viac, ako možno požadovať podľa falzifikátu. Právo na cestu sa teda stratí len vtedy, ak požiadavky falcidiánskeho práva predstavujú viac, ako je jeho hodnota.

221. Paulus, Názory, kniha XIV.

Paulus hovorí, že ak bol majetok patriaci do dedičstva odňatý dedičom a je potrebné zistiť sumu splatnú podľa falcidiánskeho práva, odhad sa vykoná rovnako, ako keby to, čo bolo odňaté, bolo zahrnuté do dedičstva.

222. Tá istá autorita uvádza ako svoj názor, že potomstvo otrokýň narodených pred dňom, keď trust nadobudol účinnosť, bude patriť dedičom toho, kto bol poverený vykonaním trustu; a ak vznikne otázka s odkazom na falcidiánske právo, musí sa vypočítať štvrtina hodnoty detí a štvrtina úrokov z nich.

223. Tá istá autorita uvádza ako svoj názor, že ak je odkázaný majetok patriaci dedičovi, prípadné zisky z uvedeného majetku, ktoré boli ním získané po dni, keď sa trust stal účinným, nemožno započítať na štvrtinu dediča, aj keď nie je povinný ich odovzdať príjemcovi trustu.

224. Scaevola, Názory, kniha IV.

Žena ustanovila svojho manžela a ich syna za dedičov rovnakých podielov na svojom majetku. Vystala otázka, či sa pri výpočte podielu povoleného falcidiánskym právom má započítať podiel manžela, ktorý sa dostal do jeho rúk z toho istého

majetku prostredníctvom jeho syna. Odpoveď znela, že ak vymenovaním syna získal toľko, koľko stačilo na falcidiánsky podiel, nemalo by sa z tohto dôvodu nič odpočítat'.

225. Závetca odkázal majetok svojmu slobodníkovi a poveril ho, aby každý rok platil Seiovi desať aurei. Vznikla otázka, či ak falcidiánske právo zmenšilo dedičstvo slobodníka, či sa zmenší aj ročný trust, ktorým bol poverený v prospech Seia, za predpokladu, že príjem prevyšoval ročnú platbu. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností sa nezdá, že by bol zmenšený, pokiaľ sa nepreukáže, že úmysel poručiťa bol iný.

226. Tá istá, stanoviská, kniha V.

Závetca odkázal šnúru tridsiatich piatich perál, ktorá bola v čase jeho smrti vo vlastníctve poručiťa. Pýtam sa, či sa má uvedená šnúra perál vrátiť dedičovi, aby si mohol vyhradiť ich časť podľa falcidiánskeho práva. Odpoveď znela, že dedič môže podať žalobu, aby mu bola vrátená, a ak by to uprednostnil, mohol by podať žalobu, aby získal späť tú časť šnúry perál, ktorú si mohol ponechať podľa ustanovení Falcidiánskeho zákona.

227. Vystala otázka, či hodnota sošiek podlieha pôsobeniu falcidiánskeho práva. Odpoveď bola, že áno.

Ten istý, Názory, kniha VI.

"Nech sa Seius a Agerius stanú mojimi dedičmi, ak do tridsiatich dní po mojej smrti uzavru s mojím mestom záväzok, že sa uspokojia s takou a takou sumou aurei a zrieknu sa výhod falcidiánskeho práva; týmto nahrádzam uvedených dedičov navzájom. Ak by nesplnili moje želanie, nech sú vydedení." Vznikla otázka, či vymenovaní dedičia, ktorí boli nahradení pod rovnakou podmienkou, mohli vstúpiť do dedičstva, ak odmietli splniť podmienku. Odpoveď znela, že Seius a Agerius, ktorí boli ustanovení na prvom mieste, mohli vstúpiť do dedičstva, ako keby podmienka, ktorá bola podvodne uložená, vôbec nebola uložená.

229. Marcianus, Trusty, kniha I.

Ak bol synom ustanovený cudzí dedič, falcidiánske právo sa vzťahuje aj na dedičstvo, ktoré syn odkázal svojmu otcovi.

230. Paulus, Trusty, kniha II.

Keď som poverený zverením alebo odkazom v tvoj prospech a ty si požiadany, aby si mi ho po určitom čase odovzdal, nemyslím si, že by to malo podliehať pôsobeniu falcidiánskeho práva, pretože majetok začnem dostávať neskôr ako príjemca zverenia.

231. Marcianus, Trusty, kniha VIII.

Pri uplatňovaní falciidiánskeho práva straty spôsobené smrťou otrokov a iných zvierat alebo krádežou, lúpežou, požiarom, zničením domu, stroskotaním lode a násilím nepriateľov, drancujúcich a zlodejov alebo dlžníkov, in fine, akúkoľvek stratu, musia znášať dedičia, ak na tom nemajú vinu odkazovníci. Podobne aj zisky, ktoré dedič získa z úrody, z potomstva otrokýň a z akýchkoľvek nadobudnutí otrokov (ako napríklad z ustanovení, z odovzdania majetku, z odkazov alebo z nehnuteľností, ktoré im boli zanechané, a z iných darov každého druhu), ako aj zo služobností?ak sa pozemky stanú cennejšími, keď sa z nich uvoľnia?alebo ak sa na nich uplatnia akékoľvek práva, napríklad práva na žalobu za krádež, škodu, ujmu a iné práva tohto druhu, nepodliehajú pôsobeniu falciidiánskeho práva.

232. Ak je dedičovi nariadené, aby pred odhadom falciidiánskeho podielu predal alebo kúpil pozemok alebo akýkoľvek iný druh majetku za určitú cenu, aby sa zistila výška dedičstva, za odkázanú sumu sa považuje len tá suma, ktorá buď predstavuje viac, alebo menej ako cena, ktorú poručiteľ nariadil zaplatiť alebo dostať za uvedený majetok. Potom sa od časti, ktorá zostane po odpočítaní odkazov, vykoná ešte ďalšie odpočítanie, pretože uvedená cena sa nenadobudne mortis causa, ale po vykonaní odpočítania sa rozumie, že bol odkázaný zvyšok.

233. Treba tiež starostlivo poznamenať, že bežné pravidlo: "Všetky straty, ktoré vzniknú po smrti poručiteľa, sa týkajú výlučne dediča", má všeobecné uplatnenie a musí sa prijať bez akéhokoľvek rozlišovania. Pretože tak ako aj v prípadoch, keď sa falzifikát vôbec neuplatňuje, bude dedič zo zákona nútený znášať celú stratu, tak musí znášať svoj podiel na nej aj v prípadoch, keď sa falzifikát uplatňuje. Vo všeobecnosti je to totiž pravidlo, keďže straty, ktoré vznikli po smrti poručiteľa, nemožno odpočítať, aby sa zabránilo tomu, že sa stratená časť zoberie z dedičstva alebo z poručníctva.

234. Je však pravda, že zrážku nemožno vykonať s výnimkou tých predmetov, ktoré sa dajú len odvážiť, spočítať alebo zmerať, a ak k nejakej strate dôjde po smrti poručiteľa, zrážka sa musí vykonať z podielu patriaceho poručiteľovi v závislosti od odhadovanej hodnoty majetku poručiteľa v čase jeho smrti.

235. Pokiaľ ide o majetok, ktorý možno pozitívne označiť, a iné predmety zanechané takto: "Peniaze, ktoré mám v takej a takej truhlici", "Vino, ktoré mám v takých a takých sudoch", "Váha striebra, ktorú mám v takej a takej budove", a majetok sa stratí alebo sa znehodnotí bez zavinenia dediča, nie je pochyb o tom, že za takýchto okolností nebude splatné žiadne dedičstvo, alebo po odpočítaní falciidiánskej časti budú mať dedičia nárok na podiel z toho, čo zostane, na základe odhadu hodnoty majetku, ktorý patril poručiteľovi v čase jeho smrti.

236. Ak sa zanecháva majetok neurčitého charakteru, treba rozlišovať; ak totiž porúčiteľ odkáže niektoré predmety bez toho, aby ich osobitne označil, ako napríklad v prípade, keď odkáže komukol'vek strieborný tanier, ktorý si môže vybrať, a celý strieborný tanier sa stratí bez toho, aby to dedič zavinil, odkazovníkovi nebude patriť nič. Ak však bolo absolútne odkázané určité množstvo striebra, aj keď sa stratí všetko striebro porúčiteľa, uplatní sa falcianske právo a môže sa vziať tá časť sumy, ktorá bola v čase smrti porúčiteľa v majetku pozostalosti, a prípadné straty, ku ktorým mohlo dôjsť neskôr, nespôsobia žiadne zníženie dedičstva.

237. Dedič nebude zodpovedať za žiadnu časť odkázaného majetku, ktorá sa stratí, a dokonca ani za jeho odhadovanú hodnotu, viac, ako keby boli všetky odkázané predmety osobitne vymenované.

238. Pri odhadovaní sumy, ktorá prináleží dedičovi podľa falcianskeho práva, sa všetko, čo mu bolo vyplatené v súlade s podmienkami závetu, nezapočítava na jeho štvrtú časť; napriek tomu sa Celsus a náš Julián domnievajú, že sa má započítať, keď mu bolo nariadené prijať peňažnú sumu od oprávneného z poručníctva, ktorému bolo nariadené odovzdať majetok, ak závetca nenariadil oprávnenému vyplatiť uvedenú sumu pod nejakou podmienkou; ako napríklad v prípade, keď bolo dedičovi nariadené predať majetok za určitú sumu, pretože potom peniaze vyplatí dedičovi nie za účelom splnenia podmienky, ale ako cenu. V podobnom prípade bola položená aj otázka, či môže byť oprávnený z poručníctva nútený zaplatiť uvedenú sumu a prevziať majetok, aj keď to nie je ochotný urobiť, rovnako ako keby bol sám poverený poručníctvom v prospech dediča. To však nie je pravdepodobné, keďže sa zdá, že ustanovenie tohto druhu bolo prijaté skôr v prospech beneficenta trustu než v jeho neprospech.

239. Ak sa uplatňuje falcidiánske právo, tento majetok nepodlieha príspevku, ak je sám dedič poverený správou v prospech seba alebo svojho otroka. Iný je však prípad, keď sú odkazy v prospech otroka splatné v určitom čase; keď totiž nastane deň jeho slobody, bude mať na ne nárok a stanú sa predmetom príspevku. Ak však niekto urobí odkaz otrokovi bez udelenia jeho slobody, ktorý je z tohto dôvodu neplatný, alebo ho ponechá v poručníctve, nebude sa podľa tohto zákona považovať za odkaz podliehajúci príspevku.

240. Majetok, o ktorom je isté, že nemôže byť legálne ponechaný v poručníctve, nie je zahrnutý do majetku podliehajúceho príspevku podľa falcianskeho zákona.

241. Pomponius, Trusty, kniha II.

Osoba, ktorej sa vypláca platba v súlade s podmienkami trustu, rovnako ako tá, ktorej sa odkazuje dedičstvo, je povinná poskytnúť záruku na vrátenie všetkého, čo dostane nad rámec toho, na čo má nárok podľa falcianskeho práva; ako napríklad v prípade, keď je dlžná suma podľa falcianskeho práva stále v nedohľadne z dôvodu, že ešte nebola splnená podmienka, od ktorej závisia iné trusty alebo dedičstvá. Podľa názoru Kasia a starovekých autorít však v prípade, že je maloletý poverený

dôverou, ten, komu sa suma vypláca, by mal poskytnúť zábezpeku s odkazom na majetok, ktorým bol poverený náhradník; pretože hoci môže dôjsť k opakovaniu toho, čo bolo vyplatené podľa ustanovení dôvery, ktorá v skutočnosti nie je splatná, predsa len je uspokojivejšie, aby zábezpeka bola poskytnutá tomu, komu sa peniaze vyplácajú, aby neutrpel žiadnu stratu v dôsledku toho, že strana, ktorá ich dostáva, sa stane platobne neschopnou.

242. Marcianus, Trusty, kniha IX.

Trestné žaloby, či už sú odvodené z občianskeho alebo prétorského práva, s výnimkou populárnych žalôb, by sa mali v každom prípade započítať do majetku oprávnenej strany, pretože smrťou zločinca zanikajú. Okrem toho, na druhej strane, tieto žaloby nič neuberajú z majetku vinníka v prípade jeho smrti. Právo na žalobu za utrpenú škodu sa však nemôže započítať do majetku oprávnenej osoby v prípade jej smrti, pretože v tom čase samo zaniká, rovnako ako užívacie právo alebo príspevok, ktorý sa vypláca komukoľvek v stanovených lehotách, napríklad mesačne alebo ročne, kým žije. Závazok akéhokoľvek druhu totiž poskytuje dôvod na zmenšenie dlžníkovho majetku len vtedy, ak prechádza na jeho dediča; ani na druhej strane by sa nemalo chápať, že dlžník mal počas svojho života o toľko menší majetok, pretože ak by niekto stanovil, že nejaká suma sa začne platiť, keď zomrie, jeho majetok sa napriek tomu zväčší, rovnako ako keby on sám sľúbil pod tou istou podmienkou, že sa zmenší v čase jeho smrti.

243. Aj čestné žaloby, ktoré prétor povoľuje podať v určitom čase, zväčšujú majetok osoby oprávnenej ich podať v čase jej smrti a zmenšujú majetok osoby, proti ktorej ich možno podať, ak sú také, že prechádzajú aj na dediča.

244. Julianus hovorí, že ak sa podiely dvoch dedičov vyčerpajú odkazmi a jeden z nich dostal od odkazovníkov prétorskú obligáciu, bude oprávnený podať žalobu na základe ustanovenia nie na polovicu, ale úmerne svojmu podielu na všetkom, čo nadobudol nad sumu povolenú falciánskym zákonom. Všetky prétorské stipulácie totiž podliehajú rovnakému výkladu, keďže v prípade, že bola uzavretá stipulácia, je stanovené, že rozsudok bude vyplatený bez ohľadu na to, či žalobca alebo žalovaný zanechajú viacerých dedičov. Žalobu nemôžu podať všetci alebo proti všetkým, ale len v prospech dedičov tých, ktorí žalobu získali, a proti dedičom tých, ktorí ju prehrali, a v prospech tých, proti ktorým sa nebránili, a proti tým, ktorí sa nebránili.

245. Ak sa zanechá dedičstvo vo výške sto aurei splatné za jeden, dva a tri roky, rozhodlo sa, že falciánska časť sa odpočíta zo všetkých vykonaných platieb, a nie len z poslednej.

246. Ak sa časť dedičstva vo výške dvadsať aurei odkázaného Titiovi odpočítala podľa falciánskeho práva a od poručiťľa sa žiadalo, aby zaplatil päť aurei Seiovi, náš Vindius hovorí, že z piatich aurei, ktoré sa majú zaplatiť Seiovi, môže poručiťľ odpočítať rovnakú časť, aká sa odpočítala z dvadsiatich aurei, ktoré sa majú zaplatiť Titiovi. Tento názor sa zakladá na spravodlivosti aj na rozume, pretože odkazovník je rovnako ako dedič povinný plniť poručenie, a keďže nemôže osobne

profitovať z falciánskeho práva, nesmie znášať stratu, ktorú utrpel, ak mu porúčiteľ neuložil vydať všetko, čo dostal podľa podmienok závetu.

247. Ak by sa však od porúčiteľa žiadalo, aby manumitoval buď svojho vlastného otroka, alebo otroka patriaceho inému, musí mu všetkými prostriedkami dať slobodu. To nie je v rozpore s tým, čo je uvedené vyššie, pretože priazeň priznaná slobode často vedie k iným a ešte zhovievavejším rozhodnutiam.

248. Paulus, Trusty, kniha III.

V prípade, že ti je odkázaný otrok a ty si poverený jeho manumitáciou, a nie je nič viac, z čoho by si mohol získať štvrtú časť, ktorú si môže dedič vyhradiť podľa falciánskeho práva, senát rozhodol, že falciánske právo sa neuplatní.

249. Marcellus, Digesty, kniha XLII.

Falcidiánsky zákon sa vzťahuje na prípad otroka, ktorého porúčiteľ odkázal na manumisiu; ak však porúčiteľ zanechal peniaze alebo čokoľvek iné a porúčiteľovi uložil, aby manumitoval svojho vlastného otroka alebo otroka iného, zákon sa uplatní.

250. Ulpianus, Disputácie, kniha VI.

Ak sa otrokovi zanechalo niečo okrem toho, je jasné, že senát vyhlásil, že sa uplatní falcký zákon. Preto Scaevola hovorí, že falcidiánsky zákon sa bude vzťahovať na všetko, čo bolo otrokovi odkázané navyše k jeho slobode, a teda cena, ktorá sa za neho má zaplatiť, by podliehala príspevku.

251. Paulus, Trusty, kniha III.

Ak nebol odkázaný samotný otrok, ale peňažná suma, a porúčiteľ je požiadaný, aby manumitoval svojho otroka, bude podliehať pôsobeniu falcidiánskeho práva, a napriek tomu bude nútený manumitovať ho; pretože jeho otrok sa považuje za hodnotného rovnako ako odkázaná suma.

252. Ale čo ak by otrok patril inému? V tomto prípade ho nemožno nútiť, aby zaňho zaplatil viac, ako dostal.

253. Ak je však dedič povinný manumitovať otroka, bolo rozhodnuté, že jeho hodnota sa má odpočítavať ako dlh pozostalosti.

254. Ak je odkázaný len otrok, ktorý je prezentovaný so slobodou, na základe poručníctva, hoci sa uplatní falciánske právo, porúčiteľ môže požadovať alebo vymáhať celého otroka, a aj keby porúčiteľ dostal niečo navyše k otrokovi, stále možno požadovať celého otroka, ale štvrtá časť každého odkazu sa ponechá, aby udelenie slobody nadobudlo účinnosť.

255. Ak nie je isté, či má byť sloboda udelená, alebo nie, napríklad preto, že bola odkázaná pod nejakou podmienkou alebo má nadobudnúť účinnosť po určitom čase, a kým existuje neistota, či má byť udelená, alebo nie, má sa povoliť uplatnenie falciánskeho práva, keďže medzitým môže otrok byť zomrieť, alebo sa podmienka nespĺní? Keď má otrok nárok na slobodu alebo keď mu prináleží, môže si dedič nárokovať tú časť, ktorá bola odpočítaná z dôvodu falciánskeho práva? Caecilius zastával názor, že ak dedič počas uplynulého obdobia získal niečo vďaka službám otroka, mal by to zahrnúť do hodnoty otroka pri odpočítaní falciánskeho podielu.

256. Valens, O poručníctve, kniha VI.

Ocenenie takéhoto otroka by sa malo vykonať rovnakým spôsobom ako ocenenie otroka, ktorý sa má stať slobodným pod určitou podmienkou.

257. Ak však bol dedič poverený manumáciou otroka patriaceho inému, rozhodlo sa, že cena uvedeného otroka sa má tiež odpočítať od majetku pozostalosti.

258. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha I.

Otrok, ktorý sa má stať slobodným pod určitou podmienkou, nezvyšuje počet otrokov dediča.

259. Otroci držaní spoločne sa počítajú ako patriaci do majetku každého z ich pánov.

260. Keď užívacie právo otroka patrí inému, jeho vlastníctvo tvorí súčasť majetku jeho pána; keď je založený, patrí do majetku dlžníka, keď je predaný za podmienok Lex Commissoria alebo podmiennečne, na určitý čas, patrí predávajúcemu.

261. Paulus, Rozhodnutia, kniha III.

Z majetku pozostalosti sa odpočítava nielen hodnota tých otrokov, ktorým bola udelená sloboda, ale aj hodnota tých, ktorí boli odsúdení na smrť, rovnako ako sa odpočítava hodnota tých, ktorých prétor oslobodil z dôvodu, že poskytli informácie o pripravovanom atentáte alebo za to, že odhalili sprisahanie.

262. Hermogenianus, Epitomes of Law, Boole IV.

Falcidiánsky zákon sa vzťahuje na závet veterána, či už ide o hlavu domácnosti alebo syna pod otcovskou kontrolou, aj keby zomrel do roka po prepustení.

263. Ak by sa niekomu odkázal pozemok v hodnote dvadsať aurei pod podmienkou, že zaplatí desať, odkázaný bude mať nárok na celý pozemok.

264. Paulus, O edikte, kniha IX.

Za slobodného od zlej viery sa nepovažuje ten, kto zaplatí odkaz bez toho, aby bola poskytnutá zábezpeka, ak už vznikol spor týkajúci sa majetku.

265. Ulpián, O edikte, kniha XIV.

Pri odhade dlžnej sumy podľa falciánskeho práva sa musí odhadnúť skutočná hodnota majetku.

266. Ten istý, O edikte, kniha XIX.

Ak sa otroci, ktorí boli v rukách nepriateľa, vrátia po smrti poručiteľa, zvyšujú hodnotu majetku, pokiaľ ide o falcidiánske právo.

267. Ten istý, O edikte, kniha XXI.

Falcidiánsky zákon sa neuplatní, ak sa otrok má stať slobodným pod podmienkou, že zaplatí určitú sumu, a urobí tak za peniaze patriace inej osobe, a nie za to, čo tvorí súčasť majetku zosnulého, alebo ak sa ten, kto má túto podmienku splniť, stane slobodným z iných dôvodov.

268. Paulus, O edikte, kniha LX.

V úvahách falciánskeho práva sa nepovažuje za absolútne odkázané nič, čo sa má vyplatiť v určitej lehote; musí sa totiž vypočítať hodnota výhod, ktoré dedič medzitým požíval.

269. Proculus si myslí, že ak vznikne otázka podľa falciánskeho práva s odkazom podmiennečne odkázaným, že sa do neho zahŕňa len taký majetok, ktorý je predajný. Ak je to tak a je možné vykonať odpočet, za dlžnú sumu sa bude považovať

tol'ko, koľko prinesie pohľadávka, ak sa predá. Tento názor však nebol prijatý, preto je lepšie, aby transakciu dohodli obe strany, ktoré poskytnú zábezpeku.

270. Ulpian, O edikte, kniha LXXVI.

Ak osoba, ktorá je oprávnená ponechať si falciálny podiel, sľúbi v súlade s vôľou poručiťľa, že sa vzdá nároku naň, bude nútená svoju dohodu splniť.

271. Ten istý, O edikte, kniha LXXIX.

Keď je falciánsky zákon účinný, zahŕňa všetky platby. Niekedy však možno až dodatočne určiť, či sa uplatňuje alebo nie, ako napríklad v prípade, keď sa zanechá dedičstvo splatné každoročne, pokiaľ sa neuplatňuje falciánsky zákon, platby sa budú vykonávať každý rok bez zrážky. Ak však nastane rok, keď sa uplatní, a splatná suma presiahne tri štvrtiny hodnoty majetku, výsledkom bude, že všetky platby, ktoré sa predtým každoročne vykonali, sa znížia.

272. Ani odkazovník, ani príjemca poručenia nemôže požívať výhody falciánskeho práva, aj keď mu môže byť majetok vydaný podľa podmienok trebárs dekrétu senátu.

273. Paulus, O edikte kurulov Ediles, kniha II.

Ak sa kupujúci otroka stane dedičom predávajúceho alebo naopak, a otrok je vyst'ahovaný, má sa pri výpočte dlžnej sumy podľa falciánskeho práva odpočítať dvojnásobok jeho hodnoty, alebo len jeho skutočná hodnota; suma by totiž bola dvojnásobná, ak by bol ďalší dedič? Spravodlivejší názor je, že kým je dedič rovnaký, mala by sa vypočítať len skutočná hodnota otroka.

274. Ten istý, O Plautiovi, kniha XII.

Plautius: Odkázal som pozemok otrokovi, ktorého som ti už odkázal. Atilicinus, Nerva a Sabinus si myslia, že falciánsky podiel by sa mal najprv vypočítať s ohľadom na otroka a akákoľvek časť by sa mala odpočítať od jeho hodnoty, nemala by sa brať do úvahy, pokiaľ ide o pozemok, ktorý bol odkázaný; a potom by sa mal falciánsky podiel odpočítať od zvyšku pozemku, tak ako je to pri všetkých odkazoch. Cassius hovorí, že len čo sa odpočíta falciánsky podiel, otrok sa začína stávať spoločným majetkom dediča a odkazovníka. Keď sa však odkaz urobí otrokovi, ktorého má v spoločnom vlastníctve s iným, celý odkaz bude patriť druhému spoluvlastníkovi, pretože môže byť platný len vo vzťahu k jeho osobe; z tohto dôvodu sa odpočet časti povolenej falciánskym zákonom môže vykonať od pozemku len raz. Paulus: Pius v reskripte uviedol, že ak sa otrok stal príjemcom poručenia, za týchto okolností bude celý odkaz patriť spoluvlastníkovi.

275. Niekedy sa stáva, že druhé dedičstvo zanikne z dôvodu falciánskeho práva; ako napríklad v prípade, keď sa poskytne pozemok a právo cesty cez iný pozemok, aby sa k nemu dalo dostať. Ak si totiž dedič ponechá časť pozemku podľa falciánskeho práva, odkaz práva cesty nemôže obstáť, pretože služobnosť nemožno nadobudnúť čiastočne.

276. Celsus, Digesty, kniha XIV.

Niet pochyb o tom, že tie odkazy, z ktorých môže dedič vylúčiť odkazovníka prostredníctvom výnimky, by mali byť zahrnuté do jeho štvrtiny, a teda nezmenšujú odkazy ostatných.

277. Julianus, Digesty, kniha LXI.

Nie je rozdiel v tom, či sa odkaz stane neplatným na začiatku, alebo sa neskôr vyskytne niečo, kvôli čomu nemôže odkazovník podať žalobu o jeho vrátenie.

278. Marcellus, Digesty, kniha IX.

Istý slobodník ustanovil svojho patróna za dediča celého svojho majetku, ktorý predstavoval dvesto aurei, a potom odkázal stodvadsať svojmu synovi a zvyšok cudziemu človeku. Zníženie dedičstva, ktoré bolo vyplatené cudzincovi, prinesie synovi úžitok pri nadobudnutí celého dedičstva, ktoré mu bolo odkázané.

279. Ak sa z toho či onoho dôvodu nevyžaduje vyplatenie odkazu, zahrnie sa do štvrtého dielu, ktorý si dedič môže ponechať podľa falciánskeho práva.

280. Celsus, Digesty, kniha XVII.

Ak je časť splatná podľa falciánskeho práva pozastavená z dôvodu nejakej podmienky, ktorá bola uložená na zaplatenie odkazu, tie odkazy, ktoré sú splatné naraz, nemožno požadovať v plnej výške.

281. Marcellus, Digesty, kniha XV.

Istý otec ustanovil svojho syna, po ktorom mal troch vnukov, za svojho dediča a uložil mu, aby nescudzoval určitý pozemok, ale aby ho ponechal v rodine. Syn po svojej smrti ustanovil svojich troch synov za dedičov. Vystala otázka, či každý z uvedených synov ako veriteľ svojho otca mohol vykonať z dedičstva nejakú zrážku z dôvodu falzifikátu; keďže ich otec mal možnosť odkázať celý poručenský majetok ktorémukol'vek zo svojich synov, ktorého by si vybral. Z tohto dôvodu nemohol

nikto z nich nič odpočítat' z dôvodu falcidiánskeho práva. Zdá sa však, že tento názor prinesie ťažkosti, pretože keďže otec považoval pôdu za dlh voči svojim deťom, bol im ju nevyhnutne povinný odkázať.

282. Same, Digest, kniha XX.

V prípade, že je Titiovi odkázaných desať aurei splatných každý rok, sudca, ktorý má podľa falckého práva právomoc určiť podiel, ktorý má zaplatiť dedič a ostatní odkazovníci, by mal odhadnúť hodnotu dedičstva na to, čo by mohlo priniesť počas Titiovho života, keďže nie je isté, ako dlho by Titius mohol žiť. Po Titiovej smrti by však sudca nemal brať do úvahy nič iné ako sumu, ktorú dedič vlastnil z dôvodu odkazu.

283. Ten istý, Digesty, kniha XXII.

Vlastník otroka, ktorý bol zodpovedný za žalobu s odkazom na jeho peculium, sa stal dedičom veriteľa. Pýtaš sa, aký čas sa má zohľadniť pri výpočte hodnoty peculium podľa falckého práva. Viaceré authority zastávajú názor, že by sa mala zohľadniť hodnota peculium v čase, keď bol majetok zapísaný. Mám pochybnosti, či je to tak, keďže bolo stanovené, že pri výpočte dlžného podielu podľa falcidiánskeho práva sa má zohľadniť čas smrti poručiteľa. Aký je však rozdiel v tom, či sa peculium otroka po smrti veriteľa zmenší, alebo či sa dlžník stane chudobnejším?

284. Na druhej strane sa niekto môže pýtať, aký postup treba zvoliť, ak otrok nadobudne majetok pred zápisom do dedičského konania? Ja sám sa pýtam, či sa prostriedky dlžníka, ktorý v tom čase nebol solventný, zväčšia. A keďže v druhom prípade bolo rozhodnuté, že majetok sa po tejto udalosti zvýšil na hodnotu; ak sa teda podmienka, od ktorej závisel nárok, splnila po smrti veriteľa, zvýšenie peculium by zvýšilo hodnotu majetku.

285. Scaevola sa pýta, čo by sa malo urobiť, ak by spomínaný otrok dlhoval desať aurei zosnulému a inej osobe a v peculiu by mal spolu desať aurei. Samozrejme, že majetok sa zvýši o desať aurei, ktoré mu prirodzene patrili a zostávajú ako časť jeho majetku.

286. Istá osoba, ktorej celý majetok pozostával len z jedného otroka, ho odkázala Titiovi a poverila ho, aby ho po uplynutí troch rokov manumitoval. Dedič bude mať medzitým, kým bude zamestnaný u Tícia, nárok na štvrtinu hodnoty služieb otroka, a to rovnakým spôsobom, ako keby poručiteľ po uplynutí troch rokov dal otrokovi priamo slobodu a užívacie právo alebo vlastníctvo uvedeného otroka niekomu odkázal na základe poručníctva.

287. Závetca odkázal svojho otroka Sticha tebe a desať aurei tvojmu otrokovi; alebo na druhej strane odkázal desať aurei tebe a Stichovi, tvojmu otrokovi, a uložil ti, aby si Sticha manumitoval. Falcidiánsky zákon znižuje odkaz a ty by si mal od dediča odkúpiť časť otroka, rovnako ako keby ti poručiteľ odkázal oba odkazy.

288. Často sa stáva, že dedič nepožíva výhody tohto zákona, pretože ak by poručiteľ, ktorého majetok predstavoval sto aurei, niekomu daroval dvadsaťpäť a potom by ho ustanovil za svojho dediča a tri štvrtiny svojho majetku by odkázal inému, dedič nemôže získať nič iné podľa falciánskeho zákona, pretože sa má za to, že poručiteľ počas svojho života urobil opatrenie pre svojho budúceho dediča.

289. Same, Digest, kniha XXVI.

Ak manžel niekomu odkáže veno svojej manželky, aby sa jej vrátilo, treba povedať, že sa na to neuplatňuje falciánske právo; a je jasné, že vo veľmi mnohých prípadoch sa robia opatrenia na vynechanie medzičlánku v prospech osoby oprávnenej na dedičstvo.

290. Modestinus, Pravidlá, kniha IX.

Dedičovi nič nebráni, aby si uplatnil nárok na výhodu falciánskeho práva aj dlhý čas po smrti poručiteľa.

291. Ten istý, Pandekty, kniha IX.

Za nehodného prospechu falciánskeho práva sa považuje ten, kto koná tak, že spôsobí zánik poručníctva.

292. Okrem toho, ak sa od dediča žiada, aby majetok previedol na niekoho, kto nie je oprávnený ho prijať, nebude mu podľa planciánskeho dekrétu senátu dovolené ponechať si štvrtinu uvedeného majetku; ale uvedená štvrtina bude v súlade s reskriptom božského Pia patriť pokladnici.

293. Javolenus, O Cassiovi, kniha XIV.

Ak otec nahradí dedičku za svoju dcéru, ktorá ešte nedosiahla pubertu, akýkoľvek majetok, ktorý náhradníčka dostala ako dedičstvo od otca, sa pri prechode majetku na prvú z nich nezahŕňa do výpočtu, ktorý sa vykonáva na určenie podielu splatného podľa falciánskeho zákona.

294. Ak sa požaduje dedičstvo a odkazovník zložil na súde prísahu, dlžná suma podľa falciánskeho práva sa nezisťuje zo sumy, na ktorú odkazovník zložil prísahu, ale zo skutočnej hodnoty majetku, ktorý sa požaduje; pretože to, čo vznikne ako pokuta, nepatrí do pôsobnosti falciánskeho práva.

295. Ten istý, Listy, kniha IV.

Bol ti odkázaný pozemok, ktorý patril inému. Keďže dedič ho nemohol získať inak ako za neprimeranú cenu, kúpil ho za sumu, ktorá vysoko preyšovala jeho skutočnú hodnotu, a výsledkom kúpy bolo, že sa vyžadovalo zníženie dedičstva podľa falciánskeho práva. Pýtam sa, či by v prípade, ak by bol pozemok kúpený za cenu, akú mal v skutočnosti, a odkazy by nepodliehali zníženiu, mal dedič v tomto prípade právo vyhradiť si časť, ktorá prináleží poručiťom, pretože v súlade so závetom zosnulého kúpil pozemok za vyššiu cenu, ako bola jeho hodnota. Odpoveď znela, že dedič nemôže podľa falzifikátu zaťažovať ostatných dedičov tým, čo zaplatil poručiťovi nad skutočnú cenu pozemku, pretože jeho nedbanlivosť by nemala byť na ujmu poručiťovi, rovnako ako sa nemôže zbaviť zodpovednosti tým, že ponúkne skutočnú hodnotu pozemku.

296. Ulpian, O Lex Julia et Papia, kniha I.

Julianus hovorí, že pri určovaní dlžnej časti podľa falciánskeho práva sa má dodržiavať toto pravidlo, a to, že ak sú dvaja sľubujúci alebo dvaja ustanovujúci dlžníci a sú spoločníkmi, spoločný záväzok sa má rozdeliť medzi nich; rovnako, ako keby každý z nich ustanovil alebo sľúbil zaplatiť sumu samostatne. Ak by však medzi nimi neexistovalo partnerstvo, záležitosť by zostala odložená a mal by sa vykonať výpočet s cieľom určiť, čo patrí do majetku veriteľov alebo čo by sa malo odpočítať od majetku dlžníkov.

297. Akýkoľvek majetok patriaci do dedičstva po zosnulom sa musí odhadnúť podľa jeho hodnoty, t. j. podľa ceny, ktorú prinesie v súčasnosti; a treba si uvedomiť, že odhad sa nesmie vykonať podľa hodnoty, ktorú by majetok mal za určitých podmienok.

298. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha II.

Hodnota majetku by sa nemala odhadovať podľa náklonnosti ani podľa nejakej osobitnej výhody, ktorá sa k nemu viaže, ale za to, za čo sa dá predať pri bežnom predaji. Ak totiž otec vlastní otroka, ktorý je jeho prirodzeným synom, nie je o nič bohatší, pretože ak by bol otrok vo vlastníctve inej osoby, bol by ochotný zaplatiť väčšiu sumu za jeho vrátenie ako niekto iný. Ani ten, kto má v držbe prirodzeného syna inej osoby, nebude mať hodnotu ceny, za ktorú by ho mohol predať svojmu otcovi, pretože by sa nemal brať do úvahy budúci čas jeho predaja, ale jeho hodnota v súčasnosti; a nie skutočnosť, že je synom niekoho iného, ale to, akú má hodnotu ako otrok. Rovnaké pravidlo platí aj pre otroka, ktorý spôsobil nejakú škodu, pretože nikto sa nestáva cennejším, pretože spáchal priestupok. Pedius hovorí, že otrok, ktorý bol po smrti svojho pána ustanovený za dediča, nie je cennejší z toho dôvodu, že pri predaji vynesie viac; je totiž absurdné predpokladať, že tam, kde som bol ustanovený za dediča, som o to bohatší, kým príjmem dedičstvo, alebo tam, kde je môj otrok ustanovený za dediča, že sa hneď stanem bohatším, keďže môže existovať mnoho dôvodov, prečo by nemal prijať dedičstvo na môj príkaz. Je isté, že keď vstúpi do majetku, nadobudne ho pre mňa, ale je absurdné predpokladať, že sa tým obohatíme skôr, ako získame majetok.

299. Ak dlžník poručiťa nie je solventný, za hodnotu pohľadávky sa považuje len to, čo sa od neho dá vymôcť.

300. Miesta a časy občas spôsobujú rozdiel v cene majetku, veď ropa sa v Ríme nepredáva za rovnakú cenu ako v Španielsku, ani nemá rovnakú hodnotu v nepretržite zlých rokoch ako v priaznivých; preto by sa za takýchto okolností hodnota predmetov nemala určovať podľa ich nedostatku v určitých obdobiach ani na základe niečoho, čo sa vyskytuje len zriedka.

301. Ulpian, O Lex Julia et Papia, kniha XIII.

Ak je v testamente obsiahnuté nasledujúce ustanovenie: "Nech je môj dedič poverený vyplatením desiatich aurei Luciusovi Titiovi a nech mu je daných o toľko viac, o koľko stratí pôsobením falciánskeho práva," musí byť závet poručiťa vykonaný.

302. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha VI.

Ak je pozemok v hodnote päťdesiat aurei odkázaný pod podmienkou, že ten, komu je odkázaný, zaplatí dedičovi päťdesiat aurei, mnohé authority sa domnievajú, že odkázanie je platné, pretože je uvedený dôvod splnenia podmienky. Je stanovené, že odkaz podlieha falckému právu. Ak je však päťdesiat aurei odkázaných pod podmienkou, že odkazovník zaplatí dedičovi päťdesiat, odkaz je nielen neplatný, ale aj smiešny.

303. Ulpian, O Lex Julia et Papia, kniha XVIII.

V súvislosti s pôsobením falciánskeho práva, keď je odkaz niekomu odkázaný podmiennečne alebo splatný po určitom čase, treba uviesť nasledovné. Ak sa niekomu odkáže desať aurei pod podmienkou a podmienka sa splní napríklad po uplynutí desiatich rokov, uvedených desať aurei sa nebude považovať za odkázané odkazovníkovi, ale menšia suma, pretože tento interval a úroky počas neho spôsobia zníženie pôvodnej sumy desiatich aurei.

304. Tak ako odkazy nie sú splatné, ak po odpočítaní sumy dlhov z majetku pozostalosti nezostane zostatok, tak aj donácie mortis causa nebudú splatné, ale môžu byť zrušené pre zadlženosť pozostalosti. Ak je teda zadlženosť veľmi vysoká, nikto nemôže dostať majetok darovaný mortis causa z prostriedkov pozostalosti.

305. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha IV.

Vždy, keď je niekomu odkázané viac, ako má zákonný nárok dostať, a uplatní sa falciánsky zákon, musí sa najskôr odhadnúť suma, ktorá je podľa neho splatná, takže po odpočítaní toho, čo je podľa falciánskeho zákona vylúčené, bude splatný zvyšok, ak nepresiahne sumu stanovenú zákonom.

306. Aemilius Macer, O zákone o päťpercentnej dani z majetku, kniha II.

Ulpianus hovorí, že pri odhade výživného, ktoré sa má poskytnúť, by sa malo prijať toto pravidlo. Suma odkázaná komukoľvek na tento účel od prvého do dvadsiateho roku sa vypočíta tak, aby trvala tridsať rokov, a z tejto sumy sa vyhradí falciálna časť. Od dvadsiateho do dvadsiateho piateho roku sa suma vypočíta na dvadsaťosem rokov, od dvadsiateho do tridsiateho roku sa suma vypočíta na dvadsaťpäť rokov, od tridsiateho do tridsiateho piateho roku sa suma vypočíta na dvadsaťdva rokov, od tridsiateho do štyridsiateho roku sa vypočíta na dvadsať rokov; od štyridsiateho do päťdesiateho roku sa vypočíta za toľko rokov, koľko chýba strane do šesťdesiateho roku po vynechaní jedného roku; od päťdesiateho do päťdesiateho piateho roku sa suma vypočíta za deväť rokov; od päťdesiateho piateho do šesťdesiateho roku sa vypočíta za sedem rokov; a pre akýkoľvek vek nad šesťdesiat rokov, bez ohľadu na to, aký je, sa vypočíta za päť rokov. Ulpian tiež hovorí, že toto isté pravidlo používame pri výpočte s ohľadom na dedičstvo užívacieho práva. Napriek tomu je zvykom, že výpočet sa robí za tridsať rokov od prvého do tridsiateho roku, ale po dovŕšení tridsiateho roku sa robí za toľko rokov, koľko chýba odkazovníkovi do šesťdesiatky; preto sa výpočet nikdy nerobí za dlhší čas ako tridsať rokov. Napokon, podobným spôsobom sa výpočet vykonáva za obdobie tridsiatich rokov, ak sa užívacie právo k majetku odkazuje štátu, a to buď jednoducho, alebo na účely osláv hier.

307. Ak jeden z dedičov tvrdí, že určitý majetok mu patrí individuálne, a neskôr sa preukáže, že tvorí súčasť pozostalosti, niektoré authority zastávajú názor, že z uvedeného majetku nemožno vyhradiť falciálnu časť, pretože nie je rozdiel, či si ju dedič privlastnil, alebo poprel, že patrí do pozostalosti. Tento názor Ulpianus veľmi správne neakceptuje.

308. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

V prípade odkazu užívacieho práva k nehnuteľnosti sa dlhy musia odpočítať od celého majetku pozostalosti; keďže podľa dekrétu senátu neexistuje majetok, ktorý by nebol zahrnutý do odkazu užívacieho práva.

309. Ulpian, O Sabinovi, kniha XIX.

Ustanovenie o falciálnom podiele nadobúda účinnosť okamžite, keď sa splní podmienka, od ktorej závisí odkaz alebo dlh.

310. Paulus, O edikte, kniha XXXII.

Dedič môže pri nakladaní so svojimi právami na dedičstvo ustanoviť, že v prípade, ak by sa uplatnil falciánsky zákon, celé dedičstvo zaplatí nadobúdateľ, pretože tento zákon bol prijatý v prospech dediča a ten nie je okradnutý, ak sám zmenší svoje právo.

311. Gaius, O prétorovom edikte o dedičstve, kniha III.

Hodnota dedičstva sa odhaduje po odpočítaní všetkých výdavkov, ktoré môžu vzniknúť predajom majetku.

312. Ten istý, O provinčnom edikte, kniha XVIII.

Pri odhadovaní pozostalosti sa rozhodlo, že sa má zistiť jej hodnota v čase smrti poručiteľa. Preto ak má niekto majetok v hodnote sto aurei a celý ho odkáže, dedičom z neho nevznikne žiadny zisk, ak by sa pred zápisom do dedičstva zvýšil o čokoľvek získané prostredníctvom otrokov, ktorí k nemu patria, alebo narodením potomstva otrokýň, alebo z nárastu stáda do takej miery, že po vyplatení sto aurei, zahrnutých do odkazov, bude dedičovi stále stačiť na jeho štvrtú časť; napriek tomu však bude potrebné, aby sa štvrtá časť odkazov odpočítala. Na druhej strane, ak by poručiteľ odkázal sedemdesiatpäť aurei zo sto a pred zápisom do dedičstva by sa táto suma znížila (napríklad požiarom, stroskotaním lode alebo smrťou otrokov) do takej miery, že by nezostalo viac ako sedemdesiatpäť aurei, alebo dokonca menej ako táto suma, odkazy sa musia vyplatiť v plnej výške; to sa totiž nemôže považovať za škodlivé pre dediča, pretože ten má právo dedičstvo neprijat'. Preto je potrebné, aby sa odkazovníci dohodli s dedičom na časti odkazov, aby sa vyhli tomu, že nedostanú nič v prípade, že by odmietol prijat' podľa závetu.

313. Veľmi vážne pochybnosti vznikajú v súvislosti s niektorými záležitosťami, ktorých splnenie závisí od času smrti poručiteľa; to znamená, že ak je dlh splatný pod podmienkou, má sa započítať ako súčasť majetku závetcu, alebo sa má odpočítať od majetku sľubujúceho? Naša súčasná prax je taká, že suma, ktorú záväzok prinesie, ak sa predá, sa považuje za pripočítanú k majetku závetcu, ale odpočítava sa od majetku sľubovateľa; alebo sa táto otázka môže vyriešiť tak, že si strany navzájom poskytnú zábezpeku; takže pohľadávka sa môže považovať za absolútne splatnú, alebo akoby nebolo splatné vôbec nič; preto si dedičia a odkazovníci môžu navzájom poskytnúť zábezpeku, takže ak sa podmienka splní, dedič môže odkazovníkom vyplatiť sumu, ktorú zadržal, alebo odkazovníci môžu vrátiť všetko, čo dostali nad rámec toho, na čo mali nárok.

314. Aj v prípade, že niektoré odkazy boli odkázané absolútne a niektoré boli odkázané pod podmienkou a podmienka bola splnená, uplatní sa falciánske právo, ale absolútne odkázané odkazy by sa mali vyplatiť až po prijatí záruky. V takomto prípade je vo všeobecnosti zvykom, že absolútne odkázané odkazy sa vyplácajú rovnako, ako keby žiadne iné neboli odkázané podmienčne; odkazovníci by však mali poskytnúť záruku, že po splnení podmienky vrátia prípadný prebytok, ktorý mohli dostať.

315. Zábezpeka tohto druhu sa považuje za potrebnú, ak sa v tom istom závete podmiennečne udeľuje sloboda niektorým otrokom, pretože hodnota uvedených otrokov by sa mala odpočítať od väčšiny dedičstva po splnení podmienky.

316. Je zrejmé, že právo je odlišné, ak sú odkázané odkazy splatné v určitom čase, pretože je úplne isté, že budú splatné samotnému odkazovníkovi alebo jeho dedičom. Treba však vychádzať z toho, že z majetku pozostalosti sa odpočíta o toľko menej, o koľko dedič medzitým, kým nastane deň splatnosti, získa z úrody alebo z úrokov.

317. Preto bude najlepšie, ak poručiteľ pri odkázaní svojho majetku urobí takú dispozíciu s ním, aby z neho nezostalo nič nad tri štvrtiny. Ak by niekto tieto tri štvrtiny prekročil, dedičstvo sa zo zákona pomerne zníži. Napríklad, ak má niekto majetok vo výške štyristo aurei a celý ho odkáže v dedičských odkazoch, každému dedičovi sa zoberie štvrtá časť jeho odkazu. Ak by odkázal tristo päťdesiat aurei, odpočíta sa ôsma časť z každého odkazu; ak by však odkázal päťsto aurei a mal by len štyristo, odpočíta sa najprv piata časť a potom štvrtá časť, pretože najprv sa odpočíta suma, ktorá prevyšuje hodnotu majetku pozostalosti, a potom to, na čo má dedič nárok z jeho skutočného majetku.

318. Ten istý, O prétorovom edikte o dedičstve, kniha V.

Kde sa však hovorí, že dedič, ktorý má nárok na svoju štvrtinu podľa závetu zosnulého, je povinný zaplatiť odkazy v plnej výške, musíme tomu rozumieť tak, že to platí v prípade, keď dostáva majetok dedičským právom, pretože to, čo niekto dostane od spoludediča ako odkaz, sa mu na jeho štvrtinu nepripočíta.

319. Marcellus, O Juliánových Digestách, kniha XL.

Ak sa dedičovi odkáže, aby mohol v plnej miere vyplatiť dedičstvo, ako aj poručníctvo, ktorým je zat'azený, žaloba založená na dedičstve sa mu zamietne, ak radšej využije výhody falciánskeho práva.

320. Gaius, O edikte prétora, kniha III.

Každý majetok, ktorý je darovaný buď spoludedičom, odkazovníkom, alebo otrokom, ktorý má byť podmiennečne slobodný, za účelom splnenia podmienky, sa však nezapočítava na falciánsky podiel, pretože je získaný mortis causa. Je zrejmé, že ak by dedič dostal nejaké peniaze z peculium otroka, musí ich pomerne započítať na svoj podiel, pretože uvedený pomerný podiel na neho neprechádza mortis causa, ale rozumie sa, že ho nadobudol dedičským právom.

321. Z tohto dôvodu sa rozhodlo, že akékoľvek odkazy, na ktoré odkazovník nemá právo a ktoré z tohto dôvodu pripadnú dedičom, títo nenadobúdajú dedičským právom, a preto sa musia započítat' na štvrtý diel; nie je totiž rozdiel, či sa majetok odkazuje najprv jemu, alebo či po jeho odkázaní zostáva v jeho rukách.

322. Ten istý, O provinčnom edikte, kniha XVIII.

Niet pochýb o tom, že výhody, ktoré poskytuje falciánsky zákon, sú dostupné každému jednotlivému dedičovi, a preto ak boli Titius a Seius ustanovení za dedičov a polovica majetku patriaca Titiovi sa vyčerpá v dedičských odkazoch, takže štvrtá časť celého majetku zostane Seiovi, Titius bude mať nárok na výhody falciánskeho zákona.

323. Ten istý, O edikte mestského prétora so zreteľom na odkazy, kniha III.

Ak však jeden z dvoch dedičov neprijme svoj podiel na majetku a druhý sa stane jeho jediným dedičom, uplatní sa falcidiánske právo, ako keby bol celý majetok na začiatku zanechaný druhému dedičovi, alebo sa majú tieto dve časti posudzovať oddelene s ohľadom na pôsobenie falcidiánskeho práva? Je stanovené, že ak sa vyčerpá dedičský podiel toho, kto sa stal dedičom, odkazovníkom bude prospešný podiel, ktorý nebol prijatý, z dôvodu, že nebol zaťažený odkazmi, pretože tie, ktoré zostali v rukách dediča, nespôsobia buď vôbec nič, alebo len malú sumu, ktorá sa odpočíta od toho, čo sa má vyplatiť ostatným odkazovníkom. Ak sa však podiel, ktorý nebol prijatý, vyčerpá, bude podliehať pôsobeniu falciánskeho práva, rovnako ako keby patril strane, ktorou bol odmietnutý.

324. Ten istý, O provinčnom edikte, kniha XVIII.

V prípade dvojitých závetov, keď robíme vyšetovanie s ohľadom na majetok, treba brať do úvahy len majetok, ktorý otec vlastnil v čase svojej smrti, pretože nie je rozdiel, či syn po otcovej smrti niečo získal alebo stratil; a keď skúmame odkazy, tak tie, ktoré sú odkázané v prvom, ako aj v druhom závete, podliehajú príspevku, rovnako ako keby tie, ktorými závetca poveril svojho syna ako dediča, mu boli odkázané pod nejakou inou podmienkou.

325. Ten istý, O prétorovom edikte o odkazoch, kniha III.

Ak poručiteľ zanechal majetok vo výške štyristo aurei a ustanovil svojho syna, ktorý nedosiahol vek puberty, za svojho dediča, odkázal mu dvesto aurei a za dedičov ustanovil Tícia a Seia a Tícia poveril odkazom vo výške sto aurei; pozrime sa, aké je právo, ak by maloletý zomrel skôr, ako by boli vyplatené odkazy, ktorými boli poverení obaja náhradníci. Dedič Titius je jediný, kto môže využiť falcidiánske právo, pretože keďže mu patrí dvesto aurei, ktoré sú súčasťou majetku maloletého, bude dlhovať dve stovky z dôvodu dedičstva, teda sto z dvoch stoviek, ktoré mal zaplatiť maloletý, a sto, ktoré mu sám poručiteľ prikázal zaplatiť. Preto po odpočítaní štvrtiny každej z týchto súm mu zostane päťdesiat. Falcidiánsky zákon sa

však na Seia osobne nevzťahuje, pretože dvesto aurei mu patrí ako časť majetku maloletého a on bude dlhovať v dedičstve sto z dvoch stoviek, ktoré mu maloletý zanechal. Ak by však mal maloletý sám zaplatiť odkazy, jeho poručníci by sa mali postarať o to, aby mu odkazovníci poskytli záruku.

326. Sú určité odkazy, ktoré sa nedajú rozdeliť; napríklad odkazy na právo cesty, právo prechodu a právo na preháňanie dobytká cez pozemok, pretože veci tohto druhu nemôžu čiastočne patriť nikomu. Ak je však dedičovi nariadené vybudovať nejaké verejné dielo pre obec, dedičstvo sa považuje za nedeliteľné, pretože sa nechápe, že vybudoval kúpele, divadlo alebo dostihovú dráhu, kým nenadobudne náležitú podobu, čo sa stane až po jeho dokončení. V takýchto prípadoch, aj keď je viacero dedičov, zodpovedajú jednotlivo a odkaz patrí všetkým odkazovníkom. Preto v prípade odkazov, ktoré sa nedajú rozdeliť, patria v plnom rozsahu odkazovníkovi. Napriek tomu možno dedičovi poskytnúť úľavu, ak po vykonaní odhadu hodnoty dedičstva oznámi odkazovníkovi, aby mu vrátil svoj podiel. Ak tak dedič neurobí, môže využiť výnimku z dôvodu podvodu, ktorá bráni súdnemu konaniu, ktoré začal odkazovník s cieľom vymáhať odkázanú sumu.

327. Ten istý, O provinčnom edikte, kniha XVIII.

Odkaz užívacieho práva však podlieha výpočtu podľa podmienok falcidiánskeho práva, pretože ho možno rozdeliť; takže ak sa odkáže dvom osobám, každá z nich bude mať podľa práva nárok na svoj podiel.

328. Ak je veno odkázané manželke, nevzťahuje sa naň ustanovenie falcidiánskeho práva z dôvodu, že sa považuje za jej vlastný majetok.

329. Falcidiánsky zákon výslovne ustanovuje, že taký majetok, ktorý bol kúpený alebo pripravený na použitie manželkou, nepodlieha jeho pôsobeniu.

330. Ulpian, Disputácie, kniha VIII.

Vyvstala otázka, keď poručník, ktorého jediný majetok pozostával z pohľadávky vo výške štyristo aurei, odkázal svojmu dlžníkovi oslobodenie od svojej pohľadávky, ale štyristo aurei zanechal Seiovi, ak by bol dlžník platobne neschopný alebo by nemal hodnotu tých sto aurei, koľko by bol každý z nich nútený prispieť podľa falcidiánskeho práva. Uviedol som, že podľa falcidiánskeho zákona sa má dedičovi vyplatiť štvrtina z toho, čo sa dá získať z pozostalosti, a zvyšné tri štvrtiny sa majú rozdeliť medzi odkazovníkov. Preto keď pohľadávka, ktorá nie je dokonale dobrá, tvorí súčasť pozostalosti, malo by sa pomerne rozdeliť to, čo sa dá získať, a zvyšok by sa mal predať tak, aby sa do majetku pozostalosti započítala len hodnota toho, čo sa dá predať. Ak sa však dlžníkovi odkáže oslobodenie od pohľadávky, sám sa považuje za solventného, a pokiaľ ide o neho samotného, je bohatý, hoci ak by dostal sumu, ktorú dlhoval mortis causa, považovalo by sa to za štyristo aurei, aj keď by nemohol nič zaplatiť, pretože sa rozumie, že bol úplne oslobodený od zodpovednosti, hoci v prípade oslobodenia

nemusí mať nič; a teda pri uplatnení falckého práva by mu mal dedič vydať potvrdenie na tristo aurei a ponechať si zvyšok záväzku vo výške sto, pretože ak by sa dlžník stal solventným, môže od neho vymáhať len sto aurei. Rovnaké pravidlo sa musí uplatniť aj v prípade, keď sa z dôvodu darovania mortis causa vydá dlžníkovi potvrdenie na štyristo aurei. Preto sa veľmi správne rozhodlo, že účinok vydania zostáva pozastavený, pretože ak sa v čase smrti zistí, že dlžníkovi patrí celých štyristo aurei, vydanie troch stoviek bude platné. Ak by sa však našiel nejaký majetok navyše, ktorý by stačil na štvrtinu dediča, uvoľnenie bude platné pre celú sumu štyristo aurei. Ak však dlžník môže zaplatiť len sto, z dôvodu, že sa vždy považuje za solventného, pokiaľ ide o neho samého, bude musieť dedičovi vrátiť sto aurei. Keďže sa teda dlžník považuje za individuálne solventného, výsledok bude taký, že ak by bol ustanovený dedič a dlžníkovi by bolo odkázané prepustenie a štyristo aurei niekomu inému; ak by bol dlžník solventný, dedič si môže ponechať sto päťdesiat aurei z troch stoviek a môže zaplatiť stopäťdesiat aurei porúčiteľovi, a tak bude mať svojich sto. Ak však dlžník môže zaplatiť len sto aurei, štvrtinu z nich by si mal vyhradiť dedič, a teda stovka, ktorú možno zaplatiť, sa rozdelí na štyri časti, z ktorých tri štvrtiny budú patriť porúčiteľovi, dedič bude mať dvadsaťpäť, insolventný dlžník si pripíše stopäťdesiat, zvyšok pohľadávky, ktorý nemožno získať, by sa mal predať, a to sa bude považovať za jediný majetok patriaci do dedičstva. Ak však dlžník nie je schopný nič zaplatiť, musí byť zbavený zodpovednosti aj za spomínaných stopäťdesiat aurei a Neratius hovorí, že sa má uskutočniť predaj zostatku pohľadávky, ktorý názor tiež schvaľujeme.

331. Julianus, Digesty, kniha XII.

Ak by ťa veriteľ tvojho syna ustanovil za jeho dediča a ty by si chcel získať podiel, ktorý ti prináleží podľa falckého práva, do tvojej štvrtiny sa započíta suma peculium, ktorá existovala v čase, keď bol majetok zapísaný.

332. Ten istý, Digesty, kniha XIII.

Niekedy sa vyskytne prípad, keď dedič má právo na žalobu, hoci porúčiteľ ju nemohol využiť; ako napríklad vtedy, keď porúčnik v čase, keď vyplácal odkazy, ktorými bol jeho porúčenec zaťažený, neuzavrel s odkazovníkmi dohodu, ktorá by ich zaväzovala vrátiť všetko, čo by mohli dostať nad sumu povolenú falcidiánskym právom. Chovanec síce nemôže z tohto dôvodu podať žalobu proti svojmu porúčnikovi, ale ten bude zodpovedný voči dedičovi maloletého.

333. Tá istá kniha, Digesty, kniha XVIII.

Ak bolo veno dané otcovi manžela a syn je sám dedičom svojho otca, veno sa v prvom rade zahrnie do výpočtu výšky dedičstva a falcidiánskeho podielu a odpočíta sa ako dlh; inak by sa zdalo, že manželka žiadne veno nemala. Ak by však syn mal cudzieho spoludediča, vždy si môže odpočítavať ako dlh pozostalosti tú časť vena, ktorú zdedí po svojom otcovi, a jeho spoludedič tak môže urobiť tiež, a to skôr, ako veno dostane syn.

334. Tá istá kniha, Digest, kniha XL.

Titia svojím testamentom ustanovila svojho brata Titia za dediča tretej časti svojho majetku a uložila mu, aby majetok previedol na Secunda a Procula po tom, ako si vyhradí štvrtú časť tohto majetku. Bratovi tiež zanechala určitú pôdu ako prednostné dedičstvo. Pýtam sa, či si Titius môže ponechať všetku pôdu, ktorá mu bola takto zanechaná, alebo len to, čo bolo v pomere k podielu majetku, ktorý mal odovzdať oprávneným osobám. Odpovedal som, že Titius si môže ponechať celý odkaz, ale dvanásť diel uvedenej pôdy má započítať na svoju štvrtinu. Keby nebolo uvedené, že sa musí odpočítať štvrtý diel pozostalosti, bol by podľa falckého práva povinný zahrnúť do svojej štvrtiny celú tretinu pozemku, keďže falcké právo v tomto prípade pôsobí proti želaniu poručiteľky.

335. Tá istá kniha, Digest, kniha LXI.

Ak niekto zanechal majetok pozostávajúci z pozemku v hodnote sto aurei a poveril svojho dediča, aby ho predal Titiovi za päťdesiat, nemalo by sa mať za to, že odkázal viac ako päťdesiat, a preto sa falciánske právo neuplatní.

(1). Okrem toho, ak má poručiteľ majetok pozostávajúci z dvoch pozemkov, z ktorých každý má hodnotu sto aurei, a ustanoví za svojich dedičov Tícia a mňa a poverí ma, aby som predal Korneliánsky majetok Tíciovi za päťdesiat aurei, a na druhej strane poverí Titia, aby mi predal Seiánsky majetok za päťdesiat aurei, nemyslím si, že sa uplatní falcký zákon, pretože každý z dedičov bude mať nárok na polovicu jedného z pozemkov na základe dedičského práva, čo sa rovná polovici majetku. Niet totiž pochyb o tom, že ten, kto je poverený predajom kornianskeho majetku, bude mať z dedičného práva nárok na polovicu seiánskeho majetku, a tiež ten, kto je poverený predajom seiánskeho majetku, si môže z dedičného práva ponechať polovicu kornianskeho majetku.

336. Ak by niekto ustanovil za svojho dediča osobu, od ktorej sa žiadalo, aby mu po jeho smrti zaplatila sto aurei, pri výpočte dlžného podielu podľa falckého práva by sa malo odpočítať sto aurei, pretože ak by bol dedičom niekto iný, spomínaných sto aurei by bolo zahrnutých medzi dlhy pozostalosti.

337. Ak ste ty a Titius ustanovení každý za dedičov štvrtej časti pozostalosti a potom ste ustanovení za dedičov zvyšnej polovice pod podmienkou a boli odkázané odkazy, ako aj sloboda otrokov, mali by získať slobodu a všetky odkazy by mali byť vyplatené, kým trvá podmienka; pretože ak sa podmienka splní a ty sa staneš dedičom, odkazy aj udelenie slobody budú platné; alebo ak sa podmienka nesplní, dedičmi sa stanú Titius a ty. Ak sa pýtate, ako sa dá odhadnúť falciánsky podiel a či sa po splnení podmienky má spojiť vaša štvrtina a vaša polovica majetku, a teda falciánsky podiel sa musí vypočítať z troch štvrtín majetku, ak vyplatíte odkazy, ktorými ste ako dedič absolútne zaťažený, dávame za pravdu, že oba podiely sa majú spojiť.

338. Keď poručiteľ ustanovil svojho syna, ktorý nebol vo veku plnoletosti, a Titia za dedičov rovnakých podielov na svojom majetku a synovi uložil dedičské povinnosti vo výške celej jeho polovice, ale Titia nezaťažil ničím a nahradil Titia svojím synom, pričom Titius vstúpil do dedičstva na základe jeho ustanovenia a maloletý syn zomrel a Titius sa stal jeho dedičom na základe nahradenia, vznikla otázka, koľko má zaplatiť ako dedičské povinnosti. Bolo rozhodnuté, že musí zaplatiť dedičstvo v plnej výške, pretože dve polovice dedičstva sa spojili, čo spôsobilo, že falciánske právo sa vzťahuje na celé dedičstvo, a teda dedičstvo by bolo splatné bez akýchkoľvek zrážok. To však platí len v prípade, že syn zomrie skôr, ako sa stane dedičom svojho otca. Ak by sa však stal jeho dedičom, náhradník by nemal zaplatiť viac z dedičstva, ako by bol nútený zaplatiť maloletý, pretože nie je zviazaný vo svojom mene, ale v mene zosnulého maloletého, ktorý by nebol povinný odovzdať poručiteľom viac ako tri štvrtiny svojej polovice.

339. Ak by však bola celá polovica odkázaná cudziemu dedičovi a ten sa na základe pupilárnej substitúcie stane dedičom maloletého, ktorý nebol zviazaný na vyplatenie žiadneho dedičstva, možno povedať, že sa zvýši a konanie sa musí uskutočniť rovnako, ako keby bol účastník konania nahradený akýmkoľvek dedičom, nech by bol akýkoľvek, a keďže tento dedič odmietol dedičstvo prijať, substitút sa stáva oprávneným na celé dedičstvo; z dôvodu, že náhradník pri určovaní podielu, ktorý mu patrí podľa falciánskeho práva, vždy zohľadňuje výšku majetku, ktorý zanechal otec.

340. To isté treba povedať, ak by otec ustanovil svoje dve maloleté deti za svojich dedičov a nahradil ich navzájom, pretože za týchto okolností prípadne dedičstvo druhému z nich na základe práva substitúcie a musí sa stanoviť výška podľa falciánskeho práva.

341. Ak mal poručiteľ dvoch maloletých synov a jedného z nich ustanovil za svojho dediča a druhého vydedil a následne vydedeného syna nahradil tým, ktorého ustanovil za dediča, a potom nahradil Maeviusa tým, ktorého vydedil, a poveril ho vyplatením dedičstva, vydedený brat sa stal dedičom druhého a následne zomrel. Keďže na základe otcovej poslednej vôle naňho prešiel majetok druhého z nich dedičským právom podľa podmienok substitúcie, možno povedať, že odkazy, ktorými bol poverený, sa po odpočítaní falciánskeho podielu musia vyplatiť z majetku, ktorý otec zanechal v čase svojej smrti. Nasledujúci prípad nie je v rozpore s týmto názorom, a to: keď otec odkáže dedičstvo svojmu vydedenému synovi, substitút nie je povinný z tohto dôvodu vyplatiť dedičstvo; pretože v tomto prípade syn nedostáva časť otcovho majetku, ale len dedičstvo. Napriek tomu sa niekto môže pýtať, čo sa musí urobiť, ak sa vydedený syn nestal dedičom svojho brata na základe substitúcie, či už zo zákona, alebo zásahom nejakej tretej osoby, a potom by mal zomrieť pred dosiahnutím plnoletosti. Mohlo by sa za takýchto okolností rozhodnúť, že náhradník musí zaplatiť dedičstvo, ktoré mu bolo uložené? V žiadnom prípade. Je totiž rozdiel, či sa vydedený syn stane dedičom svojho brata na základe substitúcie alebo iným spôsobom, a je jasné, že v jednom z týchto prípadov môže otec syna poveriť dedičstvom, ale v druhom nie; a preto je v súlade s rozumom tvrdiť, že poručiteľ nemá viac práva vo vzťahu k substitútovi, ako by mal vo vzťahu k tomu, za ktorého bol ustanovený.

342. Spoludedič maloletého po vyhradení falciárianskeho podielu vyplatil odkazy odkázané poručiťom v pomere k jeho dedičskému podielu. Potom, keď maloletý zomrel, druhý sa stal jeho dedičom na základe substitúcie, a keďže polovica pozostalosti, ktorá patrila maloletému, bola vyčerpaná, časť splatná podľa falciárianskeho práva by sa mala odpočítat' od všetkých odkazov, takže všetky, ktoré boli jemu a maloletému pripísané, boli predmetom príspevku, štvrtá časť pozostalosti zostane v jeho vlastníctve; pretože hoci je dedičom maloletého, predsa sa musí vykonať odpočítanie podľa falciárianskeho práva, rovnako ako keby bol dedičom svojho otca. Dedičstvo, ktorým bol dedič zaťažený a ktoré predstavovalo viac ako tri štvrtiny jeho podielu, sa nezvýši, iba ak by dedič, ktorý bol ustanovený do časti dedičstva a nahradil svojho spoludediča, zaplatil dedičstvo po odpočítaní falciárianskeho podielu, kým by jeho spoludedič uvažoval; a potom, keď tento odmietol dedičstvo, by mal druhý na základe nahradenia nadobudnúť aj zvyšnú časť tohto dedičstva.

343. Africanus, Otázky, kniha V.

Ak človek, ktorý mal majetok v hodnote štyristo aurei, odkázal tristo z nich a potom vám odkázal pozemok v hodnote sto aurei pod podmienkou, že sa na jeho závet nebude vzťahovať falcké právo, vzniká otázka, aké je pravidlo? Odpovedal som, že ide o jednu z tých mäťúcich otázok, o ktorých diskutujú dialektici a ktoré označujú za sofistické, čiže iluzórne, pretože v takomto prípade sa ukáže, že čokoľvek rozhodneme ako pravdivé, bude nepravdivé. Ak by sme totiž povedali, že vám zanechaný odkaz je platný, bude tu dôvod na uplatnenie falciárianskeho zákona, a preto sa odkaz nebude vyplácať, keďže podmienka nebola splnená. Ak by sa odkaz opäť nepovažoval za platný, pretože podmienka nebola splnená, nebude dôvod na uplatnenie falciárianskeho práva. Ak sa však zákon neuplatní a podmienka by mala byť splnená, budete mať nárok na odkaz. Keďže však úmyslom poručiťa zrejme bolo, aby sa ostatné odkazy nezmenšili kvôli vášmu, je lepšie rozhodnúť, že podmienka, od ktorej závisí váš odkaz, nebola splnená.

344. Čo teda povieme, ak poručiť odkázal dvesto aurei v iných odkazoch a tebe zanechal dvesto pod tou istou podmienkou, lebo podmienka, od ktorej závisí tvoj odkaz, buď bola, alebo nebola splnená; preto budeš mať nárok na všetky, alebo na žiadne, a to sa bude považovať za nespravodlivé a v rozpore s úmyslom poručiťa. Opäť nie je dôvodné tvrdiť, že máte nárok na časť dedičstva, keď je potrebné, aby podmienka, od ktorej závisí celé dedičstvo, buď bola splnená, alebo sa nesplnila. Preto by sa celá záležitosť mala vyriešiť využitím výnimky založenej na podvode.

345. Z tohto dôvodu, ak chce poručiť dosiahnuť splnenie svojej vôle, mal by ustanoviť nasledovné: "Ak som odkázal alebo by som mal odkázať niečo viac, ako je podľa falciárianskeho práva zákonné, nech sa môjmu dedičovi uloží, aby z dedičstva, ktoré som odkázal Titiovi, odpočítal toľko, koľko je potrebné na doplnenie jeho štvrtiny."

346. Ak poručiť zanechal majetok vo výške dvesto aurei a odkázal mi sto splatných ihneď a tiež sto podmienne splatných tebe a podmienka bola po určitom čase splnená, avšak takým spôsobom, že z príjmu, ktorý ti bol zanechaný, dedič nedostal viac ako dvadsaťpäť aurei, bude mať nárok na výhodu falciárianskeho práva a my mu musíme vyplatiť dvadsaťpäť a okrem

toho úroky z päťdesiatich počas tohto obdobia, čo (napríklad) predstavuje päť aurei. Keďže teda treba zaplatiť tridsať aurei, isté authority tvrdia, že každému z nás prináleží pätnásť, čo je názor úplne nesprávny, lebo hoci sme každý z nás dostal rovnakú sumu, predsa len je zrejmé, že moje dedičstvo je o niečo hodnotnejšie ako tvoje. Preto by sa malo rozhodnúť, že vaše dedičstvo sa znižuje o sumu, ktorú dedič získal zo zisku; a podľa toho by sa mal urobiť nasledujúci výpočet, a to, že to, čo patrí dedičovi, sa musí rozdeliť na sedem častí, z ktorých ja budem musieť zaplatiť štyri a vy tri, keďže moje dedičstvo je o štvrtinu väčšie ako vaše.

347. Marcianus, Inštitúcie, kniha VII.

Božský Severus a Antoninus v reskripte uviedli, že peniaze zanechané na výživu detí podliehajú pôsobeniu falckého práva a že je povinnosťou guvernéra provincie dohliadať na to, aby boli požičiavané solventným osobám.

348. Božský Severus a Antoninus vo všeobecnom reskripte adresovanom Bononiovi Maximovi uviedli, že úroky má platiť každý, kto si nárokuje výhody falciánskeho práva s cieľom spáchať podvod.

349. Florentinus, Inštitúcie, kniha XI.

Ak dedič, ktorý bol poverený poručníkom previesť majetok na niekoho po prijatí určitej sumy peňazí, odmietne vykonať vôľu poručiteľa a potom chce využiť výhodu falciánskeho práva, hoci peniaze nemuseli byť vyplatené tomu, kto bol po ich prijatí požiadany, aby previedol majetok; napriek tomu bude nútený vykonať poručníka, pretože to, čo mu poručiteľ chcel dať, nahradí falciánsky podiel.

350. Marcianus, Inštitúcie, kniha XIII.

Dedič má podľa falciánskeho práva nárok ako na štvrtinu dedičstva na všetko, čo nadobudne v tomto postavení, ale nie na majetok, ktorý si môže nárokovať na základe dedičského práva alebo ktorý dostal ako odkaz, alebo na základe poručníctva, alebo aby splnil podmienku; žiadna z týchto vecí totiž nie je zahrnutá do jeho štvrtiny. Ak je však na základe podmienok trustu poverený previesť celú pozostalosť, alebo ak mu bol zanechaný odkaz, alebo sa stal príjemcom trustu, alebo ak mu bolo nariadené, aby prijal určitý majetok ako prednostný odkaz, alebo aby si niečo z pozostalosti odpočítal alebo ponechal, bude to zahrnuté do jeho štvrtiny. Pokiaľ však ide o podiel, ktorý dostane od spoludediča, tento sa nezapočítava. Aj keď môže byť požiadany o prevod dedičstva po prijatí určitej sumy peňazí, to, čo dostane, sa zahrnie do jeho štvrtiny, ako rozhodol božský Pius. A ak mu čokoľvek poskytne príjemca poručiteľského práva v súlade s podmienkou, treba poznamenať, že aj to sa musí zahrnúť do jeho štvrtiny. Ak však dedič dostane niečo od odkazovníka na splnenie podmienky, nepatrí to do pôsobnosti falciánskeho práva; preto ak zosnulý odkázal pozemok v hodnote sto aurei, za predpokladu, že

odkazovník vyplatil dedičovi päťdesiat, odkazy by sa mali počítat' ako sto a dedič bude mať nárok na päťdesiat okrem svojho dedičského podielu, a to sa nebude započítavat' do jeho štvrtiny.

351. Macer, O vojenských záležitostiach, kniha II.

Ak vojak po spísaní závetu nariadi, aby sa polovica jeho majetku odovzdala tebe, a potom po prepustení z armády spíše kodicil, ktorým žiada, aby sa druhá polovica jeho majetku odovzdala Titiovi, a zomrie rok po prepustení, dedič si ponechá svoju štvrtinu z toho, čo patrilo tebe a Titiovi; pretože závetca zomrel v čase, keď jeho závet nemohol využiť cisárske privilegium týkajúce sa vojenských závetov. Ak by však zomrel do roka po prepustení, Titius sám musí znášať zrážku falckého štvrtého dielu, pretože mu bol zverený v čase, keď poručiteľ nemohol spísať závet podľa vojenského práva.

352. Papiniamis, Otázky, kniha XX.

Dedič bol poverený previesť majetok na Maevia pod podmienkou, že od neho dostane sto aurei, a po jeho smrti odkázať peniaze Titiovi. Hoci uvedených sto aurei stačilo na to, aby tvorilo štvrtinu majetku, predsa len kvôli následnému zvereniu bude dôvod na ponechanie štvrtiny prvého odkazu; podľa konštitúcie božského Hadriána totiž suma spadá pod podmienky falciánskeho práva len vtedy, ak zostane v rukách dediča; ale iba ten podlieha pôsobeniu falciánskeho práva, ktorému bol majetok odkázaný, preto sa nevzťahuje na sto aurei, ktoré boli darované mortis causa. Je zrejmé, že ak by niekto urobil nasledujúce závetné ustanovenie: "Žiadam ťa, aby si previedol môj majetok po prijatí sto aurei", a závetca by neurčil žiadnu osobu, ktorá by peniaze vyplatila, dedič si ich môže ponechať a odpočítat' podľa podmienok trebeľského dekrétu senátu, ak postačujú na doplnenie jeho štvrtiny.

353. Scaevola, Digesty, kniha XXI.

Závetca po tom, ako ustanovil svojho syna a dcéru za svojich dedičov, odkázal každému z nich určitý majetok ako prednostné dedičstvo, ale dcére odkázal oveľa menej ako synovi. Prvému z nich okrem toho odkázal dom, ktorý bol zaťažný, vrátane všetkého, čo k nemu patrí, a všetkého jeho vybavenia, a pridal túto doložku: "Toto odkázanie robím pod podmienkou, že Titius, slobodný muž môjho syna, zaplatí všetky dlhy splatné za uvedený dom, a ak tak urobí, dom bude patriť obom spoločne." Ak by si dcéra želala využiť výhody falciánskeho práva na účely zachovania svojej štvrtiny, vznikla otázka, či by sa dlhy mali odpočítat' od podielu majetku, ktorý jej bol zanechaný, a ona by mala získať svoju štvrtinu z toho, čo jej zostalo. Odpoveď znela, že si to môže nárokovať podľa zákona, ale že nemôže prijať to, čo jej bolo zanechané, ak to stačí na vytvorenie jej štvrtiny, bez toho, aby splnila želanie zosnulého a zaplatila to, čo jej bolo uložené.

354. Same, Digest, kniha XXI.

Manžel mal na starosti majetok svojej manželky, ktorý nezahŕňal jej veno, a ona, ktorá zomrela skôr, ako jej manžel vydal účet za správu, mu zanechala dediča celého svojho majetku a uložila mu, aby po smrti vydal desať podielov z neho ich spoločnému synovi a dva podiely jej vnukovi. Vznikla otázka, či to, čo sa zistilo, že zostalo v rukách jej manžela z jeho správy majetku, by sa malo previesť na syna spolu s ostatným majetkom v pomere desiatich podielov z dedičstva. Odpoveď bola, že do rozdelenia sa zahrnie aj to, čo manžel dlhoval pozostalosti.

355. Strýko istého dievčaťa z otcovej strany, ktorého jej matka požiadala, aby v prípade jej smrti pred dosiahnutím pohlavnej dospelosti previedol jej majetok na Tícia, sa stal jej zákonným dedičom. Pri odhade dlžnej sumy podľa falciánskeho práva chcel dedič odpočítať od dedičstva istinu, z ktorej úrokov zosnulá maloletá vyplatila niekoľkým osobám peniaze, ktoré boli splatné za výživu poskytnutú na účet poručiťky. Ak by mal vykonať túto zrážku, vznikla otázka, či by mal poskytnúť zábezpeku na vyplatenie istiny uvedených peňažných súm, pričom ich výška sa mala určiť podľa času smrti každej z osôb oprávnených na výživné. Odpoveď bola, že by mal poskytnúť takúto zábezpeku.

356. Tri roky po nadobudnutí dedičstva chcel dedič uplatniť falciánske právo voči poručiťom z dôvodu, že poručiť spravoval určité poručníctvo, o ktorom ešte nebolo vydané žiadne vyúčtovanie, a pretože poprel, že by sa z pohľadovok splatných maloletým mohlo vymáhať toľko, koľko sa odpočítalo z dôvodu zábezpeky poskytnutej poručiťom. Vyvstala otázka, či sa na žiadosť poručiťov majú vyhotoviť kópie účtov poručiťa a všetkých dokumentov patriacich do dedičstva, ako aj výkaz dlžných súm poručiťom, aby sa zabránilo tomu, že dedič predloží listiny, ktoré si vyberie, a tak oklame poručiťov. Odpoveďou bolo, že bolo povinnosťou súdu preskúmať všetky dokumenty, na základe ktorých by bolo možné zistiť výšku dedičstva.

357. Tie isté, verejne prerokované otázky.

Ak civilná osoba spísala závet pred tým, ako sa stala vojakom, a potom počas vojenskej služby spísala kodicil, falzifikát sa nevzťahuje na kodicil, ale vzťahuje sa na závet.

Titul. 3. Ak sa hovorí, že bolo niekomu odkázané viac, ako povoľuje falciánsky zákon.

358. Ulpian, O edikte, kniha LXXIX.

Ak je niekomu odkázané viac majetku, ako povoľuje zákon, a existuje dôvodná pochybnosť, či sa na to vzťahuje falciánsky zákon, alebo nie, prétor vyjde dedičovi v ústrety a prinúti odkazovníka, aby mu poskytol záruku, že ak by vyšlo najavo, že dostal väčší odkaz, než na aký má podľa falciánskeho zákona nárok, vráti mu sumu rovnajúcu sa prebytku a že sa ho nepokúsi oklamať.

359. Nie je rozdiel, či sa to stane v prvom závete, v žiackej substitúcii alebo v oboch, pretože už bolo rozhodnuté, že falciánske právo sa uplatňuje len raz, aj keď existujú dva závety, a že všetky odkazy budú podliehať príspevku, nielen tie, na ktoré je maloletý sám zaťažený, ale aj tie, ktoré je povinný zaplatiť jeho substitút.

360. Ak nebola uzavretá žiadna dohoda týkajúca sa poručiteľa, dedič bude oprávnený podať žalobu o poručníctvo proti poručníkovi prvého z nich. Ako však hovorí Pomponius, stipulácia môže nadobudnúť účinnosť s odkazom na samotného poručenca aj na jeho dediča, a v takom prípade začne falzifikát platiť ešte za jeho života. Rovnaké pravidlo stanovuje aj vo vzťahu k opatrovníckej žalobe.

361. Marcellus hovorí, že istý muž, ktorého majetok predstavoval štyristo aurei, ustanovil za dediča svojho syna, ktorý ešte nedosiahol vek puberty, nahradil ho Titiom a Seiom, pričom maloletému neuložil žiadne dedičstvo, ale uložil Titiovi povinnosť zaplatiť tristo aurei. Marcellus sa pýta, či má náhradník zaplatiť dvesto alebo stopäťdesiat aurei, pretože v žiadnom prípade by nemal byť nútený zaplatiť tristo. Zdá sa mi, že je lepší názor, že by nemal byť povinný zaplatiť legátom viac, ako je jeho podiel, a určite by im nemal zaplatiť menej. Z toho vyplýva, že ustanovenie nenadobúda účinnosť, pokiaľ ide len o neho, ale malo by sa vykonať v prospech všetkých dedičov, keďže falciánske právo sa začne uplatňovať po preukázaní riadneho dôvodu a určuje sa podľa výšky odkazov a dlhov pozostalosti.

362. Ak je zadlženosť pozostalosti zrejماً alebo istá, výpočet sa vykoná ľahko. Ak je však zadlženosť stále neistá, buď preto, že závisí od nejakej podmienky, alebo preto, že veriteľ podal žalobu na vymáhanie svojej pohľadávky a súdny spor ešte nebol ukončený, bude pochybné, koľko sa má poručiteľovi vyplatiť z dôvodu neistoty.

363. V súčasnosti dochádza k niečomu veľmi podobnému, pokiaľ ide o trusty.

364. Keď sa povie, že sa uplatňuje falciánske právo, zvyčajne sa určí rozhodca, aby odhadol výšku dedičstva, aj keď môže byť len jedna osoba, ktorá požaduje vykonanie veľmi mierneho trustu. Takéto ocenenie by nemalo poškodiť ostatných, ktorí neboli pred arbitra predvolaní. Napriek tomu je zvyčajné, že ostatní oprávnení z poručenskej listiny sú dedičom upovedomení, aby sa dostavili k rozhodcovi a uviedli tam svoje prípady. Veritelia sú často tiež upovedomení, aby preukázali svoje nároky pred rozhodcom. Je len rozumné, aby bol dedič vypočutý proti nárokom odkazovníkov a oprávnených osôb z poručníctva, ak ponúkne, že zaplatí všetko, čo zostalo, a chce sa chrániť takýmto ustanovením.

365. Ak sú odkázané niektoré odkazy, ktoré sú splatné okamžite, a iné, ktoré sú splatné pod podmienkou, toto ustanovenie by sa malo uzavrieť s odkazom na podmienené odkazy za predpokladu, že tie, ktoré sú splatné okamžite, sú úplne zaplatené. Napokon Julianus hovorí, že ak sú odkazy odkázané absolútne a podmienne, aby sa zabránilo tomu, že falciánsky zákon nadobudne účinnosť, ak sa podmienka splní, žaloba sa neposkytne na vymáhanie odkazov, ktoré boli odkázané absolútne, pokiaľ sa dedičovi neposkytne záruka na vrátenie všetkého, čo bolo prijaté nad rámec toho, čo je povolené falciánskym zákonom.

366. Julianus tiež hovorí, že ak je štvrtina majetku zanechaná osobe pod podmienkou a tri štvrtiny sú odkázané absolútne, musí byť poskytnutá záruka na vrátenie všetkého, čo bolo prijaté nad sumu povolenú falciánskym zákonom.

367. Preto možno požadovať aj túto podmienku, pretože hoci dedič môže získať späť prebytok, ktorý zaplatil, predsa len sa môže ukázať, že osoba, ktorej bola platba vykonaná, nie je solventná, a z tohto dôvodu sa stratí to, čo bolo zaplatené.

368. Možno povedať, že toto ustanovenie by sa malo uzavrieť aj s odkazom na donácie mortis causa.

369. Tieto slová ustanovenia: "To, čo ste možno dostali ako dedičstvo nad rámec toho, čo povoľuje falzifikát," sa vzťahujú nielen na toho, kto dostal viac, ako povoľuje falzifikát, a kto musí časť vrátiť a časť si môže ponechať, ale vzťahujú sa aj na osobu, ktorá je povinná vrátiť celé dedičstvo, lebo treba rozumieť, že niekedy falzifikát ruší časť dedičstva, ktoré bolo zaplatené, a niekedy ruší celé dedičstvo. Keďže výpočet falciánskej časti sa vykonáva po vyúčtovaní dlhu, často sa totiž stáva, že sa zistí iný dlh alebo sa splní podmienka, od ktorej záviselo zaplatenie dlhu, a celá suma dedičstva sa vyčerpá; niekedy sa však splní podmienka, od ktorej závisí sloboda otrokov, čo spôsobí, že dedičstvo nie je splatné za žiadnych okolností, pretože výpočet sumy dedičstva sa vykoná až po skončení výpočtu sumy dedičstva otrokov a ich hodnota sa odpočíta od majetku pozostalosti.

370. Okrem toho sa falciánsky zákon nevzťahuje na niektoré záveti; napriek tomu sa s odkazom na ne dodržiava pravidlo, že hoci dedič nemusí mať právo vyhradiť si svoju štvrtú časť, predsa len odkazy by boli splatné len v prípade, ak by majetok pozostalosti postačoval, samozrejme, po odpočítaní dlhu, ako aj hodnoty otrokov, ktorí dostali slobodu na základe závetu buď priamo, alebo na základe podmienok trustu.

371. Zábezpeku by mal poskytnúť aj príjemca poručenia poručiteľovi, ktorý je poverený jeho vykonaním.

372. Niekedy sa dohoda uvedená v tomto ustanovení nevzťahuje na falzifikát, ale na iné právo; ako napríklad v prípade, keď je patrón ustanovený za dediča celého majetku a je absolútne poverený odkazom vo výške piatich dvanástin tohto majetku a

neskôr je podmiennečne poverený ďalším odkazom presahujúcim sumu, na ktorú má ako patrón nárok; v tomto prípade sa totiž treba odvolať na to právo, ktoré ustanovuje patrónov, a nie na falzifikát.

373. Ak sa majetok, ktorý bol odkázaný, stratí, kým je v rukách odkazovníka, je lepší názor, že by sa mala poskytnúť úľava prostredníctvom výnimky strane, ktorá dala sľub,

374. Paulus, O edikte, kniha LXXV.

Aj keby súhlasil so zaplatením hodnoty majetku,

375. Ulpian, O edikte, kniha LXXIX.

Ibaže by sa nejakého podvodného konania dopustil sám odkazovník, lebo potom bude zodpovedný aj na základe klauzuly týkajúcej sa zlej viery, ktorá je zahrnutá v tejto klauzule a proti ktorej sa možno brániť odpoveďou.

376. Táto obligácia, ktorá sa vykonáva na základe falciánskeho práva, má odkaz na poskytnutie ručenia.

377. Ak sa odkazuje dedičstvo, ktoré je splatné v rôznych časových obdobiach, keďže je isté, že sa bude uplatňovať falciánske právo, Pedius hovorí, že nie je dôvod na ustanovenie, ale je dôvod na výpočet, a že sa má urobiť odhad sumy splatnej v rôznych časových obdobiach, a tak sa stanoví celková suma dedičstva. Výsledkom odhadu je, že suma splatná podľa falciánskeho práva sa stanoví v pomere k tomu, čo sa má odpočítať zo všetkých odkazov.

378. Vždy, keď je zrejmé, že dedičstvo bude splatné ešte pred časom, keď sa začne uplatňovať falciánske právo, musí sa vykonať výpočet dedičstva. Ak sa však splnenie podmienky, od ktorej závisí, odkladá, treba počkať, kým sa splní. Ak však čas na jej splnenie ešte nenastal, v tomto prípade by sa mal vykonať výpočet ziskov získaných počas prechodného obdobia a odhad, aby sme mohli určiť sumu podľa falciánskeho práva a mohli povedať, že podmienka nadobudla účinnosť.

379. Hoci všetci odkazovníci a beneficiári poručníctva môžu byť na základe tohto ustanovenia povinní zložiť zábezpeku, predsa len božskí bratia v jednom reskripte uviedli, že niektorí z nich sú od toho oslobodení, ako napríklad tí, ktorým boli odkázané malé príspevky na výživu. V reskripte adresovanom Pompeiovi Faustínovi totiž uviedli: "Odkaz desiatich aurei splatných ročne podľa závetu Pompeia Crispiana, vašej patrónky, ktorý vám bol podľa vášho tvrdenia odkázaný, sa líši od toho, ktorým bola ostatným jej slobodným ženám odkázaná strava a odev, a preto si myslíme, že by sa nemala vyžadovať záruka."

380. Okrem toho treba poznamenať, že od ministerstva financií by sa nemalo vyžadovať, aby poskytlo zábezpeku, ale možno proti nemu podať žalobu, rovnako ako keby tak urobilo. Napriek tomu božský Pius v reskripte uviedol, že ostatní, bez ohľadu na ich hodnotu a hoci už možno dostali svoje dedičstvo, by mali byť nútení poskytnúť zábezpeku. Z tohto Reskriptu sa tiež dozvedáme, že cisár mal v úmysle, aby sa ustanovenie uzavrelo aj po vyplatení odkazov.

381. Ak odkazovník poskytol dedičovi zábezpeku s odkazom na vrátenie dedičstva, ktoré mu bolo vyplatené, a dedič je už zapojený do sporu o dedičstvo alebo očakáva, že bude, a dedičstvo je vyst'ahované, buď z dôvodu nedbanlivosti, alebo podvodu toho, kto vyplatil dedičstvo, zastávame názor, že stipulácia nenadobudne účinnosť, pokiaľ ide o rozsudok dobrého občana, pretože obsahuje prvok dobrej viery.

382. Podobne, ak by sa ten, kto zaplatil odkaz, z iného dôvodu zbavil dedičstva (napríklad preto, že je ustanovený za dediča druhým závetom, na základe ktorého uvedený odkazovník odkaz neprijal), hovoríme, že v súlade s úsudkom dobrého občana ustanovenie nadobudne účinnosť.

383. A všeobecne povedané, ak ten, kto sa zabezpečil takouto stipuláciou, a previedol majetok alebo peňažnú sumu, alebo nejakú výhodu, treba povedať, že táto stipulácia nadobudne účinnosť; za predpokladu, že ten, kto ju uzavrel, nebol vinný v zlej viere.

384. Vystala otázka, či stipulácia môže nadobudnúť účinnosť viac ako raz. A je stanovené, že môže nadobudnúť účinnosť opakovane, ak je dedič zbavený rôznych častí majetku v rôznych obdobiach.

385. Ak by malo byť dedičstvo vyplatené pred uzavretím stipulácie a začalo by sa súdne konanie s cieľom vynútiť si poskytnutie zábezpeky, naznačuje to, že konanie možno začať, ak bolo niečo opomenuté alebo vyplatené v dôsledku omylu. Preto sa v tomto prípade, keďže nebola poskytnutá žiadna záruka, má za to, že bolo zaplatené viac, ako sa patrí. Pomponius hovorí, že žaloba o uloženie povinnosti zložiť zábezpeku bude oprávnená, a myslím si, že jeho názor by sa mal prijať vzhľadom na výhody, ktoré z toho vyplývajú.

386. Paulus, O edikte, kniha LXXIII.

Opäť platí, že táto zábezpeka sa musí poskytnúť tam, kde sa zdá, že je na to dobrý dôvod, pretože by bolo nespravodlivé, aby sa vyžadovala tam, kde ešte nevznikol žiadny spor týkajúci sa majetku a kde boli vyslovené len plané hrozby, a preto musí o tejto otázke rozhodnúť prétor po náležitom prešetrení.

387. Ak si každá z dvoch strán nárokuje celú pozostalosť pre seba, napríklad na základe závetu, ak sú obe toho istého mena, žaloby môžu podať veritelia aj odkazovníci proti strane, ktorá má majetok, aj proti tomu, kto si ho nárokuje.

388. Táto zábezpeka je potrebná, ak niekto platí svoje vlastné peniaze alebo dodáva svoj vlastný majetok. Ak platí peniaze alebo dodáva majetok patriaci do pozostalosti, niektoré authority zastávajú názor, že zábezpeka nie je potrebná, pretože ak prehrá svoj spor, nebude zodpovedný, keďže nebol v držbe a nedopustil sa podvodu, aby sa vyhol držbe. Ak by mal vykonať platbu pred vznikom akéhokoľvek sporu, uplatní sa toto pravidlo; pretože ak by platbu vykonal neskôr, bol by zodpovedný z dôvodu nedbanlivosti.

389. V prípade dvoch osôb s rovnakým menom vzniká otázka, či zábezpeku musí poskytnúť ten, kto majetok z dedičstva prevádza, a to z dôvodu, že jedna z nich je absolútne zbavená zodpovednosti, rovnako ako keby zaplatila dlh z dedičstva. Ak osoba, ktorá si uplatňuje nárok na dedičstvo, zaplatila svoje vlastné peniaze alebo odovzdala svoj vlastný majetok, nebude mať čo zadržiavať, a preto sa jej musí poskytnúť záruka.

390. Marcellus, Digesty, kniha XXI.

Pozrime sa, či toto ustanovenie, a to: "Sľubuješ, že vrátiš všetko, čo si mohol dostať nad rámec toho, čo je povolené falciálnym právom?", nebude postačovať voči strane, ktorá je povinná vyplatiť dedičstvo inému na základe podmienok poručníctva. Postačí, ak dedič povie, že v rámci trustu nemá čo robiť. Aj v tomto prípade totiž platí, že ten, kto dostáva prospech z trustu, musí poskytnúť zábezpeku na odškodnenie odkazovníka, ibaže by tento uprednostnil poskytnutie zábezpeky dedičovi, aby sa vyhol obchádzaniu zákona. Okrem toho musí byť dedičovi poskytnutá záruka, ak (čo je úplne správne) by mu bolo povolené ponechať si pomernú sumu z toho, čo bolo vyplatené v rámci poručníctva, aj keď v jeho rukách môže zostať dostatočná časť dedičstva na splnenie celého fiduciárneho záväzku.

391. Callistratus, O súdnych vyšetrovaniach, kniha IV.

Ak odkazovník alebo príjemca z poručenia nemôže ľahko poskytnúť zábezpeku a z tohto dôvodu riskuje, že bude zbavený výhody udelenej závetom, má byť oslobodený od povinnosti poskytnúť zábezpeku? Zdá sa, že tento názor je prijatý v reskripte božského Commoda, ktorý má tieto slová: "Ak by súd, ktorý má právomoc vo veci konať, zistil, že mu bola podaná žiadosť, aby ťa prinútil zložiť zábezpeku s cieľom zabrániť ti, aby si si uplatnil nárok na prospech z poručníctva, musí sa postarať o to, aby si bol oslobodený od povinnosti zložiť zábezpeku."

392. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha VII.

Božský Pius zakázal požadovať zábezpeku od osoby, ktorá bola poverená dohľadom nad rozdeľovaním určitých ročných odkazov, pričom sa od nej vyžadovalo, aby vrátila dedičovi podiely tých, ktorí ich neprijali, pokiaľ jej to poručiteľ výslovne neprikázal.

393. Marcianus, Trusty, kniha X.

Ak dedič tvrdí, že časť pozostalosti alebo dokonca celá pozostalosť prepadla v prospech štátnej pokladnice, a ak by sa zistilo, že mu bol zverený aj trust, bolo rozhodnuté, že ak by beneficiant poskytol záruku na obnovenie pozostalosti v prípade, že by bol vysťahovaný, musí mu byť vyplatená.

394. Tá istá kniha, Trusty, kniha XII.

Ak nie je sporné vlastníctvo nehnuteľnosti, ale užívacie právo k nej (môže sa totiž stať, že vlastníctvo je odkázané Titiovi a užívacie právo niekomu inému), potom by zábezpeku na jej obnovenie nemal poskytnúť dedič, ale Titius. Niekedy, aj keď je dedič poverený prevodom užívacieho práva, by sa mala poskytnúť zábezpeka Titiovi; napríklad, ak sa po vyhradení užívacieho práva ponechá vlastníctvo jemu a užívacie právo Seiovi; pretože v tomto prípade by bolo výhodné, aby sa zábezpeka poskytla dedičovi, keďže mu nevznikne žiadny prospech, ak by užívacie právo zaniklo? Ak sa však užívacie právo odkáže Seiovi a vlastníctvo sa ponechá Titiovi tak, že keď užívacie právo prestane patriť Seiovi, bude mať nárok na vlastníctvo, potom musí byť dedičovi poskytnutá záruka zo strany užívateľa a tiež zo strany dediča Titiovi, pretože nie je isté, že ak by užívacie právo zaniklo, vlastníctvo získa Titius.

Knihá XXXVI

1. O trebelskom dekréte senátu.
2. V akom čase nadobúdajú účinnosť odkazy alebo poručníctvo.
3. O zábezpeke poskytnutej na vyplatenie odkazov alebo na vykonanie trustu.
4. Kedy môžu byť dedičia oprávnených osôb z poručníctva uvedení do držby majetku (..)

Tit. 1. O trebelskom dekréte senátu.

1. Ulpianus, Trusty, kniha III.

Po tom, čo sme prebrali záležitosti týkajúce sa trustu rôznych druhov majetku, prejdime teraz k výkladu trebel'ského dekrétu senátu.

(1) Tento dekrét senátu bol prijatý za čias cisára Nerona, ôsmeho dňa Kalendovho septembra, počas konzulátu Anny Seneky a Trebelia Maxima.

(2) Slová dekrétu sú nasledovné: "Keďže je úplne spravodlivé, aby sa s ohľadom na všetky trusty týkajúce sa majetkov, kde sa má niečo vyplatiť z majetku, regresne obrátili tí, na ktorých sa práva a zisky z majetku previedli, a nie aby dedičia znášali akékoľvek riziko z dôvodu viery, ktorá im bola zverená, týmto sa nariaďuje, že žaloby, ktoré sa zvyčajne priznávajú v prospech a proti dedičom, nebudú prípustné, ak títo previedli majetok na základe podmienok trustu, ako im bolo uložené; ale že v týchto prípadoch sa žaloby podávajú v prospech a proti tým, na ktorých bol majetok prevedený na základe poručníctva vytvoreného závetom, aby sa posledná vôľa zosnulých osôb mohla dôkladnejšie splniť, pokiaľ ide o zvyšok majetku. "

(3) Týmto dekrétom senátu sa odstraňujú pochybnosti tých, ktorí sa rozhodli odmietnuť prijatie dedičstva, či už z obavy pred súdnym sporom, alebo z dôvodu strachu.

(4) Ale hoci mal Senát v úmysle vyjsť v ústrety dedičom, vychádza v ústrety aj oprávnenej osobe z dedičstva. Dedičom sa totiž poskytuje, keďže môžu využiť výnimku, ak sa proti nim podá žaloba; a ak dedičia podajú žalobu, môžu byť vylúčení na základe výnimky, ktorú majú právo využiť beneficianti trustu, preto nie je pochýb o tom, že ich záujmy boli rovnako konzultované.

(5) Tento dekrét senátu sa uplatňuje bez ohľadu na to, či bol prevodom dedičstva poverený niekto, kto je buď závetným dedičom, alebo dedičom zo zákona.

(6) Vzťahuje sa aj na prípad závetu vojaka, ktorý je pod otcovskou kontrolou a ktorý má právo disponovať svojím castrense peculium alebo svojím quasi castrense peculium.

(7) Držitelia majetku podľa prétorského práva alebo iní dedičia môžu previesť majetok na základe trebárs dekrétu senátu.

(8) Vzniká otázka, či ten, na koho bol majetok prevedený na základe podmienok trustu podľa trebelianskeho dekrétu senátu, môže sám postúpiť svoje práva na základe toho istého dekrétu senátu, ak bol poverený prevodom majetku. Julianus hovorí, že aj on môže postúpiť svoje práva na žalobu. Tento názor schvaľuje aj Marcianus a my sami ho prijímame.

(9) Ak však bol niekto poverený previesť majetok na dve osoby, na jednu z nich absolútne alebo v určitej lehote a na druhú pod určitou podmienkou, a tvrdí, že majetok je pravdepodobne platobne neschopný, senát vydal dekrét, že celý majetok sa má previesť na toho, na koho bol dedič požiadaný, aby ho previedol absolútne alebo v určitej lehote. Ak by sa však podmienka splnila a druhý oprávnený by chcel prijať svoj podiel, práva na žalobu naňho prejdú zo zákona.

(10) Ak je za dediča ustanovený syn alebo otrok, ktorý je poverený prevodom majetku, a pán alebo otec by ho mal previesť, práva na žalobu prejdú na oprávneného z poručníctva na základe trebars dekrétu senátu. Takto to bude aj v prípade, ak sú strany poverené previesť majetok vo vlastnom mene.

(11) Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď je otec poverený previesť majetok samotným synom.

(12) Ak je na prevod nehnuteľnosti poverený poručník alebo opatrovník maloletej alebo nepríčetnej osoby, nepochybne sa uplatní trebeľský dekrét senátu.

(13) Ak bol maloletý poverený previesť pozostalosť samotným poručníkom, vznikla otázka, či tak môže urobiť z poverenia svojho poručníka. Divín Severus rozhodol, že nemôže previesť majetok na svojho poručníka z jeho poverenia, pretože nikto nemôže konať ako sudca vo svojej vlastnej veci.

(14) Napriek tomu však môže majetok maloletého previesť na svojho poručníka, keďže na to, aby bol prevod zákonný, nie je potrebná autorita poručníka.

(15) Okrem toho, ak je združenie alebo právnická osoba poverená prevodom majetku, prevod bude platný, ak sa uskutoční na každého z rôznych členov jednotlivo, a to hlasovaním tých, ktorí patria do uvedeného združenia alebo právnickej osoby; v tomto prípade sa totiž má za to, že každý z nich vykonal prevod na seba.

(16) Ak je dedič požiadaný, aby previedol majetok po tom, ako si vyhradil pozemok pre seba, môže tak urobiť na základe trebeľského dekrétu senátu; nezáleží ani na tom, či mu bol daný pozemok založený, keďže osobná žaloba o vrátenie požičaných peňazí nebude nasledovať pozemok; bude však zodpovedať tomu, na koho bol majetok prevedený na základe trebeľského dekrétu senátu. Zábezpeku musí príjemca zálohu poskytnúť dedičovi, aby bol dedič odškodnený, ak by sa stalo, že pozemok bude veriteľom vyst'ahovaný. Julianus si však nemyslí, že by sa mala poskytnúť zábezpeka, ale že by sa mal urobiť odhad hodnoty pozemku bez zábezpeky, t. j. za koľko by sa predal, keby zábezpeka nebola poskytnutá; a il, ak nebola poskytnutá zábezpeka, predá sa za toľko, koľko by predstavovala štvrtá časť pozemku, práva na žalobu prejdú podľa podmienok trebeľského dekrétu senátu; ak by však priniesla menej, potom, keďže bol rezervovaný nedostatok, mal by sa vykonať aj prevod zvyšku v súlade s trebeľským dekrétom senátu. Toto stanovisko rieši mnohé otázky.

(17) Ak človek, ktorý mal majetok vo výške štyristo aurei, odkázal tristo a po odpočítaní dvoch stoviek poveril svojho dediča, aby majetok previedol na Seia, bude príjemca zvereného majetku zodpovedný za tristo aurei, alebo bude zodpovedný len v pomere k výške majetku, ktorý sa dostal do jeho rúk? Julianus hovorí, že sa od neho môže požadovať tristo aurei, ale že žaloba nebude priznaná proti beneficiantovi trustu na viac ako dvesto a na sto proti dedičovi. Tento Julianusov názor sa mi zdá byť správny, aby beneficiant nebol zodpovedný za viac, ako je suma, ktorú dostal z dedičstva. Nikto totiž nie je povinný

zaplatiť z dedičstva viac, ako je suma, ktorá sa mu dostala do rúk z pozostalosti, aj keď sa naň nemusí vzťahovať falciánske právo, ako sa uvádza v reskripte božského Pia.

(18) Napokon, z odkazu podľa závetu vojaka sa nesmie vyplatiť viac, než koľko činí jeho majetok po odpočítaní dlhu; a predsa sa beneficiantovi odkazu nedovolí vyhradiť si štvrtú časť.

(19) Preto Neratius hovorí, že ak sa dedičovi uloží previesť celú pozostalosť bez odpočítania falciánskej časti a tomu, kto je oprávnený ju prijať, sa uloží previesť ju na tretiu osobu, dedič nemôže odpočítať štvrtinu z toho, čo dostane druhý beneficiár, keďže závetca chcel, aby jeho liberálnosť požíval len prvý beneficiár trustu.

(20) Ak poručiteľ, ktorý mal majetok v hodnote štyristo aurei, odkázal dvesto Titiovi a poveril svojho dediča, aby polovicu majetku previedol na Sempronia, Julianus hovorí, že prevod by sa mal uskutočniť podľa podmienok trebel'ského dekrétu senátu a že žaloba odkazovníka by sa mala rozdeliť tak, aby mohol podať jednu žalobu proti dedičovi o sto aurei a jednu proti beneficiantovi zverenia o druhých sto. Preto Julianus zastáva názor, že týmto spôsobom dedič získa svoju štvrtú neporušenú časť, t. j. sto aurei bez zrážky.

(21) Julianus tiež hovorí, že ak by niekto, kto má majetok vo výške štyristo aurei, odkázal tristo a po odpočítaní sto aurei by poveril svojho dediča, aby majetok previedol na Sempronia, treba povedať, že ak sa majetok prevedie po odpočítaní sto aurei, žaloba na vrátenie dedičstva sa poskytne proti beneficiantovi poručníctva.

2. Celsus, Digesty, kniha XXI.

Keď človek, ktorý zanechal štyristo aurei, odkázal tristo Titiovi a poveril svojho dediča, aby ti majetok previedol, a dedič, ktorý podozrieval majetok z platobnej neschopnosti, na príkaz prétora doň vstúpil a previedol ho, vznikla otázka, čo si dlžný odkazovníkovi? Treba konštatovať, že keďže sa predpokladá, že poručiteľ chcel previesť poručenstvo zaťažené odkazmi, mali by ste Titiovi vyplatiť celých tristo aurei; pretože dedičovi treba rozumieť, že bol požiadaný, aby vás ustanovil na svojom mieste a vyplatil vám zvyšok, a po splnení všetkých svojich povinností vo vzťahu k pozostalosti, teda po vyplatení odkazov, by mal nárok na to, čo zostalo, keby mu nebolo uložené previesť pozostalosť na vás. Koľko by mu teda zostalo? Určite sto aurei. To je to, čo mu bolo uložené zaplatiť vám, a preto, aby sme vypočítali podiel, ktorý mu prináleží podľa falckého práva, keďže dedičovi bolo uložené zaplatiť tristo aurei Titiovi a sto vám, výsledok bude taký, že ak by dobrovoľne vstúpil do dedičstva, musí zaplatiť dvestodvadsaťpäť Titiovi a sedemdesiatpäť vám. Preto Titius nebude mať nárok na viac, ako keby dedič vstúpil do dedičstva bez toho, aby ho k tomu prinútil prétor.

3. Ulpianus, Trusty, kniha III.

Okrem toho Marcellus o Juliánovi v súvislosti s týmto prípadom uvádza, že ak porúčiteľ povedal, že dedič má byť zaťažený odkazmi, a ten dobrovoľne vstúpil do pozostalosti, výpočet falciánskeho podielu sa musí vykonať rovnako, ako keby bolo odkázaných štyristo aurei v rámci trustu a tristo by bolo ponechaných ako odkaz; takže tristo by sa malo rozdeliť na sedem častí, z ktorých na štyri by mal nárok beneficiár trustu a zvyšné tri by pripadli odkazovníkovi. Ak by sa však predpokladalo, že dedičstvo je nesolventné, a dedič ho dobrovoľne neprijal a neodovzdal, sto aurei zo štyroch stoviek, na ktoré by mal nárok, si môže ponechať príjemca poručenia a rovnako by sa malo rozdeliť aj zvyšných tristo, takže príjemca môže dostať štyri sedminy a odkazovník zvyšné tri; bolo by totiž krajne nespravodlivé, aby odkazovník len preto, že sa predpokladalo, že dedičstvo je nesolventné, dostal viac, ako by získal, keby sa dedič dobrovoľne prihlásil.

(1) Opäť platí, že to, čo bolo povedané v súvislosti s pozostalosťou podozrivou z platobnej neschopnosti, sa vzťahuje aj na závety, na ktoré sa neuplatňuje falzifikát. Mám na mysli vojenské závety a iné závety rovnakého druhu.

(2) Pomponius tiež hovorí, že ak je niekto poverený prevodom pozostalosti po odpočítaní odkazov, vzniká otázka, či sa majú odkazy vyplatiť v plnej výške a či si dedič môže odpočítať svoju štvrtinu len z toho, čo zostalo v rámci poručníctva, alebo si ju môže odpočítať aj z odkazov, aj z poručníctva. Tvrdí, že Aristo bol toho názoru, že by sa mal odpočítať zo všetkého, čo odkázal porúčiteľ, teda z dedičstva aj z trustu.

(3) Akýkoľvek majetok tvoriaci súčasť dedičstva, ktorý bol dedičom odcudzený, sa zahrnie do jeho štvrtiny.

(4) Istý muž, ktorý ustanovil svoje deti za dedičov nerovnakých častí svojho majetku a zanechal im prednostné odkazy tak, aby medzi nich rozdelil väčšiu časť svojho majetku, uložil ktorémukoľvek z nich, ktorý by zomrel bez potomstva, aby svoj podiel zanechal svojim bratom. Náš cisár v reskripte uviedol, že prednostné odkazy boli zahrnuté do trustu, pretože porúčiteľ neuviedol svoj podiel na majetku, ale len svoj podiel, a prednostné odkazy sa považovali za zahrnuté do jeho podielu.

(5) Ak by sa od niekoho žiadalo, aby vydal pozostalosť skôr, ako podrobí otrokov mučeniu, otvorí závet, vstúpi do pozostalosti alebo urobí čokoľvek z toho, čo je zakázané dekrétom senátu, a z tohto dôvodu by bola pozostalosť skonfiškovaná, získa ju so všetkými bremenami štátna pokladnica. Preto prospech zo štvrtiny, na ktorý mal ustanovený dedič nárok, prejde na Štátnu pokladnicu a všetky práva na konanie patriace k pozostalosti na ňu prejdú podľa trebarského dekrétu Senátu. Ak by však dedič niekomu zabránil v spísaní závetu, alebo by nedovolil svedkom, aby sa zhromaždili, alebo by zanedbal pomstu za smrť porúčiteľa, alebo ak by si nárok na dedičstvo uplatnila Štátna pokladnica z akéhokoľvek iného dôvodu, prospech zo štvrtiny bude tiež patriť Štátnej pokladnici a zvyšné tri štvrtiny dedičstva prejdú na oprávneného z poručiteľstva.

4. Tá istá, Trusty, kniha IV.

Z dôvodu, že ustanovený dedič môže odmietnuť vstúpiť do pozostalosti, obávajúc sa, že by tým mohol byť poškodený, musí sa prijať opatrenie pre beneficenta trustu; takže ak by povedal, že chce, aby dedič vstúpil do pozostalosti na svoje riziko a previedol ju na neho, ustanovený dedič môže byť donútený dostaviť sa pred prétora a odovzdať pozostalosť. Ak by sa tak stalo, práva na žalobu prejdú na základe trebelského dekrétu senátu a dedič nemôže využiť výhodu štvrtého, keď majetok prevedie; keďže totiž vstupuje do majetku na riziko iného, je len rozumné, aby bol zbavený akejkoľvek výhody, na ktorú by mal nárok. Nezáleží ani na tom, či je dedičstvo solventné alebo nie, pretože stačí, aby ho odmietol ustanovený dedič.

Neskúma sa, či je dedičstvo solventné alebo nie, ale má sa brať do úvahy len názor, obava alebo zámienka strany, ktorá ho odmietla prijať, a nie samotný majetok dedičstva. Nie je to neprimerané, pretože od ustanoveného dediča by sa nemalo vyžadovať, aby uviedol, prečo sa obáva vstúpiť do dedičstva alebo prečo tak nechce urobiť. Ľudí totiž vedú rôzne pohnutky: niektorí z nich sa boja zaoberať sa obchodmi, iní sa obávajú nepríjemností s tým spojených; a ešte iní sa obávajú, že dlhy môžu dosiahnuť väčšiu sumu, aj keď sa majetok môže zdať solventný; a opäť, niektorí sa obávajú hnevu alebo závidosti iných; a niektorí si želajú zvýhodniť tých, ktorým bol majetok odkázaný, bez toho, aby však chceli znášať akékoľvek bremeno z toho vyplývajúce.

5. Marcianus, Trusty, kniha VI.

Ak muža s vysokou hodnotou alebo autoritou poverí prevodom majetku gladiátor alebo žena, ktorá sa živí prostitúciou, bude k tomu donútený.

(6) Ulpianus, Trusty, kniha IV.

Ktokoľvek môže odmietnuť prijatie majetku nielen vtedy, keď je prítomný, ale aj tam, kde je neprítomný, a môže to urobiť aj prostredníctvom listu. Dekrét totiž možno žiadať s ohľadom na neprítomné strany, či je isté, že nechcú vstúpiť do dedičstva a previesť ho, alebo či to nie je známe; v takomto rozsahu nie je potrebná ich prítomnosť.

1. Treba mať na pamäti, že senát hovorí s odkazom na ustanoveného dediča. A preto Julianus rozoberá otázku, či sa tento dekrét vzťahuje na prípady dedenia v intestácii. Lepší je však názor, ktorý prijímame my, a to, že tento dekrét sa vzťahuje aj na dedičov zo zákona, či už sú to dedičia zo zákona alebo prétoriánski nástupcovia.
2. Tento dekrét senátu sa vzťahuje aj na syna pod otcovskou kontrolou a na všetkých ostatných nevyhnutných dedičov, takže ich prétor môže prinútiť, aby sa ujali dedičstva a potom ho previedli. Ak by tak urobili, práva na konanie sa považujú za prevedené.
3. Ak majetok bez vlastníka prepadne v prospech Štátnej pokladnice a tá nie je ochotná ho prijať a previesť na oprávneného z trustu, bude úplne správne, ak Štátna pokladnica majetok vráti, rovnako ako keby ho oprávnený z trustu získal späť.

4. Podobne, ak občania mesta po tom, ako boli ustanovení za dedičov, povedia, že majetok je pravdepodobne nesolventný, a odmietnu ho prijať, treba konštatovať, že ich možno k tomu prinútiť a majetok previesť. Rovnaké pravidlo platí aj vo vzťahu k združeniu.

5. Titius, ktorý bol ustanovený za dediča a Sempronius ho nahradil, bol poverený previesť majetok na samotného Sempronia; ale po jeho ustanovení Titius povedal, že majetok je pravdepodobne platobne neschopný, a odmietol ho prijať. Vznikla otázka, či ho možno prinútiť, aby vstúpil do majetku a previedol ho, čo je sporné. Lepší názor však je, že ho k tomu možno prinútiť, pretože pre Sempronia je výhodnejšie získať majetok vymenovaním než zámenou; napríklad ak je zámena zaťažená dedičstvom, ktoré treba vyplatiť, alebo slobodou, ktorú treba udeliť. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak by sa mal majetok zveriť do správy zákonnému dedičovi.

6. Ak je niekomu nariadené previesť majetok na inom mieste, než kde býva, a tvrdí, že má podozrenie, že je nesolventný, Julianus hovorí, že ho možno prinútiť, aby ho prijal, rovnako ako osobu, ktorá je požiadaná, aby odovzdala majetok v určitom čase.

(7) Mareianus, Trusty, kniha IV.

Treba poznamenať, že v takomto prípade sa musí vyžadovať vyúčtovanie nevyhnutných cestovných výdavkov. Ak bol totiž dedič ustanovený pod podmienkou zaplata desiatich aurei Titiovi, nemožno ho nútiť, aby prijal pozostalosť, ak peniaze nebudú ponúknuté osobe, ktorá má na ne nárok. Okrem toho sa musí zohľadniť zdravotný stav a hodnosť dediča. Čo však v prípade, ak by mu v čase, keď trpí chorobou, bolo nariadené odísť do Alexandrie alebo prijať meno poručiteľa, muža s nižšou hodnosťou ?

8. Paulus, Trusty, kniha II.

Treba tiež zvážiť vek a práva účastníka (teda či by bolo pre neho legálne ísť na určené miesto, alebo nie).

9. Ulpianus, Trusty, kniha IV.

Keď je však dedičovi nariadené, aby išiel na iné miesto, a on je neprítomný na služobnej ceste pre štát, Julianus hovorí, že rovnako môže byť nútený prijať dedičstvo a previesť ho, nech je kdekol'vek.

1. Je jasné, že ak niekto požiada o čas na rozmyslenie a dostane ho, a po uplynutí času vstúpi do dedičstva a prevedie ho, nebude sa považovať za núteného. Nie je totiž povinný vstúpiť do nehnuteľnosti, aj keď má podozrenie, že je platobne neschopná, ale urobí tak dobrovoľne po uvážení.
2. Ak by dedič tvrdil, že sa domnieva, že pozostalosť je platobne neschopná, mal by vyhlásiť, že nie je vhodné, aby ju prijal. Nie je potrebné, aby povedal, že je insolventná, ale musí uviesť, že nepovažuje za účelné, aby do dedičstva vstúpil.
3. Ak by bol niekto ustanovený za dediča pod podmienkou, žiadny úkon, ktorý vykoná počas trvania podmienky, nebude zákonný, aj keď je pripravený previesť dedičstvo.

10. Gaius, Trusty, kniha II.

11. Ak by mal byť majetok vydaný pred uplynutím predpísaného času alebo pred splnením podmienky, práva na konanie s ním neprechádzajú, pretože nebol vydaný tak, ako si to želal poručiteľ. Je zrejmé, že ak by malo byť odovzdanie dedičstva ratifikované po splnení podmienky alebo uplynutí predpísanej lehoty, bolo by spravodlivejšie považovať, že práva na žalobu prešli súčasne.

11. Ulpianus, Trusty, kniha IV.

Julianus uvádza, že ak je odkaz zanechaný ustanovenému dedičovi, "pre prípad, že by nebol dedičom poručiteľa", a z tohto dôvodu dedič povie, že má podozrenie, že majetok je platobne neschopný, aby nestratil odkaz, musí mu jeho výšku ponúknuť príjemca poručenia, a potom ho možno prinútiť, aby ho prijal. Julianus nepripúšťa, že v tomto prípade môže dedič požadovať dedičstvo od beneficianta trustu ako od svojho spoludediča, rovnako ako keby dedičstvo neprijal, pretože v skutočnosti ho prijal. Považuje však za vhodnejšie, aby mu odkaz ponúkol beneficiant trustu. Ak však dedič z iného dôvodu povie, že nie je v jeho záujme dedičstvo prijať, nemožno ho k tomu prinútiť, pokiaľ mu príjemca poručenia nenahradí stratu, ktorú môže utrpieť, alebo zisk, ktorý môže získať, alebo mu prétor neodpustí poplatok, pre ktorý dedičstvo odmietol.

1. Julianus tiež hovorí, že ak otec ustanoví dvoch dedičov spolu so svojím maloletým synom a títo sú zároveň substituovaní za syna, stačí, aby ten, kto prijal poručníctvo na základe pupilárnej substitúcie, prinútil jedného z ustanovených dedičov vstúpiť do majetku otca. Tým sa totiž potvrdí otcova vôľa a obaja môžu byť na základe substitúcie donútení vstúpiť do dedičstva.

2. Po podaní žiadosti prétorovi sa pozrime, či môže dedič previesť dedičstvo na prítomnú alebo neprítomnú osobu prostredníctvom zásahu zástupcu. Domnievam sa, že ustanoveného dediča možno prinútiť, aby prijal a previedol dedičstvo na neprítomného oprávneného z poručníctva, a že dedič by sa nemal obávať, že tým bude poškodený. Pretór mu totiž môže

poskytnúť úľavu bez ohľadu na to, či mu bola poskytnutá záruka alebo nie, a to aj v prípade, že by beneficiant poručníctva zomrel skôr, ako mu bol majetok odovzdaný. Prípád tohto druhu sa objavuje v reskripte božského Pia, kde istá Antistia v čase svojej smrti ustanovila za svojho dediča Tícia, udelila slobodu priamo svojej otrokyni Albíne a v poručníctve jej zanechala vlastnú dcéru, pričom ju poverila, aby túto manumitovala. Taktiež požiadala Tícia, aby po manumitácii dcéry Albíny previedol jej majetok na dcéru. Preto keď Titius povedal, že majetok považuje za nesplatný, v reskripte božského Pia bolo stanovené, že ho treba prinútiť, aby ho prijal, a keď tak urobí, aby Albína dostala slobodu, aby jej dcéra bola vydaná a ňou manumitovaná a aby po jej manumitácii bol dcére ustanovený aj poručník, prostredníctvom ktorého sa na ňu musí majetok okamžite previesť, hoci Titius bol poverený, aby jej ho vydal hneď, ako dosiahne manželský vek. Cisár hovorí, že keďže je možné, že tá, ktorej bola sloboda a majetok zverený do opatery, zomrie pred predpísaným časom, nie je potrebné vystaviť strate toho, kto po vymenovaní majetok prijal; a poskytuje opravný prostriedok, takže ak by sa niečo z toho stalo, Antistin majetok sa predá, ako keby nemala žiadneho dediča. Preto, keďže božský Pius rozhodol, že ustanovenému dedičovi, ktorý prijal majetok pod nátlakom, môže byť poskytnutá úľava, mohlo sa tiež rozhodnúť, že tento precedens by sa mal dodržiavať aj v iných prípadoch, keď bol majetok zverený do správy oprávnenej osobe, ktorá prinútila dediča, aby naň vstúpil a vydal mu ho.

12. Papinianus, Otázky, kniha XX.

13. V prípade, že dedič ustanovený do časti majetku je podmiennečne poverený dôverou, ktorá sa týka toho istého majetku, cisár Titius Antoninus v reskripte uviedol, že jeho ústava sa neuplatňuje a že maloletý nemá nárok na mimoriadnu pomoc, najmä ak by požadovaná pomoc spôsobila škodu inému.

13. Ulpianus, Trusty, kniha IV.

Dedič, ktorému bola zverená poručenosť pod určitou podmienkou, sa nemôže na súde brániť tvrdením, že ak sa podmienka nesplní, bude zodpovedný za žaloby na súde; podľa toho, čo sme práve uviedli, mu totiž nemôže vzniknúť žiadna škoda.

1. Preto sa už nevyžaduje prítomnosť dediča.

2. Ak má dedič podať nejakú sťažnosť v súvislosti so závetom, nemal by byť vypočutý, ak tvrdí, že má podozrenie, že dedičstvo je nesolventné. Lebo aj keby ju absolútne vyhlásil za nesolventnú, nemal by byť vypočutý, ak tvrdí, že poručiteľ nemal právo spísať závet, alebo ak spochybňuje platnosť listiny, alebo ak spochybňuje jeho vlastný stav.

3. Čo však v prípade, ak dedič spochybňuje platnosť závetu? Toto tvrdenie sa nesmie obísť. Čo ak oprávnený z trustu uplatní svoj nárok; môže dedič vstúpiť do dedičstva a potom vzniesť tento bod? Myslím si, že beneficiant trustu by mal byť medzitým vypočutý, ak sa vyšetrovanie môže predĺžiť; predpokladajme totiž, že podmienky trustu nemožno vysvetliť bez

protestného vyšetrovania a že môžu vzniknúť dôvodné pochybnosti s ohľadom na sumu ponechanú v rámci trustu. V tomto prípade treba povedať, že dedič by mal byť nútený vstúpiť do dedičstva, aby v prípade jeho smrti pred ukončením sporu nedošlo k okrádaniu oprávneného zo zvereneckého fondu.

4. Je vhodné preskúmať, kto môže byť donútený vstúpiť do dedičstva a previesť ho, aby sa v prípade, ak by bol za dediča ustanovený prétor alebo konzul a tvrdil, že má podozrenie, že dedičstvo je nesolventné, mohlo určiť, či môže byť donútený ho prijať a previesť. Treba konštatovať, že jeden prétor nemá právomoc nad iným prétorom alebo jeden konzul nad iným konzulom, ale ak sú ochotní podriať sa jeho právomoci, prétor môže spravidla rozhodnúť vo veci. Ak však sám prétor, ktorý bol ustanovený za dediča, povie, že má podozrenie, že pozostalosť je nesolventná, nemôže sa nútiť, aby ju prijal, pretože nemôže plniť povinnosti troch osôb; teda toho, kto vyhlasuje, že pozostalosť je nesolventná, toho, kto je nútený ju prijať, a toho, kto ho k tomu núti. Vo všetkých týchto prípadoch a v ďalších podobných prípadoch sa treba obrátiť na pomoc cisára.

5. Ak sa syn pod otcovskou kontrolou stane sudcom, môže prinútiť svojho otca, ktorého autorite podlieha, aby prijal a previedol majetok, aj keď môže povedať, že má podozrenie, že je insolventný.

(14) Hermogenianus, Trusty, kniha XIV.

Právo otcovskej kontroly sa totiž nevzťahuje na povinnosti verejného úradu.

1. Ak niekto odmietol majetok, možno ho prinútiť, aby doň vstúpil a previedol ho, ak sa preukáže vážne dôvody, prečo by tak mal urobiť.

2. Je zrejmé, že ak by sa majetok predal, nemala by sa poskytnúť reštitúcia oprávnenému, hoci je maloletý, ak sa nepreukáže dobrý dôvod, ako uviedol božský Pius v reskripte.

3. Ak niekto z donútenia vstúpi do dedičstva na základe podmienok závetu a bola vykonaná pupilárna substitúcia, vzniká otázka, či sa pupilárna substitúcia potvrdí prijatím dedičstva, keďže by sa považovala za zaniknutú, ak by sa do dedičstva nevstúpilo po otcovi. Julianus v pätnástej knihe hovorí, že v takomto prípade sa potvrdzuje pupilárna substitúcia. Tento názor je úplne správny, pretože nikto nepochybuje o tom, že v prípade vyplatenia odkazov a udelenia slobody sú tieto, ako aj všetko ostatné uvedené v závete, rovnako platné, ako keby dedič dobrovoľne prijal dedičstvo.

4. Ak niekto prijme dedičstvo pod nátlakom, je v tomto prípade zbavený všetkých výhod, ktoré by inak požíval, a to v takom rozsahu, že si nemôže zachovať štvrtú časť, aj keby si to rozmyslel. Zistil som, že v tomto zmysle existuje reskript, ktorý vydal náš cisár a jeho božský otec.

5. Každý nemôže prinútiť dediča, u ktorého je podozrenie, že je nesolventný, a preto ho odmietol, aby vstúpil do dedičstva a previedol ho na seba, ale môže tak urobiť len ten, na koho môžu prejsť práva na konanie patriace k dedičstvu, pretože nie je spravodlivé nútiť dediča, aby prijal dedičstvo takým spôsobom, že sa musí vzdať všetkých výhod, ktoré s ním súvisia, a sám musí znášať jeho bremená.

6. Preto ak sa peňažná suma zanechá niekomu v poručníctve, právo donútenia sa neuplatňuje, aj keď sa môže ponúknuť záruka odškodnenia.

7. Preto tam, kde je niekto zaviazaný odovzdať majetok, môže byť len on nútený ho previesť,

8. Ak sa však od niekoho žiada, aby previedol celý majetok poručiťa, jeho otrokov, peniaze alebo všetky jeho osobné veci;

(15) Paulus, Trusty, kniha II.

Alebo všetko, čo mu patrí:

16. Ulpianus, Trusty, kniha IV.

Môže byť donútený prijať dedičstvo. To isté pravidlo sa uplatní, ak by bol povinný previesť svoje "dedičstvo", svoj "majetok", svoje "bohatstvo", svoju "substanciu" alebo svoje "peculium", a to z toho dôvodu, že mnohé autority zastávajú názor, že jeho peculium znamená jeho dedičstvo. V uvedených prípadoch sa zdá, že závetca odkazoval na svoj majetok. Nie je mi neznáme, že Marcianus v súvislosti s niektorými z týchto prípadov pochybuje a hovorí, že je otázne, aký bol úmysel poručiťa a či mal na mysli len určitú sumu peňazí, alebo celý svoj majetok. Napriek tomu v prípade nejasností zastávam názor, že poručiť mal na mysli celý svoj majetok, aby nedošlo k zániku poručníctva.

(1) Ak by však niekto vyslovil nasledujúcu žiadosť: "Žiadam ťa, aby si previedol na Toho a Toho všetko, čo sa ti dostane do rúk z môjho majetku alebo z môjho majetku," dedič môže byť nútený vstúpiť do dedičstva a previesť majetok podľa podmienok trebárs dekrétu senátu; hoci výraz "dostane sa ti do rúk" možno správne povedať, že znamená to, čo niekto dostane po odpočítaní všetkých nárokov.

(2) Okrem toho možno vo všeobecnosti povedať, že dediča nemožno nútiť, aby prijal a previedol dedičstvo, ak sa od neho žiada, aby tak urobil len s ohľadom na určitý majetok alebo určitú sumu peňazí. Ak sa však ukáže, že poručiť mal odkaz na celý svoj majetok, nie je pochyb o tom, že ho možno prinútiť, aby doň vstúpil, či už ho odmietne, pretože má podozrenie, že je nesolventný, alebo ho prijme dobrovoľne, keďže práva na konanie prejdú podľa trebárs dekrétu senátu.

(3) Preto vzniká otázka, či v prípade, keď je niekto požiadaný o prevod dedičstva po odpočítaní dlhov alebo odkazov a dedič tvrdí, že má podozrenie, že dedičstvo je insolventné, môže byť nútený prijať a previesť dedičstvo, pretože je poverený previesť skôr to, čo z dedičstva zostalo, než samotné dedičstvo? Niektoré authority, a medzi nimi aj Msecianus, sa domnievajú, že toto odpočítanie je neplatné, pretože od práva nemožno odpočítať peňažnú sumu, rovnako ako keby sa od dediča žiadalo, aby previedol pozemok po odpočítaní dlhov alebo odkazov, keďže pozemok sa nemôže zmenšiť z dôvodu dlhov alebo odkazov. Uvádza však, že Julianus zastáva názor, že v tomto prípade sa uplatní trebeľský dekrét senátu, aby sa na oprávneného z poručníctva nevzťahovalo dvojité bremeno, t. j. keď dedič odpočíta dlhy alebo odkazy a keď žalobu podajú veritelia a odkazovníci. Ak sa mu totiž majetok vydá na základe trebeľského dekrétu senátu, oprávnený zo zvereneckého fondu by buď nemal utrpieť stratu v dôsledku odpočítania vykonaného dedičom, alebo by mal dedič poskytnúť záruku na svoju obranu proti odkazovníkom a iným veriteľom.

(4) Ak sa od niekoho, kto je ustanovený za dediča, žiada, aby nepreviedol celú pozostalosť, ale len jej časť, alebo ak sa od neho žiada, aby ju previedol na dve osoby, a jedna z nich ju chce prijať a druhá nie, senát nariadil, aby ten, kto povedal, že má podozrenie, že pozostalosť je nesolventná, bol zbavený zodpovednosti a aby celá pozostalosť prešla na toho, kto prinútil dediča, aby do nej vstúpil.

(5) Ak však poručiteľ poverí svojho dediča, aby previedol nie svoju časť pozostalosti, ale takú časť, ktorá mu pripadla prostredníctvom Seia, a ustanovený dedič povie, že sa domnieva, že pozostalosť je úplne alebo čiastočne platobne neschopná, prevládne Papiniánov názor, a to, že práva na žalobu prechádzajú podľa trebeľského dekrétu senátu; a možno konštatovať, že ak sa tvrdí, že pozostalosť je platobne neschopná, ustanovený dedič môže byť nútený vstúpiť do nej a previesť ju a celá pozostalosť pripadne tomu, na koho sa prevedie.

(6) Ak však vojak požiada niekoho, aby mu vydal jeho majetok, ktorý sa nachádzal v Taliansku, alebo nejaký majetok nachádzajúci sa v provincii, treba rozhodnúť, že ak dedič povie, že má podozrenie, že majetok je platobne neschopný, bude nútený doň vstúpiť a previesť ho. Lebo, ako veľmi správne hovorí Marcianus v Šiestej knihe o poručníctve, práve z tohto dôvodu môže vojak ustanoviť dediča s odkazom na určitý majetok a práva na žalobu mu budú priznané; podobne z toho istého dôvodu prejdú práva na žalobu podľa trebárskeho dekrétu senátu. A hoci je dobre známe, že žaloby neprechádzajú podľa trebeľského dekrétu v prípade, že poručiteľ žiada, aby sa previedol majetok, ktorý mu od niekoho pochádza alebo ktorý má nejakej krajine, predsa len hovorí, že v súvislosti s vojenskými zväzmi prevláda opačný názor. Poznomenáva totiž, že tak ako vojaci, keď ustanovujú dedičov, môžu oddeliť rôzne druhy svojho majetku, tak aj trebeľský dekrét senátu to dovoľuje v prípadoch, keď sú dedičia poverení výkonom poručníctva.

(7) Ak by istý muž ustanovil dvoch dedičov a nahradil by ich navzájom a poveril by ich, že ak sa niektorý z nich stane jeho dedičom, polovica jeho majetku sa má po uplynutí piatich rokov previesť na istú osobu, a ustanovení dedičia by povedali, že

majú podozrenie, že majetok je nesolventný, a beneficent trustu by si želal, aby ho prijali na svoje riziko, senát nariadil, že obaja dedičia alebo jeden z nich môžu byť prinútení vstúpiť do majetku a previesť ho na beneficenta trustu; takže práva na žalobu v prospech a proti uvedenému beneficentovi mohli prejsť rovnako ako v prípade prevodu majetku podľa trebel'ského dekrétu senátu.

(8) Marcianus hovorí, že ak sú niektorí z beneficentov trustu neprítomní a jeden z prítomných chce, aby dedič vstúpil do pozostalosti na jeho riziko, a teda práva na žalobu prechádzajú úplne na toho, kto donútil dediča prijať, ak beneficenti, ktorí sú neprítomní, chcú mať podiel na truste, môžu vzniesť požiadavku voči tomu, kto bol prítomný. Marcianus uvádza, že výsledkom bude, že oprávnený z trustu, ktorý bol prítomný, si nemôže ponechať štvrtý nárok voči svojim spoludedičom, pretože sám dedič tak nemohol urobiť.

(9) Marcianus sa tiež pýta, či v prípade, keď je niekto požiadaný, aby previedol majetok na dvoch alebo viacerých beneficentov, môže byť jedným z nich donútený, aby do neho vstúpil, a môže využiť výhodu falcialneho podielu, na ktorý by mali nárok tí, ktorí si to neželali, či už si sami želajú, aby sa prevod uskutočnil na nich, alebo či túto požiadavku vznesie nejaká iná osoba, ktorá nastúpila po nich. Pravidlo, ktoré v súčasnosti využívame, je, že celá pozostalosť prejde na toho, kto dediča donútil k jej prijatiu; v dôsledku toho treba povedať, že dedič, ktorý bol donútený ju prijať, stratí právo ponechať si štvrtý diel, pretože práva na žalobu prechádzajú bez obmedzenia na toho, kto k prijatiu pozostalosti donútil. Je zrejmé, že ak navrhnete, aby prvý oprávnený nevynucoval prevod celej pozostalosti na neho, keď ostatní požadujú, aby sa na nich previedla, treba povedať, že dedič bude mať právo na prospech z falcialneho práva. Preto Marcianus veľmi správne zastáva názor, že je veľký rozdiel, či oprávnený žiada, aby sa na neho previedla celá pozostalosť, alebo či žiada len svoj podiel z nej. Ak sa totiž prevedie len jeho podiel, na zvyšok sa bude vzťahovať falcidiánske právo; ak sa však prevedie celá pozostalosť, dedič nebude požívať výhody práva.

(10) Ak niekto žiada o prevod majetku otroka, ktorý patrí dvom pánom, a jeden z nich chce prinútiť dediča, ktorý tvrdí, že majetok je pravdepodobne nesolventný, aby ho previedol, a druhý pán ho odmieta prijať, treba konštatovať, že ide o rovnaký prípad, ako keď sa dedičovi uloží previesť majetok dvom osobám, z ktorých jedna ho chce prijať, zatiaľ čo druhá nie.

(11. Ak je otcovi uložené previesť dedičstvo na syna, ktorý je pod jeho kontrolou, môže syn prinútiť svojho otca, aby prevod vykonal, ak tento povie, že si myslí, že dedičstvo je nesplátné? Niet pochyb o tom, že otca možno k tomu prinútiť zásahom préтора.

(12) Dokonca aj vtedy, keď sa takýto trust týka castrense peculium syna, ktorý je vo vojenskej službe alebo zastáva nejaký iný úrad, možno pozitívnejšie povedať, že tento môže žiadať, aby bol jeho otec donútený vstúpiť do majetku a previesť ho na neho, hoci sa môže zdať, že tým, že si to želá, porušuje synovskú úctu, ktorá prináleží jeho otcovi.

(13) Ak by však niekto žiadal, aby previedol majetok na svojho otroka s udelením jeho slobody, či už sa sloboda udeľuje priamo otrokovi, alebo sa to robí na základe podmienok trustu, možno povedať, že ho vlastný otrok nemôže nútiť, aby majetok prijal; hoci ak by to urobil dobrovoľne, bude nútený udeliť mu slobodu a previesť na neho majetok na základe podmienok trustu. Toto hovorí Marcellus v Siedmej knihe o trustoch.

(14) Pýta sa tiež, keď je niekto ochotný dať zábezpeku na odškodnenie pána, či môže byť tento nútený vstúpiť do majetku, a najmä ak by mu bola ponúknutá cena otroka. Veľmi správne zastáva názor, že na základe nejstej ponuky záruky nie je povinný odvážiť sa vstúpiť na nehnuteľnosť.

(15) Ak sú do celej pozostalosti ustanovení dedičia, ktorí nie sú schopní ju prevziať na základe závetu, a sú požiadaní, aby ju celú previedli, možno ich prinútiť, aby ju prijali alebo previedli, pretože z tohto dôvodu nebudú podliehať žiadnej zodpovednosti.

(16) Ak by som bol ustanovený za dediča a požiadaný, aby som Sticha maňtelsky previedol, alebo by bol o to požiadaný ktorýkoľvek iný dedič, a ja by som bol zaviazaný previesť majetok na Sticha, a Titius by bol potom zaviazaný previesť celý majetok na Sticha, Stichus ma môže prinútiť, aby som majetok prijal a previedol.

(17) Nasledujúca záležitosť bola vyriešená rozhodnutím božského Pia. Keď bol jednému z dedičov poručiťa odkázaný otrok, uvedenému dedičovi bolo uložené, aby poskytol otrokovi slobodu, a inému bolo uložené, aby previedol majetok na toho istého otroka. Božský Pius adresoval Cassiovi Dexterovi reskript s týmito slovami: "Ak by bol otrok Hermias odkázaný poručiťom Pamphilom Moskovi Theodotovi, ktorého ustanovil za dediča časti svojho majetku, a Theodotus by potom vstúpil do toho istého majetku skôr, než by ho prijal spoludedič ustanovený spomínaným Pamphilom, a ten by bol udelil otrokovi slobodu, z tohto dôvodu by sa ten, kto odkázal dedičstvo, nemohol považovať za závetcu; a Hermiáš po tom, čo ma, spoludediča, požiadala, Evarestatus musí byť za takýchto okolností nútený prijať dedičstvo na Hermiášovo riziko a previesť ho naňho podľa podmienok poručníctva. "

17. Ten istý, Trusty, kniha II.

Vo veci, o ktorej sa diskutovalo, vznikla otázka, či môže byť niekto na základe podmienok trustu povinný ustanoviť iného za svojho dediča. Senát rozhodol, že nikomu nemožno uložiť, aby ustanovil iného za svojho dediča, ale ak by tak urobil, rozhodlo sa, že by to bolo rovnaké, ako keby sa od neho žiadalo, aby na neho previedol svoj majetok; to znamená, aby na neho previedol všetko, čo mohol získať zo svojho majetku.

1. Aj Julianus v štyridsiatej knihe Digest hovorí, že bude platná poručienka v nasledujúcom znení: "Ukladám ti previesť Titiov majetok", keď ten, koho o to požiadala, bol Titiom ustanovený za dediča.

2. Ak niekoho ustanovím za svojho dediča, môžem ho nielen požiadať, aby za svojho dediča ustanovil inú osobu, ale aj ak mu odkážem dedičstvo alebo čokoľvek iné, môžem tak urobiť; osoby tohto druhu totiž ručia do výšky akéhokoľvek majetku, ktorý sa im môže dostať do rúk.
3. Ak by niekto do svojho závetu vložil nasledovné: "Žiadam ťa, aby si daroval taký a taký predmet tomu a tomu", alebo "zanechal mu niečo pod poručníctvom", alebo "odkázal mu svoju slobodu", takéto odkazy sú platné; pretože tak, ako senát rozhodol, že poručníctvo je platné s ohľadom na ustanovenie dedičov, tak to isté pravidlo treba chápať tak, že sa vzťahuje aj na iné testamentárne dispozície.
4. Ak by sa od niekoho žiadalo previesť majetok za predpokladu, že zomrel bez potomstva, Papinianus v ôsmej knihe názorov hovorí, že podmienka nebude splnená, ak osoba zanechá aj prirodzené dieťa; a tvrdí, že rovnaké pravidlo sa uplatní aj na slobodného človeka, ak je s ním manumitované dieťa tohto druhu. Zo svojej strany si však myslím, že táto otázka, pokiaľ ide o prirodzené deti, zrejme závisí od úmyslu závetcu a od toho, aký druh detí mal na mysli; keď totiž niekoho poveril zverením takéhoto druhu, musí sa zohľadniť jeho postavenie, želania a stav.
5. Spomínam si, že sa diskutovalo o nasledujúcom bode. Istá žena požiadala svojho syna, aby previedol majetok na svojho brata, ak by zomrel bez potomstva a syn by mal po vyhnanstve deti na ostrove, kam bol poslaný. Preto vznikla otázka, či sa nesplnila podmienka, od ktorej závisel trust. Sme toho názoru, že ak sú deti počaté pred vykázaním, aj keď sa môžu narodiť neskôr, spôsobuje to nesplnenie podmienky; ak sú však počaté aj narodené po vykázaní, ide o iný prípad, pretože sa akoby narodili cudziemu človeku, a najmä by sa to malo zohľadniť, ak všetok majetok osoby podlieha konfiškácii ministerstva financií.
6. Ak sa od človeka žiada, aby previedol majetok na svoje deti alebo na kohokoľvek z nich, koho si vyberie, Papinianus v ôsmej knihe názorov priznáva právo výberu aj osobe, ktorá bola vyhnaná; ak po tom, ako sa stala slobodnou, chce obnoviť dôveru. Ak však bol odsúdený na trestné otroctvo bez toho, aby predtým splodil nejaké dieťa, nebude môcť splniť túto podmienku, pretože sa má za to, že zomrel bez potomstva. Nemôže mu však byť udelené privilégium výberu, ktoré Papinianus priznáva osobe, ktorá je v čase svojej smrti odsúdená na trest vyhnanstva.
7. Ak by však mal dieťa, ale stratil by ho počas života, bude sa považovať za zomrelého bez potomstva. Pozrime sa však, či by dieťa zomrelo súčasne so svojím otcom, a to v dôsledku stroskotania lode, pádu domu, útoku alebo inej udalosti, či by sa táto podmienka nesplnila. Myslím si, že podmienka by sa nesplnila, pretože v tomto prípade nie je isté, či dieťa prežilo svojho otca, a preto buď prežilo svojho otca, a tým zanikla podmienka zverenia, alebo ho neprežilo a podmienka sa splnila. Okrem toho, keďže nie je zrejmé, ktoré z nich zomrelo skôr a ktoré neskôr, je lepšie zastávať názor, že podmienka zverenia bola splnená.

8. Ak niekto zanechal poručenstvo v tomto znení: "Môj synu, ak by si zomrel po ustanovení cudzieho dediča, nariadujem ti, aby si môj majetok previedol na Seia," božský Pius v reskripte uviedol, že poručiteľ mal zrejme na mysli deti dediča; preto v prípade, že niekto zomrel bez potomstva a zanechal strýka z matkinej strany, ktorý mal právo na prétorské vlastníctvo, z dôvodu dedenia, cisár v reskripte vyhlásil, že podmienka poručenstva bola splnená.

18. Ten istý, O Sabinovi, kniha XV.

Pri prevode majetku na základe podmienok trustu je ustálené, že zisky sa nezapočítavajú, pokiaľ dedič nie je v omeškani alebo nebol osobitne poverený ich prevodom.

1. Je zrejmé, že zisky by mali byť zahrnuté do štvrtiny, ako bolo uvedené v reskripte.

2. Kedykoľvek sa od niekoho žiada, aby previedol majetok, má sa za to, že sa od neho žiada, aby previedol všetko, čo k nemu patrí; zisky sa však nepovažujú za pochádzajúce zo samotného majetku, ale z majetku, ktorý k nemu patrí.

3. Ak je dedičovi zanechaný odkaz a je požiadaný, aby previedol svoj podiel na pozostalosti, musí previesť nielen všetok odkaz, ktorý dostal od svojho spoludediča, ale aj to, čo je mu samotnému zverené. Toto bolo ustanovené nariadením božského Marcusa.

19. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

20. Ak je poručenstvo odkázané absolútne a sú k nemu pridané tieto slová: "Ukladám ti, aby si môj majetok odovzdal svojmu synovi a spôsobil, aby sa dostal do jeho rúk," v reskripte sa uvádza, že poručenstvo nadobúda účinnosť v čase, keď ho syn môže prijať, teda keď sa stane jeho vlastným pánom.

1. "Žiadam ťa, Lucius Titius, aby si rozdelil môj majetok s Attiom." Aristo hovorí, že podľa trebel'ského dekrétu senátu práva na konanie, ktoré sa týkajú majetku, prechádzajú na toho, na koho sa majetok prevádza; pretože slová sa chápu tak, že "žiadam ťa, aby si tento majetok previedol". Podmienky dekrétu senátu sa nemajú brať do úvahy, ale musí sa brať do úvahy úmysel poručiteľa bez ohľadu na to, ako bol vyjadrený, za predpokladu, že chcel, aby sa jeho majetok previedol.

2. Ak predajom alebo opatreniami prijatými na zachovanie majetku, ktorý je súčasťou pozostalosti, vznikli nejaké výdavky, mali by sa účtovať dedičovi.

(20) Paulus, O Sabinovi, kniha XIX.

Ak sa však niekomu zanechá dedičstvo, ktoré má pripadnúť v čase, keď bude mať deti, a on zomrie, pričom zanechá svoju manželku tehotnú, dedičstvo prechádza na jeho dediča.

21. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXII.

Ak dedič, ktorý mal právo ponechať si štvrtinu, previedol celú pozostalosť a nezabezpečil sa ustanovením, Aristo hovorí, že jeho prípad je podobný prípadu tých, ktorí si nevyhradili majetok, na ktorý nemajú iné právo; ale že môže získať späť alebo získať do vlastníctva majetok pozostalosti a môže využiť výnimku z dôvodu zlej viery voči strane, ktorá si uplatňuje nárok na majetok, a môže oznámiť dlžníkom pozostalosti, že platba sa nemá vykonať.

22. Ulpián, Spory, kniha V.

Žena, ktorá zanechala dve deti pod správou ich otca, sa po rozvoде vydala za iného muža, ustanovila svojho druhého manžela za svojho dediča a poverila ho, aby po smrti otca previedol jej majetok na jej deti alebo na pozostalého po nich. Keďže uvedené deti boli otcom emancipované, nevlastný otec mal na ne previesť majetok a následne jedno z detí zomrelo ešte za života svojho otca. Vznikla otázka, či sa pozostalé dieťa môže domáhať, aby mu bol vydaný podiel jeho brata, pretože bol predčasne prevedený. Scaevola rozpráva, že božský Marcus rozhodoval o takomto prípade vo svojej audienčnej miestnosti. Istý Erasidas, Lakedemónčan a muž s hodnosťou prétora, emancipoval svoje deti, ktoré u neho zostali po rozvoде s manželkou a ktorým bol zverený majetok pre prípad, že by sa smrťou otca stali vlastnými pánmi. Po ich emancipácii sa dožadovali vykonania poručníctva. Scaevola hovorí, že božský Marcus rozhodol, že majú nárok na trust v súlade s úmyslom ich matky, ktorá odložila jeho vykonanie do smrti svojho manžela, pretože si nemyslela, že ich otec ich emancipuje, a neodkladala by ho do jeho smrti, keby očakávala, že ich emancipuje. V súlade s tým som rozhodol, že dekrét Božskej Marky sa vzťahuje na tento prípad a že poručníctvo bolo zákonne vykonané vo vzťahu k obom deťom.

1. Niet pochyb o tom, že ustanovený dedič môže byť nútený vstúpiť do dedičstva a previesť ho na otrokov, ak im bola sloboda odkázaná buď priamo, alebo na základe podmienok trustu, keďže dedič by nemal zaobchádzať s opovrhnutím s tým, kto ho núti prijať dedičstvo. Lebo hoci otrok nemôže žiadať, aby dedič vstúpil do pozostalosti, alebo aby si vyžiadal slobodu priamo na základe poručníctva, má právo osobne sa dostaviť k prétorovi z dôvodu očakávania, že získa slobodu a pozostalosť.

2. Ak dedič prevedie pozostalosť po dlhom čase, keď tak mal urobiť hneď na základe trustu, môže previesť pozostalosť aj po odpočítaní svojej štvrtiny; a prípadné zisky, ktoré mohol získať z dôvodu zanedbania nároku, sa nepovažujú za získané na základe závetu zosnulého. Prípad je však iný, ak bol požiadany, aby previedol majetok pod podmienkou alebo v určitej

lehote; vtedy totiž všetko, čo získal, nahradí falcidiánsky podiel, ak dosahuje výšku jeho štvrtiny a zisku z nej. Všetky zisky, ktoré boli medzitým získané, sa považujú za získané v súlade s vôľou poručiteľa.

3. Ak je osoba požiadaná, aby previedla majetok, a predtým, ako tak urobí, niektorý z otrokov, ktorí k nemu patria, zomrie alebo sa niektorý majetok stratí, je rozhodnuté, že nemôže byť nútená previesť niečo, čo nemá; je však zrejmé, že musí zodpovedať za svoju nedbanlivosť, ale len v prípade, že sa podobá podvodu. Toto uviedol Neratius v Prvej knihe názorov. Ak nepredal majetok v čase, keď tak mal urobiť, je vinný z hrubej, a nie z ľahkej nedbanlivosti, akej by sa vyhol pri obchodovaní s vlastným majetkom, a za takýchto okolností musí niesť zodpovednosť. Okrem toho, ak by v dôsledku jeho nedbanlivosti dom zhorel, musí sa za to zodpovedať. Opäť sa bude zodpovedať za deti otrokov, a dokonca aj za deti týchto detí, ak by zomreli, pretože tie nie sú zahrnuté do zisku z majetku. Sám si môže odpočítať všetky výdavky, ktoré vynaložil na majetok patriaci do pozostalosti. Ak však bez jeho pričinenia dôjde k nadobudnutiu domu užívaním uplynutím "času, je úplne spravodlivé, aby sa nepovažoval za zodpovedného, pretože je bez viny.

4. Navrhnuté bolo nasledovné: "Istý muž ustanovil svoju dcéru za svoju dedičku a uložil jej, aby v prípade, že zomrie bez potomka, previedla svoj majetok na Tícia. Ona dala svojmu manželovi veno v určitej výške a potom, keď zomrela bez potomstva, ustanovila svojho manžela za svojho dediča." Vznikla otázka, či sa veno môže odpočítať. Povedal som, že nemožno tvrdiť, že dcéra mala v úmysle zrušiť dôveru, ktorá bola v súlade s povinnosťou ženy aj s vôľou jej otca; preto treba povedať, že veno zaniklo, rovnako ako keby požiadala o prevod toho, čo z neho zostalo. Ak žena získala dostatočný príjem z majetku, aby mohla zaplatiť sumu vena, treba povedať, že tento výdavok by sa mal započítavať skôr na zisk než na trust.

5. Aby sa mohol uplatniť trebárs dekrét senátu, nestačí, aby sa odkaz urobil len s odkazom na pozostalosť, ale dedič musí byť poverený vykonaním trustu ako dedič. Preto ak sa časť pozostalosti odkáže komukoľvek (pretože sme toho názoru, že časť pozostalosti sa môže odkázať) a poručiteľ je požiadaný, aby túto časť previedol na iného, nie je pochýb o tom, že prevod nemožno uskutočniť podľa dekrétu senátu, a preto by sa štvrtá časť nemala vyhradiť.

23. Julianus, Digesty, kniha XXXIX.

Vždy, keď poručiteľ prikáže jednému alebo dvom dedičom, aby previedli jeho majetok na svojich spoludedičov, rozumie sa, že urobil rovnaké rozdelenie s odkazom na dôveru, ktorú urobil pri rozdelení majetku. Ak sa však osobám, ktoré sú poverené výkonom poručníctva, prikáže, aby zaplatili určitú sumu peňazí osobe, od ktorej majú získať prospech z poručníctva, úmysel poručiteľa sa musí zistiť z peňažnej sumy, ktorú majú strany zaplatiť. Ak sú totiž dedičia určení na nerovnaké podiely z dedičstva a je im nariadené zaplatiť rovnaké sumy, je lepší názor, že majú dostať rovnaké sumy podľa trustu. Ak však peňažná suma, ktorá sa má vyplatiť, zodpovedá podielom, na ktoré majú nárok, majú dostať pomerné sumy v rámci trustu.

(24) Papinianus, Otázky, kniha XV.

Niekedy sa však tento bod v reskriptoch a rozhodnutiach súdov uvádza inak; napríklad v prípadoch, keď sa trust nezanecháva pod všeobecným pojmom dedičia, ale pod individuálnymi menami zainteresovaných strán.

25. Julianus, Digesty, kniha IX.

Istá osoba urobila vo svojom závete nasledujúce ustanovenie: "Môj dedič, žiadam ťa a poverujem ťa, aby si všetko, čo sa ti dostane do rúk z môjho majetku, v prvý deň previedol na môjho syna; alebo ak by sa mu niečo stalo pred týmto časom, žiadam ťa, aby si to odovzdal jeho matke." Vystáva otázka, či v prípade, že by chlapec zomrel pred zápisom do dedičského konania, by jeho matka mala nárok na prospech z poručníctva. Odpovedal som, že ak by chlapec zomrel skôr, ako by nastal čas na vykonanie trustu, bol by prevedený na jeho matku; ak by však zomrel po dni, keď nastal čas na jeho vykonanie, mal by na prospech z trustu nárok chlapcov dedič. Aby sa však zistil úmysel poručiťa, a to, či v prípade, ak by chlapec zomrel pred vydaním majetku v rámci trustu, by sa tento previedol na matku, a nie na dedičov, musí prétor vziať do úvahy osobu matky, ako aj osobu dediča chlapca. Marcellus: Je však v súlade s vôľou poručiťa tvrdiť, že kedykoľvek chlapec zomrie, či už zomrie pred dňom určeným na vykonanie trustu, alebo po ňom, trust sa prevedie na jeho matku, ak by ho už nedostala. Toto je pravidlo, ktoré teraz používame.

1. Ak je otrok ustanovený za dediča a jeho pán je poverený odovzdať majetok otrokovi, keď sa stane slobodným, trust je platný.

2. Keď niekto ustanoví svojho syna za dediča celého svojho majetku a kodicilom, ktorý nariadil otvoriť po synovej smrti, ho zaviazal, aby previedol jeho majetok na svoju sestru, ak by zomrel bez potomstva, a syn, vedomý si obsahu kodicilu, svojím testamentom nariadil, aby otrok Stichus, ktorý patril do majetku jeho otca, bol slobodný, synovi dedičia musia vyplatiť hodnotu otroka sestre zosnulého, pretože jeho slobodu nemožno stratiť prostredníctvom láskavosti. Okrem toho, aj keby syn nevedel, že jeho otec urobil kodicil, jeho dedičia budú napriek tomu povinní zaplatiť hodnotu otroka, aby čin jedného nepoškodil druhého.

3. Ak však tohto otroka ustanovil za dediča Sempronius a po získaní slobody vstúpil do toho istého majetku z vôle brata, dedičia tohto posledného musia zaplatiť aj jeho sestre odhadnú hodnotu majetku; pretože ak by otrok nebol manumitovaný, mohol vstúpiť do majetku na príkaz ženy. Ak by však Sempronius zomrel ešte za života syna, vykoná sa zrážka z majetku z dôvodu poručníctva, pretože otrok, ktorému prijatie majetku nariadil sám syn, ho nadobudne.

26. Paulus, O dekrétach senátu.

Aproniov dekrét senátu nariaďuje, že každý majetok zanechaný v rámci trustu môže a má byť prevedený na všetky mestá podliehajúce moci rímskeho ľudu. Taktiež bolo rozhodnuté, že práva na žalobu voči takýmto majetkom sa majú previesť podľa trebel'ského dekrétu senátu. Obyvatelia miest však môžu podávať žaloby proti pozostalostiam.

27. Julianus, Digesty, kniha XL.

Mestá, aby na ne mohli byť majetky prevedené, by si mali vybrať zástupcu, ktorý môže žalovať a byť žalovaný.

1. Ak dedič, ktorý bol nútený prijať majetok, prikáže otrokovi, ktorý je jeho súčasťou, aby vstúpil do iného majetku, ktorý uvedenému otrokovi zanechal cudzí človek, a potom prevedie prvý majetok, o ktorom tvrdí, že má podozrenie, že je nesolventný, vzniká otázka, či by mal previesť aj ten, ktorý nadobudol otrok. Rozhodol som, že tento majetok by nemal byť zahrnutý do prevodu, a to viac, ako keby otrok patriaci k prvému majetku po jeho prijatí uzavrel dohodu a dostal ho na základe doručenia alebo poberal výnosy z majetku tohto majetku bez toho, aby bol v omeškaní s plnením poručníckeho práva. Ak však otrok pred prijatím pozostalosti uzavrel akúkoľvek stipuláciu alebo ju prijal doručením, musí obnoviť predmet stipulácie, pretože príjem vybraný pred prijatím pozostalosti bude zahrnutý do prevodu.

2. Keď dedič povie, že má podozrenie, že pozostalosť je nespltná, nezíska zo závetu žiadnu výhodu, ktorú by nezískal, keby nebol ustanovený za dediča alebo keby nebol vstúpil do dedičstva. Preto ak bol nahradený maloletým takto: "Ktokoľvek bude mojím dedičom, nech je aj dedičom môjho syna," mal by byť nútený previesť majetok, ktorý sa mu dostal do rúk na základe tohto ustanovenia. Ak by sa však vynechala klauzula: "Ktokoľvek bude mojím dedičom," a nahradil by sa takto: "Nech je Titius aj dedičom môjho syna," potom, ak by samotný dedič prežil otca, môže byť napriek tomu nútený previesť majetok maloletého. Ak by však mal spoludediča, môže si ponechať majetok maloletého, pretože ak jeho spoludedič vstúpi do dedičstva, môže vstúpiť aj na základe substitúcie, hoci mohol odmietnuť majetok otca.

3. Ak otec ustanoví svojho syna, ktorého má pod svojou kontrolou, za svojho dediča a poverí ho, aby previedol jeho majetok na Sempronia, a povie, že má podozrenie, že majetok je nesolventný, syn môže byť donútený previesť ho na základe trebel'ského dekrétu senátu. Preto, aj keby sa nemal starať o záležitosti pozostalosti, predsa len všetky práva na konanie v jeho prospech alebo proti nemu prejdú na Sempronia.

4. Keď je dedič, ktorého ustanovil otec a ktorý zastupuje jeho vydedeného syna, poverený previesť na Tícia majetok, ktorý mu môže pripadnúť na základe zastupovania, nemôže byť nútený prijať majetok svojho otca počas života maloletého; po prvé preto, že poručníctvo bolo zriadené pod podmienkou, a po druhé z dôvodu, že žalobu s odkazom na majetok nemožno právne podať počas života chlapca. Keď však maloletý zomrie, mal by byť nútený vstúpiť do majetku otca.

5. Ak otec ustanovil dvoch dedičov a obaja boli poverení previesť jeho majetok na vydedeného syna, stačí, aby bol len jeden z nich nútený vstúpiť do tohto majetku; na základe tohto zákona totiž ten, kto nevstúpil do majetku otca, môže byť nútený vstúpiť do majetku syna a previesť ho.

6. Vždy, keď emancipovaný syn nadobudne vlastníctvo majetku v rozpore s ustanoveniami závetu, nie je dôvod nútiť dediča previesť majetok; a keďže nie je nútený platiť ani odkazy, ani poručníctvo, tak ho nemožno nútiť previesť žiadnu časť majetku. Marcellus: Je jasné, že by nemal byť nútený vstúpiť do majetku, ak syn už získal jeho držbu, aby zabránil zániku poručníctva, ak by ustanovený dedič zomrel a syn by odmietol pretorskú držbu majetku.

7. Osoba, ktorá previedla majetok na základe trebel'ského dekrétu senátu, môže byť buď oslobodená, alebo vylúčená z dôvodu, že majetok bol prevedený, či už ju žalujú veritelia majetku, alebo žaluje dlžníkov. Okrem toho môže oprávnená osoba podať tie isté žaloby, ktoré mohol dedič podať v čase, keď previedol majetok zanechaný v rámci poručníctva. Marcellus: Je tiež stanovené, že tie žaloby, ktoré boli podmienené splnením podmienky, ktorej čas na splnenie ešte nenastal, budú podané v prospech beneficenta trustu. Dedič sa však nemôže dovoľávať žiadnej výnimky skôr, ako bol majetok prevedený, pretože inak by previedol o toľko menej v rámci trustu.

8. Trebelovský dekrét senátu sa uplatňuje vždy, keď niekto poverí svojho dediča rozdelením buď celej pozostalosti, alebo jej časti, v určitom čase.

9. Preto ak by ťa Maevius ustanovil za svojho dediča a požiadal ťa, aby si odovzdal majetok Tícia, a ty by si vstúpil do majetku Maevia rovnako, ako keby si bol poverený dôverou a požiadaný, aby si previedol pozemky, ktoré ti Ticius odkázal, a ty by si povedal, že máš dôvod myslieť si, že majetok Maevia je nesolventný, nemožno ťa nútiť, aby si do neho vstúpil.

10. Ak by ťa Maevius požiadal, aby si na niekoho previedol jeho majetok aj Titiov majetok, a ty by si dobrovoľne prijal majetok, môžeš využiť výhodu falciánskeho práva a ponechať si štvrtú časť Maeviovho majetku a ostatné tri štvrtiny previesť v súlade s podmienkami trustu. Nebude tiež záležať na tom, či sa od vás bude žiadať, aby ste previedli obe pozostalosti na tú istú osobu, alebo Mseviov majetok na jednu osobu a Tiziov majetok na inú. Ak by ste povedali, že majetok Maevius je pravdepodobne platobne neschopný, možno vás prinútiť, aby ste ho prijali a previedli na osobu, od ktorej sa žiada, aby ho odovzdala; ale ten, na koho máte previesť majetok Titius, vás nemôže prinútiť, aby ste doň vstúpili.

11. Ak by dedič previedol pozostalosť podľa trebel'ského dekrétu senátu a ponechal by si výnos z pozemku alebo samotný pozemok, alebo by bol dokonca dlžníkom osoby, ktorá závet vyhotovila, bude potrebné, aby sa oprávnenému proti nemu poskytla žaloba. Marcellus: Bude to potrebné aj v prípade, že sa prevedie len časť dedičstva a podá sa žaloba o rozdelenie medzi osobou, ktorá odovzdala dedičstvo, a osobou, ktorá ho prijala.

12. Ak je niekto požiadaný o prevod majetku po tom, čo bol syn emancipovaný, mal by byť nútený ho prijať a previesť, aj keď syn môže získať prétorskú držbu toho istého v rozpore s ustanoveniami závetu.

13. Keď je patrón ustanovený za dediča tej časti pozostalosti svojho slobodného otca, na ktorú má nárok zo zákona, a po tom, ako bol požiadaný o prevod pozostalosti, povie, že má dôvod myslieť si, že je nesolventná, domnievam sa, že prétor bude konať spravodlivejšie, ak ho prinúti vstúpiť do pozostalosti a previesť ju; hoci si napriek tejto zmene názoru môže ponechať tú časť, na ktorú má nárok zo zákona.

14. Ak je dedič po výhrade určitého majetku ako prednostného dedičstva požiadaný o prevod majetku a je nútený ho prijať, mal by si prednostné dedičstvo ponechať? Odpovedal som, že každému, kto vstúpi do majetku na príkaz prétora, by sa malo zabrániť, aby požíval akékoľvek výhody.

15. Ak sa však tej istej osobe zanechá odkaz pod podmienkou, že sa nestane dedičom, a ona tvrdí, že má dôvod myslieť si, že majetok je nesolventný, nemôže byť nútená ho prijať, ak sa nevzdá odkazu, ktorý bol odkázaný v závislosti od podmienky, že sa nestane dedičom; a to by nemali urobiť spoludedičia, aby sa vyhli zodpovednosti, ale ten, na koho bol majetok prevedený. Pretože tak ako je dedič povinný prijať dedičstvo, aby sa splnila vôľa poručiteľa, nemal by byť z tohto dôvodu vystavený strate.

16. Moja sesternica bola ustanovená za jedinú dedičku istého majetku a bola poverená, aby polovicu z neho ihneď previedla na Publia Maevia a druhú polovicu po svojej smrti na uvedeného Publia Maevia. Ostatné dedičstvá boli odkázané aj iným osobám. Maevius ihneď dostal svoju polovicu majetku a zaručil sa, že vráti všetko, čo by mohol získať nad rámec toho, čo povoľoval falciánsky zákon, a ostatným boli vyplatené ich odkazy v plnej výške a rovnako sa zaručili, že vrátia akýkoľvek prebytok, ktorý mohli získať. Keďže môj bratranec zomrel, Publius Maevius žiadal, aby mu bola vydaná druhá polovica majetku spolu s jeho výnosmi. Preto sa pýtam, koľko by som mu mal previesť a či by to malo byť to, čo zostalo v rukách môjho bratranca nad štvrtú časť majetku, a nič viac; alebo či by som mohol niečo vymáhať od ostatných, ktorým boli vyplatené odkazy, a ak áno, koľko? Pýtam sa tiež, či to, čo môžem dostať od nich podľa ustanovení, a to, čo zostalo v rukách môjho bratranca nad štvrtú časť majetku, by nemalo dosiahnuť polovicu toho istého, či budem nútený doplniť nedostatok z prírastku a výnosu majetku, ktorý zostal v rukách môjho bratranca nad štvrtú časť, aby suma, ktorá by sa mala previesť, nepresiahla štvrtú časť majetku. Alebo, ako žiada Publius Maevius, po vyňatí štvrtiny majetku sa mu musí odovzdať všetko, čo sa získalo z výnosov uvedenej štvrtiny? Odpovedal som, že ak s pripočítaním výnosov to, čo nad štvrtinu zostalo v rukách vašej sesternice, nedosahuje menej ako polovicu majetku, aký bol v čase jej smrti, všetko sa musí previesť na Publia Maevia; a od tých, ktorým boli vyplatené odkazy, nemožno podľa ustanovenia nič vymáhať. Ak však príjem prevyšuje hodnotu polovice majetku, musí sa pripočítať k vašej štvrtine a k príjmu z nej. Ak však príjem z vášho podielu, ktorý zostal v rukách vášho bratranca a presahuje hodnotu štvrtiny, nedosahuje polovicu majetku, možno podať žalobu podľa ustanovenia. Stručne

povedané, výpočet by mal byť vykonaný tak, aby príjem skutočne presahoval štvrtinu, a ak sa zvýšil do takej miery, že dosiahol viac ako polovicu dedičstva, môžete si ponechať to, čo presahuje.

17. Keď je niekto požiadaný, aby manumitoval svojich otrokov a previedol na nich majetok, mal by tak urobiť po odpočítaní ceny otrokov.

28. Africanus, Otázky, kniha VI.

Osoba ustanovená za jediného dediča majetku, ktorá bola poverená previesť polovicu majetku na mňa absolútne a polovicu na teba podmienčne, tvrdila, že má dôvod domnievať sa, že je nesolventná, a na moju žiadosť vstúpila do majetku a previedla na mňa celý majetok na základe dekrétu senátu. Keď sa podmienka splnila, vznikla pochybnosť (ktorá nebola bezdôvodná), či mám na vás previesť výnos vášho podielu. Viaceré authority zastávajú názor, že by sa nemal previesť, pretože by ho dedič nevyplácal, ak by dobrovoľne prijal dedičstvo, a stačí, aby vaše právo zostalo zachované v nezmenšenej podobe bez toho, aby sa zlepšil váš stav.

1. Napriek tomu tie isté authority zastávajú názor, že ak je osoba ustanovená za jediného dediča pozostalosti a je požiadaná o prevod štvrtiny tejto pozostalosti na mňa absolútne a štvrtiny na vás pod podmienkou, a tvrdí, že má dôvod domnievať sa, že pozostalosť je platobne neschopná, a je mnou prinútená vstúpiť do nej, polovica pozostalosti sa vám musí vydať, keď sa splní podmienka.

2. Nemyslím si, že v navrhovanom prípade môžem využiť falzifikát, hoci ustanovený dedič tak môže urobiť, ak by vstúpil do dedičstva dobrovoľne.

29. Marcianus, Inštitúcie, kniha IV.

Ak by niekto po spísaní závetu neskôr spísal druhý závet, prvý sa ruší, hoci posledným závetom ustanovil dedičov určitého majetku, ako to uviedli božskí Severus a Antoninus v reskripte, ktorého slová z konštitúcie citujem spolu s ďalšími vecami v nej obsiahnutými. "Pozdravujú vás cisári Severus a Antoninus Cocceius Campanus. Niet pochyb o tom, že druhý závet, hoci ním mohol byť dedič ustanovený len na prijatie určitého majetku, je platný, rovnako ako keby sa o majetku nehovorilo; ale spomínaný ustanovený dedič sa bude musieť uspokojiť s tým, čo mu zostane, alebo s tým, čo mu postačí na doplnenie štvrtiny podľa falciánskeho práva; a musí previesť majetok na tých, ktorí boli uvedení v prvom závete, a to z dôvodu vložených slov vytvárajúcich dôveru, ktorými závetca vyhlásil, že chce, aby bol prvý závet platný. To však treba chápať tak, že sa to vzťahuje len na prípady, keď v druhom závete nebolo zahrnuté nič osobitne protirečivé."

(30) Ten istý, Inštitúty, kniha VIII.

(31) Ak vyslanec povie, že má dôvod domnievať sa, že dedičstvo je nesplatné, mal by byť nútený prijať ho počas svojho zamestnania na veľvyslanectve, pretože nie je neustále zaneprázdnený povinnosťami svojho úradu. A môže byť prinútený vstúpiť do dedičstva, aj keď povie, že túto záležitosť zväží; nie je však nútený vykonať prevod hneď, ale musí tak urobiť hneď po návrate domov a môže využiť výhody falckého práva alebo svoje právo vyplývajúce zo závetu, ak to považuje za vhodné; alebo ak si to nemyslí, môže previesť celé dedičstvo, aby sa vyhol akémukoľvek zaťaženiu z jeho dôvodu.

1. Ak niekto poverí svojho dediča, aby previedol "jeho majetok" alebo "celý jeho majetok", rozumie sa tým prevod na základe poručníctva; pod pojmami "môj" a "tvoj" sa totiž rozumejú aj práva na konanie.
2. Ak sa majetok prevedie na syna pod otcovskou kontrolou alebo na otroka a otec alebo pán tento akt následne ratifikuje, prevedú sa aj práva na konanie podľa trebárs dekrétu senátu.
3. Je veľký rozdiel, či sa štvrtý diel zachováva na základe dedičného práva, alebo ak si strana môže vyhradiť len určitý predmet alebo určitú sumu peňazí. V prvom prípade sa totiž práva na konanie delia medzi dediča a oprávneného z poručníctva, ale v poslednom prípade prechádzajú práva na konanie úplne na oprávneného.
4. Ak ustanovený dedič, ktorý bol poverený previesť dedičstvo po tom, čo si ponechal určitú sumu peňazí alebo nejaký predmet, hoci to, čo si má ponechať, je menej ako jeho štvrtina, nemôže požadovať viac, aj keby bol cisárom.
5. Ak by však bol požiadaný, aby previedol nejaký majetok bez toho, aby si niečo vyhradil pre seba, je cisár oprávnený ponechať si štvrtinu. Toto uviedli božskí Hadrián, Traján a Antonín v reskripto.

(31) Ten istý, Inštitúcie, kniha IX.

(32) Ak je otrokovi absolútne udelená sloboda a majetok mu je zverený podmienene, dedič bude nútený majetok prijať a previesť, aj keď tvrdí, že má dôvod domnievať sa, že je nesolventný; a otrok nemôže byť zbavený slobody ani v prípade, ak by sa podmienka nedodržala.

1. Ak by mal byť majetok zverený do opatery otrokovi, ktorý má do určitej doby dostať slobodu, božský Pius v reskripte adresovanom Cassiovi Hadriánovi uviedol, že dedič nemôže byť medzitým nútený vstúpiť do majetku, ak by sa domnieval, že je nesolventný, pretože sloboda ešte nemôže byť otrokovi udelená; na druhej strane mu nemôže byť sloboda udelená v rozpore s vôľou zosnulého.

2. Ak je dedič ustanovený pod podmienkou a je požiadaný, aby previedol dedičstvo, ale nie je ochotný splniť podmienku a vstúpiť do dedičstva, ak podmienka spočíva v nejakom úkone, musí ju splniť a previesť dedičstvo; alebo ak spočíva v tom, že niečo dá, a oprávnený z poručníctva by to ponúkol, ale dedič by odmietol splniť svoju povinnosť, oprávnenému sa udelí povolenie, aby konal namiesto dediča, a potom sa mu uloží povinnosť vstúpiť do dedičstva. Ostatné podmienky, ktoré nie sú v moci dediča, nepatria do právomoci prétora.

32. Celsus, Digesty, kniha XX.

Ballista ustanovil syna pod otcovskou kontrolou za svojho dediča takto: "Nech je Trebellianus mojím dedičom, ak dá kolónii Filipovcov záruku, že ak by zomrel bez potomka, všetky peniaze, ktoré sa mu dostanú do rúk z môjho majetku, budú odovzdané spomínanej kolónii Filipovcov." Vyslovil som názor, že hoci závetca použil slovo "peniaze", dedič sa musí vzdať aj akéhokoľvek iného majetku, ktorý mohol získať z pozostalosti, rovnako ako keby ho závetca výslovne určil.

33. Marcianus, Institutes, kniha VIII.

Celsus v dvadsiatej knihe Digest hovorí, že ak niekto, kto má majetok vo výške štyristo aurei, zaviazal svojho dediča, ak by zomrel bez potomstva, aby previedol na Maevia všetky peniaze, ktoré sa mu môžu dostať do rúk z jeho majetku, a ak by medzitým získal štyristo aurei z výnosu uvedeného majetku a zomrel by bez toho, aby zanechal deti, jeho dedič bude dlhovať štyristo aurei Maeviovi. Tejto otázke sa venuje veľmi obšírne, aj pokiaľ ide o to, či má dedič profitovať z prírastku a niest' riziko prípadnej straty, alebo naopak, a na záver hovorí, že by bolo nespravodlivé, aby príjemca poručenia znášal straty, keď nemá nárok na zisky. A v prípade, že je potrebné nahradiť určitý schodok vo výške štyristo aurei, pýta sa, či aj prípadný prírastok bude patriť oprávnenému, t. j. či je potrebné zohľadniť straty a zisky až do výšky štyristo aurei? Tento názor považujem za správny.

(34) Tá istá, Pravidlá, kniha II.

Ak si otec želal, aby v prípade smrti jeho jediného žijúceho syna bol jeho podiel na majetku vydaný príbuznému, a bratia zomreli v ten istý deň, uvedený príbuzný nebude mať nárok na podiel na majetku, ak nebude môcť preukázať, ktorý z bratov zomrel ako posledný; bolo však rozhodnuté, že ich matka bude mať nárok na majetok oboch podľa Tertuliánovho dekrétu senátu.

35. Ulpián, O povinnostiach prokonzula, kniha VI.

Divotvorca Pius nariadil, že v prípade, ak bola za dediča ustanovená nepričetná žena a bola poverená prevodom majetku, jej kurátor mohol postúpiť všetky práva na konanie po tom, ako získal vlastníctvo majetku v súlade s ustanoveniami závetu.

36. Paulus, O edikte, kniha XIII.

37. Ak sa majetok prevádza na základe poručníctva pred uzavretím rozhodcovskej zmluvy s dedičom, myslím si, že oprávnený z poručníctva by mal dať dedičovi záruku, rovnako ako v prípade, keď mal poručník pred prevodom majetku z poručníctva poručníctvo, pretože všeobecne platný výrok, že si môže ponechať určitý majetok, neplatí všeobecne; lebo čo ak by v majetku nemalo byť nič, čo by si mohol ponechať; ako napríklad v prípade, že celý pozostáva z bankoviek alebo predmetov, ktoré nemá v držbe? Je jasné, že ten, na koho sa majetok prevedie, získa všetko a dedič bude viazaný rozsudkami v prípadoch, keď bol žalovaný, alebo ustanoveniami, ktoré bol povinný uzavrieť a ktorým sa nemohol vyhnúť. Preto ho nemožno nútiť, aby previedol dedičstvo, ak mu nie je poskytnutá záruka.

(37) Ulpian, O edikte, kniha VI.

Majetok sa považuje za prevedený, ak sa buď odovzdá samotný i-majetok, alebo sa dedičovi umožní nadobudnúť držbu majetku patriaceho do majetku, a to buď úplne, alebo čiastočne, takým spôsobom, že jedna zo strán je ochotná ho previesť a druhá prijať, nie však, ak by sa dedič domnieval, že si získal držbu z iného dôvodu. Rovnaké pravidlo treba považovať za platné, ak sa držba neskôr ratifikuje. Ak by však dedič uviedol, že majetok previedol sám, alebo tak urobil listom, alebo poslom, musí byť vypočutý. Ak by ho s vaším súhlasom odovzdal niekomu inému, prechádzajú aj práva na žalobu voči vám. Rovnako, ak by iný ako dedič previedol majetok na základe môjho príkazu alebo ak by dedič prevod potvrdil, práva na žalobu sa budú považovať za prevedené.

1. Okrem toho by mal poručník sám vykonať prevod dedičstva s poverením svojho poručníka, ale poručník tak nemôže urobiť bez súhlasu svojho poručenca, pokiaľ tento nie je maloletý; poručník totiž nemôže postúpiť práva na žalobu patriace jeho poručencovi. Divotvorca Severus v prípade poručenca menom Arrius Honoratus rozhodol, že poručenec nemôže previesť majetok len na základe splnomocnenia svojho poručníka, keď uvedený Arrius Honoratus urobil takýto prevod na svojho strýka a poručníka Arria Antonina.

2. Keď sa má majetok previesť na poručenca, stanovilo sa, že to poručenec nemôže urobiť bez splnomocnenia svojho poručníka.

38. Paulus, O edikte, kniha XX.

Pri prevode majetku totiž nejde len o platbu, ale o dedenie, keďže zaň zodpovedá oprávnený.

39. Ulpianus, O edikte, kniha XVI.

Okrem toho pozostalosť nemožno bez rozdielu previesť na samotného poručníka.

40. Paulus, O edikte, kniha XX.

Hoci sa senát odvolával na prevod týchto práv na žalobu, ktoré podľa občianskeho práva prislúchajú tak v prospech, ako aj proti dedičovi, predsa len, prétorské práva na žalobu sú tiež prevoditeľné, pretože medzi nimi nie je žiadny rozdiel. Aj prípady týkajúce sa naturálnych záväzkov sú rovnako prevoditeľné.

1. O ustanovenom dedičovi sa výslovne hovorí v trebel'skom dekréte senátu; napriek tomu sme prijali pravidlo, že právny nástupca dediča môže zákonne vykonať prevod podľa trebel'ského dekrétu senátu, rovnako ako to môže urobiť dedič, prétorský držiteľ majetku pozostalosti, otec alebo pán, ktorým sa majetok nadobudol. Všetci by totiž mali postúpiť všetky práva, ktoré môžu mať podľa trebel'ského dekrétu senátu, a je jedno, či sa o prevod majetku požiada ustanovený dedič, otec alebo pán.

2. Nie je tiež dôležité, na koho sa prevod v našom mene uskutočňuje, či na hlavu domácnosti, alebo na niekoho, kto je pod kontrolou iného;

41. Gaius, Trusty, kniha II.

Muž alebo žena. Majetok sa teda môže previesť na otroka s našim súhlasom alebo bez neho, ak by sme tento úkon neskôr ratifikovali.

42. Paulus, O edikte, kniha XX.

Pretože je to presne to isté, ako keby bol majetok prevedený na mňa.

1. Ak sa majetok prevádza, sepulzačné práva zostávajú dedičovi.

43. Ulpián, O edikte, kniha XXII.

Papinianus rozoberá nasledujúci bod. Osoba, ktorá bola ustanovená za dediča polovice majetku, bola požiadaná, aby ho vydala inému, a s tvrdením, že ho považuje za nesolventného, bola nútená ho prijať. Oprávnený si nebol vedomý, že časť majetku pripadla ustanovenému dedičovi po jeho prevode, a vznikla otázka, či sa bude vyžadovať ďalšia žaloba. Papinianus

hovorí, že príjemca by bol zabezpečený. Hovorí tiež, že v takomto prípade by sa malo určiť, či po zvýšení uvedeného podielu bude potrebný nový prevod.

(44) Marcellus, Digesty, kniha XV.

Dedič na žiadosť Sticha, ktorý dostal slobodu a majetok do úschovy na základe toho istého závetu, vstúpil do uvedeného majetku, ktorý podozrieval z platobnej neschopnosti, a Stichus potom zomrel skôr, ako sa dostal do omeškania s prijatím majetku, a zanechal Tícia ako svojho dediča. Pýtam sa, či podľa dekrétu senátu bude možné podať žaloby proti Titiovi, ak odmietne prijať majetok zverený do správy. Odpovedal som, že hoci bežne ten, kto je nútený prijať majetok, ho môže okamžite previesť na príjemcu zvereného majetku, zdá sa, že dekrét senátu sa v tomto prípade vzťahuje len na manumitovaného otroka a o dedičovi sa nezmieňuje. Napriek tomu sa môže stať, že dedič prevod odloží; napríklad v prípade, keď mu zosnulý dlhoval peniaze a on si ich radšej ponechal, ako by mal podať žalobu o ich vrátenie. Myslím si však, že na jeho dediča by sa malo vzťahovať to isté pravidlo, ktoré sa vzťahuje na neho; pretože prečo by mal mať prvý právo odmietnuť majetok, ktorý ten, po kom dedí, nemohol odmietnuť? Ak by slobodník zomrel bez toho, aby zanechal dediča, pred odovzdaním dedičstva, veritelia jeho majetku by mali právo predať jeho majetok, rovnako ako keby zomrel po odovzdaní dedičstva.

(1) Žiadam vás, aby ste mi vyjadrili svoj názor na to, či mám pravdu, keď rozhodujem o nasledujúcej otázke. Dcéra, ktorá bola ustanovená za dedičku celého majetku svojho otca, bola poverená previesť polovicu tohto majetku po odpočítaní všetkých odkazov a dlhov, z ktorých žiadny nebol veľmi veľký, aby sa vyhla uplatneniu falciálneho práva. Dedička nebola v omeškani s vykonaním zverenia. Žiadam ju, aby na mňa ústne previedla dedičstvo, rovnako ako keby som podal žalobu podľa trebel'ského dekrétu senátu, a domnievam sa, že z tohto dôvodu možno vymáhať úroky splatné odo dňa smrti poručiteľa do času, keď bolo dedičstvo prevedené, prostredníctvom príslušných žalôb. Uplatňujem si nárok aj s ohľadom na nájomné z pozostalosti, pretože záväzok vyplývajúci z nájomných zmlúv tvorí jej súčasť, ale od dedičky nepožadujem žiadne zisky; napriek tomu si želá, aby som jej vrátil sumu nájomného, alebo aby som jej postúpil svoje práva na podanie žaloby na vymáhanie úrokov a nájomného, a nemôžem ju presvedčiť, že pod pojmom "pozostalosť", o ktorej prevod na mňa bola požiadaná, mám nárok aj na toto ustanovenie o úrokoch. Uviedol som ako svoj názor, že všetky tieto veci sú zahrnuté v pojme "majetok" a že v prípade, na ktorý sa odvolávate, nie je rozdiel medzi týmito záväzkami a inými záväzkami, ktoré sú dohodnuté pod podmienkou alebo sú splatné ročne či mesačne. Je zrejmé, že tieto veci sa považujú za príjem z majetku zahrnutého do pozostalosti a že ak nedošlo k neplneniu, príjem nepatrí príjemcovi zvereného majetku. Keďže však oprávnená osoba akoby nežiadala, aby dedič niečo pridal do trustu, ale len žiada, aby mu bol majetok prevedený v jeho súčasnom stave, dedič by to v žiadnom prípade nemal odmietnuť; Senát mal totiž v úmysle, aby oprávnená osoba dostala polovicu majetku a aby sa považovala za osobu, ktorá zaujíma miesto dediča, pokiaľ ide o tú časť majetku, ktorá mu môže byť prevedená. Ak by však dedička požičala peniaze z pozostalosti na úrok alebo zbierala výnosy z pôdy, nebude povinná z tohto dôvodu nič platiť osobe, ktorej bola pozostalosť zverená do správy, ak nebola v omeškani; z dôvodu, že peniaze požičala na vlastné riziko a

obrábaním pôdy alebo zberom úrody jej vznikli výdavky, a nie je spravodlivé, aby takpovediac konala ako zástupca iného. Ak však dedič dostáva príjem z dedičstva spôsobom, ktorý je predmetom vyšetrovania, nejde o žiadne výdavky, ktoré by dedič vynaložil, ani o prácu, ktorú by vykonal.

45. Modestinus, O vynálezoch.

Ak bol dedič požiadaný, aby previedol celú pozostalosť, a odmietne si ponechať štvrtú časť, pretože si želá vykonať želanie zosnulého s väčšou presnosťou, mal by dobrovoľne vstúpiť do pozostalosti ako osoba, ktorá má v úmysle previesť ju podľa trebars dekrétu senátu. Taktiež by som mu poradil, ak považuje pozostalosť za nesolventnú, aby ju odmietol, aby ho prétor prinútil previesť ju; v tomto prípade sa totiž má za to, že ju prevádza na základe trebel'ského dekrétu senátu; a ak dedič prejavil obavu, že bude zodpovedať za zadlženie pozostalosti, všetky práva na konanie prejdú na osobu, ktorá ju prijme.

46. Javolenus, Listy, kniha XI.

Seius Saturninus, admirál britského loďstva, svojím testamentom ustanovil Valeria Maxima, kapitána trirémy, za svojho fiduciárneho dediča a poveril ho, aby previedol jeho majetok na syna Seia Oceana, keď tento dovŕši šesťnásť rokov. Seius Oceanus zomrel pred dosiahnutím tohto veku. Potom si Malleus Seneca, ktorý tvrdil, že je strýkom Seia Oceana, nárokoval jeho majetok na základe toho, že je jeho najbližším príbuzným. Maximus, kapitán trirémy, si tiež nárokoval majetok, pretože osoba, na ktorú mal majetok previesť, bola mŕtva. Pýtam sa, ktorej z týchto osôb majetok patrí, či Valeriovovi Maximovi, kapitánovi trirémy, fiduciárnemu dedičovi, alebo Malliovi Senecovi, ktorý tvrdí, že je strýkom zosnulého chlapca? Odpovedal som, že ak by Seius Oceanus, ktorému bol majetok odkázaný v poručníctve na základe závetu Seia Saturnina, keď dosiahol vek šesťnásť rokov, mal ho previesť Valerius Maximus, fiduciárny dedič, zomrel pred dosiahnutím predpísaného veku, majetok ponechaný v poručníctve by prešiel na toho, kto mal nárok na ostatný Oceanusov majetok, pretože čas na vykonanie poručníctva nastal počas Oceanusovho života; teda za predpokladu, že predĺžením času odovzdania sa predpokladalo, že poručiteľ mal v úmysle zveriť opatrovníctvo svojho syna fiduciárnemu dedičovi, a nie určiť neistý čas na vykonanie trustu.

47. Pomponius, Rôzne pasáže, kniha I.

Ak by niekto, kto je viazaný k osobe len prirodzeným záväzkom, mal splniť dlh dedičovi, peniaze sa musia vyplatiť tomu, komu bol majetok zverený do úschovy.

48. Paulus, Názory, kniha XIV.

Paulus vyslovil názor, že v prípade, keď bola určitá časť pozostalosti niekomu zanechaná a ten ukradol majetok patriaci do pozostalosti, možno veľmi správne usúdiť, že mu možno odmietnuť žalobu s odkazom na to, čo si privlastnil.

49. Papinianus, Otázky, kniha III.

50. Ak sa má majetok previesť na základe trebel'ského dekrétu senátu a vec je naliehavá a existuje obava, že čas na podanie žaloby môže uplynúť z dôvodu neprítomnosti beneficenta poručenia, dedič môže byť nútený brániť sa žalobe podanej proti majetku.

1. Podobne, ak syn zvažuje, či sa bude domáhať vlastníctva pozostalosti v rozpore s podmienkami závetu, môžu byť proti menovanému dedičovi podané žaloby veriteľov pozostalosti.

50. To isté, Otázky, kniha XI.

Keď bol Vivius Cerealis ustanovený za dediča a nariadil, aby majetok previedol na svojho syna Vivia Simonida, keď bude slobodný od jeho kontroly, a preukázalo sa, že bolo spáchaných mnoho podvodných činov s cieľom vyhnúť sa poručeniu, cisár Hadrián nariadil, aby bol majetok vydaný synovi, takže otec nebude mať právo na peniaze, kým bude žiť jeho syn. Keďže totiž nemožno poskytnúť zábezpeku, kým existuje otcovská kontrola, cisár spôsobil otcovi túto stratu z dôvodu podvodu, ktorého sa dopustil. Po schválení dekrétu tohto druhu by sa mal syn za takýchto okolností prirovnať k synovi vojaka, ak sa má majetok vymáhať od vlastníkov alebo ak je potrebné podať žalobu proti dlžníkom majetku. Je však v súlade s úctou, ktorá prináleží otcovi, aby sudca v prípade, že by sa tento dostal do nedostatku, podľa vlastného uváženia nariadil, aby sa mu časť výnosu pozostalosti poskytla.

51. Ten istý, Otázky, kniha XVII.

Ak je dedičovi uložené vydať pozostalosť zanechanú v poručníctve, po odpočítaní odkazov sa nepovažuje za potrebné odpočítať tie, ktoré nemožno vymáhať žalobou. Ak je veno odkázané ako prednostný odkaz manželke, ktorá je ustanovená za dedičku časti majetku poručiteľa, a je jej uložená povinnosť odovzdať majetok po odpočítaní odkazov, stále si môže odpočítať svoj podiel na majetku v pomere k venu, aj keď štvrtina, ktorú si má právo ponechať podľa falciánskeho práva, dosahuje výšku jej vena. Keďže má nárok na oboje, nie je rozdiel medzi touto ženou a akýmkoľvek iným veriteľom, ktorý môže byť ustanovený za dediča a poverený prevodom dedičstva. Rovnaká zásada platí aj v prípade, keď je zaťažená poručníctvom bez odpočítania odkazov.

52. Tá istá, Otázky, kniha XIX.

Ak je majetok patriaci tretej osobe odkázaný Titiovi a ten poverí svojho pána, ktorého ustanovil za dediča, aby majetok previedol na Maevia, Maevius sa nemôže legálne domáhať dedičstva, pretože nemôže nadobudnúť to, čo sa nikdy nedostalo do rúk ustanoveného dediča, t. j. vlastníctvo majetku.

1. Otrok získal slobodu od jedného z dvoch ustanovených dedičov a od druhého získal majetok zverený do správy. Ak by ani jeden z uvedených dedičov nebol ochotný prijať majetok, prétor by nemal právomoc, pretože nemôže prinútiť dediča, aby vstúpil do majetku len s cieľom zabezpečiť slobodu otroka, ani nemôže prinútiť toho, komu nebola udelená sloboda, aby prijal majetok v mene otroka, ktorý ešte nebol oslobodený, pretože dekrét senátu sa uplatňuje len v prípade, keď sú všetci dedičia poverení priamo udelením slobody, alebo je jeden z nich poverený aj jej udelením, aj odovzdaním majetku podľa podmienok trustu. Ak by dedič, ktorý je poverený udelením slobody, odmietol svoj podiel na dedičstve alebo by bol vylúčený z dôvodu nesplnenia podmienky, od ktorej závisí jeho ustanovenie, keďže jeho podiel prejde na druhého dediča, možno tvrdiť, že by mal byť nútený dedičstvo prijať. Veď aký je rozdiel v tom, podľa akého pravidla by tá istá osoba mala byť povinná otrokovi aj slobodu, aj pozostalosť?

53. Rovnaké, otázky, kniha XX.

Dedič by nemal byť nútený prijať dedičstvo, ktoré považuje za nesplniteľné, otrokom, ktorému je uvedený dedič povinný darovať slobodu a dedičstvo, keďže stav otroka závisí od dedičstva a nikto nemôže nútiť iného, aby sa stal zodpovedným za žaloby podané proti dedičstvu len preto, aby zabezpečil vyplatenie dedičstva. Lebo čo ak by otrok zomrel počas omeškania, ktoré spôsobil poručiteľ tým, že ho neoslobodil? Ak by však odkazovník zomrel počas života poručiteľa, spravodlivejší názor by bol, že by mal byť nútený prijať dedičstvo, keďže má právomoc previesť ho na otroka po jeho manumácii.

54. Tá istá kniha, Otázky, kniha XIX.

Titius bol zaviazaný previesť na Maeviusa zvyšok majetku. Oprávnený nemôže vymáhať nič, čo dedič medzitým mohol odcudziť alebo premárniť, ak sa preukáže, že to neurobil podvodne a s cieľom narušiť dôveru; je totiž stanovené, že dobrá viera je základným znakom fiduciárneho odkazu. Božský Marcus však pri rozhodovaní vo veci týkajúcej sa majetku zvereného do správy, ktorý bol obsiahnutý v týchto slovách: "Ukladám vám previesť všetko, čo zostane z môjho majetku," rozhodol, že to treba ponechať na posúdenie dobrého občana, a rozhodol, že akékoľvek výdavky, ktoré boli údajne vynaložené s odkazom na majetok, by mali spôsobiť nielen zmenšenie majetku zahrnutého do správy, ale mali by sa tiež rozdeliť pomerne s odkazom na otcovský majetok, na ktorý mal dedič nárok ako na vlastný. Zdá sa mi, že to nielenže vychádza zo spravodlivosti, ale je to potvrdené aj príkladom; ak by totiž vznikla otázka týkajúca sa vkladu majetku emancipovaného syna v prospech jeho bratov, bolo definitívne rozhodnuté, že všetko, čo syn nadobudol v armáde, má právo si ponechať; a cisár po konzultácii rozhodol, že výdavky, ktoré vznikli vojakovi, by sa mali nielen rozdeliť medzi prostriedky patriace z dedičstva, ale mali by sa aj pomerne odpočítavať od peňazí tvoriacich súčasť peculium. V súlade s tým, čo bolo práve

uvedené, by mal Maeuius požadovať poskytnutie záruky za výkon poručníctva nie preto, aby mohol na základe ustanovenia uplatniť nárok na to, čo nemohol získať späť na základe poručníctva, ale aby mohol mať záruky za sumu, ktorú mohol získať späť na základe podmienok poručníctva.

(55) To isté, Otázky, kniha XX.

Ak by syn patróna previedol majetok na cudziu osobu na základe trebárs dekrétu senátu, žaloba na vymáhanie hodnoty služieb, ktoré nemožno previesť, bude patriť dedičovi a nebude poškodený výnimkou, pretože to nemôže byť žiadnou výhodou pre osobu oprávnenú na prospech z trustu. Vo všeobecnosti treba povedať, že dedičovi nemožno zabrániť v konaní ani ho oslobodiť od záväzkov, ktoré sa netýkajú vydania dedičstva.

1. Cisár Titus Antoninus v reskripte uviedol, že ak bola priamo odkázaná sloboda, ktorá má nadobudnúť účinnosť v určitom čase, prevod majetku sa nemusí uskutočniť, ak neexistuje osoba, ktorej by sa mohol odovzdať.

2. Ak niekto dostal celú pozostalosť na základe trebel'ského dekrétu senátu, po tvrdení, že má dôvod myslieť si, že je nesolventná, ak bol poverený previesť ju na iného, bude povinný odovzdať ju celú, a v tomto prípade bude tiež dôvod na uplatnenie trebel'ského dekrétu senátu, pretože príjemca poručenia si nemôže ponechať štvrtú časť podľa falciánskeho práva. Nezáleží ani na tom, či by v prípade, že by prvý beneficiant nepožadoval zápis do dedičstva, nenadobudol účinnosť trust vytvorený na druhom mieste, pretože ak bolo dedičstvo raz prijaté, všetky želania zosnulého sa považujú za splnené. Tento názor nie je vyvrátený ani preto, že oprávnený z poručenskej listiny nie je povinný vyplatiť iné odkazy, ktoré predstavujú viac ako tri štvrtiny dedičstva. Jedna vec je totiž žaloba, ktorá je proti nemu podaná v mene dediča, a iná vec je žaloba, ktorá je podaná v jeho vlastnom mene prostredníctvom toho, že je viazaný vôľou zosnulého. V súlade s tým, čo už bolo uvedené, by ustanovený dedič nemal byť nútený prijať dedičstvo len na základe požiadavky prvého oprávneného z poručiteľstva, ak tento nemá nárok na žiadnu časť z neho, rovnako ako keby bol povinný previesť dedičstvo spolu s jeho výnosmi okamžite alebo po určitom čase. Ak by mu však bolo uložené previesť ju bez jej výnosov, možno vyvodiť, že táto suma nebude postačovať na to, aby ho prinútila prijať pozostalosť, a nie je ani podstatné, či prvý oprávnený dostal aj slobodu, pretože ani prijatie peňazí, ani udelenie slobody nebude postačovať na to, aby prinútilo ustanoveného dediča vstúpiť do pozostalosti. Ak však prvý oprávnený z poručníctva odmietne prinútiť dediča, aby prijal dedičstvo, bolo rozhodnuté, že druhý oprávnený môže zákonne požadovať, aby sa tak stalo, aby dedič mohol vstúpiť do dedičstva a previesť ho na neho.

3. Čo však v prípade, ak by sa prvému beneficiantovi uložilo, aby majetok nevydal tretej osobe, ale aby ho sám previedol na dediča? Z dôvodu, že by mu nemal previesť štvrtú časť, ktorú stratil, by mal byť vypočutý s odkazom na ponechanie tejto časti dedičstva. Napriek tomu skutočnosť, že ustanovenému dedičovi, ktorý bol nútený prijať dedičstvo, sa odopiera právo požadovať čokoľvek z poručenskej správy, by sa nemala zamietnuť bez zváženia. Prečo by sa totiž nemal považovať za nehodného získať čokoľvek na základe závetu zosnulého, ktorý odmietol splniť jeho vôľu? Toto sa dôkladnejšie preukáže, ak

bol dedič nútený vstúpiť do dedičstva po splnení podmienky, pretože ak bol nútený tak urobiť, kým podmienka trvala, bude ťažké to dokázať, keďže len zmenou názoru si bude môcť nárokovat' falciifikát štvrtiny. A som si vedomý, že možno povedať, že za žiadnych okolností by sa nemal odopriet' prospech z poručníctva tým, ktorí si uplatňujú nárok na sepulkráciu. Senát bol do takej miery presvedčený, že dedič by nemal získať nič z podielu na majetku, ktorý odmietol, že nemohol využiť ani falciánske právo, ani si vyhradiť prednostné dedičstvo, ani získať žiadnu výhodu na základe druhého závetu, v ktorom sa vykonala substitúcia takto: "Nech sa dedičom môjho syna stane ten, kto sa stane mojím dedičom."

4. Osoba, na ktorú bol podľa trebel'ského dekrétu senátu prevedený Titiov majetok, môže previesť na Sempronia Maeviov majetok, ktorý mu mal previesť zosnulý Titius, rovnako ako to mohol urobiť ktorýkoľvek iný dedič, ktokoľvek.

5. Žaloby, ktoré prechádzajú na základe trebeliánskeho dekrétu senátu, sú len dočasné, keď sa majetok vyš'ahuje zo strany, ktorá vec prehrala, po tom, čo majetok previedla na základe zverenia, ak sa s ním, samozrejme, pred odovzdaním spojila emisia; sila vyš'ahovania totiž spôsobuje neplatnosť prevodu, pretože to zverenie, ktoré bolo zriadené, nebolo splatné. Je zrejmé, že ak tá istá osoba, ktorá vec získala, bola aj obvinená z trustu, a to z dôvodu, že držiteľ pri prevode nehnuteľnosti započítal dedičovi ten istý podiel, ktorý mal byť vydaný beneficentovi; možno tvrdiť, že žaloby, ktoré prechádzajú na základe trebel'ského dekrétu senátu, nebudú premlčané uplynutím času.

56. Ten istý, Názory, kniha VII.

Istý otec si želal, aby jeho dcéra po tom, ako si vyhradila určité články, vydala jeho majetok svojim bratom. Bolo rozhodnuté, že dcéra by mala byť uvedená do držby nehnuteľnosti predtým, ako vykoná prevod na svojich bratov. Ak by medzitým bratia predali alebo zaťažili celý majetok pozostalosti a ten by im bol následne prevedený, stanovuje sa, že len na základe ich konania by sa mal potvrdiť predaj alebo záložné právo na tú časť pozostalosti, ktorá nebola vyhradená.

57. Tamže, Názory, kniha VIII.

"Moji dedičia nech po svojej smrti prevedú na mesto Beneventum, moje rodisko, všetok môj majetok alebo nehnuteľnosti, ktoré sa im môžu dostať do rúk." Bolo rozhodnuté, že žiadny z príjmov, ktoré dedičia získali počas trvania stavu, nebol zahrnutý do trustu.

(1) Do závetu bolo vložené toto ustanovenie: "Ukladám prvému z mojich synov, ktorý môže zomrieť bez potomstva, aby svoj podiel z môjho majetku odkázal svojmu pozostalému bratovi. Ak by obaja zomreli bez potomkov, želim si, aby celý môj majetok pripadol mojej vnučke Claudii." Ak by jeden z dedičov zomrel a zanechal by syna a posledný z dedičov by zomrel bez potomstva, na prvý pohľad by sa zdalo, že vnučka nemôže byť podľa podmienok tejto podmienky pripustená k dedičstvu; ale keďže pri výklade poručenských listín je vhodné zohľadniť úmysel poručiteľa, bolo by absurdné tvrdiť, že z

dôvodu, že prvá substitúcia nenadobudla účinnosť, by sa mal zamietnuť nárok vnučky na polovicu dedičstva, keďže starý otec mal v úmysle, aby získala celý majetok, ak by posledný zo synov, ktorý zomrel, získal podiel svojho brata.

(2) "Keď zomriem, poverujem ťa, moja drahá manželka, aby si môj majetok previedla na moje deti alebo na jedného z nich, alebo na moje vnúčatá, alebo na ktoréhokoľvek z nich, ktorého si vyberieš, alebo na mojich príbuzných, alebo na ktoréhokoľvek zo všetkých mojich príbuzných, ktorého si vyberieš." Vyslovil som názor, že vo vzťahu k deťom bola vykonaná zámena poručníka a vo vzťahu k vnukom a ostatným príbuzným bolo manželke priznané právo výberu, ale že si nemohla právne vybrať ostatných príbuzných, ak by niektorý z vnukov žil, a to z dôvodu rôznych stupňov stanovených podmienkami poručníka; ak však stupeň vnukov zanikol, žena si mohla vybrať ktoréhokoľvek z príbuzných, ktorého chcela.

58. Ten istý, Názory, kniha IX.

Dedič, ktorý bol poverený prevodom nehnuteľnosti po odpočítaní štvrtiny z nej, sa stal dedičom dlžníka nehnuteľnosti pred jej prevodom. Keďže z tohto dôvodu právo na žalobu splynulo a nemohlo byť obnovené podľa trebeľského dekrétu senátu, tri štvrtiny dlhu sa mohli požadovať na základe zverenia; ale úroky za uplynulý čas, ktoré boli splatné zo záväzku alebo zo získaného rozsudku, sa musia počítat' do času, keď právo na žalobu zaniklo, a úroky nemožno počítat' za nasledujúci čas, pokiaľ dedič nebol v omeškani s plnením zverenia.

1. Ak by sa mal majetok previesť v určitom čase podľa podmienok trustu, dedičovi nevznikne zodpovednosť za splatné pohľadávky z majetku len preto, že mohol od niektorých dlžníkov inkasovať peniaze.

2. Ak je niekto poverený previesť pozostalosť po určitom čase, nie je nútený vyplatiť prípadné úroky získané od dlžníkov pozostalosti, ktoré boli splatné po smrti veriteľa, a ak sa tieto nevyberú, právo na žalobu o vymáhanie všetkých úrokov (pretože ustanovenie je súčasťou pozostalosti) prejde podľa trebárs dekrétu senátu, a preto nebude pohľadávkou za peniaze, ktoré nie sú splatné. A rovnako, ak úroky, ktoré vznikli v medziobdobí, nebudú vyplatené veriteľovi pozostalosti, bude za ne zodpovedať aj beneficent poručiteľstva podľa trebeľského dekrétu senátu, a preto nebude dôvod na sťažnosť, že dedič nevyplatil úroky z výnosu, ktorý mal právo inkasovať. Napriek tomu, ak by dedič zaplatil úroky za medziobdobie, nebude oprávnený si z tohto dôvodu nič ponechať, pretože vykonával svoju vlastnú činnosť, pretože keďže bol povinný vyplatiť istinu veriteľovi, nemôže mu beneficent trustu vyčítať žiadne úroky zaplatené počas medziobdobia.

3. Ak je dedič poverený prevodom majetku v hodnote sto aurei po tom, čo si vyhradil rovnakú sumu, podľa falciánskeho práva sa má za to, že dostal celú sumu peňazí, a reskript božského Hadriána sa má vykladať tak, akoby mal právo vyhradiť si určitú sumu z majetku. Toto stanovisko by sa malo uviesť aj v prípade, keď je dedičovi uložené previesť časť pozostalosti na svojho spoludediča. Iný je prípad, keď sa má ponechať časť pozemku patriaceho do dedičstva, keďže peniaze sa môžu ponechať vždy, ale časť pozemku nie, iba ak so súhlasom jeho spoludediča, ktorý má k nemu vlastnícke právo. Okrem toho,

ak má pozemok vyššiu hodnotu ako jeho podiel na dedičstve, platí, že falzifikát sa uplatní na prebytok, ak o to požiada oprávnený z poručiteľstva; bolo totiž stanovené, že peniaze, ktoré sa vyplácajú, sa musia započítať na pozemok.

4. Ak bol dedič poverený previesť majetok v čase svojej smrti po tom, ako si vyhradil jeho výnos, nemôže si ponechať potomstvo otrokých ani prírastok stád, ktoré nahradili tie, ktoré zomreli.

5. Výnosy a úroky, ktoré dlžníci pozostalosti zaplatili pred dňom, keď sa mala vykonať poručenosť, ako aj tie, ktoré boli zaplatené neskôr, a tiež nájomné z polí, ktoré dedič vybral, sa zahrnú do štvrtiny, na ktorú má nárok.

6. Okrem toho, ak sa od dediča žiada, aby previedol majetok po svojej smrti, nemožno ho nútiť, aby predal majetok pozostalosti, a úroky z istiny získané z ceny uvedeného majetku sa nemôžu legálne požadovať a nepovažujú sa za prijaté namiesto užívania uvedeného majetku počas prechodného obdobia. Opäť platí, že hoci dedič nie je nútený prevziať riziko smrti otrokov alebo zničenia domov v meste, predsa len užívanie uvedeného majetku a prípadné straty, ktoré mu z tohto dôvodu vzniknú, v tomto rozsahu znižujú jeho štvrtú časť podľa falciánskeho práva.

7. Ak je dedičovi uložená povinnosť odovzdať čokoľvek, čo zostalo z majetku v čase jeho smrti, nepovažuje sa za uloženie povinnosť odovzdať akýkoľvek zisk, ktorý mohol získať, keďže tieto slová poručiteľa sa týkajú zmenšenia majetku a neznamenaajú, že príjemca poručiteľského práva bude mať zisk z prírastku výnosu.

8. Ak je niekto požiadaný, aby previedol niečo, čo zostalo z jeho majetku v čase jeho smrti, jeho dedič nebude nútený vydať majetok, ktorý zosnulý založil, za predpokladu, že sa tak nestalo podvodom.

59. Paulus, Otázky, kniha IV.

Dlžník určil svojho veriteľa, ktorému dal majetok do zálohu, a jeho dedič ho poveril, aby previedol jeho majetok na jeho dcéru, teda dcéru poručiteľa. Veriteľ, ktorý odmietol prijať majetok, pretože ho podozrieval z platobnej neschopnosti, bol na príkaz pretora nútený tak urobiť a previesť ho. Keďže nemohol nájsť kupca zálohu, požiadal, aby mu bolo udelené povolenie ponechať si ju vlastníckym právom. Vyjadril som názor, že záväzok zanikol prijatím jeho majetku. Pozrime sa však, či záložné právo nezaniklo, keďže došlo k likvidácii naturálneho záväzku. A zvažme aj to, aký bude výsledok a či veriteľ, ktorý podáva žalobu, má majetok v držbe, alebo či ho má, alebo nemá v držbe dedič. Ak ho má v držbe veriteľ, nemôže proti nemu podať žalobu oprávnený zo záložného práva, ani ho nemôže žalovať v rámci žaloby zo záložného práva, keďže právo konať patrí dedičovi; žalobu zo záložného práva nemožno správne podať ani z dôvodu, že dedič previedol menej majetku, ako mal, čo by sa stalo, aj keby záložné právo neexistovalo: veriteľ má totiž v tomto postavení majetok v držbe. A aj keď oprávnený zo zvereneckého fondu môže mať majetok v držbe, bude zodpovedať za servilnú žalobu, pretože je isté, že peniaze neboli vyplatené; rovnako ako máme za to, keď je žaloba prehratá z dôvodu výnimky. Preto si možno nielen ponechať majetok, ale

aj podať žalobu z dôvodu záložného práva, a to, čo už bolo zaplatené, nemožno vymáhať. Z toho vyplýva, že prirodzený záväzok založený záložným právom naďalej existuje. Ak veci zostanú v pôvodnom stave, nemyslím si, že by veriteľ mohol byť nútený prijať majetok, pokiaľ mu predtým nebola poskytnutá záruka na náhradu škody alebo pokiaľ jeho pohľadávka nebola uspokojená. Ak totiž ustanovený dedič postupuje proti oprávnenému z poručiteľstva vo svoj prospech, napríklad ak dostal odkaz pre prípad, že by sa nestal dedičom, bolo rozhodnuté, že by nemal byť nútený vstúpiť do dedičstva, pokiaľ sa odkaz nevyplatí; možno totiž povedať, že dedič nemôže byť nútený prijať dedičstvo v rozpore s vôľou zosnulého, ktorý tým, že mu zanechal odkaz za predpokladu, že do neho nevstúpi, ponechal prijatie dedičstva na jeho vlastnom rozhodnutí. Ak však poručiteľ odkázal dedičovi jednu z dvoch vecí, dáme mu jednu alebo druhú z nich.

1. Žena, ktorá dala vena, sa dohodla so svojím manželom, že ak zomrie počas manželstva, polovica vena sa vráti jej matke, ale matka v tomto zmysle neuzavrela žiadnu dohodu. Žena potom v čase svojej smrti ustanovila svoju matku a svojho manžela za svojich dedičov a poverila svoju matku, aby jej majetok previedla na Tícia. Súd pri vydávaní rozhodnutia s odkazom na rozdelenie majetku priznal matke polovicu vena v súlade s podmienkami dohody. Vznikla otázka, či sa táto časť vena mala vyplatiť v súlade s ustanoveniami poručníctva. Domnievam sa, že by nemala byť vyplatená, pretože matka ju nedostala ako dedič, ale ako matka na základe zmluvy, a mala na ňu nárok nie z titulu dedičstva, ale v dôsledku chyby v konštrukcii dohody.

60. Tá istá, Otázky, kniha XI.

Patrón, ktorý bol ustanovený za dediča tej časti pozostalosti, na ktorú mal právny nárok, keď bol poverený previesť jej šiestu časť, tak urobil. V tomto prípade práva na žalobu podľa trebeľského dekrétu senátu neprechádzajú, pretože majetok, ktorý bol prevedený, nebol splatný, a preto ak sa tak stalo v dôsledku omylu, možno ho vymáhať.

61. Ten istý, Názory, kniha XIV.

Paulus formuloval názor týmito slovami: "Sempronius, neurčil som ťa za svojho dediča, pretože som pre svoju chorobu spísal závet narýchlo, a preto si želám, aby si dostal sumu rovnajúcu sa dvanástine môjho majetku." Z toho vyplýva, že závetca zanechal Semproniovi skôr určitú sumu peňazí ako podiel zo svojho majetku, ale treba to chápať tak, že závetca mu chcel zanechať v poručníctve sumu rovnajúcu sa dvanástine jeho majetku.

62. Scaevola, Názory, kniha IV.

Otec uložil svojej dcére, aby v prípade, že po svojej smrti zanechá nejaké deti, previedla na svojho brata polovicu toho, čo získala z otcovho majetku, ale ak by zomrela bez potomkov, nariadil, aby mu ho previedla celý. Keďže dcéra zomrela počas manželstva a zanechala dcéru, vznikla otázka, či má jej dedič previesť na brata polovicu majetku spolu s polovicou vena,

ktoré bolo dané jej manželovi. Odpoveď znela, že to, čo bolo dané ako veno, nie je zahrnuté v časti dedičstva, ktorá by sa mala previesť, a že aj keď niečo bolo splatné na základe sľubu daného s odkazom na veno, malo by sa to zaradiť medzi dlhy dedičstva.

1. Závetca odkázal istú sumu peňazí chlapcovi, ktorého vychoval, a nariadil, aby sa vyplatila Semproniovi, a aby sa chlapcovi vyplácali určité úroky z uvedenej sumy, kým nedovŕši dvadsiaty rok života; a potom bolo stanovené, že ak by zomrel bez potomka, polovicu uvedenej sumy vyplatí Semproniovi a polovicu Septitii. Keďže chlapec zomrel pred dovŕšením dvadsiateho roku života, vznikla otázka, či si tí, ktorí ho nahradili, môžu v čase jeho smrti nárokovať na plnenie z trustu, alebo či bude trust naďalej existovať počas obdobia, ktoré by bolo potrebné na to, aby chlapec dosiahol dvadsiaty rok života, ak by žil. Odpovedal som, že podľa uvedených skutočností by sa výkon trustu mohol požadovať v čase chlapcovej smrti.

63. Gaius, Trusty, kniha II.

Hneď ako sa vykoná odovzdanie majetku beneficiantovi trustu, všetko, čo patrí do majetku, sa stáva vlastníctvom osoby, na ktorú sa majetok previedol, aj keď ho ešte nezískala do vlastníctva.

1. Ak niekto určil, že mu dedič vráti pozostalosť, a tá mu bola odovzdaná, po podaní žaloby na základe tohto určenia sa stanovuje, že prechádzajú aj práva zo žaloby, teda ak osoba, proti ktorej bola podaná žaloba, odovzdá pozostalosť. Ak by však dedič prehral spor, pretože nepreviedol nehnuteľnosť, a na súde by bol proti nemu vydaný rozsudok o výške jej ocenenia, bude oprávnený zachovať si práva zo žaloby patriace k nehnuteľnosti, pretože žalobca získal späť celú sumu, ktorú požadoval.

2. Ak by ustanovený dedič previedol pozostalosť a následne by bol žalovaný a prehral by svoj spor alebo by sa ho vzdal, bolo rozhodnuté, že práva na žalobu budú vždy patriť oprávnenému z poručenskej správy po tom, ako na neho boli raz prevedené.

3. Ak by niekto, kto bol požiadaný, aby previedol časť pozostalosti, previedol väčšiu časť, ako mu bolo uložené, práva na žalobu sa neprevedú. Ak však bol dedič poverený previesť pozostalosť po tom, čo si vyhradil určitý predmet alebo peňažnú sumu, a prevedie celú pozostalosť bez toho, aby si ponechal to, na čo mal nárok, veľmi správne sa konštatuje, že práva na žalobu napriek tomu prešli.

4. Ak by dedič pred prevodom majetku prikázal otrokovi, ktorý mu patrí, aby prijal iný majetok, ktorého dedičom ho niekto ustanovil, Julianus popiera, že by tento druhý majetok mal byť prevedený, pretože dedič nebol poverený jeho prevodom; a treba priznať, že tento názor je správny. Napriek tomu je potrebné zistiť, či bol dedič poverený previesť majetok s prípadným

prírastkom, ktorý mohol vzniknúť. Pretože ak to tak bolo, môže byť nútený previesť aj tento druhý majetok, pokiaľ dedič nepreukáže najjasnejšími dôkazmi, že otrok bol ustanovený za dediča práve s ohľadom na neho.

5. V reskripte božského Antonína sa uvádza, že ak niekto dostal od Tícia určitú sumu peňazí, ktorá predstavuje štvrtinu majetku, a je mu uložená povinnosť odovzdať mu celý majetok, hoci peniaze nemusia byť vyplatené okamžite, musia byť vyplatené bez úrokov, pretože čím neskôr niekto vyplatí, tým neskôr dostane úžitok z poručenia, a medzitým príde o zisky. Preto, ak príjemca zvereneckého fondu mal majetok v držbe predtým, ako zaplatil peniaze, musí dedičovi odovzdať všetky zisky z neho, ktoré mohol získať.

6. Rovnaké právne pravidlo platí aj v prípade, keď niekto poverí svojho dediča zverením majetku, a to takto: "Žiadam ťa, aby si môj majetok previedol na Tícia, ak ti zaplatí sto aurei."

7. Ak je dedič ustanovený pod podmienkou a povie, že má dôvod domnievať sa, že majetok je nesolventný, možno mu nariadiť, aby podmienku splnil a vstúpil do majetku a previedol ho, ak podmienka nie je ťažká, nezahŕňa priestupok ani nepredstavuje vážnu prekážku. Ak by však podmienka bola zahanbujúca alebo ťažko splniteľná, je zjavne nespravodlivé nútiť dediča, aby ju splnil v prospech iného. Bolo rozhodnuté, že od splnenia takejto podmienky by mal byť na začiatku oslobodený, pretože je absurdné, aby sa osobe, ktorá si nárokuje na prospech z poručenia, poskytlo viac, ako porúčiteľ zamýšľal, aby dostala. Napriek tomu však porúčiteľ nepovolal ustanoveného dediča k dedeniu, ak podmienka nebola splnená, ani nemal v úmysle, aby mu bol majetok prevedený, ak nebola splnená.

8. Ak je stanovená podmienka vyplatenia peňažnej sumy dedičovi, ten, kto si nárokuje prospech z poručenia, by mu mal túto sumu ponúknuť, aby po splnení podmienky mohol dedič vstúpiť do dedičstva a previesť ho.

9. Ak je však uložená podmienka jednou z tých, ktoré boli odpustené. prétor, postačí autorita ediktu, tak hovorí Julianus. Dediča možno prinútiť k prijatiu tým, že sa odvolá na prétorskú žalobu, alebo môže požadovať držbu majetku v súlade s podmienkami závetu; takže po nadobudnutí práv na žalobu ich potom môže postúpiť v súlade s dekrétom senátu po prevode majetku.

10. Ak však ide o podmienku prevzatia mena porúčiteľa, ktorej splnenie vyžaduje prétor, bude sa mať za to, že dedič koná správne, ak ju splní, keďže na prevzatí mena čestného človeka nie je nič zavrhnúťhodné; prétor totiž nevyžaduje, aby sa táto podmienka dodržala v prípade mien, ktoré sú notoricky známe a hanebné. Ak by však dotyčný odmietol prijať meno, podľa Juliána by mal byť od splnenia podmienky oslobodený a mali by mu byť udelené prétorské akcie, alebo by mu mal byť odovzdaný majetok pozostalosti v súlade s podmienkami závetu, takže po nadobudnutí práv na akcie ich môže postúpiť v súlade s dekrétom senátu.

11. Ak by si mal podozrenie, že pozostalosť je nesolventná, a na moju žiadosť by si bol nútený vstúpiť do nej * na základe príkazu prétora a previesť ju na mňa, môžem využiť výhodu falciánskeho práva, pokiaľ ide o odkazovníkov, rovnako ako môžeš získať výhodu tohto práva aj ty, a to v rovnakom rozsahu, ako to môžeš urobiť ty; Ak mi totiž niečo zostane v poručníctve v prospech iného, keďže mi to prislúcha len ako odkazovníkovi, nezapočítava sa to do výpočtu podľa falciánskeho práva, ale musí sa to vypočítat' osobitne.

12. Ak je Tícus zaviazaný previesť majetok na Maevia a Maevius je zaviazaný zaplatiť Seiovi určitú sumu peňazí a Tícus využije privilégium ponechať si štvrtinu majetku oproti Maeviovi, Maevius, ako hovorí Neratius, bude takto oveľa menej zodpovedný Seiovi, aby neutrpel žiadnu stratu na vlastnom majetku.

13. Julianus zastáva názor, že ak je ustanovený dedič poverený previesť majetok na Tícia, ktorý zastupuje Maevia, a ustanovený dedič tvrdí, že majetok považuje za nesolventný, na žiadosť Tícia mu možno nariadiť, aby doň vstúpil a previedol ho.

14. Ak by niekto poveril osobu oprávnenú na držbu majetku podľa prétorského práva, aby ho previedla, a táto osoba trpí uplynutie lehoty na získanie držby podľa tohto práva, alebo ten, na koho sa má majetok previesť, sa z nejakého dôvodu nemôže dostaviť k prétorovi a uplatniť svoj nárok v stanovenej lehote; aby mohol byť majetok vydaný tomu, kto je oprávnený na jeho držbu podľa prétorského práva, mala by mu byť poskytnutá úľava, t. j. aby mu bol poskytnutý dostatočný čas na získanie držby majetku na účely vykonania zverenia.

15. Mali by sme tiež poznamenať, že ak osoba, ktorá nie je solventná, po tom, ako ustanovila Tícia za svojho dediča, nariadi, aby bol jeden z jej otrokov slobodný, a uloží Tíciovi, aby na neho previedol majetok, ak Tícus odmietne majetok prijať, ťažko ho možno k tomu prinútiť; pretože hoci Tícus môže vstúpiť do majetku na žiadosť otroka, predsa len tento nemôže získať slobodu, ak bola udelená s cieľom oklamať veriteľov, aj keď Tícus môže byť bohatý, z tohto dôvodu na neho nemožno majetok previesť. Ak však vezmeme do úvahy ducha zákona, treba povedať, že prípad je rovnaký, ako keby bol otrok slobodný a ustanovený za jediného dediča a Titius by vôbec nebol dedičom.

64. Marcianus, Trusty, kniha IV.

Ak sa majetok poručenca, ktorému boli požičané peniaze bez oprávnenia jeho poručníka, prevedie na mňa na základe dekrétu senátu a ja zaplatím veriteľovi, nemôžem peniaze vymáhať. Ak by však dedič zaplatil dlh po prevode majetku, môže vymáhať sumu, a to z iného dôvodu, než že sa prirodzený záväzok chápal tak, že bol z neho prevedený na mňa. Na druhej strane, ak by sa majetok osoby, ktorá poskytla pôžičku poručníkovi bez oprávnenia jeho poručníka, previedol na mňa a poručník by mi zaplatil, nemôže peniaze vymáhať. Ak by však mal zaplatiť dedičovi veriteľ'a, môže ich vymáhať, ale nemôže tak urobiť, ak mu zaplatil pred uskutočnením prevodu dedičstva.

(1) Ak sú nevyhnutní dedičia ustanovení pod určitou podmienkou, ktorú je ľahké splniť a ktorá sa zvyčajne dodržiava, treba povedať, že ich možno prinútiť previesť majetok na žiadosť tých, ktorým boli poverení jeho prevodom; pretože aj nevyhnutní dedičia sú nútení splniť podmienku na účely výkonu poručníctva.

(2) Ak je niekto poverený previesť majetok a zomrie skôr, ako tak urobí, jeho dedič ho môže previesť a práva na konanie prechádzajú na oprávneného z trustu podľa trebárs dekrétu senátu. Ak sú však dvaja dedičia a každý z nich je poverený previesť pozostalosť, práva na konanie prejdú na oprávneného v pomere k podielu každého z uvedených dedičov; ak by totiž každý z nich previedol svoj podiel, je isté, že práva na konanie prejdú v pomere k uvedenému podielu. Ak by osoba, ktorá má previesť dedičstvo, zanechala viacerých dedičov a niektorí z nich by previedli svoje podiely skôr ako ostatní, alebo ak ten, na koho sa má dedičstvo previesť, zanechá viacerých dedičov a prevod sa uskutoční na jedného z nich, bude mať podľa tohto dekrétu senátu právo na žalobu v pomere k svojmu podielu.

(3) Ak je patrón ustanovený za dediča tej časti pozostalosti, na ktorú má zákonný nárok, a je požiadaný, aby ju previedol na vydedené deti svojho zosnulého slobodníka, a on ju dobrovoľne prijme, uplatní sa falciánske právo; ak je nútený ju prijať, práva na žalobu prejdú v celom rozsahu na uvedené deti podľa tohto dekrétu senátu.

65. Tá istá kniha, Trusty, kniha V.

Majetok nemožno legálne previesť na otroka, ak jeho pán nechce alebo nie je o tejto skutočnosti informovaný, ale ak tento prevod neskôr ratifikuje, bude potvrdený a práva na žalobu nadobudne sám pán, a to nie z dôvodu, že tento prevod sa podobá nadobudnutiu majetku a že mu musí predchádzať príkaz pána, ale, ako už bolo uvedené, následnú ratifikáciu možno vykonať rovnako ako v prípade držby majetku podľa prétorského práva. V danom prípade nie je ani rozdiel v tom, či je prevodom majetku poverený sám pán alebo jeho otrok, nevyžaduje sa súhlas ani sprostredkovanie otroka, ale jeho súhlas je potrebný v prípade, že sa požaduje prétorská držba majetku alebo sa má majetok prijať. Preto ak dedičia tvrdia, že sa domnievajú, že majetok je nesplátný, na žiadosť pána ich možno prinútiť, aby doň vstúpili a previedli ho.

1. Ak poručiteľ poverí svojho dediča, aby previedol jeho majetok na ženu, ak sa nevydá, treba konštatovať, že ak dedič tvrdí, že má podozrenie, že majetok je platobne neschopný, možno ho prinútiť, aby ho prijal a previedol na ženu, aj keby sa vydala. Náš Julianus tento názor prijíma s odkazom na iné podmienky, ktoré rovnako nemôžu byť splnené inak ako pri skončení života. V súlade s týmto názorom by mali tí, ktorým bol dedič poverený previesť majetok za podobných podmienok, poskytnúť záruku, že ho vydajú osobám, ktorým bude patriť, ak by sa podmienka nespĺnila.

2. Ak by prétor po náležitom prešetrení buď z omylu, alebo z predpojatosti nariadil prevod majetku, ktorý mu prináleží na základe poručníctva, je v záujme spoločenstva, aby bol prevedený, a to z dôvodu autority, ktorá sa vkladá do súdnych rozhodnutí.

3. Ak je niekto poverený previesť majetok na poručenca, ktorý nie je dosť starý na to, aby hovoril, a ten dobrovoľne vstúpi do uvedeného majetku, môže byť prevedený buď na otroka poručenca, alebo na samotného poručenca s autoritou jeho opatrovníka; a neschopnosť dieťaťa hovoriť nie je väčšou prekážkou transakcie, ako existuje v prípade, keď nemý, ktorý dosiahol vek puberty, chce, aby mu bol majetok vydaný. Ak však dedič odmietne vstúpiť do dedičstva, je ťažké rozhodnúť, ako možno vec vyriešiť, pretože nebude dôvod na uplatnenie trebárs dekrétu senátu, ak by poručník požiadal, aby sa dedičstvo prijalo na riziko jeho poručenca; ani poručenec nemôže požiadať, aby sa tak stalo, keďže nemá schopnosť hovoriť. Túto otázku možno ľahšie vyriešiť v prípade nemých osôb, pretože ak sú vypočúvané a počujú, môžu prikývnutím naznačiť, že sú ochotné prijať pozostalosť na vlastné riziko, rovnako ako neprítomné osoby môžu vyjadriť svoj súhlas prostredníctvom posla. Nepochybujem však o tom, že úľava by sa mala dieťaťu poskytnúť a že toto pravidlo by sa malo zaviesť z dôvodu podobnosti medzi občianskym a prétorským právom. Ak by však uvedený poručenec bol ustanovený za dediča, niet pochýb, že môže konať ako taký na základe poverenia svojho poručníka; alebo ak vznikne otázka týkajúca sa získania držby nehnuteľnosti podľa prétorského práva, môže si ju nárokovať jeho poručník; ak je teda ustanovený za dediča, môže byť svojím poručníkom prinútený vstúpiť do nehnuteľnosti a previesť ju. Rovnakým spôsobom môže byť osoba, ktorá je nemá a nemá rozum, podporovaná svojím poručníkom.

4. Ak dedič na môj príkaz odovzdá majetok osobe, ktorej som ho predal, niet pochýb o tom, že prevod by sa mal považovať za prevod na mňa ako na oprávnenú osobu. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak sa majetok na môj príkaz odovzdá niekomu, komu by som ho bol povinný odovzdať podľa podmienok trustu alebo z iného dôvodu; alebo niekomu, komu som ho chcel požičať alebo darovať.

66. Paulus, Trusty, kniha II.

Ak je niekto ustanovený za dediča pod podmienkou, že jeho spoludedič vstúpi do dedičstva, môže využiť výhodu falciánskeho práva, aj keby jeho spoludedič vstúpil do dedičstva pod nátlakom; za predpokladu, že on sám nie je k tomu nútený.

1. Julianus hovorí, že na základe tohto dekrétu senátu môže byť dedičstvo prevedené na zástupcu neprítomného beneficenta poručníctva, ak by si to želal; avšak za predpokladu, že dá záruku na ratifikáciu úkonu, ak by vôľa neprítomnej strany nebola známa. Treba však povedať, že ak dedič tvrdí, že má podozrenie, že majetok je nesolventný, nemal by byť nútený ho prijať, ak nie je isté, či beneficiant nariadil, aby sa to urobilo; aj keď by sa mala poskytnúť záruka z dôvodu slabosti záruky. Ak by

však vstúpil do dedičstva dobrovoľne, nemôže mu vzniknúť žiadna veľká škoda, ale ak ho na to oprávnený nepoveril, práva zo žaloby na neho prejdú až po ratifikácii prevodu dedičstva.

2. Ak bola spáchaná nejaká krivda na otrokovi, ktorý patril do pozostalosti, hoci žaloba bude môcť byť podaná v prospech dediča z dôvodu uvedeného otroka, preda len právo na žalobu podľa akvileánskeho práva neprechádza na oprávneného z poručníctva, pretože prechádzajú len tie práva, ktoré boli zahrnuté do majetku zosnulého.

3. Ak je námestník nútený vstúpiť do majetku a previesť ho v Ríme, beneficent trustu bude nútený brániť žaloby v Ríme, hoci dedič k tomu nie je nútený.

4. Je dobré zvážiť, či má byť beneficent trustu žalovaný na tom istom mieste, kde mal byť žalovaný zosnulý, a ak dedič dobrovoľne vstúpil do dedičstva a previedol ho, či môže beneficent trustu podať obhajobu na jednom z troch rôznych miest, a to tam, kde mal zosnulý bydlisko, alebo tam, kde má bydlisko dedič, alebo on sám. Preto treba rozhodnúť, že oprávnený z trustu by mal byť žalovaný buď tam, kde má bydlisko, alebo tam, kde sa nachádza väčšia časť majetku, ktorý bol prevedený.

67. Valens, Trusty, kniha III.

Ak by si na moju žiadosť a na základe dekrétu prétora prijal majetok podozrivý z platobnej neschopnosti a ja by som potom nebol ochotný dať ho previesť na seba alebo sa oň starať, malo by sa postupovať nasledovne (čo nie je nesprávne schválené Oktaviánom), a to tak, že prétor by mal proti mne podať žaloby, ako keby som majetok prijal; tento názor je úplne správny.

(1) V tom istom čase, keď ste si vytvorili zámer oklamať svojich veriteľov, môžete vstúpiť do majetku podozrivého z platobnej neschopnosti a previesť ho na mňa bez toho, aby ste sa vystavili riziku interdikt z dôvodu podvodu; pretože aj keď ste neboli poverení dôverou v môj prospech, môžete odmietnuť prijať majetok, a tým môžete oklamať svojich veriteľov; a ja nebudem konať nečestne, keď prijmem uvedený majetok, ku ktorému vás vaši veritelia nemohli prinútiť, keby som vás k tomu nevyzval.

(2) Ak sa syn, ktorý je sám sebe pánom, stane dedičom svojho otca a je ním poverený previesť jeho majetok na mňa; a po tom, čo si vytvoril úmysel oklamať svojich veriteľov, prevedie majetok na mňa na základe dekrétu prétora po tom, čo predstieral, že sa domnieva, že je insolventný, sotva bude dôvod na uplatnenie interdikt založeného na podvode; pretože ak by sa predal majetok jeho otca, jeho veritelia by nemohli získať z pozostalosti nič, čo by mu patrilo; ibaže by mali byť vypočutí veritelia samotného syna, ak žiadajú, aby im bolo povolené predať majetok syna bez zahrnutia majetku otca.

(3) Ak by dedič na účely darovania povedal, že má podozrenie, že pozostalosť je platobne neschopná, a previedol by ju na niekoho, kto nemá právo ju prevziať, obdarovaný by bol zbavený toho, na čo nemá právny nárok. Rovnaké pravidlo sa uplatní aj v prípade, ak to fiduciárny dedič urobí bez úmyslu vykonať darovanie.

68. Same, Trusty, kniha IV.

Ak dedič, ktorého o prevod majetku požiadala osoba, ktorá bola v čase svojej smrti v úpadku, tvrdí, že si myslí, že je nesolventný, nie je pochýb o tom, že podľa súčasného výkladu trebeľského dekrétu senátu ho možno prinútiť k prevodu majetku, a aj keby ho mal prijať dobrovoľne, musí to byť: Ak však insolventný odovzdá určitú sumu peňazí alebo určitý predmet majetku do úschovy, považuje sa to za nesplatené, ako keby bol majetok priamo odkázaný; v tomto prípade totiž osoba, ktorej bol majetok zverený do úschovy, nastupuje na miesto poručiteľa, zatiaľ čo v prvom prípade nastupuje na miesto dediča.

1. Ak po tom, ako ste boli poverení prevodom majetku, ho dobrovoľne prijmete a odovzdáte bez odpočítania štvrtiny, bude ťažké uveriť, že ste to urobili skôr z nevedomosti, než za účelom úplnejšieho vykonania trustu. Ak však dokážete, že ste si štvrtinu nevyhradili v dôsledku omylu, môžete ju získať späť.

(69) Marcianus, Trusty, kniha VIII.

(70) Keď dedič prevádza majetok, nie je povinný poskytnúť zábezpeku proti vyst'ahovaniu pozemkov, otrokov alebo iného majetku, ktorý k nemu patrí; na druhej strane však príjemca trustu musí poskytnúť zábezpeku na odškodnenie dediča, ak by bol vyst'ahovaný z majetku, ktorý tento predal.

70. Pomponius, Trusty, kniha II.

Ak je ustanovený dedič požiadaný, aby majetok previedol na Tícia, a Tícius je požiadaný, aby ho po určitom čase dedičovi vrátil, na stanovenie práv dediča postačí priame konanie.

1. Ak dedič predtým, ako prevedie majetok zverený do správy, odcudzí akúkoľvek jeho časť alebo manumituje otroka patriaceho do majetku, alebo zničí, rozbije alebo spáli akýkoľvek majetok, nemožno proti nemu podať občianskoprávnu žalobu, ak majetok prevedie neskôr na základe Trebelliovho dekrétu senátu, ale možno proti nemu podať žalobu na základe zvereného majetku z dôvodu majetku, ktorý bol zničený. Ak sa však dedič dopustil niektorého z týchto trestných činov po odovzdaní majetku, treba konštatovať, že ho možno žalovať podľa akvilejského zákona; napríklad ak buď zranil, alebo zabil otroka patriaceho k majetku.

2. Ak je dedičovi zverené dočasné právo na žalobu, čas, v ktorom ju dedič mohol podať pred odovzdaním pozostalosti, sa započíta osobe, ktorej bola pozostalosť odovzdaná.

71. Marcianus, Trusty, kniha X.

Všetci dedičia, ktorí sa radia s ohľadom na pozostalosť, môžu byť donútení prijať ju, ale nie previesť ju hneď, na žiadosť každého, kto si želá, aby ju prijal na svoje riziko; ale takým spôsobom, že ak by po uplynutí času na radenie považovali za vhodné, aby ju prijali, môžu požívať prospech zo závetu, rovnako ako keby dobrovoľne vstúpili do dedičstva. Na druhej strane však, ak by jeho prijatie považovali za nevýhodné, jeho vydaním sa zbavia zodpovednosti.

(72) Pomponius, Trusty, kniha IV.

Keď bol dedič poverený prevodom dedičstva po tom, čo si vyhradil určitý pozemok, ktorý patril niekomu inému, Aristo hovorí, že treba zistiť, či poručiteľ chcel, aby uvedený pozemok patril absolútne dedičovi, alebo len v prípade, že sa zistí, že patrí jemu. Domnieva sa, že by sa mal prijať prvý názor, a preto by sa odhadovaná hodnota pozemku mala vyhradiť z dedičstva.

73. Marcianus, Trusty, kniha XXXII.

Ak dedič požičia majetok patriaci do dedičstva a na zabezpečenie pôžičky prijme záložné právo, právo na žalobu neprechádza na osobu, na ktorú sa majetok previedol, ako na majetok, ktorý bol založený. Určité pochybnosti však existujú v prípade, keď dedič pred prevodom dedičstva prijal zálohu na základe zmluvy, ktorú uzavrel zosnulý. Napriek tomu nebude môcť oprávnený z poručenskej zmluvy podať žalobu o vrátenie zálohu, ale môže postupovať proti dedičovi, aby ho prinútil postúpiť mu svoje právo na žalobu o jeho vrátenie.

1. V prípade prevodu dedičstva na základe trebel'ského dekrétu Senátu zostanú v platnosti služobnosti, ktorými sú vzájomne zaťažené pozemky dediča aj poručiteľa.

(74) Paulus, Dekréty, kniha II.

Muž, ktorý mal syna a dcéru, spísal závet a pre svoju dcéru stanovil nasledovné: "Ukladám ti, aby si neskladala závet, kým nebudeš mať deti." Cisár rozhodol, že touto klauzulou sa vytvorila dôvera a týmto spôsobom závetca tým, že zakázal svojej dcére spísať závet, prejavil svoju vôľu, aby urobila svojho brata svojím dedičom, a že uvedená klauzula sa má chápať rovnako, ako keby ju závetca zaviazal previesť majetok na svojho brata.

1. Fabius Antoninus zanechal syna Antonina, ktorý nedosiahol pubertu, a dcéru Onoratu a po tom, ako ich vydedil, ustanovil ich matku Juniu Valerianu za svoju dedičku, pričom ju poveril odkazom tristo aurei a iného majetku v prospech svojej dcéry, a potom si želal, aby celý zvyšok jeho majetku bol vydaný synovi Antoninovi, keď dosiahne dvadsiaty rok svojho veku. Taktiež nariadil, aby sa uvedený majetok previedol na Onoratu, ak by jeho syn zomrel pred dovŕšením dvadsiateho roku života. Matka zomrela bez závetu a zanechala svoje dve deti ako zákonných dedičov. Potom syn po dovŕšení devätnásteho roku života a po vstupe do dvadsiateho roku života, ktorý ešte nedokončil, zomrel a zanechal dcéru Faviu Valerianu ako svoju dedičku. Jej teta z otcovej strany podala žalobu na základe poručníctva, ako aj na podiel na majetku podľa závetu otca, a získala svoj prípad pred guvernérom provincie. Opatrovníci Valeriany, Antoninovej dcéry, tvrdiac, že je chudobná, sa odvolávali na konštitúciu božského Hadriána, ktorou nariadil, že ak sa na plnenie mestských povinností vyžaduje určitý vek, má sa rok, v ktorom osoba nastúpila, považovať za uplynulý. Aj náš cisár, ovplyvnený spravodlivosťou prípadu, ako aj slovami závetu: "Keď dosiahne dvadsiaty rok svojho veku", hoci povedal, že vie, že človek, ktorý vstúpil do sedemdesiateho roku života, nie je božským Markom oslobodený od poručníctva, a hoci sme citovali argumenty zákona Aelia Sentia, rozhodol v neprospech tety, ktorá vzniesla tento nárok.

75. Scaevola, Digesty, kniha XVIII.

Tícus napísal svojmu dedičovi list v nasledujúcom znení: "Tícus Kornéliovi, svojmu dedičovi, pozdravuje. Keďže ti pripadol podiel zanechaný mojej matke, ako aj podiel Sempronia, môjho bývalého poručníka, ktorého postihlo nešťastie, pre ktoré možno očakávať, že získaš celý môj majetok, poverujem ťa, Kornélius, aby si jednu tretinu z neho dal a previedol na Gaia Seia." Keďže cisár, ktorý Sempronia vyhnal, mu poskytol úplnú náhradu a prijal majetok, vznikla otázka, či je aj on poverený previesť svoj podiel. Odpoveď znela, že Sempronius nie je nijako zaťažovaný, ale že dedič Kornélius musí Seiovi pomerne odovzdať tú časť majetku matky poručiteľa, ktorá sa dostala do jeho rúk.

(1) Istá žena požiadala svojho ustanoveného dediča, aby po tom, ako si vyhradil štvrtinu majetku, previedol zvyšok na jej nevestu, vdovu po jej zosnulom synovi, ktorú tiež poverila dôverou, takto: "Žiadam ťa, aby si svojmu synovi vydal všetok môj majetok, ktorý sa ti môže dostať do rúk." Vystala otázka, kedy by mala nevesta tento trust vykonať, či po svojej smrti, alebo okamžite. Odpoveď znela, že by sa mal vykonať v čase smrti nevesty.

76. Same, Digest, kniha XIX.

Scaevola vyslovil názor, že ak by otec ustanovil svojho syna za dediča celého svojho majetku a nahradil ho kodicilom iným a syn by zomrel pred dosiahnutím plnoletosti, hoci by nahradenie bolo neplatné, pretože kodicilom nemožno majetok ani odkázať, ani odňať, preda len by sa na základe spravodlivého výkladu malo konštatovať, že matka, ktorá nastúpila po

maloletom poručiťovi, bude zodpovedať náhradníkovi podľa podmienok trustu. Ak sa nahradí niekoľko osôb navzájom, nahradenie bude podľa trustu platné, a ak by jedna z nich zomrela, pozostalí budú mať nárok na celý majetok.

(77) Tá istá kniha, kniha XX.

Závetca poveril každé zo svojich detí oboch pohlaví, ktoré ustanovil za svojich dedičov, aby v prípade, že niektoré z nich zomrie bez potomstva, zanechalo svoj podiel na dedičstve svojmu bratovi alebo sestre, a ak by nebolo brata alebo sestry, aby ho zanechalo svojej matke, a pridal tieto slová: "Poverujem vás, moje drahé deti, touto dôverou, kým nevychováte dve deti." Ak by niekto z uvedených dedičov mal dve deti, hoci by ich nemusel prežiť, vznikla otázka, či by jeho alebo jej dedičia boli nútení plniť trust. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností by sa považovali za oslobodených od záväzku zverenia.

1. Titius ustanovil za dedičov svojich vnukov po dcére a svoju dcéru, ktorá bola nepríčetná, a poveril uvedenú dcéru dôverou, že ak by zomrela bez potomkov, podiel jeho majetku, ktorý jej bol pridelený, by mal prejsť na jej spoludedičov. Titius dal svoju nepríčetnú dcéru za ženu a tá po otcovej smrti porodila dcéru. Keďže uvedená nepríčetná dcéra zomrela a zanechala dcéru ako potomka z tohto zväzku, vznikla otázka, či spoludedičia majú nárok na prospech z trustu. Odpoveď znela, že keďže podľa uvedených skutočností dedič zanechal dcéru, zverenecký fond mu nepatrí. Claudius: "V prípade, že by sa dedičstvo stalo predmetom dedičstva, bolo by to možné: Lebo hoci manželstvo s nepríčetnou ženou nebolo právne platné, predsa len bolo dostatočné na to, aby sa podmienka mohla splniť.

(78) Ten istý, Digesty, kniha XXI.

Lucius Titius, ktorý očakával, že zomrie bez závetu, a mal manželku a dcéru, ktorú od nej emancipoval, vložil do kodicilu toto ustanovenie: "Tento kodicil sa týka mojej manželky a mojej dcéry. Preto ťa žiadam, aby všetko, čo ti zanechám alebo čo ty sama máš, patrilo spoločne; a čokoľvek od teba nežiadam, určite urobíš vďaka svojej náklonnosti ku mne." Dcéra nadobudla vlastníctvo majetku svojho závetného otca podľa prétorského práva. Vystala otázka, či dcére prináleží nejaká časť majetku Lucia Titia jej matke z dôvodu zverenia. Odpoveď znela, že v súlade s uvedenými skutočnosťami jej časť patrila, ak bola manželka ochotná vložiť svoj vlastný majetok do spoločného fondu s majetkom svojej dcéry.

1. Maevia zanechala svojim dedičom dve dcéry a do toho istého závetu vložila nasledujúce ustanovenie: "Ukladám svojim dedičom, aby všetok môj majetok bez úrokov zanechali v depozite u Gaia Seia a Lucia Titia, ktorých som, ak by to bolo v súlade so zákonom, ustanovila za správcov môjho majetku s vylúčením všetkých ostatných, aby ho mohli pomerne previesť na moje vnúčatá, keď každé z nich dovŕši vek dvadsaťpäť rokov; alebo ak by tento vek dosiahlo len jedno z nich, aby naň previedli celý môj majetok." Vystala otázka, či by ustanovení dedičia mali vykonať poručníctvo v prospech Lucia Titia a Seia. Odpoveď znela, že v súlade s uvedenými skutočnosťami si Lucius Titius a Gaius Seius nemôžu nárokovať na trust.

2. Istá žena ustanovila troch dedičov, svojho brata Maevia na tri štvrtiny svojho majetku, Seia na šestinu a Sticha, otroka uvedeného Seia a prirodzeného syna Maevia, na dvanástinu; a poverila Seia, aby manumitoval Sticha, takto: "Poverujem ťa, Seius, aby si manumitoval Sticha, a dala som ti na to prostriedky." V kodícile urobila aj toto ustanovenie: "Ak by Seius vyvolal akýkoľvek spor v súvislosti s dvanástinou môjho majetku, za ktorého dediča som ustanovila Sticha, želim si, aby sa vrátil môjmu bratovi Maeviovi; a môj brat, keďže sa spolieham na tvoju dobrú vieru a pamäť, žiadam, aby si všetko, čo sa ti dostane do rúk z môjho majetku, vydal svojmu synovi Stichovi, a poverujem ťa, aby si to urobil pod záštitou." Keďže Seius vstúpil do majetku a z tohto dôvodu bol nútený manumitovať Sticha, vznikla otázka, či je povinný previesť na Sticha po jeho manumikácii dvanástinu majetku, ktorého bol tento ustanovený za dediča. Odpoveď znela, že nebolo uvedené nič, čo by dokazovalo, že Seius bol povinný previesť na neho dvanástinu majetku.

3. Uskutočnil sa aj prieskum, či v prípade, ak by Seius chcel vzniesť akúkoľvek otázku týkajúcu sa dvanástej časti, ktorej dedičom bol ustanovený Stichus, a Maevius by mal získať uvedenú dvanástinu od Seia podľa podmienok trustu, musí na Sticha previesť aj tri štvrtiny majetku, ktorého dedičom bol ustanovený sám Maevius. Odpoveďou bolo, že úmyslom závetkyne bolo, aby sa všetok majetok, ktorý sa akýmkoľvek spôsobom dostal do rúk Maeviusa, previedol na Stichusa.

4. Otec ustanovil svojho syna a dcéru za svojich dedičov a nahradil ich navzájom, a potom nahradil viacerých dedičov pre prípad, že by sa ani jeden z nich nestal dedičom, a nahradil samotných náhradníkov navzájom týmito slovami: "Nahrádzam náhradných dedičov navzájom." Zároveň poveril ktorékoľvek zo svojich detí, ktoré by mohlo prežiť ostatné a zomrieť bez potomstva pred dovŕšením tridsiateho roku života, aby previedlo jeho majetok na tých, ktorých nahradil ako dedičov uvedeného dieťaťa. Jeho syn prežil svoju sestru a zomrel bez potomstva pred dovŕšením tridsiateho roku života. Keďže jeden z náhradníkov zomrel skôr ako syn, keďže jeho podiel by patril ostatným náhradníkom, ktorí ho prežili, vznikla otázka, či ft na nich prejde rovnakým dielom, alebo v pomere k podielom na majetku, za ktoré boli nahradení. Odpoveď znela, že náhradníci majú nárok na prospech z poručenia v pomere k ich podielom.

5. Maevius ustanovila svojho syna za dediča piatich dvanástin svojho majetku, dcéru Titiu za dedičku štvrtiny a svojho druhého syna Septícia za dediča tretiny; posledne menovaného poverila dôverou týmito slovami: "Môj syn Septícius, žiadam ťa, aby si previedol na svojich bratov všetok môj majetok, ktorý sa ti môže dostať do rúk, ak by si pred dovŕšením dvadsiateho roku života zomrel bez zanechania detí." Keďže Septícius zomrel bez potomkov pred dovŕšením dvadsiateho roku života, vznikla otázka, či majetok pripadne bratovi a sestre v pomere ich podielov, alebo im bude patriť rovnako. Odpoveď znela, že im bude patriť v pomere k ich podielom.

6. Titia, ktorá bola ustanovená za jediné dedičku celého majetku a poverená previesť polovicu tohto majetku na Maeviu, tak urobila; odmietla však zaplatiť sumu, ktorou bol zaťažený pozemok poručiteľa, ale keďže veriteľ tento pozemok predal, nariadila Seii, aby ho odkúpila. Vystala otázka, či by Titia bola zodpovedná Maevii podľa podmienok poručníctva. Odpoveď znela, že keďže dedič bol poverený prevodom majetku, z toho, čo bolo uvedené, nevyplýva nič, čo by svedčilo o

tom, že by nemala byť zodpovedná. Claudius: "Ak by sme sa rozhodli, že bude mať právo na majetok, tak by sme sa mali rozhodnúť, či sa má majetok prevziať: Je totiž povinná zaplatiť Maévii polovicu hodnoty pozemku a ešte toľko, koľko bolo potrebné na uspokojenie veriteľa.

7. Istý muž, ktorý ustanovil Gaia Seia za dediča polovice svojho majetku, Titia za dediča štvrtiny toho istého majetku a ďalšie osoby za dedičov zvyšku, vložil do svojho závetu toto ustanovenie: "Ukladám ti, Gaius Seius, aby si po svojej smrti dal a vydal Titovi a Semproniovi polovicu môjho majetku, to znamená časť, ktorú som ti dal." Keďže obe uvedené osoby prijali dedičstvo a Gaius Seius následne zomrel po tom, ako ustanovil Luciu Titiu za svoju dedičku, vznikla otázka, či je uvedená Lucia Titia povinná okamžite previesť polovicu majetku, ktorý bol Gaius Seius poverený odovzdať, alebo či má v čase svojej smrti previesť celý poručnícky majetok, nielen ten, ktorým bola poverená ona, ale aj Gaius Seius. Odpoveď znela, že Lucia Titia bola povinná okamžite previesť polovicu majetku, ktorý Seius dostal.

8. Istý závetca ustanovil svoju dcéru za svoju dedičku spolu so svojim vnukom, ktorý bol jej synom, a po tom, ako urobil pupilárnu substitúciu v prospech posledne menovaného, vložil do svojho závetu nasledujúce ustanovenie: "Odkazujem Luciovi Titiovi, svojmu synovcovi a zaťovi, dvesto aurei a viem, že sa s týmto odkazom uspokojí, keďže som celý svoj majetok zanechal svojej dcére a svojmu vnukovi, ktorých som ustanovil za svojich dedičov, takže celý majetok im bude patriť spoločne a odporúčam im ho navzájom." Dcéra, ktorá vstúpila do otcovho majetku, sa oddelila od svojho manžela. Vznikla otázka, či Titius, jej bývalý manžel, mohol podľa podmienok poručníctva vo svojom mene alebo v mene svojho syna nadobudnúť majetok, ktorý bol spoločný, či už počas života uvedenej bývalej manželky, alebo po jej smrti. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností nebolo zaťovi v rámci trustu odovzdané nič okrem dvesto aurei.

9. Tá istá manželka ustanovila svojho manžela za svojho dediča a uložila mu, aby v čase svojej smrti previedol na ich spoločného syna všetko, čo získal z jej majetku; tiež sa pýtala, či by sa do trustu mal zahrnúť majetok a veci, ktoré dal ako veno a ktoré boli po rozvode vrátené žene. Odpoveď znela, že všetok majetok, ktorý žena zanechala, bol do neho zahrnutý. Klaudius: "V prípade, že by sa majetok dostal do dedičstva, bolo by to v rozpore s jeho právami: Po tom, ako sa v inom čase uskutočnila porada týkajúca sa tej istej otázky, sa dospelo k záveru, že buď by sa mal majetok previesť v súlade s vyššie uvedeným názorom a mal by sa započítať ako súčasť majetku ženy, alebo, ak sa tak nestalo z dôvodu ustanovenia uzavretého s odkazom na vrátenie vena, by sa mal majetok považovať za zvýšený z tohto dôvodu.

10. Istá žena, ktorá mala syna a prostredníctvom neho vnuka, pričom obaja boli pod kontrolou jej manžela, ustanovila posledne menovaného za svojho jediného dediča a poverila ho nasledovnou dôverou: "Ak by sa môj manžel Titius stal mojím dedičom, žiadam ho a poverujem ho, aby v čase svojej smrti dal a previedol všetko, čo sa mu dostane do rúk z môjho majetku, takým spôsobom, aby náš syn Gaius mal z neho desať dvanástin a náš vnuk Seius dve dvanástiny; a poverujem svojho dediča Tícia, aby sa o to postaral." Otec emancipoval svojho syna, stratil vnuka a potom zomrel, pričom ho prežil jeho syn. Vznikla otázka, či syn mal podľa podmienok poručníctva v prvej časti závetu nárok na celý majetok svojho otca a

či nasledujúce slová: "Tak, aby z toho môj syn mal desať dvanásť a môj vnuk dve dvanásť," sa v súlade s úmyslom zosnulého mali použiť len v prípade, že syn aj vnuk žili v čase, keď sa poručníctvo stalo splatným; alebo, keďže vnuk v tom čase nežil, či by nasledujúce ustanovenie závetu nemalo žiadnu platnosť alebo účinok. Odpoveď znela, že v súlade s uvedenými skutočnosťami je zrejmé, že synovi by sa malo odovzdať len desať dvanásť majetku.

11. Ustanovený dedič, ktorý bol požiadaný, aby previedol tri celé nehnuteľnosti na manželku poručiťa, tak urobil po odpočítaní štvrtiny z nich. Vznikla otázka, či v prípade, ak manželka bola poručiťom požiadaná, aby štvrtú časť previedla do jeho majetku okamžite a zvyšok po uplynutí určitého času, či sa má pri prevode majetku v rámci poručníctva zohľadniť tá časť, ktorú si dedič odpočítal ako štvrtinu? Odpoveď znela, že žena je zodpovedná len za sumu, ktorú získala na základe trustu.

12. Závetca uložil svojim dedičom, aby celú tretinu svojho majetku, ktorá sa im môže dostať do rúk, previedli na Gaia Maevia, ktorého vychoval, keď tento dovŕši pätnásť rokov, a pridal tieto slová: "Dovtedy použijete výnosy zo sumy, ktorá sa vám dostane do rúk, aby ste ho uchránili pred chudobou, pričom táto suma by sa mala požiť na úrok. Okrem toho dávam svojmu spomínanému pestúnovi istého otroka, jeho pestúna, narodeného v mojom dome, a ďalšieho otroka, obuvníka, ktorí mu môžu pomáhať pri vyživovaní výnosmi zo svojej práce." Keďže dedičia poskytovali dieťaťu výživu za cenu, ktorá bola oveľa nižšia ako výška úrokov zo sumy, ktorá bola na tento účel odkázaná, vznikla otázka, či ich možno prinútiť zaplatiť zostatok za celý čas, počas ktorého mu patrila podpora, alebo až po dovŕšení pätnásteho roku života. A keďže otroci, ktorí mu boli osobitne odkázaní, aby mu prispievali na výživu výnosmi zo svojej práce, boli ich dedičmi okamžite predaní, bola položená aj otázka, či si ich mzdu spolu s úrokmi môže nárokovať dieťa. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností sa zdá, že úmyslom poručiťa bolo, aby sa vydal celý príjem z dedičstva, ako aj mzdy otrokov.

13. Istý muž, ktorý ustanovil niekoľko osôb, vrátane troch slobodných, za dedičov troch štvrtín svojho majetku, im zanechal aj niektoré pozemky ako prednostný odkaz a uložil im, aby "uvedené pozemky nescudzovali, aby ten, kto z nich prežije, mohol všetky nadobudnúť pre seba". Potom poveril jedného z uvedených slobodníkov, aby všetko, čo sa mu dostane do rúk z jeho pozostalosti alebo z jeho majetku, po odpočítaní dlhov a odkazov previedol na Tícia, a pre seba si vyhradil dvadsať aureí. Vystala otázka, či mal odpočítať aj tretinu pozemkov, ktoré boli jemu a jeho druhom slobodníkom odkázané ako prednostné dedičstvo. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností by sa tieto pozemky nemali previesť, keďže sám poručiť si želal, aby sa dedičstvo vyňalo.

14. Manžel, ktorý ustanovil svoju manželku za dedičku tretej časti svojho majetku a poveril ju viacerými úlohami, jej tiež odkázal jej veno ako prednostný odkaz, a to v tomto znení: "Želám si, aby sumu jej vena, ktorú mi priniesla, vyplatil môj syn mojej manželke Seii." Manželke tiež uložil, aby v čase svojej smrti odkázala ich spoločnému synovi Titiovi svoj podiel na majetku a všetko ostatné, čo jej odkázal. Vznikla otázka, či bude povinná previesť na svojho syna aj sumu svojho vena spolu s ostatnými dedičstvami, ktoré získala na základe poručníctva. Odpoveď znela, že poručiť nemal v úmysle, aby sa previedlo

aj jej veno, pokiaľ sa nepreukáže niečo iné; a aj keby sa preukázalo, že to mal v úmysle, nebolo by možné to požadovať, pokiaľ by suma, ktorú si mohol ponechať podľa falciánskeho práva, nebola nižšia ako suma vena.

15. Dedič, ktorý bol poverený previesť majetok na Septícia, keď dosiahol vek dvadsať rokov, medzitým predal určité pozemky, ktoré zosnulý dostal do zálohu; a keďže ho dlžník zažaloval z dôvodu zálohu, zomrel a zanechal Sempronia, svojho dediča, ktorý previedol majetok na Titia skôr, ako sa vo veci rozhodlo. Vystala otázka, či by mal byť napriek tomu vynesený rozsudok proti samotnému Semproniovi; mohol si totiž ponechať majetok vo svojich rukách alebo mohol požadovať zábezpeku za to, čo by bol nútený zaplatiť, keby bol porazený na súde. Odpoveď bola, že rozsudok proti dedičovi sa mohol vykonať aj po vydaní majetku.

16. Dedič poručiteľa, ktorý bol poverený previesť celú pozostalosť po jeho smrti, previedol na oprávnené osoby, ktoré mali na ňu nárok, len malú sumu peňazí, o ktorej tvrdil, že je to všetok majetok patriaci do pozostalosti; a po následnom nájdení dokumentov sa ukázalo, že v pozostalosti bolo štyrikrát viac, ako bolo vyplatené. Vznikla otázka, či je možné podať žalobu proti dedičovi o zvyšok podľa podmienok trustu. Odpoveď znela, že v súlade s uvedenými skutočnosťami možno podať žalobu, ak s ním nebol uzavretý kompromis.

79. To isté, otázky prerokované na verejnosti.

Ak sa maloleté dieťa stane dedičom svojho otca a prevedie časť majetku, ktorý bol zverený do správy, a potom dedičstvo odmietne, oprávnený zo zvereneckého fondu má právo rozhodnúť, či si ponechá časť, ktorú mu odovzdal maloletý, ako aj podiel tohto maloletého; alebo odmietne všetko; alebo povolí predaj celého majetku z dedičstva, aby sa pre maloletého zachovala akákoľvek suma nad rámec dlhu. Ak sa s majetkom nedá nakladať ako s celkom, všetky právne úkony by mal príjemca poručiteľského práva odmietnuť; bolo totiž v jeho právomoci vziať si celý majetok a ponechať pre maloletého všetko, čo zostane po zaplatení dlhu.

80. Tá istá kniha, Digest, kniha V.

Lucius Titius ustanovil svoju matku a svojho strýka, ktorí boli zároveň jeho veriteľmi, za svojich dedičov a uložil im, aby na Septícia previedli všetok jeho majetok, ktorý by mohol zostať v čase ich smrti. Uvedení dedičia spotrebovali značnú časť majetku poručiteľa a zanechali niekoľko zástupcov, ktorí vedeli, že Septitius má v držbe mnohé veci, ktoré zostali z majetku Lucia Titia. Vznikla otázka, či dedičia matky a strýka môžu od Septícia vymáhať niečo, čo im Lucius Titius dlhoval. Odpoveď znela, že tak nemôžu urobiť. Claudius: Dôvodom je to, že záväzky pozostalosti po zlúčení zanikli, ale že by mohlo dôjsť k vymáhaniu na základe poručníctva, pretože osoby, ktoré údajne spotrebovali veľkú časť majetku patriaceho do pozostalosti, boli bezprávne.

81. Paulus, Šesť kníh cisárskych stanovísk vydaných v súdnych konaniach, kniha I, Inak, Dekréty, kniha XI.

Julius Phoebus po spísaní závetu ustanovil svoje tri deti za dedičov (teda Phoeba a Herakliu z prvej manželky a Polykrata z druhej manželky) s rovnakými podielmi na svojom majetku a požiadal mladšieho brata Polykrata, aby sa vzdal majetku v prospech svojich bratov za to, že dostane určitý pozemok; ostatných dvoch bratov, narodených z tej istej matky, nahradil navzájom, ak by sa jeden z nich nestal jeho dedičom. Druhým závetom nahradil Polykrata žiakom, ak by tento zomrel pred dosiahnutím pohlavnej dospelosti, a ustanovil, že tento závet má otvoriť matka, ak by chlapec zomrel v tomto veku. Potom poveril dvoch starších bratov, aby v prípade, že niektorý z nich zomrie bez potomstva, previedli svoj podiel na pozostalého alebo pozostalých po odpočítaní majetku pochádzajúceho z majetku ich matky a starého otca. Sestra Heraklia zomrela bez zanechania detí a za dediča určila svojho brata Féba. Polykrates podal žalobu, aby si vynútil vykonanie poručníctva, a získal svoj prípad pred Aureliom Prokulom, prokonzulom Acháje. Keďže odvolanie podal len Phoebus a druhá strana žaloby nebola prítomná, bol porazený, pretože slová "pozostalý alebo pozostalí" zahŕňali oboch bratov. Hoci sa vzájomná náhrada týkala len dvoch najstarších detí, usúdilo sa, že úmyslom otca bolo vyňať majetok matky uvedených detí, pretože Polykrates mal inú matku, ktorá ešte žila a ktorá bola poverená previesť na svojho syna Polykrata rovnaké dedičstvo, ktoré prešlo na jej manžela v dôsledku smrti jeho prvej manželky.

Hlava 2. V akom čase nadobúdajú účinnosť odkazy alebo poručníctvo.

1. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Odkazy, ktorými je poverený náhradník, nadobúdajú účinnosť od smrti otca, aj keď je maloletý nažive.

(2. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XV.

Ak je odkázané užívacie právo, užívanie alebo právo na bývanie, nadobúda účinnosť až po vstupe do dedičstva a žaloba o jeho vrátenie neprechádza na dediča. Rovnaké pravidlo sa uplatňuje, ak je užívacie právo odkázané tak, aby sa začalo v určitom čase.

3. Tá istá kniha, Disputácie, kniha V.

Keďže tieto práva nemôžu prejsť na dediča, bolo by totiž márne určovať deň pred týmto dňom, keď začnú platiť.

(4) Ten istý, O Sabinovi, kniha XIX.

Ak je odkaz niekomu určený, aby nadobudol účinnosť v čase smrti dediča, je odkaz podmienený, takže ak by odkazovník zomrel počas života dediča, neprevedie svoje právo na vlastného dediča.

1. Ak by sa však odkaz urobil odkazovníkovi, aby nadobudol účinnosť v čase jeho vlastnej smrti, je isté, že odkaz prejde na jeho vlastného dediča.

5. Ten istý, O Sabinovi, kniha XX.

Ak by odkazovník zomrel po čase, keď odkaz začne nadobúdať účinnosť, prejde na jeho vlastného dediča.

1. Ak je teda odkaz odkázaný absolútne, začína byť účinný odo dňa smrti toho, kto ho odkázal. Ak je však odkaz zanechaný tak, aby nadobudol účinnosť po určitom dátume, začína nadobúdať účinnosť rovnako ako ostatné absolútne odkazy; okrem prípadov, keď bolo zanechané niečo, čo neprechádza na dediča, pretože takýto odkaz nenadobudne účinnosť pred stanoveným časom; ako napríklad v prípade, keď je zanechané užívacie právo, ktoré má nadobudnúť účinnosť po roku. Tento názor schvaľujeme.

2. Ak je však odkaz zverený pod podmienkou, nezačne platiť skôr, ako sa podmienka splní, ak je v moci odkazovníka ju splniť.

3. Ak je však podmienka takej povahy, že jej splnenie prátor spravidla odpustí, nadobúda účinnosť ihneď.

4. Rovnaké pravidlo platí aj pre podmienku, ktorá je nemožná, pretože odkaz tohto druhu sa považuje za absolútne odkázaný.

5. Podobne, ak je podmienka taká, že odkazovník nie je zodpovedný za jej nesplnenie, ale je to vinou dediča alebo inej osoby, ktorej bolo nariadené podmienku splniť, odkaz nadobudne účinnosť, pretože podmienka sa považuje za splnenú; ako napríklad, ak by mi bolo nariadené vyplatiť dedičovi desať OMrei a on ich odmietne prijať. Ak je však dedičstvo odkázané mne, ak sa ožením so Seiou, a ona sa nechce vydať za mňa, treba povedať, že dedičstvo začína platiť, pretože nie ja môžem za to, že som podmienku nesplnil, ale iný môže za to, že sa nesplnila.

6. Dedičovi poručiťa sa dedičstvo vypláca v rovnakých termínoch, teda v rovnakých splátkach, ako sa vypláca samotnému poručiťovi.

7. Ak v čase, keď sa odkaz začína platiť, je odkazovník pod kontrolou niekoho iného, bude sa platiť tým, ktorých právomoci podlieha. Preto ak je odkaz absolútne zanechaný otrokovi a ten sa stane slobodným po dni, keď je splatný, odkaz bude patriť jeho pánovi. Ak je však odkázané užívacie právo, otrok nadobudne dedičstvo pre seba, aj keď sa stane slobodným po smrti poručiťa a pred nadobudnutím dedičstva.

6. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Ak je dedičstvo odkázané absolútne a je odňaté pod podmienkou, platí, že bolo odkázané podmiennečne.

1. Ak by sa účinnosť odkazu pozastavila z nejakého dôvodu, ktorý sa netýka závetu, zastávame názor, že odkaz prejde na dediča, aj keď odkazovník zomrie skôr, ako sa stane účinným. Napríklad, ak by manžel odkázal cudzej osobe bodový majetok a svojej manželke určitú peňažnú sumu namiesto uvedeného bodového majetku a odkazovník by zomrel v čase, keď manželka zvažuje voľbu svojho vena, a vybral by si odkaz, rozhodlo sa, že odkaz prejde na dediča. Julianus prijal tento názor, pretože sa zdá, že s odkazom sa spája skôr odklad ako podmienka.

2. Dedičstvo, ktoré sa odkazuje kodicilom, nadobúda účinnosť v rovnakom čase ako dedičstvo zanechané závetom.

(7) Ulpian, O Sabinovi, kniha XX.

Prijatie dedičstva dedičom spôsobuje, že nárok na odkaz sa odkladá, ale nebráni tomu, aby nadobudol účinnosť.

1. Preto bez ohľadu na to, či dedič, ktorý bol ustanovený absolútne, odloží prijatie dedičstva, alebo ak bol ustanovený podmiennečne, podmienka mu bráni v prijatí, práva odkazovníka budú chránené.

2. Ak je však podobným spôsobom ustanovený nenarodený dedič alebo osoba, ktorá je v rukách nepriateľa, práva odkazovníka nebudú dotknuté, pretože jeho odkaz začal platiť.

3. Z tohto dôvodu hovoríme, že ak bol odkazom poverený náhradník, odkaz nebude dotknutý, ak počas toho, ako ustanovený dedič zvažuje, odkazovník zomrie; jeho práva totiž nebudú dotknuté ani vtedy, ak by ustanovený dedič neskôr dedičstvo odmietol, pretože odkazovník prenesie svoj nárok na vlastného dediča.

4. Rovnaký prípad nastáva, ak je dedičstvo zverené náhradníkovi za maloletého, pretože aj on prevedie dedičstvo na svojho dediča.

5. Ak je náhradník maloletého poverený vyplatiť sto aurei Seiovi a syn by zomrel pred dosiahnutím veku dospelosti; mohlo by byť predmetom diskusie, či v prípade, že by Seius zomrel počas života maloletého, prevedie odkaz na svojho dediča, rovnako ako keby bola vyjadrená podmienka, od ktorej odkaz závisel. Lepší názor je, že dedičstvo prejde na dediča.

6. Niekedy, keď dedič odloží prijatie dedičstva, spôsobí to, že sa odloží aj nadobudnutie dedičstva; ako napríklad v prípade, keď je otrok manumitovaný alebo je niekomu zanechaný a z tohto dôvodu sa urobí odkaz otrokovi; ak sa totiž odkaz odkáže otrokovi, nikdy nenadobudne účinnosť, kým sa nevstúpi do dedičstva.

8. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXIV.

Keďže otrok nemá nárok na slobodu skôr, ako bola prijatá pozostalosť, zdá sa byť úplne spravodlivé, aby odkaz nenadobudol účinnosť pred týmto časom, inak by bol neplatný, ak by nadobudol účinnosť skôr, ako otrok nadobudne slobodu, a to v prípade, keď bol odkaz urobený absolútne v prospech otroka a bolo mu nariadené, aby bol slobodný pod určitou podmienkou, a táto podmienka sa zistí, že trvá po zápise do dedičstva.

9. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXI.

Ak sa právo bývania odkáže synovi pod otcovskou kontrolou alebo otrokovi, nemyslím si, že odkaz nadobudne pán alebo otec, ak by syn otroka zomrel pred prijatím dedičstva; keďže sa totiž odkaz viaže na osobu, veľmi správne sa usudzuje, že nenadobudne účinnosť pred zápisom do dedičstva.

10. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXIII.

Ak sa odkaz odkazuje na ročné platenie, je zrejmé, že nejde o jeden odkaz, ale o niekoľko odkazov.

11. Julianus, Digesty, kniha XXXVII.

Nie je rozdiel v tom, či sa každoročne vypláca toľko aurei, alebo sa má na konci prvého roka vyplatiť suma tisíc aurei, na konci druhého roka sa má odovzdať otrok a na konci tretieho roka obilie.

(12) Ulpian, O Sabinovi, kniha XXIII.

Odkazy tohto druhu sa nevyplácajú len raz, ale sú splatné každoročne.

1. Vznikla otázka, či sú takéto odkazy splatné na začiatku, alebo na konci každého roka. Labeo, Sabinus, Celsus, Cassius a Julianus boli všetci toho názoru, že odkaz tohto druhu je splatný na začiatku každého roka.
2. Preto Julianus hovorí, že ak sa odkaz tohto druhu odkáže otrokovi a ten sa stane slobodným po prvom alebo druhom roku, nadobudne dedičstvo.
3. Celsus tiež hovorí, a Juliánus s ním súhlasí, že takýto odkaz nadobúda účinnosť odo dňa smrti poručiteľa, a nie odo dňa, keď bol odkaz prijatý, a že ak by sa do dedičstva vstúpilo po uplynutí niekoľkých rokov, odkazovník bude mať nárok na odkaz za všetky tieto roky.
4. Ak je však odkázaný odkaz splatný ročne, zdá sa mi, že začiatkom každého roka treba rozumieť aj v tomto prípade; ibaže by bolo zrejmé, že úmyslom poručiteľa pri rozdelení odkazu na ročné platby bolo skôr zvýhodniť dediča než odkazovníka, aby nebol nútený zaplatiť celú sumu naraz.
5. Ak bola suma splatná ročne alebo každý rok odkázaná na zabezpečenie ubytovania alebo výučby, z vôle poručiteľa pri odkázaní vyplýva, že bude splatná v čase, keď je splatné nájomné za ubytovanie alebo cena za výučbu.
6. Na záver Pomponius uviedol, že nie je rozdiel v tom, či je odkaz splatný každý rok, alebo ročne; alebo každý mesiac, alebo mesačne; alebo každý deň, alebo denne. Tento názor si osvojujem aj ja sám. Preto sa rovnaké pravidlo uplatní aj v prípade, keď sa odkazuje určitá suma aurei splatná ročne.
7. Ak je otrok odkázaný všeobecne a odkazovník zomrie skôr, ako si uplatní nárok na otroka, prechádza dedičstvo na jeho dediča.
8. Ak sa odkáže Titiovi odkaz v tomto znení: "Otrok, ktorého si Seius môže vybrať," a Seius zomrie po tom, ako si ho vybral, je dôvod na vrátenie otroka, ktorého odkazovník raz získal.

13. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

14. Ak je odkaz zanechaný nasledujúcimi slovami: "Dávam a odkazujem tomu a tomu takú a takú vec, či už bola zhotovená, alebo nie," odkaz neprechádza na dediča, ak sa počas života odkazovníka nesplnila jedna alebo druhá z podmienok; keďže dôvod, pre ktorý je dedičstvo splatné, musí vždy predchádzať, a nie preto, že je isté, že jedna alebo druhá z dvoch vecí sa uskutoční a že dedičstvo bude splatné za každých okolností; ak je totiž odkaz zanechaný takto: "Nech môj dedič dá taký a

taký majetok, keď zomrie," je isté, že dedičstvo bude splatné, a napriek tomu neprechádza na dediča odkazovníka, ak by tento zomrel počas života dediča.

(14) Ulpian, O Sabinovi, kniha XXIV.

Ak sa odkazuje "užívacie právo na určitý majetok alebo suma desať aurei, podľa toho, čo si odkazovník vyberie", musí sa zohľadniť čas smrti poručiteľa aj čas prijatia dedičstva; dátum smrti z dôvodu vyplatenia desiatich aurei a dátum prijatia dedičstva z dôvodu užívacieho práva. Lebo hoci má poručiteľ právo voľby, predsa len voľba nemôže nadobudnúť účinnosť hneď, keďže sa predpokladá, že poručiteľ ešte nezomrel, alebo ak zomrel, že jeho dedičstvo ešte nebolo zapísané.

1. Preto sa Julianus pýta, či v prípade, že odkazovník zomrie po smrti poručiteľa, prejde odkaz desiatich aurei na dediča. V tridsiatej siedmej knihe Digest hovorí, že desať aurei sa môže považovať za prešlo na neho, pretože dedičstvo začína plynúť v čase smrti odkazovníka. Julianus na podporu svojho názoru uvádza nasledujúci príklad: "Nech môj dedič zaplatí Seii desať aurei; ak bude mať dieťa, nech jej prevedie taký a taký pozemok." Podľa neho totiž platí, že ak by zomrela pred narodením dieťaťa, prevedie desať aurei na svojho dediča.

2. Ak by niekto urobil odkaz synovi pod otcovou kontrolou a uložil mu, aby si ho vyplatil, odkaz zostane v platnosti a dedič nebude vinný za to, že ho vyplatil synovi, a nie otcovi; predpokladajme totiž, že by mu bolo napríklad osobitne nariadené, aby vyplatil syna. Je isté, že ak otec podá žalobu o vrátenie dedičstva, mal by byť vylúčený na základe výnimky.

3. Ak by po nadobudnutí účinnosti odkazu mal byť odkazovník podriadený kontrole inej osoby, odkaz bude patriť osobe, pod ktorej právomoc prešiel, pretože všetko, na čo má nárok, prechádza spolu s ním. Ak však bol odkaz zanechaný pod určitou podmienkou, neprechádza, ale jeho vydanie sa odkladá až do splnenia podmienky; a nadobúda ho osoba, pod ktorej kontrolou bol odkazovník v čase, keď sa podmienka splnila. Ak by bol odkazovník v tom čase svojím vlastným pánom, nadobudne dedičstvo on sám.

15. Ten istý, Disputácie, kniha V.

Ak je poručníkovi zanechaný odkaz, "ak by sa smrťou svojho otca stali vlastnými páni" a osamostatnili by sa nie jeho smrťou, ale jeho emancipáciou, nikto nemôže pochybovať o tom, že budú mať nárok na prospech z poručníkovho odkazu a že odkaz, ktorý by nadobudol účinnosť smrťou ich otca, nadobudnú od okamihu ich emancipácie.

(16) Julianus, Digesty, kniha XXXV.

(17) Ak je odkaz zanechaný v nasledujúcom znení: "Nech môj dedič dá Stichovi alebo akýmkoľvek deťom, ktoré sa narodia Pamfilovi," odkaz bude splatný až v deň, keď sa Pamfilovi narodí dieťa, alebo v čase, keď bude isté, že sa jej dieťa nenarodí.

1. Ak niekto odkáže užívacie právo otrokovi, ktorý bol sám odkázaný svojím pánom pred tým, ako bol zapísaný jeho majetok, a tiež pred tým, ako bol prijatý majetok toho, kto odkázal užívacie právo, myslíme si, že nie je dôvod, prečo by odkaz mal začať platiť skôr, ako bude zapísaný majetok, ku ktorému patrilo otrok, ktorý bol odkázaný, keďže v súčasnosti nevznikne žiadna výhoda pre majetok, a ak by medzitým otrok zomrel, odkaz zanikne. Preto treba konštatovať, že hneď po zápise do dedičstva sa užívacie právo musí považovať za patriace osobe, ktorej bol otrok odkázaný.

2. Ak by otrok, ktorému bolo užívacie právo zanechané, sám nebol odkázaný, treba povedať, že užívacie právo bude patriť do dedičstva, pretože čas, kedy malo nadobudnúť účinnosť, nenastal pred prijatím dedičstva.

17. Same, Digest, kniha XXXVI.

Ak sa odkaz zanechá otrokovi, ktorý je sám odkázaný, odkaz nenadobudne účinnosť v čase smrti poručiteľa, ale v čase, keď je dedičstvo prijaté; a preto sa nemožno odvolávať na pravidlo zákona, podľa ktorého sa odkaz nesmie dať otrokovi, aj keď je manumitovaný, v rozpore s ním; pretože aj keby poručiteľ zomrel okamžite, úžitok z odkazu a povinnosť zo zákona zaplatiť ten istý nie sú v osobe tej istej osoby súběžné. Preto je diskutovaná otázka úplne rovnaká, ako keby bol odkaz urobený otcovi po tom, ako bol jeho syn ustanovený za dediča poručiteľa; pretože sa rozumie, že aj keby otec zomrel okamžite, jeho syn, ktorý bol emancipovaný, by mohol vstúpiť do dedičstva rovnako, ako keby bol dlžníkom odkazu svojmu otcovi.

(18) Same, Digest, kniha XXXVII.

(19) Ak je odkaz odkázaný niekomu takto: "Keď bude mať deti," a on zomrie a zanechá svoju manželku tehotnú, rozumie sa, že podmienka bola splnená v čase jeho smrti a odkaz bude platný, ak sa posmrtné narodí dieťa.

19. Tá istá kniha, Digest, kniha LXX.

Ak je odkaz odkázaný bez určenia času, napríklad takto: "Nech môj dedič zabezpečí mojej manželke výživu, a ak tak neurobí, nech jej vypláti sto aurei," rozumie sa, že odkaz je len jeden zo sto aurei a možno sa ho domáhať hneď. Vyhlásenie týkajúce sa ustanovení nemá iný účinok ako oslobodenie dediča od zodpovednosti, ak sa vydajú pred tým, ako sa v prípade pripojí vydanie.

1. Ak bolo do závetu vložené nasledujúce ustanovenie, a to: "Ak by mojej manželke neposkytol zaopatrenie pred kalendami toho a toho mesiaca, nech jej vypláti sto aurei," platí, že výsledkom nie je, že boli vytvorené dva závety, ale že jej bolo

odkázaných sto aurei pod podmienkou. Preto ak manželka zomrie pred kalendami určeného mesiaca, neodkáže dedičovi zásoby, pretože neboli odkázané; neodkáže mu ani sto aurei, pretože nenastal deň na vyplatenie odkazu.

2. Ak je dedičstvo odkázané pod podmienkou niekomu, kto je poverený dôverou v môj prospech, je to rovnako, ako keby mi bolo dedičstvo odkázané absolútne a dedič bol určený pod podmienkou.

3. Ak je dlžníkovi odkázaný odkaz vo výške, ktorú dlhuje, je splatný okamžite a na základe závetu možno ihneď podať žalobu na vydanie; a ak by dlžník zomrel po smrti závetcu, prechádza jeho právo na žalobu na jeho dediča.

4. Rovnaké pravidlo sa uplatní aj v prípade, keď sa dedičstvo rovnakým spôsobom neodkáže samotnému dlžníkovi, ale niekomu inému.

(20) Marcianus, Institutes, kniha VI.

Ak je odkaz zanechaný na predpísaný počet rokov, napríklad suma desať aurei je zanechaná Titiovi splatná ročne počas desiatich rokov, Julianus v trinástej knihe Digest hovorí, že treba rozlišovať; ak je totiž odkaz zanechaný za účelom podpory, ide o niekoľko odlišných odkazov, a ak by odkazovník zomrel, neprevedie na svojho dediča tie, ktoré sú splatné v nasledujúcich rokoch. Ak však poručiteľ neodkázal dedičstvo na účely poskytnutia podpory, ale rozdelil ho na niekoľko platieb pre pohodlie dediča, v tomto prípade hovorí, že sumy splatné v budúcich rokoch budú tvoriť len jeden odkaz, a ak by odkazovník zomrel do desiatich rokov, prevedie na svojho dediča sumy splatné v nasledujúcom období. Tento názor je správny.

21. Paulus, O Vitelliovi, kniha II.

Ak nie je určený deň na vyplatenie odkazu, bude splatný hneď, alebo patrí okamžite tomu, komu bol daný. Ak je stanovená lehota, aj keď môže byť dlhá, za predpokladu, že je určitá (ako napríklad po sto kalendách v januári), dedičstvo pripadne okamžite po smrti poručiteľa, ale nemožno ho vybrať skôr, ako nastane čas, ktorý bol stanovený. Ak je však čas neistý (napríklad keď chlapec dosiahne pubertu, alebo keď sa ožení do mojej rodiny, alebo keď získa úrad sudcu, alebo napokon, keď urobí niečo, čo sa hodilo, aby poručiteľ vložil do svojho závetu), ak čas nenastane, alebo sa podmienka uskutoční, majetok nebude patriť odkazovníkovi, ani odkaz nemôže nadobudnúť účinnosť.

(1) Ak je odkaz pre Tícia podmienený tou istou podmienkou, pod ktorou som ťa ustanovil za svojho dediča, Pomponius sa domnieva, že odkaz začne nadobúdať účinnosť rovnako, ako keby bol zanechaný absolútne, keďže je isté, že bude splatný vždy, keď bude dedič; odkaz sa totiž nestáva neistým z dôvodu podmienky, že bude dedič, pretože odkaz tohto druhu sa veľmi nelíši od odkazu závislého od nasledujúcej podmienky: "Nech sa mu vyplatí, ak sa stane mojím dedičom."

22. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha V.

Ak by sa mal Titiovi zanechať odkaz splatný, keď dosiahne štrnásť rok života, a on zomrie pred dovŕšením štrnásteho roku života, je pravda, že odkaz neprechádza na jeho dediča, pretože obsahuje nielen čas, ale aj podmienku, za ktorej nadobudne účinnosť; to znamená, keď odkazovník dosiahne štrnásť rok života. Okrem toho nemožno chápať, že ktokoľvek, kto neexistuje, má štrnásť rokov. Nezáleží ani na tom, či sa vloží nasledujúca doložka: "Ak dosiahne vek štrnásť rokov"; keďže v prvom prípade je čas uvedený podmienkou a v druhom prípade je podmienka uvedená časom, keďže tá istá podmienka sa vzťahuje na obidve.

1. Niektoré podmienky sú opäť nadbytočné, ako napríklad, ak by porúčiteľ povedal: "Nech je Titius mojím dedičom, a ak vstúpi na môj majetok, nech zaplatí desať aurei Maeviovi." Táto podmienka sa považuje za nepísanú, pretože odkaz prejde na Maeviovho dediča, aj keby tento zomrel pred prijatím dedičstva. Rovnaké pravidlo bude platiť aj tam, kde je napísané: "Ak Titius vstúpi do môjho majetku, nech do sto dní zaplatí Maeviovi desať aurei." Tento odkaz bol totiž splatný v určitom čase, a nie pod podmienkou, a malo by sa prijať pravidlo Labea, ktorý hovorí, že odkaz prejde na dediča odkazovníka, keď je isté, že bude splatný, ak sa vstúpi do dedičstva.

2. Napriek tomu, ak ustanovím dvoch dedičov a obom z nich uložím poručníctvo v prospech niekoho, ak by niektorý z nich prijal dedičstvo, táto podmienka sa nebude považovať za nadbytočnú, ale bude platná, pokiaľ ide o podiel spoludediča; bude však neplatná vo vzťahu k osobe, na ktorú sa podmienka vzťahuje, rovnako ako keby bolo dedičstvo odkázané rovnakým spôsobom po ustanovení jediného dediča.

23. Ulpian, O Lex Julia et Papia, kniha IV.

Ak je odkaz splatný každý rok, hovorí sa, že niet pochyb o tom, že stav odkazovníka treba skúmať každý rok, aby sa zistilo, či je schopný ho prijať; a ak ide o otroka patriaceho viacerým pánom, treba skúmať stav jednotlivých pánov.

24. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha VI.

Ak je dedičovi uložená povinnosť vydať zásoby alebo pôdu, a ak by ich nevydal, je povinný zaplatiť desať aurei; a ja som zistil, že zásoby, ktoré boli predmetom odkazu, sa zmenili na sumu desať aurei, a ak dedič odmietne vydať zásoby, peniaze sa potom zaplatia; a ak po upozornení, aby vydal pôdu, dedič tak neurobí a medzitým by zomrel, jeho dedič nebude mať nárok na nič okrem pôdy. Keď totiž niekto povie: "Nech môj dedič Publicius prevedie taký a taký pozemok," odkaz je úplný, a ak by dodal: "Ak ho neprevedie, nech zaplatí sto aurei," zdá sa, že odkazovník bol zbavený odkazu pozemku pod podmienkou, že začne platiť sto aurei; a ak by sa táto podmienka nesplnila počas života odkazovníka, napríklad preto, že

dedič nebol vyzvaný, výsledkom bude, že zbavenie odkazu nebude mať žiadnu platnosť ani účinok a odkaz pozemku zostane zachovaný.

1. Ak je odkaz urobený takto: "Ak by môj dedič neposkytol zásoby, nech zaplatí desať aurei," máme za to, že je jasné, že žiadne zásoby neboli odkázané.

25. Papinianus, Otázky, kniha XVIII.

Ak sa odkazuje taký a taký predmet alebo taký a taký majetok, vymenovanie rôznych predmetov zahrnutých v disjunktnej klauzule nepredstavuje niekoľko odkazov. Iný názor nemožno zastávať ani v prípade, ak by porúčiteľ odkázal jeden pozemok absolútne a iný podmiennečne; kým totiž podmienka trvá, nemožno vykonať žiadnu voľbu, a ak by odkazovník zomrel, odkaz sa nebude považovať za prešlý na jeho dediča.

1. "Nech môj dedič zaplatí Titiovi to, čo mi Seius dlhuje." Ak si porúčenec Seius požičal sumu peňazí bez oprávnenia svojho poručníka a na tento účet sa viac neobohatil a porúčiteľ mal na tento dlh odkaz, keďže mu porúčenec nič nedlhoval, odkaz nebude mať žiadnu platnosť ani účinok. Ak však porúčiteľ výrazom "dlh" odkazoval na prirodzený záväzok, ktorý vznikol, a na budúce zaplatenie, Titius si nemôže nič nárokovať; keďže podmienka bola stanovená mlčky a je to presne to isté, ako keby porúčiteľ povedal: "Nech môj dedič zaplatí Titiovi všetko, čo porúčenec zaplatí," alebo keby odkázal všetky deti, ktoré sa môžu narodiť otrokyni Arathuse, alebo všetky úrody, ktoré sa môžu získať z uvedeného pozemku. Ak by medzitým porúčiteľ zomrel a otrokyňa by potom mala dieťa, alebo by sa získala úroda, alebo by porúčiteľ zaplatil peniaze, ktoré boli splatné, dedič porúčiteľa bude oprávnený uplatniť svoj nárok; a to nie je v rozpore s tým, čo už bolo uvedené, pretože odkaz nadobúda platnosť, ak nie je uložená podmienka, aj keď je to spôsobené nejakou vonkajšou príčinou.

26. Ten istý, Názory, kniha IX.

"Želám si, aby sa päťdesiat aurei z výnosu mojich pozemkov, ktoré sa vyzbierajú počas roka po mojej smrti, vyplatilo môjmu bratovi Firmiovi Heliodbrusovi." Podľa môjho názoru odkaz nepodliehal žiadnej podmienke, ale čas vyplatenia peňazí sa zrejme predĺžil; a ak by výnosy z pozemkov v tomto roku nestačili na vyrovnanie odkázanej sumy, treba sa uchýliť k výnosom v nasledujúcom roku.

(1) Závetca si želal, aby jeho dedičia vyplatili sto aurei jeho pestúnovi a aby uvedená suma peňazí bola vyplatená tretej osobe, aby pestún mohol dostávať úroky z tejto sumy vo výške štyroch percent ročne, kým nedosiahne dvadsiaty piaty rok života; a potom aby mu bola vyplatená istina. Keďže uvedené dieťa zomrelo pred dovŕšením dvadsiateho piateho roku, vyjadril som názor, že prospech z poručníctva prešiel na jeho dediča. Zdá sa totiž, že vyplatenie istiny nie je viazané na žiadnu podmienku okrem toho, že sa má uskutočniť, keď oprávnený dosiahne určitý vek; a keďže dedič nemohol požadovať

plnenie trustu od vyššie uvedenej tretej osoby, u ktorej si porúčiteľ želal, aby boli peniaze uložené, pretože na základe nasledujúceho ustanovenia: "Bezpodmienečne vyplatíte uvedenú sumu peňazí môjmu pestúnovi, keď dosiahne vyššie uvedený vek", plnenie trustu sa musí požadovať od dedičov porúčiteľa, ktorí by mali stanoviť výplatu peňazí; keďže od osoby, ktorej porúčiteľ dôveroval, nemôže dedič porúčiteľa požadovať, aby poskytla záruku.

(2) Otec uložil svojej manželke, ktorej odkázal určitý majetok, aby z výnosu uvedeného majetku, ktorý mal tvoriť súčasť majetku jeho syna, platila synovi až do dovŕšenia jeho dvadsiateho piateho roku života ročne určitú sumu peňazí, ktorá mala byť doplnkom podpory syna, ktorá mu bola poskytnutá. Ukázalo sa, že v tomto prípade nešlo o niekoľko poručníctiev, ale o jedno poručníctvo rozdelené na niekoľko platieb, a preto syn, ktorý zomrel pred dosiahnutím uvedeného veku, previedol poručníctvo na zostávajúci čas na svojho dediča; ten však nemohol požadovať vyplatenie peňazí na začiatku každého roka, pretože otec mal v úmysle vyplácať ich synovi z výnosu majetku darovaného manželke. Okrem toho, ak otec zamýšľal peniaze, ktoré sa mali vyplácať každoročne, použiť na podporu syna, niet pochyb o tom, že po jeho smrti dôvod na ich vyplácanie už neexistoval.

27. Scaevola, Názory, kniha III.

Závetca ustanovil syna pod otcovou autoritou za bezpodmienečného dediča časti svojho majetku, poveril ho správou a do závetu vložil toto ustanovenie: "Z dôvodu, že som ustanovil Lucia Titia za svojho dediča, želim si, aby vstúpil do môjho majetku, ak by bol oslobodený od kontroly svojho otca." Po prijatí dedičstva spoludedičmi vznikla otázka, či odkaz zanechaný synovi nadobudne účinnosť. Odpoveď znela, že ak bol zanechaný bez akejkoľvek podmienky, plnenie porúčiteľstva sa mohlo požadovať od spoludedičov syna v pomere k ich podielom na majetku.

(1) Závetca zanechal desať denárov splatných mesačne niektorým otrokom, ktorých manumitoval. Keďže dedičia boli neprítomní a otroci získali slobodu na základe dekrétu senátu, vznikla otázka, od ktorého času sa má vyplácať odkaz na ich výživu. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností by sa im tieto odkazy mali vyplácať od času, keď začali byť slobodní.

28. Ten istý, Názory, kniha IV.

Keď sa odkazuje pozemok s celým jeho vybavením, vzniká otázka, akým spôsobom by sa mal vydať, či v stave, v akom bol v čase smrti porúčiteľa, alebo v čase, keď bol spísaný kodícil, alebo v čase, keď sa oň žiadalo. Odpoveď znela, že pozemok s jeho vybavením by sa mal vydať v čase, keď dedičstvo nadobudol.

29. Valens, Trusty, kniha I.

"Ukladám svojmu dedičovi, aby v určitom čase zaplatil Titiovi desať aurei." Niet pochyb o tom, že dedič je povinný zaplatiť desať aurei, ale nie je isté, kedy ich dlhuje. Zdá sa, že odkaz nadobudne účinnosť a môže sa od dediča požadovať, len čo ho bude schopný zaplatiť.

30. Labeo, Epitomes of the Last Works of Javolenus, kniha III.

Ak sa poručenke odkáže dedičstvo, ktoré má nadobudnúť účinnosť, keď sa vydá, a ona by sa mala vydať skôr, než bude plnoletá, nebude mať nárok na dedičstvo skôr, než dosiahne manželský vek; pretože dievča nemožno považovať za vydaté, keď nie je schopné spolužitia.

31. Scaevola, Digest, kniha XIV.

Istý muž, ktorý ustanovil svoju manželku za dedičku šiestej časti svojho majetku, ustanovil za ňu náhradníčku a poveril svojich dedičov poručníctvom, aby jej v prípade, že jeho manželka nebude jeho dedičkou, dali jej veno a istý iný majetok; a keďže manžel zomrel, zomrela aj manželka skôr, ako bola podmienka splnená a než vstúpila do dedičstva. Vznikla otázka, či trust nadobudol účinnosť v čase jej smrti a či jej dedičia mali právo na prospech z neho. Odpovedal som, že ak manželka zomrela pred vstupom do dedičstva, mali nárok na prospech z trustu od okamihu jej smrti.

Tit. 3. Ohľadom zábezpeky poskytnutej na vyplatenie dedičstva alebo na vykonanie poručníctva.

1. Ulpián, O edikte, kniha LXXIX.

Prétor rozhodol, že za vyplatenie odkazov sa musí poskytnúť zábezpeka, aby dedič mohol byť zodpovedný za prípadný podvod spáchaný na tých, ktorým poručiteľ chcel vyplatiť peniaze alebo vykonať nejaký úkon v ich prospech; aby peniaze boli vyplatené alebo úkon vykonaný v stanovenom čase.

(1) Dedič je vždy nútený poskytnúť zábezpeku bez ohľadu na to, aké je jeho postavenie alebo majetok.

- (2) Toto pravidlo nezaviedol prétor bez dobrého dôvodu. Keďže totiž dedič má v držbe majetok, odkazovníci by nemali byť zbavení majetku zosnulého a musí sa im buď poskytnúť zábezpeka, alebo ak sa tak nestane, prétor im povolí prevziať odkázaný majetok.
- (3) Zábezpeka sa musí poskytnúť nielen všetkým odkazovníkom, ale aj ich dedičom, ako už bolo rozhodnuté, hoci títo sú oprávnení ujať sa držby majetku nie na základe vôle zosnulého, ale z dôvodu požiadaviek dedičského konania, rovnako ako sa to deje v prípade dlhu.
- (4) Zábezpeka sa musí poskytnúť aj zástupcom odkazovníkov, čo je v súčasnosti naša prax.
- (5) Je zrejmé, že ak sa dedičstvo odkazuje niekomu, kto je pod kontrolou iného, musí sa poskytnúť zábezpeka tomu, koho právomoci podlieha.
- (6) Okrem toho nielen dedičia musia poskytnúť zábezpeku na vyplatenie odkazu, ale musia tak urobiť aj ich dedičia.
- (7) Zábezpeku je povinný zložiť aj ten, na koho bol majetok prevedený na základe dekrétu senátu.
- (8) Tí, ktorí sa stali dedičmi prostredníctvom iných osôb, ako aj prétoriánski dedičia sú povinní poskytnúť zábezpeku.
- (9) Je zrejmé, že ak sa nedodržia podmienky ustanovenia a podá sa žaloba o vrátenie dedičstva, treba povedať, že ustanovenie zaniká.
- (10) Rovnaké pravidlo platí aj v prípade poručníctva,
- (11) Ak sa odkaz alebo poručníctvo odkáže niekomu s tým, že sa obnoví, ak sa majetok stratí, pozrime sa, či možno požadovať zábezpeku na zaplatenie alebo vykonanie druhého odkazu, resp. poručníctva. Vystáva otázka, či je tento trust alebo odkaz splatný a koľkokrát je splatný a či má samotný odkazovník poskytnúť záruku, že majetok nestratí. Zachoval sa reskript božského Pia adresovaný Júniovi Mauríciovi, ktorý sa týka všetkých týchto záležitostí a ktorý znie takto: "V súlade so zmluvami uvedenými v tvojom liste by sa mali vyplatiť alebo odovzdať odkazy alebo trusty Clodiovi Fructulovi na základe závetu Clodia Felixa bez toho, aby sa vyžadovala záruka, že žiaden z uvedených odkazov alebo trustov nestratí. Keďže totiž uvedený závetca zaviazal dediča, že ak by Fructulus stratil niečo z majetku, ktorý mu bol zanechaný uvedeným závetom, dedič mu to musí nahradiť, nemá to za následok, že by sa od Fructula vyžadovala záruka za stratu prvých odkazov alebo že by dedič mal byť zodpovedný na neurčito; tak, že ak odkazovník často stratí nejaký majetok, bude sa od neho vyžadovať, aby ho obnovil, ale keďže podľa podmienok trustu sa zdá, že po druhom vyplatení odkazu už dedič nebude zodpovedný, ak odkazovník neskôr stratí nejaký majetok, trust bol poslednou platbou úplne splnený." Z tohto reskriptu teda

vyplýva, že odkazovník nie je povinný poskytnúť dedičovi záruku pre prípad straty majetku. Na druhej strane vzniká otázka, či má dedič poskytnúť zábezpeku s ohľadom na druhý odkaz, resp. trust. Myslím si, že to nie je potrebné, keďže je v moci odkazovníka zabrániť strate toho, čo mu bolo zanechané. Ak by však niekto zistil, že druhé dedičstvo bolo zanechané pod určitou podmienkou, treba povedať, že by sa mala vyžadovať zábezpeka.

(12) Je zrejmé, že ak je niekto poverený vyplatením dedičstva, či už celého, alebo jeho časti, musí poskytnúť zábezpeku bez ohľadu na to, či ide o ustanoveného alebo náhradného dediča.

(13) Veľmi vážne sa kladie otázka, či toto ustanovenie zahŕňa prírastok pochádzajúci zo zisku alebo z úrokov. Bolo rozhodnuté, a to veľmi správne, že toto ustanovenie sa týka akéhokoľvek prírastku, ku ktorému došlo po tom, ako sa dedič dostal do omeškania, keďže zahŕňa všetko, čo by malo byť vyplatené.

(14) Ak niekto stanovil vyplatenie dedičstva pod podmienkou a počas trvania podmienky zomrie, podmienka stráca platnosť, pretože dedičstvo neprechádza na dediča. Treba tiež poznamenať, že v tejto podmienke sú obsiahnuté tie isté okolnosti a podmienky, ktoré sa týkajú odkazu. Preto ak existuje výnimka, ktorú možno uplatniť v námietke voči osobe, ktorá si uplatňuje nárok na dedičstvo, je stanovené, že rovnakú výnimku možno uplatniť voči každému, kto podáva žalobu na základe ustanovenia.

(15) Ofilius hovorí, že ak je dedič požiadaný, aby poskytol záruku s odkazom od zástupcu odkazovníka, ktorý je údajne neprítomný, mal by ju poskytnúť pod podmienkou, že osoba, v prospech ktorej to robí, žije, aby nebol zodpovedný, ak by odkazovník predtým zomrel.

(16) Vystáva tiež otázka, či je v tejto podmienke zahrnutý aj samotný majetok, ktorý je predmetom odkazu, alebo či sa vzťahuje len na jeho hodnotu. Lepší názor je, že buď samotný majetok, alebo jeho hodnota spadá pod podmienky ustanovenia.

(17) Ak je desať aurei, ktoré sa nachádzali v istej truhlici, odkázaných mne a užívacie právo k nim je odkázané tebe, a každý odkaz je absolútny, ten, komu je vlastníctvo odkázané, si môže nárokovať desať aurei zo zákona. Napriek tomu je ustálené, že užívateľ môže podať žalobu podľa dekrétu senátu a žiadať užívacie právo päť aurei. Ak by si však vlastník nárokoval celých desať, môže mu to byť znemožnené na základe výnimky z dôvodu zlej viery po tom, ako užívateľ, ktorý dostal päť aurei, poskytol záruku na ich vrátenie. Marcellus hovorí, že je jasné, že ak by porúčiteľ získal do vlastníctva desať aurei, mala by byť dedičovi alebo užívateľovi poskytnutá spravodlivá žaloba proti porúčiteľovi, ak mu bola poskytnutá záruka. Ak však bolo desať aurei zanechané pod podmienkou, môže ich užívateľ zatiaľ držať, ak sa poskytne záruka; a odkazovník, ktorému bolo vlastníctvo zanechané, môže ustanoviť, že sa mu dedičstvo vyplatí. Ak by však túto podmienku nepožadoval a podmienka by sa splnila, Marcellus hovorí, že môže podať žalobu na vydanie majetku. Ak však dedič vyplatil desiatok aurei

poručiteľovi omylom, je zrejmé, že od neho nebude požadovať, aby majetok predložil na súde, a Marcellus zastáva názor, že poručiteľovi by sa mala poskytnúť pomoc proti poručiteľovi.

(18) Ak by sa časť majetku dostala do vlastníctva štátnej pokladnice, vyššie uvedené ustanovenie nebude mať žiadnu platnosť ani účinok, pretože nie je zvykom, aby štátna pokladnica poskytovala zábezpeku.

(19) Ak má niekto v držbe malú časť pozostalosti, hoci môže byť dedičom väčšieho podielu z nej, ak sa časť pozostalosti zmenší zo zákona, dedič sa stane bezpečnejším a nebude zodpovedať podľa ustanovenia za väčšiu časť pozostalosti, ako je tá, ktorej je dedičom. Ak by však spôsobilosť dediča s ohľadom na podiel odkazovníkov zostala nezmenšená, aj tak bude mať v skutočnosti nárok na menšiu časť dedičstva a bude sa javiť ako zaťažený, ak poskytol zábezpeku na odškodnenie odkazovníkov, pretože zo zákona sú odkazy splatné v pomere k podielu dedičstva, ktorého je dedičom. Je úplne spravodlivé, aby odkazovníkom nevyplatil viac, ako je v pomere k podielu na dedičstve, z ktorého mu plynú príjmy. Tak je to aj v prípade pomerného prevodu dedičstva podľa trebeľského dekrétu senátu, pretože dedič je oslobodený od povinnosti platiť dedičstvo, pokiaľ ide o jeho podiel, z ktorého ušiel zisk.

(20) Ak by sa odkaz mal vyplatiť v neurčitom čase niekomu, kto je pod kontrolou iného, zábezpeka sa poskytne tomu, kto má nad odkazovníkom kontrolu, nie absolútne, ale podmienene; to znamená za predpokladu, že podlieha jeho právomoci, keď nastane čas na vyplatenie odkazu. Ak by sa však zistilo, že odkazovník je svojím vlastným pánom, zdalo by sa nespravodlivé, aby sa záruka poskytla otcovi, keď je dedičstvo splatné inému. A aj keď bola poskytnutá zábezpeka bez tohto dodatku, môžeme napriek tomu otcovi alebo pánovi zakázať výnimku, ak v čase splnenia podmienky nemajú syna ani otroka pod svojou kontrolou. Napriek tomu bude podľa toho výsledkom, že existuje prípad, keď zábezpeka poskytnutá s odkazom nenadobudne účinnosť, pretože bude neplatná, ak je daná osoba v čase, keď je podmienka splnená, svojím vlastným pánom.

2. Papinianus, Otázky, kniha XXVIII.

Aj keby bol otec ochotný dať záruku, že si nikto neskôr nebude nárokovať dedičstvo, dedič nemôže byť nútený vyplatiť ho niekomu inému ako synovi, ktorému patrí, a môže žiadať to isté.

3. Ulpian, O edikte, kniha LXXIX.

Zábezpeka sa musí poskytnúť aj tým, ktorí sú pod kontrolou iného, tak ako je to zvykom, keď sa ten istý majetok zanecháva dvom osobám za rôznych podmienok, lebo sa poskytuje zábezpeka dvom odkazovníkom, ale v oboch prípadoch sa stávajú ručiteľmi tie isté osoby.

4. Ten istý, O edikte, kniha XV.

Ak je majetok v rukách kohokoľvek na základe podmienok poručníctva a ten neposkytne záruku na vyplatenie odkazu, odkazovník sa dostáva do držby majetku ako proti nemu.

5. Papinianus, Otázky, kniha XXVIII.

Podmienka odkazu, na ktorého vyplatenie bola poskytnutá zábezpeka, bola splnená po tom, ako bol dedič zajatý nepriateľom. Odmietol som, že by ručiteľia mohli byť zodpovední počas tohto obdobia, pretože neexistovalo ani právo, ani osoba, na ktorú by sa mohli podmienky ustanovenia vzťahovať.

(1) Cisár Marcus Antoninus v reskripte adresovanom Júliusovi Balbusovi uviedol, že osoba, na ktorú sa vzťahuje nárok na majetok zanechaný v rámci poručníctva, by mala pri odvolaní poskytnúť záruku; alebo, ak by záruku poskytol jej protivník, mala by dostať sporný majetok do vlastníctva. Cisár veľmi správne rozhodol, že zábezpeka sa má poskytnúť aj po odvolaní vo veci podanej na základe trustu. Malo by sa tak stať ešte pred vydaním rozhodnutia, ak je žalobca v omeškaní, pretože by nemal prísť o víťazstvo z dôvodu svojho omeškania. Prečo by však odvolateľ nemal zložiť zábezpeku z dôvodu trustu, ak to jeho protivník urobil, aby mu mohla byť udelená držba, keď požiadavky ediktu sú iné, pýtalo sa v reskripcii? Ved' od odkazovníka sa nevyžaduje zábezpeka ako v prípade pôžičky, ale z titulu úschovy sa udeľuje náhradná držba, a ten, kto majetok získa, je uvedený do držby buď prétorom, alebo guvernérom. Pretor povoľuje prevzatie držby všetkého majetku patriaceho do pozostalosti výlučne na účely dodržiavania podmienok úschovy; cisár tak však robí z dôvodu majetku, ktorý je predmetom sporu, a vyžaduje záruky od oboch strán; rovnako ako v prípade, keď syn, ktorý získal vlastníctvo, nemôže poskytnúť zábezpeku na umiestnenie všetkého svojho majetku do väčšej časti pozostalosti, a z dôvodu, že mu odmietneme akúkoľvek žalobu, podmienka poskytnutia zábezpeky jeho bratom sa odkladá v súlade s pravidlom prétorského súdu, keďže jeho bratia musia vrátiť všetko, čo mohli získať z podielu svojho brata, keď on skutočne uvedie svoj vlastný majetok do väčšej časti pozostalosti. Ak však nikto z nich nemôže poskytnúť zábezpeku, z pohodlnosti sa ustanovuje, že obe strany si zvolia dobrého človeka, u ktorého sa výnos uloží a akoby sekvestruje a ktorý môže podať spravodlivé žaloby, ktoré udeľuje prétor. Okrem toho držba podľa podmienok už citovaného reskriptu prechádza na osobu, ktorá si nárokuje prospech z poručníctva, len vtedy, ak poskytne zábezpeku; aj keď ju jej protivník môže odmietnuť poskytnúť nie pre neschopnosť, ale pre tvrdohlavosť. Keď však osoba, ktorá je úspešná, nemôže poskytnúť zábezpeku, musí sa zložiť samotný majetok alebo sa musí odovzdať držba na základe dekrétu prétora.

(2. Ak sa povie, že termín alebo podmienka odkazu alebo poručníctva oddiaľujú požiadavku alebo žalobu o to isté, a preto sa požaduje zábezpeka, a dedič tvrdí, že sa to robí za účelom obťažovania, a popiera, že niečo bolo zanechané stranám, ktoré podávajú žiadosť, ten, kto žiadal, aby sa poskytla zábezpeka, nebude vypočutý, ak nepredloží závet, ktorým môže preukázať, že odkaz bol odkázaný jemu.

(3) Keď bola položená otázka, kde sa musí zložiť zábezpeka na účely zachovania poručenia, cisár Titus Antoninus v reskripte uviedol, že ak dedič nemá bydlisko v Ríme a všetok majetok pozostalosti sa nachádza v provincii, príjemca poručenia, ktorý žiada zložiť zábezpeku, má byť poslaný späť do provincie. Preto ak by dedič požiadal, aby bol poslaný späť do svojho bydliska na účely zloženia zábezpeky, a poručený by žiadal, aby sa zábezpeka zložila tam, kde sa nachádza majetok, dedič by nemal byť poslaný späť. Toto uviedol aj cisár Titus Antoninus v reskripte.

(4) V tomto Reskripte sa dodalo, že ak už bol majetok patriaci do pozostalosti predaný, a to buď z vôle poručeného, alebo so súhlasom odkazovníka, cena uvedeného majetku by sa mala zložiť do zálohy na účely vykonania ustanovení poručeného.

6. Ulpianus, Trusty, kniha VI.

Ak je v truste uvedená neurčitá suma, záruky sa požadujú po stanovení sumy rozhodnutím sudcu, ktorý má právomoc vo veci konať.

(1) Musíme tiež pamätať na to, že vo veciach týkajúcich sa majetku, na ktorom má verejný záujem, nie je zvykom, aby sa pri výkone trustu vyžadovala záruka, aj keď niekedy vznikne potreba ju poskytnúť. Je však jasné, že možno požadovať prísľub, že závet zosnulého bude vykonaný.

7. Paulus, Manuály, kniha II.

Ak bol otec alebo pán ustanovený za dediča a poverený dedičstvom splatným synovi alebo otrokovi prvého z nich pod určitou podmienkou, ani jeden z nich nemôže požadovať záruku za zachovanie dedičstva. Ak by však syn alebo otrok bol emancipovaný alebo manumitovaný počas trvania podmienky a požadoval by zábezpeku, vzniká otázka, či by mal byť vypočítaný, aby sa výhoda, ktorú získal od svojho otca alebo pána, nedostala do jeho neprospechu, alebo či by si otec a pán mali vyčítať, že im dali právomoc vzniesť takúto požiadavku. Lepším názorom je vyriešiť tento bod prijatím stredného postupu a povedať, že môžu byť zodpovední len za hypotéku svojho majetku.

8. Ulpian, O Sabínovi, kniha XLVIII.

Ak sa poskytuje zábezpeka na zaplatenie odkazov, deň zaplatenia prichádza podľa tohto ustanovenia hneď, ako sa odkazy začnú platiť:

9. Paulus, O Sabinovi, kniha XII.

Nie však v takom rozsahu, že by sa odkazy mohli požadovať hneď, pretože sa domnievame, že platba sa má uskutočniť v určitý deň, aj keď tento čas ešte nenastal.

10. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXVI.

Ak si bol ustanovený za dediča a bol si mi uložený odkaz pod určitou podmienkou, a potom by si mal prijať dedičstvo a dať záruku za zaplatenie odkazu, a po tvojej smrti, ale skôr, ako by sa vstúpilo do dedičstva, by sa mala splniť podmienka odkazu, Sabinus hovorí, že ručiteľia budú zodpovední voči mne, pretože odkaz musí byť za každých okolností zaplatený, aj keby podmienka mala všeobecný charakter.

11. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XIII.

V prípade, že odkazovníci dostali do držby majetok pozostalosti proti mne z dôvodu, že dali záruku za zaplatenie odkazu, a môj zástupca alebo niekto iný poskytol záruku v mojom mene, prétor mi môže z tohto dôvodu udeliť interdikt, ktorým odkazovníkom prikáže vzdať sa držby, rovnako ako keby som ja sám dal záruku.

12. Marcianus, Inštitúcie, kniha VII.

Aj keď sa do závetu mohla vložiť podmienka, že sa nebude vyžadovať žiadna zábezpeka, takáto podmienka sa nebude považovať za platnú, a preto ak by niektorý odkazovník žiadal, aby mu bola poskytnutá zábezpeka, podmienka sa nebude považovať za nesplnenú, pretože po tom, čo bolo verejným právom stanovené, že zábezpeka tohto druhu môže byť odpustená, sa nevyžaduje bremeno záruky a rozumie sa, že nebola uložená žiadna podmienka.

13. Neratius, Pergameny, kniha VII.

Zábezpeka môže byť poskytnutá aj na zaplatenie odkazov tomu, komu je priznaná žaloba z dôvodu uvedených odkazov, ako proti tomu, kto po odmietnutí jeho ustanovenia za dediča nadobudol majetok na základe dedenia; a ak sa neposkytne zábezpeka, bude mu zverený do držby na účely zachovania odkazov, keďže prétor si želá, aby boli zabezpečené, rovnako ako v prípade tých, ktoré sú splatné podľa občianskeho práva. Aristo zastáva rovnaký názor.

14. Ulpian, O edikte, kniha LXXIX.

Toto ustanovenie sa vzťahuje aj na poručníctvo, ak sa poručníctvo zanecháva buď absolútne, alebo má nadobudnúť účinnosť po určitom dni, alebo pod určitou podmienkou, alebo ak sa odkazuje určitý majetok, alebo celý majetok, alebo nejaké právo od neho závislé.

(1) Božský Pius v reskripte tiež uviedol, že vždy, keď je jasné a isté, že za žiadnych okolností neexistuje dôvod na vykonanie trustu, bolo by nespravodlivé, aby sa od dediča vyžadovalo poskytnutie záruky, keď to nie je potrebné.

15. Paulus, O edikte, kniha LXXV.

Táto kaucia sa vzťahuje aj na odkaz, ktorý je splatný okamžite, keďže súdne konanie vyvoláva určité oneskorenie.

(1) Ak odkazovník dostal od ustanoveného dediča záruku na vyplatenie odkazu a bol poverený dôverou podľa trebel'ského dekrétu senátu, obe ustanovenia nadobudnú účinnosť; dedič sa však môže chrániť výnimkou, pretože nie je povinný poskytnúť záruku. Ak však bola prevedená časť dedičstva, zábezpeku musí poskytnúť každá zo strán.

(2) Toto ustanovenie sa uplatňuje aj vtedy, ak sa má poručníctvo vykonať ab intestato.

16. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXVII.

Ak si odkaz nárokujú dve osoby toho istého mena, zábezpeku musia zložiť obe, ale dedič nebude z tohto dôvodu zbytočne zaťažený, pretože môže tých istých ručiteľov urobiť zodpovednými podľa oboch ustanovení; a spomínaní ručiteľia nie sú zbytočne zaťažení, pretože výsledkom bude, že budú zodpovední len za jeden záväzok.

17. Paulus, O edikte, kniha XLVIII.

Ak prijmem záruku len od jedného dediča za vyplatenie dedičstva, ktoré nám pripadá všetkým dedičom, a podiel spomínaného spoludediča prípadne sľubujúcemu, záruky budú zodpovedné v plnej výške, ak by bol dedič dlžný celé dedičstvo.

18. Scaevola, Digest, kniha XXIX.

Žena, ktorá zanechala legitímneho syna, ustanovila svojho otca za dediča celého svojho majetku, ktorý bol manumitovaný v rovnakom čase ako ona, a poverila ho, aby v čase svojej smrti previedol na svojho vnuka, syna testátorky, všetok jej majetok, ktorý by sa jej mohol dostať do rúk, a dodala tieto slová: "Zakazujem, aby sa od môjho otca Seia vyžadovala akákoľvek záruka." Keďže uvedený Seius premrhal všetok svoj majetok a otec oprávneného zo zvereneckého fondu sa obával, že sa stane neúčinným, vznikla otázka, či môže otca zosnulého prinútiť, aby poskytol zábezpeku na vykonanie zvereneckého fondu. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností ho nemožno nútiť, aby poskytol zábezpeku.

(1) Keďže poručiiteľka uložila určitý majetok u svojho manžela, otca chlapca, ktorému urobila odkaz, bez toho, aby od neho požadovala záruku za uloženie, bola položená aj otázka, či sa má uvedený majetok vydať dedičovi, ktorý bol otcom poručiiteľky; alebo či, keďže celý majetok musí nakoniec pripadnúť synovi zosnulej, má predmetný majetok zostať v rukách manžela, ktorý mal právo na vlastníctvo vena. Odpoveď znela, že všetok majetok patriaci žene, ktorý zostal a nebol zahrnutý do vena, musí byť vydaný dedičovi.

(2) Opatrovník, ktorý bol zároveň spoludedičom svojej poručenky, počas jej neprítomnosti a po tom, ako ho poručiiteľia upovedomili, sám poskytol záruku na účet poručenky za celú sumu, ktorá v rámci nej zostala. Vystala otázka, či by sa mala poskytnúť prétorská žaloba voči poručníkovi, keď dospeje. Odpoveď bola, že by sa mala poskytnúť.

Tit. 4. Kedy môžu byť dedičia oprávnených osôb z poručníctva uvedení do držby majetku poručiiteľa za účelom jeho zachovania.

1. Ulpian, O edikte, kniha LII.

Ak by sa niekto ujal zábezpeky po tom, čo mu to bolo zakázané, či môže byť zábezpeka vymáhaná dedičom, aby mohol byť prepustený? Ak totiž dedič vedome poskytol zábezpeku, hoci to nebolo potrebné, nemôže byť prepustený. Ale čo ak si nebol vedomý, že je ospravedlnený z poskytnutia zábezpeky? V takom prípade môže získať späť. Ak si ako neznalý práva myslel, že nemôže byť oslobodený od zloženia zábezpeky, môže získať zábezpeku späť? V tomto prípade môže ktokoľvek ešte veľmi správne povedať, že tak môže urobiť. Čo však v prípade, ak bola uzavretá podmienka, máme sa domnievať, že ručiiteľia môžu využiť výnimku, alebo nie? Lepší názor je, že môžu využiť výnimku, pretože záruka bola poskytnutá v prípade, keď sa žiadna nevyžadovala.

(1) Praetor nepožaduje, aby poskytnutie zábezpeky namietal dedič, ale vyhovie, ak jej neposkytnutie nezapríčinil ani poručiiteľ, ani oprávnený z poručníctva. Ak teda neexistuje nikto, koho by bolo možné vyzvať na zloženie zábezpeky (teda nejaká osoba, ktorá bola poverená vyplatením odkazu alebo vykonaním poručníctva), odkazovník a beneficent môžu byť na základe podmienok tohto ediktu uvedení do absolútnej držby majetku, pretože platí, že osoba, ktorej mala byť zábezpeka zložená, nezavinila, že nebola zložená. Zábezpeka by sa však nemala ponúkať odkazovníkovi, ale postačí, ak ju požadoval a nebola poskytnutá, alebo ak nebol nikto, od koho by ju mohol požadovať.

(2) Ak je oslobodenie od pohľadávky odkázané dlžníkovi, nemala by sa vyžadovať žiadna záruka, pretože on sám má dedičstvo v rukách; keďže v prípade, že je proti nemu podaná žaloba, môže vzniesť námietku z dôvodu podvodu.

(3) Divotvorca Pius v reskripte adresovanom Aemiliovii z Rytierskeho rádu uviedol, že prétor by nemal dovoliť, aby dedič, ktorému bol vyplatený odkaz, žiadal od dediča zábezpeku, ak sa zistí, že odkaz nie je splatný.

(4) Zábezpeka na zaplatenie odkazu sa musí poskytnúť ešte pred zápisom do dedičstva, keď je ešte pochybné, či bude prijatý. Okrem toho, ak je isté, že bude odmietnuté alebo sa ho vzdajú, alebo ak ho neprijmú potrební dedičia, márne sa bude odvolávať na tento edikt, pretože je jasné, že odkaz nebude splatný, alebo že poručníctvo nebude vykonané.

2. Ten istý, O edikte, kniha LXXIX.

Okrem toho, ak je isté, že dedičstvo ešte nebolo prijaté, nebude dôvod požadovať zábezpeku ani prétorskú držbu majetku.

3. Ten istý, O edikte, kniha LII.

Ak dedič, od ktorého sa požaduje zábezpeka, navrhne súdne preskúmanie zákonnosti odkazu a povie: "Okamžite začni konanie s odkazom, hneď sa obráťme na súd," treba povedať, že zábezpeka už neplatí, pretože platnosť odkazu sa musí stanoviť skôr, ako sa rozhodne o platnosti zábezpeky.

(1) Toto súdne vyšetrenie môže dedič tým ľahšie vyžiadať, ak tvrdí, že záruka sa požaduje za účelom obťažovania; ide totiž o bežné pravidlo vo všetkých prípadoch, keď sa žiada záruka. Božský Pius v jednom reskripte uviedol, že sudca, pred ktorým sa kaucia požaduje, by mal zistiť, či sa to robí so zlým úmyslom, alebo nie. Toto zisťovanie by mal vykonať súhrnne.

(2) Ak zástupca poručiteľa požaduje zábezpeku, ak mu to bolo skutočne osobitne nariadené, sám nebude povinný poskytnúť záruku, že jeho úkon bude ratifikovaný, ale zábezpeka mu musí byť poskytnutá. Ak by však bolo pochybné, či bol ustanovený za zástupcu, alebo nie, bude sa od neho vyžadovať záruka za ratifikáciu jeho úkonu.

(3. Ak bola zábezpeka raz zložená, vzniká otázka, či sa má zložiť druhýkrát, keď sa tvrdí, že ručiteľia sú chudobní. Lepší názor je, že zábezpeka by sa druhýkrát nemala dávať; božský Pius totiž v reskripte adresovanom Pacuviu Licinianovi uviedol, že ona sama musí znášať stratu spôsobenú prijatím ručiteľov, ktorí sú platobne neschopní. Nie je ani potrebné, aby osoba, od ktorej sa môže požadovať zábezpeka, bola každú chvíľu nepríjemná.

4. Papinianus, Otázky, kniha XXVIII.

Je zrejmé, že je len spravodlivé, aby sa dala ďalšia záruka, ak sa na to tvrdí nejaký nový dôvod; napríklad ak by ručiteľ zomrel alebo by stratil svoj majetok v dôsledku nejakého neočakávaného nešťastia.

5. Ulpian, O edikte, kniha LII.

Osoba, ktorej sa neposkytne záruka za vyplatenie odkazu alebo za vykonanie poručníctva, aj keď sa jej odovzdá do držby, nezačne nadobúdať vlastníctvo toho istého; pretože jej nie je poskytnutá ani tak skutočná držba majetku, ako jeho úschova. Nemá právo vyhnať dediča, ale má príkaz prevziať majetok u seba, aby nepríjemnosťami trvalej úschovy mohol prinútiť dediča poskytnúť zábezpeku.

(1. Ak je jedna osoba daná do držby nehnuteľnosti, aby sa vyhla hroziacej škode na nej, a druhá osoba je daná do držby na účely zachovania dedičstva, ten, kto má držbu na účely zachovania dedičstva, môže poskytnúť aj zábezpeku proti hroziacej škode, a ak by tak urobil, nemusí sa držby vzdať, ak mu nie je poskytnutá zábezpeka vo výške, za ktorú sa zaviazal pri zabezpečení proti hroziacej škode.

(2) Ak si viacerí odkazovníci želajú, aby sa dostali do držby nehnuteľnosti, musia sa všetci dostaviť a ujať sa držby, pretože ten, kto ju získa na účely zachovania odkazu, drží držbu výlučne pre seba, a nie pre niekoho iného. Iný je však prípad, keď sa do držby dostanú veritelia s cieľom zachovať majetok, pretože v tomto prípade ten, kto získa držbu, ju nezískava len pre seba, ale aj pre všetkých ostatných veriteľov.

(3) Odkazovník, ktorý bol uvedený do držby ako prvý, nie je uprednostnený pred tým, ktorému bola daná do držby neskôr; medzi odkazovníkmi totiž nedodržiavame žiadne poradie, ale chránime všetkých rovnako a súčasne.

(4) Po tom, ako veritelia získali držbu na účely zachovania majetku, odkazovník, ktorý bol uvedený do držby na zabezpečenie vyplatenia dedičstva, nebude mať prednosť pred veriteľmi.

(5) Ak sa osoba, ktorá bola uvedená do držby majetku na účely zachovania dedičstva, dostane do držby celej pozostalosti, t. j. ak predmetný majetok stále tvorí súčasť pozostalosti, nenadobudne držbu majetku, ktorý do nej nepatrí, okrem prípadu, keď uvedený majetok prestal byť jej súčasťou v dôsledku podvodu, a jej držba nebude trvalá, ale bude závisieť od výsledku súdneho vyšetrovania.

(6) Okrem toho sa pod pojmom "majetok" rozumejú všetky tie veci, ktorých vlastníctvo patrí dedičovi.

- (7) Ak existujú pozemky, ktoré tvoria súčasť dedičstva len preto, že sú predmetom určitých pohľadávok, a ak boli predmety dané do zálohu poručiteľovi, dedič sa dostane aj do ich vlastníctva.
- (8) Odkazovník a poručiteľ získajú do vlastníctva aj potomstvo otrokov a prírastok stáda, ako aj všetky plodiny.
- (9) Ak však zosnulý v dobrej viere kúpil majetok patriaci inému, bolo stanovené, že odkazovník má byť uvedený do držby aj tohto majetku, pretože tvorí súčasť dedičstva.
- (10) Ak bol majetok uložený u zosnulého alebo mu bol požičaný, nemôže byť poručiteľovi daný do držby, pretože takýto majetok nie je súčasťou dedičstva.
- (11) Ak je jeden z dvoch dedičov pripravený poskytnúť zábezpeku a druhý nie, poručiteľ môže byť uvedený do držby dedičského podielu, ktorý patrí druhému z dedičov. Z toho vyplýva, že odkazovníci, ktorí sú uvedení do držby, budú mať prednosť aj pred dedičom, ktorý poskytol zábezpeku na správu dedičstva; preto by mal byť dedič nabádaný, aby poskytol zábezpeku na dedičstvo, aby sa zabránilo tomu, že sa bude zasahovať do jeho správy.
- (12) Ak je náhradník maloletého, ktorý nedosiahol vek plnoletosti, poverený výplatom dedičstva a maloletý zomrie, udelí sa mu držba nielen majetku, ktorý patril poručiteľovi, ale aj toho, ktorý nadobudol sám maloletý, pretože rovnako tvorí súčasť dedičstva. Počas života maloletého však nemožno udeliť držbu ani požadovať zabezpečenie.
- (13) Ak osoba, ktorá je poverená zverením, nie je dedičom, ale nástupcom z iného dôvodu, treba povedať, že sa uplatní edikt a zohľadní sa zlá viera správcu.
- (14) Okrem toho, ak je dedič dedičom ten, kto je vinný z podvodu, mal by za to tiež trpieť.
- (15) Podvodom by sme v tomto prípade mali rozumieť hrubú nedbanlivosť, a nie každý druh zlej viery, ale len taký, ktorý je spáchaný na škodu odkazovníkov a beneficentov trustu.
- (16) Cisár Antonín Augustus v reskripte uviedol, že v určitých prípadoch by mali byť odkazovníci a beneficenti uvedení do držby majetku, ktorý patril samotnému dedičovi, a ak do šiestich mesiacov od času, keď sa odkazovníci prvýkrát dostavili na súd sudcu povereného právomocou, neboli ich nároky uspokojené, mohli poberať výnosy z uvedeného majetku, kým sa nesplní vôľa zosnulého. Tento opravný prostriedok je k dispozícii aj voči tým, ktorí sú v omeškani s plnením poručenských povinností, ktorými boli poverení.
- (17) Hoci pojem "uspokojenie" má zvyčajne širší význam, v tomto prípade sa vzťahuje na vyplatenie odkazov.

(18) Preto aj v prípade, keď bol dedič odpustený od zloženia zábezpeky porúčiteľom, sa uplatní reskript, pretože dedič môže byť v omeškani s platbou.

(19) Opäť si myslím, že lehota šiestich mesiacov by sa mala počítať priebežne, a nie so zasadnutiami súdu.

(20) Nemyslíme si, že k nezaplateniu odkazu dochádza, ak porúčiteľ nemá poručníka a nepríčetná osoba alebo maloletý nemá poručníka. Nečinnosť by totiž nemala poškodiť osoby tohto druhu, ktoré sa nemôžu brániť. Je isté, že ak by pozostalosť bola určitý čas bez dediča, mala by sa táto doba odpočítavať od vyššie uvedenej šesťmesačnej lehoty.

(21) Možno sa pýtať, či by úrody, ktoré sú splatné podľa podmienok poručníctva, mali nahradit' úroky, a keďže nasledujeme príklad záložní, všetko, čo sa vyberie ako výnos, by sa malo najprv považovať za úroky a všetko, čo ich prevyšuje, by sa malo započítavať na istinu. A ak by porúčiteľ vybral viac, ako mu patrí, mala by sa mu poskytnúť spravodlivá žaloba, ako v prípade žaloby na záložné právo, aby bol nútený vrátiť prebytok. Každý však môže záloh predat' a v tomto prípade ústava povoľuje porúčiteľovi len inkasovať výnos, aby sa urýchlilo rozhodnutie vo veci.

(22) Ak je niekto uvedený do držby majetku, aby zabezpečil vyplatenie odkazu, musí si ponechať príjem a všetky ostatné veci a dovoliť dedičovi obrábať polia a zbierať úrodu; ale odkazovník musí prevziať starostlivosť o tieto veci, aby ich dedič nespotreboval. Ak by dedič odmietol zberať úrodu, porúčiteľovi by sa malo povoliť, aby tak urobil a ponechal si ju v držbe. Ak sú však plodiny takej povahy, že je vhodné ich okamžite predat', porúčiteľovi by sa malo povoliť ich predat' a ponechať si cenu. Keď sa niekomu zverí do držby iný majetok patriaci do dedičstva, bude jeho povinnosťou zhromaždiť všetko tohto druhu a postarať sa o to tam, kde mal zosnulý svoje bydlisko; a ak tam nie je dom vhodný na tento účel, môže si prenajať takýto dom alebo sklad, v ktorom môže byť zhromaždený majetok bezpečne uložený. Myslím si tiež, že porúčiteľ by mal vykonávať taký dohľad nad majetkom pozostalosti, aby ho dedič nemohol stratiť, aby sa nemohol stratiť alebo znehodnotiť.

(23) Ak bol niekomu zverený majetok do držby na základe ustanovení, treba dbať na to, aby nepoužíval žiadne násilie voči inému porúčiteľovi, ktorý má právo ho užívať a požívať.

(24) Vôľa zosnulého sa rozumie tak, že sa jej vyhovie, ak sa tak deje s ohľadom na príjem z dedičstva alebo iným spôsobom.

(25) Okrem toho sa uvedená konštitúcia božského Antonína vzťahuje aj na tých, ktorí sú zo zákona poverení poručením, aj keď nie sú dedičmi, pretože povinnosť je rovnaká.

(26) Ak je osoba daná do držby majetku, aby zabezpečila bezpečnosť dedičstva, a je proti nej začaté súdne konanie kvôli uvedenému majetku, nemala by sa vzdať jeho držby, ak jej nie je poskytnutá záruka na náklady súdneho konania.

(27) Ak je niekto uvedený do držby a nie je mu dovolené ju prevziať, bude mať nárok na interdikt stanovený na tento účel a musí byť uvedený do držby buď súdnym úradníkom, úradníkom prétora, alebo sudcom.

(28) Odkazovník môže byť uvedený do držby nielen vtedy, ak je niekto poverený previesť samotný majetok, ktorý je predmetom odkazu, ale aj vtedy, ak je poverený previesť jeho časť alebo niečo iné namiesto neho.

(29) Ak je odkaz absolútne odkázaný Titiovi a ten je pod podmienkou poverený previesť ho na Sempronia, Julianus hovorí, že prétor nevydá nespravodlivé rozhodnutie, ak predtým, ako odkazovník získa odkaz, odmietne poskytnúť záruku za splnenie podmienenej dôvery; a že potom by mal povoliť, aby si Sempronius sám vyžiadal odkaz, aby mohol poskytnúť záruku a súhlasiť so zaplatením desiatich aurei, ak by sa podmienka nesplnila. Ak by však Titius dostal od dediča desať aurei, Julianus hovorí, že bude spravodlivé, ak ho prinúti dať záruku alebo zaplatiť desať aurei a Sempronius poskytne Titiovi záruku. Toto je naše súčasné pravidlo, ktoré prijal Marcellus.

(30) Čo však v prípade, ak je dedičstvo zanechané pod podmienkou, ako aj poručníctvo, a nie je poskytnutá žiadna záruka za vykonanie poručníctva? Bude úplne spravodlivé, ak beneficiant prijme od dediča záruku za vyplatenie odkazu, ak by ho odkazovník nezabezpečil; to znamená, aby on sám mohol dať odkazovníkovi záruku. Ak však odkazovník už dostal od dediča zábezpeku, je potrebné rozhodnúť, že žaloba by sa mala z dôvodu zábezpeky priznať skôr oprávnenému z poručiteľstva než odkazovníkovi; to znamená v prípade, že sa splní podmienka poručiteľstva. Právo požadovať samotný odkaz by malo byť priznané beneficiantovi trustu, ak ešte nebol vyplatený a podmienka, od ktorej závisel, bola splnená, za predpokladu, že beneficiant bol pripravený poskytnúť odkazovníkovi záruku.

6. Julianus, Digesty, kniha XXXVIII.

Ak je odkázané užívacie právo k peňažnej sume a v závete je stanovené, že sa na ňu neposkytne zábezpeka, neodkazuje sa vlastníctvo peňazí, ale odkazovníkovi by sa malo umožniť poskytnúť zábezpeku a užívať užívacie právo k peniazom. V takomto prípade zásah prétora skutočne nie je potrebný, pretože ak sa neposkytne zábezpeka, odkazovník nemôže podať žalobu proti dedičovi.

(1) Ak sa osobe zverí majetok do držby na účely výkonu poručníctva, nemala by byť nútená vzdať sa ho skôr, ako sa poručníctvo vykoná alebo sa poskytne záruka, že sa tak stane. Ak sa to totiž vykoná, kým majetok zostáva nedotknutý, odkazovník by nemal byť uvedený do držby, a keď sa mu to ponúkne, mal by sa držby vzdať.

7. Modestinus, Pravidlá, kniha III.

Ak sa do držby nehnuteľnosti uvedie nenarodené dieťa, nemožno odkazovníkovi odovzdať držbu, aby zabezpečil vyplatenie dedičstva.

8. Papinianus, Otázky, kniha VI.

Ak sa neposkytne záruka na zaplatenie dedičstva a dedičstvo sa prevedie, odkazovník sa uvedie do držby takého majetku, ktorý prestal byť súčasťou dedičstva v dôsledku podvodu toho, na koho bol prevedený.

9. To isté, Otázky, kniha XIX.

Aj v prípade, ak by súd nariadil dedičovi vyplatenie dedičstva a ten tak neurobí, môže odkazovník požiadať o uvedenie do držby.

(1. Ak je tá istá nehnuteľnosť odkázaná dvom osobám za rôznych podmienok a nie je poskytnutá zábezpeka, môžu byť obe osoby uvedené do držby uvedenej nehnuteľnosti.

10. Paulus, Sentencie, kniha III.

Ak neexistuje majetok patriaci do dedičstva, ktorého držbu možno zveriť odkazovníkom alebo oprávneným osobám, z tohto dôvodu sa im nedá do držby majetok patriaci dedičovi; môžu však podať akékoľvek žaloby s odkazom na dedičstvo a takéto žaloby prétor dedičovi zamietne.

11. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha IV.

Ak by si po tom, čo ti bol majetok z pozostalosti zverený do držby, aby si zabezpečil vyplatenie odkazov alebo vykonanie poručníctva, držal nejaký predmet, ktorý mi bol zverený do poručníctva, je spravodlivejšie, aby som mal uvedený predmet, ktorý mi bol zverený, ako aby si ho mal ty, a to z toho dôvodu, že ho máš v držbe len preto, aby si zabezpečil vykonanie iného poručníctva. Ak mi však bola vec odkázaná pod určitou podmienkou a medzitým ste sa dostali do držby tejto veci s cieľom zabezpečiť vyplatenie dedičstva a táto podmienka by sa mala následne splniť, neodmietne sa mi povolenie požadovať túto vec. Podobne, ak by niekto získal do držby otroka, ktorý má byť pod podmienkou slobodný, a podmienka by sa splnila, poručník nemôže zabrániť otrokovi získať slobodu, na ktorú má nárok.

(1) Ak sa veriteľ dediča dostane do držby majetku na účely zabezpečenia úhrady svojej pohľadávky a nadobudne držbu nejakého predmetu, ktorý mi bol zverený do zálohu, je stanovené, že z tohto dôvodu nebudem poškodený viac, ako keby veriteľ dostal uvedený predmet do zálohu od samotného dediča.

12. Marcianus, Trusty, kniha XII.

Niet pochýb o tom, že majetok možno zveriť do správy obci. Ak by nebola poskytnutá zábezpeka, neváhame povedať, že podľa ediktu môžu byť do držby majetku uvedení občania obce; ale oni sami, ak by im nebola poskytnutá zábezpeka, nemôžu byť uvedení do držby, ale bude potrebný mimoriadny opravný prostriedok; to znamená, že zástupca, ktorý ich zastupuje, môže byť uvedený do držby majetku na základe dekrétu prétora.

13. Callistratus, O monitórnom edikte, kniha III.

Aj keď majetok, ktorý bol odkázaný alebo zanechaný v poručníctve, môže mať len nepatrnú hodnotu, predsa len, ak ho dedič nevydá alebo neposkytne záruku, že tak urobí, keď je potrebné poskytnúť záruku, prétor uvedie odkazovníka alebo príjemcu poručníctva do držby celého majetku, aby zabezpečil vyplatenie odkazu.

14. Labeo, Epitomes of the Last Works of Javolenus, kniha II.

Ak dcéra, vnučka, pravnučka alebo manželka zosnulého nie je vydatá a nemá vlastný majetok a bola uvedená do držby pozostalosti na zabezpečenie vyplatenia odkazu, môže majetok uvedenej pozostalosti použiť na svoju výživu.

15. Valens, Actions, Book VII.

16. Niekedy, hoci dedič mohol konať podvodne a spôsobiť zmenšenie majetku pozostalosti, nemôže byť odkazovník uvedený do jej držby; ako napríklad v prípade, keď časť pozemku urobil náboženským alebo verejne posvätil jeho časť, napríklad so súhlasom cisára; alebo keď manumitoval otroka bez úmyslu oklamať veriteľov.

Knihá XXXVII

1. O prétorskej dr zbe majetku.
2. O prétorskej dr zbe, ak existuje závet.
3. O prétorskej dr zbe majetku udelenej nepríčetnej osobe (..)
4. O prétorskej dr zbe majetku v rozpore s ustanoveniami závetu.
5. O vypl can  odkazov v prípade získania prétorskej dr zby majetku (..)
6. Ohl dom kolácie majetku.
7. Ohl dom kolácie vena.
8. Ohl dom príspevku, ktor  sa má vyplatiť medzi osamostatnením synom a jeho deťmi.
9. Ohl dom uvedenia nenarodeného dieťaťa do vlastníctva pozostalosti a jeho poručníka.
10. Ohl dom karbonárskeho ediktu.
11. Ohl dom prétorskej dr zby pozostalosti v súlade s ustanoveniami závetu.
12. O prétorskej dr zbe v prípade, že syn bol svojim otcom manumitovaný.

13. O prétorskej držbe majetku v prípade závetu vojaka.
14. O patronátom práve.
15. Ohľadom úcty, ktorú treba preukazovať rodičom a patrónom.

Tit. 1. O prétorskej držbe majetku.

1. Ulpian, O edikte, kniha XXXIX.

Pretoriánska držba prenáša tak výhody a nepríjemnosti spojené s majetkom, ako aj vlastníctvo majetku, ktorý k nemu patrí; všetky tieto veci sú s ňou totiž spojené.

- (2) Ten istý, O edikte, kniha XIV.

Pretoriánski držitelia v každom ohľade zaujímajú miesto dedičov.

3. Tamže, O edikte, kniha XXXIX.

Pod pojmom "majetok" v tomto prípade (ako tento pojem všeobecne prijímame) treba rozumieť všetko, čo patrí k majetku, na ktorý sa udeľuje dedičstvo na základe práv zosnulého, pričom sa doň zahŕňajú všetky výhody a nevýhody s ním spojené. Majetok je totiž buď solventný, alebo insolventný a podlieha strate alebo zisku, alebo majetok pozostáva z vecí, ktoré sú hmotné, alebo z práv na konanie ; a za týchto okolností sa veľmi správne označuje ako majetok.

1. Pod držbou majetku, alebo prétorskou držbou (ako hovorí Labeo), netreba rozumieť skutočnú držbu majetku, pretože je skôr právna ako reálna. Preto v prípade, že k majetku nepatrí nič hmotné, Labeo zastáva názor, že napriek tomu možno nadobudnúť prétorskú držbu.

2. Preto definujeme prétorskú držbu ako právo získať späť alebo si ponechať majetok alebo veci, ktoré niekomu patrili v čase jeho smrti.

3. Pretoriánsku držbu majetku nenadobúda nikto proti svojej vôli.

4. Pretoriánsku držbu môžu nadobudnúť obce, združenia, dekurzy a právnické osoby. Môže ju teda získať zástupca niektorej z uvedených korporácií alebo ju môže získať ktokoľvek iný v ich mene; a aj keby nikto nepožadoval alebo nezískal takúto držbu v mene obce, predsa ju môže získať na základe prétorského ediktu.

5. Pretoriánsku držbu majetku možno udeliť hlave domácnosti, ako aj synovi pod otcovskou kontrolou za predpokladu, že tento má právo nakladať so svojím peculium castrense alebo quasi castrense, a to na základe závetu.

6. Niet pochýb o tom, že prétorskú držbu majetku osoby, ktorá zomrela v rukách nepriateľa, možno nadobudnúť, aj keď mohla zomrieť v stave otroctva.

7. Každá osoba môže získať prétorskú držbu buď sama, alebo prostredníctvom inej osoby. Ak by však niekto požadoval držbu za mňa, hoci som to nenariadil, jeho akt nebude legálny, kým ho neratifikujem. Okrem toho nie je pochýb o tom, že ak by som zomrel pred ratifikáciou jeho aktu, nebudem mať nárok na držbu nehnuteľnosti, pretože som nesúhlasil s tým, čo urobil, a môj dedič tak nemôže urobiť, keďže právo požadovať prétorskú držbu na neho neprechádza.

8. Ak sa udelí prétorská držba po preukázaní riadneho dôvodu, nesmie sa udeliť nikde inde ako na súde, pretože prétor nemôže vydať takýto dekrét bez ceremónie; ani po vyšetrovaní sa nemôže udeliť prétorská držba nikde inde ako na jeho tribunáli.

9. Treba mať na pamäti, že právo prírastku sa vzťahuje na prétorskú držbu majetku. Preto ak je viacero osôb oprávnených na takúto držbu a jedna z nich ju získa, ostatní sa do nej nezapočítavajú:

(4) Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha VIII.

(Napríklad ak sa vzdali svojho práva alebo boli vylúčení z prétorskej držby uplynutím času, alebo zomreli skôr, ako sa domáhali držby) :

5. Ulpian, O edikte, kniha XXXIX.

Podiely, na ktoré by ostatní mali nárok, ak by sa domáhali držby majetku, totiž pripadnú tomu, kto držbu získal.

6. Paulus, O edikte, kniha XLI.

Ak však prétor sľúbi držbu určitej časti majetku patrónovi v rozpore s ustanoveniami závetu a držbu zvyšku sľúbi ustanovenému dedičovi v súlade s podmienkami závetu, platí, že právo prírastku sa neuplatňuje. Preto sľubuje držbu svojho podielu výslovne patrónovi, keď sa ustanovený dedič nedožaduje svojho podielu podľa závetu; keďže tí, ktorí majú právo na prírastok, musia aspoň raz požadovať držbu dedičstva.

(1) S prétorskou držbou sú spojené rôzne výhody, pretože niektoré druhy držby sa získavajú v rozpore s ustanoveniami závetu poručiteľa a iné v súlade s nimi; a niekedy na ňu majú účastníci zákonný nárok z dôvodu dedenia alebo na ňu nemajú nárok z dôvodu zmeny občianskeho stavu. Hoci sú totiž podľa občianskeho práva deti vylúčené z priamych dedičov z dôvodu zmeny ich stavu, predsa len môže prétor zo spravodlivých dôvodov zrušiť túto stratu občianstva. Preto udeľuje držbu majetku na účely dodržiavania určitých zákonov.

(2) Testamentárne zápisnice nepovažuje edikt za závety; Pedius totiž v dvadsiatej piatej knihe o edikte hovorí, že zápisnice nie sú listy.

7. Ulpián, O Sabinovi, kniha I.

Otrokovi možno legálne udeliť vlastníctvo majetku, ak si je prétor istý jeho občianskym stavom. Držba môže byť udelená aj osobe, ktorá je neprítomná a nepožaduje ju, ak prétor o tom nevie. O prétorskú držbu môže požiadať aj žena v mene inej osoby.

(1) Maloletému, ktorý ešte nedosiahol vek puberty, nemôže prétor udeliť držbu nehnuteľnosti, ani ho nemôže pripojiť k vydaniu veci bez splnomocnenia jeho poručníka, pretože poručník môže požadovať držbu za svojho zverenca a otec za svojho syna.

(2) Bolo rozhodnuté, že čas, kedy je potrebné požadovať držbu pre maloletého, začína plynúť od momentu, keď sa poručník alebo otec dozvedel, že maloletý má na ňu nárok.

8. Paulus, O Plautiovi, kniha VIII.

Okrem toho poručník nemôže odmietnuť prétorskú držbu majetku, na ktorú má jeho zverenec nárok, pretože poručník má právo ju požadovať, ale nie odmietnuť.

9. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Ak je viacero osôb v rôznom stupni príbuzenstva oprávnených na prétorskú držbu, pokiaľ nie je isté, či jedna z nich má právo požadovať držbu, alebo nie, ustálilo sa, že lehota neplynie voči jednej z nich posledného stupňa.

10. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

V prípade prétorskej držby majetku nie je neznalosť práva žiadnou výhodou, aby sa zabránilo premlčaniu nároku uplynutím času. Preto lehota začína plynúť, pokiaľ ide o ustanoveného dediča, ešte pred otvorením závetu; stačí, aby vedel, že poručiteľ je mŕtvy a že je jeho najbližším príbuzným a mal prístup k osobám, od ktorých mohol žiadať radu. V tomto prípade sa totiž znalosťami nerozumejú také, ktoré majú osoby vzdelané v oblasti práva, ale také, ktoré môže mať ktokoľvek alebo ktoré môže získať tým, že sa obráti na iných, ktorí sú vzdelanejší ako on.

11. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XIV.

Ak poručník požaduje prétorskú držbu v mene svojho zverenca a zistí sa, že je pre neho viac na škodu ako na úžitok, poručník bude podliehať opatrovníckej žalobe.

12. Ulpian, O edikte, kniha XLVIII.

Nie je dôvod pochybovať o tom, že osoby môžu veľmi často získať prétorskú držbu proti štátnej pokladnici a proti obci; ako napríklad v prípade, keď sa nenarodené dieťa, blázon alebo ten, kto je zajatcom v rukách nepriateľa, domáha prétorskej držby majetku. Vždy, keď zákon, dekrét senátu alebo cisárska ústava zakazuje odňatie majetku, prétorská držba majetku sa neuplatní.

13. Africanus, Otázky, kniha XV.

Držba majetku sa prétorským ediktom odmieta tým, ktorí boli odsúdení za hrdelný zločin, pokiaľ im nebola poskytnutá úplná náhrada. Za odsúdeného za hrdelný zločin sa považuje ten, komu bol uložený trest smrti alebo zákaz používania vody a ohňa. Do prétorskej držby majetku však môže byť pripustený každý, kto bol vyhostený.

14. Papinianus, Otázky, kniha XIII.

Ak blízky príbuzný zosnulého tvrdí, že jeho závet bol sfalšovaný, a preukáže to po dlhom čase, hoci sa má za to, že lehota na požadovanie držby uplynula, a žalobca, ktorý si bol istý, že svoje tvrdenia dokáže, si ju mohol nárokovať, predsa len z dôvodu, že svoj nárok uplatnil v záujme zachovania svojich práv, nie je nerozumné, aby sa považoval za toho, kto dedičstvo prijal.

15. Paulus, Názory, kniha XI.

Paulus vyslovil názor, že samotná žiadosť matky nemohla nadobudnúť prétorskú držbu majetku pre jej dcéru, ktorá nedosiahla vek puberty, pokiaľ ten, kto ju udelil, nemal zjavne v úmysle dať ju maloletému dieťaťu.

16. Ten istý, Sentencie, kniha III.

Keď sa osoba, pre ktorú sa požaduje prétorská držba, následne stane nepríčetnou, je lepší názor, že sa bude mať za to, že tento akt ratifikovala, pretože ratifikácia znamená len potvrdenie predchádzajúcej požiadavky.

Tit. 2. O prétorskej držbe, ak existuje vôľa.

(1) Paulus, O Sabinovi, kniha III.

(2) Pretoriánsku držbu majetku nemožno za žiadnych okolností udeliť dedičovi, ktorého meno bolo zo závetu vymazané tak, že ho možno len ťažko prečítať, aj keď sa tak stalo neúmyselne; predpokladá sa totiž, že nebolo riadne vložené, hoci takúto držbu možno udeliť, ak bolo meno po vyhotovení závetu vymazané. Ak totiž závet existoval v čase smrti, aj keď mohol byť neskôr zničený, možno udeliť prétorskú držbu majetku, pretože je pravda, že kedysi existoval závet.

Tit. 3. O prétorskej držbe majetku udelenej nepríčetnej osobe, nemluvňat'u alebo nemému, mŕtvemu alebo slepému.

1. Papinianus, Otázky, kniha XV.

Titius bol nahradený ako dedič nepríčetnej osoby. Lehota stanovená na požadovanie prétorskej držby neplynie ani voči ustanovenému dedičovi, ani voči náhradníkovi, kým je nepríčetná osoba v tom istom stave, a ak kurátor nepríčetného nadobudne držbu v jeho mene, lehota stanovená na uplatnenie nároku tými, ktorí sú si vedomí skutočností, neplynie voči nemu. Otec totiž môže požadovať držbu v mene svojho maloletého dieťaťa, ale ak tak neurobí, dieťa nebude z tohto dôvodu vylúčené. Čo však treba urobiť, ak porúčiteľ odmietne podať návrh? Nebude spravodlivejšie a správnejšie odovzdať držbu najbližšiemu príbuznému, aby sa zabránilo tomu, že majetok zostane bez vlastníka? Ak sa to pripustí, náhradník môže byť nútený poskytnúť záruku všetkým tým, na ktorých by mal byť majetok prevedený, ak by ustanovený dedič zomrel, kým je nepríčetný, alebo ak by po nadobudnutí zdravého rozumu neskôr zomrel skôr, než by prijal majetok; pretože náhradník sám by mohol zomrieť počas života nepríčetného, a napriek tomu by nezasahoval do nárokov ostatných, ak by sám zomrel skôr, než by nadobudol majetok.

(2) Ulpian, O edikte, kniha XXXIX.

Osoba, ktorá je nemá, hluchá alebo slepá, môže získať prétorské vlastníctvo majetku, ak chápe, čo sa deje.

Tit. 4. O prétorskej držbe majetku v rozpore s ustanoveniami závetu.

1. Ulpian, O edikte, kniha XXXIX.

Pod pojmom "deti", keď sa používa v súvislosti s prétorskou držbou majetku v rozpore s ustanoveniami závetu, musíme rozumieť buď prirodzené, alebo adoptované deti, ak boli buď ustanovené za dedičov, alebo vydedené.

- (1) Okrem toho sú deti povolané do prétorskej držby majetku v rozpore s ustanoveniami závetu rovnakým právom a v rovnakom poradí, v akom sú povolané do dedičstva podľa občianskeho práva.
- (2) Táto všeobecná zásada sa podľa právneho názoru uplatňuje aj na posmrtné deti.
- (3) Pomponius sa domnieva, že ak sa deti vrátia zo zajatia nepriateľa a požívajú právo postliminium, môžu byť prijaté do prétorskej držby v rozpore s ustanoveniami závetu.
- (4) Ak jeden z troch synov padol do zajatia nepriateľa, zvyšní dvaja, ktorí sú doma, budú mať právo na prétorskú držbu dvoch tretín majetku.
- (5) Rovnaké pravidlo platí aj pre posmrtno narodené dieťa, pretože pokiaľ sa očakáva jeho narodenie, bude mať nárok na podiel z pozostalosti.
- (6) Pretor udeľuje držbu majetku deťom, ktoré sú vlastnými pánmi. Ak totiž boli emancipované alebo iným spôsobom oslobodené spod rodičovskej kontroly, môžu nadobudnúť vlastníctvo majetku; to však neplatí v prípade adoptovaného dieťaťa, pretože na to, aby bolo pripustené k prétorskej držbe, musí byť zahrnuté do počtu detí.
- (7) Istý muž mal syna a od neho vnuka. Svojho syna emancipoval a namiesto vnuka ho adoptoval a potom ho emancipoval druhýkrát. Vznikla otázka, či tým nepoškodil práva vnuka. Zdá sa mi, že lepší názor je, že vnuk nebol vylúčený, keďže jeho otec buď zostal adoptovaný ako vnuk, alebo bol emancipovaný. Domnievam sa totiž, že keď bol otec raz emancipovaný, vnuk by mal mať spolu s otcom podľa podmienok ediktu nárok na vlastníctvo majetku.
- (8) Istý muž mal syna a prostredníctvom neho vnuka; syn bol emancipovaný, alebo, keďže zostal pod otcovou kontrolou, bol vyhnaný. Vystala otázka, či tým nie sú dotknuté práva vnuka. Lepší názor je, že v oboch prípadoch by sa malo vnukovi povoliť prétorské vlastníctvo majetku, pretože osoby, ktoré sú vyhnané, sa považujú za mŕtve.
- (9) Ak boli otec aj jeho syn vyhnaní a obaja získali späť svoje práva, hovoríme, že synovi by sa malo pripustiť prétorské vlastníctvo majetku. Ak však bol syn odsúdený do baní alebo k inému trestu, ktorý sa rovná otroctvu, a potom sa mu vrátili jeho práva, bude napriek tomu pripustený k prétorskej držbe majetku; to však neplatí, ak by sa mu nevrátil pôvodný stav.

2. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha III.

Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak by bol otec odsúdený na trestné otroctvo a neskôr by získal späť svoje práva.

3. Ulpian, O edikte, kniha XXXIX.

Do prétorskej držby majetku sú pripustené nielen samotné emancipované deti, ale aj ich deti.

1. Ak má človek dvoch vnukov a po emancipácii jedného z nich si ho osvojí namiesto svojho syna, pozrime sa, či len on bude mať právo na prétorskú držbu ako syn. Vychádza sa pritom z predpokladu, že zosnulý si uvedeného vnuka osvojil ako svojho syna a ako otca druhého vnuka, ktorého si ponechal pod svojou kontrolou. V tomto prípade je lepšie rozhodnúť, že on sám bude mať nárok na držbu majetku podľa prétorského práva.

2. Ak by však uvedený vnuk bol emancipovaný, je vhodnejšie dospieť k záveru, že nebude oprávnený na držbu ako syn. Tento tzv. syn totiž nie je zahrnutý do počtu detí, keďže jeho právo nadobudnuté adopciou sa emancipáciou stratilo.

3. Ak mám syna a prostredníctvom neho vnuka a namiesto syna si adoptujem vnuka, obaja budú mať právo na prétorskú držbu; je však jasné, že ak by bol vnuk emancipovaný, nebude môcť mať držbu, pretože jeho otec má pred ním prednosť.

4. Ak by niekto po emancipácii dal svojho syna otcovi, aby ho adoptoval ako vlastného syna, je úplne spravodlivé, aby mu boli priznané všetky práva, na ktoré má nárok akékoľvek iné arogantné dieťa, a preto by mal byť pri udelení prétorskej držby majetku pripojený k svojmu otcovi. Ak by bol spomínaný vnuk po svojej adopcii emancipovaný, bude úplne spravodlivé, aby bol vylúčený, pretože potom sa vráti na svoje vlastné miesto a nemal by byť spojený so svojím otcom.

5. Ak sa emancipovaný syn ožení so ženou bez súhlasu svojho otca a narodí sa mu dieťa, a keďže jeho otec zomrel, spomínaný vnuk požiada o zaradenie do vlastníctva majetku svojho starého otca, jeho žiadosti by sa malo vyhovieť. Zrušením emancipácie prétorom totiž legitímny syn stráca svoje práva ako taký; zrušenie emancipácie sa totiž robí preto, aby deti mohli ľahšie získať prétorovu držbu majetku a neboli z nej vylúčené. A aj keby sa syn oženil so ženou takého zlého charakteru, že manželstvo s ňou by bolo nečestné pre neho samého, ako aj pre jeho otca, predsa hovoríme, že dieťaťu narodenému z uvedenej ženy by sa malo umožniť získať vlastníctvo majetku pozostalosti, keďže jeho starý otec mohol využiť svoje právo na vydedenie. Pri rozhodovaní vo veci, v ktorej bol závet napadnutý ako neúčinný, musí sudca, ktorý má právomoc, pri vynesení rozsudku zvážiť zásluhy vnuka, ako aj priestupky otca.

6. Ak sa emancipovaný syn, ktorý bol vydedený, dá vydediť pred podaním žiadosti o prétorskú držbu majetku, stráca právo požadovať držbu v rozpore s ustanoveniami závetu.

7. Ak niekto dá svojho vnuka, ktorého má pod svojou kontrolou, do adopcie svojmu emancipovanému synovi, otec uvedeného vnuka sa bude môcť ujať držby dedičstva po starom otcovi v rozpore s ustanoveniami závetu, ak je jeho otec už mŕtvy, pretože patrí do jeho rodiny; a on sám sa môže ujať držby dedičstva v rozpore s ustanoveniami závetu.
8. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď emancipovaný syn dá vlastného syna, ktorý sa narodil po jeho emancipácii, svojmu otcovi na adopciu a potom zomrie; v tomto prípade by totiž malo byť uvedenému vnukovi povolené nadobudnúť držbu majetku svojho otca, rovnako ako keby nepatril do inej rodiny.
9. Ak otec vstúpi do rodiny na základe adopcie a jeho syn nie, môže syn nadobudnúť vlastníctvo majetku svojho otca, ktorý zomrel, kým bol členom adoptívnej rodiny? Myslím si, že spravodlivejší názor je, že syn, hoci nemusí patriť do tej istej rodiny ako jeho otec, by mal mať predsa len možnosť nadobudnúť vlastníctvo jeho majetku podľa prétorského práva.
10. Deti, ktoré nemôžu byť zo zákona ustanovené za dedičov, nie sú oprávnené požadovať držbu pozostalosti v rozpore s ustanoveniami závetu. Slová "nemôžu byť ustanovené" sa vzťahujú na čas smrti ich otca.
11. Ak je jedno z viacerých detí ustanovené za dediča, nemalo by sa mu povoliť, aby sa ujalo držby dedičstva v rozpore s ustanoveniami závetu. Ak by totiž bol oprávnený na držbu na základe závetu, čo by mu prospelo, keby mu bola udelená držba v rozpore s ním? Je jasné, že ak by sa iné dieťa odvolalo na edikt, bolo by oprávnené na držbu v rozpore s ustanoveniami závetu.
12. Ak je však niekto ustanovený za dediča pod podmienkou, nemôže získať držbu majetku v rozpore so závetom; a to uviedol Julianus v dvadsiatej tretej knihe Digest. Ale čo ak by sa podmienka nedodržala? Je pravda, že potom by mohol získať držbu v rozpore s ustanoveniami závetu.
13. Ak by bol emancipovaný syn ustanovený za dediča pod podmienkou, ktorú nie je v jeho moci splniť, môže získať prétorskú držbu majetku v rozpore s ustanoveniami závetu; a mal by ju získať, pretože bol ustanovený za dediča, ale nemôže ju získať v rozpore s ustanoveniami závetu. Ak by však táto podmienka nebola splnená, musí ho prétor chrániť v rovnakom rozsahu, ako keby získal držbu v rozpore s ustanoveniami závetu.
14. Aj v prípade, že je vnuk ustanovený za dediča pod takouto podmienkou, platí rovnaké pravidlo.
15. Ak jeden z viacerých detí nie je ustanovený za dediča, ale je ustanovený jeho otrok a ten mu prikáže prijať dedičstvo, držba v rozpore s ustanoveniami závetu mu má byť odopretá.

16. To isté pravidlo sa uplatní, ak by dieťa radšej prijalo to, čo bolo zanechané jemu, alebo jeho otrokovi; v tomto prípade by sa mu totiž mala odoprieť držba nehnuteľnosti v rozpore s ustanoveniami závetu.

4. Paulus, O edikte, kniha XLI.

Treba poznamenať, že držba majetku v rozpore s ustanoveniami závetu sa sľubuje deťom bez ohľadu na to, či je dedič, alebo nie. A to je dôvod, prečo hovoríme, že deti majú právo na držbu majetku v rozpore so samotným závetom. Opačné pravidlo platí v prípade patróna.

1. Ak niekto ustanoví dediča, ktorého má pod svojou kontrolou, alebo ho vydedí a prevedie ním vnuka, nie je dôvod na uplatnenie prétorského práva, pretože vnuk nebude jeho zákonným dedičom. Toto pravidlo sa vzťahuje aj na vzdialenejšie stupne príbuzenstva.

2. Edikt udeľujúci držbu v rozpore s ustanoveniami závetu sa nevzťahuje na závety žien, pretože nemajú zákonných dedičov.

3. V prípade, že sa dedí nenarodené dieťa, môže sa inému dieťaťu, ktoré bolo ustanovené za dediča svojho otca, povoliť, aby sa ujalo držby majetku pozostalosti, a to aj pred narodením prvého uvedeného dieťaťa; pretože by bolo nespravodlivé, aby sa dedič, ktorý nebol ustanovený, domáhal držby nehnuteľnosti, pokiaľ sa takejto držby možno domáhať v rozpore s ustanoveniami závetu, a držbu nemožno udeliť v rozpore s ustanoveniami závetu, pokiaľ sa dieťa, ktoré bolo prevedené, ešte nenarodilo; a aj keby zomrelo pred narodením, napriek tomu prechádza právo držby nehnuteľnosti na jeho dediča. To je potrebné najmä v prípade, ak bolo za dediča určené emancipované dieťa, keďže medzitým nemôže vstúpiť do dedičstva.

5. Julianus, Digesty, kniha XXIV.

Ak by však deti zomreli skôr, než by si vyžiadali prétorskú držbu majetku, nebude nespravodlivé, ak prétor rozhodne, že ich dedičia budú mať výhodu držby, a to buď v súlade s ustanoveniami závetu, alebo v rozpore s nimi.

(6) Paulus, O edikte, kniha XL.

V prípade, že emancipovaný syn má syna a potom zomrie a starý otec zomrie neskôr, vnuk bude mať právo na prétorskú držbu majetku svojho starého otca.

1. Ak starý otec emancipoval svojho syna a vnuka, vnuk nebude mať nárok na jeho majetok počas života syna, ale po smrti svojho otca bude mať nárok na prétorskú držbu majetku svojho starého otca.

2. Ak by bol emancipovaný len vnuk a zomrel by starý otec a potom jeho otec, vnuk, ktorý bol emancipovaný, bude mať podľa prétorského ediktu nárok na majetok svojho otca, pretože by bol dedičom svojho otca, ak by nebol oslobodený spod kontroly svojho starého otca.

3. Ak bol syn emancipovaný a vnuk ponechaný pod kontrolou starého otca a obaja boli prepustení, obaja budú mať nárok na vlastníctvo majetku podľa prétorského zákona.

4. Ak syn, ktorý bol emancipovaný, patrilo do adoptívnej rodiny a má syna, vnuk nebude mať nárok na držbu majetku prirodzeného starého otca podľa prétorského ediktu. A aj keby sa emancipovaný syn po tom, čo sa mu narodili synovia, dal do adopcie, bude platiť to isté pravidlo. Je jasné, že ak by sa dieťa narodené v rodine adoptívneho starého otca emancipovalo, bude mať nárok na prétorskú držbu majetku svojho prirodzeného starého otca. Osvojením nie sú dotknuté práva dieťaťa, pokiaľ zostáva v cudzej rodine. Okrem toho, ak je emancipované, môže získať držbu majetku svojich rodičov podľa prétorského ediktu; za predpokladu, že je emancipované počas ich života, a nie po ich smrti; je totiž isté, že po ich smrti nemôže byť emancipované.

7. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XIV.

Ak by sa syn emancipoval a jeho syn by zostal pod kontrolou svojho starého otca, vnuk počas života svojho starého otca bude môcť získať prétorské vlastníctvo majetku svojho otca.

8. Ulpian, O edikte, kniha XL.

Pretor si nemyslí, že by sa deťom, ktoré boli potupené vydedením a vylúčené z dedičstva, malo dovoliť získať prétorskú držbu v rozpore s podmienkami závetu, rovnako ako podľa občianskeho práva nebránia výkonu závetu svojich rodičov; za týchto okolností majú totiž právo napadnúť závet ako neúčinný, ak si to želajú.

1. Nestačí, aby bol dedič vydedený tým, že sa to uvedie v ktorejkoľvek časti závetu, ale musí byť výslovne uvedený ako patriaci do toho stupňa, voči ktorému sa podľa prétorského práva uplatňuje vlastníctvo majetku. Ak by teda syn bol vydedený v prvom stupni a prešiel v druhom stupni a dedičia určení v prvom stupni nepožadujú prétorskú držbu majetku, uvedený syn môže získať jeho držbu v rozpore s podmienkami závetu.

2. Každé vydedenie nebráni dieťaťu získať držbu majetku v rozpore s ustanoveniami závetu, ale len vtedy, ak sa tak stane zo zákona.

3. Ak je vydedený syn jedným z viacerých dedičov, Marcellus v deviatej knihe Digest hovorí, že sa nepovažuje za vydedeného, a preto sa môže domáhať držby podľa prétorského práva v rozpore s podmienkami závetu voči ktorémukoľvek z ostatných dedičov.
4. Ak je syn vydedený a potom ustanovený za dediča a stupeň, v ktorom je ustanovený, nadobudne účinnosť, myslím si, že Edikt nadobudne účinnosť vo vzťahu k druhému synovi a že môže požadovať prétorskú držbu majetku v rozpore s podmienkami závetu.
5. Ak syn prejde v prvom stupni a je vydedený v druhom stupni a dedičia ustanovení v prvom stupni zomrú pred smrťou poručiteľa, treba povedať, že syn, ktorý bol vydedený, nebude mať nárok na prétorskú držbu majetku v rozpore s podmienkami závetu; stav majetku s odkazom na druhý stupeň je totiž taký, že do neho nemožno vstúpiť v prvom stupni, ani nemožno požadovať prétorskú držbu. Ak by však ustanovený dedič zomrel po smrti poručiteľa, Marcellus zastáva názor, že právo na prétorskú držbu dedičstva, v rozpore s ustanoveniami závetu, po tom, čo raz pripadlo synovi, bude mať naň naďalej nárok. A aj keby sa nesplnila podmienka, od ktorej záviselo ustanovenie dediča, hovorí, že syn, ktorý prešiel na tento stupeň, sa môže domáhať prétorskej držby aj v rozpore s ustanoveniami závetu. Hovorí tiež, že to isté pravidlo sa uplatní aj v prípade, ak by sa nenarodilo posmrtné dieťa, ktoré bolo ustanovené za dediča; domnieva sa totiž, že v tomto prípade bude mať syn nárok na prétorskú držbu majetku v rozpore s podmienkami závetu.
6. Ak niekto vlastnou rukou napíše svoje vydedenie, zvažme, či môže získať prétorskú držbu majetku v rozpore s ustanoveniami závetu. Marcellus v deviatej knihe Digest hovorí, že vydedenie tohto druhu poškodí jeho práva, pretože senát nepredpísal, že ak niekto vykoná nejaký úkon proti sebe, má sa to považovať za nenapísané.
7. Keď niekto po vydedení svojho emancipovaného syna ho aroguje, Papinianus v Dvanástej knihe otázok hovorí, že v takomto prípade budú mať vždy prednosť prirodzené práva, a preto takéto vydedenie poškodí syna.
8. V súvislosti s cudzincom však preberá názor Marcella, že vydedenie nepoškodí jeho práva, ak by ho následne arogoval jeho otec.
9. Ak sa syn vrátil zo zajatia na základe práva postliminium, treba povedať, že predtým vykonané vydedenie ho poškodí.
10. Ak by prirodzený otec vydedil svojho syna, kým patrí adoptívnemu otcovi, a potom by bol jeho syn emancipovaný, vydedenie poškodí jeho práva.
11. Prétor si neželá, aby deti, ktoré boli dané na adopciu, boli vylúčené z vlastníctva majetku, ak sú ustanovenými dedičmi; a Labeo hovorí, že jeho rozhodnutie je nanajvýš spravodlivé, pretože deti nie sú úplne cudzie. Preto ak by boli vymenované za

dedičov, môžu získať prétorskú držbu majetku v rozpore s podmienkami závetu; ale oni sami nemôžu spôsobiť, aby bol edikt účinný, ak niekto z tých, ktorí boli odovzdaní, nemôže spôsobiť jeho uplatnenie. Ak však toto dieťa nebude ustanovené za dediča, ale bude ním iná osoba, ktorá môže nadobudnúť majetok za neho, nebude dôvod, prečo by sme mu mali dovoliť získať držbu v rozpore s ustanoveniami závetu.

12. Okrem toho, aby sa týmto deťom umožnilo získať prétorskú držbu, musia byť priamymi potomkami poručiteľa, pretože ak som dal do adopcie syna, ktorého som sám adoptoval, a edikt sa stane účinným vďaka mojim ostatným deťom, prétorská držba majetku v rozpore s ustanoveniami závetu sa uvedenému dieťaťu neudelí.

13. Pretoriánska držba v rozpore s ustanoveniami závetu sa udeľuje aj dieťaťu patriacemu do adoptívnej rodiny, ak je ustanovené za dediča v takom stupni, voči ktorému možno požadovať držbu pozostalosti.

14. Nie je prekvapujúce, že emancipovaný syn, ktorý bol vydedený, môže ustanoveným dedičom udeliť väčšie práva, ako by im patrili, keby zostali jedinými dedičmi; pretože ak je syn, ktorý bol pod kontrolou svojho otca, ustanovený za dediča štvrtej časti jeho majetku a iný syn, ktorý bol emancipovaný, je prevedený, dostane polovicu majetku prostredníctvom emancipovaného syna, a ak by nemal emancipovaného brata, mal by nárok len na dvanástinu majetku. Ak je dedič ustanovený len na veľmi malý podiel majetku a uplatňuje sa edikt, bude mať nielen nárok na užívanie podielu, na ktorý bol ustanovený za dediča, ale môže získať oveľa viac prostredníctvom prétorskej držby. Pretor totiž, keď udeľuje držbu majetku v rozpore s podmienkami závetu, rozhodne, že každému z detí poskytne tie podiely, na ktoré by mali nárok, keby ich otec zomrel bez závetu a dieťa by zostalo pod jeho kontrolou. Preto bez ohľadu na to, či dieťa, ktoré bolo emancipované, alebo zostalo pod jeho kontrolou, alebo bolo dané na adopciu, bolo ustanovené za dediča malého podielu z dedičstva, nebude obmedzené na tú časť, na ktorú bolo ustanovené za dediča, ale bude mať nárok na celý podiel.

(9) Gaius, O provinčnom edikte, kniha XIV.

(10) Nezáleží na tom, či je adoptívny otec živý alebo mŕtvy, pretože sa skúma len to, či dieťa patrí do adoptívnej rodiny.

10. Ulpián, O edikte, kniha XL.

Ak by sa po smrti poručiteľa dal ustanovený dedič do adopcie, môže získať prétorskú držbu majetku v rozpore s ustanoveniami závetu, pretože adopcia ustanoveného dediča nie je na ujmu ostatným dedičom uvedeným v závete.

1. Ak by mal byť syn daný do adopcie svojmu starému otcovi z matkinej strany jeho prirodzeným ocom a edikt nadobudne účinnosť s ohľadom na iné dieťa, lepší názor je, že toto druhé dieťa môže získať držbu dedičstva; nevyžadujeme totiž, aby do nej vstúpilo, ale stačí, aby na neho bola prevedená a aby ju mohlo legálne nadobudnúť.

2. Ak je syn daný na adopciu a po prijatí majetku na príkaz adoptívneho otca je emancipovaný, môže získať praetorskú držbu majetku v rozpore s podmienkami závetu; sám totiž bude mať naň väčší nárok ako adoptívny otec.

3. Treba poznamenať, že ak syn daný na adopciu vstúpi do dedičstva, držba mu bude udelená v rozpore s ustanoveniami závetu; ale na druhej strane, ak niekto dostane dedičstvo alebo podiel z dedičstva, bude vylúčený z prétorskej držby v rozpore s podmienkami závetu.

4. Deti, ktoré nemajú nárok na držbu v rozpore s ustanoveniami závetu, nemôžu získať ani podiel z pozostalosti, ak sa uplatňuje edikt; veď čo by im pomohlo, keby sme ich zvýhodnili a umožnili im mať podiel, keďže nemajú nárok na nič?

5. Deti, ktoré boli vydedené, nemôžu spôsobiť, aby bol edikt účinný, preto sa nemôžu pripojiť k ostatným, keď títo získajú vlastníctvo majetku podľa prétorského práva; a majú len jeden dôvod na sťažnosť, a to tvrdiť, že závet je neúčinný.

6. Tí, ktorí sa domáhajú prétorskej držby v rozpore s podmienkami závetu v prospech iných, nečakajú, kým o držbu požiadajú tie deti, ktoré prešli, ale sami sa jej môžu domáhať kedykoľvek. Keď im totiž bolo raz priznané, že ho môžu získať v prospech iných, nezaujímajú sa o to, či ho bývalí dedičia majú v úmysle požadovať, alebo nie.

11. Paulus, O edikte, kniha XLI.

V prípade, že syn daný na adopciu je ustanovený za dediča svojím prirodzeným otcom a iný sa domáha výhody ediktu v rozpore s ustanoveniami závetu, tento druhý bude mať právo na prednosť. Ak sa však podmienka nesplní, bude z vlastníctva vylúčený. Domnievam sa, že to platí aj pre toho, kto bol absolútne ustanovený za dediča, čo sa však nestalo v súlade so zákonom.

1. Pretoriánska držba majetku v rozpore s ustanoveniami závetu sa delí rovnakým spôsobom ako zákonné dedenie na základe dedenia zo zákona. Preto vnuci po jednom synovi budú mať medzi sebou jeden podiel.

12. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XIV.

Ak majú dvaja synovia spolu s dvoma vnukmi od iného syna nárok na prétorské vlastníctvo majetku a jeden z vnukov si ho neuplatní, jeho podiel prípadne jeho bratovi; ak si však jeden zo synov neuplatní nárok na vlastníctvo, bude z neho mať prospech jeho brat, ako aj vnuci, pretože vtedy sa majetok rozdelí na dva rovnaké diely, z ktorých jeden získa syn a druhý vnuci.

1. Ak existujú dva závety a jeden, ktorým je syn vydedený, je spísaný riadne a druhý, v ktorom je syn vydedený, je nedokonálny, ten, kto je vydedený v poslednom závete, sa môže zákonne domáhať prétorskej držby majetku, ak sú dedičia uvedení v druhom závete takí, ktorí by mali mať prednosť pred dedičmi uvedenými v prvom závete, ak by bol syn vylúčený. Z toho vyplýva pravidlo, že ak ten, voči ktorému syn uplatňuje nárok na prétorskú držbu pozostalosti, ju môže získať, ak by mal byť syn vylúčený, môže aj tento druhý zákonne požadovať prétorskú držbu, ale ak by nemohol získať pozostalosť, syn bude tiež vylúčený.

13. Julianus, Digesty, kniha XXIII.

Ak emancipovaný syn získa prétorskú držbu majetku v rozpore s podmienkami závetu, ustanovený dedič mu bude nútený odovzdať pozemky a otrokov patriacich k majetku; je totiž spravodlivé, aby všetko, čo ustanovený dedič získal z majetku, prešlo na toho, koho prátor ustanovil na jeho miesto.

1. Ak má niekto dvoch synov a po jednom z nich dá do adopcie vnuka a ustanoví ho za svojho dediča po tom, čo vynechal druhého syna, vzniká otázka, akým pravidlom sa má v tomto prípade riadiť a či má vnuk získať len podiel svojho otca, alebo plný podiel na dedičstve. Odpovedal som, že ak je vnuk daný do adopcie a ustanovený za dediča, pokiaľ je jeho otec pod kontrolou iného alebo je emancipovaný, nemôže získať prétorské vlastníctvo v rozpore s podmienkami závetu. Ak však jeho otec zomrie skôr, ako získa prétorskú držbu majetku, vnuk si nebude môcť nárokovať na tento majetok.

2. Ak by otec po tom, ako previedol emancipovaného syna, ustanovil za svojich dedičov svojich ďalších dvoch synov, z ktorých jeden by bol stále pod jeho kontrolou a druhý by bol daný na adopciu, a dvaja vnuci od tohto druhého patriaci do rodiny by boli tiež prevedení v závete, emancipovaný syn, syn, ktorý zostal pod otcovou kontrolou, a ten, ktorý bol daný na adopciu, spolu s jeho dvoma deťmi môžu požadovať vlastníctvo každý jednej tretiny dedičstva tak, že posledne uvedený bude mať nárok na jednu šestinú a jeho deti na ďalšiu šestinú toho istého.

3. Ak otec, ktorý mal dvoch synov, emancipoval jedného z nich, ktorý sám mal deti, a potom adoptoval jedného z vnukov, ktorého predtým emancipoval, namiesto svojho syna, zomrel po tom, ako emancipovaného syna vynechal vo svojom závete, bolo by len spravodlivé, aby sa vnukovi, ktorý zaujal miesto syna, poskytla úľava a aby sa majetok rozdelil na tri časti tak, že syn, ktorý zostal pod kontrolou svojho otca, by mal mať jednu; vnuk, ktorý bol adoptovaný namiesto syna, druhú a emancipovaný syn spolu s vlastným synom, ktorý zaujal miesto vnuka, tretiu. A aj keby syn zomrel a namiesto neho by bol adoptovaný iný z vnukov, majetok sa musí rozdeliť na tri časti a bolo by spravodlivé, aby vnuk, ktorý bol adoptovaný namiesto syna, nemal menej, ako by mal, keby nebol zahrnutý medzi vnukov, ale bol by adoptovaný cudzí človek.

(14) Africanus, Otázky, kniha IV.

(15) Ak z dvoch synov, ktorí boli emancipovaní, bol jeden ustanovený za dediča a druhý bol v závete vynechaný, a ten ustanovený mal vstúpiť do majetku, platí, že hoci sa na takýto prípad podmienky ediktu výslovne nevzťahujú, predsa len syn, ktorý bol ustanovený za dediča, nemôže požadovať prétorskú držbu majetku, pretože prijal otcovu vôľu. Edikt totiž neumožňuje emancipovanému synovi získať prétorskú držbu, ak prijal dedičstvo, či už ho prijal od ustanoveného dediča, alebo od tých, ktorí si podľa prétorského práva nárokujú držbu v rozpore s ustanoveniami závetu. Treba však poznamenať, že prátor by mal chrániť ustanoveného dediča, ktorý prijme podiel z dedičstva, ktorý mu bol zanechaný závetom, za predpokladu, že z neho nedostane väčší podiel, než na aký by mal nárok, ak by získal prétorskú držbu; a len v tomto ohľade môže poškodiť sám seba. Ak však bol ustanovený za dediča malej časti pozostalosti, môže si ponechať len túto časť a bude nútený vyplatiť všetky odkazy, ktoré môžu prináležať cudzím dedičom. Ak je ustanovený dedič pod otcovskou kontrolou a stane sa nevyhnutným dedičom, možno povedať, že môže požadovať prétorskú držbu majetku za predpokladu, že nezasahoval do jeho záležitostí, pretože ak tak urobil, bude sa považovať za osobu v rovnakom postavení ako emancipovaný syn, pretože schválil vôľu svojho otca.

1. Syn, kým bol členom adoptívnej rodiny, oženil sa a mal syna a po smrti svojho adoptívneho otca ho emancipoval. Bolo rozhodnuté, že jeho vnuk sa môže na základe dekrétu prétora domáhať vlastníctva majetku svojho prirodzeného starého otca v rozpore s jeho vôľou. Opäť, ak by sa emancipovaný syn po tom, ako sám mal syna a emancipoval ho, dal arogovať a zomrel by po smrti svojho adoptívneho otca, nemožno pochybovať o tom, že na základe dekrétu prétora by mal právo na prétorskú držbu v rozpore s ustanoveniami závetu svojho otca a starého otca, aby sa zabránilo tomu, že by bol inak vylúčený z majetku oboch.

(15) Marciamis, Pravidlá, kniha V.

Ak je emancipovaný syn v závete vynechaný, nemyslím si, že sa môže domáhať prétorskej držby majetku v rozpore s ustanoveniami závetu, ak by ustanovený dedič vzniesol námietku z dôvodu podvodu založeného na dlhu, ktorý mal voči svojmu otcovi; v tomto prípade sa totiž akoby vzdal práva domáhať sa prétorskej držby majetku. To však treba chápať tak, že sa to vzťahuje na prípady, keď syn nechcel zabrániť dedičovi, ktorý si uplatňuje dlh, prostredníctvom výnimky: "Ak držba nehnuteľnosti v rozpore s ustanoveniami závetu nemôže byť synovi udelená", ale radšej využil výnimku z dôvodu zlej viery.

16. Pomponius, O Sabinovi, kniha IV.

Ak by emancipovaný syn ponechal svojho syna pod kontrolou starého otca tohto syna a poveril by cudzieho dediča na základe poručníctva, aby na neho previedol svoj majetok, ak by bol oslobodený spod kontroly starého otca, držba majetku by nemala byť podľa prétorského práva udelená starému otcovi, ak by existoval dôvod domnievať sa, že by premrhal majetok vnuka.

17. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXXV.

Ak by sa otec dal do adopcie a jeho syn by ho nenasledoval z dôvodu, že bol predtým emancipovaný, syn nebude môcť požadovať prétorské vlastníctvo otcovho majetku, pretože ten patril do jednej rodiny a syn je členom inej. Tento názor si osvojil aj Julianus. Marcellus však hovorí, že sa mu zdá nespravodlivé, aby bol syn vylúčený z prétorskej držby majetku z dôvodu, že jeho otec sa dal do adopcie, pretože keď sa syn nedá do adopcie a jeho otec áno, zostáva syn bez otca; tento názor nie je nerozumný.

18. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha III.

Ak je však syn vydedený pod podmienkou a dožaduje sa praetorskej držby majetku v rozpore s ustanoveniami závetu, hoci mohol byť ustanovený za dediča pod podmienkou, je z držby majetku vylúčený; deti sú totiž zbavené majetku svojich rodičov v dôsledku pozitívneho rozhodnutia.

(1) Vydržanie odkazu a darovania mortis causa, ako aj výkon poručníctva sa odoprie tomu, kto získal praetorskú držbu nehnuteľnosti v rozpore s podmienkami závetu; a je jedno, či odkaz nadobudol priamo, alebo zásahom iného.

19. Tryphoninus, Disputácie, kniha XV.

Keď sa hovorí, že prétorská držba majetku v rozpore s ustanoveniami závetu sa priznáva deťom, treba to chápať tak, že stačí, aby v čase smrti ich otca existoval závet, na základe ktorého by mohli byť prijatí majetok, alebo požadovať jeho držbu na základe prétorského ediktu; hoci ani jedna z týchto vecí nebola vykonaná, ani nemohla byť vykonaná neskôr. Ak by totiž všetci určení dedičia a ich náhradníci zomreli pred poručiťom a bol by ustanovený dedič, ktorý by nebol schopný prijať podľa závetu, bolo by zbytočné domáhať sa držby v rozpore s ustanoveniami závetu, ktorý by bol absolútne neúčinný.

20. Ten istý, Disputácie, kniha XIX.

Závetca vydedil svojho syna, ktorý bol pod jeho kontrolou, a previedol na iného, ktorého emancipoval. Vznikla otázka, za akých okolností by mal emancipovaný syn nárok na prétorské vlastníctvo majetku. Odpovedal som, že ak by cudzí dedičia, ktorí boli ustanovení, prijali majetok, syn, ktorý zostal pod kontrolou svojho otca, by bol vylúčený. Ak by ho však uvedení dedičia odmietli, čo by mohli ľahko urobiť, pretože by z neho nemohli nič získať kvôli tomu, kto by mal nárok na prétorskú držbu v rozpore s ustanoveniami závetu, a pretože syn, ktorý zostal pod kontrolou svojho otca, by sa stal vlastným pánom, bol by zákonným dedičom svojho otca; napriek tomu by na prétorskú držbu mal nárok len emancipovaný syn, ktorý sa jej domáhal v rozpore s podmienkami závetu. Keďže však vydedenie nemá žiadnu platnosť ani účinok, ak sa dedičstvo neprijme na základe závetu, Julianus veľmi správne zastáva názor, že by to nemalo brániť vydedenému synovi, aby v rozpore s

ustanoveniami závetu nadobudol prétorskú držbu majetku svojho otca. Aby sa predišlo tomu, že závet, ktorý je v každom inom ohľade neplatný, sa zdá byť účinný len pokiaľ ide o výčitku vydedenia, vec sa odkazuje na smrť poručiťa, aby prétor mohol chrániť vydedeného syna pred priamym a jediným dedičom zo zákona a zabezpečiť mu polovicu dedičstva. Preto je prospech, ktorý má získať ustanovený cudzí dedič, kúpiteľný, a keďže zo zákona nemôže získať nič z dedičstva, vstupom do neho môže vylúčiť syna, ktorý zostal pod rodičovskou kontrolou, a zo zákona ho v rozpore s podmienkami závetu prevedie do celom rozsahu na emancipovaného syna. Ak by však ustanovený dedič odmietol dedičstvo, urobí vydedeného dediča, ktorý sa teraz stáva jediným dedičom, oprávneným na jeho podiel. Lebo tak ako prétor chráni vydedeného dediča, keď sa do dedičstva nevstúpi, tak by syn, ktorý zostal pod otcovou kontrolou, nemal byť absolútne vylúčený v prípade, že by sa dedičstvo prijalo; ale bude mu umožnené uplatniť si nárok naň, ako proti vydedenému synovi, z dôvodu, že závet je neúčinný.

(1) Pozrime sa však, či v prípade, keď obaja dedičia získajú majetok svojho otca, podlieha ten, ktorý bol emancipovaný, kontribúcii voči druhému, keďže ho k tomu nezaväzujú podmienky paragrafu ediktu, na základe ktorého získava prétorskú držbu v rozpore s podmienkami závetu, keďže ten nariaďuje, aby zábezpeku na kontribúciu poskytol emancipovaný dedič, a to tým, ktorým sa odovzdáva držba majetku. Dedič, ktorý je pod kontrolou svojho otca, totiž nie je povolaný k prétorskej držbe majetku v rozpore s ustanoveniami závetu, pretože bol výslovne vydedený. Príspevok sa nevyžaduje ani na základe toho paragrafu ediktu, podľa ktorého sa emancipovanému synovi povoľuje získať prétorskú držbu po smrti jeho otca zo závetu, a to z toho dôvodu, že hoci jeho brat môže byť zákonným dedičom; napriek tomu emancipovaný syn nezíska prétorskú držbu pozostalosti z dôvodu uvedeného paragrafu. Obávam sa, že úkon ustanoveného dediča, ktorý odmietne dedičstvo, nebude pre syna nijako prospešný, okrem toho, že mu umožní získať polovicu majetku svojho otca; ale nenadobudne ním polovicu majetku emancipovaného syna. V takomto prípade bude výsledok taký, že ak dedič, ktorý je pod kontrolou svojho otca, dostane menšiu časť, než na akú by mal inak nárok, a ak jeho emancipovaný brat získal prétorské vlastníctvo majetku, hoci príspevok je uvedený slovami ediktu, predsa mu bude rozhodnutím prétora táto výhoda odopretá. Je však oveľa viac dôvodov, aby nemal výhodu z príspevku, pretože po vydedení otcom nie je v rozpore s ustanoveniami závetu povolaný k prétorskej držbe majetku; a z dôvodu odmietnutia majetku ustanoveným dedičom nebude mať nárok na nič, pretože emancipovaný syn, ktorý získal držbu v rozpore s ustanoveniami závetu od prétora, zastáva pozíciu riadneho dediča.

(2) Uvedený emancipovaný syn bude nútený vyplatiť zo svojho podielu všetky odkazy odkázané deťom a ascendentom zosnulého, nie však všetky, ale len polovicu; pretože to, čo zostane z dedičstva pre syna pod otcovskou kontrolou. Neexistuje však dôvod, aby dedičia zo závetu podali proti nemu žalobu, keďže je oprávneným dedičom zo zákona. Ak však získal praetorskú držbu dedičstva v rozpore s podmienkami závetu, aj keby ustanovený dedič dedičstvo neprijal, musí zaplatiť odkazy udelené tou časťou závetu, v rozpore s ktorou získal držbu dedičstva. Preto v tomto prípade bude stav syna, ktorý zostáva pod otcovskou kontrolou, v skutočnosti lepší, ako keby nebol vydedený.

Ak má človek syna a prostredníctvom neho vnuka pod svojou kontrolou a svojho syna dá do adopcie, ale vnuka si ponechá pod svojou kontrolou, a jeho syn, ktorý bol následne svojim adoptívnym otcom emancipovaný, zomrie po ustanovení cudzích dedičov, syn toho, ktorý zostal pod kontrolou svojho starého otca, môže požadovať prétorskú držbu majetku svojho otca, hoci možno nikdy nebol pod jeho kontrolou. Z toho vyplýva, že nie je nevyhnutné, aby bol pod jeho kontrolou; ak sa totiž rozhodne inak a syn by nemal byť emancipovaný, vnuk toho, kto zostal pod kontrolou svojho starého otca, môže požadovať prétorskú držbu majetku v rozpore s ustanoveniami závetu.

1. Rovnaké právne pravidlo platí aj v prípade, keď syn, ktorý bol emancipovaný, jeho vnuk zostal pod kontrolou svojho starého otca a neskôr bol daný do adopcie svojmu otcovi; to znamená, že môže požadovať prétorskú držbu majetku svojho starého otca v rozpore s ustanoveniami závetu, pretože touto adopciou sa nestáva členom inej rodiny.

2. Ak by však môj emancipovaný syn adoptoval za svojho syna cudzinca, uvedený adoptívny syn nemôže požadovať prétorskú držbu môjho majetku v rozpore s ustanoveniami mojej poslednej vôle z dôvodu, že ku mne nikdy nevytváral vzťah vnuka.

Tit. 5. O vyplácaní odkazov v prípade, že sa získa prétorská držba majetku v rozpore s ustanoveniami závetu.

1. Ulpián, O edikte, kniha XL.

Táto hlava pojednáva o princípe prirodzenej spravodlivosti, ktorý sa zavádza s určitým cieľom, a to s cieľom prinútiť tých, ktorí robia závet bezúčinným tým, že získajú držbu v rozpore s jeho ustanoveniami, aby platili odkazy a vykonávali poručníctvo v prospech určitých osôb, a to detí a potomkov, manželiek a neviest, ktorým bolo odkázané veno.

1. Prétor používa pojmy ascendenti a deti vo všeobecnom zmysle a nešpecifikuje jednotlivé stupne príbuzenstva ; preto sa im musí platiť ad infinitum. Prétor neurčil ani jednotlivé osoby, ani to, či patria k mužskému alebo ženskému pohlaviu. Preto si

každý, či už vo vzostupnej alebo zostupnej línii, môže nárokovať na dedičstvo; avšak za predpokladu, že medzi nimi existuje väzba pokrvného príbuzenstva.

2. Dovoľujeme, aby si dedičstvo nárokovali aj tie deti, ktoré poručiteľ dal na adopciu alebo ktoré sú adoptívne, v prípade, že do jeho smrti ešte zostanú deťmi.

3. Vyplácajú sa aj odkazy odkázané posmrtným potomkom.

2. Julianus, Digesty, kniha XXIII.

Ak by teda syn bol emancipovaný v čase, keď bola jeho manželka tehotná, a získal by prétorské vlastníctvo majetku v rozpore s podmienkami závetu, bude povinný vyplatiť odkaz odkázaný vnukovi.

3. Ulpián, O edikte, kniha XL.

Ak však boli urobené donácie mortis causa, myslím si, že by mali byť zachované; ak sú však darované iným osobám ako vyššie uvedeným, podľa môjho názoru by ich príjemcovia mali byť zbavení.

1. Prétor však mal na mysli len potomkov a ascendentov, pretože sem nezahŕňa odkaz zanechaný bratovi alebo sestre.

2. Okrem toho prislúcha výlučne to, čo bolo zanechané priamo ascendentom alebo potomkom; ak by totiž bolo niečo odkázané otrokovi, ktorý im patrí, alebo osobe podliehajúcej ich moci, nebudú mať na to nárok, pretože sa nepýtame, kto dedičstvo nadobudol, ale kto dostal česť.

3. Ak je však dedičstvo odkázané spoločne jednej z vyššie uvedených osôb a inej osobe, ktorej sa nemá vyplácať, zachová sa len časť patriaca prvej z nich.

4. Podobne, ak sa niekto z týchto osôb uloží, aby zaplatila cudzej osobe odkaz, ktorý bol zanechaný jemu samému, treba povedať, že sa nemá vyplatiť, pretože tým nezíska žiadnu výhodu.

5. Ak navrhnete prípad, keď je dedičstvo odkázané cudzej osobe a je mu uložené zaplatiť ho jednému z potomkov alebo ascendentov poručiteľa, zastávame názor, že za daných okolností by sa malo zaplatiť.

6. Okrem toho, ak je odkaz zanechaný cudzincovi pod podmienkou, že ho zaplatí jednému z potomkov poručiteľa, je úplne spravodlivé povedať, že prétor by mu nemal odmietnuť žalobu na jeho vrátenie.

7. Opäť platí, že len tie odkazy, ktoré sú zákonne odkázané, by mali byť zaplatené osobami, ktoré získajú prétorskú držbu majetku v rozpore s ustanoveniami závetu. Preto je pravda, že nie sú splatné, ak syn získa prétorskú držbu v rozpore s ustanoveniami závetu.

4. Julianus, Digesty, kniha XXIII.

Z tohto dôvodu sa často stáva, že dedičia, ktorí boli ustanovení, odmietajú dedičstvo, pretože vedia, že emancipovaný syn buď požadoval, alebo sa chystá požadovať držbu v rozpore s ustanoveniami závetu.

(5) Ulpian, O edikte, kniha XL.

Istý zámec ustanovil svojho syna, ktorý nedosiahol vek puberty, za svojho dediča a určil za neho náhradníka, ale emancipovaného syna pominul; a obaja synovia potom získali prétorskú držbu majetku. Odkázané boli určité odkazy, ktoré mal vyplácať náhradník maloletého, a to nielen potomkom a ascendentom, ale aj cudzím osobám. Vychádza otázka, či v prípade smrti nedospelého dieťaťa by bol náhradník nútený tieto odkazy vyplatiť. Možno konštatovať, že ak je uvedený maloletý poverený vyplatením odkazov, musia sa vyplatiť len potomkom alebo ascendentom poručiťa; ak však bol ich vyplatením poverený náhradník maloletého, musí ich vyplatiť všetkým odkazovníkom po zohľadnení falciánskeho práva; to znamená, že si môže ponechať štvrtinu z polovice majetku otca, ktorá sa mu dostala do rúk, alebo osminu z celého majetku.

(1) Ak by uvedené dieťa mladšie ako plnoleté bolo ustanovené za dediča len na jednu dvanástinu majetku, lepší názor je, že náhradník musí polovicu majetku podrobiť vkladu a potom vyplatiť odkazy po tom, ako si ponechá štvrtinu, ktorú umožňuje falciánske právo; pretože aj keby bolo maloleté dieťa ustanovené za dediča len na dvanástinu majetku, predsa sa prírastkom zvýšia odkazy, ktorými je náhradník zaťažený.

(2) Pretor si okrem toho želá, aby sa odkazy vyplatili všetkým deťom, okrem tých, ktorým udeľuje držbu v rozpore s ustanoveniami závetu, a to z vyššie uvedených dôvodov; nemyslí si totiž, že by im malo byť dovolené domáhať sa odkazov, ktoré im boli odkázané po tom, ako im udelil prétorskú držbu. Dieťa by si teda malo určiť, či uprednostní požadovať prétorskú držbu v rozpore s ustanoveniami závetu, alebo si bude nárokovat' dedičstvo. Ak by sa rozhodlo postupovať v rozpore so závetom, nebude mať nárok na odkaz; ak by odkaz prijal, nemôže sa domáhať prétorskej držby v rozpore s ustanoveniami závetu; čo je naša súčasná prax.

(3) Ak niekto získa prétorskú držbu majetku v rozpore s ustanoveniami závetu a neskôr by sa ukázalo, že nie je jedným z detí, ktoré na ňu majú nárok, ale napriek tomu patrí medzi tých, ktorým sa má vyplácať dedičstvo, bolo stanovené, že mu

nemožno odňať právo domáhať sa dedičstva, či už bežným konaním podľa prétorského práva, alebo konaním povoleným karbonárskym ediktom.

(4) Opäť platí, že dedičstvo možno odmietnuť nielen vtedy, ak osoba získala prétorskú držbu, ale aj vtedy, ak niečo získala zo závetu zosnulého. Z toho vyplýva, ako hovorí Julianus, že ak dedič, ktorý získal prétorskú držbu majetku v rozpore s ustanoveniami testamentu, bol už ustanovený za náhradníka svojho brata, ktorý nedosiahol vek puberty, v prípade smrti svojho maloletého brata mu bude zamietnutá žaloba o vrátenie majetku.

(5) V prípade, že sú odkazy odkázané deťom poručiteľa a cudzím osobám, hoci sa zrážka predpísaná falciánskym právom vykoná v prípade všetkých z nich a zníži odkazy detí; napriek tomu sa z dôvodu, že odkazy nebudú vyplatené cudzím osobám, odkazy detí zvýšia.

(6) Ak by sa však podiel z dedičstva odkázal jednému z potomkov alebo potomkov, musí sa mu zachovať rovnakým spôsobom, ako je to zvykom pri odkazoch? Julianus veľmi správne zastáva názor, že v tomto prípade by sa v súvislosti s podielom na pozostalosti malo dodržiavať rovnaké pravidlo, aké bolo prijaté v súvislosti s odkazom. Tento názor schvaľuje reskript božského Pia, keďže majetky sa nielenže udeľujú z čestného titulu, ale do takýchto testamentárnych dispozícií sa vkladá aj väčšia vážnosť ako v prípade, keď sa odkazuje len odkaz.

(7) Okrem toho by sa osobám tohto druhu mala poskytnúť úľava, avšak v rozsahu ochrany len ich plných podielov, aj keď im mohla byť zanechaná väčšia časť pozostalosti; ak by totiž dostali menšiu časť, mali by právo na žalobu o vrátenie len takej časti, ktorá im bola odkázaná. Rovnaké pravidlo by sa malo dodržiavať aj v prípade odkazov, majetku zvereného do správy a darovania mortis causa.

(8) Má byť ten, komu bola zanechaná časť dedičstva, nútený vyplatiť odkaz všetkým odkazovníkom, alebo len niektorým privilegovaným osobám? Schvaľuje sa ako lepší názor, aby sa vyplácali len privilegovaným osobám. Nebude však jediným, kto z toho bude mať prospech; ak je totiž nejaká časť pozostalosti zaťažená odkazmi, či už potomkom, ascendentom alebo cudzím osobám, nemôžeme pochybovať o tom, že to, čo sa nevyplatí cudzím osobám, bude v prospech potomkov a ascendentov. Preto jediným prípadom, keď odkazy nevyplatené cudzím osobám pripadnú tomu, kto požaduje prétorské vlastníctvo v rozpore s podmienkami závetu, je prípad, keď by sa nemali vyplatiť odkazovníkom, ktorí sú buď potomkami, alebo ascendentmi.

6. Julianus, Digesty, kniha XXIII.

Salvius Aristo Julianusovi, Pozdrav. Istý muž mal emancipovaného syna, a keď ho v závete vynechal, ustanovil za dedičov jeho otca a istého cudzinca a otcovi dal okrem toho dedičstvo. Syn sa v rozpore s podmienkami závetu dožadoval prétorskej

držby majetku. Pýtam sa, ak by obaja dedičia vstúpili do dedičstva, alebo ak by tak urobil jeden z nich, alebo ak by tak nemal urobiť ani jeden z nich, či by sa dedičstvo vyplatilo otcovi, a ak áno, na akú časť z neho by mal nárok ? Odpovedal som, že som často poznamenával, že paragraf ediktu, podľa ktorého sa emancipovanému synovi, ktorý získal prétorskú držbu majetku v rozpore s ustanoveniami závetu, nariaďuje vyplatiť odkazy, odkázané deťom a rodičom, je trochu chybný ; ak by totiž tri štvrtiny majetku boli odkázané komukoľvek, ten, komu bol odkázaný, by mal nárok na viac ako emancipovaný syn. Preto by sa to malo upraviť dekrétom tak, aby emancipovaný syn mohol mať svoj podiel na majetku a aby ustanovený dedič nedostal viac, ako má on; a výška odkazov by sa mala upraviť tak, aby sa z tohto dôvodu nikomu nevyplatilo viac, ako zostane v rukách emancipovaného syna na základe prétorského vlastníctva majetku.

7. Tryphoninus, Disputácie, kniha XVI.

Podľa konštitúcie božského Pia, adresovanej Tusciovi Fuscianovi, guvernérovi Numídie, by totiž rodičia a deti, ktorí boli ustanovení za dedičov, mali byť chránení do výšky svojich plných podielov, rovnako ako v prípade odkazov, aby tieto osoby nemohli na základe svojho ustanovenia za dedičov získať viac, než by sa proporcionálne dostalo do rúk toho, kto by získal prétorskú držbu majetku v rozpore s ustanoveniami závetu.

8. Ulpian, O edikte, kniha XL.

Pozrime sa, čo by sme mali rozumieť pod pojmom "plné podiely". Predpokladajme napríklad, že existujú dve osoby, ktoré získali prétorskú držbu v rozpore s ustanoveniami závetu, a medzi potomkami a potomkami je len jeden dedič, tretina pozostalosti by predstavovala plný podiel prislúchajúci každému z nich. Ak však existujú tri osoby, ktoré získali prétorskú držbu v rozpore s ustanoveniami závetu, plný podiel pripadajúci každému z nich bude jedna štvrtina. Toto pravidlo sa dodržiava aj v prípade odkazov. Ak však jeden z potomkov získa prétorskú držbu v rozpore s podmienkami závetu a niekoľko potomkov a ascendentov získalo odkazy, musíme pravidlo chápať tak, že syn, ktorý bol vydedený, bude mať nárok na polovicu dedičstva a všetci ostatní dedičia, ktorí patria do počtu potomkov a ascendentov, budú mať nárok na zvyšnú polovicu.

1. Ak je niektorý z potomkov alebo ascendentov ustanovený za dediča, ako aj za odkazovníka, zachováme mu len jeho zákonný podiel na dedičstve, alebo mu vyplatíme aj dedičstvo; alebo mu dáme len to, čo si z týchto dvoch môže vybrať? Lepší názor je, že mu treba zachovať oboje, avšak takým spôsobom, aby pri prijatí obidvoch nedostal viac ako podiel z dedičstva, na ktorý má nárok.

2. Ak ten, pre koho je podiel zachovaný, vstúpi do dedičstva, udelenia slobody, ktoré urobil poručiteľ, sa jeho prijatím nevyhnutne stanú platnými. Napriek tomu musíme zvážiť, či ten, kto vstúpi do dedičstva, by mal byť zodpovedný za žalobu z dôvodu zlej viery. Lepší názor je, že ak by po tom, ako mu bolo doručené oznámenie od dediča, ktorý bol vydaný, získal

praetorskú držbu nehnuteľnosti v rozpore s ustanoveniami závetu, prijal ju, sľubujúc, že druhému vyplatí celý jeho podiel, bude do určitej miery vinný a bude zodpovedný za žalobu z dôvodu zlej viery, pretože poškodí nehnuteľnosť, keďže udelenia slobody sa stanú platnými.

3. Ak bolo manželke alebo neveste poručiteľa odkázané niečo nad rámec jej vena, prebytok sa nevyplatí, ak bola praetorská držba získaná v rozpore s ustanoveniami závetu.

4. Niet žiadnych pochybností o tom, že pod pojmom "nevesta" nie sú uvedené manželky vnukov a iné osoby.

5. Okrem toho si nemyslím, že v prípade zvýšenia vena by sa mal odkaz znížiť na celý podiel, ak bol zanechaný manželke alebo neveste, keďže tieto ženy majú naň nárok ako na platný dlh.

6. Pretórium zahŕňa nielen veno ako privilegovaný odkaz, ale aj čokoľvek, čo bolo zanechané namiesto vena; ako napríklad v prípade, keď veno pozostáva z určitého majetku a namiesto neho možno odkázať peňažnú sumu alebo naopak; avšak za predpokladu, že je výslovne uvedené, že namiesto vena sa zanechávajú peniaze.

9. Paulus, O edikte, kniha XLI.

Žene sa poskytne žaloba, aj keď je odkaz väčší ako veno.

10. Ulpian, O edikte, kniha XL.

Myslím si, že žena by mala byť chránená aj vtedy, ak bola ustanovená za dedičku určitej časti majetku namiesto vena.

1. Okrem toho vyžadujeme, aby žena bola manželkou poručiteľa v čase jeho smrti. Ak zanechal veno ako prednostné dedičstvo svojej neveste a tá by mala byť v čase jeho smrti vydatá, dedičstvo je neplatné, pretože veno ešte nie je splatné. Keďže však počas existencie manželstva bude žaloba podaná proti dedičom zaťa, treba konštatovať, že žena má právo požadovať tento prednostný odkaz vena.

2. Ten, kto sa domáha pretorského vlastníctva v rozpore s podmienkami závetu, nie je povinný zaplatiť všetky odkazy odkázané v jednotlivých stupňoch uvedených v závete, ale len tie, ktoré sú odkázané v tom stupni, voči ktorému získal pretorské vlastníctvo. Držba sa totiž niekedy požaduje voči inému stupňu, v ktorom sa musia zaplatiť odkazy; ako napríklad vtedy, keď závetca ustanovil dva stupne dedičov a prešiel na svojho emancipovaného syna, a napriek tomu v oboch stupňoch odkázal odkazy potomkom a potomkom. Julianus hovorí, že ak žije niekto ustanovený v prvom stupni, osoba, ktorá získa pretorskú držbu, musí vyplatiť odkazy zanechané deťom a rodičom v prvom stupni; ak však nikto z nich nežije, musí vyplatiť

tie, ktoré zanechal osobám v druhom stupni. Ak by však v čase smrti poručiťa nežila žiadna osoba patriaca do prvého ani druhého stupňa, potom sa zdá, že syn, ktorý prešiel, má nárok na prétorskú držbu ab intestato a odkazy nie je potrebné nikomu vyplatiť. Ak by však vymenovaní dedičia zomreli po smrti poručiťa a pred prijatím dedičstva, nárok na prétorskú držbu by sa zrejme uplatňoval voči nim; a všetky odkazy, ktorými boli poverení, by sa nemali vyplácať, ale len tie, ktorými boli poverení náhradníci.

11. Paulus, O edikte, kniha XLI.

V prípade, že v čase smrti poručiťa žije ustanovený dedič aj náhradník, zastávame názor, že odkazy, ktorými bol ustanovený dedič zaťažený, by sa mali vyplatiť, aj keď nikto nemôže vstúpiť do dedičstva.

12. Ulpián, O edikte, kniha XL.

Bez ohľadu na to, či vymenovaní dedičia dedičstvo prijali alebo nie, treba povedať, že odkazy, ktorými boli poverení, sa majú vyplatiť, hoci tí, ktorí boli vymenovaní v druhom stupni, mohli dedičstvo prijať po tom, čo ho prví odmietli.

13. Tryphoninus, Disputácie, kniha II.

Taktiež zastávame názor, že odkazy, ktorými je poverený náhradník, sú splatné, ak ustanovený dedič nesplnil podmienku, ktorá nebola v jeho moci. Ak by ju totiž nedodržel, hoci to bolo v jeho možnostiach, treba sa domnievať, že zastáva rovnaké postavenie ako dedič, ktorý odmietne prijať dedičstvo, keďže nebude mať z neho nárok na žiadny prospech, a to zaslúžene, keďže podmienku nedodržel.

14. Ulpián, O edikte, kniha XIV.

Niekedy osoba získa prétorskú držbu majetku v rozpore s ustanoveniami závetu na základe práva, ktoré jej patrí v súlade s jeho ustanoveniami; napríklad keď je za dediča ustanovený emancipovaný syn a iný emancipovaný syn je v záвете vynechaný a ustanovený dedič získa prétorskú držbu v rozpore s podmienkami závetu a vynechaný dedič o ňu nepožiadá. V tomto prípade je úplne jasné, že prvý z nich môže byť nútený zaplatiť všetky odkazy, rovnako ako keby sa na edikt neodvolal; pretože nehoda emancipovaného syna, ktorý bol postúpený, by nemala byť zdrojom zisku pre ustanoveného dediča len preto, že ten, ktorý bol postúpený, nevyužil svoje právo.

1. Ak bol syn ustanovený za dediča poručiťom a je poverený dedičstvom v prospech jedného z jeho potomkov alebo ascendentov a spolu s ostatnými získa prétorskú držbu majetku v rozpore s podmienkami závetu; je lepšie rozhodnúť, že všetci tí, ktorí získali prétorskú držbu v rozpore s podmienkami závetu, by mali byť nútení tento odkaz zaplatiť.

(15) Paulus, O edikte, kniha XLI.

(16) V prípade, že syn, ktorý je pod otcovskou kontrolou, prejde, nebude povinný zaplatiť odkaz, aj keby sa domáhal držby majetku v rozpore s podmienkami závetu; pretože majetok získa na základe dedenia, a nie tým, že sa domáhal prétorskej držby. Výnimka založená na podvode nepoškodí jeho práva a bolo by absurdné, keby bol nútený zaplatiť dedičstvo, pretože požadoval prétorskú držbu; keďže bez toho by mal nárok na celý majetok ako dedič zo zákona. Preto ak sú dvaja dedičia, ktorí prešli, a to jeden, ktorý bol emancipovaný, a druhý, ktorý bol stále pod otcovskou kontrolou, niektoré autority zastávajú názor, že emancipovaný dedič nie je povinný zaplatiť odkazy, pretože na základe úkonu svojho brata získal polovicu majetku, pričom ak by túto požiadavku nebol vzniesol, mal by nárok na celý ak. Ako sa teda má postupovať, keď riadny dedič prepadne? Uplatní sa pravidlo, ktoré bolo práve uvedené. Ak je však ustanovený dedič, ktorý má vôľu svojho otca, mal by byť zodpovedný odkazovníkom, aj keď nepožiadá o prétorské vlastníctvo majetku.

1. Ak však jeden z emancipovaných synov je ustanovený za dediča a druhý je prepustený a obaja získajú prétorskú držbu majetku v rozpore s podmienkami závetu, ten, ktorý bol ustanovený za dediča, ako aj ten, ktorý bol prepustený, musia zaplatiť odkazy. Ak je však ustanovený dedič jediný, ktorý získal prétorskú držbu v rozpore s ustanoveniami závetu, musí zaplatiť odkazy všetkým odkazovníkom, rovnako ako keby dedičstvo prijal. Ak by však dedičstvo prijal a ten, kto bol odkázaný, by získal jeho prétorskú držbu, musí tento vyplatiť odkazy len tým osobám, ktoré sú privilegované. V súvislosti s ustanoveným dedičom vzniká otázka a mnohé autority zastávajú názor, že má vyplatiť odkazy privilegovaným osobám. Tento názor považujem za správny, keďže prétor ho chráni z toho dôvodu, že je jedným z detí, ktoré sa môžu domáhať držby dedičstva v rozpore s ustanoveniami závetu.

2. Musí byť chránený aj s ohľadom na polovicu pozostalosti, ak bol ustanovený za dediča väčšieho podielu, ako je táto suma, alebo bol ustanovený za dediča presne jednej polovice. Ak bol ustanovený za dediča na menej ako polovicu, zastávame názor, že by nemal byť chránený pre väčšiu sumu, ako je suma, na ktorú bol ustanovený; ako by totiž mohol mať nárok na väčšiu sumu, keďže nezískal prétorskú držbu pozostalosti a nebol ustanovený za dediča na väčší podiel ?

3. Žene, ktorá svojmu manželovi nepriniesla žiadne veno, sa nesmie vyplatiť dedičstvo, aj keď sa odkazuje pod zámienkou vrátenia vena.

4. Ak je cudzí dedič ustanovený pod podmienkou, že dedičstvo bude odkázané privilegovanej osobe, ak by zaplatil dedičovi desať aurei, bude mu priznaná žaloba na vrátenie dedičstva, ak by ho zaplatil niekomu, kto získal vlastníctvo majetku v rozpore s ustanoveniami závetu, ale nie ak by ho zaplatil ustanovenému dedičovi; je totiž absurdné, aby on požíval úžitok z majetku a aby druhý znášal bremeno zaplatenia dedičstva. Ak by mu však bolo nariadené vyplatiť ho Titiovi, nesmie ho vyplatiť jemu, ale svojmu synovi.

16. Ulpian, Disputacie, kniha IV.

17. Ak predpokladáme prípad dvoch detí, z ktorých jedno, keďže bolo pod kontrolou svojho otca, prešlo na neho v závete a druhé, ktoré bolo emancipované, určil za svojho dediča, edikt sa bude vzťahovať, pokiaľ ide o to, ktoré je pod rodičovskou kontrolou. Ak by sa obaja dožadovali prétorskej držby v rozpore s ustanoveniami závetu, ten, ktorý zostal podriadený otcovej moci, nebude povinný vyplatiť dedičstvo potomkom a potomkom poručiťa, pretože má nárok na majetok ab intestato. Možno však povedať, že emancipovaný syn by ich nemal platiť sám, pretože ho o majetok pripravil ten, kto by ich nebol nútený platiť, keby bol sám? Lepší názor je, že ten by mal za každú cenu zaplatiť odkazy potomkom a potomkom; ak teda nezískal prétorskú držbu v rozpore s ustanoveniami závetu, treba povedať, že by mal byť chránený, pokiaľ ide o polovicu majetku, a že musí zaplatiť odkazy zákonným zástupcom poručiťa. Pochybujem o tom, že bude povinný vyplatiť všetkým odkazovníkom; napriek tomu z dôvodu, že v plnom rozsahu užíva majetok poručiťa, by mal splniť celú svoju povinnosť podľa závetu, pokiaľ ide o jeho podiel na majetku.

17. Ulpian, Digesty, kniha XXXVI.

V prípade, že bol v závete vynechaný emancipovaný syn a jeho otec ustanovil cudzieho dediča a poveril ho vydaním majetku, ktorý sa stratil podvodom uvedeného dediča, po prijatí dedičstva by mala byť priznaná prétorská žaloba proti emancipovanému synovi, t. j. v prospech osoby, ktorej bol syn povinný vyplatiť dedičstvo; zámerom prétora totiž je, aby sa držba majetku v rozpore s podmienkami závetu priznala bez toho, aby boli dotknuté práva iných osôb.

(18) Africanus, Otázky, kniha IV.

Syn a vnuk boli pod kontrolou svojho otca, boli ustanovení za jeho dedičov a závetca okrem toho odkázal vnukovi dedičstvo. Otec tohto posledného, ďalší syn, ktorý bol emancipovaný, požadoval prétorské vlastníctvo majetku a vnuk zostal spokojný s odkazom. Niektoré autority zastávali názor, že žaloba o vrátenie dedičstva by sa mala priznať vnukovi len proti synovi, ktorý zostal pod kontrolou svojho otca, pretože ten nebol o nič pripravený a emancipovaný syn získal podiel svojho syna, ktorý nemohol byť zaťažený dedičstvom. Spravodlivejšie rozhodnutie je, že žaloba by bola prípustná len proti emancipovanému synovi, a to skutočne najviac o štvrtinu majetku,

19. Ten istý, Otázky, kniha V.

Z dôvodu, že ak by všetci dedičia požadovali prétorské vlastníctvo majetku, polovica by sa rozdelila medzi vnuka a jeho otca.

20. Marcianus, Pravidlá, kniha IV.

Ak by emancipovaný syn požadoval prétorskú držbu v rozpore s ustanoveniami závetu, je stanovené, že potomkovia a ascendenti poručiťa by mali byť chránení. Ak by však poručiťel poskytol privilegovaným osobám rôzne donácie mortis causa, musia prispieť pomerným dielom k podielu emancipovaného syna, rovnako ako sa to deje v prípade delenia majetku a odkazov.

1. Ak však otec zomrie bez závetu, jeho syn sa nemôže sťažovať na darovanie mortis causa, keďže k žiadnemu príspevku na dedičstvo nedochádza.

21. Papinianus, Otázky, kniha XIII.

2. Ak sa odmietne časť majetku, na ktorú má privilegovaná osoba nárok vďaka výhode zákona, syn, ktorý získal prétorskú držbu, bude mať z tohto podielu prospech, ale nesmie vyplatiť odkazy nikomu inému ako privilegovaným osobám.

22. Ten istý, Názory, kniha V.

Ak sa prétorská držba majetku v rozpore s ustanoveniami závetu udelí emancipovanému synovi, ktorý bol vydaný, druhý syn, teda ustanovený dedič, ktorý tiež získal prétorskú držbu, alebo ktorý sa uspokojil s tým, čo nadobudol podľa občianskeho práva, nepožiada o prétorskú držbu, nebude mať nárok na žiadny privilegovaný odkaz, ktorý mu mohol byť zanechaný.

23. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha III.

Tí, o ktorých božský Pius uviedol, že si môžu ponechať buď to, čo im bolo zanechané, alebo svoje zákonné podiely na majetku, nedostanú nič od otrokov, ktorí si nemohli zabezpečiť slobodu z dôvodu prétorskej držby udelenej v rozpore s ustanoveniami závetu.

24. Tryphoninus, Disputácie, kniha XVI.

Vyvstala nasledujúca otázka, a to: Má byť ten, komu bol odkázaný odkaz, zahrnutý do počtu detí, aby mu ho mohol vyplatiť syn, ktorý získal prétorskú držbu majetku v rozpore s ustanoveniami závetu? Bolo rozhodnuté, že tento charakter si musí zachovať v čase, keď sa dedičstvo začne vyplácať.

25. Marcellus, Digesty, kniha IX.

Istý muž, ktorý emancipoval svojho syna a ponechal si pod kontrolou svojho vnuka, vydedil svojho syna, ustanovil svojho vnuka za dediča určitej časti svojho majetku a druhého emancipovaného syna v závete previedol na seba. Možno tvrdiť, že vnuk mal právo požadovať prétorskú držbu majetku v rozpore s ustanoveniami závetu; prétorská držba sa totiž rozdeľuje v pomere k podielu, ktorý by každý získal v prípade dedenia, ak by otec nebol riadnym dedičom.

1. Závetca, ktorého syn bol adoptovaný, ustanovil za dediča svojho vnuka, ktorého jeho syn následne splodil, a emancipovaného syna previedol. Bude mať uvedený vnuk nárok na prétorskú držbu majetku podľa ediktu? Napriek tomu by mal byť chránený, rovnako ako sú chránení ascendenti a potomkovia, ktorým musia byť vyplatené odkazy od tých, ktorí získali prétorskú držbu v rozpore s podmienkami závetu.

2. Ak by si poručiteľ ponechal pod svojou kontrolou jedného alebo viacerých vnukov od uvedeného syna, niet žiadnych pochybností o tom, že on alebo oni by mali byť chránení v rovnakom rozsahu, ako by to bolo v prípade, ak by vnuk od syna alebo matka zosnulého boli ustanovení za dedičov, pretože sa s nimi môže porovnávať.

Tit. 6. Ohľadne kolácie majetku.

1. Ulpián, O edikte, kniha XL.

Predmet tejto hlavy je zjavne spravodlivý; prétor totiž dovoľuje, aby emancipované deti získali vlastníctvo majetku v rozpore s podmienkami závetu, a tak im umožňuje podieľať sa na otcovskom majetku s tými, ktorí boli pod kontrolou poručiteľa; a z tohto dôvodu si myslí, že tí, ktorí chcú získať majetok svojho otca, by mali do masy majetku vložiť všetok svoj vlastný majetok.

1. Kolaudácia sa týka všetkých tých, ktorým bolo udelené prétorské vlastníctvo.

2. Je zrejmé, že ak prétor udelí úplnú reštitúciu neplnoletému alebo komukoľvek inému, kto má na ňu nárok, obnoví mu aj právo získať držbu majetku v rozpore s ustanoveniami závetu, ktoré nevyužil, a okrem toho mu obnoví výhodu kolácie.

3. Ak by syn, ktorý je pod kontrolou svojho otca, bol ustanovený za dediča troch štvrtín jeho majetku a cudzí dedič za dediča zvyšnej štvrtiny, Julianus hovorí, že emancipovaný syn, ktorý získal prétorsku držbu v rozpore s ustanoveniami závetu, bude nútený kolovať svoj vlastný majetok len v pomere k štvrtine majetku, pretože pripravil svojho brata len o túto sumu. Na dôkaz tohto názoru Pomponius uvádza, že emancipovaný syn je povinný kolovať svoj majetok len s vnukmi poručiteľa, ktorí boli jeho vlastnými synmi.

4. Otec ustanovil svojho syna, ktorého si ponechal pod svojou kontrolou, a cudzieho človeka za svojho dediča a emancipovaného syna v závete pomínul. Obaja synovia získali préorskú držbu jeho majetku v rozpore s podmienkami závetu. Je možné, a nie nesprávne, konštatovať, že emancipovaný syn by mal kolabovať so svojím bratom len v pomere k výške majetku, o ktorý ho pripravil; ak by totiž syn, ktorý bol pod otcovou kontrolou, bol ustanovený za dediča menej ako polovice majetku, zdalo by sa nespravodlivé, aby sa kolaborácia vyžadovala od toho, prostredníctvom ktorého druhý syn získal väčší podiel na otcovom majetku.

5. Preto existuje dôvod na kolúziu tak často, ako je dedičovi, ktorý je pod otcovou správou, spôsobená akákoľvek nepríjemnosť zásahom emancipovaného dediča. Ak to však nie je tento prípad, neexistuje dôvod na koláciu.

6. Okrem toho určite nie je potrebné, aby emancipovaný syn zaradil svoj majetok do masy dedičstva, keď ho získal na základe závetu svojho otca a nedostal viac, ako mu otec zanechal.

7. Ak dostal polovicu majetku ako dedičstvo alebo toľko, koľko mohol préorskou držbou v rozpore s ustanoveniami závetu, treba povedať, že nemôže podliehať kolácii.

Julianus na tom istom mieste hovorí, že ak by po získaní préorskej držby emancipovaným synom zomrel syn, ktorý bol pod otcovou kontrolou, ten prvý môže byť nútený vykonať koláciu svojho majetku tak, aby prispel synovcovi toľko, koľko by bol prispel samotnému bratovi, keby žil. Ak by však riadny dedič zomrel skôr, ako by získal préorskú držbu majetku, hovorí, že prétor musí chrániť svojho dediča v rozsahu podielu, na ktorý bol ustanovený za dediča syn, ktorý bol pod otcovskou kontrolou, za predpokladu, že tento nepresahuje jeho podiel na majetku; nedovoľuje mu však, aby v tomto prípade požiadal o koláciu, pretože préorská držba nenadobúda účinnosť.

9. Prétor opäť nariadi vykonať koláciu, aby bola poskytnutá dostatočná záruka. Pomponius hovorí, že zábezpeka sa má poskytnúť prostredníctvom ručiteľov; pozrime sa však, či sa môže poskytnúť aj zložením záloh. Pomponius v sedemdesiatej

deviatej knihe o edikte tvrdí, že zábezpeka za koláciu sa môže legálne poskytnúť buď ručením, alebo zálohami; a ja s týmto názorom súhlasím.

10. Ak brat nemôže poskytnúť zábezpeku, treba ustanoviť kurátora jeho podielu, u ktorého by sa mali uložiť peniaze získané z pozostalosti, aby emancipovaný syn mohol dostať to, čo bolo vyplatené, po tom, čo vložil svoj vlastný majetok do masy pozostalosti. Ak by mu však z dôvodu jeho tvrdohlavosti bola zamietnutá žaloba na vyzdvihnutie jeho podielu z dedičstva, po zložení záruky môže získať späť svoje predchádzajúce práva.

11. Okrem toho, hoci sa v prétorskom edikte spomína obligácia, predsa Pomponius v sedemdesiatej deviatej knihe ediktu uvádza, že aj samotnú koláciu majetku možno vykonať; poznamenáva totiž, že koláciu možno vykonať buď odovzdaním vlastného majetku, alebo vykonaním obligácie. Preto, ako hovorí, sa emancipovaný dedič delí o svoj majetok so svojimi bratmi, a hoci nedáva zábezpeku, podmienky ediktu sú splnené. Môžeme sa tiež domnievať, že sú dodržané, ak sa s nimi rozdelí o časť majetku a dá záruku, že prispeje väčšou časťou. Keďže však niektoré predmety môžu zostať ukryté, ten, kto neposkytne zábezpeku, nevykoná koláciu dostatočne, aj keď si rozdelí svoj majetok. Ak je však známe, z čoho pozostáva majetok emancipovaného syna, jeho rozdelenie bude predstavovať dostatočnú koláciu. Ak to nie je známe, ale hovorí sa, že určité veci neboli vnesené do spoločnej masy, potom sa musí dať zábezpeka z dôvodu ich neistoty.

12. Ale aj keby emancipovaný syn vložil do masy majetku svojho otca len toľko vlastného majetku, na koľko bude mať nárok, okrem kolácie, hovorí sa, že prispel dostatočne. Rovnaké pravidlo platí, ak sa vzdá dlžobného úpisu do dedičstva alebo prevedie pozemok alebo akýkoľvek iný majetok namiesto toho, čo by mal vložiť do spoločnej masy.

13. Ak je emancipovaný syn povinný urobiť koláciu s dvoma svojimi bratmi a urobí tak s jedným, ale nie s druhým, či mu dá zábezpeku, alebo sa s ním rozdelí o svoj vlastný majetok, treba zvážiť, či stratí len jednu šestinú majetku, alebo či má byť zbavený celej tretiny tohto majetku. Domnievam sa, že ak neposkytne zábezpeku z dôvodu tvrdohlavosti, mala by sa mu zamietnuť žaloba o vrátenie celej tretiny; nepovažuje sa totiž za toho, kto poskytol zábezpeku, kto nezabezpečil odškodnenie všetkých zúčastnených strán. Ak ju však nie je schopný poskytnúť, mala by mu byť zamietnutá len žaloba na vymáhanie šestiny; avšak takým spôsobom, že môže nedostatok kolúznej kaucie odstrániť inými prostriedkami, ktoré sme uviedli vyššie, alebo mu môže byť ustanovený kurátor na ochranu jeho majetku. Určitá úľava by sa však mala poskytnúť tomu, kto neprispieva v plnej výške z iného dôvodu ako pre tvrdohlavosť.

14. Dieťa, ktoré patrí do adoptívnej rodiny, je nútené vykonať koláciu; to znamená, že nie on sám, ale osoba, ktorej autorite podlieha, keď sa to od neho vyžaduje, ak uprednostňuje získanie prétorskej držby v rozpore s ustanoveniami závetu. Je zrejmé, že ak by ho adoptívny otec emancipoval skôr, ako si uplatní prétorskú držbu majetku, nebude nútený vykonať koláciu, a to bolo uvedené v reskripte božských bratov; avšak za predpokladu, že adoptívny syn, ktorý bol emancipovaný, oslobodí svojich bratov od kolácie, ak sa tak stalo bez podvodu.

15. Ani *castrense peculium*, ani *quasi castrense peculium* nie je predmetom kolácie medzi bratmi; v mnohých cisárskych konštitúciách sa totiž stanovuje, že takýto majetok musí patriť výlučne každému jednotlivcovi.

16. Pozrime sa však, či možno niekoho prinútiť, aby do spoločnej masy majetku zaradil majetok, ktorý daroval otec alebo ktorý je ešte splatný a splatný z dôvodu nejakého úradu. Papinián v trinástej knihe otázok hovorí, že by nemal byť nútený umiestniť takýto majetok do spoločnej masy; musí sa totiž považovať za majetok súkromnej povahy z dôvodu záväzkov spojených s úradom. Ak by však predsa len mal byť splatný, treba vec vyriešiť tak, aby za dlh nezodpovedal len ten, kto úrad získal, ale aby spoločné bremeno znášali všetci dedičia.

17. Ak sa syn, ktorý bol zajatý nepriateľom, vráti po smrti svojho otca, hoci v tom čase nemal žiadny majetok, kým bol v rukách nepriateľa, napriek tomu mu bude dovolené získať prétorské vlastníctvo majetku a musí vykonať koláciu majetku, ktorý by mal v čase otcovej smrti, keby nebol zajatý. Koláciu musí vykonať aj vtedy, ak sa zistí, že v čase otcovej smrti bol vykúpený od nepriateľa.

18. Ak by sa emancipovanému synovi odkázalo dedičstvo, ktoré má nadobudnúť účinnosť v čase smrti jeho otca, musí tiež vykonať koláciu dedičstva.

19. Ak by bol otec ustanovený za dediča a bolo by mu zverené dedičstvo v prospech jeho syna, ktoré má byť vyplatené v čase jeho smrti, musí byť aj toto dedičstvo predmetom kolácie, pretože je platné? Skutočnosť je taká, že by sa to malo posudzovať rovnako, ako keby to bolo zanechané po smrti otca, a syn nebude nútený zaradiť to do masy dedičstva, pretože v čase smrti jeho otca mu to nepatrilo.

20. Ak emancipovaný syn dostal veno od svojej manželky, nebude povinný zaradiť ho do masy dedičstva, aj keby jeho manželka zomrela pred smrťou poručiteľa.

21. Ak bol arizovaný maloletý, ktorý nedosiahol vek puberty, bude mať nárok na štvrtinu pozostalosti podľa reskriptu božského Pia; ale pozrime sa, ak si nárokuje prétorské vlastníctvo majetku svojho prirodzeného otca, či musí vykonať koláciu spomínanej štvrtiny. Táto otázka sa týka len toho, či sa má vzdať svojho práva na žalobu na štvrtinu v prospech svojho dediča, alebo nie. Lepší názor je, že prechádza na jeho dediča, pretože žaloba je osobná, a preto musí dať záruku na zaradenie štvrtiny do masy dedičstva. To sa však uskutočňuje len vtedy, ak právo na získanie štvrtiny už bolo stanovené; ak totiž adoptívny otec, ktorý dediča emancipoval, ešte žije, treba povedať, že neexistuje dôvod, prečo by sa mala poskytnúť zábezpeka; nádej na koláciu je totiž ešte predčasná, keďže on, ktorého štvrtina dedičstva prináleží, ešte žije.

22. Ak osoba, ktorá má vykonať koláciu svojho majetku, má syna, ktorý vlastní peculium, castrense, nemožno ju nútiť, aby vložila peculium do masy majetku. Ak by však syn, ktorý mal peculium castrense a o ktorého držbu majetku sa žiadalo na základe prétorského ediktu, bol v tom čase už mŕtvy, možno otca prinútiť, aby podrobil peculium kolácii? Keďže nie je potrebné, aby si ho otec nárokoval, treba povedať, že by sa malo zaradiť do masy pozostalosti; pretože sa ani nenadobúda, ani neodoberá. Ďalej zastávam názor, že ak bol synom ustanovený dedič, ktorý však dedičstvo neprijme a mal by mať náhradníka, peculium by sa malo zaradiť do masy dedičstva z dôvodu, že v tom čase nie je ani nadobudnuté, ani odňaté.

23. Okrem toho sa kolácia musí uskutočniť v prípade, že majetok už nie je, patrí emancipovanému synovi a ten sa dopustil podvodu, aby sa vyhol jeho držbe. To však treba chápať tak, že bude predmetom kolácie len vtedy, ak sa jeho držby vzdal podvodom, ale ak urobil niečo, aby sa vyhol nadobudnutiu majetku, nebude predmetom kolácie; v tomto prípade totiž zosnoval sprisahanie proti sebe.

24. Kolácia sa musí vykonať z rôznych podielov takto: napríklad, ak sú dvaja synovia pod kontrolou svojho otca a ďalší, ktorý bol emancipovaný, má tristo vlastných aurei, musí prispieť dvomi stovkami svojim bratom po tom, čo si vyhradil sto pre seba; pretože takto sa s nimi bude deliť rovnako, aj keď môže byť tým, kto bežne koláciu nevykonáva. Ak sú však dvaja emancipovaní synovia, ktorí majú tristo aurei, a dvaja z nich sú pod otcovou kontrolou, treba tiež povedať, že každý z nich musí prispieť sto aurei každému bratovi, ktorý je pod otcovou kontrolou, a sto si ponechať; ale samotní emancipovaní bratia nebudú podliehať vzájomnej kolácii.

25. Kolácia vena sa vykonáva rovnakým spôsobom, takže ten, kto ju vykoná, zahrnie medzi tých, ktorí sa na nej podieľajú, aj seba.

(2) Ulpian, O edikte, kniha XLI.

Keď hovoríme, že vnuk, ktorý sa narodil po smrti svojho starého otca, môže získať prétorské vlastníctvo majetku posledne menovaného v mene emancipovaného syna, bude potrebné tvrdiť, že jeho majetok bude podliehať kolácii; hoci nemožno povedať, že ten, kto sa ešte nenarodil, mal majetok v čase smrti svojho starého otca. Preto musí zaradiť majetok do masy dedičstva, či už ho dostal celý od svojho otca, alebo len ako dedičstvo.

1. Majetkom syna sa rozumie to, čo mu zostalo po odpočítaní jeho dlhov. Ak však dlhuje nejakú sumu peňazi pod podmienkou, nemala by sa hneď odpočítať, ale aj tak by sa mala zaradiť do masy majetku. Na druhej strane, syn, ktorý je pod kontrolou svojho otca, by mu mal dať záruku, že ak sa podmienka splní, ochráni ho s ohľadom na tú časť, z ktorej vykonal koláciu.

2. Ak sa majetok stratil po smrti otca bez toho, aby to zaviniel emancipovaný syn, vzniká otázka, kto má znášať stratu? Mnohé authority zastávajú názor, že majetok, ktorý sa stratil bez podvodu alebo nedbanlivosti, by nemal byť zaťažený koláciou; a to sa chápe zo slov, ktorými prétor nariaďuje, aby sa majetok podrobil kolácii v súlade s úsudkom spoľahlivého občana; spoľahlivý občan by totiž nerozhodol, že kolácii podlieha majetok, ktorý osoba už nemá a ktorý nestratila ani podvodom, ani nedbanlivosťou.
3. Majetok, ktorý na základe dohody patrí pod podmienku, by mal emancipovaný syn zaradiť do masy majetku. Pravidlo je odlišné, pokiaľ ide o podmienené dedičstvo; pretože aj keby bol pod kontrolou svojho otca a podmienka by bola splnená po jeho smrti, sám bude oprávnený na žalobu.
4. Ak emancipovaný syn podá žalobu proti komukoľvek za spôsobenú škodu, nemusí ju urobiť predmetom kolácie; pretože konanie tohto druhu sa podáva skôr na uspokojenie pomsty než na vymáhanie peňazí. Ak však má žalobu vyplývajúcu z krádeže, mal by ju podať do kolácie.
5. Ak sú traja emancipovaní synovia a tiež dvaja, ktorí sú pod kontrolou svojho otca, Gaius Cassius v siedmej knihe Občianskeho práva hovorí, že emancipovaní synovia by mali vykonať koláciu tretiny svojho súkromného majetku; takže hoci si navzájom neprispievajú, možno ich považovať za jednu osobu. Nemali by sa považovať za nespravodlivých, ak prispievajú viac a dostávajú menej; pretože bolo v ich moci nepožiadat' o prétorské vlastníctvo majetku. S Cassiovým názorom súhlasí aj Julianus.
6. Ak by mal emancipovaný vnuk, ktorý sa narodil emancipovanému synovi, po smrti svojho otca i starého otca získať prétorskú držbu majetkov oboch, pričom každý z nich zanechal riadneho dediča, koláciu, ktorú treba vykonať, možno vysvetliť takto: napríklad ak má majetok v hodnote sto aurei, mal by prispieť päťdesiat strýkovi a päťdesiat bratovi, pretože tento pomer platí bez ohľadu na to, či berieme do úvahy samotné osoby, alebo podiely na majetku, na ktoré majú nárok.
7. Ak sú dvaja emancipovaní vnuci, potomkovia zosnulého syna, ktorí sa dožadujú prétorského vlastníctva majetku svojho starého otca, vzniká otázka, či majú prispieť svojmu strýkovi polovicou, alebo štvrtinou svojho majetku, a to formou kolácie. Lepší názor je, že každý z nich by mal prispieť polovicou svojho majetku, pretože ak by počas života svojho starého otca a v čase, keď boli pod jeho správou, dostali napríklad dvesto aurei, syn by mal nárok na sto a obaja bratia na dvesto z majetku starého otca.
8. Ak sa dvaja emancipovaní synovia domáhajú prétorskej držby majetku a jeden z nich vykoná koláciu a druhý nie, podiel toho druhého bude mať prospech len syn, ktorý je pod otcovskou kontrolou, a nie ten, ktorý bol emancipovaný, pretože práve kvôli tomu, ktorý je pod otcovskou kontrolou, sa druhému odopiera žaloba.

9. Ak emancipovaný syn nemôže poskytnúť zábezpeku, nesmie byť okamžite zbavený prétorského vlastníctva, ale môže si ho ponechať, kým nenájde ručiteľov, avšak takým spôsobom, aby sa mohla priznať žaloba tým, ktorí sú pod otcovskou kontrolou, na vrátenie akéhokoľvek majetku, ktorý by mohol byť poškodený oneskorením; a musia poskytnúť zábezpeku na jeho umiestnenie do masy majetku, ak sú aj oni zabezpečení proti strate.

3. Julianus, Digesty, kniha XXIII.

Prétor nesľubuje držbu majetku pozostalosti v rozpore s podmienkami závetu pod podmienkou, že sa vykoná kolácia, ale ukazuje, čo sa musí urobiť po odovzdaní držby. V opačnom prípade by sa z emancipovaného syna vytlačila veľká výhoda, ak by sa nechápal, že získal prétorskú držbu majetku, ak by nedal záruku na vykonanie kolácie; ak by totiž medzitým sám zomrel, nezanechal by dedičovi nič. Navyše, ak by zomrel jeho brat, nebude mu umožnené získať prétorskú držbu majetku. Čo treba za takýchto okolností urobiť? V takom prípade treba konštatovať, že získal právnu držbu majetku ešte predtým, ako poskytol zábezpeku; ak by však zábezpeku neposkytol, výsledkom bude, že celý majetok pripadne synovi pod otcovou kontrolou.

1. Emancipovaný syn vstúpil do sporu s maloletým, ktorý nedosiahol vek puberty a ktorý vyhlásil, že je jeho bratom a je pod otcovou kontrolou. Pýtam sa, či má emancipovaný syn s ním vykonať koláciu svojho majetku. Paulus k tejto otázke poznamenáva: "Myslím si, že kolácia by sa mala vykonať po tom, ako sa vyžaduje záväzok, že ak maloletý spor prehrá, prevedie majetok, ako aj majetok, o ktorom bola vykonaná kolácia."

2. Julianus: "V prípade, že by sa na základe rozhodnutia súdu mala vykonať kolácia, bolo by to v rozpore so zákonom: Vždy, keď je prétorská držba daná v rozpore s ustanoveniami závetu, emancipovaní synovia by mali vykonať koláciu svojho majetku len s tými, ktorí zostávajú pod kontrolou ich otca. Vzniká otázka, ako to možno urobiť. Ak sa totiž majetok, ktorý zanechal otec, ako aj majetok patriaci emancipovaným synom, vloží do jednej masy a z toho istého sa vyberú plné podiely, výsledkom bude, že emancipovaní synovia budú profitovať z kolácie, ktorú vykonajú sami. Pozrime sa teda, či nebude pre emancipovaných synov výhodnejšie, ak dostanú štvrtinu majetku svojho otca a tretinu vlastného majetku. To, čo mám na mysli, bude jasnejšie na príklade. Predpokladajme, že otec zanechal štyristo aurei a dvoch synov, ktorí sú pod jeho správou, a dvaja boli emancipovaní. Z nich jeden bude mať sto a druhý šesťdesiat aurei z jeho majetku; ten, ktorý bude mať nárok na sto, získa spolu sto tridsaťtri a tretinu; a ten, ktorý prispel šesťdesiatimi, získa sto dvadsať, takže výsledok bude taký, že výhodu kolácie získajú len tí, ktorí zostali pod kontrolou svojho otca.

3. Emancipovaným synom sa prikazuje, aby svoj majetok vložili do kolácie s tými, ktorí zostali pod kontrolou svojho otca.

4. Preto ako ten, kto je pod kontrolou svojho otca, dostáva veno svojej manželky ako prednostné dedičstvo, tak aj emancipovaný syn si môže ponechať veno svojej manželky ako prednostné dedičstvo.

5. Ak emancipovaný syn, ktorý prešiel na základe závetu, poskytne záruku s odkazom na koláciu svojho majetku, pričom sa rozhoduje, či bude požadovať prétorskú držbu majetku alebo nie, a neurobí tak a jeho brat proti nemu podá žalobu na základe ustanovenia, bude zabezpečený podľa závetu. Ak však zložil peniaze formou kolácie, môže ich získať späť žalobou; po tom, ako odmietol požiadať o prétorskú držbu, totiž nebude dôvod, aby peniaze zostali v rukách dediča.

6. Muž, ktorý mal dvoch synov pod svojou správou a tiež vnuka, ktorý bol synom jedného z nich, emancipoval toho, od ktorého mal vnuka; a po emancipácii mal syn ďalšieho syna, ktorého jeho starý otec adoptoval namiesto neho; a potom starý otec zomrel, a to buď bez závetu, alebo po spísaní závetu, v ktorom bol jeho emancipovaný syn prevedený. Vystala otázka, aké by bolo pravidlo týkajúce sa prétorskej držby a čo by sa malo urobiť s ohľadom na koláciu? Odpoveď znela, že pokiaľ ide o majetok, mali by sa z neho vytvoriť tri časti, z ktorých jedna by patrila synovi, ktorý zostal v otcovskej držbe, druhá vnukovi, ktorý bol adoptovaný namiesto syna, a tretia emancipovanému synovi a vnukovi, ktorý zostal v otcovskej držbe; takže otec by bol povinný kolovať len s tým, kto získal prétorskú držbu majetku.

4. Africanus, Otázky, kniha IV.

Emancipovaný syn nie je povinný dať do kolácie veno, ktoré dal svojej dcére, pretože sa nechápe, že je zahrnuté do majetku otca, od ktorého pochádza, ako je to v majetku matky.

5. Ulpian, O edikte, kniha LXXIX.

Ak má niekto syna, ktorý je jeho vlastným pánom, a prostredníctvom neho vnuka, ktorý je pod jeho kontrolou, treba povedať, že ak vnuk dostane do prétorskej držby majetok svojho emancipovaného otca, musí dať záruku, že vloží svoj majetok do kolácie, a je ako ten, kto adoptoval syna iného; boží bratia totiž v reskripte uviedli, že starý otec bol nútený vložiť svoj majetok do masy majetku. Je pravda, že v tom istom Reskripte sa dodáva nasledovné: "Ibaže starý otec si neželá získať zo svojho majetku žiaden úžitok a je ochotný vnuka vyňať zo svojej moci, aby mohol po emancipácii požívať všetky výhody prétorskej držby majetku." Preto sa dcéra, ktorá sa narodila po emancipácii svojho otca a ktorá sa stala jeho dedičkou, nemôže oprávnenne sťažovať, že bola vylúčená z výhod kolácie tým, čo bolo vykonané; keďže po smrti svojho starého otca môže spolu so svojim bratom dediť majetok. Tento dôvod nemožno uviesť v prípade adoptívneho otca, a napriek tomu prijímame rovnaké pravidlo vo vzťahu k nemu, ak emancipoval syna bez toho, aby sa dopustil podvodu.

1. Ustanovenie vzťahujúce sa na koláciu nadobúda účinnosť, keď povolaná osoba nekoná v čase, keď mala svoj majetok vložiť do masy majetku; najmä preto, že v prétorovom edikte je vložené, že kolácia sa má vykonať v súlade s úsudkom dobrého občana.

2. Preto ak sa kolácia neuskutoční v súlade s predpísanými termínmi alebo ak sa vykoná len čiastočne, ustanovenie nadobudne účinnosť.

3. A bez ohľadu na to, či syn vykoná koláciu alebo nie, podľa podmienok ustanovenia, alebo či sa jej vyhne nejakým podvodným konaním, vynesie sa proti nemu rozsudok na sumu rovnajúcu sa hodnote majetku.

6. Celsius, Digest, kniha X.

Vzniká otázka, či veno, ktoré dal starý otec z otcovej strany, má byť po smrti starého otca vrátené otcovi, keďže žena zomrela počas manželstva. Zdá sa, že spravodlivosť v tomto prípade spočíva v tom, že to, čo dal otec mojej dcére na môj účet, je rovnaké, ako keby som to dal ja sám, pretože povinnosť starého otca voči vnučke závisí od náklonnosti, ktorú chová otec voči synovi, a keďže otec by mal obdarovať svoju dcéru, tak aj starý otec by mal obdarovať svoju vnučku kvôli synovi. Ale čo ak bol syn vydedený svojím otcom? Domnievam sa, že by nebolo absurdné, keby sa rovnaké pravidlo zachovalo aj v prípade vydedeného syna. Myslím si, že nie je nesprávny názor, že syn by mal mať nárok na to, čo bolo z majetku jeho otca darované na jeho účet.

(7) Tá istá kniha, Digest, kniha XIII.

Ak vnuci nastúpia na miesto synov, má sa im formou kolácie prispieť len jedným podielom, aby mali jeden podiel z majetku v prétorskej držbe. Sami však musia vložiť svoj majetok do masy majetku, ako keby všetci tvorili len jednu osobu.

8. Papinianus, Otázky, kniha III.

Pretor niekedy nevytlúči toho, kto je nerozhodný, alebo ho neodmietne po tom, čo si to rozmyslel. Preto niektoré authority zastávali názor, že emancipovaný syn, ktorý odmietol poskytnúť zábezpeku s odkazom na vloženie svojho majetku do masy majetku, by mal byť neskôr vypočutý, ak by po poskytnutí zábezpeky chcel využiť výhodu prétorskej držby majetku; hoci by sa dalo povedať, že zrejme odmietol držbu ten, kto nebol ochotný dodržať formality, ktorými ju mohol nadobudnúť. Prvý názor je však spravodlivejší, najmä v prípadoch, keď medzi bratmi vznikne spor týkajúci sa majetku ich otca; myslím si, že emancipovanému synovi by sa malo umožniť získať držbu, ak v lehote na to určenej ponúkne poskytnutie zábezpeky; ťažšie sa totiž ospravedlní dobrovoľné omeškanie s poskytnutím zábezpeky po uplynutí jedného roka, v rámci ktorého možno udeliť prétorskú držbu majetku.

9. Ten istý, Názory, kniha V.

Emancipovaný syn získal préterskú držbu majetku svojho závetného otca. Vnuk po uvedenom synovi, ktorý zostal v rodine, bude mať nárok na polovicu majetku spolu s výhodou kolácie. Ak by ten istý vnuk neskôr získal préterskú držbu majetku svojho nesvojprávneho otca, bude povinný vložiť svoj majetok do masy majetku formou kolácie so svojím bratom, ktorý sa narodil po emancipácii svojho otca.

(10) Scaevola, Otázky, kniha V.

Ak syn pod kontrolou svojho otca po tom, ako bol ustanovený za jeho dediča, vstúpi do jeho majetku a emancipovaný syn požaduje préterské vlastníctvo v rozpore s ustanoveniami závetu, a sám tak neurobí, v jeho prospech sa nemá vykonať žiadny vklad formou kolácie; a tak sa to uvádza v edikte. Myslím si však, že tak ako si môže legálne ponechať majetok v pomere k svojmu podielu, pretože môže požadovať jeho préterskú držbu, tak by mal určite prispieť aj formou kolácie v prospech svojho brata, pretože ten trpí krivdu tým, že získal préterskú držbu.

11. Paulus, Názory, kniha XI.

Paulus uvádza ako svoj názor, že emancipovaný syn nie je povinný dať koláciu z takého majetku, ktorý by na neho mal byť prevedený po smrti jeho otca, v prospech svojho brata, ktorý zostal pod otcovskou kontrolou, aj keď získal uvedený majetok skôr, ako naň mal nárok; keďže sa má za to, že ho mal v držbe po smrti svojho otca ani nie tak na základe darovania, ako na základe dlhu.

12. Ten istý, O edikte, kniha XLI.

Ak niekto zanechá tehotnú manželku a ona získa préterskú držbu v mene svojho nenarodeného dieťaťa, kolácia sa na čas pozastavuje; pretože pred narodením dieťaťa nemožno povedať, že by bolo pod kontrolou zosnulého; ale po jeho narodení sa kolácia musí vykonať.

Tit. 7. O vyrovnání vena.

1. Ulpián, O edikte, kniha XL.

Hoci prétor núti dcéru, aby vykonala koláciu vena len v prípade, že požaduje vlastníctvo majetku podľa ediktu; napriek tomu, ak tak neurobí, má vykonať koláciu za predpokladu, že zasahuje do majetku svojho otca. Toto uviedol božský Pius v reskripte adresovanom Ulpiovi Adriánovi; podľa neho totiž žena, ktorá nepožaduje prétorskú držbu majetku, môže byť donútená prispieť koláciou svojho vena prostredníctvom žaloby o rozdelenie, ktorú podali jej spoludedičia.

(1) Ak bolo veno zabezpečené na základe zmluvy a žena ho sama stanovila alebo tak urobil niekto, kto má na starosti jej podnik, možno ju tiež prinútiť, aby ho vložila do masy pozostalosti. Ak si však ustanovenie vyžiadal niekto iný, treba povedať, že koláciu netreba vykonať, a ak bolo veno len prisľúbené, mala by sa vykonať kolácia tohto vena.

(2) Ak existuje vnuk, ako aj vnučka od toho istého syna a vnučka bola obdarovaná a existoval ďalší syn, ktorý nebol otcom uvedených detí, vnučka musí dať svoje veno do kolácie len v prospech svojho brata. Okrem toho, ak by bola vnučka osamostatnená, musí svoje veno a svoj majetok vložiť do masy majetku výlučne v prospech svojho brata, a nie v prospech svojho strýka.

(3) Ak však existuje len vnučka a žiadny vnuk od toho istého otca, potom sa musí vykonať kolácia v prospech strýka z otcovej strany, ako aj v prospech bratrancov a sesterníc oboch pohlaví.

(4) Ak sú dve vnučky po rôznych synoch, prispievajú do kolácie vzájomne, a to v prospech svojho strýka; ak majú toho istého otca, prispievajú len vzájomne.

(5) Ak je veno vložené do masy majetku, odpočítajú sa nevyhnutné výdavky, ale žiadne iné.

(6) Ak došlo k rozvodu a manžel je platobne neschopný, manželka nie je povinná vyúčtovať celé veno, ale len toľko, koľko jej môže prísť do rúk; teda toľko, koľko je jej manžel schopný zaplatiť.

(7) Ak však otec alebo cudzia osoba prisľúbili veno pod určitou podmienkou, musí sa dať zábezpeka; a potom môže žena vykonať koláciu svojho vena, len čo je obdarovaná.

(8) Dcéra, ktorá je zákonnou dedičkou svojho otca, musí tiež prispieť svojím venom a výsledkom bude, že tam, kde je veno prisľúbené, zbaví svojho brata polovice záväzku; je totiž spravodlivejšie, aby bola obdarovaná zo svojho vlastného majetku.

(9) Ak má emancipovaný syn, ktorý získal prétorské vlastníctvo majetku v rozpore s podmienkami závetu, dcéru, ktorú obdaroval niekto iný, nebude povinný vložiť jej veno do masy majetku, pretože netvorí žiadnu časť jeho majetku.

2. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XIV.

Dcéra, ktorá bola daná do adopcie a ustanovená za dediča, musí rovnakým spôsobom ako emancipovaná dcéra prispieť na koláciu svojím súkromným majetkom, ako aj venom, ktoré mohla dostať. Ak by jej adoptívny otec ešte žil, bude potrebné, aby koláciu vykonal on.

3. Ulpián, Spory, kniha IV.

Ak by dcéra bola ustanovená za dedičku, nebude sa od nej vyžadovať, aby svoje veno vložila do masy majetku. Ak teda iné dieťa využilo edikt, musí aj ono získať držbu majetku v rozpore s podmienkami testamentu, pretože keďže sa nedopúšťa žiadnej krivdy voči svojmu bratovi, nemusí prispievať svojím venom, keďže to, čo získala na základe testamentu, sa mení na to, čo by získala prétorskou držbou majetku v rozpore s jeho ustanoveniami. Je jasné, že ak bola ustanovená za dedičku menšej časti pozostalosti, ako je jej zákonný podiel, a získala niečo iné prostredníctvom prétorskej držby, keďže sa jej podiel tým zväčšil, bude povinná prispieť na koláciu, ak nezostane spokojná s podielom, ktorý jej bol zanechaný. Vtedy totiž treba konštatovať, že nebude povinná plniť kolovačnú povinnosť, keďže majetok nadobudla na základe závetu svojho otca.

(4) Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha III.

Ak otec prisľúbil veno pre svoju dcéru, ktorú neskôr vydedil, alebo ak jej odkázal dedičstvo po tom, ako bola emancipovaná, a previedol ju na seba vo svojom závete, bude mať nárok na veno ako prednostné dedičstvo, ako aj na dedičstvo.

5. Papinianus, Názory, kniha V.

Emancipovaný syn, ktorý mohol získať prétorskú držbu v rozpore s ustanoveniami závetu, nadobudol držbu majetku svojho otca podľa ediktu na základe dedenia. Aj dcéra, ktorá zostala pod rodičovskou kontrolou, keď bola ustanovená za dediča spolu s bratom z tej istej rodiny, zopakovala chybu svojho emancipovaného brata a získala držbu na základe ediktu z dôvodu intestácie. Nebude povinná prispieť svojím venom formou kolácie v prospech svojho brata, ktorý bol ustanovený za dediča; keďže prétorská držba, ktorej sa domáhala, nebola platná ani účinná a ponechá si celý svoj podiel na majetku podľa závetu svojho otca; to znamená, že každé z troch detí bude mať tretinu a bude sa predpokladať, že sa požadovala prétorská držba majetku v rozpore s ustanoveniami závetu, označená unde liberi.

1. Dcéra, ktorá bola po zániku manželstva povinná prispieť svojím venom, s tým otáľala. Bude povinná zaplatiť úroky z vena v súlade s úsudkom dobrého občana, keďže jej emancipovaný brat musí tiež vložiť svoj príjem do kolácie a ona získala príjem zo svojho podielu.

(6) Ten istý, Názory, kniha VI.

Otec ustanovil za dediča svojho emancipovaného syna a vydedil dcéru, ktorá po podaní žaloby o vyhlásenie závetu za neúčinný získala späť polovicu majetku. Ako svoj názor som uviedol, že jej brat by nemal byť nútený vložiť svoj vlastný majetok do masy dedičstva; bolo totiž stanovené, že za takýchto okolností sú platné aj odkazy slobody.

7. Paulus, Názory, kniha XI.

Nemá ani prispievať svojím venom v prospech svojich bratov, keďže títo sú dedičmi na základe iného práva ako ona.

(8. Papinián, Názory, kniha XI.

Otec dal svojej dcére pri sobáši okrem vena aj určitý majetok, ponechal si ju pod svojou kontrolou a ustanovil ju za spoludediča spolu s jej bratmi pod podmienkou, že prispeje svojím venom a akýmkoľvek iným majetkom, ktorý jej dal pri sobáši, formou kolácie. Keďže dcéra tento majetok neprijala, rozhodlo sa, že môže vzniesť námietku z dôvodu zlej viery proti svojim bratom, ktorí podali žalobu o vrátenie majetku nezahrnutého do vena, z dôvodu, že jej otec chcel, aby jej pripadol jeden alebo druhý z týchto majetkov.

9. Tryphoninus, Disputácie, kniha VI.

Bola nastolená otázka, či dcéra, ktorá bola spolu so svojimi bratmi riadnou dedičkou svojho otca a ktorá sa uspokojila so svojím venom a odmietla prijať majetok, môže byť donútená dať ho do kolácie. Božia Marca v reskripte uviedla, že ak neprijala otcov majetok, nemožno ju k tomu prinútiť. Preto veno, ktoré bolo dané, nielenže zostane v rukách manžela, ale ak bolo prisľúbené, môže sa vymáhať aj od jej bratov a považuje sa za dlh, keďže už nie je zahrnuté do majetku otca.

Tit. 8. O príspevku, ktorý sa má vyplatiť medzi emancipovaným synom a jeho deťmi.

(1) Ulpian, O edikte, kniha XL.

Ak niekto z tých, ktorým prétor prisľúbil vlastníctvo majetku, nie je v čase smrti svojho otca pod otcovskou kontrolou a má deti, ktoré tvoria súčasť rodiny poručiteľa, a majetok im bude patriť vlastným právom a neboli vydedené, vlastníctvo jeho podielu na majetku, ktorý by mu patril, ak by zostal pod kontrolou svojho otca, mu prétor odovzdá tak, že jeho podiel bude rozdelený na dve časti, z ktorých jedna bude patriť jemu a druhá jeho deťom, a on bude nútený dať svoj vlastný majetok do kolácie len v ich prospech.

1. Tento oddiel ediktu je úplne spravodlivý, keďže stanovuje, že emancipovaný syn nemôže sám získať majetok, a tým vylúčiť vnukov, ktorí zostali pod otcovou kontrolou, a vnuci nemôžu zasahovať do otcovho majetku z dôvodu, že sami boli pod kontrolou poručiteľa.

2. V tomto oddiele ediktu sa uvádza aj prípad, keď je syn daný na adopciu a vnuk, ktorý je pod kontrolou svojho prirodzeného starého otca, sa s ním pripojí k dedičstvu. Okrem toho sa vnuk pripája k svojmu emancipovanému otcovi bez ohľadu na to, či jeho otec prešiel, alebo bol ustanovený za dediča. Medzi synom daným na adopciu a emancipovaným synom je však tento rozdiel, a to: vnuk nie je spojený s tým, ktorý bol daný na adopciu, ak nebol ustanovený za dediča, a tretia časť je zodpovedná za to, že edikt nadobudol účinnosť; je však spojený s emancipovaným synom, či už bol tento ustanovený za dediča, alebo prešiel v závete.

3. Julianus hovorí, že ak je syn pod otcovskou kontrolou ustanovený za dediča dvoch tretín majetku a emancipovaný syn jednej tretiny, ak by vnuk, ktorý bol prevedený, získal prétorskú držbu v rozpore s ustanoveniami závetu, vezme si od svojho strýka jednu šestinú a od svojho otca jednu dvanástinu majetku.

4. Ak by bol emancipovaný otec vydedený a jeho deti, vnuci poručiteľa pod otcovou kontrolou, by boli prevedení, uvedeným vnukom sa umožní získať prétorskú držbu; je totiž absurdné, aby, keďže boli spojení so svojím otcom a ten bol v závete prevedený, neboli pripustení k prétorskej držbe, keď ich otec bol buď ustanovený za dediča, alebo vydedený.

5. Ak bol strýko spomínaných vnukov, ktorý bol pod rodičovskou kontrolou, v závete odovzdaný a ich otec by bol vydedený, spomínaným vnukom musí byť umožnené získať prétorskú držbu, keďže ich otec, ktorý bol vydedený, sa považuje za mŕtveho.

6. Scaevola hovorí, že ak je otec, ktorý zostáva pod otcovskou mocou, buď vydedený, alebo ustanovený za dediča, syn, ktorý sa mu narodil, bez ohľadu na to, či zostáva pod otcovskou mocou, alebo bol emancipovaný, nemôže a ani by nemal byť povolaný k dedičstvu po svojom starom otcovi; prétor totiž ustanovuje vnuka len dovtedy, kým zostáva pod kontrolou

poručiťa, pričom jeho otec bol emancipovaný. Preto, aby sa tento oddiel ediktu mohol uplatniť, musia deti zostať v rodine, teda v tej rodine, ktorej vlastníctvo majetku sa požaduje. Ak by sa však emancipovanému synovi narodilo posmrtné dieťa, ktoré bolo počaté pred jeho emancipáciou, musí platiť rovnaké pravidlo.

7. Pretor nepovoláva k dedičskému konaniu všetkých potomkov bez rozdielu, ale podľa ich viacerých stupňov; to znamená, že najprv priamych dedičov, napríklad vnukov, ak sú, a ak nie sú, tých nižšieho stupňa; nesmieme ich však miešať. Je jasné, že ak vnuk pochádza od osamostatneného syna a pravnuke od iného vnuka, treba povedať, že obaja by mali byť spojení, pretože obaja nastúpili na miesto priamych dedičov.

8. Ak by sa vnuk vrátil podľa práva postliminium, musí sa konštatovať, že by mal byť spojený so svojim emancipovaným ocom.

9. Ak by otec emancipoval jedného zo svojich dvoch synov, ktorých má oboch pod svojou kontrolou, a namiesto syna by si adoptoval vnuka od jedného z nich, a po tom, čo by emancipovaného syna v závete vynechal, by zomrel, Julianus hovorí, že úľavu treba priznať vnukovi, ktorý bol adoptovaný namiesto syna, takže ako syn bude mať ten podiel na majetku, na ktorý by mal nárok cudzí človek, keby ho bol poručiť adoptoval. Tvrdí, že výsledkom bude, že syn pod otcovskou kontrolou bude mať nárok na tretinu dedičstva; vnuk adoptovaný namiesto syna bude mať nárok na ďalšiu tretinu; a emancipovaný syn si rozdelí zvyšnú tretinu s druhým vnukom, ktorý zostal pod kontrolou poručiťa.

10. Nezáleží na tom, na akú časť dedičstva môže mať vnuk nárok, ani na tom, či je veľmi malá; pretože v prípade, že je nepatrná, stále sa domnievame, že bude existovať dôvod na uplatnenie tohto oddielu ediktu.

11. Majetok sa rozdelí medzi syna a jeho deti tak, že on získa jednu polovicu a oni druhú. Preto ak predpokladáte, že je len jeden emancipovaný syn a dvaja vnuci, ktorí zostali pod otcovou kontrolou, a že okrem nich nie sú žiadni iní potomkovia, emancipovaný syn bude mať nárok na polovicu majetku a dvaja vnuci na druhú polovicu po rozdelení na štvrtiny. Ak by sa stalo, že by bol ďalší syn, z ktorého nevzišli žiadni vnuci, bude mať nárok na polovicu majetku a druhý syn spolu so svojimi synmi na druhú polovicu, takže sám bude mať štvrtinu majetku a druhá štvrtina sa rozdelí medzi jeho deti. Ak však boli obaja synovia osamostatnení a obaja majú potomkov, výsledkom bude, že každý z nich sa musí so svojimi deťmi rozdeliť o polovicu majetku, takže oni sami budú mať každý jednu štvrtinu a ich deti v uvedenom poradí zvyšnú štvrtinu. Ak má jeden z nich dvoch synov a druhý troch, jedna štvrtina sa rozdelí medzi týchto dvoch a druhá medzi tri deti.

12. Ak jeden z vnukov odmietne prijať svoj podiel na dedičstve, výsledkom bude, že jeho podiel nebude patriť jeho otcovi, ale prednostne jeho bratovi. Ak však všetci vnuci odmietnu prijať svoje podiely, žiadny z nich nepríde strýkovi, ale len otcovi. Ak by ich však otec odmietol, pripadnú strýkovi.

13. Ak emancipovaný syn nemá deti pod kontrolou svojho starého otca, poručiteľ musí dať svoj majetok do kolácie v prospech jeho bratov. Ak má nejaké vnúčatá, prétor si želá, aby dal do kolácie len v prospech tých svojich detí, ktoré sú pod kontrolou svojho starého otca. Je to rozumné, pretože získaním prétorskej držby majetku poškodzuje len práva svojich detí.

14. Pozrime sa teraz, koľko musí prispieť v ich prospech. A naozaj, keď emancipovaný syn robí koláciu v prospech svojich bratov, odpočítava vždy svoj podiel pre seba? A v uvedenom prípade má odpočítať celý svoj podiel, alebo musí do masy majetku vložiť len polovicu svojho súkromného majetku, keďže má nárok len na polovicu podielu z toho, čo sa získa prétorským vlastníctvom? Myslím si, že by mal prispieť len polovicou svojho súkromného majetku v ich prospech; ale aj keď bol jeden syn emancipovaný a druhý zostal pod kontrolou poručiteľa, emancipovaný syn prispeje len jedným podielom v prospech dvoch vnukov a jednou tretinou v prospech strýka tých, ktorí zostali v moci poručiteľa, a sám bude mať nárok na druhú tretinu. Čokoľvek totiž emancipovaný strýko vloží do kolácie v prospech vnukov, oni sami nevložia do kolácie v prospech svojho vlastného otca; nezískajú to totiž z majetku svojho starého otca, ale stane sa tak na základe majetku, ktorý neskôr získali.

15. Z toho vyplýva, že ak má emancipovaný otec medzi svojím majetkom sto aurei, päťdesiat si ponechá pre seba a zvyšných päťdesiat dá do kolácie všetkým vnukom, teda vlastným deťom; alebo ak má jedného vnuka a dvoch pravnikov od iného vnuka, musí rozdeliť päťdesiat aurei tak, aby vnuk mohol mať dvadsaťpäť a pravníci spolu dvadsaťpäť; obaja totiž majú nárok len na jeden podiel na prétorskej držbe majetku.

16. Scaevola dômyselne rozoberá nasledujúcu otázku, a to: ak je jeden syn pod kontrolou svojho otca a druhý je emancipovaný a vnuk zosnulého syna pod kontrolou poručiteľa a ďalší vnuk, ktorý bol emancipovaný, koľko má emancipovaný strýko dať do kolácie v prospech svojich synovcov a koľko v prospech svojho brata? Tvrdí, že možno konštatovať, že majetok by sa mal rozdeliť na tri podiely, z ktorých jeden si ponechá, jeden dá do kolácie v prospech svojho brata a jeden v prospech svojich synovcov, hoci títo, ak sa budú podieľať so svojím otcom na majetku svojho starého otca, budú mať menej ako ich strýko. Tento názor je správny.

17. Aj keď sú dvaja vnuci od toho istého syna a sú emancipovaní a pravnik jedného z nich bol pod kontrolou zosnulého, jeden vnuk bude mať jeden podiel z dedičstva a druhý vnuk spolu so synom bude mať nárok na druhý.

18. Ak existuje vnuk a dvaja pravníci od iného vnuka, ktorý zomrel, a jeden z uvedených pravnikov bol emancipovaný, vykoná koláciu len v prospech svojho brata, alebo ak nemá brata, v prospech svojho strýka, a nie v prospech svojho prastrýka.

2. Paulus, O edikte, kniha XLI.

V tejto časti ediktu prétor neuvádza žiadne ustanovenie, pokiaľ ide o odkazy, ktoré má vnuk vyplatiť privilegovaným osobám. Platí tu to, čo už bolo v tejto súvislosti povedané, pretože je absurdné, aby otec vnuka bol povinný platiť takéto odkazy a aby vnuk mal viac, keď za rovnakých okolností je podľa prétorského zákona povolaný k rovnakému podielu.

3. Marcellus, Digesty, kniha IX.

Otec, ktorý mal dvoch synov, jedného z nich emancipoval a vnuka si ponechal pod svojou kontrolou. Emancipovaný syn mal sám syna, ktorého otec vydedil. Pýtam sa, ak by sa jeho brat a samotný emancipovaný syn mali v závete previesť a vnukov emancipovaného syna by starý otec ustanovil za dedičov svojho majetku, aké by bolo pravidlo v prípade praetorskej držby a aký by bol rozdiel, ak by sme predpokladali, že by sa v závete previedol aj emancipovaný syn, z ktorého vnuci pochádzali? Odpovedal som, že ak by poručiteľ emancipoval svojho syna a vnuka by si ponechal pod svojou kontrolou a emancipovaný syn by mal syna a obaja vnuci by boli ustanovení za dedičov a ich otec by bol vydedený a druhý syn by prešiel, len ten by mohol požadovať prétorskú držbu v rozpore s podmienkami závetu; pretože vydedený syn je prekážkou v ceste vlastným deťom narodeným po emancipácii. Pretoriánska držba by však mala byť priznaná vnukovi, ktorý zostal pod kontrolou svojho starého otca; ak by totiž jeho otec, ktorý bol emancipovaný, prešiel v závete, môže získať pretoriánsku držbu majetku podľa toho paragrafu ediktu, ktorý zaviedol Julián; teda podľa novej klauzuly. Ani on by nebol v horšom postavení, pretože jeho otec bol vydedený, a musí sa mu preukázať rovnaká pozornosť, ak by on sám prešiel v závete. Iná je však situácia jeho brata, ktorý sa narodil po emancipácii; majetok sa totiž musí zachovať v jeho prospech, pokiaľ ide o celý jeho podiel, ako uviedol cisár Antoninus v reskripte s odkazom na vnučku, dieťa dcéry poručiteľa.

4. Modestinus, Pandekty, kniha XVI.

Istý muž, ktorý emancipoval svojho syna, si ponechal jeho deti pod svojou kontrolou. Emancipovaný syn, ktorý mal deti, neskôr zomrel. Bolo rozhodnuté, že vnuci, ktorí zostali pod kontrolou svojho starého otca, majú na základe osobitného dekrétu právo na prétorské vlastníctvo majetku tohto starého otca spolu s vnukmi, ktorí sa narodili po emancipácii, s tým, že ak chcel starý otec získať majetok svojho syna prostredníctvom svojich vnukov, mohol dať svoj majetok do kolácie alebo ich mohol emancipovať, aby mohli pre seba získať prospech z majetku svojho otca. Toto božský Marek uviedol v reskripte.

5. Ten istý, Rozdiely, kniha VI.

Ak by sa vydedený vnuk stal dedičom toho, koho starý otec ustanovil za svojho dediča, a potom by jeho emancipovaný otec, ktorý bol v závete vynechaný, získal prétorské vlastníctvo otcovho majetku v rozpore s ustanoveniami závetu, vnuk by nemohol byť pripojený k svojmu otcovi, ale bol by vylúčený ako cudzí, pretože nie je dedičom svojho starého otca vo vlastnom práve.

(6) Scaevola, Otázky, kniha V.

Ak niekto, kto má syna pod svojou správou, adoptuje namiesto svojho vnuka cudzinca, rovnako ako keby sa narodil jeho synovi, a potom svojho syna emancipoval, vnuk nebude pripojený k emancipovanému synovi v prétorskom vlastníctve, pretože prestal byť zahrnutý medzi deti tohto posledného.

7. Tryphoninus, Disputácie, kniha XVI.

Ak má poručiteľ po emancipácii svojho syna vnuka od tohto posledného, musí mu byť zachovaný jeho podiel na majetku po dedovi. Pozrime sa však, koľko to bude predstavovať. Predpokladajme totiž, že vnuk bol ustanovený za spoludediča so svojím strýkom a že otec uvedeného vnuka, ktorý bol v závete vynechaný, by v rozpore s testamentárnymi ustanoveniami získal prétorskú držbu v súlade s podmienkami prétorského ediktu, majetok pozostalosti by sa rozdelil na dve časti. Teraz však, po vyhlásení konštitúcie božského Pia, musí byť to, na čo má vnuk nárok, celý jeho podiel, alebo len štvrtina? Ak by totiž po svojom narodení bol pod kontrolou svojho starého otca, bude spojený so svojím otcom a obaja spolu budú mať nárok na polovicu majetku. Predpokladajme, že by existoval ďalší vnuk pochádzajúci z toho istého syna a patriaci do rodiny starého otca, obaja vnuci by mali spolu nárok na štvrtinu majetku, ak by ich otec získal prétorskú držbu v rozpore s podmienkami závetu a boli by pod kontrolou svojho starého otca. Musí mať teraz ten, kto nebol ponechaný v rodine, právo na ôsmu časť majetku? A kto musí byť zbavený svojho podielu, aby získal to, čo sa mu dáva? Bude to odobraté len jeho otcovi, alebo aj jeho strýkovi? Myslím, že by sa to vzalo len jeho strýkovi, pretože by bol nútený vyplatiť dedičstvo odkázané uvedenému vnukovi.

Tit. 9. O uvedení nenarodeného dieťaťa do vlastníctva pozostalosti a o jeho poručníkovi.

(1) Ulpianus, O edikte, kniha XLI.

(2) Prátor sa stará nielen o blaho už narodených detí, ale nezabúda ani na tie, ktoré sa ešte nenarodili; v jednom z oddielov ediktu totiž chráni ich záujmy tým, že v rozpore s podmienkami testamentu umiestni nenarodené dieťa do držby majetku namiesto prétorskej držby.

1. Je absolútne nevyhnutné, aby žena bola tehotná, a nestačí, aby len tvrdila, že je v tomto stave. Preto takéto udelenie držby nehnuteľnosti nie je platné, pokiaľ v čase smrti poručiteľ a nebola skutočne tehotná, z dôvodu čoho žiada, aby bola uvedená do držby.

2. Nenarodené dieťa je uvedené do držby nehnuteľnosti vždy, keď nie je vydedené a keď bude neskôr zaradené medzi riadnych dedičov. Keď však nie je isté, či sa tak stane, niekedy umiestnime nenarodené dieťa do držby, ak sa za určitých okolností môže stať riadnym dedičom; keďže niekedy je spravodlivejšie, aby sa vynaložili zbytočné výdavky, než aby sa odoprela výživa tomu, kto sa môže stať vlastníkom nehnuteľnosti.

3. Ak sa teda vydedenie vyjadrí takto: "Ak by sa mi narodil syn, nech sa vydedí," pretože sa môže narodiť dcéra alebo niekoľko synov, alebo syn a dcéra, a v každom z týchto prípadov sa nenarodené dieťa dostane do vlastníctva majetku; lebo kým ešte nie je isté, čo sa narodí, je lepšie, aby sa dieťa, ktoré bolo vydedené, podporovalo, než aby dieťa, ktoré nemôže byť vydedené, zahynulo hladom, a každé zmenšenie majetku vykonané z tohto dôvodu by sa malo ratifikovať, aj keď sa narodí dieťa, ktoré bolo vylúčené z dedičstva.

4. To isté pravidlo sa uplatní, ak by žena, ktorá bola v držbe dedičstva, potratila.

5. Ak však bolo posmrtné vydedené dieťa pod podmienkou, kým táto podmienka trvá, prijímame názor Pedia, ktorý zastával názor, že nenarodené dieťa by malo byť uvedené do držby dedičstva; pretože v prípade neistoty je vždy lepšie, aby bolo podporované.

6. Ak je nenarodené dieťa vydedené v prvom rade a prejde ako náhradné, Marcellus popiera, že by mohlo byť uvedené do držby, kým žijú určení dedičia, z dôvodu, že bolo vydedené; čo je pravda.

7. Na druhej strane, ak nenarodené dieťa prešlo ako jeden z ustanovených dedičov a bolo vydedené ako náhradník, malo by byť uvedené do držby dedičstva, kým žijú ustanovení dedičia. Ak však nežijú, hovorí, že by sa to nemalo urobiť, pretože dedičstvo prechádza v takom rozsahu, v akom bolo dieťa vydedené.

8. Ak bol syn zajatý nepriateľom a jeho manželka je tehotná, mala by byť uvedená do vlastníctva majetku svojho svokra, pretože môže nastať prípad, keď sa dieťa po svojom narodení môže stať priamym dedičom; napríklad ak by jeho otec zomrel v rukách nepriateľa.

9. Ak by však niekto vydedil nenarodené dieťa takto: "Ak by sa mi narodilo dieťa do troch mesiacov po mojej smrti, nech sa vydedí," alebo "Po troch mesiacoch", nenarodené dieťa sa uvedie do vlastníctva, pretože existuje možnosť, že sa môže stať priamym dedičom. V takýchto prípadoch by mal byť prétor vždy veľmi zhovievavý, aby dieťa, ktorého narodenie sa očakáva, nezomrelo skôr, ako sa narodí.

10. Pretor opäť nikdy neuvádza meno manželky, pretože sa môže stať, že žena, ktorá tvrdí, že je tehotná s manželom, nemusela byť jeho manželkou v čase jeho smrti.

11. Nenarodené dieťa emancipovaného syna môže tiež získať do vlastníctva jeho majetok. Preto sa v dvadsiatej siedmej knihe Digest kladie otázka, ak by syn, ktorý bol emancipovaný v čase, keď bola jeho manželka tehotná, neskôr zomrel a zomrel by aj jeho otec, či sa nenarodené dieťa môže dostať do vlastníctva majetku svojho emancipovaného otca. A veľmi správne hovorí, že neexistuje dôvod, prečo by nenarodené dieťa, ktorému edikt umožňuje získať držbu, malo byť z nej vylúčené; je totiž úplne spravodlivé zabezpečiť dieťa, ktoré po svojom narodení bude mať nárok na držbu majetku. Ak by jeho starý otec ešte žil, aj nenarodenému dieťaťu povolujeme získať do vlastníctva majetok jeho otca.

12. Ak by syn, ktorý je daný na adopciu, zomrel a zanechal by svoju tehotnú manželku, a potom by zomrel adoptívny otec, nenarodené dieťa sa dostane do vlastníctva majetku svojho adoptívneho otca. Pozrime sa však, či má byť uvedené do vlastníctva aj majetok otca, ktorý dal svojho syna na adopciu. Ak je tento posmrtný vnuk ustanovený za dediča svojho prirodzeného starého otca, bude uvedený do držby jeho majetku, pretože ak v čase jeho narodenia neexistovalo žiadne iné dieťa, mohla mu byť udelená prétorská držba v súlade s ustanoveniami závetu; alebo ak existovali iné deti, ktoré boli odovzdané, mohol spolu s nimi získať aj préorskú držbu v rozpore s podmienkami závetu.

13. Ak by otec emancipoval svojho syna v čase, keď je jeho nevesta tehotná, nenarodené dieťa by nemalo byť absolútne vylúčené; po jeho narodení sa totiž môže pripojiť k otcovi podľa nového ustanovenia ediktu. A vo všeobecnosti platí, že v tých prípadoch, keď sa dieťa po svojom narodení môže pripojiť k svojmu otcovi v dedičskom konaní, malo by sa mu umožniť získať vlastníctvo pred narodením.

14. Ak žena, ktorá chce byť uvedená do držby majetku, nie je manželkou poručiteľa ani jeho nevestou, ani s ním nikdy takýto vzťah nemala, alebo sa tvrdí, že s ním nie je tehotná, prétor vydá dekrét ako podľa karbonárskeho ediktu. Toto božský Hadrián uviedol v reskripte adresovanom prétorovi Claudiovi Proculovi, v ktorom mu prikázal, aby prevzal skrátenú jurisdikciu v tomto prípade; a ak by bolo zrejmé, že žena, ktorá chcela byť uvedená do vlastníctva majetku v mene svojho nenarodeného dieťaťa, sa dopustila podvodu, nesmie rozhodnúť v jej prospech. Ak by však existovali akékoľvek pochybnosti, bolo mu nariadené, aby dbal na to, aby nenarodenému dieťaťu nespôsobil žiadnu škodu, ale aby ho umiestnil do držby nehnuteľnosti. Z toho vyplýva, že ak žena nebola zjavne vinná z podvodu, mohla sa domáhať rozhodnutia prétora; a v

prípade, že by existovali akékoľvek odôvodnené pochybnosti o tom, či bola tehotná so svojim manželom, musela byť chránená dekrétom, aby neboli poškodené práva nenarodeného dieťaťa. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, ak vznikne spor s odkazom na sociálne postavenie ženy.

15. Vo všeobecnosti nepochybujeme o tom, že prátor by mal vyjsť v ústrety nenarodenému dieťaťu vo všetkých tých prípadoch, v ktorých zvykne udeliť vlastníctvo na základe karbonárskeho dekrétu, ak je dieťa už narodené; a to sa robí tým ľahšie, že prípad nenarodeného dieťaťa sa rieši s väčšou zhovievavosťou ako prípad už narodeného dieťaťa; táto prednosť sa totiž priznáva prvému, aby mohlo prísť na svet. Dieťa sa uprednostňuje po narodení, aby sa mohlo vychovávať v rodine, a nenarodené dieťa sa musí podporovať, pretože ak nie je synom svojho údajného otca, aj tak sa narodí štátu.

16. Ak sa niekto po tom, čo urobil svoju prvú manželku tehotnou, ožení s druhou a tiež ju urobí tehotnou a potom zomrie, edikt bude postačovať pre oba prípady, ak nikto nepochybní právo niektorej zo žien alebo neobviní niektorú z nich z podvodu.

17. Okrem toho vždy, keď sa nenarodené dieťa dostane do vlastníctva majetku, matka zvyčajne žiada, aby bol preň, ako aj pre majetok, ustanovený kurátor. Ak sa však ustanoví poručník len pre dieťa, veritelia pozostalosti budú môcť prevziať majetok do úschovy; ak sa však ustanoví poručník nielen pre dieťa, ale aj pre pozostalosť, veritelia môžu byť pokojní, pretože poručník musí prevziať zodpovednosť. Preto by mal byť poručník vymenovaný pre dedičstvo po preskúmaní jeho solventnosti; a veritelia alebo iná osoba, ktorá má na ňom záujem, sa musia presvedčiť, že poručník je solventný a nie je to ten, kto bude mať nárok na dedičstvo v prípade, že sa dieťa nenarodí.

18. Súčasná prax je taká, že sa vymenúva ten istý poručník pre majetok aj pre dieťa. Ak sa však objavia veritelia alebo niekto, kto má nádej na dedičstvo, vymenovanie by sa malo vykonať opatrnejšie a obozretnejšie a malo by sa vymenovať niekoľko kurátorov, ak sa to požaduje.

19. Okrem toho žena, ktorá je ustanovená do vlastníctva pozostalosti, by si mala z majetku vziať len tie veci, bez ktorých sa jej dieťa nemôže ani živiť, ani narodiť; a práve na tento účel by mal byť ustanovený kurátor, ktorý žene poskytne jedlo, pitie, oblečenie a ubytovanie, a to úmerne k prostriedkom a postaveniu zosnulého a k postaveniu ženy.

20. Zrážka požadovaná na tieto výdavky by sa mala najprv vykonať z pohotových peňazí patriacich do pozostalosti, a ak ich niet, z majetku, ktorý spôsobuje najväčšie výdavky na pozostalosť, a nie z toho, ktorý ju zvyšuje svojimi výnosmi.

21. Ak opäť hrozí nebezpečenstvo, že časť majetku sa získa úžerou alebo že dlžníci pozostalosti sa uplynutím času zbavia zodpovednosti, kurátor sa musí zaoberať aj týmito záležitosťami.

22. Preto musí plniť povinnosti svojho úradu tak, ako to zvyknú robiť kurátori a poručníci poručencov.

23. Kurátor sa vyberá spomedzi tých, ktorí boli vymenovaní za poručníkov posmrtno narodeného dieťaťa; alebo z blízkych príbuzných a známych; alebo z náhradníkov; alebo z priateľov či veriteľov zosnulého. Mala by sa vybrať osoba, ktorá sa považuje za solventnú; a ak existuje nejaká pochybnosť o osobnom charaktere vyššie uvedených osôb, musí sa vybrať čestný človek.

24. Ak by ešte nebol ustanovený kurátor (z dôvodu, že často nebola podaná žiadosť o jeho ustanovenie, alebo bola podaná príliš neskoro, alebo sa ustanovenie uskutočnilo príliš neskoro), Servius hovorí, že závetný dedič alebo náhradník nemusí majetok zapečatiť, ale musí urobiť jeho súpis a prideliť žene to, čo môže požadovať.

25. Hovorí tiež, že dedič by mal ustanoviť správcu, ktorý by sa staral o taký majetok, ktorý sa nedá inak uchovať; ako napríklad stáda alebo obilie a vinič, ak sa úroda nezberala. Ak by vznikol spor o to, koľko sa má z majetku vziať, treba ustanoviť rozhodcu.

26. Myslím si, že toto všetko je vyriešené, keď bol vymenovaný kurátor; predajné účty a súpis majetku by však mal podpísať on.

27. Nenarodené dieťa by malo zostať vo vlastníctve, kým nepríde na svet; alebo kým matka nepotratí; alebo kým nie je isté, že nie je tehotná.

28. Ak by mala, keďže si je dobre vedomá, že nie je tehotná, používať časť majetku, Labeo hovorí, že by sa mal vyňať z jej majetku.

2. Paulus, O edikte, kniha XLI.

Ak by mala mať dieťa, ktoré bolo vylúčené z majetku, musí sa stiahnuť.

3. Hermogenianus, Epitomes of La/w, kniha III.

Ak nejaké výdavky vynaložila v dobrej viere, nemajú sa od nej vymáhať.

4. Paulus, O edikte, kniha XLI.

Aj pre ženu sa musí prenajať byt, ak zosnulý nemal dom.

1. Rovnako aj otrokom ženy sa musí poskytnúť živobytie - ak sú potrební pre jej službu - v súlade s jej spoločenským postavením.

(5) Gaius, O provinčnom edikte, kniha XIV.

Správca nenarodeného dieťaťa má žene tiež poskytnúť výživu; je totiž jedno, či má veno, z ktorého sa môže sama živiť, alebo nie, pretože to, čo jej poskytne, sa považuje za dané pre jej nenarodené dieťa.

1. Ak je pre nenarodené dieťa ustanovený poručník, mal by sa postarať o zaplatenie dlhov pozostalosti, najmä tých, ktorých nezaplatenie zahŕňa peňažné sankcie alebo pri ktorých boli ako zábezpeka zložené cenné zástavy.

6. Ulpian, O edikte, kniha XLI.

Ak je ustanovený posmrtný dedič, ktorý je cudzincom, nenarodené dieťa nebude uvedené do vlastníctva majetku, ak sa jeho matka nemôže živiť inak; zastávame totiž názor, že výživné by nemalo byť odopreté tomu, kto sa po svojom narodení stane vlastníkom majetku.

7. Ten istý, O edikte, kniha XLI.

Vždy, keď sa niekto stane dedičom ab intestato, aj v tomto prípade je dovolené, aby nenarodené dieťa získalo držbu majetku; to znamená, ak ide o také dieťa, ktoré keď sa narodí, bude mať právo na prétorskú držbu; a vo všetkých oddieloch ediktu sa nenarodené dieťa považuje za pozostalého.

1. Niekedy, ale nie bez rozdielu, sa nenarodené dieťa nemá uviesť do držby majetku; ale len po preukázaní náležitého dôvodu, ak niekto spochybňuje jeho právo. To sa však týka len nenarodeného dieťaťa, ktoré spolu s ostatnými deťmi zosnulého môže získať držbu. Ak by však malo byť uvedené do držby ako najbližší príbuzný alebo na základe iného oddielu ediktu, treba povedať, že vyšetovanie nebude potrebné; nie je totiž spravodlivé, aby dieťa bolo vydržiavané z majetku iného, kým nedosiahne pubertu, pretože riešenie sporu by sa malo odložiť až do tohto času. Je stanovené, že všetky spory týkajúce sa stavu detí sa musia odložiť, kým nedosiahnu pubertu; nie že dieťa môže zostať vo vlastníctve počas existencie sporov, ale že odklad by mal byť bez vlastníctva.

2. Okrem toho, hoci prétor môže uviesť nenarodené dieťa do držby majetku spolu s tými, ktorým ho už udelil; predsa len, nenarodenému dieťaťu možno povoliť, aby malo majetok v držbe samo.

8. Paulus, O cudzoložstve, kniha I.

V prípade, že je žena uvedená do držby majetku v mene svojho nenarodeného dieťaťa, božský Hadrián v reskripte adresovanom Calpurniovi Flackovi uviedol, že obvinenie z cudzoložstva treba odložiť, aby sa dieťaťu nestala krivda.

(9) Ulpián, O Sabinovi, kniha XV.

Ak sa nenarodené dieťa dostane do vlastníctva majetku, to, čo sa z majetku vezme na jeho výživu, by sa malo odpočítat' ako dlh.

10. Paulus, Otázky, kniha VII.

Posmrtné narodené dieťa, bez ohľadu na to, kedy sa narodilo, za predpokladu, že bolo počaté v čase smrti poručiťa, môže získať prétorskú držbu pozostalosti, lebo prátor ho uvedie do držby podľa všetkých oddielov ediktu, podľa ktorých ju môže získať, ale neuvedie ho do držby, ak po svojom narodení na ňu nemá nárok.

Tit. 10. O karbonárskom edikte.

1. Ulpián, O edikte, kniha XLI.

Ak by vznikol spor o to, či dieťa mladšie ako pubertálny vek má byť zaradené medzi potomkov zosnulého, vlastníctvo sa mu udelí po preukázaní náležitého dôvodu, rovnako ako keby v súvislosti s touto záležitosťou nevznikol žiadny spor; a po uskutočnení vyšetrovania sa rozhodnutie odloží do času, keď dieťa dosiahne pubertu.

(1) Ak sa neposkytne záruka za maloletého tomu, kto vznesie otázku, prátor nariadi, aby bol spolu s maloletým umiestnený do držby majetku.

(2) Na výhody karbonárskeho ediktu majú nárok nielen muži, ale aj potomkovia mužov ženského pohlavia.

(3) Vo všeobecnosti hovoríme, že na výhodu karbonárskeho ediktu majú nárok tí, ktorí môžu získať prétorskú držbu pozostalosti v rozpore s ustanoveniami závetu; nemajú na ňu však nárok tí, ktorí sú vylúčení z možnosti získať takúto držbu.

(4) Ak sa dieťa stane predmetom sporu tohto druhu, a to: ak sa popiera, že by malo byť zaradené medzi potomkov zosnulého, a otázku nastolil nie niekto cudzí, ale jeho vlastný otec; ako napríklad, ak vnuk tvrdí, že jeho otec bol emancipovaný a že bol ponechaný pod kontrolou svojho starého otca, a žiada, aby bol pripojený k svojmu otcovi, malo by sa rozhodnutie v tejto veci odložiť? Lepší názor je, že by malo; je totiž veľmi malý rozdiel v tom, kto vyvolá spor, pretože aj keby porúčiteľ poprel, že bol zaradený medzi svojich potomkov, a napriek tomu ho nevydedil, bude existovať dôvod na uplatnenie karbonárskeho ediktu.

(5) Ak by niekto poprel nielen to, že dieťa má právo byť zaradené medzi potomkov porúčiteľa, a dokonca by tvrdil, že je otrokom, napríklad narodeným z otrokyne, Julianus hovorí, že je dôvod na uplatnenie karbonárskeho ediktu, čo uviedol aj božský Pius v reskripte. Veľkú pozornosť treba totiž venovať tým, ktorým hrozí vážna krivda; pretože ak by to bolo inak, každý mimoriadne odvážny človek by mohol maloletému vo veku do puberty spôsobiť škodu tým, že by o ňom uviedol mnohé vážne ohováračky a nepravdy.

(6) To isté pravidlo sa uplatní aj v prípade, keď sa o samotnom zosnulom hovorí, že bol otrokom.

(7) Dôvod na uplatnenie karbonárskeho ediktu bude existovať aj v prípade, keď pokladnica nastoľuje otázku týkajúcu sa postavenia maloletého vo veku do puberty.

(8) Pomponius v sedemdesiatej deviatej knihe Ediktu hovorí, že ak je syn ustanovený za dediča alebo je vydedený, karbonársky edikt sa neuplatní, aj keď sa popiera, že je synom; pretože tým, že je akoby ustanovený za dediča, má v držbe majetok, aj keď nie je synom, alebo bude vylúčený z dôvodu vydedenia, aj keby sa ukázalo, že je synom; okrem prípadu, keď je za dediča vymenované posmrtné narodené dieťa a po jeho narodení sa popiera, že je synom, hoci sa hovorí, že je pod otcovskou kontrolou; v takom prípade by mu malo byť priznané prétorské vlastníctvo len v pomere k podielu na majetku, ktorého dedičom bol vymenovaný.

(9) Taktiež zastáva názor, že ak niekto vydedil svojho syna, pretože povedal, že bol počatý pri cudzoložstve, alebo ak bolo sporné, či má byť zaradený medzi jeho deti, bude mať nárok na držbu majetku podľa tohto oddielu ediktu; keďže bol totiž vydedený bez udania dôvodu, nemal by nárok na držbu majetku. Rovnaké pravidlo sa uplatní aj v prípade, ak bola do závetu vložená nasledujúca klauzula: "Nech je vydedený každý, kto povie, že je mojím synom," pretože syn sa týmto spôsobom nevydedí.

(10) Ak by niekto ustanovil svojho syna za dediča veľmi malej časti svojho majetku takto: "Nech je mojím dedičom ten a ten, narodený z takej a takej ženy," a potom by uvedený syn neuznal, že jeho otec zomrel zo zákona a že je jeho zákonným dedičom, je rozdiel, či jeho spoludedičia popierajú, že je synom porúčiteľa, alebo či tvrdia, že závet je platný. Ak tvrdia, že

závet je platný, spor by sa nemal odkladať a karbonársky dekrét sa neuplatní. Ak však popierajú, že je synom závetcu, a tvrdia, že im dedičstvo patrí ako najbližším príbuzným; držba dedičstva sa udelí maloletému a rozhodnutie sporu sa odloží, kým nedosiahne vek dospelosti.

(11) Ak je matka obvinená zo zavedenia domnelého dieťaťa, vzniká otázka, či by sa rozhodnutie sporu s odkazom na občiansky stav dieťaťa malo odložiť. Ak sú pochybnosti len o stave dieťaťa, otázka by sa mala odložiť až do dosiahnutia veku pohlavnej dospelosti, pretože môže existovať dôvodná obava, že sa nebude môcť riadne brániť. Ak je však obvinená samotná matka, keďže nie je pochýb o tom, že od prvého momentu bude občiansky stav dieťaťa brániť s najväčšou dobrou vierou a stálosťou, niet pochýb o tom, že by sa malo vykonať vyšetrovanie, a ak sa po vyšetrovaní ukáže, že dieťa bolo suplované, musí sa mu odmietnuť každá žaloba na vrátenie majetku a všetko zostane v rovnakom stave, ako keby dieťa nebolo ustanovené za dediča.

2. Marcianus, Inštitúcie, kniha XIV.

Aj keď žena, ktorá údajne zaviedla domnelé dieťa, môže byť mŕtva, predsa len, ak sú do zločinu zapletené ďalšie osoby, malo by sa ihneď uskutočniť vyšetrovanie. Ak však nie je nikto, kto by mohol byť potrestaný, pretože všetci, ktorí sa podieľali na trestnom čine, sú mŕtvi, vyšetrovanie sa musí odložiť až do času pohlavnej dospelosti v súlade s Karbonským ediktom.

3. Ulpian, O edikte, kniha XIV.

Karbonársky edikt sa vzťahuje na prétorskú držbu majetku v rozpore s ustanoveniami závetu, ako aj na držbu ab intestato; v niektorých prípadoch sa totiž uplatnenie ediktu môže stať nevyhnutným, keď bola udelená prétorská držba v súlade s podmienkami závetu; napríklad keď poručiteľ ustanovil dediča takto: "Nech je mojím dedičom moje posmrtné dieťa, či už chlapec alebo dievča," a popiera sa pravdivosť tohto vyhlásenia v závete.

(1) Ak vznikne otázka týkajúca sa poručníctva alebo odkazu, záležitosť možno odložiť do času puberty; ako uviedol božský Pius v reskripte adresovanom Klaudiovi Hadriánovi.

(2) Hoci je isté, že prétorské vlastníctvo podľa karbonárskeho ediktu nie je prisľúbené ustanovenému dedičovi, predsa len niet pochýb o tom, že akákoľvek otázka týkajúca sa jeho stavu sa musí odložiť do dosiahnutia puberty. Preto ak zároveň vznikne spor s odkazom na majetok jeho otca a jeho vlastný stav, bude sa tento edikt uplatňovať. Ak je však predmetom sporu len jeho občiansky stav, otázka sa odloží do času dosiahnutia puberty, a to nie podľa karbonárskeho ediktu, ale v súlade s cisárskymi konštitúciami.

(3) Karbonársky edikt neposkytuje žiadnu úľavu deťom, ktoré dosiahli pubertu, hoci majú menej ako dvadsaťpäť rokov. Ak sa však dieťa, ktoré dosiahlo pubertu, prezentuje ako mladšie ako tento vek a získa prétorskú držbu majetku, treba povedať, že dekrét je neplatný. Lebo aj keby bolo mladšie ako v puberte, akonáhle dosiahne tento vek, prospech z držby nehnuteľnosti zanikne.

(4) V prípadoch tohto druhu sa začína vyšetovanie, aby sa zabránilo udeleniu držby majetku, ak by sa jasne preukázal podvod tých, ktorí požadujú držbu majetku v mene detí; preto ak sa požaduje držba na základe karbonárskeho ediktu, prátor sa má prípadom okamžite zaoberať. Ak zistí, že sa dá ľahko rozhodnúť, a pozitívne sa preukáže, že dieťa nie je synom, môže mu odmietnuť udeliť karbonársku držbu majetku. Keď však zistí, že v tejto veci existujú pochybnosti, t. j. že existujú určité nepatrné dôkazy v prospech dieťaťa a nie je jednoznačne zrejmé, že nie je synom poručiteľa, udelí mu karbonársku držbu majetku.

(5) Na toto skúmanie existujú dva dôvody: jedným z nich je určiť, či sa má udeliť karbonárska držba, ktorá poskytuje výhodu spočívajúcu v tom, že umožňuje maloletému získať prétorskú držbu, rovnako ako keby nevznikli žiadne rozpory, a druhým je zistiť, či sa má rozhodnutie vydať hneď, alebo sa má odložiť až do dosiahnutia plnoletosti. Pretor by mal starostlivo preskúmať, či je pre maloletého výhodné, aby sa rozhodnutie vydalo hneď, alebo či bude lepšie odložiť ho, kým nedosiahne vek puberty; a to musí všetkými prostriedkami zistiť od príbuzných, matky a poručníkov maloletého. Predpokladajme napríklad, že existujú určité svedkovia, ktorí v prípade odloženia rozhodnutia vo veci môžu buď zmeniť názor, alebo zomrieť, alebo ktorých svedectvo nebude mať po dlhšom čase rovnakú silu. Alebo predpokladajme, že existuje nejaká stará pôrodná asistentka alebo určité otrokyne, ktoré môžu povedať pravdu, pokiaľ ide o dieťa; alebo že existujú určité dokumenty, ktoré majú zásadný význam pre jeho úspech; alebo že existujú iné dôkazy a maloletý utrpí väčšiu škodu, ak sa vyšetovanie odloží, ako získa prospech, ak sa o veci nerozhodne hneď. Predpokladajme, že maloletý nemôže poskytnúť zábezpeku a že osoby, ktorým bolo umožnené získať vlastníctvo majetku, sú osoby, ktoré vyvolali spor v súvislosti s ním a ktoré môžu abstrahovať, zmeniť alebo zničiť veľkú časť majetku, ktorý mu patrí; bolo by buď hlúpe, alebo nespravodlivé, aby prátor odložil vec až do puberty, čo by bolo na vážnu ujmu toho, kto si želá, aby sa vec vyriešila. Božský Hadrián v jednom reskripte uviedol: "Tam, kde sa rozhodnutie bežne odkladá do veku puberty, sa to robí v prospech maloletých, aby tento stav nebol ohrozený skôr, než sa budú môcť chrániť. Okrem toho, ak majú osoby, ktorými sa môžu riadne brániť, a ak je v záujme uvedených maloletých, aby sa prípad rýchlo predložil na súd a vynieslo sa rozhodnutie, a poručníci maloletých si želajú, aby bol vypočutý, nemá sa proti nim použiť to, čo bolo vymyslené v prospech maloletých, a ich stav má zostať pozastavený, keď sa dá bez pochybností zistiť."

(6) Ak matka maloletých po obvinení, že zaviedla domnelé dieťa, získa svoj prípad, otázka stavu dieťaťa môže zostať stále nevyriešená; môže sa napríklad tvrdiť, že ho nezplodil zosnulý, alebo ak ho splodil, že sa nenarodilo v manželstve.

(7) Ak by osoba, ktorá spochybňovala stav dieťaťa a tvrdila, že on sám je jediným synom, zomrela a jeho matka by sa stala jeho dedičkou a vzniesla by vo vzťahu k maloletému rovnaký spor ako jej vlastný syn, pričom by uviedla, že sa narodil z inej ženy; t. j. ak by poprela, že je dieťaťom zosnulého, a teda že ona sama má nárok na celý majetok zosnulého syna ako jeho dedič, Julianus hovorí, že rozhodnutie by sa malo vyniesť až po dosiahnutí plnoletosti, pretože nie je rozdiel, či osoba, ktorá vznáša otázku, tak robí vo svojom mene, alebo v mene pozostalosti. Je zrejmé, že ak by matka uznala, že dieťa je synom zosnulého, a preto si nárokuje pre seba len polovicu majetku otca, rozhodnutie vo veci by sa nemalo odkladať až do času puberty; nespochybňuje totiž nárok maloletého na majetok jeho otca, ale na majetok jeho brata.

(8) Julianus na tom istom mieste hovorí, že ak vznikne spor s ohľadom na postavenie dvoch maloletých, ktorí nedosiahli vek puberty, a jeden z nich dosiahne tento vek, má sa počkať, kým aj druhý nedosiahne pubertu, aby sa o stave oboch rozhodlo tak, že práva toho, ktorý nedosiahol pubertu, nebudú poškodené rozhodnutím vydaným v neprospech toho, ktorý tento vek dosiahol.

(9) Nie je veľký rozdiel v tom, či je navrhovateľom maloletý, ktorý nedosiahol vek puberty, alebo držiteľ nehnuteľnosti, ktorý vznáša otázku o stave maloletého, pretože bez ohľadu na to, či je v držbe, alebo sa jej domáha, rozhodnutie sa musí odložiť do času dosiahnutia puberty.

(10) Ak dvaja maloletí, ktorí nedosiahli vek puberty, vznesú otázku o stave jedného z nich, je rozdiel, či jeden z nich tvrdí, že je jediným synom, alebo či druhý tvrdí, že je tiež synom. Ak totiž jeden z nich tvrdí, že je jediným synom, treba rozhodnúť, že rozhodnutie vo veci treba odložiť, kým obaja nedosiahnu pubertu, bez ohľadu na to, či je žalobcom alebo držiteľom ten, kto vyvoláva spor. Ak však jeden tvrdí, že je jediným synom, a druhý tvrdí, že je tiež synom, a prvý z nich by mal ako prvý dosiahnuť vek pohlavnej dospelosti, rozhodnutie sa musí odložiť z dôvodu mladosti toho, kto tvrdí, že je synom; musí sa to však urobiť čiastočne, a nie úplne, pretože neexistuje spor s ohľadom na polovicu majetku. Ak ten, kto vyhlasuje, že je tiež synom, ako prvý dosiahol vek puberty, a ten, kto tvrdí, že je jediným synom, nedosiahol tento vek, rozhodnutie sa neodkladá; neexistuje totiž spor s odkazom na stav toho druhého, keďže on je tým, kto robí spor, keďže ten, kto dosiahol pubertu, hoci tvrdí, že je synom, nepopiera, že druhý je tiež synom.

(11) Ak otrok, ktorému je nariadená sloboda a ktorý je ustanovený za dediča, spochybňuje stav maloletého, o ktorom sa hovorí, že je synom poručiteľa, a porušil vôľu svojho otca, Julianus hovorí, že rozhodnutie s odkazom na majetok aj na odkaz slobody treba odložiť až do dosiahnutia veku puberty; pretože ani o jednej z týchto otázok nemožno rozhodnúť naraz bez toho, aby neboli dotknuté práva toho, kto hovorí, že je synom poručiteľa. Ostatné záležitosti, ktoré sa týkajú závetného odkazu slobody a ktoré sú v štádiu riešenia, sa tiež odložia do času dosiahnutia puberty.

(12) Ak sa objaví maloletý, ktorý nedosiahol vek puberty, a tvrdí, že je synom zosnulého, a dlžníci pozostalosti popierajú, že je to pravda, ale tvrdia, že majetok zosnulého poručiťa patrí príbuznému, ktorý je napríklad za morom, dieťa sa musí odvolať na karbonársky edikt; záujem neprítomnej osoby sa však musí konzultovať tak, že sa vyžaduje zloženie zábezpeky.

(13) Pretori vyvíjajú úsilie, aby uviedli do faktickej držby tých, ktorým bolo vlastníctvo udelené na základe karbonárskeho ediktu. Ak by sa však držiteľ na základe karbonárskeho ediktu pokúsil uplatniť nárok na majetok alebo na nejaký konkrétny majetok, ktorý k nemu patrí, Julianus v dvadsiatej štvrtej knihe Digest veľmi správne hovorí, že by mu mala byť znemožnená výnimka, pretože by mal zostať spokojný s výsadou držby, ktorú mu prétor medzitým udelil. Preto ak si chce nárokovať na majetok alebo na nejaký majetok, ktorý je jeho súčasťou, hovorí, že tak musí urobiť prostredníctvom priamej žaloby v postavení dediča; aby sa po jeho žiadosti mohlo určiť, či je dedičom a či je zaradený medzi deti, aby domnienka karbonárskej držby majetku nepoškodila jeho protivníkov. Tento názor je rozumný a spravodlivý.

(14) Okrem toho sa táto držba udeľuje v priebehu roka rovnako ako obyčajná, ktorá sa udeľuje deťom.

(15) Je však potrebné, aby ten, kto tvrdí, že je synom, získal nielen karbonársku držbu majetku, ale aby požadoval aj bežnú prétorskú držbu.

(16) Lehoty potrebné na získanie oboch držíeb plynú samostatne. Tá, ktorá má za cieľ obyčajnú prétorskú držbu, plynie od času, keď syn vedel, že jeho otec zomrel, a mal právo požadovať prétorskú držbu majetku; a tá karbonárska držba plynie od času, keď syn vedel, že jeho stav je sporný.

4. Julianus, Digesty, kniha XX.

Ak teda dieťa nepožaduje držbu majetku podľa prvého oddielu, môže v niektorých prípadoch získať držbu podľa nasledujúceho oddielu karbonárskeho ediktu, a niekedy tak nemôže urobiť; ak by totiž bezprostredne po smrti otca vznikol spor o to, či môže požadovať držbu majetku spolu s ostatnými deťmi, bude sa rok považovať za uplynutý v tom istom čase, pokiaľ ide o obe obdobia. Ak by však po uplynutí určitej lehoty zistil, že jeho práva boli sporné, môže, aj keď uplynula lehota, počas ktorej mohol požadovať držbu nehnuteľnosti podľa prvého oddielu ediktu, požadovať ju podľa druhého oddielu; a keď ju získal, môže vždy využiť vlastnícke žaloby. Ak však bol proti nemu vydaný rozsudok po dosiahnutí plnoletosti, žaloby mu budú zamietnuté.

5. Ulpian, O edikte, kniha XLI.

Ak ten, kto podáva žalobu proti maloletému, je jedným z detí zosnulého, výsledok bude taký, že či už ten, o ktorého stav ide, dá zábezpeku, alebo ju nedá, aj tak bude uvedený do držby.

(1) Ak sa dieťa mladšie ako plnoleté nebráni, a preto je jeho protivník uvedený do držby, kto bude mať právo podať žalobu, o ktorú má dedičstvo záujem? Julianus v dvadsiatej štvrtej knihe Digest hovorí, že by sa mal ustanoviť kurátor, ktorý môže všetko prevziať a podať žaloby. Okrem toho hovorí, že osobe, ktorá je umiestnená do držby spolu s maloletým, sa nezakazuje podať žalobu proti kurátorovi, pretože týmto spôsobom sa nespôsobí škoda na majetku, keďže môže legálne podať žalobu proti samotnému maloletému, ak poskytol zábezpeku.

(2) Vždy, keď maloletý, ktorý nedosiahol vek plnoletosti, neposkytne zábezpeku, jeho protivník sa uvedie do držby bez ohľadu na to, či sám poskytne zábezpeku alebo nie. Ak si jeho protivník želá, aby mu bola zverená správa majetku, mal by maloletému poskytnúť zábezpeku; ak tak však neurobí, treba ustanoviť poručníka, ktorý bude majetok spravovať. Ak by mal protivník poskytnúť zábezpeku, mal by predať všetok majetok, ktorý by sa mohol odkladom zničiť alebo znehodnotiť, a musí tiež od dlžníkov vymáhať všetky dlhy, ak sa ich uplynutím času zbavia; zvyšok majetku si ponechá v držbe spolu s maloletým.

(3) Okrem toho pozrime, či ten, kto je uvedený do držby podľa karbonárskeho ediktu, môže zmenšiť majetok, aby si zabezpečil vlastnú výživu. Ak maloletý poskytol zábezpeku, môže použiť časť majetku na svoju výživu bez ohľadu na to, či mu bol udelený dekrét, ktorý ho na to oprávňuje, alebo nie; a zvyšok majetku musí vrátiť osobe, ktorá si ho nárokuje. Ak však nie je schopný poskytnúť zábezpeku a je zrejmé, že sa nemôže inak živiť sám, mal by byť umiestnený do vlastníctva, aby mohol získať to, čo je potrebné na jeho živobytie. Nemalo by sa zdať prekvapujúce, že osoba, ktorá sa nemusí ukázať ako syn zosnulého, môže používať časť majetku na svoju výživu, keďže nenarodenému dieťaťu sa na základe ediktov zveruje do držby celý majetok a podpora sa poskytuje jeho matke v prospech dieťaťa, ktoré sa nemusí narodiť; a väčšia starostlivosť by sa mala venovať tomu, aby syn nezomrel od hladu, ako tomu, aby sa zabránilo tomu, že sa do rúk žiadateľa dostane menšia časť majetku, ak by sa rozhodlo, že dieťa nebolo synom zosnulého.

(4) Myslím si, že od prétora by sa malo všetkými prostriedkami žiadať, aby sa listiny o dedičstve nedostali do rúk protivníka, ak ich získa do vlastníctva; inak môže byť maloletý podvedený buď tým, že jeho protivník prostredníctvom nich získa informácie, alebo mu umožní ich zatajenie.

(5) Ak ani maloletý, ani jeho protivník neposkytnú zábezpeku, treba ustanoviť poručníka, ktorý bude spravovať majetok a vydá ho tomu, kto vec získa. Čo sa však musí urobiť, ak poručníci maloletého požadujú správu? Nemali by byť vypočutí, pokiaľ neposkytnú zábezpeku v mene maloletého alebo pokiaľ sami nebudú vymenovaní za kurátorov.

6. Paulus, O edikte, kniha XLI.

Vzniká otázka, či možno vydať dekrét s odkazom na majetok matky? A v skutočnosti sa v tomto prípade podľa karbonárskeho ediktu dekrét vydať nemôže; mal by sa totiž udeliť dlhý odklad, ktorý odloží rozhodnutie až do veku puberty.

1. Julianus hovorí, že je jasné, že ak vznikne spor s odkazom na majetok otca a matky súčasne, alebo dokonca s odkazom na majetok brata, rozhodnutie sporu sa musí odložiť do času puberty.
2. Dôvod na uplatnenie tohto ediktu bude existovať aj vtedy, ak by deti získali prétorskú držbu ab intestato; dokonca aj vtedy, ak sa jej domáhajú podľa posledných oddielov ediktu, kde sú dedičia zo zákona povolaní k dedičstvu, keďže sú riadnymi dedičmi, alebo podľa toho oddielu, ktorým sa držba priznáva príbuzným.
3. Tento edikt sa uplatňuje aj v prípade, keď existuje spor týkajúci sa tak postavenia maloletého, ako aj jeho práva na dedičstvo; ak totiž ide len o jeho postavenie, ako napríklad v prípade, keď sa hovorí, že je otrokom, a neexistuje spor týkajúci sa dedičstva, za takýchto okolností by sa mala okamžite rozhodnúť otázka jeho slobody.
4. Ak ten, kto vyvolá spor týkajúci sa maloletého, je zároveň s ním uvedený do držby, nemal by byť podporovaný z majetku zosnulého, ani si nemôže vziať nič z pozostalosti, pretože táto držba sa mu poskytuje len namiesto záruky.
5. Maloletému by sa mala poskytnúť nielen podpora, ale aj peniaze na jeho vzdelanie a všetky ostatné nevyhnutné výdavky by sa mali zaplatiť podľa výšky dedičstva.
6. Vzniká otázka, či ten, kto bol uvedený do držby podľa karbonárskeho ediktu, môže po dosiahnutí puberty prevziať na súde úlohu žalobcu. Bolo stanovené, že môže prevziať stranu žalovaného, najmä ak poskytne zábezpeku. Ak zábezpeku neposkytne a nie je pripravený ju poskytnúť, môže byť proti nemu podaná žaloba ako proti držiteľovi nehnuteľnosti. Ak ani potom neposkytne zábezpeku, držba prejde na jeho protivníka za predpokladu, že ho vyženie; rovnako, ako keby sa od tohto momentu domáhal nehnuteľnosti po prvýkrát.

(7) Julianus, Digesty, kniha XXIV.

Ak sa popiera, že maloletý bol právoplatne adoptovaný, a z tohto dôvodu sa spochybňuje jeho právo na majetok jeho otca, nebude nespravodlivé, ak sa vydá dekrét podobný tým, ktoré boli vydané podľa karbonárskeho ediktu.

1. Rovnako v prípade, keď sa tvrdí, že maloletý, ktorý nedosiahol vek puberty, bol daný na adopciu, a preto sa popiera jeho právo na majetok jeho prirodzeného otca, keďže v tomto prípade vzniká otázka, či má právo na majetok ako syn, bude existovať dôvod na uplatnenie karbonárskeho ediktu.

2. Ak však predpokladáme, že syn je vydedený, nebude potrebné odkladať rozhodnutie sporu až do dosiahnutia plnoletosti, pretože otázka sa netýka práva samotného syna, ale platnosti závetu.
3. Ak je matka osoby, o ktorej slobode a nároku na majetok jej otca sa vedie spor, predvolaná na súd, aby svedčila v konaní začatom na určenie jej slobody, rozhodnutie s odkazom na matku by sa nemalo vždy odkladať na čas puberty; existujú totiž prípady, keď sa o prípadoch tých, o ktorých sa hovorí, že sú supitívnymi deťmi, rozhodne bez odkladu.
4. Vždy, keď sa vydá rozhodnutie podľa karbonárskeho ediktu, vec sa považuje za v rovnakom stave, v akom by bola, keby nevznikol spor s odkazom na osobu, ktorá získala prétorské vlastníctvo majetku.
5. Opäť platí, že ak sa na základe tohto dekrétu dostali do držby dvaja bratia a jeden z nich odmietne brániť svoj podiel na otcovom majetku, druhý bude nútený brániť ho celý, alebo sa ho celého vzdať v prospech veriteľov.
6. Niekedy vydedený syn získa držbu majetku na základe karbonárskeho ediktu, keď nepožaduje prétorskú držbu v rozpore s ustanoveniami závetu, ale na základe dedenia, ktoré sa priznáva deťom; popiera totiž, že závet jeho otca je taký, že na jeho základe možno udeliť prétorskú držbu, keďže údajne nie je jeho synom.
7. Ak sa maloletý domáha držby majetku slobodného otca a popiera sa, že je synom patróna, z dôvodu, že neexistuje spor s ohľadom na majetok jeho otca, rozhodnutie sporu by sa nemalo odkladať. Ak by však tento spor vznikol po vydaní dekrétu podľa karbonárskeho ediktu, jeho rozhodnutie by sa malo odložiť až do času plnoletosti.
8. Vystala otázka, či maloletý môže mať vlastníctvo podľa karbonárskeho ediktu súčasne s ustanovenými dedičmi, ktorí ho získali v súlade s podmienkami závetu. Odpovedal som, že ak by nebol synom alebo by nezískal prétorskú držbu majetku v rozpore s ustanoveniami závetu z dôvodu dedenia, mohol by ju získať na základe karbonárskeho ediktu v rovnakom čase, v akom získali prétorskú držbu majetku vymenovaní dedičia v súlade s ustanoveniami závetu.

(8) Africanus, Otázky, kniha IV.

Osoba, ktorú vyhlasujem za svojho syna a ktorá je pod mojou kontrolou, zomrela. Objavil sa nepľnoletý, nedosiahol vek puberty, ktorý tvrdil, že zosnulý bol otcom rodiny a že majetok patril jemu. Rozhodlo sa, že sa má vydať uznesenie.

1. Opäť môj emancipovaný syn zomrel v dedičskom konaní, pričom zanechal syna mladšieho ako pubertálny vek, ktorý tvrdil, že je priamym dedičom. Tvrdím, že tento bol počatý skôr, ako došlo k emancipácii, a z tohto dôvodu bol pod mojou kontrolou a že majetok emancipovaného syna patril mne. Bolo zistené, že toto dieťa je synom zosnulého, ale vznikla otázka

týkajúca sa jeho právneho stavu, t. j. či bol pod kontrolou svojho otca, alebo nie; a niet žiadnych pochybností o tom, že v tomto prípade sa uplatňuje karbonársky edikt.

9. Neratius, Pergameny, kniha VI.

Labeo uviedol, že vždy, keď sa povie, že maloletý je suplikant, a vznikne spor s ohľadom na jeho právo na otcov majetok, prétor by mal dbať na to, aby ho uviedol do jeho vlastníctva. Myslím si, že Labeo chcel, aby sa to vzťahovalo na dieťa narodené po smrti otca, ktoré tvrdí, že je jeho synom, hoci zosnulý si myslel, že nemá deti; pretože ten, kto bol uznaný osobou, o ktorej majetok sa vedie spor, má naň spravodlivejší nárok ako posmrtné dieťa.

10. Marcellus, Digesty, kniha VII.

Ak žena, ktorej dedič zložil prísahu, prisahá, že je tehotná, držba majetku sa má udeliť podľa karbonárskeho ediktu, alebo sa má odmietnuť, ak zložila prísahu dedičovi; držba sa má totiž udeliť po preukázaní náležitého dôvodu, aby sa zabránilo poškodeniu dediča, ak by sa udelila; alebo ak by sa odmietla, aby sa zabránilo zbaveniu maloletého jeho zákonných práv.

11. Papinianus, Otázky, kniha XIII.

12. Neexistuje dôvod na uplatnenie karbonárskeho ediktu, ak sa syn, ktorého občiansky stav je sporný, nemôže stať dedičom bez zásahu prétora; napríklad ak bol ustanovený. Rovnaké pravidlo sa uplatňuje aj v prípade, keď je isté, že aj tak nemôže byť dedičom, hoci by mohol byť synom; ako napríklad ak bol za dediča ustanovený Titius a posmrtné narodené dieťa alebo vydedený maloletý by mal byť odmietnutý ako syn poručiteľa. Nezáleží ani na tom, aký záujem môže mať maloletý na tom, aby sa preukázalo, že je synom, s ohľadom na iné záležitosti, napríklad aby získal majetok svojho brata od inej matky; alebo aby získal práva na slobodné osoby a pohrebiská; pretože je stanovené, že tieto prípady nespádajú pod karbonársky edikt.

12. Ten istý, Otázky, kniha XIV.

Ustanovený dedič, voči ktorému sa maloletý syn, o ktorom sa hovorí, že je supitačný, domáha prétorskej držby podľa prvého oddielu ediktu, ako v prípade dediča zo zákona, nemôže medzitým získať držbu v súlade s ustanoveniami závetu. Ak by však medzitým zomrel buď ustanovený dedič, alebo ten, kto je oprávnený na držbu ako dedič zo zákona, musí sa poskytnúť úľava jeho dedičom. Lebo čo ak by nemohli vstúpiť do dedičstva, pretože im v tom bránil zákon alebo z dôvodu pochybného rozhodnutia sporu ?

13. Paulus, Názory, kniha XI.

Titia mala po smrti manžela posmrtno dieťa a Sempronius proti nej vzniesol obvinenie z cudzoložstva pred guvernérom provincie. Pýtam sa, či by sa malo súdne konanie vo veci obvinenia z cudzoložstva odložiť do veku pohlavnej dospelosti, aby neboli dotknuté práva posmrtného dieťaťa. Paulus odpovedal, že ak nie je pochybnosť o práve maloletej na majetok jej otca, jej poručníci nemajú dôvod odložiť súdny proces pre cudzoložstvo, kým ich zverenkyňa nedosiahne vek pohlavnej dospelosti.

14. Scaevola, Názory, kniha II.

Vyvstáva otázka, či maloletý, ktorý nedosiahol pubertu, získal držbu majetku na základe karbonárskeho ediktu a dosiahne tento vek skôr, ako na neho bola držba prevedená, môže plniť povinnosti žalobcu. Odpoveď znela, že musí predložiť dôkaz o každom nároku, ktorý uplatňuje voči držiteľovi.

15. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha III.

Táto držba bude maloletému prospešná, ak sa poskytne záruka nielen na získanie skutočnej držby, ale aj na vymáhanie majetku, vymáhanie dlhov, dávanie vena a na všetko ostatné, o čom sme už uviedli, že podlieha príspevku v kolácii.

16. Paulus, O edikte, kniha XLI.

Tak ako sa poskytuje zábezpeka emancipovanému synovi s ohľadom na majetok jeho otca, tak sa musí poskytnúť aj maloletému s ohľadom na majetok, ktorý sám dáva do kolácie.

Tit. 11. O prétorskej držbe majetku v súlade s ustanoveniami závetu.

1. Ulpian, O edikte, kniha XXXIX.

Pod závetom treba rozumieť akýkoľvek druh materiálu, na ktorom je napísaný; preto či už je napísaný na drevených tabuľkách, alebo na tabuľkách z akéhokoľvek iného materiálu, alebo na papyruse, alebo na pergamene, alebo na koži akéhokoľvek zvieratá, tiež sa správne označuje ako závet.

- (1) Prátor podľa tohto oddielu ediktu nepotvrďuje všetky závet, ale len posledné, teda tie, ktoré boli spísané naposledy a po ktorých neboli spísané žiadne ďalšie. Posledný závet nie je ten, ktorý bol spísaný práve v čase smrti, ale ten, po ktorom nebol spísaný žiadny iný, hoci je starý.
- (2) Stačí, aby existoval závet, hoci sa nemusí vyhotoviť, ak je isté, že existuje. Preto ak je v držbe zlodca alebo v rukách toho, u koho bol uložený do úschovy, niet pochyb, že by sa mala udeliť prátorská držba dedičstva; nie je totiž potrebné otvoriť závet, aby sa mohla získať prátorská držba v súlade s jeho ustanoveniami.
- (3) Opäť je potrebné, aby závet existoval v čase smrti poručiteľa, aj keď mohol neskôr zaniknúť, preto v prípade, že bol neskôr zničený, možno požadovať prátorskú držbu.
- (4) Napriek tomu však vyžadujeme, aby dedič vedel, že závet existoval, a aby si bol istý, že držba majetku mu bola daná jeho ustanoveniami.
- (5) Ak niekto vyhotoví dva rovnopisy závetu a jeden z nich zostane a druhý sa zničí, závet sa považuje za existujúci a možno požadovať prátorskú držbu pozostalosti.
- (6) Aj keď poručiteľ spísal dva závet a súčasne ich zapečatil a každým z nich ustanovil iných dedičov a oba existujú; držbu pozostalosti možno získať na základe oboch, pretože sa považujú za jeden dokument a poslednú vôľu poručiteľa.
- (7) Ak by však poručiteľ spísal závet a aj jeho odpis a ak existuje ten, ktorý chcel, aby bol jeho závetom, možno sa domáhať prátorskej držby pozostalosti; Pomponius však hovorí, že ak existuje len odpis, nemožno sa domáhať držby pozostalosti.
- (8) Na to, aby sa mohla udeliť držba majetku kohokoľvek, prátor vyžaduje, aby mal testamentárne právo nielen v čase, keď závet spísal, ale aj v čase svojej smrti; preto ak by maloletý, ktorý nedosiahol vek puberty, alebo duševne chorý, alebo ktokoľvek iný z tých, ktorí nemajú testamentárnu spôsobilosť, spísal závet a potom sa stal na to spôsobilým a zomrel, nemožno požadovať prátorskú držbu jeho majetku. Ak by však syn pod otcovskou kontrolou v domnení, že je hlavou domácnosti, hoci ňou nie je, spísal závet a potom by sa ukázalo, že v čase svojej smrti bol sám sebe pánom, nemožno sa domáhať držby jeho majetku v súlade s ustanoveniami závetu podľa podmienok prátorského ediktu. Ak by však syn pod otcovou kontrolou, ktorý bol veteránom, spísal závet, ktorým by disponoval svojím castrense peculium, a potom by bol emancipovaný alebo by sa stal hlavou rodiny a potom by zomrel, možno požadovať prátorskú držbu jeho majetku. Ak by niekto mal právo spísať závet v oboch uvedených obdobiach, ale v medzidobí by toto právo nemal, možno sa domáhať prátorskej držby jeho majetku v súlade s ustanoveniami závetu.

(9) Okrem toho, ak by niekto spísal závet a potom by bol zbavený testamentárnej spôsobilosti buď tým, že sa stal nepríčetným, alebo z dôvodu, že mu bolo zakázané spravovať svoj majetok, možno sa domáhať držby jeho majetku podľa ediktu, pretože jeho závet je platný z právneho hľadiska. Vo všeobecnosti to možno povedať o všetkých osobách tohto druhu, ktoré stratili spôsobilosť spísať závet v čase svojej smrti; ich závety spísané pred týmto časom sú však platné.

(10) Ak sa šnúra, ktorá spája tabule závetu, prestrihne, hoci sa to stalo proti vôli závetcu, možno sa domáhať prétorskej držby majetku. Ak by ju však pret'al sám závetca, závet sa nepovažuje za zapečatený, a preto sa nemožno domáhať držby pozostalosti.

(11) Ak by tabuľky, na ktorých je napísaný závet, ohlodali myši alebo by sa šnúra iným spôsobom pretrhla, či už tým, že by sa vekom rozpadla, alebo vlhkosťou miesta, kde bola uložená, alebo pádom, závet sa považuje za zapečatený; najmä ak predpokladáte, že je upevnený len jednou šnúrou. Ak je šnúra omotaná trikrát alebo štyrikrát okolo tabuľ, treba sa domnievať, že sú zapečatené, aj keď môže byť na jednom mieste prerezaná alebo ohryzená.

2. Ten istý, O edikte, kniha XLI.

Prétor prijal v edikte najspravodlivejší poriadok postupnosti. Chce totiž, aby v prvom rade deti mali nárok na vlastníctvo majetku v rozpore s podmienkami závetu, a potom, ak by sa tak nestalo, treba sa riadiť vôľou zosnulého. Preto musí vec zostať odložená na čas, počas ktorého sa deti môžu domáhať držby dedičstva. Po uplynutí tejto lehoty, alebo ak by predtým zomreli, odmietli dedičstvo alebo stratili právo požadovať jeho držbu, potom sa držba dedičstva podľa prétorského ediktu vráti určeným dedičom.

(1) Ak je syn ustanovený za dediča pod určitou podmienkou, Julianus veľmi správne zastáva názor, že sa môže domáhať držby majetku v súlade s podmienkami závetu ako ustanovený dedič bez ohľadu na to, aká je táto podmienka, aj keby mala znieť takto: "keď príde loď z Ázie". A hoci podmienka nemusí byť splnená, prétor musí napriek tomu chrániť syna, ktorému dovolí držbu v súlade s ustanoveniami závetu, aj keby už získal držbu v rozpore s nimi. Táto ochrana je nevyhnutná najmä pre syna, ktorý bol emancipovaný.

(2) Každý ustanovený dedič musí dostať do držby dedičstvo v pomere k podielu, ktorý mu bol odkázaný, avšak tak, že ak nie je nikto, kto by ho požadoval spolu s ním, môže mať výlučnú držbu. Napriek tomu, kým jeden z dedičov zvažuje, či sa ujme prétorskej držby pozostalosti, držba podielu jeho spoludediča sa mu neprizná.

(3) Ak bol dedičovi ustanovený jeden náhradník, ak by zomrel do desiatich rokov, a druhý, ak by zomrel vo veku od desiatich do štrnástich rokov, a dedič zomrie pred dovŕšením desiateho roku života, dedičom sa stane prvý náhradník a nadobudne prétorskú držbu majetku; ak však dedič zomrie po dovŕšení desiateho roku života a pred dovŕšením štrnásteho

roku života, dedičom sa stane druhý náhradník a nadobudne držbu; obaja však nemôžu byť spojení, pretože každý z nich je náhradníkom pod inou podmienkou.

(4) Pretoriánska držba nehnuteľnosti v súlade s podmienkami závetu sa udeľuje dedičom ustanoveným v prvom stupni a potom, ak si ju neuplatnia, náhradníkom, ktorí sú ďalší v poradí, ako aj tým, ktorí boli nahradení náhradníkmi; a náhradníkom udeľujeme držbu v pravidelnom poradí. Dedičmi prvého stupňa by sme mali rozumieť tých, ktorí sú ustanovení ako prví; pretože tak ako majú prednostné právo na prijatie dedičstva, tak by mali mať aj prvý nárok na pretorskú držbu.

(5) Ak by niekto vo svojom závete povedal: "Prvý nech je dedičom polovice môjho majetku, a ak by sa nestal mojím dedičom, nech je mojím dedičom druhý; tretí nech je mojím dedičom polovice môjho majetku, a ak by sa nestal mojím dedičom, nech je mojím dedičom štvrtý", prvý a tretí sú tí, ktorí budú môcť získať pretorskú držbu majetku.

(6) Ak by niekto ustanovil dedičov takto: "Ten z mojich bratov, ktorý sa ožení so Seiou, nech je dedičom troch štvrtín môjho majetku a ten, ktorý sa s ňou neožení, nech je dedičom štvrtiny toho istého majetku," je zrejmé, že ak Seia zomrie, dedičia budú mať nárok na rovnaké podiely z majetku. Ak by sa však vydala za jedného z nich, ten bude mať nárok na tri štvrtiny a druhý na jednu štvrtinu majetku; ani jeden z nich však nemôže požadovať pretorské vlastníctvo pred splnením tejto podmienky.

(7) Ak bolo meno dediča účelovo vymazané, je nepochybne ustálené, že nemôže požadovať pretorskú držbu pozostalosti, rovnako ako ten, kto bol ustanovený za dediča bez konzultácie so závetcom; má sa totiž za to, že nebol ustanovený ten, koho závetca nechcel ustanoviť.

(8) Ak sú ustanovení dvaja dedičia, a to prvý a druhý, a na miesto druhého je ustanovený tretí, ak druhý odmietne prevziať držbu dedičstva, na jeho miesto nastúpi tretí. Ak by však tretí odmietol vstúpiť do dedičstva alebo ho prevziať do pretorskej držby, držba sa vráti prvému; nebude ani potrebné, aby sa domáhal pretorskej držby, pretože mu pripadne zo zákona, keďže pretorská držba pripadne ustanovenému dedičovi rovnakým spôsobom ako jeho podiel na dedičstve.

(9) Ak je otrok ustanovený za dediča, pretorská držba nehnuteľnosti pripadne jeho pánovi, ktorému bude nehnuteľnosť patriť; pretorská držba totiž nasleduje po vlastníctve nehnuteľnosti. Ak teda v čase smrti poručiteľa bol ustanovený dedič Stichus otrokom Sempronia a Sempronius mu neprikázal vstúpiť do dedičstva z dôvodu svojej smrti alebo z dôvodu, že otroka odcudzil a ten sa stal majetkom Septícia, výsledkom bude, že ak Septícus nariadi otrokovi, aby prijal dedičstvo, pretorská držba tohto dedičstva bude daná Septíciovi, pretože dedičstvo bude patriť jemu. Preto ak by otrok prešiel postupne na troch alebo štyroch pánov, udelíme pretorskú držbu majetku poslednému z nich.

3. Paulus, O edikte, kniha XLI.

Je pravda, že každé posmrtné dieťa, ktoré sa nenarodilo v čase smrti poručiťa, môže po svojom narodení požadovať prétorskú držbu majetku.

4. Ulpian, O edikte, kniha XLII.

Pojem "papyrus" sa vzťahuje nielen na taký, ktorý je nový, ale aj na taký, ktorý sa už používal. Preto ak by niekto spísal svoj závet na hárku, na ktorého zadnej strane je už napísané, môže na základe takéhoto závetu získať prétorskú držbu majetku.

5. Same, Disputácie, kniha IV.

Ak je niekto ustanovený za dediča pod podmienkou a po získaní prétorskej držby v súlade s podmienkami závetu sa podmienka nesplní, výsledkom bude, že majetok medzitým zostane v rukách držiteľa; ako napríklad v prípade, keď je emancipovaný syn ustanovený za dediča podmiennečne. Ak by sa totiž podmienka nesplnila, Julianus hovorí, že napriek tomu môže získať prétorskú držbu v súlade s podmienkami závetu; zároveň však hovorí, že by mal byť chránený, ak je tým, kto môže získať prétorskú držbu majetku ako dedič zo zákona. Taká je naša súčasná prax.

(1) Pozrime sa, či musia títo dedičia platiť odkazy. Syn, ktorý získal držbu akoby v rozpore s [ustanoveniami závetu, sa síce považuje za držiteľa majetku na základe svojho ustanovenia, ale ostatní ho držia ako dedičia zo zákona; preto je syn povinný platiť len odkazy zanechané potomkom a potomkom, ale nie tie, ktoré zostali ostatným. Je zrejmé, že poručníctvo musí byť vykonané v prospech toho, kto bol oprávnený naň ako dedič zo zákona; pretože inak by sa zdalo, že prétorská držba podľa podmienok závetu bola uplatnená s cieľom oklamať ho.

6. Ten istý, Disputácie, kniha VIII.

Tí, ktorí boli ustanovení za dedičov podmiennečne, môžu požadovať prétorskú držbu v súlade s podmienkami závetu, aj keď podmienka ešte trvá a nebola splnená, za predpokladu, že boli ustanovení zákonne; ak bol totiž niekto ustanovený nezákonne, jeho ustanovenie nebude mať pre neho žiadnu výhodu pri získavaní prétorskej držby majetku.

7. Julianus, Digesty, kniha XXIII.

Keď boli tabuľky závetu zapečatené na viacerých miestach a niektoré pečate sú porušené, ale sedem z nich ešte zostalo, bude to stačiť na to, aby bolo možné udeliť prétorskú držbu majetku; rovnako ako v prípade, keď sa objavia pečate siedmich svedkov, hoci nemusia obsahovať pečate všetkých, ktorí závet zapečatili.

8. Same, Digest, kniha XXIV.

Ak sa do testamentu vložil tento text: "Sempronius nech je dedičom polovice môjho majetku; Titius nech je dedičom tretiny môjho majetku, ak by prišla loď z Ázie; a spomínaný Titius nech je dedičom šestiny môjho majetku, ak by neprišla loď z Ázie," v tomto prípade sa Titius neurčuje za dediča dvoch rôznych podielov majetku, ale rozumie sa, že sa nahrádza, a preto sa má za to, že nemá nárok na väčší podiel ako na jednu tretinu. V súlade s týmto tvrdením, keďže šestina majetku zostáva nevysporiadaná, Titius získa do vlastníctva nielen tretinu tohto majetku podľa prétorského ediktu, ale aj šestinu, ktorá mu pripadne.

(1) Ak je za syna, ktorý nedosiahol vek puberty, ustanovený náhradník takto: "Ak by môj syn zomrel pred dosiahnutím veku puberty, nech je mojím dedičom Titius," môže si nárokovať na majetok rovnako, ako keby nebolo pridané slovo "môj", a môže získať aj jeho prétorskú držbu.

(2) Ak dôjde k chybe v mene alebo priezvisku osoby oprávnenej na majetok, môže ho napriek tomu získať do prétorskej držby.

(3) Okrem toho, ak bolo meno dediča v závete na želanie poručiteľa vymazané, hoci sa dá ešte prečítať, nechápe sa, že bol ustanovený, takže môže buď vstúpiť do dedičstva, alebo požadovať jeho prétorskú držbu v súlade s občianskym právom.

(4) Istý muž spísal závet písomne, ale ústne ustanovil za svojho syna, ktorý ešte nedosiahol vek dospelosti, náhradníka. Vyslovil som názor, že úmyslom prétora pri udelení j possessie bolo, aby sa dedičia syna a dedičia otca posudzovali oddelene. Lebo tak ako sa prétorská držba majetku udeľuje ustanovenému dedičovi syna oddelene od dedičov otca, tak by sa mala udeliť oddelene aj ustanoveným dedičom otca, ak je dedič ustanovený ústne.

9. Pomponius, O Sabinovi, kniha II.

Aby mohla byť udelená prétorská držba majetku v súlade so žiakovou substitúciou, malo by sa skúmať, či bol otcov závet zapečatený, aj keď tá časť, ktorá obsahuje substitúciu, bola predložená nezapečatená.

10. Paulus, O Plautiovi, kniha VIII.

Keď je otrok ustanovený za dediča podmienene, existujú určité pochybnosti o tom, či môže získať prétorskú držbu majetku, alebo nie. Náš Scaevola sa domnieva, že ho môže získať.

11. Papinianus, Otázky, kniha XIII.

"Nech je Titius dedičom toho z mojich detí, ktoré ako posledné zomrie pred dosiahnutím veku dospelosti." Ak by dve deti zomreli na veľmi vzdialenom mieste a náhradník by nevedel, ktoré z nich zomrelo ako posledné, treba prijať názor Juliána, podľa ktorého vzhľadom na neistotu stavu môže náhradník požadovať vlastníctvo majetku aj toho, ktorý zomrel ako prvý.

(1) Ak sa syn, ktorý bol ustanovený za dediča, vráti zo zajatia po smrti svojho otca, môže získať prétorskú držbu jeho majetku a lehota jedného roka, v ktorej tak môže urobiť, sa počíta odo dňa jeho návratu.

(2) Titius sa po spísaní závetu dal arogovať a potom, keď sa stal svojím vlastným pánom, zomrel. Ak by sa ustanovený dedič domáhal prétorskej držby, bude mu v tom brániť výnimka z dôvodu podvodu; pretože tým, že sa dal porúčiteľ arogovať, previedol celý svoj majetok spolu so sebou na rodinu a domácnosť iného. Je zrejmé, že ak po tom, ako sa stal svojím vlastným pánom, v kodicile alebo v inej listine vyhlásil, že chce zomrieť bez zmeny svojho závetu, závet, ktorý sa stal neúčinným, sa týmto následným vyhlásením chápe ako obnovený rovnako, ako keby spísal iný závet a roztrhal ho, aby ponechal v platnosti prvý závet. Nikto by si tiež nemal myslieť, že závet môže byť vyhotovený len na základe prejavu vôle; v tomto prípade sa totiž nevznáša žiadna otázka, pokiaľ ide o zákonnosť listiny, ale len pokiaľ ide o platnosť námietky, ktorá za týchto okolností môže byť podaná proti žalobcovi, čo musí závisieť od osoby odporcu.

12. Paulus, Otázky, kniha VII.

Aby ustanovený dedič mohol získať prétorskú držbu dedičstva, myslím si, že by sa malo vyžadovať, aby jeho totožnosť bola zistená vhodným označením, aby sa dal zistiť podiel, na ktorý má nárok, aj keď bol ustanovený bez akéhokoľvek podielu; keď je totiž dedič ustanovený bez podielu, môže si vziať ten, ktorý nie je vyporiadaný, alebo nejakú inú časť dedičstva. Ak však bol dedič ustanovený takým spôsobom, že sa zdá, že je zo závetu vylúčený, pretože podiel z dedičstva, na ktorý bol ustanovený, nemožno nájsť, nezíska prétorskú držbu. To nastane, ak niekto ustanoví dediča takto: "Nech je Titius mojím dedičom toho istého podielu môjho majetku, do ktorého som ho ustanovil svojím prvým závetom," alebo "Nech je mojím dedičom toho istého podielu, do ktorého som ho ustanovil svojím kodicilom," a malo by sa zistiť, že nebol ustanovený. Ak by som však povedal: "Nech je Titius mojím dedičom, ak som ho svojím prvým závetom ustanovil za dediča polovice môjho majetku," alebo "Nech je mojím dedičom, ak som ho svojím kodicilom ustanovil za dediča polovice môjho majetku," môže potom získať vlastníctvo môjho majetku, keďže bol ustanovený za dediča podmienené.

Tit. 12. O prétorskej držbe v prípade, že syn bol svojím otcom manumitovaný.

1. Ulpián, O edikte, kniha XLV.

Syn, ktorý bol emancipovaný svojím otcom, je v rovnakom stave, pokiaľ ide o prétorskú držbu v rozpore s ustanoveniami závetu, ako slobodný človek. Prétórovi sa to zdá byť úplne spravodlivé, pretože syn získava výhodu nadobudnutia majetku od svojho otca; zatiaľ čo ak by bol pod otcovskou kontrolou a získal by niečo pre seba, jeho otec by z toho mal úžitok. Preto bolo stanovené pravidlo, že otcovi sa má umožniť získať prétorský majetok v rozpore s ustanoveniami závetu, rovnako ako je to dovolené patrónovi.

(1) Preto sa osoby, ktoré boli manumitované, v edikte vymenúvajú takto: "Ten, kto bol emancipovaný svojím otcom alebo starým otcom z otcovej strany, alebo prastarým otcom z otcovej strany."

(2) Ak sa vnuk, ktorý bol manumitovaný svojím starým otcom, vzdá v arogancii svojho otca, aj keby zomrel ešte pod otcovou kontrolou alebo zomrel po manumitácii, jeho starý otec bude pripustený k dedičstvu len v súlade s výkladom Ediktu; prétor totiž udeľuje vlastníctvo majetku, rovnako ako v prípade, keď bol otrok manumitovaný z nevoľníctva. Ak by však k tomu došlo, alebo ak by syn nebol arizovaný, pretože arizácia slobodníka nie je povolená, alebo ak by sa tak stalo podvodom, práva patróna by napriek tomu zostali nedotknuté.

(3) Ak otec buď dostal peniaze, aby ho primäl k emancipácii syna, alebo ak by mu potom syn počas svojho života zaplatil toľko, aby mu zabránil odporovať jeho vôli; bude vylúčená výnimka z dôvodu zlej viery.

(4) Existuje ešte jeden prípad, keď otec nezíska iposesiú majetku svojho emancipovaného syna v rozpore s ustanoveniami závetu, a to v prípade, keď syn náhodou vstúpi do armády; božský Pius totiž v reskripte uviedol, že otec za týchto okolností nemôže získať vlastníctvo majetku svojho emancipovaného syna v rozpore s podmienkami závetu.

(5) Je ustálené, že deti otca, ktorý manumitoval svojho syna, nemôžu získať do vlastníctva majetok tohto syna v rozpore s podmienkami závetu; aj keď deti patróna tak môžu urobiť.

(6) Julianus hovorí, že ak otec získal držbu majetku svojho emancipovaného syna v rozpore s podmienkami závetu, zachová si predchádzajúce privilégium, ktoré mal bez manumisie; nemal by byť totiž poškodený tým, že mal práva patróna, keďže je stále otcom.

2. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XV.

Otca nemožno považovať za rovnocenného patrónovi v takom rozsahu, v akom mu možno udeliť favianskú alebo kalvínsku akciu, a to z toho dôvodu, že je nespravodlivé, aby slobodní ľudia nemali neobmedzenú moc odcudzovať svoj majetok.

3. Paulus, O Plautiovi, kniha VIII.

Paconius hovorí, že ak by syn, ktorý bol emancipovaný a manumitovaný svojím otcom, ustanovil za svojich dedičov nejaké nepohodlné osoby (ako napríklad prostitútky), vlastníctvo celého jeho majetku v rozpore s ustanoveniami závetu pripadne jeho otcovi; inak by mal nárok len na polovicu majetku, ak by nebol ustanovený nepohodlný dedič.

(1) Ak by emancipovaný syn v závete previedol svojho otca alebo by ho ustanovil za svojho dediča, otec nebude povinný vykonať žiadnu poručnícku povinnosť, pokiaľ ide o podiel z pozostalosti, na ktorý má nárok, aj keby do nej vstúpil. Ak sa však manželstvo udelí dcére alebo vnučke a otec alebo starý otec, ktorý bol v závete prevedený, požaduje prétorské vlastníctvo majetku, uplatní sa rovnaké pravidlo ako v prípade syna.

4. Marcellus, Digesty, kniha IX.

Prétor v edikte neuvádza žiadne ustanovenie týkajúce sa otca, ktorý emancipoval svojho syna a uložil mu určité podmienky za udelenie slobody, a preto otec nemôže uzavrieť žiadnu platnú dohodu o službách, ktoré mu má syn poskytnúť.

5. Papinianus, Otázky, kniha XI.

Božský Traján prinútil otca, aby emancipoval svojho syna, s ktorým zaobchádzal zle a v rozpore s tým, čo mu diktovala otcovská náklonnosť, a keď syn neskôr zomrel, otec vyhlásil, že má právo na vlastníctvo jeho majetku z dôvodu, že ho manumitoval. To mu však bolo na radu Neratia Prisca a Arista zamietnuté, keďže k emancipácii došlo z nevyhnutnosti pre nedostatok otcovskej náklonnosti.

Tit. 13. O prétorskej držbe majetku v prípade závetu vojaka.

1. Ulpían, O edikte, kniha XLV.

Niet pochýb o tom, že sa má rešpektovať vôľa tých, ktorí spísali poslednú vôľu v čase, keď boli v zbrani proti nepriateľovi, bez ohľadu na to, akým spôsobom tak urobili, a ktorí zomreli počas služby v armáde. Lebo hoci sa stav vojaka líši od stavu osôb, ktoré sú privilegované cisárskymi konštitúciami, predsa len, keďže muži, ktorí neustále odchádzajú do boja, sú vystavení rovnakým nebezpečenstvám, je len rozumné, aby si pre seba nárokovali rovnaké výsady. Preto všetci, ktorí sú v takom postavení, že nemôžu spísať závet podľa vojenského práva, ak sa ocitnú vo vojenskom vlaku a zomrú tam, môžu vykonať závet akýmkoľvek spôsobom a akokoľvek si to želajú, či už ide o guvernérovo provincií, cisárskych poslancov, alebo o iných, ktorí nie sú schopní spísať závet podľa vojenského práva.

(1) Okrem toho niet pochýb o tom, že kapitáni lodí a velitelia triér môžu vyhotovovať závety podľa vojenského práva. Všetci veslári a námorníci flotíl sa považujú za vojakov a aj strážcovia sa zaraďujú medzi nich; a niet pochýb o tom, že všetci títo sú schopní závetu v súlade s vojenským právom.

(2) Ak je vojak preložený z jedného veliteľstva do druhého, hoci už možno jedno opustil a do iného ešte nebol zaradený, napriek tomu môže urobiť závet podľa vojenského práva; je totiž stále vojakom, hoci ešte možno nebol zaradený do žiadnej konkrétnej légie.

Tit. 14. O patronátnom práve.

1. Ulpían, O úrade prokonzula, kniha IX.

Miestodržiteľia by mali vypočúť sťažnosti patrónov na ich slobodníkov a ich prípady by mali byť bezodkladne prejednané; ak je totiž slobodník nevďačný, nemal by zostať bez trestu. Ak však slobodník nesplní povinnosť, ktorú má voči svojmu patrónovi, patrónke alebo ich deťom, mal by byť potrestaný len mierne, s upozornením, že ak opäť poskytne dôvod na sťažnosť, bude mu uložený prísnejší trest, a potom prepustený. Ak sa však prevíni urážkou alebo zneužitím svojich patrónov,

mal by byť poslaný do dočasného vyhnanstva. Ak im ponúka osobné násilie, musí byť odsúdený do baní. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak im spôsobil nepríjemnosti prostredníctvom nepríjemného súdneho procesu, alebo proti nim navádzal udavača, alebo sa pokúsil vzniesť proti nim nejaké obvinenie.

2. Ten istý, Názory, Kniha I.

Slobodným osobám by ich patróni nemali zakazovať vykonávať zákonné obchody.

3. Marcianus, Inštitúcie, kniha II.

Ak je niekto ustanovený za testamentárneho poručníka a je mu odkázaná otrokyňa a je požiadaný, aby ju manumitoval, a potom, čo tak urobí, dostane dedičstvo a ospravedlní sa z prijatia poručníctva nad maloletou, božský Severus a Antoninus v reskripte uviedli, že hoci je v skutočnosti patrónom otrokyne, mal by byť zbavený všetkých práv spojených so stavom patróna.

4. Ten istý, Inštitúcie, kniha V.

Cisári Severus a Antoninus v Reskripte veľmi správne uviedli, že práva nad oslobodenými otrokmi sa zachovávajú deťom, ak bol ich otec odsúdený za zradu; rovnako ako sa takéto práva zachovávajú deťom tých, ktorí boli potrestaní z akéhokoľvek iného dôvodu.

5. Ten istý, Inštitúcie, kniha XIII.

Božský Claudius nariadil, aby sa slobodník, ktorému sa dokázalo, že podnecoval informátorov, aby vzniesli otázku o občianskom stave jeho patróna, stal opäť jeho otrokom.

(1) V reskripte nášho cisára sa ustanovuje, že ak patrón nepodporí svojho slobodníka, stráca právo patronátu.

6. Paulus, O Lex Aelia Sentia, kniha II.

Ten, kto dovoľí svojmu slobodníkovi, aby prisahal, že sa neožení a nebude mať deti, sa rozumie v rovnakom postavení ako ten, kto núti svoju slobodníčku, aby prisahala, že sa neožení a nebude mať deti. Ak to však urobí jeho syn bez vedomia svojho otca alebo ak uzavrie s prepustencom dohodu, nijako ho to nepoškodí; ak to však urobí syn, ktorý je pod kontrolou svojho otca, na jeho príkaz, je jasné, že bude zodpovedný podľa vyššie uvedeného zákona.

(1) Patrón stanovil, že jeho slobodník vykoná sto dní práce alebo za každý deň zaplatí päť aurei. Zdá sa, že táto dohoda nie je v rozpore so zákonom, pretože slobodník má právomoc vykonávať prácu.

(2) Hoci tento zákon nevylučuje žiadnu osobu, predsa len ho treba chápať tak, že sa vzťahuje len na tých, ktorí môžu mať deti. Preto ak by niekto nútil slobodníka, ktorý bol vykastrovaný, aby zložil takúto prísahu, treba povedať, že nemôže byť zodpovedný podľa tohto zákona.

(3) Ak by patrón nútil svoju oslobodenú ženu, aby prisahala, že sa za neho vydá, a on tak urobí s úmyslom vziať si ju za ženu, nebude sa to považovať za niečo nezákonné. Ak by sa však patrón za ňu nevydal a prísahu od nej vyžadoval len preto, aby jej zabránil vydat' sa za iného, Julianus hovorí, že sa dopustil podvodu proti zákonu a že by mal byť zodpovedný, rovnako ako keby nútil svoju slobodnú ženu, aby prisahala, že sa vôbec nevydá.

(4) Lex Julia povoľuje prísahu týkajúcu sa manželstiev rôznych rádov, ktorá sa v tomto prípade ukladá slobodnému mužovi alebo slobodnej žene, aby neuzavreli manželstvo, ak chcú uzavrieť zákonný sobáš.

7. Modestinus, O manumíciách.

Božský Vespasián nariadil, že ak bola otrokyňa predaná podľa tohto zákona pod podmienkou, že nebude prostituovať, a ona bude prostituovať, stane sa slobodnou; a ak sa potom dostane do vlastníctva iného kupujúceho bez tejto podmienky, že bude slobodná na základe predaja a stane sa slobodnou ženou bývalého predávajúceho.

(1) V cisárskych dekrétach sa ustanovuje, že guvernéri provincií, ktorí majú právomoc rozhodovať o sťažnostiach patrónov, majú ukladať slobodným ženám tresty úmerné závažnosti ich priestupkov. Tieto tresty sa niekedy vyžadujú v prípade nevďačného slobodníka, a to tak, že sa mu buď odoberie časť jeho majetku, ktorá sa odovzdá patrónovi, alebo sa zbíčuje bičom a potom prepustí.

8. Tá istá kniha, Pravidlá, kniha VI.

Božský Hadrián v jednom reskripte uviedol, že ak bol otrok manumitovaný synom pod otcovou kontrolou, ktorý bol vojakom, stal sa slobodníkom vojaka, a nie svojho otca.

(1) Otroek, ktorý nie je manumitovaný, získa slobodu, keď je predaný pod podmienkou, že bude manumitovaný do určitého času; a po uplynutí tohto času sa stane slobodným človekom kupujúceho, aj keď nemusel byť manumitovaný.

9. Tá istá kniha, Pravidlá, kniha IX.

Synovia, ktorí odmietnu prijať majetky svojich otcov, nestrácajú svoje práva nad slobodníkmi týchto otcov. Rovnaké pravidlo platí aj pre emancipovaného syna.

(1) Niektorí páni, ktorí si nezachovávajú svoje patronátne práva nad majetkom svojich slobodníkov, sú zákonom vyňatí, ako napríklad v prípade toho, kto bol odsúdený na smrť a neboli mu obnovené občianske práva; alebo toho, kto bol udavačom zločinu spáchaného jeho slobodníkom; alebo keď syn, starší ako dvadsaťpäť rokov, obvinil slobodníka patriaceho jeho otcovi z hrdelného zločinu.

10. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha IX.

Bolo rozhodnuté, že patrón, ktorý obvinil svojho slobodníka z hrdelného zločinu, je v rozpore s ustanoveniami testamentu vylúčený z prétorskej držby jeho majetku. Labeo si myslí, že obvinenie z hrdelného zločinu by malo zahŕňať tak tie, ktoré zahŕňajú trest smrti, ako aj tie, ktoré sa trestajú vyhnanstvom. Obžalobcom sa rozumie ten, kto uviedol meno údajného vinníka, ak nepožiada, aby dostal imunitu. Servilius hovorí, že takýto názor zastával aj Proculus.

11. Ulpián, O Lex Julia et Papia, kniha X.

Okrem toho nebude pripustený k dedičskému konaniu po svojom slobodníkovi, ktoré mu priznáva Zákon dvanástich tabúl.

12. Modestinus, Názory, kniha I.

Gaius Seius, ktorý zomrel po spísaní závetu, ustanovil svojho slobodného muža Júlia spolu s jeho synmi za dediča časti svojho majetku, ako keby bol jeho vlastným dieťaťom. Pýtam sa, či takéto vymenovanie môže zmeniť občiansky stav slobodného. Modestinus vyslovil názor, že to jeho stav nezmení.

13. Ten istý, Pandekty, kniha I.

Syn pod otcovou kontrolou nemôže manumitovať otroka, ktorý je súčasťou jeho peculium, iba ak tak urobí na príkaz svojho otca; a otrok sa po manumite stáva slobodným mužom otca.

14. Ulpián, O Lex Julia et Papia, kniha V.

Ak by som na súde prisahal, že som patrónom istého otroka, musí sa konštatovať, že nemám nárok na jeho majetok v tomto postavení, pretože prísaha nezakladá patróna. Prípád by však bol iný, ak by sa súdne rozhodlo, že som jeho patrónom, lebo vtedy rozsudok obstojí.

15. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha VIII.

Každý, kto núti svojho slobodníka k prísaha v rozpore s Lex Aelia Sentia, nebude mať ani on sám, ani jeho deti žiadne práva nad slobodníkom.

16. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha X.

Keď sa slobodník dopustí podvodu proti zákonu, aby mohol zomrieť v hodnote nižšej ako stotisíc sesterciov, jeho čin je neplatný zo zákona, a preto jeho patrón po ňom ako slobodníkovi bude vlastniť majetok v tejto hodnote. Z toho vyplýva, že všetko, čo z akéhokoľvek dôvodu odcudzil, nebude mať žiadnu platnosť ani účinok. Je zrejmé, že ak by odcudzil nejaký majetok s cieľom oklamať svojho patróna a po tomto úkone by mu zostala hodnota vyššia ako stotisíc sesterciov, odcudzenie bude platné, ale akýkoľvek majetok, ktorý bol podvodne zlikvidovaný, možno získať späť na základe favianskej alebo kalvínskej žaloby. Julianus to často uvádzal a je to aj naša prax. Dôvodom tohto rozdielu je to, že vždy, keď sa odcudzenie čohokoľvek uskutoční s cieľom podvodu, je tento akt neplatný. Okrem toho sa podvodu dopúšťa ten, kto zníži hodnotu svojho majetku na menej ako sto tisíc sesterciov s cieľom vyhnúť sa ustanoveniam zákona. Ak však po vykonaní odcudzenia stále zostáva vlastníkom majetku v hodnote stotisíc sesterciov, nepovažuje sa za osobu, ktorá sa dopustila podvodu proti zákonu, ale len proti svojmu patrónovi, a preto majetok, ktorého sa zbavil, môže byť vrátený buď na základe favianskej, alebo kalvínskej žaloby.

(1. Ak niekto s cieľom znížiť hodnotu svojho majetku na sumu nižšiu ako stotisíc sesterciov odcudzí niekoľko predmetov naraz, takže zrušením predaja jedného z nich alebo časti všetkých bude mať hodnotu vyššiu ako stotisíc sesterciov, bude potrebné, aby sme zrušili predaj všetkých predmetov alebo predaj každého z nich pomerne, aby sa jeho majetok rovnal stotisíc sesterciov? Lepší názor je, že odcudzenie všetkých predmetov nemá žiadnu platnosť ani účinok.

(2) Ak niekto nepredá celý svoj majetok naraz, ale časť raz a časť inokedy, neskoršie scudzenie nebude zrušené zo zákona, ale to predchádzajúce áno; a bude dôvod na začatie Favianskej žaloby s ohľadom na majetok, ktorý bol scudzený naposledy.

17. Ten istý, O Lex Julia et Papia, kniha XI.

Božskí bratia v reskripte uviedli nasledovné: "Zistili sme od tých, ktorí sú v práve najznalejší, že niekedy bolo pochybné, či vnuk môže požadovať prétorskú držbu majetku svojho starého otca v rozpore s ustanoveniami závetu, ak ho jeho otec, ktorý

mal viac ako dvadsaťpäť rokov, obvinil z hrdelného zločinu. Je pravda, že Proculus, právnik s veľkou autoritou, zastával názor, že v takomto prípade by sa prétorská držba nemala vnukovi udeliť, a tento názor sme prijali, keď sme vydali reskript ako odpoveď na žiadosť Caesidia Longina. Ale náš priateľ Volusius Maecianus, prátor civilného práva a človek, ktorý venuje najväčšiu pozornosť starým a dobre odôvodneným precedensom, ovplyvnený úctou k nášmu Reskriptu (ako nám uviedol), si nemyslel, že by mohol rozhodnúť inak. Keďže sme však o tomto bode veľmi podrobne diskutovali so samotným Maecianom a s inými našimi priateľmi, ktorí sa vyznali v práve, zdá sa, že lepší názor je ten, že vnuk nebude vylúčený z majetku svojho slobodného starého otca ani na základe slov, ani na základe ducha zákona, ani na základe ediktu prátora, ani na základe vlastnej viny, ani na základe stigmy, ktorá sa viaže na jeho otca. Vieme tiež, že tento názor prijali mnohí významní právnici, ako aj ten najslávnejší muž Salvius Julianus, náš priateľ."

(1) Vystala tiež otázka, či v prípade, že syn obviní slobodného muža svojho otca z trestného činu, to nepoškodí práva jeho detí. Proculus zastával názor, že stigma viažuca sa na syna patróna by poškodila jeho deti. Julianus to však popiera a treba sa domnievať, že treba prijať Julianov názor.

18. Scaevola, Názory, kniha IV.

Pýtam sa, či môže byť slobodníkovi jeho patrónom zabránené vykonávať ten istý druh obchodu, ktorý vykonáva jeho patrón v tej istej kolónii. Scaevola odpovedal, že mu v tom nemožno zabrániť.

19. Paulus, Sentencie, kniha I.

Slobodník je nevďačný, keď neprejavuje patričnú úctu svojmu patrónovi alebo odmieta spravovať jeho majetok či prevziať starostlivosť o jeho deti.

20. Ten istý, Sentencie, kniha III.

Ak slobodník zomrie po spísaní závetu, jeho patrónovi sa dáva právomoc požadovať buď zaplatenie toho, čo mu patrilo za udelenie slobody, alebo prétorské vlastníctvo časti jeho majetku; a aj keby slobodník zomrel bez závetu, patrón si bude môcť vybrať z týchto dvoch vecí.

21. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha III.

Ak bol patrón alebo slobodník vyhnaný a potom sa vrátil do svojho civilného stavu, obnoví sa právo patronátu, ako aj právo požadovať prétorskú držbu v rozpore s ustanoveniami závetu, ktoré boli stratené; a toto právo sa zachováva, aj keby sa patrón alebo slobodník po odsúdení do baní vrátil do svojho pôvodného stavu.

(1) Patrón je vylúčený z prétorskej držby v rozpore s ustanoveniami závetu, keď je ustanovený za dediča len dvanástiny majetku; a to, čo je potrebné na doplnenie sumy, na ktorú má nárok, môže získať prostredníctvom svojho otroka odkazom oslobodeného, ktorý je splatný bezpodmienečne a bezodkladne, buď tým, že mu zanechá majetok, alebo odkazom, alebo peňažnou sumou splatnou na základe poručníctva.

(2) Ak je len jeden z dvoch patrónov ustanovený za dediča toho, čo mu patrí bezpodmienečne a bezodkladne, nemôže sa domáhať prétorskej držby v rozpore s ustanoveniami závetu; aj keby mu bola zanechaná menšia suma, než na akú mal nárok, a on by sa domáhal prétorskej držby majetku v rozpore s ustanoveniami závetu, pripadne mu podiel druhého patróna.

(3) Ak by prirodzené deti slobodníka, ktorý bol ním vydedený, mali prostredníctvom svojich otrokov dediť podiel na majetku svojho otca, pričom za dediča zvyšku bol ustanovený cudzí človek, ovplyvní to právo patróna.

(4) Ak je syn oslobodeného muža ustanovený za jeho dediča a odmietne dedičstvo, patrón nebude vylúčený.

22. Gaius, O osobitných prípadoch.

Je všeobecne známe, že aj keď je syn patróna pod rodičovskou kontrolou, majetok mu bude patriť zo zákona.

23. Tryphoninus, Disputácie, kniha XV.

Keď syn zanechal smrť otca bez úhony a otrok, ktorý odhalil vraha, si z tohto dôvodu zaslúžil slobodu, zastával som názor, že syn by sa nemal považovať za patróna otroka z dôvodu, že bol nehodný.

(1) V prípade, že bol vyhotovený falošný kodicil, ktorý sa spočiatku považoval za pravý, a dedič, ktorý o tejto skutočnosti nevedel, udelil slobodu niektorým otrokom na základe dôvery vytvorenej uvedeným kodicilom, v reskripte božského Hadriána sa uvádzalo, že otroci budú slobodní, ale musia dedičovi zaplatiť ich plnú hodnotu. A spravodlivo sa rozhodlo, že spomínaní otroci sa mali stať manumitovanými slobodníkmi dediča, a to z dôvodu, že jeho právo nad nimi ako patróna stále zostávalo v platnosti.

24. Paulus, V prvej zo šiestich kníh cisárskych dekrétov vydaných na koncile; alebo cisárske rozhodnutia.

Camelia Pia sa odvolala proti Hermogenovmu rozhodnutiu, v ktorom sa uvádzalo, že sudca, ktorý mal právomoc nad majetkom, ktorý sa mal rozdeliť medzi ňu a jej spoludediča, rozdelil nielen majetok, ale aj slobodníkov. Bolo rozhodnuté, že

sa tak nestalo v súlade so žiadnym zákonom a že rozdelenie slobodníkov je neplatné; ale že určenie ustanovení, ktoré sudca vykonal medzi spoludedičmi, sa má potvrdiť bez akejkoľvek zmeny.

Tit. 15. O úcte, ktorú treba preukazovať rodičom a patrónom.

1. Ulpian, Názory, kniha I.

Synovskú náklonnosť, ktorá prináleží rodičom, by mali prejavovať aj vojaci. Preto ak sa syn, ktorý je vojakom, dopustí nejakého nevhodného činu voči svojmu otcovi, musí byť potrestaný úmerne svojmu previneniu.

(1) Filiálna náklonnosť medzi matkou a synom, ktorí boli spoločne oslobodení z otroctva, by sa mala udržiavať v súlade s prirodzeným právom.

(2) Ak by syn urážlivým vyjadrovaním urazil svojho otca alebo matku, ktorých je povinný si vážiť, alebo by na niektorého z nich vzťahol bezbožnú ruku, prefekt mesta musí tento zločin, ktorý sa dotýka verejného poriadku, potrestať úmerne jeho závažnosti.

(3) Za nehodného byť vojakom treba považovať syna, ktorý nazve svojho otca a svoju matku, pri ktorých uznáva, že bol vychovaný, zlomyseľníkmi.

2. Julianus, Digesty, kniha XIV.

Úcta, ktorá prináleží rodičom a patrónom, je takej povahy, že proti nim nemožno vyhovieť žalobe pre podvod alebo ujmu, aj keď sa môžu dostaviť prostredníctvom advokáta; lebo hoci podľa podmienok ediktu, ak by bol vynesенý rozsudok proti nim, nemuseli by byť považovaní za hanebníkov; predsa len podľa samotnej verejnej mienky sa nevyhnú obvineniu z hanebnosti prostredníctvom samotného konania.

(1) Zakazuje sa tiež vyniesť proti nim rozsudok za násilné zmocnenie sa majetku. 3. Marcellus, Názory.

Titius kúpil chlapca otroka a po uplynutí niekoľkých rokov ho prikázal predať, ale následne, keď bol požiadaný, aby ho manumitoval, tak urobil, pričom od neho dostal sumu peňazí ako jeho hodnotu. Pýtam sa, či syn a dedič pána, ktorý ho

manumitoval, môže oslobodeného obviniť z nevd'ačnosti. Odpoveď znela, že môže, ak neexistuje iná prekážka; je totiž veľký rozdiel, ak niekto dal slobodu svojmu otrokovi za peniaze získané od neho alebo od jeho priateľa, a ak sa otrok, ktorý patril inému, stane jeho majetkom a zaplatí mu za svoju slobodu sumu peňazí. V prvom prípade mu totiž udeľuje výhodu, hoci nie je bezodplatná; v druhom prípade však nemožno mať za to, že urobil niečo viac, než že mu požičal svoju pomoc.

4. Marcianus, Verejné rozhodnutia, kniha II.

Božský Severus a Antoninus v reskripte uviedli, že nevd'ačný slobodník môže byť obvinený zástupcom svojho patróna.

5. Ulpian, O edikte, kniha X.

Rodič, patrón, patrónka alebo deti ich príbuzných nebudú zodpovední za žalobu in factum z dôvodu transakcie, v ktorej údajne dostali peňažnú sumu za vykonanie alebo nevykonanie nejakého úkonu.

(1) Nebudú proti nim priznané ani žaloby, ktoré predpokladajú morálnu bezúhonnosť, ani také, ktoré sú založené na zlej viere alebo podvode.

6. Paulus, O edikte, kniha XI.

Nemôže sa proti nim podať ani žaloba za skazenie otroka:

7. Ulpianus, O edikte, kniha X.

Hoci takéto konanie nemusí znamenať morálnu bezúhonnosť.

(1) A rozsudok sa proti nim vynesie len na sumu, ktorú sú schopní zaplatiť.

(2) Nemožno im odporovať ani výnimkami z dôvodu zlej viery, ani pre násilie, ani pre strach, ani pre interdikty unde vi, ani pre akúkoľvek ujmu utpenú násilím.

(3) Keď tieto osoby skladajú prísahu, nie sú nútené prisahať, že sa tak nestalo so zlým úmyslom.

(4) Keď slobodný človek tvrdí, že jeho patrónka bola podvodne uvedená do držby majetku v mene svojho nenarodeného dieťaťa, nebude vypočutý, pretože nemôže obviniť svoju patrónku z podvodu, lebo takéto osoby majú právo na úctu; ako sa uvádza v paragrafoch ediktu.

(5) Rešpekt však prináleží len im osobne, a nie tým, ktorí ich zastupujú; ak by však oni sami vystupovali za iných, stále budú mať právo na rešpekt.

8. Paulus, O edikte, kniha X.

Dedič slobodníka má voči patrónovi zosnulého všetky práva cudzinca.

9. Ulpián, O edikte, kniha LXVI.

Osoby otca a patróna sa majú v očiach slobodníka a syna vždy javiť ako čestné a posvätné.

10. Tryphoninus, Disputácie, kniha XVII.

Otec nemá právo ukladať svojmu oslobodenému synovi žiadne povinnosti za to, že mu udelil slobodu, a to z toho dôvodu, že nič také nemožno ukladať deťom. Nikto tiež nemôže povedať, že syn je zaviazaný prísahou svojmu otcovi, ktorý ho manumizuje, rovnako ako slobodný človek svojmu patrónovi, keďže deti dlhujú svojim rodičom náklonnosť, a nie poddanské služby.

11. Papinianus, Názory, kniha XIII.

Slobodná žena sa nepovažuje za nevďačnú, pretože pracuje vo svojom remesle v rozpore s prianím svojho patróna.

Knihá XXXVIII

1. O službách slobodných mužov.
2. O majetku slobodných.
3. O slobodníkoch v obciach.
4. O pridel'ovaní slobodníkov.
5. V prípadoch, keď sa niečo robí s cieľom oklamať patróna.
6. Ak neexistuje závet, ktorým by mohli byť deti zvýhodnené.
7. Ohľadom prétorskej držby agnátmi.
8. Ohľadom prétorskej držby udelenej kognátom.
9. Ohľadne nástupníckeho ediktu.
10. Ohľadom stupňov príbuzenstva a príbuzenstva a ich rôznych názvov.
11. Ohľadom prétorskej držby so zreteľom na manžela a manželku.
12. Ohľadom dedičského práva veteránov a vojakov.

13. O tých, ktorí nemajú nárok na prétorskú držbu majetku.
14. O prétorskej držbe majetku udelenej osobitnými zákonmi alebo dekrétmi senátu.
15. Aký poriadok sa má dodržiavať pri udeľovaní prétorskej držby.
16. O riadnych dedičoch a dedičoch zo zákona.
17. O Tertuliánových a Orfiánových dekrétach senátu.

Tit. 1. O službách slobodných ľudí.

1. Paulus, O rôznych pasážach.

Uvedené služby znamenajú každodennú prácu.

- (0) Ulpián, O edikte, kniha XXXVIII.

Prétor vyhlásil tento edikt, aby obmedzil požiadavky na služby, ktoré sa ukladajú za udelenie slobody; videl totiž, že požiadavky na služby ukladané za slobodu sa nadmerne zvyšujú s cieľom utláčať a obťažovať slobodných.

23. Preto prétor v prvom rade sľubuje, že bude udeľovať akcie s cieľom vyžadovať od slobodných mužov a žien služby, ktoré majú poskytovať.

3. Pomponius, O Sabinovi, kniha IV.

Ak patrón stanovil služby, ktoré majú vykonať jeho slobodníci, nemôže ich požadovať, kým neuplynie čas, keď sú splatné.

(1) Časť služieb nemôžu slobodníci vykonať ani odpracovaním určitého počtu hodín, pretože záväzok si vyžaduje prácu celého dňa. Preto slobodník, ktorý odpracoval iba šesť hodín dopoludnia, nebude oslobodený od práce na celý deň.

0. Ten istý, O Sabinovi, kniha IV.

Otrok, ktorý bol oslobodený dvoma páňmi, sľúbil svoje služby obom. Keďže jeden z nich zomrel, nie je dôvod, prečo by si služby otroka nemohol vyžiadať jeho syn, aj keď druhý pán možno žije. Toto nemá nič spoločné s dedičským právom alebo prétorským vlastníctvom majetku, keďže služby sa od oslobodených otrokov požadujú rovnako, ako keby im boli požičané peniaze. Takýto názor zastával Aristo a myslím si, že je správny; zastáva totiž názor, že cudziemu dedičovi by sa mala priznať žaloba za služby, ktoré mal zaplatiť, ale nevykonan, bez toho, aby sa obával, že mu to bude prekážať na základe výnimky; a preto by sa mala priznať synovi, aj keď druhý patrón žije.

23. Ulpián, O Sabinovi, kniha XV.

Ak by niekto ustanovil, že služby sa majú poskytovať v prospech jeho samého a jeho detí, ustanovenie sa bude vzťahovať aj na jeho posmrtných dedičov.

(1) Ten istý, O Sabinovi, kniha XXVI.

Služby, ktoré sa týkajú obchodu, a iné, ktoré sú rovnaké ako platenie peňazí, prechádzajú na dediča; ale tie, ktoré sa týkajú povinností slobodníkov, na neho neprechádzajú.

6. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXVIII.

Aby sa v takomto prípade mohol záväzok prisahy uzavrieť v súlade so zákonom, je potrebné, aby osoba, ktorá prisahá, bola slobodníkom a aby tak urobila za slobodu, ktorú dostala.

(0) Vystáva otázka, ak by niekto odkázal dedičstvo svojmu slobodnému za predpokladu, že namiesto poskytnutia svojich služieb prisľúbi, že bude platiť desať aurei jeho synovi, či bude viazaný prisahou. Celsus Juventius hovorí, že bude viazaný, a že je veľmi malý rozdiel v tom, z akého dôvodu slobodník zloží prisahu s odkazom na svoje služby. Súhlasím s Celsovým názorom.

(1) Aby bola prisaha záväzná, musí ju slobodník zložiť po svojom manumiscenčnom prepustení a bude rovnako viazaný, či ju zloží hneď, alebo až po určitom čase.

(2) Okrem toho by mal prisahať, že poskytne svoje služby, dar alebo dar; a môže sľúbiť akékoľvek služby, ak ich možno zákonne a riadne navrhnúť.

(3) V reskripte božského Hadriána a neskôr aj iných cisárov sa uvádza, že požiadavku na služby nemožno vzniesť voči tomu, kto získal slobodu za vykonanie dôvery.

(4) Žaloba na vynútenie vykonania služieb sa prizná voči maloletému, keď dosiahne vek plnoletosti, a niekedy aj vtedy, keď ešte nedosiahol tento vek; služby totiž môže vykonávať, ak je kopijníkom alebo tým, kto pozná mená občanov, alebo účtovníkom, alebo hercom, alebo služobníkom iného druhu potešenia.

(5) Ak boli deti patróna určené na nerovnaké podiely na majetku, mali by byť oprávnené na žalobu, aby si vynútili výkon služieb slobodníkov v súlade s ich dedičským právom na majetok alebo na ich podiely? Myslím si, že lepší názor je, že budú mať nárok na žalobu v pomere k ich dedičskému právu na majetok.

(6) Nie je však veľký rozdiel v tom, či boli deti pod kontrolou patróna, alebo boli oslobodené.

(7) Ak by patrón ustanovil svojho syna, ktorého dal do adopcie, za svojho dediča, je lepší názor, že má nárok na služby oslobodených.

(8) Deti patrónky nie sú vylúčené z toho, aby požadovali služby od slobodníkov svojej matky.

23. Pomponius, O Sabinovi, kniha VIII.

Ak sa slobodník zaviazal poskytnúť služby dvom patrónom, Labeo zastáva názor, že každému z nich dlhuje časť a že to od neho možno požadovať; služby, ktoré neboli a nemohli byť v danom čase vykonané, sa totiž neustále požadujú. K tomu dochádza bez ohľadu na to, či slobodník prisľúbil alebo sľúbil svoje služby samotným patrónom alebo otrokovi, ktorého vlastní obaja, alebo v prípade, že je viacero dedičov jedného patróna.

23. Je stanovené, že každý môže vystupovať ako ručiteľ za slobodníka, ktorý zloží prísahu, že poskytne svoje služby.

23. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXXIV.

Služby nie sú majetkom, ktorý podľa povahy vecí existuje.

23. Služby, ktoré sa však majú vykonať z pocitu povinnosti a ktoré sa majú poskytnúť neskôr, nepatria nikomu inému ako patrónovi; keďže ich vlastníctvo sa viaže na osobu toho, kto ich vykonáva, a na osobu toho, komu sa poskytujú. Služby týkajúce sa obchodu a iné služby rovnakého druhu môže poskytnúť ktokoľvek a komukoľvek; ak sa totiž týkajú nejakého obchodu, môžu byť poskytnuté inému na príkaz patróna.

23. Pomponius, O Sabinovi, kniha XV.

Otrok patróna nemôže urobiť nasledujúcu podmienku s odkazom na slobodného človeka: "Sľubuješ, že mi budeš poskytovať svoje služby?" Preto by mala byť podmienka urobená pre služby, ktoré majú byť poskytnuté jeho patrónovi.

0. Ak slobodník zloží nasledujúcu prísahu s odkazom na svoje služby: "Sľubujem, že budem poskytovať svoje služby svojmu patrónovi alebo Luciusovi Titiovi," nemôže byť oslobodený od služieb, ktoré dlhuje svojmu patrónovi, tým, že poskytne svoje služby Luciusovi Titiovi.

13. Julianus, Digesty, kniha XXII.

Nezáleží na tom, či je Lucius Titius cudzinec, alebo syn patróna:

14. Pomponius, O Sabinovi, kniha XV.

Pretože služby poskytnuté Luciovi Titiovi sú iné ako tie, na ktoré má patrón nárok. Ak však slobodník sľúbi určitú sumu peňazí svojmu patrónovi, ktorý je chudobný, za to, že dostane slobodu, alebo ju sľúbi Titiovi, bude dodatok mena Titius určite platný.

15. Ulpian, O edikte, kniha XXXVIII.

Keď sa otrok kúpi podľa tohto zákona s podmienkou, že bude manumitovaný, a získa slobodu v súlade s konštitúciou božského Marka, akékoľvek služby, ktoré mu boli uložené, nebudú mať žiadnu platnosť ani účinok.

(1) Služby nemožno požadovať ani od oslobodeného, ktorému bol majetok pridelený podľa Ústavy božského Marka vyhlásenej na účely zachovania slobody otrokov, či už získali slobodu priamo, alebo v súlade s podmienkami trustu, a to ani vtedy, ak sa tí, ktorí ju získali ako príjemcovia trustu, stanú oslobodenými samotnej osoby; nestávajú sa totiž oslobodenými za rovnakých okolností ako otroci, ktorých manumitujeme bez toho, aby sme ich k tomu nútili.

(2) Žaloba o donútenie k plneniu bude podaná, keď uplynie čas na ich plnenie; tento čas však nemôže uplynúť skôr, ako sa služby začnú plniť, a začínajú sa plniť po tom, ako bol určený čas na ich plnenie.

(3) Aj keby mal slobodník manželku, jeho patrónovi nič nebráni požadovať od neho služby.

(4) Ak je patrón neploletý a nedosiahol vek puberty, jeho slobodník sa nepovažuje za ženatého s jeho súhlasom, ak to nepotvrdí autorita jeho poručníka.

(5) Ak manželstvo slobodnej ženy ratifikuje jej patrón, bráni mu to v následných námietkach proti nemu.

16. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha VIII.

Je zrejmé, že keď slobodná žena prestane byť vydatá, možno požadovať jej služby, ako to tvrdia takmer všetky authority.

(1) Ulpianus, O edikte, kniha XXXVIII.

Slobodný muž po tom, čo mu boli určené služby, ochorie natoľko, že ich nemôže vykonávať. Bude zodpovedný, pretože je jasné, že nie je jeho vinou, že služby nevykonáva ?

17. Služby nemôžu byť sľúbené, poskytnuté, splatné alebo požadované čiastočne. Preto Papinianus vyslovil nasledujúci názor, a to: Ak ide o viaceré odlišné služby, a nie iba o jednu, a patrón, ktorý ich stanovil, zanechal viacerých dedičov, platí, že záväzok sa má rozdeliť v pomere k počtu dedičov. Napokon Celsus v Dvanástej knihe hovorí, že ak by slobodník, ktorý má dvoch patrónov, prisahal, že poskytne tisíc služieb otrokovi, ktorého majú v spoločnom vlastníctve, každému z nich pripadne päťsto, a nie tisíc polovičných služieb.

(1) Paulus, O edikte, kniha XL.

Oslobodený otrok musí svojmu patrónovi poskytovať tie služby, ktoré patria k remeslu, ktoré sa naučil po manumisii, za predpokladu, že sú také, ktoré možno vykonávať čestne a bez ohrozenia života; ale tie, ktoré sa naučil v čase manumisie, by nemal poskytovať vždy. Ak si však po manumisii osvojil nejaké nečestné povolanie, musí vykonávať tie služby, ktoré mohol vykonávať v čase, keď získal slobodu.

2. Patrónovi by sa mali poskytovať také služby, ktoré sú primerané veku, postaveniu, zdravotnému stavu, požiadavkám a spôsobu života oboch strán.

3. To isté, O patronátnom práve.

Patrón by nemal byť vypočutý, ak požaduje služby, ktoré vek slobodného nedovoľuje, alebo ktoré slabosť jeho tela nemôže zniesť, alebo ktorých vykonaním bude poškodený jeho stav, alebo spôsob života.

4. Ten istý, O edikte, kniha XL.

Sabinus v piatej knihe Ediktu mestského prétora hovorí, že slobodný človek musí poskytovať svoje služby a sám si zabezpečovať stravu a odev. Ak sa však nemôže sám živiť, musí mu stravu zabezpečiť jeho patrón.

5. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XIV.

Je zrejmé, že od slobodníka sa nesmú vyžadovať služby bez toho, aby mu boli poskytnuté určité dni, počas ktorých ich môže vykonávať, a aby mal dostatok času na to, aby si zarobil dostatok peňazí na svoju obživu.

6. Paulus, O edikte, kniha XL.

Ak sa tak nestane, prétor nedovolí, aby služby slobodného muža boli poskytované jeho patrónovi. Je to úplne správne, pretože každý z nich by mal na vlastné náklady poskytnúť to, čo sľúbil, pokiaľ existuje to, čo dlhuje.

7. Proculus hovorí, že slobodník by mal ísť do Ríma zo svojej provincie, aby poskytol svoje služby; ak to však urobí, patrón stratí čas, ktorý spotreboval pri ceste do Ríma. To platí za predpokladu, že patrón ako dobrý občan a starostlivá hlava domácnosti býva v Ríme alebo cestuje do provincie, ale ak sa chce túlať po svete, nemala by sa na slobodníka uvaliť nutnosť všade ho nasledovať.

8. Javolenus, O Cassiovi, kniha VI.

Služby by sa totiž mali poskytovať na mieste, kde sa patrón zdržiava, a to, samozrejme, na jeho náklady na stravu a dopravu.

Gaius, O provinčnom edikte, kniha XIV.

Ak patrón stanoví služby, ustanovenie nadobúda účinnosť, keď patrón vznesie požiadavku a slobodník ich neposkytne. Nezáleží ani na tom, či sa pridajú slová "keď ich požadujem" alebo nie; keďže jedno pravidlo sa vzťahuje na služby slobodníka a iné na iné záležitosti. Pretože výkon služieb nie je nič iné ako splnenie povinnosti, je absurdné predpokladať, že by sa povinnosť mala vykonať v iný deň ako v ten, v ktorý si to želá osoba, ktorá je na to oprávnená.

10. Keď slobodník sľúbi svojmu patrónovi, že mu poskytne služby, a nezahrne do toho svojej deti, je ustálené, že služby budú jeho deťom prislúchať len vtedy, ak sa stanú dedičmi svojho otca. Julianus zastáva názor, že aj keď sa stanú dedičmi svojho otca, budú mať právo požadovať prospech zo služieb slobodníka len vtedy, ak sa nestali dedičmi na základe zásahu inej osoby. Preto ak by niekto po tom, čo vydedil svojho oslobodeného syna, ustanovil svojho otroka za svojho dediča a ten by sa stal jeho dedičom prostredníctvom uvedeného otroka, mal by mať zákaz požadovať služby oslobodeného; rovnako ako by mal mať zákaz patrón, ktorý by svojim oslobodeným neuložil žiadne služby alebo by tie, ktoré uložil, predal.

11. V každom prípade by sa malo poznamenať, že pri každom druhu služieb by sa mali slobodníkovi poskytnúť také časové obdobia, ktoré sú potrebné na riadnu starostlivosť o jeho telo.

12. Julianus, Digesty, kniha XXII.

Také služby, aké sľubuje slobodník, sa podstatne líšia od služieb, ktoré sa viažu k remeslu alebo povolaniu; preto ak je slobodník remeselníkom alebo maliarom, pokiaľ je takto zamestnaný, bude nútený poskytovať svojmu patrónovi služby tohto druhu. Preto tak, ako sa môže ktokoľvek dohodnúť na poskytovaní služieb týkajúcich sa remesla vo svoj prospech alebo v prospech Tícia, tak aj patrón sa môže so svojim slobodníkom zákonne dohodnúť na tom, že jeho služby bude poskytovať buď sebe, alebo Semproniovi; a slobodník bude zbavený svojej povinnosti tým, že bude poskytovať služby cudziemu človeku, rovnako ako keby ich poskytoval svojmu patrónovi.

13. Ak je viacero patrónov, ktorí úmyselne odišli do rôznych provincií a súčasne požadovali od slobodníka vykonanie služieb, možno povedať, že služby sú splatné, ale slobodník nebude zaviazaný, pretože nie jeho vinou, ale vinou jeho patrónov neboli služby vykonané; rovnako ako v prípade, keď sa služby požadujú od slobodníka, ktorý je chorý. Ak sú patróni obyvateľmi dvoch rôznych miest a každý z nich tam má svoje bydlisko, mali by sa dohodnúť, pokiaľ ide o poskytovaní služieb zo strany slobodníka; v opačnom prípade by bolo ťažkosťou, aby ten, kto môže byť prepustený, ak odpracuje desať dní, bol kvôli tomu, že sa jeho patróni nedohodnú, pokiaľ ide o poskytovaní jeho služieb, a obaja ich požadujú naraz, nútený pracovať päť dní pre jedného z nich a druhému zaplatiť hodnotu piatich dní práce, na ktorú má nárok.

14. Tá istá kniha, Digest, kniha LII.

Vždy, keď je v ustanovení uvedený určitý druh služieb, ako napríklad služby maliara alebo nejakého remeselníka, nemožno ich požadovať, ak neuplynul čas na ich vykonanie, pretože v samotnej zmluve sa čas na vykonanie rozumie ako daný, hoci nemusí byť vyjadrený slovami; napríklad keď si stanovíme, že služby majú byť vykonané v Efeze, predpokladá sa dostatočný čas na ich vykonanie. Preto je neplatná nasledujúca podmienka: "Sľubuješ, že mi do dnešného dňa odovzdáš sto obrazov, ktoré si namaloval?" Služby však začínajú byť splatné od dátumu ustanovenia. Tie, ktoré mecenaš požaduje od svojho

slobodníka, nie sú splatné okamžite, pretože sa rozumie, že medzi stranami je dohodnuté, že nebudú splatné skôr, ako bude určený čas na ich vykonanie; to znamená, že slobodník bude vykonávať svoje služby podľa toho, ako to bude vyhovovať jeho mecenášovi; čo nemožno povedať v súvislosti so službami remeselníka alebo maliara.

15. Ten istý, Digest, kniha LXV.

Patrón, ktorý si najíma služby svojho slobodníka, nie je vždy chápaný tak, že za uvedené služby dostáva platbu; to však treba zistiť z povahy služieb a z postavenia patróna a slobodníka.

16. Ak má totiž niekto slobodníka, ktorý je komediantom alebo hlavným hercom v pantomíme, a jeho prostriedky sú skromné, takže nemôže využiť jeho služby, ak ich neprenajme, treba mať za to, že požaduje skôr služby slobodníka než odmenu za ne.

17. Podobne aj lekári veľmi často manumitujú svojich otrokov, ktorí patria k tej istej profesii, keďže nemôžu využiť ich služby bez toho, aby si ich prenajali. Možno povedať, že to isté pravidlo sa vzťahuje aj na iné povolania.

18. Ak však niekto môže využiť služby slobodníka a radšej ich najatím získa ich hodnotu, treba sa domnievať, že za služby svojho slobodníka dostáva náhradu.

19. Niekedy si však patróni najímajú služby svojich slobodníkov na ich žiadosť, a keď sa tak stane, malo by sa mať za to, že skôr dostávajú cenu ich služieb než náhradu za ne.

20. Alfenus Varus, Digesty, kniha VII.

Keď lekár, ktorý si myslel, že ak by jeho slobodníci nevykonávali lekársku prax, mal by oveľa viac pacientov, požadoval, aby ho nasledovali a nevykonávali svoje povolanie, vznikla otázka, či má na to právo alebo nie. Odpoveď znela, že toto právo má, ak od nich bude vyžadovať len čestné služby; to znamená, že im dovolí odpočívať na poludnie a umožní im zachovať si česť a zdravie.

21. Pýtam sa tiež, ak by oslobodení odmietli poskytnúť takéto služby, za akú cenu by sa tieto služby mali považovať. Odpoveď znela, že suma by sa mala určiť podľa hodnoty ich služieb, keď sú zamestnaní, a nie podľa výhody, ktorú by si patrón zabezpečil tým, že by slobodným spôsobil neprijemnosti tým, že by im zakázal vykonávať lekársku prax.

22. Julianus, O Miniciovi, kniha I.

Ak slobodník vykonáva povolanie komediálneho herca, je zrejmé, že by mal využívať svoje služby nielen v prospech samotného patróna, ale aj bezplatne na zábavách jeho priateľov; rovnako ako slobodník, ktorý vykonáva lekársku prax, by mal na želanie svojho patróna liečiť jeho priateľov bez nároku na odmenu; na to, aby mohol využívať služby svojho slobodníka, totiž nie je potrebné, aby patrón vždy usporadúval zábavy alebo bol neustále chorý.

23. Paulus, O patronátnom práve.

Ak sa slobodná žena, ktorá má dvoch alebo viacerých patrónov, vydá so súhlasom jedného z nich, druhý bude mať naďalej právo na jej služby.

24. Ulpián, O edikte, kniha LXIV.

25. Ak je podaná žaloba proti slobodnému mužovi na vynútenie plnenia služieb a jeho patrón zomrie, je stanovené, že právo na žalobu neprechádza na cudzieho dediča. Ak však existuje syn, ktorý by nemal byť dedičom, hoci sa k veci nepripojilo vydanie, bude mať napriek tomu právo na služby slobodníka, pokiaľ nebol vydedený.

25. Celsus, Digesty, kniha XII.

Ak by slobodník prisahal, že poskytne všetky služby, ktoré si jeho patrón želá, na želanie patróna sa nebude prihliadať, iba ak by to bolo v súlade so spravodlivosťou. Zámer slobodníkov, ktorí ponechávajú svoje služby na uváženie svojich patrónov, vychádza z toho, že títo budú konať v súlade so spravodlivosťou, a nie preto, že by sa chceli bezohľadne zaviazat'.

26. Patrónovi sa priznáva žaloba proti jeho slobodnej žene, ktorá sa vydá bez jeho súhlasu, za služby, ktoré jej mal poskytnúť pred uzavretím manželstva.

27. Modestinus, Pravidlá, kniha I.

Slobodníka nemožno nútiť, aby poskytoval služby, ktoré nesľúbil, ak mu žiadne neboli uložené, aj keď ich môže istý čas dobrovoľne vykonávať.

28. Ten istý, Pandekty, kniha VI.

Slobodník, ktorý sľúbil svojmu patrónovi peniaze, ktoré od neho tento požadoval s cieľom urobiť jeho slobodu utláčanou, nebude zodpovedný; a ak by patrón peniaze vymáhal, nemôže získať vlastníctvo jeho majetku v rozpore s ustanoveniami slobodníkovej vôle.

29. Javolenus, O Cassiovi, kniha VI.

Služby nemožno slobodníkovi uložiť takým spôsobom, aby sa musel živiť sám.

30. Pomponius, O Quinte Muciovi, kniha XXII.

31. Treba poznamenať, že záväzky za vykonanie služieb niekedy podliehajú zmenšeniu, zväčšeniu a úprave; keď je totiž slobodný muž zoslabnutý, patrón stráca jeho služby, ktoré už začali byť splatné. Ak sa však slobodná žena, ktorá sľúbila svoje služby, povýši do takej hodnosti, že jej nebude vhodné poskytovať ich svojmu patrónovi, záväzok sa zo zákona zruší.

31. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha II.

Slobodná žena, ktorá má viac ako päťdesiat rokov, nie je povinná poskytovať služby svojmu patrónovi.

32. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha XI.

Labeo hovorí, že je jasné, že partnerstvo uzavreté medzi slobodným mužom a patrónom za to, že sloboda bola udelená prvému, je právne neplatné.

33. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha II.

"Od slobodníka, ktorý má pod svojou kontrolou dve alebo viac detí mužského alebo ženského pohlavia (okrem tých, ktoré si možno osvojili povolanie šaša alebo sa dali najat' na boj s divou zverou), sa nebude vyžadovať, aby poskytol svojmu patrónovi alebo patrónke, alebo deťom tohto posledného nejaké služby, alebo aby im poskytol nejaký dar alebo darček, alebo aby urobil čokoľvek iné, čo sa dohodli poskytnúť, darovať alebo vykonať za slobodu, s ohľadom na ktorú prisahali, sľúbili alebo sa zaviazali; a ak by uvedený slobodník nemal súčasne pod kontrolou dve deti, ale len jedno vo veku piatich rokov, bude oslobodený od povinnosti vykonávať služby. "

34. Julianus hovorí, že smrť detí je pre slobodníka výhodou, pretože ho oslobodzuje od služieb, ktoré mu boli následne uložené.

35. Ak sa slobodník po strate dieťaťa zaviazal poskytovať služby svojmu patrónovi a neskôr sa mu narodí ďalšie dieťa, Pomponius hovorí, že je o to väčší dôvod, aby sa dieťa, ktoré je mŕtve, spojilo so živým, aby sa slobodník zbavil povinnosti.

36. Nie je rozdiel, či slobodník sľúbi svoje služby samotnému patrónovi, alebo tým, ktorí sú pod jeho kontrolou.

37. Ak by patrón postúpil služby svojho slobodníka veriteľovi, nemožno povedať, že by platilo to isté pravidlo; pretože toto postúpenie sa uskutočňuje namiesto platby. Možno však povedať, že slobodníka možno oslobodiť podľa uvedeného zákona, ak patrón postúpil služby inému po tom, ako ich slobodník prisľúbil; je totiž pravda, že ich prisľúbil svojmu patrónovi, hoci mu už nie je povinný. Ak by však na začiatku slobodník sľúbil služby z dôvodu pridelenia patrónom, nebude prepustený.

38. Oslobodenie od poskytovania služieb sa vzťahuje nielen na tie, ktoré sa majú vykonať v budúcnosti, ale aj na tie, ktoré sú už splatné.

39. Julianus hovorí, že aj keď už bola podaná žaloba na vynútenie vykonania služieb, k prepusteniu dôjde, ak sa narodí dieťa. Ak však bolo vydané rozhodnutie o službách, ktoré sa majú vykonať, oslobodený nemôže byť prepustený, pretože začal dlhovať peňažnú sumu.

40. Posmrtné narodené dieťa nezavazuje dedičov svojho otca zodpovednosti, pretože oslobodenie by sa malo odvodzovať od oslobodeného a nikoho nemožno považovať za oslobodeného po smrti. Ale deti narodené pred smrťou slobodníka spôsobujú oslobodenie podľa uvedeného zákona.

41. Podľa ducha uvedeného zákona, aj keď sa oslobodenie osobitne vzťahuje na osobu oslobodeného, budú oslobodení aj jeho ručiteľia. Ak by však oslobodený poskytol dlžníka ako svojho náhradníka, nebude to pre neho výhodné.

42. Callistratus, O monitórnom edikte, kniha III.

Službami sa rozumejú len tie, ktoré sa dajú správne uložiť, ak sa dajú vykonať bez potupy a bez ohrozenia života. Ak by totiž bola manumitovaná otrokyňa, ktorá je prostitútkou, nemala by svojmu patrónovi poskytovať tie isté služby, hoci z predaja svojho tela môže mať stále zisk; a ak by bol manumitovaný gladiátor, nie je svojmu patrónovi povinný poskytovať tie isté služby, pretože tie nemožno vykonávať bez ohrozenia života.

43. Ak je však oslobodený zamestnaný v nejakom remesle, mal by poskytnúť služby, ktoré sa ho týkajú, aj keď sa tomuto remeslu naučil po manumisii. Ak prestane vykonávať toto remeslo, mal by prispievať takými službami, ktoré nie sú v rozpore s jeho hodnotou; ako napríklad môže žiť so svojím patrónom, cestovať s ním alebo vybavovať jeho obchody.

44. Paulus, O Plautiovi, kniha VII.

45. Istý patrón uzavrel takúto podmienku: "Ak mi desať dní neposkytneš svoje služby, sľubuješ, že mi zaplatíš dvadsať sestercii?" 45. Treba zvážiť, či sa nemá vyhovieť žalobe o dvadsať sesterciov, keďže boli sľúbené za účelom sťaženia slobody; alebo či možno poskytnúť služby, ktoré neboli sľúbené; alebo či sa to má len predpokladať, že to bolo sľúbené, aby patrón nebol úplne vylúčený? Pretor rozhodol, že služby boli iba prisľúbené.

45. Z toho vyplýva nasledujúca otázka, a to, či slobodník môže zabrániť tomu, aby bol proti nemu vynesенý rozsudok na vyššiu sumu ako dvadsať sesterciov, pretože patrón zrejme ocenil jeho služby na túto sumu, a preto by ju sám nemal chcieť zvýšiť. Bolo by to však nespravodlivé a nie je ani potrebné prejaviť takúto zhovievavosť voči slobodníkovi, pretože ten by na jednej strane nemal súhlasiť s ustanovením a na druhej strane sa naň sťažovať ako na nespravodlivé.

46. Papinianus, Otázky, kniha XX.

Ak sa majetok patróna predá, stále sa mu poskytne žaloba na získanie akýchkoľvek služieb jeho slobodníka, ktoré začali byť splatné po predaji. Ak je schopný sa sám živiť, nebude mu priznaná žaloba na vynútenie plnenia služieb, ktoré mali byť poskytnuté pred predajom, pretože sa to týka toho, čo sa odohralo pred predajom majetku.

47. Tá istá, stanoviská, kniha V.

Slobodník, ktorý bol zbavený povinnosti poskytovať služby, a teda nadobudol plnú testamentárnu spôsobilosť, bude napriek tomu nútený správať sa k svojmu patrónovi s úctou. Iný je prípad, pokiaľ ide o poskytovanie podpory, keď sa potreby patróna preberajú na účely obťažovania oslobodeného.

48. Ten istý, Názory, kniha IX.

"Želám si, aby môj otrok, ten a ten, ktorý je mechanikom nízkeho rangu, bol manumitovaný, aby mohol vykonávať služby pre môjho dediča." Manumitovaný otrok v/nie je nútený sľúbiť, ale ak by to aj urobil, žaloba sa proti nemu nepodá, pretože ten, kto mu dal slobodu na základe dôvery, nemôže zmeniť verejné právo.

49. Ten istý, Názory, kniha XIX.

Otrok, ktorý je povinný poskytovať služby svojmu patrónovi, nemôže bez ujmy pre neho narukovať do armády.

50. Scaevola, Otázky, kniha IV.

Ak je slobodný otrok v omeškaní s poskytovaním služieb, ručí zaň jeho ručiteľ, ale samotný ručiteľ nemôže byť v omeškaní. Ručiteľ, ktorý sa zaviazal poskytnúť za dlžníka náhradu, však bude zodpovedný za omeškanie.

51. Tá istá, Stanoviská, kniha II.

Môže slobodník obchodníka, ktorý obchoduje s odevmi, vykonávať tú istú činnosť v tom istom meste a na tom istom mieste, ak jeho patrón nie je ochotný, aby tak robil? Odpoveď znela, že v uvedenom prípade neexistuje dôvod, prečo by tak nemohol urobiť, ak tým jeho patrón neutrpí žiadnu škodu.

52. Valens, Trusty, kniha V.

Ak je slobodná žena konkubínou svojho patróna, je ustálené, že ten proti nej nemôže podať žalobu na vynútenie plnenia služieb o nič viac, ako keby bola jeho manželkou.

53. Tá istá kniha, Trusty, kniha VI.

Campanus hovorí, že prétor by nemal dovoliť, aby sa otrokovi, ktorý je manumitovaný na základe podmienok trustu, uložil prísľub akéhokoľvek daru, daru alebo služby. Ak sa však nechal zaviazat' záväzkom, hoci si bol vedomý, že ho môže odmietnuť, nemala by byť žaloba na vynútenie plnenia služieb zamietnutá, pretože sa má za to, že otrok ich daroval.

54. Hermogenianus, Epitomes of Laiv, kniha II.

Ako v prípade patróna, tak aj jeho syn, vnuk a pravnuček, ktorý súhlasí so sobášom slobodnej ženy, stráca právo požadovať jej služby; pretože tá, s ktorej sobášom súhlasil, by mala byť úplne k dispozícii svojmu manželovi.

55. Ak je však manželstvo, s ktorým patrón súhlasil, neplatné, nebráni mu to v tom, aby si vyžiadal jej služby.

56. Vymáhanie služieb slobodnej ženy sa neodmieta jej patrónke ani dcére, vnučke alebo pravnučke jej patróna, ak niektorá z nich súhlasila s jej manželstvom; nie je totiž nevhodné, aby sa im poskytovali služby slobodnej ženy, ktorá bola vydatá.

57. Gaius, O prípadoch.

Slobodník, ktorý má dvoch patrónov, môže v niektorých prípadoch vykonávať rôzne služby pre oboch z nich, a to v tom istom čase; ako napríklad, ak je kopistom a pracuje pre jedného zo svojich patrónov písaním kníh a prevezme správu domu

druhého, kým je tento na ceste so svojou rodinou; nič mu totiž nebráni písať knihy, kým má na starosti dom. Rovnaký názor uviedol Neratius vo svojom diele Pergamen.

58. Neratius, Názory, kniha I.

Povaha služieb, ktoré sa majú poskytovať, závisí od postavenia osoby, ktorá ich poskytuje, pretože musia zodpovedať jej hodnosti, prostriedkom, spôsobu života a povolaniu.

59. Okrem toho slobodný človek, ako aj každý iný, od koho sa vyžaduje, aby vykonával služby, musí byť vydržiavaný alebo mu musí byť poskytnutý dostatočný čas na zabezpečenie jeho výživy; a v každom prípade mu musí byť poskytnutý čas na riadnu a nevyhnutnú starostlivosť o jeho osobu.

60. Paulus, Manuály, kniha II.

Právo požadovať služby niekedy zostáva zachované aj po zániku patronátneho práva, čo sa vyskytuje v prípade bratov toho, komu bol slobodník pridelený; alebo v súvislosti s vnukom jedného patróna, ak je synom iného patróna.

Hlava 2. O majetku slobodníkov.

61. Ulpián, O edikte, kniha XLII.

Tento edikt vyhlásil prétor s úmyslom upraviť úctu, ktorú mali slobodníci preukazovať svojmu patrónovi. ak (ako hovorí Servius) v predchádzajúcich časoch zvykli od svojich slobodníkov vyžadovať najnáročnejšie služby ako odmenu za mimoriadny benefici, ktorý im udelil, keď sa po oslobodení z otroctva stali rímskymi občanmi.

62. Prétor Rutilius bol prvý, kto vydal edikt, v ktorom stanovil, že patrónovi sa nesmie udeliť žaloba proti jeho oslobodenému, okrem prípadov, keď ide o služby alebo majetok v partnerstve; napríklad ak bolo dohodnuté, že ak oslobodený nebude vykonávať služby pre svojho patróna, tento bude mať povolené spoluvlastníctvo svojho majetku.

63. Nástupní prétori zvykli sľúbiť vlastníctvo určitej časti majetku slobodného muža; keďže partnerstvo existujúce medzi stranami predpokladalo výkon služieb slobodným mužom, to, čo bol povinný poskytnúť ako svoj podiel na partnerstve počas svojho života, bol povinný poskytnúť aj po svojej smrti.

64. Pomponius, O Sabinovi, kniha IV.

65. Ak patrón, ktorý bol v závete svojho slobodníka vynechaný, mohol v rozpore s ustanoveniami závetu požadovať prétorskú držbu jeho majetku a predtým, ako tak urobil, zomrel alebo uplynula lehota stanovená na požadovanie uvedenej držby, jeho deti alebo deti iného patróna môžu požadovať držbu podľa toho paragrafu ediktu, podľa ktorého, keď sa prvé strany nedožadujú držby alebo sa jej nechcú domáhať, udeľuje sa držba tým, ktorí sú ďalší v poradí, rovnako, ako keby prvých nebolo.

65. Ak patrón, ktorého za dediča ustanovil jeho slobodník, zomrie počas života tohto druhého a zanechá deti, vznikla otázka, či môžu v rozpore s ustanoveniami závetu požadovať prétorskú držbu majetku slobodníka. V súvislosti s touto otázkou sa rozhodlo, že čas smrti, na ktorý sa vzťahuje prétorská držba, sa má posudzovať s cieľom zistiť, či existuje nejaký patrón alebo nie; takže ak existuje, jeho deti nemôžu požadovať prétorskú držbu podľa prvého oddielu ediktu.

66. Ak by emancipovaný syn zanechal vnuka pod kontrolou svojho starého otca, prétorská držba polovice majetku osamostatneného slobodníka by mala byť udelená synovi, hoci majetok môže na základe zákona patriť vnukovi; z dôvodu, že držba časti, ktorá prináležala, by mala byť udelená synovi v rozpore s ustanoveniami závetu slobodníka.

67. Ulpián, O edikte, kniha XLI.

Aj keď právo nosiť zlatý prsteň mohol získať od cisára slobodný, jeho patrón bude pripustený do prétorskej držby v rozpore s ustanoveniami závetu, ako sa uvádza vo viacerých reskriptochoch; toto privilegium mu totiž priznáva len práva slobodného občana, ale zomiera ako slobodný.

68. Je zrejmé, že ak by mu bolo súdnym rozhodnutím navrátené jeho urodzené právo, nemôže získať prétorskú držbu svojho majetku v rozpore s ustanoveniami závetu.

69. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak získal od cisára neobmedzenú právomoc spísať závet.

70. Ak niekto kúpi otroka pod podmienkou, že ho manumituje, bude to spadať pod vyššie uvedený paragraf ediktu.

Ak niekto dostane peňažnú sumu pod podmienkou, že manumituje otroka, nebude mať nárok na prétorskú držbu jeho majetku v rozpore s podmienkami závetu.

Aby patrón mohol získať prétorskú držbu v rozpore s ustanoveniami testamentu, musí sa na majetok vstúpiť alebo sa musí žiadať o jeho prétorskú držbu. Stačí však, ak jeden z dedičov vstúpi do pozostalosti alebo požiada o jej prétorskú držbu.

73. Patrón nemá na majetok svojho slobodníka, ktorý tento nadobudol počas služby v armáde, rovnaké právo, aké má na majetok nadobudnutý inak.

74. Ak sa patrónovi po vyhnaní vrátia jeho občianske práva, môže získať prétorskú držbu majetku svojho slobodníka v rozpore s ustanoveniami závetu. To isté pravidlo treba považovať za platné aj pre slobodníka, ktorý bol vyhnaný a potom mu boli obnovené jeho práva.

75. Ak syn pod otcovou kontrolou manumituje otroka, ktorý tvorí súčasť jeho castrense peculium, stáva sa jeho patrónom na základe konštitúcie božského Hadriána a ako patrón môže získať prétorskú držbu majetku oslobodeného v rozpore s ustanoveniami závetu.

76. Ak by ten, ktorému bol pridelený slobodník, obvinil slobodníka z hrdelného zločinu, nemôže žiadať prétorskú držbu jeho majetku v rozpore s podmienkami závetu, ale to nebráni jeho bratom, aby tak urobili, pretože musia žiadať prétorskú držbu rovnako, ako keby boli vnukmi druhého syna, keďže slobodník, ktorý mu bol pridelený, neprestáva byť slobodníkom ostatných synov. Ďalej treba povedať, že aj keby jeden z bratov odmietol požadovať prétorskú držbu, druhý, ktorému slobodník nebol pridelený, môže nastúpiť na jeho miesto a požadovať prétorskú držbu majetku v rozpore s ustanoveniami závetu.

77. Patrón je oprávnený na prétorskú držbu majetku svojho slobodníka v rozpore s ustanoveniami závetu vždy, keď nie je ustanovený za dediča tej časti uvedeného majetku, na ktorú má nárok.

78. Ak je patrón ustanovený pod podmienkou a táto podmienka je splnená počas života závetcu, nemôže získať prétorskú držbu pozostalosti v rozpore s ustanoveniami závetu.

79. Ako teda postupovať, ak v čase smrti podmienka trvala, ale bola splnená skôr, ako bola patrónovi udelená prétorská držba; t. j. skôr, ako sa vstúpilo do majetku slobodníka? Bol by podľa tejto časti ediktu povolaný k prétorskému nástupníctvu? Lepší názor je, že by sa mal brať do úvahy čas, keď bol majetok zapísaný; a to je naša prax.

80. Napriek tomu, ak sa podmienka vzťahuje na minulý alebo súčasný čas, nebude sa patrón považovať za dediča ustanoveného podmiennečne ; pretože podmienka buď bola splnená ana sa považuje za ustanoveného absolútne; alebo nebola splnená a nie je ustanovený za dediča.

81. Ak slobodník ustanovil svojho dediča takto: "Ak by môj syn zomrel počas môjho života, nech je mojím dedičom môj patrón," závet sa nepovažuje za nesprávne vyhotovený; ak by totiž syn zomrel, keďže podmienka bola splnená, patrón môže získať prétorskú držbu majetku.

82. Ak sa patrónovi odkáže časť majetku, na ktorú má nárok, urobilo sa pre neho dosť, aj keby nebol ustanovený za dediča.

83. Ak však bol ustanovený do menšieho podielu, než na aký mal nárok, a zvyšok mu bol vyplatený buď odkazmi, alebo poručníctvom, má sa za to, že bol uspokojený.

84. Podiel, na ktorý má patrón nárok zo zákona, mu môže byť vyplatený aj darovaním mortis causa, pretože to nahrádza odkazy.

85. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak slobodník neurobil svojmu patrónovi dar mortis causa, ale daroval mu majetok za sumu, na ktorú mal nárok; vtedy sa totiž buď bude považovať za darovaný mortis causa, alebo to, čo patrón dostal, ho vylúči z možnosti získať praetorskú držbu majetku v rozpore s ustanoveniami závetu.

86. Ak sa niečo dá patrónovi na účely splnenia podmienky, malo by sa to zahrnúť do jeho zákonného podielu, ak to pochádzalo z majetku slobodníka.

87. Patrónovi priznávame jeho zákonný podiel na majetku, ktorý mal slobodník v čase svojej smrti, pretože berieme do úvahy čas, keď zomrel. Ak však zmenšil svoj majetok nejakým podvodným konaním, prétor rozhodne, že patrón má nárok aj naň, ako keby patril do pozostalosti.

88. Paulus, O edikte, kniha XLII.

V prípade, že otrok odhalil vraha svojho pána, prétor by mal rozhodnúť, že je slobodný, a je stanovené, že nebude slobodným nikoho, kto získal slobodu na základe dekrétu senátu.

89. Ak slobodník po zajatí zomrie v rukách nepriateľa, hoci sa naňho nevzťahuje meno slobodník, predsa len v súlade s korneliánskym zákonom, ktorý potvrdzuje jeho vôľu rovnako, ako keby zomrel doma, vlastníctvo jeho majetku by sa malo udeliť jeho patrónovi.

90. Ak by bol patrón vyhnaný, jeho syn bude mať právo na prétorskú držbu majetku svojho slobodníka a jeho otec ako patrón tomu nebude brániť, keďže sa považuje za mŕtveho. Iný je však prípad, keď je patrón v rukách nepriateľa, pretože je prekážkou pre svoje deti vzhľadom na nádej na jeho návrat a právo postliminium.

91. Ak bol cudzinec ustanovený za dediča slobodného muža a je poverený previesť majetok na svojho syna, patrón by mal byť vylúčený; keďže majetok sa odovzdáva podľa trebel'ského dekrétu senátu a syn nastupuje na miesto dediča.

92. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XV.

93. Ak má slobodník patróna a ten má deti a ustanoví svojho patróna za dediča podielu svojho majetku, na ktorý má tento nárok, mal by nahradiť svojím deťom ten istý podiel, aby sa, hoci patrón môže zomrieť počas života slobodníka, mohlo mať za to, že uspokojil nároky svojich detí.

93. Ak má slobodník emancipovaného syna svojho patróna a vnukov pochádzajúcich z iného syna, ktorý je pod kontrolou starého otca, slobodník musí zanechať len to, čo dlhuje synovi, a nie vnukom; v tomto prípade totiž nie je rozdiel, či sú rovnako povolaní k dedičstvu po svojom starom otcovi, alebo nie.

94. Ulpian, O edikte, kniha XLIII.

Ak by deti slobodníka boli ustanovené za dedičov len malej časti jeho majetku, patrón nemôže požadovať prétorskú držbu v rozpore s ustanoveniami závetu; Marcellus totiž v deviatej knihe Digest hovorí, že bez ohľadu na to, na aký malý podiel majetku slobodníka bude jeho syn ustanovený za dediča, patrón bude vylúčený.

95. Ak dcéra patróna bola ustanovená za dedičku slobodného muža svojho otca a závet, ktorým bola ustanovená, bol údajne sfaľovaný, a bolo podané odvolanie, a skôr než bolo prejednané, dcéra zomrela, božský Marcus vyšiel dedičom v ústrety a rozhodol, že majú dostať všetko, na čo by dcéra mala nárok, keby žila.

96. Ak by syn slobodníka, ktorý bol ustanovený za jeho dediča, odmietol majetok, hoci si ponechá meno dediča, patrón môže nadobudnúť prétorskú držbu.

97. Ak by syn zasiahol do majetku svojho otca alebo ak by dedič, ktorý doň vstúpil, dosiahol úplnú reštitúciu svojich práv po tom, čo odmietol majetok, patrón môže byť prijatý do dedičstva.

98. Ak by patrón a jeho deti vstúpili na majetok slobodníka v súlade so závetom zosnulého alebo by si radšej nárokovali na dedičstvo alebo poručníctvo, ktoré im bolo odkázané, nie je im dovolené získať prétorskú držbu v rozpore s ustanoveniami závetu.

99. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XV.

Bolo by totiž absurdné dovoliť, aby tá istá osoba sčasti schválila závet zosnulého a sčasti ho odmietla.

100. Ulpian, O edikte, kniha XLIII.

Ak však požiadavka patróna nemala žiadny účinok, myslím si, že nie je dôvod, prečo by sa mu nemala poskytnúť úľava. A skutočne, ak vstúpil do dedičstva pod dojemom, že bol ustanovený za dediča podielu, na ktorý mal zákonný nárok, a neskôr sa ukáže, že získal menší podiel, než mal právo očakávať, je úplne spravodlivé, aby mu bola poskytnutá úľava. Ak však v prítomnosti svedkov oznámil dedičovi, že mu vyplatí dedičstvo, a potom by si to rozmyslel, myslím si, že má nárok na úľavu.

101. Ak patrón prijal odkaz, ktorý mu bol odkázaný, a potom bol vyst'ahovaný, bude mať právo požadovať svoj zákonný podiel z dedičstva, pretože nedostal to, čo očakával. Ak však nebol vyst'ahovaním zbavený celého dedičstva, ale získal menej, ako mal právo očakávať, bude mať právo na úľavu.

102. Ak patrón prijal dedičstvo odkázané svojmu otrokovi alebo synovi, bude vylúčený z prétorskej držby majetku v rozpore s ustanoveniami závetu, rovnako ako keby prijal dedičstvo odkázané sebe.

103. A ak prijal darovanie mortis causa, treba konštatovať, že je vylúčený z prétorskej držby v rozpore s ustanoveniami závetu, rovnako ako keby ho prijal po smrti slobodníka. Okrem toho, ak mu ho slobodník počas svojho života daroval a on ho prijal, nebude z tohto dôvodu vylúčený z prétorskej držby v rozpore s ustanoveniami závetu, pretože možno povedať, že očakával, že mu bude preukázaná nejaká dodatočná priazeň zo strany slobodníka, a mal by mať možnosť odmietnuť to, čo dostal, alebo podiel, na ktorý mal nárok, by mu mal byť pridelený pomerne.

104. Preto sa hovorí, že ak sa za účelom splnenia podmienky niečo dalo patrónovi po smrti slobodníka, ten bude vylúčený z prétorskej držby majetku v rozpore s podmienkami závetu, akoby ho takpovediac prijal.

105. Paulus, O edikte, kniha XLII.

Ak sa niekto neoprávnene pokúsil znovu priviesť do otroctva slobodníka, ktorý patril jeho otcovi, nemôže ani sám, ani v mene svojich detí získať prétorskú držbu jeho majetku.

106. Ulpian, O edikte, kniha XLIV.

Ak sa jednému z dvoch patrónov nedostalo zadosťučinenia a druhému sa zanechalo viac, ako bol jeho podiel na majetku slobodníka, žaloba sa prizná tomu, kto nedostal to, na čo mal nárok, a to tak, že jeho podiel sa doplní z toho, čo bolo odkázané cudziemu dedičovi a ponechané druhému patrónovi nad rámec jeho vlastného podielu. Rovnaké pravidlo sa dodrží aj v prípade, ak je patrónov viacero.

107. Julianus hovorí, že ten, kto bol vydedený svojím starým otcom, nemôže nadobudnúť ani majetky svojich slobodníkov, ale nebude vylúčený z nadobudnutia majetkov slobodníkov patriacich jeho otcovi. Ak ho však vydedil jeho otec, ale nie jeho starý otec, mal by byť vylúčený nielen z majetkov slobodníkov svojho otca, ale aj z majetkov svojho starého otca; pretože práve prostredníctvom svojho otca nadobúda práva na slobodníkov svojho starého otca. Ak však jeho otec bol vydedený jeho starým otcom a on sám nie, vnuk môže požadovať prétorskú držbu majetkov slobodníkov svojho starého otca v rozpore s ustanoveniami závetu. Hovorí tiež, že ak by ma môj otec vydedil a môj starý otec by vydedil môjho otca a môj starý otec by zomrel ako prvý, budem vylúčený z prétorskej držby majetkov slobodníkov oboch. Ak by však môj otec zomrel prvý a môj starý otec až potom, treba povedať, že vydedenie môjho otca mi nebude na ujmu, pokiaľ ide o majetky slobodníkov môjho starého otca.

108. Julianus, Digesty, kniha XXVI.

Ak však môjho otca vydedil jeho otec a mňa nevydedil ani môj otec, ani môj starý otec, a môj starý otec zomrie, budem mať právo na práva nad slobodníkmi môjho starého otca aj môjho otca. Nemôžem však počas života svojho otca a dovtedy, kým budem pod jeho kontrolou, požadovať prétorskú držbu majetkov slobodníkov svojho starého otca; ak som však bol emancipovaný, nebude mi v tom nič brániť.

109. Ulpian, O edikte, kniha XLIV.

Ak by patrón, ktorý spísal závet v súlade s vojenským právom, vydedil svojho syna tým, že ho v závete mlčky vynechá, vydedenie mu bude na ujmu, lebo bude skutočne vydedený.

110. Ak by niekto pridelil slobodníka svojmu synovi, ktorého vydedil, syn môže získať prétorskú držbu majetku slobodníka.

111. Ak by otec vydedil syna bez zlého úmyslu, ale z nejakého iného dôvodu, vydedenie mu nebude na ujmu; ako napríklad predpokladajme, že bol vydedený z dôvodu nepričetnosti alebo preto, že nedosiahol vek puberty, a ustanovený dedič bol poverený previesť na neho majetok.

112. Keď je niekto vydedený a súdne sa rozhodne, že to tak nebolo, aj keby bol rozsudok nezákonný, nebude vylúčený; pretože veci, o ktorých rozhodol súd, musia platiť.

113. Ak je syn patróna vydedený a podarí sa mu dosiahnuť súdne rozhodnutie, že závet je neprávoplatný, ale je porazený, pokiaľ ide o časť jeho nároku, pozrime, či vydedenie poškodí jeho práva. Myslím si, že ich poškodí, pretože listina, ktorou bol vydedený, je platná.

114. Vydedenie nespôsobuje deťom žiadnu ujmu, ak je závet taký, že sa na majetok nedá vstúpiť ani ním získať prétorské vlastníctvo; je totiž absurdné, aby bol závet platný len pokiaľ ide o vydedenie, zatiaľ čo v ostatných ohľadoch je neplatný.

115. Ak je syn patróna ustanovený za dediča v prvom stupni a v druhom stupni je vydedený, vydedenie mu nie je na ujmu, keďže bol alebo môže byť dedičom podľa závetu svojho otca; nemožno totiž veriť, že by si jeho otec myslel, že jeho syn nie je hoden získať majetok svojich slobodných, keď ho sám povolal k vlastnému dedeniu v prvom stupni. A nie je dôveryhodné, že by syn, ktorý bol vydedený v prvom stupni a ustanovený za náhradného dediča, bol vylúčený z dedičstva slobodného pána. Preto syn ustanovený za dediča v prvom alebo druhom stupni, alebo dokonca v akomkoľvek inom stupni, aj keď mohol byť vydedený na základe toho istého závetu, nie je vylúčený z nadobudnutia majetku svojho slobodníka.

116. Ak emancipovaný syn odmietne prijať dedičstvo alebo syn, ktorý je pod otcovskou kontrolou, ho odmietne ponechať, ani jeden z nich nebude mať nárok na vlastníctvo majetku oslobodeného.

117. Julianus, Digesty, kniha XXVI.

Vydedený syn patróna, hoci ten ustanovil za dediča svojho vlastného syna, nemôže získať prétorskú držbu majetkov otcových slobodníkov v rozpore s podmienkami závetu; pretože hoci môže byť nevyhnutným dedičom svojho otca, nie je pripustený k dedičstvu sám, ale prostredníctvom iného. A bolo pozitívne rozhodnuté, že ak je emancipovaný syn vydedený a za dediča je ustanovený jeho otrok, ktorý prikáže svojmu otrokovi, aby vstúpil do dedičstva, a tak sa stane dedičom svojho otca, nebude mať nárok na prétorskú držbu majetkov slobodníkov svojho otca v rozpore s ustanoveniami závetu.

118. Ulpian, O edikte, kniha XLV.

Patrón, ktorý má viac ako dvadsaťpäť rokov a obviní slobodníka zo smrteľného zločinu alebo podá žiadosť, aby bol uvedený do otroctva, bude v rozpore s ustanoveniami testamentu vylúčený z držby.

119. Treba však povedať, že ak bol v čase vznesenia obvinenia neploletý, nie je vylúčený, či už obvinenie vznesol on sám, alebo jeho poručník či kurátor.

120. Ak by však vznesol obvinenie, keď bol maloletý, a po dosiahnutí plnoletosti by získal rozsudok, treba povedať, že má nárok na odpustky a mal by byť omilostený, pretože začal konanie, keď bol maloletý. Nemali by sme mu vyčítať ani to, že sa nevzdal obžaloby, ani to, že nežiadal jej zamietnutie, pretože ak by urobil jednu z týchto vecí, podliehal by trestu podľa Turpilovho dekrétu senátu a nemohol by ľahko dosiahnuť to druhé. Ak by však bol prípad verejne zamietnutý a patrón by po dosiahnutí plnoletosti zopakoval svoju požiadavku, treba povedať, že bude vylúčený z dedičstva, pretože po dosiahnutí plnoletosti sa môže bez akéhokoľvek rizika vzdať obžaloby, ktorá bola zamietnutá.

121. Za toho, kto vznesol obžalobu z hrdelného zločinu, sa považuje len ten, kto sa takýmto konaním snaží dosiahnuť, aby obvinená strana namiesto vyhnanstva, ktoré spôsobuje stratu občianskych práv, podstúpila trest smrti alebo vyhnanstva.

122. Ak však niekto obviní svojho slobodníka z trestného činu, ktorého trest nie je trestom smrti, a sudca napriek tomu rozhodne o zvýšení trestu, nebude to na ujmu patrónovho syna; pretože ani nevedomosť, ani prísnosť sudcu by nemali poškodiť patrónovho syna, ktorý vznesol proti slobodníkovi menej závažné obvinenie.

123. Ak ho však neobžaluje, ale podá svedectvo proti svojmu slobodníkovi v prípade smrti alebo poskytne žalobcovi, myslím si, že by mal byť vylúčený z možnosti získať vlastníctvo jeho majetku v rozpore s ustanoveniami závetu.

124. Ak slobodník obviní syna svojho patróna zo zločinu lese majeste a syn žiada, aby bol slobodník potrestaný za ohováranie, myslím si, že by nemal byť vylúčený z dedenia podľa ustanovení tohto ediktu; a ak bol ním obvinený a podá protiobvinenie, bude platiť to isté pravidlo, lebo patrón by mal byť ospravedlnený, ak sa po napadnutí chce pomstiť.

125. Ak je syn nútený pomstiť smrť svojho otca a zo zločinu obviní otcovho slobodníka, ktorý bol jeho lekárom, alebo obviní jeho otroka, ktorý s ním spal v tej istej miestnosti, alebo kohokoľvek iného, kto bol pripútaný k osobe jeho otca, možno povedať, že by sa mu mala poskytnúť úľava? Myslím si, že by mala byť, ak bolo potrebné, aby vznesol obvinenie proti slobodnému mužovi svojho otca, a bol ovplyvnený motívmi náklonnosti a rizikom, že stratí majetok svojho otca, ak tak neurobí, aj keď sa obvinenie ukáže ako nepravdivé.

126. Okrem toho hovoríme, že obžalobu vznesol ten, kto tvrdí, že iný je vinný zo zločinu, a spôsobí, že prípad sa bude súdiť až do vynesenia rozsudku. Ak však nepostupuje tak ďaleko, nepovažuje sa za toho, kto vznesol obvinenie, a taká je naša

súčasná prax. Ak však po podaní odvolania upustí od obžaloby, veľmi spravodlivo sa rozhodlo, že prípad nedotiahol do konca. Preto ak prepustený zomrie počas konania o odvolaní, synovi patróna sa umožní získať vlastníctvo jeho majetku, pretože prepustený bol smrťou zbavený následkov rozsudku.

127. Ak syn patróna poskytne ako advokát pomoc žalobcovi slobodníka svojho otca, nemal by byť z tohto dôvodu vylúčený z dedičstva, pretože advokát nepodáva žalobu.

128. Ak otec svojou vôľou ustanoví, že jeho slobodný muž bude obvinený z toho, že mu pripravil jed alebo že spáchal iný čin tohto druhu na jeho škodu, lepší názor je, že jeho deti, ktoré dobrovoľne nepodali obvinenie, by mali byť vylúčené.

129. Ak by syn patróna obvinil slobodníka svojho otca a usvedčil by ho zo zločinu a spomínaný slobodník by bol potom navrátený do svojich práv, nemá byť vylúčený, pretože stíhal obvinenie, ktoré bolo vznesené, až do konca.

130. Tryfonimis, Disputácie, kniha XVII.

To isté pravidlo platí aj v prípade, že za zločin, ktorý bol slobodníkovi dokázaný, hrozí trest smrti, ale slobodník bol vystavený nižšiemu trestu; ako napríklad, že bol len vykázaný, lebo prétor berie na vedomie len patróna, ktorý vznesie falošné obvinenie.

131. Ulpian, O edikte, kniha XLV.

Za toho, kto požaduje, aby bol slobodný človek uvedený do otroctva, sa nepovažuje ten, kto sa stavia proti tomu, kto už je otrokom, a odmieta, aby mu bola poskytnutá sloboda; ale ten, kto požaduje, aby bol ten, kto sa teší slobode, uvedený do otroctva.

132. Ak niekto tvrdí, že otrok nie je úplne jeho, ale že má na ňom podiel alebo užívacie právo, alebo nejaké iné právo, na ktoré by nemal nárok, ak by ten človek nebol otrokom, má byť vylúčený z dedičského konania po oslobodenom ako ten, kto žiada, aby bol vrátený do otroctva? Toto je lepší názor.

133. Ak by patrón požadoval, aby bol jeho oslobodený človek vrátený do otroctva, a uspel by, a keďže sa neskôr zistí pravda, nechá ho zostať na slobode, nemalo by mu to uškodiť, najmä ak mal na svoj omyl dobrý dôvod.

134. Nepovažuje sa za toho, kto vzniesol požiadavku na zníženie oslobodeného do otroctva, kto sa vzdá prípadu skôr, ako sa pripojí otázka. Ak tak však urobí po spojení vecí, treba povedať, že mu to nebude na ujmu, pretože nepokračoval, kým nebolo vydané rozhodnutie.

135. Ak syn patróna, ktorý bol buď vydedený, alebo žiadal, aby bol oslobodený človek jeho otca vrátený do otroctva, alebo obvinil oslobodeného človeka z hrdelného zločinu, nebude to na ujmu jeho deťom, ak nie sú pod jeho kontrolou. Toto uviedli božskí bratia v reskripte Quintiliánom.

136. Ak by niekto získal prétorskú držbu majetku svojho slobodníka v rozpore s ustanoveniami jeho závetu, nielen ak ho spomínaný slobodník ustanovil za dediča, ale aj ak by ho nahradil jeho maloletý syn, bude vylúčený zo všetkých výhod vyplývajúcich zo závetu spomínaného slobodníka. Julianus totiž hovorí, že ak by patrón po vznesení požiadavky na prétorskú držbu majetku svojho slobodníka vstúpil do majetku maloletého syna uvedeného slobodníka, musia mu byť odopreté úkony.

137. Ak by sa však patrónovi niečo zanechalo kodicilom alebo donáciou mortis causa, rovnako sa mu musí odoprieť účasť na týchto dávkach.

138. Niekedy je zrejmé, že právo požadovať dedičstvo treba priznať patrónovi po tom, ako si vyžiadal vlastníctvo majetku svojho slobodného, ak z neho nebude mať žiadny úžitok; z dôvodu, že bol požiadany, aby dedičstvo previedol na iného.

139. Pretór opäť hovorí, že odmietne nielen žalobu patrónovi na vrátenie toho, čo mu bolo výslovne dané, ale aj na vrátenie všetkého, čo by sa podľa vás mohlo dostať do jeho rúk prostredníctvom iných; ako napríklad prostredníctvom tých, ktorí sú podriadení jeho moci, pretože si takýto majetok môže ponechať a nebude povinný sa ho vzdať.

140. Mali by sme priznať právo požadovať odkaz patrónovi, ak by oslobodený odkázal svojmu patrónovi prednostné dedičstvo vo výške ceny otroka pod podmienkou, že tento oslobodí uvedeného otroka.

141. Ak by náhradník patróna požiadal o vydanie držby majetku oslobodeného v rozpore s ustanoveniami závetu, žalobe o vrátenie podielu toho, ktorého patrónovi bola držba odovzdaná, sa nevyhovie.

142. Ak bol patrón nahradený dedičom a zomrel počas života poručiteľa, je stanovené, že ak syn patróna požaduje prétorskú držbu majetku slobodníka v rozpore s ustanoveniami závetu, môže nielen nadobudnúť podiel náhradníka, ale môže všetkých dedičov pripraviť o určitú časť ich dedičstva, aby doplnil sumu, na ktorú má zákonný nárok.

143. Ten istý, O edikte, kniha XLVII.

Keď slobodník zomrie bez toho, aby zanechal deti, jeho patrón a patrónka môžu naraz požadovať prétorské vlastníctvo jeho majetku, a dokonca tak môžu urobiť spoločne. Všetky osoby, ktoré sú najbližšími príbuznými patróna a patrónky, môžu byť tiež spoločne prijaté do dedičstva.

144. Paulus, O edikte, kniha XLIII.

Nemanželské deti patrónky môžu tiež získať prétorskú držbu majetku slobodného muža svojej matky, ale deti nemôžu byť prijaté do dedičstva majetku slobodného muža svojho otca, ak nie sú legitímne.

145. Ulpian, Disputácie, kniha IV.

Ak je patrón ustanovený za dediča menšieho dedičského podielu, než na aký má zákonný nárok, a tvrdí, že závet je sfaľovaný, a prehrá svoj spor, niet pochyb o tom, že prétorská držba majetku v rozpore s ustanoveniami závetu by mu nemala byť priznaná, a to z dôvodu, že o majetok prišiel vlastným pričinením, keď uáhľene vyhlásil, že závet je sfaľovaný.

146. Ak bol ustanovený za dediča podielu pozostalosti, na ktorý mal nárok, bez ohľadu na to, či ho prijme alebo nie, bude vylúčený z prétorskej držby toho istého v rozpore s ustanoveniami závetu; keďže totiž dostal podiel, na ktorý mal nárok, nemôže požadovať prétorskú držbu v rozpore s ustanoveniami závetu.

147. Julianus, Digesty, kniha XXV.

Slobodník ustanovil svojho patróna za svojho dediča pod podmienkou, že bude prísazný (túto podmienku zvykne prátor odpustiť), a nemyslím si, že by existovali pochybnosti o tom, že patrón bude vylúčený z prétorskej držby majetku, keďže je pravda, že bol ustanovený za dediča.

148. Ak bol Titiovi zanechaný odkaz a bol poverený jeho prevodom na svojho patróna, žaloba o vrátenie odkazu by mala byť Titiovi zamietnutá, ak mu sumu, na ktorú má patrón zákonný nárok, zaplatil ustanovený dedič.

149. Slobodník ustanovil svojho patróna a cudzinca za spoločných dedičov polovice svojho majetku. Štvrtina, na ktorú bol patrón ustanovený za dediča, by sa mu mala celá započítať na jeho zákonný podiel a zvyšok, ktorý mu prináleží na uvedený podiel, by sa mal pomerne odpočítať od podielov všetkých ostatných dedičov.

150. Rovnaké pravidlo by sa malo dodržiavať aj v prípade dedičstva odkázaného spoločne patrónovi a Titiovi, takže časť dedičstva sa môže započítať na podiel patróna a od podielu Tícia by sa malo odpočítať toľko, koľko by sa malo odpočítať od podielu dediča.

151. Ak slobodný človek ustanoví svojho emancipovaného syna za svojho dediča pod určitou podmienkou, a keďže sa táto podmienka nesplnila, do dedičstva vstúpi jeho náhradník, pýtam sa, či má prátor patrónovi odovzdať do vlastníctva podiel, na

ktorý mal nárok voči náhradníkovi, alebo či má vyjsť v ústrety emancipovanému synovi s ohľadom na celé dedičstvo. Odpoveď znela, že keďže otec ustanovil syna za svojho dediča v prvom stupni podmienčne a podmienka, na základe ktorej bol ustanovený, sa nesplnila, majetok bude patriť druhému stupňu; alebo ak by syn zomrel, kým podmienka ešte trvá, patrón nadobudne vlastníctvo majetku v rozsahu, na ktorý mal zo zákona nárok, voči náhradníkovi. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak syn nenadobudne vlastníctvo pozostalosti z dôvodu, že bol vylúčený uplynutím času, alebo z dôvodu, že ju odmietol. Ak by sa teda táto podmienka nesplnila, majetok bude patriť synovi a prétor bude prednostne chrániť emancipovaného syna proti náhradníkovi. Okrem toho si myslím, že vždy, keď je syn ustanovený za dediča podmienčne, je v niektorých prípadoch vydedenie s odkazom na substitúta nevyhnutné a v iných je zbytočné. Ak by totiž podmienka mala byť takej povahy, že je v moci syna ju splniť; napríklad ak by išlo o to, aby spísal závet, domnievam sa, že ak podmienka nebola splnená, syn musí ustúpiť náhradníkovi. Ak však bola podmienka takej povahy, že nebolo v moci syna ju splniť, napríklad ak išlo o to, aby sa Titius stal konzulom, potom by sa náhradník nemal pripustiť k dedičstvu, pokiaľ syn nebol výslovne vydedený.

152. Ak by oslobodený ustanovil svojho emancipovaného syna za svojho dediča a poveril ho, aby celý majetok odovzdal Semproniovi, a syn by tvrdil, že má podozrenie, že majetok je nesolventný, ale na príkaz prétoru by doň vstúpil a previedol ho na Sempronia, držba podielu majetku, na ktorý mal nárok, sa veľmi správne prizná patrónovi, rovnako ako keby dedičom oslobodeného nebol syn, ale ten, na koho bol majetok prevedený. Okrem toho, ak by syn odmietol dedičstvo po svojom otcovi slobodníkovi a jeho spoludedič by prevzal všetky bremená majetku, prétorská držba sa musí udeliť patrónovi; pretože v oboch prípadoch sa jeho podiel neodoberá z podielu syna, ale z podielu cudzinca.

153. Ten istý, Digesty, kniha XXVI.

Ak jeden z troch patrónov nepožaduje préorskú držbu majetku, ostatní dvaja majú nárok na rovnaké podiely z neho.

154. Marcianus, Inštitúcie, kniha I.

Ak syn pod otcovou kontrolou, ktorý je vojakom, manumituje svojho otroka, urobí ho slobodníkom svojho otca, podľa názoru Juliana, ktorý preberá v dvadsiatej siedmej knihe Digest; hovorí však, že pokiaľ syn žije, bude mať prednosť pred otcom, pokiaľ ide o majetok slobodníka. Božský Hadrián v reskripte adresovanom Flaviovi Aperovi uviedol, že v tomto prípade ho urobil svojim slobodníkom, a nie slobodníkom jeho otca.

155. Julianus, Digesty, kniha XXVII.

Ak by slobodník vo svojom záвете prešiel cez svojho patróna a ustanovil by cudzieho dediča a jeho patrón by sa v rozpore s podmienkami závetu dal do adopcie pred požadovaním préorskej držby a ustanovený dedič by odmietol majetok, patrón môže potom ako dedič zo zákona požadovať držbu celého majetku slobodníka.

156. Ak by slobodník zomrel bez závetu a jeho patrón by mal syna a dvoch vnukov od iného syna, vnuci nebudú pripustení k dedičstvu po slobodníkovi, pokiaľ je tu syn, pretože je zrejmé, že k dedičstvu po slobodníkovi je povolaná osoba, ktorá je v najbližšom stupni.

157. Okrem toho, ak mal slobodník dvoch patrónov, z ktorých jeden zanechal syna a druhý dvoch, uviedol som, že majetok sa má medzi nich rozdeliť rovnakým dielom.

158. Ten istý, Digest, kniha LXV.

Ak mali dvaja patróni spoločného slobodníka a jeden z nich od neho požadoval prísahu, že sa neožení, a druhý, ktorému túto vinu nemožno pripísať, buď zomrel za života slobodníka, alebo ho prežil, môže len on nadobudnúť podiely na majetku, na ktoré mali obaja zákonný nárok.

159. Ten istý, O Urseius Ferox, kniha I.

Vždy, keď možno patrónovi udeliť prétorskú držbu podielu pozostalosti, ktorý mu prináleží, možno udeliť výnimku dlžníkom voči dedičovi, ktorý požaduje vyplatenie, ak by patrón v rozpore s podmienkami závetu nepožadoval prétorskú držbu podielu, na ktorý má právny nárok.

160. Africanus, Otázky, kniha II.

Istý slobodník odkázal zo svojho majetku, ktorý bol ocenený na osemdesiat sesterciov, pôdu v hodnote štyridsať sesterciov a po tom, ako ustanovil za svojho dediča cudzinca, zomrel v deň, keď sa odkaz stal splatným. Vyslovil som názor, že patrón mohol požadovať podiel z majetku, na ktorý mal zo zákona nárok, pretože sa zdalo, že zosnulý mal v čase svojej smrti majetok v hodnote viac ako sto sesterciov, keďže ho mohol predať za viac, vrátane sumy odkazu. Nezáležalo by na tom, či by ustanovený dedič odmietol dedičstvo zanechané slobodníkom, alebo nie; ak by totiž vznikla otázka podľa falckého práva, odkaz tohto druhu, aj keby bol odmietnutý, by dedičia započítali na štvrtinu dedičstva, ktorá pripadla dedičovi.

161. Ten istý, Otázky, kniha IV.

Ak by vnuk bol vydedený svojím starým otcom, patrónom, počas života svojho syna, vydedenie mu bude na ujmu, pokiaľ ide o majetok slobodného otca.

162. Florent'ania, Inštitúcie, kniha X.

Ak bol oslobodený odsúdený na trest smrti, nárok jeho patróna na tú časť jeho majetku, na ktorú má nárok, nezanikne, ak ten, kto bol odsúdený na trest smrti, zomrie prirodzenou smrťou; bolo však rozhodnuté, že zvyšok majetku, ktorý by podľa občianskeho práva nepatrilo osobe, ktorá ho oslobodila, môže požadovať štátna pokladnica.

163. Rovnaké pravidlo by sa malo dodržiavať aj vo vzťahu k majetku tých, ktorí sa zabili alebo sa dali na útek zo strachu pred obvinením, ako bolo stanovené vo vzťahu k majetku tých, ktorí boli odsúdení na smrť.

164. Marcianus, Inštitúcie, kniha IX.

Ak je otrok manumitovaný na základe poručníctva, stáva sa slobodným človekom toho, kto ho manumituje, a ten si môže ako jeho patrón nárokovať jeho majetok a môže ho získať do prétorskej držby v rozpore s ustanoveniami závetu, ako aj nadobudnúť ho ab intestato; nemožno mu však uložiť žiadne služby, a ak boli uložené, nemožno ich ani vymáhať.

165. Ak však otec po svojej smrti odkáže otroka svojmu synovi a požiada ho, aby ho manumitoval, s tým, že nad ním bude mať plné patronátne právo, možno tvrdiť, že potom môže uvedenému otrokovi legálne uložiť služby.

166. Gaius, O edikte prétora; titul: O veci slobody, kniha II.

Ak syn požaduje, aby bol oslobodený otrok jeho otca uvedený do otroctva, aby si zachoval prípad vyst'ahovania proti tretej osobe, nestratí výhodu prétorskej držby majetku.

167. Marcellus, Digesty, kniha IX.

Ak slobodník odkázal svojmu patrónovi pozemok, ktorý od neho sám kúpil, ale ktorý patril inému, a patrón tvrdil, že odkaz patrí jemu, nemôže získať prétorskú držbu majetku v rozpore s ustanoveniami závetu, hoci mu odkaz nepriniesol žiadny úžitok; pretože slobodník mu odkázal majetok patriaci niekomu inému, ako aj z dôvodu, že patrón sám predal pozemok svojmu slobodníkovi.

168. Ten istý, Digest, kniha X.

Ak môjho oslobodeného po tom, čo bol vrátený do otroctva, neskôr oslobodí niekto iný, stane sa oslobodeným toho druhého a osoba, ktorá ho manumitovala, bude mať prednosť pred mnou pri získavaní prétorskej držby majetku oslobodeného v rozpore s podmienkami závetu.

169. Modestinus, O manumácii.

Ak patrón nepodporí oslobodeného, Lex Aelia Sentia ho zbavuje všetkých služieb, na ktoré mal nárok za udelenie slobody; a to sa týka nielen jeho samého, ale aj tých, ktorí môžu mať akýkoľvek záujem na majetku, a zbavuje ho aj jeho detí, ak patrón nebol ustanovený za dediča, a zbavuje ho aj prétorskej držby majetku, okrem prípadov, keď ju nadobudol v súlade s ustanoveniami závetu.

170. Javolenus, O Cassiovi, kniha III.

Keď slobodný človek, ktorý má dvoch patrónov, jedného z nich v závete vynechá a za dediča polovice svojho majetku ustanoví cudzinca, patrón, ktorý je ustanovený za dediča, si môže nárokovať podiel, na ktorý má nárok, bez zrážky; a z druhého podielu, ktorý mu zostal nad rámec toho, čo mu prináleží, a zo zvyšnej polovice odkázanej cudzincovi sa pomerne odoberie suma na doplnenie podielu, na ktorý má podľa zákona nárok druhý patrón.

171. Ten istý, Listy, kniha III.

Seius, keď ustanovil svojho slobodného muža za svojho dediča, poveril ho, aby odkázal Maeviovi užívacie právo na pozemok. Slobodník zomrel a zanechal Maeviovi svojho dediča. Pýtam sa, ak by Seiov syn požadoval prétorské vlastníctvo majetku slobodníka voči Maeviovi, či sa na neho má previesť podiel pozemku, ktorý mu prislúchal po odpočítaní užívacieho práva, alebo či sa má previesť celý, pretože získal do vlastníctva majetok, ktorý patril slobodníkovi v čase jeho smrti. Odpoveď znela: Myslím si, že užívacie právo by sa malo vrátiť do pôvodného stavu; preto by bolo najlepšie vyžiadať si rozhodcu, aby sa na základe jeho rozhodnutia mohlo previesť užívacie právo v celom rozsahu.

172. Ten istý, Listy, kniha VIII.

Slobodník, ktorý zomrel v platobnej neschopnosti, po smrti svojho patróna zanechal svoj majetok cudzím dedičom. Pýtam sa, či môže patrón požadovať prétorskú držbu v rozpore s ustanoveniami závetu. Odpoveď znela, že keďže do pozostalosti vstúpili určení dedičia, patrón môže požadovať prétorskú držbu, pretože pozostalosť sa považuje za solventnú vždy, keď sa nájde dedič, ktorý ju prijme: A je skutočne absurdné, aby sa právo patróna požadovať prétorskú držbu majetku zakladalo na odhade iných, a nie na želaní samotného patróna, a aby sa mu odňalo to málo, čo môže v takomto prípade požadovať. Môže sa totiž vyskytnúť mnoho dôvodov, pre ktoré by mohlo byť vhodné, aby patrón požadoval prétorskú držbu, aj keď výška dlhu, ktorý po sebe slobodník zanechal, presahuje majetok pozostalosti; napríklad ak sú súčasťou majetku oslobodeného určité pozemky, na ktorých sa nachádzajú pohrebiská predkov patróna, a ten využije svoje právo na získanie prétorskej držby, aby uvedené pohrebiská získal ako svoj podiel, keďže toto právo považuje za veľmi dôležité pre seba; alebo napríklad ak súčasťou majetku je otrok, ktorého si patrón cení nie pre cenu, ktorú by mohol priniesť, ale pre náklonnosť, ktorú k nemu

prechováva. Preto by nemal mať o nič menšie právo požadovať držbu majetku patrón, ktorý si vytvára odhad hodnoty majetku oslobodeného skôr podľa vlastného názoru, než podľa výpočtu iných; majetok by sa totiž mal považovať za solventný jednak preto, že sa preň našiel dedič, jednak z dôvodu, že sa požaduje jeho prétorská držba.

173. Ulpian, O Lex Julia et Papia, kniha XI.

Julianus hovorí, že ak by patrón predal svojmu slobodníkovi záväzky, ktoré mu boli uložené za oslobodenie z otroctva, jeho synovi možno zabrániť získať prétorskú držbu majetku slobodníka z dôvodu, že nezískava držbu uvedeného majetku v rozpore s podmienkami závetu, keďže mu jeho otec predal dar, dar alebo služby, za ktoré získal slobodu. Tvrdí, že je zrejmé, že ak by mu syn patróna predal služby, ktoré mu boli uložené ako protihodnota za poskytnutie slobody, brat patróna môže napriek tomu získať držbu majetku oslobodeného v rozpore s ustanoveniami závetu, pretože syn tým, že mu predal služby, ktoré boli protihodnotou za jeho slobodu, nezabránil svojmu strýkovi uplatniť si nárok.

174. Ak by oslobodený ustanovil dediča a ten by vstúpil do majetku skôr, ako by dal mučiť otrokov zosnulého, Julianus hovorí, že patrónovi nebude dovolené získať vlastníctvo majetku v rozpore s ustanoveniami závetu, pretože aj on by mal pomstiť smrť oslobodeného. Toto pravidlo sa rovnako vzťahuje aj na patróna.

175. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha IX.

Keď bol syn vydedený svojím otcom, vzniká otázka, či sú vnuci po uvedenom synovi vylúčení z prétorskej držby majetku slobodníka svojho starého otca. Túto otázku treba vyriešiť rozhodnutím, že pokiaľ syn žije a jeho deti zostávajú pod jeho kontrolou, nemôžu byť pripustené k prétorskej držbe majetku slobodníka, aby sa zabránilo tým, ktorí sú vylúčení, získať držbu vo vlastnom mene alebo ju získať zásahom iných. Ak však boli emancipovaní svojím otcom alebo sa stali vlastnými pánmi iným spôsobom, môžu získať prétorskú držbu majetku slobodníka bez toho, aby narazili na akúkoľvek prekážku.

176. Ak syn slobodníka odmietne majetok svojho otca, bude to na prospech patróna.

39. Ten istý, O Lex Julia et Papia, kniha X.

Ak dcéra patróna patrí do adoptívnej rodiny, môže získať prétorské vlastníctvo majetku slobodníka svojho otca.

177. Ten istý, O Lex Julia et Papia, kniha XII.

Ak otec urobí také opatrenie pre svojho vydedeného syna, že jeho právo na slobodníka zostane nedotknuté, vydedenie sa nedotkne jeho práv v tomto ohľade.

178. Papinianus, Otázky, kniha XII.

Ak prepustený uspokojil nárok svojho patróna, pokiaľ ide o podiel na jeho majetku, na ktorý má právny nárok, ale zároveň, keďže mu ho nechce priznať, pokúša sa ho zbaviť určitého majetku, vzniká otázka, ako sa má táto vec rozhodnúť? Lebo čo ak po tom, čo ustanovil patróna za svojho dediča podielu, na ktorý má zákonný nárok, odkáže mu okrem toho desať aurei a uloží mu, aby manumitoval svojho vlastného otroka, ktorý má hodnotu desať aurei alebo menej? Bolo by nespravodlivé, keby sa patrón rozhodol prijať dedičstvo a neoslobodiť svojho otroka, ale keď prijal svoj zákonný podiel, nemožno ho nútiť, aby prijal dedičstvo a oslobodil otroka. Toto pravidlo sa prijalo, aby sa zabránilo tomu, že bude nútený manumitovať otroka, ktorý toho nie je hoden. Ako však treba postupovať, ak by oslobodený otrok, ktorý ustanovil svojho patróna za svojho jediného dediča, vzniesol voči nemu rovnakú požiadavku? Ak má patrón náhradníka, možno vydať rozhodnutie takým spôsobom, že patrón po získaní podielu, na ktorý mal nárok, zvyšok prejde na náhradníka; ak sa teda otrok dá kúpiť, môže získať slobodu. Ak však nedošlo k substitúcii, prétor, ktorý má právomoc nad poručníkom, môže prinútiť patróna, ktorý prijíma majetok oslobodeného, aby udelil slobodu jeho otrokovi.

179. Ten istý, Otázky, kniha XIII.

Syn, ktorý bol dedičom svojho otca, sa zmocnil svojho vydedeného brata a zomrel, zanechajúc mu svojho dediča. V takomto prípade vydedený syn nebude mať právo požadovať vlastníctvo majetku slobodníka svojho prirodzeného otca. Pretože hoci adopcia tohto druhu nemá vplyv na práva syna, ktorý nie je vydedený, poškodí práva toho, ktorý vydedený je; keďže trest uložený občianskym právom aj prétorským ediktom sa aktom adopcie nestáva neúčinným. Paulus hovorí, že každý, kto získa majetok na základe iného titulu, ako je ten, ktorý stratil, nie je poškodený tým druhým, ale má prospech z toho, ktorý získal. Preto bolo ediktom stanovené, že patrón, ktorý je zároveň synom patrónky, nebude vylúčený z toho, aby získal prétorskú držbu majetku slobodného človeka, ak sa ako patrón dopustil nejakého priestupku.

180. Papinianus: Slobodník ustanovil Tícia za dediča svojho kastrenského majetku a iného dediča svojho iného majetku. Tícius vstúpil do majetku. Lepší sa nám zdal názor, že patrón ešte nemôže požadovať prétorskú držbu majetku v rozpore s ustanoveniami závetu. Vyvstala však nasledujúca otázka, a to, či v prípade, že by osoba, ktorej bol odkázaný zvyšok majetku, odmietla tento majetok prijať, pripadol by Titiovi, rovnako ako keby prijali dva rôzne podiely z toho istého majetku? Zdá sa mi spravodlivejšie, aby sa zvyšok pozostalosti považoval za majetok bez zákonných dedičov. Preto Titius nemohol od patróna požadovať príspevok, keďže ten nič nestratil, ani zo zvyšného majetku, s ktorým ešte nebolo na základe závetu naložené, nebolo nič odobraté.

181. Ak maloletý syn slobodníka, ktorý nedosiahol vek puberty a je údajne suplikant, získa prétorskú držbu majetku svojho otca podľa prvého oddielu ediktu, vzniká otázka, či môže prétorskú držbu získať aj patrón. Niet pochýb o tom, že tí, ktorí sú

v druhom stupni, nemôžu byť podľa ediktu pripustení k dedičstvu, pokiaľ naň majú právo iní podľa prvého oddielu; pokiaľ má totiž iné vlastníctvo prednosť, nemožno pripustiť, aby sa uskutočnilo to, ktoré nasleduje. Niet pochyb o tom, že ak by sa vydalo rozhodnutie v neprospech dieťaťa, ktoré je údajne suplované, rozumie sa, že mu držba nebude priznaná; a rovnaké pravidlo sa uplatní aj vo vzťahu k patrónovi, kým sa vedie spor. Je zrejmé, že preskúmanie sporu by sa malo odložiť až do veku puberty, pokiaľ ide aj o patróna.

182. Ak sa tvrdí, že závet slobodníka je sfalšovaný osobami žijúcimi v provincii, a proti rozsudku bolo podané odvolanie, a medzitým dcéra patróna, ktorú slobodník ustanovil za svoju dedičku, zomrie, božský Marek rozhodol, že podiel na majetku, na ktorý by mala dcéra patróna nárok, keby žila, sa má zachovať pre jej syna.

183. Ten istý, Otázky, kniha XIV.

Ak patrón, ktorý bol ustanovený za zástupcu Tícia (ktorý bol sám ustanovený za dediča polovice majetku), kým tento rozmýšľal, či ho prijme, alebo nie, získal v rozpore s testamentárnymi ustanoveniami pretorskú držbu majetku slobodného človeka a Tícus mal potom majetok prijať, Julián si myslí, že nebol o nič pripravený, o nič viac, ako keby bol ustanovený pod podmienkou. Preto kým bude Titus uvažovať, nebude isté, či polovica majetku prejde do vlastníctva patróna na základe substitúcie, alebo či v prípade, že Titus prijme, budú dedičia nútení prispieť zo svojich podielov sumou, ktorá patrónovi zo zákona patrí.

184. Paulus, Otázky, kniha V.

Ak ustanovíte patróna za dediča podielu, na ktorý má nárok zo zákona, a uložíte mu, aby niekomu absolútne previedol pozemok, a odkážete mu dedičstvo v rovnakej hodnote ako uvedený pozemok pod podmienkou, stane sa poručníctvo podmieneným. Je tu však niečo, čo môže spôsobiť nepríjemnosti, pretože patrón bude zaťažený výkonom trustu. V tomto prípade treba povedať, že správca, ktorý je poverený odkazom, by mal poskytnúť patrónovi záruku, aby tento za žiadnych okolností neutrpel ukrátenie svojich práv.

185. Patrón, ktorý bol ustanovený za dediča a bol mu odkázaný otrok, aby doplnil podiel, na ktorý mal nárok zo zákona, nemôže požadovať pretorskú držbu v rozpore s podmienkami závetu, aj keď otrok zomrie pred otvorením závetu.

186. Ak oslobodený otrok buď ustanovením za svojho dediča, alebo odkazom zanechá svojmu patrónovi podiel na svojom majetku, na ktorý má v čase svojej smrti zákonný nárok, a po smrti oslobodeného otroka sa po návrate zo zajatia iného otroka zvýši hodnota majetku; patrón sa z tohto dôvodu nemôže sťažovať, že mal menší podiel na otrokovi, ako by mal, keby bol ustanovený za dediča na podiel, na ktorý mal zo zákona nárok. Rovnaké pravidlo sa uplatňuje s ohľadom na alúvium, ak je patrón uspokojený z majetku, ktorý oslobodený otrok zanechal v čase svojej smrti. Tak je to aj v prípade, keď sa časť

dedičstva alebo pozostalosti zanechá oslobodenému súčasne s inými osobami a tieto odmietnu prijať a ich podiel pripadne na majetok oslobodeného.

187. Ten istý, Otázky, kniha IX.

Ak je patrón ustanovený za dediča šestiny majetku svojho oslobodeného a otrok tohto posledného je ustanovený za dediča zvyšku, dôvera, ktorou sú dedičia zaťažení v prospech patróna, sa nevzťahuje na podiel otroka. Ak by však otrok bol ustanovený za jediného dediča, nemyslím si, že podiel pripadajúci patrónovi by mal prispieť k dedičstvu odkázanému v rámci trustu.

188. Ten istý, Názory, kniha III.

Paulus vyslovil názor, že patrónovi, ktorý bol oklamáný a ktorý prijal sfalšovaný závet svojho slobodníka ako pravý, nič nebráni v tom, aby v rozpore s podmienkami závetu získal prétorské vlastníctvo jeho majetku.

189. Ten istý, Názory, kniha XI.

Paulus tiež zastával názor, že vydedenie vnuka, ktoré nebolo vykonané na základe výčitky, ale z iného dôvodu, ho nepoškodilo do tej miery, že by mu bránilo požadovať prétorskú držbu majetku slobodného muža svojho starého otca v rozpore s podmienkami závetu.

190. Pýtam sa, ak by Titia, dcéra patróna, tvrdila, že jej otec Titius jej pred svojou smrťou napísal list, v ktorom uviedol, že s ním jeho slobodník zle zaobchádzal, a ak by na základe tohto listu obvinila slobodníka po smrti svojho otca, či by jej táto zámienka priniesla nejakú výhodu. Paulus odpovedal, že tá, ktorá obvinila slobodníka v súlade s otcovou vôľou, by nemala byť v rozpore s ustanoveniami testamentu vylúčená z prétorskej držby jeho majetku, keďže sa spoliehala nielen na vlastný úsudok, ale aj na úsudok iného.

191. Syn patróna poslal svojmu slobodníkovi nasledujúci list: "Sempronius svojmu slobodníkovi Zoilovi, Pozdravujem. Udeľujem ti plnú moc na spísanie závetu, pretože si ju zaslúžiš pre vernosť, ktorú si mi vždy preukazoval." Pýtam sa, či by slobodný muž nemal niečo odkázať synovi svojho patróna. Paulus odpovedal, že sa nezdá, že by spomínaný slobodník získal plné právo na spísanie závetu na základe uvedeného listu.

192. Paulus vyslovil názor, že vnuk má právo požadovať prétorské vlastníctvo majetku slobodníka svojho starého otca v rozpore s ustanoveniami závetu, aj keď bol počatý po smrti svojho starého otca, ktorý slobodníka prežil; a že môže byť

pripustený k dedičskému konaniu ako dedič zo zákona. Názor Juliána sa totiž vzťahuje len na dedičstvo z dôvodu dedenia a na požiadavku prétorskej držby majetku starého otca.

193. Paulus tiež vyslovil názor, že hoci sa synovia, ktorí prešli na základe závetu otca, ktorý slúžil vo vojsku, považujú za vydedených, predsa len by mlčanie ich otca nemalo poškodiť ich práva takým spôsobom, aby mohli byť vylúčení z majetku slobodného otca. Rovnaký názor bol vyslovený aj v súvislosti s majetkami slobodných otcov.

Scaevola, Názory, kniha II.

Pýtam sa, čo sa má rozhodnúť v prípade toho, kto obvinil svojho slobodníka zo zločinu lúpeže. Odpoveď znela, že ak by bol trestný čin, z ktorého bol obvinený, taký, že v prípade jeho dokázania by bol slobodník odsúdený do baní, patrónovi by sa malo odoprieť prétorské vlastníctvo majetku.

195. Paulus, Názory, kniha III.

Ak je slobodník podvodne arogantný, jeho patrón nestráca právo na jeho majetok.

Tryphoninus, Disputácie, kniha XVII.

Je úplne jedno, či patrón, ktorý bol ustanovený za dediča, prijme menší podiel na majetku svojho slobodníka, než na aký má nárok podľa zákona, alebo či prikáže vlastnému otrokovi, ktorý bol ustanovený za dediča, aby vstúpil do majetku, a ten si ponechá, pretože v oboch prípadoch bude v rozpore s podmienkami závetu vylúčený z prétorskej držby majetku svojho slobodníka.

197. Ak by však pred príkazom vstúpiť na majetok oslobodeného otroka predal otroka alebo ho manumitoval, takže dedičom sa stane sám nový oslobodený alebo kupujúci, patrónovi podmienky ediktu nezakazujú prijať prétorskú držbu majetku oslobodeného v rozpore s ustanoveniami závetu.

198. Mal by mu však prétor odmietnuť žalobu na získanie držby, pretože sa pokúsil obísť edikt s cieľom získať prétorskú držbu v rozpore s ustanoveniami závetu buď prijatím vyššej ceny od kupujúceho, alebo tichou dohodou s otrokom, aby získal neoprávnenú výhodu z jeho vymenovania za dediča majetku? Podozrenie je ešte väčšie, ak sám patrón nadobudne majetok oslobodeného prostredníctvom prijatia svojho syna, ktorý bol ustanovený za dediča, hoci bol emancipovaný, keďže všetko, čo máme, chceme, aby pripadlo našim deťom.

199. Ak však v čase, keď závet zostáva neotvorený a patrón ešte nepozná úmysly svojho slobodníka, spácha niektorý z vyššie uvedených činov s odkazom na dediča, ktorý bol ustanovený v čase, keď bol pod jeho kontrolou, a neexistuje podozrenie z podvodu, môže využiť svoje právo na získanie prétorskej držby majetku v rozpore s podmienkami závetu.

200. Ak patrón, ktorý bol svojím slobodným pánom ustanovený za dediča jeho podielu na pozostalosti, na ktorý má zákonný nárok, a bol poverený previesť pozostalosť na iného, tvrdí, že ju považuje za nesolventnú, a keďže bol nútený ju prijať, hoci si mohol ponechať podiel, na ktorý mal nárok, prevedie ho, nemôže získať prétorskú držbu v rozpore s ustanoveniami závetu, pretože jednal prijal vôľu slobodného pána, jednal pohrdal a akoby odmietol svoje právo na držbu svojho zákonného podielu na pozostalosti.

201. Prípady syna patróna, ktorému slobodník prisúdil a ustanovil ho za dediča menšieho podielu majetku, než na aký mal nárok, je veľmi odlišný od toho, keď do patrónovej rodiny nepatrí nikto iný. Lebo hoci je zo zákona riadnym dedičom slobodníka, ak nezasiahol do majetku slobodníka ako do majetku patriaceho jeho otcovi, ale zdržal sa toho, aby si zachoval právo patróna, syn napriek tomu bude môcť získať prétorskú držbu majetku v rozpore s testamentárnymi ustanoveniami.

202. Ak by slobodník zanechal svojmu patrónovi, ktorý mu dlhoval určitú sumu peňazí, oslobodenie od záväzkov a on by využil výnimku z dôvodu zlej viery voči dedičovi, ktorý požaduje zaplatenie dlhu, alebo je oslobodený z dôvodu dedičstva, treba povedať, že nemôže získať prétorskú držbu pozostalosti v rozpore s ustanoveniami závetu.

203. Labeo, Epitomes of Probabilities, Paulus.

Ak si obvinil slobodníka svojho otca z hrdelného zločinu a tvoj otec ho manumitoval, prétorská držba majetku slobodníka ti nemôže byť udelená na základe prétorského ediktu. Paulus: Opačné pravidlo sa uplatní, ak by si vzniesol takéto obvinenie proti otrokovi, ktorý sa potom stane majetkom tvojho otca a ten ho následne manumituje.

Tit. 3. Ohľadom oslobodených obyvateľov obcí.

204. Ulpian, O edikte, kniha XLIX.

Obciam sa priznávajú plné práva nad majetkom ich slobodníkov a slobodníčok, to znamená, že majú nad nimi rovnaké práva ako ostatní patróni.

205. Je však nejaká pochybnosť, či môžu požadovať prétorskú držbu majetkov svojich slobodníkov? V tomto bode je istá ťažkosť, pretože nemôžu dať súhlas, napriek tomu môžu získať prétorskú držbu prostredníctvom iného. Ale tak, ako senát rozhodol, že sa na nich majú previesť majetky na základe trebel'ského dekrétu, tak na základe iného dekrétu, keď bola obec ustanovená za dediča slobodníka, môže získať jeho majetok; preto treba povedať, že môže získať prétorskú držbu majetkov svojich slobodníkov.

206. Lehota stanovená na uplatnenie prétorskej držby majetku slobodníka začína plynúť voči obci odo dňa, keď prijme nariadenie, ktoré ju oprávňuje požadovať. Takýto názor zastával aj Papinianus.

Tit. 4. O postúpení slobodníkov.

207. Ulpián, O Sabínovi, kniha XIV.

Dekrétom senátu vydaným v čase cisára Claudia počas konzulátu Velleia Rufa a Osteria Scapulu, ktorý sa týkal pridelenia slobodných, bolo stanovené nasledovné: "Ak má niekto dve alebo viac detí narodených v zákonnom manželstve a jednému z nich naznačil, že mu chce prideliť určitého slobodníka alebo slobodníčku, ktorých určí, uvedené dieťa mužského alebo ženského pohlavia sa po smrti osoby, ktorá manumitovala uvedeného otroka počas jeho života alebo na základe jeho závetu, stane jediným patrónom alebo patrónkou uvedeného slobodníka alebo slobodníčky, rovnako ako keby bol oslobodený priamo uvedeným dieťaťom. A ak by niektoré z uvedených detí zomrelo bez potomstva, všetky práva osoby, ktorá manumitovala otroka, prechádzajú na ostatné deti, rovnako ako keby ten, kto manumitoval otroka, neurobil žiadne osobitné opatrenie vo vzťahu k nim."

208. Hoci je dekrét senátu vyjadrený jazykom označujúcim jednotné číslo, je napriek tomu isté, že viacerým oslobodeným otrokom možno prideliť niekoľko detí rovnako ako jednému.

209. Priradiť možno aj slobodníka, ktorý je v rukách nepriateľa.

210. Okrem toho môže patrón prideliť svojho slobodníka akýmikoľvek slovami, gestom, závetom alebo kodícilom alebo počas svojho života.

211. Pridelenie môže zrušiť aj samotným prejavom svojej vôle.

212. Ak by však niekto postúpil slobodníka svojmu synovi, ktorého vydedil, postúpenie bude platné, ani výčitka vydedenia nebude synovi na ujmu, pokiaľ ide o patronátne právo.

213. Ak by bol syn po postúpení vydedený, akt vydedenia ho vždy nezruší, ak nebol urobený s týmto úmyslom.

214. Ak dieťa, na ktoré bolo postúpenie vykonané, ho odmietne prijať, myslím si, že lepší názor je ten, ktorý uviedol Marcellus, t. j. že jeho brat má byť pripustený k patronátnemu právu.

215. Ak jeden patrón zanechal jedného syna a druhý dvoch a slobodník je postúpený jednému z posledných dvoch, treba zvážiť, na koľko podielov sa má majetok slobodníka rozdeliť, či na tri, z ktorých ten, komu sa postúpenie vykoná, bude mať nárok na dva podiely, teda na svoj a na podiel svojho brata, alebo či by mali byť dva rovnaké podiely, keďže druhý brat je postúpením vylúčený. Julianus v sedemdesiatej piatej knihe hovorí, že lepší názor je, že ten, kto vylučuje svojho brata, by mal mať dve tretiny majetku. Tento názor je správny, kým žije jeho brat alebo kým sa môže stať zákonným dedičom oslobodeného; ak by však stratil svoje občianske práva, majetok sa musí rozdeliť na dva diely.

216. Pomponius, Dekréty senátu, kniha IV.

Ak by však dieťa, ktorému som postúpil majetok, zomrelo a zanechalo by syna a jeho brata a bol by tu aj syn iného patróna, vnuk bude mať nárok na polovicu majetku, ktorú by mal môj syn, ktorý žije, keby som uvedeného slobodníka nebol postúpil.

217. Ulpián, O Sabínovi, kniha XV.

Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak osoba, ktorá mala syna a vnuka, postúpi slobodníka vnukovi, pretože ten bude pripustený k dedičstvu po slobodníkovi, aj keď existuje syn iného patróna. K tomu dôjde ešte za života jeho strýka. Ak by však strýko už nežil, postúpenie vykonané na vnuka mu neprinesie žiadnu výhodu, pretože zmenší právo syna iného patróna.

218. Okrem toho je isté, že slobodného otca môže jeho starý otec prideliť vnukovi, a je stanovené, že v tomto prípade bude mať vnuk prednosť pred synom.

219. Preto sa možno spýtať, ak by patrón mal syna a vnuka, či môže spôsobiť, aby sa dekrét senátu uplatňoval rovnako, ako keby mal pod kontrolou oboch. Keďže v tomto prípade je stanovené, že postúpenie môže byť vykonané na toho, kto sa opäť dostane pod kontrolu svojho otca, prečo by sme nemali pripustiť, že obaja podliehajú právomoci patróna?

220. Opäť môže vzniknúť otázka, či vnuk, ktorý je pod kontrolou otca, môže byť uznaný za zákonného dediča slobodníka? A keďže existuje mnoho prípadov, na základe ktorých môže mať vnuk, ktorý je pod otcovou kontrolou, slobodníka, prečo by sa v tomto prípade nemalo pripustiť, že otec môže získať výhodu zákonného dedičstva majetku slobodníka prostredníctvom svojho syna? Tento názor veľmi správne zastáva Pomponius. Synovia pod otcovskou kontrolou majú tiež slobodníkov; ako napríklad v prípade, keď niekto manumituje otroka, ktorý tvorí súčasť jeho peculium castrense.

221. Tiež si myslím, že emancipovaní synovia osoby, ktorej bol pridelený freedman, majú nárok na výhody dekrétu senátu; nie preto, aby boli prijatí za zákonných dedičov freedmana, ale aby mohli nadobudnúť majetok, ktorý môžu.

222. Podľa toho, keď slobodný muž zomrie po tom, ako bol ustanovený za dediča, keďže emancipovaní synovia nemôžu byť pripustení k dedičstvu ako dedičia zo zákona, pozrime sa, či syn postupníka, ktorý zostáva pod jeho kontrolou, môže byť pripustený alebo nie. Myslím si, že emancipované deti by mal prétor za takýchto okolností uprednostniť.

223. Pod deťmi osoby, na ktorú sa postúpenie vykonáva, musíme rozumieť nielen jej synov, ale aj jej vnukov a vnučky a ostatných potomkov.

224. Ak niekto postúpi slobodníka dvom deťom a jedno z nich zomrie bez potomstva a druhé nie:

225. Pomponius, Dekréty senátu, kniha IV.

Alebo ten, ktorý prežije, odmietne prijať majetok slobodníka:

226. Ulpián, O Sabínovi, kniha XIV.

Má sa podiel toho, kto stratil svoje občianske práva alebo odmietol dedičstvo, vrátiť rodine, alebo skôr pripadne tomu, v ktorého osobe naďalej existuje postúpenie? Julianus v sedemdesiatej piatej knihe hovorí, že postúpenie nadobudne účinnosť len vo vzťahu k osobe tohto posledného a že len on by mal byť pripustený k dedičstvu; čo je správne.

227. Ale čo ak by jedno z detí zomrelo a zanechalo potomstvo, môže byť to druhé pripustené k dedičstvu, ak žije druhé dieťa? Julianus si myslí, že len on by mal byť pripustený, ale po jeho smrti budú deti druhého dediť majetok; a že právo nad slobodným sa nevráti rodine.

228. Ak však jedno z týchto dvoch detí zanechá synov a druhé vnukov; majú byť spoločne pripustení k dedičstvu po slobodníkovi ako dedičia zo zákona? Myslím si, že by sa medzi nimi malo zachovať pravidelné poradie dedenia.

229. Marcianus, Inštitúcie, kniha VII.

Ak by bol otrok prikázaný na slobodu a potom by bol odkázaný synovi poručiteľa a ten by ho potom manumitoval, oslobodený bude patriť synovi, ako keby mu bol pridelený. Bude to tak bez ohľadu na to, či je výslovne uvedené alebo jasne pochopené, že otrok nebol odkázaný ako otrok, ale pridelený ako slobodný.

230. Scaevola, Pravidlá, kniha II.

Postúpenie môžeme vykonať absolútne a podmienene, listom, za prítomnosti svedkov alebo prostredníctvom písomnej listiny, pretože postúpenie slobodníka sa nenadobúda ani ako dedičstvo, ani na základe podmienok trustu, ani nemôže byť zaťažené výkonom trustu.

231. Modestinus, Rozdiely, kniha VII.

Hoci sa deti patróna v mnohých prípadoch považujú za osoby požívajúce rovnaké práva ako osoba, ktorá manumitovala otroka, predsa len nemôžu postúpiť slobodníka svojho otca vlastným deťom, aj keď im ho postúpili ich rodičia. Tento názor zastávajú Julianus aj Marcellus.

232. Ten istý, Pandekty, kniha IX.

Určité pochybnosti existujú v otázke, či patrón môže prideliť slobodníka len svojmu synovi, ktorý je pod jeho kontrolou, alebo aj svojmu emancipovanému synovi, ak má pod kontrolou aspoň dvoch ďalších. Lepší názor je, že tak môže urobiť.

233. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha XII.

Ak je slobodník pridelený pod podmienkou alebo po uplynutí určitej lehoty, všetko zostane nezmenené, kým trvá podmienka alebo nenastal deň, ako keby slobodník nebol pridelený. Ak by teda medzitým zomrel, jeho majetok podľa občianskeho práva aj podľa prétorského ediktu pripadne všetkým deťom.

234. Ak bol slobodník pridelený jednému dieťaťu absolútne a druhému podmienne, treba povedať, že len ten, ktorému bol pridelený absolútne, má nad ním právo patróna, kým trvá podmienka.

235. Papinianus, Názory, kniha XIV.

Uviedol som ako svoj názor, že ak boli slobodné deti pridelené za účelom poskytnutia im podpory, nemajú sa považovať za pridelené, keďže patrón mal v úmysle prospieť svojim slobodným deťom, aby mohli, tým ľahšie, využívať výhody jeho vôle bez toho, aby porušil požiadavky spoločného práva.

236. Pomponius, Listy, kniha II.

Ak jeden z dvoch patrónov postúpi slobodníka svojmu synovi, nie je dôvod, prečo by si druhý nemal zachovať svoje práva nad ním bez obmedzenia.

237. Ten istý, Dekréty senátu, kniha IV.

Každý môže na základe svojej vôle manumitovať otroka a prideliť ho jednému zo svojich detí ako svojho slobodníka.

238. Senát sa odvoláva na deti, ktoré sú pod kontrolou svojho otca. Má sa to teda chápať tak, že v tomto dekréte nie je žiadne ustanovenie o posmrtných deťoch? Myslím si, že lepší názor je ten, že sú zahrnuté aj posmrtné deti.

239. Tam, kde sa v dekréte senátu hovorí: "Ak by niekto stratil svoje občianske práva", sa to vzťahuje na osobu, ktorá ich navždy stratila, a nie na osobu, ktorá bola zajatá nepriateľom a môže sa vrátiť.

240. Postúpenie sa môže uskutočniť aj tak, že sa začne v určitý deň, ale sotva sa môže uskutočniť na určitú dobu, keďže Senát sám stanovil hranicu tejto transakcie.

Tit. 5. Ak sa niečo vykoná s cieľom oklamať patróna.

241. Ulpián, O edikte, kniha XLIV.

Ak sa povie, že slobodný človek spáchal podvodný čin, aby zabránil tomu, aby sa časť jeho majetku dostala do rúk tých, ktorí majú právo získať vlastníctvo v rozpore so závetnými ustanoveniami, prétor sa o tom presvedčí a zisťuje, či spísal závet alebo zomrel bez závetu a či patrón nebol oklamáný.

242. V prípade, že je scudzenie vykonané podvodom, nepátrame po tom, či bolo vykonané mortis causa, alebo nie, pretože je zrušené bez ohľadu na to, ako bolo vykonané. Ak však nebolo vykonané s podvodným úmyslom, ale z iného dôvodu, musí potom žalobca preukázať, že scudzenie bolo vykonané mortis causa. Ak sa totiž domnievate, že odcudzenie bolo vykonané mortis causa, nepátrame po tom, či bolo vykonané s podvodným úmyslom, alebo nie; stačí totiž preukázať, že bolo vykonané mortis causa. Toto pravidlo nie je nerozumné, pretože darovanie mortis causa sa prirovnáva k odkazom, a tak ako sa v prípade odkazov nepýtame, či boli vykonané s podvodným úmyslom alebo nie, nemali by sme takéto pátranie zavádzať v súvislosti s darovaním mortis causa.

243. Opäť platí, že čokoľvek bolo darované synovi mortis causa, sa neodvoláva, pretože keďže každý môže svojmu synovi odkázať toľko, koľko chce, nepovažuje sa za to, že by darovaním svojho patróna podviedol.

244. Avšak všetko, čo sa urobí s cieľom oklamať patróna, sa ruší, bez ohľadu na to, o čo ide.

245. Pojem "podvod" musíme chápať tak, že sa vzťahuje na osobu, ktorá majetok odcudzuje, a nie na toho, na koho sa majetok previedol; preto sa stáva, že ak si obdarovaný nie je vedomý podvodu alebo zlej viery, ktorá bola spáchaná, aj tak musí byť zbavený majetku, ktorý bol odcudzený, s cieľom oklamať patróna, aj keby si myslel, že slobodný človek je slobodný, a nie ten, ktorý bol manumitovaný.

246. Faviánova žaloba nebude smerovať proti spolupatrónovi, ktorému bolo v rozpore s podmienkami závetu odopreté prétorské vlastníctvo majetku z dôvodu darovania, ak toto darovanie nie je hodnotnejšie ako podiel, na ktorý mal patrón právny nárok. Preto ak bolo darovanie vykonané mortis causa, jeho spolupatrón bude mať nárok na svoj podiel z neho, rovnako ako keby bol jeden z patrónov odkazovníkom.

247. Okrem toho zvážme, či sa Faviánova žaloba vzťahuje len na zrušenie takých odňatí, ako sú tie, ktorými slobodník znižuje svoj majetok, alebo sa vzťahuje aj na iný majetok, ktorý nezískal? Julianus v dvadsiatej šiestej knihe Digest hovorí, že Faviánova žaloba sa neuplatní, ak prepustený s úmyslom oklamať svojho patróna neprijme majetok alebo odmietne dedičstvo, ktoré mu bolo odkázané. Zdá sa mi, že je to pravda. Lebo hoci sa hovorí, že dedičstvo nám patrí od smrti poručiteľa, ak by sa neodmietlo, predsa len, keď sa odmietne, je jasné, že nám nikdy nepatrilo; a to isté pravidlo by sa malo

prijat' s ohľadom na iné činy štedrosti, keď niekto chce darovať slobodníkovi a ten ho odmietne prijať; keďže pre patróna stačí, ak jeho slobodník neodcudzil žiadny majetok na jeho škodu, a nie ak ho nenadobudol. Preto ak mu bol odkaz odkázaný pod podmienkou a slobodník by zabránil splneniu podmienky; alebo ak by urobil ustanovenie pod podmienkou a radšej by dovolil, aby sa podmienka nesplnila, treba povedať, že sa neuplatňuje faviánsky zákon.

248. Ale čo ak by slobodník dobrovoľne prehral súdny spor? Ak ju prehral úmyselne alebo priznal rozsudok, treba povedať, že sa uplatní Faviánsky zákon; ak však odmietol predložiť svoj nárok tak, aby ho mohol vymáhať, v tomto prípade si vec zaslúži pozornosť. Domnievam sa, že za takýchto okolností slobodník zmenšil svoj majetok, pretože odňal právo na žalobu zo svojho majetku, rovnako ako keby nechal uplynúť lehotu na podanie žaloby.

249. Patrón však nemôže využiť faviánsku žalobu, ak napríklad oslobodený odmietne podať žalobu na vyhlásenie závetu za neúčinný alebo podať inú žalobu, napríklad žalobu na náhradu škody, alebo začať akékoľvek právne konanie tohto druhu.

250. Ak sa však slobodník dopustil nejakého činu s cieľom oklamať svojho patróna, ten môže využiť faviánsku žalobu.

251. Ak však slobodník obdaroval svoju dcéru, nepovažuje sa za toho, kto svojho patróna podviedol o sumu, ktorú jej dal ako veno, pretože otcovská náklonnosť by sa mu nemala vyčítať.

252. Ak by slobodník daroval viacerým osobám s cieľom oklamať svojho patróna, a to buď počas jeho života, alebo mortis causa, patrón môže podať buď faviánsku, alebo kalvínsku žalobu proti všetkým osobám rovnako, aby získal späť podiel, na ktorý má nárok.

253. Ak by niekto buď predal, prenajal alebo vymenil majetok s cieľom oklamať svojho patróna, pozrime, aké by malo byť rozhodnutie sudcu. Ak bol majetok predaný, kupujúcemu by mala byť daná možnosť voľby, aby si buď ponechal vec, ktorú kúpil, za jej primeranú hodnotu, alebo aby sa jej vzdal po tom, ako dostane cenu, ktorú zaplatil. Nemali by sme absolútne zrušiť predaj, ako keby slobodník nemal žiadne právo na predaj nehnuteľnosti, aby sme sa vyhli tomu, že kupujúci príde o cenu, ktorú zaplatil, najmä ak sa z jeho strany netvrdí podvod, ale len ak sa má zohľadniť podvod slobodníka.

254. Ak by však slobodník kúpil majetok s cieľom oklamať patróna, treba tiež povedať, že ak ho kúpil za príliš vysokú cenu, patrónovi by sa z tohto dôvodu mala poskytnúť úľava a nemal by mať na výber, či predaj zruší, alebo nie; ale predávajúcemu by sa malo umožniť, aby sa buď vzdal takej časti ceny, ktorá presahuje skutočnú hodnotu majetku, alebo aby získal späť to, čo predal, a vrátil cenu, ktorú dostal. Rovnaké pravidlo dodržiavame pri výmene, prenájme a lízingu nehnuteľností.

255. Ak však slobodník predal majetok v dobrej viere a bez toho, aby prejavil zaujatosť, ale cenu, ktorú dostal, daroval inému, treba zvážiť, či bude voči Favianovej žalobe zodpovedný ten, kto majetok kúpil, alebo ten, kto cenu dostal ako dar.

Pomponius v osemdesiatej tretej knihe Digest veľmi správne hovorí, že kupujúci by nemal byť obťažovaný, pretože podvodu sa dopustil voči patrónovi s ohľadom na cenu, a preto ten, kto dostal cenu ako dar, bude zodpovedný podľa Faviánskeho zákona.

256. Pozrime sa však, ak by patrón tvrdil, že hoci bol majetok predaný za spravodlivú cenu, predsa len bolo v jeho záujme, aby sa vôbec nepredával; a že podvod spočíva v tom, že bolo odcudzené vlastníctvo niečoho, k čomu bol patrón pripútaný, či už z dôvodu výhodnosti, alebo susedstva, alebo čistoty ovzdušia, alebo preto, že tam bol vychovaný, alebo tam boli pochovaní jeho rodičia, ak chce, aby bol predaj zrušený, či by mal byť vypočutý. Nemal by byť vypočutý v žiadnom prípade tohto druhu, pretože sa rozumie, že podvod zahŕňa peňažnú škodu.

257. Ak však bola nehnuteľnosť predaná za príliš nízku cenu a kúpna cena mala byť darovaná inému, Favianova žaloba môže byť podaná proti obojstranným, t. j. proti tomu, kto nehnuteľnosť kúpil za nižšiu cenu, ako je jej skutočná hodnota, a proti tomu, kto dostal! j cenu ako dar. Ak ten, kto ju kúpil, je ochotný sa jej vzdať, nebude k tomu nútený, pokiaľ nedostane cenu, ktorú zaplatil. Čo sa potom musí urobiť, ak by kupujúci, ktorý bol delegovaný, zaplatil tomu, komu slobodný človek daroval, mal by stále právo na vrátenie ceny? Lepší názor je, že by bol oprávnený vymáhať ju, aj keď sa mohla dostať do rúk osoby, ktorá je platobne neschopná. Ak by totiž slobodník premrhal kúpnu cenu, ktorú dostal, mali by sme sa napriek tomu domnievať, že ten, kto ju zaplatil, ju môže získať späť, ak je ochotný zrušiť predaj.

258. Pozrime sa, či Faviánova žaloba bude platiť v prípade, že by si slobodník požičal peňažnú sumu s cieľom oklamať svojho patróna, a aký by bol v tomto prípade prostriedok nápravy. Ak by slobodník peniaze, ktoré dostal, rozdal, patrón môže žalovať osobu, ktorej ich slobodník dal, ale ak ich dostal a premrhal, ten, kto ich požičal, by o ne nemal prísť, ani ho nemožno obviňovať z toho, že ich požičal.

259. Je zrejmé, že bude existovať dôvod na Favianovu žalobu, ak slobodník peniaze nedostal, ale uzavrel dohodu s osobou, ktorá mu ich mala požičať.

260. Pozrime sa, či bude Faviánova žaloba opodstatnená, ak sa slobodník stane ručiteľom za mňa alebo založí svoj majetok inému s cieľom oklamať svojho patróna, a či by sa nemalo poskytnúť oslobodenie patrónovi na moje náklady. Veď slobodník mi nič nedal, ak sa stal zárukou za niekoho, kto nebol solventný; a taká je naša prax. Preto veriteľ nemôže byť žalovaný na základe faviánskej žaloby, ale dlžník áno, rovnako ako na základe mandátnej žaloby. Je zrejmé, že ak by mandátna žaloba neuspela z dôvodu, že došlo k darovaniu, bude existovať dôvod na Faviánsku žalobu.

261. Rovnaké pravidlo by sa malo prijať, ak slobodník nariadi, aby sa niečo vykonalo v prospech iného.

262. Hoci Faviánova žaloba bude oprávnená len s ohľadom na podiel patróna, predsa len, ak sa majetok nedá rozdeliť, bude oprávnená na celú sumu; ako napríklad v prípade služobnosti.

263. Ak by slobodník dal niečo môjmu otrokovi alebo synovi, ktorý je pod mojou kontrolou, s cieľom oklamať svojho patróna, pozrime sa, či môže byť proti mne podaná Faviánska žaloba. A zdá sa mi, že bude stačiť, ak sa žaloba podá proti mne ako pánovi alebo otcovi, a keď sudca vydá rozhodnutie, treba vziať do úvahy nielen to, čo bolo urobené v prospech môjho majetku, ale aj všetko, čo sa týka peculium.

264. Ak však bola uzavretá dohoda so synom na príkaz jeho otca, ten bude určite zodpovedný.

265. Ak by slobodník uzavrel zmluvu s otrokom s cieľom oklamať svojho patróna a otrok by bol manumitovaný, vzniká otázka, či bude zodpovedný za Favianovu žalobu. Ako sme už uviedli, do úvahy by sa mal brať len podvod slobodníka, a nie toho, s kým uzavrel zmluvu; preto uvedený manumitovaný otrok nebude zodpovedný za Faviánsku žalobu;

266. Možno sa tiež spýtať, či v prípade, že manumitovaný otrok zomrie alebo bude odcudzený, musí byť žaloba podaná do jedného roka? Pomponius hovorí, že musí.

267. Táto žaloba je osobná, a nie vecná, a bude smerovať proti dedičovi a iným nástupcom, ako aj v prospech dediča a iných nástupcov patróna; a netvorí súčasť pozostalosti, t. j. majetku oslobodeného, ale patrí osobne patrónovi.

268. Ak by slobodník daroval niečo s cieľom oklamať svojho patróna, a ten by potom zomrel ešte za života slobodníka a syn patróna by získal prétorskú držbu majetku slobodníka v rozpore s ustanoveniami závetu, môže sa použiť faviánska žaloba na účely navrátenia majetku, ktorý bol odcudzený? Je pravda, ako hovorí Pomponius v Osemdesiatej tretej knihe a tiež Papinianus v Štrnásťtej knihe otázok, že Faviánova žaloba bude podaná v prospech syna, pretože stačí, ak bol čin spáchaný s cieľom vyhnúť sa patronátnemu právu; chápeme to totiž skôr ako podvod voči majetku než voči osobe.

269. Do tejto žaloby sú zahrnuté aj zisky získané po pripojení vydania.

270. Marcianus, Pravidlá, kniha III.

Veľmi správne sa zastáva názor, že aj zisky, ktoré už boli získané, sú zahrnuté do faviánskej a kalvínskej žaloby, keďže úmyslom prétora je zrušiť každý podvodný úkon slobodníka.

271. Ulpian, O edikte, kniha XLIV.

Ak by patrón, ktorý bol ustanovený za dediča podielu na majetku, na ktorý má nárok zo zákona, prijal majetok bez toho, aby vedel, že slobodník odcudzil nejaký majetok s úmyslom ho oklamať, pozrime sa, či môže byť oslobodený z dôvodu svojej nevedomosti, aby sa zabránilo tomu, že bude oklamán podvodným konaním svojho slobodníka. Papinianus v štrnástej knihe otázok uvádza svoj názor, že majetok, ktorý bol odcudzený, zostáva v rovnakom stave ako predtým; a preto by si mal patrón vyčítať, že v rozpore s ustanoveniami závetu nezískal prétorskú držbu vzhľadom na to, čo bolo buď odcudzené, alebo darované mortis causa, hoci tak mohol urobiť.

272. Táto žaloba sa priznáva natrvalo, pretože jej predmetom je navrátenie majetku.

273. Prétor dovoľuje patrónovi, ktorý bol ustanovený za dediča celého majetku, aby využil faviánsku žalobu, pretože by bolo nespravodlivé, aby bol vylúčený z výhody žaloby, keď dobrovoľne nevstúpil do majetku a urobil tak len preto, že nemohol požadovať prétorskú držbu v rozpore s ustanoveniami závetu.

274. Ak by slobodník zomrel bez závetu, patrón môže vstupom do dedičstva prostredníctvom kalvínskej žaloby zrušiť všetky podvodne vykonané odcudzenia, ktorými sa v súlade s ustanoveniami závetu dostane do rúk patróna alebo jeho detí menší podiel z majetku slobodníka. K tomu dochádza bez ohľadu na to, či patrón požaduje prétorskú držbu majetku z dôvodu dedenia, alebo nie.

275. Ak je patrónov a patróniek viacero, každý z nich môže vymáhať podiel, na ktorý má právny nárok, alebo môže na tento účel podať kalvínsku žalobu.

Keď slobodný človek zomrie v intestáte po tom, čo zanechal svojmu patrónovi podiel, na ktorý má tento zákonný nárok, alebo niečo viac, a zároveň odcudzí časť svojho majetku, Papinián v Štrnástej knihe otázok uvádza, že žiadna z jeho dispozícií sa nemá zrušiť. Môže totiž niekomu niečo odkázať svojou vôľou, ak odkáže patrónovi podiel, na ktorý má tento nárok, a tým, že urobí akékoľvek iné darovanie, sa nepovažuje za podvodníka.

277. Ten istý, O edikte, kniha XLIII.

Všetko, čo bolo slobodníkom podvodne odcudzené, sa na základe Faviánovej žaloby ruší.

278. Ak je patrónov viac, každý z nich bude mať rovnaký podiel, ale ak sa niektorí z nich neprihlásia o svoje podiely, pripadnú ostatným. To, čo som uviedol v súvislosti s patrónmi, sa vzťahuje aj na deti patróna; tie však nemajú právo na podiel súčasne, ale len v prípade, že patróni neexistujú.

279. Paulus, O edikte, kniha XLII.

Favianova žaloba sa vzťahuje aj na toho, kto sám dostáva dar, a nie na toho, kto prikazuje, aby to, čo má byť dané jemu, bolo darované inému.

280. Pri Faviánskej žalobe, ak sa majetok nevráti, vynesie sa rozsudok proti žalovanému na sumu, ktorú žalobca prisahá na súde, že mal hodnotu.

281. Julianus, Digesty, kniha XXVI.

Ak slobodník s úmyslom oklamať svojho patróna a v rozpore s dekrétom senátu požičia peniaze synovi pod otcovskou kontrolou, Faviánova žaloba mu nebude priznaná; pretože v tomto prípade treba rozumieť, že slobodník skôr daroval majetok s cieľom oklamať svojho patróna, ako že peniaze ponechal v rozpore s dekrétom senátu.

282. Scaevola, Otázky, kniha V.

Ak sa teda neuplatní dekrét senátu, neuplatní sa ani Faviánova žaloba, keďže majetok možno získať späť iným konaním.

283. Julianus, Digesty, kniha XXVI.

Keď však slobodník požičia peniaze synovi pod otcovskou kontrolou, ktorý má menej ako dvadsaťpäť rokov, po preukázaní náležitého dôvodu by sa mala patrónovi poskytnúť úľava.

284. Ten istý, Digesty, kniha LXIV.

Slobodník môže počas svojho života legálne darovať peniaze svojim priateľom, ktorí na ne majú nárok, ale nemôže týmto priateľom odkázať dedičstvo, keď tým zmenší podiel svojho majetku, na ktorý má nárok jeho patrón.

285. Africanus, Otázky, kniha I.

Ak majetok, ktorý slobodník podvodne odcudzil, už neexistuje, patrón nemôže podať žalobu, rovnako ako keby slobodník vyhodil peniaze s cieľom spáchať podvod; ani vtedy, ak by ten, kto získal od slobodníka dar mortis causa, majetok predal a dobromyseľný nadobúdateľ by ho nadobudol úžere.

286. Paulus, O Lex Aelia Sentia, kniha III.

Patrón sa nepovažuje za podvedeného na základe právneho úkonu, s ktorým súhlasí. Preto ak jeho slobodník urobí donáciu so súhlasom svojho patróna, nemožno ju vymáhať Faviánovou žalobou.

287. Javolenus, Listy, kniha III.

Slobodník, ktorý chcel previesť pozemok na Seia s cieľom oklamať svojho patróna, postupoval takto. Seius nariadil Titiovi, aby prijal pozemok takým spôsobom, že medzi Seiom a Titiom bol uzavretý mandátny záväzok. Pýtam sa, či po smrti slobodníka bude patrón oprávnený podať žalobu len proti Seiovi, ktorý dal mandát, alebo proti Titiovi, ktorý má pozemok v držbe, alebo či môže postupovať proti ktorémukoľvek z nich, ktorého si vyberie. Odpoveď znela, že žaloba bude priznaná proti osobe, ktorá získala darovanie, za predpokladu, že majetok sa dostal do jej rúk, pretože celá transakcia, ktorá sa uskutočnila s jej súhlasom, by mala byť zahrnutá do rozhodnutia vydaného proti nej. Nemožno konštatovať, že by mal byť nútený vydať majetok, ktorý má v držbe iný, keďže ho môže získať späť na základe mandátnej žaloby, takže ho môže buď sám vrátiť patrónovi, alebo k tomu môže prinútiť toho, s kým uzavrel mandátnu zmluvu. Čo však povieme, ak sa intervenujúca strana nijako nedopustila podvodu? Nepochybujeme o tom, že proti nemu nemožno podať žalobu. Nemožno totiž považovať za vinného z podvodu toho, kto urobil službu svojmu priateľovi, ktorou získal prospech pre iného ako pre seba, a to podvodným konaním slobodníka.

288. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha X.

V konštitúcii božského Pia, ktorá sa týka adopcie maloletých detí do veku puberty, sa ustanovuje, že z majetku, ktorý mal adoptívny otec v čase svojej smrti, patrí adoptovanému dieťaťu štvrtina. Cisár tiež nariadil, aby mu bol vydaný akýkoľvek majetok, ktorý získal od svojho adoptívneho otca, a ak by bol po preukázaní náležitého dôvodu emancipovaný, stratí svoju štvrtinu. Preto v prípade, že bol majetok odcudzený za účelom podvodu na dieťaťu, môže sa vymáhať žalobou podobnou kalvínskej alebo faviánskej žalobe.

Tit. Ak neexistuje závet, na základe ktorého by mohli byť deti zvýhodnené.

289. Ulpián, O edikte, kniha XLIV.

Prétor po tom, čo hovorí o vlastníctve majetku tých, ktorí vykonávajú závet, prechádza k dedičským konaniam podľa toho istého poradia, ktoré prijal Zákon dvanástich tabúl; je totiž zvykom najprv pojednávať o závetoch poručiteľov a potom o dedičstve zo zákona.

290. Pretor však rozdelil dedenie zo zákona do štyroch tried. Z rôznych stupňov ako prvý stanovuje stupeň detí, druhý stupeň dedičov zo zákona, tretí stupeň príbuzných a štvrtý stupeň manželov.

291. Pretoriánsku držbu majetku ab intestato možno nadobudnúť len vtedy, ak sa neobjaví nikto, kto by požadoval držbu v súlade s ustanoveniami závetu alebo v rozpore s nimi.

292. Je zrejmé, že ak neuplynula predpísaná lehota na požadovanie prétorskej držby nehnuteľnosti v súlade s ustanoveniami závetu, ale držba nehnuteľnosti bola odmietnutá, treba povedať, že prétorskú držbu tej istej nehnuteľnosti ab intestato možno požadovať ihneď. Ten, kto odmietol pozostalosť, totiž nemôže požadovať prétorskú držbu po tom, ako tak urobil, a výsledkom bude, že môže okamžite uplatniť nárok na držbu z dôvodu intestácie.

293. Ak sa však držba majetku udelila na základe karbonárskeho ediktu, je pre nás lepší názor, že sa stále môže požadovať prétorská držba z dôvodu intestácie, pretože, ako ukážeme na príslušnom mieste, prétorská držba na základe karbonárskeho ediktu nezasahuje do držby získanej prétorským ediktom.

294. V prípade dedenia ab intestato prétor veľmi správne začína s potomkami; pretože tak ako im udeľuje (pred všetkými ostatnými) držbu v rozpore s ustanoveniami závetu, tak ich v prípade dedenia v intestáte povoláva k dedeniu ako prvých.

295. Okrem toho pod pojmom "potomkovia" musíme rozumieť tých, o ktorých sme uviedli, že majú nárok na prétorskú držbu v rozpore s ustanoveniami závetu; to znamená prirodzené, ako aj adoptované deti. Adoptované deti však pripúšťame len vtedy, ak boli v čase smrti otca pod otcovskou kontrolou. Ak však boli v tom čase vlastnými pánmi, nedovoľujeme im získať prétorskú držbu dedičstva, pretože práva z osvojenia zanikajú emancipáciou.

296. Ak niekto adoptuje svojho emancipovaného syna namiesto vnuka a potom ho opäť emancipuje, kým má po ňom vnuka, Marcellus nastolil otázku, či po zrušení adopcie to bude prekážkou pre vnuka, ktorý chce získať prétorskú držbu z dôvodu dedenia. Keďže však vnuk je obvyčajne spojený s emancipovaným otcom, nemožno povedať, že hoci bol tento adoptovaný a zaujal miesto syna, predsa len by nemal stáť v ceste vlastnému dieťaťu? Z dôvodu, že bol pod otcovskou kontrolou ako adoptovaný, a nie ako prirodzený syn.

297. Ak ustanovený dedič nemôže využiť závet, buď preto, že bol vymazaný alebo zrušený, alebo preto, že sa preukázalo, že závetca zmenil svoje rozhodnutie iným spôsobom a že mal v úmysle zomrieť bez závetu, treba povedať, že tí, ktorí získajú praetorské vlastníctvo majetku, budú mať naň nárok z dôvodu bezpodielového spoluvlastníctva.

298. Ak je emancipovaný syn vydedený a syn, ktorý bol pod otcovou kontrolou, prechádza v závete, prétor by mal chrániť emancipovaného syna, ktorý sa domáha držby majetku z dôvodu intestácie podľa ustanovenia unde liberi, pokiaľ ide o polovicu majetku, rovnako ako keby otec nezanechal závet.

299. Julianus, Digesty, kniha XXVII.

Ak emancipovaný syn, ktorý prešiel, nepožiada o préorskú držbu majetku v rozpore s ustanoveniami závetu a určení dedičia vstúpi do majetku, vlastnou vinou stratí otcov majetok, pretože hoci o préorskú držbu v súlade s ustanoveniami závetu nemusel požiadať, prétor ho aj tak nebude chrániť tak, aby mohol získať préorskú držbu ako potomok. Prétor nezvykne chrániť patróna, ktorý bol v závete postúpený, proti ustanoveným dedičom, ak nepožaduje préorskú držbu majetku v rozpore s ustanoveniami závetu, podľa toho paragrafu ediktu, ktorý sa týka dedičov zo zákona.

300. Ulpianus, O Sabinovi, kniha VIII.

Pretoriánsku držbu majetku možno požadovať z dôvodu dedenia, ak je isté, že závet nepodpísalo aspoň sedem svedkov.

301. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Deti, dokonca aj tie, ktoré stratili občianske práva, sú na základe préorského ediktu povolané do držby pozostalosti, ak neboli adoptované, pretože tie po emancipácii strácajú meno detí. Ak sú však prirodzenými deťmi a boli emancipované a adoptované a druhýkrát emancipované, zachovávajú si pôvodný charakter prirodzených detí.

302. Pomponius, O Sabinovi, kniha IV.

Ak jedno z tých detí, ktorým prétor prisľúbil držbu majetku, nie je pod kontrolou rodiča, o ktorého majetok išlo v čase jeho smrti, priznáva sa mu držba toho podielu majetku, na ktorý by malo nárok, keby zostalo pod otcovskou kontrolou, a jeho deťom, ktoré boli pod kontrolou zosnulého, ak mu majetok patrilo vo vlastnom mene a neboli výslovne vydedené; takže on sám bude mať len polovicu uvedeného podielu a druhú polovicu dostanú jeho deti a on sám môže medzi ne rozdeliť svoj vlastný majetok bez akéhokoľvek obmedzenia.

303. Ak by otec emancipoval svojho syna a vnuka týmto posledným, len syn bude mať nárok na vlastníctvo jeho majetku z dôvodu dedenia, hoci strata občianskych práv by nikomu neprekážala pri rozdelení majetku podľa ediktu. Okrem toho tie deti, ktoré nikdy neboli pod otcovskou kontrolou a nezískali miesto riadnych dedičov, sú povolané k prétorskej držbe majetku svojich rodičov; ak by totiž emancipovaný syn zanechal vnuka pod kontrolou svojho starého otca, prétorská držba majetku emancipovaného otca sa udelí dieťaťu, ktoré zostalo pod kontrolou svojho starého otca; a ak by sa toto dieťa narodilo po emancipácii svojho otca, prétorská držba majetku jeho starého otca sa mu odovzdá po jeho narodení; za predpokladu, že stav jeho otca nepredstavuje prekážku, aby sa tak stalo.

304. Ak by emancipovaný syn nepožadoval prétorskú držbu majetku z dôvodu dedenia, všetky práva vnukov zostanú nedotknuté, ako keby nebolo žiadneho syna; a to, na čo by mal syn nárok, keby požadoval prétorskú držbu majetku svojho otca z dôvodu dedenia, pripadne len vnukom, ktorí sú potomkami uvedeného syna, a nie iným.

305. Ulpian, O edikte, kniha XXXIX.

Ak by otec emancipoval svojho syna a ponechal by si svojho vnuka pod svojou kontrolou a jeho syn by potom zomrel, tak spravodlivosť prípadu, ako aj podmienky ediktu, podľa ktorých sa ustanovuje, že prétorská držba majetku otca sa má udeliť jeho deťom na základe intestácie, budú mať za následok, že sa vykoná vyúčtovanie a vydá sa držba majetku intestovaného otca; takže starý otec, ktorý získa výhodu prétorskej držby majetku prostredníctvom svojho vnuka, bude nútený prispieť sestre, ktorá sa stane nevyhnutnou dedičkou svojho otca; ibaže by starý otec nechcel získať žiaden prospech z majetku a je pripravený vydať svojho vnuka spod svojej kontroly, aby po jeho emancipácii mohol získať všetky výhody prétorskej držby. Preto sa sestra, ktorá sa stane dedičkou svojho otca, nemôže oprávnene sťažovať na to, že bola týmto spôsobom vylúčená z výhody príspevku; pretože ak by jej starý otec zomrel bez závetu, bude mať právo podieľať sa na jeho majetku rovnakým dielom ako jej brat.

306. Papinianus, Otázky, kniha XXIX.

Vydedený syn zomrel v čase, keď sa závetný dedič rozhodoval, či dedičstvo prijme, alebo nie, a nakoniec ho odmietol. Vnuk po spomínanom vydedenom synovi bude dedičom svojho starého otca, ani jeho otec sa nebude považovať za prekážku, keďže práve po jeho smrti pripadol majetok vnukovi ako zákonnému dedičovi. Nemožno povedať, že vnuk je dedičom, ale nie priamym dedičom svojho starého otca, pretože nikdy nebol v prvom stupni; keďže sám bol pod kontrolou svojho starého otca a jeho otec ho v dedičskom konaní nepredchádzal. A okrem toho, ak nebol priamym dedičom, na základe akého práva bude dedičom, keďže nebolo pochyb o tom, že nebol agnátom? Okrem toho, aj keby vnuk nebol vydedený, do majetku môže vstúpiť závetný dedič po smrti syna. Ak teda otec nebol pre syna prekážkou z titulu práva dediť, bude sa považovať za prekážku z titulu práva udeleného závetom.

307. Rodičia nemajú právo na majetok svojich detí rovnakým spôsobom ako deti na majetok svojich rodičov. Je to len ohľad na súcit, ktorý oprávňuje rodičov na majetky ich detí, ale deti získavajú majetky svojich rodičov na základe úmyslu prírody, ako aj úmyslu svojich rodičov.

308. Ten istý, Názory, kniha VI.

Syn pod otcovskou kontrolou so súhlasom svojho otca nadobudol praetorskú držbu nehnuteľnosti ako najbližší príbuzný zosnulého. Aj keď by mal byť z držby majetku vylúčený podmienkou uvedenou v závete, ak zostal pod kontrolou svojho otca, predsa sa musí považovať za osobu, ktorá držbu nadobudla legálne. Nepodlieha sankcii ediktu, keďže nezískal držbu v súlade s ustanoveniami závetu; keďže takýmto spôsobom nemohol držať majetok, ani nebolo v jeho moci splniť podmienku, keďže otca nemožno ľahko prinútiť, aby svojho syna emancipoval.

309. Paulus, Názory, kniha XI.

Ak syn po emancipácii požaduje prétorskú držbu majetku svojho otca a následne zmení svoju podmienku, nie je dôvod, prečo by si nemal ponechať to, čo nadobudol. Ak však zmenil svoj stav predtým, nemôže požadovať prétorskú držbu majetku.

Tit. 7. O prétorskej držbe agnátmi.

310. Julianus, Digesty, kniha XXVII.

Nasledujúce výrazy ediktu: "Ak ten, kto mal byť dedičom poručiťa, zomrie bez závetu," treba chápať v najširšom zmysle a rozumieť ich tak, že sa vzťahujú na určité časové obdobie, nie na dátum smrti poručiťa, ale na obdobie, keď sa požaduje prétorská držba jeho majetku. Preto ak dedič zo zákona stratil svoje občianske práva, je jasné, že mu môže byť znemožnené získať tento druh prétorskej držby dedičstva.

311. Ulpian, O edikte, kniha XLVI.

Keď riadni dedičia odmietnu držbu majetku ab intestato, domnievame sa, že nepredstavujú žiadnu prekážku pre zákonných dedičov, teda pre tých, na ktorých môže majetok zákonne prejsť. Dôvodom je to, že odmietnutím držby dedičstva v postavení detí začínajú mať naň nárok ako zákonní dedičia.

312. Okrem toho tento druh prétorskej držby neprechádza len na mužov, ale aj na ženy, a nielen na slobodné osoby, ale aj na slobodníkov; a preto je spoločný pre viacerých. Ženy totiž môžu mať buď pokrvných príbuzných, alebo agnátov, a slobodní môžu mať aj patrónov a patrónky.

313. Takýto prétorský majetok môžu získať nielen muži, ale aj ženy.

314. Ak niekto zomrie a nie je isté, či je hlavou domácnosti alebo synom pod otcovskou kontrolou, z dôvodu, že jeho otec, ktorý bol zajatý nepriateľom, ešte žije, alebo preto, že jeho občiansky stav je v nedohľadne z iného dôvodu, je lepší názor, že nemožno požadovať prétorskú držbu jeho majetku, pretože nie je zrejmé, že zomrel bez závetu, a nie je isté, či môže spísať závet alebo nie. Preto keď je jeho stav nepochybne zistený, možno požadovať prétorskú držbu jeho majetku; nie od okamihu, keď sa začalo s istotou vedieť, že zomrel ako závetca, ale keď sa stalo istým, že v čase smrti bol hlavou domácnosti.

315. Okrem toho tento druh prétorskej držby zahŕňa každého, kto môže dediť na základe intestácie, bez ohľadu na to, či ho ustanovenie Dvanástich tabúl alebo nejaký iný právny predpis alebo dekrét senátu ustanovuje za dediča zo zákona. Napokon matka, ktorá má nárok na dedičstvo podľa Tertuliánovho dekrétu senátu, a tiež deti, ktoré sú podľa Orfitovho dekrétu senátu pripustené k dedičstvu po matke ako jej dedičia zo zákona, môžu požadovať prétorskú držbu.

316. Paulus, O edikte, kniha XLIII.

Preto treba vo všeobecnosti pamätať na to, že vždy, keď zákon alebo dekrét senátu udeľuje niekomu majetok, musí sa podľa tohto oddielu Ediktu požadovať jeho prétorská držba. Ak zákon nariaďuje, aby sa udelila prétorská držba majetku, možno ju požadovať, a to buď podľa oddielu ediktu týkajúceho sa osobitných nariadení, alebo podľa toho oddielu, ktorý je predmetom súčasnej diskusie.

317. Julianus, Digesty, kniha XXVII.

Ak by jeden z dvoch bratov zomrel po spísaní závetu v súlade so zákonom a potom, kým jeho dedič uvažuje s ohľadom na prijatie dedičstva, druhý brat by zomrel bez závetu a ustanovený dedič by dedičstvo odmietol, strýko bratov z otcovej strany

bude mať naň nárok ako dedič zo zákona; pretože ten druh prétorskej držby, ktorý sa vzťahuje na toho, "kto by mal byť dedičom", sa vzťahuje na čas, keď sa možno prvýkrát domáhať držby dedičstva z dôvodu dedenia.

318. Modestinus, Pandekty, kniha III.

Medzi agnátmi a kognátmi je tento rozdiel: kognáti patria medzi agnátov, ale agnáti nepatria medzi kognátov ; napríklad brat otca, teda strýko z otcovej strany, je agnát aj kognát, ale brat matky, teda strýko z matkinej strany, je agnát, ale nie kognát.

319. Pokiaľ existuje akákoľvek nádej, že zosnulá osoba bude mať priameho dediča, nie je dôvod na nárok pokrvných príbuzných na dedičstvo; napríklad ak je manželka zosnulého tehotná alebo ak je jeho syn v rukách nepriateľa.

320. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha III.

Deti narodené po smrti svojho otca alebo po jeho zajatí alebo vyhnaní, ako aj tie, ktoré sú pod jeho kontrolou v čase, keď bol zajatý alebo vyhnaný, si zachovávajú právo na príbuzenský vzťah, aj keď nemusia byť dedičmi svojho otca, rovnako ako je to v prípade detí, ktoré boli vydedené.

Tit. 8. O prétorskej držbe udelenej príbuzným.

321. Ulpian, O edikte, kniha XLVI.

Tento druh prétorskej držby závisí výlučne od zhovievavosti prétora a nemá svoj pôvod v občianskom práve, pretože ten povoláva do držby majetku tých, ktorí podľa občianskeho práva nemôžu byť pripustení k dedičstvu, teda kognátov.

322. Nazývajú sa kognátmi na základe toho, že majú rovnaký pôvod; alebo, ako hovorí Labeo, preto, že majú spoločný pôvod, pokiaľ ide o ich pôvod.

323. Okrem toho sa tento zákon vzťahuje na taký kognátsky vzťah, ktorý nie je služobný, pretože akékoľvek kognátstvo možno sotva považovať za služobný vzťah.

324. Opäť platí, že prétorská držba, ktorú priznáva tento oddiel ediktu, zahŕňa šesť stupňov kognátov a dve osoby v siedmom, teda deti mužského alebo ženského bratranca.

325. Adopcia tiež predstavuje kognáciu. Lebo každý, kto je adoptovaný, sa stáva kognátom tých osôb, ktorých sa stáva agnátom; keďže vždy, keď sa berú do úvahy práva agnátov, chápeme, že sú do nich zahrnutí aj tí, ktorí sa stali kognátmi na základe adopcie. Z toho vyplýva, že ak je osoba daná na adopciu, stále si zachováva svoje práva na poznanie v rodine svojho prirodzeného otca, ako aj tie, ktoré získava v adoptívnej rodine; ale v adoptívnej rodine získava poznanie len vo vzťahu k tým osobám, ktorých sa stáva agnátom; a zachováva si práva na poznanie so všetkými členmi svojej prirodzenej rodiny.

326. Okrem toho ten, kto je sám, bude chápaný ako najbližší príbuzný medzi príbuznými; hoci, prísne vzaté, najbližší príbuzný sa uvádza ako jeden z viacerých.

327. Je vhodné, aby sme preskúmali práva najbližšieho príbuzného medzi kognátmi v čase, keď sa udeľuje prétorská držba majetku.

328. Ak teda najbližší kognát zomrie v čase, keď určení dedičia zvažovali, či dedičstvo prijať alebo nie, na jeho miesto nastúpi najbližší príbuzný v dedičskom konaní; to znamená ten, o kom sa zistí, že má právo na ďalšie miesto.

329. Ak existuje nejaká vyhládka, že sa môže narodiť príbuzný, ktorý bude ďalším príbuzným, stav je taký, že treba povedať, že ponúka prekážku tým, ktorí nasledujú po ňom v línii pôvodu. Ak by sa však dieťa nenarodilo, musíme pripustiť do dedičstva osobu, ktorá sa javí ako najbližší príbuzný uvedeného nenarodeného dieťaťa. Toto pravidlo by sa však malo prijať len v prípade, že dieťa, o ktorom sa hovorí, že sa nenarodilo, bolo počaté počas života toho, o ktorého vlastníctvo dedičstva ide; ak by totiž bolo počaté po smrti tohto posledného, neposkytne žiadnu prekážku druhému a ani on sám nebude pripustený k dedičstvu; pretože nebol príbuzným v priamom rade s tým, za ktorého života nenarodené dieťa ešte neexistovalo.

330. Ak by žena zomrela počas tehotenstva a následne by sa vykonala operácia na pôrod dieťaťa, to je v takom postavení, že môže získať prétorské vlastníctvo majetku svojej matky ako najbližší kognát. Od prijatia sirotského dekrétu senátu môže dieťa požadovať vlastníctvo majetku ako dedič zo zákona, pretože bolo v matkinom lone v čase jej smrti.

331. Okrem toho sa kognátom povoľuje získať prétorskú držbu v pravidelnom odstupňovaní, takže tí, ktorí patria do prvého stupňa, sú prijatí všetci naraz.

332. Ak by bol kognát v čase smrti osoby, o ktorej prétorskú držbu ide, v rukách nepriateľa, treba povedať, že prétorskú držbu toho istého môže požadovať on.

333. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XVI.

V tejto časti ediktu prokonzul, vedený citmi prirodzenej spravodlivosti, sľubuje prétorskú držbu všetkým príbuzným, ktorých pokrvné puto povoláva k dedičstvu, aj keď na ňu podľa občianskeho práva nemajú nárok. Preto aj nemanželské deti matky, ako aj matka takýchto detí a bratia tohto druhu môžu navzájom požadovať prétorskú držbu majetku; z dôvodu, že sú kognátmi, vzájomne. Toto pravidlo platí v takom rozsahu, že ak sa otrokyni, ktorá bola tehotná v čase manumitácie, narodí dieťa, následne narodené dieťa je kognátom matky a matka je kognátom dieťaťa a všetky deti, ktoré sa jej neskôr narodila, sú tiež vzájomne kognátmi.

334. Julianus, Digesty, kniha XXVII.

Práva kognácie nadobudnuté adopciou zanikajú stratou občianskych práv. Preto ak napríklad adoptovaný syn do sto dní po smrti svojho adoptovaného brata stratí svoje občianske práva, nemôže získať prétorskú držbu majetku svojho brata, ktorý by inak prešiel na neho ako na najbližšieho príbuzného. Je totiž zrejmé, že prétor by mal brať do úvahy nielen čas úmrtia, ale aj čas, keď sa požadovala držba majetku.

335. Ulpian, Pravidlá, kniha VI.

Ak by nemanželské dieťa zomrelo bez závetu, jeho majetok nebude patriť nikomu z titulu príbuzenstva alebo kognácie; pretože práva príbuzenstva, ako aj práva kognácie sa odvodzujú od otca. Avšak na základe toho, že je najbližším príbuzným, môže jeho matka alebo jeho brat z tej istej matky požadovať prétorské vlastníctvo jeho majetku podľa podmienok ediktu.

336. Pomponius, O Sabinovi, kniha IV.

Pretoriánska držba založená na zákonnom dedičskom práve sa nepriznáva takým dedičom zo zákona, ktorí stratili svoje občianske práva, pretože ich postavenie nie je rovnaké ako postavenie detí; ale takíto dedičia sú potom povolaní do dedičského konania ako patriaci do stupňa kognátov.

337. Ulpian, O edikte, kniha XLV.

Ak sa kognáti navzájom obvinia zo zločinu, takéto obvinenie nepredstavuje žiadnu prekážku pre dedenie ich majetkov.

338. Modestinus, Pravidlá, kniha VI.

Každý, kto sa stal otrokom akýmkoľvek spôsobom, nemôže za žiadnych okolností získať späť svoje práva na kognáciu manumpciou.

339. Ten istý, Názory, kniha XIV.

Modestinus uviedol, že vnuci, aj keď sú nemanželskí, nie sú z tohto dôvodu vylúčení zo zákonného dedičstva po svojej starej matke.

340. Papinianus, Opinions, kniha VI.

Pretoriánsku držbu môže získať agnát ôsmeho stupňa ako zákonný dedič, aj keď by nebol skutočným dedičom, ale nepriznáva sa príbuznému, ktorý je najbližším príbuzným, hoci by bol skutočným dedičom.

341. Synovec, ktorý bol ustanovený za dediča časti majetku svojho strýka z otcovej strany, po tvrdení, že jeho strýko bol hluchý, a preto nemohol spísať závet, získal vlastníctvo jeho majetku ako najbližší kognát zosnulého. Bolo rozhodnuté, že lehota sa bude počítať odo dňa jeho smrti, a to z dôvodu, že sa nezdalo pravdepodobné, že by niekto, kto je so zosnulým v takom blízkom príbuzenskom vzťahu, nemohol vedieť o jeho chorobe.

342. Scaevola, Názory, kniha II.

Istá žena, ktorá zomrela bez závetu, zanechala sestru Septíciu, dcéru iného otca, a jej matka bola tehotná s druhým manželom. Pýtam sa, ak by matka odmietla majetok ešte počas tehotenstva a potom by sa jej narodila dcéra menom Sempronia, či spomínaná Sempronia môže získať pretorské vlastníctvo majetku svojej sestry Titie. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností, ak bola jej matka vylúčená z dedičstva, tá, ktorá sa narodila neskôr, môže získať pretorskú držbu toho istého.

Tit. 9. Pokiaľ ide o nástupnícky edikt.

343. Ulpián, O edikte, kniha XLIX.

Successórny edikt bol vyhlásený preto, aby majetky nezostali príliš dlho bez vlastníctva a veritelia netrpeli príliš dlhým odkladom. Preto prétor usúdil, že treba stanoviť hranicu pre tých, ktorým udelil prétorskú držbu, a ustanoviť medzi nimi nástupníctvo, aby veritelia mohli skôr zistiť, na koho sa majú obrátiť; či majetok pre nedostatok vlastníctva prepadne do štátnej pokladnice, alebo či majú sami začať konanie o získanie prétorskej držby, rovnako ako keby zosnulý zomrel bez zanechania nástupcu.

344. Lebo aj človek môže odmietnuť prétorskú držbu, ktorá bola udelená jemu, ale nemôže odmietnuť tú, ktorá bola udelená inému.

345. Preto môj zástupca nemôže odmietnuť prétorskú držbu, na ktorú mám právo, bez toho, aby na to získal môj súhlas.

346. Pán môže odmietnuť prétorskú držbu, na ktorú je oprávnený prostredníctvom otroka.

347. Pozrime sa, či poručník môže odmietnuť prétorskú držbu majetku, na ktorú má nárok jeho zverenec. Lepší názor je, že tak nemôže urobiť, ale sám poručenec ho môže odmietnuť s poverením svojho poručníka.

348. Opatrovník nepríčetného nemôže za žiadnych okolností odmietnuť prétorskú držbu majetku, na ktorý má tento opatrovanec nárok, pretože ju ešte nezískal.

349. Ak osoba raz odmietla požadovať prétorskú držbu majetku, stráca na ňu právo, aj keď predpísaná lehota na to ešte neuplynula; pretože v čase, keď ju odmietla prijať, držba majetku už začala patriť iným osobám alebo unikla do štátnej pokladnice.

350. Pozrime sa, či je možné odmietnuť prétorskú držbu majetku povolenú dekrétom. A skutočne, môže zaniknúť uplynutím času, ale o nič menej nie je pravda, že ju nemožno odmietnuť, pretože nebola udelená pred vydaním dekrétu. Po vydaní dekrétu bude odmietnutie opäť neskoro, pretože právo, ktoré bolo raz nadobudnuté, nemožno odmietnuť.

351. Ak by príbuzný prvého stupňa zomrel počas predpísaných sto dní, ten, ktorý je ďalší v poradí, môže okamžite požadovať držbu nehnuteľnosti.

352. To, čo sme povedali v súvislosti s požadovaním prétorskej držby do sto dní, treba chápať tak, že ju možno požadovať aj na stý deň; rovnako ako v prípade, keď sa má úkon vykonať v rámci určitých kalend, sú zahrnuté aj samotné kalendy. Rovnaké pravidlo platí aj tam, kde sa má nejaký úkon vykonať do sto dní.

353. Ak jeden z tých, ktorým možno podľa podmienok ediktu udeliť prétorskú držbu, odmietne alebo ju pre seba v určenom čase opomenie požadovať, ostatní dedičia v ďalšom stupni môžu požadovať prétorskú držbu majetku, rovnako ako keby ten v prvom stupni nebol zahrnutý do počtu oprávnených.

354. Treba však zvážiť, či aj ten, kto je takto vylúčený, môže byť pripustený k podielu s ostatnými; napríklad syn, ktorý je pod otcovskou kontrolou, ak mu bola priznaná držba majetku ab intestato podľa prvého oddielu ediktu týkajúceho sa detí. Je vylúčený uplynutím času alebo odmietnutím majetku a prétorská držba prechádza na dedičov nasledujúceho stupňa. Bude on sám dediť na základe tohto oddielu týkajúceho sa dedenia? Lepší názor je, že môže; môže totiž požadovať držbu majetku ako jeden z dedičov zo zákona a po nich vo vlastnom stupni podľa oddielu, v ktorom sú k dedičstvu povolaní kognáti, ktorí sú najbližšími príbuznými. To je naša prax, takže syn je takto pripustený k dedičstvu, a preto môže dediť sám podľa druhého oddielu ediktu. Možno povedať, že toto pravidlo platí aj s ohľadom na prétorské vlastníctvo v súlade s ustanoveniami závetu; takže ak ten, kto môže nastúpiť na prétorské dedičstvo z dôvodu dedenia, nepožiada oň v súlade s podmienkami závetu, môže aj takýmto spôsobom nastúpiť sám.

355. Dlhší čas na vyžiadanie prétorskej držby majetku sa poskytuje rodičom a deťom z dôvodu cti, ktorá sa viaže na krv, pretože tí, ktorí takpovediac vstupujú do držby vlastného majetku, by nemali byť príliš obmedzovaní. Preto sa určilo, že sa im poskytne rok, aby mali primeraný čas žiadať o prétorskú držbu majetku a neboli k tomu nútení; a na druhej strane, aby majetok nezostal príliš dlho bez vlastníka. Je pravda, že niekedy, keď ich na súde vypočúvajú netrpezliví veritelia, musia uviesť, či budú žiadať prétorskú držbu alebo nie; aby v prípade, že povedia, že ju majú v úmysle odmietnuť, veritelia vedeli, čo budú musieť urobiť. Ak povedia, že sa ešte len rozhodujú, nemali by sa ponáhľať.

356. Keď niekoho nahradí otec za brata, ktorý ešte nedosiahol vek puberty, musí žiadať prétorskú držbu svojho majetku nie do roka, ale do sto dní.

357. Táto milosť sa poskytuje rodičom a deťom nielen vtedy, keď sú sami priamo v dedičskej línii, ale aj vtedy, keď je za dediča ustanovený otrok jedného z detí alebo rodičov; v takom prípade sa totiž môže žiadať prétorská držba do jedného roka. Nárok na túto výhodu má totiž osoba, ktorá požaduje držbu.

358. Ak však otec emancipovaného syna chce získať prétorskú držbu jeho majetku v rozpore s ustanoveniami závetu, je stanovené, že na to má rok.

359. Julianus hovorí, že vo všeobecnosti sa prétorskej držby môžu rodičia a deti za každých okolností domáhať do jedného roka.

360. Papinianus, Názory, kniha VI.

Kognát nižšieho stupňa nemá nárok na výhodu Successorského ediktu, ak niekto v prvom stupni získal prétorskú držbu podľa vlastnej sekcie ediktu. Nezáleží ani na tom, či kognát prvého stupňa získal právo odmietnutia z dôvodu svojho veku. Preto bolo rozhodnuté, že majetok právoplatne prepadá do štátnej pokladnice ako majetok bez vlastníka.

Tit. 10. O stupňoch príbuzenstva a príbuzenstva a ich rôznych názvoch.

361. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VIII.

Stupne príbuzenstva sú, niektoré z nich, vo vzostupnej a niektoré z nich v zostupnej línii alebo v bočnej línii. Tí v priamej vzostupnej línii sú rodičia; tí v priamej zostupnej línii sú deti; tí v bočnej línii sú súrodenci a ich deti.

362. Príbuzenský vzťah v priamej vzostupnej a zostupnej línii sa začína prvým stupňom, ale v bočnej línii prvý stupeň neexistuje, a preto sa začína druhým stupňom. Preto sa príbuzní v prvom stupni priamej vzostupnej a zostupnej línii môžu navzájom podeliť rovnakým dielom; ale v bočnej línii to v tomto stupni nemôže urobiť nikto, ale v druhom a treťom stupni a v tých, ktoré nasledujú, sa boční dedičia môžu podeliť navzájom, a niekedy dokonca aj s dedičmi vyššieho stupňa.

363. Mali by sme však mať na pamäti, kedykoľvek uvažujeme o otázkach týkajúcich sa dedičstva alebo prétorskej držby majetku, že tí, ktorí patria do toho istého stupňa, sa medzi sebou nedelia vždy rovnako.

364. Dedičia, ktorí sú prví vo vzostupnej línii, sú otec a matka; tí, ktorí sú prví v zostupnej línii, sú syn a dcéra.

365. Tí, ktorí sú prví v druhom stupni priamej vzostupnej línii, sú starý otec a stará matka; tí, ktorí sú prví v priamej zostupnej línii, sú vnuk a starý otec; tí, ktorí sú prví v bočnej línii, sú brat a sestra.

366. Prví v treťom stupni v priamej vzostupnej línii sú pradedo a prababička; prví v zostupnej línii sú pravnik a pravnučka ; prví v bočnej línii sú syn a dcéra brata a sestry a ďalej v poradí strýko z otcovej strany a teta z otcovej strany, strýko z matkinej strany a teta z matkinej strany.

367. Vo štvrtom stupni priamej vzostupnej línii sú praprastarý otec a praprastará matka, v priamej zostupnej línii prapravnuk a praprastará matka; vo vedľajšej línii vnuk a vnučka brata a sestry a v ich poradí prastarý otcov strýko a prastará otcova teta, teda brat a sestra starého otca; prastarý strýko z otcovej strany a prastará teta z matkinej strany, t. j. brat a sestra starej matky ; podobne bratia a sestry prastarého strýka z matkinej strany, t. j. deti mužského aj ženského pohlavia pochádzajúce z dvoch bratov; tiež deti mužského aj ženského pohlavia narodené z dvoch sestier; a deti oboch pohlaví, potomkovia brata a sestry. Všetky tieto príbuzenské vzťahy sú známe pod spoločným označením bratranci a sesternice v prvom rade.

368. V piatom stupni priamej vzostupnej línii sú prapradedo a prapraprababička; v priamej zostupnej línii praprapravnik a prappravnučka; v bočnej línii pravnik a pravnučka brata a sestry; a v tom istom poradí praprastarý strýko a praprastará teta z otcovej strany, teda brat a sestra prastarého otca, a prastarý strýko a prastará teta z matkinej strany, teda brat a sestra prababky; tiež syn a dcéra bratrancov a sesterníc mužského pohlavia a syn a dcéra bratrancov a sesterníc ženského pohlavia, podobne aj ďalší bratranci a sesternice mužského a ženského pohlavia a ich synovia a dcéry z oboch strán, a tí, ktorí sú obidvoch pohlaví a sú bratrancami a sesternicami v najbližšom stupni; sú to synovia a dcéry prastrýka z otcovej strany a prastrýka z otcovej strany a prastarého strýka a prastarej tety z matkinej strany:

369. Ulpian, O edikte, kniha XLVI.

Teda bratranci a sesternice otca toho, o ktorého príbuzenstvo ide, alebo deti otcovho brata.

370. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VIII.

V šiestom stupni, v priamej vzostupnej línii, sú pra-pa-pa-pa-prastarý otec a pra-pa-pa-pa-stará matka. V priamej zostupnej línii sú pra-pa-pa-pa-vnuk a pra-pa-pa-pa-vnučka; a v bočnej línii pra-pa-pa-pa-vnuk a pra-pa-pa-pa-vnučka brata a sestry; a v ich poradí prapraprastrýc a prapraprastará teta z otcovej strany, teda brat a sestra praprastarého otca; a praprastarý strýc a prastará teta z matkinej strany, teda brat a sestra praprastarej matky. Podobne aj vnuk a vnučka prastrýka z otcovej strany a tety z otcovej strany a prastrýka z matkinej strany a tety z matkinej strany. Taktiež vnuk a vnučka bratrancov a sesterníc oboch pohlaví v prvom rade a syn a dcéra prastrýka z otcovej strany a tety z otcovej strany a strýka z matkinej strany a tety z matkinej strany; ako aj deti bratrancov a sesterníc z oboch strán, ktoré sa správne nazývajú vydaním bratrancov a sesterníc v prvom rade.

371. Z toho, čo sme uviedli, je dostatočne zrejmé, koľko osôb môže byť v siedmom stupni.

372. Musíme tiež pamätať na to, že príbuzní vo vzostupnej a zostupnej línii sa musia vždy zdvojnásobiť; pretože chápeme, že existuje starý otec a stará matka z matkinej aj otcovej strany, ako aj vnuci oboch pohlaví, deti synov aj dcér; a toto poradie sa musí dodržiavať vo všetkých stupňoch vzostupných aj zostupných.

373. Modestinus, Pandekty, kniha XII.

Pokiaľ ide o naše právo, nie je ľahké prekročiť siedmy stupeň, keď vznikne otázka týkajúca sa prirodzeného príbuzenstva, pretože príroda sotva umožňuje, aby existencia príbuzných siahala za tento stupeň.

374. Predpokladá sa, že pojem "príbuzní" je odvodený od skutočnosti, že príbuzní pochádzajú z jedného predka alebo majú spoločný pôvod alebo narodenie.

375. Príbuzenstvo medzi Rimanmi sa chápe ako dvojaké, pretože niektoré príbuzenské vzťahy sa odvodzujú z občianskeho a iné z prirodzeného práva a niekedy sa obidve práva zhodujú, takže príbuzenstvo podľa prirodzeného a občianskeho práva je spojené. A skutočne, prirodzené spojenie možno chápať aj bez občianskeho, a to sa týka ženy, ktorá má nemanželské deti. Občiansky vzťah, o ktorom sa hovorí, že je právny, však vzniká adopciou bez prirodzeného práva. Vzťah existuje podľa oboch zákonov, keď sa zväzok uzatvára zákonne uzavretým manželstvom. Prirodzený vzťah sa označuje pojmom kognácia; ale občiansky vzťah, hoci ho možno veľmi správne označiť tým istým názvom, sa presnejšie označuje pojmom agnácia, ktorý sa vzťahuje na vzťah odvodený prostredníctvom mužov.

376. Keďže určité osobitné práva existujú s odkazom na osoby spojené príbuzenstvom, nie je tejto téme cudzie stručne sa zaoberať týmto vzťahom. Osoby spojené príbuzenstvom sú príbuzní manžel a manželka, nazývaní tak z toho dôvodu, že dva vzťahy, ktoré sa od seba líšia, sa manželstvom spájajú a jeden sa prenáša na druhý. Príbuznosť je totiž odvodená od manželstva.

377. Nasledujúce pojmy sú príbuzenské: svokor, svokra, zať, nevesta, nevlastný otec, nevlastná matka, nevlastný syn a nevlastná dcéra.

378. Neexistujú žiadne stupne príbuzenstva.

379. Otec manžela alebo manželky sa nazýva svokor a matka ktoréhokol'vek z nich sa nazýva svokra. U Grékov sa otec manžela nazýval hekuros a matka hekura, otec manželky sa nazýval penveros a matka penvera. Manželka syna sa nazývala zaťom, manžel dcéry zaťom. Druhá manželka sa nazýva nevlastná matka detí narodených od bývalej; manžel matky, ktorá má deti od bývalého manžela, sa nazýva nevlastný otec a deti narodené od jedného z nich sa označujú ako nevlastní synovia

a nevlastné dcéry; svokor sa môže označovať aj ako otec mojej manželky a ja som jeho zať. Starý otec mojej manželky sa nazýva môj svokor a ja som jeho zať; na druhej strane môj otec je svokor mojej manželky a ona je jeho nevesta a môj starý otec je jej starý otec a ona je jeho nevesta; podobne, babička mojej manželky je mojou svokrou a ja som jej zaťom; a moja matka je svokrou mojej manželky a ona je jej nevestou; a moja babička je jej svokrou a moja manželka je jej vnučkou. Nevlastný syn mojej manželky je synom jej bývalého manžela a ja som jeho nevlastný otec; na druhej strane sa hovorí, že moja manželka je nevlastnou matkou detí, ktoré mám od bývalej manželky, a moje deti sú jej nevlastné deti. Brat manžela je švagrom jeho manželky a Gréci ho nazývajú dayr, ako uvádza Homér. Sestra manžela je švagríná manželky, ktorú Gréci nazývajú galos. Manželky dvoch bratov sa nazývajú švagríné, označované u Grékov ako einateres, čo uvádza aj Homér.

380. Je nesprávne, ak takéto osoby uzatvárajú vzájomný sobáš z toho dôvodu, že na základe príbuzenstva majú k sebe vzťah rodičov a detí.

381. Treba mať na pamäti, že ani príbuzenstvo, ani príbuzenský vzťah nemôžu existovať, ak manželstvo, z ktorého príbuzenstvo vyplýva, nie je zákonom zakázané.

382. Slobodní muži a slobodné ženy môžu byť navzájom spojení príbuzenským vzťahom.

383. Dieťa dané na adopciu alebo oslobodené si zachováva všetky vzťahy na základe kognácie a príbuzenstva, ktoré predtým malo, ale stráca práva na agnáciu. Ale s ohľadom na rodinu, do ktorej prišlo adopciou, nikto nie je jeho príbuzným okrem jeho adoptívneho otca a tých, ku ktorým sa stane agnátom. Nikto, kto patrí do adoptívnej rodiny, s ním nie je príbuzný na základe príbuzenstva.

384. Každý, kto bol vylúčený z ohňa a vody alebo akýmkoľvek spôsobom stratil svoje občianske práva, takže stratil slobodu a občianstvo, stráca aj všetky príbuzenské vzťahy, ktoré predtým mal.

385. Paulus, O Plautiovi, kniha VI.

Ak emancipujem svojho prirodzeného syna a adoptujem iného, nebudú bratmi. Arrianus hovorí, že ak po smrti svojho syna adoptujem Tícia, bude sa považovať za brata zosnulého.

386. Ulpián, O Lex Julia et Papia, kniha V.

Labeo hovorí, že manželka môjho vnuka, syna mojej dcéry, je mojou vnučkou.

387. Osoby, ktoré sú zasnúbené, sa zahŕňajú do pojmov zať a nevesta, podobne aj rodičia takýchto osôb sa považujú za zahrnuté do pojmov svokor a svokra.

388. Scaevola, Pravidlá, kniha IV.

Nemanželské dieťa ženy, s ktorou som sa neskôr oženil, je tiež mojím nevlastným synom, rovnako ako je to v prípade toho, ktorého matka predtým žila v konkubinate s nejakým mužom a potom sa vydala za iného.

389. Pomponius, Enchiridion, kniha I.

Servius veľmi správne hovorí, že aj výrazy svokor a svokra, zať a nevesta sú odvodené od zasnúbenia.

390. Paulus, Sentencie, kniha IV.

Priama príbuzenská línia sa delí na dve časti, z ktorých jedna je vzostupná a druhá zostupná. Kolaterálne línie sa tiež odvodzujú od vzostupnej línie, ako aj od druhého stupňa. V osobitnej knihe sme podrobnejšie vysvetlili všetko, čo sa týka všetkých týchto línií.

391. Tá istá, O stupňoch a príbuznostiach a ich rôznych názvoch.

Človek vzdelaný v práve by mal poznať stupne príbuzenstva a príbuzenstva, pretože podľa zákonov je zvykom, že majetky a poručníctvo prechádzajú na najbližšieho príbuzného. Pretor však svojím ediktom udeľuje vlastníctvo majetku najbližšiemu príbuznému. Okrem toho podľa zákona týkajúceho sa trestných procesov nemôžeme byť proti svojej vôli nútení svedčiť proti osobám, ktoré sú s nami spojené príbuzenským vzťahom, a príbuzným.

392. Zdá sa, že termín kognácia je odvodený od gréckeho slova, pretože Gréci označovali ako sugneis osoby, ktoré nazývame kognátmi.

393. Kognáti sú tí, ktorých Zákon dvanástich tabúl štylizuje ako agnátov, ale tí sú v skutočnosti takí, ktorí pochádzajú z tej istej rodiny cez otca. Tí, s ktorými sme príbuzní cez ženy, sú označení len ako kognáti.

394. Najbližší príbuzní medzi agnátmi sa nazývajú "vlastní".

395. Medzi agnátmi a kognátmi je rovnaký rozdiel ako medzi rodom a druhom. Agnát je aj kognát, ale kognát nie je agnát; jedno z nich je totiž občianske a druhé prirodzené označenie.

396. Tento termín, teda kognáty, používame aj v súvislosti s otrokmi. Preto hovoríme o rodičoch, deťoch a bratoch otrokov; ale kognáciu neuznávajú otrokárske zákony.

397. Pôvod kognácie sa odvodzuje len od žien, lebo je bratom len ten, kto sa narodil z tej istej matky; ale tam, kde majú osoby toho istého otca, ale rôzne matky, sú agnátmi.

398.

399. Existujú aj príbuzní v kolaterálnom stupni, ako sú bratia a sestry a ich potomkovia, ako aj tety z otcovej a materinskej strany.

400. Kedykoľvek vznikne otázka o stupni príbuzenstva existujúceho medzi jednou osobou a druhou, musíme začať od toho, o ktorého príbuzenstvo ide; a ak je v priamej vzostupnej alebo zostupnej línii v nadradenom alebo podradenom stupni, môžeme ľahko zistiť príbuzenstvo sledovaním línii smerom nahor alebo nadol, ak vymenujeme každého, kto je najbližším príbuzným cez rôzne stupne. Lebo každý, kto je najbližším príbuzným osoby, ktorá je v nasledujúcom stupni po mne, je v druhom stupni po mne; a podobne sa počet zvyšuje s každou ďalšou osobou. Rovnako treba postupovať aj v súvislosti so stupňami v príbuzenskej línii. Preto je brat v druhom stupni, keďže otec a matka, od ktorých je odvodený jeho príbuzenský vzťah, sa počítajú ako prví.

401. Stupne sa tak nazývajú z ich podobnosti s rebríkmi alebo miestami, ktoré sú naklonené, takže stúpame prechodom od jedného k druhému, to znamená, že postupujeme k tomu, kto akoby pochádzal z iného.

402. Teraz uvažujme o každom stupni osobitne.

403. V prvom stupni príbuzenstva, vo vzostupnej línii, sú dve osoby, otec a matka; v priamej zostupnej línii sú tiež dve, syn a dcéra, ktorých môže byť niekoľko.

404. V druhom stupni je dvanásť osôb, a to starý otec, teda otec otca a matky, a stará matka, otcovská aj materská. Aj brat sa chápe tak, že patrí jednému alebo druhému z rodičov, a to buď len matke, alebo otcovi, alebo obom. Tým sa však počet nezvyšuje, pretože nie je rozdiel medzi tým, kto má tých istých rodičov, a tým, kto má len toho istého otca, okrem toho, že ten prvý má rovnakých otcovských a materských príbuzných. Výsledkom teda je, pokiaľ ide o tých, ktorí sa narodili z rôznych rodičov, že brat môjho brata nemusí byť mojím kognátom. Predpokladajme totiž, že mám brata len z toho istého otca a on má brata z tej istej matky, títo dvaja sú bratia, ale ten druhý nie je môj kognát. Príbuzenský vzťah sestry sa počíta

rovnako ako príbuzenský vzťah brata. Príbuzenský vzťah vnuka sa tiež chápe dvojakým spôsobom, lebo je synom syna alebo synom dcéry.

405. Do tretieho stupňa patrí tridsaťdva osôb. Pojem prastarý otec sa chápe štyrmi rôznymi spôsobmi, pretože je otcom starého otca alebo starého otca z matkinej strany, alebo starej matky z otcovej strany, alebo starej matky z matkinej strany; pojem prastará matka zahŕňa tiež štyri rôzne osoby, pretože je matkou starého otca alebo starej matky z otcovej strany, alebo matkou starého otca alebo starej matky z matkinej strany.

Pojem strýko z otcovej strany (t. j. brat otca) sa má tiež chápať v dvojakom zmysle; to znamená, či mal toho istého otca alebo tú istú matku. Moja stará matka z otcovej strany sa vydala za tvojho otca a porodila ťa; alebo tvoja stará matka z otcovej strany sa vydala za môjho otca a porodila mňa; ja som teda tvoj strýko z otcovej strany a ty si môj. To sa stáva, keď si dve ženy vezmú syna jednej druhej, lebo mužské deti, ktoré sa im narodí, sú otcovskými strýkami jednej druhej a ženské deti sú materskými tetami jednej druhej. Ak muž dá svojho syna za ženu, ktorej dcéru si sám vzal, mužské deti, ktoré sa narodí otcovi mladého muža, budú tie, ktoré sa narodí matke dievčaťa, nazývať svojimi synovcami a tie ostatné budú nazývať svojimi otcovskými strýkami a otcovskými tetami. Strýko z matkinej strany je bratom matky a možno o nej povedať to isté, čo sme uviedli v súvislosti so strýkom z otcovej strany; ak sa totiž dvaja muži oženia s dcérami toho druhého, chlapci, ktorí sa im narodí, budú vzájomne strýkovia z matkinej strany a dievčatá budú vzájomne tety z matkinej strany. A podľa toho istého pravidla, ak sa z jedného manželstva narodí muži a z druhého ženy, muži budú strýkovia žien z matkinej strany a ženy budú tetami mužov z matkinej strany. Otcovská teta je sestra otca a bude sa na ňu vzťahovať to, čo bolo uvedené vyššie. Teta z matkinej strany je sestrou matky a rovnako sa na ňu bude vzťahovať to, čo bolo uvedené vyššie.

Je potrebné pripomenúť, že zatiaľ čo bratia a sestry otca a matky sa nazývajú strýkovia a tety z otcovej strany a strýkovia a tety z materinskej strany, synovia a dcéry súrodencov nemajú žiadne osobitné pomenovanie, ktoré by označovalo ich príbuzenský vzťah, ale sú len označovaní ako synovia a dcéry súrodencov. Ďalej sa ukáže, že to platí aj pre ich potomkov. Pojmy pravnuk a pravnučka sa tiež chápu štyrmi rôznymi spôsobmi, pretože pochádzajú buď od vnuka po synovi, alebo od vnuka po dcére; alebo od vnučky po synovi, alebo od vnučky po dcére.

406. Do štvrtého stupňa patrí osemdesiat osôb. Prapradedo je pojem, ktorý sa vzťahuje na osem osôb, pretože je buď otcom otcovho pradedka, alebo matkinho pradedka, o ktorých sme uviedli, že každý z nich by sa mal chápať v dvojakom význame; alebo je otcom otcovej prababky, alebo matkinej prababky, pričom každé z týchto mien tiež chápeme v dvojakom význame. Pojem praprababička zahŕňa aj osem osôb, pretože je matkou otcovho prastarého otca alebo matkinho prastarého otca; alebo matkou otcovej prababičky, alebo matkinej prababičky. Otcovský prastarý otec je bratom starého otca a možno ho chápať ako starého otca aj brata dvojakým spôsobom, preto tento pojem zahŕňa štyri osoby; keďže môže byť bratom otcovského alebo materského starého otca, to znamená, že môže pochádzať z toho istého otca, teda prastarého otca, alebo len z tej istej matky, teda prababičky. Okrem toho ten, kto je mojím prastrýkom, je strýkom môjho otca alebo matky. Moja prateta z

otcovej strany je sestrou môjho starého otca a pojem starý otec, ako aj pojem sestra (ako sme uviedli vyššie) sa vykladá dvoma rôznymi spôsobmi, a preto v tomto prípade chápeme pojem prateta ako označenie štyroch rôznych osôb. Podobne tá, ktorá je otcovou tetou môjho otca alebo mojej matky, bude mojou otcovskou pratetou. Prastrýko z matkinej strany je bratom starej matky a podľa toho istého pravidla sú v tomto pomenovaní zahrnuté štyri osoby a môj prastrýko z matkinej strany je strýkom môjho otca alebo mojej matky. Materinská prateta je sestra starej matky a podľa toho istého pravidla sa tento pojem chápe štyrmi rôznymi spôsobmi; pretože tá, ktorá je materinskou tetou môjho otca alebo mojej matky, je mojou materinskou pratetou. V tomto stupni sú aj deti súrodencov alebo bratrancov a sesterníc oboch pohlaví v prvom rade. Sú to deti, ktoré sa narodili bratom alebo sestrám a ktoré niektoré authority rozlišujú takto: tie, ktoré sa narodili bratom, sa označujú ako otcovskí bratranci a sesternice v prvom rade, a tie, ktoré sa narodili bratovi alebo sestre, sa nazývajú amitini a amitinse, a deti oboch pohlaví narodené dvom sestrám sa nazývajú bratranci a sesternice na základe ich pôvodu. Podľa Trebatia mnohé authority nazývajú všetky tieto deti bratrancami a sesternicami. Do tohto pomenovania je zahrnutých šesťnásť rôznych osôb; konkrétne syn a dcéra strýka z otcovej strany sú označovaní dvojakým spôsobom, ako je uvedené vyššie; brat môjho otca totiž môže spolu s ním pochádzať len zo spoločného otca alebo zo spoločnej matky. Syn a dcéra otcovej tety a syn a dcéra strýka z matkinej strany je syn a dcéra strýka z matkinej strany a syn a dcéra tety z matkinej strany, ako aj pojmy otcovská teta, strýko z matkinej strany a teta z matkinej strany treba v súlade s týmto pravidlom chápať ako dvojzmyselné. Do tohto stupňa patria aj vnuk a vnučka brata a sestry. Keďže však pojmy brat, sestra, vnuk a vnučka treba chápať v dvojakom význame, patrí sem šesťnásť osôb, a to vnuk narodený synovi a vnuk narodený dcére brata z toho istého otca; vnuk narodený synovi a vnuk narodený dcére brata z tej istej matky, ale z iného otca; vnučka narodená synovi a vnučka narodená dcére brata z toho istého otca a vnučka narodená synovi alebo dcére brata z tej istej matky, ale z iného otca. Podľa tohto pravidla ide o osem osôb a ďalších osem pribudne, ak započítame vnukov a vnučky narodené sestre. Okrem toho vnuk a vnučka môjho brata a sestry ma nazývajú svojim prastrýkom. Vnuci mojich bratov a sestier a moji vlastní sa navzájom nazývajú bratrancami a sesternicami. Pravnuk a pravnučka sú syn a dcéra pravnuka alebo pravnučky; vnuk alebo vnučka vnuka alebo vnučky, pravnuk a pravnučka vnuka syna alebo dcéry; pričom sa rozumie, že vnuk je taký z toho dôvodu, že je synom môjho vlastného syna alebo mojej dcéry, a vnučka je taká preto, že je dcérou môjho syna alebo mojej dcéry; takže zostupujeme o stupeň ku každej osobe takto: syn, vnuk, pravnuk, prappravnuk; syn, vnuk, prappravnuk, prappravnučka; syn, vnuk, prappravnučka, prappravnuk; syn, vnuk, prappravnučka, prappravnučka; syn, vnuk, prappravnučka, prappravnučka; syn, vnučka, pravnučka, prappravnučka; syn, vnučka, pravnučka, prappravnučka; syn, vnučka, pravnučka, prappravnučka; syn, vnučka, pravnučka, prappravnučka. Pri výpočte pôvodu od dcéry sa vymenúvajú tie isté osoby a takto ich je šesťnásť.

407. Do piateho stupňa sa započítava stoosemdesiatštyri osôb, a to takto: prapradedo a prapraprababička. Pra-pa-pa-starý otec je otec pra-pa-starého otca alebo pra-pa-pa-starej matky; starý otec pra-pa-starého otca alebo pra-pa-starej matky; pra-pa-starý otec otca alebo matky. Toto pomenovanie zahŕňa šesťnásť osôb, pričom výpočet sa robí podľa mužov aj žien, aby sme sa mohli dostať ku každej takto označenej osobe, a to k otcovi, starému otcovi, prastarému otcovi, prapstarému otcovi, prapstarému otcovi, praprapstarému otcovi; otec, babička, prababička, praprababička,

prapraprababica, prapraprababica; otec, babicka, prababicka, praprababicka, prapraprababica, prapraprababica, prapraprababica; otec, babicka, prababicka, praprababicka, prapraprababica, prapraprababica, prapraprababica, prapraprababica, prapraprababica. Podobnym sposobom sa postupuje aj v pripade matky. Pojem pra-pa-pa-prababicka podla rovnakeho pravidla zahna rovnaky pocet osob, teda sestnast'. Pra-pa-stryko z otcovej strany je brat pra-starého otca alebo pra-stryko z otcovej strany otca alebo matky. Pod toto meno sa zahna osem osob vymenovaných takto: otec, starý otec, prastarý otec, praprastarý otec, brat prastarého otca; otec, starý otec, prastarý otec, prastara matka, brat prastarého otca ; otec, babicka, prababicka, prapradedko, brat prapradedka; otec, babicka, prababicka, prapradedko, brat prapradedka.

Pri výpočte od matky po pradedka je rovnaky pocet osob. Predtým, ako uvedieme brata prastarého otca, však pred neho postavime praprastarého otca, a to z dôvodu (ako sme uviedli vyššie), že sa nemôžeme dostať k tomu, o ktorého príbuzenský vzťah ide, ak neprejdeme cez tých, od ktorých pochádza, teda cez praprastarého otca z matkinej strany, teda brata prastarého otca, prastarého otca z matkinej strany alebo matky. Rovnakým spôsobom výpočtu vypočítame aj v tomto prípade osem osob s tým rozdielom, že len s touto zmenou je zavedený brat prababky.

Prastara teta z otcovej strany je sestra prastarého otca a prastara teta otca alebo matky. V tomto prípade sa vykoná rovnaky výpočet osob ako predtým s tým rozdielom, že sestra prastarého otca sa uvedie ako posledná. Prastara teta z matkinej strany je sestra prastarého otca a prastara teta z matkinej strany otca alebo matky. V tomto prípade je pocet osob rovnaky s tým rozdielom, že sestra prababky sa uvádza ako posledná. Niektoré autority označujú všetky osoby, ktoré sme uviedli ako potomkov otcovho prastryka, takto: otcov stryko, matkin stryko, otcova teta, matkina teta; tie, ktoré takto označujem, nazývam prastrykom ich brata alebo sestry.

Do tohto stupňa sú zaradení aj syn a dcéra prastryka z otcovej strany, ktorí sú synom a dcérou brata starého otca, vnuk a vnučka prastarého otca alebo prastara matka po svojich synoch alebo dcérach a prvý bratranec a sesternica otca alebo matky. Aj v tomto prípade vypočítame osem osob; z dôvodu, že starý otec a brat (ako už bolo uvedené), môžu v tejto funkcii existovať dvoma spôsobmi, a preto charakter syna alebo dcéry otcovej prababicky alebo prastarého otca patrí štyrom osobám; syn a dcéra otcovej pratey sú synom a dcérou sestry starého otca a vnuk alebo vnučka dcérou prastarého otca alebo prababky a bratranec a sesternica otca alebo matky; pocet osob je rovnaky, ako bolo uvedené vyššie. Syn a dcéra prastryka z matkinej strany sú syn a dcéra brata starej matky alebo vnuk a vnučka po synovi a bratranec a sesternica otca alebo matky; pričom pocet osob je rovnaky, ako je uvedené vyššie. Syn a dcéra pratey z matkinej strany, t. j. deti sestry starej matky, vnuk a vnučka po dcére prastarého otca alebo prababky, a bratranec a sesternica otca alebo matky podla rovnakeho výpočtu.

Osoby, ktoré sme práve vymenovali od syna prastryka z otcovej strany, o ktorých príbuzenskom vzťahu môže vzniknúť otázka, sú správne označené ako bratranec, pretože, ako hovorí Massurius, osoba, ktorú niekto nazýva najbližším v poradí bratrancom, ktorý je bratrancom jeho otca alebo matky, je ním označená ako syn alebo dcéra bratranca. Vnuk a vnučka

strýka z otcovej strany sú pravnikom a pravnučkou starého otca alebo starej matky z otcovej strany, ktorí pochádzajú od vnuka alebo vnučky po synovi, a sú deťmi bratrancov.

Patrí k nim osem osôb, t. j. štyria vnuci a štyri vnučky, a to z toho dôvodu, že pojem strýko z otcovej strany sa chápe ako pojem s dvojakým významom a vnuk alebo vnučka sú zdvojení, pokiaľ ide o dva druhy strýkov. Vnuk alebo vnučka otcovskej tety sú pravnik a pravnučka, ktorí sa narodili vnukovi alebo vnučke starého otca alebo starej matky z otcovej strany, a sú synmi a dcérami bratrancov a sesterníc; a ich počet je rovnaký. Vnuk a vnučka strýka z matkinej strany sú pravnik a pravnučka starého otca alebo starej matky. Zvyšok je rovnaký ako v prípade vnuka alebo vnučky strýka z otcovej strany (vnuk a vnučka tety z matkinej strany, teda pravnik alebo pravnučka, vnukom alebo vnučkou starého otca alebo starej matky; a počet osôb je rovnaký).

Všetky osoby, ktoré sme práve spomenuli od vnuka strýka z otcovej strany, sa v prípade, že ide o príbuzenský vzťah, považujú za ďalšieho v poradí bratranca, pretože je bratrancom otca alebo matky. Pravnik a pravnučka brata: v tomto stupni je zahrnutých šesťnásť osôb, pričom pojem brat sa chápe dvoma spôsobmi a pravnik a pravnučka sa chápu každý štyrmi spôsobmi (ako sme už uviedli). Stupeň pravnik a pravnučka sestry rovnako zahŕňa šesťnásť osôb. Prapravnik a prapravnučka sú deti pravnika a prapravnučky, vnuk a vnučka pravnika alebo pravnučky, pravnik a pravnučka vnuka alebo vnučky; pravnik a pravnučka syna alebo dcéry. Pod toto pomenovanie sa zahŕňa tridsaťdva osôb, pretože prapravnik zahŕňa šesťnásť osôb a prapravnučka rovnaký počet osôb.

408. Do šiesteho stupňa je zahrnutých štyristo štyridsaťosem osôb, a to takto: pra-pra-pra-pra-starý otec, pra-pra-starý otec alebo matka, pra-pra-starý otec, starý otec alebo stará matka, pra-pra-starý otec alebo stará matka, pra-pra-starý otec alebo stará matka, dedka pradedka alebo prababky, a dedka pradedka alebo prababky, a otca pradedka alebo prababky, a otca pradedka alebo prababky. Ten sa nazýva starý otec v treťom stupni. Do tejto triedy patrí tridsaťdva osôb. Počet, do ktorého patrí pra-pra-pra-starý otec, sa totiž musí zdvojnásobiť, pričom pri každej osobe sa vykoná zmena, pokiaľ ide o vzťah pra-pra-pra-starý otec; takže existuje šesťnásť spôsobov, ako byť otcom pra-pra-pra-starého otca, a rovnako veľa spôsobov, ako byť otcom pra-pra-pra-starej matky.

Pojem pra-pra-pra-pra-prababička zahŕňa rovnako tridsaťdva osôb, otcovský pra-pra-prastrýko, teda brat pra-pra-pra-pra-prastarého otca, syn pra-pra-pra-pra-starého otca a matky, otcovský pra-pra-pra-starý otec alebo matka. Šesťnásť osôb, ktoré sa uvádzajú ako zahrnuté v tomto pojme, sú tieto: otec, starý otec, prastarý otec, praprastarý otec, praprastarý otec, praprastarý otec, brat praprastarého otca; otec, starý otec, prastarý otec, prastarý otec, praprastarý otec, praprastarý otec, brat prastarého otca ; otec, starý otec, prababka, praprababka, praprastarý otec, brat praprastarého otca; otec, starý otec, prababka, praprastarý otec, brat praprastarého otca; otec, babička, pra - pra - babička, pra - pra - pra - babička, pra - pra - pra - babička, brat pra - pra - pra - babička, brat pra - pra - pra - babička; otec, babička, pra - pra - babička, pra - pra - babička, brat pra - pra - babička, brat pra - pra - babička, brat pra - pra - babička, brat pra - pra - babička.

Rovnaký počet je zahrnutý aj na strane matky. Praprastarý otec z matkinej strany, teda brat praprastarého otca, a prastarý otec z matkinej strany, teda brat prastarého otca alebo matky. Počet v poradí osôb je rovnaký, ako je uvedené vyššie; jediná zmena spočíva v tom, že namiesto brata praprastarého otca sa uvádza brat praprastarého otca. Praprastará teta z otcovej strany je sestrou praprastarého otca a prastará teta z matkinej strany matky; ostatné osoby postupujú v pravidelnom poradí ako v prípade prastarého otca s tou výnimkou, že namiesto brata prastarého otca je uvedená sestra prastarého otca. Praprastará teta z matkinej strany je sestrou praprastarého otca a prastará teta otca alebo matky a ostatné stupne postupujú rovnako ako vyššie uvedené s tým, že na poslednom stupni sa namiesto brata prastarého otca uvedie sestra prastarého otca.

Niektoré authority označujú týmito konkrétnymi menami všetkých, ktorých sme vysledovali od praprastrýka z otcovej strany, prapraprastrýka z matkinej strany, prapraprastrýka z otcovej strany, praprastarú tetu z otcovej strany a prastarú tetu z matkinej strany; preto tieto termíny používame bez rozdielu. Tí, ktorých označujem týmito menami, ma nazývajú pravnikom svojho brata alebo svojej sestry. Syn a dcéra otcovho praprastarého otca sú synom a dcérou brata prastarého otca a vnuk a vnučka prastarého otca alebo praprastarého otca prostredníctvom jeho syna. V tejto triede je šesťnásť osôb, pričom výpočet sa vykonáva rovnakým spôsobom ako v piatom stupni, keď sme vysvetľovali príbuzenský vzťah praprastarého otca; len sa pridáva o jedného syna alebo dcéru viac, pretože do tejto triedy je potrebné zahrnúť toľko osôb ako do triedy prastarého otca, teda osem. Pokiaľ ide o osobu dcéry, vypočítaný počet je rovnaký, ako sa uvádza vyššie; syn a dcéra otcovskej praprastrýka sú deťmi sestry prastarého otca a vnuk a vnučka po praprastarom otcovi alebo praprastarú matka prostredníctvom prastarého otca po dcére. V tomto prípade vypočítame osoby podľa rovnakého pravidla. Syn a dcéra matkinho praprastarého otca sú deti prastarého otca a prababky a vnuci prastarého otca a prababka prostredníctvom prastarého otca po synovi. Výpočet by sa v tomto prípade mal vykonať rovnako ako v prípade syna a dcéry praprastarého otca. Syn a dcéra praprastarého otca z matkinej strany sú syn a dcéra sestry praprastarého otca a vnuk a vnučka praprastarého otca a praprastarého otca prostredníctvom prastarého otca po dcére, pričom počet a definície osôb sú rovnaké ako vyššie.

Všetky osoby, ktoré sme uviedli ako potomkovia syna praprastarého otca, sú bratrancami a sesternicami starého otca a starej matky a prastrýkov a pratiet osoby, o ktorej príbuzenský vzťah ide; a sú tiež vzdialenými bratrancami a sestrami otca alebo matky z oboch strán. Vnuk a vnučka prastrýka a pratety z otcovej strany, prastrýka a pratety z matkinej strany, pričom každá z týchto tried zahŕňa šesťdesiatštyri osôb. Keďže totiž osoba prastrýka má štyri rôzne významy, osoba vnuka má dva, počet sa zdvojnásobuje, keď sa hovorí o vnukovi, a ten, kto je zdvojený, je aj štvornásobný.

Ak ide o vnučku, počet sa tiež zdvojnásobuje; a ako príklad uvedieme jedno z týchto vymenovaní. Otec, starý otec, prastarý otec, brat starého otca, ktorý je prastrýkom z otcovej strany, jeho syn a jeho vnuk po synovi a tiež jeho vnučka; otec, starý otec, prastarý otec, brat starého otca, ktorý je prastrýkom z otcovej strany, jeho syn, jeho vnuk po synovi a jeho vnučka; otec, starý otec, prastarý otec, otec starého otca, ktorý je otcovským prastrýkom jeho dcéry, a jeho vnuk od jeho dcéry, rovnako aj jeho vnučka; otec, starý otec, prastará matka, brat starého otca, ktorý je otcovským prastrýkom, jeho dcéra, jeho vnuk od jeho dcéry, a tiež jeho vnučka. Podľa toho istého pravidla ich je toľko, počnúc matkou, teda ak vypočítame vnukov a

vnučky brata starého otca z matkinej strany. To platí aj pre prastarú tetu z otcovej strany; to znamená, ak vypočítavame vnukov sestry starého otca. Rovnaké pravidlo platí aj pre prastrýka z matkinej strany, teda pre brata starej matky. Podľa toho istého pravidla sa výpočet vykonáva s ohľadom na pratetu z matkinej strany, teda sestru starej mamy, od ktorej sa odvodzuje celý počet šesťdesiatich štyroch potomkov. Všetci títo sú pravnuci alebo pravnučky prastarého otca alebo prastarej matky osoby, o ktorej príbuzenský vzťah ide, teda vnuci alebo vnučky brata alebo sestry toho istého starého otca alebo starej matky.

A na druhej strane starý otec a stará matka, prastrýko a prateta z otcovej strany, prastrýko a prateta z matkinej strany tej istej osoby. Okrem toho existujú otec a matka tej istej osoby a bratia a sestry oboch týchto osôb v stupni nad bratrancami a sesternicami a on je ich bratrancom a ony sú jeho.

K pravnukovi strýka z otcovej strany a jeho vnučke patrí osem osôb; je ich totiž šesťdesiat osôb oboch pohlaví, a to otec, starý otec, strýko z otcovej strany, jeho syn, jeho vnuk po synovi, jeho pravnuk prostredníctvom svojho syna po vnukovi a jeho pravnučka; otec, stará matka, strýko z otcovej strany, syn strýka z otcovej strany, jeho vnuk prostredníctvom syna, jeho pravnuk prostredníctvom vnuka cez syna a jeho pravnučka; otec, starý otec, strýko z otcovej strany, dcéra tohto strýka, jeho vnuk po dcére, jeho pravnuk po vnukovi od syna jeho dcéry a jeho pravnučka; otec, stará matka, strýko z otcovej strany, dcéra strýka z otcovej strany, jeho vnuk po dcére, jeho pravnuk narodený jeho vnukovi od dcéry a jeho pravnučka; otec, starý otec, strýko z otcovej strany, syn strýka z otcovej strany, vnučka od syna jeho dcéry, pravnuk narodený synovi jeho dcéry a jeho pravnučka; otec, stará matka, prastrýko, syn prastrýka, jeho vnučka od jeho syna, jeho pravnuk narodený jeho synovi prostredníctvom jeho vnučky a tiež jeho pravnučka; otec, starý otec, prastrýko, dcéra prastrýka, jeho vnučka prostredníctvom jeho dcéry, jeho pravnuk narodený jeho vnučke prostredníctvom jeho dcéry, a tiež jeho pravnučka; otec, stará matka, strýko z otcovej strany, dcéra strýka z otcovej strany, jeho vnučka od jeho dcéry, jeho pravnuk od jeho vnučky prostredníctvom jeho dcéry a jeho vnučka, pravnuk a pravnučka tety z otcovej strany. Podľa rovnakého pravidla táto trieda obsahuje rovnaký počet osôb, ak sa teta z otcovej strany nahradí strýkom z otcovej strany. To isté platí aj pre pravnuka a pravnučku strýka z matkinej strany, pričom tento sa uvedie namiesto strýka z otcovej strany. Prapravnuk a pravnučka tety z otcovej strany a v tomto prípade sa namiesto strýka z otcovej strany nahradí teta z matkinej strany a zistíme rovnaký počet osôb. Všetky tieto osoby sú vnuky alebo vnučkami bratrancov a sesterníc toho, o ktorého príbuzenský vzťah ide.

Prapravnuk a prapravnučka brata a sestry dávajú vzniknúť šesťdesiatim štyrom osobám, ako vyplýva z toho, čo je uvedené vyššie. Prapravnuk a prapravnučka, prapravnuk alebo prapravnučka syna dcéry a prapravnuk a prapravnučka prapravnuka a prapravnučka prapravnuka a prapravnučka prapravnuka a prapravnučka prapravnuka, alebo pravnúčka pravnuka alebo pravnúčky, alebo vnuk a vnučka pravnuka alebo pravnúčky, alebo syn dcéry pravnuka alebo pravnúčky. Tieto pomenovania zahŕňajú šesťdesiatštyri osôb, pretože vnuk v treťom stupni dáva vzniknúť tridsiatim dvom a vnučka v treťom stupni rovnakému počtu. Od prapravnuka sa totiž počet štvornásobí, čím vzniká tridsaťdva osôb, keďže samotný pojem vnuk označuje dve osoby, pravnuk štyri, prapravnuk osem, praprapravnuk šesťdesiat. K nim sa pridávajú vnuk a vnučka v treťom stupni, z ktorých jeden sa narodí prapravnukovi a druhý prapravnúčke. Okrem toho sa rovnaké zdvojenie uskutočňuje v každom jednotlivom stupni, pretože k mužom sa pridávajú ženy, z ktorých každý pochádza v pravidelnom

poradí, a sú vymenované takto: dcéra, vnuk, pravnik, pra-pravnik, pra-pra-pravnik, pra-pra-pra-pravnik, pra-pra-pra-pra-pravnik a pra-vnučka; syn, vnuk, pravnik, pravnučka, prapravnučka, pravnik, prapravnik, prapravnučka, prapravnik, prapravnik a prapravnučka; dcéra, vnuk, pravnučka, prapravnučka, prapravnik, prapravnik, prapravnik a prapravnučka; syn, vnuk, pravnik, prapravnik, pravnučka, prapravnučka a prapravnik a prapravnik a prapravnučka; dcéra, vnuk, pravnik, prapravnik, prapravnučka, prapravnik a prapravnik a prapravnučka; syn, vnučka, pravnik, prapravnik, prapravnučka, prapravnik, prapravnik, prapravnik, prapravnik a prapravnik a prapravnučka; syn, vnučka, pravnik, prapravnik, pravnučka, prapravnučka, prapravnik, prapravnučka a prapravnučka ; dcéra, vnučka, pravnik, prapravnik, prapravnučka, prapravnik, prapravnučka, prapravnik a prapravnučka ; syn, vnuk, pravnik, pravnučka, prapravnučka, prapravnik, prapravnik a prapravnik a prapravnučka; dcéra, vnuk, prapravnik, prapravnučka, prapravnik, prapravnik a prapravnik a prapravnučka ; dcéra, vnuk, pravnučka, pravnučka, prapravnučka, prapravnik a prapravnik a prapravnučka;

409. otcovský prastrýko a matkin prastrýko, otcovská prateta a matkina prateta praprastarého otca a prababky ; prastrýc z otcovej strany, prastrýc z matkinej strany, praprastará teta z otcovej strany a prastará teta z matkinej strany dedka alebo babičky; prastrýc z otcovej strany, prastará teta z matkinej strany, prastará teta z otcovej strany a prastará teta z matkinej strany otca alebo matky.

Počet osôb spojených s bratom prapradedka je tridsaťdva, pretože ich je šesťnásť odvodených od prapradedka, a toľko ich nevyhnutne pribudlo z dôvodu zdvojenia osoby brata. Šesťnásť bratov pra-pra-pra-pra-praotca sa totiž počíta ako pochádzajúcich od jeho otca, ako aj šesťnásť od jeho matky. Syn a dcéra praprastarého otca sú vnukom praprastarého otca a vnučkou jeho syna, syna a dcéry brata praprastarého otca. Syn a dcéra praprastarého otca sú vnukom praprastarého otca a vnučkou po jeho dcére, synom a dcérou sestry praprastarého otca. Syn a dcéra praprastarého otca z matkinej strany sú vnukom praprastarého otca a vnučkou po jeho synovi, synom a dcérou po bratovi praprastarého otca.

Všetky tieto osoby, ktoré sme uviedli ako potomkovia syna praprastarého otca, sú bratracami a sesternicami praprastarého otca a prababky, o ktorých príbuzenstvo ide, o jeden stupeň vyššie ako bratracami a sesternicami jeho starého otca a starej matky. Každé z týchto mien zahŕňa šesťnásť osôb, pretože keď praprastará teta z otcovej strany dáva vzniknúť šesťnástim osobám, jeho syn a jeho dcéra dávajú vzniknúť výčtu každého z nich; a zo všetkých tých, ktoré vysledujeme k synovi praprastarého otca z otcovej strany, vynásobením ôsmich šesťnástimi dostaneme sto dvadsaťosem.

Pojem vnuk praprastarého otca zahŕňa šesťnásť osôb. Je totiž pravnikom praprastarého otca a praprastarého otca, a keďže praprastarý otec sa počíta osemkrát, vnuci, ktorí sa počítajú dvakrát osemkrát, tvoria vyššie uvedený počet. Rovnaké pravidlo platí aj pre vnučku praprastarého otca z otcovej strany.

Podľa rovnakého pravidla vnuk a vnučka prastrýka z matkinej strany zahŕňajú tridsaťdva osôb. Vnuk a vnučka prastrýka z otcovej strany podľa tejto klasifikácie zahŕňajú rovnaký počet osôb. To isté platí aj pre vnuka a vnučku matkinej pratety, a teda pre všetkých týchto sa získava stodvadsaťosem osôb. Starý otec a stará matka osoby, o ktorej príbuzenský vzťah ide, sú v príbuzenskom vzťahu v stupni nad bratrancami a sesternicami s osobami uvedenými v tomto bode, a to s otcom, matkou a bratrancami a sesternicami. Ten, o ktorého stupeň príbuzenstva ide, je ich bratrancom a sesternicou, ale v nižšom stupni, a ako hovorí Trebatius, robí sa to preto, aby sa naznačilo, že sú príbuzní; ako dôvod uvádza, že posledné stupne príbuzenstva sú stupňami bratrancov a sesterníc. Preto sa syn môjho bratranca veľmi správne nazýva môj blízky príbuzný; a nazýva sa aj syn môjho bratranca. Preto sa tí, čo sa narodili bratrancom a sesterniciam, navzájom nazývajú blízkymi príbuznými, lebo nemajú žiadne osobitné meno, ktorým by sa mohli označovať.

Pravnuk a pravnučka prastrýka z otcovej strany, pravnik a pravnučka prastrýka z matkinej strany, pravnik a vnučka pratety z otcovej strany, pravnik a pravnučka pratety z matkinej strany: zo všetkých týchto osôb sa odvodzuje stodvadsaťosem osôb, pretože každé z týchto pomenovaní zahŕňa šesťnásť osôb. Napríklad pojem prastrýko z otcovej strany sa chápe štyrmi rôznymi spôsobmi, pričom osoby každého prastrýka z otcovej strany sú štvornásobné; praprawnuk a pravnučka zahŕňajú tridsaťdva osôb; a tento počet vynásobený štyrmi tvorí celý vyššie uvedený počet. Otcovia a matky týchto osôb sú bratranca a sesternice toho, o ktorého stupeň príbuzenstva ide, a on je ich bratrancom a sesternicou.

Praprawnuk a praprawnica strýka z otcovej strany, praprawnuk a praprawnica strýka z matkinej strany, praprawnuk a praprawnica tety z otcovej strany, praprawnuk a praprawnica tety z matkinej strany: každý z týchto pojmov zahŕňa šesťnásť osôb; napríklad praprawnuk strýka z otcovej strany je vymenovaný tak, že jeho pravnik a pravnučka sa počítajú ako štyria a ich detí bude šesťnásť. Rovnaké pravidlo platí pre dcéru ako pre ostatných, a tak sa celý počet zvýši na stodvadsaťosem. Ide o pravnučka a pravnučku bratranca a sesternice toho, o ktorého stupeň príbuzenstva ide; synov a dcéry prastrýka z otcovej strany, prastrýka z matkinej strany, praprarého otca a prarého otca a prarého otca z matkinej strany tých, o ktorých stupeň príbuzenstva ide.

Rovnaké pravidlo sa vzťahuje na bratranca a sesternicu prarého otca a prarú matku. Medzi prarého otca a prarú sestru brata alebo sestry patrí stodvadsaťosem osôb.

Tit. 11. O pretorskom vlastníctve s odkazom na manžela a manželku.

410. Ulpian, O edikte, kniha XLVII.

Aby sa mohla požadovať prétorská držba majetku v prípade dedenia po manželovi alebo manželke, musí existovať zákonné manželstvo. Na druhej strane, ak je manželstvo nezákonné, nemožno požadovať prétorskú držbu majetku. Rovnako nemožno vstúpiť do dedičstva na základe závetu, ani sa nemôže požadovať prétorská držba v súlade s podmienkami závetu, pretože nič nemožno nadobudnúť, ak je manželstvo nezákonné.

411. Aby bolo možné získať prétorskú držbu tohto druhu, musí byť žena manželkou svojho manžela v čase jeho smrti. Ak došlo k rozvodu, hoci manželstvo podľa zákona stále existuje, toto dedenie sa neuskutoční. Môže sa to stať v určitých prípadoch; napríklad ak sa slobodná žena rozvedie bez súhlasu svojho patróna; keďže Lex Julia týkajúci sa manželstiev rôznych rádov stále ponecháva ženu v manželskom stave a zakazuje jej vydať sa za iného proti súhlasu jej patróna. Lex Julia s odkazom na cudzoložstvo robí rozvod neplatným, ak nie je dosiahnutý určitým spôsobom.

Tit. 12. O dedičstve veteránov a vojakov.

412. Macer, O vojenských záležitostiach, kniha II.

Paulus a Menander hovoria, že vojak, ktorý si zaslúži trest smrti, by mal mať právo spísať závet; a ak by zomrel bez závetu po tom, čo bol potrestaný, jeho majetok pripadne najbližším príbuzným; za predpokladu, že je potrestaný za vojenský priestupok, a nie za obyčajný zločin.

413. Ulpian, Názory, kniha XVI.

Kastrálny majetok vojaka, ktorý zomrel intestátne, si nemôže nárokovať štátna pokladnica, ak zanechal zákonného dediča, ktorý je v šiestom stupni; alebo jeden z najbližších príbuzných v tom istom stupni požaduje prétorskú držbu v stanovenom čase.

Tit. 13. O tých, ktorí nemajú nárok na prétorskú držbu pozostalosti.

414. Julianus, Digesty, kniha XXVIII.

Ak bol môj otrok ustanovený za dediča a ja som podvodom zabránil porúčiteľovi zmeniť jeho závet a potom som otroka manumitoval, vzniká otázka, či mu treba odmietnuť žaloby na vrátenie majetku. Odpovedal som, že tento prípad nie je zahrnutý v podmienkach ediktu; je však spravodlivé, ak sa pán dopustil podvodu, aby zabránil zmene závetu, ktorým bol otrok ustanovený za dediča; a on, hoci bol manumitovaný, by mal prijať dedičstvo, žaloby by mu mali byť odopreté, ako sa odopiera žaloba emancipovanému synovi, ak sa jeho otec dopustil podvodu, aby zabránil závecovi zmeniť závet.

Tit. 14. O prétorskej držbe majetku udeleného osobitnými zákonmi alebo dekrétmi senátu.

415. Ulpian, O edikte, kniha XLIX.

Pretor hovorí: "Udelím držbu majetku, kedykoľvek ju treba udeliť podľa podmienok nejakého zákona alebo dekrétu senátu."

416. Pretoriánska držba majetku, hoci získaná podľa niektorého iného oddielu ediktu, nezasahuje do držby tohto druhu.

417. Ak má niekto nárok na majetok podľa zákona dvanástich tabúl, nemôže ho požadovať podľa tejto časti ediktu, ale podľa inej časti týkajúcej sa nevyhnutných dedičov; podľa tejto časti sa totiž prétorská držba neudeluje, ak ju neustanovuje osobitný zákon.

Tit. 15. Aký poriadok sa má dodržiavať pri udeľovaní prétorskej držby.

418. Modestinus, Pandekty, kniha VI.

Nasledujúce stupne prétorskej držby na základe dedičstva: po prvé, držba riadnych dedičov; po druhé, držba zákonných dedičov; po tretie, držba najbližších príbuzných; a napokon držba manželov.

419. Pretoriánska držba z dôvodu dedenia sa udeľuje, ak neexistuje závet alebo ak existuje a nebola podaná žiadosť o držbu majetku buď v súlade s ustanoveniami závetu, alebo v rozpore s nimi.

420. Pretoriánska držba majetku otca, ktorý zomrel na základe závetu, sa priznáva jeho deťom; nielen tým, ktoré boli pod jeho kontrolou v čase jeho smrti, ale aj tým, ktoré boli emancipované.

421. Ulpian, O edikte, kniha XLIX.

Čas na uplatnenie prétorskej držby majetku je disponibilný. Je označená ako disponibilná, pretože všetky dni, z ktorých sa skladá, možno využiť; to znamená, že sú v nej zahrnuté všetky dni, o ktorých ten, kto mal nárok na dedičstvo, vedel a mohol ho prijať. Niet však pochyb o tom, že dni, v ktorých o dedičstve nevedel alebo ho nemohol požadovať, nie sú zahrnuté. Napriek tomu sa môže stať, že v prípade, keď zainteresovaná osoba poznala skutočnosti alebo sa mohla domáhať držby na prvom mieste, bola následne nesprávne informovaná alebo si myslela, že nemá právo nadobudnúť držbu; napríklad ak od začiatku vedela, že vlastník nehnuteľnosti zomrel zo zákona, a neskôr mala pochybnosti, či je to tak, alebo či zomrel zo závetu, alebo či ešte žije; pretože sa neskôr rozšírila fáma tohto druhu. Na druhej strane sa môže stať aj to, že osoba, ktorá najprv nevedela, že má právo na dedičstvo, môže neskôr zistiť, že naň má nárok.

422. Je zrejmé, že kým dni predpísané na vyžiadanie prétorskej držby majetku sú disponibilné, dni, počas ktorých zasadá súd, sa do nich nezapočítavajú, ak je prétorská držba takej povahy, že ju možno vyžiadať bez ceremónie. Ale čo ak je držba taká, že si vyžaduje vyšetrovanie tribunálu alebo nariadenie prétora? V tomto prípade sa musia počítať dni zasadania tribunálu, počas ktorých prétor vydal rozhodnutie a počas ktorých neurobil nič, čo by bránilo udeleniu držby majetku.

423. Pokiaľ ide o prétorskú držbu nehnuteľnosti, ktorá sa udeľuje na súde, skúma sa, či prétor predsedal svojmu tribunálu a neudelil držbu stranám, ktoré sa jej domáhajú; treba totiž povedať, že čas na získanie držby nezačne plynúť, kým sa predsedajúci sudca zaoberá inými záležitosťami, či už tými, ktoré sa týkajú vojenských záležitostí, alebo väzby väzňov, alebo osobitného vyšetrovania.

424. Ak by sa guvernér provincie nachádzal v susednom meste, čas potrebný na vykonanie cesty treba pripočítať k času stanovenému zákonom, teda pripočítať dvadsaťtisíc krokov na jeden deň; ani by sme nemali očakávať, že guvernér provincie príde do domu toho, kto sa domáha držby majetku.

425. Keď sa do držby uvedie nenarodené dieťa, niet pochyb, že predpísaný čas na jeho vyžiadanie by nemal plynúť proti tým, čo sú na ďalšom stupni, a to nielen počas sto dní, ale ani počas času, keď sa dieťa môže narodiť; treba totiž pamätať, že aj keď sa narodí pred týmto časom, udelí sa mu pretorská držba.

426. Pomponius hovorí, že potrebné vedomosti nie sú také, ktoré sa vyžadujú od osôb vzdelaných v práve, ale sú také, ktoré si môže každý osvojiť buď sám, alebo prostredníctvom iných; to znamená, že sa riadi radami osôb vzdelaných v práve, ako by to mala robiť usilovná hlava domácnosti.

3. Paulus, O edikte, kniha XLIV.

Vedomosti otca s ohľadom na pretorské vlastníctvo nepoškodia práva syna takým spôsobom, aby v jeho neprospech bežal predpísaný čas, ak nie je informovaný.

427. Julianus, Digesty, kniha XXVIII.

Ak si bol nahradený svojím spoludedičom a získaš držbu nehnuteľnosti a tvoj spoludedič sa rozhodne, že sa nebude domáhať jej držby, bude sa rozumieť, že celá držba pripadla tebe, a tvoj spoludedič nebude mať ani právo neskôr sa domáhať držby.

428. Syn má nárok na lehotu jedného roka, v ktorej môže požadovať [držbu, a to nielen vtedy, keď tak robí ako syn, ale aj vtedy, keď ju požaduje ako agnát alebo kognát; rovnako ako v prípade, keď otec manumituje svojho syna, a hoci ten môže požadovať držbu nehnuteľnosti, ako keby bol manumitovaný, predsa len bude mať nárok na lehotu jedného roka, v ktorej tak môže urobiť.

429. Marcellus, Digesty, kniha IX.

Ak je pretorská držba majetku udelená synovi pod otcovskou kontrolou, dni, počas ktorých nie je schopný oznámiť to svojmu otcovi, aby mu tento mohol buď nariadiť prijatie držby, alebo potvrdiť držbu, ktorá sa už uskutočnila, neplynú proti nemu. Predpokladajme, že v prvý deň, keď sa dozvedel, že je oprávnený na pretorskú držbu majetku, ju prijal a nemohol to oznámiť otcovi, aby mohol schváliť to, čo urobil, sto dní neplynie v jeho neprospech. Začnú však plynúť odo dňa, keď mohol byť jeho otec informovaný, ale po uplynutí sto dní bude ratifikácia neplatná.

430. Možno sa pýtať, či v čase, keď syn mohol žiadať o pretorskú držbu nehnuteľnosti, bol jeho otec neprítomný, takže ho nemohol upovedomiť; alebo ak bol nepríčetný a syn by zanedbal žiadosť o držbu, či by tak mohol urobiť neskôr. Ako však

môže byť na ujmu jeho práv, ak sa nepožiadalo o držbu majetku, keď ak sa tak stalo, nemohol ju získať, ak otec tento akt neratifikoval?

431. Ak je otrok patriaci inému ustanovený za dediča a potom ho jeho pán predá, vzniká otázka, či sa dni stanovené na vyžiadanie prétorskej držby musia považovať za plynúce v neprospech nového pána. Je ustálené, že čas, na ktorý mal nárok predchádzajúci pán, plynie proti nemu.

Tit. 16. O riadnych dedičoch a dedičoch zo zákona.

432. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XII.

Správne sa nazývajú závetnými dedičmi tí, ktorí mali testamentárnu spôsobilosť, ale ju nevykonávali. Okrem toho, ak niekto spísal závet a jeho majetok nebol zapísaný, alebo ak je jeho závet porušený, alebo neplatný, nie je nesprávne povedať, že zomrel ako intestát. Je jasné, že ktokoľvek, kto nemôže spísať závet, sa správne neoznačuje za intestanta, ako napríklad maloletý, ktorý nedosiahol vek puberty, nepričetný alebo ten, kto má zakázané starať sa o svoj majetok; napriek tomu by sme aj takéto osoby mali chápať ako intestantov. Za intestanta sa považuje aj ten, kto bol zajatý nepriateľom, keďže podľa kornélie jeho dedičstvo prechádza na tých, ktorým by pripadlo, keby zomrel vo svojej krajine; jeho majetok sa totiž považuje za prechádzajúci na jeho dedičov.

433. Možno sa spýtať, či dieťa počaté a narodené z otrokyne, ktorá utrpela odklad pri výkone poručníctva udeľujúceho jej slobodu, bude riadnym dedičom svojho otca. A keďže sa zistilo, že sa narodilo slobodné, v súlade s reskriptom božského Marka a Verusa a nášho cisára Antonína Augusta, prečo by sa spomínaná otrokyňa nemala považovať za absolútne manumitovanú, aby po sobáši mohla splodiť riadneho dediča? Nie je zvláštne, že sa môže narodiť slobodné dieťa, ktorého matkou je otrokyňa, keďže v reskripte sa uvádza, že dieťa narodené zo ženy, ktorá je zajatkyňou, je slobodné. Preto si dovoľím tvrdiť, že ak by bol otec dieťaťa v rovnakom stave ako matka, teda ak by trpel oneskorením dediča pri udeľovaní slobody na základe poručníctva, dieťa narodené otcovi by bolo jeho dedičom, rovnako ako v prípade, keď sú jeho rodičia zajatci a on sa s nimi vráti. Preto ak by ho otec manumitoval, následne po omeškaní ho dostane pod svoju kontrolu. Alebo ak by zomrel pred manumitáciou, dieťa sa narodí ako riadny dedič.

434. Riadnymi dedičmi rozumieme deti oboch pohlaví, a to deti prirodzené alebo adoptované.

435. Niekedy je syn, ktorý je riadnym dedičom, vylúčený z majetku svojho otca a prednosť má pokladnica; napríklad ak by bol jeho otec po smrti odsúdený za zradu, čo treba v takom prípade urobiť? V tomto prípade by bol syn zbavený sepulchrálnych práv.

436. Keď syn prestane byť riadnym dedičom, všetci vnuci a vnučky, ktorí sa mu narodili, prevezmú jeho podiel na majetku, ak sú pod jeho správou. Toto pravidlo vychádza zo zásad prirodzenej spravodlivosti. Syn opäť prestáva byť riadnym dedičom, ak úplnou alebo čiastočnou stratou občianskych práv opustí kontrolu svojho otca. Ak je však syn v rukách nepriateľa, vnuci po ňom nebudú dediť, kým žije. Preto ak ho vykúpia zo zajatia, nebudú jeho dedičmi, kým nevyplatia náhradu osobe, ktorá ho vykúpila. Ak by však medzitým zomrel, keďže je ustálené, že v čase svojej smrti nadobudol svoj pôvodný stav, bude prekážkou nástupníctva svojich vnukov.

437. Ak dieťa neprestane byť pod kontrolou svojho otca, pretože nikdy nezačalo byť pod jeho kontrolou, ako napríklad, ak by môj syn bol zajatý nepriateľom počas života môjho otca a zomrel by v zajatí po tom, ako som sa stal svojím vlastným pánom, môj vnuk bude mať právo na dedičstvo namiesto neho.

438. Vnučky, rovnako ako vnuci, dedia na mieste svojich rodičov.

439. Niekedy, hoci otec neprestáva byť pod otcovskou kontrolou, ba dokonca nikdy nezačal byť pod takouto kontrolou, predsa len hovoríme, že jeho deti po ňom nastúpia ako riadni dedičia; napríklad keď som arizoval človeka, ktorého syn bol zajatý nepriateľom a ktorého vnuk bol doma, a syn, ktorý bol arizovaný, zomrel a zajatec, ktorý bol v rukách nepriateľa, tiež zomrel, pravnuke tohto posledného sa stane mojím riadnym dedičom.

440. Treba však pamätať na to, že vnuci a ich nástupcovia, hoci ich rodičia môžu v čase smrti predchádzať, môžu byť niekedy aj tak riadnymi dedičmi, hoci medzi riadnymi dedičmi dedičské právo neexistuje. Môže k tomu dôjsť, ak hlava domácnosti po spísaní závetu zomrie po tom, ako vydedí svojho syna, a kým ustanovený dedič zvažuje, či dedičstvo prijme, syn zomrie a ustanovený dedič potom dedičstvo odmietne. Vnuk potom môže byť riadnym dedičom, ako hovorí aj Marcellus v Desiatej knihe, keďže majetok nikdy neprešiel na syna. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak je syn ustanovený za dediča celého majetku pod podmienkou, ktorej splnenie bolo v jeho moci; alebo je vnuk ustanovený pod akoukoľvek podmienkou a obaja zomrú skôr, ako sa splní. Musí totiž platiť, že títo môžu dediť ako riadni dedičia, ak sa buď narodili, alebo dokonca boli počatí v čase smrti poručiťa. Tento názor prijali aj Julianus a Marcellus.

441. Po riadnych dedičoch sa k dedeniu povolávajú pokrvne spriaznení dedičia.

442. Cassius definuje dedičov podľa krvi ako tých, ktorí sú navzájom spojení príbuzenským zväzkom. Je pravda, že títo sú dedičmi podľa krvi, aj keď nie sú riadnymi dedičmi svojho otca; ako napríklad v prípade, keď boli vydedení. Ale aj keď bol

ich otec vyhnaný, napriek tomu budú pokrvne spriaznení, hoci by nemali byť riadnymi dedičmi svojho otca. Aj tí, ktorí nikdy neboli pod otcovskou kontrolou, budú navzájom pokrvne spriaznení; ako napríklad tí, ktorí sa narodili po zajatí alebo smrti svojho otca.

443. Okrem toho nielen prirodzené deti, ale aj tie, ktoré boli adoptované, budú tiež požívať práva príbuzenstva s tými, ktoré patria do ich rodiny, aj keď sa ešte nenarodili alebo sa narodili po smrti svojho otca.

444. Ten istý, O Sabinovi, kniha XIII.

Vedľa pokrvných príbuzných sa pripúšťajú agnāti, ak nie sú pokrvní príbuzní. Je to rozumné, pretože tam, kde sú pokrvní príbuzní, neprechádza majetok na dedičov zo zákona, aj keď títo dedičstvo neprijmú. Takto treba chápať prípad, keď sa neočakáva vznik pokrvného príbuzenstva. Okrem toho, ak sa môže narodiť pokrvný príbuzný alebo sa môže vrátiť zo zajatia, agnāti sa nemôžu uchádzať o dedičstvo.

445. Agnāti sú opäť príbuzní mužského pohlavia, pochádzajúci z tej istej osoby. Po mojich riadnych dedičoch a mojich pokrvných príbuzných je totiž syn môjho pokrvného príbuzného mojím najbližším príbuzným, ako som ja jeho príbuzným. To isté pravidlo platí pre brata môjho otca, ktorý sa nazýva mojím strýkom z otcovej strany, ako aj pre ostatných v poradí a všetkých, ktorí pochádzajú z toho istého zdroja, ad infinitum.

446. Toto dedičstvo prechádza na toho agnátu, ktorý je najbližším príbuzným, totiž na toho, ktorého nikto nepredchádza, a tam, kde je ich niekoľko v rovnakom stupni, na všetkých; to znamená per capita. Napríklad ak by som mal dvoch bratov alebo dvoch strýkov z otcovej strany a jeden z nich by zanechal jedného syna a druhý dvoch, môj majetok by sa rozdelil na tri časti.

447. Nie je však veľký rozdiel v tom, či uvedený agnát nadobudol tento charakter narodením alebo adopciou, pretože ten, kto je adoptovaný, sa stáva agnátom tých istých osôb, ku ktorým jeho adoptovaný otec udržiava rovnaký vzťah, a bude mať nárok na ich majetok zo zákona, rovnako ako oni na jeho.

448. Majetok prechádza zo zákona len na ďalšieho agnátu. Nezáleží ani na tom, či je len jeden, alebo viacero, z ktorých jeden stojí na prvom mieste, alebo ak sú dvaja alebo viacerí toho istého stupňa, ktorí predchádzajú ostatných, alebo sú sami; pretože ďalší v poradí je ten, koho nikto nepredchádza, a posledný je ten, koho nikto nenasleduje; a niekedy je ten istý človek prvý aj posledný z toho dôvodu, že sa stane, že je jediný.

449. Niekedy pripustíme k dedičskému konaniu agnátu, ktorý je vzdialenejšieho stupňa; ako napríklad, keď niekto, kto má strýka z otcovej strany a ten strýko syna, spíše závet, a kým ustanovený dedič zvažuje, či dedičstvo prijme, strýko zomrie, po

čom ustanovený dedič dedičstvo odmietne, vtedy sa k dedičskému konaniu pripustí syn strýka z otcovej strany. Preto môže požadovať aj prétorskú držbu dedičstva.

450. Za najbližšieho príbuzného nepovažujeme toho, kto ním bol v čase, keď zomrela hlava domácnosti, ale toho, kto ním bol v čase, keď je isté, že zomrel bez závetu. Podľa toho, aj keby ten, kto mal právo na prednosť, bol riadnym dedičom alebo pokrvným príbuzným a ani jeden z nich nežil v čase, keď bola pozostalosť odmietnutá, považujeme za ďalšieho dediča toho, kto bol prvý v poradí v čase, keď bola pozostalosť odmietnutá. Preto sa možno veľmi oprávnene pýtať, či môžeme dedičstvo priznať aj po odmietnutí dedičstva. Predpokladajme, že ustanovený dedič bol požiadaný o prevod dedičstva a odmietol ho; ako uviedol božský Pius v reskripte, napriek tomu ho možno prinútiť, aby dedičstvo prijal a previedol. Predpokladajme napríklad, že žil viac ako sto dní predpísaných zákonom a že medzitým zomrel ďalší dedič a že potom zomrel aj ten, ktorý bol požiadaný o prevod dedičstva. Treba povedať, že dedič v ďalšom stupni by mal byť prijatý do dedičstva s poverením vykonať poručníctvo.

451. Ten istý, O Sabinovi, kniha XIV.

Keď slobodný človek zomrie bez spísania závetu, je isté, že jeho majetok prechádza najprv na riadnych dedičov, a ak ich niet, potom na jeho patróna.

452. Pod slobodným človekom treba rozumieť toho, koho niekto povýšil z nevoľníctva do hodnosti rímskeho občana, buď dobrovoľne, alebo z nevyhnutnosti, keď bol poverený jeho manumitáciou, lebo aj jeho patrón bude pripustený k zákonnému dedičstvu po slobodnom človeku.

453. Ak by niekto manumitoval dotálneho otroka, bude sa považovať za jeho patróna a bude mať nárok na jeho majetok ako dedič zo zákona.

454. Je jasné, že ten, koho som kúpil pod podmienkou manumitácie, aj keď môže získať slobodu na základe ústavy božského Marka, predsa len (ako sa uvádza v tej istej ústave) sa stane mojím slobodníkom a jeho majetok prejde na mňa ako na zákonného dediča.

455. Ak si otrok zaslúžil slobodu na základe dekrétu senátu za to, že odhalil vraždu svojho pána, a prétor ho niekomu pridelil, aby sa stal jeho slobodníkom, nepochybne sa ním stane a jeho majetok pripadne jeho patrónovi ako dedičovi zo zákona; ak ho však prétor nikomu nepridelil, stane sa síce emanským občanom, ale bude slobodným mužom toho, ktorého bol nedávno otrokom, a ten bude pripustený k jeho dedičstvu ako jeho zákonný dedič, ak nebude z jeho majetku vylúčený ako nehodný ho prijať.

456. Kto núti svoju oslobodenú ženu, aby prisahala, že sa nevydá nezákonne, nepatrí pod podmienky Lex Aelia Sentia. Ak by však nútil svoju slobodnú ženu, aby prisahala, že sa v určitom čase nevydá, alebo sa vydá za niekoho bez súhlasu jej patróna, alebo jej spoluslobodnej ženy, alebo ženskej príbuznej svojho patróna, treba povedať, že bude zodpovedný podľa Lex Aelia Sentia a nemôže byť prijatý ako dedič zo zákona do majetku slobodnej ženy.

457. Ak by mestskí sudcovia manumitovali otroka ktoréhokoľvek pohlavia a ten by potom zomrel bez závetu, bude pripustený k dedičstvu ako dedič zo zákona.

458. Vojak manumitáciou otroka, ktorý tvorí časť jeho peculium, ho urobí svojím slobodným a môže byť pripustený k dedičstvu ako dedič zo zákona.

459. Je úplne zrejmé, že cisár môže byť pripustený k dedičstvu majetku svojich slobodníkov.

460. Je tiež isté, že nenarodené dieťa bude na základe ustanovenia Dvanástich tabúl pripustené ako dedič zo zákona k majetku, ak by sa neskôr narodilo; a preto agnāti, ktorí sú po ňom ďalší v poradí a pred ktorými má prednosť, musia čakať, ak by sa narodilo. Preto sa delí s tými, ktorí sú v tom istom stupni; napríklad keď je brat zosnulého a nenarodené dieťa; alebo syn strýka z otcovej strany a ešte nenarodené dieťa.

461. Okrem toho vznikla otázka, akým spôsobom sa má v tomto prípade vykonať rozdelenie, a to z dôvodu, že pri jednom narodení sa môže narodiť niekoľko detí. Bolo rozhodnuté, že ak je absolútne isté, že žena, ktorá tvrdila, že je tehotná, nie je v takomto stave, dieťa, ktoré sa už narodilo, bude dedičom celého majetku, pretože sa stáva dedičom bez jeho vedomia. Preto, ak by medzitým zomrel, odovzdá majetok neporušený svojmu vlastnému dedičovi.

462. Dieťa narodené po desiatich mesiacoch nie je pripustené k dedičskému konaniu ako dedič zo zákona.

463. Hippokrates hovorí a božský Pius to uviedol aj v reskripte adresovanom pontifikom, že dieťa sa považuje za narodené v čase stanovenom zákonom a nemôže sa považovať za počaté v otroctve, ak jeho matka bola manumitovaná pred stoosemdesiatym druhým dňom pred pôrodom.

464. Pomponius, O Sabinovi, kniha IV.

Deti, ktorých občiansky stav otca bol zmenený, si zachovávajú dedičské právo tak vo vzťahu k iným osobám, ako aj medzi sebou a naopak.

465. Ulpián, O edikte, kniha XLVI.

Ak niekto, kto má brata a strýka z otcovej strany, zomrie po spísaní závetu a brat potom zomrie v čase, keď ešte trvá podmienka uložená ustanovenému dedičovi, a táto podmienka by sa potom nemala splniť, je stanovené, že strýko z otcovej strany môže vstúpiť do majetku oboch zosnulých bratov.

466. Julianus, Digesty, kniha LIX.

Titius po vydedení svojho syna ustanovil cudzieho dediča pod podmienkou. Vyvstala otázka, ak by sa po otcovej smrti a počas trvania podmienky syn oženil s manželkou a mal dieťa a potom by zomrel a podmienka uložená ustanovenému dedičovi by sa následne nesplnila, či by majetok patrila podľa práva posmrtnému vnukovi, alebo starému otcovi. Odpoveď znela, že dieťa počaté po smrti svojho starého otca nemôže ako riadny dedič získať jeho majetok alebo ako jeho príbuzný nadobudnúť prétorskú držbu toho istého; z toho dôvodu, že zákon dvanástich tabuliek povoláva k dedičskému konaniu toho, kto existoval v čase smrti osoby, o ktorej nakladanie s majetkom ide.

467. Celsus, Digesty, kniha XXVIII.

Alebo ak bol počatý za života, pretože počaté dieťa sa do istej miery považuje za existujúce.

468. Julianus, Digesty, kniha LIX.

Prétor svojím ediktom tiež z dôvodu, že sú najbližšími príbuznými, sľubuje vlastníctvo majetku tým, ktorí boli príbuznými zosnulého v čase jeho smrti. Hoci je totiž zvykom nazývať vnukmi tých príbuzných, ktorí boli počatí po smrti svojho starého otca, toto označenie nie je správne, ale je náchylné na zneužitie, keďže sa zakladá na analógii.

469. Ak by niekto zanechal svoju tehotnú manželku, matku a sestru a matka by zomrela za života jeho manželky a jeho manželka by potom porodila mŕtve dieťa, majetok prejde len na sestru ako na dediča zo zákona; je totiž isté, že matka zomrela v čase, keď nemohla zákonne nadobudnúť majetok.

470. Marcianus, Inštitúcie, kniha V.

Ak niektorí z viacerých zákonných dedičov, ktorým v tom zabránila smrť alebo iný dôvod, neprijmú dedičstvo, ich podiely pripadnú ostatným, ktorí ho prijmú; a hoci títo môžu zomrieť skôr, ako sa tak stane, právo aj tak prejde na ich dedičov. Prípád ustanoveného dediča je odlišný, ak ho nahradil jeho spoludedič, keďže dedičstvo prejde na základe nahradenia na druhého, ak žije; ak by však zomrel, neprechádza na jeho dediča.

471. Modestinus, Differences, kniha VI.

Ak majetok zosnulého syna prejde na jeho otca, ktorý ho manumitoval, ako na zákonného dediča, alebo ak by ho nemanumitoval, mal by právo na prétorské vlastníctvo toho istého, matka zosnulého bude vylúčená.

472. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha X.

Dedičské práva zo zákona zanikajú stratou občianskych práv, ak sú odvodené z Dvanástich tabúl, a k strate dochádza počas života každého, kto má právo na majetok, alebo predtým, ako doň vstúpi, pretože ho už nemožno správne označiť ani za riadneho dediča, ani za agnáta. Toto pravidlo sa však v žiadnom prípade nevzťahuje na dedenie upravené novými zákonmi alebo dekrétmi senátu.

473. Ten istý, O Quintovi Muciovi, kniha XXX.

Syn je najbližším agnátom svojho otca.

474. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha X.

Žiadna žena buď nemá riadnych dedičov, alebo ich nemôže prestať mať z dôvodu straty občianskych práv.

475. Ten istý, O Lex Julia et Papia, kniha XIII.

Formálne prijatie nie je potrebné pre riadnych dedičov, pretože sa okamžite stávajú dedičmi zo zákona.

476. Papinianus, Otázky, kniha XXIX.

Keď otec zomrie v rukách nepriateľa, máme za to, že jeho syn, ktorý už zomrel vo vlastnej krajine, bol v čase jeho smrti hlavou domácnosti; hoci, kým žil, nebol úplne zbavený otcovskej moci. Preto tento syn môže mať dediča, ak sa jeho otec nevráti zo zajatia. Ak by sa však jeho otec po synovej smrti vrátil, bude mať podľa práva postliminium nárok na akýkoľvek majetok, ktorý tento medzičasom nadobudol; a nie je nič výnimočné na tom, že v tomto prípade peculium zosnulého syna prejde na otca, keďže tento bol vždy pod jeho kontrolou na základe ústavy, ktorá stanovuje, že toto právo bolo len pozastavené.

477. Ten istý, Názory, kniha XII.

Otec vložil do dotálnej zmluvy uzavretej pri sobáši svojej dcéry, že má dostať veno s tým, že nesmie očakávať nič viac z otcovho majetku. Bolo rozhodnuté, že táto doložka nemení dedičské právo, pretože sa nepovažuje za to, že by zmluvy súkromných osôb nahrádzali autoritu zákonov.

Tit. 17. O Tertuliánových a Orfitových dekrétach senátu.

478. Ulpian, O Sabínovi, kniha XII.

Podľa sirotského dekrétu senátu môžu byť deti pripustené k dedičstvu po matke bez ohľadu na to, či je slobodná alebo manumitovaná.

479. Ak existuje akákoľvek pochybnosť, pokiaľ ide o stav matky, a to, či je nezávislá alebo podlieha otcovskej kontrole (ako napríklad v prípade, keď je jej otec zajatcom v rukách nepriateľa), vždy, keď sa pozitívne preukáže, že v čase smrti bola svojou vlastnou panou, jej deti budú mať nárok na jej majetok. Preto vyvstala otázka, či počas prechodného obdobia a kým bol jej stav v napätí, by mal prétor poskytnúť deťom úľavu z obavy, že ak by medzitým zomreli, nemohli by nič previesť na svojich dedičov. Lepší názor je, že úľava by im mala byť priznaná, ako bolo rozhodnuté v mnohých prípadoch.

480. Nemanželské deti sa tiež pripúšťajú k dedičstvu po matke ako dedičia zo zákona.

481. Dedičstvo sa niekedy priznáva synovi narodenému v otroctve ako dedičovi zo zákona; napríklad keď sa narodil z otrokyne, zatiaľ čo dedič bol v omeškaní, pretože neposkytol slobodu svojej matke podľa podmienok poručníctva. Je isté, že ak sa narodil po oslobodení svojej matky, bude mať právo na jej majetok ako dedič zo zákona, aj keď bol počatý v otroctve; a dokonca aj vtedy, ak bol počatý, keď bola jeho matka v rukách nepriateľa, ale narodil sa v zajatí a vrátil sa so svojou matkou, bude mať právo na jej majetok ako dedič zo zákona, rovnako ako nemanželské dieťa; podľa reskriptu nášho cisára a jeho božského otca adresovaného Oviniovi Tertullovi.

482. Majetok matky neprechádza na jej syna ako na zákonného dediča, ktorý bol v čase jej smrti rímskym občanom a pred nadobudnutím majetku sa dostal do otroctva; a to ani vtedy, ak by sa neskôr stal slobodným, ibaže by sa stal trestným otrokom a následne by mu boli zhovievavosťou cisára obnovené občianske práva.

483. Ak sa však syn narodil po chirurgickom zákroku, ktorý bol na tento účel vykonaný na jeho matke, je lepší názor, že bude mať nárok na jej majetok ako dedič zo zákona. Môže totiž požadovať prétorskú držbu, či už bol ustanovený za dediča,

alebo jeho matka zomrela bez závetu, ako patriaci do triedy kognátov, a ešte viac ako jeden zo zákonných dedičov. Dôkazom toho je, že nenarodené dieťa je pripustené k prétorskej držbe majetku podľa každého oddielu ediktu.

484. Každý, kto si prenajme svoje služby na účely boja proti divej zveri alebo kto bol odsúdený za hrdelný zločin a neboli mu obnovené občianske práva, nemá nárok na majetok svojej matky podľa Orfiovho dekrétu senátu; ale z dôvodu ľudskosti sa rozhodlo, že ho môže získať. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak je syn pod kontrolou toho, kto je vo vyššie uvedenom stave, pretože môže byť pripustený k dedičstvu po matke na základe orfiovského dekrétu senátu.

485. Ak by matka, ktorá má viacero detí, spísala závet a jedno z nich ustanovila za svojho dediča pod podmienkou a toto dieťa by sa dožadovalo prétorskej držby majetku, kým by podmienka ešte trvala, a potom by sa podmienka nesplnila, je len spravodlivé, aby ostatné deti neboli zbavené majetku ako dedičia zo zákona. Toto uviedol aj Papinianus v Šestnástej knihe otázok.

486. Strata občianskych práv, ku ktorej dochádza v prípade detí bez toho, aby to malo vplyv na ich právne postavenie, ich nijako nepoškodzuje ako dedičov zo zákona; pretože stratou občianskeho stavu zaniká len starobylé dedičské právo, ktoré prechádza podľa zákona dvanástich tabúl, ale tie nové práva, ktoré sú ustanovené osobitnými tawami alebo dekrétmi senátu, sa za takýchto okolností nestrácajú. Preto bez ohľadu na to, či občianske práva dieťaťa boli stratené pred alebo po tom, ako získalo nárok na majetok svojej matky, bude stále pripustené k dedičskému konaniu ako dedič zo zákona, pokiaľ nedošlo k väčšiemu zníženiu občianskych práv, ktoré osobu zbavuje občianstva, ako napríklad v prípade deportácie.

487. "Nech sa zachováva starodávne právo, keď nikto z detí alebo nikto z tých, ktorí majú právo na dedičstvo ako dedičia zo zákona, nechce získať dedičstvo." Táto klauzula bola prijatá preto, aby sa starobylé právo neuplatňovalo, pokiaľ existuje jediné dieťa, ktoré chce získať majetok svojej matky ako dedič zo zákona. Ak by teda jedno z dvoch detí prijalo dedičstvo a druhé by ho odmietlo, podiel druhého dieťaťa pripadne prvému. A ak by matka zanechala syna a patróna a syn by dedičstvo odmietol, pripadne patrónovi.

488. Ak by niekto po tom, čo vstúpil do majetku svojej matky, ho potom odmietol a získal úplnú reštitúciu, musí sa dodržiavať starobylý zákon? Podmienky zákona pripúšťajú, že sa to môže stať, keďže sa v ňom hovorí: "Želá si získať majetok", lebo v tomto prípade nemá toto želanie, hoci ho pôvodne mal; preto sa domnievam, že sa bude uplatňovať starobylý zákon.

489. Okrem toho, prejde dedičstvo na toho, kto bol v tom čase zákonným dedičom, alebo na toho, kto bol zákonným dedičom v čase, keď majetok prešiel na syna? Predpokladajme napríklad, že existoval pokrvný príbuzný zosnulej, ako aj jej syn, a že uvedený pokrvný príbuzný zomrel v čase, keď syn zvažoval, či prijme alebo neprijme dedičstvo po svojej matke, a on by

potom dedičstvo odmietol; môže byť syn jej pokrvného príbuzného pripustený k dedičstvu? Julianus sa veľmi správne domnieva, že podľa Tertuliánovho dekrétu senátu existuje dôvod na prijatie najbližšieho príbuzného.

490. Uznesenie senátu hovorí: "Čokoľvek bolo súdne rozhodnuté, je definitívne vyriešené a ukončené a bude platné." Treba to chápať tak, že ide o rozhodnutie vydané niekým, kto na to mal právo, či už sa odkazuje na úkon urobený v dobrej viere, aby bol platný; alebo bol ukončený dohodou, alebo utíšený dlhým mlčaním.

491. Ten istý, O Sabinovi, kniha XIII.

Matka má nárok na výhody Tertuliánovho dekrétu senátu, či už je slobodná, alebo bola manumitovaná.

492. Zákon odkazujúci na syna alebo dcéru by sme mali chápať tak, že sa vzťahuje buď na takých, ktorí sú legálne splodení, alebo na nemanželských. Julianus v päťdesiatej deviatej knihe Digest preberá tento názor, pokiaľ ide o legitímne deti.

493. Ak bol syn alebo dcéra manumitovaný, matka si nemôže nárokovať jeho alebo jej majetok ako zákonný dedič, pretože prestala byť matkou detí tohto druhu. Taký bol názor Juliána a rozhodol o tom aj náš cisár.

494. Ak však žena počala dieťa počas otroctva a to sa narodilo po jej manumitácii, bude mať nárok na jej majetok ako jej dedič zo zákona. To isté pravidlo platí, ak otrokyňa počala počas výkonu trestu a dieťa sa narodilo po tom, ako jej boli vrátené práva. To isté platí aj v prípade, keď bola slobodná, keď počala, ale keď sa dieťa narodilo, bola vo výkone trestu a potom jej boli vrátené práva. Ak však bola v čase počatia slobodná a dieťa sa narodilo po tom, ako bola prepustená do otroctva, a následne bola oslobodená, dieťa bude prijaté do dedičstva ako jej zákonný dedič. Podobne treba povedať, že bude mať nárok na prospech zo zákona, ak bola manumitovaná počas tehotenstva. Matka bude dedič majetok svojho dieťaťa narodeného v otroctve ako jeho dedič zo zákona; napríklad ak sa narodilo po tom, ako jej dedič v súlade s poručením neudelil slobodu, alebo ak sa narodilo v čase, keď bola v rukách nepriateľa a vrátila sa s ním zo zajatia, alebo ak sa narodilo po tom, ako bola vykúpená.

495. Ak má žena neslávnu povesť, bude mať napriek tomu nárok na majetok svojho dieťaťa ako dedič zo zákona.

496. Maloletý, ktorý nedosiahol vek puberty a za ktorého jeho otec urobil žiacku náhradu, určite zomrie v dedičskom konaní, keď jeho náhradníci odmietnu dedičstvo. Preto ak by maloletý bol arogantný, treba povedať, že jeho matka má nárok na majetok, ktorý by bol zanechal, keby bol zomrel zo zákona.

497. Deti zosnulého, či už sú mužského alebo ženského pohlavia, prirodzené alebo adoptované, ak sú riadnymi dedičmi, stoja v ceste svojej matke a vylučujú ju z dedenia ako dediča zo zákona; a tí, ktorí majú právo na vlastníctvo majetku podľa

prétorského ediktu, vylučujú aj svoju matku, aj keď nie sú riadnymi dedičmi, ak sú prirodzenými deťmi. Adoptované deti sú po emancipácii tiež pripustené k dedičskému konaniu, ak patria do počtu prirodzených detí; ako napríklad prirodzený vnuk adoptovaný svojím starým otcom; pretože aj keď môže byť emancipovaný, ak získa prétorskú držbu, bude mať prednosť pred svojou matkou.

498. Ak je však syn v rukách nepriateľa alebo sa ešte nenarodil, právo matky zostáva pozastavené, kým sa nevráti zo zajatia alebo sa nenarodí.

499. Keď sú riadni dedičia, ktorí však nemajú nárok na dedičstvo, pozrime sa, či môže byť matka pripustená k dedičskému konaniu; napríklad keď odmietnu dedičstvo. Africanus a Publicius sa odvažujú tvrdiť, že matka bude pripustená, ak deti neprijmú dedičstvo, a bude mať pred ňou prednosť vždy, keď budú mať nárok na majetok, aby samotné meno riadneho dediča nepoškodilo právo matky; tento názor je spravodlivejší.

500. Ak niekto zomrie a zanechá dcéru, ktorú dal zákonne adoptovať, a jej matku, božský Pius rozhodol, že Tertulianov dekrét o senáte sa na takýto prípad nevzťahuje; a že matka a dcéra ako najbližšie príbuzné majú mať právo na prétorské vlastníctvo majetku. Julianus však tvrdí, že matka nemôže byť pripustená k dedičstvu podľa dekrétu senátu, ak by dcéra nepožadovala držbu podľa prétorského ediktu; to však nie je pravda, pretože ona je dedičkou po dcére, a preto treba konštatovať, že druhá nemôže získať prétorskú držbu majetku, kým dcéra má právo ju požadovať, keďže má očakávanie, že bude dedičkou zo zákona.

501. Ak by sa emancipovaný syn po nadobudnutí prétorskej držby majetku zdržal jeho prevzatia, aby dosiahol úplnú reštitúciu, je pravda, že sa uplatní dekrét senátu. Ak by však opäť zasiahol do majetku, matka sa musí druhýkrát zdržať žiadosti o jeho vrátenie.

502. Ak sa do držby majetku dostane jedno z ešte nenarodených detí zosnulého, ktoré sa neskôr narodí a zomrie skôr, ako získa skutočnú prétorskú držbu, pozrime sa, či budú dotknuté práva matky zosnulého ako prétorskej držiteľky majetku. Myslím si, že jej práva nebudú dotknuté, ak sa dieťa nenarodilo ako riadny dedič svojho otca; ak totiž nestačí, aby bolo formálne uvedené do držby, ak po narodení nezískalo skutočnú prétorskú držbu. Preto ak sa držba udelí nepríčetnej osobe na základe dekrétu prétora a tá zomrie skôr, než sa spamätá, a skôr, než skutočne nadobudne prétorskú držbu, nezasiahne do nej tak, aby vylúčil jej matku.

503. Ak dieťa, ktorého stav je sporný, získalo len karbonársku, prétorskú držbu, vzniká otázka, či takáto držba nepoškodí práva matky. Za týchto okolností, keďže držba tohto opisu zaniká po uplynutí predpísanej lehoty, treba povedať, že po uplynutí tejto lehoty nebudú práva matky dotknuté; alebo ak by dieťa zomrelo vo veku nedosiahnutia puberty, matka bude mať nárok na majetok.

504. Keď však držbu pre dieťa požadoval jeho poručník, aj keď môže hneď zomrieť, treba povedať, že jeho matka bude vylúčená, pretože tento prípad nie je podobný tomu, keď sa prétorská držba udeľuje nepríčetnej osobe.

505. Okrem toho matka je vylúčená z výhody dekrétu senátu len vtedy, keď jej syn vstúpi do dedičstva ako zákonný dedič, ale ak by tak neurobil, jeho matka bude pripustená k dedičstvu podľa Tertuliánovho dekrétu. Ak však tento syn nie je jediným dedičom zo zákona, ale existujú aj iní, ktorí môžu byť prijatí spolu s ním, matka nebude povolaná k dedeniu ich podielov na základe dekrétu senátu.

506. Otec má pred matkou prednosť pri dedení buď syna, alebo dcéry, či už vystupuje ako dedič, alebo má právo na prétorské vlastníctvo majetku. Avšak ani starý otec, ani otec nevylučujú matku podľa Tertuliánovho dekrétu senátu, hoci môžu byť poverení poručníctvom. Pred matkou má prednosť len prirodzený, a nie adoptívny otec, pretože podľa lepšieho názoru, keď adoptívny otec ním prestane byť, vylúči ho matka; pretože nemá nárok na prétorskú držbu majetku v rozpore s ustanoveniami závetu, pretože už nie je otcom.

507. Avšak bez ohľadu na to, akým spôsobom mohol prirodzený otec získať prétorskú držbu, či už na základe dedenia, alebo v rozpore s ustanoveniami závetu, v každom prípade vylučuje matku.

508. Ak prežije agnát zosnulého a jeho matka a jeho prirodzený otec patrí do adoptívnej rodiny, pripustíme matku k dedičstvu, keďže agnát vylučuje otca.

509. Ak ho prežije sestra, ktorá je so zosnulým pokrvne spriaznená, ako aj jeho matka, pričom jeho otec bol buď adoptovaný, alebo emancipovaný, a jeho sestra chce získať dedičstvo, je v dekréte senátu stanovené, že matka môže byť pripustená spolu so sestrou a otec bude vylúčený. Ak sestra odmietne dedičstvo, matka nemôže byť prijatá podľa dekrétu senátu kvôli otcovi. Hoci za iných okolností matka nemusí čakať, kým sa sestra nerozhodne, či prijme dedičstvo; v tomto prípade by predsa len mala počkať, pretože je to sestra, ktorá vylučuje otca. Preto ak sestra odmietne dedičstvo, matka bude mať právo na jeho prétorské vlastníctvo spolu s otcom v postavení kognátov. V tomto prípade musí strieť odklad a nemôže získať prétorskú držbu majetku skôr, ako si ju vyžiada samotný otec; pretože ak tak neurobí, môže potom dediť na základe dekrétu senátu.

510. Ak je však matka sama pokrvnou sestrou zosnulého (napríklad ak otec matky adoptoval vnuka od dcéry) a existuje aj prirodzený otec; matka, ktorá má právo na dedičstvo ako sestra, vylúči otca; ak však odmietne právo odvodené od svojej sestry alebo ho stratí zmenou svojho občianskeho stavu, nemôže byť pripustená k dedičstvu podľa dekrétu senátu z dôvodu otca, ale ak on odmietne dedičstvo, môže byť ešte pripustená podľa dekrétu senátu.

511. Ak matka syna alebo dcéry nevstúpi do dedičstva podľa Tertuliánovho Dekrétu senátu, musí sa dodržať starobylé právo s odkazom na dedenie ich majetku; starobylé právo totiž začne platiť, keď prednosť udelená matke už neexistuje, čo bude prípad, ak zanedbá využitie Dekrétu senátu.

512. Ak by matka odmietla prétorskú držbu a zvažovala, či vstúpi do majetku podľa ustanovení občianskeho práva, treba povedať, že agnát nebude mať úspech, keďže ešte nebolo oznámené, že matka neprijme majetok.

513. Keď sme povedali, že sa musí dodržať staré právo, ak matka neprijme dedičstvo, musíme zvážiť, na koho prejde, či na najbližšieho príbuzného v danom čase, alebo na osobu, ktorá bola najbližším príbuzným v čase, keď bolo isté, že syn zomrel v dedičstve. Napríklad, ak v čase úmrtia príbuzného z otcovej strany žil strýko z otcovej strany a v čase, keď matka dedičstvo odmietla, žil syn uvedeného strýka z otcovej strany, dedičstvo ešte neprechádza na strýka; a preto ak by tento strýko zomrel počas matkinej úvahy, k dedičstvu bude povolaný jeho syn.

514. Ak matka nežiadala pre svoje deti solventných poručníkov, alebo ak po tom, ako boli predchádzajúci ospravedlnení alebo odmietnutí, nepredložila hneď mená iných, nebude mať právo žiadať pre seba majetok svojich závetných detí. A skutočne, ak nepožiadala o poručníkov, bude podliehať sankcii ústavy, pretože sa v nej hovorí: "Alebo nepožiadat'." Ale od koho sa musí táto žiadosť podať? Konštitúcia síce spomína prétora, ale myslím si, že sa bude vzťahovať aj na provincie, ak sa neobrátí na mestských magistrátov, pretože nutnosť vymenovania im ukladá povinnosť.

515. Ale čo ak by predsa len podala žiadosť, až keď jej to oznámil jej slobodník alebo jej príbuzní, podliehala by trestu podľa dekrétu senátu? Myslím si, že by bola, ak by sa nechala k tomu donútiť; nie však, ak by po tom, ako bola upozornená, neotáľala s predložením požiadavky.

516. Ako by sa malo postupovať, ak ich otec zakázal deťom žiadať opatrovníka, keďže si želal, aby ich majetok spravovala matka? Bude podliehať sankcii, ak nepodá žiadosť a nebude spravovať poručníctvo riadnym spôsobom.

517. Mohla by byť ospravedlnená, ak si nevyžiada poručníkov pre svoje deti, keď sú mimoriadne chudobné.

518. Ak ju počas jej neprítomnosti predvídali jej slobodní alebo iní, treba povedať, že nebude vylúčená, ibaže sa to stalo po tom, čo odmietla vzniesť požiadavku.

519. Bude potrestaná za to, že nepožaduje opatrovníka pre svoje deti; ale čo ak ho nepožaduje pre svoje vnúčatá? Ak ho nebude žiadať pre nich, bude tiež potrestaná.

520. Čo ak nebude žiadať opatrovníkov pre svoje deti? Reskript o tom mlčí, ale treba povedať, že ak nebude žiadať poručníkov pre tie z nich, ktoré nedosiahli vek puberty, bude platiť to isté pravidlo; ale nebude to prípad, keď všetky dosiahli vek puberty.
521. Čo však, ak žena, ktorá je tehotná, nepožaduje poručníka pre majetok svojho nenarodeného dieťaťa? Hovorím, že bude podliehať trestu, a to aj vtedy, keď má dieťa mladšie ako vek puberty, ktoré je v rukách nepriateľa.
522. Čo ak by si nevyžiadala opatrovníka alebo kurátora pre svojho nepríčetného syna? Lepší názor je, že bude zodpovedná.
523. Nielen tá, ktorá nevyžiada, ale aj tá, ktorá tak urobila bez vynaloženia náležitej starostlivosti, je trestná (ako sa uvádza v reskripte), napríklad ak sa žiada opatrovník, ktorý je oslobodený z dôvodu nejakého privilégia; alebo ktorý je už obvinený z troch opatrovaní; ale v takom prípade bude zodpovedná za trest len vtedy, ak konala úmyselne.
524. Čo sa musí urobiť, ak požadovala osoby tohto druhu, a tie napriek tomu prijali alebo boli ponechané? Matka musí byť ospravedlnená.
525. Čo však, ak by si vyžiadala za poručníkov osoby, ktoré nie sú spôsobilé, teda nie sú spôsobilé na poručníctvo, pričom si bola dokonale vedomá, že prétor ich nevymenuje? A čo treba urobiť, ak by ich prétor v súlade s požiadavkou matky vymenoval? V tomto prípade je pretorián vinný z trestného činu; ale trestáme aj návrh matky.
526. Preto ak sú títo poručníci buď ospravedlnení, alebo odmietnutí, matka má bez meškania požiadať o vymenovanie iných.
527. Preto bude potrestaná, ak vôbec nepožiada o opatrovníkov alebo nepožiada o takých, ktorí sú vhodní, aj keby vinou prétora mali byť vymenované osoby, ktoré sú neschopné.
528. Môže byť otázne, či sa vhodnými poručníkmi myslí to, že má žiadať tých, ktorí sú solventní, alebo osoby dobrých mravov. Myslím, že ju možno ľahko ospravedlniť, ak požiada o vymenovanie takých, ktorí sú majetní.
529. Matka je tiež potrestaná, ak po tom, čo boli prví žiadaní poručníci buď ospravedlnení, alebo odmietnutí, nepredloží hneď mená iných.
530. Ale čo ak by všetci neboli ani ospravedlnení, ani zamietnutí; treba totiž zvážiť, či by sa nedopustila viny za to, že namiesto ospravedlneného nežiadala vymenovanie iného? Myslím si, že by bola vinná za to, že tak neurobila.

531. Čo ak by jeden z poručníkov zomrel? Myslím si, že hoci zákon v tomto smere neobsahuje žiadne ustanovenie, uplatní sa duch ústavy.

532. Keď sme povedali "odmietnutí", máme to chápať tak, že sa to vzťahuje na tých, ktorých prétor nevymenoval; alebo na takých, ktorí boli odstránení, pretože boli podozriví; alebo na tých, ktorí boli vylúčení pre nedbanlivosť alebo neznalosť? Veľmi správne sa zastáva názor, že títo poslední sú zahrnutí medzi odmietnutých. Budú za ňu niest' zodpovednosť tí, ktorí sa zatajili? To je ťažké rozhodnúť, pretože nie je vinná za to, že ich neoznámila ako podozrivých. Na druhej strane, ak sa skrývajú, môže podľa ediktu požiadať prétor, aby im nariadil dostaviť sa, a ak tak neurobia, odstrániť ich ako podozrivých.

533. Čo treba urobiť, ak ich nedonúti, aby spravovali poručníctvo? Keďže požadujeme, aby matka splnila celú svoju povinnosť, musí si dať pozor, aby tak urobila, aby nevzniklo niečo, čo by ju vylúčilo z dedičstva.

534. Pod pojmom "bezodkladne" treba rozumieť čo najskôr, teda hneď, ako bude mať možnosť dostaviť sa k prétorovi, ktorý je príslušný vo veci konať; ibaže by jej v tom bránila choroba alebo iný vážny dôvod, ktorý by jej bránil poslať niekoho, aby požiadal o ustanovenie poručníkov, za predpokladu, že pri tom neprekročí lehotu jedného roka. Ak by jej však v tom zabránila smrť jej syna, nebude vôbec zodpovedná.

535. Veľmi vhodne možno diskutovať o nasledujúcej otázke; totiž keď sa maloletemu zanechá veľké dedičstvo pod podmienkou, že nebude mať žiadnych poručníkov; a z tohto dôvodu jeho matka pre neho žiadnych nepožaduje, aby sa podmienka nemohla nesplniť; bude sa podmienka vzťahovať na takýto prípad? Myslím si, že nie, ak je strata nižšia ako výška dedičstva. Túto otázku rieši Tertulián s odkazom na mestských sudcov a myslí si, že by sa im mala poskytnúť žaloba v rozsahu, v akom výška straty presahuje hodnotu odkazu, ibaže by si niekto mohol myslieť, že táto podmienka je akoby proti verejnému blahu; a mala by sa odpustiť, ako sa odpustili mnohé iné podmienky za rôznych okolností; alebo sa háda s odkazom na použité slová, môže odsúdiť matku za to, že nepožiadala o ustanovenie poručníkov. Predpokladajme však, že podmienka bola vyjadrená jasnejšie, mala by byť matka ospravedlnená? Alebo by mala byť zodpovedná za to, že nepožiadala cisára o zmiernenie tejto podmienky? Myslím si, že by sa nemala považovať za zodpovednú.

536. Taktiež si myslím, že matku treba ospravedlniť, keď nepožiadala o opatrovníka pre svojho nesolventného syna, keďže sa radí s jeho záujmami, pretože tým, že nebude chránený, bude vystavený menším nepríjemnostiam.

537. Ak niekto ustanoví svoju manželku, ktorá je matkou ich spoločného syna, za svojho dediča a požiada, aby nebola povinná poskytnúť zábezpeku na prevod majetku na neho, keď dosiahne plnoletosť, a aby jeho matka nebola povinná žiadať, aby mu boli ustanovení opatrovníci; treba konštatovať, že ústava sa neuplatní, pretože vykonala úmysel otca a nežiadala opatrovníkov pre svojho syna, ktorý nemal žiadny majetok. Ak však nebola oslobodená od poskytnutia záruky, uplatní sa opačné pravidlo, keďže z tohto dôvodu by mal mať opatrovníkov. Ak by však maloletý vo veku do dosiahnutia puberty bol

arogovaný po tom, ako jeho matka nepožiadala o ustanovenie poručníkov, a zomrel by, treba povedať, že nebude oprávnená na žalobu podľa ustanovenia, proti arogantovi svojho syna.

538. Keď je matke zakázané domáhať sa svojho práva podľa dekrétu senátu, treba zvážiť, či pripustíme ostatných príbuzných, ako keby nebolo matky; alebo či môžeme povedať, že sa sama môže stať dedičom, alebo prijať iný prostriedok, aby získala dedičstvo. My jej však za takýchto okolností odmietame všetky úkony a z reskriptu nášho cisára Antonína Augusta a jeho božského otca, adresovaného Mammii Maximine a datovaného deň pred aprílovými idami počas druhého funkčného obdobia konzulátu Plautiana, sa dozvedáme, že ak sa matka vylúči, ostatní príbuzní budú pripustení k dedičstvu tak, ako keby matky nebolo. Preto budú dediť agnāti aj ostatní príbuzní; alebo ak ich nebude, dedičstvo bude bez vlastníctva.

539. Modestinus, Pravidlá, kniha VIII.

Väčšina autorít zastáva názor, že adoptívny otec nevylučuje matku.

540. Ten istý, Pravidlá, kniha IX.

Právnym pravidlom je, že majetok matky, ktorá zomrela bez závetu, patrí všetkým deťom, aj keď pochádzajú z rôznych manželstiev.

541. Paulus, O Tertuliánovom dekréte senátu.

Považuje sa za úplne spravodlivé, aby všetky deti zosnulej boli uprednostnené pred matkou, aj keby boli členmi inej rodiny na základe adopcie.

542. Vnuk, ktorý sa narodí adoptovanému synovi, vylúči svoju matku z dedičstva podľa podmienok Dekrétu senátu.

543. Ak starý otec manželstvo zverí svojmu vnukovi po synovi a ten zomrie, pričom zanechá otca, starého otca a matku, možno sa opýtať, kto z nich má právo na prednosť? Ak totiž matka vylúči starého otca, ktorý bol emancipátorom a ktorý má prednosť pred otcom, otec zosnulého bude potom podľa ediktu prétora pripustený k dedičstvu. V takom prípade sa už nebude uplatňovať dekrét senátu a starý otec bude opäť povolaný k dedičstvu. Bude preto spravodlivejšie zachovať právo pre starého otca, ktorý má zvyčajne právo na prétorskú držbu majetku aj voči ustanovenému dedičovi.

544. Ten istý, O sirotskom dekréte senátu.

Podľa podmienok tohto dekrétu má matka syna právo na jeho majetok, aj keď je pod kontrolou iného.

545. Pozrime sa, či syn, ktorý vyhlásil, že si neželá prijať majetok svojej matky, môže na základe týchto slov: "Ak si nikto z nich neželá prijať majetok", vstúpiť do neho po tom, ako si to rozmyslel, skôr, ako tak urobí pokrvný príbuzný alebo agnát; pretože tieto pojmy majú širší význam. A keďže majú širší význam, mal by mu byť poskytnutý rok na rozmyslenie, ako má rok na prijatie pretorskej držby majetku.

546. Ten istý, O Tertuliánových a Orfiánových dekrétach senátu.

Keď niekto zomrie bez závetu a zanechá matku a brata alebo sestru, ktorí sú pokrvne spriaznení, hoci sú takí z arogancie, zachovávajú sa, pokiaľ ide o osobu matky, rovnaké práva ako v prípade, keď prežijú prirodzené deti.

547. Gaius, O Tertuliánovom dekréte senátu.

Právo matky zostane v nedohľadne, ak emancipovaný syn zosnulého bude zvažovať, či bude požadovať pretorskú držbu majetku, alebo nie.

548. Ten istý, O sirotskom dekréte senátu.

Dekrétom nášho najsvätejšieho cisára sa ustanovuje, že majetok matky, ktorá zomrela bez závetu, patrí jej deťom, aj keď sú pod kontrolou iného.

549. Pomponius, Dekréty senátu, kniha II.

Ak syn pod otcovskou kontrolou, ktorý je vojakom, nespraví závet, ktorým by disponoval s majetkom, ktorý nadobudol počas služby, pozrime sa, či bude patriť jeho matke. Myslím si, že nie, pretože výsada nakladať s majetkom tohto druhu je v skutočnosti daná vojenským právom; a za takýchto okolností sa synovia v žiadnom prípade nepovažujú za hlavy domácností, pokiaľ ide o takéto majetok.

550. Kým právo matky zostáva v pozastavení na účely určenia, či ju určité osoby môžu vylúčiť z dedičstva, a výsledok je, že tak nemôžu urobiť, právo, na ktoré mala nárok počas medzidobia, zostane nedotknuté; napríklad ak by syn zomrel v dedičskom konaní a mohlo sa mu narodiť posmrtné dieťa, ale buď sa nenarodilo, alebo zomrelo pri narodení; alebo ak sa syn, ktorý bol v rukách nepriateľa, nevrátil, aby mohol využiť právo postliminum.

Knihá XXXIX

1. O oznámení novej stavby.
2. Ohľadom hroziacej škody a zásahov a výčnelkov susedného domu.
3. Ohľadne práva donútiť suseda, aby si zabral koláč vody a dažďovej vody.
4. Ohľadom sedliakov z verejných príjmov, prenájmu verejných pozemkov a prepadnutia.
5. Ohľadom darovania.
6. Ohľadom darovania a iných nadobudnutí mortis causa.

Tit. 1. O ohlásení novej stavby.

1. Ulpián, O edikte, kniha LII.

V tomto oddiele Ediktu sa sľubuje, že ak sa dielo začalo buď oprávnene, alebo neoprávnene, možno ho zakázať oznámením; a zákaz možno odstrániť, ak osoba, ktorá zakázala pokračovať v diele, na to nemala právo.

- (1) Okrem toho sa tento edikt a opravný prostriedok v podobe oznámenia udeleného z dôvodu novej stavby vzťahuje na všetky, ktoré sa môžu začať v budúcnosti, ale nevzťahuje sa na tie, ktoré už boli dokončené; to znamená, že môže zabrániť tým, ktoré sa ešte nezačali. Ak totiž bola dokončená stavba, ktorú osoba nemala právo postaviť, edikt týkajúci sa upozornenia na jej zastavenie sa neuplatňuje a na účely dosiahnutia reštitúcie sa musí použiť interdikt quod vi et clam; a ak bolo niečo postavené na posvätnom alebo náboženskom mieste, alebo na verejnej rieke, alebo na jej brehu, možno dosiahnuť reštitúciu podľa tohto ediktu, ak sa to stalo v rozpore so zákonom.
- (2. Oznámenie podľa tohto ediktu si nevyžaduje predchádzajúcu žiadosť u prétora, pretože ktokoľvek môže takéto oznámenie doručiť bez toho, aby sa pred ním dostavil.
- (3) Oznámenie tohto druhu môžeme doručiť aj vo vlastnom mene, ako aj v mene iného.
- (4) Takéto oznámenie možno doručiť v ktorýkoľvek deň.
- (5) Toto oznámenie pôsobí aj voči neprítomným osobám; voči takým, ktoré ho nechcú prijať, a voči tým, ktorí nevedia, že sa začala nová práca.
- (6) Okrem toho pri doručovaní oznámenia s odkazom na nové dielo musí byť protivník v držbe.
- (7) Ak ten, komu bolo doručené oznámenie o novom diele, ho začal stavať pred získaním povolenia a neskôr sa pokúsi dokázať, že mal na to právo, prétor by mal odmietnuť vyhovieť akejkol'vek žalobe a povoliť voči nemu interdikt, aby ho prinútil uviesť nehnuteľnosť do pôvodného stavu.
- (8) Opäť platí, že ktokoľvek môže podať takúto výzvu, aj keď možno nevie, aké dielo sa má postaviť.
- (9) Po oznámení o pozastavení činnosti podliehajú strany právomoci prétora.
- (10) Preto sa Celsus v dvanástej knihe Digest pýta, či sa má udeliť výnimka na základe dohody, ak si sa dohodol s protivníkom po doručení oznámenia o zabránení výstavby. A Celsus hovorí, že by sa mala udeliť, lebo nie je dôvod, prečo by mala mať akákoľvek zmluva uzavretá súkromnými osobami prednosť pred príkazom prétora; veď čo iné je povinnosťou prétora, než to urobiť a riešiť takéto spory? Ak strany dobrovoľne urovnajú svoj spor, mal by ich konanie ratifikovať.
- (11) Za podnikateľa nového diela sa považuje ten, kto buď vybudovaním, alebo odstránením čohokoľvek zmení pôvodnú podobu nehnuteľnosti.

- (12) Tento edikt sa však nevzťahuje na všetky druhy stavebných činností, ale len na také, ktoré sú spojené so zemou a ktorých výstavba alebo demolácia sa považuje za zahrnutie nejakého nového diela. Preto sa usúdilo, že ak niekto zbiera úrodu, rúbe strom alebo orezáva vinicu, hoci vykonáva, prácu, nebude sa to vzťahovať na podmienky ediktu, pretože sa vzťahuje len na také práce, ktoré zasahujú do pôdy.
- (13) Ak niekto podopiera starú budovu, pozrime sa, či mu môžeme doručiť upozornenie, aby od toho upustil. Lepší názor je, že to nemôže urobiť; pretože nestavia novú stavbu, ale len zabezpečuje nápravu tým, že podopiera starú.
- (14) Oznámenie doručené podľa tohto ediktu sa vzťahuje na všetky nové stavby postavené v mestách alebo za ich múrmi, alebo na vidieku, bez ohľadu na to, či sa práce vykonávajú na súkromných alebo verejných pozemkoch.
- (15) Pozrime sa teraz, z akých dôvodov možno takéto oznámenie doručiť, kto ho môže doručiť, komu ho možno doručiť, na ktorých miestach to možno urobiť a aký je účinok oznámenia.
- (16) Oznámenie sa doručuje buď na účely ochrany našich práv s cieľom odvrátiť hroziacu škodu, alebo na účely zachovania verejného blaha.
- (17) Okrem toho toto oznámenie podávame z toho dôvodu, že máme právo zabrániť prácam buď preto, aby sme sa ochránili pred hroziacim nebezpečenstvom v dôsledku konania niekoho, kto sa chystá postaviť stavbu na verejnom alebo súkromnom mieste, alebo ak sa niečo urobilo v rozpore so zákonmi a cisárskymi ediktmi, vyhlásenými s ohľadom na spôsob výstavby budov, či už sa to stalo na posvätnom, náboženskom alebo verejnom mieste, alebo na brehu potoka; v takýchto prípadoch sa udeľujú aj zákazy.
- (18) Ak však niekto postaví budovu v mori alebo na jeho brehu, hoci nestavia na svojom pozemku, robí ju svojou podľa zákona národov. Preto ak mu niekto chce zakázať, aby ju na takomto mieste postavil, nebude mať na to právo, ani mu nemôže doručiť výzvu, aby novú stavbu nestaval, ak nie je v pozícii, že môže žiadať, aby mu bola poskytnutá záruka proti hroziacej škode.
- (19) Osoba, ktorej nehnuteľnosť patrí, má právo doručiť oznámenie o pozastavení akéhokoľvek podniku na účely ochrany svojich práv alebo na odvrátenie hroziacej škody.
- (20) Užívateľ však nemôže podať takúto výpoveď vo vlastnom mene, ale môže tak urobiť ako zástupca vlastníka; alebo môže požadovať svoje užívacie právo od osoby, ktorá buduje nové dielo, a týmto nárokom získa pre seba sumu rovnajúcu sa jeho záujmu na tom, aby dielo nebolo vybudované.

2. Julianus, Digesty, kniha XLIX.

Ak by však užívateľ doručil oznámenie samotnému vlastníkovi pozemku, bude toto doručenie neplatné, pretože nemôže podať žalobu proti vlastníkovi, ako to môže urobiť proti susedovi, tvrdiac, že nepostavil svoj dom vyššie proti súhlasu užívateľa. Ak sa však hodnota užívacieho práva výstavbou novej budovy zníži, môže sa domáhať svojho užívacieho práva.

3. Ulpián, O edikte, kniha LII.

Ak sa na pozemku v provincii niečo postaví, môže sa podať oznámenie o pozastavení prevádzky.

(1. Ak sa niečo také robí na pozemku, ktorý je v spoločnom vlastníctve, môže sa výpoveď doručiť susedovi. Je jasné, že ak jeden z nás postaví novú stavbu na pozemku, ktorý je v spoločnom vlastníctve, nemôžem ako spoluvlastník upozorniť druhú stranu, aby v tom nepokračovala; môžem mu to však zakázať žalobou o rozdelenie spoločného majetku alebo tak môžem urobiť podaním žiadosti na prétora.

(2. Ak spoluvlastník so mnou robí prístavbu domu, ktorý je v našom spoločnom vlastníctve, a ja mám susedný vlastný dom, ktorý bude týmto jeho konaním poškodený, môžem mu doručiť oznámenie, aby práce zastavil? Labeo si myslí, že to nemôžem urobiť, pretože mu môžem stavbu zakázať iným spôsobom, t. j. podaním žiadosti na prétora alebo podaním žaloby o rozdelenie majetku v spoločnom vlastníctve. Tento názor je správny.

(3. Ak mám len právo k povrchu pozemku a sused postaví novú stavbu, môžem mu doručiť výzvu, aby od toho upustil? V tomto prípade nastáva ťažkosť; pretože som akoby len nájomcom. Praetor mi však prizná vecnú žalobu, a preto by som bol oprávnený aj na žalobu z titulu služobnosti; preto by mi malo byť priznané právo doručiť oznámenie o zastavení prevádzky.

(4) Ak sa na verejnom priestranstve začne nová práca, každý občan má právo doručiť oznámenie o jej pozastavení. 4. Paulus, O edikte, kniha XLVIII.

Je totiž v záujme štátu, aby čo najväčšiemu počtu osôb bolo umožnené chrániť jeho majetok.

0. Ulpián, O edikte, kniha LII.

Táto otázka bola vznesená v súvislosti s oddelením. Julianus v dvanástej knihe Digest hovorí, že povolenie doručiť oznámenie o pozastavení výstavby nového diela by sa nemalo udeľovať oddielovému, ak to nezasahuje do jeho súkromného

pohodlia; ako napríklad v prípade, keď mu zatvára svetlo alebo bráni vo výhľade. Okrem toho oznámenie doručené poručníkom nebude platné, ak sa tak nestane na základe poverenia jeho opatrovníka.

5. Oznámenie o pozastavení prevádzky môže byť doručené aj otrokovi, ale on sám nemôže takéto oznámenie doručiť, a ak ho doručí, nebude mať žiadny účinok.

6. Opäť treba pripomenúť, že doručenie takéhoto oznámenia sa musí uskutočniť na samotnej nehnuteľnosti; to znamená na samotnom mieste, kde sa práce vykonávajú, bez ohľadu na to, či tam už niekto stavia alebo urobil prípravy na stavbu.

7. Nie je potrebné, aby sa oznámenie doručovalo samotnému vlastníkovi, pretože stačí, ak sa doručí na mieste a každému, kto sa tam náhodou nachádza, a to dokonca aj robotníkom alebo remeselníkom, ktorí prácu vykonávajú. A vo všeobecnosti možno oznámenie o pozastavení činnosti doručiť všetkým, ktorí sú prítomní v mene majiteľa, alebo samotným robotníkom. Nezáleží ani na tom, kto to je, ani na tom, aké môže byť postavenie osoby prítomnej v danom čase, pretože ak sa oznámenie doručí otrokovi, žene alebo chlapcovi či dievčaťu, bude platné; keďže stačí, aby sa oznámenie doručilo do priestorov takým spôsobom, aby sa o ňom mohol dozvedieť vlastník.

8. Ak by niekto doručil oznámenie vlastníkovi nehnuteľnosti na verejnom mieste, je úplne jasné, že takéto oznámenie nebude mať žiadnu platnosť ani účinok, pretože musí byť doručené na pozemku, a povedal by som, že takmer v samotnej budove; a to bolo rozhodnuté preto, aby sa prostredníctvom oznámenia mohli práce okamžite pozastaviť. Ak sa však oznámenie doručí na inom mieste, výsledkom bude, že vzniknú rovnaké nepríjemnosti, ako keby sa nejaká stavba postavila z neznalosti počas doby, kým sa dostane na miesto, kde sa to urobilo v rozpore s ediktom prétorov.

9. Ak pozemok, na ktorom sa stavia nová budova, patrí viacerým osobám a oznámenie sa doručí jednej z nich, doručenie sa vykoná správne a platí, že všetci vlastníci boli upovedomení. Ak by však jeden z nich pokračoval v stavbe po doručení oznámenia o zastavení stavby, tí, ktorí v nej nepokračovali, nebudú zodpovední, pretože konanie iného by nemalo poškodiť nikoho, kto nič neurobil.

10. Ak by nová stavba mala poškodiť nehnuteľnosť patriacu viacerým vlastníkom, postačí oznámenie doručené jednému zo spoluvlastníkov, alebo ho musia doručiť všetci? Lepší názor je, že oznámenie jedného z nich nestačí všetkým, ale každý z nich musí oznámenie doručiť osobitne, pretože by sa mohlo stať, že jeden z nich mal právo doručiť oznámenie o zákaze výstavby diela a ostatní takéto právo nemali.

11. Ak chce niekto doručiť oznámenie prétorovi sám s ohľadom na stavbu novej budovy, mal by medzitým preukázať, že nemôže doručiť oznámenie druhej strane; a ak by tak urobil neskôr, všetko, čo bolo postavené po tom, čo to oznámil prétorovi, musí byť zničené, rovnako ako keby boli doručené dve oznámenia v rôznom čase.

12. Ak by však niekto vložil trámy do môjho domu alebo staval na mojom pozemku, je spravodlivé, aby som svoje práva chránil oznámením o zastavení stavby.

13. Sextus Pedius veľmi správne poznamenáva, že existujú tri dôvody, ktoré dávajú podnet na vydanie oznámenia o zabránení postavenia novej stavby, a to prirodzený dôvod, verejný dôvod alebo dôvod vyplývajúci z uloženia služobnosti. Prirodzený dôvod existuje, ak niekto vložil trámy do mojej budovy alebo postavil stavbu na mojom pozemku. Verejný dôvod existuje tam, kde doručením oznámenia o pozastavení nového diela chránime výkon zákonov, dekrétov senátu alebo cisárskych ústav. Dôvod vyrastajúci z uloženia služobnosti existuje tam, kde niekto po tom, čo zmenšil svoje vlastné právo, zväčší právo iného; to znamená, že po uložení služobnosti na vlastnom pozemku vykoná nejaký úkon proti právu toho, kto bol oprávnený na služobnosť.

14. Okrem toho treba mať na pamäti, že keď niekto chce postaviť budovu na našom pozemku, vložiť trámy do našich domov alebo postaviť stavbu nad naším pozemkom, je lepšie, keď mu v tom zabráni buď prátor, alebo vlastná ruka, to znamená, že hodí kameňom, než keď mu doručíme oznámenie, aby upustil od výstavby nového diela; pretože doručením takéhoto oznámenia robíme toho, komu ho doručujeme, vlastníkom pozemku. Ak by však na svojom pozemku vykonal niečo, čo by nám mohlo spôsobiť škodu, potom bude potrebné doručiť oznámenie o zastavení činnosti. A ak by niekto pokračoval v stavbe na našom pozemku, bude úplne spravodlivé, ak voči nemu využijeme interdikt Quod vi aut clam alebo Uti possidetis.

15. Ak niekto chce opraviť alebo vyčistiť vodné toky alebo kanalizáciu, ktoré mu patria, nemožno mu doručiť výzvu na pozastavenie prevádzky; a to je rozumné, pretože je v záujme verejného zdravia a bezpečnosti, aby sa kanalizácia a potoky vyčistili.

16. Okrem toho, všeobecne povedané, prátor vylučuje aj iné práce, ak je odklad ich výstavby spojený s nebezpečenstvom. V súvislosti s nimi si totiž myslí, že výzve na ich pozastavenie sa nemá vyhovieť. Ved' kto môže pochybovať o tom, že by sa skôr nemalo poslúchnuť oznámenie o pozastavení novej práce, ako o tom, že by sa malo zabrániť výstavbe nejakej potrebnej budovy? Tento oddiel ediktu sa uplatňuje vždy, keď meškanie môže spôsobiť škodu.

17. Preto ak niekto v prípade, keď môže byť omeškaním spôsobené nebezpečenstvo, doručí oznámenie o zastavení nejakej novej práce, napríklad ak sa vykonáva oprava kanála alebo jeho stien; domnievame sa, že na súde by sa malo vykonať vyšetrovanie, či ide o takú prácu, že by sa na oznámenie o zastavení činnosti nemalo prihliadať. Ak by totiž bolo zrejmé, že z omeškania opravy kanála, vodného toku alebo čohokoľvek podobného vznikne nejaké nebezpečenstvo, treba povedať, že sa nemožno obávať, že by oznámenie spôsobilo akúkoľvek škodu.

18. Ten, kto podáva oznámenie o zastavení nového diela, musí prisahať, že tak nerobí s cieľom obtiažovať. Táto prisaha sa skladá z poverenia prétora; preto sa nevyžaduje, aby ten, kto prisahu vymáha, najprv zložil prisahu.

19. Osoba, ktorá doručuje oznámenie, musí ukázať, na akom mieste sa nachádza nová stavba, na ktorú sa oznámenie vzťahuje; aby ten, kto je upozornený, vedel, kde môže stavať a kde sa musí zdržať stavby. Toto označenie sa musí vykonať tak často, ako sa oznámenie doručuje s odkazom na časť stavby. Ak sa však oznámenie vzťahuje na celú budovu, nie je potrebné to uvádzať, ale stačí uviesť túto skutočnosť.

20. Ak sa práce, ktoré sú predmetom sťažnosti, vykonávajú na viacerých miestach, stačí jedno oznámenie, alebo sa ich vyžaduje viacero? Julianus v štyridsiatej deviatej knihe Digest hovorí, že vzhľadom na to, že oznámenie sa má doručiť na samotný pozemok, je potrebných niekoľko oznámení, ako aj niekoľko odvolaní.

21. Ak ten, kto bol upozornený, aby pozastavil operácie, dá zábezpeku alebo sľúbi odškodnenie druhej strane, alebo ak to nebola jeho vina, že nedal zábezpeku, alebo nesľúbil odškodnenie, v súlade s úsudkom dobrého občana; je to rovnaké, ako keby oznámenie nebolo doručené. Tento opravný prostriedok je vhodný, pretože zabraňuje nepríjemnému predvádzaniu sa pred prétora a podávaniu žiadosti o vydanie oznámenia.

22. Ak doručenie oznámenia vykoná splnomocnenec a nedá záruku, že jeho splnomocnenec potvrdí jeho úkon, oznámenie nebude mať účinok, aj keď bol splnomocnenec riadne ustanovený.

23. Ak niekto v mene neprítomnej osoby požiada o odstúpenie od zmluvy, bez ohľadu na to, či sa to týka súkromného alebo verejného práva, bude nútený zložiť zábezpeku, pretože preberá úlohu žalovaného. Táto zábezpeka sa však nevzťahuje na ratifikáciu zo strany objednávateľa, ale len na oznámenie o pozastavení výstavby nového diela.

24. Opäť, ak mi mandatár oznámi, aby som zastavil nové dielo, a prijme odo mňa zábezpeku, a ja potom proti nemu využijem interdikt, aby som mu zabránil použiť proti mne silu, aby mi zabránil v stavbe, bude povinný poskytnúť mi zábezpeku na výkon rozhodnutia, pretože sa ujíma strany žalovaného.

(1) Julianus, Digesty, kniha XLI.

Preto by sa proti nemu nemali zakladať výnimky založené na zastúpení, ani by nemal byť nútený poskytnúť zábezpeku, že jeho mandant ratifikuje jeho úkon.

6. Ulpianus, O edikte, kniha LII.

Ak by zábezpeku neposkytol, môže mu byť znemožnená výstavba nového diela a všetky žaloby, ktoré by sa mohol pokúsiť podať v mene príkazcu, mu musia byť zamietnuté.

2. Opatrovník a kurátor môžu podať oznámenie o zadržaní výstavby novej budovy. 8. Paulus, O edikte, kniha XLVIII.

3. Oznámenie o pozastavení prevádzky môžem doručiť nielen najbližšiemu susedovi, ale aj tomu, ktorý je bezprostredne za ním; služobnosti totiž môžu existovať medzi dvoma pozemkami, ktoré sú oddelené iným majetkom, či už verejným alebo súkromným.

3. Každý, kto doručuje oznámenie o pozastavení prevádzky, kde už bolo niečo vykonané, musí to uviesť vo svojej žiadosti, aby bolo zrejmé, čo bolo vykonané neskôr.

4. Ak vám nemôžem zákonne zabrániť niečo vykonať a mal by som vám oznámiť pozastavenie prevádzky na novej stavbe, nebudete mať právo pokračovať v stavbe, ak mi neposkytnete zábezpeku.

5. Ak by som ti oznámil, že máš postaviť stavbu, ktorú zákony zakazujú, na verejnom mieste, musíš sa zaviazat' prísľubom, pretože tvoje právo na stavbu nespochybnujem vo svojom mene, ale v mene iného, a keďže zachovávam právo iného, mal by som sa uspokojiť len s prísľubom.

6. Treba mať na pamäti, že ak bolo doručené oznámenie o pozastavení nového diela, musí upovedomená osoba upustiť, kým neposkytne zábezpeku alebo kým nedôjde k odvolaniu oznámenia; pretože potom, ak má právo stavať, môže v tom riadne pokračovať.

7. Aby sa preukázalo, že nejaká stavba bola vykonaná po doručení oznámenia, musí strana, ktorej bolo oznámenie doručené, stavbu zmerať; a prétor obyčajne nariadi, aby sa meranie vykonalo a predložilo.

8. Oznámenie zaniká smrťou osoby, ktorá ho doručila, alebo scudzením nehnuteľnosti; týmito spôsobmi totiž zaniká právo zabrániť výstavbe diela.

9. Ak osoba, ktorej bolo doručené oznámenie o zastavení nového diela, zomrie alebo dom predá, účinky doručenia oznámenia nezaničujú. Dôkazom toho je skutočnosť, že sa v ňom spomína dedič, ak je v súvislosti s touto vecou uzavretá dohoda.

10. Gaius, O urbárskom edikte, pod názvom, týkajúcom sa oznámenia o pozastavení nového diela.

Veriteľ, u ktorého je pozemok v záložnom práve, môže zákonne podať oznámenie o zastavení nového diela (t. j. ak ide o služobnosť), pretože mu je priznané právo podať žalobu na vymáhanie služobnosti.

11. Ulpian, O Sabinovi, kniha XLV.

Oznámenie o prerušení nového diela je konaním in rem, a nie in personam. Preto ho možno doručiť nepríčetnej osobe alebo nemluvňat'u a nevyžaduje sa oprávnenie jeho opatrovníka.

12. Paulus, O Sabinovi, kniha XI.

Oznámenie doručené komukoľvek s bežnou inteligenciou, napríklad robotníkovi, zaviazá aj nemluvňa alebo nepríčetnú osobu.

13. Ten istý, O Sabinovi, kniha XIII.

Ak sa poskytne zábezpeka s odkazom na oznámenie o zastavení nového diela, ustanovenie nadobúda účinnosť v súlade s vydaným rozsudkom.

14. Julianus, Digesty, kniha XLI.

Ak zástupca podá oznámenie o prerušení nového diela a poskytne zábezpeku, že jeho mandant ratifikuje jeho úkon, odstúpenie sa poskytuje aj v mene majiteľa.

15. Ak vlastník doručí oznámenie o prerušení nového diela v určitej lehote, ktorá je obsiahnutá v ustanovení urobenom s odkazom na oznámenie, ustanovenie nadobudne účinnosť; ak by doručil oznámenie po uplynutí lehoty, nenadobudne účinnosť. Po tom, ako vlastník raz doručil výpoveď, nemôže tak urobiť druhýkrát, pokiaľ platí podmienka uzavretá s odkazom na výpoveď o ukončení nového diela.

16. Ak sa s odkazom na odstúpenie od zmluvy objaví zástupca na strane toho, kto doručil oznámenie o prerušení nového diela, prétor by mal vykonať vyšetrovanie, aby sa zabránilo tomu, že falošný zástupca poškodí práva neprítomnej strany, pretože by bolo neprípustné, keby sa prospech udelený prétorom stratil zásahom kohokoľvek iného.

17. Ten istý, Digesty, kniha XLIX.

Ak osoba, ktorá je oprávnená na právo prechodu, podá oznámenie niekomu, kto postavil dom na mieste, kde má právo prechodu, jej úkon bude neplatný; nebude jej však brániť v tom, aby podala žalobu o vrátenie služobnosti, na ktorú má právo.

18. Africanus, Otázky, kniha XIX.

Ak sa podá žaloba na zabránenie zvýšenia domu do väčšej výšky susedom pred vykonaním akýchkoľvek prác a uvedený sused sa veci nebráni, bolo rozhodnuté, že sudca je povinný, aby sa nič iné neurobilo, kým sa strane, proti ktorej bola podaná žaloba, neprikáže zložiť zábezpeku, že nebude pokračovať v stavbe, skôr než sa preukáže jej právo zvýšiť ju vyššie. Na druhej strane sa to isté pravidlo uplatní, keď niekto podá žalobu, v ktorej tvrdí, že má právo postaviť svoj dom vyššie proti súhlasu svojho protivníka, a rovnako sa nevykoná žiadna obrana, pretože sa má za to, že je povinnosťou sudcu nariadiť protivníkovi, aby zložil zábezpeku, že ho neupovedomí, aby prestal s novým dielom, ani proti nemu nepoužije násilie, aby mu zabránil v stavbe. Aj v tomto prípade je ten, kto sa nebráni žalobe, potrestaný tým, že sa od neho vyžaduje, aby preukázal svoje právo, pretože to je vlastne prevzatie strany žalobcu.

19. Ulpian, O edikte, kniha XIII.

Ak by prétor nariadil doručiť oznámenie o zastavení nového diela a potom by ho zakázal; žaloba založená na prvom oznámení nebude môcť byť podaná, pretože by to bolo v rozpore s rozhodnutím préтора.

20. Paulus, O edikte, kniha LVII.

Ak zástupca zabráni výstavbe nového diela, vlastník bude mať právo na interdikt Quod vi aut clam.

21. Papinianus, Otázky, kniha III.

Ak sa oznámenie o zastavení výstavby novej budovy doručí jednému z viacerých spoluvlastníkov, ak sa dielo vykoná so súhlasom všetkých, oznámenie zaväzuje všetkých. Ak však niektorí z nich o výstavbe novej budovy nevedia, ten, kto konal v rozpore s prétorským ediktom, bude zodpovedný individuálne v plnom rozsahu.

22. Nezáleží ani na tom, komu patrí pozemok, na ktorom prebieha výstavba, pretože za toho, kto má pozemok v držbe, sa považuje len ten, v koho mene sa práce vykonávajú.

23. Paulus, Otázky, kniha VIII.

Treba mať na pamäti, že keď prétor odmietol sťahanie nového diela, zainteresovaná strana sa stále môže dovolávať svojich legitímnych žalôb, pretože právo na ne naďalej existuje vo všetkých tých prípadoch, v ktorých prétor na začiatku odmietol povoliť službu za prerušenie výstavby novej stavby.

24. Ulpian, O edikte, kniha XVII.

Prétor hovorí: "Ak bol niekto na mieste upozornený, aby prerušil výstavbu nového diela, ktorého právo pokračovať vo výstavbe je sporné, a zotrváva na tom, na tom istom mieste, skôr ako bolo udelené späťvzatie; alebo ak sú okolnosti také, že by sa malo udeliť späťvzatie, uvedie nehnuteľnosť do pôvodného stavu."

25. Interdikt sa udeľuje v nasledujúcich prípadoch. V edikte sa uvádza, že po doručení oznámenia sa nesmú vykonať žiadne práce, kým sa neudelí odstúpenie od zmluvy, alebo namiesto toho bola poskytnutá záruka na uvedenie majetku do pôvodného stavu. Preto ten, kto pokračuje v prácach, aj keď na to môže mať právo, sa napriek tomu považuje za toho, kto porušil interdikt prétora, a bude nútený stavbu zbúrať.

26. Tento interdikt má opodstatnenie bez ohľadu na to, či bolo oznámenie doručené na pozemok, ktorý je prázdny, alebo na pozemok, ktorý bol zastavaný.

27. Prétor hovorí: "Musí uviesť pozemok do pôvodného stavu." Nariaďuje, aby sa obnovilo to, čo bolo vykonané, a je jedno, či to bolo vykonané v súlade so zákonom, alebo nie, teda interdikt sa uplatní bez ohľadu na to, či bol čin zákonný, alebo nezákonný.

28. Opäť platí, že čokoľvek bolo vykonané pred odstúpením od zmluvy na základe výpovede alebo predtým, ako došlo k niečomu, čo sa považuje za nahradenie odstúpenia od zmluvy, sa nepovažuje za zákonne vykonané.

29. Ak by ten, kto stavbu postavil, bol ochotný poskytnúť zábezpeku a žalobca odmietne uzavrieť dohodu, malo by sa to považovať za odstúpenie od zmluvy; keďže je to vinou žalobcu, je zrejmé, že okolnosti sú také, že by malo dôjsť k odstúpeniu od zmluvy.

30. Tento interdikt sa udeľuje na dobu neurčitú a bude platiť v prospech dediča a iných právnych nástupcov.

31. Bude existovať dôvod na interdikt voči samotnej osobe, ktorá dielo zhotovila, alebo voči tomu, kto ho po dokončení ratifikoval.

32. Je zřejmé, že tento interdikt bude smerovať proti dedičovi toho, kto dielo postavil; a ak vznikne táto otázka, treba poznamenať, že Labeo bol toho názoru, že by sa mal udeliť proti dedičovi len vtedy, ak získal zo stavby nejaký prospech alebo ak sa podvodným konaním z jeho strany zabránilo získaniu akéhokoľvek prospechu z nej. Niektoré orgány zastávajú názor, že okrem interdiktu by sa mala poskytnúť aj žaloba in factum ; tento názor je správny.

33. Prétor ďalej hovorí: "Ak bol niekto upozornený na mieste, aby nepokračoval v novom diele, a ak bola poskytnutá zábezpeka, alebo je vašou vinou, že nebola poskytnutá, zakazujem použiť silu, aby sa zabránilo druhej strane pokračovať v diele na tomto mieste."

34. Tento zákaz je zákazový, pretože zakazuje zasahovať do práce každého, kto dá zábezpeku, aby pokračoval vo svojej práci, pretože ide o výzdobu miest, ktorá nedovoľuje, aby boli budovy opustené.

35. Nezáleží ani na tom, či je dotýčny oprávnený podľa zákona stavať, alebo nie; keďže ten, kto mu oznámil, aby prerušil nové dielo, je v bezpečí po tom, čo mu bola poskytnutá zábezpeka.

36. Tento interdikt bude platiť aj v prospech osoby, ktorej bola poskytnutá zábezpeka.

37. Prétor dodáva: "Alebo ak je to tvoja vina, že nebola daná zábezpeka." Preto nebude dôvod na interdikt, ak nebola poskytnutá zábezpeka, ale bol daný len prísľub na náhradu škody; nemalo by sa totiž povoliť postaviť budovu na verejnom mieste, kým sa nezistí, na základe akého oprávnenia sa tak stalo.

38. Ak sa zábezpeka poskytne, ale nemala by ďalej existovať, interdikt prestane platiť.

39. Ak bolo vinou osoby, ktorá doručila oznámenie, že zábezpeka nebola poskytnutá na určitý čas, ale už to nie je jej vina, interdikt prestane platiť.

40. Tento interdikt je možné uplatniť aj po uplynutí jedného roka a bude platiť v prospech dediča a iných právnych nástupcov.

41. Ten istý, O edikte, kniha LXXX.

Ustanovenie sa zvyčajne uzatvára s odkazom na oznámenie o prerušení výstavby nového diela vždy, keď jeden sused povie, že má právo brániť druhému vo výstavbe proti jeho súhlasu.

42. Okrem toho, ak chce niekto beztrešne pokračovať a pokračovať v stavbe po tom, ako bol upozornený na zastavenie, mal by ponúknuť záruku osobe, ktorá mu doručila upozornenie. Ak to urobí, bude to na prospech oboch strán; na prospech toho, kto doručil oznámenie, pretože má záruku, že uvedie priestory do pôvodného stavu; a na prospech toho, komu bolo oznámenie doručené, pretože jeho stavba nie je rušená. Ak totiž vôbec stavia pred zložením zábezpeky, môže byť prostredníctvom reštitučného zákazu nútený zbúrať to, čo postavil.

43. Opäť platí, že toto ustanovenie je závislé od podmienky a nadobúda účinnosť až po vynesení rozsudku, pokiaľ sa pred tým niečo nestalo a vec nebola obhájená ; a pridáva sa aj doložka s odkazom na zlú vieru.

44. Stavbu považujeme za dokončenú nie tam, kde bol položený jeden alebo dva rady kameňa, ale tam, kde dielo nadobudlo určitú podobu a má vzhľad budovy.

45. Ustanovenie nadobúda účinnosť a nehnuteľnosť sa musí uviesť do pôvodného stavu podľa úsudku dobrého občana bez ohľadu na to, či bolo vo veci vydané rozhodnutie alebo či nebola podaná obrana. Ak sa nehnuteľnosť neuvedie do pôvodného stavu, žalovaný musí zaplatiť peňažnú sumu úmernú vzniknutej škode, ak s tým žalobca bude súhlasiť.

46. Ak budovu stavia niekoľko spoluvlastníkov, vzniká otázka, či musia všetci zložiť zábezpeku. Labeo hovorí, že by tak mal urobiť jeden z nich, pretože obnovu nehnuteľnosti nemožno vykonať čiastočne.

47. Hovorí tiež, že aj keď viacerí vlastníci podávajú oznámenie, treba dbať na to, aby sa zábezpeka poskytla jednému z nich, ak s tým všetci súhlasia; je totiž zrejmé, že ak by jeden z nich nesúhlasil, zábezpeka sa musí poskytnúť každému z nich.

48. Hovorí tiež, že v ustanovení sa musí doplniť, že sa musí zaplatiť suma rovnajúca sa úroku každého z nich; ak si to strany želajú. Ak sa však poskytne zábezpeka vo výške hodnoty nehnuteľnosti, hovorí, že vznikne pochybnosť, či sa tieto slová vzťahujú na hodnotu celej nehnuteľnosti, alebo len na hodnotu podielu tej strany, ktorá uzavrela dohodu. Domnievam sa, že ak sa poskytne zábezpeka na hodnotu nehnuteľnosti jednej zo strán, možno tvrdiť, že ustanovenie bude dostatočné pre všetky; keďže sa to vzťahuje na výšku škody spôsobenej prácou.

49. Marcellus, Digest, kniha XV.

Osoba, ktorej bola výpoveď doručená, zomrela pred získaním späťvzatia výpovede. Jeho dedič musí dovoliť protivníkovi zbúrať stavbu, pretože pri obnove tohto druhu musí pokutu zaplatiť ten, kto edikt porušil; dedič však nie je dedičom pokuty.

50. Javolenus, Listy, kniha VII.

Istý človek, ktorému bolo oznámené, aby prerušil výstavbu novej budovy, predal pozemok a kupujúci pokračoval v prácach; myslíte si, že buď kupujúci, alebo predávajúci je zodpovedný za to, že porušil edikt? Odpoveď znela, že ak sa po doručení oznámenia pokračovalo vo výstavbe budovy, zodpovedný je kupujúci, teda vlastník pozemku; pretože oznámenie o prerušení prác nie je osobné a zodpovedný je len ten, kto má vo vlastníctve nehnuteľnosť, na ktorú bolo doručené oznámenie o prerušení prác.

Tit. 2. Ohľadom hroziacej škody a zásahov a výčnelkov susedného domu.

51. Ulpian, O edikte, kniha I.

Ak si bezprostrednosť hroziacej škody vyžaduje urýchlenie a zdržiavanie sa prétorovi zdá byť nebezpečné, a z tohto dôvodu si vyhradzuje právomoc, bude postupovať veľmi správne, ak svoju právomoc preniesie na mestských sudcov daného okresu.

52. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXVIII.

Hroziaca škoda je taká, ktorá sa ešte nestala, ale ktorej sa obávame, že môže byť spôsobená v budúcnosti.

53. Paulus, O edikte, kniha XLVII.

Výrazy *damnum* a *damnatio* sa vzťahujú na odňatie a takpovediac zmenšenie majetku.

Ulpianus, O edikte, kniha I.

Ak uplynie lehota na zloženie zábezpeky, je povinnosťou prétora alebo guvernéra po vypočutí buď považovať stranu za zodpovednú, alebo ju oslobodiť; a ak si to druhé vyžaduje miestne vyšetrovanie, poslať prípad na rozhodnutie mestským sudcom.

55. Ak sa zábezpeka neposkytne v lehote stanovenej prétorom, sťažovateľovi sa má zveriť majetok, pričom pod pojmom "majetok" sa rozumie buď celý majetok, alebo jeho časť.

56. Ak druhá strana nie je ochotná umožniť svojmu susedovi získať držbu, môže ho sudca prinútiť, aby poskytol zábezpeku? Nemyslím si, že môže; bude však podliehať žalobe in factum, pretože ak mu nebude umožnené ujať sa držby po tom, čo ho prétor poslal, mal by sa odvolať na vyššie uvedenú žalobu.

57. Preto prétor alebo guvernér nariaďuje mestským magistrátom, aby urobili dve veci; totiž aby požadovali zábezpeku a aby udelili držbu; ostatné záležitosti si vyhradzuje pre svoju právomoc.

58. Ak dôjde k omeškaniu s poskytnutím zábezpeky, nie duumviri, ale prétor alebo guvernér má udeliť povolenie na prevzatie držby (čo sa zvyčajne robí, ak sa preukáže riadny dôvod), a to isté pravidlo platí aj v prípade, keď sa po preukázaní riadneho dôvodu držby vzdá.

59. Pretor hovorí: "Ak je strana, ktorej sa má doručiť oznámenie, neprítomná, nariaďujem, aby sa oznámenie ponechalo v jej bydlisku." Za neprítomného sa považuje ten, kto sa nedostaví na súd; tento názor Pomponius schvaľuje. Okrem toho prétor nariaďuje, aby sa oznámenie doručovalo bez hrubosti, a nie aby bol odporca násilne vyvedený zo svojho domu. Avšak pod slovami: "Oznámenie sa musí nechať v dome, kde býva", musíme rozumieť, že sa mu musí doručiť tam, aj keď býva v dome, ktorý patrí inému. Ak nemá bydlisko, výpoveď sa musí doručiť na mieste, a to buď jeho zástupcovi, alebo nájomcovi.

60. Vždy, keď prétor požaduje, aby sa oznámenie doručilo, znamená to, že ak existuje niekto, komu sa môže doručiť. Ak však takú osobu nemožno nájsť, napríklad preto, že dom patrí k nehnuteľnosti, do ktorej sa ešte nevstúpilo, alebo ak niet dediča a dom nie je obývaný, tento oddiel ediktu sa neuplatní. Bezpečnejším plánom je však pripojiť písomné oznámenie k samotnému domu, pretože sa môže stať, že týmto spôsobom sa niekto, kto bol upozornený, môže dostaviť na obhajobu.

61. Ak by sudca zanedbal niektorú z vyššie uvedených záležitostí, bude proti nemu vydaný rozsudok o výške škody, ktorá mu vznikla tým, že nevyžadoval poskytnutie zábezpeky proti hroziacej škode. Toto sa nevzťahuje na sumu, ktorá by mohla byť vymáhaná, ale len na záujem, ktorý mal žalobca na získaní záruky, a ukladá sa v jeho prospech, a nie ako sankcia.

62. Táto žaloba je opäť podmienená určitou podmienkou, a to ak bola podaná žiadosť sudcovi, ale ak sa tak nestalo, žalobu voči nemu nemožno podať. Hovoríme, že požiadavka na zloženie zábezpeky sa správne uplatňuje vtedy, keď sa žiadosť podá na súde, a nie inde.

63. Ak je mesto, v ktorom sa má podať žiadosť, tak blízko mesta Rím, že ak sudca nezasiahne, možno sa obrátiť na prétora alebo guvernéra, možno povedať, že táto žaloba nebude podaná proti sudcovi, pretože je to rovnaké, ako keby žalobca nemal žiadny záujem, keďže bolo v jeho moci požiadať, aby ho do držby uviedol buď prétor, alebo guvernér.

64. Okrem toho sa tento oddiel, ktorého predmetom je stíhanie majetku, udeľuje tak v prospech, ako aj proti dedičovi a je trvalý.

65. Paulus, O edikte, kniha I.

Povinnosťou prétora je v prípade, že je žalobca uvedený do držby, umožniť mu nadobudnúť vlastnícke právo k nehnuteľnosti po tom, ako ju dlhší čas držal.

66. Ak je viac spoluvlastníkov, ktorí by mali poskytnúť zábezpeku, a jeden z nich tak neurobí, žalobca sa uvedie do držby svojho podielu. A na druhej strane, ak je niekoľko osôb, ktoré si želajú, aby im bola poskytnutá zábezpeka, a niektoré z nich majú domy hodnotnejšie ako ostatné, alebo ak sú všetci vlastníkami nerovnakých podielov toho istého domu, všetci budú napriek tomu uvedení do držby na rovnakom základe, a nie s ohľadom na rozsah ich vlastníctva.

67. Ak sa vlastníci nehnuteľnosti aj užívatelia domáhajú zabezpečenia proti hroziacej škode, mali by byť vypočítaní obaja; pretože sľubovateľ neutrpiť žiadnu ujmu, pretože bude povinný zaplatiť každému len v pomere k výške jeho podielu.

68. Gaius, O provinčnom edikte, kniha I.

Niekedy sa stáva, že v prípade utrpenej škody nebudeme mať nárok na žiadnu žalobu, ak predtým nebola poskytnutá zábezpeka; napríklad keď na moju budovu spadne dom môjho suseda, ktorý je v ruinálnom stave. Toto pravidlo platí do takej miery, že mnohé autority rozhodli, že toho, kto je vinný, nemožno ani nútiť, aby odstránil sutiny, ak má v úmysle zanechať všetko na zemi.

69. Ulpián, O edikte, kniha LIII.

Prétor hovorí: "V prípade hroziacej ujmy nariaďujem, aby každý, kto sa dostaví vo vlastnom mene, prisľúbil náhradu škody a všetci ostatní, aby dali záruku druhej strane, ktorá je ochotná prisahať, že ani on, ani osoba, za ktorú koná, nekladie požiadavku s cieľom spôsobiť nepríjemnosti; a že žiadosť možno podať do dňa, ktorý určím na prejednanie veci. Ak je sporné, či strana, ktorá má zložiť zábezpeku, je alebo nie je vlastníkom nehnuteľnosti, nariaďujem, aby sa zábezpeka zložila predbežne. Ak je nejaká stavba postavená na verejnom potoku alebo na jeho brehu, nariaďujem zloženie zábezpeky na desať rokov. Okrem toho nariaďujem tomu, komu bola zložená zábezpeka, aby sa ujal držby nehnuteľnosti v mene toho, kto požaduje

zábezpeku, a ak sa preukáže oprávnený dôvod, nariadim mu, aby ju získal do skutočnej držby. Proti tomu, kto odmietne zložiť zábezpeku alebo kto nedovolí druhej strane, aby zostala v držbe alebo ju nadobudla, podám žalobu, aby zaplatil toľko, koľko by bol povinný zaplatiť, keby bola zložená zábezpeka s odkazom na uvedenú nehnuteľnosť, v súlade s mojím dekrétom alebo s dekrétom sudcu, ktorý má právomoc nad uvedenou nehnuteľnosťou, ktorá je tiež v mojej právomoci. Ak ten, komu som udelil držbu v mene iného, neposkytne zábezpeku proti hroziacej škode, nariadim, aby ten, komu nebola poskytnutá zábezpeka, bol okamžite uvedený do skutočnej držby uvedeného majetku."

70. Tento edikt sa vzťahuje na škodu, ktorá ešte nebola spáchaná, zatiaľ čo iné žaloby, ktoré sa týkajú škôd, sa vzťahujú na náhradu škody, ako napríklad žaloba podľa Akvilskeho zákona a iné. Podľa tohto ediktu sa nič nestanovuje s odkazom na škodu, ktorá už bola spáchaná, pretože keď zvieratá spôsobili škodu, nie je zvykom, aby sme boli zodpovední, okrem toho, že nás prinútiť odovzdať ich ako náhradu; a je oveľa viac dôvodov, aby sa to isté pravidlo uplatňovalo, keď sa berie do úvahy majetok zbavený života, pretože by sme nemali byť zodpovední do väčšej výšky; najmä keď zvieratá, ktoré spôsobili škodu, stále existujú; ale dom, ktorý spôsobil skazu pádom, už prestal existovať.

71. Ak by teda dom spadol skôr, ako bola poskytnutá zábezpeka, a vlastník nie je ochotný odstrániť odpad a opustiť ho, vzniká otázka, či možno proti nemu podať žalobu. Julianus v prípade, keď spadol zrútený dom pred uzavretím ustanovenia s odkazom na hroziacu škodu, po porade o tom, čo má urobiť ten, na ktorého pozemok spadli odpadky, aby získal náhradu škody, odpovedal, že ak vlastník spadnutého domu chce odstrániť odpadky, nemal by mať možnosť tak urobiť, pokiaľ neodstráni všetko, teda aj to, čo je bezcenné, a mal by tiež poskytnúť záruku nielen s odkazom na budúcu škodu, ale aj s odkazom na tú, ktorá už vznikla. Ak vlastník domu, ktorý sa prevrátil, neurobí nič; tomu, na ktorého pozemok spadli odpadky, by sa mal udeliť interdikt, ktorým by mohol byť jeho sused donútený buď odstrániť odpadky, alebo opustiť celý dom, ktorý bol zničený.

72. Gaius, O edikte mestského prétora: Názov: O hroziacej ujme.

Potom možno veľmi správne povedať, že toto konanie sa nemá uskutočniť, ak vlastník zničeného domu neposkytol zabezpečenie nie z dôvodu nedbanlivosti na svojej strane, ale z dôvodu nejakej prekážky, ktorá mu v tom bránila.

73. Ulpian, O edikte, kniha LIII.

Julianus ďalej hovorí, že v tomto prípade možno vlastníka domu prinútiť, aby poskytol zábezpeku za škodu, ktorá už vznikla; keďže ochranu možno poskytnúť, kým je budova ešte neporušená, nie je nespravodlivé, aby sa poskytla po jej zrútení. Kým však bola neporušená, možno každého donútiť, aby buď poskytol zábezpeku za hroziacu škodu, alebo aby opustil dom, ktorý nie je ochotný opraviť. Napokon hovorí, že ak niekto pre krátkosť potrebného času alebo pre svoju neprítomnosť na

služobnej ceste pre štát nemôže uzavrieť zábezpeku proti hroziacej škode, nie je nespravodlivé, aby prétor ustanovil, že vlastník zničeného domu má buď opraviť škodu, alebo ho opustiť. Rozum schvaľuje Juliánov názor.

74. Vzniká otázka, či možno udeliť interdikt vo vzťahu k veciam, ktoré boli prenesené prúdom rieky. Trebatius hovorí, že keď sa Tibera rozvodní a odnesie majetok niektorých osôb na pozemky iných, prétor udeľuje interdikt, aby zabránil použitiu násilia proti majiteľom uvedeného majetku, aby im zabránil odstrániť to, čo im patrí; pod podmienkou, že sľúbia náhradu za hroziacu škodu.

75. Alfenus hovorí, že ak časť tvojho pozemku pripadne na môj a ty si ho budeš nárokovať, bude proti tebe udelená žaloba za už spáchanú škodu. Tento názor schvaľuje Labeo; pretože škoda, ktorú som už utrpel, nemôže byť ponechaná na rozhodnutie sudcu, pred ktorým sa požaduje vrátenie spadnutej zeme; ani žaloba by nemala byť priznaná, ak sa neodstráni všetko, čo spadlo. Alfenus tiež hovorí, že zem, ktorá spadla, možno požadovať len vtedy, ak sa nespojila s mojou zemou a netvorí jej súčasť. Ani strom, ktorý bol prenesený na moje pole a zapustil korene v mojej pôde, si nemožno nárokovať. Nemôžem proti vám podať žalobu ani z dôvodu, že ste nemali právo na svoju časť pôdy uloženú na mojej, ak už bola spojená s mojou, a to z dôvodu, že sa potom stáva mojím vlastníctvom.

76. Neratius však hovorí, že ak tvoju loď zanesie sila prúdu na môj pozemok, nemôžeš ju odstrániť, ak mi neposkytneš záruku za prípadnú škodu, ktorá mi mohla vzniknúť.

77. Vyvstala otázka, keď pozemok patrí jednej osobe a jeho povrch druhej, či má táto osoba sľúbiť náhradu za hroziacu škodu, alebo má poskytnúť zábezpeku. Julianus hovorí, že vždy, keď sa dom, ktorý stojí na pozemku iného, zruinuje, vlastník musí sľúbiť náhradu škody nielen s ohľadom na závadný stav pozemku, ale aj s ohľadom na stav budovy; alebo že ten, komu patrí povrch, musí poskytnúť zábezpeku tak vo vzťahu k pozemku, ako aj k domu; a ak to jeden z nich neurobí, sused by mal byť uvedený do držby pozemku.

78. Celsus veľmi správne zastáva názor, že ak užívacie právo k tvojmu domu patrí Titiovi, ty ako vlastník musíš sľúbiť náhradu za hroziacu škodu, alebo Titia musí poskytnúť zábezpeku. Ak sa ten, komu by sa mala poskytnúť zábezpeka proti hroziacej škode, dostane do držby nehnuteľnosti, zabráni jej užívaniu a požívaniu zo strany Titia. Hovorí tiež, než aby užívateľ, ktorý neopravuje nehnuteľnosť, bránil vlastníčkovi v jej užívaní; a preto, ak užívateľ neposkytne zábezpeku proti hroziacej škode a vlastník je nútený sľúbiť náhradu škody, malo by sa užívateľovi zabrániť v užívaní nehnuteľnosti.

79. Paulus, O edikte, kniha XLVIII.

Cassius hovorí, že aj v prípade oddelenia užívacieho práva od nehnuteľnosti musí vlastník sľúbiť náhradu za budúcu škodu. Ak vlastník nesľúbi náhradu škody v plnej výške alebo ak užívateľ neposkytne zábezpeku, osoba, ktorej zábezpeka nebola

poskytnutá, musí byť uvedená do držby nehnuteľnosti; ak však užívateľ neposkytne zábezpeku vlastníkovi, ktorému bola sľúbená náhrada škody, Julianus hovorí, že nebude mať právo na žalobu o vrátenie svojho užívacieho práva. Ak by však užívateľ niečo zaplatil z dôvodu nejakej vady pozemku, vlastnícke právo by malo prejsť na neho.

80. Ulpian, O edikte, kniha LIII.

Čo máme povedať o veriteľovi, ktorý dostal dom do zálohu? Musí sľúbiť náhradu škody za hroziacu škodu, aby boli jeho práva chránené, alebo musí dať zábezpeku, pretože nie je vlastníkom nehnuteľnosti? Marcellus sa k tejto otázke stavia opačne, pretože sa pýta, či sa má veriteľovi, ktorý má dom v zálohu, poskytnúť záruka proti hroziacej škode. Marcellus hovorí, že nie je potrebné, aby poskytol zábezpeku, a dodáva, že rovnaké pravidlo sa bude vzťahovať aj na osobu, ktorá dom nekúpila od vlastníka, pretože ustanovenie by nemalo žiadnu platnosť, pokiaľ ide o túto osobu. Myslím si však, že by bolo úplne spravodlivé, aby sa zohľadnil záujem veriteľa; to znamená, aby bol zabezpečený prostredníctvom ustanovenia.

81. Paulus, O edikte, kniha XLVIII.

Stav osoby, ktorej nebolo poskytnuté zabezpečenie proti hroziacej ujme, je výhodnejší ako stav veriteľov, ktorí prijali majetok do zálohu, ak by mu bolo umožnené prevziať ho do vlastníctva a nadobudnúť ho úžerou po uplynutí dlhého času.

82. Ulpian, O edikte, kniha LIII.

Pozrime sa, či nadobúdateľ v dobrej viere, ktorý získal majetok od toho, kto nebol jeho vlastníkom, by mal sľúbiť náhradu škody za hroziacu škodu, alebo by mal dať zábezpeku. Niektoré authority zastávajú tento druhý názor; je však rozumné, aby nadobúdateľ skôr sľúbil náhradu škody, než aby poskytol zábezpeku, keďže tak robí vo svojom vlastnom mene.

83. Ak vznikne otázka, či má vlastníka pozemku alebo ten, kto má k nemu právo (ako napríklad služobnosť), poskytnúť zábezpeku proti hroziacej škode, myslím si, že by mal sľúbiť náhradu škody, a nie poskytnúť zábezpeku, pretože koná vo vlastnom mene, a nie v mene iného.

84. Ak medzi mojím a твоjím domom, ktorý je v dobrom stave, stojí iný dom, ktorý je v ruine, pozrime sa, či máš ty sám poskytnúť záruku mne, alebo či má záruku získať len ten, ktorého dom je v dobrom stave; alebo či ju môžem požadovať od vás oboch. Lepší názor je, že obaja by mali poskytnúť zábezpeku; pretože je možné, že zrútený dom môže poškodiť môj tým, že spadne na ten, ktorý je v dobrom stave, hoci možno povedať, že sa to nestalo pre žiadnu chybu budovy, ktorá bola v dobrom stave, ak ten druhý tým, že naň spadne, mi spôsobí škodu. Keďže sa však vlastníka zasahujúceho domu mohol chrániť získaním zábezpeky proti hroziacej škode, je len odôvodnené, aby bol zodpovedný za žalobu.

85. Ak niekto požaduje, aby mu bola poskytnutá zábezpeka proti hroziacej škode, musí v prvom rade prisahať, že sa tak nedeje za účelom obťažovania. Preto sa každému, kto je ochotný zložiť prísahu v tomto zmysle, umožní uzavrieť ustanovenie a nebude sa skúmať, či má nejaký záujem o nehnuteľnosť alebo či má susedný dom, alebo nie; celá záležitosť sa totiž musí predložiť na rozhodnutie prétora, ktorý určí, komu sa má poskytnúť zábezpeka a kto na ňu nemá nárok.

86. Zábezpeka sa však nesmie dať nikomu, kto má právo prechádzať cez môj pozemok alebo sa na ňom umývať, alebo sa ubytovať v mojom dome.

87. Labeo hovorí, že je jasné, že záruku má dať vlastník budovy, ktorá nie je v dobrom stave, nielen susedom, ich nájomníkom a ich ženám, ale aj tým, ktorí s nimi bývajú.

88. Vyvstáva otázka, či by mal vlastník domu poskytnúť zábezpeku svojim nájomníkom. Sabinus hovorí, že nájomníkom by sa zábezpeka dávať nemala, pretože buď si prenajali dom, ktorý bol na začiatku schátraný, a je to ich vlastná vina, že tak urobili; alebo sa dom stal schátraným neskôr a môžu podať žalobu na základe nájomnej zmluvy. Tento názor je správnejší.

89. Ak niekto postaví dom v blízkosti pomníka alebo nechá postaviť pomník v blízkosti svojho domu, nemala by sa mu neskôr poskytnúť záruka proti hroziacej škode, pretože umožnil spáchanie protiprávneho činu. V iných prípadoch však, keď stavba poškodí pamiatku a osoba, ktorej patrí právo na pamiatku, nie je vinná, musí sa jej poskytnúť záruka.

90. V súčasnosti je ustálené, že osoby, ktoré majú právo k povrchu a užívaniu pozemku, môžu uzavrieť dohodu o zabezpečení proti hroziacej škode.

91. Marcellus však hovorí, že ten, kto v dobrej viere kupuje nehnuteľnosť od niekoho, kto nie je jej vlastníkom, nemôže uzavrieť stipuláciu s odkazom na hroziacu škodu.

92. Ak niekto podá oznámenie o prerušení nového diela, Julianus rozoberá otázku, či by sa mu napriek tomu mala poskytnúť zábezpeka proti hroziacej škode; a prikláňa sa k názoru, že by sa to malo urobiť. Julianus tiež hovorí, že zábezpeka by sa mala poskytnúť osobe oprávnenej na interdikt Quod vi et clam proti jej protivníkovi; pretože zábezpeka sa netýka žiadnych väd stavby ani žiadnej škody, ktorá by mohla vzniknúť v dôsledku diela.

93. Ak je niekto uvedený do držby domu z dôvodu, že mu nebola poskytnutá zábezpeka, a potom osoba, ktorej dom patrila a ktorá má iné budovy susediace s prvým domom, požaduje, aby mu žalobca, ktorý bol uvedený do držby, poskytol zábezpeku proti hroziacej škode z dôvodu ruiny domu; pozrime sa, či má byť táto osoba donútená poskytnúť zábezpeku, alebo či má byť vypočítaná druhá strana. Julianus zastáva názor, že osoba, ktorá sa vzdala zničeného domu a ponechala si tie, ktoré boli v dobrom stave, koná veľmi nečestne, keď požaduje zábezpeku od toho, kto sa práve ujal držby domu v zlom stave, keď sám

stratil jeho držbu, pretože odmietol poskytnúť zábezpeku proti hroziacej škode. A v skutočnosti môže len s malou mierou slušnosti požadovať zábezpeku na ochranu seba samého z dôvodu budovy, pre ktorú zanedbal poskytnúť zábezpeku. Tento názor je správny.

94. Ak niekto, kto sa chystá uzavrieť zmluvu, zložil prísahu, ale zmluvu neuzavrel, pozrime sa, či by mal znovu zložiť prísahu, ak ju chce neskôr uzavrieť. Myslím si, že by mal byť druhýkrát prísahný, a to z toho dôvodu, že je možné, že buď na začiatku, alebo v súčasnosti mal v úmysle spôsobiť nepríjemnosti.

95. Ak žiadam, aby mi bola poskytnutá zábezpeka proti hroziacej ujme v mene iného, musím prisahať, že ten, v mene ktorého žiadam zábezpeku, tak nerobí s cieľom spôsobiť nepríjemnosť.

96. Ak však požadujem zabezpečenie v mene osoby, ktorá, ak by tak urobila vo svojej vlastnej osobe, by nebola nútená prisahať, ako napríklad patrón alebo rodič, treba konštatovať, že nie je dôvod na prísahu; ako v prípade, keď príkazca nemusí prisahať, ten, kto koná za neho, by "nemal prisahať pri ustanovení tohto druhu.

97. V tomto ustanovení by sa mala stanoviť určitá lehota, v rámci ktorej sa záruka stane účinnou, ak vznikne akákoľvek škoda, pretože osoba, ktorá poskytuje záruku, by nemala byť trvalo zodpovedná podľa tohto ustanovenia. Preto sám prétor určuje lehotu pre túto stipuláciu, pričom sa zohľadňujú okolnosti prípadu, ako aj povaha škody, o ktorej sa predpokladá, že môže vzniknúť.

98. Paulus, O edikte, kniha XIV.

Pri skúmaní okolností prípadu treba zohľadniť vzdialenosť, ktorá oddeľuje dva pozemky, a rozmery stavby,

99. Ulpianus, O edikte, kniha LIII.

Ak uplynie čas stanovený zábezpekou, novú zábezpeku možno poskytnúť na základe nariadenia prétora.

100. Ak sa ustanovenie uzavrelo bez určenia času alebo ak podľa dohody strán malo ustanovenie nadobudnúť účinnosť, keď bola spôsobená škoda; alebo ak k opomenutiu došlo omylom a uplynul čas, ktorý sa v takýchto prípadoch zvykne určovať; strana, ktorá poskytla zábezpeku, môže požiadať prétora o uvoľnenie.

101. Ďalej prétor hovorí: "Pokiaľ ide o akúkoľvek stavbu postavenú na verejnom potoku alebo na jeho brehu, nariadim, aby sa zábezpeka poskytla na desať rokov." V tomto prípade je potrebná zábezpeka a musí sa stanoviť čas, dokedy má zábezpeka

uplynúť; a to sa robí preto, lebo stavba je postavená na verejnom mieste. Okrem toho, ak sa tak deje na cudzom pozemku, prétor vyžaduje, aby sa poskytla záruka.

102. Treba mať na pamäti, že zábezpeka sa poskytuje nielen v súvislosti s vadami pôdy, ale aj s ohľadom na samotnú stavbu; a aj keď je táto postavená na súkromnom pozemku, zábezpeka sa vzťahuje na pôdu aj na samotnú stavbu. Ak je však pozemok verejným majetkom, nie je potrebné, aby sa zabezpečenie proti hroziacej škode vzťahovalo na čokoľvek iné ako na vady stavby.

103. V tomto ustanovení sú teda zahrnuté všetky škody, ktoré môžu vzniknúť v priebehu desiatich rokov.

104. Tam, kde prétor hovorí: "S odkazom na akékoľvek dielo", musíme to chápať tak, že sa to vzťahuje na akúkoľvek škodu vyplývajúcu zo stavby postavenej na verejnom pozemku.

105. Ak je čokoľvek postavené na verejnej ceste, musí sa poskytnúť zábezpeka z dôvodu, že je to postavené na cudzom pozemku.

106. Pretor však po prešetrení stanoví čas podľa povahy diela.

Ak niekto vykonáva práce na ochranu diaľnice alebo vykonáva iné práce s ohľadom na ňu, treba zložiť zábezpeku, aby sa zabránilo vzniku škôd súkromným osobám.

108. Vo vzťahu k iným verejným miestam sa výslovne nič nestanovuje, ale vzhľadom na všeobecnú klauzulu, ktorá sa týka stavieb postavených na cudzích pozemkoch, by sa mala poskytnúť zábezpeka proti hroziacej škode.

109. Ak sa verejné miesto opravuje verejnou prácou; Labeo veľmi správne zastáva názor, že pravidlo, že sa neposkytuje zábezpeka proti hroziacej škode, sa uplatňuje, ak môže vzniknúť akákoľvek škoda buď z vady pozemku, alebo z práce; ale práca by sa mala vykonať tak, aby susedom nevznikla žiadna škoda alebo ujma.

110. Podľa podmienok tohto ediktu, ak sa neposkytne zábezpeka, prétor dá žalobcovi do držby tú časť budovy, ktorá sa zdá byť v havarijnom stave.

111. Pozrime sa, či by mal byť daný do držby celý dom. Zachoval sa Sabinov názor, ktorý hovorí, že by mal byť daný do držby celý; v opačnom prípade hovorí, že ak sa obáva škody len kvôli budove, edikt sa nemôže vykonať, ani mu neprospeje, ak bude daný do držby, ktorú nemôže legálne držať, alebo ktorá mu neprinesie žiaden úžitok. Tento Sabinov názor je lepší.

112. Ak je budova rozdelená na niekoľko častí, pozrime sa, či má byť žalobca uvedený do držby jej časti, alebo celej budovy. Ak je taká veľká, že medzi časťou, ktorá je v ruine, a časťou, ktorá je v dobrom stave, existujú medzery, treba povedať, že žalobca by mal byť uvedený do držby len tej časti, ktorá je v ruine; ak je však celá budova tesne spojená, mal by byť uvedený do držby celej budovy. Preto pri domoch s veľkou rozlohou je lepší názor, že žalobcovi by sa mala do vlastníctva priznať časť, ktorá je príľahlá k tej, ktorá je v ruinujúcom stave. Ak je však v ruinujúcom stave len veľmi malá časť domu veľkého rozsahu, ako možno usúdiť, že osoba, ktorej nebola poskytnutá zábezpeka proti hroziacej škode, by mala byť odkázaná na prevzatie držby celej budovy, keď má tak obrovské rozmery.

113. Opäť, čo máme povedať, ak je prístavba domu v ruinóznom stave? Má sa žalobcovi priznať držba prístavby, alebo celej budovy? Lepší názor je, že by nemal byť uvedený do držby celej budovy, ale len do držby jej prístavby.

114. Ak niekoľko osôb požaduje, aby im bola poskytnutá zábezpeka, je obvyklé, že sa do držby uvedú všetky. Labeo prijíma tento názor, ak jeden už bol uvedený do držby a iný si želá, aby sa tak stalo; nebudeme totiž brať do úvahy poradie, v akom sa objavia, ale obaja budú mať právo na držbu. Ak však už bolo jednému nariadené, aby sa ujal držby, a druhý žiada, aby sa poskytla zábezpeka proti hroziacej škode; potom, ak sa tak nestane, do držby sa uvedie druhý.

115. Julianus hovorí, že ak je niekto uvedený do držby z dôvodu hroziacej škody, nemôže nadobudnúť vlastnícke právo k nehnuteľnosti uplynutím času, ak sa nestane vlastníkom druhým dekrétom préтора.

116. Ak bol do držby pred vydaním tohto dekrétu uvedený aj iný, obaja účastníci sa stanú spoluvlastníkmi domu; to znamená, ak im bolo nariadené, aby sa ujali držby. Ak sa však vlastníkom stal ten, kto bol do držby uvedený ako prvý, a Titius by požadoval, aby mu bola poskytnutá zábezpeka proti hroziacej škode, a prvý by ju odmietol poskytnúť, Titius zostane v držbe sám.

117. Ak sa do držby uvedie viacero osôb, všetky sú v rovnakom postavení a neberie sa do úvahy výška škody, ktorá môže postihnúť každú z nich; a to je rozumné, pretože keď sa do držby uvedie jedna osoba, nerobí sa to s ohľadom na podiel škody, ktorá jej môže hroziť, ale robí sa to v prospech všetkých. Preto ak je do držby uvedených niekoľko osôb, všetky rovnako získavajú úplnú držbu a ich podiely sa upravujú príspevkom.

118. Ak však niekomu, kto je uvedený do držby, vzniknú výdavky a potom mu bude druhým dekrétom nariadené, aby sa ujal držby, môže si tieto výdavky vymáhať, a ak môže, akým postupom? Je stanovené, že môže vymáhať výdavky, ktoré mu vznikli, prostredníctvom žaloby o rozdelenie.

119. Ak je však osoba uvedená do držby, ale ešte jej nebolo druhým dekrétom nariadené úplné prevzatie držby, pozrime sa, či je vlastník nehnuteľnosti povinný vzdať sa držby. Labeo hovorí, že je povinný tak urobiť, ako je to v prípade, keď nie sú do držby uvedení ani veritelia, ani dedičia. Tento názor je správny.

120. Keď prétor uvedie niekoho do držby majetku, neudelí mu úplnú držbu hneď, ale až po preukázaní náležitého dôvodu. Preto by mal uplynúť určitý časový interval, aby sa ukázalo, že vlastník dlhým mlčaním považuje dom za opustený, alebo keď bola osoba uvedená do držby a po tom, čo sa tam nejaký čas zdržiavala, nikto neposkytne záruku.

121. Ak by sa stalo, že vlastník by bol neprítomný na služobnej ceste pre štát alebo z iného vážneho dôvodu, alebo ak by bol vo veku, ktorý ho oprávňuje na úľavu, malo by sa prijať pravidlo, že prétor by sa nemal zbytočne ponáhľať s vyhlásením dekrétu o uvedení strany do úplnej držby nehnuteľnosti. A aj keby takýto dekrét vydal, nie je pochýb o tom, že úplná reštitúcia bude zainteresovanej strane priznaná.

122. Ak je niekomu nariadené prevziať úplnú držbu, vlastník by mal byť nútený vzdať sa

ho.

123. Ak nejaké práva prislúchajú stranám, ktoré mohli poskytnúť zabezpečenie proti hroziacej škode, uplatnenie týchto práv sa nemôže uskutočniť voči osobe, ktorá bola uvedená do držby. Labeo tento názor schvaľuje.

124. V prípade veriteľa, ktorý má v zálohe ruinu domu, vzniká otázka, či môže uplatniť svoje práva na zálohu voči každému, komu bolo nariadené úplné prevzatie držby na základe druhého dekrétu préтора. Lepší názor je, že mu bude odopreté právo domáhať sa svojej zálohy, ak dlžník nesľúbi náhradu škody alebo veriteľ neposkytne zábezpeku. Celsus veľmi správne zastáva názor, že toto pravidlo sa vzťahuje aj na prípad užívateľa.

125. Ak je dom v držbe na základe trvalého nájmu, zastávame názor, že osoba môže byť uvedená do držby, ale nemôže byť oprávnená získať úplnú držbu druhým dekrétom préтора; vlastníctvo nehnuteľnosti totiž nikdy nemožno nadobudnúť držbou. Mal by však byť vydaný dekrét, podľa ktorého bude nájomca v rovnakom postavení ako ten, kto odmietol poskytnúť zábezpeku, po vydaní ktorého dekrétu môže na tento účel využiť riadne konanie podľa svojej nájmovej zmluvy.

126. Pokiaľ však ide o pozemky prenajaté obcou, ak orgány neposkytnú zábezpeku, treba povedať, že vlastníctvo možno nadobudnúť uplynutím času.

127. Ak by obávaná škoda vznikla v čase, keď prétor zvažuje, či sa má ustanovenie udeliť alebo nie, vznikla nasledujúca pekná otázka; a to, či môže byť žalobca odškodnený. A skutočne, uvedenie do držby sa nestane účinným. Prétor by však mal

vydat' rozhodnutie, že do škody, ktorá mohla vzniknúť, sa zahrnie aj tá, na ktorú sa vzťahuje kaucia; alebo ak si myslí, že by bolo vhodné, aby vyhovel žalobe, môže vydat' rozhodnutie v tomto zmysle.

128. Ak poručenec nemá poručníka, na základe ktorého by mohol sľúbiť náhradu hroziacej škody, môže byť žalobca umiestnený do držby, rovnako ako v prípade, keď nebola podaná žiadna obrana.

129. Ak je niekto uvedený do držby z dôvodu hroziacej škody, niektoré authority zastávajú názor, že by mal predmetnú budovu podprieť a opraviť a že zodpovedá za nedbanlivosť, ako v prípade osoby, ktorá dostane zálohu. My však využívame iné pravidlo; keďže je len daný do držby namiesto prijatia zábezpeky, nebude vinný, ak nevykoná opravu.

130. Ak sa mu ponúkne zábezpeka po uvedení do držby, pozrime sa, či by mal byť povinný opustiť priestory, ak sa mu neposkytne aj zábezpeka za prípadnú škodu, ktorá mohla byť spáchaná po uvedení do držby. Tento názor je skutočne lepší. Preto by mal byť v prísľube na náhradu škody dvakrát uvedený stanovený čas a okrem toho mu musí byť poskytnutá záruka za všetky výdavky, ktoré mu mohli vzniknúť.

131. Vystáva otázka, od akého dátumu sa má odhadnúť vyúčtovanie škody, či od času, keď žalobca získal držbu, alebo od času, keď prétor rozhodol, že má vstúpiť do držby. Labeo hovorí, že by to malo byť od času, keď bol vydaný dekrét, a Sabinus zastáva názor, že by to malo byť od času, keď žalobca získal držbu. Myslím si, že prijatie jedného alebo druhého z týchto názorov závisí od okolností prípadu; je totiž zvykom, že sa prichádza na pomoc tomu, komu bolo nariadené, aby sa ujal držby, a z nejakého dôvodu tak neurobil, alebo kto získal držbu príliš neskoro.

132. Avšak po tom, ako prétor niekomu nariadil, aby sa ujal úplnej držby na základe vlastníckeho práva, nie je dôvod na zloženie zábezpeky. Labeo prijíma tento názor, pretože hovorí, že v opačnom prípade by sa prípad nikdy neukončil. To je úplne správne, s výnimkou prípadov, keď sú strany oprávnené na úľavu buď z dôvodu veku, alebo z iného závažného dôvodu.

133. Ak už dom spadol, pozrime sa, či osoba, ktorej nebola poskytnutá zábezpeka, by mala byť stále uvedená do držby ruín, alebo pozemku. Lepší názor je, že sa to má urobiť. Labeo s tým súhlasí, ale dodáva, že by sa to malo prijať len v prípade, keď dom spadol po tom, ako prétor vydal dekrét, ktorým sa žalobca uviedol do držby. Myslím si, že Labeov názor je správny. Preto ak žalobca vykoná nejaké opravy, malo by sa rozhodnúť, že nie je nútený odísť skôr, ako mu za ne bude zaplatené a bude poskytnutá záruka za predtým vzniknutú škodu. Môže však vymáhať to, čo vynaložil, žalobou in factum, ale nemôže vymáhať viac, než malo byť vynaložené v súlade s úsudkom dobrého občana. Rovnaké pravidlo platí, ak niekto iný vynaložil výdavky na môj príkaz alebo žiadosť bez podvodného úmyslu; a z tohto dôvodu bolo vydané rozhodnutie v môj neprospech, alebo som sumu zaplatil v dobrej viere.

134. Ak sa niekto vzdá držby domu zo strachu, že spadne, a urobí tak, keď tomu nemôže zabrániť, Labeo hovorí, že jeho právo zostane nedotknuté, rovnako ako keby v držbe pokračoval; pretože ak by radšej opustil dom, keď sa jeho stav dá napraviť, stratí výhodu rozhodnutia prétoru a nemal by byť vypočutý, ak neskôr požiada o úľavu. Cassius však hovorí, že ak sa stiahol zo strachu, že dom spadne, a nie s úmyslom opustiť ho, mala by sa mu vrátiť držba. Hovorí tiež, že ak sa osoba uvedená do držby nedostaví a budova sa zrúti, stratí výhodu dekrétu prétoru. To treba chápať tak, že ak zanedbal prevzatie držby, a nie tam, kde sa dom zrútil po tom, ako prišiel s úmyslom prevziať ho do držby.

135. Ak bol niekto podľa tohto ediktu vyslaný prétorom, aby sa ujal držby, a nebolo mu to umožnené, môže využiť žalobu in factum a žiadať, aby mu bolo vyplatené toľko, koľko by bolo potrebné zaplatiť, keby bola poskytnutá zábezpeka s odkazom na majetok. Táto žaloba sa vzťahuje na čas, keď bola škoda spôsobená.

136. Paulus, O edikte, Booh LX.

Pred spôsobením škody zostane konanie toho, kto odmietol prisľúbiť náhradu škody alebo umožniť žalobcovi prevziať držbu, beztrestné, ak pred spôsobením škody buď poskytol zábezpeku, alebo sa vzdal držby nehnuteľnosti.

137. Ulpián, O edikte, kniha LIII.

138. Ak niekto, kto je pod kontrolou iného, odmietne pripustiť osobu, ktorá bola uvedená do držby, mnohé authority zastávajú názor, že noxálna žaloba z tohto dôvodu bude oprávnená.

138. Aký postup treba zvoliť, ak by mal zástupca brániť v prevzatí držby? Máme vyhovieť žalobe proti nemu, alebo proti jeho mandantovi? Lepší názor je, že žaloba by mala byť priznaná proti zástupcovi.

139. To isté pravidlo sa uplatní na zástupcu obce, opatrovníka a na tých, ktorí vystupujú za iných.

140. Táto žaloba, ktorá je in factum, sa udeľuje na neurčito a prechádza na dediča a proti nemu, ako aj na iné osoby a proti nim.

141. Sudca, ktorý má právomoc v prípade hrozacej škody, a tiež v prípade, keď strana, proti ktorej bola podaná žaloba, odcudzila pozemok, zvyčajne pred vynesením rozsudku vykoná odhad všetkých škôd, ktoré vznikli.

142. Paulus, O edikte, kniha XLVIII.

Ustanovenie s odkazom na hroziacu škodu možno dať nielen osobe, ktorá je vlastníkom majetku, ale aj tomu, kto je zaň zodpovedný.

143. Ak však sľubujúci vykonaním nejakého diela získal vlastníctvo k nehnuteľnosti úžitkom, Pomponius hovorí, že z tohto dôvodu nebude zodpovedný, a to z dôvodu, že nehnuteľnosť nenadobudol na základe nejakej vady pozemku alebo na základe diela, ale na základe verejného práva.

144. Nie je potrebné, aby bola poskytnutá zábezpeka osobe, ktorá má užívacie právo na dom, ktorý je v zlom stave, aj keď môže byť vlastníkom iných príslušných budov, pretože môže vykonať opravu; pretože ten, kto by mal užívať majetok, ako sa stáva starostlivou hlavou domácnosti, má aj právomoc ho opraviť. Preto by vlastník domu nemal byť vypočutý, ak si želá, aby mu užívateľ poskytol záruku na ochranu iných domov, ktoré sú v blízkosti domu, ktorý je predmetom užívacieho práva, pretože má právo podať žalobu proti užívateľovi, aby ho prinútil užívať majetok tak, ako to má robiť dobrý občan.

145. Musím však poskytnúť zábezpeku proti hroziacej škode môjmu nájomcovi, ak má domy v blízkosti toho, ktorý užíva a ktorý je v zlom stave.

146. Vlastník pozemku nie je povinný poskytnúť zábezpeku s ohľadom na prípadnú škodu, ktorá môže byť spôsobená stavom pozemku človeku, ktorý si na uvedenom pozemku postavil dom po tom, ako si ho prenajal; a na druhej strane tento nie je povinný poskytnúť zábezpeku vlastníčkovi, pretože každý z nich je oprávnený podať žaloby na základe nájomnej zmluvy a v týchto konaniach sa neberie do úvahy nič iné ako nedbanlivosť. Viac je však obsiahnuté v ustanovení, ktoré má odkaz na hroziacu škodu, pretože v tomto prípade sa hovorí o zlej oprave nehnuteľnosti.

147. Ak by osoba, ktorá má dom, uzavrela stipuláciu a potom by kúpila iný susedný dom, vzniká otázka, či bude sľubujúci viazaný s odkazom na dom, ktorý kúpil po uzavretí stipulácie. Julianus hovorí, že je potrebné zvážiť, či ten, kto dal zábezpeku, je zodpovedný len za stav domu, s ohľadom na ktorý bola zmluva medzi ním a sľubujúcim uzavretá, na prvom mieste. Zdá sa, že z toho vyplýva, že ak dvaja spoluvlastníci uzavru dohodu týkajúcu sa domu v spoločnom vlastníctve, záruka by sa mala poskytnúť len za akúkoľvek škodu, ktorá by mohla vzniknúť ktorémukoľvek z uvedených spoluvlastníkov s ohľadom na jeho podiel na budove. Preto bez ohľadu na to, či jeden z nich kúpil podiel druhého, alebo mu bol dom prisúdený súdom, povinnosť sľubu sa nezvyšuje. Pomponius pri správe o tomto Juliánovom názore hovorí, že ho schvaľuje.

148. Ak však stipulant vniesol do domu nejaký osobný majetok po uzavretí stipulácie a uvedený osobný majetok bol zničený zrútením susednej budovy, môže podať žalobu na základe stipulácie, aj keď v čase jej uzavretia sa uvedený majetok v dome nenachádzal.

149. Ak nadobúdateľ pozemku uzavrel stipuláciu pred jeho odovzdaním, bude zabezpečený proti akejkoľvek škode, ku ktorej môže dôjsť po odovzdaní nehnuteľnosti.

150. Predávajúci domu však musí pred odovzdaním nehnuteľnosti uzavrieť doložku, pretože tým dáva záruku za prípadné poškodenie nehnuteľnosti z nedbanlivosti.

151. Čo však treba urobiť, ak predávajúci nemohol bez svojej viny stanoviť zábezpeku a kupujúci si ju stanovil sám? Nemusí škodu znášať kupujúci? Keďže táto škoda vznikla na majetku, ktorý patrí inému, padne riot na kupujúceho, pretože nemá právo na žalobu založenú na predaji? Ustanovenie tohto druhu nie je nijako prospešné, pokiaľ škoda nevznikla po prevode nehnuteľnosti; pretože pokiaľ je predávajúci poverený jej opatrovaním, mal by ustanoviť, že bude kupujúcemu zodpovedať za vynaloženie maximálnej starostlivosti; a čokoľvek môže kupujúci získať prostredníctvom inej žaloby, by nemalo byť v žiadnom prípade zahrnuté do ustanovenia, ktoré zabezpečuje ochranu pred hroziacou škodou.

152. Ak by mal predávajúci uviesť túto podmienku, bude v nej zahrnutá každá škoda, ktorá sa môže stať po odovzdaní nehnuteľnosti kupujúcemu. Aristo hovorí, že je to veľmi nespravodlivé, pretože ak by sa kupujúci sám zaviazal s odkazom na hroziacu škodu, sľubujúci by bol zodpovedný dvom osobám z toho istého dôvodu, ibaže by možno mohlo dôjsť k opaku; v tomto prípade sa totiž zaviazanie uskutočnilo s odkazom na záujem sľubujúceho, takže by sa mohlo konštatovať, že predávajúci už nemá žiadny záujem po uzavretí zaviazania s odkazom na hroziacu škodu.

153. Správny je názor Sabina, ktorý zastával názor, že ak počas toho, ako som staval dom, susedná stavba v čase stanovenom stipuláciou spadne na moju stenu a poškodí ju, a aj keď spadne po uplynutí času stanoveného stipuláciou, stále môžem podať žalobu, pretože škoda mi vznikla v čase, keď bola stena v zlom stave; ani nič nebráni podať žalobu ešte pred jej pádom; a ak je taká otrasená, že sa nedá opraviť, a preto sa musí zbúrať, odhad škody vykonaný na súde by nemal byť nižší, ako keby múr spadol.

154. Ak my dvaja máme susediace domy a chceme, aby sa vzájomne poskytla zábezpeka proti hroziacej škode, nie je dôvod, prečo by som ja nemal byť umiestnený vo vlastníctve vášho domu a vy vo vlastníctve môjho.

155. Ak poručník niekomu bráni v držbe z dôvodu hroziacej škody, platí, že proti nemu možno okamžite podať žalobu in factum.

156. Ak iná osoba konajúca na môj príkaz bráni niekomu v prevzatí držby, možno túto žalobu podať proti mne.

157. Prétor potrestá nielen toho, kto bol v držbe v čase vydania prvého dekrétu, ale aj toho, kto nedovolí nadobudnúť držbu podľa druhého dekrétu; keďže inak ten, kto začal nadobúdať držbu podľa druhého dekrétu a nadobudol vlastníctvo

prostredníctvom svojej držby, buď nebude môcť vstúpiť do priestorov, alebo bude vyhnaný, bude mať právo na interdikt z dôvodu násilia alebo na publiciánsku žalobu. Ak by však podal žalobu in factum, nemôže využiť druhú možnosť, pretože prétor to povoľuje, aby zabránil žalobcovi spôsobiť škodu, z ktorej by mohol mať prospech.

158. Ak môj zástupca uzavrie dohodu s odkazom na hroziacu škodu, budem oprávnený podať žalobu na základe tejto dohody, ak sa preukáže riadny dôvod.

159. Gams, O edikte mestského prétora: Názov, týkajúci sa hroziacej ujmy.

V stipulácii o náhrade hroziacej škody nie sú dotknuté práva tých, ktorí sú v dobrej viere neprítomní; ak sa im po ich návrate udelí právomoc zložiť zábezpeku, ktorá je len spravodlivá, bez ohľadu na to, či sú vlastníkami nehnuteľnosti alebo majú na nej nejaké práva, či už ako veritelia, užívatelia alebo nájomcovia pozemku.

160. Ak sa obáva nejakej škody v dôsledku zlého stavu domu alebo inej stavby, čo sa môže stať s ohľadom na budovu nachádzajúcu sa buď v meste, alebo na vidieku, alebo na súkromnom, alebo verejnom mieste, prétor musí dbať na to, aby bola poskytnutá zábezpeka osobe, ktorá sa obáva, že takáto škoda vznikne.

161. Ten istý, O provinčnom edikte, kniha XIX.

Zabezpečenie proti hroziacej škode sa uskutočňuje medzi užívateľom a vlastníkom nehnuteľnosti, keď užívateľ žiada, aby mu bolo poskytnuté z dôvodu zlého stavu pôdy, a vlastník nehnuteľnosti z dôvodu nejakej vady diela, keď užívateľ niečo stavia, pretože ani jeden z nich nemôže žiadať od druhého zabezpečenie z dôvodu domu, ktorému hrozilo, že spadne; užívateľ, pretože nie je zodpovedný za opravu domu, a vlastník z dôvodu, že zvyčajne medzi nimi dochádza k uzavretiu ustanovenia, na základe ktorého užívateľ poskytuje záruku na opravu nehnuteľnosti, pričom toto ustanovenie sa vzťahuje na tento prípad.

162. Paulus, O Plautiovi, kniha VIII.

Ak je syn pod otcovskou kontrolou nájomcom, pozrime sa, či môže byť z dôvodu hroziacej škody uvedený do držby susedného domu; vzniká totiž otázka, či sa syn pod otcovskou kontrolou nepovažuje za poškodeného, keď jeho majetok pozostáva z jeho peculium a jeho otec môže uzavrieť stipuláciu na zabezpečenie proti prípadnej škode, ktorú by mohol utrpieť. Je stanovené, že obaja by mali byť uvedení do držby, pokiaľ sa syn pri prenájme domu nedohodol, že bude na jeho riziko; pretože potom, keďže len on je zodpovedný na základe nájomnej zmluvy, je veľmi správne, že on sám by mal byť uvedený do držby, ak mu nie je poskytnutá záruka.

163. Ten istý, O Plautiovi, kniha X.

Ak vlastník nehnuteľnosti sľúbil náhradu za hroziacu škodu alebo z tohto dôvodu niečo zaplatil; alebo na druhej strane niečo zaplatil užívateľ, je spravodlivé, aby jeden z nich užíval dom alebo aby si druhý ponechal vlastníctvo bez akéhokoľvek rizika. Ak vlastník niečo zaplatil z tohto dôvodu, užívateľovi by nemalo byť povolené užívať nehnuteľnosť, pokiaľ neprispieje svojím podielom. To platí aj pre užívateľa a vlastník nehnuteľnosti bude nútený prispieť svojím podielom. Ak by teda dom spadol, užívateľ môže držať pozemok dovtedy, kým mu neuhradí škodu, takže to, na čo by mal nárok sused, ak by bol uvedený do držby, by mal mať užívateľ, ktorý mu uhradil škodu. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď sa za vzniknutú škodu zaplatí aj veľmi malá suma.

164. Plautius: Žiadam zábezpeku od osoby, ktorej popieram, že je vlastníkom určitého majetku, pod výhradou: "Ak by nebol vlastníkom." A hovorím, že iný, ktorého považujem za vlastníka, mi jednoducho musí sľúbiť náhradu. Bolo rozhodnuté, že nemôžem získať obe tieto požiadavky, ale že si musím vybrať, ktorej zo strán dám prednosť, aby mi poskytla záruku.

165. Ulpián, O edikte, kniha LXIII.

V ustanovení týkajúcom sa záruky proti hroziacej škode, ktoré sa uzatvára kvôli domu, sa žalobca uvedie do držby, ak sa záruka nevzťahuje na všetko.

166. Ten istý, O edikte, kniha LXXXI.

Užívanie verejných tokov je spoločné, rovnako ako užívanie verejných ciest a morského pobrežia; preto každý, kto má právo, môže na týchto miestach stavať a zbúrať, čo postavil, ak sa to dá urobiť bez toho, aby to spôsobilo nepríjemnosti iným. Z tohto dôvodu sa ručenie s ručením poskytuje len vo vzťahu k samotnej stavbe, pričom sa neposkytuje žiadne ustanovenie o zlom stave pozemku; to znamená, že pravidlo sa vzťahuje len na dielo, ktoré ktokoľvek vykonáva. Ak však existuje akákoľvek obava z hroziacej škody z dôvodu zlého stavu pozemku, nemožno v žiadnom prípade povedať, že je potrebné uzavrieť ručenie s odkazom na hroziacu škodu, pretože kto môže pochybovať o tom, že neexistuje nikto, od koho by sa ručenie dalo získať; keďže ak by nikto nič nestaval, predpokladajme, že uvedené verejné miesto spôsobí nejakú škodu z dôvodu svojej povahy. Preto sa ustanovenie vzťahuje len na také stavby, ktoré sú postavené súkromnými osobami. Aké pravidlo sa teda uplatní, ak sa postaví verejná stavba, a k akému záveru dospejeme s odkazom na prípadnú vadu jej stavby? Je jasné, že sa treba obrátiť na cisára; alebo, ak bola stavba postavená v provincii, na jej guvernéra. To, čo bolo povedané v súvislosti s vadami pri stavbe budovy, však treba chápať tak, že sa to vzťahuje nielen na čas, keď bola práca vykonaná, ale aj na prípad, keď akákoľvek škoda vznikne neskôr; veď čo ak by dom spadol, pretože bol nesprávne postavený?

167. V tomto ustanovení sú zahrnuté mená dedičov alebo právnych nástupcov a všetkých ostatných osôb, ktoré majú záujem na nehnuteľnosti; a pojem "právni nástupcovia" sa vzťahuje nielen na tých, ktorí dedia celú nehnuteľnosť, ale aj na tých, ktorí dedia len jej určitú časť.

168. Prípadná škoda, ktorá môže vzniknúť na dome, pozemku alebo diele z dôvodu jeho zlého stavu alebo chybných konštrukcií, je zabezpečená doložkou bez zábezpeky, a to sa vzťahuje nielen na celý dom, ale aj na jeho časť. Labeo hovorí, že zlý stav domu alebo pozemku zahŕňa všetko, čo z vonkajšieho zdroja spôsobuje, že sa jeden z nich stáva menej trvanlivým. Nikto však nemôže povedať, že ustanovenie nadobudne účinnosť za predpokladu, že pôda je v zlom stave, ak je buď močaristá, alebo piesčitá; pretože ide o prirodzené vady, a preto sa ustanovenie na takýto prípad nevzťahuje, a aj keď bolo uzavreté, nestane sa z tohto dôvodu účinným.

169. Vystáva otázka, či sa toto ustanovenie vzťahuje len na škodu vyplývajúcu zo zranenia, alebo či zahŕňa aj všetky škody, ktoré vznikli z vonkajšieho zdroja. Labeo hovorí, že konanie nemožno začať, ak vznikla škoda, ak vznikla zemetrasením, záplavou alebo inou náhodnou udalosťou.

170. Servius tiež hovorí, že ak škridly, ktoré odvíal vietor, spadli z domu sľubovateľa na dom jeho suseda, ten bude zodpovedný len vtedy, ak k tomu došlo v dôsledku nejakej chyby jeho budovy a nebolo to spôsobené len násilím búrky alebo inou katastrofou spôsobenou Božím pôsobením. Labeo ako dôvod uvádza, že ak by sa toto pravidlo neprijalo, došlo by k nespravodlivosti; kde by sa totiž našiel dostatočne pevný dom, ktorý by vydržal silu rieky, mora, búrky, zrútenia, požiaru alebo zemetrasenia?

171. Servius si tiež myslí, že ak by násilie potoka zaplavilo ostrov a budovy stipulanta by spadli, nemôže na základe stipulácie nič vymáhať, pretože túto udalosť nemožno pripísať žiadnej poruche budov alebo zlému stavu pôdy. Ak by však voda podmyla základy budovy a tá by sa v dôsledku toho zrútila, hovorí, že ustanovenie by sa stalo účinným; je totiž veľký rozdiel, ak je podstatne postavená stavba okamžite vyvrátená silou prúdu a ak sa predtým rozpadla a potom spadla. Aj Labeo schvaľuje tento názor, pretože tento prípad sa nijako nepodobá prípadu, ktorý ustanovuje Akvilský zákon, keď niekto zabije otroka, ktorý je zdravý, alebo toho, ktorý sa stal slabým.

172. Okrem toho, hoci sa ustanovenie stáva účinným, keď škoda vznikne v dôsledku nejakej vady stavby, predsa len, ak by dielo vykonal niekto, do koho by sľubujúci nemohol zasiahnuť, ustanovenie sa nestane účinným. Je zrejmé, že sa stane operatívnou, ak mu mohol zabrániť v stavbe. Ak však stavbu postaví niekto v mene sľubujúceho alebo v mene toho, v prospech koho bola sľúbená náhrada škody, alebo niekto iný, komu možno zabrániť vo vykonávaní prác, toto ustanovenie sa stane účinným.

173. Ak by bola poskytnutá zábezpeka na zabezpečenie proti škodám vyplývajúcim zo stavby pece a škoda by vznikla v dôsledku nedbanlivosti osoby, ktorá ju má na starosti, mnohé autority zastávajú názor, že tento prípad nebude spadať pod podmienky tejto doložky.

174. Cassius tiež hovorí, že ak škoda vznikla z nejakej príčiny, proti ktorej nebolo možné sa zabezpečiť, ustanovenie sa neuplatní.

175. Vivianus uvádza nasledujúci prípad. Ak sa stromy stojace na pozemku môjho suseda zlomia silou búrky a spadnú na moje pole a poškodia tým môj vinič alebo úrodu, alebo zdemolujú moje budovy, doložka, ktorá obsahovala klauzulu: "Ak by škoda vznikla v dôsledku zlého stavu stromov", nebude mať účinok; pretože škoda nevznikla v dôsledku nejakej vady stromov, ale bola spôsobená silou vetra. Je jasné, že ak škoda vznikla v dôsledku veku stromov, môžeme povedať, že k nehode došlo ich vadou.

176. Hovorí tiež, že ak by som vám sľúbil náhradu škody z dôvodu hrozacej škody spôsobenej mojím domom a ten by bol silou búrky vrhnutý na vašu budovu a zničil by ju, na základe tejto podmienky vám nebude nič vyplatené; pretože ste neutrpeli žiadnu škodu v dôsledku akejkoľvek vady môjho domu, ibaže by bol tak zle opravený, že by spadol pod silou aj tej najmenej búrky. To všetko je pravda.

177. Pravdivé je aj to, čo si myslí Labeo, lebo je rozdiel, či budovu vyvráti príval rieky, alebo či spadne po postupnom oslabení.

178. Pozrime sa teraz, kedy sa má škoda považovať za vzniknutú; ustanovenie sa totiž vzťahuje na škody spôsobené vadami budovy, pozemku alebo stavby. Napríklad vykopem studňu na svojom pozemku a tým zachytím pramene vašej studne; budem za to zodpovedať? Trebatius hovorí, že nebudem zodpovedný z dôvodu hrozacej škody, pretože nebol dôvod domnievať sa, že som vám spôsobil škodu nejakou vadou svojho diela, keď som len využíval právo, na ktoré som bol oprávnený. Ak by som však na svojom pozemku urobil taký hlboký výkop, že by váš múr nemohol stáť, ustanovenie o náhrade škody za hroziacu škodu sa stane účinným.

179. Paulus, O edikte, kniha LXXVIII.

Trebatius hovorí, že škodu utrpí aj ten, kto má odrezané svetlá svojho domu.

180. Ulpian, O edikte, kniha LXXXI.

Proculus hovorí, že keď niekto postaví na svojom pozemku budovu, ktorú tam má právo postaviť, aj keď sľúbil náhradu škody za hroziacu škodu svojmu susedovi, predsa nebude podľa tohto ustanovenia zodpovedný; napríklad ak máš budovu susediacu s mojou a zdvihneš ju vyššie, ako máš právo; alebo ak môj vodný tok obrátiš do svojho poľa kanálom alebo priekopou. Lebo hoci v tomto prípade odvádzate moju vodu a v prvom prípade mi rušíte svetlo, napriek tomu vás nebudem môcť žalovať na základe tejto klauzuly, pretože by sa nemal považovať za škodcu ten, kto inému bráni v užívaní nejakého prospechu, ktorý bol dovtedy zvyknutý užívať; a je veľký rozdiel, či niekto spôsobí škodu, alebo či inému bráni v užívaní prospechu, ktorý bol dovtedy zvyknutý užívať. Prokulov názor sa mi zdá byť správny.

181. Paulus, O edikte, kniha LXXVIII.

Spoluvlastníci toho istého domu by mali každý z nich stanoviť náhradu škody bez toho, aby uviedli svoj individuálny podiel na majetku, a to z toho dôvodu, že každý z nich stanovuje náhradu škody s ohľadom na škodu, ktorú môže utrpieť on sám. Okrem toho, ak sa uvedie každý podiel, bolo by to rovnaké, ako keby každý stanovil len polovicu. Na druhej strane, ak je viacero vlastníkov domu, ktorý je v zlom stave, každý musí sľúbiť náhradu škody s odkazom na svoj podiel, aby sa zabránilo tomu, že každý bude individuálne zodpovedný za celú sumu.

182. Ulpian, O edikte, kniha LXXXI.

V tomto ustanovení je zahrnutá aj výška úroku osoby, ktorá ho požaduje. Preto Cassius hovorí, že ak by ten, kto sa dohodol na odškodnení za hroziacu škodu, podopieral budovu, na ktorú získal zábezpeku, pretože sa obával, že spadne, môže na základe tejto dohody vymáhať náklady, ktoré s tým mal. Rovnaké právne pravidlo platí, ak ten, kto získal záruku za hroziacu škodu z dôvodu vád steny strany, podoprie svoju vlastnú budovu s cieľom znížiť záťaž, ktorú znáša stena. Škoda, ktorá vznikla z dôvodu odstránenia nájomníkov ovplyvnených obavou z nehody, patrí do tej istej kategórie. Aristo navyše veľmi správne dodáva (ako to v tomto prípade požaduje Cassius), že ak existoval dobrý dôvod na strach, ktorý spôsobil odchod nájomníkov, Cassius mal tiež dodať vo vzťahu k osobe, ktorá podoprela budovu, že bola k tomu donútená z dôvodu dôvodnej obavy, že sa zrúti.

183. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXVIII.

Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď nikto nie je ochotný prenajať dom z dôvodu, že je neopraviteľný.

184. Ulpian, O edikte, kniha LXXXI.

Ustanovenie o náhrade škody za hroziacu škodu sa uplatňuje aj v prípade, že utrpím akúkoľvek škodu v dôsledku chyby diela, ktoré vykonal môj sused na mojom pozemku za účelom vedenia vody na jeho vlastnom pozemku. Je totiž obvyklé, že

práce vykonáva niekto na cudzom pozemku, ak sa vykonávajú na základe práva služobnosti v jeho prospech, ktorým je zaťažený pozemok tohto druhého.

185. V takomto prípade sa pozrime, či má osoba iba sľúbiť náhradu škody, alebo má poskytnúť zábezpeku. Vzniká ťažkosť, pretože vykonáva prácu na cudzom pozemku, a každý, kto poskytuje záruku za prácu vykonanú za takýchto okolností, musí poskytnúť ručenie; ak však vykonáva prácu na vlastnom pozemku, iba sľúbi náhradu škody. Preto sa Labeo domnieva, že ten, kto vykonáva akékoľvek práce na pozemku svojho suseda, ktoré sa týkajú vodných tokov alebo kanálov, musí poskytnúť záruku, pretože práce sa vykonávajú na pozemku iného. Ak sa však vyžaduje ustanovenie týkajúce sa niečoho, čo je už vybudované, výsledkom je, že postačuje prísľub odškodnenia; v tomto prípade totiž osoba do určitej miery poskytuje záruku s odkazom na svoj vlastný majetok.

186. To, čo bolo povedané v súvislosti s vedením vody, bolo uvedené len ako príklad, ale toto ustanovenie sa vzťahuje na všetky druhy práce.

187. Paulus, O edikte, kniha LXXVIII.

Tí, čo opravujú verejné cesty, by to mali robiť bez toho, aby spôsobili škodu svojim susedom.

188. Ak by vznikol spor, či osoba, od ktorej sa požaduje zábezpeka, je alebo nie je vlastníkom nehnuteľnosti, musí poskytnúť zábezpeku s výhradou svojich práv.

189. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXVIII.

Ak dom, ktorý patrí tebe a mne spoločne, susedí s iným domom, ktorý je mojím vlastníctvom, vzniká otázka, či v prípade, že hrozí, že dom, ktorý je v mojom vlastníctve, mi spôsobí nejakú škodu, máš mi poskytnúť zábezpeku proti škode, ktorá môže vzniknúť na mojej vlastnej budove; to znamená za tú časť uvedeného domu, ktorej si vlastníkom. Tento názor je prijatý viacerými autoritami. Ja však vnímam ťažkosť, pretože ja sám môžem opraviť svoj vlastný dom a v rámci žaloby o určenie vlastníctva alebo žaloby o rozdelenie môžem vymáhať všetky náklady, ktoré vznikli na časť tohto domu. Ak mám totiž s vami spoločnú budovu, ktorá je v zlom stave, a vy ste v omeškani s jej opravou, naši inštruktori popierajú, že by ste mali byť nútení poskytnúť zábezpeku, pretože ja sám môžem vykonať opravu a budem mať právo vymáhať prostredníctvom žaloby o partnerstvo alebo v rámci delenia pomernú časť výdavkov, ktoré som vynaložil; a preto by poskytnutie zábezpeky nemalo žiadny význam, pretože prípadnú stratu môžem nahradiť iným spôsobom. Je zrejmé, že názor našich inštruktorov bol taký, že by sme mali považovať ustanovenie stanovené na náhradu škody v prípade hroziacej škody za zbytočné, ak možno nahradiť škodu iným postupom; toto pravidlo sa chápe ako uplatniteľné na uvedený prípad.

190. Ulpian, O Sabinovi, kniha XLII.

Žaloba na základe záväzku na náhradu hrozacej škody sa nájomcovi nepriznáva, pretože môže postupovať na základe svojej nájomnej zmluvy, ak by mu vlastník nehnuteľnosti bránil v odchode;

191. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Vždy za predpokladu, že je pripravený poskytnúť zábezpeku za prípadné vzniknuté nájomné; inak by si vlastník mohol oprávnenne ponechať svoj majetok v zálohu. Ale aj keby si ho ponechal ako záloh a ten by bol zničený pádom susedného domu, možno povedať, že vlastník by bol zodpovedný nájomcovi v žalobe o záloh, ak by mohol majetok uložiť na bezpečnejšie miesto.

192. Ulpian, O Sabinovi, kniha XLII.

V prípade zbúrania steny strany sa musí skúmať, či bola alebo nebola prispôsobená na to, aby uniesla váhu, ktorá sa na ňu kladie.

193. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Viacere authority zastávajú názor, že stena strany, aby bola vhodná, musí byť schopná uniesť váhu oboch domov, ktoré na nej môžu byť legálne umiestnené.

194. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLII.

Ak by totiž nebola schopná tieto váhy uniesť, mala by sa zbúrať. Ten, kto ju zbúra, by nemal niesť zodpovednosť, ak z tohto dôvodu vznikne nejaká škoda, ibaže by postavil nový múr, ktorý by bol buď príliš drahý, alebo by nebol dostatočne dobrý na tento účel. Ak bol múr, ktorý bol zbúraný, vhodný, žalobca bude mať právo na žalobu podľa ustanovenia o náhrade škody do výšky svojho záujmu na tom, aby múr zostal zachovaný. Je to primerané, pretože ak nemal byť zbúraný, musí ho na vlastné náklady znovu postaviť. Okrem toho Sabinus hovorí, že ak niekto prišiel o nejaký príjem z dôvodu zbúrania múru, mal by mu byť vrátený. Ak nájomníci dom opustia alebo sa v ňom nemôžu tak pohodlne ubytovať, zodpovedá za to staviteľ nového múru.

195. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Kupujúci domu nemôže správne stanoviť náhradu škody skôr, ako mu bola odovzdaná držba; z toho dôvodu, že predávajúci je povinný zachovávať prísnu starostlivosť vo vzťahu k nehnuteľnosti, pokiaľ ide o práva kupujúceho. Je isté, že takúto podmienku možno uzavrieť, ak predávajúci nenesie žiadnu vinu; napríklad ak umožnil kupujúcemu zostať v dome na základe neistého právneho titulu, a keď sa chystal odísť, odovzdal mu ho do úschovy.

196. Ak nie je poskytnutá zábezpeka s odkazom na pole, žalobcovi by mala byť zverená do držby tá jeho časť, kde sa obáva nejakej škody. Dôvodom je, že v prípade budov môžu byť časti, ktoré sú v dobrom stave, zbúrané tými, ktoré sú v ruine, a to neplatí v prípade voľnej pôdy. Treba však povedať, že pokiaľ ide o veľmi veľké domy, prétor by mal niekedy po prešetrení určiť, do ktorej časti budovy by mala byť umiestnená osoba, ktorej nebola poskytnutá zábezpeka.

197. Ak sa stavia nová stena, výdavky by sa mali vypočítať po odpočítaní nákladov na starú stenu, aby sa zistilo, či nie je nejaký prebytok; alebo ak sa pri stavbe novej steny použila nejaká časť starej steny, mala by sa jej hodnota pri odhade odpočítať.

198. Pomponius, O Sabínovi, kniha XXI.

Ak je medzi dvoma domami stena strany, je zvykom stanoviť proti hroziacej škode s ohľadom na dom patriaci každému jednotlivému vlastníkovi; zabezpečenie však nie je potrebné, okrem prípadov, keď stavia len jeden z nich a obáva sa škody z dôvodu práce, alebo keď má jeden z nich hodnotnejší dom ako druhý a utrpí väčšiu škodu, ak by stena spadla. V opačnom prípade, ak je riziko na oboch stranách rovnaké, rovnakú výšku zábezpeky, ktorú jeden z nich poskytol svojmu susedovi, treba požadovať aj od toho prvého.

199. Ak je vlastnícke právo k budove sporné, bremeno poskytnutia zábezpeky proti hroziacej škode spočíva na strane, ktorá má budovu v držbe, keďže môže od vlastníka pozemku vymáhať všetko, čo by bol nútený na tento účel vyplatiť. Ak by však zábezpeku neposkytol, držba sa odovzdá žalobcovi, ktorý požadoval zábezpeku proti hroziacej škode; bolo by totiž nespravodlivé, aby bol stipulant nútený opustiť pozemok, o ktorom sa obáva, že môže byť poškodený, aby mohol hľadať vlastníka.

200. Ustanovenie s odkazom na hroziacu škodu má veľmi široké uplatnenie. Preto je táto stipulácia výhodná pre toho, ktorého dom postavený na cudzom pozemku je poškodený. Je výhodné aj pre vlastníka pozemku v prípade, že tento je poškodený takým spôsobom, že je odstránená celá plocha, pretože potom príde o príjem, ktorý by inak získal.

201. V mene iného je dovolené stanoviť, že každá škoda, ktorá môže vzniknúť vlastníkovi, bude zahrnutá. Ten, kto to ustanovuje, by však mal dať záruku, že vlastníak transakciu potvrdí, a do ustanovenia by sa mala vložiť výnimka týkajúca sa

zástupcu, ako je to v prípade ustanovení týkajúcich sa dedičstva. Ak sa mu neposkytne záruka, mal by byť zástupca všetkými prostriedkami uvedený do držby, aby ho výnimka týkajúca sa jeho zastúpenia nemohla poškodiť.

202. Pri odhade novej steny treba zohľadniť výdavky, ktoré by nemali presiahnuť primeranú sumu, a treba zohľadniť aj výzdobu starej steny, ak sa tým výdavky príliš nezvýšia.

203. Ulpian, O Sabinovi, kniha XLIII.

Pri uzatváraní ustanovenia o náhrade škody za hroziacu škodu by sa nemalo robiť neurčité alebo extravagantné ocenenie, ako napríklad pri štukatérskych prácach alebo nástenných maľbách; lebo aj keď na tieto veci mohli byť vynaložené veľké náklady, predsa len by sa v ustanovení o náhrade škody za hroziacu škodu mal urobiť mierny odhad, pretože by sa mal dodržiavať spravodlivý priemer a nemal by sa podporovať nikoho extravagantný luxus.

204. Vždy, keď škoda vznikne v dôsledku vady steny strany, jeden zo spoluvlastníkov nebude zodpovedný za škodu, ktorú utrpí druhý, z dôvodu, že bola spôsobená vadnou vecou, ktorú vlastní spoločne. Ak však škoda vznikla v dôsledku toho, že jeden z nich na ňu alebo na ňu položil príliš veľké bremeno, treba povedať, že len on bude zodpovedný za škodu, ktorá bola spôsobená snahou získať vlastný prospech. Ak by sa múr zrútil z dôvodu, že naň obidve strany uložili príliš veľké bremeno, Sabinus veľmi správne hovorí, že budú zodpovední obidvaja. Ak však jeden z nich stratí viac majetku alebo majetok väčšej hodnoty ako druhý, je najlepšie tvrdiť, že ani jeden z nich nebude oprávnený na žalobu proti druhému, pretože obaja uložili na stenu strany rovnaké bremeno.

205. Vždy, keď niekoľko osôb podá žalobu na základe záväzku daného na zabezpečenie proti hroziacej škode z dôvodu, že utrpeli škodu s ohľadom na tú istú nehnuteľnosť, napríklad dom, každý z nich by nemal žalovať o celú sumu, ale v pomere k svojmu podielu, pretože škodu, ktorú majú všetci právo vymáhať, neutrpel každý z nich v plnej výške, ale len o časť; preto Julianus hovorí, že žaloba len o časť bude v prospech každého z nich.

206. Podobne, ak dom, ktorý je v zlom stave a hrozí, že spadne, patrí viacerým osobám, môže byť podaná žaloba proti každej z nich na celú sumu, alebo len na časť? Julianus hovorí, a Sabinus jeho názor schvaľuje, že ich treba žalovať za podiel, ktorý má každý z nich na nehnuteľnosti.

207. Ak viacerí vlastníci domu požadujú zábezpeku proti hroziacej škode a nikto ju neposkytne, mali by byť všetci uvedení do držby na rovnakom základe; hoci môžu mať rôzne podiely na vlastníctve nehnuteľnosti. Toto uvádza aj Pomponius.

208. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXI.

Ak sa má opraviť stena strany, mal by mať možnosť vykonať prácu ten vlastník, ktorý ju môže vykonať najvhodnejším spôsobom. Treba tiež povedať, že toto pravidlo sa uplatní, ak tú istú cestu alebo vodný tok majú opravovať dve alebo viac osôb.

209. Julianus, Digesty, kniha LVIII.

Ak otrok, ktorý je v spoločnom vlastníctve, uzavrie ustanovenie, ktorým sa zabezpečí proti hroziacej škode, považuje sa to za to isté, ako keby jeho pán ustanovil ústne s odkazom na ich príslušné podiely.

210. Alfenus Varus, Digesty, kniha II.

Istý muž sľúbil svojmu susedovi náhradu škody proti hroziacej ujme. Škridly z jeho budovy vietor hodil na škridly jeho suseda a rozbil ich. Vznikla otázka, či sa má vyplatiť nejaká náhrada škody. Odpoveď znela, že tak treba urobiť, ak nehoda vznikla v dôsledku nejakej chyby alebo slabosti budovy, ale ak sila vetra bola taká, že mohla zbúrať aj budovy, ktoré boli pevne postavené, žiadnu náhradu škody nemožno vymáhať. A aj keď bolo v ustanovení stanovené, že náhrada škody sa bude vyplácať aj v prípade, ak by niečo spadlo, za spadnuté by sa nepovažovalo nič, čo by bolo zhodené buď silou vetra, alebo inou vonkajšou silou, ale len to, čo spadlo samo od seba.

211. Človek, ktorý chcel obnoviť stenu strany, ktorú vlastnil spoločne so susedom, predtým, ako ju zbúral, mu dal záruku proti hroziacej škode a získal ju od neho. Po odstránení steny nájomníci z izieb suseda odišli a ten sa pokúsil vymáhať od druhého spoluvlastníka steny nájomné, ktoré nájomníci nezaplatili. Vznikla otázka, či mohol takúto požiadavku vzniesť oprávnené. Odpoveď znela, že vzhľadom na to, že stena sa prestavuje, nie je potrebné, aby si spoluvlastníci tejto steny navzájom poskytli zábezpeku, a ani jeden z nich nemôže byť za žiadnych okolností nútený, aby tak urobil; ak by však zábezpeku poskytli, nemohli by ju poskytnúť na viac ako polovicu, ktorú každý z nich vlastní, pretože ani jeden z nich by nemal poskytnúť zábezpeku, dokonca ani cudziemu človeku, na viac, keď má v úmysle prestavať stenu. Keďže však obaja poskytli zábezpeku na celú sumu, ten, kto stenu postavil, musel byť zodpovedný za prípadnú škodu, ktorá vznikla jeho susedovi z dôvodu straty nájomného.

212. Ten istý sused požiadal o radu, či by nemohol získať späť to, čo na tento účet zaplatil, a to z dôvodu, že sa so susedom dohodli, že mu uhradí prípadnú škodu, ktorá by mu mohla vzniknúť z dôvodu toho, čo postavil, a on prišiel o peniaze, ktoré zaplatil za vykonanú prácu. Odpoveďou bolo, že tak nemôže urobiť, pretože strata, ktorá mu vznikla, nebola spôsobená žiadnou chybou stavby, ale na základe dohody.

213. Africanus, Otázky, kniha IX.

Žiadal som, aby si mi dal záruku na náhradu škody, ktorá ti hrozila, a ty si to odmietol urobiť. Skôr než som sa obrátil na préтора, vaša budova sa zrútila a spôsobila mi škodu. Rozhodlo sa, že prétor by nemal v tomto prípade vydať žiadne rozhodnutie a že škodu som utrpel vlastnou vinou, pretože som začal podávať žalobu príliš neskoro. Ak by však prétor rozhodol, že mi máte poskytnúť zábezpeku, a vy by ste tak neurobili, a potom by mi nariadil, aby som sa ujal držby, a vaša budova by sa zrútila skôr, ako by som prišiel, rozhodlo sa, že sa má dodržať rovnaké pravidlo, ako keby škoda vznikla po tom, ako som sa ujal držby nehnuteľnosti.

214. Po tom, čo som bol uvedený do držby nehnuteľnosti na základe hroziacej škody, som získal vlastníctvo k nej prostredníctvom držby na základe druhého dekrétu préтора. Istý veriteľ si potom želal uplatniť svoj nárok na dom, ktorý bol v jeho prospech založený hypotékou. Usúdilo sa, a nie bezdôvodne, že ak som vynaložil určité náklady na opravu domu a veriteľ mi ich nebol ochotný uhradiť, nemohol proti mne podať žalobu. Prečo by sa teda toto právo nemalo priznať aj kupujúcemu, ak kúpil dom, ktorý bol predmetom hypotéky? Tieto dva prípady nemožno spravodlivo porovnávať, pretože ten, kto kúpil dom, uzavrel transakciu dobrovoľne, a preto mohol a mal byť starostlivejší a mal prinútiť predávajúceho, aby mu poskytol zábezpeku; to však nemožno povedať o tom, kto neposkytol náhradu za hroziacu škodu.

215. Scaevola, Otázky, kniha XII.

Postavili ste dom a ja proti vám podávam žalobu z dôvodu, že nemáte naň vlastnícke právo. Neuvádzate žiadnu obranu. Držba by mi mala byť priznaná, ale nie preto, aby bol dom okamžite zbúraný, pretože by bolo nespravodlivé, aby sa tak stalo hneď, ale malo by sa tak stať v určitom čase, pokiaľ nepreukázete, že ste mali právo ho postaviť.

216. Paulus, Sentencie, kniha I.

Povinnosťou zástupcu obce je postarať sa o to, aby domy, ktoré sa zrútili, boli vlastníckmi znovu postavené.

217. Ak bol dom prestavaný na verejné náklady a jeho vlastník odmietne zaplatiť peniaze vyplatené na tento účel aj s úrokmi do určitého dátumu, obec môže dom legálne predať.

218. Neratius, Pergameny, kniha VI.

Ak vlastník dvoch domov obmedzí užívanie priechodu, ktorý bol spoločný pre oba domy, len na jeden z nich, bude patriť len tomu domu, na ktorého užívanie bol obmedzený, a to nielen vtedy, keď trámy, ktorými je podopretý, tvoria jeho súčasť, ale aj vtedy, keď všetky spočívajú na stenách inej budovy. Okrem toho Labeo vo svojich Posledných prácach uvádza, že ak vlastník dvoch domov postavil portikus pripojený k obidvom domom a z tohto portika urobil otvor do jedného z domov a

potom predal druhý dom po tom, ako mu uložil povinnosť podporovať portikus, celý portikus bude patriť domu, ktorý si ponechal predávajúci, aj keď môže siahať po celej dĺžke obidvoch domov a je prekrížený trámami podopretými z oboch strán stenami predaného domu. Tvrdí však, že toto pravidlo sa neuplatní, ak horná časť budovy, ktorá nie je spojená s portikom a nemá iný vchod, patrí k inému domu ako k tomu, ktorým je portikus podopretý.

219. Marcianus, O informátoroch.

Ak sa preukáže, že niekto predal dom alebo jeho časť za účelom jeho zbúrania a predaja materiálu, bolo rozhodnuté, že kupujúci a predávajúci by mali byť každý zodpovedný za sumu, za ktorú bol dom predaný. Ak by však mal disponovať mramorom alebo stĺpmi svojho domu, aby sa použili na nejaké verejné dielo, môže tak urobiť legálne.

Tit. 3. O práve prinútiť suseda, aby odoberal koláč vody a dažďovej vody.

220. Ulpián, O edikte, kniha XLIII.

Ak dažďová voda spôsobí niekomu škodu, bude mať právo na žalobu, aby prinútil suseda odvieť ju z jeho pozemku. Pod dažďovou vodou rozumieme tú, ktorá padá z neba a po silnom daždi pribúda, či už spôsobuje škodu sama o sebe, alebo, ako hovorí Tubero, je zmiešaná s inou vodou.

221. Túto žalobu možno podať ešte pred vznikom škody a po vybudovaní nejakej budovy, z dôvodu ktorej sa škoda obáva. Bude spočívať vždy, keď voda pravdepodobne spôsobí škodu ľudským pričinením, t. j. vždy, keď niekto urobí niečo, čo spôsobí, že voda bude tiecť iným spôsobom, než je jej prirodzene vlastné, t. j. ak tým, že ju nechá tiecť, spôsobí, že sa jej množstvo zväčší alebo že sa prúd stane rýchlejšim alebo silnejším, alebo ak tým, že ju obmedzí, spôsobí, že sa preleje. Ak by však voda svojou povahou spôsobila škodu, nemôže to byť dôvodom žaloby.

222. Neratius hovorí, že istý človek postavil hrádzu, aby vylúčil vodu, ktorá bežne steká z močiara na pozemok; ak by sa močiar naplnil dažďovou vodou a tá by po odvrátení hrádzou, ktorú postavil, poškodila pole jeho suseda, možno ho prinútiť, aby ju odstránil žalobou podanou na tento účel.

223. Quintus Mucius hovorí, že táto žaloba sa nevzťahuje na prácu vykonanú pluhom za účelom obrábania pôdy. Trebatius navyše pripúšťa túto výnimku len v prípade, že práca vykonávaná pluhom sa vykonáva len za účelom získania lepšej úrody obilia, a nie len v prospech pozemku.

224. Tam, kde sa kopú priekopy za účelom odvodnenia polí, Mucius hovorí, že sa to robí kvôli obrábaniu, ale nesmie to spôsobiť, aby voda tiekla jedným prúdom; človek má totiž právo zveľaďovať svoju pôdu, ale nesmie to robiť tak, že poškodí pôdu svojho suseda.

225. Okrem toho, ak niekto môže orať a siať svoje pole bez toho, aby urobil brázdy na odvodnenie, bude zodpovedný, ak nejaké urobí, aj keď sa môže domnievať, že tak urobil na účely obrábania svojej pôdy. Ak však nemohol zasieť svoje semeno bez otvorenia brázd na odvedenie vody, nebude zodpovedný. Ofilius však hovorí, že človek má právo kopať priekopy na účely obrábania svojej pôdy, ak všetky vedú rovnakým smerom.

226. Autori o Serviovi hovoria, že ak niekto vysadil vrbu a tok vody je nimi zadržaný a poškodí suseda, ten môže z tohto dôvodu podať žalobu.

227. Labeo tiež hovorí, že táto žaloba sa nevzťahuje na nič, čo sa robí za účelom zberu obilia a ovocia, a je jedno, aký druh úrody sa vykonanou prácou zozbiera.

228. Sabinus aj Cassius zastávajú názor, že táto žaloba sa vzťahuje na akúkoľvek prácu vykonávanú ľudskou rukou, ak sa nevykonáva na účely obrábania pôdy.

229. Taktiež tvrdia, že strana bude podliehať tejto žalobe, ak na svojom pozemku vytvorí akýkoľvek vodný tok, ktorý Gréci nazývajú helikes.

230. Tie isté authority hovoria, že žaloba na kontrolu dažďovej vody nebude spočívať tam, kde voda prirodzene tečie, ale ak sa nejakým dielom vráti späť alebo spadne na pozemok pod ňou, môže byť podaná žaloba.

231. Hovoria tiež, že každý má právo zadržiavať dažďovú vodu na svojom pozemku alebo využívať vo svoj prospech tú, ktorá vyteká z pozemku jeho suseda, za predpokladu, že nevykonáva žiadne práce na cudzom pozemku; nikomu totiž nie je zakázané mať z niečoho prospech, pokiaľ tým nepoškodí niekoho iného, a ani z tohto dôvodu nemôže byť nikto braný na zodpovednosť.

232. Na záver Marcellus hovorí, že keď niekto pri výkopových prácach na svojom pozemku odkloní vodnú žilu, ktorá patrí jeho susedovi, nemožno proti nemu podať žalobu, a to ani z dôvodu zlého úmyslu. A je zrejmé, že by nemal mať takéto právo na žalobu, ak jeho sused nemal v úmysle poškodiť ho, ale vykonal prácu s cieľom zlepšiť svoj vlastný majetok.

233. Je potrebné pripomenúť, že túto žalobu môže podať ten, kto vlastní pozemok nachádzajúci sa vyššie, proti tomu, kto vlastní pozemok nachádzajúci sa nižšie, aby zabránil vode, ktorá prirodzene tečie cez jeho polia v dôsledku nejakého vybudovaného diela, a vlastník pozemku nachádzajúceho sa nižšie, aby zabránil odkloneniu vody z jej prirodzeného toku.

234. Treba tiež poznamenať, že táto žaloba nikdy nebude podávaná v prípade, keď škodu spôsobuje povaha pôdy. Lebo (správne povedané) nie je to voda, ale povaha zeme, ktorá ju spôsobuje.

235. Stručne povedané, domnievam sa, že táto žaloba bude spočívať len tam, kde samotná dažďová voda spôsobuje škodu alebo kde po tom, ako jej bolo umožnené, aby sa zhromažďovala, je zdrojom škody, a to nie prirodzene, ale ľudským pričinením; okrem prípadov, keď sa práce vykonávajú za účelom obrábania pôdy.

236. O vode sa hovorí, že je zvýšená dažďom, keď zmení svoju farbu alebo sa jej množstvo výrazne zvýši.

237. Treba tiež pamätať na to, že táto žaloba bude môcť byť podaná len vtedy, ak voda spôsobí nejakú škodu na pozemku, pretože ju nemožno podať, ak poškodí budovu alebo dom v meste; keďže v tomto druhom prípade môže byť žaloba podaná z dôvodu, že sused nemá právo nechať vodu kvapkať alebo tiecť na naše pozemky. Preto Labeo a Cascellius tvrdia, že žaloba tohto druhu je špeciálna a tá, ktorá sa týka kanálov a kvapkania vody, je žaloba so všeobecnou platnosťou a možno ju podať všade. Preto keď voda poškodí pozemok, možno žalovať toho, kto je za to zodpovedný, aby bol nútený zadržať vodu v jej riadnom koryte.

238. Nepátrame po tom, z akého zdroja voda pochádza; ak má totiž pôvod na verejnom alebo posvätnom mieste a tečie cez pozemok suseda a ten ju nejakým spôsobom odkloní na môj pozemok, Labeo hovorí, že bude zodpovedný za túto žalobu.

239. Cassius tiež hovorí, že ak voda z budovy v meste poškodí buď pozemok, alebo budovu na vidieku, musí sa podať žaloba podľa zákona, ktorý má na mysli kanály a kvapkanie vody.

240. Okrem toho sa mi zdá, že Labeo uvádza, že ak voda stekajúca z môjho poľa poškodí pozemok nachádzajúci sa medzi dvoma budovami, nemožno proti mne podať žalobu, aby som bol nútený postarať sa o dažďovú vodu. Túto žalobu však možno podať, ak voda tečie z takéhoto miesta na môj pozemok a poškodzuje ho.

241. Okrem toho, ako v prípade, keď akékoľvek dielo, ktoré je vykonané takým spôsobom, že dažďová voda mi spôsobuje škodu, môže byť táto žaloba podaná; tak na druhej strane vzniká otázka, či žaloba tohto druhu bude podaná, ak by môj sused vykonal nejaké dielo, ktoré by zabránilo stekaniu vody po mojom pozemku a ktoré je pre neho prínosom. Ofilius a Labeo zastávajú názor, že ju nemožno podať, aj keby bolo v mojom záujme, aby som mal prístup k vode, pretože bude môcť byť podaná len v prípade, keď dažďová voda spôsobuje škodu, a nie v prípade, keď je prínosom.

242. Ak by sused odstránil stavbu, ktorú postavil, a po jej odstránení by voda sledujúca svoj prirodzený tok poškodila pole patriace vlastníkovi pod ním, Labeo sa domnieva, že túto žalobu nemožno podať; pretože ide o večnú služobnosť, ktorú požíva pozemok nachádzajúci sa pod ním, aby prijímal vodu sledujúcu svoj prirodzený tok. Labeo však uznáva, že je zrejmé, že ak by v dôsledku odstránenia diela voda tiekla rýchlejšie alebo by sa zhromažďovala vo svojom koryte, je možné podať žalobu tohto druhu.

243. Nakoniec hovorí, že boli prijaté určité zákony s ohľadom na rôzne podmienky pozemkov; takže ak sa na určitých pozemkoch nahromadí veľké množstvo vody, môžem mať povolené postaviť hrádze alebo vykopať priekopy na svojom pozemku, a to na svoju vlastnú ochranu. Tam, kde však nie sú uvedené žiadne podmienky s odkazom na pôdu, musí sa zachovať jej prirodzený stav a dolný trakt bude vždy podliehať hornému; a túto nepríjemnosť musí prirodzene znášať ten, kto sa nachádza nižšie, v prospech horného traktu a mala by byť kompenzovaná inými výhodami; pretože, keďže všetka úrodná pôda horného traktu sa prenáša na dolný, tak aj nepríjemnosť vody, ktorá naň tečie, musí byť tolerovaná. Ak sa však nenájde žiadny osobitný zákon, ktorý by sa vzťahoval na daný pozemok, má sa za to, že starodávne zvyky nahrádzajú zákon. V súvislosti so služobnosťami sa totiž riadime týmto pravidlom, že ak sa nezistí, že služobnosť bola nariadená, a tá sa užívala dlhý čas bez násilia alebo na základe neistého titulu, alebo tajne, má sa za to, že služobnosť vznikla na základe dávno ustáleného zvyku alebo na základe zákona. Preto nemôžeme suseda nútiť, aby postavil hrádze, ale sami ich môžeme postaviť na jeho pozemku, a na získanie užívania tohto druhu služobnosti sme oprávnení buď na prétorskú žalobu, alebo na interdikt.

244. Paulus, O edikte, kniha XLIX.

Stručne povedané, existujú tri príčiny, na základe ktorých môže byť nižší pozemok podriadený vyššiemu; a to zákon, povaha pozemku a starobylý zvyk, ktorý sa vždy považuje za zákon, teda na účely ukončenia sporov.

245. Nasledujúci prípad navrhol Labeo. Existovala stará priekopa na účely odvodnenia určitých polí a nikto si nepamätal, kedy bola urobená. Sused zdola ju nevyčistil, a z tohto dôvodu voda, keďže jej bránila v odtoku, poškodila náš pozemok. Preto Labeo hovorí, že proti osobe, ktorá vlastní pozemok pod ním, možno podať žalobu, aby ju prinútil, aby priekopu sama vyčistila, alebo aby vám umožnila uviesť ju do pôvodného stavu.

246. Ak je priekopa opäť na hraničnej čiare a sused nedovolí vyčistiť časť, ktorá je na vašej strane, Labeo hovorí, že túto žalobu môžete podať proti nemu.

Cassius uvádza, že ak sú nejaké diela vybudované verejnou autoritou za účelom vedenia vody, táto žaloba nebude môcť byť podaná; a že veci budú v rovnakom stave ako tam, kde starodávne zvyky presahujú ľudskú pamäť.

248. Ateius však uvádza, že sused zhora môže byť nútený vyčistiť priekopu, ktorou voda tečie na pozemok suseda zdola, bez ohľadu na to, či sa zachovala pamäť o jej vybudovaní alebo nie. Sám sa domnievam, že tento názor treba schváliť.

249. Varus hovorí, že sila prúdu pretrhla hrádzu na pozemku suseda a výsledkom je, že dažďová voda mi spôsobuje škody. Zastáva názor, že ak by hrádza bola prirodzená, že nemôžem proti nemu podať túto žalobu, aby som ho prinútil opraviť hrádzu alebo povoliť jej opravu. Taktiež zastáva názor, že ak bola hrádza vybudovaná ľudským pričinením a pamätá sa, kedy sa tak stalo, sused bude zodpovedný za túto žalobu. Labeo tiež hovorí, že ak bola hrádza postavená ľudskou rukou, žalobu možno podať na jej obnovu, aj keby sa nepamätalo, kedy bola postavená; týmto konaním totiž nemožno nikoho nútiť, aby urobil niečo v prospech svojho suseda, ale len aby mu zabránil spôsobiť škodu, alebo ho prinútiť, aby nám dovolil urobiť to, čo možno urobiť podľa zákona. Hoci žalobu o donútenie postarať sa o dažďovú vodu nemožno podať, predsa som toho názoru, že budem mať právo na prétorskú žalobu alebo interdikt voči svojmu susedovi, ak budem chcieť, aby sa na jeho pozemku obnovila hrádza, ktorá, ak sa urobí, bude pre mňa výhodná a zároveň mu nespôsobí žiadnu škodu. Tento postup navrhuje spravodlivosť, hoci nemáme zákon, ktorý by ho povoľoval.

250. Namusa hovorí, že ak je voda tečúca svojím pravidelným korytom prehradená nánosom zeminy a z dôvodu zadržania poškodzuje pozemok nachádzajúci sa vyššie, možno podať žalobu proti vlastníkovi pozemku nižšie, aby ho prinútil povoliť vyčistenie koryta; táto žaloba je totiž k dispozícii nielen v prípade prác vykonaných ľudským pričinením, ale vzťahuje sa aj na všetky prekážky, ktoré za svoju existenciu nevďačia našej vôli. Labeo nesúhlasí s Namusom, lebo hovorí, že povaha pozemku sa môže zmeniť sama od seba; a preto ak sa takto zmení povaha poľa, obe strany by to mali znášať pokojne, či už sa ich stav zlepší, alebo zhorší. Preto ak sa povaha pôdy zmení zemetrasením alebo silou búrky, nikoho nemožno nútiť, aby dovolil obnoviť pôvodný stav pôdy. V takomto prípade si osvojujeme aj zásady spravodlivosti.

251. Labeo dodáva, že ak nahromadenie vody vyhlbi na vašom pozemku dieru, žalobu na odklonenie vody nemôže proti vám podať váš sused. Je však jasné, že ak bol kanál vykopaný v súlade so zákonom alebo právo naň bolo ustanovené zvyklosťou, na ktorú si človek nepamätá, možno proti vám podať žalobu tohto druhu, aby ste boli donútení vykonať opravu.

252. Labeo tiež hovorí, že keď sa vykonáva vyšetrovanie s cieľom zistiť, či bolo dielo vybudované v rámci pamäti človeka, nemal by sa vyžadovať presný dátum a konzulát, ale postačí, ak niekto vie, kedy bolo dielo vybudované, t. j. ak v tejto veci nie sú žiadne pochybnosti; nie je ani potrebné, aby osoby, ktoré si to pamätali, žili, ale stačí, aby iní počuli, že tí, ktorí si pamätali jeho vybudovanie, túto skutočnosť uviedli.

253. Labeo tiež hovorí, že ak sused odkloní potok, aby zabránil vode dostať sa k nemu, a tým je jeho sused poškodený, nemožno proti nemu podať žalobu za odklonenie vody z jej toku; keďže na to, aby sa voda odklonila, musí sa zabrániť jej toku na jeho pozemok. Tento názor je úplne správny za predpokladu, že nekonal s úmyslom spôsobiť vám škodu, ale zabrániť škode sebe.

254. Taktiež si myslím, že je správny názor Ofilia, a to, že ak tvoj pozemok dlhuje pozemku tvojho suseda služobnosť, na základe ktorej dostáva jeho vodu, táto žaloba nebude oprávnená, pokiaľ vzniknutá škoda nie je nadmerná. Z toho vyplýva, a zhoduje sa to s názorom Labea, že ak by niekto previedol na svojho suseda právo umožniť, aby voda tiekla po jeho pozemku, nemôže proti nemu podať žalobu tohto druhu.

255. Ulpián, O edikte, kniha LIII.

Trebatius rozpráva, že istá osoba, na ktorej pozemku bol prameň, si pri uvedenom prameni zriadila živnosť plniča a dovolila, aby voda po jej použití tiekla na pozemok jej suseda. Hovorí, že by nebol zodpovedný za žalobu tohto druhu, ktorú by podal jeho sused, ale mnohé autority tvrdia, že ak vodu obmedzí na kanál alebo do nej hodí nejakú nečistotu, možno mu v tom zabrániť.

256. Trebatius si tiež myslí, že ak niekoho poškodí prúd teplej vody, môže podať žalobu tohto druhu proti svojmu susedovi, ale to nie je pravda, pretože teplá voda nie je dažďová voda.

257. Ak by sused, ktorý bol zvyknutý zavlažovať pole v určitom ročnom období, urobil z neho lúku a neustálym zavlažovaním by spôsobil svojmu susedovi škodu, Ofilius hovorí, že nebude zodpovedný za žalobu z dôvodu hroziacej škody alebo za odvedenie dažďovej vody, ak nevyrovnal pôdu tak, aby sa týmto spôsobom voda rýchlejšie dostala na pozemok jeho suseda.

258. Bolo stanovené a my preberáme pravidlo, že osoba nie je zodpovedná za túto žalobu, okrem prípadu, keď práce, ktoré spôsobujú škodu, vykonáva na svojom vlastnom pozemku. Preto ak niekto vykonáva akékoľvek práce na verejnom pozemku, táto žaloba nebude prípustná; a ten, kto sa nezabezpečil proti hroziacej škode tým, že si zabezpečil vykonanie záruky, nemá vinníka okrem seba. Ak sa však práce vykonávajú na súkromných pozemkoch, ako aj na verejnom pozemku, Labeo hovorí, že žalobu tohto druhu možno podať na všetko.

259. Užívateľ nemôže podať túto žalobu, ani ju nemožno podať proti nemu.

260. Ten istý, O edikte, kniha LIII.

Okrem toho, hoci túto žalobu možno podať len proti vlastníkovi diela, predsa Labeo hovorí, že ak niekto postaví hrobku a voda z nej poškodí suseda, je vhodnejšie prijať pravidlo, že vlastník bude zodpovedať za túto žalobu, aj keby ním prestal byť, pretože pôda sa stala náboženskou, pretože bol vlastníkom v čase, keď bola stavba postavená. Ak by bol na základe rozhodnutia súdu nútený uviesť dielo do pôvodného stavu, žaloba pre porušenie hrobového miesta nebude prípustná.

261. Julianus tiež povedal, že ak by po začatí konania o uložení povinnosti postarať sa o dažďovú vodu a ten, proti ktorému bola podaná žaloba o náhradu škody, ktorú predtým utrpel, a o uvedenie pozemku do pôvodného stavu, pozemok odcudzil, sudca musí vydať rovnaké rozhodnutie, aké by vydal, keby k odcudzeniu nedošlo; po odcudzení pozemku totiž zostáva prípad rovnaký a vyčíslenie škody by malo zahŕňať všetky škody, ktoré vznikli po odcudzení.

262. Julianus tiež hovorí, že táto žaloba nemôže byť podaná proti nikomu inému ako proti vlastníkovi pozemku, a preto ak by nájomca postavil nejakú stavbu bez toho, aby o tom vlastník pozemku vedel, ten nie je nútený urobiť nič iné ako strpieť zničenie stavby. Nájomca však môže byť na základe interdikt Quod vi OMt clam nútený uviesť pozemok do pôvodného stavu a zaplatiť prípadnú škodu, ktorá mu vznikla. Ak by však vlastník chcel získať od vlastníka pozemku zábezpeku proti hroziacej škode, bolo by úplne spravodlivé, aby mu ju poskytol.

263. Ak som však takéto dielo nevybudoval ja, ale môj zástupca, a môj sused je poškodený vodou, žaloba môže byť podaná proti mne, rovnako ako proti nájomcovi. Agent však môže podľa Juliánovho názoru proti nemu začať konanie na základe interdikt Quod vi aut clam, a to aj po tom, ako bol majetok uvedený do pôvodného stavu.

264. Paulus, O edikte, kniha XLIX.

Ak by nájomca bez vedomia vlastníka vybudoval dielo, ktorým voda poškodí suseda, Labeo uvádza ako svoj názor, že nájomca bude zodpovedný podľa interdikt Quod

265. aut clam, a že žalobu týkajúcu sa starostlivosti o dažďovú vodu možno podať proti vlastníkovi pozemku, pretože len on môže uviesť nehnuteľnosť do pôvodného stavu; v tomto prípade ho však možno prinútiť, aby umožnil jej obnovu, len ak bola na základe ustanovenia získaná záruka náhrady škody zabezpečujúca hroziacu škodu. Ak by mu vznikli nejaké výdavky spojené s uvedením nehnuteľnosti do pôvodného stavu, môže ich vymáhať od nájomcu v rámci žaloby o nájom, pokiaľ niekto nerozhodne, že tak nemôže urobiť, pretože nebolo potrebné, aby ju uviedol do pôvodného stavu. Ak však konal na príkaz vlastníka pozemku, ten bude tiež zodpovedný za interdikt.

266. Ulpian, O edikte, kniha LIII.

Ak sused, ktorý je bezprostredne nad tým, ktorý so mnou susedí, postaví dielo, ktorým mi voda, tečúca cez pozemok môjho najbližšieho suseda, spôsobí škodu, Sabinus hovorí, že môžem podať žalobu buď proti tomu, ktorý je bezprostredne nad mnou, alebo proti tomu, ktorý je nad ním, ak prvý z nich tak neurobí. Tento názor je správny.

267. Ak voda tečúca z pozemku, ktorý patrí viacerým osobám, spôsobí škodu, alebo ak poškodí pozemok patriaci viacerým osobám, bolo rozhodnuté, a my prijímame to isté pravidlo, že ak patrí viacerým vlastníkom, žalobu môže podať každý podľa svojho podielu a rozsudok môže byť vydaný pomerne; alebo ak je žaloba podaná proti viacerým osobám, rozsudok sa vydá proti nim jednotlivo v pomere k ich podielom.

268. Z toho vyplýva otázka, ak by voda z vášho pozemku spôsobila škodu na poli, ktoré je v spoločnom vlastníctve vás a mňa, či možno túto žalobu podať. Myslím si, že môže, avšak takým spôsobom, že strana, ktorá spor prehrá, zaplatí len časť škody.

269. Na druhej strane, ak voda z poľa, ktoré je v spoluvlastníctve spoluvlastníkov, poškodí pozemok, ktorý vlastní jeden z nich, takúto žalobu možno podať, ale strana, ktorá ju podá, môže získať náhradu škody len v pomere k svojmu podielu.

270. Ak niekto pred začatím konania prevedie vlastníctvo pozemku na iného, prestane mať právo podať túto žalobu a prejde na osobu, ktorej pole patrí, pretože žaloba sa vzťahuje na škodu, ktorá môže v budúcnosti vzniknúť vlastníkovi; hoci práce mohli byť vykonané v čase, keď pozemok patril bývalému vlastníkovi.

271. Je potrebné pripomenúť, že táto žaloba nie je vecnou, ale osobnou žalobou.

272. Je povinnosťou sudcu, aby v takomto prípade, keď nejaké práce vykonal sused, nariadil, aby uviedol pozemok do pôvodného stavu a zaplatil všetky škody, ktoré vznikli po pripojení veci. Ak však bola akákoľvek škoda spôsobená pred pripojením veci, mal by ho len zaviazat', aby uviedol nehnuteľnosť do pôvodného stavu, a nie aby zaplatil akúkoľvek náhradu škody.

273. Celsus hovorí, že ak postavím niečo, čím vám dažďová voda môže spôsobiť akúkoľvek škodu, môžem byť nútený odstrániť to na vlastné náklady. Ak by to urobil niekto iný, nad kým nemám moc, stačí, ak vám dovolím stavbu odstrániť. Ak by však túto prácu vykonal môj otrok alebo niekto, koho som dedičom, budem povinný vydat' otroka ako náhradu; ak to však urobila osoba, ktorej som dedičom, je to rovnaké, ako keby som stavbu postavil sám.

274. Sudca musí odhadnúť škodu podľa pravdy; to znamená podľa výšky škody, ktorá podľa všetkého vznikla.

275. Paulus, O edikte, kniha XVIII.

Ten, proti komu je podaná žaloba o uloženie povinnosti postarať sa o dažďovú vodu a kto vykonal dielo*, ktoré ho vystavuje takejto žalobe, bude nútený pripojiť sa k vydaniu veci, aj keď je ochotný sa jej vzdať, keďže je žalovaný osobne vo svojom mene, aby bol nútený odstrániť stavbu.

276. Iný je prípad s dobromyseľným nadobúdateľom, pretože ten môže byť nútený len k tomu, aby povolil zničenie diela; a preto ak sa vzdá nehnuteľnosti, mal by byť vypočutý, pretože ponúka viac, než sa od neho vyžaduje.

277. Ulpian, O edikte, kniha LIII.

Pri udeľovaní práva na vedenie vody treba získať súhlas nielen tých, na ktorých pozemku sa nachádza vodný zdroj, ale aj tých, ktorí ho majú v užívaní; to znamená súhlas osôb, ktorým prináleží služobnosť uvedenej vody. To nie je bezdôvodné, pretože ich právo sa znižuje, a preto sa vyžaduje ich súhlas. Vo všeobecnosti sa má za to, že je potrebné získať súhlas všetkých osôb, ktoré majú akékoľvek právo k samotnej vode alebo akýkoľvek podiel na pozemku, cez ktorý voda preteká alebo na ktorom sa nachádza jej prameň.

278. Paulus, O edikte, kniha XLIX.

V prípade podmieneného predaja pozemku sa musí získať súhlas kupujúceho aj predávajúceho, aby bolo isté, že prevod práva na vodu sa uskutočnil so súhlasom vlastníka, či už pozemok zostane v rukách kupujúceho, alebo sa vráti predávajúcemu.

279. Súhlas sa teda vyžaduje preto, aby sa zabránilo tomu, že vlastník bude poškodený bez jeho vedomia, pretože ten, kto raz dal súhlas, nemôže byť považovaný za poškodeného.

280. Pri prevode práva na užívanie vody sa vyžaduje súhlas nielen toho, komu právo na vodu patrí, ale aj súhlas vlastníka pozemku, aj keď ten v súčasnosti nemôže vodu užívať, pretože právo na užívanie vody sa mu môže neskôr absolútne vrátiť.

281. Ulpian, O edikte, kniha LIII.

Ak je niekoľko vlastníkov toho istého pozemku, na ktorom pramení vodný tok, niet pochýb, že sa musí získať súhlas všetkých; bolo by totiž nespravodlivé, keby súhlas jedného, ktorý je vlastníkom možno veľmi malého podielu, poškodil práva ostatných spoluvlastníkov.

282. Pozrime sa, či je možné získať následný súhlas. Je stanovené, že nezáleží na tom, či súhlas predchádza alebo nasleduje po vedení vody, pretože prétor musí prihliadať aj na neskôr udelený súhlas.

283. Labeo hovorí, že ak je rieka splavná, prétor nesmie udeliť súhlas na to, aby sa z nej odobralo toľko vody, že by sa stala menej splavnou. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď sa iná rieka stane splavnou prostredníctvom vody z predmetnej rieky.

284. Paulus, O edikte, kniha XLIX.

Akvadukt nemôže byť legálne postavený tak, aby zasahoval do práva cesty. Ani osoba, ktorá má právo na cestu, nemôže legálne postaviť most na účely užívania svojho práva. Ak by však na tento účel viedol vodu krytým, a nie otvoreným kanálom, voda sa znehodnotí, pretože zostane pod zemou, a potok vyschne.

285. Cassius hovorí, že ak voda tečúca z pozemku, ktorý je v spoločnom vlastníctve, alebo na pozemku, ktorý je v spoločnom vlastníctve, spôsobí akúkoľvek škodu, jeden zo spoluvlastníkov môže podať žalobu proti jednému z vlastníkov druhého pozemku alebo môže žalovať každého z nich osobitne; alebo na druhej strane každý z nich môže žalovať jedného zo svojho počtu, alebo sa môžu všetci žalovať jednotlivo. Ak jeden z nich podá žalobu a škoda sa odhadne a zaplatí na súde, právo ostatných na žalobu zaniká. Podobne, ak jeden z nich podá žalobu a zaplatí, ostatní sa zbavia zodpovednosti a všetko, čo zaplatil v prospech svojich spoluvlastníkov, sa môže vymáhať žalobou na rozdelenie. Žalobu však nemôže podať osoba, ktorá vykonala prácu, proti svojim spoluvlastníkom, pretože ten, kto bol za ňu zodpovedný, musí nahradiť všetky vzniknuté škody.

286. Proculus hovorí, že Ferox uvádza, že ak sa žaloba tohto druhu podá proti jednému z viacerých spoluvlastníkov, ktorý prácu sám nevykonal, musia sa mu nahradiť náklady, pretože má právo na žalobu o rozdelenie. Domnieva sa však, že tento spoluvlastník môže byť len nútený umožniť uvedenie pozemku do pôvodného stavu, pretože bolo chybou žalobcu, že nežaloval osobu, ktorá práce vykonala, a je nespravodlivé, aby ten, kto ich nevykonal, bol nútený uviesť pozemok do pôvodného stavu, pretože má právo podať žalobu na rozdelenie. Ako však treba postupovať, ak by jeho spoluvlastník nebol solventný?

287. Julianus hovorí, že je na pochybách, aký postup má sudca zvoliť, ak stavba, ktorej sa pripisuje škoda, patrí dvom spoluvlastníkom a pozemok poškodený vodou patrí len jednému. Ak pozemok, na ktorom bola práca vykonaná, patrí viacerým osobám a žaloba je podaná proti jednému z nich, má sa rozsudok vyniesť proti všetkým z dôvodu akejkoľvek škody, ktorá vznikla po spojení vecí, a uvedenie pozemku do pôvodného stavu bolo zamietnuté; rovnako ako v prípade otroka v spoločnom vlastníctve, keď je podaná žaloba o náhradu škody na zdraví proti jednému z jeho vlastníkov a rozsudok je vynesený proti obom, keďže čokoľvek jeden z nich zaplatil, môže vymáhať od svojho spoluvlastníka? Alebo máme povedať, že vlastník, ktorý je žalovaný z dôvodu svojho podielu a je proti nemu vydaný rozsudok za vzniknutú škodu a neuvedenie pozemku do pôvodného stavu, ako sa to robí v prípade žaloby pre hroziacu škodu, keď niekoľko osôb vlastní pozemok, o ktorom sa obáva, že bude poškodený, a žalovaný je len jeden z nich, hoci dielo, z ktorého škody hrozia, je

nedeliteľné a ani samotná budova, ani pôda nemôžu čiastočne spôsobiť škodu, vlastník, proti ktorému je podaná žaloba, môže mať napriek tomu proti sebe vydaný rozsudok v pomere k svojmu podielu na nehnuteľnosti? Julianus sa domnieva, že v prípade žaloby o uloženie povinnosti postarať sa o dažďovú vodu by sa malo postupovať rovnako ako v prípade žaloby o zabezpečenie proti hroziacej škode, pretože v oboch prípadoch sa konanie nezačína s ohľadom na škodu, ktorá už vznikla, ale na škodu, ktorá sa očakáva.

288. Ak pozemok poškodený dažďovou vodou patrí viacerým osobám, každá z nich môže podať žalobu proti svojmu susedovi; nemôže však po spojení vecí získať náhradu škody z dôvodu utrpenej škody vo výške vyššej, ako je jej podiel. Okrem toho, ak sa pozemok neuvedie do pôvodného stavu, nesmie sa vydať rozsudok proti každému zo spoluvlastníkov na vyššiu sumu, ako je hodnota jeho podielu na pozemku.

289. Ofilius hovorí, že jeden spoluvlastník môže podať žalobu proti druhému, ak je voda zo súkromných priestorov jedného z nich prevedená na pozemok patriaci obom spoločne.

290. Trebatius si myslí, že ak sa žaloba podáva z dôvodu diela spôsobeného ľudským pričinením, pozemok musí

všetkými prostriedkami uviesť do pôvodného stavu ten, proti komu bola žaloba podaná. Ak by sa však pozemok poškodil silou vody alebo by sa priekopy naplnili štrkom či zeminou, vlastník pozemku bude nútený len umožniť, aby sa to odstránilo.

291. Ten istý, O Sabinovi, kniha XVI.

Kupujúci, ako aj ostatní dedičia (ak nejde o fiktívny predaj), musia buď uviesť pozemok do pôvodného stavu, ak sú ochotní tak urobiť, alebo musia umožniť, aby sa tak stalo; je totiž zrejmé, že žalobca bude poškodený omeškaním. Spoluvlastník osoby, ktorá prácu vykonala, je v rovnakom postavení, ak s ňou sám nemal nič spoločné. Rovnaké pravidlo sa uplatňuje aj v prípade nadobudnutia pozemku darovaním alebo odkazom.

292. Gaius, O edikte mestského prátor; názov: Žaloba, ktorá sa týka starostlivosti o dažďovú vodu.

Predávajúci alebo darca však bude zodpovedný za vzniknutú škodu, ako aj za výdavky, ktoré vznikli žalobcovi interdiktom Quod vi aut clam.

293. Paulus, O edikte, kniha XLIX.

Ateius hovorí, že ak by niekto po vybudovaní diela, ktoré spôsobuje škodu, predal pozemok mocnejšej osobe, aby prestal byť jeho vlastníkom, možno proti nemu začať konanie na základe interdiktú Quod vi aut clam a po uplynutí jedného roka mu možno vyhovieť žalobou založenou na podvode.

294. Ak sa podáva žaloba o uloženie povinnosti inému postarať sa o dažďovú vodu, vzniká otázka, či škoda vyplýva z nejakého už vykonaného úkonu, alebo nie; a teda ak sa v dôsledku nejakej vady pôdy časť pôdy usadila, aj keď z tohto dôvodu môže byť spôsobená škoda dažďovou vodou susedovi pod ňou, žaloba nebude dôvodná. Rovnaké pravidlo sa uplatní aj v prípade, ak sa na pozemok usadí čokoľvek, čo možno pripísať ľudskej činnosti.

295. V tejto žalobe, ako aj v žalobe týkajúcej sa hroziacej škody, sa berie do úvahy očakávaná škoda, zatiaľ čo takmer vo všetkých ostatných sa platí za už vzniknutú škodu.

296. Pokiaľ ide o škodu spôsobenú pred podaním žaloby, konanie by sa malo začať na základe interdiktú Quod vi aut clam; ak pokiaľ ide o škodu, ktorá môže vzniknúť po vydaní rozhodnutia, musí sa poskytnúť zabezpečenie proti hroziacej škode alebo sa majetok musí uviesť do takého stavu, aby už nehrozilo nebezpečenstvo škody.

297. Nová žaloba sa musí podať v prípade, že dielo bolo vybudované po tom, ako bola otázka spojená s vecou.

298. Ten istý, O Sabinovi, kniha XVI.

Niekedy sa odstráni dielo, ktoré bolo postavené po spojení vecí s vydaním, pričom to, ktoré bolo postavené pred ním, nemožno odstrániť bez toho, aby sa nezničilo druhé.

299. Pomponius, O Sabinovi, kniha XX.

Po predaji a prevode pozemku, ktorý bol poškodený, pred vynesení rozsudku v konaní tohto druhu, môže predávajúci ešte získať náhradu škody na základe rozsudku; nie preto, že by utrpel nejakú škodu, ale preto, že majetok bol poškodený, a musí zaplatiť všetko, čo môže získať späť, kupujúcemu. Ak by však žalovaná strana predala pozemok skôr, ako vznikla akákoľvek škoda, žaloba musí byť podaná buď okamžite proti kupujúcemu, alebo do jedného roka proti osobe, ktorá pozemok predala, ak tak urobila s cieľom vyhnúť sa rozsudku.

300. Paulus, O Plautiovi, kniha XV.

Ak by mi bola udelená služobnosť na čerpanie vody v noci a potom by som ďalším prevodom získal aj výsadu na čerpanie vody cez deň a počas doby stanovenej zákonom by som svoju výsadu využíval len v noci, stratím služobnosť na čerpanie vody cez deň, a to z toho dôvodu, že v tomto prípade ide o dve služobnosti odvodené z rôznych príčin.

301. Bolo veľmi správne rozhodnuté, že vodu nemožno viesť kamenným akvaduktom, ak to nebolo zahrnuté v udelení služobnosti, pretože nie je obvyklé, aby osoba, ktorá má vodu, ju viedla kanálom z kameňa. Avšak to, čo je v takýchto prípadoch obvyklé, sa môže vykonať, ako napríklad viesť vodu potrubím, aj keď v udelení služobnosti nebolo v tomto smere nič uvedené, vždy však za predpokladu, že tým vlastníkovi pozemku nevznikne škoda.

302. Bolo rozhodnuté, že služobnosť čerpania vody možno udeliť, ak medzi dvoma pozemkami vedie verejná komunikácia; a to je pravda. To platí nielen v prípade, keď je medzi dvoma pozemkami verejná cesta, ale aj v prípade, keď sú rozdelené verejným potokom, v prípade, že možno zriadiť služobnosť jazdy alebo prechodu bez ohľadu na to, že verejný potok rozdeľuje dva pozemky, t. j. ak šírka potoka nebráni jeho prechodu.

303. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď môj sused má služobnosť k môjmu pozemku, ktorý sa nespája s jeho pozemkom, ale spája sa s iným pozemkom, ktorý patrí mne, keďže môžem proti nemu podať žalobu a zachovať si právo prechodu cez jeho pozemok na svoj pozemok za ním, hoci nemusím mať služobnosť viazanú na svoj medzipriestor; rovnako ako v prípade, keď verejná cesta alebo rieka, ktorú možno prekročiť brodením, leží medzi dvoma samostatnými pozemkami. Žiadnu z týchto služobností však nemožno zriadiť, ak je medzil'ahlý pozemok posvätný, náboženský alebo svätý a nemožno ho používať.

304. Ak je medzi vašim a mojím pozemkom medzil'ahlý pozemok, ktorý patrí tretej osobe, môžem uložiť služobnosť na čerpanie vody na vašom pozemku, ak mi vlastník medzil'ahlého pozemku udelí právo prechodu cez svoj pozemok; rovnako ako keď chceme získať večné právo na odber vody z verejného potoka, ktorý tvorí hranicu vášho pozemku, môžete mi udeliť právo prechodu k potoku.

305. Javolenus, O Cassiovi, kniha X.

Ak je dielo, ktoré spôsobuje škodu dažďovou vodou, postavené na verejnom priestranstve, žalobu nemožno podať; ak sú však oba pozemky oddelené verejným priestranstvom, možno ju podať. Dôvodom je skutočnosť, že na základe tejto žaloby je zodpovedný len vlastník.

306. Voda nemôže byť vedená cez verejnú komunikáciu bez súhlasu cisára.

19. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XIV.

Labeo hovorí, že ak postavím nejaké dielo a môj sused nebude mať námietky a v dôsledku toho utrpí škodu od dažďovej vody, nebudem zodpovedný za žalobu tohto druhu.

307. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXXIV.

To však platí len v prípade, že nebol oklamáný z omylu alebo nevedomosti, lebo kto sa mýli, nedáva súhlas.

308. Ten istý, O Quinte Muciovi, kniha XXXII.

Ak sa voda, ktorá pramení na tvojom pozemku, valí s veľkou silou na môj pozemok a ty jej prúd zachytíš tak, že prestane tiecť na mojom pozemku, nebude sa to považovať za násilné konanie, ak som nemal nárok na žiadnu služobnosť za užívanie vody; nebudeš podliehať ani interdikt Quod vi aut clam.

309. Ten istý, rôzne pasáže, kniha X.

Ak je užívacie právo k pozemku odkázané, žaloba o uloženie povinnosti starať sa o dažďovú vodu bude môcť byť podaná tak v prospech, ako aj proti dedičovi toho, komu pozemok patril. Ak by užívateľovi vznikli nejaké nepríjemnosti z dôvodu nejakej práce, ktorá bola vykonaná, môže niekedy využiť interdikt Quod vi aut clam. Ak žalobu nemôže podať užívateľ, vzniká otázka, či mu ako vlastníkovi má byť priznaná spravodlivá žaloba, aby sa prinútil postarať sa o vodu; alebo či môže tiež tvrdiť, že má právo užívať nehnuteľnosť. Lepší je však názor, že spravodlivá žaloba na uloženie povinnosti postarať sa o dažďovú vodu by mala byť priznaná.

310. Ten, kto vybuduje nové dielo, sa nebude považovať za toho, kto uviedol nehnuteľnosť do pôvodného stavu, ak nezasiahne do toku vody, na ktorú sa podáva sťažnosť.

311. Ale aj keby užívateľ postavil dielo, ktorým dažďová voda môže niekomu spôsobiť škodu, bude žaloba proti vlastníkovi nehnuteľnosti prípustná; vzniká však otázka, či by sa nemala proti užívateľovi priznať spravodlivá žaloba o uloženie povinnosti postarať sa o vodu. Lepší názor je, že by sa mala priznať.

312. Paulus, O Sabinovi, kniha XVI.

Každá práca, ktorá sa vykonáva na príkaz cisára alebo senátu, alebo tých osôb, ktoré ako prvé umožnili obrábanie pôdy, nie je zahrnutá do tejto žaloby.

313. Táto žaloba je k dispozícii aj vo vzťahu k pozemkom, ktoré vlastní a prenajíma štát.

314. Predmetom tejto žaloby sú aj hrádze vybudované na súkromných pozemkoch pozdĺž brehov vodných tokov, aj keď spôsobujú škody na druhej strane toku, ak boli vybudované v rámci pamäti človeka a neexistovalo právo na ich vybudovanie.

315. Alfenus, Epitomes of the Digest by Paulus, kniha IV.

Človek, ktorý vlastnil pole nachádzajúce sa nad poľom iného človeka, ho zoral tak, že voda sa po brázdach a ryhách dostala na pozemok jeho suseda pod ním. Vyvstala otázka, či ho možno žalobou, ktorou sa mu ukladá povinnosť postarať sa o dažďovú vodu, prinútiť, aby oral iným smerom, aby sa brázdy neotáčali smerom k pozemku suseda. Odpoveď znela, že nemohol urobiť nič, čo by bránilo susedovi v orbe v akomkoľvek smere, ktorý si tento želal.

316. Ak však niekto orie naprieč vodným tokom a pomocou brázd by sa voda odklonila na pozemok suseda tak, že by prekážala vodnému toku, možno ho touto žalobou prinútiť, aby ho otvoril.

317. Ak by však vykopal priekopy, ktorými by dažďová voda mohla poškodiť suseda, môže ho súd prinútiť, aby ich zasypal, ak sa ukáže, že dažďová voda by mohla neskôr spôsobiť škodu, a ak tak neurobí, môže byť proti nemu vydaný rozsudok; aj keď pred vydaním rozhodnutia voda ešte nezačala priekopami tiecť.

318. Keď jazerá buď stúpajú, alebo klesajú, susedia nemajú právo urobiť nič, čo by ovplyvnilo buď zvýšenie, alebo zníženie vody.

319. Julianus, O Miniciovi, kniha V.

Ak je právo cesty uložené na pozemku kohokoľvek, môže oprávnený podať žalobu, aby sa mu uložilo starať sa o dažďovú vodu v prospech pozemku, pretože poškodením práva cesty sa poškodí aj pozemok.

320. Scaevola, Názory, kniha IV.

Scaevola vyslovil názor, že tí, ktorí majú právo vydávať súdne rozhodnutia, zvyknú povoľovať pokračovanie vodovodov, ktorých používanie potvrdil čas, hoci sa nedá určiť právne právo, na základe ktorého existujú.

Tit. 4. O poľnohospodároch z verejných príjmov, prenájme verejných pozemkov a prepadnutí.

321. Ulpián, O edikte, kniha LV.

Prétor hovorí: "Ak sedliak z verejných príjmov alebo niekto, kto patrí do rodiny sedliaka z verejných príjmov, niečo násilím vezme vo svojom mene a nevráti to vlastníkovi, vyhoviem žalobe na dvojnásobok hodnoty, a ak sa žaloba podá po uplynutí jedného roka, vyhoviem žalobe na jednoduchú hodnotu. Okrem toho vyhoviem žalobe, ak bola spôsobená škoda alebo ak sa tvrdí, že bola spáchaná krádež. Ak sa nepredvedú strany, ktorých sa to týka, vyhoviem žalobe proti pánom bez výsady odovzdať svojich otrokov ako náhradu škody."

322. Táto hlava sa vzťahuje na farmárov z verejných príjmov. Sú to farmári príjmov, ktorí narábajú s verejnými prostriedkami, a tento názov nesú bez ohľadu na to, či odvádzajú určité percento do štátnej pokladnice, alebo vyberajú daň. Aj tí, ktorí si prenajímajú majetok od štátnej pokladnice, sa správne nazývajú farmári príjmov.

323. Niekto sa môže spýtať, aký úžitok má spomínaný edikt, ako keby prétor na inom mieste nevydal opatrenie proti krádežiam, zraneniam a lúpežiam s použitím násilia. Pretor však usúdil, že za daných okolností je najlepšie vydať osobitný edikt proti farmárom z výnosov.

324. Trest uložený týmto ediktom je v istom ohľade miernejší, pretože náhrada škody sa udeľuje v dvojnásobnej výške; zatiaľ čo v prípade lúpeže s násilím je štvornásobná, ako aj v prípade zjavnej krádeže.

325. Okrem toho sa farmárovi výnosu priznáva právomoc vrátiť majetok odňatý násilím, a ak tak urobí, bude zbavený všetkej zodpovednosti a nebude podliehať trestnému konaniu podľa tohto oddielu ediktu. Preto vzniká otázka, či ak niekto chce podať žalobu proti poľnohospodárovi z výnosu nie podľa tohto ediktu, ale podľa všeobecného zákona týkajúceho sa odňatia majetku násilím, protiprávneho poškodenia alebo krádeže, môže tak urobiť? Je stanovené, že môže, a rovnaký názor zastáva aj Pomponius, pretože by bolo absurdné, aby sa právne postavenie farmára verejných príjmov považovalo za lepšie ako právne postavenie iných osôb.

326. Pojem "rodina", ktorý sa spomína v edikte, sa nevzťahuje len na otrokov roľníkov z verejných príjmov, ale aj na všetky osoby zahrnuté do ich domácností. Preto bez ohľadu na to, či sú pri výbere daní zamestnané ich vlastné deti alebo otroci iných osôb, budú zahrnuté do tohto ediktu. Preto ak sa otrok farmára z výnosu dopustí násilnej lúpeže, ale nepatrí medzi tých, ktorí sú zamestnaní pri výbere daní, tento edikt sa nebude uplatňovať.

327. To, čo prétor hovorí na poslednom mieste, totiž: "Ak nebudú predvedení, udelím žalobu proti ich pánom bez privilégia odovzdať ich ako náhradu", je osobitným ustanovením tohto ediktu, pretože ak otroci nebudú predvedení, bude udelená žaloba bez privilégia odovzdať ich ako náhradu, bez ohľadu na to, či ich páni majú vo svojej moci alebo nie; a či ich môžu predviesť alebo nie.

328. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXI.

Pánovi nie je dovolené brániť svojho neprítomného otroka.

329. Ulpián, O edikte, kniha LV.

Ak by sa otrok nedostavil k pánovi, treba proti nemu podať noxálnu žalobu. Preto to, čo robí stav roľníkov z výnosov takým náročným, je, že si musia na toto zamestnanie vyberať dobrých otrokov.

330. Tam, kde prétor hovorí: "Proti pánom", musíme to chápať tak, že to znamená proti spolupracovníkom vyberačov daní, hoci nemusia byť ich pánmi.

331. Žalobca musí vopred uviesť osobu alebo osoby, ktoré si želá, aby boli predvedené, takže ak sa tak nestane, bude mať právo na žalobu. Aj keby povedal: "Predved'te všetky strany, aby som mohol spoznať toho, kto je vinný," myslím, že by mal byť vypočutý.

332. Ak sa krádeže alebo škody dopustilo niekoľko otrokov, malo by sa dodržať pravidlo, že ak farmár z výnosu zaplatí takú vysokú sumu, ako keby trestný čin spáchal slobodný človek, mal by byť zbavený zodpovednosti.

333. Paulus, O edikte, kniha LII.

Ak by farmár z výnosu, ktorý násilím odstránil majetok, zomrel, Labeo hovorí, že žaloba by mala byť priznaná proti jeho dedičovi, ktorý mal z tohto činu prospech.

334. Božský Hadrián v reskripte adresovanom guvernénom Galie v súvislosti s majetkom, ktorý guvernéri zvykli dať prevážať pre svoju potrebu, uviedol, že keď niekto posielal za účelom nákupu v prospech tých, ktorí velia vojskám alebo spravujú provincie, alebo v prospech ich zástupcov, musí vlastnoručne podpísať príkaz a poslať ho farmárovi výnosov, takže ak by ten previedol niečo viac, ako mu bolo nariadené, musí to napraviť.

335. Pri vyberaní všetkých príjmov sa zvyčajne berie do úvahy zvyk okolia; a to ustanovujú cisárske konštitúcie.

336. Gaius, O edikte mestského prétora, titul: Poľnohospodári z výnosov.

V tomto edikte sa ustanovuje, že ak by sa majetok vrátil pred pripojením vydania, právo na žalobu zanikne; napriek tomu sa potom môže podať žaloba o pokutu. Ak je však farmár z výnosov pripravený vykonať reštitúciu aj po pripojení vydania, mal by byť zbavený zodpovednosti.

337. Môžeme sa pýtať, či zaplatenie dvojnásobnej náhrady škody stanovené ediktom je úplne pokutou a či možno neskôr podať žalobu o vrátenie majetku; alebo či je vrátenie majetku zahrnuté v dvojnásobnej náhrade škody, takže pokuta je len jednoduchá. Prevažuje názor, že majetok je zahrnutý do dvojitej náhrady škody.

338. Modestinus, O pokutách, kniha II.

Ak niekoľko roľníkov z výnosu niečo nezákonne vymáhalo, žaloba na vymáhanie dvojitej škody sa neznásobuje, ale všetci musia zaplatiť svoje podiely, a čo nemôže zaplatiť jeden, má sa vymáhať od druhého, ako to uviedli božskí Severus a Antoninus v reskripte; zastávali totiž názor, že je veľký rozdiel medzi osobami, ktoré spáchali zločin, a tými, ktoré sa zúčastnili na spáchaní podvodu.

339. Papirius Justus, O konštitúciách, kniha II.

Cisári Antoninus a Verus v Reskripte uviedli, že v prípade daní z verejných pozemkov by sa predmetom žaloby mali stať samotné pozemky, a nie osoby, ktoré ich držia, a teda že držiteľia musia zaplatiť akúkoľvek splatnú daň, a to aj za čas, ktorý uplynul pred nadobudnutím držby; a že v takomto prípade, ak by nevedeli, že nejaká daň je splatná, boli by oprávnení podať žalobu.

340. V reskripte sa tiež uvádzalo, že poručník bude oslobodený od povinnosti uložiť trest konfiškácie, ak zaplatí daň do tridsiatich dní.

341. Papinianus, Názory, kniha XIII.

Trestný čin vyhýbania sa dani podvodom sa prenáša na dediča osoby, ktorá sa dopustila podvodu, v rozsahu spôsobujúcom konfiškáciu majetku.

342. Ak jeden z viacerých dedičov s cieľom vyhnúť sa dani odstráni niektorý zo spoločne držaných majetkov, ostatní nebudú zbavení svojich podielov.

343. Paulus, Sentencie, kniha V.

Ak by horúčava konkurencie prinútila uchádzača, ktorý chce získať hospodárenie na verejných príjmoch, zvýšiť svoju ponuku nad bežnú sumu, musí byť prijatá, ak ten, kto urobí najvyššiu ponuku, je pripravený poskytnúť dostatočnú zábezpeku.

344. Nikto nemôže byť nútený proti svojmu súhlasu prenajať výber daní; a preto keď uplynula doba prenájmu, musí sa uzavrieť nová zmluva.

345. Poľnohospodári z výnosu daní, ktorí neurobili vyrovnanie za nimi vybrané dane a ktorí chcú uzavrieť novú zmluvu, nesmú tak urobiť skôr, než zaplatia to, čo im prináleží podľa predchádzajúcej zmluvy.

346. Dlžníkom štátnej pokladnice, ako aj dlžníkom mesta sa zakazuje uzatvárať zmluvy o výbere daní, aby sa ich povinnosti nezvýšili z inej príčiny, ak neponúknu záruky, ktoré sú schopné splniť ich záväzky.

347. Ak spoločníci pri výbere daní spravujú svoj úrad oddelene, jeden z nich môže zákonne požiadať, aby sa podiel druhého, ktorý je menej vhodný na toto miesto, preniesol na neho.

348. Ak bolo niečo nezákonne vymáhané, či už od verejnosti, alebo od súkromných osôb, vyplatí sa dvojnásobok sumy tým, ktorí utrpeli škodu; všetko, čo však bolo vymáhané násilím, sa vráti spolu s trojnásobnou pokutou, a okrem toho budú podliehať mimoriadnemu stíhaniu; v prvom prípade si to totiž vyžaduje právo súkromných osôb a v druhom záujem verejnosti.

349. Dane z majetku, z ktorého nikdy nebola zaplatená žiadna daň, nemožno vymáhať. Ak by zhovievavosť hospodára výnosu mala oslobodiť od dane majetok, z ktorého bolo zvykom platiť, inému nie je zakázané vykonať výber.

350. Bolo stanovené, že majetok určený na použitie armádou nepodlieha zdaneniu.

351. Štátna pokladnica je oslobodená od platenia akejkoľvek dane. Obchodníci, ktorí zvyknú obchodovať s tovarom nakúpeným z prostriedkov patriacich Štátnej pokladnici, však nemôžu požívať imunitu voči plateniu daní.

352. Hermogenianus, Epitomes, kniha V.

Ani guvernéri provincií, ani zástupcovia obcí, ani zhromaždenia ľudu nesmú ukladať dane, ani meniť, pridávať alebo znižovať už uložené dane bez splnomocnenia cisára.

353. Ak roľníci z príjmov nezaplatili to, čo dlhujú štátnej pokladnici, nemožno ich prepustiť, aj keď uplynuli lehoty ich nájomných zmlúv; možno však od nich vymáhať úroky, keď sú v omeškanií.

354. Paulus, Názory, kniha V.

Pod trestom smrti nie je dovolené predávať nepriateľom kremeň používaný na šľahanie ohňa, železo, pšenicu alebo soľ.

355. Verejné pozemky, ktoré sú v držbe na základe trvalého prenájmu, nemôže zástupca vlády odňať nájomcovi bez splnomocnenia cisára.

356. Ak by buď majiteľ lode, alebo niektorý z cestujúcich nezákonne priniesol na palubu akýkoľvek tovar, loď aj tovar môže byť skonfiškovaný ministerstvom financií. Ak niečo také urobí v neprítomnosti majiteľa kapitán, kormidelník, lodivod alebo ktorýkoľvek námorník, bude odsúdený na trest smrti a tovar bude skonfiškovaný, ale loď musí byť vrátená majiteľovi.

357. Stíhanie za obchodovanie s pašovaným tovarom sa vzťahuje aj na dediča vinníka.

358. Vlastníkovi majetku, ktorý bol skonfiškovaný, nie je zakázané, aby ho kúpil sám alebo prostredníctvom iných osôb, ktorým to nariadil.

359. Osoby, ktoré mali veľký prospech z hospodárenia na verejných príjmoch, sú nútené vziať si ich za rovnakých podmienok, za akých ich predtým držali, ak nie je možné získať rovnakú sumu od iných.

360. Ulpian, O edikte, kniha XXXVIII.

Niet nikoho, kto by si nebol vedomý drzosti a spupnosti roľníkov z príjmov, a preto prétor vyhlásil tento edikt s cieľom kontrolovať ich.

361. "Ak je niekto, kto patrí do domácnosti farmára z výnosu, obvinený, že sa dopustil krádeže alebo spôsobil nezákonnú škodu, a predmetný majetok sa nepredloží, vyhoviem žalobe proti pánovi bez výsady odovzdať otroka ako náhradu škody."

362. Je potrebné poznamenať, že v tomto prípade sa pod pojmom "domácnosť" rozumejú otroci hospodára z výnosu. Ak by však otrok patriaci inej osobe mal byť v dobrej viere v službách farmára výnosov, bude tiež zahrnutý. Možno by to bol aj

prípade, keď mu slúžil v zlej viere, pretože potulných a utečených otrokov často zamestnávajú na práce tohto druhu osoby, ktoré vedia, kto sú. Preto ak slobodný človek slúži v dobrej viere ako otrok, tento edikt sa bude vzťahovať aj na neho.

363. Taktiež sa nazývajú farmármi z výnosov tí, ktorí prenajímajú výnosy z verejných pozemkov.

364. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XIII.

Pod pojmom poľnohospodári z výnosov sa rozumejú aj tí, ktorí prenajímajú výnosy zo soľných jám, lomov a baní patriacich štátu.

365. Tento edikt sa vzťahuje aj na toho, kto si od štátu prenajíma výber daní od obce.

366. Ten, kto má zamestnaných niekoľko vzbúrených otrokov, bude zodpovedný za činy jedného z nich, ak by ho predal alebo manumitoval, alebo aj keby sa otrok dal na útek.

367. Čo však treba urobiť, ak by otrok zomrel? Pozrime sa, či bude hospodár výnosu zodpovedný, ako za svoj vlastný čin. Myslím si, že by mal byť zbavený zodpovednosti, keďže nemal moc otroka vyrobiť a nebol vinný z podvodu.

368. Túto žalobu priznávame ako večnú a prejde na dediča a ďalších právnych nástupcov.

369. Ulpian, Disputácie, kniha VIII.

Konfiškácia majetku z dôvodu neplatenia daní sa vzťahuje aj na dediča, pretože to, čo sa skonfiškujú, okamžite prestáva patriť strane, ktorá sa dopustila trestného činu, a vlastníctvo k tomu nadobúda štátna pokladnica. Preto sa konanie o konfiškácii môže začať voči dedičovi rovnako ako voči ktorémukolvek vlastníkovi.

370. Alfenus Varus, Digesty, kniha VII.

Keď cisár prenajímal lomy na ostrove Kréta, vložil do nájomnej zmluvy túto klauzulu: "Po marcových idách nesmie nikto okrem hospodára z výnosu robiť výkop, odvážať ani vynášať jediný kameň z lomov na ostrove Kréta." Loď patriaca istej osobe, ktorá bola naložená kremeňmi, po vyplávaní z prístavu na Kréte pred marcovými idami bola vetrom zahnaná späť do prístavu a po druhý raz vyplávala po marcových idách. Bola podaná žiadosť o radu, či sa má považovať, že kremeň bol odvezený v rozpore so zákonom po marcových idách. Odpoveď znela, že hoci prístavy, ktoré sú samy o sebe súčasťou ostrova, by sa mali všetky považovať za jeho súčasť, preda len, keďže loď, ktorá opustila prístav pred marcovými idami,

bola búrkou zahnaná späť na ostrov a potom odplávala, nemalo by sa konštatovať, že tak urobila v rozpore so zákonom; najmä preto, že flinty sa musia považovať za odstránené pred stanoveným časom, keďže loď už opustila prístav.

371. Marcianus, O informátoroch.

Niekedy by sa otrok, ktorý bol skonfiškovaný, nemal predať, ale jeho odhadnutú hodnotu by mal namiesto toho zaplatiť jeho majiteľ. Ved' božský Severus a Antoninus v reskripte uviedli, že ak je skonfiškovaný otrok, o ktorom sa hovorilo, že vykonával obchody svojho pána, nemal by byť predaný, ale jeho odhadnutá hodnota by mala byť vyplatená v súlade s úsudkom dobrého občana.

372. Tí istí cisári v tomto reskripte uviedli, že ak by otrok nepredložil riadne vyúčtovanie a preukázalo by sa, že sa stal predmetom konfiškácie, alebo by sa tvrdilo, že pokazil manželku svojho pána, alebo by sa dopustil iného závažného priestupku, cisárov zástupca by sa mal vecou zaoberať, a ak sa zistí, že otrok je vinný, jeho hodnota by sa mala oceniť a musí byť vydaný svojmu pánovi, aby bol potrestaný.

373. Bohovia Severus a Antoninus v reskripte tiež uviedli, že ak sa otroci stali predmetom konfiškácie, ich peculium sa do nej nezapočítava, ibaže by sa majetok, ktorý je jeho súčasťou, sám stal predmetom konfiškácie.

374. Ak niekto neohlási ako podliehajúcich zdaneniu otrokov, ktorých preváža buď na predaj, alebo na zamestnanie, postihne ho trest konfiškácie; to sa však vzťahuje len na novozískaných otrokov, a nie na tých, ktorí sú starí. Starými otrokmi sa rozumejú tí, ktorí boli v meste v otroctve celý rok; novými otrokmi sa však rozumejú tí, ktorí ešte neboli v otroctve ani rok.

375. Otroci, ktorí sú na úteku, nepodliehajú konfiškácii, pretože odišli bez súhlasu svojich pánov. Toto bolo výslovne ustanovené v cisárskych konštitúciách, keďže božský Pius v reskriptoch často uvádzal, že nie je v moci otrokov uniknúť kontrole svojich pánov tým, že sa dajú na útek, ak títo nechcú alebo o tom nevedia.

376. Božský Hadrián rozhodol, že hoci sa osoba môže odvolávať na nevedomosť, napriek tomu bude podliehať trestu konfiškácie.

Božský Marcus a Commodus v reskripte tiež uviedli, že farmár z výnosu dane nie je vinný za to, že nepoučil tých, ktorí porušili zákon, ale že musí dávať pozor, aby tí, ktorí boli ochotní prihlásiť svoj majetok na zdanenie, neboli oklamaní.

378. Tovar podliehajúci dani je nasledovný: škorica, dlhé korenie, biele korenie, pentaspherum, barbarký list, costum, costumomum, nard, turínska kasia, drevo kaside, myrha, amomum, zázvor, malabathrun, indické korenie, chalbán, benzoín, assafoetida, aloes, drevo, arabský onyx, kardamón, škoricové drevo, ľan, babylonské kožušiny, partské kožušiny, slonovina,

indické železo, plátno, všetky drahé kamene, perly, sardonyx, kryštály, hyacinty, smaragdy, diamanty, zafíry, berýzy, kaliny, indické drogy, sarmatské látky, hodváb a mušelin, maľované závesy, jemné látky, hodvábnny tovar, eunuchovia, indické levy a levice, samce a samice panterov, leopardy, purpur, vlna, karmínové farbivo a indické vlasy.

379. Božskí bratia v reskripte uviedli, že ak je náklad nevyhnutne vystavený zlému počasiu, nemal by sa z tohto dôvodu konfiškovať.

380. Božský Pius v reskripte uviedol, že ak osoba, ktorá je údajne neplnoletá a nemá dvadsaťpäť rokov, vyhlásila, že jej otroci sú pre jej vlastnú potrebu, a ona sa pomýlila, len pri vrátení uvedených otrokov, mala by byť ospravedlnená.

381. Božskí bratia v reskripte tiež uviedli, že ak sa otroci niekoho stali predmetom konfiškácie nie v dôsledku podvodu, ale omylu, mali by sa farmári z výnosu dane uspokojiť s dvojnásobnou sumou dane a mali by otrokov vrátiť majiteľovi.

382. Veľký Antonín v reskripte uviedol, že ak by nájomca alebo jeho vlastní otroci bez vedomia vlastníka mali na jeho pozemku nezákonne manufaktúru na výrobu zbraní, nebude podliehať žiadnemu trestu.

383. Ak by niekto urobil vyhlásenie u príjmového farmára a nezaplatil by daň a príjmový farmár by ju odpustil (ako je to niekedy zvykom), božský Severus a Antonín v reskripte vyhlásili, že majetok by nemal byť skonfiškovaný; hovoria totiž, že po urobení vyhlásenia nie je dôvod na konfiškáciu, pretože to, čo je splatné do štátnej pokladnice, sa môže vybrať z majetku príjmových farmárov alebo z majetku ich ručiteľov.

384. Pokuty nemožno vymáhať od dedičov, ak sa konanie nezačalo počas života osoby, ktorá sa dopustila priestupku. Toto pravidlo sa rovnako ako v prípade iných pokút vzťahuje aj na pokuty týkajúce sa daní.

385. Bohovia Severus a Antoninus v reskripte uviedli, že ak farmár z výnosu dane omylom osoby, ktorá platbu vykonala, dostane viac, ako mu patrí, musí ju vrátiť.

Tit. 5. Ohľadom darov.

386. Julianus, Digesty, kniha XVII.

Existuje niekoľko druhov darov. Človek robí dar s tým, že majetok bude hneď patriť tomu, kto ho dostane, a v žiadnom prípade sa nevráti jemu samému, a nerobí to z iného dôvodu, ako aby prejavil svoju štedrosť a veľkodušnosť. Toto je to, čo sa správne nazýva darovanie. Iný niečo daruje s tým, že to prejde do vlastníctva toho, kto to dostane, len ak sa stane niečo iné. Toto sa správne nenazýva darovaním, pretože ide o podmienený dar. Podobne, keď niekto dá niečo s úmyslom, že sa to hneď stane majetkom toho, kto to dostane, ale ak sa niečo buď stane, alebo nestane, chce, aby sa mu to vrátilo; to sa správne nenazýva darovaním, ale je to len dar, ktorý je závislý od podmienky; ako napríklad darovanie mortis causa.

387. Preto keď môžeme povedať, že darovanie medzi snúbencami je platné, používame tento výraz v správnom zmysle a rozumieme ním všetko, čo dáva osoba, ktorá to daruje z dôvodu štedrosti, aby sa to okamžite stalo vlastníctvom toho, kto to prijíma, a že si za žiadnych okolností neželá, aby sa mu to vrátilo. A keď hovoríme, že človek dáva dar svojej snúbenici s tým, že ak by sa manželstvo neuskutočnilo, dar môže byť vrátený, neodporujeme tomu, čo bolo uvedené predtým, ale máme na mysli, že dar môže byť urobený medzi takýmito osobami a môže sa stať neplatným pod určitou podmienkou.

388. Tá istá kniha, Digest, kniha LX.

Keď chce syn pod otcovskou kontrolou darovať peniaze, sľúbi ich na príkaz svojho otca a dar bude rovnako platný, ako keby poskytol ručenie.

389. Ak by však otec, ktorý sa chystá darovať peniaze Titiovi, prikázal synovi, aby mu ich sľúbil, možno povedať, že je rozdiel, ak je syn svojmu otcovi dlžný, a ak nie je. Ak totiž dlhuje svojmu otcovi sumu rovnajúcu sa tomu, čo sľúbil, dar sa považuje za platný, rovnako ako keby otec prikázal akémukoľvek inému dlžníkovi, aby peniaze sľúbil.

390. Ak sa však chystám darovať peniaze Titiovi a tebe, ktorý mi chceš dať rovnakú sumu, prikážem, aby si ju sľúbil Titiovi, darovanie je úplné, pokiaľ ide o všetky osoby.

391. Iná právna norma sa uplatní, ak na tvoj príkaz sľúbim niekomu, komu chceš darovať, peniaze, o ktorých si myslím, že ti ich dlžím, lebo sa môžem chrániť výnimkou z dôvodu podvodu; a navyše môžem stipulanta prinútiť prostredníctvom konania nazývaného incerti, aby ma oslobodil od záväzku.

392. Podobne, ak na základe vášho príkazu sľúbim zaplatiť určitú sumu peňazí, o ktorej sa domnievam, že vám ju dlžím, tretej osobe, o ktorej sa domnievate, že je vašim veriteľom, môžem sa brániť osobe, ktorá túto požiadavku vzniesla, námietkou z dôvodu podvodu; a okrem toho využitím konania nazývaného incerti voči stipulantovi ho môžem prinútiť, aby ma oslobodil od záväzku.

393. Ak mi Titius vyplatí peňažnú sumu bez akejkoľvek stipulácie, ale pod podmienkou, že mi bude patriť až vtedy, keď sa Seius stane konzulom, peniaze sa stanú mojimi, keď Seius získa konzulský úrad, aj keby osoba, ktorá dar poskytla, bola v tom čase nepríčetná alebo mŕtva.

394. Ak niekto, kto mi chce darovať peniaze, dá ich niekomu inému, aby mi ich priniesol, a ten by zomrel skôr, ako tak urobí, je rozhodnuté, že vlastníctvo peňazí na mňa neprechádza.

395. Dal som Titiovi sumu desať aurei pod podmienkou, že za ňu kúpi Sticha. Pýtam sa, ak by otrok zomrel skôr, ako bol kúpený, či môžem tých desať aurei získať späť nejakou žalobou. Odpoveď znela, že ide skôr o faktickú ako právnu otázku, pretože ak som dal desať aurei Titiovi, aby mohol kúpiť Sticha, a inak by som mu ich nedal, a Stichus by zomrel, môžem túto sumu vymáhať žalobou. Ak som však mal v úmysle dať desať aurei Titiovi v každom prípade a on medzitým navrhol Stichovi kúpu a ja som uviedol, že som mu dal peniaze, aby ho mohol kúpiť, to, čo som povedal, treba považovať skôr za dôvod darovania než za podmienku, za ktorej boli peniaze vyplatené, a ak Stichus zomrie, peniaze zostanú v rukách Tícia.

396. Ulpian, O edikte, kniha LXVII.

A vo všeobecnosti sa táto otázka musí zväziť pri darovaní, pretože je veľký rozdiel, či existoval dôvod na darovanie a či bola stanovená podmienka, od ktorej darovanie závisí. Ak existoval dôvod, majetok nemožno vymáhať; ak bola uložená podmienka, bude existovať dôvod na jeho vymáhanie.

397. Paulus, O Sabinovi, kniha LXXII.

Darovanie môže byť dokončené aj stranou, ktorá vstúpi do konania.

Ulpian, O Sabinovi, kniha XXXII.

Nie je zakázané ani čestné, ani nečestné darovanie, ak sa uskutočňuje z dôvodu náklonnosti. Čestné sú tam, kde sa dávajú zaslúžilým priateľom alebo príbuzným; nečestné, kde sa dávajú smilníkom.

399. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLII.

Tam, kde mi niekto dovolí na základe daru odstrániť kameň zo svojho majetku, hneď ako sa kameň vynesie, bude môj a nemôže mi zabrániť, aby som ho mal tým, že mi zakáže jeho odstránenie, lebo sa stáva mojím akoby odovzdaním. Je jasné, že ak niekto, kto bol u mňa zamestnaný, vyťaží kameň, vyťaží ho pre mňa. Ak však niekto odo mňa kameň kúpi alebo si ho za odplatu prenajme tak, že mu môžem povoliť, aby si kameň vyťažil sám, a predtým, ako tak urobí, si to rozmyslím, kameň

bude naďalej patriť mne. Ak by som si to neskôr rozmyslel, nemôžem jeho úkon odvolať, pretože sa predpokladá, že k dodaniu došlo, keď kameň vyťažil so súhlasom vlastníka. To, čo sa vzťahuje na kameň, by sa malo považovať za platné aj v prípade, keď sa za podobných okolností vyrúbe strom alebo sa vytrhne s koreňmi.

400. Ten istý, O Sabínovi, kniha XLIV.

Syn pod otcovskou kontrolou nemôže urobiť donáciu, aj keď má voľnú správu svojho peculium, lebo to sa mu neudeľuje preto, aby stratil svoj majetok.

401. Ale čo ak z nejakého dobrého dôvodu urobí darovanie? Možno povedať, že na jeho vykonanie existuje právny dôvod? Ten druhý názor je lepší.

402. Opäť sa pozrime, ak by niekto udelil synovi pod otcovskou kontrolou voľnú správu svojho peculium a výslovne by dodal, že sa to robí preto, aby mu umožnil vykonať darovanie; bude darovanie platné? Nepochybujem, že za takýchto okolností môže vykonať platné darovanie.

403. Niekedy možno právomoc vykonať darovanie odvodiť z hodnosti osoby; veď predpokladajme, že syn mal senátorskú hodnosť alebo bol povýšený do nejakej inej časti, prečo nemožno povedať, že jeho otec, keď mu dal do voľnej správy svoje peculium, mu udelil aj výsadu vykonať z neho darovanie, ak ho výslovne nezbavil tejto právomoci?

404. Z toho istého dôvodu, že syn pod otcovskou správou nesmie urobiť dar inter vivos, nesmie ho urobiť ani mortis causa. Lebo hoci môže vykonať darovanie mortis causa so súhlasom svojho otca, je mu zakázané tak urobiť, ak jeho súhlas nie je daný.

405. Treba však pripomenúť, že ak je niekomu dovolené urobiť darovanie bez toho, aby bolo uvedené, že môže urobiť jedno mortis causa, nemôže tak urobiť.

406. Všetky tieto predpisy sa vzťahujú na osoby v civilnom živote. Ak však vojaci majú castrense alebo quasi castrense peculium, sú v takom postavení, že môžu urobiť darovanie mortis causa aj darovanie inter vivos, pretože majú testamentárnu spôsobilosť.

407. Paulus, O Sabinovi, kniha XV.

Peniaze, ktoré zaplatili oslobodení, aby získali slobodu, nie sú darovaním, pretože sa za ne poskytuje protihodnota.

408. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXIII.

Keď sa niekomu povolí ubytovať sa bez zaplatenia v dome iného, považuje sa to za dar; lebo ten, kto má ubytovanie, má právo získať ako dar nájomné, ktoré neplatí. Darovanie môže byť platné aj bez odovzdania majetku; ako napríklad vtedy, keď sa darovaním dohodnem so svojim dlžníkom, že od neho nebudem požadovať zaplatenie skôr, ako uplynie určitý čas.

409. Príjmy z majetku, ktorý je darovaný, sa nezahŕňajú ako súčasť darovania. Ak by som vám však daroval nie vlastníctvo pozemku, ale právo zbierať úrodu, bude sa to považovať za darovanie.

410. Ak syn pod otcovským dohľadom urobí darovanie na príkaz alebo so súhlasom svojho otca, je to rovnaké, ako keby ho urobil sám otec, alebo ak by si ty s mojím súhlasom vo svojom mene daroval Titiovi môj majetok.

411. Nikto nemôže vykonať darovanie, ak sa to, čo sa darovalo, nestane vlastníctvom toho, komu sa darovalo.

412. Paulus, O Sabinovi, kniha XV.

Darovanie sa môže správne vykonať osobe, ktorá je neprítomná, či už pošleš niekoho, aby mu to odniesol, alebo mu nariadiš, aby si ponechal niečo, čo má vo vlastníctve. Ak však nevie, že majetok, ktorý má v držbe, je mu darovaný, alebo ak by ho po jeho poslaní neprijal, nestane sa vlastníkom určeného predmetu, aj keď mu ho poslal jeho vlastný otrok; ibaže by mu bol daný s úmyslom, aby sa okamžite stal vlastníctvom jeho pána.

413. Gaius, O edikte mestského prátoro o dedičstve.

Keď vznikne spor ohľadom výšky daru, nepovažuje sa za zahrnuté ani deti otrokýň, ani úroda, ani renta, ani mzda.

414. Ulpian, Disputácie, kniha III.

Každý, kto sa zaviazal k darovaniu, môže byť podľa reskriptu božského Pia žalovaný len o sumu, ktorú je schopný zaplatiť, lebo najprv sa musí odpočítať to, čo dlhuje svojim veriteľom; ale to, čo je povinný dať rovnakým spôsobom iným, sa odpočítať nemá.

415. Ten istý, Disputácie, kniha VII.

Istá osoba, ktorá mi chcela niečo darovať, odovzdala majetok otrokovi, ktorý bol v spoločnom vlastníctve Tícia a mňa, a otrok ho prijal ako akvizíciu pre môjho spolumajiteľa, alebo tak urobil v mene nás oboch. Vystala otázka, čo treba urobiť?

Rozhodlo sa, že hoci otrok prijal majetok s úmyslom nadobudnúť ho pre môjho spoluvlastníka alebo pre seba a pre mňa, napriek tomu ho nadobudol len pre mňa. Ak ho totiž odovzdal môjmu zástupcovi s úmyslom, aby ho nadobudol pre mňa, a on ho prijal s cieľom získať ho pre seba, nebude to mať žiadny účinok, pokiaľ ide o neho, ale nadobudne majetok pre mňa.

416. Julianus, Digesty, kniha XVII.

Kto obrába cudziu pôdu na základe darovania, nemôže si nič vyhradiť z dôvodu výdavkov, ktoré mu môžu vzniknúť, pretože okamžite prevádza na vlastníka právo na akékoľvek náradie, ktoré na pôdu vezme.

417. Marcianus, Inštitúcie, kniha III.

Podľa konštitúcie božského Severa a Antonína sú donácie vykonané po obvinení z hrdelného zločinu platné, ak obžalovaný nie je odsúdený.

418. Ulpián, Názory, kniha II.

Na základe nasledujúcej klauzuly: "Moji dedičia nech vezmú na vedomie, že celý môj šatník a všetok ostatný majetok, ktorý som mal vo vlastníctve v čase mojej smrti, bol odovzdaný takým a takým a takým, mojim slobodným ľuďom," bude vlastníctvo majetku podľa liberálneho výkladu patriť spomínaným slobodným ľuďom.

419. Ten istý, O edikte, kniha LVIII.

Ak bol majetok priznaný súdnym rozhodnutím zahrnutý do nového ustanovenia a došlo k jeho uvoľneniu na účely darovania, treba povedať, že uvoľnenie bude platné.

420. Ten istý, O edikte, kniha LXXI.

Aristo hovorí, že ak sa s darovaním zmieša nejaká iná transakcia, záväzok vyplývajúci z prvej sa neuzatvára s odkazom na darovanie. Pomponius tiež hovorí, že zastáva rovnaký názor.

421. Tiež hovorí, že Aristo si myslí, že ak ti odovzdám otroka pod podmienkou, že ho po piatich rokoch manumituješ, nemôžeš konať pred uplynutím piatich rokov, pretože sa má za to, že v transakcii je zahrnutý druh darovania. Tvrdí však, že to bude inak, ak ti otroka odovzdám s tým, že ho môžeš manumitovať okamžite; v tomto prípade totiž nejde o darovanie, a teda povinnosť existuje. Pomponius však hovorí, že v prvom rade treba zistiť úmysel strán, pretože lehota piatich rokov nemusela byť stanovená s cieľom vykonať darovanie.

422. Aristo tiež hovorí, že ak sa otrok odovzdá za účelom darovania pod podmienkou, že po uplynutí piatich rokov bude manumitovaný, a otrok patrí inému, môže vzniknúť pochybnosť, či je možné otroka nadobudnúť úžere, pretože v tomto prípade existuje druh darovania. Pomponius hovorí, že táto otázka sa vzťahuje aj na darovanie mortis causa, a prikláňa sa k názoru, že ak bol otrok darovaný pod podmienkou, že bude po piatich rokoch manumitovaný, možno usúdiť, že ho možno nadobudnúť lichvou.

423. Labeo hovorí, že ak by mi niekto daroval majetok patriaci inému a ja by som kvôli nemu vynaložil značné náklady a potom by bol vyst'ahovaný, nebudem mať z tohto dôvodu nárok na žiadnu žalobu proti darcovi; je však zrejmé, že budem mať nárok na žalobu proti nemu z dôvodu podvodu, ak konal v zlej viere.

424. Ten istý, O edikte, kniha LXXVI.

Je našou praxou, keď vo verejných záležitostiach vznikne otázka v súvislosti s darovaním, len zistiť, či darca dal sľub mestu z nejakého oprávneného dôvodu, alebo nie; pretože ak tak urobil za nejaký úrad, ktorý dostal, bude zodpovedný; v opačnom prípade nie.

425. Labeo hovorí, že odmena za služby tohto druhu nie je zahrnutá do darovania; napríklad, ak sú podmienené takto: "Ak vám prídem na pomoc; ak vám dám záruku; ak využijete moje služby alebo vplyv pri transakcii."

426. Darovanie nemôže získať nikto, kto ho nie je ochotný prijať.

427. Ak niekto požičia peniaze Titiovi, aby ich vyplatil Seiovi, ktorému ich chce darovať, a Titius ich vyplatí Seiovi až po darcovej smrti; výsledkom bude, že možno povedať, že peniaze budú patriť Seiovi, bez ohľadu na to, či ten, kto ich vyplatil, vedel, že darca je mŕtvy, alebo o tejto skutočnosti nevedel; pretože peniaze stále patrili Seiovi. Ak nevedel, že darca je mŕtvy, bude oslobodený od svojho záväzku, ak si peniaze požičal, aby ich vyplatil Seiovi. Ak by som ti však nariadil, aby si zaplatil určitú sumu peňazí Ticiovi, ktorému ju chcem darovať, a ty, nevediac o tom, že som mŕtvy, by si tak urobil, budeš oprávnený na mandátnu žalobu proti mojím dedičom; ak si však o tom vedel, nebudeš oprávnený na túto žalobu.

428. Ak niekto požičia peniaze otrokovi a otrok, ktorý sa potom stane slobodným, urobí nový sľub, že ich zaplatí, nebude to darovanie, ale uznanie dlhu. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade poručenca, ktorý sa stane dlžníkom bez oprávnenia svojho poručníka, ak potom so súhlasom svojho poručníka uzavrie nový záväzok.

429. Zmluvné dojednania, ktoré sú uzavreté za platnú odplatu, sa nepovažujú za darovanie.

430. Na záver Pegas usudzuje, že ak ti sľúbim sto aurei pod podmienkou, že prisľúbiš nosiť moje meno, nebude to darovanie, pretože sľub bol daný za odplatu a odplata bola zaplatená.

431. Marcellus, Digesty, kniha XXII.

Ak je patrón ustanovený za dediča podielu na majetku, na ktorý má zákonný nárok, a jeho slobodník ho poverí, aby niekomu vyplatil určitú sumu peňazí, a on to sľúbi v prítomnosti oprávneného z poručenia, nebude nútený ju vyplatiť z obavy, že by sa mohol znížiť podiel, ktorý mu ako patrónovi podľa zákona prináleží. (1) Môže vzniknúť pochybnosť v súvislosti s dedičom, ktorý v súlade s vôľou poručiteľa sľúbi zaplatiť poručiteľovi to, čo by mal právo ponechať si podľa falzifikátu, ale lepší názor je, že nemôže porušiť svoju povinnosť. Ak totiž vykoná platbu, bude sa mať za to, že presne splnil vôľu poručiteľa, a žaloba o vrátenie plnenia mu nebude priznaná; rovnako ako v prípade, keď urobil predchádzajúce ustanovenie a konal v rozpore s vôľou poručiteľa, ktorú už uznal, jeho nárok bude s dobrým odôvodnením premlčaný.

432. Celsus, Digesty, kniha XXVIII.

Aby si mi mohol urobiť dar, zaviazal si sa môjmu veriteľovi, ktorého som ťa poveril. Tento akt je platný, lebo veriteľ dostáva to, na čo má nárok.

433. Ak však nariadim svojmu dlžníkovi, aby sa ti zaviazal za účelom vykonania daru väčšieho, ako je povolené zákonom, vyvstáva otázka, či ti môže alebo nemôže brániť výnimka na základe daru. Môj dlžník nemôže využiť výnimku voči vám, ak podáte žalobu, pretože som v rovnakom postavení, ako keby som vám sumu daroval po tom, čo som ju od svojho dlžníka vybral, a vy ste mu ju požičali. Ak môj dlžník peniaze nezaplatil, budem oprávnený podať proti nemu žalobu na zrušenie všetkého, čo vám sľúbil nad sumu povolenú zákonom, takže vám zostane zodpovedný len za zostatok. Ak ste však už od môjho dlžníka vybrali celú sumu, budem mať právo podať proti vám žalobu o vrátenie sumy, ktorá presahuje to, čo predpisuje zákon.

434. Modestinus, Rozdiely, kniha VIII.

Je úplne spravodlivé, aby ten, kto sľúbil peňažnú sumu alebo čokoľvek iné za účelom darovania, nebol zodpovedný za úroky z dôvodu omeškania s vyplatením peňazí; a to najmä v prípade, keď darovanie nepatrí do triedy bona fide zmlúv.

435. Tá istá kniha, Názory, kniha XV.

Modestinus uvádza ako svoj názor, že veriteľ môže na základe jednoduchej dohody úplne odpustiť alebo znížiť sumu úrokov, ktoré majú byť splatné neskôr, bez toho, aby to malo vplyv na platnosť darovania z dôvodu, že táto suma je nezákonná.

436. Modestinus zastáva názor, že osoba, ktorej myseľ je postihnutá, nemôže vykonať darovanie.

24. Javolenus, O Cassiovi, kniha XIV.

Výnimka by sa mala udeliť ručiteľovi toho, kto za účelom vykonania darovania sľúbil vyššiu sumu peňazí, ako povoľuje zákon, a to aj proti súhlasu príkazcu; ak by totiž tento nebol solventný, ručiteľ stratí peniaze.

437. Ten istý, Listy, kniha VI.

Ak ti niečo dám, aby si to daroval Titiovi, v mojom mene, a ty mu to dáš vo svojom, myslíš, že sa to stane jeho vlastníctvom? Odpoveď znela, že ak ti niečo dám, aby si to daroval Titiovi v mojom mene, a ty mu to dáš vo svojom mene, pokiaľ ide o technickú stránku zákona, nestane sa to vlastníctvom osoby, ktorá to dostala, a ty budeš zodpovedný za krádež; ale liberálnejšia konštrukcia je, že ak podám žalobu proti osobe, ktorá majetok dostala, môžem byť vylúčený na základe výnimky z dôvodu podvodu.

438. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha IV.

Jednoduché vyhlásenie v účte nerobí z nikoho dlžníka; napríklad ak chceme darovať dar slobodnému človeku, môžeme v účte uviesť, že sme mu dlžní, ale žiadnym darovaním sa nerozumie.

439. Papinianus, Otázky, kniha XXIX.

Istý mladík menom Aquilius Regulus napísal Nikostratovi, svojmu učiteľovi rétoriky, nasledovné: "Pretože si vždy zostával u môjho otca a svojou výrečnosťou a starostlivosťou si mi prinášal úžitok, darujem ti a dovoľujem ti bývať a užívať takýto a takýto byt." Keďže Regulus zomrel, Nikostratovo právo na byt bolo sporné; keď sa so mnou poradil, povedal som mu, že nemožno tvrdiť, že Regulov čin bol len darovaním, ale že ho odmenil za jeho služby a udelil mu túto výsadu ako náhradu, a preto by sa darovanie nemalo považovať za neplatné na čas po Regulovej smrti. Ak by bol Nikostratus vyst'ahovaný, mohol sa obrátiť na súd a chrániť sa interdiktom rovnakým spôsobom, ako to mohol urobiť užívateľ, keďže získal právo užívať byt tým, že ho dostal do vlastníctva.

440. Ten istý, Názory, kniha III.

Otec daroval nehnuteľnosť, ktorá mu bola zanechaná, svojej dcére, ktorá sa stala jej vlastnou paničkou. Dcéra musí uspokojiť veriteľov pozostalosti, a ak by tak neurobila a veritelia by sa obrátili na jej otca, môže byť žalobou praescriptis verbis donútená brániť svojho otca proti veriteľom.

441. Tá istá kniha, Názory, kniha XII.

Darovanie sa považuje za uskutočnené, ak sa daruje majetok, keď darca nie je k tomu nútený žiadnym zákonom.

442. Istá osoba, keď bola vypočúvaná na súde, odpovedala, že dedičia jej poručníka jej nič nedlhujú. Vyslovil som názor, že tým stratil právo na žalobu, pretože hoci sa tieto slová dajú chápať tak, že neoznačujú obchodnú transakciu, ale darovanie, predsa len ten, kto urobil priznanie na súde, ho nemôže popierať.

443. Bolo ustálené, že ak niekto urobí darovanie časti majetku svojho najbližšieho príbuzného, ktorý ešte žije, je neplatné. Bolo však rozhodnuté, že ak ten, kto urobil darovanie, neskôr nadobudol dedičstvo podľa prétorského práva, všetky žaloby z toho vyplývajúce mu treba odoprieť, pretože jeho konanie v takomto spěchu bolo v rozpore s dobrými mravmi aj so zákonom národov.

444. Marcianus, O informátoroch.

Mal by byť totiž zbavený majetku ako nehodný.

445. Papinianus, Názory, kniha XIII.

Ustanovuje sa, že darovanie konkubíne nemožno zrušiť, lebo ani v prípade, že by strany neskôr uzavreli manželstvo, nestane sa to, čo predtým platilo podľa zákona, neplatným a neúčinným? Ale na otázku, či manželská česť a náklonnosť už neexistujú, som odpovedal, že to treba určiť na základe posúdenia charakteru osôb a povahy ich životného zväzku, pretože iba písomná zmluva nezakladá manželstvo.

446. V prípade, že matka darovala manželovi svojej dcéry okrem vena aj určitý majetok, vyslovil som názor, že by sa mal považovať za odovzdaný dcére, ktorá bola sama prítomná a odovzdala ho svojmu manželovi; a že matka, ktorá bola urazená, nemala právo vymáhať tento majetok, ani nemohla podľa zákona podať osobnú žalobu, aby tak urobila, pretože manžel výslovne ustanovil, že uvedený majetok mu má byť daný v prospech dievčaťa ako doplnok k jej venu; keďže týmto vyhlásením sa nielen naznačil charakter daru a bolo jasné, že majetok nebol oddelený od jeho užívania, ale tiež sa ukázalo, že išlo o peculium oddelené a odlišné od vena. Sudca by však mal rozhodnúť, či by matka mala získať majetok späť, ak sa

spravodlivo urazila na svojej dcére, a musí vydať rozhodnutie s náležitým ohľadom na úctu, ktorú treba prejavit' voči matke, a rozhodnutie, ktoré sa bude zhodovať s úsudkom dobrého občana.

447. Otec, ktorý daroval určité otrokyne svojej dcére, ktorá bola pod jeho kontrolou, a nezbavil ju jej peculium, keď ju emancipoval, sa považuje za dokonalého darcu svojím následným úkonom.

448. Uviedol som svoj názor, že ak bol majetok uložený v chráme pod podmienkou, že ho môže odstrániť len ten, kto ho tam zanechal, alebo Aelius Speratus po smrti vlastníka, nepovažuje sa to za darovanie.

449. Darovanie nemôže byť platné po spáchaní trestného činu zrady, pretože zaň zodpovedá aj dedič, hoci by vinník zomrel skôr, ako bol odsúdený.

450. Scaevola, Názory, kniha V.

Lucius Titius poslal nasledujúci list: "Tak a tak tomu a tomu, pozdravujem. Môžeš bezplatne užívať taký a taký byt a všetky miestnosti nad ním; týmto listom ti oznamujem, že tak môžeš urobiť s mojím súhlasom." Pýtam sa, či môžu dedičia pisateľa užívanie bytu zakázať? Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností môžu dedičia osoby, ktorá list napísala, zmeniť jej úmysel.

451. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha VI.

Každý, kto dal nový prísľub platiť po uzavretí zmluvy o darovaní, môže byť žalovaný v žalobe založenej na prísľube nie o celú sumu, ale len o to, čo je schopný zaplatiť; bolo totiž stanovené, že sa musí brať do úvahy dôvod a pôvod prísľubu platiť, a nie právomoc sudcu. Avšak ten, kto bol odsúdený na základe darovania a je proti nemu podaná žaloba na výkon rozhodnutia, môže veľmi správne žiadať, aby bol žalovaný len do výšky svojich peňažných prostriedkov.

452. Ak boli peniaze vyplatené Titiovi ako dar pod podmienkou, že ich okamžite požičia darcovi, prevodu vlastníctva sa nebráni; a z tohto dôvodu, ak sa tie isté peniaze požičajú darcovi, nadobúda sa k nim nové vlastníctvo.

453. Osobám, ktoré sú nemé a hluché, sa nezakazuje darovať.

454. Keď ti niekto chce darovať nejaký predmet a ty máš v úmysle darovať ten istý predmet inému, darovanie bude dokonalé, ak prvý s tvojím súhlasom sľúbi, že ho dá druhému; a pretože prvý nedal druhému nič, čím môže byť žalovaný, môže byť proti nemu vydaný rozsudok na celú sumu, a nie na toľko, koľko je schopný zaplatiť. Rovnaké pravidlo sa

dodržiava aj v prípade, keď ten, kto má prijať dar, poveril darcu svojím veriteľom; v tomto prípade totiž veriteľ len vykonáva svoju vlastnú činnosť.

455. Paulus, Rozhodnutia, kniha V.

Ak otec požičia peniaze na úrok v mene svojho emancipovaného syna s úmyslom odovzdať mu ich ako dar a syn urobí ustanovenie týkajúce sa uvedených peňazí, nie je pochyb o tom, že darovanie je dokonalé zo zákona.

456. Ak by niekto zachránil človeka z rúk lupičov alebo nepriateľov a dostal by od neho niečo ako odmenu za to, že tak urobil, darovanie tohto druhu je neodvolateľné a nemalo by byť označené za odmenu za vykonanú vynikajúcu službu; keďže bolo rozhodnuté, že na čin vykonaný na účely záchrany života by nemala byť stanovená žiadna hranica.

457. Scaevola, Digest, kniha LI.

Istý muž napísal otrokovi, ktorého manumitoval, nasledovné: "Titius Stichovi, svojmu oslobodenému, pozdravuje. Po tom, čo som ťa manumitoval, ti týmto listom, napísaným vlastnou rukou, oznamujem, že ti dávam všetko, čo máš v úveroch, v hnutelnom majetku a v peniazoch." Toho istého slobodného muža tiež závetom ustanovil za dediča dvoch tretín svojho majetku a Sempronia za dediča zvyšnej tretiny; Stichovi však neodkázal svoje peculium, ani nenariadil, aby mal z neho vyplývajúce práva na konanie. Vznikla otázka, či sa má Stichovi priznať žaloba na celú sumu úverov vrátane jeho peculium, alebo či sa má priznať obom dedičom v pomere k ich podielom na majetku. Odpoveď bola, že v súlade s uvedenými skutočnosťami by sa žaloba mala priznať obom v pomere k ich podielom na dedičstve.

458. Lucius Titius daroval Maevii pozemok formou daru a niekoľko dní pred jeho odovzdaním ho dal do zálohu Seiovi a potom do tridsiatich dní odovzdal Maevii do vlastníctva uvedený pozemok. Pýtam sa, či bolo darovanie dokonalé alebo nie. Odpoveď znela, že v súlade s uvedenými skutočnosťami bolo perfektné, ale že veriteľ mal nepochybne právo na svoj pozemok na základe záložného práva.

Babička požičala peniaze v mene Labea, svojho vnuka, a vždy inkasovala úroky, pričom doklady o dlhu dostal Labeo a neskôr sa našli medzi aktívami jeho majetku. Pýtam sa, či by sa darovanie malo považovať za dokonalé. Odpoveď bola, že keďže dlžníci boli zaviazaní voči Labeovi, darovanie bolo perfektné.

Tit. 6. O darovaní a iných nadobudnutiach mortis causa.

460. Marcianus, Inštitúcie, kniha IX.

Darovanie mortis causa je také darovanie, pri ktorom si strana chce ponechať majetok sama namiesto toho, aby ho previedla na toho, komu ho daruje, ale uprednostňuje, aby ho mal obdarovaný, a nie jeho dedič.

461. Telemachus dáva takýto dar Pireovi, v Homérovi. 2. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXXII.

Julianus v sedemnásťtej knihe Digest hovorí, že existovali tri druhy darovania mortis causa. Prvý, keď darca, ktorý sa neobáva blížiacej sa smrti, daruje výlučne s ohľadom na svoju smrť. Ďalším druhom darovania mortis causa je podľa neho darovanie, pri ktorom je niekto znepokojený bezprostrednou vyhliadkou na smrť a daruje vec tak, že sa táto vec okamžite stáva vlastníctvom osoby, ktorá ju prijíma. Hovorí, že tretí druh darovania je, keď človek v obave zo smrti nedaruje vec tak, aby jej vlastníctvo okamžite prešlo na osobu, ktorá je na ňu oprávnená, ale ustanovuje, že jej bude patriť po smrti darcu.

462. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Darovanie mortis causa je dovolené nielen vtedy, keď je k tomu osoba donútená podlomením zdravia, ale aj z dôvodu nebezpečenstva blížiacej sa smrti, buď z rúk nepriateľov, alebo lupičov; alebo z dôvodu krutosti či nenávisťi nejakého mocného človeka, alebo keď sa niekto chystá na námornú plavbu;

463. Gaius, Denné alebo zlaté záležitosti.

Alebo cestovať po nebezpečných miestach,

464. Ulpián, Inštitúcie, kniha II.

Alebo tam, kde je človek vyčerpaný starobou:

465. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Všetky tieto podmienky totiž naznačujú hroziace nebezpečenstvo.

466. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXXII.

Ak niekto odsúdený za hrdelný zločin urobí dar mortis causa, dar sa zruší ako nedokonalý; hoci iné dary, ktoré urobil predtým, než vzniklo podozrenie, že mu hrozí takýto trest, môžu byť platné.

467. Ten istý, O Sabinovi, kniha VII.

Ak niekto po prijatí peňažnej sumy odmietne dedičstvo, či už prejde na náhradníka, alebo ho dedí dedič na základe dedenia, má sa za to, že peniaze získal mortis causa; lebo čokoľvek sa nadobudne z dôvodu smrti niekoho, získava sa mortis causa. Julianus prijíma tento názor a my ho využívame. Ak totiž niečo dostane otrok, ktorý má byť pod určitou podmienkou slobodný, za účelom splnenia podmienky; alebo ak niečo získa dedič mortis causa; alebo ak otec niečo daruje z dôvodu smrti svojho syna alebo príbuzného; Julianus uvádza, že sa to nadobúda mortis causa.

468. Preto hovorí, že darovanie sa môže uskutočniť takým spôsobom, že sa vráti darcovi, ak sa chorý uzdraví.

469. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Každý môže nadobudnúť donáciu mortis causa, kto má právo prijať dedičstvo.

470. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIV.

Je ustálené, že ten, komu je darovanie mortis causa určené, môže byť zastúpený takým spôsobom, že môže majetok prisľúbiť niekomu inému, ak ten ho sám nemôže nadobudnúť alebo tak nemôže urobiť pod nejakou inou podmienkou.

471. Ten istý, O Sabinovi, kniha XIII.

Otec môže legálne vykonať darovanie z dôvodu smrti svojho syna, a to aj počas existencie synovho manželstva.

472. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLIV.

V prípadoch, keď žena podvodne žiada, aby jej bol majetok zverený do vlastníctva v mene jej nenarodeného dieťaťa, a na tento účet dostane peniaze, aby uprednostnila náhradníka alebo aby z toho či onoho dôvodu vylúčila ustanoveného dediča, Julianus často uvádzal, že tieto peniaze získala mortis causa.

473. Julianus, Digesty, kniha XVII.

Ak dám majetok patriaci inému ako dar mortis causa a ten by mal byť neskôr nadobudnutý úžere, skutočný vlastník ho nemôže získať späť, ale ja áno, ak sa mi vráti zdravie.

474. Marcellus hovorí, že v súvislosti s darovaním mortis causa môžu vzniknúť faktické otázky, pretože darovanie môže byť vykonané takým spôsobom, že ak darca zomrie na svoju chorobu, nebude mu vrátené; alebo že bude vrátené, ak si darca po zmene názoru želá, aby mu bolo vrátené, aj keby zomrel na tú istú chorobu. Takýto dar možno poskytnúť aj s výhradou, že sa nevráti, ak osoba, ktorá ho má dostať, nezomrie skôr. Darovanie mortis causa možno vykonať takým spôsobom, že majetok sa nevráti v žiadnom prípade, teda ani vtedy, ak by sa darcovi vrátilo zdravie.

475. Julianus, Digesty, kniha XVIII.

Ak je pozemok darovaný mortis causa a v súvislosti s ním vzniknú nevyhnutné a užitočné výdavky, strany, ktoré podajú žalobu o vrátenie pozemku, môžu byť vylúčené z dôvodu podvodu, ak neuhradia uvedené výdavky darcovi.

476. Same, Digest, kniha XXVII.

Marcellus hovorí, že ak synovia pod otcovskou kontrolou, ktorí slúžia v armáde, získali neobmedzené právo nakladať so svojím majetkom závetom v prospech kohokoľvek, koho si vyberú, možno konštatovať, že sú oslobodení aj od dodržiavania bežných formalít vyžadovaných v prípade darovania mortis causa. Paulus v tejto súvislosti hovorí, že cisárske konštitúcie ustanovujú, že darovanie mortis causa možno zrušiť rovnakým spôsobom ako odkaz.

477. Julianus, Digesty, kniha XXIX.

Donáciu mortis causa možno odvolať aj v čase, keď ešte nie je isté, či sa darcovi vráti zdravie alebo nie.

478. Ten istý, Digesty, kniha XLVII.

Aj keď dlžník nemusel mať úmysel oklamať svojich veriteľov, jeho obdarovaný môže byť zbavený majetku, ktorý mu bol darovaný mortis causa; pretože tak, ako sú absolútne neplatné odkazy odkázané závetom osoby, ktorá je platobne neschopná, možno konštatovať, že aj darovanie mortis causa vykonané za takýchto okolností by malo byť zrušené, pretože sa podobá odkazu.

479. Tá istá, Digest, kniha LX.

Darovanie mortis causa získavame nielen vtedy, keď nám ho niekto dá z dôvodu svojej smrti, ale aj vtedy, keď urobí darovanie závislým od smrti iného, ako napríklad, ak by niekto dal Maeviovi darovanie v prípade smrti svojho syna alebo svojho brata pod podmienkou, že ak sa niektorý z nich uzdraví z choroby, majetok sa mu vráti, ale ak niektorý z nich zomrie, bude patriť Maeviovi.

480. Ak by ste mi urobili donáciu mortis causa tým, že by ste svojmu dlžníkovi nariadili, aby zaplatil môjmu veriteľovi, v každom prípade budem mať nárok na toľko peňazí, koľko ma zbaví zodpovednosti voči môjmu veriteľovi. Ak by som však mal s vaším dlžníkom uzavrieť dohodu, bude sa mať za to, že mám nárok len na toľko, koľko je dlžník schopný zaplatiť. Lebo aj keby ste vy ako veriteľ mali vymáhať svoje zdravie a darca by mal urobiť to isté, môžete podať žalobu na vymáhanie alebo žalobu in factum len na sumu rovnajúcu sa záväzku dlžníka.

481. Titia, ktorá chcela darovať svojim dlžníkom Septitiovi a Maeviovi ich zmenky, dala ich Agérii a požiadala ju, aby ich dala spomínaným dlžníkom, ak ona, Titia, zomrie, ale ak sa jej vráti zdravie, aby jej ich vrátila. Keď zomrela, jej dedičkou sa stala Mavia, dcéra Titie, ale Ageria dala zmenky spomínaným Septitiovi a Maeviovi, ako ju o to požiadali. Vystáva otázka, či by v prípade, že by Maevia, dedička, podala žalobu na vymáhanie dlžnej sumy z uvedených zmeniek alebo žalobu na vymáhanie samotných zmeniek, mohla byť vylúčená na základe výnimky. Odpoveď bola, že Maevia by mohla byť vylúčená na základe námietky založenej na plnení zmluvy alebo na základe námietky z dôvodu podvodu.

482. Ak niekto získal otroka ako plnenie za ním spôsobenú škodu alebo za iný záväzok, ako darovanie mortis causa, rozumie sa, že nadobudol len toľko, za koľko sa otrok môže predať. Rovnaké pravidlo treba dodržiavať aj v súvislosti s pozemkom, ktorý je zaťažený, aby sa zistila hodnota darovaného.

483. Tá istá kniha, Digest, kniha LXXX.

Ak je majetok darovaný mortis causa synovi pod otcovou kontrolou a darca sa uzdraví, môže podať žalobu De peculio proti svojmu otcovi. Ak však hlava domácnosti prijme dar mortis causa a potom sa dá do adopcie, darovaný majetok môže darca vymáhať späť. Tento prípad nie je podobný prípadu, keď ten, kto dostane dar mortis causa, ho daruje inému, pretože darca od neho nemôže vymáhať samotný majetok, ale len jeho hodnotu.

484. Ten istý, O Urseius Ferox, kniha I.

Pozemok sa daruje osobe, ktorá nemôže legálne nadobudnúť len jeho časť, pod podmienkou, že zaplatí dedičovi desať aurei. Nevyžaduje sa od neho, aby zaplatil celú sumu, aby získal svoj podiel na pozemku, ale len sumu v pomere k dedičstvu, na ktoré má nárok.

485. Ten istý, O Urseius Ferox, kniha II.

Viacere authority, a medzi nimi aj Priscus, zastávali názor, že osoba, ktorá dostane peňažnú sumu, aby ju podnietila k prijatiu dedičstva, získava peniaze mortis causa.

486. Africanus, Otázky, kniha I.

V prípade darovania mortis causa, keď je predmetom skúmania spôsobilosť kohokoľvek prijať majetok, treba brať do úvahy čas smrti, a nie čas darovania.

487. Ten istý, Otázky, kniha II.

Ak je darovanie mortis causa vykonané v prospech syna pod otcovou kontrolou a ten zomrie počas života darcu, ale jeho otec ho prežije, vzniká otázka, aké je v takomto prípade pravidlo práva? Odpoveď znela, že smrťou syna vzniká nárok na vrátenie majetku; za predpokladu, že darca mal úmysel darovať majetok synovi, a nie otcovi. V opačnom prípade, ak bolo zastúpenie syna použité len v prospech jeho otca, potom sa musí zohľadniť smrť otca. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak vznikne otázka týkajúca sa osoby otroka.

488. Ten istý, Otázky, kniha IX.

Keď sa dlžníkovi poskytne prepustenie ako darovanie mortis causa a darca sa uzdraví, môže vymáhať dlh, aj keď bol dlžník prepustený uplynutím času; prepustením sa totiž veriteľ vzdal svojej pohľadávky z predchádzajúceho záväzku a tá splynula s právom vymáhať darovanie.

489. Marcianus, Inštitúcie, kniha IX.

Darovanie mortis causa možno vykonať bez ohľadu na to, či strana vykoná závet alebo nie.

490. Syn pod otcovskou kontrolou, ktorý nemôže spísať závet ani so súhlasom svojho otca, môže napriek tomu vykonať darovanie mortis causa, ak mu to otec dovoľí.

491. Rovnaké pravidlá, kniha II.

Ak dve osoby urobia vzájomné darovanie mortis causa toho istého majetku a obe zomrú, dedič žiadnej z nich nemôže získať majetok späť z dôvodu, že ani jedna z nich neprežila druhú. Rovnaké právne pravidlo sa uplatní, ak manžel a manželka urobia vzájomné darovanie.

492. Rovnaké pravidlá, kniha V.

Ak je darovanie mortis causa vykonané takým spôsobom, že ho nemožno za žiadnych okolností odvolať, ide skôr o darovanie inter vivos než o darovanie mortis causa. Preto by sa malo považovať za akékoľvek iné darovanie inter vivos a bude neplatné medzi manželom a manželkou; a neuplatní sa naň falzifikát, ako je to v prípade darovania mortis causa.

493. Marcellus, Názory.

Istý synovec, ktorý chcel svojmu strýkovi darovať mortis causa sumu, ktorú mu dlhoval, urobil toto písomné vyhlásenie: "Želám si, aby všetky moje registre alebo poznámky, nech sa nachádzajú kdekoľvek, boli neplatné a aby môj strýko nebol povinný ich zaplatiť." Pýtam sa, či v prípade, že dedičia podajú žalobu na vymáhanie peňazí od strýka zosnulého, môžu byť vylúčení námietkou z dôvodu podvodu. Marcellus odpovedal, že môžu, pretože dedičia s najväčšou istotou vznášajú požiadavku voči strýkovi v rozpore s vôľou zosnulého.

494. Ulpian, O edikte, kniha XVII.

Ak sa majetok daruje mortis causa a darcovi sa vráti zdravie, pozrime sa, či bude mať nárok na vecnú žalobu. Ak by niekto urobil darovanie pod podmienkou, že v prípade smrti bude majetok patriť tomu, komu bol darovaný, nie je pochybnosť, že darca ho môže získať späť, a ak by zomrel, môže tak urobiť ten, komu bol darovaný. Ak by podmienkou bolo, že obdarovaný má mať majetok okamžite ako vlastný, ale má ho vrátiť, ak sa darcovi vráti zdravie alebo sa vráti po bitke alebo dlhej ceste, možno tvrdiť, že darca bude mať právo na vecnú žalobu, ak nastane niektorá z týchto udalostí; medzitým však bude majetok patriť osobe, ktorej bol darovaný. Ak by však ten, komu bol majetok darovaný, predišiel darcu, možno sa domnievať, že tento bude oprávnený na vecnú žalobu.

495. Ten istý, O edikte, kniha XXI.

Každý, kto urobí darovanie mortis causa a potom si to rozmyslí, bude mať právo buď na žalobu o vrátenie majetku, alebo na odporovaciú žalobu.

496. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VIII.

Majetok sa nadobúda mortis causa vtedy, keď nastane príležitosť na jeho nadobudnutie z dôvodu smrti niekoho, okrem takých prípadov, ktoré majú osobitné označenie; je totiž isté, že každý, kto nadobúda majetok dedičským právom alebo ako odkazovník alebo beneficent trustu, ho nadobúda z dôvodu smrti iného, ale z dôvodu, že tieto spôsoby nadobudnutia majetku sú označené osobitnými názvami, sa od predmetného odlišujú.

497. Julianus zastáva názor, že hoci dlžník, ktorý bol prepustený, nemusí byť solventný, darovanie sa bude aj tak považovať za vykonané mortis causa.

498. Majetok možno nadobudnúť aj bez darovania; ako napríklad vtedy, keď otrok alebo odkazovník zaplatí peňažnú sumu za účelom splnenia nejakej podmienky, bez ohľadu na to, či osoba, ktorá ju dostane, je cudzia, alebo je dedičom. Podobne je to v prípade, keď niekto dostane peniaze na prijatie alebo odmietnutie dedičstva alebo na odmietnutie odkazu, ktorý mu bol odkázaný. Aj veno, ktoré bolo stanovené a pripadne manželovi, ak jeho manželka zomrie, je zjavne nadobudnuté mortis causa a veno tohto druhu je označené ako návratné. Do tejto kategórie patrí aj všetko, čo je darované mortis causa alebo čo je darované v čase bezprostredného nebezpečenstva smrti alebo s očakávaním smrti z dôvodu, že chápeme, že skôr či neskôr zomrieme.

499. Ak by ste s úmyslom darovať mortis causa nariadili svojmu dlžníkovi, aby dal nový sľub môjmu veriteľovi, že zaplatí desať aurei, vzniká otázka, aké by bolo pravidlo práva, ak by sa dlžník nepreukázal ako solventný? Julianus hovorí, že ak sa takto stanovím, bude sa mať za to, že som získal toľko peňazí, koľko je tvoj dlžník schopný zaplatiť; hovorí totiž, že ak sa darca uzdraví, bude mať právo získať len nový záväzok dlžníka. Ak by však môj veriteľ uzavrel túto podmienku, bude sa mať za to, že som získal len toľko peňazí, koľko by som mal právo byť oslobodený od platenia svojmu veriteľovi.

500. Keď je dlžník, ktorý je chudobný, oslobodený od svojho dlhu darovaním, má sa za to, že získal všetky peniaze, od ktorých zaplata bol oslobodený.

501. Ulpian, O edikte, kniha LXXVI.

Darovanie vykonané mortis causa sa považuje za dokonalé až po smrti darcu.

502. Paulus, O Plautiovi, kniha IV.

Ak niekto nadobudne užívacím právom majetok patriaci inému, ktorý bol darovaný mortis causa, nepovažuje sa za toho, kto ho získal od toho, komu majetok patrí, ale od toho, kto mu dal príležitosť na užívacie právo.

503. Marcellus, Digesty, kniha XXVIII.

O donáciu mortis causa môže ísť aj vtedy, ak sa preukáže, že darca si stanovil, že bude platiť každý rok, kým bude žiť; to znamená, že po smrti sľubujúceho sa má začať vyberanie.

504. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha VI.

Senát rozhodol, že ak boli donácie mortis causa poskytnuté tým, ktorým zákon zakázal ich prijatie, sú v rovnakom postavení ako osoby, ktorým boli závetom odkázané odkazy a ktorým zákon nedovoľuje ich prijať. Na základe tohto dekrétu senátu vzniklo veľké množstvo otázok, z ktorých spomenieme niekoľko.

505. Slovo "darovanie" je odvodené od slova donum, čo znamená "darovaný". Je prevzaté z gréčtiny, pretože Gréci hovoria dwron kai dwreisvai, teda "dar a dať".

506. Donácia mortis causa sa však veľmi líši od skutočného a absolútneho daru, ktorý sa robí takým spôsobom, že ho nemožno za žiadnych okolností odvolať; a pri ktorom ten, kto ho robí, by bol radšej, keby majetok mal obdarovaný než on sám. Na druhej strane ten, kto robí darovanie mortis causa, myslí na seba a z lásky k životu si radšej majetok ponechá, ako by ho mal darovať. To je dôvod, prečo sa bežne hovorí, že darca by si majetok radšej ponechal, ako by dovolil, aby ho mal ten, komu ho daruje, ale že by bol radšej, keby ho mal on, ako by mal prejsť na jeho dediča.

507. Preto ten, kto robí darovanie mortis causa, pokiaľ ide o jeho myšlienky na seba samého, uzatvára obchodnú transakciu; to znamená, že si kladie podmienku, že majetok mu bude vrátený, ak sa mu vráti zdravie. Kassiovi prívrženci nepochybovali o tom, že majetok možno získať späť, ako v prípade nedokončenej transakcie; a to z toho dôvodu, že ak sa niečo daruje, robí sa to buď preto, aby si ty vykonal nejaký úkon, alebo aby som ho vykonal ja, alebo aby ho vykonal Lucius Titius, alebo v prípade, že nastane nejaká udalosť; a vo všetkých týchto prípadoch možno majetok získať späť žalobou.

508. Darovanie mortis causa sa uskutočňuje niekoľkými rôznymi spôsobmi. Niekedy ho urobí človek, ktorý je zdravý a neočakáva bezprostrednú smrť, ktorý sa teší výbornému zdraviu, ale ktorý uvažuje, že človek môže zomrieť. Niekedy ju robí zo strachu pred smrťou, buď z dôvodu súčasného, alebo budúceho nebezpečenstva. Nebezpečenstvo smrti sa totiž môže vyskytnúť na súši i na mori, v mieri i vo vojne, doma i v armáde. Darovanie sa môže uskutočniť aj pod podmienkou, že ak darca zomrie na svoju chorobu, majetok sa mu za žiadnych okolností nevráti; alebo že sa mu vráti, ak si to rozmyslí a bude chcieť, aby sa mu vrátil, ešte predtým, ako zomrie na tú istú chorobu. Darovanie možno vykonať aj pod podmienkou, že sa nevráti, ak osoba, ktorá má naň nárok, nezomrie skôr ako darca. Darovanie mortis causa možno vykonať aj takým spôsobom, že ho nemožno vrátiť v žiadnom prípade, teda ani vtedy, ak by sa darcovi vrátilo zdravie.

509. Ak by niekto uzavrel partnerstvo s iným na účely darovania mortis causa, treba povedať, že partnerstvo je neplatné.

510. Keď chce veriteľ urobiť darovanie mortis causa dvom svojim dlžníkom z toho, čo mu dlhujú, a jedného z nich zbaví záväzku a ten sa mu vráti zdravie, môže žalovať ktoréhokoľvek z nich, ktorého si vyberie.

511. Ten, kto sa zaviazal každoročne vyplácať určitú sumu peňazí ako donáciu mortis causa, sa nepodobá osobe, ktorej bol odkázaný odkaz, splatný každoročne; lebo hoci je veľa odkazov, predsa len ide len o jedno ustanovenie a vždy sa musí brať do úvahy postavenie toho, komu bol sľub daný.

512. Ulpian, O Lex Julia et Papia, kniha VIII.

Ak sa niečo dáva za účelom splnenia podmienky, hoci to nemusí pochádzať z majetku zosnulého, predsa len ten, o kom zákon hovorí, že má dostať len určitú sumu, nemôže dostať väčšiu sumu, ako je stanovená zákonom. Je isté, že ak otrok zaplatí peňažnú sumu na účely splnenia podmienky, suma sa upraví v súlade s tou, na ktorú má poručiteľ právny nárok, za predpokladu, že otrok mal v čase svojej smrti túto sumu vo svojom peculium. Ak však bola táto suma nadobudnutá po jeho smrti alebo ak ju za neho darovala iná osoba, keďže tvorila súčasť majetku, ktorý mal poručiteľ v čase svojej smrti, bude prípad rovnaký ako v prípade, keď sa poplatky ukladajú odkazovníkom.

513. Ten istý, Lex Julia et Papia, kniha XV.

Vo všeobecnosti treba mať na pamäti, že donácie mortis causa sú porovnateľné s odkazmi. Preto každé právne pravidlo, ktoré sa vzťahuje na odkazy, treba chápať tak, že sa vzťahuje aj na donácie mortis causa.

514. Julianus hovorí, že ak by niekto za života darcu predal otroka, ktorého mu daroval ako donáciu mortis causa, ten bude mať právo na osobnú žalobu o vrátenie ceny, ak sa mu vráti zdravie a rozhodne sa tak urobiť; v opačnom prípade bude darca nútený otroka sám vrátiť.

515. Marcellus, O Lex Julia et Papia, kniha I.

Medzi darovaním mortis causa a inými spôsobmi, ktorými niekto nadobúda majetok z dôvodu smrti, existuje nasledujúci rozdiel. Darovanie mortis causa sa uskutočňuje za prítomnosti oboch strán a všetko, čo nie je zahrnuté v tomto druhu darovania, sa rozumie, že môže byť nadobudnuté z dôvodu smrti. Keď totiž závetca svojím testamentom nariadi svojmu otrokovi Pamphilovi, aby bol slobodný pod podmienkou, že mu zaplatí desať aurei, nepovažuje sa to za darovanie; a napriek tomu, ak od otroka prijmem desať aurei, je stanovené, že ich prijímam mortis causa. To isté sa deje, ak je dedič ustanovený

pod podmienkou, že mi zaplatí desať aurei; keďže prijatím peňazí od toho, kto je ustanovený za dediča, ich nadobúdam mortis causa, a to na účely splnenia podmienky.

516. Paulus, O Plautiovi, kniha XVII.

Ak ten, komu bol otrok darovaný mortis causa, ho manumituje, bude podliehať žalobe o vrátenie hodnoty otroka, pretože vie, že môže byť žalovaný, ak by sa darcovi vrátilo zdravie.

517. Papinianus, Otázky, kniha XXIX.

Ak nadobudne účinnosť darovanie mortis causa uskutočnené medzi manželom a manželkou, vzťahuje sa darovanie na čas, keď bolo uskutočnené.

518. Ten istý, Názory, kniha II.

Ak otrok, ktorý má byť slobodný pod podmienkou, že zaplatí určitú sumu zo svojho peculium jednému z dedičov majetku, tak urobí, musí túto sumu vyúčtovať rovnako z dôvodu falciánskeho práva, ako aj v prípade žaloby o majetok, a tiež v prípade reštitúcie na základe trebelského dekrétu senátu. To, čo otrok dostal ako dar a zaplatil, sa považuje za darované z jeho peculium, a ak to zaplatil iný v jeho prítomnosti a v jeho mene, rozumie sa, že to zaplatil on sám.

519. Ten istý, Názory, kniha XXXII.

Seia po tom, čo svoj majetok darovaním previedla na svojho príbuzného Tícia, vyhradila si užívacie právo naň pre seba; a bolo dohodnuté, že ak Tícus zomrie skôr ako ona, uvedený majetok pripadne jemu, a ak zomrie počas života Tíciových detí, potom bude patriť im. Ak by si teda dedičia Lucia Titia nárokovali na tento majetok, nemohli by sa proti tomu neúčinne brániť námietkou z dôvodu zlej viery. Keďže však žaloba bola podaná v dobrej viere, bola položená otázka, či žena nebola povinná sľúbiť, že po smrti Tícia odovzdá majetok jeho deťom. Vyvstali určité pochybnosti o tom, že darovanie by nemalo byť vymáhané, ak vlastnícke právo k nemu ešte nenadobudli deti; napriek tomu, či by sa nemohlo povedať, že z dôvodu poskytnutej záruky by malo byť zachované prvé darovanie, ktoré bolo dokončené odovzdaním nehnuteľnosti a ktoré bolo skutočne poskytnuté na začiatku, a nie druhé darovanie, ktoré bolo len prisľúbené? Bolo teda darovanie vykonané pod určitou podmienkou a malo by sa tak považovať, alebo bolo vykonané z dôvodu smrti? Nemožno poprieť, že by sa malo považovať za urobené mortis causa. Z toho vyplýva, že keďže prvé darovanie bolo zrušené, druhé darovanie by sa malo považovať za vynútené, keďže Seia prežila Tícia. Napokon, po smrti ženy, ak by Titiove deti prijali záväzok s jej súhlasom, boli by povinné prispieť na falcký podiel v pomere k svojim podielom.

520. Ak otec v okamihu smrti daroval svojmu emancipovanému synovi určitý majetok bez toho, aby mu uložil podmienku jeho vrátenia, a jeho bratia a spoludedičia si želali, aby sa z tohto majetku vykonal príspevok z dôvodu falcidiánskeho práva, vyslovil som názor, že sa má dodržať starobylé pravidlo, keďže nová ústava nemá nič spoločné s ostatnými darovaniami, ktoré sa vykonali za pozitívnych podmienok, a v prípade smrti sa má vykonať odpočet z majetku pozostalosti bez toho, aby dedičia mali nádej, že si ho ponechajú; pretože ten, kto urobil dar, tak urobil absolútne, keď zomrel, a nie ako dar mortis causa.

521. Neratius, Názory, kniha I.

Fulcinus: Darovanie mortis causa môže byť vykonané medzi manželom a manželkou, ak má darca mimoriadne odôvodnenú obavu zo smrti. Neratius: Stačí, ak má darca takéto presvedčenie a myslí si, že zomrie, a netreba skúmať, či jeho názor bol opodstatnený alebo nie. Toto pravidlo by sa malo dodržiavať.

522. Paulus, Manuály, kniha I.

V prípade darovania mortis causa otrokovi sa pozrime, koho smrť treba vziať do úvahy, čiže či smrť pána, alebo smrť samotného otroka, aby bol dôvod na osobnú žalobu o vrátenie majetku. Lepší názor je, že treba zohľadniť smrť osoby, ktorej bolo darovanie vykonané; napriek tomu darovanie nesleduje manumitovaného otroka po smrti jeho pána, skôr ako sa otvorí závet.

Kniha XL

1. O manumácii.
2. O manumiciách pred sudcom.
3. O manumisii otrokov patriacich do spoločenstva.
4. O testamentárnych manumisiách.
5. O slobode udelenej na základe podmienok trustu.
6. O odňatí slobody.
7. O otrokoch, ktorí majú byť slobodní pod určitou podmienkou.
8. O otrokoch, ktorí získajú slobodu bez manumisie.
9. Ktorí otroci, ktorí boli manumitovaní, sa nestanú slobodnými, kto to urobí (..)
10. Ohľadom práva nosiť zlatý prsteň.
11. Ohľadne navrátenia rodových práv.
12. Týkajúce sa činností súvisiacich so slobodou.

13. Ohľadom tých, ktorým nie je dovolené žiadať o slobodu.
14. Kde sa rozhoduje o tom, že niekto je slobodný.
15. Žiadna otázka týkajúca sa stavu zosnulých osôb nesmie byť vznesená po piatich rokoch (...)
16. Pokiaľ ide o zisťovanie kolúzie.

Tit. 1. Ohľadne manumácie.

Ulpianus, O Sabinovi, kniha VI.

Bolo rozhodnuté, že každý, kto sa narodil na Kalendy v januári, môže manumitovať svojho otroka po šiestej hodine noci pred Kalendami, ako ten, kto v tom čase dovŕšil dvadsiaty rok života. Každý, kto má viac ako dvadsať rokov, totiž smie manumitovať otroka, ale maloletý pod tento vek to nesmie urobiť. Preto sa za mladšieho ako dvadsať rokov nepovažuje ten, kto je v posledný deň svojho dvadsiateho roku.

(1) Ten istý, O Sabinovi, kniha XVII.

Ak by dedič manumitoval otroka, ktorý bol odkázaný, zatiaľ čo porúčiteľ uvažuje, či ho prijme alebo nie, je stanovené, že otrok bude slobodný, ak by porúčiteľ nakoniec dospel k záveru odmietnuť odkaz.

2. Paulus, O edikte, kniha XXXIX.

Ak je otrok daný do zálohu, nemôže byť manumitovaný, aj keď je dlžník bohatý.

0. Ulpianus, Disputácie, kniha VI.

List božských bratov adresovaný Urbiovi Maximovi uvádza, že otrok kúpený za vlastné peniaze je v pozícii, keď môže žiadať o svoju slobodu.

(23) V prvom rade sa takýto otrok nemôže správne považovať za kúpeného za vlastné peniaze, keďže otrok nemôže mať vlastné peniaze. Ak však prižmúrieme oči, musíme ho považovať za kúpeného za vlastné peniaze, keďže nebol kúpený za peniaze toho, kto ho vykúpil z otroctva. Preto bez ohľadu na to, či peniaze pochádzali z peculium, ktoré patrí predávajúcemu, alebo z nejakého šťastného nadobudnutia otroka; alebo boli poskytnuté láskavosťou či štedrosťou priateľa; alebo ich niekto poskytol vopred, alebo ich sľúbil, alebo spôsobil, že bol delegovaný; alebo bol otrok vykúpený tým, že sa zaviazal zaplatiť dlh, musí sa mať za to, že bol kúpený za svoje vlastné peniaze. Stačí totiž, ak ten, kto požičal svoje meno na kúpu, nevydal žiadne vlastné peniaze.

(24) Ak by otrok, ktorého kúpil niekto neznámy, neskôr ponúkol cenu, za ktorú bol predaný, treba povedať, že by nemal byť vypočutý, lebo to sa malo urobiť na začiatku, aby sa uskutočnil fiktívny predaj a aby sa medzi kupujúcim a otrokom uzavrela dôverná dohoda.

(25) Ak sa to teda neurobilo na začiatku, aby sa otrok mohol vykúpiť za vlastné peniaze, alebo ak otrok nedal peniaze s týmto úmyslom, nebude mať nárok na slobodu.

(26) Preto sa možno spýtať, či v prípade, keď to bolo na začiatku úmyslom a kupujúci sa poponáhľal zaplatiť peniaze a neskôr by mal byť odškodnený, môže otrok využiť výhody cisárskej ústavy? Myslím si, že môže.

(27) Ak by teda kupujúci poskytol otrokovi zálohu a ten by mu ju vrátil, môže nadobudnúť slobodu.

(28) Bez ohľadu na to, či v zmluve bolo alebo nebolo uvedené (napríklad v prípade predaja), že otrok bude manumitovaný, lepší názor je, že bude mať nárok na slobodu.

(29) Preto ak by niekto kúpil otroka za jeho peniaze, ale bez toho, aby sa dohodol, že ho manumituje, humánný názor tých, ktorí sa zaoberali touto otázkou, je, že otrok by mal získať slobodu, keďže kupujúci bol len fiktívny a požičal mu používanie svojho mena, a okrem toho nič nestratil.

(30) Nezáleží však na tom, kým bol otrok kúpený za vlastné peniaze, či ministerstvom financií, obcou alebo súkromnou osobou, ani na tom, aké môže byť pohlavie kupujúceho. Ak je predávajúci mladší ako dvadsať rokov, uplatní sa ústava. Neberie sa do úvahy ani vek kupujúceho, pretože aj keď je neplnoletý, je len spravodlivé, aby dodržal slovo, pretože tým neutrpí žiadnu škodu. Rovnaké pravidlo sa uplatňuje na kupujúceho, ktorý je otrokom.

(31) Ústava sa nevzťahuje na otrokov, ktorí sú absolútne neschopní získať slobodu; ako napríklad v prípade, keď má byť otrok poslaný mimo krajiny alebo bol predaný či odkázaný závetom pod podmienkou, že nikdy nebude manumitovaný.

(32) Keď je otrok vykúpený vlastnými peniazmi, hoci nezaplatil celú cenu, treba povedať, že má nárok na slobodu, ak prispel svojou prácou na vyrovnanie dlžnej sumy alebo ak neskôr získal majetok svojou prácou.

(33) Ak by si časť kúpil za vlastné peniaze a druhá časť by mu už patrila, ústava sa neuplatní, rovnako ako keby, majúc vlastníctvo seba samého, kúpil len užívacie právo k nemu.

(34) Ale čo ak vlastnil užívacie právo k sebe samému a kúpil vlastníctvo? V tomto prípade je v takom postavení, že sa naňho bude vzťahovať cisárska ústava.

(35) Ak dve osoby kúpia otroka, pričom jedna z nich za vlastné peniaze a druhá za peniaze otroka, treba konštatovať, že ústava sa neuplatní, pokiaľ ten, kto ho kúpil za vlastné peniaze, nie je pripravený ho manumitovať.

(36) Ak však niekto kúpi polovicu otroka a druhú polovicu získa nejakou výhodnou transakciou, treba povedať, že existuje dôvod na uplatnenie ústavy.

23. Marcianus, Inštitúcie, kniha II.

Ak by otrok tvrdil, že bol kúpený za svoje vlastné peniaze, môže sa postaviť pred súd proti svojmu pánovi, ktorého dobrú vieru spochybňuje, a sťažovať sa, že nebol od neho manumitovaný; musí to však urobiť v Ríme pred mestským prefektom alebo v provinciách pred guvernérom v súlade so svätými konštitúciami božských bratov; pod trestom odsúdenia do baní, ak by sa o to pokúsil a nedokázal svoju pravdu; ibaže by jeho pán uprednostnil, aby mu bol vrátený, a potom by sa rozhodlo, že nebude podliehať prísnejšiemu trestu.

23. Ak je však otrokovi nariadené, aby bol prepustený na slobodu po tom, ako predložil svoje účty, určí sa rozhodca medzi otrokom a jeho pánom, teda dedič, aby sa účty predložili v jeho prítomnosti.

(23) Alfenus Varus, Digesty, kniha IV.

Otrok, ktorý sa zaviazal dať určitú sumu, aby získal slobodu, zaplatil ju svojmu pánovi, ale ten zomrel skôr, ako ho manumitoval, a závetom mu nariadil, aby bol slobodný, a odkázal mu aj svoje peculium. Otrok sa spýtal, či mu majú peniaze, ktoré zaplatil svojmu pánovi za získanie slobody, vrátiť dedičia jeho patróna, alebo nie? Odpoveď znela, že ak pán po prijatí peňazí viedol ich účet ako svoj vlastný, okamžite prestali tvoriť súčasť peculium otroka; ak však medzitým, pred jeho

manumitáciou, odložil peniaze bokom, akoby ich zaplatil otrok, mali by sa považovať za súčasť jeho peculium a dedičia ich musia manumitovanému otrokovi vrátiť.

23. Ten istý, Digesty, kniha VII.

Dvaja synovia pod otcovou kontrolou mali ako súčasť peculium každého z nich samostatných otrokov. Jeden z nich ešte za života svojho otca manumitoval mladého otroka, ktorý patril do jeho peculium. Otec svojím testamentom odkázal každému synovi jeho vlastné peculium ako prednostné dedičstvo. Vznikla otázka, či sa uvedený otrok stal slobodným otrokom oboch synov, alebo len toho, ktorý ho manumitoval? Odpoveď znela, že ak otec spísal závet skôr, ako syn manumitoval otroka, stane sa slobodným otrokom len tohto z nich, a to z toho dôvodu, že sa bude považovať za odkázaného so zvyškom peculium. Ak by však otec spísal závet neskôr, usúdilo by sa, že nemal v úmysle odkázať manumitovaného otroka; a keďže uvedeného otroka neodkázal ako prednostné dedičstvo, po otcovej smrti by sa stal otrokom oboch bratov.

(23) Marcianus, Institutes, kniha XIII.

Tí, ktorí sú na základe trestu zníženi na otroctvo, nepochybne nemôžu nikoho manumitovať, pretože sami sú otrokmi.

23. Ani tí, ktorí sú obvinení z hrdelného zločinu, nemôžu manumitovať svojich otrokov, pretože to nariadil senát.

24. Božský Pius v reskripte adresovanom Kalpurniovi uviedol, že sloboda, ktorú otrokom dal človek, ktorý bol odsúdený podľa kornelského zákona alebo ktorý si bol vedomý, že bude odsúdený, nebude mať žiadnu platnosť ani účinok.

25. Božský Hadrián v reskripte uviedol, že ak boli otroci manumitovaní, aby sa ich pán mohol zbaviť zodpovednosti za trestný čin, nemajú na slobodu právny nárok.

Paulus, Pravidlá.

Ak je otrok predaný pod podmienkou, že nebude manumitovaný, alebo ak mu je manumitácia zakázaná na základe jeho vôle, alebo ak mu manumitáciu zakázal prefekt guvernéra z dôvodu nejakého trestného činu, ktorý spáchal, nemôže získať slobodu.

0. II. kniha šiestich kníh cisárskych dekrétov, ktoré sa týkajú súdnych vyšetrovaní.

Ilianus, dlžník štátnej pokladnice, ktorý pred mnohými rokmi kúpil otrokyňu menom Evemeria pod podmienkou, že ju manumituje, tak aj urobil. Keďže agent štátnej pokladnice nepovažoval majetok dlžníka za dostatočný na uspokojenie jeho

veriteľov, vzniesol otázku týkajúcu sa postavenia Evemérie. Bolo rozhodnuté, že neexistuje dôvod na uplatnenie práva ministerstva financií, podľa ktorého všetok majetok dlžníkov podlieha záložnému právu, pretože otrokyňa bola kúpená pod podmienkou, že bude manumitovaná, a ak by sa tak nestalo, mala by nárok na slobodu podľa ústavy Božskej Marky.

10. Ten istý, O edikte, kniha LXIV.

Dedič tým, že manumituje otroka, ktorý bol odkázaný pod podmienkou, a urobí to, kým podmienka trvá, nerobí otroka slobodným.

11. Ten istý, O edikte, kniha L.

Otroka, ktorý sa dopustil únosu a za ktorého jeho pán zaplatil pokutu, Faviánsky zákon zakazuje manumitovať v priebehu desiatich rokov; a v tomto prípade neberieme do úvahy čas, kedy bol závet spísaný, ale dátum smrti závetcu.

0. Pomponius, O Plautiovi, kniha I.

Otroka nepričítnej osoby nemôže manumitovať jej príbuzný, ktorý bol vymenovaný za jej kurátora, pretože manumitácia otroka nie je zahrnutá do správy majetku. Ak by však nepričítaná osoba dlhovala otrokovi slobodu z dôvodu dôvery, Octavenus hovorí, že na odstránenie všetkých pochybností by mal kurátor otroka odovzdať osobe, na ktorú má byť prevedený, aby ho táto manumitovala.

23. Paulus, O Plautiovi, kniha XVI.

Nemôžeme manumitovať otroka v prítomnosti toho, ktorého autorita je rovnaká ako naša. Pretor však môže manumitovať otroka v prítomnosti konzula.

23. Keď cisár manumituje otroka, nedotýka sa ho prútikom, ale otrok, ktorý je manumitovaný, sa stáva slobodným samotným prejavom cisárovej vôle v súlade s Augustovým zákonom.

15. Marcellus, Digesty, kniha XXIII.

Niet pochyb o tom, že otrok môže byť manumitovaný mortis causa. Nesmieš to však chápať tak, že ak sa takto nariadi, aby bol otrok slobodný, nestane sa ním, ak sa jeho pánovi vráti zdravie; lebo tak ako keby bol absolútne manumitovaný pred prétorom, keď sa niekto domnieva, že onedlho zomrie, a očakáva sa jeho smrť, tak sa v tomto prípade sloboda udeľuje počas posledných chvíľ osoby, ktorá manumitáciu udeľuje, pretože sa má za to, že jeho vôľa naďalej existuje z dôvodu tichej

podmienky smrti osoby, ktorá manumituje otroka. Prípado je rovnaký, ako keby niekto odovzdal majetok pod podmienkou, že v prípade jeho smrti bude patriť osobe, ktorá ho dostane; keďže majetok nebude odcudzený, ak darca zachová rovnaký úmysel počas svojho života.

(0) Modestinus, Pravidlá, kniha I.

Ak syn mladší ako dvadsať rokov manumizuje svojho otroka so súhlasom svojho otca, robí ho slobodným človekom tohto posledného; a dôkaz o manumizácii nie je potrebný z dôvodu súhlasu otca.

5888. Ten istý, Pravidlá, kniha VI.

Otroci, ktorých syn pod otcovou kontrolou získa počas služby v armáde, nie sú zahrnutí do majetku otca a ten nemôže manumitovať otrokov tohto druhu.

(1) Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha XII.

Predávajúci môže manumitovať otroka, ktorého sa zaviazal predať, a sľubujúci otroka, ktorého sa zaviazal odovzdať.

17. Papinianus, Otázky, kniha XIII.

Ak niekto dostal od iného peňažnú sumu za to, že manumituje jeho otroka, môže si od neho vynútiť slobodu bez jeho súhlasu, hoci sa často stáva, že mu zaplatí jeho vlastné peniaze, a najmä ak mu ich poskytol jeho brat alebo jeho prirodzený otec; ide totiž o podobný prípad, ako keď sa otrok vykúpi vlastnými peniazmi.

(0) Ten istý, Názory, kniha X.

Je zbytočné, aby maloletý dvadsaťročný otrok dokazoval manumáciu otroka, ak ho prijme za účelom manumácie po vyhlásení reskriptu božského Marka adresovaného Aufidiovi Victorinovi; ak by ho totiž nemanumitoval, otrok by napriek tomu získal slobodu.

23. Rovnaké právne pravidlo neplatí, ak je udelenie slobody zaťažené dôverou; v tomto prípade totiž darca musí túto skutočnosť preukázať, keďže manumitovaný otrok inak slobodu nezíska.

24. Istý muž predal otrokyňu pod podmienkou, že ju kupujúci po uplynutí roka manumituje; a ak sa tak nestane, bolo dohodnuté, že predávajúci na ňu položí ruku alebo že kupujúci zaplatí desať aurei. Keďže zmluva nebola dodržaná, rozhodlo

sa, že otrok sa napriek tomu stal slobodným v súlade s podmienkami vyššie uvedenej ústavy; keďže veľmi často dochádza k položeniu ruky za účelom poskytnutia pomoci. Peniaze preto nemožno vymáhať, keďže výhoda zákona bola zabezpečená v súlade s vôľou predávajúceho.

25. V čase odcudzenia otroka bolo dohodnuté, že po tom, ako bol prevedený s úmyslom poskytnúť mu slobodu, má byť po uplynutí piatich rokov manumitovaný; a tiež, že dovtedy musí každý mesiac platiť určitú sumu. Vyjadril som názor, že uvedené mesačné platby netvorili súčasť podmienky, pod ktorou bol oslobodený z otroctva, ale aby sa ukázalo, že jeho otroctvo bolo len dočasné; pretože otroka, ktorý bol prevedený s cieľom získať slobodu, nemožno v každom ohľade porovnávať s otrokom, ktorý má byť manumitovaný pod určitou podmienkou.

23. Ten istý, Názory, kniha XIII.

Manžel, ktorý je solventný, môže manumitovať bodového otroka počas trvania manželstva. Ak však nie je solventný, hoci nemusí mať žiadne iné záväzky, otrokovi sa zabráni získať slobodu, keďže veno sa chápe ako splatné, kým manželstvo trvá.

23. Tá istá, Definície, kniha II.

Vnuk môže manumitovať otroka so súhlasom starého otca, ako to môže urobiť syn so súhlasom svojho otca; manumitovaný otrok sa však stane slobodným človekom otca, resp. starého otca.

23. Ten istý, Názory, kniha XV.

Gaius Seius kúpil Pamfilu pod podmienkou, že do roka bude manumitovaná; a skôr ako uplynula táto doba, sám Seius bol súdne rozhodnutý, že sa stane otrokom. Pýtam sa, či Pamfila mala po uplynutí roka nárok na slobodu v súlade s podmienkou predaja. Paulus odpovedal, že kúpenú otrokyňu získal Seiov pán pod tou istou podmienkou, pod ktorou bola predaná.

23. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha I.

Lex Junia Petronia sa ustanovuje, že ak sú rozhodnutia súdov protichodné, rozsudok sa musí vyniesť v prospech slobody.

23. V cisárskych dekrétach bolo často stanovené, že ak sa svedkovia za a proti slobode objavia v rovnakom počte, rozsudok sa musí vyniesť v prospech slobody.

(23) Gaius, O manumíciách, kniha I.

Zákon stanovuje, že aj nemluvňatá majú právo na slobodu.

23. Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha IV.

Labeo zastáva názor, že otrok, ktorý je nepríčetný, môže byť manumitovaný a získať slobodu všetkými postupmi, ktoré pozná právo.

Tit. 2. O manumácii pred sudcom.

23. Pomponius, O Sabinovi, kniha I.

Je stanovené, že poručník môže s poverením svojho opatrovníka v prítomnosti prétora manumovať svojho otroka rovnako ako pred spomínaným opatrovníkom konajúcim ako prétor.

23. Ulpián, O Sabinovi, kniha XVIII.

Ak je maloletý dvadsaťročný otrok užívateľom, môže súhlasiť s tým, aby získal slobodu? Myslím si, že otrok ju môže získať, ak dá svoj súhlas.

23. Ten istý, Disputácie, kniha IV.

Ak dedič manumivuje otroka, ktorý bol odkázaný, a odkazovník potom dedičstvo odmietne, udelenie slobody má spätnú účinnosť. Rovnaké pravidlo platí, ak je otrok absolútne odkázaný dvom osobám a jedna z nich neskôr odmietne manumisiu, ktorú vykonala druhá; aj v tomto prípade má udelenie slobody spätnú účinnosť.

(23) Julianus, Digesty, kniha XLII.

Ak by otec dovolil svojmu synovi manumitovať svojho otroka a medzitým by zomrel bez závetu a jeho syn, nevediac o tom, že jeho otec zomrel, by udelil otrokovi slobodu, otrok sa stane slobodným vďaka láskavosti udelenej slobode, keďže sa nezdá, že by pán zmenil svoje rozhodnutie. Ak však otec prostredníctvom posla zakázal svojmu synovi oslobodiť otroka a syn o tom nevedel, a skôr, ako to zistil, manumitoval otroka, ten sa nestane slobodným; aby totiž otrok mohol získať slobodu prostredníctvom manumitácie syna, musí naďalej existovať úmysel otca; ak by totiž zmenil názor, nebolo by pravdou, že syn manumitoval otroka so súhlasom svojho otca.

23. Vždy, keď pán manumituje svojho otroka, aj keď si môže myslieť, že patrí inému, predsa len platí, že otrok bol manumitovaný so súhlasom svojho pána, a preto sa stane slobodným. A na druhej strane, ak si Stichus nemyslí, že patrí tomu, kto ho manumituje, napriek tomu získa slobodu, pretože v samotnej skutočnosti je viac ako v názore; a v oboch prípadoch platí, že Stichus bol manumitovaný so súhlasom svojho pána. Rovnaké právne pravidlo sa uplatní aj v prípade, keď sa pán aj otrok mylia a jeden z nich si myslí, že nie je pánom, a druhý si myslí, že nie je jeho otrokom.

24. Maloletý dvadsaťročný otrok, ktorý je pánom, sa nemôže legálne manumitovať bez toho, aby sa dostavil pred príslušný orgán. Paulus hovorí, že ak neplnoletý dvadsaťročný otrok dovoľí manumitáciu otroka, nad ktorým má záložné právo, manumitácia je legálna; pretože sa nechápe, že ho skutočne oslobodil, ale len že nezasiahol do jeho manumitácie.

23. Julianus, V tej istej knihe.

24. Často sa kladie otázka, či sudca určený za účelom skúmania manumisií môže sám manumitovať otroka. Spomínam si, že Javolenus, môj preceptor, manumitoval svojich otrokov v Afrike a v Sýrii, keď bol členom magistrátnej rady; a ja som nasledoval jeho príklad a oslobodil som niektorých otrokov na svojom tribunáli, keď som bol prétorom aj konzulom; a to isté som poradil aj niektorým iným prétorom a konzulom.

23. Ten istý, O Urseiovi Feroxovi, kniha II.

Niet pochýb o tom, že otrok, ktorého držia spoločne neplnoletí dvadsaťročníci, môže byť manumitovaný pred príslušným tribunálom; aj keď jeden z vlastníkov nemusí s konaním súhlasiť.

23. Gaius, Denné alebo zlaté záležitosti, kniha I.

Nie je absolútne nevyhnutné, aby sa manumícia uskutočnila na tribunáli, a preto sa otroci často manumitujú počas prepravy, keď im prétor, prokonzul, zástupca alebo cisár udelí túto výhodu počas cesty do kúpeľa, na tribunál alebo na verejné hry.

23. Ulpian, O edikte, kniha V.

Keď som bol na vidieku u prétora, dovolil som, aby sa pred ním manumitoval otrok, hoci nebol prítomný žiadny liktor.

23. Marcianus, Inštitúcie, kniha XIII.

Oprávnený dôvod na manumisiu existuje, ak otrok zachránil svojho pána pred nebezpečenstvom straty života alebo pred potupou.

23. Treba mať na pamäti, že sloboda sa musí udeliť po tom, čo bola raz prijatá, bez ohľadu na to, aký dôvod sa proti nej môže neskôr namietat'. Ved' božský Pius v reskripte uviedol, že ak sa prípad raz dokázal, nemožno ho obnoviť, ak sa osobe nedovolí manumitovať otroka patriaceho inému; pretože všetko, čo sa tvrdí, sa môže vyvrátiť dôkazmi, ale ak sa raz dokázalo, nemožno to znovu zväziť.

23. Rovnaké pravidlá, kniha III.

Syn hluchého alebo nemého otca môže manumitovať otroka na jeho príkaz. Syn nepríčetnej osoby tak však nemôže urobiť.

(23. Ulpián, O povinnostiach prokonzula, kniha VI.

Keď maloletý mladší ako dvadsať rokov manumizuje otroka, manumisia sa bežne prijíma, ak je osoba, ktorá manumizuje, prirodzeným synom alebo dcérou, bratom alebo sestrou otroka;

23. Ten istý, Lex Aelia Sentia, kniha II.

Alebo ak sú s ním v pokrvnom príbuzenskom vzťahu (pretože takýto vzťah sa berie do úvahy).

(385875968) Ten istý, O povinnostiach prokonzula.

Alebo ak je pestúnom, inštruktorom, učiteľom alebo ošetrovateľom maloletého, alebo synom či dcérou vyššie uvedenej osoby, alebo jeho žiakom, alebo ošetrovateľom, ktorý mu nosí knihy, alebo ak je manumitovaný otrok, aby sa stal agentom; v tomto prípade sa vyžaduje, aby maloletý, ktorý ho manumituje, aspoň osemnásť rokov; a tiež sa vyžaduje, aby maloletý, ktorý ho manumituje, mal viac ako jedného otroka. Podobne, ak sa manumituje panna alebo žena na účely manželstva, ak sa od pána v prvom rade vyžiada prísaha, že sa do šiestich mesiacov vydá, ako to nariadil senát.

37. Marcianus, Pravidlá, kniha IV.

Je obvyklejšie, aby ženy manumitovali svoje nevlastné deti, ale je to dovolené aj v prípade mužov; a stačí, aby bolo jednému povolené manumitovať otroka, o ktorého výživu má väčší než bežný záujem.

38. Niektoré autority si myslia, že ženy môžu manumitovať otroka s cieľom vydať sa zaňho, ale to by sa malo obmedziť na prípad, keď bol odkázaný žene, ktorá bola jeho spoluotrokyňou.

39. Ak si muž, ktorý je bezvládny, želá manumitovať otrokyňu na účely manželstva s ňou, môže tak urobiť. Toto pravidlo sa však nevzťahuje na toho, kto bol vykastrovaný.

39. Paulus, O Lex Aelia Sentia, kniha I.

Maloletému dvadsaťročnému by malo byť tiež umožnené manumitovať otroka za účelom splnenia podmienky; napríklad v prípade, že niekto bol ustanovený za dediča pod podmienkou oslobodenia otroka.

(0) Mnohé oprávnené dôvody na manumisiu môžu existovať s ohľadom na minulé čas; napríklad keď otrok pomáhal svojmu pánovi v boji, chránil ho pred lupičmi, vyliečil ho, keď bol chorý, alebo odhalil zradu, ktorou mu hrozil, a v iných prípadoch, ktorých vymenovanie by bolo príliš dlhé; keďže existuje mnoho ďalších dôvodov, pre ktoré by bolo čestné, aby sa sloboda udelila dekrétom, a ktoré by mal vziať do úvahy sudca, ktorému sa vec predkladá.

(1) V prítomnosti magistrátu možno manumitovať niekoľko otrokov súčasne a prítomnosť otrokov je dostatočná na to, aby sa viacerí mohli manumitovať.

(2) Pán, ktorý je neprítomný, môže uviesť dôvod manumácie prostredníctvom svojho právneho zástupcu.

(3) Ak dvaja páni manumitujú tú istú otrokyňu s cieľom vydať ju, dôvod by nemal byť akceptovaný.

(4) Osoby, ktoré majú bydlisko v Taliansku alebo v inej provincii, môžu manumitovať svojich otrokov pred guvernérom inej provincie po podaní žiadosti na príslušnom súde.

40. Ulpián, O Lex Aelia Sentia, kniha II.

Sudcovia pri vypočúvaní dôvodov na manumáciu musia pamätať na to, že tieto musia byť založené nie na roztopašnosti, ale na náklonnosti; Lex Aelia Sentia sa totiž chápe tak, že udeľuje zákonnú slobodu nie za účelom potešenia, ale z dôvodu úprimnej náklonnosti.

41. Ak by niekto previedol otroka na neplnoletého dvadsaťjedenročného, buď za zaplatenú cenu, alebo ako dar, pod podmienkou, že ho oslobodí, môže to uviesť ako spravodlivý dôvod manumission, pričom uvedie podmienku, ktorá bola uložená, a potom môže otrokovi udeliť slobodu. Bude však musieť preukázať, že taká bola dohoda medzi stranami, aby sa vec mohla rozhodnúť v súlade s podmienkou darovania alebo s náklonnosťou osoby, ktorá dala otroka na manumitáciu.

(0) Paulus, O edikte, kniha L.

Manumitovať otroka môžeme v prítomnosti prokonzula po tom, čo opustil mesto.

Manumitovať otroka môžeme aj v prítomnosti jeho zástupcu.

18. Ten istý, O Plautiovi, kniha XVI.

Otroka možno manumitovať pred synom pod otcovskou kontrolou, ktorý koná ako sudca, hoci on sám, podliehajúc otcovskej moci, nemá ako súkromná osoba právo manumitovať otroka.

43. Pretor nemôže manumitovať otroka v prítomnosti svojho kolegu.

44. Syn môže manumitovať otroka aj v prítomnosti svojho otca, a to s jeho súhlasom.

19. Celsus, Digesty, kniha XXIX.

Ak maloletý dvadsaťročný manumituje tehotnú otrokyňu pred príslušným tribunálom s cieľom vydať sa za ňu a ona by medzitým porodila dieťa, stav dieťaťa, ktoré porodila, teda či je otrokom alebo slobodným, zostáva neurčený.

0. Ulpián, O povinnostiach konzula, kniha II.

Ak je neplnoletý dvadsaťpäťročný človek poverený podľa podmienok poručníctva manumitovať otroka, malo by sa mu to povoliť okamžite, ibaže by bol poverený manumitovať vlastného otroka. V tomto prípade sa totiž výška prospechu, ktorý získa zo závetu osoby, ktorá ho požiadala, musí porovnať s hodnotou otroka, ktorého mal manumitovať.

45. Ak však bol otrok darovaný maloletému pod podmienkou, že bude manumitovaný, malo by mu byť umožnené manumitovať ho, aby sa zabránilo tomu, že sa počas odkladu poskytnutého konzulom začne uplatňovať ústava Božieho Marka.

46. Ak si niekto želá manumitovať otrokyňu, aby sa s ňou oženil, a môže sa bez zneuctenia svojej hodnosti oženit' s takouto ženou, malo by sa mu to povoliť.

47. Marcellus tiež hovorí, že ak si žena želá emancipovať svojho prirodzeného syna alebo ktorúkoľvek inú z predtým uvedených osôb, malo by jej to byť dovolené.

48. Konzul môže manumizovať otroka pred sebou samým, ak by náhodou bol maloletý dvadsaťročný.

46. Modestinus, Pandekty, kniha I.

V súlade s ústavou božského Augusta môžem manumitovať otroka v prítomnosti prefekta Egypta.

0. Paulus, Otázky, kniha XII.

Istý otec poslal svojmu synovi, o ktorom vedel, že je v Ríme, list z provincie, ktorým mu povolil oslobodiť pred sudcom ktoréhokoľvek otroka, ktorého si vyberie spomedzi tých, ktorých má pri sebe na osobnú službu, a syn následne manumitoval Sticha v prítomnosti prétora. Pýtam sa, či ho oslobodil? Odpoveď znela: Prečo by sme nemali veriť, že otec mohol splnomocniť svojho syna, aby manumitoval akýchkoľvek otrokov, ktorých mal pre svoju osobnú službu? Veď svojmu synovi udelil len privilégium rozhodnúť sa, a čo sa týka ostatných, sám manumitoval otroka.

23. Hermogenianus, Laivské epiteta, kniha I.

V súčasnosti je zvykom, že manumisia sa uskutočňuje prostredníctvom liktorov, pričom pán mlčí, a hoci sa nevyslovujú slávnostné slová, považujú sa za vyslovené.

23. Paulus, O Neratiovi, kniha II.

Maloletý, ktorý už nie je dieťaťom, môže legálne manumitovať otroka pred príslušným súdom. Paulus: Za predpokladu, že ho na to splnomocní jeho poručník a oslobodí ho takým spôsobom, že peculium nebude nasledovať otroka.

(23) Gaius, O manumíciách, kniha I.

Ak maloletý manumizuje otroka s cieľom urobiť ho svojím poručníkom: Fufidius hovorí, že to treba schváliť. Nerva, syn, zastáva opačný názor, ktorý je správny. Bolo by totiž vrcholom absurdity, keby sa úsudok maloletého považoval za

dostatočne dobrý na to, aby si mohol vybrať poručníka, keď je v každej inej transakcii ovládaný autoritou svojho poručníka, pretože jeho úsudok je slabý.

Tit. 3. O manumpcii otrokov patriacich do spoločenstva.

(1) Ulpián, O Sabinovi, kniha V.

Božský Marek udelil právomoc manumisie všetkým právnickým osobám, ktoré majú právo zhromažďovať sa.

51. Ten istý, O Sabinovi, kniha XIV.

Z tohto dôvodu si takéto orgány môžu nárokovať na majetky svojich slobodníkov, na ktoré majú právny nárok.

52. Papinianus, Názory, kniha XIV.

Otrok patriaci obci, ktorý bol právoplatne oslobodený, si zachová svoje peculium, ak mu ho predtým nebolo odňaté; a preto sa jeho dlžník zbavuje zodpovednosti tým, že mu zaplatí.

Tit. 4. O testamentárnych manúmiách.

0. Ulpianus, O Sabinovi, kniha IV.

Ak je sloboda udelená otrokovi viackrát v závete, prevládne tá dispozícia, ktorou môže najlepšie získať slobodu.

54. Ten istý, O Sabinovi, kniha V.

Ak by niekto ustanovil dediča takto: "Nech je Titius mojím dedičom, a ak by Titius nebol mojím dedičom, nech je Stichus mojím dedičom; nech je Stichus slobodný," Aristo hovorí, že Stichus nebude slobodný, ak sa dedičom stane Titius. Zdá sa mi, že ho možno považovať za slobodného, keďže slobodu nedostáva v dvoch rôznych stupňoch, ale je mu udelená dvakrát; čo je naša prax.

55. Pomponius, O Sabinovi, kniha I.

Dvadsaťročnému neplnoletému, ktorý je vo vojsku, nie je dovolené manumitovať svojho otroka z vlastnej vôle.

56. Ten istý, O Sabinovi, kniha II.

Ak by niekto vo svojej poslednej vôli urobil nasledujúce ustanovenie, a to: "Nech je Stichus slobodný a môj dedič nech mu zaplatí desať aurei," niet pochyb, že mu tieto peniaze budú patriť, aj keby ho hlava domácnosti manumitovala počas svojho života.

0. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak porúčiteľ povie: "Nech je Stichus slobodný, buď hneď, alebo po určitom čase; a keď sa stane slobodným, nech mu môj dedič zaplatí desať aurei."

1. Bolo rozhodnuté, že ak sa odkáže sloboda takto: "Nech môj dedič zaplatí desať aurei takému a takému otrokovi, ak mu udelím slobodu v prítomnosti sudcu," hoci sa to, prísne vzaté, líši od testamentárnej manumisie, predsa len podľa diktátu ľudskosti bude odkaz platný, ak pán počas svojho života otroka oslobodí.

58. Ten istý, O Sabinovi, kniha III.

V prípade, že sa sloboda udeľuje závetom, treba brať do úvahy tie ustanovenia, ktoré sú najmenej zaťažujúce, a ak existuje viacero ustanovení tohto druhu, tým, ktoré je najmenej zaťažujúce, sa rozumie to, ktoré je pre manumitovanú osobu najvýhodnejšie. Ak sa však sloboda udeľuje prostredníctvom trustu, musí sa zohľadniť posledné napísané ustanovenie.

59. Ulpian, O Sabinovi, kniha XVIII.

Ak pán otroka ustanoví za svojho dediča užívateľa uvedeného otroka a sloboda sa mu udelí podmienčne, keďže otrok medzitým patrí dedičovi, užívacie právo zanikne z dôvodu splnutia, ktoré z toho vyplýva, a ak by sa podmienka splnila, otrok získa slobodu absolútne.

60. Ten istý, O Sabinovi, kniha XIX.

Neratius hovorí, že keď sa sloboda udelí otrokovi takto: "Ak by som v čase svojej smrti nemal dieťa, nech je Stichus slobodný", bude mu zabránené získať slobodu v prípade, že sa mu narodí posmrtné dieťa. Ale kým je narodenie v očakávaní, máme povedať, že otrok zostáva v otroctve; alebo máme tvrdiť, že sa stane slobodným so spätnou platnosťou, ak by sa nenarodilo žiadne dieťa? Myslím si, že by sa mal prijať druhý názor.

61. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Ak bolo do závetu vložené nasledujúce ustanovenie: "Nech je Stichus slobodný, ak riadne vybavil moje záležitosti," stupeň usilovnosti, ktorú Stichus preukázal, sa musí posudzovať s ohľadom na jeho prospech pre pána, a nie pre otroka; a svoju dobrú vieru musí prejaviť aj tým, že vyplatí akýkoľvek zostatok, ktorý mu môže zostať v rukách.

62. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXIV.

Ak bol otrok odkázaný, aby bol manumitovaný, a ak by nebol manumitovaný, bolo nariadené, aby bol slobodný, a bolo mu odkázané dedičstvo, často sa rozhodlo, že má právo na slobodu a že mu dedičstvo prináleží.

(0) Ak sa v ústave uvádza, že nemožno manumitovať otroka, ktorému je v závete zakázané oslobodenie,yslím si, že sa to týka len otrokov patriacich poručiteľovi alebo jeho dedičom, pretože sa to nemôže vzťahovať na otroka patriaceho inému.

63. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Ak sa peculium otroka odkáže ako prednostný odkaz a podotkne sa, že podotkne, že otrok, ktorý tvorí súčasť peculia, má byť slobodný, stanoví sa, že sa stane slobodným, pretože medzi rodom a druhom je veľký rozdiel.

64. Ak sa prikáže oslobodiť otroka, ktorý je odkázaný, z nevoľníctva, stane sa slobodným; ale ak sa v prvom rade považuje za slobodného a potom je odkázaný, ak je zřejmé, že úmyslom poručiteľa bolo, aby bol zbavený slobody, a keďže v

súčasnosti platí, že bude zbavený slobody, myslím, že bude tvoriť súčasť dedičstva. Ak však v tejto veci existujú pochybnosti, potom by mal prevládnúť priaznivejší názor a stane sa slobodným.

0. Pomponius, O Sabinovi, kniha VII.

Ak bola otrokovi po odkázaní zverená sloboda, dedič alebo odkazovník bude nútený ho manumitovať.

(23) "Ak Stichus a Pamphilus, zaplatia desať aurei, nech sú slobodní." Jeden z nich sa môže stať slobodným zaplatením piatich aurei, hoci druhý nemusí zaplatiť nič.

(24) Ak je otrokovi závetom nariadené, aby bol slobodný, okamžite sa stáva slobodným, len čo jeden z niekoľkých ustanovených dedičov vstúpi do dedičstva.

23. Ulpián, O edikte, kniha L.

Ak niekto ponechá otrokovi slobodu pod podmienkou, že zloží prísahu, nebude dôvod na uplatnenie prétorského ediktu za účelom odpustenia prísahy; a to je rozumné, pretože ak by niekto odpustil podmienku, od ktorej závisí sloboda otroka, zabráni tomu, aby nadobudla účinnosť samotná sloboda, keďže otrok ju nemôže získať inak ako splnením podmienky.

0. Preto ak by niekto odkázal otrokovi dedičstvo spolu s jeho slobodou, otrok nebude mať nárok na dedičstvo, ak nespĺní podmienku zloženia prísahy.

1. Ak by však mal dostať slobodu absolútne a odkaz bol udelený pod podmienkou zloženia prísahy, Julianus v tridsiatej prvej knihe Digest si myslí, že podmienka zloženia prísahy by sa mala odpustiť.

2. Okrem toho zastávam názor, že rovnaké pravidlo sa uplatní aj v prípade, keď bola podmienka uložená pri udelení slobody a poručiteľ počas svojho života manumitoval otroka; v tomto prípade sa totiž podmienka, od ktorej záviselo udelenie odkazu, odpustí.

68. Ten istý, Disputácie, kniha V.

Ak bola sloboda udelená dvom otrokom pod podmienkou, že postavia dom alebo postaví sochu, podmienku nemožno medzi nich rozdeliť. Pochybnosť môže vzniknúť len vtedy, ak sa zdá, že jeden z nich po splnení podmienky splnil vôľu poručiteľa, a preto bude mať nárok na slobodu, čo je lepší názor; ibaže poručiteľ sa vyjadril inak. Jeden z otrokov tým, že urobil to, čo

mu bolo nariadené, splnil podmienku, pokiaľ ide o neho samotného, a hoci tak neurobil vo vzťahu k druhému, napriek tomu podmienka už nebude viazať druhého, pretože ten ju po jej jednorazovom splnení už nemôže splniť.

69. Rovnaká otázka môže vzniknúť aj v prípade, keď sa dedičstvo odkáže dvom remeselníkom alebo maliarom pod podmienkou, že namaľujú obraz alebo postaví loď; musí sa totiž zohľadniť úmysel poručiťa, a ak uložil podmienku plnenia jedného druhému, výsledkom bude, že keď jeden z nich nič neurobí, podmienka nebude splnená, hoci druhý môže byť pripravený splniť svoj podiel. Ak sa však preukáže, že poručiťel by bol spokojný, keby všetko, čo napísal alebo uviedol, vykonal len jeden z nich, vec sa ľahko vyrieši; jeden z nich totiž svojím činom prinesie prospech buď sebe a svojmu spoločníkovi, alebo len sebe, podľa toho, aký bol zrejme úmysel poručiťa.

70. O tejto otázke možno diskutovať aj v prípade, keď závetca udelí slobodu dvom otrokom, ak mu predložia svoje účty. Julianus sa totiž pýta, ak jeden z nich je pripravený vydať svoj účet a druhý nie, či prvému z nich v tom bude brániť druhý. A veľmi správne hovorí, že ak by ich účty boli vedené oddelene, postačí, aby ten, ktorý vydá svoj, získal slobodu; ak by však obaja viedli svoje účty spoločne, nebude sa mať za to, že jeden z nich splnil podmienku, ak nezaplatí zostatok, ktorý zostal v rukách druhého. Musíme to chápať tak, že sa musia odovzdať aj knihy obsahujúce účty.

71. Ak sa však nariadi oslobodiť otrokyňu spolu s jej deťmi, aj keď nemá deti, napriek tomu sa stane slobodnou; alebo ak by nejaké mala a tie nie sú schopné získať slobodu, výsledok bude rovnaký. Toto pravidlo sa uplatní aj vtedy, keď sa samotná otrokyňa nemôže stať slobodnou, pretože jej deti aj tak získajú slobodu; pretože ustanovenie "spolu s jej deťmi" neukladá podmienku, pokiaľ nenaznačujete, že úmysel poručiťa bol iný; keďže za takýchto okolností sa tieto slová musia chápať ako ustanovenie podmienky. Ale to, že neukladajú podmienku, dokazuje edikt prétora, v ktorom sa ustanovuje takto: "Nariaďujem, aby sa matka nenarodeného dieťaťa a jej deti dostali do vlastníctva majetku." Je totiž stanovené, že aj v prípade, ak nie sú žiadne deti, matka nenarodeného dieťaťa má byť napriek tomu umiestnená do držby majetku.

0. Ten istý, Disputácie, kniha VIII.

Keď sa otrokovi udelí absolútna sloboda a ustanoví sa za dediča pod určitou podmienkou, rozhodlo sa, že aj keď sa podmienka nedodrží, bude mať nárok na slobodu.

71. Julianus, Digesty, kniha XXXIII.

"Dávam a odkazujem Sticha Semproniovi; ak by Sempronius do roka Sticha nemanumitoval, nech je spomínaný Stichus slobodný." Vznikla otázka, aké je v tomto prípade pravidlo? Odpoveď znela, že ak sa sloboda udeľuje takto, a to: "Ak by Sempronius nemanumitoval Sticha, nech je Stichus slobodný," a Sempronius ho nemanumituje, nebude mať na Sticha právo, ale bude slobodný.

72. Same, Digesty, kniha XXXVI.

Ak sa do závetu vloží toto ustanovenie: "Keď Titius dosiahne vek tridsať rokov, nech sa Stichus stane slobodným a môj dedič nech mu dá taký a taký pozemok," a Titius zomrie pred dosiahnutím tridsiateho roku, Stichus získa slobodu, ale nebude mať nárok na dedičstvo. Lebo len v prospech slobody sa po Titiovej smrti pripúšťa, že existuje čas, počas ktorého sa môže udeliť sloboda; ale podmienka, od ktorej závisel odkaz, sa považuje za nesplnenú.

0. Ten istý, Digesty, kniha XLII.

Sloboda, ktorá je udelená tak, aby nadobudla účinnosť v poslednom okamihu života, ako napríklad: "Nech je Stichus slobodný, keď zomrie", sa považuje za neplatnú a neúčinnú.

65536. Nasledujúca testamentárna dispozícia: "Nech je Stichus slobodný, ak nevystúpi na Kapitol," sa musí chápať tak, že znamená, ak nevystúpi na Kapitol čo najskôr, ako to bude možné. Z toho vyplýva, že Stichus by takto získal slobodu, ak by mal moc vystúpiť na Kapitol a zdržal by sa toho.

65537. Vznikla otázka, či sa má sloboda považovať za podmienčne udelenú nasledujúcim ustanovením v závete: "Nech je Pamphilus slobodný, aby mohol skladať účty mojím deťom." Odpoveď znela, že sloboda by sa mala udeliť absolútne a že dodatok "Aby mohol vydať účet" neukladá žiadnu podmienku na udelenie slobody; napriek tomu, keďže bola vyjadrená zjavná vôľa závetcu, otrok by mal byť nútený vydať svoj účet.

65538. Ak je neurčito nariadené, aby bol otrok po niekoľkých rokoch slobodný, stane sa slobodným po uplynutí dvoch rokov. Vyžaduje si to prospech priznaný slobode a samotné slová sú spôsobilé na takýto výklad; ibaže osoba, ktorej sa priznanie slobody prikazuje, môže najjasnejšími dôkazmi preukázať, že úmysel poručiťa bol iný.

131072. Ten istý, O Urseius Ferox, kniha II.

Ak poručiťa ustanovil dvoch dedičov a nariadil, aby sa jeho otrok stal slobodným po smrti jedného z nich, a dedič, od ktorého smrti závisela sloboda otroka, zomrel ešte za života poručiťa, Sabinus vyslovil názor, že otrok sa stane slobodným.

23. Nasledujúca podmienka: "Nech je slobodný, keď zomriem" zahŕňa celé trvanie života, a preto sa považuje za neplatnú. Je však lepšie, aby sa tieto slová vykladali priaznivejšie a tak, aby sa dalo predpokladať, že závetca udelil otrokovi slobodu po svojej smrti.

24. Väčšie pochybnosti vzbudzuje nasledujúci text: "Nech je slobodný za rok," keďže to možno chápať takto: "Nech je slobodný po roku mojej smrti," a možno to chápať aj takto: "Nech je slobodný po roku, keď som urobil tento závet," a ak by sa stalo, že závetca zomrie v priebehu roka, udelenie slobody nebude mať žiadnu platnosť ani účinok.

(1) Ten istý, O Urseius Ferox, kniha III.

Istý muž poveril svojho dediča, aby manumitoval jeho otroka, a ak to jeho dedič neurobil, nariadil mu, aby bol slobodný, a odkázal mu dedičstvo. Dedič manumitoval otroka. Viaceré authority tvrdia, že otrok získal slobodu na základe závetu, ana" keďže to bol tento prípad, mal nárok aj na dedičstvo.

77. Africanus, Otázky, kniha I.

Závetca odkázal svojich otrokov a v závete urobil nasledujúce ustanovenie: "Žiadam ťa, aby si považoval mojich otrokov za hodných slobody, ak sa voči tebe správali záslužne." Povinnosťou prétora je prinútiť otrokov, aby dostali slobodu, ak nevykonali niečo, čo ich robí nehodnými získania slobody, bez toho, aby sa od nich vyžadovali také služby, ktoré možno považovať za potrebné na to, aby si ju zaslúžili. Osoba, ktorá bola požiadaná, aby ich oslobodila, bude mať stále právo určiť čas, kedy tak urobí; keďže ak ich nemanualizuje počas svojho života, jeho dedič môže byť nútený udeliť im slobodu ihneď po jeho smrti.

78. Ten istý, Otázky, kniha IV.

"Nech je Stichus, alebo skôr Pamphilus, slobodný." Rozhodlo sa, že Pamphilus má byť slobodný, pretože sa zdalo, že testátor akoby opravil chybu. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak bolo v závete uvedené: "Nech je Stichus slobodný, alebo skôr nech je Pamphilus slobodný."

79. Tá istá, Otázky, kniha IX.

Istý závetca ustanovil svojho syna, ktorý nedosiahol vek puberty, za svojho dediča a nariadil, aby Stichus bol oslobodený po tom, ako predloží účet za strieborný tanier, ktorý bol v jeho správe. Tento otrok ukradol časť strieborného taniera, ktorý si rozdelil s poručníkom, a druhú časť odovzdal poručníkovi, ktorý z neho urobil účet. Keď sa ho opýtali, či je Stichus slobodný, dostal odpoveď, že nie. Ale na druhej strane, ako bolo rozhodnuté, ak otrok, ktorý má byť slobodný pod určitou podmienkou, dostane pokyn zaplatiť určitú sumu peňazí a zaplatí ju poručníkovi, alebo je to poručníková vina, že podmienka nebola splnená, získa slobodu; to treba chápať tak, že všetko sa uskutočnilo v dobrej viere a bez akéhokolvek podvodu zo strany otroka alebo poručníka, rovnako ako sa to dodržiava pri odcudzení majetku poručenca. Ak by teda otrok ponúkol

peniaze a poručník by ich nebol ochotný prijať, pretože jeho zverenie bude podvedený, otrok nemôže získať slobodu, ak sa nedopustil podvodu. Rovnaké pravidlo platí aj vo vzťahu ku kurátorovi.

80. Vyvstala tiež otázka, ak bolo otrokovi nariadené, aby predložil účet zo strieborných tanierov, akým spôsobom sa má chápať, že splnil podmienku; to znamená, ak sa niektoré nádoby stratili bez jeho zavinenia a on v dobrej viere odovzdal zvyšné dedičovi, či bude mať nárok na slobodu. Odpoveď znela, že by na ňu mal nárok, pretože stačí, ak vydal čestnú a spravodlivú správu. Stručne povedané, má sa za to, že splnil podmienku, keď dedičovi vydal také vyúčtovanie, aké by starostlivá hlava domácnosti prijala.

0. Marcianus, Inštitúcie, kniha I.

Otrok, ktorý bol manumitovaný na základe závetu, sa stáva slobodným len vtedy, keď je závet platný a na jeho základe sa vstúpi do majetku; alebo keď niekto získa majetok do vlastníctva na základe dedenia z dôvodu odmietnutia závetu.

(23) Ak je sloboda udelená závetom, nadobúda sa, len čo pozostalosť prijme jeden z dedičov. Ak je udelená po určitom čase alebo pod určitou podmienkou, získa sa, keď nastane tento čas alebo sa splní podmienka.

23. Gaius, Denné alebo zlaté záležitosti, kniha I.

Otroci, ktorým bolo nariadené, aby boli slobodní, sa považujú za výslovne uvedených tam, kde sú jasne označení, či už podľa svojho povolania alebo úradu, alebo akýmkoľvek iným spôsobom, ako napríklad: "Môj správca; môj komorník; môj kuchár; syn môjho otroka Pamfila."

23. Ulpián, Pravidlá, kniha IV.

Ak je otrokovi podľa podmienok závetu nariadené, aby bol slobodný, získa slobodu hneď, ako prijme akúkoľvek časť majetku; za predpokladu, že ju prijme ten, kto patrí do stupňa, v ktorom je nariadené, aby bol otrok slobodný, a že bol bezpodmienečne manumitovaný.

(23) Marcianus, Pravidlá, kniha IV.

(24) Božský Pius a božskí bratia v jednom reskripte blahodarne konštatovali, že ak bol otrokovi, ktorý bol ustanovený za náhradníka, odkázaný odkaz spolu s jeho slobodou pre prípad, že by nebol dedičom, ale odkaz jeho slobody sa neopakoval, výsledok bude rovnaký, ako keby sa tak stalo.

131072. Paulus, O Lex Aelia Sentia, kniha I.

Tí, ktorí môžu udeliť slobodu podaním žiadosti na tribunál, môžu tiež ustanoviť otrokom ich nevyhnutných dedičov; a táto nevyhnutnosť sama o sebe robí manumisiu správnu.

6. Ten istý, O zákone o kodiciloch.

"Nech je Stichus slobodný, ak mu kodicilom nezakážem manumitáciu," je to isté, ako keby porúčiteľ povedal: "Nech je Stichus slobodný, ak nevstúpim na Kapitól," pretože takto možno ustanoviť dediča.

7. Scaevola, Digesty, kniha XXIII.

Istý muž zavrhol svoju manželku, ktorá bola tehotná, a oženil sa s inou. Prvá, keď mala syna, odhalila ho, a ten bol odvedený a vychovaný inou a niesol meno svojho otca; ale otec aj matka počas svojho života zostali v nevedomosti, že žije. Otec zomrel a po prečítaní jeho závetu sa rozhodlo, že syn nebol závetom ani vydedený, ani ustanovený za dediča, a keďže ho matka a stará matka z otcovej strany uznali, získal majetok svojho otca na základe dedenia zo zákona ako dedič zo zákona. Vznikla otázka, či otroci, ktorí získali slobodu na základe závetu, boli slobodní, alebo nie. Odpoveď znela, že syn by nemal utrpieť žiadnu ujmu, ak jeho otec nevedel, že žije, a preto, keďže bol pod kontrolou svojho otca, ktorý o tom nevedel, závet nebol platný. Ak však manumitovaní otroci zostanú päť rokov v stave slobody, priazeň, s akou sa na slobodu hľadí, nedovoľuje, aby sa po jej udelení raz zrušila.

(385875968) Ulpián, O edikte, kniha XIX.

Ak sa otrokom, ktorí sú v rukách nepriateľa, nariadi, aby boli slobodní, získajú slobodu, hoci v čase, keď sa závet vykonal alebo keď závetca zomrel, nepatrili tomuto závetcovi, ale boli v zajatí.

8. Paulus, O edikte, kniha XXVI.

Ak je nariadené oslobodiť jedného z viacerých otrokov, ktorí majú to isté meno, a nie je zrejmé, ktorého z nich sa tým myslelo, nikto z nich nezíska slobodu.

9. Ulpián, O edikte, kniha LXV.

Treba pripomenúť, že udelenie slobody na základe závetu nadobúda účinnosť vždy, keď existuje potrebný dedič, aj keby mal odmietnuť majetok; za predpokladu, že nebolo urobené v rozpore s Lex Aelia Sentia.

(1) Paulus, Otázky, kniha XII.

Slobodu nemožno udeliť na určitý čas.

10. Týž, O edikte, kniha LXXIV.

Preto tam, kde sa do závetu vkladá: "Nech je Stichus slobodný na desať rokov", je doplnenie lehoty zbytočné.

11. Tamže, O edikte, kniha L.

Servius bol toho názoru, že slobodu možno udeliť priamo otrokom, ktorí patrili poručiteľovi, a to tak v čase spísania závetu, ako aj v čase jeho smrti. Tento názor je správny.

(1) Ten istý, O Plautiovi, kniha VII.

Manumitoval som otroka na základe závetu takto: "Nech je slobodný, ak prisľúbi, že zaplatí môjmu synovi Kornéliovi desať aurei namiesto jeho služieb." (2) V závete sa píše: "Nech je slobodný, ak prisľúbi, že zaplatí môjmu synovi Kornéliovi desať aurei namiesto jeho služieb. Vzniká otázka, aké je v tomto prípade právo? Treba uznať, že otrok splní podmienku zložením prísahy, ale nebude povinný zaplatiť peniaze namiesto svojich služieb, pretože nebude povinný, ak nesloží prísahu po svojom manumission.

12. Ten istý, O Plautiovi, kniha IX.

Otrok sa považuje za manumitovaného osobitne na základe kodícilu, keď sa jeho meno spomína v závete.

(1) Ten istý, O Plautiovi, kniha XII.

Sloboda môže byť otrokovi udelená závetom takto: "Nech je slobodný, keď má na to právo podľa zákona." (2) Sloboda sa môže udeliť otrokovi závetom.

13. Ten istý, O Plautiovi, kniha XVI.

"Nech je môj otrok Stichus slobodný, ak by ho môj dedič odcudzil." Toto udelenie slobody je neplatné, pretože sa vzťahuje na čas, keď otrok bude patriť inému. Nemôže byť vznesená ani námietka, že otrok, ktorý má byť slobodný pod určitou podmienkou, získa slobodu na základe závetu, aj keby bol predaný; pretože ak je sloboda udelená zákonne, nemôže byť zrušená aktom dediča. Čo však v prípade, ak sa takto odkazuje dedičstvo? Za takýchto okolností nie je dôvod zastávať iný názor, pretože pokiaľ ide o túto otázku, medzi udelením slobody a odkazom nie je žiadny rozdiel. Preto sa sloboda priamo neudeľuje nasledujúcou doložkou: "Nech je môj otrok slobodný, ak prestane patriť môjmu dedičovi," pretože neexistuje prípad, keď by úľava tohto druhu bola k dispozícii.

(1) Pomponius, O Plautiovi, kniha V.

(2) Julianus hovorí, že v prípade, keď sa tomu istému otrokovi poskytne suma podľa podmienok trustu a zároveň sa nariadi, aby bol slobodný, dedič mu musí poskytnúť slobodu; hovorí totiž, že na základe trustu nie je nútený zaplatiť hodnotu otroka, pretože mu dáva slobodu, na ktorú má nárok.

14. Ak sa však sloboda udelí otrokovi podmenečne, na základe podmienok trustu, a samotný otrok sa odovzdá v danom čase, dedič nebude povinný ho vydať, pokiaľ beneficent trustu neposkytne záruku, že v prípade splnenia podmienky otroka oslobodí; takmer vo všetkých prípadoch sa totiž sloboda udelená na základe trustu považuje za priamo udelenú. Ofilius však hovorí, že ak porúčiteľ udelil slobodu na základe trustu s úmyslom zbaviť otroka dedičstva, je tento názor správny. Ak však odkazovník dokáže, že dedič bol porúčiteľom obťažovaný, bude aj tak povinný zaplatiť hodnotu otroka odkazovníkovi.

15. Ten istý, O Plautiovi, kniha VII.

Ak sa sloboda udeľuje takto: "Nech je Stichus slobodný dvanásť rok po mojej smrti," je pravdepodobné, že sa stane slobodným na začiatku dvanásteho roka, pretože taký bol úmysel porúčiteľa. Medzi týmito dvoma výrazmi "dvanásteho roku" a "po dvanástich rokoch" je však veľký rozdiel a zvykneme hovoriť "dvanásteho roku", keď z dvanásteho roku uplynie ešte tak málo, alebo keď už uplynie. Ten, komu je nariadené byť slobodný dvanásť rok, má byť slobodný každý deň počas tohto roka.

16. Ak sa do závetu vloží nasledujúce ustanovenie: "Nech je môj otrok Stichus slobodný, ak zaplatí môjmu dedičovi tisíc sesterciov na konci jedného, dvoch a troch rokov po mojej smrti alebo ak dá na to záruku," otrok sa nemôže stať slobodným pred uplynutím tretieho roka, ak nezaplatí celú sumu okamžite alebo nedá záruku; keďže výhoda, ktorú dedič získa z okamžitej platby, by mala byť kompenzovaná rýchlosťou, s akou sa udelenie slobody uskutoční.

17. Labeo hovorí, že ak je testamentárne udelenie slobody urobené takto: "Nech je Stichus slobodný do jedného roka po mojej smrti", stane sa slobodným okamžite. A ak bola jeho sloboda odkázaná takto: "Nech je slobodný, ak do desiatich rokov zaplatí takú a takú sumu môjmu dedičovi," a on ju zaplatí hneď, stane sa slobodným bezodkladne.

17. Marcellus, Digesty, kniha XVI.

Ak by niekto do svojho závetu vložil nasledujúcu klauzulu: "Želám si, aby môj otrok bol slobodným človekom takej a takej osoby," otrok môže žiadať slobodu a druhá strana si ho môže nárokovať ako svojho slobodného človeka.

1. Modestinus, O manumácii.

Priame udelenie slobody môže byť legálne urobené závetom a kodicilom potvrdeným závetom. Udelenie slobody na základe poručníctva možno urobiť ab intestato a kodicilom, ktorý nie je potvrdený závetom.

(1) Tá istá, stanoviská, kniha X.

Maevia v čase svojej smrti odkázala slobodu svojim otrokom menom Saccus, Eutychia a Hirena podmiennečne za týchto podmienok: "Nech môj otrok Saccus a moje otrokyne Eutychia a Hirena sú slobodné pod touto podmienkou: každý druhý mesiac nech zapália lampu na mojom hrobe a nech tam slávia pohrebné obrady." Keďže spomínaní otroci nenavštevovali pravidelne Maeviinu hrobku, pýtam sa, či budú slobodní. Modestinus odpovedal, že ani zo znenia celej klauzuly, ani z úmyslu testátorky nevyplýva, že by sloboda otrokov mala byť pozastavená pod podmienkou, keďže si želala, aby navštevovali jej hrobku ako osoby, ktoré sú slobodné; ale že napriek tomu bolo povinnosťou sudcu prinútiť ich, aby splnili príkaz testátorky.

2. Ten istý, Pandekty, kniha II.

Všeobecne sa uvádza, že ak sa sloboda udeľuje pod viacerými podmienkami, treba dodržiavať tú, ktorá je najmenej zaťažujúca; a to platí aj v prípade, keď sú podmienky uložené samostatne. Ak sú však uložené spoločne, otrok nebude slobodný, ak nesplní všetky z nich.

(1) Pomponius, Rôzne pasáže, kniha VII.

(2) Aristo odpovedal Neratiovi Appianovi takto: "V prípade, že by bol otrokom, musel by byť prepustený z otroctva: Ak je otrokovi vôľou nariadené, aby sa stal slobodným, keď dosiahne vek tridsať rokov, a predtým je odsúdený do baní, a potom je prepustený, nie je pochyb o tom, že bude mať nárok na dedičstvo, ktoré mu zostalo spolu so slobodou, a jeho právo nebude

dotknuté ani odsúdením do baní. Rovnaké pravidlo platí aj vtedy, keď je otrok ustanovený za dediča pod podmienkou, pretože sa stane nevyhnutným dedičom.

25. Papinián, Otázky, kniha VI.

V prípade, že sloboda bola udelená omylom, na základe sfaľšovaného kodicilu, hoci nie je splatná, predsa ju musí dedič udeliť, a cisár rozhodol, že dvadsať solidi musí dedičovi zaplatiť každý otrok, ktorý je oslobodený.

26. Keď ustanovený dedič manumizuje otroka za účelom splnenia podmienky a syn následným podaním žaloby na vyhlásenie závetu za neúčinný získa svoj bod, alebo sa závet vyhlási za sfaľšovaný, výsledkom bude, že v tomto prípade sa musí postupovať rovnako, ako je predpísané v prípade týkajúcom sa sfaľšovaného kodicilu.

27. Tá istá, Otázky, kniha X.

V prípade, že partner udelil slobodu otrokovi závetom takto: "Nech je Pamphilus slobodný, ak ho môj partner manumituje," Servius vyslovil názor, že ak partner manumituje otroka, stane sa spoločným slobodníkom dedičov zosnulého a partnera, ktorý ho manumitoval; nie je totiž ani nové, ani nerozumné, aby otrok držaný spoločne získal slobodu uplatnením rôznych práv.

28. Ten istý, Názory, kniha VI.

Ak bola otrokyňa manumitovaná na základe závetu vojaka v tomto znení: "Nariaďujem, aby Samia získala slobodu," rozhodlo sa, že získala slobodu priamo v súlade s vojenským právom.

29. Ten istý, Názory, kniha IX.

Božský Marcus s ohľadom na zachovanie slobody rozhodol, že jeho dekrét v tejto veci sa má vzťahovať na prípady, keď bol závet vyhlásený za neplatný, a že majetok pozostalosti sa má predať; na druhej strane bolo osobitne ustanovené, že v prípadoch, keď si majetok nárokuje štátna pokladnica ako majetok bez vlastníka, sa tento dekrét neuplatní.

(1) Aby otroci manumitovaní na základe závetu mohli získať majetok zosnulého, rozhodlo sa, že musia na súde zložiť príslušnú záruku, rovnako ako ostatní slobodníci zosnulého alebo cudzí dedičia. Maloletí, ktorí sú ustanovení za dedičov a podľa zvyklostí sa domáhajú pomoci s odkazom na majetok zosnulého, nie sú tejto výhody zbavení.

30. Tá istá kniha, Názory, kniha XIV.

Istý stotník svojím testamentom zakázal predaj svojich otrokov a žiadal, aby boli manumitovaní, pokiaľ si to zaslúžia. Odpoveď znela, že sloboda bola udelená oprávnene, pretože ak nikto z otrokov nezavdal príčinu na priestupok, všetci by mali právo byť slobodní; ak však niektorí z nich boli vylúčení z dôvodu spáchania zločinu, aj ostatní by mali dostať slobodu.

31. Ak bolo do závetu vložené nasledujúce ustanovenie: "Nech sú slobodní tí otroci, ktorí nezavdali príčinu na priestupok," rozhodlo sa, že udelenie slobody je podmienené a že sa má vykladať tak, že závetca pri oslobodzovaní svojich otrokov nemal v úmysle zahrnúť tých, ktorých podrobil trestu alebo ktorých vylúčil zo cti slúžiť mu alebo z vykonávania jeho obchodov.

1. Paulus, Otázky, kniha XII.

Cisári Missenius Fronto. Keď slobodu udelil vojak závetom v tomto znení: "Želám si alebo nariadujem, aby môj otrok Štefan bol slobodný", otrok môže získať slobodu kedykoľvek, keď sa vstúpi do majetku. Preto keď sa pridali nasledujúce slová: "Avšak pod podmienkou, že zostane s mojím dedičom, kým bude mladý, ale ak to odmietne alebo bude s mojím návrhom zaobchádzať s opovrhnutím, nech je naďalej držaný ako otrok," nemajú za následok zrušenie slobody, na ktorú mal otrok nárok. Rovnaké pravidlo sa dodržiava aj vo vzťahu k závetom civilných osôb.

2. Tá istá kniha, Názory, kniha XV.

Lucius Titius udelil slobodu svojmu otrokovi pod podmienkou, že bude verne skladať účty zo svojej správy svojmu synovi Gaiovi Seiovi. Keď Gaius Seius dosiahol vek dospelosti, otrok po žalobe kurátorov bývalého zaplatil na súde všetko, čo mu patrilo. Keďže od kurátorov bola požadovaná záruka, otrok bol vyhlásený za slobodného. Gaius Seius, syn poručiteľa, teraz popiera, že peniaze boli kurátorom vyplatené legálne, a ja sa pýtam, či to tak bolo. Paulus odpovedal, že sa nezdá, že by zostatok účtu otroka bol vyplatený kurátorom mladíka takým spôsobom, aby bola splnená podmienka predpísaná závetom v súlade so zákonom; ak však boli peniaze vyplatené v prítomnosti mladíka alebo boli zapísané do jeho účtov, podmienka by sa mala považovať za splnenú, rovnako ako keby boli vyplatené jemu samotnému.

3. Scaevola, Názory, kniha IV.

Istý muž, ktorý mal otroka menom Cratistus, urobil vo svojom závete toto ustanovenie: "Nech je môj otrok Cratinus slobodný." Pýtam sa, či otrok Cratistus môže získať slobodu, keďže závetca nemal otroka menom Cratinus, ale len uvedeného otroka Cratista. Odpoveď znela, že žiadna prekážka neexistuje, pretože sa stala chyba v slabike.

(1) Niektorí závetní dedičia sa pred vstupom do dedičstva dohodli s veriteľmi, že títo sa uspokojia s polovicou svojich pohľadávok; a keďže prétor vydal v tomto zmysle dekrét, dedičstvo prijali. Pýtam sa, či udelenie slobody na základe závetu nadobudne účinnosť. Odpoveď bola, že nadobudnú účinnosť, ak poručiteľ nemal v úmysle spáchať podvod.

4. Maecianus, Trusty, kniha II.

Keďže udelenie slobody bolo podmienené splnením podmienky, bolo vydané rozhodnutie, že ak ani otrok, ani dedič nie sú zodpovední za to, že podmienka nebola splnená, otrok bude mať nárok na slobodu. Domnievam sa, že rovnaké stanovisko by sa malo vysloviť aj v prípade, keď sa sloboda udeľuje na základe podmienok trustu otrokom patriacim do majetku.

5. Nie je absurdné domnievať sa, že toto pravidlo sa vzťahuje aj na otrokov dediča.

6. Nemôžeme odôvodnene pochybovať o tom, že sa to vzťahuje aj na otrokov, ktorých mal dedič kúpiť; v tomto prípade by totiž bolo nespravodlivé, aby bol nútený kúpiť ich, ako keby podmienka bola splnená, pretože by sa mohlo stať, že vlastník odmietne splniť podmienku, aby získal cenu otroka, a nebude ho požadovať ako podmienku.

(1) Paulus, Trusty, kniha I.

Ak niekto udelí slobodu otrokovi na základe závetu, a to tak priamo, ako aj na základe trustu, je v moci otroka vybrať si, či získa slobodu priamo, alebo na základe trustu. Toto uviedol aj cisár Marcus v reskripte.

6. Gaius, O manumíciách, kniha III.

Keď sa bohatý človek stane dedičom osoby, ktorá je chudobná, pozrime sa, či to bude mať nejakú výhodu pre otrokov, ktorí dostanú slobodu na základe závetu, bez toho, aby boli ošizení veriteľa majetku. A skutočne, existujú isté authority, ktoré zastávajú názor, že keď sa bohatý človek objaví ako dedič, je to rovnaké, ako keby poručiteľ zomrel po tom, čo zväčšil svoj majetok. Bol som však informovaný (a taká je aj naša prax), že nezáleží na tom, či je dedič bohatý alebo chudobný, ale do úvahy sa musí brať len výška majetku, ktorý poručiteľ zomrel a ktorý vlastnil. Julianus prijíma tento názor do tej miery, že sa domnieva, že udelenie slobody nenadobudne účinnosť, ak bol poručiteľ platobne neschopný, a nariadil, aby bol otrok slobodný, a to takto: "Nech je Stichus slobodný, keď budú zaplatené moje dlhy." Tento názor sa však nezhoduje s názorom Sabina a Cassia, ktorý podľa všetkého akceptuje aj samotný Julianus, keďže si myslí, že treba brať do úvahy úmysel poručiteľa, ktorý otroka manumitoval. Osoba, ktorá nariadi, aby sa jej otrok stal slobodným pod takouto podmienkou, tak totiž robí bez úmyslu spáchať podvod, keďže sa má za to, že si jednoznačne želá, aby jeho veritelia neboli podvedení.

7. Marcianus, Trusty, kniha III.

Je pravda, že ak je otrokovi nariadené, aby bol slobodný na základe podmienok závetu, a potom ho závetca odcudzí a opäť sa stane súčasťou dedičstva pred jeho nadobudnutím, získa slobodu hneď po prijatí dedičstva.

(1) Scaevola, Digest, kniha XXIII.

Titia odkázala slobodu priamo niektorým svojim otrokom a otrokyniam a potom do svojho závetu vložila toto ustanovenie: "A želám si, aby všetci otroci pripojení k mojej osobnej službe, ktorých mená sú zapísané v mojich registroch, boli slobodní." Vznikla otázka, či Eutyhia, ktorá bola spolu s ostatnými osobnými otrokmi oslobodená v čase spísania závetu a ktorá bola v čase smrti závetkyne vydatá za správcu, ktorý bol otrokom, získa slobodu na základe všeobecnej položky "Otroci pripojení k mojej osobnej službe". Odpoveď znela, že nič nebránilo tomu, aby získala slobodu, aj keď v čase smrti závetkyne prestala byť jednou z jej služobných osôb.

8. Stichus dostal slobodu priamo z vôle svojho pána a bol obvinený, že podvodne ukryl veľkú časť majetku panstva. Vystala otázka, či by predtým, ako by sa mohol domáhať svojej slobody, nemal dedičom vrátiť majetok, ktorý preukázateľne vzal. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností by mal byť dotknutý otrok slobodný. Claudius: Zdá sa, že nastolený bod bol definitívne vyriešený, pretože záujem dedičov bude dostatočne konzultovaný odvolaním sa na edikt týkajúci sa krádeží.

9. Lucius Titius vo svojej poslednej vôli ustanovil: "Oneziforus nebude slobodný, ak nevydá presný účet zo svojej správy." Pýtam sa, či sa Oneziforus môže na základe týchto slov domáhať slobody? Odpoveď znela, že v súlade s tým, čo je uvedené, je skôr zbavený slobody, ako by mu bola udelená.

9. Ten istý, Digesty, kniha XXIV.

Do testamentu bolo vložené toto ustanovenie: "Želám si, aby sa Eudovi dalo tisíc solidi z dôvodu, že je prvým dieťaťom narodeným po tom, čo jeho matka získala slobodu." Ak Eudo nemôže preukázať, že sa narodil po oslobodení svojej matky, pýtam sa, či môže získať slobodu na základe týchto slov závetu. Odpoveďou bolo, že tento dotaz by mu nemal uškodiť.

(1) Pomponius, Listy, kniha XI.

(2) Viem, že mnohé osoby v túžbe, aby sa ich otroci nikdy nestali slobodnými, zvyknú do závetu vkladať nasledujúcu klauzulu: "Nech je Stichus slobodný, keď zomrie." Julianus však hovorí, že ak je sloboda udelená v poslednej chvíli života, nemá to žiadny účinok; keďže sa rozumie, že závetca urobil takúto dispozíciu skôr s cieľom zabrániť, než darovať slobodu. Preto ak by sa do závetu vložil nasledujúci text, a to: "Nech je Stichus slobodný, ak by nevystúpil na Kapitol," nebude mať

žiadnu platnosť ani účinok, ak je zrejmé, že závetca mal v úmysle udeliť otrokovi slobodu v poslednom okamihu jeho života, ani nebude dôvod na muciansku väzbu.

10. Ak by sa do závetu vložilo nasledujúce ustanovenie: "Nech je Stichus slobodný, ak pôjde do Kapuy", otrok nebude slobodný, ak nepôjde do Kapuy.

11. Octavenus ide ešte ďalej, pretože tvrdí, že ak by závetca, ktorý udelil slobodu svojmu otrokovi pod akoukoľvek podmienkou, dodal: "Nechcem, aby bol mojím dedičom manumitovaný skôr, ako sa podmienka splní," tento, dodatok bude neplatný.

Tit. 5. Pokiaľ ide o slobodu udelenú na základe podmienok zverenia.

11. Ulpian, O edikte, kniha XIV.

Ak sú niektoré osoby spomedzi tých, ktorým bola udelená sloboda na základe trustu, prítomné a iné sú z nejakého vážneho dôvodu neprítomné a ďalšie sa ešte skryli, otrok, ktorému bola sloboda na základe trustu odkázaná, sa stane slobodným, ako keby boli prítomní a tí, ktorí boli z vážnych dôvodov neprítomní, boli poverení výkonom trustu; a preto podiel z patronátneho práva, na ktorý majú nárok tí, ktorí sa skryli, pripadne ostatným.

(1) Ten istý, O edikte, kniha LX.

Ak by niekto pri úmrtí odkázal slobodu otrokovi kodícilom a do dedičstva by sa nevstúpilo, bude k dispozícii prospech priznaný Ústavou Božieho Marka. V takomto prípade nariaďuje, že otrok má nárok na slobodu a že mu bude priznaná pozostalosť, ak poskytne veriteľom tejto pozostalosti dostatočnú zábezpeku na zaplatenie celej sumy, ktorá každému z nich prináleží.

12. Ten istý, O edikte, kniha LXV.

Veritelia majú vo všeobecnosti právo podať prétorskú žalobu proti slobodným osobám za týchto okolností.

(1) Tamže, O edikte, kniha LX.

Z toho vyplýva, že kým bude pochybné, či existuje nástupca alebo nie, ústava sa neuplatní, ale akonáhle to bude isté, začne platiť.

13. Ak ten, kto môže získať úplnú reštitúciu, odmietne dedičstvo, máme sa domnievať, že konštitúcia nenadobudne účinnosť, kým bude existovať jeho právo na úplnú reštitúciu, pretože nie je isté, či sa niekto objaví ako dedič zo zákona? Lepší názor je, že ústava sa bude uplatňovať.

14. Čo však v prípade, ak by po vydaní rozsudku na účely získania slobody dedič získal úplnú reštitúciu? V žiadnom prípade nemožno povedať, že slobodu, ktorá bola raz udelená, možno zrušiť.

15. Pozrime sa, či tí, ktorí dostanú slobodu, musia byť prítomní, alebo nie. A keďže majetok priznaný z titulu slobody im možno udeliť aj bez ich súhlasu, možno tak urobiť aj v ich neprítomnosti.

16. Ale čo ak niektorí z nich boli prítomní a iní boli neprítomní? Pozrime sa, či tí, ktorí sú neprítomní, budú mať nárok na svoju slobodu. Možno povedať, rovnako ako v prípade, keď sa vstupuje do nehnuteľnosti, že aj tí, ktorí sú neprítomní, sa stanú slobodnými.

17. Ak je sloboda udelená v určitý deň, musíme čakať, kým tento deň nastane? Myslím si, že by sme tak mali urobiť; preto sa majetok neprizná skôr ako v tomto čase. Čo však treba urobiť, ak bola sloboda udelená pod určitou podmienkou? Ak boli niektoré udelenia slobody udelené absolútne a iné podmienčne, majetok sa môže udeliť okamžite. Keď však všetky udelenia slobody boli podmienené, čo potom treba povedať? Musíme čakať, kým sa podmienka splní, alebo máme majetok udeliť okamžite, takže sloboda bude udelená až po splnení podmienky? Druhý názor je vhodnejší. Preto keď bol majetok priznaný a sloboda priamo udelená, nadobudne sa okamžite; keď sa prizná v určitom čase, nadobudne sa, keď tento čas nastane; keď je podmienená, nadobudne sa, keď sa podmienka splní. Nie je ani nerozumné zastávať názor, že kým podmienka, od ktorej závisí udelenie slobody, je v nedohľadne, aj keby všetky udelenia slobody boli podmienené, ústava sa bude uplatňovať. Je totiž potrebné povedať, že ak existuje perspektíva slobody, majetok sa musí priznať, keď na to existuje najmenšia príležitosť, ak sa to dá urobiť bez akejkoľvek straty pre veriteľov.

18. Ak otrok, ktorý dostane udelenie slobody, pod podmienkou zaplata desiatich aurei buď dedičovi, niekomu, kto nie je uvedený, alebo osobe oprávnenej na majetok, vzniká otázka, či môže otrok získať slobodu? Lepší názor je, že peniaze by

mali byť vyplatené osobe, ktorej bol udelený majetok, keďže sa zdá, že podmienka bola prenesená na ňu. Je však isté, že ak mu bolo nariadené vyplatiť ich inej osobe ako dedičovi, že sa musia vyplatiť určenej osobe.

19. Ak otroci získali slobodu na základe podmienok poručníctva, nestávajú sa slobodnými hneď, ako je im priznaná pozostalosť, ale môžu získať slobodu, ktorá im zostala" na základe poručníctva; to znamená, že by mali byť manumitovaní osobou, ktorej je priznaná pozostalosť.

20. Cisár mal v úmysle, aby sa pozostalosť priznala len vtedy, ak sa veriteľom poskytne dostatočná záruka na vyplatenie celej sumy, ktorú má každý z nich dostať. Preto sa musí poskytnúť náležitá zábezpeka. Čo sa rozumie pod pojmom "riadna"? Znamená to, že by sa mali poskytnúť záruky alebo zábezpeky. Ak však veriteľ verí sľubujúcemu bez toho, aby poskytol ručenie, zábezpeka sa bude považovať za dostatočnú.

21. Akým spôsobom by sa mala veriteľom poskytnúť zábezpeka? Má sa im poskytnúť jednotlivo, alebo jednému, ktorého určí celý počet v mene všetkých? Je potrebné a je súčasťou povinnosti sudcu zvolať veriteľov a určiť jedného z ich počtu, ktorému sa poskytne zábezpeka v mene všetkých.

22. Pozrime sa, či sa má veriteľom poskytnúť zábezpeka pred udelením dedičstva, alebo či sa to má urobiť pod podmienkou, že sa poskytne zábezpeka? Myslím si, že bude stačiť, ak sa do dekrétu zahrnie všetko, čo stanovuje ústava Božieho Marca.

23. Celou sumou by sme mali rozumieť istinu aj úroky.

24. Z ústavy vyplýva, čím slobodníkmi sa stanú tí, ktorí boli manumitovaní, takže tí, ktorí dostanú slobodu priamo, budú slobodníkmi zosnulého; ibaže ten, kto žiada, aby sa majetok priznal len jemu, si želá, aby sa to urobilo tak, že tí, ktorí boli oslobodení priamo, sa môžu stať jeho vlastnými slobodníkmi.

25. Mali by byť tí, ktorí sa chcú stať jeho slobodnými, manumitovaní ním, alebo by sme pri udeľovaní dedičstva mali uviesť, že sa udeľuje pod podmienkou, že otroci, ktorí boli oslobodení priamo, sa stanú jeho slobodnými? Myslím si, že tento názor by sa mal prijať a uviesť v rozhodnutí, pričom to umožňujú aj podmienky ústavy.

26. Keď otrok, ktorý nedosiahol vek puberty, získa slobodu, strana, ktorej sa majetok udeľuje, má právo na jeho opatrovnictvo.

27. Ak zosnulý poveril svojho dediča, aby manumitoval určitých otrokov patriacich inému, povieme, že sa ústava uplatňuje, alebo v skutočnosti nenadobudne účinnosť? Lepší názor je, že existuje dôvod na jej uplatnenie, pretože osoba, ktorej sa dedičstvo priznáva, bude nútená otrokov kúpiť a prétor im udelí slobodu.

28. Ak je porúčiteľ, a nie dedič, povinný manumitovať otrokov, nebude sa ústava uplatňovať, pretože keďže dedičstvo nie je splatné, nemôže byť splatné ani udelenie slobody? Lepší názor je, že rovnaká výhoda bude k dispozícii, keďže zámerom ústavy je vo všeobecnosti udeliť slobodu všetkým, ktorí na ňu majú nárok, ak bol majetok zapísaný.

29. Tá istá ústava stanovuje, že ak štátna pokladnica nadobudne majetok, udelenie slobody sa musí aj tak uskutočniť. Ak je teda majetok bez vlastníka z dôvodu, že ho ministerstvo financií buď odmietlo, alebo prijalo, ústava sa stále uplatňuje. Ak ho však ministerstvo financií získa iným spôsobom, je zrejmé, že ústava sa prestane uplatňovať. Preto ak majetok légie, ktorý je bez vlastníka, unikne Štátnej pokladnici, treba prijať rovnaký názor.

30. Podobne, ak maloletý dvadsaťročný odkáže udelenú slobodu, hovoríme, že otrok na ňu nebude mať nárok, ak ju maloletý nezanechal v rámci poručníctva. Otrok však na ňu bude mať nárok, ak ho maloletý manumituje počas svojho života, ak na to môže uviesť dobrý dôvod.

31. V prípade udelenia slobody a okradnutia veriteľom porúčiteľom, ktorý v čase svojej smrti nebol solventný, bude udelenie slobody platné? Ak štátna pokladnica nezíska majetok, udelenie slobody bude možno platné, pretože sa veriteľom ponúka všetko, čo im patrí. Ak sa však do dedičstva vstúpilo, nebude platné. Je jasné, že ak by ministerstvo financií získalo majetok, bude existovať lepší dôvod na to, aby sa rozhodlo, že udelenie slobody nebude platné. Lebo každý, kto sa bude striktnie držať podmienok ústavy, by mohol povedať, že môže viniť len seba, kto si želal, aby mu bol majetok pridelený pod podmienkou, že udelenie slobody sa bude považovať za platné. Ak by sa však niekto riadil pravidlom uplatniteľným v prípade prijatia dedičstva, priame udelenie slobody bude neplatné, ak úmysel porúčiteľa bol podvodný a výsledkom bolo, že veritelia boli podvedení; ani udelenia slobody v rámci poručníctva nebudú vykonané, ak tým budú podvedení veritelia dedičstva.

32. Ak majetok neprepadol v prospech štátnej pokladnice a bolo o ňom rozhodnuté na účely zachovania slobody, môže ho štátna pokladnica neskôr nadobudnúť? Lepší názor je, že to nemôže urobiť. Je zrejmé, že ak úradníci ministerstva financií neboli predtým upovedomení a majetok bol priznaný na zachovanie slobody, treba zvážiť, či existuje dôvod na uplatnenie ústavy. Ak je majetok v takom stave, že ho ministerstvo financií musí prijať, nález nebude mať žiadny účinok; ak však nie je, bude existovať dôvod na jeho uplatnenie.

33. Okrem toho ten, komu bol majetok priznaný, by sa mal prirovnať k držiteľovi podľa prétorského ediktu; a podľa toho bude mať nárok na práva na pohreb, ktoré požíval zosnulý.

34. Opäť sa pozrime, či osobu, ktorej bol majetok priznaný, môžu veritelia žalovať ako dediča, alebo len na základe záväzku, ktorý poskytol. Lepší názor je, že môže byť žalovaný len na základe kaucie.

35. Ak je pozostalosť priznaná dvom alebo viacerým osobám, budú mať majetok a slobodné osoby v spoločnom vlastníctve a budú mať právo podať proti sebe navzájom žalobu o rozdelenie.

14. Paulus, O edikte, kniha LVII.

Pokiaľ ide o slobodu udelenú na základe podmienok poručníctva, ak by prétor v neprítomnosti dediča rozhodol, že otrok mal právo byť slobodný, stane sa ním a bude slobodníkom zosnulého, ak bol jeho otrokom, alebo dediča, ak mu patrí. Okrem toho, ak by dedič zomrel bez nástupcu, senát za Hadriána nariadil, aby sa sloboda otroka zachovala.

15. Ten istý, O edikte, kniha LX.

Desať aurei odkázal poručiteľ a dedičovi bolo uložené kúpiť Sticha a manumitovať ho. Uplatní sa falcký zákon a otroka nemožno kúpiť za menej ako desať aurei. Niektoré autority zastávajú názor, že odkazovník má nárok na tri štvrtiny dedičstva a nemal by byť nútený kúpiť otroka. Taktiež si myslia, že aj keď bol dedič požiadaný o manumit vlastného otroka a dostane len tri štvrtiny dedičstva, nebude nútený ho manumitovať. Pozrime sa, či by sa v tomto prípade nemal prijať iný názor. Existujú určité autority, ktoré zastávajú názor, že v prvom rade by mal byť dedič nútený prevziať zodpovednosť a kúpiť otroka, ak dostane len tri štvrtiny dedičstva. Ak je však pripravený vrátiť to, čo dostal, pozrime sa, či by mal byť vypočutý. Dedič by mal byť nútený zaplatiť celých desať aurei, rovnako ako keby poručiteľ výslovne uviedol, že dedičstvo sa má vyplatiť v plnej výške.

16. Ulpian, O edikte, kniha LXIII.

Ak sa sto aurei odkáže komukoľvek pod podmienkou, že odkazovník kúpi a manumituje otroka patriaceho inému, a keď sa majetok dediča predá, odkazovník bude požadovať len časť, a nie celý odkaz, nemôže ho získať, ak nedá záruku manumitu otroka; za predpokladu, že hodnota časti, ktorú získa, bude rovnaká ako cena otroka a jeho pán je ochotný ho za túto cenu predať; v opačnom prípade bude odkazovník vylúčený z dôvodu zlej viery.

17. Pomponius, O Plautiovi, kniha VII.

Ak je osoba, ktorej bola odkázaná suma tisíc sesterciov, poverená manumitáciou otroka v hodnote dvadsať, nemožno ju nútiť, aby vykonala udelenie slobody na základe poručníctva, ak neprijme odkaz.

18. Marcellus, Digesty, kniha XV.

Ak bol dedič poverený, aby nedovolil, aby sa určitý otrok stal majetkom iného, otrok môže bezprostredne po tom, ako bol odcudzený, podať žalobu, ktorou sa domáha svojej slobody. Ak však odcudzenie nie je dobrovoľné, ale existuje naň potreba z dôvodu nejakého konania poručiťa, je pravdepodobné, že poručníctvo by nemalo byť vykonané, pretože sa nepredpokladá, že poručiť mal na mysli odcudzenie tohto druhu.

19. Same, Digest, kniha XVI.

Istý muž vložil do svojho závetu nasledujúce ustanovenie: "Nechcem, aby moji otroci, takí a takí a takí, boli predaní." Ak si teda neželal, aby boli predaní, a v prípade ich predaja mal v úmysle, aby sa stali slobodnými, mala im byť udelená sloboda; sloboda sa totiž považuje za odkázanú otrokom nasledujúcou klauzulou: "Nechcem, aby So-a-a-So patrilo niekomu inému ako tebe." Preto v súlade s tým, ak by sa dedič akýmkoľvek spôsobom pokúsil otroka predať, ten sa môže okamžite domáhať svojej slobody, a ak by ho dedič kúpil, aby mu zabránil v jej získaní, nebude to pre neho výhodné, pretože podmienka bola splnená.

20. Otroci, ktorí mal nárok na slobodu, boli predaní. Ak bude chcieť, aby ho dedič manumitoval, nebude potrebné, aby sa kupujúci, ktorý sa skryl, postavil pred súd spolu s terajším dedičom, pretože otrok môže využiť nariadenie senátu na získanie slobody na základe závetu.

21. Otroci, ktorí mal nárok na slobodu na základe závetu, sa nechali previesť na dobromyseľného nadobúdateľa dedičom, ktorý nebol solventný. Myslíte si, že proti tomuto manumitovanému otrokovi možno podať žalobu, rovnako ako v prípade, keď slobodný otrok oklamal svojho kupujúceho tým, že predstieral, že je otrokom? Ja sa však prikláňam k názoru, že žaloba bude správne podaná proti predávajúcemu, keďže prípad sa zdá byť podobný prípadu otroka, ktorý má právo byť slobodný pod určitou podmienkou a ktorý to dopustil deň predtým, ako mal na základe závetu získať slobodu.

Modestinus, Differences, kniha I.

Poručník nemôže udeliť slobodu otrokovi na základe zverenia bez oprávnenia jeho poručníka.

Ten istý, O manumíciách.

Keď Firmus Tizián odkázal troch otrokov, ktorí boli tragédmi, a dodal: "Prikazujem ti, aby si nedovolil, aby sa stali otrokmi niekoho iného," cisár Antonín v reskripte uviedol, že keďže Tiziánov majetok bol skonfiškovaný, otroci by mali byť verejne manumitovaní.

Manumizáciou otroka možno poveriť odkazovníka aj dediča, a ak by zomrel pred manumizáciou, musia tak urobiť jeho dedičia.

Božský Antonín a Pertinax v reskripte, v ktorom si pokladnica nárokovala majetok, pretože existovalo tajné ustanovenie o jeho vydaní osobe, ktorá nie je schopná ho prijať, uviedli, že všetky udelenia slobody vykonané priamo alebo na základe podmienok trustu sa majú vykonať.

Tá istá, Pravidlá, kniha IX.

Ak by sa manumitácia tehotnej otrokyne oneskorila, a to nie z úmyslu osoby poverenej touto povinnosťou, ale náhodou, jej dieťa nebude slobodné; ale osoba, ktorá mala manumitovať uvedenú otrokyňu, bude nútená vydať dieťa jeho matke, aby prostredníctvom nej získalo slobodu.

Ten istý, Názory, kniha X.

Lucius Titius po spísaní závetu ustanovil Seiu, svoju manželku, a Titiu, ich spoločnú dcéru, za dedičky rovnakých podielov na svojom majetku. Na inom mieste povedal: "Želám si, aby môj otrok Eros, ktorý sa tiež volá Psyllus, bol slobodný, ak s tým moja manželka súhlasí." Keďže teda Seia, manželka Lucia Titia, odmietla prijať svoj podiel na majetku, ktorý na základe substitúcie pripadol jej dcére Titii, pýtam sa, či Eros, ktorý sa tiež volal Psyllus, bude mať na základe uvedenej klauzuly nárok na slobodu. Modestinus odpovedal, že práva Erosa neboli dotknuté, pretože manželka poručiťa odmietla dedičstvo prijať. Pýtam sa tiež, či jeho manželka Seia, ktorá nevstúpila do dedičstva, mohla právne odporovať Erosovi, keď sa dožadoval slobody? Modestinus odpovedal, že odmietnutie súhlasu Seiou by nemalo žiadnu silu ani účinok.

Ten istý, Pandekty, kniha V.

Osoba poverená manumpciou otroka podľa podmienok poručníctva nemôže nijakým spôsobom zhoršiť stav uvedeného otroka, a preto ho nemôže medzitým predať nikomu inému, aby ho ten, komu bol predaný, mohol oslobodiť; a ak by otroka vydal, bude nútený ho kúpiť a manumitovať; niekedy je totiž v záujme otroka, aby ho manumitoval skôr starý človek ako mladý.

Licinius Rufinus, Pravidlá, kniha V.

Slobodu možno udeliť aj na základe poručníctva, a to v skutočnosti ešte vo väčšom rozsahu, ako keď sa udeľuje priamo, pretože prostredníctvom poručníctva ju možno udeliť nielen vlastným, ale aj cudzím otrokom, ak sa použijú slová, ktoré sa bežne používajú a ktorými je jasne vyjadrený úmysel poručiťa.

Claudius, O Scaevolových Digestách, kniha XXI.

Sloboda sa právne udeľuje zverením takto: "Keď uznáš za vhodné manumitovať ho."

Scaevola, Digesty, kniha XXIII.

Do testamentu bolo vložené toto ustanovenie: "Nech je Pamfilus slobodný, ak riadne vybaví moje záležitosti." Keďže poručiteľ zomrel niekoľko rokov po spísaní tohto závetu a na správanie Pamfila nebol dôvod na sťažnosť, pokiaľ ide o jeho patróna, vznikla otázka, či má na základe závetu nárok na slobodu. Odpoveď znela, že v uvedenom prípade nič nebránilo tomu, aby ju získal.

Ten istý, Digesty, kniha XXIV.

Istá žena, ktorá ustanovila svojho manžela za svojho dediča, oslobodila na základe poručníctva svojich otrokov, medzi ktorými bol aj Stichus, správca jej manžela. Keď sa otroci dostavili k guvernérovi provincie s cieľom získať slobodu počas neprítomnosti svojho pána, ktorý mal vážny dôvod na svoju neprítomnosť, a guvernér provincie rozhodol, že otroci majú právo na slobodu, vznikla otázka, či sa môže začať konanie proti Stichovi s cieľom prinútiť ho, aby zložil účty zo svojej správy ako správca. Odpoveď znela, že to nie je možné.

Istý muž odkázal veno a značný ďalší majetok svojej manželke a poveril ju, aby pred tribunálom manumitovala Aquilina, svojho vlastného otroka. Žena to odmietla urobiť, pretože otrok bol jej individuálnym vlastníctvom. Pýtam sa, či mal nárok na slobodu. Odpoveď znela, že ak manželka prijala nielen veno, ale aj ďalší majetok, ktorý jej bol zanechaný závetom, mohla ju prinútiť manumitovať Aquilina na základe zverenia, a keď sa stal slobodným, mohol požadovať všetko, čo mu bolo odkázané.

Pomponius, Listy, kniha VII.

Julianus uvádza, že ak dedič, ktorý je poverený manumitáciou otroka, prevedie majetok podľa trebel'ského dekrétu senátu, môže byť prinútený manumitovať otroka; a ak by sa skrýval alebo bol neprítomný z nejakého vážneho dôvodu, prétor musí po preukázaní náležitého dôvodu vydať rozhodnutie v súlade s dekrétmi senátu, ktoré sa týkajú prípadov tohto druhu. Ak by však oprávnený, na ktorého bol majetok prevedený, mal uvedeného otroka v opatere, môže ho sám manumitovať; a je vhodné, aby sa vo vzťahu k nemu dodržiavali tie isté formality, ako sa to zvyčajne robí vo vzťahu ku kupujúcim vo všeobecnosti. Myslíte si, že je to pravda? Ja sám, poháňaný túžbou získať vedomosti, už sedemdesiatosem rokov považujem za najlepšie životné pravidlo toto príslovie, ktoré mám stále na pamäti: "Keď budem jednou nohou v hrobe, stále

sa budem rád niečo učiť." Aristo a Octavenus veľmi správne zastávajú názor, že predmetný otrok netvorí súčasť majetku, ktorý je predmetom poručníctva, pretože porúčiteľ tým, že požiadal dediča o jeho manumitáciu, zrejme nemal na mysli, aby bol vydaný oprávnenému z neho. Ak by však mal byť vydaný v dôsledku omylu dediča, treba prijať názor Juliana.

Papinianus, Otázky, kniha XIX.

"Žiadam, aby sa Stichus nestal otrokom iného." Cisár rozhodol, že sloboda sa udeľuje zverením na základe tejto klauzuly: veď čo sa viac protiví otroctvu ako sloboda? Sloboda sa však nepovažuje za udelenú po smrti dediča. Z toho vyplýva, že ak by dedič počas svojho života otroka odcudzil, môže okamžite požadovať jeho slobodu, a ak ho dedič kúpi, nebude to prekážkou, aby sa stal slobodným, keďže podmienka už bola splnená. Toto pravidlo by sa malo prijať aj v prípade, že odcudzenie dedičom nebolo dobrovoľné, a nemožno ani protirečiť, že odcudzenie nebolo vykonané samotným dedičom; prípad sa totiž podobá prípadu otroka, ktorý mal byť podmienene slobodný, keď sa podmienka do určitej miery splnila.

Ten istý, Otázky, kniha XXII.

Keď sa porúčiteľovi namiesto ceny jedného z jeho otrokov odkáže pozemok a suma desať aurei pod podmienkou, že manumituje uvedeného otroka, a on prijme odkaz pozemku, ale odmietne odkaz peňazí, aby sa vyhol pôsobeniu falciánskeho práva, možno ho prinútiť, aby ho prijal spolu so znížením vyplývajúcim z falciánskeho práva a udelil otrokovi slobodu podľa podmienok trustu, keď raz prijal odkaz pozemku.

Závetca, ktorý mal troch otrokov, poveril svojich dvoch dedičov, aby manumitovali dvoch z uvedených otrokov, ktorých si môžu vybrať. Keďže jeden z dedičov sa nedostavil, druhý uviedol dvoch otrokov, ktorých chcel manumitovať. Možno povedať, že sú oslobodení a získavajú slobodu, rovnako ako keby mal právo ich emancipovať len dedič, ktorý bol prítomný. Ak by však jeden z otrokov zomrel a dedič by bol z nejakého vážneho dôvodu neprítomný, alebo ten, o koho sa žiadalo, by nemal reč, je stanovené, že dvaja preživší otroci sa stanú slobodnými na základe dekrétu prétora.

Ak je porúčnik, ktorý je poverený udelením slobody, neprítomný z dobrého a dostatočného dôvodu alebo sa skrýva; alebo ak je viacero dedičov, z ktorých niektorí sú prítomní a iní neprítomní z dobrého dôvodu; a ešte iní sa nedostavia, aby sa vyhli výkonu poručníctva; alebo ak dedič poverený udelením slobody nežije; alebo ak riadny dedič odmietne dedičstvo; prétor musí vydať dekrét, že otrok má právo na slobodu na základe poručníctva stanoveného závetom Lucia Titia. V dekréte senátu bolo výslovne uvedené, že hoci nemusí byť pochybné alebo nejasné, či sa otrok stane slobodným, prétor musí rozhodnúť, ktorý z dedičov bol neprítomný z vážneho dôvodu a ktorý sa nedostavil s cieľom zabrániť výkonu poručníctva.

Ten istý, Názory, kniha IX.

Slobodu udelenú na základe podmienok trustu nemožno odložiť pod zámienkou, že otrok ukradol niečo, čo patrilo do majetku, alebo nesprávne spravoval jeho záležitosti.

Dediča dediča, ktorý previedol majetok na základe trebeľského dekrétu senátu, možno prinútiť udeliť slobodu otrokovi, ak bývalý dedič nevykonal trust, ak si ho otrok, ktorý má byť manumitovaný, vyberie za svojho patróna.

Vyslovil som názor, že syn, ktorý je vojacom alebo ktorý slúžil v armáde a ktorý prijal dôveru vytvorenú jeho otcom, ktorá od neho vyžaduje, aby oslobodil otroka tvoriaceho súčasť jeho peculium castrense (obvinenie bolo, že to majú urobiť jeho legitímni synovia) ; ak by sa stal dedičom svojho otca, môže byť nútený oslobodiť otroka, pretože zosnulý si myslel, že manumituje svojho vlastného otroka po tom, ako ho dal svojmu synovi. Ten nemôže byť nútený svojím bratom, ktorý je spoludedičom majiteľa otroka, aby mu vyplatil časť ceny otroka, pretože by to bolo v rozpore s otcovou vôľou; ani z dôvodu tohto omylu by nemal byť v prospech brata, ktorý zostal pod otcovou kontrolou, vnesený do príspevku iný majetok, ktorý otec daroval synovi, keď sa chystal odísť do armády; keďže uvedený syn, ktorý je zaradený medzi ostatných zákonných dedičov, si môže ponechať svoje peculium castrense ako prednostné dedičstvo.

Ak je sloboda udelená na základe podmienok trustu a syn je poverený jeho vykonávaním po dosiahnutí určitého veku a zomrie pred dosiahnutím tohto veku, slobodu musí udeliť otrokovi jeho dedič v stanovenom čase; bolo však rozhodnuté, že toto rozhodnutie, ktoré sa vzťahuje len na konkrétny prípad, sa nevzťahuje na iné druhy trustu.

Závetca si želal, aby jeho syn manumitoval otroka po uplynutí piatich rokov, ak mu počas tohto obdobia otrok každý deň zaplatí určitú sumu. Otroka po uplynutí dvoch rokov ušiel a peniaze nezaplatil. Rozhodlo sa, že táto podmienka nebola splnená. Ak sa však syn, ktorý bol dedičom, alebo jeho poručníci rozhodli prijať služby otroka počas týchto dvoch rokov namiesto platby, rozhodlo sa, že to nie je prekážkou slobody otroka, pretože to bola vina dediča, že zvyšok podmienky nebol splnený.

Ulpianus, Trusty, kniha V.

Vo všeobecnosti hovoríme, že osoby, ktoré môžu zanechať peniaze v rámci trustu, môžu rovnakým spôsobom odkázať aj udelenie slobody.

Udelenie slobody v rámci trustu, ktoré je odkázané otrokovi cisára, obce alebo kohokoľvek iného, je platné.

Ak je sloboda odkázaná na základe podmienok trustu otrokovi nepriateľa, možno tvrdiť, že nie je bez platnosti a účinku? Možno niekto povie, že otrok nepriateľa nie je hoden stať sa rímskym občanom. Ak je mu však odkázaný pre prípad, že sa stane jedným z našich spojencov, čo bráni niekomu tvrdiť, že udelenie slobody je platné?

Ak je sloboda odkázaná na základe poručníctva človeku, ktorý už je slobodný, a ten sa následne dostane do otroctva, môže sa domáhať svojej slobody za predpokladu, že bol otrokom v čase smrti poručiťa alebo v čase, keď bola splnená určitá podmienka.

Slobodu možno legálne zanechať v rámci trustu otrokovi, ktorý sa ešte nenarodil.

Otrok nemôže očakávať slobodu, ak bol odsúdený do baní. Ale čo ak mu bola sloboda zanechaná na základe podmienok trustu a od trestu baní bol oslobodený zhovievavosťou cisára? V reskripte nášho cisára sa uvádza, že nebude vrátený do vlastníctva svojho bývalého pána; v tomto prípade sa však neuvádza, komu bude patriť. Je isté, že keď sa stane majetkom štátnej pokladnice, že môže očakávať, že na základe zverenia získa slobodu.

Sloboda na základe podmienok trustu môže byť udelená otrokovi počatému a narodenému zo ženy, ktorá bola odsúdená do baní. Čo je na tom prekvapujúce, keďže božský Pius v reskripte uviedol, že môže byť predaný ako otrok?

V prípade, že závetca žiada, aby Stichus neskôr neslúžil ako otrok, rozhodlo sa, že sloboda sa má považovať za udelenú na základe dôvery; pretože ten, kto žiada, aby neskôr neslúžil ako otrok, sa považuje za toho, kto žiada, aby mu bola udelená sloboda.

Ak však poručiťa uvedie: "Nesmieš ho odcudziť ani predať", uplatní sa rovnaké pravidlo za predpokladu, že to poručiťa urobil s úmyslom, aby získal slobodu. Ak však túto doložku vložil s iným úmyslom (napríklad preto, že radil dedičovi, aby si otroka ponechal; alebo preto, že chcel otroka potrestať a mučiť, aby mu zabránil získať lepšieho pána, alebo to urobil s iným motívom, ako je jeho oslobodenie), treba povedať, že by mu nemala byť udelená sloboda. O tom sa zmieňuje Celsus v dvadsiatej tretej knihe Digest. Nejde ani tak o podmienky zverenia, ako o úmysel poručiťa, ktorý v takýchto prípadoch zvyčajne udeľuje slobodu. Keďže sa však sloboda vždy považuje za udelenú, je na dedičovi, aby preukázal opačný úmysel poručiťa.

Keď niekto ustanoví otroka za poručníka, pretože si myslí, že je slobodný, je absolútne isté, že sa nemôže domáhať jeho slobody, ani mu nemôže byť zachované právo na poručníctvo z dôvodu udelenia slobody. Toto zastáva Marcellus v pätnástej knihe Digest a náš cisár so svojím otcom to tiež uviedol v reskripte.

Ak niekto udeľuje slobodu priamo otrokovi, ktorý bol v zálohe, hoci sa podľa prísneho výkladu zákona toto udelenie považuje za neplatné; predsa však, ak mu bola sloboda ponechaná na základe podmienok poručníctva, otrok sa môže na základe toho domáhať svojho oslobodenia. Lebo priazeň priznaná slobode si vyžaduje, aby sme odkaz vykladali týmto spôsobom a aby slová závetu znamenali, že slobodu treba požadovať, rovnako ako keby bol otrok odkázaný na slobodu na základe

podmienok trustu. Je totiž dobre známe, že v prospech slobody sa rozhodlo o mnohých veciach, ktoré sú v rozpore so striktným výkladom zákona.

Je stanovené, že udelenie slobody, ktoré je buď priame, alebo závisí od podmienok trustu, nemožno vykonať na základe závetu, ktorý bol porušený narodením posmrtného dieťaťa, ak závetca nepoveril svojich zákonných dedičov ich vykonaním.

Ak sa od niekoho žiada, aby manumitoval svojho vlastného alebo cudzieho otroka, a on dostane na základe závetu poručiteľa menej, ako je hodnota otroka, je otázkou na zváženie, či ho možno prinútiť, aby buď kúpil otroka patriaceho inému, alebo manumitoval svojho vlastného. Marcellus hovorí, že len čo prijme dedičstvo, bude všetkými prostriedkami nútený manumitovať svojho otroka. A skutočne, taká je naša prax, pretože je veľký rozdiel, či sa od niekoho žiada manumitovať vlastného otroka, alebo otroka patriaceho niekomu inému. Ak ide o jeho vlastného otroka, bude nútený ho manumitovať, aj keby suma, ktorú dostane, bola veľmi nízka; ak však ide o otroka iného, nemal by byť nútený ho manumitovať, ak nemôže uvedeného otroka kúpiť za sumu rovnajúcu sa sume, ktorú dostane na základe závetu poručiteľa.

Preto Marcellus hovorí, že aj ten, kto je ustanovený za dediča, môže byť nútený manumitovať svojho vlastného otroka, ak získa niečo z pozostalosti po zaplatení jej dlhu, ale ak nezíska nič, nemôže byť k tomu nútený.

Je jasné, že ak bolo niekomu odkázané menej, ako má otrok hodnotu, ale dedičstvo bolo z toho či onoho dôvodu zvýšené, bude úplne spravodlivé, ak bude nútený kúpiť otroka za sumu, ktorú získa z pozostalosti; nemalo by sa však hovoriť, že mu bolo odkázané menej, ako mal otrok hodnotu, keďže jeho dedičstvo bolo zvýšené z dôvodu závetu. Ak by totiž v dôsledku omeškania mali byť úrody alebo úroky pripočítané k sume odkázanej na základe závetu, treba konštatovať, že sloboda by mala byť udelená.

Na základe tej istej zásady, ak sa cena otroka znížila, musí sa rozhodnúť, že by mal byť nútený ho kúpiť.

Ak sa však cena dedičstva znížila, treba zvážiť, či ten, kto očakával, že získa väčšie dedičstvo, môže byť nútený manumitovať otroka. Domnievam sa, že ak je pripravený vrátiť dedičstvo, nemožno ho k tomu nútiť z dôvodu, že dedičstvo prijal s inou vyhlídkou a to sa nečakane zmenšilo. Preto ak je pripravený vzdať sa dedičstva, bude mu to umožnené, pokiaľ to, čo z neho zostane, nebude stačiť na zaplatenie ceny otroka.

Ale čo ak je osoba poverená manumáciou viacerých otrokov a odkázaná suma sa rovná hodnote niektorých z nich, ale nie všetkých; môže byť donútená manumitovať niektorých z nich? Myslím si, že môže byť prinútený manumitovať toľko otrokov, koľko mu to dedičstvo dovolí. Kto však rozhodne, ktoré z nich budú manumitované; musí ich vybrať poručiteľ alebo dedič? Možno niekto veľmi správne povie, že treba dodržať poradie uvedené v závete. Ak v ňom poradie nie je

uvedené, otroci by sa mali vyberať žrebom, aby sa predišlo podozreniu, že prétor uprednostňuje niektorého z nich pre jeho záujem alebo láskavosť; musí totiž vydať rozhodnutie s prihliadnutím na údajné zásluhy každého otroka.

Podobne treba konštatovať, že ak sa poručiteľovi prikáže kúpiť určitých otrokov a dať im slobodu a peniaze, ktoré boli na tento účel odkázané, nestačia na kúpu všetkých uvedených otrokov, bude v tomto prípade platiť rovnaké pravidlo, aké sme prijali v predchádzajúcom prípade.

Ak je niekomu odkázané dedičstvo a je požiadany, aby manumitoval svojho vlastného otroka a previedol na neho dedičstvo, musí sa sloboda udeliť podľa podmienok poručníctva? Niektoré authority majú v tejto otázke pochybnosti, pretože ak je odkazovník nútený dať otrokovi slobodu, bude nevyhnutne nútený vykonať trust a previesť odkaz; a existujú authority, ktoré zastávajú názor, že by k tomu nemal byť nútený. Ak by mi totiž bolo zanechané dedičstvo a ja by som bol povinný ho okamžite previesť na Tícia a zároveň udeliť slobodu na základe trustu môjmu otrokovi, nepochybne by sme mali za to, že nemôžem byť nútený udeliť mu slobodu, pretože sa nepovažuje za to, že by som dostal niečo, čo by nahradilo jeho hodnotu. Je zrejmé, že ak by som bol povinný zaplatiť odkaz po uplynutí určitého času, možno sa domnievať, že ma možno prinútiť manumitovať otroka, ak som medzitým získal nejaký prospech z odkazu.

Ak je niekto požiadany, aby jednej osobe daroval pozemok a druhej osobe sto aurei, v čase svojej smrti bude nútený zaplatiť všetko, čo získal zo zisku pozemku, ak sa suma rovná sume stanovenej v poručníctve; takže v tomto prípade nie je isté, či budú splatné peniaze zanechané v rámci poručníctva, alebo udelenie slobody.

Vždy, keď je sloboda právne odkázaná na základe podmienok trustu, podmienka je taká*, že toto právo nemôže zaniknúť ani darovaním, ani úbytkom; pretože bez ohľadu na to, do koho rúk sa otrok, ktorého sloboda bola ponechaná na základe trustu, dostane, jeho vlastník bude nútený ho manumitovať. Toto bolo často uvedené v cisárskych ústavách. Preto ten, do ktorého rúk sa otrok môže dostať, bude nútený udeliť mu slobodu na základe trustu, ak to ten, kto bol o to požiadany, uprednostní; širším výkladom sa totiž ustálilo, že aj keby bola sloboda otrokovi ponechaná podmiennečne a on by mal byť vyobcovaný, kým trvá podmienka, je napriek tomu vyobcovaný s tým, že má byť slobodný, ak sa podmienka splní. Ak však otrok nie je ochotný dať sa manumitovať, ale uprednostňuje získať slobodu od osoby, ktorá bola poverená jeho oslobodením, božský Hadrián a božský Pius v reskripte uviedli, že musí byť vypočutý. Božský Pius tiež v reskripte uviedol, že aj keď už bol manumitovaný a uprednostňuje stať sa slobodným od osoby, ktorá ho oslobodila, musí byť vypočutý. Ak však oslobodený môže preukázať, že jeho práva môžu byť alebo boli manumáciou poškodené z dôvodu nejakého činu osoby, ktorá ho manumitovala, alebo z iného dôvodu, musí mu byť poskytnutá úľava jednou z týchto konštitúcií, aby sa jeho stav nestal menej znesiteľným, čo by bolo v rozpore s vôľou zosnulého. Je jasné, že ak úmyslom zosnulého bolo, aby otroka manumitoval ktokoľvek a akokoľvek, treba povedať, že uvedené ústavy sa neuplatnia.

Paulus, Trusty, kniha III.

Ak by dedič, ktorý otroka predal, zomrel bez toho, aby zanechal dediča, a kupujúci by bol nažive a otrok by si želal stať sa slobodníkom zosnulého, a nie kupujúceho, Valens rozhodol, že by nemal byť vypočítaný z obavy, že kupujúci by mohol stratiť cenu, ktorú zaplatil, a tiež svoje práva nad slobodníkom.

Ulpianus, Trusty, kniha V.

Ak niekto, kto bol požiadaný, aby manumitoval otroka iného, prevedie otroka na tretiu osobu z dôvodu jeho smrti alebo konfiškácie jeho majetku, myslím, že by sa malo rozhodnúť, že je dôvod na uplatnenie konštitúcií, aby sa stav slobody odkázanej zverencom nezhoršil. Ak je totiž niekto poverený manumitáciou otroka v čase jeho smrti a zomrie skôr, ako otrokovi udelí slobodu, rozhodlo sa, že je to rovnaké, ako keby otrokovi slobodu odkázal; mohol mu totiž slobodu udeliť priamo závetom. Z toho vyplýva, že vždy, keď niekoho, kto získa slobodu na základe poručníctva, manumituje niekto iný ako osoba poverená manumitáciou, bude mať nárok na výhody ústavy a bude sa naňho hľadieť rovnako, ako keby ho manumitoval ten, kto bol o to požiadaný; z dôvodu, že udeleniu slobody na základe poručníctva sa vždy preukazuje priazeň, a keď je odkázané, nemalo by sa do neho zasahovať, keďže ten, komu bolo udelené, je medzitým považovaný za toho, kto užíva svoju slobodu.

Preto je zrejmé, že by sa mala poskytnúť úľava, ak sa sloboda ponecháva pod dôverou, a že akékoľvek oneskorenie, ktoré z toho vyplýva, by sa malo považovať za vyplývajúce zo samotnej veci, a pri počítaní dňa, od ktorého možno požadovať slobodu, by sa deti mali odovzdať matke, aby bola manumitovaná, ak je oslobodenou otrokyňou a deti sa narodili slobodné odo dňa, keď sa požadovala sloboda. Vo všeobecnosti sa totiž sloboda, ktorá je ponechaná v dôvere, požaduje príliš neskoro alebo sa nepožaduje vôbec, a to z dôvodu nedbanlivosti alebo bojzlivosti tých, ktorí sú na ňu oprávnení; alebo z dôvodu ich neznalosti svojich práv; alebo z dôvodu autority a hodnosti tých, ktorí sú poverení výkonom dôvera; tieto veci by nemali stáť v ceste získaniu slobody. Preto tvrdíme, a tak by sa malo aj rozhodnúť, že deti sa rodia slobodné už od okamihu, keď dôjde k akémukoľvek omeškaniu s oslobodením ich matky z nevoľníctva; a navyše dieťa otrokyne by sa malo považovať za manumitované už od okamihu, keď matka mala právo žiadať o slobodu, aj keď tak možno neurobila. Je zrejmé, že v takomto prípade by sa mala poskytnúť úľava maloletým vo veku dvadsaťpäť rokov a že akékoľvek omeškanie by sa malo považovať za pochádzajúce zo samotnej veci; pretože, keďže bolo nariadené a stanovené v Ústave božského Severa, že všade tam, kde dôjde k omeškaniu pri vyplácaní peňazí ponechaných maloletým v rámci poručníctva, by sa malo považovať za pochádzajúce zo samotnej veci, je ešte väčší dôvod, aby sa toto pravidlo prijalo v prípade, keď ide o udelenie slobody.

Istý Caecilius, ktorý dal do zálohu otrokyňu, vo svojom závete stanovil, že po uspokojení pohľadávky jeho veriteľ'a bude otrokyňa manumitovaná na základe trustu. Keďže dedičia veriteľ'ovi nezaplatili, deti, ktoré sa neskôr narodili uvedenej otrokyňi, predal. Náš cisár a jeho otec v reskripte vyhlásili, že v súlade s tým, čo rozhodol božský Pius, by deti nemali byť

ošízené o slobodu, na ktorú majú nárok, a že po vrátení ceny kupujúcemu by sa mali stať slobodnými; rovnako ako keby ich matka bola manumitovala v čase, keď sa narodili.

Náš cisár a jeho otec v reskripte tiež stanovili, že ak sa závet alebo kodícil neotvoril do piatich rokov po smrti poručiťa a otrokyni sa medzitým narodilo dieťa, malo by sa odovzdať matke, aby získalo slobodu; a aby nezostalo v otroctve z dôvodu náhodného omeškania.

Z tohto reskriptu, ako aj z reskriptu, ktorý sme spomenuli ako vydaný božským Piusom, teda vyplýva, že títo cisári si neželali, aby akékoľvek náhodné oneskorenie pri udelení slobody poškodilo práva dieťaťa a narodeného otrokyni, ktorej bola sloboda udelená na základe poručníctva.

To však nebude platiť v prípade, keď sa má sloboda na základe trustu udeliť otrokyni, ktorá nahradila syna nedosahujúceho vek puberty, ak sa jej dieťa narodilo počas života maloletého; alebo ak mala dostať slobodu po uplynutí určitého času alebo podmienčne a dieťa porodila pred uplynutím tohto času alebo pred splnením podmienky; uvedené dieťa totiž nebude mať nárok na slobodu, pretože podmienka je v tomto prípade iná, keďže omeškanie nebolo náhodné, ale bolo spôsobené vôľou poručiťa.

Ak by mal byť otrok niekomu odkázaný takým spôsobom, že by sa odkaz považoval za neplatný, a tomu istému otrokovi by bola odkázaná sloboda na základe podmienok poručníctva, vzniká otázka, či sa musí za neplatné považovať aj udelenie slobody. A ak sa otrok domáha slobody na základe podmienok trustu osoby, pod ktorej kontrolou zostáva, pričom odkaz zanechaný tomu, kto bol poverený jeho manumitáciou, bol vyhlásený za neplatný, alebo ak bol samotný otrok odkázaný tak, ako bolo uvedené vyššie, či by sa odkaz slobody nemal považovať za neplatný alebo účinný. Myslím si, že by sa malo povedať, že udelenie slobody na základe zverenia zostáva nezmenené, aj keď do rúk toho, kto bol požiadaný o manumitáciu otroka, nemusí prísť nič. Preto ten, kto získa dedičstvo, musí otroka oslobodiť, a to z dôvodu, že sloboda udelená na základe podmienok trustu neumožňuje, aby sa do nej vložila nejaká prekážka.

V prípade odkazov slobody sa úľava poskytuje na základe dekrétu senátu prijatého v čase božského Trajana počas konzulátu Rubria Galla a Caelia Hispa takto: "Ak sa obvinení z udelenia slobody po predvolaní prétorom odmietnu dostaviť a prétor po vyšetrovaní zistí, že otroci majú nárok na slobodu, budú mať podľa zákona rovnaké postavenie, ako keby boli priamo manumitovaní."

Tento dekrét senátu sa vzťahuje na tých, ktorí majú nárok na slobodu na základe zverenia. Preto ak na ňu nemajú nárok a bola získaná podvodom na základe rozhodnutia prétora, sloboda sa podľa tohto dekrétu senátu neudelí. Toto náš cisár a jeho otec uviedli v reskripte.

Pred prétora musia byť predvolaní tí, ktorí sú povinní udeliť slobodu na základe dôvery, ale rubrikový dekrét senátu sa neuplatní, ak nebudú predvolaní. Preto ich treba predvolať oznámeniami, ediktmi alebo listami.

Tento dekrét senátu sa vzťahuje na všetkých, ktorí sa skrývajú a ktorí sú povinní udeliť slobodu na základe zverenia. Preto bez ohľadu na to, kto je obvinený, či je to dedič alebo ktokoľvek iný, bude existovať dôvod na uplatnenie dekrétu senátu; všetci tí, ktorí sú povinní poskytnúť slobodu na základe zverenia, sú totiž v takom postavení, že sa na nich bude dekrét senátu vzťahovať.

Preto ak by sa dedič skrýval a poručiteľ alebo správca, ktorý bol požiadaný o udelenie slobody otrokovi, by bol prítomný, dekrét Senátu nenadobudne účinnosť a udeleniu slobody sa zabráni; v tomto prípade totiž predpokladáme, že poručiteľ ešte nenadobudol vlastníctvo otroka.

Paulus, Trusty, kniha III.

Preto sa v tomto prípade treba obrátiť na cisára, aby mohol konzultovať záujmy slobody.

Ulpianus, Trusty, kniha V.

Bude existovať dôvod na uplatnenie Rubriánskeho dekrétu senátu, ak by otroka, ktorému bola sloboda odkázaná dôverou, predala osoba poverená jeho oslobodením a kupujúci by sa skryl, ale správca by sa objavil? Marcellus hovorí, že dekrét sa uplatní, pretože osoba, ktorá bola poverená manumáciou otroka, nie je prítomná.

Nasledujúce slová "odmietne sa dostaviť" absolútne nevyžadujú, aby sa ten, ktorého povinnosťou je udeliť slobodu, skrýval, pretože ak tak neurobí, ale len sa nedostaví, dekrét senátu sa bude uplatňovať.

Rovnaké pravidlo by sa malo dodržiavať aj v prípade, ak je udelením slobody poverených viacero dedičov v rámci poručníctva a je vydané rozhodnutie, že neexistuje žiadny vážny dôvod na ich neprítomnosť.

Otrokom sa stanú slobodní tí, ktorí sú neprítomní z vážneho dôvodu, ako aj tí, ktorí svojou prítomnosťou nespôsobia priet'ahy vo výkone trustu, rovnako ako keby mu slobodu udelili oni sami.

V prípade, že sa niekto, kto bol poverený manumáciou otroka, ktorý nepatrí do majetku, skrýva, bol počas konzulátu Aemilia Junia a Júlia Severa prijatý dekrét senátu na zabezpečenie takejto núdzovej situácie v tomto znení: "Rozhodlo sa, že ak niekto z tých, ktorí sú poverení udeliť slobodu otrokovi v rámci poručníctva, z akéhokoľvek dôvodu a otrok nepatrí osobe, ktorá podala žiadosť v čase jeho smrti, a poručník sa odmietne dostaviť, prétor sa musí prípadom zaoberať, a ak sa

preukáže, že otrok má právo na manumitáciu, a osoba poverená jeho manumitáciou je prítomná, musí podľa toho rozhodnúť. A po tom, ako vydá rozhodnutie, bude stav otroka z právneho hľadiska rovnaký, ako by bol, keby ho manumitovala osoba, ktorá bola poverená vykonať manumitáciu na základe poverenia."

Je potrebné konštatovať, že osoby nie sú prítomné z vážneho dôvodu, ak neexistuje nijaký nevhodný dôvod ich neprítomnosti; keďže stačí, ak sa nezúčastnili s cieľom obráť otroka o jeho slobodu, aby sa mohlo zdať, že sú neprítomné z vážneho dôvodu. Nie je však nevyhnutné, aby bol niekto neprítomný z verejných dôvodov. Preto ak má otrok bydlisko na jednom mieste a žiada o slobodu z poverenia na inom mieste, treba povedať, že nie je nevyhnutné, aby bol predvolaný ten, o ktorom sa tvrdí, že je tým, od koho sa má udeliť sloboda, pretože ak by sa počas jeho neprítomnosti zistilo, že sloboda by sa mala udeliť, môže sa vydať rozhodnutie, že je neprítomný z dobrého dôvodu, a nestratí svoje práva nad svojím slobodníkom; nikto totiž nemôže mať pochybnosti o tom, že je neprítomný z oprávneného dôvodu ten, kto je vo svojom bydlisku.

Paulus, Trusty, kniha III.

Ak je otrok odcudzený po tom, čo sa dostal do takého postavenia, že by mal byť oslobodený podľa podmienok trustu, osoba, ktorej medzitým patrí, bude nútená ho manumitovať. V tomto prípade sa však nerozlišuje, či existuje dobrý dôvod na jeho neprítomnosť, alebo nie, pretože v každom prípade bude mať nárok na slobodu.

Ulpianus, Trusty, kniha V.

Keď prétor vydá dekrét, že ten, kto je neprítomný, má na to dobrý dôvod, a on je už mŕtvy, náš cisár v reskripte uviedol, že dekrét sa musí preniesť na jeho dediča a že právo sa na neho bude vzťahovať rovnako, ako keby prétor rozhodol, že on sám je neprítomný z dobrého dôvodu.

V prípade, že medzi otrokmi, ktorí mali nárok na manumisiu, bolo aj nemluvňa, senát rozhodol, že vek jedného z nich zabráni ostatným, ktorí mali nárok na slobodu podľa podmienok trustu, získať slobodu.

Toto pravidlo sa uplatní aj v prípade, keď je ustanovený len jeden dedič a ten nie je schopný hovoriť sám za seba.

Keď však maloletý má poručníka a ten nie je ochotný schváliť udelenie slobody, božskí bratia v reskripte uviedli, že otrok by sa mal stať slobodným podľa podmienok trustu, rovnako ako keby bol manumitovaný samotným maloletým na základe splnomocnenia jeho poručníka; a že by to nemalo spôsobiť žiadnu nevýhodu pre maloletého, ani by to v žiadnom prípade nepoškodilo udelenie slobody, ak by nemal otroka za svojho slobodného.

Preto keď sa vyskytne akýkoľvek prípad, v ktorom dieťa nie je schopné hovoriť samo za seba, a napriek tomu je poverené udelením slobody na základe zverenia, musíme vziať do úvahy ducha dekrétu senátu, ktorý sa vzťahuje aj na maloletého dediča osoby poverenej výkonom zverenia.

Aj za týchto okolností sa treba obrátiť na prétora, najmä preto, že v reskripte božského Pia sa ustanovuje, že ak sú niektorí z osôb poverených výkonom trustu prítomní a iní sa skryli a ďalší sú zase neprítomní z nejakého vážneho dôvodu a je tam aj nemluvňa, otrok sa nestane slobodníkom všetkých, ale len nemluvňat'a a tých, ktorí sú neprítomní z vážneho dôvodu, alebo tých, ktorí sú prítomní.

Ak je ustanovených niekoľko dedičov a medzi nimi je jeden, ktorý nemôže hovoriť sám za seba, ale ktorý nebol poverený manumitáciou otroka, udelenie slobody nestratí svoj účinok, pretože dojča nemôže predať svoj podiel na otrokovi svojim spoludedičom. V tomto prípade sa uplatňuje Vitrasov dekrét senátu. Divotvorca Pius však v reskripte adresovanom Cassiovi Dexterovi uviedol, že vec možno riešiť takto, a to tak, že sa podiely otrokov, ktorým bola sloboda udelená podľa podmienok trustu, ocenia na ich skutočnú hodnotu a potom sa nariadi, aby otrokov manumitovali osoby poverené touto povinnosťou. Osoby, ktoré ich manumitovali, však budú zodpovedať svojim bratom a spoludedičom, rovnako ako keby bol v tejto veci vyneseny rozsudok súdu.

Božský Pius v reskripte v súvislosti s nepríčetnou osobou uviedol, že slobode udelenej na základe poručníctva nebráni stav ustanoveného dediča, ak sa tvrdí, že nie je duševne zdravý, a preto ak sa preukáže, že sloboda bola poručníctvom právne zabezpečená, musí sa vydať dekrét, v ktorom sa to uvedie.

Úľava by sa mala hluchonemej osobe poskytnúť rovnako ako v prípade nemluvňat'a.

Ak niekto zomrie bez toho, aby zanechal dediča alebo iného nástupcu, ktorý by mohol vykonávať poručníctvo udeľujúce slobodu, senát nariadi, aby sa úľava udelila na základe žiadosti podanej prétorovi.

Ak by však riadny dedič odmietol dedičstvo, úľava by sa mala na základe dekrétu senátu poskytnúť osobe oprávnenej na slobodu na základe zverenia; hoci nemožno povedať, že by zomrel bez dediča, ktorý zanechá riadneho dediča, aj keď odmietne dedičstvo.

Rovnaké pravidlo sa uplatní aj v prípade, keď maloletý vo veku dvadsaťpäť rokov vstúpi do dedičstva osoby poverenej udelením slobody a získa úplnú náhradu z dôvodu odmietnutia dedičstva.

Možno sa tiež pýtať, koho oslobodeným sa otrok stáva; v súlade s ústavou totiž získava slobodu rovnako, ako keby ju nadobudol na základe závetu. Stane sa teda slobodníkom zosnulého, a nie toho, kto bol poverený výkonom poručníctva.

Zachoval sa reskript božského Marka a Verusa, v ktorom sa hovorí, že ak jeden z tých, ktorí boli poverení výkonom poručníctva, zomrie bez toho, aby zanechal nástupcu, a druhý je neprítomný z nejakého vážneho dôvodu, otrok má nárok na slobodu, ako keby mu ju pravidelne udelil ten, kto zomrel bez nástupcu, alebo ten, kto bol neprítomný z vážneho dôvodu.

Môže vzniknúť veľmi pekná otázka; a to, či v prípade, keď dedič zomrie bez nástupcu, môže otrok získať slobodu skôr, ako je isté, že sa dedič alebo držiteľ majetku podľa prétorského ediktu neobjaví, alebo kým je ešte pochybné (napríklad kým ustanovený dedič zvažuje), či majetok prijme. Lepší názor je, že je potrebné počkať, kým nie je isté, že sa žiadny dedič neobjaví.

Náš cisár Antonín v jednom reskripte uviedol, že otrok, ktorý má právo na slobodu na základe poručníctva, nemôže dostať nič zo závetu dediča bez toho, aby bola spomenutá jeho sloboda.

Božský Marcus v reskripte tiež uviedol, že udelenie slobody na základe poručníctva nemôže byť zrušené alebo nepriaznivo ovplyvnené vekom, stavom, neplnením alebo oneskoreným konaním tých, ktorí boli povinní dohliadať na ich vykonanie.

Hoci odkaz slobody urobený kodicilom, ktorý je neplatný, nie je splatný, predsa len, ak dedič považoval kodicil za platný a niečo na jeho základe vyplatil a želal si, aby otroci zostali slobodní z dôvodu plnenia ustanovení trustu, bolo v Reskripte nášho cisára a jeho božského otca vyhlásené, že budú mať spravodlivo nárok na slobodu.

Paulus, Trusty, kniha III.

Slobodu možno na základe trustu udeliť otrokovi, ktorý patrí inému, za predpokladu, že má testamentárnu spôsobilosť vo vzťahu k svojmu pánovi.

Ak osoba, ktorá mala zomrieť v závete, poverila svojho syna, aby manumitoval určitého otroka, a neskôr sa mu narodilo posmrtné dieťa, božskí otcovia v reskripte uviedli, že keďže otroka nemožno rozdeliť, manumitovať ho má tak zákonný dedič, ako aj posmrtné dieťa.

Osoba, ktorá je poverená udelením slobody na základe poručníctva, môže manumitovať otroka aj v čase, keď má zakázané ho odcudziť.

Ak patrón nadobudne praetorské vlastníctvo v rozpore s ustanoveniami závetu, pretože ho jeho slobodník previedol, nemožno ho nútiť, aby predal vlastného otroka, o ktorého manumit ho požiadal jeho slobodník.

Ak osoba, ktorej otrok patrí, nie je ochotná ho predat', aby mohol byť manumitovaný, prétor nemá dôvod zasahovať. To isté pravidlo platí, keď ho chce predat' za vyššiu ako spravodlivú cenu. Ak je však pán ochotný predat' svojho otroka za určitú sumu, ktorá sa na prvý pohľad nezdá byť nespravodlivá, a ten, kto bol požiadaný o manumitáciu, tvrdí, že cena je neprímeraná, prétor by mal zasiahnuť svojou autoritou, aby po zaplatení spravodlivej ceny so súhlasom pána mohol kupujúci poskytnúť otrokovi slobodu. Ak je však pán ochotný otroka predat' a ten si želá byť manumitovaný, dedič by mal byť nútený ho kúpiť a manumitovať; ibaže by pán chcel manumitovať otroka, aby mu mohla byť poskytnutá žaloba proti dedičovi na vrátenie ceny. To isté by sa malo urobiť, ak sa dedič zatají. Aj cisár Antonín to uviedol v reskripte.

Marcianus, Trusty, kniha XV.

Ak je pán pripravený otroka vydat', ale nie je ochotný tak urobiť skôr, než sa uspokojí s cenou, nemal by byť nútený ho oslobodiť, aby v prípade, že by to urobil, nezískal málo alebo nič, ak by sa ukázalo, že ten, kto je požiadaný o manumit, je nesolventný.

Ak otrok nesúhlasí, ani pán, ani nikto iný by nemal mať právo pokračovať v tejto záležitosti, pretože takýto trust nie je taký, ktorým by pán niečo získal; inak by sa zdalo, že prospech z trustu získava len on sám. To by sa mohlo stať, ak by si porúčiteľ želal, aby bol otrok kúpený za vyššiu cenu, než akú mal, a aby bol manumitovaný, pretože potom by pán mohol pokračovať vo výkone trustu; pretože by bolo v jeho záujme získať okrem skutočnej hodnoty otroka aj akýkoľvek prebytok, ktorý mu porúčiteľ nariadil dať; a v záujme otroka je zabezpečiť mu slobodu.

K tomu dôjde v prípade, keď je dedičovi alebo odkazovníkovi nariadené kúpiť určitý majetok za osobitnú sumu peňazí a odovzdať ho inému; vtedy totiž vlastník majetku aj osoba, ktorej sa má majetok odovzdať, môžu pristúpiť k núteniu k výkonu poručníctva, pretože obaja majú na tom záujem; vlastník, aby mohol získať akýkoľvek prebytok nad cenu, ktorú mu porúčiteľ nariadil dať, a osoba, ktorej bol majetok zanechaný, aby ho mohla získať.

Paulus, Trusty, kniha III.

Ak sa od syna zosnulého žiada, aby manumitoval otroka patriaceho jeho otcovi, treba povedať, že ho môže mať ako svojho slobodníka podľa prétorského ediktu a uložiť mu služby; môže to totiž urobiť ako syn patróna, aj keby otrok získal slobodu priamo.

Dôvod na uplatnenie Rubriánskeho dekrétu senátu bude existovať aj vtedy, keď sa sloboda udelí pod podmienkou, ak splnenie podmienky nebude uložené samotnému otrokovi. Nezáleží ani na tom, či podmienka spočíva v darovaní alebo vykonaní niečoho, alebo je závislá od výskytu inej udalosti, pretože dedič stratí slobodu ako syn zosnulého, ak kladie akúkoľvek prekážku splneniu podmienky, aj keď môže nadobudnúť právo nad oslobodeným iným spôsobom. Niekedy ho

postihne trest, pretože ak bude požadovať, aby otrok zostal v nevoľníctve, alebo ho obviní z hrdelného zločinu, stratí prétorské vlastníctvo v rozpore s ustanoveniami závetu.

Ak je otrok odkázaný niekomu, kto je poverený jeho manumitáciou, ale odmietne ho prijať, možno ho prinútiť, aby tak urobil, alebo aby postúpil svoje práva na konanie tomu, koho si otrok vyberie, aby sa udelenie slobody nezrušilo.

Pomponius, Trusty, kniha III.

Keď osoba, ktorej je otrok zverený na oslobodenie na základe trustu, nie je ochotná, otrok by jej nemal byť vydaný, aby bol manumitovaný; ale môže sa stať slobodným iný než ten, kto bol požiadaný, aby ho oslobodil.

Campanus hovorí, že ak by maloletý dvadsaťročný požiadal svojho dediča o manumitáciu otroka, ktorý mu patrí, musí mu byť udelená sloboda; pretože v tomto prípade sa Lex Aelia Sentia neuplatňuje.

Otrok bol odkázaný Calpurniovi Flackovi, ktorý bol poverený, aby ho manumitoval, a ak odmietol, ten istý otrok bol odkázaný Titiovi, ktorý bol tiež poverený, aby ho manumitoval; a ak by tak neurobil, otrokovi bolo nariadené, aby bol slobodný. Sabinus tvrdí, že odkaz je neplatný a že otrok sa stane slobodným okamžite podľa podmienok závetu.

Marcianus, Trusty, kniha XV.

Názor Gaia Cassiusa sa neprijíma, pretože ten zastával názor, že povinnosť manumpovať vlastného otroka by sa nemala ukladať dedičovi alebo odkazovníkovi, ak sú služby otroka natoľko potrebné, že sa ich nemôže zbaviť; ako napríklad v prípade, keď bol jeho správcom alebo učiteľom detí, alebo keď spáchal neodpustiteľný zločin. Má sa totiž za to, že poručiťel mal týchto otrokov vo svojej moci, a majitelia majú právo odmietnuť závet, ale ak sa tak nestane, treba splniť vôľu zosnulého.

Tá istá kniha, Trusty, kniha XVI.

Do pôsobnosti rubriánskeho dekrétu senátu nepatria ani nemluvňatá, ani šialenci, ani zajatci, ktorých zadržáva náboženstvo alebo nejaká čestná vec, alebo nejaká pohroma, alebo dôležitá záležitosť, alebo nebezpečenstvo straty života či dobrej povesti, alebo čokoľvek podobné; ba ani maloletí, ktorí nemajú opatrovníkov, a aj keby ich mali, nepodliehajú jeho ustanoveniam, ak ide o niektorú z uvedených záležitostí. Lebo aj keby sa títo zámerne zdržali výkonu svojej moci, nemyslím si, že by ich poručníci mali byť zbavení práv nad svojimi slobodnými, pretože je nespravodlivé, aby poručenec utrpel krivdu konaním svojho poručníka, ktorý možno nie je solventný, a do dekrétu senátu sú zahrnutí len tí, ktorí sú povinní udeliť slobodu v súlade s ustanoveniami poručníctva. Aký postup sa teda musí zvoliť? Úľava sa takýmto osobám poskytuje na

základe Dasumiovho dekrétu senátu, podľa ktorého sa ustanovenie vzťahuje na tých, ktorí sú neprítomní z nejakého vážneho dôvodu, aby sa slobode nekladli žiadne prekážky a aby sa práva nad slobodníkom neodňali tým, ktorí sa nedopustili podvodu.

Ak neprítomného účastníka obhajuje advokát, vždy sa má za to, že je neprítomný z nejakého dobrého dôvodu, a nebude zbavený práv nad slobodníkom.

Proti právomoci sudcu, ktorý sa zaoberá udelením slobody na základe zverenia, nemožno namietat' žiadne osobné privilégium alebo privilégium viazané na obec alebo korporáciu, alebo akýkoľvek úrad, ktorý niekto zastáva, alebo občiansky stav niektorej zo zainteresovaných strán.

Ulpianus, Trusty, kniha VI.

Keď sa na základe podmienok trustu udelí absolútna sloboda otrokovi, ktorý údajne spravoval záležitosti svojho pána, božský Marek v reskripte uviedol, že sa to nesmie odkladať; ale že sa musí okamžite ustanoviť rozhodca s cieľom prinútiť otroka, aby vydal účet. Text reskriptu je nasledovný: "Zdá sa, že spravodlivejšie bude udeliť Trofínovi slobodu hneď na základe poručníctva, pretože je preukázané, že bola udelená bez podmienky, že by musel vydať účet. Nebolo by ani humánne, aby sa užívanie jeho slobody odkladalo kvôli akejkoľvek peňažnej otázke, ktorá by mohla vzniknúť. Hneď ako však získa slobodu, mal by byť prétorom ustanovený rozhodca, pred ktorého sa musí dostaviť ten, kto obchod uskutočnil, a vydať mu účet." Je teda povinný len vydať účet, ale nič sa nehovorí o tom, že by mal vyplatiť akýkoľvek zostatok, ktorý by mu mohol zostať v rukách. Nemyslím si, že ho k tomu možno prinútiť, pretože po získaní slobody ho nemožno žalovať z dôvodu akéhokoľvek obchodu, ktorý uskutočnil počas otroctva. Je jasné, že prétor ho môže prinútiť, aby odovzdal akýkoľvek majetok uvedený v jeho účtoch a všetky predmety alebo peniaze, ktoré má v držbe, ako aj aby poskytol informácie týkajúce sa osobitných záležitostí.

1. Paulus, Dekréty, kniha III.

Závetca, ktorého závet nebol dokonalý, odkázal slobodu a poručníctvo otrokyni, ktorú vychoval. Keďže všetky tieto odkazy nadobudli účinnosť v rámci dedenia zo zákona, bola položená otázka, či bola otrokyňa manumitovaná na základe trustu. Bolo vydané predbežné opatrenie, podľa ktorého aj keby otec žiadal, aby sa nič nekonalo ab intestato, jeho deti mali z úcty k jeho pamiatke manumitovať otrokyňu, ku ktorej bol ich otec pripútaný. Preto bolo rozhodnuté, že bola manumitovaná zákonne, a z tohto dôvodu mala nárok na prospech z trustu.

2. Ten istý, Názory, kniha XIII.

Paulus vyslovil názor, že aj keď ide o otroka iného, ktorého chcel porúčiteľ manumitovať jedným z dedičov pod dojmom, že patrí jemu, ten, kto bol požiadaný o manumitáciu, by mal byť nútený kúpiť otroka a oslobodiť ho; keďže si nemyslel, že prípad týkajúci sa slobody a prípad týkajúci sa nakladania s peniazmi v rámci trustu sú podobné.

3. Paulus vyslovil nasledujúci názor: "Ver mi, Zoilus, že môj syn Martial je ti vďačný, a nielen tebe, ale aj tvojim deťom" (tým chcel povedať, že v tomto ustanovení bol zahrnutý úmysel zosnulého, pokiaľ ide o prospech, ktorý mal byť poskytnutý Zoilovým deťom, ktoré boli otrokmi), "nemožno im preukázať väčšiu službu, než dať im slobodu". Preto by mal guvernér vykonať vôľu zosnulého.

4. Ten istý, Názory, kniha XV.

Lucius Titius daroval svoju otrokyňu Concordiu svojej prirodzenej dcére Septicii. Neskôr svojím testamentom odkázal spomínanú otrokyňu spolu s ďalšími dcérami, aby ju manumitovala. Pýtam sa, či jeho dcéra Septicia môže byť prinútená manumitovať otrokyňu. Paulus odpovedal, že ak sa darovanie otroka uskutočnilo počas života prirodzeného otca a dcéra neprijala iné dedičstvo zanechané závetom jej otca, nemôže byť na základe podmienok trustu nútená manumitovať uvedenú otrokyňu, ktorá je jej vlastníctvom.

5. Lucius Titius odkázal svojho otroka Sticha Maeviovi a žiadal, aby ho nikdy nemanumitoval ani on, ani jeho dedič. Paulus vyslovil názor, že porúčiteľ mal právomoc dodatočne oslobodiť tohto otroka, pretože neuložil žiadnu podmienku sebe, ale svojmu dedičovi.

6. Scaevola, Názory, kniha IV.

"Želám si, aby sa Thais, moja otrokyňa, stala mojou slobodnou ženou po tom, ako bude desať rokov slúžiť môjmu dedičovi ako otrokyňa." Vzniká otázka, keďže porúčiteľ si želal, aby sa otrokyňa stala jeho slobodnou ženou, a dedič ju takou nemohol urobiť a sloboda jej nebola udelená absolútne a priamo, či zostane v otroctve aj po uplynutí desiatich rokov. Odpoveď bola, že v uvedenom prípade nie je nič, čo by ukazovalo, prečo by Thais nemala mať nárok na slobodu.

7. Lucius Titius ustanovil vo svojom závete toto: "Môj drahý syn Maevius, ak si to Stichus, Damas a Pamphilus zaslúžili z tvojich rúk, žiadam ťa, aby si nedovolil, aby po splatení mojich dlhov slúžili ako otroci inému." Ak to bola vina dediča, že dlhy pozostalosti neboli zaplatené, pýtam sa, či otroci môžu získať slobodu podľa podmienok poručníctva. Odpoveď znela, že dedič by nemal byť obviňovaný, ak odkladal zaplatenie dlhov z dôvodu pohodlia, ktoré mu z toho vyplývalo pri správe majetku; ak by sa však jasne preukázalo, že dlhy nezaplatil úmyselne, aby poškodil udelenie slobody, táto sa stane účinnou.

8. Závetca poveril závetného poručníka svojich detí manumitáciou svojich otrokov, ale vymenovaná osoba bola ospravedlnená. Pýtam sa, či by sa od ostatných poručníkov ustanovených namiesto toho, ktorý bol ospravedlnený, malo vyžadovať oslobodenie otrokov. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností sa zdá, že ustanovený dedič bol poverený udelením slobody.

9. "Dávam Seiovi tri libry zlata a môjmu notárovi Stichovi, ktorého poverujem, aby manumitoval." Seius bol tým istým testamentom ustanovený za poručníka, ale ospravedlnil sa, že poručníctvo neprijíma. Vzniká otázka, či sa udelenie slobody na základe poručníctva má napriek tomu vykonať. Odpoveď znela, že v uvedenom prípade neexistuje nič, čo by tomu bránilo.

10. Istý poručník, ktorý ustanovil svoju sestru za svoju dedičku, urobil nasledujúce ustanovenie týkajúce sa jeho otrokov: "Prajem si, a poverujem ťa, moja drahá sestra, aby si prejavila najvyššiu úctu k mojim správcom Stichovi a Damasovi, ktorých som nemancipoval, pretože nevydali svoje účty. Ak si spokojná aj s týmito otrokmi, vieš, aké city k nim prechovávam." Ak boli správcovia pripravení odovzdať svoje účty a dedič im neudelil slobodu, pýtam sa, či by mala byť vypočutá, ak tvrdí, že s nimi nie je spokojná. Odpoveď znela, že by sa nemala brať do úvahy nespokojnosť dediča, ale len to, čo by uspokojilo spoľahlivého občana, aby im umožnil získať slobodu.

11. Lucia Titia poverila svojich dedičov, aby kúpili Pamfilu, otrokyňu Seiu, a jej deti a manumitovali ich. Odhad sumy, ktorú by za ne mali dať, urobil sudca a medzitým, kým boli peniaze vyplatené, Pamfila porodila dieťa. Pýtam sa, či by Pamfilino dieťa patrilo Seiiným dedičom, alebo Titiiným dedičom? Odpoveď znela, že dieťa bude majetkom toho, komu matka patrila v čase jeho narodenia; ak by však dedič meškal s plnením poručníctva, mal by byť nútený poskytnúť slobodu aj dieťaťu.

12. Lucius Titius urobil vo svojom závete nasledujúce ustanovenie: "Odporúčam ti takého a takú a takého, otrokov, ktorí sú lekármi, a záleží na tebe, či ich budeš mať za svojich dobrých slobodníkov a lekárske ošetrovateľov. Ja sám by som im udelil slobodu, ale bojím sa to urobiť, pretože lekári mojej sestry, ktorí boli otrokmi, po tom, čo sa od nej manumitovali a odslúžili si svoj čas, ju opustili." Pýtam sa, či majú uvedení otroci nárok na slobodu v rámci trustu. Odpoveď znela, že v súlade s uvedenými skutočnosťami sa dedičom neukladá povinnosť ich oslobodiť, ale že to závisí od ich rozhodnutia.

13. Ticius udelil slobodu svojmu otrokovi "v prípade, že by mu odovzdal svoje účty". Pýtam sa, či by ním poskytnuté účty mali ako súčasť sumy, ktorá mu zostala v rukách, zahrnúť aj prípadné straty, ktoré mohli náhodou vzniknúť. Uviedol som svoj názor, že pri každom obchode, ktorý sa uskutočnil so súhlasom pána, sa tie straty, ktoré boli výsledkom náhody, nemôžu účtovať otrokovi a nesmú sa zahrnúť do zostatku, ktorý mu zostal v rukách.

14. Pýtam sa tiež, či v prípade, keď je otrokovi nariadené odovzdať celé svoje peculium, by sa malo peculium vypočítať tak, že do neho bude zahrnuté len to, čo by z akéhokoľvek dôvodu patrilo pánovi. Odpoveď znela, že v danom prípade by sa od peculium nemalo odpočítavať to, na čo má pán nárok.

Pýtam sa tiež, či v prípade, že otrok vložil do svojho peculium nejaký zostatok, ktorý mu zostal v rukách, by sa to malo odpočítať od peculium, ktoré je povinný odovzdať. Odpoveď znela, že ak to, čo sa spomína, bolo vložené do jeho peculium, musí to byť vyplatené ako časť zostatku, pretože podmienka je dostatočne splnená tam, kde sa odovzdáva zvyšok peculium.

16. Závetca svojím závetom udelil slobodu v nasledujúcom znení: "Želám si, aby môj otrok Cupitus bol slobodný, keď môj syn Marcianus dosiahne vek šesťnásť rokov." Po smrti poručiťa poručníci jeho syna požadovali, aby Cupitus zaplatil dlh voči pozostalosti, a ten zaplatil uvedeným poručníkom sumu, ktorú vybral. Syn potom zomrel nedosiahol vek plnoletosti, jeho matka sa stala jeho dedičkou a spôsobila, že proti poručníkom bol vydaný rozsudok z dôvodu ich správy poručníctva. Cupitus sa dožadoval slobody v čase, keď by Marcianus mal šesťnásť rokov, keby žil; a ponúkol sa, že bude skladať účty rok po smrti poručiťa, ako boli schválené ostatné účty. Vznikla otázka, či Cupitus môže byť donútený predložiť aj účty, za ktoré boli zodpovední poručníci. Odpoveď znela, že predmetný otrok zrejme splnil podmienku predloženia účtov, ak predložil jeden zo všetkých obchodov, ktoré viedol a ktoré mohli byť riadne požadované. Pokiaľ ide o druhú podmienku, mal by sa prijať zhovievavejší výklad, t. j. že dieťa zomrelo, otrok čakal dostatočne dlho, keďže sa nedožadoval slobody až do času, keď by maloletý dovŕšil šesťnásť rok, keby žil.

17. "Stichus a Damas, moji otroci, stanete sa mojimi slobodnými, ak odovzdáte svoje účty." Vznikla otázka, či na to, aby získali slobodu, musia nielen odovzdať svoje účty, ale aj odovzdať všetok majetok, ktorý si úmyselne a podvodne privlastnili. Odpoveď znela, že v podmienke predloženia účtov je zahrnuté všetko, čo súvisí so správou a vernosťou otroka.

18. Niektorí otroci nespĺnili podmienku odovzdať účty v stanovenej lehote a neskôr oznámili, že sú pripravení tak urobiť. Vznikla otázka, či môžu získať slobodu. Odpoveď znela, že ak sa previnili tým, že nespĺnili podmienku v stanovenej lehote, slobodnými sa nestanú, aj keby boli následne ochotní odovzdať účty.

19. "Žiadam svojich dedičov a nariad'ujem im, aby manumitovali Sticha po tom, ako vydá svoje účty, keď môj syn dosiahne vek šesťnásť rokov." Pýtam sa, či závetca zamýšľal, aby otrok vykonával funkciu správcu až do času, keď syn dosiahne vek puberty. Odpoveďou bolo, že je jasné, že závetca mal v úmysle, aby Stichus vydal účet aj za túto časť jeho správy.

20. "Nariad'ujem, aby môj otrok Stichus dal a vyplatil mojej dcére a mojej manželke, mojim dedičom, toľko aurei bez akýchkoľvek sporov, a nariad'ujem im, aby ho manželsky vydali." Keďže manželka dedičstvo odmietla, vznikla otázka, či je otrok povinný zaplatiť obom, alebo len dcére. Odpoveď znela, že celú sumu treba vyplatiť dcére, keďže bola jedinou dedičkou majetku.

21. Závetca, ktorý ustanovil svojho syna za dediča celého svojho majetku, mu udelil slobodu týmito slovami: "Nech sa december, môj účtovník, Severus, môj správca, a Viktorína, Severova manželka, stanú slobodnými za osem rokov a želám si, aby po tento čas zostali v službách môjho syna. Okrem toho ťa, môj drahý syn Severus, poverujem, aby si s decembrom a Severom, ktorým som hneď neudelil slobodu, zaobchádzal s náležitou pozornosťou, aby ti mohli preukázať vhodné služby, a dúfam, že ich budeš mať ako dobrých slobodných." Keďže Titiov syn mal v čase, keď Titius spísal závet, deväť rokov a Titius zomrel o dva roky a šesť mesiacov neskôr, pýtam sa, či sa osem rokov, počas ktorých bolo udelenie slobody odložené, má počítať od dátumu spísania závetu, alebo od smrti závetcu. Odpoveď znela, že závetca zrejme počítal osem rokov, počas ktorých bolo udelenie slobody odložené, odo dňa spísania závetu, pokiaľ sa nedá dokázať, že jeho úmysel bol iný.

22. "Nech je Spendophorus slobodný, keď sa moja dcéra vydá do mojej rodiny, ak jej poskytne uspokojivú správu." Keďže dcéra zomrela pred dovŕšením plnoletosti a ešte za života svojho otca, Seius sa stal dedičom na základe substitúcie. Ak Spendophorus nevykonával záležitosti maloletej a prestal spravovať záležitosti jej otca, pýtam sa, či by sa stal slobodným podľa podmienok závetu v čase, keď by, ak by Titia žila, mala dvanásť rokov. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností, ak by otrok nevykonával žiadnu činnosť, z ktorej by bol nútený vyúčtovať dedičovi, stal by sa slobodným.

23. "Želám si, aby bol Stichus manumitovaný po tom, ako zloží účty." Stichus, ktorý bol bankárom, vystavil so súhlasom svojho pána určité zmenky a predložil účty podpísané týmto pánom, ale potom už žiadne iné záväzky neuzavrel. Vyvstala otázka, či je možné považovať túto podmienku za splnenú, ak existovali nejakí nesolventní dlžníci, ktorých pohľadávky sa pokúšali vymáhať iní. Odpoveď znela, že skutočnosť, že niektorí dlžníci neboli platobne schopní, nemá nič spoločné s povinnosťou predložiť účet.

24. Marcianus, Trusty, kniha VII.

Náš cisár Antoninus Pius, aby sa posledné vôle jeho vojakov mohli v každom ohľade považovať za platné, keď ustanovený dedič a jeho náhradník náhle zomreli pred vstupom do dedičstva, nariadil, aby sa tí, ktorým slobodu a majetok zanechali vojaci v rámci poručníctva, stali slobodnými a boli dedičmi, ako keby oba tieto odkazy dostali priamo. Okrem toho, ak otroci na základe poručníctva nadobudli slobodu a majetok od civilnej osoby a ustanovený dedič a jeho náhradník tiež náhle zomreli, rozhodol, že to stačí na potvrdenie ich slobody.

25. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Sloboda udelená na základe poručníctva neprislúcha otrokovi, ktorého jeho pán neskôr uvrhol do reťazi.

26. Pomponius, O Sabinovi, kniha VII.

Otrok môže legálne podať žalobu proti svojmu pánovi, ak mu bola sloboda odkázaná na základe trustu.

27. Ulpianus, Disputácie, kniha III.

Keď dlžník požiada svojho veriteľa o manumitáciu otrokyne, ktorá mu bola daná do zálohu, možno tvrdiť, že sloboda bola dlžníkom legálne odkázaná na základe podmienok trustu. Ved' aký je rozdiel v tom, či odkázal určitú sumu, alebo slobodu udelil na základe trustu? Bez ohľadu na to, či je hodnota otroka väčšia alebo menšia, môže byť nútený poskytnúť jej slobodu; za predpokladu, že raz uznal platnosť závetu svojho veriteľa. Musíme to chápať tak, že tak urobil, keď napríklad, ak ho dedič zažaluje, využije výnimku; alebo iným spôsobom preukáže vôľu veriteľa. Ak by totiž dlžníka žaloval dedič veriteľa, môže sa dovolávať výnimky z dôvodu zlej viery, pretože dlžník má záujem získať svojho otroka.

28. Pri udelení slobody na základe podmienok poručníctva, aj keď porúčiteľ mohol získať len malý odkaz, bude napriek tomu potrebné, aby manumitoval svojho otroka. Ak by totiž došlo k rozdeleniu peňažného trustu, vznikne veľká škoda veci slobody, ako aj beneficiantovi; preto je lepšie, aby ten, kto prijme odkaz, bol zaťažený, než aby bol odkaz slobody zrušený.

29. Vždy, keď je sloboda odkázaná otrokovi alebo otrokyni podľa podmienok poručníctva, otrok je v takom postavení, že zostane v otroctve, kým nebude manumitovaný. Ak osoba poverená touto povinnosťou nespôsobí odklad oslobodenia otroka, nedôjde k žiadnej zmene v jeho stave, a preto sa stanovuje, že otrok môže byť medzitým odkázaný s výhradou jeho neskoršej manumisie.

30. Ten istý, Disputácie, kniha VI.

Slobodu možno udeliť na základe poručníctva takto: "Ukladám svojmu dedičovi, aby manumit Stichus, ak sa tak rozhodne," aj keď nič iné v záвете závislé od súhlasu dediča by nemalo byť platné.

31. Je jasné, že ak je sloboda odkázaná takto: "Ak by Stichus chcel," môže mu byť udelená.

32. Ak sa do závetu vloží nasledujúca klauzula: "Želám si, aby Stichus bol slobodný, ak bude chcieť," zdá sa mi, že udelenie slobody možno považovať za platné, pretože slová skôr naznačujú podmienku, rovnako ako keby sa odkázalo: "Ak Titius vystúpi na Kapitol."

33. Ak bolo v záвете uvedené: "Ak by dedič súhlasil", zverenie nebude platné, ale to bude len v prípade, keď závetca všetko ponechal na rozhodnutie svojho dediča: "Ak sa rozhodne." Ak to však ponechal na jeho úsudok ako dobrého občana, nepochybujeme o tom, že sloboda by mala byť udelená; rozhodlo sa totiž, že otrok mal právo byť slobodný, ak závetca urobil

toto ustanovenie: "Ak uznáš za vhodné, žiadam ťa, aby si ho manumitoval." Tomu sa totiž musí rozumieť, že ak to ako dobrý občan schváli. Ak sa totiž sloboda odkazuje takto: "Ak schválite moju vôľu", myslím, že by sa mala udeliť, rovnako ako v nasledujúcom prípade: "Ak si to od vás ako dobrého občana zaslúži" alebo "Ak by vás ako dobrého občana nemal uraziť", alebo "Ak to schválite", alebo "Ak to neodmietnete", alebo "Ak si myslíte, že je toho hodný". Ak totiž poručiteľ zanechal odkaz slobody v rámci trustu v gréckych slovách, ktoré znamenali: "Želám si, aby si udelil slobodu tomu a tomu, ak to považuješ za najlepšie," božský Severus v reskripte uviedol, že sa môže požadovať vykonanie trustu.

34. Ale hoci závetca nemôže ponechať na rozhodnutí svojho dediča, či udelí alebo neudelí slobodu otrokovi, môže ho nechať rozhodnúť, kedy ju udelí.

35. Istý muž, ktorý odkázal troch otrokov, poveril svojho dediča, aby manumitoval ktorýchkoľvek dvoch z nich, ktorých si vyberie. Zverenie tohto druhu bude platné a dedič môže manumitovať ktoréhokoľvek z troch otrokov, ktorého si vyberie. A preto, ak by si dedič nárokoval tých, ktorých chce dedič manumitovať, bude mu v tom brániť výnimka z dôvodu zlej viery.

36. Julianus, Digesty, kniha XLII.

Ak by otec ustanovil za dedičov svojich dvoch synov a jeho závet by bol zrušený narodením posmrtného dieťaťa, hoci im bude majetok patriť rovnako, predsa len by sa udelenie slobody na základe poručníctva nemalo vykonať, keďže nie sú nútení platiť žiadne iné odkazy ani vykonávať žiadne iné poručníctvo.

37. Ak sa dedič, ktorý je poverený manumitáciou otroka patriaceho tretej osobe, alebo toho, ktorý je v spoločnom vlastníctve, alebo toho, v ktorom užívacie právo patrí inému, skrýva, úľava sa nesprávne neposkytne podľa dekrétu senátu.

38. Ak je sloboda odkázaná Stichovi poručníkom pod podmienkou, že odovzdá svoj účet, a ten je pripravený vyplatiť zostatok v jeho rukách počas neprítomnosti dediča, je povinnosťou prétor vybrať nejakú spoľahlivú osobu, pod ktorej dohľadom sa môže účet odovzdať, aby otrok mohol zložiť peniaze, ktoré mu podľa výpočtu patria; a potom prétor vydá dekrét, že otrok má právo na slobodu podľa podmienok poručníka. Je vhodné, aby sa to urobilo, keď je dedič neprítomný z nejakého vážneho dôvodu; ak sa totiž skrýva, stačí, aby sa prétor presvedčil, že to nie je vinou otroka, že podmienka nie je splnená, a preto musí vydať dekrét, že má nárok na slobodu.

39. Ak je sloboda podmienne odkázaná otrokovi, ktorý tvorí súčasť dedičstva, nemal by byť vydaný oprávnenému z poručníctva, pokiaľ tento neposkytne záruku, že sa ho vzdá, ak by sa podmienka splnila.

40. Istá žena v čase svojej smrti urobila v prítomnosti niekoľkých vážnych mužov a svojej matky, ktorá mala právo na majetok ako jej zákonná dedička, toto vyhlásenie: "Želám si, aby moje otrokyne Maevia a Seia boli slobodné." Potom

zomrela ako závetkyňa. Pýtam sa, ak si jej matka neuplatní nárok na majetok ako zákonná dedička podľa dekrétu senátu a ten by mal prejsť na najbližších príbuzných, či budú mať otrokyne nárok na slobodu podľa podmienok trustu. Odpovedal som, že budú, pretože keď žena, ktorá bola na prahu smrti, povedala: "Želám si, aby moje otrokyne, taká a taká a taká, boli slobodné," má sa za to, že o to požiadala všetkých, ktorí by boli jej dedičmi zo zákona alebo vlastníkmi jej majetku podľa prétorského ediktu.

41. Ten istý, Digesty, kniha LXII.

Kde sa do testamentu vložil nasledujúci text: "Odkazujem Sticha Titiovi" alebo "Nech ho môj dedič dá Titiovi, aby ho mohol manumitovať", rozhodol som, že ak by si odkazovník nárokoval Sticha, možno mu odporovať námietkou z dôvodu zlej viery; ak nedá záruku, že mu poskytne slobodu v súlade s vôľou zosnulého.

42. Africanus, Otázky, kniha IX.

Ak sa osoba, ktorej bol otrok odkázaný a ktorá je poverená jeho manumitáciou, skrýva, otrok sa považuje za slobodného človeka zosnulého. Rovnaké pravidlo sa uplatní aj v prípade, keď nie odkazovník, ale dedič je poverený výkonom poručníctva. Ak nie všetci, ale len niektorí z nich sú poverení jeho vykonaním, tiež treba povedať, že otrok sa stane slobodníkom zosnulého. Okrem toho by mala byť priznaná spravodlivá žaloba proti tým, ktorí sa skryli, a v prospech ich spoludedičov, ktorým musí byť vyplatená hodnota ich podielov, alebo proti nim môžu správne podať žalobu o rozdelenie.

Marcianus, Inštitúcie, kniha VII.

Ak bol otrok odkázaný a manumitovaný na základe poručníctva, Cervidius Scaevola po konzultácii rozhodol, že posledná dispozícia je platná, či už sa týka slobody alebo odkazu; a to z toho dôvodu, že je stanovené, že keď je odkázaná sloboda, môže byť neskôr odobratá, a je jasné, že to možno urobiť na žiadosť otroka. Ak je však pochybné, s akým úmyslom poručiteľ odkázal toho istého otroka po tom, ako mu zanechal slobodu, prednosť by mal mať odkaz slobody. Aj tento názor sa mi zdá byť správnejší.

44. Same, Inštitúcie, kniha IX.

Nielen ten, kto bol požiadaný o manumitáciu otroka, mu môže darovať slobodu, ale môžu tak urobiť aj jeho nástupcovia, či už sú takými na základe kúpy alebo iného titulu. Ak by však nemal žiadneho nástupcu, otrok escheruje do štátnej pokladnice, aby získal slobodu.

45. Okrem toho ten, kto je požiadaný o manumitáciu otroka, môže tak urobiť v čase, keď je zakázané ho odcudziť.

46. Ak je niekto požiadaný, aby manumitoval otroka iného, a bola mu odkázaná určitá suma peňazí na kúpu a manumitovanie otroka a jeho pán ho nechce predať, dedič si ponechá dedičstvo v súlade s vôľou zosnulého.
47. Ak je sloboda odkázaná poručníkom otrokovi, ten je do istej miery v postavení slobodného človeka a zaujíma miesto otroka, ktorý má byť slobodný pod určitou podmienkou, a to tým skôr, že nesmie byť prevedený na iného takým spôsobom, ktorý by zabránil jeho slobode, alebo by bol vystavený prísnejším patronátnym právam.
48. Dasumský dekrét senátu ustanovuje, že ak by osoba, ktorá je poverená udelením slobody, bola z nejakého vážneho dôvodu neprítomná a takéto rozhodnutie vydá prétor, otrok bude mať právo na slobodu; rovnako ako keby bol pravidelne manumitovaný podľa podmienok poručníctva.
49. Za neprítomného sa považuje ten, kto sa nedostaví na súd.
50. A z toho dôvodu, že ustanovenie sa týkalo len neprítomnosti dedičov, sa v tom istom dekréte senátu dodalo, že ak je niekto obvinený z udelenia slobody a bol vyhlásený za neprítomného z akéhokoľvek závažného dôvodu, výsledok bude rovnaký, ako keby bol otrok pravidelne manumitovaný v súlade s podmienkami trustu.
51. Artikulárny dekrét senátu však ustanovuje, že guvernéri provincií majú právomoc v prípadoch tohto druhu, hoci dedič nemusí bývať v provincii.
52. Ak niekto požiada o manumitáciu otroka, ktorý netvorí súčasť pozostalosti, ale je jeho vlastným majetkom, otrok získa slobodu podľa junciánskeho dekrétu senátu po vydaní rozhodnutia.
53. Božský Pius v reskripte uviedol, že ak je niekto neprítomný z nejakého vážneho dôvodu alebo sa skrýva, alebo ak je prítomný, nie je ochotný manumitovať otroka, považuje sa za neprítomného.
54. V tom istom dekréte senátu sa uvádza, že manumitovať otroka musí aj kupujúci.
55. Spoludedič, ktorý je prítomný, môže manumitovať otroka rovnako, ako keby nadobudol od spoludediča jeho podiel na otrokovi. Hovorí sa, že ten istý cisár v reskripte uviedol, že toto pravidlo sa bude vzťahovať na spoludediča, ktorý je maloletý a nedosiahol vek puberty a nebol požiadaný o manumit otroka.
56. Keď je niekto požiadaný o manumit otroka, aby sa s ním oženil, nemal by byť nútený uzavrieť s ním manželstvo, ale bude stačiť, ak mu udelí slobodu.

57. Ulpian, Názory, kniha I.

Ak otrokyne, ktorým bola sloboda odkázaná na základe poručníctva, neskôr predá veriteľ, nemožno im poskytnúť úľavu voči dedičovi, s výnimkou oprávneného dôvodu.

58. Marcianus, Pravidlá, kniha IV.

59. Ak je niekto požiadaný, aby manumitoval otrokyňu, a otáľal s tým, a ona medzitým porodí dieťa; cisárskou ústavou bolo stanovené, že za takýchto okolností sa dieťa narodí slobodné, a dokonca sa bude považovať za slobodne narodené. Existujú však určité ústavy, podľa ktorých sa ustanovuje, že dieťa je slobodne narodené od okamihu, keď udelenie slobody nadobudne účinnosť, a toto pravidlo by sa malo nepochybne dodržiavať; sloboda totiž nie je súkromnou, ale verejnou záležitosťou, takže ten, kto je povinný ju udeliť, by ju mal udeliť dobrovoľne.

59. Ak sa však otrokyni narodilo dieťa skôr, ako mala nárok na slobodu podľa poručníckeho práva, a túto skutočnosť úmyselne spôsobil dedič, aby ešte nemala nárok na slobodu, ako v prípade, keď otáľal s nástupom do dedičského konania, aby všetky deti narodené uvedenej otrokyni patrili jemu, je rozhodnuté, že majú byť manumitované, ale musia byť odovzdané matke, aby ich ona oslobodila a stali sa skôr jej slobodnými než slobodnými dedičmi, pretože tam, kde je dedič nehodný mať otrokov, nie je hodný mať slobodných.

60. Marcianus, Trusty, kniha XVI.

Ak matka po prijatí svojho dieťaťa alebo ten, kto nastúpil na jej miesto, odmietne udeliť mu slobodu, treba ho k tomu prinútiť. Ak matka opäť nechce, aby jej bolo dieťa vydané, alebo ak zomrie skôr, ako sa tak stane, nemožno nesprávne povedať, že slobodu má dieťaťu udeliť dedič.

61. Marcianus, Pravidlá, kniha IV.

Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak dedič úmyselne neotáľal so vstupom do dedičstva, ale zvažoval, či ho prijme alebo nie; a ak sa dozvedel, že bol ustanovený za dediča po tom, ako otrokyňa porodila svoje dieťa, je rozhodnuté, že v tomto prípade by sa mala poskytnúť úľava; za takýchto okolností by totiž dedič mal sám manumitovať dieťa, a nie ho odovzdať matke, aby ho oslobodila.

62. Ak však bola sloboda priamo odkázaná otrokovi a nastane niektorá z uvedených udalostí, akým spôsobom možno dieťaťu poskytnúť úľavu? V týchto prípadoch sa totiž požaduje sloboda zanechaná pod poručníctvom a prétor prichádza deťom na

pomoc, ale ak je sloboda zanechaná priamo, takáto požiadavka sa nevznáša. Domnievam sa však, že v takomto prípade má dieťa nárok na úľavu a že prétor, keď bol požiadaný, môže matke priznať vecnú žalobu, rovnako ako v prípade, keď je sloboda ponechaná na základe zverenia. Preto Marcellus v šestnástej knihe Digest uvádza, že ak deti, ktoré boli manumitované na základe závetu pred zápisom do dedičstva, nadobudnú majetok lichvou, musí im byť priznaná úľava, aby im prétor zachoval slobodu; a hoci mohli byť vinné, že strpeli nadobudnutie majetku lichvou, predsa len sa na deti z tohto dôvodu nemôže vzťahovať žiadna zodpovednosť.

63. Marcellus, Názory.

Lucius Titius ustanovil svojím testamentom nasledovné: "Želám si, aby všetky kodicily, ktoré by som mohol v budúcnosti vykonať, boli platné. Ak by sa mi narodilo dieťa od mojej manželky Pauly do desiatich mesiacov po mojej smrti, nech je dedičom polovice môjho majetku. Gaius Seius nech je dedičom polovice môjho majetku. Žiadam svojich dedičov a nariaďujem im, aby manumitovali mojich otrokov Sticha, Pamfila, Erosa a Difila, keď moje deti dosiahnu vek puberty." Potom do poslednej časti svojho závetu vložil nasledujúce ustanovenie: "Ak by sa mi nenarodili žiadne deti alebo ak by zomreli pred dosiahnutím veku pohlavnej zrelosti, nech sú Mucius a Maevius dedičmi rovnakých podielov z môjho majetku. Želám si, aby odkazy odkázané mojím predchádzajúcim závetom, podľa ktorého som ustanovil za dedičov svojich synov a Seia, vyplatili dedičia, ktorí po nich môžu nastúpiť." Neskôr vyhotovil kodicil v tomto znení: "Lucius Titius svojim dedičom prvého stupňa a ich náhradníkom; pozdravujem. Žiadam vás, aby ste vyplatili tie odkazy, ktoré som odkázal svojím testamentom, ako aj tie, ktoré odkážem svojím kodicilom." Keďže sa Luciovi Titiovi nenarodili žiadne deti, pýtam sa, či sa má sloboda udelená poručníkom okamžite poskytnúť otrokom Stichovi, Pamphilovi, Erosovi a Diphilovi. Marcellus odpovedal, že s udelením slobody spomínaným otrokom bola spojená podmienka, že deti poručiteľa sa stanú jeho dedičmi; ale táto podmienka sa zrejme neopakovala, a preto by slobodu otrokom mali okamžite udeliť dedičia prvého stupňa a náhradníci. Ako už bolo totiž uvedené, poručiteľ žiadal, aby sa vykonalo všetko, čo uviedol v závete. Okrem toho stanovil slobodu uvedených otrokov, ale urobil tak pod podmienkou, a ak by táto podmienka bola iného druhu, bolo by potrebné čakať na jej splnenie. Nie je však pravdepodobné, že mal túto podmienku na mysli, keď poveril náhradníkov, pretože ak by sa splnila, náhradníci by nemohli byť pripustení k dedičskému konaniu.

Tit. 6. Ohľadom pozbavenia slobody.

64. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha XVIII.

Keď sa sloboda odníme zákonom, treba ju považovať buď za neudelenú, alebo za takú, ktorú potom odňal sám porúčiteľ.

Tit. 7. O otrokoch, ktorí majú byť slobodní pod určitou podmienkou.

65. Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Otrok, ktorý má byť podmiennečne slobodný, je taký, ktorý bude mať nárok na slobodu po uplynutí stanoveného času alebo po splnení určitej podmienky.

66. Otroci sa stávajú slobodnými buď na základe výslovnej podmienky, alebo pôsobením samotného práva. Je jasné, akým spôsobom sa to deje na základe výslovnej podmienky. Manumitujú sa na základe zákona, ak sú oslobodení s cieľom oklamať veriteľov. Pokiaľ totiž nie je isté, či veriteľ využije svoje práva, otroci sú podmiennečne slobodní, pretože podľa Lex Aelia Sentia musí spáchanie podvodu za takýchto okolností nadobudnúť účinnosť.

67. Ulpian, O Sabinovi, kniha IV.

Postavenie otroka, ktorý má byť podmiennečne slobodný, chápeme tak, že bez ohľadu na to, či bol vydaný po predaji, pričom si stále zachováva nádej na slobodu, alebo bol získaný vo svoj prospech úžere, alebo keď bol manumitovaný, nevzdáva sa očakávania, že sa stane slobodným človekom zosnulého. Otroci sa do takejto pozície nedostane, pokiaľ do dedičstva nevstúpil jeden z dedičov. Ak by však bol odcudzený alebo nadobudnutý lichvou, alebo manumitovaný skôr, ako sa vstúpi do dedičstva, jeho nádej na slobodu, ktorá mu bola odkázaná, sa stratí.

68. Ak však bola sloboda zanechaná otrokovi na základe pupilárnej substitúcie, stane sa podmiennečne slobodným počas života maloletého po prijatí dedičstva jeho otca? Cassius popiera, že áno; ale Julianus zastáva opačný názor, ktorý sa považuje za správnejší.

69. Julianus ďalej hovorí, že ak je otrok odkázaný dedičovi otca a pri pupilárnej substitúcii je nariadené, aby bol slobodný, udelenie slobody bude mať prednosť.

70. Ak je otrok prvým závetom ustanovený za dediča polovice majetku s podmiennečným udelením slobody, bude mať postavenie otroka, ktorý má byť podmiennečne slobodný, takže ak jeho spoludedič vstúpi do dedičstva, nemôže ho za daných okolností nadobudnúť úžera? Nemôže zaujať postavenie otroka, ktorý má byť podmiennečne slobodný, keďže slobodu získal sám od seba. Je zrejmé, že treba konštatovať, že zaujme postavenie otroka, aby bol podmiennečne slobodný, ak by sa nesplnila podmienka, za ktorej bol ustanovený za dediča; v takom prípade podľa Juliána získa slobodu, pretože sa nepovažuje za osobu, ktorá ju získala od seba, ale od svojho spoludediča.

71. Bez ohľadu na to, v akom stupni bol otrok nahradený maloletým, s odkazom jeho slobody zaujíma postavenie nevyhnutného dediča. Tento názor bol prijatý z dôvodu jeho výhodnosti a my ho schvaľujeme. Aj Celsus si v XV. knihe myslí, že otrok, ktorý bol nahradený odkazom slobody, zaujíma postavenie toho, kto má byť podmiennečne slobodný.

72. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXVII.

Otroci tohto opisu musia splniť predpísanú podmienku, ak im v tom nikto nebráni a podmienka je možná.

73. Ak je však otrokovi nariadené splniť podmienku s ohľadom na dediča, čo treba povedať?" Ak ju splní, okamžite sa stane slobodným, hoci dedič s tým nemusí súhlasiť. Ak mu dedič bráni splniť podmienku, ako napríklad v prípade, keď odmietne desať aurei, ktoré mu otrok mal zaplatiť, nie je pochýb o tom, že otrok bude slobodný, pretože je to vina dediča, že podmienka nebola splnená. A je úplne jedno, či sumu ponúkne zo svojho peculium, alebo ju získal z iného zdroja, pretože je stanovené, že otrok, ktorý zaplatí peniaze zo svojho peculium, bude mať nárok na slobodu bez ohľadu na to, či mu bolo nariadené zaplatiť ich dedičovi alebo niekomu inému.

74. Z toho vyplýva otázka, či v prípade, ak by mal byť spomínaný otrok dlžný nejakú sumu peňazi buď od dediča, pretože ju otrok vyplatil vopred pri vybavovaní záležitostí svojho pána, alebo od niekoho cudzieho, a dedič by nechcel dlžníka žalovať alebo peniaze otrokovi vyplatiť, bude mať otrok nárok na slobodu z dôvodu omeškania, ktoré utrpel vinou dediča? Buď bolo peculium odkázané otrokovi, alebo nebolo; ak mu bolo odkázané, Servius hovorí, že je to dedič, kto je zodpovedný za omeškanie otroka s nadobudnutím slobody, pretože mu z majetku jeho pána patrí niečo, čo dedič nezaplatil. Tento názor zastáva aj Labeo. Servius ho tiež schvaľuje a hovorí, že ak dedič spôsobí odklad z dôvodu, že nie je ochotný vymáhať

peniaze od dlžníkov otroka, ten bude mať nárok na slobodu. Serviov názor sa mi zdá byť správny. Preto, keďže tento názor považujeme za pravdivý, pozrime sa, či by sa nemalo uplatniť rovnaké pravidlo aj v prípade, keď peculium nebolo odkázané ako prednostný odkaz otrokovi. Je totiž ustálené, že otrok, aby bol podmiennečne slobodný, môže zo svojho peculium vyplatiť, či už mu to prikáže dedič, on sám alebo niekto iný; a ak by mu v tom dedič zabránil, otrok bude mať právo na slobodu. Napokon, toto je dané pánovi otroka ako prostriedok nápravy, to znamená, že sa mu zakazuje zaplatiť cudziemu človeku to, čo mu bolo nariadené zaplatiť, aby sa nevystavil riziku straty peňazí aj otroka; preto možno tvrdiť, že ak dedič nechce vymáhať pohľadávku od dlžníkov otroka alebo mu zaplatiť sám, aby mal prostriedky, ktorými by mohol splniť podmienku, otrok bude mať nárok na slobodu. Tento názor si osvojil aj Cassius.

75. Opäť platí, že otrok získa slobodu nielen vtedy, keď mu bude zabránené zaplatiť to, čo mu porúčiteľ prikázal zaplatiť, ale aj vtedy, ak mu bude zakázané vystúpiť na Kapitol alebo ak mu bude zabránené ísť do Kapuy; lebo každý, kto bráni otrokovi v ceste, sa chápe skôr ako ten, kto si želá, aby stratil slobodu, než ten, kto chce využiť jeho služby.

76. Ak je otrokovi prikázané zaplatiť spoludedičovi a iný z dedičov mu v tom zabráni, stane sa tiež slobodným; ale ten, komu bolo prikázané zaplatiť a stať sa slobodným, bude mať právo na rozdeľováciu žalobu proti tomu, kto mu v tom zabránil, aby získal výšku svojho podielu na tom, že mu otrok nezabránil zaplatiť.

77. Ak otrok, ktorému bolo nariadené zaplatiť desať sesterciov a stane sa slobodným, zaplatí päť, nebude mať nárok na slobodu, ak nezaplatí celú sumu. Preto si medzitým vlastník piatich sestercíí môže nárokovať ich zaplatenie, ale ak by mal zaplatiť zvyšok, potom prvých päť, ktorých vlastníctvo predtým neprešlo na toho, komu boli dané, nadobudne on; prevod prvej zaplatenej sumy teda zostane pozastavený, takže sestercie sa spätným účinkom nestanú vlastníctvom toho, kto ich dostal, ale len vtedy, ak bol zaplatený zvyšok sumy.

78. Ak by otrok zaplatil viac, ako mu bolo nariadené (napríklad ak mu bolo nariadené zaplatiť desať sesterciov a on zaplatí dvadsať), bez ohľadu na to, či mince spočítal, alebo ich dal do vreca, získa slobodu a môže získať späť prebytok.

79. Ak niekto predá bez svojho peculia otroka, ktorému bolo nariadené zaplatiť desať sesterciov, a stane sa slobodným, získa otrok okamžite slobodu, pretože mu bolo znemožnené zaplatiť zo svojho peculia z toho dôvodu, že bol predaný bez neho, alebo sa stane slobodným od chvíle, keď mu bolo zakázané dotknúť sa svojho peculia? Myslím si, že slobodným sa stane až od okamihu, keď chcel vykonať platbu a bolo mu v tom zabránené, a nie odo dňa, keď bol predaný.

80. Ak niekto zabráni otrokovi, ktorému bolo nariadené zaplatiť desať aurei a stať sa slobodným, aby pracoval, alebo ak ho dedič pripraví o to, čo si zarobil svojou prácou, alebo ak by dal dedičovi to, čo takto získal, bude mať nárok na slobodu? Myslím si, že ak by mu mal zaplatiť to, čo zarobil svojou prácou, alebo čokoľvek, čo získal z akéhokolvek zdroja, bude mať nárok na slobodu. Ak mu však bolo zabránené pracovať, slobodným sa nestane, pretože je povinný pracovať pre svojho pána.

Myslím si, že je jasné, že sa stane slobodným, ak by ho jeho pán pripravil o peniaze zarobené jeho prácou, pretože ho zbavil právomoci zaplatiť ich zo svojho peculium; ak mu však porúčiteľ prikázal zaplatiť uvedenú sumu peňazí zarobených jeho prácou a je mu zabránené pracovať, nepochybujem, že bude mať nárok na slobodu.

81. Ak by však otrok abstrahoval nejaký strieborný tanier alebo predal iný majetok a zaplatil z výťažku, získa slobodu, hoci ak zaplatil peniaze, ktoré ukradol, tak to neurobí; nepovažuje sa totiž, že by uvedené peniaze dal, ale že ich vrátil. Ak však ukradol peniaze patriace iným osobám a vyplatil ich dedičovi, nezíska slobodu z toho dôvodu, že peniaze, ktoré boli ukradnuté, možno vymáhať od toho, kto ich dostal; ak však boli použité takým spôsobom, že ich za žiadnych okolností nemožno vymáhať, otrok bude mať nárok na slobodu.

82. Okrem toho nielen v prípade, keď dedič otáľal s udelením slobody, ale aj v prípade, keď tak urobí porúčnik, kurátor, zástupca alebo ktokoľvek iný, kto by mal podmienku splniť, hovoríme, že otrok bude mať nárok na slobodu. A skutočne, taká je naša prax v prípade otroka, ktorý má byť podmienčne slobodný, a stačí, že nie je jeho vinou, že podmienku nedodržiava.

83. Ak by mal niekto nariadené vyplatiť dediča do tridsiatich dní po smrti porúčiteľa a dedič vstúpi do dedičstva po uplynutí tohto času, Trebatius a Labeo hovoria, že ak tak urobil bez toho, aby konal podvodne, otrok získa slobodu do tridsiatich dní po prijatí dedičstva. Tento názor je správny. Ako však treba postupovať, ak dedič úmyselne otáľal; bude mať otrok z tohto dôvodu nárok na slobodu od okamihu, keď bol prijatý majetok? Čo ak vtedy peniaze mal, ale po prijatí dedičstva ich už nemal? V tomto prípade sa však podmienka považuje za splnenú, keďže otrok nebol zodpovedný za to, že nebola splnená na prvom mieste.

84. Ak otrok dostane slobodu na základe nasledujúcej klauzuly: "Nech je slobodný, keď mu môže zaplatiť desať aurei," Trebatius hovorí, že hoci môže mať desať aurei alebo môže získať a udržať si svoje peculium, predsa len nebude mať nárok na slobodu, ak nezaplatí peniaze alebo nie je vinný za to, že ich nezaplatil. Tento názor je správny.

85. Stichovi bolo nariadené, aby bol slobodný, ak bude platiť dedičovi desať aurei ročne počas troch rokov. Ak bol dedič zodpovedný za nezaplatenie prvej splátky, je stanovené, že otrok musí počkať do dátumu tretej splátky, pretože je predpísaný čas a zostávajú dve splátky. Ak však otrok disponuje len desiatimi aurei, ktoré ponúkol pri prvej splátke, bolo by pre neho výhodné, keby ich ponúkol v čase druhej splátky, alebo dokonca v čase tretej splátky, ak by druhá nebola prijatá? Myslím si, že by stačilo, keby tak urobil, a že dedič nemá právo zmeniť svoje rozhodnutie. Tento názor zastáva aj Pomponius.

86. Čo sa musí urobiť, ak otrok, ktorému bolo nariadené vyplatiť tri ročné splátky, ponúkne dedičovi celú sumu bez toho, aby počkal na jej splatnosť? Alebo ak by po zaplatení desiatich aurei na konci prvého roka ponúkol dvadsať na konci druhého?

Zhovievavejší výklad je, že bude mať nárok na slobodu, pretože prospech z toho budú mať obe strany; otrok totiž získa slobodu skôr a dedič dostane bez odkladu to, čo by získal po určitom čase.

87. Ak je otrokovi udelená sloboda, ak slúži dedičovi päť rokov a dedič by ho manumitoval, okamžite sa stane slobodným, pretože je to vina dediča, že mu neslúžil; hoci ak by si to dedič neželal, stal by sa slobodným až po uplynutí lehoty piatich rokov. Dôvod je zrejmý, keďže manumitovaný otrok už nemôže zostať v nevoľníctve. Ale pán, ktorý si neželá, aby mu otrok slúžil, môže ešte povoliť, aby sa tak stalo v priebehu piatich rokov. Otrok mu však nemôže slúžiť po celú dobu piatich rokov, ale môže tak robiť kratšiu dobu.

88. Aj Julianus v šestnástej knihe Digest hovorí, že ak bola Arethuse udelená sloboda pod podmienkou, že porodí troch otrokov, a dedič bol zodpovedný za to, že tak neurobila (napríklad preto, že jej dal nejaký liek, aby zabránil počatiu), okamžite sa stane slobodnou. Vedť prečo by sme mali čakať? Je to presne to isté, ako keby jej dedič spôsobil potrat, pretože by mohla mať tri deti pri jednom pôrode.

89. Podobne, ak by dedič predal a vydal otroka, ktorý má byť podmiennečne oslobodený a ktorému bolo nariadené, aby mu slúžil, myslím, že otrok bude mať okamžite nárok na slobodu.

90. Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Keď je dedič neprítomný na služobnej ceste pre štát a otrok má pripravené peniaze na vyplatenie, musí počkať, kým sa vráti ten, komu ich má vyplatiť, alebo ich musí zapečatené uložiť v chráme; a keď sa to urobí, bude mať okamžite nárok na slobodu.

91. Za podmiennečne slobodného sa nepovažuje otrok, ktorého sloboda je odložená na takú dlhú dobu, že ten, kto má byť manumitovaný, nemôže žiť, kým neuplynie; alebo ak jeho majiteľ predpísal takú ťažkú, či dokonca nespĺniteľnú podmienku, že jej splnením nemožno nadobudnúť jeho slobodu; ako napríklad, ak išlo o to, že má zaplatiť dedičovi tisícnásobok určitej sumy, alebo ak mu nariadil, aby bol slobodný od okamihu jeho smrti. Takto udelená sloboda je neplatná, ako hovorí Julianus, pretože v skutočnosti neexistuje úmysel udeliť otrokovi slobodu.

92. Ak sa otrokovi nariadi sloboda pod podmienkou, že bude rok slúžiť Titiovi, a Titius zomrie, otrok sa nestane slobodným okamžite, ale až po uplynutí roka, pretože sa má za to, že sloboda mu bola udelená nielen pod podmienkou, ale aj od určitého dátumu. Bolo by totiž absurdné, aby sa stal slobodným skôr, keď podmienku nedodržel, ako keby ju dodržel.

93. Ak je otrokovi nariadené, aby bol slobodný po zaplattení desiatich aurei dvom osobám, a jedna z nich odmietne prijať päť, je lepšie zastávať názor, že otrok môže získať slobodu tým, že ponúkne uvedených päť aurei druhej strane.

94. "Nech je Stichus slobodný, ak tri roky slúži Titiovi alebo mu poskytne služby v hodnote sto solidi." Je ustálené, že sloboda môže byť legálne udelená týmto spôsobom; otrok inej osoby nám totiž môže slúžiť ako slobodný človek a môže nám s väčšou správnosťou poskytovať svoje služby; ibaže testátor pod pojmom služby myslel skôr vlastníctvo než prácu. Preto ak dedič zabráni otrokovi slúžiť Titiovi, bude mať nárok na jeho slobodu.

95. "Nech je Stichus slobodný, ak bude rok slúžiť môjmu dedičovi." Mohla by vzniknúť otázka, ako sa má v tomto prípade chápať slovo "rok"; má to byť lehota, ktorá obsahuje tristo šesťdesiatpäť po sebe nasledujúcich dní, alebo len toľko dní? Pomponius hovorí, že toto slovo treba chápať v prvom zmysle. Ak však choroba alebo iný oprávnený dôvod bráni otrokovi slúžiť počas niektorých dní, mali by sa tieto dni zahrnúť do roka. Rozumie sa totiž, že tí, o ktorých sa staráme, keď sú chorí, majú slúžiť, ak sú ochotní to robiť, ale bráni im v tom zlý zdravotný stav.

96. Ak sa otrokovi prikáže zaplatiť dedičovi desať aurei, ten bude vďaka odpustkom priznaným slobode nútený prijímať peniaze v oddelených platbách.

Ak bolo otrokovi nariadené, aby bol slobodný, "ak by Titius vystúpil na Kapitol", a Titius to odmietne, udelenie slobody sa zruší. Toto pravidlo sa vzťahuje aj na podobné prípady za rovnakých podmienok.

98. Podobne aj Cassius hovorí, že ak je otrokovi nariadená ročná služba, čas, keď bol na úteku alebo v súdnom spore, sa nezapočíta v prospech jeho slobody.

99. Pomponius, O Sabinovi, kniha VIII.

V prípade, že otrokovi, ktorý sa mal podmiennečne stať slobodným, bolo nariadené, aby predložil účet, a zaplatil to, čo sa zdalo byť zostatkom, ktorý mu zostal v rukách, a ponúkol zábezpeku s ohľadom na to, čo zostalo v pochybnostiach, Neratius a Aristo veľmi správne tvrdia, že sa stane slobodným; pretože inak by mnohí otroci nemuseli získať slobodu pre neistotu účtov a povahu obchodov tohto druhu.

100. Otrok, ktorý sa má stať slobodným podmiennečne a je mu nariadené zaplatiť určitú sumu peňazí, ale nie vydať účet, má ju zaplatiť, a nie poskytnúť záruku, že tak urobí.

101. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXVII.

Ak je otrokyňa, ktorá sa má stať podmienne slobodnou, odsúdená na otroctvo ako trest za zločin a po jej odsúdení sa splní podmienka, od ktorej závisí jej sloboda, hoci to pre ňu nebude mať žiaden úžitok, predsa len to prospeje každému dieťaťu, ktoré môže mať, pretože sa narodí slobodné, ako keby jeho matka nebola odsúdená.

102. Aký by však bol výsledok, ak by takáto otrokyňa počala dieťa počas otroctva a po zajatí nepriateľom by mala dieťa po splnení podmienky, od ktorej závisí jej sloboda; bolo by jej dieťa po narodení slobodné? Niet pochyb o tom, že by medzitým bolo otrokom nepriateľa; je však tiež pravda, že by sa stalo slobodným na základe práva postliminium, pretože ak by matka bola vo svojej vlastnej krajine, dieťa by sa narodilo slobodné.

103. Je zrejmé, že spravodlivejší je názor, že ak by počala, kým by bola v rukách nepriateľa, a porodila by dieťa po splnení podmienky, mohlo by profitovať z práva postliminium a stať sa slobodným.

104. Otroek, ktorý má byť podmienne slobodný, získa slobodu od svojho kupujúceho, ak sa podmienka splní. Treba pripomenúť, že toto pravidlo sa vzťahuje na otrokov oboch pohlaví. Ak je podmienka splnená, zaväzuje nielen osobu, ktorá otroka kúpila, ale aj všetkých, ktorí ho získali do vlastníctva z akéhokoľvek titulu. Preto bez ohľadu na to, či vám bol otrok odkázaný dedičom, alebo vám bol priznaný súdom, alebo ste ho získali úžere, alebo na vás bol prevedený, alebo sa stal vaším vlastníctvom na základe akéhokoľvek iného práva, hovoríme, že bez akýchkoľvek pochybností môže byť táto podmienka splnená, pokiaľ ide o vás osobne. To isté možno povedať aj vo vzťahu k dedičovi nadobúdateľa.

105. Ak je syn pod otcovou kontrolou ustanovený za dediča a otrokovi, ktorý má byť podmienne slobodný, je nariadené, aby zaplatil synovi určitú sumu peňazí a bol slobodný, získa slobodu zaplatením uvedenej sumy buď synovi, alebo jeho otcovi; pretože otec má právo na prospech z majetku. Ak by však mal zaplatiť otcovi po synovej smrti, stane sa slobodným, akoby zaplatil dedičovi dediča. Ak sa totiž otrokovi prikáže, aby zaplatil peňažnú sumu cudziemu človeku a stal sa slobodným, a ten sa stane dedičom dediča, splní podmienku nie vo vzťahu k cudziemu človeku, ale akoby vo vzťahu k dedičovi.

106. Ak je otrokovi nariadené, aby zaplatil desať aurei a stal sa slobodným, a je predaný po zaplatení piatich, musí zvyšných päť zaplatiť kupujúcemu.

107. Ak by tvoj otrok kúpil iného otroka, ktorý má byť podmienne slobodný, musí ti zaplatiť to, čo mu bolo nariadené zaplatiť dedičom. Ak však zaplatil tvojmu otrokovi, myslím, že bude slobodný, ak ho tvoj otrok kúpil za peniaze patriace do jeho peculium a ty si ho o ne nepripravil; takže takto sa bude chápať, že ti zaplatil, rovnako ako keby platba bola vykonaná ktorémukoľvek z tvojich otrokov s tvojím súhlasom.

108. Keď je otrokovi nariadené, aby bol slobodný nie po zaplatení peňažnej sumy, ale ak odovzdá svoje účty, pozrime sa, či táto podmienka prejde na kupujúceho. A treba mať na pamäti, že zvyčajne na kupujúceho prechádzajú len tie podmienky, ktoré sa týkajú zaplatenia peňazí, a také, ktoré sa týkajú úkonov, ktoré treba vykonať, naňho neprechádzajú; napríklad ak dá svojmu synovi výučbu, pretože tieto podmienky sa viažu na osobu toho, komu sú uložené. Podmienka predloženia účtu, ktorá predpokladá existenciu zostatku, sa však vzťahuje na platbu peňazí; ale predloženie účtovných kníh obsahujúcich sumy a výpočet a preskúmanie samotných účtov, ako aj ich revízia a vyšetovanie sa vzťahujú na úkony, ktoré sa majú vykonať. Môže teda otrok získať slobodu zaplatením zostatku, ktorý mu zostal v rukách, nadobúdateľovi a splnením zvyšku podmienky, ktorá sa týka dediča? Myslím si, že zaplatenie zostatku prechádza na dediča. Preto sa stáva, že podmienka môže byť rozdelená. Tento názor uviedol aj Pomponius v ôsmej knihe o Sabinovi.

109. Paulus, O Sabinovi, V. kniha.

Odcudzenie užívacieho práva so sebou nenesie podmienku, na základe ktorej sa otrok má stať slobodným.

110. Pomponius, O Sabinovi, VIII. kniha.

Ak je otrokovi nariadené, aby sa stal slobodným, ak zaplatí desať aurei, musí ich zaplatiť dedičovi; keď totiž nie je určený nikto, komu sa má zaplatiť, otrok získa nárok na slobodu zaplatením dedičovi.

111. Ak každý z dedičov predá svoj podiel na otrokovi rôznym kupujúcim, otrok musí každému kupujúcemu zaplatiť rovnakú časť sumy, ktorá patrila každému dedičovi. Labeo však hovorí, že ak sú v závete uvedené len mená dedičov, mali by sa im vyplatiť rovnaké podiely; ak však závetca povedal: "Ak vyplatí mojich dedičov," sumy budú zodpovedať podielom na majetku, na ktoré majú dedičia nárok v uvedenom poradí.

112. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXVIII.

Nikomu by nemalo byť neznáme, že medzitým otrok zostáva majetkom dediča. Preto sa ho možno vzdať ako náhrady škody, ktorú spôsobil, ale aj keď sa tak stane, stále môže dúfať, že získa slobodu, pretože vzdanie sa ho o ňu nepripraví.

113. Ak dedič predá otroka pod inou podmienkou, ako je tá, od ktorej závisí jeho sloboda, jeho postavenie sa nemení; a môže sa vymaniť spod kontroly kupujúceho, rovnako ako sa môže vymaniť spod kontroly dediča. Ak však dedič zatají podmienku, na základe ktorej má byť otrok oslobodený, bude podliehať žalobe na kúpu; a dobré authority tvrdia, že každý, kto vedome zatají podmienku, na základe ktorej sa má otrok stať slobodným, a predá ho úplne, je vinný z podvodu.

114. Diskutovalo sa o tom, či je oslobodený ten, kto vydal otroka, ktorý mal byť podmiennečne slobodný, z dôvodu náhrady spôsobenej škody. Octavenus si myslí, že je prepustený, a hovorí, že to isté pravidlo sa uplatní, ak niekto dlhoval Stichovi na základe podmienky a vydal ho, aby bol pod určitou podmienkou slobodný. Ak by totiž získal slobodu skôr, než by došlo k zaplateniu, celý záväzok by zanikol; pretože je v ňom zahrnuté len to, čo možno vyrovnáť zaplatením peňazí; slobodu však nemožno splniť ani nahradiť peniazmi. Tento názor sa mi zdá byť správny.

115. Postavenie otroka, ktorý má byť podmiennečne slobodný, je nezmeniteľné len vtedy, ak sa vstúpi do dedičského konania; pretože predtým, ako sa tak stane, môže byť nadobudnutý ako otrok úžere a očakávanie jeho slobody zaniká. Ak sa však do majetku vstúpi neskôr, jeho nádej na slobodu sa obnoví vďaka priazni, s ktorou sa naň hľadí.

116. Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Ak dedič predá otroka, ktorému bolo nariadené zaplatiť desať aurei, a odovzdá ho kupujúcemu a povie, že mal právo na slobodu, ak zaplatí dvadsať aurei, žaloba na kúpu bude podaná proti predávajúcemu. Ak bol sľúbený dvojnásobok sumy, bude možné podať žalobu o dvojnásobnú náhradu škody z dôvodu vyst'ahovania a žalobu o kúpu z dôvodu nepravdivého vyhlásenia.

117. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIV.

Ak by dedič daroval peňažnú sumu otrokovi, ktorý má byť podmiennečne slobodný, aby mu ju zaplatil a bol oslobodený, Aristo hovorí, že sa nestane slobodným, ale ak mu dedič dá peniaze absolútne, získa slobodu.

118. Julianus, Digesty, kniha VII.

Ak otrok dostane slobodu na základe závetu pod podmienkou, že predloží účet, musí zostatok, ktorý mu zostal v rukách, vyplatiť dedičom v pomere k ich podielom na majetku; aj keď sú v podmienke uvedené mená niektorých z nich.

119. Tá istá kniha, Digest, kniha XLIII.

Ak závetca odkáže udelenie slobody takto: "Nech je Stichus slobodný, ak ho môj dedič svojím závetom nemanumituje," má sa za to, že úmyslom závetcu bolo, aby bol otrok slobodný, ak mu dedič svojím závetom neudelí slobodu. Preto ak dedič oslobodí otroka závetom, podmienka sa považuje za nesplnenú; ak ho neemancipuje, podmienka sa splní v čase smrti dediča a otrok získa slobodu.

120. Ak sa otrokovi v spoločnom vlastníctve nariadi sloboda pod podmienkou, že zaplatí desať aurei, môže uvedenú sumu zaplatiť zo svojho peculium bez ohľadu na to, akým spôsobom ho získal; nezáleží ani na tom, či bolo peculium v rukách dediča, alebo v rukách spoluvlastníka; ani na tom, či bolo otrokovi nariadené zaplatiť peniaze dedičovi, alebo cudzej osobe. Je totiž všeobecne platným pravidlom, že otroci, ktorí majú byť podmienne slobodní, môžu majetok patriaci do ich peculium odcudziť na účely splnenia podmienky, od ktorej závisí ich sloboda.

121. Ak je dvom otrokom nariadené, aby boli slobodní pod podmienkou, že budú skladať účty, a oni vykonávali obchod oddelene, nie je pochýb o tom, že môžu splniť podmienku aj oddelene. Ak však ich správa bola vedená spoločne a je taká zmätočná, že ju nemožno rozdeliť, nevyhnutne sa stane, že ak jeden z nich nepredloží účet, zabráni druhému získať slobodu; podmienka sa nebude považovať za splnenú ani vo vzťahu k jednému z nich, ak obaja alebo jeden z nich nezaplatia všetko, čo sa po preskúmaní účtov môže ukázať ako dlžné ako zostatok.

122. Ak je otrokovi nariadené, aby bol slobodný pod podmienkou, že prisahá, že vystúpi na Kapitol, a okamžite zloží takúto prisahu, stane sa slobodným, aj keď nevystúpi na Kapitol.

123. Otroek dediča, ktorému sa prikáže odovzdať majetok patriaci samotnému dedičovi a byť slobodný, bude mať nárok na slobodu, pretože poručiťel môže prikázať, aby bol otrok dediča manumitovaný bez toho, aby mu uložil podmienku, že niečo odovzdá.

124. Nasledujúca klauzula: "Nech Stichus bude slobodný, keď dovŕši tridsať rokov; Stichus nebude slobodný, ak nezaplatí desať aurei," má rovnaký účinok, ako keby sa povedalo, že majú Sticha nechať slobodného, ak zaplatí desať aurei a dosiahne vek tridsať rokov. Lebo odňatie slobody alebo odkazu, ktorý je odkázaný pod určitou podmienkou, sa považuje za uloženie opačnej podmienky odkazu alebo udelenia slobody, ktoré boli predtým urobené.

125. Alfenus Varus, Digesty, kniha IV.

Otrok, ktorému závet jeho pána prikázal slobodu pod podmienkou, že zaplatí dedičovi desať aurei, zaplatil tomuto dedičovi mzdu za svoju prácu, a keďže dedič od neho dostal väčšiu sumu ako desať aurei, otrok tvrdil, že je slobodný. V tejto veci bola prijatá rada. Odpoveď znela, že otrok sa nezdá byť slobodný, keďže peniaze, ktoré zaplatil, neboli odmenou za jeho slobodu, ale za prácu, ktorú vykonal, a že z tohto dôvodu nie je slobodný o nič viac, ako keby si od svojho pána prenajal pozemok a zaplatil mu peniaze namiesto toho, aby mu dal úrodu.

126. Otrokovi bolo nariadené, aby bol slobodný po tom, ako poskytol svoje služby dedičovi po dobu siedmich rokov. Dal sa na útek a zostal neprítomný jeden rok. Po uplynutí siedmich rokov bol vyslovený názor, že nie je slobodný, pretože počas úteku neposkytoval služby svojmu pánovi a slobodným sa stane až po uplynutí počtu dní, počas ktorých bol neprítomný. Ak

by však bolo v závete uvedené, že má byť slobodný po odslúžení siedmich rokov, mohol by sa stať slobodným, ak by slúžil svojmu pánovi po dobu jeho úteku, po jeho návrate.

127. Africanus, Otázky, kniha IX.

Ak by otrok, ktorý bol prikázaný zaplatiť určitú sumu peňazí pri smrti dediča, obohatil majetok o sumu rovnajúcu sa sume, ktorú bol prikázaný zaplatiť, napríklad ak by zaplatil veriteľom alebo vybavil otrokov potravinami, platilo, že by mal okamžite nárok na slobodu.

128. Dedič, ktorý predal otroka, ktorý sa mal stať slobodným po zaplatení desiatich aurei, v čase, keď ho predával, uviedol, že podmienkou bolo, aby uvedených desať aurei bolo vyplatených jemu, a nie kupujúcemu. Vznikla otázka, ktorému z týchto dvoch subjektov musí otrok zaplatiť peniaze, aby získal slobodu? Odpoveď bola, že ich musí zaplatiť dedičovi. Ak by však uviedol podmienku, že otrok má zaplatiť cudzej osobe, vyslovil sa názor, že dohoda bude platná, pretože sa má za to, že otrok zaplatí dedičovi, ak zaplatí niekomu inému s jeho súhlasom.

129. Ulpian, Pravidlá, kniha IV.

Ak sa otrokyni, ktorá má byť podmiennečne slobodná, narodí dieťa, bude otrokyňou dediča.

130. Neratius, Pergameny, kniha III.

Otrok má byť slobodný, ak zaplatí dedičovi desať aurei. Túto sumu má, ale rovnakú sumu dlhuje svojmu pánovi. Zaplatením týchto desiatich aurei nebude slobodný, pretože tam, kde je otrokovi dovolené zaplatiť peniaze zo svojho peculium za účelom splnenia podmienky, musíme tomu rozumieť tak, že nesmie platiť to, čo nepatrí do jeho peculium. Som si úplne vedomý, že o týchto peniazoch možno povedať, že tvoria súčasť jeho peculium; hoci keby otrok nemal nič iné, nemal by žiadne peculium. Nemožno však pochybovať o tom, že zámerom tých, ktorí ustanovili toto pravidlo, bolo, aby otrok mal právo platiť zo svojho peculium rovnako ako zo svojho patričného majetku, pretože to možno pripustiť, že sa tak deje bez akejkoľvek ujmy pre jeho pána. Ak by však niekto zašiel ďalej, prípad by sa veľmi nelíšil od prípadu, keď by sa niekto mohol domnievať, že otrok splnil podmienku zaplatením peňazí, ktoré ukradol svojmu pánovi.

131. Paulus, O udelení slobody.

Ak je otrokovi nariadené platiť desať aurei ročne počas troch rokov a prvý rok ponúkne desať a dedič to neprijme, nestane sa okamžite slobodným z toho dôvodu, že aj keby to dedič prijal, nebol by slobodný.

132. Ulpián, O edikte, kniha XIV.

Ak je otrokovi nariadené, aby bol slobodný, a je mu zanechaný odkaz, ktorý mu má pripadnúť, keď syn poručiteľa dovŕši štrnásť rok, a syn pred týmto časom zomrie, otrok sa stane slobodným, keď uplynie lehota, z dôvodu zhovievavosti, s ktorou sa považuje sloboda; ale podmienka, od ktorej závisí odkaz, sa považuje za nesplnenú.

133. Paulus, O Plautiovi, kniha XVI.

Keď je otrokovi, ktorému bolo nariadené zaplatiť desať aurei cudzincovi a stať sa slobodným, odkázané jeho peculium, ale dedič mu zabráni zaplatiť ho a otrok, ktorý bol neskôr manumitovaný, žiada svoje peculium na základe odkazu, môže dedič prostredníctvom výnimky z dôvodu zlej viery odpočítať od svojho peculium sumu, ktorú mal otrok zaplatiť, aby mal prospech on, a nie manumitovaný otrok, pretože peniaze neboli zaplatené; alebo bude dedič považovaný za nehodného mat' z peňazí prospech, keďže konal v rozpore s vôľou zosnulého? Keďže otrok o nič neprišiel a získal slobodu, bolo by pre dediča zavrhnutiehodné, keby bol o peniaze podvodne pripravený.

134. V tomto prípade vzniká otázka, či by v prípade, že by otrok vyplatil peniaze bez vedomia alebo súhlasu dediča, patrili osobe, ktorá ich dostala. Julianus si veľmi správne myslí, že v tomto prípade sa právo otroka zaplatiť peniaze pripúšťa aj proti súhlasu dediča; a preto sa stanú vlastníctvom toho, kto ich dostane.

135. Ak je otrokovi nariadené zaplatiť dedičovi desať aurei a ten túto sumu dlhuje otrokovi, ak si otrok chce túto sumu započítať, stane sa slobodným.

136. Muž, ktorému bolo nariadené, aby otrok zaplatil určitú sumu peňazí, aby sa stal slobodným, zomrel. Sabinus zastáva názor, že ak mal pripravených desať aurei na zaplatenie, stane sa slobodným, pretože to nebola jeho vina, že neboli zaplatené. Julianus však hovorí, že vzhľadom na priazeň, s akou sa na slobodu hľadá, a na základe zákona, ako bol ustanovený, otrok získa slobodu, aj keby peniaze boli zaplatené po jeho smrti, teda získava slobodu skôr na základe zákona než na základe závetu; takže ak mu bol v čase smrti osoby, ktorej bolo nariadené zaplatiť peniaze, odkázaný odkaz, získa slobodu, ale nebude mať nárok na odkaz. Julianus je toho istého názoru, takže v tomto prípade sa podobá ostatným odkazovníkom. Prípád otroka, ktorému dedič zabráni splniť podmienku, je však iný; v tomto prípade totiž získava slobodu na základe závetu.

137. Božský Hadrián v jednom reskripte uviedol, že otrok, ktorému sa prikazuje zaplatiť dedičovi určitú sumu peňazí, ju môže zaplatiť dedičovi posledného; a ak to bol úmysel závetcu, treba sa domnievať, že rovnaké pravidlo sa vzťahuje aj na odkazovníka.

138. Existujú určité podmienky, ktoré vzhľadom na svoju povahu nemožno splniť súčasne, ale vyžadujú si časové rozdelenie; ako napríklad v prípade, keď sa otrokovi prikáže dať hodnotu desiatich aurei v práci, pretože práca sa počíta na dni. Preto ak otrok, ktorý má byť slobodný, podmienične zaplatí aurei po jednom, možno povedať, že podmienku splnil. Prípade práce je však iný, pretože ju možno nevyhnutne vykonávať len časť času. Ak ju však dedič odmietne prijať, otrok sa nestane slobodným okamžite, ale až po uplynutí času potrebného na vykonanie práce. Rovnaké pravidlo sa uplatní aj v prípade, keď sa otrokovi prikáže ísť do Kapuy a byť slobodný a dedič mu to zakáže; vtedy totiž bude slobodný, keď uplynie čas potrebný na to, aby mohol ísť do Kapuy, pretože čas sa považuje za podstatný pri výkone práce, ako aj pri uskutočnení cesty.

139. Ak by otrok dostal slobodu takto: "Nech je Stichus slobodný, ak by ho môj dedič nemanumitoval," môže ho dedič manumitovať a nie je zbavený slobody v rozpore s vôľou poručiťa. Nevyžaduje sa však taký krátky čas, aby bol dedič nútený ponáhľať sa alebo sa okamžite vrátiť z cesty, aby manumitoval otroka, alebo aby upustil od vykonania potrebných úkonov na tento účel. Na druhej strane, manumisiu nemožno predlžovať ani na celý život, ale dedič by mal otroka emancipovať hneď, ako tak môže urobiť bez veľkých ťažkostí pre seba. Ak bol stanovený čas manumisie, musí sa zohľadniť.

140. Pomponius, O Plautiovi, kniha VII.

Labeo vo svojej Knihe posledných prác uvádza nasledujúci prípad: "Nech je Galenus, môj správca, slobodný, ak sa zdá, že starostlivo viedol moje záležitosti, nech si ponechá všetok svoj majetok a dostane navyše sto aurei." V tomto prípade by sme mali vyžadovať takú usilovnosť, ktorá bude prospešná pánovi, a nie otrokovi. Okrem toho by sa k usilovnosti mala pridať aj dobrá viera, a to nielen pri vedení účtov, ale aj pri vyplácaní prípadného zostatku. Pod slovom "zdá sa" sa rozumie "možno sa domnievať, že má". Starí ľudia si nasledujúce slová Zákona dvanástich tabuliek "Ak dažďová voda spôsobí škodu" vykladali v tom zmysle, že ak môže spôsobiť škodu. A ak sa na túto otázku pýtame, pred kým sa musí vyššie uvedená starostlivosť preukázať, musíme odpovedať, že by o tom mali rozhodnúť dedičia v súlade s úsudkom spoľahlivého občana; napríklad ak sa otrokovi nariadi, aby bol slobodný pod podmienkou, že zaplatí určitú sumu peňazí, a nie je uvedený, komu ju má zaplatiť, stane sa slobodným rovnako, ako keby poručiť napísal: "Ak zaplatí túto sumu môjmu dedičovi."

141. Pactumeius Clemens povedal, že ak bol majetok odkázaný takto: "Ukladám ti, aby si ho vydal tomu, koho si vyberieš," a dedič si nevybral, komu má majetok vydať, musí ho vydať všetkým, a to nariadil cisár Antoninus.

142. Paulus, O Vitelliovi, kniha III.

Ak bolo otrokovi nariadené zaplatiť určitú sumu peňazí a nebolo uvedené, komu ju má zaplatiť, musí ju zaplatiť dedičom v pomere k ich podielom na štáte, pretože každý z nich musí dostať podiel úmerný svojmu vlastníctvu otroka.

143. Ak poručiteľ uviedol niektorých dedičov ako tých, ktorým má zaplatiť otroka, musí tak urobiť v pomere k ich príslušným podielom na majetku.

144. Ak sa k dedičom, ktorí sú uvedení, pripojí cudzia osoba, musí sa jej vyplatiť celý podiel a ostatným sa majú vyplatiť sumy v pomere k ich príslušným podielom na dedičstve. Ak poručiteľ nepridal len Titia, ale okrem neho aj iných, každý z nich bude mať nárok na plný podiel a ich spoludedičia na sumy úmerné ich podielom na pozostalosti; ako uvádza Julián.

145. Celsus, Digesty, kniha XXII.

"Nech je Stichus slobodný, ak zaplatí sto aurei za päť rokov." Otok po uplynutí piatich rokov môže uvedenú sumu zaplatiť dedičovi kupujúceho.

146. Ak bolo otrokovi nariadené, aby bol slobodný, ak odovzdá svoje účty, a dedič po predaji majetku patriaceho k peculiu nedovolí otrokovi zaplatiť zostatok, ktorý má v rukách, bude slobodný rovnako, ako keby splnil podmienku.

147. Marcellus, Digesty, kniha XVI.

"Nech je Stichus slobodný, ak sľúbi môjmu dedičovi desať aurei alebo prisľúbi, že mu poskytne svoje služby." Podmienka bude splnená, ak otrok sľub urobí, pretože možno povedať, že sa do istej miery zaviazal, aj keď tento záväzok nemusí byť povinný.

148. Modestinus, Rozdiely, kniha IX.

Zákony dvanástich tabúl sa domnievajú, že povoľujú predaj otrokov, ktorí majú byť podmiennečne slobodní. Pri predaji sa však mali uložiť prísne podmienky, ktoré by boli horúce; napríklad, že otrok nesmie slúžiť v určitej krajine alebo nikdy nesmie byť manumitovaný.

149. Rovnaké pravidlá, kniha IX.

Ak bola otrokovi závetom udelená sloboda pod podmienkou, že vydá účet, dedič môže požadovať nielen písomný účet, ale aj účet o všetkých obchodoch, ktoré sa uskutočnili bez toho, aby boli písomne zaznamenané.

150. Ak bolo otrokovi nariadené, aby získal slobodu po tom, ako predložil svoj účet, stane sa slobodným, aj keď nevykonal žiadnu obchodnú činnosť.

151. Ten istý, Pandekty, kniha I.

Ak by osoba, ktorej bol otrok prikázaný na zapltenie, ho kúpila a potom ho predala inému, musí zaplatiť poslednému kupujúceму, lebo Julianus rozhodol, že ak ten, komu bol otrok prikázaný na zapltenie, získa jeho vlastníctvo a odcudzí ho, stav prejde aj na kupujúceho.

152. Javolenus, O Cassiovi, kniha VI.

Ak sa do majetku osoby, ktorá nariadila, aby sa jej otrok stal slobodným do tridsiatich dní po jej smrti, ak odovzdá účty, vstúpilo až po uplynutí tridsiatich dní, manumitovaný otrok sa nemôže stať slobodným podľa prísneho výkladu zákona, pretože podmienka nebola splnená; ale zhovievavosť, s ktorou sa sloboda považuje, spôsobuje, že podmienka sa považuje za splnenú, ak to nebolo vinou osoby, ktorej bola uložená, že sa tak nestalo.

153. V knihách Gaia Cassia sa uvádza, že ak otrok, ktorý má byť podmienčne slobodný, nadobudne nejaký majetok skôr, ako sa splní podmienka, od ktorej závisí jeho sloboda, nebude zahrnutý do odkazu jeho peculium, ibaže odkaz bol urobený tak, aby zahŕňal čas, keď bol slobodný. Keďže peculium je náchylné na zväčšenie aj zmenšenie, pozrime sa, či jeho zväčšenie dedičom bude tvoriť súčasť dedičstva za predpokladu, že otrok oň nebude pripravený. Taká je naša súčasná prax.

154. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XVIII.

Otroci, ktorí majú byť podmienčne slobodní, sa sotva v niečom odlišujú od našich ostatných otrokov. Preto sú v rovnakom postavení ako ostatní, pokiaľ ide o právne úkony, či už vyplývajú zo zločinov, z uzatvorených obchodov alebo zo zmlúv. Z toho vyplýva, že v prípade verejného stíhania podliehajú rovnakým trestom ako ostatní otroci.

155. Quintus Mucius hovorí, že hlava jednej domácnosti uviedla vo svojom závete: "Nech je môj otrok Andronikus slobodný, ak zaplatí desať aurei mojim dedičom." V súvislosti s majetkom potom vznikol spor. Jedna osoba vyhlásila, že je dedičom, a tvrdila, že mu patrí, a iná osoba, ktorá bola v držbe majetku, povedala, že je dedičom podľa závetu. Rozsudok bol vydaný v prospech toho, kto tvrdil, že je dedičom zo závetu. Potom sa Andronikus spýtal, či ak zaplatí dvadsať aurei tomu druhému, stane sa slobodným, keďže rozsudok bol vynesенý v jeho prospech, alebo či sa rozsudok, ktorý vyhrala úspešná strana, netýkal predmetnej veci; teda ak zaplatí desať aurei určenému dedičovi a prípad bude rozhodnutý v neprospech vlastníka, zostane v otroctve. Labeo si myslí, že názor Quinta Mucia môže byť pravdivý len vtedy, ak by sa o dedičovi, ktorý vec získal, rozhodlo, že je dedičom zo zákona; ak by sa totiž zistilo, že ustanovený dedič svoj prípad prehral, a to na základe spravodlivého rozhodnutia, a bol by uznaný za oprávneného na majetok podľa závetu, otrok tým, že mu zaplatí, napriek tomu splní podmienku a stane sa slobodným. Názor, ktorý dal Aristo Celsovi, je však úplne správny, a to, že peniaze možno vyplatiť dedičovi zo zákona, v prospech ktorého bol vynesенý rozsudok; keďže podľa ustanovení Dvanástich tabúl sa pod

pojmom "kúpa" rozumie každý druh odcudzenia a je úplne jedno, akým spôsobom sa niektorá zo strán stala pánom otroka; a preto ten, v prospech ktorého bol vyneseny rozsudok, je zahrnutý do zákona a otrok, ktorý zaplatil peniaze, bude slobodný. Okrem toho, ak by ten, kto je v držbe a komu boli peniaze vyplatené, bol porazený v súťaži o majetok, bude povinný odovzdať peniaze spolu s majetkom strane, ktorá uspela.

156. Ten istý, O rôznych lekciách, kniha VII.

Kde sa prikazuje, aby bol otrok slobodný takto: "Nech je Stichus slobodný, ak ho môj dedič neodcudzí,"

aj keď má byť slobodný podmiennečne, môže byť napriek tomu odcudzený.

157. Gaius, On tina Lex Julia et Papia, kniha XIII.

Ak je dedičstvo odkázané otrokovi pod podmienkou, že odovzdá svoje účty, nie je pochyb o tom, že podľa podmienky, ktorou mu bolo odkázané dedičstvo, musí odovzdať akýkoľvek zostatok, ktorý mu zostal v rukách.

158. Preto keď sa uskutočnil prieskum s ohľadom na nasledujúcu podmienku: "Nech je Stichus spolu so svojou družkou slobodný, keď odovzdá svoje účty," a Stichus by zomrel skôr, ako sa splní podmienka, bude jeho družka slobodná? Julianus hovorí, že v tomto prípade existuje bod, ktorý vzniká aj v súvislosti s odkazmi, ako keď poručiteľ povie: "Dávam tomu a tomu spolu s tým a tým," a jedna zo strán chýba, druhá môže dedičstvo prijať; pretože lepší názor je, že prípad je rovnaký, ako keby poručiteľ povedal: "Dávam tomu a tomu a tomu." Hovorí sa tiež, že existuje ďalšia otázka, a to, či sa táto podmienka vzťahuje aj na spoločníčku. Usudzuje sa, že je to tak; preto ak Stichus nemá v rukách žiadny zostatok, žena sa okamžite stane slobodnou; ak by však zostatok v jeho rukách zostal, musí peniaze zaplatiť, ani jej nebude dovolené vziať ich z peculium, pretože to je dovolené len tým, ktorí sú odkázaní zaplatiť vo vlastnom mene, vzhľadom na slobodu, ktorá sa im udeľuje.

159. Licinius Rufinus, Pravidlá, kniha I.

Ak sú ustanovení dvaja dedičia a otrokovi je nariadené, aby bol slobodný, ak zaplatí dedičom desať aurei, a jeden z nich ho predá a vydá, stane sa slobodným zaplatením polovice sumy druhému dedičovi, ktorým nebol predaný.

160. Papinianus, Otázky, kniha II.

Práva otrokov, ktorí majú byť podmiennečne slobodní, nemôžu byť dedičom škodlivo dotknuté.

161. Ten istý, Otázky, kniha XXI.

Otrokovi bolo nariadené, aby bol slobodný, ak zaplatí dedičovi desať aurei. Dedič manumitoval otroka a potom zomrel. V tomto prípade sa peniaze nemali vyplatiť dedičovi dediča; keď sa totiž rozhodlo, že musí zaplatiť dedičovi dediča, spomeniete si, že sa to vzťahovalo na prípady, keď prvý dedič, ktorý mal dostať peniaze, bol pánom otroka; čím sa podmienka stala (takpovediac), ambulantnou. V skutočnosti existujú dva dôvody, pre ktoré by sa mala podmienka dodržať, pokiaľ ide o prvého dediča; prvým je vlastníctvo a druhým označenie osoby. Prvý dôvod sa vzťahuje na každého dediča, na ktorého môže otrok prejsť prostredníctvom pokračovania vlastníctva, ktoré sa prevádza; druhý dôvod sa však vzťahuje len na osobu, ktorá je osobitne určená.

162. Cisár Antonín v reskripte uviedol, že ak bolo otrokovi nariadené, aby predložil účty a stal sa slobodným, ak by dedič meškal s prijatím účtov, otrok sa napriek tomu stane slobodným. Tento reskript treba chápať tak, že sa uplatní v prípadoch, keď sa otrok stane slobodným, ak neodloží vyplatenie zostatku v jeho rukách, ale ak s tým otáľa, nadobudne účinnosť len vtedy, ak ponúkne sumu, ktorá by mala byť vrátená v dobrej viere; na to, aby sa otrok mohol manumitovať, totiž nestačí, že dedič je v omeškaní, ak neurobil nič, čo by prispelo k jeho slobode, ak by dedič nebol v omeškaní. Ale čo ak bol otrok manumitovaný takto: "Nech je Damas slobodný, ak pôjde budúci rok do Španielska zbierať úrodu," a dedič ho zadržíava v Ríme a nedovolí mu odísť? Môžeme povedať, že bude okamžite slobodný skôr, ako sa pozbiera úroda? Veď ak sa v Ríme uzavrie ustanovenie, ktoré znie takto: "Sľubuješ, že mi v Španielsku zaplatíš sto aurei?" V tejto podmienke je zahrnutý čas, počas ktorého sa môžeš dostať do Španielska, a bolo rozhodnuté, že súdne konanie sa nemôže začať, kým tento čas neuplynie. Ak však dedič po schválení účtov a vyčíslení zostatku dlžného od otroka verejne vyhlási, že mu túto sumu daruje, pretože ju nemá z čoho zaplatiť, alebo ak to otvorene uvedie v liste, ktorý mu pošle; podmienka, od ktorej závisí jeho sloboda, sa považuje za splnenú. Ako však postupovať, ak by otrok poprel, že sa omeškal s plátbou zostatku, a preto, keďže dedič je vinný za to, že nedostal svoje účty, by sa mal stať slobodným, a dedič tvrdí, že za omeškanie nezodpovedá a že otrok má zaplatiť zostatok do jeho rúk? O tom, či bola podmienka splnená alebo nie, rozhoduje sudca, ktorý má právomoc rozhodnúť vo veci, a je súčasťou jeho povinnosti prešetriť údajné nesplnenie povinnosti, ako aj vykonať súpis účtov, a ak by zistil, že došlo k oneskorenému zaplateniu zostatku, rozhodnúť, že otrok nie je slobodný. Ak však otrok nikdy nepoprel, že zostatok je splatný, a mal by žalovať dediča, aby mohol predložiť svoje účty, a zistilo by sa, že je pripravený zaplatiť akýkoľvek zostatok, ktorý by mohol zostať, a ponúkol dobrú záruku za zaplatenie peňazí, a zistilo by sa, že dedič je v omeškaní, musí sa rozhodnúť v prospech slobody.

163. Ten istý, Názory, kniha IX.

Otrok sa bude považovať za zodpovedného za nesplnenie podmienky, od ktorej závisí jeho sloboda, ak nemôže zaplatiť peniaze z peculium, ktoré mal, keď bol pod kontrolou predávajúceho; pretože vôľa zosnulého sa nevzťahuje na jeho

peculium pod iným vlastníkom. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak bol otrok predaný so svojím peculiom a predávajúci si ho ponechá v rozpore so zmluvou; lebo hoci žaloba na kúpu bude prípustná, predsa len otrok nemal peculiom, keď bol pod kontrolou kupujúceho.

164. Tá istá kniha, Definície, kniha II.

Osoby znalé práva zaradili do triedy otrokov, ktorí majú byť podmiennečne slobodní, toho, kto bol nahradený synom s udelením slobody druhým závetom. Toto pravidlo je užitočné, pretože zabraňuje tomu, aby syn, ktorý je maloletý, zrušil otcovu vôľu tým, že by povolil odcudzenie otroka s výhradou jeho slobody. Tento výklad zákona sa bez rozdielu vzťahuje na každý prípad, keď je otrok nahradený buď v druhom, alebo v treťom stupni.

165. Gaius, O osobitných prípadoch.

Ak je v závete uvedené: "Dávam Sticha Titiovi, aby ho manumitoval, a ak tak neurobí, nech je slobodný", Stichus sa okamžite stane slobodným.

166. Paulus, O Neratiovi, kniha I.

Nie každá prekážka, za ktorú je zodpovedný dedič, má rovnaký účinok ako splnenie podmienky otrokom, ale len vtedy, ak sa tak deje s cieľom zabrániť mu získať slobodu.

167. Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha IV.

"Dávam a odkazujem Sticha Attiovi, a ak mu zaplatí sto sesterciov, nech je slobodný." Ak otrok zaplatí Attiovi sestercie podľa podmienok závetu, Labeo zastáva názor, že dedič ich nemôže vymáhať, pretože Attius ich dostal od vlastného otroka, a nie od otroka dediča. Quintus Mucius, Gallus a sám Labeo si myslia, že otrok by sa mal považovať za podmiennečne slobodného, a Servius a Ofilius si myslia, že nie. Ja prijímam prvý názor, teda že otrok patrí dedičovi, a nie odkazovníkovi, rovnako ako keby bol odkaz odobratý udelením slobody.

168. "Nech je Stichus slobodný, keď budú zaplatené moje dlhy alebo uspokojení moji veritelia." Aj keby bol dedič bohatý, Stichus napriek tomu nebude slobodný skôr, než veritelia dostanú svoje peniaze alebo budú uspokojené ich pohľadávky, alebo im bude poskytnutá záruka iným spôsobom; to je názor Labea a Ofilia.

169. Labeo a Trebatius zastávali názor, že ak by dedič dal otrokovi peniaze na účely obchodovania, nemôže sa stať slobodným podľa podmienok závetu tým, že tieto peniaze zaplatí, pretože sa má za to, že ich skôr vrátil, než zaplatil. Domnievam sa však, že ak peniaze tvorili súčasť jeho peculium, stane sa slobodným na základe ustanovenia závetu.

170. "Nech je môj otrok Damas slobodný, keď sedem rokov poskytoval služby môjmu dedičovi." Otrokom bol počas týchto siedmich rokov zapletený do hrdelného zločinu a po uplynutí posledného roka Servius vyhlásil, že by nemal byť oslobodený. Labeo však zastával názor, že bude slobodný po tom, ako bude sedem rokov slúžiť svojmu pánovi. Tento názor je správny.

171. "Nech je Stichus slobodný, ak zaplatí Attiovi tisíc sesterciov." Attia zomrel ešte za života testátora. Labeo a Ofilius boli toho názoru, že Stichus sa nemôže stať slobodným. Trebatius s nimi súhlasil, ak Attia zomrela pred spísaním závetu; ak však zomrela neskôr, zastával názor, že otrok bude slobodný. Názor Labea a Ofilia je rozumný, ale podľa našej praxe sa otrok považuje za slobodného na základe podmienok závetu.

172. Ak je otrokovi prikázané slúžiť cudziemu človeku, nikto ho nemôže oslobodiť tým, že poskytne vlastnú prácu v mene otroka. Pravidlo je však odlišné, ak ide o zaplatenie peňazí; ako napríklad v prípade, keď cudzinec oslobodí otroka zaplatením peňazí v jeho mene.

173. Scaevola, Digesty, kniha XXIV.

Sloboda bola Stichovi udelená takto: "Žiadam svojich dedičov a nariadujem im, aby manumitovali Sticha po tom, ako odovzdá svoje účty." Keďže otrok po smrti poručiteľa nazhromaždil veľké množstvo peňazí, ktoré mu zostali v rukách, a do svojich účtov nezapočítal určité sumy, ktoré mu zaplatili nájomníci; a spustošil majetok tým, že tajne otváral sklady, kradol nábytok a šatstvo a vyčerpil pivnice, vznikla otázka, či mu má byť udelená sloboda na základe poručníctva skôr, ako sa vyúčtuje z toho, čo mu podvodne zostalo v rukách, a vráti, čo ukradol. Odpoveď znela, že sloboda by mu nemala byť udelená podľa podmienok trustu, kým nevráti zvyšok, ktorý mu zostal v rukách, a všetko, čo sa stratilo jeho pričinením.

174. "Nech je Pamphilus slobodný, ak dá všetko svoje peculium mojim dedičom." Keďže otrok dlhoval svojmu pánovi viac, ako bolo v peculium, a všetko, čo patrilo do jeho peculium, previedol v dobrej viere na dedičov, vznikla otázka, či má podľa podmienok závetu nárok na slobodu. Odpoveď znela, že v uvedenom prípade nič nenasvedčuje tomu, že by na ňu nemal nárok.

Závetca odkázal svojho otroka Sticha ako prednostný odkaz svojmu slobodnému mužovi Pamphilovi, ktorého ustanovil za dediča časti svojho majetku; a slobodu Stichovi odkázal takto: "Manumituješ ho, ak ti počas piatich rokov od mojej smrti bude každý mesiac platiť šesťdesiat sestercí." Pamphilus, ktorý zomrel pred uplynutím piatich rokov a ustanovil svojho syna a svoju manželku za dedičov, urobil vo vzťahu k Stichovi toto testamentárne ustanovenie: "Nariadujem, aby môj otrok

Stichus, ktorý mi bol odkázaný pod určitou podmienkou na základe závetu môjho patróna, bez akýchkoľvek sporov odovzdal a zaplatil môjmu synovi a mojej manželke sumu, ktorú je povinný zaplatiť, a ak sa tak stane, po uplynutí stanoveného času ho manumitujú." Ak by Stichus neplatil šesťdesiat sestercii každý mesiac, vznikla otázka, či bude mať po uplynutí piatich rokov nárok na slobodu podľa poručníckeho práva. Odpoveď znela, že ak nebude platiť, nebude mať nárok na slobodu, ktorá mu bola udelená podľa podmienok trustu.

176. Otrok bol na základe závetu manumitovaný takto: "Nech je Stichus, môj otrok, ktorý je zároveň mojím správcom, slobodný, ak predloží môjmu dedičovi účet z celej svojej správy a uspokojí ho v tomto smere; a keď sa stane slobodným, želim si, aby mu bolo odovzdaných dvadsať aurei a jeho peculium." Vyvstala otázka, či sa otrok, ak bol pripravený predložiť účty zo svojej správy za mnohé roky, počas ktorých ju vykonával, bez toho, aby ich závetca svojim podpisom schválil, stane slobodným na základe závetu, keďže závetca nemohol podpísať účty pre svoju ťažkú chorobu, ale napriek tomu mohol podpísať svoj závet. Odpoveď znela, že otrok sa stane slobodným, ak budú jeho účty predložené v dobrej viere a zostatok, ktorý mu zostal v rukách, bude vyplatený.

177. Pýtam sa tiež, či prípadné sumy, ktoré vybrali asistenti otroka a ktoré buď vôbec neboli zapísané do jeho registra, alebo boli zapísané podvodne, spôsobia jeho zodpovednosť, keďže bol postavený nad svojich asistentov. Odpoveď znela, že ak ide o vec, za ktorú by mohol byť braný na zodpovednosť, mala by sa zohľadniť nutnosť, aby o tom podal vyhlásenie.

178. Pýtam sa tiež, či by sa malo vyúčtovať nájomné, ktoré nevybral od nájomcov pozemkov alebo od nájomcov nad rámec súm, ktoré im mohol poskytnúť. Odpoveď bola, že o tom už bolo rozhodnuté.

179. Pýtam sa tiež, či bude zodpovedný z dôvodu, že pred vystavením účtu odstránil všetok svoj majetok, teda svoje peculium. Odpoveď znela, že to nie je prekážkou splnenia podmienky za predpokladu, že účet bol poskytnutý.

180. Titius odkázal závetom rôznym osobám každého z otrokov zamestnaných jeho správcom pod podmienkou, že budú skladať účty jeho dedičovi. Potom v ďalšom bode svojej poslednej vôle povedal: "Želám si, aby všetci správcovia, ktorých som odkázal alebo ktorých môžem manumitovať, predložili svoje účty do štyroch mesiacov po mojej smrti svojim vlastníkom, ktorým som ich odkázal." Potom nižšie nariadil, aby boli ostatní jeho správcovia slobodní, a dodal: "Ak odovzdajú svoje účty môjmu dedičovi." Keďže ich účty neboli odovzdané vinou dediča, pýtam sa tiež, či otroci prestali byť slobodní na základe tejto podmienky; alebo či napriek tomu mohli získať slobodu na základe závetu tým, že odovzdali svoje účty a zaplatili zostatky, ktoré im zostali v rukách. Odpoveď znela, že odkazy a udelenie slobody nenadobudnú účinnosť, ak nebudú predložené účty, alebo ak sa tak nestane vinou dediča; súd však musí určiť, či sa zdá, že čas bol zahrnutý do podmienky, pod ktorou mali odkazy a udelenie slobody nadobudnúť účinnosť, alebo či štyri mesiace pridal závetca s cieľom zabrániť ďalšiemu odkladu a poskytnúť dedičom dostatok času na predloženie účtov. Je však lepšie rozhodnúť, že domnienka je v prospech otrokov.

181. Exekútor istého bankára, ktorého takmer celý majetok pozostával z pohľadávok, dal slobodu svojim zástupcom, ktorí boli jeho otrokmi, takto: "Bez ohľadu na to, kto bude mojím dedičom, ak mu Damas, môj otrok, predloží účet zo správy, ktorú vykonával vo svojom mene a v mene Pamfila, svojho spoluotroka, želám si, aby boli obaja postavení na rovnakú úroveň a aby sa do šiestich mesiacov stali slobodnými." Vystala otázka, či sa slová "aby boli postavení na rovnakú úroveň" vzťahujú na všetky pohľadávky okrem nedobytných dlhov, takže ich význam bol taký, že ak by vybrali všetko, čo im patrí, od všetkých dlžníkov a vyplatili by dediča alebo by ho uspokojili iným spôsobom, a ak by pohľadávky nevybrali do šiestich mesiacov, či by nemali nárok na slobodu. Odpoveď znela, že je jasné, že táto podmienka bola vložená do uvedenej klauzuly závetu, a teda že otroci budú slobodní, ak ju splnia, alebo že dedič je zodpovedný za to, že tak neurobili.

182. Labeo, Epitomes of Probabilities, Paulus, kniha I.

Ak chcete povoliť, aby bol jeden z vašich otrokov oslobodený z otroctva v určitom čase, je jedno, či toto ustanovenie urobíte pod podmienkou, že "bude slúžiť", alebo "bude poskytovať svoje služby po dobu troch rokov, aby sa stal slobodným".

183. Paulus: Ak sa niekomu nariadi, aby sa stal slobodným, ak sľúbi, že zaplatí dedičovi desať aurei, hoci takýto sľub nebude mať žiaden účinok, napriek tomu bude oslobodený tým, že ho urobí.

184. Ten istý, Pravdepodobnosti, kniha III.

Ak niekto odkáže otroka svojej manželke a prikáže mu, aby bol slobodný v prípade, že sa znovu vydá, otrok sa stane slobodným pod touto podmienkou, ak by sa vydala druhýkrát.

Tit. 8. O otrokoch, ktorí získajú slobodu bez manumisie.

185. Paulus, O Plautiovi, kniha V.

Vždy, keď sa otrok predá pod podmienkou, že bude manumitovaný v stanovenej lehote, aj keby predávajúci aj kupujúci zomreli bez toho, aby zanechali dedičov, bude mať nárok na slobodu. Toto uviedol božský Marek v reskripte. Aj keby si to predávajúci rozmyslel, otrok sa napriek tomu stane slobodným.

186. Modestinus, Pravidlá, kniha VI.

Podľa ediktu božského Klaudia bude mať otrok, ktorého opustil jeho pán z dôvodu nejakej vážnej choroby, nárok na slobodu.

187. Callistratus, O súdnych vyšetrovaníach, kniha III.

Ak bol otrok predaný pod podmienkou, že bude do určitej doby manumitovaný, a deň určený na jeho oslobodenie nastane ešte za života predávajúceho a ten si to nerozmyslel, výsledkom je, že otrok bude manumitovaný, ako keby to urobila osoba, ktorá ho mala oslobodiť; ak by však predávajúci zomrel, božský Marcus a jeho syn v reskripte uviedli, že nie je potrebné získať súhlas jeho dedičov.

188. Ulpian, O Sabínovi, kniha III.

Keď sa otrok predá pod podmienkou, že bude manumitovaný počas života kupujúceho, keď tento zomrie, bude mať okamžite nárok na slobodu.

189. Marcianus, Pravidlá, kniha V.

Ak otrok získal slobodu ako odmenu za odhalenie vraha svojho pána, stane sa slobodníkom zosnulého.

190. Ten istý, O hypotekárnej formule.

Ak niekto kúpi otroka, ktorý bol hypotekárne založený, pod podmienkou, že ho manumituje, otrok bude mať právo na slobodu podľa ústavy Božieho Marka, aj keď predávajúci mohol hypotekárne založiť všetok majetok, ktorý vtedy mal alebo ktorý by mohol nadobudnúť v budúcnosti.

191. To isté treba povedať, ak kúpi otrokyňu pod podmienkou, že ju nebude podrobovať prostitúcii, a on ju bude prostituovať.

192. Paulus, O udelení slobody.

Náš cisár a jeho otec rozhodli, že otrokyňa sa stane slobodnou, ak osoba, ktorá ju vlastní, ju mohla uchrániť od prostitúcie, ale svoje právo nad ňou predala za peniaze; pretože nie je rozdiel, či ju zvedieš na scestie a budeš ju prostituovať, alebo či to dovoľíš a dostaneš za to peniaze, keď tomu môžeš zabrániť.

193. Papinianus, Názory, kniha IX.

Istá matka darovala svojej dcére istých otrokov pod podmienkou, že sa postará, aby sa po jej smrti stali slobodnými. Keďže podmienka darovania nebola splnená, vyslovil som názor, že podľa ducha ústavy božského Marka otroci získali slobodu so súhlasom matky a že ak by zomrela skôr ako jej dcéra, mali by nárok na slobodu bezpodmienečne.

194. Paulus, Otázky, kniha V.

Latinus Largus predal otrokyňu pod podmienkou, že bude manumitovaná, ale neuviedol žiadny čas, kedy sa tak musí stať. Pýtam sa, kedy by mala na základe ústavy nárok na slobodu, ak by ju kupujúci nemanumitoval? Odpovedal som, že by sa malo zohľadniť dorozumenie strán, či ju kupujúci musí manumitovať, len čo bude môcť, alebo či je v jeho moci oslobodiť ju, kedykoľvek sa rozhodne tak urobiť. V prvom prípade sa čas dá ľahko určiť; v poslednom prípade bude mať nárok na slobodu po smrti kupujúceho. Ak nie je zrejmé, čo bolo dohodnuté, priazeň priznaná slobode spôsobí, že sa prijme prvý názor; to znamená, že otrokyňa bude mať nárok na slobodu do dvoch mesiacov, ak budú prítomní otrokyňa aj jej kupujúci; ak by však otrokyňa nebola prítomná, ak jej kupujúci nedá slobodu do štyroch mesiacov, získa ju na základe cisárskych ústav.

Tit. 9. Ktorí otroci sa po manumitácii nestanú slobodnými, kto to urobí; a o zákone Aelia Sentia.

195. Ulpián, O Sabinovi, kniha I.

Celsus v dvanástej knihe Digest, majúc na zreteli verejné blaho, hovorí, že manumitovať otroka môže aj človek, ktorý sa narodil hluchý.

196. Ten istý, O Sabinovi, kniha III.

Otrok nemôže získať slobodu, ak po vyhnaní zostane v meste.

197. Gaius, O dedičstve; O mestskom edikte.

Ak je výber otroka daný poručiťom alebo je otrok odkázaný bez uvedenia konkrétneho otroka, dedič nemôže zrušiť alebo zmenšiť právo výberu patriace poručiťovi tým, že manumituje niektorého z otrokov alebo všetkých. Ak je totiž udelená možnosť voľby alebo výberu otroka, má sa za to, že každý otrok bol odkázaný pod určitou podmienkou.

198. Ulpian, Disputácie, kniha III.

Nemôžeme manumitovať otroka, ktorý bol daný do zálohu.

199. Julianus, Digesty, kniha LXIV.

Keď je majetok nesolventný, hoci dedič môže byť bohatý, slobodu na základe závetu nenadobudne.

200. Ak však nesolventný poručiť zanechá odkaz slobody v tomto znení: "Nech je Stichus slobodný, ak budú moji veritelia úplne vyplatení," nemožno sa domnievať, že nariadil svojim otrokom, aby sa stali slobodnými s cieľom oklamať svojich veriteľov.

201. Ak Titius nemá iný majetok ako svojich otrokov Sticha a Pamfila a sľúbi ich Maeviovi pod nasledujúcou podmienkou: "Sľubuješ dať buď Sticha, alebo Pamfila?" a potom, keďže nemá žiadneho iného veriteľa, by mal manumitovať Sticha, sloboda tohto druhého bude zrušená podľa Lex Aelia Sentia. Lebo hoci bolo v Titiovej moci dať Pamphila, predsa len, kým tak neurobil, nemohol bez toho, aby neoklamal stipulanta, dať Sticha, a to z toho dôvodu, že Pamphilus mohol medzitým zomrieť. Ak by však sľúbil dať len Pamfila, nepochybujem, že Stichus získa slobodu; hoci podobne by mohol zomrieť aj Pamphilus, keďže je veľký rozdiel, či bol manumitovaný otrok zahrnutý do stipulácie, alebo nie. Lebo ten, kto dá Sticha a Pamfila do zálohy za päť aurei, keď každý z nich má hodnotu päť aurei, nemôže manumitovať ani jedného z nich; ak by však dal do zálohy len Sticha, nebude sa považovať za manumitujúceho Pamfila s cieľom oklamať svojho veriteľa.

202. Scaevola, Otázky, kniha XVI.

Julianus sa odvoláva na osobu, ktorá nevlastnila nič okrem dvoch otrokov; ak totiž mala aj iný majetok, prečo nemožno tvrdiť, že má právo manumitovať jedného z uvedených otrokov? Vedť ak by jeden z nich zomrel, stále bude solventný, a ak

by bol jeden z nich manumitovaný, tiež bude solventný, a na nehody, ktoré môžu nastať, sa neprihliada; inak by osoba, ktorá prisľúbila jedného z otrokov a uviedla, ktorého, nemohla manumitovať žiadneho otroka.

203. Julianus, O Urseius Ferox, kniha II.

Ak niekto, kto vlastní všetok svoj majetok, potvrdí kodicil a potom udelí slobodu svojim otrokom kodicilom s úmyslom oklamať svojich veriteľov, jeho odkaz nebude mať žiadnu platnosť ani účinok; pretože za takýchto okolností sú odkazy slobody zákonom vylúčené. Úmysel poručiť spáchať podvod sa totiž nevzťahuje na čas, keď bol kodicil potvrdený, ale na čas, keď bola sloboda kodicilom udelená.

204. Maloletý dvadsaťročný otrok, ktorý si želal manumitáciu, bez toho, aby mal na to dobrý dôvod, ktorý by mohol ponúknuť rade, vám ho daroval, aby ste ho mohli manumitovať. Proculus odmietol, že by otrok bol slobodný, pretože bol spáchaný podvod proti zákonu.

205. Africanus, Otázky, kniha III.

Lex Aelia Sentia sa neuplatňuje v prípade, keď človek, ktorý dlhuje peniaze pod podmienkou, manumituje otroka na základe dôvery.

Ak vojak spíše závet podľa vojenského práva a odkáže slobodu otrokom s cieľom oklamať svojich veriteľov a potom zomrie v platobnej neschopnosti, odkaz slobody bude neplatný.

207. Marcianus, Inštitúcie, kniha I.

Slobodným sa nestane otrok, ktorý prinútil svojho pána, aby ho manumitoval, a ten po zastrašení písomne vyhlási, že je slobodný.

208. Okrem toho sa nestane slobodným otrok, ktorý nebol svojím pánom obhajovaný za hrdelný zločin a potom bol oslobodený.

209. Ak sú otroci predaní pod podmienkou, že nebudú manumitovaní, alebo ak je im manumitácia zakázaná na základe ich vôle, alebo ak sa tak stane na príkaz guvernéra provincie, a napriek tomu by mali byť oslobodení, slobodu nezískajú.

210. Gaius, Denné alebo zlaté záležitosti.

Má sa za to, že človek podvedie svojich veriteľov, ak manumituje otroka, ktorý bol v čase, keď ho manumitoval, platobne neschopný alebo prestal byť platobne schopný po udelení slobody. Ľudia si totiž veľmi často myslia, že ich majetok má väčšiu hodnotu, než akú má v skutočnosti, čo sa často stáva tým, ktorí prostredníctvom otrokov a oslobodených osôb podnikajú v obchodných podnikoch za morom a v krajinách, v ktorých nemajú bydlisko, pretože často sú transakciami tohto druhu ochudobnení o dlhý čas bez toho, aby si to uvedomovali; a svojim otrokom udeľujú slobodu manumitáciou ako láskavosť bez úmyslu spáchať podvod.

211. Marcianus, Inštitúcie, kniha XIII.

V prípade, že je obec podvedená manumisiou otrokov, títo nezískajú slobodu, ako to bolo vyhlásené v dekréte senátu.

212. V cisárskych konštitúciách sa ustanovuje, že ak je štátna pokladnica podvedená udelením slobody, táto je neplatná. Božskí bratia však v reskripte uviedli, že udelenia slobody nie sú neplatné len na základe skutočnosti, že osoba, ktorá oslobodila otrokov, bola dlžníkom štátnej pokladnice, ale že sa dopustila podvodu, ak bola pri tomto úkone platobne neschopná.

213. Ulpian, O cudzoložstve, kniha V.

Zákonodarca mal na zreteli, aby sa otroci manumáciou nezbavovali zodpovednosti za mučenie, a preto zakázal ich manumáciu a stanovil určitú lehotu, v ktorej by ich nebolo dovolené oslobodiť.

214. Preto žena, ktorá sa rozišla so svojim manželom, nesmie za žiadnych okolností manumitovať ani odcudziť žiadneho zo svojich otrokov, pretože slovami zákona: "Nemôže ani manumitovať, ani odcudziť otroka, ktorý nebol zamestnaný v jej osobnej službe alebo na jej pôde, alebo v provincii." Je to síce do istej miery ťažkosť, ale je to zákon.

215. A aj keď si žena po rozvode kúpi otroka alebo ho získa akýmkoľvek spôsobom, nemôže ho podľa ustanovení zákona manumitovať. O tom sa zmieňuje aj Sextus Caecilius.

216. Otec, ktorého dcéra je pod jeho správou, však nesmie manumitovať ani odcudziť len takých otrokov, ktorí boli jeho dcére darovaní na osobnú službu.

217. Zákon tiež zakazuje matke manumitovať alebo odcudziť otrokov, ktorých dala do osobnej služby svojej dcére.

218. Zakazuje tiež starému otcovi a starej matke manumitovať svojich otrokov, keďže zámerom zákona je, aby aj oni mohli byť vystavení mučeniu.

219. Sextus Caecilius veľmi správne zastáva názor, že čas stanovený zákonom na odcudzenie alebo manumitáciu otrokov je príliš krátky. Hovorí totiž: Predpokladajme, že žena bola obvinená z cudzoložstva v lehote šesťdesiatich dní; ako sa môže ľahko uskutočniť súdny proces pre cudzoložstvo, aby bol ukončený v uvedenej lehote šesťdesiatich dní? Napriek tomu podľa podmienok zákona žena, aj keď bola obvinená z cudzoložstva, môže po uplynutí tejto lehoty manumitovať otroka, ktorý je podozrivý, že s ňou spáchal cudzoložstvo, alebo iného otroka, ktorý by mal byť vystavený mučeniu. A skutočne, v tomto prípade by sa mala udeliť úľava, aby otroci, ktorí sú označení za vinných alebo ktorí vedia o zločine, nemohli byť manumitovaní pred skončením súdneho procesu.

220. Ak by otec alebo matka ženy zomreli počas šesťdesiatich dní, nemôžu manumitovať ani odcudziť žiadneho z otrokov, ktorých dali dcére do osobnej služby.

221. Paulus, O cudzoložstve, kniha V.

Ak je otrok manumitovaný pred uplynutím šesťdesiatich dní, bude podmiennečne slobodný.

222. Ulpian, O cudzoložstve, kniha IV.

Ak by manžel zomrel počas šesťdesiatich dní, pozrime sa, či žena môže manumitovať alebo odcudziť vyššie uvedených otrokov. Nemyslím si, že to môže urobiť, hoci nemusí mať iného žalobcu ako svojho manžela, keďže ju môže obviniť otec tohto manžela.

223. Zákon jednoducho zakazuje žene manumizovať otrokov do šesťdesiatich dní po rozvode.

224. Manumisia je zakázaná aj bez ohľadu na to, či je rozvedená alebo zavrhnutá.

225. Ak je manželstvo zrušené smrťou manžela alebo z dôvodu akéhokoľvek trestu, ktorému sa vystavil, manumisii sa nebráni.

226. Aj keď manželstvo zanikne dohodou, platí, že manumisii alebo odcudzeniu sa nebráni.

227. Ak žena počas existencie manželstva, ale v čase, keď uvažuje o rozvode, manumizuje alebo odcudzí otroka, a toto sa preukáže presvedčivými dôkazmi, odcudzenie alebo manumizácia nebudú platné, pretože boli vykonané s cieľom vyhnúť sa zákonu.

228. Musíme pod tým rozumieť každý druh odcudzenia.

229. Paulus, O Lex Julia, kniha I.

Vyvstala otázka, či niekto, kto je obvinený zo zločinu lese majeste, môže manumitovať otroka, pokiaľ bol pred odsúdením vlastníkom otrokov. Cisár Antoninus v reskripte adresovanom Calpurniovi Critovi uviedol, že od okamihu, keď si je obvinený istý, že mu bude uložený trest, stráca právo na udelenie slobody skôr vedomím viny než odsúdením za zločin.

230. Julianus hovorí, že keď otec udelil synovi povolenie manumitovať otroka a syn, nevediac, že jeho otec je mŕtvy, manumituje otroka, ten sa nestane slobodným. Ak však otec žije a zmenil svoje rozhodnutie, bude sa mať za to, že jeho syn manumitoval otroka proti súhlasu svojho otca.

231. Ten istý, Lex Aelia Sentia, kniha III.

Ak je otrokovi udelená sloboda na základe poručníctva a maloletý dvadsaťročný otrok ho predá pod podmienkou, že bude manumitovaný, alebo ho pod tou istou podmienkou kúpi, nebude sa brániť jeho odcudzeniu.

232. Ak sa maloletý dvadsaťročný vzdá podielu, ktorý má na otrokovi v spoločnom vlastníctve, za účelom jeho manumitácie, jeho akt bude neplatný. Ak však preukáže, že mal na to dobrý dôvod, nebude sa považovať za spáchaný podvod.

233. Tento zákon ustanovuje, že nikto nesmie manumitovať otroka s cieľom oklamať jeho veriteľov. Títo sú označení veritelia, ktorí sú oprávnení podať žalobu z akéhokoľvek dôvodu proti osobe, ktorá mala v úmysle ho podviesť.

234. Aristo vyslovil názor, že ak otroka manumitoval nesolventný dlžník štátnej pokladnice, môže byť vrátený do otroctva, ak nebol dlhý čas slobodný; to znamená, že nie menej ako desať rokov. Je zrejmé, že všetko, čo bolo vyplatené na pohrebné výdavky s cieľom spreneveriť sa štátnej pokladnici, môže byť vrátené.

235. Ak sú peniaze dlžné od osoby, ktorá je platobne neschopná, komukoľvek pod podmienkou a otrok je manumitovaný dlžníkom, jeho sloboda zostane pozastavená až do splnenia podmienky.

236. Ak by syn manumitoval otroka so súhlasom svojho otca a buď otec, alebo syn by vedeli, že prvý z nich nie je solventný, udelenie slobody bude neplatné.

237. To isté, O udelení slobody.

Ak by súkromná osoba pod nátlakom ľudu manumitovala otroka, ten napriek tomu nebude slobodný, aj keď jeho majiteľ mohol dať súhlas; boží Marcus totiž zakázal manumitáciu otrokov spôsobenú krikom ľudu.

238. Podobne otrok nie je oslobodený, ak jeho pán nepravdivo vyhlási, že bol slobodný, aby sa vyhol trestu od sudcov, ak nemá v úmysle ho manumitovať.

239. Pokiaľ ide o tých, ktorých nie je dovolené manumovať v určitom čase, ak dostanú slobodu na základe závetu, nemal by sa brať do úvahy čas, keď bol vykonaný, ale čas, keď boli otroci oprávnení byť slobodní.

240. Ten istý, O Plautiovi, kniha XVI.

Ak bol majetok poručiteľa v čase jeho smrti solventný, ale prestal byť taký, keď bol prijatý, každé udelenie slobody poručiteľom, ktoré okráda veriteľov, je neplatné. Lebo tak ako je zväčšenie majetku na prospech slobode, tak ju poškodzuje aj jeho zmenšenie.

241. Ak sa otrokovi, ktorému bola odkázaná sloboda, prikáže, aby zaplatil dedičovi peňažnú sumu rovnajúcu sa jeho hodnote a stal sa slobodným, pozrime sa, či je spáchaný nejaký podvod na veriteľovi, pretože dedič získava sumu mortis causa; alebo, pravdaže, ak túto sumu za otroka zaplatí cudzia osoba; alebo ju zaplatí sám otrok z iného majetku ako zo svojho peculium; je spáchaný nejaký podvod? Ale tak ako skutočnosť, že dedič je bohatý, nie je výhodou pre odkaz slobody, tak ani osoba, ktorá peniaze zaplatí, by z toho nemala mať prospech.

242. Modestinus, Pravidlá, kniha I.

Sloboda udelená osobou, ktorá sa neskôr sama právoplatne rozhodne byť otrokom, nemá žiadny účinok.

243. Ten istý, O vysvetlených prípadoch.

Ak sa sloboda odkáže otrokovi, ktorý patrí inému, bez súhlasu jeho vlastníka, odkaz nie je platný podľa práva, aj keď sa osoba, ktorá ho manumizuje, neskôr stane dedičom vlastníka. Lebo aj keď sa stane jeho dedičom na základe príbuzenského vzťahu, udelenie slobody sa potvrdí prijatím dedičstva.

244. Ten istý, Pandekty, kniha I.

Otrokyňu nemôže manumitovať z dôvodu manželstva nikto iný než muž, ktorý si ju chce vziať; ak by ju totiž manumitoval jeden muž z tohto dôvodu a iný by si ju vzal, nestane sa slobodnou. Preto Julianus vyslovil názor, že otrokyňa nebude

oslobodená z otroctva ani vtedy, ak by sa s ňou osoba, ktorá ju manumitovala a odvrhla, do šiestich mesiacov vydala; z toho dôvodu, že senát mal na mysli manželstvo, ktoré sa malo uskutočniť po manumisii bez toho, aby mu predchádzalo nejaké iné.

245. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXV.

Kurátor nepríčetnej osoby nemôže manumitovať otroka, ktorý jej patrí.

246. Ten istý, Rôzne pasáže, kniha IV.

Sloboda sa vždy považuje za udelenú podvodom vo vzťahu k veriteľom, keď to urobí osoba, ktorá vie, že nie je solventná, aj keď bola udelená otrokovi, ktorý si ju zaslúžil.

247. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha IX.

Ak niekto, kto má veriteľov, manumituje niekoľko otrokov, udelenie slobody všetkým z nich nebude neplatné, ale slobodnými sa stanú len prví emancipovaní; za predpokladu, že zostane dosť na uspokojenie pohľadávok veriteľov. Toto pravidlo často uvádzal Julianus. Napríklad v prípade manumitácie dvoch otrokov, keď by boli veritelia okradnutí udelením slobody obom, ale nie udelením slobody jednému z nich, jeden z nich nezíska slobodu; a to je spravidla ten, ktorý je manumitovaný ako druhý, ak prvý menovaný nemá väčšiu hodnotu; a nebude potrebné znížiť hodnotu druhého na otroctvo, ak hodnota prvého vyrovná dlh, pretože v tomto prípade bude mať nárok na slobodu len ten, ktorý je uvedený na druhom mieste.

248. Papinianus, Názory, kniha V.

Ak sa sloboda udelí na základe závetu, v podvode voči veriteľom, hoci prví veritelia môžu byť uspokojení, udelenie slobody je neplatné, pokiaľ ide o ostatných.

249. Scaevola, Názory, kniha IV.

Dedič dlžníka manumitoval otroka, ktorý bol daný do zálohu. Vznikla otázka, či sa stal slobodným. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností, ak by bol dlh stále nezaplatený, stal by sa manumpciou slobodným. Paulus: Ak by teda boli peniaze zaplatené, stal by sa slobodným.

250. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha I.

Otrok je manumitovaný podvodom veriteľov a je mu zakázané byť slobodný, či už nastal deň splatnosti dlhu, alebo či je dlh splatný v určitom čase, alebo pod nejakou podmienkou. Prípado odkazu odkázaného pod určitou podmienkou je odlišný, pretože odkazovník sa nezaradí medzi veriteľov, kým sa podmienka nesplní. Lex Aelia Sentia sa v tomto ohľade vzťahuje na veriteľov akéhokoľvek druhu; a bolo rozhodnuté, že medzi nich patrí aj príjemca odkazu.

251. Otrok, ktorý je daný do zálohu, nemôže byť manumitovaný bez súhlasu veriteľov pred uspokojením ich pohľadávok. Súhlas veriteľa, ktorý je poručníkom bez oprávnenia jeho poručníka, nie je pre udelenie slobody žiadnym prínosom, rovnako ako nie je prínosom, ak za podobných okolností poručník, ktorý je užívateľom, súhlasí s manumpciou.

252. Paulus, Názory, kniha III.

Úkon dediča, ktorý manumizuje vlastného otroka, ktorého mu poručiteľ odkázal, je neplatný, pretože bolo rozhodnuté, že sa nemá brať do úvahy ani jeho vedomosť, ani jeho nevedomosť o odkaze.

253. Gaius, O manumíciách, kniha I.

Ak je otrok daný do zálohu, vo všeobecnosti nie je pochyb o tom, že patrí dlžníkovi a môže od neho legálne získať slobodu, ak tomu nebráni Lex Aelia Sentia; to znamená, ak je vlastníkom solventný a jeho veritelia sa nezdajú byť jeho činom oklamaní.

254. Ak je otrok odkázaný pod podmienkou, patrí absolútne dedičovi, kým trvá podmienka; ten však od neho nemôže získať slobodu, aby nespôsobil škodu poručiteľovi.

255. Ulpian, O Lex Aelia Sentia, kniha IV.

Ak by niekto kúpil otroka pod podmienkou, že ho manumituje, a keďže tak neurobil, otrok získa slobodu podľa ústavy božského Marka, pozrime sa, či ho možno obviniť z nevd'aku. Možno povedať, že keďže kupujúci ho nemanumitoval, nemá nárok na toto právo na žalobu.

256. Ak by môj syn manumitoval môjho otroka s mojím súhlasom, možno pochybovať, či mám právo obviniť ho z nevd'ačnosti z dôvodu, že som ho nemanumitoval. Mal by som sa však považovať za toho, kto ho manumitoval.

257. Ak však môj syn manumituje otroka, ktorý tvorí súčasť jeho castrense peculium, niet pochyb, že toto právo nebudem mať, pretože som ho ja sám nemanumitoval. Je jasné, že môj syn ho môže sám obviniť.

258. Každý môže obviniť slobodníka z nevd'ačnosti, kým zostáva jeho patrónom.

259. Ak však viacerí patróni chcú obviniť svojho slobodníka z nevd'ačnosti, pozrime sa, či bude potrebný súhlas všetkých, alebo to môže urobiť len jeden. Lepší názor je, že ak slobodník prejavil nevd'ačnosť len voči jednému zo svojich patrónov, môže ho obviniť; bude však potrebný súhlas všetkých, ak sú všetci na rovnakej úrovni.

260. Ak by otec pridelil slobodníka jednému zo svojich detí, Julianus hovorí, že len on ho môže obviniť z nevd'ačnosti, lebo len on je jeho patrónom.

261. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha V.

Vyvstala otázka, aké by bolo pravidlo, keby patrón prinútil svoju slobodnú ženu, aby prisahala, že sa nevydá, kým jej deti nedosiahnu vek puberty? Julianus hovorí, že by sa nemalo za to, že konal v rozpore s Lex Aelia Sentia, keďže jej neprikázal zostať večnou vdovou.

262. Ten istý, O zákone Julia et Papia, kniha I.

Ak by ten, kto je pod kontrolou patróna, prinútil ženu, aby prisahala alebo uzavrela dohodu, že sa nevydá proti súhlasu patróna, ak ten ženu nezbaví prísahy alebo sľubu, dostane sa do pôsobnosti ustanovení zákona, pretože sám bude považovaný za konajúceho v zlej viere.

263. Lex Aelia Sentia patrónom nezakazuje prijímať mzdu svojich slobodných, ale zakazuje im nútiť ich, aby sa jej vzdali. Preto ak slobodník dobrovoľne vyplatí mzdu svojmu patrónovi, nebude mať voči nemu podľa tohto zákona žiadny postih.

264. Tento zákon sa nevzťahuje na slobodného, ktorý prisľúbil určité dni práce alebo určitú sumu peňazí, keďže výkonom práce sa môže stať slobodným. Octavenus schvaľuje tento názor a dodáva, že patrón sa chápe tak, že prinútil svojho slobodníka, aby mu zaplatil odmenu za prácu, ak z jeho konania vyplýva, že jeho úmyslom bolo len získať uvedenú odmenu, aj keď stanovil dni práce.

Tit. 10. O práve nosiť zlatý prsteň.

265. Papinianus, Názory, kniha I.

Ak sa slobodníkovi ponechá zaopatrenie na výživu spolu s niekoľkými inými, neprestane mať naň nárok preto, že získal od cisára právo nosiť zlatý prsteň.

266. Iný názor prevláda v prípade slobodníka, ktorý bol súdne vyhlásený za slobodného a bol vrátený do pôvodného stavu vďaka spolčeniu s iným patrónom, ktoré bolo odhalené, a ktorý chce pre seba získať podporu, ktorej sa tretí patrón vzdal; v tomto prípade sa totiž stanovilo, že slobodník stratí právo nosiť zlatý prsteň.

267. Ten istý, Názory, kniha XV.

Rozhodnutie vydané s odkazom na slobodné narodenie slobodníka do piatich rokov bolo zrušené. Vyslovil som názor, že stratil právo nosiť zlatý prsteň, ktorý dostal a ktorého sa vzdal pred vydaním rozhodnutia.

268. Marcianus, Inštitúcie, kniha I.

Božský Commodus zbavil práva nosiť zlatý prsteň aj tých, ktorí ho získali bez vedomia alebo súhlasu svojich patrónov.

269. Ulpian, O Lex Julia et Papia, kniha III.

Dokonca aj ženy môžu získať právo nosiť zlatý prsteň, ako aj právo byť považované za slobodne narodené, a môžu im byť vrátené výsady, ktoré im prináležia na základe ich narodenia.

270. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha IX.

Ten, kto získal právo nosiť zlatý prsteň, sa považuje za slobodne narodeného; aj keď jeho patrón nemusel byť vylúčený z nástupníctva.

271. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha I.

Slobodník, ktorý získal právo nosiť zlatý prsteň (hoci môže získať právo spojené s podmienkou slobodného narodenia, pričom si vyhradí práva svojho patróna), sa stále považuje za slobodne narodeného. Toto božský Hadrián uviedol v reskripte.

Tit. 11. Ohľadom reštitúcie práv urodzeného.

272. Ulpian, Názory, kniha II.

Ak sa preukáže, že niekto, kto cisárovi vyhlásil, že sa narodil slobodný, a boli mu ním obnovené práva, na ktoré mal nárok z narodenia, sa narodil z otrokyne, má sa za to, že nič nezískal.

273. Marcianus, Inštitúcie, kniha I.

Osoby, ktoré sa narodili ako otroci, niekedy získavajú práva tých, ktorí sa narodili ako slobodní, následným pôsobením zákona; ako v prípade, keď cisár navráti oslobodenému práva, na ktoré má nárok od narodenia; navráti mu totiž tieto práva, na ktoré majú pôvodne nárok všetci ľudia, ale na ktoré si on sám nemohol uplatniť nárok od narodenia, keďže sa narodil ako otrok. Uvedené práva získava v plnom rozsahu a je v rovnakom postavení, ako keby sa bol narodil slobodný, preto jeho patrón nemôže dediť jeho majetok. Z tohto dôvodu cisári zvyčajne nikomu nevracajú jeho urodzené práva, iba ak so súhlasom jeho patróna.

274. Scaevola, Názory, kniha VI, vyslovil nasledujúci názor.

Pýtaš sa, že ak by náš najsvätejší a vznešený cisár mal niekomu vrátiť jeho pôvodné urodzené právo, či môže požívať všetky práva toho, kto sa narodil slobodný. To nepripúšťa a nikdy nepripúšťalo nijakú pochybnosť, pretože bolo stanovené, že tomu, kto získa toto privilégium od cisára, sa obnovujú všetky práva človeka, ktorý sa narodil slobodný.

275. Paulus, Názory, kniha IV.

Slobodný človek nemôže byť navrátený do svojich urodzených práv bez súhlasu syna svojho patróna; veď aký je rozdiel v tom, či sa krivda stala patrónovi, alebo jeho deťom?

276. Modestinus, Pravidlá, kniha VII.

Slobodník, ktorý chce byť navrátený k svojmu prirodzenému rodovému právu, musí získať súhlas svojho patróna, lebo ak ho získa, stráca nad ním autoritu.

277. Na slobodného, ktorému sa vrátilo jeho prirodzené právo, sa v každom ohľade hľadí, akoby sa stal slobodným a medzitým neznášal potupu otroctva.

Tit. 12. O úkonoch týkajúcich sa slobody.

278. Ulpián, O edikte, kniha LIV.

Ak osoba, ktorá je slobodná, ale je držaná vo vlastníctve ako otrok, nie je ochotná ísť na súd, aby zistila svoj skutočný stav, z dôvodu, že chce urobiť nejakú krivdu sebe alebo svojej rodine, v tomto prípade je len spravodlivé, aby sa udelilo povolenie určitým osobám, aby vystúpili v jej mene, ako napríklad otcovi, ktorý tvrdí, že jeho syn je pod jeho kontrolou; ak totiž jeho syn odmietne začať konanie, môže tak urobiť za neho. Toto právo sa otcovi priznáva aj vtedy, ak nie je pod jeho kontrolou, pretože je vždy v záujme rodiča, aby sa jeho syn nedostal do područia.

279. Na druhej strane hovoríme, že rovnaká právomoc sa udeľuje deťom v mene ich rodičov aj proti ich súhlasu, pretože pre syna nie je malou hanbou, ak je jeho otec otrokom.

280. Z toho istého dôvodu sa rozhodlo, že táto právomoc sa udeľuje aj iným pokrvným príbuzným,

281. Gaius, O edikte mestského prátoru, titul.: O úkonoch týkajúcich sa slobody.

Pretože otroctvo, ktorému sú vystavení naši príbuzní, nám spôsobuje smútok a ujmu.

282. Ulpian, O edikte, kniha LIV.

Ja idem ešte ďalej a tvrdím, že táto právomoc by sa mala udeliť aj prirodzeným príbuzným, takže ak má otec syna v otroctve, ktorý je neskôr manumitovaný, môže žiadať jeho slobodu, ak by sa opäť dostal do otroctva.

283. Vojakovi sa tiež povoľuje dostaviť sa na súd v prípade, keď ide o slobodu niektorého z jeho blízkych príbuzných.

284. Keď sa na súd nedostaví nikto taký, kto by mohol konať v prospech zainteresovanej strany, potom je potrebné splnomocniť jeho matku, dcéry alebo sestry, ako aj iné ženy, ktoré sú s ním pokrvne spriaznené, alebo dokonca jeho manželku, aby sa dostavili pred prétor a predniesli prípad; tak sa mu po preukázaní náležitého dôvodu môže poskytnúť úľava aj proti jeho súhlasu.

285. To isté pravidlo platí, ak by som tvrdil, že dotyčný je môj slobodný muž alebo slobodná žena. 4. Gaius, O edikte mestského prétor, titul: Akcie týkajúce sa slobody.

Právo dostaviť sa na súd by sa však malo patrónovi priznať len vtedy, ak ide o slobodu jeho slobodníka a ten sa nechá predať bez vedomia svojho patróna.

286. Ulpian, O edikte, kniha LIV.

Je totiž v našom záujme, aby sme si zachovali práva nad našimi slobodnými mužmi a ženami.

287. Keď sa na súde v mene otroka objavia viaceré z vyššie uvedených osôb, musí zasiahnuť autorita prétor, aby vybral toho, koho považuje za vhodnejšieho. Toto pravidlo treba dodržiavať aj v prípade, keď na tento účel vystupujú viacerí patróni.

288. Gaius, O edikte mestského prétor, kniha II.

Ešte spravodlivejšie bude prijať takýto postup v prípade, že osoba, ktorá sa dostala do otroctva, je duševne chorá alebo je nemluvňa; vtedy by sa totiž toto privilegium malo udeliť nielen blízkym príbuzným, ale aj cudzím osobám.

289. Ulpian, O edikte, kniha LIV.

Ak sa slobodní muži, najmä tí, ktorí majú viac ako dvadsať rokov, dali predať alebo boli z akéhokoľvek iného dôvodu uvedení do otroctva, nevznikne žiadna prekážka, ktorá by im bránila žiadať slobodu, ibaže sa dali predať, aby sa podieľali na kúpnej cene.

290. Ak sa maloletý, ktorý dovŕšil dvadsať rokov, nechá predať, aby sa podieľal na kúpnej cene, nebude to na ujmu jeho slobode po dovŕšení dvadsiateho roku života. Ak sa však nechal predať a získal podiel na kúpnych peniazoch po dovŕšení dvadsiateho roku, slobodu mu možno odoprieť.

291. Ak by niekto vedome kúpil človeka, ktorý je slobodný, právo požadovať jeho slobodu sa tomu, kto bol predaný, neodoprie ako proti kupujúcemu bez ohľadu na to, v akom veku bol kúpený; z toho dôvodu, že ten, kto ho kúpil, nie je ospravedlniteľný, aj keď pri tom ten, kto bol predmetom predaja, dobre vedel, že je slobodný. Ak by ho však neskôr kúpil iný bez toho, aby o tom vedel, od toho, kto o tom vedel, sloboda by mu mala byť odopretá.

292. Ak by dvaja ľudia spoločne kúpili otroka, pričom jeden z nich by vedel, že je slobodný, a druhý by o tom nevedel, pozrime sa, či ten, kto vedel o údajnom stave otroka, poškodí toho, kto o tom nevedel. Toto je vskutku lepší názor. Lebo v opačnom prípade by otázka znela, či ten, kto o stave toho človeka nevedel, bude mať nárok len na svoj podiel na ňom, alebo na celého údajného otroka. Bude to, čo sme uviedli v súvislosti s podielom druhého, platiť aj pre nadobúdateľa, ktorý mal vedomosť? Ten, kto kúpil človeka, ktorý vedel, že je slobodný, však nie je hoden mať nič. Opäť platí, že ten, kto nevedel o jeho skutočnom stave, nemôže mať väčší podiel na vlastníctve, ako kúpil. Výsledkom teda bude, že z nevedomosti jedného bude mať prospech druhý, ktorý kúpil človeka s vedomím, že je slobodný.

293. Existujú aj iné dôvody, pre ktoré sa odmieta právo požadovať slobodu; ako napríklad v prípade, keď sa o otrokovi hovorí, že je slobodný na základe podmienok závetu, a prétor zakáže otvoriť závet, pretože sa hovorí, že závetcu zabili jeho otroci; pretože ten, kto sa chce dostaviť na súd a kto možno podlieha trestu, by nemal mať právo na rozsudok, ktorý mu dáva slobodu. Ak by sa však právo malo priznať, pretože nie je isté, či je vinný alebo nevinný, rozhodnutie by sa malo odložiť, kým sa nezistí, kto je zodpovedný za smrť poručiteľa, pretože vtedy sa ukáže, či bude podliehať trestu alebo nie.

294. Ak sa niekto, kto je v otroctve, domáha svojej slobody, zaujíma miesto žalobcu. Ak sa však, keďže je na slobode, požaduje ako otrok, osoba, ktorá tvrdí, že je jeho otrokom, preberá úlohu žalobcu. Preto v prípade pochybností, aby sa konanie viedlo v správnom poradí, by sa mala otázka prerokovať pred sudcom, ktorý má na starosti prípady týkajúce sa slobody, aby sa rozhodlo, či má byť údajný otrok zmenšený zo slobody na nevoľníctvo, alebo na druhej strane, či má byť, keďže je v otroctve, oslobodený. Ak by sa však ukázalo, že ten, kto tvrdí, že je slobodný, sa v tomto stave nachádzal bez toho, aby sa dopustil podvodu, ten, kto tvrdí, že je jeho vlastníkom, sa postaví na stranu žalobcu a bude musieť preukázať, že je jeho otrokom. Ak sa však rozhodne, že v čase začatia konania údajný otrok nebol na slobode alebo že slobodu získal podvodom, ten, kto tvrdí, že je slobodný, musí preukázať, že je to tak.

295. Ten istý, O edikte, kniha LV.

Právo vystúpiť v prípade týkajúcom sa slobody sa priznáva užívateľovi, aj keď vlastník (teda ten, kto tvrdí, že je vlastníkom), chce tiež začať konanie týkajúce sa postavenia otroka.

296. Ak si viaceré osoby nárokujú vlastníctvo otroka a tvrdia, že im patrí spoločne, pošlú sa pred toho istého sudcu. Toto nariadil senát. Ak by však každý z nich tvrdil, že mu patrí celý otrok, a nie iba podiel na ňom, dekrét senátu sa neuplatní. Vtedy totiž nebude dôvod obávať sa, že budú vydané rozdielne rozhodnutia, keďže každý z údajných vlastníkov tvrdí, že otrok je jeho individuálnym vlastníctvom.

297. Ak však jedna osoba tvrdí, že má na otroka užívacie právo, a druhá, že je vlastníkom, alebo ak jeden tvrdí, že je vlastníkom, a druhý tvrdí, že otrok mu bol daný do zálohu, musí vo veci rozhodnúť ten istý sudca; a nie je veľký rozdiel v tom, či mu otroka dala do zálohu tá istá osoba, ktorá ho tvrdí ako vlastníka, alebo niekto iný.

298. Gaius, O edikte mestského prátor, titul: Slobody.

Ak sú dve strany, t. j. údajný užívateľ a údajný vlastník, súčasne žalovanými proti tomu, kto podal žalobu na získanie slobody, môže sa stať, že jedna z nich je neprítomná. Možno pochybovať o tom, či za takýchto okolností môže prátor povoliť, aby ten, kto je prítomný, vystupoval sám proti údajnému otrokovi, pretože práva tretej strany by nemali byť poškodené spolením alebo nedbanlivosťou inej osoby. Správnejšie možno konštatovať, že jeden z nich môže postupovať tak, aby práva druhého zostali nedotknuté. Ak by sa neprítomná strana dostavila pred skončením konania, musí byť poslaná pred toho istého sudcu, pokiaľ neuvedie závažný dôvod, prečo by sa tak nemalo stať; napríklad ak tvrdí, že sudca je jej nepriateľom.

299. Hovoríme, že rovnaké pravidlo sa uplatní, ak z dvoch alebo viacerých osôb, ktoré tvrdia, že sú vlastníkami údajného otroka, sú niektoré prítomné a iné neprítomné.

300. Preto v oboch prípadoch musíme zvážiť, či v prípade, že ten, kto prvý začal konanie, bude porazený, to prinesie prospech druhému, ktorý získal jeho prípad, alebo naopak; to znamená, že ak jeden z nich uspeje, či to prinesie prospech druhému; ako dedič oslobodeného získava výhodu z toho, že jeho patrón bol oklamáný manumizáciou otrokov. Ak sa usúdi, že rozsudok vydaný v prospech jedného prinesie prospech druhému; výsledkom bude, že ak ten druhý opäť podá žalobu, bude sa mu môcť oponovať replikou z dôvodu, že o veci už bolo rozhodnuté. Ak sa totiž usúdi, že z rozhodnutia nemá žiadnu výhodu, vznikne pochybnosť, či to, čo si nárokovala strana, ktorá vec prehrala, patrí niektorej z nich, alebo či na to má nárok ten, proti ktorému bola podaná žaloba, alebo ten, kto bol úspešný; a je zrejmé, že prátorická žaloba by mala byť priznaná

strane, ktorá vec získala, keďže prétor by v žiadnom prípade nemal dovoliť, aby bol človek čiastočne otrokom a čiastočne slobodným.

301. Ulpián, O edikte, kniha LV.

To, čo sme povedali v súvislosti s údajným otrokom, dokazujúcim, že bol slobodný, treba chápať tak, že nie ten, kto sa domáha svojej slobody, musí preukázať, že bol absolútne slobodný, ale že svoju slobodu vlastnil bez akéhokoľvek podvodu z jeho strany. Pozrime sa však, čo by sa považovalo za podvod z jeho strany. Julianus hovorí, že všetci tí, ktorí sa domnievajú, že sú slobodní, sa nedopúšťajú podvodu, ak sa správajú ako slobodní, hoci sú v skutočnosti otrokmi. Varus však hovorí, že toho, kto vie, že je slobodný, a dá sa na útek, nemožno považovať za slobodného bez podvodu z jeho strany; ale v okamihu, keď sa prestane skrývať ako otrok na úteku a začne sa správať ako slobodný, začína byť slobodný bez podvodu z jeho strany. Domnieva sa totiž, že ten, kto vie, že je slobodný, a potom sa správa ako otrok na úteku, by sa mal považovať za otroka už od samotného faktu, že sa dal na útek.

302. Gaius, O edikte mestského prátor, titul: v súvislosti so slobodou.

Aj keď počas svojho úteku konal ako slobodný, domnievame sa, že sa uplatní to isté pravidlo.

303. Ulpián, O edikte, kniha LV.

Preto treba poznamenať, že osoba, ktorá je slobodná, môže byť podvodom na slobode a že otrok môže byť na slobode bez toho, aby sa dopustil podvodu.

304. Dieťa, ktoré je v detstve ukradnuté, slúžilo ako otrok v dobrej viere, hoci bolo slobodné; a potom, kým nevedelo o svojom stave, opustilo svojho pána a tajne začalo žiť na slobode. Nezostáva na slobode bez toho, aby sa dopustilo podvodu.

305. Otrok môže byť na slobode aj bez toho, aby sa dopustil podvodu, ako napríklad vtedy, keď dostane slobodu na základe závetu a nevie, že závet je neplatný; alebo keď ju získa pred sudcom od niekoho, o kom sa domnieval, že je jeho vlastníkom, hoci ním nebol; alebo keď bol vychovávaný ako slobodný, hoci v skutočnosti bol otrokom.

306. Všeobecne povedané, kedykoľvek si niekto myslí, že je slobodný, bez toho, aby sa dopustil podvodu, bez ohľadu na to, či ho k tomu viedli dobré alebo zlé pohnútky, a zostáva na slobode, treba sa domnievať, že je v rovnakom stave, ako keby bol slobodný bez toho, aby sa dopustil podvodu, a preto môže požívať všetky výhody držiteľa slobody.

307. Dôkaz dobrej viery sa však vzťahuje na čas, keď bol na slobode bez toho, aby bol vinný z podvodu, čo je čas, keď sa prvýkrát začalo právne konanie s odkazom na neho.

308. Ak sú služby otroka niekomu splatné, môže využiť aj žalobu týkajúcu sa slobody.

309. Ak mi osoba, ktorá si nárokuje slobodu, spôsobila akúkoľvek škodu v čase, keď mi v dobrej viere slúžila ako otrok (ako napríklad, ak som bol skutočne v domnienke, že som jeho vlastníkom, žalovaný v noxovej žalobe a bol proti mne vynesенý rozsudok a ja som zaplatil vyčíslenú škodu namiesto toho, aby som údajného otroka vydal ako náhradu škody), rozsudok bude vynesенý proti nej v môj prospech.

310. Gaius, O edikte mestského prétora, titul: Akcie týkajúce sa slobody.

Je isté, že v predmetnej žalobe in factum by sa mal vyniesť rozsudok len za výšku škody, ktorá bola spôsobená podvodom, a nie za to, čo bolo spôsobené nedbanlivosťou. Preto, aj keby mal byť údajný otrok v takomto prípade zbavený zodpovednosti, predsa len sa proti nemu môže neskôr podať žaloba podľa kvilejského práva, keďže podľa tohto práva bude zodpovedný aj za nedbanlivosť.

311. Opäť je isté, že v tejto žalobe sa možno domáhať nielen vlastného majetku, ale aj majetku iného, za ktorý sme zodpovední, ako zapožičaného alebo prenajatého. Je však jasné, že toto konanie sa nevzťahuje na majetok, ktorý je u nás len uložený do úschovy, pretože nie je na naše riziko.

312. Ulpian, O edikte, kniha LV.

Prétor veľmi správne vystupuje proti podvodnému konaniu tých, ktorí vediac, že sú slobodní, podvodne dovoľia, aby ich predali ako otrokov; udeľuje totiž proti nim žalobu.

313. Táto žaloba padne vždy, keď ten, kto dovolil, aby ho predali ako otroka, je v takom postavení, že mu nemožno odoprieť povolenie žiadať slobodu.

314. Nemyslíme si, že konal v zlej viere ten, kto dobrovoľne neinformoval kupujúceho o podvode, ale len vtedy, keď ho sám oklamal.

315. Paulus, O edikte, kniha LV.

Teda bez ohľadu na to, či osoba, ktorá sa nechala predať, je mužského alebo ženského pohlavia; za predpokladu, že je vo veku, v ktorom možno podvod legálne spáchať.

316. Ulpian, O edikte, kniha LV.

Rovnaké pravidlo sa vzťahuje na toho, kto predstiera, že je otrok, a je ako taký predaný s úmyslom oklamať kupujúceho.

317. Ak však ten, kto bol predaný, bol pod vplyvom sily alebo strachu, hovoríme, že sa nedopustil podvodu.

318. Kupujúci je oprávnený na túto žalobu, ak nevedel, že údajný otrok je slobodný, pretože ak vedel, že je slobodný, a potom ho kúpil, podviedol sám seba.

319. Ak teda syn pod otcovou kontrolou uskutoční takúto kúpu a sám si bol vedomý skutočností, ale jeho otec o nich nevedel, nebude mať nárok na žalobu v prospech svojho otca, ak kúpu uskutočnil s odkazom na jeho peculium. V tomto prípade však vzniká otázka, či v prípade, ak mu otec nariadil vykonať kúpu, bude poškodený vedomosťou svojho syna. Domnievam sa, že ho to poškodí rovnako, ako by to poškodilo zástupcu.

320. Ak syn nevedel, že muž, ktorý bol predaný, je slobodný, a jeho otec to vedel, myslím, že je jasné, že otec bude vylúčený z možnosti podať žalobu, aj keď syn vykonal kúpu s odkazom na svoje peculium; za predpokladu, že otec bol prítomný a mohol synovi zabrániť, aby tak urobil.

321. Paulus, O edikte, kniha LI.

Rovnaké pravidlo sa uplatní aj v prípade otroka, a to v prípade, keď kúpu uskutočnil na náš príkaz zástupca; a je to rovnako, ako keby som prikázal kúpiť istého človeka, hoci som vedel, že je slobodný, hoci ten, kto dostal príkaz kúpiť ho, si tejto skutočnosti nemusel byť vedomý, pretože žaloba nebude podaná v jeho prospech. Na druhej strane, ak som si nebol vedomý, že ten človek je slobodný, ale sprostredkovateľ to vedel, žaloba mi nebude zamietnutá.

322. Ulpian, O edikte, kniha LV.

Bude teda ručiť za toľko, koľko zaplatil, alebo za sumu, za ktorú sa zaviazal, teda za dvojnásobok ceny.

323. Pozrime sa však, či sa má zdvojnásobiť len kúpna cena, alebo aj to, čo k nej mohlo byť pridané. Myslím si, že buď všetko, čo bolo zaplatené z dôvodu predaja, by sa malo v každom prípade zdvojnásobiť,

324. Paulus, O edikte, kniha LI.

Alebo to, čo bolo vymenené alebo započítané namiesto kúpnych peňazí (lebo aj to sa rozumie, že bolo dané ako také za týchto okolností);

325. Ulpianus, O edikte, kniha LV.

A to, čo sa zaviazal zaplatiť, sa malo zdvojnásobiť.

326. Preto ak kupujúci niekomu niečo zákonne zaplatil, aby získal tento úkon, treba povedať, že to spadá pod podmienky tohto ediktu a zdvojnásobí sa.

327. Tam, kde sa hovorí, že sa niekto zaviazal, musíme to chápať tak, že to urobil buď predávajúcemu, alebo niekomu inému; lebo všetko, čo buď sám, alebo prostredníctvom iného dal samotnému predávajúcemu, alebo na jeho príkaz inej osobe, je rovnako zahrnuté.

328. Mali by sme sa domnievať, že kupujúci je viazaný, ak sa nemôže chrániť výnimkou, ale ak tak môže urobiť, nepovažuje sa za viazaného.

329. Niekedy sa stáva, že ten, kto vykoná kúpu, bude mať právo na žalobu o štvornásobok hodnoty nehnuteľnosti. V jeho prospech totiž bude môcť byť podaná žaloba o dvojnásobnú náhradu škody proti samotnému údajnému otrokovi, ktorý ako slobodný vedome dovolil, aby bol predaný; a okrem toho bude mať právo na žalobu o dvojnásobnú náhradu škody proti predávajúcemu alebo proti tomu, kto mu dvojnásobnú náhradu škody sľúbil.

330. Modestinus, O trestoch, kniha I.

Preto bude splatná dvojnásobná suma toho, čo kupujúci buď zaplatil, alebo sa zaviazal s ohľadom na predaj. Podľa toho, čokoľvek ktorakoľvek zo strán zaplatí, nebude pôsobiť na oslobodenie druhej strany; pretože bolo rozhodnuté, že táto žaloba je sankčná. Z toho vyplýva, že ju nemožno priznať po uplynutí jedného roka a nemožno ju podať ani proti právnym nástupcom povinnej osoby, keďže ide o trestnú žalobu. Preto možno veľmi správne povedať, že žaloba, ktorá vyplýva z tohto ediktu, nezaniká manumáciou, pretože je pravda, že predávajúci nemôže byť žalovaný po tom, ako boli prijaté právne opatrenia proti tomu, kto požadoval jeho slobodu.

331. Ulpian, O edikte, kniha LV.

Touto žalobou in factu môže začať konanie nielen samotný kupujúci, ale aj jeho dedičia.

332. Kúpou rozumieme každého, aj keď tak urobí prostredníctvom iného, ako napríklad prostredníctvom agenta.

333. Ak však kúpu uskutoční viacero osôb, hoci všetky budú oprávnené na túto žalobu, predsa len, ak kúpili rôzne podiely, môžu podať žalobu v pomere k jednotlivým sumám ceny, ktorú zaplatili; alebo ak každý z nich kúpil celý podiel na otrokovi, každý bude oprávnený na žalobu na vrátenie celej sumy; ani vedomosť alebo nevedomosť niektorého z nich nebude na prospech alebo na ujmu ostatných.

334. Ak kupujúci nevedel, že predávaný človek je slobodný, a neskôr sa to dozvedel, jeho práva nebudú poškodené, pretože v tom čase o tejto skutočnosti nevedel. Ak to však vedel v čase, keď sa predaj uskutočnil, a neskôr o jeho pravdivosti pochyboval, nebude mu to na úžitok.

335. Vedomosť nijako nepoškodzuje a nevedomosť nijako neprospieva dedičovi a iným nástupcom kupujúceho.

336. Ak by však kúpu uskutočnil niekto prostredníctvom zástupcu, ktorý vie, že človek je slobodný, poškodí ho to; a Labeo si myslí, že vedomosť poručníka za týchto okolností poškodí jeho zverenca.

337. Tejto žalobe sa po roku nevyhovie, pretože je spravodlivá, ako aj trestná.

338. Pauliis, O edikte, kniha L.

Ak by som predal a previedol na teba užívacie právo v človeku, ktorý je slobodný, Quintus Mucius hovorí, že sa stane otrokom, ale vlastníctvo sa nestane mojím, ak užívacie právo nepredám v dobrej viere, lebo inak nebude vlastník.

339. Jedným slovom, treba poznamenať, že to, čo bolo povedané v súvislosti s mužmi predanými ako otroci, ktorých nárok na slobodu sa popiera, sa vzťahuje aj na takých, ktorí sú darovaní, a to ako veno; rovnako ako na tých, ktorí sa dali dať do zálohu.

340. Ak matka a jej syn požadujú slobodu, treba ich prípady spojiť alebo prípad syna odložiť, kým sa nerozhodne o matkinom prípade; ako to nariadil božský Hadrián. Ak totiž matka začala konanie pred jedným sudcom a jej syn pred druhým, Augustus vyhlásil, že najprv sa musí zistiť stav matky a potom sa má prejednať prípad syna.

341. Ten istý, O edikte, kniha LI.

Po zákonnom splnení predbežných podmienok žaloby zahŕňajúcej požiadavku slobody sa ten, kto ju podal, aby zistil svoj stav, považuje za slobodného a žaloby sa mu neodmietnu voči tomu, kto tvrdí, že je jeho vlastníkom, bez ohľadu na to, aké žaloby chce podať. Ale čo ak ide o žaloby, ktorých právo zaniklo uplynutím času alebo smrťou? Prečo by mu nemala byť priznaná právomoc začať tieto konania v rámci zabezpečenia po tom, ako došlo k pripojeniu vydania?

342. Okrem toho Servius hovorí, že v prípadoch, keď sa právo podať žalobu premlčí po uplynutí jedného roka, sa rok musí počítať odo dňa, keď sa rozhodlo o veci týkajúcej sa slobody.

343. Ak sa však považuje za žiaduce pokračovať v konaní proti iným osobám, nebude potrebné čakať, kým sa nerozhodne o prvom prípade, aby sa medzitým nenašli prostriedky na prekazenie týchto žalôb tým, že sa predstaví niekto, kto bude spochybňovať právo údajného otroka byť slobodný. Podobne sa môže žaloba legálne podať alebo nepodať podľa rozhodnutia vo veci týkajúcej sa slobody dotknutej strany.

344. Ak by údajný vlastník podal žalobu, vzniká otázka, či bude žalovaný povinný pripojiť sa k vydaniu. Viaceré authority zastávajú názor, že ak podá žalobu in personam, musí prevziať obhajobu vo veci, ale rozsudok sa musí odložiť, kým sa nerozhodne o otázke jeho slobody; nemalo by sa ani konštatovať, že jeho pokus získať slobodu je poškodený alebo že zostáva na slobode so súhlasom svojho pána. Lebo po tom, ako sa rozhodne o veci, ktorá bola podaná na určenie jeho slobody, sa má za to, že je medzitým slobodný; a keďže on sám môže podať žalobu, tak aj žaloby môžu byť podané proti nemu; bude však závisieť od výsledku, keďže rozsudok bude buď platný, ak bude v jeho prospech, alebo neplatný, ak bude v neprospech jeho slobody.

345. Ak je ten, kto sa domáha svojej slobody, obvinený z krádeže alebo z neoprávneného poškodenia kýmkoľvek, Mela hovorí, že musí medzitým poskytnúť záruku, že bude prítomný pri vynesení rozhodnutia, aby sa zabránilo tomu, že stav toho, o ktorého slobode sú pochybnosti, sa stane výhodnejším ako stav osoby, ktorej sloboda je istá; rozsudok sa však musí odložiť, aby sa zabránilo spáchaniu akejkoľvek krivdy proti slobode. Podobne, ak je podaná žaloba o krádež proti vlastníkovi človeka, o ktorom sa tvrdí, že je otrokom, a ten je neskôr žalovaný v mene toho, kto si nárokoval jeho slobodu, rozhodnutie vo veci sa musí odložiť; aby sa v prípade, že sa zistí, že tento človek je slobodný, mohla byť vec proti nemu postúpená, a ak by bol rozsudok nepriaznivý, mohla mu byť priznaná žaloba na jeho vykonanie.

346. Gaius, O edikte mestského prátoru: Názov: Žaloby týkajúce sa slobody.

Ak bolo opčné právo odkázané niekomu, kto sa domáha slobody na súde, všetko, čo bolo uvedené v súvislosti s odkázaním majetku, sa vzťahuje aj na opčné právo.

347. Niekedy sa priznáva právo podať druhú žalobu na získanie slobody; ako napríklad v prípade, keď strana tvrdí, že prvý prípad prehrala, pretože jej sloboda závisela od podmienky, ktorá predtým nebola splnená.

348. Hoci sa bežne uvádza, že po rozhodnutí vo veci týkajúcej sa slobody sa osoba, ktorej stav bol sporný, považuje za slobodnú; napriek tomu, ak je skutočne otrokom, je isté, že napriek tomu získa pre svojho pána všetko, čo mu bolo doručené alebo sľúbené, rovnako ako keby nevznikla otázka týkajúca sa jeho slobody. Uvidíme, že neexistuje spor o jeho vlastníctvo, keďže jeho pán ho prestáva vlastniť po tom, ako sa o veci rozhodlo. Lepší názor je, že nadobúda držbu, hoci nie je v jeho vlastníctve. A keďže bolo rozhodnuté, že nadobúdame držbu prostredníctvom našich otrokov, aj keď sú na úteku, prečo by sme sa mali čudovať, že nadobúdame držbu aj prostredníctvom toho, komu upierame právo na slobodu?

349. Ten istý, O provinčnom edikte, kniha XX.

Ak niekto tvrdí, že osoba, ktorá je na slobode, je jeho otrokom, a podáva žalobu len preto, aby sa mohol odvolať v prípade vystaňovania, nemôže byť žalovaný žalobou na náhradu škody.

350. Ulpián, O povinnostiach konzula, kniha II.

Božskí bratia v reskripte adresovanom Prokulovi a Munatiovi uviedli nasledovné: "Keďže Romulus, ktorého stav je sporný, sa blíži k veku pohlavnej dospelosti a na žiadosť jeho matky Varie Hado a so súhlasom Varia Herma, jeho poručníka, bol rozsudok v tejto veci odložený, kým dieťa nedosiahne vek pohlavnej dospelosti, ponecháva sa na vašom uvážení, aby ste rozhodli, čo bude pre maloletého výhodné, pričom sa zohľadní postavenie zainteresovaných strán."

351. Ak sa osoba, ktorá vzniesla otázku týkajúcu sa stavu iného, nedostaví na súdne pojednávanie, ten, kto sa domáha jeho slobody, je v rovnakom postavení, v akom bol pred vznikom sporu s odkazom naň. Je však zvýhodnený v tomto rozsahu, a to tak, že ten, kto spochybnil jeho status, svoj prípad prehrá. Táto skutočnosť však neznamená, že sa slobodným stáva ten, kto ním predtým nebol, pretože nedostavenie sa protivníka nezakladá právo na slobodu. Domnievam sa, že sudcovia budú konať zákonne a regulárne, ak budú postupovať v súlade s pravidelným poriadkom; takže ak sa strana, ktorá tvrdí, že človek je jej otrokom, nedostaví, jej protivníci dostanú na výber, či budú v prípade pokračovať, alebo ho budú prejednávať a rozhodovať. Ak by sudcovia mali prípad prejednať, musia rozhodnúť, že predmetná strana sa nezdá byť otrokom toho a toho. Týmto rozhodnutím sa nikomu neposkytuje neoprávnená výhoda, keďže sa nezistí, že osoba, ktorej majetok je predmetom sporu, je slobodná, ale len sa rozhodne, že nie je otrokom. Ak sa však niekto, kto je v otroctve, domáha svojej slobody, lepším postupom pre sudcov bude pokračovať v konaní, aby sa vyhli rozhodnutiu, že uvedená osoba sa zrejme narodila ako slobodná, keď sa neobjaví žiaden protivník, pokiaľ by neexistoval vážny dôvod, ktorý by ich viedol k tomu, že je jasné, že rozsudok by mal byť vydaný v prospech slobody; ako sa uvádza aj v Hadriánovom reskripte.

352. Ak sa však ten, kto žiada slobodu, nedostaví a jeho protivník je prítomný, bude lepšie pokračovať v konaní a nechať vyniesť rozsudok. Ak protivník predloží dostatočné dôkazy, sudca rozhodne proti slobode. Môže sa však stať, že neprítomná strana bude úspešná, pretože rozhodnutie môže byť vydané v prospech slobody.

353. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XII.

Otrok sa nepovažuje za slobodného so súhlasom svojho pána, ak ten nevie, že mu patrí. To je úplne pravda; otrok je totiž za takýchto okolností na slobode len vtedy, keď nadobudne vlastníctvo slobody so súhlasom svojho pána.

354. Arrius Menander, O vojenských záležitostiach, kniha V.

Ak niekto začne konanie na získanie slobody a vstúpi do vojska skôr, ako sa vydá rozhodnutie, treba sa domnievať, že má rovnaké postavenie ako ostatní otroci, a nebude oslobodený, pretože v niektorých ohľadoch sa považuje za slobodného. A hoci sa mohol javiť ako slobodný, môže byť nečestne prepustený, t. j. prepustený z armády, a vyhnaný z tábora ako ten, kto sa dožadoval slobody, kým bol v otroctve, alebo kto bol na slobode vďaka podvodu. Ale každý, kto bol falošne a zlomyseľne vyhlásený za otroka, musí zostať v službe.

355. Ak sa niekto, kto bol súdne vyhlásený za slobodného, prihlási do armády a toto rozhodnutie sa do piatich rokov zruší, vráti sa svojmu novému pánovi.

356. Julianus, O Miniciovi, kniha V.

Ak dve osoby samostatne vyhlasujú nejakého človeka za svojho otroka a každá z nich tvrdí, že vlastní jeho polovicu, a jedným rozsudkom je vyhlásený za "slobodného a druhým za otroka, najvhodnejšie bude, ak budú sudcovia nútení sa dohodnúť. Ak sa to nedá urobiť, Sabinus uvádza, že sa rozhodlo, že muža má za otroka prijať strana, ktorá získala prípad. Cassius (ako aj ja), prijíma tento názor, a skutočne je smiešne, aby bol človek považovaný za polovičného otroka a zároveň bol chránený v užívaní polovice svojej slobody. Je však vhodné rozhodnúť, že bol slobodný, a to z dôvodu priazne udelenej slobode, a prinútiť ho zaplatiť strane, ktorá prípad získala, polovicu jeho hodnoty, ako ju ohodnotil spoľahlivý občan.

357. Ulpian, Názory, kniha I.

Synovi, ktorý vystupuje ako dedič svojho otca, sa zakazuje požadovať ako otroka toho, koho jeho otec manumitoval.

358. Paulus, Pravidlá, kniha VI.

Dekrét senátu bol vydaný o majetku tých, ktorí ako otroci alebo ako oslobodení získali postavenie slobodných osôb. Pokiaľ ide o tých, ktorí boli predtým v stave otroctva, povoľuje im vziať si so sebou len to, čo preniesli do domov svojich údajných pánov, a tým, ktorí po manumácii chceli získať späť svoje pôvodné práva. Aj to sa pripúšťalo, a to, že všetko, čo nadobudli po svojom manumise (ale nie nič, čo získali prostredníctvom osoby, ktorá ich oslobodila), si môžu vziať so sebou; a že všetok ostatný majetok musia ponechať tomu, z ktorého domácnosti odišli.

359. To isté, úkony súvisiace so slobodou.

Kto vedome kúpi človeka, ktorý je slobodný, aj keď ten dovoľí, aby sa predal, nemôže mu napriek tomu odporovať, ak sa dožaduje svojej slobody. Ak však predá človeka inej osobe, ktorá o tom nevedela, domnelý otrok nebude môcť žiadať svoju slobodu.

360. Ulpian, Pandekty.

Cisár Antoninus rozhodol, že nikomu sa nedovolí žiadať o slobodu, ak predtým nepredložil správu, ktorú vykonával počas otroctva.

361. Papinianus, Názory, kniha IX.

Bolo rozhodnuté, že otroci určení na starostlivosť o chrám, ktorý chcela postaviť Titia a ktorí neboli manumitovaní, patrili jej dedičovi.

362. Ten istý, Názory, kniha XII.

Pán, ktorý získal svoj prípad a chce si vziať otroka, nemôže byť nútený prijať namiesto otroka jeho odhadnú hodnotu.

363. Callistratus, Otázky, kniha II.

Súkromná dohoda nemôže z nikoho urobiť ani otroka, ani slobodného človeka iného.

364. Paulus, Názory, kniha XV.

Paulus vyslovil názor, že ak (ako sa uvádza) po bezpodmienečnom predaji kupujúci dobrovoľne poslal list, v ktorom vyhlásil, že po určitom čase manumituje otroka, ktorého kúpil, tento list sa nijako nevzťahuje na ústavu Božieho Marka.

365. Taktiež vyjadril názor, že Ústava božského Marka sa vzťahuje na prípady otrokov, ktorí boli predaní pod podmienkou, že budú po určitom čase manumitovaní; a že otrokyňa, za ktorú jej pán dostal peniaze za účelom jej manumitácie, má nárok na rovnakú priazeň slobody, keďže nad ňou bude mať tiež moc ako nad svojou oslobodenou ženou.

366. Vystala otázka, či kupujúci môže legálne udeliť slobodu svojmu otrokovi, ak jeho cena ešte nebola zaplatená. Paulus odpovedal, že ak predávajúci odovzdal otroka kupujúcemu a bola mu poskytnutá záruka na jeho cenu, patrí kupujúcemu, aj keď peniaze neboli zaplatené.

367. Gaius Seius predal Sticha, svojho otroka, pod podmienkou, že Titius po uplynutí troch rokov Sticha manumituje, ak mu bude počas tohto obdobia nepretržite slúžiť. Stichus utiekol ešte pred uplynutím troch rokov a vrátil sa krátko po Titiovej smrti. Pýtam sa, či by Stichus nemohol získať slobodu podľa podmienok predaja tým, že sa dal na útek pred uplynutím troch rokov? Paulus vyjadril názor, že podľa uvedených skutočností by mal byť Stichus manumitovaný a mal by nárok na slobodu po uplynutí stanovenej lehoty.

368. Ten istý, Názory, kniha V.

Ten, od koho sa nevyžaduje, aby predložil dôkazy o svojom slobodnom narodení, by mal byť vypočutý, ak ich sám dobrovoľne chce predložiť.

369. Sudcovia, ktorí sa zaoberajú kauzami týkajúcimi sa slobody narodenia, môžu uložiť tresty v rozsahu vyhnanstva proti každému, kto unáhle a zlomyseľne začne konanie.

370. Opatrovníci alebo poručníci nemôžu vznášať žiadne otázky týkajúce sa stavu poručenčov, ktorých opatrovníctvo a majetok spravujú.

371. Manželovi nie je zakázané vznášať otázku týkajúcu sa stavu jeho manželky alebo jeho slobodnej ženy.

372. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha V.

Ak sa maloletý, ktorý dovŕšil dvadsať rokov, nechá predať na základe dohody o podiele na jeho cene, nemôže sa po svojom manuminiscenčnom prepustení domáhať, aby bol vyhlásený za slobodného.

373. Paulus, Články týkajúce sa žalôb o slobodu.

Ak existuje pochybnosť o stave osoby, ktorá sa domáha svojej slobody, treba ju najprv vypočúť, ak chce dokázať, že ona sama je vo vlastníctve slobody.

374. Sudca, ktorý má právomoc rozhodovať vo veciach, v ktorých ide o slobodu, by mal vziať na vedomie aj majetok, ktorý bol ukradnutý, alebo vážnu škodu, ktorú spôsobil žalobca. Môže sa totiž stať, že v presvedčení, že získa slobodu, sa odvážil ukradnúť, zničiť alebo premárniť majetok patriaci tým, ktorým slúžil ako otrok.

375. Labeo, Posledné dielo, kniha IV.

Ak otrok, ktorého si kúpil, žiada slobodu a sudca vydá nespravodlivé rozhodnutie v jeho prospech a pán uvedeného otroka ťa urobí jeho dedičom, po tom, ako bolo rozhodnuté v tvoj neprospech, alebo sa otrok stane tvojím iným spôsobom, môžeš si ho opäť nárokovať ako svojho; a pravidlo týkajúce sa res judicata nemôže byť namietané proti tebe. Javolenus hovorí, že tento názor je správny.

376. Pomponius, Dekréty senátu, kniha III.

Cisár Hadrián vydal reskript so zreteľom na tých, ktorí ukradli majetok osôb, ktorým slúžili ako otroci, a potom sa dožadovali ich slobody, pričom slová tohto reskriptu sú nasledovné: "Keďže nie je spravodlivé, aby otrok v očakávaní svojej slobody bral majetok patriaci k majetku svojho pána, kde mu má byť sloboda udelená na základe podmienok zverenia, tak nie je potrebné hľadať nejaký dôvod na odklad udelenia slobody." Preto by mal byť v prvom rade ustanovený rozhodca, v ktorého prítomnosti by sa malo určiť, čo môže byť zachované pre dediča, skôr než bude donútený manumitovať otroka.

377. Venuleius, Actions, kniha VII.

Hoci sa predtým pochybovalo o tom, či len otrok alebo aj slobodný človek môže byť svojím patrónom zaviazaný k prísaha dodržiavať podmienky, ktoré mu boli uložené za jeho slobodu, je však lepšie zastávať názor, že nemôže byť zaviazaný vo väčšom rozsahu ako slobodný človek. Preto je zvykom vyžadovať od otrokov túto prísahu, aby boli nábožensky zdržanliví a aby sa od nich po tom, ako sa stanú vlastnými pánmi, vyžadovala opätovná prísaha; za predpokladu, že prísahu zložia alebo sľub urobia práve v čase, keď sú manumitovaní.

378. Okrem toho je dovolené uviesť meno manželky s odkazom na akýkoľvek dar, dar alebo každodennú prácu, ktorú má manumitovaný otrok dať alebo vykonať.

379. Pretoriánska žaloba z dôvodu práce, ktorú má vykonať, by sa mala udeliť voči tomu, kto pred dosiahnutím plnoletosti zložil prísahu, teda ak bol na to právne spôsobilý; keďže chlapec, ktorý nedosiahol vek plnoletosti, môže poskytovať služby, ak je buď nomenklátorom, alebo hercom.

Tit. 13. O tých, ktorým nie je dovolené žiadať o slobodu.

380. Ulpian, O povinnostiach prokonzula, kniha I.

Tí, ktorí majú viac ako dvadsať rokov, nemôžu žiadať svoju slobodu, ak by sa im dostala do rúk nejaká časť ceny, za ktorú boli predaní. Ak sa niekto nechal predat' z iného dôvodu, hoci má viac ako dvadsať rokov, môže žiadať svoju slobodu.

381. Právo žiadať slobodu sa nesmie odoprieť neploletému, ktorý nedovršil dvadsať rokov, z vyššie uvedeného dôvodu, ibaže by zostal v otroctve po dovŕšení dvadsiateho roku života; vtedy totiž, ak sa podieľal na cene, treba povedať, že právo žiadať slobodu mu bude odopreté.

382. Marcellus, Digesty, kniha XXIV.

Istý muž vynútil od Tícia otroka násilím a nariadil mu, aby sa z jeho vôle stal slobodným. Otroek sa nestane slobodným ani vtedy, ak závetca zomrie solventný; inak totiž bude Titius podvedený, pretože môže podať žalobu proti dedičovi zosnulého z dôvodu, že odkaz slobody bol neplatný; ak by však otrok získal slobodu, Titius nebude mať nárok na žalobu, pretože dedič nebude mať za to, že podvodom zosnulého niečo získal.

383. Pomponius, Listy a rôzne pasáže, kniha XI.

Povolenie požadovať slobodu sa odopiera tým, ktorí sa nechali predat'. Pýtam sa, či sa tieto nariadenia senátu vzťahujú aj na deti narodené ženám, ktoré sa dali predat'. Niet pochyb o tom, že žene staršej ako dvadsať rokov, ktorá sa nechala predat', sa odoprie povolenie žiadať o slobodu. Nemalo by sa udeliť ani tým deťom, ktoré sa jej narodili počas otroctva.

384. Paulus, Otázky, kniha XII.

"Licinnius Rufinus Juliovi Paulovi: Otrok, ktorý mal nárok na slobodu podľa podmienok trustu, sa po dovŕšení dvadsiateho roku dovolil predať. Pýtam sa, či mu má byť zakázané žiadať o slobodu." Príklad človeka, ktorý je slobodný, mi spôsobuje isté ťažkosti; ak by totiž otrok dovolil, aby ho predali po získaní slobody, bolo by mu odopreté povolenie požadovať ju; ani by sa nemalo chápať, že je v lepšom postavení, keď sa, súc v otroctve, dovolil predať, ako keby tak urobil po získaní slobody. Na druhej strane však vzniká ťažkosť, pretože v danom prípade je predaj platný a človek môže byť predaný, ale v prípade slobodného človeka je predaj neplatný a nie je čo predávať. Preto vás žiadam, aby ste mi v tejto veci poskytli čo najúplnejšie informácie. Odpoveď znela, že predaj otroka, ako aj predaj slobodného človeka možno uzavrieť a možno uzavrieť ustanovenie, ktorým sa zabezpečí proti vyst'ahovaniu. V tomto prípade totiž nemáme na mysli nikoho, kto vedome kupuje človeka, ktorý je slobodný, pretože právo požadovať jeho slobodu sa mu neodopiera ako proti kupujúcemu. Ten, kto je ešte otrokom, však môže byť predaný aj proti vlastnému súhlasu, hoci koná podvodne, keď zatajuje svoj stav, keďže je v jeho moci okamžite získať slobodu, ale nemožno ho obviňovať, keď ešte nemá právo byť slobodný. Predpokladajme, že otrok, ktorý má byť podmiennečne slobodný, sa nechá predať; nikto nepovie, že nemá právo požadovať svoju slobodu v prípade, že by sa splnila podmienka, ktorá nie je v jeho moci; a skutočne si myslím, že rovnaké pravidlo bude platiť, ak by bolo v jeho moci ju splniť. V navrhovanom prípade bude lepšie prijať názor, že by mu nemalo byť dovolené žiadať o slobodu, ak by tak mohol urobiť a radšej by sa nechal predať; pretože nie je hoden pomoci prétora, ktorý má právomoc nad dôverníkmi.

Tit. 14. Ak sa niekto rozhodne, že je slobodný.

385. Marcellus, Digesty, kniha VII.

Ak je slobodník jednej osoby vyhlásený za slobodného v dôsledku žaloby podanej inou osobou, jeho patrón môže voči nemu uplatniť ten istý nárok bez toho, aby mu bránila výnimka založená na premlčaní.

386. Saturninus, O povinnostiach prokonzula, kniha I.

Božský Hadrián rozhodol, že každý, kto je plnoletý a nechá sa predať, aby dostal časť ceny, nesmie podať žalobu na získanie slobody; môže tak však urobiť za určitých okolností, ak vráti svoj podiel zo zaplatenej ceny.

387. Tí, ktorí sú slobodní a uplatňujú svoj nárok na slobodu na základe narodenia, nesmú byť vypočutí po uplynutí piatich rokov odo dňa ich manumizácie.

388. Tí, ktorí po uplynutí piatich rokov tvrdia, že objavili dokumenty potvrdzujúce ich právo považovať sa za slobodných, sa musia obrátiť na cisára, ktorý ich nároky preskúma.

389. Pomponius, Dekréty senátu, kniha V.

Nasledujúcimi slovami: "Ich narodenie bolo uznané" sa dekrét senátu musí chápať len ako odkaz na tých, ktorí by boli považovaní za slobodne narodených.

390. Pod klauzulou: "Boli by zanechali" treba rozumieť, že všetko, čo tieto osoby získali z majetku toho, kým boli manumitované, sa musí vrátiť. Pozrime sa, akým spôsobom to treba vykladať, či musia vrátiť všetko, čo získali z majetku svojich pánov, alebo čo od nich odňali bez ich vedomia, alebo či to zahŕňa aj majetok, ktorý im udelili a darovali osoby, ktoré ich manumitovali. Druhý názor je lepší.

391. Papinianus, Otázky, kniha XXII.

Reskript, ktorý zakazuje žiadať slobodu narodenia pred konzulmi alebo guvernérmi provincií po uplynutí piatich rokov odo dňa manumisie, nevylučuje žiadne prípady ani osoby.

392. Ten istý, Názory, kniha X.

Dal som za pravdu, že patrón by nemal byť premlčaný po uplynutí piatich rokov odo dňa rozsudku vyneseného v prospech slobody, ak nevie, že takýto rozsudok bol vynesený.

393. Ulpián, O edikte, kniha XXXVIII.

Vždy, keď vznikne spor o to, či je niekto slobodný, alebo sa od neho požadujú služby, alebo sa od neho vyžaduje poslušnosť, alebo keď sa má podať žaloba naznačujúca infámiu, alebo ten, kto tvrdí, že je patrónom, je predvolaný na súd, alebo sa začne konanie bez vážneho dôvodu, bude podaná prejudiciálna žaloba. Tá istá prejudiciálna žaloba bude udelená aj v prípade, keď

osoba prizná, že je slobodníkom, ale popiera, že ju oslobodil Gaius Seius. Bude priznaná aj vtedy, keď o ňu požiada jedna alebo druhá strana, ale ten, kto sa predstavuje ako patrón, musí vždy vystupovať na strane žalobcu, pretože musí dokázať, že daná osoba je jeho slobodník, a ak tak neurobí, prehrá svoj spor.

Tit. 15. Po uplynutí piatich rokov od smrti zosnulých osôb sa nesmie vznášať žiadna otázka týkajúca sa ich stavu.

394. Marcianus, O informátoroch.

Ani súkromným osobám, ani ministerstvu financií nie je dovolené vznášať akékoľvek otázky týkajúce sa občianskeho stavu zosnulých osôb po uplynutí piatich rokov od ich smrti.

395. Nemožno ani prehodnotiť stav toho, kto zomrel do piatich rokov, ak by sa tým poškodil stav toho, kto zomrel pred viac ako piatimi rokmi.

396. Nemožno ani vzniesť žiadnu otázku s odkazom na stav toho, kto žije, ak tým bude poškodený stav toho, kto zomrel pred viac ako piatimi rokmi. O tomto bode rozhodol božský Hadrián.

397. Niekedy však nie je dovolené vzniesť otázku s odkazom na stav zosnulého do piatich rokov od jeho smrti. Reskriptom božského Marka sa totiž ustanovuje, že ak bol niekto súdne vyhlásený za slobodného, môže sa povoliť preskúmanie rozhodnutia vydaného počas života osoby, ktorá bola vyhlásená za slobodnú, ale nie po jej smrti. Do takej miery to platí, že aj keď sa preskúmanie prípadu začalo, smrťou zanikne; ako sa uvádza v tom istom Reskripte.

398. Ak niekto preskúma rozhodnutie tohto druhu s cieľom znížiť osobu do nižšieho stavu, treba sa tomu postaviť na odpor podľa toho, čo som už uviedol. Ale čo ak by bolo úmyslom zlepšiť jeho stav, ako napríklad, aby bol vyhlásený za slobodného namiesto otroka; prečo by to nemalo byť dovolené? Aký postup treba sledovať, ak sa povie, že je otrokom, potomok otrokyne, ktorá je mŕtva už viac ako päť rokov? Prečo by sa nemalo tvrdiť, že bol slobodný; veď to samo o sebe je v

prospech zosnulého? Marcellus v piatej knihe o povinnostiach prokonzula uviedol, že sa to má robiť. Rovnaký názor som prijal aj ja v audienčnej sieni.

399. Papinianus, Názory, kniha XIV.

Je ustálené, že pri opätovnom prerokúvaní prípadu by sa nemala nastoliť žiadna otázka týkajúca sa slobody detí, ktorá by sa mohla týkať povesti ich matky alebo otca, po tom, čo títo zomreli pred viac ako piatimi rokmi.

400. V takejto veci, ktorá je hodná verejného dohľadu, by sa mala poskytnúť úľava maloletým osobám, ktoré podali návrh na reštitúciu, ak nemali poručníkov, ktorí by za ne konali počas piatich rokov, ktoré uplynuli.

401. Táto premlčacia päťročná lehota, ktorá chráni postavenie zosnulých osôb, nie je dotknutá podaním akejkoľvek žaloby pred smrťou; ak sa preukáže, že právo podať uvedenú žalobu zaniklo dlhým mlčaním toho, kto ju pôvodne podal a potom od nej upustil.

402. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha VI.

Stav osoby, ktorá zomrela pred viac ako piatimi rokmi, sa považuje za čestnejší ako v čase jej smrti a nikomu sa nezabráni, aby to za ňu požadoval. Preto aj keď zomrel v otroctve, možno dokázať, že v čase smrti bol slobodný, a to aj po uplynutí piatich rokov.

403. Callistratus, O právach pokladnice.

Božský Nerva bol prvý zo všetkých, ktorý ediktom zakázal, aby sa po piatich rokoch od smrti kohokoľvek vznášala akákoľvek otázka týkajúca sa jeho stavu.

404. Aj božský Klaudius v reskripte adresovanom Klaudiánovi uviedol, že ak by sa ukázalo, že nastolenou peňažnou otázkou bola spôsobená akákoľvek ujma stavu zosnulého, vyšetrovanie sa musí zastaviť.

Tit. 16. Pokiaľ ide o odhalenie tajnej dohody.

405. Gaius, O edikte mestského prétora, tit: Akcie týkajúce sa slobody.

Aby sa zabránilo tomu, že prílišná zhovievavosť niektorých pánov voči svojim otrokom znečistí najvyšší poriadok v štáte tým, že ich otroci budú trpieť, aby si nárokovali právo slobodného narodenia a aby boli súdne vyhlásení za slobodných, bol za Domiciána vydaný dekrét senátu, ktorým sa ustanovilo, že "Ak niekto dokáže, že k činu došlo v dôsledku tajnej dohody a človek vyhlásený za slobodného bol v skutočnosti otrokom, ten bude patriť tomu, kto tajnú dohodu odhalil."

406. Ulpián, O povinnostiach konzula, kniha II.

Cisár Marcus rozhodol, že kolúziu možno odhaliť do piatich rokov od rozhodnutia, ktorým bola osoba vyhlásená za oprávnenú na výsadu slobodného narodenia.

407. Rozumieme, že týchto päť rokov musí byť nepretržitých.

408. Ak je zrejmé, že ak vek toho, kto je obvinený z koluzívneho konania, spôsobuje, že vyšetrowanie treba odložiť do veku pohlavnej dospelosti alebo na iný čas, treba rozhodnúť, že lehota piatich rokov neplynie.

409. Okrem toho sa domnievam, že lehota piatich rokov bola stanovená nie na ukončenie vyšetrowania, ale na jeho začatie. Iná je však situácia, pokiaľ ide o toho, kto ako oslobodený otrok požaduje, aby mu boli priznané práva osoby, ktorá je slobodná.

410. Reskriptom božskej Marky sa ustanovuje, že aj cudzincom, ktorí majú právo uplatňovať nároky za iných, sa má dovoliť odhaliť kolúziu.

411. Kallistratos, O súdnych vyšetrowaniach, kniha IV.

Ak sa niekto bez toho, aby mal nejakého právneho protivníka, súdne vyhlási za oprávneného na práva slobodnej osoby, rozhodnutie bude bez účinku, a to tak, ako keby žiadne nebolo vydané. Toto ustanovujú cisárske ústavy.

412. Ulpián, O Lex Julia et Papia, kniha I.

Ak sa o slobodnom človeku na základe kolúzie rozhodlo, že má práva slobodnej osoby, a kolúzia bola preukázaná, v niektorých ohľadoch sa naňho hľadá ako na slobodného človeka. Medzitým však, kým sa kolúzia neodhalila a po vydaní rozhodnutia s odkazom na jeho práva ako slobodnej osoby, sa bude považovať za slobodného.

413. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha V.

Pod zámenkou kolúzie je povolené preskúmať rozhodnutie vydané s odkazom na právo slobodne narodeného len raz.

414. Ak sa na účely preukázania kolúzie dostaví súčasne niekoľko osôb, keď sa preukáže riadny dôvod, rozhodnutie sa musí vydať po zohľadnení mravov a veku všetkých zúčastnených strán; a najmä sa má zistiť, ktorá z nich má najväčší záujem na odhalení kolúzie.

Knihá XLI

1. O nadobúdaní vlastníctva majetku.
2. O nadobudnutí alebo strate vlastníctva.
3. Pokiaľ ide o prerušenie premlčania a užívanie.
4. Pokiaľ ide o držbu nadobudnutú nadobúdateľom.
5. O držbe ako dedič alebo ako držiteľ.
6. O držbe na základe darovania.
7. O držbe z dôvodu opustenia.
8. Držba na základe dedičstva.
9. O držbe z dôvodu vena.
10. O držbe na základe vlastníctva.

Tit. 1. O nadobudnutí vlastníckeho práva k nehnuteľnosti

1. Gaius, Denné alebo zlaté záležitosti, kniha II.

Vlastnícke právo k určitým veciam získavame na základe zákona národov, ktorý sa všade medzi ľuďmi dodržiava podľa diktátu prirodzeného rozumu; a vlastnícke právo k iným veciam získavame na základe občianskeho práva, teda na základe zákona našej krajiny. A keďže Zákon národov je starobylejší, keďže bol vyhlásený v čase vzniku ľudského rodu, je vhodné, aby bol preskúmaný ako prvý.

(0) Preto sa všetky zvieratá, ktoré sú chytené na súši, na mori alebo vo vzduchu, teda divé zvieratá a vtáky, ako aj ryby, stávajú vlastníctvom tých, ktorí ich chytia.

23. Florentinus, Inštitúcie, kniha VI.

To isté pravidlo sa vzťahuje aj na ich potomstvo, ktoré sa narodí, kým sú v našich rukách.

23. Gaius, Denné alebo zlaté záležitosti, kniha II.

Lebo to, čo podľa prirodzeného práva nikomu nepatrí, stáva sa vlastníctvom toho, kto to prvý nadobudne.

(1) Pokiaľ ide o voľne žijúce zvieratá a vtáky, nie je ani rozdiel v tom, či ich niekto chytá na vlastnom pozemku, alebo na cudzom; je však jasné, že ak vstúpi na pozemok iného s cieľom loviť alebo chytať zver, môže mu to vlastník zákonne zakázať, ak si je vedomý jeho úmyslu.

(2) Keď raz získame niektorú z týchto zverí, rozumie sa, že nám patrí, kým ju máme v držbe; ak by totiž unikla z našej starostlivosti a získala späť svoju prirodzenú slobodu, prestáva nám patriť a opäť sa stáva majetkom toho, kto ju prvý vezme,

4. Florentinus, Inštitúcie, kniha VI.

Ibaže po skrotení sú zvyknuté odísť a vrátiť sa.

0. Gaius, Denné alebo zlaté záležitosti, kniha II.

Rozumie sa, že divé zvieratá získavajú späť svoju prirodzenú slobodu, keď ich naše oči už nemôžu vnímať; alebo ak ich možno vidieť, keď je ich prenasledovanie ťažké.

(65536) Bola položená otázka, či sa divoké zviera, ktoré bolo zranené tak, že ho možno chytiť, chápe tak, že sa okamžite stáva naším vlastníctvom. Trebatius zastával názor, že nám hneď patrí a patrí nám aj naďalej, kým ho prenasledujeme, ale ak by sme ho prestali prenasledovať, už nebude naše a opäť sa stane majetkom prvého, kto ho chytiť. Ak by ju teda počas toho, ako ju prenasledujeme, vzal niekto iný s úmyslom, že z jej zmocnenia bude mať sám prospech, bude sa mať za to, že sa dopustil krádeže voči nám. Mnohé authority si nemyslia, že nám bude patriť, ak ju nezachytíme, pretože sa môže stať mnoho vecí, ktoré nám v tom zabránia. Toto je lepší názor.

(65537) Aj povaha včiel je divoká. Preto ak sa usadia na niektorom z našich stromov, nepovažujeme ich za naše, kým ich nezatvoríme do úľa, rovnako ako vtáky, ktoré si urobili hniezda na našich stromoch. Ak by teda včely zavrel niekto iný, stane sa ich vlastníkom.

(65538) Podobne, ak včely vyrábajú med, môže sa ho ktokoľvek zmocniť bez toho, aby sa dopustil krádeže. Ale ako sme už uviedli, ak niekto vstúpi na cudzí pozemok s takýmto cieľom, môže mu to vlastník zákonne zakázať, ak si je vedomý jeho úmyslu.

(65539) Roj včiel, ktorý opustil náš úľ, sa chápe ako náš, pokiaľ je na dohľad a jeho prenasledovanie nie je ťažké; inak sa stáva majetkom toho, kto sa ho zmocní ako prvý.

(65540) Aj povaha pávov a holubov je divoká. Nezáleží ani na tom, či majú alebo nemajú vo zvyku odlietať a vracat' sa; veď včely, o ktorých prirodzenosti bolo rozhodnuté, že je divoká, robia to isté. Niektorí ľudia majú jelene, ktoré sú také krotké, že odlietajú do lesov a vracajú sa, a nikto nepopiera, že ich prirodzenosť je divoká. Okrem toho sa v súvislosti s takými zvieratami, ktoré majú vo zvyku odchádzať a vracat' sa, prijalo toto pravidlo, a

to : "Rozumie sa, že nám patria, kým majú v úmysle vrátiť sa, ale ak by tento úmysel prestali mať, už nebudú naše a stanú sa majetkom prvého nájomcu." Rozumie sa, že prestali mať úmysel vrátiť sa, ak stratili zvyk robiť to.

(65541) Povaha sliepok a husí nie je divoká, pretože je všeobecne známe, že existujú divé sliepky a divé husi. Preto ak moje husi alebo moje kurčatá, ktoré sa z nejakého dôvodu zľakli, uletia tak ďaleko, že neviem, kde sú, napriek tomu si nad nimi ponechám vlastnícke právo a každý, kto ich vezme s úmyslom získať z toho prospech, bude považovaný za toho, kto sa dopustil krádeže.

(65542) Podobne všetko, čo sa vezme od nepriateľa, sa podľa zákona národov okamžite stáva vlastníctvom toho, kto to vezme.

65536. Florentinus, Inštitúcie, kniha VI.

Podobne aj prírastok zvierat, ktorých sme vlastníckmi, nám patrí podľa toho istého zákona.

(65536) Gaius, Diurnal, alebo Zlaté záležitosti, kniha II.

Do takej miery je to pravda, že aj ľudia, ktorí sú slobodní, sa stávajú otrokmi nepriateľa; ale napriek tomu, ak uniknú z moci nepriateľa, získajú späť svoju predchádzajúcu slobodu.

65536. Okrem toho všetko, čo rieka pridá k našej krajine ako naplaveniny, nadobúdame podľa práva národov. To sa však považuje za pridané naplaveniny, ktoré sa pridávajú postupne, takže nemôžeme vnímať množstvo, ktoré sa pridáva v každom časovom okamihu.

65537. Ak však sila potoka odoberie časť vašej pôdy a preniesie ju na moju, je zrejmé, že bude naďalej vaša. Ak však zostane na mojej pôde dlhší čas, takže stromy, ktoré so sebou priniesol, zapustia korene v mojej pôde, bude sa od tej chvíle považovať za súčasť mojej pôdy.

65538. Ak v mori vznikne ostrov (čo sa stáva zriedkavo), stáva sa majetkom prvého obyvateľa; lebo sa považuje za to, že nepatrí nikomu. Ak vznikne ostrov v rieke (čo sa stáva veľmi často) a zaberá stred toku, stáva sa spoločným vlastníctvom tých, ktorí majú pozemky pri brehoch na oboch stranách toku, a to v pomere k rozlohe

pozemkov jednotlivých osôb pozdĺž brehov. Ak je ostrov bližšie k jednej strane ako k druhej, bude patriť len tomu, kto má pozemky pozdĺž brehu na tejto strane toku.

65539. Ak sa rieka vyleje na jednej strane a začne tiecť v novom koryte a potom sa nové koryto vráti do starého, pole, ktoré je zahrnuté medzi oboma korytami a tvorí ostrov, zostane vlastníctvom toho, komu predtým patrilo.

65540. Ak však potok po opustení svojho prirodzeného koryta začne tiecť inde, pôvodné koryto bude patriť tým, ktorí majú pozemky pozdĺž brehu, v pomere k rozsahu pozemkov, ktoré sa tam nachádzajú, a nové koryto sa dostane pod rovnaké právo, ako má samotná rieka, to znamená, že sa stane verejným podľa práva národov. Ak sa však po určitom čase rieka vráti do svojho pôvodného koryta, nové koryto bude opäť patriť tým, ktorí vlastní pozemky pozdĺž brehov. Ak nové koryto zaberá celý pozemok, hoci sa rieka mohla vrátiť do svojho pôvodného koryta, ten, komu pozemok patril, si prísne vzaté nemôže nárokovať žiadne právo na koryto toku; pretože pozemok, ktorý mu predtým patril, prestal byť jeho, keďže stratil svoju pôvodnú podobu; a keďže nemá žiadny susedný pozemok, nemôže mať z dôvodu susedstva nárok na žiadnu časť opusteného koryta. Striktné dodržiavanie tohto pravidla by však bolo náročné.

65541. Pravidlo je odlišné, keď je niečie pole celé zaplavené vodou, pretože zaplavenie nemení podobu pozemku; a je jasné, že keď voda opadne, pozemok bude patriť tomu, kto ho predtým vlastnil.

65542. Keď niekto zhotoví nejaký predmet vo svojom mene z materiálov, ktoré patria inému, Nerva a Proculus si myslia, že jeho vlastníctvo bude patriť tomu, kto ho zhotovil, a to z toho dôvodu, že to, čo bolo zhotovené, predtým nikomu nepatrilo. Sabinus a Cassius si myslia, že v súlade s prirodzeným rozumom ten, kto vlastnil materiály, bude aj vlastníkom toho, čo z nich bolo vyrobené, pretože žiadny predmet nemožno vyrobiť bez materiálov; ako napríklad, keby som mal vyrobiť vázu z tvojho zlata, striebra alebo mosadze; alebo loď, skriňu, alebo lavicu vyrezanú z vašich dosiek; alebo odev z vášho plátna; alebo medovinu z vášho vína a medu; alebo omietku, alebo očnú masku z vašich liekov; alebo víno z vášho hrozna, alebo obilia; alebo olej z vašich olív. Existuje však umiernený názor ľudí s dobrým úsudkom, ktorí sa domnievajú, že ak sa dá predmet zredukovať na pôvodnú formu a materiál, platí to, čo tvrdia Sabinus a Cassius, ale ak sa to nedá, treba prijať názor Nerva a Prokula; napríklad keď sa dá váza zo zlata, striebra alebo medi roztaviť a vrátiť do pôvodnej hrubej kovovej hmoty, ale víno, olej alebo obilie sa nedá vrátiť do podoby hrozna, olív a klasov, z ktorých boli získané; ani medovina sa nedá vrátiť do podoby medu a vína, z ktorých je zložená, ani náplast' alebo očná voda sa nedá vyriešiť na lieky, z ktorých bola zložená. Napriek tomu sa mi zdá, že niektoré authority sa veľmi správne domnievali, že v

tomto bude by nemali existovať žiadne pochybnosti, keď sa pšenica získala z klasov iných osôb, ktorým patrila, "a to z toho dôvodu, že zrno si zachováva klasy vo svojej dokonalej podobe a ten, kto ho mláti, nevyrába nový predmet, ale len extrahuje to, čo už existuje.

65543. Ak sa dvaja vlastníci dohodnú, že zmiešajú materiály, ktoré im patria, celá zmes sa stáva ich spoločným vlastníctvom bez ohľadu na to, či sú tieto materiály rovnakého druhu alebo nie; ako keď zmiešajú víno alebo roztavia striebro, alebo spoja rôzne druhy látok; alebo keď jeden prispeje vínom a druhý medom, alebo jeden zlatom a druhý striebrom, hoci zlúčeniny medoviny a elektra sú produkty rozdielneho charakteru.

65544. Rovnaké právne pravidlo sa uplatní, ak sa zmiešajú materiály patriace dvom osobám bez ich súhlasu, bez ohľadu na to, či sú rovnakej, alebo odlišnej povahy.

65545. Ak jedna osoba postaví budovu na svojom pozemku z materiálov patriacich inej osobe, rozumie sa, že je vlastníkom budovy, pretože všetko je príslušenstvom pozemku, ktorý je na ňom postavený. Napriek tomu ten, kto bol vlastníkom materiálov, ním z tohto dôvodu neprestáva byť, ale medzitým nemôže podať žalobu na ich vrátenie alebo na ich vynútenie podľa zákona dvanástich tabuliek, ktorým sa ustanovuje, že nikoho nemožno nútiť, aby odstránil drevá patriace inému, ktoré boli použité pri stavbe jeho vlastného domu, ale musí zaplatiť dvojnásobok ich hodnoty. Pod pojmom "trámy", z ktorých sú postavené budovy, sa rozumejú všetky materiály. Preto ak by sa z akéhokolvek dôvodu mal dom zbúrať, vlastník môže potom podať žalobu o vrátenie materiálov a žiadať ich výrobu.

65546. Veľmi správne bola položená otázka, či v prípade, ak by osoba, ktorá dom za takýchto okolností postavila, dom predala a ten by bol po dlhom čase vlastníctva kupujúceho zbúraný, či by mal vlastník stále právo požadovať materiál ako svoj vlastný. Dôvodom pochybností je skutočnosť, že hoci celú budovu možno po uplynutí dlhého času nadobudnúť na základe premlčania, nevyplýva z toho, že možno nadobudnúť aj jednotlivé materiály, z ktorých bola zložená. Tento druhý názor nebol prijatý.

65547. Na druhej strane, ak niekto postaví budovu na cudzom pozemku z vlastného materiálu, budova sa stane vlastníctvom osoby, ktorej patrí pozemok. Ak vedel, že pozemok patrí inému, rozumie sa, že vlastníctvo materiálov stratil dobrovoľne; a preto ak sa dom zbúra, nebude mať právo požadovať ich. Ak si však vlastník pozemku nárokuje stavbu a neuhradí druhému hodnotu materiálu a mzdy robotníkov, môže mu byť vylúčené právo na základe námietky z dôvodu podvodu; a ak ten, kto stavbu postavil, nevedel, že pozemok patrí inému, a preto ju

postavil v dobrej viere, treba určite postupovať týmto spôsobom. Ak totiž vedel, že pozemok patrí inému, možno tvrdiť, že je vinný za to, že neuvážene postavil dom na pozemku, o ktorom vedel, že nie je jeho.

65548. Ak na svojom pozemku vysadím krík patriaci inému, bude mi patriť. Na druhej strane, ak zasadím na cudzom pozemku nejaký svoj, bude patriť jemu; za predpokladu, že v oboch prípadoch zapustil korene; inak totiž zostane majetkom toho, kto ho predtým vlastnil. V súlade s tým, ak vtlačím strom patriaci inému do svojej pôdy, takže zapustí korene, stane sa mojím stromom; rozum totiž nedovoľuje, aby sa strom považoval za patriaci inému, ak nezapustí korene v jeho pôde. Preto ak strom zasadený v blízkosti hraničnej čiary pošle svoje korene do susednej pôdy, stáva sa spoločným majetkom oboch vlastníkov,

65536. Marcianus, Inštitúcie, kniha III.

V pomere k miestu, ktoré zaberá na každom pozemku.

131072. Ak však kameň vznikne na hranici dvoch pozemkov, ktoré sú v spoločnom vlastníctve, ale nie sú rozdelené, aj nerozdelený kameň bude patriť spoluvlastníkom, ak sa odstráni zo zeme.

10. Gaius, Denné alebo zlaté záležitosti, kniha II.

Z tohto dôvodu k pôde patria rastliny, ktoré na nej zakorenili, a obilie, ktoré bolo zasiate, sa tiež považuje za súčasť pôdy. Okrem toho, tak ako v prípade toho, kto stavia na pozemku patriacom inému, ak tento podá žalobu o vrátenie stavby, môže sa brániť výnimkou z dôvodu podvodu; rovnako aj ten, kto na vlastné náklady zasial semeno na pozemok iného, sa môže chrániť výnimkou.

11. Aj listy, hoci sú zo zlata, tvoria súčasť papyrusu a pergamenu, na ktorých sú napísané; rovnako ako materiály, z ktorých sú postavené domy, sú príslušenstvom pozemku, a na rovnakom princípe aj zasiate semená tvoria jeho súčasť. Preto ak napíšem báseň, históriu alebo vlastnú reč na papyrus alebo pergamen, ktoré patria vám, nie ja, ale vy budete chápaní ako vlastníci tohto diela. Ak však proti mne podáte žalobu o vrátenie svojich kníh alebo pergamenu a odmietnete mi zaplatiť náklady, ktoré mi vznikli pri písaní, môžem sa chrániť výnimkou z dôvodu podvodu, ak som predmety získal do vlastníctva v dobrej viere.

12. Obrazy však zvyčajne netvorí súčasť tabúl, na ktorých sú namaľované, ako listy papyrusu a pergamenu, na ktorých sú napísané; na druhej strane však bolo rozhodnuté, že tabuľa je príslušenstvom obrazu. Napriek tomu je vždy úplne správne, aby bola vlastníčkovi tabuľky priznaná pretorská žaloba proti tomu, kto obraz namaľoval, za predpokladu, že má tabuľku v držbe; túto žalobu môže účinne využiť, ak ponúkne náklady na namaľovanie obrazu: v opačnom prípade mu bude brániť výnimka z dôvodu podvodu, keďže by určite mal zaplatiť náklady, ak by bol dobromyseľným držiteľom tabuľky. My však hovoríme, že žaloba o vrátenie tabuľky bude správne podaná v prospech/za toho, kto ju namaľoval, proti vlastníčkovi, ale mal by mu ponúknuť hodnotu tabuľky; inak mu bude brániť námietka z dôvodu podvodu.
13. Majetok, ktorý sa stáva našim odovzdaním, nadobúdame podľa práva národov; nič totiž nie je tak v súlade s prirodzenou spravodlivosťou, ako to, aby sa vyhovelo želaniu vlastníka, ktorý má v úmysle previesť svoj majetok na iného.
14. Nezáleží však na tom, či vlastníč sám osobne odovzdá vec inému, alebo či to s jeho súhlasom urobí niekto iný. Preto ak osoba, ktorá sa chystá odísť na cestu do vzdialenej krajiny, niekomu zverí voľnú správu svojich vecí a tento v rámci bežnej obchodnej činnosti niečo predá a doručí kupujúcemu, prevedie vlastnícke právo k tomu istému na toho, kto to prijíma.
15. Niekedy na prevod vlastníctva bez doručenia postačuje aj samotné želanie vlastníka, ako napríklad, ak som vám požičal alebo prenajal nejakú vec a potom, keď som vám ju uložil, vám ju predám. Lebo hoci som vám ju z tohto dôvodu nedodal, predsa len ju robím vašim vlastníctvom už len tým, že dovolím, aby zostala vo vašich rukách z dôvodu, že bola kúpená.
16. Podobne, ak niekto predá tovar, ktorý je uložený v sklade, a zároveň odovzdá kľúče od skladu kupujúcemu, prevádza na neho vlastníctvo tovaru.
17. Okrem toho niekedy vôľa vlastníka prenáša vlastnícke právo k majetku na osobu, ktorá nie je určená; napríklad keď niekto hodí čokoľvek do davu, lebo nevie, koľko z toho môže nejaký jednotliviec zdvihnúť; a predsa, keďže chce, aby všetko, čo niekto zdvihne, patrilo jemu, okamžite ho robí vlastníkom toho istého.
18. Pravidlo je odlišné, ak je tovar hodený do mora počas búrky s cieľom odľahčiť loď, pretože zostáva majetkom vlastníka, keďže nebol hodený cez palubu s úmyslom vzdať sa ho, ale aby vlastníč spolu s loďou ľahšie unikol

nebezpečenstvu mora. Z tohto dôvodu, ak niekto získa majetok počas samotnej plavby na mori alebo po tom, čo ho vlny vyhodili na pevninu, a odstráni ho s úmyslom získať z neho úžitok, dopúšťa sa krádeže.

0. Ten istý, Inštitúcie, kniha II.

Majetok pre nás nadobúdajú nielen my sami, ale aj tí, ktorých máme v moci; ako napríklad otroci, v ktorých máme užívacie právo, a tiež slobodní a otroci patriaci iným, ktorých máme v dobrej viere v držbe. Rozoberme si každý z týchto prípadov podrobne.

13. Teda všetko, čo naši otroci získajú odovzdaním alebo čo si stanovia, alebo čo získajú akýmkoľvek iným spôsobom, získavajú od nás; lebo ten, kto je v moci iného, nemôže mať nič vlastné. Preto ak je náš otrok ustanovený za dediča, nemôže vstúpiť do majetku, iba ak na náš príkaz, a ak mu to prikážeme, majetok nadobúdame my, rovnako ako keby sme my sami boli ustanovení za dedičov. V súlade s touto zásadou nadobúda dedičstvo aj náš otrok.

14. Okrem toho vlastníctvo pre nás nenadobúdajú len tí, ktorých máme pod svojou kontrolou, ale aj držba; keď totiž získajú držbu majetku niekoho, my sami sa považujeme za jeho vlastníkov; preto sa vlastníctvo pre nás nadobúda aj dlhodobou držbou.

15. Pokiaľ ide o tých otrokov, v ktorých máme len užívacie právo, bolo rozhodnuté, že keď niečo nadobudnú užívaním nášho majetku alebo vlastnou prácou, je to nadobudnuté pre nás. Ak však niečo získajú iným spôsobom, patrí to tomu, komu patrí ich vlastníctvo. Preto ak je takýto otrok ustanovený za dediča alebo ak mu je niečo odkázané alebo darované, nenadobudnem to ja, ale vlastník majetku.

16. To isté pravidlo, ktoré bolo prijaté v súvislosti s užívateľom, sa vzťahuje aj na toho, kto je u nás v dobrej viere, či už je slobodný, alebo je otrokom patriacim inému; a je k dispozícii v prípade dobromyseľného držiteľa. Z toho vyplýva, že všetko, čo sa nadobudne iným spôsobom ako dvoma uvedenými, bude patriť buď samotnej osobe, ak je slobodná, alebo jej pánovi, ak je otrokom.

17. Napriek tomu, ak bona fide držiteľ získa otroka úžere, z dôvodu, že sa za týchto okolností stáva jeho vlastníkom, môže prostredníctvom neho nadobudnúť majetok akýmkoľvek spôsobom. Užívateľ však nemôže

nadobudnúť otroka uťívaním; po prvé preto, že ho v skutočnosti nevlastní, ale má len právo ho uťívať a poťívať; po druhé preto, že vie, že otrok patrí inému.

14. Marcianus, Inštitúcie, kniha III.

Chovanec nepotrebuje autoritu svojho poručníka na to, aby nadobudol majetok, ale nemôže nič odcudziť, ak nie je prítomný a nesúhlasí s tým jeho poručník; ani (ako sa domnievali sabiniáni) nemôže dokonca previesť vlastníctvo, hoci môže byť prirodzené. Tento názor je správny.

15. Callistratus, Institutes, kniha II.

Hoci jazerá a rybníky niekedy zväčšujú svoje rozmery a niekedy vysychajú, stále si zachovávajú svoje pôvodné hranice, a preto sa právo alluvium, pokiaľ ide o ne, nepripúšťa.

(1) Ak sa nejaká nádoba vyrobí roztavením mojej medi a tvojho striebra dohromady, nestane sa naším spoločným vlastníctvom; pretože med' a striebro sú rôzne materiály, môžu ich umelci oddeliť a vrátiť do pôvodného stavu.

16. Neratius, Pravidlá, kniha VI.

Ak by môj zástupca na môj príkaz niečo pre mňa kúpil a bolo by mu to doručené v mojom mene, vlastníctvo k predmetu, teda vlastnícke právo k nemu, nadobúdam ja, aj keď o tom neviem.

(1) Opatrovník poručenca mužského alebo ženského pohlavia, rovnako ako zástupca, nadobúda majetok pre neho tým, že ho kúpi v mene poručenca, a to aj bez jeho vedomia.

0. Ten istý, Pergamen, kniha V.

Čokoľvek niekto postaví na brehu mora, bude mu patriť; lebo brehy mora nie sú verejné ako majetok, ktorý tvorí súčasť dedičstva ľudí, ale podobajú sa tomu, čo bolo vytvorené na prvom mieste prírodou a ešte nebolo podrobené vlastníctvu nikoho. Ich stav totiž nie je nepodobný stavu rýb a divých zvierat, ktoré sa hneď po ulovení nepochybne stávajú majetkom toho, pod koho kontrolu sa dostali.

(0) Ak sa odstráni budova, ktorá bola postavená na morskom pobreží, treba zvážiť, v akom stave je pozemok, na ktorom sa nachádzala, teda či zostane majetkom toho, komu budova patrila, alebo sa vráti do pôvodného stavu a opäť sa stane verejným; rovnako, ako keby na ňom nikdy nebola postavená. Za lepší názor treba považovať ten druhý, ak zostane v pôvodnom stave ako súčasť pobrežia.

23. Ten istý, Jazdy, kniha V.

Kto však postaví dom na brehu potoka, neurobí ho tým svojim.

23. Florentinus, Inštitúcie, kniha VI.

Je stanovené, že právo alluvium neexistuje s ohľadom na pozemky, ktoré majú hranice. Rozhodol o tom aj božský Pius. Trebatius hovorí, že ak sa pôda odobratá porazeným nepriateľom poskytne pod podmienkou, že bude patriť nejakému mestu, bude mať nárok na právo alluvium a nemá stanovené hranice; ale pôda odobratá jednotlivcom má predpísané hranice, takže sa dá zistiť, čo a komu bolo darované, ako aj to, čo bolo predané a čo zostalo verejné.

20. Ulpián, O Sabínovi, kniha I.

Ak dvaja páni odovzdajú majetok otrokovi, ktorý je v ich spoločnom vlastníctve, získava pre jedného z pánov podiel druhého.

21. Ten istý, O Sabinovi, kniha IV.

Majetok, ktorý tvorí súčasť majetku, nemôže dedič nadobudnúť prostredníctvom otroka patriaceho do toho istého majetku, a tým menej môže takto nadobudnúť samotný majetok.

0. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Aristo hovorí, že slobodný človek, ktorý mi slúži v dobrej viere ako otrok, pre mňa nepochybne nadobudne všetko, čo získa svojou prácou prostredníctvom užívania môjho majetku. Ale všetko, čo mu niekto dá alebo čo získa pri obchodovaní, bude patriť jemu. Hovorí však, že akýkoľvek majetok alebo dedičstvo, ktoré bolo odkázané, nenadobudnem prostredníctvom neho, pretože nepochádza z môjho majetku ani z jeho práce; na získanie dedičstva

totiž nevykonal žiadnu prácu a do istej miery je to majetok, pretože ho prijal. O tom svojho času pochyboval Varius Lucullus. Lepší názor však je, že dedičstvo sa nenadobúda, aj keď ho závetca možno chcel, aby patrilo mne. Ale aj keď ju domnelý otrok nenadobudne pre mňa, predsa len, ak bolo zjavným úmyslom poručiteľa, aby sa tak stalo, majetok by mi mal byť vydaný. Trebatius si myslí, že ak slobodný človek slúži niekomu v dobrej viere ako otrok a vstúpi do majetku na príkaz toho, komu slúži, sám sa stane dedičom; nezáleží totiž na tom, čo človek zamýšľal urobiť, ale čo urobil. Labeo zastáva opačný názor za predpokladu, že bol k tomu donútený; ak to však chcel urobiť, stane sa dedičom.

23. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXIX.

Odovzdanie majetku by nemalo a ani nemôže previesť na toho, kto ho prijíma, väčšie právo na ten istý majetok, ako mal ten, kto ho odovzdal. Preto každý, kto vlastní pozemok, ho môže previesť doručením; ak však nemal vlastnícke právo k tomu istému, neprevádza nič na toho, kto ho prijíma.

(1) Keď sa vlastníctvo prevádza na toho, kto ho prijíma, prevádza sa v tom istom stave, v akom bolo, keď ho mal v držbe ten, kto ho odovzdal. Ak je predmetom služobnosti, prechádza spolu so služobnosťou; ak je voľný, prechádza v tomto stave; a ak k prevádzanému pozemku prislúchajú služobnosti, prechádza spolu s právami k služobnostiam zriadeným v jeho prospech. Preto ak by niekto tvrdil, že určitý pozemok je voľný, a odovzdá pozemok, ktorý je zaťažený služobnosťou, nezmenšuje tým nič z práva na služobnosť prislúchajúceho k uvedenému pozemku, ale napriek tomu sa zaväzuje a musí poskytnúť to, na čom sa dohodol.

(2) Ak Titius a ja kúpime nehnuteľnosť a jej odovzdanie sa uskutoční Titiovi individuálne a zároveň ako môjmu zástupcovi, myslím si, že nehnuteľnosť nadobudnem aj ja, pretože je stanovené, že držbu každého druhu nehnuteľnosti, a teda aj vlastníctvo k nej, možno nadobudnúť prostredníctvom osoby, ktorá je slobodná.

24. Pomponius, O Sabinovi, kniha XI.

Ak ti môj otrok slúži v dobrej viere a kúpi si niečo, čo mu bolo dodané, Proculus hovorí, že sa to nestane mojím, lebo ja nemám otroka vo svojom vlastníctve; ani to nebude tvoje, lebo to nebolo nadobudnuté prostredníctvom tvojho majetku. Ak si však slobodný človek niečo kúpi, kým ti slúži ako otrok, bude mu to patriť individuálne.

25. Ak máš majetok, ktorý mi patrí, a ja si želim, aby bol tvoj, stane sa tvojím, hoci sa nedostal do mojich rúk.

26. Ulpían, O Sabínovi, kniha XL.

Nikto, kto má otroka buď násilím, alebo tajne, alebo na základe neistého titulu, nemôže nadobudnúť právo nášho žiadnou zmluvou, ktorú by mohol uzavrieť, ani odovzdaním majetku.

0. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLIII.

Kto niekomu slúži v dobrej viere ako otrok, či už je otrokom iného, alebo je slobodný, nadobudne pre svojho vlastníka všetko, čo získa prostredníctvom majetku tohto druhého, kým slúži v dobrej viere ako otrok. Rovnako pre neho nadobudne všetko, čo získa vlastnou prácou, pretože sa to do istej miery považuje za majetok toho prvého, pretože za svoju prácu vďačí tomu, komu v dobrej viere slúži.

(23) Majetok však nadobúda pre svojho vlastníka len dovtedy, kým mu slúži v dobrej viere ako otrok; len čo však zistí, že patrí niekomu inému, alebo je slobodný, zisťujme, či pre neho bude naďalej nadobúdať majetok. Pri skúmaní tejto otázky musíme určiť, či budeme brať do úvahy začiatok držby, alebo všetky momenty, ktoré sú v nej zahrnuté. Lepší názor je, že treba brať do úvahy celý čas.

(24) Vo všeobecnosti treba povedať, že čokoľvek ten, kto slúži v dobrej viere, nemôže nadobudnúť prostredníctvom majetku svojho držiteľa, nadobudne pre seba; ale čo nemôže nadobudnúť pre seba prostredníctvom iného majetku ako majetku svojho držiteľa, nadobudne pre toho, komu slúži v dobrej viere ako otrok.

(25) Ak niekto v dobrej viere slúži dvom osobám ako otrok, nadobudne majetok pre obe, ale pre každú z nich v pomere, v akom použil jej kapitál. Môže však vzniknúť otázka, či to, čo nadobudne z kapitálu jednej z nich, bude čiastočne patriť osobe, ktorej slúži v dobrej viere ako otrok, a čiastočne jeho vlastnému pánovi, ak je otrokom; alebo ak je slobodný, či to bude patriť tomu, komu slúži v dobrej viere, alebo či má celú sumu nadobudnúť v prospech toho, ktorého majetok použil. Scaevola rozoberá tento bod v druhej knihe otázok. Hovorí, že ak otrok, ktorý patrí inému, slúži dvom osobám v dobrej viere a nadobúda majetok tým, že používa niečo, čo patrí jednému z nich, je rozumné tvrdiť, že ho nadobúda len pre neho. Hovorí tiež, že ak otrok uvedie meno toho, s odkazom na ktorého majetok uzatvára zmluvu, niet pochýb, že nadobúda výlučne pre neho; pretože ak by zmluvu uzavrel výslovne v mene jedného zo svojich pánov s odkazom na jeho majetok, nadobudol by celú sumu v jeho prospech.

Neskôr prijal názor, že ak niekto v dobrej viere slúži viacerým pánom ako otrok, nadobudne len pre mňa, aj keby sa neuspokojil s odkazom na môj majetok, či už v mojom mene, alebo na môj výslovný príkaz; bolo totiž stanovené, že vždy, keď otrok vlastnený spoločne nemôže nadobudnúť majetok pre všetkých svojich vlastníkov, môže ho nadobudnúť len pre toho, kto z toho bude mať prospech. Opakovane som uviedol, že Julián zastával tento názor: čo aj my schvaľujeme.

23. Paulus, O Sabinovi, kniha XIV.

V súvislosti so všetkým, čo možno obnoviť do pôvodného stavu, treba povedať, že ak materiál zostane taký, aký bol, a zmení sa len forma (ako napríklad, ak z môjho bronzu urobíš sochu alebo z môjho striebra pohár), budem jeho vlastníkom:

23. Kallistratos, Inštitúcie, kniha II.

ibaže sa to urobí v mene iného so súhlasom vlastníka; vtedy totiž na základe jeho súhlasu bude celý predmet patriť tomu, v mene ktorého bol zhotovený.

23. Paulus, O Sabinovi, kniha XIV.

Ak však z mojich dosiek postavíš loď, bude ti patriť z toho dôvodu, že cyprus, ktorého boli súčasťou, už neexistuje, rovnako ako vlna, ak sa z nej vyrobí odev; ale vznikla nová forma, zložená z cyprusu alebo vlny ?

23. Proculus nás informuje, že ľudia sa bežne riadia pravidlom, ktoré prijali Servius a Labeo; to znamená, že v prípadoch, keď sa berie do úvahy kvalita majetku, všetko, čo sa pridá, sa stáva príslušenstvom všetkých, ako napríklad tam, kde sa k soche pridá noha alebo ruka, k poháru dno alebo rukoväť, k posteli opora, k lodi doska alebo k budove kamene, lebo všetky budú patriť tomu, kto predtým vlastnil majetok.

24. Ak sa strom vytrhne s koreňmi a uloží sa na cudzom pozemku, bude patriť bývalému vlastníkovi, kým sa nezakorení; ale po tom, čo sa tak stane, stane sa príslušenstvom pozemku, a ak sa vytrhne s koreňmi druhýkrát, nevráti sa bývalému vlastníkovi: je totiž pravdepodobné, že sa stal iným stromom vďaka odlišnej výžive, ktorú dostal z pôdy.

25. Labeo hovorí, že ak mi zafarbiš vlnu na fialovo, bude stále moja, lebo nie je rozdiel medzi vlnou po zafarbení a tam, kde padla do bahna alebo špiny a z tohto dôvodu stratila svoju pôvodnú farbu.

2. Pomponius, O Sabínovi, kniha XXX.

Treba pripustiť, že ak pridáš nejaké striebro, ktoré patrí inému, do masy toho kovu, ktorého si vlastníkom, nebude ti patriť celé. Na druhej strane, ak svoj pohár pospájate olovom alebo striebrom, ktoré patrí inému, niet pochyb, že pohár bude váš a že ho môžete legálne vymáhať žalobou.

3. Ak sa súčasne prispejú viaceré lieky patriace rôznym osobám a z nich sa zloží podobný liek alebo ak vyrobíš masť spojením rôznych parfumov, žiaden z predchádzajúcich vlastníkov nemôže v tomto prípade správne tvrdiť, že výrobok patrí jemu; preto je najlepšie zastávať názor, že patrí tomu, v mene ktorého bol vyrobený.

4. Ak sú dve časti veci patriace rôznym vlastníkom pospájané, vzniká otázka, komu patria? Cassius hovorí, že to treba určiť podľa veľkosti alebo hodnoty každej z častí; ak však ani jednu z nich nemožno považovať za príslušenstvo druhej, pozrime sa, či ju nemožno považovať za hmotu, ktorá bola roztavená, alebo či bude patriť tomu, v mene ktorého boli časti pospájané. Proculus aj Pegasus zastávajú názor, že každá časť bude patriť tomu, kto ju vlastnil predtým, ako bola pospájaná s druhou.

5. Ten istý, O Sabinovi, kniha LIII.

Ak tvoj sused stavia na tvojom múre, Labeo a Sabinus hovoria, že to, čo postaví, bude patriť jemu. Proculus však zastáva názor, že to bude patriť tebe, tak ako sa všetko, čo iný postaví na tvojom pozemku, stáva твоjím vlastníctvom. Toto je lepší názor.

6. Paulus, O Sabinovi, kniha XVI.

Keď sa v potoku vytvorí ostrov, stane sa spoločným majetkom tých, ktorí vlastnia pozemky pozdĺž brehu, nie nerozdelný, ale oddelený zreteľnými hranicami; každý z nich totiž bude mať právo na tú jeho časť, ktorá je oproti jeho pozemku na brehu potoka, rovnako ako keby ostrovom viedla priama čiara.

7. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXIV.

Preto ak vytvorený ostrov pribudne k môjmu pozemku a ja predám jeho dolnú časť, ktorá nie je oproti ostrovu, nebude kupujúcemu patriť nič z ostrova, a to z toho dôvodu, že by mu na začiatku nepatrilo, aj keby bol vlastníkom tejto časti môjho pozemku v čase, keď ostrov vznikol.

8. Celsus, syn, hovorí, že ak na brehu rieky, kde sa nachádza môj pozemok, vyrastie strom, bude patriť mne, pretože samotná pôda je mojím individuálnym vlastníctvom a verejnosť má právo ju len užívať; a preto, ak by koryto rieky vyschlo, stane sa vlastníctvom susedov, a to z toho dôvodu, že ľudia ho už neužívajú.

9. Ostrov v rieke vzniká tromi rôznymi spôsobmi; po prvé, keď tok obteká pozemky, ktoré pôvodne nepatrili do jeho koryta; po druhé, keď miesto, ktoré bolo predtým jeho korytom, nechá vyschnúť a začne ho obtekať; po tretie, keď postupným odstraňovaním pôdy vyvýši miesto nad koryto rieky a zväčší ho naplaveninami. Poslednými dvoma spôsobmi sa ostrov stáva súkromným vlastníctvom toho, ktorého pozemok bol najbližšie k nemu, keď sa objavil. Je totiž prirodzené, že tok mení svoje koryto, keď mení svoj tok, a je jedno, či sa mení len pôda, ktorá tvorí koryto, alebo sa zvyšuje tým, že sa naň ukladá zemina, pretože má vždy rovnaký charakter. V prvom prípade sa stav pozemku nemení.

10. Alúvium obnovuje pole do stavu, v akom bolo pred tým, ako ho sila toku úplne odstránila. Preto ak je pole, ktoré sa nachádza medzi verejnou cestou a riekou, zaplavené vodou v dôsledku rozvodnenia potoka, či už je zaplavené po troškách, alebo nie, a je obnovené tou istou silou prostredníctvom ústupu rieky, bude patriť svojmu bývalému vlastníkovi. Ved' rieky plnia úlohy tých úradníkov, ktorí určujú hranice pozemkov a prisudzujú ich niekedy od súkromných osôb verejnosti a niekedy od verejnosti súkromným osobám. Preto, keďže sa vyššie uvedený pozemok stal verejným, keď slúžil ako koryto rieky, mal by sa teraz opäť stať súkromným a patriť svojim pôvodným vlastníkom.

11. Ak zatlačím do mora pilóty a postavím na nich stavbu, stavba bude hneď moja; keďže to, čo nepatrí nikomu, sa stáva vlastníctvom prvého nájomcu.

12. Paulus, O edikte, kniha XXXI.

Samotným odovzdaním veci sa jej vlastníctvo neprevádza, pretože k tomu dochádza len vtedy, keď odovzdaniu predchádza predaj alebo iný oprávnený dôvod.

13. Poklad je starobylý peňažný vklad, na ktorý už nezostala spomienka, takže teraz nemá vlastníka. Preto sa stáva vlastníctvom toho, kto ho nájde, pretože nikomu inému nepatrí. Na druhej strane, ak niekto kvôli zisku alebo poháňaný strachom s cieľom zachovať peniaze ukryje do zeme, nie sú pokladom a každý, kto si ich prisvojí, sa dopustí krádeže.

14. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XI.

Prostredníctvom našich otrokov nadobúdame takmer všetkými spôsobmi, dokonca aj proti nášmu súhlasu.

15. Ulpian, Disputácie, kniha IV.

16. Marcellus v Dvadsiatej knihe rozoberá otázku, na koho sa vzťahuje ustanovenie alebo odkaz, ak ho urobil otrok tvoriaci súčasť castrense peculium syna pod otcovou kontrolou, ktorý slúžil v armáde, predtým, ako bol majetok zapísaný. Domnievam sa, že názor, ktorý zastával Scaevola a o ktorom hovoril sám Marcellus, je správny, a to, že ak je majetok zapísaný, nadobúda sa všetko, kde otrok tvorí jeho súčasť; ak však zapísaný nie je, nadobudnutie by sa malo považovať za uskutočnené otrokom otca. Ak je užívacie právo odkázané takémuto otrokovi, niekedy sa bude považovať za zanechané otcovi a niekedy dedičovi bez toho, aby sa považovalo za prechádzajúce z jednej z týchto osôb na druhú.

16. Rovnaké rozlišovanie sa uplatňuje v prípade, keď bol majetok odňatý, aby sa určilo, či bude žaloba pre krádež podaná alebo nie; pretože ak by dedič vstúpil do dedičstva, majetok sa nebude považovať za majetok, ktorý bol z neho odcudzený; alebo ak by do neho nevstúpil, žaloba z dôvodu krádeže a tiež osobná žaloba na vrátenie majetku bude priznaná otcovi.

17. Vždy, keď otrok patriaci do dedičstva vstúpi do ustanovenia alebo nadobudne majetok odovzdaním, jeho úkon nadobúda účinky prostredníctvom osoby zosnulého; ako to zastáva Julianus, ktorého názor, že v prípade tohto druhu treba brať do úvahy osobu poručiteľa, sa stále prijíma,

18. Ten istý, O daniach, kniha IV.

Nehnutelnosť totiž nepredstavuje osobu dediča, ale osobu zosnulého, pričom toto pravidlo bolo stanovené mnohými predpismi občianskeho práva.

19. Ten istý, Disputácie, kniha VII.

Ak môj zástupca alebo poručník poručenca odovzdá svoj vlastný majetok ako patriaci mne alebo poručencom inému, nebude zbavený vlastníctva k nemu, pretože odcudzenie je neplatné, pretože nikto nemôže stratiť svoj majetok v dôsledku omylu.

20. Julianus, Digesty, kniha XIII.

Keď sa zhodneme, pokiaľ ide o majetok, ktorý bol odovzdaný, ale rozchádzame sa v názore na dôvody jeho odovzdania, nechápem, prečo by odovzdanie nemalo byť platné; napríklad ak si myslím, že som povinný previesť na teba pozemok v súlade s podmienkami závetu, a odovzdám ho, a ty máš dojem, že by som tak mal urobiť na základe ustanovenia. Ak vám totiž zaplatím určitú sumu peňazí za účelom jej darovania a vy si myslíte, že vám ju mám v úmysle požičať, je rozhodnuté, že vlastníctvo prejde na vás, a skutočnosť, že sme sa rozchádzali v názore na dôvod darovania a prijatia, nebude prekážkou jej právneho prevodu.

21. Tá istá kniha, Zbierka, kniha XLIV.

Vlastníctvo nehnuteľnosti nenadobúda veriteľ v prospech otroka, ktorý bol daný do zálohu, a to z toho dôvodu, že ani na základe ustanovenia, ani na základe mandátu, ani žiadnym iným spôsobom nemôže nič nadobudnúť, aj keď môže mať otroka v držbe.

22. Ak jeden z viacerých pánov dá peniaze otrokovi, ktorý je v spoločnom vlastníctve, je v moci pána obdarovať uvedeného otroka, ktorý je v spoločnom vlastníctve, akýmkoľvek spôsobom; ak by to totiž urobil len preto, aby ich odpočítal zo svojich účtov a nechal ich tvoriť súčasť peculium otroka, stále zostanú majetkom uvedeného pána. Ak by však tieto peniaze daroval otrokovi, ktorého drží spoločne, rovnakým spôsobom, ako zvykneme darovať otrokom iných, stanú sa spoločným majetkom spoluvlastníkov v pomere k podielu, ktorý má každý z nich na otrokovi.

23. Aby sme však mohli posúdiť nasledujúcu otázku, predpokladajme, že jeden spoluvlastník daroval otrokovi, ktorého vlastní spoločne, určitú sumu peňazí, aby si zachoval svoje vlastníctvo; a ak by si otrok za uvedené peniaze kúpil pozemok, stane sa spoločným vlastníctvom spoluvlastníkov v pomere k podielu, ktorý má každý z nich na otrokovi; pretože aj keby si spoločný otrok kúpil pozemok za ukradnuté peniaze, stane sa vlastníctvom spoluvlastníkov podľa ich podielu na otrokovi. Otrok, na ktorého má niekto užívacie právo, nenadobúda majetok pre svojho vlastníka z dôvodu užívacieho práva; ani otrok držaný spoločne nemôže nadobudnúť majetok pre jedného pána prostredníctvom toho, ktorý patrí inému. Ale práve tak, ako sa za týchto okolností nadobúda majetok od iných, líši sa stav otroka podliehajúceho užívaciemu právu od stavu otroka v spoločnom vlastníctve (napríklad jeden z nich nenadobúda majetok pre užívateľa, ale druhý ho nadobúda pre svojich pánov), pretože ak sa niečo získa využitím majetku užívateľa, bude to patriť len jemu, ale to, čo otrok v spoločnom vlastníctve získa prostredníctvom majetku jedného pána, bude patriť obom.

24. Tak ako otrok vlastnený spoločne výslovným ustanovením pre jedného zo svojich pánov nadobúda majetok len pre neho, tak aj otrok vlastnený spoločne nadobúda majetok len pre neho tým, že ho prijíma odovzdaním.

25. Keď otrok patriaci jednej osobe prijíma majetok doručením, pričom tvrdí, že ho prijíma pre svojho pána, a Titius, nadobúda polovicu pre svojho pána, ale jeho úkon vo vzťahu k druhej polovici je neplatný.

26. Ak by otrok, ktorý podlieha užívaciemu právu, povedal, že majetok nadobudnutý užívacím právom prijal odovzdaním, pre svojho vlastníka, nadobudne ho celý pre neho; ak totiž uzavrie ustanovenie s odkazom na majetok patriaci do užívacieho práva, nadobudne ho pre svojho vlastníka.

27. Ak mi chceš darovať majetok a ja ti nariadim, aby si ho odovzdal otrokovi, ktorý je v spoločnom vlastníctve Tícia a mňa, a otrok ho prijme s úmyslom získať ho pre Tícia, bude táto transakcia neplatná; alebo ak odovzdáš majetok môjmu zástupcovi s úmyslom, aby sa stal mojím, a on ho prijme s úmyslom získať ho pre seba, bude aj táto transakcia neplatná. Ak otrok v spoločnom vlastníctve recepuje majetok s úmyslom získať ho pre oboch svojich pánov, transakcia, pokiaľ ide o jedného z nich, nebude mať žiadnu platnosť ani účinok.

28. Alfenus Varus, Epitomes of the Digest of Paulus, kniha IV.

Attius mal pozemok pozdĺž verejnej cesty; za cestou bola rieka a pole patriace Luciovi Titiovi. Rieka postupne obkolesila pole, ktoré sa nachádzalo medzi cestou a riekou, a neskôr zakryla cestu, potom postupne ustúpila a

naplaveninami sa vrátila do svojho starého koryta. Dospelo sa k záveru, že keďže rieka zakryla pole aj cestu, pole sa stalo majetkom toho, kto vlastnil pozemok na druhej strane rieky, a potom, keď postupne ustúpila do svojho pôvodného koryta, bola pôda odňatá tomu, ktorého majetkom sa stala, a bola pridaná k pozemku toho, kto bol na druhej strane cesty, keďže jeho pozemok bol najbližšie k rieke. Diaľnica, ktorá bola verejná, však nemohla patriť nikomu na základe pristúpenia. Rozhodlo sa, že diaľnica nepredstavovala žiadnu prekážku, ktorá by bránila tomu, aby sa pole, ktoré zostalo na druhej strane diaľnice, stalo vlastníctvom Attiusa, pretože aj samotná diaľnica bola súčasťou jeho pozemku.

29. Julianus, O Miniciovi, kniha III.

Aj ukradnutého otroka nadobúda pre nadobúdateľa v dobrej viere, ak sa dohodne, alebo dostane na základe doručenia niečo, čo bolo získané prostredníctvom jeho majetku.

30. Africanus, Otázky, kniha VII.

Bola nastolená otázka, či v prípade, že osoba, ktorej slobodný človek slúžil v dobrej viere ako otrok, zomrie a zanechá dediča, ktorý vedel, že údajný otrok je slobodný, môže dedič nadobudnúť nejaký majetok jeho prostredníctvom. Nemožno povedať, že je dobromyseľným držiteľom, keďže keď začne mať držbu, vie, že človek je slobodný; pretože ak by mu niekto odkázal pozemok a dedič by vedel, že bol odkázaný, niet pochyb, že úroda z pozemku sa nestane jeho; a je oveľa viac dôvodov na uplatnenie tejto zásady, ak mal poručiteľ pozemok v držbe v dobrej viere, keďže ho kúpil od niekoho, kto nebol vlastníkom. Rovnaké pravidlo sa musí dodržiavať aj vo vzťahu k práci a sprostredkovaniu otrokov; takže bez ohľadu na to, či sú naši alebo patria cudzím osobám a či boli odkázaní alebo manumitovaní na základe závetu, nič z nich nenadobudnú dedičia za predpokladu, že títo nevedeli o ich postavení; lebo zároveň treba pripustiť, že v prípade, keď dobromyseľný držiteľ urobí úrodu, ktorú použil a ktorá pochádzala z pôdy, svojou vlastnou, zisk z jeho práce alebo jeho majetok nadobudne pre neho aj otrok.

31. Ulpián, O edikte, kniha IX.

Trebatius a Pegasus zastávajú názor, že sochy postavené v meste nepatria občanom, ale prétor musí dbať na to, aby to, čo tam bolo umiestnené s úmyslom urobiť to verejným, neodstránila žiadna súkromná osoba, dokonca ani ten, kto to postavil. Preto budú mať občania právo na výnimku proti každému, kto si nárokuje sochy, a na žalobu proti každému, kto ich má v držbe.

32. Paulus, O edikte, kniha XI.

Náhrada, ktorá sa ešte neuskutočnila, sa nepovažuje za súčasť nášho majetku.

Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Človek, ktorý je v dobrej viere vlastnený ako otrok, nenadobúda pre vlastníka nič, čo získava prostredníctvom kapitálu iného.

Je zrejmé, že nehmotný majetok nie je schopný vydania a úžery.

35. Ak otrok, ktorého užívacie právo patrí inému ako jeho vlastníkovi, sám kúpi otroka, ktorý mu je dodaný skôr, ako zaplatí cenu, nie je isté, pre koho nadobúda vlastníctvo. Ak by totiž zaplatil cenu z peculium, ktoré patrí užívateľovi, rozumie sa, že otrok sa stane jeho; ak ju však zaplatí z peculium, na ktoré má nárok vlastník, otrok sa bude považovať za jeho vlastníka.

36. Ulpian, O edikte, kniha XIX.

Pomponius rozoberá nasledujúci bod. Vlci odniesli mojim pastierom niekoľko ošípaných; nájomca susedného statku, ktorý prenasledoval vlkov silnými a mohutnými psami, ktoré choval na ochranu svojich stád, zobral vlkom ošípané, alebo ich psy prinútili, aby ich opustili. Keď sa môj pastier domáhal ošípaných, vznikla otázka, či sa stali majetkom toho, kto ich získal späť, alebo či sú stále moje, pretože boli získané určitým druhom lovu. Bol vyslovený názor, že tak ako v prípade, keď boli zvieratá chytené na mori alebo na súši a získali späť svoju prirodzenú slobodu, prestali patriť tým, ktorí ich chytili, tak aj v prípade, keď nás morské alebo suchozemské zvieratá pripravia o majetok, prestáva byť náš, keď uvedené zvieratá unikli mimo nášho prenasledovania. V skutočnosti, kto môže povedať, že niečo, čo mi vták letiaci cez môj dvor alebo moje pole odnesie, mi stále patrí? Ak to teda prestane byť moje a vypadne to z tlamy zvieratá, bude to patriť prvému nájomcovi; rovnako ako keď ryba, diviak alebo vták unikne spod našej kontroly a vezme ho iný, stane sa majetkom tohto druhého. Pomponius sa prikláňa k názoru, že majetok je naďalej náš, kým ho možno získať späť; hoci to, čo uvádza v súvislosti s vtákmi, rybami a divou zverou, je pravda. Hovorí tiež, že ak sa niečo stratí pri stroskotaní lode, neprestáva to byť hneď naše a že každý, kto to odstráni, bude zodpovedný za štvornásobok hodnoty. A skutočne je lepšie zastávať

názor, že všetko, čo odnesie vlk, bude naše dovtedy, kým to bude možné získať späť. Preto ak to stále zostane naše, myslím si, že žaloba z dôvodu krádeže bude oprávnená. Ak totiž nájomca prenasledoval vlkov nie s úmyslom odcudziť majetok (hoci taký úmysel mohol mať), ale ak pripustíme, že ich neprenasledoval s týmto cieľom, predsa len, keďže nevrátil ošípané môjmu pastierovi, keď ich žiadal, platí, že ich zatajil a ukryl; a preto si myslím, že bude podliehať žalobe z dôvodu krádeže, ako aj žalobe o predloženie majetku na súde; a po tom, čo sa tak stane, ošípané od neho možno získať späť.

37. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Keď otrok v spoločnom vlastníctve niečo nadobudne prostredníctvom majetku jedného zo svojich pánov, bude to napriek tomu patriť obom; ale ten, prostredníctvom ktorého majetku to bolo nadobudnuté, môže celú sumu vymáhať žalobou na rozdelenie; dobrá viera totiž vyžaduje, aby každý z vlastníkov mal prednostný nárok na všetko, čo otrok získal prostredníctvom jeho majetku; ak by to však otrok získal iným spôsobom, bude to patriť všetkým spoluvlastníkom v pomere k ich vlastníctvu.

38. Ulpián, O edikte, kniha LXV.

Nie je nič mimoriadne na tom, že niekto môže na iného previesť vlastníctvo majetku, ktorý nevlastní; ved' veriteľ predajom zálohu prevádza na kupujúceho vlastníctvo, ktoré sám nemal.

39. Paulus, O edikte, kniha L.

Majetok nemôže nadobudnúť užívateľ prostredníctvom otroka, pretože majetok nemôže pozostávať zo služieb otroka.

40. Ten istý, O Plautiovi, kniha VII.

41. Dobromyseľný nadobúdateľ nepochybne získava ako svoje všetky zisky, ktoré medzitým nadobudol prostredníctvom cudzieho majetku, a to sa netýka len tých, ktoré získal svojou usilovnosťou a prácou, ale aj všetkých ostatných, pretože pokiaľ ide o zisky, prakticky zaujíma postavenie vlastníka; pretože ešte predtým, ako získa úrodu, a hneď po jej oddelení od pôdy sa stáva vlastníctvom dobromyseľného nadobúdateľa. Nezáleží ani na

tom, či to, čo kúpim v dobrej viere, možno nadobudnúť premlčaním alebo nie; ako napríklad, ak to patrí poručníkovi alebo to bolo získané násilím, alebo to bolo odovzdané guvernérovi provincie v rozpore so zákonom proti vydieraniu a potom to bolo ním prevedené na dobromyseľného nadobúdateľa.

41. Na druhej strane, ak som si v čase, keď mi bola nehnuteľnosť odovzdaná, myslel, že patrí predávajúcemu, a neskôr som zistil, že patrí niekomu inému, vzniká otázka, či mám nárok na zisk, pretože držba trvala dlhý čas. Pomponius hovorí, že sa treba obávať, že takýto nadobúdateľ nie je nadobúdateľom v dobrej viere, hoci môže nehnuteľnosť držať, pretože premlčanie sa vzťahuje na právo, a to, či drží nehnuteľnosť v dobrej alebo zlej viere, je otázkou skutkovou. Túto skutočnosť nemožno spochybníť ani tvrdením, že uplynul dlhý čas; keďže na druhej strane ten, kto nemôže nadobudnúť nehnuteľnosť premlčaním z dôvodu vady vlastníckeho práva, má stále právo na jej výnosy.

42. Prírastok oviec je ziskom, a preto patrí dobromyseľnému držiteľovi, aj keby boli predané, keď boli gravidné, alebo keby boli v tomto stave ukradnuté. A skutočne nemožno pochybovať o tom, že dobromyseľný držiteľ má nárok na mlieko, aj keď zvieratá mohli byť predané pripravené na dojenie. Rovnaké pravidlo sa vzťahuje aj na vlnu.

43. Ten istý, O Plautiovi, kniha IX.

Čokoľvek, čo dá užívateľ otroka zo svojho vlastného majetku, zostane naďalej jeho. Ak to však urobil s úmyslom, aby majetok patrilo vlastníkovi, treba povedať, že ho nadobudne. Ak mu ho však dá cudzí človek, nepochybne ho nadobudne len pre vlastníka. Rovnaké tvrdenie vyslovujeme aj v súvislosti so slobodným človekom, ktorý v dobrej viere slúži ako otrok, takže ak mu niečo dám, zostane to naďalej moje. Preto Pomponius hovorí, že aj keby som otrokovi dal svoju prácu, všetko, čo prostredníctvom nej nadobudne, predsa len nadobudne pre mňa.

44. Pomponius, O Plautiovi, kniha VI.

Hoci všetko, čo postavíme na verejnom brehu alebo v mori, bude patriť nám, predsa len treba získať dekrét pretora, aby sa to povolilo; a naozaj, ak by niekto urobil niečo také, čo by spôsobilo nepríjemnosti iným, možno mu v tom zabrániť násilím; nepochybujem totiž, že ten, kto stavbu postaví, nebude mať právo na občiansku žalobu.

45. Celsus, Digesty, kniha II.

Dezertéra môžeme zadržať na základe vojnového práva.

46. Akýkoľvek majetok nepriateľa, ktorý môže byť v našich rukách, nepatrí verejnosti, ale prvému nájomcovi.

47. Modestinus, Pravidlá, kniha VII.

48. Rozumie sa, že majetok držíme ako vlastný vždy, keď, majúc ho v držbe, máme právo na výnimku, alebo keď, stratiac majetok, sme oprávnení podať žalobu na jeho vrátenie.

48. Ten istý, O Quinte Muciovi, kniha XIV.

Vlastníctvo nadobudnuté podľa občianskeho práva získavame prostredníctvom tých, ktorí sú pod našou kontrolou; ako napríklad v prípade stipulácie. Čokoľvek, čo sa nadobúda prirodzene, ako napríklad vlastníctvo, môžeme nadobudnúť prostredníctvom kohokoľvek, ak to chceme získať.

49. Ten istý, O Quinte Muciovi, kniha XXXI.

Slobodný človek nemôže za nás nadobudnúť majetok. Ktokoľvek, kto nám v dobrej viere slúži ako otrok, môže ho pre nás nadobudnúť, ak do toho vstúpi dobrovoľne a je si plne vedomý svojho stavu. Ak by však doň vstúpil na náš príkaz, nezíska ho ani pre seba, ani pre nás, ak nemal v úmysle získať ho pre seba. Ak však taký úmysel mal, nadobudne majetok pre seba.

50. Podobne aj slobodný človek, ktorý nám slúži v dobrej viere ako otrok, sa môže právne zaviazat' tým, že s nami uzavrie zmluvu, ktorá zahŕňa kúpu, predaj, nájom alebo prenájom.

51. Ak nám akýmkoľvek spôsobom ublíži, bude zodpovedný za žalobu o náhradu škody a v tomto prípade od neho môžeme vymáhať väčšiu náhradu škody ako od cudzinca.

52. Ak osoby tohto druhu pod naším vedením vykonávajú akékoľvek obchody týkajúce sa nášho majetku alebo vykonávajú akékoľvek úkony ako zástupcovia počas našej neprítomnosti, mala by sa proti nim poskytnúť žaloba, a

to nielen vtedy, keď sme ich kúpili ako otrokov, ale aj vtedy, ak nám boli darovaní; alebo boli nadobudnutí ako veno, alebo tým, že nám boli odkázaní; alebo nám prináležia z dedičstva; nielen ak si myslíme, že sú naše, ale aj vtedy, keď sú otrokmi v spoločnom vlastníctve alebo sú predmetom užívacieho práva; tak, aby pre nás nenadobudli viac, ako by získali, keby boli skutočne otrokmi v spoločnom vlastníctve alebo predmetom užívacieho práva iných.

53. Čokoľvek slobodný človek alebo otrok patriaci inému, alebo ten, kto nám slúži v dobrej viere ako otrok, nemôže nadobudnúť pre nás, môže slobodný človek nadobudnúť pre seba a otrok patriaci inému môže nadobudnúť pre svojho pána; s výnimkou toho, že slobodný človek, ktorý slúži v dobrej viere, sotva môže nadobudnúť majetok užívacím právom založeným na držbe, pretože ten, kto je sám držaný, sa nerozumie ako držiteľ. Ani vlastník otroka, ktorého máme v držbe v dobrej viere, nemôže nevedome nadobudnúť ususcipciou to, čo je zahrnuté v peculium otroka, rovnako ako to nemôže urobiť prostredníctvom utečeného otroka, ktorého nemá v držbe.

54. Proculus, Listy, kniha II.

Diviak sa chytil do pasce, ktorú si nastražil na lov, a keď ho chytili, ja som ho pustil a odniesol som ho; podľa teba som ti diviaka vzal? A keby ste si mysleli, že je váš, a ja by som ho prepustil a pustil do lesa, prestal by v tomto prípade byť váš, alebo by stále zostal vaším majetkom? Ak by prestal byť vaším, pýtam sa, na akú žalobu by ste mali voči mne nárok a či by bolo potrebné, aby bola podaná žaloba in factum? Odpoveď znela, že najprv by sme mali vziať do úvahy pascu a či nie je rozdiel, či som ju nastražil na verejnom alebo súkromnom pozemku; a ak som ju nastražil na súkromnom pozemku, či som tak urobil na svojom alebo na cudzom pozemku, a ak som ju nastražil na cudzom pozemku, či som tak urobil so súhlasom vlastníka uvedeného pozemku, alebo bez neho. Okrem toho treba zvážiť, či sa diviak chytil do pasce takým spôsobom, že sa nemohol uvoľniť, alebo či by sa mu dlhším zápasom podarilo uniknúť. Myslím si, že záver by mal byť taký, že ak bol diviak pod mojou kontrolou, stal sa mojím vlastníctvom; ak ste mu však svojím činom vrátili prirodzenú slobodu, prestal mi patriť; a ja by som mal nárok na žalobu in factum; ako sa rozhodlo v prípade, keď osoba hodila pohár patriaci inej osobe z lode do mora.

55. Ten istý, Listy, kniha VIII.

V rieke oproti mojej zemi vznikol ostrov. Spočiatku jeho dĺžka nepresahovala hranicu tej druhej, ale potom sa ostrov postupne zväčšoval a vyčnieval oproti hraniciam mojich horných a dolných susedov. Pýtam sa, či mi toto zväčšenie patrí, keďže susedí s mojím pozemkom, alebo či by platilo rovnaké pravidlo, ako keby bol ostrov na

začiatku rovnako dlhý ako v súčasnosti. Proculus odpovedal, že ak sa na rieku, v ktorej, ako ste uviedli, vznikol ostrov oproti hranici vášho pozemku tak, že nepresiahol jeho dĺžku, a ostrov bol v prvom rade bližšie k vašim pozemkom ako k pozemkom toho, kto vlastnil pozemok na druhej strane potoka, všetko sa stáva vašim a všetko, čo neskôr pribudlo k ostrovu vo forme naplaveniny, sa tiež stáva vašim, aj keď prírastok bol taký, že ostrov sa rozšíril oproti hraniciam vašich horných a dolných susedov, alebo dokonca ho umiestnil bližšie k pozemku toho, kto vlastní pozemok na druhej strane rieky.

56. Pýtam sa tiež, ak ostrov vznikne v blízkosti môjho brehu a potom celá rieka začne tiecť medzi mojím pozemkom a spomínaným ostrovom po tom, ako zanechala svoje vlastné koryto, ktorým tiekla jej väčšia časť, či máš pochybnosti o tom, že ostrov zostáva naďalej mojím majetkom, a či sa napriek tomu časť samotného koryta, ktoré zanechala rieka, stane mojím majetkom. Žiadam vás, aby ste mi napísali svoj názor v tejto veci. Proculus odpovedal, že ak bol ostrov v prvom rade bližšie k vášmu pozemku a rieka po tom, ako opustila svoje hlavné koryto, ktoré zaberala medzi ostrovom a pozemkom suseda, ktorý bol na druhej strane toku, začala tiecť medzi spomínaným ostrovom a vašim pozemkom, ostrov bude naďalej vašim majetkom; ale koryto, ktoré bolo medzi ostrovom a pozemkom suseda, sa má rozdeliť v strede tak, že časť, ktorá bola bližšie k vášmu ostrovu, sa bude rozumieť, že patrí vám, a tá, ktorá je bližšie k pozemku vášho suseda, sa bude rozumieť, že patrí jemu. Myslím si, že koryto rieky, ktoré vyschlo na druhej strane ostrova, prestalo byť ostrovom; ale Aby sa vec lepšie pochopila, v tomto prípade sa pole, ktoré bolo predtým ostrovom, bude naďalej označovať ako ostrov.

57. Paulus, O Plautiovi, kniha VI.

Julianus hovorí, že prostredníctvom otroka darovaného manželom nemožno nič nadobudnúť, a to ani prostredníctvom majetku manželky, ktorej bol otrok darovaný; to sa totiž pripúšťa len v prípade tých, ktorí slúžia v dobrej viere ako otroci.

58. Javolenus, O Cassiovi, kniha XI.

Čokoľvek, čo sa vezme z mora, nezačne byť vlastníctvom toho, kto to získa, kým to vlastník uvedeného majetku nezačne považovať za opustené.

59. Callistratus, Otázky, kniha II.

Majetok kúpený na môj príkaz sa nestáva mojím, kým mi ho ten, kto ho kúpil, neodovzdá.

60. Scaevola, Názory, kniha I.

Titius umiestnil na Seiovej pôde pohyblivú sýpku na pšenicu postavenú z drevených dosiek. Vzniká otázka, kto je vlastníkom sýpky? Odpoveď znie, že podľa uvedených skutočností sa nestala vlastníctvom Seia.

61. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha VI.

Majetok sa v práve často považuje za vlastníka, a preto všetko, čo nadobudne otrok tvoriaci jeho súčasť, sa považuje za nadobudnuté ním ako jeho pánom. Je zrejmé, že vo veciach, v ktorých je podstatná činnosť alebo práca osoby, nemožno pre pozostalosť nič získať prostredníctvom otroka; a preto, hoci otrok patriaci do pozostalosti môže byť ustanovený za dediča, predsa len, keďže na to, aby mohol vstúpiť do nej, je potrebný osobný príkaz jeho pána, musíme počkať, kým sa objaví dedič.

62. Tak ako užívacie právo nemôže vzniknúť bez toho, aby ho niekto užíval, tak ho nemožno nadobudnúť do vlastníctva prostredníctvom otroka.

63. Paulus, Manuály, kniha II.

64. Sú určité veci, ktoré sa samy nemôžu odcudziť, ale prechádzajú na základe všeobecného zvyku; preto bodový pozemok a majetok, ktorý nie je predmetom obchodu, prechádza na dediča; lebo hoci mu nemôže byť odkázaný, predsa sa po jeho ustanovení stáva jeho.

64. Tryphoninus, Disputácie, kniha VII.

Ak niekto, kto je pod kontrolou iného, nájde poklad, treba povedať s ohľadom na osobu, pre ktorú ho nadobudol, že ak ho ten prvý nájde na cudzom pozemku, bude mať nárok na polovicu; ak ho však nájde na pozemku svojho otca alebo pána, bude mu patriť celý; (a len polovica, ak ho objaví na pozemku niekoho iného).

65. Ak otrok v spoločnom vlastníctve nájde poklad na pozemku iného, nadobudne ho v pomere k podielom svojich pánov, alebo ho nadobudne vždy pre oboch rovnako? Tento prípad sa podobá prípadu, keď sa otrokovi odovzdá

majetok, ktorý pochádza od štátu, alebo je odkázaný dedičstvom, alebo darovaný cudzími osobami, pretože poklad sa považuje za dar zo šťastia; preto časť, na ktorú má nálezca nárok, bude patriť spoluvlastníkom v pomere k podielu, ktorý má každý z nich na otrokovi.

66. Ak otrok v spoločnom vlastníctve nájde poklad na pozemku jedného zo svojich pánov, nemôže vzniknúť žiadna pochybnosť, pokiaľ ide o podiel, na ktorý má pán vždy nárok, pretože patrí len vlastníkovi pozemku. Na druhej strane však treba zvážiť, či druhý spoluvlastník nebude mať právo na časť zvyšnej polovice a či nejde o podobný prípad ako v prípade, keď otrok urobí ustanovenie na príkaz jedného zo svojich pánov alebo dostane niečo na základe doručenia alebo osobitne pre druhého. Možno povedať, že druhý názor je lepší.

67. Ak otrok, v ktorom má niekto užívacie právo, nájde poklad na pozemku toho, kto má vlastnícke právo k otrokovi, bude mu to všetko patriť? A ak ho nájde na pozemku iného, nadobudne polovicu pre svojho vlastníka, alebo pre užívateľa? V tomto prípade je potrebné preskúmať, či užívateľ môže nadobudnúť majetok prácou otroka. Predpokladajme, že otrok našiel poklad kopaním v zemi; potom možno povedať, že patrí užívateľovi. Ak by ho však náhle našiel ukrytý na nejakom odľahlom mieste, zatiaľ čo nerobil nič iné, len sa prechádzal, bude patriť vlastníkovi majetku. Ja si však nemyslím, že polovica pokladu by mala patriť užívateľovi, pretože nikto nehľadá poklad prácou otroka a otrok nekopal v zemi kvôli nemu, ale robil prácu na iný účel a šťastie mu doprialo niečo iné. Preto ak by našiel poklad na pozemku samotného užívateľa, myslím si, že ten bude mať nárok len na polovicu ako vlastník pozemku a že druhá polovica bude patriť tomu, kto má vlastníctvo otroka.

68. Ak veriteľ nájde poklad na pozemku, ktorý mu bol založený, bude sa mať za to, že ho našiel na cudzom pozemku. Preto si z neho môže vziať polovicu sám a druhú polovicu dať dlžníkovi; a keď sa vyplatia požičané peniaze, môže si ponechať polovicu, ktorú si vzal z pokladu, z práva nálezcu, a nie z práva veriteľa. V takomto prípade, ak veriteľ začal držať pozemok ako svoj vlastný na základe vlastníckeho práva, na základe právomoci cisára sa pohľadávka na zálohu bude považovať za existujúcu počas času určeného na zaplatenie; ale po uplynutí tohto času bude mať dlžník nárok na akýkoľvek poklad nájdený na pozemku pred vyplatením peňazí. Ak sa však suma dlhu ponúkne v zákonom stanovenej lehote, veriteľ musí poklad vrátiť, pretože sa musí vrátiť všetko, čo k pozemku patrí, rovnako ako v prípade, keď ho vráti držiteľ; bude však povinný odovzdať len polovicu, pretože je ustálené, že nálezca má vždy nárok na polovicu.

69. Quintus Mucius Scaevola, Definície.

Keď niekto zapíše majetok patriaci inému do účtovníctva na účely zdanenia, v žiadnom prípade sa nestáva jeho.

70. Labeo, Epitomes of Probabilities, Paulus.

Ak ti pošlem list, nestane sa твоjím, kým ti nebude doručený. Paulus: Som opačného názoru, lebo ak mi pošleš svojho sekretára a ja ti pošlem list ako odpoveď, list sa stane твоjím, len čo ho doručím tvojemu sekretárovi. To isté sa stane v prípade listu, ktorý ti pošlem len ako službu; napríklad ak si ma požiadal, aby som ťa niekomu odporučil, a ja ti na tento účel pošlem list.

71. Ak ostrov v rieke patrí tebe, nič z neho nie je verejným vlastníctvom. Paulus: "Ak si myslíš, že je to tvoj pozemok, tak si na ňom môžeš žiť: V prípade tohto druhu ostrovov sú brehy rieky a brehy mora do určitej miery verejným vlastníctvom; a pravidlo práva je rovnaké aj vo vzťahu k poľu, ktoré susedí s brehom alebo pobrežím.

72. Ak sa vytvorí ostrov vo verejnom toku, ktorý je v blízkosti vášho pozemku, bude vám patriť. Paulus: Pozrime sa, či to nie je nepravdivé vo vzťahu k ostrovu, ktorý nie je priľahlý ku korytu rieky, ale je zavesený na konároch alebo inom ľahkom materiáli nad tokom, takže pôda naň nedosahuje a ostrov môže meniť svoju polohu. Takýto ostrov je do určitej miery verejným majetkom a patrí k samotnej rieke.

73. Paulus: Ak sa ostrov, ktorý vznikol v rieke, stane vaším majetkom a medzi prvým ostrovom a protiľahlým brehom sa neskôr vytvorí ďalší ostrov, miera sa bude brať z vášho ostrova, a nie z vášho pozemku, na základe ktorého sa ostrov stal vaším majetkom; veď aký je rozdiel v tom, aký charakter môže mať pozemok, na základe ktorého polohy sa uplatňuje vlastníctvo posledného ostrova?

74. Labeo v tej istej knihe hovorí, že ak niečo vznikne alebo je postavené na verejnom mieste, stáva sa to verejným, a že aj ostrov, ktorý vznikol na verejnom toku, treba považovať za verejný majetok.

75. Venuleius, Interdikty, kniha VI.

Keď je tehotná žena odkázaná, nadobudnutá úžením alebo iným spôsobom odcudzená a porodí dieťa, stane sa vlastníctvom toho, kto ju kúpil, a nie toho, komu patrila v čase počatia.

Tit. 2. O nadobudnutí alebo strate vlastníctva.

76. Paulus, O edikte, kniha LIV.

Vlastníctvo, ako hovorí Labeo, je odvodené od termínu sedes, čiže postavenie, pretože ho prirodzene má ten, kto ho má; a to Gréci označujú katoxyn.

77. Nerva, syn, tvrdí, že vlastníctvo majetku vzniklo z prirodzenej držby a že stopa po nej stále zostáva v prípade všetkého, čo je vzaté na zemi, na mori a vo vzduchu, pretože to okamžite patrí tomu, kto to prvý nadobudol do vlastníctva. Podobne aj koristiť získaná vo vojne a ostrov vytvorený v mori, drahokamy, drahé kamene a perly nájdené na pobreží sa stávajú vlastníctvom toho, kto ich prvý získa do držby.

78. Vlastníctvo nadobúdame aj my sami.

79. Nepříčetný človek alebo poručenec nemôže začať nadobúdať vlastníctvo bez oprávnenia svojho kurátora alebo opatrovníka; pretože hoci sa tí prví môžu dotýkať majetku svojím telom, nemajú dispozíciu držať ho, podobne ako v prípade, keď niekto vloží niečo do rúk spiaceho človeka. Opatrovanec môže začať nadobúdať držbu na základe oprávnenia svojho poručníka. Ofilius a Nerva, syn, však hovoria, že poručenec nemôže začať nadobúdať držbu bez oprávnenia svojho poručníka, pretože držba je vecou faktickou, a nie právnou. Tento názor možno prijať, ak je poručenec v takom veku, že je schopný pochopiť, čo robí.

80. Ak manžel odovzdá držbu svojej manželke za účelom jej darovania, viaceré authority zastávajú názor, že ide o faktickú držbu, keďže ide o skutkovú otázku, ktorú nemožno zrušiť podľa občianskeho práva. A skutočne, aký zmysel by malo tvrdiť, že manželka nie je v držbe, keďže manžel ju okamžite stratil, keď si ju už nechcel ponechať ?

81. Držbu nadobúdame aj prostredníctvom otroka alebo syna, ktorý je pod našou kontrolou; a tak je to aj v prípade majetku tvoriaceho jeho peculium, aj keď o tejto skutočnosti nevieme, ako to tvrdil Sabinus. Cassius a Julianus: pretože tí, ktorým sme dovolili mať peculium, sa rozumejú držiteľmi s našim súhlasom. Preto aj nemluvňa a nepríčetný môže získať do držby majetok tvoriaci peculium a môže ho nadobudnúť úžere; môže tak urobiť aj dedič, ak otrok patriaci do majetku urobí kúpu.

82. Držbu môžeme nadobudnúť aj prostredníctvom každého, koho v dobrej viere vlastníme ako otroka, hoci patrí inému alebo je slobodný. Ak ho však máme v držbe podvodne, nemyslím si, že môžeme nadobudnúť držbu jeho prostredníctvom. Ten, kto je v držbe iného, nemôže nadobudnúť vlastníctvo ani pre svojho pána, ani pre seba.

83. Ak sme spoluvlastníkmi otroka, môžeme prostredníctvom neho individuálne nadobudnúť majetok v plnom rozsahu, ako keby bol jedným z našich vlastných otrokov, ak má v úmysle vykonať nadobudnutie pre jedného zo svojich pánov; rovnako ako v prípade nadobudnutia vlastníctva.

84. Prostredníctvom otroka, v ktorom máme užívacie právo, môžeme nadobudnúť vlastníctvo rovnakým spôsobom, ako je zvyknutý nadobúdať majetok pre nás prostredníctvom svojej práce; nie je ani rozdiel, ak ho v skutočnosti nevlastníme, pretože rovnaké pravidlo platí aj pre syna.

85. Okrem toho ten, prostredníctvom ktorého chceme získať užívanie, by mal byť takou osobou, aby bol schopný pochopiť, čo užívanie znamená.

86. Ak teda pošleš otroka, ktorý je nepríčetný, aby sa ujal držby, v žiadnom prípade sa nebude považovať za toho, kto ju získal.

87. Ak pošleš chlapca, ktorý ešte nedosiahol vek puberty, aby sa zmocnil držby, začneš ju nadobúdať; rovnako ako sa nadobúda držba poručenca, a to najmä na základe autority jeho poručníka.

88. Niet pochýb o tom, že držbu môžeš nadobudnúť prostredníctvom otrokyne.

Chovanec môže nadobudnúť držbu prostredníctvom otroka, či už tento dosiahol vek puberty, alebo nie, ak mu nariadi, aby sa ujal držby s autoritou svojho poručníka.

90. Nerva, syn, hovorí, že nemôžeme nadobudnúť vlastníctvo prostredníctvom jedného z našich otrokov, ktorý je na úteku, hoci bolo rozhodnuté, že zostáva v našom vlastníctve, kým nie je vo vlastníctve iného; a preto medzitým môže nadobudnúť vlastníctvo prostredníctvom úžery. Tento názor sa však prijal z dôvodu verejného pohodlia, takže k lichvárskeму nadobudnutiu môže dôjsť, kým nikto nezíska vlastníctvo otroka. Podľa názoru Cassiusa a Juliána môže vlastníctvo nadobudnúť takýto otrok, ako aj tí, ktorých máme v provincii.

91. Julianus hovorí, že nemôžeme nadobudnúť držbu prostredníctvom otroka, ktorý bol skutočne daný do zálohu, pretože sa má za to, že ho má dlžník v jednom ohľade, a to na účely úžery. Otrok, ktorý je v zálohu, nemôže nadobudnúť vlastníctvo ani pre veriteľa, pretože ten ho síce môže mať v držbe, ale nemôže prostredníctvom neho nadobudnúť vlastníctvo na základe ustanovenia alebo iným spôsobom.

92. Starí ľudia si mysleli, že prostredníctvom otroka patriaceho k majetku môžeme nadobudnúť čokoľvek, pretože je súčasťou uvedeného majetku. Preto vznikla diskusia, či by sa toto pravidlo nemalo rozšíriť ďalej, aby v prípade, že niektorí otroci boli odkázaní, ostatní mohli byť vlastnení na základe úkonu jedného z nich. Diskutovalo sa aj o tom, či by to tak bolo aj v prípade, ak by boli všetci spoločne kúpení alebo darovaní. Lepší názor je, že za takýchto okolností nemôžem nadobudnúť držbu aktom jedného z nich.

93. Ak je otrok čiastočne odkázaný ustanovenému dedičovi, môže za neho nadobudnúť držbu pozemku nehnuteľnosti v pomere k jeho podielu na uvedenom otrokovi, a to na základe odkazu.

94. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak prikážem otrokovi, ktorého vlastním spoločne, aby prijal dedičstvo, pretože na základe svojho podielu na ňom získam držbu svojho podielu.

95. To, čo sme uviedli v súvislosti s otrokmi, platí aj vtedy, keď oni sami chcú nadobudnúť držbu pre nás; ak totiž prikážeš svojmu otrokovi, aby prijal držbu, a on tak urobí s úmyslom nadobudnúť nehnuteľnosť nie pre teba, ale pre Tícia, držbu nenadobúda pre teba.

96. Držba sa nadobúda za nás prostredníctvom zástupcu, poručníka alebo kurátora. Keď však nadobúdajú držbu vo vlastnom mene, a nie s úmyslom len poskytovať svoje služby, nemôžu nadobudnúť držbu pre nás. Na druhej strane, ak povieme, že tí, ktorí nadobúdajú držbu v našom mene, ju nenadobúdajú pre nás, výsledkom bude, že

držbu nenadobudne ani ten, komu bola vec odovzdaná, pretože to nemal v úmysle, ani ten, kto vec odovzdal, si ju neponechá, pretože sa jej vzdal.

97. Ak nariadim predávajúcemu, aby vydal vec môjmu zástupcovi, pričom je v našej prítomnosti, Priscus hovorí, že sa bude považovať za doručeníu mne. To isté pravidlo sa uplatní, ak nariadim svojmu dlžníkovi, aby zaplatil inému sumu, ktorá mi patrí, pretože nie je potrebné, aby sa držby ujal telesne a skutočne, ale môže sa tak stať len očami a úmyslom. Dôkazom toho sa javí prípad majetku, ktorý vzhľadom na svoju hmotnosť nemožno premiestniť, ako sú napríklad stĺpy; považujú sa totiž za odovzdané, ak s tým strany súhlasia, pričom stĺpy majú pred sebou; a vína sa považujú za odovzdané, keď sa kľúče od vínnej pivnice odovzdajú kupujúcemu.

98. Obce nemôžu vlastniť nič samy od seba, pretože s tým nemôžu súhlasiť všetci občania. Nevlastnia fóra a chrámy a iné veci tohto druhu, ale ich promiskuitne využívajú. Nerva, syn, hovorí, že môžu nadobúdať, vlastniť a získavať užívaním peculium svojich otrokov; iní však zastávajú opačný názor, pretože sami nemajú vlastníctvo otrokov.

99. Ulpián, O edikte, kniha LXX.

Súčasnú pravidlo hovorí, že obce môžu mať v držbe aj nadobúdať uschopnením, a to prostredníctvom otroka alebo osoby, ktorá je slobodná.

100. Paulus, O edikte, kniha LXX.

Okrem toho možno vlastniť len telesný majetok.

101. Vlastníctvo získavame prostredníctvom tela aj mysle, a nie prostredníctvom týchto vecí osobitne. Keď však hovoríme, že držbu získavame telom a mysl'ou, netreba to chápať tak, že keď sa niekto chce zmocniť pozemku, musí obísť každé pole, pretože mu stačí vstúpiť na ktorúkoľvek časť pozemku, pokiaľ je jeho úmyslom zmocniť sa ho celého, kam až siahajú jeho hranice.

102. Nikto nemôže nadobudnúť držbu majetku, ktorá je neistá; ako napríklad, ak máš úmysel a túžbu vlastniť všetko, čo má Titius.

103. Neratius a Proculus si myslia, že držbu nemôžeme nadobudnúť len na základe úmyslu, ak sa najprv neuskutoční prirodzená držba. Preto ak viem, že na mojom pozemku je poklad, okamžite ho vlastním, len čo mám úmysel tak urobiť; úmysel totiž dodáva to, čo chýba prirodzenej držbe. Opäť nie je správny názor Bruta a Manilia, ktorí zastávajú názor, že každý, kto mal dlhý čas v držbe pozemok, mal v držbe aj akýkoľvek poklad, ktorý sa tam nachádza, hoci o jeho existencii nevedel. Kto totiž nevie, že sa tam nejaký poklad nachádza, ten ho nevlastní, hoci môže mať pozemok v držbe; a ak aj vedel o jeho existencii, nemôže ho nadobudnúť dlhodobou držbou, pretože vie, že je majetkom niekoho iného. Viaceré autority zastávajú názor, že lepší je Sabinov názor; totiž že ten, kto vie, že na jeho pozemku je poklad, ho nenadobudne do vlastníctva, ak nebol odstránený z miesta, pretože nie je v našej správe. Súhlasím s týmto názorom.

104. Tú istú vec môžeme držať z viacerých rôznych titulov; napríklad niektoré autority si myslia, že ten, kto získava majetok užívaním, tak robí nielen ako kupujúci, ale aj ako vlastník. Ak som totiž dedičom toho, kto má držbu ako kupujúci, držím tú istú vec, ale ako kupujúci a ako dedič; lebo kým vlastníctvo možno založiť len na základe jedného titulu, v prípade držby to tak nie je.

105. Na druhej strane viaceré osoby nemôžu mať držbu tej istej veci bez rozdelenia; je totiž v rozpore s prirodzenosťou, že kým ja niečo držím, aj ty by si sa mal považovať za držiteľa. Sabinus však hovorí, že ten, kto dáva majetok držaný na základe neistého titulu, ho sám vlastní, rovnako ako ten, kto ho dostal s rizikom. Trebatius tiež schvaľuje tento názor, lebo si myslí, že jedna osoba môže mať vlastníctvo spravodlivo a druhá nespravodlivo, ale obe ho nemôžu mať ani nespravodlivo, ani spravodlivo. Labeo mu odporuje, pretože v prípade úplnej držby nie je veľký rozdiel, či má niekto držbu spravodlivo alebo nespravodlivo. To je správne, pretože tú istú držbu nemôžu mať dve osoby, rovnako ako sa nemožno domnievať, že ty stojíš na tom istom mieste, na ktorom stojím ja, alebo že sedíš presne tam, kde sedím ja.

106. Pri strate držby sa musí brať do úvahy úmysel strany, ktorá držbu vykonáva. Preto hoci môžete byť na pozemku, predsa len, ak nemáte v úmysle si ho ponechať, okamžite stratíte držbu. Preto možno držbu stratiť len na základe úmyslu, hoci ju nemožno nadobudnúť týmto spôsobom.

107. Ak však máte držbu výlučne na základe úmyslu, aj keď sa na pozemku môže nachádzať niekto iný, stále budete mať držbu toho istého pozemku.

108. Ak by niekto oznámil, že dom je napadnutý - lupičmi, a vlastník, premožený strachom, sa k nemu nechce priblížiť, je stanovené, že stráca držbu domu. Ak by však otrok alebo nájomca, prostredníctvom ktorého majetok skutočne vlastním, buď zomrel, alebo odišiel, zachovám si držbu na základe úmyslu.

109. Ak odovzdám vec inému, strácam jej držbu; bolo totiž rozhodnuté, že držbu držíme dovtedy, kým sa jej dobrovoľne nevzdáme, alebo kým nás o ňu nepripraví násilím.

110. Ak otrok, ktorého mám v držbe, tvrdí, že je slobodný, ako to urobil Spartakus, a je pripravený obhájiť svoju slobodu na súde, nebude sa považovať za držiteľa pána, ktorému sa chystá odporovať. To je však správne len vtedy, ak zostal dlhší čas na slobode; inak, ak sa zo svojho stavu otroka domáha slobody a žiada o súdne rozhodnutie v tejto veci, zostáva napriek tomu pod mojou kontrolou a ja ho držím v držbe na základe úmyslu, kým nebude vyhlásený za slobodného.

111. Miesta, na ktoré sa utiekame v lete a v zime, vlastníme zámerné, hoci ich v určitom čase opúšťame.

112. Okrem toho môžeme mať držbu na základe úmyslu a tiež telesne, prostredníctvom iného, ako sme uviedli v prípade nájomcu a otroka. Skutočnosť, že určitý majetok vlastníme bez toho, aby sme si toho boli vedomí (ako je to v prípade, keď otroci získajú peculium), by nemala predstavovať žiadnu ťažkosť, pretože sa má za to, že ho vlastníme tak úmyslom, ako aj faktickým pôsobením otrokov.

113. Nerva, syn, si myslí, že hnutel'ný majetok, s výnimkou otrokov, môžeme vlastniť dovtedy, kým ho máme na starosti; to znamená dovtedy, kým ho môžeme získať do prirodzenej držby, ak by sme to chceli. Ak by sa totiž stratilo stádo alebo by spadla váza tak, že by sa nedala nájsť, okamžite prestáva byť v našom vlastníctve, hoci ju nikto iný nemôže získať do vlastníctva; iný je však prípad, keď sa nedá nájsť nič, čo mám na starosti, pretože to stále zostáva v susedstve a usilovné hľadanie to objaví.

114. Podobne aj divé zvieratá, ktoré zatvoríme do ohrád, a ryby, ktoré hodíme do rybníkov, sú v našom vlastníctve. Ale ryby, ktoré sú v jazere, alebo divé zvieratá, ktoré sa potulujú v lesoch ohradených živým plotom, nie sú v našom vlastníctve, lebo sú ponechané na prirodzenú slobodu; lebo inak, ak by niekto kúpil les, považoval by sa za vlastníka všetkých zvierat v ňom, čo je nepravdivé.

115. Okrem toho máme v držbe vtáky, ktoré sme zavreli alebo skrotili a podriadili našej kontrole.

116. Niektoré autority veľmi správne tvrdia, že holuby, ktoré odlietajú z našich budov, ako aj včely, ktoré opúšťajú naše úle a majú vo zvyku sa vracat', sú v našom vlastníctve.

117. Labeo a Nerva, syn, vyslovili názor, že prestávam vlastniť každé miesto, ktoré zaplavila rieka alebo more.

118. Ak si privlastníte akýkoľvek majetok, ktorý bol u vás uložený, s úmyslom ukradnúť ho, prestávam ho vlastniť. Ak ju však z miesta neodstrániš a máš úmysel popierať, že bola u teba uložená, viaceré staroveké autority, a medzi nimi aj Sabinus a Cassius, veľmi správne tvrdia, že si stále zachovávam držbu, a to z toho dôvodu, že krádež nemožno spáchať bez toho, aby sa s predmetom manipulovalo, a krádež nemožno spáchať ani len úmyslom.

119. Pravidlo, že nikto nemôže sám zmeniť svoj titul na držbu majetku, stanovili už antické autority.

120. Ak by však ten, kto u mňa uložil nejakú vec alebo mi ju požičal, tú istú vec predal alebo mi ju daroval, nebude sa mať za to, že som zmenil právny titul, na základe ktorého mám vec v držbe, pretože som ju nemal v držbe.

121. Existuje toľko druhov držby, koľko je spôsobov nadobudnutia majetku, ktorý nám nepatrí; ako napríklad kúpou, darovaním, odkazom, veno, ako dedič, odovzdaním ako náhrada za spôsobenú škodu, okupáciou, ako v prípade, keď získame majetok zo zeme alebo mora, od nepriateľa alebo ktorý sami vytvoríme. A na záver, existuje len jeden druh vlastníctva, ale druhov je nekonečné množstvo.

122. Držbu možno rozdeliť na dva druhy, pretože sa nadobúda buď v dobrej, alebo v zlej viere. Názor Quinta Mucia, ktorý medzi rôzne druhy držby zaradil aj tú, ktorá je daná na príkaz sudcu s cieľom zachovať majetok, alebo keď držbu získame preto, že nie je poskytnutá zábezpeka proti hroziacej škode, je úplne smiešny. Ak totiž niekto uvedie veriteľa do držby za účelom zachovania majetku, alebo ak sa tak deje preto, že nebola poskytnutá zábezpeka proti hroziacej škode, alebo v mene nenarodeného dieťaťa, v skutočnosti neudeluje držbu, ale len opatrovanie a dohľad nad majetkom. Preto keď sused neposkytne zábezpeku proti hroziacej ujme a my sme postavení pod dohľad a tento stav trvá dlhší čas, prétor nám po preukázaní náležitého dôvodu umožní získať skutočnú držbu majetku.

123. Ulpián, O edikte, kniha LXVII.

Otec okamžite vlastní všetko, čo jeho syn nadobudne ako súčasť jeho peculium, hoci si nemusí byť vedomý, že je pod jeho kontrolou. Okrem toho to isté pravidlo treba prijať aj vtedy, ak je syn vo vlastníctve iného ako otrok.

124. Paulus, O edikte, kniha LXIII.

Ak ti dlžím Sticha na základe ustanovenia a ja ti ho nevydám a ty ho získaš do vlastníctva iným spôsobom, si vylúpený. Podobne, ak by som ti predal nejaký majetok a nevydal ti ho a ty by si ho získal do vlastníctva bez môjho súhlasu, neurobíš tak ako kupujúci, ale ako dehradátor.

125. Ulpián, O edikte, kniha LXX.

Hovoríme, že tajne drží niečo ten, kto sa toho zmocní tajne, lebo tuší, že druhá strana, ktorá nevie, čo urobila, môže vyvolať spor, a obáva sa, že bude namietat' svoje právo. Ten však, kto sa držby neujme tajne, ale sa skryje, je v takom postavení, že sa nepovažuje za tajne držiaceho. Nemal by sa totiž brať do úvahy spôsob, akým nadobudol držbu, ale začiatok jeho nadobúdania, ani to, že tajne začne nadobúdať držbu ten, kto tak robí v dobrej viere, s vedomím alebo súhlasom toho, komu vec patrí, alebo z iného dobrého dôvodu. Preto Pomponius hovorí, že tajne nadobúda držbu ten, kto v obave, že v budúcnosti môže vzniknúť nejaký spor, a osoba, ktorej sa obáva, o tom nevie, nadobúda držbu tajne.

126. Labeo hovorí, že ak človek odíde na trh, nikoho nenechá doma a po návrate z trhu zistí, že sa niekto zmocnil jeho domu, má sa za to, že tento človek získal tajnú držbu. Preto ten, kto išiel na trh, si stále ponecháva držbu, ale ak by narušiteľ po návrate nepripustil vlastníka, bude sa považovať za držiteľ'a skôr násilím ako tajne.

127. Paulus, O edikte, kniha LIV.

Ak sa vlastník nechce vrátiť na pozemok, pretože sa obáva použitia vyššej sily, bude sa považovať za osobu, ktorá stratila držbu. Toto konštatoval aj Neratius.

128. Ten istý, O edikte, kniha LXV.

Tak ako držbu nemožno nadobudnúť inak ako úmyslom a telesným úkonom, tak podobne ju nemožno stratiť, iba v prípade, keď nastane opak oboch týchto vecí.

129. Gaius, O edikte, kniha XXV.

Všeobecne sa má za to, že vec máme v držbe, keď ju niekto ako zástupca, hospodár alebo priateľ drží v našom mene.

130. Ulpián, O edikte, kniha LXIX.

Ak niekto prenajme majetok a potom si ho nárokuje na základe neistého titulu, má sa za to, že sa vzdal nájmu. Ak si ho najprv nárokuje na základe neistého titulu a potom ho prenajme, má sa za to, že drží majetok na základe nájomnej zmluvy; lebo čokoľvek sa urobí ako posledné, treba skôr brať do úvahy. Tento názor zastáva aj Pomponius.

131. Pomponius rozoberá veľmi peknú otázku; totiž, či človek, ktorý si prenajíma pozemok, ale nárokuje si ho na základe neistého titulu, tak nerobí s cieľom držať ho, ale len preto, aby zostal v držbe; je v tom totiž veľký rozdiel, pretože jedna vec je držať, ale celkom iná byť v držbe. Osoby, ktoré sa dostali do držby s cieľom zachovať majetok, ako odkazovníci alebo susedia, z dôvodu hroziacej škody, nevlastnia majetok, ale sú v držbe s cieľom starať sa oň. V takom prípade sa oba uvedené spôsoby spájajú do jedného.

132. Ak niekto prenajíma pozemok a žiada, aby bol uvedený do držby na základe neistého právneho titulu, ak ho prenajal za jednu sesterciu, nie je pochýb o tom, že ho drží podľa svojej vôle, pretože nájomná zmluva len na túto sumu je neplatná. Ak ju však prenajal za primeraný nájom, musí sa potom zistiť, čo bolo vykonané skôr.

133. Paulus, O edikte, kniha LXV.

Spravodlivo vlastní ten, kto tak robí z poverenia prétora.

134. Ulpián, O edikte, kniha LXX.

Ten, kto má užívacie právo na majetok, má za to, že ho vlastní prirodzene.

135. Vlastníctvo nemá nič spoločné s držbou, a preto sa interdikt Uti possidetis neodmieta tomu, kto začal konanie o navrátenie majetku, pretože ten, kto tak urobí, sa nepovažuje za toho, kto sa vzdal držby.

136. Ten istý, O edikte, kniha LXXII.

Pomponius rozpráva, že kamene boli potopené v Tiberi pri stroskotaní lode a potom boli vyzdvihnuté; a pýta sa, či vlastníctvo zostalo nezmenené počas doby, keď boli v rieke. Myslím si, že vlastníctvo, ale nie držba, sa zachovalo. Tento prípad nie je podobný prípadu utečeného otroka, pretože otroka považujeme za vlastníka, aby sme mu zabránili zbaviť sa vlastníctva; ale prípad kameňov je iný.

137. Ak niekto využíva cudzí úkon, mal by tak robiť so záväzkami a vadami, ktoré sú s ním spojené. Preto s ohľadom na čas, počas ktorého mal predávajúci v držbe vec, berieme do úvahy aj otázky násillia, utajenia a neistého vlastníckeho práva.

138. Okrem toho, ak niekto vráti otroka predávajúcemu, vzniká otázka, či môže predávajúci profitovať z času, keď bol otrok v držbe kupujúceho. Niektoré autority sa domnievajú, že nemôže, a to z dôvodu, že vrátenie otroka ruší predaj; iné zastávajú názor, že kupujúci môže mať zisk z času držby predávajúceho a predávajúci z času držby kupujúceho. Myslím si, že tento názor by sa mal prijať.

139. Ak slobodný otrok alebo otrok patriaci inému, ktorý slúži v dobrej viere, kúpi nehnuteľnosť a tretia osoba ju nadobudne do držby, ani údajný otrok, keď sa stane slobodným, ani skutočný vlastník nemôžu profitovať z času, keď bola nehnuteľnosť v rukách dobromyseľného držiteľa.

140. Ak dedič nevlastnil v prvom rade, vznikla otázka, či môže mať prospech z držby poručiteľa. A skutočne, držba sa medzi stranami predaja prerušuje, ale mnohé autority nezastávajú rovnaký názor s odkazom na dedičov, keďže dedičské právo je oveľa rozsiahlejšie ako právo kúpy. V súlade s liberálnym výkladom práva je však vhodnejšie, aby sa v súvislosti s dedičmi prijalo rovnaké pravidlo, aké sa uplatňuje na kupujúcich.

141. Tento účinok má nielen držba poručiteľa, ktorú mal v čase svojej smrti, ale aj tá, ktorú mal kedykoľvek.

142. Aj s ohľadom na veno, ak bol majetok ako taký buď darovaný, alebo prijatý, čas držby prinesie úžitok buď manželovi, alebo manželke, podľa toho, o aký prípad ide.

143. Ak niekto previedol majetok na základe neistého právneho titulu, vzniká otázka, či môže profitovať z času, počas ktorého ho mala v držbe osoba, na ktorú bol prevedený. Domnievam sa, že ten, kto ju previedol na základe neistého titulu, nemôže mať zisk z doby držby, pokiaľ je titul naďalej neistý; ak však opäť nadobudne držbu a neistý titul zanikne, môže mať zisk z držby počas doby, keď bola nehnuteľnosť v držbe na základe neistého titulu.

144. V istom prípade bola položená otázka, či ak má manumitovaný otrok v držbe majetok, ktorý tvorí súčasť jeho peculium (jeho peculium mu nebolo odovzdané), a jeho pán chce profitovať z doby, keď ho držal oslobodený otrok, pričom držba majetku bola odovzdaná, či tak môže urobiť. Bolo rozhodnuté, že mu nemá byť priznaný prospech z času držby, pretože jeho konanie bolo tajné a nečestné.

145. Ak mi bol majetok vrátený na základe rozhodnutia súdu, bolo rozhodnuté, že mám nárok na prospech z času, počas ktorého ho držal môj odporca.

146. Treba však pripomenúť, že dedič má nárok na prospech z času, keď bol majetok v rukách poručiteľa. Pozrime sa však, či bude mať prospech z času, keď bol majetok v držbe dediča. Domnievam sa, že bez ohľadu na to, či bol odkaz zanechaný absolútne alebo podmienne, je potrebné rozhodnúť, že odkazovník môže mať prospech z času, keď bol v držbe dediča, predtým, ako sa splnila podmienka, alebo než bol majetok vydaný. Čas, ktorý bol v držbe poručiteľa, bude mať odkazovník vždy prospech, ak je odkaz alebo poručníctvo pravé.

147. Okrem toho ten, komu sa majetok daruje, má právo na zisk z času, keď ho mala osoba, ktorá ho darovala.

148. Doba držby sa vzťahuje na tých, ktorí sami majú v držbe to, čo je ich vlastníctvom; nikto však nebude mať nárok na túto výsadu, ak sám nebol v držbe.

149. Opäť platí, že čas držby nebude výhodný, ak je držba vadná; držba, ktorá nie je vadná, však nespôsobuje žiadnu škodu.

150. Paulus, O edikte, kniha LXVIII.

Ak by môj otrok alebo môj syn, ktorý je pod mojou kontrolou, uskutočnil predaj, poskytne sa mu výhoda času, počas ktorého bol v mojej moci; to znamená za predpokladu, že konal s mojím súhlasom alebo mal slobodnú správu svojho peculium.

151. Ak niečo predá poručník alebo kurátor, kupujúci bude mať nárok na prospech z času, počas ktorého poručenec alebo duševne chorý vlastnil majetok.

152. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXVI.

Rozumie sa, že majetok, ktorý nám bol odcudzený, prestávame vlastniť, ako keby sme ho boli pozbavení násilím. Ak by nám však niekto, kto je pod našou kontrolou, niečo ukradol, nestratíme jeho vlastníctvo, kým to zostane v jeho rukách; a to z toho dôvodu, že vlastníctvo sa pre nás nadobúda prostredníctvom osôb tohto druhu. Práve preto sa považujeme za vlastníkov unikajúceho otroka; pretože tak, ako nás nemôže pripraviť o vlastníctvo iných vecí, ktoré má on, tak podobne ani my nemôžeme byť zbavení jeho vlastníctva.

153. Ulpián, O edikte, kniha XXXVII.

Všetko, čo manželka dáva svojmu manželovi alebo manžel svojej manželke, drží on alebo ona ako vlastník.

154. Ten istý, O edikte, kniha LXXVI.

Ak je niekto násilne zbavený majetku, treba ho považovať za osobu, ktorá zostala v držbe, pretože má moc získať ho späť prostredníctvom interdiktu z dôvodu násilia.

155. Rozdiel medzi vlastníctvom a držbou je v tom, že vlastníctvo trvá aj proti vôli vlastníka; držba sa však stráca, len čo sa niekto rozhodne, že si ju nechce ponechať. Preto ak niekto odovzdá držbu s úmyslom, že mu bude majetok neskôr vrátený, prestáva ho vlastniť.

156. Celsus, Digesty, kniha XXIII.

Čo vlastním vo svojom mene, môžem vlastniť v cudzom mene. Lebo keď držím majetok prostredníctvom iného, nemením jeho vlastníctvo, ale prestávam ho vlastniť a robím ho držiteľom svojím vlastným úkonom. Nie je to isté

vlastniť osobne a vlastniť v mene iného; lebo vlastní ten, v mene ktorého sa držba vykonáva. Zástupca prepožičiava svoje zastúpenie do držby iného.

157. Ak odovzdáš majetok nepríčetnej osobe, o ktorej si myslíš, že je v stave užívania svojich schopností, z dôvodu, že kým sa v tvojej prítomnosti zdala byť pokojná a mala nezakalenú myseľ, hoci nezíska držbu, "stratíš ju. Stačí totiž, že ste sa vzdali držby, aj keď ste ju právne nepreviedli, pretože by bolo absurdné tvrdiť, že niekto nemal v úmysle vzdať sa držby, ak ju právne nepreviedol; a v skutočnosti práve preto, že si myslí, že ju previedol, prejavuje svoj úmysel odovzdať držbu.

158. Ak nariadim predávajúcemu, od ktorého som vec kúpil, aby mi ju doručil do môjho domu, je isté, že vec vlastním, aj keď sa jej ešte nikto nedotkol. Alebo ak mi predávajúci ukáže z mojej veže susedný pozemok, o ktorom hovorí, že mi odovzdáva držbu, začínam uvedený pozemok vlastniť, a to rovnako, ako keby som do jeho hraníc vložil svoju nohu.

159. Ak, keď som na jednej strane svojho pozemku, vstúpi nejaká iná osoba na opačnú stranu s úmyslom tajne získať držbu, nepovažuje sa, že som okamžite stratil držbu, pretože ju môžem ľahko vyhnať z pozemku, len čo som o jej čine informovaný.

160. Opäť platí, že ak vojsko vstúpi na pozemok s veľkým násilím, získa do držby len tú časť, ktorú obsadilo.

161. Marcellus, Digesty, kniha XVII.

Človek, ktorý v dobrej viere kúpil od iného pozemok, si potom ten istý pozemok od vlastníka prenajal. Pýtam sa, či ho prestal vlastniť, alebo nie. Odpovedal som, že okamžite prestal.

162. Keď starí ľudia tvrdia, že nikto nemohol sám zmeniť titul svojej držby, je pravdepodobné, že mali na mysli toho, kto, keďže bol v držbe majetku telesne, ako aj úmyselne, sa rozhodol vlastniť ho na základe nejakého iného titulu; a nie toho, kto sa vzdal držby na základe svojho prvého titulu a chcel získať držbu druhýkrát, na základe iného titulu.

163. Ten istý, Digest, kniha XIX.

Ak niekto, kto požičal vec na užívanie, ju predá a prikáže ju odovzdať kupujúcemu a požičiavateľ ju neodovzdá; v niektorých prípadoch sa bude mať za to, že vlastník stratil držbu, a v iných nie. Vlastník totiž stratí držbu len vtedy, keď vec, ktorá bola požičaná, nie je vrátená, keď ju požaduje. Čo však v prípade, ak existoval oprávnený a rozumný dôvod na jej vrátenie, a nie iba to, že si vypožičiavateľ želal ponechať vec v držbe?

164. Javolenus, O Cassiovi, kniha VII.

Niekedy môžeme odovzdať inému držbu majetku, ktorý sami nedržíme; ako napríklad vtedy, keď ten, kto vlastní vec ako dedič, a predtým, ako sa stane jej vlastníkom, si ju nárokuje na základe neistého titulu od skutočného dediča.

165. Majetok, ktorý bol hodený cez palubu pri stroskotaní lode, nemožno nadobudnúť užívacím právom, pretože nebol opustený, ale len stratený.

166. Myslím si, že rovnaké právne pravidlo sa vzťahuje aj na majetok, ktorý bol hodený do mora na odľahčenie lode, keďže za opustený nemožno považovať ten, ktorého sa dočasne vzdali z dôvodu bezpečnosti.

167. Keď si niekto nárokuje majetok iného na základe neistého titulu a prenajme si ho od neho, držba toho istého sa vráti vlastníkovi.

168. Ten istý, O Cassiovi, kniha XIII.

Kto nadobudne držbu takým spôsobom, že si ju nemôže ponechať, nepovažuje sa za toho, kto ju vôbec nadobudol.

169. Ten istý, Listy, kniha I.

Keď sme ustanovení za dedičov a majetok bol prijatý, prechádzajú na nás všetky práva k nemu; ale držba nám nepatrí, kým sa jej prirodzene neujmeme.

170. Pokiaľ ide o tých, čo padnú do rúk nepriateľa, zákon týkajúci sa ich zachovania vlastníckych práv je osobitný, pretože strácajú telesnú držbu toho istého, ani nemôžu byť držiteľmi ničoho, keď ich samotných vlastní iní; preto

z toho vyplýva, že keď sa vrátia, vyžaduje sa nové nadobudnutie držby, aj keby ich majetok medzitým nikto nevlastnil.

171. Pýtam sa tiež, či ak spútam slobodného človeka, aby som ho vlastnil, či prostredníctvom neho vlastním všetko, čo vlastní on. Odpovedám, že ak si nárokujete slobodníka, nemyslím si, že ho vlastníte; a keďže je to tak, je oveľa menší dôvod, aby ste jeho majetok vlastnili vy; ani povaha vecí nepripúšťa, aby sme mohli niečo vlastniť prostredníctvom toho, koho nemám právne v moci.

172. Ten istý, Listy, kniha XIV.

Všetko, čo tvoj otrok získa do vlastníctva násilím, bez tvojho vedomia, nevlastníš, pretože ten, kto je pod tvojou kontrolou, nemôže nadobudnúť telesnú držbu, ak o tom nevieš; môže však nadobudnúť právnu držbu, ako napríklad vlastní to, čo sa mu dostane do rúk ako súčasť jeho peculium. Keď sa totiž hovorí, že pán vlastní svojho otroka, je na to výborný dôvod, pretože to, čo otrok drží skutočne a z dobrého dôvodu, patrí k jeho peculiu, a peculium, ktoré otrok nemôže vlastniť ako občan, ale drží ho prirodzene, sa považuje za jeho vlastníctvo. Čokoľvek, čo otrok nadobudne nezákonným konaním, však pán nevlastní, pretože to nie je zahrnuté do peculium otroka.

173. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXV.

Prestávame vlastniť všetko, čo bolo v našom vlastníctve a čo sa tak úplne stratilo, že nevieme, kde to je.

174. Vlastníme prostredníctvom našich poľnohospodárov, našich nájomcov a našich otrokov. Ak zomrú, zbláznia sa alebo sa nechajú najímať inými, rozumie sa, že ich stále vlastníme. V tomto ohľade nie je nijaký rozdiel medzi naším nájomcom a naším otrokom, prostredníctvom ktorých si ponechávame vlastníctvo majetku.

175. Keď vlastníme majetok len na základe úmyslu, vzniká otázka, či v tom pokračujeme, kým doň skutočne nevstúpi niekto iný, takže jeho faktická držba sa stáva výhodnejšou; alebo skutočne (a to je lepší názor), či ho vlastníme dovtedy, kým nám po našom návrate niekto nezabráni vstúpiť; alebo či ho prestaneme vlastniť na základe úmyslu, lebo tušíme, že nás vyženie ten, kto sa ho zmocnil. Tento názor sa zdá byť rozumnejší.

176. Ten istý, O Quintovi Muciovi, kniha XXVI.

Určitú časť pozemku možno držať a nadobudnúť dlhodobou držbou, a tiež určitú časť, ktorá je nedeliteľná a ktorú sme získali kúpou, darovaním alebo na základe akéhokoľvek iného titulu, možno tiež nadobudnúť týmto spôsobom. Časť, ktorá nie je konkrétne určená, však nemožno ani odovzdať, ani získať; ako napríklad, ak vám prevediem "celý taký a taký pozemok, na ktorý mám nárok"; pretože každý, kto nepozná skutočnosť, nemôže ani previesť, ani získať niečo, čo je neisté.

177. Paulus, Listy, kniha V.

Ak si osoba, ktorá sa stala nepričetnou, ponechá v držbe les, nestráca jeho vlastníctvo, kým je v tomto stave, pretože blázon nemôže stratiť úmysel vlastníť.

178. Tertulián, Otázky, kniha I.

Ak vlastním majetok a potom ho prenajmem, stratím držbu? Je veľký rozdiel, aký bol v tomto prípade úmysel poručiteľa. Po prvé, je dôležité zistiť, či viem, že som vo vlastníctve, alebo o tom neviem; a či prenajímam majetok ako svoj vlastný, alebo ako patriaci niekomu inému, a s vedomím, že je môj, či ho prenajímam s odkazom na vlastníctvo, alebo len na získanie držby. Ak totiž vlastníte moju nehnuteľnosť a ja od vás kúpim jej držbu alebo uzavriem s odkazom na ňu zmluvu, bude platná tak kúpa ako aj zmluva; a výsledkom bude, že bude existovať tak neurčitý právny titul, ako aj nájom, ak bol výslovný úmysel iba prenajať držbu alebo úmysel nárokovať si ju na základe neurčitého právneho titulu.

179. Ulpián, O Sabínovi, kniha XXX.

Bolo rozhodnuté, že poručenec môže stratiť držbu bez oprávnenia svojho poručníka, ale neprestáva vlastníť majetok na základe úmyslu, ako sa to deje vykonaním telesného úkonu, pretože môže stratiť to, čo závisí od úkonu. Iný je prípad, keď chce stratiť držbu úmyslom, pretože to nemôže urobiť.

180. Paulus, O Sabinovi, kniha XV.

Keď niekto vlastní celý dom, nepovažuje sa za vlastníka jednotlivých predmetov, ktoré sa v budove nachádzajú.

181. Držbu strácame viacerými spôsobmi; ako napríklad vtedy, keď pochováme mŕtve telo na mieste, ktoré vlastníme, lebo nemôžeme vlastniť miesto, ktoré je náboženské alebo posvätné, aj keď náboženstvom pohŕdame, a naďalej ho držíme ako súkromné vlastníctvo. To isté pravidlo platí aj pre slobodného človeka, ktorý je držaný ako otrok.

182. Labeo hovorí, že vlastník budovy stráca držbu proti svojej vôli, keď prétor nariadi jej prevzatie, ak nie je poskytnutá záruka proti hroziacej škode.

183. Podobne neprestávame vlastniť pozemok, ktorý zaberá more alebo rieka, alebo ak sa niekto, kto má majetok v držbe, dostane pod kontrolu iného.

184. Opäť prestávame vlastniť majetok, ktorý je hnutel'ný, viacerými spôsobmi, ako keď ho nechceme vlastniť, alebo keď napríklad manumitujeme otroka. Okrem toho, ak niečo vlastním a zmení sa jeho forma, ako napríklad odev z vlny, uplatní sa rovnaké pravidlo.

185. Čokoľvek, čo vlastním nájomcom, nemôže vlastniť môj dedič, ak to skutočne nenadobudne do vlastníctva, pretože môžeme držať, ale nemôžeme nadobudnúť vlastníctvo len na základe úmyslu. Čo však vlastním ako nadobúdateľ, môže môj dedič získať užívacím právom prostredníctvom nájomcu.

186. Ak ti niečo požičiam a ty to požičiaš Titiovi a on si bude myslieť, že je to tvoje, ja to budem aj naďalej vlastniť. To isté pravidlo bude platiť, ak môj nájomca dá moju pôdu do podnájmu alebo ten, u koho som majetok uložil, by ho mal opäť uložiť u iného; a to isté pravidlo sa musí dodržať, aj keď to urobia viaceré osoby.

187. Pomponius, O Sabínovi, kniha XXXII.

Ak nájomca opustí pozemok bez úmyslu vzdať sa držby a vráti sa, platí, že držbu má ten istý prenajímateľ.

188. Paulus, O Sabinovi, kniha XV.

Hoci poručenec nie je viazaný bez oprávnenia svojho poručníka, predsa mu môžeme držbu ponechať.

189. Ak nájomca predá nehnuteľnosť, prenajme si ju od kupujúceho a platí nájomné obom prenajímateľom, ten, kto ju prenajal ako prvý, si legálne ponecháva držbu prostredníctvom nájomcu.

190. Nemluvňa môže oprávnené držať čokoľvek, ak to získa so súhlasom svojho poručníka, pretože nedostatok úsudku nemluvňaťa je nahradený autoritou poručníka. Tento názor bol prijatý z dôvodu jeho vhodnosti, pretože inak by dojča, ktoré získava držbu majetku, nevedelo, čo robí. Napriek tomu môže poručenec získať držbu bez autority svojho poručníka a dojča môže vlastniť peculium prostredníctvom otroka.

191. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXII.

Aj keby predávajúci pozemku niekomu nariadil, aby kupujúceho uviedol do úplnej držby, sám kupujúci nemôže legálne nadobudnúť držbu skôr, ako sa tak stane. Podobne, ak by priateľ predávajúceho, ktorý nevie, že predávajúci je mŕtvy, uviedol kupujúceho do držby bez toho, aby mu v tom zabránili dedičia, držba sa odovzdá zákonne. Ak to však urobil s vedomím, že vlastník je mŕtvy, alebo ak vedel, že dedičia si to neželajú, uplatní sa opačné pravidlo.

192. Ulpián, Disputácie, kniha VII.

Ak ma uvediete do úplnej držby kornélie a ja si myslím, že som uvedený do držby sempronianskeho majetku, ale vstúpim do kornélie, nenadobudnem držbu, iba ak sa mýlime len v názve a zhodneme sa s ohľadom na majetok. Keďže sa však zhodneme s odkazom na majetok, môže vzniknúť pochybnosť, či nestráca držbu; Celsus a Marcellus totiž hovoria, že držbu môžeme stratiť a zmeniť len na základe úmyslu. A ak možno držbu nadobudnúť úmyslom, možno ju nadobudnúť aj v tomto prípade? Nemyslím si, že ho môže nadobudnúť človek, ktorý sa mýli. Preto ten, kto sa držby vzdáva len akoby podmienene, ju nestráca.

193. Ak však odovzdáte držbu nie mne, ale môjmu zástupcovi, treba zvážiť, či držbu nadobudnem ja, ak sa ja pomýlim, ale môj zástupca nie. Keďže platí, že ju môže nadobudnúť osoba, ktorá nepozná skutočnosť, môže ju nadobudnúť aj ten, kto sa mýli. Ak sa však môj zástupca mýli a ja sa nemýlim, je lepší názor, že držbu nadobudnem ja.

194. Môj otrok nadobúda držbu pre mňa aj bez môjho vedomia. Veď aj otrok, ktorý patrí inému, ako hovorí Vitellius, môže nadobudnúť držbu pre mňa, ak sa zmocní majetku v mojom mene, bez ohľadu na to, či ho vlastním ja alebo nikto. Aj to treba pripustiť.

195. Ten istý, O všetkých súdoch, kniha V.

Spor o držbu je ukončený, len čo sudca rozhodne, ktorá strana je v držbe. Robí sa to tak, že ten, kto držbu stratí, môže zaujať pozíciu žalobcu a potom podať žalobu proti vlastníkovi.

196. Julianus, Digesty, kniha XIII.

Ten, kto prevedie pozemok na veriteľa formou záložného práva, sa rozumie, že si ponecháva jeho držbu. Ale aj keby si ju nárokoval na základe neistého titulu, môže ju nadobudnúť aj dobromyseľne; keďže držba veriteľa neprekáža premlčaniu, je menší dôvod, aby nárok dlžníka na základe neistého titulu nepredstavoval prekážku, pretože oveľa lepšie právo má ten, kto si nárokuje nehnuteľnosť na základe neistého titulu a je v držbe, ako ten, kto držbu vôbec nemá.

197. Marcianus, O hypotekárnej formule.

Keď je pozemok daný do zálohu a držba je odovzdaná a nehnuteľnosť bola potom prenajatá veriteľom a je dohodnuté, že ten, kto ju zaťažil, sa bude považovať za nájomcu na vidieku a za nájomcu v meste, veriteľ sa považuje za držiteľa nehnuteľnosti prostredníctvom dlžníka, ktorý ju prenajal.

198. Julianus, Digesty, kniha XLIV.

Pán, ktorý píše svojmu neprítomnému otrokovi, aby zostal na slobode, nemá v úmysle okamžite sa vzdať držby otroka; ale svoj úmysel skôr odkladá do času, keď bude otrok o tejto skutočnosti informovaný.

199. Keď niekto odovzdá držbu pozemku tak, že nemá v úmysle nám ju odovzdať, ak mu pozemok nepatrí, nepovažuje sa za odovzdanie držby, ak je pozemok vlastníctvom iného. Okrem toho treba chápať, že držbu možno odovzdať podmienne, rovnako ako sa majetok prevádza pod podmienkou a neprechádza na osobu, ktorá ho dostáva, ak sa podmienka nedodrží.

200. Ak človek, ktorý predal otroka Titiovi, ho odovzdá svojmu dedičovi, ten môže získať držbu majetku prostredníctvom otroka; nie z dôvodu, že otrok sa dostal do jeho rúk z majetku, ale preto, že je oprávnený na žalobu o kúpu. Ak totiž otrok prináleží porúčiteľovi v súlade s podmienkami ustanovenia alebo závetu a dedič ho dostane, nebude mu zakázané získať vlastníctvo majetku pozostalosti prostredníctvom otroka.

201. Ten istý, O Miniciovi, kniha II.

Myslím si, že je rozdiel, s akým úmyslom sa majetok uloží do rúk arbitra; ak sa to totiž urobí za účelom vzdania sa držby a je to jasne preukázané, držba arbitra nebude stranám na účely užívania na prospech. Ak však bola nehnuteľnosť uložená do úschovy, je ustálené, že ten, kto vec získa, môže mať z držby prospech, aby nadobudol nehnuteľnosť na základe premlčania.

202. Africanus, Otázky, kniha VII.

Ak ťa tvoj otrok vyhnal z pozemku, ktorý som ti dal do zálohu, kým bol v mojom vlastníctve, platí, že ho máš naďalej v držbe, keďže si stále zachoval držbu toho istého otroka.

203. Ak by nájomca, prostredníctvom ktorého vlastník drží pozemok, zomrel, z dôvodu verejného pohodlia sa rozhodlo, že držba sa zachováva a pokračuje prostredníctvom nájomcu. Nemalo by platiť, že držba sa smrťou tohto nájomcu okamžite preruší, pretože to nie je tento prípad, ak vlastník nezanedbá prevzatie držby. Iný názor treba zastávať, ak sa nájomca dobrovoľne vzdá držby. To však platí len v prípade, ak medzičasom nebola v držbe cudzia osoba, ale vždy zostáva ako súčasť majetku nájomcu.

204. Tvojho otroka som kúpil od Tícia v dobrej viere a vlastnil som ho po tom, čo mi bol vydaný, a potom, keď som sa presvedčil, že je tvoj, som ho ukryl, aby som ti zabránil uplatniť si naňho nárok. Platí, že na jeho účet by sa nemalo mať za to, že som ho počas tohto obdobia tajne vlastnil. Na druhej strane, ak by som totiž vedome kúpil vášho otroka od niekoho, kto nie je jeho vlastníkom, a potom by som si ho ponechal v tajnej držbe aj po tom, ako som vám to oznámil, neprestával by som z tohto dôvodu tajne držať otroka.

205. Ak si tajne odoberiem vlastného otroka od dobromyseľného nadobúdateľa, bolo rozhodnuté, že by som nemal byť považovaný za jeho tajného držiteľa, pretože vlastník ho nedrží na základe neistého právneho titulu ani na základe prenájmu vlastného majetku; a neexistujú iné spôsoby nadobudnutia tajnej držby.

206. Paulus, Inštitúcie, kniha I.

Kto vstúpi na pozemok ako priateľ, na základe práva známosti, nepovažuje sa za jeho držiteľa, pretože naň nevstúpil s týmto úmyslom, hoci môže mať pozemok v skutočnej držbe.

207. Ulpián, Pravidlá, kniha IV.

Ak otroka, ktorý je v spoločnom vlastníctve, vlastní jeden zo spoluvlastníkov v mene všetkých, rozumie sa, že ho vlastní všetci.

208. Ak zástupca kupuje majetok na príkaz svojho mandanta, okamžite ho nadobúda do vlastníctva pre neho. To neplatí, ak ju kupuje na vlastnú zodpovednosť, pokiaľ jeho mandant predaj neratifikuje.

209. Marcianus, Pravidlá, kniha III.

Julianus hovorí, že ak niekto kúpi pozemok, o ktorom vie, že malá časť patrí inému, a bol si vedomý, že uvedená malá časť bola rozdelená; môže nadobudnúť zvyšok pozemku predkupným právom. Ak však bola uvedená časť nerozdelená, môže nadobudnúť pozemok aj premlčaním, hoci nemusí vedieť, kde sa daná časť nachádza; pretože to, o čom si myslel, že patrí predávajúcemu, prechádza premlčaním na kupujúceho bez toho, aby z toho vznikla škoda.

210. Aj Pomponius v piatej knihe Rôzne pasáže hovorí, že ak kupujúci vie alebo si myslí, že užívacie právo k pozemku patrí inému, môže ho aj tak získať dlhodobou držbou.

211. To isté pravidlo platí, ako hovorí, ak kupujem majetok, o ktorom viem, že bol daný do zálohu.

212. Papinianus, Otázky, kniha XXIII.

Ak človek, ktorý sa chystal vydať na dlhú cestu, zakopal svoje peniaze do zeme na úschovu a po návrate si nevedel spomenúť na miesto, kde bol poklad ukrytý, vznikla otázka, či ho prestal vlastniť, alebo ak by neskôr miesto našiel, či by okamžite začal nadobúdať držbu. Vyslovil som názor, že keďže sa nepovedalo, že peniaze boli ukryté na iný účel ako na úschovu, ten, kto ich ukryl, by sa nemal považovať za osobu zbavenú práva na držbu; ani výpadok jeho pamäti nemal vplyv na toto právo, keďže nikto iný si peniaze neprivlastnil. Na druhej strane by sa dalo tvrdiť, že držbu svojich otrokov strácame v čase, keď ich už nevidíme. Nezáleží ani na tom, či peniaze ukryjem na svojom pozemku, alebo na pozemku iného; ak by totiž niekto ukryl svoj majetok na mojom pozemku, nezískal by som jeho držbu, ak by som tak neurobil tam, kde je nad zemou. Z toho vyplýva, že skutočnosť, že pozemok patrí inému, ma nezavaruje vlastnej držby, keďže nie je rozdiel, či mám držbu nad, alebo pod zemou.

213. Vzniká otázka, prečo držbu majetku patriaceho k jeho peculiu nadobúda otrok pre svojho pána bez jeho vedomia. Povedal som, že toto pravidlo bolo prijaté z dôvodu verejného pohodlia, aby sa zabránilo pánom neustále sa pýtať na majetok patriaci do peculium ich otrokov a na dôvod, prečo sa tam nachádza; takže v tomto prípade nemožno tvrdiť, že držba bola nadobudnutá len na základe úmyslu. Ak sa totiž získa nejaký majetok, ktorý netvorí súčasť peculium, je potrebná vedomosť pána, ale držba sa nadobúda samotným konaním otroka.

214. Po vysvetlení týchto záležitostí prichádza na rad otázka straty držby; a ja sa domnievam, že je veľký rozdiel, či držíme držbu sami alebo prostredníctvom iných. Pokiaľ totiž ide o držbu, ktorú držíme vlastným konaním, môžeme ju stratiť buď úmyselne, alebo našim konaním, ak sa jej vzdáme s očakávaním, že ju už nebudeme držať; ale držba k majetku, ktorý sme nadobudli konaním otroka alebo nájomcu, sa nestráca, ak si tento majetok neprivlastnil niekto iný; a to sa môže stať aj bez nášho vedomia. Na stratu držby sa vzťahuje ešte ďalší rozdiel, pretože držba zimných a letných stredísk sa zachováva len na základe úmyslu,

215. Ten istý, Definície, kniha II.

Hoci tam pri odchode nenechávame otroka alebo nájomcu.

216. Ten istý, Otázky, kniha XXIII.

Aj keď niekto iný mohol vstúpiť na nehnuteľnosť s úmyslom zmocniť sa jej, má sa za to, že bývalý držiteľ si ponecháva držbu, pokiaľ nevie, že sa jej zmocnil niekto iný. Lebo ako sa záväzok zo záväzku uvoľňuje tým istým

spôsobom, akým bol urobený, tak aj v prípade, že sa držba vykonáva len s úmyslom, nemala by sa odňať bez vedomia kohokoľvek.

217. Ten istý, Otázky, kniha XXVI.

Ak sa rozhodnete nevrátiť hnutelnú vec, ktorá bola u vás uložená alebo ktorej držba vám bola poskytnutá ako výpožička, bolo rozhodnuté, že druhá strana stratí držbu okamžite, aj keď o vašom úmysle nevie. Dôvodom je, že ak je starostlivosť o hnutelný majetok zanedbaná alebo opustená, hoci si ho nikto iný neprivlastní, predchádzajúca držba je zvyčajne poškodená. Uviedol to Nerva, syn, vo svojich knihách o Usucaption. Hovorí tiež, že iný je prípad, ak sa nepoužila náležitá starostlivosť, keď bol otrok požičaný; jeho držba totiž trvá len dovtedy, kým sa ho nikto iný nezmocní, teda preto, že otrok môže držbu zachovať pre svojho pána, ak má v úmysle sa k nemu vrátiť; a rovnako môžeme jeho prostredníctvom získať držbu iného majetku. Preto sa vlastníctvo takých predmetov, ktoré sú zbavené rozumu alebo života, okamžite stráca, ale vlastníctvo otrokov sa zachováva, ak majú úmysel vrátiť sa.

218. Ten istý, Názory, kniha X.

Istý muž daroval pozemok spolu s otrokmi, ktorí boli k nemu pripojení, a v liste uviedol, že odovzdáva držbu majetku. Ak by sa jeden z darovaných otrokov dostal do rúk toho, kto dom dostal, a potom by bol poslaný späť na pozemok, bolo rozhodnuté, že držba pozemku a ostatných otrokov bola nadobudnutá prostredníctvom vyššie uvedených.

219. Ten istý, Definície, kniha II.

Držbu môžem nadobudnúť prostredníctvom otroka, v ktorom mám užívacie právo, ak sa tak stane prostredníctvom môjho majetku alebo služieb otroka; pretože ten je prirodzene v držbe užívateľa a držba si požičiava mnohé veci zo zákona.

220. Tí, ktorí sú pod kontrolou iných, môžu držať majetok patriaci do ich peculium, ale nemôžu ho vlastniť; z toho dôvodu, že držba nie je len vecou faktickou, ale aj právnou.

221. Hoci držbu prostredníctvom agenta môže nadobudnúť mandant bez jeho vedomia, úžera môže prospieť len tomu, kto vie, že sa držby ujal; napriek tomu žaloba na vyst'ahovanie nie je mandantovi proti predávajúcemu priznaná bez súhlasu agenta, ale môže ho k tomu prinútiť mandátna žaloba.

222. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha V.

Ani držbu, ani vlastníctvo, ani čokoľvek iné nemôže nadobudnúť užívaním môjho majetku ten, koho som navádzal, aby sa mylne domnieval, že môj syn je pod mojou kontrolou.

223. Držbu môže pre nás nadobudnúť otrok na úteku, ak sa ho neujal iný a nemyslí si, že je slobodný.

224. Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha V.

Labeo hovorí, že držbu určitých vecí môžeme nadobudnúť úmyslom; ako napríklad, ak kúpim hromadu dreva a predávajúci mi prikáže, aby som ju odstránil, bude sa považovať za prevedenú na mňa, len čo nad ňou postavím stráž. Rovnaké pravidlo platí aj pri predaji vína, keď sú všetky poháre pohromade. Ale, hovorí, pozrime sa, či ide o skutočné odovzdanie, pretože nie je rozdiel, či nariadim, aby sa stráž majetku odovzdala mne, alebo niekomu inému. Myslím si, že v tomto prípade ide o to, že aj keď hromada dreva alebo poháre neboli skutočne odovzdané, mali by sa napriek tomu považovať za dodané. Nevidím žiadny rozdiel v tom, či hromadu dreva prevezmem ja sám, alebo to urobí niekto iný na môj pokyn. V oboch prípadoch musí byť to, či držba bola alebo nebola získaná, určené charakterom úmyslu.

225. Venuleius, Interdikty, kniha I.

Tituly držby a užívania majetku sa nesmú zamieňať, rovnako ako sa nesmie zamieňať držba a vlastníctvo. Držbe sa totiž bráni, ak má iný užívanie a požívanie, a ani užívacie právo jednej osoby sa nemôže vypočítat', ak má majetok v držbe iný.

226. Je jasné, že keď je niekomu zakázané stavať, je mu zakázané aj ponechať si držbu.

227. Jedným zo spôsobov, ako uviesť osobu do držby majetku, je zakázať, aby sa voči nej prejavovalo akékoľvek násilie, keď naň vstupuje. Sudca totiž nariadi protistrane, aby sa okamžite vzdala a zanechala držbu, čo je oveľa rozhodnejšie, ako mu nariadiť, aby ju len obnovil.

228. Ten istý, Interdikty, kniha V.

Držba, ktorá je vadná, je zvyčajne výhodná len voči cudzím osobám.

Tit. 3. O prerušení premlčania a užívaní.

229. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXI.

Usukapitulácia bola zavedená pre verejné blaho, a najmä preto, aby vlastníctvo určitého majetku nezostalo dlho a takmer navždy neurčené; keďže sa vlastníkom poskytuje dostatočný čas na to, aby sa mohli informovať o svojom majetku.

230. Paulus, O edikte, kniha LIV.

Usurpácia je prerušenie usurpácie. Oratóri nazývajú usukapituláciou časté užívanie.

231. Modestinus, Pandekty, kniha V.

Usukapitulácia je doplnenie vlastníctva prostredníctvom nepretržitej držby na čas stanovený zákonom.

232. Paulus, O edikte, kniha LIV.

Na ďalšom mieste musíme hovoriť o usukapitulácii; pritom musíme postupovať v pravidelnom poradí a skúmať, kto môže nadobudnúť vlastníctvo usukapituláciou, aké vlastníctvo možno takto nadobudnúť a aký čas je na to potrebný.

233. Hlava domácnosti môže nadobudnúť majetok lichvou; môže tak urobiť aj syn pod otcovskou kontrolou; a to najmä v prípade, keď ako vojak získava lichvou majetok nadobudnutý počas vojenskej služby.

234. Poručník môže nadobudnúť majetok uschovaním, ak sa ho ujme so súhlasom svojho poručníka. Ak sa zmocní držby bez súhlasu svojho poručníka, ale napriek tomu má takýto úmysel, hovoríme, že môže nadobudnúť majetok úžere.

235. Nepričetná osoba, ktorá sa ujme držby skôr, ako sa prejaví jej nepričetnosť, nadobudne nehnuteľnosť úžesom; takáto osoba ju však môže takto nadobudnúť len vtedy, ak má držbu z titulu, prostredníctvom ktorého môže nastať úžes.

236. Otrok nemôže nadobudnúť držbu ako dedič.

237. Ak úroda, deti otrokov a prírastok stáda nepatrili zosnulému, možno ich nadobudnúť lichvou.

Aténsky zákon ustanovuje, že ukradnutý majetok nemožno nadobudnúť lichvou, ak sa nevráti pod kontrolu osoby, ktorej bol ukradnutý; a to treba chápať tak, že sa musí vrátiť vlastníkovi, a nie tomu, komu bol tajne odňatý. Ak je teda majetok ukradnutý veriteľovi, ktorému bol požičaný alebo daný do zálohy, mal by sa vrátiť vlastníkovi.

239. Labeo tiež hovorí, že ak je peculium môjho otroka ukradnuté bez môjho vedomia a on ho potom získa späť, bude sa považovať za vrátené do mojej správy. Presnejšie je povedať, za predpokladu, že som vedel, že mi bol majetok vrátený. Nestačí totiž, aby otrok len získal späť majetok, ktorý stratil bez môjho vedomia, ale musel som mať aj v úmysle, aby tvoril súčasť jeho peculium, pretože ak som si to neželal, bude potom potrebné, aby som nad ním získal skutočnú kontrolu.

240. Preto ak mi môj otrok niečo ukradne a potom vráti predmet na svoje miesto, možno ho nadobudnúť užívacím právom ako vrátený do mojej kontroly, rovnako ako keby som nevedel, že bol ukradnutý; ak by som totiž vedel, vyžadujeme, aby som si bol vedomý, že mi bol vrátený.

241. Okrem toho, ak by si otrok ponechal ako súčasť svojho peculium ten istý majetok, ktorý ukradol, nebude sa považovať za vrátený mne (ako uvádza Pomponius), ak ho nemám v držbe rovnakým spôsobom, ako som ho mal pred krádežou; alebo ak som, keď som sa dozvedel, že bol odcudzený, súhlasil, aby ho otrok zahrnul do svojho peculium,.

242. Labeo hovorí, že ak u teba uložíš nejaký majetok a ty ho predáš kvôli zisku, a potom, keď sa kajáš, ho znovu odkúpiš a ponecháš si ho v tom istom stave, v akom bol predtým, bez ohľadu na to, či som o tejto transakcii nevedel alebo vedel, bude sa podľa názoru Prokulu, ktorý je správny, považovať za navrátený do mojej moci.

243. Ak je majetok poručenca odcudzený, musí sa považovať za dostatočné, ak jeho poručník vedel, že bol vrátený do domu poručenca. V prípade nepříčetného postačí, ak jeho kurátori vedia, že majetok bol vrátený.

244. Majetok sa musí považovať za vrátený pod kontrolu vlastníka, ak sa mu vráti do držby takým spôsobom, že ho nemožno zbaviť. Musí sa to vykonať rovnako, ako keby bol majetok jeho; ak totiž kúpim vec, nevediac, že mi bola ukradnutá, nebude sa považovať za vec, ktorá bola vrátená do mojej kontroly.

245. Aj keby som podal žalobu o vrátenie majetku, ktorý mi bol odcudzený, a prijal by som zaplatenie sumy, na ktorú bol ocenený na súde, môžem ho nadobudnúť užívacím právom, hoci som ho nezískal do skutočnej držby.

246. Treba povedať, že to isté pravidlo platí aj vtedy, ak bol ukradnutý majetok s mojím súhlasom vydaný inému.

247. Dedič, ktorý preberá práva po zosnulom, nemôže nadobudnúť užívacím právom otrokyňu, ktorej matka bola ukradnutá a našla sa medzi majetkom zosnulého, ak o tom tento nevedel, ak počala a porodila dieťa, kým bola v jeho držbe.

248. Ak môj otrok ukradne otrokyňu a dá mi ju výmenou za svoju slobodu, vzniká otázka, či môžem nadobudnúť užívacím právom dieťa uvedenej otrokyne, ktorá počala, kým bola v mojom vlastníctve. Sabinus a Cassius si myslia, že nemôžem, pretože nezákonné vlastníctvo, ktoré získa otrok, by poškodilo jeho pána; a to je správne.

249. Ak mi však niekto dá ukradnutú otrokyňu, aby ma prinútil manumitovať môjho otroka, a táto otrokyňa počne a porodí dieťa, kým je v mojom vlastníctve, nemôžem toto dieťa nadobudnúť lichvou. Rovnaké pravidlo sa uplatní aj vtedy, ak mi niekto dá uvedenú otrokyňu výmenou, ako platbu alebo dar.

250. Ak nadobúdateľ zistí ešte pred narodením dieťaťa, že otrokyňa patrí inému, hovoríme, že nemôže nadobudnúť dieťa úžere, ale môže tak urobiť, ak o tom nevedel. Ak by sa však dozvedel, že patrí niekomu inému, keď už začal nadobúdať dieťa lichvou; musíme brať do úvahy začiatok lichvy, ako bolo rozhodnuté v prípade nadobudnutého majetku.

251. Ak boli ukradnuté ovce ostrihané v čase, keď ich mal zlodej v držbe, vlnu nemožno nadobudnúť úžesom. Pravidlo je však iné v prípade dobromyseľného nadobúdateľa, keďže tu nie je potrebná uzurpácia, keďže vlna je ziskom, na ktorý nadobúdateľovi okamžite vzniká právo. Rovnaké pravidlo možno povedať, že sa uplatňuje aj na jahňatá, ak sa s nimi nakladalo. Je to pravda.

252. Ak si vyrobíte odev z ukradnutej vlny, podľa lepšieho názoru by sme mali považovať pôvodný materiál, a preto je odev ukradnutým majetkom.

253. Ak dlžník ukradne niečo, čo mu dal do zálohu, a predá to, Cassius hovorí, že to možno nadobudnúť úžerou, pretože sa má za to, že to prešlo pod kontrolu vlastníka, ktorý to dal do zálohu, hoci proti nemu možno podať žalobu pre krádež. Myslím si, že tento názor je úplne správny.

254. Ak ma násilím zbavíš držby pozemku a sám sa ho neujmeš, ale Titius, keď ho nájde neobsadený, ho nadobudne, môže ho nadobudnúť lichvou uplynutím času, lebo hoci je pravda, že interdikt z dôvodu násilia bude platiť, pretože som bol násilím vyhnaný; predsa však nie je pravda, že Titius získal držbu násilím.

255. Ak by si ma však vyhnal z pozemku, ktorý vlastním v zlej viere, a predal ho, nemožno ho nadobudnúť užívacím právom, lebo je síce pravda, že držba bola získaná násilím, ale neurobil to vlastník.

256. Treba povedať, že to isté pravidlo sa vzťahuje na prípad toho, kto vystaľoval osobu, ktorá má držbu ako dedič, hoci vedela, že pozemok tvorí súčasť dedičstva.

257. Ak by niekto vedome vyst'ahoval iného, ktorý je v dobromyseľnej držbe pozemku patriaceho niekomu inému, nemôže ho nadobudnúť užívacím právom, pretože držbu získal násilím.

258. Cassius hovorí, že ak vlastník pozemku násilne vyhnal osobu, ktorá ho má v držbe, nebude sa mať za to, že pozemok opäť získal pod svoju kontrolu, pretože ten, kto bol vyhnaný, môže získať jeho držbu späť prostredníctvom interdiktu založeného na násilí.

259. Ak mám právo cesty cez váš pozemok a vy mi násilím bránite v jeho užívaní, stratím právo cesty tým, že ju nebudem dlhý čas užívať, pretože nehmotné právo sa nepovažuje za spôsobilé na držbu; a nemožno povedať, že by niekto bol týmto spôsobom zbavený práva cesty, t. j. obvyčajnej služobnosti.

260. Podobne, ak sa ujmete držby pozemku, ktorý je prázdny, a potom zabránite vlastníkovi vstúpiť naň, nebude sa mať za to, že ste sa zmocnili násilím držby pozemku.

261. Je pravda, že uvoľnenie služobnosti možno nadobudnúť užívaním, pretože zákon Skripaňa, ktorým sa služobnosť zriadila, zakazoval užívanie služobnosti; neumožňuje však uvoľnenie, ak služobnosť už zanikla. Preto ak som dlžníkom služobnosti, napríklad tej, ktorá mi bráni postaviť svoj dom vyššie, a ja som ho udržiaval postavený vyššie po stanovený čas, služobnosť zanikne.

262. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXI.

Držba sa prirodzene prerušuje, keď je niekto násilne zbavený vlastníctva alebo mu je vlastníctvo ukradnuté; v takom prípade sa držba prerušuje nielen vo vzťahu k tomu, kto vlastníctvo ukradol, ale aj vo vzťahu ku všetkým ostatným. Za týchto okolností tiež nie je jedno, či ten, kto získal legálnu držbu, je vlastníkom veci alebo nie. Nie je ani podstatné, či dotknutá osoba drží vec ako vlastník, alebo len s cieľom mať z nej prospech.

263. Ulpián, O edikte, kniha XI.

V prípade úžery sa čas nepočíta od okamihu k okamihu, ale počítame celý posledný deň prepisu.

264. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXVII.

Preto každý, kto začne mať držbu o šiestej hodine dňa na Kalendy januára, dokončí lichvu o šiestej hodine noci predchádzajúcej Kalendám januára.

265. Paulus, O edikte, kniha XII.

Labeo a Neratius zastávali názor, že všetok majetok, ktorý otroci nadobudli ako svoje peculium, možno získať usukapituláciou, pretože ho týmto spôsobom získavajú ich majitelia, a to aj bez ich vedomia. Julianus hovorí to isté.

266. Pedius hovorí, že ten, kto nemôže niečo nadobudnúť usukapciou vo vlastnom mene, nemôže to nadobudnúť ani prostredníctvom svojho otroka.

267. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IV.

Telesný majetok podlieha najmä lichvárom, s výnimkou posvätných a svätých vecí a takých, ktoré sú verejným majetkom rímskeho ľudu a miest, ako aj osôb, ktoré sú slobodné.

268. Ulpian, O edikte, kniha XVI.

Ak bol majetok patriaci inému nadobudnutý v dobrej viere, vzniká otázka, aby mohla plynúť úžera, či sa má pre zachovanie dt dobrej viery počítať od začiatku kúpy, alebo od okamihu odovzdania. Prijal sa názor Sabina a Kasia, podľa ktorého sa počíta od okamihu dodania.

269. Podľa našej praxe sa služobnosti nikdy nemôžu same osebe nadobudnúť užívaním, ale možno tak urobiť spolu s budovami, na ktorých sú zriadené.

270. Scaevola v Jedenástej knihe otázok hovorí, že Marcellus sa domnieval, že ak krava počne v čase, keď je v držbe zlodeja alebo jeho dediča, a porodí v čase, keď je v držbe jeho dediča, teľa oddelené od matky nemôže dedič nadobudnúť lichvou; rovnako hovorí, že to nemožno urobiť s dieťaťom otrokyne. Scaevola však uvádza, že podľa jeho názoru dieťa možno nadobudnúť úžere, pretože netvorí súčasť ukradnutého majetku. Ak by však malo byť jeho súčasťou, možno ho nadobudnúť lichvou, ak sa narodilo v čase, keď bolo v držbe dobromyseľného nadobúdateľa.

271. Paulus, O edikte, kniha XIX.

Ani otrok, ani pán, ktorý je v moci nepriateľa, nemôže nadobudnúť vlastníctvo prostredníctvom svojho otroka.

272. Ten istý, O edikte, kniha XXI.

Ak kúpiš majetok od toho, komu prétor zakázal ho odcudziť, a ty si si toho vedomý, nemôžeš ho nadobudnúť úžere.

273. Ten istý, O Plautiovi, kniha V.

Nemôžeme nadobudnúť lichvou majetok, ktorý bol prijatý do zálohu, pretože ho vlastníme v mene iného.

274. Bolo rozhodnuté, že ktokoľvek, kto nadobudol majetok v dobrej viere od nepríčetnej osoby, môže ho nadobudnúť lichvou.

275. Ak vám nariadim, aby ste kúpili pozemok, môžete ho nadobudnúť lichvou po tom, ako vám bol z tohto dôvodu vydaný, hoci ho nemožno považovať za svoj, keďže na tom nič nemení skutočnosť, že ste zodpovední za mandátnu žalobu.

276. Ten istý, O Plautiovi, kniha XIII.

Čas, počas ktorého predávajúci držal nehnuteľnosť pred jej predajom, je výhodou pre kupujúceho, pretože ak predávajúci získal držbu neskôr, nebude to pre kupujúceho žiadnym prínosom.

277. Pokiaľ ide o odkázaný majetok, má sa za to, že odkazovník má rovnaké postavenie ako dedič, pokiaľ ide o prospech z času, počas ktorého porúčiteľ majetok vlastnil.

278. Ten istý, O Plautiovi, kniha XV.

Ak osoba, ktorá vlastnila majetok ako nadobúdateľ, je zajatá nepriateľom skôr, ako sa uskutočnila úžera, pozrime sa, či jeho dedič získa nejaký úžitok z úžery, lebo tá je prerušená; a ak mu po návrate neprináša žiaden úžitok, ako môže priniesť úžitok jeho dedičovi? Je však pravda, že prestal vlastniť majetok, a preto mu právo postliminum neprinesie prospech v takom rozsahu, v akom ho možno považovať za nadobudnuté na základe uskupenia. Ak by otrok osoby, ktorá bola v moci nepriateľa, kúpil majetok, Julianus hovorí, že jeho lichva zostane v platnosti; ak sa totiž vlastník vráti, má sa za to, že k lichve došlo. Ak by však vlastník zomrel v čase, keď bol v rukách nepriateľa, možno pochybovať o tom, či bude majetok patriť jeho nástupcom podľa korneliánskeho práva. Marcellus sa domnieva, že právna fikcia je schopná širšieho uplatnenia, pretože ten, kto sa vrátil podľa práva postliminum, má lepšie právo na veci, ktoré nadobudol prostredníctvom svojich otrokov, ako na tie, ktoré sám nadobudol alebo ktoré vlastnil prostredníctvom svojich otrokov pred tým, ako bol zajatý nepriateľom; keďže v niektorých prípadoch sa rozhodlo, že majetok nahrádza osobu, a teda že právo usukapitulácie prechádza na dedičov vojnových zajatcov.

279. Ak sa otrok, ktorého mám v držbe, dá na útek a bude sa vydávať za slobodného, bude sa považovať za otroka, ktorý je stále v držbe svojho pána. Toto však treba chápať tak, že sa to vzťahuje na prípady, keď v prípade dolapenia nie je pripravený tvrdiť pred súdom, že je slobodný; ak je totiž pripravený tak urobiť, nebude sa považovať za držaného svojím pánom, proti ktorému sa chystá vystúpiť ako protivník.

280. Ak by dobromyseľný držiteľ nehnuteľnosti zistil, že patrí inému, po tom, čo ju stratil z držby pred uplynutím času potrebného na užívacie právo, a získal by ju do držby druhýkrát, nemôže ju nadobudnúť užívacím právom, pretože začiatok druhej držby je vadný.

281. Ak sa nám majetok, na ktorý máme nárok, vydá v súlade s podmienkami závetu alebo na základe ustanovenia, musíme brať do úvahy čas, keď bol vydaný, pretože majetok sa môže stať predmetom ustanovenia, aj keď nepatrí sľubujúcemu.

282. Javolenus, O Plautiovi, kniha IV.

Keď sa podáva žaloba o vydanie otroka, ktorý bol daný do zálohu, konanie sa musí začať proti veriteľovi, a nie proti dlžníkovi; a to z toho dôvodu, že ten, kto dal otroka do zálohu, ho vlastní len na základe práva užívania. Vo všetkých ostatných ohľadoch však vlastní majetok ten, kto ho dostal, a to v takom rozsahu, že možno zahrnúť aj vlastníctvo toho, kto dal majetok do zálohu.

283. Marcellus, Digesty, kniha XVII.

Ak v prípade delenia začnem držbu na základe rozsudku vydaného omylom, ktorý sa týka pozemku iných osôb, o ktorom sa predpokladá, že je v spoločnom vlastníctve, môžem uvedený pozemok nadobudnúť tým, že ho budem držať dlhý čas.

284. Modestinus, Pravidlá, kniha V.

Hoci užívacie právo nie je výhodné voči Štátnej pokladnici, bolo rozhodnuté, že ak majetok bez vlastníka ešte nebol oznámený Štátnej pokladnici a objaví sa nadobúdateľ, ktorý kúpil pozemok tvoriaci súčasť uvedeného majetku, môže ho legálne nadobudnúť dlhodobou držbou.

285. Javolenus, Listy, kniha I.

Ak kúpite otroka s tým, že ak sa splní nejaká podmienka, predaj bude neplatný, a otrok vám bude vydaný a splnenie podmienky potom zruší transakciu, myslím si, že čas, počas ktorého bol otrok v držbe kupujúceho, by mal byť v prospech predávajúceho, pretože predaj tohto druhu je podobný redhibičnej klauzule o vrátení majetku, ktorá sa zavádza do kúpnych zmlúv; a v takomto prípade nepochybujem o tom, že čas, počas ktorého kupujúci držal nehnuteľnosť, bude v prospech predávajúceho, keďže, správne povedané, k žiadnemu predaju nedošlo.

286. Ten istý, Listy, kniha IV.

Držba poručiťa prinesie dedičovi úžitok, ak ju medzitým nemal v držbe nikto iný.

287. Ten istý, Listy, kniha VI.

Prenajal som pozemok človeku, voči ktorému som sa chystal uplatniť svoj nárok založený na premlčaní ako dedič. Pýtam sa, či si myslíte, že táto nájomná zmluva má nejakú platnosť alebo účinok. Ak si myslíte, že nemá žiaden účinok, domnievate sa, že právo na užívanie uvedeného pozemku bude napriek tomu naďalej existovať? Pýtam sa tiež, ak by som pozemok predal, aký je váš názor na body, ktoré som práve uviedol? Odpoveď znela, že ak ten, kto má pozemok v držbe, ho ako dedič prenajal vlastníkovi toho istého pozemku, nájomná zmluva je neplatná, pretože

vlastník prenajal svoj vlastný pozemok. Z toho vyplýva, že prenajíateľ si držbu neudrží a premlčanie založené na dlhodobej okupácii nebude naďalej existovať. Rovnaké právne pravidlo platí aj pre predaj, pretože rovnako ako v prípade nájmu je kúpa vlastného pozemku neplatná.

288. Ten istý, Listy, kniha VII.

Dedič a majetok, hoci majú dve rôzne mená, sa stále považujú za jednu osobu.

289. Ten istý, Listy, kniha IX.

Nemyslím si, že ten, kto kúpil dom, vlastní niečo iné ako samotný dom. Ak sa totiž má za to, že vlastní rôzne veci, z ktorých je dom postavený, nevlastní samotný dom; keďže po oddelení materiálov, z ktorých sa dom skladá, nemožno ich chápať tak, že predstavujú celý dom. K tomu treba dodať, že ak by niekto povedal, že jednotlivé materiály, z ktorých sa dom skladá, sú v držbe, bude potrebné tvrdiť, že bude existovať dôvod na premlčanie hnutelných vecí, z ktorých sa dom skladá, počas doby stanovenej na tento účel, a že bude potrebná dlhšia doba na nadobudnutie pozemku, na ktorom stojí, užívaním. To je absurdné a v žiadnom prípade to nie je v súlade s občianskym právom, aby sa tá istá vec nadobudla užívaním v rôznych časoch; ako napríklad, keďže dom sa skladá z dvoch rôznych vecí, pôdy a toho, čo je na nej postavené, aby sa ich spojením zmenil čas stanovený na užívanie všetkých nehnuteľností dlhodobou držbou.

290. Ak by ste boli súdne zbavení stĺpa, ktorý tvorí súčasť vášho domu, myslím si, že budete oprávnení podať žalobu o kúpu proti predávajúcemu, a takýmto spôsobom môžete držať celú nehnuteľnosť.

291. Ak však bol dom zbúraný, aby sa hnutelný majetok mohol celý nadobudnúť užívaním, ak bol v držbe po dobu stanovenú na tento účel, čas, počas ktorého tvoril budovu, nemožno právne započítať; pretože tak ako ste nemali v držbe len materiál a oddelene od budovy, tak, keď bol dom zbúraný, nemôžete samostatne a zreteľne držať materiál, z ktorého bol postavený; nemožno ani tvrdiť, že tá istá vec bola v tom istom čase v držbe ako nehnuteľnosť aj ako osobný majetok.

292. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXIV.

Keď zákon zakazuje úžeru, dobrá viera držiteľa nie je pre neho žiadnou výhodou.

293. Niekedy je usukapcia výhodou pre dediča, aj keď ju zosnulý nezačal nadobúdať: ako napríklad vtedy, keď bola odstránená vada, ktorá nevyplýva z osoby, ale zo samotného majetku. Vzniká z majetku napríklad vtedy, ak prestal patriť do Štátnej pokladnice alebo ak sa jeho držba získala krádežou alebo násilím.

294. Licinius Rufinus, Pravidlá, kniha I.

Obvyklé vlastníctvo sa nemôže uskutočniť bez držby.

295. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIX.

Stavbu nemožno nikdy nadobudnúť uplynutím času oddelene od pozemku, na ktorom stojí.

296. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXXI.

Celsus v tridsiatej štvrtej knihe hovorí, že sa mýlia tí, ktorí sa domnievajú, že každý, kto nadobudol vlastníctvo nehnuteľnosti v dobrej viere, ju môže nadobudnúť užívacím právom ako svoju vlastnú; a že je jedno, či ju kúpil, alebo mu bola darovaná, ak si myslí, že ju kúpil, alebo mu bola darovaná; z toho dôvodu, že užívacie právo sa nevzťahuje na odkaz, dar alebo veno, ak žiadne darovanie, veno alebo odkaz neexistuje. To isté pravidlo sa považuje za uplatniteľné aj v prípade ocenenia vykonaného na súde, pretože ak účastník nesúhlasil s ocenením, nemôže nadobudnúť majetok užívacím právom.

297. Pomponius, O Sabinovi, kniha XVII.

Je stanovené, že ak sa majetok odovzdá otrokovi nepričetnej osoby alebo nemluvňat'u, tento ho môže získať lichvou prostredníctvom otroka.

298. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXII.

Ak som jediným dedičom nejakého majetku, ale domnievam sa, že ty si dedičom polovice toho istého majetku, a odovzdám ti polovicu majetku, je veľmi pravdepodobné, že nemôžeš nadobudnúť majetok lichvou, pretože to, čo je vo vlastníctve dediča, nemôže týmto spôsobom získať iný, ako dedič; a ty nemáš iný dôvod na držbu. To platí

len vtedy, ak sa tak deje na základe dohody. Domnievame sa, že to isté pravidlo platí, ak sa domnievate, že ste dedičom; v tomto prípade vám totiž držba skutočného dediča zabráni získať majetok užívacím právom.

299. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXX.

Pýta sa, či zmes rôznych vecí prerušuje lichvu, ktorá začala plynúť s ohľadom na každú z nich. Existujú tri druhy vecí, ktoré možno rozdeliť; po prvé, tie, ktoré sú zahrnuté v substancii tej istej povahy, Grékmi nazývanej hynwmenon, čiže spojené, ako otrok, kus dreva, kameň a iné majetky tohto druhu. Po druhé, veci, ktoré sú spojené stykom, to znamená, ktoré majú súdržnosť a sú spojené, ako dom, loď, skriňa. Po tretie, také, ktoré sú vytvorené z odlišných predmetov, ako rôzne telesá, ktoré nie sú spojené, ale sú zahrnuté pod jedno pomenovanie, napríklad ľud, légia, stádo. V súvislosti s používaním prvého z nich nemôže vzniknúť žiadna pochybnosť, ale pokiaľ ide o druhé a tretie, existujú pochybnosti.

300. Labeo v Knihe listov hovorí, že ak niekto, komu zostáva len desať dní, počas ktorých má nadobudnúť uskapitulačné právo na škridly alebo stĺpy, ich použije pri stavbe domu, bude mať na ne stále nárok na základe uskapitulačného práva, ak má dom v držbe. Ako treba postupovať v prípade, že predmety nie sú spojené so zemou, ale zostávajú hnutelným majetkom, ako napríklad drahý kameň vsadený do prsteňa? V tomto prípade platí, že zlato aj drahý kameň sú vo vlastníctve a možno ich nadobudnúť lichvou, ak vlastníctvo oboch naďalej trvá.

301. Zoberme do úvahy tretiu triedu vecí. Celé stádo sa nenadobúda lichvou tak, ako sa nadobúdajú jednotlivé predmety alebo ako sa nadobúdajú tie, ktoré sú spojené. Čo sa teda musí urobiť? Aj keď povaha stáda spočíva v tom, že pokračuje v existencii pridávaním nových zvierat, uskupenie sa napriek tomu nemôže uskutočniť vo vzťahu k stádu ako celku, ale riadi sa tým istým pravidlom ako držba, ktoré sa vzťahuje na jednotlivé jednotliviny, ktoré ho tvoria. Ak sa totiž kúpia ďalšie zvieratá a zmiešajú sa so stádom za účelom jeho zväčšenia, vlastnícke právo k nim sa držbou nezmení; ak teda zvyšok stáda patrí mne, sú moje aj ovce, ktoré boli kúpené; každá z nich však bude mať svoje vlastné vlastnícke právo, takže ak boli niektoré z tých, ktoré sú súčasťou stáda, ukradnuté, nemožno ich nadobudnúť lichvou.

302. Paulus, O Sabinovi, kniha XXXII.

V prípadoch lichvy nikdy neprospieva držiteľovi právny omyl. Preto Proculus hovorí, že ak z omylu poručník na začiatku predaja alebo dlhý čas po jeho uzavretí neudelí svojmu poručníkovi oprávnenie na jeho vykonanie, nebude dôvod na usukapciu, pretože existuje právny omyl.

303. Pri úžere hnutel'ného majetku sa čas počíta nepretržite.

304. Otrok, aj keď môže byť na slobode, nič nevlastní a iný ním nič nevlastní. Ak by však nadobudol vlastníctvo v mene iného, kým je na slobode, nadobudne vec pre toho, v mene ktorého ju získal.

305. Ak môj otrok alebo môj syn drží niečo v mojom mene alebo ako súčasť svojho peculium, takže si nie som vedomý, že to vlastním, alebo dokonca, že som oprávnený to nadobudnúť užívacím právom, a on sa stane nepričelným, potom treba rozumieť, že majetok zostáva v rovnakom stave a že si ho stále ponechávam v držbe a mám právo na užívacie právo, rovnako ako tieto práva naďalej existujú v náš prospech, aj keď strany spia. Treba povedať, že rovnaké pravidlo platí aj v prípade nájomcu alebo nájomcu, prostredníctvom ktorého nadobúdame držbu.

306. Ak niekto získal držbu buď násilím, tajne, alebo na základe neistého titulu a potom sa stane nepričelným, držba a titul zostávajú nezmenené, pokiaľ ide o majetok, ktorý nepričelný drží neisto; rovnako ako prostredníctvom interdiktu a žaloby o nadobudnutie držby môžeme v mene nepričelného legálne začať konanie z dôvodu držby, ktorú sám získal pred tým, ako sa jeho rozum stal nepričelným, alebo ju získal prostredníctvom iného po tom, ako začala jeho nepričelnosť.

307. Čas, ktorý uplynul pred prijatím dedičstva alebo po tomto prijatí, bude v prospech dediča v úžere.

308. Julianus hovorí, že ak zosnulý vykonal kúpu a dedič si myslí, že ju mal ako dar, môže nadobudnúť vec lichvou.

309. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXII.

Ak by zlodej kúpil ukradnutú vec od jej vlastníka a držal ju ako odovzdanú, prestáva ju vlastniť ako ukradnutú a začína ju vlastniť ako svoju.

310. Keď si niekto myslí, že nie je právne oprávnený nadobudnúť užívacím právom majetok, ktorý je v jeho vlastníctve, treba povedať, že aj keď sa mýli, nemôže mať z užívacieho práva prospech; buď preto, že sa nepovažuje za dobromyseľného držiteľa, alebo preto, že užívacie právo nie je výhodné tam, kde existuje právny omyl.

311. Nikto nemôže vlastniť časť niečoho, ktorej výška je neistá. Preto ak niekoľko osôb vlastní pozemok a každá z nich nevie, aká je výška jej podielu, Labeo hovorí, že prísne vzaté, nikto z nich nemá držbu.

312. Julianus, Digesty, kniha XLIV.

Nielen dobromyseľní nadobúdatelia, ale aj všetci tí, ktorí majú držbu na základe akéhokoľvek titulu, ktorým sa bežne nadobúda užívacie právo, môžu získať do vlastníctva dieťa otrokyne; a myslím si, že toto pravidlo bolo právne ustanovené. V každom prípade totiž môže ktokoľvek nadobudnúť otrokyňu lichvou, ak to nie je zakázané zákonom dvanástich tabúl alebo atínskym zákonom. Dieťa takejto otrokyne možno nadobudnúť lichvou, ak bolo počaté a porodené v čase, keď údajný držiteľ nevedel, že jeho matka bola ukradnutá.

313. Všeobecne rozšírený názor, že osoba sama nemôže zmeniť titul svojej držby, je správny len vtedy, keď vie, že nie je dobromyseľným držiteľom, a získava ho za účelom zisku. To možno dokázať nasledujúcim spôsobom: Ak niekto kúpi pozemok od iného s vedomím, že mu nepatrí, bude ho držať ako držiteľ; ak však kúpi ten istý pozemok od vlastníka, bude ho držať ako nadobúdateľ; ani on sám sa nebude považovať za toho, kto zmenil vlastnícke právo k svojej držbe. Rovnaké pravidlo sa uplatní aj vtedy, ak pozemok od vlastníka nekúpil, ak sa domnieval, že je jeho. Rovnako, ak ho vlastník ustanovil za dediča alebo získal prétorskú držbu jeho majetku, bude pozemok vlastniť ako dedič. Ďalej, ak mal dobrý dôvod myslieť si, že je dedičom, alebo bol oprávnený na prétorskú držbu majetku, bude pozemok vlastniť ako dedič a nebude sa považovať za osobu, ktorá sama zmenila vlastnícke právo. Keďže toto pravidlo sa musí prijať s ohľadom na toho, kto má držbu, o čo viac sa vzťahuje na prípad nájomcu, ktorý nemá držbu ani počas života, ani po smrti vlastníka pozemku? A skutočne, ak nájomca v čase smrti vlastníka kúpil pozemok od toho, o kom sa domnieval, že je dedičom prvého alebo držiteľom jeho majetku podľa prétorského ediktu, začne pozemok držať ako nadobúdateľ.

314. Ak sa vlastníka pozemku domnieva, že sa blížia ozbrojení muži, a z tohto dôvodu sa dá na útek, bude sa považovať za násilne zbaveného majetku, aj keď nikto z nich nevstúpi na pozemok. Napriek tomu ten istý pozemok môže nadobudnúť úžera dobromyseľný držiteľ, a to aj predtým, ako sa opäť dostane pod kontrolu

vlastníka, pretože Lex Plautia et Julia zakazuje, aby majetok, ktorý bol násilím uchopený, nadobudli dlhodobou držbou, ale nie tí, ktorí boli z neho násilím vyhnaní.

315. Ak mi Titius odovzdá do držby pozemok, ktorý som mal v úmysle od neho získať späť na základe žaloby, budem mať dobrý dôvod na užívanie. Ak mi však ten, od ktorého som mal v úmysle žiadať pozemok na základe ustanovenia, udelí držbu tohto pozemku a urobí tak za účelom splnenia svojho dlhu, postaví ma do takej pozície, že môžem pozemok získať premlčaním.

316. Každý, kto dá nehnuteľnosť do zálohu, ju môže nadobudnúť užívacím právom, kým je v rukách jeho veriteľa, ale ak by veriteľ previedol svoje vlastníctvo na iného, užívacie právo sa preruší. A pokiaľ ide o užívacie právo, prípad je podobný prípadu osoby, ktorá vec uložila alebo požičala; je totiž zrejmé, že ju prestane nadobúdať užívacím právom, ak by vec, ktorá bola požičaná alebo uložená, odovzdal tretej osobe ten, kto ju dostal ako pôžičku alebo vklad. Je zrejmé, že ak ju veriteľ dal do zálohu na základe jednoduchej dohody, dlžník ju naďalej nadobúda lichvou.

317. Ak v dobrej viere vlastním majetok, ktorý ti patrí, a dám ti ho do zálohu, pričom ty nevieš, že je tvoj, prestávam ho nadobúdať lichvou, pretože sa nechápe, že niekto drží svoj vlastný majetok v zálohu. Ak by však mal byť založený len na základe dohody, stále ho budem naďalej nadobúdať lichvou, pretože takýmto spôsobom sa majetok nepovažuje za založený.

318. Ak by otrok ukradol majetok, ktorý bol daný do zálohu jeho pánovi, keďže veriteľ ho má stále v držbe, lichva dlžníka sa nepreruší, pretože otrok nepripravuje svojho pána o držbu. Ak však otrok dlžníka ukradne majetok, hoci veriteľ prestane mať tento majetok v držbe, užívacie právo dlžníka zostane rovnaké, ako keby veriteľ majetok dlžníkovi odovzdal. Pokiaľ ide o užívacie právo, otroci totiž krádežou majetku nepoškodzujú pomery svojich vlastníkov. Otázka sa ľahšie vyrieši, ak otrok dlžníka, ktorý má neistú držbu, ukradne majetok; ak by ho totiž prenajal, výsledok bude rovnaký, ako keby zostal v rukách veriteľa, keďže v tomto prípade ho má veriteľ v držbe. Ak by však existovali oba tituly, t. j. jeden, ktorý je neistý, a druhý založený na prenájme, rozumie sa, že veriteľ má vec v držbe, pretože pohľadávka z neistého titulu sa v tomto prípade nezavádza preto, aby dlžníkovi umožnila mať vec v držbe, ale len preto, aby mu umožnila vec si ponechať.

319. Alfenus Verus, Epitomes of the Digest by Paulus, Book I.

Ak otrok bez vedomia svojho pána predá majetok patriaci do jeho peculium, kupujúci ho môže nadobudnúť lichvou.

320. Julianus, O Urseius Ferox, kniha III.

Ak by bol otrok, ktorého užívacie právo bolo odkázané a ktorý nikdy nebol vo vlastníctve dediča, ukradnutý, vzniká otázka, či môže byť otrok nadobudnutý - lichvou, pretože dedič je oprávnený na žalobu z krádeže? Sabinus hovorí, že v prípade majetku, na základe ktorého bude podaná žaloba pre krádež, nemôže existovať užívacie právo, ale že túto žalobu môže podať ten, kto je oprávnený na užívacie právo. To však treba chápať tak, že sa to vzťahuje na prípad, keď užívateľ môže svoje právo užívať a požívať; inak by totiž otrok nebol v stave, v akom by mal byť. Ak by však bol otrok ukradnutý užívateľovi, kým užíva svoje právo, žalobu pre krádež môže podať nielen on sám, ale aj jeho dedič.

321. Gaius, Denné alebo zlaté záležitosti, kniha II.

Môže sa stať niekoľkými spôsobmi, že osoba pracujúca v nejakom omyle môže predať alebo darovať ako svoj majetok, ktorý patrí inému; a za takýchto okolností ho môže nadobudnúť úžere dobromyseľný držiteľ; napríklad ak by dedič predal majetok, ktorý bol zosnulému požičaný, alebo ním prenajatý, alebo u neho uložený, v domnení, že patrí do dedičstva.

322. Podobne, ak by niekto, oklamáný nejakým názorom a domnievajúc sa, že má nárok na majetok, čo nie je pravda, mal odcudziť majetok, ktorý je jeho súčasťou; alebo ak by osoba, ktorej patrí užívacie právo na otrokyňu, v domnení, že jej deti sú jeho, z dôvodu, že prírastok stáda patrí užívateľovi, predala deti;

323. Ten istý, Inštitúcie, kniha II.

Nepácha krádež, pretože krádež nemožno spáchať bez úmyslu ukradnúť.

324. Ktokoľvek môže bez násilia získať do vlastníctva aj cudziu pôdu, ak sa uvoľnila v dôsledku nedbanlivosti vlastníka alebo ak ten zomrel bez zanechania dediča, alebo bol dlhší čas neprítomný.

325. Ten istý, Denné alebo zlaté záležitosti, kniha III.

Osoba sama nemôže v tomto prípade nadobudnúť majetok užívaním, pretože vie, že patrí inému, a preto je držiteľom v zlej viere; ak ho však prevedie na niekoho iného, kto ho dostane v dobrej viere, ten ho môže nadobudnúť užívaním z dôvodu, že získal do vlastníctva majetok, ktorý nebol nadobudnutý násilím a nebol ukradnutý: ako sa upustilo od názoru niektorých starovekých autorít, ktoré zastávali názor, že krádež pozemku alebo domu môže byť spáchaná.

326. Marcianus, Institutes, kniha III.

Ak pôdu nemožno nadobudnúť úžere, nemožno rovnakým spôsobom nadobudnúť ani to, čo na nej stojí.

327. Neratius, Pravidlá, kniha V.

Bolo stanovené, že ak sa uschovávanie začalo po zosnulom, môže sa dokončiť skôr, ako sa vstúpi do dedičstva.

328. Ten istý, Pergameny, kniha VII.

Ak môj zástupca získa späť majetok, ktorý mi bol odcudzený, hoci vo všeobecnosti je už takmer definitívne rozhodnuté, že môžeme získať vlastníctvo prostredníctvom zástupcu, majetok sa napriek tomu nedostane opäť pod moju kontrolu, aby ho bolo možné nadobudnúť lichvou, pretože rozhodnúť inak by bolo chybné.

329. Papinianus, Otázky, kniha III.

Ak by manžel predal bodový pozemok niekomu, kto vedel alebo nevedel, že nehnuteľnosť je súčasťou vena, predaj nebude platný. Ak by žena potom zomrela počas manželstva, transakcia sa musí potvrdiť, ak bolo celé veno dané v prospech manžela. Rovnaké pravidlo sa uplatňuje, ak sa ten, kto predal ukradnutý majetok, stane následne dedičom jeho vlastníka.

330. Ten istý, Otázky, kniha XLII.

Ak dedič toho, kto nadobudol majetok v dobrej viere, vie, že patrí inému, nemôže ho nadobudnúť užívacím právom, ak mu bola držba odovzdaná osobne; vedomosť dediča však nebude na ujmu, pokiaľ ide o vydržanie držby.

331. Je isté, že otec nemôže nadobudnúť užívacím právom niečo, čo kúpil jeho syn, ak on alebo jeho syn vedeli, že to bolo vlastníctvom niekoho iného.

332. Ten istý, Otázky, kniha XXIII.

Keďže som bol oklamáný hodnoverným omylom, verím, že Titius je môj syn a že je pod mojou kontrolou, ale jeho arizácia mnou sa ukázala ako nezákonná. Nemyslím si, že za daných okolností má právo prevziať správu nad mojím majetkom, pretože v tomto prípade nebolo stanovené rovnaké pravidlo ako v prípade slobodného človeka, ktorý slúži v dobrej viere ako otrok; keďže bolo v záujme verejnosti stanoviť toto pravidlo vzhľadom na neustále a každodenné transakcie týkajúce sa otrokov. Často totiž kupujeme slobodných ľudí, nevediac, že sú takí, a adopcia a arogácia detí nie je taká jednoduchá ani taká častá.

333. Je ustálené, že ak mi predáš majetok, ktorý patrí inému, a ja viem, že je to tak, a odovzdáš ho v tom istom čase, keď vlastní ratifikuje predaj, musí sa zohľadniť čas odovzdania a majetok sa stáva mojím.

334. Hoci bolo rozhodnuté, že pokiaľ ide o užívacie právo, musí sa brať do úvahy začiatok držby, a nie čas, keď bola zmluva uzavretá; napriek tomu sa niekedy stáva, že neberieme do úvahy začiatok súčasnej držby, ale dôvod predchádzajúceho dodania, ktoré bolo vykonané v dobrej viere; napríklad ak ide o právo na dieťa otrokyne, ktorej matka bola držaná v dobrej viere, keďže dieťa nemožno o to menej nadobudnúť úžere, hoci držiteľ vedel, že matka bola pred narodením dieťaťa vlastníctvom iného. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade otroka, ktorý sa vracia na základe práva postliminum.

335. Čas, ktorý uplynul pred prijatím dedičstva, sa udeľuje v prospech užívania, či otrok patriaci do dedičstva nadobudol nejaký majetok, alebo či zosnulý začal nadobúdať užívaním. Táto zásada je ustanovená ako osobitné privilegium.

336. Syn pod otcovskou kontrolou kúpil majetok patriaci inému a potom, keď sa stal hlavou domácnosti bez toho, aby o tom vedel, začal vlastníť majetok, ktorý mu bol vydaný. Prečo ho nemôže nadobudnúť užívacím právom,

keďže v čase nadobudnutia držby konal v dobrej viere, hoci sa mýlil, keď si myslel, že nemôže nadobudnúť majetok, ktorý nadobudol ako súčasť svojho peculium? Treba povedať, že to isté pravidlo platí, ak mal dobrý dôvod myslieť si, že nadobudnutý majetok sa dostal do jeho rúk ako súčasť majetku jeho otca.

337. Užívanie, ku ktorému dôjde v prospech nadobúdateľa alebo dediča, nebráni tomu, aby veriteľ vymáhal záložné právo; pretože tak ako užívacie právo nemôže byť predmetom užívania, tak právo vymáhať záložné právo, ktoré nie je nijako spojené s vlastníctvom, ale je založené len na dohode, nezaniká užívaním nehnuteľnosti.

338. Názor, že každý, kto sa stane nepríčetným a kto predtým začal nadobúdať na základe uschovávaní, môže v tom pokračovať až do jeho ukončenia na základe akéhokoľvek titulu, sa zakladá na úvahách o výhodnosti, aby sa zabránilo tomu, že jeho duševná slabosť škodlivo ovplyvní jeho vlastníctvo.

339. Ak otrok alebo syn nadobudne majetok, kým je pán alebo otec v rukách nepriateľa, začne ho držať? Ak má držbu na základe svojho peculium, začne plynúť úžera, ani zajatie jeho otca alebo pána tomu nebude predstavovať žiadnu prekážku, pretože jeho vedomosť o tom by nebola potrebná, keby bol doma. Ak sa však kúpa uskutočnila bez odkazu na peculium, majetok nemožno nadobudnúť usukapciou, ani ho nemožno chápať ako nadobudnutý právom postliminium; pretože aby sa tak stalo, to, o čom sa hovorí, že bolo nadobudnuté usukapciou, už muselo byť vo vlastníctve. Ak však otec zomrie v zajatí, z dôvodu, že čas jeho smrti sa považuje za deň jeho zajatia, možno povedať, že syn mal držbu pre seba, a možno to chápať tak, že majetok nadobudol usukapituláciou.

340. Ten istý, Názory, kniha X.

Premlčanie založené na dlhodobej držbe sa zvyčajne nepriznáva na nadobudnutie miest, ktoré sú podľa práva národov verejné. Príkladom toho je, keď niekto opustí budovu, ktorú postavil na brehu mora, alebo bola zbúraná, a iná osoba, ktorá si na tom istom mieste postavila dom, mu odporuje na základe výnimky založenej na predchádzajúcej držbe; alebo keď niekto z dôvodu, že on sám bol po roky zvyknutý loviť ryby v určitej časti rieky, na základe toho istého predkupného práva zakáže inému, aby tak robil.

341. Otrok, ktorý patril k panstvu, po smrti svojho pána získal do vlastníctva majetok tvoriaci súčasť jeho peculium. Začiatok užívacieho práva sa bude datovať od okamihu, keď sa vstúpilo do pozostalosti, pretože ako možno takto nadobudnúť majetok, ktorý predtým nebol vo vlastníctve zosnulého?

342. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha V.

Majetok, ktorý bol prijatý za odplatu, podlieha úžere, ak bol získaný pri plnení dlhu. Predmetom lichvy je nielen to, čo je splatné, ale aj to, čo bolo poskytnuté na splnenie dlhu.

343. Paulus, O Neratiovi, kniha III.

Ak môj zástupca bez môjho vedomia prevezme majetok kúpený v mojom mene, hoci ho môžem mať vo vlastníctve, nemôžem ho nadobudnúť lichvou; pretože hoci môžeme nadobudnúť majetok lichvou bez toho, aby sme vedeli, že ho máme vo vlastníctve, bolo rozhodnuté, že to platí len vtedy, keď ide o niečo, čo tvorí súčasť peculium.

344. Ten istý, Príručky, kniha II.

Ak v presvedčení, že som ti dlžný, ti dám majetok na zaplatenie, k usukapcii môže dôjsť len vtedy, ak si ty sám myslíš, že ti patrí. Iný je prípad, ak sa domnievam, že som zaviazaný z dôvodu predaja, a preto vám odovzdám majetok, pretože proti mne nebude možné podať žalobu a vy ako kupujúci nebudete mať nárok na lichvu. Dôvod tohto rozdielu vyplýva zo skutočnosti, že v iných prípadoch by sa mal zohľadniť čas zaplatenia. Nezáleží ani na tom, či si v čase, keď uzatváram zmluvu, uvedomujem, že vec patrí inému, alebo nie, pretože stačí, ak si myslím, že je moja, keď mi ju odovzdáte ako odplatu za kúpu; do úvahy sa však berie nielen čas uzavretia zmluvy, ale aj čas zaplatenia, pretože nikto nemôže nadobudnúť vec na základe lichvy ako kupujúci, ktorý ju nekúpil, a nemôže, ako pri iných zmluvách, povedať, že ju dostal ako odplatu.

345. Labeo, Epitomes of Probabilities by Paulus, kniha V.

Majetok, ktorý bol ukradnutý, nemožno nadobudnúť lichvou skôr, ako sa opäť dostane pod kontrolu vlastníka. Paulus: Ak by si totiž ukradol majetok, ktorý si mi dal do zálohu, stáva sa ukradnutým, ale možno ho nadobudnúť lichvou, len čo sa opäť dostane pod moju kontrolu.

Tit. 4. O vlastníctve nadobudnutom kupujúcim.

346. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VI.

Držiteľ, ktorý na súde ponúkne odhadnú cenu nehnuteľnosti, začína ju držať ako nadobúdateľ.

347. Paulus, O edikte, kniha LIV.

Držbu ako nadobúdateľ nadobúda ten, kto nehnuteľnosť skutočne kúpil, a nestačí mu len zdanie, že ju má v držbe ako nadobúdateľ, ale vlastnícke právo k nehnuteľnosti, ako ju kúpil, musí skutočne existovať. Ak si však myslím, že vám niečo dlžím, a odovzdám vám to bez toho, aby ste vedeli, že to patrí niekomu inému, môžete to nadobudnúť užívacím právom. Prečo by ste ju teda nemohli nadobudnúť lichvou, ak vám ju dodám v domnení, že som vám ju predal? Je to preto, že vo všetkých ostatných zmluvách sa berie do úvahy čas doručenia; preto ak vedome stanovím, že ide o majetok patriaci tretej osobe, môžem ho nadobudnúť lichvou, ak som si myslel, že vám patrí, keď mi bol doručený. V prípade nadobúdateľa sa však berie do úvahy čas uzavretia zmluvy, a preto musí byť kúpa uskutočnená v dobrej viere a aj držba musí byť nadobudnutá týmto spôsobom.

348. Titul držby a titul úžery sa líšia, pretože o každom možno pravdivo povedať, že vykonal kúpu, ale že ju vykonal v zlej viere; pretože každý, kto vedome kupuje nehnuteľnosť v zlej viere, ju má v držbe ako nadobúdateľ, hoci ju nemôže nadobudnúť úžerou.

349. Ak sa kúpa uskutočňuje pod podmienkou, kupujúci nemôže nadobudnúť nehnuteľnosť užívacím právom, kým trvá podmienka. Rovnaké pravidlo platí, ak sa domnieva, že podmienka bola splnená, a k tomu ešte nedošlo, pretože sa podobá osobe, ktorá sa domnieva, že uskutočnila kúpu, hoci to tak nie je. Na druhej strane, ak sa podmienka splnila a on o tejto skutočnosti nevie, možno povedať, že ju nadobudol užívacím právom, podľa Sabina, ktorý zastával názor, že to možno urobiť skôr s ohľadom na povahu vecí než len na názor. Medzi týmito dvoma prípadmi však existuje určitý rozdiel, pretože ak si niekto myslí, že inému patrí majetok, ktorý v

skutočnosti patrí predávajúcemu, zastáva pozíciu nadobúdateľa. Keď si však myslí, že podmienka ešte nebola splnená, je to rovnaké, ako keby si myslel, že ešte neuskutočnil kúpu. Tento bod sa môže prezentovať jasnejšie, ak je držba odovzdaná dedičovi, ktorý nevie, že zosnulý kúpil nehnuteľnosť, ale myslí si, že mu bola odovzdaná z iného dôvodu; ale malo by sa rozhodnúť, že za takýchto okolností nemožno nadobudnúť užívacie právo ?

350. Sabinus hovorí, že ak bol majetok kúpený takým spôsobom, že predaj bude neplatný, ak sa do určitej doby nezaplatí, nemožno ho nadobudnúť užívacím právom, ak sa platba skutočne nevykonala. Pozrime sa však, či ide o podmienku alebo o dohodu; ak totiž ide o dohodu, výsledok sa ľahšie dosiahne zaplatením ako splnením podmienky.

351. Ak sa má vyrovnanie uskutočniť v stanovenej lehote (teda ak niekto v tejto lehote neponúkne lepšiu cenu), Juliánus sa domnieva, že predaj je dokonalý a zisk bude patriť kupujúcemu, ktorý bude mať právo nadobudnúť majetok úzere; iní však zastávali názor, že predaj bol uskutočnený pod podmienkou. On povedal, že nebol uskutočnený pod podmienkou, ale že bol zrušený pod podmienkou, pričom tento názor je správny.

352. Predaj je absolútny, ak je dohodnuté, že bude neplatný v prípade, ak by kupujúci nebol spokojný s nehnuteľnosťou v určitom čase.

353. Kúpil som Sticha a namiesto neho mi bol omylom dodaný Damas. Priscus hovorí, že tohto otroka nemôžem nadobudnúť lichvou, pretože to, čo nebolo kúpené, nemôže kupujúci nadobudnúť týmto spôsobom. Ak však bol kúpený pozemok a v držbe bolo väčšie množstvo, než aké bolo prevedené, možno ho nadobudnúť uplynutím času, pretože sa vlastní celý pozemok, a nie jeho jednotlivé časti.

354. Kúpate majetok osoby, u ktorej boli uložení otroci. Trebatius hovorí, že spomínaných otrokov nemôžeš nadobudnúť užívacím právom, pretože neboli kúpení.

Opatrovník kúpil na dražbe vec svojho chránenca, o ktorej si myslel, že mu patrí. Servius hovorí, že ho môže nadobudnúť lichvou, a jeho názor bol prijatý z toho dôvodu, že stav poručenca sa nezhorší, ak má v poručníkovi kupca, ktorý za majetok zaplatí viac peňazí. Ak by ho kúpil za nižšiu cenu, bude podliehať opatrovníckej žalobe, rovnako ako keby ho previedol na inú osobu za nižšiu cenu, ako bola jeho hodnota. Takto vraj rozhodol aj božský Traján.

356. Mnohé autority zastávajú názor, že ak agent kúpi nehnuteľnosť na dražbe na príkaz svojho mandanta, môže ju nadobudnúť užívacím právom ako kupujúci z dôvodu verejnej výhody. Rovnaké pravidlo platí, ak pri vykonávaní obchodov svojho mandanta vykoná kúpu bez jeho vedomia.

357. Ak váš otrok kúpi pre svoje peculium vec, o ktorej vie, že patrí inému, nemôžete ju nadobudnúť lichvou, aj keď nevíete, že patrí niekomu inému.

358. Celsus hovorí, že ak môj otrok bez môjho vedomia získa do vlastníctva majetok pre svoje peculium, môžem ho nadobudnúť lichvou. Ak ho nezíska ako súčasť svojho peculium, nemôžem ho nadobudnúť, ak neviem, že ho získal; a ak má držbu, ktorá je právne závadná, aj moja držba bude závadná.

359. Pomponius tiež v súvislosti s majetkom, ktorý je držaný v mene vlastníka, hovorí, že treba brať do úvahy skôr úmysel vlastníka než úmysel otroka. Ak otrok vlastní majetok ako súčasť svojho peculium, potom treba brať do úvahy jeho úmysel; a ak ho otrok vlastní v zlej viere a jeho pán ho získa, aby ho mohol držať vo svojom mene, napríklad tým, že otroka zbaví jeho peculium, treba povedať, že existuje rovnaký dôvod držby, a teda, že pán nemôže využiť úžeru.

360. Ak by môj otrok kúpil majetok za svoje peculium v dobrej viere, a keď som sa o tom prvýkrát dozvedel, vedel som, že majetok patrí inému, Cassius hovorí, že môže nastať usukapcia, pretože začiatok držby bol bez akejkoľvek vady. Ak som však v čase kúpy nehnuteľnosti, hoci tak urobil v dobrej viere, vedel, že patrí niekomu inému, nemôžem ju nadobudnúť ususpíciou.

361. Ak by mi môj otrok dal za svoju slobodu určitý majetok, ktorý kúpil v zlej viere, nemôžem ho nadobudnúť lichvou; Celsus totiž hovorí, že prvá vadná držba stále trvá.

362. Ak uskutočním kúpu od poručenca bez oprávnenia jeho poručníka v domnení, že dosiahol vek dospelosti, domnievame sa, že môže dôjsť k lichvárskemu nadobudnutiu, pretože sa to vzťahuje skôr na majetok než na názor. Ak však víete, že predávajúci je poručník, a napriek tomu sa domnievate, že poručníci majú právo uzatvárať vlastné obchody bez právomoci svojich poručníkov, nenadobudnete majetok lichvou, pretože právny omyl nie je pre nikoho výhodný.

363. Ak kúpim nehnuteľnosť od nepričítnej osoby, o ktorej sa domnievam, že je pričítaná, bolo stanovené, že ju môžem nadobudnúť lichvou z dôvodu verejného prospechu, hoci kúpa bola neplatná; a preto nebudem oprávnený na žalobu založenú na vyst'ahovaní, ani nebude platiť Publiciánska žaloba, ani nebude vyplývať žiadna výhoda z predchádzajúcej držby.

364. Ak mi predáte nehnuteľnosť, ktorú sa chystáte nadobudnúť na základe užívacieho práva ako kupujúci, a ja viem, že patrí inému, nemôžem ju nadobudnúť na základe užívacieho práva.

365. Hoci z držby môže mať prospech bezprostredný dedič zosnulého, vzdialenejší dedič nemôže nadobudnúť držbu nehnuteľnosti.

366. Ak zosnulý kúpil majetok v dobrej viere, možno ho nadobudnúť úzere, aj keď dedič vedel, že patrí niekomu inému. Toto pravidlo treba dodržiavať nielen v prípade prétorskej držby, ale aj v prípade poručníctva, na základe ktorého sa majetok prevádza podľa trebel'ského dekrétu senátu, ako aj s ohľadom na všetkých ostatných prétorských dedičov.

367. Čas, počas ktorého predávajúci vlastnil majetok, prospieva kupujúcemu pri nadobúdaní užívacieho práva k nemu.

368. Ak kúpim majetok, ktorý patrí inému, a v čase, keď ho nadobúdam užívacím právom, vlastník podá žalobu, aby ho odo mňa získal späť, moje užívacie právo nebude prerušené spojením veci do konania. Ak by som však radšej zaplatil odhadnú hodnotu nehnuteľnosti na súde, Julianus hovorí, že sa mení vlastnícke právo, pokiaľ ide o toho, kto zaplatil hodnotu nehnuteľnosti na súde. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak vlastník daruje nehnuteľnosť tomu, kto ju kúpil od toho, kto nie je jej vlastníkom. Tento názor je správny.

369. Ulpián, O edikte, kniha LXXV.

Zaplatenie odhadnej hodnoty nehnuteľnosti na súde sa podobá kúpe.

Javolenus, O Plautiovi, kniha II.

Kupujúci vedel, že časť pozemku, ktorý kúpil, patrí inému. Bol vyslovený názor, že nemohol získať žiadnu časť pozemku na základe dlhodobej držby. Myslím si, že je to pravda, ak kupujúci nevedel, aká časť pozemku patrí inému; ak totiž vedel, že ide o určitú časť, nepochybujem o tom, že zvyšok mohol získať na základe dlhodobej držby.

371. Rovnaké právne pravidlo platí, ak by človek, ktorý kúpil celý pozemok, vedel, že jeho neoddelená časť patrí niekomu inému; môže totiž nadobudnúť nielen túto časť na základe užívacieho práva, ale nebude mu nič brániť v nadobudnutí zvyšných častí na základe dlhodobej držby.

372. Modestinus, Pandekty, kniha X.

Ak som u teba založil majetok a potom ho ukradnem a predám, vzniká pochybnosť, či ho možno nadobudnúť lichvou. Lepší názor je, že ho možno takto nadobudnúť.

373. Pomponius, O Sabínovi, kniha XXXII.

Ak si niekto, kto má nadobudnúť nejakú vec lichvou, či už ako dedič alebo ako kupujúci, nárokoval na ňu na základe neistého titulu, nemôže ju nadobudnúť lichvou. Lebo aký je rozdiel medzi týmito vecami, keď si nárokoval majetok na základe neistého titulu, v oboch prípadoch prestáva držať majetok na základe svojho prvého titulu?

374. Ak si myslím, že z desiatich otrokov, ktorých som kúpil, niektorí patria iným osobám, a viem, ktorí to sú, môžem ostatných nadobudnúť lichvou. Ak však neviem, ktorí z nich patria iným osobám, nemôžem nadobudnúť žiadneho z nich lichvou.

375. Keďže po smrti človeka, ktorý kúpil otroka, uplynula lehota na nadobudnutie uschovaním, hoci dedič nemusel začať vlastniť otroka, aj tak sa stane jeho vlastníctvom, ak ho medzitým nenadobudol nikto iný.

376. Julianus, Digesty, kniha XLIV.

Istá osoba, ktorá vlastnila pozemok ako kupujúci, zomrela pred uplynutím lehoty na nadobudnutie pozemku užívacím právom a otroci, ktorí zostali v držbe pozemku, odišli s úmyslom opustiť ho. Vystala otázka, či časť

dlhodobej držby bude napriek tomu naďalej slúžiť dedičovi. Odpoveď bola, že aj keby otroci odišli, dedič by mohol mať z tejto doby prospech.

377. Ak ako nadobúdateľ získam korneliánsky majetok na základe dlhotrvajúcej držby a pridám k nemu časť nejakého susedného pozemku, môžem ako nadobúdateľ získať aj túto časť počas zostávajúceho času potrebného na premlčanie; alebo ju môžem nadobudnúť užívacím právom počas času stanoveného zákonom? Uviedol som, že podľa môjho názoru má prilahlý pozemok, ktorý bol pridaný k už kúpenému pozemku, svoj vlastný osobitný a odlišný stav, a preto sa držba oboch pozemkov musí získať osobitne a musí sa nadobudnúť dlhodobou držbou v súlade s časom predpísaným zákonom.

378. Môj otrok nariadil Titiovi, aby preňho kúpil trakt pôdy, a Titius po jeho manudikácii previedol jeho držbu na otroka. Vyvstala otázka, či ho mohol získať dlhodobou držbou. Odpoveď znela, že ak môj otrok nariadil Titiovi, aby kúpil pozemok, a Titius mu ho po jeho manumisii odovzdal, či už veril, že mu bolo odovzdané otrokovo peculium, alebo nevedel, že mu nebolo odovzdané, otrok napriek tomu mohol pozemok získať dlhou nepretržitou držbou, pretože buď vedel, že mu bolo odovzdané jeho peculium, alebo to musel vedieť, a preto sa podobá tomu, kto sa vydáva za veriteľa. Ak však Titius vedel, že jeho peculium nebolo dané otrokovi, treba to chápať tak, že skôr daroval pôdu ako dar, než že by sa jej vzdal na splnenie dlhu, ktorý nebol splatný.

379. Ak by poručník ukradol majetok svojho poručenca a predal ho, k úžere nedôjde skôr, ako sa opäť dostane pod kontrolu poručenca; pretože sa má za to, že poručník zaujíma miesto vlastníka vo vzťahu k majetku svojho poručenca len vtedy, keď spravuje záležitosti poručenstva, a nie vtedy, keď svojho poručenca zbavuje majetku.

380. Ak niekto v dobrej viere kúpi pozemok patriaci inému a stratí jeho držbu a neskôr, keď ho získa späť, zistí, že patrí niekomu inému, nemôže ho nadobudnúť uplynutím času z dôvodu, že začiatok druhej držby je chybný. Nepodobá sa ani tomu, kto sa v čase kúpy domnieval, že pozemok patrí predávajúcemu, ale keď mu bol vydaný, vedel, že patrí niekomu inému; ak totiž raz držbu stratil, musí sa opäť vziať do úvahy začiatok obnovenej držby. Preto ak sa otrok vráti v čase, keď kupujúci vedel, že patrí inému, k užívaniu nedôjde; hoci pred jeho predajom bol v takom postavení, že ho mohol nadobudnúť užívaním. Rovnaké pravidlo sa vzťahuje na toho, kto bol vyhnaný z pozemku a s vedomím, že patril inému, ho získa späť do vlastníctva prostredníctvom interdiktu.

381. Kto vedome kupuje od toho, komu prétor zakázal nakladať s majetkom nejakej pozostalosti z dôvodu, že je podozrivý, že nie je dedičom, nemôže ho nadobudnúť lichvou.

382. Ak tvoj zástupca predá pozemok len za tridsať aurei, ktorý mohol predať za sto, aby ti spôsobil škodu, a ipôvodca o tom nevie, niet pochýb, že tento môže pozemok nadobudnúť vydržaním; lebo aj v prípade, keď niekto vedome predá pozemok patriaci inému tomu, kto o tom nevie, vydržanie sa neprerušuje. Ak by sa však kupujúci spolčil so sprostredkovateľom a kvôli odmene ho korupčne navádza na predaj pozemku za nižšiu cenu, ako bola jeho hodnota, nebude sa mať za to, že kupujúci konal v dobrej viere, a nemôže nadobudnúť pozemok vydržaním. Ak využije výnimku na základe toho, že pozemok bol predaný so súhlasom vlastníka, a ten podá žalobu o jeho vrátenie, vlastník môže využiť odpoveď založenú na podvode.

383. Odcudzená vec sa nechápe tak, že sa opäť dostane pod kontrolu vlastníka, aj keď ju znovu získa do vlastníctva, ak nevie, že mu bola odcudzená. Ak by som teda dal do zálohu otroka, ktorý ti bol ukradnutý, a ty nevieš, že je tvoj, a po zaplatení dlhu by som ho predal Titiovi, Titius ho nemôže nadobudnúť úžere.

384. Slobodný človek, ktorý nám v dobrej viere slúži ako otrok a zároveň spravuje náš majetok, môže pre nás nadobúdať iný majetok rovnakým spôsobom, akým sme zvyknutí nadobúdať ho prostredníctvom vlastných otrokov. Preto tak, ako nadobúdame vlastníctvo majetku buď odovzdaním, alebo lichvou prostredníctvom zásahu osoby, ktorá je slobodná, tak aj v prípade, že sa uzavrie kúpna zmluva prostredníctvom peculium otroka, na ktoré máme nárok, môžeme nadobudnúť majetok lichvou, aj keď si nie sme vedomí, že došlo ku kúpe.

385. Ten istý, O Miniciovi, kniha II.

Ak niekto kupuje otrokov s vedomím, že predávajúci okamžite premrhá peniaze, ktoré za nich zaplatil, mnohé authority tvrdili, že napriek tomu bude dobromyseľným nadobúdateľom v dobrej viere; a to je pravda. Ved' ako sa môže považovať za konajúceho v zlej viere ten, kto kúpil otrokov od ich pána, ak ich nekúpil od človeka, ktorý žije zhýralým životom a peniaze hneď dá smilníkovi, lebo potom nemôže nadobudnúť otrokov úžere?

386. Ten istý, O Urseius Ferox, kniha III.

Muž, ktorý dostal od vlastného otroka otrokyňu za udelenie slobody, môže ako kupujúci nadobudnúť lichvou dieťa uvedenej otrokyne.

387. Ten istý, O Miniciovi, kniha II.

Otrok za udelenie slobody daroval svojmu pánovi otrokyňu, ktorú mu ukradol. Ona počala. Vznikla otázka, či jej pán môže nadobudnúť jej dieťa lichvou. Odpoveď znela, že pán mohol ako kupujúci nadobudnúť dieťa lichvou, pretože za ženu niečo dal, a medzi otrokom a jeho majiteľom sa uskutočnil akýsi predaj.

388. Africanus, Otázky, kniha VII.

Zvyčajne sa hovorí, že ten, kto si myslí, že niečo kúpil, a neurobil to, nemôže to ako kupujúci nadobudnúť lichvou; to však platí len do tej miery, že kupujúci nesmie mať žiadny oprávnený dôvod na to, aby si vytvoril svoj mylný názor. Ak by totiž otrok alebo zástupca, ktorý bol poverený kúpou veci, presvedčil svojho mandanta, že tak urobil, a vec mu odovzdal, je lepšie stanovisko, že dôjde k lichve.

389. Papinianus, Názory, kniha X.

Ak bol poručiteľ uvedený do držby majetku, tento môže dedič ako kupujúci nadobudnúť uschovaním, pričom právo prétorskej zálohy je vyhradené.

390. Scaevola, Názory, kniha V.

Istý muž kúpil v dobrej viere pozemok patriaci inému a začal na ňom stavať dom skôr, ako uplynula lehota na nadobudnutie držby predkupným právom; vlastník pozemku mu to oznámil pred uplynutím lehoty stanovenej zákonom a naďalej si držbu ponechal. Pýtam sa, či sa premlčacia doba prerušila, alebo po jej začatí naďalej trvala. Odpoveď bola, že v súlade s uvedenými skutočnosťami nebola prerušená.

391. Tá istá kniha, Zbierka zákonov, kniha XXV.

Dedičstvo po sestre, ktorá zomrela zo zákona, prešlo na jej dvoch bratov, z ktorých jeden bol neprítomný a druhý prítomný. Ten, ktorý bol prítomný, konal za neprítomného a predal Luciusovi Titiovi, dobromyselnému kupcovi, celý pozemok na svoje meno a na meno svojho brata. Vznikla otázka, či kupujúci, ktorý vedel, že polovica pozemku patrí neprítomnému dedičovi, mohol nadobudnúť celý pozemok na základe premlčania. Odpoveď znela, že tak mohol urobiť, ak sa domnieval, že bol predaný z poverenia neprítomného brata.

Tit. 5. Pokiaľ ide o držbu ako dedič alebo ako držiteľ.

392. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXII.

Dedič nemôže nič nadobudnúť úžitkovým vlastníctvom z majetku žijúcej osoby, aj keď si držiteľ myslel, že patrí mŕtvemu.

393. Julianus, Digesty, kniha XLIV.

Keď je niekto uvedený do držby nehnuteľnosti z dôvodu zachovania dedičstva, neruší držbu toho, kto nadobúda ususpíciou ako dedič, lebo drží nehnuteľnosť v úschove. Čo z toho vyplýva? Ponechá si majetok na základe záložného práva aj po uplynutí času potrebného na užívacie právo a nevzdá sa ho, kým mu dedičstvo nebude vyplatené alebo kým nebude uspokojený jeho nárok naň.

394. Všeobecne rozšírený názor, že nikto nemôže zmeniť titul vlastníctva, treba chápať tak, že sa vzťahuje nielen na občiansku, ale aj na naturálnu držbu. Preto sa rozhodlo, že ani nájomca, ani nikto, u koho bol majetok uložený alebo požičaný, ho nemôže ako dedič nadobudnúť užívacím právom s cieľom mať z neho úžitok.

395. Servius popiera, že by syn mohol ako dedič nadobudnúť užívacím právom majetok, ktorý mu daroval jeho otec; zastával totiž názor, že jeho prirodzená držba bola v rukách syna počas života jeho otca. Z toho vyplýva, že ak bol syn ustanovený za dediča svojím otcom, nemôže nadobudnúť užívacím právom žiadnu časť majetku, ktorú mu daroval otec, pokiaľ to môže mať vplyv na podiely jeho spoludedičov.

396. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXIII.

Mnohé authority zastávajú názor, že ak som dedičom a myslím si, že určitý majetok patrí do dedičstva, ale v skutočnosti netvorí jeho súčasť, môžem ho nadobudnúť lichvou.

397. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha V.

Je stanovené, že ten, kto má právo spísať závet, môže v postavení dediča nadobudnúť majetok lichvou.

Tit. 6. O držbe na základe darovania.

398. Paulus, O edikte, kniha LIV.

Ten, komu bol majetok odovzdaný ako dar, ho nadobúda užívacím právom z dôvodu darovania. Nestačí si myslieť, že to tak bolo, ale je potrebné, aby sa darovanie skutočne uskutočnilo.

399. Ak otec urobí darovanie svojmu synovi, ktorého má pod kontrolou, a potom zomrie, syn nemôže nadobudnúť darovaný majetok lichvou z dôvodu, že darovanie je neplatné.

400. Ak sa darovanie uskutoční medzi manželom a manželkou, k lichvárskeму nadobudnutiu nedochádza. Okrem toho Cassius hovorí, že ak by manžel daroval majetok svojej manželke a potom by došlo k rozvodu, nemožno nadobudnúť usukapciu, pretože manželka nemôže sama zmeniť vlastnícke právo. Uvádza, že pravidlo je iné a že po rozvode môže nadobudnúť majetok užívacím právom, ak jej manžel umožnil majetok užívať rovnako, ako keby sa rozumelo, že jej ho daroval. Julianus si však myslí, že manželka je vo vlastníctve majetku darovaného manželom.

401. Marcellus, Digesty, kniha XXII.

Ak niekto daruje majetok patriaci inému a rozhodne sa zrušiť darovanie, aj keď začal konanie o jeho vrátenie, užívacie právo bude naďalej trvať.

402. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXIV.

Keď manžel urobí darovanie svojej manželke alebo manželka svojmu manželovi a darovaný majetok patrí inému, je správny Trebatiov názor, že ak sa tým strana, ktorá urobila darovanie, nestane chudobnejšou, môže vlastník nadobudnúť majetok lichvou.

403. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXXII.

Ak otec urobí darovanie svojej dcére, ktorá je pod jeho správou, a vydedil ju, a dedička darovanie ratuje, môže ho začať nadobúdať *ususcaptio* odo dňa, keď bola ratifikácia urobená.

404. Scaevola, Názory, kniha V.

Ak niekto začal nadobúdať otroka lichvou, ako dar, a manumizuje ho, akt manumizácie je neplatný, pretože ešte nenadobudol vlastníctvo otroka. Vystala otázka, či ho už prestal nadobúdať lichvou. Odpoveď znela, že s ohľadom na danú osobu sa zrejme vzdal vlastníctva, a preto sa *usukapitulácia* prerušila.

405. Hermogenianus, *Epitomes of Law*, kniha II.

Ak sa uskutočnil predaj, ktorý je v skutočnosti darovaním, dodaný majetok sa nadobudol *usukapituláciou* ako kúpa, a nie ako dar.

Tit. 7. O držbe z dôvodu opustenia.

406. Ulpián, O edikte, kniha XII.

Ak sa majetok považuje za opustený, okamžite prestáva byť naším a patrí prvému nájomcovi, pretože nám prestáva patriť za tých istých okolností, za akých ho nadobudli iní.

407. Paulus, O edikte, kniha LIV.

Vlastníctvo môžeme nadobudnúť na základe opustenia, ak vieme, že sa považuje za zanechané jeho vlastníkom.

408. Proculus zastáva názor, že majetok neprestáva patriť vlastníkovi, ak jeho držbu nenadobudne niekto iný. Julianus si však myslí, že prestáva patriť vlastníkovi, keď sa jej vzdá, ale nestáva sa vlastníctvom iného, ak ju nezíska do držby. To je správne.

409. Modestinus, Rozdiely, kniha VII.

Niekedy sa kladie otázka, či sa časť niečoho môže považovať za opustenú. A skutočne, ak sa spoluvlastník vzdá svojho podielu na spoločnej veci, prestáva mu patriť, takže to isté pravidlo sa vzťahuje na časť, ktorá patrí všetkým. Jediný vlastník nehnuteľnosti si však nemôže ponechať jej časť a zvyšku sa vzdať.

410. Paulus, O Sabinovi, kniha XV.

Môžeme nadobudnúť užívacím právom majetok, ktorý sa považuje za opustený, keď si myslíme, že je to tak, aj keď nevieme, kto ho opustil.

5. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXII.

Ak vlastníš nejakú vec, ktorá sa považuje za opustenú, a ja, vediac, že je to tak, ju od teba kúpim, je preukázané, že ju môžem nadobudnúť lichvou, a námietka, že nie je zahrnutá do tvojho majetku, nemôže byť vznesená. Ak totiž vedome kúpim majetok, ktorý vám darovala vaša manželka, z dôvodu, že ste to urobili akoby so súhlasom a povolením vlastníka, uplatní sa rovnaké pravidlo.

411. Čokoľvek, čo niekto považuje za opustené od seba, sa okamžite stáva mojím, ak to vezmem. Preto ak niekto odhodí peniaze alebo pustí vtáky, hoci má v úmysle, aby patrili niekomu, kto sa ich môže zmocniť, predsa sa stávajú vlastníctvom toho, komu môže byť náhoda naklonená; lebo ak sa niekto vzdá vlastníctva majetku, rozumie sa, že mal v úmysle, aby patrilo komukoľvek inému, nech je to ktokoľvek.

412. Julianus, O Urseius Ferox, kniha III.

Nikto nemôže nadobudnúť majetok užívacím právom na základe opustenia, kto sa mylne domnieva, že bol opustený.

Ten istý, O Miniciovi, kniha II.

Keď niekto nájde tovar, ktorý bol vyhodený cez palubu z lode, vzniká otázka, či ho nemôže nadobudnúť lichvou z dôvodu, že by sa mal považovať za opustený. Lepší názor je, že ho nemôže nadobudnúť lichvou z dôvodu opustenia.

414. Paulus, Názory, kniha XVIII.

Sempronius sa pokúsil nastoliť otázku týkajúcu sa stavu istej Thetis, pričom tvrdil, že je dcérou jednej z jeho otrokýň. Keď ho však Procula, Thetina ošetrovatelka, zažalovala, aby ho prinútila uhradiť jej výživné na Thetis, odpovedal, že nemá prostriedky na zaplatenie, ale aby ošetrovatelka vrátila dieťa jej otcovi Luciovi Titiovi. Ošetrovatelka potom začala konanie, aby zabránila tomu, že by spomínaný Sempronius neskôr vzniesol akúkoľvek otázku. Lucius Titius po tom, ako Seii Procule vyplatil jej pohľadávku na výživné, dieťa verejne manumitoval. Pýtam sa, či je možné odvolať slobodu udelenú Thetis. Paulus odpovedal, že keďže sa má za to, že majiteľ otrokyne, ktorej sa Thetis narodila, ju opustil, môže získať slobodu z rúk Lucia Titia.

Títus: "Títus bol v tom čase na svete. 8. Ohľadom držby na základe odkazu.

415. Ulpián, Disputácie, kniha VI.

Za držiteľa sa považuje ten, komu bol odkaz zanechaný, pretože držba a užívanie na základe odkazu sa uskutoční len v prospech osoby, ktorej bol majetok odkázaný.

416. Paulus, O edikte, kniha LIV.

Ak vlastním niečo, o čom si myslím, že mi bolo odkázané, a nie je to tak, nemôžem to ako odkazovník nadobudnúť na základe úžery.

417. Papinianus, Otázky, kniha XXII.

Nie viac ako v prípade, keď si niekto myslí, že nadobudol niečo, čo nenadobudol.

418. Paulus, O edikte, kniha LIV.

Majetok možno nadobudnúť užívacím právom na základe toho, že ide o dedičstvo, ak bolo odkázané niečo, čo patrí inému, alebo ak to patrilo poručiteľovi a nie je známe, že to bolo odňaté kodicilom; v takýchto prípadoch totiž existuje dobrý dôvod, aby užívacie právo nadobudlo účinnosť. To isté pravidlo možno povedať, že platí aj v prípade, keď je meno odkazovníka sporné, ako napríklad v prípade, keď sa odkaz urobí v prospech Tícia a existujú dve osoby tohto mena, takže jedna z nich si myslí, že sa myslelo na neho, hoci to tak nebolo.

419. Javolenus, O Cassiovi, kniha VII.

Majetok odovzdaný ako odkaz možno nadobudnúť lichvou na tomto základe, aj keď jeho vlastník môže byť nažive,

420. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXII.

Ak sa osoba, ktorej bol majetok odovzdaný, domnieva, že poručiteľ je mŕtvy.

421. Javolenus, O Cassiovi, kniha VII.

Nikto nemôže nadobudnúť majetok užívacím právom na základe odkazu, ak sám nemal právo spísať závet v prospech poručiteľa, pretože držba tohto druhu závisí od testamentárnej spôsobilosti.

422. Papinianus, Otázky, kniha XXIII.

Ak sa odkazovník ujme držby odkazu bez toho, aby vznikla nejaká otázka, ktorá by ovplyvnila jeho vlastnícke právo, aj keď mu odkaz nebol doručený, bude oprávnený nadobudnúť užívacím právom majetok, ktorý mu bol odkázaný.

423. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha V.

Osoba, ktorej bol zákonne odkázaný odkaz, nadobúda majetok lichvou ako odkazovník. Ak však nebol zanechaný v súlade so zákonom alebo bol odkaz odňatý, po mnohých sporoch sa rozhodlo, že majetok možno nadobudnúť lichvou na základe odkazu.

Tit. 9. O držbe na základe vena.

424. Ulpián, O Sabínovi, kniha XXXI.

Právo na užívanie, a to mimoriadne spravodlivé, je právo, o ktorom sa hovorí, že existuje z dôvodu vena, takže každý, kto dostane majetok ako veno, ho môže nadobudnúť užívacím právom po uplynutí času, ktorý je zvyčajne stanovený zákonom v prípade tých, ktorí nadobúdajú majetok týmto spôsobom ako kupujúci.

425. Nezáleží na tom, či sa ako veno poskytujú určité určené predmety alebo celá suma majetku.

426. V prvom rade zväžme, kedy môže ktokoľvek nadobudnúť majetok úžitkom ako veno; a či sa to má začať po dátume uzavretia manželstva, alebo pred ním. Bežne diskutovanou otázkou je, či človek, ktorý je zasnúbený (t. j. ten, kto ešte nebol zosobášený), môže nadobudnúť majetok lichvou z dôvodu, že ide o veno. Julianus hovorí, že ak zasnúbená žena odovzdá majetok druhej strane s úmyslom, že mu bude patriť až po uzavretí manželstva, k lichvárstvu nedôjde. Ak to však zjavne nebol úmysel, treba sa domnievať (tak hovorí Julianus), že majetok sa okamžite stáva jeho; a ak patrí niekomu inému, možno ho nadobudnúť lichvou. Tento názor sa mi zdá byť hodnoverný. Ale skôr, ako dôjde k uzavretiu manželstva, sa uskupovanie stáva účinným nie z dôvodu vena, ale z dôvodu vlastníctva.

427. Počas existencie manželstva dochádza k užívaniu medzi osobami, ktoré uzavreli manželstvo, z dôvodu vena. Ak však manželstvo neexistuje, Cassius hovorí, že k uskupácii nemôže dôjsť, pretože neexistuje veno.

428. Hovorí tiež, že ak si manžel myslí, že je ženatý, hoci to tak nie je, nemôže nadobudnúť majetok lichvou, pretože neexistuje veno. Tento názor je odôvodnený.

429. Paulus, O edikte, kniha LIV.

Ak sa majetok, ktorý bol ocenený, vydá pred uzavretím manželstva, nemožno ho nadobudnúť lichvou, a to ani na základe kúpy, ani na základe vlastníctva.

430. Scaevola, Digesty, kniha XXV.

Dve dcéry sa stali dedičkami svojho otca, ktorý zomrel zo zákona, a každá z nich dala otrokyne, ktoré im patrili spoločne, ako veno, a potom, niekoľko rokov po smrti svojho otca, podali žalobu o rozdelenie. Keďže manželia dlhé roky držali otrokov darovaných ako veno ako dotal otrokov, vznikla otázka, či sa môže považovať za to, že ich nadobudli užívacím právom, ak sa domnievali, že patria tým, ktorí ich dali ako veno. Odpoveď znela, že v uvedenom prípade nič nebránilo tomu, aby ich nadobudli užívacím právom.

Tit. 10. Ohľadom držby na základe vlastníctva.

431. Ulpian, O edikte, kniha XV.

Držba na základe vlastníctva existuje vtedy, keď si myslíme, že majetok nadobúdame pre seba a máme ho v držbe na základe titulu, ktorým bol získaný, ako aj z dôvodu vlastníctva; ako napríklad vtedy, keď na základe kúpy mám majetok v držbe ako kupujúci aj ako vlastník. Okrem toho mám držbu ako odkazovník aj ako darca, a tiež na základe vlastníctva, ak mi bol majetok darovaný alebo odkázaný.

432. Ak mi však bol majetok odovzdaný na základe nejakého dobrého titulu, napríklad na základe kúpy, a ja ho nadobudnem užívacím právom, začínam ho držať ako svoj ešte pred nadobudnutím užívacím právom. Môže však vzniknúť pochybnosť o tom, či ju po uskutočnení úžery prestávam držať ako nadobúdateľ? Mauricianus hovorí, že si myslí, že ju neprestávam držať.

433. Paulus, O edikte, kniha LIV.

Existuje druh držby, o ktorej sa hovorí, že je založená na vlastníctve. Takto totiž vlastníme všetko, čo získame z mora, zeme alebo vzduchu, alebo čo sa stane naším pôsobením naplavenín tokov. Vlastníme aj akékoľvek

potomstvo majetku, ktorý držíme v mene iných; ako napríklad vlastníme ako svoje dieťa otrokyne, ktorá patrí k majetku alebo ktorá bola kúpená; a podobne vlastníme aj zisky pochádzajúce z majetku, ktorý bol kúpený alebo darovaný alebo ktorý tvorí súčasť majetku.

434. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXII.

Odovzdal si mi otroka, o ktorom si sa mylne domnieval, že mám naňho nárok podľa podmienok ustanovenia. Ak som vedel, že mi nič nedlíš, nemôžem nadobudnúť otroka užívacím právom; ak som to však nevedel, je lepší názor, že ho môžem nadobudnúť užívacím právom, pretože odovzdanie, ktoré sa uskutočnilo za, podľa mňa, dobrú protihodnotu, je dostatočné na to, aby som mohol vlastniť ako svoj majetok, ktorý mi bol odovzdaný. Neratius prijal tento názor a myslím si, že je správny.

435. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXXII.

Ak si v dobrej viere kúpil otrokyňu, ktorá bola ukradnutá, a máš v držbe dieťa uvedenej otrokyne, ktoré počala, kým bolo v твоjich rukách, a pred uplynutím času určeného na užívanie zistíš, že matka uvedeného dieťaťa bola ukradnutá, Trebatius si myslí, že dieťa, ktoré je takto držané, možno nepochybne nadobudnúť premlčaním. Myslím si, že v tomto prípade treba rozlišovať, pretože ak v lehote stanovenej zákonom na nadobudnutie účinnosti lichvy nezistíš, komu otrok patrí, alebo ak si to vedel, pričom si to nemohol oznámiť vlastníkovi otroka, alebo ak si mu to mohol oznámiť a urobil si to, môžeš otroka nadobudnúť lichvou. Ak ste však vedeli, že otrok bol ukradnutý, a mohli ste to oznámiť vlastníkovi, ale neurobili ste to, uplatní sa opačné pravidlo; bude sa totiž mať za to, že ste ju držali tajne, keďže tá istá osoba nemôže vlastniť majetok ako svoj a zároveň tajne.

436. Keď otec rozdelí svoj majetok medzi svoje deti a po jeho smrti si ho ponechajú z dôvodu, že medzi nimi bolo dohodnuté, že toto rozdelenie jeho majetku má byť ratifikované, užívanie z dôvodu vlastníctva bude prospešné, pokiaľ ide o akýkoľvek majetok patriaci iným osobám, ktorý sa môže nachádzať medzi majetkom otca.

437. Ak majetok nebol odkázaný, ale bol ako taký vydaný dedičom v dôsledku omylu, je stanovené, že ho môže nadobudnúť na základe užívacieho práva poručiteľ, pretože ho vlastní ako vlastník.

438. Neratius, Pergameny, kniha V.

Uskupovanie majetku, ktorý sme získali z iných dôvodov ako preto, že si myslíme, že naň máme nárok ako na vlastný, bolo ustanovené preto, aby sa ukončili súdne spory.

439. Človek môže nadobudnúť lichvou majetok, ktorý má v držbe, mysliac si, že mu patrí; aj keď je tento názor mylný. To však treba chápať tak, že hodnoverný omyl držiteľa nezasahuje do jeho práva na lichvu; napríklad ak vlastním nejakú vec, lebo sa mylne domnievam, že ju kúpil môj otrok alebo otrok niekoho, koho som prevzal ako dediča zo zákona, keďže nevedomosť o cudzom skutku je ospravedlniteľným omylom.

Knihá XLII

1. O res iudicata a účinku rozhodnutí a predbežných rozhodnutí.
2. O priznaniach.
3. O postúpení pohľadávok v prospech veriteľov.
4. Pokiaľ ide o dôvody udelenia držby.
5. Pokiaľ ide o držbu a predaj majetku súdnym orgánom.
6. Pokiaľ ide o výsady veriteľov.
7. O oddelení majetku z dedičstva.
8. O vymenovaní správcu majetku.
9. Pokiaľ ide o reštitúciu v prípade, že došlo k podvodnému konaniu voči veriteľom.

Tit. 1. O právoplatnosti a účinnosti rozhodnutí a o predbežných rozhodnutiach.

1. Modestinus, Pandects, kniha VII.

Pod res judicata sa rozumie ukončenie sporu rozhodnutím súdu. To sa dosiahne buď nepriaznivým rozhodnutím, alebo oslobodením od zodpovednosti.

(2) Ulpián, O edikte, kniha VI.

Sudca, ktorý má právomoc rozhodovať o žalobe, nedodržiava vždy lehotu stanovenú zákonom, pretože niekedy ju skracuje a niekedy predlžuje v závislosti od povahy veci, výšky majetku, ktorý je predmetom sporu, alebo od poslušnosti či tvrdohlavosti strán; ale len zriedkavo sa rozsudok vykoná v lehote stanovenej zákonom, ako napríklad v prípade, keď sa má rozhodnúť o otázke výživného alebo sa má poskytnúť úľava maloletému vo veku dvadsaťpäť rokov.

3. Paulus, O edikte, kniha XVII.

Ten, kto má moc odsúdiť, má aj moc zbaviť sa zodpovednosti.

4. Ulpián, O edikte, kniha LVIII.

Ak sa zástupca nedostaví, žaloba na výkon rozhodnutia proti nemu sa zamietne a vyhovie sa jeho mandantovi; ak sa však dostaví, vyhovie sa mu. V tomto prípade sa však nemá za to, že sa dostavil na súd ten, kto bol ustanovený za zástupcu vo veci, na ktorej je zainteresovaný; existuje totiž iný dôvod, prečo nemôže odmietnuť konať v konaní o výkon rozhodnutia, a to preto, že sa stal zástupcom vo vlastnom mene, a nie v mene iného.

(1) Opatrovník a poručník sú v takom postavení, že sa nepovažujú za osoby, ktoré vystupujú pred súdom, a preto by sa žalobe na výkon rozhodnutia voči nim nemalo vyhovieť.

(2) Zástupca obce sa môže vyhnúť exekúcii v prípade, keď bol vydaný rozsudok, pretože žaloba na výkon rozhodnutia by sa mala vyhovieť občanom.

(3) Pretor hovorí: "Vyhoviem žalobe na uloženie povinnosti zaplatiť peniaze tomu, proti komu bolo vydané rozhodnutie." Teda strana, ktorá prehrala svoj spor, je povinná zaplatiť. Čo však treba urobiť a čo povedať, ak nie je ochotný zaplatiť, ale je pripravený uspokojiť pohľadávku iným spôsobom? Labeo hovorí, že treba dodať: "Ak by strana, ktorá prehrala svoj prípad, neuspokojila pohľadávku", pretože sa môže stať, že má solventnú osobu, ktorá sa ponúkne namiesto neho. Dôvodom pre požiadavku zaplatenia je však to, že pretor nechcel, aby z predchádzajúceho záväzku vznikol nový záväzok, a preto ustanovuje, že peniaze majú byť zaplatené. Z dobrých a dostatočných dôvodov by sa mal prijať názor Labea.

(4) Ak po rozhodnutí a na základe dohody strán sporu zloží zábezpeku strana, ktorá svoj spor prehrala, pravidlo sa vo vzťahu k nej zmierni, ak sa uzavrie nová zmluva; ak sa to však neurobí na účely uzavretia novej zmluvy, nariadenie výkonu zostane v platnosti. Ak sa však prijmú zálohy alebo sa poskytnú záruky na zabezpečenie výkonu rozhodnutia, výsledkom bude, že budeme musieť konštatovať, že exekúcia zostane v platnosti, ako keby sa k rozhodnutiu vo veci niečo pridalo a nič sa z neho neodňalo. Rovnaké pravidlo by sa malo gbododržiavať aj v prípade účastníka, ktorého zástupca mal proti nemu vydané rozhodnutie.

(5. Ak je proti niekomu vydané rozhodnutie, ktorým sa mu ukladá povinnosť zaplatiť v určitej lehote, od akého dátumu treba počítat' lehotu na podanie žaloby na výkon rozhodnutia? Máme tak urobiť odo dňa, keď bolo rozhodnutie vydané, alebo odo dňa, keď uplynula lehota stanovená v prípadoch tohto druhu? Ak sudca určil kratšiu lehotu, ako je lehota stanovená zákonom, to, čo chýba prostredníctvom jeho rozhodnutia, musí byť doplnené zákonom. Ak však sudca pri stanovení lehoty zahrnul väčší počet dní, ako je zákonom stanovený počet dní, neúspešnej strane sa poskytne nielen lehota stanovená zákonom, ale aj tá, ktorú sudca poskytol in.dodatočne.

(6) Pod odsúdenou osobou musíme rozumieť osobu, voči ktorej bol právoplatne vyneseny rozsudok tak, že ob stojí. Ak by sa však z nejakého dôvodu ukázalo, že rozsudok nie je právoplatný, treba povedať, že pojem "odsúdenie" sa neuplatní.

(7) Oslobodenie od zodpovednosti by sme mali chápať nielen tak, že účastník zaplatí pohľadávku, ale že je úplne oslobodený od záväzku, na ktorom bol rozsudok založený.

(8) Celsus hovorí, že ak by bolo proti tebe vydané rozhodnutie v noxálnej žalobe a ty by si sa ako odškodnenia vzdal otroka, v ktorom mal užívacie právo iný, budeš stále zodpovedný za žalobu na výkon rozhodnutia; ak by však užívacie právo zaniklo, uvádza, že budeš oslobodený.

5. Ten istý, O edikte, kniha LIX.

Prétor hovorí: "Rozhodnutie s ohľadom na majetok vydal príslušný sudca." Lepšie by bolo, keby povedal: "Tým, ktorý mal právomoc vo veci konať." Slovo "právomoc" sa totiž vzťahuje aj na sudcov, ktorí nemajú právomoc v týchto otázkach, ale majú právo skúmať niektoré iné prípady.

1. Ak by sudca rozhodol proti niekomu takto: "Nech ten a ten vydá Titiovi to, čo dostal na základe Maeviovho závetu alebo kodícilu," musíme to chápať rovnako, ako keby výslovne uviedol sumu, ktorá bola odkázaná závetom alebo kodícilom. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak by rozhodol, že sa má vykonať ústny trust.

(6) Ten istý, O edikte, kniha LXVI.

Ak sa vydá rozhodnutie proti vojakovi, ktorý ukončil vojenskú službu, je nútený zaplatiť len toľko, koľko mu dovoľia jeho prostriedky.

1. Ak bol účastník konania odsúdený na zaplatenie desiatich aurei alebo na odovzdanie príčiny škody ako náhradu škody, bude nútený na základe žaloby na výkon rozhodnutia zaplatiť sumu desiatich aurei, pretože získava zo zákona právomoc odovzdať zviera, ktoré spôsobilo škodu. Ten, kto si však ako náhradu škody stanovil buď zaplatenie desiatich aurei, alebo odovzdanie zvieraťa, resp. otroka, nemôže požadovať desať aurei, pretože každá z týchto vecí je zahrnutá v dohode a mohli sme si ich stanoviť osobitne. Rozhodnutie, ktorým sa požaduje odovzdanie otroka alebo zvieraťa ako náhrada škody, bude neplatné, ale nasleduje po rozhodnutí, ktorým sa požaduje zaplatenie peňazí, a preto by sa konanie o vymáhanie desiatich aurei malo začať na základe rozhodnutia, pretože sa vzťahuje len na ne, a odovzdanie zvieraťa alebo otroka ako náhrada škody je priznané zákonom.

2. Ten, kto z vlastnej moci predá majetok niekoho, koho porazil v súdnom spore, bude podliehať žalobe pre krádež, ako aj žalobe pre lúpež s násilím.

3. Žaloba na výkon rozhodnutia je večná, zahŕňa aj stíhanie majetku a platí tak pre dediča, ako aj proti nemu.

(7) Gaius, O edikte mestského prétoru, titul: O res judicata.

V súčasnosti nie je pochýb o tom, že ten, proti komu bol vydaný rozsudok, môže byť mnohými spôsobmi oslobodený v lehote určenej na vykonanie exekúcie; hoci počas tejto lehoty nemožno proti nemu začať exekučné konanie, pretože v prípade, že bolo o veci rozhodnuté, lehota stanovená zákonom bola stanovená v prospech strany, ktorá svoju vec prehrala, a nie v jej neprospech.

8. Paulus, O Plautiovi, kniha V.

Ak otrok, na ktorého sa uplatňuje nárok podľa ustanovení, zomrie po tom, ako sa vo veci pripojila otázka, žalovaný sa nezbaví zodpovednosti a bolo rozhodnuté, že musí vydať účet zo zisku.

9. Pomponius, O Plautiovi, kniha V.

Rozsudok nemôže vyniesť sudca alebo arbiter proti osobe, ktorá je nepríčetná.

10. Marcellus, Digesty, kniha II.

Človek, ktorý sa falošne vydáva za hlavu domácnosti, požičiava si peniaze a otec ho vydedil, má byť proti nemu vydaný rozsudok, aj keď nemôže zaplatiť.

11. Celsus, Digesty, kniha V.

Ak som sa zaviazal, že sa niečo vykoná na Kalendy určitého mesiaca, a rozsudok bol vyneseny nejaký čas po Kalendách tohto mesiaca, výška škody sa musí odhadnúť úmerne môjmu záujmu na tom, aby sa práca vykonala v uvedený deň; ak by sa totiž odhad robil od tohto času, nemal by som záujem na ničom inom, ako na tom, čo by sa mohlo zaplatiť neskôr.

12. Marcellus, Digesty, kniha IV.

V rozhodnutiach, ktoré sa týkajú vkladov alebo pôžičiek na užívanie, hoci majetok mohol byť stratený v dôsledku podvodu žalovaného, je zvykom poskytnúť mu úľavu tým, že sa vlastník prinúti, aby na neho previedol svoje práva zo žaloby.

13. Celsus, Digesty, kniha VI.

Ak niekto stanovil, že desať aurei má zaplatiť jedna osoba a zábezpeku má poskytnúť druhá, výška škody sa má odhadnúť úmerne záujmu toho, kto stanovil, že mu bude poskytnutá zábezpeka. Tento záujem môže predstavovať toľko, koľko je dlžná suma, alebo menej, alebo niekedy dokonca nič; pretože z neopodstatneného strachu nemožno urobiť žiadny odhad. Ak by však mal byť dlh zaplatený, nezostane žiaden úrok, ktorý by bolo potrebné odhadnúť, a ak bola určitá jeho časť zaplatená, hodnota úroku sa úmerne zníži.

1. Keď niekto sľúbi, že zabráni tomu, aby stipulant utrpel nejakú škodu, a urobí to a stipulant neutrpí žiadnu škodu, má sa za to, že splnil to, na čom sa dohodol. Ak to neurobí, vynesie sa proti nemu rozsudok o určitej peňažnej sume z dôvodu, že neurobil, čo sľúbil, ako sa to stáva pri všetkých druhoch záväzkov, ktoré sa týkajú vykonania určitých úkonov.

14. Same, Digest, kniha XXV.

Čokoľvek prétor nariadil alebo zakázal vykonať, môže zrušiť opačným rozhodnutím alebo obnoviť; to sa však nevzťahuje na konečné dekréty.

15. Ulpián, O povinnostiach konzula, kniha III.

Božský Pius v reskripte adresovanom sudcom rímskeho ľudu uviedol, že tí, ktorí vymenúvajú sudcov alebo rozhodcov, musia povoliť výkon nimi vydaných rozhodnutí.

(1) Náš cisár a jeho otec v Reskripte uviedol, že aj guvernér provincie môže vykonať rozsudok vyneseny v Ríme, ak mu to bolo nariadené.

(2) Preto sa pri súdnom predaji čohokoľvek, čo bolo vzaté do exekúcie, musí najprv predať hnutel'ný majetok, napríklad zvieratá. Ak jeho cena postačuje na uspokojenie pohľadávky, dobre; ak nie, potom treba nariadiť, aby sa

v rámci exekúcie vzal a predal nehnuteľný majetok. Ak však neexistuje žiadny hnutel'ný majetok, na začiatku sa musí zabaviť a predat' pozemok. Súdy zvyknú rozhodovať, že ak nie je hnutel'ný majetok, pozemok sa musí vziať do exekúcie, pretože na začiatku nie je obvyklé vziať pozemok. Ak pozemok nestačí na zaplatenie dlhu alebo ak ho dlžník nemá, potom sa v exekúcii zoberú a predajú všetky úvery, ktoré môže mať. Takto vykonávajú rozsudky guvernéri provincií.

(3) Ak majetok prevzatý v exekúcii nenájde kupca, v reskripte nášho cisára a jeho božského otca sa uvádza, že sa prisúdi tomu, v prospech ktorého bolo vydané rozhodnutie proti strane, ktorá vec prehrala. Majetok sa mu prisudzuje v pomere k dlžnej sume, pretože ak veriteľ uprednostní jeho prijatie na uspokojenie svojej pohľadávky, musí sa s ním uspokojiť, a v Reskripte sa uvádza, že nemôže požadovať viac, než na čo má nárok; ak sa totiž uspokojí s majetkom prevzatým v exekúcii, má sa za to, že uzavrel dohodu o uspokojení svojej pohľadávky; nemôže ani povedať, že majetok držal v zálohe za určitú sumu, a podať žalobu o vrátenie zvyšku.

(4) Ak vznikne spor týkajúci sa majetku prevzatého v exekúcii, náš cisár rozhodol, že tí, ktorí vykonávajú rozsudok, ho musia preskúmať, a ak zistia, že patrí porazenej strane, musia rozsudok vykonať. Treba však poznamenať, že toto preskúmanie sú povinní vykonať sumárne; ich rozhodnutie nemôže poškodiť dlžníka, ak sa domnievajú, že majetok by mal byť vydaný ako patriaci strane, ktorá vyvolala spor, a nie tomu, v mene ktorého bol prevzatý v exekúcii; ani ten, komu bol vydaný, by nemal mať naň bezprostredný nárok na základe rozhodnutia, ak je majetok taký, že ho možno od neho vymáhať v bežnom právnom poriadku. Z toho vyplýva, že vec zostane v pôvodnom stave a majetok postihnutý rozsudkom môže vyššie uvedenej strane priniesť úžitok len na základe užívania. Je však potrebné povedať, že ak vznikne spor s ohľadom na to, čo bolo odobraté v rámci výkonu rozhodnutia, malo by sa toho vzdať a zobrať iný majetok, vo vzťahu ku ktorému neexistuje spor.

(5) Ak bol majetok prevzatý v exekúcii založený, pozrime sa, či ho možno predat', aby sa po uspokojení veriteľa mohol prípadný zvyšok použiť na plnenie rozhodnutia. A hoci veriteľ nemôže byť nútený predat' majetok, ktorý dostal do zálohu, možno ho však ponechať až do vydania rozhodnutia o výkone rozhodnutia, a ak by sa našiel kupujúci, ktorý je po uspokojení veriteľa pripravený zaplatiť prípadný zvyšok, možno povoliť aj predaj tohto majetku. Nemá sa za to, že by sa stav veriteľa zhoršil, keďže získal to, na čo mal nárok, a ani by sa nemalo uvoľniť jeho záložné právo skôr, ako bola jeho pohľadávka uspokojená.

(6) Ak po tom, ako bol majetok prevzatý v rámci výkonu rozhodnutia, vznikne nejaký spor s odkazom na kupujúceho, pozrime sa, či sudca, ktorý rozhodnutie vykonal, bude mať právomoc vo veci rozhodnúť. Myslím si,

že nie je dôvod na ďalšie skúmanie, keďže keď sa kúpa raz uskutočnila, ten, kto nehnuteľnosť kúpil, musí prevziať riziko; a určite po tom, ako sa kupujúcemu odovzdá držba, povinnosť sudcu sa končí. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak je nehnuteľnosť prisúdená tomu, v prospech ktorého bolo vydané rozhodnutie.

(7) Ak kupujúci, ktorému bola nehnuteľnosť súdom prisúdená, nezaplatí cenu, pozrime sa, či ho majú sudcovia, ktorých povinnosťou je vykonať rozsudok, vyzvať na zaplatenie. Nemyslím si, že môžu ísť ďalej, inak by sa konanie stalo nekonečným. Čo však môžeme povedať v takomto prípade? Majú vyniesť rozsudok proti kupujúcemu a vydať proti nemu exekučný príkaz? Alebo majú prípad okamžite považovať za rozhodnutý? A čo treba urobiť, ak kupujúci popiera, že nehnuteľnosť kúpil, alebo tvrdí, že za ňu zaplatil? Lepší názor bude, aby sudca nezasahoval, a to najmä preto, že strana, v prospech ktorej bol rozsudok vydaný, nemá právo podať žalobu proti tomu, kto nehnuteľnosť získa, a okrem toho neutrpi žiadnu ujmu; keďže je potrebné, aby majetok prevzatý v exekúcii a predaný bol zaplatený v hotovosti, a nie aby peniaze boli zaplatené po určitom čase. A skutočne, ak by mal súd zasiahnuť, mal by tak urobiť len v rozsahu, v akom sa odoberie a predá majetok, ktorý bol prisúdený, rovnako ako keby nebol oslobodený od záložného práva podľa rozsudku.

(8) Sudcovia môžu vykonať rozsudok aj tým, že zoberú pohľadávky dlžníka, ak nič iné nepodlieha exekúcii, pretože náš cisár v reskripte uviedol, že v rámci exekúcie možno vziať zmenku.

(9) Pozrime sa však, či sa môže exekvovať len úver, ktorý dlžník uznal, alebo či sa to môže urobiť, ak svoj záväzok popiera. Lepší názor je, že by sa malo vymáhať len to, čo uznáva ako svoj dlh. Ak by však poprel, že je dlžníkom, bolo by úplne správne pohľadávku nezaradiť; ibaže by niekto podľa vzoru zabavenia hnutel'ného majetku postupoval ešte ďalej a povedal, že sudcovia by mali sami vykonať vyšetrovanie pohľadávky, ako to robia v prípade iných osobných vecí, ale v reskripte je to uvedené inak.

(10) Opäť, čo máme povedať v prípade, keď sudcovia sami podniknú kroky s odkazom na pohľadávku a požadujú, aby bola suma dlhu zaplatená na základe rozsudku; alebo ak by mali pohľadávku predať, ako to zvyknú robiť v prípade, keď sa v rámci exekúcie zabavuje iný osobný majetok? Je potrebné, aby urobili všetko, čo sa im zdá najlepšie na vykonanie rozsudku.

(11) Ak má strana, proti ktorej je rozsudok vydaný, peniaze uložené u bankárov, môžu sa tiež vziať do exekúcie. A ďalej, ak sú v rukách niekoho iného nejaké peniaze, ktoré by mali byť vyplatené strane, ktorá spor prehrala, je zvykom ich zabaviť a použiť na zaplatenie rozsudku.

(12) Okrem toho peniaze, ktoré boli u niekoho uložené do úschovy alebo vložené do truhlice na ten istý účel, môžu byť obstavené na účely splnenia rozsudku. Opäť platí, že ak boli peniaze patriace poručníkovi uložené do truhlice na kúpu pozemku, môže ich sudca poverený výkonom rozsudku vziať bez povolenia prétora a použiť ich na úhradu pohľadávky.

16. Ten istý, O edikte, kniha LXIII.

Sú osoby, ktoré možno žalovať len o sumy, ktoré sú schopné zaplatiť; to znamená bez odpočítania ich dlhov. Takéto osoby sú tie, proti ktorým sa žaloba podáva z dôvodu nejakého partnerstva, pretože pod partnerstvom sa rozumie všetok majetok. Rovnaké pravidlo sa vzťahuje aj na ascendentov,

(17) Ten istý, O edikte, kniha X.

Rovnako ako na patróna, patrónku, ich deti a ich ascendentov. Podobne aj manžel, ak je žalovaný o veno, zodpovedá len za to, čo môže zaplatiť.

18. Ten istý, O edikte, kniha LXVI.

Aj vojak, proti ktorému bol vynesенý rozsudok, je po prepustení z armády povinný platiť len do výšky svojich prostriedkov.

(19. Paulus, O Plautiovi, kniha VI.

(20) Ak je viac osôb, ktorým sú peniaze splatné z toho istého dôvodu, výhodnejšie je postavenie toho, kto je najusilovnejší; a neodpočítava sa to, čo je splatné osobám rovnakého postavenia, ako je to v prípade žaloby De peculio; v tomto prípade je totiž výhodnejšie postavenie toho, kto postupuje ako prvý. Dlh by sa však nemal odpočítavať, ak sa žaloba podáva proti otcovi alebo patrónovi, najmä ak ide o dlh voči osobám rovnakého postavenia, ako sú iné deti alebo iní slobodní.

1. Aj ten, proti ktorému sa podáva žaloba z dôvodu darovania, môže byť odsúdený len na sumu, ktorú je schopný zaplatiť; a v skutočnosti je jediným, vo vzťahu ku komu by sa mal dlh odpočítavať. Pokiaľ ide o tých, ktorým sú

peniaze splatné z rovnakého dôvodu, uprednostňuje sa postavenie najusilovnejšieho. A skutočne si nemyslím, že by sa od neho malo vymáhať všetko, čo má, ale treba dbať na to, aby sa neznížila jeho chudoba.

20. Modestinus, Rozdiely, kniha II.

Manželovi môže byť vynesенý rozsudok v prípade vena do výšky, ktorú je schopný zaplatiť; ale keď ho žaluje manželka z dôvodu nejakej inej zmluvy, podľa konštitúcie božského Pia môže byť vynesенý rozsudok aj proti nemu do výšky jeho prostriedkov. Spravidlosť tiež naznačuje, že toto isté pravidlo by sa malo uplatňovať aj v prípade, keď je manželka žalovaná svojim manželom.

21. Paulus, O Plautiovi, kniha VI.

Okrem toho, tak ako v prípade manžela, ani v prípade svokra nemôže byť proti nemu vydaný rozsudok nad rámec jeho platobných možností. Ak sa však proti svokrovi podá žaloba na základe jeho prísľubu vena, môže byť proti nemu vydaný rozsudok v rozsahu jeho možností? Zdá sa to byť spravodlivé, ale nie je to naša prax, ako uvádza Neratius.

22. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXI.

Tým sa však rozumie prípad, keď sa podáva žaloba proti svokrovi, aby sa vymáhalo veno, ktoré bolo prísľúbené po rozvode manželstva. Ak sa však žaloba podáva na vymáhanie vena počas trvania manželstva, mala by sa mu poskytnúť úľava, aby sa proti nemu nevydal rozsudok na viac, ako je schopný zaplatiť.

1. S odkazom na to, čo bolo uvedené v prípade partnerov, a to, že proti nim môže byť vydaný rozsudok v rozsahu ich peňažných prostriedkov, prétor vo svojom edikte hovorí, že bude konať, ak sa preukáže náležitý dôvod. Uskutoční sa to preto, aby sa zabránilo poskytnutiu úľavy tomu, kto popiera, že je spoločníkom, alebo kto je zodpovedný z dôvodu podvodu.

23. Paulus, O Plautiovi, kniha VI.

Ak sa žaloba na vymáhanie vena podá proti zástupcovi manžela a rozsudok sa vynesie ešte za jeho života, môže sa týkať len sumy, ktorú je schopný zaplatiť, pretože obhajca manžela môže mať rozsudok vynesný len na túto sumu; ak by však manžel zomrel, rozsudok bude zahŕňať celé veno.

(24) Pomponius, O Plautiovi, kniha IV.

Ak bol ručiteľ prijatý za zaplatenie dlhu alebo rozsudku, nebude pre neho žiadnou výhodou, ak sa proti osobe, za ktorú sa zaviazal, vydá rozsudok na sumu, ktorú je schopný zaplatiť.

1. Ak by manžel nebol solventný, môže využiť skutočnosť, že nie je schopný zaplatiť; toto privilégium sa totiž udeľuje jemu osobne a neprinesie prospech jeho dedičovi.

25. Paulus, O edikte, kniha LX.

Treba poznamenať, že dedičia takýchto osôb nezodpovedajú do výšky svojej schopnosti zaplatiť, ale za celú sumu.

26. Ulpián, O edikte, kniha LXXVII.

Ak by sa strany sporu dohodli na sume, za ktorú sa má vydať rozsudok, nebude nesprávne, ak sudca rozhodne podľa toho.

27. Modestinus, Názory, kniha I.

28. Guvernér istej provincie vydal rozhodnutie, podľa ktorého mala strana zaplatiť zložené úroky, čo bolo v rozpore so zákonmi a cisárskymi ústavami, a z tohto dôvodu sa Lucius Titius odvolal proti nespravodlivému rozhodnutiu guvernéra. Keďže Titius nepodal odvolanie v súlade so zákonom, pýtam sa, či je možné vymáhať peniaze na základe rozsudku. Modestinus odpovedal, že ak je rozsudok na určitú sumu, v uvedenom prípade nie je nič, prečo by nemohla byť vydaná exekúcia.

(28) Ten istý, Názory, kniha II.

Dvaja sudcovia vydali dve rozdielne rozhodnutia. Modestinus vyjadril názor, že by mali zostať v pozastavení, kým príslušný sudca nepotvrdí jedno z nich.

29. Ten istý, Pandekty, kniha VII.

Čas poskytnutý strane na splnenie rozsudku vydaného proti nej sa poskytuje aj jej dedičom a iným nástupcom, aspoň ten čas, ktorý ešte neuplynul, pretože privilegium sa priznáva skôr veci ako osobe.

30. Pomponius, Rôzne pasáže, kniha VII.

31. Ak sa prisľúbi určitá suma peňazí ako dar a je pravdepodobné, že zdroje darcu sa vyčerpajú do takej miery, že mu nezostane takmer nič, treba mu udeliť žalobu na to, čo je schopný zaplatiť, aby mu zostalo v rukách dosť na to, aby mohol žiť. Toto pravidlo by sa malo v každom prípade dodržiavať medzi deťmi a rodičmi.

31. Callistratus, Súdne vyšetovanie, kniha II.

Čas na zaplatenie sa má poskytnúť nielen dlžníkom, ktorí o to požiadajú, ale má sa aj predĺžiť, ak si to vyžadujú okolnosti. Ak však niekto odkladá platbu skôr pre tvrdohlavosť než preto, že nemôže získať peniaze, mal by byť nútený zaplatiť tým, že sa jeho majetok exekvuje na uspokojenie pohľadávky, a to podľa nasledujúceho pravidla, ktoré božský Pius predpísal prokonzulovi Cassiovi, a to: "Čas na zaplatenie by sa mal poskytnúť tým, ktorí uznávajú, že majú dlh, alebo ktorí sú povinní zaplatiť na základe rozsudku, a čas by mal byť taký, aký sa zdá byť dostatočný podľa ich možností. Ak nezaplatia v lehote poskytnutej na začiatku alebo po jej predĺžení, ich majetok sa zabaví a predá, ak do dvoch mesiacov neuspokojia pohľadávku alebo rozsudok; a ak niečo zostane z ceny, vráti sa tomu, ktorého majetok bol zabavený v exekúcii."

32. Tamže, Súdne vyšetovanie, kniha III.

Ak sudca rozhodne proti konštitúciám, ktoré sú citované, z dôvodu, že ich nepovažuje za uplatniteľné na daný prípad, nepovažuje sa, že proti nim rozhodol nesprávne, a preto sa proti jeho rozhodnutiu možno odvolať; v opačnom prípade sa vec bude považovať za právoplatne rozhodnutú.

33. Tamže, Súdne vyšetovanie, kniha V.

Božský Hadrián, keď mu bola predložená žiadosť Júlia Tarentina, v ktorej tvrdil, že rozhodnutie bolo vydané v jeho neprospech tým, že sudca bol oklamáný sfaľovanými dôkazmi a sprisahaním jeho protivníkov, ktorí korumpovali svedkov peniazmi, cisár v reskripte uviedol, že má nárok na úplnú náhradu, a to takto: "V prípade, že by sa sudca dopustil podvodu, mal by byť súdny proces ukončený: "Nariadil som, aby vám bol zaslaný odpis žiadosti, ktorú mi predložil Július Tarentinus. Ak dokáže, že bol utláčaný sprisahaním svojich protivníkov a že ich svedkovia boli podplatení peniazmi, uložíte mu prísny trest; a ak bolo rozhodnutie sudcu vyvolané falošnými vyhláseniami, priznáte úplnú reštitúciu."

34. Licinius Rufinus, Pravidlá, kniha XIII.

Ak niekto namieta, že strana, proti ktorej bol vynesený rozsudok, si ponechala nejaké zásoby alebo svoje lôžko, treba proti nemu udeliť trestnú prétorskú žalobu; alebo, ako tvrdia niektoré authority, možno ho žalovať za utrpenú škodu.

35. Papirius Justus, Konštitúcie, kniha II.

Cisári Antoninus a Verus v reskripte uviedli, že hoci nie je potrebné znovu začať konanie na základe objavených nových listinných dôkazov, predsa len vo veciach týkajúcich sa verejných záležitostí dovoľia použiť takéto dôkazy, ak sa preukáže náležitý dôvod.

36. Paulus, O edikte, kniha XVII.

Pomponius v tridsiatej siedmej knihe O edikte hovorí, že ak je niekoľko sudcov, ktorí vyšetrujú vec týkajúcu sa slobody, a jeden z nich nie je dostatočne informovaný, aby vydal rozhodnutie, a ostatní sa dohodnú; ak prvý prisahá, že nie je dostatočne informovaný, a ďalej sa nezúčastňuje na konaní, ostatní, ktorí sa dohodli, môžu vyniesť rozsudok; pretože aj keď vyššie uvedený sudca môže nesúhlasiť, rozhodnutie väčšiny zostane v platnosti.

(37) Marcellus, Digesty, kniha V.

Rozumie sa, že všetci sudcovia vydali rozhodnutie, keď sú všetci prítomní.

38. Paulus, O edikte, kniha XVII.

Ak je počet sudcov rovnaký a v prípade týkajúcom sa slobody sú rozdielne názory, rozsudok sa vynesie v prospech slobody (v súlade s konštitúciou božského Pia), ale vo všetkých ostatných prípadoch sa rozsudok vynesie v prospech obžalovaného. Toto pravidlo sa musí dodržiavať aj v trestných veciach.

(1) Ak sudcovia vydávajú rozhodnutia na rôzne sumy, Julianus hovorí, že sa musí prijať to, ktoré je pre najmenšiu sumu.

39. Celsus, Digesty, kniha III.

Ak sú určení traja sudcovia na prejednanie veci, dvaja z nich ju nemôžu rozhodnúť, ak je jeden neprítomný, keďže bolo nariadené, aby ju prejednali všetci traja. Ak je však prítomný tretí a nesúhlasí s ostatnými, rozsudok dvoch platí. Je totiž určite pravda, že všetci z nich vydali rozhodnutie.

40. Papinianus, Názory, kniha X.

Bolo stanovené, že strana, proti ktorej bol vynesovaný rozsudok, má byť zbavená výhod spojených s odmenami udelenými z dôvodu posvätných korún získaných vo verejných súťažiach a že tieto peniaze môžu byť vzaté v rámci exekúcie na uspokojenie rozsudku.

41. Paulus, Otázky, kniha XIV.

Nesennius Apollinaris: Ak sa chystáš darovať mi nejakú sumu a ja ťa poverím, aby si zaplatil môjmu veriteľovi, môže byť proti tebe podaná žaloba na celú sumu? A ak ťa zažalujú o celú sumu, myslíš, že to bude inak, ak by som ťa nevymenoval, aby si zaplatil môjmu veriteľovi, ale niekomu, komu chcem darovať rovnakú sumu? A čo sa musí urobiť v prípade toho, kto v túžbe dať dar žene sľúbi veno jej manželovi? Odpoveď znela, že veriteľovi nemôže byť zakázaná výnimka, hoci osoba, ktorá bola delegovaná, ju môže využiť voči tomu, v mene ktorého sľub dala. Prípád manžela je rovnaký; a to najmä vtedy, ak podá žalobu počas existencie manželstva. A tak ako dedič darcu môže dosiahnuť, aby bol proti nemu vydaný rozsudok v plnej výške, tak aj ručiteľ, ktorý sa zaviazal za darovanie, môže byť žalovaný o celú sumu, ako aj každý iný, komu nebolo darovanie poskytnuté.

(1) Istá osoba darovala pozemok. Ak ho neodovzdal, môže byť proti nemu vydaný rozsudok rovnako ako proti každému inému držiteľovi. Ak však pozemok odovzdal, môže byť proti nemu vydaný rozsudok na celú úrodu, ak ju nespotreboval, a nemôže byť zbavený zodpovednosti, ani keď sa jej okamžite vzdá. Ak prestal držať pôdu podvodom, darca musí pred súdom zložiť prísahu a rozsudok sa vynesie podľa sumy, na ktorú zloží prísahu.

(2) Darca, voči ktorému bol vynesенý rozsudok na celú sumu daru, nezodpovedá za sumu, ktorá presahuje jeho schopnosť platiť, čo je výhoda priznaná ústavami.

42. Ten istý, Názory, kniha III.

Paulus vyslovil názor, že prétor nemôže zrušiť rozsudok, ktorý už vyniesol, ale že môže aj v ten istý deň, keď bol vynesенý, doplniť všetko, čo bolo v rozsudku opomenuté, či už v prospech alebo v neprospech žalovaného, a čo sa týkalo vecí v ňom obsiahnutých.

43. Tá istá, Stanoviská, kniha XVI.

Paulus tiež uviedol svoj názor, že ak bol proti viacerým stranám vydaný rozsudok o určitej peňažnej sume, nemôžu byť tým istým rozhodnutím nútené zaplatiť viac, ako sú ich podiely. Ak bol vynesенý rozsudok proti trom stranám a Titius zaplatil svoj podiel, mohla byť proti nemu na základe toho istého rozsudku podaná žaloba, aby bol nútený zaplatiť podiely ostatných.

(44) Scaevola, Názory, kniha V.

Žaloba bola podaná proti poručníčke na základe zmluvy, ktorú odsúhlasil jej otec a schválil jej poručník, a ona svoj spor prehrala. Jej poručníci potom spôsobili, že odmietla otcovo dedičstvo, a preto prešlo do rúk náhradníčky, resp. jej spoludedičov.

Vznikla otázka, či budú na základe tohto rozhodnutia zodpovední, alebo nie. Bolo rozhodnuté, že žaloba by mala byť podaná proti nim, pokiaľ nebolo vydané rozhodnutie v neprospech poručenkyne vinou jej opatrovníkov.

45. Paulus, Rozhodnutia, kniha I.

Začaté konanie možno v deň pojednávania zastaviť, ak s tým strany súhlasia a sudca to povolí; za predpokladu, že vec alebo žaloba nebola súdne ukončená.

1. Po vynesení rozsudku nemožno nič urobiť na zvýšenie alebo zníženie trestnej náhrady škody, ak to nepovolil cisár.

2. Proti maloletým, ktorí nie sú obhajovaní a nemajú poručníka alebo opatrovníka, nemožno vyniesť rozsudok.

46. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha II.

Nie je zakázané meniť procesné návrhy za predpokladu, že tenor rozhodnutia zostane nezmenený.

47. Paulus, Rozhodnutia, kniha V.

48. V každom prípade sa rozsudok musí vyniesť v prítomnosti všetkých zainteresovaných strán, inak nadobudne účinnosť len vo vzťahu k prítomným.

1. Ak strany, ktoré boli opakovane predvolané, zanedbajú obhajobu svojej veci pred pokladnicou, sú zodpovedné za žalobu na základe rozsudku. Týmto sa rozumie prípad, keď sa po viacnásobnom upovedomení odmietli dostaviť.

48. Tryphoninus, Disputácie, kniha II.

Rozhodnutia musí prétor vydávať v latinčine.

49. Paulus, Manuály, kniha II.

Syn, ktorý bol vydedený alebo ktorý odmietol majetok svojho otca, nemôže byť na základe vlastnej zmluvy odsúdený na viac, ako je schopný zaplatiť. Pozrime sa, do akej miery sa má považovať za solventného, či sa to týka toho, čo zostane po zaplatení všetkých jeho dlhov, ako v prípade toho, kto je žalovaný z dôvodu darovania, alebo sa to vzťahuje na manžela a patróna, ktorého dlhy sa neodpočítavajú? Je nepochybné, že podľa zákona sa má

platiť ako v prípade manžela alebo mecenáša, pretože k darcovi by sme mali byť zhovievavejší ako k tomu, kto je povinný splniť skutočný dlh,

50. Tryphoninus, Disputations, kniha XII.

Aby sa darca neochudobnil o svoju vlastnú štedrosť.

(51) Paulus, Manuály, kniha II.

Ak by niekto spôsobil, že sa jeho majetok podvodne predá, bude za to zodpovedať v plnej výške.

(1) Ak niekto odmietne pripustiť, aby si veriteľ prevzal jeho majetok, ktorý mu bol poskytnutý na jeho zachovanie, a predávajúci zaplatí veriteľovi všetko, na čo má nárok, vzniká otázka, či bude dlžník oslobodený. Myslím si, že by konal nečestne ten, kto by chcel druhýkrát získať to, čo už dostal.

52. Tryphoninus, Disputácie, kniha XII.

Ak je podaná žaloba proti manželovi za to, že si privlastnil majetok svojej manželky, hoci sa hovorí, že toto konanie má pôvod v partnerskom vzťahu existujúcom medzi manželom a manželkou, mal by byť proti manželovi vyneseny rozsudok na celú sumu, pretože v tomto prípade sa zakladá na nezákonnom konaní a na trestnom čine.

53. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha I.

Previnenie tých, ktorí odmietli uposlúchnuť výzvu súdu, sa trestá stratou vecí.

1. Za kontumačného sa považuje ten, kto sa po trojnásobnom doručení výzvy alebo po doručení tej, ktorá sa bežne nazýva imperatívna namiesto troch, odmietne dostaviť.

2. Trestu za kontumáciu nepodlieha ten, komu zlý zdravotný stav alebo dôležitá záležitosť zabráni dostaviť sa.

3. Osoby sa nepovažujú za kontumačné, ak sú povinné poslúchnuť, ak to odmietnu; to znamená, ak odmietnu poslúchnuť tých, ktorí majú nad nimi právomoc.

54. Paulus, Rozhodnutia, kniha I.

Imperatívna výzva vydaná proti vojrovej osobe, ktorá nie je chránená, proti osobe, ktorá je neprítomná na služobnej ceste pre štát, alebo proti maloletému vo veku dvadsaťpäť rokov nemá žiadnu silu ani účinok.

1. Ten, kto je predvolaný pred súd vyššieho stupňa, sa nepovažuje za kontumačného, ak ponechá vec nedokončenú na súde nižšieho stupňa.

Ulpián, O Sabínovi, kniha LI.

Po tom, čo sudca raz vydal rozhodnutie, prestáva byť sudcom, pokiaľ ide o tento prípad. Podľa našej praxe sudca, ktorý raz vyniesol rozsudok na väčšiu alebo menšiu sumu, než sa požadovalo, ho nemôže zmeniť, pretože raz a navždy dobre alebo zle splnil povinnosť svojho úradu.

56. Ten istý, O edikte, kniha XXVII.

Podľa reskriptu božského Marka nemožno nič požadovať po vydaní rozhodnutia alebo po tom, čo sa o veci rozhodlo prísahou, alebo po tom, čo žalovaný priznal rozsudok na súde, a to z toho dôvodu, že priznanie rozsudku vykonané na súde sa považuje za to isté ako rozsudok.

57. Ten istý, Disputácie, kniha II.

Rada sa zaoberala otázkou, či je platné rozhodnutie vydané sudcom, ktorý nemá dvadsaťpäť rokov. Je úplne správne tvrdiť, že takéto rozhodnutie je platné, pokiaľ nemal menej ako osemnásť rokov. Ak funkciu sudcu zastáva neplnoletý, určite treba povedať, že jeho právomoc by sa nemala spochybňovať. Ak by mal byť sudca, ktorý je neplnoletý, vymenovaný so súhlasom strán a tie poznajú jeho vek a súhlasia s tým, že bude vo veci predsedať, je nanajvýš správne, že jeho rozhodnutie bude platné. Preto ak prétor alebo konzul, ktorý je neplnoletý, vyloží zákon a vydá stanovisko, jeho akt bude platný, pretože cisár, ktorý ho vymenoval za sudcu, mu svojím dekrétom udelil právomoc vykonávať všetky záležitosti svojho úradu.

58. Ten istý, Disputácie, kniha VII.

Majetok, ktorý bol odobratý v exekúcii a predaný, možno získať späť, ak sa tak stalo bez toho, aby bol predtým vydaný rozsudok.

59. Tamže, O všetkých súdoch, kniha IV.

Pri vynesení rozsudku stačí, ak sudca uvedie sumu a nariadi, aby sa zaplatila alebo poskytla, alebo použije iný výraz, ktorý má tento význam.

1. Okrem toho je v reskripte stanovené, že aj keď suma nie je v rozhodnutí uvedená, ale strana, ktorá podala žalobu, ju spomenula, a sudca povie: "Zaplaťte to, čo sa požaduje," alebo "Toľko, koľko sa požaduje," rozhodnutie bude jalové.

2. Keď sudcovia vynesú rozsudok o istine a s odkazom na úroky dodajú: "Ak je nejaký úrok splatný, nech sa zaplatí", "Alebo nech sa zaplatí to, čo je splatné", ich rozsudok nie je platný; mali by totiž zistiť výšku úrokov a stanoviť ju svojim rozhodnutím.

3. Ak niekto, kto dostal predvolanie na súd, má rozsudok vydaný proti nemu po jeho smrti, nebude platný, pretože predvolanie na súd nemá po smrti žalovaného žiaden účinok; a preto sudca musí vec vziať na vedomie, ako keby veci zostali nezmenené, a rozhodnúť tak, ako sa mu zdá najlepšie.

60. Julianus, Digesty, kniha V.

Bola vznesená nasledujúca otázka. Jedna z viacerých strán sporu, ktorú prepadla horúčka, sa z prípadu stiahla; ak sudca vydá rozhodnutie v jeho neprítomnosti, bude sa považovať za osobu, ktorá konala v súlade so zákonom? Odpoveď znela, že nebezpečná choroba si vyžaduje odklad, aj keď strany a sudca nie sú ochotní ho poskytnúť. Okrem toho sa za nebezpečnú považuje choroba, ktorá ponúka prekážku pre konanie kohokoľvek. Čo však môže byť väčšou prekážkou súdneho konania ako tá vzbura tela proti prírode, ktorá sa označuje ako horúčka? Preto ak má jedna zo strán v čase vydania rozhodnutia horúčku, považuje sa rozhodnutie za vôbec nevydané. Napriek tomu možno povedať, že v horúčkach je značný rozdiel, pretože ak je osoba inak zdravá a silná a v čase vydania rozhodnutia má ľahký záchvat horúčky alebo ak má chronickú alebo kvartálnu horúčku, a napriek tomu je schopná vybavovať svoje záležitosti, možno povedať, že jej choroba nie je vážna.

(61) Ten istý, Digest, kniha XLV.

V konaní o výkon rozhodnutia nemá žalobca, v prospech ktorého bolo vydané prvé rozhodnutie proti žalovanému, prednostné právo.

62. Alfenus Varus, Epitomes of the Digest of Paulus, kniha VI.

Bola nastolená otázka, či sudca, ktorý vydal nesprávne rozhodnutie, môže v ten istý deň vydať ďalšie. Odpoveď znela, že tak nemôže urobiť.

63. Macer, O odvolaní, kniha II.

V cisárskych konštitúciách sa často uvádzalo, že rozsudky získané určitými osobami nepoškodzujú práva iných osôb. To však pripúšťa určité rozlišovanie, pretože v niektorých prípadoch rozsudok vydaný proti určitým osobám poškodzuje iné osoby, ktoré o ňom vedia, ale v iných prípadoch nepoškodzuje ani tých, proti ktorým bol vydaný. Rozsudok nie je na ujmu tým, ktorí o ňom vedia, ako napríklad v prípade, keď je proti jednému z dvoch dedičov dlžníka vydaný rozsudok; právo druhého na obhajobu totiž zostáva nedotknuté, aj keby vedel, že bol žalovaný spolu so svojim spoludedičom. Okrem toho, ak jeden z dvoch žalobcov po prehratom spore súhlasí s rozhodnutím, nárok druhého nie je dotknutý. Toto bolo uvedené v reskripte. Rozhodnutie vydané v neprospech určitých strán poškodzuje ostatné strany, ktoré o ňom vedia, keď niekto, kto má právo podať žalobu alebo sa brániť pred iným, trpí, aby tak urobil niekto iný; ako napríklad v prípade, keď veriteľ dovolí svojmu dlžníkovi podať žalobu týkajúcu sa záložného práva; alebo keď manžel dovolí svojmu svokrovi, alebo svojej manželke podať žalobu na určenie vlastníckeho práva k majetku, ktorý dostal ako veno; alebo keď držiteľ dovolí predávajúcemu podať žalobu na určenie vlastníckeho práva k majetku, ktorý kúpil. Tieto body sa považujú za vyriešené mnohými ústavami. Prečo by totiž vedomosti mali poškodzovať tieto strany, keď nepoškodzujú tie, ktoré boli uvedené skôr? Dôvodom je, že ak niekto vie, že jeho spoludedič podáva žalobu, nemôže mu zabrániť, aby použil akékoľvek prostriedky, ktoré môže použiť na podanie alebo obhajobu žaloby, na ktorej má záujem. Ten, kto však trpí, aby bývalý vlastník spornej nehnuteľnosti obhajoval žalobu, je z dôvodu svojej vedomosti vylúčený, hoci o žalobe bolo rozhodnuté s odkazom na iné osoby; pretože rozhodnutie bolo vydané s jeho súhlasom, pokiaľ ide o akékoľvek právo odvodené od strany, ktorá vystupuje vo veci. Ak sa totiž na základe môjho zásahu rozhodne, že môj slobodník je otrokom alebo slobodníkom iného, moje práva budú dotknuté. Rozdiel však vzniká v prípade, keď Titius podá proti vám

žalobu o vrátenie pozemku, o ktorom tvrdím, že patrí mne priamo, a nie prostredníctvom Tícia; lebo aj keď bol rozsudok vynesený proti Titiovi s mojím vedomím, predsa neutrpím žiadnu ujmu na svojich právach, keďže si nenárokujem pozemok z toho istého titulu, na základe ktorého bol Titius porazený; a nemôžem zasiahnuť, aby som mu zabránil využiť jeho údajné právo, tak ako to bolo v prípade vyššie uvedeného spoludediča.

64. Scaevola, Digesty, kniha XXV.

Istý muž zamestnaný pri obchodovaní s inými, keď bol proti nemu vynesený rozsudok, sa odvolal a prípad sa dlho neriešil. Keďže sa rozhodlo, že odvolanie bolo podané z nedostatočných dôvodov, a výkon rozsudku sa predĺžil, vznikla otázka, či sa majú úroky počítať za čas pôvodného rozsudku až do rozhodnutia o odvolaní. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností by sa malo vyhovieť prétorskej žalobe.

Hlava 2. Ohľadom priznania.

(1) Paulus, O edikte, kniha LVI.

(2) O tom, kto sa na súde prizná, sa má za to, že bol nad ním vynesený rozsudok, pretože on sám je akoby odsúdený svojím vlastným rozsudkom.

2. Ulpián, O edikte, kniha LVIII.

Ten, kto sa mýli, sa nepriznáva, iba ak by nepoznal zákon.

3. Paulus, O Plautiovi, kniha IX.

Julianus hovorí, že ten, kto sa prizná, že je dlžníkom dedičstva, by mal byť všetkými prostriedkami nútený ho zaplatiť, aj keby majetok nikdy neexistoval alebo zanikol. Môže však byť odsúdený na zaplatenie odhadnutej hodnoty majetku z toho dôvodu, že ten, kto sa prizná, sa považuje za toho, kto má voči sebe vynesený rozsudok.

4. Ten istý, O Plautiovi, kniha XV.

Ak sa ten, proti ktorému bolo začaté konanie podľa akvilejského práva, prizná, že zabil otroka, aj keď to možno neurobil, a zistí sa, že otrok bol zabitý, bude zodpovedný z dôvodu svojho priznania.

5. Ulpián, O edikte, kniha XXVII.

Ak sa niekto prizná, že je dlžný Stichovi, má sa vyniesť rozsudok" proti nemu; aj keď Stichus už zomrel alebo zomrel po tom, ako sa v prípade pripojila otázka.

6. Ten istý, O všetkých súdoch, kniha V.

Ten, kto prizná, že je dlžný určitú sumu peňazí, sa považuje za toho, proti ktorému bol vynesovaný rozsudok; toto pravidlo sa však neuplatňuje, ak je suma neistá.

1. Keď niekto prizná, že dlhuje neurčitú sumu peňazí alebo niečo, čo nie je konkrétne určené, ako napríklad ak povie, že je povinný vydať buď Stichus, alebo pozemok, treba ho vyzvať, aby svoje tvrdenia spresnil. Rovnaké pravidlo platí aj pre toho, kto priznáva, že dlhuje nejaký majetok, aby ho prinútili uviesť sumu.

2. Ak podám žalobu o vrátenie pozemku, ktorý je môj, a vy uznáte, že je môj, zaujmete rovnaké stanovisko, ako keby bol vydaný rozsudok, v ktorom by sa vyhlásilo, že pozemok patrí mne. A v každom inom druhu občianskoprávných alebo čestných žalôb a vo všetkých interdiktach na vydanie majetku alebo jeho navrátenie, vrátane prohibičných interdiktov, ak žalovaná strana uzná dlh, možno povedať, že prétor sa musí riadiť ustanovením reskriptu Božieho Marka a všetko, čo uzná za splatné, sa považuje za súdne rozhodnuté. Preto v žalobách, v ktorých sa poskytuje čas na vrátenie majetku, sa poskytne aj na vrátenie majetku strane, ktorá uznáva rozsudok; a ak by sa vrátenie nemalo uskutočniť, hodnota majetku sa ocení na súde.

3. Ak niekto uzná, že nárok je platný v neprítomnosti jeho protivníka, pozrime sa, či by sa nemal považovať za toho, kto má voči nemu vynesovaný rozsudok; pretože ten, kto skladá prísahu s odkazom na svoje služby, nie je zodpovedný a nie je zvykom odsúdiť niekoho v jeho neprítomnosti. Je isté, že stačí, ak sa priznanie urobí v prítomnosti zástupcu, poručníka alebo kurátora.

4. Pozrime sa, či postačí, aby priznanie urobil agent, poručník alebo kurátor. Myslím si, že to nebude postačovať.

5. V prípade priznania poručenca vyžadujeme oprávnenie jeho poručníka, neplnoletému priznávame úplnú reštitúciu proti jeho priznaniu.

6. Tí, ktorí sa priznali k rozsudku, majú právo na čas na zaplatenie po vykonaní priznania, rovnako ako strany po vynesení rozsudku.

7. Africanus, Otázky, kniha V.

Ak bola podaná žaloba na vynútenie plnenia zvereného majetku, pričom dedič priznal, že je dlžný, bol na dohliadnutie na vydanie majetku ustanovený rozhodca, ktorý zistil, že nič nie je dlžné. Vznikla otázka, či môže byť dedič zbavený zodpovednosti. Odpovedal som, že je dôležité zistiť, prečo nič nie je splatné, pretože ak by dôvodom bola neplatnosť trustu, dedič by nebol oslobodený. Ak to však bolo preto, že poručiteľ nebol solventný, alebo dedič tvrdil pred prétorom, že všetko bolo zaplatené, a keďže vznikol spor a výpočet bol zložitý, stav vecí spôsobil vymenovanie rozhodcu, mohol oslobodiť dediča bez toho, aby prekročil svoje právomoci. Je totiž povinnosťou prepustiť dediča, ak sa po vykonaní výpočtu nenájde nič, čím by bolo možné plniť dôveru; v prvom rade však mal poslať dediča pred prétora, aby ho mohol prepustiť.

8. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Strana, ktorá uznáva rozsudok, by nemala mať rozhodnutie absolútne vydané proti nej, keď uznala, že dlhuje majetok, ktorého existencia je neistá.

Tit. 3. O postúpení pohľadávky v prospech veriteľov.

1. Ulpián, O edikte, kniha XVII.

Privilégium vymáhať peniaze požičané na opravu budov sa udeľuje veriteľovi.

2. Ten istý, O edikte, kniha XXI.

Pri osobných žalobách sú subrogovaní tí, ktorí neskôr uzavreli zmluvy a ktorých peniaze boli vyplatené bývalým veriteľom.

3. Tamže, O edikte, kniha LVIII.

Ten, kto urobil postúpenie svojho majetku, nie je oň pred predajom pripravený; a preto, ak je pripravený postaviť sa na obranu, jeho majetok nebude predaný.

(4) Ten istý, O edikte, kniha LIX.

Ak ten, kto urobí postúpenie, neskôr nadobudne nejaký majetok, môže byť žalovaný v rozsahu svojej platobnej schopnosti.

1. Sabinus a Cassius si myslia, že toho, kto urobil postúpenie, už nemôžu dráždiť ani iní, ktorým je dlžný.

5. Paulus, O edikte, kniha L.

Ten, kto ľutuje, že urobil postúpenie, môže zriadením obrany zabrániť jeho predaju.

6. Ulpian, O edikte, kniha LXIV.

Ak človek, ktorý vykonal postúpenie, nadobudne po uskutočnení predaja niečo iné nepatrnej hodnoty, jeho majetok sa nemôže predať druhýkrát. Akým spôsobom však môžeme urobiť odhad, aby sme určili jeho hodnotu? Musí sa určiť podľa množstva nadobudnutého majetku alebo podľa jeho kvality? Myslím si, že táto otázka by sa mala rozhodnúť s ohľadom na množstvo, ak vieme, že mu niečo zostalo zo súcitu, ako napríklad suma, ktorú má mesačne alebo ročne platiť na svoju výživu; a v takom prípade nie je potrebné, aby sa jeho majetok predal druhýkrát, pretože by nemal byť zbavený svojej každodennej obživy.

Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak mu bolo udelené alebo odkázané užívacie právo na majetok, z ktorého dostáva len sumu postačujúcu na jeho výživu.

7. Modestinus, Pandekty, kniha II.

Keď sa predá majetok dlžníka; na žiadosť veriteľov sa povoľuje druhý predaj jeho majetku, kým sa nesplatí celý dlh, za predpokladu, že dlžník urobil nadobudnutia, ktoré stačia na to, aby prétor mohol konať.

8. Ulpián, kniha XXVI.

Ten, kto urobí postúpenie skôr, ako uzná svoj dlh, a skôr, ako je proti nemu vynesený rozsudok, alebo sa prizná na súde, nemá byť vypočutý.

(9. Marcianus, Inštitúcie, kniha V.

Postúpenie pohľadávky možno vykonať nielen na súde, ale aj mimo neho. Stačí, aby bolo zriadené prostredníctvom posla alebo listu.

Tit. O dôvodoch udelenia držby.

1. Ulpián, O edikte, kniha XII.

Existujú asi tri dôvody, pre ktoré je zvykom dať veriteľovi do držby majetok jeho dlžníka: po prvé, aby ho ochránil; po druhé, aby zachoval dedičstvo; a po tretie, v mene nenarodeného dieťaťa. Ak sa držba udeľuje na zabránenie hroziacej škody, ak nie je poskytnutá záruka, nie je zahrnutý celý majetok, ale len ten, od ktorého pádu sa očakáva vznik škody.

2. Ten istý, O edikte, kniha V.

Prétor hovorí: "Nariadim, aby sa vzal do držby majetok toho, kto dal záruku za svoje dostavenie sa na súd, ak neumožní prístup k sebe a nebude sa brániť."

- (1) Prístup k sebe neumožňuje ten, kto koná tak, aby zabránil svojmu protivníkovi priblížiť sa k nemu. Teda ak prétor nariadi, aby sa vykonala držba majetku osoby, ktorá sa skrýva.
- (2) Ale čo ak sa neskrýva, ale keďže je neprítomný, nie je chránený? Možno konštatovať, že neumožňuje prístup k sebe?
- (3) Má sa za to, že sa môže brániť ten, kto svojou neprítomnosťou nezhoršuje stav svojho protivníka.
- (4) Slová "ak sa neobhajuje" možno vykladať širšie a extenzívnejšie, takže nestačí, ak sa strana začala obhajovať a jej obhajoba nepokračuje; a nie je pre ňu nevýhodné, ak sa v súčasnosti prvýkrát ponúkne obhajovať.

3. Ten istý, O edikte, kniha LIX.

Julianus kladie nasledujúcu otázku. Ak otec maloletého vlastní majetok v spoluvlastníctve s Titiom a proti maloletému je podaná žaloba o rozdelenie, ale nie je obhájená, nebude z tohto dôvodu dôvod, aby sa vyniesol rozsudok proti otcovi; ale musí sa otcov majetok predať, alebo sa môže v mene žalobcu prevziať do vlastníctva na jeho zachovanie? Julianus hovorí, že ak otec pozbieral nejakú úrodu alebo spôsobil, že sa predmetný majetok znehodnotil, jeho vlastný majetok sa môže predať. Ak však neexistuje dôvod, prečo by sa mal predať majetok otca, možno sa zmocniť držby majetku maloletého. Marcellus však poznamenáva, že by bolo nespravodlivé, aby ten, kto s maloletým neuzavrel žiadnu zmluvu, bol nútený čakať, kým dosiahne pubertu; tento názor je opodstatnený. Preto, keďže zmluva je odvodená od otca, treba konštatovať, že nie je potrebné čakať, kým maloletý dosiahne vek puberty.

1. Možno povedať, že existuje zmluva s maloletým, ak bola uzavretá s otrokom, pretože v tomto prípade bude proti nemu podaná žaloba De peculio; preto treba prijať pravidlo, že žaloba musí byť priznaná v každom prípade, keď ju možno podať proti poručníkovi; a oveľa viac dôvodov na to je v prípade otroka, ktorý konal v prospech svojho pána alebo na jeho príkaz, alebo bol poverený, aby ho zastupoval pri nejakej transakcii.
2. Myslím si, že ak bola uzavretá zmluva s jeho poručníkom, na základe ktorej bola žaloba podaná proti poručníkovi, je lepší názor, že bude dôvod na uplatnenie ediktu, rovnako ako keby bola zmluva uzavretá priamo s poručencom.

3. Ak sa maloletý stane dedičom niekoho a z tohto dôvodu je poverený vyplatením dedičstva, pozrime sa, či existuje dôvod na uplatnenie tohto ediktu. Lepší názor je, ako hovorí Marcellus, že držba majetku maloletého môže byť prevzatá a že veritelia dedičstva majú právo zvoliť si, aký postup uprednostnia; pretože sa má za to, že maloletý, ktorý nedosiahol vek puberty, uzavrel zmluvu, keď prijal dedičstvo.

4. Paulus, O edikte, kniha LVIII.

Rovnako sa má za to, že ten, kto zasahuje do záležitostí spojených s pozostalosťou, uzatvára zmluvu.

(5. Ulpianus, O edikte, kniha LIX.

Tieto veci sa vyskytujú aj vždy, keď neplnoletého nebráni nikto, ani poručník alebo kurátor, či už má poručníka, alebo nie. Ak sa však objaví niekto, kto je pripravený ho brániť, držba za účelom zachovania majetku sa neuskutoční.

1. Treba vedieť, že maloletý nie je obhajovaný, a prétor musí túto skutočnosť zistiť, aby mohol povoliť držbu majetku. To možno uskutočniť nasledujúcim spôsobom. Opatrovníci poručenca by mali byť predvolaní pred prétorom, aby sa ujali jeho obhajoby. Ak nemá poručníka, treba na tento účel predvolať jeho príbuzných alebo osoby, ktoré sú s ním späté príbuzenským vzťahom, alebo kohokoľvek iného, u koho je pravdepodobné, že nezlyhá a bude viesť obhajobu maloletého muža alebo ženy, či už z dôvodu ich blízkeho príbuzenstva, alebo z dôvodu náklonnosti, ktorú k nemu alebo k nej môžu prechovávať, alebo z akéhokoľvek iného dôvodu. Dokonca aj slobodní muži, ak sú kvalifikovaní, môžu byť predvolaní a požiadaní, aby viedli obhajobu. Ak to však odmietnu urobiť, alebo hoci to neodmietnu absolútne, mlčia, prétor potom udelí držbu, pokiaľ sa maloletý nebráni. Len čo sa však začne obhajoba maloletého, majetok prestane byť držaný na základe príkazu prétorom. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade nepríčetných osôb.

2. Pretor hovorí: "Ak by maloletý muž alebo žena dosiahli vek pohlavnej dospelosti a riadne sa bránia, nariadim tým, ktorí majú v držbe ich majetok, aby sa ho vzdali."

3. Pozrime sa, čo znamenajú slová "riadne obhajovaný": či stačí, aby sa strana dostavila a bola pripravená splniť rozsudok, alebo sa musí za každých okolností zložiť zábezpeka. Podmienky ediktu sa nevzťahujú len na osoby strán, ktoré sa chcú brániť, ale majú vzťah aj na samotný majetok. A slová "riadne brániť" znamenajú, že sa majú

brániť sami alebo akákoľvek iná osoba, nech je to ktokoľvek. Ak sa obhajoby ujme niekto iný, musí sa zložiť zábezpeka, ale ak sa maloletý bráni sám, myslím si, že to nie je potrebné; preto ak sa ponúkne obhajoba, prétor môže vyst'ahovať stranu, ktorá má majetok, prostredníctvom interdiktu.

6. Paulus, O edikte, kniha LVII

Veriteľ je zvyčajne uvedený do držby, aj keď sú peniaze prisľúbené podmiennečne.

(1. Tam, kde sa uvádza: "A nech sa predá jeho majetok, ktorý je vo vlastníctve veriteľov, ak nie je neploletý alebo neprítomný vo verejnej záležitosti bez podvodu," musíme rozumieť, že sa môže predat' majetok každého, kto je neprítomný s podvodným úmyslom.

(2) Keď je niekto zajatý nepriateľom, jeho veritelia by mali dostať do držby jeho majetok, avšak takým spôsobom, aby sa nepredal okamžite, ale aby medzitým mohol byť ustanovený kurátor.

7. Ulpian, O edikte, kniha LIX.

Fulcinius si myslí, že veritelia uvedení do držby majetku za účelom jeho zachovania by nemali byť podporovaní prostredníctvom uvedeného majetku.

1. Prétor hovorí: "Nariadim, aby sa majetok každého, kto sa podvodne skrýva, zabral a predal, ak sa nebráni takým spôsobom, že to schváli dobrý občan."

2. Na to, aby sa tento edikt stal uplatniteľným, nebude stačiť, aby sa strana ukryla, ale musí sa to stať s podvodným úmyslom. Na povolenie držby a predaja majetku nebude stačiť ani to, že sa dopustí podvodu bez zatajenia, ale musí sa zatajiť s cieľom spáchať podvod. Toto je najčastejší dôvod na povolenie držby, keďže je obvyklé, že majetok dlžníkov, ktorí sa skrývajú, sa zabavuje.

3. Ak niekto získa držbu majetku iného na základe toho, že sa skrýva, hoci v skutočnosti tak neurobil, a predá ho, výsledkom bude, že predaj bude považovaný za neplatný alebo neúčinný.

4. Pozrime sa však, čo sa rozumie pod pojmom zatajenie. Skrývanie nie je (ako ho definuje Cicero) nehanebné utajenie sa, pretože každý sa môže skrývať z nejakého dôvodu, ktorý nie je nehanebný; ako napríklad, ak sa obáva krutosti tyrana, násilia nepriateľov alebo domácej vzbury.

5. Kto sa však skrýva nečestne, ale nie kvôli svojim veriteľom (hoci takéto skrývanie okráda veriteľov), ešte stále nie je v takom postavení, aby mu z tohto dôvodu mohla byť odňatá držba majetku, pretože sa neskrýva s cieľom oklamať svojich veriteľov. Preto je potrebné zistiť úmysel osoby, ktorá sa ukrýva, či je to s cieľom oklamať svojich veriteľov, alebo z iného dôvodu.

6. Ale čo ak mal dva alebo viac motívov na utajenie, a medzi nimi aj motív podviesť svojich veriteľov; môže sa predaj jeho majetku uskutočniť legálne? Myslím si, že by sa mal prijať názor, že ak by existovalo viacero dôvodov na jeho zatajenie a jedným z nich by bol úmysel oklamať jeho veriteľov, bolo by to škodlivé a jeho majetok by sa z tohto dôvodu mohol predať.

7. Ak však mal v úmysle zatajiť sa pred niektorými svojimi veriteľmi, a nie pred inými; čo máme povedať v tomto prípade? Pomponius veľmi správne zastáva názor, že nie je potrebné vyžadovať, aby sa dlžník skrýval pred všetkými svojimi veriteľmi, ale že ak sa skrýva len pred jedným z nich s úmyslom oklamať a podviesť ho prostredníctvom svojho odlúčenia, bude to postačujúce. Potom budú mať všetci jeho veritelia právo vziať a predať jeho majetok, pretože zostáva ukrytý, teda aj tí, pred ktorými sa neskrýva, len preto, že je faktom, že sa skrýva; alebo to môže urobiť len ten veriteľ, ktorému sa vyhýba? A skutočne, je faktom, že je skrytý kvôli páchaniu podvodu, hoci sa predo mnou nemusí skrývať.

Ak sa skrýva len predo mnou, Pomponius si myslí, že treba zvážiť, či budem mať právo predať jeho majetok z tohto dôvodu len ja.

8. Výraz "skrývať sa" sa vzťahuje na skrývanie počas dlhšieho času; rovnako ako slovo factitare znamená robiť niečo často.

9. Okrem toho, do takej miery si skrývanie vyžaduje existenciu podvodného úmyslu a chcenia strany, ktorá sa skrýva, že sa veľmi správne rozhodlo, že nepričetná osoba sa nemôže stať zodpovednou za predaj svojho majetku z tohto dôvodu, pretože človek, ktorý nie je pri zmysloch, sa nemôže skrývať.

10. Ak je zrejmé, že nepríčetná osoba sa nebráni, mal by jej byť ustanovený kurátor alebo by sa malo výslovne udeliť povolenie na prevzatie jej majetku. Okrem toho Labeo hovorí, že ak sa pre nepríčetnú osobu nenájde kurátor alebo obhajca, alebo ak sa kurátor, ktorý bol ustanovený, neujme jej obhajoby, mal by sa potom odvolať a prétor musí ustanoviť iného kurátora, aby sa nepredalo viac majetku spomínanej nepríčetnej osoby, ako je nevyhnutné. Labeo zastáva názor, že by sa mali dodržať rovnaké formality ako v prípade, keď sa do vlastníctva uvádza nenarodené dieťa.

11. Je jasné, že niekedy by sa mal jeho majetok predať po preukázaní náležitého dôvodu, ak je splatenie jeho dlhov naliehavé a odklad môže poškodiť jeho veriteľov. Predaj by sa však mal uskutočniť tak, aby sa prípadný prebytok mohol vrátiť nepríčetnej osobe; pretože stav človeka tohto druhu sa veľmi nelíši od stavu maloletého. Tento názor nie je neodôvodnený.

12. Treba povedať, že to isté pravidlo sa vzťahuje na prípad utrácajúceho a na iných, ktorí potrebujú služby opatrovníka, ale nikto nemôže správne povedať, že sa snažia zatajiť.

13. Treba poznamenať, že každý sa môže zdržiavať v tom istom meste a zostať ukrytý, alebo v inom meste a nebyť ukrytý. Pozrime sa totiž, či toho, kto je v inom meste a ukazuje sa na verejnosti a všade sa objavuje, možno považovať za ležiaceho v skrytosti. Naša súčasná prax je taká, že za skrývajúceho sa považuje ten, kto sa vyhýba stretnutiu so svojimi veriteľmi na akomkoľvek mieste, kde sa nachádzajú, či už v tom istom meste, kde sú oni, alebo v inom, či vo vzdialenej krajine. Stručne povedané, staroveké authority boli toho názoru, že osoba sa má považovať za skrývajúcu sa, aj keď sa nachádza na verejnom fóre a skrýva sa za stĺpmi budov s cieľom vyhnúť sa svojim veriteľom. Každý sa môže ukryť pred jedným veriteľom a pred iným nie. Okrem toho bolo stanovené, že veriteľ, pred ktorým sa dlžník skrýva, je ten, kto môže predať jeho majetok.

14. Ak sa človek, ktorý má dlh splatný po určitom čase alebo pod určitou podmienkou, skrýva, jeho majetok nemôže byť predaný skôr, ako nastane tento čas alebo sa splní podmienka. Ved' aký je rozdiel medzi človekom, ktorý nie je dlžníkom, a človekom, ktorého ešte nemožno žalovať? Rovnaké pravidlo sa musí prijať, ak neexistuje dlžník; a platí aj v prípade, keď je veriteľ oprávnený podať žalobu, ktorá môže byť vylúčená na základe výnimky.

15. Ak sa niekto, kto je povinný podať žalobu De peculia, kvôli svojmu synovi alebo otrokovi skrýva, podľa našej praxe sa povoľuje zabaviť a predať jeho majetok, aj keď sa v peculiu nič nenachádza, pretože by sa tam nakoniec

mohlo niečo nájsť; a v čase, keď sa vydáva rozsudok, zisťujeme, či v peculiu niečo je alebo nie, a to z toho dôvodu, že žaloba bude podaná, aj keď v peculiu nič nie je.

16. Pozrime sa, či majetok človeka, ktorý sa skrýva, aby sa vyhol vystúpeniu v skutočnej žalobe, možno vziať do exekúcie a predat'. Zachoval sa názor Neratia, v ktorom hovorí, že jeho majetok možno predat'. Toto sa uvádza aj v Hadriánovom reskripte a je to naša súčasná prax.

17. Celsus v odpovedi Sextovi vyslovil názor, že ak je Titius vo vlastníctve pozemku, o ktorého vrátenie mám v úmysle podať žalobu, a on, keďže je neprítomný, sa nebráni, bolo by pre mňa lepšie, keby som sa dostal do vlastníctva uvedeného pozemku, než aby som zaťažil celý jeho majetok. Treba však poznamenať, že Celsus sa radil s ohľadom na osobu, ktorá bola neprítomná, a nie s ohľadom na osobu, ktorá sa zámerne skrývala.

18. Celsus si tiež myslí, že ak sa osoba, od ktorej mám v úmysle vymáhať majetok, skrýva, najlepším plánom by bolo dať mi do držby majetok, ktorý sa nachádza buď v postavení dediča, alebo držiteľa. Ak by sa však dopustil podvodu, aby sa vyhol tomu, že zostane vo vlastníctve, mal by sa mu všetok majetok zabaviť a predat'.

19. Božský Pius v jednom reskripte uviedol v súvislosti s mužom, ktorý sa v držbe nehnuteľnosti utiahol do ústrania, že jeho protivník by mal byť uvedený do držby nehnuteľnosti. V tom istom reskripte tiež nariadil, že ten, kto je uvedený do držby majetku nejakej usadlosti z dôvodu kontumácie bývalého držiteľa tejto usadlosti, má nárok na výnos z uvedenej usadlosti.

(8) Ten istý, O edikte, kniha LX.

Ak zostáva dlhý čas neisté, či existuje nejaký dedič majetku alebo nie, po preukázaní náležitého dôvodu treba povoliť, aby sa držba majetku prevzala na účely jeho zachovania. Ak je vec naliehavá alebo sa musí splniť určitá podmienka, bolo by vhodné získať povolenie na vymenovanie správcu.

9. Paulus, O edikte, kniha LVII.

Musí byť jedným z veriteľov.

(1. Ak jeden z dvoch dedičov zvažuje, či prijme dedičstvo v lehote stanovenej zákonom, a druhý ho odmietne prijať, pozrime sa, aký krok by mali urobiť veritelia. Je stanovené, že medzitým sa im zverí do držby dedičstvo s cieľom postarať sa oň, kým sa dedič, ktorý zvažuje, nerozhodne, či svoj podiel prijme, alebo odmietne.

10. Ulpián, O edikte, kniha LXXXI.

Ak je poručiteľ prítomný, ale nemá poručníka, treba ho považovať za neprítomného.

(11. Paulus, O Plautiovi, kniha VIII.

(12) Ak bolo dedičstvo alebo poručníctvo podmiennečne odkázané synovi pod otcovskou kontrolou, treba povedať, že on sám, ako aj jeho otec, by mali byť uvedení do držby, a to z dôvodu, že obaja očakávajú úžitok.

12. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXIII.

Keď nám prétor z dôvodu zachovania dedičstva alebo poručníctva, alebo preto, že nám nie je poskytnutá istota proti hroziacej ujme, dovoľí prevziať držbu majetku, alebo nás uvedie do držby v mene nenarodeného dieťaťa, v skutočnosti nedržíme majetok v držbe, ale nám len udeľuje moc strážiť a dohliadať na majetok.

13. Papinianus, Názory, kniha XIV.

Človek, ktorého guvernér provincie pošle pred cisársky tribunál, nie je nútený obhajovať žiadnu inú žalobu v Ríme, a predseda by mal byť obhajovaný v provincii; majetok osoby, ktorá je potrestaná dočasným vyhnanstvom, sa totiž môže predať, ak sa za ňu na súd nedostaví obhajca.

14. Paulus, Otázky, kniha II.

Ak by niekto bránil veriteľovi získať do vlastníctva majetok svojho dlžníka, má sa proti nemu v prospech veriteľa podať žaloba o sumu zodpovedajúcu hodnote majetku.

1. Ak je niekto uvedený do držby majetku za účelom zachovania dedičstva, nebude mu dovolené ujať sa držby, ak je podmienka, od ktorej je dedičstvo závislé, v nedohľadne; a hoci sa môže stať, že sa nesplní, predsa treba odkázaný majetok oceniť, pretože je v záujme odkazovníka, aby mal istotu.

2. Okrem toho veriteľ, ktorého vyplatenie pohľadávky je podmienené, nie je uvedený do držby; pretože do držby je uvedený len ten, kto má právo majetok predať podľa ediktu.

15. Ulpianus, Trusty, kniha VI.

Ten, kto dostal majetok za odplatu, sa podobá kupujúcemu, a tiež ten, kto dostáva majetok za odplatu, a ten, kto prijíma sumu jeho ocenenia na súde, ako aj ten, kto niečo nadobúda na základe ustanovenia, a nie z liberácie, zaujímajú rovnaké právne postavenie.

Tit. 5. O držbe a predaji majetku súdnou mocou.

(1) Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXV.

Majetok dlžníka sa musí predať na mieste, kde sa má brániť žalobe; to znamená,

2. Paulus, O edikte, kniha LIV.

kde má bydlisko:

(3. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXIII.

Alebo kde uzavrel zmluvu. Zmluvou sa však nerozumie miesto, kde sa transakcia uzavrela, ale miesto, kde mali byť peniaze zaplatené.

4. Paulus, O edikte, kniha LVII.

Ak bol otrok ustanovený za dediča pod určitou podmienkou, alebo ak je pochybnosť, či sa stane slobodným a dedičom, nie je nespravodlivé, aby bol vydaný dekrét, ak o to veritelia požiadajú; ak sa však nestane dedičom do určeného času, všetko má prebiehať tak, ako keby vôbec nebol ustanovený. To sa stáva veľmi často, keď je otrok ustanovený za dediča pod podmienkou, že zaplatí určitej osobe peňažnú sumu, a nebol stanovený žiadny dátum, dokedy tak má urobiť. Toto pravidlo sa musí dodržiavať vo vzťahu k majetku pozostalosti, ale keďže otrok v určitom čase získa slobodu, prétor mu ju musí zachovať, aj keď je isté, že sa nikdy nestane dedičom alebo nenadobudne prétorské vlastníctvo pozostalosti.

1. Ak sa však objaví niekto, kto bude brániť zosnulého, buď tým, že sľúbi, že bude dedičom, alebo tým, že dovoľí, aby sa proti nemu podali žaloby, majetok zosnulého sa nemôže predať.

5. Ulpián, O edikte, kniha LX.

Maloletý dvadsaťpäťročný, ktorý má poručníkov, ale nie je nimi chránený a nemôže nájsť nikoho iného, kto by sa za neho postavil, musí strpieť predaj svojho majetku, aj keď sa neskrýva; hoci ten, kto nie je schopný chrániť svoje záujmy, sa nepovažuje za toho, kto sa podvodne skryl.

6. Paulus, O edikte, kniha LVIII.

Ak nie je vhodné, aby si maloletý ponechal majetok svojho otca, prétor povolí predaj majetku zosnulého, aby sa všetko, čo zostane, mohlo vydať maloletému.

1. Ak by maloletý, skôr než odmietne pozostalosť, uskutočnil nejaký obchod, ktorý sa jej týka, to, čo urobil, sa má považovať za platné, ak konal v dobrej viere.

2. Čo však v prípade, ak by po vyplatení niektorých jeho veriteľov mali jeho majetok následne predať iní? Ak sa pátra po tom, či môže dôjsť k vymáhaniu pohľadávky, Julianus hovorí, že ak sa preukáže náležitý dôvod, vec by sa mala rozhodnúť tak, aby sa zabránilo poškodeniu práv starostlivého veriteľa buď nedbanlivosťou, alebo afektom iného. Ak by však obaja veritelia súčasne uplatnili svoje nároky na zaplatenie a poručník by zaplatil len tebe, je spravodlivé, aby som buď dostal toľko, koľko som dostal, alebo aby si mi prispel z toho, čo si dostal. Takto hovorí Julianus. Je však zrejmé, že má na mysli prípad poručenca, keď sa platba uskutočnila z majetku jeho otca. Ako by sa teda malo postupovať, ak by poručenec získal peniaze na platbu z nejakého iného zdroja? Musel by ich vrátiť

alebo nie? A mal by ich vrátiť veriteľ, alebo by sa mali vziať z dedičstva? Náš Scaevola hovorí, že ak je niečo v pozostalosti, malo by sa to celé odpočítat'; rovnako ako v prípade osoby, ktorá vykonáva obchod iného. Ak však v pozostalosti nič nezostane, nebolo by nespravodlivé vyhovieť žalobe o vrátenie peňazí, ktoré boli zaplatené bez toho, aby boli splatné, voči veriteľovi.

(7) Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXIII.

Dlhom pozostalosti sa rozumie aj to, pre čo nemožno podať žalobu proti zosnulému, ako napríklad v prípade, keď sľúbil zaplatiť v čase svojej smrti; ako aj v prípade, keď niekto, kto sa stal ručiteľom za zosnulého, zaplatil dlh po jeho smrti.

8. Ulpián, O edikte, kniha LXI.

Do predaja je zahrnuté aj užívacie právo k majetku, pretože užívateľ je zahrnutý v pojme "vlastník".

1. Ak má niekto právo vziať úrodu z pozemku svojho dlžníka, veriteľ, ktorý bol uvedený do držby pozemku, môže uvedenú úrodu buď predať, alebo prenajať. To však možno urobiť len vtedy, ak neboli predané alebo prenajaté predtým; ak to totiž urobil dlžník, prétor podporí ním uskutočnený predaj alebo prenájom, aj keď sa s plodinami mohlo nakladať za nižšiu cenu, než akú mali; ibaže sa to urobilo s cieľom oklamať veriteľov, pretože vtedy môže prétor povoliť veriteľom uskutočniť nový prenájom alebo predaj.

2. To isté pravidlo sa uplatní aj na príjmy z iných vecí, takže ak sa dajú prenajať, treba to urobiť; ako napríklad mzda otrokov alebo prenájom ťažných zvierat, či príjmy z iného majetku, ktorý sa dá prenajať.

3. Prétor nehovorí nič o čase, ktorý má trvať nájom. Preto sa má za to, že veriteľom bola udelená slobodná moc prenajímať majetok tak dlho, ako to uznajú za vhodné; rovnako ako majú právo predať alebo prenajať podľa svojho úsudku, samozrejme, ak neexistuje podvod. Nie sú však zodpovední za nedbanlivosť.

4. Ak má nehnuteľnosť v držbe jeden z veriteľov, otázka jej prenájmu sa ľahko vyrieši. Ak však nie je len jeden, ale viaceri veriteľov, možno sa pýtať, ktorý z nich by mal majetok predať alebo prenajať? Táto otázka sa ľahko vyrieši, ak sa dohodnú, pretože všetci z nich ho môžu prenajať alebo na to určiť jedného zo svojho počtu. Ak sa

však nedohodnú, potom treba povedať, že prétor po preukázaní riadneho dôvodu musí vybrať jedného z nich, aby ho prenajal alebo predal.

9. Ten istý, O edikte, kniha LXII.

Prétor hovorí: "Priznávam žalobu in factum, ak je niekto v držbe majetku a z tohto dôvodu zhromaždil úrodu a odmieta ju vrátiť tomu, komu majetok patrí, alebo mu nechce nahradiť výdavky, ktoré mu vznikli bez podvodu, alebo ak sa stav majetku zhoršil podvodným konaním držiteľa."

1. To, čo prétor hovorí v súvislosti s príjmami, treba chápať aj tak, že sa to vzťahuje na všetko ostatné, čo sa získa z majetku dlžníka. A skutočne by to tak malo byť, pretože čo by sa stalo, keby strana, ktorá má majetok, získala pokutu buď prostredníctvom podania na rozhodcovské konanie, alebo iným spôsobom? Bol by povinný vrátiť pokutu, ktorú získal.

2. Keď prétor hovorí: "Ak mu nie je ochotný vrátiť žiadne výdavky, ktoré by mu mohli vzniknúť bez podvodu," znamená to, že ak veriteľ sám vynaložil nejaké výdavky, mal by mu ich vrátiť, ak ich nevynaložil podvodne. Preto stačí, aby výdavky vznikli bez podvodu, aj keď ich úhrada nijakým spôsobom nezvýhodnila majetok dlžníka.

3. V slovách "osobe, ktorej majetok patrí" je zahrnutý kurátor určený na predaj majetku a samotný dlžník, ak by sa predaj neuskutočnil. Žaloba sa veriteľovi priznáva aj voči osobám, ktoré sme spomenuli, ak vynaložil akékoľvek náklady na zber úrody alebo na podporu a starostlivosť o otrokov, alebo na udržiavanie a opravu pozemku, alebo na odškodnenie suseda za hroziacu škodu, alebo na obranu otroka v prípade žaloby o noxách, ak nebolo výhodnejšie otroka vydať ako si ho ponechať. Ak je totiž výhodnejšie vzdať sa ho, výsledkom bude, že nebude možné vymáhať výdavky na jeho obranu.

4. Vo všeobecnosti treba povedať, že strana, ktorá má majetok v držbe, môže vymáhať všetko, čo na majetok vynaložila, za predpokladu, že to nebolo urobené podvodne. Nemôže totiž podať žalobu založenú na dobrovoľnom zastúpení o nič viac, ako keby ako spoluvlastník opravil budovu, ktorá je v spoločnom vlastníctve, pretože sa má za to, že aj veriteľ vykonal činnosť, na ktorej bol sám spoluzúčastnený, a nie činnosť iného.

5. Okrem toho bola položená otázka, či v prípade, ak sa pozemky zhoršili bez toho, aby bol veriteľ v zlej viere; alebo sa stratili práva s nimi spojené; alebo sa budovy zbúrali, alebo vyhoreli; alebo sa nevenovala náležitá

starostlivosť otrokom alebo dobytku; alebo sa držba odovzdala inému bez podvodného úmyslu; či bude držiteľ zodpovedný. Je zrejmé, že nebude zodpovedný, pretože sa nedopustil podvodu. Jeho postavenie bude lepšie ako postavenie veriteľa, ak ide o záloh, pretože je zodpovedný nielen za podvod, ale aj za nedbanlivosť. Rovnaké pravidlo platí aj pre správcu majetku, pretože aj on zodpovedá rovnako ako veritelia.

6. Prétor priznáva žalobu in factum aj tomu, kto úrodu na pozemku ani neprenajal, ani nepredal, a rozsudok bude vynesený proti nemu za to, čo vybral, pretože ju ani nepredal, ani neprenajal. Ak však pozbieral len toľko npteh, koľko by pozbieral, keby úrodu prenajal, alebo predal, nebude za nič zodpovedný. Musí však zodpovedať za čas, v ktorom ju mal byť on sám, alebo niekto iný na jeho príkaz v držbe, kým sa jej nevzdal. Veriteľ by totiž nemal byť považovaný za zodpovedného za to, že sa držby neujal, alebo že sa jej vzdal, keďže obchod vykonáva dobrovoľne ako svoj vlastný. Ocenenie by sa malo vykonať v pomere k záujmu strany, ktorá podáva žalobu.

7. Tieto žaloby nie sú dočasné a poskytujú sa v prospech a proti dedičom a iným nástupcom. Ak sa tvrdí, že stav nehnuteľnosti sa zhoršil v dôsledku podvodu strany, ktorá bola uvedená do držby, mala by sa proti nej poskytnúť žaloba z dôvodu zlej viery; tá sa však po uplynutí roka neposkytne ani proti dedičom, ani proti iným nástupcom, pretože je odvodená od trestného činu a zahŕňa trest:

10. Paulus, O edikte, kniha LIX.

Ibaže sa podáva na sumu, ktorá sa mu dostala do rúk.

(11. Ulpianus, O edikte, kniha LXII.

Táto žaloba sa priznáva aj dedičovi, pretože zahŕňa aj stíhanie majetku.

12. Paulus, O edikte, kniha LIX.

Keď jeden z viacerých veriteľov žiada, aby bol uvedený do držby majetku dlžníka, vzniká otázka, či sa môže držby ujať len ten, kto podáva žiadosť. Alebo či v prípade, že žiadosť podá len jeden a prétor jej vyhovie, budú môcť vstúpiť na majetok všetci veritelia. Vhodnejšie je zastávať názor, že keď prétor uvedie účastníka do držby, má sa za to, že udelil povolenie nielen tomu, kto podáva žiadosť, ale aj všetkým veriteľom. Tento názor zastáva aj Labeo. V tomto prípade sa nepovažuje, že držbu nadobúda slobodná osoba, pretože ten, komu prétor dovolí ujať sa

držby, nezískava nič pre seba, ale vykonáva úkon, ktorý je obvyklý, a preto z neho ostatní majú prospech. Je jasné, že ak by niekto, kto nie je veriteľom, požiadal o držbu, v žiadnom prípade nemožno tvrdiť, že držbu môže nadobudnúť veriteľ, pretože požiadavka tohto druhu nemá žiadny účinok. Inak je to však v prípade, ak veriteľ, ktorému bolo udelené povolenie na prevzatie držby, následne dostane zaplatený svoj dlh, pretože ostatní veritelia môžu nadviazať na predaj nehnuteľnosti.

1. Tým, komu sa nariadilo prevzatie držby, sa rozumie, že mu bolo nariadené, aby tak urobil na nejakom mieste, ktoré podlieha právomoci súdu.

2. Ak sa držba nemôže prevziať z dôvodu povahy nehnuteľnosti alebo preto, že pozemok bol zaplavený alebo je v moci zlodejov, veľmi správne sa konštatuje, že nie je čo prevziať.

(13) Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXIII.

Aj keď nemusí ísť o skutočnú držbu pozemku z dôvodu, že nie je nič, čo by sa dalo získať do držby, alebo preto, že sa nedá získať bez sporu, veriteľ, ktorý bol uvedený do držby, sa bude považovať za v rovnakom postavení, ako keby ju získal.

14. Paulus, O edikte, kniha LIX.

Ak je veriteľ uvedený do držby majetku dlžníka, mal by byť ustanovený kurátor, ak hrozí nebezpečenstvo zániku práva na žalobu.

1. Proti veriteľovi, ktorý bol uvedený do držby, sa podáva žaloba s ohľadom na akýkoľvek majetok dlžníka, ktorý sa mohol dostať do jeho rúk. Ak ešte nič nezískal, musí svoje práva na žalobu postúpiť. Žaloba in factum sa proti nemu prizná a všetko, čo je obsiahnuté v žalobe na dobrovoľné zastúpenie, musí veriteľ odovzdať, ak je možné túto žalobu za daných okolností podať.

(15) Ulpián, O edikte, kniha LXII.

(16) Keď sa viacerí veritelia dostanú do držby majetku dlžníka, väčšina by mala vybrať jedného z nich, aby dohliadol na to, že sa nebude manipulovať s jeho účtami. Myslím si, že veritelia by mali vyhotoviť zoznam

dokumentov, ktoré má dlžník v rukách; nie že by mali sami kopírovať dokumenty, ale mali by si robiť poznámky pre svoj vlastný prospech a vyhotoviť akoby súpis, v ktorom by uviedli počet uvedených dokumentov a to, čoho sa týkajú; postup, ktorý by mali mať možnosť dodržiavať vo vzťahu ku všetkému ostatnému majetku. Okrem toho by mal prétor niekedy, ak sa preukáže náležitý dôvod, povoliť veriteľom robiť výpisy z uvedených dokumentov, ak na to existuje dobrý dôvod.

1. Pozrime sa, či by sa veriteľom malo povoliť nahliadnuť do listín dlžníka a preskúmať ich len raz, alebo viackrát. Labeo hovorí, že toto privilégium by sa nemalo udeliť viac ako raz. Domnieva sa však, že ak niekto prisahá, že o to nežiada za účelom obťažovania a že už nemá výpisy, ktoré predložil do tabuľky, malo by sa mu udeliť oprávnenie vykonať druhé preskúmanie, ale nemalo by sa to urobiť viac ako dvakrát.

Tit. 6. O výsadách veriteľov.

1. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXIV.

Pri predaji majetku dlžníka má veriteľ, ktorý je pokrvným príbuzným, prednosť pred cudzincom. Ak je veriteľov viac a všetci nie sú príbuzní dlžníka, uprednostňuje sa ten, komu patrí najväčšia suma peňazí.

(2) Ulpián, O edikte, kniha LXIII.

Vyvstala otázka, či sú výdavky na pohreb privilegované len v prípade, že osoba, ktorej majetok bol predaný, bola pochovaná, alebo či to platí aj v prípade, že vznikli pri pohrebe inej osoby. V súčasnosti platí pravidlo, že dôvod na privilégium bude existovať vtedy, keď je niekto pochovaný (teda keď je potrebné podať žalobu o náhradu výdavkov na pohreb, či už sa tak stane v prípade toho, koho majetok sa má predať, alebo v prípade niekoho, kto bol dlžníkom iného a voči komu by sa takáto žaloba mohla podať, keby žil). Domnievame sa, že je veľmi malý rozdiel v tom, akým druhom konania sa výdavky tohto druhu vymáhajú, či ide o konanie o vymáhanie výdavkov na pohreb, alebo o žalobu o rozdelenie, alebo o akékoľvek iné konanie, za predpokladu, že výdavky skutočne vznikli z dôvodu pohrebu. Preto bez ohľadu na to, aká žaloba je podaná na tento účel, bude mať účastník konania nárok aj na takú, ktorá sa zakladá na výdavkoch na pohreb. Preto ak boli na základe ustanovenia odpočítané

výdavky na pohreb, treba povedať, že existuje dôvod na toto privilégium za predpokladu, že nikto neuzavrel toto ustanovenie s cieľom vzdať sa privilégia.

1. Ak zasnúbená žena dá veno a manželstvo sa neuskutoční, hoci môže svoje veno získať späť žalobou, predsa len je spravodlivé, aby mohla toto privilégium využívať, aj keď manželstvo nebolo uzavreté. Myslím si, že rovnaké pravidlo sa uplatní aj v prípade, ak sa vydá maloletá osoba mladšia ako dvanásť rokov, hoci ju ešte nemožno považovať za manželku.

3. Paulus, O edikte, kniha LX.

Je vo verejnom záujme, aby získala späť celé veno, aby sa mohla vydať, keď jej to vek dovolí.

(4) Ulpián, O edikte, kniha LXXI.

V prípadoch tohto druhu udeľujeme privilégium aj žene.

1. Ak niekto v čase, keď nebol poručníkom, uzatvára obchody ako poručník, je jasné, že bude dôvod na privilégium. Nezáleží ani na tom, či ten, kto obchod uzatvára, sám niečo dlhuje, alebo či sú dlžníkmi jeho dedičia alebo iní nástupcovia. Okrem toho, samotný poručník je oprávnený na privilégium, ale jeho dedičia nie. Je však úplne spravodlivé, aby iní, ktorým sa poručníctvo udeľuje, ako napríklad tí, ktorí sú neplnoletí alebo sú príživníci,

(5) Paulus, O edikte, kniha XC.

alebo ktorí sú hluchí alebo nemí,

6. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XIV.

Alebo hlupáci,

7. Ulpián, O edikte, kniha LV.

by mali požívať rovnaké privilégium.

1. Ak je však ustanovený kurátor pre majetok osoby, ktorá je neprítomná alebo bola zajatá nepriateľom, alebo kým sa ustanovený dedič radí o prijatí majetku, nie je potrebné, aby sa privilégium udelilo, pretože neexistuje rovnaký dôvod.

8. Paulus, O edikte, kniha LX.

Ak niekto z priateľských pohnútok uzatvára obchody s maloletým, ktorý nedosiahol vek puberty, musí mu zachovať privilégium, na ktoré má nárok, keď sa jeho majetok predáva. Tento názor som prijal.

9. Ulpián, O edikte, kniha LXIII.

Keď sa ustanoví poručník pre nenarodené dieťa a dieťa sa ešte nenarodilo, privilégium nenadobudne účinnosť.

Božský Marcus vydal edikt v tomto znení: "Ak by veriteľ požičal peniaze na opravu budov, bude uprednostnený pred ostatnými veriteľmi v rozsahu svojej pôžičky?" To sa vzťahuje len na toho, kto na príkaz vlastníka nehnuteľnosti poskytol peniaze osobe, ktorá opravu vykonala.

2. Pri predaji majetku bankára bolo stanovené, že po prednostných veriteľoch prídu na rad tí, ktorí v súlade s verejnou vierou uložili svoje peniaze do banky. Tí, ktorí od bankára dostali úroky zo svojich vkladov, však nebudú odlišení od bežných veriteľov; a to je rozumné, pretože jedna vec je peniaze požičať a druhá ich uložiť. Ak však peniaze stále existujú, myslím si, že ich môžu získať späť tí, ktorí ich uložili, a že ten, kto si ich vyžiada, bude uprednostnený pred privilegovanými veriteľmi.

3. Prednosť majú tí veritelia, ktorých peniaze sa dostali do rúk privilegovaných veriteľov. Ako však máme rozumieť tomu, že sa tak stalo? Je to tak, akoby peniaze okamžite prešli od ostatných veriteľov k privilegovaným, alebo budeme tvrdiť, že prešli cez osobu dlžníka, teda že boli vyplatené privilegovanému veriteľovi skôr, ako boli započítané, a tak sa stali majetkom dlžníka? Bez toho, aby sme boli príliš nároční, možno to považovať za pravidlo za predpokladu, že platba nebola vykonaná po dlhom časovom odstupe.

10. Ten istý, O edikte, kniha LXXV.

Pretor hovorí: "Akákoľvek zmluva, ktorá bola uzavretá po tom, ako sa strana, ktorej majetok sa predáva, rozhodla spáchať podvod, ak si to ten, kto zmluvu uzavrel, uvedomuje, nepripúšťa, aby sa žalobe z tohto dôvodu vyhovel."

11. Paulus, O krátkom edikte, kniha XVI.

Na túto výsadu má nárok každý, kto požičal peniaze na stavbu, vybavenie alebo dokonca kúpu lode.

12. Ulpianus, O povinnostiach konzula, kniha I.

13. Ak magistráti zverili niekomu majetok do držby za účelom vykonania trustu, môžu vymenovať arbitra za účelom predaja akéhokoľvek majetku, ktorý sa oneskorením znehodnotí; aby cena získaná za uvedený majetok mohla byť ponechaná v rukách beneficienta vo forme depozitu, kým sa nezistí, čo mu podľa podmienok trustu patrí.

13. Javolenus, Listy, kniha I.

Hlava domácnosti nahrádzala dediča za svojho syna, ktorý nedosiahol vek puberty, v prípade, že by tento zomrel pred dosiahnutím tohto veku. Syn odmietol majetok svojho otca, a preto majetok zosnulého predali veriteľia. Následne pripadol majetok synovi, ktorý zomrel po jeho prijatí. Pýtam sa, či by prétor nemal priznať žalobu veriteľom otca proti uvedenému maloletému, hoci ten získal majetok neskôr, alebo by sa mala priznať žaloba veriteľom otca proti náhradníkovi, ktorý nezískal nič z otcovho majetku, ktorý, samozrejme, prešiel do rúk veriteľov, a keďže títo nemali právo na majetok maloletého, nebolo vecou dedičov, či sa do jeho majetku vstúpilo alebo nie, keďže majetok nájdený náhradníkom v majetku syna nepatrí veriteľom jeho otca. Tento názor ma nesmierne mätie, pretože vaši predchodcovia rozhodli, že existoval len jeden závet. Odpoveďou bolo, že prétor zvýhodnil syna, ktorý neprijal majetok svojho otca, tým, že nedovolil, aby sa po predaji majetku jeho otca (hoci následne získal majetok) proti nemu podala žaloba, ktorou by ho prinútil zaplatiť veriteľom; to isté pravidlo by sa však nemalo dodržiavať vo vzťahu k dedičovi, ktorý bol nahradený synom, keďže sa mu vyhovel na jeho česť tým, že sa spôsobil predaj majetku jeho otca, a nie jeho vlastného. Preto bude žaloba veriteľom zamietnutá, pokiaľ ide o majetok, ktorý neskôr nadobudol syn, z dôvodu, že mu pripadol od iného ako od jeho otca. Ak by však náhradník za syna vstúpil do otcovho majetku po tom, ako maloletý urobil nejaký úkon s odkazom naň, potom by sa otcov a synov majetok stal totožným a dedič, aj keby nechcel, by zodpovedal za všetky dlhy, ktoré vznikli buď otcovi, alebo synovi; a tak ako po vzniku záväzku nemohol nijakým spôsobom zabrániť predaju svojho vlastného

majetku, ak nebola podaná žiadna obrana; rovnako tak nemohli byť oddelené dlhy otca a syna, čo by malo za následok, že by sa veriteľom musela poskytnúť žaloba proti nemu. Ak by však náhradný dedič nevstúpil do dedičstva, žaloba by sa nemala priznať veriteľom otca s odkazom na majetok, ktorý zanechal maloletý, pretože ani majetok maloletého by sa nemal predať na vyrovnanie dlhov otca, ani majetok, ktorý maloletý nadobudol, by sa nemal zahrnúť do majetku jeho otca.

14. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha V.

15. Aufidius hovorí, že sochy postavené na verejných miestach na počesť niekoho, koho majetok bol predaný jeho veriteľmi, nemôže nadobudnúť kupujúci, ale sú verejné, či už boli darované za účelom výzdoby mesta, alebo zostávajú majetkom toho, na ktorého počesť boli vztýčené, a že za žiadnych okolností ich nemožno odstrániť.

15. Papirius Justus, O ústavách, kniha I.

16. Cisári Antoninus a Verus v reskripte uviedli, že tí, ktorí popierajú, že ich majetok bol legálne predaný, majú podať žalobu a že sa márne budú uchádzať o zrušenie predaja u cisára.

16. Ulpian, O všetkých súdoch, kniha II.

Ak veritelia majetku považujú dediča za podozrivého, môžu od neho žiadať, aby dal zábezpeku na zaplatenie toho, čo im patrí, a prétor by sa mal prípadom zaoberať. Nemal by však bez náležitého preskúmania vystaviť dediča nutnosti poskytnúť zábezpeku, iba ak by sa po preukázaní náležitého dôvodu rozhodol chrániť záujmy tých, ktorí považujú dediča za podozrivého.

(1) Dedič sa nepovažuje za podozrivého v tom istom zmysle ako poručník; podvodné konanie alebo klamlivé správanie vo vzťahu k záležitostiam poručenca totiž spôsobuje podozrenie poručníka, a nie jeho nedostatok prostriedkov, zatiaľ čo len ten spôsobí podozrenie dediča.

(2) Je jasné, že tí, ktorí obviňujú dediča z podozrivosti, by mali byť vypočutí len v krátkom čase po prijatí dedičstva. Ak sa však preukáže, že mu umožnili zostať v držbe dedičstva dlhší čas, a nemôžu ho obviňovať z ničoho trestného, ako napríklad, že sa dopustil nejakého podvodného konania, nemal by byť po uplynutí dlhého času nútený zložiť zábezpeku.

(3) Ak dedič, ktorému bolo nariadené zložiť zábezpeku z dôvodu, že je podozrivý, neuposlúchne nariadenie prátor, ten potom nariadi prevzatie majetku pozostalosti a povolí jeho predaj v súlade s ediktom.

(4) Je zrejmé, že ak by sa zistilo, že nič, čo patrí do pozostalosti, nebolo predané a že proti dedičovi nemožno oprávnene vzniesť inú námietku okrem jeho chudoby, prátor sa musí uspokojiť s tým, že mu nariadi, aby si z pozostalosti nič nevzal.

(5) Ak veritelia nemôžu preukázať, že dedič trpí chudobou, budú mu zodpovedať v žalobe z dôvodu utrpenej škody.

17. Paulus, Názory.

Privilégiá veriteľov sa neposudzujú podľa času, ale podľa povahy dlhu; a ak viacerí z nich držia z toho istého titulu, budú mať rovnaký podiel, hoci ich pohľadávky môžu byť rôzneho dátumu.

18. Ulpián, Pravidlá, kniha III.

Ak je nepľnoletý žalovaný na základe zmluvy a neponúka žiadnu obranu a z tohto dôvodu jeho veritelia získajú jeho majetok do vlastníctva, mala by sa z neho odpočítať suma na jeho výživu.

(1) Keďže je dovolené brániť dlžníka skôr, než jeho veritelia získajú držbu jeho majetku, možno to urobiť aj po získaní držby; a či už sa dlžník ujme svojej obhajoby sám, alebo to za neho urobí niekto iný, musí byť poskytnutá záruka, že rozhodnutie súdu bude splnené a držby sa vzdá.

19. Marcianus, Pravidlá, kniha V.

20. Každý má právo byť privilegovaným veriteľom po pokladnici, ak požičal peniaze na stavbu, opravu, vyzbrojenie alebo vybavenie lode, ako aj v prípade, keď podá žalobu na vymáhanie ceny lode, ktorá bola predaná.

20. To isté, o hypotekárnej formule.

Je stanovené, že každý, kto je daný do držby majetku dlžníka, ktorý je neprítomný na verejnom podnikaní, ho môže legálne držať až do úplného zaplataenia dlhu, ak sa ukáže, že dlžník je podvodne neprítomný pod zámienkou účasti na podnikaní pre štát. Ak je však dlžník neprítomný na verejnej obchodnej ceste v dobrej viere a veriteľ je uvedený do držby na základe exekučného titulu, konanie je neplatné, a preto sa musí vzdať držby majetku.

21. Ulpían, O Sabínovi, kniha XLV.

Je ustálené, že každý, kto sa skrýva za stĺpmi, aby sa vyhol svojmu veriteľovi, sa skrýva. Taktiež platí, že sa skrýva ten, kto odchádza do ústrania, teda kto sa skrýva, aby sa vyhol žalobe, ktorá je proti nemu podaná. Takýmto človekom je ten, kto odíde z mesta s cieľom oklamať svojich veriteľov; pretože pokiaľ ide o skrývanie sa, nie je rozdiel v tom, či človek odíde z mesta, alebo zostane v Ríme a neobjaví sa na verejnosti.

22. Papinianus, Názory, kniha X.

Bolo rozhodnuté, že mesto Antiochia v Sýrii si zachovalo privilégium, ktoré mu bolo udelené osobitným zákonom, pokiaľ ide o stíhanie majetku zosnulého dlžníka, ktorý bol zabavený v exekúcii.

23. Paulus, Rozhodnutia, kniha I.

Konkubína a jej prirodzené deti sú vyňaté z majetku, ktorý môžu veritelia predať.

(1. Ak je veriteľom verejnosť, má prednosť pred všetkými ostatnými, ktorých pohľadávky sú doložené písomnými listinami.

24. Tá istá, Rozhodnutia, kniha V.

Ak nie je poskytnutá obrana maloletému, jeho veritelia sú postavení do vlastníctva jeho majetku, ale z uvedeného majetku treba zabezpečiť jeho výživu, kým nedosiahne plnoletosť.

(1) Majetok každého, kto bol zajatý nepriateľom, nemožno predať na zaplataenie jeho dlhov, kým sa nevráti.

Tit. 7. O oddelení majetku pozostalosti.

1. Ulpián, O edikte, kniha LXIV.

Treba poznamenať, že oddelenie majetku pozostalosti sa spravidla dosahuje dekrétom prétora.

(1) Odluka sa zvyčajne udeľuje veriteľom z týchto dôvodov, napríklad keď má veriteľ za dlžníka Seia a ten zomrie a zanechá dediča Tícia; a keďže Tícus nie je solventný, jeho majetok sa ponúkne na predaj. Seiovi veritelia tvrdia, že jeho majetok postačuje na uspokojenie ich pohľadávok a že Titiovi veritelia by sa mali uspokojiť s majetkom tohto posledného, a preto dochádza akoby k predaju majetku dvoch rôznych dlžníkov. Môže sa však stať, že Seius bol solventný a bol by schopný uspokojiť svojich veriteľov, ak nie z celého dlhu, tak aspoň z jeho časti. Ak sa však ich záväzky zlúčia so záväzkami Titiových veriteľov, nedostanú toľko, pretože Titius bol platobne neschopný, a dostanú ešte menej, pretože ich je viac. Je preto úplne spravodlivé, aby boli vypočutí Seiovi veritelia, ktorí si želajú oddelenie majetku, a aby získali od prétora povolenie na vyplatenie každej skupiny veriteľov osobitne.

(2) Na druhej strane však Titiovi veritelia nemôžu dosiahnuť oddelenie majetku, hoci každý získaním ďalšieho veriteľa môže zhoršiť stav svojho predchádzajúceho veriteľa. Preto ten, kto prijme majetok môjho dlžníka, tým nezhorší môj stav, pretože mám právo dosiahnuť oddelenie majetku. On však zhorší stav svojich veriteľov, ak vstúpi do dedičstva, ktoré nie je solventné, pretože veritelia nemôžu požadovať oddelenie majetku.

(3) Okrem toho treba poznamenať, že aj keby sa navrhovalo, že dedičstvo bolo zaťažené záložným právom alebo hypotékou, predsa len, ak by majetok patrilo do dedičstva, ten, kto by dosiahol jeho oddelenie, by bol z tohto dôvodu uprednostnený pred veriteľom, ktorému bol majetok založený. Toto uviedli Severus a Antoninus v reskripte.

(4) Separáciu majetku možno získať aj voči štátnej pokladnici alebo ktorejkoľvek obci.

(5) Vystala otázka, či veritelia dediča môžu niekedy dosiahnuť oddelenie majetku, ak sa voči nim dopustil podvodu, keď vstúpil do dedičstva. Žiadny prostriedok nápravy sa im však neposkytuje, pretože si musia vyčítať, ak s takýmto človekom uzavreli zmluvu, ibaže by sme usúdili, že prétor môže využiť mimoriadne konanie na nápravu proti podvodu toho, kto takýto podvod vymyslel. Je však ťažké prijať takýto názor.

(6) Ak by však dedič, aj keď môže tvrdiť, že si myslí, že pozostalosť je platobne neschopná, bol nútený ju prijať a previesť, a nie je nik, komu by ju mohol odovzdať, lebo to sa za istých okolností stáva, musíme mu vyjsť v ústrety (ak o to požiada), a to proti veriteľom pozostalosti. Toto božský Pius uviedol v reskripte, ktorý umožňoval predaj majetku poručiteľa, ako keby dedičstvo nebolo prijaté. Myslím si, že táto úľava by mala byť poskytnutá aj veriteľom dediča, ak o ňu požiadajú, aj keď o ňu samotný dedič nepožiadaval, rovnako ako sa poskytuje akékoľvek oddelenie pohľadávok.

(7) Pozrime sa, či v prípade, keď sa maloletý, ktorý nedosiahol vek puberty, stane dedičom svojho otca a zomrie pred dosiahnutím tohto veku a majetok v rukách náhradníka, ktorý prijal dedičstvo po maloletom, sa predá, môžu veritelia otca požadovať oddelenie majetku." Myslím si, že tak môžu urobiť, a idem ešte ďalej a domnievam sa, že veritelia maloletého môžu požadovať oddelenie aj voči veriteľom jeho dediča.

(8) V súlade s tým pozrime, ak by Primus ustanovil za svojho dediča Secunda a Secundus by ustanovil za svojho dediča Tercia a Terciov majetok by bol predaný jeho veriteľmi, ktorí veritelia môžu požadovať oddelenie majetku. Myslím si, že ak o to požiadajú Primusovi veritelia, mali by byť vypočutí, a to voči veriteľom Secunda aj Tercia; ak o oddelenie požiadajú veritelia Secunda, môžu ho dosiahnuť voči dedičom Tercia, ale nie voči dedičom Primusa. Slovom, veritelia Primusa môžu dosiahnuť oddelenie majetku proti všetkým ostatným veriteľom; veritelia Secunda ho môžu dosiahnuť proti veriteľom Tercia, ale nie proti veriteľom Primusa.

(9) Ak majetok syna pod otcovskou kontrolou predávajú jeho veritelia a on má castrense peculium, možno vykonať rozlučku medzi veriteľmi castrense peculium a ostatnými veriteľmi? Všetci by mali byť pripustení spoločne, ibaže pohľadávky tých, ktorí uzavreli zmluvu pred nástupom syna do vojenskej služby, by sa možno mali oddeliť. Myslím si, že tento názor by sa mal prijať. Ak by teda veritelia, ktorí uzavreli zmluvy pred nástupom syna do vojenskej služby, predali kastrénsky majetok, nemôžu sa prihlásiť spolu s neskoršími veriteľmi. Okrem toho, ak bol nejaký majetok použitý v prospech otca, veriteľovi možno zabrániť, aby sa dotkol castrense peculium, keďže má právo podať osobitnú žalobu proti otcovi.

(10) Treba poznamenať, že oddelenie majetku môžu dosiahnuť len tí veritelia, ktorí sa s dedičom nedohodli s úmyslom vstúpiť do nového záväzku. Ak sa však na neho s týmto úmyslom obrátili, stratia výhodu oddelenia majetku, pretože po získaní pohľadávky dediča sa už nemôžu oddeliť od toho, koho si do určitej miery vybrali za

svojho dlžníka. Ak však pri výbere dediča za svojho dlžníka od neho požadovali úroky v tomto postavení, malo by sa prijať rovnaké pravidlo.

(11) Pýta sa tiež, či môžu dosiahnuť oddelenie majetku, ak od dediča prijali zábezpeku. Nemyslím si, že tak môžu urobiť, pretože nasledovali toho, kto ich na zmenu nabádal. Ale čo ak prijali nedostatočnú zábezpeku? Sami si môžu za to, že neprijali záruky, ktoré by boli solventné.

(12) Treba si tiež uvedomiť, že po zlúčení majetku pozostalého s majetkom dediča nemožno dosiahnuť oddelenie majetku, pretože tam, kde je majetok spojený a zmiešaný, nemožno požadovať oddelenie. Ale čo ak by pozostával z oddelených pozemkov, otrokov, dobytku alebo čohokoľvek iného, čo možno rozdeliť? Za týchto okolností možno požadovať oddelenie a nebude vypočutý nikto, kto tvrdí, že majetok je zlúčený, pretože pozemky nemožno zlúčiť, iba ak je vlastníctvo rôznych osôb tak spojené a zmiešané, že nemožno vykonať oddelenie, čo sa stáva veľmi zriedkavo.

(13) Keď sme uviedli, že oddelenie majetku nemožno dosiahnuť po uplynutí dlhého obdobia, treba to chápať tak, že sa ho nemožno domáhať po uplynutí piatich rokov od prijatia dedičstva.

(14) Vo všetkých týchto prípadoch sa na určenie toho, či sa má alebo nemá uskutočniť oddelenie majetku, musí získať stanovisko prátoru alebo guvernéra, a nie niekoho iného, teda stanovisko toho, kto môže udeliť oddelenie.

(15) Ak by veriteľ prijal od dediča zálohu, oddelenie majetku by sa mu nemalo priznať, pretože očakáva od dediča platbu. Nemal by byť totiž vypočutý ten, kto tvrdí, že dedič je zodpovedný, keď ho s týmto úmyslom prijal za svojho dlžníka akýmkoľvek spôsobom.

(16) Ak existuje viacero veriteľov, z ktorých niektorí majú pohľadávky voči dedičovi ako svojmu dlžníkovi a iní nie, a tí druhí dosiahnu oddelenie, vznikla otázka, či môžu priznať prvým, aby sa s nimi podelili. Myslím si, že im to neprinesie žiadny úžitok, pretože by mali byť zaradení medzi veriteľov samotného dediča.

(17) Treba tiež poznamenať, že všeobecne platí, že veritelia dediča môžu mať čokoľvek zo zvyšku majetku poručiteľa použitého na úhradu svojich pohľadávok, ale veritelia poručiteľa nemôžu z majetku dediča získať nič. Dôvodom je to, že tí, ktorí dosiahli oddelenie, si môžu vyčítať len to, že keď majetok dediča stačil na ich vyplatenie, uprednostnili, aby sa majetok poručiteľa oddelil v ich prospech, ale veritelia dediča za nič také

nemôžu. Ak však veritelia zosnulého žiadajú, aby sa podieľali na majetku dediča, nemali by byť vypočutí; oddelenie, ktoré sami požadujú, ich totiž zbavuje akejkolvek účasti na uvedenom majetku. Ak však veritelia zosnulého nedbalo požadujú oddelenie majetku, sú ospravedlniteľní, pretože ich neznalosť stavu majetku sa môže uvádzať ako oprávnený dôvod ich konania.

(18) Treba mať na pamäti, že otrok, ktorý bol ustanovený za nevyhnutného dediča, môže s udelením slobody dosiahnuť oddelenie majetku; takže ak sa nebude miešať do majetku svojho patróna, bude mať možnosť získať všetko, čo neskôr nadobudne, oddelene spolu s tým, čo mu patrí od poručiteľa.

2. Papinianus, Otázky, kniha XXV.

Ak dedič predal majetok, nemožno sa legálne domáhať jeho oddelenia, ak neexistuje podozrenie z podvodu; pretože všetky úkony, ktoré dedič medzitým vykonal v dobrej viere, sa zvyčajne považujú za legálne.

3. Ten istý, Otázky, kniha XXVII.

Dlžník sa stal dedičom svojho ručiteľa a veritelia tohto ručiteľa predali jeho majetok. Hoci záväzok z ručenia zanikol, predať sa oddelenie majetku povolí na žiadosť toho, komu ručiteľ ručil, bez ohľadu na to, či bol jediným veriteľom pozostalosti, alebo ich bolo viac. Právna norma, ktorá vylučuje záväzok zo zábezpeky z dôvodu hlavného záväzku, ktorý je väčší, by totiž nemala byť na ujmu práv veriteľa, ktorý sa svedomito postaral o svoj vlastný záujem. (1) Čo však v prípade, ak by po oddelení majetku ručiteľa nemohol stipulant získať celú svoju pohľadávku z dedičstva? Môže sa jeho podiel požadovať spolu s podielmi ostatných veriteľov dediča, alebo musí zostať spokojný s majetkom, ktorý uprednostnil na oddelenie? Keďže by sa však tento stipulant mohol podieľať s veriteľmi dlžníka na zostatku, ktorý by zostal, ak by majetok ručiteľa neprijal veriteľ hlavného dlžníka po predaji majetku ručiteľa, rozum neumožňuje, aby bol v navrhovanom prípade vylúčený. (2) Vo vzťahu ku každému inému veriteľovi, ktorý získal oddelenie majetku, je však výhodnejšie zastávať názor, že ak nemôže získať celý svoj dlh z dedičstva, môže ešte niečo získať z majetku poručiteľa, ak boli uspokojení osobní veritelia poručiteľa, pretože niet pochybností o tom, že by mal byť pripustený k podielu s veriteľmi poručiteľa po uspokojení veriteľov dedičstva.

4. Ten istý, Názory, kniha XII.

Rozdelenie majetku sa priznáva aj veriteľom, ak je dlh splatný po určitom čase alebo za nejakej podmienky, pre ktorú ešte nemohli podať žalobu o vymoženie peňazí, pretože aj pre nich bolo prijaté opatrenie dvojitého zabezpečenia.

(1) Je stanovené, že odkazovníci majú záložné právo len na tú časť dedičstva, ktorá zostane po zaplatení dlhov.

5. Paulus, Otázky, kniha XIII.

Ak veritelia pozostalosti dosiahnu oddelenie majetku a zistí sa, že pozostalosť je platobne neschopná, ale dedič je solventný, nemôžu sa od neho odvolať, ale musia sa držať oddelenia, ktoré už požadovali. Ak by však dedič nadobudol majetok po dosiahnutí oddelenia a niečo z neho by pochádzalo z pozostalosti, tí, ktorí dosiahli oddelenie, musia byť spolu s osobnými veriteľmi dediča pripustení k podielu na tom, čo bolo nadobudnuté. Ak však boli ich pohľadávky uspokojené, prípadný zvyšok sa vyplatí veriteľom dediča; ak však tento nadobudne nejaký majetok z iného zdroja, veritelia pozostalosti ho nebudú môcť prevziať. Ak sú však osobní veritelia dediča úplne vyplatení, niektoré authority sa domnievajú, že všetko, čo zostane, by sa malo odovzdať veriteľom pozostalosti; tento názor však neprijímam, pretože keď požadovali oddelenie majetku, nehľadali už úhradu u dediča osobne, ale obrátili sa na pozostalosť a akoby predali majetok pozostalosti, ktorý nebolo možné zväčšiť. Domnievam sa, že rovnaké pravidlo by sa malo uplatniť aj v prípade, že veritelia boli oklamaní s odkazom na oddelenie majetku a získali menej ako osobní veritelia dediča. Tí však majú ako zábezpeku jeho majetok a jeho osobu, ktorú môžu získať počas jeho života.

6. Julianus, Digesty, kniha XLVI.

Vždy, keď je dedič platobne neschopný, je spravodlivé, aby nielen veritelia poručiteľa, ale aj tí, ktorým boli odkázané veci, získali oddelenie majetku, aby po úplnom uspokojení pohľadávok veriteľov mohli odkazovníci získať svoje dedičstvo úplne alebo čiastočne.

(1) Ak sa slobodná žena, ktorá bola ustanovená za dediča, domáha prétorského vlastníctva v súlade s ustanoveniami závetu poručiteľa, ktorý nebol solventný, vzniká otázka, či by sa mal oddeliť jej vlastný majetok od majetku pozostalosti. Odpoveďou je, že jej patrónovi by sa mala poskytnúť úľava, aby nebol utláčaný dlžobou, ktorú si jeho slobodná žena zadovážila tým, že si ponechala držbu pozostalosti v súlade s ustanoveniami závetu.

7. Marcianus, Pravidlá, kniha II.

Veritelia pozostalosti, ktorí vzniesli pohľadávky voči dedičovi, môžu napriek tomu dosiahnuť oddelenie majetku, pretože tento krok urobili z nevyhnutnosti.

Tit. 8. Pokiaľ ide o vymenovanie poručníka majetku.

1. Paulus, O edikte, kniha LVII.

Ak je dedič ustanovený pod nejakou podmienkou, treba ho prinútiť, aby ju splnil, ak to môže urobiť; ak však povie, že dedičstvo neprijme, aj keď je podmienka splnená, majetok zosnulého musia jeho veritelia predať.

(1) Ak však dedič nemôže nič urobiť, mal by sa ustanoviť správca dedičstva alebo majetok predať.

(2) Ak je z pozostalosti splatný značný dlh, ktorý sa môže zvýšiť pripočítaním pokuty, dlhy by mal zaplatiť kurátor; presne tak, ako sa to zvyčajne robí, keď sa tehotnej žene vloží do dedičstva majetok v mene jej nenarodeného dieťaťa alebo keď je dedičom maloletý, ktorý nemá poručníka.

2. Ulpián, O edikte, kniha LXV.

Pri menovaní kurátora sa u nás postupuje tak, že sa podáva žiadosť prétorovi, aby so súhlasom väčšiny veriteľov vymenoval jedného alebo viacerých kurátorov, alebo guvernérovi provincie, ak sa v nej má majetok predať.

(1) Všetko, čo mohlo byť vykonané alebo vykonané vymenovaným kurátorom alebo kurátormi, t. j. všetky úkony alebo listiny, alebo všetky obchody, ktoré boli vykonané, by mali byť ratifikované. Sú oprávnení podávať žaloby proti iným osobám a budú proti nim podávané prétorské žaloby. Ak kurátori niekoho ustanovia, aby podal žalobu, prípadne aby niekoho obhajoval, zábezpeka požadovaná od neho s odkazom na ratifikáciu jeho úkonov alebo na zaplatenie rozsudku sa nebude brať v mene toho, ktorého majetok sa predáva, ale v mene samotného kurátora, ktorý ho ustanovil.

(2) Ak je však ustanovených niekoľko kurátorov, Celsus hovorí, že musia žalovať a byť žalovaní spoločne, a nie oddelene. Ak sú však spomínaní kurátori vymenovaní pre rôzne obvody, napríklad jeden pre majetok v Itálii a druhý pre majetok v provincii, myslím, že budú mať kontrolu nad svojimi obvody.

(3) Vychádza otázka, či môže byť kurátor vymenovaný proti svojej vôli. Cassius hovorí, že nikto nemôže byť nútený stať sa kurátorom majetku proti svojmu súhlasu, čo je správne. Preto sa musí nájsť niekto, kto je ochotný, ak neexistuje nevyhnutná potreba; a na to, aby bol kurátor vymenovaný proti svojej vôli, treba sa odvolať na autoritu cisára.

(4) Nie je absolútne nevyhnutné, aby osoba vymenovaná za kurátora bola veriteľom; môžu však byť vymenovaní aj tí, ktorí veriteľmi nie sú.

(5) Ak sú traja kurátori a jeden z nich nevykoná žiadnu činnosť súvisiacu s jeho úradom, možno proti nemu podať žalobu? Cassius si myslí, že za takýchto okolností by sa žalobcovi nemalo ukladať žiadne obmedzenie a že každý jeden veriteľ, ktorý si to želá, môže proti nemu podať žalobu. Myslím si, že Cassiov názor je úplne správny a že by sa malo brať do úvahy to, čo bolo získané z pozostalosti, a nie to, čo sa dostalo do rúk jedného z kurátorov. Taká je naša prax, pokiaľ kurátor nebol vymenovaný proti svojmu súhlasu; ak je to tak, treba sa domnievať, že žaloba proti nemu by sa nemala podať.

3. Celsus, Digesty, kniha XXIV.

Ak je pre majetok tej istej osoby ustanovených niekoľko kurátorov, žaloba na vymoženie celej sumy sa poskytne proti ktorémukoľvek z nich, ktorého si žalobca vyberie; rovnako ako každý z nich môže žalovať dlžníka pozostalosti o celú sumu, ktorú mu dlhuje.

4. Papirius Justus, O ústavách, kniha I.

Cisári Antoninus a Verus v reskripte uviedli, že ak bol majetok predaný kurátorom na základe dekrétu senátu, nebude možné podať žalobu proti podvodnému dlžníkovi za akýkoľvek čin spáchaný pred týmto časom.

5. Julianus, Digesty, kniha XLVII.

Ak dlžník zlyhá v podnikaní a jeho veritelia sa zhromaždia a vyberú si jedného, ktorý môže predať jeho majetok, pričom z výťažku predaja sa vyplatí dlžná suma každému z nich, a neskôr sa objaví ďalšia osoba, ktorá tvrdí, že je tiež veriteľom, nebude mať nárok na žalobu proti kurátorovi, ale spolu s kurátorom môže predať majetok dlžníka, takže všetko, čo sa získa z predaja majetku kurátorom a uvedeným veriteľom, sa môže vyplatiť všetkým veriteľom v pomere k ich pohľadávkam.

Tit. 9. O reštitúcii v prípade, že došlo k podvodnému konaniu voči veriteľom.

1. Ulpián, O edikte, kniha LXVI.

Prétor hovorí: "Priznám žalobu kurátorovi majetku alebo komukoľvek inému, komu je potrebné ju priznať, v prípade tohto druhu v priebehu roka, v ktorom má právo začať takéto konanie, ak bol spáchaný nejaký čin za účelom podvodu s kýmkoľvek, kto o uvedenom podvode nevedel, a toto právo na žalobu zachovám aj proti "samotnej strane, ktorá ho spáchala".

(1) Prétor bol nútený zaviesť tento edikt, aby ochránil práva veriteľov tým, že zruší všetky odcudzenia majetku, ktoré boli vykonané za účelom ich podvodu.

(2) Prétor hovorí, že "ak bol spáchaný akýkoľvek čin s cieľom podvodu". Tieto slová majú všeobecnú platnosť a zahŕňajú každý druh podvodu, ktorý bol spáchaný, ako aj každé odcudzenie a každú zmluvu. Preto všetko, čo sa urobí s cieľom spáchať podvod, bez ohľadu na to, o aký podvod ide, sa považuje za zrušené týmito slovami, pretože majú široké uplatnenie. Ak by teda dlžník odcudzil akýkoľvek majetok alebo dal niekomu oslobodenie od zodpovednosti za dlh, alebo niekoho oslobodil od zmluvy;

2. Ten istý, O edikte, kniha LXXIII.

Malo by sa prijať to isté pravidlo. A ak uvoľní zástavu alebo zaplatí niekomu s cieľom oklamať svojich veriteľov:

3. To isté, O edikte, kniha LXXI.

Alebo ak niekomu, kto mu dlhuje, poskytne výnimku, alebo sa zaviazne s cieľom oklamať svojich veriteľov; alebo zaplatí peniaze; alebo sa dopustí akéhokoľvek iného činu s cieľom oklamať ich; je zrejmé, že edikt nadobudne účinnosť.

(1) Pod podvodnými úkonmi treba rozumieť nielen také, ktoré dlžník vykoná pri uzatváraní zmluvy, ale aj také, keď sa úmyselne nedostaví na súd, alebo nechá skončiť žalobu, alebo nepodá žalobu proti dlžníkovi, aby bol prepustený uplynutím času, alebo úmyselne stratí užívacie právo alebo služobnosť.

(2. Tento edikt sa vzťahuje aj na osobu, ktorá sa dopustí akéhokoľvek konania s cieľom rozlúčiť sa s majetkom, ktorý má v rukách.

4. Paulus, O edikte, kniha LXVIII.

Pod úmyslom oklamať svojich veriteľov sa rozumie dlžník, ktorý nerobí to, čo by mal, napríklad ak nevyužíva služobnosti, na ktoré má nárok.

5. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXVI.

Alebo ak by sa vzdal časti svojho vlastného majetku, aby ho mohol niekto získať.

Ulpian, O edikte, kniha LXVI.

Tento edikt sa však nevzťahuje na osobu, ktorá nevyužíva prostriedky na získanie majetku, ktorý môže získať, pretože sa vzťahuje len na takých, ktorí znižujú svoj majetok, a nie na tých, ktorí konajú tak, aby sa nezbohatli.

(1) Preto ten, kto nespĺňa podmienku uloženú na to, aby sa ustanovenie nestalo účinným, nespôsobí tým, že tento edikt nadobudne účinnosť.

(2) Preto ak niekto odmietne majetok, či už mu pripadne zo zákona, alebo na základe podmienok závetu, nezavdá príčinu na uplatnenie tohto ediktu, lebo kým odmieta nadobudnúť majetok, nezmenšuje svoje vlastné dedičstvo.

- (3) Podobne treba povedať, že ak dlžník emancipuje svojho syna, aby mu umožnil prijať dedičstvo podľa vlastného rozhodnutia, tento edikt sa neuplatní.
- (4) Treba prijať aj názor, ktorý uviedol Julianus; to znamená, že ak dlžník odmietne prijať dedičstvo, tento edikt sa neuplatní.
- (5) Ak by dlžník predal svojho otroka, ktorý bol ustanovený za dediča, aby mohol vstúpiť do dedičstva podľa pokynov kupujúceho, a nie predaj, ale len to, čo sa týkalo prijatia dedičstva, bolo podvodné, edikt sa neuplatní, pretože má právo odmietnuť dedičstvo. Ak sa však k predaju otroka viazal nejaký podvod, bude zrušený; rovnako ako keby ho dlžník podvodne manumitoval.
- (6) Labeo uviedol, že každý, kto dostane to, čo mu patrí, by sa nemal považovať za toho, kto sa dopustil podvodu, teda v prípade, keď niekto dostane dlh, na ktorý má právo; bolo by totiž nespravodlivé tvrdiť, že dlžník, ktorého guvernér núti zaplatiť proti jeho vôli, môže beztrešne odmietnuť. Celý tento edikt sa vzťahuje na zmluvy, do ktorých prétor nezasahuje, ako napríklad zmluvy týkajúce sa záložného práva a predaja.
- (7) Treba poznamenať, že Julianus povedal (a taká je aj naša prax), že ak niekto dostane peniaze, ktoré mu prináležia, predtým, ako sa zmocní majetku dlžníka, hoci si je dokonale vedomý, že ten je platobne neschopný, nespadá pod podmienky tohto ediktu, pretože zabezpečil len svoj vlastný záujem. Každý veriteľ, ktorý dostane to, čo mu patrí, po tom, ako bol majetok dlžníka zabavený, však môže byť nútený prispieť svojím dielom a byť postavený na rovnakú úroveň ako ostatní veritelia; nemal by ich totiž o nič pripraviť po tom, ako bol majetok zabavený v rámci exekúcie, keďže z tohto dôvodu sa postavenie všetkých veriteľov stáva rovnakým.
- (8) Tento edikt trestá toho, kto s vedomím, že dlžník má v úmysle podviesť svojich veriteľov, od neho prijme majetok, o ktorý boli okradnutí. Preto ak sa vykoná nejaký úkon s cieľom oklamať veriteľov a ten, kto majetok prijal, o tom nevedel, ustanovenia ediktu sa nepovažujú za uplatniteľné.
- (9) Okrem toho je potrebné poznamenať, že ak niekto buď kúpi, alebo sa dohodne na akomkoľvek majetku patriacom dlžníkovi, ktorý má v úmysle podviesť svojich veriteľov (hoci títo môžu dať svoj súhlas), alebo uzavrie akúkoľvek inú zmluvu, nebude sa mať za to, že urobil niečo s cieľom podviesť svojich veriteľov; za podvedeného sa totiž nepovažuje ten, kto si je vedomý tejto skutočnosti a dáva svoj súhlas.

(10) Ak sa uzavrie nejaký obchod s: maloletým s cieľom oklamať jeho veriteľov, Labeo hovorí, že musí byť všetkými prostriedkami zrušený, ak sú veritelia oklamaní; z dôvodu, aby nevedomosť maloletého, ktorá vyplýva z jeho veku, nepoškodzovala jeho veriteľov a bola výhodná pre neho samého. Taká je naša prax.

(11) Podobne hovoríme, že ak je dar podvodne poskytnutý komukoľvek, nemalo by sa skúmať, či osoba, ktorej bol predmet darovaný, vedela o povahe transakcie alebo nie, ale len to, či boli veritelia oklamaní. Ten, kto o podvode nevedel, sa nepovažuje za poškodeného, keďže len stráca zdroj zisku a nevzniká mu žiadna škoda. Voči tým, ktorí pocítili štedrosť toho, o kom nevedeli, že je platobne neschopný, by však mala byť žaloba priznaná len v rozsahu, v akom sa stali majetkovo zvýhodnenými, a nie ďalej.

(12) Podobne, ak otrok dostane vec od osoby, o ktorej sám vie, že je platobne neschopná, ale jeho pán o tejto skutočnosti nevie, vzniká otázka, či bude pán zodpovedný? Labeo hovorí, že bude zodpovedný do tej miery, že bude nútený vrátiť to, čo sa mu dostalo do rúk; alebo sa proti nemu môže podať žaloba De peculio, alebo jedna De in rem verso, ak mal z transakcie prospech.

Rovnaké pravidlo by sa malo prijať v prípade syna pod otcovskou kontrolou. Ak však vlastník otroka vedel, že dlžník je platobne neschopný, možno ho žalovať v jeho vlastnom mene.

(13) Opäť platí, že ak nevyhnutný dedič vyplatil odkazy a potom sa jeho majetok predal, Proculus hovorí, že aj keby odkazovníci nevedeli o jeho platobnej neschopnosti, napriek tomu by sa malo vyhovieť spravodlivej žalobe. O tom niet pochýb.

(14) Disponibilné dni roka, počas ktorých možno podať žalobu odo dňa predaja, by sme mali v tejto žalobe vypočítat'.

Paulus, O edikte, kniha LXII.

Ak dlžník s úmyslom oklamať svojich veriteľov predá pozemok za nižšiu cenu, ako je jeho hodnota, kupujúcemu, ktorý si je tejto skutočnosti vedomý, a potom si veritelia, ktorým bola žaloba o zrušenie predaja priznaná, nárokuje pozemok, vzniká otázka, či majú vrátiť cenu. Proculus sa domnieva, že pozemok sa musí v každom prípade vrátiť, aj keď sa cena nevracia. Proculov názor je potvrdený reskriptom.

8. Venuleius Saturninus, Interdikty, kniha VI.

Z toho možno usúdiť, že kupujúcemu sa nemá vrátiť ani časť zaplatenej ceny. Možno však povedať, že záležitosť by mal prešetriť arbiter, aby mohol nariadiť vrátenie peňazí, ak sa ešte nachádzajú medzi majetkom dlžníka; pretože takto nebude nikto podvedený.

9. Paulus, O edikte, kniha LXII.

Istý muž vedome kúpil vec od dlžníka, ktorého majetok bol zabavený v exekúcii, a potom ju predal dobromyseľnému kupcovi. Vznikla otázka, či možno podať žalobu proti druhému kupujúcemu. Názor Sabina, že bona, fide kupujúci nie je zodpovedný, je lepší; pretože podvod by mal poškodiť len toho, kto sa ho dopustí, rovnako ako my zastávame názor, že kupujúci nebude zodpovedný, ak, keďže nevedel o skutočnostiach, kúpil vec od samotného dlžníka. Ale ten, kto ju kúpil podvodne a potom ju predal dobromyseľnému kupujúcemu, bude zodpovedný za celú sumu, ktorú za nehnuteľnosť dostal.

10. Ulpián, O edikte, kniha LXXIII.

Pretor hovorí: "Ak Lucius Titius s tvojou dôverou a na tvoj úžitok disponoval nejakým majetkom s cieľom oklamať svojich veriteľov, takže proti nemu bude možné podať žalobu podľa môjho ediktu o predmetný majetok, keď neuplynul viac ako rok, ako možno podať žalobu s odkazom na uvedený majetok, musíš po preukázaní náležitého dôvodu priznať reštitúciu; a aj keby si o tom nevedel, priznať žalobu in factum."

(1) Ak sa niečo urobí s cieľom oklamať veriteľov, zruší sa to len vtedy, ak podvod skutočne vyústi, t. j. ak veritelia, ktorých chcela osoba oklamať, predali jej majetok. Ak však uspokojil pohľadávky tých, ktorých chcel oklamať, a zaviazal sa voči iným veriteľom, alebo ak jednoducho zaplatil tým, ktorých chcel oklamať, a potom sa stal dlžníkom iných, k zrušeniu nedôjde; ak však uspokojil pohľadávky prvých, ktorých chcel oklamať, tým, že im zaplatil peniaze iných, ktorých nemal v úmysle oklamať, Marcellus hovorí, že bude dôvod na zrušenie transakcie. Toto rozlišovanie sa spomína v reskripte cisárov Severa a Antonína a uznáva sa aj v našej súčasnej praxi.

- (2) Tam, kde prétor hovorí: "vedomý si skutočnosti", musíme to chápať tak, že viem, že páchate podvod; ak totiž iba viem, že máte veriteľov, nebude to stačiť na to, aby som bol zodpovedný za žalobu in factum, pretože som sa musel na podvode podieľať.
- (3. Ak niekto nie je účastníkom podvodu, a napriek tomu by ho v čase predaja majetku dlžníka predvolali veritelia a v prítomnosti svedkov mu oznámili, aby majetok nekupoval, bude zodpovedný za žalobu in factum, ak tak urobí? Lepší názor je, že bude zodpovedný, pretože každý, kto je upozornený, aby nekúpil v prítomnosti svedkov, a urobí to, nie je zbavený podvodu.
- (4) Inak je to však v prípade, keď niekto vie, že iný má veriteľov, a uzavrie s ním absolútnu zmluvu bez toho, aby si bol vedomý podvodu; nepovažuje sa totiž za osobu zodpovednú za túto žalobu.
- (5) Prétor hovorí: "vedomý si tejto skutočnosti", to znamená, že sa myslí ten, proti komu možno túto žalobu podať. Čo však v prípade, ak poručník poručenca o podvode vedel, a jeho poručenec nie? Pozrime sa, či bude existovať dôvod na podanie žaloby na základe vedomosti opatrovníka a či sa to isté pravidlo bude vzťahovať aj na opatrovníka nepríčetnej osoby alebo maloletého? Myslím si, že vedomosť poručníka alebo opatrovníka poškodí poručenca alebo maloletého len do výšky majetku, ktorý sa dostane do ich rúk.
- (6. Treba tiež poznamenať, že ak sa tvrdí, že predaj majetku uskutočnený s cieľom oklamať veriteľov možno zrušiť, ak sú veritelia tí istí, aj keď jeden z nich je z počtu tých, ktorí boli oklamaní (či už zostal jediný, alebo boli pohľadávky ostatných spolu s jeho uspokojené), treba konštatovať, že aj tak bude existovať dôvod na túto žalobu.
- (7) Je isté, že ju možno podať, aj keď zmluvná strana vedela, že jeden z veriteľov bol podvedený, hoci nevedela, že sa to týka aj ostatných.
- (8) Ale čo ak ten, kto mal byť podvedený, dostal zaplatené; bude podliehať žalobe z dôvodu, že ostatní veritelia neboli obeťami podvodu? Myslím si, že tento názor by sa mal prijať. A ak by niekto s cieľom vyhnúť sa žalobe povedal: "Ponúkam to, čo patrí tomu, o kom viem, že je veriteľom," nemal by byť vypočutý.
- (9) Ak osoba, ktorá má v úmysle spáchať podvod, má dediča a jeho majetok je predaný jeho veriteľmi, keďže sa to netýka predmetného majetku, táto žaloba nebude oprávnená.

(10) Ak by syn, ktorý" má právo odmietnuť dedičstvo, spáchal nejaký čin s cieľom oklamať veriteľov a získať úplnú náhradu, pretože zasiahol do záležitostí dedičstva, alebo ak by aj dobrovoľný dedič spáchal podvodný čin s tým istým cieľom a má nárok na úplnú náhradu vzhľadom na svoj vek alebo z iného závažného dôvodu, treba povedať, že proti nemu možno" podať spravodlivú žalobu. Rovnaké pravidlo sa vzťahuje na otroka, ktorý je nevyhnutným dedičom. Labeo však hovorí, že toto pravidlo by sa malo prijať s výnimkou, pretože ak veritelia predajú majetok pozostalosti a nevyhnutní dedičia vykonajú akýkoľvek úkon s odkazom naň počas neprítomnosti alebo so súhlasom veriteľov, podvodný úkon oboch strán, t. j. poručiteľa a jeho otrokov, sa zruší. Ak však veritelia dovolili nevyhnutnému dedičovi konať a mali k nemu dôveru, alebo, zlákaní vyhliadkou na vysoký úrok, alebo z iného dôvodu, mu dôverovali, treba konštatovať, že akýkoľvek predaj majetku uskutočnený poručiteľom by nemal byť zrušený.

(11) Ak sa maloletý, ktorý nedosiahol vek puberty, stane dedičom svojho otca a zomrie a jeho majetok je predaný jeho veriteľmi po tom, ako bolo dosiahnuté oddelenie, akýkoľvek podvodný predaj vykonaný poručníkom alebo jeho opatrovníkom alebo poručníkom môže byť zrušený.

(12) Ak je dlh splatný v určitom čase a osoba, ktorá má v úmysle spáchať podvod, ho zaplatí pred jeho splatnosťou, treba povedať, že prospěch, ktorý som získal z toho, že som ho zaplatil vopred, bude dôvodom na žalobu in factum, lebo prátor chápe, že podvod bol spáchaný s ohľadom na čas.

(13) Ak veriteľovi nebolo zaplatené, ale dostal zálohu ako zabezpečenie starej pohľadávky, bude podliehať tejto žalobe; ako bolo často uvedené v konštitúciách.

(14) Ak sa žena s cieľom oklamať svojich veriteľov vydá za jedného zo svojich dlžníkov a oslobodí ho od záväzku s cieľom získať sumu ako veno, čím oklame svojich veriteľov, bude táto žaloba podaná; a jej prostredníctvom možno získať všetky peniaze, ktoré jej manžel dlhoval. Žena nebude oprávnená podať žalobu o vrátenie vena, pretože veno bolo vytvorené podvodom na jej veriteľoch; to je absolútne isté a bolo to často vyhlásené v ústavách. Dôsledkom žaloby bude obnovenie neporušeného ustanovenia, od ktorého bol jej manžel oslobodený.

(15) Prostredníctvom tejto žaloby možno vymáhať užívacie právo, ako aj ustanovenie v tomto znení: "Sľubuješ, že budeš platiť desať aurei každý rok ?".

(16) Ak prenasledujem a zatknem svojho dlžníka, ktorý má viacero veriteľov a ušiel, a získam späť peniaze, ktoré ukradol, a vezmem si od neho to, čo mi patrí, podľa Juliánovho názoru je veľký rozdiel, či sa to stalo predtým, ako sa veritelia dlžníka dostali do držby jeho majetku, alebo až potom. Ak sa to stalo predtým, žaloba in factum nebude môcť byť podaná; ak sa to stalo neskôr, bude existovať dôvod na podanie žaloby.

(17) Ak bol majetok zosnulého prikázaný niekomu, podľa ústavy Božieho Marca, treba konštatovať, že z dôvodu zachovania slobody táto žaloba nebude prípustná; pretože ten, komu bol majetok prikázaný, dedí majetok s tým, že čokoľvek bolo zosnulým urobené, bolo platné.

(18) Rok, počas ktorého musí byť podaná žaloba in factum, sa počíta odo dňa predaja nehnuteľnosti.

(19) Prostredníctvom tejto žaloby musí byť majetok navrátený, ale, samozrejme, so všetkými poplatkami, ktoré sú naň uvalené.

(20) Započítavajú sa príjmy z majetku, a to nielen tie, ktoré boli inkasované, ale aj tie, ktoré mohla inkasovať osoba vinná z podvodu. Toto pravidlo je však možné modifikovať, pretože by sa mali odpočítať všetky výdavky, ktoré vznikli, keďže nemôže byť rozhodnutím súdu nútený vrátiť majetok, kým mu neboli nahradené nevyhnutné výdavky. Toto pravidlo by sa malo prijať aj v prípade, že akákoľvek iná osoba vynaložila výdavky so súhlasom ručiteľov a veriteľov.

(21) Domnievam sa, že lepší názor je ten, že potomok otroka je zahrnutý do tejto žaloby.

(22) Okrem toho treba vo všeobecnosti poznamenať, že touto žalobou by sa malo všetko vrátiť do pôvodného stavu, či už ide o majetok, alebo o záväzky, takže všetko, čo mohlo byť vykonané, sa odloží, ako keby k prepusteniu nedošlo. V dôsledku toho sa musí vrátiť akýkoľvek zisk, ktorý by dlžník medzitým získal, ak by nedošlo k uvoľneniu; alebo ak neboli zaplatené úroky, ktoré neboli zahrnuté v ustanovení; alebo ak bola zmluva takej povahy, že sa podľa nej mohli vyberať úroky, aj keď neboli dohodnuté.

(23) Ak bol záväzok podmienený alebo sa vzťahoval na určitý čas, musí byť opätovne stanovený s podmienkou alebo časom. Ak však bol takej povahy, že čas, od ktorého bol závislý, uplynul, možno povedať, že o vrátenie bolo možné požiadať v čase, ktorý zostáva, na splnenie záväzku bez toho, aby sa čakalo na uplynutie roka.

(24) Túto žalobu možno podať po uplynutí roka, ak ide o akýkoľvek majetok, ktorý sa dostal do rúk toho, kto je jej predmetom; prétor totiž usúdil, že by bolo nespravodlivé dovoliť, aby mal akýkoľvek prospech ten, kto mal z podvodu prospech, a preto rozhodol, že ho treba zbaviť akéhokoľvek zisku. Preto bez ohľadu na to, či sa dotknutá strana sama dopustila podvodu, alebo z neho mal prospech niekto iný, žalobu možno podať s odkazom na čokoľvek, čo sa dostalo do jej rúk, alebo ak konala podvodne, aby sa vyhla jeho nadobudnutiu.

(25) Táto žaloba sa priznáva v prospech dediča a iných dedičov a proti dedičovi a osobám tohto druhu.

11. Venuleius Saturninus, Interdikty, kniha VI.

Cassius zaviedol žalobu, ktorá má vzťah k majetku, ktorý sa dostane do rúk dediča.

12. Marcellus, Digesty, kniha XVIII.

Ak otec udelí voľnú správu svojho peculium synovi, ktorý je pod jeho kontrolou, nepovažuje sa za to, že tak urobil za účelom jeho odcudzenia s cieľom oklamať svojich veriteľov, pretože sám nemá právomoc vykonať odcudzenie tohto druhu. Ak by však otec poskytol peculium svojmu synovi s cieľom oklamať svojich veriteľov, bude sa mať za to, že to urobil sám, a bude existovať dostatočný dôvod na podanie žaloby proti nemu. Lebo veritelia syna sú zároveň veriteľmi otca, keďže budú mať právo na žalobu tohto druhu v prípade, že bude potrebné, aby im boli z peculium vyplatené peniaze.

13. Paulus, O edikte, kniha LXVIII.

Je stanovené, že každý, kto drží záloh, nie je zodpovedný na základe tejto žaloby, pretože ho má vo vlastníctve po svojom a nedrží ho za účelom zachovania majetku.

14. Ulpián, Spory, kniha VI.

Touto žalobou in factum sa obnovuje nielen vlastníctvo nehnuteľnosti, ale aj právo konať dlžníka. Preto bude oprávnená prinútiť tých, ktorí nie sú vo vlastníctve majetku, aby ho obnovili, a tiež voči tým, ktorí majú právo na žalobu, aby ich prinútili postúpiť ho. Preto ak ten, kto je vinný z podvodu, zaviedol Titiusa, aby na neho mohol previesť majetok, treba ho prinútiť, aby svoje právo postúpil na základe mandátnej žaloby. Preto ak podvodný

dlžník dá veno pre svoju dcéru komukoľvek, hoci vie, že tým oklame svojich veriteľov, dcéra bude zodpovedná a bude nútená postúpiť právo na žalobu o vrátenie vena, na ktoré má nárok voči svojmu manželovi.

15. Julianus, Digesty, kniha XLIX.

Ak niekto, kto má za veriteľa Tícia, dobre si uvedomujúc, že nie je platobne neschopný, urobí závetné udelenie slobody a potom, po úplnom vyplatení Tícia, má za veriteľa Sempronia a zomrie bez toho, aby urobil nejakú zmenu v závete, udelenie slobody by sa malo potvrdiť, aj keď majetok nie je platobne neschopný; pretože na zrušenie udelenia slobody potrebujeme existenciu dvoch podmienok, a to úmysel spáchať podvod a jeho spáchanie. A ak veriteľ, ktorého bolo na začiatku úmyslom podviesť, nebol podvedený, pôvodne neexistoval úmysel podviesť toho, kto bol skutočne podvedený. Preto sa potvrdzuje udelenie slobody:

16. Paulus, Papiniánove názory, kniha V.

Ibaže veritelia, ktorí majú predchádzajúce pohľadávky, sú vyplatení peniazmi neskorších veriteľov.

17. Julianus, Digesty, kniha XLIX.

Všetci dlžníci, ktorí boli prepustení s cieľom oklamať veriteľov, sa týmto úkonom obnovujú ich predchádzajúce záväzky.

(1) Lucius Titius, ktorý mal veriteľov, previedol všetok svoj majetok na svojich slobodných, ktorí boli zároveň jeho prirodzenými deťmi. Bol vyslovený názor, že hoci sa nenaznačuje, že by Titius navrhoval spáchať podvod, predsa len, keďže vedel, že má veriteľov, a odcudzil všetok svoj majetok, treba to chápať tak, že mal úmysel ich podviesť; a preto, hoci jeho deti nevedeli, že to bol úmysel ich otca, budú zodpovedné na základe tejto žaloby.

(2. Ak manžel v úmysle oklamať svojich veriteľov po zániku manželstva vráti veno svojej manželky pred časom, ktorý mu zákon určuje na jeho vrátenie, manželka bude podľa tejto žaloby zodpovedná za výšku záujmu veriteľov o vrátenie vena v riadnom čase; prétor totiž rozumie, že platba vykonaná pred určeným časom je podvodná.

18. Papinianus, Otázky, kniha XXVI.

Ak manžel vráti záloh, ktorý mu dala jeho manželka, alebo manželka vráti záloh, ktorý jej dal jej manžel, lepší názor majú tí, ktorí si myslia, že k darovaniu nedošlo. Nie je však pochyb o tom, že ak sa tak stalo s cieľom oklamať veriteľov, že prevod môže byť zrušený prétorskou žalobou. Rovnaké pravidlo platí, ak sa niekto vzdá záložného práva s cieľom oklamať veriteľov svojho dlžníka.

19. Tá istá kniha, Názory, kniha XI.

som vyslovil názor, že otec neošidil svojich veriteľov, ktorý bez toho, aby počkal na svoju smrť, previedol majetok svojej manželky, ktorý bol zverený do správy ich synovi, po tom, ako ho zbavil kontroly, bez toho, aby prihliadol na falciálny podiel; a rozhodol som, že otec úplne splnil svoju dôveru a dokonale splnil povinnosť, ktorá sa od neho vyžadovala.

20. Kallistratos, Otázky, kniha II.

Je ustálené, že dlžník, ktorý previedol celú pozostalosť v súlade s trebeľským dekrétom senátu, sa nepovažuje za podvodníka na svojich veriteľoch, ak prevedie aj časť, ktorú si mal právo ponechať podľa zákona, ale že s najväčšou vernosťou splnil želanie zosnulého.

21. Scaevola, Názory, kniha I.

Dlžník s úmyslom oklamať svojho veriteľa uzavrel so susedom dohodu týkajúcu sa hraníc pozemku, ktorý bol predmetom hypotéky. Vznikla otázka, či ten, kto pozemok od veriteľa kúpil, môže podať žalobu na určenie hraníc. Odpoveď bola, že podľa uvedených skutočností by nebol o nič menej oprávnený podať žalobu, pretože dlžník uzavrel dohodu bez vedomia svojho veriteľa.

22. Tá istá, stanoviská, kniha V.

Ak veriteľ prijme záložnú zmluvu na zabezpečenie starej pohľadávky, pýtam sa, či je jeho úkon neúčinný, keďže bol vykonaný s cieľom oklamať ostatných veriteľov. Odpoveď znela, že veriteľovi by sa nemalo brániť v realizácii záložného práva, pretože súhlasil s tým, aby bolo poskytnuté na zabezpečenie starej pohľadávky, pokiaľ to nebolo vykonané s cieľom oklamať ostatných veriteľov, a malo by sa uskutočniť súdne konanie, ktorým sa úkony oklamávajúce veriteľov zvyčajne rušia.

23. Same, Digest, kniha XXXII.

Keď istí dedičia, ustanovení v prvom stupni, zistili, že majetok zosnulého sotva stačí na uspokojenie štvrtej časti jeho dlhu, za účelom zachovania jeho povesti so súhlasom veriteľov a na základe poverenia guvernéra provincie vstúpili do majetku pod podmienkou, že veriteľom zaplatia len časť svojich pohľadávok; vznikla otázka, či otroci manumitovaní závetom môžu získať slobodu a prostriedky na živobytie, ktoré im boli odkázané. Odpoveď znela, že udelenie slobody nadobudne účinnosť, ak neboli zanechaní s cieľom oklamať veriteľov, ale že odkazy nebudú splatné, ak bude pozostalosť platobne neschopná.

24. To isté, otázky prerokované na verejnosti.

Maloletý sa stal dedičom svojho otca, vyplatil jedného z veriteľov a potom odmietol otcovu pozostalosť. Majetok jeho otca bol predaný. Má sa vrátiť to, čo dostal veriteľ, aby sa zabránilo tomu, že by mal väčšiu výhodu ako ostatní veritelia; alebo máme rozlišovať, ak to dostal ako službu, aby v prípade, že s ním poručníci zaobchádzali zaujato, mohol byť jeho podiel znížený v pomere k podielom ostatných veriteľov? Ak však svoju pohľadávku vymáhal zákonne a ostatní veritelia zanedbali vymáhanie svojej pohľadávky a medzitým sa majetok znehodnotil buď smrťou, krádežou hnutelných vecí, alebo znížením hodnoty pozemku; to, čo uvedený veriteľ dostal, sa v žiadnom prípade nemôže vymáhať, pretože ostatní veritelia by mali zaplatiť pokutu za svoju nedbanlivosť. Ale čo ak by sa veci dostali do takého stavu, že majetok môjho dlžníka by sa mal predať, on by mi mal zaplatiť môj dlh; možno odo mňa vymáhať peniaze žalobou? Malo by sa rozlišovať, ak mi peniaze ponúkol, a ak som ho donútil zaplatiť mi proti jeho súhlasu? A ak som ho k platbe donútil nedobrovoľne, možno ju vymáhať, ale ak nie, bude to možné? Ale ja som si svoje záujmy strážil, zlepšil som si svoj stav, občianske právo bolo vytvorené pre tých, ktorí usilovne chránia svoje práva, a preto to, čo som dostal, nemožno vymáhať.

25. Venuleius, Interdikty, kniha VI.

Keď podvodný dlžník dá úľavu niekomu, kto mu dlhuje, s vedomím ručiteľa tohto druhého a hlavný dlžník o tom nevedel, budú zodpovedné obe strany, alebo aspoň tá, ktorá bola oboznámená s okolnosťami. Ak však ten, kto bol prepustený, nebol solventný, pozrime sa, či sa má žalobe vyhovieť voči hlavnému dlžníkovi, aj keď o týchto skutočnostiach nevedel, pretože dlh dostal ako dar. Na druhej strane, ak bolo prepustenie poskytnuté hlavnému dlžníkovi a ten vedel o podvode, bude zodpovedný aj jeho ručiteľ, ak o ňom tiež vedel; ak však o ňom nevedel,

prečo by sa nemalo vyhovieť žalobe aj voči nemu, keďže mu nevzniká väčšia škoda, ako získava prospech? Ak sú dvaja hlavní dlžníci, prípad oboch je rovnaký.

(1. Ak zať prijme veno od svojho svokra s vedomím, že má v úmysle oklamať jeho veriteľov, bude zodpovedný na základe tejto žaloby. Ak vráti majetok, prestane mať veno a Labeo hovorí, že emancipovanej dcére by sa po rozvode nemalo nič vracat', pretože táto žaloba sa poskytuje na účely opätovného získania majetku, a nie na uloženie sankcie; a preto sa žalovaný vrátením majetku zbavuje zodpovednosti. Ak by však zať ešte pred podaním žaloby veriteľmi proti svokrovi vrátil veno dcére, môže byť žalovaný na základe žaloby o veno; a Labeo zastáva názor, že bude stále zodpovedný na základe tejto žaloby bez toho, aby mal regresný nárok voči žene. Pozrime sa však, či bude mať právo niečo požadovať bez začatia súdneho konania. Ak o podvodnom úmysle svokra nevedel, ale dcéra o ňom vedela, bude zodpovedná ona; a ak o ňom vedeli obaja, budú zodpovední obaja. Ak o tom nevedel ani jeden z nich, niektoré autority zastávajú názor, že žalobe proti dcére by sa napriek tomu malo vyhovieť, pretože sa rozumie, že sa do jej rúk dostalo niečo vo forme daru; alebo by v každom prípade mala poskytnúť záruku, že vráti všetko, čo získa. Žaloba by však nemala byť priznaná proti manželovi, ak nevedel o zamýšľanom podvode, keďže by sa nebol oženil s manželkou, ktorá nemala veno; rovnako ako by nemala byť priznaná proti veriteľovi, ktorý dostane to, čo mu patrí, od dlžníka, ktorý má v úmysle spáchať podvodný čin.

(2) Podobne, ak cudzinec s cieľom podviesť svojich veriteľov dá veno dievčaťu pod otcovou kontrolou, jej manžel bude zodpovedný, ak si bol vedomý svojho úmyslu, a žena tiež, ako aj jej otec, ak o tom nevedel; takže manžel musí dať záruku na vrátenie vena, ak by sa dostalo do jeho rúk.

(3. Ak zástupca bez vedomia svojho mandanta prikáže otrokovi, aby prijal majetok od dlžníka, ktorý má úmysel oklamať svojich veriteľov, a on si je toho vedomý, bude za toto konanie zodpovedný on sám, a nie jeho mandant.

(4) Vrátiť sa musí nielen majetok, ktorý bol odcudzený, ale aj všetky plodiny, ktoré sa v čase odcudzenia zakorenili v zemi, pretože sú súčasťou majetku podvodného dlžníka, ako aj tie, ktoré boli zozbierané po začatí konania. Do reštitúcie sa však nezahrňajú všetky plodiny zozbierané medzičasom.

Podobne potomstvo podvodne odcudzenej otrokyne, ktoré sa narodilo medzičasom, nebude zahrnuté do reštitúcie, pretože netvorilo súčasť majetku dlžníka.

(5) Proculus hovorí, že ak otrokyňa počne dieťa po tom, ako došlo k odcudzeniu, a dieťa sa jej narodí pred podaním žaloby, niet pochýb o tom, že dieťa by sa nemalo vrátiť. Ak však bola tehotná v čase, keď bola predaná, možno povedať, že aj dieťa sa musí vrátiť.

(6) Pokiaľ ide o úrodu viazanú na pôdu, Labeo hovorí, že pod týmto výrazom nie je jasné, či prétor myslel úrodu, ktorá bola zrelá, alebo aj tú, ktorá ešte nedozrela. Okrem toho, ak mal na mysli tie, ktoré boli zrelé, držba sa z tohto dôvodu nemusí obnoviť, pretože keď je pozemok odcudzený, platí, že pôda a všetko, čo je k nej pripojené, tvoria len jednu vec, to znamená, že plodiny sú zahrnuté do odcudzenia akéhokoľvek druhu; ani by sa nemalo rozumieť, že má dve rôzne veci ten, kto má počas zimy pozemok, ktorý má hodnotu sto aurei, a v čase žatvy alebo vinobrania môže predať úrodu za desať aurei, to znamená, že pozemok má hodnotu sto aurei a úroda má hodnotu desať; ale tak ako má len jednu vec, to znamená pozemok, ktorý má hodnotu sto aurei, tak má len jednu vec aj ten, kto môže predať svoj dom oddelene od pozemku.

(7) Táto žaloba sa priznáva aj proti podvodnému dlžníkovi, hoci Mela si nemyslí, že by sa to malo robiť, pretože sa proti nemu nepriznáva žiadna žaloba za niečo, čo sa udialo pred predajom jeho majetku, a bolo by nespravodlivé, keby sa žaloba priznávala proti tomu, kto bol zbavený všetkého svojho majetku. Ak by však o niektoré z nich prišiel a nebolo by možné ich nijakým spôsobom získať späť, žaloba sa proti nemu napriek tomu poskytne. Predpokladá sa, že prétor nebude brať do úvahy prospech z tohto konania v prípade toho, kto bol zbavený svojho majetku na základe trestu.

Kniha XLIII

1. O interdiktoch alebo mimoriadnych konaniach, ktoré sú ich dôvodom.
2. O interdikte quorum bonorum.
3. Ohľadom interdiktu quod legatorum.
4. O interdikte, ktorý zakazuje násilie (..)
5. Ohľadom predloženia listín týkajúcich sa závetu.
6. O interdikte, ktorého cieľom je zabrániť tomu, aby sa niečo vykonalo na posvätnom mieste.
7. Ohľadom interdiktu týkajúceho sa verejných miest a ciest.
8. O interdikte zakazujúcom, aby sa niečo robilo na verejnom mieste alebo na diaľnici.
9. Ohľadom ediktu týkajúceho sa užívania verejného miesta.
10. Ohľadom ediktu, ktorý sa týka verejných ulíc a všetkého, čo sa na nich robí.
11. Ohľadom interdiktu, ktorý sa týka opráv verejných ulíc a ciest.

12. O interdikte, ktorý sa týka riek (...)
13. O interdikte, ktorý má zabrániť, aby sa čokoľvek postavilo na verejnej rieke (...)
14. Ohľadom interdiktu, ktorý sa týka používania verejnej rieky na plavbu.
15. Ohľadom interdiktu, ktorý sa týka zvyšovania brehov tokov.
16. Ohľadom interdiktu proti násiliu a ozbrojenej sile.
17. Ohľadom interdiktu uti possidetis.
18. Ohľadom interdiktu, ktorý sa týka povrchu zeme.
19. Pokiaľ ide o interdikt, ktorý sa týka súkromných práv na cestu.
20. O nariadení, ktoré sa týka vody (...)
21. Pokiaľ ide o interdikt, ktorý má odkaz na vodovody.
22. Ohľadom interdiktu, ktorý sa týka prameňov.
23. O interdikte, ktorý sa týka kanalizácie.
24. O interdikte, ktorý sa týka prác vykonávaných násilím alebo tajne.
25. Pokiaľ ide o stiahnutie opozície.
26. Čo sa týka neistých nájomných zmlúv.
27. Ohľadom interdiktu, ktorý sa týka výrubu stromov.

28. O interdikte, ktorý sa týka zberu ovocia, ktoré spadlo (...)
29. Ohľadom interdiktu, ktorý sa vzťahuje na výrobu osoby, ktorá je slobodná.
30. Ohľadom interdiktu, ktorý sa vzťahuje na výrobu detí a ich vymáhanie.
31. O interdikte utrubi.
32. Ohľadom interdiktu, ktorý má odkaz na odstránenie nájomníkov.
33. O salvijskom interdikte.

Tit. 1. O interdiktoch alebo mimoriadnych konaniach, ktoré sú ich dôvodom.

1. Ulpián, O edikte, kniha LXVII.

Pozrime sa, v akých prípadoch sú interdikty k dispozícii. Treba poznamenať, že sa vzťahujú na Božie alebo ľudské záležitosti; na Božie záležitosti, ak ide o posvätné alebo náboženské miesta. Interdikty sa udeľujú s ohľadom na ľudské záležitosti, kde má majetok 6vlastníka alebo kde nepatrí nikomu. Slobodné osoby sú zahrnuté v tom, čo nepatrí nikomu, a interdikty budú ležať tam, kde sa musia predviesť na súde alebo kdekoľvek viesť. Veci, ktoré majú vlastníka, sú majetkom verejnosti alebo jednotlivcov. Verejný majetok tvoria verejné miesta, cesty a rieky; majetok, ktorý patrí jednotlivcom, je taký, ktorý sa týka majetku vcelku, ako v prípade interdiktu Quorum, bonorum, a ten, ktorý je oddelený, ako v prípade interdiktu Uti possidetis alebo De itinere actuque.

(1) Existujú tri druhy interdiktov, exhibitórne, prohibitórne a reštitučné. Existujú aj niektoré interdikty, ktoré majú zmiešanú povahu a ktoré sú zároveň prohibitórne aj exhibitórne.

(2) Niektoré interdikty sa vzťahujú na prítomný čas a iné na budúci čas. Interdikt Uti possidetis má odkaz na prítomný čas a ten De itinere actusque de aqua servata má odkaz na budúci čas.

(3) Všetky interdikty majú osobnú platnosť, hoci sa zdá, že sa týkajú majetku.

(4) Niektoré interdikty trvajú len jeden rok a iné sú večné.

2. Paulus, O edikto, kniha LXIII.

Existujú dvojité a jednoduché interdikty. Interdikt Uti possidetis je príkladom dvojitého. Exhibitorne a reštitučné interdikty sú jednoduché a existujú aj prohibitórne interdikty, ako napríklad De arboribus caedendis a De itinere actusque.

1. Okrem toho interdikty budú platiť buď v prospech osôb, alebo za účelom zachovania Božieho zákona a ochrany miest, ktoré sú náboženské; napríklad, aby sa zabránilo spáchaniu nejakého činu na posvätnom mieste, alebo aby sa prinútilo uviesť veci do pôvodného stavu, ak sa niečo stalo; sem patrí aj interdikt, ktorý sa týka pohrebov a výstavby hrobiek. Tie, ktoré boli stanovené v prospech osôb, sa buď týkajú všeobecného blaha, zachovania práv jednotlivcov, plnenia úradných povinností, alebo zachovania súkromného majetku. Interdikt, ktorým sa povoľuje používanie verejných ciest a verejných riek a zakazuje sa umiestnenie akejkoľvek prekážky na ceste, je príkladom interdiktu ustanoveného v záujme všeobecného blaha; interdikty, ktoré majú prinútiť k predvedeniu detí a slobodných pred súd, sú príkladom interdiktov ustanovených na ochranu súkromných práv. Interdikt vyžadujúci predvedenie slobodného človeka na súd je príkladom interdiktu, ktorý má prinútiť k výkonu úradnej povinnosti. Iné interdikty sa vydávajú na ochranu majetku.

2. Niektoré interdikty zahŕňajú stíhanie majetku, ako napríklad ten, ktorý sa týka súkromných práv na cestu, pretože konaním podľa tohto interdiktu sa zasahuje do vlastníckeho práva. Interdikty, ktoré sa týkajú posvätných a náboženských miest, tiež do určitej miery zahŕňajú vlastnícke právo. Interdikt, ktorý sa týka predvádzania detí pred súd a ktorý, ako sme uviedli, má za cieľ zachovanie súkromných práv, je tiež tohto druhu, takže nie je zvláštne, že interdikty týkajúce sa súkromného majetku zahŕňajú titul k nemu, a nie len právo na jeho držbu.

3. Tie interdikty, ktoré sa týkajú súkromného vlastníctva, sa zavádzajú buď na účely nadobudnutia, znovuzískania, alebo zachovania vlastníctva. Interdikty na získanie držby sú také, ktoré majú k dispozícii strany, ktoré ju doteraz nenadobudli; príkladom je interdikt Quorum bonorum. Salviov edikt, ktorý sa týka záloh, je jedným z takýchto ediktov a znie takto: "Zakazujem používať násilie, aby sa zabránilo kupujúcemu používať právo cesty, ktoré používal predávajúci." Interdikty na obnovenie držby sa uvádzajú pod názvom "Unde vi", pretože existujú určité interdikty, ktoré sú zaradené do tejto hlavy. Interdikt "Uti possidetis" je príkladom jedného z tých, ktoré sa vydávajú na účely zachovania držby. Ako sme už uviedli, existujú aj interdikty, ktoré sú dvojnásobné; tie sú vydané na účel navrátenia aj zachovania držby.

(3) Ulpián, O edikte, kniha LXIX.

Pri interdiktach vydaných na vynútenie vrátenia úrody sa berie do úvahy dátum ich vydania, a nie akýkoľvek predchádzajúci čas.

4. Paulus, O edikte, kniha LXVII.

V prípadoch, keď interdikty platia len rok, Sabinus zastáva názor, že žalobe treba vyhovieť po uplynutí roka, ak žalovaná strana získala niektorú z uvedených úrod.

5. Ten istý, O Sabinovi, kniha XIII.

Noxálne interdikty sú tie, ktoré sa udeľujú z dôvodu nejakého zločinu spáchaného osobami, ktoré sú pod našou kontrolou; ako napríklad v prípade, keď niekoho násilne vyhnali alebo postavili nové dielo buď násilím, alebo tajne. Povinnosťou sudcu je však oslobodiť vlastníka, ak uvedie majetok do pôvodného stavu na vlastné náklady; alebo ak dovoľí odstrániť dielo a nariadi odovzdať otroka ako náhradu škody. Ak nevydá otroka, musí byť proti nemu vynesенý rozsudok o výške nákladov vynaložených na odstránenie diela; a ak nedovoľí dielo odstrániť ani ho sám neodstráni, ak to môže urobiť, musí byť proti nemu vynesенý rozsudok o výške, ktorú môže určiť súd, rovnako ako keby predmetné dielo postavil sám.

Tit. 2. O interdikte quorum bonorum.

(1) Ulpián, O edikte, kniha LXVII.

1. Tento interdikt je reštitučný a vzťahuje sa na všetok majetok, a nie na určité konkrétne veci. Nazýva sa Quorum bonorum a jeho cieľom je získanie držby celého sporného majetku.

(2) Paulus, O edikte, kniha XX.

V rámci interdiktu Quorum bonorum nie sú zodpovední dlžníci pozostalosti, ale len tí, ktorí majú v držbe nejaký majetok.

Tit. Ohľadom interdiktu quod legatorum.

1. Ulpián, O edikte, kniha LXVII.

Tento interdikt sa bežne nazýva Quod legatorum.

1. Je určený aj na získanie vlastníctva.
2. Má za cieľ vrátiť dedičovi všetko, čo patrí do dedičstva, ktorého sa poručiteľ proti súhlasu dediča zmocnil. Pretórovi sa totiž zdalo úplne spravodlivé, aby si niekto sám nevymedzil svoje práva tým, že sa ujme držby dedičstva, ale aby sa najprv obrátil na dediča. Preto prétor prostredníctvom tohto interdiktu odovzdáva do rúk dediča majetok, ktorý je vo vlastníctve iných ako odkaz, aby odkazovníci mohli dediča žalovať.
3. Hovorí sa, že tento interdikt sa z dôvodu verejného pohodlia vzťahuje na dediča dediča, a to tak civilného, ako aj prétorského, ako aj na ostatných dedičov.
4. Keďže však niekedy nie je isté, či má niekto majetok v držbe ako odkazovník, ako dedič alebo ako držiteľ na základe prétorského ediktu, Arrian veľmi správne hovorí, že sa má, začať konanie o nároku na majetok a že tento interdikt sa má udeliť bez ohľadu na to, či je niekto v držbe zodpovedný podľa neho ako dedič, držiteľ alebo odkazovník; presne tak, ako to zvykneme robiť, keď je pochybné, ktorú z dvoch žalôb treba podať; navrhujeme totiž dve žaloby a tvrdíme, že to, na čo máme nárok, môžeme získať jednou alebo druhou z nich.
5. Ak má niekto vlastníctvo majetku na základe darovania mortis causa, tento interdikt sa neuplatní; pretože, samozrejme, falcialna časť zostane vo vlastníctve dediča zo zákona, aj keď bol celý majetok skutočne preveденý.
6. Každý, kto dostal prednostný odkaz, je podľa tohto interdiktu zodpovedný, ale len za to, na čo má právny nárok ako na odkaz, a nie za tú časť majetku, ktorú má v držbe ako dedič. Rovnaké pravidlo sa uplatní aj na odkaz, ktorý bol dedičovi odkázaný iným spôsobom, pretože v tomto prípade sa musí rozhodnúť, že interdikt sa nebude vzťahovať na tú časť majetku, na ktorú má nárok ako dedič.
7. Tam, kde prétor hovorí: "alebo prestal držať majetok podvodom", musíme to chápať tak, že to znamená, ak prestal mať právomoc vykonať reštitúciu.
8. Z toho vyplýva otázka, či ak je právo užívania alebo užívania niekomu odkázané a on sa ho zmocní, či ho možno na základe ustanovení tohto interdiktu prinútiť, aby ho vrátil? Ťažkosť spočíva v tom, že užívacie právo ani užívanie nemožno skutočne vlastniť, ale skôr držať. Možno však tvrdiť, že interdikt bude platiť. Rovnaké pravidlo sa uplatňuje aj na odkázanie služobnosti.

9. Vystáva otázka, či v prípade, keď je niekto uvedený do držby nehnuteľnosti z dôvodu zachovania odkazu, môže byť na základe tohto interdiktú nútený k reštitúcii. Ťažkosť spočíva v prvom rade v tom, že ten, kto je daný do držby majetku na účely poistenia vyplatenia odkazov, nie je v skutočnosti v držbe, ale má majetok na starosti; a v druhom rade v tom, že to bolo povolené prétorom. Bezpečnejšie však bude rozhodnúť, že táto interdiktcia bude platiť; najmä ak už bola poskytnutá zábezpeka na dedičstvo a odkazovník ju neodvolá, pretože vtedy sa má za to, že má držbu.
10. Môžeme povedať nielen to, že odkazovník má majetok v držbe na základe odkazov, ale aj to, že ho môže mať v držbe jeho dedič a ďalší dedičia.
11. Tam, kde prétor hovorí: "so súhlasom toho, komu majetok patrí", treba to chápať tak, že ak by bolo dedičovi udelené povolenie ujať sa držby po tom, ako bol majetok zapísaný. alebo bola získaná prétorská držba, interdikt nebude platiť; pretože ak sa tak stane pred zapísaním majetku alebo pred získaním súhlasu s prétorskou držbou, možno správne usúdiť, že mu to nebude na ujmu, ak chce využiť interdikt.
12. Ak sú odkázané dva predmety a jeden z nich je prevzatý so súhlasom dediča a druhý bez neho, výsledkom bude, že jeden z nich možno získať späť a druhý nie. Rovnaké pravidlo by sa malo prijať vo vzťahu k jednému predmetu, ktorého časť sa odníme so súhlasom dediča a časť bez neho, pretože interdiktom ho možno zbaviť len časti tohto predmetu.
13. Treba sa domnievať, že dôvod na tento interdikt bude existovať, ak sa držby začal ujímať ty alebo niekto, na koho miesto si nastúpil. Rozumieme, že jedna osoba nastúpila na miesto inej osoby, keď nastúpi na celú nehnuteľnosť alebo len na jej časť.
14. Držba je vždy prospěchom, keď sa začala so súhlasom toho, komu vec patrí. Ak sa však súhlas vlastníka získa až dodatočne, aj tak bude držiteľovi prinášať úžitok. Preto ak niekto začne držbu so súhlasom toho, kto má na nehnuteľnosti záujem, a jeho súhlas je neskôr odvolaný, nebude mu to na ujmu, pretože začal držbu so súhlasom zainteresovanej strany.
15. Ak jeden z dvoch dedičov alebo iných osôb, ktoré majú záujem na nehnuteľnosti, dá súhlas s jej držbou poručiťom a druhý ho nedá, je zrejmé, že interdikt bude namieste len voči tomu, kto odmietol svoj súhlas.

16. Tam, kde prétor hovorí: "ak sa neposkytne zábezpeka", treba to chápať tak, že ak zábezpeka naďalej existuje; ak totiž neexistuje, poručiteľovi sa zverí do držby majetok pozostalosti na účely poistenia vyplatenia odkazu.

17. Domnievam sa, že riadna zábezpeka by mala byť poskytnutá odkazovníkovi buď priamo zo zákona, alebo takým spôsobom, aby ju mohol získať na základe žaloby na plnomocenstvo, a potom bude existovať dôvod na interdikt.

18. Ak sa poskytne zábezpeka na určitý majetok, a nie na nejaký iný, nebude problém začať konanie podľa ediktu s odkazom na majetok, na ktorý bola poskytnutá zábezpeka, ale nemožno to urobiť na vynútenie vrátenia iného majetku.

2. Paulus, O edikte, kniha LXIII.

Iný je prípad, ak sa k dedičstvu neskôr niečo pridalo, pretože v takom prípade ručiteľia ručia za celú sumu.

1. Tam, kde prétor hovorí, že "ak prétorský držiteľ majetku nie je povinný dať zábezpeku", musíme tomu rozumieť tak, že ak je ochotný ju dať. Preto by nemal ponúkať poskytnutie zábezpeky, ale nemal by otáľať s jej poskytnutím, ak to poručiteľ požaduje.

2. Keď niekto neposkytne náhradu, mal by sa proti nemu vydať rozsudok do výšky jeho úrokov podľa tohto interdiktu.

3. Ak sa poručiteľ uspokojí len s prísľubom, interdikt by sa mal vydať. To isté treba povedať, ak sa odkazovník odmietol zabezpečiť zálohmi.

4. Ak poručiteľ zavinil, že nebola poskytnutá zábezpeka, hoci žiadna nebola poskytnutá, bude zodpovedný na základe interdiktu. Ak však zavinil, že nebola poskytnutá zábezpeka, ale v čase vydania interdiktu bol pripravený prijať zábezpeku, interdikt nebude platiť, ak zábezpeka nebola poskytnutá. Ak však bol držiteľ podľa prétorského ediktu zodpovedný za to, že nebola poskytnutá zábezpeka, ale neskôr bol pripravený ju poskytnúť, interdikt bude platiť; berie sa totiž do úvahy čas, keď bol vydaný.

Tit. 4. O interdikte, ktorý zakazuje použiť násilie proti osobe, ktorá sa dostala do držby.

1. Ulpián, O edikte, kniha LXXII.

Prétor hovorí: "Priznávam žalobu in factum vo výške hodnoty majetku, ktorého sa osoba dostala do držby, proti každému, kto koná podvodne, aby mu zabránil získať kontrolu nad uvedeným majetkom na základe môjho povolenia alebo na základe povolenia iného príslušného sudcu."

1. Pretor zaviedol tento interdikt s najväčšou múdrosťou; bolo by totiž zbytočné, keby niekoho uviedol do držby majetku s cieľom zachovať ho, ak by ho nechránil a netrestal tých, ktorí mu bránia v jeho obsadení.

2. Okrem toho má tento edikt všeobecnú platnosť, pretože sa vzťahuje na všetky osoby, ktoré prétor uviedol do držby majetku, keďže sa mu zdalo vhodné, aby boli chránení všetci, ktorých uviedol do držby. Ak sú osoby uvedené do držby buď za účelom zachovania majetku, alebo na zabezpečenie vyplatenia dedičstva, alebo na ochranu práv nenarodeného dieťaťa, budú mať právo na žalobu in factum podľa tohto ediktu, ak by im v tom mal zabrániť pán alebo niekto iný.

3. Táto žaloba bude smerovať nielen proti tomu, kto inému bráni v nadobudnutí držby, ale aj proti osobe, ktorá ho vyženie, keď už držbu získal. Nevyžaduje sa, aby ten, kto mu bráni v nadobudnutí držby, použil násilie.

4. Ak teda niekto bráni inému v uchopení držby, pretože si myslí, že mu majetok patrí, alebo je pre neho zaťažný, alebo v skutočnosti nepatrí dlžníkovi, výsledkom bude, že nebude zodpovedný podľa tohto ediktu.

5. Nasledujúce slová "vo výške hodnoty majetku, ktorého držba mu bola zverená", zahŕňajú celý záujem veriteľa, takže žalovaný bude mať voči nemu rozsudok v rozsahu záujmu, ktorý mal na tom, že mu nebolo zabránené získať držbu. Preto ak bol uvedený do držby na základe falošného nároku alebo požiadavky, ktorá bola neopodstatnená, alebo ak mu mala byť znemožnená výnimka, tento edikt mu nebude na prospech, pretože neexistoval dôvod, prečo by mal byť uvedený do držby.

6. Je stanovené, že ani maloletá, ani nepričetná osoba nie je zodpovedná podľa tohto ediktu, pretože je zbavená sily vôle. Maloletým by sme mali rozumieť toho, kto nie je schopný spáchať podvod, ale ak už je toho schopný, treba zastávať opačný názor; preto ak by sa poručník dopustil podvodu, vyhovieme žalobe proti jeho zverencovi, ak je poručník solventný. Julianus hovorí, že žalovaný môže byť aj samotný opatrovník.

7. Ak niekto so súhlasom pána alebo otca zabránil nadobudnúť vlastníctvo, žaloba sa proti nim prizná, rovnako ako keby sa dopustili činu prostredníctvom iných.

8. Túto žalobu možno podať len do jedného roka, s výnimkou prípadov, keď je niekto uvedený do držby, aby si zabezpečil vyplatenie dedičstva; a treba poznamenať, že ju nemožno podať po uplynutí roka, keďže ide o žalobu trestnú; nebude priznaná ani proti dedičom a iným osobám tohto druhu, ak sa netýka majetku, ktorý sa dostal do ich rúk. Bude však udelená dedičovi a iným nástupcom. Ak sa totiž niekomu bráni v získaní vlastníctva z dôvodu zachovania odkazov alebo poručníctva, žaloba je večná a udeľuje sa proti dedičovi, pretože je v moci dedičov vyhnúť sa pôsobeniu interdiktu tým, že ponúknu zábezpeku.

2. Paulus, O edikte, kniha LIX.

Nie je rozdiel v tom, či sa niekomu bráni, aby sa ujal držby vo vlastnom mene alebo v mene iného, pretože slová "pre výšku hodnoty majetku" sa vzťahujú na vlastníka osobne.

1. Zodpovedný je aj ten, kto buď vo vlastnom mene, alebo v mene iného bráni v prevzatí držby.

3. Ulpián, O edikte, kniha LXVIII.

Ak sa niekomu udelí držba z dôvodu ochrany zvereného majetku a nie je pripustený, má byť uvedený do držby autoritou toho, kto mu ju udelil. Ak chce využiť interdikt, treba povedať, že sa bude uplatňovať. Pre sudcu by však

bolo lepšie, keby sa jeho nariadenie vykonalo mimoriadnym postupom, odvodeným z právomoci jeho úradu, a niekedy by to dokonca dosiahol ozbrojenou silou.

(1) Antonín rozhodol, že za určitých okolností môže byť osobe povolené, aby sa sama zmocnila majetku dediča. Preto ak niekomu nie je dovolené zmocniť sa takéhoto majetku, treba rozhodnúť, že toto spravodlivé konanie bude na mieste. Môže tiež využiť mimoriadnu exekúciu.

(2) Pretor uvedie do držby nenarodené dieťa. Tento zásah je zákazový aj reštitučný. Ak matka uprednostní podanie žaloby in factum, treba pripomenúť, že tak môže urobiť (ako v prípade veriteľov), a nie využiť interdikt.

(3) Ak sa tvrdí, že žena získala držbu s cieľom spôsobiť nepríjemnosti, alebo preto, že nie je tehotná, alebo nie je tehotná s mužom, o ktorého majetok ide, alebo ak sa niečo tvrdí s odkazom na jej postavenie, prétor prisľúbi držbu nenarodenému dieťaťu na základe reskriptu božského Hadriána v súlade s domnienkou karbonského ediktu.

4. Ten istý, O edikte, kniha LXIX.

Prétor prostredníctvom tohto ediktu koná na pomoc osobe, ktorú uviedol do držby z dôvodu predchádzania hroziacej ujmy, aby zabránil použitiu násillia proti nej.

(1) Okrem toho trest uložený tomu, kto nesľúbi zábezpeku alebo ju neposkytne, spočíva v tom, že do držby bude uvedený jeho protivník. Preto ak sľúbi poskytnúť zábezpeku alebo ak sa od neho nevyžadovalo, aby ju poskytol, zákaz sa neuplatní a žalobca môže byť vylúčený na základe výnimky.

(2) Prétor sľubuje žalobu proti strane, ktorá neposkytla zábezpeku, ani neumožnila tomu, kto bol uvedený do držby, vstúpiť do priestorov, o sumu, ktorú musel zaplatiť, ak by poskytol zábezpeku.

(3) Pretor zaviedol túto žalobu z iného dôvodu, a to preto, aby v prípade, ak sa osoba, ktorá chcela byť uvedená do držby, nemohla dostaviť na súd a medzitým, kým jej nemožnosť trvá, utrpela nejakú škodu, bola oprávnená podať žalobu.

(4) Bolo tiež doplnené, že ak by niekto, kto bol uvedený do držby, tvrdil, že mu v tom bránil iný dôvod, mal by právo na žalobu in factum.

Hlava V. Ohľadom predloženia listín týkajúcich sa závetu.

1. Ulpián, O edikte, kniha LXVIII.

Pretor hovorí: "Ak máš v držbe nejaké listiny, ktoré údajne zanechal Lucius Titius a ktoré sa týkajú jeho závetu; alebo ak si sa dopustil nejakého podvodného konania, aby si ich nemal v držbe, musíš ich predložiť pre Tak a tak. Do svojho dekrétu zahrniem všetky memorandá alebo čokoľvek iné, čo údajne zanechal."

(1) Ak niekto uzná, že závet je v jeho držbe, treba mu nariadiť, aby ho predložil, a poskytnúť mu na to čas, ak ho nemôže predložiť okamžite. Ak vyhlási, že ju nemôže predložiť, alebo popiera, že by sa to malo urobiť, interdikt bude platiť.

(2) Tento interdikt sa vzťahuje nielen na samotný závet, ale aj na všetko, čo s ním súvisí, ako napríklad kodicil.

(3) Treba povedať, že interdikt sa uplatní bez ohľadu na to, či je závet platný alebo nie (či bol pôvodne neplatný, alebo bol porušený, alebo je chybný v inom ohľade, alebo dokonca ak sa tvrdí, že je sfaľovaný, alebo že ho urobil ten, kto nemal testamentárnu spôsobilosť na spísanie závetu).

(4) Treba konštatovať, že tento zákaz sa uplatní bez ohľadu na to, či bol predmetný závet posledným alebo prvým vykonaným závetom.

(5) Preto treba povedať, že tento interdikt sa vzťahuje na každý písomný závet, či už je dokonalý alebo nedokonalý.

(6) Preto ak existuje niekoľko závetov, ktoré boli spísané v rôznom čase, musí sa konštatovať, že tento interdikt sa uplatní; pretože by sa mali predložiť všetky listiny, ktoré majú odkaz na závet, ktoré boli spísané v rôznom čase.

(7) Ak vznikne diskusia s odkazom na stav poručiteľa a tvrdí sa, že závet spísal syn pod otcovskou kontrolou alebo otrok, musí sa predložiť.

(8) Okrem toho bude dôvod na tento zásah, ak syn pod otcovskou kontrolou spíše závet, ktorým disponuje so svojím castrense peculium.

(9) To isté pravidlo sa uplatní, ak ten, kto závet vyhotovil, zomrie v čase, keď je v rukách nepriateľa.

(10) Tento interdikt sa netýka závetu osoby, ktorá je nažive, pretože prétor používa pojem "zanechal".

(11) Ak bol závet vymazaný bez podvodného úmyslu,

2. Paulus, O edikte, kniha LXIV.

Buď úplne, alebo čiastočne,

3. Ulpian, O edikte, kniha LXVIII.

Tento interdikt sa bude uplatňovať.

1. Ak je závet napísaný na viacerých listoch, všetky sú zahrnuté pod tento interdikt, pretože tvoria len jeden závet.

2. Ak závet uloží u niekoho Ticius, môže sa na základe tohto interdiktu začať konanie tak proti tomu, kto má závet, ako aj proti tomu, kto ho u neho uložil.

3. Preto ak má závet ako deponitár strážca chrámu alebo notár, treba povedať, že bude zodpovedný podľa tohto interdiktu.

4. Ak je závet v rukách otroka, jeho pán bude zodpovedný podľa tohto interdiktu.

5. Ak závetca sám povie, že závet je jeho, a želá si, aby bol predložený, tento interdikt nebude platiť; ale musí sa podať žaloba na jeho predloženie, aby sa mohol domáhať závetu po jeho predložení.

Toto pravidlo by sa malo prijať vo všetkých prípadoch, keď si osoby nárokujú vlastníctvo dokumentov.

6. Ak sa niekto dopustí podvodu s cieľom vyhnúť sa tomu, aby mal závet v držbe, bude stále zodpovedný podľa tohto interdiktu. Konaniu podľa korneliánskeho práva týkajúceho sa závetov však nebude brániť; ako napríklad v prípade, ak sa tvrdí, že dotknutá osoba podvodne zatajila závet. Nikto totiž nemôže beztrešne zadržať závet pod zámienkou, že sa dopustil závažnejšieho trestného činu, a jeho predložením sa trestný čin, ktorý je priznaný, tým ľahšie preukáže.

Ktokoľvek sa môže dopustiť podvodu, a predsa sa naňho nevzťahujú ustanovenia tohto zákona, ako napríklad ak závet neukradol ani ho neschoval, ale ho odovzdal inému, aby sa vyhol povinnosti predložiť ho na nahliadnutie strane, ktorá využíva interdikt; to znamená, ak to urobil nie s úmyslom potlačiť závet, ale aby sa vyhol jeho predloženiu.

7. Tento interdikt má povahu dôkazného prostriedku.

8. Pozrime sa, čo to znamená niečo predložiť. Je to umiestniť ju do takej polohy, aby poskytla príležitosť na jej uchopenie.

9. Predloženie sa musí uskutočniť pred sudcom takým spôsobom, aby z jeho poverenia mohli byť svedkovia upovedomení, aby sa dostavili a potvrdili svoje pečate. Ak neuposlúchnu, Labeo hovorí, že ich k tomu má prinútiť sudca.

10. Všetky osoby, ktorým bolo závetom niečo zanechané, môžu požadovať jeho predloženie.

11. V takomto prípade by výška rozsudku mala byť úmerná záujmu toho, pre ktorého kontrolu osoba, ktorá má závet v držbe, ho odmieta predložiť.

12. Preto ak ustanovený dedič využije tento zákaz, odhad škody musí byť úmerný hodnote majetku.

13. Ak je dedičstvo sporné, výška náhrady škody musí byť úmerná hodnote dedičstva.

14. Ak bolo dedičstvo odkázané pod podmienkou, odhad sa vykoná rovnako, ako keby bola podmienka splnená; ani odkazovník nebude nútený dať zábezpeku na vrátenie toho, čo získa, ak by sa podmienka nespĺnila; pretože dekrét ukladá trest za kontumáciu, ktorý vznikol dedičovi za to, že nepredložil závet.

15. Preto ak sa odkazovník, ktorý takto získal hodnotu svojho odkazu, neskôr domáha samotného odkazu, vzniká otázka, či má byť vypočutý. Domnievam sa, že ak túto sumu zaplatil dedič, odkazovník bude vylúčený na základe námietky podvodu; ak ju však zaplatil niekto iný, nebude vylúčený. Preto by sa malo rovnako rozlišovať, ak dedič získal hodnotu dedičstva po tom, ako využil interdikt.

16. Je stanovené, že tento interdikt možno využiť aj po uplynutí roka.

17. Bude platiť v prospech dediča a ostatných dedičov.

4. Paulus, O edikte, kniha LXIX.

Ak je závet vo vlastníctve poručenca a ten bol oň pripravený podvodným konaním svojho poručníka, interdikt bude platiť proti samotnému poručníkovi; je totiž spravodlivé, aby bol zodpovedný len za svoj vlastný zločin, a nie za svojho poručenca.

5. Javolenus, O Cassiovi, kniha XIII.

Interdikt, ktorý vyžaduje, aby osoba predložila závet, nebude platiť, ak prebieha akýkoľvek spor týkajúci sa majetku alebo ak ide o nejakú verejnú otázku. Preto by mal byť závet medzitým uložený buď v chráme, alebo v rukách nejakej zodpovednej osoby.

Tit. 6. O interdikte na účely zabránenia tomu, aby sa niečo vykonalo na posvätnom mieste.

1. Ulpián, O edikte, kniha LXVIII.

Prétor hovorí: "Zakazujem, aby sa na posvätnom mieste vykonávala akákoľvek práca alebo aby sa tam niečo prenášalo."

(1. Tento interdikt sa vzťahuje na posvätné miesta, a nie na také, kde sa uchovávajú posvätné predmety.

(2) Tam, kde prétor hovorí, že na posvätnom mieste sa nesmie vykonávať žiadna práca, nevzťahuje sa to na nič, čo sa robí na jeho ozdobu, ale na činy, ktoré sa vykonávajú s cieľom znehodnotiť ho alebo znepríjemniť.

(3) Starostlivosť o chrámy a iné posvätné miesta sa zveruje tým, ktorí ich majú na starosti.

2. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha III.

Nie je dovolené robiť nič na stenách, dverách alebo iných častiach posvätných stavieb, z čoho by mohla vzniknúť škoda alebo nepríjemnosť.

3. Paulus, Rozhodnutia, kniha V.

Ani steny, ani dvere sa nemôžu využívať na bývanie bez povolenia cisára, a to z dôvodu nebezpečenstva požiaru.

Tit. 7. Ohľadom interdiktu týkajúceho sa verejných miest a ciest.

1. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXX.

Každému je dovolené využívať úžitok z verejného majetku určeného na používanie všetkými, ako sú napríklad verejné cesty a diaľnice, a preto na žiadosť kohokoľvek a kohokoľvek možno zakázať zásahy do nich.

2. Ulpian, Digesty, kniha XLVIII.

Nikomú nie je dovolené postaviť pomník na verejnej ceste.

(3. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXIII.

Cesty existujúce v nejakom konkrétnom susedstve, ktoré vznikli z príspevku pozemkov vo vlastníctve súkromných osôb a pochádzajú od nepamäti, sa zahŕňajú do počtu verejných ciest.

1. Medzi cestami tohto druhu a vojenskými diaľnicami existuje rozdiel, totiž vojenské diaľnice končia na brehu mora, v mestách, pri verejných potokoch alebo pri nejakej inej vojenskej ceste, ale to neplatí pre cesty prechádzajúce cez susedstvo, pretože niektoré z nich končia pri vojenských diaľniciach a iné sa končia bez akéhokoľvek výstupu.

Tit. 8. O interdikte zakazujúcom čokoľvek robiť na verejnom mieste alebo na diaľnici.

1. Paulus, O edikte, kniha LXIV.

Pretor zakazuje postaviť akúkoľvek stavbu na verejnom mieste a vydáva na to interdikt.

2. Ulpián, O edikte, kniha LXVIII.

Pretor hovorí: "Na verejnom mieste sa nesmie robiť ani tam vnášať nič, čo by mu spôsobilo škodu; okrem toho, čo je povolené nejakým zákonom, dekrétom senátu, ediktom alebo reskriptom cisárov, a ak sa niečo také urobí, vydám interdikt."

1. Tento interdikt je zákazový.

2. Jeho prostredníctvom sa chráni verejné, ako aj súkromné blaho. Verejné miesta sú totiž určené na používanie súkromnými osobami, teda ako majetok štátu, a nie ako majetok patriaci jednotlivcovi; a my máme len také právo na ich užívanie, ako má ktokoľvek z ľudí, aby sa zabránilo ich narušeniu. Z tohto dôvodu, ak sa na verejnom priestranstve vykoná akákoľvek práca, ktorá smeruje k poškodeniu súkromnej osoby, možno proti osobe, ktorá je za ňu zodpovedná, postupovať na základe zákazu interdiktu, ktorý bol na tento účel zavedený.

3. Labeo definuje pojem "verejné miesto" tak, že sa vzťahuje na také lokality, domy, polia, diaľnice a cesty, ktoré patria celej komunite.

4. Nemyslím si, že tento interdikt sa vzťahuje na miesta, ktoré patria štátnej pokladnici, pretože na takýchto miestach nemôže nikto nič robiť a ani žiadna súkromná osoba nemôže zabrániť, aby sa tam niečo robilo. Majetok pokladnice do istej miery patrí cisárovi ako jeho vlastný. Preto ak niekto na uvedenom majetku niečo postaví, nebude dôvod na uplatnenie tohto interdiktu. Ak v tejto veci vznikne nejaký spor, rozhodovať budú cisárski prefekti.

5. Tento interdikt sa teda týka miest, ktoré sú určené na verejné užívanie, a ak sa tam urobí niečo, čo môže poškodiť súkromnú osobu, pretor môže zasiahnuť prostredníctvom tohto interdiktu.

6. Ak má niekto nad svojím portikom zavesenú markízu, ktorá zatvára svetlo jeho susedovi, interdikt sa vydá v týchto podmienkach: "Neumiestňuj na verejnú ulicu nič, čo by mohlo rušiť svetlo Gaia Seia."
7. Ak by chcel niekto niečo opraviť na verejnom mieste, Aristo hovorí, že bude dôvod na uplatnenie tohto interdiktu, aby mu v tom zabránil.
8. Tento interdikt je možné uplatniť voči každému, kto stavia základy v mori, a to osobou, ktorá tým môže utrpieť škodu; ak však nikto neutrpí žiadnu škodu, ten, kto stavia na brehu alebo buduje základy v mori, má byť chránený.
9. Ak je niekomu zabránené loviť ryby v mori alebo sa plaviť po mori, nebude mať nárok na tento zákaz, rovnako ako v prípade osoby, ktorej je zabránené zúčastniť sa na hrách na verejnom poli, alebo sa kúpať vo verejných kúpeľoch, alebo byť prítomná v divadle; ale vo všetkých týchto prípadoch sa musí použiť žaloba o náhradu škody.
10. Prétor veľmi správne hovorí: "ak z tohto dôvodu utrpela strana akúkoľvek ujmu". Lebo ak sa na verejnom mieste smie niečo vykonať, treba udeliť povolenie, aby sa to vykonalo bez toho, aby to niekomu spôsobilo škodu, a cisár zvykne udeliť povolenie, keď sa podá žiadosť o výstavbu akéhokoľvek nového diela.
11. Okrem toho sa škoda považuje za utrpenú, keď sa stratí akýkoľvek prospech akéhokoľvek druhu, ktorý vyplýva z verejného miesta.
12. Preto ak je výhľad, ktorý má niekto, alebo jeho prístup k verejnému miestu narušený a zmenšený alebo obmedzený, treba použiť tento zákaz.
13. Labeo si myslí, že ak postavím budovu na verejnom mieste tak, že zabránim vode, aby tiekla z mojich priestorov na tvoje, čo predtým robili bez akéhokoľvek práva, ktoré som požíval, že nebudem zodpovedný podľa interdiktu.
14. Je jasné, že ak by budova, ktorú som postavil, mala rušiť svetlo z vášho domu, tento interdikt bude platiť.

15. Hovorí tiež, že ak postavím budovu na verejnom mieste a tá bude zasahovať do budovy, ktorú ste už postavili na tom istom mieste, tento interdikt nebude platiť, pretože aj vy ste stavali v rozpore s právom, ak ste tak neurobili na základe nejakého osobitného privilégia, ktoré vám bolo udelené.
16. Ak niekto získa od cisára všeobecné povolenie stavať na verejnom mieste, nesmie sa domnievať, že môže postaviť stavbu tak, aby niekomu spôsobila nepríjemnosti; lebo takáto úľava sa nechápe ako udelená, ak to nebolo výslovne uvedené.
17. Ak niekto postaví dom na verejnom mieste bez toho, aby mu v tom niekto zabránil, nemožno ho nútiť, aby ho odstránil, a to z obavy, aby mesto nebolo poznačené jeho zbúraním; a pretože interdikt je zákazový, a nie reštitučný. Ak však uvedená stavba prekáža verejnému užívaniu, mala by byť zbúraná na žiadosť úradníka povereného verejnými prácami; ak však ničomu neprekáža, možno na ňu uložiť daň z pozemku, pretože daň dostáva tento názov, pretože sa platí z dôvodu pozemku.
18. Ak sa však ešte žiadne práce nevykonali, je povinnosťou príslušného sudcu požadovať záruku, že sa nevykonajú, a záruka musí byť vyhotovená tak, aby za ňu zodpovedal dedič a ostatní dedičia.
19. Pravidlo týkajúce sa posvätných miest je odlišné, pretože nielenže zakazujeme vykonávať akékoľvek práce na posvätnom mieste, ale ak sa nejaké vykonali, nariaďujeme, aby sa všetko uviedlo do pôvodného stavu. Toto pravidlo bolo prijaté v záujme náboženstva.
20. Prétor hovorí: "Zakazujem, aby sa na verejnej ceste alebo diaľnici stavalo alebo umiestňovalo čokoľvek, čím by sa uvedená cesta alebo diaľnica poškodila alebo mohla poškodiť."
21. Pod verejnou cestou rozumieme takú, ktorej pôda patrí ľudu, lebo súkromnou cestou nerozumieme to isté ako verejnou. V prípade súkromnej cesty pôda patrí inému a my máme len právo po nej chodiť a jazdiť; pôda verejnej cesty však patrí spoločstvu a bola zriadená s ohľadom na smer a v určitých medziach tým, kto mal právo urobiť ju verejnou, aby po nej mohol každý cestovať a prechádzať.
22. Niektoré cesty sú verejné, iné súkromné a ďalšie sú miestne, patriace do susedstva. Verejnými nazývame cesty, ktoré Gréci označovali ako kráľovské, a my ich nazývame prétorské alebo konzulské cesty. Súkromné cesty sú také, ktoré niektoré osoby označujú štýlom agrárnych. Miestne alebo susedské cesty sú tie, ktoré sa nachádzajú v

dedinách alebo vedú do miest; niektoré úrady ich nazývajú aj verejnými cestami. To však platí len tam, kde neboli zriadené vkladom pozemkov súkromných osôb; inak je to však vtedy, ak sú opravené na náklady jednotlivcov, lebo z tohto dôvodu cesta nie je súkromná. Jej oprava je spoločná, pretože takáto cesta slúži na spoločné užívanie a úžitok.

23. Súkromnými cestami sa rozumejú cesty dvojakého druhu, niektoré z nich vedú cez pozemky, na ktoré bola zriadená služobnosť na vybavenie práva prechodu na pozemok iného, iné umožňujú prístup k určitým pozemkom a každý ich môže využívať po opustení konšelskej cesty, keď sa nájde ulička; cesta alebo cesta na jazdu, ktorá vedie k statku. Myslím si, že cesty, ktoré vedú z konzulárnej cesty na farmy alebo do dedín, sú tiež verejné.

24. Tento interdikt sa vzťahuje len na cesty na vidieku, a nie na cesty v mestách, pretože starostlivosťou o ne sú poverení magistráti.

25. Ak je na verejnej ceste prerušená premávka alebo je uzavretá, magistráty musia zasiahnuť.

26. Ak niekto vedie kanalizáciu cez verejnú komunikáciu a z tohto dôvodu sa stane menej vhodnou na používanie, Labeo hovorí, že ten, kto ju tam umiestnil, bude zodpovedný.

27. Preto ak niekto vykope priekopu na svojom pozemku a voda, ktorá sa ňou zhromažďuje, tečie cez diaľnicu, bude zodpovedný podľa tohto interdiktu, pretože sa bude považovať za toho, kto ju prehradil.

28. Labeo tiež hovorí, že ak niekto postaví dom na svojom vlastnom pozemku a voda sa potom zhromažďuje na diaľnici, nebude zodpovedný podľa tohto interdiktu, pretože nespôsobil, že voda tečie na diaľnicu, ale sa o ňu len nepostaral. Nerva však správnejšie hovorí, že bude zodpovedný v oboch prípadoch, pretože je jasné, že ak pozemok susedí s verejnou cestou, voda z neho tečúca poškodzuje túto cestu; ak totiž voda tečie z pozemku suseda na tvoj pozemok a ty si nútený sa o túto vodu postarať, bude dôvod na interdikt voči tvojmu susedovi. Ak však nie je potrebné, aby ste sa o ňu starali, váš sused nebude zodpovedný, ale budete zodpovedný vy; pretože ten, kto vodu užíval, sa považuje za toho, kto spáchal čin, ktorý poškodil diaľnicu. Nerva tiež hovorí, že ak sa proti tebe začne konanie na základe interdiktu, nebudeš povinný urobiť nič viac, ani podať žalobu proti svojmu susedovi, aby si ho prinútil urobiť to, čo uspokojí osobu, ktorá ťa žalovala. Ak by sa rozhodlo inak, budeš sa považovať za zodpovedného, aj keď si podal proti susedovi žalobu v dobrej viere, a nie je tvojou vinou, že osoba, ktorá ťa žalovala, nie je spokojná s tým, čo si urobil.

29. Hovorí tiež, že ak sa miesto, kde sa nachádza cesta, stane nezdravým z dôvodu zlého zápachu, nemožno z tohto dôvodu použiť interdikt.
30. Tento interdikt sa uplatňuje aj v prípade, keď sa zvieratá pasú na verejnej ceste, resp. na ceste a sú zranené.
31. Prétor tiež hovorí: "ktorými je alebo môže byť poškodená uvedená diaľnica alebo cesta". Platí to teda bez ohľadu na to, či je cesta poškodená hneď, alebo či k tomu dôjde neskôr, lebo taký je význam slov "je alebo môže byť". Sú totiž určité veci, ktoré poškodia cestu okamžite, a iné, ktoré tak neurobia hneď, ale urobia tak v budúcnosti.
32. Okrem toho sa cesta chápe ako poškodená, ak sa stane menej prístupnou na cestovanie, t. j. na chôdzu alebo jazdu; ako napríklad, ak sa z rovnej cesty stane kopcovitá; alebo ak sa z hladkej stane drsná; alebo ak sa zo širokej stane úzka; alebo ak sa zo suchej stane blatistá.
33. Viem, že sa diskutovalo o tom, či sa cez verejnú cestu môže postaviť oblúk alebo most. Mnohé authority zastávajú názor, že osoba, ktorá to urobí, bude zodpovedná na základe interdiktu, pretože diaľnica sa nesmie stať menej prístupnou na používanie.
34. Tento interdikt je trvalý a populárny a rozsudok by mal byť vydaný v rozsahu záujmu žalobcu.
35. Prétor hovorí: "Musíte všetko uviesť do pôvodného stavu, ak ste vykonali nejaké práce alebo umiestnili niečo na verejnú cestu, čím je alebo môže byť uvedená diaľnica alebo cesta poškodená."
36. Tento interdikt je založený na tom istom dôvode ako predchádzajúci a jediný rozdiel medzi nimi je, že tento je reštitučný a druhý zákazový.
37. Podľa tohto interdiktu nie je zodpovedný ten, kto niečo postaví na verejnej komunikácii, ale ten, kto má vo vlastníctve to, čo bolo postavené. Preto ak jedna osoba niečo postaví a druhá to má v držbe, bude zodpovedná tá druhá; a to je vhodnejšie, pretože ten, kto má prekážku pod kontrolou, môže diaľnicu uviesť do pôvodného stavu.

38. Za držiteľa stavby považujeme toho, kto ju drží alebo užíva na základe práva držby, bez ohľadu na to, či ju sám postavil, alebo ju získal kúpou, prenájmom, odkazom, dedičstvom alebo iným spôsobom.

39. Preto si Ofilius myslí, že ak niekto opustí prekážku, ktorú postavil na diaľnici, čím ju poškodil, nebude zodpovedný podľa tohto interdiktu; nemá totiž v držbe to, čo postavil. Pozrime sa však, či je možné proti nemu podať žalobu. Myslím si, že

že interdikt bude možné použiť na to, aby ho prinútil odstrániť to, čo postavil na verejnej komunikácii, a viesť ju do pôvodného stavu.

40. Ak z vášho pozemku spadne strom na verejnú komunikáciu takým spôsobom, že ju prekáža, a vy tento strom považujete za opustený, Labeo hovorí, že nebudete zodpovedný. Dodáva, že ak je sťažovateľ pripravený odstrániť strom na vlastné náklady, môže voči vám správne postupovať podľa interdiktu týkajúceho sa opravy diaľnic. Ak však strom nepovažujete za opustený, môže voči vám správne postupovať podľa tohto interdiktu.

41. Labeo tiež hovorí, že ak môj sused prekáža verejnej ceste nejakou prácou, ktorú vykonal, ktorá je rovnako výhodná pre mňa ako pre neho, ale urobil to len v prospech svojho pozemku, nemôžem byť žalovaný podľa interdiktu; ak sme však spoločne, že táto práca bola vykonaná spoločne, budeme zodpovední obaja.

42. Tento interdikt sa vzťahuje aj na osobu, ktorá sa podvodne vyhla tomu, aby mala v držbe alebo držala stavbu, ktorá poškodzuje diaľnicu; pretože ten, kto ju má v držbe alebo ju drží, a ten, kto konal podvodne, aby sa tomu vyhol, musia podliehať rovnakým obmedzeniam. Názor Labea sa mi zdá byť správny.

43. Keď prétor hovorí: "uvediete ju do pôvodného stavu", rozumie sa tým, že ju treba viesť do pôvodného stavu, čo sa dosiahne buď odstránením toho, čo bolo postavené, alebo nahradením toho, čo bolo odňaté, a to niekedy na vlastné náklady. Ak totiž strana, ktorá je žalovaná na základe interdiktu, vykonal práce, alebo ich vykonal niekto iný na jej príkaz, alebo ratifikovala to, čo urobil ten druhý, musí všetko viesť do pôvodného stavu na vlastné náklady. Ak sa však nič také neudialo, ale iba drží to, čo bolo postavené, v tomto prípade hovoríme, že musí iba strpieť odstránenie diela.

44. Treba si uvedomiť, že tento zákaz nie je dočasný, pretože sa vzťahuje na verejné blaho. Rozsudok sa na jeho základe vydáva v rozsahu záujmu žalobcu na odstránení postaveného diela.

45. Prétor hovorí: "Zakazujem používať násilie na to, aby sa niekomu zabránilo voľne prechádzať a jazdiť po verejnej ceste, resp. komunikácii."

3. Celsus, Digesty, kniha XXXIX.

Myslím si, že brehy mora, nad ktorými má rímsky ľud kontrolu, mu patria.

1. Užívanie mora, ako aj vzduchu, je spoločné pre všetkých ľudí a pilóty, ktoré sú do neho zatĺkané, patria tomu, kto ich tam -umiestnil; to by sa však nemalo pripustiť, ak sa breh poškodí alebo sa kvôli tomu zhorší budúce užívanie mora.

4. Scaevola, Názory, kniha V.

"Podľa práva národov je dovolené stavať na morskom pobreží, pokiaľ sa tým nenaruší jeho verejné užívanie."

(5. Paulus, O Sabinovi, kniha XVI.

Ak potok, ktorý vedie vodu cez verejné miesto, spôsobí škodu súkromnej osobe, bude mať právo na žalobu podľa Zákona dvanástich tabúl, aby si vynútil zloženie záruky za prípadnú škodu spôsobenú vlastníkom.

6. Julianus, Digesty, kniha XLIII.

Ten, kto využije tento interdikt, aby zabránil tomu, že nejaké dielo vykonané na verejnom mieste spôsobí škodu súkromnej osobe, môže si najat' advokáta, hoci konanie podľa interdiktu sa týka verejného miesta.

(7) Ten istý, Digesty, kniha XLVIII.

Tak ako človek, ktorý stavia na verejnom mieste bez toho, aby sa mu v tom niekto pokúsil zabrániť, nie je nútený zbúrať to, čo postavil, aby mesto nebolo znehodnotených ruinami, tak aj každý, kto stavia v rozpore s prétorským ediktom, má odstrániť to, čo postavil; inak sa prétorská autorita stáva márnou a iluzórnou.

Tit. 9. O edikte týkajúcom sa užívania verejného miesta.

1. Ulpián, O edikte, kniha LXVIII.

Prétor hovorí: "Zakazujem použiť silu na to, aby sa zabránilo tomu, kto si prenajal verejný majetok, alebo jeho partnerovi, aby ho užíval v súlade s podmienkami nájomnej zmluvy."

1. Je zrejmé, že tento interdikt bol ustanovený pre všeobecné blaho, pretože chráni verejné príjmy, keď zakazuje použiť násilie proti každému, kto si prenajal verejný pozemok za účelom jeho užívania.

2. Ak o vydanie interdiktu požiada nájomca aj jeho partner, prednosť má samotný nájomca.

3. Prétor hovorí: "V súlade s podmienkami nájomnej zmluvy", a to je rozumné, pretože nájomca, ktorý chce užívať pozemok nad rámec alebo v rozpore s podmienkami nájomnej zmluvy, by nemal byť vypočítaný.

2. Paulus, Rozhodnutia, kniha V.

Je zvykom povoliť, aby sa na verejných miestach umiestňovali obrazy a sochy, ktoré budú ozdobou mesta.

Tit. 10. O edikte, ktorý sa týka verejných ulíc a všetkého, čo sa na nich robí.

(1) Papinianus, O povinnostiach mdiles.

Ediles má dbať na to, aby sa ulice miest udržiavali v poriadku, aby pretekajúca voda nepoškodzovala domy a aby sa stavali mosty všade tam, kde je to potrebné.

1. Mali by tiež dohliadať na to, aby mestské múry, ako aj múry iných miest, a najmä tie, ktoré sú orientované do ulice, neboli v zlom stave, ale mali by od ich majiteľov vyžadovať, aby ich opravili a obnovili. Ak ich však títo neopravia alebo neobnovia, mali by im uložiť pokutu, kým tak neurobia.

2. Mali by tiež dohliadať na to, aby nikto na uliciach nevykopával diery, nepodkopával ich a nič na nich nestaval. Ak niečo také urobí otrok, môže ho každý okoloidúci zbiť; ak sa preukáže, že je slobodný, pred edilmi ho môžu pokutovať podľa zákona a zbúrať všetko, čo postavil.

3. Každý je povinný vybudovať verejnú ulicu pred vlastným domom, vyčistiť žľaby, ktoré sú odkryté, to znamená otvorené k nebu, a udržiavať ulicu v takom stave, aby po nej nemohlo prechádzať vozidlo. Tí, ktorí si domy prenajímajú, musia ulicu vybudovať, ak tak neurobí vlastník, a môžu si výdavky odpočítať z nájomného.

4. Ediles musí tiež dohliadať na to, aby pred obchodmi nič nevyčnievalo, iba ak by si plnič chcel sušiť oblečenie alebo povozník umiestniť svoju prácu vonku; v týchto prípadoch však čokoľvek urobí, nesmie brániť prejazdu vozidiel.

5. Ediles nesmie dovoliť, aby sa na uliciach odohrávali hádky, ani aby sa do nich hádzala špina, mŕtve zvieratá alebo kože.

Tit. 11. O interdikte, ktorý sa týka opráv verejných ulíc a ciest.

1. Ulpián, O edikte, kniha LXVIII

Prétor hovorí: "Zakazujem použiť silu na to, aby sa zabránilo otvoriť alebo opraviť verejnú ulicu alebo diaľnicu nikomu, kto má na to právo, ibaže by sa tým zhoršil stav ulice alebo diaľnice."

(1) Otvoriť ulicu znamená obnoviť jej pôvodnú výšku a šírku; a súčasťou opravy ulíc je aj ich čistenie. Správne povedané, vyčistiť ulicu však znamená znížiť jej úroveň odstránením všetkého, čo sa na nej usadilo. Lebo ten, kto opravuje ulicu, ako aj ten, kto ju otvára a čistí, sú osoby, ktoré ju uvádzajú do pôvodného stavu.

(2) Ak niekto pod zámienkou opravy ulice zhorší jej stav, možno proti nemu beztrestne použiť silu, pretože ten, kto využíva interdikt pod zámienkou opravy, nemôže ulicu urobiť širšou, dlhšou, vyššou alebo nižšou, ani do nej nemôže nahádzať piesok alebo ju dláždiť kameňom, ak je zložená len zo zeminy; alebo na druhej strane, ak bola vydláždená kameňom, môže ho odstrániť a ponechať len zeminu.

(3) Tento zákaz je trvalý, udeľuje sa v prospech i neprospech každého a rozsudok sa na jeho základe vydáva v rozsahu záujmu žalobcu.

2. Javolenus, O Cassiovi, kniha X.

Verejnosť nemôže stratiť diaľnicu tým, že ju nevyužíva.

3. Paulus, Rozhodnutia, kniha I.

Ak niekto hodí verejnú diaľnicu na pozemok svojho suseda, Actio vise receptae sa proti nemu prizná len v rozsahu záujmu toho, ktorého majetok tým bol poškodený.

(1) Ak niekto rozorá verejnú cestu, len on sám bude nútený ju opraviť.

Tit. 12. O interdikte, ktorý sa týka riek a zabránenia tomu, aby sa na nich alebo na ich brehoch robilo niečo, čo by mohlo prekážať plavbe.

1. Ulpián, O edikte, kniha LXVIII.

Prétor hovorí: "Do verejnej rieky sa nesmie hádzať ani na jej brehy ukladať nič, čím by sa mohlo narušiť vykladanie tovaru, doprava alebo pohyb lodnej dopravy."

1. Rieka sa od malého potoka odlišuje svojou väčšou veľkosťou alebo názorom ľudí, ktorí žijú v jej susedstve.

2. Niektoré rieky majú stály tok a iné sú privalové. Tie, ktoré majú stály tok, tečú stále; tie, ktoré sú privalové, tečú len v zime. Ak by však rieka, ktorá v inom čase stále tečie, v lete vyschla, nebude z tohto dôvodu vyňatá z prvej triedy.

3. Niektoré rieky sú verejné a niektoré nie. Cassius definuje verejnú rieku ako takú, ktorá tečie nepretržite. Tento Cassiov názor, ktorý schvaľuje Celsus, sa zdá byť hodnoverný.

4. Tento interdikt sa vzťahuje na verejné rieky, ale nevzťahuje sa na tú, ktorá je súkromná, pretože súkromná rieka sa nelíši od iných miest, ktoré patria jednotlivcom.
5. Za breh sa správne označuje to, čo obsahuje rieka, keď ide svojím prirodzeným tokom, pretože nemení svoje brehy kvôli dažďu, prílivu alebo z iného dôvodu. Nikto nehovorí, že Níl, ktorý svojím rozvodnením pokrýva Egypt, mení alebo zväčšuje svoje brehy; keď sa totiž vráti do svojich bežných rozmerov, treba opraviť boky jeho koryta. Ak sa však rieka prirodzene zväčší tak, že nadobudne trvalé rozšírenie, či už pridaním vody iného toku, alebo z nejakej inej príčiny, nepochybne treba konštatovať, že zmenila svoje brehy, rovnako ako keď po zmene svojho koryta začne tiecť inde.
6. Ak sa na verejnom toku vytvorí ostrov a niečo sa na ňom postaví, nebude sa to považovať za vybudované na verejnom mieste, pretože ostrov sa stane vlastníctvom prvého užívateľa, ak majú susedné polia pravidelné hranice; alebo patrí tomu, s ktorého brehom susedí; alebo ak sa vytvorí uprostred koryta, bude patriť tým, ktorí vlastní pozemky na oboch brehoch toku.
7. Podobne, ak rieka opustí svoje koryto a začne tiecť inde, všetko, čo bolo postavené v starom koryte, nebude spadať pod podmienky tohto interdiktu, lebo to, čo patrí susedom na oboch stranách, nie je postavené vo verejnom toku; alebo ak má pozemok hranice, koryto rieky bude patriť prvému nájomcovi a určite prestane byť verejným majetkom. Okrem toho, hoci nové koryto, ktoré si rieka vytvorila, bolo predtým súkromným vlastníctvom, hneď sa stáva verejným; pretože nie je možné, aby koryto verejného toku nebolo verejné.
8. Kanál vytvorený ľudskými rukami, ktorým preteká verejná rieka, je napriek tomu verejným vlastníctvom do takej miery, že ak sa tam niečo postaví, považuje sa to za postavené na verejnom toku.
9. Inak je to, ak rieka pretečie cudzím pozemkom a nevytvorí si nové koryto; vtedy sa totiž to, čo voda pokryla, nestáva verejným vlastníctvom.
10. Opäť platí, že ak rieka obteká pozemok, treba poznamenať, že pozemok stále zostáva majetkom pôvodného vlastníka. Preto ak sa na ňom niečo postaví, nie je to postavené na verejnom toku. Čokoľvek, čo sa urobí na súkromnom pozemku, nespadá do pôsobnosti tohto zákazu, rovnako ako to, čo sa urobí v súkromnom potoku; pretože všetko, čo sa urobí v súkromnom potoku, je rovnaké, ako keby sa to urobilo na akomkoľvek inom mieste, ktoré patrí súkromnej osobe.

11. Za postavené vo verejnom potoku chápeme čokoľvek, čo bolo postavené v samotnej vode; ak je totiž niečo postavené mimo vody, nepovažuje sa to za postavené v potoku, takže akákoľvek stavba postavená na brehu sa nepovažuje za postavenú v potoku.

12. Pretória absolútne nezakazuje vykonávať akékoľvek práce vo verejnom toku alebo na jeho brehu, ale len to, čo môže prekážať vylod'ovaniu tovaru alebo plavbe. Preto sa tento interdikt vzťahuje len na verejné rieky, ktoré sú splavné, a nie na akékoľvek iné. Labeo však hovorí, že aj keď sa na rieke, ktorá nie je splavná, vykoná niečo, čo môže spôsobiť jej vyschnutie alebo čo bráni toku vody, nebude nespravodlivé udeliť dostupný interdikt, aby sa zabránilo akémukoľvek násiliu proti odstráneniu alebo zbúraniu stavby, ktorá bola postavená v koryte toku alebo na jeho brehu a ktorá bráni priechodu alebo toku rieky, a aby sa prinútilo všetko uviesť do dobrého stavu v súlade s úsudkom spoľahlivého občana.

13. Slovo statio, miesto na pristávanie lodí, je odvodené od slovesa statuo. Označuje sa ním teda miesto, kde môžu lode bezpečne zostať.

14. Prétor hovorí: "alebo môže byť narušený pohyb lodnej dopravy". Toto slovo sa používa namiesto slova plavba a v skutočnosti sme zvyknutí používať termíny lodná doprava a plavba namiesto samotného plavidla. Preto sa pod pojmom "lodná doprava" môže rozumieť aj plavba plavidla. Do tohto pojmu sú zahrnuté aj lode, pretože ich používanie je často nevyhnutné. Ak je prístup pre peších sťažený, je tým narušený aj pohyb lodnej dopravy.

15. Kotvisko a kurz plavby sa považujú za narušené aj vtedy, ak sa ich používanie preruší, sťaží, zníži, zriedi alebo úplne zničí. Preto ak sa voda odčerpá a rieka sa zmenšila, čím sa stala menej splavnou; alebo ak sa zväčší jej šírka, alebo ak sa voda, keďže je viac rozptýlená, stane plytšou; alebo ak sa na druhej strane tok zúži a tečie veľmi rýchlo; alebo ak sa urobí niečo, čo plavbu sťaží, skomplikuje alebo úplne znemožní; bude tu dôvod na zákaz.

16. Labeo hovorí, že výnimka z dôvodu, že práce boli vykonané len za účelom zachovania brehu, by nemala byť udelená tomu, kto je žalovaný na základe interdiktu; ale že by mala byť udelená z dôvodu, že nebolo vykonané nič iné, než čo bolo povolené zákonom.

17. V prípade, že bolo čokoľvek postavené v mori, Labeo hovorí, že bude platiť nasledujúci interdikt. "V mori alebo na jeho brehu sa nesmie stavať nič, čím by sa mohol prekážať prístav, kotvisko alebo plavebná dráha."

18. Taktiež si myslí, že rovnaké pravidlo sa bude vzťahovať na akýkoľvek verejný tok, ktorý nie je splavný.

19. Prétor ďalej hovorí: "Ak ste do verejného toku umiestnili niečo alebo vykonali nejaké práce v ňom alebo na jeho brehu, ktorými bolo alebo môže byť narušené kotvenie lodí alebo priebeh plavby, musíte všetko uviesť do pôvodného stavu."

20. Uvedený interdikt je zákazový; interdikt, ktorý sa vzťahuje na ten istý prípad, je reštitučný.

21. Ten, kto vykonal nejaké práce alebo umiestnil v rieke alebo na jej brehu niečo, čo môže brániť plavbe, je povinný uviesť všetko do pôvodného stavu, ak to, čo urobil, môže brániť kotveniu lodí alebo ich pohybu.

22. Nasledujúce slová "urobil alebo umiestnil" naznačujú, že ten, kto prekážku postavil alebo uložil, nie je zodpovedný, ale ten, kto ju má v držbe po tom, čo sa to stalo, je zodpovedný. Napokon Labeo hovorí, že ak váš zástupca odklonil tok potoka, budete zodpovedný podľa tohto zákazu, ak budete vodu používať.

2. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXIV.

Nikomu nič nebráni brať vodu z verejného potoka, ak to nezakáže cisár alebo senát; za predpokladu, že voda je určená na verejné použitie. Ak je potok buď splavný, alebo je ním splavný iný, nie je to dovolené.

3. Paulus, O Sabinovi, kniha XVI.

Verejné rieky, ktoré majú pravidelný tok, sú spolu so svojimi brehmi verejným majetkom.

1. Za brehy rieky sa považujú tie, ktoré ju ohraničujú, keď je voda v najvyššom bode.

2. Miesta pozdĺž brehov rieky nie sú všetky verejným majetkom, pretože sú príslušenstvom brehov, ktoré sa začínajú v mieste, kde sa brehy začínajú skláňať od rovného terénu k vode.

4. Scaevola, Názory, kniha V.

Bol položený dotaz, či ten, kto vlastní domy na oboch stranách verejného potoka, má právo postaviť most, ktorý bude jeho súkromným vlastníctvom. Odpoveď znela, že tak nemôže urobiť.

Tit. 13. Ohľadom interdiktu, ktorý má zabrániť tomu, aby sa vo verejnej rieke alebo na jej brehu postavilo niečo, čo by mohlo spôsobiť, že voda by tiekla iným smerom ako počas predchádzajúceho leta.

(1) Ulpián, O edikte, kniha LXVIII.

(2) Pretor hovorí: "Zakazujem, aby sa vo verejnej rieke alebo na jej brehu stavalo čokoľvek, alebo aby sa v takejto rieke alebo na jej brehu umiestnilo čokoľvek, čo by mohlo spôsobiť, že voda bude prúdiť iným smerom ako počas predchádzajúceho leta."

(1) Prostredníctvom tohto interdiktu prétor robí opatrenie proti vyschnutiu rieky v dôsledku nevhodných ústupkov pri odčerpávaní vody; a aby sa zabránilo zmene koryta potokov a poškodzovaniu susedov.

(2) Týka sa to verejných riek bez ohľadu na to, či sú splavné alebo nie.

(3) Pretor hovorí: "ktorými sa môže spôsobiť, že voda bude prúdiť iným smerom, ako prúdila počas predchádzajúceho leta". Zodpovedný teda nebude každý, kto postavil alebo umiestnil prekážku v rieke, ale len ten, kto jej postavením alebo umiestnením spôsobil, že voda sa ubera iným smerom, než akým sa uberala počas predchádzajúceho leta. Avšak tam, kde sa hovorí "iný smer", sa to nevzťahuje na množstvo vody, ale na silu, spôsob a smer jej prúdu. A vo všeobecnosti treba povedať, že osoba bude zodpovedná na základe interdiktu len vtedy, ak sa koryto zmenilo tým, čo urobila, za predpokladu, že sa stalo nižším alebo užším a v dôsledku toho sa prúd stal rýchlejšim a spôsobil nepríjemnosti osobám, ktoré bývajú v susedstve. Ak susedia trpia akýmikoľvek nepríjemnosťami v dôsledku činu dotknutej strany, existuje dôvod na interdikt.

(4) Ak niekto, kto predtým odvádzal vodu z rieky krytým akvaduktom, chce teraz vodu odvádzat' otvoreným akvaduktom alebo naopak, bolo rozhodnuté, že bude zodpovedný na základe interdiktú za predpokladu, že týmto konaním spôsobí akékoľvek nepríjemnosti osobám žijúcim v blízkosti rieky.

(5) Rovnako, ak ju bude viesť priekopou alebo tak urobí na inom mieste, alebo zmení koryto rieky, bude zodpovedný podľa tohto interdiktú.

(6) Niektoré autority zastávajú názor, že výnimku z tohto interdiktú možno uplatniť z dôvodu, že práce boli vykonané len na účely opravy brehov, takže ak niekto spôsobí, že voda tečie iným smerom na účely opravy brehov, nebude dôvod na interdikt. Tento názor iné orgány neakceptujú, pretože brehy by sa nemali opravovať, ak to spôsobuje nepríjemnosti osobám žijúcim v susedstve. Zvykneme však, aby prétor po prešetrení rozhodol, či má túto výnimku udeliť, pretože veľmi často je výhodné povoliť takýto postup.

(7) Ak však nejakú inú výhodu získa ten, kto niečo urobil s verejným tokom (predpokladajme napríklad, že mu voda zvyčajne spôsobila veľké škody a jeho pozemok bol zaplavený), a on postavil hrádze alebo urobil iné opatrenia na opravu brehov, aby ochránil svoj pozemok, a tým do určitej miery zmenil tok rieky; prečo by sa nemal konzultovať jeho záujem? I

viem, že viaceré osoby s cieľom chrániť¹ svoje pozemky úplne zmenili smer toku a zmenili ich korytá, pretože v takýchto prípadoch je potrebné zohľadniť prospech a bezpečnosť zainteresovanej strany, ak nevznikne škoda iným osobám v susedstve.

8. Podľa tohto interdiktú je zodpovedný aj ten, kto spôsobí, že rieka tečie iným smerom, než akým tiekla počas predchádzajúceho leta. Preto podľa úradov prétor zahrnul aj predchádzajúce leto, pretože prirodzený tok rieky je v lete istejší ako v zime. Tento interdikt sa vzťahuje na minulé, a nie na súčasné leto; pretože tok rieky počas minulého leta podlieha menším pochybnostiam. Leto trvá do jesennej rovnodennosti. Ak sa na interdikt odvolávame počas leta, treba brať do úvahy predchádzajúce obdobie; a ak sa to robí počas zimy, treba brať do úvahy nie leto, ktoré bude nasledovať po zime, ale minulé.

9. Tento interdikt bude platiť v prospech ktoréhokoľvek z ľudí, ale nemožno ho použiť proti každému, ale len proti tomu, kto spôsobil, že voda tečie iným smerom, hoci na to nemal právo.

10. Tento interdikt je možné uplatniť aj voči dedičom.

11. Prétor napokon hovorí: "Všetko uvedieš do pôvodného stavu, ak máš vo svojom vlastníctve niečo, čo bolo postavené alebo umiestnené vo verejnej rieke alebo na jej brehu, čím sa spôsobilo, že voda tečie iným smerom, než akým tiekla počas predchádzajúceho leta."

12. Predmetný interdikt je reštitučný; predchádzajúci interdikt je zákazový a vzťahuje sa na práce, ktoré ešte neboli vykonané. Preto ak už bolo niečo vykonané, obnovenie predchádzajúceho stavu možno dosiahnuť prostredníctvom tohto interdiktu; a ak sa chce, aby sa nič nevykonalo, musí sa použiť predchádzajúci interdikt; a ak sa niečo vykoná po udelení interdiktu, zodpovedná osoba bude potrestaná.

13. Nie je nespravodlivé, ako hovorí Labeo, zahrnúť do tohto reštitučného interdiktu všetko, čo bolo vykonané, aby sa zabránilo tomu, že zostane vo vlastníctve stavby, s ohľadom na ktorú bol interdikt vydaný.

Tit. 14. Pokiaľ ide o interdikt, ktorý sa týka používania verejnej rieky na plavbu.

1. Ulpián, O edikte, kniha LXVIII.

Prétor hovorí: "Zakazujem používať násilie na to, aby sa niekomu zabránilo viesť loď alebo čln po verejnej rieke, alebo aby sa mu bránilo v nakladaní alebo vykladaní toho istého na brehu uvedenej rieky. Zakazujem tiež akékoľvek zasahovanie do plavby na akomkoľvek jazere, kanáli alebo verejnom vodnom diele."

1. Týmto interdiktom sa ustanovuje, že nikomu sa nesmie brániť v používaní verejného toku na účely plavby. Lebo tak, ako bol vyhlásený interdikt v prípade osoby, ktorej sa bráni vo využívaní verejných ciest, tak aj prétor usúdil, že tento interdikt by sa mal zverejniť.

2. Ak uvedené miesta patria súkromným osobám, interdikt sa neuplatní.
3. Jazero je vodná plocha, ktorá má trvalý prívod vody.
4. Rybník je vodná plocha, ktorá má určitý čas stojatý stav a ktorá sa počas zimy bežne zväčšuje.
5. Priekopa je nádoba na vodu vytvorená ľudskými rukami.
6. Všetky z nich môžu byť verejné.
7. Sabinus, ako aj Labeo, sú toho názoru, že interdikt bude platiť tam, kde je niekomu zakázané loviť ryby v jazere alebo rybníku, ktoré má prenajaté od príjmového hospodára. Ak si ho teda prenajal od obce, bude úplne spravodlivé, aby jeho práva boli chránené interdiktom z dôvodu výnosu, ktorý má získať.
8. Ak niekto chce využiť interdikt tohto druhu na účely zníženia pôdy na napájanie svojho dobytku, nemal by byť vypočutý; a to uviedol Mela. Tiež hovorí, že tento interdikt bude platiť na to, aby sa zabránilo komukoľvek použiť silu na to, aby zabránil dobytku iného priblížiť sa k verejnej rieke alebo k jej brehu.

Tit. 15. Pokiaľ ide o interdikt, ktorý sa týka zvyšovania brehov potokov.

1. Ulpián, O edikte, kniha LXVIII.

Prétor hovorí: "Zakazujem, aby sa použilo násilie na to, aby sa niekomu zabránilo vykonávať akékoľvek práce na niektorej verejnej rieke alebo na jej brehu, ktoré má právo vykonávať za účelom spevnenia uvedeného brehu alebo ochrany svojho pozemku, ktorý s ním susedí; za predpokladu, že sa tým nezasahuje do plavby a poskytne sa záruka proti hroziacej škode na desať rokov podľa úsudku dobrého občana; alebo ak nie je vinou dotyčnej strany, že na tento účel nebola poskytnutá záruka alebo ručenie."

1. Je veľmi výhodné opraviť a spevniť brehy verejných tokov. Preto tak ako existuje interdikt, ktorý sa týka opravy verejných ciest, existuje aj interdikt, ktorý sa týka spevnenia brehov riek.

2. Prétor s dobrým odôvodnením dodáva: "za predpokladu, že sa tým nezasiahne do plavby", pretože povolené by mali byť len také opravy, ktoré neprekážajú plavbe.

3. Ten, kto chce opraviť svoj breh, by sa mal zabezpečiť proti hroziacej škode buď zložením záruky, alebo ručenia, ktoré závisí od postavenia zainteresovaných strán. V tomto interdikte sa výslovne uvádza, že za každú škodu, ktorá by mohla byť spôsobená do desiatich rokov, sa má poskytnúť záruka buď formou kaucie, alebo ručenia, a to podľa úsudku dobrého občana.

4. Zábezpeka sa má poskytnúť nielen susedom, ale aj osobám vlastniacim pozemky na druhej strane potoka.

5. Treba dbať na to, aby sa týmto osobám poskytla zábezpeka ešte pred vykonaním prác; po ich vykonaní totiž nemožno proti nikomu viesť konanie podľa tohto interdiktu; aj keby neskôr vznikla nejaká škoda, ale žalobu možno podať podľa akvilejského zákona.

6. Treba poznamenať, že prétor nestanovuje žiadnu opravu brehov jazera, kanála alebo rybníka. Treba však dodržiavať to isté pravidlo, ktoré sa vzťahuje na opravu brehov potoka.

Tit. 16. O interdikte proti násiliu a ozbrojenej sile.

1. Ulpián, O edikte, kniha LXIX.

Prétor hovorí: "Ak ste vy alebo vaši otroci niekoho násilím pripravili o majetok, ktorý v tom čase mal, vyhoviem žalobe, ale len na jeden rok; po uplynutí roka však vyhoviem s ohľadom na to, čo sa dostalo do rúk toho, kto žalobcu násilím zbavil." -

1. Tento interdikt bol ustanovený v prospech osoby, ktorá bola násilím vyhnaná; keďže za takýchto okolností je úplne spravodlivé prísť jej na pomoc. Tento interdikt bol vymyslený na to, aby mu umožnil získať späť vlastníctvo.

2. V rôznych Leges Julia, ktoré sa vzťahujú na verejné a súkromné kauzy, ako aj v rôznych cisárskych konštitúciách sa ustanovuje, že násilie sa nesmie použiť.

3. Tento interdikt sa nevzťahuje na všetky druhy násilia, ale len na také, ktoré sa používa proti osobám zbaveným držby. Týka sa len krutého násilia a prípadov, keď sú strany zbavené vlastníctva pôdy; ako napríklad pozemku alebo budovy, ale ničoho iného. Ak je niekto zbavený držby pozemku, na ktorom sa nenachádzajú žiadne budovy, nepochybne bude existovať dôvod na interdikt.

4. Vo všeobecnosti sa tento interdikt vzťahuje na každého, kto je zbavený majetku spojeného s pôdou, a bez ohľadu na to, z akého miesta bol násilne vyhnaný, sa interdikt bude uplatňovať.

5. Preto ak bol vyhnaný z domu a nemá záujem o pôdu, na ktorej stojí, je zrejmé, že bude existovať dôvod na interdikt.

6. Neexistuje ani žiadna pochybnosť o tom, že tento interdikt sa netýka hnutelných vecí; pretože v prípade krádeže alebo ak sa niečo odníme násilím, bude platiť iná žaloba. Poškodený môže podať aj žalobu na vydanie vecí. Neexistuje žiadna pochybnosť o tom, že ak sa na pozemku alebo v dome, z ktorého bol vyhnaný, nachádza nejaký osobný majetok, interdikt bude platiť aj s odkazom na uvedený majetok.

7. Tento interdikt sa neuplatní, ak je niekto násilne zbavený vlastníctva lode, čoho dôkazom je, že ak je niekto takto zbavený vozidla, nikto nepovie, že môže využiť toto konanie.
8. Nikto nepochybuje o tom, že tento interdikt možno použiť, ak je niekto zbavený domu postaveného z dreva; pretože bez ohľadu na povahu majetku, ktorý sa viaže k pôde, interdikt bude platiť, ak je násilne vyhnaný z domu.
9. Hovorí sa, že ten, kto vlastní majetok, je násilne vyhnaný bez ohľadu na to, či ho držal podľa občianskeho alebo prirodzeného práva, keďže prirodzená držba poskytuje dôvod na tento interdikt.
10. Napokon, ak je manželka vyhnaná z majetku, ktorý jej daroval manžel, môže využiť interdikt; nájomca však nemôže, ak je vyvlastnený.
11. Prétor hovorí: "ak si ho ty alebo tvoji otroci násilne vyhnali". Veľmi správne sa spomínajú otroci, lebo slová "ty si násilne vyhnal" sa vzťahujú na toho, kto sa osobne dopustil násilného činu, a nevzťahujú sa na jeho otrokov; ak by totiž moji otroci niekoho vyhnali, nebude sa to považovať za môj čin; a preto bolo potrebné dodať "alebo tvoji otroci".
12. Za vyhnanca násilím sa považuje aj ten, kto to nariadil alebo prikázal urobiť. Zrejme totiž nie je veľký rozdiel v tom, či jeden človek vyvlastní druhého vlastnými rukami, alebo prostredníctvom niekoho iného. Preto ak by moji otroci niekoho vyhnali s mojím súhlasom, bude sa mať za to, že som ho vyhnal ja sám.
13. Vždy, keď riadne splnomocnený zástupca niekoho násilím vyhnal, Sabinus hovorí, že konanie možno začať proti obojstranným, teda proti splnomocnencovi aj zástupcovi, a že jeden z nich je zbavený zodpovednosti odsúdením druhého; avšak za predpokladu, že sumu ocenenia na súde zaplatil jeden z nich; nie je totiž ospravedlnejší ten, kto vyhnal človeka na príkaz iného, ako keby zabil človeka na príkaz niekoho iného. Ak sa však údajný zástupca nepravdivo vydáva za oprávneného, konanie podľa interdiktu by sa malo začať len proti nemu. Názor Sabina je správny.
14. Ak by som však ratifikoval čin niekoho, kto v mojom mene násilím vyhnal človeka; niektoré autority prijímajú názor Sabina a Cassia, ktorí tvrdia, že ratifikácia sa rovná mandátu a že by som sa mal považovať za toho, kto ho vyhnal, a teda budem zodpovedný podľa tohto interdiktu.

Je to správne, pretože v prípade spáchania trestného činu je úplne spravodlivé prirovnať ratifikáciu k mandátu.

15. Tam, kde sa dodáva: "alebo tvoji otroci", je to veľmi správne uvedené s ohľadom na prípady, keď moji otroci niekoho násilne vyhnali. Ak to však pán nariadil, sám sa dopustil činu vyvlastnenia; ak to však nenariadil, nemal by sa sťažovať, ak je zodpovedný za činy svojich otrokov, aj keď nevyhnali osobu na jeho príkaz; nie je totiž z tohto dôvodu utláčaný, pretože sa mu buď dostalo do rúk niečo, čo musí vrátiť, alebo ak to tak nie je, bude zbavený zodpovednosti, ak vydá svojich otrokov ako náhradu za priestupok, ktorý spáchali. A hoci je nútený odovzdať svojich otrokov ako náhradu škody, mal by to zohľadniť pri odhade škody, ktorá mu vznikla; keďže otrok môže takto poškodiť svojho pána.

16. Pod pojmom "otroci" sa rozumie celý súbor otrokov.

17. Pýta sa však, aký počet otrokov je zahrnutý v tomto pojme, či len dvaja alebo traja, alebo viac. 18. Pri zvažovaní uplatňovania tohto interdiktu je lepší názor, že ak by len jeden otrok niekoho násilím vyhnal, považuje sa za páchatel'a celého súboru otrokov.

18. V pojme "otroci" treba povedať, že sú v ňom zahrnutí všetci tí, ktorých za takých považujeme.

19. Ak niekto odmietne brániť svojho otroka alebo otrokov, treba ho prinútiť, aby sa podrobil tomuto interdiktu; alebo aspoň do tej miery, že ho prinútime vrátiť všetko, čo sa mu dostalo do rúk.

20. Ak syn pod otcovskou kontrolou alebo nádenník niekoho násilím zbaví, bude platiť dostupný interdikt.

21. Ak využijem interdikt proti niekomu, kto sa, hoci je v stave slobody, dožaduje ako otrok, alebo naopak, po začatí súdneho konania, keď bolo rozhodnuté, že človek je slobodný, a keď sa preukáže, že som bol násilne vyhnaný jeho otrokmi bez jeho vedomia, musím byť nahradený vo vlastníctve.

22. Vlastník sa považuje za držiteľ'a nehnuteľnosti, ktorú má v držbe jeho otrok, jeho zástupca alebo jeho nájomca. Preto ak je niektorý z nich násilne zbavený držby, aj on sám sa považuje za zbaveného držby, aj keď nevedel, že tí, ktorými mal držbu, boli vystáňovaní. Preto ak by bol niekto iný, prostredníctvom koho som mal držbu, vystáňovaný, nikto nemôže mať pochybnosti o tom, že budem mať nárok na výhodu interdiktu.

23. Tento interdikt však nebude platiť v prospech nikoho, ak nebol v držbe v čase, keď bol vyst'ahovaný, pretože nikto sa nepovažuje za vyst'ahovaného, ak nebol v držbe.

24. Je jasné, že každý by sa mal považovať za vyhnaného násilím, ak držal majetok buď telesne, alebo úmyselne. Preto ak by niekto odišiel zo svojho pozemku alebo zo svojho domu a nenechal by tam nikoho zo svojich ľudí a po návrate by mu bolo zabránené vstúpiť do jeho priestorov; alebo ak by ho niekto zastavil uprostred cesty a zmocnil sa jeho majetku, bude sa považovať za vyhnaného násilím; pretože bol zbavený držby, ktorú držal úmyselne, ale nie telesne.

25. Zvyčajné príslovie, že "držba zimných a letných letovísk sa nedrží úmyselne", sa uvádza na príklade, ktorý využil Proculus. Rovnaké pravidlo sa uplatní na všetky nehnuteľnosti, z ktorých sa dočasne stiahneme bez úmyslu vzdať sa ich držby.

26. Lepší je názor, že vyvlastnený nie je ten, kto nemal vlastníctvo ani úmyslom, ani telesne, a nie ten, komu bolo zabránené vstúpiť naň a zmocniť sa ho; vyvlastnený je totiž ten, kto stráca vlastníctvo, a nie ten, komu nebolo umožnené sa ho zmocniť.

27. Cassius hovorí, že človek môže násilie odraziť silou; toto právo mu totiž priznáva zákon prírody. Preto sa domnieva, že je jasné, že ozbrojenú agresiu možno odraziť zbraňou.

28. Ovládnuť násilím treba definovať tak, že to znamená, keď niekto po vyhnaní predchádzajúceho nájomcu získa držbu násilím; alebo keď príde na pozemok pripravený a pripravený zmocniť sa držby a v rozpore s dobrými mravmi prijal opatrenia, aby mu v tom nebolo zabránené. Labeo však hovorí, že násilím nevlastní ten, kto si niečo ponecháva s použitím sily.

29. Labeo tiež hovorí, že ten, kto sa v obave pred objavením sa davu osôb dá na útek, sa považuje za vyhnaného násilím. Podobne Pomponius hovorí, že násilie neexistuje bez vynaloženia telesnej sily. Myslím si, že ten, kto utiekol z dôvodu priblíženia sa davu osôb, by sa mal považovať za násilne vyhnaného, ak sa zmocnia jeho majetku.

30. Ktokoľvek, kto sa zmocnil môjho majetku násilím, bude mať nárok na výhodu interdiktu, ak ho sám niekto vyhnal.

31. Každý, kto bol násilne zbavený majetku, môže vymáhať náhradu všetkej škody, ktorú utrpel tým, že bol vyst'ahovaný; musí sa totiž dostať do rovnakého stavu, v akom by bol, keby nebol zbavený majetku.

32. Ak sa mi vráti pozemok, ktorého som bol zbavený, ale nevráti sa mi iný majetok, ktorého som bol násilím zbavený, treba povedať, že interdikť bude stále platiť; pretože je pravda, že som bol násilím zbavený. Je zrejmé, že ak niekto chce využiť tento interdikť s odkazom na dr'žbu pozemku, ako aj žalobu na vynútenie predloženia osobného majetku na súde, môže tak urobiť podľa svojho uváženia. Uviedol to Julianus a dodáva, že v takomto prípade má každý právo podať žalobu o majetok odobratý násilím.

33. Tam, kde prétor hovorí: "ktorý tam mal", treba tým rozumieť všetok majetok, nielen ten, ktorý mu patril, ale aj všetko, čo bolo u neho uložené, čo mu bolo požičané alebo dané do zálohy a čo mal v užívaní alebo v užívaní, alebo v starostlivosti, alebo čokoľvek, čo mu bolo prenajaté. Keď totiž prétor používa slovo "mal", je v ňom zahrnutý majetok každého druhu.

34. Okrem toho prétor veľmi správne dodáva: "ktorý mal v tom čase", a slová "v tom čase" musíme chápať tak, že znamenajú, keď bol zbavený majetku. Preto ak neskôr prestal mať na tom mieste niečo vo vlastníctve, treba povedať, že sa naňho bude vzťahovať interdikť. Tak sa stáva, že aj keď mu od vyvlastnenia zomreli otroci alebo dobytok, bude existovať dôvod na interdikť. Napokon Julianus hovorí, že ak bol niekto násilne zbavený pozemku, na ktorom boli otroci, a títo otroci potom bez jeho viny zomreli, ich odhadnutá hodnota by mu mala byť vyplatená prostredníctvom interdiktu; rovnako ako zlodej, ktorý ukradol otroka, je zodpovedný po smrti otroka.

35. Z toho vyplýva, že bude nútený uhradiť cenu hospodárskych domov alebo iných budov zničených požiarom; Julianus totiž hovorí, že ak bol niekto vyst'ahovaný, druhá strana je vždy zodpovedná za to, že mu zabránila získať náhradu.

36. Preto tvrdí, že je ustálené, že každý, kto iného násilím vyst'ahoval a potom stratil vlastníctvo bez toho, aby sa dopustil podvodu, bude zodpovedný podľa interdiktu.

37. Slovo "tam" uvádza prétor preto, aby nikto nemohol zahrnúť majetok, ktorý na danom mieste nemal.

38. Ako však máme rozumieť slovu "tam", ktoré prétor používa? Myslí sa tým miesto, odkiaľ bol násilne vyhnaný, alebo sa vzťahuje na celé miesto vlastníctva? Lepšie je zastávať názor, že sa nevzťahuje na kút alebo miesto, v ktorom sa osoba mohla nachádzať, ale na celý vlastnený majetok, o ktorý bola pripravená, keď bola vyhnaná.

39. Rok, keď ide o túto interdikciu, je disponibilný.

40. Pri odhade zisku sa výpočet vykonáva odo dňa, keď bola osoba vyst'ahovaná, hoci pri iných interdiktách sa počíta odo dňa ich vydania a výpočet sa po tomto čase nevykonáva. Rovnaké pravidlo sa vzťahuje na hnutel'ný majetok, ktorý sa tam náhodou nachádzal, pretože jeho zisky by sa mali počítať odo dňa, keď bola osoba násilne vykázaná.

41. Na základe tejto interdiktu sa musí vykonať nielen vyúčtovanie ziskov, ale aj akýchkoľvek iných výhod, ku ktorým mohol žalobca dospieť. Vivianus totiž hovorí, že ten, kto bol zbavený majetku, aj keď nebolo použité násilie, bude mať podľa tohto ediktu nárok na vrátenie všetkého, čo by bol mal alebo získal, alebo sudca musí vykonať ocenenie toho istého, aby strana mohla získať rozsudok v rozsahu svojho záujmu na tom, že nebol zbavený majetku.

42. Na základe interdiktu Unde vi, aj keď strana nie je vo vlastníctve, bude nútená vykonať reštitúciu.

43. Keďže tento interdikt zohľadňuje krutosť spáchaného protiprávneho činu, vzniká otázka, či bude platiť v prospech slobodníka proti jeho patrónovi alebo v prospech detí proti ich rodičom. Lepší názor je, že by nemal byť udelený slobodníkovi proti jeho patrónovi alebo deťom proti ich rodičom; pre nich bude výhodnejšie podať žalobu in factum; ibaže by patrón použil ozbrojené násilie proti svojmu slobodníkovi alebo rodič proti svojim deťom; za takýchto okolností bude interdikt platiť.

44. Tento interdikt platí v prospech dediča a ostatných dedičov.

45. To, čo uvádza Vivianus, dokazuje, že interdikt Unde vi sa udeľuje len strane, ktorá je vo vlastníctve; ak ma totiž niekto násilím vyhnať a nevyhnať mojich ľudí, nemôžem využiť interdikt, pretože si zachovávam vlastníctvo tých členov mojej rodiny, ktorí neboli vyhnaní.

46. Vivianus tiež hovorí, že ak niekto násilím vyhnal tvojich otrokov a iných si ponechal a spútal reťazami alebo im dal príkazy, rozumie sa, že si bol násilím vyhnaný, lebo prestávaš držať majetok, keďže tvojich otrokov vlastní niekto iný; a to, čo sa hovorí o časti otrokov, platí pre všetkých, ak nikto z nich nebol vyhnaný, ale všetkých sa zmocnil ten, kto vstúpil na pozemok.

47. Vivianus tiež diskutoval o tejto otázke a pýta sa, čo povieme, ak by som sa ujal držby, kým niekto iný obsadí majetok, a ja nevyžením držiteľa, ale po spútaní ho prinútim pracovať? Myslím si, že lepší názor je, že ten, kto bol spútaný, by sa mal považovať za násilne vystáňovaného.

48. Žaloba in factum bude na základe tohto interdiktú smerovať proti dedičovi a prétorskému držiteľovi majetku, ako aj proti iným držiteľom za to, čo sa im dostalo do rúk;

2. Paulus, O edikte, kniha LXV.

Alebo za čokoľvek, čo mohli získať podvodným konaním, ktorého sa dopustili.

3. Ulpian, O edikte, kniha LXIX.

To isté pravidlo sa uplatní, ak bol niekto vyhnaný ozbrojeným násilím, pretože sa priznáva žaloba z dôvodu akéhokoľvek protiprávneho konania zosnulého na sumu, ktorá sa mohla dostať do rúk dediča. Stačí však, aby dedič nezískal žiadny zisk, pretože nesmie utpieť žiadnu škodu.

1. Táto žaloba, ktorú možno podať proti dedičovi a ďalším dedičom, je večná, pretože sa týka stíhania majetku.

2. Čo máme rozumieť pod slovami "vyhnaný ozbrojeným násilím"? Zbrane zahŕňajú všetky strelné zbrane, teda nielen meče, kopije, oštepky alebo šípy, ale aj palice a kamene.

3. Je jasné, že ak má palice alebo meče len jedna alebo dve osoby, bude sa mať za to, že ich držiteľ bol vysunutý ozbrojenou silou.

4. Okrem toho, aj keď útočníci prídu neozbrojení, ak v čase hádky tí, ktorí prišli neozbrojení, pristúpia k použitiu palíc alebo kameňov, pôjde o použitie ozbrojenej sily.

5. Aj keby tí, ktorí prišli ozbrojení, nepoužili zbrane na to, aby vyhнали stranu, ktorá ich vlastní, ale ich odložili, bude sa mať za to, že došlo k použitiu ozbrojenej sily; pretože strach zo zbraní stačí na konštatovanie skutočnosti vyvlastnenia ozbrojenou silou.
6. Ak sa niekto, keď videl ozbrojených mužov, ktorí išli inam, z tohto dôvodu tak zľakol, že sa dal na útek, nepovažuje sa za zbaveného majetku; pretože ozbrojení muži nemali v úmysle obťažovať ho, ale boli na ceste inam.
7. Preto ak by niekto počul, že sa blížia ozbrojení muži, a z hrôzy sa vzdá držby svojho majetku, treba povedať, že nebol zbavený majetku ozbrojeným násilím; bez ohľadu na to, či to, čo počul, bola pravda alebo lož, ak sa držby skutočne neujali spomínané osoby.
8. Ak by však v čase, keď sa vlastník chystal ujať držby, ozbrojené osoby, ktoré sa už zmocnili jeho majetku, mu v tom zabránili, má sa za to, že bol vyvlastnený ozbrojeným násilím.
9. Preto môžeme použitím zbrane odraziť každého, kto príde ozbrojený, ale treba to urobiť hneď, a nie až po uplynutí nejakého času; ak si uvedomíme, že násilnému vyhnaniu možno klásť nielen odpor, ale aj to, že ten, kto bol vyhnaný, môže sám vyhnať votrelca, ak tak urobí hneď, a nie až po uplynutí nejakého času.
10. Ak je osoba, ktorá prichádza ozbrojená, agentom, bude sa mať za to, že jeho mandant použil pri vyvlastnení ozbrojenú silu, či už to nariadil, alebo, ako hovorí Julianus, to následne ratifikoval.
11. To platí aj v prípade otrokov; ak totiž moji otroci prídu ozbrojení bezo mňa, nepovažuje sa to za môj príchod, ale za príchod mojich otrokov; ibaže by som im to nariadil alebo ich čin ratifikoval.
12. Tento interdikt možno použiť aj proti tomu, ktorého podvodným konaním bola osoba zbavená ozbrojeného násillia; a po uplynutí jedného roka sa udelí na vrátenie toho, čo sa dostalo do rúk toho, kto bol za tento čin zodpovedný.
13. Je zrejmé, že interdikt Unde m bude potrebný pre užívateľ'a, ak mu bude znemožnené užívať a požívať užívacie právo k pozemku.

14. Užívateľovi sa rozumie, že mu bolo zabránené v užívaní a požívaní jeho práva, ak bol násilne vyhnaný, keď využíval svoje privilégium, alebo mu nebolo umožnené vstúpiť na pozemok, keď ho opustil bez úmyslu vzdať sa svojho užívacieho práva. Ak by mu však niekto bránil v užívaní a požívaní na začiatku, nebude dôvod na tento zákaz. Čo by sa teda malo urobiť? Užívateľ musí podať žalobu o vrátenie svojho užívacieho práva.

15. Tento interdikt sa opäť vzťahuje na toho, komu sa bráni v užívaní a požívaní pozemku, ako aj na toho, komu sa bráni v užívaní a požívaní domu. V dôsledku toho sa domnievame, že sa nevzťahuje na hnutelné veci, ak niekomu bráni v ich užívaní a požívaní, pokiaľ uvedené hnutelné veci nie sú príslušenstvom pozemku. Preto ak sa nehnuteľnosť nachádzala na pozemku, treba povedať, že sa na ňu bude vzťahovať tento zákaz.

16. Podobne, ak nebolo odkázané užívacie právo, ale len užívanie nehnuteľnosti, bude platiť tento interdikt; pretože bez ohľadu na to, akým spôsobom bolo zriadené užívacie právo alebo užívanie, bude platiť tento interdikt.

17. Každý, kto získal vlastníctvo majetku akýmkoľvek spôsobom ako užívateľ, môže využiť tento interdikt. Ak by niekto, komu bolo znemožnené užívať svoje privilégium, neskôr stratil svoje občianske práva alebo zomrel, veľmi správne sa usudzuje, že tento interdikt bude platiť v prospech jeho dedičov a nástupcov; nie za účelom zriadenia ďalšieho užívacieho práva, ale preto, aby sa nahradila škoda, ktorá vznikla v minulosti.

18. Podobne je dedič zodpovedný aj za žalobu vo veciach faktických za všetko, čo sa dostalo do jeho rúk.

4. Ten istý, O edikte, kniha X.

Ak ma niekto násilím zbaví majetku v mene obce, Pomponius hovorí, že budem mať právo na interdikt proti spomínanej obci, ak sa jej niečo dostalo do rúk.

5. Ten istý, O edikte, kniha XI.

Ak ťa uvediem do držby majetku v súlade so súdnym dekrétom, Pomponius hovorí, že interdikt Unde vi sa nebude vzťahovať, pretože nie je násilne vysťahovaný ten, kto je nútený uviesť do držby iného.

(6) Paulus, O edikte, kniha XVII.

Keď sa vydá rozhodnutie na základe interdiktú Unde vi, malo by sa týkať hodnoty záujmu, ktorý mal žalobca na tom, aby zostal v držbe nehnuteľnosti. Pomponius hovorí, že taká je naša prax, t. j. že majetok sa považuje za majetok, ktorého hodnota sa rovná záujmu žalobcu. Môže to byť buď menej, alebo viac, pretože často je v záujme žalobcu ponechať si otroka viac, ako je jeho hodnota; napríklad v prípadoch, keď je v záujme vlastníka mať ho v držbe, buď aby mohol byť vystavený mučeniu, alebo aby mohol dokázať nejakú skutočnosť, alebo prijať dedičstvo.

7. Ten istý, O edikte, kniha XXIV.

Ak som bol tebou násilne vyst'ahovaný a Titius začal vlastníť ten istý majetok, nemôžem začať konanie podľa interdiktú proti nikomu inému ako proti tebe.

8. Ten istý, O edikte, kniha LIV.

Fulcinius mal vo zvyku hovoriť, že vlastníctvo bolo nadobudnuté násilím, kedykoľvek bol niekto, kto nebol vlastníkom, ale kto bol v držbe, násilne vyst'ahovaný.

9. Ten istý, O edikte, kniha LXV.

Ak je viacero dedičov, každý z nich zodpovedá len za sumu, ktorá sa dostala do jeho rúk. Z tohto dôvodu dedič niekedy zodpovedá za celú sumu, ktorá sa mu dostala do rúk, hoci mohol zdediť len časť majetku.

(1) Pretor nariaďuje, aby sa každý, kto bol násilne zbavený užívacieho práva, vrátil do pôvodného stavu; to znamená do stavu, v akom by bol, keby nebol vyst'ahovaný. Ak by teda užívacie právo zaniklo uplynutím času po tom, ako ho vlastník odňal užívateľovi, ten bude napriek tomu nútený vykonať reštitúciu, t. j. znovu zriadiť užívacie právo.

10. Gaius, O edikte mestského prétora, titul: O prípadoch týkajúcich sa slobody.

Ak by narušiteľ vyhнал vlastníka aj užívateľa z pozemku a užívateľ by stratil svoje právo z dôvodu, že ho neužíval počas stanoveného času, nikto nepochybuje o tom, že vlastník môže podať žalobu proti narušiteľovi, a to buď sám,

alebo spolu s užívateľom; alebo ak by tak neurobil, môže si užívacie právo ponechať po tom, ako mu bolo obnovené, a prípadnú škodu, ktorú utrpel užívateľ, vymáhať od toho, kto bol zodpovedný za stratu.

11. Pomponii, O Plautiovi, kniha VI.

Používa násilie ten, kto nedovolí strane, ktorá má pozemok v držbe, aby ho využívala spôsobom, ktorý si želá, či už zasieváním semena, obrábaním, kopáním, orbou alebo stavbou na ňom, alebo vykonaním akéhokoľvek iného úkonu, ktorý bráni jeho protivníkovi vo voľnej držbe pozemku.

12. Marcellus, Digesty, kniha XIX.

Nájomca odmietol umožniť vstup na pozemok človeku, ktorému prenajímateľ predal pozemok a nariadil mu, aby sa ujal držby; a tento nájomca bol potom násilím zbavený držby iným. Vznikla otázka, kto by mal nárok na interdikt Unde vi? Rozhodol som, že nie je rozdiel v tom, či nájomca bránil vo vstupe na pozemok samotnému vlastníkovi alebo kupujúcemu, ktorému vlastník nariadil odovzdať držbu. Preto by interdikt Unde vi platil v prospech nájomcu a on sám by bol zodpovedný za podobný interdikt v prospech prenajímateľa, o ktorom sa malo za to, že ho vyhnal, keď odmietol odovzdať držbu kupujúcemu, pokiaľ tak neurobil z oprávneného a rozumného dôvodu.

13. Ulpián, O Sabinovi, kniha VIII.

Ani interdikt Unde vi, ani žiadny iný interdikt neznamená infamáciu.

14. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXIX.

Ak však budeš vyst'ahovaný ozbrojeným násilím, budeš mať právo získať pozemok späť, aj keď si ho pôvodne získal do vlastníctva buď násilím, alebo tajne, alebo na základe neistého titulu.

15. Paulus, O Sabinovi, kniha XIII.

Ak si ma násilím vyst'ahoval, alebo ak si spôsobil, aby sa tak stalo násilím alebo tajne, aj keď si potom stratil držbu bez toho, aby si sa dopustil podvodu alebo nedbanlivosti, aj tak budeš povinný, aby sa proti tebe vyniesol

rozsudok o výške mojich úrokov; pretože si bol na prvom mieste vinný ty, keďže si ma buď násilím vyst'ahoval, alebo si spôsobil, aby sa tak stalo násilím, alebo tajne.

16. Ulpián, O edikte, kniha XXIX.

V súvislosti s interdiktom Unde vi treba povedať, že v prípade vyvlastnenia synom pod otcovskou kontrolou bude jeho otec zodpovedný za všetko, čo sa mu dostalo do rúk.

17. Julianus, Digesty, kniha XLVIII.

Ak niekto násilím získa späť držbu majetku, ktorého bol zbavený násilím počas toho istého sporu, rozumie sa tým skôr, že bol vrátený do pôvodného postavenia, než že získal späť držbu majetku násilím. Ak ťa teda o niečo pripravím násilím a ty mi to vyrveš rovnakým spôsobom a ja ti to potom opäť odoberiem, môžeš voči mne využiť interdikt Unde vi.

18. Papinianus, Otázky, kniha XXVI.

Ak niekto predá pozemok, ktorý si prenajal, a prikáže kupujúcemu, aby sa ho ujal, a nájomca mu v tom zabráni a kupujúci potom násilím nájomcu vyženie, vzniká otázka, kto bude mať právo na interdikt Unde vi? Bolo ustálené, že nájomca bude mať nárok na interdikt v prospech predávajúceho; pretože nezáleží na tom, či mu v prevzatí držby bránil on sám, alebo iný, ktorý bol ním vyslaný. Nemožno totiž tvrdiť, že držba bola stratená skôr, ako bola nehnuteľnosť odovzdaná kupujúcemu, pretože nikto nemá v úmysle stratiť držbu v prospech kupujúceho skôr, ako ju tento sám získa. Aj kupujúci, ktorý by neskôr použil násilie, by sám podliehal interdiktom v prospech nájomcu, pretože násilné nadobudnutie držby pozemku nebolo od neho, ale od predávajúceho, ktorý sa ho sám zbavil. Vystala otázka, či by sa malo poskytnúť oslobodenie kupujúcemu, ak neskôr so súhlasom predávajúceho násilne vyhnal nájomcu. Vyslovil som názor, že nemá nárok na úľavu, pretože sa k výkonu zaviazal na základe nezákonného splnomocnenia.

1. Ak niekto podá žalobu o vrátenie pozemku proti osobe, ktorá je povinná na základe interdiktu Unde vi, bolo rozhodnuté, že kým prebieha konanie, môže byť konanie na základe interdiktu vedené zákonne.

19. Tryphoninus, Disputácie, kniha XV.

Julianus veľmi správne rozhodol, že ak ma násilne zbavíš pozemku, na ktorom sa nachádza hnutel'ný majetok, budeš povinný na základe interdiktu Unde vi vrátiť mi nielen vlastníctvo pozemku, ale aj hnutel'ného majetku, ktorý sa tam v tom čase nachádzal; aj keď som bol v omeškaní s postupom voči tebe podľa interdiktu; takže ak niektorí otroci alebo dobytok uhynuli, alebo ak sa náhodou zničil iný majetok, budeš napriek tomu povinný ho vrátiť, pretože si v omeškaní viac, než sa považuje za dlžníka.

(20) Labeo, Epitomes of Probabilities by Paulus, kniha III.

Ak bol tvoj nájomca násilne vyst'ahovaný, môžeš postupovať podľa interdiktu Unde vi. Rovnaké pravidlo treba prijať, ak je nájomca tvojho domu násilne vyst'ahovaný. Paulus: To platí aj pre podnájomníka alebo podnájomníka.

Tit. 17. Ohľadom interdiktu uti possidetis.

1. Ulpián, O edikte, kniha LXIX.

Pretor hovorí: "Zakazujem použiť silu, aby sa jednému z vás zabránilo udržať si vlastníctvo predmetných domov proti druhému, ak ste ich nezískali do vlastníctva buď násilím, tajne, alebo na základe neistého titulu. Tento interdikt neudelim v prípadoch týkajúcich sa kanalizácie alebo pre vyššiu sumu, než je hodnota nehnuteľnosti; a povoľujem, aby sa konanie začalo do jedného roka odo dňa, keď na to bola strana oprávnená."

1. Tento interdikt je formulovaný v prospech držiteľa pozemku, ktorému prétor takúto držbu prizná, a je zákazový, pokiaľ ide o zachovanie držby.

2. Dôvodom zavedenia tohto interdiktu je skutočnosť, že držba majetku sa má odlišovať od jeho vlastníctva. Môže sa totiž stať, že niekto môže byť držiteľom, ale nie vlastníkom sporného majetku, a niekto môže byť vlastníkom, ale nie držiteľom; a tá istá osoba môže byť aj držiteľom, aj vlastníkom.
3. Preto vždy, keď medzi stranami sporu vznikne spor s odkazom na majetok, alebo sa dohodnú, že jeden z nich bude držiteľom a druhý navrhovateľom, alebo sa takáto dohoda neuzavrie; výsledok bude nasledovný. Ak sa dohodnú, vec sa ihneď vyrieši a ten, kto sa dohodne, že bude držiteľom, bude požívať výhody držiteľa a druhý bude znášať bremeno navrhovateľa. Ak medzi nimi vznikne spor o to, kto z nich je v držbe, pretože každý z nich vyhlasuje, že má na ňu najlepšie právo, potom, ak je predmetom sporu nehnuteľný majetok, musia sa uchýliť k tomuto interdiktu.
4. Tento interdikt, ktorý sa bežne nazýva Uti possidetis, slúži na zachovanie držby; udeľuje sa totiž na to, aby sa zabránilo použitiu akéhokoľvek násillia proti strane, ktorá je v držbe, a preto sa zavádza po interdikte Unde vi, pretože ten obnovuje držbu po jej strate, a tento interdikt zabezpečuje, aby sa nestratila. Napokon prétor zakazuje použiť proti držiteľovi násillie; preto mu prvý interdikt odporuje, kým druhý ho chráni. A ako hovorí Pedius, každý spor, ktorý sa týka držby, buď zahŕňa navrátenie majetku, ktorý nevlastníme, alebo nám umožňuje držať ten, ktorý už vlastníme. Konanie o navrátenie držby sa začína buď prostredníctvom interdiktu, alebo inou žalobou. Existujú teda dva spôsoby získania držby, a to na základe výnimky alebo interdiktu. Výnimka sa udeľuje strane v držbe z niekoľkých dôvodov.
5. Do tohto interdiktu sa vždy vkladajú tieto slová: "Ak nezbavíte druhú stranu držby ani násillím, ani tajne, ani na základe neistého titulu."
6. Interdikt nazývaný Uti possidetis chráni aj držiteľa pozemku, pretože mu nie je priznaná žiadna žaloba, keďže stačilo, aby bol v držbe.
7. Tento interdikt možno použiť aj bez ohľadu na to, či niekto tvrdí, že je v držbe celého pozemku, alebo len jeho určitej časti, prípadne nedeliteľnej časti.
8. Tento interdikt sa nepochybne vzťahuje na všetky prípady týkajúce sa držby nehnuteľnosti, ak ju možno držať.

9. Keď prátor v interdikte hovorí: "ak jeden z vás nepripravil druhého o držbu ani násilím, ani tajne, ani na základe neistého titulu", znamená to, že ak niekto nadobudol držbu násilím, ani tajne, ani na základe neistého titulu od niekoho iného ako od svojho protivníka, bude to pre neho výhodné. Ak však svojho protivníka o držbu pripravil, nemal by jeho prípad získať z dôvodu, že ho zbavil nezákonne; je totiž jasné, že držba tohto druhu by nemala byť výhodná.

2. Paulus, O edikte, kniha LXV.

Pri posudzovaní tohto interdiktu nie je rozdiel, či je držba oprávnená alebo neoprávnená, pokiaľ ide o ostatné strany; pretože ten, kto je v držbe, má práve vďaka tejto skutočnosti lepšie právo ako ten, kto majetok neobsadil.

3. Ulpián, O edikte, kniha LXIX.

Ak sú dve strany v držbe celého majetku, pozrime sa, aké stanovisko treba vyniesť. Preskúmame, ako k tomu môže dôjsť. Ak by niekto navrhol prípad, keď jedna z nich drží majetok oprávnene a druhá neoprávnene; napríklad ak ja vlastním majetok na základe právneho titulu a ty si ho získal násilím alebo tajne a zbavil si ma držby, budem mať prednosť pri interdikte; ak si však odo mňa držbu nezískal, nebude mať výhodu ani jeden z nás, lebo v držbe sme obaja.

1. Tento interdikt je dvojnásobný a platí v prospech žalobcov aj žalovaných.

2. Tento interdikt je dostatočný pre osobu, ktorej sa bráni stavať na vlastnom pozemku, lebo sa má za to, že zasahujete do mojej držby, ak mi bránite v jej užívaní.

3. Ak nájomca bráni vlastníkovi v oprave jeho domu, bolo rozhodnuté, že interdikt Uti possidetis bude platiť, ak vlastník v prítomnosti svedkov vyhlási, že nemá v úmysle brániť nájomcovi v bývaní v dome, ale nechce, aby sa považoval za jeho držiteľa.

4. Okrem toho pozrime, aké je právo, ak zástupca vášho suseda presadí vinič z vášho pozemku na svoj. Pomponius hovorí, že mu môžeš doručiť výpoveď a vinič vyrúbať, a Labeo hovorí to isté. Ten tiež hovorí, že môžeš využiť interdikt Uti possidetis vo vzťahu k miestu, kde sa vinič zakorenil, pretože ak by použil násilie, aby ti bránil v

rezaní alebo odstraňovaní viniča, bude sa mať za to, že ti násilne zabránil v držbe; Pomponius totiž zastáva názor, že každý, kto bráni inému v obrábaní jeho vlastného pozemku, mu bráni v tom, aby si ho udržal v držbe.

5. Opäť, ak jeden sused niečo premietne na pozemok druhého a tvrdí sa, že to urobil bez akéhokoľvek práva, pozrime sa, či interdikt Uti possidetis bude k dispozícii pre jedného z nich voči druhému. Cassius uvádza, že ani jeden z nich ho nemôže použiť, pretože jeden z nich vlastní pozemok a druhý plochu s budovou na nej.

6. Labeo tiež hovorí: "Časť môjho domu vyčnieva nad tvojím. Môžeš využiť interdikt voči mne, ak obaja vlastnime miesto, ktoré je prekryté výstupkom? Alebo môžem použiť interdikt proti tebe, aby som ľahšie získal do vlastníctva výčnelok, keďže ty teraz vlastníš dom, ktorého časť tvorí spomínaný výčnelok?"

7. Ak sa však nad domom, ktorého som vlastníkom, nachádza byt, v ktorom býva iná osoba ako vlastník, Labeo hovorí, že ja, a nie ten, kto býva v uvedenom byte, môžem použiť interdikt Uti possidetis, a to z toho dôvodu, že čokoľvek je postavené na pôde, vždy tvorí jej časť. Labeo hovorí, že je jasné, že ak má byt verejný vchod, vlastník spodnej časti domu ju nemá v držbe, ale bude ju mať v držbe ten, kto má vchod z ulice. To platí s ohľadom na byt s verejným vchodom. Strany, ktoré majú v držbe budovy na pozemku, sú však oprávnené na osobitnú interdikciu a žaloby udelené prétorom. Vlastník pozemku má však v prípade interdiktu Uti possidetis prednosť nielen pred osobou, ktorá má budovu, ale aj pred všetkými ostatnými. Napriek tomu prétor v súlade s podmienkami nájomnej zmluvy ochráni toho, kto má k budove právo. Tento názor zastáva aj Pomponius.

8. Veritelia, ktorí boli uvedení do držby z dôvodu zachovania majetku, nemôžu využiť interdikt Uti possidetis; a to je rozumné, pretože v skutočnosti nie sú v držbe. Treba povedať, že to isté pravidlo sa vzťahuje na všetky ostatné osoby, ktoré boli dané do držby ako uschovávatelia majetku.

9. Ak môj sused spôsobí, že jeho strecha vyčnieva nad môj dom, môžem využiť interdikt Uti possidetis, aby som ho prinútil odstrániť ju.

10. Nepovažuje sa za držbu násilím, ak som získal pozemok od osoby, ktorá ho nadobudla násilným uchopením držby.

11. V tomto interdikte sa vydáva rozsudok na sumu rovnajúcu sa odhadnej hodnote pozemku. Slová "do výšky hodnoty nehnuteľnosti" musíme chápať tak, že ide o záujem, ktorý mal účastník konania na zachovaní držby.

Servius však zastáva názor, že hodnota držby by mala byť odhadnutá na rovnakú sumu ako hodnota nehnuteľnosti; to by sa však v žiadnom prípade nemalo pripustiť, pretože hodnota nehnuteľnosti je jedna vec a hodnota držby je vec druhá.

(4) Ten istý, O edikte, kniha LXX.

Na záver si myslím, že treba povedať, že tento interdikt by sa mal udeliť medzi užívajúcimi, aj keď si jeden z nich nárokuje užívanie a druhý držbu. Rovnaké pravidlo by sa malo prijať, ak niekto tvrdí, že je v držbe užívacieho práva. Toto zastáva aj Pomponius. Preto by sa tento interdikt mal udeliť aj vtedy, keď jedna osoba tvrdí, že má užívacie právo a druhá, že má užívacie právo na tú istú nehnuteľnosť.

Tit. 18. Pokiaľ ide o interdikt, ktorý sa týka povrchu pozemku.

1. Ulpián, O edikte, kniha LXX.

Prétor hovorí: "Zakazujem vám brániť užívaniu povrchu predmetnej pôdy v súlade s podmienkami nájomnej zmluvy alebo zmluvy, a to buď použitím sily, alebo tajne, alebo na základe neistého titulu. Ak sa žiada o iný úkon týkajúci sa povrchu pozemku, vyhoviem mu, ak sa preukáže riadny dôvod."

1. Každý, kto má právo užívať povrch pozemku patriaceho inému, je chránený občianskoprávnou žalobou. Ak si ho totiž prenajal, môže podať žalobu na základe nájomnej zmluvy; ak ho kúpil, môže podať žalobu na kúpu proti vlastníkovi pozemku, a ak mu ten do toho zasahuje, môže byť žalovaný o výšku žalobcovho podielu. Ak do jeho práv zasahuje iný, vlastník bude povinný ho odškodniť a postúpiť mu svoje práva na žalobu. Považovalo sa však

za oveľa vhodnejšie použiť tento interdikt a prisľúbiť druh reálnej žaloby, pretože nebolo isté, či bude možné podať žalobu na základe nájomnej zmluvy, keďže je vždy lepšie mať držbu ako podať osobnú žalobu.

2. V tomto prípade sa navrhuje dvojité interdikt, rovnako ako v prípade interdiktu *Uti possidetis*. Preto prétor chráni toho, kto si nárokuje právo na povrch pozemku, interdiktom podobným interdiktu *Uti possidetis* a nevyžaduje od neho nič iné, len aby mal titul na držbu. Pýta sa len na jedno, a to, či získal držbu od svojho protivníka násilím, tajne alebo na základe neistého titulu. V rámci tohto interdiktu sa dodržiavajú všetky formálne náležitosti, ktoré sa vzťahujú na interdikt *Uti possidetis*.

3. Keď prétor hovorí: "Ak sa požiada o inú žalobu, ktorá sa týka povrchu pozemku, vyhoviem jej, ak sa preukáže náležitý dôvod," treba to chápať tak, že ak si niekto prenajal povrch pozemku na krátky čas, skutočná žaloba mu bude zamietnutá. Táto vecná žaloba však bude môcť byť podaná v prospech toho, kto si prenajal povrch pozemku na dlhší čas, po preukázaní riadneho dôvodu.

4. Okrem toho ten, na ktorého pozemku bola postavená budova, nepotrebuje ekvitnú žalobu, ale má reálnu žalobu, ktorá je rovnaká ako tá, na ktorú má nárok na účely vrátenia pôdy. Je jasné, že ak chce podať žalobu proti osobe, ktorá má právo k budove, môže využiť výnimku *in factum*, pretože keď niekomu priznáme žalobu, treba povedať, že je s oveľa väčším odôvodnením oprávnený na výnimku.

5. Ak je povrch pôdy vyst'ahovaný z držiteľa, bude úplne spravodlivé prísť mu na pomoc na základe ustanovenia, ktoré má odkaz na vyst'ahovanie, alebo v každom prípade žalobou na kúpu.

6. Opäť z toho dôvodu, že vecná žaloba sa priznáva každému, kto má právo na povrch pôdy, priznáva sa aj proti nemu; a treba tvrdiť, že má právo na akési užívanie alebo užívanie a že jeho právo možno založiť prostredníctvom prétorských žalôb.

7. Treba si uvedomiť, že právo na povrch pôdy možno previesť odovzdaním, ako aj odkázať a darovať.

8. Ak je toto právo v spoločnom vlastníctve dvoch osôb, priznáme im žalobu na rozdelenie.

9. Služobnosti sú zriadené aj podľa prétorského práva a konanie o ich vymáhaní sa môže začať prostredníctvom spravodlivých žalôb, rovnako ako tie, ktoré sú zriadené podľa občianskeho práva. Interdikt, ktorý sa na ne vzťahuje, bude tiež oprávnený.

(2) Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXV.

Hovoríme, že domy tvoria súčasť povrchu pôdy, ak boli postavené na základe nájomnej zmluvy; a vlastníctvo k nim v súlade s občianskym aj prirodzeným právom prislúcha vlastníkovi pôdy.

Tit. 19. Pokiaľ ide o interdikt, ktorý sa týka súkromných práv na cestu.

1. Ulpián, O edikte, kniha LXX.

Prétor hovorí: "Zakazujem ti brániť v užívaní predmetnej súkromnej cesty alebo komunikácie, ako si to robil počas uplynulého roka; ibaže by si ju získal do užívania od svojho protivníka buď násilím, tajne, alebo na základe neistého titulu."

1. Tento zákaz je zákazový a má na zreteli len zachovanie vidieckych služobností.

2. Pri udeľovaní tohto interdiktu prétor neskúma, či žiadateľ má alebo nemá právom uloženú služobnosť, ale len to, či právo cesty užíval v tomto roku bez použitia násilia, tajne alebo na základe neistého titulu, a chráni ho, hoci v čase udelenia interdiktu nemusí právo cesty užívať. Preto bez ohľadu na to, či má právo na cestu, alebo nie, môže sa domáhať ochrany prétora, ak svoje právo využíval počas roka alebo počas primeraného obdobia, teda nie menej ako tridsať dní. Toto užívanie sa nevzťahuje na súčasný čas, pretože vo väčšine prípadov nepoužívame cestu

neustále, ale len vtedy, keď si to vyžaduje nevyhnutnosť. Preto prétor obmedzil jej užívanie na obdobie jedného roka.

3. Rok by sme mali počítať späť od dátumu interdikt.

4. Ak niekto využije tento interdikt, stačí dokázať jednu z dvoch vecí, a to, že cestu použil buď na chôdzu, alebo na jazdu.

5. Julianus hovorí, že interdikt bude platiť v prospech žalobcu, kým nevstúpil na cestu, čo je pravda.

6. Vivianus veľmi správne hovorí, že ak niekto z dôvodu nepríjemností spôsobených potokom alebo preto, že verejná cesta bola zatarasená, urobí novú cestu cez pole suseda, v žiadnom prípade sa nerozumie, že by ju nadobudol do užívania, aj keď to robí často; preto interdikt nemôže byť voči nemu použitý nie z dôvodu, že cestu používal na základe neistého titulu, ale preto, že ju vôbec nepoužíval. Podľa toho sa má za to, že nepoužíval ani jednu z ciest, pretože ešte menej používal starú cestu, po ktorej nejazdil z dôvodu nepríjemností spôsobených potokom alebo preto, že bola prehradená. Treba povedať, že rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď nešlo o verejnú cestu, ale o súkromnú cestu, ktorá bola prehradená, pretože v tomto prípade je otázka rovnaká.

7. Ak nájomca, hosť alebo ktokoľvek iný urobí cestu cez cudzí pozemok, bude sa mať za to, že ju vlastník použil, a preto bude mať nárok na interdikt; a to spomína aj Pedius, ktorý dodáva, že ak nevie, cez koho pozemok prešiel, zachová si služobnosť.

8. Ak by som však urobil cestu cez pozemok, o ktorom si môj priateľ myslí, že mu patrí, bude sa rozumieť, že má nárok na interdikt vo svoj prospech, a nie v môj.

9. Ak niekto nepoužíval právo cesty v uplynulom roku z dôvodu inundácie, ale používal ju v predchádzajúcom roku, môže využiť tento interdikt zmenou dátumu a bude mať nárok na úplnú náhradu podľa klauzuly interdikt, "ak sa mi zdá, že je na to dobrý dôvod".

Ak mu však bolo násilím znemožnené používať právo cesty, Marcellus sa domnieva, že mu musí byť priznaná úplná reštitúcia. Okrem toho interdikt so zmeneným dátumom možno použiť aj v iných prípadoch, v ktorých je strana bežne oprávnená požadovať úplnú reštitúciu.

10. Treba tiež poznamenať, že v prípade, keď sa môjmu protivníkovi poskytne odklad a môj prípad podľa interdiktú tým bude poškodený, je len spravodlivé, aby sa zmenil dátum interdiktú.

11. Ak som vám previedol na základe preklúzie pozemok, ku ktorému prislúcha právo cesty, a vy požiadate vlastníka susedného pozemku, ktorý je držaný na základe preklúzie, aby vám povolil užívať uvedené právo cesty, bude vám brániť výnimka, ak chcete uplatniť interdikt voči tomu, koho ste požiadali o povolenie užívať právo cesty na základe preklúzie? Lepší názor je, že budete mať prekážku; a to možno vyčítať z toho, čo povedal Julián v prípade rovnakého druhu. Pýta sa totiž, že ak by som ti previedol pozemok na základe neistého titulu, ku ktorému prislúcha právo cesty, a ty by si získal právo používať cestu na základe neistého titulu, môžem ešte využiť interdikt, pretože, keďže ma neistý titul nezaväzuje, tak sa nepovažujem za držiteľa ničoho, čo by si mohol urobiť na základe takéhoto titulu. Lebo kedykoľvek môj nájomca alebo osoba, ktorej som pozemok previedol na základe neistého právneho titulu, používa cestu, rozumie sa, že ju používam ja; z tohto dôvodu veľmi správne hovorím, že ju užívam. Preto hovorí, že výsledok bude taký, že ak som získal právo cesty na základe neistého titulu a potom som vám previedol pozemok na základe toho istého titulu, a hoci ste po ceste jazdili s presvedčením, že právo prislúcha môjmu pozemku, interdikt nemôžem použiť ja a nie bezdôvodne sa bude považovať za to, že som cestu používal na základe neistého titulu, pretože by sa nemalo brať do úvahy vaše stanovisko, ale moje. Myslím si však, že interdikt môžete využiť, hoci Julianus v tejto veci nič nehovorí.

12. Ak niekto používal právo cesty počas vyššie uvedenej ročnej lehoty bez použitia násilia, bez toho, aby konal tajne alebo sa spoliehal na neistý titul, ale odvtedy ju nepoužíval, alebo tak robil tajne, alebo na základe neistého titulu, pozrime sa, či to bude na ujmu jeho práv. Lepší názor je, že ich to nijako nepoškodí, pokiaľ ide o interdikt.

2. Paulus, O edikte, kniha LXVI.

Žiadne právo, ktoré bolo riadne nadobudnuté, nemôže zaniknúť ani sa zmeniť v dôsledku akejkoľvek vady, ktorá môže nastať.

(3) Ulpianus, O edikte, kniha LXX.

Labeo sa odvoláva na nasledujúci prípad, a to: "Ak užívate právo cesty, ktoré ste odo mňa legálne získali, a ja predám pozemok, na ktorom je toto právo uložené, a kupujúci vám potom zabráni v jeho užívaní, hoci vás možno považovať za užívateľa tajne, pokiaľ ide o neho (pretože každý, kto využíva právo po tom, čo mu to bolo

zakázané, ho využíva tajne) ; napriek tomu bude interdikt platiť vo váš prospech po dobu jedného roka, pretože počas tohto roka ste právo využívali bez použitia násilia alebo bez toho, aby ste to robili tajne, alebo na základe neistého titulu. "

1. Je potrebné poznamenať, že osoba sa považuje za osobu, ktorá tajne užíva právo cesty, nielen vtedy, keď jej to bolo zakázané, ale aj vtedy, keď ho užíva po tom, ako jej to bolo zakázané tým, od koho právo nadobudla. Je zrejmé, že ak som nevedel o tom, že mu bolo zakázané ho používať, a naďalej ho používam, treba povedať, že mi nevznikne škoda.

2. Ak niekto získal užívanie práva cesty prostredníctvom môjho zástupcu tým, že použil násilie, alebo konal tajne, alebo ho má na základe neistého titulu, môžem mu zabrániť v jeho užívaní a nemôže využiť zákaz, pretože ten, kto vlastní na základe chybného titulu získaného prostredníctvom môjho zástupcu, sa považuje za toho, kto má držbu odo mňa násilím, tajne alebo na základe neistého titulu.

Pedius hovorí, že ak niekto niektorým z týchto spôsobov nadobudol držbu od osoby, ktorú vystriedal dedičstvom, kúpou alebo na základe iného titulu, platí rovnaké pravidlo. Lebo ak nastúpime na práva iných, nie je spravodlivé, aby sme boli poškodení niečím, čo nepoškodilo toho, po kom sme nastúpili.

3. Pri tomto zákaze sa berie do úvahy hodnota záujmu, ktorý mal účastník konania na tom, aby mu nebolo zabránené v užívaní práva cesty.

4. Máme za to, že služobnosti užívame prostredníctvom svojich otrokov, nájomcov, priateľov alebo hostí, a to takmer všetci tí, ktorí majú služobnosti v našom mene. Julianus však hovorí, že služobnosť sa nezachováva pre vlastníka nehnuteľnosti prostredníctvom užívateľa a že tento interdikt nebude platiť v prospech vlastníka prostredníctvom užívateľa.

5. Julianus tiež hovorí, že ak mám na tvojom pozemku užívacie právo, ktorého vlastníctvo ti skutočne prislúcha, a obaja prechádzame cez pozemok suseda, obaja môžeme využiť tento interdikt.

Ak by užívateľovi bránil v užívaní jeho práva cudzí človek alebo vlastník, alebo by mu v užívaní bránil užívateľ, interdikt sa uplatní; možno ho totiž použiť proti každému, kto zasahuje do práva cesty.

6. Tento interdikt bude platiť aj v prospech toho, kto získa držbu pozemku z dôvodu darovania.

7. Ak niekto kúpi pozemok na môj príkaz, je úplne spravodlivé, aby mi bol tento interdikt udelený, aby ten, kto kúpil pozemok na môj príkaz, požíval svoje právo.
8. Ak však niekto kúpi užívacie právo alebo užívanie pozemku, alebo mu bude odkázaný či prevedený, bude mať právo na tento interdikt.
9. Ďalej každý, na koho bola pôda prevedená ako veno, môže začať konanie podľa tohto interdiktu.
10. A vo všeobecnosti treba povedať, že dôvod na tento interdikt bude existovať vo všetkých prípadoch, keď bolo právo cesty získané predajom alebo inou zmluvou.
11. Prétor hovorí: "Zakazujem, aby ti niekto násilím bránil opraviť cestu alebo chodník a uviesť ich do rovnakého stavu, v akom boli, keď si ich užíval počas posledného roka, ak si ich neužíval s použitím násilia, konal si tajne alebo na základe neistého titulu. Každý, kto chce využiť tento zákaz, musí poskytnúť svojmu protivníkovi záruku za prípadnú škodu, ktorá by mohla vzniknúť jeho zavinením."
12. Zavedenie tohto interdiktu spôsobilo aj verejné blaho, pretože bolo len správne, aby bol interdikt vyhlásený v prospech toho, kto požíva právo cesty, aby mu umožnil opravu cesty. Ved' ako môže niekto pohodlne používať cestu alebo chodník, ak ho neopraví? Lebo len čo sa cesta poškodí, ten, kto má právo cesty, ju môže používať a užívať s menším úžitkom.
13. Tento interdikt sa od predchádzajúceho líši tým, že sa k nemu môžu uchýliť všetci, ktorí cestu rok používali; ale tento interdikt môžu využiť len tí, ktorí cestu rok používali a navyše majú právo ju opraviť. Toto právo sa však považuje za právo toho, komu prislúcha služobnosť. Preto každý, kto využíva tento interdikt, musí preukázať dve veci: po prvé, že cestu používal jeden rok, a po druhé, že má právo na služobnosť, pretože ak nepreukáže ani jednu z nich, interdikt sa neuplatní. Ani to nie je nerozumné, pretože ak ten, kto chce užívať právo cesty, kým sa nepreukáže jeho nárok na služobnosť, nepredloží dôkaz o tom, čo stratil ten, kto mu trpí to, čo už rok robil? Ale ten, kto chce opraviť cestu, podniká niečo nové a nemalo by mu byť dovolené pokúšať sa o to na cudzom pozemku, pokiaľ nepreukáže, že má na služobnosť skutočne nárok.

14. Okrem toho sa môže stať, že niekto má právo prechádzať a jazdiť cez pozemok iného, ale nemá právo opravovať cestu, pretože pri udelení služobnosti mohlo byť výslovne stanovené, že právo opravovať cestu nie je zahrnuté; alebo to mohlo byť urobené tak, že ak by ju chcel oprávnený opraviť, bolo by mu to dovolené len určitým spôsobom. Preto prétor veľmi správne hovorí v súvislosti s opravami: "Zakazujem, aby vám niekto bránil opraviť cestu, na čo máte právo." Teda v rozsahu, v akom vám to dovoľujú podmienky zriadenej služobnosti.

15. Pod pojmom "oprava" rozumieme uvedenie cesty do pôvodného stavu, to znamená, že sa nesmie rozširovať ani predlžovať, znižovať ani zvyšovať, pretože jedna vec je oprava cesty a úplne iná vec je jej výstavba.

16. Labeo sa pýta, či ak niekto chce postaviť nový most za účelom opravy cesty, či mu to má byť povolené. Hovorí, že by mu to malo byť povolené, pretože stavba tohto druhu tvorí súčasť opravy cesty. Myslím si, že názor Labea je správny; za predpokladu, že ak by sa to neurobilo, nemohlo by sa po ceste pohodlne cestovať tam a späť.

4. Venuleius, Interdicts, kniha I.

Starí ľudia výslovne dodávali, že sa nemá používať násilie, aby sa niekomu zabránilo priniesť materiál vhodný na opravu cesty. Toto ustanovenie je nadbytočné, pretože každý, kto nedovolí priniesť materiál, bez ktorého sa cesta nedá opraviť, sa považuje za toho, kto používa násilie, aby zabránil vykonaniu opravy.

(1) Ak však niekto, kto môže priviezť materiál potrebný na opravu kratšou cestou, uprednostní jeho privedenie dlhšou cestou, aby toho, kto je povinný zo služobnosti, vystavil nepríjemnostiam, možno proti nemu beztrestne použiť násilie, pretože je to on sám, kto bráni oprave cesty.

5. Ulpian, O edikte, kniha XX.

Je zrejmé, že ak niekto bráni hromadeniu materiálu, používa silu na to, aby zabránil vykonaniu opravy.

1. Ak niekto, ktorý môže prepravovať materiál cez inú časť poľa bez toho, aby spôsobil nejaké nepríjemnosti vlastníkovi pozemku, prepravuje ho cez inú časť, bolo veľmi správne rozhodnuté, že na zabránenie mu v tom možno použiť silu.

2. Niet pochýb o tom, že tento zákaz môže byť udelený nielen samotnej osobe, ktorej bolo zasahované, ale aj jej právnym nástupcom. Udelí sa aj v prospech a proti nadobúdateľovi.

3. Ak má niekto služobnosť, ktorá nebola právoplatne uložená, ale ktorú užíval dlhší čas, skutočnosť, že ju užíval dlhší čas, ho bude oprávňovať použiť tento interdikt.

4. Ten, kto chce využiť tento interdikt, by mal poskytnúť svojmu protivníkovi záruku proti akejkoľvek škode, ktorá by mohla byť spôsobená jeho konaním.

(6) Paulus, O edikte, kniha LXVI.

Ako ten, kto užíval služobnosť bez závadného titulu, neutrpí žiadnu ujmu na svojich právach, aj keď ju v uplynulom roku užíval na základe závadného titulu, tak podobne nebude poškodený kupujúci alebo dedič, ak užíval služobnosť na základe závadného titulu, ak ju predávajúci alebo porúčiteľ užíval na základe dobrého titulu.

7. Celsus, Digesty, kniha XXV.

Ak niekto prešiel sem a tam cez tvoju pôdu bez použitia násillia alebo bez toho, aby konal tajne, alebo na základe neistého titulu, a napriek tomu tak urobil bez akéhokoľvek práva, ale s úmyslom neprejsť cez pôdu, ak by mu to bolo zakázané; tento interdikt nebude za týchto okolností platiť, pretože na to, aby to umožnil, musí mať uvedená osoba nejaké právo na pôdu.

Tit. 20. Pokiaľ ide o edikt, ktorý sa vzťahuje na vodu používanú každý deň a na takú, ktorá sa používa len počas leta.

(1) Ulpián, O edikte, kniha LXX.

(2) Pretor hovorí: "Zakazujem, aby sa proti vám použilo násilie, ktoré by vám zabránilo viesť predmetnú vodu rovnakým spôsobom, akým ste ju viedli počas uplynulého roka, ak ste tak nerobili ani násilím, ani tajne, ani pod neistým titulom." (2) Pretor hovorí: "Zakazujem, aby sa proti vám použilo násilie, ktoré by vám zabránilo viesť predmetnú vodu rovnakým spôsobom, akým ste ju viedli počas uplynulého roka, ak ste tak nerobili ani násilím, ani tajne, ani pod neistým titulom."

1. Tento zákaz je zákazový, niekedy je reštitučný a vzťahuje sa na vodu v každodennom používaní.

2. Voda v dennom užívaní nie je taká, ktorá sa využíva neustále, ale je to tá, ktorú môže každý používať každý deň, ak si to želá; hoci niekedy, hoci to nemusí byť vhodné počas zimy, má človek predsa len právo tak urobiť.

3. Existujú dva druhy služobností týkajúcich sa vody, jedna z nich na jej každodenné používanie a druhá na jej používanie v lete. Tá, ktorá sa môže používať každý deň, sa líši od tej, ktorá sa používa v lete, pretože prvá je taká, ktorá sa vedie neustále v lete aj v zime, hoci sa niekedy nepoužíva. To, čo sa nazýva voda na každodenné používanie, má svoju službu rozdelenú podľa časových intervalov. Tá, ktorá je na používanie počas leta, je taká, ktorú je vhodné používať len počas tohto obdobia, ako zvykneme hovoriť o letnom oblečení, letoviskách a letných táboroch, ktoré využívame príležitostne počas zimy, ale väčšinou počas leta. Myslím si, že vodu, ktorá sa používa v lete, a tú, ktorá je určená na každodenné použitie, treba rozlišovať s prihliadnutím na zámer strán a na povahu miest, kde sa používa; ak je totiž taká, že sa dá vždy viesť, ale používam ju len v lete, treba povedať, že je to letná voda. Okrem toho, ak ju možno viesť len v lete, je to tiež letná voda. Ak sú miesta také, že podľa ich povahy sa voda môže zaviesť len počas leta, treba konštatovať, že sa bude správne nazývať letnou vodou.

4. Keď sa v interdikte uvádza: "ako ste vodu viedli počas uplynulého roka", neznamená to každý deň, ale aj len jeden deň alebo noc počas celého roka. Denná voda je teda taká, ktorá sa môže vykonávať každý deň počas zimy alebo leta, hoci môžu byť obdobia, keď sa nevykonáva. Letná voda je taká, ktorá sa môže vykonávať každý deň, ale používa sa len v lete, a nie v zime; nie preto, že by sa to nedalo robiť v zime, ale preto, že to tak zvyčajne nie je.

5. Aj v tomto interdikte sa prétor odvoláva len na vodu, ktorá tečie nepretržite, pretože voda sa nemôže viesť, ak jej tok nie je stály.
6. Hoci sme uviedli, že tento interdikt sa vzťahuje len na vodu, ktorá tečie nepretržite, týka sa aj takej, ktorú možno viesť. Existuje totiž určitá voda, ktorá síce tečie nepretržite, ale napriek tomu sa nedá viesť; ako napríklad voda zo studní a taká, ktorá je tak hlboko pod zemou, že ju nemožno vyniesť na povrch, aby bola užitočná. Na čerpanie takejto vody, ktorú nemožno odvádzať, možno zriadiť vecné bremeno.
7. Tieto zákazy s odkazom na vodu a pramene sa považujú za platné len pre vodu, ktorá sa čerpá z prameňa, a nie odkiaľkoľvek inde, pretože na vodu tohto druhu možno uložiť služobnosť podľa občianskeho práva.
8. Prameňom vody je miesto, kde voda vzniká, a je ním samotný prameň, ak vyviera z prameňa. Ak však pochádza z rieky alebo jazera, za jej prameň sa považujú prvé časti priekopy, ktorou je odvádzaná z uvedenej rieky alebo jazera do kanála. Ak sa voda, presakujúca zemou, prvýkrát objaví na tom či onom mieste, je jasné, že miesto, kde sa prvýkrát vynorí zo zeme, musíme nazvať jej prameňom.
9. A bez ohľadu na to, akým spôsobom možno určiť právo na vodu, treba konštatovať, že sa uplatní tento interdikt.
10. Ak však právo na vodu nikomu právne nepatrí, ale on si myslí, že má zákonné právo ju viesť, a robí to, keďže v tomto prípade nejde o právny, ale o faktický omyl, treba konštatovať, a taká je aj naša prax, že je oprávnený využiť tento interdikt; stačí totiž, ak si myslel, že má zákonné právo viesť vodu, a nerobil to ani násilím, ani tajne, ani na základe neistého titulu.
11. Kládie sa otázka, či sa tieto interdikty vzťahujú len na vodu, ktorá sa používa na zavlažovanie pôdy, alebo či sa vzťahujú na všetku vodu, dokonca aj na takú, ktorá sa používa pre naše potreby a pohodlie. Podľa našej praxe sa domnievame, že sa vzťahujú na všetky druhy vody. Preto sa tento interdikt bude vzťahovať aj na prípady, keď si niekto bude chcieť priviesť vodu do svojich domov v meste.
12. Okrem toho Labeo hovorí, že aj tam, kde sú určité vodovody, ktoré nepatria k pozemku, pretože ich môže používať ktokoľvek, interdikt bude stále platiť.

13. Labeo tiež hovorí, že aj keby prétor v tomto interdikte mal na mysli studenú vodu, napriek tomu by sa interdikty nemali odmietať tam, kde ide o teplú vodu, pretože používanie vody tohto druhu je potrebné, pretože sa niekedy používa namiesto studenej vody pri zavlažovaní polí. Okrem toho na niektorých miestach je teplá voda nevyhnutná na účely zavlažovania, ako napríklad v Hieropoli, keďže je známe, že Hieropoliti zavlažujú svoje pozemky v Ázii teplou vodou. A hoci voda tohto druhu nemusí byť absolútne nevyhnutná na účely zavlažovania, predsa nikto nepochybuje, že tieto zákazy sa za takýchto okolností uplatnia.

14. Na tento interdikt bude dôvod bez ohľadu na to, či sa voda nachádza v meste alebo mimo neho.

15. Treba si však uvedomiť, že prétor nariaduje, aby sa voda viedla rovnakým spôsobom, ako sa viedla počas uplynulého roka, teda to nemožno robiť vo väčšom množstve alebo na inom mieste. Preto ak je voda, ktorú chce niekto viesť, iná ako tá, ktorú viedol počas minulého roka, alebo ak bola rovnaká a chce ju viesť cez inú časť svojho areálu, možno použiť silu, aby sa mu v tom zabránilo.

16. Labeo hovorí, že každá časť pozemku, cez ktorú sa vedie voda, má nárok na prospech zo služobnosti. Preto ak žalobca kúpil susedné pole a chce viesť vodu, ktorú používal počas uplynulého roka, na pole, ktoré nedávno kúpil, môže legálne využiť toto zábranné právo, ako je to v prípade práva cesty; takže keď raz vstúpil na svoj vlastný pozemok, môže vstúpiť na druhý, kdekoľvek sa mu zachce, ak mu v tom nezabráni osoba, od ktorej bola získaná služobnosť vody.

17. Otázka sa kladie aj v prípade, že niekto zmieša inú vodu s tou, ktorú používal počas predchádzajúceho roka, či mu v tom možno beztrestne zabrániť. Zachoval sa názor Ofilia, ktorý si myslí, že mu v tom možno právne zabrániť, ale len na mieste, kde najprv nechá vtekať vodu do svojho kanála. Ofilius hovorí, že mu v tom možno legálne zabrániť s odkazom na celé jeho právo na vodu. Súhlasím s Ofiliovým názorom, že právo nemožno rozdeliť, pretože násilie nemožno použiť s odkazom na časť vody, kde sa to nevzťahuje na celú vodu.

18. Trebatius zastáva názor, že ak sa k vodnému miestu priženie väčší počet dobytku, než má vlastník právo tam priviesť, možno zabrániť príchodu všetkých, pretože tie, ktoré sa pridali k dobytku, ktorý mal právo piť, zrušia právo všetkých na využitie výsady. Marcellus však hovorí, že ak ten, kto má právo viesť na miesto napájania určitý počet kusov dobytku, vedie viac ako tento počet, nemalo by sa mu brániť priviesť všetky. To je pravda, pretože dobytok možno oddeliť.

19. Aristo zastáva názor, že tento zákaz je oprávnený použiť len ten, kto si myslí, že na to má právo; a nie ten, kto dobre vie, že takéto právo nemá, a využíva ho.

20. Hovorí tiež, že ten, kto počas uplynulého roka viedol vodu bez použitia násilia, alebo tajne, alebo na základe neistého titulu, ale ktorého užívanie počas časti toho istého roka podliehalo jednej alebo druhej z týchto chýb, môže ešte správne použiť tento interdikt za čas, keď tak robil a žiadna takéto vada neexistovala, treba vziať do úvahy; keďže je pravda, že počas uplynulého roka existovalo obdobie, keď užíval služobnosť bez použitia násilia, alebo konal tajne, alebo sa spoliehal na neistý titul.

21. Vystala otázka, či v prípade, že niekto viedol vodu dlhšie obdobie ako jeden rok a počas nasledujúceho obdobia, t. j. v priebehu roka, voda tiekla sama od seba bez toho, aby ju viedol, či by bol dôvod na tento zásah. Severus Valerius hovorí, že interdikt bude platiť v jeho prospech, keďže sa má za to, že vodu viedol, hoci, prísne vzaté, nemožno tvrdiť, že ju skutočne viedol.

22. Bola položená aj otázka, či ak si niekto myslí, že mal právo viesť vodu každý druhý deň, a viedol ju len jeden deň, či sa dá usúdiť, že to robil riadne a bez toho, aby oklamal vlastníka pozemku, na ktorom voda vznikla, takže by bol oprávnený využiť tento interdikt. Prétor totiž hovorí: "keďže si vodu viedol počas uplynulého roka", teda v striedavých dňoch, nie je rozdiel, či mala byť voda vedená každý piaty deň, alebo každý druhý deň, alebo denne, pokiaľ ide o toho, kto chce využiť interdikt; pretože keďže stačí, aby sa voda počas uplynulého roka odvádzala len jeden deň, nie je dôležité, aké právo na jej odvádzanie má daná osoba, pretože ak niekto, kto má právo odvádzat' vodu každý piaty deň, chce využiť interdikt, pričom tvrdí, že má právo odvádzat' vodu každý druhý deň, bude sa konštatovať, že na to nemá právo.

23. Okrem toho je potrebné poznamenať, že ak vám pri vedení vody váš protivník zakáže toto právo a vy medzitým stratíte právo na jej vedenie, môžete prostredníctvom tohto interdiktu dosiahnuť nápravu vrátením toho, čo ste stratili. Myslím si, že tento názor je správny.

24. Ak by ste predali a vydali pozemok, na ktorom ste zvykli prevádzkovať vodu, stále môžete využiť interdikt.

25. Tento interdikt bude platiť proti každému, kto mi bráni vo vedení vody, a je jedno, či má vlastníctvo pozemku alebo nie, pretože aj tak bude zodpovedný na základe interdiktu, pretože po tom, čo sa služobnosť raz stala účinnou, možno ju uplatniť voči komukol'vek a komukol'vek.

26. Ak vznikne spor medzi dvoma rivalmi (t. j. medzi dvoma osobami, ktoré vedú vodu tým istým kanálom), pokiaľ ide o vodu, a každý z nich tvrdí, že má na ňu výlučné právo, bude v ich prospech platiť dvojité interdikt.

27. Labeo si myslí, že na základe tohto interdiktu bude človeku zabránené, aby na pozemku, cez ktorý sa vedie voda, čokoľvek staval, aby tam kopal alebo zasieval, aby tam vyrúbal stromy alebo postavil akúkoľvek budovu, ktorou by sa voda, ktorú počas uplynulého roka viedol na základe dobrého titulu cez váš pozemok, mohla znečistiť, znehodnotiť, pokaziť alebo znehodnotiť. Hovorí, že podobným spôsobom možno interdikt použiť aj v prípade letnej vody.

28. Ak sa niekto vzdá práva čerpať vodu, vzdanie sa bude platné.

29. Prétor ďalej hovorí: "Zakazujem, aby sa použilo násilie, ktoré by vám zabránilo čerpať vodu, ako ste to robili počas uplynulého leta, bez použitia násilia alebo tajne, alebo na základe neistého titulu. Tento interdikt udeľujem dedičom, nadobúdateľom a prétorským držiteľom majetku."

30. Tento interdikt sa vzťahuje na letnú vodu.

31. Keďže sme uviedli, že existuje rozdiel medzi vodou, ktorá sa používa len počas leta, a tou, ktorá sa môže používať denne, treba poznamenať, že rozdiel existuje aj medzi interdiktmi; pretože ten, ktorý sa vzťahuje na vodu používanú denne, obsahuje nasledujúcu klauzulu: "Tak, ako ste s ňou hospodárili počas uplynulého roka," a ten, ktorý sa týka vody používanej len počas leta, obsahuje nasledujúcu klauzulu: "Tak, ako ste s ňou hospodárili počas uplynulého leta." Nie je to neprimerané, pretože keďže daná osoba nepoužívala vodu počas zimy, mala by sa vzťahovať nie na súčasné leto, ale na predchádzajúce.

32. Učení muži rozhodli, že leto sa začína od jarnej rovnodennosti a končí sa pri jesennej rovnodennosti. Preto sa leto a zima delia obdobím šiestich mesiacov.

33. Posledné leto sa počíta z porovnania dvoch letných období.

34. Z tohto dôvodu, ak sa počas leta vydá interdikt, niekedy obdobie zahŕňa rok a šesť mesiacov. Stáva sa to tam, kde sa voda vedie na začiatku jarnej rovnodennosti a interdikt sa vydáva počas nasledujúceho leta, v deň pred jesennou rovnodennosťou. Ak sa teda vydá v zime, obdobie bude zahŕňať dva roky.
35. Ak bol niekto zvyknutý viesť vodu len počas zimy, a nie počas leta, môže využiť interdikt.
36. Na dostupný interdikt má nárok každý, kto viedol vodu počas tohto leta a nie počas predchádzajúceho.
37. Prétor hovorí: "Udelím interdikt dedičom, nadobúdateľom a prétorským držiteľom majetku." Treba si všimnúť, že tieto slová sa vzťahujú nielen na vodu používanú počas leta, ale aj na tú, ktorá sa používa každý deň, pretože tak, ako sa interdikty udeľujú dedičom s ohľadom na práva na cestu, tak sa prétor domnieval, že by sa mali udeliť aj tieto.
38. Pretor hovorí: "Zakazujem používať násilie na to, aby sa zabránilo tomu, kto vedie vodu z nádrže na svojom pozemku a komu bolo udelené právo na to. Vždy, keď by sa mal vydať interdikt s odkazom na výstavbu nejakého diela, nariadim, aby sa poskytla záruka proti hroziacej ujme."
39. Bolo potrebné navrhnúť tento interdikt, pretože keďže predchádzajúce interdikty sa vzťahujú na osoby, ktoré vedú vodu z jej zdroja z dôvodu, že bola zriadená služobnosť, alebo preto, že sa domnievajú, že sa tak stalo, zdalo sa byť spravodlivé, aby sa interdikt udelil tomu, kto vedie vodu z nádrže, t. j. z nádoby, ktorá obsahuje vodu na verejné použitie a ktorá je označená ako nádrž.
40. Ak sa vydá povolenie na vedenie vody z nádrže, mal by sa udeliť interdikt.
41. Okrem toho sa udelí povolenie na vedenie vody z nádrže, potoka alebo z akéhokoľvek iného verejného miesta.
42. Toto povolenie udeľuje cisár a nikto iný nemá právo ho udeliť.
43. Toto právo sa niekedy udeľuje na pozemky a niekedy na osoby. Keď sa udeľuje na pozemok, nezaniká smrťou zainteresovanej strany; keď sa však udeľuje osobám, stráca sa ich smrťou, a preto neprechádza na žiadneho iného vlastníka pozemku ani na dedičov či iných nástupcov.

44. Je zrejmé, že právo môže uplatniť ten, na koho prešlo vlastníctvo k pozemku. Ak totiž preukáže, že voda prislúcha jeho pozemku a tiekla v mene toho, na koho prešlo vlastníctvo, môže nepochybne získať právo na jej vedenie; nejde totiž o láskavosť, ale o nespravodlivosť, ak by ju nezískal.

45. Mali by sme tiež pamätať na to, že v tomto interdikte sa rozhoduje o celej otázke postúpenia práva na vodu. Tento interdikt totiž nie je len predbežný, ako sú tie predtým opísané, ani sa netýka len dočasnej držby, ale zainteresovaná strana si buď právo nechala postúpiť, alebo nie, a interdikt účinne rieši celú záležitosť.

(2) Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXII.

Ak mám právo viesť vodu cez deň alebo v noci, nemôžem tak robiť v iných hodinách, než počas ktorých som oprávnený ju viesť.

.3. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXXIV.

Prijali sme pravidlo, že vodu možno viesť nielen na zavlažovacie účely, ale aj pre potreby dobytku, a dokonca aj pre potešenie.

1. Viaceré osoby môžu viesť vodu z rieky, ak tým nespôsobia škodu svojim susedom, ba dokonca ani tým, ktorí sú na opačnom brehu, ak sa tok zužuje.

2. Ak si viedol vodu z verejnej rieky a tá opustí svoje koryto, nemôžeš ju nasledovať, hoci miesto, kde teraz tečie, patrí mne, pretože na tento pozemok nebola uvalená služobnosť. Môžete však na ňu nadviazať, ak by rieka postupne pribúdala na váš pozemok naplaveninami, pretože celá lokalita podlieha služobnosti vedenia vody z rieky. Ak však rieka po zmene svojho koryta začne obklopuvať pozemok, nemôžete ho potom sledovať, pretože opustené koryto nepodlieha služobnosti, ktorá sa v dôsledku toho prerušuje.

3. Voda, ktorá vzniká v potoku, sa mlčky považuje za bš v prospech toho, kto ju odtiaľ vedie.

4. Akvadukt, ktorého pôvod je mimo pamäti človeka, sa považuje za legálne zriadený na mieste, ktorým prechádza.

5. Ten, kto je oprávnený viesť vodu na dennú potrebu, môže do potoka umiestniť potrubia alebo urobiť čokoľvek iné; za predpokladu, že nespôsobí škodu na pozemku svojho suseda alebo nezasahuje do práva iných na používanie vody z toho istého zdroja.

6. Každý, kto má právo na vedenie vody, môže legálne viesť aj inú vodu nad ním pomocou vodovodu postaveného na brehu za predpokladu, že nespôsobí škodu vodovodu pod ním.

4. Julianus, Digesty, kniha XLI.

Udelil som Luciovi Titovi privilégium na vedenie vody z môjho prameňa. Vznikla otázka, či môžem udeliť Maeviovi právo viesť vodu tým istým akvaduktom. Ak si myslíš, že túto činnosť možno udeliť dvom osobám, aby ju viedli tým istým akvaduktom, ako by mali toto právo využiť? Odpoveď znela, že tak, ako možno právo na cestu udeliť viacerým osobám spoločne alebo oddelene, tak podobne im možno legálne udeliť právo na vedenie vody. Ak sa strany medzi sebou nedohodnú, akým spôsobom ho majú využívať? Nebude nespravodlivé udeliť im praetorskú žalobu, rovnako ako mnohé autority rozhodli, že žalobu tohto druhu možno udeliť v delení niekoľkým osobám, ktoré majú právo užívať užívacie právo.

5. Ten istý, O Miniciovi, kniha IV.

Stanovuje sa, že užívanie vody možno rozdeliť nielen podľa ročných období, ale aj podľa miery. Jedna osoba môže mať právo viesť ju na denné užívanie a iná na to, aby ju viedla počas leta; tak sa voda rozdelí medzi ne počas leta a počas zimy ju môže viesť len ten, kto má právo na jej denné užívanie.

1. Medzi dvoma osobami, ktoré mali právo na privilégium viesť vodu tým istým akvaduktom v rôznych hodinách, bolo dohodnuté, že hodiny na jej používanie sa budú meniť. Ak ho viedli dlhšie, ako bolo potrebné, ako to určovala služobnosť, takže ani jedna z nich ho nepoužívala počas určeného času, na ktorý mu bol poskytnutý, pýtam sa, či stratili právo na jeho používanie. Bolo popreté, že by ho stratili.

6. Neratius, Pergameny, kniha III.

Keď už skúmame interdikty, ktoré sa týkajú vody používanej počas leta, myslíme si, že by sme mali najprv určiť, čo je to letná voda, ohľadom ktorej sa zvyčajne udeľuje interdikt vzťahujúci sa na predchádzajúce obdobie; to

znamená, či by sa malo rozhodnúť, že letná voda je taká, ktorú má niekto právo používať len počas leta, či by sa mal brať do úvahy úmysel toho, kto má právo ju viesť počas tohto obdobia; či toto určenie závisí od povahy samotnej vody, ktorá sa môže viesť len počas leta, alebo či by sa mal brať do úvahy úžitok miest, kam sa vedie. Preto sa rozhodlo, že voda sa správne nazýva na základe dvoch vecí, a to jej povahy a prospechu pre pozemky, po ktorých je vedená; takže ak je jej povaha taká, že sa môže viesť len v lete, hoci sa to chce aj v zime; alebo ak jej povaha umožňuje, aby sa viedla v ktoromkoľvek ročnom období, a prospech pre miesta, kam sa vedie, si vyžaduje len jej používanie v lete osobami, ktoré sú na to oprávnené, veľmi správne sa nazýva letnou vodou.

(7) Paulus, Rozhodnutia, kniha V.

Ak sa konanie začne s odkazom na právo cesty alebo právo viesť vodu, musí sa poskytnúť záruka, že pokiaľ sa žalobca pokúsi preukázať svoje právo na služobnosť, nebude mu nič brániť vo vedení vody alebo v užívaní práva cesty. Ak však popiera, že jeho protivník má akékoľvek právo používať právo cesty alebo viesť vodu, mal by bez akejkoľvek obavy zo straty služobnosti poskytnúť záruku, že ju nebude používať, kým sa vec nerozhodne.

8. Scaevola, Pripomienky.

Ten, kto je oprávnený na právo prechodu cez pozemok za účelom vedenia vody, môže cez akúkoľvek jeho časť vybudovať kanál, ktorý si želá, za predpokladu, že nezasahuje do nejakého iného vodovodu.

Hlava 21. O interdikte, ktorý sa týka vodovodov.

(1) Ulpian, O edikte, kniha LXX.

(2) Pretor hovorí: "Zakazujem použiť proti komukoľvek násilie, aby mu zabránil opraviť alebo vyčistiť akvadukt, kanál alebo nádrž, ktoré má právo používať na účely vedenia vody, za predpokladu, že ich nevedie inak, ako to robil počas predchádzajúceho leta, bez použitia násilia, tajne alebo na základe neistého titulu." (2) V tomto prípade je potrebné, aby sa akvadukt, kanál alebo nádrž, ktoré má právo používať na účely vedenia vody, opravili alebo vyčistili.

1. Tento zákaz je mimoriadne užitočný, pretože ak nie je nikomu umožnené opraviť vodovod, bude mu to spôsobovať ťažkosti pri jeho používaní.

2. Preto prétor hovorí: "Akvadukt a kanál." Kanál je miesto vyhlbené po celej dĺžke a jeho názov pochádza z gréckeho slova, ktoré znamená prúdiť.

3. Vodná nádrž je miesto, z ktorého sa pozerá dolu a od neho sa pomenúvajú verejné výstavy.

4. Kanále sú protikladom priekop a slúžia na odvádzanie a vytlačanie vody z toku, či už sú z dreva, kameňa alebo akéhokoľvek iného materiálu. Boli vynájdené na účely zadržiavania a odvádzania vody.

5. Priekopa je miesto vyhlbené na brehu potoka a je odvodená od slova incízia, pretože sa vytvára rezaním; najprv sa totiž rozreže kameň alebo zemina, aby sa umožnil prívod vody z rieky. Do tohto interdiktu patria aj jamy a studne.

6. Pretor ďalej hovorí: "opraviť a vyčistiť". Opraviť znamená uviesť niečo, čo je poškodené, do pôvodného stavu. V pojme "opraviť" je zahrnuté zakryť alebo podoprieť zdola, spevniť, postaviť, a tiež odviezť a prepraviť všetko, čo je na tento účel potrebné.

7. Viaceré authority zastávajú názor, že pojem "čistiť" sa vzťahuje len na kanál, ktorý je v dobrom stave, ale je zrejmé, že sa vzťahuje aj na kanál, ktorý potrebuje opravu, pretože často kanál potrebuje opravu aj čistenie.

8. Prétor hovorí: "na účely vedenia vody". Toto je dodané z dobrého dôvodu, pretože opravovať a čistiť vodný kanál smie len ten, kto ho urobil za účelom vedenia vody.

9. Tento interdikt bude platiť aj v prospech toho, kto nemá právo viesť vodu, ak ju viedol buď počas predchádzajúceho leta, alebo počas tohto roka; stačí totiž, že to nerobil s použitím násilia, tajne alebo na základe neistého titulu.

10. Ak niekto chce urobiť kamenný vodovod, ktorý bol predtým len vykopaný cez zem, platí, že nemôže legálne využiť tento zákaz, pretože ten, kto to robí, neopravuje len vodný tok. Tento názor prijal Ofilius.

11. Z toho vyplýva, že aj keď chce niekto vykopať kanál cez iné miesto, možno mu v tom beztrestne zabrániť. Toto pravidlo platí aj bez ohľadu na to, či kanál zníži, zvýši, rozšíri, zakryje alebo odkryje. Ja si však myslím, že mu možno zabrániť, aby ho zmenil v iných ohľadoch, ale pokiaľ ide o jeho zakrývanie a odkrývanie, nemyslím si, že mu v tom možno brániť, pokiaľ jeho protivník nepreukáže, že je pre neho výhodné, aby sa tak nestalo.

2. Paulus, O edikte, kniha LXVI.

Labeo tvrdí, že otvorený vodovod nemožno zmeniť na podzemný, pretože tým by vlastník pozemku prišiel o výsadu napájať svoj dobytok alebo čerpať vodu z uvedeného vodovodu. Pomponius hovorí, že s týmto názorom nesúhlasí, pretože vlastník túto výsadu požíva skôr z náhody než z nejakého práva, ktoré má, ibaže to bol zámer na začiatku, keď bola služobnosť zriadená.

3. Ulpián, O edikte, kniha LXX.

Servius však zastáva názor, že voda, ktorá predtým tiekla otvoreným kanálom, sa odvádza iným spôsobom, ak sa následne odvádza kanálom, ktorý je zakrytý; ak totiž niekto vybuduje dielo, pomocou ktorého sa voda lepšie zachová alebo zadrží, nemožno mu v tom beztrestne brániť. Myslím si, že v súvislosti s potrubím platí opak, pokiaľ z toho nemá protistrana väčší prospech.

1. Servius a Labeo hovoria, že ak chce niekto urobiť potrubie z kameňa, ktoré bolo najprv vykované cez zem, a preto nezadržalo vodu, treba ho vypočuť. Na druhej strane, ak by chcel zmeniť kanál, ktorý bol predtým vybudovaný z kameňa, na iba priekopu cez zem, a to buď úplne, alebo čiastočne, nemožno mu v tom brániť. Zdá sa mi, že každá naliehavá a nevyhnutná oprava by mala byť povolená.

2. Ak niekto chce pripojiť k vodnému toku nový kanál alebo nové potrubie, ktoré tam predtým nikdy nebolo, Labeo hovorí, že sa na to bude vzťahovať tento interdikt. My sme však toho názoru, že v takomto prípade by sa mal zohľadniť prospech toho, kto vedie vodu bez toho, aby spôsobil nejaké ťažkosti vlastníkovi pozemku.
 3. Ak sa voda odvádza do jazera a z neho viacerými akvaduktmi, tento interdikt bude platiť v prospech každého, kto chce opraviť samotné jazero.
 4. Tento interdikt sa vzťahuje na všetky vodovody, či už sa nachádzajú na verejných alebo súkromných miestach.
 5. Aj v prípade, že potrubie slúži na vedenie teplej vody, bude tento interdikt k dispozícii aj v prípade, že sa má vykonať akákoľvek jeho oprava.
 6. Aristo si myslí, že prétorská žaloba bude spočívať tam, kde podzemné potrubie, ktorým sa odvádza para do horúcich kúpeľov, vyžaduje opravu; a treba povedať, že interdikt možno použiť aj v takomto prípade.
 7. Tento interdikt sa udeľuje aj tým istým osobám vo vyššie vymenovaných prípadoch, v ktorých sa udeľujú interdikty s ohľadom na vodu.
 8. V prípade, že sa oznámenie o zastavení výstavby nového diela doručí niekomu, kto opravuje vodovod, veľmi správne sa rozhodlo, že naň nemusí brať ohľad, pretože keďže prétor zakazuje, aby sa proti nemu za takýchto okolností použilo násilie, je absurdné, aby sa do neho zasahovalo doručením oznámenia o zastavení výstavby nového diela. Treba povedať, že proti dotknutej strane možno nepochybne podať vecnú žalobu z dôvodu, že nemala právo vykonať opravu.
 9. Niet pochyb o tom, že ten, kto opravy vykonáva, by mal zložiť zábezpeku proti hroziacej škode.
 10. Ofilius si myslí, že tento interdikt bude platiť v prospech každého, komu sa bráni v prinesení alebo preprave akéhokoľvek materiálu potrebného na opravu. To je pravda.
4. Venuleius, Interdikty, kniha I.

Interdikt sa udeľuje aj tam, kde by sa mali opravovať akvadukty, a nevyšetruje sa, či existuje právo na vedenie vody, alebo nie. Oprava ciest totiž nie je taká nevyhnutná ako oprava akvaduktov, pretože ak sa neopravia, zastaví sa celé používanie vody a osoby budú vystavené smrti smädou. Je zrejmé, že vodu nemožno získať bez opravy akvaduktov, ale ak sa neopraví cesta, prechod tam a späť bude len sťažený, a to v letnom období menej.

Tit. 22. O interdikte, ktorý sa týka prameňov.

(1) Ulpián, O edikte, kniha LXX.

(2) Pretor hovorí: "Zakazujem vám použiť silu, aby ste nemohli využívať predmetný prameň, ktorého vodu ste počas uplynulého roka využívali bez použitia sily alebo tajne, alebo pod neistým titulom. Rovnaký zákaz udeľujem aj vo vzťahu k jazerám, studniam a rybníkom."

1. Tento interdikt bol zavedený v prospech toho, kto nemôže používať vodu z prameňa. Služobnosti sa totiž zvyčajne udeľujú nielen na účely vedenia vody, ale aj na jej čerpanie; a pretože tie, ktoré sa týkajú vedenia vody, a tie, ktoré sa týkajú jej čerpania, sú odlišné, aj interdikty, ktoré sa na ne vzťahujú, sa udeľujú osobitne.

2. Okrem toho sa tento interdikt uplatní, ak sa niekomu bráni v užívaní vody, teda ak sa mu buď bráni v jej čerpaní, alebo v privádzaní dobytky k nej.

3. Treba povedať, že to isté pravidlo, ktoré sme uviedli ako pravidlo, ktorým sa riadia predchádzajúce interdikty, sa vzťahuje aj na tie, ktoré sa týkajú osôb.

4. Tento interdikt nebude platiť v prípade cisterien, pretože cisterna nemá večnú, ani tečúcu vodu. Z toho je zrejmé, že vo všetkých týchto prípadoch sa vyžaduje, aby voda bola tečúca. Cisterny sa však naplňajú dažďom. Záverom je stanovené, že interdikt sa neuplatní, ak jazero, rybník alebo studňa neobsahujú tečúcu vodu.
5. Je zrejmé, že interdikt bude postačovať aj v prípade, ak je komukoľvek znemožnené používať cestu, ktorá umožňuje prístup k vode, ktorá sa má čerpať.
6. Ďalej prétor hovorí: "Zakazujem, aby sa použilo násilie, ktoré by ti zabránilo opraviť a vyčistiť predmetný prameň, aby si mohol vodu zadržať; za predpokladu, že ju nebudeš využívať iným spôsobom, ako si ju využíval počas uplynulého roka, bez použitia násilia alebo tajne, alebo na základe neistého titulu."
7. Tento interdikt je rovnako výhodný ako ten, ktorý sa týka opravy vodovodov; ak totiž nie je dovolené čistiť a opravovať prameň, nebude z neho žiadny úžitok.
8. Prameň treba vyčistiť a opraviť za účelom zadržania vody, aby ho mohol ktokoľvek používať rovnakým spôsobom, akým sa to robilo počas minulého roka.
9. Zadržať vodu znamená obmedziť ju takým spôsobom, aby sa nepreliala, alebo aby sa nestratila; za predpokladu, že nikomu nie je dovolené hľadať a otvárať nové pramene, pretože to je inovácia toho, čo sa robilo počas predchádzajúceho roka.
10. Interdikt možno použiť aj v prípade, keď sa má opraviť alebo vyčistiť jazero, studňa alebo rybník.
11. Tento interdikt sa udeľuje všetkým osobám, ktoré môžu využívať ten, ktorý má vzťah na letnú vodu.

Tit. 23. O interdikte, ktorý sa týka kanalizácie.

1. Ulpián, O edikte, kniha LXXI.

Prétor hovorí: "Zakazujem vám použiť násilie proti každému, kto má právo opravovať a čistiť predmetnú stoku, ktorá je spoločná pre jeho a váš dom. Nariadim, aby sa poskytla záruka na náhradu prípadných škôd, ktoré by mohli vzniknúť v dôsledku tejto práce."

1. Pretor pod tento titul umiestnil dva interdiktov, z ktorých jeden je zákazový a druhý reštitučný, a najprv rozoberá ten, ktorý je zákazový.

2. Prostredníctvom týchto interdiktov prétor ustanovuje, že kanalizácia sa má čistiť a opravovať, a oba sa týkajú zdravia a ochrany miest; špina z kanalizácie totiž hrozí, že ovzdušie sa stane morom a zničí budovy. Rovnaké pravidlo platí aj vtedy, keď sa kanalizácia neopravuje.

3. Tento interdikt sa vzťahuje na súkromné kanalizácie, pretože tie, ktoré sú verejné, si vyžadujú starostlivosť úradníkov.

4. Kanalizácia je výkop, ktorým sa odvádza nečistota.

5. Prvý spomínaný interdikt je zákazový a jeho prostredníctvom sa susedovi zabraňuje použiť násilie, aby zabránil čisteniu a oprave kanalizácie.

6. V pojme "kanalizácia" sú zahrnuté priekopa aj potrubie.

7. Z dôvodu, že oprava a čistenie kanalizácie sa považuje za odkaz na verejné blaho, bolo rozhodnuté, že sa nedoplní klauzula "ak ste ju nepoužívali násilím alebo tajne, alebo na základe neistého titulu"; takže aj keby ju niekto používal za takýchto okolností, stále by sa mu nebránilo v oprave alebo čistení kanalizácie, ak by to chcel urobiť.

8. Ďalej prétor hovorí: "ktorý je spoločný pre jeho a váš dom". V tomto prípade treba pod pojmom "dom" rozumieť každý druh budovy, rovnako ako keby bolo povedané "jeho budove a vašej".

Labeo ide ešte ďalej, lebo si myslí, že bude dôvod na tento zásah, ak je medzi oboma stavbami voľný priestor a ak, ako navrhuje, kanalizácia vedie z domu v meste na priľahlý pozemok.

9. Labeo tiež zastáva názor, že každý, kto chce spojiť svoju súkromnú kanalizáciu s verejnou, by mal byť chránený pred tým, aby mu v tom niekto zabránil násilím. Pomponius hovorí, že ak niekto chce vybudovať stoku, ktorá bude ústiť do verejnej kanalizácie, nemalo by sa mu v tom brániť.

10. Tam, kde prétor hovorí, že "je spoločná pre jeho a tvoj dom", má na mysli, že smeruje k tvojmu domu, siaha k nemu alebo prichádza až k nemu.

11. Tento interdikt sa vzťahuje aj na najbližšieho suseda, ako aj na iných vzdialenejších, cez ktorých domy vedie predmetná kanalizácia.

12. Z tohto dôvodu Favius Mela hovorí, že tento interdikt bude platiť na oprávnenie kohokoľvek vstúpiť do domu suseda a vziať jeho dlažbu za účelom čistenia kanalizácie. Pomponius však hovorí, že v tomto prípade môže byť uložená sankcia ustanovenia o náhrade škody; to však nebude platiť, ak je uvedená osoba pripravená nahradiť to, čo bola povinná vyniesť za účelom opravy kanalizácie.

13. Ak mi niekto doručí oznámenie o novom diele v čase, keď čistím alebo opravujem svoju stoku, veľmi správne sa má za to, že na toto oznámenie nesmiem brať ohľad a môžem pokračovať v oprave toho, čo som začal.

14. Praetor však sľubuje, že bude poskytnutá záruka proti akejkol'vek škode, ktorá by mohla vzniknúť z chybnej práce; lebo tak ako sa dáva povolenie na opravu a čistenie kanalizácie, tak sa musí povedať, aby sa nespôsobila škoda na domoch iných.

15. Ďalej prétor hovorí: "V prípade, že sa na verejnej kanalizácii urobilo alebo do nej umiestnilo niečo, čím by sa mohlo narušiť jej používanie, uvediete všetko do pôvodného stavu. Rovnako zakazujem, aby sa s kanalizáciou niečo robilo alebo sa do nej niečo hádzalo."

16. Tento interdikt sa vzťahuje na verejnú kanalizáciu a zakazuje do nej vhadzovať alebo do nej ukladať čokoľvek, čím by sa mohlo škodlivo ovplyvniť jej používanie.

2. Venuleius, Interdikty, kniha I.

Hoci sa v tomto interdikte hovorí o oprave existujúcich kanalizácií, a nie o výstavbe nových, Labeo hovorí, že interdikt by sa mal napriek tomu udeliť, aby sa zabránilo niekomu použiť násilie proti inému, kto buduje kanalizáciu, pretože ide o tú istú otázku verejného blaha; keďže prétor interdiktom zakázal použiť násilie na to, aby sa niekomu bránilo vo výstavbe kanalizácie na verejnom mieste. Tento názor zastávajú aj Ofilius a Trebatius. Labeo tiež hovorí, že na základe interdiktu by sa malo každému bez zásahu povoliť vyčistiť a opraviť už vybudovanú stoku; ale úradník zodpovedný za verejné cesty by mal udeliť povolenie na vybudovanie novej stoky.

Tit. 24. Ohľadom interdiktu, ktorý sa vzťahuje na práce vykonávané násilím alebo tajne.

1. Vivianus, O edikte, kniha LXXI.

Prétor hovorí: "Nariadujem ti, aby si všetko, čo si na predmetnom majetku vykonal použitím násillia alebo tajne, uviedol do pôvodného stavu, akonáhle sa proti tebe na tento účel začne konanie."

(1) Tento interdikt je reštitučný a jeho prostredníctvom sa odstraňuje podvod tých, ktorí sa zaviazali urobiť čokoľvek s použitím násillia alebo tajne; a nariaduje sa im uviesť majetok do pôvodného stavu.

- (2) Je veľmi malý rozdiel v tom, či dotyčná strana má právo vykonať dielo alebo nie; lebo aj keby ho mala, bude napriek tomu zodpovedná na základe interdikt, pretože použila násilie alebo konala tajne; pretože by mala chrániť svoje práva a nie vymýšľať, ako poškodiť jej.
- (3) Potom sa kladie otázka, či môže niekto proti tomuto interdikt namietat námietku, že žalovaný neurobil nič, na čo nenadobudol právo. Lepší názor je, že mu nebude umožnené využiť takúto výnimku, pretože sa nemôže právne chrániť výnimkou, ak použil násilie alebo konal tajne.
- (4) Tento zákaz sa vzťahuje len na prácu, ktorá sa vykonáva na pozemku s použitím násilia alebo tajne.
- (5) Pozrime sa, čo sa myslí pod pojmom použitie násilia alebo tajné konanie. Quintus Mucius hovorí, že za vykonané s použitím násilia sa považuje čokoľvek, čo osoba vykoná po tom, ako jej to bolo zakázané. Definícia Quinta Mucia sa mi zdá byť úplná.
- (6) Pedius a Pomponius tvrdia, že ak sa niekomu zakáže pokračovať v práci tým, že na ňu hodí čo i len malý kameň, bude sa mať za to, že použil násilie; a taká je aj naša prax.
- (7) Cascellius a Trebatius si myslia, že to isté pravidlo bude platiť, ak bude pokračovať v diele po tom, ako mu bolo doručené oznámenie v prítomnosti svedkov, čo je pravda.
- (8) Okrem toho Aristo hovorí, že násilie používa aj ten, kto, vediac, že sa mu bude odporovať, použije silu, aby sa vyhol zakazu.
- (9) Podobne aj Labeo hovorí, že ak niekomu zakážem pokračovať v práci a on v mojej prítomnosti upustí, ale potom v práci pokračuje, bude sa mať za to, že použil násilie, ak nezískal môj súhlas alebo nemá na to iný vážny dôvod.
- (10) Ak niekomu bráni slabosť alebo ho brzdí strach, že ťa urazí, alebo niekto, koho moc sa uplatňuje v tvoj prospech, a z niektorého z týchto dôvodov ti nezakáže pokračovať, nebude sa to považovať za použitie násilia. Toto uviedol aj Labeo.

(11) Hovorí tiež, že ak by ťa niekto odradil, keď mi chceš zabrániť vo vykonávaní práce, napríklad zbraňou, bez toho, aby z mojej strany došlo k podvodnému konaniu, a ty mi z tohto dôvodu neprídeš zabrániť, nebude sa mať za to, že som použil násilie.

2. Venuleius, Interdikty, kniha II.

Aby nebolo v moci iného zhoršiť môj stav bez toho, aby som sa dopustil nejakého priestupku.

3. Ulpián, O edikte, kniha LXXI.

Na to, aby sa niekomu zabránilo v konaní, nie je potrebné, aby konal sám človek, pretože sa má za to, že niekto inému právne bránil, a to buď jeho otrok, alebo jeho zástupca. To isté pravidlo sa uplatní, ak by sa mu pokúsil zabrániť mnou zamestnaný nádenník. Nemožno ani namietat', že konanie sa bežne nenadobúda prostredníctvom toho, kto je slobodný; prekážka totiž dokazuje, že ste ju uskutočnili použitím násilia. A prečo by to malo byť pozoruhodné, keď budem oprávnený podať žalobu, aj keď ste prácu vykonali tajne, a preto právo na žalobu nadobudnem skôr prostredníctvom protiprávneho konania, ktorého ste sa dopustili, než prostredníctvom konania iného?

(1) Treba poznamenať, že nie je potrebné, aby násilie bolo vykonávané nepretržite; po tom, čo bolo raz spáchané na začiatku, sa totiž považuje za trvajúce.

(2) Ak bolo udelené povolenie, bude potrebné, aby sa výnimka postavila proti tomu, kto využíva interdikt.

(3) Okrem toho, ak by som nielen ja udelil dovolenie, ale ak by ho udelil aj môj zástupca alebo poručník, ktorý spravuje poručníctvo, alebo kurátor poručenca, nepríčetného alebo maloletého, treba povedať, že bude dôvod na výnimku.

(4) Nerva tvrdí, že je jasné, že nebude dôvod na výnimku, ak guvernér alebo nejaký úradník, ktorý má na starosti záležitosti mesta, povolí vykonávať práce na verejnom mieste; hovorí totiž, že hoci mu mohla byť zverená starostlivosť o verejné miesta, predsa len mu nebolo udelené právo na ich prevod. To platí len v prípade, ak obecné právo nepriznáva verejnemu činiteľovi, ktorý má na starosti záležitosti mesta, väčšie právomoci. Rovnaké pravidlo by sa malo prijať, ak právo udelil sám cisár alebo niekto, komu udelil právomoc tak urobiť.

(5) Ak je niekto pripravený brániť sa na súde proti určitým osobám, ktoré si myslia, že by mu mali zakázať postaviť dielo, pozrime sa, či sa bude považovať za to, že od toho upustil použitím násilia. Lepší názor je, že sa má za to, že tak urobil, ak ponúkne zábezpeku a je pripravený brániť svoje právo. To uviedol aj Sabinus.

(6) Opäť platí, že ak je niekto pripravený poskytnúť zábezpeku proti akejkoľvek škode, ktorá by mohla vzniknúť, keď mu bolo zakázané pokračovať v práci len z tohto dôvodu, alebo preto, že sa nebránil, alebo z dôvodu, že neposkytol zábezpeku proti hroziacej škode, treba v dôsledku toho povedať, že prestal pokračovať v práci prostredníctvom použitia násilia.

(7) Cassius hovorí, že za tajne konajúceho sa považuje ten, kto zatají, čo robí, pred svojím protivníkom a neoznami mu to, za predpokladu, že sa obával alebo si myslel, že má dobrý dôvod obávať sa odporu.

(8) Aristo si tiež myslí, že tajne koná ten, kto s úmyslom utajiť to, čo robí, drží pri sebe osobu, o ktorej si myslí, že mu bude odporovať, a domnieva sa alebo má dôvod sa domnievať, že bude odporovať tomu, čo očakáva d.o.

4. Venuleius, Interdikty, kniha II.

Servius hovorí, že sa má za to, že koná tajne, aj keď si myslí, že v súvislosti s tým, čo robí, nevznikne žiaden spor; nie je totiž potrebné dbať na nerozvážny názor a úsudok každého človeka, inak by boli hlupáci v lepšom stave ako múdri ľudia.

5. Ulpián, O edikte, kniha LXX.

Kto vykoná prácu iným spôsobom, než akým ju oznámil, že ju vykoná, alebo oklame toho, kto mal záujem na tom, aby sa nevykonala, alebo úmyselne doručí oznámenie svojmu protivníkovi, keď vie, že mu nemôže brániť, alebo mu to oznami tak neskoro, že nemôže opustiť svoj dom, aby mohol prekážať v práci, má sa za to, že konal tajne. Aristo hovorí, že Labeo prijal tento názor.

(1) Keď niekto oznami, že sa má postaviť nová stavba, nie vždy sa má za to, že konal tajne, ak prácu vykoná po oznámení; pretože (podľa Labea) v oznámení by mal byť uvedený deň aj hodina, ako aj miesto, kde sa má práca

vykonať, a jej povaha. Oznámenie by nemalo byť ani neurčité, ani nejasné, ani by nemalo obmedzovať protivníka natoľko, aby sa nemohol dostaviť v určenom čase, aby zabránil vykonaniu práce.

(2) Ak nie je nikoho, komu by bolo možné oznámenie doručiť, a osoba, ktorá má v úmysle vykonať prácu, sa nedopustila žiadneho podvodu, oznámenie by sa malo doručiť priateľom alebo zástupcovi zainteresovanej strany alebo v jej dome.

(3) Servius však veľmi správne uvádza, že postačí, ak sa práca oznámi manželovi zainteresovanej ženy, že sa má vykonať, alebo sa vykoná s jeho vedomím; hoci postačí aj to, že nemá v úmysle ju pred ním zatajiť.

(4) Ďalej hovorí, že ak chce niekto vybudovať nové dielo na verejnom mieste, ktoré patrí obci, postačí, ak sa oznámenie doručí úradníkovi, ktorý má na starosti záležitosti mesta.

(5) Ak niekto v domnení, že určitý pozemok patrí tebe, zatiaľ čo v skutočnosti je môj, podnikne nové dielo s úmyslom zatajiť ho pred tebou, ale nie pred mnou, interdikt bude ležať v môj prospech.

(6) Hovorí tiež, že ak sa niekto podujme na nové dielo s úmyslom zatajiť ho pred mojím sluhom alebo mojím zástupcom, budem mať právo na interdikt.

(7) Ak niekto, kto nedoručil oznámenie, že sa chystá začať novú prácu, ale sám bol upozornený, aby sa do nej nepúšťal, a napriek tomu ju vykoná, myslím, že lepší názor bude, že použil násilie.

(8) Týmito slovami "čo bolo urobené násilím alebo tajne" treba podľa Mucia rozumieť to, čo si urobil ty sám alebo niekto z tvojich ľudí, alebo čo bolo urobené na tvoj príkaz.

(9) Labeo si však myslí, že v týchto slovách je zahrnutý väčší počet osôb; v prvom rade totiž zahŕňa dedičov osôb, ktoré Mucius vymenoval.

(10) Hovorí tiež, že tento interdikt je možné uplatniť voči zástupcovi, poručníkovi, kurátorovi a obci alebo syndikovi ako zástupcom iných strán.

(11) Ak sa môj otrok podujme na novú prácu, nemožno z tohto dôvodu podať žalobu proti mne, ale bude potrebné, aby ju vykonával buď v mojom mene, alebo vo svojom vlastnom; ak totiž mám tvojho otroka zamestnaného na deň a on začne nejakú prácu v mojom mene, môže sa z tohto dôvodu začať konanie na základe tohto interdiktú nie proti tebe, ale proti mne, na príkaz ktorého alebo v mene ktorého prácu tvoj otrok vykonal.

(12) Podobne, ak sa takáto práca vykonáva na príkaz kohokoľvek, táto žaloba nebude smerovať proti nemu, ale proti osobe, v mene ktorej bol daný príkaz. Ak by totiž zástupca, poručník, kurátor alebo duumvir obce, konajúci v mene jeho alebo tých, ktorých obchody vykonáva, nariadil vykonanie práce, žaloba sa musí podať proti tomu, v mene koho sa to vykonalo, a nie proti tomu, kto nariadil jej vykonanie. Ak vám nariadim, aby ste nariadili vykonanie prác, a vy ma poslúchnete, žaloba by sa mala podať proti vám, a nie proti mne.

(13) Keďže interdikt je vyjadrený slovami: "čo bolo vykonané násilím alebo tajne", a nie "čo ste vykonali násilím alebo tajne", Labeo sa domnieva, že sa vzťahuje aj na iné osoby než na tie, ktoré sme vyššie uviedli.

(14) Naša prax ma robí zodpovedným podľa interdiktú Quod m aut clam, či už som vykonal nejakú novú prácu, alebo som ju nariadil vykonať.

6. Paulus, O edikte, kniha LXXVII.

Ak ti prikážem, aby si postavil nové dielo, a ty prikážeš inému, aby ho urobil, nemôže sa to považovať za vykonané na môj príkaz; preto budeš zodpovedný tak ty, ako aj druhá strana. Pozrime sa, či budem zodpovedný aj ja. Lepší názor je, že budem, pretože som prikázal inému, aby ju začal. Ak však niekto z týchto troch nahradí škodu, ostatní dvaja budú oslobodení.

7. Ulpián, O edikte, kniha LXXI.

Ak by iná osoba postavila nové dielo bez môjho súhlasu, budem zodpovedný len do tej miery, že ho nechám zbúrať.

(1) Neratius tiež hovorí, že ak otrok niektorej osoby postaví nové dielo s použitím násillia alebo tajne, bude povinný na základe interdiktú uviesť všetko do pôvodného stavu na vlastné náklady alebo to dovoliť a otroka vydať ako náhradu. Tvrdí, že je zrejmé, že ak sa interdikt použije po smrti otroka alebo po jeho odcudzení, jeho

pán bude nútený len povoliť zbúranie diela, aby mohol byť kupujúci žalovaný na základe interdiktú o zaplatenie nákladov alebo o odovzdanie otroka ako náhradu škody; bude však zbavený zodpovednosti, ak vlastník nového diela uvedie všetko do pôvodného stavu na vlastné náklady alebo ak bude proti nemu vynesený rozsudok, pretože tak neurobil. Na druhej strane, ak majiteľ otroka buď všetko uvedie do pôvodného stavu, alebo sa proti nemu vydá rozsudok o výške vzniknutej škody, uplatní sa rovnaké pravidlo. Ak však otroka opustil len z dôvodu náhrady škody, interdikt môže byť správne použitý voči vlastníkovi nového diela.

(2) Julianus hovorí, že každý, kto postaví nové dielo pred stiahnutím výpovede a v rozpore s tým, čo mu bolo zakázané, bude zodpovedný na základe dvoch interdiktov, pričom jeden z nich sa bude zakladať na výpovedi, ktorá bola doručená s odkazom na nové dielo, a druhý na použití násilia alebo tajného konania. V prípade, že došlo k odvolaniu oznámenia, sa nepovažuje, že žalovaný konal s použitím násilia alebo tajne, aj keď zákaz zostáva zachovaný; pretože osobe, ktorá poskytla zábezpeku, by malo byť povolené stavať, pretože sa tým stáva vlastníkom, a nemalo by sa predpokladať, že konal tajne ani pred odvolaním oznámenia, ani po ňom, pretože ten, kto doručí oznámenie o novom diele, nemôže byť považovaný za toho, kto sa skrýval, alebo za toho, kto bol varovaný pred tým, ako spôsobil akýkoľvek spor.

(3) Julianus sa veľmi správne pýta, či sa proti tejto interdiktii nemôže postaviť výnimka: "Či si toto dielo nevykonal s použitím násilia alebo tajne?" Napríklad ja proti tebe použijem interdikt Quod vi aut clam; môžeš mi oponovať výnimkou: "Či si túto prácu nevykonal násilím, alebo tajne?" (4). Julianus hovorí, že je úplne spravodlivé, aby sa táto výnimka udelila; uvádza totiž, že ak ty niečo postavíš násilím alebo tajne a ja to zbúram násilím alebo tajne a ty proti mne použiješ tento interdikt, budem mať nárok na výhodu tejto výnimky. K tomuto postupu by sa však nemalo pristupovať, ak neexistuje dobrý a dostatočný dôvod; v opačnom prípade by sa všetko malo odkázať na múdrosť sudcu.

(4) Gallus pochybuje, či nemožno zasiahnuť ešte inou výnimkou; napríklad v prípade, keď za účelom zabránenia rozšírenia požiaru zbúram dom svojho suseda a je proti mne začaté konanie buď na základe interdiktú Quod vi aut clam, alebo o náhradu neoprávnenej škody. Gallus si nie je istý, či by sa mala použiť výnimka "ak si to neurobil, aby si zabránil šíreniu požiaru". Servius hovorí, že ak to nariadil magistrát, výnimka by sa mala udeliť, ale súkromnej osobe by sa nemalo povoliť zbúranie domu. Ak však bol nejaký čin spáchaný násilím alebo tajne a požiar sa nerozšíril na toto miesto, mala by sa odhadnúť výška jednoduchej škody, ale ak sa dostal na toto miesto, príslušná strana by mala byť zbavená zodpovednosti. Uvádza, že záver by bol rovnaký, ak by bol čin spáchaný s cieľom zabrániť budúcej škode, keďže po zničení oboch domov by sa zdalo, že nebola spôsobená žiadna škoda ani

ujma. Ale ak by ste to urobili v čase, keď nebol žiadny požiar, a požiar by potom vypukol, rovnaké pravidlo sa neuplatní; pretože, ako hovorí Labeo, ocenenie škody by sa malo vykonať nie s ohľadom na predchádzajúcu udalosť, ale podľa súčasného stavu majetku.

(5) Vyššie sme uviedli, že hoci podmienky interdiktú majú široké uplatnenie, predsa len sa konanie považuje za uplatniteľné len na práce, ktoré sa vykonávajú na pozemku. Preto ten, kto odoberá úrodu, nie je zodpovedný podľa interdiktú Quod vi aut clam, pretože nevykonáva žiadne nové práce na pozemku. Ten, kto však vyrúbe stromy alebo vyrúbe trstinu alebo vrbu, bude zodpovedný, pretože do určitej miery prikladá ruky k pôde a poškodzuje ju. Rovnaké pravidlo platí aj pre rez viniča. Ten, kto odstraňuje úrodu, by však mal byť žalovaný na základe žaloby o krádež. Preto tam, kde niekto postaví na pôde nové dielo, bude dôvod na interdikt. Všetko, čo sa robí na stromoch, chápeme tak, že sa vzťahuje na pôdu, ale nie na všetko, čo sa robí s ohľadom na plody stromov.

(6) Ak niekto rozprestrie hromadu hnoja na pole, ktorého pôda je už bohatá, môže sa proti nemu začať konanie na základe interdiktú Quod vi aut clam. Je to správne, pretože pôda je znehodnotená.

(7) Je jasné, že ak sa niečo nové postaví na účely obrábania pôdy, interdikt Quod vi aut clam sa neuplatní, ak sa stav pôdy zlepší, aj keď to mohlo byť postavené násilne alebo tajne, po doručení oznámenia, ktoré to zakazuje.

(8) Opäť platí, že ak vykopete priekopu vo verejnom lese a môj vôl do nej spadne, môžem proti vám postupovať podľa tohto interdiktú, pretože sa to stalo na verejnom mieste.

(9) Ak by niekto zbúral dom, nepochybne bude zodpovedný podľa tohto interdiktú, aj keď ho nezrovnal so zemou.

(10) Preto ak odstráni škridlu z budovy, je lepší názor, že bude podliehať interdiktú.

8. Venuleius, Interdikty, kniha II.

Pôvod vecí tohto druhu sa totiž odvodzuje od pôdy. Okrem toho škridly nie sú vlastníctvom samy osebe, ale len spolu s celou stavbou, a nie je ani rozdiel, či sú k nej pripojené, alebo len na nej položené.

9. Ulpian, O edikte, kniha LXXI.

Ak niekto odstraňuje konáre zo stromov, stále povolujeme použiť tento interdikt. S ohľadom na to, čo sme uviedli o odstraňovaní škridiel z budovy, ak nie sú umiestnené na budove, ale sú od nej oddelené, tento interdikt sa neuplatní.

(1) Ak sa však odnesie zámok, kľúč, lavica alebo skriňa, nemožno začať konanie podľa interdiktu Quod vi aut clam.

(2) Ak však niekto odtrhne niečo, čo je pripojené k domu, napríklad sochu alebo čokoľvek iné, bude zodpovedný podľa interdiktu Quod vi aut clam.

(3) Ak niekto obrába pôdu násilne alebo tajne, alebo na nej vyhlíbi priekopu, bude zodpovedný podľa tohto interdiktu. Ak spáli hromadu slamy alebo ju rozhádza tak, že ju nemožno použiť na úžitok pôdy, nebude dôvod na interdikt.

10. Venuleius, Interdikty, kniha II.

Je to preto, že stoh slamy nie je pripevnený k pôde, ale je ňou podopretý, ale budovy sú pripevnené k pôde.

(11. Ulpián, O edikte, kniha LXXI.

Labeo hovorí, že každý, kto niečo naleje do studne svojho suseda, aby tým pokazil vodu, bude zodpovedný podľa interdiktu Quod vi aut clam, pretože živá voda sa považuje za súčasť pôdy, a to je rovnako, ako keby vo vode postavil nové dielo.

1. Ak by niekto odstránil, či už násilím alebo tajne, sochu postavenú v meste na verejnom mieste, vznikla otázka, či bude zodpovedný podľa tohto interdiktu. Zachoval sa Cassiov názor, že ten, koho socha bola postavená na verejnom mieste v meste, môže využiť tento interdikt, pretože je v jeho záujme, aby socha nebola odstránená. Okrem toho mestské orgány môžu podať aj žalobu o krádež z dôvodu, že majetok, ktorý sa stal verejným, je ich vlastníctvom. Ak by však socha spadla, môžu ju odstrániť sami. Tento názor je správny.

2. Ak niekto odstráni sochu z pomníka, bude môcť osoba, ktorej patrí právo na sepulkráciu v ňom, podať žalobu na základe interdiktu? Je stanovené, že v takýchto prípadoch bude dôvod na interdikt, a skutočne treba povedať, že ak

bolo na hrobke niečo umiestnené na účel jej výzdoby, považuje sa to za jej súčasť. Toto pravidlo sa uplatňuje aj vtedy, ak strana odtrhne alebo vylomí dvere.

3. Ak niekto príde do mojej vinice a odstráni podpery môjho viniča, bude zodpovedný podľa tohto interdiktu.
4. Tam, kde prétor hovorí: "čo sa urobí násilím alebo tajne", pozrime sa, aký čas treba brať do úvahy a či sa hovorí o minulosti alebo o prítomnosti. Tento bod vysvetľuje Julianus, lebo hovorí, že v tomto interdikte musíme rozumieť súčasný čas. Ak však vznikla nejaká škoda a pán alebo ten, ktorého pozemok bol poškodený, odstráni príčinu škody na vlastné náklady, je lepšie prijať názor, ktorý zastáva Julianus, a to, že škoda má byť odstránená a náklady nahradené.
5. Tento interdikt zahŕňa všetko, čo bolo spôsobené násilím alebo tajne. Niekedy sa však stáva, že tá istá práca bola sčasti vykonaná násilím a sčasti tajne; ako napríklad, hoci som ti zakázal pokračovať, položil si základy budovy a potom, keď sme sa dohodli, že ju nedokončíš, si ju napriek tomu dokončil počas mojej neprítomnosti a bez môjho vedomia; alebo na druhej strane, keď si položil základy tajne, dokončil si budovu napriek môjmu odporu. Taký je náš postup; interdikt totiž stačí, keď sa dielo vykonalo násilne a tajne.
6. Ak bolo nové dielo postavené na príkaz poručníka alebo kurátora, keďže je ustálené (a ako tvrdí Cassius), že poručenec alebo nepríčetná osoba nie je zodpovedná z dôvodu podvodu svojho poručníka alebo kurátora, výsledkom bude, že spravodlivá žaloba alebo dostupný interdikt bude smerovať proti samotnému poručníkovi alebo kurátorovi. Je však zrejmé, že poručník a nepríčetná osoba budú zodpovední v rozsahu povolenia zbúrania diela, ako aj za noxálnu žalobu.
7. Mal by byť ospravedlnený otrok, ktorý postavil nové dielo na základe príkazu poručníka alebo kurátora? Otrokom sa totiž zvyčajne odpúšťa, keď poslúchajú svojich pánov alebo tých, ktorí zastávajú ich miesta, pri vykonávaní činov, ktoré nemajú charakter zverstiev alebo závažných priestupkov. V tomto prípade by sa to malo pripustiť.
8. Ak by sa pozemok predal po tom, čo bolo nové dielo postavené násilím alebo tajne, pozrime sa, či predávajúci môže napriek tomu využiť tento interdikt. Zachoval sa názor niektorých autorít, že interdikt bude platiť v prospech predávajúceho, aj keď predaj nebol uzavretý a kupujúcemu nebolo nič zaplatené v žalobe na predaj za dielo, ktoré

bolo postavené pred uskutočnením transakcie; stačí totiž, ak z tohto dôvodu predávajúci predal pozemok za nižšiu cenu. Rovnaké pravidlo by sa malo prijať, ak ho nepredal za nižšiu cenu.

9. Je však zrejmé, že ak bolo nové dielo vybudované po predaji pozemku, aj keď je proti samotnému predávajúcemu začaté konanie na základe interdikt z dôvodu, že k dodaniu ešte nedošlo, bude aj tak zodpovedný voči kupujúcemu v rámci žaloby o kúpu; všetky výhody a nevýhody by totiž mali byť v prospech alebo neprospech kupujúceho.

10. Ak bol pozemok predaný pod podmienkou, že bude vrátený, ak sa podarí získať vyššiu cenu, kto bude mať nárok na interdikt? Julianus hovorí, že interdikt Quod vi aut clam bude platiť v prospech osoby, v ktorej záujme bolo, aby dielo nebolo postavené. Pri predaji pozemku pod touto podmienkou totiž všetky výhody a nevýhody bude požívať alebo znášať kupujúci; a to sa vzťahuje na všetko, čo bolo vykonané pred prevodom vlastníctva podľa podmienok predaja. Preto ak bolo nejaké nové dielo postavené násilne alebo tajne, hoci sa stav predávajúceho mohol zlepšiť, kupujúci bude mať právo na disponibilnú interdikciu, ale bude nútený postúpiť právo na žalobu nadobudnuté na základe kúpnej zmluvy, ako aj všetky ostatné zisky, ktoré mohli byť medzitým získané.

11. Aristo však hovorí, že oznámenie sa musí doručiť aj tomu, kto nie je vo vlastníctve, pretože uvádza, že ak by mi niekto predal pozemok, ktorý ešte nevydal, a sused, ktorý by chcel postaviť nové dielo, vediač, že som pozemok kúpil a bývam na ňom, by mi to oznámil, bude odteraz v bezpečí, pokiaľ ide o akékoľvek podozrenie týkajúce sa tajnej výstavby nového diela; čo je v skutočnosti pravda.

12. V prípade, že sa predaj pozemku uskutoční pod podmienkou, že nebude mať žiadny účinok, ak sa do určitej doby podarí získať lepšiu cenu, a pozemok sa vydá kupujúcemu pod neistým právnym titulom, myslím, že môže využiť interdikt Quod vi aut clam. Ak sa však dodanie ešte neuskutočnilo alebo ak sa uskutočnilo na základe neistého právneho titulu, domnievam sa, že nemožno pochybovať o tom, že predávajúci bude mať právo na interdikt, pretože bude platiť v jeho prospech, aj keď nehnuteľnosť nemusí byť na jeho riziko. Nezáleží ani na tom, či je na riziko kupujúceho, pretože bezprostredne po uzavretí zmluvy o predaji je majetok na riziko kupujúceho, a napriek tomu pred uskutočnením dodávky nikto nebude tvrdiť, že má právo na interdikt. Napriek tomu, ak je v neistej držbe, pozrime sa, či môže využiť interdikt, pretože má záujem bez ohľadu na to, na základe akého titulu držbu vykonáva. Preto aj v prípade, že má nehnuteľnosť prenajatú, je oveľa väčší dôvod, aby mal na ňu nárok; pretože nade všetku pochybnosť môže nájomca začať konanie prostredníctvom interdiktu. Ak by sa stav

predávajúceho zlepšil skôr, ako bolo dielo postavené násilím alebo tajne, Julianus nepochybuje, že interdikt bude platiť v prospech predávajúceho, pretože spor medzi Cassiom a Julianom sa týka nového diela, ktoré sa medzitým začalo, a netýka sa diela, ktoré bolo začaté neskôr.

13. Ak bol pozemok predaný pod podmienkou, že ak s ním kupujúci nebude spokojný, predaj bude neplatný, je pre nás jednoduchšie určiť, že kupujúci bude mať nárok na interdikt, ak je v držbe. Ak sa otázka neplatnosti predaja postúpi tretej osobe na rozhodcovské konanie, malo by sa prijať rovnaké pravidlo. Tak je to aj v prípade, ak sa predáva pod podmienkou, že ak nastane nejaká udalosť, pozemok sa bude považovať za nepredaný. Treba povedať, že rovnaké pravidlo sa uplatňuje, ak bol predaj uzatvorený s tým, že bude neplatný, ak sa podmienky nedodržia v stanovenej lehote.

14. Julianus tiež hovorí, že tento interdikt platí nielen v prospech vlastníka pozemku, ale aj v prospech tých, v ktorých záujme nie je, aby bolo postavené nové dielo.

Venuleius, Interdikty, kniha II.

Hoci nájomca a užívateľ majú nárok na prospech z tohto interdiktu s ohľadom na úrodu, predsa len, vlastník bude mať naň nárok aj vtedy, ak má nejaký ďalší záujem.

13. Ulpián, O edikte, kniha LXXI.

Napokon, ak sa na pozemku nachádzajú stromy, ktorých užívacie právo patrí Titiovi, a vyrúbe ich cudzí človek alebo vlastník, Titius môže na základe akvilejského práva a interdiktu Quod vi aut clam začať konanie proti obom.

1. Labeo hovorí, že ak sa nové dielo postaví proti odporu tvojho syna, budeš mať nárok na interdikt, rovnako ako keby si odpor podal ty sám; a tvoj syn bude mať napriek tomu tiež nárok naň.

2. Hovorí tiež, že nikto sa nepovažuje za toho, kto postavil dielo potajomky proti synovi pod otcovskou kontrolou, ak pozemok tvorí súčasť jeho peculium; ak si totiž bol vedomý, že je pod otcovskou kontrolou, nebude sa považovať za toho, kto vykonal dielo s úmyslom zatajiť ho pred ním, keďže vie, že proti nemu nemôže podať žalobu.

3. Ak jeden z dvoch spoluvlastníkov pozemku vyrúbe nejaké stromy, druhý môže proti nemu podať žalobu na základe tohto interdikt, keďže ten platí v prospech každej osoby, ktorá má na pozemku podiel.

4. Servius to uvádza ešte obšírnejšie: Ak mi dáte povolenie vyrúbať stromy na vašom pozemku a potom ich niekto iný vyrúbe násilím alebo tajne, budem mať právo na tento interdikt, pretože som zainteresovaná strana. Ešte ľahšie je to priznať, ak som od vás kúpil alebo získal na základe inej zmluvy povolenie na výrub stromov.

5. Ak bolo nové dielo postavené násilne alebo tajne na pozemku, ktorý v tom čase nikomu nepatrilo, a vlastníctvo k nemu neskôr prešlo na nejakú osobu, vzniká otázka, či by bol dôvod na interdikt; ako napríklad v prípade, keď bolo dedičstvo prázdne a Titius neskôr vstúpil na pozemok, mal by nárok na interdikt? Vivianus často uvádzal, že tento interdikt bude platiť v prospech dediča, pretože dielo bolo vykonané pred jeho prijatím dedičstva. Labeo hovorí, že na tom nezáleží, či dotyčný nevedel, kto bude dedičom, pretože túto zámienku môže ľahko využiť aj po prijatí dedičstva. Hovorí tiež, že nemožno vzniesť námietku, pretože v tom čase neexistoval vlastník pozemku, pretože pohrebisko nemá vlastníka, a ak sa na ňom vybuduje nejaké nové dielo, môžem začať konanie prostredníctvom interdikt Quod m aut clam. K tomu, čo už bolo uvedené, treba dodať, že namiesto vlastníctva nastupuje dedičstvo. Veľmi správne možno konštatovať, že interdikt bude platiť v prospech dediča a ostatných dedičov, ak bolo dielo postavené násilne alebo tajne pred alebo po tom, ako nadobudli dedičstvo.

6. Ak môj nájomca postaví nové dielo s mojím súhlasom alebo ja potom ratifikujem jeho úkon, je to rovnaké, ako keby ho postavil môj zástupca. V tomto prípade je stanovené, že budem zodpovedný bez ohľadu na to, či konal s mojím súhlasom, alebo či som ratifikoval to, čo urobil.

7. Julianus hovorí, že ak nájomca vyrúbe strom, ktorého vlastníctvo bolo sporné, alebo urobí čokoľvek iné a bolo to vykonané na príkaz vlastníka, obe strany budú zodpovedné nielen za to, že dovolili vyrúbať strom, ale aj za zaplatenie všetkých nákladov na uvedenie pozemku do pôvodného stavu. Ak však vlastník nedal príkaz na vykonanie prác, nájomca bude zodpovedný za umožnenie výrubu stromu a za úhradu nákladov; a vlastník nebude nútený urobiť nič viac, než umožniť odstránenie stromu.

14. Julianus, Digesty, kniha LXVIII.

Ak totiž môj otrok postaví nové dielo bez môjho vedomia a ja ho potom predám alebo manumitujem, môže byť proti mne začaté len konanie s cieľom prinútiť ma, aby som umožnil zbúranie diela. Žalobca však môže

postupovať proti nadobúdateľovi otroka a prinútiť ho, aby ho vydal ako náhradu škody, alebo aby zaplatil výdavky, ktoré vznikli pri uvedení majetku do pôvodného stavu. Túto žalobu možno podať aj proti samotnému otrokovi po jeho manumitácii.

15. Ulpián, O edikte, kniha LXXI.

Tento interdikt možno vždy použiť proti tomu, kto vlastní nové dielo. Ak teda niekto postavil nové dielo na mojom pozemku bez môjho vedomia alebo súhlasu, bude tu dôvod na interdikt.

1. Ak si prenajal svoj pozemok na výkopové práce a nájomca vyhadzuje kamene, ktoré vynáša, na pole suseda, Labeo hovorí, že nebudeš zodpovedný podľa interdiktu Quod vi aut clam, ak sa to nestalo na tvoj príkaz. Ja si však myslím, že zodpovedný bude nájomca, ale nie prenajímateľ, ibaže v rozsahu, v akom bol nútený povoliť odstránenie kameňov a postúpiť akékoľvek právo na žalobu, ktoré mohol mať; inak nemôže byť zodpovedný.

2. Labeo hovorí, že ak sa na môj príkaz navršila zemina na hrobové miesto patriace inému, možno proti mne začať konanie na základe interdiktu Quod vi aut clam; a ak sa to stalo so spoločným súhlasom viacerých osôb, možno začať konanie proti ktorejkoľvek z nich alebo proti každej z nich osobitne; pretože záväzok, na ktorom sa podieľajú viaceré osoby, robí každú z nich individuálne zodpovednou v plnom rozsahu. Ak však niektoré z nich konali na vlastnú zodpovednosť, žaloba by sa mala podať proti všetkým, teda na celú sumu. Ak je teda žalovaný jeden z nich, nezbatim to ostatných, a aj keď je rozsudok vydaný len proti jednému, výsledok bude rovnaký; zatiaľ čo v prvom prípade, ak je žalovaný jeden, ostatní budú oslobodení. Okrem toho je možné podať žalobu založenú ohľadom porušenia hrobového miesta.

3. Tento interdikt sa udeľuje voči dedičovi a ostatným nástupcom na sumu, ktorá sa im dostala do rúk, ale nebude to po uplynutí jedného roka.

4. Rok začína plynúť od okamihu, keď bolo dielo dokončené alebo sa na ňom prestalo pracovať, aj keď nemusí byť dokončené. V opačnom prípade, ak by sa rok počítal odo dňa, keď sa s prácou začalo, bolo by potrebné podať niekoľko žalôb proti tým, ktorí s jej dokončením meškali.

5. Ak však miesto, na ktorom bolo dielo vykonané, nebolo ľahko prístupné (ako napríklad ak bolo vykonané násilím alebo tajne na pohrebisku alebo na inom odľahlom mieste, alebo pod zemou, alebo pod vodou, alebo v

kanáli), interdikt bude platiť s ohľadom na nové dielo aj po uplynutí roka, ak sa preukáže náležitý dôvod. Ak sa totiž preukáže riadny dôvod, nemožno sa odvolávať na výnimku založenú na skutočnosti, že uplynul rok, t. j. ak sa preukáže riadny a dostatočný dôvod neznalosti.

6. Ak niekto, kto "je neprítomný na služobnej ceste pre štát, keď sa vráti, chce využiť interdikt Quod vi aut clam, lepší názor je, že by z toho nemal byť vylúčený na základe toho, že uplynul rok, ale že bude mať nárok na rok po návrate. Ak by totiž maloletý mladší ako dvadsaťpäť rokov odišiel na verejnú služobnú cestu a počas svojej neprítomnosti dosiahne plnoletosť, rok sa bude počítať odo dňa jeho návratu, a nie odo dňa, keď dovŕšil dvadsiaty piaty rok. Toto uviedol v reskripte božský Pius a potvrdili to všetci ostatní cisári, ktorí nastúpili po ňom.

7. V konaní podľa tohto interdiktu sa výška rozsudku zakladá na záujme žalobcu, aby sa nové dielo nepostavilo. Povinnosťou sudcu je rozhodnúť, že majetok bude obnovený takým spôsobom, aby stav žalobcu bol taký, aký by bol, keby sa nové dielo, kvôli ktorému bola podaná žaloba, nepodniklo buď násilne, alebo tajne.

8. Preto sa niekedy musí zohľadniť vlastnícke právo, ako napríklad v prípadoch, keď zaniknú služobnosti alebo užívacie právo z dôvodu nového diela, ktoré bolo vykonané, čo sa môže stať nielen počas jeho výstavby, ale aj v čase jeho demolácie, keď sa zhorší stav služobností, užívacieho práva alebo samotnej nehnuteľnosti.

9. Záujem žalobcu však musí byť preukázaný jeho prísahou na súde, alebo ak to nie je možné, musí ho určiť sudca.

10. Ak sa niekto dopustil podvodu, aby sa vyhol uvedeniu nehnuteľnosti do pôvodného stavu, treba mať za to, že je oprávnený tak urobiť.

11. Pri tejto interdikcii sa musí zohľadniť aj nedbanlivosť žalovaného, ktorá sa musí odhadnúť podľa múdrosti sudcu.

12. Z dôvodu, že tento interdikt sa týka záujmu žalobcu na tom, aby nebolo vybudované nové dielo, ak hodnotu svojho záujmu získal prostredníctvom inej žaloby, výsledkom bude, že použitím tohto interdiktu nemôže získať nič iné.

16. Paulus, O edikte, kniha LXVII.

Tento interdikt bude platiť v prospech tých, ktorí nie sú vo vlastníctve majetku, za predpokladu, že majú na ňom záujem.

(1) Ak niekto násilím alebo tajne vyrúbe stromy, ktoré neprinášajú ovocie, ako napríklad cyprusy, interdikt bude platiť len v prospech vlastníka. Ak však stromy tohto druhu poskytujú nejaký pôžitok, možno povedať, že užívateľ má záujem aj z tohto dôvodu a že bude mať nárok na interdikt.

(2) Stručne povedané, ak niekto postavil dielo násilne alebo tajne a je v držbe, musí povoliť odstránenie toho, čo bolo postavené, a zaplatiť náklady na to; ak však ten, kto dielo vykonal, nie je v držbe, musí zaplatiť náklady na odstránenie; ak je v držbe, ale dielo nepostavil, musí len povoliť jeho odstránenie.

17. Ten istý, O edikte, kniha LXIX.

Interdikt Quod vi aut clam nadobúda pre vlastníka takmer každá osoba, a to aj nájomca.

18. Celsus, Digesty, kniha XXV.

Ak niekto vyrúbe akékoľvek drevo skôr, ako je zrelé, bude zodpovedný podľa interdiktu Quod vi aut clam. Rovnako, ak ho vyrúbe po jeho dozretí a vlastník neutrpí žiadnu škodu, nebude za nič zodpovedný.

(1) Veľmi správne bolo uvedené, že ak by ste podali žiadosť na sudcu, aby nariadil vášmu protivníkovi dostaviť sa na súd, aby vám zabránil doručiť výpoveď o tom, že nebudete stavať nové dielo, bude sa mať za to, že ste konali tajne, ak ste medzitým pokračovali v diele.

19. Ulpian, O edikte, kniha LVII.

Sabinus hovorí, že syn pod otcovskou kontrolou, ktorý je nájomcom, má právo na interdikt Quod vi aut clam proti každému, kto podpáli stromy.

20. Paulus, O Sabinovi, kniha XIII.

Za násilníka sa považuje ten, kto pokračuje vo výstavbe nového diela po tom, čo mu to bolo zakázané; napríklad tým, že odradí svojho protivníka, aby ho upozornil, alebo tým, že pred ním zatvorí dvere.

- (1) Pod násilím sa rozumie aj zabránenie človeku akýmkoľvek konaním; teda tým, že mu niekto odporuje, keď naňho hovorí, zdvihne proti nemu ruku alebo hodí na stavbu kameň s úmyslom zakázať mu pokračovať.
- (2) Okrem toho ten, komu bolo zakázané postupovať, koná násilne, kým veci zostávajú v rovnakom stave; ak totiž potom uzavrie dohodu so svojim protivníkom, prestáva používať násilie.
- (3) Podobne, ak v práci, ktorá bola zakázaná, pokračuje dedič alebo niekto, kto od neho kúpil majetok, bez toho, aby vedel o skutočnostiach, Pomponius hovorí, že treba rozhodnúť, že nebude podliehať interdikt.
- (4) Akékoľvek nové práce, ktoré sa vykonávajú na lodi alebo s ohľadom na iný hnutel'ný majetok, aj keď zväčšia jeho rozmery, nie sú zahrnuté do tohto interdiktu.
- (5) Interdikt bude platiť bez ohľadu na to, či sa dielo buduje na súkromnom alebo verejnom mieste, alebo na mieste, ktoré je posvätné alebo náboženské.

21. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXIX.

Ak nové dielo nariadi odstrániť sudca, na ktorého bol podaný návrh na základe tohto interdiktu, a niekto iný ho odstráni násilne alebo tajne, strane, proti ktorej bol vynesený rozsudok, sa napriek tomu nariadi za každých okolností uviesť majetok do pôvodného stavu.

- (1. Ak nariadim svojmu otrokovi, aby postavil nové dielo, a nevznikne mi žiadne podozrenie z tajného konania, ale môj otrok sa domnieva, že môj protivník sa mu postaví na odpor, ak sa o tom dozvie; budem za to zodpovedný? Nemyslím si, že bude, pretože ja osobne by som mal byť iba braný do úvahy.
- (2) Pri výstavbe nového diela sa musí brať do úvahy pôda, ako aj ovzdušie, ktoré môže byť dotknuté.
- (3) Ak niekto z dôvodu výstavby nového diela stratí nejaké právo viažuce sa k jeho pozemku, treba to napraviť interdiktom.

22. Venuleius, Interdikty, kniha II.

Ak si prekreslil a zasadil výhonok jednej z mojich viníc na svojom pozemku a ten zapustí korene, budem mať nárok na interdikt Quod vi aut clam na dobu jedného roka. Ak však tento rok uplynie, nebudem mať viac právo na žalobu; lebo aj korene, ktoré zostanú na mojom pozemku, sa stanú tvojimi, pretože sú príslušenstvom.

(1) Ak niekto obrába pôdu násilne alebo tajne, myslím, že bude zodpovedný podľa tohto interdiktu, rovnako ako keby vykopal priekopu; pretože uplatnenie tohto interdiktu sa nezakladá na druhu práce, ale na každom popise práce, ktorá sa vykonáva na pôde.

(2) Ak mi pripevníte tabuľu na dvere a ja ju pred doručením výpovede vám odstránim a potom proti sebe začneme konanie podľa interdiktu Quod vi aut clam a vy neupustíte od toho, aby ste mi umožnili oslobodenie, mal by byť proti vám vynesený rozsudok za to, že ste neuviedli majetok do pôvodného stavu, a to v rozsahu môjho záujmu; alebo sa môžem dovolávať námietky založenej na tom, že ste konali násilne alebo tajne, alebo na základe neistého titulu.

(3) Ak budeš hádzať hnoj na môj pozemok po tom, ako som ti to zakázal, Trebatius hovorí, že budeš zodpovedný na základe interdiktu Quod vi aut clam, hoci mi nespôsobíš žiadnu škodu a nezmeníš vzhľad môjho pozemku. Labeo je opačného názoru, lebo zastáva názor, že podľa tohto interdiktu nebude zodpovedný nikto, kto len urobí cestu cez môj pozemok alebo tam vypustí dravého vtáka, alebo na ňom poľuje bez toho, aby postavil nejaké nové dielo.

(4) Ak niekto rozšíri svoju strechu alebo žľab nad hrobkou, aj keď sa nedotýka samotnej pamiatky, možno proti nemu napriek tomu zákonne začať konanie na základe interdiktu Quod vi aut clam, pretože hrobka je nielen miestom určeným na pochovávanie, ale má právo na všetok vzduch nad ňou, a z tohto dôvodu možno podať žalobu za porušenie hrobky.

(5) Ak ten, kto doručil oznámenie, že sa chystá vykonať nové dielo, začne s ním okamžite, nebude sa to chápať ako tajné konanie; ale bude sa považovať za tajné konanie, ak sa ho ujme po uplynutí určeného času.

Hlava 25. O stiahnutí odporu.

1. Ulpián, O edikte, kniha LXI.

Prétor hovorí: "Oznámenie bude platiť, ak má sťažovateľ právo zabrániť výstavbe nového diela proti jeho súhlasu; v opačnom prípade udelím späťvzatie zákazu."

(1) O stiahnutí námietky sa hovorí v tejto hlave.

(2) Zo slov prétora vyplýva, že takéto späťvzatie by sa malo vykonať len vtedy, ak oznámenie neobstojí, a že má v úmysle, aby obstálo len vtedy, ak má osoba, ktorá ho podáva, právo zakázať výstavbu nového diela bez svojho súhlasu. Okrem toho, bez ohľadu na to, či je alebo nie je poskytnutá zábezpeka, udelené odstúpenie sa vzťahuje len na nehnuteľnosť, na ktorú sa oznámenie nevzťahuje. Je zrejmé, že ak bola zložená zábezpeka a odstúpenie od zmluvy bolo udelené neskôr, odstúpenie od zmluvy nie je potrebné.

(3) Oprávnený podať oznámenie o nevybudovaní nového diela je len ten, komu prislúcha vlastnícke právo alebo služobnosť.

(4) Julianus tiež rozhodol, že užívajúci má právo na vrátenie služobnosti; a podľa toho môže doručiť susedovi oznámenie, aby nestaval nové dielo, a odvolanie odporu bude tiež platné. Ak by však doručil oznámenie samotnému vlastníkovi pozemku, späťvzatie odporu by nebolo účinné a užívateľ by nemal právo podať žalobu proti vlastníkovi, keďže ju má proti susedovi; ako napríklad zabrániť mu, aby zvýšil svoj dom do väčšej výšky. Ak by sa však jeho užívacie právo týmto aktom narušilo, mal by podať žalobu na jeho vrátenie. Julianus hovorí to isté aj v súvislosti s inými, ktorým prislúcha služobnosť od ich susedov.

(5) Julianus tiež hovorí, že nie je nespravodlivé povoliť osobe, ktorá dostala pozemok do zálohu, ponechanie služobnosti uloženej na uvedenom pozemku.

Tit. 26. Pokiaľ ide o neisté nájomné práva.

1. Ulpián, Inštitúcie, kniha I.

Prekérna držba je taká, na základe ktorej sa strane, ktorá o ňu žiada, povoľuje užívať majetok dovtedy, kým jej to ten, kto jej to povoľuje, dovoľí.

(1) Tento druh veľkorysosti sa odvodzuje z práva národov.

(2) Od darovania sa líši tým, že ten, kto daruje, nemá v úmysle majetok opäť prijať; ale ten, kto niečo udeľuje na základe neistej držby, tak robí s očakávaním, že sa opäť ujme kontroly nad majetkom, keď sa rozhodne uvoľniť ho z držby.

(3) Podobá sa to aj pôžičke na užívanie, pretože ten, kto takto požičiava majetok, robí to tak, že požičaný predmet sa nestáva vlastníctvom toho, kto ho dostáva, ale iba mu umožňuje, aby ho užíval.

2. Ten istý, O edikte, kniha LXIII.

Prétor hovorí: "Musíš vrátiť predmetný majetok tomu, od koho ho máš v neistom držaní alebo ktorý si prestal vlastníť v dôsledku nejakého podvodného konania."

(1) Tento interdikt je reštitučný. Zakladá sa na prirodzenej spravodlivosti a leží v prospech každého, kto chce zrušiť neistú držbu.

(2) Je totiž prirodzene spravodlivé, aby ste požívali moju liberáciu len dovtedy, kým si to želám, a aby som ju mohol zrušiť, kedykoľvek si to rozmyslím. Preto tam, kde sa niečo udeľuje na základe neistej držby, môžeme využiť nielen interdikt, ale aj Actio praescriptis verbis, ktorý sa zakladá na dobrej viere.

(3) Za držiteľa na základe neistého titulu sa považuje ten, kto má vec v držbe buď fakticky, alebo právne, a to len z toho dôvodu, že požiadal o právo držby alebo užívania a toto právo získal.

3. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXV.

Napríklad tam, kde si ma požiadal, aby som ti dal právo prechodu cez tvoj pozemok, alebo aby som ti dovolil, aby tvoj žľab vyčnieval nad moju strechu, alebo aby tvoje trámy spočívali na mojom múre.

4. Ulpián, O edikte, kniha XVII.

Neistý právny titul existuje aj vo vzťahu k hnutel'nému majetku.

(1) Okrem toho nesmieme zabúdať ani na to, že ten, kto drží majetok na základe neistého titulu, ho má aj v držbe.

(2) Nie ten, kto požiadal o majetok na základe neistej držby, ale ten, kto ho drží na základe takejto držby, je zodpovedný podľa tohto interdiktu. Môže sa totiž stať, že ten, kto oň nežiadal, ho napriek tomu drží na základe neistej držby; ako napríklad, ak by oň požiadal môj sluha alebo niekto iný, kto je pod mojou kontrolou, nadobudne ho pre mňa na základe tejto držby.

(3) Podobne, ak by som požiadal o majetok na základe neistej držby, ktorý mi už patrí, hoci som túto žiadosť podal, nebudem tento majetok držať na základe tejto držby z toho dôvodu, že je ustanovené, že nikto nemôže držať svoj vlastný majetok na základe neistého titulu.

(4) Podobne aj ten, kto žiada, aby mu bol majetok vydaný na základe neistého titulu na určitý čas, bude sa po uplynutí tohto času považovať za toho, kto ho má naďalej držať na základe tohto titulu, aj keď možno nežiadal,

aby ho držal dlhšie; keďže sa rozumie, že vlastník majetku obnovuje neistý titul, keď dovolí tomu, kto oň požiadal na základe takéhoto titulu, aby ho mal naďalej v držbe.

5. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXIX.

Ak ešte počas existencie neistej držby požiadaš, aby sa v nej pokračovalo dlhší čas, predĺži sa; pretože titul držby sa nemení a neistý titul takto nevzniká, ale sa len predlžuje. Ak však o to požiadate po uplynutí času, je lepší názor, že neistý titul, ktorý raz zanikol, sa neobnovuje, ale vzniká nový.

6. Ulpián, O edikte, kniha LXXI.

Ak by sa medzitým vlastník nehnuteľnosti stal nepríčetným alebo zomrel, Marcellus hovorí, že nie je možné, aby sa neisté vlastníctvo obnovilo. To je pravda.

(1) Ak môj zástupca na môj príkaz požiada o majetok na základe neistej držby, alebo ak ja ratifikujem jeho úkon, správne sa povie, že ho držím na základe takejto držby.

(2) Ten, kto požiadal o povolenie zdržiavať sa na pozemku na základe neistej držby, nie je držiteľom pozemku, ale jeho držba zostáva osobe, ktorá mu povolenie udelila. Právnicki totiž zastávajú názor, že na pozemku býva aj užívateľ, aj nájomca, aj nájomca, a napriek tomu nie sú v jeho držbe.

(3) Julianus hovorí, že ak niekto, kto násilím vyhnal iného, neskôr získa od neho tú istú pôdu na základe neurčitej držby, prestáva ju držať násilím a začína ju držať na základe neurčitého titulu; a nemyslí si, že zmenil svoje vlastnícke právo k pozemku, keďže ho začína držať na základe neurčitej držby so súhlasom toho, kto ho vyhnal. Ak by totiž tú istú nehnuteľnosť kúpil za neho, začal by nadobúdať vlastnícke právo k nej ako nadobúdateľ.

(4) Vystala otázka, ak by mi niekto dal svoj majetok do zálohu a potom by žiadal, aby ho držal na základe neistej držby, či by bol dôvod na tento interdikt. V tomto prípade ide o to, či môže existovať neisté vlastnícke právo k vlastnému majetku. Zdá sa mi, že lepší názor je, že neistá držba sa týka záložného práva, keďže sa udeľuje držba, a nie vlastníctvo. Tento názor je mimoriadne užitočný, pretože každý deň veritelia žiadajú tých, ktorí dali svoj majetok do zálohu, aby im umožnili držať ho na základe neistej držby. Takáto neistá držba by mala byť platná.

7. Venuleius, Interdicts, kniha III.

Ak som však oprávnený ponechať si držbu majetku na základe interdiktU Uti possidetis, hoci otázka týkajúca sa vlastníctva toho istého majetku nemusela byť rozhodnutá, a ja ti ho udelím do držby na základe neistej držby, budeš zodpovedný na základe tohto interdiktU.

8. Ulpián, O edikte, kniha LXXI.

Vyvstala otázka, či ak ma Titius požiada, aby som mu dovolil užívať niečo, čo patrí Semproniovi, a ja potom požiadam Sempronia, aby mi na to udelil povolenie, a on v želaní, aby mi prejavil priazeň, povolenie udelí, Titius bude odo mňa držať majetok na základe neistého vlastníckeho práva a ja ho môžem žalovať podľa tohto interdiktU. Sempronius však proti nemu nemôže postupovať, pretože z nasledujúcich slov: "ktorý od neho držiš na základe neistého titulu" vyplýva, že interdikt môže použiť ten, kto o neistý titul požiadal, a nie ten, komu majetok patrí. Bude však Sempronius oprávnený žalovať ma na základe interdiktU z dôvodu, že som ho požiadal o povolenie držať majetok na základe neistej držby? Lepší názor je, že nebude oprávnený na interdikt, pretože ja nedržím majetok na základe neistého práva, keďže som ho nezískal pre seba, ale pre iného. Napriek tomu bude mať právo na mandátnu žalobu proti mne, pretože vám ho udelil na môj príkaz. Alebo, ak by niekto povedal, že sa tak stalo nie na môj príkaz, ale skôr preto, aby ma urobil svojím dlžníkom, treba rozhodnúť, že žaloba in factum by mala byť priznaná aj proti mne.

(1) Keď niekto získal majetok od Tícia na základe neistého držania, má sa za to, že ho má aj od jeho dediča rovnakým spôsobom, ako to uvádzajú Sabinus a Celsus; a taká je aj naša prax. Preto sa má za to, že človek drží majetok na základe tejto držby od všetkých ostatných dedičov; tento názor schvaľuje Labeo. Dodáva, že aj keby nevedel, že existuje dedič, fie by od neho držal majetok na základe neistej držby.

(2) Pozrime sa, aké bude pravidlo, ak ma požiadate, aby som vám udelil majetok na základe neistej držby, a ja ho odcudzím; bude držba naďalej existovať, po prevode majetku na iného? Lepší názor je ten, že ak neodvolal prekérnu držbu, môže interdikt využívať; rovnako ako keby si ty držal majetok týmto spôsobom od neho, a nie odo mňa, a ak mu dovoľíš, aby ho držal touto držbou nejaký čas, môže interdikt riadne využívať rovnako, ako keby si ho držal ty od neho.

(3) Pretor si želal, aby v rámci tohto konania niesol zodpovednosť aj ten, kto sa dopustil podvodného konania, aby sa vyhol udržaniu držby. Treba poznamenať, že ten, kto si držbu ponechá na základe neistého držania, nie je zodpovedný za nedbanlivosť, ale len za podvod; hoci ten, kto si vec požičal, je zodpovedný za nedbanlivosť, ako aj za podvod. A nie je bezdôvodné, že ten, kto získa majetok na základe neistej držby, je zodpovedný len za podvod, pretože to všetko vyplýva len z veľkorysosti toho, kto majetok na základe takejto držby poskytol; a stačí, ak je zodpovedný len za podvod. Možno však povedať, že bude zodpovedný aj za hrubú nedbanlivosť, ktorá sa podobá podvodu.

(4) Na základe tohto interdiktú by mal byť majetok uvedený do pôvodného stavu, a ak sa tak nestane, musí byť vydaný rozsudok vo výške záujmu žalobcu o uvedenie majetku do pôvodného stavu, a to od času, keď bol vydaný interdikt. Preto by sa mal vykonať aj odhad úrody, ktorý by sa mal zaplatiť od toho istého dátumu.

(5) Ak ten, kto získal nehnuteľnosť na základe neurčitého užívacieho práva, nevyužíva služobnosť, a z tohto dôvodu zanikla, pozrime sa, či bude povinný zaplatiť interdikt. Myslím si, že nebude zodpovedný, pokiaľ sa nedopustil podvodu.

(6) Vo všeobecnosti treba konštatovať, že pri reštitúcii treba brať do úvahy podvod aj hrubú nedbanlivosť, ale nič iné. Je zrejmé, že po vydaní interdiktú by sa mal brať do úvahy podvod, ako aj hrubá a obyčajná nedbanlivosť, pretože ak niekto, kto má majetok v neistom držaní, je v omeškani, mal by byť zodpovedný za všetko.

(7) Labeo hovorí, že tento interdikt možno použiť po uplynutí jedného roka, a taká je aj naša prax; keďže sa niekedy majetok udeľuje na základe neistej držby na dlhší čas, bolo by absurdné tvrdiť, že po roku nebude dôvod na interdikt.

(8) Dedič toho, kto žiada, aby mu bol majetok udelený na základe neistej držby, bude na základe tohto interdiktú zodpovedný rovnako, ako by bol zodpovedný on sám, ak by mal majetok v držbe alebo sa dopustil podvodu, aby ho nemal, alebo aby zabránil tomu, aby sa dostal do jeho rúk; bude však zodpovedný len za výšku zisku, ktorý získal, ak sa nejakého podvodu dopustil zosnulý.

9. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXVI.

Neistú držbu možno zriadiť medzi stranami, ktoré sú buď prítomné, alebo neprítomné; napríklad prostredníctvom listu alebo posla.

10. Pomponius, O Plautiovi, kniha V.

Hoci niekto mohol požiadať len o otrokyňu v rámci neistej držby, má sa za to, že mal mať nárok na akékoľvek potomstvo uvedenej otrokyne.

11. Celsus, Digesty, kniha VII.

Ak dlžník, ktorý žiadal, aby mu bol daný do zálohu majetok pod neistým nájomným právom, splní dlh, uvedené nájomné právo zaniká; keďže úmyslom strán bolo, aby trvalo len do času, kým sa dlh zaplatí.

12. Tá istá kniha, Digest, kniha XXV.

Keď sa niečo udelí na základe neistej držby a dohodne sa, že obdarovaný bude mať na jej základe držbu do Kalend júla, bude mať ten, kto to dostal, právo na výnimku, aby sa zabránilo tomu, že bude zbavený držby majetku pred týmto časom? Dohoda tohto druhu nemá žiadnu platnosť ani účinok, pretože nie je dovolené, aby bol majetok patriaci inému držaný v držbe proti súhlasu vlastníka.

(1) Majetok držaný na základe neistej držby prechádza na dediča toho, kto ho udelil, ale neprechádza na dediča toho, kto ho dostal, pretože držba bola udelená len jemu, a nie jeho dedičovi.

13. Paulus, O Quinte Muciovi, kniha XXXIII.

Ak by tvoj otrok požiadal, aby mu bol majetok udelený na základe neurčitej držby, a to sa stane na tvoj príkaz, alebo ty ratifikuješ jeho žiadosť vo svojom mene, budeš zodpovedný ako držiteľ majetku týmto spôsobom. Ak však tvoj otrok alebo tvoj syn podá žiadosť na vlastnú zodpovednosť bez tvojho vedomia, nebudeš sa považovať za osobu, ktorá drží majetok na základe neistého užívania, ale osoba, ktorá ho poskytla, bude oprávnená postupovať proti tebe prostredníctvom žaloby De peculia alebo prostredníctvom žaloby na majetok použitý v prospech iného.

14. Paulus, O Sabinovi, kniha XIII.

Interdikt s odkazom na majetok držaný na základe neistej držby bol zavedený s dobrým dôvodom, pretože podľa občianskeho práva na tento účel neexistovala žaloba. Zabratie na základe neistého užívania sa totiž týka skôr darov a benefícií než zmlúv uzavretých v bežnom obchodnom styku.

15. Pomponius, O Sabinovi, kniha XX.

Vychádza z absolútnej spravodlivosti, pretože predpisuje, že osoba môže náš majetok užívať len v takom rozsahu, v akom sme ochotní jej na to udeliť povolenie.

(1) Hostia a iné osoby, ktoré majú právo na bezplatné ubytovanie, sa nechápu ako osoby, ktoré majú právo na neistý nájom.

(2) Na základe neurčitého užívania môžeme držať majetok, ktorý spočíva v práve, ako napríklad to, ktoré umožňuje vložiť trámy do budovy alebo umožňuje vyčnievať stavby nad pozemok.

(3) Ten, kto získal zábezpeku na reštitúciu svojho majetku, nemá nárok na výhodu interdiktu týkajúceho sa neistej držby.

(4) Je nepochybné, že ten, kto získal držbu na základe neistej držby, ju v skutočnosti nenadobúda. Existuje však pochybnosť o tom, že ten, kto požiadal o jej udelenie, si držbu naďalej ponechá? Ak bola držba na základe neistej držby udelená otrokovi, je preukázané, že ju majú v držbe obe strany; ten, kto podal žiadosť, pretože držbu fakticky vykonáva, a vlastník nehnuteľnosti, pretože nemal v úmysle sa jej vzdať.

(5) Pokiaľ ide o tento interdikt, nie je rozdiel v tom, na akom mieste niekto drží držbu alebo ju začal držať na základe neistej držby.

16. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXII.

Ak si osvojím osobu, ktorej bol majetok udelený na základe neistej držby, budem ho aj držať na základe tej istej držby.

17. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXIII.

Keď niekto vlastní pozemok na základe neistej držby, môže využiť interdikt Uti possidetis voči všetkým ostatným osobám okrem toho, od koho pozemok získal.

18. Julianus, Digesty, kniha XIII.

Každý môže dať svoj vlastný pozemok na základe neistej držby do držby, aj keď ho sám nevlastní.

Ten istý, Digesty, kniha XLIX.

Dve osoby nemôžu držať ten istý majetok na základe neistého titulu, rovnako ako dve osoby nemôžu držať tú istú vec násilím alebo tajne; dve oprávnené alebo neoprávnené držby totiž nemôžu existovať v tom istom čase.

(1) Každý, kto žiada, aby mu bol môj otrok prevedený na základe neistého titulu, sa považuje za toho, kto ho odo mňa drží na základe takéhoto titulu, ak jeho žiadosti vyhoviem; a preto mi bude zodpovedať podľa predmetného interdiktu.

(2) Ak sa žiada, aby sa niečo udelilo na základe neistého titulu, nemôžeme využiť len tento interdikt, ale aj konanie o vrátení majetku, ktorého výška nie je určená; teda Actio Praescriptis Verbis.

20. Ulpián, Názory, kniha II.

Predávajúci môže sledovať akúkoľvek predanú nehnuteľnosť, ktorá má zostať v rukách kupujúceho na základe neistého vlastníckeho práva, až do zaplatenia celej ceny, ak k zaplateniu nedošlo vinou kupujúceho.

21. Venuleius, Žaloby, kniha IV.

Keď niekto získa povolenie bývať na pozemku s neistým právom, je zbytočné, aby sa pridávali slová "pre neho a jeho domácnosť"; rozumie sa totiž, že povolenie sa udeľuje prostredníctvom neho pre jeho rodinu, aby mohla nehnuteľnosť užívať.

22. Ten istý, Interdikty, kniha III.

Ak by niekto, kto je v držbe len ako držiteľ, požiadal vlastníka pozemku, aby mu udelil povolenie držať ho na základe neurčitého užívacieho práva, alebo ak by ten, kto kúpil pozemok patriaci inému, podal túto žiadosť vlastníkovi toho istého pozemku, je zrejmé, že budú držať pozemok na základe neurčitého užívacieho práva; a nemalo by sa mať za to, že sami zmenili svoje vlastnícke právo, keďže držbu na základe neurčitého užívacieho práva im udelil vlastník pozemku. Ak by ste totiž požiadali iného, aby vám nehnuteľnosť vo vašej držbe udelil na základe neurčitého titulu, bude sa mať za to, že ste ju prestali držať na základe prvého titulu a začali ste ju držať na základe neurčitého titulu. Na druhej strane, ak by osoba, ktorá má právo odňať držiteľovi majetok, požiadala, aby jej ho udelil na základe neistej držby, bude zodpovedná podľa interdiktu in.question; keďže touto žiadosťou sa získala výhoda, t. j. držba, ktorá patrí inému.

(1) Ak by poručenec bez autority svojho opatrovníka požiadal, aby mu bol majetok poskytnutý na základe neistej držby, Labeo hovorí, že ho bude mať v neistej držbe a bude zodpovedný podľa tohto interdiktu; pretože tam, kde má niekto držbu prirodzene, nie je dôvod na uplatnenie autority opatrovníka. Slová "ktorú držíš na základe neistej držby" sú dokonale použiteľné, pretože to, čo má v držbe, drží na základe titulu, na základe ktorého požiadal o udelenie vlastníctva. V tomto prípade nie je nič nové, čo by mal prétor určiť; ak totiž poručenec majetok drží, sudca od neho bude vyžadovať, aby ho vydal, a ak ho nedrží, nebude zodpovedný.

Tit. 27. Ohľadom interdiktu, ktorý sa týka výrubu stromov.

1. Ulpián, O edikte, kniha LXXI.

Prétor hovorí: "Ak strom vyčnieva z tvojho pozemku nad pozemok tvojho suseda a ty si vinný, že si ho neodstránil, zakazujem použiť silu, aby si mu v tom zabránil a ponechal si ho ako svoj."

(1) Tento zákaz je zákazom.

(2) Ak strom vyčnieva nad dom suseda, vzniká otázka, či môže prétor nariadiť odstránenie celého stromu, alebo len tej jeho časti, ktorá vyčnieva nad budovu? Rutilius hovorí, že sa má odstrániť po korene, a to považujú za správne mnohé authority. Labeo tvrdí, že ak vlastník strom neodstráni, ten, kto je ním poškodený, ho môže, ak si to želá, vyrúbať a drevo odnieť.

(3) Pod pojem stromy sa zahŕňa aj vinič.

(4) Tento zákaz nespočíva len v prospech vlastníka domu, ale aj v prospech jeho užívateľa, a to z toho dôvodu, že aj v jeho záujme je, aby strom nevystupoval nad budovu.

(5) Okrem toho treba prijať názor, že ak strom vyčnieva nad dom, ktorý je v spoločnom vlastníctve viacerých osôb, každý zo spoluvlastníkov bude mať právo na prospech z interdiktu, a to dokonca v celej výške, pretože každý z nich má právo podať žalobu na vymáhanie služobnosti.

(6) Prétor hovorí: "Ak je na vine, že ho neodstránil, zakazujem použiť silu, aby sa mu v tom zabránilo." Teda oprávnenie odstrániť strom je najprv udelené tebe, a ak tak neurobíš, potom ti prétor zakazuje použiť násilie, aby si zabránil svojmu susedovi odstrániť ho.

(7) Prétor tiež hovorí: "Ak strom na tvojom pozemku vyčnieva nad pozemok tvojho suseda a ty si vinný, že si ho neorezal do výšky pätnásť stôp od zeme, zakazujem použiť násilie, aby si zabránil svojmu susedovi orezať ho do vyššie uvedenej výšky a odstrániť drevo pre jeho vlastné použitie."

(8) To, čo hovorí prétor, chcel ustanoviť Zákon dvanástich tabúl, a to, že konáre stromov sa majú orezávať do výšky pätnásť stôp od zeme, aby tieň stromu nepoškodzoval pozemok suseda.

(9) Medzi týmito dvoma časťami interdiktu je rozdiel, pretože ak strom vyčnieva nad susedný dom, musí byť celý vyrúbaný; ak však vyčnieva nad pozemok, stačí ho orezať do výšky pätnástich stôp od zeme.

2. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXIV.

Ak strom na pozemku suseda silou vetra vyčnieva nad váš pozemok, podľa Zákona dvanástich tabúl môžete podať žalobu proti susedovi, aby ho prinútil odstrániť strom, a to z dôvodu, že nemá právo mať strom v takomto stave.

Tit. 28. O interdikte, ktorý sa týka zberu ovocia, ktoré spadlo z pozemku jednej osoby na pozemok inej osoby.

1. Ulpián, O edikte, kniha LXXI.

Prétor hovorí: "Ak nejaké orechy spadnú z pozemku tvojho suseda na tvoj pozemok, zakazujem použiť silu, aby sa mu zabránilo v ich zbieraní a odnesení v priebehu troch dní."

(1) Pod tento pojem sa zahŕňajú všetky druhy ovocia.

Tit. 29. O zákaze, ktorý sa týka produkcie osoby, ktorá je slobodná.

1. Ulpían, O edikte, kniha LXXI.

Prétor hovorí: "Vyprodukuje každú osobu, ktorá je slobodná, ktorej vlastníctvo podvodne držíte."

(1) Tento interdikt bol vypracovaný s cieľom zachovať slobodu; to znamená zabrániť tomu, aby niekto obmedzoval slobodu akejkoľvek osoby, ktorá je slobodná.

2. Venuleius, Interdikty, kniha IV.

Nie je totiž veľký rozdiel medzi otrokmi a osobami, ktoré nemajú moc odísť podľa svojej vôle.

3. Ulpían, O edikte, kniha LXXI.

Lex Fabia sa na to tiež odvolával a interdikt nebráni odvolaniu sa na Fabiánsky zákon, pretože osoba môže začať konanie podľa interdiktu a obžaloba môže byť stále podaná podľa Lex Fabia; a naopak, každý, kto začne konanie podľa tohto zákona, môže napriek tomu využiť výhodu interdiktu, najmä preto, že jedna strana môže využiť interdikt a druhá využiť žalobu povolenú Fabiánskym zákonom.

(1) Tieto slová "každá osoba, ktorá je slobodná" sa vzťahujú na každú osobu, ktorá je slobodná, bez ohľadu na to, či dosiahla vek pohlavnej dospelosti alebo nie; či ide o osobu mužského alebo ženského pohlavia; či ide o jednu osobu, alebo je ich viac; a či je daná strana svojím vlastným pánom, alebo je pod kontrolou inej osoby; my totiž berieme do úvahy len to, či je slobodná.

(2) Ten, kto má iného pod svojou kontrolou, však nebude zodpovedný podľa tohto interdiktu, pretože sa nepovažuje za podvodníka ten, kto využíva právo, na ktoré má zákonný nárok.

(3) Ak niekto obmedzí na slobode osobu, ktorú vykúpil od nepriateľa, nebude zodpovedný podľa tohto interdiktu, pretože tak nekoná podvodne. Je jasné, že ak ponúkne výkupnú sumu, interdikt sa uplatní. Ak ho však prepustí bez toho, aby dostal peniaze, treba povedať, že bude existovať dôvod na interdikt, ak ho raz prepustil na slobodu a potom ho bude chcieť zadržať.

- (4) Ak niekto zadržiava svojho syna, ktorý nie je pod jeho kontrolou, zvyčajne sa má za to, že tak robí bez toho, aby sa dopustil podvodu; pretože skutočná náklonnosť spôsobuje, že jeho zadržanie sa uskutočňuje bez predpokladu podvodu, ak nie je zrejmá existencia zlej viery. Z toho vyplýva, že rovnaké pravidlo sa uplatní, ak patrón podriadi svojej moci svojho slobodného syna, pestúna alebo otroka, ktorý ešte nedosiahol vek puberty a ktorý bol odovzdaný ako náhrada škody, ktorú spôsobil. A vo všeobecnosti platí, že kto má dobrý dôvod na to, aby si ponechal kontrolu nad slobodníkom, nepovažuje sa za osobu konajúcu v zlej viere.
- (5) Ak niekto naďalej drží slobodného človeka s jeho vlastným súhlasom, nepovažuje sa za konajúceho v zlej viere; ale čo ak ho drží s jeho súhlasom, ale po tom, čo ho oklamal, zvedol alebo navádzal, bez toho, aby mal na to dobré a dostatočné dôvody? Veľmi správne sa má za to, že si ho ponechal podvodne.
- (6) Človek, ktorý nevie, že slobodný človek patrí k jeho rodine, nie je vinný zo zlej viery; keď však o tom vie, a napriek tomu ho drží, nie je oslobodený od podvodu.
- (7) Je zrejmé, že ak ten, kto drží slobodníka, má pochybnosti o tom, či je slobodný, alebo otrok, alebo začne konanie na zistenie jeho stavu, nesmie sa použiť tento interdikt, ale má sa začať konanie na zistenie slobody, pretože veľmi správne sa rozhodlo, že dôvod na tento interdikt bude existovať len vtedy, ak nie sú pochybnosti o tom, že človek je slobodný. Ak však vznikne pochybnosť o jeho stave, právo podať ďalšiu žalobu by nemalo byť dotknuté.
- (8) Prétor hovorí: "Predvediete osobu." Predviest' hin znamená priviesť ho na verejnosť a poskytnúť možnosť vidieť ho a dotknúť sa ho. Výraz "predviest'" doslova znamená neudržiavať ho v tajnosti.
- (9) Tento interdikt bude platiť v prospech každého jednotlivca, pretože nikomu nie je zakázané uprednostňovať slobodu.
- (10) Je zrejmé, že z použitia tohto interdiktu by mali byť vylúčení všetci tí, ktorí podliehajú podozreniu, ak je charakter osoby taký, že pravdepodobne koná v spolčení alebo s cieľom obťažovať.
- (11) Ak však žena alebo maloletý chce využiť tento interdikt v prospech pokrvného príbuzného, rodiča alebo príbuzného, treba povedať, že interdikt by sa mal udeliť; môžu totiž stíhať iné osoby v trestných veciach, keď tak robia za ujmu spáchanú voči nim samým.

(12) Ak je však viacero osôb, ktoré chcú využiť tento interdikt, prétor by mal vybrať toho, kto má na veci najväčší záujem alebo kto je na tento účel najvhodnejší; tento výber by mal závisieť od príbuzenského vzťahu, dôveryhodnosti alebo hodnosti vybranej osoby.

(13) Ak však po začatí konania na základe tohto interdiktu chce podľa neho postupovať iná osoba, je zrejmé, že povolenie využiť ho nemožno potom ľahko udeliť inej osobe, ak sa nedá niečo dokázať s odkazom na perfidnosť pôvodného žalobcu. Preto, ak sa preukáže náležitý dôvod, možno tento interdikt použiť viac ako raz. V trestných veciach totiž nemožno jednu osobu stíhať viac ako raz, pokiaľ prvý žalobca nie je usvedčený z prečinu. Ak však obžalovaný, ktorý bol odsúdený, radšej zaplatí škodu vymeranú súdom, ako by mal predviesť človeka, nebude nespravodlivé udeliť ten istý interdikt voči nemu opakovane, alebo ho udeliť tej istej strane, ktorej nemožno zabrániť výnimkou, alebo niekomu inému.

(14) Labeo hovorí, že tento interdikt môže byť udelený voči neprítomnej osobe, a ak táto osoba nepodá žiadnu obhajobu, jej majetok môže byť odobratý v rámci exekúcie.

(15) Tento interdikt je trvalý.

4. Venuleius, Interdikty, kniha IV.

Ak niekto obmedzí na slobode slobodného človeka, ktorý si nie je vedomý svojho stavu, bude ho musieť aj tak rozmnožiť, ak ho podvodne ponechá pod svojou kontrolou.

(1) Aj Trebatius hovorí, že ten, kto v dobrej viere kúpi slobodného človeka ako otroka a ponechá si ho pod svojou kontrolou, nie je zodpovedný.

(2) Človek, ktorý je slobodný, by nemal byť v žiadnom prípade podvodne obmedzený na slobode, a to platí až do takej miery, že niektoré authority zastávajú názor, že by sa nemalo pripustiť ani najmenšie zdržanie osoby, od ktorej sa vyžaduje, aby ho vyrobila, pretože je zodpovedná za spáchaný čin.

(3) Tento interdikt neplatí v prospech veriteľa za účelom predvedenia jeho dlžníka na súd; nikto totiž nie je povinný predviesť dlžníka, ktorý sa skrýva, ale podľa prétorského ediktu sa jeho majetok môže zabaviť v rámci exekúcie.

Tit. 30. O interdikte, ktorý sa týka predvádzania detí a ich vymáhania.

1. Ulpián, O edikte, kniha LXXI.

Prétor hovorí: "Predvedieš každé dieťa mužského alebo ženského pohlavia, ktoré podlieha moci Lucia Titia a ktoré je v твоjich rukách alebo ktorého vlastníctva si sa podvodne vzdal."

(1) Tento interdikt sa má použiť proti tomu, o kom si rodič želá, aby vydal dieťa, o ktorom tvrdí, že podlieha jeho moci. Zo slov ediktu je zrejmé, že bude platiť v prospech osoby oprávnenej na kontrolu dieťaťa.

(2. V tomto interdikte prétor neberie do úvahy dôvod, prečo je dieťa v držbe toho, kto ho má predložiť, ako je to v prípade predchádzajúceho interdiktu; ale zastáva názor, že ho treba všetkými prostriedkami vrátiť, ak podlieha moci žalobcu.

(3) Ak je to však matka dieťaťa, ktorá ho ponecháva vo svojej držbe, a zdá sa, že je lepšie, aby zostalo pod jej dohľadom, než aby bolo zverené do starostlivosti otca, teda ak je dôvod úplne oprávnený, božský Pius rozhodol, a v reskripte to uviedol Marcus Severus, že matke sa má poskytnúť úľava prostredníctvom výnimky.

(4) Podobne, ak by sa zistilo, že dieťa nebolo pod nikoho kontrolou, hoci toto rozhodnutie môže byť nespravodlivé, ak by sa niekto pokúsil postupovať na základe tohto interdiktu, môže mu v tom zabrániť výnimka *res iudicata*; takže už nejde o to, či je dieťa pod kontrolou žalobcu, ale o to, či bolo v tejto veci rozhodnuté.

(5) Ak si otec želá odvieť svoju dcéru alebo ju nechať vydať po tom, čo sa vydala za mňa, nemožno mi udeliť výnimku z interdiktu, ak by on, ktorý najprv súhlasil s manželstvom, chcel neskôr toto manželstvo zrušiť, aj keď sa narodili deti? Ak bolo manželstvo riadne uzavreté, určite by sa podľa našej praxe nemalo rušiť z dôvodu otcovskej kontroly. Napriek tomu by sme sa mali pokúsiť presvedčiť otca, aby svoje právo otcovskej moci nevykonával príliš prísne.

2. Hermogenianus, *Epitomes of Law*, kniha VI.

Na druhej strane môže byť otec s oveľa väčšou mierou korektnosti donútený manželom svojej dcéry, aby ju vydal a dovolil mu ju získať späť, aj keď je pod otcovskou kontrolou.

3. Ulpian, *O edikte*, kniha LXXI.

Pretor ďalej hovorí: "Ak je Lucius Titius pod kontrolou Lucia Titia, zakazujem použiť silu, aby sa mu zabránilo vziať Lucia Titia so sebou."

(1) Predtým uvedené zákazy sú exhibitórne, t. j. týkajú sa výroby detí a iných, o ktorých sme hovorili. Tento interdikt sa týka aj odvádzania takýchto osôb a každý, kto má na to právo, ich môže odvieť. Preto prvý interdikt, ktorý sa týka predvedenia detí, je prípravný k tomuto interdiktu, ktorým môže žalobca odobrať predvedenú osobu.

(2) Tento interdikt by sa mal vydať z toho istého dôvodu, pre ktorý sme uviedli, že deti by mali byť predvedené na súd. Z toho vyplýva, že všetko, čo sme predtým uviedli, by sa malo chápať ako uplatniteľné aj v tomto prípade.

(3) Okrem toho sa tento interdikt neudeľuje voči samotnému dieťaťu, ktoré chce žalobca odobrať, ale musí sa dostaviť niekto, kto ho bude proti interdiktu brániť. Interdikt však nepadne a samotný pretor môže ihneď konať a vydať rozhodnutie, ak pred ním vznikne spor o to, či dieťa je, alebo nie je pod otcovskou kontrolou.

(4) Julianus hovorí, že vždy, keď sa použije interdikt alebo sa začne vyšetrovanie s odkazom na odobratie dieťaťa, a to je vo veku do puberty, v niektorých prípadoch by sa malo vyšetrovanie odložiť, kým dieťa nedosiahne tento vek, a v iných by sa malo rozhodnúť bezodkladne. Túto otázku je potrebné určiť podľa postavenia osôb, medzi ktorými spor vznikol, a podľa povahy veci. Ak je strana, ktorá tvrdí, že je otcom, osobou, ktorej spoločenské postavenie, múdrosť a bezúhonnosť sú preukázané, bude oprávnená ponechať si maloletého vo svojej starostlivosti až do vyriešenia prípadu; ak je však ten, kto podal návrh na začatie konania, nižšie postavený, zlomyseľný alebo má zlú povest', vyšetrovanie by sa malo uskutočniť okamžite. Podobne, ak ten, kto popiera, že maloletý je pod kontrolou iného, je v každom ohľade čestný a je buď testamentárnym poručníkom, alebo tým, koho ustanovil prétor, a má starostlivosť o poručenca a dozor nad ním počas súdneho konania; a na druhej strane ten, kto tvrdí, že je jeho otcom, je zlomyseľná osoba, vyšetrovanie by sa nemalo odkladať. Ak však obe strany podliehajú podozreniu, či už z dôvodu nižšieho postavenia, alebo zlého charakteru, Julianus hovorí, že nebude nevhodné určiť niekoho iného, u koho môže byť dieťa zatiaľ vychovávané, a odložiť rozhodnutie prípadu, kým nedosiahne vek puberty; aby sa kvôli tajnej dohode alebo nevedomosti jednej alebo druhej zo sporných strán nerozhodlo, že dieťa, ktoré je nezávislé, je pod kontrolou iného, alebo že dieťa, ktoré podlieha autorite iného, môže zaujať miesto hlavy domácnosti.

(5) Aj keby sa presvedčivo preukázalo, že dieťa je pod kontrolou otca, predsa, ak sa po vyšetovaní zistí, že matka má mať prednosť a ponechať si dieťa v držbe, môže tak urobiť; viacerými dekrétmi božského Pia sa totiž stanovilo, že matka môže získať povolenie, aby dieťa zostalo s ňou z dôvodu zlého charakteru otca, bez toho, aby došlo k zníženiu otcovskej moci.

(6) V tomto interdikte prétor nariaďuje, aby dievča alebo chlapec, ktorí majú sedemnášť rokov alebo sú blízko tohto veku, boli až do prejednania prípadu ponechaní v starostlivosti matky rodiny. Hovoríme, že dieťa je blízko veku sedemnášť rokov, hneď potom, ako dosiahne vek puberty. Matkou rodiny sa rozumie žena s uznávanou dobrou povest'ou.

4. Africanus, Otázky, kniha IV.

Ak poviem, že niekto, kto tvrdí, že je hlavou domácnosti, je mojím synom a je pod mojou kontrolou a že na môj príkaz vstúpil do majetku, mal by som naň uplatniť svoj nárok a uchýliť sa k interdiktu, na základe ktorého môžem syna vziať so sebou.

5. Venuleius, Interdikty, kniha IV.

Ak je syn vo vlastníctve iného s jeho vlastným súhlasom, tento interdikt nemožno použiť, pretože je skôr vo svojom vlastníctve ako vo vlastníctve toho, proti ktorému možno začať konanie na základe interdiktu, keďže má slobodnú moc odísť alebo zostať; ibaže ide o spor medzi dvoma osobami, z ktorých každá tvrdí, že je jeho otcom, a jedna z nich žiada, aby jej dieťa vydal ten druhý.

Tit. 31. O interdikte utrubi.

1. Ulpián, O edikte, kniha LXXII.

Prétor hovorí: "Zakazujem použiť silu, aby sa niekomu zabránilo odviesť otroka z miesta, kde sa práve nachádza, ak tam zostal väčšiu časť roka."

(1) Tento interdikt sa vzťahuje na držbu hnutelných vecí; svoju platnosť však získava rovnakým spôsobom ako interdikt Uti possidetis, ktorý sa vzťahuje len na nehnuteľný majetok; takže podľa tohto interdiktu uspeje aj ten, kto získal držbu otroka bez použitia sily, tajne alebo na základe neistého titulu, ak sa protivník pokúsi zasiahnuť do jeho držby.

Tit. 32. O interdikte, ktorý sa vzťahuje na odstránenie nájomcov.

1. Ulpián, O edikte, kniha LXXIII.

Pretor hovorí: "Zakazujem použiť násilie, aby sa zabránilo tvojmu nájomcovi odísť a vziať so sebou predmetného otroka, ak tento nepredstavuje časť majetku, ktorý má byť podľa dohody medzi tebou a žalobcom v zálohe na zabezpečenie nájomného; bez ohľadu na to, či bol uvedený majetok vzatý alebo prinesený do tvojho domu, či sa tam narodil, alebo tam bol vyrobený; ak však tvorí súčasť tohto majetku, zakazujem ti brániť tvojmu nájomcovi, aby si ho vzal so sebou, keď odchádza; za predpokladu, že ti zaplatil nájomné z uvedeného majetku alebo ti poskytol záruku zaň, alebo si vinný za to, že nebolo zaplatené. "

(1) Tento interdikt bol zavedený v prospech nájomcu, ktorý chce odísť po zaplatení nájomného. Neplatí v prospech nájomcu na farme.

(2) Úľavu možno nájomcovi poskytnúť aj mimoriadnym konaním, a preto sa tento interdikt nepoužíva často.

(3) Napriek tomu bude ležať v prospech toho, kto má bezodplatné ubytovanie.

(4) Ak nájomné ešte nie je splatné, Labeo hovorí, že tento interdikt nemožno použiť, ak nájomca nie je pripravený ho zaplatiť. Ak ho teda zaplatil za polovicu roka a za druhú polovicu ho dlhuje, nemôže sa dovolávať interdiktu, ak nezaplatí nájomné za zvyšných šesť mesiacov. To však platí len v prípade, ak bola pri prenájme domu uzavretá osobitná dohoda, ktorá stanovuje, že nájomca nesmie odísť pred koncom roka alebo pred uplynutím určeného času. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, ak si niekto prenajme dom na niekoľko rokov a lehota ešte neuplynula; ak je totiž majetok založený na celú sumu nájomného, výsledkom bude, že interdikt nebude možné uplatniť, pokiaľ nebudú vydané predmety, ktoré sú predmetom zálohu.

(5) Treba však poznamenať, že prétor nevyžaduje, aby majetok patril nájomcovi, ani aby bol výslovne založený, ale aby bol do domu vnesený ako založený. Preto sa tento interdikt uplatní, aj keď majetok patrí inému, ak bol vnesený do domu za účelom zálohu a je taký, ktorý nemožno dať do zálohu. Ak nebola vnesená na tento účel, nemôže si ju prenajímateľ ponechať.

(6) Tento zákaz je časovo neobmedzený a udeľuje sa v prospech aj v neprospech dedičov.

2. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXVI.

Niet pochýb o tom, že tento interdikt bude platiť v prospech nájomcu aj vo vzťahu k majetku, ktorý mu nepatrí, ale ktorý mu bol požičaný, prenajatý alebo u neho uložený.

Tit. 33. Pokiaľ ide o salvijský interdikt.

1. Julianus, Digesty, kniha XLIX.

Ak nájomca statku privedie na pozemok otrokyňu s cieľom dať ju do zálohu a potom ju predá, treba udeliť interdikt, aby sa získalo do vlastníctva dieťa, ktoré sa narodilo uvedenej otrokyni, kým bola v rukách kupujúceho.

(1) Ak nájomca prinesie nehnuteľnosť na farmu, ktorá je vo vlastníctve dvoch osôb, za účelom jej založenia s tým, že bude spoločne zaťažená v prospech oboch, každý z nich môže správne využiť salvijský interdikt voči tretej osobe; ak sa však tento interdikt udelí s ohľadom len na nich, bude výhodnejšie postavenie vlastníka. Ak však bolo dohodnuté, že nehnuteľnosť má byť zaťažená rovnako pre každého zo spoluvlastníkov pozemku, mala by byť medzi nimi a proti iným osobám udelená prétorská žaloba, prostredníctvom ktorej môže každý zo spomínaných spoluvlastníkov získať do vlastníctva polovicu nehnuteľnosti.

(2) Je vhodné, aby sa rovnaké pravidlo dodržiavalo aj v prípade, keď nájomca prinesie na pozemok majetok v spoločnom vlastníctve s iným nájomcom na účely jeho založenia, aby sa výkon záložného práva mohol uskutočniť len na polovicu hodnoty predmetného majetku.

2. Ulpián, O edikte, kniha LXX.

V salviánskom interdikte, ak sa majetok, ktorý má byť zálohovaný, privedie na pozemok patriaci dvom spoluvlastníkom, uprednostní sa strana, ktorá ho má v držbe, a tí sa musia uchýliť k srbskej žalobe.

Knihá XLIV

1. O výnimkách, predpisoch a predbežnom vyšetovaní.
2. O výnimke založenej na res iudicata.
3. Pokiaľ ide o rôzne dočasné výnimky a spojenie viacerých držíeb.
4. Ohľadom výnimky založenej na podvode a strachu.
5. Za akých okolností sa žalobe nevyhovie.
6. Ohľadne majetku v súdnom konaní.
7. O záväzkoch a žalobách.

Tit. 1. O výnimkách, predpisoch a predbežných otázkach.

1. Ulpián, O edikte, kniha IV.

Má sa za to, že ten, kto využije výnimku, má postavenie žalobcu, pretože ak sa žalovaný odvolá na výnimku, stáva sa žalobcom.

(2) Ten istý, O edikte, kniha LXXIV.

Výnimka sa tak nazýva z toho dôvodu, že pôsobí ako vylúčenie a zvyčajne je namierená proti konaniu o vymáhaní pohľadávky, a to za účelom zabránenia jej uplatnenia, ako aj vydania rozsudku v prospech strany, ktorá podáva žalobu.

1. Repliky nie sú ničím iným ako výnimkami, ktoré uplatnila strana žalujúca, ktoré sú potrebné na to, aby sa zabránilo vylúčeniu; replika sa totiž vždy predkladá na účely namietania proti vylúčeniu.

2. Treba mať na pamäti, že každá námietka alebo replika slúži na to, aby sa zabránilo protistrane v ďalšom postupe. Výnimka bráni žalobcovi a replika bráni žalovanému.

3. Je obvyklé, že proti replike sa vyhovie triplikácii a v poradí nasledujú ďalšie námietky, a potom sa mená rozmnožia, či už žalovaný alebo žalobca podá námietku.

4. Zvyčajne hovoríme, že niektoré námietky sú dilatačné a iné imperatívne; ako napríklad dilatačná námietka je taká, ktorá odkladá žalobu, teda taká, ktorá popiera oprávnenie zástupcu, je dilatačnou námietkou. Ten, kto tvrdí, že niekto nemá oprávnenie konať ako splnomocnenec, totiž nepopiera, že by sa žaloba mala podať, ale tvrdí, že osoba, ktorá ju podáva, na to nemá oprávnenie.

3. Gaius, O provinčnom edikte, kniha I.

Výnimky sú buď trvalé a imperatívne, alebo dočasné a dilatačné. Večné a imperatívne sú tie, ktoré budú vždy platiť a nemožno sa im vyhnúť; napríklad tie, ktoré sa zakladajú na podvode a *res iudicata*, a keď sa tvrdí, že sa niečo urobilo proti zákonom alebo dekrétom senátu; tiež také, ktoré sa uplatňujú v prípade neformálnej dohody, teda také, ktoré stanovujú, že dlžné peniaze sa za žiadnych okolností nebudú vymáhať. Výnimky sú dočasné a dilatačné, ktoré nemožno podať kedykoľvek a možno sa im vyhnúť; a tohto druhu je dočasná dohoda medzi

stranami, na základe ktorej nemožno podať žalobu počas určitého obdobia, napríklad počas piatich rokov. Dilatačné sú aj výnimky, na základe ktorých je žaloba zástupcu premlčaná a ktorým sa možno vyhnúť.

(4) Paulus, O edikte, kniha XX.

(5) Ak sa kladie otázka, či môže byť opatrovanec premlčaný na základe výnimky z dôvodu podvodu, keď mu boli vyplatené peniaze, ktoré mu boli splatné, bez oprávnenia jeho opatrovníka, a on žiada o vyplatenie druhýkrát, treba zistiť, či v čase, keď žiada o vyplatenie, má ešte peniaze, alebo si za ne niečo kúpil.

5. Ten istý, O edikte, kniha XVIII.

Žalovaný, ktorý tvrdí, že už na súde prisahal, že peniaze, o ktoré je žalovaný, nedlhuje, môže využiť všetky ostatné výnimky okrem tej, ktorá sa zakladá na zložení prísahy, alebo ostatné bez nej; môže totiž využiť niekoľko obranných prostriedkov.

6. Ten istý, O edikte, kniha LXXI.

Ak odkazovník podá žalobu o vrátenie odkázaného majetku, možno proti nemu uplatniť výnimku založenú na podvode poručiťa; pretože tak ako dedič, ktorý dedí celú pozostalosť, môže byť vylúčený na základe výnimky, tak môže byť vylúčený aj odkazovník ako dedič jednotlivej časti tejto pozostalosti.

(7) Ten istý, O Plautiovi, kniha III.

Výnimky, na ktoré majú určité osoby právo, neprechádzajú na iné osoby; ako napríklad v prípade, keď sa spoločník, otec alebo patrón môže dovoliavať výnimky, aby bol proti nemu vydaný rozsudok len na sumu, ktorú je schopný zaplatiť; táto výsada sa nepriznáva ručiteľovi. Preto ručenie manžela, ktoré bolo poskytnuté po zániku manželstva, bude mať proti nemu vydané rozhodnutie na celú sumu vena.

1. Výnimky, ktoré sa týkajú majetku, však môžu uplatniť aj ručiteľia; napríklad výnimky založené na res iudicata, podvode a v prípade, že bola vynútená prísaha, ak sa tak stalo pod nátlakom. Ak teda hlavný dlžník uzavrel dohodu týkajúcu sa majetku, jeho ručiteľ bude mať v každom prípade nárok na výnimku. Výnimku založenú na vystúpení ručiteľ'a z dôvodu, že pohľadávka poškodí právo na slobodu, môže použiť aj on. To isté treba povedať,

ak sa niekto stal ručiteľom za syna pod otcovskou kontrolou v rozpore s dekrétom senátu alebo za maloletého vo veku dvadsaťpäť rokov, ktorý bol podvedený. Ak však bol podvedený s ohľadom na majetok, nebude mať nárok na úľavu skôr, ako získa náhradu, a výnimka by sa nemala ručiteľovi udeliť.

(8) Ten istý, O Plautiovi, kniha XIV.

Nikomú nie je zakázané využiť viacero výnimiek, aj keď môžu mať rôzny charakter.

9. Marcellus, Digesty, kniha III.

Nepovažuje sa, že protivník uznáva nárok druhej strany len preto, že sa odvoláva na výnimku.

10. Modestinus, Názory, kniha XII.

Modestinus vyslovil názor, že rozsudok, ktorý získali iní, nepoškodzuje tých, ktorí neboli účastníkmi konania; a aj keby sa ten, proti ktorému bol rozsudok vynesený, stal dedičom osoby, ktorá vec získala, nemožno proti nemu uplatniť námietku založenú na tom, že na základe tohto rozsudku nesplnil to, k čomu sa zaviazal vo vlastnom mene predtým, ako sa stal dedičom.

11. Tá istá, Názory, kniha XIII.

Muž uznal za pravé určité zmenky, ktoré boli v skutočnosti sfalšované, a zaplatil ich po tom, ako bol proti nemu vydaný rozsudok. Pýtam sa, ak by sa následne zistila pravda a zistilo by sa, že zmenky sú sfalšované, a žalovaný by to chcel preukázať v súlade s uznesením súdu alebo predbežným rozhodnutím; a keďže uznal pravosť uvedených zmieniek, či mu možno oponovať námietkou, keďže v cisárskych konštitúciách je jasne stanovené, že hoci sa rozsudok môže získať pomocou sfalšovaných dokumentov a neskôr sa zistí, že sú sfalšované, nemožno sa odvolávať na skutočnosť, že vo veci bolo rozhodnuté. Modestinus odpovedal, že z dôvodu, že platba bola vykonaná v dôsledku omylu alebo bola poskytnutá záruka v prípade týchto zmieniek, o ktorých sa neskôr tvrdilo, že sú sfalšované, by nebol dôvod na výnimku.

12. Ulpián, O edikte, kniha XXXVIII.

Všeobecne povedané, v otázkach závislých od predbežných rozhodnutí podporuje časť žalobcu, ktorého nárok je v súlade s tým, čo požaduje.

13. Julianus, Digesty, kniha L.

14. Ak sa po vyhlásení rozsudku vo veci týkajúcej sa celého majetku podá žaloba na vrátenie určitých špecifikovaných vecí, je ustálené, že námietka z dôvodu, že majetok bude poškodený, nemôže byť uplatnená ako prekážka, a to z dôvodu, že výnimky tohto druhu sa zavádzajú, pretože môžu ovplyvniť budúce rozhodnutie, ak nie to, ktoré už bolo vydané.

14. Alfenus Varus, Digesty, kniha II.

Syn pod otcovou kontrolou predal otroka, ktorý tvoril súčasť jeho peculium, a bola stanovená cena. Otroka bol vrátený na základe podmienenej klauzuly zmluvy a potom zomrel a otec požadoval od kupujúceho peniaze, ktoré mu mal syn vyplatiť. Bolo rozhodnuté, že je spravodlivé, aby sa voči nemu uplatnila námietka in factum, v ktorej sa uvádza, že peniaze boli sľúbené za otroka, ktorý bol neskôr vrátený na základe podmienky zmluvy.

15. Julianus, O Urseius Ferox, kniha IV.

Replikácia, v ktorej sa tvrdí, že je v zlej viere, by sa nemala uplatniť proti výnimke založenej na prísahe zloženej na súde, keďže prétor by mal dbať na to, aby sa následne nevzniesla žiadna otázka s odkazom na takúto prísahu.

16. Africanus, Otázky, kniha IX.

Ty máš v držbe Tizianov majetok a my dvaja máme súdny spor s odkazom na jeho vlastníctvo. Tvrdím, že tomuto panstvu prislúcha právo cesty cez sempronianske panstvo, ktoré patrí tebe. Ak podám žalobu o vrátenie práva cesty, platí, že môžete využiť výnimku z dôvodu, že prebiehajúca žaloba o vlastníctvo nehnuteľnosti by nemala byť prejedikovaná; to znamená, že nemôžem preukázať, že mám právo na cestu skôr, ako preukážem, že Titian Estate je môj.

17. Paulus, O edikte, kniha LXX.

Ak však podám žalobu o vrátenie práva cesty a následne žalobu o vrátenie Tizianovho majetku, keďže predmety sporov sú odlišné a dôvody reštitúcie rozdielne, výnimka nespôsobí žiadnu ujmu.

(18) Africanus, Otázky, kniha IX.

Podávam proti tebe žalobu o polovicu pozemku, o ktorom tvrdíš, že je tvoj, a zároveň chcem proti tebe podať žalobu o rozdelenie pozemku u toho istého sudcu. A opäť, ak tvrdím, že pozemok, ktorý vlastníš, je môj, a chcem od teba vymáhať úrodu, vzniká otázka, či námietka založená na zásade, že by som nemal podať žalobu, ktorej rozhodnutie prejudikuje vec, ktorá sa týka vlastníctva celého predmetného pozemku alebo jeho časti, bude pôsobiť ako prekážka, alebo by sa mala zamietnuť. Domnievam sa, že v oboch prípadoch by mal prétor zasiahnuť a neumožniť žalobcovi začať konanie tohto druhu skôr, ako sa rozhodne o otázke vlastníctva pozemku.

19. Marcianus, Institutes, kniha XIII.

Všetky výnimky, na ktoré má právo hlavný dlžník, môže využiť aj jeho ručiteľ, a to aj proti súhlasu prvého z nich.

(20. Paulus, O spôsobe vyhotovovania formulárov.

Výnimky sa uplatňujú buď preto, že strana urobila, čo mala urobiť; alebo preto, že urobila, čo nemala urobiť; alebo preto, že neurobila, čo mala urobiť. Výnimka z dôvodu predaného a vydaného majetku alebo z dôvodu res iudicata sa udeľuje z dôvodu, že sa urobilo niečo, čo sa malo urobiť. Výnimka z dôvodu podvodu sa udeľuje z dôvodu, že sa urobilo niečo, čo sa urobiť nemalo. Výnimka z dôvodu, že nebola povolená praetorská držba majetku, ktorý bol vydaný, sa udeľuje preto, že sa neurobilo niečo, čo sa urobiť malo.

21. Neratius, Pergameny, kniha IV.

Hovorí sa, že jedna žaloba prejudikuje inú, a to s ohľadom na väčšiu sumu peňazí, keď sa na súde objaví otázka, ktorá súvisí buď úplne, alebo čiastočne so žalobou týkajúcou sa väčšej sumy majetku.

(22) Paulus, Rôzne pasáže.

Výnimkou je konanie, ktoré niekedy zbavuje žalovaného rizika, že proti nemu bude vydaný rozsudok, a niekedy znižuje výšku rozsudku.

1. Replikácia sa stavia proti výnimke a je akoby výnimkou z výnimky.

23. Labeo, Epitomes of Probabilities by Paulus, kniha III.

Paulus: Ak niekto umiestni v meste sochu s úmyslom, že bude patriť mestu, a potom si ju chce nárokovať na súde, môže mu to zabrániť výnimka in factum.

24. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha VII.

Syn pod otcovskou kontrolou môže pre svojho otca získať výnimku na základe zloženej prísahy, ak na súde prisahá, že svojmu otcovi nič nedlhuje.

Tit. 2. Ohľadom výnimky založenej na res iudicata.

1. Ulpián, O edikte, kniha II.

Keďže rozsudky vynesené medzi účastníkmi konania nemôžu byť na ujmu iným osobám, ktoré nie sú účastníkmi konania, možno začať konanie na základe závetu, ktorým sa udeľuje sloboda alebo odkazuje dedičstvo, hoci závet mohol byť porušený, alebo mohol byť vyhlásený za neplatný, alebo sa mohlo rozhodnúť, že nebol vyhotovený v súlade s predpísanými právnymi formalitami; ale napriek tomu, ak by odkazovník prehral svoj spor, závetné udelenie slobody nebude dotknuté.

2. Ten istý, O edikte, kniha XIII.

Ak je podaná žaloba proti dedičovi poručiťa, ktorý v závete prešiel na svojho syna, a žalobcovi bráni námietka z dôvodu, že závet je v takom stave, že držbu nehnuteľnosti môže prétor udeliť v rozpore s jeho ustanoveniami, a

emancipovaný syn zabudol požiadať o držbu nehnuteľnosti, nie je nespravodlivé, aby mu bolo umožnené znovu podať žalobu proti dedičovi. Toto uviedol Julianus v štvrtej knihe Digest.

3. Ten istý, O edikte, kniha XV.

Julianus v Tretej knihe Digest uvádza, že námietke z dôvodu res iudicata možno odporovať vždy, keď sa na súde medzi tými istými stranami znovu vyskytne tá istá otázka. Preto ak niekto podá žalobu o celý majetok, po tom, čo jeden prehral, podá žalobu o vrátenie časti toho istého majetku, alebo naopak, bude mu to prekážať na základe výnimky.

4. Ten istý, O edikte, kniha LXXII.

Výnimka z dôvodu res iudicata sa mlčky chápe tak, že zahŕňa všetky osoby, ktoré majú na veci záujem.

(5. Tamže, O edikte, kniha LXXIV.

Konanie sa považuje za začaté s ohľadom na tú istú otázku nielen vtedy, keď žalobca nevyužije tú istú žalobu, ktorú podal na prvom mieste, ale aj vtedy, keď podá inú týkajúcu sa tej istej veci. Napríklad ak niekto po podaní žaloby na základe mandátnej zmluvy podá po tom, ako jeho protivník prisľúbil dostaviť sa na súd, žalobu na základe dobrovoľného zastúpenia alebo žalobu na vrátenie majetku, začne konanie týkajúce sa tej istej veci. Preto sa veľmi správne hovorí, že konanie týkajúce sa tej istej veci nezačne len ten, kto sa opätovne nepokúsi dosiahnuť rovnaký výsledok. Ak totiž niekto zmení žalobu, musí zmeniť aj povahu svojho nároku; keďže sa vždy má za to, že podáva žalobu s odkazom na tú istú vec, aj keď sa uchýli k inému druhu žaloby, než aký použil na prvom mieste.

6. Paulus, O edikte, kniha LXX.

Veľmi odôvodnene sa usúdilo, že na vyriešenie jedného sporu stačí jedna žaloba a na ukončenie veci jeden rozsudok; inak by sa súdne spory nesmierne rozšírili a priniesli by neprekonateľné ťažkosti, najmä ak by boli vydané protichodné rozhodnutia. Preto sa veľmi často zavádza výnimka z dôvodu res iudicata.

7. Ulpián, O edikte, kniha LXXV.

Ak by niekto po podaní žaloby o celý určitý majetok a jeho prehre potom podal žalobu o vrátenie časti toho istého majetku, bude mu to znemožnené námietkou z dôvodu res iudicata; časť je totiž zahrnutá do celku a považuje sa za tú istú vec, ak sa žiada časť niečoho a predtým sa žiadalo všetko. Nerozhoduje ani to, či sa nárok uplatňuje na určitú vec, peňažnú sumu alebo právo. Preto ak niekto zažaluje o vrátenie pozemku a neskôr podá žalobu o jeho rozdelenú alebo nerozdelenú časť, treba povedať, že mu bude brániť výnimka. Alebo ak navrhnete ako príklad, že podám žalobu na určitú časť pozemku, o ktorú som predtým žaloval celú, budem vylúčený výnimkou. Rovnaké pravidlo sa musí prijať, ak sa najprv podá žaloba na dva rôzne predmety a potom sa podá žaloba na ktorýkoľvek z nich; keďže výnimka bude pôsobiť ako prekážka. Podobne, ak niekto podá žalobu na vrátenie pozemku a po jeho strate následne podá žalobu na stromy, ktoré boli na uvedenom pozemku vyrúbané, alebo ak najprv podá žalobu na dom a následne podá žalobu na pozemok, na ktorom stojí, alebo na drevo či kameň, z ktorých je postavený, uplatní sa rovnaké pravidlo. Rovnako to platí, ak na prvom mieste podám žalobu na loď a následne podám žalobu na vymáhanie jednotlivých častí, z ktorých sa skladá.

1. Ak podám žalobu na vymáhanie nároku na vrátenie plnenia od otrokyne, ktorá je tehotná a ktorá počala a porodila dieťa po tom, ako bolo do veci pripojené vydanie, a potom podám žalobu na vymáhanie plnenia od dieťaťa, je dôležité, či sa rozhodne, že som uplatnil ten istý nárok alebo iný nárok. A skutočne možno konštatovať, že žaloba sa podáva na tú istú vec vždy, keď sa to, čo sa požadovalo pred prvým sudcom, požaduje aj pred druhým sudcom. Preto takmer vo všetkých týchto prípadoch bude výnimka pôsobiť ako prekážka.

2. Rozdiel však existuje vo vzťahu ku kameňu a trámom, z ktorých sa dom skladá, pretože ak niekto podá žalobu o dom a prehrá ju a neskôr podá žalobu o kameň alebo trámy, alebo čokoľvek iné ako svoje vlastníctvo, je v takom postavení, že sa bude mať za to, že uplatnil iný nárok, pretože dom môže patriť osobe, ktorá nie je vlastníkom kameňov, z ktorých je postavený. Napokon, ak sa na stavbu domu, ktorý patrí inému, použili materiály, vlastníkom ich môže získať späť po tom, ako boli od stavby oddelené.

3. Rovnaká otázka vzniká aj v súvislosti s plodinami, ako keď ide o dieťa otrokyne. Tieto veci totiž ešte neexistujú, napriek tomu sú odvodené od majetku, na ktorého vrátenie bola podaná žaloba; a lepší názor je, že táto výnimka sa na ne nevzťahuje. Je však jasné, že ak boli do reštitúcie majetku zahrnuté buď plodiny, alebo potomstvo otroka a ich hodnota bola ocenená, výsledkom bude, že výnimka môže byť účinne uplatnená.

4. A vo všeobecnosti (ako hovorí Julianus), námietka z dôvodu res iudicata bude pôsobiť ako prekážka vždy, keď sa tá istá otázka znovu predloží na súde medzi tými istými osobami alebo v inom druhu veci. Preto ak žalobca po podaní žaloby o vrátenie nehnuteľnosti a jej prehre podá žalobu o vrátenie určitých vecí, ktoré sú súčasťou nehnuteľnosti, alebo ak po podaní žaloby o vrátenie určitých vecí, ktoré k nej patria, a neúspechu podá žalobu o vrátenie celej nehnuteľnosti, bude mu v tom brániť výnimka.

5. Rovnaké pravidlo by sa malo prijať, ak niekto po podaní žaloby na vymáhanie pohľadávky od dlžníka pozostalosti a jej prehre podá žalobu na vymáhanie celej pozostalosti; alebo na druhej strane, ak najprv podal žalobu na vymáhanie pozostalosti a potom podá žalobu na vymáhanie dlhu, ktorý tvorí súčasť jej majetku, výnimka v tomto prípade bude pôsobiť ako prekážka; ak totiž podám žalobu na pozostalosť, všetky veci a práva patriace k nej sa považujú za zahrnuté do pohľadávky.

.....

9. Ulpián, O edikte, kniha LXXV.

Ak proti tebe podám žalobu o nejakú nehnuteľnosť a som porazený, lebo ty nemáš v držbe nič z nej, a ja znova podám žalobu o jej vrátenie, keď si získal jej časť, môže sa táto výnimka riadne uplatniť proti mne? Myslím si, že táto výnimka nebude pôsobiť ako prekážka bez ohľadu na to, či bolo rozhodnuté, že nehnuteľnosť je moja, alebo či bol môj protivník zbavený zodpovednosti, pretože nemal v držbe žiadnu jej časť.

1. Ak niekto po tom, čo obhájil svoje vlastnícke právo k pozemku, o ktorom sa domnieval, že ho má v držbe, a rozsudok bol vynesený v prospech žalobcu, žalovaný neskôr pozemok kúpi, môže byť žalobca nútený vrátiť mu ho? Neratius hovorí, že ak sa námietka z dôvodu res iudicata uplatní proti tomu, kto podá žalobu o pozemok druhýkrát, môže odpovedať, že rozsudok bol vydaný v jeho prospech.

2. Julianus hovorí, že výnimka z dôvodu res iudicata prechádza z pôvodného účastníka konania na nadobúdateľa, ale nevracia sa z nadobúdateľa na pôvodného účastníka. Preto ak ty predáš majetok patriaci do dedičstva a ja podám žalobu o vrátenie uvedeného majetku od kupujúceho a získam vec, nemôžem sa odvolávať na výnimku proti tebe, ak ty podáš žalobu proti mne. Ak však rozsudok nebol vydaný medzi osobou, ktorej ste majetok predali, a mnou.

(10) Julianus, Digesty, kniha LI.

Alebo ak som prehral spor, nebudeš mať právo uplatniť výnimku voči mne.

11. Ulpián, O edikte, kniha LXXV.

Ak by matka na základe dekrétu senátu podala žalobu o navrátenie majetku svojho maloletého syna, ktorý zomrel, z dôvodu, že sa domnievala, že keďže závet jeho otca bol porušený, nemohla byť vykonaná pupilárna substitúcia, a bola by porazená, pretože závet otca nebol porušený, a po otvorení závetu, kde by sa mala objaviť pupilárna substitúcia, by sa zistilo, že žiadna neexistuje, a ona by opäť podala žalobu o majetok, bude jej znemožnená námietka z dôvodu *res iudicata*; tak hovorí Neratius. Nepochybujem o tom, že jej bude brániť námietka z dôvodu *res iudicata*, ale malo by sa jej vyhovieť, pretože vo svoj prospech uviedla len jeden bod, a to, že otcova vôľa bola porušená.

1. Napokon Celsus hovorí, že ak podám žalobu o vrátenie otroka, o ktorom si myslím, že je mojím vlastníctvom, pretože mi ho niekto iný vydal, zatiaľ čo v skutočnosti je môj, pretože patrí k majetku, ktorý som zdedil, a podám druhú žalobu po tom, čo som prvú prehral, môžem byť vylúčený na základe výnimky.

2. Ak však niekto podá žalobu o pozemok na základe toho, že mu ho Titius vydal, a po tom, čo ho prehral, ho potom žaluje z iného dôvodu, nemal by byť vylúčený výnimkou.

3. Julianus tiež hovorí, že ak ty a ja sme Titiovi dedičia a ty podáš žalobu proti Semproniovi o časť pozemku, o ktorom tvrdíš, že patrí do dedičstva, a budeš porazený, a ja potom kúpim tú istú časť pozemku od Sempronia, môžem proti tebe uplatniť výnimku z dôvodu prekážky, ak proti mne podáš žalobu o rozdelenie, pretože vec bola medzi tebou a mojím predávajúcim súdne rozhodnutá. Ak by som totiž predtým, ako podám žalobu o uvedenú časť pozemku, podal žalobu o rozdelenie, možno uplatniť výnimku z dôvodu, že vec medzi mnou a vami bola súdne rozhodnutá.

4. Ak je pôvod dvoch pohľadávok rovnaký, robí rovnakým aj druhý nárok. Ak však podám žalobu o pozemok alebo otroka a prehrám svoju vec, a potom by som mal nový dôvod žaloby, z ktorého odvodzujem vlastníctvo, nebude mi táto výnimka brániť, pokiaľ sa moje vlastníctvo, ktoré som na čas stratil, neskôr neobnoví určitým druhom *postliminia*. Čo však v prípade, ak by otroka, na ktorého si robím nárok, zajal nepriateľ a neskôr by sa

vrátil na základe práva postliminium? V tomto prípade mi bude brániť výnimka, pretože vec sa chápe rovnako; ak by som však získal vlastníctvo z iného dôvodu, výnimka nebude pôsobiť ako prekážka. Preto ak mi bol majetok odkázaný pod určitou podmienkou a počas jej trvania, po nadobudnutí vlastníckeho práva k nemu, podám žalobu a som porazený, a potom, keď sa podmienka splnila, opäť podám žalobu o vrátenie dedičstva, domnievam sa, že sa nemožno dovolávať výnimky, pretože predtým som mal iný vlastnícky titul, ako mám v súčasnosti.

5. Ak teda dôjde k nadobudnutiu vlastníckeho práva po podaní prvej žaloby, mení to povahu veci, ale zmena názoru žalobcu to nerobí; ako napríklad, ak si niekto myslí, že má vlastnícke právo k nehnuteľnosti na základe dedičstva, a zmení svoj názor a domnieva sa, že má na ňu nárok z dôvodu darovania. Tým nevzniká nový nárok, pretože bez ohľadu na to, akým spôsobom alebo kde osoba mohla nadobudnúť vlastníctvo k majetku, jej právo naň bolo s konečnou platnosťou vysporiadané v prvom konaní.

6. Ak niekto podá žalobu o právo prechodu cez cudzí pozemok a následne podá žalobu o právo prechodu cez ten istý pozemok, myslím si, že možno dôrazne tvrdiť, že v prvej žalobe sa žiadalo o jednu vec a v druhej o druhú, a preto nemožno zasiahnuť do veci z dôvodu res iudicata.

7. Podľa našej praxe sa v prípade uplatnenia námietky z dôvodu res iudicata do konania zahrnú všetky strany, ktoré majú právo predložiť vec súdu spolu so žalobcom. Medzi nich patrí advokát, ktorý bol poverený podaním žaloby, opatrovník, opatrovník nepričítanej osoby alebo maloletého a úradník, ktorý má na starosti obchod mesta. Na strane žalovaného je zahrnutý ten, kto sa ujme obhajoby, pretože ten, kto proti nemu začne konanie, podáva žalobu na súd.

8. Ak niekto podá žalobu proti synovi, ktorý je pod otcovskou kontrolou, o vrátenie otroka a neskôr podá žalobu proti otcovi o toho istého otroka, bude tu dôvod na túto výnimku.

9. Ak podám žalobu proti svojmu susedovi, aby som ho prinútil postarať sa o jeho dažďovú vodu, a potom by mal jeden z nás predať náš pozemok a kupujúci podá tú istú žalobu, alebo je podaná proti nemu, táto výnimka bude pôsobiť ako prekážka, ale len vo vzťahu k takej práci, ktorá bola vykonaná po vydaní rozhodnutia.

10. Podobne, ak by Titius dal Seiovi do zálohu majetok, ktorý sa pokúsil získať späť od vás, a Seius by potom podal proti vám žalobu z titulu záložného práva, musí sa zistiť, kedy Titius dal majetok do zálohu. Ak tak urobil pred podaním žaloby, výnimka nebude pôsobiť ako prekážka, pretože mal predložiť pohľadávku, a ja si zachovám

svoje právo na žalobu zo záložného práva bez obmedzenia. Ak však založil majetok po podaní žaloby, je lepší názor, že výnimka z dôvodu *res iudicata* bude pôsobiť ako prekážka.

12. Paulus, O edikte, kniha LXX.

Keď sa kladie otázka, či táto výnimka bude pôsobiť ako prekážka, treba zistiť, či ide o ten istý majetok;

13. Ulpianus, O edikte, kniha LXXV.

Buď ide o tú istú sumu, alebo o to isté právo, ktoré bolo predmetom prvej žaloby.

14. Paulus, O edikte, kniha LXX.

Treba tiež zistiť, či existuje ten istý dôvod žaloby alebo či sú osoby rovnakého postavenia, a ak sa tieto veci nezhodujú, ide o iný prípad. Ak sa uvádza táto výnimka, rozumie sa tým ten istý majetok, ktorý bol predmetom prvej žaloby, aj keď jeho kvalita alebo množstvo nemuselo byť absolútne zachované, a nedošlo k žiadnemu prírastku alebo úbytku, keďže tento pojem by sa mal prijať v najširšom význame, a to z dôvodu prospechu zainteresovaných strán.

1. Ak niekto požíva užívacie právo k časti nehnuteľnosti a podá žalobu o vrátenie celého užívacieho práva a prehrá svoj spor, 3. potom podá žalobu o druhú polovicu užívacieho práva, ktoré mu následne pripadlo, nebude mu brániť výnimka z dôvodu, že užívacie právo nepripadá časti nehnuteľnosti, ale samotnej osobe.

2. V prípadoch tohto druhu sa osobné žaloby líšia od reálnych, pretože ak mi ten istý majetok prináleží od tej istej osoby, každý dôvod žaloby sa zakladá na samostatnom záväzku; a súdne konanie, ktoré sa týka jedného z nich, nie je zrušené podobným nárokom na iný. Keď však podám reálnu žalobu bez toho, aby som uviedol, na základe čoho tvrdím, že majetok je môj, všetky tituly k nemu sú zahrnuté v nároku na jednu časť, pretože hoci majetok nemôže byť môj viac ako raz, môže mi byť dlžný niekoľkokrát.

3. Ak niekto začne konanie na základe interdiktu na získanie držby nehnuteľnosti a neskôr podá reálnu žalobu, nebude mu brániť výnimka, pretože konanie na získanie držby na základe interdiktu a žaloba na určenie vlastníctva nehnuteľnosti sú odlišné.

15. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXX.

Ak medzi mnou a tebou prebieha súdny spor týkajúci sa majetku a ty máš v držbe nejaký majetok patriaci k uvedenému majetku a ja mám tiež nejaký majetok, nič mi nebráni, aby som proti tebe podal žalobu na vrátenie majetku, a na druhej strane nič nebráni, aby si ty podal žalobu proti mne s tým istým cieľom. Ak však po skončení veci podáte takúto žalobu proti mne, bude potrebné zistiť, či bol majetok priznaný mne alebo vám. Ak bolo rozhodnuté, že je môj, námietka z dôvodu res iudicata bude pôsobiť ako prekážka voči vám; pretože práve z dôvodu, že rozsudok bol vydaný v môj prospech a bolo rozhodnuté, že majetok patrí mne, bolo rozhodnuté, že nie je váš. Ak sa však zistilo, že nepatrí mne, neznamená to, že bolo rozhodnuté o vašom vlastníckom práve, pretože sa môže stať, že majetok nepatrí ani jednému z nás.

16. Julianus, Digesty, kniha LI.

Bolo by totiž krajne nespravodlivé, aby výnimka z dôvodu res iudicata bola v prospech strany, proti ktorej bol rozsudok vydaný.

(17. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXX.

(18) Ak proti tebe podám žalobu o vrátenie majetku, ktorý mi patrí, a ty si zbavený všetkej zodpovednosti, pretože si preukázal, že si prestal držať uvedený majetok bez akéhokoľvek podvodu z tvojej strany; a potom, po tom, čo si získal držbu uvedeného majetku druhýkrát, proti tebe opäť podám žalobu, nemožno účinne zakročiť proti mne námietkou z dôvodu res iudicata.

18. Ulpian, O edikte, kniha LXXX.

Ak niekto podá žalobu o vydanie nehnuteľnosti a jeho protivník je zbavený zodpovednosti, pretože nebol v držbe, a potom, čo vlastník získal držbu späť, podá žalobu druhýkrát, nemožno sa riadne dovolávať námietky z dôvodu res iudicata, pretože stav veci je iný.

(19) Marcellus, Digest, kniha XIX.

Istý muž dal tú istú nehnuteľnosť do zálohu v dvoch rôznych obdobiach, druhý veriteľ podal žalobu o záložné právo proti prvému a vec získal a prvý potom podal podobnú žalobu proti druhému. Vystala otázka, či výnimka z dôvodu *res iudicata* bude pôsobiť ako prekážka. Ak by druhý veriteľ uplatnil túto výnimku skôr, ako mu bola nehnuteľnosť založená, a nemohol by predostrieť nič, čo by bolo nové a platné, výnimka by nepochybne bola prekážkou, pretože sa ňou nastoľuje tá istá otázka, o ktorej už bolo rozhodnuté.

20. Pomponius, O Sabinovi, kniha XVI.

Ak bola podaná žaloba na základe závetu proti dedičovi osobou, ktorej bolo odkázané všetko rodinné striebro a ktorá si myslela, že jej boli odkázané len niektoré stoly, a predložila súdu výlučne otázku ocenenia uvedených stolov a neskôr podala žalobu o vrátenie peňazí, ktoré jej boli odkázané, Trebatius hovorí, že mu v tom nebude brániť výnimka, a to z toho dôvodu, že žalobu v prvom rade nepodal a nemal v úmysle ju podať, ani sudca nevydal žiadne rozhodnutie s ohľadom na ňu.

21. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXXI.

Ak mi bol závetom odkázaný strieborný tanier a ja podám žalobu proti dedičovi o jeho vrátenie a neskôr sa zistí, že závetca mi kodícilom odkázal aj svoj šatník, toto druhé dedičstvo nebude ovplyvnené prvým rozhodnutím, pretože ani strany žaloby, ani sudca nepochopili, že je v spore niečo iné ako strieborný tanier.

1. Ak podám žalobu o vrátenie stáda oviec a som porazený a stádo sa buď zväčší, alebo zmenší, a ja opäť podám žalobu o vrátenie toho istého stáda, môže byť proti mne účinne uplatnená výnimka. Ak podám žalobu na ktorékoľvek zo zvierat tvoriacich stádo a ono je prítomné ako súčasť toho istého stáda, domnievam sa, že výnimka bude stále pôsobiť ako prekážka.

2. Ak podáte žalobu proti komukoľvek o vrátenie Sticha a Pamfila, o ktorých tvrdíte, že sú vašimi otrokmi, a váš protivník sa zbaví zodpovednosti, a vy proti nemu opäť podáte žalobu, v ktorej budete tvrdiť, že Stichus je vašim otrokom, je stanovené, že vám bude brániť výnimka.

3. Ak podám žalobu o pozemok, o ktorom tvrdím, že je môj, a potom podám žalobu o vymáhanie užívacieho práva k nemu z dôvodu, že keďže pozemok patrí mne, aj jeho užívacie právo je moje, budem vylúčený výnimkou, pretože každý, kto vlastní pozemok, nemôže podať žalobu o vymáhanie užívacieho práva k nemu. Ak však podám

žalobu o vrátenie užívacieho práva, keďže je moje, a potom, keď som získal vlastníctvo k pozemku, opäť podám žalobu o užívacie právo, možno povedať, že prípad je iný; keďže po získaní samotného pozemku užívacie právo, ktoré som predtým užíval, prestáva byť moje ako služobnosť a opäť sa stáva mojím vlastníctvom na základe vlastníckeho práva a akoby iného titulu.

4. Ak sa staneš ručiteľom za môjho otroka a bude proti mne podaná žaloba z dôvodu jeho peculium a ja vec získam a následne bude podaná žaloba proti tebe z toho istého dôvodu, možno sa účinne dovolávať námietky z dôvodu res iudicata.

(22) Paulus, O edikte, kniha XXXI.

Ak je podaná žaloba na vklad proti dedičovi a je prehratá, žalobca môže podať žalobu proti ostatným dedičom, ktorí nemôžu uplatniť výnimku z dôvodu res iudicata. Hoci sa totiž v rôznych žalobách rieši tá istá otázka, predsa len zmena strán, proti ktorým sa žaloba individuálne podáva, dáva veci iný aspekt. Ak je podaná žaloba proti dedičovi z dôvodu podvodu, ktorého sa dopustil zosnulý, a následne je podaná žaloba proti nemu z dôvodu nejakého jeho vlastného podvodného konania, výnimka z dôvodu res iudicata nebude pôsobiť ako prekážka, pretože ide o inú otázku.

23. Ulpian, Spory, kniha III.

Ak sa podá žaloba len o vrátenie ušlých úrokov, netreba sa obávať, že výnimka z dôvodu res iudicata bude pôsobiť ako prekážka v žalobe o istinu, pretože, keďže ide o výhodu rebra, nebude ani na druhej strane žiadnou prekážkou. Rovnaké pravidlo sa uplatní aj v prípade, že v prípade zmluvy uzavretej v dobrej viere chce žalobca iba vymáhať úroky, pretože úroky stále trvajú, pretože pokiaľ zmluva v dobrej viere trvá, bude. tak aj konať.

24. Julianus, Digest, kniha IX.

25. Ak niekto kúpi vec od osoby, ktorá nie je jej vlastníkom, a potom sa zbaví zodpovednosti, keď sám vlastník podá žalobu o jej vrátenie, a kupujúci potom stratí držbu veci a začne konanie o jej vrátenie od vlastníka, ktorý ju získal do držby, môže sa tento odvolať na výnimku z dôvodu, že vec mu patrí, a druhý môže odpovedať, že nebolo rozhodnuté, že je jeho.

(25) Tá istá, Zbierka, kniha LI.

Ak by niekto, kto nie je dedičom, podal žalobu o majetok a po tom, ako sa stal dedičom, by znova podal žalobu o ten istý majetok, nebude mu brániť námietka z dôvodu *res iudicata*.

1. Je v právomoci kupujúceho podať žalobu o vrátenie nehnuteľnosti v lehote šiestich mesiacov, keď podmienkou bolo, že ak má otrok nižšiu hodnotu, než za akú bol predaný, zaplatený prebytok sa má vrátiť; táto posledná žaloba totiž zahŕňa aj klauzulu o vrátení peňazí, keď mal otrok takú vadu, že by ho kupujúci kvôli nej nekúpil, keby o nej vedel. Preto sa veľmi správne hovorí, že ak by kupujúci, ktorý využil niektorú z týchto žalôb, neskôr využil druhú, môže mu to byť vylúčené na základe námietky *res iudicata*.

2. Ak zasiahnete do môjho obchodu a v mojom mene podáte žalobu o pozemok a ja potom neratifikujem nárok, ktorý ste uplatnili, ale nariadim vám, aby ste znovu podali žalobu o vrátenie toho istého pozemku, výnimka z dôvodu *res iudicata* nebude pôsobiť ako prekážka, keď sa od udelenia poverenia zmenili podmienky. Rovnaké pravidlo sa uplatní aj v prípade, keď sa podáva osobná, a nie vecná žaloba.

26. Africanus, Otázky, kniha IX.

Podal som proti vám žalobu, v ktorej som tvrdil, že mám právo zvýšiť svoj dom o desať stôp vyššie, a prehral som ju. Teraz podávam proti tebe žalobu, v ktorej tvrdím, že mám právo zvýšiť svoj dom o dvadsať stôp vyššie. Nepochybne sa možno dovolávať námietky z dôvodu *res iudicata*. Ak opäť podám žalobu s tvrdením, že mám právo zvýšiť svoj dom ešte o desať stôp vyššie, bude námietka pôsobiť ako prekážka; keďže som ho nemohol zvýšiť do nižšej výšky, určite by som nebol oprávnený zvýšiť ho do ešte vyššej výšky.

1. Podobne, ak po podaní žaloby o vrátenie pozemku a jeho prehre žalobca podá žalobu o ostrov, ktorý vznikol v rieke oproti uvedenému pozemku, bude mu brániť výnimka.

27. Neratius, Pergameny, kniha VII.

28. Keď pri druhej žalobe vznikne otázka, či ide o ten istý majetok ako ten, ktorý bol predmetom prvej žaloby, musia sa zohľadniť tieto veci: po prvé, zainteresované strany; po druhé, majetok, pre ktorý bola podaná žaloba; a po tretie, bezprostredný dôvod žaloby. V súčasnosti totiž nie je dôležité, či sa niekto domnieva, že má dobrý dôvod

žaloby, rovnako ako keby po vynesení rozsudku v jeho neprospech našiel nové dokumenty, ktoré by jeho vec posilnili.

28. Papinianus, Otázky, kniha XXVII.

Výhrada z dôvodu res iudicata bude brániť tomu, kto prevezme vlastníctvo strany, ktorá vec prehrala.

29. Ten istý, Názory, kniha I.

Výhrada z dôvodu res iudicata nebude pôsobiť ako prekážka voči spoludedičovi, ktorý nebol stranou v konaní; a otrok, ktorý ešte nebol manumitovaný podľa podmienok trustu, nemôže byť znovu vyhlásený za otroka po tom, ako bol vynesenejší rozsudok v prospech jeho slobody; ale je povinnosťou pretora dohliadať na to, aby bol rozsudok v tomto prípade splnený, pretože nemôže rozhodnúť v prospech strany, ktorá bola porazená. Ak totiž bola podaná žaloba o vyhlásenie závetu za neúčinný proti jednému zo spoludedičov alebo ak dvaja spoludediči podali žaloby samostatne a jeden z nich vyhral svoju vec, bolo stanovené, že udelenie slobody musí nadobudnúť účinnosť; napriek tomu je povinnosťou sudcu zabezpečiť odškodnenie strany, ktorá uspela a ktorá má manumitovať otroka.

1. Ak dlžník podá žalobu na určenie vlastníctva k majetku, ktorý dal do zálohu bez toho, aby o tom informoval veriteľa, a rozsudok je vydaný v jeho neprospech, veriteľ sa nebude považovať za osobu, ktorá zaujala miesto porazenej strany, keďže dohoda s odkazom na záloh predchádzala rozhodnutiu.

30. Paulus, Otázky, kniha XIV.

Istý muž, ktorý mohol nastúpiť ako dedič zo zákona, keď bol ustanovený za dediča šiesteho dielu majetku, napadol zákonnosť závetu a po tom, čo požadoval polovicu majetku od jedného z ustanovených dedičov, prehral svoj spor. Má sa za to, že do svojho nároku zahrnul aj šiestu časť pozostalosti, a preto, ak by podal žalobu o ten istý podiel na základe toho istého závetu, námietka z dôvodu res iudicata bude pôsobiť ako prekážka voči nemu.

(1) Latinus Largus: V súvislosti s majetkom, ktorý patrilo Maeviovi, ktorého právo naň však Titius spochybňoval, došlo k transakcii, v rámci ktorej Titius ako dedič previedol na Maevia určitý pozemok, ktorý bol pred niekoľkými rokmi v súlade so zmluvou hypotekárne pripísaný Maeviovmu starému otcovi a neskôr inej osobe. Keď boli tieto záležitosti vyriešené, druhý Titiov veriteľ podal žalobu o svoju pohľadávku a získal ju. Po tomto rozsudku našiel

Maevius medzi listinami svojho starého otca listinu vyhotovenú Titiom, z ktorej vyplývalo, že pozemok, ktorý bol súčasťou uvedenej transakcie, zaťažil spomínaný Titius aj v prospech svojho starého otca. Preto, keďže bolo zrejmé, že pozemok, ktorý bol predtým hypotekárne zaťažený v prospech starého otca Maevia, dediča, bol ten istý ako pozemok, na základe ktorého bol voči Maeviovi vydaný rozsudok v prospech druhého veriteľa, pýtam sa, či právo jeho starého otca, o ktorom v čase podania žaloby o vrátenie pozemku nevedel, nemohlo byť premlčané vznesením námietky. Odpovedal som, že ak by išlo o vlastníctvo pozemku a rozhodnutie by bolo vydané v prospech uvedeného veriteľa, mali by sme sa domnievať, že námietka z dôvodu *res iudicata* by pôsobila ako prekážka proti strane, ktorá prehrala predchádzajúcu žalobu, ktorá podala ďalšiu žalobu, pretože keďže žalobca bol úspešný, zdá sa, že ide o tú istú otázku, ktorá bola predtým predmetom sporu. Ak by sa však osoba, ktorá je držiteľom, zbavila zodpovednosti a po strate držby by podala žalobu o jej vrátenie od tej istej strany, ktorá v prvom prípade nebola úspešná, nebude jej brániť výnimka, pretože v rozsudku vydanom v jej prospech sa nerozhodlo o ničom, čo by sa týkalo jej vlastníckeho práva. Keď však bola žaloba o záložnom práve podaná proti prvému veriteľovi, nemohlo by sa stať, že by bola vznesená otázka týkajúca sa vlastníckeho práva strany, ktorá má vec v držbe, pretože v sporoch, ktoré sa týkajú vlastníctva, sa o tom, o čom bolo rozhodnuté, že je moje, zároveň rozhoduje, že nepatrí inému; v prípade záväzku však bude výsledkom, že ak je vec zaťažená v prospech jednej osoby, nevyplýva z toho, že nie je zaťažená v prospech inej osoby, ak táto môže preukázať, že je to tak. Možno povedať, že je pravdepodobné, že výnimka nebude pôsobiť ako prekážka, keďže neexistovali pochybnosti o práve vlastníka, ale len o zaťažení. V uvedenom prípade však pre mňa predstavuje najväčší problém otázka, či záložné právo zaniká, keď sa nadobudne vlastníctvo k nehnuteľnosti; záložné právo totiž nemôže naďalej existovať, ak sa veriteľ stane vlastníkom nehnuteľnosti. Žaloba o záložné právo však bude môcť byť podaná, pretože je pravda, že majetok bol založený a pohľadávka nebola uspokojená. Z tohto dôvodu si nemyslím, že námietka z dôvodu *res iudicata* bude pôsobiť ako prekážka.

(31) Tamže, Stanoviská, kniha III.

Paulus rozhodol, že námietka z dôvodu *res iudicata* nemôže byť účinne uplatnená voči každému, kto podal osobnú žalobu o vrátenie majetku, ktorý predtým podal žalobu o ten istý majetok a prehral ju.

Tit. 3. O rôznych dočasných výnimkách a o spojení viacerých majetkov.

1. Ulpían, O edikte, kniha LXXIV.

Z dôvodu, že sa často objavuje diskusia s odkazom na disponibilné dni, pozrime sa, v čom spočíva moc zachovať si svoje práva. V prvom rade je potrebné, aby žalobca mal právomoc podať žalobu, pretože nestačí, aby žalovaný bol schopný sám podať obranu alebo si na to najal niekoho, kto to môže za neho riadne urobiť, ale žalobcovi tiež nesmie brániť žiadny zákonný dôvod, aby podal žalobu. Preto ak je v rukách nepriateľa alebo je neprítomný na služobnej ceste pre štát, alebo je vo väzení, alebo ak ho niekde zadržáva búrka, takže nemôže podať žalobu alebo nariadiť, aby sa tak stalo, platí, že nemá právomoc tak urobiť. Je zrejmé, že osoba, ktorej v podaní žaloby bráni choroba, ale je schopná nariadiť jej podanie, by sa mala považovať za osobu, ktorá má právomoc tak urobiť. Neexistuje nikto, kto by si nebol vedomý toho, že ten, kto nemá možnosť dostaviť sa k prétorovi, nemá právomoc podať žalobu. Preto sú k dispozícii len tie dni, v ktorých prétor vykonáva spravodlivosť.

2. Marcellus, Digesty, kniha VI.

Otázka znie, či sa má interkalárny deň započítať v prospech strany, proti ktorej bol vynesенý rozsudok, do lehoty určenej na vyrubenie výkonu rozsudku, alebo nie. Mal by sa tiež započítať do lehoty stanovenej zákonom na zánik práva na žalobu? Nepochybne by sa malo konštatovať, že lehota sa predlžuje o interkalárny deň; napríklad v prípadoch, keď vzniká otázka týkajúca sa užívania, ktoré sa má ukončiť v stanovenej lehote, alebo žalôb, ktoré sa musia podať v určitej lehote, ako je to v prípade väčšej časti tých, ktoré sa týkajú úkonov Jildiles. Ak by však niekto predal pozemok pod podmienkou, že ak cena nebude zaplatená do tridsiatich dní, predaj bude neplatný, bude mať kupujúci nárok na výhodu interkalárneho dňa? Domnievam sa, že nie.

3. Modestinus, Differences, kniha VI.

Je jasné, že premlčanie založené na dlhodobej držbe sa vzťahuje na pozemky aj na otrokov.

4. Javolenus, Listy, kniha VII.

Ak by otrok patriaci k panstvu alebo niekto, kto je v rukách nepriateľa, dostal zábezpeku na zaplatenie dlhu, lehota predpísaná pre uvedenú zábezpeku začína plynúť okamžite; musíme totiž zistiť nie to, či ten, kto dal záložné právo na majetok, môže podať žalobu, ale či osoba, v prospech ktorej bol majetok zatŕažený, má právo tak urobiť voči

prvému. V opačnom prípade by bolo krajne nespravodlivé, ak by sa z dôvodu poradia žalobcov predlžovali záväzky žalovaných, keďže tí nemôžu urobiť nič, aby zabránili podaniu žaloby proti nim.

5. Ulpian, Spory, kniha III.

Pozrime sa, či nejaká vada v titule žalobcu alebo darcu, alebo poručiteľa, ktorý mi odkázal majetok, bude na ujmu mojich práv, ak nemal v prvom rade dobrý titul na jeho držbu. Myslím si, že mi to nebude ani na ujmu, ani na úžitok, pretože užívacím právom môžem nadobudnúť niečo, čo osoba, od ktorej majetok nadobudnem, týmto spôsobom nadobudnúť nemôže.

1. Bol navrhnutý nasledujúci prípad. Istá žena predala vec po tom, ako ju dala do zálohu, a jej dedič ju vykúpil. Vzniká otázka, či dedič môže využiť výnimku z dôvodu dlhodobej držby proti veriteľovi, ktorý sa pokúša získať záloh do vlastníctva. Rozhodol som, že tento dedič, ktorý zástavu vykúpil od tretej osoby, môže využiť výnimku, pretože nastupuje na miesto tejto osoby, a nie na miesto toho, kto vec založil. Prípad je rovnaký, ako keby vykúpil nehnuteľnosť a následne sa stal dedičom.

6. Africanus, Otázky, kniha IX.

Ak predám tú istú nehnuteľnosť, a to oddelene, dvom osobám, bude mať z držby prospech len ten kupujúci, ktorému bola odovzdaná ako prvému. Ak ti totiž niečo predám a potom to od teba kúpim a potom to predám Titiovi, bude mať nárok na prospech z tvojej aj mojej držby, pretože ty si povinný odovzdať mi držbu a ja som povinný previesť ju na neho.

1. Predal som ti otroka a bolo medzi nami dohodnuté, že ak cena nebude zaplatená do určitého dátumu, predaj sa bude považovať za neplatný. Keďže k tomu skutočne došlo, vznikla otázka, aké stanovisko by sa malo zaujať s ohľadom na dodatočný čas, ktorý ste mali v držbe otroka. Odpoveď bola, že by sa malo dodržať rovnaké pravidlo ako v prípade, keď sa majetok vracia pod podmienkou; je to totiž rovnaké, ako keby ste mi otroka predali druhýkrát, a keď ho potom predávajúci získal do vlastníctva, čas, ktorý predchádzal predaju, sa pripočítal k času, počas ktorého otroka držala strana, ktorou bol vrátený.

7. Marcianus, Inštitúcie, kniha III.

Ak niekto roky lovil ryby na určitom mieste vo verejnej rieke, vylučuje iného z užívania toho istého práva.

Ulpianus, Pravidlá, kniha I.

Pri výpočte sčítania času držby platí, že pán má nárok na prospech z času, počas ktorého bol otrok na úteku.

9. Marcianus, Pravidlá, kniha V.

10. V niektorých reskriptoach božského Antonína sa ustanovuje, že existuje dôvod na premlčanie, ak existovala dlhodobá držba hnutel'ného majetku.

Pomponius, Názory, kniha XIII.

"Informátor, ktorý oznámil pokladnici istý majetok, ktorý nemal vlastníka počas predpísaných štyroch rokov, po oznámení upustil. Po uplynutí týchto štyroch rokov, keď sa objavil druhý informátor, nebude k dispozícii prvé oznámenie, aby sa zabránilo premlčaniu držby z dôvodu uplynutia času, pokiaľ sa nedá preukázať spolčenie prvého informátora, a keď sa tak stane, premlčanie, ako aj všetko ostatné, čo sa týka tejto záležitosti, sa zruší.

(1) Lehota štyroch rokov, ktorá je stanovená na oznámenie ministerstvu financií o existencii nehnuteľnosti bez vlastníctva, sa nevypočítava len podľa názoru, ale s ohľadom na charakter neobsadenej nehnuteľnosti. Štyri roky sa počítajú od okamihu, keď sa rozhodlo o neplatnosti závetu; alebo keď vlastníctvo bezpodielového vlastníctva odmietli všetci tí, ktorí mali právo uplatniť si nárok naň v riadnom dedičskom poradí; alebo keď uplynula lehota stanovená pre každého z nich, aby tak urobil.

11. To isté, definície, kniha II.

Ak dedič prevezme všetky práva zosnulého, jeho nevedomosť nemá vplyv na prípadný vadný titul zosnulého; napríklad ak zosnulý vedel, že nehnuteľnosť patrí inému, držal ju na základe neistého titulu. Lebo hoci takýto titul nezaväzuje dediča, ktorý o ňom nevedel, a konanie podľa interdiktú nemôže byť voči nemu riadne začaté, predsa len nemôže nadobudnúť majetok užívacím právom, keďže zosnulý toho nebol schopný. Rovnaké právne pravidlo platí aj v prípade, keď sa o majetok žiada na základe dlhobovej držby, pretože žalobe sa nemožno právne brániť, ak sa na začiatku nezakladala na dobromyseľnom titule.

12. Paulus, Názory, kniha XVI.

Veriteľ, ktorému mohla byť premlčaním znemožnená držba zálohu, záloh predal. Pýtam sa, či mohol záložný veriteľ právne využiť výnimku voči kupujúcemu. Paulus odpovedal, že túto výnimku možno uplatniť aj voči nadobúdateľovi.

13. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha VI.

Vo všetkých veciach, na ktorých má záujem štátna pokladnica, je k dispozícii premlčacia doba dvadsať rokov, okrem prípadov, keď bola v cisárskych ústavách výslovne stanovená kratšia doba.

(1) Akékoľvek účty, ktoré boli riadne postúpené a zrušené, nemožno po uplynutí dvadsiatich rokov predložiť proti osobe, ktorá je za ne zodpovedná, alebo proti jej dedičovi po uplynutí desiatich rokov.

14. Scaevola, Otázky verejne prerokované, kniha II.

Nemôžeme stanoviť žiadne pravidlá všeobecnej alebo trvalej platnosti, pokiaľ ide o spojenie jednej držby s druhou, pretože to závisí len od spravodlivosti.

1. Je jasné, že takéto spojenie sa priznáva tým, ktorí po nás dedia, a to aj na základe zmluvy alebo na základe závetu. Súčet času, keď majetok vlastnil poručiteľ, sa priznáva dedičom a tým, ktorí zaujímajú miesto jeho nástupcov.

2. Ak mi teda predáte otroka, môžem pridať čas, počas ktorého bol vo vašej držbe.

3. Ak si mi dal do zálohu nejakú vec a ja sám ju dám do zálohu niekomu inému, môj veriteľ bude mať právo na pripočítanie času, počas ktorého si ju mal v držbe, a to nielen voči tretej osobe, ale aj voči tebe samému, pokiaľ si mi nezaplatil; keď má totiž niekto prednosť pred mnou, ako mám ja pred tebou, je oveľa väčší dôvod tvrdiť, že má mať prednosť pred tebou. Ak by ste mi však peniaze vyplatili, nemôže mať za takýchto okolností prospech z toho, že majetok zostal vo vašich rukách.

4. Podobne, ak by mi počas tvojej neprítomnosti niekto, kto sa považuje za zodpovedného za tvoj obchod, predal otroka a ty by si po svojom návrate jeho čin ratifikoval, určite môžem mať prospech z času, počas ktorého bol v tvojom vlastníctve. A opäť, ak mi dáte majetok do zálohu a medzi nami sa dohodne, že ak nezaplatíte peniaze, môžem záloh na základe zmluvy predať, a ja ho predám, kupujúci bude mať nárok na pripočítanie času, počas ktorého bol majetok vo vašom vlastníctve, aj keď bol záloh predaný bez vášho súhlasu, pretože keď ste uzavreli zmluvu, platí, že ste súhlasili s predajom, ak by ste nezaplatili peniaze.

15. Venuleius, Interdicts, kniha V.

V prípade lichvy sa dodržiava pravidlo, že ak je vec v držbe len na chvíľu počas posledného dňa, lichva je napriek tomu dokonaná; na dokončenie predpísaného času sa totiž nevyžaduje celý deň.

1. Sčítanie času držby zahŕňa nielen čas, počas ktorého bola vec v rukách predávajúceho, ale aj čas, počas ktorého ju mal v držbe kupujúci, ak s ňou aj disponoval. Ak však jeden z predávajúcich nebol dobromyseľným držiteľom, držba tých, ktorí mu predchádzali, nebude mať žiadnu výhodu, pretože držba nie je nepretržitá, rovnako ako držba predávajúceho sa nemôže sčítat' s držbou niekoho, kto nie je v držbe.

2. Treba tiež dodať, že ak ste nehnuteľnosť kúpili sami alebo ste to nariadili niekomu inému a ten ju zároveň nariadil predať tretej osobe, je potrebná nepretržitá držba. Ak by však ten, komu bolo nariadené nehnuteľnosť predať, nariadil inému, aby ju predal, Labeo hovorí, že by sa nemalo povoliť doplnenie držby toho, kto dal druhé poverenie, pokiaľ s tým vlastník nesúhlasí.

3. Ak však kúpim majetok od syna pod otcovou kontrolou alebo od otroka, malo by sa mi priznať pripočítanie času, počas ktorého bol v držbe otca, resp. pána, ak bol majetok predaný buď so súhlasom otca alebo pána, alebo ako súčasť peculium otroka, ktorý bol poverený jeho správou.

4. Čas držby poručníka sa tiež pripočítava k času držby osoby, ktorá kúpila nehnuteľnosť od svojho poručníka. Rovnaké pravidlo treba dodržiavať aj v prípade každého, kto kupuje majetok od poručníka maloletého alebo nepríčetného. Ak sa predaj uskutočnil v mene nenarodeného dieťaťa alebo preto, že držba nehnuteľnosti bola získaná za účelom jej zachovania, alebo sa zmenšila z dôvodu vena, toto pripočítanie času držby bude tiež povolené.

5. Tieto pravidlá týkajúce sa dodatkov času držby sa nechápu tak komplexne, ako to vyplýva z ich formulácie; pretože aj keď nehnuteľnosť zostane v rukách predávajúceho po jej predaji a vydaní, kupujúci bude mať nárok len na prospech z času, ktorý predchádzal predaju, aj keď predávajúci nemal nehnuteľnosť v držbe v čase jej predaja.

6. Ak dedič predá komukoľvek majetok patriaci do dedičstva, tento bude mať nárok na prospech z času, počas ktorého zostal v rukách dediča, ako aj z času, počas ktorého bol v držbe zosnulého.

16. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Každé obdobie držby, ku ktorému nemožno pripočítať našu vlastnú držbu, nám neprinesie žiadny úžitok.

Tit. 4. Ohľadom výnimky založenej na podvode a strachu.

1. Paulus, O edikte, kniha VII.

Aby sme túto výnimku pochopili jasnejšie, najprv sa zamyslime nad dôvodom, prečo bola zavedená, a potom zistíme, ako sa možno dopustiť podvodu. Týmto spôsobom sa dozvieme, kedy táto výnimka pôsobí ako prekážka, a tiež proti akým osobám ju možno použiť. Nakoniec preskúmame, v akej lehote sa na ňu treba odvolávať.

1. Prétor zaviedol túto výnimku, aby nikto nemohol prostredníctvom občianskeho práva profitovať z vlastného podvodu proti pravidlám prirodzenej spravodlivosti.

2. Na to, aby sa zistilo, či bol spáchaný podvodný čin, treba vziať do úvahy skutkové okolnosti prípadu.

3. Podvod sa pácha v zmluvách, v závetoch a pri výkone, zákonov.

2. Ulpián, O edikte, kniha LXXVI.

Je zrejmé, že táto výnimka bola formulovaná z rovnakého dôvodu, ako bola zavedená žaloba z dôvodu zlej viery.

1. Na ďalšom mieste sa pozrime, v akých prípadoch existuje dôvod na túto výnimku a voči komu sa môže uplatniť. A skutočne treba poznamenať, že ten, ktorého podvodné konanie sa namieta, musí byť výslovne uvedený a že by sa nemala použiť formulácia in rem: "Ak bol spáchaný akýkoľvek podvodný čin s ohľadom na vec", ale nasledujúca formulácia, a to: "Ak ste sa ako žalobca nedopustili žiadneho podvodu." Preto strana, ktorá sa odvoláva na výnimku, musí preukázať, že žalobca sa dopustil podvodu, a nebude jej stačiť preukázať, že podvod bol spáchaný len s odkazom na vec; alebo ak tvrdí, že ho spáchali určité osoby, musí ich konkrétne vymenovať; za predpokladu, že sú to osoby zodpovedné za skutok, ktorým podľa jej tvrdenia bola poškodená.

2. Je zrejmé, že táto výnimka sa používa v konaní in rem, ak berieme do úvahy osobu, ktorá sa jej dovoláva, pretože nie je pochybnosť o tom, voči komu bol podvod spáchaný, ale je pochybnosť o tom, či ho spáchal žalobca alebo nie.

3. S odkazom na prvý oddiel, kde sú vymenované príčiny, ktoré vedú k výnimke, možno diskutovať o nasledujúcich otázkach. 4. Ak sa niekto dohodne s iným bez akejkoľvek protihodnoty a potom na základe tejto dohody začne konanie, môže sa voči nemu riadne uplatniť výnimka z dôvodu podvodu; pretože aj keď v čase uzavretia dohody nemusel byť vinný zo žiadneho podvodného konania, predsa len treba povedať, že sa dopustil podvodu, keď sa pripojil k veci a trval na uplatnení svojho nároku na základe uvedenej dohody. A aj keby v čase, keď bola uzavretá dohoda, mal oprávnený dôvod na podanie žaloby, predsa len sa konštatuje, že v čase pripojenia veci k žalobe neexistoval. Preto ak niekto, kto sa chystá požičať peniaze, uzavrie stipuláciu a peniaze sa nepožičajú, hoci existovala dobrá protihodnota za zmluvu, predsa len, keďže nebola vykonaná alebo bola ukončená, treba povedať, že sa možno riadne dovolávať námietky.

4. Taktiež sa kladie otázka, či v prípade, ak by sa niekto absolútne zaviazal zaplatiť určitú sumu peňazí z dôvodu, že to bolo úmyslom strán; ale po uzavretí tejto dohody sa dohodlo, že peniaze sa budú požadovať až po určitom čase, bude výnimka z dôvodu podvodu pôsobiť ako prekážka. A skutočne niet žiadnych pochybností o tom, že sa možno dovolávať výnimky z dôvodu neformálnej zmluvy, keďže každý, kto chce túto výnimku využiť, tak môže urobiť; nemožno totiž poprieť, že ten, kto požaduje peniaze v rozpore so zmluvou, ktorú uzavrel, sa dopúšťa podvodu.

5. Vo všeobecnosti treba poznamenať, že vo všetkých prípadoch, v ktorých sú k dispozícii výnimky in factum, sa možno dovolávať výnimky z dôvodu podvodu in bar, pretože podvodu sa dopúšťa každý, kto vznesie požiadavku,

proti ktorej sa možno úspešne brániť akoukoľvek výnimkou; ak sa totiž nedopustil podvodu na začiatku, predsa len tým, že teraz vznesie požiadavku, koná podvodne, pokiaľ nebol natoľko neznalý skutočností, že sa nedopustil zlej viery.

6. Nebola nesprávne položená otázka, či v prípade, že veriteľ prijme úroky z pôžičky vopred a trvá na tom, že požaduje zaplatenie istiny pred uplynutím času, za ktorý úroky inkasoval, môže byť vylúčený námietkou z dôvodu podvodu. Možno povedať, že je vinný z podvodu, pretože prijatím úrokov sa rozumie, že odložil vymáhanie dlhu až do uplynutia času, za ktorý boli zaplatené úroky, a že mlčky súhlasil s tým, že medzitým nebude požadovať zaplatenie.

7. Vyvstáva tiež otázka, ak by niekto kúpil otroka, ktorý mal byť slobodný, pod podmienkou zaplatenia desiatich aurei, a kupujúci, ktorý o tejto skutočnosti nevedel, by si stanovil, že v prípade vyst'ahovania otroka bude mať nárok na dvojnásobok jeho ceny, a potom by od otroka dostal desať aurei, a keďže ten bol vyst'ahovaný a získal slobodu, či by kupujúci mohol podať žalobu na dvojnásobok sumy na základe tohto ustanovenia. Bránila by mu v tom výnimka, ak by si neodpočítal desať aurei, ktoré dostal na účely splnenia podmienky. To uviedol aj Julianus. Ak však otrok zaplatil peniaze z majetku kupujúceho alebo zo svojho peculium, ktoré mu patrilo, možno povedať, že sa nemohol riadne dovolávať výnimky, pretože sa nedopustil podvodu.

3. Paulus, O edikte, kniha LXXI.

Ak by však pred prevodom vlastníctva otroka na mňa zaplatil predávajúcemu desať aurei a ja by som podal žalobu o kúpu, aby som získal späť desať aurei, myslím, že by som bol oprávnený na túto žalobu, ak by som bol pripravený oslobodiť ho od ustanovenia zaplatiť dvojnásobok ceny.

4. Ulpián, O edikte, kniha LXXVI.

Celsus kladie otázku, či ak by veritelia nehnuteľnosti s jedinou výnimkou nariadili Titiovi, aby do nej vstúpil, a tento by to urobil s cieľom oklamať ho, ale zároveň by mu nariadil, aby ju prijal, keby vedel, že Titius s tým nebude súhlasiť, a on potom podá žalobu, či mu bude brániť výnimka? Celsus hovorí, že bude vylúčený.

- (1) Julianus sa pýta, ak chorý muž sľúbi sto aurei bratrancovi svojej manželky s tým, že peniaze sa dostanú do rúk jeho manželky, a on sa potom uzdraví, či sa môže dovolávať výnimky z dôvodu zlej viery, keď sa proti nemu podá žaloba. Julianus hovorí, že Labeo rozhodol, že môže vzniesť námietku z dôvodu podvodu.
- (2) Ak by sme súhlasili s kompromisom a určili rozhodcu, " a ja sa v určenom čase nedostavím z dôvodu zlého zdravotného stavu a pokuta sa stane splatnou, môžem využiť výnimku z dôvodu zlej viery? Pomponius hovorí, že budem mať nárok na takúto výnimku.
- (3) Pýta sa tiež, ako treba postupovať, ak sa dohodnete s dlžníkom, ktorý vám dlhuje sumu šesťdesiat aurei, a omylom si stanovíte pokutu sto? Labeo zastáva názor, že je povinnosťou rozhodcu nariadiť, aby ti zaplatil toľko, koľko ti skutočne patrí, a ak sa tak nestane, nie je dôvod, prečo by sa preplatok nemal vymáhať. Zároveň však hovorí, že aj keby rozhodca neuviedol sumu, ktorá sa má vybrať, a pokuta by sa mala požadovať, možno sa dovolávať námietky z dôvodu podvodu.
- (4) Ak dlžník zaplatí poručníkovi to, čo mu dlhuje, bez oprávnenia jeho poručníka a poručník sa touto platbou v tomto rozsahu obohatí, veľmi správne sa usudzuje, že ak sa pokúsi vymáhať sumu druhýkrát, bude mu v tom brániť výnimka. Ak sa totiž majetkovo obohatil tým, že peniaze požičal alebo ich získal na základe inej zmluvy, mala by sa udeliť výnimka. Treba povedať, že to isté pravidlo sa vzťahuje na všetky ostatné prípady, v ktorých sa platba uskutočnila nezákonne, pretože ak strany získali majetkový prospech, bude existovať dôvod na výnimku.
- (5) Labeo tiež hovorí, že ak by niekto kúpil otroka s vedomím, že má vo zvyku utekať, a dohodol sa s predávajúcim, že to tak nie je, a neskôr podá žalobu na základe tejto dohody, nemôže mu byť udelená výnimka, pretože taká bola dohoda, hoci nebude mať nárok na žalobu na kúpu. Ak však k takejto dohode nedošlo, bude vylúčený na základe námietky.
- (6) Istý muž, ktorému boli dlžné peniaze, sa vyrovnal so svojím dlžníkom a predal svoju pohľadávku Seiusovi, ktorému dlžník nariadil, aby ju kúpil, a kupujúci uzavrel stipuláciu s odkazom na túto transakciu, a veriteľ si potom ponechal peniaze, ktoré získal na základe rozsudku. Môže kupujúci podať žalobu na základe tejto dohody? Ofilius zastáva názor, že ak predávajúci pohľadávky nebol pripravený vyplatiť celú sumu, ktorú dostal od kupujúceho, nemožno sa voči nemu riadne dovolávať námietky z dôvodu podvodu. Myslím si, že názor Ofiliusa je správny.

(7) Labeo hovorí, že ak bola podaná žaloba o otroka a bol vydaný rozsudok v prospech žalobcu a na základe rozhodnutia súdu bola poskytnutá záruka, že otrok bude vydaný v určitej lehote, a bola stanovená pokuta, ak by nebol vydaný, žalobca bude vylúčený z výnimky, ak si bude nárokovať aj otroka, aj pokutu; pretože ponechať si vlastníctvo otroka a zároveň vymáhať pokutu by bolo nespravodlivé.

(8) Ak vám dám do zálohu cenné perly a je medzi nami dohodnuté, že budú vrátené po zaplatení dlhu, a perly sa stratia v dôsledku vašej nedbanlivosti, vzniká otázka, či môžete vymáhať peniaze. Zachoval sa názor Nervu a Atilicina, ktorí tvrdia, že mám právo na výnimku, a to v tomto znení: "Ak medzi mnou a tebou nebola uzavretá dohoda, že perly mi budú vrátené, ak budú peniaze zaplatené." Lepší názor však je, že výnimka z dôvodu podvodu môže byť uplatnená ako prekážka.

(9) Ak by mi maloletý dal mladého otroka a neskôr podal žalobu na jeho vrátenie, môže byť vylúčená námietka z dôvodu podvodu, pokiaľ nevráti sumu poskytnutú na jeho výživu a akékoľvek iné primerané výdavky, ktoré vznikli na účet uvedeného otroka.

(10) Okrem toho je potrebné poznamenať, že ak niekto podá žalobu na základe závetu proti vôli zosnulého, môže mu to byť vylúčené na základe námietky z dôvodu podvodu. Dedič teda môže byť vylúčený na základe výnimky tohto druhu, ak koná v rozpore s vôľou zosnulého.

(11) Ak bol dedič ustanovený do dvanástiny dedičstva, ktoré mohlo mať hodnotu dvesto aurei, ale namiesto toho uprednostnil prijatie odkazu, ktorý mal hodnotu len sto, a urobil tak preto, aby sa vyhol nepríjemnostiam pri vysporiadaní dedičstva, a podal žalobu o vrátenie odkazu, môže mu byť táto výnimka z dôvodu podvodu vylúčená? Julianus hovorí, že nie. Ale ak prijal sumu alebo to, čo by sa mohlo považovať za jej ekvivalent, od náhradného dediča, aby sa vyhol prijatiu dedičstva, a potom podá žalobu na vymáhanie dedičstva, Julianus hovorí, že sa považuje za vinného z podvodu a môže byť vylúčený námietkou z tohto dôvodu.

(12) Ak mám užívacie právo k pozemku a ty mi pozemok predáš s mojím súhlasom, vzniká otázka, či mi možno odporovať výnimkou, ak podám žalobu o vrátenie užívacieho práva? Podľa našej praxe táto výnimka, ktorá je založená na zlej viere, pôsobí ako prekážka.

(13) Marcellus hovorí, že replika z dôvodu zlej viery by nemala byť uznaná proti výnimke z toho istého dôvodu. Labeo súhlasí s týmto názorom, pretože hovorí, že keďže obe strany sú vinné zo zlej viery, bolo by nespravodlivé,

aby žalobca získal výhodu a žalovanému bola uložená sankcia, pretože je oveľa spravodlivejšie, aby žalobca nezískal žiadnu výhodu z veci, v ktorej konal podvodne.

(14) Niet pochyb o tom, že replikáciu z dôvodu zlej viery možno priznať proti výnimke z macedónskeho dekrétu senátu, a je to stanovené aj v cisárskych ústavách a uvedené v stanoviskách rôznych orgánov, že takáto replika má účinok námietky premlčania.

(15) Labeo hovorí, že hoci žaloba založená na stipulácii bude prípustná na základe klauzuly týkajúcej sa podvodu, ktorú obsahuje, predsa len sa možno riadne dovolávať výnimky z dôvodu podvodu, ak, ako hovorí, bolo vykonané niečo v rozpore s podmienkami dohody; môže sa totiž stať, že žalobca pred uzavretím stipulácie nespáchal žiadny podvodný čin, ale urobil tak v čase, keď uplatnil nárok, z dôvodu ktorého bola potrebná výnimka.

(16) Proti nim sa nemožno dovolávať ani výnimky z dôvodu podvodu, ani žiadnej inej, ktorá by mohla nepriaznivo ovplyvniť povest' patróna alebo príbuzného vo vzostupnej línii. Napriek tomu možno uplatniť výnimku *in factum*, napríklad ak sa tvrdí, že peniaze tvoriace základ pohľadávky neboli vyplatené, možno uplatniť výnimku z tohto dôvodu. Nezáleží však na tom, či je patrón žalovaný na základe vlastnej zmluvy alebo na základe zmluvy uzavretej iným, pretože vždy sa musí rešpektovať živý alebo mŕtvy. Ak však patrón podá žalobu proti dedičovi svojho slobodníka, myslím si, že tento môže uplatniť výnimku založenú na zlej viere patróna. Samotný slobodník však v žiadnom prípade nemôže uplatniť výnimku založenú na zlej viere svojho patróna, aj keď ho žaluje jeho dedič, pretože je správne, aby slobodník preukazoval úctu svojmu patrónovi nielen za jeho života, ale aj po jeho smrti. Je zrejmé, že klauzula týkajúca sa podvodného konania by sa nemala z ustanovenia vynechať, pretože žaloba na podvod vyplývajúci z takejto klauzuly sa nepodáva, ale žaloba sa podáva na základe ustanovenia.

(17) Túto výnimku môžeme využiť tak z dôvodu podvodného konania otroka alebo inej osoby podliehajúcej našej moci, ako aj tých, ktorých podvodným konaním niečo nadobudneme. Pokiaľ ide o podvodné konanie otrokov a detí, ak sa podáva akákoľvek žaloba s odkazom na ich *peculium*, treba sa na túto výnimku odvolávať v každom prípade. Ak však nejde o *peculium*, výnimka z dôvodu zlej viery by sa mala uplatniť len s odkazom na predmetnú vec, a nie v prípade, že bol nejaký podvod spáchaný neskôr; nebolo by totiž spravodlivé, aby podvodné konanie otroka poškodilo jeho pána viac, ako keď využil jeho služby.

(18) Vystala otázka, či je možné uplatniť výnimku z dôvodu zlej viery v prípade zástupcu, ktorý bol len poverený podaním žaloby. Domnievam sa, že možno správne tvrdiť, že ak bol uvedený zástupca ustanovený na účely

konania vo vlastnom mene (t. j. ak by sa mal dopustiť podvodného konania pred pripojením veci), možno uplatniť výnimku z tohto dôvodu. Ak však nekonal vo vlastnom mene, námietku možno uplatniť len s odkazom na podvod spáchaný po začatí konania. Ak je však zástupcom osoba, ktorej bola zverená správa všetkých záležitostí splnomocniteľa, Neratius hovorí, že výnimku možno uplatniť z dôvodu akéhokoľvek podvodného konania, ktorého sa mohol dopustiť.

(19) Nariadil som Titiovi, aby za teba uzavrel stipuláciu, Titius potom nariadil Seiovi, aby tak urobil, a Seius stipuloval za teba a podal žalobu. Labeo hovorí, že môžeš účinne uplatniť námietku založenú na mojom podvodnom konaní, ako aj na Seiovom konaní.

(20) Pýta sa tiež, či v prípade, že by ťa môj dlžník podviedol a vymenoval ťa namiesto seba, a ja, ktorý som s tebou uzavrel stipuláciu, by som podal žalobu na jej vymáhanie, bude výnimka na základe podvodu pôsobiť ako prekážka? Lepší názor je, že nebudete môcť uplatniť voči mne výnimku z dôvodu zlej viery môjho dlžníka, keďže som vás nepodviedol, ale môžete podať žalobu z tohto dôvodu voči môjmu dlžníkovi.

(21) Ak by však žena delegovala svojho dlžníka na svojho manžela za veno po tom, čo sa dopustila podvodu, malo by sa prijať rovnaké pravidlo a dlžníkovi by sa nemalo umožniť uplatniť výnimku na základe podvodného konania ženy z obavy, že by mohol zostať neobdarovaný.

(22) V prípade, keď je dedič svokra žalovaný o vrátenie vena a odvoláva sa na výnimku založenú na podvodnom konaní manžela a manželky, v prospech ktorých sa peniaze požadujú, položil Julianus otázku, či táto výnimka bude pôsobiť ako prekážka, pokiaľ ide o ženu osobne. Julianus hovorí, že ak manžel žaluje dediča svojho svokra o veno a ten sa odvolá na výnimku z dôvodu podvodu spáchaného dcérou, prostredníctvom ktorej by peniaze získal, výnimka bude účinná ako prekážka; domnieva sa totiž, že veno, ktoré manžel požaduje od dediča svokra, sa rozumie ako nadobudnuté dcérou, ktorá prostredníctvom neho získa svoje veno. Neuvádza, či sa dedič môže dovolávať aj výnimky založenej na podvodnom konaní manžela. Domnievam sa však, že aj on bol toho názoru, že výnimka založená na podvodnom konaní manžela by pôsobila ako prekážka, hoci v tomto prípade, ako hovorí, nemožno konštatovať, že veno nadobudla dcéra.

(23) Otázkou, či sa možno účinne dovolávať výnimky založenej na podvode poručníka voči poručencovi, ktorý podáva žalobu, sa zaoberali viaceré orgány. Domnievam sa, že aj napriek tomu, že záujem poručníkov je takýmito osobami uprednostňovaný, predsa len by malo platiť, že ak niekto podvodne kúpi majetok poručenca od jeho

poručníka alebo s ním uzavrie podvodnú zmluvu týkajúcu sa majetku poručenca, alebo ak sa poručník dopustí iného podvodného konania a poručenec tým získa majetkový prospech, mal by byť tento vylúčený na základe výnimky. Nie je ani potrebné skúmať, či bola opatrovancovi poskytnutá zábezpeka, alebo nie, alebo či je jeho opatrovník solventný, alebo insolventný, za predpokladu, že spravuje záležitosti opatrovníctva; pretože ako môže ten, kto uzatvára zmluvu s opatrovníkom, tieto veci rozoznať? Ak naznačujete, že niekto uzavrel dohodu s poručníkom, je jasné, že bude poškodený jeho vlastným činom.

(24) Ak sa niekto, kto nebol poručníkom, ale konal ako taký, dopustil podvodu, pozrime sa, či to poškodí poručenca. Nemyslím si, že to tak bude, pretože keď osoba, ktorá vykonáva činnosť poručníka, predá nejaký majetok patriaci poručencom, a ten je získaný úžere, poručencom sa nezabráni, aby výnimka sledovala jeho vlastný majetok, aj keď mu bola poskytnutá záruka, pretože správa jeho záležitostí nebola udelená tejto osobe. V súlade s tým sa domnievam, že výnimku založenú na podvodnom konaní opatrovníka možno uplatniť voči poručníkovi.

(25), To, čo sme uviedli v súvislosti s poručníkom, možno povedať, že sa vzťahuje aj na poručníka nepríčetnej osoby, ako aj na prípad výdavkového opatrovníka a maloletého do dvadsaťpäť rokov.

26. Možno sa odvolávať aj na výnimku založenú na podvode spáchanom maloletým vo veku dvadsaťpäť rokov, pretože niekedy možno nepochybne zasiahnuť do takejto výnimky, ak je maloletý vo veku, keď sa môže právoplatne dopustiť podvodného konania. Julianus veľmi často uvádzal, že maloletí, ktorí sa blížia k veku puberty, sú schopní spáchať podvod. Čo však v prípade, ak dlžník maloletého zaplatí veriteľovi maloletého, na ktorého bol delegovaný? Hovorí, že treba predpokladať, že poručenec dosiahol pubertu, aby sa dlžník vyhol povinnosti zaplatiť peniaze dvakrát pod zámienkou, že poručenec nevie, čo je podvod. Rovnaké pravidlo by sa malo dodržiavať aj v prípade nepríčetnej osoby, ak by v čase, keď sa predpokladalo, že je príčetná, nariadila svojmu dlžníkovi, aby zaplatil jednému zo svojich veriteľov, alebo ak by mala vo svojom dome peniaze za dlh, ktorý vymohla.

27. Výhrada založená na podvodnom konaní predávajúceho sa nemôže uplatniť voči kupujúcemu. Ak by však tento využil pripočítanie času, počas ktorého bola nehnuteľnosť v držbe predávajúceho, zdá sa byť úplne spravodlivé, aby bol zodpovedný za podvod predávajúceho, keďže takto profituje z jeho držby. A rovnako platí, že výnimka, ktorá sa vzťahuje na majetok, vylúči kupujúceho, ale výnimka, ktorá sa zakladá na trestnom čine spáchanom touto osobou, tak neurobí.

28. Ak by sa majetok Gaia Seia dostal do tvojich rúk ako dediča zo zákona a ja by som bol ustanovený za dediča a ty by si ma podvodne presvedčil, aby som majetok neprijal, a ja by som ho potom odmietol, a ty by si postúpil svoje práva Semproniovi po tom, čo ti zaplatil, a on by podal proti mne žalobu o vrátenie majetku, nemôžem sa voči Semproniovi dovolávať výnimky na základe podvodu spáchaného osobou, ktorá mu postúpila svoje práva.

29. Ak si však niekto uplatňuje nárok na majetok na základe dedičstva, alebo ak tak urobí ten, komu bol majetok darovaný, môže sa proti nemu uplatniť námietka z dôvodu podvodu spáchaného osobou, po ktorej nastúpil? Pomponius sa domnieva, že takáto výnimka by mu bránila. Aj ja si myslím, že by mali byť vylúčení tí, ktorí majú z nadobudnutia takýchto práv majetkový prospech, pretože jedna vec je ich nadobudnutie a druhá ich dedenie.

30. Pomponius rozoberá tú istú otázku v súvislosti s každým, kto dostane majetok do zálohu, kde je podaná Servianova alebo Hypotekárna žaloba, pretože sa domnieva, že by mal byť vylúčený, pretože inak by sa majetok vrátil osobe, ktorá sa dopustila podvodu.

31. Zlá viera predávajúceho však, ako sme už uviedli, nemôže byť namietaná proti kupujúcemu. Toto pravidlo dodržiavame len v súvislosti s kupujúcimi a s tými, ktorí si majetok vymenili alebo ho dostali za odplatu, ako aj s tými, ktorí zaujímajú postavenie kupujúcich. Ak však bol otrok odovzdaný ako náhrada škody, Pomponius sa domnieva, že osoba, ktorá žiada otroka, ako aj tá, ktorá ho odovzdala, sa môže odvolávať na výnimku voči nej. Preto v prípade, že niekto získa majetkový prospech nadobudnutím majetku akýmkoľvek spôsobom, môže sa proti nemu uplatniť výnimka z dôvodu podvodu, ktorého sa dopustil ten, na koho práva prechádza. Stačí totiž, ak ten, kto zaplatil cenu alebo niečo namiesto nej a je dobromyseľným nadobúdateľom, neutrpí škodu v dôsledku zlej viery predávajúceho, ak sa sám nedopustil podvodu. Ak však on sám nie je zbavený podvodu, bude zodpovedný za výnimku z tohto dôvodu a musí trpieť pre svoje vlastné podvodné konanie.

32. Ak kúpiš od Tícia pozemok, ktorý patrí Semproniovi, a ten ti ho vydá, keď zaplatíš cenu, a Tícus sa potom stane Semproniovým dedičom a ten istý pozemok predá a vydá Maeviovi, Julianus hovorí, že prétor ťa musí chrániť v tvojich právach*, pretože ak by ťa Tícus sám žaloval o vrátenie pozemku, bude mu brániť výnimka in factum z dôvodu podvodu. Ak by bol Titius sám vo vlastníctve pozemku a ty by si ho žaloval na základe publiciánskej žaloby a on by proti tebe uplatnil výnimku z dôvodu, že pozemok je jeho, môžeš využiť replikáciu, pretože z toho je zrejmé, že on druhýkrát predal pozemok, ktorý mu nepatril.

33. Cassius nepredložil námietku z dôvodu strachu, ale uspokojil sa s námietkou založenou na podvode, ktorá má všeobecnú platnosť. Zdá sa však, že je vhodnejšie zaviesť výnimku z dôvodu strachu ako námietku premlčania; tá sa totiž v niektorých ohľadoch líši od výnimky založenej na podvode, pretože tá zahŕňa osobu strany, ktorá sa podvodu dopustila, pretože výnimka z dôvodu podvodu je vecným konaním; ako napríklad "ak nebol spáchaný žiadny skutok zo strachu", takže neskúmame, či strana, ktorá podáva žalobu, urobila niečo, čo vyvolalo strach, ale či bolo v transakcii urobené niečo akoukoľvek osobou, a nie len žalobcom, s cieľom zastrašiť žalovaného. A hoci sa nemožno dovolávať námietky z dôvodu podvodu predávajúceho voči kupujúcemu, predsa len podľa našej praxe sa možno dovolávať námietky v prípade, že strach vyvolal nielen predávajúci, ale ktokoľvek.

34. Je potrebné poznamenať, že táto výnimka z dôvodu strachu by sa nemala uplatniť v prípade, že syn bol zastrašený svojím otcom, keď bol pod jeho kontrolou. Otec však môže znížiť výšku peculium syna, ale ak by tento odmietol otcovský majetok, mala by mu byť poskytnutá úľava, ako sa to bežne robí.

5. Paulus, O edikte, kniha XVII.

Dlhuješ mi desať aurei bezpodmienečne. Odkazujem ti túto sumu pod určitou podmienkou. Ak by medzitým môj dedič podal žalobu o vymoženie sumy, ktorú mu dlžíš, nemôže mu brániť námietka z dôvodu zlej viery, pretože podmienka sa môže nesplniť, preto by mal ustanoviť splatnosť odkazu. Ak však dedič neposkytne záruku, bude mu brániť námietka z dôvodu zlej viery; je totiž v záujme odkazovníka, aby si sumu ponechal vo svojich rukách, a nie aby sa dostal do vlastníctva majetku z dedičstva.

1. Ak je niekomu odkázané právo cesty a ak by sa uplatnil falciánsky zákon, mal by podať žalobu o vrátenie celého práva cesty bez toho, aby ponúkol odhadnú hodnotu štvrtej časti tohto práva, Marcellus hovorí, že môže byť vylúčený výnimkou z dôvodu zlej viery, keďže dedič musí zabezpečiť svoj vlastný záujem.

2. Ak som niekomu daroval pozemok, ale nevydal som ho, a osoba, ktorej som ho daroval bez vydania do vlastníctva, by mala s mojím vedomím na uvedenom pozemku stavať, a potom, čo by tak urobila, by som nadobudol vlastníctvo, a on by podal proti mne žalobu o to, čo som mu daroval; a ja by som uplatnil námietku, že darovanie presahuje hranicu stanovenú zákonom, možno sa dovolávať replikácie z dôvodu zlej viery? To možno, pretože som konal v zlej viere, keď som mu povolil stavbu a neuhradil som mu náklady.

3. Ak bol otrok určený na vymáhanie peňazí, ktoré sú splatné, akýkoľvek jeho zlý úmysel, ktorého sa následne dopustí, poškodí jeho pána.

4. Ak otroka predá niekto, komu jeho pán dovolil s ním disponovať, a on sa potom vráti svojmu pánovi, možno sa voči predávajúcemu dovoľávať výnimky založenej na jeho vrátení, ak podá žalobu o vrátenie ceny otroka, hoci ten, kto ho predal, zaplatil jeho pánovi kúpnu cenu. Výhradu založenú na nedodaní tovaru bude môcť uplatniť aj ten, kto už zaplatil peniaze vlastníkovi tovaru, a preto ten, kto tovar predal, môže podať žalobu proti vlastníkovi. Pedius hovorí, že pravidlo je rovnaké, ak ktokoľvek, kto obchoduje s našimi vecami, uskutočňuje predaj.

5. Ak delegujem na svojho veriteľa niekoho, kto má v úmysle darovať mi majetok nad sumu stanovenú zákonom, nemôže využiť výnimku voči veriteľovi, ak ten podá žalobu, pretože si nárokuje len to, na čo má nárok. Rovnaké pravidlo platí aj pre manžela, pretože by sa nemal brániť výnimkou ten, kto koná vo vlastnom mene. Nemožno teda tiež povedať, že výnimku z dôvodu podvodu manželky nemožno uplatniť proti jej manželovi, keď žaluje o jej veno, keďže by sa so ženou bez vena neoženil, ak by už nedošlo k rozluke? Z toho vyplýva, že darca alebo žena, ktorá delegovala alebo prepustila dlžníka, podlieha osobnej žalobe podanej dlžníkom, a to buď s cieľom dosiahnuť jeho prepustenie, alebo, ak zaplatil, čo mal zaplatiť, s cieľom dosiahnuť, aby mu boli peniaze vrátené.

6. Prípád nie je rovnaký, ak je udelená výnimka z dôvodu podvodu, ako keď právo na žalobu zanikne v určitom čase; výnimka je totiž trvalá, keďže žalobca má právo využiť svoje privilégium, kedykoľvek si to želá, ale žalovaný sa môže dovoľávať výnimky až po tom, ako bol zažalovaný.

6. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXX.

Ak sa stane, že prostredníctvom veriteľa jeho dlžník príde o peniaze, ktoré mu mal vyplatiť, veriteľovi sa vylúči výnimka z dôvodu podvodu. To isté pravidlo sa uplatní, keď veriteľ neratifikuje platbu peňazí, ktorú jeho dlžník zaplatil svojmu vlastnému veriteľovi.

7. Ulpián, O edikte, kniha LXXVI.

Julianus hovorí, že ak si myslím, že ti dlžím peniaze, a na základe tvojho príkazu sľúbim, že ich zaplatím niekomu, komu ich chceš darovať, môžem sa chrániť výnimkou z dôvodu zlej viery; a okrem toho budem mať právo na žalobu proti stipulantovi, aby ma prinútil vydať mi ich.

(1) Julianus tiež hovorí, že ak si myslíte, že istá osoba je vašim veriteľom, a na základe vášho príkazu jej sľúbim zaplatiť sumu peňazí, o ktorej sa domnievam, že vám ju dlžím, a ona podá žalobu na jej vymáhanie, mala by sa chrániť výnimkou z dôvodu podvodu; a navyše, ak podám žalobu proti stipulantovi, môžem ho prinútiť, aby ma oslobodil od zmluvy. Tento Julianusov názor je spravodlivý, takže môžem využiť výnimku, ako aj podať osobnú žalobu proti osobe, ktorej som sa zaviazal.

8. Paulus, O Plautiovi, kniha VI.

Podvodu sa dopúšťa ten, kto žiada niečo, čo má vrátiť.

1. Ak bol dedič poverený, aby od dlžníka pozostalosti nič nevyberal, ten môže využiť výnimku z dôvodu podvodu a môže tiež podať žalobu podľa podmienok závetu.

(9) Tá istá, O edikte, kniha XXXII.

Ak zástupca žalovaného trpí, aby bol proti nemu vydaný rozsudok po zaplatení peňazí, a konanie o výkone rozsudku bolo začaté proti jeho mandantovi, ten sa môže chrániť tým, že uplatní výnimku z dôvodu podvodu. Nemôže ho ani nútiť, aby sa vzdal toho, čo zveril svojmu zástupcovi, pretože je spravodlivejšie umožniť, aby peniaze, ktoré boli nečestne získané, zostali v rukách osoby, ktorá bola oklamaná, než pod kontrolou toho, kto bol zodpovedný za podvod.

10. Marcianus, Pravidlá, kniha III.

Keď manžel alebo manželka stavajú na pozemku, ktorý jeden z nich daroval druhému, podľa názoru viacerých autorít si môžu majetok podržať na základe výnimky z dôvodu podvodu.

11. Neratius, Pergameny, kniha IV.

Ak zástupca podá žalobu, nemala by sa proti nemu uplatniť výnimka založená na jeho zlej viere, pretože žaloba je žalobou iného a on je v nej cudzí a zlá viera jednej osoby by nemala poškodiť inú osobu. Ak sa dopustí podvodného konania po pripojení veci, možno pochybovať o tom, či sa možno dovolávať námietky z tohto

dôvodu; pretože súdnym konaním sa vec stáva vecou zástupcu a ten ju do určitej miery vedie vo svojom mene. Bolo rozhodnuté, že výnimku možno uplatniť z dôvodu podvodu spáchaného zástupcom. Rovnaké pravidlo sa uplatní aj v prípade opatrovníka, ktorý podá žalobu v mene svojho zverenca.

1. Vo všeobecnosti by sa však vo veciach tohto druhu malo dodržiavať nasledujúce pravidlo, t. j. že podvod by mal byť vždy potrestaný, aj keď nepoškodí nikoho okrem osoby, ktorá ho spáchala.

(12) Papinianus, Otázky, kniha III.

Ak spravodlivosť obhajoby poskytuje prostriedky na zamietnutie žaloby, žalovaný môže byť chránený výnimkou z dôvodu podvodu.

13. Paulus, Otázky, kniha XIV.

Pri porušení závetu by mali byť zachované práva detí, ktoré boli vydedené a ktoré nedostali nič zo závetu svojho otca, a nemožno sa voči nim dovolávať výnimky z dôvodu zlej viery. To platí nielen pre nich osobne, ale aj pre ich dedičov a potomkov.

14. Ten istý, Názory, kniha III.

Paulus vyslovil názor, že ak niekto postaví dom na cudzom pozemku, nemôže vymáhať náklady, ktoré vynaložil, iba ak bol v držbe a vlastník proti nemu podá žalobu o vrátenie pozemku, v takom prípade mu môže oponovať námietkou z dôvodu podvodu.

(15) Scaevola, Názory, kniha V.

Ručiteľ, ktorý mal proti sebe vydaný rozsudok z dôvodu vyst'ahovania, bol pripravený vrátiť pozemok, z ktorého bol kupujúci vyst'ahovaný, a všetko ostatné, čo bolo zahrnuté v kúpnej zmluve. Ak sa kupujúci dovoláva námietky založenej na *res iudicata*, pýtam sa, či mu môže byť vylúčená takáto námietka z dôvodu podvodu. Odpoveď znela, že sa môže dovolávať tejto námietky voči nemu, ale že sudca sa postará o to, aby uspokojil kupujúceho za všetku škodu, ktorá mu vznikla.

Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha VI.

Ak by dlžník, ktorého delegovala nepríčetná osoba, o ktorej predpokladal, že je pri zmysloch, zaplatil veriteľovi tejto osoby a z tohto dôvodu by bola proti nemu podaná žaloba, môže sa chrániť výnimkou založenou na podvode z dôvodu, že nepríčetná osoba mala z transakcie prospech.

17. Scaevola, Digest, kniha XXVII.

Otec sľúbil veno pre svoju dcéru a uzavrel zmluvu, že bude podporovať ju a celú jej rodinu. Tento nerozumný človek vystavil zmenku splatnú svojmu zaťovi namiesto úrokov splatných z prísľubu dať veno. Keďže svoju dcéru vydržieval a jej manželovi z tohto dôvodu nevznikli žiadne náklady, vznikla otázka, či sa možno voči zaťovi dovoľávať námietky z dôvodu zlej viery, ak podal žalobu na základe ustanovenia s cieľom vymáhať zmenku? Odpoveď znela, že ak ju jej otec podporoval, ako bolo uvedené, a sľub urobil v omyle, potom možno uplatniť námietku z dôvodu zlej viery.

(1) Istý starý otec odkázal prostredníctvom svojej dcéry každému zo svojich vnukov sto sesterciov a pridal tieto slová: "Prosím ťa, aby si mi odpustil, pretože som ti mohol odkázať oveľa viac, keby sa tvoj otec Fronto ku mne nesprával zle, pretože som mu požičal pätnásť aurei - ktoré som nemohol vybrať, a nakoniec ma nepriateľ pripravil takmer o celý majetok." Ak by dedič starého otca podal žalobu na vymáhanie pätnástich aurei od uvedených vnukov, ktorí boli dedičmi svojho otca, vznikla by otázka, či by sa považoval za osobu, ktorá konala proti vôli zosnulého, a či by mu v tom mohla brániť námietka z dôvodu podvodu? Odpoveď bola, že výnimka by pôsobila ako prekážka.

(2) Dedič, ktorý bol ustanovený za dediča štvrtiny dedičstva, kúpil za určitú sumu peňazí podiel svojho spoludediča, ktorý bol ustanovený za dediča troch štvrtín, vystavil zmenky na odložené platby a zaviazal sa ustanovením. Predávajúci pozostalosti zomrel; Septitius napadol závet ako sfalšovaný a po podaní žaloby o vrátenie pozostalosti od kupujúceho dosiahol súdne rozhodnutie, ktoré mu zabránilo disponovať s akoukoľvek jej časťou. Vystala otázka, či dedičom, ktorí podali žalobu na základe ustanovenia, kým prebiehalo konanie o pravosti závetu, môže brániť námietka z dôvodu podvodu. Odpoveď bola, že dedičom predávajúceho môže byť vylúčená námietka z dôvodu podvodu, ak trvali na požiadavke zaplatenia zmeniek pred rozhodnutím vo veci týkajúcej sa závetu.

(3) Žena, ktorá ustanovila svojho manžela a svojho syna za dedičov rovnakých častí svojho majetku, ustanovila za svoju dedičku aj dcéru, ktorú mala z predchádzajúceho manželstva, a to nasledovne: "Moja dcéra Maevia nech sa stane dedičkou šiestich dvanástin môjho majetku, ak svojim spoludedičom vyúčtuje to, čo jej budem dlhovať v čase mojej smrti a čo vyplynie z účtov jej poručníctva, ktoré spravoval môj otec Titius, jej starý otec." Keďže táto dcéra bola vymenovaná pod podmienkou, ak by odmietla dedičstvo, aby si zachovala právo na žalobu o poručníctvo, vznikla otázka, či si môže nárokovať dedičstvo, ktoré jej odkázala jej matka. Odpoveď bola, že v súlade s uvedenými skutočnosťami uplatnila predmetný nárok v rozpore s vôľou svojej matky, a preto by jej bránila výnimka z dôvodu zlej viery.

Tit. Za akých okolností sa žalobe nevyhovie.

1. Ulpián, O edikte, kniha LXXVI.

Prísaha zložená na súde má rovnaký účinok ako rozsudok, a to nie je bezdôvodné, pretože ak strana zloží prísahu svojmu protivníkovi, vymenuje ho za sudcu vo svojej veci.

(1. Ak poručenec zloží prísahu bez poverenia svojho opatrovníka, zastávame názor, že táto výnimka nebude pôsobiť ako prekážka, pokiaľ nebola zložená na súde na základe poverenia opatrovníka.

(2) Ak strana sporu, ktorá si nárokuje pozemok, ponúkne prísahu svojmu protivníkovi a povie, že ak osoba, od ktorej pozemok získal, bude ochotná prisahať, že mu ho odovzdala, vzdá sa veci, výnimka bude udelená strane, ktorá má pozemok v držbe.

(3) Ak by ručiteľ zložil na súde prísahu len s odkazom na seba osobne, teda že nie je zodpovedný, nebude to mať žiadnu výhodu pre hlavného dlžníka; a ak by zložil prísahu s odkazom na nehnuteľnosť, výnimka sa udelí hlavnému dlžníkovi.

(4) Ak manumitujem otroka, ktorý v čase, keď bol v nevoľníctve, bol zvyknutý vykonávať moje obchody, a potom sa s ním dohodnem na zaplatení všetkého, čo by mi bol povinný zaplatiť, keby bol slobodný v čase, keď vykonával

moje obchody, a na základe tejto dohody podám žalobu, nebude mi brániť výnimka, pretože oslobodený otrok sa nemôže sťažovať, že je utláčaný, pretože mu nebolo umožnené mať peňažný zisk z používania majetku svojho patróna.

(5) Ak uzavriem stipuláciu s cieľom obmedziť slobodu, nemôžem ju vymáhať od svojho slobodníka. Obmedzenia slobody boli veľmi správne definované ako také, ktoré sú uložené takým spôsobom, že ak by sa slobodník previnil voči svojmu patrónovi, možno ich od neho vymáhať, takže zostáva neustále v obave, že budú vyžadované, a na základe tejto obavy sa podriadi všetkému, čo jeho patrón požaduje.

(6) Jedným slovom, ak sa slobodníkovi uloží nejaká povinnosť, ktorá má nadobudnúť účinnosť v okamihu, keď získa slobodu, treba povedať, že bude existovať dôvod na výnimku. Ak sa to však stane po určitom časovom odstupe, táto otázka pripúšťa pochybnosti, pretože nikto ho nemôže nútiť, aby takýto sľub dal. Napriek tomu sa v tomto prípade musí dospieť k rovnakému záveru, ak sa po vykonanom vyšetrení ukáže, že oslobodený sa podriadil svojmu patrónovi takým spôsobom, že sa stal predmetom sankcie podľa ustanovenia buď len zo strachu, alebo z dôvodu nadmernej úcty k nemu.

(7. Ak by slobodník uzavrel so svojím patrónom partnerstvo za účelom získania slobody a jeho patrón by proti nemu podal žalobu o partnerstve, bude táto výnimka potrebná? Myslím si, že slobodný muž bude oslobodený od excesov svojho patróna len na základe zákona.

(8. Treba mať na pamäti, že výnimka povolená z dôvodu tiesnivých podmienok uložených na slobode, rovnako ako iné výnimky, by nemala byť odopretá ručiteľovi, ani nikomu, kto sa na žiadosť slobodníka urobil zodpovedným; nebude odopretá ani samotnému slobodníkovi, ak by bol ustanovený za právneho zástupcu hlavného dlžníka, aby obhajoval jeho prípad, alebo ak by sa stal jeho dedičom. Pretože zámerom préтора pri záväzkoch tohto druhu je pomôcť hlavnému dlžníkovi, jeho zámer by sa neuskutočnil, ak by slobodník neobhajoval ručiteľa alebo toho, kto sa stal zodpovedným na žiadosť slobodníka proti jeho patrónovi. Nie je totiž veľký rozdiel v tom, či je slobodník povinný zaplatiť patrónovi priamo, alebo či tak urobí prostredníctvom ručiteľa, alebo prostredníctvom niekoho, kto sa stal zodpovedným na jeho účet.

(9) Bez ohľadu na to, či bol sľub daný v prospech samotného patróna, alebo v prospech iného so súhlasom prvého, bude sa považovať za daný s úmyslom obmedziť slobodníka, a preto bude existovať dôvod na túto výnimku.

(10) Ak by však patrón delegoval svojho slobodníka na svojho veriteľa, pozrime sa, či tento môže využiť túto výnimku voči veriteľovi, ktorému po delegovaní dal sľub, ktorý mal za následok obmedzenie jeho slobody. Cassius hovorí, že podľa názoru Urseia sa veriteľ v žiadnom prípade nemohol vylúčiť z tejto výnimky, pretože dostal len to, na čo mal nárok; ale oslobodený mohol od svojho patróna vymáhať to, čo zaplatil, ak to neurobil s cieľom urovnať spor, ktorý vznikol v súvislosti s jeho manumisiou.

(11) Opäť platí, že ak by slobodník delegoval svojho vlastného dlžníka na svojho patróna, ten nemôže byť vylúčený na základe výnimky, ale slobodník môže vymáhať sumu dlhu od svojho patróna prostredníctvom osobnej žaloby.

(12) Táto výnimka by sa mala udeliť nielen samotnému slobodníkovi, ale aj jeho dedičom; a na druhej strane treba poznamenať, že dedič patróna môže byť premlčaný, ak sa pokúsi vymáhať peniaze.

2. Paulus, O edikte, kniha LXXI.

Ak sa prísaha skladá synovi pod otcovskou kontrolou a ten prisahá, že svojmu otcovi nič nedlhuje, výnimka by sa mala udeliť otcovi.

(1) Ak tam, kde sa hrá hazardná hra, niečo predám, aby som mohol hrať, a po tom, čo bola nehnuteľnosť vystávaná, bude proti mne podaná žaloba, kupujúci bude vylúčený na základe výnimky.

(2) Ak otrok sľúbi svojmu pánovi určitú sumu peňazí, aby mohol byť manumitovaný, a jeho pán by ho inak nemanumitoval, a keď sa stane slobodným, svoj sľub obnoví, platí, že jeho patrón nebude vylúčený výnimkou, ak podá žalobu o vrátenie peňazí, pretože táto suma nebola sľúbená s cieľom obmedziť slobodu; inak by bolo nespravodlivé, aby bol pán zbavený otroka aj jeho ceny. Preto sa peniaze sľubujú za účelom uloženia obmedzenia slobody vždy, keď pán dobrovoľne manumizuje svojho otroka a potom chce, aby mu sľúbil peňažnú sumu nie s úmyslom vymáhať ju od neho, ale preto, aby sa ho jeho oslobodení otroci báli a poslúchali ho.

Tit. 6. O majetku v súdnych sporoch.

1. Ulpian, O edikte, kniha LXXVI.

Ak sa oznámenie doručí s cieľom zabrániť predaju, neznamená to, že sa predmetný majetok stane predmetom súdneho sporu.

1. Ak je vlastnícke právo k nehnuteľnosti sporné medzi dvoma osobami a ja ju kúpim od tretej osoby, ktorej nárok nepodlieha sporu, pozrime sa, či bude dôvod na výnimku. Domnievam sa, že budem mať nárok na oslobodenie, pretože ten, kto mi nehnuteľnosť predal, nebol zapojený do žiadneho súdneho sporu a mohlo by sa stať, že dve iné osoby sa medzi sebou dohodli na spochybnení vlastníckeho práva k nehnuteľnosti s cieľom poškodiť ho, keďže ho nemohli zapojiť do súdneho sporu. Ak však bolo začaté konanie proti zástupcovi, opatrovníkovi alebo poručníkovi kohokoľvek, možno povedať, že bolo začaté proti splnomocnencovi, a preto bude mať nárok na výnimku.

2. Tá istá, Trusty, kniha VI.

Ak otrok pri kúpe nehnuteľnosti vedel, že je predmetom súdneho sporu, ale jeho pán o tom nevedel, alebo naopak, pozrime sa, čiú vedomosť o tejto skutočnosti treba zohľadniť. Lepší názor je, že by sa mala zohľadniť vedomosť toho, kto majetok kúpil, a nie toho, kto ho nadobudol. Z toho vyplýva, že pokutu spojenú s kúpou uvedeného majetku, ktorý je predmetom sporu, možno vymáhať za predpokladu, že otrok ho nekúpil na príkaz svojho pána, pretože ak tak urobil, aj keď vedel, že vlastnícke právo je sporné, a jeho pán o tejto skutočnosti nevedel, vedomosť otroka mu nebude na ujmu. Toto konštatoval aj Julián v súvislosti so sporným majetkom.

3. Gaius, O zákone dvanástich tabúl, kniha VI.

Zakazujeme, aby majetok, ktorý je v súdnom spore, bol venovaný na posvätné účely, inak vznikne dvojnásobný trest, a to nie je nerozumné, pretože takto sa zabráni tomu, aby sa stav protivníka ešte viac utláčal. Neuvádza sa však, či sa má dvojitá pokuta zaplatiť štátnej pokladnici, alebo protistrane. Možno by sa mala zaplatiť druhej strane, aby sa utešila za to, že bola vydaná silnejšiemu protivníkovi.

Tit. 7. O povinnostiach a žalobách.

1. Gaius, Zlaté záležitosti, kniha II.

Závazky vznikajú či už zo zmluvy, z trestného činu alebo z rôznych iných príčin na základe zákona.

(1. Závazky vznikajú zo zmlúv buď slovom, alebo súhlasom.

(2) V prípade pôžičky na spotrebu sa záväzok uzatvára s ohľadom na požičaný majetok. Takáto pôžička pozostáva z predmetov, ktoré možno odvážiť, spočítať alebo zmerať; ako napríklad víno, olej, obilie a peniaze; veci požičiavame aj takým spôsobom, že ich vlastníctvo prechádza na osobu, ktorá ich prijíma, s očakávaním, že nám za ne budú poskytnuté iné predmety rovnakého druhu a kvality.

(3) Ten, komu niečo požičiavame na užívanie, nám zodpovedá z titulu prevodu vlastníctva, ale zároveň je povinný vrátiť tú istú vec, ktorú dostal.

(4) Ten, kto dostal pôžičku na užívanie, však stále zostáva zodpovedný, ak príde o to, čo dostal, akoukoľvek náhodou; ale každý, kto dostal vec na užívanie, je zbavený zodpovednosti, ak príde o to, čo dostal, náhodou, ktorú nemohla zabezpečiť ľudská slabosť (ako napríklad požiarom, pádom budovy alebo stroskotaním lode). Napriek tomu je povinný s najväčšou starostlivosťou sa starať o požičanú vec; nestačí ani to, ak stratí to, čo dostal, náhodou, ktorú ľudská slabosť spôsobila jeho vlastnému majetku, za predpokladu, že iný mohol vynaložiť väčšiu starostlivosť pri jeho ochrane. Zodpovedá aj za udalosti, ktorým nemohol zabrániť, ak sa vec stratila jeho vinou; napríklad ak niekto po pozvaní svojich priateľov na večeru požičia na tento účel strieborný riad a potom, keď odišiel na cestu a vzal so sebou strieborný riad, ho stratí buď stroskotaním lode, alebo útokom lupičov či nepriateľov.

(5) Aj ten, u koho si uložíme majetok, nám zaň zodpovedá a je povinný vrátiť ten istý predmet, ktorý sám dostal. Ak by však z nedbanlivosti stratil to, čo mu bolo zverené do opatery, bude oslobodený od zodpovednosti, pretože to nedostal pre svoj prospech, ale pre prospech osoby, od ktorej to získal, a bude zodpovedný len vtedy, ak sa niečo z toho stratilo podvodom. Zodpovedný však nebude z dôvodu nedbanlivosti ten, kto zveril svoj majetok svojmu priateľovi, ktorý bol neopatrný, pretože za to môže len on sám. Napriek tomu bolo rozhodnuté, že hrubá nedbanlivosť je zahrnutá v trestnom čine podvodu.

(6) Veriteľ, ktorý dostal majetok do zálohu, je zodpovedný aj z tohto dôvodu a je povinný vrátiť tú istú vec, ktorú dostal.

(7) Závazok sa uzatvára ústne formou otázky a odpovede; ako keď si stanovíme, že nám má byť niečo zaplatené alebo pre nás urobené.

(8) Každý môže byť zaviazaný buď vo svojom mene, alebo v mene iného. Ak sa niekto zaväzuje v mene iného, nazýva sa ručiteľom a často zaväzujeme človeka v jeho vlastnom mene a prijímame od neho ďalšie osoby, ktoré sú viazané tým istým záväzkom, čím si zabezpečujeme lepšie splnenie záväzku, ktorý je uzavretý v náš prospech.

(9) Ak sa dohodneme, že nám bude odovzdané niečo, čo je takej povahy, že sa to nedá vykonať, je zrejmé, že takáto dohoda je podľa prirodzeného práva neplatná; ako napríklad ak sa uzavrie dohoda o odovzdaní slobodného človeka alebo o odovzdaní mŕtveho otroka, alebo o dome, ktorý zhorel, a to medzi stranami, ktoré nevedeli, že dotýčny človek nie je slobodný, alebo že otrok je mŕtvy, alebo že dom bol zničený požiarom. Rovnaké pravidlo platí aj vtedy, ak by sa niekto dohodol na prevode posvätného alebo náboženského miesta na seba.

(10) Ustanovenie je neplatné aj vtedy, ak niekto uzavrie zmluvu na majetok, ktorý patrí jemu samému, pričom nevie, že je to tak.

(11) Je tiež stanovené, že neplatná je aj stipulácia uzavretá pod nemožnou podmienkou.

(12) Z prirodzeného práva vyplýva, že právny úkon nepríčetnej osoby, ktorá urobí buď stipuláciu, alebo sľub, je neplatný.

(13) Podobá sa dieťaťu, ktoré je v takom útlom veku, že ešte nechápe, čo robí. Právo je však k nemu zhovievavejšie, pretože sa predpokladá, že každý, kto dokáže hovoriť, je schopný urobiť platnú stipuláciu alebo sľub.

(14) Je úplne jasné, že nemý nemôže uzavrieť ústny záväzok.

(15) To isté pravidlo platí aj pre hluchého, pretože ak môže hovoriť alebo sľubovať, mal by počúť slová stipulanta; ak však stipuluje, mal by počúť slová sľubujúceho. Z toho vyplýva, že nehovoríme o tom, kto počuje s ťažkosťami, ale o tom, kto nepočuje vôbec.

2. Same, Inštitúcie, kniha III.

Záväzky sa uzatvárajú súhlasom v prípade kúpy, predaja, prenájmu, nájmu, partnerstva a mandátu.

(1) Hovoríme, že záväzky sa v týchto prípadoch uzatvárajú súhlasom, pretože formálnosť slov alebo písomnosti nie je podstatná; ale stačí, aby súhlasili tí, ktorí obchod uzatvárajú.

(2) Preto sa takéto záväzky môžu uzatvárať medzi neprítomnými stranami, napríklad listom alebo prostredníctvom posla.

(3) Okrem toho pri zmluvách tohto druhu je každá zo strán zaviazaná voči ostatným za všetko, čo sa má vykonať v súlade so spravodlivosťou a dobrou vierou.

3. Paulus, Inštitúcie, kniha II.

Podstata záväzkov nespočíva v tom, že robia nejaký majetok alebo nejakú službu našou, ale v tom, že vyžadujú, aby sme niečo dali, niečo urobili alebo za niečo zodpovedali.

1. V prípade pôžičky na to, aby bol záväzok uzavretý, nestačí, aby boli peniaze len dané a prijaté, ale musia byť dané a prijaté s tým, že sa tak stane. Preto ak mi niekto dá svoje peniaze ako dar, hoci patria darcovi a prejdú do mojich rúk, predsa mu za ne nezodpovedám, lebo to nebol náš úmysel.

2. Ústny záväzok sa uzatvára aj vtedy, ak to bolo úmyslom strán; napríklad ak by som ti zo žartu alebo na vysvetlenie, čo je to ustanovenie, povedal: "Sľubuješ mi to a to?" a ty odpovieš: "Sľubujem," záväzok nevznikne.

4. Gaius, Denné alebo zlaté záležitosti, kniha III.

Závazky vznikajú aj z trestných činov, napríklad z krádeže, poškodenia, lúpeže, ublíženia na zdraví, pričom všetky tieto trestné činy sú toho istého druhu, pretože všetky sú odvodené od vecí samej, teda od trestného činu; kým na druhej strane záväzky vyplývajúce zo zmluvy sú odvodené nielen od prevodu majetku, ale aj od slov a súhlasu strán.

5. Ten istý, Zlaté veci, kniha III.

Ak niekto, kto vykonáva obchod neprítomnej osoby, vykoná nejaký úkon na základe mandátu, je zrejmé, že zo zmluvy, ktorá je uzavretá, budú medzi stranami prebiehať žaloby na základe mandátu, v ktorých každá z nich môže preukázať, ako sa má jedna voči druhej správať v súlade s pravidlami dobrej viery. Ak však konateľ koná bez mandátu, bolo rozhodnuté, že strany budú vzájomne zodpovedné; a z tohto dôvodu bolo zavedené konanie, ktoré označujeme ako žaloby na základe dobrovoľného zastúpenia, prostredníctvom ktorých sa môžeme navzájom donútiť, aby sme urobili všetko, čo vyžaduje spravodlivosť a dobrá viera. Žaloby tohto druhu však nevyplývajú ani zo zmlúv, ani z trestných činov, pretože sa predpokladá, že ten, kto vybavuje záležitosti iného počas jeho neprítomnosti, s ním predtým uzavrel dohodu; a nie je porušením zákona, ak sa zaviazal vybavovať záležitosti iného bez splnomocnenia. Teda stále možno povedať, že ten, ktorého obchod bol uzavretý bez jeho vedomia, buď uzavrel zmluvu, alebo spáchal trestný čin; ale z motívov výhodnosti bolo stanovené, že strany sú zodpovedné jedna voči druhej. Toto pravidlo bolo prijaté z dôvodu, že ľudia často odchádzajú do cudziny s úmyslom rýchlo sa vrátiť, a z tohto dôvodu nezverujú starostlivosť o svoje obchody nikomu; a potom v dôsledku nepredvídaných udalostí sú nevyhnutne neprítomní dlhší čas, než očakávali, a je nespravodlivé, aby ich obchody utrpeli škodu, čo by sa vskutku stalo, ak by osoba, ktorá sa ponúkla, že sa postará o ich záležitosti, nemala právo na žalobu o náhradu akýchkoľvek výdavkov, ktoré riadne zaplatila z vlastného mešca; alebo ak by ten, ktorého záležitosti sa vybavovali, nemal právo na žalobu proti tomu, kto prevzal starostlivosť o jeho obchody bez oprávnenia.

1. Tí, ktorí sú zodpovední za žalobu na poručníctvo, sa správne povedané, nepovažujú za zaviazaných z dôvodu zmlúv, keďže medzi poručníkom a poručencom sa neuzatvára žiadna zmluva. Ale z dôvodu, že nemôžu byť zodpovední z dôvodu trestného činu, považujú sa za zodpovedných na základe kvázi zmluvy. Aj v tomto prípade je konanie vzájomné. Nielenže totiž poručenec môže podať žalobu proti svojmu opatrovníkovi, ale na druhej strane aj opatrovník je oprávnený podať žalobu proti svojmu poručencomu, ak niečo vynaložil na jeho majetok, alebo sa stal za neho zodpovedným, alebo zaťažil svoj vlastný majetok niektorému z jeho veriteľov.

2. Dedič, ktorý je dlžníkom odkazu, sa nerozumie ako osoba zodpovedná ani z dôvodu zmluvy, ani z dôvodu trestného činu, pretože sa rozumie, že odkazovník neuzavrel žiadnu zmluvu so zosnulým ani s jeho dedičom, a je úplne jasné, že v takomto prípade nebol spáchaný žiadny trestný čin.

3. Aj ten, kto v dôsledku omylu osoby, ktorá platbu vykonala, dostal niečo, na čo nemal nárok, je zaviazaný ako v prípade pôžičky a podlieha rovnakému konaniu, akému podlieha dlžník voči svojmu veriteľovi. Nemalo by sa to však chápať tak, že ten, kto je v takomto prípade zodpovedný, je viazaný zmluvou; pretože každý, kto omylom zaplatí peniaze, tak robí skôr s úmyslom zbaviť sa záväzku, než ho uzavrieť.

4. Ak by sudca vydal nesprávne rozhodnutie, nepovažuje sa, prísne vzaté, za zodpovedného z dôvodu trestného činu, ani nie je viazaný na základe zmluvy; napriek tomu, keďže sa dopustil chyby, aj keď sa tak stalo z nevedomosti, považuje sa za zodpovedného z dôvodu kvázi trestného činu.

5. Za kvázi trestný čin sa považuje aj ten, kto z bytu, ktorý mu patrí alebo ktorý má prenajatý, alebo ktorý bezplatne obýva, vyhodí alebo vyleje niečo tak, že to zraní okoloidúceho. Preto ho nemožno správne chápať ako zodpovedného z dôvodu, že spáchal trestný čin, pretože veľmi často je zodpovedný za neopatrnosť iného, napríklad za neopatrnosť otroka alebo dieťaťa. Podobá sa tomu, kto umiestni alebo zavesí niečo v časti domu, pod ktorou zvyknú prechádzať ľudia a ktorá môže niekoho zraniť, ak by spadla. Preto ak by syn pod otcovou kontrolou, ktorý žije oddelene od svojho otca, niečo zhodil alebo vysypal zo svojho bytu, alebo by umiestnil či zavesil nad ulicu niečo, čo by hrozilo zranením okoloidúcich, podľa názoru Juliána by sa mala žaloba vyhovieť samotnému synovi a proti otcovi by sa nemala vyhovieť ani žaloba De peculia, ani žaloba noxal.

6. Podobne kapitán lode alebo majiteľ krčmy či hostinca je považovaný za zodpovedného za kvázi trestný čin za akúkoľvek škodu alebo krádež, ktorá môže byť spáchaná na lodi alebo v krčme či hostinci, za predpokladu, že on sám nespácha trestný čin, ale niekto, koho zamestnáva na lodi alebo v krčme či hostinci; keďže táto žaloba nemôže byť podaná proti nemu na základe zmluvy a keďže je do určitej miery vinný z neglfgencie, pretože využíva služby zlých ľudí, považuje sa za zodpovedného z dôvodu kvázi trestného činu.

(6) Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Pri všetkých dočasných skutkoch sa moja zodpovednosť končí až po úplnom uplynutí posledného dňa.

Pomponius, O Sabinovi, kniha XV.

Žalobu nemožno udeliť synovi proti jeho otcovi, pokiaľ zostáva pod jeho kontrolou.

8. Ten istý, O Sabinovi, kniha XVI.

Závazok uzavretý pod podmienkou: "Ak si to želám," je neplatný; keď totiž nemožno nič nútiť, aby si niečo dal, ak si to neželáš, je to rovnaké, ako keby nebolo povedané nič. Dedič niekoho, kto dá sľub a nikdy neočakáva, že ho splní, nie je zodpovedný, pretože táto podmienka nebola nikdy splnená, pokiaľ ide o samotného sľubujúceho.

9. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Syn pod otcovskou kontrolou nie je oprávnený podať žalobu vo vlastnom mene, okrem žaloby na náhradu utrpenej škody a v prípade, že bol zbavený majetku násilím alebo tajne, alebo na vrátenie majetku, ktorý uložil alebo požičal; takýto názor zastáva Julianus.

10. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLVII.

Prírodné záväzky by sa nemali brať do úvahy len preto, že na ich základe nemožno podať žalobu, ale aj z toho dôvodu, že ak boli zaplatené peniaze, ktoré neboli splatné, nemožno ich vymáhať.

11. Ten istý, O Sabinovi, kniha XII.

Všetky úkony, ktoré vykonávame a ktoré majú svoj pôvod v našich zmluvách, sú neplatné, ak začiatok záväzku nie je náš osobný; a preto nemôžeme ani ustanoviť, kúpiť, predať alebo uzavrieť zmluvu takým spôsobom, aby iný mohol správne podať žalobu z tohto dôvodu vo svojom mene.

(12) Pomponius, O Sabinovi, kniha XXIX.

Dedič zodpovedá v plnej výške, ak sa zosnulý dopustil podvodu pri zmluvách o vklade, pôžičke na užívanie, mandátnej zmluve, opatrovníctve a dobrovoľnom zastúpení.

13. Ulpianus, Disputácie, kniha I.

Žalobu in factum môže podať aj syn, ktorý je pod otcovskou kontrolou.

14. Ten istý, Disputácie, kniha VII.

Otroci sú zodpovední za svoje zločiny a zostávajú nimi aj po manumácii; nie sú však občiansky zodpovední za svoje zmluvy, napriek tomu sú zaviazaní a zaväzujú iných v súlade s prirodzeným právom. Napokon, zodpovednosti sa zbavím, ak po manumitácii otroka mu zaplatím sumu peňazí, ktorú mi požičal.

(15) Julianus, Digesty, kniha IV.

Istý muž, ktorý podal žalobu proti dedičovi, bol vylúčený na základe výnimky z dôvodu, že závet mal byť zrušený z dôvodu, že držba majetku mohla byť udelená emancipovanému synovi. Keďže uvedený emancipovaný syn sa nedomáhal držby pozostalosti, veriteľ mohol veľmi správne žiadať, aby sa mu právo na žalobu proti menovanému dedičovi obnovilo, pretože pokiaľ mohla byť držba pozostalosti udelená synovi v rozpore s ustanoveniami závetu, dedič do určitej miery nebol dlžníkom.

16. Same, Digest, kniha XIII.

Človek si požičal od otroka, ktorý tvoril súčasť pozostalosti, peňažnú sumu a dal mu do zálohu pozemok alebo otroka, a keďže žiadal, aby si pozemok alebo otroka ponechal na základe neistého titulu, držal ho na základe takéhoto titulu. Urobil tak preto, lebo otrok patriaci k nehnuteľnosti nadobudol pre ňu vlastníctvo prijatím jej odovzdania; a poskytnutím vlastníctva pod neistým titulom má za následok, že ho nemožno nadobudnúť úžere. Ak by totiž majetok požičal na užívanie alebo ho uložil a tvoril by súčasť jeho peculium, mal by právo podať žalobu o požičanie alebo uloženie v prospech pozostalosti. K tomu dochádza, ak bola zmluva uzavretá s odkazom na jeho peculium, pretože treba rozumieť, že držba nehnuteľnosti sa nadobúda za takýchto okolností.

Same, Digest, kniha XLVII.

Všetci dlžníci, ktorí dlhujú majetok za platnú odplatu, sú oslobodení, ak sa majetok dostane do rúk veriteľov iným spôsobom, z ktorého získajú peňažný prospech.

(18) Tamže, Digesty, kniha LIV.

Ak sa niekto, kto sa zaviazal dať Stichus, stane dedičom osoby, ktorá má nárok na uvedený Stichus podľa podmienok závetu, a podá žalobu na základe závetu, aby získal Stichus späť, nezruší sa ustanovenie. Na druhej strane Rand, ak podá žalobu na vymáhanie Stichus podľa stipulácie, bude mať stále nárok na jeden podľa závetu; pretože na začiatku boli tieto dva záväzky dohodnuté tak, že ak by bol jeden z nich podaný na súd, druhý by napriek tomu zostal nezrušený.

19. Same, Digest, kniha LXXIII.

Lukratívny titul sa nepovažuje za vzniknutý z prísľubu vena, a to z toho dôvodu, že ten, kto si nárokuje vena, sa do istej miery chápe ako veriteľ alebo kupujúci. Ak však veriteľ alebo kupujúci získa majetok na základe nejakého lukratívneho titulu, stále si zachováva právo na žalobu o jeho vrátenie; rovnako ako na druhej strane osobe, ktorá nezískava majetok na základe lukratívneho titulu, nič nebráni v tom, aby z tohto dôvodu podala žalobu o jeho vrátenie.

20. Alfenus, Digesty, kniha II.

Otrok by nemal za žiadnych okolností zostať bez trestu, ak poslúchol príkaz svojho pána; napríklad keď mu ten prikázal niekoho zabiť alebo spáchať krádež. Preto, hoci sa otrok môže dopustiť pirátstva na príkaz svojho pána, mal by byť za to stíhaný po získaní slobody; a každý násilný čin, ktorého sa mohol dopustiť a ktorý je trestný, ho vystaví trestu. Ak však vznikla hádka z dôvodu sporu alebo rozporu, alebo ak bolo použité násilie s cieľom zachovať právo, na ktoré mal jeho pán nárok, a nebol spáchaný žiadny zločin, potom by prétor nemal z tohto dôvodu vyhovieť žalobe proti oslobodenému, ktorý v čase, keď bol otrokom, poslúchol príkazy svojho pána.

(21) Julianus, O Miniciovi, kniha V.

Každý sa považuje za osobu, ktorá uzavrela zmluvu na mieste, kde sa zaviazala platiť.

22. Africanus, Otázky, kniha III.

Keď sa niekto dohodne na tovare a prijme záruku, ktorá má byť poskytnutá v určitý deň, čas treba počítať odo dňa, keď záruku dostal.

23. Ten istý, Otázky, kniha VII.

Ustanovenie bolo uzavreté s ohľadom na peniaze, ktoré mali byť použité v obchode, a ako je zvykom, bola do neho vložená pokuta na účely odškodnenia osoby, ktorá peniaze poskytla, ak by neboli zaplatené v stanovenom čase. Ten požadoval peniaze a keďže časť z nich bola zaplatená, zabudol vtedy požadovať zvyšok, ale po uplynutí určitého času ich požadoval. Istý právnik po konzultácii vyjadril názor, že pokutu možno vymáhať za čas, počas ktorého dlžník nebol upozornený na zaplatenie, a to dokonca aj vtedy, ak nebol upozornený vôbec; a že ustanovenie sa stane neúčinným len vtedy, ak je dlžník zodpovedný za to, že platba nebola vykonaná. V opačnom prípade treba povedať, že ak by ten, kto začal pohľadávku presadzovať, prestal s jej presadzovaním, pretože mu v tom zabránila choroba, sankcia by sa neuplatnila. Preto môže vzniknúť pochybnosť, ak by sa dlžník, ktorý bol upozornený na zaplatenie, sám dostal do omeškania, či by sa penále nepripojilo, aj keď neskôr peniaze ponúkol. Možno povedať, že je to spravodlivejšie, pretože ak rozhodca určený na uzavretie zmiernu nariadi, aby sa peniaze zaplatili do určitého času, a ten, komu nariadil ich zaplatenie, nie je v omeškani, platí, že penále sa nepripojí; a preto Servius veľmi správne rozhodol, že ak deň, keď sa mali peniaze zaplatiť, nebol zahrnutý do rozhodnutia rozhodcu, treba považovať za poskytnutú primeranú lehotu. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak sa niečo predalo pod podmienkou, že ak sa cena nezaplatí do určitého času, transakcia bude neplatná.

(24) Pomponius, Pravidlá.

Ak si požičiam sumu peňazí od nepríčetnej osoby v domnení, že je príčetná, a tieto peniaze použijem vo svoj prospech, nepríčetná osoba bude oprávnená podať žalobu na ich vrátenie. Lebo tak ako práva na žalobu nadobúdame za určitých okolností, keď si to neuvedomujeme, tak za podobných okolností možno podať žalobu v mene nepríčetných osôb; napríklad ak otrok takejto osoby uzavrie dohodu, alebo mu je ukradnutý majetok, alebo je poškodený takým spôsobom, že možno podať žalobu podľa Akvilskeho zákona; alebo ak je veriteľom a jeho dlžník by mal previesť majetok na niekoho s úmyslom ho oklamať. Rovnaké pravidlo sa uplatňuje v prípade, keď je dedičstvo odkázané nepríčetnej osobe alebo keď je mu majetok zverený na základe podmienok trustu.

1. Podobne, ak sa niekto, kto požičal peniaze otrokovi iného, neskôr stane nepríčetným a otrok použije požičané peniaze v prospech svojho pána, nepríčetná osoba bude oprávnená podať žalobu na ich vrátenie.

2. Opäť platí, že ak sa niekto, kto požičal peniaze patriace inému, stane neskôr nepríčetným a peniaze sa použijú, žalobu na ich vrátenie nadobudne nepríčetný.

3. Každý, kto vykonáva obchody nepríčetnej osoby, zodpovedá voči nej žalobou na základe dobrovoľného zastúpenia.

(25) Ulpian, Pravidlá, kniha V.

Existujú dva druhy žalôb, jedna reálna, ktorá sa nazýva vindictio, a druhá osobná, ktorá sa nazýva condictio. Reálna žaloba je tá, ktorou žalujeme o majetok, ktorý nám patrí a ktorý je vo vlastníctve iného, a podáva sa vždy proti strane, ktorá ho vlastní. Osobná žaloba je tá, ktorú podávame proti osobe, ktorá je povinná niečo pre nás urobiť alebo nám niečo dať, a podáva sa vždy proti nej.

1. Niektoré žaloby sa zakladajú na zmluve, iné na skutku a ďalšie sú ešte in factum. Žaloba sa zakladá na zmluve vždy, keď jedna osoba uzavrela s druhou dohodu vo svoj prospech; ako napríklad kúpou, predajom, prenájomom, nájmom a inými úkonmi tohto druhu. Žaloba založená na skutku je vtedy, keď je niekto zodpovedný za nejaký trestný čin, ktorý sám spáchal; napríklad za krádež alebo ublíženie na zdraví, alebo za nejakú škodu, ktorú spôsobil. Žaloba in factum je napríklad žaloba, ktorá sa priznáva patrónovi proti jeho slobodníkovi, ktorým bol predvedený na súd v rozpore s prétorským ediktom.

2. O všetkých žalobách sa hovorí, že sú buď občianske, alebo prétorské.

26. Ten istý, O daniach, kniha V.

Všetky trestné žaloby prechádzajú na dedičov po začatí súdneho konania.

27. Papinianus, Otázky, kniha XXVII.

Záväzky, ktoré samy o sebe nie sú platné, sa takými nemôžu stať ani rozhodnutím sudcu, ani príkazom prétora, ani mocou zákona.

28. Ten istý, Definície, kniha I.

Nárok uplatnený voči osobe sa označuje ako "žaloba"; nárok uplatnený voči veci sa nazýva "petit", pojem "stíhanie", začaté za účelom vymáhania majetku, sa používa tak voči veciam, ako aj voči osobám.

29. Paulus, Názory, kniha IV.

Istá suma peňazí bola splatná Luciovi Titiovi na základe rozsudku. Tomu istému dlžníkovi požičal inú sumu peňazí a pri prijímaní zábezpeky na jej zaplatenie nevedol, že mu má byť odovzdaná aj suma splatná na základe rozsudku. Pýtam sa, či je Lucius Titius oprávnený na obe žaloby. Paulus odpovedal, že v uvedenom prípade nie je nič, prečo by obe práva na žalobu nemali zostať nedotknuté.

30. Scaevola, Názory, kniha I.

Ak bol človek uvrhnutý do otroctva a potom získa slobodu vďaka zhovievavosti cisára, nemožno z tohto dôvodu povedať, že by prevzal záväzky voči svojim veriteľom.

31. Marcianus, Trusty, kniha II.

Nielen stipulácie, ale aj akékoľvek iné zmluvy, ktoré boli uzavreté za nemožných podmienok, sa považujú za neplatné a neúčinné; ako napríklad predaj alebo prenájom, ak sú závislé od nemožných udalostí, sú tiež neplatné; pretože pri uzatváraní zmluvy medzi dvoma alebo viacerými osobami sa berie do úvahy úmysel všetkých z nich a niet pochýb o tom, že si myslia, že zmluva tohto druhu nemôže byť splnená, ak sa uloží podmienka, o ktorej vedia, že je nemožná.

32. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha II.

Keď z jedného trestného činu vznikne viacero žalôb, ako sa to stáva, keď sa hovorí o výrube stromov tajným spôsobom, po mnohých názorových rozdieloch bolo stanovené, že konanie možno začať proti všetkým stranám.

33. Paulus, Dekréty, kniha III.

Hoci v niektorých cisárskych konštitúciách bolo stanovené, že dedičia vo všeobecnosti nepodliehajú pokute, napriek tomu bolo rozhodnuté, že ak bol zosnulý žalovaný počas svojho života, jeho dedičia budú podliehať pokute na základe zásady, že so zosnulým boli spojené vydania.

34. Tá istá vec, o súbežných žalobách.

Každý, kto udrie otroka iného takým spôsobom, že mu spôsobí škodu, stáva sa svojím činom zodpovedným za žalobu podľa akvilejského práva, ako aj za žalobu na náhradu škody, pretože škoda je spôsobená úmyselne a škoda je spôsobená z nedbanlivosti; preto budú obe žaloby prípustné. Existujú však určité authority, ktoré zastávajú názor, že ak sa zvolí jedna z týchto žalôb, druhá sa stráca; a iné sú toho názoru, že ak sa zvolí žaloba podľa akvilejského práva, tá na náhradu škody sa stratí; pretože prestáva byť správne a spravodlivé, aby sa vyniesol rozsudok proti tomu, kto zaplatil ocenenú sumu škody. Ak však už bola podaná žaloba o náhradu škody, účastník bude stále zodpovedný podľa akvilejského práva. Toto stanovisko by mal prétor obmedziť, pokiaľ sa nepodá žaloba o preplatok, ktorý možno získať podľa akvilejského práva. Preto je rozumnejšie pripustiť, že žalobca si môže vybrať jednu zo žalôb a následne použiť druhú na vymáhanie všetkého, čo môže získať viac, než prvou z nich.

(1) Ak niekto ukradne vec, ktorú som mu požičal na vlastné použitie, bude zodpovedný tak za žalobu o pôžičku, ako aj za osobnú žalobu o vrátenie veci, ale jedno z týchto konaní ruší druhé, a to buď zo zákona, alebo na základe uplatnenia výnimky; čo je lepší názor.

(2) Preto sa v súvislosti s nájomcom, ktorý ukradol niečo, čo patrilo k pozemku, rozhodlo, že je zodpovedný tak za žalobu o vrátenie veci, ako aj za žalobu o krádež a za žalobu o nájom. Sankcia za krádež nie je zlúčená, ale ostatné dve žaloby áno. To sa vzťahuje na konanie podľa akvileánskeho práva; ak ti totiž požičiam šaty a ty ich roztrháš, na vrátenie majetku budú podané obe žaloby. Po podaní žaloby podľa akvilejského práva zaniká právo na žalobu o pôžičku; a po podaní žaloby o pôžičku existuje istá pochybnosť, či sa žaloba podľa akvilejského práva nemôže podať do tridsiatich dní z dôvodu, že je to výhodnejšie. Lepší názor je, že právo na jej podanie je zachované, pretože sa pridáva k jednoduchaj hodnote nehnuteľnosti, a ak bola jednoduchá hodnota zaplatená, nebude dôvod na jej podanie.

35. Ten istý, O hlavnom edikte, kniha I.

Pokiaľ ide o prétorské žaloby, Cassius hovorí, že treba mať za to, že také, ktoré umožňujú stíhanie majetku, sa môžu udeliť po uplynutí roka a ostatné v priebehu roka. Pretoriánske žaloby, ktoré nie sú udelené po uplynutí roka, však nie sú voči dedičovi dostupné; napriek tomu sa od neho môže vymáhať akýkoľvek zisk, ktorý nadobudol, rovnako ako sa to deje v prípade žaloby z dôvodu podvodu, v interdikte Unde vi a v iných konaniach tohto druhu. Medzi ne patrí aj majetkové stíhanie, ktorým sa snažíme získať späť všetko, čo bolo odňaté z nášho dedičstva, a keď postupujeme proti držiteľovi majetku nášho dlžníka. Rovnakého druhu je aj publiciánska žaloba, ktorá sa poskytuje na účely vymáhania majetku. Ak je však táto žaloba udelená z dôvodu, že užívanie bolo prerušené, právo zaniká do jedného roka, pretože je udelené v rozpore so zásadami občianskeho práva.

(1) Žaloba na základe zmluvy uzavretej obecným magistrátom sa priznáva voči duumvirs a obci po uplynutí jedného roka.

36. Ulpián, O edikte, kniha II.

V osobných žalobách o vrátenie majetku rozsudok neznamená vždy hanbu, aj keď môže byť vydaný v prípadoch týkajúcich sa infámie.

37. Ten istý, O edikte préтора, kniha IV.

V pojme "žaloba" sú zahrnuté vecné, osobné, priame, spravodlivé a škodové žaloby, ako hovorí Pomponius, a tiež prétorské ustanovenia, pretože nahrádzajú žaloby, ako aj konania na zabezpečenie proti hroziacej ujme, na zabezpečenie vyplatenia odkazov a iné tohto druhu. Interdikty sú tiež zahrnuté v pojme "žaloba".

(1) Zmiešané žaloby sú žaloby, v ktorých sú žalobcami obe strany; ako napríklad také, ktoré sa podávajú na vysporiadanie hraníc, žaloby na rozdelenie a na rozdelenie majetku, ktorý je v spoločnom vlastníctve, a interdikty Uti possidetis a Utrubi.

38. Paulus, O edikte, kniha III.

Nie sme viazaní formou listov, ale významom, ktorý vyjadrujú, keďže bolo rozhodnuté, že písmo nemá mať menšiu platnosť ako to, čo znamenajú slová vyslovené jazykom.

39. Gaius, O edikte, kniha III.

Syn pod otcovskou kontrolou, podobne ako hlava domácnosti, je viazaný všetkými druhmi titulov a žaloba proti nemu môže byť podaná z tohto dôvodu, rovnako ako proti osobe, ktorá je nezávislá.

40. Paulus, O edikte, kniha XI.

Odkazy sa považujú za pohľadávky voči majetku, hoci ich začína platiť dedič.

41. Ten istý, O edikte, kniha XXII.

Vždy, keď zákon zavádza záväzok, ak nie je osobitne ustanovené, že využijeme len jednu žalobu, budú na tento účel platiť aj starodávne žaloby.

(1. Ak možno podať dve žaloby z tej istej veci a žalobca mohol vymôcť väčšiu sumu využitím druhej, ktorú nepodal, bude povinnosťou súdu vydať rozhodnutie v jeho prospech o tejto sume; ak však mohol vymôcť len tú istú sumu alebo menej, druhá žaloba mu nebude na úžitok.

42. Ulpián, O edikte, kniha XXI.

Osoba, ktorej bolo dedičstvo odkázané pod podmienkou, nie je veriteľom pozostalosti, kým podmienka trvá, ale až po jej splnení; hoci je stanovené, že každý, kto sa podmienil podmienkou, zostáva veriteľom, kým táto podmienka trvá.

(1) Veriteľmi by sme mali rozumieť tých, ktorí sú oprávnení na občianskoprávnu žalobu (za predpokladu, že im nemôže brániť výnimka), alebo na prétorskú žalobu, alebo na žalobu in factum.

43. Paulus, O edikte, kniha LXXII.

Hlava domácnosti, ktorá dosiahla vek puberty, ktorá je sama sebe pánom a má zdravý rozum, sa môže zaviazat'. Chovanec sa nemôže stať povinným podľa občianskeho práva bez oprávnenia svojho poručníka. Otrok sa nemôže zaviazat' zmluvou.

44. Ten istý, O edikte prétora, kniha LXXIV.

Existujú štyri rôzne druhy záväzkov, pretože sa uzatvárajú s ohľadom na určitý čas alebo za určitých podmienok, alebo s ohľadom na určitú mieru, alebo závisia od určitých výsledkov.

(1) So zreteľom na čas treba brať do úvahy dve veci, pretože záväzok sa buď začína, alebo končí k určitému dátumu. Začína sa určitým dátumom, napríklad takto: "Sľubuješ, že mi zaplatíš takú a takú sumu na Kalendy marca?" (2) Záväzok sa začína určitým dátumom. Podstata tohto záväzku spočíva v tom, že suma nemôže byť vyinkasovaná pred stanoveným časom. Keď sa uzatvára v určitom čase, napríklad takto: "Sľubuješ mi zaplatiť odteraz do Kalendy marca?", stanovuje sa, že ani záväzok, ani odkaz nemožno uzavrieť na určitý čas, pretože keď sa niečo začne platiť inému, prestáva sa to platiť za určitých okolností. Je zrejmé, že po uplynutí času môže byť stipulant vylúčený z dôvodu jeho dohody alebo z dôvodu podvodu. Podobne, ak by niekto pri odovzdávaní pozemku povedal, že odovzdáva pôdu bez budovy na nej, nebráni to tomu, aby budova, ktorá je svojou povahou spojená s pôdou, prešla spolu s ňou.

(2) Účinná je podmienka, ktorá bola do záväzku vložená v čase, keď sa uzatváral, a nie až po jeho dovŕšení; ako napríklad: "Sľubuješ mi zaplatiť sto aurei, ak nepripláva loď z Ázie?" (3) Ak je to možné, je to možné. V tomto prípade by však v prípade splnenia podmienky existoval dôvod na výnimku založenú na neformálnej dohode alebo na podvode.

(3) Miera záväzku sa stáva zrejmou, keď stanovíme desať aurei alebo otroka, pretože dodanie jedného z nich likviduje celú zmluvu a jedno z nich nemožno požadovať, kým existujú obe.

(4) Výsledok záväzku sa vzťahuje buď na osobu, alebo na vec; na osobu, keď stanovím, že platba sa má uskutočniť buď mne, alebo Titiovi; na vec, keď stanovím, že sa mi zaplatí desať aurei, alebo sa Titiovi odovzdá otrok; a v tomto prípade vzniká otázka, či sa otrok, keď sa odovzdá Titiovi, stáva slobodným zo zákona.

(5) Keď si stanovím nasledovné: "Ak mi nedáš taký a taký pozemok, sľubuješ mi zaplatiť sto aurei?", predmetom ustanovenia je len suma sto aurei, ale prevod pozemku je jedným zo spôsobov splnenia záväzku.

(6) Ak stanovím, že postavím loď, a ak ju nepostavíš, že mi zaplatíš sto aurei, pozrime sa, či ide o dve podmienky, jednu absolútnu a druhú podmienenú, a ak sa splní podmienka druhej, či nezruší prvú, alebo či ju nezačlení do seba a nestane sa akoby obnovením prvej. Posledný názor je lepší.

45. Ten istý, O Plautiovi, kniha III.

Keď človek, ktorý je dlžný Stichovi na základe ustanovenia, ho manumuje skôr, ako je v omeškaní, a otrok zomrie skôr, ako je sľubovateľ žalovaný za to, že ho nevydal, ten nebude zodpovedný. Nepovažuje sa totiž za vinníka, pretože otroka nevydal.

46. Ten istý, O Plautiovi, kniha VII.

47. Nepříčetná osoba a poručenec sú zodpovední bez oprávnenia ich poručníka alebo opatrovníka, ak záväzok vyplýva zo samotného majetku; ako napríklad, ak mám s jedným z nich spoločný pozemok a vynaložil som v súvislosti s ním nejaké výdavky alebo ho poručenec nejakým spôsobom poškodil, bude zodpovedný za žalobu o rozdelenie.

47. Ten istý, O Plautiovi, kniha XIV.

Arianus hovorí, že je veľký rozdiel medzi otázkou, či je niekto povinný alebo bol prepustený. Keď sa pátra s odkazom na existenciu zodpovednosti, mali by sme sa skôr prikloniť k tomu, aby sme popreli, že to tak je, ak máme na to nejakú príležitosť. Na druhej strane, keď sa otázka týka toho, či bol prepustený, tendencia by mala byť v prospech toho, že bol prepustený.

48. Ten istý, O Plautiovi, kniha XVI.

Pri akýchkoľvek transakciách, pri ktorých nie je potrebná reč, postačí súhlas; a v záležitostiach tohto druhu sa môže zúčastniť aj hluchý človek, a to z toho dôvodu, že dokáže porozumieť a vyjadriť svoj súhlas, ako pri prenájme, prenájme, kúpe a iných podobných zmluvách.

49. Ten istý, O Plautiovi, kniha XVIII.

Žaloby vyplývajúce zo zmlúv sa priznávajú dedičom aj vtedy, ak ide o nejaký zločin; ako napríklad v prípade, keď sa poručník dopustil zlej viery pri spravovaní svojho poručníctva, alebo keď sa niekto, u koho bol majetok uložený, dopustil podvodu. V tomto prípade, aj keď sa syn pod otcovskou kontrolou alebo otrok dopustil podvodného konania tohto druhu, sa poskytne žaloba De peculio, a nie žaloba noxal.

50. Pomponius, O Plautiovi, kniha VII.

Ak niekto sľúbi zaplatiť určitú sumu peňazí do jedného roka alebo ak je proti nemu vydaný rozsudok, ktorý mu túto povinnosť ukladá, môže ju zaplatiť v ktorýkoľvek deň počas roka.

51. Celsus, Digesty, kniha III.

Žaloba nie je nič iné ako právo vymáhať to, na čo máme nárok, prostredníctvom súdneho konania.

52. Modestinus, Pravidlá, kniha II.

Závazok uzatvárame buď s poukazom na samotnú nehnuteľnosť, alebo slovami, alebo obidvoma súčasne, alebo súhlasom, alebo podľa obyčajového práva, alebo podľa prétorského práva, alebo z nutnosti, alebo z trestného činu.

(1) Závazok na účet nehnuteľnosti uzatvárame, keď nám je odovzdaná.

(2) Uzatvárame ho slovami, keď sa položí otázka a dá sa na ňu náležitá odpoveď.

(3) Závazok uzatvárame na účet nehnuteľnosti a slovami, ak je nehnuteľnosť dodaná a zároveň sú dané odpovede na otázky.

(4) Keď s niečím súhlasíme, sme nevyhnutne zodpovední na základe nášho dobrovoľného súhlasu.

(5) Závazok podľa obyčajového práva uzatvárame, keď dodržiavame zákony v súlade s tým, čo predpisujú, alebo ich porušujeme.

(6) Závazok podľa prétorského práva uzatvárame vtedy, keď nám niečo prikazuje alebo zakazuje večný edikt alebo magistrát.

(7) Povinnosť z nutnosti uzatvárajú tí, ktorí nemôžu robiť nič iné, než čo im je nariadené. To sa stáva v prípade nevyhnutného dediča,

(8) Závazok uzatvárame z dôvodu trestného činu, ak sa hlavná časť vyšetrovania vzťahuje na spáchaný protiprávny čin.

(9) Na vznik záväzku stačí aj jednoduchý súhlas, hoci môže byť vyjadrený slovami.

(10) Mnohé záväzky sa uzatvárajú len na základe prejavov súhlasu.

53. Rovnaký, Pravidlá, kniha III.

Niekoľko trestných činov spáchaných s ohľadom na jednu a tú istú vec zakladá rôzne žaloby; je však stanovené, že nemožno použiť všetky, a ak z jedného záväzku vyplýva niekoľko dôvodov žaloby, treba použiť len jeden, a nie všetky.

(1. Keď v záväzku uvádzame všeobecné tvrdenie: "Alebo v prospech toho, komu má majetok patriť", zahrňame nielen osoby, ktoré boli arogované, ale aj iné osoby, ktoré po nás môžu nastúpiť na základe akéhokoľvek iného práva.

54. To isté, Pravidlá, kniha V.

Fiktívne zmluvy nie sú právne záväzné ani v prípade predaja, a to z toho dôvodu, že sú len simulované a nezakladajú sa na pravde.

55. Javolenus, Listy, kniha XII.

Vo všetkých veciach, ktoré sa týkajú prevodu vlastníctva, musí existovať zhoda a úmysel oboch zmluvných strán; pretože pri predaji, darovaní, prenájme alebo akomkoľvek inom druhu zmlúv, ak sa obe strany nedohodnú, nič, čo sa začalo, nebude mať účinok.

56. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XX.

Všetky žaloby, na ktoré môžem mať nárok prostredníctvom svojho otroka, či už vyplývajú zo Zákona dvanástich tabúl, alebo z Akvilského zákona, alebo môžu byť podané z dôvodu spáchanej škody alebo krádeže, budú naďalej existovať, aj keby bol otrok neskôr buď manumitovaný, alebo odcudzený, alebo by zomrel. Osobná žaloba na vrátenie majetku, ktorý bol odcudzený uvedeným otrokom, bude tiež môcť byť podaná, ak by som ho po získaní do vlastníctva buď neodcudzil, alebo nemanumitoval.

57. Ten istý, O Quinte Muciovi, kniha XXXVI.

Vo všetkých uzavretých zmluvách, či už boli uzavreté v dobrej viere alebo nie, ak vznikol nejaký omyl nedorozumením strán, teda ak ten, kto majetok kúpil alebo prenajal, mal iný názor ako ten, s kým zmluvu uzavrel, bude transakcia neplatná. Rovnaké pravidlo by sa malo prijať aj pri založení partnerstva, takže ak majú partneri odlišné názory, pričom jeden zastáva jeden názor a druhý iný, partnerstvo nebude platné, pretože závisí od súhlasu strán.

58. Callistratus, Edikt o menšinách, kniha I.

Treba mať na pamäti, že ak bola v prípade spojená záležitosť, prechádza proti dedičovi a iným osobám tohto druhu.

59. Licinius Rufinus, Pravidlá, kniha VIII.

Poručník tým, že si požičia peniaze, sa nestáva zodpovedným podľa prirodzeného práva.

60. Ulpián, O edikte, kniha XVII.

Ak sú trestné žaloby týkajúce sa tej istej peňažnej sumy súběžné, jedna z nich nikdy neruší druhú.

61. Scaevola, Digesty, kniha XXVIII.

Seiov zástupca poslal istému zlatníkovi listinu, na ktorej konci boli tieto slová: "Zlatník, ktorý má na mysli, aby sa mu vrátila suma, ktorú má zaplatiť, je povinný zaplatiť: "Ja, Lucius Kalendius, som schválil to, čo bolo napísané vyššie, a zostatok v takejto výške je od nás splatný tomu a tomu." Pýtam sa, či by to zaväzovalo Gaia Seia? Odpoveď znela, že ak Seius nie je viazaný inak, nezodpovedá za to, čo je uvedené v tomto dokumente.

(1) Seia, ktorý chcel vyplatiť plat Luciovi Titiovi, mu poslal nasledujúci list: Luciovi Titiovi: "Pozdravujem ťa. Ak máš rovnaké zmýšľanie a chováš ku mne náklonnosť, akú si vždy prejavoval, predaj svoj majetok a príď ku mne hneď, ako dostaneš tento list. Budem ti platiť desať aurei každý rok, kým budem žiť, lebo viem, ako veľmi ma miluješ." Ak by Lucius Titius predal svoj majetok a odišiel k nej, pýtam sa, či by ročný plat uvedený v liste mohol poberať on. Odpoveď znela, že sa musí vykonať vyšetrovanie s ohľadom na hodnotu osôb a ich motívy, aby sa určilo, či sa má poskytnúť žaloba.

Knihá XLV

1. O ústných záväzkoch.
2. O zodpovednosti dvoch alebo viacerých sľubujúcich.
3. Pokiaľ ide o ustanovenia otrokov.

Tit. 1. O ústných záväzkoch.

1. Ulpián, O Sabínovi, kniha XLVIII.

Zmluva nemôže byť uzavretá inak ako slovami dvoch zmluvných strán, a preto nemôže uzavrieť zmluvu nikto, kto je nemý alebo hluchý, ani dieťa; nemôže ju uzavrieť ani neprítomná osoba, pretože strany si musia vzájomne rozumieť. Preto ak niektorá z týchto osôb chce uzavrieť stipuláciu, nech tak urobí prostredníctvom otroka, ktorý je v tom čase prítomný, a ten za ňu nadobudne úkon založený na tejto stipulácii. Podobne, ak si niekto želá zaviazat' sa, nech nariadi, aby sa tak stalo, a on bude viazaný jeho nariadením.

(0) Ak jedna z prítomných strán položí otázku a odíde skôr, než sa mu dá odpoveď, robí stipuláciu neplatnou. Ak však položí otázku, kým je prítomný, a odíde, a po návrate dostane odpoveď, zaviazá sa, lebo medzičasom nedošlo k zneplatneniu záväzku.

(1) Ak by niekto položil otázku takto: "Kto sa pýta? "Zaplatíš?" a druhý odpovie "Prečo nie?", ten druhý sa zaviazá. Nebude to tak, ak bude súhlasiť bez toho, aby sa vyjadril, pretože ten, kto takto súhlasí, je viazaný nielen občiansky, ale aj prirodzene; a preto sa veľmi správne hovorí, že ani jeho ručiteľ sa nestáva za neho zodpovedným.

(2) Ak by niekto po jednoduchom výsluchu odpovedal: "Ak sa stane taká a taká vec, zaplatím", je isté, že nebude viazaný. A ak by sa ho spýtali: "Zaplatíš do piateho kalendu" a on odpovie: "Zaplatím na ides", tiež nebude zaviazaný, pretože neodpovedal s ohľadom na to, na čo sa ho pýtali; a naopak, ak by sa ho spýtali pod nejakou podmienkou a on by odpovedal absolútne, treba povedať, že nebude zaviazaný. Ak sa k záväzku niečo pridá alebo z neho niečo uberie, vždy sa musí konštatovať, že bol zneplatnený, ibaže by stipulant okamžite prijal rozdiel v odpovedi; vtedy sa totiž bude považovať, že bola uzavretá nová podmienka.

(3) Ak keď ja stipulujem na desať aurei a ty odpovieš na dvadsať, je isté, že záväzok sa uzavrel len na desať. Na druhej strane, ak ja žiadam dvadsať a ty odpovieš desať, záväzok sa uzavrie len na desať; lebo hoci sumy musia súhlasiť, predsa je úplne jasné, že ide o dvadsať a desať.

(4) Ak ja stanovím za Pamfila a ty sľúbiš Pamfila aj Sticha, myslím, že dodatok o Stichovi treba považovať za nadbytočný. Keď je totiž toľko stipulácií, koľko je predmetov, sú akoby dve stipulácie, z ktorých jedna je užitočná a druhá zbytočná, a tá užitočná nie je znehodnotená tým, čo je bezcenné.

(5) Nezáleží na tom, či je odpoveď daná v inom jazyku. Preto ak sa niekto pýta po latinsky a je mu odpovedané po grécky, záväzok je zmluvný, ak je odpoveď vhodná. Rovnaké pravidlo platí aj v opačnom prípade. Je však nejaká pochybnosť, či to máme aplikovať len na gréčtinu, alebo aj na iné jazyky; napríklad na púnsky, asýrsky alebo akýkoľvek iný jazyk? O tomto bode písal Sabinus, ale pravdou je, že akýkoľvek druh reči môže viesť k záväzku, ak však každá zo strán rozumie jazyku druhej strany buď sama, alebo prostredníctvom verného tlmočníka.

2. Paulus, O Sabinovi, kniha XII.

Niektoré ustanovenia sa týkajú darovania a iné sa vzťahujú na úkony, ktoré sa majú vykonať.

3. Zo všetkých týchto príkladov niektoré pripúšťajú čiastočnú platbu, ako napríklad v prípade, keď sa dohodneme, že zaplatíme desať aurei. Iné to nepripúšťajú a vo svojej povahe nie sú deliteľné; napríklad keď stipulujeme právo cesty, právo prechodu alebo právo jazdy. Niektoré svojou povahou umožňujú rozdelenie, ale ak nie je daná celá vec, ustanovenie sa nevykoná; napríklad keď ustanovím vo všeobecnej rovine otroka, misu alebo nejakú vázu. Ak sa totiž poskytne jedna časť Stichus, ešte nedochádza k splneniu žiadnej časti stipulácie a môže sa okamžite požadovať, alebo zostať v odklade, kým sa neposkytne iný otrok. Ustanovenie o vybavení buď Sticha, alebo Pamfila je rovnakého druhu.

4. Preto pri stipuláciách tohto druhu nemôžu byť dedičia zbavení záväzku len tým, že dajú časť, pokiaľ všetci nedajú, to isté; pretože podmienka záväzku sa nemení osobou dedičov. Preto ak to, čo sa sľubuje, nie je možné rozdeliť, ako napríklad právo cesty, každý z dedičov sľubujúceho bude zodpovedať za všetko. Ale v prípade, že jeden z dedičov zaplatil celú sumu, má regresný nárok voči svojmu spoludedičovi prostredníctvom žaloby o rozdelenie. Preto sa stáva, ako hovorí Pomponius, že každý z dedičov osoby, ktorá sa zaviazala k právu cesty alebo k právu prechodu, je oprávnený podať žalobu na celý majetok. Niektoré authority sa však domnievajú, že v tomto prípade stipulácia zaniká, pretože služobnosť nemôže nadobudnúť každý z nich samostatne, ale ťažkosti s doručením nespôsobujú neplatnosť dohody.

5. Ak však po ustanovení služobnosti podám žalobu proti jednému z dedičov sľubujúceho, zostáva zaplatiť len podiel ostatných, ktorý je splatný na základe záväzku. - Tak je to aj v prípade, keď sa jednému z dedičov udelí prepustenie.

6. To isté pravidlo, ktoré sme uviedli, ako pravidlo týkajúce sa dedičov, sa vzťahuje na samotného sľubovateľa a jeho ručiteľov.

7. Opäť platí, že ak sa ustanovenie týka úkonu, ktorý sa má vykonať, napríklad ak ustanovím, že ani ty, ani tvoj dedič neurobíte nič, čo by mi bránilo v prechode alebo v jazde, a jeden z viacerých dedičov mi v tom zabráni, bude zodpovedný aj jeho spoludedič; ale to, čo mu dali, môžu vymáhať žalobou o rozdelenie. Tento názor zastávajú aj Julianus a Pomponius.

8. Na druhej strane, ak by stipulant zomrel po tom, čo ustanovil, že on a jeho dedič majú užívať právo cesty, a jednému z jeho dedičov by sa v tom zabránilo, hovoríme, že je rozdiel, či sa ustanovenie úplne porušilo, alebo sa

tak stalo len s ohľadom na podiel toho, do ktorého práva sa zasiahlo. Ak sa totiž k ustanoveniu pridá pokuta, vznikne v plnom rozsahu; ale tí - ktorým nebolo zabránené, budú vylúčení na základe výnimky z dôvodu podvodu. Ak však nebola uložená žiadna sankcia, potom bude stipulácia porušená len pokiaľ ide o podiel toho, komu bolo zabránené.

(0) Ulpián, O Sabinovi, kniha XLIX.

Rovnaké pravidlo platí aj pre stipuláciu: "Sľubuješ, že ja a môj dedič môžeme mať toľko a toľko?".

4. Dôvodom tohto rozdielu je, že ak sa jednému z dedičov bráni, spoludedič, ktorý nemá na veci záujem, nemôže podať žalobu na základe ustanovenia, pokiaľ nebola uložená sankcia, ktorá spôsobuje, že ustanovenie porušujú všetci; v tomto prípade totiž nepátrame po tom, kto má na tom záujem. Keď však jeden z dedičov, zasiahne, sú zodpovední všetci, pretože je v záujme toho, komu sa bráni, aby mu nikto neprekážal.

5. Paulus, O Sabinovi, kniha XII.

To isté hovoríme, ak som sa zaviazal, že sa podvodu nedopustiš ani ty, ani tvoj dedič; a buď sľubujúci, alebo zaväzujúci sa zomrie a zanechá niekoľko dedičov.

2. Cato v XV. knihe hovorí, že ak je sľúbená pokuta vo výške určitej peňažnej sumy, ak by sa malo vykonať niečo iné a sľubujúci by zomrel a jeden z viacerých dedičov by spáchal čin, ktorý je ustanovený, pokutu ponesú všetci dedičia, každý v pomere k svojmu podielu na majetku, alebo ju ponesie len jeden podľa výšky svojho podielu. Ak sa činu, ktorý je ustanovený proti, dopustili všetci dedičia a predmet ustanovenia bol nedeliteľný, ako napríklad v prípade, keď sa udeľuje právo cesty z dôvodu, že ho nemožno rozdeliť, považuje sa čin do určitej miery za spáchaný všetkými. Ak sa však ustanovenie týka niečoho, čo je deliteľné, napríklad, že právne konanie už nemožno viesť, potom len dedič, ktorý porušil ustanovenie, znáša sankciu v pomere k svojmu podielu. Dôvodom tohto rozdielu je skutočnosť, že v prvom rade sa má za to, že skutok spáchali všetci dedičia, keďže dohodu, že neurobíš nič, čím by mi mohol byť znemožnený prechod alebo jazda, nemožno porušiť inak ako v celom rozsahu. Pozrime sa však, či to, čo sa objavuje v nasledujúcom ustanovení, nie je to isté, ale skôr niečo, čo sa mu podobá, a to "Sľubuješ, že Titius a jeho dedič toto ratifikujú?" Lebo v tejto stipulácii bude zodpovedný len ten, kto tento akt neratifikuje, a len ten môže podať žalobu o to, čo sa požadovalo. Tento názor zastával aj Marcellus, hoci sám pán nemôže urobiť čiastočnú ratifikáciu.

3. Ak ten, kto stanovil dvojnásobnú sumu, zomrie a zanechá viacerých dedičov, každý z nich môže podať žalobu v pomere k svojmu dedičskému podielu z dôvodu vypratania toho, na čo má nárok. Rovnaké pravidlo sa uplatní aj na ustanovenie týkajúce sa užívacieho práva, na zabránenie hroziacej škody a na výpoveď na prerušenie nového diela. Po oznámení o prerušení nového diela nemožno vykonať čiastočnú reštitúciu do pôvodného stavu. Toto pravidlo prijali zmluvné strany z dôvodu jeho výhodnosti. Čiastočnú reštitúciu nemôže vykonať sľubujúci, ani nemôže podať čiastočnú obranu.

4. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXVI.

Niektoré stipulácie sú súdne, niektoré prétorské, niektoré konvenčné a iné spoločné, teda prétorské aj súdne. Súdne ustanovenia sú také, ktoré sú oficiálne predpísané súdom, ako napríklad poskytnutie záruky proti podvodu. Pretoriánske ustanovenia sú také, ktoré sú oficiálne predpísané prétorom, napríklad ustanovenia proti hroziacej ujme. Pretoriánske ustanovenia treba chápať tak, že zahŕňajú aj tie, ktoré sa týkajú povinností míle, pretože aj tie vychádzajú z právomoci jurisdikcie. Konvenčné stipulácie vznikajú na základe dohody strán a som v pokušení povedať, že ich je toľko druhov, koľko je predmetov, ktoré sa majú kontrahovať, keďže sa používajú v tých istých slovných záväzkoch a závisia od povahy obchodu, ktorý sa má uzavrieť. Štipendiá sú bežné napríklad v prípadoch, keď sa dohodne, že majetok poručenca bude zabezpečený; prétor totiž nariadi, aby sa na ochranu majetku poručenca poskytla kaucia, a niekedy to urobí sudca, ak sa to nedá dosiahnuť inak. Podobne aj ustanovenie o dvojnásobnej sume pochádza buď od sudcu, alebo z ediktu diles.

5. Stimulacia je určitá forma slov, ktorou vypočúvaná strana odpovedá, že dá alebo urobí to, čo je predmetom výsluchu.

6. Dohoda o splnení je ustanovenie, ktoré zaväzuje sľubujúceho, že poskytne záruky, teda osoby, ktoré sľúbia to isté.

7. Dohoda o uspokojení je termín, ktorý sa používa rovnako ako dohoda o zabezpečení. Lebo keď sa niekto uspokojí s tým, čo mu bolo poskytnuté, nazýva sa to uspokojením; a podobne, keď sa poskytnú ručiteľia, ktorí sa ústne zaväžu, a ten, komu sa ponúkajú, sa s nimi uspokojí, označuje sa to ako poskytnutie dostatočnej záruky.

8. Ak sľúbite určitú sumu peňazí ako istinu a tiež pokutu, ak nebude zaplatená, a jeden z vašich dedičov zaplatí časť istiny, bude napriek tomu zodpovedný za pokutu, kým nebude zaplatené to, čo je splatné od jeho spoludediča. Rovnaké pravidlo sa uplatňuje na penále v prípade postúpenia veci na rozhodcovské konanie, ak jedna zo strán splní rozhodnutie sudcu a druhá nie. Dedič by mal byť uhradený svojím spoludedičom, pretože pri ustanoveniach tohto druhu nemožno prijať žiadne iné rozhodnutie bez toho, aby nedošlo k poškodeniu spoludediča.

9. Ulpian, O Sabinovi, kniha I.

Keď bolo niekomu zakázané spravovať vlastný majetok, je síce zvýhodnený stipuláciou, ale nemôže nič dodať ani sa zaviazať sľubom. Preto v jeho prospech nemôže zasiahnuť ručiteľ, rovnako ako v prospech nepríčetného.

10. Ten istý, O Sabinovi, kniha VI.

Ak bola predpísaná nemožná podmienka, ktorá sa vzťahuje na vykonanie nejakého úkonu, je prekážkou stipulácie. Iný je však prípad, ak sa do stipulácie vloží podmienka, ako je nasledujúca, totiž "ak nevystúpi do neba"; je totiž dostupná a účinná a vzťahuje sa na peniaze, ktoré boli požičané.

11. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

V nasledujúcej stipulácii: "Ak nevydáš Sticha na kalendách, sľubuješ zaplatiť desať aurei!" Keďže otrok zomrel, vzniká otázka, či možno podať žalobu bezprostredne pred kalendami? Sabinus a Proculus zastávajú názor, že žalobca musí počkať do tohto dňa, čo je lepší názor, pretože každý záväzok sa vzťahuje na podmienku a určený čas, a hoci sa zdá, že podmienka bola splnená, ešte nenastal čas plnenia. Ale s odkazom na toho, kto sľubuje takto: "Ak sa nedotkneš prstom oblohy pred kalendami," môžeme pokračovať okamžite. Tento názor zastával aj Marcellus.

12. Pomponius, O Sabinovi, kniha II.

13. Ak si Titius a Seius samostatne stanovia nasledovné podmienky: "Ak neprevedieš taký a taký pozemok na toho a toho, sľubuješ, že mi zaplatíš?", čas na zaplatenie jedného z nich sa neskončí, kým nebude vyneseny rozsudok, a preto právo na žalobu bude patriť tomu, kto prejaví najväčšiu usilovnosť.

13. Ten istý, O Sabinovi, kniha III.

V ustanovení, ako je nasledujúce: "Ak Lucius Titius nepríde do Itálie pred Kalendami mája, sľubuješ zaplatiť desať aurei!", je našou praxou, že žaloba nemôže byť podaná skôr, než sa zistí, že Titius nemôže prísť do Itálie pred týmto dátumom a že neprišiel, či už živý alebo mŕtvy.

14. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Ak syn, kým je doma, uzavrie ustanovenie, má sa za to, že ho nadobudol v prospech svojho otca po jeho návrate z rúk nepriateľa.

15. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Ak stanovím nasledovnú podmienku: "Sľubuješ zaplatiť desať, alebo päť aurei?", bude sa platiť päť. A tiež: "Sľubuješ zaplatiť na januárové, alebo februárové kalendy?" Je to rovnaké, ako keby som stanovil platbu na februárové kalendy.

16. Ulpián, O Sabinovi, kniha XIX.

Ten, kto uzavrie ustanovenie o zaplatení pred nasledujúcimi kalendami, je v rovnakom postavení ako ten, kto ustanoví zaplatenie na kalendy.

17. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Ak sa s tebou dohodnem, že sa postaví dom, alebo ak som poveril svojho dediča, aby postavil dom, Celsus tvrdí, že v tomto prípade nemožno podať žalobu, kým neuplynie čas, v ktorom mohol byť dom postavený, a ani ručiteľia nebudú zodpovední pred týmto časom.

18. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXVII.

Preto vzniká pochybnosť, či v prípade, ak by časť domu, ktorý bol postavený, bola neskôr zničená požiarom, sa má počítať celý čas na jeho obnovu, alebo sa má brať do úvahy len zostávajúci čas. Lepší názor je, že by sa mal poskytnúť celý čas na jeho obnovu.

19. Ten istý, O Sabinovi, kniha VI.

Ak mi dlžíš Stichus alebo Pamphilus a jeden z nich by sa nejakým spôsobom stal mojím majetkom, budeš mi dlžný aj ten druhý.

20. Ustanovenie tohto druhu "na každý rok" je neurčité a zároveň trvalé a nepodobá sa odkazu, ktorý zaniká smrťou odkazovníka.

21. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXVIII.

Ustanovenie nie je platné, ak uložená podmienka závisí od vôle osoby, ktorá sľub dáva.

22. Pomponius, O Sabinovi, kniha X.

Kto sľúbi tú istú vec dvakrát, nie je za ňu právne zodpovedný viac ako raz.

23. Ten istý, O Sabinovi, kniha XV.

Tam, kde je ustanovenie urobené takto: "Ak dôjde k rozvodu tvojou vinou, sľubuješ, že zaplatíš?", je ustanovenie neplatné, pretože by sme sa mali uspokojiť so sankciami, ktoré ukladajú zákony, ak ustanovenie neukladá rovnakú sankciu, akú predpisuje zákon.

24. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXXIV.

Neplatné nie sú ani také stipulácie, ako je nasledujúca: "Sľubuješ, že zaplatíš to, čo ti Titius dlhuje, keď prestane byť tvojím dlžníkom?" Táto stipulácia je totiž rovnako platná, ako keby bola urobená pod akoukoľvek inou podmienkou.

25. Pomponius, O Sabinovi, kniha XV.

Ak si po rozvode žena, ktorá nie je nič dlžná ako veno, stanoví, že jej má byť vyplatených sto aurei ako veno, alebo tá, ktorá má nárok len na sto aurei, stanoví, že jej má byť ako veno vyplatených dvesto, Proculus hovorí, že ak tá, ktorá má nárok na sto, stanoví, že jej má byť vyplatených dvesto, nie je pochýb o tom, že táto podmienka bude požadovať sto; a že druhých sto môže byť vymožených žalobou na veno. Preto treba povedať, že ak nie je nič dlžné ako veno, sto aurei sa môže vybrať na základe stipulácie; rovnako ako keď je odkaz odkázaný ako veno dcére, matke, sestre alebo komukoľvek inému, ktokoľvek, bude platný.

26. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Ak som sa s tebou dohodol na tom, o čom som sa domnieval, že je to zlato, hoci v skutočnosti to bola mosadz, budeš mi zodpovedať za mosadz, keďže sme sa dohodli na predmete; môžem však proti tebe podať žalobu z dôvodu podvodu, ak si ma vedome oklamal.

27. Pomponius, O Sabinovi, kniha IX.

Ak mi dlhuješ istého otroka na základe odkazu alebo ustanovenia, nebudeš mi po jeho smrti zodpovedať; ibaže by si sa previnil tým, že si mi ho nevydal, kým bol nažive. Tak by to bolo v prípade, ak by si ho po upozornení, že ho máš vydať, nevydal alebo ho zabil.

28. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Ak je maloletý dlžníkom Sticha na základe ustanovenia, nepovažuje sa za neplatiča a nezodpovedá, ak by Stichus zomrel, iba ak by bola požiadavka na neho vznesená so súhlasom jeho poručníka alebo by bola vznesená len na jeho poručníka.

29. Pomponius, O Sabinovi, kniha XX.

Ak sa zaviazem na to, čo mi už patrí na základe ustanovenia, a sľubujúci sa môže proti tomuto ustanoveniu brániť odvolaním sa na výnimku, bude viazaný následnou dohodou, pretože prvá dohoda sa odvolaním sa na výnimku stáva neúčinnou.

30. Ulpián, O Sabinovi, kniha XLII.

Vieme, že vo všeobecnosti platí, že nečestné ustanovenia nemajú žiadnu platnosť ani účinok:

31. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXII.

Napríklad, ak niekto sľúbi, že spácha vraždu alebo svätokrádež. Je však povinnosťou prátoru odmietnuť žalobu pri všetkých záväzkoch tohto druhu.

32. Ak by som stanovil nasledovnú podmienku: "Sľubuješ, že zaplatíš, ak do dvoch rokov nevstúpiš na Kapitol?", tak by som sa na ňu odvolal. Nemôžem proti tebe zákonne podať žalobu, kým neuplynie lehota dvoch rokov.

33. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Ak stanovíme, že sa má dodať vec, nerozumieme tým, že sa jej vlastníctvo prevedie na stipulanta, ale len to, že sa dodá samotná vec.

34. Ulpián, O Sabinovi, kniha XLVI.

Musíme si uvedomiť, že v stipuláciách je toľko dohôd, koľko je peňažných súm, a toľko stipulácií, koľko je predmetov. Z toho vyplýva, že ak sa peňažná suma alebo článok, ktorý nebol zahrnutý v predchádzajúcej stipulácii, zmieša s inou, nedochádza k obnoveniu, ale k dvom stipuláciám. A hoci bolo rozhodnuté, že existuje toľko stipulácií, koľko je peňažných súm, a toľko stipulácií, koľko je predmetov; preda len, ak niekto stipuluje určitú sumu alebo hromadu peňazí, ktorá je na očiach, neexistuje toľko stipulácií, koľko je jednotlivých kusov peňazí, ale len jedna stipulácia; keďže je absurdné, aby pre každú mincu existovala samostatná stipulácia. Takisto je isté, že pre odkaz existuje len jedna stipulácia, hoci v jednom odkaze môže byť zahrnutých viacero predmetov alebo môže byť viacero odkazov. Okrem toho existuje len jedna stipulácia, ak sa týka celého tela otrokov alebo všetkých otrokov v domácnosti. Podobne aj ustanovenie, ktoré sa vzťahuje na skupinu štyroch koní alebo na niekoľko nosičov podstielky, je len jedno. Ak však niekto stanoví, že ide o "ten a ten článok", je toľko ustanovení, koľko je predmetov.

35. Ak sa dohodnem so zlodejom na otrokovi, vzniká otázka, či bude táto dohoda platná. Ťažkosti spôsobuje to, že ak som sa dohodol na otrokovi, všeobecne sa má za to, že som sa dohodol na svojom vlastnom majetku, a takáto dohoda nie je platná, ak sa niekto dohodne na tom, čo je jeho vlastné. Ak by som stanovil nasledovné: "Sľubujete, že dáte to, čo sa musí dať na základe osobnej žaloby na vrátenie?", niet pochyb, že táto podmienka bude platná. Ak by som však mal len ustanoviť "otroka", ustanovenie nebude mať žiadnu platnosť ani účinok. Ak by otrok neskôr zomrel bez toho, aby bol zlodej v omeškaní, Marcellus hovorí, že ten nebude zodpovedný za osobnú žalobu, pretože kým otrok žil, mohol byť vymáhaný takýmto konaním. Ak však predpokladáme, že zomrel, dostane sa do takej situácie, že právo podať osobnú žalobu na jeho vymáhanie na základe ustanovenia zanikne.

36. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLVII.

Vo všeobecnosti treba vychádzať z toho, že ak niekto písomne vyhlási, že sa stal ručiteľom, všetky právne formalities sa považujú za splnené.

37. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXIV.

Ak ručím za svoj majetok pod určitou podmienkou, ručenie bude platné, ak by mi majetok nemal patriť v čase, keď sa podmienka splní.

38. Ulpián, O Sabinovi, kniha XLVII.

Ak sa pomýlime v mene otroka, o ktorom stanovíme, že nám má byť vydaný, bolo rozhodnuté, že podmienka bude platná, pokiaľ nedošlo k omylu s ohľadom na jej predmet.

39. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXV.

Ak sa sľúbi, že Stichus bude dodaný v určitý deň, a zomrie skôr, ako tento deň nastane, sľubujúci nebude zodpovedný.

40. Ulpián, O Sabinovi, kniha XLVIII.

Je veľký rozdiel, či si stanovím majetok, ktorý nemôžem využiť v obchode, alebo mi ho niekto sľúbi. Ak sa zaviazem na niečo, s čím nemám právo nakladať v obchode, je ustálené, že sa zaviazem na neplatnosť. Ak mi niekto sľúbi niečo, s čím nemôže obchodne nakladať, poškodzuje seba, a nie mňa.

41. Paulus, O Sabinovi, kniha XII.

Ak stanovím, že sa má vykonať úkon, ktorý príroda nedovoľuje, aby sa uskutočnil, záväzok nenadobudne účinnosť, rovnako ako keď stanovím, že sa má dať niečo, čo nie je možné, ak nie je vinou niekoho, že sa to nemôže uskutočniť.

42. Opäť záväzok nevzniká, ak predmetom ustanovenia je niečo, čo je zákonom zakázané, ak je príčina zákazu trvalá; napríklad ak by niekto ustanovil, že sa ožení s vlastnou sestrou. A aj keby príčina nebola trvalá, ako sa to stáva v prípade adoptovanej sestry, platí to isté pravidlo, pretože sa okamžite spácha priestupok proti dobrým mravom.

43. Ak pri prenájme, lízingu, predaji a kúpe druhá strana neodpovie na otázku, ale napriek tomu súhlasí s tým, čo bolo zodpovedané, zmluva bude platná; pretože zmluvy tohto druhu sa nepotvrdzujú ani tak slovami, ako skôr súhlasom.

44. Ulpián, O Sabinovi, kniha XLVIII.

Ak sa niekto, kto sa dohodol, že sa zaviazne jedným spôsobom, podvodne zaviazne iným spôsobom, bude zodpovedný podľa prísneho výkladu zákona; môže sa však odvolať na výnimku z dôvodu podvodu, pretože každý, kto sa stal zodpovedným podvodom, má právo na výnimku. Rovnaké pravidlo platí aj vtedy, ak nedošlo k podvodu zo strany stipulanta, aj keď samotná vec je podvodná, pretože každý, kto podá žalobu na základe takejto stipulácie, sa tým dopúšťa podvodu.

45. Paulus, O Sabinovi, kniha XII.

Ak si za určitú sumu peňazí stanovím napríklad to, čo je v truhlici, a tá sa bez zavinenia sľubujúceho stratí, nič nám nebude patriť.

46. Ulpián, O Sabínovi, kniha XLIX.

Nasledujúca podmienka: "Sľubuješ, že môžem mať takú a takú vec?" obsahuje ustanovenie, že mi bude dovolené ju mať a že nikto neurobí nič, čo by nám v tom zabránilo. Dôsledkom toho je, že sa má za to, že druhá zmluvná strana súhlasí s tým, aby vám všetky osoby v budúcnosti dovolili mať to, čo vám bolo sľúbené. Zdá sa teda, že sa zaručil za konanie iných osôb. Nikto však nebude zodpovedný, ak sľúbi, že iní niečo urobia, a to je naša prax. Zaväzuje sa však, že neurobí nič, čo by zabránilo druhej strane mať majetok, a zaväzuje sa tiež, že ani jeho dedič, ani nikto z jeho ďalších nástupcov neurobí nič, čo by zabránilo stipulantovi mať to, čo mu sľúbil.

47. Ak však sľúbi, že nedôjde k žiadnemu zásahu prostredníctvom niekoho iného ako jeho dediča, treba povedať, že jeho sľub o úkone iného je neplatný.

Ak by chcel zaručiť úkon iného, môže sľúbiť pokutu alebo hodnotu majetku. Do akej miery sa však bude považovať za ručiteľa za držbu majetku? To sa týka prípadov, keď nikto nevznesie spor, teda ani samotný sľubujúci, ani jeho dedičia, ani ich nástupcovia.

49. Ak by niekto vzniesol námietku nie v súvislosti s vlastníctvom nehnuteľnosti, ale len s jej držbou, užívaním alebo používaním, alebo s akýmkoľvek právom viažucim sa k tomu, čo bolo predané, je jasné, že ustanovenie nadobúda účinnosť, pretože nemá neobmedzené právo na nič, ak sa to, čo má, nejakým spôsobom znižuje.

50. Vznikla otázka, či sa sľub držby majetku vzťahuje len na to, čo patrí samotnej osobe, alebo či sa vzťahuje aj na majetok patriaci iným osobám. Lepší názor je, že takýto sľub možno dať s odkazom na majetok iných, ak by sa neskôr dostal do rúk sľubujúceho. Preto ak naďalej patrí niekomu inému, treba povedať, že ustanovenie nenadobúda účinnosť, ak nebola pridaná sankcia, hoci samotná osoba alebo jej nástupca nemuseli nič urobiť.

51. Tak ako je zodpovedný ten, kto sľub dáva, a jeho nástupcovia, tak sa aj stipulácia stáva účinnou v prospech samotného stipulanta a jeho nástupcu, ak by mu nebolo umožnené mať majetok. Ak však inému nie je dovolené mať ju, je isté, že stipulácia nenadobúda účinnosť; a nie je rozdiel, či stipulujem, "že mu bude dovolené mať ju", alebo "že mne bude dovolené mať ju".

52. Tí, ktorí sú pod kontrolou iných, môžu s týmito druhými ustanoviť, že im bude dovolené mať majetok, z toho istého dôvodu, ako môžu ustanoviť iné veci v ich prospech. Ak by si však otrok stanovil, že on sám bude oprávnený mať majetok, vzniká otázka, či sa musí považovať za osobu, ktorá uzavrela zákonnú dohodu? Julianus v päťdesiatej druhej knihe Digest hovorí, že ak si otrok stanoví, že mu bude dovolené mať určitý majetok, alebo sľúbi, že neurobí nič, čo by bránilo stipulantovi mať tento majetok, nestáva sa táto stipulácia platnou, hoci mu môže byť majetok odňatý a on sám si ho môže vziať; v takejto stipulácii totiž nejde o skutočnosť, ale o právo. Ak teda sľubujúci stanoví, že nič neurobí, aby mu zabránil v užívaní práva cesty, Julianus hovorí, že nejde o právo zo stipulácie, ale o skutočnosť. Zdá sa mi však, že hoci podmienka, že mu má byť umožnené mať majetok, obsahuje vyjadrenie práva, predsa len v prípade otroka a syna pod otcovskou kontrolou by sa mala chápať tak, že sa vzťahuje na ponechanie, a nie na odňatie držby, a podmienka bude platná.

53. Aj toto ustanovenie: "Sľubuješ, že budem mať držbu?" je platné. Pozrime sa, či otrok môže takúto podmienku správne využiť vo svoj osobný prospech. Ale hoci otrok nemôže mať držbu podľa občianskeho práva, predsa sa to týka prirodzenej držby, a preto nemôže byť pochyb o tom, že otrok urobil platnú stipuláciu.

54. Je definitívne rozhodnuté, že ak si otrok stanovil, že mu bude dovolené držať majetok, je táto podmienka platná. Lebo hoci otroci nemôžu držať majetok občianskoprávne, predsa nie je pochyb o tom, že ho môžu držať.

55. Výraz "mať" je spôsobilý mať dva rôzne významy, pretože hovoríme, že osoba, ktorá je vlastníkom majetku, ho má, a že ten, kto nie je vlastníkom, ho drží. Napokon zvykneme hovoriť, že "máme" majetok, ktorý bol u nás uložený.

56. Ak by niekto stanovil, že mu bude dovolené niečo užívať, táto dohoda nemá vplyv na dediča.

57. A ak by nepridal "pre seba", neverím, že toto ustanovenie o užívaní prejde na dediča. Taká je naša prax.

58. Ak niekto stanoví, že jemu a jeho dedičovi bude dovolené užívať nejaké právo, pozrime sa, či dedič môže podať žalobu na základe tohto ustanovenia. Myslím si, že tak môže urobiť, hoci užívacie právo je odlišné; ak by sa totiž ustanovenie týkalo práva cesty, ktoré má užívať on a jeho dedič, mali by sme prijať rovnaký názor.

59. Ak sa niekto chce zabezpečiť proti podvodu sľubujúceho a jeho dediča, stačí, ak stanoví, že k podvodu nedôjde a že k nemu nedôjde. Ak sa však chce zabezpečiť proti podvodu všetkých ostatných, bude potrebné, aby dodal:

"Ak by v tejto transakcii existoval nejaký podvod alebo by sa vyskytol neskôr, sľubujete zaplatiť sumu rovnajúcu sa hodnote majetku?"

60. Každý môže k svojej osobe pridať aj osobu svojho dediča.

61. Môže sa pridať aj osoba adoptívneho otca.

62. Existuje rozdiel medzi dňom, ktorý je neistý, a dňom, ktorý je istý; a preto je zrejmé, že čokoľvek, čo je sľúbené v určitom čase, môže byť zaplatené okamžite, pretože celý medzičas je ponechaný sľubujúcemu na zaplatenie. A keď niekto sľúbi, že "ak sa niečo stane alebo keď sa niečo stane", a nezaplatí, keď sa vec stane, nebude sa považovať za toho, kto svoj sľub splnil.

63. Nikto sa nemôže zaviazat' za iného, iba otrok za svojho pána a syn za svojho otca, pretože záväzky tohto druhu boli vymyslené preto, aby každý mohol pre seba nadobudnúť niečo, na čom môže mať záujem, ale ja nemám záujem na tom, čo je dané inému. Je jasné, že ak to chcem urobiť, treba do ustanovenia zahrnúť sankciu, aby v prípade, že sa nesplní to, čo bolo dohodnuté, ustanovenie nadobudlo účinnosť, a to aj v prospech osoby, ktorá nemá na transakcii žiadny záujem. Keď totiž niekto stanoví pokutu, neberie sa do úvahy jeho záujem, ale len množstvo a rozdiel ustanovenia, nech je akýkoľvek.

64. Keď sa skúma úmysel stipulácie, jej znenie by sa malo vykladať v neprospech stipulanta.

65. Keď niekto povie: "Desať pre mňa a desať pre Titia", rozumie sa, že má na mysli tú istú desiatku, a nie dve desiatky.

66. Ak stipulujem za iného, keď mám na tom záujem, pozrime sa, či sa stipulácia stáva účinnou. Marcellus hovorí, že v takomto prípade je stipulácia platná. Ak sa niekto ujme správy poručníctva poručenca a odovzdá ho svojmu spoluporučníkovi s výhradou, že majetok poručenca bude zabezpečený, Marcellus hovorí, že táto podmienka môže byť zachovaná ako platná, pretože je v záujme stipulanta, aby sa splnilo to, na čom sa dohodol, pretože v opačnom prípade by bol zodpovedný voči poručencom.

67. Ak niekto sľúbi, že postaví alebo prenajme dom, a potom sa dohodne s iným, že dom bude postavený pre stipulanta; alebo ak niekto sľúbi, že Maevius prevedie pozemok na Tícia, a ak to neurobí, že zaplatí pokutu; alebo

ak sa dohodne s Maeviom, že prevedie pozemok na Tícia, rovnako ako keby niekto prenajal niečo, čo sa sám zaviazal vykonať ; je isté, že bude mať právo na spravodlivú žalobu na základe nájomnej zmluvy.

68. Preto ak by niekto stanovil, keď je v jeho záujme, aby sa niečo dalo, je v takom postavení, že toto stanovenie bude platné.

69. Preto ak si stanovím, že sa má niečo dať môjmu zástupcovi, a rovnako ak si stanovím, že sa to má dať mojim veriteľom, bude toto stanovenie platné, pretože je v mojom záujme, aby sa nepripojila žiadna pokuta, ani aby sa nepredal pozemok, ktorý bol predmetom hypotéky.

70. Ak niekto ustanoví takto: "Sľubuješ, že ho predvedieš na súd?", nie je dôvod, prečo by tento záväzok nemal byť platný.

71. Môžeme stipulovať na výstavbu sakrálnej alebo náboženskej stavby, inak nemôžeme podať žalobu na základe nájomnej zmluvy.

72. Paulus, O Sabinovi, kniha XII.

Pán tým, že stipuluje za svojho otroka, nadobúda pre seba, ako to robí aj otec, ak stipuluje za svojho syna; pokiaľ to zákony dovoľujú.

73. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXVII.

Ak môj syn ustanoví za môjho otroka, nadobudnutie sa získava v môj prospech.

74. Ulpián, O Sabinovi, kniha L.

Je jasné, že nemôže vzniknúť žiadna pochybnosť, ak niekto stanoví platbu na Kalendy januára a dodá "prvého" alebo "nasledujúceho". A takisto, ak uvedie druhý alebo tretí, alebo akýkoľvek iný, určuje aj dátum, o ktorom niet pochyb. Ak však nespomenie, ktorý január, zavádza faktickú otázku, pokiaľ ide o jeho úmysel; to znamená, čo bolo medzi stranami dohodnuté; skúmame totiž, aký bol úmysel, a podľa toho rozhodujeme. Ak úmysel nie je zrejmý, musíme prijať Sabinov názor a rozhodnúť, že sa mysleli prvé januárové kalendy. Ak však niekto urobí

dohodu práve v deň kalend, akým pravidlom sa máme riadiť? Myslím si, že úmysel treba považovať za odkaz na nasledujúce kalendy.

75. Vždy, keď sa v záväzku neuvádza deň, peniaze sa považujú za splatné hneď; ibaže sa spomína miesto, ktoré si vyžaduje určitý čas na príchod naň. Ak je však deň stanovený, dôsledkom je, že peniaze nebudú splatné okamžite, z čoho je zrejmé, že zmienka o čase je v prospech sľubujúceho, a nie stipulanta.

76. Toto pravidlo sa vzťahuje aj na ides a nones a vo všeobecnosti na všetky dátumy.

77. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXVII.

Ak niekto stanoví platbu na tento rok alebo na tento mesiac, nemôže riadne podať žalobu, kým neuplynie celý rok alebo celý mesiac.

78. Ulpian, O Sabinovi, kniha L.

Ak by niekto stanovil, že mu má byť reštitúcia vyplatená napríklad rozhodcovským súdom Lucia Titia, a potom by sám stipulant spôsobil, že Titius by meškal s vydaním svojho rozhodnutia, sľubujúci nebude zodpovedný za to, že je v omeškaní. Ale čo ak ten, kto má vo veci rozhodnúť, spôsobí omeškanie? Bude lepšie rozhodnúť, že vec by nemala byť vyňatá z právomoci toho, ktorého rozhodcovskému súdu bola predložená.

79. Paulus, O Sabinovi, kniha XII.

A preto, ak sa nič nerozhodne, ustanovenie bude neplatné, takže ak bola pridaná pokuta, nemožno ju vymáhať.

80. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XL.

Čokoľvek jedna osoba ustanoví v prospech inej osoby, ktorá má nad ňou kontrolu, bude sa považovať za to, akoby túto ustanovizeň urobil sám.

81. Tak ako si každý môže niečo stanoviť, "keď zomrie", tak aj tí, ktorí podliehajú moci iných, môžu stanoviť v takej vzdialenosti, že to, čo ustanovia, nadobudne účinnosť v čase ich smrti.

82. Ak niekto ustanoví takto: "Sľubuješ, že po mojej smrti vyplatíš moju dcéru?" alebo "Sľubuješ, že po smrti mojej dcéry vyplatíš mňa?", ustanovenie bude platné; ale v prvom prípade bude dcéra oprávnená na spravodlivú žalobu, hoci nemusí byť dedičkou svojho otca.

83. Môžeme stanoviť nielen "keď zomrieš", ale aj "ak zomrieš", pretože tak ako nie je rozdiel medzi "keď prídeš" alebo "ak prídeš", rovnako nie je rozdiel medzi "ak zomrieš" a "keď zomrieš".

84. Syn sa chápe ako ustanovenie o zaplatení otcovi, aj keď to nepovie.

85. Paulus, O Sabinovi, kniha XII.

Právne môžeme ustanoviť platbu na sté kalendy, pretože záväzok je prítomný a platba sa odkladá, kým nenastane predpísaný čas.

86. Čokoľvek, čo spočíva v úkone, nemožno odložiť až do smrti osoby, ako napríklad: "Sľubuješ, že prídeš do Alexandrie, keď zomrieš?".

87. Ak by som mal ustanoviť takto: "Keď sa ti zapáči," niektoré authority tvrdia, že ustanovenie je neplatné; iné zastávajú názor, že je neplatné, ak by si zomrel skôr, ako sa rozhodneš; čo je pravda.

88. Táto podmienka: "Ak si ochotný zaplatiť," sa však považuje za neplatnú.

89. Ulpián, O Sabinovi, kniha XL.

Každý, kto stipuluje takto: "Sľubuješ, že zaplatíš to, čo by si mal zaplatiť na tieto kalendy", sa chápe ako stipulácia nie na dnešný deň, ale na dohodnutý čas, teda na kalendy.

Časť 2. O ústnych záväzkoch.

90. Ulpián, O Sabínovi, kniha XXVI.

Ak si stanovím zaplatenie desiatich aurei na požiadanie, podmienka obsahuje výzvu na zaplatenie sumy rýchlejšie a akoby bezodkladne, a nie podmiennečne; a preto, aj keby som zomrel pred vznesením požiadavky, podmienka sa nebude považovať za nesplnenú.

91. Paulus, O edikte, kniha XXXVII.

Keď syn pod otcovou kontrolou sľúbi, že dodá Sticha, a jeho vinou nebol dodaný, a Stichus by mal zomrieť, žaloba De peculia bude priznaná proti otcovi na sumu, za ktorú bol syn zodpovedný na základe záväzku. Ak však bol otec v omeškaní, syn nebude zodpovedný, ale proti otcovi by sa mala poskytnúť prétorská žaloba. Všetky tieto veci sa vraj vzťahujú na ručenie.

92. Ak si stanovím, že ty neurobíš nič, čo by mi bránilo užívať právo cesty, a prijmem od teba ručenie, a vinou ručiteľa by sa stalo, že by som neužíval služobnosť, nebude zodpovedná ani jedna strana; ak však je vinný sľubujúci, budú zodpovední obaja.

93. V nasledujúcom ustanovení: "Nebude to vykonané ani tebou, ani tvojím dedičom" sa úkon považuje za vykonaný dedičom, aj keď mohol byť neprítomný a nevedel o tom, a teda neurobil to, čo sa vyžadovalo podľa podmienok ustanovenia. Maloletý sa však nepovažuje za zodpovedného za ustanovenie tohto druhu, aj keď je dedičom.

94. Ak sa od sľubovateľa otroka vyžaduje, aby ho vydal pred dohodnutým časom, a otrok zomrie, nebude za to zodpovedný.

95. Ulpián, O edikte, kniha L.

96. V nasledujúcej podmienke slová "nič neurobiš" neznamenajú, že neurobiš nič, aby si zabránil vykonaniu nejakého úkonu, ale že vynaložíš maximálne úsilie na jeho vykonanie.

96. Opäť v ustanovení, ktoré sa týka kúpy nehnuteľnosti a ktoré je v tomto znení: "Všetky peniaze, ktoré prídu do vašich rúk; alebo ktorým ste zabránili, aby prišli do vašich rúk; alebo ktorým môžete v budúcnosti zabrániť, aby tak urobili," nie je pochyb o tom, že ten, kto zabránil, aby niečo prišlo do jeho rúk, bude zodpovedný.

97. Ten istý, O edikte, kniha LI.

Človek, ktorý prisľúbil otroka patriaceho inému, nebude zodpovedný za žalobu na základe ustanovenia, ak otrok získa slobodu; stačí totiž, aby sa nedopustil podvodu alebo nedbanlivosti.

98. Ten istý, Disputácie, kniha VII.

V konvenčných stipuláciách zmluvné strany predpisujú formu dohody; ale prétorské stipulácie sa riadia úmyslom prétora, ktorý ich zaviedol. Napokon, v prétorských stipuláciách nie je dovolené nič meniť, ani k nim nič pridávať, ani z nich nič uberať.

99. Ak niekto sľúbi odovzdať prázdny majetok, táto stipulácia, neobsahuje holý fakt, ale má aj odkaz na stav majetku.

100. Julianus, Digesty, kniha LXII.

Je veľmi vhodné vypracovať stipulácie tak, aby obsahovali všetko, čo sa do nich dá výslovne zahrnúť, a aby sa aj klauzula, ktorá má odkaz na podvod, vzťahovala na veci, ktoré sa v danom čase nedajú pripomenúť, ako aj na neisté budúce udalosti.

101. Same, Digest, kniha XXII.

V stipuláciách sa druhy a rody rozdeľujú odlišne. Keď stipulujeme druhy, je potrebné, aby sa stipulácia rozdelila medzi vlastníkov a ich dedičov tak, že každému bude patriť časť každého článku. Vždy, keď stipulujeme pre rody, rozdelenie sa medzi ne vykonáva podľa počtu. Napríklad ak niekto, kto stipuluje pre Stichus a Pamphilus, zanechá

dvoch dedičov, ktorí majú nárok na rovnaké časti jeho majetku, je potrebné, aby každému z nich pripadla polovica Stichus aj Pamphilus. Ak tá istá osoba ustanovila dvoch otrokov, každému z jej dedičov pripadne jeden otrok.

102. Ustanovenie o službách sa podobá tým, v ktorých sú zahrnuté rody, a preto sa ustanovenie tohto opisu nevykonáva s odkazom na časti služieb, ale na počet tých, ktorí majú na ne nárok. Ak otrok v spoločnom vlastníctve stipuluje jeden druh služby, je potrebné, aby každý z jeho vlastníkov požadoval časť služby v pomere k svojmu podielu na uvedenom otrokovi. Splnenie záväzku tohto druhu je veľmi jednoduché, ak oslobodený otrok radšej ponúkne ocenenú hodnotu svojich služieb alebo ak jeho patróni súhlasia s tým, že jeho práca bude vykonávaná v ich spoločný prospech.

103. Same, Digest, kniha XXXVI.

Keď niekto stanoví, že sa má platiť jemu samému za Titia, môže sa správne platiť Titiovi, ale nie jeho dedičom.

104. Ten istý, Digesty, kniha LII.

Keď niekto urobí ustanovenie v tomto zmysle: "Sľubuješ, že zaplatíš desať aurei Titiovi a mne?", je pravdepodobné, že ustanovil, aby sa zaplatilo len desať aurei Titiovi a jemu spoločne; rovnako ako keď niekto urobí odkaz Titiovi a Semproniovi, rozumie sa, že im odkázal len desať aurei spoločne.

105. "Sľubuješ, že ty a Titius, tvoj dedič, zaplatíte desať aurei!" Bolo nadbytočné zahrnúť do tejto dohody aj Titia, pretože ak je jediným dedičom, bude zodpovedať v plnej výške; a ak je dedičom len časti majetku, bude zodpovedať v rovnakom rozsahu ako ostatní spoludediči; a hoci sa zrejme dohodlo, že žaloba môže byť podaná len proti Titiovi, a nie proti jeho spoludedičom, predsa len táto neformálna dohoda, ktorá bola uzavretá, nebude jeho spoludedičom na úžitok.

106. Každý, kto sa dohodne na vyplatení sebe alebo svojmu synovi, jednoznačne do tejto dohody zahrnie aj svojho syna, aby mohol byť legálne vyplatený. Nerobí ani rozdiel v tom, či stipuluje pre seba a cudziu osobu, alebo pre seba a svojho syna. Preto sa platba môže riadne uskutočniť synovi, buď kým je pod kontrolou svojho otca, alebo po jeho osamostatnení; nezáleží ani na tom, že strana, ktorá stanovuje platbu pre svojho syna, nadobúda pre seba, pretože stipulátor, keď zahrňa seba, spôsobuje, že sa rozumie, že jeho syn je s ním spojený, nie na účely nadobudnutia záväzku, ale na uľahčenie platby.

107. Ak niekto stanovil, že platba sa má vykonať len v prospech jeho syna, ktorý je pod jeho kontrolou, nemôže sa platba právne vykonať v prospech tohto syna; pretože jeho syn je v zmluve uvedený skôr z dôvodu vzniku záväzku než za účelom platby.

108. Ak si niekto stanoví nasledovné: "Sľubuješ, že budeš platiť desať aurei, kým budem žiť?", môže legálne požadovať desať aurei okamžite, ale jeho dedičovi môže byť znemožnené uplatniť výnimku na základe neformálnej dohody; je totiž jasné, že stipulátor to urobil preto, aby zabránil svojmu dedičovi uplatniť nárok; rovnako ako ten, kto si stanoví, že peniaze mu budú vyplatené "až do času kalendy", môže v skutočnosti podať žalobu o ich vyplatenie po tom, ako kalenda nastane, ale bude mu znemožnené uplatniť výnimku na základe zmluvy. Lebo aj dedič toho, komu bola doživotne udelená služobnosť viazaná na pozemok, bude mať nárok na právo cesty, ale môže mu to brániť výnimka založená na neformálnej dohode.

109. Ten, kto sa dohodne takto: "Sľubujete, že zaplatíte pred nasledujúcimi kalendami?", sa nelíši od toho, kto sa dohodne na zaplatení na kalendy.

110. Osoba, ktorá má vlastníctvo nehnuteľnosti bez užívacieho práva, môže legálne ustanoviť, aby sa na ňu užívacie právo previedlo; do záväzku totiž vkladá niečo, čo v danom čase nemá, ale čo môže mať neskôr.

111. Ak sa s tebou dohodnem na zemepanskom majetku a potom sa dohodnem s iným na tom istom majetku bez jeho užívacieho práva, prvá dohoda sa neobnoví, pretože sa nezbavíš povinnosti tým, že na mňa prevedieš pozemok bez jeho užívacieho práva; ale aj tak môžem proti tebe riadne podať žalobu o vrátenie užívacieho práva na uvedený pozemok. Čo by sa teda malo urobiť? Keď na mňa prevediete pozemok, aj ten, s kým som sa dohodol o pozemku bez užívacieho práva, bude zbavený zodpovednosti.

112. Ak mi Seius sľúbi pod podmienkou toho istého otroka, o ktorom som sa absolútne dohodol s Titiusom, a počas trvania podmienky a po tom, čo Titius nesplní svoju povinnosť, by otrok zomrel, môžem okamžite podať žalobu proti Titiusovi, a keďže podmienka bola splnená, Seius nebude zodpovedný. Ak by som však Titiusa prepustil, Seius bude zaviazaný, ak bude podmienka splnená. Je tu teda tento rozdiel, a to, že po smrti otroka majetok, za ktorý Seius ručil, prestáva existovať, ale po vydaní prepustenia otrok, ktorého Seius sľúbil, stále zostáva.

113. Ten istý, Digesty, kniha LIII.

Ak niekto sľúbi zaplatiť desať aurei, ak sa Titius stane konzulom, aj keď sľubujúci zomrie počas trvania podmienky, zanechá svojho dediča zodpovedného.

114. Ten istý, Digesty, kniha LIV.

Ten, kto sa zaviazal za užívacie právo k pozemku a potom za samotný pozemok, sa podobá tomu, kto sa zaviazal za časť pozemku a potom za celý pozemok, pretože pozemok sa nerozumie ako prevedený, ak je užívacie právo vyhradené. A na druhej strane, ak sa niekto zaviazal na pozemok a potom na užívacie právo, podobá sa tomu, kto sa zaviazal na celý pozemok a potom na jeho časť. Keď sa niekto dohodne na práve jazdy a potom na chodníku, následná dohoda je neplatná, rovnako ako keď sa niekto dohodne na desiatich aureách a potom na piatich, je neplatná. Podobne, ak niekto stipuluje za úrodu a potom za užívanie pozemku, je táto stipulácia neplatná; ibaže by vo všetkých týchto prípadoch výslovne uviedol, že to robí s úmyslom urobiť novú stipuláciu, lebo potom, keď prvý záväzok zanikol, vznikne právo žaloby z druhého záväzku a právo prechodu a užívania pozemku, ako aj päť aurei, možno vymáhať.

115. Tá istá kniha, Digest, kniha LXXXVIII.

Vždy, keď niekto stanoví, že olej má byť dodaný v určitý deň alebo pod určitou podmienkou, jeho hodnota by sa mala odhadnúť v deň, keď sa záväzok stane splatným, pretože vtedy ho možno požadovať; inak sa na sľubujúcom získa výhoda.

116. Ulpian, O edikte, kniha XX.

Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak niekto stanoví dodanie určitej hmotnosti oleja v Kapue, pretože odhad by sa mal urobiť v čase, keď ho možno požadovať, čo je hneď, ako sa osoba môže dostaviť na určené miesto.

117. Julianus, O Urseiovi za voly, kniha II.

Ustanovenie formulované takto: "Sľubuješ mi zaplatiť takú a takú sumu peňazí, ak ma neurčíš za svojho dediča?" je neplatné, pretože takéto ustanovenie odporuje dobrým mravom.

118. Ten istý, O Miniciovi, kniha II.

Ak sa otrok po tom, čo mu to jeho pán zakázal, zaviazal, zaviazal, že mu peniaze zaplatí niekto iný, stále bude sľubujúci zodpovedný svojmu pánovi.

119. Africanus, Otázky, kniha VI.

Ak niekto ustanoví takto: "Ak by prišla loď z Ázie alebo ak by bol Titius vymenovaný za konzula," bez ohľadu na to, ktorá podmienka sa splní ako prvá, ustanovenie nadobudne platnosť, ale druhýkrát sa tak nestane. Ak totiž jedna z dvoch odlišných podmienok zlyhá, tá, ktorá sa splní, nevyhnutne spôsobí, že sa stipulácia stane účinnou.

120. Ten istý, Otázky, kniha VII.

Bola uzavretá nasledujúca stipulácia: "Ak bude Titius vymenovaný za konzula, sľubuješ, že budeš od dnešného dňa platiť ročne desať sesterciov?" Podmienka bola splnená po troch rokoch; či nemožno dôvodne pochybovať o tom, že by sa mohlo začať konanie na vynútenie platby za tento čas? Odpoveďou bolo, že podmienka je platná a že platba sa má chápať ako splatná aj za tie roky, ktoré uplynuli pred splnením podmienky, keďže zmysel bol taký, že ak sa Titius stane konzulom, musí sa platiť desať sesterciov každý rok, a že aj čas, ktorý uplynul, by sa mal započítať.

121. Florentinus, Inštitúcie, kniha VIII.

Čokoľvek, čo môžeš pridať, čo je cudzie ustanoveniu a čo sa netýka tejto zmluvy, sa bude považovať za nadbytočné, ale nebude to mať za následok neplatnosť záväzku; napríklad ak povieš: "Spievam o zbrani a mužovi, sľubujem", ustanovenie bude platné.

122. Ak však dôjde k akejkoľvek zmene v označení majetku alebo osoby, ktorej sa transakcia týka, platí, že to nebude predstavovať žiadnu prekážku. Ak totiž stipuluje na denáre, budeš viazaný, ak sľúbiš aurei na rovnakú sumu. A ak otrok stipuluje za Lucia, svojho pána, a ty sľúbiš zaplatiť Titiovi, ktorý je tou istou osobou, budeš zodpovedný.

123. Paulus, O Lex Aelia Sentia, kniha III.

Ak nepĺnoletý dvadsaťročný otrok stipuluje u svojho dlžníka manumáciu otroka, nemalo by sa vyhovieť plneniu tejto stipulácie. Ak však má maloletý dvadsaťpäť rokov, manumisii sa nezabráni, pretože zákon spomína maloletého v tomto veku.

124. Ulpián, O edikte, kniha II.

Platí nasledujúca podmienka: "Sľubuješ, že ručíš za zaplatenie desaťtisíc sesterciov!".

125. Osoba, ktorá sa zaviazne, že sa niekto postará o to, aby jej bolo vyplatených desať aurei, nemôže podať žalobu na vymáhanie tejto sumy, pretože sľubujúci sa môže oslobodiť poskytnutím solventnej záruky, ako hovorí Labeo a uvádza to aj Celsus v šiestej knihe Digest.

126. Paulus, O edikte, kniha II.

Keď si stanovím pokutu, ak mi nepožičiate určitú sumu peňazí, je isté _ že toto stanovenie je platné. Ak by som však stanovil klauzulu takto: "Sľubuješ, že mi požičiaš určitú sumu peňazí?", klauzula je neurčitá, pretože je v nej zahrnuté to, čo je v mojom záujme,

127. Ulpián, O edikte, kniha VII.

Ak sa človek, ktorý je mŕtvy, nemôže dostaviť na súd, nevzniká pokuta za niečo, čo je nemožné; práve tak, ako keď niekto, keď si stanovil, že vydá Sticha, ktorý je mŕtvy, stanoví pokutu, ak by nebol vydaný.

128. Ten istý, O edikte, kniha XI.

Istá žena, ktorá dala veno môjmu rodákovi Glabriovi-Izidorovi, ho prinútila, aby toto veno prisľúbil dieťaťu, ak by počas manželstva zomrela, čo sa aj stalo. Bolo rozhodnuté, že žaloba na základe tohto ustanovenia nebude môcť byť podaná, pretože osoba, ktorá nemôže hovoriť, nemôže ustanoviť.

129. Ten istý, O edikte, kniha XIII.

Vždy, keď stanovujeme pokutu, aby sa nejaký úkon vykonal, vyjadrujeme sa správne takto: "Ak sa to takto nevykoná." Ak sa však trest týka toho, aby sa nejaký čin nevykonával, mali by sme sa vyjadriť takto: "Ak sa vykoná niečo, čo je v rozpore s týmto".

130. Ten istý, O edikte, kniha XX.

Stipulácie sa nedelia, ak sa týkajú vecí, ktoré sa nedajú deliť; ako napríklad práva na cestu každého druhu, výsada vedenia vody a iné služobnosti. Myslím si, že to isté pravidlo sa uplatní, keď niekto stipuluje vykonanie nejakého úkonu, napríklad odovzdanie pozemku, vykopanie priekopy, stavbu domu; alebo za určité služby, alebo za čokoľvek iné tohto druhu, pretože ich rozdelenie ruší stipuláciu. Celsus však v tridsiatej ôsmej knihe Digest hovorí, že Tubero zastával názor, že ak sa dohodneme, že sa niečo vykoná, a ono sa nevykoná, treba zaplatiť peňažnú sumu, a že aj pri takomto druhu úkonu sa dohoda delí; v súlade s tým Celsus hovorí, že možno rozhodnúť, že žalobe treba vyhovieť, čo závisí od okolností prípadu.

131. Keď niekto stanoví nasledovné: "Ak dielo nebude dokončené pred Kalendami budúceho marca, sľubuješ zaplatiť peňažnú sumu rovnajúcu sa hodnote diela?", sľub sa nebude datovať odo dňa, keď bolo dielo začaté, ale po Kalendách marca, pretože osoba, ktorá sľub dáva, nemôže byť žalovaná pred Kalendami marca.

132. Je zrejmé, že ak sa niekto zaviazal podpísať dom, nebude potrebné pred podaním žaloby čakať, kým dom spadne; ani v prípade, že sa má dom postaviť, čakať, kým uplynie čas, v ktorom mohol byť postavený; ale hneď ako je sľubujúci v omeškaní s výstavbou domu, potom možno podať žalobu, pretože čas určený na splnenie záväzku uplynul.

133. Paulus, O edikte, kniha XXIV.

Niekedy sa plnenie absolútnej podmienky odkladá vzhľadom na povahu samotnej veci; napríklad keď sa niekto zaviazal s ohľadom na nenarodené dieťa alebo budúcu úrodu, alebo dom, ktorý sa má postaviť, lebo vtedy vzniká právo na žalobu vždy, keď sa môže uskutočniť dodanie podľa povahy majetku. Ak zase niekto stanoví, že platba sa má vykonať v Kartágu, kým je v Ríme, mlčky sa rozumie, že je v tom zahrnutý čas, ktorý bude potrebné spotrebovať, aby sa mohlo ísť do Kartágu. Podobne, ak niekto stanoví s prepusteným za jeho služby, ich čas neuplynie skôr, než budú vymedzené a nevykonané.

134. Keď otrok patriaci do majetku urobí stipuláciu, nebude mať žiadnu platnosť ani účinok, ak sa do majetku nevstúpilo, rovnako ako keby bola urobená pod podmienkou. Rovnaké pravidlo platí aj pre otroka, ktorý je v rukách nepriateľa.

135. Sľubujúci Stichus sa tým, že ho ponúkne po tom, čo bol v omeškaní, očisťuje od omeškania. Je totiž isté, že výnimka z dôvodu podvodu zabráni každému, kto odmietne prijať peniaze, ktoré mu boli ponúknuté.

136. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VIII.

Niektoré ustanovenia sú isté a iné neisté.

Ustanovenie je isté vtedy, keď je už samotným uvedením vopred odhalená jeho povaha a výška, ako napríklad desať aurei, toskálsky majetok, otrok Stichus, sto mier najlepšej africkej pšenice, sto pohárov najlepšieho kampánskeho vína.

138. Ulpián, O edikte, kniha XXII.

Keď však nie je zrejmé, o akú vec ide a jej povaha alebo množstvo nie sú určené, treba povedať, že ustanovenie je neurčité.

139. Preto keď niekto stanoví sumu za pozemok bez konkrétneho určenia alebo za otroka všeobecne, bez uvedenia jeho mena, alebo za víno či pšenicu bez uvedenia ich druhu, zahrnul do záväzku niečo neurčité.

140. To platí do takej miery, že ak sa niekto zaviazal takto: "Sľubuješ, že mi dáš sto mier dobrej africkej pšenice a sto pohárov dobrého komorského vína?" bude sa mať za to, že sa zaviazal za predmety, ktoré sú neurčité, pretože sa môže nájsť niečo lepšie ako niečo dobré, na základe čoho pomenovanie "dobrý" nešpecifikuje žiadny určitý predmet, keďže všetko, čo je lepšie ako dobré, je tiež samo osebe dobré. Keď však niekto stipuluje za "najlepšie", rozumie sa tým, že stipuluje za článok, ktorého dokonalosť zaujíma prvé miesto, z čoho vyplýva, že toto označenie sa vzťahuje na niečo, čo je isté.

141. Ak niekto stanoví užívacie právo na určitý pozemok, rozumie sa, že do svojho záväzku vložil niečo neurčité. Taká je súčasná prax.

142. Ak niekto stanoví, že každé dieťa, ktoré sa narodí otrokyni Arethuse, alebo akákoľvek úroda vypestovaná na toskánskom panstve bude odovzdaná jemu, je otázne, či sa má za to, že stanovil nejaký predmet, ktorý je istý. Z povahy veci je však úplne jasné, že toto ustanovenie sa týka neistého predmetu.

143. Ak však niekto stipuluje za víno, olej alebo pšenicu, ktoré sú v určitom sklade, rozumie sa, že stipuluje za niečo, čo je isté.

144. Keď sa však niekto dohodne s Titom takto: "Sľubuješ, že mi zaplatíš to, čo mi Seius dlhuje?" a tiež ten, kto stipuluje takto: "Sľubuješ, že mi zaplatíš to, čo mi dlhuješ podľa závetu?", vkladá do svojho záväzku niečo, čo je neisté, aj keď Seius dlhuje určitú sumu alebo mu určitá suma prináleží podľa závetu, hoci tieto prípady možno len ťažko odlíšiť od tých, ktoré sme uviedli v súvislosti s vínom, olejom alebo pšenickou uloženými v sklade. Na druhej strane sa má za to, že ručiteľia sľúbili niečo isté, ak ten, za koho sa zaviazali, dlhuje niečo, čo je isté; hoci sa ich možno tiež opýtať: "Považujete sa za ručiteľa?"

145. Každý, kto sa zaviazá, že niečo urobí alebo neurobí, sa považuje za toho, kto sa zaväzuje za to, čo je neisté: za niečo, čo sa má urobiť, ako napríklad "vykopať priekopu, postaviť dom, odovzdať slobodné vlastníctvo"; za niečo, čo sa nemá urobiť, napríklad "že neurobíte nič, čo by mi zabránilo chodiť a jazdiť po vašom pozemku, alebo že neurobíte žiadne kroky, ktoré by mi zabránili mať otroka Erosa".

146. Ak niekto stanoví jednu alebo druhú vec, napríklad desať aurei alebo otroka Sticha, nie je bezdôvodné sa pýtať, či do svojho záväzku zahrnul niečo, čo bolo isté alebo neisté. Veď tieto predmety sú konkrétne určené a neistota existuje len v tom, ktorý z nich má byť dodaný. Napriek tomu sa však ten, kto si vyhradil voľbu pre seba tým, že pridal nasledujúce slová: "Ktorýkoľvek si budem priať," môže považovať za toho, kto si stanovil niečo, čo je isté, keďže môže tvrdiť, že má právo dať len otroka, alebo desať aurei. Kto si však nevyhradí možnosť voľby, stanovuje niečo, čo je neisté.

147. Ten, kto sa zaviazá na istinu a akýkoľvek úrok, sa považuje za toho, kto sa zaviazal na niečo, čo je isté aj neisté; a zaviazaní je toľko, koľko je vecí.

148. Nasledujúca stipulácia: "Sľubuješ, že prevedieš Tuskulský majetok?" ukazuje, že predmet je istý, a obsahuje ustanovenie, že celé vlastníctvo majetku sa prevedie na stipulanta takým alebo onakým spôsobom.

149. Paulus, O edikte, kniha XVIII.

Keď ustanovím jednu alebo druhú vec, podľa toho, ktorú si môžem vybrať, voľba je osobná, a preto sa voľba tohto druhu viaže na otroka alebo syna pod otcovskou kontrolou. Ak by však stipulátor zomrel skôr, ako urobí svoju voľbu, záväzok prejde na dedičov.

150. Keď stanovíme, že buď niečo dáš, alebo urobíš, do ustanovenia je zahrnuté len to, čo je splatné v súčasnosti, a nie to, čo môže byť splatné neskôr, napríklad na základe rozsudkov. Preto sa do ustanovenia vkladajú slová "čo musíte zaplatiť", "buď teraz, alebo v určitom čase". Robí sa to preto, lebo osoba, ktorá ustanovuje, že máte niečo zaplatiť, má na mysli peniaze, ktoré sú už splatné. Ak však chce označiť celý dlh, hovorí: "Čo musíš zaplatiť buď teraz, alebo v určitom čase".

151. Ten istý, O edikte, kniha LVIII.

Ak sú peniaze sľúbené na určitý deň pod pokutou a sľubujúci zomrie skôr, ako tento deň nastane, pokuta vznikne, aj keď majetok nemusel byť prijatý.

152. Ten istý, O edikte, kniha LXII.

Ak by sa syn pod otcovskou kontrolou, ktorý sa zaviazal pod nejakou podmienkou, mal osamostatniť a potom by sa podmienka splnila, jeho otec bude mať nárok na žalobu; pretože pri zaviazaní sa berie do úvahy čas, keď zmluvu uzavrieme.

153. Keď stipulujeme pozemok, plodiny, ktoré existujú v čase stipulácie, nie sú zahrnuté.

154. Ulpián, O edikte, kniha LXX.

155. Ak sa poskytne zábezpeka zástupcovi osoby, ktorá bola prítomná, nie je pochýb o tom, že žaloba na základe stipulácie bude podaná v prospech príkazcu.

155. Ten istý, O edikte, kniha LXXIV.

Vždy, keď je jazyk stipulácie nejednoznačný, je najvhodnejšie prijať význam, ktorý je priaznivý pre zachovanie predmetného majetku.

156. Ten istý, O edikte, kniha LXXVII.

Kedykoľvek niekto sľúbi, že predvedie iného pred súd, a nestanoví za to sankciu (napríklad ak sľúbi, že predvedie svojho otroka alebo slobodného), vzniká otázka, či sa ustanovenie stáva účinným. Celsus hovorí, že aj keď v ustanovení nebolo uvedené, že sa má zaplatiť pokuta, ak osoba nebola predvedená, rozumie sa, že ten, kto sľub dáva, bude zodpovedať za záujem svojho protivníka, aby bol predvedený. To, čo hovorí Celsus, je pravda, pretože ten, kto sľúbi predviesť iného na súd, sľubuje, že prijme opatrenia, aby sa tak stalo.

157. Ak zástupca sľúbi, že niekoho predvedie bez sankcie, možno tvrdiť, že dohodu neuzavrel vo svoj prospech, ale v prospech osoby, ktorú zastupuje; a ešte s väčším dôvodom možno ubezpečiť, že ustanovenie zástupcu zahŕňa hodnotu majetku, o ktorý ide.

158. Ten istý, O edikte, kniha LXXVIII.

Nikto nemôže urobiť platnú stipuláciu pre svoj vlastný majetok, ale môže ju urobiť pre jeho cenu. Môžem platne stanoviť, že mi bude vrátený môj vlastný majetok.

159. Ak by otrok, ktorý má byť vydaný, zomrel po tom, čo sľubujúci nesplní svoju povinnosť, ten bude stále zodpovedný, rovnako ako keby otrok žil. Za neplatiča sa považuje ten, kto sa radšej obráti na súd, ako by mal vykonať reštitúciu.

160. Paulus, O edikte, kniha LXXII.

Zmluva sa uzatvára medzi stipulantom a sľubujúcim, a preto tam, kde jeden z nich sľúbi za druhého, že buď niečo zaplatí, alebo vykoná nejaký úkon, nebude zodpovedný, lebo každý musí sľúbiť sám za seba. A ten, kto tvrdí, že s transakciou nie je spojený žiadny podvod a že k nemu ani nedôjde, nerobí len denacifikáciu, ale sľubuje, že sa

postará o to, aby k žiadnemu podvodu nedošlo. Rovnaké pravidlo platí aj pre nasledujúce ustanovenia, a to "že záujemca bude môcť mať majetok" a že "ani vy, ani váš dedič neurobíte nič, čo by tomu zabránilo".

161. Ak pri ustanovení pre Sticha budem mať na mysli iného otroka a ty ešte iného, transakcia bude neplatná. Takýto názor mal aj Aristo s ohľadom na rozsudky. Lepší názor však je, že sa má považovať za požadovaného ten, koho mal kupujúci na mysli; lebo hoci platnosť stipulácie závisí od súhlasu oboch strán, rozsudok sa vynesie proti jednej z nich bez jej súhlasu, a preto treba veriť skôr žalobcovi; inak bude žalovaný vždy popierať, že súhlasil.

162. Ak, keď stipulujem za Sticha alebo Pamfila, sľúbiš, že mi jedného z nich vydáš, je rozhodnuté, že nebudeš zodpovedný a že nebola daná žiadna odpoveď na výsluch.

163. Iný je prípad peňažných súm, ako napríklad: "Sľubuješ zaplatiť desať, alebo dvadsať aurei?". V tomto prípade totiž, hoci sľubujete desať, odpoveď bola daná správne, pretože sa má za to, že osoba sľúbila menšiu z dvoch peňažných súm.

164. A opäť, ak stanovím viacero vecí, napríklad za Sticha a Pamfila, hoci si možno sľúbil jednu z nich, budeš zodpovedný, lebo sa má za to, že si odpovedal v jednej z týchto dvoch podmienok.

165. Nemôžem právne stipulovať za niečo, čo je posvätné alebo náboženské, alebo čo bolo trvalo určené na verejné používanie, ako trh alebo chrám, alebo človek, ktorý je slobodný; hoci to, čo je posvätné, sa môže stať profánnym a čokoľvek, čo bolo určené na verejné používanie, sa môže vrátiť na súkromné účely a človek, ktorý je slobodný, sa môže stať otrokom. Keď totiž niekto sľúbi, že dá niečo, čo je profánne, alebo Stichus, bude zbavený zodpovednosti, ak sa majetok stane posvätným, alebo Stichus získa slobodu bez akéhokoľvek jeho konania. Ani tieto veci sa opäť nestanú predmetom záväzku, ak by sa nejakým zákonom majetok opäť stal profánnym a Stichus by sa zo slobody opäť stal otrokom; pretože to, čo je protihodnotou prepustenia aj záväzku, nemôže byť ani vydané, ani nevydané. Ak totiž vlastník lode, ktorý ju sľúbil, ju rozoberie a znovu postaví z toho istého materiálu, záväzok sa obnoví, lebo ide o tú istú loď. Preto Pedius uvádza, že možno povedať, že ak sa zaviazem na sto pohárov vína z určitého statku, mám čakať, kým sa vyrobí, a ak sa vyrobilo a potom sa bez viny sľubovateľa spotrebovalo, mám opäť čakať, kým sa vyrobí viac a môže sa dodať; a počas týchto zmien zostane ustanovenie buď v platnosti, alebo sa stane účinným. Tieto prípady sú však odlišné, pretože keď sa sľubuje slobodný človek, nie je potrebné čakať až do času, keď sa stane otrokom, pretože ustanovenie tohto druhu s odkazom na slobodného človeka by sa nemalo schvaľovať; napríklad: "Sľubuješ, že dodáš Toho a Toho, keď sa stane otrokom?" a tiež:

"Sľubuješ, že prevedieš tento pozemok, keď sa z posvätného a náboženského stane profánnym?", pretože takéto ustanovenie nezahŕňa záväzok v súčasnom čase a do záväzku možno zaviesť len také veci, ktoré sú svojou povahou možné. Uvažuje sa, že ustanovujeme nie pre druh, ale pre rod vína; a v tomto prípade je čas ticho zahrnutý. Slobodný človek patrí k určitému druhu a nie je v súlade ani s občianskym, ani s prirodzeným právom očakávať, že sa človeku, ktorý je slobodný, stane nehoda alebo nepriaznivý osud, pretože veľmi správne uzatvárame obchody s ohľadom na taký majetok, ktorý môže byť bezprostredne predmetom nášho používania a vlastníctva. Ak je loď rozobratá s úmyslom použiť jej dosky na iný účel, hoci si to vlastník môže rozmyslieť, treba povedať, že pôvodné plavidlo bolo zničené a že ide o iné plavidlo. Ak však boli všetky dosky odstránené na účely opravy lode, pôvodná loď sa nepovažuje za zničenú, a keď sa materiál opäť zloží, opäť sa stáva tou istou; rovnako ako v prípade, keď sa z domu odoberú trámy s úmyslom ich nahradiť, naďalej patria k domu. Ak sa však dom odoberie na úroveň zeme, hoci sa nahradia tie isté materiály, pôjde o inú budovu. Táto diskusia má odkaz na pretorské ustanovenia, ktorými sa ustanovuje obnova majetku, a vzniká otázka, či ide o ten istý majetok.

166. Ak som niečo stipuloval pod lukratívnym titulom a získam to takýmto titulom, stipulácia zaniká. Ak sa stanem dedičom, stipulácia zaniká vlastníctvom. Ak som však ja, ako dedič, poručiteľ a poveril dedením veci, možno podať žalobu na základe stipulácie. Rovnaké pravidlo platí, ak bol odkaz zverený pod podmienkou, pretože ak by dlžník sám zveril majetok pod podmienkou, nebude oslobodený. Ak by sa však podmienka nedodržala a majetok by zostal vo vlastníctve dediča, žaloba by už nebola dôvodná.

167. Ak ustanovím podmienku za Sticha, ktorý je mŕtvy, hoci je to tak, a možno podať osobnú žalobu na jeho vrátenie, rovnako ako to možno urobiť od zlodeja, Sabinus hovorí, že som urobil platnú podmienku. Ak je však stipulácia urobená za iných okolností, bude neplatná; pretože aj keď otrok môže byť dlžný, sľubujúci je zbavený zodpovednosti jeho smrťou. Rovnaký názor by teda zastával, ak by som stipuloval za mŕtveho otroka, keď bol dlžník v omeškaní.

168. Ak niekto sľúbi, že na určitom mieste vyrobí otrokyňu, ktorá je tehotná, hoci ju môže vyrobiť bez dieťaťa, rozumie sa, že ju vyrobí v tom istom stave.

169. Ten istý, O edikte, kniha LXXIV.

Ak stanovím stavbu domu a uplynie čas, v ktorom by si ho mohol postaviť, tak dlho, kým nedám prípad na súd, je stanovené, že budeš prepustený, ak dom postavíš. Ak som však už podal žalobu, nebude pre vás výhodné, ak ho postavíte.

170. Ten istý, O edikte, kniha LXXV.

Pri plnení záväzku treba mať na pamäti, že je potrebné zvážiť štyri veci: niekedy totiž môžeme vymáhať niečo od každého jednotlivého dediča; a niekedy je potrebné podať žalobu na celý majetok, ktorý nemožno rozdeliť; a opäť možno podať žalobu na časť majetku, pričom dlh nemožno zaplatiť inak ako celý; a sú prípady, keď sa musí podať žaloba na celý majetok, hoci pohľadávka môže pripúšťať rozdelenie platby.

171. Prvý prípad sa vzťahuje na sľubovateľa určitej peňažnej sumy, pretože nárok aj platba závisia od dedičských podielov na majetku.

172. Druhý prípad sa týka určitej práce, ktorú porúčiteľ nariadil vykonať. Všetci dedičia sú zodpovední spoločne, pretože účinok diela nemožno rozdeliť na jednotlivé časti.

173. Ak by som sa zaviazal, že ani vy, ani váš dedič neurobíte nič, čo by mi zabránilo v užívaní práva cesty, a ak by ste tak urobili, zaplatíte určitú sumu peňazí, a jeden z viacerých dedičov sľubujúceho mi zabráni v užívaní práva cesty, podľa názoru najlepších autorít budú všetci dedičia zaviazaní konaním jedného z nich, pretože hoci mi zabránil len jeden, ešte mi nie je čiastočne zabránené, ale ostatní môžu byť odškodnení žalobou na rozdelenie.

174. Pohľadávku možno požadovať čiastočne, ak sa musia vyplatiť všetci, ako napríklad keď stanovím otroka, ktorý nie je osobitne určený, lebo pohľadávka sa rozdelí, ale nemožno ju splniť inak ako v plnej výške; inak by sa to mohlo uskutočniť prevodom častí rôznych otrokov, čo zosnulý nemohol urobiť, aby mi zabránil získať to, čo som stanovil. To isté pravidlo bude platiť, ak by niekto sľúbil desaťtisíc sesterciov alebo otroka.

175. Žalobu možno podať na celú sumu a zaplatenie časti prinesie oslobodenie, keď začneme konanie z dôvodu vystáhovania; pretože dedičia predávajúceho by mali byť upovedomení všetci spoločne a všetci sa musia brániť, a ak to jeden z nich neurobí, všetci budú zodpovední, ale každý bude povinný zaplatiť len v pomere k svojmu dedičskému podielu.

176. Podobne, ak by sa urobila takáto podmienka: "Ak sa neprevedie Tizianov majetok, sľubujete zaplatiť sto aurei?", pokuta sto aurei nevznikne, ak sa neprevedie celý majetok, a nie je výhodné previesť zvyšné podiely pozemku, ak jedna zo strán odmietne previesť svoj podiel; rovnako ako zaplatenie časti dlhu veriteľovi nestačí na uvoľnenie založeného majetku.

177. Ak niekto, kto sa stane ručiteľom pod určitou podmienkou, zabráni splneniu podmienky, bude napriek tomu ručiť.

178. Ulpián, O edikte, kniha LXXIX.

Keď sa hovorí, že je toľko podmienok, koľko je vecí, platí to len vtedy, keď sú veci v podmienke vymenované, ale ak nie sú vymenované, je len jedna podmienka.

179. Paulus, O edikte, kniha LXXV.

Nikto nemôže právne stipulovať niečo, čo je jeho, v prípade, že mu to bude patriť.

180. Ten istý, O Plautiovi, kniha VI.

Nesplnenie záväzku hlavného dlžníka poškodzuje aj ručiteľa, ale ak by ručiteľ ponúkol otroka a hlavný dlžník by bol v omeškani a otrok by zomrel, musí sa ručiteľovi poskytnúť úľava. Ak by však ručiteľ zabil otroka, hlavný dlžník bude oslobodený, ale proti ručiteľovi možno podať žalobu na základe ustanovenia.

181. Ten istý, O Plautiovi, kniha IX.

Ak prenajmem nájomcovi pozemok na päť rokov a po uplynutí troch rokov stanovím nasledujúcu podmienku: "Sľubuješ všetko, čo si povinný zaplatiť, alebo urobiť?" V tejto podmienke nie je obsiahnuté nič viac ako to, čo sa má v tom čase urobiť; pri stanovení podmienky totiž nie je obsiahnuté nič iné ako to, čo je už splatné. Ak by sa však dodalo: "Čo budete povinní zaplatiť alebo urobiť," záväzok sa bude vzťahovať na budúcnosť.

182. Pomponius, O Plautiovi, kniha III.

Keď stanovíme, že ak sa istina nezaplatí, namiesto zákonného úroku sa každý mesiac platí penále, aj keď sa môže získať rozsudok o istine, penále sa bude stále zvyšovať, pretože je isté, že istina nebola zaplatená.

183. Paulus, O Plautiovi, kniha XVII.

Ak sa dohodnem za otroka a ten zomrie bez toho, že by bol niekto v omeškaní, aj keby ho sľubujúci zabil, môže sa začať súdne konanie. Ak ho však sľubovateľ zanedbá, keď je chorý, bude za to zodpovedný? Keď zvažujeme, či je to tak v prípade, keď sa podá žaloba na vrátenie otroka a ten, kto ho má v držbe, ho zanedbal, bude tento zodpovedný z dôvodu nedbanlivosti; rovnako ako v prípade, keď sa predpokladá, že každý, kto sľúbil odovzdať otroka, na ktorého sa vzťahuje ustanovenie, niečo zanedbal, a nie to, že sa zdržal niečoho. Tento druhý názor treba schváliť, pretože ten, kto sľúbil zaplatiť, je zodpovedný za zaplatenie, a nie za vykonanie nejakého konkrétneho úkonu.

184. Ak však majetok existuje, ale nemôže byť vydaný, ako napríklad pozemok, ktorý sa stal náboženským alebo posvätným, alebo otrok, ktorý bol manumitovaný, alebo dokonca zajatý nepriateľom, nedbanlivosť sa určuje takto: ak majetok patril sľubujúcemu v čase ustanovenia alebo sa stal jeho neskôr a nastala niektorá z vyššie uvedených udalostí, bude stále zodpovedný. To isté nastane, ak sa tak stalo prostredníctvom inej osoby po tom, ako bol otrok odcudzený sľubovateľom. Ak však otrok patril niekomu inému a k niečomu takému došlo prostredníctvom iného, sľubujúci nebude zodpovedný, pretože nič neurobil, ibaže by k niečomu takému došlo po tom, ako odkladal platbu. Julianus toto rozlíšenie akceptuje. Opäť platí, že ak bol sľubovateľovi odobratý otrok, ktorý mu patril, z dôvodu, že mal byť slobodný pod určitou podmienkou, mal by byť považovaný za v rovnakej situácii, ako keby sľúbil otroka iného, pretože otrok mu prestal patriť bez akéhokoľvek jeho konania.

185. Kládne sa otázka, či v prípade, že by otroka zabil, hoci si nebol vedomý toho, že ho dlhuje, bude za to zodpovedný? Julianus si myslí, že ide o prípad, keď niekto, nevediac, že bol kodicilom zviazaný vydať otroka, ho manumizuje.

186. Na ďalšom mieste uvažujme o pravidle, ktoré stanovili starí ľudia, a to, že vždy, keď sa dlžník previní nedbanlivosťou, záväzok bude naďalej existovať. Ako to treba chápať? A skutočne, ak sľubujúci koná tak, že sa stane neschopným platiť, ústava sa stáva ľahko pochopiteľnou. Ak sa však dopustí len omeškania, môže vzniknúť pochybnosť, či v prípade, že by sa neskôr nedostal do omeškania, bude predchádzajúce omeškanie zlikvidované. Celsus hovorí, že ten, kto je v omeškaní s odovzdaním Sticha, ktorého sľúbil, sa môže zbaviť omeškania tým, že

následne ponúkne otroka; ide totiž o otázku, ktorá sa týka toho, čo je správne a spravodlivé, a v takomto prípade sa často dopúšťajú škodlivých chýb, keď sa príliš spoliehajú na autoritu právnej vedy. Tento názor je pravdepodobne správny a Julianus ho prijíma. Keď totiž vznikne otázka náhrady škody a prípad oboch strán je rovnaký, prečo by nemalo byť výhodnejšie postavenie toho, kto má majetok, ako toho, kto sa ho pokúša získať?

187. Pozrime sa teraz, na ktoré osoby sa táto konštitúcia vzťahuje. Je potrebné vziať do úvahy dve veci: po prvé, musíme sa pýtať, ktoré osoby sú zodpovedné za trvanie záväzku, a po druhé, pre koho spôsobujú jeho trvanie. Hlavný dlžník určite spôsobuje trvanie záväzku, ale existuje nejaká pochybnosť, že ho spôsobujú aj ostatní dlžníci? Pomponius zastáva názor, že áno, pretože prečo by mal ručiteľ svojím vlastným konaním ručiť za svoj záväzok? Tento názor je správny, preto záväzok trvá tak v ich osobách, ako aj v osobách ich nástupcov, a tiež v osobách ich spolupôsobiacich osôb, teda ich ručiteľov; a to z toho dôvodu, že svoj sľub dali s ohľadom naň za všetkých okolností.

188. Pozrime sa, či syn pod otcovskou kontrolou, ktorý dal sľub na príkaz svojho otca, môže predĺžiť záväzok otca tým, že zabije otroka. Pomponius si myslí, že tak môže urobiť, pretože osobu, ktorá dáva príkaz, chápeme ako spoluvinníka.

189. Dôsledkom tohto nariadenia je, že otroka možno stále žiadať, ale platí, že sa môže udeliť prepustenie alebo prijať ručenie za záväzok. Existujú určité pochybnosti o tom, či sa tento záväzok môže obnoviť, a to z dôvodu, že nemôžeme stanoviť záväzok za otroka, ktorý neexistuje, alebo za peniaze, ktoré nie sú splatné. Myslím si, že obnovenie je možné, ak sa na tom strany dohodnú; taký je aj názor Juliána.

190. Ten istý, O Plautiovi, kniha XVIII.

Ak si stanovím nasledovné: "Sľubuješ, že neurobíš nič, čo by mne alebo môjmu dedičovi zabránilo odstrániť môj ročník?", bude žaloba udelená aj môjmu dedičovi.

191. Ten istý, O Vitelliovi, kniha III.

Ak sa zaviazem takto: "Sľubuješ, že neurobíš nič, aby si mi zabránil vziať jedného z otrokov, ktorých máš?" Budem mať právo na výber.

192. Marcellus, Digesty, kniha III.

Istý muž si stanovil, že mu bude dodaná pšenica. To je otázka skutková, a nie právna. Preto ak mal na mysli určitý druh pšenice, t. j. pšenicu určitej kvality alebo určitého množstva, považuje sa to za uvedené. V opačnom prípade, ak mal v úmysle označiť druh pšenice a jej množstvo a neurobil tak, má sa za to, že nič neurčil, a teda druhá strana nie je povinná dodať ani jednu mieru pšenice.

193. Tá istá kniha, Digest, kniha V.

Ak sa niekto dohodne na stavbe domu, nadobúda záväzok len vtedy, ak je zrejmé, na akom mieste chcel, aby bol dom postavený, a ak má záujem, aby tam bol postavený.

194. Ten istý, Digesty, kniha XII.

Ak mi niekto dlhuje otroka na základe ustanovenia a on ho prekvapí pri páchaní zločinu a beztrešne ho zabije, nemožno proti nemu podať pretorskú žalobu.

195. Celsus, Digesty, kniha XXVI.

Ak ustanovím nasledovné: "Dostavíš sa na súd? A ak tak neurobíš, vydáš kentaura?" Ustanovenie bude rovnaké, ako keby som len sľúbil, že sa dostavím na súd.

196. Môžem s vami právne uzavrieť nasledovnú dohodu: "Sľubuješ, že zaplatíš v mene Tícia?" To totiž nie je podobné podmienke, že "Titius niečo dá", ale na jej základe môžem podať žalobu, ak mám na tom nejaký záujem; a preto ak je Titius solventný, nemôžem na základe tejto podmienky nič vymáhať, lebo aký mám záujem na tom, aby som ťa k niečomu primäl, keď ak to neurobíš, budem mať rovnako istotu svojich peňazí?

197. "Sľubuješ, že mi zaplatíš desať aurei, ak sa s tebou ožením?" Myslím si, že v tomto prípade, po preukázaní riadneho dôvodu, možno žalobu odmietnuť; napriek tomu nezriedka existuje dôvod na ustanovenie tohto druhu. Rovnaké pravidlo sa uplatňuje, keď sa manžel takto dohodne so svojou manželkou, keď nie je zmienka o vene.

198. Marcellus, Digesty, kniha XX.

Myslím si, že majetok, ktorý mi patrí, možno podmieniť, tak ako môžem podmieniť právo cesty k pozemku, hoci mi pozemok v tom čase nemusí patriť. Ak by to však tak nebolo a ja by som si pod podmienkou vymienil pozemok, ktorý patrí inému, a tento pozemok by sa potom stal mojím na základe lukratívneho titulu, vymienenie sa okamžite zruší. Ak vlastník pozemku stipuluje právo cesty pod podmienkou, táto stipulácia sa zruší hneď, ako je pozemok odcudzený; a to je určite prípad podľa názoru tých autorít, ktoré zastávajú názor, že záväzky, ktoré boli právne dohodnuté, zanikajú, keď sa podmienky, za ktorých existujú, stanú takými, že za nich nemohli vzniknúť.

199. Vyvstáva otázka, kedy možno podať žalobu na základe nasledujúceho ustanovenia: "Sľubujete, že budete podporovať taký a taký dom?" Nie je potrebné čakať, kým dom spadne, pretože je skôr v záujme stipulanta, aby bol podopretý, než aby nebol; napriek tomu nemožno správne začať konanie, ak neuplynul dostatočný čas na to, aby ho podoprel ten, kto to má v úmysle.

200. Celsus, Digesty, kniha XXXVIII.

Všetko, čo sa vyžaduje na to, aby bol záväzok záväzný, sa chápe ako vynechané, ak to nie je jasne vyjadrené slovami; a takmer vždy to vykladáme v prospech sľubujúceho, pretože stipulant mohol dať podmienkam širší význam; na druhej strane by však sľubujúci nemal byť vypočutý, ak je v jeho záujme, aby sa dohoda považovala za vzťahujúcu sa na určité plavidlá alebo na určitých otrokov.

201. Ak stanovím nasledujúcu podmienku: "Sľubuješ, že zaplatíš, ak do dvoch rokov nevystúpiš na Kapitol?" Nemôžem legálne podať žalobu pred uplynutím týchto dvoch rokov; lebo hoci sú tieto slová nejednoznačné, predsa sa chápu tak, že majú tento význam: "Ak je absolútne pravdivé, že ste nevystúpili na Kapitol."

202. Modestinus, Pravidlá, kniha VIII.

Podmienka, ktorá sa vzťahuje na minulosť, ako aj na prítomný čas, buď okamžite ruší záväzok, alebo za žiadnych okolností neodkladá jeho splnenie.

203. Ten istý, O predpisoch, kniha IV.

Osoby, ktoré dosiahli vek puberty, sa môžu zaviazat' stipuláciou bez svojich kurátorov.

204. Ten istý, Názory, kniha V.

Predávajúci poskytl kupujúcemu zábezpeku proti vyst'ahovaniu v rozsahu jeho podielu a tiež sa osobitne zaviazali, že budú zodpovední za všetky výdavky, ktoré by mohli vzniknúť kupujúcemu, ktorý bol stipulantom, ak by sa vec dostala na súd. Po smrti kupujúceho podal jeden z predávajúcich žalobu, v ktorej tvrdil, že mu patrí cena, a dedičia kupujúceho, ktorí preukázali, že cena bola zaplatená, požadovali v súlade s podmienkami ustanovenia, aby im boli nahradené výdavky, ktoré vynaložili na obhajobu vo veci. Modestinus vyslovil názor, že ak predávajúci prisľúbili uhradiť výdavky, ktoré vznikli v rámci žaloby podanej na určenie vlastníctva nehnuteľnosti, tieto výdavky sa v žiadnom prípade nemôžu vymáhať na základe ustanovenia, ak jeden z predávajúcich podal žalobu na vrátenie už zaplatenej ceny.

205. Tá istá kniha, Pandekty, kniha V.

Slobodný človek nemôže byť predmetom stipulácie, pretože nemožno požadovať jeho vydanie, ani zaplatiť jeho odhadnú cenu, rovnako ako keby niekto stipuloval za mŕtveho otroka alebo za pozemok v rukách nepriateľa.

206. Javolenus, O Cassiovi, kniha XI.

Ak sa otrok zaviazal zaplatiť peňažnú sumu za svoju slobodu a poskytol na tento účel záruku, aj keď môže byť manumitovaný inou osobou, ručiteľ bude napriek tomu právne viazaný, a to z toho dôvodu, že prieskum nebol vykonaný s cieľom zistiť, kým bol manumitovaný, ale len s cieľom zistiť, či bol manumitovaný.

207. Ten istý, Listy, kniha II.

Stanovil som, že mi má byť vydaný buď Damas, alebo Eros. Keď ste mi dali Damasa, bol som v omeškaní s jeho prijatím. Damas je mŕtvy. Myslíš si, že mám nárok na žalobu podľa tejto podmienky? Odpovedal som, že podľa názoru Massuria Sabina si myslím, že žalobu na základe stipulácie nemôžete podať; veľmi správne totiž usúdil, že ak dlžník nie je v omeškaní so zaplatením toho, čo dlhuje, okamžite sa zbaví zodpovednosti.

208. Ten istý, Listy, kniha VI.

Keď sa niekto zaviazne na jeden z viacerých pozemkov, ktoré nesú rovnaké meno, a uvedený pozemok nemá konkrétne označenie, zaviazne sa na niečo, čo je neisté; to znamená, že sa zaviazne na pozemok, ktorý sa sľubujúci môže rozhodnúť mu dať. Vôľa sľubovateľa je však pozastavená, kým sa nedodá to, čo bolo sľúbené.

209. Ten istý, Listy, kniha VIII.

Pýtam sa, či si myslíte, že nasledujúce ustanovenie je nečestné, alebo nie. Istý prirodzený otec ustanovil za dediča svojho syna, ktorého Tícus adoptoval pod podmienkou, že bude zbavený otcovskej kontroly. Adoptívny otec ho odmietol emancipovať, ak nebude ochotný stanoviť, že za jeho manumináciu zaplatí tretia osoba určitú sumu peňazí. Po emancipácii syn vstúpil do dedičstva a potom otec na základe podmienok uvedenej doložky požadoval peniaze. Odpoveď znela: Nemyslím si, že dôvod tejto stipulácie je nečestný, pretože inak by svojho syna neemancipoval. Podmienky tejto stipulácie nemožno považovať za nespravodlivé ani vtedy, ak adoptívny otec chcel získať nejakú výhodu, na základe ktorej by si ho jeho syn po emancipácii viac vážil.

210. Ten istý, Listy, kniha X.

S Titiom som sa dohodol takto: "Ak si ma nejaká žena vezme za muža, sľubuješ, že mi dáš desať aurei ako veno?" Vznikla otázka, či je takáto podmienka platná. Odpoveď znela, že ak mi bolo veno sľúbené, pričom sa ustanovilo takto: "Sľubuješ, že mi vyplatíš desať aurei ako veno bez ohľadu na to, s akou ženou sa ožením?", nie je dôvod, prečo by peniaze nemali byť splatné, ak sa táto podmienka dodržala. Ak totiž podmienka závislá od konania nejakej osoby, ktorá je neistá, môže vytvoriť záväzok, ako napríklad: "Sľubuješ, že zaplatíš desať aurei, ak niekto vystúpi na Kapitol?" alebo: "Ak odo mňa niekto bude žiadať desať aurei, sľubuješ, že zaplatíš toľko?", nie je dôvod, prečo by sa nemala dať rovnaká odpoveď ako v prípade, keď bolo sľúbené veno.

211. Žiadny sľub nie je platný, ktorý závisí od vôle toho, kto ho dáva. 109. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha III.

Ak stanovím nasledovné: "Zaplatíš mi desať, alebo pätnásť aurei?", bude platiť desať. Ak opäť stanovím takto: "Zaplatíš po jednom, alebo po dvoch rokoch?", peniaze budú splatné po dvoch rokoch; pretože pri stipuláciách sa za vloženie do záväzku považuje najmenšia suma peňazí a najdlhší časový úsek.

212. Ten istý, O Quintovi Muciovi, kniha IV.

Ak stanovím desať aurei pre seba a Tícia, keď nie som pod jeho kontrolou, nebude mi patriť desať aurei, ale len päť, pretože druhá polovica sa odpočíta; keď som totiž nesprávne stanovil v prospech cudzieho, môj podiel sa v takom rozsahu nezvýši.

213. Ak s tebou stipulujem takto: "Sľubuješ, že mi dáš nejaké ženské šaty, ktoré ti patria?", mal by sa brat' do úvahy skôr úmysel stipulanta než úmysel sľubujúceho a pozornosť by sa mala venovať tomu, čo existovalo, a nie tomu, čo mal sľubujúci v tom čase na mysli. Preto ak sľubujúci bol zvyknutý nosiť ženský odev, bude mu stále patriť.

214. Ten istý, O Quintovi Muciovi, kniha V.

Ak si stanovím, že neurobíš nič, aby si mi zabránil v užívaní určitého domu, a ty mi v tom nezabrániš, ale zabrániš v tom mojej manželke; alebo na druhej strane, ak by moja manželka urobila toto ustanovenie a ty by si mi zabránil v užívaní domu, nadobúda ustanovenie účinnosť? Tieto slová treba chápať v ich najširšom význame; pretože aj keď stanovím, že neurobíte nič, aby ste mi zabránili v užívaní akéhokoľvek druhu práva cesty, a vy mi v tom nezabránite, ale budete brániť inému, ktorý vstúpi v mojom mene, treba konštatovať, že ustanovenie nadobúda účinnosť.

215. Ten istý, O Quintovi Muciovi, kniha XV.

Ak niekto stipuluje za "Sticha alebo Pamfila, podľa toho, ktorého chce", môže požadovať ktoréhokoľvek z nich, ktorého si vyberie, a len on bude zahrnutý do záväzku. Ak sa však pýta, či si to môže rozmyslieť a žiadať druhého, treba preskúmať podmienky stipulácie, aby sa zistilo, či sú jej podmienky vyjadrené takto: "Ten, ktorého by som si vybral" alebo "Ten, ktorého si môžem vybrať". Ak bola použitá prvá z týchto možností, stipulant nemôže zmeniť svoj názor po tom, ako raz urobil svoj výber; ak však slová pripúšťajú diskusiu a sú: "Ten, ktorého si môžem vybrať", môže svoj názor zmeniť, kým neurobí konečné rozhodnutie.

216. Ak niekto stanoví nasledovné podmienky: "Dáš mi záruku za sto aurei?" a dá záruku na túto sumu; Proculus hovorí, že pri dohode o záruke sa vždy berie do úvahy záujem stipulanta, pretože niekedy sa vzťahuje na celú istinu, ako napríklad vtedy, keď sľubujúci nie je solventný, a niekedy na menej, keď je dlžník solventný len

čiastočne; a opäť sa nevzťahuje na nič, ak je dlžník taký bohatý, že nemáme záujem požadovať od neho záruku; ale pri posudzovaní solventnosti osôb treba brať do úvahy skôr ich bezúhonnosť než hodnotu ich majetku.

217. Proculus, Listy, kniha II.

Keď pre seba ustanovím nasledovné: "Proculus, ak dielo nebude dokončené, ako som si želal, do Kalend júna, sľubuješ, že zaplatíš takú a takú sumu ako pokutu?" a ja predĺžim čas; myslíš si, že sa môže povedať, že dielo nebolo dokončené, ako som si želal, do Kalend júna, keď som sám dobrovoľne dal viac času na jeho dokončenie? Proculus odpovedal, že nie je bezdôvodné, aby sa rozlišovalo, či sľubujúci porušil povinnosť, keď nedokončil dielo pred Kalendami júna, ako bolo dohodnuté v ustanovení; alebo či, keďže dielo nemohlo byť dokončené pred týmto dátumom, sľubujúci predĺžil čas do Kalend augusta. Ak totiž zmluvná strana predĺžila lehotu, keď dielo nemohlo byť dokončené do konca júna, myslím si, že pokuta by sa uplatnila; pretože nie je rozdiel, ak pred koncom júna uplynula určitá doba, počas ktorej zmluvná strana nechcela, aby bolo dielo dokončené do tohto dátumu; to znamená, že neočakávala, že sa vykoná niečo, čo sa vykonať nemohlo. Alebo, ak je tento názor nesprávny, aj keby stipulátor zomrel pred Kalendami júna, pokuta nevznikne; keďže ako mŕtvy nemohol vyjadriť svoje želanie a po jeho smrti by zostal určitý čas na dokončenie diela. A takmer sa prikláňam k názoru, že pokuta by vznikla, aj keby na dokončenie diela nezostal dostatok času pred júnovými sviatkami.

218. Keď niekto niečo predáva a sľúbi, že poskytne kupujúcemu záruku a zaručí sa, že predávaná nehnuteľnosť nebude zaťažaná, a kupujúci si želá, aby nehnuteľnosť bola oslobodená od všetkých záložných práv, a ten, kto sľúbil, že to bude podľa tejto podmienky, je v omeškaní; pýtam sa, aký je zákon? Proculus odpovedal, že predávajúci bude zodpovedný v rozsahu záujmu žalobcu podľa výšky škody stanovenej súdom.

219. Ulpian, O Sabinovi, kniha XVII.

Ak si stanovím prevod určitého pozemku na určitý deň a sľubujúci je zodpovedný za to, že v tento deň nebol prevedený, môžem vymáhať náhradu škody vo výške môjho záujmu na tom, aby sa omeškanie neuskutočnilo.

220. Papinianus, Otázky, kniha II.

Ustanovil som nasledovné: "Sľubuješ, že sa dostavíš na určité miesto, a ak sa tak nestane, že zaplatíš päťdesiat aurei?" Ak sa omylom v ustanovení vynechal čas, keď bolo dohodnuté, že sa máš dostaviť v určitý deň,

ustanovenie bude nedokonalé. Je to presne to isté, ako keby sa stanovilo niečo, čo sa dá odvážit', spočítat' alebo odmerať, pričom by som neuviedol váhu, množstvo alebo mieru; alebo ak sa má postaviť dom a miesto sa neuvedie; alebo sa prevedie pozemok bez uvedenia jeho opisu. Ak by však bolo od začiatku zrejmé, že sa môžete dostať v ktorýkoľvek deň, a ak by ste tak neurobili, že máte zaplatiť určitú sumu peňazí, bolo by toto ustanovenie platné, rovnako ako každé iné, ktoré bolo urobené pod podmienkou, a nestalo by sa účinným skôr, ako by sa zistilo, že osoba, ktorá sľub dala, sa nemôže dostať.

221. Ak by som však stanovil nasledovnú podmienku: "Sľubuješ, že zaplatíš sto aurei, ak nevystúpiš na Kapitol alebo nepôjdeš do Alexandrie?", podmienka nenadobudne účinnosť okamžite, aj keď by si mohol vystúpiť na Kapitol alebo ísť do Alexandrie, ale až vtedy, keď bude isté, že nemôžeš ani vystúpiť na Kapitol, ani ísť do Alexandrie.

222. Ak si niekto stanoví nasledovnú podmienku: "Sľubuješ, že zaplatíš sto aurei, ak nevydáš Pamfila?" Opäť platí, že ak sa niekto zaviazne, že zaplatí sto aurei, ak nevydá Pamfila. Pegas hovorí, že táto podmienka nenadobudne platnosť skôr, než sa stane nemožným, aby bol Pamfilus dodaný. Sabinus si však myslí, že podľa úmyslu zmluvných strán možno podať žalobu po tom, ako mohol byť otrok dodaný; konanie však nemožno začať na základe tejto doložky, pokiaľ nebolo vinou sľubujúceho, že nebol dodaný. Tento názor podporuje príkladom dedičstva zanechaného na výživu. Mucius totiž uviedol, že ak dedič mohol poskytnúť výživné a neurobil tak, okamžite sa stal zodpovedným za odkázané peniaze. Toto pravidlo bolo prijaté pre jeho užitočnosť, ako aj vzhľadom na želanie zosnulého a povahu samotnej veci. Preto možno prijať Sabinov názor, ak sa ustanovenie nezačína podmienkou, napríklad: "Sľubuješ zaplatiť takú a takú sumu, ak nevydáš Pamfila?". Ale čo ak by bola podmienka vyjadrená takto: "Sľubuješ, že vydáš Pamfila, a ak ho nevydáš, sľubuješ, že zaplatíš takú a takú sumu?" To by nepochybne bolo pravdivé, ak by sa preukázal úmysel, že ak otrok nebude dodaný, bude splatný otrok aj peniaze. Ak by sa však sľúbilo, že v prípade nedodania otroka budú splatné len peniaze, bolo by možné zastávať rovnaký názor; keďže sa preukázalo, že úmyslom strán bolo, aby bol dodaný otrok alebo zaplatené peniaze.

223. Tá istá, Otázky, kniha IV.

Ak po tom, čo ste sa dohodli na desiatich aurei od Tícia, dohodnete sa s Maeviom na všetkom, čo nemôžete získať od Tícia, niet pochýb, že Maevius môže byť nútený prevziať zodpovednosť za zaplatenie celej sumy. Ak však podáte žalobu proti Titiovi o desať aurei, Maevius sa nezbaví zodpovednosti, kým Titius nezaplatí rozsudok. Paulus hovorí, že Maevius a Titius nie sú zodpovední na základe toho istého záväzku, ale že Maevius je

zodpovedný pod podmienkou, že nemôžete vymáhať sumu od Tícia. Preto po zažalovaní Tícia nebude Maevius zbavený zodpovednosti, pretože nie je isté, či bude dlžný alebo nie; a ak by Tícus zaplatil, Maevius nebude zbavený zodpovednosti, pretože nebol povinný; pretože podmienka, od ktorej závisela stipulácia, sa nesplnila; a Maevius nemôže byť riadne žalovaný, kým podmienka stipulácie stále trvá, pretože od neho nemožno nič právne požadovať, kým sa Tícus nevyčerpá.

224. Ten istý, Otázky, kniha XII.

Ak po ustanovení sto otrokov, ktorých si mám vybrať ja a môj dedič, zanechám dvoch dedičov skôr, ako urobím voľbu, ustanovenie sa rozdelí podľa počtu. Inak to však bude, ak dedič nastúpi po výbere otrokov.

225. Ten istý, Otázky, kniha XXVII.

Človek, ktorý je slobodný a ktorý mi slúži v dobrej viere ako otrok, mi ako stipulantovi dá sľub; a tento stipulant je takmer úplne platný v každom ohľade, aj keď mi môže sľúbiť niečo, čo je mojím vlastníctvom. Ved' čo iné možno povedať na dôkaz toho, že slobodný človek nie je zodpovedný? A predsa, ak sľúbim tej istej osobe ako stipulant, za podobných okolností budem zodpovedný. Lebo ako bude mať právo na žalobu proti mne, ktorú by nadobudol v môj prospech, keby bol stipuloval s treťou osobou? Preto ho v tomto ohľade treba prirovnať k otrokovi, v ktorom niekto požíva užívacie právo, alebo k otrokovi iného, ktorý slúži v dobrej viere. Keď však otrok sľúbi užívacie právo alebo otrok iného, ktorý slúži dobromysel'nému nadobúdateľovi, s odkazom na majetok, ktorý patrí jednému z nich, žaloba De peculia sa proti pánovi neprizná; pretože v prípadoch tohto druhu sa takéto osoby považujú za pánov.

226. "Sľubuješ, že dnes zaplatíš desať aurei?" Povedal som, že peniaze sa môžu požadovať ešte v tento deň a že žalobca nemôže byť uznaný za príliš skorý, aj keby deň ustanovenia neskončil, čo by bolo podľa práva za iných okolností. Lebo to, čo by sa nemalo požadovať v určitom čase, nemôže byť v tomto čase zaplatené; a v uvedenom prípade sa deň považuje za vložený nie na účely odloženia žaloby, ale na to, aby sa ukázalo, že ju možno začať hneď.

227. "Sľubuješ, že zaplatíš desať aurei mne alebo Titiovi, podľa toho, ktorého si vyberiem?" Pokiaľ ide o platbu mne, je ustanovenie isté, ale pokiaľ ide o platbu jemu, je neisté. Predpokladajme totiž, že je v mojom záujme, aby sa platba vykonala Titiovi, a nie mne, keďže som sľúbil pokutu, ak sa platba nevykoná Titiovi?

228. Ten istý, Otázky, kniha XXXVI.

Doložka na zabránenie podvodu, ktorá sa umiestňuje na koniec ustanovenia, sa netýka tých častí zmluvy, ktoré sa týkajú výslovného ustanovenia.

229. Ten istý, Otázky, kniha XXXVII.

Ak ustanovím nasledovné: "Sľubuješ, že zaplatíš túto sumu sto aurei?", hoci sa rozumie doložka: "Za predpokladu, že bude sto aurei", tento dodatok nezakladá podmienku, pretože ak nebude sto aurei, je ustanovenie neplatné; a bolo rozhodnuté, že doložka, ktorá sa nevzťahuje na budúcnosť, ale na prítomný čas, nie je podmienená, aj keď zmluvné strany nemusia vedieť o pravdivosti veci.

230. Tá istá kniha, Názory, kniha XI.

Ak sa obe zmluvné strany dohodnú na ustanovení, že pri transakcii nedošlo ani nedôjde k podvodu, možno podať žalobu na neurčitú sumu, aby bola podmienka vyjadrená vhodnejším spôsobom.

231. Žena, ktorá žila v jednom dome s mužom s úmyslom vziať si ho za manžela, si s ním dohodla zaplatenie dvesto aurei, ak by počas trvania manželstva obnovil svoj zvyk držať konkubínu. Vyslovil som názor, že neexistuje dôvod, prečo by žena nemohla získať späť peniaze podľa tejto podmienky, ak sa podmienka splní, keďže dohoda bola v súlade s dobrými mravmi.

232. Muž, ktorý bol vyhnaný na ostrov, dal sľub, pričom podmienka bola vyjadrená takto: "Sľubuješ, že zaplatíš, keď zomrieš?" Podmienka nenadobudne účinnosť, ak sľubujúci nezomrie.

233. Ustanovenie s odkazom na podvod bude zaväzovať dediča toho, kto sľub dáva, už samotným aktom tohto posledného; rovnako ako je to v prípade iných zmlúv, napríklad mandátnych a depozitných.

234. Scaevola, Digesty, kniha XXVIII.

Človek, ktorý si v Ríme požičal peniaze, ktoré mal do troch mesiacov zaplatiť vo vzdialenej provincii, sľúbil stipulantovi, že ich tam zaplatí; a o niekoľko dní neskôr povedal svojmu veriteľovi v prítomnosti svedkov, že je pripravený zaplatiť peniaze v Ríme, ak sa odpočíta suma, ktorú mu zaplatil ako úrok. Vyvstala otázka, či po tom, ako ponúkol celú sumu, ktorú bol povinný zaplatiť podľa stipulácie, ju od neho možno požadovať, keď sa stane splatnou, na mieste, kde ju sľúbil zaplatiť. Odpoveď znela, že stipulant ju mohol požadovať v deň, keď sa stala splatnou, a na mieste, kde sa zaviazal, že ju zaplatí.

235. Kallimach si požičal peniaze od Sticha, Seiovho otroka, v provincii Sýria, aby ich použil pri námornom obchode z mesta Beryt do Brindisi. Pôžička bola určená na dvesto dní potrebných na plavbu, bola zabezpečená záložným právom a hypotékou na tovar zakúpený v Berite, ktorý sa mal dopraviť do Brindisi, a zahŕňala aj tovar, ktorý sa mal kúpiť v Brindisi a dopraviť do Beritu; medzi stranami bolo dohodnuté, že keď Kallimachus dorazí do Brindisi, má odtiaľ odplávať po mori pred nasledujúcimi septembrovými idami spolu s ostatným tovarom, ktorý kúpil a umiestnil na loď; alebo ak do uvedeného času tovar nekúpi alebo neopustí uvedené mesto, že okamžite vráti celú sumu, ako keby sa plavba skončila, a že zaplatí tým, ktorí peniaze požadujú, všetky výdavky, ktoré vznikli pri ich preprave do Ríma; a Kallimachus sľúbil Stichovi, otrokovi Lucia Tícia, ako stipulantovi, že to všetko verne zaplatí a splní. A keď v súlade s touto dohodou pred spomínanými dňami naložili tovar na loď, Kallimachos sa spolu s Erosom, Stichovým spoluotrokom, nalodil s úmyslom vrátiť sa do provincie Sýria; a keďže loď sa stratila a Kallimachos, ako bolo dohodnuté, naložil tovar na loď, ktorá opúšťala Berytus v čase, keď mal vrátiť peniaze, ktoré sa mali odviezť do Ríma, vznikla otázka, či môže mať prospech zo súhlasu Erosa, ktorý bol s ním a ktorému jeho pán nedovolil ani neprikázal, aby po dni, ktorý bol dohodnutý na vyplatenie peňazí, urobil s nimi niečo viac, než aby ich odviezol do Ríma hneď, ako ich dostane; a či by Kallimachus bol stále zodpovedný za žalobu na základe ustanovenia o odovzdaní peňazí Stichovmu pánovi. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností by bol zodpovedný. Pýtam sa tiež, keďže Kallimachos odplával po vyššie uvedenom dni so súhlasom Erosa, spomínaného otroka, či mohol tento zbaviť svojho pána práva na žalobu po tom, čo ho raz nadobudol. Odpoveď znela, že tak nemohol urobiť, ale že by bol dôvod na výnimku, ak by bolo ponechané na rozhodnutie otroka, či sa peniaze majú vyplatiť kedykoľvek a na akomkoľvek mieste, ktoré by si vybral.

236. Flavius Hermes daroval otroka Sticha, aby mohol byť manumitovaný, a urobil v súvislosti s ním túto podmienku: "Ak by spomínaný otrok Stichus, ktorého som ti dnes odovzdal ako dar za účelom jeho manumizácie, nebol manumizovaný a prepustený na slobodu v náležitej forme tebou a tvojím dedičom (za predpokladu, že tomu nezabráni nejaký podvod z mojej strany), Flavius Hermes stanovil päťdesiat aurei, ktoré sa majú zaplatiť ako pokuta, a Claudius sľúbil túto sumu zaplatiť." Spýtal som sa, či Flavius Hermes môže podať žalobu proti

Claudiovi o Stichovu slobodu. Odpoveď znela, že v uvedených skutočnostiach nie je nič, čo by mu v tom bránilo. Pýtal som sa tiež, či v prípade, že by Flaviov dedič Hermes chcel vymáhať pokutu od Klaudiovho dediča, by tento mohol dať Stichovi slobodu, aby bol oslobodený od pokuty. Odpoveď znela, že môže. Pýtam sa tiež, ak by dedič Flavia Herma nechcel podať žalobu proti dedičovi Claudia z vyššie uvedeného dôvodu, či by slobodu, na ktorú mal Stichus nárok v súlade s dohodou uzavretou medzi Hermom a Claudiovi, ako to dokazuje vyššie uvedené ustanovenie, mal dedič Claudia aj tak poskytnúť. Odpoveď znela, že by sa tak malo stať.

237. Niektorí spoludedičia, ktorí si rozdelili pozemky istého majetku, ponechali jeden trakt v spoločnom vlastníctve pod podmienkou, že ak by niekto chcel svoj podiel z neho scudziť, mal by ho predať buď spoludedičom, alebo ich nástupcovi za sumu sto dvadsaťpäť aurei. Strany si vzájomne stanovili, že ak by niektorá z nich porušila túto zmluvu, zaplatí sto aurei ako pokutu. Žena, ktorá bola jednou zo spoludedičov, po tom, čo v prítomnosti svedkov často oznamovala poručníkom detí svojho spoludediča a žiadala ich, aby v súlade so zmluvou buď kúpili, alebo predali uvedený pozemok, a poručníci nič neurobili, pýtam sa, či v prípade, že by žena predala pozemok cudzej osobe, možno od nej vymáhať pokutu sto aurei. Odpoveď znela, že v súlade s uvedenými skutočnosťami by za takýchto okolností mohla uplatniť výnimku z dôvodu zlej viery.

238. Agerius, syn pod otcovou kontrolou, sľúbil otrokovi Publia Maevia ako stipulantovi, že mu zaplatí všetko, o čom sa rozhodne, že jeho otec dlhuje Publiovi Maeviovi. Vystala otázka, koľko bude dlžný, keďže jeho otec zomrel skôr, ako bola suma zistená, a či bude Agerius zodpovedný, ak bude podaná žaloba proti jeho dedičovi alebo inému nástupcovi a bude vydané rozhodnutie o dlhu. Odpoveďou bolo, že ak táto podmienka nebude splnená, ustanovenie sa nestane účinným.

239. Seia, dedič jedného poručníka, po uzavretí dohody založenej na vyrovnaní s dedičom jednej poručníčky, zaplatil väčšiu časť dlhu a za zvyšok dal záruku; uvedený dedič však okamžite odmietol dodržať dohodu, podal žalobu na poručníctvo, a keď prehral, odvolal sa ku kompetentnému sudcovi a od neho potom k cisárovi; o tomto odvolaní sa rozhodlo, že bolo podané z nedostatočných dôvodov. Keďže dedič poručenca bol v omeškaní s prijatím peňazí uvedených v ustanovení od dediča poručenca, keďže ich nikdy ani nepožadoval, vznikla otázka, či by teraz mali byť splatné úroky od dediča poručenca. Odpoveď znela, že ak Seia nebola v omeškaní s poskytnutím peňazí stanovených v ustanovení, úroky by neboli zo zákona splatné.

240. Dvaja bratia si medzi sebou rozdelili nehnuteľnosť a vzájomne sa zaviazali, že nebudú robiť nič proti rozdeleniu, a ak niektorý z nich poruší dohodu, že zaplatí druhému pokutu. Po smrti jedného z nich podal

pozostalý žalobu o dedičstvo proti jeho dedičom, pričom tvrdil, že mu prináleží podľa podmienok poručníctva, ktoré mu odkázal jeho otec; rozsudok bol vydaný v jeho neprospech z dôvodu, že uzavrel kompromis s ohľadom na túto vec. Vystala otázka, či vznikla povinnosť zaplatiť pokutu. Odpoveď bola, že v súlade s uvedenými skutočnosťami by pokuta bola splatná.

Časť 3. Pokiaľ ide o ústne záväzky.

241. Papinianus, Definície, kniha I.

Ustanovenie uzavreté o trestnom čine, ktorý bol alebo má byť spáchaný, je od začiatku neplatné.

242. Ten istý, Definície, kniha II.

"Sľubuješ, že do dvoch rokov postavíš dom na takom a takom mieste?" Ustanovenie nenadobudne účinnosť pred uplynutím dvoch rokov, aj keď osoba, ktorá sľub dala, by ho nemala postaviť a nezostáva dostatok času, v ktorom by ho bolo možné dokončiť; ustanovenia ustanovenia ustanovenia, ktorého čas bol stanovený na začiatku, totiž nemožno zmeniť ničím, čo môže nastať neskôr a čo bolo do zmluvy vložené s cieľom prinútiť niekoho, aby sa dostavil na súd; to znamená, že ustanovenie nenadobudne účinnosť pred stanoveným dátumom, aj keď je isté, že na splnenie zmluvy nezostáva dostatok času.

243. Paulus, Otázky, kniha II.

Keď stanovíme nasledovné: "Čokoľvek musíš dať, zaplatiť alebo urobiť", v takejto podmienke nie je zahrnuté nič viac než to, čo je splatné v súčasnosti, pretože nestanovuje nič iné.

244. Ten istý, Otázky, kniha III.

Kde ustanovujem takto: "Ak sa Titius stane konzulom, sľubuješ potom od toho dňa platiť každý rok desať aurei?" Ak sa podmienka splní po troch rokoch, možno požadovať tridsať aurei.

245. Titius sa s Maeviom dohodol na pozemku s výhradou jeho užívacieho práva a tiež na užívacom práve k tomu istému pozemku. Ide o dve ustanovenia a v užívacom práve, ktoré niekto sľubuje sám o sebe, je menej ako v tom, ktoré sprevádza vlastníctvo. Napokon, ak by sľubujúci dal užívacie právo a stipulant by ho stratil neužívaním a potom by previedol pozemok s výhradou užívacieho práva, zbaví sa zodpovednosti. To isté sa však nestane v prípade toho, kto sľúbi pozemok bez akejkoľvek výhrady a prevedie užívacie právo a potom, po strate užívacieho práva, prevedie vlastníctvo pozemku bez neho; v prvom prípade sa totiž zbaví zodpovednosti prevodom užívacieho práva, ale v druhom prípade sa nezabaví žiadnej časti záväzku, pokiaľ neprevedie pozemok so všetkými právami, ktoré sú s ním spojené, na stipulanta.

246. "Ja, Chrysogonus, otrok Flavia Candida a jeho zástupca, som v prítomnosti svojho pána, ktorý túto listinu tiež podpísal a spečatil, písomne vyhlásil, že po prijatí tisíc denárov ako pôžičky od Júlia Zosu, zástupcu Júlia Quintilliana, ktorý je neprítomný, sa spomínaný Zosa, slobodník a zástupca spomínaného Quintilliana, zaviazal, že uvedené peniaze budú vyplatené Quintillianovi alebo jeho dedičovi, ktorý má na ne nárok, na najbližšie Kalendy v novembri; a môj pán Candidus sľúbil a Julius Zosa sa zaviazal, že ak peniaze nebudú vyplatené v uvedený deň, bude sa platiť úrok vo výške osem denárov za čas, počas ktorého suma nebude vyplatená. Flavius Candidus, môj pán, dal tento sľub a podpísal túto listinu." Vyjadril som svoj názor, že nemôžeme nadobudnúť žiadny záväzok prostredníctvom slobodnej osoby, ktorá nepodlieha našej moci alebo nám neslúži v dobrej viere ako otrok. Je jasné, že ak slobodný človek zaplatí v našom mene sumu peňazí, ktorá buď patrí jemu, alebo nám, aby nám mohla byť vyplatená, získava pre nás záväzok pôžičky; ale to, čo slobodný človek stanoví, že bude vyplatené jeho patrónovi, je neplatné, takže neprináša prospech osobe, ktorá je neprítomná a má sa stať hlavným veriteľom, a to ani v rozsahu prijatia platby. Zostáva zistiť, či po započítaní peňazí môže zmluvná strana získať sumu, ktorá bola požičaná; pretože vždy, keď požičiavame peniaze a stanovíme, že ide o tie isté peniaze, nevznikajú dva záväzky, ale len jeden ústny. Je zrejmé, že ak sa najprv spočítali mince a potom nasledovala podmienka, nemožno povedať, že sa odstúpilo od prirodzeného záväzku. Ak nasleduje stipulácia a dohodnú sa úroky bez uvedenia mena osoby, ktorá má na ne nárok, nemá to rovnakú vadu; nemožno však považovať za škodlivé pre patróna tvrdenie, že slobodník sa dohodol na úrokoch v prospech toho, kto má nárok na istinu; a teda dohoda o úrokoch prinesie slobodníkovi prospech, ale on bude nútený vzdať sa jej v prospech svojho patróna; pri stipuláciách sa totiž spravidla majú brať do úvahy slová, z ktorých záväzok vzniká. Zriedkavo sa zdá, že úmysel zahŕňa čas alebo podmienku, a nikdy nezahŕňa osobu, ak to nie je výslovne uvedené.

247. Ak stanovím, že sa máš dostaviť na súd, a ak tak neurobiš, že máš dať niečo, čo sľubujúci nemôže poskytnúť; druhá podmienka sa vynechá a prvá zostane platná a bude to rovnaké, ako keby som stanovil len to, že sa máš dostaviť na súd.

248. Scaevola, Otázky, kniha V.

Ak poručenec bez oprávnenia svojho poručníka sľúbi Stichovi, že dá záruku, a otrok zomrie po tom, čo poručenec nespĺnil povinnosť, ručiteľ nebude z tohto dôvodu zodpovedný; nemožno totiž rozumieť, že by došlo k nesplneniu povinnosti tam, kde neexistuje právo žiadať. Ručiteľ však bude zodpovedný v rozsahu, v akom ho možno žalovať počas života otroka alebo neskôr, ak by sa sám dostal do omeškania.

249. Paulus, Otázky, kniha X.

Keď sú dve zmluvné strany a jedna z nich sa zaviazá na niečo, čo je platné, a druhá na niečo, čo je neplatné, nemôže sa správne platiť tomu, komu sľubujúci nezodpovedá; pretože sa mu neplatí v mene iného, ale na základe jeho vlastného záväzku, ktorý nemá žiadnu platnosť ani účinok. Z toho istého dôvodu, keď niekto stipuluje za Sticha alebo Pamfila a záväzok je platný len vo vzťahu k jednému z nich, pretože druhý patrí stipulantovi, a aj keby mu prestal patriť, nemožno právoplatne vykonať doručenie, pretože oba predmety stipulácie sa vzťahujú na záväzok, a nie na platbu.

250. Scaevola, Otázky, kniha XII.

Ak niekto stanoví nasledovnú podmienku: "Zaplatíš desať aurei, ak príde loď a Titius sa stane konzulom?", peniaze nebudú splatné, ak nenastanú obe tieto udalosti. Rovnaké pravidlo platí aj v opačnom prípade: "Sľúbiš, ak loď nepripláva a Titius sa nestane konzulom." Je totiž nevyhnutné, aby nenastala ani jedna z týchto vecí. Nasledujúca písomná dohoda sa tomu podobá, a to: "Ak nepripláva loď a Titius sa nestane konzulom". Keď je však ustanovenie v nasledujúcom znení: "Zaplatíte, ak príde loď alebo ak sa Titius stane konzulom?", stačí, aby nastala jedna z týchto udalostí. Na druhej strane, ak je vyjadrená takto: "Zaplatíte, ak loď nepripláva alebo ak sa Titius nestane konzulom?", stačí, ak nenastane len jedna z týchto skutočností.

251. Paulus, Otázky, kniha XV.

Keď sa hovorí, že otec právne ustanovuje pre svojho syna rovnako, ako ustanovuje pre seba, platí to, pokiaľ ide o veci, ktoré môže otec nadobudnúť na základe svojho práva otcovskej moci. V opačnom prípade bude ustanovenie yoidné, ak sa právny úkon týka syna osobne; ako napríklad ak ustanovuje, že mu má byť umožnené držať majetok alebo požívať právo cesty. Na druhej strane syn tým, že stanoví, aby jeho otec požíval právo cesty, ho získava pre neho; ba čo viac, získava pre svojho otca to, čo sám nemôže individuálne získať.

252. Scaevola, Otázky, kniha XIII.

Julianus hovorí: "Ak stanovím, že ani ty, ani Titius, tvoj dedič, neurobíte nič, čo by mi zabránilo v užívaní práva cesty," bude zodpovedný nielen Titius, ak urobí niečo, čo by tomu zabránilo, ale aj jeho spoludedičia.

253. Osoba, ktorá stanoví, že pozemok bude prevedený na ňu alebo na Tícia, aj keď pozemok môže byť prevedený na Tícia, môže si ho stále nárokovať, aby sa zaručila proti vyst'ahovaniu; je totiž zainteresovaná, pretože môže vymáhať pozemok od Tícia v mandátnej žalobe. Ak však len intervenoval Titius za účelom vykonania darovania, možno povedať, že hlavný dlžník je jeho odovzdaním okamžite oslobodený.

254. Paulus, Otázky, kniha XV.

Ak sa niekto ujme starostlivosti o syna iného a sľúbi osobe, ktorá mu ho zverila do opatery, že zaplatí určitú sumu peňazí, ak by sa k nemu správal inak ako k synovi, a po tom, čo ho vyhnal z domu alebo mu v čase svojej smrti nič nezanechal na základe závetu, pýtam sa, či sa toto ustanovenie stane účinným a či je nejaký rozdiel, či je uvedený mladík synom, pestúnom alebo príbuzným ustanovujúceho. Okrem toho sa pýtam, či sa stane ustanovenie účinným, ak by niekto dal svojho syna právoplatne na adopciu a ustanovenie by bolo urobené, ako je uvedené vyššie, a jeho adoptívny otec by ho vydedil alebo emancipoval? Odpovedal som, že ustanovenie je platné v oboch prípadoch. Ak sa teda niečo urobí v rozpore s dohodou, ustanovenie nadobudne účinnosť. V prípade, v ktorom došlo k zákonnej adopcii, však najprv zvážme, či možno podať žalobu, ak je vydedený alebo emancipovaný jednotlivec adoptovaným synom, pretože otec je zvyknutý robiť tieto veci vo vzťahu k svojmu synovi, a preto s ním nezaobchádzal inak, ako by mohol zaobchádzať s vlastným synom. Preto ten, kto bol vydedený, môže podať žalobu z dôvodu nevydedenia. Čo však povieme, ak si zaslúžil byť vydedený? Je jasné, že osvojený syn nemá nárok na tento prostriedok nápravy, preto by sa mal osvojiteľ zaviazat' zaplatiť určitú sumu, ak ho osamostatnil, resp. vydedil. Napriek tomu by sa v tomto prípade, ak by sa ustanovenie stalo účinným, mohlo položiť otázku, či by vydedený syn mohol tvrdiť, že tento akt bol neúčinný; najmä ak bol prirodzeným dedičom svojho otca, a ak by

prehral svoj spor, či by mu mohla byť žaloba podľa ustanovenia odopretá. Ak by však nebola zamietnutá stipulantovi a syn by prehral svoj prípad, nemalo by mu byť odopreté právo vymáhať dlžné peniaze. Pokiaľ ide o toho, kto ho neadoptoval, nechápem, ako treba chápať nasledujúce ustanovenie: "Ak by s ním zaobchádzal inak ako so synom". Máme v tomto prípade požadovať vydedenie alebo emancipáciu, teda úkony, ktoré nemôže vykonať cudzia osoba? Ak ten, kto adoptoval syna v súlade so zákonom, nerobí nič v rozpore s podmienkami ustanovenia, keď využíva svoje právo otca, hovorí zbytočne, keď sa odvoláva na toho, kto to nerobí. Napriek tomu možno povedať, že ustanovenie sa stáva účinným.

255. Ak syn pod otcovskou kontrolou stanoví nasledovné: "Budeš ručiť za všetky peniaze, ktoré požičiam Titiovi?" a po tom, ako bol emancipovaný, mu požičia peniaze, jeho ručiteľ nebude otcovi nič dlžný, pretože hlavný dlžník mu nezodpovedá.

256. Scaevola, Otázky, kniha XIII.

Ak sa dohodnem takto: "Sľubuješ, že ty alebo tvoj dedič nepoužijete násilie?" a ja proti tebe podám žalobu, pretože si voči mne použil násilie, každý takýto čin spáchaný dedičom bude stále správne podliehať podmienkam dohody; môže totiž nadobudnúť účinnosť, aj keď dedič následne použije násilie, keďže sa neodkazuje len na jeden násilný čin. Tak ako je totiž zahrnutá osoba dediča, je zahrnutý aj akýkoľvek akt alebo akty násilia, ktorých sa dopustil, aby mohol byť proti nemu vydaný rozsudok do výšky podielu druhej strany. Alebo ak chceme, aby ustanovenie znelo takto: "Sľubuješ, že sa nič nestane tebe ani tvojmu dedičovi?", tak sa môže týkať len prvého spáchaného násilného činu, a ak k nemu dôjde, ustanovenie nenadobudne účinnosť druhýkrát, a to z dôvodu akéhokoľvek činu dediča. Preto ak sa podá žaloba na základe tohto násilného činu, nemožno na základe ustanovenia urobiť nič ďalšie. To však nie je pravda.

257. Paulus, Názory, kniha XV.

Titia, ktorá mala syna z predchádzajúceho manžela, sa vydala za Gaia Seia, ktorý mal dcéru; pri sobáši uzavreli dohodu, že dcéra Gaia Seia sa zasnúbi s Titiným synom, a v tomto zmysle bola spísaná listina s pridanou pokutou, ak by niektorá zo strán kládla manželstvu prekážky. Gaius Seius potom počas manželstva zomrel a jeho dcéra sa odmietla vydať za svojho snúbenca. Pýtam sa, či sú dedičia Gaia Seia zodpovední podľa tohto ustanovenia. Odpoveď znela, že v súlade s uvedenými skutočnosťami ako v súlade s dobrými mravmi nemožno začať konanie na základe tejto stipulácie, pričom proti strane, ktorá podala žalobu, možno uplatniť výnimku z dôvodu zlej viery,

pretože sa považuje za nečestné, aby sa manželstvám, ktoré sa majú uzavrieť v budúcnosti, alebo v prípade, že už boli uzavreté, bránilo ukladaním sankcií.

258. Tá istá autorita vyjadrila svoj názor, že vo všeobecnosti sa veci, ktoré sú vložené do predbežných ustanovení, chápu aj tak, že boli zopakované v ustanovení, takže zmluva sa nestáva neplatnou z dôvodu opakovania tohto druhu.

259. Tá istá autorita zastávala názor, že keď Septicius stanovil vyplatenie peňazí prostredníctvom písomných listín, ako aj šesťpercentný úrok, ktorý bol uložený u Sempronia, a táto transakcia sa uskutočnila medzi osobami, ktoré boli prítomné, malo by sa to chápať tak, že aj pokiaľ ide o Lucia Titia, ustanovenia stipulácie už boli prijaté.

260. Tá istá autorita zastávala názor, že ak bolo uzavretých niekoľko rôznych zmlúv a následne bola uzavretá jediná klauzula s odkazom na všetky z nich, aj keď existoval len jeden dotaz a jedna odpoveď, stále to bolo rovnaké, ako keby každá dohoda predstavovala samostatnú klauzulu.

261. Scaevola, Stanoviská, kniha V.

Ak by niekto dal nasledujúci sľub: "Zaplatím ti desať aurei v deň, keď ich budeš požadovať, a úroky z nich každých tridsať dní," pýtam sa, či budú úroky splatné odo dňa ustanovenia, alebo od času, keď bola požadovaná istina. Odpoveď znela, že podľa uvedených skutočností budú úroky splatné odo dňa ustanovenia, pokiaľ sa jasne nepreukáže, že úmysel bol iný.

262. Bola položená aj otázka, či mám peniaze zaplatiť hneď, ako boli požadované. Odpoveď bola, že podľa uvedených skutočností sa začínajú platiť odo dňa, keď bola uzavretá podmienka.

263. Seia uzavrela s Luciom Titiom zmluvu, že keďže jej nariadil, aby pre neho kúpila záhradu, keď dostane celú jej cenu aj s úrokmi, prevedie na neho vlastníctvo záhrady. Hneď potom sa medzi nimi dohodlo, že jej celú sumu zaplatí do prvých kalend apríla a záhradu dostane. Keďže Lucius Titius nezaplatil Seii celú kúpnu cenu s úrokmi pred Kalendami apríla, ale bol pripravený zaplatiť zvyšok spolu s úrokmi v primeranej lehote, a ak to Seia odmietla prijať, nebolo jeho vinou, že zvyšok nebol zaplatený, vyvstáva otázka, či ak je Lucius Titius stále pripravený zaplatiť Seii celú sumu, či môže podať žalobu podľa tejto dohody. Odpoveď znela, že môže, ak

ponúkne peniaze nie po dlhom čase a ak žena neutrpi žiadnu škodu z dôvodu omeškania; to všetko by malo byť postúpené na rozhodnutie súdu.

264. Titius v písomnej listine uviedol, že mu Seia dala a odovzdala otroka pod podmienkou, že sa nedostane do rúk jeho brata, syna, manželky ani švagra. Keďže Seia si to stanovil, Titius s tým súhlasil a po uplynutí dvoch rokov zomrel a zanechal dvoch dedičov, Seiu a svojho brata, ktorým sa výslovne stanovilo, že otrok nebude patriť. Vyvstala otázka, či Seia môže podať žalobu na základe ustanovenia proti tomuto bratovi, ktorý bol jej spoludedičom. Odpoveď bola, že tak môže urobiť v rozsahu svojho podielu.

265. Dcéra, ktorá začala konanie proti závetu ako neúčinnému a neskôr sa s dedičmi dohodla na základe ustanovenia, do ktorého bola vložená klauzula týkajúca sa podvodu, podala žalobu na prefekta, ktorou napadla závet ako sfalšovaný, ale nebola schopná to dokázať. Pýtam sa, či ju bolo možné žalovať na základe doložky o podvode. Odpovedal som, že čokoľvek bolo urobené neskôr, nemalo nič spoločné s touto doložkou.

266. Paulus, Názory, kniha V.

Ak má majetok, vo vzťahu ku ktorému sa uzatvára doložka, rôzne názvy rovnakého významu, platnosť záväzku nie je dotknutá, ak jedna strana používa jeden názov a druhá iný.

267. Ak si niekto dohodne právo cesty, ktorá mu má umožniť prístup k jeho pozemku, a potom, ešte pred zriadením služobnosti, pozemok alebo jeho časť odcudzí, dohoda sa zruší.

268. Venuleius, Stipulations, kniha I.

Úkon stipulanta a sľubujúceho by mal byť kontinuálny, avšak takým spôsobom, aby sa mohol povoliť akýkoľvek krátky interval a aby sa stipulantovi odpovedalo s veľmi malým oneskorením. Ak by sa však po položení interrogácie malo vykonať niečo iné, stipulácia bude neplatná; aj keď sľubujúci odpovedal v ten istý deň.

269. Ak stipulujem otroka a ja mám na mysli jedného otroka a ty máš iného, transakcia bude neplatná; pretože stipulácia je dokonalá súhlasom oboch strán.

270. Keď stipulujem takto: "Sľubuješ, že zaplatíš v Efeze?", predpokladá sa určitý čas. Vzniká otázka, aký čas sa má rozumieť? Lepší názor je postúpiť celú záležitosť súdu, teda rozhodcovi, ktorý odhadne, koľko času by potrebovala usilovná hlava domácnosti, aby mohla splniť to, čo sľúbila; aby tam, kde sa niekto dohodol, že zaplatí v Efeze, nebol nútený cestovať veľkou rýchlosťou dňom i nocou a pokračovať v ceste bez ohľadu na každé počasie; ani by nemal cestovať tak pomaly, aby sa zdalo, že je to hodné obvinenia; ale treba brať do úvahy ročné obdobie, ako aj vek, pohlavie a zdravotný stav sľubujúceho, aby mohol konať tak, aby prišiel rýchlo, to znamená v čase, ktorý by väčšina mužov jeho hodnosti bežne spotrebovala na cestu. Po uplynutí tejto lehoty, aj keby zostal v Ríme, by nemohol zaplatiť peniaze v Efeze; napriek tomu by mohol byť riadne žalovaný, buď preto, že to bola jeho vlastná vina, že nezaplatil v Efeze, alebo z dôvodu, že tam mohol zaplatiť iný, alebo že ich mohol zaplatiť kdekoľvek. Lebo všetko, čo je splatné v určitom čase, môže byť zaplatené pred týmto časom, hoci to nemožno žiadať. Ak by však po tom, čo použil poštu alebo mal neobyčajne priaznivú námornú plavbu, prišiel do Efezu skôr, ako by to za normálnych okolností mohol urobiť ktokoľvek iný, okamžite sa stane povinným, pretože keď je niečo určené časom alebo vykonaním nejakého úkonu, už nie je dôvod na domnienky.

271. Aj v prípade, keď niekto sľúbi postaviť dom, nie je potrebné všade hľadať robotníkov a ponáhľať sa s obstaraním čo najväčšieho počtu; ani na druhej strane sa sľubujúci nemá uspokojiť len s jedným alebo dvoma, ale treba získať primeraný počet podľa správania sa usilovného staviteľa, pričom treba brať do úvahy aj čas a miesto. Rovnako, ak sa s prácou nezačne, bude sa hodnotiť len to, čo sa mohlo dokončiť počas prestávky, a ak sa po uplynutí času, ktorý by bol potrebný na dokončenie domu, tento dodatočne postaví, zhotoviteľ sa zbaví zodpovednosti, rovnako ako sa zbaví zodpovednosti osoba, ktorá sľúbi, že sa vzdá, ak tak urobí kedykoľvek neskôr.

272. Treba zvážiť, či sa niekto, kto sľúbil zaplatiť sto aurei, stáva zodpovedným okamžite, alebo či záväzok zostáva v pozastavení, kým si nebude môcť peniaze vybrať. Ale čo ak nemá doma žiadne peniaze a nemôže nájsť svojho veriteľa? Tieto záležitosti sa však líšia od prirodzených prekážok a zahŕňajú schopnosť platiť. Túto schopnosť však predstavuje ľahkosť alebo ťažkosť osoby a nevzťahuje sa na to, čo sa sľubuje; inak, ak by sa niekto zaviazal dodať Stichus, zisťujeme, kde sa Stichus nachádza; alebo či je veľký rozdiel, keď sa má dodanie uskutočniť v Efeze, alebo keď osoba, ktorá je v Ríme, sľubuje dodať niečo, čo je v Efeze; aj to sa totiž vzťahuje na schopnosť dať, pretože zaplatenie peňazí a dodanie otroka majú niečo spoločné, a to, že sľubujúci nemôže okamžite urobiť ani jedno, ani druhé. A všeobecne povedané, príčina ťažkostí sa vzťahuje na nepríjemnosti sľubujúceho, a nie na zásah stipulanta; aby sa nemohlo tvrdiť, že ten, kto sľúbil dať otroka patriaceho inému, to nemôže urobiť, pretože jeho pán ho nechce predať.

273. Ak stipulujem s niekým, kto nemôže vykonať to, čo je možné vykonať pre iného, Sabinus hovorí, že záväzok vzniká právne.

274. Keď niekto stipuluje pod nasledujúcou podmienkou: "Ak by mal Titius predať posvätné alebo náboženské miesto, alebo trh, alebo chrám," alebo čokoľvek také, čo bolo trvalo vyčlenené na verejné užívanie, a táto podmienka sa za žiadnych okolností nemôže právne splniť, alebo ak sľubujúci nemôže urobiť to, čo sa dohodlo, podmienka nebude mať žiadnu platnosť ani účinok, rovnako ako keby sa do nej vložila podmienka, ktorá je z prirodzenosti nemožná. Nezáleží ani na tom, či sa právo môže zmeniť a to, čo je teraz nemožné, sa môže stať možným v budúcnosti, pretože ustanovenie by sa malo vykladať nie podľa práva budúcnosti, ale podľa práva súčasnosti.

275. Keď stanovujeme, že sa má niečo vykonať, Labeo hovorí, že je zvykom a vhodnejšie, aby sa pridala sankčná doložka, a to takto: "Ak sa niečo vykoná, je to vhodné: "Ak sa to neurobí týmto spôsobom." Keď však stanovíme, že sa niečo neurobí, ustanovíme to takto: "Ak sa má urobiť niečo, čo je v rozpore s týmto". A keď spoločne stanovíme, že niektoré veci sa majú vykonať a iné nie, malo by sa vložiť toto ustanovenie, a to: "Ak sa toto neurobí alebo ak sa urobí niečo, čo je v rozpore s týmto."

276. Okrem toho treba mať na pamäti, že to, čo stanovíme, že sa má dať, nemôže nadobudnúť len jeden z našich dedičov, ale musia to nadobudnúť všetci. Keď však stanovíme, že sa má niečo urobiť, môže byť právne zahrnutý len jeden z nich.

277. Tá istá kniha, Stipulations, kniha IV.

Keď si niekto stanoví, že sa mu má niečo dať v určité trhovédni, Sabinus hovorí, že to môže žiadať po prvom dni. Proculus a iné authority konkurenčnej školy si však myslia, že to možno žiadať, kým zostáva najmenšia časť určeného trhového dňa. Súhlasím s Prokulom.

278. Keď stanovím absolútnu podmienku takto: "Sľubuješ, že dáš to alebo ono?", môžeš meniť svoj názor, pokiaľ ide o to, čo máš dať, tak často, ako sa ti zachce; je totiž rozdiel medzi úmyslom, ktorý je vyjadrený, a úmyslom, ktorý je implikovaný.

279. Tá istá kniha, Stipulations, kniha VI.

Keď sa pokúšame niečo získať na základe dvojitej stipulácie, mali by byť všetci dedičia predávajúceho žalovaní o celú sumu a všetci by mali vec obhajovať; a ak to jeden z nich neurobí, nebude pre ostatných žiadnou výhodou, ak sa budú brániť, pretože predaj musí byť obhajovaný v celom rozsahu, keďže jeho povaha je nedeliteľná. Ak sa však jeden z nich bráni, považujú sa za takých všetci; a preto budú zodpovední všetci a každý z nich bude povinný zaplatiť v pomere k svojmu podielu na majetku.

280. Paulus, O Neratiovi, kniha III.

Po tom, čo bolo navrhnutých niekoľko vecí, bola dohodnutá nasledujúca podmienka: "Sľubujete, že všetko vyššie uvedené bude dané?" Lepší názor je, že je toľko ustanovení, koľko je vecí.

281. Pokiaľ ide o nasledujúcu podmienku: "Sľubujete, že tieto peniaze zaplatíte v určený deň za jeden, dva a tri roky?", medzi starými ľuďmi existovala rozdielna mienka. Paulus: Ja sa domnievam, že v tomto prípade ide o tri stipulácie na tri rôzne sumy peňazí.

282. Hoci je stanovené, že záväzok zaniká, ak sú podmienky také, že nemôže začať platiť, neplatí to vo všetkých prípadoch. Napríklad spoločník nemôže ustanoviť právo cesty akéhokoľvek druhu v prospech pozemku, ktorý vlastní spoločne; a napriek tomu, ak by ten, kto ustanovil, zanechal dvoch dedičov, ustanovenie nezanikne. Opäť platí, že služobnosť nemôže nadobudnúť niekoľko vlastníkov, ale to, čo sa nadobudne, sa môže zachovať v prospech spoluvlastníctva. K tomu dochádza, ak sa časť slúžiacej nehnuteľnosti alebo tej, ktorej prislúcha služobnosť, stane vlastníctvom iného vlastníka.

283. Gaius, O ústnych záväzkoch.

Ak otrok alebo syn pod otcovskou kontrolou stanoví takto: "Sľubuješ, že mi dáš ten alebo onen predmet, podľa toho, čo si budem priať?", o výbere jedného z predmetov nemôže rozhodnúť ani otec, ani pán, ale len syn alebo otrok.

284. Ak je do stipulácie zahrnutá cudzia osoba osobne, napríklad takto: "Ktorýkoľvek z nich si Titius vyberie," stipulant nemá právo požadovať niektorý z článkov, ak si ho Titius nevybral.

285. Hoci poručenec môže právne stipulovať od okamihu, keď môže hovoriť sám za seba, predsa len, ak je pod kontrolou svojho otca, nebude zodpovedný, iba ak s jeho autoritou; ale dieťa, ktoré dosiahlo pubertu a je pod otcovskou kontrolou, je zvyčajne zodpovedné rovnako, ako keby bolo hlavou domácnosti. To, čo sme poznamenali v súvislosti s maloletým, možno povedať, že sa vzťahuje aj na syna pod otcovskou kontrolou, ktorý ešte nedosiahol vek puberty.

286. Ak stanovím nasledujúcu otázku: "Sľubuješ, že budeš platiť mne alebo Titiovi?" a ty odpovieš, že budeš platiť mne; podľa názoru všetkých autorít si na túto otázku odpovedal správne, a to z toho dôvodu, že je stanovené, že záväzkové právo som nadobudol len ja, ale platiť má len Titius.

287. Ak by sa medzi osobami, ktoré sa nachádzajú v Ríme, mala uzavrieť nasledujúca stipulácia, a to: "Sľubuješ, že zaplatíš dnes v Kartágu?", niektoré autority zastávajú názor, že takáto stipulácia nezahrňa vždy to, čo je nemožné; môže sa totiž stať, že tak sľubujúci, ako aj sľubujúci mohli pred nejakým časom oznámiť svojmu zástupcovi, že sa v určitý deň uskutoční stipulácia, a sľubujúci mohol nariadiť svojmu správcovi, aby vykonal platbu, a sľubujúci svojmu, aby ju prijal; pretože ak by bola uzavretá týmto spôsobom, bola by stipulácia platná.

288. Keď stipulujem pre seba alebo pre Tícia, hovorí sa, že nemôžem stipulovať jednu vec pre seba a druhú pre neho, ako napríklad desať aurei pre seba alebo otroka pre Tícia. Ak sa však to, čo bolo výslovne určené pre Tícia, dá jemu, hoci sľubujúci nebude zo zákona oslobodený, stále sa môže dovolávať výnimky formou obrany.

289. Môžu sa však stanoviť rôzne dátumy, napríklad: "Sľubuješ, že mi zaplatíš na Kalendy januára, alebo Titiovi na Kalendy februára?" A opäť sa môže dohodnúť bližší dátum s odkazom na Tícia, napríklad takto: "Stanovuješ, že mi zaplatíš na Kalendy februára a Titiovi na Kalendy januára?" V tomto prípade chápeme ustanovenie takto: "Ak nezaplatíš Titiovi na januárové kalendy, sľubuješ, že mi zaplatíš na februárové kalendy?"

290. Okrem toho môžem stanoviť pre seba absolútnu podmienku alebo pre Tícia podmienku. Na druhej strane, ak stanovím pre seba pod podmienkou a pre Tícia absolútne, celá podmienka bude neplatná, ibaže by sa nespĺnila podmienka týkajúca sa mňa osobne: to znamená, že dodatočný záväzok nebude platný, pokiaľ nenadobudne účinnosť ten, ktorý sa týka len mňa osobne. To sa však dá takto určiť len vtedy, ak bude zrejmé, že Titius bol pridaný bezpodmienečne; inak, ak by som stanovil nasledovné: "Ak príde loď z Afriky, sľubuješ zaplatiť mne, alebo Titiovi?" Titius sa považuje za pridaného pod tou istou podmienkou.

291. Z toho vyplýva, že ak sa jedna podmienka uloží s odkazom na mňa a druhá s odkazom na Tícia a tá, ktorá má odkaz na mňa, by sa nesplnila, celá doložka nebude mať žiadnu platnosť ani účinok; ak sa však splní moja podmienka, ako aj podmienka Tícia, platba sa môže vykonať Tíciovi, napriek tomu, ak by sa podmienka nesplnila s odkazom na neho, bude sa považovať za nepridanú.

292. Zo všetkých týchto vecí je zrejmé, že hoci sa nemôže riadne pridať ďalšia osoba, podmienka nie je o nič menej platná, pokiaľ ide o nás.

Hlava 2. Ohľadom zodpovednosti dvoch alebo viacerých sľubujúcich.

293. Modestinus, Pravidlá, kniha II.

Osoba, ktorá stipuluje, sa nazýva zmluvná strana stipulácie; ten, kto sľubuje, sa považuje za zmluvnú stranu sľubu.

294. Javolenus, O Plautiovi, kniha III.

Ak dve osoby sľúbili alebo stipulovali rovnakú sumu peňazí, každá z nich sa zaväzuje a je zaviazaná na celú sumu zo zákona. Preto po vznesení požiadavky je celý záväzok splnený prepustením jednej z nich.

295. Ulpián, O Sabínovi, kniha XLVII.

Novácia nenadobúda účinnosť, ak sú dvaja sľubujúci. Lebo hoci jeden môže odpovedať ako prvý a druhý sa zaviaže po určitom časovom odstupe, výsledkom bude, že musíme konštatovať, že prvý záväzok naďalej trvá a druhý je akcesorický. Nie je veľký rozdiel v tom, či strany odpovedali spoločne, alebo samostatne, ak je ich úmyslom, aby existovali dvaja solidárni dlžníci a aby nedošlo k novácii.

296. Ak sú dvaja spoludlžníci, možno požadovať celú sumu od jedného z nich. Z povahy záväzku, ktorý uzavreli dvaja spoludlžníci, totiž vyplýva, že každý z nich je zaviazaný na celú sumu a že ju možno požadovať od ktoréhokoľvek z nich; a niet pochýb, že od každého z nich možno požadovať polovicu, rovnako ako to možno urobiť od hlavného dlžníka a ručiteľa. Keďže totiž existuje len jeden záväzok, je splatná len jedna suma, a ak ju zaplatí jeden z nich, obaja sa zbavia zodpovednosti; alebo ak ju zaplatí druhý, dôjde aj k oslobodeniu od zodpovednosti.

297. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXIV.

Dvaja spoludlžníci sú právne zodpovední bez ohľadu na to, či sa ich niekto opýta: "Sľubujete obaja?" a oni odpovedia: "Ja" alebo "My", alebo ak sa ich niekto opýta: "Sľubujete ako jednotlivci?" a oni odpovedia: "My".

298. Julianus, Digesty, kniha XXII.

Niet nikoho, kto by nevedel, že služby iných možno sľúbiť, a že pri záväzku tohto druhu možno poskytnúť ručenie, a teda že nič nebráni tomu, aby sa za takýchto okolností uzavrela zmluva dvoch stipulantov alebo dvoch sľubovateľov; ako napríklad vtedy, keď sa dvaja spolusľubovatelia dohodnú, že tú istú prácu bude vykonávať ten istý remeselník; a na druhej strane, keď dvaja remeselníci, zruční v tom istom odbore, sľúbia, že budú vykonávať tú istú prácu, a stanú sa spolusľubovateľmi.

299. Tá istá kniha, Digest, kniha LII.

Ak očakávam, že budem mať dvoch spolupodnikateľov a budem sa pýtať oboch, ale odpovie len jeden, myslím si, že lepší názor je, že ten, kto odpovie, je zodpovedný; pretože otázka sa nekladie obom pod podmienkou, že nevznikne žiadny záväzok, ak odpovie len jeden.

300. Ak sú dvaja spoludlžníci, nepochybujem o tom, že stipulant môže prijať ručenie od oboch alebo len od jedného z nich.

301. Ak niekto, koho vypočúvajú dvaja spoludisponenti, odpovie jednému z nich, že sľubuje, bude ručiť len jemu.

302. Dvaja spoludlžníci sa nepochybne môžu zaviazat' tak, že sa bude brať do úvahy čas, v ktorom každý z nich odpovie. Primeraný časový odstup, ako aj bežný úkon (za predpokladu, že nie je v rozpore so záväzkom), nebránia vzniku záväzku dvoch spolupodnikateľov. Ani ručiteľ, ktorý po výsluchu odpovedá medzi dvoma odpoveďami spoludlžníkov, sa nepovažuje za ručiteľa, ktorý zasiahol do ich zodpovednosti, pretože neuplynul dlhý časový úsek a nebol vykonaný žiadny úkon, ktorý by bol v rozpore s podmienkami záväzku.

303. Florentinus, Inštitúcie, kniha VIII.

Jeden z dvoch spoludlžníkov môže byť zaviazaný od určitého dňa alebo podmiennečne, pretože ani deň, ani podmienka nebudú predstavovať žiadnu prekážku, ktorá by bránila žalovať toho, kto je absolútne zodpovedný.

304. Ulpián, Názory, kniha I.

Úmysel zmluvných strán treba určiť z nasledujúcich slov: "Čo sme vám sľúbili poskytnúť, ako stipulant." Ak sa totiž obaja stali spoludlžníkmi a jeden z nich je neprítomný, nebude viazaný, ale ten, ktorý je prítomný, bude ručiť za celú sumu; alebo ak nie sú spoludlžníkmi, bude ručiť len za svoj podiel.

305. Papinianus, Otázky, kniha XXVII.

Ak uloží ten istý predmet v tom istom čase u dvoch osôb, spoliehajúc sa na dobrú vieru oboch z nich, za celú jeho hodnotu: alebo ak ten istý predmet požičiam rovnakým spôsobom dvom osobám, stávajú sa spolupodielnikmi; a to z toho dôvodu, že zodpovednosť vzniká nielen na základe podmienok ustanovenia, ale aj pri iných zmluvách, napríklad pri kúpe, predaji, nájme, prenájme, vklade, pôžičke alebo záвете; rovnako ako keby napríklad závetca po ustanovení viacerých dedičov povedal: "Nech Titius a Maevius zaplatia Semproniovi desať aurei. "

306. Ak niekto pri uložení majetku u dvoch osôb stanoví, že za nedbanlivosť zodpovedá len jedna z nich, je úplne zrejmé, že nie sú spoludedičmi, pretože im boli uložené rôzne povinnosti. Rovnaký názor by sa však nemal prijať v prípade, keď obaja sľúbili, že budú zodpovední za nedbanlivosť, ak neskôr na základe dohody bol jeden z nich zbavený zodpovednosti za nedbanlivosť; pretože neskoršia dohoda uzavretá s jedným z nich nemôže zmeniť právne postavenie a prirodzenú povinnosť, ktorá ich na začiatku robila oboma spolupodnikateľmi. Preto ak sú spoločníkmi a obaja boli vinní z nedbanlivosti, dohoda uzavretá s jedným z nich bude prospešná aj pre druhého.

307. Keď si s dvoma spolupodnikateľmi stanovím, že peniaze mi budú vyplatené na rôznych miestach v Kapue, musí sa brať do úvahy čas, ktorý má vzťah ku každému z nich. Lebo hoci na seba prevzali záväzok, ktorý je v skutočnosti jediným záväzkom, stále ho možno meniť, pokiaľ ide o každého zo sľubovateľov.

308. Ten istý, Otázky, kniha XXXVII.

Ak dvaja spoludlžníci nie sú partnermi, skutočnosť, že stipulant dlhuje peňažnú sumu jednému z nich, nebude mať pre druhého žiadnu výhodu.

309. Ten istý, Názory, kniha XI.

Je stanovené, že prijatie spoludlžníkov, ktorí sa stali ručiteľmi jeden za druhého, nie je nezákonné. Preto ak si stipulant želá rozdeliť svoju žalobu (pretože nie je nútený ju rozdeliť), môže žalovať tú istú osobu ako hlavného dlžníka aj ako ručiteľa za druhého, aby získal rôzne časti dlžnej sumy; rovnako ako keby postupoval samostatnými žalobami proti dvom hlavným spoludlžníkom.

310. Ak bolo v písomnej zmluve uvedené, že sa So a So a So a So dohodli na sto aurei, a nebolo dodané, že sa dohodli spoločne, rozhodlo sa, že každý z nich sa dohodol len na svojom podiele.

311. Na druhej strane, ak sa ustanovuje takto: "Julius Carpus sa zaväzuje zaplatiť toľko aurei a my, Antoninus Achilles a Cornelius Dius, sa zaväzujeme zaplatiť ich", každý zo sľubujúcich bude dlžný svoj príslušný podiel; pretože nebolo dodané, že každý z nich sa zaviazal ručiť v plnej výške, aby boli všetci spoločne zodpovední.

312. Venuleius, Stipulations, kniha II.

Ak z dvoch osôb, ktoré sa majú zaviazat' sľubom, jedna odpovie dnes a druhá nasledujúci deň, nebudú spoločne zodpovedné, a ten, kto odpovedal nasledujúci deň, sa dokonca vôbec nepovažuje za zodpovedného - ako stipulant alebo sľubujúci, ktorý sa odvrátil od transakcie iných obchodov -, aj keď svoju odpoveď urobil po uzavretí uvedenej transakcie.

313. Ak stipulujem na desať aurei s Titiom a poručníkom bez právomoci jeho poručníka alebo s otrokom a prijal som ich ako dvoch spoločne zodpovedných sľubovateľov, Julianus hovorí, že zaviazaný bude len Titius; hoci ak by sľuboval otrok, pri žalobe o jeho peculium sa musí dodržať to isté pravidlo, ako keby bol slobodný.

314. Ten istý, Stipulations, kniha III.

Ak by sa sľubujúci stal dedičom osoby, ktorá je s ním spoločne zviazaná, treba povedať, že je zviazaný dvoma záväzkami; ak je totiž medzi záväzkami nejaký rozdiel, ako v prípade ručiteľa a hlavného dlžníka, je stanovené, že jeden záväzok sa ruší druhým. Ak sú však záväzky rovnakej povahy, nemožno určiť, prečo by sa mal jeden z nich zrušiť skôr ako druhý. Preto ak sa jeden zo spoludlžníkov stane dedičom druhého, bude oprávnený z dvoch rôznych záväzkov.

315. Paulus, Manuály, kniha II,

A dokonca aj v prétorských ustanoveniach môžu byť dvaja solidárni štipári.

Gaius, O ústnych záväzkoch.

Ak Titius a ja niečo stipulujeme a rozumie sa, že sa to vzťahuje najmä na jedného z nás, nemôžeme vystupovať ako spolustipulátori pre celú sumu; ako napríklad v prípade, keď stipulujeme pre užívacie právo alebo že nám bude daný majetok ako veno, a to uviedol Julianus. Hovorí tiež, že ak Titius a Seius stipulujú za desať aurei, alebo Stichus, ktorý patrí Titiovi, nemali by sa považovať za dvoch joint-stipulator s, pretože Titiovi bude patriť len desať aurei a Stichusovi, alebo Seiusovi bude patriť desať aurei. Výsledkom tohto názoru je, že či už zaplatí ktorémukoľvek zo stipulátorov desať aurei, alebo odovzdá Stichusovi Seiovi, stále zostane zodpovedný voči druhému; treba však konštatovať, že ak zaplatí desať aurei ktorémukoľvek z nich, bude zbavený zodpovednosti, pokiaľ ide o druhého.

317. Ten istý, O ústnych záväzkoch, kniha III.

Ak len jeden z dvoch spoludlžníkov súčasne začne právne konanie, sľubujúci sa nezbaví záväzku tým, že ponúkne peniaze druhému.

318. Paulus, O Plautiovi, kniha VIII.

Ak sú niektorí dedičia výslovne zaťažení odkazom alebo sú zaťažení všetci okrem jedného, Atilicinus, Sabinus a Cassius hovoria, že všetci zodpovedajú za odkaz v pomere k svojim dedičským podielom, pretože odkaz ich zaväzuje. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď sú uvedení všetci dedičia.

319. Pomponius, O Plautiovi, kniha V.

Ak sú dvaja spoludedičia povinní vydať toho istého otroka, úkon jedného z nich poškodzuje druhého.

320. Ten istý, O Quinte Muciovi, kniha XXXVII.

Ak dvaja spolupodielníci dlhujú rovnakú sumu peňazí a jeden z nich sa zbaví svojho záväzku tým, že stratil svoje občianske práva, druhý nebude oslobodený. Je totiž veľký rozdiel, či sa zaplatia samotné peniaze, alebo sa oslobodí osoba; pretože keď sa jeden z nich oslobodí a záväzok naďalej trvá, druhý zostane zodpovedný; preto ak bol jeden z nich vylúčený z vody a ohňa, ručiteľ druhého bude potom zodpovedný.

Tit. 3. O ustanoveniach týkajúcich sa otrokov.

321. Julianus, Digesty, kniha LII.

Keď otrok stipuluje, je jedno, či tak robí pre seba, alebo pre svojho pána; alebo dokonca či súhlasí s platbou bez toho, aby uviedol niektorú zo zainteresovaných strán.¹

322. Ak by tvoj otrok, ktorý mi slúži v dobrej viere, mal peculium, ktoré ti patrí, a ja z neho poskytnem pôžičku Titiovi, peniaze stále zostanú tvoje; a ak otrok stanoví, že tie isté peniaze budú vyplatené mne, nevykoná platný úkon. Preto môžeš peniaze vymáhať žalobou.

323. Ak otrok, ktorý je v spoločnom vlastníctve teba a mňa, požičia peniaze zo svojho peculium, ktoré patrí len tebe, nadobudne záväzok pre teba; a ak si stanoví, že tie isté peniaze sa majú vyplatiť mne, nezbaví dlžníka, pokiaľ ide o teba, ale obaja budeme oprávnení na žaloby; ja z dôvodu ustanovenia a ty, pretože boli požičané tvoje peniaze; dlžník mi však nemôže zabrániť, okrem výnimky z dôvodu podvodu.

324. To, čo môj otrok stipuluje, aby bolo vyplatené môjmu otrokovi, sa považuje za to isté, ako keby stipuloval v môj prospech. Podobne to, čo stanoví pre svojho otroka, je to isté, ako keby to stanovil vo váš prospech; takže prvé stanovenie zakladá záväzok, ale druhé nemá žiadnu platnosť ani účinok.

325. Otrok v spoločnom vlastníctve vydržiava časť dvoch otrokov; preto ak môj vlastný otrok stipuluje v prospech iného otroka, ktorý je v mojom a tvom spoločnom vlastníctve, v ústnej zmluve tohto druhu sa uplatní rovnaké pravidlo, ako keby boli urobené dve stipulácie, jedna pre môjho otroka jednotlivo a druhá pre tvojho rovnakým spôsobom. A nemali by sme si myslieť, že v môj prospech sa nadobúda len polovica a druhá polovica sa nenadobúda vôbec, pretože postavenie otroka v spoločnom vlastníctve je také, že ak jeden spoluvlastník môže nadobúdať svojím pričinením a druhý nie, je to rovnaké, ako keby mal nadobúdacie právo len ten prvý.

326. Ak otrok, ktorý je predmetom užívacieho práva, stipuluje za užívateľa alebo vlastníka; napríklad ak stipuluje len za záujem užívateľa, bude stipulácia neplatná, pretože by mohol nadobudnúť právo konať za obe strany prostredníctvom majetku užívateľa. Ak však ustanoví niečo iné, vlastník môže podať žalobu, a ak sľubujúci zaplatí užívateľovi, bude zbavený zodpovednosti.

327. Keď otrok, ktorého spoločnými vlastníkmi sú Titius a Maevius, stanoví nasledovné podmienky: "Sľubuješ, že budeš Titiovi platiť desať aurei, na kalendy, a ak mu nezaplatíš desať aurei na kalendy, sľubuješ, že zaplatíš dvadsať Maeviovi?", zdá sa, že ide o dve podmienky. Ak by sa desať aurei na kalendy nezaplatilo, ktorýkoľvek zo spoluvlastníkov môže podať žalobu na základe tejto doložky; ale z dôvodu druhého záväzku, ktorý prisľúbil Maevius, bude Titius vylúčený námietkou z dôvodu podvodu.

328. Ulpián, O Sabinovi, kniha IV.

Otrok v spoločnom vlastníctve dvoch osôb nemôže stipulovať sám za seba, hoci je dobre známe, že tak môže urobiť za svojho pána, keďže nenadobúda priamo za svojho pána, ale nadobúda záväzok prostredníctvom seba v jeho prospech.

329. Ten istý, O Sabinovi, kniha V.

Ak otrok patriaci rímskemu ľudu, obci alebo kolónii stipuluje, myslím, že táto stipulácia bude platná.

330. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXI.

Ak otrok patriaci do spoločného vlastníctva stipuluje za seba a za jedného zo svojich pánov, je to rovnaké, ako keby stipuloval za všetkých svojich pánov a za jedného z nich; ako napríklad, ak stipuluje za Tícia a Maevia a za Maevia, môže platiť, že tri štvrtiny prináležia Tíciovi a jedna štvrtina Maeviovi.

331. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLVIII.

Otrok, ktorý je v spoločnom vlastníctve, je majetkom všetkých svojich pánov a nepatrí takpovediac úplne žiadnemu z nich, ale patrí každému v pomere k jeho nedeliteľnému podielu; takže svoje podiely majú skôr na základe vzájomnej dohody než telesne. Preto ak si niečo stanoví alebo nadobudne iným spôsobom, nadobúda pre všetkých svojich vlastníkov v pomere k ich podielu na ňom. Je mu však dovolené ustanoviť osobitne pre niektorého zo svojich pánov alebo prijať dodaný majetok, aby ho nadobudol len pre neho. Ak sa však neurčí osobitne pre jedného z pánov, ale na príkaz jedného z nich, podľa našej praxe nadobúda majetok len pre toho, na príkaz ktorého sa určil.

332. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXVI.

Ofilius veľmi správne hovorí, že pri prijímaní na základe doručenia, pri uložení do úschovy a pri požičiavaní na užívanie sa nadobudnutie uskutočňuje len v prospech toho, kto to nariadil. Tento názor zastávajú aj Cassius a Sabinus.

333. Ulpián, O Sabinovi, kniha XLVIII.

Preto ak sa stane, že otrok má štyroch pánov a ustanoví sa na príkaz dvoch z nich, nadobudne len v prospech tých, ktorí dali príkaz; a lepší názor je, že nenadobúda pre nich rovnako, ale v pomere k ich vlastníctvu. Rovnaký názor zastávam, ak sa uvádza, že stipuloval za nich podľa mena. Ak by totiž neurčil príkaz pre všetkých alebo pre každého z nich menovite, nemali by sme pochybnosti o tom, že nadobudol pre všetkých v pomere k ich vlastníctvu, a nie rovnakým dielom.

334. Ak spoločne vlastnený otrok stipuluje s jedným z dvoch partnerov osobitne v prospech druhého, platba bude patriť len jemu. Ak však stipuluje absolútne, bez toho, aby niečo dodal, otrok nadobudne podiely pre ostatných spoločníkov, okrem toho, ktorého vlastníkom je sľubujúci. Ak stipuluje na príkaz jedného zo spoločníkov, pravidlo bude rovnaké, ako keby výslovne stanovil, že platba má byť vykonaná v prospech uvedeného spoločníka. Niekedy, hoci nemusí stipulovať výslovne v prospech niektorého z pánov alebo na jeho príkaz, predsa sa podľa Juliana usudzuje, že nadobudne len pre neho; rovnako ako v prípade, keď stipuluje niečo, čo nemôžu nadobudnúť obaja, ako napríklad služobnosť prislúchajúcu ku Kornéliovmu majetku, ktorý patrí Semproniovi, jednému z jeho dvoch pánov, nadobudne ju tiež len pre neho.

335. Gaius, O prípadoch.

To isté bude platiť, ak sa jeden z jeho pánov ožení a tento otrok mu sľúbi veno.

336. Ulpián, O Sabínovi, kniha XLVIII.

Podobne, ak otrok dvoch pánov, Tícia a Maevia, stipuluje za otroka Tícia, získa ho len pre toho, ktorému nepatrí. Ak však stipuluje za Sticha takto: "Sľubuješ, že ho odovzdáš Maeviovi a Titiovi?", nadobúda ho výlučne pre Maevia, pretože to, čo nemôže nadobudnúť pre jedného z pánov, patrí výlučne druhému, ktorý je na záväzku zainteresovaný.

337. Ak má otrok dvoch pánov a zaviazuje sa pre "jedného alebo druhého" z nich; vzniká otázka, či je toto zaviazanie platné. Cassius hovorí, že je neplatné, a Julianus prijíma jeho názor, ktorý je našou praxou.

338. Julianus, Digesty, kniha LII.

Ak sa však ustanovenie urobí takto: "Zaplatíš Titiovi desať aurei, alebo prevedieš pozemok na Maevia?" z dôvodu, že nie je isté, pre ktorého z nich nadobúda právo konať, ustanovenie sa považuje za neplatné.

339. Ulpián, O Sabínovi, kniha XLVIII.

Ak v tomto prípade stipuluje za "seba" alebo za "jedného alebo druhého zo svojich pánov", treba prijať Juliánovo tvrdenie, že stipulácia je neplatná. Je však neplatný len dodatok, alebo je neplatné celé ustanovenie? Myslím si, že neplatný je len dodatok, pretože keď vysloví slová "za mňa", získava právo konať podľa ustanovenia za všetkých svojich pánov; ale môže byť platba vykonaná v prospech iných, napríklad v prospech cudzinca? Myslím si, že platba im môže byť vykonaná, rovnako ako keď ustanovím platbu za seba alebo za Tícia. Prečo teda, keď je ustanovenie urobené za "jedného alebo druhého z jeho pánov", nie je platné, alebo prečo nebude platba platná? Dôvodom je to, že nemôžeme zistiť, na koho sa ustanovenie vzťahuje a kto má nárok na platbu.

340. Paulus, Otázky, kniha X.

Keď sú totiž obe strany schopné prevziať záväzok, nemôžeme zistiť, ktorá z nich bola pridaná, pretože neexistuje nikto, kto by mohol podať žalobu.

341. Ulpián, O Sabínovi, kniha XLVIII.

Ak sa otrok zaviazá za svojho pána alebo za cudzinca, existujú obe časti zmluvy, zaviazanie v prospech pána a platba s ohľadom na cudzinca; v tomto prípade však rovnosť ruší zaviazanie aj platbu.

342. Julianus, O Urseius Ferox, kniha III.

Môj otrok, ktorý bol v rukách zlodēja, si stanovil, že mu má byť vydaný. Sabinus odmieta, že mu patrí, pretože keď urobil túto podmienku, neslúžil mu ako otrok. Ja však nemôžem podať žalobu na základe tejto dohody, pretože v čase, keď ju otrok uzavrel, mi neslúžil. Ak však urobil stipuláciu bez toho, aby sa zmienil o zlodějovi osobne, právo na žalobu nadobudnem ja, ale ani mandátne, ani žiadna iná žaloba by nemala byť zlodějovi voči mne priznaná.

343. Florentinus, Inštitúcie, kniha VIII.

Ak môj otrok stanoví, že majetok má pripadnúť mne, jemu alebo spoluotcovi, alebo neurčí žiadnu konkrétnu osobu, nadobudne v môj prospech.

344. Paulus, Pravidlá, kniha IV.

Otrok patriaci do majetku, ktorý výslovne stanoví, že platba sa má vyplatiť budúcemu dedičovi, nezakladá žiadny záväzok, pretože v čase, keď bolo toto ustanovenie uzavreté, dedič nebol jeho vlastníkom.

345. Pomponius, O Sabinovi, kniha IX.

Ak otrok, ktorého vlastníme spoločne, ustanoví právo cesty akéhokoľvek druhu bez uvedenia našich mien, pričom len ja mám príľahlý pozemok, nadobudne právo cesty výlučne pre mňa. Ak máte aj vy pozemok, služobnosť nadobudne rovnako v celom rozsahu pre mňa.

346. Papinianus, Otázky, kniha XXVII.

Ak je otrok v spoločnom vlastníctve Maevius a peculium castrense a syn pod otcovskou kontrolou, ktorému peculium patrí, zomrie počas služby v armáde a predtým, ako ustanovený dedič vstúpi do majetku, uvedený otrok stipuluje, celá stipulácia bude v prospech partnera, ktorý je medzitým jediným vlastníkom otroka; pretože majetok, ktorý ešte neexistuje, nie je možné rozdeliť. Ak by sa totiž niekto odvážil tvrdiť, že syn pod otcovskou kontrolou má dediča, majetok by sa v dôsledku toho nepovažoval za už existujúci, keďže benefit cisárskej ústavy umožňuje synovi pod otcovskou kontrolou nakladať so svojím peculium závetom. Toto privilegium zostáva v pozastavení, kým sa závet nepotvrdí prijatím dedičstva.

347. Ak by otrok Titia a Maevia ustanovil, že podiel Maevia sa má dať jemu, ustanovenie bude neplatné; ak však ustanovil, že sa má dať Titiovi, nadobudne ho Titius. Ak je ustanovenie formulované jednoducho, napríklad: "Sľubuješ, že podiel, ktorý patrí Maeviovi, dáš mne?" bez toho, aby sa pridali slová "mne", pravdepodobne platí, že keďže ustanovenie nebolo nijako chybné, bude z neho mať prospech osoba, ktorá je oprávnená z neho mať prospech.

348. Otrok, ktorého pána zajal nepriateľ, si stanovil, že niečo dostane jeho pán. Hoci to, čo jednoducho určil alebo dostal od iného, by patrilo dedičovi zajatca, pravidlo je odlišné vo vzťahu k synovi osobne, pretože v čase, keď urobil určenie, nebol pod otcovskou kontrolou a nebol, podobne ako otrok, neskôr zahrnutý do majetku pozostalosti. Napriek tomu sa v uvedenom prípade možno pýtať, či sa na základe tejto stipulácie bude považovať, že nenadobudol nič pre dediča, rovnako ako keby sa otrok patriaci do pozostalosti stipuloval pre zosnulého, alebo dokonca pre jeho budúcich dedičov. V tomto prípade však bude otrok v rovnakom postavení ako syn, pretože ak by tento ustanovil, že ho dá svojmu otcovi, ktorý bol v zajatí, vec zostane v nedohľadne, a ak by otec zomrel, kým je v rukách nepriateľa, ustanovenie sa bude považovať za neplatné a neúčinné, keďže syn ustanovil pre iného, a nie pre seba.

349. Ak si otrok, ktorý je predmetom užívacieho práva, najíma svoje vlastné služby a z tohto dôvodu si každoročne stanovuje platenie peňazí, Julián hovorí, že po zániku užívacieho práva nadobudne ustanovenie na zvyšný čas vlastníka nehnuteľnosti. Tento názor sa mi zdá byť podporený tými najlepšimi dôvodmi. Ak by totiž bola zmluva o jeho službách uzavretá napríklad na päť rokov; keďže nie je isté, ako dlho bude užívacie právo trvať, potom by na začiatku každého roka peniaze splatné v danom čase patrili užívateľovi. Z toho vyplýva, že užívacie právo neprechádza na iného, ale nadobúda sa pre každú osobu len v rozsahu, ktorý umožňuje zákon. Ak by totiž otrok ustanovil nasledovné: "Sľubuješ, že mi budeš platiť toľko peňazí, koľko som ti doteraz platil?", zostáva neurčené, kto bude oprávnený na žalobu na základe ustanovenia, pretože ak by som mal platiť peniaze z majetku patriaceho užívateľovi alebo z toho, čo bolo získané prácou otroka, patrili by užívateľovi; ak by však pochádzali z iného zdroja, nadobudol by ich v prospech vlastníka.

350. Scaevola, Otázky, kniha XIII.

Ak otrok iného, ktorý v dobrej viere slúži dvom pánom, nadobudne niečo prostredníctvom majetku jedného z nich, rozum mu káže, že to nadobudne úplne v prospech toho, ktorého majetok bol použitý, bez ohľadu na to, či v tom čase slúžil jednému alebo obojm pánom; v prípade skutočných pánov totiž vždy, keď sa niečo nadobudne v prospech oboch, nadobudne to každý v pomere k svojmu podielu, ale ak sa to nenadobudne len pre jedného z nich, druhý bude mať nárok na všetko. Preto sa rovnaké pravidlo uplatní aj v uvedenom prípade a otrok, ktorý patrí inému a slúži tebe a mne v dobrej viere, nadobudne len pre mňa všetko, čo sa získa použitím môjho majetku, a nemôže nadobudnúť pre teba, pretože zisk nebol získaný z ničoho, čo bolo tvoje.

351. Paulus, Otázky, kniha XV.

Slobodník, ktorý mi slúži v dobrej viere, urobí ustanovenie s ohľadom na môj majetok alebo svoju vlastnú prácu v prospech Sticha, ktorý mu patrí. Lepší názor je, že nadobúda pre mňa, pretože keby bol mojím otrokom, nadobúdal by v môj prospech, a nemalo by sa hovoriť, že je akoby zahrnutý do svojho vlastného peculium. Ak by však ustanovil pre Sticha, ktorý mi patrí, s ohľadom na môj majetok, nadobudne pre seba.

352. Nasledujúci prípad uviedol Labeo. Istý otec, ktorý zomrel bez závetu, zanechal syna a dcéru, ktorí boli pod jeho správou. Dcéra sa vždy domnievala, že z otcovho majetku nič nezíska, a potom sa jej narodila dcéra jej bratovi, ktorý zomrel a zanechal ju v detskom veku. Opatrovníci nariadili otrokovi, ktorý patril jej starému otcovi, aby sa dohodol s mužom, ktorý predal majetok starého otca, na všetkých peniazoch, ktoré mu prídu do rúk. Žiadam vás, aby ste mi písomne vyjadrili svoj názor na to, či bolo pre poručenkyňu niečo nadobudnuté na základe podmienok tohto ustanovenia. Paulus: Je pravda, že otrok, ktorý je vlastnený v dobrej viere a stipuluje s ohľadom na majetok pána, ktorému slúži, nadobúda pre svojho vlastníka. Ak však majetok pochádzajúci z majetku starého otca bol v spoločnom vlastníctve a tvoril súčasť majetku, ktorý bol predaný, nebude sa mať za to, že otrok stipuloval za celý majetok patriaci poručníkovi, a preto nadobudne za oboch vlastníkov.

353. Venuleius, Stipulations, kniha I.

Ak otrok v spoločnom vlastníctve stipuluje takto: "Sľubuješ, že na Kalendy januára zaplatíš desať aurei buď Titiovi, alebo Maeviovi, podľa toho, ktorý z nich bude v tom čase žiť?" Julianus hovorí, že dohoda je neplatná, pretože ustanovenie nemôže zostať v nedohľadne a nevyplýva z neho, ktorá z týchto dvoch osôb peniaze získa.

354. Neratius, Názory, kniha II.

Otrok, ktorý je predmetom užívacieho práva, nemôže tým, že použije majetok svojho pána, uzavrieť platnú stipuláciu v prospech užívateľa, ale môže uzavrieť platnú stipuláciu v prospech svojho vlastníka tým, že -využije majetok patriaci užívateľovi.

355. Paulus, O Plautiovi, kniha IX.

Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď bolo užívanie majetku niekomu odkázané.

356. Neratius, Názory, kniha II.

Ak užívacie právo patrí dvom osobám a otrok sa dohodne na svojich službách s jednou z nich, tá nadobudne užívacie právo len v rozsahu svojho podielu na užívacom práve.

357. Venuleius, Stipulations, kniha XII.

Ak otrok, ktorý tvorí súčasť majetku, stipuluje a prijme ručenie, a po tom, čo bol majetok zapísaný, vzniká pochybnosť, či lehota začína plynúť odo dňa, keď bola stipulácia uzavretá, alebo odo dňa, keď bol majetok prijatý, rovnako ako v prípade, keď otrok, ktorého pán je v rukách nepriateľa, prijal ručenie, Cassius si myslí, že lehota by sa mala počítat' odo dňa, keď sa môže začať konanie proti stranám; to znamená po tom, čo bol majetok zapísaný alebo sa pán vrátil zo zajatia na základe práva postliminium.

358. Paulus, Manuály, kniha I.

Užívacie právo nemôže existovať bez osoby, a preto otrok patriaci do majetku nemôže právne ustanoviť užívacie právo. Hovorí sa však, že užívacie právo mu možno odkázať z dôvodu, že jeho čas nezačína plynúť okamžite, zatiaľ čo nepodmienené ustanovenie nemôže zostať v platnosti. Čo však v prípade, ak bolo ustanovenie urobené pod podmienkou? Ani v tomto prípade nebude platná, pretože podmienka získava svoju platnosť od prítomného času, hoci právo na konanie, ktoré z nej vyplýva, môže zostať pozastavené.

359. Tá istá, Príručky, kniha II.

Otrok v spoločnom vlastníctve, či už urobí kúpu alebo stipuláciu, aj keď môže zaplatiť peniaze zo svojho peculium, ktoré patrí jednému z jeho pánov, predsa nadobudne pre oboch. Prípád otroka, ktorý podlieha užívaciemu právu, je však odlišný.

360. Gaius, O ústnych záväzkoch, kniha III.

Ak sa otrok zaviazá za svojho pána alebo za svojho užívateľa s ohľadom na majetok, ktorý patrí jeho pánovi, Julianus hovorí, že nadobúda záväzok v prospech svojho pána a že užívateľovi možno platiť rovnako ako každému, kto bol pripojený.

361. Ak by sa otrok v spoločnom vlastníctve ustanovil s odkazom na majetok patriaci jednému z jeho pánov, lepší názor je, že ustanovenie sa nadobúda v prospech oboch; ale ten, ktorého majetok sa pri ustanovení použil, môže správne využiť žalobu o rozdelenie alebo žalobu o partnerstvo, aby získal späť svoj podiel. Rovnaké pravidlo platí, ak otrok nadobudne pre jedného zo svojich pánov prostredníctvom svojej práce.

362. Ak každý z jeho dvoch pánov stanoví, že otrokovi, ktorý je v ich spoločnom vlastníctve, sa má dať tých istých desať aurei, a bola daná len jedna odpoveď, pôjde o dvoch spoločných stipulantov, keďže je stanovené, že pán môže stanoviť platbu svojmu otrokovi.

363. Tak ako otrok nadobúda pre jedného zo svojich pánov sám, ak pre neho stipuluje menom, tak sa rozhodlo, že ak nadobudne majetok v mene jedného zo svojich pánov, nadobudne ho pre neho sám. Podobne, ak požičia peniaze, ktoré majú byť vyplatené jednému z jeho pánov, alebo uskutoční akýkoľvek iný obchod, môže výslovne ustanoviť, že majetok bude vrátený alebo platba bude vykonaná len jednému z nich.

364. Vznikla otázka, či otrok tvoriaci súčasť dedičstva môže ustanoviť v prospech budúceho dediča. Proculus hovorí, že nemôže, pretože v tom čase bol cudzincom. Cassius je toho názoru, že môže, pretože ten, kto sa neskôr stane dedičom, sa považuje za dediča zosnulého v čase jeho smrti. Tento dôvod podporuje skutočnosť, že celá skupina otrokov sa chápe ako zástupca zosnulého v čase jeho smrti, hoci dedič sa môže objaviť až po určitom čase. Z toho vyplýva, že prospech z ustanovenia otroka nadobúda dedič.

365. Paulus, O edikte, kniha LXXII.

Ak otrok v spoločnom vlastníctve stipuluje takto: "Sľubuješ, že zaplatíš desať aurei môjmu pánovi a tých istých desať inému?", hovoríme, že ide o dvoch spoludedíčov.

366. Ten istý, O Plautiovi, kniha I.

Otrok iného tým, že sa výslovne zaviazal za tretiu osobu, nenadobúda za svojho pána.

367. Ten istý, O Plautiovi, kniha VIII.

Ak otrok stipuluje na príkaz užívateľa alebo dobromyseľného držiteľa za takých okolností, že nemôže nadobudnúť pre nich, nadobudne pre svojho pána. To isté pravidlo neplatí, ak sú v ustanovení uvedené ich mená.

368. Ten istý, O Plautiovi, kniha IX.

Ak majú dve osoby užívacie právo k otrokovi a spomínaný otrok stipuluje výslovne pre jednu z nich s odkazom na majetok patriaci obom, Sabinus hovorí, že hoci je zodpovedný len pre jedného, treba zväziť, ako môže druhý užívateľ získať podiel, na ktorý má nárok, keďže medzi nimi neexistuje žiadne spoločné právo. Lepší je názor, že žalobu o rozdelenie môže podať prétor.

369. Ten istý, O Plautiovi, kniha XIV.

Ak človek, ktorý je slobodný, alebo otrok, ktorý patrí inému a slúži v dobrej viere, stipuluje s ohľadom na majetok tretej osoby, na príkaz toho, kto ho má v držbe, Julianus hovorí, že slobodný nadobudne pre seba, ale otrok nadobudne pre svojho pána, pretože právo nariadiť má len jeho pán.

370. Ak majú dvaja spoluvlastníci užívacie právo na otroka alebo im slúži v dobrej viere a na príkaz jedného z nich urobí ustanovenie so svojím dlžníkom, nadobudne v prospech len tohto pána.

371. Javolenus, O Plautiovi, kniha II.

Ak otrok, ktorý bol manumitovaný na základe závetu, ale nevie, že je slobodný, zostane ako súčasť dedičstva a stipuluje peniaze pre dediča, dedičia nebudú mať nárok na nič, ak vedeli, že bol manumitovaný na základe závetu, pretože jeho otroctvo nemožno považovať za zákonné, ak slúži tým, ktorí vedeli, že je slobodný. Tento prípad sa líši od prípadu slobodného človeka, ktorý po kúpe slúži v dobrej viere ako otrok; pretože v tomto prípade sa názor jeho samého a kupujúceho zhoduje, pokiaľ ide o jeho stav. Ten však, kto vie, že človek je slobodný, hoci o jeho stave nemusí vedieť, nemôže byť považovaný za jeho vlastníka.

372. Modestinus, Pravidlá, kniha VII.

Otrok patriaci do majetku sa môže legálne ustanoviť v prospech budúceho dediča, ako aj v prospech majetku.

373. Javolenus, Listy, kniha XIV.

Ak otrok, ktorého jeho pán považoval za ním opusteného, niečo stipuluje, jeho úkon je neplatný; pretože každý, kto sa na majetok pozerá ako na opustený, ho úplne odmieta a nemôže využívať služby niekoho, koho nechce, aby mu patril. Ak sa ho však zmocnil niekto iný, môže ho nadobudnúť v jeho prospech prostredníctvom stipulácie, pretože ide o druh darovania. Veľký rozdiel existuje medzi otrokom, ktorý tvorí súčasť majetku, a otrokom, ktorý sa považuje za opusteného; jeden z nich sa totiž ponecháva na základe dedičského práva a za opusteného nemožno považovať toho, kto je predmetom celého dedičského práva, zatiaľ čo druhý, ktorý bol úmyselne opustený svojím pánom, nemôže byť považovaný za disponibilného na použitie tým, kým bol odmietnutý.

374. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha III.

Keď otrok v spoločnom vlastníctve stanoví takto: "Sľubuješ, že budeš platiť Luciusovi Titiovi a Gaiovi Seiovi?" (ktorí sú jeho páni), budú mať podľa podmienok dohody nárok na rovnaké podiely. Ak by však stanovil takto: "Sľubuješ, že zaplatíš môjmu pánovi?", budú mať nárok na podiel v pomere k ich vlastníctvu. Keď však stanoví takto: "Sľubuješ, že zaplatíš Luciu Titiovi a Gaiovi Seiovi?", možno pochybovať, či budú mať nárok na rovnaké podiely, alebo len v pomere k výške podielu každého z nich. Dôležité je tiež zistiť, čo bolo pridané len na vysvetlenie a čo stanovuje druhá časť ustanovenia, ktorá je hlavná. Keďže sa však mená uvádzajú ako prvé, zdá sa byť rozumnejšie, že stipulácia bola nadobudnutá v ich prospech rovnakým dielom, pretože mená majstrov sa uvádzajú na účely označenia.

375. Ten istý, O Quintovi Muciovi, kniha V.

Ak sa môj otrok dohodne s mojím slobodníkom na "službách, ktoré mu majú byť poskytnuté", Celsus hovorí, že táto dohoda je neplatná. Bolo by to však inak, keby sa dohodol bez prídania slova "jemu".

376. Ten istý, O Quinte Muciovi, kniha XXII.

Keď otrok, v ktorom máme užívacie právo, stipuluje výslovne v prospech vlastníka niečo, čo má pochádzať z majetku užívateľa alebo z jeho vlastných služieb, je nadobudnutý v prospech vlastníka majetku. Je však potrebné prijať opatrenia na zistenie, akou žalobou ju môže užívateľ získať späť od vlastníka nehnuteľnosti. Opäť platí, že ak nám otrok slúži v dobrej viere a výslovne v prospech svojho pána stanoví niečo, čo môže nadobudnúť pre nás,

nadobudne to pre neho. Musíme skúmať, akou žalobou to od neho môžeme získať späť, a to, čo v tejto veci uviedol náš Gaius, nie je nerozumné, totiž: že v oboch prípadoch možno majetok získať späť od vlastníka osobnou žalobou.

377. Ten istý, O Quintovi Muciovi, kniha XXXIII.

Akýkoľvek záväzok, ktorý otrok uzavrel, kým bol v našich službách, hoci sa účinnosť ustanovenia mohla odložiť až do času jeho odcudzenia alebo manumisie, aj tak nadobudne v náš prospech; pretože keď uzavrel zmluvu, jeho právomoc tak urobiť bola naša. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď syn pod otcovskou kontrolou uzavrie zmluvu, pretože aj keby jej splnenie odložil až do času svojej emancipácie, budeme mať z nej nárok na prospech; avšak za predpokladu, že konal podvodne.

Knihá XLVI

1. O ručiteľoch a mandatóroch.
2. O nováciách a delegáciách.
3. Pokiaľ ide o platby a uvoľnenia.
4. Pokiaľ ide o uvoľnenie.
5. Ohľadom prétorských ustanovení.
6. Ohľadom zábezpeky za majetok poručenca alebo maloletého.
7. Ohľadom zábezpeky na zaplataenie rozsudku.
8. O zábezpeke za ratifikáciu.

Tit. 1. O zárukách a mandatóroch.

0. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXIX.

Ku každému záväzku možno pridať ručiteľa.

(1) Pomponius, O Sabinovi, kniha XXII.

Ručiteľ môže ručiť za majetok, ktorý bol požičaný na používanie alebo uložený, a bude zodpovedný; aj keď bol vklad alebo pôžička vložená do rúk otroka alebo poručníka, ale len vtedy, ak sa tí, za ktorých sa ručilo, previnili podvodom alebo nedbanlivosťou.

2. Ulpián, O Sabinovi, kniha XLIII.

Ten, kto sľúbil poskytnúť zábezpeku, sa považuje za toho, kto splnil ustanovenie, ak na tento účel poskytne niekoho, kto môže byť urobený zodpovedným a žalovaný. Ak však dá otroka alebo syna podliehajúceho otcovskej moci za okolností, keď nemožno vyhovieť žalobe De peculia, alebo ženu, ktorá môže využiť pomoc dekrétu senátu, treba povedať, že nedodržel ustanovenie o poskytnutí zábezpeky. Ak poskytne zábezpeku, ktorá nie je solventná, je jasné, že sa má považovať za osobu, ktorá dodržala dohodu, pretože ten, kto zábezpeku prijal, ju schválil ako solventnú.

3. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLV.

Ručenie možno prijať v mandátnej žalobe alebo v žalobe za uskutočnený obchod, ktorú sa chystám podať proti osobe, za ktorú som sa stal ručiteľom.

(1) Ručiteľ nezodpovedá len sám, ale ponecháva v zodpovednosti aj svojho dediča, pretože zastáva postavenie dlžníka.

0. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLVI.

Julianus hovorí, že vo všeobecnosti ten, kto sa stane dedičom osoby, za ktorú vystupoval ako ručiteľ, je oslobodený, pokiaľ ide o túto osobu, a zodpovedá len ako dedič hlavného dlžníka. Napokon hovorí, že ak sa ručiteľ stane dedičom toho, za koho sa urobil zodpovedným, bude zodpovedný ako hlavný dlžník, ale bude oslobodený ako ručiteľ; ešte aj hlavný dlžník, ktorý je nástupcom hlavného dlžníka, je zodpovedný z dvoch záväzkov; nedá sa totiž určiť, ktorý z nich ruší druhý; ale v prípade ručiteľa a hlavného dlžníka sa to dá ľahko

určiť, pretože záväzok hlavného dlžníka je záväznejší. Ak medzi záväzkami existuje akýkoľvek rozdiel, možno konštatovať, že jeden ruší druhý. Ak však majú oba rovnakú platnosť a nie je možné zistiť, prečo by sa mal zrušiť jeden z nich a nie druhý, uvádza túto záležitosť na príklade, v ktorom chce ukázať, že nie je nič nové na tom, že dva záväzky môžu existovať u tej istej osoby v tom istom čase. Toto je jeho príklad. Ak sa jeden z dvoch spoludedičov stane dedičom druhého, bude mať dva záväzky. Podobne, ak sa jeden spolupodielnik stane dedičom druhého, budú mu plynúť dva rôzne záväzky. Je zrejmé, že ak by začal konanie na základe jedného z nich, využije oba; to znamená, že povaha dvoch záväzkov, ktoré mal, je taká, že ak sa jeden z nich dostane na súd, bude sa disponovať aj druhým.

512. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLVII.

Ustanovujem s dlžníkom, ale neberiem si ručenie, a potom chcem, aby sa ručenie poskytlo. Ak pridám ručiteľa, bude ručiť on.

(1) Nie je veľký rozdiel, či ručiteľa zaviazem absolútne, alebo od určitého času, alebo pod nejakou podmienkou.

(2) Okrem toho ručenie možno poskytnúť za budúci, ako aj za minulý záväzok, ak je tento záväzok prirodzený.

6. Ulpian, Digesty, kniha LIII.

Lebo ak to, čo bolo zaplatené, nemôže byť vrátené, je vhodné, aby sa za tento naturálny záväzok prijalo ručenie.

(0) Ulpianus, O Sabimisovi, kniha XLVII.

V gréčtine sa ručenie berie takto: "Vo svojej dobrej viere nariaďujem, hovorím, že si želim" alebo "želám si s určitým odhodlaním mysle". Ak by však niekto povedal "potvrdzujem", bude to rovnaké, ako keby vyslovil slová "hovorím".

13824. Treba tiež pamätať na to, že ručenie možno poskytnúť pri každom druhu záväzku, či už s odkazom na majetok, ústne alebo súhlasom.

13825. Treba tiež pripomenúť, že ručenie možno prijať za každého, kto je zodpovedný podľa prétorského práva.

13826. Ručenie možno prijať aj po tom, ako sa v prípade pripojila emisia, pretože občiansky a naturálny záväzok zostáva zachovaný. Toto pripustil Julián a je to naša prax. Preto ak hlavný dlžník prehrá svoju vec, vzniká otázka, či sa môže odvolať na výnimku, pretože nie je oslobodený zo zákona. Ak nie je prijatý na zaplatenie rozsudku, ale len na konanie pred súdom, veľmi správne sa zastáva názor, že môže využiť výnimku. Ak však bol prijatý za celú vec, nebude mať nárok na výnimku.

13827. Ak ručenie poskytol poručiteľ, bude zaň zodpovedať závetný opatrovník.

13828. Ak je však žaloba odvodená od trestného činu, domnievame sa, že je lepší názor, že ručiteľ bude zodpovedný.

13829. A vo všeobecnosti nikto nepochybuje o tom, že ručenie možno prijať pri všetkých druhoch záväzkov.

13830. Nasledujúce pravidlo sa vzťahuje na všetkých, ktorí ručia za iných: totiž ak sa využijú na to, aby sa im uložili prísnejšie podmienky, bolo rozhodnuté, že vôbec nebudú zodpovední. Je jasné, že ich možno prijať vo veciach nižšej dôležitosti, z tohto dôvodu sa veľmi správne prijíma ručenie za malú sumu. Opäť platí, že hlavný dlžník je absolútne zodpovedný, ručiteľ môže byť viazaný od určitého času alebo pod určitou podmienkou. Ak by však hlavný dlžník mal byť zodpovedný pod podmienkou a ručiteľ absolútne, bude oslobodený.

13831. Ak by sa niekto zaviazal za Sticha a dostal by ručenie takto: "Sľubuješ na základe svojej dobrej viery, že dodáš Sticha, alebo zaplatíš desať aurei?" Julianus hovorí, že ručiteľ nebude viazaný, pretože jeho stav je sťažený, takže ak by Stichus náhodou zomrel, stále by bol zodpovedný. Marcellus však hovorí, že nie je zodpovedný nielen preto, že sa jeho podmienka sťažuje, ale aj z toho dôvodu, že bol prijatý skôr za iný záväzok. Napokon, ručenie nemožno prijať za osobu, ktorá sľúbila zaplatiť desať aurei, ako nasleduje: "Sľubuješ zaplatiť desať aurei, alebo vydať Sticha?", hoci v tomto prípade sa jeho podmienka nestáva ťažšou.

13832. Julianus tiež hovorí, že ak sa niekto zaviazal za otroka alebo desať aurei a vezme si ručiteľa takto: "Sľubuješ dodať otroka alebo zaplatiť desať aurei, podľa toho, čo si želám?", ručiteľ nebude viazaný, pretože jeho podmienka sa stáva ťažšou.

13833. Na druhej strane, ak niekto stanoví podmienku "Otrok alebo desať aurei, podľa toho, čo si stipulant želá", môže správne prijať ručenie za nasledujúcich podmienok: "Desať aurei alebo otrok, podľa toho, čo si želaš." Julianus totiž hovorí, že týmto spôsobom sa podmienka ručiteľa zlepšuje.

13834. Ak sa však hlavného dlžníka pýtam takto: "Stichus a Pamphilus?" a ručiteľa takto: "Stichus, alebo Pamphilus?", tak ručiteľ je povinný ručiť. Položím otázku správne, pretože stav ručiteľa sa tým stane menej zaťažujúcim.

13835. Niet žiadnych pochybností o tom, že jedno ručenie môže byť prijaté za iné ručenie.

8. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXVI.

Ručenie možno správne prijať za časť peňazí alebo za časť majetku.

9. Ulpián, Disputácie, kniha VII.

Keď veriteľ pochybuje, či sú ručiteľia solventní, a jeden z nich, ktorého si vybral, aby bol žalovaný, je ochotný poskytnúť zábezpeku, aby jeho spoludlžníci mohli byť žalovaní za svoje podiely na jeho riziko, domnievam sa, že by mal byť vypočutý; ale len za predpokladu, že ponúkne zábezpeku a že všetci jeho spoludlžníci, o ktorých sa hovorí, že sú solventní, sú po ruke. Kúpa pohľadávky totiž nie je vždy jednoduchá, keď zaplatenie celého dlhu nie je bez ťažkostí.

0. Žaloba sa rozdelí medzi ručiteľov, ak títo nepopierajú svoju zodpovednosť. Ak ju totiž popierajú, nemala by sa poskytnúť výhoda rozdelenia. Syn pod otcovskou kontrolou môže dať záruku za svojho otca a jeho úkon nebude bez účinku. V prvom rade preto, že keď sa stane svojím vlastným pánom, môže ručiť do výšky svojich prostriedkov; a okrem toho môže byť proti nemu vyneseny rozsudok, aj keď zostáva podriadený otcovej moci. Pozrime sa však, či jeho otec bude zodpovedný z dôvodu, že sa má za to, že konal na jeho príkaz. Myslím si, že toto pravidlo sa vzťahuje na všetky zmluvy; ak sa však stal ručiteľom za svojho otca bez jeho vedomia, táto žaloba nebude môcť byť podaná; napriek tomu môže byť podaná žaloba proti jeho otcovi z dôvodu, že konanie bolo v prospech jeho majetku. Je zrejmé, že ak emancipovaný syn zaplatil dlh, mal by byť oprávnený na spravodlivú žalobu, a rovnakú žalobu môže podať aj on, ak zostal pod kontrolou svojho otca a zaplatil za neho peniaze zo svojho peculium castrense.

23. Julianus, Digesty, kniha XII.

Ak niekto požičal peniaze synovi pod otcovou kontrolou v rozpore s dekrétom senátu a syn je mŕtvy, nemôže si vziať od otca ručenie, pretože nemá právo na žiadnu žalobu, ani civilnú, ani prétorskú, proti svojmu otcovi a neexistuje majetok, za ktorý by ručil.

23. Ten istý, Digesty, kniha XLIII.

Je zrejmé, že ručenie možno správne prijať z dôvodu žaloby De peculio, ktorá bude smerovať proti otcovi.

Ten istý, Digesty, kniha XIV.

Ak na môj príkaz požičiaš Titiovi desať aurei a podáš proti mne mandátnu žalobu, Titius sa nezbaví zodpovednosti; nemal by som však dostať rozsudok v tvoj prospech, ak mi nepostúpiš práva na žalobu, ktoré máš voči Titiovi. Podobne, ak podáte žalobu proti Titiovi, nebudem oslobodený od zodpovednosti, ale budem vám zodpovedať len za sumu, ktorú nemôžete vymáhať od Tícia.

23. Ten istý, Digesty, kniha XLVII.

Keď sa hlavný dlžník stane dedičom svojho ručiteľa, ručiteľský záväzok zaniká. Čo sa teda musí urobiť? Ak je hlavný dlžník žalovaný o pohľadávku a využije výnimku, na ktorú bol oprávnený ručiteľ, mala by sa udeliť replikácia in factum, pretože na jedného sa možno odvolať z dôvodu podvodu.

23. Tá istá, Zbierka zákonov, kniha LI.

Ak si sa so mnou dohodol bez akejkoľvek protihodnoty a ja som dal ručiteľa a nechcem, aby využil výnimku, ale uprednostňujem, aby zaplatil, aby mohol proti mne podať mandátnu žalobu, výnimka by mu mala byť udelená aj proti môjmu súhlasu; má totiž väčší záujem na tom, aby si ponechal svoje peniaze, ako na tom, aby ich vymáhal od hlavného dlžníka po tom, ako zaplatil ručiteľovi. Ak jeden z dvoch ručiteľov, ktorí sa stali tvojimi dlžníkmi za dvadsať aurei, ti buď zaplatí, alebo sľúbi zaplatiť päť aurei, aby ti zabránil žalovať ho, druhý nebude oslobodený; a

ak od neho pristúpiš k vymáhaniu pätnástich aurei, nebude ti brániť výnimka. Ak sa pokúsite od bývalého ručiteľa vymôcť zvyšných päť aurei, môže vám byť vylúčené na základe výnimky z dôvodu podvodu.

(23) Ten istý, Digest, kniha LIII.

Ručiteľ nemôže byť zodpovedný voči osobe, voči ktorej nie je zodpovedný hlavný dlžník. Preto ak je výslovne stanovené, že otrok, ktorý je v spoločnom vlastníctve Tícia a Sempronia, sa má odovzdať Tíciovi, a jeho ručiteľ by sa mal opýtať: "Sľubuješ, že to odovzdáš Tíciovi, alebo Semproniovi?" (24) Ak sa Tícus zaviazal, že to odovzdá Semproniovi, ručiteľ by sa mal opýtať: "Sľubuješ, že to odovzdáš Tíciovi, alebo Semproniovi? Tícus to síce môže od ručiteľa požadovať, ale zdá sa, že Sempronius bol predstavený len preto, aby mu mohla byť vyplatená platba ešte pred tým, ako sa vo veci pristúpi k vydaniu, zatiaľ čo Tícus o tom nevie alebo si to neželá.

23. Osoba, ktorá sľúbila zaplatiť na určitom mieste, je do istej miery vystavená prísnejším podmienkam, ako keby bola jednoducho vypočúvaná, pretože nemôže vykonať platbu na inom mieste, ako na tom, na ktorom sa zaviazala zaplatiť, ak stipulant nie je ochotný, aby tak urobila. Preto ak absolútne vypočujem hlavného dlžníka a ručenie prijmem s dodatkom o zaplatení na určitom mieste, ručiteľ nebude zodpovedný.

24. Aj keby hlavný dlžník, kým je v Ríme, sľúbil, že zaplatí v Kapue, a záruka v Efeze, ručiteľ nebude zodpovedný o nič viac, ako keby hlavný dlžník sľúbil zaplatiť pod podmienkou a ručiteľ by súhlasil, že zaplatí v určitý deň, alebo by sľúbil absolútne.

25. Ručenie možno prijať vždy, keď existuje akýkoľvek občiansky alebo prirodzený záväzok, ktorý sa naň vzťahuje.

26. Prirodzené záväzky sa nehodnotia len na základe toho, že na ich základe možno podať nejakú žalobu, ale aj vtedy, keď peniaze, ktoré boli raz zaplatené, nemožno vymáhať. Lebo hoci o prirodzených dlžníkoch nemožno striktné povedať, že sú dlžníkmi, predsa len ich možno za takých považovať a tých, ktorí od nich dostávajú peniaze, za tých, ktorí získali to, na čo mali nárok.

27. Ak bola uzavretá podmienka, ktorá má nadobudnúť účinnosť v určitom čase, a ručiteľ bol prijatý pod podmienkou, jeho práva zostanú pozastavené, takže ak podmienku splní pred stanoveným časom, nebude

zodpovedný; ak by sa však čas a podmienka zhodovali alebo ak by sa podmienka splnila po uplynutí stanoveného času, bude zodpovedný.

28. Keď sa ručenie prijme pod týmito podmienkami: "Budete zodpovedný, ak hlavný dlžník nezaplatí štyridsať aurei, ktoré mu boli požičané?", je pravdepodobné, že zámerom bolo, že ak hlavný dlžník nezaplatí, keď bude vyzvaný, ručiteľ bude zodpovedný; ak však hlavný dlžník pred tým, ako bol upozornený na zaplatenie, zomrie, ručiteľ bude zodpovedný, pretože aj v tomto prípade platí, že hlavný dlžník nezaplatil.

(23) Same, Digest, kniha LXXXIX.

Zvyčajne sa ručiteľom poskytuje úľava tým, že sa ručiteľovi uloží povinnosť predať všetky práva na žalobu, ktoré môže mať voči ostatným, tomu, kto je pripravený zaplatiť celý dlh.

23. Tá istá kniha, Digest, kniha XC.

Rozumie sa, že ten, kto deleguje svojho dlžníka, zaplatí toľko peňazí, koľko mu patrí; a preto ak ručiteľ deleguje svojho dlžníka, hoci nemusí byť solventný, možno okamžite podať mandátnu žalobu.

(23) Ten istý, O Minicius, kniha IV.

Otrok sa stal ručiteľom za istú osobu bez vedomia svojho pána a zaplatil dlžné peniaze, a to v jeho mene. Vznikla otázka, či pán môže vymáhať sumu od osoby, ktorej bola zaplatená, alebo nie. Odpoveď znela, že je dôležité zistiť, v mene koho sa otrok stal ručiteľom, pretože ak tak urobil s odkazom na svoje peculium, potom jeho pán nemôže vymáhať to, čo zaplatil, zo svojho peculia, ale všetko, čo zaplatil na účet svojho pána, môže vymáhať on. Ak sa však stal ručiteľom za sumu vyššiu ako jeho peculium, mohli sa vymáhať aj všetky peniaze patriace jeho pánovi, ktoré zaplatil, a to, čo zaplatil zo svojho peculia, sa mohlo vymáhať osobnou žalobou.

23. Javolenus, Listy, kniha XIII.

Ak však majiteľ otroka zaplatil peniaze, nemôže ich vymáhať od toho, za koho sa stal ručiteľom, ale môže tak urobiť od toho, komu ich zaplatil, pretože otrok sa nemôže stať ručiteľom. Z toho vyplýva, že ich nemôže

vymáhať od toho, za koho sa stal ručiteľom, keďže on sám je zodpovedný za dlh a nezbaví sa ho zaplatením peňazí splatných na základe záväzku, za ktorý otrok nebol zodpovedný.

65536. Africanus, Otázky, kniha VII.

Dedič dostal od dlžníka nehnuteľnosti ručenie a potom nehnuteľnosť previedol na základe trebel'ského dekrétu senátu. Usudzuje sa, že záväzok ručiteľa zostáva nedotknutý. V tomto prípade treba dodržať to isté pravidlo, ktoré sa uplatňuje, keď dedič, voči ktorému emancipovaný syn získa prétorské vlastníctvo pozostalosti, prijme ručenie. V oboch prípadoch teda práva na žalobu prechádzajú spolu s dedičstvom.

65536. Nie je nič nové na tom, že ručiteľ zodpovedá na základe dvoch rôznych záväzkov za zaplatenie tej istej peňažnej sumy; ak bol totiž prijatý od určitého dňa a potom prijatý absolútne, bude viazaný oboma záväzkami; a ak sa ručiteľ stane dedičom svojho spoludediča, výsledok bude rovnaký.

65537. Požičal som peniaze tvojmu otrokovi, ty si ho manumitoval a potom som ho prijal ako ručiteľa. Ak dal záruku za záväzok, ktorý je splatný do jedného roka, hovorí sa, že otrok ručí. Ak to však bolo urobené z dôvodu prirodzeného záväzku, ktorý je jeho vlastný, je lepšie rozhodnúť, že zmluva je neplatná; je totiž nepochopiteľné, že ručiteľ môže ručiť sám za seba. Ak by sa však tento otrok po manumpcii stal dedičom svojho ručiteľa, platí, že ručiteľský záväzok naďalej existuje a prirodzený záväzok zostane zachovaný, takže ak občianskoprávny záväzok zanikne, nemôže získať späť to, čo bolo zaplatené. V rozpore s tým nemožno ani riadne tvrdiť, že keď sa hlavný dlžník stane dedičom svojho ručiteľa, záväzok ručiteľa zaniká; z dôvodu, že potom nemôže existovať dvojité občianskoprávny záväzok vo vzťahu k tej istej osobe. A na druhej strane, ak sa ručiteľ stane dedičom manumitovaného otroka, ten istý záväzok voči nemu bude naďalej existovať, hoci je prirodzene zodpovedný, a nikto sa nemôže stať ručiteľom sám za seba.

65538. Ak by stipulant ustanovil svojho dlžníka za svojho dediča, absolútne ruší ručiteľský záväzok bez ohľadu na to, či bol záväzok dlžníka občianskoprávny alebo naturálny; keďže nikto sa nemôže zaviazať voči tretej osobe, keď koná za ňu. Keď však ten istý ručiteľ ustanoví ručiteľa za svojho dediča, niet pochyb o tom, že tým okamžite ruší výlučný záväzok ručiteľa. Dôkazom toho je, že ak sa držba majetku dlžníka odovzdá veriteľovi, treba tiež povedať, že ručiteľ zostane naďalej zodpovedný.

65539. Ak ste s Titiom spoločne zodpovední za tú istú sumu peňazí, ten, kto sa stal ručiteľom za teba, môže zodpovedať aj ako ručiteľ za Tícia, hoci tie isté peniaze sú splatné tej istej osobe; a tento záväzok nebude neplatný, pokiaľ ide o veriteľa. V niektorých prípadoch to skutočne prinesie úžitok, napríklad ak sa stane dedičom toho, za koho sa predtým stal ručiteľom; pretože potom, keď prvý záväzok zanikol zlúčením, druhý bude naďalej existovať.

65540. Keď sa ručiteľ stane dedičom stipulanta, vzniká otázka, či vzhľadom na to, že sám požadoval platbu takpovediac od seba, bude oprávnený na mandátnu žalobu proti hlavnému dlžníkovi. Odpoveď znela, že keďže hlavný dlžník zostáva dlžníkom, veriteľ nemôže byť chápaný tak, že peniaze vymáha od seba, ako ručiteľ. Preto by mal podať žalobu na základe ustanovenia, a nie mandátnu žalobu.

65536. Florentinus, Inštitúcie, kniha VIII.

Ručenie možno prijať aj pred vstupom do dedičstva, ak je hlavný dlžník mŕtvy, pretože dedičstvo plní funkciu osoby rovnako ako obec, dekurion a spoločnosť.

65536. Marcianus, Pravidlá, kniha IV.

"Ak stanovím desať aurei pre seba alebo pre Titia", Titius nemôže prijať ručenie, pretože bol pridaný len za účelom platby.

65536. Marcellus, Názory.

Lucius Titius, ktorý sa chcel stať ručiteľom Septiciovi za svojho brata Seia, mu napísal nasledovné: "Ak ťa môj brat požiadá, žiadam ťa, aby si mu zaplatil peniaze na moju zodpovednosť a na moje riziko." Po napísaní tohto listu Septicius Seiovi peniaze vyplatil a Titius, ktorý potom zomrel, zanechal niektorým dedičom a medzi nimi aj svojmu bratovi Seiovi tretinu svojho majetku. Ak by žaloba, na ktorú mal Septicius nárok voči svojmu bratovi Seiovi, zanikla zlúčením, a to z dôvodu tretej časti majetku, na ktorú sa Seius stal dedičom svojho brata Titia, spýtal som sa, či by Septicius mohol podať žalobu na celú sumu voči ostatným dedičom. Marcellus odpovedal, že mandátnu žalobu nemožno podať proti Seiovým spoludedičom na väčšiu časť majetku, ale len na ich dedičské podiely.

(65536) Ulpianus, O edikte, kniha XI.

Marcellus hovorí, že ak by sa niekto stal ručiteľom za poručenca, ktorý prevzal záväzok bez oprávnenia svojho poručníka, alebo za utrácajúceho, alebo nepričtetného, je lepší názor, že nebude mať nárok na oslobodenie, pretože žaloba na mandát nebude môcť byť podaná v ich prospech.

65536. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VIII.

Podľa reskriptu božského Hadriána sa záväzok nerozdeľuje medzi ručiteľov na základe zákona. Preto ak by niektorý z nich zomrel bez toho, aby mal dediča, skôr, ako zaplatí svoj podiel na dlhu, alebo by schudobnel, jeho podiel na záväzku sa pripočíta k podielom ostatných.

65536. Ulpian, O edikte, kniha XXII.

Ak je niekoľko ručiteľov a jeden z nich bol prijatý absolútne a druhý od určitého času alebo pod určitou podmienkou, ten, ktorý bol prijatý absolútne, má právo na úľavu, pokiaľ sa podmienka môže splniť; to znamená takým spôsobom, že medzitým môže byť žalovaný len o jednotlivý podiel. Ak by však ten, kto bol prijatý pod podmienkou, nemal byť v čase jej splnenia solventný, Pomponius hovorí, že vec sa musí vrátiť do predchádzajúceho stavu absolútneho ručenia.

131072. Okrem toho, ak sa jeden ručiteľ objaví za iného alebo ak ich je viac, musí sa vo vzťahu k nim dodržiavať to isté pravidlo, ktoré stanovil božský Hadrián.

131073. Opäť platí, že ak existuje pochybnosť, či je hlavný ručiteľ solventný alebo nie, musia sa k jeho vlastným prostriedkom pripočítať prostriedky nasledujúceho ručiteľa.

131074. Pomponius hovorí, že úľava by sa mala poskytnúť dedičom ručiteľa, rovnako ako by sa poskytla samotnému ručiteľovi.

131075. Ak existuje ručiteľ, ktorý je zároveň hlavným dlžníkom a ručiteľom ručiteľa, pôvodný ručiteľ nemôže žiadať, aby sa záväzok rozdelil medzi neho a toho, kto sa stal zodpovedným za neho, pretože pôvodný ručiteľ zastáva pozíciu dlžníka a dlžník nemôže žiadať, aby sa záväzok rozdelil medzi neho a jeho ručiteľa. Preto ak jeden

z dvoch ručiteľov poskytne ručenie, záväzok sa nedelí s ohľadom na toho, za koho sa stal zodpovedným; ale lepší názor je, že sa delí, pokiaľ ide o samotného ručiteľa.

23. Paulus, O edikte, kniha XXV.

Ak jeden z ručiteľov tvrdí, že ostatní sú solventní, mala by sa mu udeliť výnimka, že zaplatí, "ak by sa ostatní ukázali ako platobne neschopní".

(23) Ten istý, O edikte, kniha XVIII.

Ak som sa zaviazal pod nemožnou podmienkou, nemožno ma nútiť, aby som poskytol ručenie.

23. Gaius, O provinčnom edikte, kniha V.

Každý sa môže stať ručiteľom za iného, aj keď si to sľubujúci neuvedomuje.

Ulpian, O edikte, kniha XXIII.

Ak chce ručiteľ alebo niekto iný zaplatiť veriteľovi za dlžníka pred časom, keď sa pohľadávka stane splatnou, má počkať na deň, keď sa má platiť.

30. Ten istý, O edikte, kniha LXXVI.

Výnimka týkajúca sa hlavného dlžníka, a to v prípade, keď nie je ochotný, ako aj všetky ostatné výhody, ktoré sa viažu k prípadu, sú k dispozícii ručiteľom a ostatným príslušenstvom, ktorí sú povinní.

23. Ten istý, O edikte, kniha LXXVII.

Ak by Titius odkázal otrokovi slobodu a ustanovil ho za svojho dediča a ja by som predtým oňho požiadal a dostal by som zábezpeku na jeho účet pre prípad, že by skutočne patril Titiovi, treba povedať, že právo žaloby voči nemu by sa malo previesť, a ak sa to nedovolí, ustanovenie sa stane účinným. Ak by však otrok patril mne, žalobcovi, a on by na základe môjho príkazu nevstúpil na pozemok, ručelia budú zodpovední z dôvodu, že nebola podaná

obrana. Ak však otrok vstúpi na nehnuteľnosť na môj príkaz, ustanovenie zaniká. Je jasné, že ak bol otrok môj a ja som odložil prijatie dedičstva, kým som nedosiahol priaznivé rozhodnutie na súde, a potom mu nariadim, aby ho prijal, a medzitým chcem začať konanie, pretože žaloba nebola obhájená, stipulácia nenadobudne účinnosť, pretože rozhodca by takto nerozhodol.

23. Paulus, O edikte, kniha LXXII.

Tí, ktorí sľúbia zodpovednosť ako ručiteľia, môžu prevziať ľahšie, ale nie ťažšie bremeno. Preto ak sa ustanovím za seba s hlavným dlžníkom a spôsobím, že ručiteľ sľúbi za mňa alebo za Tícia, Julianus si myslí, že stav ručiteľa je lepší, pretože môže zaplatiť aj Tíciov. Ak som sa s hlavným dlžníkom dohodol na zaplatení pre seba alebo pre Tícia a s ručiteľom len na zaplatení pre mňa, Julianus hovorí, že podmienka ručiteľa je ťažšia. Ale čo ak by som sa dohodol s hlavným dlžníkom na Stichovi alebo na Pamfilovi a s ručiteľom len na Stichovi? Bude ručiteľ v lepšej alebo horšej situácii, ak nebude mať právo výberu? Je pravda, že jeho stav bude lepší, pretože bude oslobodený od zodpovednosti Stichovou smrťou.

0. Ten istý, O Plautiovi, kniha II.

Keď sa niekto stane ručiteľom za otroka, ručí v plnej výške, aj keď v peculium otroka nič nie je. Je jasné, že ak sa stane ručiteľom za pána, voči ktorému má právo na žalobu De peculia, bude ručiť len do výšky peculium v čase, keď bol vynesенý rozsudok.

23. Ten istý, O Plautiovi, kniha XIV.

Ak veriteľ, ktorý má hlavného dlžníka a ručiteľov, dostane dlžné peniaze od jedného z ručiteľov a prevedie na neho svoje práva na žalobu, možno povedať, že už neexistujú, pretože dostal to, na čo mal nárok, a všetci ostatní sú platbou oslobodení; ale to nie je tento prípad, pretože ich nedostal ako platbu, ale akoby predal pohľadávku voči dlžníkovi a stále mal právo na žalobu, pretože bol povinný postúpiť tieto práva osobe, ktorá mu zaplatila.

23. Ten istý, O Plautiovi, kniha XVII.

Ak niekto, kto bol prepustený po uplynutí lehoty na vymáhanie dlhu, poskytne záruku, ručiteľ nebude zodpovedný, pretože záruka poskytnutá omylom je neplatná.

(1) Marcellus, Digesty, kniha XX.

Ak stanovím: "Za Sticha alebo Pamfila, podľa toho, ktorého si sľubujúci vyberie", nemôžem prijať ručenie za Sticha alebo Pamfila, podľa toho, ktorého si sľubujúci vyberie; pretože by bolo v jeho moci dať iného, než ktorého si môže vybrať hlavný dlžník.

0. Prijal som ručenie od Tícia, ktorý mi podľa podmienok závetu podmiennečne dlhoval desať aurei, a ja som sa stal jeho dedičom a potom sa splnila podmienka, od ktorej závisel odkaz, pýtam sa, či mi ručiteľ zodpovedá. Odpoveď znela, že ak ti bol odkaz odkázaný pod podmienkou a po prijatí ručenia od závetcu si sa stal jeho dedičom, nemôžeš ručiteľa považovať za zodpovedného, pretože neexistuje žiadny dlžník, za ktorého by ručiteľ mohol ručiť, a nie je nič, čo by ti bolo dlžné.

(5888) Modestinus, Pravidlá, kniha II.

Nemalo by sa vyhovieť žalobe, ktorá by umožnila tomuto ručiteľovi postupovať proti svojmu spoludlžníkovi; a preto ak z dvoch ručiteľov za rovnakú sumu jeden po tom, čo ho veriteľ vybral, zaplatí celú sumu a práva na žalobu mu neboli postúpené, druhého ručiteľa nemôže žalovať ani veriteľ, ani jeho spoludlžník.

37. Tá istá kniha, Pravidlá, kniha III.

Ak sú dvaja spoludlžníci a ručenie poskytne jeden z nich alebo obaja, môže byť riadne prijaté za celú sumu dlhu.

38. Tamže, Názory, kniha XIII.

Ak bolo prijaté ručenie za sumu, ktorú nemôže vymáhať poručiteľ, a po nadobudnutí plnoletosti maloletého mohol sumu vymáhať ten istý poručiteľ alebo jeho dedičia, a ten, kto bol maloletý, sa nedomáha svojich práv a stáva sa platobne neschopným, možno správne podať prétorskú žalobu proti ručiteľom.

0. Tá istá autorita vyslovila názor, že ak je voči jednému z viacerých mandatarov vynesený rozsudok v plnom rozsahu a je upovedomený o zaplatení, môže požiadať, aby mu boli postúpené všetky práva na žalobu, ktoré sú k dispozícii voči tým, ktorí nariadili vykonať ten istý úkon.

(23) Javolenus, Listy, kniha X.

Ak prijmem ručenie za týchto podmienok: "Súhlasíš s tým, že budeš zodpovedný za dodanie tisíc meríc pšenice, ktoré budú zaplatené tvojimi peniazmi, ako záruka za desať aurei, ktoré som požičal?", ručiteľ nebude zodpovedný, pretože sa nemôže stať zodpovedným za niečo iné, než čo bolo požičané, pretože odhad hodnoty majetku, ktorý sa považuje za tovar, možno urobiť v peniazoch; rovnako ako možno odhadnúť peňažnú sumu v tovare.

23. Pomponius, Rôzne pasáže, kniha VII.

Ak po tom, čo som sa dohodol s Titiom, prijmem ťa za ručiteľa a potom sa dohodnem s iným na tie isté peniaze a prijmem iného ručiteľa, nebudú to spoloční ručitelia z toho dôvodu, že sú to ručitelia v dvoch rôznych dohodách.

23. Javolenus, Listy, kniha XI.

Ustanovil si, že istá práca má byť vykonaná k tvojej spokojnosti do určitého termínu, a prijal si ručiteľov, ktorí, ak by nebola vykonaná v stanovenom termíne, súhlasili, že ručia za sumu, ktorú by si zaplatil za to, že ju dajú vykonať; a keďže práca nebola vykonaná, dal si ju zhotoviteľovi, a keďže ten neposkytol záruku, vykonal si prácu sám. Pýtam sa, či budú ručitelia zodpovední. Odpoveď znela, že podľa podmienok vami spomínanej doložky ručitelia nebudú zodpovední, pretože ste nevykonali to, čo bolo dohodnuté v doložke, to znamená, že ste neuzavreli zmluvu o vykonaní diela, hoci ste tak urobili neskôr; pretože zmluva, ktorá bola uzavretá neskôr, bola rovnaká, ako keby nebola uzavretá, keďže ste ihneď začali vykonávať dielo sami.

(23) Scaevola, Digestá, kniha VI.

Ručiteľ za predávajúceho dvoch pozemkov, z ktorých jeden bol neskôr vyst'ahovaný, po tom, čo ho žaloval kupujúci, mal proti nemu vyneseny rozsudok na určitú sumu. Vyvstala otázka, či môže podať žalobu proti dedičovi predávajúceho pred časom, keď by mohol byť nútený splniť rozsudok. Odpoveď znela, že tak môže urobiť, ale že existuje dobrý dôvod na to, aby súd prinútil ručiteľa, aby sa buď bránil, alebo bol zbavený zodpovednosti.

23. Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha X.

Vždy, keď sa právo postaví proti predaju, ručiteľ je tiež oslobodený; a je na to o to väčší dôvod, že hlavného dlžníka možno dosiahnuť takýmto konaním.

23. Papinianus, Otázky, kniha IX.

Ak je dlžníkovi uložený trest deportácie, Julianus hovorí, že za neho nemožno prijať ručenie, pretože celý záväzok voči nemu zaniká.

23. Ak syn pod otcovou kontrolou prijme ručenie vo veci, ktorá sa týka jeho peculium takto: "Stávaš sa zodpovedným za toľko peňazí, koľko môžem požičať?" a po osamostatnení peniaze požičia, ručiteľ nebude zodpovedať otcovi, ak hlavný dlžník nie je, ale na základe ľudskosti by mal byť zodpovedný synovi.

23. Ten istý, Otázky, kniha X.

Ak by sa Titius a Seia stali ručiteľmi za Maevia, pričom žena bola prepustená, vyhovieme žalobe na celú sumu proti Titiovi, pretože mohol vedieť a nemal nevedieť o tom, že žena sa nemôže stať ručiteľkou.

23. Nasledujúca otázka sa zdá byť podobná; a to, ak jeden z ručiteľov získa úplnú náhradu z dôvodu svojho veku, má druhý prevziať celé bremeno záväzku? Mal by ho však prevziať len vtedy, ak by sa maloletý následne stal ručiteľom, a to z dôvodu neistoty reštitúcie z dôvodu jeho veku. Ak však bol maloletý podvodne privedený veriteľom, aby sa stal ručiteľom, nemalo by sa veriteľovi poskytnúť oslobodenie od zodpovednosti voči druhému ručiteľovi; rovnako ako keby maloletý, ktorý bol oklamaný nováciou, chcel, aby mu bola poskytnutá prétorská žaloba voči jeho bývalému dlžníkovi.

23. Ten istý, Otázky, kniha XXVII.

Ak dedič, ktorý vynechal dlžníka, ktorý bol oslobodený závetom, podá žalobu proti jeho ručiteľovi, ručiteľ môže využiť výnimku založenú na podvode, a to z dôvodu nečestného konania dediča; a tá istá výnimka by bola na prospech aj hlavného dlžníka, ak by bol žalovaný.

23. Ak jeden z dvoch dedičov ručiteľa v dôsledku omylu zaplatí celú dlžnú sumu, niektoré autority zastávajú názor, že je oprávnený na osobnú žalobu, a preto jeho spoludlžník zostáva zodpovedný. Domnievajú sa, že záväzok spoludediča naďalej existuje, aj keby žaloba nebola podaná; pretože veriteľ, ktorý v domnienke, že je zodpovedný, zaplatí časť tomu, kto splnil celý dlh, nebude oprávnený na osobnú žalobu na vymáhanie tejto časti. Ak však boli prijaté dve ručenia, napríklad za dvadsať aurei, a jeden z dvoch dedičov druhého ručiteľa zaplatí celú dlžnú sumu veriteľovi, bude skutočne oprávnený na osobnú žalobu na vymáhanie desiatich aurei, ktoré právne nedlhoval. Ale či by mohol vymáhať zvyšných päť aurei, ak by bol druhý ručiteľ solventný, je otázka, ktorá by sa mala zvážiť. Na začiatku by totiž mal byť vypočutý dedič alebo dedičia ručiteľa, rovnako ako by mal byť vypočutý samotný ručiteľ; aby mohol byť každý z ručiteľov žalovaný o svoj príslušný podiel. V obidvoch prípadoch je názor, že zaplatenie peňažnej sumy, ktorá nebola splatná, by sa nemalo vymáhať, zároveň prísnejší a vhodnejší, pretože reskript božského Pia to uvádza v prípade ručiteľa, ktorý zaplatil celú sumu pohľadávky.

24. V prípade ručiteľa, ktorý sľúbil v Ríme, že zaplatí peňažnú sumu v Kapue, a ak by sa sľubujúci nachádzal v Kapue, vznikla otázka, či ho možno okamžite žalovať. Odpovedal som, že ručiteľ by nebol okamžite zodpovedný o nič viac, ako keby dal sľub v Kapue, keď hlavný dlžník nemohol prísť do tohto mesta, a že na tom nič nemení, ak nikto "nepochybuje o tom, že ručiteľ by ešte nebol zodpovedný z dôvodu, že samotný sľubovateľ nebol. Na druhej strane, ak by niekto povedal, že preto, že dlžník je v Kapue, ručiteľ je okamžite zodpovedný, bez toho, aby vzal do úvahy čas, na ktorý mal tichý nárok; výsledkom by bolo, že v tomto prípade by ručiteľ mohol byť žalovaný v čase, keď by sám dlžník nemohol byť, keby bol v Ríme. Preto sa domnievame, že ručiteľský záväzok zahŕňa konkludentnú podmienku nevyhnutného času, na ktorý majú nárok obe strany, teda tak sľubujúci, ako aj jeho ručiteľ; ak by sa totiž dospelo k inému záveru, chápalo by sa to tak, že by sa ručiteľovi uložila ťažšia podmienka, čo by bolo v rozpore s právnou normou.

23. Ten istý, Otázky, kniha XXXVII.

Veriteľ, ktorý sa stal dedičom časti majetku svojho dlžníka, prijal svojho spoludediča ako ručiteľa. Pokiaľ ide o jeho vlastný podiel na dedičstve, záväzok zanikol splynutím alebo (správnejšie povedané) platobnou mocou. Pokiaľ však ide o podiel spoludediča, záväzok zostáva nezmenený, teda nie záväzok z jeho ručenia, ale dedičský záväzok, keďže väčší záväzok spôsobil, že menší záväzok stratil platnosť a účinnosť.

(23) Ten istý, Názory, kniha III.

Žaloba by sa mala rozdeliť medzi tých ručiteľov, ktorí sa stali zodpovednými za celú sumu, a ich vlastné rovnaké podiely. Prípád by bol iný, ak by sa použili tieto slová: "Sľubujete, že budete zodpovední za celú sumu, alebo za svoj príslušný podiel na majetku." Vtedy sa totiž stanovuje, že každý bude zodpovedný len za svoj individuálny podiel.

(23) Ručiteľ, ktorý zaplatil časť dlžnej sumy buď vo svojom mene, alebo v mene sľubujúceho, nemôže odmietnuť, aby bola proti nemu podaná žaloba o rozdelenie zvyšku. Suma, ktorú každý z nich dlhuje individuálne, by sa totiž mala rozdeliť medzi tých, ktorí sú v čase rozsudku solventní. Je však spravodlivejšie prísť na pomoc strane, ktorá zaplatila, prostredníctvom výnimky, ak bola druhá strana v čase spojenia veci solventná.

(24) Dvaja solidárni dlžníci poskytli samostatné záruky. Veriteľ nie je povinný proti svojej vôli rozdeliť žaloby medzi všetkých ručiteľov, ale len medzi tých, ktorí sa stali zodpovednými za každého z dlžníkov. Je zrejmé, že ak chce rozdeliť žalobu medzi všetkých, nemôže mu v tom nikto brániť, rovnako ako keby mal žalovať dvoch dlžníkov za ich podiely na dlhu.

(25) Veriteľ nie je nútený predať záloh, ak po tom, ako sa vzdal zálohu, chce žalovať osobu, ktorá sa jednoducho stala ručiteľom.

(26) Keďže žaloba bola rozdelená medzi ručiteľov, niektorí z nich po pripojení emisie prestali byť solventní; táto skutočnosť sa však netýka zodpovednosti toho, kto je solventný, ani žalobcu neochráni v prípade jeho nepľoetosti, pretože sa má za to, že nebol oklamáný, keď sa odvolal na spoločné právo.

(27) Ak si majetok ručiteľa, proti ktorému bol vydaný rozsudok, nárokuje Štátna pokladnica a žaloba sa následne rozdelí medzi ručiteľov, bude sa mať za to, že Štátna pokladnica má postavenie dediča.

51. Tá istá, Stanoviská, kniha XI.

Strata zálohu v dôsledku zrútenia domu postihuje ručiteľa aj hlavného dlžníka. Na tom nič nemení ani to, ak bolo ručenie prijaté takto: "Najmenej toľko, koľko sa môže realizovať nad hodnotu zálohu, ak sa predá," pretože týmito slovami sa dohodlo, že sa zahrnie celý dlh.

0. Keďže žaloba bola rozdelená medzi ručiteľov, ak strana, proti ktorej bol vydaný rozsudok, prestane byť solventná, podvod alebo nedbanlivosť ručiteľov, ktorí mohli dosiahnuť výkon rozsudku, im bude na ujmu. Ak sa totiž zistí, že žaloba, ktorá bola rozdelená medzi ručiteľov, ktorí neboli solventní, bude sa v mene poručníka žiadať o oslobodenie od súdnych poplatkov prostredníctvom úplnej reštitúcie.

1. Je ustálené, že ručители, ktorých poskytli nájomcovia poľnohospodárskych pozemkov, ručia za peniaze vynaložené na obrábanie pôdy, pretože tento druh zmluvy na seba viaže záväzok nájomnej zmluvy. Nerozhoduje ani to, či sa stanú ručiteľmi okamžite, alebo až po uplynutí určitého času.

2. Ak je niekoľko mandátárov tej istej peňažnej sumy a jeden z nich je vybraný, aby bol žalovaný, ostatní nie sú zbavení zodpovednosti jeho prepustením, ale všetci sa zbavia zodpovednosti zaplatením peňazí.

53. Ten istý, Názory, kniha XV.

Ručители osoby obvinenej z hrdelného zločinu môžu byť riadne žalovaní na základe zmluvy a bez toho, aby mohli namietat' proti námietke uplatnenej veriteľom, ktorý obvinil hlavného dlžníka.

54. Paulus, Otázky, kniha III.

Ak je veriteľ, ktorý prijal ručenie za požičané peniaze, v záložnej zmluve oklamáný, môže podať odporovaciu žalobu na záložné právo; a v tejto žalobe bude zahrnutý celý jeho záujem. Toto konanie však nemá vplyv na ručiteľa, pretože ten sa stal zodpovedným nie za záložnú zmluvu, ale za požičané peniaze.

55. To isté, Otázky, kniha XI.

Ak sa so Seiom dohodnem takto: "Sľubuješ, že kedykoľvek zaplatíš akúkoľvek sumu peňazí, ktorú požičiam Titiovi?" a ja prijmem ručiteľov a potom veľmi často požičiavam Titiovi peniaze, Seius, ako aj jeho ručители, budú určite zodpovední za všetky požičané sumy a všetko, čo sa dá získať z jeho majetku, by sa malo započítat' rovnako na všetky dlhy.

0. Ten istý, Otázky, kniha XV.

Ak by niekto prisahal, že poskytne svoje služby za osobu, ktorá nie je slobodníkom, a stane sa jej ručiteľom, nebude za to zodpovedný.

57. Podobne, keď sa syn zaviazá svojmu otcovi alebo otrok svojmu pánovi a prijme ručenie, nebude zodpovedný; lebo nikto nemôže byť zaviazaný tej istej osobe za tú istú vec. Na druhej strane, keď otec ručí za svojho syna alebo pán za svojho otroka, ručiteľ bude zodpovedný.

58. Ak požičiaš peniaze patriace inému, akoby boli tvoje vlastné, bez akejkoľvek podmienky, Pomponius hovorí, že ručiteľ nebude zodpovedný. Čo však v prípade, ak po vynaložení peňazí vznikne právo podať osobnú žalobu na ich vrátenie? Myslím si, že ručiteľ bude zodpovedný, pretože sa má za to, že bol prijatý, aby bol zodpovedný za všetko, čo by mohlo vzniknúť z vyplatenia peňazí,

59. Záruka môže byť prijatá v prípade žaloby o krádež a tiež za každého, kto porušil akvileánsky zákon. Pravidlo je odlišné pri populárnych žalobách.

58. Scaevola, Otázky, kniha XVIII.

Ručiteľ nemôže byť žalovaný skôr, ako sa hlavný dlžník stane zodpovedným.

0. Paulus, Otázky, kniha XXII.

Ak som po dohode s nájomcom prijal ručenie, dohoda stanovuje všetky platby nájomného, a preto ručiteľ bude zodpovedný za všetky uvedené platby.

23. Ak hlavný dlžník svojím konaním udržuje záväzok, naďalej existuje aj záväzok ručiteľa; napríklad ak bol v omeškaní s odovzdaním Stichus a ten zomrel.

61. Ten istý, Názory, kniha IV.

Paulus vyslovil názor, že ručiteľ, na ktorého boli prevedené zástavy dané jeho spoludlžníkmi, sa nezdá byť nahradený na mieste nadobúdateľa, ale len na mieste toho, kto zástavy prijal, a preto musí zodpovedať za úrodu a úroky.

62. Scaevola, Názory, kniha I.

Taktiež zastával názor, že vždy, keď sa hlavný dlžník zbavil svojho veriteľa tak, že zostal prirodzený záväzok, ručiteľ naďalej ručil; keď však záväzok prešiel na základe určitého druhu novácie, ručiteľ by mal byť oslobodený buď zo zákona, alebo prostredníctvom výnimky.

(0) Paulus, Názory, kniha XV.

Ak, ako bolo uvedené, pri požičiavaní peňazí bolo dohodnuté, že sa majú vyplatiť v Taliansku, malo by sa to chápať tak, že mandatár uzavrel zmluvu rovnakým spôsobom.

63. Scaevola, Názory, kniha V.

Ak ručiteľ oznámil veriteľovi, aby prinútil dlžníka zaplatiť peniaze alebo predať zálohu, a ten sa nepokúsi vymôcť pohľadávku, môže mu ručiteľ zabrániť námietkou z dôvodu podvodu? Odpoveď znela, že tak nemôže urobiť.

64. Tá istá, stanoviská, kniha VI.

Medzi veriteľkou a jej dlžníkom bolo dohodnuté, že ak sto aurei, ktoré požičala, nebude zaplatených hneď, ako budú vyžiadané, že veriteľka bude môcť v stanovenej lehote predať určité ozdoby, ktoré boli dané do zálohu, a ak výťažok z predaja bude nižší ako dlžná suma istiny a úrokov, rozdiel bude vyplatený veriteľke; a bolo poskytnuté ručenie. Vystala otázka, či ručiteľ zodpovedá za celú sumu. Odpoveď bola, že podľa uvedených skutočností ručiteľ zodpovedá len za to, čo sa nezískalo predajom zálohu.

65. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha II.

Ručiteľ, ktorý ponúkol peniaze maloletému dvadsaťpäťročnému a v obave z úplného vrátenia peňazí ich zapečatil a uložil na verejnom mieste, môže okamžite podať mandátnu žalobu.

(1) Tamže, Epitomes of Law, kniha VI.

Tak ako hlavný dlžník nezodpovedá, ak neurobí osobný prísľub, tak podobne nie sú zaviazaní ani ručiteľia, ak sa sami nezaviažu niečo zaplatiť alebo vykonať nejaký úkon; sľubujú totiž bez účinku, keď uzavru zmluvu za hlavného dlžníka, že zaplatí alebo niečo vykoná, pretože sľúbiť úkon iného je neplatné.

0. Paulus, O Neratiovi, kniha I.

Ak sa otrok patriaci inému stane ručiteľom za Tícia a zaplatí dlh, Tícus sa zbaví zodpovednosti, ak pán otroka podá proti nemu mandátnu žalobu; lebo ten, kto takúto žalobu podá, sa považuje za toho, kto ratifikoval platbu.

67. Ten istý, O Neratiovi, kniha III.

Po tom, čo si využil výnimku, ktorá ti mala byť na prospech, bolo proti tebe vydané nespravodlivé rozhodnutie. Na základe mandátu nemôžeš nič vymáhať, a to z toho dôvodu, že je spravodlivejšie, aby sa krivda, ktorá ti bola spôsobená, neodškodnila, než aby sa preniesla na iného; za predpokladu, že si vlastnou nedbanlivosťou spôsobil, že nespravodlivé rozhodnutie bolo vydané v tvoj neprospech.

68. Ten istý, Dekréty, kniha III.

Bolo rozhodnuté, že ručiteľia sudcov, ktorí nesľúbili, že budú zodpovední za pokuty alebo penále, nemajú byť žalovaní.

0. Petronius Thallus a ďalšie osoby sa stali ručiteľmi za Aurelia Romula, roľníka z výnosu, za sumu sto aurei ročne. Štátna pokladnica zhabala Romulov majetok ako pohľadávku a žalovala ručiteľov za istinu aj úroky, ktoré odmietli zaplatiť. Po prečítaní záväzku ručiteľov, ktorí sa zaviazali len na sto aurei ročne, a nie na celú sumu nájmu, sa rozhodlo, že nie sú zodpovední za úroky, ale že všetko, čo sa vybralo z Romulovho majetku, sa najprv započíta na úroky a zvyšok na istinu; a ak by vznikol nejaký deficit, treba sa obrátiť na ručiteľov, rovnako ako v prípade predaja záloh veriteľom.

1. Ručiteľov nemožno žalovať, ak bol hlavný dlžník prepustený na základe kompromisu.

150995204. Tryphoninus, Disputácie, kniha IX.

Opatrovník ustanovený synovi človeka, ktorému ručil, by mal vymáhať platbu od neho samého, a aj keď bol prepustený uplynutím času, stále bude on, ako aj jeho dedič, zodpovedný v opatrovníckej žalobe, pretože sa proti nemu vedie konanie z dôvodu opatrovníctva, a nie ako proti ručiteľovi. A ak poručník vykoná platbu nie ako ručiteľ, ale vo svojej fiduciárnej funkcii, aj keď mohol byť prepustený uplynutím času, rozhodol som, že bude oprávnený podať žalobu o mandát proti hlavnému sľubovateľovi; právo na vymáhanie dlhu sa totiž viaže na obe tieto podmienky; keďže platbou oslobodil hlavného sľubovateľa od záväzku, s ohľadom na ktorý sa stal za neho ručiteľom, a do úvahy by sa mal brať nie titul žaloby, ale zohľadnenie dlhu. Lebo hoci poručník, ktorý zodpovedá aj svojmu poručencom ako ručiteľ, vykonal platbu s poverením svojho poručenca, pretože hlavný sľubovateľ bol oslobodený, aj ten, kto je zároveň poručníkom a ručiteľom, bude oslobodený od zodpovednosti; čo sa nemôže stať z jeho vlastného poverenia, aj keď vykonal platbu nie s úmyslom oslobodiť seba, ale najmä s cieľom oslobodiť Tícia, a bude oprávnený na mandátnu žalobu proti nemu.

71. Gaius, O ústnych záväzkoch, kniha I.

Ak sa podmiennečne dohodnem s hlavným dlžníkom, môžem zaviazat' ručiteľa za túto aj inú podmienku, ak ich spojím; ak sa totiž nespĺnia obe, nebude ručiť, pretože hlavný dlžník je viazaný len jednou podmienkou. Ak ich však oddelím, podmienka ručiteľa sa stane ťažšou, a z tohto dôvodu nebude ručiť; pretože bez ohľadu na to, či sa podmienka bude týkať oboch zaviazaných strán, alebo len jednej z nich, bude sa mať za to, že ho viaže; zatiaľ čo hlavný dlžník nebude ručiť, ak sa nespĺní spoločná podmienka. Preto buď ručiteľ nebude ručiť vôbec, alebo, čo je lepší názor, bude ručiť, ak sa predtým splní spoločná podmienka.

72. Keď sú ručiteľia vypočúvaní na základe rôznych podmienok, je dôležité zistiť, ktorá z nich bola splnená ako prvá. Ak to bola tá, ktorá bola uložená hlavnému dlžníkovi, ručiteľ bude zodpovedný aj vtedy, keď sa táto podmienka splní, rovnako ako keby bol hlavný dlžník od začiatku absolútne viazaný a ručiteľ bol viazaný podmienkou. Na druhej strane však, ak by sa podmienka ručiteľa mala najprv splniť, ručiteľ nebude zodpovedný, rovnako ako keby bol od začiatku absolútne viazaný a hlavný dlžník by bol viazaný len podmiennečne.

73. Keď hlavný dlžník ručí za pozemok a ručiteľ je prijatý za užívacie právo, vzniká otázka, či ručiteľ ručí v menšom rozsahu, alebo či vôbec ručí, keďže sľúbil niečo iné. Zdá sa nám však pochybné, či je užívacie právo súčasťou nehnuteľnosti, alebo niečím, čo existuje samo osebe. Ale keďže užívacie právo je právom viazaným na pozemok, bolo by v rozpore s občianskym právom, keby ručiteľ nebol viazaný svojím sľubom.

74. Ručenie môže prijať otrok, rovnako ako ho môže legálne prijať jeho pán, sám za sumu, ktorá mu prináleží; a nie je dôvod, prečo by ručiteľ nemohol byť vypočutý samotným otrokom.

75. Ak by ste sa dohodli s nepričetnou osobou, je isté, že nemôžete prijať ručenie; pretože nielenže samotná dohoda je neplatná, ale rozumie sa, že sa vôbec neuskutočnil žiadny obchod. Ak by som však prijal ručenie za nepričetnú osobu, ktorá je zo zákona zodpovedná, ručiteľ bude tiež zodpovedný.

76. Keď sa všeobecne tvrdí, že ručenie nemožno prijať za trestné činy, nemalo by sa to chápať tak, že niekto, kto bol okradnutý, nemôže prijať ručenie za zaplatenie trestu za krádež, pretože existuje dobrý dôvod, aby sa zaplatili tresty vzniknuté trestnými činmi; ale skôr v tom zmysle, že osoba sa nemôže zaviazať ručením za časť výnosu z krádeže, ktorú jej chce odovzdať niekto, s kým spáchala trestný čin; alebo ak bola na radu iného navádzaná na spáchanie krádeže, nemôže od neho prijať ručenie s odkazom na trest za trestný čin. V týchto prípadoch sa ručiteľ nestáva zodpovedným, pretože nie je vybavený v rámci platnej transakcie a partnerstvo v nezákonnom čine nemá žiadnu silu ani účinok.

73. Paulus, Otázky, kniha IV.

Uranus Antoninus sa stal mandatárom pre Júlia Pollia a Júlia Rufa za peniaze, ktoré si títo požičali od Aurelia Palma, pričom boli jeho spoločnými dlžníkmi. Júliov majetok prešiel na štátnu pokladnicu a zároveň sa štátna pokladnica stala nástupcom veriteľa. Mandatár tvrdil, že bol zbavený zodpovednosti na základe práva fúzie, pretože Štátna pokladnica sa stala nástupcom veriteľa, ako aj dlžníka. A skutočne, ak by existoval len jeden dlžník, nepochybujem o tom, že ručiteľ, ako aj mandatár by boli oslobodení; pretože aj keby bola podaná žaloba proti hlavnému dlžníkovi, mandatár by nebol oslobodený, predsa len, keď veriteľ nastúpil na miesto dlžníka, záväzok bol zlikvidovaný akoby právom na zaplatenie a mandatár bol tiež oslobodený, a to aj z toho dôvodu, že nikto nemôže byť mandatórom za tú istú osobu voči tej istej osobe. Ak sú však dvaja solidárni mandatóri a veriteľ jedného z nich sa stane jeho dedičom, je dobrý dôvod pochybovať, či nie je uvoľnený aj druhý; rovnako ako v prípade, ak by boli zaplatené peniaze alebo ak by bola osoba odstránená, či záväzok splynul. Domnievam sa, že prijatím dedičstva sa hlavný dlžník uvoľňuje splynutím záväzku a že z tohto dôvodu sa uvoľňujú aj jeho ručiteľia, pretože nemôžu byť zodpovední osobe za seba, a keďže nemôžu začať byť v tomto postavení, nemôžu v ňom ani zostať. Preto druhý spoludlžník za tú istú sumu peňazí nie je oslobodený, a z tohto dôvodu nemôže byť zbavený zodpovednosti ani jeho ručiteľ, ani jeho mandatár. Je zrejmé, že vzhľadom na to, že ten, kto bol odsúdený v mandátnej žalobe, si môže vybrať aj svojho veriteľa, bude mať právo na výnimku z dôvodu podvodu, ak bude

podaná žaloba proti nemu. Veriteľ môže postupovať voči druhému dlžníkovi, a to buď pre celú výšku pohľadávky, ak partnerstvo neexistovalo, alebo pre jej časť, ak dlžníci boli partnermi. Ak by sa však veriteľ stal dedičom ručiteľa alebo ručiteľ dedičom veriteľa, myslím si, že je ustálené, že hlavný dlžník sa splynutím záväzku nezbaví.

74. Ak predpokladáme, že jeden z určitých spoludlžníkov sa dohodol, že proti nemu nebude podaná žaloba, a mandatár potom vykonal platbu, môže podať mandátnu žalobu aj proti osobe, s ktorou sa dohodol, pretože dohoda veriteľa nezbavuje práva podať žalobu proti tretej osobe.

75. Je stanovené, že mandatár je zodpovedný aj vtedy, ak prikáže veriteľovi požičať peniaze, ktorý ich má požičať na úrok.

75. Gaius, O ústnych záväzkoch, kniha III.

Ak by sa ručiteľ zaviazal pod podmienkou, že príde loď z Ázie, a ja ho prijmem s tým, že záväzok ho bude robiť zodpovedným len počas jeho života, a kým podmienka trvá, dostane odo mňa prepustenie, a ručiteľ zomrie skôr, ako sa podmienka splní, môžem okamžite podať žalobu proti hlavnému dlžníkovi, pretože aj keby sa podmienka splnila, nikdy nemôže založiť záväzok voči tomu, kto je už mŕtvy, a nemôže potvrdiť prepustenie, ktoré som udelil.

76. Paulus, O edikte, kniha LXXVI.

Zástupca podal skutočnú žalobu a dal záruku, že jeho mandant potvrdí to, čo urobil. Keď potom svoj spor prehral, jeho mandant po návrate podal žalobu o ten istý majetok a žalovaný, ktorý ho mal v držbe, sa ho odmietol vzdať, a preto bol proti nemu vynesенý rozsudok o značnú sumu. Ručiteľia nezodpovedajú za nič viac, pretože nie sú vinní z toho, že strana, ktorá má majetok v držbe, zaplatila pokutu.

Hlava 2. O nováciách a delegáciách.

(1) Ulpián, O Sabinovi, kniha XLVI.

Novácia je prenesenie a prevod predchádzajúceho dlhu na iný občianskoprávny alebo naturálny záväzok; to znamená, keď z predchádzajúceho záväzku vzniká nový záväzok takým spôsobom, že predchádzajúci zaniká; novácia totiž odvodzuje svoj názov od pojmu "nový" a od nového záväzku.

77. Nie je dôležité, aký charakter môže mať prvý záväzok, či je prirodzený, občiansky alebo prétorský, alebo či je ústny, reálny alebo založený na súhlase. Preto nech je akýkoľvek, môže byť ústne obnovený za predpokladu, že nasledujúci záväzok je záväzný buď civilne, alebo prirodzene, napríklad keď poručenec sľubuje bez oprávnenia svojho poručníka.

78. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLVIII.

Všetky záležitosti sú náchylné na nováciu, pretože každá zmluva, či už ústna alebo iná, môže byť takto nahradená a prejsť z akéhokoľvek druhu záväzku na ústny, ak vieme, že sa to deje takým spôsobom, že sa záväzok týmto spôsobom mení. Ak to však tak nie je, budú existovať dva záväzky.

79. Pomponius, O Sabinovi, kniha I.

Osoba, ktorá bola zbavená správy svojho majetku, nemôže obnoviť svoj záväzok, pokiaľ si nezlepší svoje postavenie.

80. Ulpián, O Sabinovi, kniha V.

Ak na teba delegujem niekoho, kto mi dlhuje užívacie právo, môj záväzok sa nováciou nemení, hoci ten, na koho bolo právo delegované, sa môže proti mne brániť námietkou z dôvodu zlej viery alebo námietkou in factum; a to nielen kým užívacie právo užíva osoba, na ktorú som ho delegoval, ale aj po jej smrti, pretože po mojej smrti ho

bude naďalej držať ten, na koho bolo užívacie právo delegované, na úkor dlžníka. To platí aj pre všetky záväzky viazané na osobu.

1. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXXIV.

Záväzok môže byť predmetom novácie v stanovenom čase, a to aj pred jeho príchodom. Vo všeobecnosti sa ustálilo, že ustanovenie uzavreté na určitý čas sa môže stať nováciou; ale že žalobu nemožno podať na základe ustanovenia pred príchodom času.

(1) Ten istý, O Sabinovi, kniha XLVI.

Ak by som mal ustanoviť nasledovné: "Budeš zodpovedať za akúkoľvek sumu, ktorú nebudem môcť vymôcť od Tícia, môjho dlžníka?", novácia nevzniká, pretože transakcia nie je určená na tento účel. Keď niekto požičal peniaze bez podmienky a hneď ju urobí, vzniká len jedna zmluva. To isté treba povedať aj v prípade, keď sa najprv urobila stipulácia a peniaze sa počítali až potom.

2. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXIV.

Lebo keď stipulujeme pôžičku, nemyslím si, že záväzok vzniká spočítaním peňazí a že potom vzniká novácia na základe stipulácie; lebo úmyslom je, aby bola len jedna stipulácia, a spočítanie peňazí sa chápe tak, že sa robí len na dokončenie zmluvy.

3. Ulpián, O Sabinovi, kniha XLVI.

Ak stanovím, že mi má byť dodaný Stichus, a keď mi ho sľubujúci nedodá, opäť ho stanovím, sľubujúci už nezodpovedá za riziko, pretože sa zbavil zodpovednosti za nesplnenie záväzku.

(1) Ak sú v ustanovení obsiahnuté odkazy alebo poručníctvo a úmyslom bolo, aby podliehali novácii, nastane táto; a ak boli odkázané absolútne alebo aby nadobudli účinnosť v určitom čase, nastáva novácia okamžite. Ak však boli podmienené, nedôjde k nej hneď, ale až keď sa podmienka splní; inak totiž platí, že ak niekto ustanoví na určitý čas, okamžite vytvorí nováciu, ak bol takýto úmysel, keďže je isté, že tento dátum niekedy nastane. Ak však niekto stanoví podmienku, novácia nenastáva okamžite, pokiaľ sa podmienka nesplní.

(2) Keď niekto stipuluje so Seiom takto: "Sľubuješ, že zaplatíš všetko, čo stipulujem s Titiom?" a ja potom stipulujem s Titiom, nastáva novácia tak, že ručiť bude len Seius? Celsus hovorí, že k novácii dochádza za predpokladu, že to bol zámer, teda že Seius má byť povinný zaplatiť to, čo sľúbil zaplatiť Titius. Tvrdí totiž, že podmienka prvého ustanovenia je splnená a zároveň dochádza k novácii. Taký je náš postup.

(3) Celsus tiež hovorí, že na základe ustanovenia o zaplatení rozsudku sa na žalobu o výkon rozsudku nevzťahuje novácia; a to je rozumné, pretože v tomto ustanovení ide len o to, aby bolo poskytnuté ručenie a aby nedošlo k odchýleniu sa od povinnosti vyplývajúcej z rozsudku.

(4) Ak sa s treťou osobou dohodnem na desiatich aurei, ktoré mi dlhuje Titius, alebo na desiatich, ktoré mi dlhuje Seius, Marcellus si myslí, že ani jeden z nich nie je prepustený, ale že tretia osoba si môže vybrať toho, za koho chce zaplatiť desať aurei.

(5) Keď sa manžel dohodne so svojou manželkou na vene, ktoré jej sľúbil cudzí človek, veno sa nezdvójnasobí, ale bolo rozhodnuté, že dôjde k novácii, ak to bol zámer. Ved' aký je rozdiel v tom, či sľub urobí ona alebo niekto iný? Ak totiž iná osoba sľúbi zaplatiť to, čo dlhujem, môže ma zbaviť zodpovednosti, ak sa tak stane s cieľom novácie. Ak však nezasiahol s cieľom vykonať nováciu, v skutočnosti budú zodpovedné obe strany; ak však jedna z nich zaplatí, druhá bude oslobodená. Napriek tomu, ak niekto stipuluje to, čo mi patrí, nezbavuje ma práva na žalobu, iba ak stipuluje s mojím súhlasom; ale ten, kto sľubuje to, čo dlhujem, ma zbavuje zodpovednosti, aj keď si neželám, aby sa tak stalo.

4. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLVII.

Ak poručenec, ktorý stipuloval bez oprávnenia svojho poručníka, dosiahne pubertu a ratifikuje stipuláciu za účelom vykonania novoty, právo na žalobu na poručníka zanikne. Ak ju neratifikuje, hoci podá žalobu o poručníctvo, bude mať právo aj na základe stipulácie; sudca, ktorý je príslušný na konanie o opatrovníckej žalobe, by však nemal vydať rozhodnutie v neprospech poručníka bez toho, aby ho oslobodil od stipulácie.

6. Každý, kto stipuluje pod podmienkou, o ktorej je isté, že sa splní, sa považuje za toho, kto stipuloval absolútne.

7. Ak niekto stipuluje pre prízjazd a potom pre právo prechodu, jeho úkon je neplatný. Opäť platí, že ak niekto stipuluje pre užívacie právo a zároveň pre užívanie, jeho právny úkon bude neplatný. Ak však stanoví pre právo prechodu a potom pre prízjazd, stanoví niečo navyše, pretože právo prechodu je jedna vec a právo prízjazdu je druhá vec.

7. Paulus, O Sabinovi, kniha XI.

Ten, komu sa dá zákonne zaplatiť, môže urobiť aj nováciu, okrem prípadu, keď stipulujem za seba alebo za Tícia; Tícus totiž nemôže urobiť nováciu, hoci sa mu dá zákonne zaplatiť.

(1) Ulpián, O edikte, kniha XXVII.

Delegovať znamená dať veriteľovi namiesto seba iného dlžníka alebo toho, koho môže určiť.

8. Delegovanie sa uskutočňuje buď na základe ustanovenia, alebo spojením vecí na súde.

12. Paulus, O edikte, kniha XXXI.

Ak by niekto delegoval dlžníka, o ktorom vedel, že sa môže chrániť výnimkou z dôvodu podvodu, bude sa podobat' osobe, ktorá robí dar za takých okolností, lebo sa má za to, že sa spolieha na výnimku, ktorá jeho úkon zruší. Ak však sľúbi svojmu veriteľovi z nevedomosti, nemôže sa voči nemu odvolávať na výnimku, pretože ten dostáva to, čo je jeho vlastné; ale ten, kto ho delegoval, bude zodpovedný v osobnej žalobe o vrátenie alebo v žalobe o neurčitú sumu, ak peniaze neboli zaplatené, alebo o určitú sumu, ak boli zaplatené; a preto, keď ich zaplatil, môže podať mandátnu žalobu.

9. Ulpián, O edikte, kniha XXXVIII.

Ak delegujem na svojho veriteľa ako svojho dlžníka niekoho, kto mi nedlhuje, nebude dôvod na výnimku, ale osobná žaloba bude smerovať proti tomu, kto ho delegoval.

(1) Ten istý, Disputácie, kniha VII.

Vždy, keď sa niečo, čo je absolútne splatné, sľúbi podmiennečne na účely vzniku novácie, novácia nenastáva okamžite, ale až po splnení podmienky. Preto ak by sa stalo, že Stichus bude predmetom záväzku a zomrie v čase, keď podmienka trvá, nastane novácia, pretože majetok, ktorý bol predmetom podmienky, v čase splnenia podmienky neexistoval. Preto si Marcellus myslí, že aj keby bol Stichus zahrnutý do podmieneného záväzku, po tom, čo ten, kto ho sľúbil, nesplnil svoj záväzok, nesplnenie záväzku bude očistené a Stichus nebude zahrnutý do nasledujúceho záväzku.

10. Ak však niekto za účelom vykonania novácie stanoví absolútne niečo, čo je splatné pod podmienkou, nevytvára tým okamžite nováciu, hoci absolútna podmienka zrejme vyvoláva určitý účinok, ale novácia nastáva, keď sa splní podmienka. Podmienka totiž po splnení spôsobuje, že prvá podmienka je účinná, a prenáša ju na druhú. Preto ak by mal byť sľubujúci deportovaný počas trvania podmienky, Marcellus hovorí, že k novácii nedôjde, aj keď je podmienka splnená, pretože neexistuje nikto, kto by bol zodpovedný, keď sa tak stane.

11. Julianus, Digesty, kniha XIII.

Ak veriteľ stanoví pokutu, ak by sa platba nemala uskutočniť v určenom čase, a nastane novácia, podmienka nenadobudne účinnosť.

(1) Florentinus, Institutes, kniha VIII.

Otrok nemôže vykonať nováciu bez súhlasu svojho pána, a to ani vtedy, keď sa záväzok týka jeho peculium, ale skôr vytvorí nový záväzok, než by obnovil predchádzajúci.

12. Ulpian, O edikte, kniha VIII.

Každý môže delegovať svojho dlžníka, a to buď písomne, alebo gestom, keď nie je schopný hovoriť.

(1) Paulus, O edikte, kniha LVII.

Keď sa riadne vykoná novácia, všetky záložné práva a zádržné práva sa uvoľnia a úroky prestanú byť splatné.

13. Ten istý, O edikte, kniha LXIX.

Výnimka z dôvodu podvodu, ktorá môže byť namietaná voči každému, kto deleguje svojho dlžníka, sa netýka veriteľ'a, na ktorého je dlžník delegovaný. To isté pravidlo platí pre všetky podobné výnimky, ba dokonca aj pre tú, ktorá sa udeľuje synovi pod otcovskou kontrolou na základe dekrétu senátu. Nemôže totiž využiť výnimku voči veriteľ'ovi, na ktorého bol delegovaný ten, kto požičal peniaze v rozpore s Dekrétom senátu, pretože uskutočnením tohto sľubu sa nič neuskutočňuje v rozpore s Dekrétom senátu, a preto nemôže vymáhať to, čo zaplatil, rovnako ako nemôže vymáhať to, čo zaplatil, na súde. Iný je prípad, keď žena sľúbila zaplatiť v rozpore s dekrétom senátu, pretože záruka je zahrnutá v druhom sľube. Rovnaké pravidlo platí aj pre maloletého, ktorý bol oklamáný, je delegovaný; ak je totiž ešte maloletý, je oklamáný druhýkrát. Inak je to, ak prekročil vek dvadsaťpäť rokov, hoci ešte stále môže získať náhradu voči svojmu prvému veriteľ'ovi. Preto sa mu odmietajú výnimky voči jeho druhému veriteľ'ovi; pretože v súkromných zmluvách a dohodách nemôže žalobca ľahko zistiť, aké transakcie sa uskutočnili medzi delegovanou osobou a jeho pôvodným dlžníkom; alebo, ak to aj vie, mal by simulovať, aby nevyzeral príliš zvedavo; a preto je len rozumné, aby sa mu odmietla výnimka voči pôvodnému dlžníkovi.

(1) Ten istý, O edikte, kniha LXXII.

Nováciu môžeme vykonať sami, ak sme sami sebe pánmi, alebo prostredníctvom iných, ktorí ju s naším súhlasom stipulujú.

14. Chovanec nemôže urobiť nováciu bez splnomocnenia svojho poručníka; poručník tak môže urobiť, ak je to v záujme jeho chránenca, a ako zástupca rovnako, ak má na starosti celý majetok svojho mandanta.

15. Pomponius, O Plautiovi, kniha I.

Ak prikážem svojmu dlžníkovi, aby ti zaplatil, nemôžeš hned', kým stipuluješ, urobiť nováciu, hoci dlžník tým, že ti zaplatí, bude oslobodený.

16. Paulus, O Plautiovi, kniha XIV.

Ak niekto počas mojej neprítomnosti stipuluje s mojím dlžníkom za účelom vykonania novácie a ja potom jeho úkon ratifikujem, obnovujem záväzok.

17. Pomponius, O Plautiovi, kniha III.

Syn pod otcovskou kontrolou nemôže vykonať nováciu úkonu svojho otca bez jeho vedomia.

1. Ten istý, O Plautiovi, kniha V.

Novácia nemôže vzniknúť z ustanovenia, ktoré nenadobudlo účinnosť. V rozpore s tým nemožno tvrdiť ani to, že ak sa dohodnem s Titom s úmyslom obnoviť dlh, ktorý mi Sempronius dlhuje, pod určitou podmienkou, a počas trvania podmienky Titus zomrie, hoci podmienka mohla byť splnená pred vstupom do dedičstva, nastane novácia; v tomto prípade totiž podmienka nezaniká smrťou sľubujúceho, ale prechádza na dediča, ktorý medzitým zastupuje dedičstvo.

(1) Celsus, Digesty, kniha I.

Nikto nemá právo obnoviť starý dlh nováciou len preto, že mu niekedy môže byť platba legálne vyplatená. Platba sa totiž niekedy môže správne uskutočniť voči tým, ktorí sú pod našou kontrolou, keď nikto z nich nemôže sám od seba v súlade so zákonom nahradiť starý záväzok novým.

2. Ten istý, Digest, kniha III.

Keď sa človek, ktorému Titus dlhuje desať aurei a Seius pätnásť, dohodne s Attiom, že mu zaplatí to, čo mu jeden alebo druhý z nich dlhuje, oba záväzky nepodliehajú novácii; ale je v moci Attia zaplatiť za toho, za ktorého chce, a oslobodiť ho. Predpokladajme však, že bolo dohodnuté, že zaplatí jednu alebo druhú pohľadávku; inak by sa totiž malo za to, že sa zaviazal za obe, a obe by podliehali novácii, ak by to bolo zamýšľané.

1. Papinianus, Názory, kniha III.

Keď kupujúci po tom, čo ho predávajúci poveril, sľúbi peniaze takto: "Čokoľvek je potrebné zaplatiť alebo urobiť z dôvodu predaja," nastáva novácia; a za nasledujúci čas nie je nikomu povinný zaplatiť úroky.

2. To isté, Definície, kniha II.

Keď som sa dohodol na korneliánskom majetku, potom som sa dohodol na hodnote pozemku. Ak druhá stipulácia nebola urobená s úmyslom vytvoriť nováciu, novácia nenastane; ale druhá stipulácia, podľa ktorej nie je splatný pozemok, ale peniaze, obstojí. Ak by teda sľubujúci previedol pozemok, druhá doložka nezanikne zo zákona, a to ani vtedy, keď žalobca začne konanie podľa podmienok prvej doložky. Napokon, ak sa požaduje pozemok, ktorý bol zveľadený alebo ktorý sa neskôr bez zavinenia dlžníka zhoršil, možno správne zohľadniť súčasný odhad; a ak sa naopak požaduje jeho hodnota, treba akceptovať odhad v čase druhej doložky.

3. Paulus, Otázky, kniha XXIV.

Existuje mnoho príkladov, ktoré poukazujú na existujúci rozdiel medzi "dobrovoľnou novotou a novotou odvodenou z rozsudku. Výsady vena a poručníctva sa strácajú, ak sa veno zahrnie do ustanovenia po rozvođe alebo ak sa konanie poručníctva obnoví novotou po dosiahnutí puberty; ak to bol výslovný úmysel, na ktorý sa nikto neodvolával pri pripojení vydania. Podaním žaloby totiž nezhoršujeme svoje postavenie, ale ho zlepšujeme, ako sa zvyčajne hovorí v súvislosti so žalobami, ktoré môžu byť ukončené uplynutím času alebo smrťou.

4. Ten istý, Názory, kniha V.

Paulus vyslovil názor, že ak by sa veriteľ s úmyslom vykonať nováciu dohodol so Semproniom tak, že by sa úplne vzdal prvého záväzku, ten istý majetok by nemohol byť zaťažený druhým dlžníkom bez súhlasu prvého.

5. Venuleius, Stipulations, kniha III.

Ak sa zaviazem, že mi niečo dá, a potom sa zaviazem na tú istú vec s tou istou osobou pod podmienkou, s úmyslom vykonať nováciu, musí majetok zostať zachovaný, aby bol dôvod na nováciu, ibaže sľubujúci bol povinný ho dať. Preto ak ste povinný odovzdať mi otroka a ste v omeškaní s jeho odovzdaním, budete zodpovedný aj vtedy, ak by otrok zomrel, a ak pred jeho smrťou už budete v omeškaní a ja sa s vami dohodnem na tom istom otrokovi pod podmienkou a otrok potom zomrie, a potom sa podmienka splní, keďže ste mi už zodpovedný na základe dohody, nastane aj novácia.

6. Ak sú dvaja spoludlžníci, vzniká otázka, či má jeden z nich právo vykonať nováciu a aké právo nadobúda každý z nich pre seba. Vo všeobecnosti je stanovené, že platba môže byť riadne vykonaná v prospech jedného a že ak jeden z nich začne konanie, privedie celú vec na súd, rovnako ako v prípade, že sa jeden z nich uvoľní, záväzok

oboich zaniká. Z toho možno vyvodit', že každý z nich nadobúda pre seba, rovnako ako keby sa dohodol sám; okrem toho, že každý z nich môže úkonom toho, s ktorým sa dohodol spoločne, stratit' svojho dlžníka. Podľa toho, ak jeden zo spoludlžníkov uzavrie ďalšiu zmluvu s treťou osobou, môže ho nováciou zbaviť záväzku voči druhému spoludlžníkovi, ak to bolo jeho výslovným úmyslom; a je na to o to väčší dôvod, že podľa nášho názoru sa stipulácia podobá plateniu. Inak, čo povieme, ak jeden z nich deleguje spoločného dlžníka svojmu veriteľovi a ten s ním stipuluje; alebo ak žena prikáže, aby jej manželovi sľúbil pozemok ako veno; alebo ak by sa za neho mala vydať, sľúbi mu pozemok ako veno? Dlžník by bol oslobodený, pokiaľ ide o obe strany.

7. Paulus, O Neratiovi, kniha I.

Ty si povinná dodať mi otroka a Seius mi musí zaplatiť desať aurei. Ustanovujem za účelom uzavretia novoty s jedným z vás toto: "Čo musíš dať ty, alebo Seius." Oba záväzky podliehajú novácii. Paulus: To je rozumné, pretože obidve sú zahrnuté v poslednej podmienke.

8. Tryphoninus, Disputácie, kniha VII.

Ak Titius, ktorý mi chce darovať a bol mnou delegovaný, sľúbi môjmu veriteľovi, ktorý je stipulantom, nebude oprávnený použiť výnimku proti nemu takým spôsobom, aby bol vyneseny rozsudok proti nemu v rozsahu jeho prostriedkov; ale takúto obranu môže správne uplatniť proti mne, pretože som žiadal to, čo mu už dal. Veriteľ však môže vymáhať dlh.

9. Gaius, O ústnych záväzkoch, kniha III.

Nemožno pochybovať o tom, že syn pod otcovskou kontrolou alebo otrok, ktorému je dovolené spravovať vlastné peculium, má tiež právo urobiť dlhy peculia predmetom novácie, ak to strany stanovia; a to v každom prípade, ak sa tým zlepši jeho stav. Ak totiž prikáže tretej osobe, aby stipulovala, je rozdiel, či to urobí s úmyslom urobiť darovanie, alebo preto, aby mohol vykonávať obchody syna alebo otroka, a na tomto základe nadobúda mandátну žalobu s ohľadom na peculium.

10. Niet žiadnych pochybností o tom, že príbuzný nepríčetného alebo poručník vydedeného má právo na nováciu, ak je to v prospech uvedeného nepríčetného alebo vydedeného.

11. Slovom, treba si uvedomiť, že nič nebráni novácii viacerých záväzkov jednou dohodou, ako napríklad, ak stanovíme takto: "Sľubuješ, že zaplatíš to, čo sú mi povinní zaplatiť Titius a Seius?" Lebo hoci sú zaviazaní z rôznych dôvodov, predsa sú obaja oslobodení právom novácie, keďže záväzok oboch je spojený v osobe toho, s kým teraz stanovíme.

Tit. 3. O platbách a uvoľnení.

12. Ulpián, O Sabínovi, kniha XLIII.

Vždy, keď dlžník, ktorý má viacero dlhov, jeden z nich zaplatí, má právo uviesť, ktorý záväzok chce radšej splniť, a ten, ktorý si vyberie, sa zaplatí, lebo môžeme stanoviť určité pravidlo vzhľadom na to, čo platíme. Keď však neurčíme, ktorý dlh sa platí, ten, kto peniaze prijíma, má právo povedať, na akú pohľadávku ich započíta, za predpokladu, že sa rozhodne, že sa započíta na dlh, ktorý by zaplatil, keby ho sám dlhoval, a zbaví sa zodpovednosti, ak ho skutočne dlhoval, teda záväzok, ktorý nie je sporný; alebo záväzok, za ktorý nebolo dané ručenie, alebo ktorý ešte nie je splatný; zdá sa totiž úplne spravodlivé, aby veriteľ zaobchádzal s majetkom dlžníka tak, ako by zaobchádzal so svojím vlastným. Preto je veriteľovi dovolené vybrať si dlh, ktorý chce zaplatiť, za predpokladu, že sa rozhodne tak, ako by to urobil vo vzťahu k svojmu vlastnému majetku; musí sa však rozhodnúť okamžite, t. j. hneď po zaplatení.

13. Florentinus, Inštitúcie, kniha VIII.

Keď sa tak stane, veriteľ by mal mať možnosť peniaze neprijat' alebo dlžník ich nezaplatiť, ak si niektorý z nich želá, aby sa použili na vyrovnanie nejakej inej pohľadávky.

14. Ulpián, O Sabínovi, kniha XLIII.

To však nie je dovolené urobiť po uplynutí akéhokoľvek času. Dôsledkom toho je, že ten, kto ju dostane, by sa mal vždy považovať za toho, kto započítal platbu na najťažší dlh, pretože by to urobil s ohľadom na vlastný záväzok.

15. Ak žiadna zo strán v tomto bode nič nepovedala s odkazom na dlhy, ktoré sú splatné v určitý deň alebo pod určitou podmienkou, bude sa tento dlh považovať za splnený, ktorého deň splatnosti nastal.

16. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha III.

A to sa prednostne vzťahuje na dlh, ktorý dlhujem vo vlastnom mene, než na dlh, za ktorý som ručil; a skôr na dlh, s ktorým je spojená pokuta, než na dlh, s ktorým žiadna pokuta nie je spojená; a skôr na dlh, za ktorý bola poskytnutá záruka, než na dlh, ktorý bol dohodnutý bez nej.

17. Ulpián, O Sabínovi, kniha XLIII.

S ohľadom na dlhy, ktoré sú splatné v súčasnosti, sa rozhodlo, že vždy, keď sa nejaké peniaze zaplatia bez toho, aby sa uviedlo, na aký dlh sa majú započítať, treba ich považovať za zaplatené na ten, ktorý je najviac zaťažujúci. Ak však jeden nie je zaťažujúcejší ako druhý, teda ak sú všetky záväzky rovnaké, malo by sa platiť na najstarší z nich. Dlh, ktorý je daný so zabezpečením, sa považuje za viac zaťažujúci ako ten, ktorý bol dohodnutý bez neho.

18. Ak niekto dal dve záruky, môže platiť tak, že jednu z nich oslobodí.

19. Cisár Antonín so svojím božským otcom v reskripte stanovil, že keď veriteľ získa svoje peniaze predajom záloh a sú splatné úroky, z ktorých časť je splatná podľa občianskeho práva a časť podľa prirodzeného práva, všetko, čo sa zaplatí na úroky, sa započíta na oba druhy záväzkov; ako napríklad vtedy, keď časť úrokov je splatná na základe ustanovenia a časť je splatná prirodzene v dôsledku dohody. Ak sa však výška úrokov splatných podľa občianskeho práva nerovná výške úrokov splatných podľa druhého práva, to, čo bolo zaplatené, by sa malo započítať na obidva záväzky, ale nie pomerne, ako to vyplýva z podmienok reskriptu. Ak však podľa občianskeho práva nie sú splatné žiadne úroky a dlžník jednoducho platí úroky, ktoré neboli stanovené, cisár Antonín spolu so svojím otcom v Reskripte stanovili, že by sa mali započítať na istinu. Na konci Reskriptu bola pridaná nasledujúca klauzula, a to: "Zdá sa, že to, čo bolo všeobecne rozhodnuté o tom, že úroky sa majú platiť ako prvé, sa vzťahuje na také úroky, ktoré je dlžník nútený zaplatiť." A keďže úroky zaplatené na základe dohody nemožno vymáhať, rovnako ako keby neboli zaplatené pod týmto názvom, nebudú sa považovať za zaplatené na želanie toho, kto ich dostal.

20. Marcellus v dvadsiatej knihe kladie otázku, či ak sa niekto dohodne s dlžníkom, že ho prijme za istinu a úroky, či sa má zaplatiť istina a úroky pomerne, alebo či sa majú najprv zaplatiť úroky, a ak niečo zostane, má sa to započítať na istinu? Nepochybujem o tom, že ustanovenie tohto druhu s odkazom na istinu a úroky vyžaduje, aby sa najprv zaplatili úroky, a potom, ak zostane nejaký prebytok, mal by sa započítať na istinu.

21. Paulus, O Plautiovi, kniha IV.

Nemalo by sa totiž brať do úvahy poradie písomnej listiny, ale podľa zákona sa musí určiť to, čo sa javí ako úmysel strán.

22. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLIII.

Ak je niečo splatné tak na základe záväzku, ktorý je spojený s hanbou, ako aj na základe záväzku, ktorý nemá takýto charakter, platí, že sa má platiť na základe toho, ktorý je spojený s hanbou. Preto ak je niečo splatné na základe rozsudku alebo na základe pohľadávky, o ktorej nebol vynesенý rozsudok, myslím si, že platba by sa mala vzťahovať na rozsudok, a Pomponius tento názor prijíma. Preto v prípade, v ktorom sa záväzok zvyšuje popretím, alebo v prípade, ktorý zahŕňa pokutu, treba povedať, že platba by sa mala považovať za platbu na tento druhý prípad, ktorého vyrovnaním sa uskutoční oslobodenie od pokuty.

23. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Pomponius hovorí, že veľmi správne bolo uvedené, že ak sú podmienky a zmluvy rovnaké, platba sa bude považovať za vykonanú pomerne na všetky predmetné sumy.

24. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXIV.

Ustanovujem, že platba sa má vykonať mne alebo Stichovi, Semproniovmu otrokovi. Platba nemôže byť vykonaná Semproniovi, hoci je pánom otroka.

25. Človek, ktorý je dlžný desať aurei, sa zaplatením polovice tejto sumy zbaví zodpovednosti za polovicu svojho záväzku a zostane mu dlžných len zvyšných päť aurei. Podobne, ak niekto dlhuje Stichusovi a odovzdá jeho časť, zodpovedá za zvyšok. Ak však dlhuje otrokovi a dodá časť Stichusovi, neprestane z tohto dôvodu dlhovať otrokovi.

Nakoniec možno proti nemu podať žalobu o vrátenie otroka. Keď však dlžník dodá zvyšnú časť Stichus alebo veriteľ zavíni, že ho neprijme, ten prvý bude oslobodený.

Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Keď stipulujem za seba alebo za Tícia, Tícus nemôže podať žalobu, ani vykonať nováciu, ani dať prepustenie; môže byť len zaplatený.

27. Pomponius, O Sabinovi, kniha VIII.

Ak ustanovím, že sa má platiť mne alebo poručníkovi, a sľubujúci zaplatí poručníkovi bez oprávnenia jeho poručníka, bude prepustený, pokiaľ ide o mňa.

28. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXX.

Platba môže byť legálne vykonaná skutočnému zástupcovi. Za pravého zástupcu by sme mali považovať toho, kto bol osobitne splnomocnený alebo komu bola zverená správa celého majetku splnomocniteľa.

29. Niekedy sa však platba legálne vykoná osobe, ktorá nie je agentom; ako napríklad tomu, ktorého meno je uvedené v ustanovení, keď niekto ustanovuje platbu pre seba alebo pre Tícia.

30. Ak mi však niekto nariadi, aby som zaplatil Titiovi, a potom mu zakáže prijať peniaze, a ja, nevediac, že mu bolo zakázané ich prijať, mu zaplatím, budem oslobodený; ak však o tom viem, nebudem oslobodený.

31. Iný je prípad, ak predpokladáš, že niekto stanovil pre seba alebo pre Tícia. Lebo aj keby mi zakázal zaplatiť Titiovi, predsa budem prepustený, ak mu zaplatím; pretože stipulácia má určitú podmienku, ktorú stipulant nemôže zmeniť.

32. Ale aj keď zaplatím niekomu, kto nie je skutočným splnomocnencom, ale splnomocniteľ platbu ratifikuje, dôjde k prepusteniu; ratifikácia sa totiž rovná mandátu.

33. Julianus, Digesty, kniha LIV.

Principál by však mal ratifikovať úkon hneď, ako sa o ňom dozvie, ale s určitou mierou voľnosti a tolerance, a to s určitým časovým odstupom. Podobne ako v prípade odkazu, keď ide buď o jeho prijatie, alebo odmietnutie, by sa mala povoliť určitá lehota, ktorá nie je ani príliš malá, ani príliš veľká a ktorú možno lepšie pochopiť, než vyjadriť slovami.

34. Ulpián, O Sabínovi, kniha XXX.

35. Ak by niekto vykonal platbu pod podmienkou, že peniaze môže vymáhať osobnou žalobou, ak splnomocniteľ úkon splnomocnenca neratifikuje, a ten ho neratifikuje, žaloba bude podávaná v prospech toho, kto platbu vykonal.

35. Sú poručníci, ktorí sa nazývajú čestnými; sú iní, ktorí sú určení na to, aby podávali informácie; ešte iní sú určení na uzatváranie obchodov; alebo to nariadi otec, takže napríklad jeden z nich spravuje poručníctvo, alebo uzatváranie obchodov je so súhlasom ostatných zverené jednému poručníkovi; alebo prétor vydá dekrét s odkazom na tento účinok. Preto hovorím, že bez ohľadu na to, akému poručníkovi sa platba môže vyplatiť, dokonca aj čestnému poručníkovi (lebo sa na neho viaže zodpovednosť), sa to robí správne; ibaže by mu správu poručníctva zakázal prétor, lebo ak je to tak, platba sa mu nemôže legálne vyplatiť. Domnievam sa, že to isté pravidlo platí aj v prípade, keď niekto vedome platí poručníkom obvineným z podozrenia, pretože správa poručníctva sa medzitým považuje za zakázanú im.

36. Ak sa platba vykoná poručníkovi, ktorý bol odvolaný, dlžník platí tomu, kto prestal byť poručníkom, a z tohto dôvodu nebude oslobodený.

37. Čo však, ak zaplatil niekomu, na miesto ktorého mal byť ustanovený poručník; napríklad človeku, ktorý bol natrvalo, alebo dočasne vykázaný? Hovorím, že ak mu zaplatí skôr, ako bol na jeho miesto ustanovený kurátor, mal by byť zbavený zodpovednosti.

38. Aj keď zaplatil poručníkovi, ktorý sa chystá byť neprítomný vo verejnej záležitosti, platba bude zákonná. A skutočne mu môže zaplatiť aj počas jeho neprítomnosti, ak namiesto neho nebol ustanovený iný.

39. Platba sa môže správne vykonať jednému opatrovníkovi, či už ide o opatrovníka zákonného alebo testamentárneho, alebo o opatrovníka, ktorý bol ustanovený na základe súdneho vyšetovania.

40. Pozrime sa, či sa platba môže zákonne vyplatiť opatrovníkovi ustanovenému na účely poskytovania informácií, pretože bol ustanovený, aby radil svojmu spoludržiteľovi. Keďže však ide o opatrovníka a platba mu nebola zakázaná, myslím si, že ak sa uskutoční, dôjde k uvoľneniu.

41. Platba sa môže správne vykonať opatrovníkovi nepríčetnej osoby, ako aj opatrovníkovi osoby, ktorá sa o seba nemôže postarať, či už z dôvodu veku, alebo z iného vážneho dôvodu. Je však ustálené, že platba môže byť zákonne vykonaná kurátorovi opatrovaného.

42. Je jasné, že poručenec nemôže platiť bez oprávnenia svojho opatrovníka. Ak by peniaze zaplatil, nestávajú sa vlastníctvom toho, kto ich dostal, a môžu byť vymáhané žalobou. Je zrejmé, že ak boli vynaložené, poručník sa zbaví zodpovednosti.

43. Paulus, O Sabinovi, kniha VI.

Platba nemôže byť vykonaná v prospech poručenca bez oprávnenia jeho poručníka. Ten nemôže dlžníka delegovať, pretože nemôže nič odcudziť. Ak mu však dlžník zaplatil a peniaze sú v bezpečí, na žiadosť poručenca o zaplatenie druhýkrát, môže mu to dlžník zakázať námietkou z dôvodu podvodu.

44. Pomponius, O Sabinovi, kniha XV.

Ak sa dlžníkovi podmienne udolí prepustenie a podmienka sa potom splní, bude sa to chápať tak, že bol prepustený už pred nejakým časom. Aristo hovorí, že k tomu dochádza aj v prípade, ak by sa platba skutočne uskutočnila, pretože zastáva názor, že ak niekto sľúbi peniaze pod podmienkou a zaplatí ich s tým, že ak sa podmienka splní, platba sa bude považovať za uskutočnenú a podmienka sa splní, bude prepustený; a nemožno vzniesť žiadnu námietku, pretože peniaze sa predtým stali vlastníctvom veriteľa.

45. Ten istý, O Sabinovi, kniha XIX.

Cassius hovorí, že ak som niekomu dal peniaze, aby som mu umožnil zaplatiť svojmu veriteľovi, a on ich zaplatí vo vlastnom mene, ani jedna zo strán nebude oslobodená. Ja nebudem, lebo to nebolo zaplatené v mojom mene, a on nebude, lebo zaplatil to, čo patrilo inému, ale bude zodpovedný na základe mandátu. Ak by však veriteľ vydal

peniaze bez toho, aby sa dopustil podvodu, ten, kto ich zaplatil vo vlastnom mene, bude oslobodený z obavy, že ak by sa rozhodlo inak, veriteľ by mohol mať z transakcie prospech.

46. Ulpián, O Sabínovi, kniha XLI.

Ak niekto zaplatí otrokovi, ktorý bol určený na vyberanie peňazí, po jeho manumácii, ak je to v súlade so zmluvou jeho pána, stačí, že nevedel, že otrok bol manumitovaný. Ak však boli peniaze vyplatené z nejakého dôvodu súvisiaceho s peculium, aj keď pán vedel, že otrok bol manumitovaný, preda len, ak *nevedel, že bol zbavený svojho peculium, bude zbavený zodpovednosti. V oboch prípadoch však platí, že ak to manumitovaný otrok urobil s cieľom vziať peniaze od svojho pána, bude vinný z krádeže. Ak totiž nariadim svojmu dlžníkovi, aby zaplatil určitú sumu peňazí Titiovi, a potom zakážem Titiovi, aby ju prijal, a dlžník o tom nebude vedieť a zaplatí Titiovi, ktorý sa vydáva za zástupcu, dlžník bude oslobodený a Titius bude zodpovedný za krádež.

47. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXI.

Môj otrok na úteku, vydávajúc sa za slobodného, ti požičal peniaze, ktoré mi ukradol. Labeo hovorí, že si mi zodpovedný, a ak by si mu v domnienke, že je slobodný, zaplatil, budeš prepustený, pokiaľ ide o mňa. Ak však na jeho príkaz zaplatíte inému alebo takúto platbu potvrdíte, nebudete prepustený; pretože v prvom rade sa peniaze stávajú mojimi a rozumie sa, že sa vyplácajú takpovediac mne. Preto môj otrok tým, že vyberie to, čo požičal ako časť svojho peculium, prepustí dlžníka, ale ak ho poverí alebo urobí nováciu, nebude to tak.

48. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXII.

Ak ti zaplatím tým, že ti odovzdám svoj predmet, ktorý ti patril, ale ktorý bol daný do zálohu inému, nebudem prepustený; pretože tento majetok môže od teba vymáhať ten, kto ho dostal do zálohu.

49. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Ak sa potom, keď si sa dohodol s Titiom na desiatich aurei, dohodneš so Seiom, že ti zaplatí všetko, čo nemôžeš od Tícia vymôcť; aj keď podáš žalobu o desať aurei proti Titiovi, Seius aj tak nebude prepustený. Ale čo ak Titius, ktorý má proti sebe vynesený rozsudok, nebude schopný nič zaplatiť? Aj keby ste najprv podali žalobu proti Seiovi, Titius nebude v žiadnom ohľade zbavený zodpovednosti, pretože nie je isté, či Seius vôbec bude niečo

dlžný. Napokon, ak Titius splní celý dlh, Seius sa nebude považovať za dlžníka z dôvodu, že sa nesplnila podmienka, od ktorej záviselo jeho zadlženie.

50. Ulpián, O Sabínovi, kniha XLV.

Syn pod otcovskou kontrolou nemôže prepustiť dlžníka svojho otca proti jeho súhlasu, pretože za neho môže nadobudnúť záväzok, ale nemôže ho zmenšiť.

51. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXIV.

Môžeme byť zbavení záväzku zaplatením alebo vystúpením na súde v našom mene, a to aj proti nášmu súhlasu a bez toho, aby sme si toho boli vedomí.

52. Ulpián, O Sabínovi, kniha XLVII.

Keď sa ručiteľ stane zodpovedným za desať aurei za dve osoby, bude ručiť za dvadsať; a či už zaplatí dvadsať za nich spolu, alebo desať za každého, zbaví sa zodpovednosti za oboch dlžníkov. Ak však zaplatí päť, pozrime sa, ktorého z oboch dlžníkov v tomto rozsahu oslobodí. Ten, ktorý je uvedený v oslobodení, bude oslobodený od zodpovednosti za túto sumu, alebo ak sa tak nestane, suma by sa mala započítať na najstarší dlh. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak sa zaplatí pätnásť aurei, ak je zrejmé, aký bol úmysel vo vzťahu k desiatim z nich, a zvyšných päť sa započíta na druhý záväzok. Ak sa však úmysel nedá zistiť, desať aurei sa započíta na najstarší záväzok a päť na druhý.

53. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXV.

Ak niekto, kto bol ustanovený za dediča časti majetku, zaplatí celú sumu desať aurei, ktorú sľúbil zosnulý, bude zbavený zodpovednosti za podiel, na ktorý má ako dedič nárok; a zvyšok môže vymáhať osobnou žalobou. Ak by mu však pred podaním tejto žaloby pripadol zvyšok pozostalosti, bude zodpovedný aj za zvyšok; a preto ak podá osobnú žalobu na vrátenie majetku, ktorý mu nepatriel, myslím si, že mu v tom môže zabrániť námietka z dôvodu podvodu.

54. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXXV.

Ak veriteľ predá pozemok, ktorý bol na neho hypotekárne založený, a zinkasuje všetko, čo bolo splatné, dlžník bude oslobodený. Keď veriteľ dá kupujúcemu uvoľniť cenu alebo sa s ním o tom dohodne, dlžník bude stále oslobodený. Ak však veriteľ predá otroka, ktorý bol založený, dlžník nebude prepustený, pokiaľ sa otrok môže získať späť podľa podmienok podmieneného predaja; ako je to v prípade, keď sa predá akýkoľvek záloh s výhradou zrušenia zmluvy.

55. Ulpián, O edikte, kniha XXVIII.

Právo na žalobu vyplývajúce z podmienky a zo závetu naďalej existuje, aj keď bol majetok, ktorý mal byť vydaný, odovzdaný; a hoci právny titul k nemu môže byť chybný, stále možno podať žalobu na jeho vrátenie; ako napríklad môžem podať žalobu o pozemok, aj keď mi bol odovzdaný, za predpokladu, že niektoré právo zaručené záväzkom nebolo prevedené.

56. Paulus, O edikte, kniha XXXVIII.

Dlžníci sú oslobodení od dlhov zaplatením komukoľvek, kto vykonáva obchody poručenca namiesto jeho poručníka; ak sa peniaze stanú súčasťou majetku poručenca.

57. Ulpián, O edikte, kniha XXXVIII.

Keď sú Stichus a Pamphilus sľúbené dvom osobám, Stichus nemôže byť vydaný jednej a Pamphilus druhej, ale polovica každého z nich prináleží každému jednotlivému veriteľovi. To isté pravidlo platí, keď niekto sľúbi dať dvoch Stichusov alebo dvoch Pamphilusov, alebo desať otrokov inému otrokovi, ktorý patrí dvom pánom. Výraz "desať otrokov" je totiž podobne ako "desať denárov" dvojznačný a polovicu z desiatich možno chápať dvoma rôznymi spôsobmi. Ale pokiaľ ide o peniaze, olej, pšenicu a iné veci tohto druhu, ktoré sú zahrnuté do spoločného druhu, zámerom zrejme bolo, aby sa záväzok delil číslom, keď je to pre sľubujúceho a stipulanta výhodnejšie.

58. Ten istý, O edikte, kniha LI.

Ak dlžník ponúkne peniaze, ktoré dlhuje, a jeho veriteľ ich odmietne prijať, prétor mu odmietne žalobu.

59. Ten istý, Disputácie, kniha VII.

Medzi remeselníkmi je veľký rozdiel, pokiaľ ide o ich nadanie, charakter, vedomosti a vzdelanie. Preto ak niekto sľúbi postaviť loď alebo dom, alebo vykopať priekopu, a je osobitne dohodnuté, že to urobí vlastným dielom, a ručiteľ sám postaví stavbu alebo vykoná výkop bez súhlasu stipulanta, dlžník sa nezbaví zodpovednosti. Z toho vyplýva, že aj keby ručiteľ doplnil do stipulácie túto klauzulu: "Ničím nebudete zasahovať do môjho práva prechodu", a ručiteľ by mi bránil v prejazde, nespôsobí, že stipulácia nadobudne účinnosť; a ak dovoľí, aby sa služobnosť užívala, nebráni tomu, aby stipulácia nadobudla účinnosť.

60. Julianus, Digesty, kniha XIII.

Ak otrok požičia peniaze zo svojho peculium a jeho dlžník, nevediac, že jeho pán zomrel, zaplatí otrokovi skôr, ako sa vstúpi do dedičského konania, bude prepustený. Rovnaké právne pravidlo sa uplatní aj vtedy, ak dlžník zaplatí peniaze po tom, ako bol otrok manumitovaný, za predpokladu, že nevie o tom, že mu jeho peculium nebolo odkázané; a nezáleží ani na tom, či mu boli peniaze odovzdané počas života alebo po smrti jeho pána, pretože aj v tomto druhom prípade bude dlžník oslobodený, rovnako ako keby dlžníkovi jeho veriteľ prikázal zaplatiť sumu peňazí Titiovi; pretože hoci veriteľ môže byť mŕtvy, predsa len ich nezaplatí o nič menej správne Titiovi, ak nevedel, že je mŕtvy.

61. Ten istý, Digesty, kniha LII.

Ak sa niekto zaviazne, že pozemok prevedie na neho alebo na Tícia, aj keď by sa pozemok dal Tíciovi, bude mať právo na žalobu, ak ho neskôr vystáhuje; rovnako ako keby sa zaviazal za otroka a sľubujúci by dal Tíciovi toho, ktorý mal byť pod podmienkou slobodný, a otrok by potom získal slobodu.

62. Ak človek, ktorý sľúbil dať Sticha alebo Pamfila, zraní Sticha, nie je oslobodený jeho vydaním, o nič viac, ako keby Sticha iba sľúbil a vydal ho až potom, čo ho zraní. Podobne, keď niekto sľúbi dať otroka a odovzdá ho zraneného, nezbaví sa zodpovednosti. A ak sa prípad rieši na súde a žalovaný ponúkne otroka, ktorý bol ním zranený, mal by byť vynesенý rozsudok proti nemu; a aj keď ponúkne otroka, ktorý bol zranený niekým iným, bude vynesенý rozsudok proti nemu, ak môže dať iného otroka.

63. Same, Digest, kniha LIV.

Ak niekto, kto sľúbil dať otroka alebo zaplatiť desať aurei tebe alebo Titiovi, odovzdá Titiovi časť otroka a potom ti zaplatí desať aurei, môže podať žalobu o vrátenie časti otroka nie proti Titiovi, ale proti tebe, rovnako ako keby dal Titiovi s tvojím súhlasom niečo, čo mu nebol dlžný. To isté pravidlo sa uplatní, ak by mal vyplatiť desať aurei po Titiovej smrti; keďže podiel otroka môže vymáhať skôr od teba ako od Titiovho dediča.

64. Ak dvaja spoludlžníci uzavrujú zmluvu, že im bude odovzdaný otrok, a sľubujúci odovzdá každému z nich rôzne podiely rôznych otrokov, niet pochyb, že nebude oslobodený. Ak však dá obom z nich podiely toho istého otroka, dôjde k prepusteniu, pretože spoločný záväzok má taký účinok, že to, čo je zaplatené dvom osobám, sa považuje za zaplatené jednej. Na druhej strane, ak dvaja ručiteľia sľúbia, že otrok bude dodaný, a dajú podiely rôznych otrokov, nebudú oslobodení, ale ak dajú podiely toho istého otroka, budú oslobodení od zodpovednosti.

65. Stanovil som, že mi bude vyplatených desať aurei, alebo že Titiovi bude dodaný otrok. Ak bude otrok dodaný Titiovi, sľubujúci bude oslobodený, pokiaľ ide o mňa; a predtým, ako bude dodaný, môžem požadovať desať aurei.

66. Ak dám Titiovi na starosť všetky svoje obchody a potom mu bez vedomia svojich dlžníkov zakážem, aby ich vykonával, títo budú zaplatením prepustení; lebo ten, kto dá niekomu na starosť svoje obchody, sa rozumie, že prikazuje svojim dlžníkom, aby mu platili ako jeho zástupcovi.

67. Ak by sa môj dlžník bez akéhokoľvek môjho splnomocnenia mylne domnieval, že má môj súhlas na vyplatenie peňazí inej osobe, nebude oslobodený; a preto sa nikto nezbaví zodpovednosti zaplatením zástupcu, ktorý sa dobrovoľne ponúkne, že bude vybavovať záležitosti iného.

68. Ak otrok na úteku, ktorý tvrdí, že je slobodný, predá nejaký majetok, bolo rozhodnuté, že kupujúci nie sú zbavení zodpovednosti voči svojmu pánovi tým, že zaplatia otrokovi na úteku.

69. Ak zať zaplatí veno svojmu svokrovi bez vedomia jeho dcéry, nebude oslobodený, ale môže podať osobnú žalobu na vymáhanie pohľadávky voči svojmu svokrovi, pokiaľ dcéra neudá, čo urobil. Zať sa do istej miery podobá tomu, kto platí zástupcovi neprítomnej osoby, pretože v prípade vena sa dcéra podieľa na vene a je akoby spoločníkom v záväzku.

70. Ak ja, ktorý chcem darovať Titiovi, nariadim svojmu dlžníkovi, aby mu zaplatil určitú sumu peňazí, hoci Titius môže prijať peniaze s úmyslom poskytnúť ich mne, dlžník bude napriek tomu zbavený zodpovednosti. Ak mi však Titius neskôr tie isté peniaze odovzdá, stanú sa mojimi.

71. Závetca ustanovil za svojho dediča syna pod otcovským dohľadom, od ktorého prijal ručenie. Ak by vstúpil do dedičstva na príkaz svojho otca, vzniká otázka, či tento môže podať žalobu proti ručiteľovi. Uviedol som, že vždy, keď sa hlavný dlžník stane dedičom toho, kto prijal záruku, ručiteľia budú oslobodení, pretože nemôžu byť dlžní tej istej osobe, na účet tej istej osoby.

72. Ak zlodej vráti niekomu, kto si robí nárok na dedičstvo, majetok, ktorý získal od dlžníkov dedičstva, tento bude prepustený.

73. Ak stanovím, že má byť zaplatených desať aurei alebo vydaný otrok, a dostanem dvoch ručiteľov, Titia a Maevia, a Titius zaplatí päť aurei, nebude prepustený, kým aj Maevius nezaplatí päť. Ak však Maevius dodá podiel otroka, obaja zostanú zodpovední.

74. Každý, kto sa môže chrániť večnou výnimkou, môže získať späť to, čo zaplatil, a preto nebude prepustený. Preto keď jeden z dvoch sľubujúcich uzavrie dohodu, že od neho nebude nič požadovať, aj keby mal zaplatiť, druhý napriek tomu zostane zodpovedný.

75. Alfenus Varus, Epitomes of the Digest of Paulus, kniha II.

Čokoľvek otrok požičal alebo uložil zo svojho peculium, hoci môže byť neskôr predaný alebo manumitovaný, môže mu byť legálne vyplatené; ibaže by sa stalo niečo, z čoho by sa dalo vyvodiť, že platba bola vykonaná proti súhlasu osoby, ktorej otrok v tom čase patril. Ak si však niekto od neho požičia za úrok peniaze, ktoré patrili jeho pánovi, pričom otrok vykonával činnosť svojho pána s jeho súhlasom, uplatní sa rovnaké pravidlo. Lebo ten, kto uzavrel zmluvu s otrokom, sa považuje za toho, kto od neho peniaze prijal a vyplatil mu ich so súhlasom svojho pána.

76. Julianus, O Urseius Ferox, kniha I.

Ak by môj otec zomrel a zanechal by svoju tehotnú manželku a ja ako dedič by som sa domáhal zaplataenia všetkých dlhov, ktoré mu prislúchajú; niektoré authority zastávajú názor, že si stále zachovám svoje právo na žalobu, a ak sa neskôr nenarodí žiadne dieťa, že môžem legálne podať žalobu, pretože je pravda, že som jediný existujúci dedič. Julianus hovorí, že lepší názor je ten, že celý majetok, ktorého som bol dedičom, som si nárokoval skôr, ako bolo isté, že sa dieťa nenarodí; alebo štvrtý diel, pretože sa mohli narodiť tri deti; alebo šiesty, pretože sa mohlo narodiť päť detí. Aristoteles totiž uviedol, že sa môže narodiť päť detí, lebo lono ženy má toľko nádob, a že v Ríme bola žena, ktorá pochádzala z egyptskej Alexandrie, ktorá mala pri jednom pôrode päť detí a všetky prežili. Získal som o tom potvrdenie v Egypte.

77. Ten istý, O Urseius Ferox, kniha II.

Vždy, keď jeden z viacerých ručiteľov zaplatil svoj podiel ako ten, ktorý vybavil záležitosti hlavného dlžníka, považuje sa to za to isté, ako keby dlžník sám zaplatil podiel dlhu, za ktorý bol zodpovedný jeden z ručiteľov; tým sa však nezmenšuje výška istiny a oslobodený je len ručiteľ, v mene ktorého sa platba uskutočnila.

78. Africanus, Otázky, kniha VII.

Keď niekto stanoví, že platba sa má vykonať jemu alebo Titiovi, lepší názor je, že sa správne vykoná len Titiovi, keď zostane v tom istom stave, v akom bol v čase uzavretia ustanovenia. Ak však bol adoptovaný alebo poslaný do vyhnanstva, alebo mu bolo zakázané používať oheň a vodu, alebo sa stal otrokom, nemožno povedať, že platba bola vykonaná zákonným spôsobom, pretože táto dohoda, a to "ak zostane v tom istom stave", sa chápe tak, že bola mlčky zahrnutá do ustanovenia.

79. Ak nariadim svojmu dlžníkovi, aby zaplatil Titiovi, a potom zakážem Titiovi prijať peniaze a môj dlžník, ktorý o tom nevie, mu zaplatí, rozhodlo sa, že dlžník bol prepustený, ak Titius neprijal peniaze s úmyslom získať z nich prospech; inak by zostali majetkom dlžníka, rovnako ako keby ich chcel ukradnúť, a preto nemôže byť prepustený zo zákona; napriek tomu je spravodlivé, aby sa mu poskytlo oslobodenie prostredníctvom výnimky, ak je ochotný postúpiť mi právo na osobnú žalobu z dôvodu krádeže, na ktorú má nárok voči Titiovi; ako sa to robí v prípade, keď manžel, ktorý chce darovať peniaze svojej manželke, nariadi svojmu dlžníkovi, aby jej ich vyplatil. Lebo aj v tomto prípade, keďže peniaze sa nestanú majetkom ženy, dlžník nebude oslobodený, ale môže byť chránený proti manželovi výnimkou, ak mu postúpi právo na žalobu, ktoré má voči svojej manželke. V uvedenom prípade bude žaloba pre krádež po rozvođe v môj prospech, keď je v mojom záujme, aby si peniaze neprivlastnil.

80. Žaloba De peculia bola podaná proti pánovi, a keďže bol vyneseny rozsudok proti nemu, zaplatil ju. Bol vyslovený názor, že záruky prijaté za otroka boli prepustené, pretože tie isté peniaze môžu byť použité na uspokojenie viacerých pohľadávok, pretože keď sa poskytnie záruka na zaplatenie rozsudku a rozsudok je vyneseny proti žalovanému a on ho sám zaplatí, záruky sú prepustené nielen z dôvodu uspokojenia rozsudku, ale aj na základe ustanovenia. Tento prípad je celkom podobný prípadu, keď držiteľ nehnuteľnosti v domnienke, že je dedičom, vykoná platbu a dedič nie je prepustený; stáva sa to totiž preto, že držiteľ zaplatením peňazí, ktoré neboli splatné v jeho mene, ich môže získať späť.

81. Ak ten, kto sľúbil otroka, vydá toho, kto má byť slobodný pod určitou podmienkou, myslím si, že lepší názor je, že nemáme čakať na splnenie podmienky, ale že veriteľ môže podať osobnú žalobu na vymáhanie. Ak by sa však medzitým podmienka nesplnila, sľubujúci bude oslobodený, rovnako ako keby niekto zaplatil z omylu, kým sa čaká na podmienku, a tá by sa mala splniť skôr, než podá osobnú žalobu. Rozhodne však nemožno povedať, že ak by Stichus zomrel a podmienka by sa nesplnila, dlžník by bol prepustený, hoci ak by sa nesplnila počas jeho života, bol by zbavený zodpovednosti, pretože v tomto prípade ste v žiadnom čase absolútne neurčili otroka za svojho. V opačnom prípade by sa tiež mohlo usudzovať, že ak mi odovzdáte otroka, v ktorom má užívacie právo nejaká iná osoba, a otrok by počas trvania užívacieho práva zomrel, budete sa týmto odovzdaním považovať za oslobodeného; tento názor nemožno v žiadnom prípade prijať, rovnako ako keby ste odovzdali otroka, ktorého vlastníte spoločne, a on by zomrel.

82. Ak sa niekto stane ručiteľom za osobu, ktorá sa vrátila po tom, čo bola neprítomná na verejnom podnikaní, a nevznikne mu žiadne riziko, že bude z tohto dôvodu žalovaný, bude ručiteľ po uplynutí roka tiež prepustený? Tento názor neprijal Julianus ani v prípade, keď neexistovala právomoc konať proti ručiteľovi. V tomto prípade by sa však v súlade s podmienkami ediktu mala poskytnúť reštitúcia prostredníctvom žaloby proti samotnému ručiteľovi, rovnako ako sa postupuje proti ručiteľovi, ktorý zabije sľúbeného otroka.

83. Ak niekto, kto sa stal твоjím ručiteľom Titiovi, dá zástavu na ďalšie zabezpečenie svojho záväzku a ty ho potom ustanovíš za svojho dediča, hoci nebudeš zodpovedný na základe ručenia, predsa len, zástava zostane zaťažená. Ak tá istá osoba dá ďalšie ručenie a teba ustanoví za svojho dediča, hovorí, že je lepšie zastávať názor, že po zániku záväzku dlžníka, za ktorého bolo prijaté ručenie, bude oslobodený aj ten, kto sa stal jeho ručiteľom.

84. Ten istý, Otázky, kniha VIII.

Ak, túžiac zaplatiť peniaze, ich na tvoj príkaz uloží u merača, aby ich preskúšal, Mela v Desiatej knihe hovorí, že to robíš na vlastné riziko. To je pravda v prípade, že to bola vaša chyba, že mince neboli hneď otestované, pretože potom to bude rovnaké, ako keby som bol pripravený zaplatiť a vy by ste z toho či onoho dôvodu odmietli peniaze prijať. V tomto prípade peniaze nie sú vždy na vaše riziko, lebo čo ak by som ich ponúkol v nevhodnom čase alebo na nevhodnom mieste? Myslím si, že výsledkom by bolo, že aj keby kupujúci a predávajúci, ktorí si navzájom málo dôverujú, zložili peniaze a tovar, peniaze budú na riziko kupujúceho, ak si sám vybral osobu, u ktorej boli zložené, a to isté pravidlo sa bude vzťahovať na tovar, pretože predaj bol dokonalý.

85. Marcianus, Institutes, kniha III.

Ak by niekto za mňa zaplatil môjmu veriteľovi, hoci o tom neviem, nadobudnem právo podať žalobu o vrátenie mojej zálohy. Podobne, ak niekto zaplatí odkazy, odkazovníci sa musia vzdať držby majetku; inak bude mať dedič právo na interdikt, aby ho prinútil k jeho vydaniu.

86. Papinianus, O cudzoložstve, kniha I.

Ak je veriteľ obvinený zo zločinu, nič nebráni tomu, aby jeho dlžníci zaplatili peniaze; inak by mnohí nevinní boli zbavení prostriedkov potrebných na obranu.

87. Paulus, O cudzoložstve, kniha III.

Ani sa nepovažuje za zakázané, aby platbu vykonal obvinený svojmu veriteľovi.

88. Ulpián, Pravidlá, kniha II.

Vo všetkých prípadoch, keď sú osoby zbavené zodpovednosti, sú zbavené aj príslušenstva, napríklad ručiteľia a majetok, ktorý je predmetom hypotéky alebo zástavy; okrem prípadov, keď došlo k zlúčeniu medzi veriteľom a ručiteľmi, hlavný dlžník nie je zbavený zodpovednosti.

89. Marcianus, Pravidlá, kniha II.

Pri platení peňazí sa niekedy stáva, že sa jednou platbou súčasne splnia dva záväzky; ako napríklad vtedy, keď niekto predá svojmu veriteľovi majetok, ktorý bol založený na zabezpečenie jeho dlhu; stáva sa totiž, že predajom zaniká aj záväzok dlhu. Opäť platí, že ak veriteľ odkáže poručenovi, ktorý si požičal peniaze bez oprávnenia svojho poručníka, pod podmienkou, že tieto peniaze zaplatí, má sa za to, že poručenec ich zaplatil z dvoch dôvodov: po prvé, aby sa zbavil svojho dlhu, keďže sa započíta na falciálny podiel dediča; a po druhé, aby splnil podmienku, ktorá mu umožní získať dedičstvo. Podobne, ak bolo odkázané užívacie právo k peňažnej sume, stáva sa, že jednou platbou sa dedič zbaví povinnosti uloženej závetom a urobí odkazovníka zodpovedným voči sebe. To isté nastane, ak súd nariadil niekomu, aby predal alebo prenajal majetok inému; pretože buď predajom, alebo prenájomom sa dedič zbaví záväzku vyplývajúceho zo závetu a urobí odkazovníka zodpovedným voči sebe.

90. Ulpián, Názory, kniha I.

Kallippus zastával názor, že hoci manžel sľúbil svojej manželke, ktorá bola stipulantkou, že v prípade rozvodu manželstva bude pozemok, ktorý bol hypotékou na veno, daný ako protihodnota, predsa len stačí ponúknuť sumu vena.

91. Tá istá autorita uviedla pre Fronta, že ak poručník naďalej spravoval záležitosti poručníctva, hoci bol obvinený z hrdelného zločinu, mohlo mu byť vyplatené to, čo jeho zverencovi skutočne patrilo.

92. Marcianus, Pravidlá, kniha III.

Ak by niekto dal svojmu veriteľovi s jeho súhlasom ako platbu jeden druh majetku namiesto iného a ten by bol vysúdený, predchádzajúci záväzok bude naďalej existovať. Ak by sa majetok vyst'ahoval len čiastočne, záväzok na celú sumu zostane zachovaný, pretože veriteľ by ho neprijal, ak by existovali pochybnosti o jeho vlastníctve.

93. Ale aj keby napríklad namiesto zaplatenia dlhu daroval dva pozemky a jeden z nich by bol vyst'ahovaný, záväzok by zostal nezmenený. Preto keď sa jeden predmet dá ako platba za iný, dochádza k oslobodeniu od záväzku a absolútne patrí osobe, ktorá ho dostáva.

94. Ak však niekto podvodom dá ako platbu pozemok, ktorý je odhadnutý na viac, ako je jeho hodnota, nebude oslobodený, ak nedoplatí tento nedostatok.

95. Rovnaké pravidlá, kniha IV.

96. Ak sa platba vykoná v prospech poručenca bez oprávnenia jeho poručníka a začne sa vyšetrovanie s cieľom zistiť, kedy z nej mal prospech, berie sa do úvahy dátum, kedy podal žalobu; a to sa robí s cieľom určiť, či môže byť vylúčený z dôvodu podvodu.

96. Je zrejmé (ako hovorí Scaevola), že ak sa majetok stratil pred pripojením vydania, má sa niekedy za to, že poručiteľ mal majetkový prospech; to znamená, ak kúpil niečo, čo bolo potrebné a čo mal kúpiť za vlastné peniaze. Má sa totiž za to, že z transakcie mal prospech už len preto, že sa nestal chudobnejším. Preto bol vyslovený názor, že macedónsky dekrét senátu sa nevzťahuje na prípad syna pod otcovskou kontrolou, ak si požičal peniaze na veci nevyhnutnej potreby a stratil ich.

97. Marcellus, Názory.

Titia, aby si zabezpečila veno, získala do vlastníctva majetok svojho manžela a v každom ohľade sa správala, akoby ho vlastnila, pretože poberala príjmy a predávala hnutel'ný majetok. Pýtam sa, či to, čo zinkasovala z majetku svojho manžela, by sa malo započítať na jej veno? Marcellus odpovedá, že v uvedenom prípade sa nezdalo nespravodlivé, aby sa takýto zápočet vykonal, pretože to, čo žena za takýchto okolností vyzbierala, by sa malo skôr považovať za platbu. Ak by však rozhodca určený na rozhodnutie o vrátení vena mal požadovať aj vyúčtovanie úrokov, ktoré sa majú poskytnúť, musia sa vypočítať tak, že to, čo sa dostalo do rúk ženy, sa neodpočíta od celej sumy, ale najprv sa pripíše na úroky, na ktoré mala nárok. To nie je nespravodlivé.

98. Marcianus, O hypotekárnej formule.

Prirodzene chápeme vyplatenie peňažnej sumy, keď sa odpočíta veriteľovi. Ak je však vyplatená inému na jeho príkaz alebo jeho veriteľovi, alebo niekomu, kto sa má stať jeho dlžníkom, alebo dokonca osobe, ktorej ju chce darovať, mal by byť zbavený zodpovednosti. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak veriteľ ratifikuje platbu, ktorá bola vykonaná. Aj v prípade, že sa peniaze vyplatia poručníkovi, opatrovníkovi, zástupcovi alebo akémukoľvek nástupcovi, alebo otrokovi, ktorý je správcom, bude to platné. Ak sa uvoľnenie na účely zániku hypotéky poskytuje prostredníctvom ustanovenia alebo bez neho, nemožno prijať pojem "platba", ale pojem "uspokojenie".

99. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Ak by som ti po tom, čo som ti sľúbil zlato, bez tvojho vedomia dal namiesto neho meď, nebudem prepustený, ale nemôžem ju vymáhať ako zaplatenú bez dlhu, pretože som ju dal vedome; napriek tomu, ak podáš žalobu o zlato, môžem ti to zakázať prostredníctvom výnimky, ak nevrátiš meď, ktorú si dostal.

100. Ten istý, O edikte, kniha IX.

Správne sa môže vyplatiť správcovi, ak bol prepustený bez vedomia dlžníka; platí sa mu totiž so súhlasom jeho pána, a ak ten, kto mu platí, nevie, že ho jeho pán odvolal, bude prepustený.

101. Ulpián, O edikte, kniha XIV.

Satisfakcia sa rovná platbe.

Gaius, O provinčnom edikte, kniha V.

Každý môže vykonať platbu za dlžníka, ktorý o tom nevie, a to aj proti jeho súhlasu; občianske právo totiž ustanovuje, že sa môže zlepšiť stav osoby, ktorá o tom nevie a ktorá si to ani neželá.

103. Paulus, O edikte, kniha LVI.

Pojem "platba" sa vzťahuje na každé oslobodenie od záväzku vykonané akýmkoľvek spôsobom a týka sa skôr podstaty záväzku než odovzdania peňazí.

104. Ulpián, O edikte, kniha LXI.

Ak niekto zaplatí s úmyslom peniaze opäť dostať, nebude oslobodený, rovnako ako nie sú odcudzené peniaze, ktoré sú zaplatené s cieľom vrátiť ich.

105. Paulus, O edikte, kniha LXII.

Každý, kto nariadi, aby sa zaplatilo, sa sám považuje za platiaceho.

106. Ulpían, O edikte, kniha LXXVII.

Keď niekto stanoví, že sa má zaplatiť desať aurei v mede, med mu môže byť dodaný skôr, ako sa začne konanie podľa tejto podmienky. Ak sa však už raz začalo konanie a desať aurei sa požaduje, dlh sa už nemôže zaplatiť v mede.

107. Opäť, ak by som stanovil, že platba má byť vykonaná mne alebo Titiovi, a potom by som podal žalobu, platba už nemôže byť vykonaná Titiovi, hoci mohla byť vykonaná pred pripojením emisie.

108. Ten istý, O edikte, kniha LXXV.

Ak by niekto v dobrej viere zaplatil osobe, ktorá dobrovoľne prevzala obchod iného, kedy bude oslobodený? Julianus hovorí, že bude prepustený, keď príkazca transakciu ratuje. Pýta sa tiež, či je možné podať proti nemu osobnú žalobu na vymáhanie z tohto dôvodu skôr, ako príkazca ratifikuje transakciu. Na to odpovedá, že je rozdiel, s akým úmyslom bola platba vykonaná, či sa tak stalo preto, aby bol dlžník prepustený okamžite, alebo až po tom, ako príkazca ratifikoval úkon. V prvom prípade môže byť zástupca žalovaný ihneď, a potom, keď splnomocniteľ ratifikuje to, čo sa uskutočnilo, právo na žalobu zanikne; v druhom prípade však nevznikne žiadny dôvod na žalobu, pokiaľ splnomocniteľ neodmietne ratifikovať to, čo urobil zástupca.

109. Ak sa veriteľ, ktorého zástupcovi bola vykonaná platba bez jeho vedomia, dá arogovať, prijatie peňazí bude platné, ak ho otec ratifikuje, ale ak tak neurobí, dlžník môže vymáhať to, čo zaplatil.

110. Ak sú dvaja spoludlžníci a platba sa vykoná zástupcovi jedného z nich, ktorý je neprítomný, a skôr, ako ju ratifikuje, sa vykoná platba druhému, posledná platba, ako aj prvá, zostáva v nedobytnosti; pretože nie je isté, či posledný stipulant vybral niečo, čo bolo splatné, alebo čo nebolo splatné.

111. Paulus, O Plautiovi, kniha II.

Ak stipulujem takto: "Sľubuješ, že zaplatíš mne, alebo Titiovi?" a dlžník súhlasí, že mi zaplatí, hoci žaloba na vymáhanie peňazí na základe neformálnej dohody bude podaná v môj prospech, sľubujúci môže ešte zaplatiť tomu, kto bol pridaný. A ak sa zaviazem za seba alebo za Tícia so synom pod otcovskou kontrolou, otec môže

zaplatiť Tíciovi z peculium, teda ak chce zaplatiť vo svojom mene, a nie v mene svojho syna; keď sa totiž platba uskutoční v prospech toho, kto bol pridaný, považuje sa za platbu v prospech mňa. Preto ak sa platba niečoho, čo nepatrí, vykoná osobe, ktorá bola pridaná, Julianus hovorí, že na vymáhanie tejto platby možno podať žalobu proti stipulantovi, takže je jedno, či ti nariadim zaplatiť Titiovi, alebo či bola stipulácia na začiatku takto formulovaná.

112. Ten istý, O Plautiovi, kniha IV.

Ten, kto dal otroka, ktorý mu nepatrí, za odplatu, bude prepustený, ak je otrok nadobudnutý úžere.

113. Ten istý, O Plautiovi, kniha V.

Vždy, keď sa to, čo ti dlžím, stane tvojím naveky a titul bude dokonalý a to, čo bolo zaplatené, nebude možné vymáhať, prepustenie bude úplné.

114. Ten istý, O Plautiovi, kniha VIII.

Svojomu správcovi som svojou vôľou nariadil, aby bol slobodný, a odkázal som mu svoje peculium. Po mojej smrti vyberal peniaze od mojich dlžníkov. Vzniká otázka, či môj dedič môže zadržať to, čo vybral zo svojho peculia. Ak peniaze vybral po zápise do dedičstva, nemôže byť duobt, že ich nemôže z tohto dôvodu odpočítať zo svojho peculium; pretože po tom, čo sa stal slobodným, sa sám stane zodpovedným, ak budú dlžníci dedičstva oslobodení od platenia. Ak však správca dostal peniaze pred zápisom do dedičstva a dlžníci boli prepustení ich zaplatením, sumu nepochybne možno odpočítať od peculium, pretože správca začína byť dlžný dedičovi tým, že vykonal jeho obchod alebo splnil jeho mandát. Ak však dlžníci nie sú prepustení a pri vykonávaní mojich obchodov vám zaplatili a ja som potom váš úkon neratifikoval, a potom, ak chcem podať žalobu z dôvodu dobrovoľného zastúpenia, vzniká otázka, či tak môžem urobiť správne, ak dám zábezpeku na náhradu škody. Myslím si, že to tak nie je, pretože žalobu z dôvodu dobrovoľného zastúpenia nemožno podať z dôvodu, že som úkon neratifikoval, a teda dlžníci zostávajú zodpovední, voči mne.

115. Ten istý, O Plautiovi, kniha IX.

Ak je dlžník užívateľom otroka, môže byť otrok oslobodený prostredníctvom prepustenia, pretože sa bude považovať za nadobudnutého z majetku užívateľa. To isté hovoríme v prípade dohody.

116. Ten istý, O Plautiovi, kniha XIV.

Keď na základe môjho príkazu zaplatíš to, čo mi dlhuješ, môjmu veriteľovi, si prepustený, pokiaľ ide o mňa, a ja som zbavený záväzku voči svojmu veriteľovi.

117. Pomponius, O Plautiovi, kniha I.

Ak by sa dcéra nepričiteľného rozviedla so svojím manželom, bolo rozhodnuté, že veno môže byť vyplatené agnátovi kurátora so súhlasom dcéry alebo dcére so súhlasom agnáta.

118. Ten istý, O Plautiovi, kniha VI.

Ak dlžník poručenca na jeho príkaz a bez oprávnenia jeho poručníka vyplatí peniaze veriteľovi prvého, zbaví poručenca zodpovednosti voči veriteľovi, ale sám zostáva viazaný. Môže sa však chrániť prostredníctvom výnimky. Ak však nebol dlžníkom poručenca, nemôže podať osobnú žalobu na vymáhanie pohľadávky voči poručencom, ktorý za ňu nezodpovedá, keďže konal bez poverenia poručníka; nemôže ju podať ani voči veriteľovi, s ktorým uzavrel zmluvu na príkaz iného. Avšak opatrovanec, ktorý bol zbavený zodpovednosti za svoj dlh, môže byť žalovaný pretorskou žalobou o sumu, o ktorú bol majetkovo obohatený.

119. Marcellus, Digesty, kniha XIII.

Ak niekto sľúbi dvoch otrokov a dodá Sticha a potom sa stane vlastníkom spomínaného Sticha, bude oslobodený od zodpovednosti tým, že ho dodá. Pokiaľ ide o platenie peňazí, je tu menej pochybností, ba takmer žiadne. Servius totiž v Alfenovi hovorí, že veriteľ, ktorý je ochotný prijať od svojho dlžníka menej, ako mu patrí, a oslobodiť ho, môže tak urobiť tým, že od neho často prijme určitú sumu peňazí, vráti ju a potom ju opäť prijme; napríklad ak veriteľ, ktorému dlžník dlhuje sto aurei, je ochotný prepustiť ho po zaplatení desiatich a po prijatí desiatich mu tie isté mince vráti, a potom ich prijme a vráti až do plnej sumy a nakoniec si ich ponechá, hoci to niektoré authority neprijali ako dostatočnú platbu, pretože ten, kto peniaze prijme, aby ich vrátil, sa zdá, že ich skôr sám zaplatil, ako dostal.

120. Same, Digest, kniha XVI.

Otrok, ktorému bolo nariadené zaplatiť desať aurei poručníkovi a stať sa slobodným, ak je poručník dedičom alebo je podmienka len osobná, môže otrok zaplatením poručníkovi v neprítomnosti svojho poručníka získať slobodu? Určité ťažkosti vzniknú pri porovnaní tejto podmienky s podmienkou, ktorá spočíva v úkone; napríklad ak by mal poskytnúť svoje služby poručníkovi, čo možno urobiť bez zásahu jeho poručníka. A pýtame sa, čo ak mu bude nariadené zaplatiť nepríčetnej osobe, ktorá má kurátora; bude tým, že zaplatí kurátorovi, oslobodený? Predpokladajme, že niekomu bol odkázaný pozemok pod podmienkou, že sa vykoná platba maloletému alebo osobe, ktorá je nepríčetná. Treba si uvedomiť, že vo všetkých týchto prípadoch možno platbu zákonne vykonať poručníkovi alebo kurátorovi, ale nie je platná, ak sa vykoná v prospech nepríčetnej osoby alebo poručenca, z obavy, že to, čo sa zaplatí, sa môže stratiť v dôsledku ich slabosti. Zámerom poručiť a totiž nebolo, aby sa podmienka považovala za splnenú bez ohľadu na to, akým spôsobom bola platba vykonaná.

Celsus, Digesty, kniha XXIV.

Ak sa vzdáš otroka ako náhrady za spôsobenú škodu a niekto iný má užívacie právo na uvedeného otroka alebo bol založený za dlh voči Titiovi, ten, v prospech ktorého bol vynesený rozsudok proti tebe, môže spôsobiť, že rozsudok bude vykonaný, a nebude potrebné čakať, kým ho veriteľ vystúhuje. Ak by však užívacie právo zaniklo alebo by sa záväzok zo záložného práva zrušil, myslím, že dôjde k prepusteniu.

122. Ten istý, Digest, kniha XXVI.

Čokoľvek, čo bolo sľúbené na určitý deň, môže byť dané alebo zaplatené okamžite, pretože celý medzičas sa chápe tak, že sa sľubujúcemu ponecháva voľný priestor na vykonanie platby.

123. Tá istá kniha, Digesty, kniha XXVII.

Keď po tom, čo som stanovil, že desať aurei sa má zaplatiť mne alebo Titiovi, príjem päť; sľubujúci môže správne zaplatiť zvyšných päť Titiovi.

124. Ak ručiteľ zaplatí zástupcovi veriteľa a ten potvrdí platbu po uplynutí času, keď mohol byť ručiteľ prepustený, preda len z dôvodu, že ručiteľ zaplatil, keď ešte bol zodpovedný z titulu svojho ručenia, nemôže

vymáhať to, čo zaplatil, a je rovnako oprávnený na mandátnu žalobu proti hlavnému dlžníkovi, ako keby zaplatil veriteľovi, keď bol prítomný.

125. Opäť platí, že ak veriteľ, ktorý nevie, že platba bola vykonaná jeho zástupcovi, dá prepustenie otrokovi alebo synovi dlžníka a ten sa potom dozvie o platbe a ratuje ju, je potvrdená ; a prepustenie, ktoré dal, sa stáva neplatným a neúčinným. Na druhej strane, ak platbu neratifikuje, prepustenie zostáva platné.

126. Ak však, nevediac o platbe, začne súdne konanie a ratifikuje platbu, kým prebieha súdne konanie, strana, proti ktorej je podaná žaloba, bude oslobodená; ak ju však neratifikuje, rozsudok bude vydaný proti žalovanému.

127. Marcellus, Digesty, kniha XX.

Ak niekto, kto je dlžný desať aurei, ich ponúkne svojmu veriteľovi a ten ich bez vážneho dôvodu odmietne prijať a následne ich dlžník bez vlastného zavinenia stratí, môže sa chrániť námietkou z dôvodu podvodu, aj keď po upozornení nezaplatí; nie je totiž spravodlivé, aby bol zodpovedný za stratené peniaze, pretože by nebol zodpovedný, keby ich veriteľ chcel prijať. Preto to, s čím bol veriteľ v omeškaní, treba považovať za zaplatené. A určite, ak otrok tvoril súčasť vena a muž ho ponúkol a otrok zomrel, alebo ak poskytol peniaze a mal ich stratiť, po tom, čo žena odmietla prijať otroka alebo peniaze, prestáva byť zo zákona zodpovedný.

128. Ak mi dlžíš Stichus a si v omeškaní s jeho odovzdaním, pričom si ho prisľúbil pod podmienkou, a kým podmienka trvá, Stichus zomrie, keďže prvý záväzok nemožno obnoviť, pozrime sa, či možno podať žalobu o vrátenie otroka, ak nebola žiadna podmienka. Na to však možno odpovedať, že keď dlžník sľúbil stipulujúcemu veriteľovi pod podmienkou, nezdá sa, že by bol v omeškaní s odovzdaním otroka. Je totiž pravda, že ten, kto bol upozornený a odmietol ho dodať, sa zbaví zodpovednosti, ak ho ponúkne neskôr.

129. Ale čo ak by sa veriteľ dohodol s iným bez vedomia dlžníka? Aj v tomto prípade by sa dlžník mal považovať za oslobodeného od zodpovednosti; rovnako ako keby niekto ponúkol otroka v mene dlžníka a stipulant by ho odmietol prijať.

130. Rovnaký názor bol vyslovený aj v prípade, keď človek po tom, čo mu bol ukradnutý otrok, stipuloval pod podmienkou všetko, čo bol zlodej schopný zaplatiť, alebo urobiť; zlodej sa totiž zbaví zodpovednosti za žalobu o vrátenie, ak by ho vlastník otroka odmietol prijať, keď mu bol ponúknutý. Ak by však bola podmienka uzavretá v

čase, keď sa otrok nachádzal v provincii, a predpokladajme, že skôr, ako by ho zlodej alebo sľubujúci mohol získať do vlastníctva, by otrok zomrel, nebol by dôvod na uplatnenie pravidla, ktoré sme uviedli vyššie; z dôvodu neprítomnosti otroka by sa totiž nemohol považovať za ponúknutého.

131. Ustanovil som Sticha a Pamfila, keď mi Pamfil patrilo. Ak by mi prestal patriť, sľubujúci sa nezbaví záväzku tým, že mi dá Pamfila; pretože sa nepovažuje za uzavretú žiadna zmluva týkajúca sa otroka Pamfila, a to ani vo forme záväzku, ani vo forme platby. Ak sa však niekto zaviazal, že odovzdá otroka, sľubujúci sa oslobodí tým, že dá jedného z otrokov, ktorí mu patrili v čase, keď sa to zaviazal. A skutočne, zdá sa, že stipulant podľa podmienok zmluvy uzavrel zmluvu o dodaní otroka, ktorý v tom čase nepatrilo sľubujúcemu. Predpokladajme, že ustanovenie bolo nasledovné: "Sľubuješ, že odovzdáš jedného z otrokov, ktorých Sempronius zanechal?" Ak by Sempronius zanechal troch, jeden z nich by patrilo stipulantovi; a pozrime sa, či by v prípade smrti ďalších dvoch otrokov, ktorí patrili niekomu inému, záväzok naďalej existoval. Lepší názor je, že stipulácia zanikne, ak zostávajúci otrok patriaci stipulantovi neprestane byť jeho pred smrťou ostatných dvoch.

132. Ak niekto, kto je dlžníkom, dá Stichovi otroka, ktorý má podľa podmienok poručníctva nárok na slobodu, nepovažuje sa za prepusteného. Jeho vydanie otroka totiž znamená menej, ako keby ho vydal ešte v čase, keď ho bol povinný odovzdať z titulu náhrady spôsobenej škody. Bude teda platiť rovnaké pravidlo, ak odovzdá hrobára alebo iného poníženého otroka? V tomto prípade nemôžeme poprieť, že dal otroka, ale líši sa to od predchádzajúcich prípadov, pretože má otroka, ktorého mu nemožno vziať.

133. Sľubujúci otroka musí odovzdať takého, ktorého môže stipulant manumitovať, ak chce urobiť tak urobiť.

134. Same, Digest, kniha XXXI.

Dal som ručenie za dvadsať sesterciov a zástavu za desať, aby som zabezpečil tridsať sesterciov, ktoré som si požičal. Veriteľ získal desať predajom zástavy. Znižuje táto suma desiatich sesterciov celý dlh (ako tvrdia niektoré authority), ak dlžník pri platení desiatich o tom nič nepovedal; alebo (čo je môj názor) má ručiteľ právo byť zbavený zodpovednosti za sesterciov na všetkom, čo je dlžné, z toho dôvodu, že tým, že sa o tom zmienil, to mohol dlžník zapríčiniť; a keďže nič nepovedal, malo by sa skôr za to, že chcel zaplatiť to, čo bolo zabezpečené? Skôr sa

prikláňam k názoru, že majiteľovi záväzku by sa malo povoliť započítať to, čo bolo zaplatené na tú časť pohľadávky, za ktorú bol dlžník solidárne zodpovedný.

135. Modestinus, Pravidlá, kniha III.

Čokoľvek, čo sa od dlžníka vyberie ako pokuta, by malo byť v prospech veriteľa.

136. Ten istý, Pravidlá, kniha VIII.

Tak ako prepustenie ruší všetky predchádzajúce žaloby až do tohto momentu, tak aj zlúčenie spôsobuje rovnaký účinok; ak sa totiž dlžník stane dedičom svojho veriteľa, zlúčenie dedičstva ruší žalobu na vymáhanie dlhu.

137. Ten istý, Názory, kniha VI.

Modestinus zastáva názor, že ak bolo zaplatené všetko, čo bolo splatné na tútorskom účte bez akejkoľvek dohody, ak sa po určitom časovom odstupe postúpia práva na žalobu, postúpenie je neplatné, pretože žiadne takéto právo nezostáva. Ak sa to však stalo pred zaplatením alebo ak bolo medzi stranami dohodnuté, že práva na žalobu budú postúpené, a platba sa vykoná a k postúpeniu dôjde neskôr, práva na žalobu zostanú nedotknuté; pretože aj v poslednom prípade sa zdá, že cena tých, ktoré boli postúpené, bola skôr zaplatená, než že by zaniklo právo, ktoré v tom čase existovalo.

138. Same, Pandekty, kniha VII.

Zmluvu o službách nemôže pán uzavrieť so svojím slobodníkom na žiadnu dobu pred získaním jeho slobody.

139. Javolenus, O Cassiovi, kniha XI.

Keď sa peniaze patriace inému vyplatia bez vedomia alebo súhlasu vlastníka, stále zostávajú jeho vlastníctvom. Ak sú zmiešané s inými peniazmi tak, že ich nemožno oddeliť, v knihách Gaia sa uvádza, že budú patriť tomu, kto ich dostane; takže žaloba pre krádež bude podaná v prospech vlastníka proti tomu, kto peniaze zaplatil.

140. Ten istý, Listy, kniha X.

Peniaze, ktoré mi dlhuješ, alebo akýkoľvek iný majetok, ktorý ti prikážem predložiť v mojej prítomnosti, keď sa tak stane, spôsobí, že budeš okamžite prepustený a majetok bude patriť mne. Keďže totiž vlastníctvo uvedeného majetku nie je v skutočnosti v držbe nikoho, nadobúdam ho ja a považuje sa akoby za odovzdaný mi manu longa.

141. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha IV.

Závazok možno splniť tým istým spôsobom, akým bol uzavretý. Preto keď sme uzavreli dohodu týkajúcu sa nejakého majetku, mala by byť splnená odovzdaním samotnej veci, ako napríklad keď požičiavame nejaký predmet, ktorý sa má spotrebovať, a jeho hodnota v peniazoch má byť daná na oplátku; a keď sme niečo dohodli ústne, záväzok by mal byť splnený odovzdaním predmetu alebo slovami. Slovami, keď sa sľubujúcemu poskytuje uvoľnenie; dodaním predmetu, keď sa dáva to, čo sa sľúbilo. Podobne, ak sa uskutočňuje kúpa, predaj alebo prenájom, ak sa to deje len súhlasom, zmluva môže byť zrušená opačnou dohodou.

142. Ten istý, O Quintovi Muciovi, kniha VI.

Ak stanovím platbu sebe alebo Titiovi a Titius zomrie, nemôžeš zaplatiť jeho dedičovi.

143. Ak by Titius uložil misu do mojich rúk a zomrel by, zanechajúc viacerých dedičov, a niektorí z nich by mi oznámili, aby som ju vydal, najlepšie bude, ak mi prétor po tom, ako sa naňho obrátim, nariadi, aby som misu vydal niektorým z dedičov, a za týchto okolností nebudem zodpovedať za vklad voči ostatným; ak ju však vydám v dobrej viere a bez toho, aby mi to prétor nariadil, budem oslobodený; alebo, čo je pravdivejšie, nebudem zodpovedať za záväzok vyplývajúci z vkladu. Najlepšie je však postupovať tak, že to urobím na príkaz magistrátu.

144. Proculus, Listy, kniha V.

Ak by Kornélius daroval pozemok, ktorý mu patrí, v mene Seie jej manželovi ako veno a neurobil by žiadne opatrenie s ohľadom na jeho vrátenie; a urobí to tak, že medzi Seiou a jej manželom sa uzavrie dohoda, že ak dôjde k rozvodu, pozemok sa vráti Kornéliovi; Nemyslím si, že ak dôjde k rozvodu, manžel môže bezpečne vrátiť pozemok Kornéliovi, ak by mu to Seia zakázala; rovnako ako v prípade, že by žena po rozvode neuzavrela žiadnu neformálnu dohodu, nariadila by, aby sa pozemok vrátil Kornéliovi, a potom, skôr ako sa tak stane, by to zakázala, nemohol by sa mu bezpečne vrátiť. Ak by však predtým, ako to Seia zakázala, mal jej manžel vrátiť pozemok

Kornéliovi a nemal dôvod myslieť si, že ak to urobí, ona s tým nebude súhlasiť, nemyslím si, že by bolo lepšie alebo spravodlivejšie vydať pozemok Seii.

145. Pomponius, Rôzne pasáže, kniha XIV.

Ak požičiam peniaze tvojmu otrokovi a potom ho kúpim a on mi po manumitácii zaplatí, nemôže peniaze vymáhať.

146. Proculus, Listy, kniha VII.

Podal si žalobu De peculia proti pánovi za dlh jeho otroka a rozhodlo sa, že ručiteľia nie sú oslobodení. Ak by ten istý otrok, ktorému bolo zverené do správy jeho peculium, zaplatil peniaze, správne ste sa dočítali, že zábezpeky budú uvoľnené.

147. Callistratus, Monitorovací edikt, kniha I.

Menej ako celá suma sa platí buď podľa množstva, alebo podľa času.

Paulus, O edikte, kniha VIII.

149. Podľa našej praxe sa platba nemôže správne vykonať v prospech právneho zástupcu v súdnom konaní; je totiž absurdné, aby sa vykonala pred rozhodnutím vo veci tomu, komu nie je priznané právo na výkon rozhodnutia. Ak sa mu však poskytne na účely platby, bude po jej vykonaní prepustený.

149. Celsus, Digesty, kniha XX.

Ak dlh zaplatí môj zástupca, nemôžem ho vymáhať, pretože ak niekto ustanoví zástupcu na vykonávanie všetkých svojich obchodov, má sa za to, že mu nariadil, aby zaplatil jeho veriteľom peniaze, na ktoré majú nárok, a nie je potrebné čakať, kým splnomocniteľ transakciu ratifikuje.

150. Scaevola, Digest, kniha V.

Otec zomrel bez závetu a zanechal svoju dcéru ako dedičku. Jej matka uskutočnila obchod a spôsobila, že jej majetok predali bankári, a to všetko bolo zapísané na ich účtoch. Bankári vyplatili všetky výnosy z predaja a potom sa jej matka asi deväť rokov starala o všetko, čo bolo potrebné urobiť v mene jej maloletej dcéry, a nakoniec ju vydala a odovzdala jej svoj majetok. Vystala otázka, či dievča bolo oprávnené na nejakú žalobu proti bankárom, keď nie ona, ale jej matka určila cenu nehnuteľnosti, ktorú im dala na predaj. Odpoveď znela, že ak by existovali pochybnosti o tom, či sú bankári po vyplatení peňazí oslobodení od zodpovednosti zo zákona, malo by sa rozhodnúť, že sú oslobodení od zodpovednosti. Claudius: "V prípade, že by sa na základe zmluvy o prevode vlastníctva k nehnuteľnostiam, ktorá bola uzavretá medzi bankou a kupujúcim, mohli by sa tieto nehnuteľnosti previesť na kupujúceho: Lebo zostáva nasledujúca otázka s odkazom na oprávnenie konať, t. j. či cena majetku, o ktorom bankári vedeli, že patrí maloletému, bola zrejme vyplatená v dobrej viere matke, ktorá nemala právo správy. Preto ak by o tom vedeli, nezbavili by sa zodpovednosti, teda za predpokladu, že by sa ukázalo, že matka je platobne neschopná.

151. Same, Digest, kniha XXIX.

Veriteľ v súvislosti s niekoľkými svojimi pohľadávkami a zmenkami poskytol nasledujúce informácie: "Ja, Titius Maevius, potvrdzujem, že som dostal a mám v rukách (za čo som dal Gaiovi Titiovi prepustenie) celý zostatok na účte, po tom, čo bol vykonaný výpočet peňazí, na ktoré mi Stichus, otrok Gaia Tícia, dal zmenku." Vznikla otázka, či je možné podať žalobu na vymáhanie iných zmeniek, ktoré nepodpísal Stichus, ale len samotný dlžník. Odpoveď znela, že zanikol len ten záväzok, na ktorý bola uvedená platba.

152. Lucius Titius napísal Seiovi, ktorý mu dlhoval štyristo sesterciov na dve zmenky, z ktorých jedna bola na sto a druhá na tristo, aby mu poslal sumu zmenky na sto od Maevia a Septicia. Pýtam sa, či by bol Seius prepustený, keby tvrdil, že Maeviovi a Septiciovi zaplatil aj sumu zmenky na tristo sesterciov? Odpoveď znela, že ak mu veriteľ nedal pokyn, aby zaplatil zmenku na tristo sesterciov, alebo ak platbu po jej vykonaní neratifikoval, že nebude prepustený.

153. Lucius Titius v dvoch rôznych ustanoveniach, z ktorých jedno požadovalo pätnásť aurei s vysokou úrokovou sadzbou a druhé dvadsať s nižšou sadzbou, zaviazal Seia k rovnakému dátumu tak, že zmenka na dvadsať aurei mala byť zaplatená ako prvá, teda na septembrové idy. Dlžník po uplynutí lehoty na zaplatenie oboch stipulácií zaplatil dvadsaťšesť aurei a veriteľ neuviedol, na základe ktorej stipulácie bola platba vykonaná. Pýtam sa, či to,

čo bolo zaplatené, splnilo záväzok, ktorý bol splatný ako prvý, t. j. či sa má istina dvadsať aurei považovať za zaplatenú a zvyšných šesť za zaplatené ako úrok. Odpovedal som, že je obvyklé chápať to týmto spôsobom.

154. Ten istý, Digesty, kniha XXVII.

Syn v postavení dediča spravoval majetok svojho otca, požičal Semproniovi peniaze tvoriace jeho časť, ktoré dostal v splátkach, a potom, keďže bol maloletý, majetok odmietol. Vznikla otázka, či by bol správca otcovho majetku oprávnený na spravodlivú žalobu proti Semproniovi. Odpoveď znela, že v uvedenom prípade nič nenaznačuje, že ten, kto zaplatil, čo si požičal, by nemal byť oslobodený.

155. Labeo, Epitomes of Probabilities by Paulus, kniha VI.

Ak tvoj dlžník odmieta byť tebou prepustený a je prítomný, nemôže byť tebou prepustený proti svojej vôli. Paulus: Okrem toho môžeš svojho dlžníka, ak je prítomný, prepustiť aj bez jeho súhlasu, a to tak, že ho nahradíš niekým, s kým sa dohodneš na zaplatení dlhu s úmyslom vykonať nováciu; a aj keď ho neprepustiš, predsa, pokiaľ ide o teba, dlh okamžite zaniká, pretože ak sa ho pokúsiš vymáhať, budeš mať prekážku v podobe výnimky z dôvodu podvodu.

156. Pomponius, Listy, kniha IX.

Ak sľúbiš, že mi vydáš otroka, ktorý patrí inému, alebo ak ti to bolo nariadené závetom, a otrok by bol svojím pánom manumitovaný skôr, než by si bol povinný mi ho vydať, toto manumitovanie bude mať rovnaký účinok ako smrť, pretože ak otrok zomrie, nebudeš za to zodpovedný.

157. Ak však niekto, kto sľúbil dať otroka, a po tom, čo bol pánom ustanovený za dediča, ho odovzdá, aby bol slobodný pod podmienkou, bude prepustený.

158. Scaevola, Verejne prerokované otázky.

Ak sú dvaja spoludlžníci a jeden z nich vymenuje druhého za svojho dediča, pozrime sa, či sa záväzok nezlúči. Bolo rozhodnuté, že sa nezlúči. Aká bola výhoda tohto rozhodnutia? Ak dedič podá žalobu, aby mu bol majetok vydaný, musí mu byť vydaný buď preto, že je dedičom, alebo preto, že má naň nárok vo vlastnom mene. V tomto

případe však existuje veľký rozdiel, pretože ak môže byť jeden zo stipulantov vylúčený na základe dočasnej výnimky vyplývajúcej zo zmluvy, je dôležité vedieť, či dedič podáva žalobu vo vlastnom mene, alebo ako dedič, aby ste týmto spôsobom mohli zistiť, či bude dôvod na výnimku, alebo nie.

159. Opäť platí, že ak sú dvaja spolupodielníci a jeden z nich ustanoví druhého za svojho dediča, záväzok sa nezlúči.

160. Ak by však hlavný dlžník ustanovil dediča za svojho ručiteľa, záväzok sa zlúči. A možno považovať za všeobecné pravidlo, že ak sa hlavný záväzok pripojí k záväzku, ktorý je akcesorický, oba sa spoja, ale ak existujú dva hlavné záväzky, jeden z nich sa pripojí k druhému skôr na účely posilnenia žaloby, než aby došlo k zlúčeniu.

161. Aké je pravidlo, ak ručiteľ ustanoví hlavného dlžníka za svojho dediča? Podľa názoru Sabina záväzok splynie, hoci Proculus s ním nesúhlasí.

162. Papinianus, Otázky, kniha VIII.

Ak niekto, komu dlžník vyplatil peniaze patriace inému, naďalej požaduje vyplatenie toho, čo mu patrí, kým sú uvedené peniaze v jeho rukách, a neponúkne vrátenie toho, čo dostal, bude vylúčená výnimka z dôvodu podvodu.

163. Ak však požičiam peniaze, ktoré sú v mojom spoločnom vlastníctve, alebo ich zaplatím, právo na žalobu a oslobodenie okamžite vznikne s ohľadom na môj podiel, či už sa berie do úvahy nedeliteľný spoločný podiel na peniazoch, alebo sa tieto peniaze posudzujú nie čo do ich telesnej existencie, ale čo do ich výšky.

164. Keď však ručiteľ zaplatí peniaze patriace niekomu inému, aby bol zbavený zodpovednosti, a tieto sa minú, môže podať mandátnu žalobu. Ak teda zaplatí peniaze, ktoré ulúpil, môže podať mandátnu žalobu po tom, ako zaplatí sumu rozsudku získanú v konaní o krádeži alebo v konaní o navrátenie majetku.

165. Favius Januarius Papinianovi, Pozdrav: Titius dlhoval Gaiovi Seiovi určitú sumu peňazí na základe zmluvy o zverení a tiež ešte toľko z iného dôvodu, ktorú nemohol získať, ale po jej zaplatení ju nebolo možné vymáhať. Otroek, ktorý bol Titiovým zástupcom, zaplatil počas neprítomnosti svojho pána sumu peňazí, ktorá sa rovnala výške jednej z pohľadávok, a uviedol, že sa má započítať na celý dlh. Pýtam sa, na ktorú pohľadávku sa má považovať zaplatená suma za započítanú. Odpoveď znela, že ak Seius uviedol Titiovi, že platba by mala byť

započítaná na celý dlh, pojem "dlh" zrejme označuje len dlžnú sumu podľa trustu, a nie tú, o ktorú nemohol podať žalobu a po ktorej zaplatení nebolo možné peniaze vymáhať. Keďže však otrok, ktorý bol Titiovým zástupcom, zaplatil peniaze počas neprítomnosti svojho pána, vlastníctvo uvedených peňazí by neprešlo na veriteľa na základe takého záväzku, pri ktorom by bolo možné uplatniť výnimku, aj keby sa tvrdilo, že došlo k zaplateniu tohto dlhu; pretože nie je pravdepodobné, že by pán určil svojho otroka, aby zaplatil peniaze na dlh, ktorý nemal byť zaplatený; rovnako ako aby vykonal platbu z peculium s cieľom zbaviť otroka zodpovednosti ako ručiteľa, ktorú otrok prevzal bez ohľadu na prospech z jeho peculium.

166. Ten istý, Otázky, kniha XXVIII.

"Sľubuješ, že mi vydáš Sticha alebo Pamfila, podľa toho, ktorého si budem priať?" Keďže jeden z otrokov zomrel, možno žiadať len toho, ktorý prežil, ibaže by došlo k omeškaniu s vydaním toho, ktorý zomrel a ktorého si žalobca vybral; potom by totiž mal byť vydaný len ten, kto zomrel, ako keby bol jediný zahrnutý do záväzku.

167. Ak bol sľubujúci oprávnený vykonať výber a jeden z otrokov mal zomrieť, možno požadovať len toho, kto prežil. Ak by však jeden z nich zomrel činom dlžníka, keďže mal právo výberu, hoci medzitým možno žiadať len toho, kto môže byť dodaný, dlžník nemôže ponúknuť odhadovanú hodnotu toho, kto zomrel, ak by sa stalo, že by mal oveľa nižšiu hodnotu ako druhý; z dôvodu, že toto pravidlo bolo stanovené v prospech žalobcu a na potrestanie sľubovateľa. Napriek tomu, ak by druhý otrok neskôr zomrel bez zavinenia dlžníka, žalobu nemožno v žiadnom prípade podať na základe ustanovenia; keďže ten v čase svojej smrti nespôsobil, aby sa ustanovenie stalo účinným. Keďže však podvod by určite nemal zostať beztrestný, žaloba z tohto dôvodu môže byť použitá nie bezdôvodne. Pravidlo je iné, pokiaľ ide o osobu ručiteľa, ak zabije otroka, ktorý bol sľúbený; pretože bude zodpovedný za žalobu na základe stipulácie, rovnako ako by bol zodpovedný, ak by dlžník zomrel bez toho, aby zanechal dediča.

168. Prijatím dedičstva niekedy dochádza k splynutiu záväzku zo zákona; napríklad keď veriteľ vstúpi do dedičstva dlžníka ako jeho dedič, alebo na druhej strane dlžník vstúpi do dedičstva veriteľa. Niekedy nahrádza platbu, ak sa veriteľ, ktorý požičal peniaze poručencom bez oprávnenia jeho poručníka, stane jeho dedičom; z dedičstva si totiž nevyhradí len sumu, o ktorú sa poručenec obohatil, ale celú sumu dlhu. Občas sa stáva, že záväzok, ktorý je neplatný, je potvrdený prijatím dedičstva; ak sa totiž dedič, ktorý odovzdal dedičstvo v súlade s trebel'ským dekrétom senátu, stane dedičom oprávneného z poručníctva alebo ak sa žena, ktorá ručí za Tícia, stane jeho dedičkou, občiansky záväzok začne strácať výhodu výnimky z dôvodu dedičstva osoby, ktorá bola

zodpovedná zo zákona, pretože nie je vhodné prichádzať na pomoc žene, ktorá preberá zodpovednosť vo vlastnom mene.

169. Bežné tvrdenie, že ručiteľ, ktorý sa stane dedičom hlavného dlžníka, je zbavený zodpovednosti ako ručiteľ, je pravdivé, keď sa zistí, že záväzok hlavného sľubujúceho je vyšší. Ak by totiž ručil len hlavný dlžník, ručiteľ bude oslobodený. Na druhej strane nemožno povedať, že záväzok ručiteľa nezaniká, ak má hlavný dlžník vlastnú osobnú obranu; lebo ak požičal peniaze v dobrej viere maloletému dvadsaťpäťročnému dlžníkovi a ten ich stratil a zomrel v čase, keď mohol požadovať úplnú náhradu, pričom zanechal svojho ručiteľa ako dediča, ťažko možno tvrdiť, že právo podľa prétorského zákona, ktorým maloletý mohol získať úľavu, chráni záväzok ručiteľa, ktorý bol hlavným právom a ku ktorému bol záväzok ručiteľa akcesorický, bez toho, aby sa bral do úvahy prétorský zákon. Preto sa úľava z reštitúcie poskytne v stanovenej lehote ručiteľovi, ktorý sa stane dedičom maloletého.

170. Prirodzený záväzok zaniká na základe zákona, napríklad zaplacením peňazí, ako aj spravodlivou dohodou alebo prisahou; pretože záväzok spravodlivosti, ktorým sa udržiava sám, zaniká na základe spravodlivosti dohody, a preto sa hovorí, že ručenie poskytnuté maloletým je z týchto dôvodov uvoľnené.

171. Vystala otázka, či niekto môže ustanoviť takto: "Sľubuješ zaplatiť desať aurei mne, alebo môjmu synovi?" alebo takto: "Mne, alebo môjmu otcovi?". V takýchto prípadoch možno veľmi správne rozlišovať, pretože keď stipuluje syn, otec sa pridáva len vtedy, keď sa stipulácia nedá nadobudnúť pre neho; a na druhej strane nič nebráni tomu, aby sa syn pridával vždy, keď stipuluje otec, pretože keď otec stipuluje za svojho syna, rozumie sa, že stipuluje za seba, keď to neurobí výslovne. V uvedenom prípade je zrejmé, že syn sa pridáva nie s odkazom na záväzok, ale na účely platby.

172. Ustanovujem, aby sa užívacie právo udelilo mne alebo Titiovi. Ak Titius stratí svoje občianske práva, oprávnenie platiť mu nezaniká, pretože môžeme stanoviť takto: "Sľubuješ, že budeš platiť mne alebo Titiovi, ak sa zmení jeho postavenie?"

173. Keď sa pridá blázon alebo poručník, peniaze sa môžu správne vyplatiť jeho opatrovníkovi alebo poručníkovi, ak sa platba môže legálne uskutočniť aj im na účely splnenia podmienky. Toto pravidlo by sa podľa Labea a Pegasa malo prijať z dôvodu jeho všeobecnej výhodnosti. Možno ho prijať, ak boli peniaze použité v prospech opatrovanca alebo blázna. Tak je to aj v prípade, keď je niekomu prikázané zaplatiť pánovi a on platí svojmu otrokovi, aby mohol zaplatiť svojmu pánovi. Ale ak je mu prikázané zaplatiť otrokovi a on zaplatí svojmu pánovi,

nechápe sa, že splnil podmienku, ak mu nezaplatí so súhlasom otroka. Rovnaký názor treba vysloviť aj v súvislosti s platbou, ak Sempronius, ktorý si stanovil, že desať aurei má zaplatiť jemu alebo Stichovi, Maeviovmu otrokovi, dlžník zaplatí peniaze Maeviovi, pánovi otroka.

174. Ak má veriteľ v držbe majetok svojho dlžníka, ktorý mu nepatrí, a získa z neho toľko, koľko by oslobodil dediča, keby mu zaplatil ktorýkoľvek iný držiteľ majetku, nemožno povedať, že ručiteľia sú oslobodení, pretože nemožno predpokladať, že ten, od koho bol majetok vyst'ahovaný, zaplatil peniaze.

175. Dopustili ste sa podvodu, aby ste sa vyhli držbe toho, čo ste vzali z nehnuteľnosti patriacej inému. Ak sa držiteľ sám vzdá nehnuteľnosti alebo zaplatí jej odhadnú hodnotu na súde, transakcia bude vo váš prospech, pretože žalobca už nemá na veci žiadny záujem. Ak však vy, ktorý ste predtým boli žalovaný, vykonáte platbu z dôvodu podvodu, ktorého ste sa dopustili, nebude to v žiadnom prípade v prospech držiteľa nehnuteľnosti.

176. Ak na základe môjho príkazu požičiaš peniaze Titiovi, zmluva tohto druhu sa podobá zmluve uzavretej medzi poručníkom a dlžníkom jeho poručenca; a preto ak je mandatár žalovaný a je proti nemu vynesovaný rozsudok, rozum naznačuje, že dlžník nebude prepustený, aj keď peniaze mohli byť zaplatené, ale veriteľ musí postúpiť svoje práva na žalobu voči dlžníkovi mandatárovi, aby mu ten mohol zaplatiť. To súvisí s porovnaním, ktoré sme urobili v súvislosti s poručníkom a dlžníkom jeho poručenca; keďže totiž poručník zodpovedá svojmu poručencovi za to, že nepodal žalobu proti svojmu dlžníkovi, ak je podaná žaloba proti jednému, druhý nebude oslobodený; a ak má poručník proti sebe vydaný rozsudok, táto skutočnosť nebude na prospech dlžníka. Okrem toho sa zvyčajne uvádza, že proti opatrovníkovi by sa mala podať opačná žaloba o poručníctvo, aby bol opatrovník nútený postúpiť svoje práva na žalobu proti dlžníkom.

177. Ak by veriteľ prehral svoj spor proti dlžníkovi vlastnou vinou, je pravdepodobné, že nemôže od mandatára získať nič prostredníctvom žaloby na poručníctvo, keďže sám zavinil, že nemohol postúpiť svoje práva na žalobu mandatárovi.

178. Ak sa kupujúci a predávajúci dohodnú skôr, ako niektorý z nich čokoľvek dodá, že predaj sa má zrušiť, ručiteľ, ktorý bol prijatý, bude po zrušení zmluvy prepustený.

179. Tá istá kniha, Názory, kniha XI.

Dlžník poručenca, ktorého poveril jeho poručník, vyplatil peniaze veriteľovi tohto poručenca. K uvoľneniu dôjde, ak sa preukáže, že sa tak stalo bez podvodnej dohody s poručníkom. Ak však dôjde k podvodu, veriteľ poručníka bude voči poručencovi zodpovedný na základe interdiktú založeného na podvode, ak sa preukáže, že sa na ňom podieľal.

180. Ak sa poručenka stala dedičkou sudcu, ktorý podvodne ustanovil poručníka inej maloletej, jej poručníci sa s ním dohodli. Opatrovníčka odmietla tento kompromis ratifikovať. Napriek tomu bude oslobodená z peňazí svojho poručníka a poručníci nemôžu podať prétorskú žalobu proti maloletému, ktorý dostal to, na čo mal nárok. Je zrejmé, že ak by maloletý po zrušení transakcie uprednostnil vrátenie peňazí poručníkovi poručníčky, bude oprávnený podať prétorskú žalobu proti uvedenému poručníkovi, ktorý bol dedičom sudcu.

181. Sestra, ktorej patrilo odkaz od jej brata, ktorý bol dedičom, po podaní žaloby na vymoženie odkazu uzavrela kompromis; a keďže sa uspokojila s dlžníkovou zmenkou, nepodnikla žiadne ďalšie kroky na získanie svojho odkazu. Bolo rozhodnuté, že hoci nedošlo k delegácii a k uvoľneniu, riziko zmenky bolo stále jej. Preto ak by sa domáhala dedičstva po uzavretí dohody, mohla by byť právne vylúčená na základe výnimky založenej na dohode.

182. Ak sú záložné práva poskytnuté na dve zmluvy súčasne, veriteľ by mal započítať akúkoľvek sumu, ktorú dostane na tieto dve zmluvy, v pomere k výške každého dlhu, a výber nezávisí od jeho vôle, keďže dlžník predložil hodnotu majetku založeného na uvedené zmluvy spoločne. Bolo rozhodnuté, že ak by boli dátumy oddelené a nadhodnota záloh by bola zodpovedná, prvý záväzok by bol zákonne zaplatený cenou získanou za zálohu a druhý nadhodnotou tej istej.

183. Keď niekto, kto bol ustanovený za dediča, zvažuje, či prijme dedičstvo, a peniaze boli omylom vyplatené náhradníkovi na splnenie dlhu a dedičstvo mu potom prípadne, dôvod podmienky zaniká. Z tohto dôvodu záväzok dlhu zaniká.

184. To isté, Definície, kniha II.

Keď dlžník platí peniaze na účet viacerých pohľadávok a neoznačí, ktorú z nich chce splniť, za prednostnú sa považuje tá, ktorá zahŕňa infláciu; ďalej tá, ku ktorej sa viaže pokuta; tretia, ktorá je zabezpečená hypotékou alebo záložným právom k nehnuteľnosti; a po nej má prednosť individuálny záväzok, a nie ten, za ktorý ručí iný, ako napríklad záväzok ručiteľa. Staroveké autority stanovili toto pravidlo, pretože sa im zdalo pravdepodobné, že

svedomitý dlžník, ak by bol riadne poučený, by takto uzavrel svoj obchod. Ak neexistuje žiadna z týchto podmienok, platba by sa mala najprv vykonať na základe najstaršej pohľadávky. Ak je zaplatená suma vyššia ako suma, ktorú vyžaduje ktorýkoľvek jednotlivý dlh, pričom prvý záväzok, ktorý má prednosť, bol splnený, prebytok sa bude považovať za pripísaný na druhý záväzok, a to buď na úplné uspokojenie, alebo na účely jeho zníženia v tomto rozsahu.

185. Paulus, Otázky, kniha XV.

Istý muž zaťažil svoj majetok a neskôr zriadil dodatočné záložné právo na jeden z pozemkov tým, že ho prisľúbil ako veno pre svoju dcéru a previedol ho. Ak by táto bola veriteľom vyst'ahovaná, treba konštatovať, že muž môže postupovať na základe prisľubu vena, rovnako ako keby otec dal ako veno svojej dcére otroka, ktorý mal byť pod podmienkou slobodný, alebo dedičstvo, ktoré bolo podmiennečne odkázané; odovzdanie týchto vecí totiž nemôže znamenať zbavenie sa zodpovednosti, teda okrem prípadov, keď je isté, že zostanú nedotknuté.

186. Iný názor treba vysloviť v súvislosti s peniazmi alebo majetkom, ktorý si patrón podľa faviánskeho práva vezme pre seba po smrti svojho slobodníka; pretože tento úkon, keďže je nedávny, nemôže zrušiť oslobodenie od zodpovednosti, keď už bolo raz získané.

187. Maloletý, ktorý dovŕšil dvadsaťpäť rokov a bol oklamáný svojím veriteľom, má nárok na výhodu tohto pravidla a môže dosiahnuť vrátenie všetkého, čo zaplatil na účet svojho dlhu.

188. Ak otec zaplatí peniaze patriace castrense peculium, musíme to chápať rovnako, ako keby zaplatil tým, čo patrilo inému; hoci to môže zostať vo vlastníctve toho, komu to bolo zaplatené, ak by syn zomrel prvý a bez závetu. Za nadobudnuté sa však považuje až vtedy, keď syn zomrie a udalosť oznámila, komu to patrí. Toto je jeden z prípadov, v ktorých veci, ktoré sa vyskytnú neskôr, ukazujú, čo sa stalo predtým.

189. Môžem platne stanoviť, aby sa desať aurei vyplatilo mne alebo Titiovi absolútne na Kalendy; alebo podmiennečne mne na Kalendy v januári, alebo Titiovi na Kalendy vo februári. Môže vzniknúť pochybnosť o jej platnosti, ak sa má vyplatiť mne na februárové kalendy a Titiovi na januárové kalendy. Lepšie je však povedať, že toto ustanovenie je platné, pretože keďže toto ustanovenie sa vzťahuje na pevne stanovený čas, platba mne nemôže byť vykonaná pred Kalendami februára; a preto môže byť platba vykonaná aj jemu.

190. Ak niekto stipuluje za seba alebo za Tícia a hovorí, že ak nezaplatíš Tíciovi, musíš zaplatiť jemu, má sa za to, že stipuloval podmienne. Preto aj keby bola podmienka urobená takto: "Ustanovuješ, že mi zaplatíš desať aurei, alebo Titiovi päť?" a päť sa zaplatí Titiovi, hlavný dlžník bude oslobodený, pokiaľ ide o ustanovujúceho. To možno pripustiť, ak sa výslovne predpokladalo, že sa sľubujúcemu takpovediac uloží pokuta, ak sa platba nevykoná Titiovi. Ak však niekto stipuluje len za seba alebo za Titiusa, Titius sa pridáva len kvôli platbe; a preto ak mu bolo zaplatených päť aurei, ostatných päť stále zostáva v záväzku. A na druhej strane, ak stanovím, že päť aurei sa má zaplatiť mne a desať jemu, a päť sa zaplatí Titiovi, podmienky stanovenia neumožňujú, aby som bol oslobodený. Okrem toho, ak zaplatí desať a nepožiada o vrátenie piatich, desať mi bude patriť na základe mandátnej žaloby.

191. Ustanovujem, že sa má vyplatiť mne v Ríme alebo Titiovi v Efeze. Uvidíme, či platbou Titiovi v Efeze bude dlžník zbavený záväzku voči mne. Ak ide o rôzne úkony, ako si myslí Julianus, otázka nie je rovnaká. Lebo keďže dlžník je oslobodený z dôvodu platby, ktorá je hlavnou vecou, bude oslobodený, aj keby som stanovil, že Stichus bude daný mne a Pamphilus Titiovi, a on odovzdá Pamphila Titiovi; ale keď stanovím len úkon, napríklad za stavbu domu na mojom pozemku alebo na pozemku Tícia, ak on stavia na pozemku Tícia, nedôjde k oslobodeniu? Lebo nikto nepovedal, že keď sa jeden úkon dáva za druhý, dochádza k oslobodeniu. Lepší názor je, že v tomto prípade k nemu dochádza, pretože sa nepovažuje jeden úkon za vykonaný za iný, ale uskutočňuje sa voľba sľubujúceho.

192. Ak otrok, ktorý je predmetom užívacieho práva, stanoví s odkazom na majetok užívateľa alebo v prospech vlastníka nehnuteľnosti, alebo v prospech samotného užívateľa, stanovenie je neplatné. Ak sa však dohodne s odkazom na majetok vlastníka, v prospech vlastníka alebo v prospech užívateľa, dohoda bude platná, pretože v tomto prípade môže užívateľ len prijať platbu, ale nemôže nadobudnúť žiadny záväzok.

193. Sľúbil som pozemok patriaci inému a vlastník na tomto pozemku postavil dom. Vzniká otázka, či stipulácia zaniká. Odpovedám, že ak som sľúbil cudzieho otroka a ten by mal byť svojím pánom manumitovaný, budem oslobodený. Celsovo tvrdenie sa neakceptuje; to znamená, že ak by ten istý otrok mal byť opäť znížený na nevoľníctvo na základe akéhokoľvek zákona, bude sa považovať za iného otroka. A podobný argument nepoužíva ani vtedy, keď hovorí, že ak by majiteľ tej istej lode po tom, čo si ju sľúbil, rozobral a potom ju znovu postavil z toho istého materiálu, budeš za to zodpovedný. V tomto prípade ide totiž o tú istú loď, ktorú ste sľúbili vybaviť, takže sa zdá, že záväzok skôr pozastavil, než zanikol. Tento prípad by bol podobný prípadu manumitovaného otroka, ak predpokladáte, že loď bola rozobratá s úmyslom pretvoriť materiály, z ktorých sa skladala, na iné účely,

a potom, keď si to vlastník rozmyslel, boli opäť zložené. Táto posledná loď sa totiž zdá byť inou loďou, rovnako ako otrok sa zdá byť iným človekom. Pozemok, na ktorom bol dom postavený, však spôsobuje, že vzniká rozdiel, pretože neprestáva existovať; a ďalej, možno si ho nárokovať a zaplatiť jeho odhadnú hodnotu, pretože pozemok je súčasťou domu, a to dokonca jeho väčšou časťou, keďže k nemu patrí aj povrch. Iný názor však treba vysloviť, ak by sľúbený otrok bol zajatý nepriateľom, pretože za týchto okolností si ho nemožno nárokovať, rovnako ako keby na to ešte nenastal čas; ak by sa však vrátil podľa práva postliminum, potom si ho možno zákonne nárokovať, pretože tento záväzok zostáva v pozastavení, ale pozemok naďalej existuje, rovnako ako všetky ostatné materiály, z ktorých sa stavba skladá. Napokon zákon dvanástich tabúl stanovuje, že osoba môže získať späť dreva pripevnené k svojmu domu, ale medzitým zakazuje ich odstránenie a nariaďuje, aby sa zaplatila ich odhadnutá hodnota.

194. Paulus, Názory, kniha IV.

Zastáva názor, že dlžník by nemal byť nútený dostať svoje peniaze v inom majetku, ak mu tým vznikne nejaká škoda.

Ten istý, Názory, kniha X.

Ak sú v provincii ustanovení kurátori alebo poručníci, pýtam sa, či peniaze, ktoré im boli požičané na úrok v provincii pod podmienkou, že budú vyplatené v Ríme, im môžu byť vyplatené tam, keď uvedení kurátori alebo poručníci nemali správu majetku v Itálii; a ak sa im vyplatí, či bude dlžník oslobodený. Paulus vyslovil názor, že peniaze, ktoré boli dlžné poručníkovi, mohli byť správne vyplatené jeho poručníkom alebo kurátorom, ktorí vykonávali jeho záležitosti, a že tí, ktorí boli vymenovaní za poručníkov alebo kurátorov v provincii, zvyčajne nespravujú záležitosti svojho poručníctva v Taliansku, ak poručníci v provincii výslovne nestanovili, že sa im má vyplatiť v Ríme.

196. Ten istý, Názory, kniha XV.

Paulus vyslovil názor, že tí, ktorí sú podľa podmienok trustu povinní prispievať rovnakým dielom, sa zrejme nezbatia povinnosti, pretože niektorí ich kolegovia omylom prispeli viac, ako im patrilo.

197. Paulus tiež zastával názor, že záväzok dlžníka, ktorý platí, je jedna vec a pohľadávka veriteľa, ktorý predáva záloh, je vec druhá; keď totiž dlžník platí nejakú sumu peňazí, je v jeho moci určiť, na základe akého záväzku ju platí. Keď však veriteľ predáva zálohu, môže si jej cenu započítať aj na niečo, čo je splatné len z prirodzenosti, a preto po odpočítaní tohto prirodzeného dlhu môže požadovať zvyšok ako splatný.

198. Scaevola, Názory, kniha V.

Veriteľ odložil prijatie peňazí ponúkaných jeho dlžníkom, aby ich dostal v inom čase. Tieto peniaze, ktoré vtedy používala vláda, boli čoskoro potom na príkaz guvernéra stiahnuté z obehu ako obsahujúce príliš veľa medi. Určité peniaze patriace maloletému, ktoré boli uschované s cieľom investovať ich do dobrých bankoviek, sa tiež stali bezcennými. Vyvstala otázka, kto bude nútený znášať túto stratu? Odpovedal som, že podľa uvedených skutočností ju nebude nútený znášať ani veriteľ, ani poručník.

199. Keď sa strany pôžičky dohodli, pokiaľ ide o istinu dlhu, ale boli zapojené do súdneho sporu, pokiaľ ide o úroky, v odvolacom konaní sa nakoniec rozhodlo, že zaplatené úroky nemožno vymáhať a neskôr nebudú splatné. Pýtam sa, či sa zaplatené peniaze mali započítať na úroky, ako to požadoval žalobca, alebo sa mali použiť na zníženie istiny. Odpovedal som, že ak ten, kto ich zaplatil, povedal, že tak urobil preto, aby sa mohli započítať na istinu, nemali by sa započítať ako úroky.

200. Valerius, otrok Lucia Titia, vystavil nasledujúcu potvrdenku: "Dostal som od Maria Marina takú a takú sumu aurei, ktorá sa má započítať na väčšiu sumu." Pýtam sa, či sa má táto suma započítať na budúci rok, keďže predstavovala zostatok za minulý rok. Odpovedal som, že táto platba by sa mala považovať za zápočet na akúkoľvek sumu, ktorá bola splatná predtým.

201. Titius si požičal určitú sumu peňazí, sľúbil platiť úroky vo výške päť percent a niekoľko rokov tak aj platil a potom bez akejkoľvek dohody v tomto zmysle, ale z omylu a nevedomosti, platil úroky vo výške šesť percent. Ak by sa tento omyl zistil, pýtam sa, či by sa suma, ktorú zaplatil nad rámec úrokov dohodnutých v zmluve, zmenšila o istinu. Odpoveď znela, že ak by omylom zaplatil viac úrokov, ako dlhoval, prípadný preplatok by sa mal započítať na istinu.

202. Maecianus, Trusty, kniha II.

Keď dlžník, ktorý má viacero dlhov, zaplatí peniaze, Julianus veľmi správne zastáva názor, že by sa mali považovať za pripísané na záväzok, ktorý práve v čase, keď ich zaplatil, mohol byť nútený splniť v plnej výške.

203. Ten istý, Trusty, kniha VIII.

Platby a uvoľnenia vykonané dedičom pred prevodom dedičstva by sa mali ratifikovať.

204. Paulus, O falcidiánskom práve.

Keď v súvislosti s dedičom hovoríme, že by mal okamžite vrátiť poručiteľovi to, čo poručiteľ zaplatil pred prijatím dedičstva, treba to chápať tak, že sa pripúšťa určité mierne oneskorenie, pretože nemusí prísť okamžite s vreckom peňazí.

205. Gaius, O ústnych záväzkoch, kniha II.

Jedna vec je možnosť zaplatiť Titiovi v súlade s podmienkami ustanovenia a druhá, aby sa to uskutočnilo s mojím dovolením. Ak sa totiž platba riadne uskutoční na základe ustanovenia, veriteľovi sa môže legálne zaplatiť, aj keď to zakážem; ak však dovoľím, aby sa platba uskutočnila, nebude to legálne, ak predtým, než sa uskutoční, oznámim sľubujúcemu, aby nezaplatil.

206. Pomponius, Enchiridion, kniha II.

Ústny záväzok sa plní buď prirodzenou, alebo občianskoprávnou cestou. Prirodzene sa plní napríklad zaplatením, alebo ak majetok uvedený v ustanovení zanikol bez zavinenia sľubujúceho. Občianskoprávne sa plní napríklad uvoľnením, ako napríklad v prípade, keď sa práva sľubujúceho a sľubujúceho spoja v tej istej osobe.

207. Paulus, Manuály, kniha II.

Ak niekto na základe môjho mandátu urobí stipuláciu, ktorá sa má vykonať po mojej smrti, platba sa mu zákonne vykoná, pretože také je záväzkové právo. Preto mu môže byť zákonne zaplatené aj proti môjmu súhlasu. Keď som však svojmu dlžníkovi nariadil, aby niekomu zaplatil po mojej smrti, platba sa legálne nevykoná, pretože mandát sa smrťou ruší.

Tit. 4. Ohľadom prepustenia.

208. Modestinus, Pravidlá, kniha II.

Uvoľnenie je zbavenie sa zodpovednosti prostredníctvom vzájomného výsluchu, ktorým sa obe strany zbavujú povinnosti dodržiavať tú istú zmluvu.

209. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXIV.

Stanovuje sa, že poručenec môže byť zbavený zodpovednosti prostredníctvom prepustenia bez oprávnenia jeho poručníka.

210. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Nikto nemôže byť zbavený zodpovednosti prostredníctvom splnomocnenca, ani nemôže byť nikto zbavený zodpovednosti prepustením bez splnomocnenia.

211. Pomponius, O Sabinovi, kniha IX.

Uvoľnenie nemožno udeliť pod podmienkou.

212. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXXIV.

Uvoľnenie s dátumom od určitého času nemá žiadnu platnosť ani účinok, pretože uvoľnenie zbavuje osobu zodpovednosti rovnakým spôsobom ako platba.

213. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLVII.

Ak bolo uzavretých niekoľko ustanovení a sľubujúci požaduje prepustenie, ako nasleduje: "Potvrduješ prijatie toho, čo som ti sľúbil?" a je jasné, na čo sa odkazuje, len to bude disponovať prepustením. Ak to nie je jasné, všetky ustanovenia zaniknú, ak budeme mať na pamäti, že ak som mal v úmysle poskytnúť uvoľnenie jedného dlhu a vy ste žiadali uvoľnenie iného, bude transakcia neplatná.

214. Ten istý, O Sabinovi, kniha L.

Je isté, že prepustenie možno vykonať takto: "Potvrduješ prijatie desiatich aurei?" a druhá strana odpovie "potvrdzujem".

215. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLVIII.

Vyvstáva otázka, či prepustenie, ktoré nemá žiadne účinky, môže obsahovať platnú dohodu. Zahŕňa dohodu, pokiaľ nie je úmysel iný. Niektorí môžu povedať: "Nemôže to teda byť súhlas?". Prečo to nemôže byť? Predpokladajme, že ten, kto robí uvoľnenie, si je dobre vedomý toho, že bude bezúčinné, ho udeľuje; kto by mal pochybnosti o tom, že nešlo o dohodu, keďže nemal súhlas, ktorý sa vyžaduje na to, aby bola platná?

216. Keďže otrok, ktorý je v spoločnom vlastníctve, môže ustanoviť za jedného zo svojich pánov, môže za neho aj prijať prepustenie, a tým ho úplne zbaviť zodpovednosti. Octavenus je toho istého názoru.

217. Otrok v spoločnom vlastníctve môže prijať prepustenie od jedného zo svojich pánov za prepustenie druhého; tento názor zastáva aj Labeo. Napokon v Knihe pravdepodobnosti hovorí, že ak sa otrok dohodol so svojím prvým pánom v prospech druhého, ktorý je jeho partnerom, môže žiadať od druhého pána prepustenie a prostredníctvom neho oslobodiť svojho prvého pána, ktorého sám zaviazal záväzkom. Preto sa stáva, že záväzok uzavrie a zruší ten istý otrok.

218. Rozpustením sa môže zrušiť len ústna zmluva, pretože sa ňou ruší ústny záväzok, keďže sám je uzavretý ústne; pretože to, čo nebolo uzavreté slovami, sa nimi nemôže zrušiť.

219. Syn pod otcovskou kontrolou nezaväzuje svojho otca občiansky sľubom, ale zaväzuje sa sám. Preto syn pod otcovskou kontrolou môže požiadať o prepustenie, aby sa zbavil zodpovednosti, pretože je sám zaviazaný; ale otec

tým, že urobí výsluch s odkazom na prepustenie, nevyvolá žiadne právne účinky z dôvodu, že nie on sám, ale jeho syn je zaviazaný. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade otrokov; otrok sa totiž môže zbaviť záväzku prepustením, a dokonca aj prétorské záväzky zanikajú, ak sú voči pánovi, pretože taká je naša prax a prepustenie je súčasťou práva národov. Preto si myslím, že prepustenie možno vyjadriť v gréckom jazyku, ak sa použije rovnaká formula ako v latinčine, teda: "Uznávaš prijatie toľkých denárov?" "Súhlasím."

220. Paulus, O Sabinovi, kniha XII.

Časť ustanovenia môže byť zrušená prepustením, ako keď niekto povie: "Potvrduješ prijatie piatich z desiatich sesterciov, ktoré som ti sľúbil zaplatiť?" A tiež ak sa niekto spýta: "Potvrduješ prijatie polovice toho, čo som ti sľúbil?"

221. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXVI.

Ak však predmetom ustanovenia nie sú peniaze, ale nejaký iný majetok, ako napríklad otrok, môže byť prepustenie udelené na časť toho istého, ako môže byť udelené v prospech jedného z viacerých dedičov.

222. Paulus, O Sabinovi, kniha XII.

Jedným zo spôsobov nadobudnutia je oslobodenie vlastníka od záväzku; a preto otrok, v ktorom má niekto užívacie právo, môže získaním prepustenia oslobodiť užívateľa, pretože sa bude považovať za nadobúdateľa jeho majetku. Aj v prípade, keď máme len užívacie právo k majetku, platí rovnaké pravidlo. To isté hovoríme vo vzťahu k osobe, ktorá nám v dobrej viere slúži ako otrok, ako aj k iným osobám podliehajúcim našej moci.

223. Ak však prepustím otroka, ktorý sa sám zaviazal, že mi zaplatí, nemôžem využiť žiadnu prétorskú žalobu proti jeho pánovi, ktorá sa poskytuje s odkazom na peculium alebo z dôvodu prospechu plynúceho z majetku.

224. Ak otrok patriaci do pozostalosti pred jej zápisom požiada o prepustenie, ktoré sľúbil dať zosnulý, myslím, že je lepší názor, že bude oslobodený od zodpovednosti, takže týmto spôsobom bude oslobodená aj samotná pozostalosť.

225. Ale aj keď je pán v rukách nepriateľa, treba povedať, že prepustenie je potvrdené právom postliminium; pretože otrok môže ustanoviť za svojho pána, ktorý je v rukách nepriateľa.

226. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXVI.

S čímkoľvek, čo je splatné od určitého dátumu alebo pod určitou podmienkou, možno disponovať prostredníctvom prepustenia. Zdá sa však, že sa tak stane len vtedy, keď je podmienka splnená alebo keď nastal čas.

227. Ulpián, O Sabinovi, kniha L.

Lepšie je povedať, že záväzok za služby sľúbené prísahou slobodníka môže zaniknúť prepustením.

228. Ak to, čo je predmetom ustanovenia, nie je možné rozdeliť, prepustenie jeho časti nebude mať žiadnu platnosť ani účinok; ako napríklad vtedy, keď ide o služobnosť viazanú na rustikálny alebo mestský majetok. Je zrejmé, že ak je predmetom stipulácie užívacie právo, napríklad k tičínskej usadlosti, môže sa uvoľnenie týkať jej časti a užívacie právo k zostávajúcej časti pozemku bude naďalej existovať. Ak by však niekto ustanovil právo prechodu, a ustanovenie by bolo vydané na právo prejazdu alebo príjazdu, nebude mať žiadny účinok. Toto stanovisko by sa malo prijať aj v prípade, ak sa vydá výhrada pre príjazdovú cestu. Ak sa však udelí výpoveď pre právo prechodu aj pre právo príjazdu, výsledkom bude, že ten, kto sľúbil právo prechodu, bude prepustený.

229. Je isté, že každý, kto sa zaviazal pre pozemok a súhlasí s uvoľnením užívacieho práva alebo práva prechodu cez uvedený pozemok, sa dopúšťa konania, ktoré spôsobuje neplatnosť uvoľnenia; pretože ten, kto udeľuje uvoľnenie, musí tak urobiť pre celé právo alebo pre tú jeho časť, ktorá je zahrnutá v záväzku. Tieto veci však nie sú časťami pozemku, rovnako ako keby niekto, kto sa zaviazal k domu, udelil prepustenie pre kamene alebo okná, alebo pre stenu, alebo izbu.

230. Ak niekto, kto sa zaviazal k užívaniu, dá súhlas na užívanie a urobí tak v presvedčení, že mu prináleží len užívanie, nedôjde k žiadnemu súhlasu. Ak to však urobil s cieľom odpočítať ho od užívacieho práva, keď sa užívanie môže zriadiť bez užívacieho práva, treba rozhodnúť, že uvoľnenie je platné.

231. Ak niekto, kto sa zaviazal za otroka, dá Stichusovi potvrdenie, Julián v 54. knihe Digest hovorí, že prepustenie má účinok, a to zánik celého záväzku; pretože to, čo sľubujúci môže zaplatiť stipulantovi aj proti jeho súhlasu, čo je predmetom prepustenia, zbavuje prvého zodpovednosti.
232. Ak sa niekto zaviazne na pozemok, je rozhodnuté, že klauzula, ktorá má odkaz na podvod, nemôže byť zahrnutá do uvoľnenia, pretože to nepredstavuje časť dlhu, keďže to, čo je splatné, je jedna vec, a to, čo je uvoľnené, je druhá vec.
233. Ak sa niekto zaviazne za Sticha alebo desať aurei pod podmienkou a prijme Sticha alebo desať aurei a počas trvania podmienky Stichus zomrie, desať aurei zostane v záväzku, rovnako ako keby nedošlo k uvoľneniu.
234. Ak sa udelí prepustenie ručiteľovi, kde hlavný dlžník bol zodpovedný z titulu majetku, ale nie slovom, bude aj on prepustený? Naša prax je taká, že hoci hlavný dlžník nemusí byť zaviazaný slovami, napriek tomu bude zbavený zodpovednosti z dôvodu uvoľnenia poskytnutého jeho ručiteľovi.
235. Keď sa ručí za dedičstvo splatné pod určitou podmienkou a je mu poskytnuté uvoľnenie, dedičstvo bude splatné, len čo sa splní podmienka, od ktorej závisí jeho zaplatenie.
236. Ak niekto stanoví s ručiteľom túto podmienku: "Sľubuješ, že budeš ručiť za to, čo požičiam Titiovi?" a potom, skôr než mu požičia peniaze, dá ručiteľovi uvoľnenie, hlavný dlžník sa nezbaví ručenia, ale keď mu peniaze požičia, bude ručiť. Lebo hoci sa domnievame, že ručiteľ nie je oslobodený skôr, ako sú peniaze požičané hlavnému dlžníkovi, predsa len sa tento nemôže zbaviť záväzku na základe oslobodenia, ktoré predchádza jeho záväzku.
237. Opatrovník alebo kurátor neprítomnej osoby nemôže súhlasiť s uvoľnením, ani to nemôže urobiť zástupca, ale všetky tieto osoby musia urobiť novácie; pretože týmto spôsobom môžu udeliť uvoľnenie. Ani v ich prospech nemožno urobiť rozviazanie, ale ak sa najprv urobí novácia, môžu sa rozviazaním zbaviť záväzku. Tento prostriedok zvykneme uplatňovať vo vzťahu k neprítomnej osobe, keď sa s niekým dohodneme na vykonaní novácie toho, čo nám prvý dlží, a týmto spôsobom prepustíme toho, s kým sme sa dohodli. Výsledkom je, že neprítomná osoba je zbavená zodpovednosti na základe novácie a ten, kto je prítomný, je zbavený zodpovednosti na základe uvoľnenia.

238. Dedič, ako aj prétorskí nástupcovia môžu uvoľniť iných a byť týmto spôsobom uvoľnení.

239. Ak jeden z viacerých spoludlžníkov udelí uvoľnenie, bude sa vzťahovať na celú sumu, ktorá je splatná.

240. Paulus, O Sabinovi, kniha XII.

Ak sa prepustenie nezhoduje s podmienkou a ak to, čo je uvedené v prepustení, je pravda, je nedokonalé; pretože slová nemôžu byť zrušené slovami, ak sa navzájom nezhodujú.

241. Pomponius, O Sabínovi, kniha XXVII.

Ak niekto, kto sľúbil Stichovi, urobí nasledujúci výsluch: "Ako som sľúbil Stichovi, potvrdzuješ prijatie Sticha a Pamfila?", tak sa ho opýtame: "Ako som sľúbil Stichovi? Myslím si, že prijatie je platné a že zmienka o Pamphilovi je len zbytočná; rovnako ako keď niekto, kto sľúbil desať aurei, urobí nasledujúci výsluch: "Keďže som ti sľúbil desať aurei, potvrdzuješ prijatie dvadsiatich?", bude zbavený zodpovednosti za desať.

242. Ulpián, Spory, kniha VII.

Ak sa prepustenie udelí jednej z viacerých osôb, ktoré sú zaviazané, nebude prepustená len ona, ale aj všetci tí, ktorí sú zaviazaní spolu s ňou; kedykoľvek sa totiž prepustenie udelí jednej z dvoch alebo viacerých osôb, ktoré sú zaviazané z toho istého záväzku, sú aj ostatní prepustení, nie preto, že im bolo udelené prepustenie, ale preto, že ten, kto bol prepustením zbavený zodpovednosti, sa považoval za toho, kto dlh zaplatil.

243. Ak sa poskytne ručenie za zaplatenie rozsudku a je mu poskytnuté prepustenie, osoba, proti ktorej bol rozsudok vydaný, sa tiež zbaví zodpovednosti.

244. Julianus, Digesty, kniha LIV.

Ak sa niekto zaviazá za otroka alebo desať aurei a dostane potvrdenie na päť, zaniká časť záväzku a môže žiadať päť alebo polovicu otroka.

245. Florentinus, Inštitúcie, kniha VIII.

Uvoľnenie a oslobodenie od záväzku možno udeliť buď v jednej, alebo vo viacerých zmluvách, či už sú isté, alebo neisté; alebo s odkazom na niektoré, s výhradou ostatných; alebo pre všetky, z akéhokoľvek dôvodu.

246. Nasledujúci vzor je formulár ustanovenia a oslobodenia od záväzkov, ktorý vypracoval Gallus Aquilius: "Všetko, čo mi dlhuješ alebo budeš dlhovať z akéhokoľvek dôvodu, buď teraz, alebo po určitom dátume, o čo teraz môžem alebo budem môcť proti tebe podať žalobu na základe pohľadávky alebo práva na vymáhanie; alebo akýkoľvek môj majetok, ktorý máš, držiš alebo vlastníš, a celú hodnotu ktorejkoľvek z vyššie uvedených vecí, Aulus Agerius ustanovil a Numerius Nigidius sľúbil zaplatiť. A Numerius Nigidius sa opýtal Aula Ageria, či uznáva prijatie toho, čo mu sľúbil, a Aulus Agerius udelil Numeriovi Nigidiovi na to isté prepustenie."

247. Ulpián, Pravidlá, kniha II.

Ak by sa prepustenie udelilo niekomu, kto nie je viazaný slovami, ale majetkom, nebude síce zbavený zodpovednosti, ale môže sa brániť námietkou z dôvodu zlej viery alebo z dôvodu neformálnej dohody.

248. Medzi prepustením a potvrdením existuje nasledujúci rozdiel: prepustením dochádza k absolútnemu zbaveniu sa zodpovednosti, aj keď peniaze neboli zaplatené; potvrdenie však nemá tento účinok, pokiaľ peniaze neboli skutočne zaplatené.

249. Ten istý, O edikte, kniha LXXVII.

Ak bolo udelené oslobodenie s odkazom na ustanovenie, ktorým sa stanovuje zaplatenie rozsudku, Marcellus hovorí, že ostatné časti ustanovenia zanikajú, pretože nemôžu byť vložené inak, ako aby sa umožnilo rozhodnutie vo veci.

250. Venuleius, Stipulations, kniha XI.

Ak stipulujem za účelom vykonania novácie z dôvodu dedičstva, ktoré mi bolo odkázané pod určitou podmienkou, a vzdám sa práva naň skôr, ako sa podmienka splní, syn Nerva hovorí, že aj keby sa podmienka splnila, nebudem

mať nárok na žalobu podľa závetu, pretože došlo k novácii, ani ju nemôžem podať na základe stipulácie, pretože právo na ňu zaniklo vzdaním sa práva.

251. Gaius, O ústnych záväzkoch, kniha III.

Otrok nemôže dať prepustenie na základe príkazu svojho pána.

Labeo, Epitomes of Probabilities, Paulus, kniha V.

Ak by som ti dal prepustenie, nebudem z tohto dôvodu zbavený zodpovednosti, pokiaľ ide o teba. Paulus: Keď však došlo k nájmu, prenájmu, kúpe alebo predaju na základe zmluvy a majetok ešte nebol odovzdaný, hoci by s uvoľnením súhlasila len jedna zo zmluvných strán, oslobodené však budú všetky.

Tit. 5. O prétorských ustanoveniach.

253. Ulpián, O edikte, kniha LXX.

Existujú tri druhy prétorských ustanovení, a to súdne, varovné a spoločné.

254. Súdnymi nazývame tie stipulácie, ktoré sa vkladajú kvôli rozsudku, aby sa dosiahla jeho ratifikácia, aby sa mohol zaplatiť, alebo sa doručilo oznámenie s odkazom na výstavbu nového diela.

255. Opatrovnicke ustanovenia sú tie, ktoré nahrádzajú súdny proces a zavádzajú sa, aby sa umožnilo podanie novej žaloby; také sú ustanovenia s odkazom a opatrovníctvom, aby sa umožnila ratifikácia a aby sa zabránilo hroziacej škode.

256. Bežné stipulácie sú tie, ktoré sa uzatvárajú s cieľom prinútiť stranu, aby sa dostavila na súd.

257. Treba mať na pamäti, že všetky stipulácie sú svojou povahou varovné, pretože v zmluvách tohto druhu je zámerom, aby sa ich prostredníctvom osoba stala istejšou a bezpečnejšou.

258. Niektoré z týchto prétorských ustanovení vyžadujú záruku, iné len sľub; je však veľmi málo takých, ktoré vyžadujú len sľub, a keď ich vymenujeme, bude zrejmé, že tie, ktoré sa spomínajú, nie sú sľuby, ale záväzky so zárukou.

259. Ustanovenie týkajúce sa oznámenia o novom diele niekedy obsahuje zábezpeku a niekedy sľub. Z toho vyplýva, po akom druhu oznámenia o prerušení nového diela by sa mala poskytnúť zábezpeka? Ako by sa mala poskytnúť? Zábezpeka sa musí poskytnúť v prípade diela, ktoré je postavené na súkromnom pozemku, ale ak je postavené na verejnom pozemku, postačí len príslub. Tí, ktorí uzatvárajú zmluvy vo vlastnom mene, však sľubujú; tí, ktorí uzatvárajú zmluvy v mene iného, poskytujú zábezpeku.

260. Podobne v prípade hroziacej škody sa niekedy dáva sľub a inokedy sa poskytuje zábezpeka; keď sa totiž niečo stavia na verejnom toku, poskytuje sa zábezpeka, ale v súvislosti s domami sa dáva len sľub.

261. Sľubom je dvojnásobná náhrada škody, pokiaľ nebola uzavretá dohoda, že sa má poskytnúť zábezpeka.

262. Ak však existuje nejaký spor, ako napríklad, ak sa na účely obťažovania protivníka uvádza, že sa má zložiť stipulácia, sám prétor má rozhodnúť o veci sumárne a buď nariadiť, aby sa poskytla zábezpeka, alebo ju odmietnuť.

263. Ak sa však má v stipulácii niečo pridať, ubrať alebo zmeniť, patrí to do právomoci prétora.

264. Paulus, O edikte, kniha LXXIII.

Pratoriánske ustanovenia sa týkajú buď vrátenia majetku, alebo neurčitej sumy,

265. Ako napríklad ustanovenie týkajúce sa oznámenia o novom diele, podľa ktorého sa ustanovuje, že všetko sa uvedie do pôvodného stavu. Preto bez ohľadu na to, či žalobca alebo žalovaný zomrie a zanechá niekoľko dedičov, a bez ohľadu na to, či niektorý z nich vec získa, alebo ju prehrá, všetko sa musí uviesť do pôvodného stavu, pretože pokiaľ niečo zostane, nemôže sa zdať, že došlo k úplnej reštitúcii.

266. Ustanovenie zahŕňa neurčitú sumu, keď sa uzavrie dohoda, že rozsudok bude zaplatený; že hlavný dlžník potvrdí, čo bolo vykonané; že škoda nebude spôsobená; a iné veci tohto druhu. S odkazom na ne možno povedať, že sa rozdeľujú medzi dedičov, hoci možno tvrdiť, že stipulácia, ktorú urobil zosnulý a ktorá po ňom zostupuje, nemôže v osobách jeho dedičov spôsobiť, že ich stav je odlišný. Na druhej strane je však úplne odôvodnené, že ak jeden z dedičov stipulanta získa svoj podiel, stipulácia sa stane účinnou, pokiaľ ide o jeho podiel; keďže to spôsobujú slová stipulácie: "V prípade, že by sa mal majetok vyporiadať, bolo by to potrebné, aby sa vyporiadať mohol.

267. Ak však jeden z dedičov sľubujúceho vlastní celý majetok, Julianus hovorí, že rozsudok musí byť vyneseny proti nemu v plnom rozsahu. Možno pochybovať o tom, či on sám, ako aj jeho ručiteľia, sú zodpovední na základe stipulácie, alebo či vôbec zodpovedajú; a je otázkou, či sa stipulácia stáva účinnou. Ak by držiteľ zomrel po tom, ako sa pripojilo vydanie, nemal by byť proti jednému z dedičov vydaný rozsudok o väčšom podiele, než na aký má nárok z dedičstva, aj keď môže mať v držbe celý pozemok.

268. Ulpián, O edikte, kniha LXXIX.

Všeobecne platí, že vo všetkých prétorských ustanoveniach sa poskytuje zábezpeka, a to aj zástupcom.

269. Paulus, O edikte, kniha LXXV.

Do prétorských ustanovení sa často zasahuje, keď bez zavinenia stipulanta prestane existovať zábezpeka.

270. Ten istý, O edikte, kniha XLVIII.

Pri všetkých prétorských stipuláciách treba poznamenať, že ak môj zástupca stipuluje v môj prospech, žaloba bude na základe stipulácie podaná v môj prospech, ak sa preukáže náležitý dôvod. To isté sa deje, keď je faktor v takom postavení, že jeho osobným pričinením príde príkazca o svoj. tovar; napríklad keď sa má predať jeho majetok, lebo prétor má prísť príkazcovi na pomoc.

271. Ten istý, O Plautiovi, kniha XIV.

Vo všetkých prétorských ustanoveniach, v ktorých sa má niečo predtým vykonať, a ak sa to nevykoná, uložíme pokutu, ustanovenie nadobúda účinnosť na základe pokuty.

272. Ulpián, O edikte, kniha XIV.

Pretoriánska záruka vyžaduje, aby sa osoby dostavili samy za seba, a nikto nemôže nahradiť tento druh záruky zálohami alebo zložením peňazí či predmetov zo zlata alebo striebra.

273. Papinianus, Otázky, kniha V.

Paulus hovorí, že keď je niekto ustanovený pod podmienkou a je uznaný za schopného držať majetok, bude nútený poskytnúť zábezpeku náhradníkovi, ale na vzdialenejší dátum. Pretor si totiž neželá, aby sa prospech, ktorý udeľuje, stal zdrojom podvodu, a môže sa zdať, že človek požaduje zábezpeku za účelom obťažovania, keď ho predchádza iný.

274. Keď bolo dedičstvo odkázané Maeviovi a Titiovi za opačných podmienok, zábezpeka sa poskytuje obom, pretože obaja očakávajú dedičstvo podľa závetu zosnulého.

275. Venuleius, Stipulations, kniha I.

V prétorských ustanoveniach, ak je jazyk nejednoznačný, je povinnosťou prétora ho vyložiť, pretože treba určiť jeho zámer.

276. Ulpián, Názory, kniha I.

Odpovedá Valerianus. Ak pretor, ktorý predtým nariadil, aby sa zábezpeka poskytla na tri roky, neskôr nariadi, aby sa poskytla na dlhší čas, pretože si želal, aby sa upustilo od prvého ustanovenia, má sa za to, že udelil výnimku tým, ktorí boli viazaní prvým ustanovením.

277. Venuleius, Skutky, kniha VIII.

V stipuláciách, ktoré obsahujú prísľub takej sumy, akú má majetok hodnotu, je vhodnejšie uviesť konkrétnu sumu, a to z toho dôvodu, že často je ťažké preukázať výšku podielu každej z dotknutých osôb a tento sa znižuje na veľmi malú sumu.

Tit. 6. O zabezpečení majetku poručníka alebo maloletého.

278. Paulus, O edikte, kniha XXIV.

Ak je daná záruka, že majetok poručenca bude v bezpečí, konanie sa môže začať na základe tohto ustanovenia vždy, keď je možné podať žalobu o poručníctvo.

279. Ulpián, O edikte, kniha LXXIX.

Ak je maloletý neprítomný alebo nemôže hovoriť sám za seba, môže za neho ustanoviť jeho otrok. Ak nemá otroka, treba zaňho kúpiť otroka. Keď však nie je za čo kúpiť, alebo to nie je vhodné, zastávame názor, že verejný otrok môže určite stipulovať v prítomnosti prétora.

280. Ten istý, O edikte, kniha XXXV.

Alebo prétor môže určiť niekoho, komu možno dať zábezpeku.

281. Ten istý, O edikte, kniha LXXIX.

Takýto otrok nenadobúda pre maloletého zo zákona, lebo nenadobúda; ale prétorská žaloba na základe ustanovenia môže byť maloletému udelená.

282. Na základe tejto stipulácie sa však maloletému poskytuje záruka prostredníctvom zábezpeky.

283. Treba pripomenúť, že touto stipuláciou nie je viazaný len poručník, ale aj ten, kto obchod uzatvára namiesto poručníka, ako aj ich ručiteľia.

284. Ten, kto obchod nevykonával, však nebude zodpovedný, pretože žalobu o poručníctvo nemožno podať proti tomu, kto ho nevykonával; mal by však byť žalovaný v prétorskej žalobe, pretože sa stiahol na vlastné riziko, a napriek tomu ani on sám, ani jeho ručiteľia nebudú zodpovední v žalobe založenej na ustanovení. Preto by mal byť nútený prevziať správu trustu, aby mohol byť zodpovedný na základe stipulácie.

285. Rozhodlo sa, že táto doložka nadobúda účinnosť, keď sa poručníctvo skončí, a že vtedy začínajú ručiteľia zodpovedať. Pravidlo je odlišné, pokiaľ ide o poručníka. Odlišné je aj v prípade, keď niekto uzavrel obchod namiesto poručníka. Preto ustanovenia tohto druhu, ak existuje poručník, nadobúdajú účinnosť, keď sa poručníctvo skončí, ale ak niekto, kto konal ako poručník, spravoval poručníctvo, je správne zastávať názor, že hneď ako začne byť majetok nezabezpečený, ustanovenie nadobudne účinnosť.

286. Keď je poručník zajatý nepriateľom, pozrime sa, či sa ustanovenie stane účinným. V tomto prípade vzniká ťažkosť, pretože poručníctvo zaniká, hoci existuje vyhliadka, že sa môže obnoviť. Domnievam sa, že žalobu možno podať.

287. Vo všeobecnosti treba mať na pamäti, že bez ohľadu na to, z akých dôvodov sme uviedli, že žalobu o poručníctvo nemožno podať, možno z tých istých dôvodov povedať, že ju možno podať za podmienok stanovených v ustanovení, aby sa zachoval majetok poručenca.

288. Ak by niekto, kto bol ustanovený za poručníka, poručníctvo nespravoval, výsledkom bude, že treba povedať, že ustanovenie nenadobudne účinnosť; v tomto prípade však treba zopakovať to, čo sme uviedli v súvislosti s poručníkom, avšak s tým rozdielom, že ustanovenie nadobudne účinnosť, len čo niektorý majetok prestane byť zabezpečený, a poručníci sa stanú zodpovednými a právo na žalobu sa obnoví.

289. Toto ustanovenie sa vzťahuje na všetkých poručníkov, či už sú ustanovení pre deti, ktoré dosiahli pubertu, alebo pre také, ktoré nedosiahli tento vek, alebo či boli ustanovení pre utrácajúcich, nepričetných alebo iných, pre ktorých sa to bežne robí.

290. Paulus, O edikte, kniha LXXVI.

Ak syn, ktorý je pod dohľadom nepríčetnej osoby, ustanoví zachovanie jej majetku, nadobúda povinnosť za svojho otca.

291. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXVII.

Otrok maloletého musí stipulovať, ak je maloletý neprítomný alebo nemôže hovoriť sám za seba. Ak je totiž prítomný a môže hovoriť sám za seba, hoci môže byť v takom veku, že nie je schopný chápať, čo robí; napriek tomu sa vzhľadom na výhodu, ktorá z toho vyplýva, rozhodlo, že môže zákonne stipulovať a konať.

292. Modestinus, Pravidlá, kniha VI.

Testamentárny poručník alebo kurátor nepožaduje od svojho kolegu zábezpeku, ale môže mu dať na výber, či zábezpeku prijme, alebo dá.

293. Ulpián, O edikte, kniha II.

Hoci je kurátor ustanovený na určité konkrétne účely, môže sa do neho vložiť ustanovenie o zachovaní majetku.

294. Pomponius, O Sabinovi, kniha XV.

Ak si poručenec stanoví so svojím poručníkom, že jeho majetok zostane zabezpečený, považuje sa za obsiahnuté v ustanovení nielen jeho dedičstvo, ale aj všetky úvery; pretože všetko, čo sa môže stať predmetom žaloby o poručníctvo, je zahrnuté v tejto dohode.

295. Africanus, Otázky, kniha III.

Ak by po dovŕšení veku poručenca jeho poručník určitý čas meškal s vyúčtovaním svojej správy, je isté, že pokiaľ ide o zisky a úroky za prechodný čas, bude zodpovedný on, ako aj jeho poručníci.

296. Neratius, Pergameny, kniha IV.

Keď sa poručníkovi poskytne záruka za zachovanie jeho majetku, ustanovenie nadobudne účinnosť, ak sa nevykoná nič, čo sa malo dať alebo urobiť z dôvodu poručníctva. Lebo hoci samotný majetok môže byť zabezpečený, nie je to tak, ak sa nevykoná niečo, čo sa má zaplatiť alebo vykonať z dôvodu poručníctva.

297. Papinianus, Otázky, kniha XII.

Ak poručník poskytol svojmu poručenecovi niekoľko záruk, nemalo by sa rozlišovať, ale žaloba môže byť priznaná proti ktorémukoľvek z nich, takže práva na žalobu môžu byť postúpené tomu, proti ktorému sa žaloba podáva. Nemalo by sa tiež myslieť, že ide o porušenie právnej normy, ktorá hovorí, že opatrovníci majú byť súdení v pomere k podielu na majetku, ktorý každý z nich spravoval; a že môžu byť žalovaní o celú sumu len vtedy, ak sa o majetok nestarali ostatní; a ak sa preukáže, že neobvinili jedného zo svojho počtu, ktorý je podozrivý. Zdá sa totiž, že spravodlivosť sudcu, ako aj povinnosť dobrého občana si vyžadovali toto ustanovenie zákona. Okrem toho tí ručiteľia, ktorí sú občianskoprávne zodpovední v plnom rozsahu, keď ostatní postupujú proti nim, môžu žiadať, aby sa žaloba rozdelila; keď však podá žalobu poručenec, ak sám neuzavrel zmluvu a je v rukách svojho poručníka a o všetkom nevie, výhodnosť rozdelenia žaloby by zrejme priniesla škodu; keďže v rámci jedného poručníctva sa môže rôznym sudcom predložiť na rozhodnutie mnoho rozdielnych otázok.

Tit. 7. O zábezpeke na zaplatenie rozsudku.

298. Paulus, O edikte, kniha XXIV.

Ustanovenie o zaplatení rozsudku nadobúda účinnosť ihneď po vydaní rozhodnutia; výkon rozhodnutia sa však odkladá na čas, ktorý sa poskytne hlavnému dlžníkovi.

299. Ten istý, O edikte, kniha LXXI.

Po skončení súdneho konania je záväzok zlikvidovaný, a preto platí, že na základe stipulácie ručiteľa nezodpovedajú za zaplatenie rozsudku.

300. Ulpián, O edikte, kniha LXXVII.

Ak by sa niekto, ktorý sa má dostaviť k určitému sudcovi, zaviazal na zaplatenie rozsudku a podal žalobu na inom súde, zaviazanie nenadobudne účinnosť, pretože ručiteľia sa nepodriadili rozhodnutiu tohto sudcu.

301. Zástupca, opatrovník a poručník sa môžu dohodnúť na zaplatení rozsudku.

302. Agentom by sme mali rozumieť toho, komu bola udelená právomoc buď osobitne na tento účel, alebo všeobecne na správu celého majetku. A za agenta sa považuje aj vtedy, ak by sa jeho úkony mali následne ratifikovať.

303. Vyvstáva otázka, či ustanovenie nadobudne účinnosť, ak by sa stalo, že by do obchodnej transakcie zasiahlo dieťa alebo príbuzný, alebo by tak urobil manžel v mene svojej manželky, teda osoby, od ktorých sa nevyžaduje splnomocnenie. Lepší názor je, že by nemalo, ak nebolo udelené splnomocnenie alebo ak sa neratifikuje to, čo sa urobilo; lebo hoci im prétorský edikt povoľuje konať, nerobí z nich zástupcov; a preto ak by niekto tohto druhu ponúkol svoje služby dobrovoľne, musí opäť poskytnúť záruku.

304. To, čo sme povedali v súvislosti s poručníkom, však treba chápať tak, že ak ide o osobu, ktorá spravovala poručníctvo, hoci v skutočnosti poručníkom nebola, nemala by byť označovaná týmto prívlastkom.

305. Ale aj keď je opatrovníkom a nevykonáva činnosť ako opatrovník, alebo ak si nie je vedomý, že je opatrovníkom, alebo ak existuje iný dôvod, treba povedať, že ustanovenie nenadobudne účinnosť. Podľa prétorského ediktu sa totiž právomoc konať ako poručník udeľuje tomu, komu bolo poručníctvo zverené, a to buď otcom, väčšinou poručníkov, alebo tými, ktorí sú poverení kompetentnou jurisdikciou.

306. Pod pojmom poručník rozumieme poručníka nepríčetnej osoby oboch pohlaví alebo poručenca mužského alebo ženského pohlavia, alebo akejkolvek inej osoby, napríklad maloletého, a za týchto okolností sa domnievam, že ustanovenie nadobudne účinnosť.

307. Ak predpokladáme, že sa má na mysli opatrovník ustanovený pre niektorý región alebo provinciu alebo pre správu majetku v Taliansku, výsledkom bude, že môžeme povedať, že ustanovenie nadobudne účinnosť, len ak konal s ohľadom na záležitosti, ktoré sa týkali jeho správy.

308. Ak by žalovaný po prísľube zaplatiť rozsudok stratil rozum, vzniká otázka, či sa stipulácia stane účinnou z dôvodu, že jeho vec nebola obhájená. Lepší názor je, že nadobudne účinnosť, ak sa nikto nedostaví na jeho obhajobu.

309. Ustanovenie nenadobudne účinnosť len preto, že vec nebola obhajovaná, pokiaľ sa niekto môže dostaviť, aby prevzal obhajobu.

310. Ak existuje viacero ručiteľov, po tom, čo sa záležitosť spojila s jedným z nich s odkazom na doložku: "Pretože sa vec neobhajuje", môže sa hlavný dlžník ujať obhajoby.

311. Julianus, Digest, kniha LV.

Aj ten, proti ktorému bola žaloba podaná, by mal byť oslobodený.

312. Ulpián, O edikte, kniha LXXVII.

Ak by však ručiteľ, ktorý je stranou žaloby, mal mať rozsudok vydaný proti nemu, hlavný dlžník sa márne ujme obrany. Lebo aj keď sa zaplatenie dlhu uskutočnilo po rozhodnutí vo veci, môže sa podať žaloba na vrátenie toho, čo bolo zaplatené.

313. Ak sa na tento účel neobjaví nikto iný, môže sa obhajoby ujať jeden z viacerých ručiteľov alebo dedičov.

314. Z dôvodu, že v tejto doložke je v jednej sume zahrnutých niekoľko pohľadávok, ak by v jednej z nich mala doložka okamžite nadobudnúť účinnosť, nemôže to nastať, pokiaľ ide o niektorú inú.

315. Pozrime sa teraz, aká obrana sa vyžaduje a od koho, aby sa zabránilo tomu, že stipulácia nadobudne účinnosť. A ak by niektorá z vymenovaných osôb, ktoré majú právo prevziať obhajobu, tak urobila, je jasné, že vec je riadne obhajovaná a že stipulácia nenadobudne účinnosť. Ak sa však na obhajobu prihlási niekto mimo vyššie uvedených osôb, stipulácia v tomto prípade nenadobudne účinnosť; za predpokladu, že je pripravený prevziať obhajobu v súlade s úsudkom dobrého občana, t. j. zložením zábezpeky, keďže sa má za to, že ju prevzal, ak zloží zábezpeku. Ak je však len pripravený dostaviť sa a nie je prijatý, ustanovenie nadobudne účinnosť, pretože žaloba nebola obhajovaná. Ak ho však niekto prijme, či už so zábezpekou, alebo bez nej, výsledkom bude, že treba povedať, že žiadna časť ustanovenia nenadobudne účinnosť, pretože ten, kto takéhoto obhajcu prijme, nemá nikoho iného na vine ako seba.

316. Ak sa objaví jeden z ručiteľov, ktorý poskytol záruku na zaplatenie rozsudku, aby obhajoval vec, bolo rozhodnuté, že ustanovenie o zaplatení rozsudku nenadobúda účinnosť a že všetky ostatné záležitosti sú v rovnakom stave, ako keby sa obhajoby ujal cudzí človek.

317. V súvislosti s týmto ustanovením vznikla otázka, či by ručitelia boli zodpovední v mandátnej žalobe, ak by sa vzdali obhajoby. Lepší názor je, že by neboli zodpovední; keďže sa stali ručiteľmi len za určitú sumu a ich mandát sa týkal tejto sumy, a nie obhajoby v danej veci.

318. Ale čo ak by na seba vzali obhajobu veci, mohli by podať mandátnu žalobu? Ak boli skutočne porazení, mohli získať späť to, čo vyplatili ako plnenie rozsudku, ale v žiadnom prípade nemohli získať späť náklady súdneho konania. Ak by však vec získali, mohli by vymáhať náklady súdneho konania rovnako ako na základe mandátu, hoci nekonali v súlade s mandátom.

319. Ak sú však viacerí ručitelia pripravení prevziať obhajobu, pozrime sa, či majú ustanoviť jedného obhajcu, alebo či postačí, ak každý z nich prevezme obhajobu svojho podielu, alebo nahradí obhajcu. Lepší názor je, že ak si neustanovia zástupcu, teda ak si to želá žalobca, ustanovenie nadobudne účinnosť z dôvodu, že vec nebude obhajovaná. Viacerí dedičia dlžníka sú totiž povinní ustanoviť zástupcu z obavy, že ak by sa obhajoba rozdelila medzi viacerých účastníkov, vystaví to žalobcu neprijemnostiam. Inak je to v prípade dedičov žalobcu, alebo ktorým sa neukladá povinnosť dostaviť sa na súd prostredníctvom jedného zástupcu.

320. Je potrebné mať na pamäti, že na to, aby sa vec mohla riadne obhajovať, musí sa tak stať pred príslušným súdom.

321. Ten istý, O edikte, kniha LXXVIII.

Ustanovenie o zaplatení rozsudku obsahuje tri doložky: jedna sa týka vyrovnania nároku; druhá obhajoby prípadu; a tretia zabezpečuje ochranu pred spáchaním podvodu.

7. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXVII.

Ak by pred spojením veci bolo advokátovi žalovaného jeho klientom zakázané vystúpiť a žalobca, nevediac, že sa tak stalo, by pokračoval vo veci, nadobudne klauzula účinnosť? Nemožno povedať nič iné, než že nadobudne účinnosť. Keď však ktokoľvek, kto vie o zákaze uloženom advokátovi, pokračuje v súdnom konaní, Julianus si nemyslí, že stipulácia nadobudne účinnosť. Na to, aby sa tak mohlo stať, totiž podľa neho nestačí, aby bola otázka spojená s osobou zahrnutou do stipulácie, ale je potrebné, aby nárok tejto osoby bol rovnaký ako v čase uzavretia stipulácie. Preto ak ten, kto bol ustanovený za advokáta, vystupuje ako dedič svojho klienta a ako taký vedie vec, alebo ak by tak mal urobiť aj po tom, ako mu to bolo zakázané, stipulácia nenadobudne účinnosť. V opačnom prípade sa totiž rozhodlo, že ak by niekto, kto obhajuje neprítomnú osobu, zložil zábezpeku a potom by bol buď ustanovený za jej advokáta, alebo by sa stal jej dedičom a viedol by prípad, ručiteľia nebudú zodpovední.

322. Paulus, O edikte, kniha LXXIV.

Ak sa žalobca po zložení zábezpeky, ale pred pripojením veci, stane dedičom vlastníka, ustanovenie zanikne.

323. Ulpián, O edikte, kniha XIV.

Ustanovenie o zaplatení rozsudku sa vzťahuje na neurčitú sumu, pretože nadobúda účinnosť pre sumu, o ktorej sudca môže rozhodnúť, že je splatná.

324. Modestinus, Pandekty, kniha IV.

Ak je advokát ustanovený na účely obhajoby, je mu nariadené zložiť zábezpeku na zaplatenie rozsudku prostredníctvom stipulácie, ktorú nepredkladá samotný advokát, ale hlavná strana vo veci. Ak však advokát niekoho obhajuje, je sám nútený poskytnúť zábezpeku na zaplatenie rozsudku prostredníctvom ustanovenia.

325. Paulus, O edikte, kniha LXXIV.

Ak otrok, ktorý sa má získať späť na základe reálnej žaloby, zomrie po tom, ako sa pripojí vydanie, a vlastník sa potom vzdá žaloby, niektoré authority zastávajú názor, že ručiteľia, ktorí poskytli záruku na zaplatenie rozsudku, nebudú zodpovední, pretože po smrti otroka už majetok neexistuje. Toto tvrdenie je nesprávne, keďže je vhodné, aby bolo vydané rozhodnutie nielen na účely zachovania práva na žalobu v prípade vyst'ahovania, ale aj z dôvodu zisku.

326. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXVI.

Ak sa žalovaný po zložení zábezpeky na zaplatenie rozsudku stane sudcom, nemôže byť predvedený na súd bez jeho súhlasu; napriek tomu, ak sa žaloba nebude brániť, ako by sa podľa úsudku dobrého občana mala, ručiteľia budú zodpovední.

327. Ulpián, Spory, kniha VII.

Keď sa uzavrie doložka o zaplatení rozsudku a strana sa nebráni a potom nechá vydať rozsudok pre zmeškanie, vzniká otázka, či doložka, ktorá sa vzťahuje na rozsudok, nadobúda účinnosť? Povedal som, že doložka v ustanovení obsahuje dve veci: jednu týkajúcu sa obhajoby vo veci a druhú týkajúcu sa rozsudku. Preto, keďže doložka s odkazom na zaplatenie rozsudku obsahuje všetko v jednej doložke, ak sa vydá rozhodnutie alebo sa vo veci nerozhodne, veľmi správne sa kladie otázka, či sa z jedného z týchto dôvodov stane účinnou doložka s odkazom na druhú doložku. Napríklad, ak niekto stanoví: "Ak príde loď z Ázie" alebo "Ak sa Titius stane konzulom", je stanovené, že bez ohľadu na to, či najskôr príde loď alebo sa Titius najskôr stane konzulom, ustanovenie nadobudne účinnosť. Ak však nadobudne účinnosť na základe prvej doložky, nemôže tak urobiť na základe druhej, aj keď podmienka môže byť splnená; pretože je to jedna z doložiek, a nie obe, čo spôsobuje účinnosť ustanovenia. Preto je potrebné zvážiť, či doložka, ktorá má odkaz na neuskutočnenie obhajoby, nadobudne účinnosť, ak sa tak nestane; alebo je potrebné veriť, že nenadobudne účinnosť pred pripojením veci. Druhý názor je lepší; preto sa nezdá, že by ručiteľia boli zodpovední už v okamihu, keď sa žalobe nebránia. Preto

ak by sa vec, v ktorej je potrebná obhajoba, mala ukončiť buď zaplatením, kompromisom, prepustením alebo akýmkoľvek iným spôsobom, bolo rozhodnuté, že v dôsledku toho klauzula, ktorá sa vzťahuje na neobhajobu, prestáva byť účinná.

328. Ak by som sa, chystajúc sa podať vecnú žalobu, dohodol s ručiteľom advokáta, že zaplatím rozsudok, a potom mám v úmysle podať žalobu in personam, ale predtým, ako tak urobím, sa rozhodnem podať inú žalobu, doložka nenadobudne účinnosť; pretože sa zdá, že to, čo bolo urobené, sa týka jednej veci, a uzavretá doložka sa týka inej veci.

329. Julianus, Digesty, kniha LV.

Keď jeden z dvoch ručiteľov, ktorí sľúbili zaplatiť rozsudok, zaplatí svoj podiel, pretože vec nebola obhájená, obhajoba sa napriek tomu môže prijať; ale ten, kto zaplatil, nemôže nič vymáhať, pretože stipulácia zanikla, pokiaľ ide o jeho podiel, rovnako ako keby dostal prepustenie.

330. Vždy, keď sa začne konanie proti ručiteľom na základe ustanovenia o zaplatení rozsudku z dôvodu, že vec nebola obhájená, nie je nespravodlivé ustanoviť, že príkazca je oslobodený od zodpovednosti za prvý rozsudok; pretože ak by sa toto ustanovenie vynechalo, ručiteľia by sa nemohli dovolávať žaloby na mandát, alebo by boli určite nútení obhajovať príkazcu proti prvému rozsudku.

331. Africanus, Otázky, kniha VI.

Nasledujúce ustanovenie: "Pokiaľ sa vec neobhajuje," sa ruší vždy, keď sa začne obhajoba, alebo len čo sa skončí povinnosť obhajovať.

332. Neratius, Pergameny, kniha III.

Keď chcem začať konanie proti jednému z viacerých ručiteľov na základe ustanovenia o zaplatení rozsudku, pretože vec nebola obhajovaná, a ručiteľ je pripravený zaplatiť svoj podiel, rozsudok by nemal byť vydaný v môj prospech proti nemu. Nie je totiž pre neho spravodlivé, aby bol obťažovaný žalobou alebo nútený zasahovať do popierania, keď je pripravený zaplatiť to, čo dlhuje, bez rozsudku, ktorým by ho jeho protivník nemohol prinútiť zaplatiť väčšiu sumu.

333. Venuleius, Stipulations, kniha VI.

Ak sa v dôsledku podvodu žaloba neobhájila v plnom rozsahu, stipulácia nadobudne účinnosť na základe doložky týkajúcej sa zaplatenia rozsudku; žaloba sa totiž nepovažuje za riadne obhájenú v súlade s názorom dobrého občana, ak sa obhajoba nevzťahuje na celú sumu majetku, o ktorý ide,

334. Ten istý, Spory, kniha VII.

Dobry občan nepovažuje za neobhájený prípad, v ktorom ho prétor nenúti, aby sa tak stalo.

335. Ten istý, Stipulations, kniha IX.

Posledná klauzula stipulácie o zaplatení rozsudku: "Že niet a nebude podvodu", naznačuje trvalú skutočnosť do budúcnosti. Preto ak by ten, kto sa dopustil podvodu, zomrel, jeho dedič zostane zodpovedný; pretože slová "nebude žiaden" majú veľkú šírku a vzťahujú sa na celý budúci čas, a ak by sa podvod spáchal kedykoľvek, z dôvodu, že je pravda, že došlo k podvodu, táto doložka nadobudne účinnosť.

336. A tam, kde sa pridá nasledujúca veta: "Ak by sa v tejto veci spáchal akýkoľvek podvod, sľubujete, že zaplatíte celú hodnotu nehnuteľnosti?", bude sľubujúci zodpovedný za pokutu aj z dôvodu podvodu spáchaného cudzou osobou.

337. Ustanovenie týkajúce sa podvodu sa však, podobne ako v prípade iných ustanovení, v ktorých sa výslovne neuvádza čas, vzťahuje na začiatok ustanovenia.

338. Scaevola, Digest, kniha XX.

Kým sa účastník konania obhajoval pred sudcom Semproniom, bolo klauzulou stanovené, že suma, o ktorej rozhodol sudca Sempronius, sa má zaplatiť. Žalobca sa proti jeho rozhodnutiu odvolal a po tom, ako sa vec dostala na príslušný súd v odvolacom konaní a bolo vydané rozhodnutie v neprospech žalovaného, vznikla otázka, či sa ustanovenie stane účinným. Odpoveďou bolo, že podľa uvedených skutočností sa nestane účinnou zo zákona.

Claudius: Z tohto dôvodu sa v ustanovení doplnil tento text: "Alebo ktokoľvek, kto môže byť nahradený na jeho mieste."

339. To isté, verejne prerokované otázky.

Ak je jeden z viacerých ručiteľov žalovaný za to, že neobhájil vec, a tá je potom obhájená, možno proti druhému ručiteľovi postupovať tak, aby bol nútený vykonať rozsudok. Ak hlavný sľubujúci zomrie a zanechá dvoch dedičov a jeden z nich vec neobháji a druhý áno, prvý z nich môže byť žalovaný za to, že tak neurobil, a proti druhému môže byť vedené konanie na vynútenie výkonu rozsudku; keďže platí, že tieto dve doložky nemôžu nadobudnúť účinnosť voči jednej a tej istej osobe. Hovoríme, že doložka týkajúca sa rozsudku by mala vždy prednosť pred ostatnými a že iba ona nadobúda účinnosť.

Tit. 8. Pokiaľ ide o zábezpeku na ratifikáciu.

340. Papinianus, Otázky, kniha XXVIII.

Keď sa niekto zaviazne, že akt bude ratifikovaný, hoci nie je žalovaný ten istý, ale iná osoba, proti ktorej nemožno podať žalobu, ak by k ratifikácii došlo, bolo rozhodnuté, že toto ustanovenie nadobudne účinnosť; napríklad keď sa žalovaným stane ručiteľ alebo iný zo spoluvlastníkov, ktorý je spoločníkom.

341. Rovnaké stanovisko, kniha XI.

Pri dohode o ratifikácii by sa nemal brať do úvahy majetok strany, ktorá sľubuje alebo stipuluje, ale len záujem stipulanta na ratifikácii transakcie.

342. Tá istá kniha, Názory, kniha XII.

Maloletý dvadsaťpäťročný veriteľ, ktorý chcel získať svoje peniaze, muž, ktorého určil za svojho zástupcu, dal dlžníkovi záruku, že zaplatenie záväzku bude ratifikované. V prípade úplnej reštitúcie sa rozhodlo, že žalobu o vymoženie peňazí, ktoré neboli splatné, nemožno podať a že ustanovenie nenadobudlo účinnosť. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak by mal maloletý ratifikovať úkon nepravého zástupcu. Preto v prípade, že bolo udelené splnomocnenie, malo byť stanovené, "že ak by on alebo jeho dedič dosiahol úplnú reštitúciu alebo ak by tak urobil niekto, komu predmetný majetok patrí, vyplatí sa peňažná suma rovnajúca sa hodnote majetku". Ak by však neexistoval mandát, mala by sa vložiť bežná doložka odkazujúca na ratifikáciu, pričom by bolo rozumnejšie urobiť to so súhlasom zmluvných strán. V opačnom prípade, ak neexistuje dohoda v tomto zmysle a maloletý veriteľ nedá svoj súhlas, je potrebné žalobe vyhovieť.

343. Nepravý zástupca dal zábezpeku na ratifikáciu a po prehratom spore sa jeho mandant odvolal proti rozhodnutiu sudcu a ukázalo sa, že podmienka dohody nebola splnená, keďže neúspešná strana mohla využiť spoločný prostriedok nápravy. Ak by však mandant, ktorý neratifikoval úkon svojho mandatára, peniaze vybral, doložka o ratifikácii by nadobudla účinnosť, pokiaľ ide o peniaze, ktoré mandatár dostal, hoci samotný mandant nemusel dostať nič.

4. Scaevola, Otázky, kniha XIII.

Istý agent podal žalobu o päťdesiat aurei. Ak by jeho mandant podal žalobu o sto, ručiteľia, ktorí sa zaviazali k ratifikácii, by boli zodpovední za päťdesiat a za záujem, ktorý mal dlžník na zamietnutí žaloby o päťdesiat.

344. Tá istá kniha, Názory, kniha V.

Ratifikácia sa uskutočňuje nielen slovami, ale aj činmi: preto ak splnomocnenec, schvaľujúc úkon svojho splnomocnenca, pokračuje vo veci, ktorú tento začal, ustanovenie nenadobudne účinnosť.

345. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha I.

Ak bol poručník obvinený alebo je vystavený podozreniu, jeho obhajca môže byť nútený poskytnúť záruku, že jeho mandant schváli jeho úkon, ak chce poručník obhajovať prípad.

346. Paulus, Názory, kniha III.

Ak by osoba, ktorá nevie o tom, že bola podaná žaloba o držbu jej majetku, zomrela, jej dedič, kým konanie prebieha, ho nemôže ratifikovať.

347. Venuleius, Stipulations, kniha XV.

Advokát začal konanie o vydanie majetku a jeho protivník bol prepustený, pretože ho nemal v držbe. Potom, keď následne získal držbu toho istého majetku, splnomocnenec podal proti nemu žalobu, aby ho prinútil predložiť ho. Sabinus hovorí, že ručiteľia nebudú zodpovední, pretože ide o inú vec; pretože aj keby hlavný dlžník podal žalobu na prvom mieste a po tom, ako bol jeho protivník prepustený, pretože nemal majetok v držbe, by podal ďalšiu žalobu, nebránila by mu v tom námietka z dôvodu *res iudicata*.

348. Ak zástupca vybral peniaze od dlžníka a dal mu záruku, že jeho mandant ratifikuje jeho úkon, a ten potom podá žalobu o tú istú sumu peňazí a prehrá spor, ustanovenie nadobudne účinnosť; a ak zástupca vyplatí tie isté peniaze svojmu mandantovi bez rozhodnutia súdu, možno ich vymáhať osobnou žalobou. Ak však dlžník podá žalobu na základe stipulácie, možno povedať, že ak sa splnomocniteľ ujme obhajoby svojho zástupcu, nemôže neoprávnene využiť výnimku z dôvodu zlej viery voči dlžníkovi, pretože záväzok zostáva prirodzeným záväzkom.

349. Ak by niekto dovolil, aby jeho postavenie spochybňoval agent, mal by od neho prijať záruku, že ho z tohto dôvodu nebude neustále obťažovať a ak splnomocniteľ alebo jeho zástupcovia neratifikujú jeho konanie, a to, že sa agent pokúsil dotyčnú stranu priviesť do otroctva; alebo ak tento dosiahol rozsudok proti agentovi v prospech jeho slobody, musí mu byť vyplatená celá hodnota majetku, keď sa potvrdí jeho právo na slobodu, t. j. v rozsahu jeho záujmu na tom, aby jeho postavenie nebolo ohrozené, ako aj za výdavky, ktoré vznikli v súdnom konaní. *Labeo* sa však domnieva, že by mala byť zahrnutá určitá suma, pretože odhad slobody môže mať neurčitý rozsah; má sa však za to, že ustanovenie nadobúda účinnosť od okamihu, keď splnomocniteľ odmietol ratifikovať úkon splnomocnenca. Napriek tomu nemožno podať žalobu na základe tejto stipulácie skôr, ako bol vydaný rozsudok s odkazom na slobodu údajného otroka, pretože ak by sa rozhodlo, že bol otrokom, stipulácia sa stáva neplatnou, a ak možno podať akúkoľvek žalobu, rozumie sa, že ju nadobudol pre svojho pána.

350. *Ulpian*, *O edikte*, kniha IX.

Zástupca, ktorý je ustanovený poručníkom, musí za každých okolností poskytnúť zábezpeku; ale zástupca obce, riaditeľ univerzity alebo správca majetku ustanovený so súhlasom veriteľov nie je povinný osobne poskytnúť zábezpeku.

351. Ten istý, O edikte, kniha LXXX.

Niekedy sa na základe dohody zasahuje do ustanovenia o ratifikácii aktu; napríklad keď agent buď predáva, prenajíma alebo prenajíma, alebo sa mu vypláca platba:

352. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha VI.

Alebo uzatvára zmluvu alebo vykonáva akékoľvek obchody v mene neprítomnej osoby.

353. Ulpian, O edikte, kniha LXXX.

Lebo každý, kto uzatvára zmluvu, si zvyčajne stanoví ratifikáciu, aby bol v bezpečnejšom postavení.

354. Ratifikovať akt znamená schváliť a uznať to, čo bolo vykonané nepravým činiteľom.

355. Julianus hovorí, že je dôležité vedieť, kedy má splnomocniteľ ratifikovať platbu vykonanú svojmu zástupcovi. Má sa to urobiť hneď, ako sa o tom dozvie? Čas by sa mal chápať s určitou šírkou a nemal by to byť príliš dlhý ani príliš krátky interval, ktorý sa dá lepšie pochopiť ako vyjadriť slovami. Aké by teda bolo pravidlo, ak by ju neratifikoval okamžite, ale urobil by tak neskôr? To nemá za následok zásah do výkonu jeho práva na žalobu, a keďže ju najprv neratifikoval, hovorí, že bude mať stále právo na svoju žalobu. Ak by teda požadoval to, čo už bolo jeho zástupcovi vyplatené, môže podať žalobu na základe ustanovenia, rovnako ako keby neskôr neuviedol, že platbu ratifikuje. Domnievam sa však, že dlžník bude oprávnený podať žalobu z dôvodu podvodu.

356. Bez ohľadu na to, či niekto podá žalobu alebo využije započítanie, ustanovenie o tom, že príkazca ratifikuje úkon, nadobúda okamžité účinnosť. Lebo bez ohľadu na to, akým spôsobom môže tento prejavíť svoj nesúhlas s tým, čo urobil zástupca, ustanovenie nadobudne účinnosť.

357. Paulus, O edikte, kniha LXXVI.

Ak by sa ustanovenie, že splnomocniteľ ratifikuje úkon, stalo účinným, môžem podať žalobu o všetky svoje záujmy v tejto veci; to znamená o všetko, čo som stratil, a o všetko, čo som mohol získať.

358. Ak sa dedičstvo vypláca splnomocnencovi bez súdnej právomoci, Pomponius hovorí, že musí dať záruku za ratifikáciu.

359. Ten istý, O Plautiovi, kniha III.

Ak by niekto sľúbil jednému zo spoludlžníkov, že príkazca ratifikuje platbu a že ju nebude znovu požadovať, treba povedať, že toto ustanovenie nadobudne účinnosť, ak peniaze bude požadovať účastník toho istého záväzku.

360. Ten istý, O Plautiovi, kniha XIV.

Slová "nebude znovu požadovaná" Labeo chápe tak, že sa požaduje na súde. Ak je však dlžník predvolaný na súd a je poskytnutá záruka, že sa dostaví, a súdny proces sa ešte nezačal, nemyslím si, že ustanovenie týkajúce sa ďalšieho požadovania peňazí nadobudne účinnosť, pretože žalobca ich v skutočnosti nepožaduje, ale iba zamýšľal tak urobiť. Ak však boli peniaze vyplatené bez rozhodnutia súdu, ustanovenie nadobúda účinnosť; ak totiž niekto využije započítanie alebo odpočet voči žalobcovi, správne sa hovorí, že možno mať za to, že urobil dopyt, a že ustanovenie o tom, že peniaze sa nebudú požadovať druhýkrát, nadobúda účinnosť. Lebo aj keby dedič, proti ktorému bol vydaný rozsudok, neurobil požiadavku, ak urobí niektorú z týchto vecí, bude zodpovedný podľa závetu.

361. Pomponius, O Plautiovi, kniha III.

Ak by mala byť zaplatená peňažná suma, ktorá nebola splatná, zástupcovi, môže byť na základe tohto ustanovenia okamžite začaté konanie proti zástupcovi, aby sa vynútila ratifikácia zo strany splnomocniteľa, aby sa mohlo určiť, či to, čo bolo nesprávne zaplatené, má byť vymáhané od splnomocniteľa, ak to ratifikoval; alebo či má byť podaná osobná žaloba proti zástupcovi, ak splnomocniteľ transakciu nepotvrdí.

362. Keď agent požaduje pozemok a dá záruku (ako je to zvykom), že jeho mandant ratifikuje jeho úkon, a potom mandant pozemok predá a kupujúci si ho vyžiada, Julianus hovorí, že ustanovenie, že transakcia bude ratifikovaná, nadobúda účinnosť.

363. Marcellus, Digesty, kniha XXI.

Titius podal žalobu o desať aurei v mene veriteľa proti dlžníkovi tohto druhého a princípál ratifikoval časť pohľadávky. Treba povedať, že časť záväzku zanikla, rovnako ako keby sa dohodol na desiatich aurei alebo ich vybral a veriteľ by schválil nie celú transakciu, ale jej časť. Ak som teda stanovil desať aurei alebo Stichus, podľa toho, čo chcem, a počas mojej neprítomnosti Titius požaduje päť a ja jeho akt ratifikujem, to, čo sa stalo, sa považuje za platné.

364. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXVI.

Ak splnomocnenec poskytol záruku, že jeho splnomocnenec alebo jeho dedič ratifikuje jeho úkon, a jeden z dedičov splnomocniteľa ho ratifikuje, ale druhý nie, niet pochyb, že ustanovenie nadobudne účinnosť, pokiaľ ide o tú časť úkonu, ktorá bola ratifikovaná, pretože sa stáva účinným pre niečo, na čom má splnomocnenec záujem. Lebo aj keby sám splnomocniteľ čiastočne ratifikoval úkon, stipulácia nenadobudne účinnosť, iba ak čiastočne, keďže tak robí len vo vzťahu k tomu, na čom má žalobca záujem. Preto sa konanie na základe tejto stipulácie môže začať viackrát, a to podľa záujmu žalobcu: preto, že podáva žalobu; kvôli jeho výdavkom; kvôli osobám, ktoré zastupuje; a preto, že keď sa vynesie rozsudok proti nemu, musí zaplatiť. Môže sa totiž stať, že na základe stipulácie na zabránenie hroziacej škody môže stipulant podať viacero žalôb; keďže v záväzku je stanovené, že "ak niečo spadne, rozdelí sa, vykopá sa alebo sa postaví, vznikne zodpovednosť". Predpokladajme teda, že škoda je spôsobená opakovane. Niet pochyb o tom, že konanie možno začať, pretože ak možno podať žalobu až po vzniku všetkých možných škôd, takmer nevyhnutne z toho vyplýva, že tak nemožno urobiť skôr, ako uplynie lehota stanovená v ustanovení, v rámci ktorej bola poskytnutá záruka za všetky bezprostredne vzniknuté škody. To však nie je správne.

365. Paulus, O Sabinovi, kniha XIII.

Nech už je záujem stipulanta akýkoľvek, je zahrnutý v dohode, ktorou agent ustanovuje, že jeho mandant ratifikuje jeho úkon. To isté pravidlo sa vzťahuje na všetky doložky, ktoré majú odkaz na podvod.

366. Ulpian, Spory, kniha II.

Ak sa práva na žalobu odvodzujú od žalôb, ktoré splnomocnenec podáva, ako aj od stipulácií, ktoré chce zaviesť, musí dať záruku ratifikácie. Preto keď advokát predloží ustanovenie o dvojitej náhrade škody, je povinný poskytnúť záruku, že bude ratifikované. Ak však doložku proti hroziacej škode vloží zástupca, musí poskytnúť záruku, že ju jeho splnomocniteľ ratifikuje.

367. Tá istá kniha, Názory, kniha I.

Je správne, aby sa zábezpeka ratifikácie zo strany splnomocniteľa nevyžadovala v prípadoch, keď niekto v žiadosti predloženej cisárovi uvedie, že ustanovil zástupcu, aby za neho v tejto veci konal. Ak sa však od agenta požaduje zábezpeka na zaplatenie rozsudku, bude potrebné, aby sa podriadil zjavnej právnej norme.

368. Julianus, Digesty, kniha LVI.

Ak agent bez rozsudku vyberie peniaze, ktoré nie sú splatné, a jeho mandant platbu neratifikuje, ale začne konanie o vymáhanie tých istých peňazí, ručiteľia budú zodpovední; a právo na osobnú žalobu, na základe ktorej by bol agent zodpovedný, ak by nedošlo k zásahu do ustanovenia, zanikne. Myslím si totiž, že vždy, keď sú peniaze vyplatené obchodnému zástupcovi a jeho mandant platbu neratifikuje, dôjde k zániku práva na osobnú žalobu na vymáhanie a jediným konaním, na ktoré bude oprávnený ten, kto vyplatil peniaze, ktoré neboli splatné, voči obchodnému zástupcovi, bude konanie založené na ustanovení. Okrem toho musí ručiteľ uhradiť trovy konania. Ak by však mandant platbu potvrdil, ručiteľia budú oslobodení; tie isté peniaze však môžu byť od mandanta vymáhané prostredníctvom osobnej žaloby.

369. Ak zástupca vyberá peniaze, ktoré mu patrí jeho mandant, bez toho, aby podal žalobu, platí rovnaké pravidlo s tým rozdielom, že ak mandant ratifikoval transakciu, nemôže potom žiadať peniaze znova.

370. Ak by mal agent vymáhať peňažnú sumu, ktorá nebola splatná, tým, že dá na základe rozsudku vydať exekučný titul, možno povedať, že bez ohľadu na to, či splnomocniteľ ratifikuje jeho úkon alebo nie, ručiteľia nebudú zodpovední, a to buď z dôvodu, že nebolo nič, čo by mohol splnomocniteľ ratifikovať, alebo preto, že

splnomocniteľ nemal záujem na tom, aby sa ratifikácia uskutočnila; preto ten, kto platí agentovi, utrpí škodu. Je však lepšie zastávať názor, že ak príkazca neratifikuje transakciu, ručiteľia budú zodpovední.

371. Ak však zástupca, ktorý nebol poverený, aby tak urobil, začne súdne konanie s cieľom získať peniaze, ktoré sú splatné, je lepší názor, že ručiteľia budú zodpovední za celú sumu, ak príkazca neratifikuje transakciu.

372. Keď však agent podá riadnu žalobu, nemal by byť nútený ručiť za to, že mandant nebude mať prospech z nespravodlivosti sudcu; ručiteľia totiž nikdy nezodpovedajú za žiadnu škodu spôsobenú nesprávnym postupom súdu. V tomto prípade je lepšie rozhodnúť, že ručiteľia zodpovedajú len za náklady konania.

373. Marcellus: Ak príkazca neratifikuje transakciu, ale prehrá vec po jej začatí, v dohode o ratifikácii by nemalo byť zahrnuté nič okrem nákladov.

Julianus: Ak by sa bez rozhodnutia súdu mali vyplatiť odkazy zástupcovi osoby, ktorá už zomrela, ustanovenie nadobudne účinnosť, ak dedič neratifikuje transakciu, teda ak boli odkazy splatné; vtedy totiž niet pochyb, že je v záujme ustanovujúceho, aby platbu ratifikoval dedič, aby nebol nútený platiť tie isté odkazy dvakrát.

375. Ak sa v doložke o ratifikácii výslovne uvádza, že Lucius Titius ratifikuje transakciu, keďže bolo zjavne úmyslom vynechať ratifikáciu dediča a ostatných zainteresovaných strán, je ťažké tvrdiť, že doložka, ktorá má odkaz na podvod, sa stáva účinnou. Ak sú uvedené osoby opomenuté nedopatrením, žaloba na základe doložky s odkazom na podvod bude nepochybne podaná.

376. Ak advokát podá žalobu s odkazom na nehnuteľnosť a potom jeho zložiteľ požaduje pozemok, ktorý je súčasťou uvedenej nehnuteľnosti, doložka o ratifikácii sa stáva účinnou, pretože ak by bol skutočným advokátom, námietka z dôvodu *res iudicata* by pôsobila ako prekážka voči jeho zložiteľovi. Ustanovenie o ratifikácii sa však vo všeobecnosti stáva účinným v prípadoch, v ktorých, ak by skutočný splnomocnenec pokračoval v konaní, žaloba, ak by ju podal jeho zložiteľ, by sa stala bezpredmetnou, a to buď na základe zákona, alebo prostredníctvom uplatnenia výnimky.

377. Keď niekto v mene otca podá žalobu za škodu, ktorú utrpel, pretože jeho syn bol udretý alebo zbitý, bude nútený zahrnúť do ustanovenia aj syna; a to najmä preto, že sa môže stať, že otec zomrie skôr, ako sa dozvie, že jeho splnomocnenec začal konanie; a tak sa právo na žalobu za škodu vráti synovi.

378. Ak je vnukovi spôsobená škoda a právny zástupca starého otca z tohto dôvodu podá žalobu za utrpenú škodu, musí byť do ustanovenia zahrnutý nielen syn, ale aj vnuk. Ved' čo zabráni tomu, aby otec aj syn zomreli skôr, ako sa dozvedeli, že advokát podal žalobu? V tomto prípade by bolo spravodlivé, aby ručiteľia neboli zodpovední, ak by vnuk podal žalobu za utrpenú škodu.

379. Ten istý, O Miniciovi, kniha V.

Zástupca pri podaní žaloby na vymoženie peňažnej sumy poskytol záruku, že nebude požadovať viac. Ak by sa po vynesení rozsudku objavila ďalšia osoba, ktorá by si nárokovala tie isté peniaze ako agent, keďže ten, kto vzniesol druhú požiadavku, nebol v skutočnosti agentom, a z tohto dôvodu by mohol byť vylúčený námietkou z dôvodu, že nemal oprávnenie, vzniká otázka, či ručiteľia prvého agenta zodpovedajú. Julianus je toho názoru, že nie sú zodpovední. V ustanovení sa totiž stanovilo, že ten, kto má právo podať žalobu na vyžiadanie alebo vymáhanie dlhu, tak neurobí; a že všetci, ktorí majú na veci záujem, úkon ratifikujú. Ten, kto nie je zástupcom, sa však nerozumie, že má právo podať žalobu alebo že je oprávnený uplatniť akýkoľvek nárok.

380. Africanus, Otázky, kniha V.

Je potrebné, aby držba majetku, ak ju uzná niekto iný ako dedič, bola ratifikovaná v stanovenej lehote, aby sa jej bolo možné domáhať. Preto ho nemožno ratifikovať po uplynutí stého dňa.

381. Ak by však ten, kto vzniesol požiadavku, zomrel alebo sa stal nepríčetným, pozrime sa, či ju možno ratifikovať, alebo nie, pretože vo všeobecnosti by sa mala ratifikovať; rovnako ako v prípade, keď v tomto prípade k ratifikácii dochádza v čase, keď z nej nemôže mať prospech osoba, ktorá si nárokuje držbu. Z toho vyplýva, že aj keby zástupca ľutoval, že požiadavku vzniesol, k ratifikácii by nemohlo dôjsť; čo je absurdné. Preto je lepšie povedať, že ani jedna z týchto príčin nezasahuje do ratifikácie.

382. Ten istý, Otázky, kniha VI.

Otec v neprítomnosti svojej dcéry požadoval veno, ktoré mu dala, a poskytol záruku, že ona ratifikuje transakciu, ale zomrela skôr, ako tak urobila. Bolo popreté, že by toto ustanovenie nadobudlo účinnosť; pretože hoci bolo

pravdou, že neratifikovala jeho úkon, jej manžel napriek tomu nemal záujem na tom, aby sa veno previedlo na neho, pretože celé veno sa malo po smrti jeho dcéry vrátiť otcovi.

383. Zástupca, ktorý vybral peniaze od dlžníka, ktorý mohol byť prepustený uplynutím času, dal záruku, že jeho mandant ratifikuje jeho úkon; a potom, keď bol dlžník prepustený premlčaním, ho mandant ratifikoval. Bolo rozhodnuté, že dlžník po tom, ako bol raz prepustený, mohol podať žalobu proti zástupcovi; a dôkazom toho je, že ak by nebola predložená žiadna doložka, mohla byť podaná osobná žaloba na vrátenie dlhu proti zástupcovi; namiesto takejto žaloby však bola predložená doložka.

Kniha XLVII

1. O súkromných trestných činoch.
2. O krádežiach.
3. O krádeži dreva spojeného s budovou.
4. Ak niekto, kto je podľa podmienok závetu prikázaný na slobodu (...)
5. Ohľadom krádeže spáchanej na kapitánoch lodí, hostinských a majiteľoch pozemkov.
6. Ohľadom krádeží, ktoré údajne spáchal celý súbor otrokov.
7. Ohľadom stromov vyrúbaných tajným spôsobom.
8. Ohľadom lúpeže majetku násilím a výtržníckych zhromaždení.
9. Ohľadom požiaru, zničenia a stroskotania lode, pri ktorom sa násilím zmocnili lode alebo člna.
10. O urážkach a hanebných urážkach.
11. Ohľadom svojvoľného trestania zločínov.

12. O porušovaní hrobových miest.
13. O vydieraní.
14. O tých, ktorí kradnú dobytok.
15. O prechmaty.
16. O tých, ktorí ukrývajú zločincov.
17. O zlodejoch, ktorí kradnú v kúpeľoch.
18. O tých, čo utekajú z väzenia, a o lúpežníkoch.
19. O plienení majetkov.
20. O stellionatoch.
21. Ohľadom odstránenia hraníc.
22. O združeniach a korporáciách.
23. Ohľadom ľudových akcií.

Tit. 1. O súkromných trestných činoch.

1. Ulpián, O Sabínovi, kniha XLV.

Občianske právo predpisuje, že dedičia nie sú zodpovední za trestné konanie viac ako ostatní dedičia, a preto ich nemožno žalovať za krádež. Ale aj keď nie sú zodpovední za žalobu pre krádež, predsa budú v jednej žalobe, aby ich prinútili vydať predmetný majetok, ak ho majú v držbe, alebo ak sa dopustili podvodu, aby sa vyhli jeho držbe; pretože keď ho raz vydajú, budú zodpovední za jeho vrátenie. Bude možné proti nim podať aj osobnú žalobu.

(1) Je tiež stanovené, že dedič môže podať žalobu o krádež, keďže stíhanie niektorých trestných činov je dedičom priznané. Podobne je dedič oprávnený na žalobu priznanú akvilejským právom; žaloba za utrpenú škodu však v jeho prospech nebude podaná.

(2) Nielen pri žalobe z krádeže, ale aj pri iných žalobách vyplývajúcich z trestných činov, či už občianskoprávných alebo prétorských, sa rozhoduje, že zločin nasleduje osobu.

2. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLIII.

Ak dôjde k viacerým trestným činom v tom istom čase, nespôsobuje to, že by sa za niektorý z nich udelila beztrestnosť, pretože jeden trestný čin neznižuje trest za iný.

3. Preto ak niekto okradne človeka a zabije ho, podlieha žalobe za krádež z dôvodu, že ho okradol, a žalobe Akvilia, pretože ho zabil; a ani jeden z týchto skutkov neruší druhý.

4. To isté treba povedať, ak ho okradol násilím a potom ho zabil, pretože bude zodpovedný za žalobu pre lúpež s násilím, ako aj podľa akvilejského práva.

5. Ak sa podáva osobná žaloba za otroka, ktorý sa dopustil krádeže, vznikla otázka, či sa môže podať aj žaloba podľa akvilejského práva. Pomponius hovorí, že to možno, pretože žaloba podľa akvilejského práva vyžaduje iné ocenenie ako žaloba na vrátenie majetku, ktorý bol ukradnutý; akvilejské právo totiž zahŕňa najväčšiu hodnotu ukradnutého predmetu počas roka, ktorý predchádzal trestnému činu; ale osobná žaloba na vrátenie majetku z dôvodu krádeže nesiahá ďalej ako do času spojenia vydania. Ak sa však otrok dopustil týchto trestných činov, bez ohľadu na to, v rámci akého noxálneho konania môže byť vydaný, ostatné právo na žalobu zanikne.

6. Podobne, ak niekto zbije ukradnutého otroka bičom, bude zodpovedný za dve žaloby; za krádež a za spôsobenú škodu; a ak by ho zabil, bude zodpovedný za tri žaloby.

7. Ak zasa niekto ukradol otrokyňu, ktorá patrila inému, a zhýral ju, bude zodpovedný za dve žaloby; môže byť totiž žalovaný za to, že otrokyňu zhýral, ako aj za to, že ju ukradol.

8. Okrem toho, ak by niekto zranil otrokyňu, ktorú ukradol, bude proti nemu dôvod na dve žaloby; na tú, ktorú povoľuje akvilejský zákon, a na žalobu za krádež.

(0) Ten istý, O povinnostiach prokonzula, kniha II.

Ak chce niekto podať žalobu na základe trestného činu a má v úmysle tak urobiť pre svoj vlastný majetkový prospech, musí sa uchýliť k bežnému konaniu a nemôže byť nútený stíhať vinníka za zločin. Ak však chce podať žalobu o uloženie trestu v rámci mimoriadneho konania, musí potom podpísať obvinenie z trestného činu.

Hlava 2. O krádežiach.

4. Paulus, O edikte, kniha XXXIX.

Labeo hovorí, že slovo "krádež" je odvodené od výrazu, ktorý znamená čierny, pretože trestný čin sa pácha tajne a v utajení a spravidla v noci; alebo od slova "podvod", ako sa domnieval Sabinus; alebo od slovík vziať a odniesť; alebo od gréckeho výrazu, ktorý označuje zlodejov ako *fwras*. A skutočne, samotní Gréci odvodili toto slovo od slovesa odniesť.

5. Preto samotný úmysel spáchať krádež nerobí zlodeja.

6. Teda ten, kto popiera, že u neho bol uložený vklad, nestáva sa hneď zodpovedným za krádež, ale až vtedy, keď ukryl majetok s úmyslom prisvojiť si ho.

7. Krádež je podvodné nakladanie s vecou s úmyslom získať z nej úžitok; čo sa týka buď samotnej veci, alebo jej užívania či držby, ak je to prirodzeným právom zakázané.

(0) Gaius, O edikte, kniha XIII.

Existujú dva druhy krádeže: zjavná a nezjavná.

23. Ulpián, O Sabinovi, kniha XLI.

Zjavný zlodej je ten, ktorého Gréci nazývajú ep' autofwrw ; to znamená ten, kto je pristihnutý s ukradnutým majetkom.

(23) Nie je veľký rozdiel v tom, kým je prichytený, či tým, komu majetok patrí, alebo iným.

(24) Ale je zjavným zlodejom len vtedy, keď je prichytený pri čine, alebo keď je prichytený niekde inde? Lepší názor je, ako hovorí aj Julián, že aj keď nie je pristihnutý na mieste, kde spáchal zločin, predsa je zjavným zlodejom, ak je zadržaný s ukradnutým majetkom skôr, ako ho dopravil na miesto, kde ho chcel vziať.

3584. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Pod miestom, kde niekto zamýšľa vziať ukradnutý majetok, treba rozumieť miesto, kde očakával, že sa v ten deň zdrží s výnosom z krádeže.

23. Ulpián, O Sabinovi, kniha XLI.

Preto ak je zatknutý na verejnom alebo súkromnom mieste skôr, ako odvezie ukradnutý majetok na miesto určenia, ktoré mal na mysli, považuje sa za zjavného zlodeja; za predpokladu, že je zadržaný s ukradnutým predmetom v držbe. Toto uviedol aj Cassius.

23. Ak však odcudzenú vec dopravil na miesto, kam ju chcel vziať, aj keď bol zadržaný s vecou v jeho držbe, nie je zjavným zlodejom.

23. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Lebo hoci sa krádež často pácha už len manipuláciou s vecou, predsa len na začiatku, teda v čase, keď bola krádež spáchaná, je stanovený čas, ktorý určuje, či je páchatel' zjavným zlodejom, alebo nie.

11. Ulpián, O Sabinovi, kniha XLI.

Ak niekto v nevoľníctve spácha krádež a je pristihnutý po tom, čo bol manumitovaný, pozrime, či je zjavným zlodejom. Pomponius v Devätnástej knihe o Sabinovi hovorí, že ho nemožno stíhať ako zjavného zlodeja, pretože pôvod krádeže spáchanej počas otroctva nebol pôvod zjavnej krádeže.

12. Pomponius na tom istom mieste veľmi správne hovorí, že zlodej sa nestáva zjavným, pokiaľ nie je pristihnutý. Okrem toho, ak spáчам krádež tým, že z tvojho domu niečo zoberiem, a ty si sa ukryl, aby som ťa nezabil, aj keď si ma videl, ako som krádež spáchal, predsa len to nie je zjavná krádež.

13. Celsus však k výsledku odhalenia dodáva, že ak si videl zlodeja pri krádeži a ty si sa rozbehol, aby si ho zatkol, a on sa dal na útek, je to zjavný zlodej.

14. Myslí si, že je veľmi malý rozdiel v tom, či zlodeja chytí majiteľ majetku, sused alebo nejaký okoloidúci.

13. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XIII.

Čo je to nemanifestná krádež, sa ľahko ukáže; lebo to, čo nie je manifestné, je práve preto nemanifestné.

0. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Osoba, ktorá môže podať žalobu o krádež, nie je oprávnená na žiadne ďalšie konanie založené na neustálom nakladaní s vecami, ktoré zlodej vzal, dokonca ani na vymáhanie akéhokoľvek prírastku, ktorý môže vzniknúť na majetku po jeho odcudzení.

15. Ak by som podal žalobu o vrátenie veci od zlodēja, budem stále oprávnený na osobnú žalobu. Možno však povedať, že je povinnosťou sudcu, ktorý má právomoc vo veci konať, nenariadiť vrátenie majetku, pokiaľ žalobca osobnú žalobu nezamietne. Ak však žalovaný po tom, ako bol proti nemu vynesený rozsudok v osobnej žalobe, zaplatí vyčíslenú náhradu škody, takže je absolútne zbavený zodpovednosti; alebo (čo je lepší názor), ak je žalobca pripravený vrátiť náhradu škody a otrok mu nie je vydaný, držiteľ by mal byť odsúdený na sumu, ktorú mu druhá strana prisúdila na súde.

(0) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIX.

Ten, kto mal záujem na tom, aby majetok nebol odcudzený, je oprávnený podať žalobu pre krádež.

16. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Na žalobu pre krádež má nárok ten, kto má záujem, ak ide o čestný prípad.

(1) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIX.

Preto plniteľ, ktorý dostal odev za účelom jeho opravy a čistenia, má vždy právo na žalobu, pretože je zodpovedný za jeho úschovu. Ak však nie je solventný, žalobu môže podať vlastník veci, pretože ten, kto nemá čo stratiť, nepodstupuje žiadne riziko.

0. Žaloba o krádež sa nepriznáva držiteľovi v zlej viere ?hoci má záujem na tom, aby mu vec nebola odcudzená? z dôvodu, že je to na jeho riziko. Nikto nemôže nadobudnúť právo na konanie na základe nepoctivosti, a preto sa konanie o krádeži priznáva len dobromyseľnému držiteľovi, a nie tomu, kto drží vec v zlej viere.

1. Ak bola odcudzená vec daná do zálohu, priznávame žalobu pre krádež aj veriteľovi, hoci nepredstavuje súčasť jeho majetku. Ďalej, žalobu o krádež priznávame nielen proti cudziemu, ale aj proti samotnému vlastníkovi veci; ako uviedol Julianus. Je stanovené, že sa priznáva aj vlastníkovi, a preto nie je zodpovedný za žalobu pre krádež, ale môže ju podať. Priznáva sa obom stranám, pretože obe sú zainteresované; ale je vždy zainteresovaný veriteľ, alebo je to len v prípade, keď je dlžník platobne neschopný? Pomponius si myslí, že je vždy v jeho záujme, aby

mal zástavu, a tento názor preberá aj Papinianus v dvanástej knihe otázok. Lepšie je povedať, že sa to javí vždy ako záujem veriteľa; a to často uvádzal aj Julianus.

(1) Paulus, O Sabinovi, V. kniha.

Osoba, ktorej patrí majetok podľa ustanovení, nemá nárok na žalobu pre krádež, ak by bol ukradnutý, aj keď dlžník môže byť vinný, že mu ho nevydal.

0. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXIX.

Ak sa kúpený majetok nedodá tomu, kto ho kúpil, Celsus hovorí, že nebude mať nárok na žalobu pre krádež, ale že túto žalobu môže podať predávajúci. Určite bude potrebné, aby usmernil kupujúceho, aby podal žalobu pre krádež, ako aj osobnú žalobu a žalobu na vrátenie majetku, a ak sa týmto konaním niečo získa, musí to vydať kupujúcemu; tento názor je správny a prijíma ho aj Julianus. Je zrejmé, že riziko spojené s nehnuteľnosťou musí prevziať kupujúci za predpokladu, že predávajúci ju mal na starosti predtým, ako ju vydal.

23. Okrem toho kupujúci nie je oprávnený podať žalobu pre krádež pred dodaním a bola položená otázka, či sám kupujúci, ak by odcudzil vec, je zodpovedný za žalobu pre krádež? Julianus v dvadsiatej tretej knihe Digest hovorí, že ak kupujúci po zaplatení ceny nehnuteľnosti túto ukradne a predávajúci sa zaručil za jej úschovu, nebude zodpovedný za žalobu pre krádež. Je však zrejmé, že ak ukradne nehnuteľnosť pred zaplatením peňazí, bude podliehať žalobe za krádež, rovnako ako keby ukradol zástavu.

24. Opäť platí, že nájomcovia pozemkov, hoci nie sú vlastníckmi nehnuteľnosti, ale pretože majú na nej záujem, môžu podať žalobu pre krádež.

25. Ďalej skúmame, či osoba, u ktorej bola vec uložená, je oprávnená podať žalobu pre krádež. Keďže poskytuje záruku proti podvodu, odôvodnene sa usudzuje, že nie je oprávnená na žalobu pre krádež; pretože aký záujem má, ak sa nedopustila podvodu? Ak konal podvodne, majetok je na jeho riziko, ale nemal by žiadať žalobu pre krádež z dôvodu, že sa dopustil podvodu.

26. Julianus v dvadsiatej druhej knihe Digest tiež hovorí, že vzhľadom na to, že vo vzťahu ku všetkým zlodejom bolo ustálené, že nemôžu podať žalobu pre krádež z dôvodu majetku, ktorý sami ukradli; ani ten, u koho bol majetok uložený, nemôže podať žalobu pre krádež, hoci začal byť zodpovedný za majetok, ak s ním zaobchádzal s úmyslom ukradnúť ho.

27. Papinianus rozoberá otázku, že ak by som dostal dvoch otrokov do zálohu za desať aurei a jeden z nich by bol ukradnutý a druhý, ktorý by zostal, by nemal menšiu hodnotu ako desať aurei, či budem mať nárok na žalobu pre krádež len do výšky piatich aurei z toho dôvodu, že som si istý zvyšnými piatimi v osobe zostávajúceho otroka; alebo skutočne preto, že tento môže zomrieť, treba sa domnievať, že mám nárok na žalobu pre desať, aj keď zostávajúci otrok má veľkú hodnotu. Prikláňam sa k druhému názoru, pretože by sme nemali brať do úvahy zástavu, ktorá nebola prevzatá, ale tú, ktorá bola ukradnutá.

28. Povedal tiež, že ak mi patrí desať aurei a otrok daný do zálohy za ne bol ukradnutý a ja som získal desať aurei žalobou za krádež, nebudem mať nárok na ďalšiu žalobu za krádež, ak by bol otrok ukradnutý druhýkrát, pretože som prestal mať záujem, keď som raz získal to, čo mi patrilo. Ide o prípad, keď bola krádež spáchaná bez môjho zavinenia, pretože ak by som bol vinný, keďže som mal záujem, pretože by som bol zodpovedný v žalobe o záložné právo, môžem podať žalobu o krádež. Ak som však nebol vinný, zdá sa, že niet pochyb o tom, že žaloba bude podaná v prospech vlastníka veci, ktorá nebude veriteľovi priznaná. Tento názor Pomponius schvaľuje v Desiatej knihe o Sabinovi.

29. Tie isté authority tvrdia, že ak sú ukradnutí dvaja otroci súčasne, veriteľ bude mať nárok na žalobu pre krádež na účet oboch; nie na celú sumu, ale v rozsahu svojho podielu, ktorý sa odhaduje vydelením sumy, ktorá mu prináleží vzhľadom na každého z otrokov. Ak by však boli obaja otroci ukradnutí samostatne a veriteľ by zinkasoval celú sumu na účet jedného z nich, nemôže vymáhať nič na účet druhého.

30. Pomponius v Desiatej knihe o Sabinovi tiež hovorí, že ak sa ten, komu som niečo požičal na užívanie, dopustí podvodu s ohľadom na požičaný majetok, nemôže podať žalobu pre krádež.

31. Pomponius zastáva rovnaký názor s odkazom na osobu, ktorá na pokyn niekoho dostala majetok na prepravu.

32. Vzniká otázka, či je otec oprávnený podať žalobu pre krádež, ak bol majetok požičaný na užívanie jeho synovi. Julianus hovorí, že otec za týchto okolností nemôže podať žalobu, pretože by nemal byť zodpovedný za úschovu

majetku; rovnako hovorí, že každý, kto sa stane ručiteľom niekoho, komu bol majetok požičaný na užívanie, nie je oprávnený na žalobu pre krádež. Domnieva sa totiž, že nie každý bez rozdielu, koho záujmom je, aby sa majetok nestratil, je oprávnený na žalobu pre krádež; ale len ten, kto je zodpovedný, pretože jeho vinou bol ten istý majetok zničený. Tento názor schvaľuje aj Celsus v dvanástej knihe Digest.

33. Je človek, ktorý nadobudol otroka na základe neistého nájomného vzťahu, oprávnený na žalobu za krádež, ak je otrok ukradnutý, je otázka, ktorú si možno položiť. A keďže proti nemu nemožno podať občianskoprávnu žalobu, pretože majetok držaný na základe neistej držby sa podobá darovaniu, a preto sa zdá, že je potrebný interdikt, nebude mať právo na žalobu pre krádež. Myslím si, že po udelení interdiktu je jasné, že by mal ponúknuť záruku za nedbanlivosť, a teda môže podať žalobu pre krádež.

34. Ak má niekto prenajatý majetok, bude mať právo na žalobu pre krádež za predpokladu, že bol odcudzený v dôsledku jeho nedbanlivosti.

35. Ak je ukradnutý syn pod otcovskou kontrolou, je zrejmé, že jeho otec môže podať žalobu pre krádež.

36. Ak by sa vec požičala na užívanie a ten, komu bola požičaná, by zomrel, hoci krádež nemôže byť spáchaná na majetku, a preto dedič osoby, ktorej bola vec požičaná, nemôže podať žalobu, predsa len požičiavateľ môže podať žalobu pre krádež. Rovnaké pravidlo platí aj pre majetok, ktorý bol daný do zálohy alebo do prenájmu, pretože hoci žalobu pre krádež nenadobúda dedičstvo, predsa ju nadobúdajú osoby, ktoré majú na ňom záujem.

37. Žaloba pre krádež patrí nielen tomu, komu bola vec požičaná, z dôvodu uvedenej veci, ale aj z dôvodu všetkého, čo s ňou súvisí, pretože bol zodpovedný za jej úschovu. Ak ti totiž požičiam otroka na používanie, môžeš podať žalobu za krádež jeho odevu, hoci som ti nepožičal odev, ktorý mal na sebe. Podobne, ak ti požičiam ťažné zvieratá a za jedným z nich pôjde žriebä, myslím, že bude možné podať žalobu pre krádež za krádež žriebäťa, hoci nebolo súčasťou pôžičky.

38. Vznikla otázka, akú povahu má teda žaloba pre krádež, ktorá sa priznáva osobe, ktorej bol majetok požičaný na užívanie? Domnievam sa, že žaloby pre krádež budú podané v prospech všetkých osôb, ktoré sú zodpovedné za cudzí majetok, či už je požičaný na užívanie, prenajatý alebo založený, za predpokladu, že bol odcudzený; ale osobná žaloba bude podaná len v prospech toho, kto je vlastníkom.

39. Ak by bol zachytený list, ktorý som vám poslal, kto bude mať právo podať žalobu pre krádež? A v prvom rade treba zistiť, komu list patrilo, či tomu, kto ho poslal, alebo tomu, komu bol odoslaný. Ak som ho dal otrokovi toho, komu bol poslaný, ten ho okamžite nadobudol. Ak som ho dal jeho zástupcovi, je to tiež tak, pretože keďže vlastníctvo možno nadobudnúť prostredníctvom slobodnej osoby, list sa okamžite stal jeho vlastníctvom; a to najmä vtedy, ak mal záujem na tom, aby ho mal. Ak som však poslal list, ktorý mi mal byť vrátený, zostane môj, pretože som sa ho nechcel vzdať ani previesť jeho vlastníctvo. Kto teda môže podať žalobu pre krádež? Môže tak urobiť ten, kto má záujem na tom, aby mu list nebol odcudzený, teda osoba, ktorá mala prospech z toho, čo obsahoval. Preto sa možno pýtať, či môže podať žalobu pre krádež aj ten, komu bol list odovzdaný, aby ho dopravil na miesto určenia. Môže tak urobiť, ak bol zodpovedný za úschovu listu a ak bolo v jeho záujme doručiť ho, bude oprávnený podať žalobu pre krádež. Predpokladajme, že v liste bolo uvedené, že mu má byť niečo doručené alebo pre neho vykonané; potom môže podať žalobu pre krádež, ak prevzal zodpovednosť za jeho doručenie alebo dostal odmenu za jeho prepravu. V tomto prípade sa podobá hostinskému alebo kapitánovi lode; tým totiž priznávame žalobu pre krádež, ak sú solventní, keďže sú zodpovední za majetok.

23. Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Veriteľ, ktorému bola odcudzená zástava, má záujem nielen v rozsahu svojej pohľadávky, ale môže podať žalobu o krádež na celú hodnotu odcudzeného majetku, ale musí vrátiť dlžníkovi všetko, čo preyšuje jeho dlh, ktorý možno vymôcť žalobou o zálohu.

23. Vlastník nehnuteľnosti, ktorý odcudzil vec, z ktorej má právo užívania iný, zodpovedá užívateľovi v rámci žaloby o krádež.

24. Ak by ti niekto, kto ti požičal vec na užívanie, túto vec ukradol; Pomponius hovorí, že nebude zodpovedný v žalobe pre krádež, pretože ty nemáš na veci záujem, pretože proti tebe nemožno podať žalobu založenú na požičaní veci; teda ak si si vec ponechal z dôvodu nejakých výdavkov, ktoré si v súvislosti s ňou vynaložil, budeš oprávnený podať žalobu pre krádež aj proti samotnému vlastníkovi, ak by ti ju ukradol, pretože v tomto prípade vec nahrádza záloh.

0. Ten istý, O Sabinovi, kniha VII.

Nie je právnym pravidlom, že otec nemôže podať žalobu pre krádež proti svojmu synovi, ktorý je pod jeho kontrolou, ale predstavuje to prekážku vyplývajúcu z povahy veci; nemôžeme totiž podať žalobu proti tým, ktorí sú pod tvojou kontrolou, rovnako ako oni nemôžu podať žalobu proti nám.

23. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXXIX.

Naši otroci a naše deti nás síce môžu okradnúť, ale nebudú podliehať žalobe za krádež; ako ten, kto môže rozhodnúť o prípade zlodeja, nemá potrebu podať proti nemu žalobu. Preto mu starovekí zákonodarcovia nepriznali žiadnu žalobu.

(0) Preto vznikla otázka, či otrok, ak bol buď odcudzený, alebo manumitovaný, bude podliehať žalobe za krádež. Bolo rozhodnuté, že nie je zodpovedný, pretože dôvod žaloby, ktorý na začiatku neexistuje, nemôže neskôr vzniknúť voči zlodejovi tohto druhu. Je však zrejmé, že ak si po manumitácii prisvojí akýkoľvek majetok, možno povedať, že je zodpovedný za takúto žalobu, pretože sa potom dopustí skutočnej krádeže.

(1) Keď sa mi však otrok, ktorého som kúpil a ktorý mi bol vydaný, vráti na základe podmienenej klauzuly predaja, nemal by sa považovať za otroka, ktorý mi niekedy patrilo, ale bol môj a prestal ním byť. Preto Sabinus hovorí, že ak sa dopustí krádeže, jeho postavenie je také, že osoba, ktorá ho vrátila, nebude mať nárok na žalobu za krádež. Ale aj keď nemôže podať takúto žalobu, predsa len, keď je poslaný späť, hodnota ukradnutého majetku by sa mala odhadnúť a zahrnúť do žaloby o jeho vrátenie.

(2) Ak by otrok na úteku ukradol svojmu pánovi, bola položená otázka, či tento môže podať žalobu aj proti osobe, ktorá ho mala v dobrej viere v držbe predtým, ako bol vrátený do moci svojho pána. Tento bod vyvoláva určité ťažkosti; pretože hoci sa môže mať za to, že som mal otroka v držbe počas doby, keď bol na úteku, predsa len nebudem zodpovedný za žalobu za krádež, keďže nebol pod mojou kontrolou. Julianus totiž hovorí, že keď som ho zdanlivo vlastnil, nemalo to žiadnu výhodu okrem toho, že mi to umožnilo získať ho úžere. Preto Pomponius v sedemnástej knihe o Sabinovi hovorí, že žaloba pre krádež bude v prospech vlastníka, ktorého otrok bol na úteku.

0. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Keď sa hovorí, že škoda nasleduje osobu, je to pravda do tej miery, že právo na žalobu nasleduje toho, kto škodu spáchal, ak vzniká voči komukoľvek na začiatku. Preto ak mi tvoj otrok niečo ukradne a ja, keď sa stanem jeho vlastníkom, ho predám, Kassián tvrdí, že nemôžem podať žalobu proti dlžníkovi.

23. Ulpián, O Sabínovi, kniha XL.

Pri žalobe pre krádež stačí, aby bol majetok opísaný tak, aby bolo možné pochopiť, o čo ide.

23. Nie je potrebné uvádzať hmotnosť nádob, preto postačí, ak sa povie misa, tanier alebo miska. Musí sa však uviesť materiál, z ktorého je predmet zložený, teda či je zo striebra, zlata alebo niečoho iného.

24. Ak niekto podá žalobu na nespracované striebro, mal by povedať ingot striebra a uviesť jeho hmotnosť.

25. Treba uviesť počet mincí, ktoré boli majiteľovi ukradnuté, napríklad toľko aurei alebo viac.

26. Vzniká otázka, či sa má uviesť farba odevu. Je pravda, že by sa to malo urobiť, lebo tak ako sa pri krádeži taniera uvádza zlatá miska, tak aj pri krádeži odevu treba uviesť jeho farbu. Je jasné, že ak by niekto prisahal, že nemôže pozitívne určiť farbu, mala by ho ospravedlniť nevyhnutnosť prípadu.

27. Ak niekto dá majetok do zálohu a potom ho ukradne, bude zodpovedný v konaní o krádeži.

28. Vlastník sa považuje za vinného z krádeže založenej veci nielen vtedy, keď ju vezme veriteľovi, ktorý ju vlastní alebo drží, ale aj vtedy, ak by ju odňal v čase, keď ju nevlastnil; napríklad ak by predal vec, ktorá bola založená; je totiž ustálené, že za takýchto okolností sa dopúšťa krádeže. Tento názor zastáva aj Julianus.

23. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Ak sa do zálohu dáva meď a uvádza sa, že je to zlato, pácha sa nečestný čin, ale nie krádež. Ak sa dá do zálohy zlato a potom sa pod zámienkou váženia alebo pečatenia nahradí zlato mosadzou, osoba, ktorá tak urobí, sa dopustí krádeže, pretože si privlastní majetok daný do zálohy.

(23) Ak v dobrej viere kúpiš môj majetok a ja ti ho ukradnem, alebo aj keď máš právo na jeho užívanie, a ja ho odložím s úmyslom privlastniť si ho, budem voči tebe zodpovedný v žalobe za krádež napriek tomu, že som vlastníkom majetku. V týchto prípadoch sa však užívaniu nezabráni, ako keď je ukradnutá; ak by ju totiž ukradol niekto iný a vec by sa opäť dostala pod moju správu, užívacie právo bude naďalej plynúť.

23. Ulpián, O Sabínovi, kniha XL.

Často sa objavuje nasledujúca otázka, a to: keď niekto odoberie z hromady mieru obilia, či ju ukradne celú, alebo len to množstvo, ktoré si privlastní. Ofilius si myslí, že ukradne celú hromadu, lebo Trebatius hovorí, že kto sa dotkne ucha kohokoľvek, má sa za to, že sa ho dotkol celého; preto ak niekto otvorí sud a vyberie trochu vína, rozumie sa, že ukradol nielen to, čo vybral, ale všetko. Je však pravda, že za týchto okolností zodpovedá v prípade žaloby za krádež len za množstvo, ktoré odniesol. Ak totiž niekto otvorí skriňu, ktorú nemôže odstrániť, odloží všetko, čo obsahuje, a potom odíde; a potom, keď sa vráti, odnesie jeden z predmetov a je pristihnutý skôr, ako dorazí na miesto určenia, bude vinný zo zjavnej aj nezjavnej krádeže toho istého majetku. Lebo ten, kto počas dňa pokosí rastúce obilie a odloží ho s úmyslom odviezť ho, je zjavným aj nezjavným zlodejom, pokiaľ ide o to, čo pokosil.

1024. Ak niekto, kto si uložil vrecko s dvadsiatimi sestercami, dostane iné vrecko, o ktorom vie, že je v ňom tridsať, a to v dôsledku omylu toho, kto mu ho dal a myslel si, že je v ňom jeho dvadsať, rozhoduje sa, že bude zodpovedný za krádež desiatich sestercí.

1025. Ak niekto ukradne meď, hoci si myslí, že kradne zlato, alebo naopak, alebo si myslí, že hodnota predmetu je menšia, hoci je väčšia, dopúšťa sa krádeže toho, čo odstránil, podľa ôsmej knihy Pomponia o Sabínovi. Ulpián je toho istého názoru.

1026. Ak však niekto ukradne dve tašky, jednu s desiatimi a druhú s dvadsiatimi aurei, z ktorých o jednej si myslel, že patrí jemu, a o druhej vedel, že patrí niekomu inému, hovoríme, že ukradne len tú tašku, o ktorej sa domnieval, že patrí inému, rovnako ako keby ukradol dva poháre, z ktorých jeden považoval za svoj a o druhom vedel, že patrí niekomu inému, lebo ukradne len jeden z nich.

1027. Ale tam, kde si myslí, že mu patrí rúčka pohára, a v skutočnosti je jeho, Pomponius hovorí, že je vinný z krádeže celého pohára.

1028. Ak by však niekto ukradol šiestu časť miery pšenice z naloženej lode, dopúšťa sa krádeže celého nákladu, alebo len šiestej časti miery pšenice? Táto otázka sa vzťahuje skôr na sýpku, ktorá je plná, a je veľmi prísne tvrdiť, že sa spáchala krádež celej. A aké pravidlo by platilo v prípade nádrže s vínom alebo cisterny s vodou, alebo čo v prípade lode naloženej vínom, keďže je ich veľa, do ktorých sa nalieva víno? A čo povieme o tom, kto sa z vína napil; má sa považovať za toho, kto ho celé ukradol? Lepší názor je, že by sme mali povedať, že ho neukradol celé.

1029. Ak predpokladáte, že v sklade sú umiestnené dve nádoby s vínom a jedna z nich je ukradnutá, krádež sa vzťahuje na túto jednu, a nie na celý sklad; rovnako ako v prípade, keď sa odnesie jedna z viacerých prenosných vecí v sýpke.

1030. Osoba, ktorá vstúpi do miestnosti s úmyslom spáchať krádež, nie je zlodejom, hoci mohla vstúpiť za týmto účelom. Aké je teda pravidlo? Akému konaniu bude podliehať? Môže byť obvinený zo spáchania škody alebo násilia, ak vstúpil násilím.

1031. Podobne, ak otvoril alebo rozbil niečo veľkej váhy, čo nemohol odstrániť, nemôže byť proti nemu podaná žaloba pre krádež na celú sumu, ale len na to, čo odniesol, pretože to nemohol vziať celé. Preto ak odstránil kryt, ktorý nemohol odobrať, aby získal prístup k určitým predmetom, a potom si niektoré z nich prisvojil, hoci mohol odstrániť predmety v ňom obsiahnuté samostatne, ale nemohol vziať celý obsah spolu; má sa za to, že ukradol len vec, ktorú odstránil, a nie ostatné. Ak bol schopný vybrať celú nádobu, hovoríme, že ju ukradol celú, hoci mohol oddeliť kryt, aby vzal niektoré alebo určitý počet predmetov v nej obsiahnutých. Takýto názor zastával aj Sabinus.

1032. Ak by dve alebo viac osôb ukradli trám, ktorý niektorá z nich sama nedokáže zdvihnúť, treba povedať, že všetci sú vinní z jeho krádeže, hoci nikto z nich jednotlivo ho nemohol uchopiť alebo odstrániť, a taká je aj naša prax. Nemožno totiž tvrdiť, že každý z nich sa dopustil krádeže proporcionálne, ale že ho všetci ukradli celý. Z toho vyplýva, že každý z nich bude zodpovedný za krádež.

1033. A hoci osoba môže byť zodpovedná v konaní o krádeži za majetok, ktorý neodniesla, predsa len proti nej nemožno podať osobnú žalobu, pretože takéto konanie nebude možné viesť o vrátenie majetku, ktorý bol odnesený. Takýto názor zastával aj Pomponius.

30. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Ak zlodej rozbije alebo zničí niečo, s čím nemanipuloval za účelom krádeže, nemožno proti nemu z tohto dôvodu podať žalobu pre krádež.

0. Ak by sa napríklad niekto vlámал do truhlice s úmyslom ukradnúť perly a manipuloval by s nimi s týmto nečestným úmyslom, zdá sa, že páchatel mal v úmysle ukradnúť iba ich; čo je správne. S ostatnými predmetmi, ktoré boli premiestnené, aby sa dostali k perlám, sa totiž nemanipulovalo s cieľom ich odcudzenia.

1. Každý, kto poškriabe striebornú misu, je zlodejom celej misy a podlieha žalobe za krádež v rozsahu záujmu vlastníka.

32. Ulpian, O Sabinovi, kniha XLI.

Dieťa, ktoré nedosiahlo vek puberty, sa môže dopustiť krádeže, ak je schopné spáchať zločin, ako uvádza Julianus v dvadsiatej druhej knihe Digest. Rovnako možno podať žalobu za utrpenú škodu proti dieťaťu mladšiemu ako pubertálny vek, pretože krádež spáchalo ono; to však pripúšťa modifikáciu, pretože si nemyslíme, že žaloba podľa Akvileovho zákona, ktorú možno podať proti dieťaťu mladšiemu ako pubertálny vek, ktoré je schopné viny, sa vzťahuje na dojčatá. Platí aj to, čo hovorí Labeo, teda že ak bola krádež spáchaná s pomocou dieťaťa mladšieho ako pubertálny vek, nebude za ňu zodpovedné.

0. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Julianus hovorí, že proti nemu nemožno podať osobnú žalobu na vymáhanie škody.

Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLI.

24. Pravidlo prijaté väčšinou autorít, že krádež pozemku nemôže byť spáchaná, je pravdivé.

Preto vzniká otázka, či ak je niekto vyhnaný z pozemku, možno podať osobnú žalobu na jeho vrátenie proti tomu, kto ho vyhnal? Labeo popiera, že by to bolo možné. Celsus si však myslí, že osobnú žalobu na navrátenie vlastníctva možno podať, rovnako ako keď sa ukradne hnutel'ný majetok.

24. Niet pochýb o tom, že žalobu o krádež možno podať, ak sa z pozemku odstráni niečo, napríklad stromy, kamene, piesok alebo ovocie, ktoré niekto vzal s úmyslom ukradnúť ich.

(23) Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Ak sa na strome tvojho pozemku vyrošia divé včely a niekto odstráni buď včely, alebo ich med, nebude ti zodpovedať za krádež, pretože neboli tvoje, a je stanovené, že patria medzi veci, ktorých sa možno zmocniť na zemi, na mori alebo vo vzduchu.

23. Je tiež ustálené, že nájomca, ktorý platí nájomné v peniazoch, môže podať žalobu pre krádež proti každému, kto mu ukradne stojace plodiny, pretože by mu začali patriť hneď, ako ich zozbieral.

27. Ulpián, O Sabinovi, kniha XLI.

28. Každý, kto si prisvojí účtovné knihy alebo písomné listiny, je zodpovedný za krádež nielen za hodnotu účtovných kníh, ale aj za úrok, ktorý na nich vlastník mal, čo sa týka odhadu súm obsiahnutých v účtoch, teda ak predstavovali toľko peňazí; napríklad ak obsahovali účet na desať aurei, hovoríme, že táto suma by sa mala zdvojnásobiť. Ak však v účtoch neboli uvedené žiadne pohľadávky, pretože boli zaplatené, nemal by sa brať do úvahy len odhad hodnoty samotných účtovných kníh? Ved' aký iný záujem by na nich mohol mať vlastník? Možno sa domnievať, že keďže niekedy si dlžníci želajú, aby im boli účtovné knihy vrátené, keďže tvrdia, že zaplatili sumy, ktoré im nepatria, je v záujme veriteľa, aby si účtovné knihy ponechal, aby v súvislosti s nimi nevznikol spor. A vo všeobecnosti treba povedať, že v takýchto prípadoch sa požaduje dvojnásobok hodnoty príslušných úrokov.

(23) Preto ak niekomu, kto má iné dôkazy a bankové registre, bola ukradnutá zmenka, možno sa pýtať, či sa má odhadnúť dvojnásobok hodnoty zmenky, alebo či sa to nemá urobiť z dôvodu, že na nej nemá záujem. Lebo aký môže mať záujem, keď sa dlh dá preukázať iným spôsobom; napríklad ak je zahrnutý v dvoch rôznych účtoch. Veriteľ sa totiž nepovažuje za osobu, ktorá o niečo prišla, ak sa stane, že existuje iný dôkaz o dlhu, ktorý ho robí bezpečným.

(24) Podobne aj v prípade krádeže potvrdenky treba povedať, že bude dôvod na žalobu o krádež v rozsahu záujmu vlastníka. Zdá sa mi však, že na nej nemá záujem, ak existujú iné dôkazy, ktoré preukazujú, že peniaze boli zaplatené.

(25) Ak však páchatel' neodstránil dokumenty tohto druhu, ale vymazal ich časti, bude tu dôvod nielen na žalobu pre krádež, ale aj na postup podľa Akvilského zákona, pretože každý, kto poškodil majetok, sa považuje za toho, kto ho "rozbil".

23. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Ak by však niečo ukradol, bude zodpovedný len za záujem, ktorý mal vlastník na tom, aby mu vec nebola ukradnutá, pretože tým, že ju znehodnotil, nepridáva nič k trestu.

23. Ulpián, O Sabinovi, kniha XLI.

Okrem toho možno podať žalobu o vydanie veci, ako aj interdikt na jej držbu.

39. Ten istý, O Sabinovi, kniha IX.

Ak bol závet poškodený.

(1) Ten istý, O Sabinovi, kniha XLI.

Ak však niekto poškodí obraz alebo knihu, bude zodpovedný za žalobu za neoprávnené poškodenie, rovnako ako keby predmet zničil.

40. Ak niekto ukradne alebo urobí výmazy v registroch zákonov republiky alebo niektorej obce, Labeo tvrdí, že bude zodpovedný za žalobu pre krádež. To isté hovorí aj v súvislosti s iným verejným majetkom alebo majetkom patriacim združeniam.

0. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Niektoré autority sa domnievajú, že v prípade žaloby pre krádež by sa mal vykonať len odhad účtov, a to z toho dôvodu, že ak je možné preukázať výšku dlhu pred sudcom, ktorý má právomoc rozhodovať o žalobe pre krádež, je možné ju preukázať aj pred sudcom, ktorý má právomoc rozhodovať o žalobe podanej na vymáhanie peňazí. Ak ju však nemožno preukázať pred sudcom príslušným na konanie o žalobe pre krádež, nemožno preukázať ani výšku vzniknutej škody. Napriek tomu sa môže stať, že po spáchaní krádeže môže žalobca získať účty späť, takže môže preukázať, aká škoda by mu vznikla, keby ich nezískal späť.

(1) Hlavná otázka s odkazom na akvileánske právo znie: Ako možno zistiť hodnotu záujmu účastníka? Ak ju totiž možno preukázať iným spôsobom, nevzniká mu žiadna škoda. Aké je teda pravidlo, ak sa stane, že požičia peniaze pod určitou podmienkou a medzitým svedkovia, na ktorých sa spolieha pri dokazovaní, zomrú skôr, ako sa podmienka splní? Alebo predpokladajme, že som požadoval peňažnú sumu, ktorú som požičal, a pretože nepredložím svedkov, ktorí podpísali zmluvu, prehrám svoj prípad; ak podám žalobu pre krádež, môžem využiť ich pamäť a ich prítomnosť na preukázanie, že som peniaze požičal.

0. Ulpián, O Sabinovi, kniha XLI.

Opatrovník, hoci je oprávnený spravovať záležitosti svojho zverenca, nemá právomoc privlastniť si jeho majetok. Preto ak odnesie niečo, čo mu patrí, s úmyslom ukradnúť to, dopúšťa sa krádeže a majetok nemôže nadobudnúť úžerou; bude však podliehať žalobe za krádež, hoci proti nemu možno podať aj žalobu o poručníctvo. To, čo bolo povedané v súvislosti s poručníkom, platí aj pre poručníka maloletého, ako aj pre iných poručníkov.

23. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Každý, kto pomáha zlodejovi, nie je vždy sám zjavným zlodejom; preto sa stáva, že ten, kto poskytol pomoc, je zodpovedný za nemanifestnú krádež, a ten, kto bol prichytený pri čine, je vinný zo zjavnej krádeže toho istého majetku.

23. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIX.

Ak niekto prijme vec za účelom jej prepravy, pričom vie, že bola ukradnutá, je stanovené, že ak je zatknutý s vecou v jeho držbe, je zjavným zlodejom on sám, ale ak nevedel, že bola ukradnutá, ani jedna zo strán nie je

zjavným zlodejom; ten druhý preto, že nie je zlodejom, a samotný zlodej preto, že nebol zatknutý s vecou v jeho držbe.

0. Ak jeden z tvojich otrokov vypil a odniesol víno a druhý bol pristihnutý, ako pije víno, toho prvého budeš považovať za zodpovedného za neprejavnú krádež a toho druhého za zjavnú krádež.

65536. Ulpián, O Sabínovi, kniha XLI.

Kto presvedčí otroka, aby sa dal na útek, nie je zlodejom; lebo ten, kto dá inému zlú radu, nespácha krádež, rovnako ako keby ho presvedčil, aby sa vrhol z nejakej výšky alebo aby na seba vzťahol násilné ruky; lebo veci tohto druhu nepripúšťajú skutkovú podstatu krádeže. Ak by ho však presvedčil, aby utiekol, aby ho niekto iný okradol, bude zodpovedný za krádež, pretože zločin bol spáchaný s jeho pomocou a radou. Pomponius ide ešte ďalej a hovorí, že ten, kto ho presvedčí, aj keď medzitým nie je zodpovedný za krádež, predsa len začína byť zodpovedný v čase, keď niekto ukradne utekajúceho otroka, pretože krádež sa považuje za spáchanú s jeho pomocou a radou.

65536. Taktiež bolo rozhodnuté, že každý, kto pomáha svojmu synovi, otrokovi alebo manželke spáchať krádež, je zodpovedný za krádež; hoci oni sami nemôžu byť žalovaní za krádež.

65537. Pomponius tiež hovorí, že keď utekajúci otrok vezme so sebou majetok, ten, kto ho k tomu navádzal, môže byť proti nemu podaná žaloba pre krádež z dôvodu ukradnutého majetku; pretože prispel zlodejovi svojou pomocou a radou. To uvádza aj Sabinus.

65538. Ak si dvaja otroci navzájom poradia a obaja v tom istom čase utečú, jeden nie je zlodejom druhého. Ale čo ak by sa navzájom skrývali? Môže sa stať, že obaja sú zlodejmi jeden druhého. Možno tiež povedať, že jeden je zlodejom druhého, pretože ak iné osoby ukradnú každého z nich, budú zodpovední ako tí, ktorí si navzájom poskytnú pomoc; rovnako ako Sabinus uviedol, že sú zodpovední aj za krádež majetku, ktorý si odniesli.

65536. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIX.

Ak sledujete skroteného páva, ktorý ušiel z môjho domu, až kým sa nestratí, môžem proti vám podať žalobu za krádež, len čo sa ho niekto zmocní.

65536. Paulus.

Ak je ukradnutý syn pod otcovskou kontrolou, je jasné, že jeho otec bude oprávnený podať žalobu za krádež.

(65536) Ten istý, O Sabinovi, kniha IX.

Matka, ktorej bol ukradnutý syn, nemá nárok na žalobu pre krádež.

(65536) Aj keď možno podať žalobu pre krádež na účet slobodných osôb, osobná žaloba na vrátenie peňazí aj tak nikdy nebude oprávnená.

65536. Ulpián, O Sabinovi, kniha XLI.

Je pravda, že ak niekto odviedol otrokyňu, ktorá je neviestkou a patrí inému, alebo ju ukryl, nebude to krádež; treba totiž brať do úvahy nie čin, ale motív jeho spáchania. Motívom spáchania tohto činu bola žiadostivosť, a nie krádež. Preto ani osoba, ktorá vylomila dvere neviestky s cieľom mať s ňou pohlavný styk, nebude zodpovedná za krádež, ak zlodejov nezaviedla; aj keď po vniknutí mohli odnieť majetok ženy. Je však niekto, kto ukryl otrokyňu s cieľom užívať si ju, zodpovedný podľa Faviánskeho zákona? Nemyslím si, že je, a keďže mi bol predložený takýto prípad, vyslovil som tento názor: osoba, ktorá ženu ukradla, sa totiž dopúšťa hanebnejšieho činu a platí za jeho zneuctenie, ale určite nie je zlodejom.

65536. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Krádeže sa dopúšťa každý, kto odvedie ťažné zvieratá na väčšiu vzdialenosť, než bolo dohodnuté pri ich požičaní, alebo kto využíva majetok patriaci inému proti súhlasu vlastníka.

65536. Ulpián, O Sabinovi, kniha XLI.

Keď niekomu, kým je v rukách nepriateľa, niečo ukradnú a on sa vráti na základe práva postliminium, možno povedať, že má právo na žalobu pre krádež.

65536. Je isté, že arogant môže podať žalobu pre krádež, aj keď bol majetok ukradnutý osobe, ktorú arizoval, skôr než sa tak stalo. Ak bola krádež spáchaná neskôr, niet pochýb, že môže podať žalobu.

65537. Žaloba pre krádež nezaniká, kým zlodej žije, bez ohľadu na to, či ten, kto spáchal trestný čin, je sám sebe pánom, keď sa proti nemu podáva žaloba, alebo či je pod kontrolou iného a žaloba pre krádež sa podáva proti osobe, ktorej moci je podriadený; a to je dôvod, prečo sa hovorí, že zločin nasleduje osobu.

65538. Ak by sa niekto po spáchaní škody stal otrokom nepriateľa, pozrime, či žaloba zanikne. Pomponius hovorí, že zanikne, a ak sa zajatec vráti na základe práva postliminium alebo na základe akéhokoľvek iného práva, žaloba sa obnoví; a taká je naša prax.

65536. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Ak by otrok prevzal velenie lode bez súhlasu svojho pána, malo by sa voči nemu uplatniť spoločné pravidlo za všetko, čo sa na lodi stratí; takže to, za čo je otrok zodpovedný, sa môže odobrať z jeho peculium, a akákoľvek nedbanlivosť samotného majiteľa sa musí navyše odčiniť noxálnou žalobou. Preto ak by bol otrok manumitovaný, právo podať žalobu De peculio bude voči pánovi existovať ešte rok, ale noxálna žaloba ho bude nasledovať.

131072. Niekedy sú za krádež zodpovední manumitovaný otrok aj ten, kto mu dal slobodu, ak tento manumitoval otroka, aby zabránil podaniu žaloby za krádež proti nemu. Keď je však žalovaný pán, Sabinus hovorí, že manumitovaný otrok je prepustený na základe zákona, rovnako ako keby bolo rozhodnuté, že to tak má byť.

0. Ulpián, O Sabinovi, kniha XLI.

Ak falošný veriteľ (t. j. ten, kto sa vydáva za veriteľa) niečo dostane, dopúšťa sa krádeže a zaplatené peniaze sa nestávajú jeho vlastníctvom.

23. Falošný zástupca sa tiež považuje za páchatel'a krádeže. Neratius však hovorí, že treba zvážiť, či je tento názor, ktorý sa dá vykladať rôzne, správny. Keď totiž dlžník zaplatí agentovi peniaze s úmyslom, aby ich odovzdal jeho veriteľovi, a agent si ich privlastní, uvedený názor je správny, pretože peniaze naďalej patria dlžníkovi, keď ich agent neprijal v mene toho, komu ich dlžník chcel vyplatiť, a tým, že si ich ponechal bez súhlasu svojho mandanta,

sa nepochybne dopúšťa krádeže. Ak však dlžník zaplatí peniaze, aby sa stali majetkom agenta, Neratius hovorí, že ten sa v žiadnom prípade nedopúšťa krádeže, keďže peniaze prijíma so súhlasom svojho mandanta.

24. Ak niekto dostane niečo, čo mu nepatrí, a poverí iného, komu sa má zaplatiť, žaloba pre krádež nebude podaná; za predpokladu, že platba sa uskutoční počas neprítomnosti vyššie uvedenej osoby. Ak je však prítomná, prípad je iný a páchatel' sa dopúšťa krádeže.

25. Ak niekto neurobil nepravdivé vyhlásenie s ohľadom na seba osobne, ale je vinný z podvodu vo svojich tvrdeniach, je skôr podvodníkom ako vinným z krádeže; napríklad ak tvrdí, že je bohatý a to, čo získal, investuje do tovaru; že dá solventné záruky; alebo že okamžite zaplatí; vo všetkých týchto prípadoch sa totiž dopustil skôr podvodu ako krádeže, a preto nebude zodpovedný za krádež; ale pretože sa dopustil podvodu, ak proti nemu nemožno podať inú žalobu, bude podaná žaloba za podvod.

26. Ak niekto s úmyslom ukradnúť odstráni cudzí majetok, ktorý nechal ležať vystavený, bude zodpovedný za krádež bez ohľadu na to, či vedel, alebo nevedel, komu majetok patrí; pretože vinu za krádež neznižuje to, že osoba nevedela, kto bol vlastníkom majetku.

27. Ak vlastník vec opustil, neukradnem ju, aj keď mám úmysel tak urobiť; krádež totiž nie je spáchaná, ak nie je niekto, komu môže byť vec ukradnutá. Avšak v prípade, že nie je nikomu ukradnutý, bol prijatý názor Sabina a Kasia, ktorí tvrdili, že majetok okamžite prestáva byť náš, len čo ho opustíme.

28. Ak majetok v skutočnosti nebol opustený, ale ten, kto ho berie, si myslí, že bol opustený, nebude zodpovedný za krádež.

29. Ak majetok nebol opustený, a ten, kto si to nemyslí, ale vezme ho ležiaci ako vystavený, nie preto, aby z neho mal zisk, ale aby ho vrátil tomu, komu patrí, nebude zodpovedný za krádež.

30. Ak teda nevedel, komu patrí, a napriek tomu ju vzal, aby ju vrátil niekomu, kto si ju nárokoval, alebo mohol dokázať, že majetok je jeho, pozrime sa, či bude zodpovedný za krádež. Nemyslím si, že bude, pretože väčšina osôb to robí s úmyslom vyvesiť oznámenie, že majetok našla a vráti ho tomu, kto si ho nárokuje. Takéto osoby ukazujú, že nemajú v úmysle kradnúť.

31. Čo treba urobiť, ak požaduje odmenu za nájdenie majetku? To sa nepovažuje za krádež, hoci nie je veľmi čestné, aby niečo požadoval.

32. Ak niekto dobrovoľne niečo vyhodí alebo vyhodil, ale nie s úmyslom považovať to za opustené, a ty to odstrániš, Celsus v dvanástej knihe Digest sa pýta, či sa nedopúšťaš krádeže. A hovorí, že ak ste si mysleli, že vec je opustená, nebudete zodpovední, ale ak ste si to nemysleli, môže v tejto veci existovať pochybnosť; napriek tomu tvrdí, že nebudete zodpovední, pretože vraj vec nebola odňatá tomu, kto ju dobrovoľne vyhodil.

33. Keď niekto odnesie majetok, ktorý bol vyhodенý cez palubu z lode, je vinný z krádeže? V tomto prípade ide o to, či sa majetok považoval za opustený. Ak ten, kto ju hodil cez palubu, tak urobil s úmyslom opustiť ju, čomu vo všeobecnosti treba veriť, keďže vedel, že sa stratí, ten, kto ju nájde, ju robí svojou a nie je vinný z krádeže. Keď však tento úmysel nemal, ale hodil ju cez palubu s cieľom ponechať si ju, ak by sa zachránila, ten, kto ju nájde, môže byť o ňu pripravený. Ak si toho bol vedomý a drží vec s úmyslom ju ukradnúť, je vinný z krádeže; ak si ju však ponechal s úmyslom zachovať ju pre vlastníka, nebude zodpovedný za krádež. Ak si však myslel, že majetok bol jednoducho hodený cez palubu, stále nebude zodpovedný za krádež.

34. Aj keby som nadobudol len polovičné vlastníctvo otroka, ktorý mi predtým niečo ukradol, lepší názor je, že právo na žalobu zanikne, keď som získal len polovičné vlastníctvo uvedeného otroka; pretože ani na začiatku osoba, ktorá mala polovičné vlastníctvo otroka, nemohla podať žalobu za krádež. Je jasné, že ak začne existovať moje užívacie právo k uvedenému otrokovi, treba povedať, že právo na žalobu pre krádež nezaniká, pretože užívateľ nie je vlastníkom.

0. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIX.

Ak by na príkaz dlžníka falošný zástupca prijal peniaze od iného, dlžníka uvedeného dlžníka, bude voči dlžníkovi zodpovedný za krádež a peniaze budú patriť tomuto dlžníkovi.

23. Ak ti odovzdám svoj majetok ako tvoj a ty vieš, že je môj, podľa lepšieho názoru si vinný z krádeže, ak si to urobil s úmyslom získať z toho prospech.

24. Ak otrok patriaci k majetku, ktorý ešte nebol prijatý, ukradne niečo dedičovi a je manumitovaný z vôle svojho pána, bude proti nemu podaná žaloba pre krádež, pretože dedič v tom čase nebol jeho pánom.

23. Ulpían, O Sabínovi, kniha XLI.

Ak partner ukradne majetok, ktorý je v spoločnom vlastníctve (môže totiž dôjsť ku krádeži majetku v partnerstve), možno bez akýchkoľvek pochybností povedať, že žaloba pre krádež bude podaná.

23. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLII.

Všetky authority rozhodli, že žalobu pre krádež možno podať proti zlodejovi, aj keď bol ukradnutý majetok zničený. Preto po smrti otroka, ktorého niekto ukradol, zostáva právo na žalobu pre krádež nedotknuté. Toto právo nezaniká ani manumpciou, pretože manumpcia nie je odlišná od smrti, keďže sa zdá, že vyníma otroka z moci jeho pána. Preto bez ohľadu na to, akým spôsobom môže byť otrok vyňatý spod kontroly svojho pána, žalobu za krádež možno stále podať proti zlodejovi; a taká je aj naša prax. Táto žaloba spočíva nie v tom, že otrok je teraz oddelený od svojho pána, ale v tom, že je od neho oddelený v prospech zlodeja. Toto pravidlo sa prijalo aj vo vzťahu k osobnej žalobe na vrátenie majetku; možno ju totiž podať proti zlodejovi, aj keď bol majetok z toho či onoho dôvodu zničený. To treba povedať aj v prípade, keď sa majetok dostal do rúk nepriateľa, pretože je stanovené, že z tohto dôvodu možno podať žalobu o náhradu škody spôsobenej krádežou. Ak by ho však vlastník po tom, ako bol považovaný za opustený, získal späť, môže ešte podať žalobu pre krádež.

(1) Ak je otrok, ktorý je predmetom užívacieho práva, odcudzený, tak užívateľ, ako aj vlastník sú oprávnení podať žalobu pre krádež. Žaloba sa teda rozdelí medzi vlastníka a užívateľa a užívateľ podáva žalobu o zisk alebo o výšku záujmu, ktorý mal na tom, aby sa krádež neuskutočnila, teda o dvojnásobnú náhradu škody; a vlastník podáva žalobu o záujem, ktorý mal na tom, aby nebol zbavený svojho majetku.

(2. Keď hovoríme o dvojnásobnej náhrade škody, musíme to chápať tak, že žaloba o štvornásobnú náhradu škody bude podaná, ak je krádež zjavná.

(3) Táto žaloba môže byť podaná v prospech osoby, ktorá je oprávnená uvedeného otroka len užívať.

(4) Ak by sa niekto domnieval, že tento otrok bol daný aj do zálohu, výsledkom bude, že rovnako ten, kto ho dostal do zálohu, bude oprávnený na žalobu pre krádež. Navyše, ak má otrok vyššiu hodnotu, ako je dlžná suma podľa záložnej zmluvy, aj dlžník môže podať žalobu pre krádež.

- (5) Žaloby, ktoré prislúchajú týmto osobám, sa svojou povahou natoľko líšia, že ak niekto z nich zbavil zlodēja zodpovednosti za škodu, treba povedať, že stratil právo na žalobu len pre seba, ale pokiaľ ide o ostatných, naďalej existuje. Ak totiž predpokladáte, že bol ukradnutý otrok v spoločnom vlastníctve a jeden z jeho pánov zbaví zlodēja zodpovednosti za škodu, druhý, ktorý tak neurobil, bude mať právo na žalobu za krádež.
- (6) Vlastník môže podať žalobu pre krádež aj proti užívateľovi, ak urobil niečo s cieľom ukryť majetok alebo si ho privlastniť.
- (7) Veľmi správne sa rozhodlo, že ten, kto si myslí, že získal držbu veci so súhlasom vlastníka, nie je zlodějom. Ako sa totiž môže dopustiť podvodu ten, kto si myslí, že vlastník dá súhlas, bez ohľadu na to, či je jeho názor nepravdivý alebo pravdivý? Preto je zlodějom len ten, kto si niečo vezme proti vôli vlastníka a vie, že tak robí.
- (8) Na druhej strane, ak si myslím, že niečo robím proti vôli vlastníka, a ten by to mal skutočne chcieť, kladie sa otázka, či bude dôvod na žalobu pre krádež. Pomponius hovorí, že sa dopúšťam krádeže. Je však pravda, že ak som ochotný pre neho majetok užívať, hoci si toho nemusí byť vedomý, nebude vinný z krádeže.
- (9) Ak by sa ukradnutý majetok mal vrátiť vlastníkovi a bol by odňatý druhýkrát, padne ďalšia žaloba za krádež.

2. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Ak sa vlastníctvo ukradnutého majetku akýmkoľvek spôsobom zmení, žaloba pre krádež bude podávaná v prospech skutočného vlastníka; ako napríklad v prospech dediča a prétora vlastníka majetku, ako aj adoptívneho otca a odkazovníka.

3. Ulpián, O Sabinovi, kniha XLII.

Istý muž stratil striebornú vázu a podal žalobu pre krádež, a keď vznikol spor o váhu vázy a žalobca vyhlásil, že je väčšia, ako v skutočnosti bola, zloděj predložil vázu. Ten, komu patrila, ju zlodějovi vzal, a ten napriek tomu vyniesol rozsudok o dvojnásobnej náhrade škody, čo bolo mimoriadne správne rozhodnutie. V trestnej žalobe totiž nie je zahrnutá len samotná vec, ktorá bola odcudzená, či už je podaná žaloba pre zjavnú krádež, alebo pre krádež, ktorá sa neprejavila.

4. Každý, kto pozná zlodēja, nie je zlodějom sám, či už naňho upozorní, alebo to neurobí, keďže existuje veľký rozdiel medzi zatajením zlodēja a jeho neoznačením. Ten, kto ho pozná, nie je zodpovedný za krádež, ale ten, kto ho skrýva, je za to zodpovedný.
5. Ten, kto si vezme otroka so súhlasom jeho pána, nie je ani zloděj, ani únosca, čo je úplne zrejmé. Ved' kto, kto koná v súlade s vôľou vlastníka majetku, sa môže nazývať zlodějom?
6. Ak to pán zakázal a on odvedie otroka, ale nie s úmyslom ukryť ho, nie je zlodějom; ak ho ukryje, vtedy začína byť zlodějom. Preto každý, kto odvedie otroka, ale ho neskrýva, nie je zloděj, aj keď to robí proti vôli pána. Rozumieme však, že pán zakazuje, aby sa to robilo, aj keď o tom nevie, teda keď s tým nesúhlasí.
7. Ak ti dám za odmenu vyčistiť odev a ty ho bez môjho vedomia a súhlasu požičiaš Titiovi a Titius ho ukradne, žaloba za krádež bude aj v tvoj prospech, pretože si zodpovedný za úschovu veci; a ja budem mať právo na žalobu proti tebe, pretože si ho nemal požičať, a tým si sa dopustil krádeže. Toto je prípad, v ktorom môže zloděj podať žalobu pre krádež.
8. V prípade, že je ukradnutá otrokyňa, ktorá je tehotná, alebo počne dieťa, kým je v rukách zlodēja, jej dieťa bude ukradnutým majetkom; bez ohľadu na to, či sa narodí, kým je pod kontrolou zlodēja, alebo kým je v rukách dobromyseľného držiteľa. V druhom prípade však žaloba pre krádež nebude podaná. Ak však počne dieťa v čase, keď je v rukách dobromyseľného držiteľa, a dieťa sa jej narodí v tomto čase, výsledkom bude, že dieťa nebude odcudzeným majetkom, ale že ho možno získať dokonca úzere. Rovnaké pravidlo by sa malo dodržiavať aj vo vzťahu k dobytku a jeho potomstvu, ako v prípade dieťaťa otrokyne.
9. Žriebätká narodené ukradnutým kobylám okamžite patria dobromyseľnému nadobúdateľovi, a to je rozumné, pretože sú zahrnuté do zisku, ale dieťa otrokyne doň zahrnuté nie je.
10. Zloděj predal ukradnutý majetok a jeho vlastník si od zlodēja vynútil peniaze, ktoré zaň zaplatil. Správne bol vyslovený názor, že sa dopustil krádeže peňazí, a bude dokonca zodpovedný za žalobu na majetok získaný násilím; nikto totiž nepochybuje o tom, že to, čo bolo získané výmenou za ukradnutý majetok, nie je samo osebe ukradnuté. Preto peniaze získané ako cena za ukradnutý majetok nie sú ukradnuté.

11. Gaius, O provinčnom edikte, kniha X.

Niekedy sa stáva, že ten, kto má záujem na tom, aby sa majetok zachoval, nie je oprávnený na žalobu pre krádež. Napríklad veriteľ nemôže podať žalobu za krádež majetku patriaceho jeho dlžníkovi, hoci ten inak nemusí byť schopný zaplatiť to, čo si požičal. Hovoríme však o majetku, ktorý nebol daný do zálohu. Rovnako manželka nemôže podať žalobu pre krádež s ohľadom na bodový majetok, ktorý je na jej riziko; môže tak však urobiť jej manžel.

12. Ulpián, O edikte, kniha XXXVII.

Pri žalobe pre krádež sa neštvornásobí alebo nezdvójnasobuje škoda, ale skutočná cena samotného majetku. Ak však majetok v čase vynesenia rozsudku zanikol, malo by sa to napriek tomu urobiť. Rovnaké pravidlo platí, ak sa majetok v súčasnosti znehodnotil, pretože ocenenie sa bude vzťahovať na čas, keď bola krádež spáchaná. Ak sa majetok stal hodnotnejším, bude sa odhadovať dvojnásobok hodnoty v čase, keď mal najväčšiu hodnotu; pretože je pravdivejšie tvrdiť, že krádež bola spáchaná v tomto čase.

13. Celsus tvrdí, že krádež je spáchaná s pomocou a radou, a to nielen vtedy, keď sa tak stalo s cieľom, aby strany mohli kradnúť spoločne, ale aj vtedy, keď tento úmysel neexistoval a keď bola krádež spáchaná z nepriateľských pohnútok.

14. Pedius veľmi správne hovorí, že keďže nikto nespácha krádež bez podvodu, pomoc a rada na jej spáchanie nemôže byť poskytnutá bez podvodu.

15. Za poskytovateľa rady sa považuje ten, kto presviedča, navádza a poskytuje informácie na spáchanie krádeže. Pomoc poskytuje ten, kto poskytuje svoje služby a pomoc na tajné odnesenie majetku.

16. Kto ukáže červenú látku dobytku a dá ho na útek, aby sa dostal do rúk zlodejov, a urobí tak s podvodným úmyslom, bude zodpovedný za krádež. Aj keď to nerobí s cieľom spáchať krádež, takýto nebezpečný žart by nemal zostať bez trestu. Preto Labeo hovorí, že by sa proti nemu mala podať žaloba in factum.

Gaius, O provinčnom edikte, kniha XIII.

Ak by sa totiž dobytok sám zrazil z nejakej vyvýšeniny, prizná sa spravodlivá žaloba za neoprávnené poškodenie ako podľa akvilejského práva.

18. Ulpián, O edikte, kniha XXXVII.

Keď niekto poskytne pomoc alebo radu manželke, ktorá ukradne majetok svojho manžela, bude zodpovedný za krádež.

19. Aj keď sa dopustí krádeže spolu s ňou, bude zodpovedný za žalobu za krádež, zatiaľ čo ona zodpovedná nebude.

20. Ak ona sama poskytne zlodejovi pomoc, nebude zodpovedná za krádež, ale za podvodné odstránenie majetku.

21. Niet žiadnych pochybností o tom, že bude zodpovedná za krádež spáchanú jej otrokom.

22. To isté treba povedať aj v súvislosti so synom pod otcovskou kontrolou, ktorý slúži v armáde; nebude totiž zodpovedný za krádež spáchanú na svojom otcovi; bude však zodpovedný za čin svojho kastrenského otroka, ak tento ukradne svojmu otcovi.

23. Ak môj syn, ktorý má kastrénske peculium, niečo ukradne, pozrime sa, či môžem proti nemu podať spravodlivú žalobu, keďže má majetok, ktorým môže uspokojiť rozsudok. Možno tvrdiť, že žalobu možno podať.

24. Bude však otec zodpovedať svojmu synovi, ak niečo odcudzil z jeho castrense peculium, je otázka, ktorú by sme mali zvážiť. Myslím si, že bude zodpovedný, pretože nielenže synovi niečo ukradne, ale môže byť aj žalovaný v rámci žaloby o krádež.

25. Mela hovorí, že veriteľ, ktorý nevráti zálohu po tom, čo mu boli vyplatené peniaze, je zodpovedný za krádež, ak si zálohu ponechá s cieľom ukryť ju, čo považujem za pravdivé.

26. Ak sú na poli sírne bane a niekto z nich odoberie síru, vlastník bude mať právo na žalobu za krádež a potom nájomca môže postupom podľa svojej nájomnej zmluvy prinútiť, aby mu bola predchádzajúca žaloba postúpená.

27. Ak váš otrok alebo váš syn dostane odev za účelom jeho vyčistenia a ten bude ukradnutý; vzniká otázka, či budete mať nárok na žalobu za krádež. Ak je peculium otroka ukradnuté, môžete podať žalobu pre krádež, ale ak ukradnuté nie je, treba povedať, že žaloba tohto druhu nebude mať opodstatnenie.

28. Ak však niekto kúpi ukradnutý majetok, nevediac, že ide o takýto prípad, a je oň nečestne pripravený, bude oprávnený podať žalobu pre krádež.

29. Labeo uvádza, že ak by niekto prikázal obchodníkovi s múkou, aby každému, kto o to požiada, dodal múku v jeho mene, a okoloidúci, ktorý sa to dozvedel, by požiadal o múku v jeho mene a dostal by ju, žaloba pre krádež bude podávaná v prospech obchodníka s múkou proti osobe, ktorá požiadala, a nie v môj prospech, pretože obchodník s múkou uzatváral obchod pre seba, a nie pre mňa.

30. Ak niekto prijme môjho utečeného otroka ako svojho od duumviru alebo od iného sudcu, ktorý má právomoc prepúšťať osoby z väzenia alebo z väzby, bude podliehať žalobe za krádež? Je stanovené, že ak by dal záruky, mala by sa proti nim poskytnúť žaloba vlastníkovi a oni by mali postúpiť svoje práva na žalobu mne. Ak si však nevzal záruky, ale vydal otroka žalobcovi ako tomu, kto dostáva to, čo mu patrí, vlastník bude mať právo na žalobu pre krádež proti únoscovi.

31. Ak niekto vyrazí zlaté alebo strieborné mince alebo iný majetok z rúk iného, bude zodpovedný za krádež, ak tak urobil s úmyslom, aby ich tretia osoba vzala a on ich odniesol.

32. Ak niekto ukradne strieborný ingot, ktorý mi patrí, a urobí z neho poháre, môžem podať žalobu buď za krádež ingotu, alebo osobnú žalobu o vrátenie majetku. To isté pravidlo platí aj pre hrozno a jeho neskvasenú šťavu a semená; možno totiž podať žalobu pre krádež hrozna, jeho neskvasenej šťavy a semien, ako aj osobnú žalobu.

33. Otrok, ktorý tvrdí, že je slobodný, aby mu boli požičané peniaze, sa nedopúšťa krádeže, lebo len tvrdí, že je solventným dlžníkom. Rovnaké pravidlo platí aj pre toho, kto predstiera, že je hlavou domácnosti, aby mu mohli byť peniaze ľahšie požičané, hoci v skutočnosti je synom pod otcovskou kontrolou.

34. Julianus v dvadsiatej druhej knihe Digest hovorí, že ak niekto dostane odo mňa peniaze, aby zaplatil môjmu veriteľovi, a keďže sám dlhuje rovnakú sumu tomu istému veriteľovi, zaplatí ju vo svojom mene, dopúšťa sa krádeže.

35. Ak Tícus predá majetok, ktorý patrí inému, a dostane zaň od kupujúceho cenu, nepovažuje sa za toho, kto tieto peniaze ukradol.
36. Ak jeden z dvoch komplementárov dostane majetok do zálohu a ten je odcudzený, Mela hovorí, že len ten, kto dostal záloh, bude oprávnený na žalobu pre krádež a jeho partner naň nebude mať právo.
37. Nikto nemôže spáchať krádež slovom ani písmom; platí totiž zásada, že krádež nemožno spáchať bez manipulácie s predmetnou vecou. Preto sa poskytnutie pomoci alebo rady stáva trestným činom až vtedy, keď sa s vecou následne manipuluje.
38. Ak niekto podnikní môjho osla, aby ho naviedol na zakrytie jeho vlastných kobýl za účelom chovu žriebät, nebude zodpovedný za krádež, ak nemal zároveň úmysel ukradnúť. Tento názor som poskytol svojmu priateľovi Herenniovi Modestinovi, ktorý sa so mnou radil z Dalmácie, s ohľadom na žrebce, ktorým kobyly na tento účel priviedol človek, ktorý bol neskôr uznaný zodpovedným za krádež; ak mal úmysel ukradnúť, ale ak nemal, žaloba in factum by bola na mieste.
39. Keďže som bol ochotný požičať peniaze Titiovi, ktorý bol čestný a solventný človek, nahradil si ho iným Titiom, ktorý bol chudobný, pričom si mi tvrdil, že je to bohatý Titius, a po prijatí peňazí si sa s ním o ne rozdelil. Ste zodpovedný za krádež, pretože bola spáchaná s vašou pomocou a radou, a Titius bude tiež zodpovedný za krádež.
40. Ak by ti pri kúpe niekto požičal ťažšie ako zákonné závažie, Mela hovorí, že bude zodpovedný predávajúci za krádež, a ty tiež, ak si si bol vedomý týchto skutočností, pretože si nedostal predmet so súhlasom predávajúceho, keďže bol oklamáný v hmotnosti.
41. Ak by niekto presvedčil môjho otroka, aby vymazal svoje meno z listiny, napríklad z kúpnej zmluvy, Mela hovorí, a ja si myslím, že môže byť podaná žaloba pre krádež.
42. Ak môjho otroka niekto presvedčil, aby kopíroval moje registre, myslím, že proti tomu, kto ho presvedčil, možno podať žalobu za skazenie otroka; a ak ich sám kopíruje, treba vyhovieť žalobe za podvod.

43. Ak bola ukradnutá šnúra perál, musí sa uviesť ich počet. Ak sa podáva žaloba za krádež vína, musí sa uviesť počet pohárov, ktoré boli odcudzené. Ak sa privlastnili vázy, musí sa uviesť ich počet.

44. Ak by môj otrok, ktorý má voľnú správu svojho peculia, uzavrel dohodu (ale nie za účelom darovania), s niekým, kto mu ukradol peculium, má sa za to, že sa zapojil do legitímnej transakcie; lebo hoci žaloba za krádež môže byť nadobudnutá pre jeho pána, predsa len tvorí súčasť peculia otroka. Ak sa otrokovi zaplatí celá pokuta vo výške dvojnásobku hodnoty krádeže, niet pochyb, že zlodej bude prepustený. Z toho vyplýva, že ak by otrok dostal od zlodeja to, čo sa mu javí ako satisfakcia za ukradnutý majetok, aj táto transakcia sa bude považovať za legitímnu.

45. Ak niekto prisahá, že sa nedopustil krádeže, a potom narába s ukradnutým majetkom, právo na žalobu za krádež zaniká, ale to, aby sa mohol domáhať majetku, je stále zachované pre vlastníka.

46. Ak bol ukradnutý otrok ustanovený za dediča, žalobca môže získať hodnotu majetku aj v rámci žaloby o krádež, ak otrok zomrel skôr, ako vstúpil do majetku na príkaz svojho pána. Rovnaký výsledok možno dosiahnuť podaním osobnej žaloby na vrátenie mŕtveho otroka.

47. Ak je otrok, ktorý má byť pod podmienkou slobodný, ukradnutý alebo akákoľvek podmiennečne odkázaná nehnuteľnosť je privlastnená a podmienka by sa mala neskôr splniť, skôr ako sa vstúpilo do dedičstva, nemožno podať žalobu pre krádež, pretože záujem dediča zanikol. Kým však podmienka trvá, hodnota otroka by sa mala odhadnúť ako cena, za ktorú by sa mohol prediť.

48. Ten istý, O edikte, kniha XXXVIII.

49. Keď človek s použitím násilia ukradne čokoľvek z domu, v ktorom sa v tom čase nikto nenachádzal, môže byť žalovaný v žalobe o vrátenie štvornásobku hodnoty ukradnutého majetku, ako aj v žalobe za krádež bez prejavu, ak by nebol zatknutý pri odnášaní majetku.

49. Paulus, O edikte, kniha XXXIX.

Ten, kto rozbije dvere s cieľom spôsobiť škodu (hoci v dôsledku toho môže byť iným odňatý majetok), nebude vinný z krádeže, pretože pri trestnom čine sa rozlišuje vôľa a úmysel páchatel'a.

50. Ak otrok požičiavateľa veci na používanie ju ukradne a ten, ktorému bola odňatá, je solventný, Sabinus hovorí, že proti nemu možno podať žalobu na pôžičku, ako aj žalobu proti pánovi z dôvodu krádeže spáchanej otrokom. Ak však pán disponuje peniazmi, ktoré vybral, právo na žalobu pre krádež zanikne. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade zamietnutia žaloby o pôžičku.

51. Ak váš otrok ukradne majetok, ktorý vám bol požičaný na užívanie, žaloba pre krádež nebude smerovať proti vám, ale len žaloba z pôžičky, pretože majetok bol na vaše riziko.

52. Ten, kto dobrovoľne vykonáva cudziu činnosť, nemá nárok na žalobu pre krádež, hoci majetok mohol byť stratený jeho vinou; ale rozsudok proti nemu môže byť vydaný v žalobe založenej na dobrovoľnom zastúpení, ak na neho vlastník prevedie svoje právo na žalobu. Rovnaké pravidlo sa vzťahuje na toho, kto spravuje veci namiesto poručníka, ako aj na poručníka, ktorý je povinný zachovávať starostlivosť; ako napríklad v prípade, keď bolo ustanovených niekoľko poručníkov a jeden z nich sa po zložení zábezpeky sám ujme správy poručeného majetku.

53. Ak držiš môj majetok na základe darovania iného a ja ho ukradnem, Julianus hovorí, že žalobu pre krádež môžeš proti mne podať len vtedy, ak bolo v tvojom záujme ponechať si ho v držbe; napríklad ak si bránil otroka, ktorý bol darovaný v noxálnom konaní, alebo ak si sa o neho staral, keď bol chorý, budeš mať oprávnený dôvod ponechať si ho proti osobe, ktorá ho požaduje.

54. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XIII.

Ak veriteľ využije záloh, je zodpovedný za krádež.

55. Vyskytol sa názor, že človek, ktorý dostal niečo pre vlastnú potrebu a požičia to inému, je vinný z krádeže. Z toho vyplýva, že je dostatočne zrejmé, že krádež je spáchaná, aj keď niekto použije cudzí majetok na svoj vlastný prospech, a nič na tom nemení, ak sa povie, že nekoná s týmto cieľom. Jedným druhom majetkového prospechu je totiž rozdanie cudzieho majetku; a iným nadobudnutie záväzku pre seba z dôvodu získaného prospechu. Preto sa krádeže dopúšťa ten, kto tajne odníme vec s cieľom darovať ju inému.

56. Zákon dvanástich tabúl' nedovoľuje zabiť zlodēja, ktorý je pristihnutý pri krádeži cez deň, ak sa nebráni so zbraňou. Pod pojmom "zbraň" sa rozumie meč, palica, kameň a napokon všetko, čo sa dá použiť na spôsobenie zranenia.

57. Keďže žaloba pre krádež sa vzťahuje na stíhanie pokuty, zatiaľ čo osobná žaloba a žaloba na vrátenie majetku sa používajú na tento druhý účel, je zrejmé, že ak sa majetok vráti, právo na žalobu pre krádež zostane nedotknuté, ale právo na žalobu pre ostatné dve žaloby zanikne; ako na druhej strane po zaplatení pokuty vo výške dvojnásobku alebo štvornásobku škody zostane nedotknuté právo podať žalobu na vrátenie majetku a právo na osobnú žalobu.

58. Kto vedome požičia náradie na vylomenie dverí alebo skrine alebo vedome požičia rebrík na účely lezenia, hoci na začiatku nedal žiadnu radu na spáchanie krádeže, bude stále zodpovedný za žalobu pre krádež.

59. Ak poručník, ktorý spravuje záležitosti svojho poručenstva, alebo kustód uzavrie so zlodějom kompromis, právo na žalobu pre krádež zaniká.

60. Ulpian, Disputácie, kniha III.

Keď veriteľ odnáša majetok, ktorý mu bol daný do zálohu, nepovažuje sa za to, že s ním manipuluje s cieľom ukradnúť ho, ale že preberá zodpovednosť za svoju zástavu.

61. Julianus, Digesty, kniha XXII.

Za istých okolností sa zloděj, aj keď jeho trestný záväzok trvá, stáva opäť zodpovedným a môže byť žalovaný niekoľkokrát za krádež toho istého majetku. Prvý prípad, ktorý nastáva, je vtedy, keď sa zmení právo na vlastníctvo; napríklad keď sa majetok opäť dostane do rúk vlastníka a tá istá osoba ho ukradne buď tomu istému vlastníkovi, alebo tomu, komu ho požičal, alebo predal. Ak však dôjde k zmene vlastníka, bude podliehať druhej sankcii.

62. Každý, kto privedie zlodēja pred prefekta nočnej stráže alebo guvernéra provincie, sa rozumie, že si zvolil spôsob, ako získať späť svoj majetok. Ak sa tam vec ukončí a odsúdením zlodēja sa vrátia ukradnuté peniaze, zdá sa, že otázka krádeže sa redukuje na jednoduchú náhradu škody; najmä ak bol zloděj prikázaný nielen vrátiť

ukradnutý majetok, ale sudca nariadil, aby sa okrem toho urobilo aj niečo iné. Ak mu však nebolo nariadené urobiť nič viac ako vrátiť ukradnutý majetok a sudca nevydal rozhodnutie o ničom inom v jeho neprospech z dôvodu, že zlodejovi hrozí vyšší trest, treba to chápať tak, že otázka krádeže bola vyriešená.

63. Ak sa majetok, ktorý tvorí súčasť peculium, po tom, ako bol ukradnutý, opäť dostane do vlastníctva otroka, vada spojená s krádežou sa odstráni a majetok v tomto prípade začne patriť do peculium a byť vo vlastníctve otroka.

64. Keď však otrok tajne odnesie majetok patriaci jeho peculiu s úmyslom ukradnúť ho, pokiaľ si ho ponechá, jeho stav sa nezmení, pretože jeho pán nie je o nič pripravený. Ak ho však odovzdá inému, dopúšťa sa krádeže.

65. Osoba, ktorá spravuje poručníctvo, má právo na kompromis so zlodejom, a ak zostane v správe ukradnutej veci, prestáva byť takou, pretože poručník zaujíma miesto vlastníka. To isté treba povedať aj v súvislosti s poručníkom nepríčetnej osoby; keďže ten zaujíma miesto vlastníka do takej miery, že aj vydaním majetku patriaceho nepríčetnej osobe sa považuje za jeho odcudzenie. Opatrovník a kurátor nepríčetnej osoby však môžu vo vlastnom mene podať žalobu o vrátenie odcudzeného majetku.

66. Ak dvaja z tvojich otrokov ukradnú odev a strieborný tanier a kvôli jednému z otrokov je proti tebe podaná žaloba na vrátenie ukradnutého odevu a potom kvôli druhému je proti tebe podaná žaloba na vrátenie strieborného taniera, nemala by byť voči tebe udelená výnimka, pretože už bola podaná žaloba na vrátenie ukradnutého odevu.

67. Alfenus, Epitomes of the Digest of Paulus, kniha IV.

Ak niekto urobí výkop s cieľom vyniesť kriedu a odnesie ju, je zlodejom nie preto, že kriedu vykopal, ale preto, že ju odniesol.

68. Julianus, O Urseius Ferox, kniha IV.

Ak by mal byť majetok ukradnutý synovi pod otcovskou kontrolou, môže správne podať žalobu z tohto dôvodu po tom, ako sa stane hlavou domácnosti. Ak mu bol odcudzený majetok, ktorý mu bol prenajatý, môže z tohto dôvodu podať žalobu aj po tom, ako sa osamostatní.

69. Ten istý, O Miniciovi, kniha III.

Ak niekto, kto požičal vec na používanie, ju ukradne, nemožno proti nemu podať žalobu pre krádež, pretože vzal len to, čo mu patrilo, a druhá strana transakcie bude oslobodená od akejkoľvek zodpovednosti vyplývajúcej z pôžičky. Toto by sa však malo vzťahovať len na prípady, keď ten, komu bola vec požičaná, nemal dôvod si ju ponechať. Ak mu totiž vznikli nejaké nevyhnutné výdavky v súvislosti s požičanou vecou, je skôr v jeho záujme, aby si ju ponechal, než aby podal žalobu založenú na pôžičke, a preto bude oprávnený podať žalobu pre krádež.

70. Africanus, Otázky, kniha VII.

Utekajúca otrokyňa sa do istej miery chápe ako krádež samej seba, a tiež tým, že so sebou berie svoje dieťa, sa dopúšťa krádeže.

71. Ten istý, Otázky, kniha VIII.

Keď otrok v spoločnom vlastníctve ukradne niečo jednému zo svojich pánov, je stanovené, že sa má podať žaloba o rozdelenie; a je na uvážení sudcu, či nariadi, aby druhý pán nahradil škodu, alebo mu postúpil svoj podiel na otrokovi. Zdá sa, že z toho vyplýva, že aj v prípade, ak svoj podiel odcudzil, možno podať žalobu aj proti nadobúdateľovi, keďže v niektorých ohľadoch ide o noxálnu žalobu, ktorá nasleduje za osobou. Toto pravidlo by sa však nemalo posúvať do tej miery, aby sa tvrdilo, že aj v prípade, ak by sa otrok stal slobodným, môže proti nemu podať žalobu; rovnako ako by nebolo možné podať žalobu, ak by úplne patril druhému pánovi. Z toho je teda zrejmé, že ak by otrok zomrel, žalobca nemôže z tohto dôvodu nič vymáhať, pokiaľ druhý spoluvlastník nezískal z odcudzeného majetku nejaký prospech.

72. Hovorí, že ďalším dôsledkom toho je, že ak mi otrok, ktorého ste mi dali do zálohu, niečo ukradne, podaním opačnej záložnej žaloby vás môžem prinútiť nahradiť škodu alebo mi otroka odovzdať ako náhradu.

73. To isté treba povedať aj o otrokovi, o ktorom bolo dohodnuté, že ho možno za určitých okolností vrátiť, takže aj kupujúci bude povinný vrátiť všetky prírastky a zisky; a na druhej strane predávajúci bude povinný buď nahradiť škodu, alebo odovzdať otroka ako náhradu vzniknutej škody, ak nebude možné podať žalobu na vyššiu sumu.

74. Ak niekto vedome dá zlodēja do zálohu tomu, kto o tom nevie, môže byť nútený nahradiť všetku škodu; to je totiž v súlade s dobrou vierou.

75. Pri žalobe na kúpu sa však musí v každom prípade zohľadniť, za akého otroka ho predávajúci vydával.

76. Ale pokiaľ ide o to, čo sa týka žaloby na plnomocenstvo, hovorí, že pochybuje o tom, či by sa malo tiež rozhodnúť, že sa má nahradiť všetka škoda. A skutočne, táto zásada by sa mala dodržiavať ešte viac ako v predchádzajúcich prípadoch; takže ak ten, kto dal príkaz na kúpu určitého otroka, nevedel, že je zloděj, bude napriek tomu nútený nahradiť všetky vzniknuté škody; pretože bude úplne spravodlivé, ak bude mandatár tvrdiť, že by škodu neutrpel, keby príkaz nedostal. To je ešte zrejmejšie v prípade zálohy, pretože hoci by sa inak zdalo spravodlivé, aby nikomu nevznikla väčšia škoda, než akú má samotný otrok, je oveľa spravodlivejšie, aby povinnosť, ktorú jedna osoba plní druhej v jej prospech, a nie v prospech toho, kto sa na ňu zaviazal, nepoškodila druhú osobu. A tak ako pri už spomínaných kúpnych, nájomných a záložných zmluvách bolo uvedené, že má byť potrestaná osoba, ktorá vedome mlčí, tak pri týchto zmluvách má byť nedbanlivosť tých, v prospech ktorých sa uzatvárajú, škodlivá len pre nich samotných. Je totiž určite chybou mandatára, ktorý nariadil druhej strane, aby pre seba kúpila takého a takého otroka, a je tiež chybou toho, kto majetok uložil, že neboli dôslednejší pri upozornovaní na charakter uloženého otroka.

77. Pokiaľ však ide o pôžičku na užívanie, existuje dôvod zastávať iný názor, keďže ide len o pohodlie toho, kto požiadal o užívanie majetku. Preto ten, kto poskytol pôžičku na užívanie, ako pri prenájme, nemôže stratiť nič nad rámec hodnoty otroka, ak sa nedopustil podvodu. Okrem toho by sme v tomto prípade mali byť pri výklade podvodu trochu zhovievavejší, pretože (ako už bolo uvedené) osoba, ktorá požičiava majetok, z toho nemá žiadny zisk.

78. Myslím si, že to platí, ak sa vina nepripisuje tomu, kto sa zaviazal vykonať mandát alebo prevziať úschovu, ak mu vlastník sám dal do úschovy nejaký strieborný tanier alebo sumu peňazí; ale na druhej strane, ak vlastník neurobil nič také, treba prijať iný názor.

79. Prenajal som vám pozemok a (ako je zvykom) bolo dohodnuté, že budem mať nárok na úrodu ako zálohu za nájomné. Hovorí, že ak by ste ich tajne odstránili, možno proti vám podať žalobu za krádež. Ak by ste však úrodu predali niekomu inému skôr, ako bola zozbieraná, a kupujúci ju odstráni, výsledkom bude, že budeme musieť konštatovať, že bola ukradnutá; kým je totiž pripevnená k pôde, tvorí súčasť pozemku, a preto patrí nájomcovi, a

to z toho dôvodu, že sa má za to, že ju zozbieral so súhlasom vlastníka; čo v tomto prípade určite nemožno správne povedať. Ako sa totiž môžu stať vlastníctvom nájomcu, keď ich kupujúci zbiera vo vlastnom mene?

80. Otroek, ktorému bolo nariadené, aby bol slobodný pod podmienkou zaplataenia desiatich aurei, bol obhajovaný dedičom v noxálnej žalobe. Kým sa prípad ešte prejednával, otroek po zaplataení desiatich aurei dedičovi získal slobodu. Vznikla otázka, či by mal byť prepustený, ak žalobcovi neodovzdá desať aurei, ktoré dedič dostal. Rozhodlo sa, že by sa mal zohľadniť zdroj, z ktorého boli peniaze získané. Ak pochádzali odinakiaľ ako z peculium, mal ich zaplatiť dedič; pretože ak otroek ešte nezískal slobodu a bol vydaný ako náhrada, mal peniaze zaplatiť osobe, ktorej bol vydaný. Ak však peniaze pochádzali z jeho peculium, z dôvodu, že zaplatil dedičovi to, čo mu tento nemal dovoliť dať, malo sa vydať opačné rozhodnutie.

81. Marcianus, Pravidlá, kniha IV.

Ten, kto ukáže cestu utekajúcemu otrokovi, sa nedopúšťa krádeže.

Macer, Verejné žaloby, kniha II.

Guvernér provincie nemôže zabrániť tomu, aby bol niekto, kto bol odsúdený za krádež, poznačený hanbou.

Neratius, Pergameny, kniha I.

Titius, dedič, ktorý bol obvinený z dedičstva otroka Seia, spomínaný otroek sa dopustil krádeže voči Titiovi, skôr než bol majetok zapísaný. Ak by po jeho zápise Seius chcel dedičstvo získať, Titius by mohol proti nemu podať žalobu pre krádež z dôvodu činu otroka, pretože keď tento spáchal zločin, nepatrila Titiovi; a aj keby niekto tvrdil, že ak by otroek začal patriť tomu, voči komu spáchal krádež, právo na žalobu pre krádež by zaniklo, takže aj keby bol odcudzený, žalobu by nebolo možné podať z tohto dôvodu. Otroek sa stal majetkom Tícia až po vstupe do dedičstva, pretože odkazy prechádzajú priamo z osoby, ktorá ich zanecháva, na toho, komu sú odkázané.

84. Ulpián, O edikte kurulských edilov, kniha I.

Ten, kto si privlastnil majetok patriaci inému s úmyslom získať z neho prospech, hoci si to neskôr rozmyslel a vrátil ho vlastníkovi, je zlodej; pokáním totiž nikto neprestáva byť zodpovedný za takýto zločin.

85. Paulus, O Plautiovi, kniha VII.

Ak niekto, kto dal vec do zálohu, ju predá, hoci je jej vlastníkom, dopúšťa sa krádeže, bez ohľadu na to, či ju odovzdal veriteľovi, alebo sa len zaviazal osobitnou dohodou. Julianus zastáva rovnaký názor.

86. Ak by mi niekto, komu bol majetok ukradnutý, tento majetok odkázal, kým je v rukách zlodēja, a ten by si ho potom prisvojil, budem mať právo na žalobu pre krádež? Podľa názoru Octavena bude takáto žaloba v môj prospech len vtedy, keď dedič nebude mať na ňu nárok vo svojom mene; pretože je stanovené, že bez ohľadu na to, akým spôsobom sa zmení vlastníctvo majetku, vlastník bude oprávnený podať žalobu pre krádež.

87. Staroveké autority uvádzali ako svoj názor, že ak niekto podá žalobu na súd pre podvod a jeho mulice medzitým uhynú, bude zodpovedný za krádež.

88. Julianus hovorí, že ak je otrok určený na vyberanie peňazí a vyberá ich po tom, ako bol manumitovaný, bude zodpovedný za krádež. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade poručníka, ktorému sa vyplácajú peniaze po dosiahnutí puberty.

89. Ak si mi odporučil Titia ako solventného a ako toho, komu môžem požičať peniaze, a ja sa naňho vypytujem, a ty mi potom predstavíš niekoho iného ako Titia, budeš vinný z krádeže; pretože verím, že je to Titius, a to v každom prípade, ak ten, kto mi bol predstavený, vedel o podvode. Ak si o ňom nevedel, nebudeš vinný z krádeže a ten, kto ho predstavil, zrejme neposkytol pomoc, pretože sa žiadna krádež neuskutočnila; ale žaloba in factum bude podaná proti tomu, kto ho priviedol.

90. Ak sa s tebou dohodnem, že neurobíš nič, čo by zabránilo tomu, aby mi bol otrok Eros odovzdaný pred takými a takými kalendami, hoci je v mojom záujme, aby nebol ukradnutý, predsa len, ak bude ukradnutý, nebudeš zodpovedný na základe tejto dohody; za predpokladu, že si neurobil nič, čo by zabránilo tomu, aby mi bol odovzdaný, a nebudem mať nárok na žalobu za krádež.

91. Celsus, Digesty, kniha XII.

Nikto sa nedopúšťa krádeže tým, že popiera, že u neho bol zložený vklad. Samotné zapretie totiž nezakladá trestný čin, hoci sa k tomu veľmi blíži. Ak by však osoba nadobudla vlastníctvo majetku s cieľom privlastniť si ho, dopúšťa sa krádeže. Nezáleží na tom, či mal záložca na prste prsteň alebo škatuľku, v ktorej sa nachádzal, ak pri jeho uložení u záložcu mal tento v úmysle privlastniť si ho.

92. Ak vám bola odcudzená vec, ktorú ste sľúbili vrátiť v určitý deň pod pokutou, a z tohto dôvodu ste povinný znášať stratu, zohľadní sa to aj pri podaní žaloby pre krádež.

93. Ukradnuté dieťa vyrástlo v rukách zlodca. Ten je vinný z krádeže mladíka aj dieťaťa, a predsa ide len o jednu krádež; preto je zodpovedný za dvojnásobnú škodu; odhaduje sa najväčšia hodnota, ktorú malo dieťa kedykoľvek po tom, ako bolo ukradnuté. Keďže žaloba pre krádež môže byť podaná len raz, aký to má súvis s vyššie navrhovanou otázkou? Veď ak bolo ukradnuté zlodcovi a potom ho získal späť iný zločinec, aj keby sa dopustil dvoch krádeží, žalobu nemožno podať proti zlodcovi viac ako raz. Nepochybujem o tom, že by sa mala odhadovať skôr hodnota mladíka než hodnota dieťaťa; veď čo by bolo také smiešne, ako považovať stav zlodca za zlepšený z dôvodu pokračovania v jeho trestnom čine?

94. Ak je predaj otroka zrušený, kupujúci nemôže podať žalobu o krádež proti predávajúcemu, pretože otrok po jeho kúpe a pred jeho vrátením niečo ukradol.

95. Ak ukradnutý otrok spácha krádež voči samotnému zlodcovi, je rozhodnuté, že zlodca bude mať z tohto dôvodu právo na žalobu proti majiteľovi z obavy, že zločiny takýchto otrokov môžu byť spáchané bez trestne pre nich samých a byť zdrojom zisku pre ich pánov, keďže peculium otrokov tohto druhu sa často zvyšuje ich krádežami.

96. Ak nájomca po uplynutí nájomnej zmluvy zostane na pôde dlhšie ako rok a bez súhlasu vlastníka pozbiera úrodu, pozrime sa, či proti nemu nemožno podať žalobu za krádež úrody a úrody. Myslím si, že niet pochybností o tom, že je zlodcom, a ak skonzumuje ukradnutý majetok, možno podať žalobu o náhradu jeho hodnoty.

97. Marcellus, Digesty, kniha VIII.

Julianus odmieta, že by bolo možné spáchať krádež majetku patriaceho do dedičstva, ak ho zosnulý nedal do zálohu alebo nepožičal;

98. Scaevola, Otázky, kniha IV.

Alebo ak užívacie právo patrí inému.

99. Marcellus, Digesty, kniha VIII.

Lebo sa domnieval, že v týchto prípadoch môže dôjsť ku krádeži majetku patriaceho do dedičstva a k prerušeniu užívania, a preto by žaloba pre krádež bola podávaná v prospech dediča.

100. Javolenus, O Cassiovi, kniha XV.

Ak osoba, ktorej bola vec požičaná na užívanie, túto vec ukradne, možno proti nej podať žalobu pre krádež, ako aj žalobu na vypožičanie, a ak by bola podaná žaloba pre krádež, právo na žalobu na vypožičanie zanikne; a ak by bola podaná žaloba na vypožičanie, možno uplatniť výnimku, ktorá by bránila žalobe pre krádež.

101. Ak je majetok v držbe niekoho ako dediča, držiteľ nebude oprávnený na žalobu pre krádež, hoci môže získať majetok užívaním; pretože ten, kto má záujem na tom, aby nebol odcudzený, môže podať žalobu pre krádež. Zdá sa však, že ide o záujem toho, kto by utrpel škodu, a nie toho, kto by mal majetkový prospech.

102. Modestinus, Názory, kniha VII.

Sempronia vypracovala žiadosť s úmyslom odovzdať ju stotníkovi, aby ju mohol podať na súd; ale neodovzdala mu ju. Lucius ju na súde prečítal ako úradne odovzdanú. Keďže nebola riadne podaná ani odovzdaná stotníkovi, akého priestupku sa dopustil ten, kto sa opovážil prečítať na súde petíciu ukradnutú z domu osoby, ktorá ju vypracovala, a kto ju na tento účel neodovzdal? Modestinus odpovedal, že ak ten, kto ju vzal, tak urobil tajne, dopustil sa krádeže.

103. Javolenus, O Cassiovi, kniha XV.

Ak by niekto, kto dostane majetok do zálohu, tento majetok predal, hoci nebola uzavretá dohoda o jeho predaji počas zálohu, alebo ak by s ním nakladal skôr, ako nastane deň predaja, a dlh by nebol zaplatený, vystavuje sa zodpovednosti za krádež.

104. Ten istý, Listy, kniha IV.

V dobrej viere vlastním ukradnutú otrokyňu, ktorú som kúpil za dve aurei. Attius mi ju ukradol a jej majiteľ a ja sme proti nemu podali žalobu za krádež. Pýtam sa, aké odškodnenie by sa malo stanoviť pre obe strany? Odpoveď znela: pre kupujúceho dvojnásobok jeho úroku a pre pána dvojnásobok hodnoty ženy. Skutočnosť, že pokuta za krádež sa vypláca dvom osobám, by nemala spôsobiť žiadne ťažkosti, pretože hoci sa tak deje z dôvodu toho istého majetku, kupujúcemu sa vypláca na základe jeho držby a vlastníkovi na základe jeho vlastníctva.

105. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXI.

Ak by ma niekto, kto sa predstavil ako zástupca, navádzal, aby som sľúbil zaplatiť buď jemu, alebo osobe, ktorú ma poveril, nemôžem proti nemu podať žalobu pre krádež, pretože neexistuje vec, s ktorou by sa dalo zaobchádzať s úmyslom ju ukradnúť.

106. Ten istý, O Quinte Muciovi, kniha XXXVIII.

Ten, kto používa majetok, ktorý mu bol požičaný alebo uložený, iným spôsobom, než ako bol uzročený s jeho prijatím, pričom nemá v úmysle urobiť to proti súhlasu vlastníka, nie je zodpovedný za krádež; ani za žiadnych okolností nebude podliehať žalobe o uloženie. Bude zodpovedný za žalobu o výpožičku? Odpoveď závisí od miery jeho zavinenia, t. j. či mal dôvod domnievať sa, že vlastník by mu nedovolil vec použiť tak, ako ju použil.

107. Ak sa niekto dopustí krádeže voči inému a tretia osoba mu ukradne to, čo si sám privlastnil, vlastník veci môže podať žalobu proti poslednému zlodejovi; ale prvý zlodej tak nemôže urobiť, pretože ide o záujem vlastníka, a nie prvého zlodeja, keďže ukradnutá vec je v bezpečí. Toto uviedol Quintus Mucius a je to pravda; lebo hoci je v záujme zlodeja, aby bol majetok v bezpečí, pretože je zodpovedný za osobnú žalobu, predsa len môže proti nemu podať žalobu zainteresovaná strana, ak sa jej záujem zakladá na dobrom titule. Neprijímame názor Servia, ktorý zastával názor, že ak by sa neobjavil alebo neskôr nemal objaviť žiadny vlastník ukradnutej veci, zlodej by bol oprávnený podať žalobu o krádež, pretože potom by sa tým viac nemohlo rozumieť, že vec patrí tomu, kto z nej

navrhuje mať majetkový prospech. Preto bude vlastník oprávnený podať žalobu o krádež proti obom, a ak začne konanie proti jednému z nich, jeho právo podať takúto žalobu proti druhému bude naďalej existovať. Rovnaké pravidlo platí aj pre osobnú žalobu, pretože obaja sú zodpovední za rôzne skutky.

Ten istý, O rôznych pasážach, kniha XIII.

Ak niekto ukradne tašku s peniazmi, je zodpovedný aj za krádež tašky, hoci nemusel mať úmysel tak urobiť.

109. Papinianus, Otázky, kniha VIII.

Keď niekto dá vec na preskúmanie a ten, kto ju prijíma, preberá riziko, sám môže podať žalobu pre krádež.

110. Ten istý, Otázky, kniha IX.

Ak dlžník ukradne záloh, nemôže za žiadnych okolností vymáhať to, čo zaplatil, žalobou pre krádež.

111. Ten istý, Otázky, kniha XII.

Ak predám, ale neodovzdám otroka a ten mi bude bez môjho zavinenia ukradnutý, podľa lepšieho názoru budem mať nárok na žalobu pre krádež; a považujem sa za zainteresovaného, buď preto, že majetok bol v mojich rukách, alebo preto, že budem povinný postúpiť svoje práva na žalobu.

112. Keď je však žaloba o krádež odložená z dôvodu vlastníctva, hoci nepadá, ak nemáme záujem, predsa len by sa môj prospech mal vzťahovať na ocenenie samotného predmetu, aj keď nemám iný záujem. To sa dokazuje v prípade otrokov, ktorí sa majú stať slobodnými pod určitou podmienkou, a v prípade, keď je dedičstvo odkázané podmiennečne. V opačnom prípade, keď sa pokúša preukázať niečo iné, nie je možné ľahko určiť sumu. Preto, keďže ocenenie závisí výlučne od prospechu, keďže žaloba pre krádež vzniká bez ohľadu na vlastníctvo, v prípadoch tohto druhu nemožno žalobu pre krádež odvolať na ocenenie veci.

113. Ak som podal žalobu na vydanie veci s úmyslom vykonať výber otroka, ktorý mi bol odkázaný, a jeden z otrokov patriacich do dedičstva bol ukradnutý, dedič bude oprávnený podať žalobu na krádež, pretože má na veci záujem, a je jedno, či mal byť otrok strážený.

114. Bez ohľadu na to, ako zlodej spácha krádež, mal by sa považovať za zjavného zlodeja.

115. Ten, ktorého podvodným konaním bola spáchaná lúpež, však nie je zodpovedný za krádež, ale za lúpež s násilím.

116. Ak Titius, v mene ktorého falošný zástupca vybral peniaze, ktoré neboli splatné, ratifikuje platbu, Titius síce môže sám podať žalobu za uskutočnený obchod; ale ten, kto zaplatil peniaze, ktoré neboli splatné, bude mať právo na osobnú žalobu z tohto dôvodu proti Titiovi a žaloba za krádež bude smerovať aj proti falošnému zástupcovi. Ak by však bol Titius žalovaný, nemôže sa neoprávnene dovolávať výnimky z dôvodu podvodu, aby si vynútil, že právo na osobnú žalobu za krádež bude prisúdené jemu. Ak však peniaze boli splatné a Titius ratifikuje platbu, právo na žalobu za krádež zanikne, pretože dlžník je oslobodený.

117. Krádeže peňazí sa môže dopustiť aj falošný zástupca, ak oklame dlžníka iného tým, že sa vydáva za skutočného zástupcu veriteľa. To platí aj v prípade toho, kto tvrdí, že mu peniaze patria ako dedičovi veriteľa Sempronia, hoci dedičom nie je.

118. Osoba, ktorá bola zvyknutá uzatvárať obchody s Titiom, zaplatila falošnému zástupcovi veriteľa v jeho mene a Titius platbu ratifikoval. Právo na žalobu pre krádež nevznikne v prospech Tícia, pretože len čo boli peniaze zaplatené, žalobu môže podať osoba, ktorá ich zaplatila, keďže Ticiovi nepatrí ani vlastníctvo, ani držba peňazí. Titius však bude mať právo na osobnú žalobu o vrátenie peňazí, ktoré mu nepatrili, a ten, kto peniaze zaplatil, môže podať žalobu o krádež. Ak je Titius žalovaný na základe dobrovoľného zastúpenia, peniaze by mu mali byť priznané rozhodnutím súdu.

119. Ten istý, Názory, kniha I.

Každý, kto ukradne peniaze patriace obci alebo mestu, podlieha žalobe pre krádež, a nie pre zločin sprenevery.

120. Paulus, Názory, kniha II.

Plnošatník alebo krajčír, ktorý dostane odev za účelom jeho vyčistenia a opravy a využije ho, sa týmto konaním považuje za spáchanie krádeže, pretože odev nedostal za týmto účelom.

121. V prípade krádeže úrody z pozemku môže nájomca, ako aj vlastník, podať žalobu pre krádež, pretože bolo v záujme oboch získať majetok späť.

122. Kto ukradne otrokyňu, ktorá nie je prostitútkou, na smilné účely, bude podliehať žalobe za krádež; a ak ju ukryje, môže byť potrestaný podľa favského zákona.

123. Každý, kto ukradne účty alebo bankovky, podlieha žalobe za krádež, a to na sumu, ktorá sa v nich nachádza. Nezáleží na tom, či boli zrušené alebo nie, pretože ich prostredníctvom možno dokázať, že dlh bol zaplatený.

124. Neratius, Názory, kniha I.

Ak sa niekto v domnení, že osoba je mŕtva, ktorá v skutočnosti ešte žije, zmocní jej majetku ako jej dedič, nedopustí sa krádeže.

125. Ak po začatí konania pre krádež proti človeku v jeho vlastnom mene, podáte proti nemu ďalšie konanie pre nejakú vec, ktorú ukradol jeho otrok, nemôže sa odvolávať na výnimku z dôvodu, že obe krádeže boli spáchané v tom istom čase.

126. Paulus, O Neratiovi, kniha II.

Hoci ukradnutý majetok nemožno nadobudnúť užívacím právom, ak sa nevráti vlastníkovi; predsa však, ak sa jeho hodnota ocenená na súde vyplatí vlastníkovi, alebo ak tento majetok predá zlodejovi, treba povedať, že užívacie právo sa neprerušuje.

127. Tá istá, Príručky, kniha II.

Ten, kto má záujem na tom, aby mu vec nebola odcudzená, je oprávnený na žalobu pre krádež, ak ju má aj v držbe so súhlasom vlastníka; to znamená, ak je mu napríklad vec prenajatá. Ten, kto však dobrovoľne spravuje veci ako opatrovník, rovnako ako bežný poručník alebo opatrovník, nemôže podať žalobu pre krádež z dôvodu majetku, ktorý bol odcudzený jeho zavinením. Rovnako nemôže podať žalobu pre krádež ten, komu prináleží otrok buď na

základe ustanovenia, alebo na základe závetu, hoci má na ňom záujem; nemôže tak urobiť ani ten, kto sa stal ručiteľom za nájomcu.

128. Tryphoninus, Disputácie, kniha IX.

Ak sa majetok, ktorý bol ukradnutý alebo získaný násilím, dostane do rúk vlastníka a ten o tom nevie, nepovažuje sa za majetok, ktorý sa mu vrátil do vlastníctva. Preto ak by sa po takejto držbe mal majetok predať dobromyseľnému nadobúdateľovi, nemôže dôjsť k úžere.

129. Paulus, Dekréty, kniha I.

Žaloba pre krádež bude podaná v prospech veriteľa na hodnotu zálohu, ale nie na výšku dlhu. Ak však zálohu ukradne sám dlžník, platí opak; takže žaloba pre krádež môže byť podaná na dlžnú sumu a na úroky z nej.

130. To isté, o súbežných žalobách.

Ak niekto podá žalobu pre krádež s použitím násilia, nemôže podať aj žalobu pre krádež. Ak by však chcel radšej podať žalobu o krádež pre dvojnásobnú náhradu škody, môže podať aj žalobu o lúpež s násilím; za predpokladu, že sa neprekročí štvornásobok hodnoty veci.

131. Ten istý, O trestoch pre civilné osoby.

Ak slobodník alebo klient spácha krádež voči svojmu patrónovi alebo nádenník okradne toho, kto ho zamestnáva, nebude dôvod na žalobu pre krádež.

132. Javolenus, O posledných prácach Labea, kniha IX.

Plniteľ bol oslobodený od zodpovednosti voči vlastníkovi v prípade žaloby na nájom. Labeo popiera, že by žaloba pre krádež bola oprávnená. Opäť platí, že ak by podal žalobu o krádež skôr, ako bola proti nemu podaná žaloba o nájom, a skôr, ako bol vynesený rozsudok s odkazom na zlodeja, mal by byť oslobodený od žaloby o nájom, a zlodej by mal byť tiež oslobodený, pokiaľ ide o neho. Ak predtým k ničomu takému nedošlo, rozsudok by mal byť

vydaný proti zlodejovi v prospech plniteľky, a to preto, že má právo na žalobu pre krádež len v rozsahu svojho podielu.

133. Nikto nemôže poskytnúť pomoc a radu inému, kto sám nemá v úmysle spáchať krádež.

93. Labeo, Epitomes of Probabilities by Paulus, kniha II.

94. Ak niekto, kto vie, že sa mu odcudzuje majetok, nezabráni tomu, aby sa tak stalo, nemôže podať žalobu pre krádež. Paulus: Opak je určite pravdou. Ak totiž niekto vie, že mu bol ukradnutý majetok, a mlčí, pretože tomu nemôže zabrániť, môže podať žalobu pre krádež. Ak však tomu mohol zabrániť, ale neurobil to, stále môže podať žalobu pre krádež. Takto sa zvyknú dopúšťať krádeže patróni voči svojim slobodným osobám, a takisto sa zvykne dopustiť krádeže každý, kto má právo na takú úctu alebo rešpekt, že mu to bráni, aby sa mu iný v jeho prítomnosti postavil na odpor.

134. Ulpián, O edikte, kniha XXXVIII.

Treba si uvedomiť, že krádeže sa spravidla stíhajú trestne a že ten, kto podáva žalobu, podpisuje obžalobu nie preto, aby sa rozsudok stal verejným, ale preto, že sa zdá, že opovážlivosť vinníka treba obmedziť mimoriadnym trestom. Každý, kto chce, však môže podať občianskoprávnu žalobu, ak si to želá.

Tit. 3. O krádeži dreva spojeného s budovou.

135. Ulpián, O edikte, kniha XXXVII.

Zákon dvanástich tabúl' nedovoľuje oddeliť ukradnutý trám od domu alebo odstrániť kôl z viniča, ani podať žalobu o jeho vrátenie; toto ustanovenie bolo v zákone rozumne zavedené, aby sa zabránilo búraniam budov alebo zasahovaniu do kultúry viniča pod touto zámienkou. Ak je však niekto odsúdený za to, že tieto veci spojil, zákon proti nemu priznáva žalobu o náhradu škody v dvojnásobnej výške.

136. V pojme "trám" sú zahrnuté všetky materiály, z ktorých sa skladá dom, a všetko potrebné pre vinič. Preto niektoré autority zastávajú názor, že do tohto pomenovania sú zahrnuté škridly, kameň, tehly a iné materiály, ktoré sú užitočné pri stavbe (lebo slovo trám je odvodené od slovesa zakrývať), ako aj vápno a piesok. Aj v prípade viniča sa pod tento pojem zahŕňa všetko, čo je potrebné na jeho pestovanie, napríklad koly a podpery.

137. Žaloba na výrobu nehnuteľnosti je však poskytnutá, pretože nemožno odpustiť tomu, kto, vediac, že nehnuteľnosť patrí inému, ju zahrnie do svojej vlastnej budovy alebo ju k nej pripojí alebo ju s ňou spojí, pretože neželujeme ako vlastník, ale ako ten, kto sa dopustil podvodu, aby sa vyhol držbe.

138. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLII.

Ak však predpokladáte, že žaloba bola podaná pre ukradnuté drevo spojené s domom, môže vzniknúť otázka, či žaloba o vrátenie majetku bude podaná samostatne. Nepochybujem o tom, že áno.

Tit. 4. Ak sa povie, že niekto, kto je podľa podmienok závetu prikázaný na slobodu, po smrti svojho pána a pred vstupom do dedičstva niečo ukradol alebo pokazil.

139. Ulpián, O edikte, kniha XXXVIII.

Ak sa podvodom otroka, ktorému bolo nariadené, aby bol po smrti svojho pána a pred zápisom do dedičstva slobodný, povie, že sa dopustil nejakého činu s ohľadom na majetok osoby, ktorá mu nariadila, aby bol slobodný, aby sa časť uvedeného majetku nedostala do rúk dediča, bude proti nemu v rámci disponibilného roka podaná žaloba o dvojnásobnú náhradu škody.

140. Táto žaloba sa však (ako hovorí Labeo) zakladá skôr na prirodzenej, než na občianskej spravodlivosti. Keďže totiž občianskoprávna žaloba nie je uplatniteľná, podľa prirodzeného práva je len spravodlivé, aby páchatel', povzbudený nádejou na beztréstnosť, nezostal nepotrestaný; keďže má očakávanie, že rýchlo získa slobodu, verí, že nemôže byť potrestaný ako otrok, ani odsúdený ako slobodný, pretože kradne z majetku, teda od svojho vlastníka; pán alebo pani nemôžu podať žalobu za krádež proti otrokovi, aj keby sa neskôr stal slobodným alebo bol odcudzený, ak následne nesiahol na majetok s úmyslom ho ukradnúť. Preto sa prétor domnieval, že ľstivosť a drzosť tých, ktorí drancujú majetky, by sa mala trestať žalobou o dvojnásobnú náhradu škody.

141. Slobodník tohto druhu nebude zodpovedný, ak sa mu nebude tvrdiť, že niečo podvodne premárnil. Vina a nedbanlivosť otroka po získaní slobody je ospravedliteľná; ale hrubá nedbanlivosť sa veľmi podobá podvodu. Preto ak sa dopustil nejakej škody bez podvodu, táto žaloba nebude oprávnená; hoci v opačnom prípade by bol zodpovedný podľa Akvilského zákona za spôsobenie škody akéhokoľvek druhu. Preto má táto žaloba určité obmedzenia, takže otrok musí byť vinný z podvodu nielen po smrti svojho pána, ale aj pred vstupom do dedičstva. Ak sa však podvodu nedopustí, alebo sa ho dopustí počas života svojho pána, nebude za túto žalobu zodpovedný. Ba čo viac, žaloba nebude môcť byť podaná ani po smrti jeho pána a po prijatí dedičstva, pretože keď už bolo dedičstvo raz zapísané, môže byť žalovaný ako slobodný človek.

142. Čo však treba urobiť, ak dostal slobodu pod podmienkou? V tomto prípade ešte nebude slobodný, ale môže byť potrestaný ako otrok; a preto treba povedať, že táto žaloba nebude oprávnená.

143. Ak však už získal slobodu, treba povedať, že táto žaloba môže a má byť okamžite podaná proti tomu, kto sa stal slobodným.

144. Ak sa otrok, ktorý je absolútne odkázaný, dopustí nejakého protiprávneho konania voči majetku predtým, ako bol do neho vstúpený, treba povedať, že bude existovať dôvod na túto žalobu, a to z dôvodu, že sa mení vlastníctvo otroka.

145. A vo všeobecnosti hovoríme, že v prípade, keď sa vlastníctvo otroka buď zmení, alebo stratí, alebo nadobudne slobodu v krátkom čase po zápise do dedičstva, v tomto prípade by sa malo tejto žalobe vyhovieť.

146. Ak je sloboda udelená otrokovi na základe podmienok trustu a ten sa dopustil nejakého priestupku proti majetku, nemožno zabrániť dedičovi, aby ho manumitoval skôr, ako poskytne satisfakciu? A skutočne, v Reskriptoch božského Marka a nášho cisára spolu s jeho otcom sa často uvádza, že za týchto okolností sa slobode udelenej bezpodmienečne na základe trustu nebude brániť. Božský Marek však v jednom reskripte uviedol, že treba okamžite ustanoviť rozhodcu, pred ktorým sa má vyúčtovať. Tento reskript sa vzťahuje na účet, ktorý sa má vydať za úkony, ktoré otrok vykonal počas svojej správy. Domnievam sa teda, že v tomto prípade bude žaloba oprávnená.

147. Predtým, ako sa do majetku vstúpi, by sme mali rozumieť, že predtým, ako ho prijme len jedna osoba, pretože len čo tak urobí jedna osoba, nadobúda sa sloboda.

148. Ak je poručenec ustanovený za dediča a sloboda sa mu udelí hneď, ako má náhradníka, a medzitým sa spácha nejaká škoda, ak k tomu dôjde počas života maloletého, nebude dôvod na túto žalobu. Ak by sa však mala spáchať po jeho smrti a predtým, ako ho niekto nahradí, bude na ňu dôvod.

149. Táto žaloba bude dôvodná nielen s ohľadom na majetok patriaci do dedičstva po poručiteľovi, ale aj vtedy, ak je v záujme dediča, aby sa podvod nespáchal, aby sa zabránilo tomu, že sa majetok dostane do jeho rúk. Preto Scaevola túto otázku rieši obsirnejšie, pretože ak otrok ukradol majetok, ktorý poručiteľ dostal do zálohu, možno túto prétorskú žalobu podať; pretože prípad majetku chápeme v širšom zmysle ako užitočnosť. Ak totiž prétor vzhľadom na existujúci stav nevoľníctva nahradil túto žalobu žalobou pre krádež, je pravdepodobné, že ju mal nahradiť v každom prípade, v ktorom bolo možné podať žalobu pre krádež. Slovom, táto žaloba sa chápe ako žaloba na majetok, ktorý je v zálohe, ako aj na majetok, ktorý je v držbe dobromyseľných držiteľov. Rovnaké pravidlo sa uplatňuje na predmety požičané poručiteľovi.

150. Podobne, ak by tento otrok, ktorý má vyhliadku na slobodu, ukradol úrodu, ktorá bola zozbieraná po smrti poručiteľa, bude existovať dôvod na túto žalobu. Ak ide o deti otrokov alebo o prírastok dobytko narodeného po smrti poručiteľa, treba uviesť rovnaký názor.

151. Okrem toho, ak dieťa nedosiahlo vek puberty, po smrti svojho otca získa vlastníctvo majetku a majetok maloletého je odcudzený skôr, ako sa doň vstúpilo, treba povedať, že bude existovať dôvod na túto žalobu.

152. Túto žalobu možno podať aj vo vzťahu k akémukoľvek majetku, o ktorý mal dedič záujem, aby si ho neprivilastnil.

153. Táto žaloba sa vzťahuje nielen na krádeže, ale aj na všetky prípady týkajúce sa škôd, ktorých sa otrok dopustil na majetku.

154. Scaevola hovorí, že ku krádeži držby môže dôjsť, pretože ak neexistuje držiteľ, krádež nemôže byť spáchaná; preto krádež nemôže byť spáchaná voči majetku, pretože ten nemá držbu, čo je v skutočnosti vecou skutočnosti a úmyslu. Dedič nemá držbu skôr, ako skutočne získa kontrolu nad majetkom, pretože pozostalosť mu odovzdáva len to, z čoho je vytvorená, a držba netvorí jej súčasť.

155. Je pravda, že ak dedič môže iným spôsobom získať to, na čo má nárok, prétorská žaloba by sa nemala vyhovieť, pretože rozhodnutie sa zakladá na tom, čo má osoba záujem nadobudnúť.

156. Okrem tejto žaloby je stanovené, že bude možné podať aj žalobu o vrátenie, keďže toto konanie sa podobá konaniu o krádeži.

157. Treba povedať, že táto žaloba bude môcť byť podaná aj v prospech dediča a iných právnych nástupcov.

158. Ak dostali slobodu viacerí otroci, ktorí zlomyseľne spôsobili nejakú škodu, každý z nich môže byť žalovaný o celú sumu, teda o dvojnásobnú náhradu škody; a keďže sú stíhaní z dôvodu trestného činu ako v prípade krádeže, nikto z nich nebude prepustený, aj keby jeden z nich zaplatil po tom, čo bol žalovaný.

159. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XIII.

Ak by otrok krátko predtým, ako sa udelená sloboda uskutoční, tajne odcudzil nejaký predmet alebo ho pokazil, nevedomosť vlastníka neopravňuje k takémuto konaniu; a preto, hoci dedič nemusí mať žiadnu informáciu o tom, že otrok má byť pod podmienkou slobodný, alebo iný pán nemusí vedieť, že majetok si jeho otrok privlastnil alebo

pokazil, nemôže využiť žiadnu žalobu po tom, ako otrok raz získal slobodu, hoci v mnohých iných prípadoch možno ako ospravedlnenie uviesť práve nevedomosť.

160. Ulpián, O edikte, kniha XIII.

Labeo sa domnieval, že ak otrok, ktorý bol manumitovaný pod určitou podmienkou, tajne odnesie nejaký predmet a podmienka sa čoskoro splní, bude podliehať tejto žalobe.

Tit. 5. O krádežiach spáchaných na kapitánoch lodí, hostinských a statkároch.

161. Ulpián, O edikte, kniha XXXVIII.

Priznáva sa žaloba proti tým, ktorí majú kontrolu nad loďami, hostincami a inými miestami verejnej zábavy, ak sa tvrdí, že niekto z nich alebo osoby v ich službách niečo ukradli; bez ohľadu na to, či bola krádež spáchaná s pomocou a radou samotného majiteľa alebo vlastníka lode, alebo tých, ktorí boli na palube za účelom plavby.

162. Slová "za účelom plavby" chápeme tak, že sa vzťahujú na osoby, ktoré sú zamestnané na plavbu lode, t. j. na námorníkov.

163. Táto žaloba sa týka aj dvojitej náhrady škody.

164. Keď sa totiž stratí majetok v hostinci alebo na lodi, vlastník alebo nájomca lode, alebo prenajímateľ je zodpovedný podľa prétorského ediktu; takže je v moci osoby, ktorej bol majetok odcudzený, postupovať proti vlastníkovi podľa prétorského práva alebo proti zlodejovi podľa občianskeho práva, podľa toho, čo uprednostňuje.

165. Ak hostinský alebo vlastník lode dostal majetok "do bezpečnej úschovy", vlastník tohto majetku nemôže podať žalobu pre krádež, ale ten, kto prevzal zodpovednosť za jeho úschovu, bude oprávnený ju podať.

166. Vlastník lode sa však môže zbaviť zodpovednosti vzniknutej činom svojho otroka tým, že ho odovzdá ako náhradu spôsobenej škody. Prečo by teda nemal byť odsúdený majiteľ, ktorý dovolil, aby na jeho lodi zostal taký

zlý otrok? A prečo je zodpovedný za celú sumu za čin slobodného človeka, a nie za čin otroka? ibaže keď zamestnával slobodného človeka, bolo jeho povinnosťou zistiť, aký je jeho charakter; ale mal by byť ospravedlnený, pokiaľ ide o jeho otroka, rovnako ako v prípade zlého domáceho, ak je pripravený vzdať sa ho ako náhrady škody, ktorú spáchal. Ak však zamestnával otroka patriaceho inému, bude zodpovedný ako v prípade slobodného človeka.

167. Hostinský je zodpovedný za konanie tých, ktorí sú v jeho dome za účelom vykonávania jeho obchodov, ako aj za všetkých stálych ubytovaných; nie je však zodpovedný za konanie cestujúcich, pretože hostinský si nemôže vybrať cestujúcich, ani ich nemôže vylúčiť počas ich cesty. Do určitej miery si však vyberá svojich stálych nájomníkov, ak ich neodmietne, a musí byť zodpovedný za ich činy. Podobne kapitán lode nie je zodpovedný za činy svojich cestujúcich.

Tit. 6. Ohľadom krádeží, ktoré údajne spáchal celý súbor otrokov.

168. Ulpian, O edikte, kniha XXXVIII.

Prétor zaviedol tento najužitočnejší edikt, aby umožnil pánovi zabezpečiť sa proti priestupkom svojich otrokov; napríklad ak sa viacerí z nich dopustili krádeže, nemohli zničiť dedičstvo svojho pána, ak bol nútený vydať všetkých ako náhradu za spáchanú škodu alebo zaplatiť odhadnutú hodnotu každého z nich na súde. Preto ak chce uznať, že jeho otroci sú zodpovední za škodu, ktorú spáchali, má podľa tohto ediktu na výber, či sa vzdá všetkých, ktorí sa podieľali na krádeži, alebo ak uprednostní ponuku ich odhadnutej hodnoty, môže ponúknuť toľko, koľko by bol nútený urobiť slobodný človek, keby sa dopustil krádeže, a ponechať si svojich otrokov.

169. Táto právomoc sa pánovi udeľuje vždy, keď bola krádež spáchaná bez jeho vedomia. Ak však o nej vedel, toto privilégium mu nebude priznané, pretože môže byť žalovaný v prípade noxálnej žaloby tak vo svojom mene, ako aj v mene každého zo svojich otrokov, a nemôže sa zbaviť zodpovednosti tým, že raz zaplatí odhadovanú hodnotu, čo môže urobiť slobodný človek. Slovom "vedomý" sa rozumie, ak vedel o trestnom čine a mohol mu zabrániť, pretože za vedomosť by sme mali považovať aj vôľu. Ak však o krádeži vedel a zabránil jej, treba povedať, že má nárok na výhodu ediktu.

170. Ak niekoľko otrokov spôsobilo škodu svojou nedbanlivosťou, je len spravodlivé, aby sa rovnaké privilégium priznalo ich pánovi.

171. Keď niekoľko otrokov ukradne tú istú vec a proti pánovi sa podá žaloba kvôli jednému z nich, konanie proti ostatným by malo zostať prerušené, kým žalobca prvým rozsudkom nezíska späť toľko, koľko by získal, keby krádež spáchal slobodník:

172. Julianus, Digesty, kniha XXIII.

To znamená dvojnásobnú náhradu škody z titulu pokuty a jednoduchú náhradu škody v rámci osobnej žaloby.

173. Ulpian, O edikte, kniha XXXVIII.

Vždy, keď pán zaplatí toľko, koľko by zaplatil, keby krádež spáchal jeden slobodný, právo na žalobu s ohľadom na ostatných zaniká nielen voči samotnému pánovi, ale aj voči kupujúcemu, ak by sa predal niektorý z otrokov, ktorí spolu spáchali krádež. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak by bol otrok manumitovaný. Ak by sa peniaze najprv vybrali od manumitovaného otroka, potom sa žalobe vyhovie proti pánovi všetkých otrokov; nemožno totiž povedať, že to, čo zaplatil manumitovaný otrok, zaplatili akoby všetci. Myslím si, že je jasné, že ak by mal kupujúci zaplatiť, žaloba proti predávajúcemu by mala byť zamietnutá; platbu totiž do určitej miery vykonal predávajúci, voči ktorému sa niekedy možno v takomto prípade odvolať, a to najmä vtedy, ak vyhlásil, že predaný otrok nebol povinný odovzdať sa z titulu náhrady škody a nebol vinný z krádeže.

174. Ak by mala byť podaná žaloba proti dedičovi z dôvodu otroka, ktorý bol odkázaný, alebo proti osobe, ktorej bol darovaný, môže byť začaté konanie aj proti vlastníkovi z dôvodu iného otroka? je otázka, ktorú možno položiť. Myslím si, že by sa to malo pripustiť.

175. Úľava podľa tohto ediktu sa poskytuje nielen tomu, kto vlastní otrokov, a keď bol proti nemu vynesенý rozsudok, zaplatí len toľko, ako keby škodu spôsobil jeden slobodný človek, ale prospieva aj tomu, kto bol odsúdený, pretože sa dopustil podvodu, aby sa vyhol vlastníctvu.

176. Julianus, Digesty, kniha XXII.

Žaloba, na ktorú je oprávnený poručník, bude v prospech dedičov toho, voči ktorému sa krádeže dopustilo niekoľko otrokov z tej istej domácnosti; to znamená, že všetci nedostanú späť viac, ako keby sa krádeže dopustil slobodný muž.

177. Marcellus, Digesty, kniha VIII.

Niekoľko otrokov v spoločnom vlastníctve spáchalo krádež s vedomím jedného z ich pánov. Žalobu za krádež možno podať na účet všetkých z nich proti majiteľovi, ktorý o trestnom čine vedel, ale proti druhému majiteľovi len v rozsahu povolenom ediktom. Ak by mal prvý vlastník zaplatiť, môže vymáhať svoj podiel od druhého, ale nie dlžnú sumu za celý súbor otrokov. Ak otrok v spoločnom vlastníctve spácha škodu na príkaz jedného zo svojich pánov a druhý zaplatí, môže ju vymáhať od svojho partnera z dôvodu škody, ktorá vznikla na spoločne vlastnenom majetku; za predpokladu, že proti nemu môže podať žalobu podľa Akvilskeho zákona alebo zákona dvanástich tabúl. Ak mám teda len dvoch otrokov v spoločnom vlastníctve, žalobu možno podať proti pánovi, ktorý vedel o spôsobe škody, a tá sa bude týkať oboch otrokov, ale nemôže od svojho partnera vymáhať viac, ako keby zaplatil len za jedného. Ak by však chcel postupovať proti pánovi, ktorý o spôsobe škody nevedel, môže vymáhať len dvojnásobnú náhradu škody. Pozrime sa, či by sa nemalo vyhovieť žalobe proti jeho partnerovi na účet druhého otroka, rovnako ako keby zaplatil v mene všetkých. V tomto prípade by malo byť rozhodnutie pretora prísnejšie a nemala by sa prejavovať žiadna zhovievavosť voči tomu, kto si bol vedomý činu otrokov.

178. Scaevola, Otázky, kniha IV.

Ak môj spoludedič zinkasoval dvojnásobnú náhradu škody z dôvodu krádeže spáchanej viacerými otrokmi, Labeo si myslí, že mi nebude brániť podať žalobu o dvojnásobnú náhradu škody; a že týmto spôsobom sa spácha podvod proti ediktu; a že je nespravodlivé, aby naši dedičia zinkasovali viac, ako sme mohli urobiť my sami. Hovorí tiež, že ak zosnulý vymohol menej ako dvojnásobnú náhradu škody, jeho dedičia nemôžu správne podať žalobu o viac ako rovnaké podiely; ale myslím si, že lepší názor je, že dedičia môžu žalovať o svoje podiely a že obaja dedičia spolu nemôžu vymáhať viac ako dvojnásobnú náhradu škody vrátane toho, čo zosnulý vymohol.

Tit. 7. Ohľadom stromov vyrúbaných tajne.

179. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

V prípade, že sa stromy vyrúbu tajne, Labeo hovorí, že by sa mala poskytnúť žaloba podľa Akvilskeho zákona, ako aj podľa zákona dvanástich tabúl. Trebatius však zastáva názor, že obe žaloby by mali byť priznané tak, že súd pri vydávaní rozhodnutia v druhej žalobe odpočíta sumu vymoženú v prvej žalobe a vydá rozsudok na zvyšok.

180. Gaius, O zákone dvanástich tabuliek, kniha I.

Treba pripomenúť, že tí, ktorí vyrúbu stromy, a najmä vinič, sú tiež potrestaní ako zloději.

181. Ulpián, O Sabinovi, kniha XLII.

Väčší počet starovekých autorít zastával názor, že vinič je zahrnutý v pojme "stromy".

182. Brečtan, ako aj trstina, nie sú nesprávne označované ako stromy.

183. To isté možno povedať aj o vrbach.

184. Keď však niekto za účelom vysadenia vrb vložil do zeme konáre a tie boli vyrúbané alebo vytrhané, skôr než zakorenili, Pomponius veľmi správne hovorí, že žaloba na vyrúbanie stromov nemôže byť podaná, pretože to nemožno správne nazvať stromom, ktorý ešte nezakorenil.

185. Ak niekto odstráni strom zo škôlky, teda aj s koreňmi, hoci sa ešte nemusel uchytiť v pôde, Pomponius v Devätnástej knihe o Sabinovi hovorí, že ho treba považovať za strom.

186. Preto aj ten možno považovať za strom, ktorého korene už prestali žiť, hoci ešte stále zostáva v zemi. Tento názor prijíma aj Labeo.

187. Labeo si myslí, že tak možno správne nazvať strom, ktorý po vytrhnutí koreňov nemožno nahradiť, alebo ktorý bol odstránený takým spôsobom, že to možno urobiť.

188. Olivové výhonky by sa mali považovať za stromy bez ohľadu na to, či vyhodili korene alebo nie.

189. Žalobu teda možno podať z dôvodu všetkých stromov, ktoré sme vyššie vymenovali.

190. Gaius, O zákone dvanástich tabuliek.

Určite nemožno pochybovať o tom, že ak je výhonok ešte taký malý, že sa podobá stebľu trávy, nemal by byť zahrnutý do počtu stromov.

191. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Pokácať neznamená len rúbať, ale rúbať s úmyslom vyrúbať; opásať znamená odstrániť kôru; odrezat' znamená odrezat' spodok ; nemožno totiž chápať, že strom vyrúbalo ten, kto ho rozdelil pílou.

192. V tomto konaní je dôvod žaloby rovnaký ako v konaní podľa akvilejského práva.

193. Túto žalobu nemôže podať ten, kto má užívacie právo k pozemku.

194. Ten, kto má prenajatý pozemok patriaci štátu, môže podať túto žalobu, rovnako ako žalobu o starostlivosť o dažďovú vodu a žalobu o určenie hraníc.

195. Pomponius, O Sabinovi, kniha XX.

V prípade, že viacero osôb vyrúbalo ten istý strom tajne, žalobu možno podať proti každej z nich na celú sumu.

Keď však ten istý strom patrí viacerým osobám, pokutu možno vymáhať len raz od všetkých spoločne.

197. Ak strom rozšíril svoje korene do pôdy suseda, ten ich nemôže odrezat', ale môže podať žalobu, aby preukázal, že mu strom nepatrí; rovnako ako to môže urobiť, ak trám, alebo vyčnievajúca strecha presahuje cez

jeho pozemok. Ak je strom vyživovaný koreňmi v pôde suseda, patrí napriek tomu tomu, z ktorého pozemku pochádza.

198. Ulpián, O edikte, kniha XXXVIII.

Stromy sa považujú za vyrúbané tajne, keď sú vyrúbané bez vedomia vlastníka a s úmyslom zatajiť to pred ním.

199. Pedius hovorí, že tento čin nie je krádežou, pretože je možné, aby človek vyrúbal stromy tajne bez úmyslu spáchať krádež.

200. Ak by niekto vytrhol strom za korene alebo ho vyvrátil, nebude za tento čin zodpovedný, lebo ho nevyrúbal, neodrezal ani neodrezal. Bude však zodpovedný podľa Akvilského zákona za to, že ho zlomil.

201. Aj keď nebol celý strom vyrúbaný, žaloba bude správne podaná, ako keby bol vyrúbaný.

202. Osoba bude zodpovedná podľa tejto žaloby bez ohľadu na to, či stromy opáše, odreže alebo vyrúbe vlastnými rukami, alebo či to prikáže urobiť svojmu otrokovi. To isté pravidlo platí, keď dá takýto príkaz slobodnému človeku.

203. Ak pán nedal svojmu otrokovi príkaz, ale ten sa činu dopustil dobrovoľne, Sabinus hovorí, že bude podaná noxálna žaloba ako pri iných trestných činoch. Tento názor je správny.

204. Táto žaloba, hoci je trestná, je večná a nepriznáva sa voči dedičovi, ale prizná sa v prospech dediča a ďalších dedičov.

205. Rozsudok v prípade tohto druhu zahŕňa dvojnásobnú náhradu škody.

206. Paulus, O edikte, kniha XXXIX.

207. Pri výpočte výšky záujmu vlastníka na tom, aby sa škoda nespáchala, treba odpočítať hodnotu samotných stromov a urobiť odhad toho, čo zostane.

207. Kto tajne vyrúbe strom, vyrúbe ho tajne.

208. Ak by ho teda vyrúbali a odstránili s cieľom získať z neho zisk, bude zodpovedný za krádež dreva a tiež za osobnú žalobu, ako aj za žalobu na výrobu majetku.

209. Kto s vedomím vlastníka vyrúbe strom násilím, nie je zodpovedný za túto žalobu.

210. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XIII.

Keď nájomca vyrúbe stromy, možno proti nemu podať žalobu na základe nájomnej zmluvy; je však jasné, že žalobca by sa mal uspokojiť s jednou žalobou.

211. Julianus, O Miniciovi, kniha III.

Ak sú dve časti jedného stromu a sú spojené nad zemou, považujú sa za jeden strom. Ak však miesto spojenia nie je viditeľné, existuje toľko stromov, koľko je kmeňov nad povrchom.

212. Paulus, O edikte, kniha XXII.

Ak však bolo začaté konanie podľa akvilejského zákona za vyrúbané stromy a bol vydaný rozsudok podľa interdiktu Quod vi aut clam, žalovaný bude oslobodený, ak podľa prvého rozhodnutia zaplatil dostatočnú sumu; ale žaloba podľa zákona dvanástich tabúl môže byť stále podaná.

213. Javolenus, O Cassiovi, kniha XV.

Každý, kto predáva pole, môže napriek tomu podať žalobu za výrub stromov pred uzavretím predaja.

Tit. 8. O lúpeži majetku násilím a o výtržníckych zhromaždeniach.

214. Paulus, O edikte, kniha XXII.

Každý, kto sa zmocní majetku násilím, je zodpovedný za žalobu o krádež bez použitia násilia za dvojnásobnú škodu a za žalobu o lúpež s použitím násilia za štvornásobnú škodu. Ak sa najprv podá žaloba za lúpež s násilím, žaloba za krádež sa zamietne. Ak sa najprv podá žaloba na krádež, druhá sa nezamietne, ale vymáhať sa môže len to, čo presahuje sumu zahrnutú v prvej žalobe.

215. Ulpián, O edikte, kniha LVI.

Prétor hovorí: "Ak sa povie, že sa voči niekomu zlomyseľne spáchala nejaká škoda osobami nezákonne zhromaždenými, alebo sa povie, že sa jeho majetok vzal násilím, vyhoviem žalobe proti tomu, kto tieto veci údajne spáchal. Podobne, ak sa povie, že tieto činy spáchal otrok, udelím žalobu proti jeho pánovi."

216. Týmto ediktom prétor ustanovil proti nezákonným činom spáchaným násilím. Ak totiž niekto dokáže, že utrpel násilie, môže postupovať prostredníctvom verejnej žaloby proti násiliu, pričom niektoré authority zastávajú názor, že súkromná žaloba by nemala byť na ujmu tej verejnej. Zdá sa však, že je dostupnejšia, a hoci môže zasahovať do činnosti Lex Julia s odkazom na súkromné násilie, predsa len by sa žaloba nemala odoprieť tým, ktorí si zvolia súkromný prostriedok nápravy.

217. Ten, kto sa dopúšťa lúpeže násilím, pácha zločin nielen zlomyseľne, ako sa uvádza v Edikte, ale aj vtedy, keď sa zmocní majetku násilím po tom, ako si vytvoril plán a zhromaždil ozbrojených ľudí s cieľom spôsobiť škodu.

218. Preto bez ohľadu na to, či sám zhromaždí mužov, alebo využije tých, ktorých už zhromaždil iný, aby spáchal lúpež, sa má za to, že konal so zlým úmyslom.

219. Zhromaždenými mužmi by sme mali rozumieť takých, ktorí sú zhromaždení za účelom spôsobenia škody.

220. Nepridáva sa, o akých mužov ide, preto nie je rozdiel, či sú slobodní alebo otroci.

221. Ak je povolaný len jeden muž, stále hovoríme, že muži boli zhromaždení.

222. Ak sa opäť domnievate, že škodu spôsobil len jeden, nemyslím si, že by sa slová ediktu nedali použiť, pretože keď sa v ňom hovorí: "Osoby nezákonne zhromaždené", musíme to chápať tak, že bez ohľadu na to, či sa násilia dopustil jeden sám, alebo či konal v spoločnosti iných zhromaždených a tí boli buď ozbrojení, alebo neozbrojení, bude zodpovedný podľa tohto ediktu.

223. Zmienka o zlomyseľnosti zahŕňa aj násilie, pretože ten, kto používa násilie, koná zlomyseľne. Z toho však nevyhnutne nevyplýva, že ten, kto je zlomyseľný, používa násilie; preto zlomyseľnosť naznačuje násilie, a rovnako je zahrnutý aj ten, kto spácha čin bez násilia, ale podvodne.

224. Prétor hovorí "škoda". Toto slovo sa vzťahuje na každý druh škody, aj na tú, ktorá je tajná. Nemyslím si však, že je tu zahrnuté každé tajné poškodenie, ale len také, ktoré je spojené s násilím. Veď každý dá vhodnú definíciu, ak povie, že ten, kto spáchal škodu sám a bez násilia, nie je zahrnutý do tohto ediktu, a že ak ju spáchali zhromaždené osoby aj bez násilia, za predpokladu, že bol prítomný zlý úmysel, bude spadať pod podmienky tohto ediktu.

225. Ale ani čin krádeže, ani ten, ktorý ustanovuje akvilejský zákon, by nemal byť zahrnutý do tohto ediktu, hoci sa s ním niekedy zhodujú; Julianus totiž hovorí, že ten, kto spácha krádež násilím, je bezohľadnejší zlodej; a že ten, kto spácha akúkoľvek škodu s pomocou zhromaždených osôb, môže byť zodpovedný aj podľa akvilejského zákona.

226. "Alebo sa hovorí, že jeho majetok bol uchvátený násilím." Keď prétor hovorí: "Majetok vzatý násilím", musíme to chápať tak, že sa to vzťahuje aj na prípady, keď bol násilím získaný len jeden predmet.

227. Ak niekto sám nezhrmažďuje ľudí, ale sa medzi nimi nachádza, a buď si niečo vezme násilím, alebo spôsobí nejakú škodu, bude zodpovedný podľa tejto žaloby. Ale či sa tento edikt vzťahuje len na škodu podvodne alebo násilne spáchanú mužmi, ktorých zhromaždil žalovaný, alebo sa vzťahuje aj na lúpež násilím alebo na škodu spáchanú vyššie uvedenými mužmi, hoci ich mohol zhromaždiť niekto iný, je otázka, ktorá bola položená. Je lepšie zastávať názor, že aj v tomto prípade ide o to, aby boli obsiahnuté všetky tieto veci, ako aj akákoľvek škoda spáchaná osobami zhromaždenými iným, aby sa mohlo predpokladať, že je zahrnutý ten, kto ich zhromaždil, ako aj ten, kto sa k nim pripojil.

228. V tejto žalobe je skutočná cena nehnuteľnosti v rámci disponibilného roka štvornásobná, nie však výška úrokov žalobcu.
229. Táto žaloba bude môcť byť podaná aj s odkazom na domácnosť bez toho, aby bolo potrebné preukázať, kto z jej členov sa dopustil lúpeže násilím, alebo dokonca škody. Pojem "domácnosť" zahŕňa aj otrokov, t. j. tých, ktorí sú v službe, hoci sa môže tvrdiť, že sú slobodní alebo sú otrokmi iných osôb, ktoré nám slúžia v dobrej viere.
230. Nemyslím si, že prostredníctvom tejto žaloby môže žalobca postupovať proti pánovi kvôli jeho otrokom, pretože bude stačiť, ak pán raz ponúkne štvornásobok sumy, o ktorú ide.
231. Na základe tejto žaloby o náhradu škody by sa nemalo vykonať odovzdanie celého počtu otrokov, ale len tých, alebo toho, kto preukázateľne spôsobil škodu.
232. Táto žaloba sa bežne označuje ako žaloba o náhradu škody za majetok odňatý násilím.
233. V tejto žalobe je zodpovedný len ten, kto sa dopustil podvodu. Ak sa teda niekto násilím zmocní toho, čo mu patrí, nebude zodpovedný za zmocnenie sa majetku násilím, ale bude pokutovaný iným spôsobom. Ak by sa však niekto násilím zmocnil svojho vlastného otroka, ktorého má iný v dobrej viere v držbe, nebude rovnako zodpovedný podľa tejto žaloby, pretože mu odníme jeho vlastný majetok. Čo však v prípade, ak mu odníme nejakú vec, ktorá bola zaťažená? Bude zodpovedný.
234. Žaloba za majetok odňatý násilím sa neprizná dieťaťu mladšiemu ako dospelému, ktoré nie je spôsobilé na trestnú činnosť, ibaže by sa tvrdilo, že trestný čin spáchal jeho otrok alebo jeho telo otrokov, a keď je to tak, bude zodpovedný v noxálnej žalobe za majetok odňatý násilím jeho otrokom alebo viacerými jeho otrokmi.
235. Ak by hospodár z výnosu dane odohnal môj dobytok v domnení, že som sa dopustil nejakého priestupku proti daňovému zákonu, hoci sa môže myliť, predsa len proti nemu nemôžem podať žalobu za majetok odobratý násilím, hovorí Labeo, pretože nie je vinný z podvodu. Ak však zatvorí dobytok, aby sa nemohol kŕmiť, a spôsobí, že uhynie od hladu, možno podať prétorskú žalobu podľa akvilejského zákona.
236. Keď niekto zatvorí dobytok, ktorého sa zmocnil násilím, možno proti nemu z tohto dôvodu podať žalobu.

237. Pri tejto žalobe sa neskúma len to, či to, čo bolo násilne zhabané, tvorí súčasť majetku žalobcu, lebo či už to tak je, alebo nie, ak to s ním má nejakú súvislosť, bude dôvod na toto konanie. Preto bez ohľadu na to, či je majetok požičaný na užívanie, alebo prenajatý, alebo dokonca založený, alebo uložený u mňa, a teda je v mojom záujme, aby nebol odňatý, alebo ak niečo z neho držím v dobrej viere; alebo mám k nemu užívacie alebo iné právo, takže je v mojom záujme, aby nebol násilne odňatý, treba povedať, že budem oprávnený na túto žalobu, nie však na to, aby bolo vymožené vlastníctvo, ale len to, čo bolo odňaté z môjho majetku, teda z mojej podstaty.

238. A vo všeobecnosti treba konštatovať, že vo všetkých týchto prípadoch bude v môj prospech podaná žaloba pre krádež za to, čo bolo vykonané tajne, a že budem mať právo na žalobu z tohto dôvodu. Niektorí však môžu povedať, že nemáme nárok na žalobu pre krádež z dôvodu majetku, ktorý bol uložený, ale s odkazom na to som dodal: "Ak je v našom záujme, aby majetok nebol odňatý násilím," lebo potom mám nárok na žalobu pre krádež.

239. Ak som sa v prípade uloženia majetku stal zodpovedným za nedbanlivosť alebo ak som dostal hodnotu uloženého majetku, ale nie ako náhradu, je vhodnejšie rozhodnúť, že aj keď žaloba pre krádež na základe uloženia nebude môcť byť podaná, môže byť podaná žaloba pre majetok odobratý násilím; pretože medzi tým, kto koná tajne, a tým, kto berie majetok násilím, je len veľmi malý rozdiel, keďže prvý svoj zločin skrýva a druhý ho zverejňuje, a dokonca ho pácha verejne. Preto keď niekto preukáže, že má na veci len mierny záujem, mal by mať žalobu za majetok odobratý násilím.

240. Ak si môj otrok na úteku kúpi predmety, ktoré má používať sám, a sú mu násilím odobraté, z dôvodu, že uvedené predmety sú zahrnuté do môjho majetku, môžem podať žalobu za lúpež s použitím násilia.

241. Ak je majetok odňatý násilím, možno podať žalobu pre krádež alebo neoprávnené poškodenie, alebo bude k dispozícii osobná žaloba, alebo sa môže začať konanie o vrátenie každého predmetu.

242. Táto žaloba bude môcť byť podaná v prospech dediča a iných právnych nástupcov. Nebude však priznaná voči dedičom a iným nástupcom, pretože voči nim nemožno podať trestnú žalobu. Pozrime sa, či by sa mala poskytnúť za niečo, čím sa stali majetkovo zvýhodnení. Myslím si, že prétor nesľúbil žalobu proti dedičom za to, čo im príde do rúk, pretože sa domnieval, že osobná žaloba je dostatočná.

243. Paulus, O edikte, kniha LIV.

Ak sa otrok zmocní majetku násilím, a keď sa stane slobodným, podá sa proti nemu žaloba, hoci má právo konať proti svojmu pánovi, po uplynutí jedného roka sa žaloba proti manumitovanému otrokovi nemôže legálne podať; pretože bez ohľadu na to, proti komu by sa konanie mohlo začať, bude žalobca vylúčený. Ak by bola žaloba podaná proti pánovi do jedného roka a potom by bola podaná žaloba proti manumitovanému otrokovi, Labeo hovorí, že námietka z dôvodu *res iudicata* bude pôsobiť ako prekážka.

244. Ulpián, O edikte, kniha LVI.

Pretor hovorí: "Keď sa povie, že nejakú škodu zlomyseľne spáchal niekto z davu, pripustím proti nemu žalobu o dvojnásobnú náhradu škody do roka od času, keď sa mohlo začať konanie, a po uplynutí roka pripustím žalobu o jednoduchú náhradu škody."

245. Tento edikt sa zavádza s odkazom na škodu spáchanú ktorýmkoľvek členom neusporiadaného davu.

246. Labeo hovorí, že výraz "dav" označuje druh výtržnickeho zhromaždenia a že je odvodený z gréckeho výrazu, ktorý znamená "robiť rozruch".

247. Aký veľký počet ľudí máme považovať za dav? Ak sa dve osoby pustia do hádky, nemali by sme to chápať ako dav, pretože o dvoch osobách nemožno správne povedať, že tvoria jeden dav. Ak by však išlo o väčší počet, napríklad desať alebo pätnásť osôb, možno ich nazvať davom. Ale čo ak sú len traja alebo štyria? To nebude dav. Labeo veľmi správne hovorí, že je veľký rozdiel medzi davom a hádkou, pretože dav je vrava a nepokoj, ktorý spôsobuje množstvo ľudí, a hádku spôsobujú len dvaja.

248. Podľa tohto ediktu je zodpovedný nielen ten, kto spôsobí škodu, keď je v búrlivom zhromaždení, ale aj ten, kto sa zlomyseľne vynasnažil, aby z konania zhromaždenia vznikla škoda, bez ohľadu na to, či bol prítomný, alebo nie, lebo zlý úmysel sa môže prejaviť, aj keď je osoba neprítomná.

249. Treba povedať, že podľa tohto ediktu je zodpovedný aj ten, kto sa pripojil k davu a radil, aby sa spáchala škoda; avšak za predpokladu, že on sám bol prítomný, keď sa to stalo, a bol tam so zlým úmyslom, pretože nemožno poprieť, že škoda bola spáchaná davom vďaka jeho zlomyseľnému zasahovaniu.

250. Ak človek pri svojom príchode vzbudzuje alebo zjednocuje dav buď svojimi výkrikmi, alebo akýmkoľvek činom, buď niekoho obviňujúc, alebo vzbudzujúc ľútosť, a jeho zlomyseľným konaním je spáchaná škoda, bude zodpovedný; aj keď nemal úmysel zvolať zhromaždenie. Je totiž pravda, že jeho zlomyseľnosťou bola spáchaná škoda davom, a prétor nevyžaduje, aby ho zhromaždil sám, ale aby škoda bola spáchaná zlomyseľným podnecovaním toho, kto tvorí jeho časť. Medzi týmto ediktom a predchádzajúcim ediktom je nasledujúci rozdiel, a to: v prvom prétor hovorí o škode, ktorú zlomyseľne spáchali osoby búrlivo zhromaždené, alebo o lúpeži s násilím, ktorú spáchali tam, kde neboli zhromaždené; v druhom však hovorí o škode, ktorú zlomyseľne spáchal dav, hoci ho obvinená osoba nezvolala, ale tam, kde ho podnietil svojimi výkrikmi alebo svojimi jazykmi, alebo preto, že vzbudil ľútosť, aj keď dav zhromaždil niekto iný, lebo sám tvoril jeho časť.

251. Preto vzhľadom na krutosť činu prvý edikt predkladá trest štvornásobného odškodnenia a ten druhý dvojnásobného odškodnenia.

252. Oba však priznávajú oprávnenie podať žalobu v lehote jedného roka, ale po uplynutí tohto roka bude možné podať žalobu len na náhradu jednoduchej škody.

253. Okrem toho sa v tomto edikte spomína spôsobená škoda a stratený majetok, ale nehovorí sa v ňom o lúpeži s násilím; napriek tomu možno podať žalobu za lúpež s násilím podľa predchádzajúceho ediktu.

254. Za stratený sa považuje majetok, ktorý niekto dovolil zničiť, ako napríklad rozrezať alebo rozbiť na kúsky.

255. Opäť platí, že táto žaloba je *in factum* a priznáva sa na dvojnásobok hodnoty majetku, ktorá má odkaz na jeho skutočnú cenu a odhad urobený v súčasnosti, do roka sa vždy zdvojnásobí.

256. Žalobca musí preukázať, že škoda bola spôsobená davom. Ak však bola spôsobená iným spôsobom ako davom, táto žaloba nie je dôvodná.

257. Ak sa pri údere Titiusa do môjho otroka zhromaždil dav a otrok tým niečo stratil, môžem podať žalobu proti tomu, kto ho udrel, hoci za stratu bol zodpovedný dav a začal ho biť, aby došlo k ujme. Žaloba však nebude môcť byť podaná, ak existoval iný dôvod na jeho udretie.

258. Keď však niekto sám zhromaždí dav a v jeho prítomnosti bije otroka s cieľom spôsobiť mu škodu, a nie s úmyslom spôsobiť škodu, uplatní sa Edictum; platí totiž, že kto niekoho bezdôvodne udrie, prejavuje zlý úmysel, a ten, kto je zodpovedný za spôsobenie škody, sa jej dopúšťa.

259. Prétor udeľuje žalobu proti otrokovi a proti celému súboru otrokov.

260. To, čo sme uviedli v súvislosti s tým, že dedičia a iní nástupcovia sú oprávnení podať žalobu za majetok odobratý násilím, môžeme zopakovať aj tu.

261. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXI.

Osobe vinnej z lúpeže s násilím neprospieva, ak vráti majetok pred vynesením rozsudku s cieľom vyhnúť sa trestu.

262. Venuleius, Stipulations, kniha XVII.

Zákon zakazuje, aby sa majetok, ktorý bol vlastnený alebo odňatý násilím, nadobudol úžere, kým sa opäť nedostane pod kontrolu vlastníka alebo jeho dediča.

Tit. 9. O požiari, zničení a stroskotaní lode, keď sa loď alebo čln zmocní násilím.

263. Ulpian, O edikte, kniha LVI.

Prétor hovorí: "Keď sa tvrdí, že niekto pri požiari, pri zničení budovy, pri stroskotaní lode alebo pri útoku na loď alebo čln niečo vzal násilím, alebo si podvodom privlastnil majetok, alebo spôsobil nejakú škodu, do roka od času, keď sa môže podať žaloba, vyhoviem žalobe o štvornásobnú náhradu škody, a keď rok uplynie, vyhoviem žalobe o dvojnásobnú náhradu škody. Taktiež vyhoviem žalobe proti otrokovi a celému súboru otrokov."

264. Prínos tohto ediktu je zrejmý a jeho prísnosť je úplne odôvodnená, pretože je v záujme verejnosti, aby sa za takýchto okolností nič nekradlo. A hoci tieto zločiny možno trestne stíhať, predsa len prétor veľmi správne ustanovuje, že v prípade spáchania trestných činov tohto druhu možno podať občianskoprávnu žalobu.

265. Ako máme rozumieť slovám "pri požiari"? Znamenajú pri samotnom požiari, alebo len na mieste, kde požiar vznikol? Lepší názor je chápať ich vo význame z dôvodu požiaru, teda že majetok bol odcudzený z dôvodu zmätku spôsobeného požiarom alebo strachu, ktorý z neho vyplýva; rovnako ako zvykneme hovoriť "stratený vo vojne" s odkazom na čokoľvek, čo sa stratilo z dôvodu vojny. Preto ak by sa niečo ukradlo z polí v blízkosti miesta, kde došlo k požiaru, treba povedať, že bude dôvod na uplatnenie ediktu, pretože je pravda, že to bolo ukradnuté z dôvodu požiaru.

266. Podobne pojem "zničenie" sa vzťahuje na čas, keď došlo k zbúraní domu, a nielen na to, ak niekto odniesol majetok zo spadnutej budovy, ale aj ak niečo odniesol zo susedných domov.

267. Ak existovalo podozrenie z požiaru alebo zo zbúrania domu a k požiaru ani k zbúraní nedošlo, pozrime sa, či bude dôvod na uplatnenie tohto ediktu. Lepší názor je, že na to nebude dôvod, pretože nič nebolo vzaté ani na základe požiaru, ani na základe zbúrania domu.

268. Prétor tiež hovorí: "Ak sa niečo vezme pri stroskotaní lode." V tomto prípade vzniká otázka, či sa tým myslí, ak niekto vezme majetok v čase stroskotania lode, alebo ak ho vezme v inom čase, teda po stroskotaní lode; hovorí sa totiž, že všetko, čo sa po stroskotaní lode vyhodí na breh, patrí lodi. Lepší názor je, že sa to vzťahuje na čas stroskotania lode,

269. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXI.

Rovnako ako na miesto.

270. Ulpián, O edikte, kniha LVI.

Ak sa niekto zmocní majetku násilím na mieste, kde dôjde alebo došlo k stroskotaniu lode, má sa za to, že spadá pod podmienky tohto ediktu. Ten, kto však odnesie predmety vyhodené na breh po tom, ako došlo k stroskotaniu lode, je v takom postavení, že by sa mal skôr považovať za zlodeja, než za zodpovedného podľa tohto ediktu;

rovnako ako ten, kto si prisvojí predmet, ktorý spadol z vozidla, a ten, kto odstráni majetok vyhodенý na breh, sa nepovažujú za osoby, ktoré sa ho zmocnili násilím.

271. Ďalej prétor hovorí: "Pri útoku na loď alebo čln." Za násilné zmocnenie sa majetku sa považuje ten, kto sa ho počas bitky alebo boja namiereného proti lodi alebo člnu zmocní násilím, alebo tak urobí, keď sa plavidla zmocňujú lupiči.

272. Labeo hovorí, že je len spravodlivé, že ak sa niečo vezme násilím počas útoku buď na dom v meste, alebo na dom na vidieku, bude dôvod na postup podľa tohto ediktu, pretože nás môžu obťažovať a napádať lupiči nie menej na mori ako na súši.

273. V uvedených prípadoch je zodpovedný nielen ten, kto sa násilím zmocnil majetku, ale aj ten, kto ho dostal, pretože príjemcovia ukradnutých vecí nie sú menej vinní ako samotní útočníci. Slovo "podvodne" však bolo pridané z toho dôvodu, že vinným sa nestáva hneď každý, kto majetok za takýchto okolností dostane, ale len ten, kto ho dostane s podvodným úmyslom. Ale čo ak ho dostal bez toho, aby poznal skutočnosť? Alebo čo ak ho dostal s cieľom postarať sa oň a bezpečne ho uschovať pre osobu, ktorá ho stratila? Určite by nemal byť zodpovedný.

274. V tomto konaní je zodpovedný nielen ten, kto sa veci zmocnil násilím, ale aj ten, kto ju odstránil alebo odložil s úmyslom ju odstrániť, alebo ju poškodil, alebo ju ukryl.

275. Je však zrejmé, že jedna vec je zmocniť sa majetku násilím a iná vec je tajne si ho privlastniť, pretože tajne si možno privlastniť čokoľvek bez použitia násilia, ale majetok nemožno násilím prevziať bez použitia násilia.

276. Každý, kto si násilím vezme majetok z lode, ktorá stroskotala, je zodpovedný podľa tohto ediktu. Spustiť sa na plytčinu je to, čo Gréci nazývajú ecebrasvy.

277. To, čo hovorí prétor v súvislosti so spôsobením škody, platí len vtedy, ak bola škoda spôsobená zlomyseľne, pretože ak zlý úmysel chýba, edikt nebude možné uplatniť. Ako teda treba chápať to, čo uviedol Labeo, totiž: ak za účelom ochrany pred požiarom, ktorý vypukol, zbúram budovu, ktorá patrí môjmu susedovi, má byť proti mne a mojím otrokom podaná žaloba? Keďže som to urobil s cieľom ochrániť svoj vlastný dom, určite som bez zlého úmyslu. Preto si myslím, že to, čo povedal Labeo, nie je pravda. Ale či sa môže podať žaloba podľa akvilejského

práva? Nemyslím si, že môže, lebo každý, kto chce chrániť sám seba, nekoná nespravodlivo, keď nemôže konať inak. Aj Celsus bol toho istého názoru.

278. Za Claudia bol prijatý nasledujúci dekrét senátu: "Ak by niekto pri stroskotaní lode odstránil kormidlá lode alebo jedno z nich, bude zodpovedný za to, že sa zmocní celej lode." Rovnako bolo ďalším dekrétom senátu stanovené, že tí, ktorých podvodom alebo radou boli stroskotanci násilím prekonaní, aby zabránili poskytnutiu pomoci lodi alebo niekomu na palube, kto bol v nebezpečenstve, budú podliehať trestom kornélie týkajúcim sa vrahov. A okrem toho, aby tí, ktorí sa zmocnili násilím alebo podvodom získali niečo z nešťastného osudu stroskotancov, boli nútení zaplatiť do štátnej pokladnice toľko, koľko by sa dalo vymôcť na základe ediktu préтора.

279. Paulus, O edikte, kniha LIV.

Pedius hovorí, že o tom, kto sa zmocní majetku násilím, kým existuje hrôza, ktorá panuje počas stroskotania lode, možno povedať, že sa ho zmocnil pri stroskotaní lode.

280. Božský Antonín v reskripte, ktorý sa vzťahuje na tých, čo sa previnili rabovaním počas stroskotania lode, uviedol nasledovné: "To, čo si mi napísal o stroskotaní lode alebo člna, bolo urobené s cieľom zistiť, aký trest by sa podľa mňa mal uložiť tým, ktorí niečo ukradli z lode. Myslím si, že sa to dá ľahko určiť, pretože je veľký rozdiel, keď sa osoby zmocnia majetku, ktorý sa má stratiť, a keď sa trestným činom zmocnia toho, čo sa dá zachrániť. Preto ak sa ukáže, že značná korisť bola získaná násilím, slobodných ľudí po odsúdení vykážete na tri roky po tom, ako ich zbičujete; alebo ak sú nižšieho rangu, odsúdite ich na prácu na verejných prácach na rovnaký čas; a otrokov po zbičovaní odsúdite do baní. Ak majetok nemá veľkú hodnotu, môžeš slobodníkov prepustiť po tom, ako ich zbičuješ prútmi; a otrokov po tom, ako ich zbičuješ. A v každom prípade treba v ostatných prípadoch, ako aj v prípadoch tohto opisu, starostlivo zvážiť stav osôb a povahu majetku, aby sa neuplatnila väčšia prísnosť alebo zhovievavosť, než si vyžadujú okolnosti."

281. Tieto žaloby sa priznávajú dedičom, ako aj proti nim, podľa výšky majetku, ktorý sa im dostane do rúk.

282. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXI.

Ak niekto odnesie tajne alebo vezme násilím niečo, čo bolo zachránené zo stroskotania lode, z požiaru alebo zo zničenia domu a umiestnené na inom mieste, bude podliehať buď žalobe pre krádež, alebo žalobe pre majetok

vzatý násilím; najmä ak nevedel, že pochádza zo stroskotania lode, z požiaru alebo zo zničenia budovy. Ak niekto odnesie majetok, ktorý sa stratil pri stroskotaní lode a leží na brehu, kde ho vyvrhli vlny; mnohé autority zastávajú rovnaký názor a je správny, ak od stroskotania lode uplynul určitý čas. V opačnom prípade, ak k tomu došlo práve v čase stroskotania lode, je jedno, či bol tovar vzatý zo samotného mora, alebo z vraku, alebo z pobrežia. Rovnaký rozdiel by sme mali robiť aj v prípade, že boli vzaté z lode alebo z plavidla v núdzi.

283. Callistratus, O monitórnom edikte, kniha I.

Lod' je v núdzi, keď je vyplienená, potopená, rozbitá, alebo je v nej urobená diera, alebo sú pret'até jej laná, alebo roztrhané jej plachty, alebo jej kotvy odnieslo more.

284. Ten istý, Otázky, kniha II.

Bolo prijatých mnoho opatrení, aby sa zabránilo odcudzeniu majetku počas stroskotania lode alebo aby sa zabránilo cudzím ľuďom, aby sa ho zmocnili. Ved' božský Hadrián ediktom ustanovil, aby tí, ktorí vlastní pozemky na brehu mora, v prípade, že sa v hraniciach niektorej z nich buď vážne poškodí, alebo rozbije loď, dohliadali na to, aby sa z vraku nič neukradlo, a aby guvernéri provincií udeľovali žaloby proti nim v prospech tých, ktorí hľadajú majetok, o ktorý boli pripravení, aby im umožnili získať späť všetko, čo by mohli dokázať, že im bolo počas stroskotania lode odcudzené tými, ktorí ho mali v držbe. Pokiaľ ide o tých, ktorým sa preukáže, že sa zmocnili majetku, guvernér by im mal uložiť prísny trest ako zlodejom. A aby sa uľahčilo dokazovanie spáchania zločinov tohto druhu, povolil tým, ktorí sa sťažovali, že utrpeli nejakú stratu, ísť pred prefekta a vypovedať a pátrať po vinníkoch, aby ich mohol poslať pred guvernéra buď v putách, alebo pod zástavou, úmerne závažnosti ich previnení. Nariadil tiež, aby sa od majiteľa majetku, ktorý mal byť údajne ukradnutý, prijala záruka, že neupustí od trestného stíhania. Senát tiež nariadil, aby do zbierania predmetov rozptýlených pri stroskotaní lode nezasahoval ani vojak, ani súkromná osoba, ani slobodník, ani cisárov otrok.

285. Neratius, Názory, kniha II.

Ak tvoju loď odniesla sila prúdu na moju pôdu, nemôžeš ju odstrániť, ak mi nedáš záruku za prípadnú škodu, ktorá by ňou mohla byť spôsobená.

286. Gaius, O zákone dvanástich tabuliek, kniha IV.

Každý, kto podpáli dom alebo hromadu obilia v blízkosti domu, bude spútaný, zbičovaný a usmrtený ohňom, ak tento čin spáchal vedome a úmyselne. Ak však k nemu došlo nešťastnou náhodou, teda z nedbanlivosti, prikáže sa mu nahradiť škodu, alebo ak je platobne neschopný, dostane mierny trest. Do pojmu dom sa zahŕňa každý druh budovy.

287. Ulpián, Názory, kniha I.

Bdelosť guvernérov provincií sa musí usilovne vykonávať, aby zabránili rybárom ukazovať v noci svetlá s cieľom oklamať námorníkov, a tým naznačiť, že sa blížia k nejakému prístavu, a tak priviesť lode a osoby na ich palube do nebezpečenstva a pripraviť si odpornú korisť.

288. Marcianus, Inštitúcie, kniha XIV.

Ak k požiaru dôjde náhodou, je to ospravedlniteľné, ibaže by išlo o takú hrubú nedbanlivosť, ktorá sa podobá nezákonnosti alebo podvodu.

289. Ulpián, O povinnosti prokonzula, kniha VIII.

Je stanovené, že každý si môže vziať svoj majetok, ktorý stroskotal, a to uviedol cisár Antonín a jeho božský otec v reskripte.

290. Osoby nízkeho postavenia, ktoré úmyselne spôsobia požiar v meste, majú byť hodené divej zveri a osoby vyššieho postavenia majú podstúpiť smrť, alebo byť vykázané na nejaký ostrov.

Tit. 10. O urážkach a hanebných urážkach.

291. Ulpián, O edikte, kniha LVI.

Za ujmu sa označuje niečo, čo je v rozpore so zákonom, lebo všetko, čo je nezákonné, sa považuje za ujmu. Vo všeobecnosti to tak je, ale konkrétne sa za ujmu označuje urážka. Niekedy sa pod pojmom ujma rozumie škoda spôsobená z nedbanlivosti, ako to zvykneme uvádzať v Akvilejskom zákone. Inokedy nazývame ujmu nespravodlivosť, ako keď niekto vydal nesprávne alebo nespravodlivé rozhodnutie, a to je štylizované ako ujma, pretože je v rozpore so zákonom a spravodlivosťou, keďže nie je zákonné. Pojem "urážka" je odvodený od slovesa "pohŕdať".

292. Labeo hovorí, že ujmu môže spôsobiť vec alebo slová. Vecou, keď sa použijú ruky; slovami, keď sa nepoužijú ruky a urážka sa spácha rečou.

293. Každá urážka sa týka buď osoby, alebo cti toho, kto je jej predmetom, a má tendenciu urobiť ho neslávne známym. Je namierená proti osobe, keď je bitý; proti jeho cti, keď je matróna zbavená svojho sprievodu; a má tendenciu urobiť kohokoľvek neslávne známym, keď je napadnutá jeho skromnosť.

294. Opäť platí, že ujmu pácha na komkoľvek sám človek alebo iní: sám človek, keď je spáchaná priamo na hlave alebo na matke rodiny; iní, keď je spáchaná nepriamo, ako napríklad na mojich deťoch, mojich otrokoch, mojej manželke alebo mojej neveste. Škoda sa nás totiž týka vtedy, keď je namierená proti tým, ktorí sú podriadení našej moci alebo majú nárok na našu náklonnosť.

295. Ak je ujma spáchaná na tele zosnulého, ktorého sme dedičmi alebo prétorskými vlastníkmi, môžeme podať žalobu za ujmu vo vlastnom mene; lebo ujma spáchaná takýmto spôsobom sa týka našej povesti. To isté pravidlo platí, ak je napadnutá povesť toho, ktorého sme dedičmi.

296. Okrem toho každá ujma spáchaná na našich deťoch je útokom na našu česť; takže ak niekto predá syna s jeho vlastným súhlasom, jeho otec bude oprávnený podať žalobu za ujmu vo vlastnom mene, ale syn nie, pretože žiadna ujma nie je spáchaná na tom, kto súhlasí.

297. Vždy, keď sa spácha ujma na pohrebe poručiteľa alebo na jeho mŕtvole, a to po tom, ako sa vstúpilo do dedičstva, treba povedať, že je do istej miery spáchaná na dedičovi, pretože je vždy v jeho záujme chrániť povesť zosnulého. Ak bola spáchaná pred zápisom do dedičstva, konanie skôr nadobudne dedičstvo a prejde ním na dediča. Napokon Julianus hovorí, že nie je pochyb o tom, že ak je telo poručiteľa zadržané pred zápisom do dedičstva, právo na žalobu nadobudne dedičstvo. Taktiež si myslí, že rovnaké pravidlo sa uplatní, ak dôjde k ujme

na otrokovi, ktorý patrí do dedičstva, predtým, ako sa doň vstúpilo, pretože právo na žalobu nadobúda dedič prostredníctvom dedičstva.

298. Labeo hovorí, že ak niekto pred vstupom do dedičstva udrie otroka, ktorý je jeho súčasťou a ktorý bol manumitovaný na základe závetu, dedič môže podať žalobu za ujmu. Ak by ho však niekto udrel po zápise do dedičstva, bez ohľadu na to, či vie, že je slobodný, alebo nie, môže podať žalobu.

299. Ale či už vie, že je to môj syn alebo moja manželka, alebo nevie, Neratius hovorí, že budem mať právo na túto žalobu v mojom mene.

300. Neratius tiež hovorí, že z jednej škody niekedy vznikne právo na konanie proti trom osobám a že právo na žalobu jednej osoby nezaniká právom druhej osoby; ako napríklad, keď bola spáchaná škoda na mojej manželke, ktorá je dcérou pod otcovskou kontrolou, žaloba za škodu bude patriť mne, jej otcovi a samotnej žene.

301. Paulus, O edikte, kniha L.

Keď sa ujma spácha na manželovi, jeho manželka nemôže podať žalobu, pretože manželkám prináleží, aby ich bránili ich manželia, a nie manželom ich manželky.

302. Ulpian, O edikte, kniha LVI.

Na základe reciprocit sa hovorí, že tí, ktorí môžu utrpieť škodu, sa jej môžu aj dopustiť.

303. Sú však osoby, ktoré to nemôžu urobiť, napríklad blázon a maloletý, ktorý nie je schopný trestného činu, pretože môžu utrpieť ujmu, ale nemôžu ju spáchať; pretože ujmu môže utrpieť len ten, kto ju spácha, a výsledkom bude, že takéto osoby, či už sa uchýlia k úderom, alebo použijú urážlivý jazyk, sa nepovažujú za osoby, ktoré spáchali ujmu.

304. Z toho vyplýva, že každý môže utrpieť ujmu bez toho, aby ju vnímal, ale nemôže sa jej dopustiť, ak si ju neuvedomuje, aj keď nevie, voči komu sa jej dopúšťa.

305. Preto ak niekto udrie iného zo žartu alebo keď sa s ním háda, nebude zodpovedný za spáchanie ujmy.

306. Keď niekto udrie slobodného človeka v domnení, že je jeho otrokom, je v takom postavení, že nebude zodpovedný za spáchanú ujmu.

307. Paulus, O edikte, kniha L.

Ak by som pri úmysle udrieť svojho otroka päšťou neúmyselne udrel teba, keď si stál v jeho blízkosti, nebudem zodpovedný za škodu.

308. Ulpián, O edikte, kniha LVI.

Korneliánsky zákon týkajúci sa ujmy sa vzťahuje na osobu, ktorá chce podať žalobu za ujmu, pretože tvrdí, že bola udretá a zbitá alebo že do jej domu bolo násilne vniknuté. V tomto zákone sa ustanovuje, že v takomto prípade nemôže predsedať ako sudca ten, kto je buď zaťom, svokrom, nevlastným otcom, nevlastným synom, bratrancom, alebo je so žalobcom bližšie spojený buď príbuzenským vzťahom, alebo príbuzenským vzťahom, alebo kto je patrónom, alebo otcom niektorej z uvedených osôb. Korneliánsky zákon teda priznáva žalobu z dvoch dôvodov, a to v prípade, ak bol niekto udretý alebo zbitý, alebo ak bolo násilne vniknuté do jeho domu. Z toho vyplýva, že každá ujma, ktorá môže byť spôsobená rukami, je zahrnutá v korneliánskom práve.

309. Medzi bitím a bitím je nasledujúci rozdiel, tak hovorí Ofilius: biť znamená spôsobovať bolesť, udierať znamená spôsobovať údery bez bolesti.

310. Slovom "dom" by sme mali rozumieť nielen ten, ktorý je vo vlastníctve žalobcu, ale aj ten, v ktorom býva. Preto sa tento zákon uplatní bez ohľadu na to, či poškodený býva vo vlastnom dome, alebo v dome, ktorý má prenajatý, alebo ktorý obýva bezplatne, alebo je to dom, v ktorom je náhodou hosťom.

311. Keď býva v dome na vidieku alebo v dome obklopenom záhradami, čo treba urobiť? Malo by sa prijať to isté pravidlo.

312. Ak by vlastník prenajal pozemok a vstúpil by naň násilím, žalobu môže podať nájomca, a nie prenajímateľ.

313. Ak však niekto vstúpi na cudzí pozemok, ktorý obhospodaruje vlastník, Labeo popiera, že by túto žalobu mohol podať vlastník pozemku podľa korneliánskeho práva, pretože nemôže mať svoje sídlo všade, teda vo všetkých svojich poľnohospodárskych domoch. Domnievam sa, že tento zákon sa vzťahuje na každé obydlie, v ktorom sa zdržiava hlava domácnosti, hoci v ňom nemusí mať svoje bydlisko. Lebo predpokladajme, že niekto odíde do Ríma s cieľom pokračovať v štúdiu, určite nemá bydlisko v Ríme, a predsa treba povedať, že ak sa do jeho domu vnikne násilím, bude dôvod na uplatnenie Korneliovhovho zákona. Preto sa nevzťahuje na dočasné ubytovanie alebo na stajne. Vzťahuje sa však na tých, ktorí sa na nejakom mieste zdržiavajú veľmi krátko, hoci tam nemusia mať bydlisko.

314. Kládne sa otázka, či hlava domácnosti môže podať žalobu o náhradu škody podľa korneliánskeho práva, ak syn pod jeho kontrolou utrpel škodu. Bolo rozhodnuté, že tak nemôže urobiť. Toto pravidlo sa uplatňuje vo všetkých prípadoch. Pretoriánska žaloba za ujmu na zdraví však bude podávaná v prospech otca a žaloba podľa korneliánskeho práva v prospech syna.

315. Syn pod otcovskou kontrolou môže podať žalobu podľa korneliánskeho práva z ktoréhokoľvek z týchto dôvodov a nemusí zabezpečiť, aby jeho otec ratifikoval jeho úkon; Julianus totiž uviedol, že syn, ktorý podá žalobu za škodu podľa iného práva, nemôže byť nútený poskytnúť záruku za ratifikáciu.

316. Podľa tohto zákona je žalobcovi dovolené zložiť prísahu, aby žalovaný mohol prisahať, že nespáchal žiadnu škodu. Sabinus však vo svojom diele o asesoroch hovorí, že aj prétori musia nasledovať príklad zákona. A toto je skutočnosť.

317. Keď niekto niečo napíše s cieľom očierniť iného, alebo to zloží, alebo uverejní, alebo zlomyselne zariadi, aby sa tak stalo, hoci to môže byť uverejnené v mene niekoho iného alebo bez akéhokoľvek mena, môže byť stíhaný podľa tohto zákona, a ak by bol odsúdený, bude vyhlásený za neschopného svedčiť pred súdom.

318. Ten, kto zverejní akýkoľvek nápis alebo čokoľvek iné, aj keď je to napísané, s cieľom ohovárať iného, bude podľa dekrétu senátu potrestaný rovnakým trestom ako osoba, ktorá spôsobila, že niektorá z týchto vecí bola kúpená alebo predaná.

319. Každému, či už slobodnému alebo otrokovi, kto poskytne informácie o vinníkovi, poskytnete sudca odmenu úmernú bohatstvu obvineného; a ak je informátor otrok, môže mu snáď byť udelená sloboda. Lebo prečo nie, ak sa jeho informáciami podporuje verejné blaho?

320. Paulus, O edikte, kniha LV.

Tento dekrét senátu je potrebný, keď sa neuvádza meno toho, proti komu bol čin spáchaný. Vtedy z dôvodu, že dokazovanie je ťažké, si senát želal, aby bol zločin potrestaný verejným stíhaním. Ak je však meno osoby uvedené, môže podať žalobu o náhradu škody podľa obyčajového práva, pretože by sa jej nemalo brániť v podaní súkromnej žaloby, pretože to škodí verejnemu stíhaniu, keďže ide o súkromné záujmy. Je zrejmé, že ak sa začne verejné stíhanie, musí sa odmietnuť súkromná žaloba a naopak.

321. Ulpián, O edikte, kniha LVII.

Prétor vo svojom edikte ustanovuje nasledovné: "Každý, kto podáva žalobu za ujmu, musí pozitívne uviesť, aká ujma mu bola spôsobená." Pretože ten, kto podáva žalobu, ktorá môže spôsobiť inému neslávnu povest', by nemal vznášať nejasné obvinenie pripúšťajúce rozlišovanie, ktoré môže ovplyvniť dobré meno iného, ale musí označiť a jasne špecifikovať ujmu, ktorú údajne utrpel.

322. Keď sa povie, že otrok bol zabitý s cieľom spôsobiť škodu, nemal by prétor povoliť, aby verejná žaloba bola poškodená súkromnou žalobou podľa korneliánskeho práva, rovnako ako keby niekto chcel podať žalobu, pretože ste podali jed s cieľom zabiť človeka? Bude teda konať správnejšie, ak takejto žalobe nevyhovíte. Zvykneme však zastávať názor, že v prípadoch, ktoré možno verejne stíhať, by sa nám nemalo brániť podávať súkromné žaloby. To platí len vtedy, ak sa žaloba, ktorá by sa mala verejne stíhať, netýka životne dôležitých vecí. Čo teda musíme povedať s odkazom na akvileánsky zákon, pretože táto žaloba sa týka najmä tohto? Otroka, ktorý bol zabitý, nebol hlavným predmetom žaloby, ktorá bola podaná najmä z dôvodu škody, ktorú utrpel jeho majiteľ; ale v žalobe o náhradu škody sa konanie začína s odkazom na vraždu a otravu, a to na účely uloženia trestu, a nie na náhradu škody. Čo však v prípade, ak by niekto chcel podať žalobu za ujmu na zdraví, pretože bol zasiahnutý mečom do hlavy? Lebo hovorí, že by sa mu nemalo brániť v jej podaní, keďže nejde o prípad, ktorý si vyžaduje verejný trest. To nie je pravda, veď kto pochybuje o tom, že útočník môže byť stíhaný podľa Korneliovhovho zákona?

323. Okrem toho treba konkrétne uviesť povahu ujmy, ktorú osoba utrpela, aby sme mohli zistiť, či sa má vyniesť rozsudok proti patrónovi v prospech jeho slobodníka. Treba si totiž uvedomiť, že žaloba za ujmu sa nie vždy, ale len občas priznáva oslobodenému proti jeho patrónovi, ak je ujma, ktorú utrpel, krutá; napríklad ak ide o ujmu, ktorá môže byť spôsobená otrokovi. Okrem toho dovoľujeme, aby patrón uložil svojmu slobodníkovi mierny trest; a prétor neprijme jeho sťažnosť ako sťažnosť na utrpenú ujmu, ak naňho neurobí dojem krutosť činu. Pretor by totiž nemal dovoliť, aby sa včerajší otrok, ktorý je dnes slobodným, sťažoval, že ho jeho pán urazil, ľahko udrel alebo opravil. Bude však úplne spravodlivé, ak mu prétor príde na pomoc, ak ho jeho pán zbičoval, kruto zbil alebo vážne zranil.

324. Ak jedno z viacerých detí, ktoré nepodliehajú otcovskej moci, chce podať žalobu proti svojmu otcovi, nemožno unáhlene podať žalobu za ublíženie, ibaže by k tomu mala podnietiť krutosť skutku, ale rozhodne tí, ktorí sú pod otcovskou mocou, nemajú nárok na túto žalobu, aj keby ublíženie bolo kruté.

325. Keď prétor hovorí: "Musí pozitívne uviesť, aká ujma bola spôsobená", ako to treba chápať? Labeo zastáva názor, že pozitívne uvedie čokoľvek, kto uvedie názov ujmy bez akejkoľvek dvojzmyselnosti (napríklad "buď to, alebo to"), ale tvrdí, že utrpel takú a takú ujmu.

326. Ak mi spôsobíš viacero zranení, napríklad keď po zhromaždení neusporiadaného davu vstúpiš do môjho domu a v dôsledku toho ma urazíš a zbiješ zároveň; vzniká otázka, či môžem proti tebe podať samostatnú žalobu za každé zranenie? Marcellus v súlade s Neratioovým názorom schvaľuje spojenie všetkých zranení, ktoré niekto utrpel v tom istom čase, do jednej žaloby.

327. Náš cisár v reskripte uviedol, že v súčasnosti možno podávať občianskoprávne žaloby za všetky druhy ujmy, dokonca aj za také, ktoré sú krutého charakteru.

328. Pod zverskou ujmou rozumieme takú ujmu, ktorá je viac než zvyčajne urážlivá a vážna.

329. Labeo hovorí, že krutá ujma je spáchaná s ohľadom na osobu, čas alebo vec. Urážka osoby sa stáva krutejšou, keď je spáchaná voči sudcovi, rodičovi alebo patrónovi. S ohľadom na čas, keď je spáchaná na hrách a verejne, alebo v prítomnosti pretora, alebo v súkromí, lebo tvrdí, že je v tom veľký rozdiel, keďže urážka je krutejšia, keď je spáchaná na verejnosti. Labeo hovorí, že zranenie je kruté vzhľadom na vec, ako napríklad vtedy, keď sa spôsobí rana alebo sa niekto udrie do tváre.

330. Paulus, O edikte, kniha LV.

Zverstvo tvorí veľkosť rany a niekedy aj miesto, kde je spôsobená, napríklad keď je zasiahnuté oko.

331. Ulpián, O edikte, kniha LVII.

Kým diskutujeme o tom, že zranenie sa stáva krutým na základe samotnej veci, vyvstáva otázka, či na to, aby bolo kruté, musí byť spôsobené na tele, alebo či ním môže byť, ak nie je telesné, napríklad keď sa roztrhne odev, odvedie sa ošetrovateľ alebo sa použije urážlivý jazyk. Pomponius hovorí, že ujmu možno nazvať krutou aj bez zasadenia úderu, pričom krutosť závisí od osoby.

332. Keď však jeden človek udrie a zraní druhého v divadle alebo na inom verejnom mieste, dopustí sa krutého zranenia, aj keď nie je vážne.

333. Nie je veľký rozdiel v tom, či je zranenie spôsobené hlave domácnosti alebo synovi pod otcovskou kontrolou, pretože sa bude považovať za kruté.

334. Ak otrok spôsobí kruté zranenie a jeho pán je prítomný, môže byť proti nemu začaté konanie. Ak je jeho pán neprítomný, otrok by mal byť vydaný guvernérovi, ktorý ho dá zbičovať. Keď niekto robí neskromné návrhy buď žene, alebo mužovi, alebo slobodnému človeku, alebo slobodnému človeku, bude podliehať žalobe za ujmu. Ak je napadnutá skromnosť otroka, môže byť podaná žaloba za ujmu.

335. Paulus, O edikte, kniha LV.

O útoku na skromnosť osoby sa hovorí vtedy, keď sa pokúša urobiť cnostnú osobu skazenou.

336. Ulpián, O edikte, kniha LVII.

Žalobe za ublíženie na zdraví podlieha nielen ten, kto sa ho dopustil, teda ten, kto zasadil úder, ale aj ten, kto buď zo zlého úmyslu, alebo svojím úsilím spôsobí, že niekto dostane úder päťou, napríklad do tváre.

337. Žaloba za ublíženie na zdraví sa zakladá na práve a spravodlivosti. Zaniká disimuláciou; ak by totiž niekto od ujmy upustil, to znamená, ak by si ju po jej utrpení nepripomenul a neskôr by ľutoval, že to zanedbal, nemôže ju oživiť. Podľa toho sa má za to, že spravodlivosť ruší akékoľvek zadržanie konania, kedykoľvek sa niekto postaví proti tomu, čo je spravodlivé. Preto ak sa uzavrie dohoda s odkazom na škodu, alebo sa uzavrie kompromis, alebo sa na súde vyžiada prísaha, žaloba na náhradu škody nepreženie.

338. Každý môže podať žalobu za ujmu buď sám, alebo prostredníctvom iného; ako napríklad zástupca, poručník alebo iné osoby, ktoré sú zvyknuté konať v mene iných.

339. Ak je škoda spôsobená niekomu na základe môjho príkazu, väčšina autorít zastáva názor, že za žalobu o náhradu škody zodpovedám tak ja, ktorý som príkaz vydal, ako aj osoba, ktorá ho prijala.

340. Proculus veľmi správne hovorí, že ak som ťa najal, aby si spáchal škodu, žaloba môže byť podaná proti každému z nás, pretože škoda bola spáchaná mojím pričinením.

341. Hovorí, že to isté pravidlo sa uplatní, ak nariadim svojmu synovi, aby spáchal škodu voči tebe.

342. Atilicinus však hovorí, že ak navádzam na spáchanie ujmy niekoho, kto by ma inak nebol ochotný poslúchnuť, možno proti mne podať žalobu za ujmu.

343. Hoci žaloba za ujmu nie je priznaná slobodnému mužovi proti jeho patrónovi, môže ju podať manžel slobodnej ženy v jej mene proti jej patrónovi; má sa totiž za to, že manžel, keď jeho manželka utrpela nejakú ujmu, podáva žalobu v jej mene; tento názor prijíma Marcellus. Ja som však k nemu urobil poznámku, že si nemyslím, že sa to vzťahuje na každú ujmu. Prečo by sa totiž malo odopierať ľahké pokarhanie slobodnej ženy, aj keď je vydatá, alebo silné reči, ktoré nie sú obscénne? Ak by však žena bola vydatá za slobodného muža, mali by sme povedať, že žaloba za ujmu by mala byť v každom prípade priznaná manželovi proti patrónovi. Taký je názor mnohých autorít. Z toho vyplýva, že naši slobodní muži nielenže nemôžu podať žalobu o náhradu škody proti nám za škody spôsobené im samým, ale dokonca ani za také, ktoré boli spôsobené tým, v ktorých záujme je, aby neutrpejú škodu.

344. Je jasné, že ak by syn slobodného muža alebo jeho manželka chceli podať žalobu za utrpenú ujmu, nemalo by im to byť odmietnuté, pretože žaloba nie je priznaná otcovi alebo manželovi, keďže podávajú žalobu vo vlastnom mene.

345. Niet pochýb o tom, že každý, o kom sa hovorí, že je otrokom, a tvrdí, že je slobodný, môže podať žalobu za ujmu proti tomu, kto tvrdí, že je jeho pánom. Platí to bez ohľadu na to, či ho zo slobodného chce uviesť do otroctva, alebo či otrok chce získať svoju slobodu, pretože toto právo používame bez akéhokoľvek rozlišovania.

346. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXII.

Keď sa podá žaloba na zníženie slobody na otroctvo niekoho, o kom žalobca vie, že je slobodný, a neurobí to z dôvodu vyst'ahovania, aby si ho zachoval pre seba; bude zodpovedný za žalobu na náhradu škody.

347. Ulpián, O edikte, kniha LVII.

Žaloba za utrpenú škodu sa nepriznáva v prospech ani proti dedičovi. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď bola škoda spôsobená môjmu otrokovi, pretože v tomto prípade sa žaloba za spôsobenú škodu neprizná môjmu dedičovi. Ale po tom, ako sa raz pripojí vydanie, toto právo na žalobu prechádza aj na dedičov.

348. Ten, kto sa odvoláva na verejné právo, sa nerozumie, že tak robí s cieľom spôsobiť škodu, pretože výkon práva nespôsobuje škodu.

349. Ak je niekto zatknutý za to, že neuposlúchol nariadenie prétora, nemôže podať žalobu o náhradu škody založenú na nariadení prétora.

350. Ak by ma niekto nespravodlivo predvolal pred tribunál magistrátu, aby ma obťažoval, môžem proti nemu podať žalobu za ujmu.

351. Ak by niekto pri udeľovaní vyznamenaní netrpel, aby sa tak stalo, ako napríklad v prípade, keď sa rozhodlo o soche alebo o niečom inom tohto druhu, bude podliehať žalobe za ujmu? Labeo hovorí, že nebude zodpovedný, aj keď to môže urobiť z dôvodu urážky; hovorí totiž, že je veľký rozdiel, keď sa niečo robí z dôvodu urážky, alebo keď niekto nedovolí, aby sa vykonal úkon na počesť iného.

352. Labeo tiež hovorí, že v prípade, keď jedna osoba mala právo na vyslanectvo a duumvir túto povinnosť uložil inej osobe, nemôže byť žaloba za ujmu podaná z dôvodu nariadenej práce; niečo iné je totiž uložiť osobe

povinnosť a niečo iné je spôsobiť jej ujmu. Toto pravidlo by sa malo prijať aj vo vzťahu k iným úradom a povinnostiam, ktoré boli neprávom udelené. Preto ak by niekto vydal rozhodnutie s cieľom spôsobiť škodu, mal by prevládať rovnaký názor.

353. Žiadny úkon sudcu vykonaný z titulu jeho súdnej právomoci nespôsobuje, že by sa uplatnila žaloba o náhradu škody.

354. Ak mi niekto bráni v rybolove alebo v nahadzovaní siete do mora, môžem proti nemu podať žalobu na náhradu škody? Niektoré autority zastávajú názor, že tak môžem urobiť, a medzi nimi je aj Pomponius. Väčšina však zastáva názor, že ide o podobný prípad ako v prípade, keď sa niekto nesmie verejne kúpať, sedieť v divadle, vchádzať, sadnúť si alebo sa stýkať s inými na akomkoľvek verejnom mieste, alebo keď mi niekto nedovolí užívať môj vlastný majetok, lebo ho možno žalovať žalobou za ujmu. Starí ľudia udeľovali interdikt každému, kto si prenajal tieto verejné miesta, pretože bolo potrebné zabrániť tomu, aby sa proti nemu použilo násilie, ktorým by nemohol užívať svoj prenájom. Ak však niekomu zabránim v rybolove pred mojím obydľím alebo hospodárskym domom, čo treba povedať? Som zodpovedný za žalobu o náhradu škody, alebo nie? Veď more, ako aj pobrežie a vzduch sú spoločné pre všetky osoby a v reskriptoch sa veľmi často uvádza, že nikomu nemožno brániť v rybolove alebo v love vtákov, ale možno mu brániť vo vstupe na pozemok patriaci inému. Napriek tomu sa nesprávne a bez zákonného oprávnenia predpokladalo, že každému možno zakázať loviť ryby pred mojím obydľím alebo mojím hospodárskym domom; preto keď sa niekomu bráni v tejto činnosti, môže ešte podať žalobu o náhradu škody. Ja však môžem komukoľvek zabrániť v rybolove v jazere, ktoré je mojím majetkom.

355. Paulus, O Plautiovi, kniha XIII.

Je zrejmé, že ak má niekto súkromné právo na akúkoľvek časť mora, bude mať právo na interdikt Uti possidetis, ak by mu bolo bránené vo výkone tohto práva, pretože ide o súkromnú a nie verejnú vec, keďže ide o užívanie práva založeného na súkromnom a nie verejnom titule; interdikty boli totiž zavedené zo súkromných a nie z verejných dôvodov.

356. Ulpián, O edikte, kniha LXXVII.

Otázku si kladie aj Labeo, ak by niekto odcudzil myseľ človeka drogami alebo iným spôsobom, či bude dôvod na žalobu za ujmu. Hovorí, že žaloba za ujmu môže byť podaná proti nemu.

357. Ak človek nebol bitý, ale boli proti nemu hrozivo zdvihnuté ruky a bol opakovane znepokojovaný vyhlíadkou, že dostane údery, bez toho, aby bol skutočne udretý, páchatel' bude zodpovedný za spravodlivú žalobu za utrpenú ujmu.

358. Prétor hovorí: "Vyhoviem žalobe proti každému, o kom sa povie, že iného týral alebo spôsobil, aby sa to dialo spôsobom odporujúcim dobrým mravom."

359. Labeo hovorí, že hlasné zneužívanie zo strany viacerých osôb predstavuje ujmu.

360. Výraz "hlasné zneužívanie viacerými jednotlivcami" je vraj odvodený od výrazov "búrka" alebo "zhromaždenie", teda spojenie viacerých hlasov, pretože tam, kde sú tieto spojené, dostáva toto pomenovanie, rovnako ako keby niekto povedal "zhromaždenie hlasov".

361. Ale to, čo dodáva prétor, teda "v rozpore s dobrými mravmi", ukazuje, že si nevšimol všetky spojené výkriky, ale len to, čo porušuje dobré mravy a čo má tendenciu urobiť niekoho neslávne známym alebo nenávideným.

362. Hovorí tiež, že výraz "v rozpore s dobrými mravmi" sa nemá chápať tak, že sa vzťahuje na mravy osoby, ktorá sa dopustila priestupku, ale vo všeobecnosti znamená v rozpore s mravmi tohto spoločenstva.

363. Labeo hovorí, že urážlivý krik mnohých hlasov sa môže zdvihnúť nielen proti osobe, ktorá je prítomná, ale aj proti osobe, ktorá je neprítomná. Preto ak by niekto za takýchto okolností prišiel do tvojho domu, keď tam nie si, možno povedať, že došlo ku kriku mnohých hlasov. To isté pravidlo platí aj pre tvoj príbytok alebo pre tvoj obchod.

364. Za pôvodcu výtržnosti sa považuje nielen ten, kto sám vydával výkriky, ale aj ten, kto podnecoval iných, aby kričali, alebo kto ich na to poslal.

365. Slová "zneužil iného" neboli pridané bezdôvodne, pretože ak bol krik vyvolaný proti osobe, ktorá nebola určená, nemohlo dôjsť k trestnému stíhaniu.

366. Ak by sa niekto pokúsil vzbudiť krik proti inému, ale nepodarí sa mu to, nebude zodpovedný.

367. Z toho je zrejmé, že každý druh urážky nie je krikom viacerých hlasov, ale len ten, ktorý je vyslovený hlasno.

368. Bez ohľadu na to, či tieto výrazy vyslovila jedna osoba alebo niekoľko osôb v neusporiadanom dave, ide o spojené kričanie. Ale nič, čo nebolo vyslovené v búrlivom zhromaždení alebo hlasným tónom, nemožno správne označiť za spojené kričanie, ale za reč s cieľom hanobiť.

369. Ak by astrológ alebo niekto, kto sľubuje nezákonné veštenie, po porade povedal, že iný bol zlodejom, hoci v skutočnosti ním nebol, nemožno proti nemu podať žalobu za utrpenú škodu, ale možno ho stíhať podľa cisárskych ústav.

370. Žaloba za ujmu, ktorá sa zakladá na všeobecnom kriku, sa nepriznáva ani proti dedičom, ani v ich prospech.

371. Ak by sa niekto prihovril mladým dievčatám, ktoré sú oblečené v odeve otrokýň, bude sa považovať za vinného z malého priestupku; a ešte menej, ak sú oblečené ako prostitútky, a nie ako slušné ženy. Ak teda žena nie je oblečená ako vážená matróna, každý, kto sa s ňou rozpráva alebo jej odvedie sprievodkyňu, nebude zodpovedný za žalobu pre ublíženie na zdraví.

372. Sprievodcom rozumieme toho, kto niekoho sprevádza a nasleduje (ako hovorí Labeo), či už ide o slobodného alebo otroka, muža alebo ženu. Labeo definuje sprevádzajúceho ako toho, kto je určený, aby nasledoval osobu za účelom sprevádzania, a je unesený buď na verejnom, alebo súkromnom mieste. Medzi ošetrovateľov sa zaraďujú aj učitelia.

373. Za únoscu sa považuje ten, kto "uniesol" ošetrovateľa (ako hovorí Labeo), nie však tam, kde to začal robiť, ale tam, kde absolútne uniesol ošetrovateľa od jeho pána alebo jeho panej.

374. Okrem toho sa za únoscu nepovažuje len ten, kto tak urobí použitím násillia, ale aj ten, kto presvedčí ošetrovateľku, aby opustila svojho pána.

375. Podľa tohto ediktu je zodpovedný nielen ten, kto skutočne unesie družku, ale aj každý, kto niektorú z nich osloví alebo sleduje.

376. "Oslovovať" znamená útočiť na cnosť iného lichotivými slovami. To nie je vyvolávanie búrlivého kriku, ale porušovanie dobrých mravov.

377. Kto používa vulgárne výrazy, neútočí na cnosť nikoho, ale je zodpovedný za žalobu pre ujmu.

378. Jedna vec je oslovovať a druhá sledovať osobu, lebo oslovuje ženu ten, kto útočí na jej cnosť rečou; a sleduje ju ten, kto ju mlčky a ustavične prenasleduje, lebo vytrvalé prenasledovanie niekedy plodí istý stupeň potupy.

379. Treba však pamätať na to, že každý, kto iného sleduje alebo oslovuje, nemôže byť žalovaný podľa tohto ediktu; lebo pod podmienky tohto ediktu nespadá ten, kto to robí zo žartu alebo s cieľom preukázať nejakú čestnú službu, ale len ten, kto koná v rozpore s dobrými mravmi.

380. Myslím si, že aj muž, ktorý je zasnúbený, by mal mať právo podať túto žalobu pre ujmu; pretože každá urážka, ktorú ponúkne svojej nastávajúcej manželke, sa považuje za ujmu jemu samému.

381. Pretór hovorí: "Nič sa nesmie robiť s cieľom urobiť človeka potupným, a ak niekto poruší toto ustanovenie, potrestám ho podľa okolností prípadu."

382. Labeo hovorí, že tento edikt je zbytočný, pretože môžeme podať všeobecnú žalobu za spáchanú škodu, ale samotnému Labeovi sa zdá (a to je správne), že pretor po preskúmaní tohto bodu chcel naň osobitne upozorniť; pretože tam, kde sa verejne vykonané činy výslovne nespomínajú, sa zrejme zanedbali.

383. Všeobecne povedané, pretor zakázal vykonať čokoľvek, čo by mohlo kohokoľvek znevažiť; teda čokoľvek, čo osoba urobí alebo povie, čo má tendenciu uviesť iného do nemilosti, bude dôvodom na žalobu za utrpenú škodu. Takými sú takmer všetky veci, ktoré spôsobujú hanbu; ako napríklad používanie smútočného odevu alebo odevu, ktorý je špinavý, alebo nechanie si narásť vlasy či bradu, alebo skladanie básní, alebo publikovanie či spievanie čohokoľvek, čo by mohlo poškodiť niečiu skromnosť.

384. Keď pretor hovorí: "Ak niekto poruší toto ustanovenie, potrestám ho podľa okolností prípadu," treba to chápať tak, že trest zo strany pretora bude prísnejší; to znamená, že bude ovplyvnený buď osobnou povahou toho, kto podáva žalobu za ujmu, alebo osobou toho, proti komu je podaná, alebo samotnou vecou a povahou ujmy, ako ju tvrdí žalobca.

385. Ak niekto napadne povesť iného prostredníctvom pamätnice predloženej cisárovi alebo komukoľvek inému, Papinián hovorí, že žalobu za ujmu možno podať.

386. Hovorí tiež, že ten, kto predá výsledok rozhodnutia, skôr než mu boli vyplatené peniaze, môže byť odsúdený za ujmu po tom, čo bol na príkaz guvernéra zbičovaný, pretože je zrejmé, že sa dopustil ujmy voči osobe, ktorej rozhodnutie ponúkol na predaj.

387. Ak sa niekto zmocní cudzieho majetku, alebo aj jednotlivého predmetu, s cieľom spôsobiť mu škodu, bude zodpovedný za žalobu za škodu.

388. Podobne, ak niekto oznámil predaj zálohu a tvrdí, že sa ho chystá predať, akoby ho dostal odo mňa, a urobí to s cieľom uraziť ma, Servius hovorí, že možno podať žalobu za ujmu.

389. Ak niekto s cieľom poškodiť iného označí za svojho dlžníka, hoci ním nie je, bude zodpovedný, na žalobu za ujmu.

390. Prétor hovorí: "Ak sa o niekom povie, že bil otroka iného v rozpore s dobrými mravmi alebo ho vystavil mučeniu bez príkazu jeho pána, vyhoviem žalobe proti nemu. Podobne, ak sa povie, že sa stal nejaký iný nezákonný čin, vyhoviem žalobe po preukázaní náležitého dôvodu."

391. Ak niekto spôsobí otrokovi ujmu takým spôsobom, že ju spôsobí jeho pánovi, domnievam sa, že pán môže podať žalobu za ujmu vo svojom mene; ak to však neurobil s cieľom uraziť pána, prétor by nemal ponechať bez trestu ujmu spôsobenú samotnému otrokovi, a to v každom prípade, ak bola spôsobená údermi alebo mučením; je totiž jasné, že tým otrok utrpel.

392. Ak jeden spoluvlastník zbije otroka, ktorého má v spoločnej držbe, je jasné, že nebude zodpovedný za túto žalobu, pretože to urobil právom pána.

393. Ak by to urobil užívateľ, vlastník môže proti nemu podať žalobu; alebo ak to urobil vlastník, užívateľ ho môže žalovať.

394. Dodáva: "proti dobrým mravom", čo znamená, že každý, kto udrie otroka, nie je zodpovedný, ale každý, kto ho udrie proti dobrým mravom, je zodpovedný. Ak to však niekto urobí s cieľom jeho nápravy alebo polepšenia, nebude zodpovedný.

395. Ak by teda mestský sudca zranil môjho otroka bičom, Labeo sa pýta, či na neho môžem podať žalobu, pretože ho bil v rozpore s dobrými mravmi. A hovorí, že sudca by mal zisťovať, čo môj otrok urobil, že ho zbičoval; ako keby sa drzo vysmieval jeho úradu alebo insígniám jeho hodnosti, mal by byť zbavený zodpovednosti.

396. "Bit" sa nesprávne vzťahuje na toho, kto udiera päšťou.

397. Pod "mučením" treba rozumieť mučenie a telesné utrpenie a bolesť, ktoré sa používajú na získanie pravdy. Preto obyčajný výsluch alebo mierny stupeň strachu neodôvodňuje uplatnenie tohto ediktu. V pojme "mučenie" sú zahrnuté všetky veci, ktoré sa týkajú uplatňovania mučenia. Preto keď sa použije sila a mučenie, rozumie sa tým mučenie.

398. Ak by sa však mučenie použilo na príkaz samotného pána a prekročilo by to primerané hranice, Labeo hovorí, že bude zodpovedný.

399. Prétor hovorí: "Ak sa hovorí, že došlo k akémukoľvek inému nezákonnému konaniu, vyhoviem žalobe po preukázaní náležitého dôvodu." Preto ak bol otrok kruto zbitý alebo postavený pred otázku, môže byť vynesенý rozsudok proti vinníkovi bez ďalšieho vyšetrovania. Ak však utrpel akúkoľvek inú ujmu, žaloba nebude môcť byť podaná, ak sa nepreukáže riadny dôvod.

400. Preto prétor nesľubuje žalobu za ujmu v mene otroka, a to z každého druhu dôvodu. Ak bol totiž ľahko udretý alebo nebol hrubo zneužitý, nevyhovie mu. Ak bola jeho povest' napadnutá nejakým činom alebo napísanými veršami, myslím, že vyšetrovanie prétora treba rozšíriť tak, aby zahŕňalo aj povahu otroka. Medzi povahami otrokov je totiž veľký rozdiel, keďže niektorí sú skromní, poriadkumilovní a starostliví, iní sú pospolití alebo zamestnaní v podradných zamestnaniach, prípadne majú ľahostajnú povest'. A čo ak bol otrok spútaný, mal zlú povahu alebo bol poznačený hanbou? Preto prétor musí brať do úvahy nielen ujmu, ktorá bola spáchaná, ale aj povest' otroka, voči ktorému bola údajne spáchaná, a tak žalobu buď povolí, alebo zamietne.

401. Niekedy ujma spôsobená otrokovi padá späť na jeho pána a niekedy nie; ak by totiž niekto v domnení, že patrí niekomu inému, a nie mne, zbil človeka, ktorý tvrdí, že je slobodný, a nebol by ho zbil, keby vedel, že je môj, Mela hovorí, že ho nemožno žalovať za to, že sa dopustil ujmy voči mne.

402. Ak by niekto podal žalobu za ublíženie na zdraví kvôli otrokovi, ktorý bol zbitý, a potom žalobu za neoprávnené poškodenie, Labeo hovorí, že to nie je to isté, pretože jedna zo žalôb sa týka škody spôsobenej nedbanlivosťou a druhá urážky.

403. Ak mám ja užívacie právo k otrokovi a ty máš k nemu vlastnícke právo a on bol zbitý alebo vystavený mučeniu, skôr ja ako vlastník budem oprávnený podať žalobu za utrpenú ujmu. To isté pravidlo platí, ak ste zbili môjho otroka, ktorého som vlastnil v dobrej viere, pretože pán má lepšie právo podať žalobu za ujmu.

404. Opäť platí, že keď niekto zbije slobodného človeka, ktorý mi slúžil v dobrej viere ako otrok, treba zistiť, či ho udel s cieľom uraziť ma, a ak tak urobil, žaloba za ujmu bude patriť mne. Preto priznávame žalobu za ublíženie na zdraví s ohľadom na otroka iného, ktorý mi slúži v dobrej viere, vždy, keď bolo ublíženie spáchané s úmyslom ma uraziť; priznávame ju totiž samotnému pánovi menom otroka. Ak sa ma však dotkne a zbije ma, môžem tiež podať žalobu za ujmu. Rovnaké rozlišovanie trebarobiť aj vo vzťahu k užívateľovi.

405. Ak zbijem otroka patriaceho viacerým pánom, je úplne jasné, že všetci budú oprávnení podať žalobu za utrpenú škodu.

406. Paulus, O edikte, kniha XLV.

Nie je však spravodlivé, ako hovorí Pedius, aby bol vyneseny rozsudok na vyššiu sumu, ako je hodnota podielu vlastníka, a preto je povinnosťou sudcu urobiť odhad jednotlivých podielov.

407. Ulpián, O edikte, kniha LVII.

Ak som to však urobil so súhlasom jedného jediného a v domnení, že je jediným vlastníkom otroka, žaloba za škodu nebude patriť nikomu. Ak som vedel, že otrok patrí viacerým osobám, žaloba nebude podaná v prospech vlastníka, ktorý mi dovolil otroka udrieť, ale bude podaná v prospech ostatných.

408. Ak bolo mučenie spôsobené na príkaz poručníka, zástupcu alebo kurátora, treba povedať, že žaloba za ujmu nebude môcť byť podaná.

409. Môj otrok bol bičovaný naším sudcom na tvoju žiadosť alebo na tvoju sťažnosť. Mela si myslí, že by mi mala byť priznaná žaloba za ujmu proti tebe na sumu, ktorá sa súdu môže zdať spravodlivá. A Labeo hovorí, že ak by otrok zomrel, jeho pán môže podať žalobu, pretože ide o škodu spôsobenú ublížením na zdraví. Tento názor prijal Trebatius.

410. Niektoré ujmy spôsobené slobodnými ľuďmi sa zdajú byť nepatrné a bezvýznamné, ale keď ich spôsobia otroci, sú vážne; urážka sa totiž zvyšuje vzhľadom na osobu, ktorá ju ponúkla.

411. Keď otrok spôsobí ujmu, je jasné, že sa dopúšťa urážky. Preto je rozumné, podobne ako v prípade iných trestných činov, aby sa za takýchto okolností priznala noxálna žaloba za utrpenú škodu. Pán však môže, ak si to želá, priviesť otroka na súd, aby ho dal zbičovať, a tak uspokojiť osobu, ktorá utrpela ujmu. Nebude potrebné, aby ho pán vydal na zbičovanie, ale bude mu udelená právomoc odovzdať otroka na tento účel; alebo ak sa poškodená osoba neuspokojí s tým, aby ho zbičovali, mal by sa otrok odovzdať ako náhrada škody, alebo by sa mala zaplatiť suma náhrady škody ocenená na súde.

412. Prétor hovorí: "Podľa uváženia sudcu", čo znamená, že dobrého občana, aby mohol uložiť mieru trestu.

413. Ak by pred tým, ako pán predvedie otroka na súd, aby ho zbičoval, aby uspokojil žalobcu, pričom sa tak stalo z poverenia sudcu, žalobca neskôr trval na podaní žaloby za ujmu, nemal by byť vypočutý, pretože ten, kto dostal zadosťučinenie, sa vzdal ujmy, ktorú utrpel; ak totiž konal dobrovoľne, možno nepochybne povedať, že právo na žalobu za ujmu nezanikne o nič menej, ako keby bolo zrušené uplynutím času.

414. Ak by otrok spôsobil škodu na príkaz svojho pána, ten môže byť určite žalovaný, a to aj vo vlastnom mene. Ak sa však uvádza, že otrok bol manumitovaný, podľa Labea možno proti nemu podať žalobu, pretože ujma nasleduje po osobe a otrok by nemal vo všetkom poslúchať svojho pána. Ak by však niekoho zabil na príkaz svojho pána, vynímame ho z pôsobenia korneliánskeho práva.

415. Je jasné, že keď spácha nejaký čin s cieľom brániť svojho pána, má dôvod v jeho prospech a že sa môže dovolávať výnimky, ak je stíhaný za to, čo urobil.

416. Ak otrok, v ktorom mám užívacie právo, spácha voči mne škodu, môžem podať noxálnu žalobu proti jeho majiteľovi, ani by sa môj stav nemal zhoršiť preto, že v ňom mám len užívacie právo, ako keby som ho nemal. Pravidlo je iné, ak je otrok v spoločnom vlastníctve, pretože vtedy nepriznáme žalobu druhému spoluvlastníkovi z dôvodu, že on sám zodpovedá jednému za škodu.

417. Prétor hovorí: "Ak sa tvrdí, že niekto spáchal škodu na osobe, ktorá je pod kontrolou iného, a ten, ktorého moci podlieha, alebo niekto, kto môže konať v jeho mene ako zástupca, nie je prítomný, po preukázaní náležitého dôvodu pripustím žalobu tomu, o kom sa hovorí, že škodu utrpel."

418. Ak syn pod otcovskou kontrolou utrpel škodu a jeho otec bol prítomný, ale nemôže podať žalobu z dôvodu, že je nepríčetný, alebo z dôvodu iného duševného postihnutia, myslím si, že žaloba na náhradu škody bude podaná; v tomto prípade sa totiž otec považuje za neprítomného.

419. Ak je otec prítomný, ale nechce podať žalobu, buď preto, že ju chce odložiť, alebo od nej upustiť, alebo škodu odpustiť, lepší názor je, že právo na žalobu by nemalo byť priznané synovi; ak je totiž otec neprítomný, žaloba je synovi priznaná z dôvodu, že je pravdepodobné, že jeho otec by ju podal, keby bol prítomný.

420. Niekedy sa však domnievame, že aj keď otec ospravedlňuje ujmu, žaloba by sa mala priznať synovi, napríklad ak je povaha otca podlá a opovrhnutiahodná a povaha syna je čestná; pretože otec, ktorý je mimoriadne opovrhnutiahodný, by nemal oceniť urážku, ktorú svojmu synovi ponúka jeho vlastná degradácia. Predpokladajme napríklad, že otec je osoba, ktorej by mal byť podľa zákona a rozumu ustanovený prétorom kurátor.

421. Ak by však otec po pripojení vydania odišiel alebo zanedbal vedenie veci, alebo je nižšieho postavenia, treba povedať, že právo na žalobu môže prejsť na syna, ak sa preukáže náležitý dôvod. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak je syn emancipovaný.

422. Pretor dal prednosť zástupcovi otca pred samotnými osobami, ktoré utrpeli škodu. Keď však zástupca zanedbá vec, je v spolčení s inými stranami alebo nie je schopný stíhať tých, ktorí škodu spôsobili, žaloba bude skôr v prospech toho, kto ju utrpel.

423. Agentom nerozumieme osobu, ktorá bola osobitne ustanovená za advokáta na vedenie konania o náhradu škody, ale postačí, ak mu bola zverená správa celého majetku.

424. Ak však prétor hovorí, že ak sa preukáže náležitý dôvod, žaloba sa prizná tomu, kto údajne utrpel škodu, treba to chápať tak, že pri vyšetrowaní sa musí zistiť, ako dlho bol otec neprítomný a kedy sa očakáva jeho návrat, a či osoba, ktorá chce podať žalobu za škodu, nie je lenivá alebo úplne bezcenná a nie je schopná vykonávať žiadnu činnosť, a z tohto dôvodu nie je vhodná na podanie tejto žaloby.

425. Keď sa potom povie: "Kto utrpel škodu", niekedy sa to musí chápať tak, že jeho otec bude oprávnený podať žalobu; napríklad keď bola škoda spôsobená vnukovi a jeho otec bol prítomný, ale jeho starý otec nie. Julianus hovorí, že žaloba za ujmu by mala byť priznaná skôr otcovi ako samotnému vnukovi, pretože sa domnieva, že je povinnosťou otca, aj keď je starý otec nažive, chrániť svojho syna pred všetkým.

426. Julianus tiež hovorí, že syn môže podať žalobu nielen sám, ale môže na to určiť aj splnomocnenca. V opačnom prípade, hovorí, ak mu nedovolíme ustanoviť si splnomocnenca a stane sa, že sa nemôže dostaviť pre chorobu a nie je nikto, kto by viedol žalobu o náhradu škody, musí sa žaloba zamietnuť.

427. Hovorí tiež, že keď je vnukovi spôsobená škoda a nie je nikto, kto by viedol žalobu v mene starého otca, malo by sa to povoliť otcovi, ktorý môže vymenovať advokáta; právomoc vymenovať advokáta sa totiž priznáva všetkým, ktorí majú právo viesť žalobu vo vlastnom mene. Okrem toho tvrdí, že syn by sa mal považovať za osobu, ktorá podáva žalobu vo vlastnom mene, pretože keď tak neurobí jeho otec, prétor mu dá povolenie na jej podanie.

428. Ak syn pod kontrolou svojho otca podá žalobu o náhradu škody, nebude podaná v prospech jeho otca.

429. Hovorí tiež, že žaloba z titulu ujmy sa priznáva synovi pod otcovou kontrolou, keď niet nikoho, kto by mohol konať v mene otca, a že v tomto prípade sa považuje za hlavu domácnosti. Preto ak bol emancipovaný alebo ak by mal byť ustanovený za závetného dediča, alebo dokonca ak bol vydedený alebo odmietol otcovo dedičstvo, právomoc viesť vec sa mu udelí; lebo by bolo úplne absurdné, aby sa niekto, komu prétor dovolí podať žalobu, kým bol pod kontrolou svojho otca, stal neschopným pomstiť svoje krivdy po tom, čo sa raz stal hlavou domácnosti, a aby sa táto výsada preniesla na jeho otca, ktorý ho opustil, pokiaľ to bolo v jeho moci; alebo (čo je

ešte nevhodnejšie), ak by sa malo preniesť na dedičov otca, ktorí nepochybne nie sú nijako zainteresovaní na ujme spôsobenej synovi pod otcovskou kontrolou.

430. Paulus, O edikte, kniha LV.

Nie je vhodné ani spravodlivé, aby bol niekto odsúdený za to, že zle hovorí o osobe, ktorá sa previnila; je totiž potrebné a vhodné, aby sa o previneniach vinníkov vedelo.

431. Keď jeden otrok spôsobí inému škodu, treba podať žalobu rovnako, ako keby ublížil svojmu pánovi.

432. Ak by dcéra pod otcovskou kontrolou, ktorá je vydatá, utrpela škodu, žalobu za škodu môže podať jej manžel aj jej otec. Pomponius veľmi správne zastáva názor, že rozsudok proti žalovanej by mal byť vydaný v prospech otca na sumu, ktorá by sa rovnala sume, ak by bola vdovou; a v prospech manžela na rovnakú sumu, rovnako ako keby bola nezávislá; pretože ujma, ktorú utrpela každá strana, má svoje vlastné odlišné ocenenie. Ak teda vydatá žena nie je pod nikým ovládaná, nemôže podať žalobu, pretože ju v jej mene môže podať jej manžel.

433. Ak mi spôsobí škodu niekto, komu nie som známy, alebo ak si niekto myslí, že som Lucius Titius, hoci som Gaius Seius, prednosť tu bude mať hlavná vec, teda skutočnosť, že mi chcel spôsobiť škodu. Som totiž určitá osoba, hoci si môže myslieť, že som nejaká iná osoba ako ja, a preto budem mať právo na žalobu za ujmu.

434. Keď si však niekto myslí, že syn pod otcovskou kontrolou je hlavou domácnosti, nemôže sa považovať za osobu, ktorá spáchala škodu voči otcovi tohto posledného, o nič viac ako voči manželovi, ak sa domnieva, že jeho manželka je vdova, pretože škoda nie je osobne zameraná na dotknuté strany a nemôže sa preniesť z ich detí na ne len na základe snahy mysle; keďže úmysel toho, kto spôsobuje škodu, nepresahuje poškodeného, ktorý sa považuje za hlavu domácnosti.

435. Ak by si však bol vedomý toho, že je synom pod otcovou kontrolou, ale napriek tomu by nevedel, koho je synom, domnieval by som sa (tak hovorí), že otec by mohol podať žalobu za škodu vo svojom mene, rovnako ako by to mohol urobiť manžel, ak by vedel, že žena je vydatá; pretože ten, kto si je týchto vecí vedomý, má v úmysle spôsobiť škodu prostredníctvom syna alebo manželky ktorémukoľvek otcovi alebo manželovi, nech je to ktokoľvek.

436. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXII.

Ak by môj veriteľ, ktorému som ochotný zaplatiť, napadol mojich ručiteľov s cieľom spôsobiť mi škodu, bude zodpovedný za žalobu o náhradu škody.

437. Modestinus, Názory, kniha XII.

Ak Seia s cieľom spôsobiť škodu zapečatí dom svojho neprítomného dlžníka bez oprávnenia sudcu, ktorý má právo a moc to povoliť, vyslovil názor, že žalobu za škodu možno podať.

438. Javolenus, Listy, kniha IX.

Odhad utrpanej škody by sa nemal datovať od času, keď bol vyneseny rozsudok, ale od času, keď bola škoda spáchaná.

439. Ulpián, O edikte préтора, kniha I.

Ak je slobodný človek zatknutý ako otrok na úteku, môže podať žalobu o náhradu škody proti osobe, ktorá ho zadržala.

440. Paulus, O edikte, kniha IV.

Ofilius hovorí, že každý, kto vstúpi do domu iného proti vôli majiteľa, hoci ten môže byť predvolaný na súd, bude mať právo podať proti nemu žalobu za ujmu.

441. Ulpián, O edikte préтора, kniha XV.

Ak niekomu iný bráni v predaji vlastného otroka, môže podať žalobu za utrpenú škodu.

442. Ten istý, O edikte, kniha XVIII.

Ak by niekto súložil s otrokyňou, žaloba za spôsobenú škodu bude priznaná jej pánovi, ale ak otroka ukryje alebo urobí niečo iné s úmyslom ukradnúť, bude tiež podliehať žalobe za krádež; alebo ak by niekto súložil s mladým dievčaťom, ktoré nebolo dospelé, niektoré authority sa domnievajú, že žaloba podľa Akvilskeho zákona bude tiež prípustná.

443. Paulus, O edikte, kniha XIX.

Ak si niekto urobí z môjho otroka alebo syna posmech, hoci aj s jeho súhlasom, aj tak sa budem považovať za poškodeného; ako napríklad, ak ho vezme do krčmy alebo ho navádza, aby hádzal kocky. Tak to bude vždy, keď osoba, ktorá ho presviedča, tak robí s úmyslom ublížiť mi. Zlú radu však môže dať aj ten, kto nevie, kto je pánom, a preto sa stáva potrebným konanie za skorumpovanie otroka.

444. Ten istý, O edikte, kniha XXVII.

Ak sa socha tvojho otca, postavená na jeho pomníku, rozbije tým, že do nej niekto hodí kameň, Labeo hovorí, že žalobu za porušenie hrobu nemožno podať, ale žalobu za ublíženie na zdraví áno.

445. Ulpian, O Sabínovi, kniha XXXIV.

Žaloba za ujmu sa nedotýka nášho majetku, kým sa nepripojí otázka.

446. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Ak manumituješ alebo odcudzíš otroka, na ktorého účet máš nárok na žalobu za ujmu, zachováš si právo podať žalobu.

447. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLII.

Kto pochybuje o tom, že po manumite otroka nebude možné podať žalobu za škodu, ktorú utrpel počas otroctva?

448. Ak bola ujma spôsobená synovi, pričom právo na žalobu nadobudne tak syn, ako aj otec, nemal by sa robiť rovnaký odhad pre oboch:

449. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Keďže škoda spôsobená synovi môže byť väčšia ako škoda spôsobená otcovi, a to z dôvodu vyššieho postavenia prvého z nich.

450. Ulpián, O Sabinovi, kniha XLII.

Sudcovia nesmú robiť nič, čím by mohla byť spôsobená škoda. Preto ak sa magistrát, či už ako súkromná osoba, alebo vo svojej magistrátnej funkcii, podieľa na spôsobení škody, môže byť žalovaný za škodu. Bude však potrebné čakať, kým sa vzdá svojho úradu, alebo možno podať žalobu, kým ho ešte vykonáva? Lepší názor je, že ak ide o magistrátneho úradníka, ktorého nemožno zákonne predvolať na súd, bude potrebné počkať, kým sa vzdá svojho úradu. Ak je však jedným z nižších sudcov, teda jedným z tých, ktorí nie sú poverení najvyššou súdnou právomocou alebo autoritou, môže byť žalovaný, aj keď ešte vykonáva svoje sudcovské povinnosti.

451. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Keď sa niečo vykoná v súlade s diktátom morálky za účelom ochrany záujmov štátu a spôsobí to niekomu ujmu, napriek tomu z dôvodu, že sudca nekonal s úmyslom spôsobiť škodu, ale mal na zreteli obhájenie majestátu republiky, nebude podliehať žalobe za ujmu.

452. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XIII.

Ak niekoľko otrokov spoločne niekoho zbilo alebo proti nemu vyvolalo búrlivý krik, každý z nich jednotlivo je vinný z trestného činu a škoda je tým väčšia, že ju spáchali otroci; a skutočne, existuje rovnaký počet škôd, ako je osôb, ktoré sú za ne zodpovedné.

453. Ulpián, O všetkých súdoch, kniha III.

Ak sa krutého činu dopustí niekto, kto môže pre svoju hanebnú povahu a chudobu nerešpektovať rozsudok vynesený proti nemu v konaní za ujmu, prétor má uplatniť všetku svoju prísnosť pri stíhaní prípadu a potrestaní tých, ktorí sa ujmy dopustili.

454. Julianus, Digesty, kniha XLV.

Ak chcem podať žalobu v mene syna proti jeho otcovi a ten si ustanoví advokáta, syn sa nepovažuje za obhajcu, ak nedá zábezpeku na zaplatenie rozsudku; a preto sa má žalobe proti nemu vyhovieť rovnako, ako keby ho jeho otec neobhajoval.

455. Marcianus, Inštitúcie, kniha XIV.

V cisárskych konštitúciách sa ustanovuje, že všetko, čo je umiestnené na verejných pomníkoch s cieľom očierniť iného, sa má odstrániť.

456. Žalobu za ujmu možno podať aj občianskoprávne podľa Korneliánskeho práva a výšku rozsudku odhadnúť sudcom.

457. Scaevola, Pravidlá, kniha IV.

Dekrétom senátu sa ustanovuje, že nikto nesmie nosiť sochu cisára s cieľom vzbudiť proti niekomu odium a že ten, kto to poruší, bude verejne uväznený v reťaziach.

458. Venuleius, Verejné žaloby, kniha II.

Nikomú nie je dovolené nosiť na verejnosti pod menom obvineného špinavý odev alebo dlhé vlasy, ak s ním nie je v takom úzkom príbuzenskom vzťahu, že ho nemožno prinútiť, aby proti jeho vôli svedčil proti nemu.

459. Macer, Verejné obžaloby, kniha II.

Božský Severus napísal Dionýzovi Diogenovi nasledovné: "Každý, kto bol odsúdený za kruté ublíženie, nemôže patriť do rádu dekuriónov; a omyl guvernéra alebo kohokoľvek iného, kto vyniesol iné rozhodnutie v spornej veci, ti neprospieva, ani omyl tých, ktorí v rozpore so zavedeným právom zastávali názor, že si stále zachoval členstvo v ráde dekuriónov."

460. Neratius, Pergameny, kniha III.

Otcovi, voči ktorého synovi bola spáchaná škoda, by sa nemalo brániť, aby podal žalobu za svoju vlastnú škodu a za škodu svojho syna, a to v dvoch rôznych konaniach.

461. Paulus, Sentencie, kniha V.

Strany, ktoré vedú spor, by nemali zvyšovať hlas proti sudcovi, inak budú poznačené hanbou.

462. Gaius, Pravidlá, kniha III.

Každý, kto podá žalobu o ujmu proti inému s cieľom obťažovať, má byť odsúdený mimoriadnym konaním, to znamená, že má byť podstúpiť vyhnanstvo, deportáciu, alebo vylúčenie z jeho rádu.

463. Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha IX.

Ak majiteľ nižšie položeného domu spôsobí, že dym ovplyvňuje budovu jeho suseda nad ním, alebo ak sused obývajúcí vyššie položený dom hodí alebo vyleje niečo na dom iného, ktorý sa nachádza nižšie, Labeo hovorí, že nemožno podať žalobu za ujmu. Domnievam sa, že to nie je pravda za predpokladu, že to bolo hodené na pozemok suseda s cieľom spôsobiť mu škodu.

464. Hermogenianus, Epitomes, kniha V.

Pokiaľ ide o zranenia, v súčasnosti je zvykom vynášať rozsudky svojvoľne, podľa okolností a osoby. Otroci, ktorí boli zbičovaní, sú vrátení svojim pánom; slobodní ľudia nižších hodností sú bičovaní prútmi; a ostatní sú potrestaní buď dočasným vyhnanstvom, alebo zákazom určitého majetku.

Tit. 11. O svojvoľnom trestaní zločinov.

465. Paulus, Sentencie, kniha IV.

Zvodcovia vydatých žien, ako aj iní narušitelia manželského zväzku, aj keď nie sú schopní dokonat' svoje zločiny, sa trestajú svojvoľne vzhľadom na sklon ich deštruktívnych vášní.

466. Škody proti dobrým mravom sa dopúšťajú napríklad vtedy, keď jedna osoba hádže na druhú hnoj alebo ju natiera špinou či blatom; alebo znečisťuje vodu, kanály či nádrže; alebo znečisťuje čokoľvek iné s cieľom uškodiť verejnosti; a na osoby tohto druhu je zvykom ukladať čo najprisnejšie tresty.

467. Ktokoľvek, kto presvedčí chlapca, aby sa podrobil nemravnosti, buď tým, že ho odvedie nabok, alebo tým, že pokazí jeho sprievodcu, alebo ktokoľvek, kto sa pokúsi zviest' ženu alebo dievča, alebo urobí čokoľvek s cieľom povzbudiť ju k nemravnosti, buď tým, že jej požičia svoj dom, alebo tým, že jej zaplatí peniaze, aby ju presvedčil, a zločin sa vykoná, potrestá sa smrťou, a ak sa nevykoná, vyhostí sa na nejaký ostrov. Príslušníci, ktorí boli skazení, budú potrestaní najvyšším trestom.

468. Ulpián, Názory, kniha IV.

O nezákonné zhromaždenia sa nesmú pokúšať ani skúsení vojaci pod zámienkou náboženstva alebo plnenia sľubu.

469. Ten istý, O cudzoložstve, kniha III.

Žaloby pre spreneveru a vykorisťovanie majetkov obsahujú obžalobu, ale nie sú trestným stíhaním.

470. Marcián, Pravidlá, kniha I.

Božský Severus a Antoninus v reskripte uviedli, že ženu, ktorá na sebe úmyselne vyrobí potrat, by mal guvernér odsúdiť na dočasné vyhnanstvo; možno totiž považovať za nehanebné, ak žena beztrestne pripraví svojho manžela o deti.

471. Ulpián, O povinnostiach prokonzula, kniha V.

Okrem zodpovednosti za žalobu za korumpovanie otroka, ktorú povoľuje večný edikt, sa prísne potrestá každý, na koho podnet otrok preukázateľne hľadal útočisko pri úpätí sochy s cieľom očierniť svojho pána.

472. Ten istý, O povinnostiach prokonzula, kniha VIII.

Tí, ktorí zvyknú využiť každú príležitosť na zvýšenie ceny potravín, sa nazývajú dardanarii a cisárske dekréty a ústavy prijali opatrenie na potlačenie ich lakomstva. V dekrétach sa to ustanovuje takto: "Okrem toho sa treba postarať o to, aby neexistovali dardanarii žiadneho druhu tovaru a aby neprijímali opatrenia na uskladnenie tovaru, ktorý nakúpili, alebo aby bohatší z nich neboli ochotní zbaviť sa svojho tovaru za primerané ceny v očakávaní neproduktívneho obdobia, aby sa nezvýšila cena potravín." Tresty ukladané takýmto osobám sa však značne líšia, pretože vo všeobecnosti, ak sú obchodníkmi, je im zakázané len vykonávať obchodnú činnosť a niekedy sú deportovaní, ale tí, ktorí majú nízke postavenie, sú odsúdení na verejné práce.

473. Cenu potravín zvyšuje aj používanie falošných váh, s ohľadom na ktoré božský Traján vyhlásil edikt, ktorým takéto osoby podrobuje trestu podľa Kornéliovho zákona; rovnako ako keby podľa tej časti tohto zákona, ktorá sa týka závetov, bol niekto odsúdený za to, že napísal, zapečatil alebo zverejnil sfaľovaný testament.

474. Božský Hadrián tiež odsúdil na deportáciu každého, kto mal v držbe falošné miery.

475. Ten istý, O povinnostiach prokonzula, kniha IX.

Osoby, ktoré nosia vrecia a využívajú ich na zakázané účely tým, že kradnú alebo odnášajú časti majetku, a tiež osoby nazývané derectarii, čiže také, ktoré sa zavádzajú do bytov s úmyslom kradnúť, treba trestať prísnejšie ako obyčajných zlodejov, a preto ich odsudzujú na čas na verejné práce alebo ich bičujú a potom prepustia, alebo ich na určitý čas deportujú.

476. To isté, v tej istej knihe.

Okrem toho existujú zločiny, nad ktorými má právomoc guvernér; ako napríklad všade tam, kde niekto tvrdí, že listiny, ktoré mu patria, boli zradne odovzdané inému, lebo stíhanie tohto trestného činu bolo božskými bratmi zverené prefektovi mesta.

477. To isté, v tej istej knihe.

Existujú určité trestné činy, ktoré sa trestajú podľa zvyklostí provincií, v ktorých boli spáchané; ako napríklad v provincii Arábia je známy istý zločin, označený ako "kladenie kameňov", ktorého povaha je nasledovná: Väčšina ľudí má vo zvyku umiestňovať kamene na pole nepriateľa, ktoré naznačujú, že ak niekto pole obrába, utrpí smrť v dôsledku nástrah tých, ktorí tam kamene umiestnili. Tento postup vyvoláva taký strach, že sa nikto neodváži priblížiť k poľu v obave z krutosti tých, ktorí kamene na pôdu umiestnili. Guvernéri zvyknú za spáchanie tohto priestupku udeliť najvyšší trest, pretože sám o sebe hrozí smrťou.

478. To isté, v tej istej knihe.

V Egypte sa každý, kto rozbije alebo poškodí hrádze (sú to hrádze, ktoré zadržiavajú vodu Nílu), tiež trestá ľubovoľným spôsobom podľa občianskeho stavu a miery priestupku. Niektorí z nich sú odsúdení na verejné práce alebo do baní. Aj ten, kto vyrúbe platan, môže byť podľa svojho postavenia odsúdený do baní, pretože aj tento priestupok sa trestá svojvoľne a prísny trestom, pretože tieto stromy spevňujú hrádze Nílu, ktorými sa rozdeľujú a zadržiavajú záplavy tejto rieky a zastavuje sa znižovanie jej objemu. Hrádze, ako aj kanály, ktoré ich pretínajú, sú dôvodom na potrestanie tých, ktorí zasahujú do ich činnosti.

479. Paulus, Sentencie, kniha I.

Žaloba úmerná závažnosti priestupku sa udelí proti horárom, ktorí nosia a vystavujú hady, ak zo strachu pred týmito plazmi vznikne nejaká škoda.

Tit. 12. O porušovaní hrobových miest.

480. Ulpián, O edikte prétora, kniha II.

Žaloba za porušenie hrobu označuje osobu hanbou.

481. Ten istý, O prétorovom edikte, kniha XVIII.

Ak niekto zbúra hrobku, akvilejský zákon sa neuplatňuje, ale možno začať konanie podľa interdiktu Quod vi out clam. Tento názor vyslovil aj Celsus v súvislosti so sochou vytrhnutou z pomníka. Pýta sa tiež, či v prípade, že nebola upevnená olovom alebo nejakým spôsobom pripojená k hrobu, ju treba považovať za súčasť pomníka alebo za súčasť nášho majetku. Celsus hovorí, že je súčasťou pomníka ako nádoba na kosti, a preto sa na ňu bude vzťahovať interdikt Quod vi aut clam.

482. Ulpián, O prétorovom edikte, kniha V.

Pretor hovorí: "Ak sa povie, že hrobku niekto zlomyseľne porušil, udelím proti nemu žalobu in factum, aby bol odsúdený za sumu, ktorá sa môže zdať spravodlivá, v prospech zainteresovanej strany. Ak nie je nikto, kto by mal záujem, alebo ak je a on odmietne podať žalobu, a niekto iný je ochotný tak urobiť, udelím mu žalobu na sto aurei. Ak by chcelo podať žalobu viacero osôb, udelím právomoc tomu, ktorého vec sa bude javiť ako najspravodlivejšia. Ak niekto so zlým úmyslom osídli hrobku alebo postaví inú stavbu než tú, ktorá je určená na hrob, udelím žalobu na dvesto aurei každému, kto ju bude chcieť podať vo svojom mene."

483. Z prvých slov tohto ediktu vyplýva, že sa ním trestá ten, kto porušuje hrobku so zlým úmyslom. Ak teda nejde o zlý úmysel, trest sa neuplatní. Preto sú ospravedlnení tí, ktorí nie sú schopní trestného činu, ako napríklad deti mladšie ako vek puberty, ako aj osoby, ktoré sa nepriblížili k hrobke s úmyslom ju narušiť.

484. Pod pojmom hrobka sa rozumie každé miesto hrobu.

485. Ak by niekto uložil telo do dedičnej hrobky, hoci by to bol dedič, aj tak bude zodpovedný za žalobu pre porušenie hrobky, ak tak urobil proti vôli poručiťa; poručiť totiž smie ustanoviť, že nikto nesmie byť pochovaný v jeho hrobke, ako sa uvádza v Reskripte cisára Antonína, lebo jeho vôli sa musí vyhovieť. Ak teda povie, že len jeden z dedičov tam môže pochovávať osoby, musí sa to dodržať, aby tak mohol urobiť len určený dedič.

486. Ediktom božského Severa sa ustanovuje, že sa môžu prenášať telá, ktoré neboli po celý čas pochované na jednom mieste; týmto ediktom sa nariaďuje, aby sa prevoz tiel nezdržoval, nezasahovalo sa doň a nebránilo sa ich prevozu cez územie patriace mestám. Božský Marek však v reskripte uviedol, že tí, ktorí prevádzajú telá na cestách

cez dediny alebo mestá, nepodliehajú žiadnemu trestu, hoci sa to nesmie robiť bez povolenia tých, ktorí majú právo ho udeliť.

487. Božský Hadrián v reskripte stanovil pokutu štyridsať aurei proti tým, ktorí pochovávali mŕtve telá v mestách, a nariadil, aby sa pokuta platila do štátnej pokladnice. Rovnaký trest nariadil aj magistrátom, ktorí to dovolili, a nariadil, aby sa miesto predalo na dražbe a telo odstránilo. Ale čo ak mestské právo povoľuje pochovávanie v meste? Pozrime sa, či toto právo bolo zrušené cisárskymi reskriptami, a to z dôvodu, že reskripty majú všeobecnú platnosť. Cisárske reskripty sa musia uplatňovať a sú platné všade.

488. Tam, kde niekto býva v hrobke alebo má stavbu na zemi, môže podať žalobu ten, kto si to želá.

489. Guvernéri zvyknú prísnejšie postupovať proti tým, čo poškodzujú mŕtve telá, najmä ak idú ozbrojení; ak totiž spáchajú čin ozbrojení ako lupiči, sú potrestaní kapitálne, ako to ustanovil božský Severus v Reskripte; ak ho však spáchajú neozbrojení, môže byť uložený akýkoľvek trest až po odsúdenie na doly.

490. Tí, ktorí majú právomoc rozhodovať o žalobe za porušenie hrobu, musia odhadnúť výšku úrokov úmerne ku škode, ktorá bola spôsobená, ako aj úmerne k výhode, ktorú získal vinník porušenia; alebo ku škode, ktorá vznikla; alebo k opovážlivosti toho, kto sa dopustil priestupku. Napriek tomu by sa mal rozsudok vyniesť na nižšiu sumu, ak sú zainteresovanými stranami obžalovaní, ako keď žalobu podala cudzia osoba.

491. Ak právo na sepulciu patrí viacerým osobám, máme vyhovieť žalobe všetkým, alebo tomu, kto prejavil najväčšiu usilovnosť? Labeo veľmi správne hovorí, že žaloba by sa mala vyhovieť všetkým, pretože sa podáva v individuálnom záujme každého z nich.

492. Ak zainteresovaná strana nechce podať žalobu pre porušenie hrobu, ale po tom, ako si to rozmyslela pred spojením vecí, povie, že chce pokračovať, má byť vypočutá.

493. Ak otrok býva v hrobke alebo si tam postaví dom, noxálna žaloba nebude môcť byť podaná a prétor túto žalobu proti nemu prisľúbi. Ak tam však nebýva, ale používa to miesto ako letovisko, noxálna žaloba bude udelená, ak sa zdá, že si ponecháva držbu pozemku.

494. Táto žaloba je obľúbená.

495. Paulus, O edikte prétora, kniha XXVII.

Hroby nepriateľov nie sú v našich očiach náboženskými miestami, a preto môžeme použiť akékoľvek kamene, ktoré z nich boli odstránené, na akýkoľvek účel bez toho, aby sme sa stali zodpovednými za žalobu za porušenie hrobu.

496. Pomponius, O Plautiovi, kniha IX.

Podľa našej praxe vlastníci pozemkov, na ktorých vyčlenili hrobové miesta, majú právo prístupu k hrobom aj po tom, čo pozemok predali. V zákonoch týkajúcich sa predaja nehnuteľností sa totiž stanovuje, že k hrobkám, ktoré sa na nich nachádzajú, je vyhradené právo cesty, ako aj právo pristupovať k nim a obklopuvať ich na účely vykonávania pohrebných obradov.

497. Julianus, Digesty, kniha X.

Žaloba za porušenie hrobky sa v prvom rade priznáva tomu, komu nehnuteľnosť patrí, a ak nepostupuje a postupuje niekto iný, hoci vlastník môže byť neprítomný na služobnej ceste pre štát, žaloba by sa nemala druhýkrát priznať tomu, kto zaplatil vymeranú škodu. Nemožno konštatovať, že stav osoby, ktorá bola neprítomná na služobnej ceste pre štát, sa zhoršil, keďže táto žaloba sa netýka ani tak jej súkromných záležitostí, ako verejnej pomsty.

498. Marcianus, Inštitúcie, kniha III.

Je zakázané zhoršovať stav hrobky, ale je dovolené opraviť pamiatku, ktorá sa rozpadla, a zničiť ju, ale bez toho, aby sa to dotklo tiel, ktoré sa v nej nachádzajú.

499. Macer, Verejné žaloby, kniha I.

Trestný čin porušenia hrobky možno považovať za spadajúci pod ustanovenia juliánskeho zákona týkajúce sa verejného násillia a tej časti, v ktorej sa ustanovuje, že bude potrestaný ten, kto niekomu bráni v slávení

pohrebných obradov alebo v pochovávaní mŕtvol; pretože ten, kto porušuje hrobku, sa dopúšťa činu, ktorým bráni pochovávaniu.

500. Ten istý, Verejné obžaloby, kniha II.

Za porušenie hrobky sa udeľuje aj peňažná žaloba.

501. Papinianus, Otázky, kniha VIII.

Vyvstala otázka, či právo žaloby za porušenie hrobky patrí nevyhnutnému dedičovi, keď nezasiahol do majetku pozostalosti. Rozhodol som, že môže veľmi správne podať túto žalobu, ktorá je zavedená v súlade s tým, čo je dobré a spravodlivé. A ak by ju podal, nemusí mať žiadne obavy z veriteľov pozostalosti; pretože hoci je táto žaloba odvodená od nej, predsa len nič nedostáva z vôle zosnulého, ani nič nezískava z prenasledovania majetku, ale len v dôsledku trestu uloženého zákonom.

502. Paulus, Sentencie, kniha V.

Osoby, ktoré sa previnili tým, že porušili hrobky a odstránili telá alebo kosti, sú potrestané krajným trestom, ak sú nízkeho rangu; osoby vyššieho rangu sú deportované na nejaký ostrov; ostatné sú ešte buď odsunuté, alebo odsúdené do baní.

Tit. 13. O vydieraní.

503. Ulpián, Názory, kniha V.

Ak sa vydieranie spácha na základe predstieraného príkazu guvernéra, guvernér provincie nariadi, aby sa majetok, ktorý bol vydaný prostredníctvom teroru, vrátil, a potrestá zločin.

504. Macer, Verejné žaloby, kniha I.

Stíhanie za vydieranie nie je verejné, ale ak niekto dostal peniaze za to, že sa inému vyhrážal obvinením z trestného činu, stíhanie sa môže stať verejným na základe dekrétov senátu, ktorými sa nariaďuje, aby boli potrestaní podľa korneliánskeho zákona všetci tí, ktorí sa pridali k udaniu nevinných osôb a dostali peniaze za to, že obvinili, alebo neobvinili iných, alebo že proti nim vypovedali, alebo nevypovedali.

Tit. 14. O tých, ktorí kradnú dobytok.

505. Ulpián, O povinnostiach prokonzula, kniha VIII.

Božský Hadrián na koncile v Baetike v reskripte týkajúcom sa zlodejov dobytka uviedol: "Keď sa tí, čo odháňajú dobytok, trestajú najprísnejšie, obyčajne sa odsudzujú na meč." Netrestajú ich však s najväčšou prísnosťou všade, ale len na tých miestach, kde sa tento druh priestupku pácha najčastejšie; inak sú odsúdení na ťažké práce na verejných prácach, a to niekedy len dočasne.

506. Za zlodejov dobytka sa správne považujú tí, ktorí odvádzajú dobytok z pasienkov alebo z hájov a lovia ho, ako sa hovorí; a toto zamestnanie kradnutia dobytka vykonávajú ako pravidelné povolanie, keď odvádzajú kone alebo dobytok z hájov, ktorých sú súčasťou. Ak však niekto odvezie stratený dobytok alebo kone, ktoré zostali osamote, nepatrí do tejto kategórie, ale je len obyčajným zlodejom.

507. Ten, kto však odoženie prasnicu, kozu alebo ovcu, nemá byť potrestaný tak prísne ako ten, kto ukradne väčšie zvieratá.

508. Hoci Hadrián za tento priestupok ustanovil trest baní, práce na verejných prácach alebo meča, predsa tí, ktorí nepatria k najnižším spoločenským vrstvám, by nemali byť vystavení tomuto trestu, lebo by mali byť buď preložený, alebo vylúčení zo svojho rádu. Tí však, ktorí odháňajú dobytok, hoci sú ozbrojení, nie sú nespravodlivo uvrhnutí medzi divú zver.

509. Každý, kto odháňa dobytok, ktorého vlastníctvo je sporné, by mal byť podrobený občianskemu vyšetrovaniu, ako hovorí Saturninus; toto pravidlo by sa však malo prijať len vtedy, keď sa nehľadá zámienka na krádež dobytky, ale obvinený, vedený dobrými dôvodmi, skutočne veril, že dobytok mu patrí.

510. Macer, Verejné žaloby, kniha I.

Trestný čin vyháňania dobytky nepodlieha verejnému stíhaniu, pretože ho treba skôr klasifikovať ako krádež; keďže však väčšina páchatel'ov tohto druhu chodí ozbrojená, ak sú zatknutí, zvyčajne sú z tohto dôvodu prísnejšie potrestaní.

511. Callistratus, O právnych vyšetrovaniach, kniha VI.

Ovce, úmerne k ich počtu, ktoré odohnal, robia z človeka buď obyčajného zlodēja, alebo privlastňovateľa dobytky. Niektoré authority zastávali názor, že desať oviec tvorí stádo, rovnako ako štyri alebo päť ošípaných, keď sú vyhnané z chotára; ale zloděj dobytky sa dopustí tohto zločinu, ak ukradne len jedného koňa alebo vola.

512. Prísnejšie treba potrestať aj toho, kto odvedie krotké stádo zo stajne, a nie z lesa, alebo také, ktoré tvorí časť väčšieho stáda.

513. Tí, ktorí sa často dopúšťajú tohto trestného činu, hoci možno odvádzajú naraz len jedno alebo dve zvieratá, sa napriek tomu zaraďujú medzi zlodějov dobytky.

514. Tí, ktorí ukrývajú páchatel'ov tohto druhu, mali byť podľa listu božského Trajána potrestaní vykázaním z Itálie na desať rokov.

Tit. 15. Ohľadom prechmaty.

515. Ulpián, O prétorovom edikte, kniha VI.

Prevarikátor je človek, ktorý sa stavia na obe strany a pomáha protistrane prezradením vlastnej veci. Tento termín, ako hovorí Labeo, je odvodený od variačného súboja, pretože takto koná ten, kto zdanlivo stojac na jednej strane, v skutočnosti uprednostňuje druhú.

516. Previnilcom, správne sa tak nazýva ten, kto vystupuje ako žalobca v trestnom konaní. O advokátovi sa však správne nehovorí, že je prevarikátor. Čo by sa teda s ním malo urobiť, ak sa dopustí tohto trestného činu, či už v súkromnom alebo verejnom konaní, teda ak zradil vlastnú stranu? Zvyčajne sa mu ukladá svojvoľný trest.

517. Ulpián, O povinnostiach prokonzula, kniha IX.

Treba pripomenúť, že v súčasnosti sa tí, ktorí sa dopustia tohto priestupku, trestajú svojvoľným trestom.

518. Macer, Verejné žaloby, kniha I.

Rozsudok za previnenie je buď verejný, alebo zavedený zvykom.

519. Ak sa obžalovaný postaví proti prokurátorovi v trestnej veci s tvrdením, že už bol z toho istého trestného činu obvinený iným a oslobodený, je v juliánskom zákone týkajúcom sa verejnej žaloby ustanovené, že nemôže byť stíhaný, kým sa nevyšetrí trestný čin, z ktorého ho obvinil prvý žalobca, a rozsudok vyneseny s ohľadom naň. Preto sa rozhodovanie o prípadoch tohto druhu chápe ako patriace do kategórie verejného stíhania.

520. Ak sa tvrdí, že trestný čin previnenia spáchal advokát, nemožno začať verejné stíhanie; a je jedno, či sa tvrdí, že ho spáchal vo verejnom alebo súkromnom konaní.

521. Ak je teda niekto obvinený z toho, že sa vzdal verejného stíhania, prípad nebude verejný, pretože to žiadny zákon neustanovil; a verejné obvinenie nie je povolené ani tým dekrétom senátu, ktorý predpisuje trest päť libier zlata proti každému, kto sa vzdá prípadu.

522. Ten istý, Verejné obžaloby, kniha II.

Ak je osoba, proti ktorej nemožno podať žalobu za ohováranie, odsúdená za to, že sa v trestnej veci previnila, stane sa neslávne známou.

523. Venuleius Saturninus, Verejné žaloby, kniha II.

Žalobca odsúdený za previnenie nemôže neskôr podať žalobu podľa zákona.

524. Paulus, O verejných žalobách.

V reskripte nášho cisára a jeho otca sa uvádza, že v prípade trestných činov, ktoré sú namietané ako mimoriadne, majú byť prevaranti potrestaní rovnakým trestom, akému by podliehali, keby sami porušili zákon, ktorým bol obžalovaný oslobodený ich zradným pričinením.

525. Ulpián, O daniach, kniha IV.

Vo všetkých prípadoch okrem tých, v ktorých ide o prelievanie krvi, sa podľa dekrétu senátu považuje za odsúdeného každý, kto skorumpuje udavača.

Tit. 16. O tých, ktorí ukrývajú zločincov.

526. Marcianus, Verejné žaloby, kniha II.

Ukrývajúci zločincov predstavujú jednu z najhorších tried páchatel'ov, pretože bez nich by žiadny zločinec nemohol zostať dlho ukrytý. Zákon nariaďuje, aby boli potrestaní ako lupiči. Mali by byť zaradení do tej istej triedy, pretože keď sa môžu zmocniť zlodejov, dovoľia im odísť po tom, ako dostali peniaze alebo časť ukradnutého tovaru.

527. Paulus, O trestaní civilných osôb.

Osoby, ktoré ukrývajú zlodēja, ktorý je buď ich príbuzným z príbuzenstva, alebo ich pokrvným príbuzným, by nemali byť ani prepustené, ani prísne potrestané, pretože ich zločin nie je taký závažný ako zločin tých, ktorí ukrývajú zlodějov, ktorí s nimi nie sú nijako spojení.

Tit. 17. O zlodějoch, ktorí kradnú v kúpeľoch.

528. Ulpián, O povinnostiach prokonzula, kniha VIII.

Nočných zlodějov treba svojvoľne súdiť a trestať, keď sa preukáže náležitý dôvod, za predpokladu, že sa postaráme o to, aby nebol uložený väčší trest ako práca na verejných prácach. Rovnaké pravidlo platí aj pre zlodějov, ktorí kradnú v kúpeľoch. Ak sa však zloději bránia so zbraňou, alebo ak sa vlámali, alebo urobili niečo podobné, ale nikoho nezasiahli, majú byť odsúdení do baní a tí, ktorí majú vyššie spoločenské postavenie, majú byť vyhostení.

529. Marcianus, Verejné žaloby, kniha II.

Ak sa dopustia krádeže cez deň, treba ich súdiť bežným spôsobom.

530. Paulus, O trestaní vojakov.

Vojak, ktorý bol pristihnutý pri krádeži kúpeľa, by mal byť potupne prepustený zo služby.

Tit. 18. O tých, čo utekajú z väzenia, a o lúpežníkoch.

531. Ulpián, O povinnostiach prokonzula, kniha VIII.

Božskí bratia v reskripte adresovanom Aemiliovovi Tirovi uviedli, že osoby, ktoré utečú z väzenia, majú trpieť smrťou. Aj Saturninus zastáva názor, že tí, ktorí utiekli z väzenia či už vylomením dverí, alebo spolčením s inými, ktorí boli s nimi zatvorení, by mali byť kapitálne potrestaní, ale ak utiekli z nedbanlivosti strážcov, mali by podstúpiť miernejší trest.

532. Lupiči, ktorí sú krutejšími zlodejmi (lebo taký je význam tohto slova), by mali byť odsúdení na prácu na verejných prácach buď na doživotie, alebo na určitý počet rokov; tí, ktorí sú vyššieho rangu, by však mali byť dočasne prepustení zo svojho rádu alebo prinútení odísť za hranice svojej krajiny; cisárske registry im však neuložili žiadny osobitný trest. Preto v prípade preukázania náležitého dôvodu môže príslušný sudca vyniesť rozsudok podľa svojho uváženia.

533. Rovnako sa trestajú zlodeji, ktorí nosia vrecia, directarii a tí, ktorí sa vlámali do budov. Cisár Marek nariadil, aby rímsky rytier, ktorý ukradol peniaze po tom, čo sa vlámal do múru, bol vykázaný z provincie Afrika, odkiaľ prišiel, ako aj z mesta a z Itálie na dobu piatich rokov. Je však potrebné, aby sa po preukázaní náležitého dôvodu vydalo rozhodnutie tak vo vzťahu k tým, ktorí sa vlámali do domov, ako aj k ostatným vyššie uvedeným páchatelom, a to podľa okolností, ktoré sprevádzajú zločin; s tým, že nikto nesmie byť odsúdený na prísnejší trest ako na prácu na verejných prácach, ak je plebejcom, a ak je vyššieho rangu, nesmie byť potrestaný prísnejším trestom ako vyhnanstvom.

534. Paulus, O povinnostiach prefekta nočnej stráže.

Osobám, ktoré sa vlámali do domov, sa ukladajú rôzne tresty, lebo tí, čo sa vlámali v noci, sú zverskejší, a preto sa zvyčajne bičujú a odsudzujú do baní. Tí, ktorí sa však vlámu cez deň, sú najprv zbičovaní a potom odsúdení na ťažké práce na doživotie alebo na určitý čas.

Tit. 19. O drancovaní majetkov.

535. Marcianus, Inštitúcie, kniha III.

Keď niekto drancuje majetok iného, je zvykom, aby bol svojvoľne potrestaný prostredníctvom obvinenia z drancovania majetku, ako to ustanovuje reskript božského Marka.

536. Ulpián, O povinnostiach prokonzula, kniha IX.

Pri stíhaní trestného činu drancovania majetku by sa mal guvernér provincie ujať súdneho konania; keď totiž nemožno podať žalobu pre krádež, zostáva odvolanie sa len na guvernéra.

537. Je zrejmé, že trestný čin vyrabovania majetku možno stíhať len za okolností, keď nie je k dispozícii žaloba pre krádež, t. j. pred vstupom do majetku alebo po vstupe do majetku, ale pred tým, ako sa majetku zmocní dedič; je totiž jasné, že v tomto prípade žaloba pre krádež nebude podaná, hoci nie je pochýb o tom, že môže byť podaná žaloba na vydanie majetku, ak si to niekto želá, aby si ho mohol nárokovať.

538. Marcianus, Verejné žaloby, kniha II.

Božský Severus a Antoninus v reskripte uviedli, že každý, kto chce mimoriadne stíhať zločin vyrabovania majetku, môže tak urobiť buď pred prefektom mesta alebo guvernérom ; alebo môže požadovať majetok od jeho držiteľov bežným postupom.

539. Paulus, Názory, kniha III.

Majetok pozostalosti patrí spoločne všetkým dedičom, a preto ten, kto vznesie obžalobu pre trestný čin jej plienenia a získa svoj prípad, sa považuje za toho, kto získal prospech aj pre svojho spoludediča.

540. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha II.

Manželka nemôže byť obvinená zo zločinu rozkrádania majetku, pretože proti nej nemožno podať žalobu pre krádež.

541. Paulus, O Neratiovi, kniha I.

Ak nevediac, že určitý majetok patrí do pozostalosti, si ho vezmeš, Paulus hovorí, že sa dopúšťaš krádeže. Krádež majetku, ktorý patrí panstvu, nie je spáchaná o nič viac ako krádež majetku, ktorý nemá vlastníka, a názor osoby, ktorá ho ukradla, nemení v žiadnom ohľade charakter skutku.

Hlava 20. Pokiaľ ide o stellionatus.

542. Papinianus, Názory, kniha I.

Žaloba stellionatus nie je zahrnutá do verejných žalôb ani do súkromných žalôb.

543. Ulpianus, O Sabinovi, kniha VIII.

Rozsudok za tento delikt nikoho neoznačuje hanbou, ale nasleduje mimoriadny trest.

544. Ten istý, O povinnostiach prokonzula, kniha III.

Obvinenie Stellionata patrí do právomoci guvernéra.

545. Treba mať na pamäti, že tí, ktorí sa dopustili akéhokoľvek podvodu, môžu byť stíhaní za tento zločin, teda ak neexistuje iný, z ktorého by mohli byť obvinení, pretože to, čo v súkromnom práve dáva podnet na žalobu za podvod, je základom pre trestné stíhanie pri obvinení Stellionatus. Preto vždy, keď trestný čin nemá názov, označujeme ho ako Stellionatus. Osobitne sa to však vzťahuje na každého, kto vymieňa alebo dáva majetok za odplatu podvodom, keď bol majetok zaťažený v prospech iného a on túto skutočnosť zatají; všetky prípady tohto druhu totiž zahŕňajú stellionatus. A ak niekto zamenil nejaký predmet za iný; alebo odložil tovar, ktorý bol povinný dodať, alebo ho pokazil, je tiež zodpovedný za tento priestupok. Rovnako, ak sa niekto dopustil podvodu alebo sa spolčil s cieľom privodiť smrť iného, môže byť stíhaný za stellionatus. A všeobecne by som mal povedať, že tam, kde chýba názov nejakého zločinu, môže byť vznesené obvinenie za tento trestný čin, ale nie je potrebné vymenúvať jednotlivé prípady.

546. Za stellionatus však nie je zákonom predpísaný žiadny trest, pretože podľa zákona nie je zločinom. Je však zvykom, že sa trestá svojvoľne, ak v prípade plebejcov nie je uložený trest prísnejší ako odsúdenie do baní. V prípade tých, ktorí zastávajú vyššie postavenie, by sa však mal uložiť trest dočasného vyhnanstva alebo vylúčenia z ich rádu.

547. Každý, kto podvodne zatajil tovar, môže byť za tento zločin osobitne stíhaný.

548. Modestinus, O trestoch, kniha III.

Keď niekto v písomnej listine prisahá, že mu patrí majetok, ktorý dal do zástavy, a tým sa dopustí krivej prisahy, stáva sa stellionatus, a preto treba vinníka poslať do dočasného vyhnanstva.

Tit. 21. O odstránení hraníc.

549. Modestinus, Pravidlá, kniha VIII.

Trest za odstránenie hraníc nie je peňažná pokuta, ale má sa upraviť podľa spoločenského postavenia vinníkov.

550. Callistratus, O súdnych vyšetrovaníach, kniha III.

Božský Hadrián v jednom reskripte uviedol nasledovné. Nemožno pochybovať o tom, že tí, ktorí odstraňujú pomníky umiestnené na určenie hraníc, sa dopúšťajú veľmi zlého činu. Pri určovaní trestu však treba jeho výšku určiť podľa hodnoty a úmyslu jednotlivca, ktorý zločin spáchal, lebo ak sú odsúdené osoby s významným postavením, niet pochyb, že čin spáchali s cieľom získať pôdu iných, a môžu byť odsunuté na určitý čas, ktorý závisí od ich veku; to znamená, že ak je obvinený veľmi mladý, mal by byť odsunutý na dlhší čas; ak je starý, na kratší čas. V prípade, že iní vybavili svoje záležitosti a poskytli svoje služby, majú byť potrestaní a odsúdení na ťažké práce na verejných prácach na dva roky. Ak však odstránili pomníky z nevedomosti alebo omylom, postačí ich zbičovať.

551. Ten istý, O súdnych vyšetrovaniach, kniha V.

Agrárnym zákonom, ktorý vydal Gaius Caesar, bol ustanovený peňažný trest proti tým, ktorí podvodne odstránili pomníky mimo ich riadneho miesta a hraníc ich pozemkov; nariad'oval totiž, že majú zaplatiť do štátnej pokladnice päťdesiat aurei za každú hraničnú značku, ktorú vyňali alebo odstránili, a že sa má poskytnúť žaloba každému, kto ju chce podať.

552. Iným agrárnym zákonom, ktorý zaviedol božský Nerva, sa ustanovuje, že ak sa otrok alebo otrokyňa bez vedomia svojho pána dopustí tohto priestupku so zlým úmyslom, potrestá sa smrťou, ak jeho pán alebo jeho pani radšej nezaplatí pokutu.

553. Taktiež tí, ktorí zmenia vzhľad miesta, aby zneprehľadnili polohu hraníc, ako napríklad tým, že zo stromu urobia krík; alebo z lesa zorajú pôdu; alebo urobia čokoľvek iné podobného, budú potrestaní podľa svojej povahy a hodnoty a podľa násilia, s ktorým boli ich činy spáchané.

Hlava 22. O združeníach a korporáciách.

554. Marcianus, Inštitúcie, kniha III.

Podľa cisárskych dekrétov sa guvernénom provincií nariad'uje, aby zakázali organizovanie korporatívnych združení a nedovolili ich vytvárať ani vojakom v táboroch. Nemajetnejším vojakom sa však povoľuje, aby každý mesiac odvádzali svoj žold do spoločného fondu, ak sa počas tohto obdobia zhromaždia len raz, pretože sa obávajú, že by pod takouto zámienkou mohli organizovať nezákonný spolok, čo božský Severus v jednom reskripte uviedol, že sa nemá tolerovať nielen v Ríme, ale ani v Itálii a v provinciách.

555. Zhromažďovať sa na náboženské účely však nie je zakázané, ak sa tým nespácha čin proti dekrétu senátu, ktorým sa zakazujú nezákonné spoločnosti.

556. Nie je dovolené vstúpiť do viac ako jedného zdrużenia povoleného zákonom, ako to rozhodli Boží bratia. Ak by sa niekto stal členom dvoch združení, reskriptom sa ustanovuje, že si musí vybrať to, ku ktorému chce radšej patriť, a od orgánu, z ktorého vystúpi, dostane to, na čo má nárok zo spoločného majetku.

557. Ulpián, O povinnostiach prokonzula, kniha VII.

Každý, kto sa stane členom nezákonného združenia, podlieha rovnakému trestu, akému podliehajú tí, ktorí boli odsúdení za to, že sa pomocou ozbrojencov zmocnili verejných miest alebo chrámov.

558. Marcianus, Verejné žaloby, kniha II.

Ak sú združenia nezákonné, budú rozpustené na základe podmienok cisárskych mandátov a ústav a dekrétov senátu. Po ich rozpustení si členovia môžu medzi sebou rozdeliť peniaze alebo majetok, ktorý vlastní spoločne, ak takýto majetok existuje.

559. Slovom, ak sa združenie alebo akýkoľvek orgán tohto druhu nezhrmaždí s právomocou dekrétu senátu alebo cisára, toto zhromaždenie je v rozpore s ustanoveniami dekrétu senátu a cisárskych mandátov a konštitúcií.

560. Je tiež dovolené, aby boli otroci so súhlasom svojich pánov prijímaní do združení nemajetných osôb; a tí, ktorí majú na starosti takéto združenia, sa týmto upozorňujú, že nemôžu prijať otroka do združenia nemajetných osôb bez vedomia alebo súhlasu jeho pána, a ak tak urobia, že budú podliehať pokute sto aurei za každého prijatého otroka.

561. Gaius, O zákone dvanástich tabúl, kniha IV.

Členmi sú tí, ktorí patria do toho istého združenia, ktoré Gréci nazývajú hetairei. Podľa zákona sú oprávnení uzatvárať medzi sebou akékoľvek zmluvy, ak sa nedopustia ničoho, čo by bolo v rozpore s verejným právom.

Zdá sa, že tento právny predpis bol prevzatý zo Solónovho zákona, ktorý znie takto: "Ak by ľudia alebo bratia, alebo tí, ktorí sú spolu spojení za účelom obety, alebo námorníci, alebo tí, ktorí sú pochovaní v tej istej hrobke, alebo členovia tej istej spoločnosti, ktorí všeobecne žijú spolu, uzavreli alebo uzavrú medzi sebou akúkoľvek zmluvu, všetko, na čom sa dohodnú, platí, ak to nezakazujú verejné zákony."

Tit. 23. Pokiaľ ide o ľudové žaloby.

562. Paulus, O edikte, kniha VIII.

Ľudovou žalobou nazývame tú, ktorá chráni práva strany, ktorá ju podáva, ako aj práva ľudu.

563. Ten istý, O edikte, kniha I.

Ak podá ľudovú žalobu súčasne niekoľko osôb, prétor vyberie z nich najvhodnejšiu.

564. Ulpián, O edikte, kniha I.

Ak sa žaloba podá niekoľkokrát v tej istej veci, keď ide o ten istý skutok, možno sa dovolávať bežnej výnimky res iudicata.

565. Pri ľudových žalobách sa uprednostňuje strana, ktorá má na veci záujem. 4. Paulus, O edikte, kniha III.

Populárna žaloba sa priznáva osobe, ktorej práva nie sú dotknuté, teda tomu, kto môže podať žalobu podľa ediktu.

566. Ten istý, O edikte, kniha VIII.

Ak je niekto žalovaný na základe ľudovej žaloby, môže si ustanoviť advokáta, aby ho obhajoval, ale ten, kto podáva žalobu, si ho nemôže ustanoviť.

567. Ulpián, O edikte, kniha XXV.

Populárne žaloby sa nepriznávajú ženám a maloletým, ak nemajú na veci záujem.

568. Paulus, O edikte, kniha XLI.

Populárne žaloby neprechádzajú na toho, komu bol majetok obnovený na základe trebeľského dekrétu senátu.

569. Osoba oprávnená podať tieto žaloby sa nepovažuje za osobu, ktorá má z tohto dôvodu majetkový prospech.

570. Ulpián, O edikte, kniha I.

Všetky populárne žaloby sa nepriznávajú proti dedičom, ani sa právo na ich podanie nepredlžuje na obdobie dlhšie ako jeden rok.

Knihá XLVIII

1. O trestnom stíhaní.
2. O obžalobách a nápisoch.
3. O väzbe a vystupovaní závislých osôb v trestných veciach.
4. O juliánskom práve týkajúcom sa zločinu lese majesty.
5. O juliánskom práve týkajúcom sa trestu za cudzoložstvo.
6. O juliánskom zákone o verejnom násilí.
7. O juliánskom zákone týkajúcom sa súkromného násilia.
8. O korneliánskom zákone týkajúcom sa vrahov a travičov.
9. O pompejskom zákone o parricidoch.
10. O korneliánskom zákone o podvode a libonskom dekréte senátu.
11. O juliánskom zákone o vydieraní.
12. Ohľadom juliánskeho zákona o ustanoveniach.
13. O juliánskom zákone týkajúcom sa špekulácie, svätokrádeže a bilancie.
14. O juliánskom zákone s ohľadom na nezákonné uchádzanie sa o úrad.
15. O Faviánovom zákone so zreteľom na únoscov.
16. Ohľadom turpilskeho dekrétu senátu a zamietnutia obvinení.
17. Ohľadom odsúdenia osôb, ktoré sú hľadané alebo sú neprítomné.
18. Ohľadom mučenia.
19. Pokiaľ ide o tresty.
20. O majetku odsúdených osôb.
21. O majetku osôb, ktoré sa buď zabili, alebo poškodili (...)

22. Ohľadne osôb, ktoré sú interdiktované, odsunuté a deportované.
23. O osobách, nad ktorými bol vynesný rozsudok (...)
24. Ohľadom mŕtvol osôb, ktoré sú potrestané.

Tit. 1. O trestnom stíhaní.

1. Macer, O trestnom stíhaní, kniha I.

Všetky prípady, v ktorých ide o zločin, nie sú verejné, ale len tie, ktoré vyplývajú zo zákonov týkajúcich sa stíhania zločinov, ako napríklad juliánsky zákon o zrade; juliánsky zákon o cudzoložstve; korneliánsky zákon o vrahoch a travičoch; pompejský zákon o parricide; juliánsky zákon o pekulačnom konaní; korneliánsky zákon o testamentoch; juliánsky zákon o súkromnom násilí; juliánsky zákon o verejnom násilí; juliánsky zákon o podplácaní voličov; juliánsky zákon o vydieraní a juliánsky zákon o zvyšovaní cien potravín.

(1) Paulus, O edikte prétora, kniha XV.

Niektoré trestné činy sú hrdelné a niektoré nie. Tie, ktoré sú hrdelné, majú za následok trest vyhnanstva alebo vyhostenia; to znamená zákaz používania vody a ohňa. Týmito trestami totiž delikvent stráca občianske práva, pretože ostatné tresty sa správne nazývajú odsunutie, a nie vyhnanstvo, pretože vtedy sa zachováva občianske práva. Tresty, ktoré nie sú trestom smrti, sú tie, pri ktorých je trest buď peňažný, alebo telesný.

0. Ulpián, O Sabínovi, kniha XXXV.

Trestné stíhanie sa ruší smrťou obžalovaného oboch pohlaví.

3. Paulus, O edikte, kniha XXXVII.

Niekedy sa stáva, že trestné stíhanie je prejedikované, ako v prípade žaloby podľa Akvilskeho zákona; v žalobe o krádež a v žalobe o majetok odobratý násilím; v interdikte Unde vi a v žalobe o donútenie k predloženiu závetu; v týchto prípadoch ide totiž o súkromné veci.

(1) Ulpianus, Disputácie, kniha VIII.

Keď je niekto obvinený zo zločinu, musí dokázať, že je nevinný, a nemôže obviniť iného skôr, než je sám oslobodený; v cisárskych konštitúciách sa totiž stanovuje, že obvinený musí byť očistený nie tým, že obviní iných zo zločinu, ale tým, že je sám nevinný.

4. Nie je isté, či niekto môže vznieť obžalobu, keď bol oslobodený, alebo keď ho postihol trest; pretože náš cisár a jeho božský otec rozhodli, že nemôže začať obžalobu po tom, ako bol odsúdený. Myslím si však, že sa to týka len tých, ktorí buď stratili právo na občianstvo, alebo slobodu.

5. Je jasné, že obžaloby, ktoré sa začali pred odsúdením, sa môžu dokončiť aj neskôr. 6. Marcianus, Inštitúcie, kniha XIV.

Ak osoba, ktorá bola obvinená z trestného činu, zomrie a trest zanikne, bez ohľadu na to, v akom stave je obvinenie zo zaniknutého trestného činu, môže sudca, ktorý má právomoc vo veci majetkového záujmu, pokračovať vo vyšetrovaní.

0. Macer, Verejné obžaloby, kniha II.

Odsúdenie za každý trestný čin nerobí človeka neslávne známym, ale len také, ktoré majú povahu verejného stíhania. Preto infamia nevyplýva z odsúdenia za trestný čin, ktorý nie je predmetom verejného stíhania, pokiaľ tento trestný čin nemôže byť predmetom žaloby, ktorá aj v prípade súkromného rozsudku označuje odsúdeného infamáciou, ako je to napríklad v prípade krádeže, lúpeže s násilím a ublíženia na zdraví.

(256) Paulus, Verejné obžaloby.

Poriadok vedenia verejných žalôb pre trestné činy s následkom smrti sa už nepoužíva; stále existuje trest stanovený zákonmi a zločiny sa dokazujú svojvoľne.

6. Marcianus, O verejných žalobách, kniha I.

Treba si uvedomiť, že ak niekto nebude brániť svojho vlastného otroka, keď je obvinený z hrdelného zločinu, nebude sa mať za to, že ho opustil; a preto ak bude otrok oslobodený, nestane sa slobodným, ale stále zostane majetkom svojho pána.

(0) Papinianus, Definície, kniha II.

Kým prebieha súdny spor medzi žalobcom a obžalovaným, pripúšťa sa ospravedlnenie neprítomnosti z vážnych dôvodov; a hoci obžalovaný mohol byť trikrát denne počas troch dní predvolaný, nemal by byť odsúdený; alebo ak by bol žalobca neprítomný a obžalovaný prítomný, ten prvý by nemal byť odsúdený za zlomyseľné obvinenie.

23. Marcianus, O verejných obžalobách, kniha X.

Otroka môže obhajovať advokát, ktorého mu určil jeho pán, rovnako ako samotný pán.

23. Modestinus, O trestoch, kniha III.

24. Sudca, ktorý sa chystá prejednávať prípady väzňov, by si mal prizvať na pomoc najvýznamnejších občanov, ako aj najvýznamnejších advokátov, ak všetci bývajú v hlavnom meste provincie, kde vykonáva súdnu právomoc. Reskriptom sa ustanovuje, že väzňov možno vypočúvať aj vo sviatočné dni, aby mohol prepustiť tých, ktorí sú nevinní, a pokračovať v prípadoch tých, ktorí sú vinní a zaslúžia si prísny trest.

23. Papinianus, Názory, kniha XV.

Ak by žalobca zomrel, prípad môže viesť iný, ak to guvernér provincie považuje za vhodné.

23. Zástupca bezúčelne zasiahne do stíhania zločinu; a to platí s ešte väčšou platnosťou pre obhajobu. 24.

Ospravedlnenia neprítomných osôb sa môžu predložiť sudcom v súlade s podmienkami dekrétu senátu, a ak sa uvedú závažné dôvody, rozhodnutie sa odloží.

0. Ten istý, Názory, kniha XVI.

Otroci zaťa boli obvinení svojím svokrom z podania jedu, guvernér provincie rozhodol, že otec sa dopustil zlomyseľného obvinenia. Vyslovil som názor, že otec zosnulého by nemal byť zaradený medzi osoby, ktoré sú potupné, pretože hoci by deti mohli začať trestné stíhanie za smrť dcéry, otec mohol vzniesť obvinenie bez akéhokoľvek rizika.

Tit. 2. Ohľadom obvinení a nápisov.

65536. Pomponius, O Sabinovi, kniha I.

Žena nesmie nikoho obžalovať v trestnej veci, ak tak neurobí z dôvodu smrti svojich rodičov alebo detí, svojho patróna alebo patrónky a ich syna, dcéry, vnuka alebo vnučky.

131072. Papinianus, O cudzoložstve, kniha I.

Ženám je dovolené vzniesť verejnú obžalobu z určitých dôvodov, napríklad ak tak urobia z dôvodu smrti niektorej z osôb oboch pohlaví, proti ktorým, ak nechcú, nemôžu byť nútené vystupovať ako svedkovia podľa ustanovení zákona týkajúcich sa verejného svedectva. Senát dospel k rovnakému záveru s odkazom na korneliánsky zákon o dokazovaní. Ženy však môžu verejne svedčiť v trestnom stíhaní týkajúcom sa závetu slobodného muža ich otca alebo ich matky.

14. Zákonom týkajúcim sa závetov sa priznalo právo poručníkom s radou ich poručníkov začať trestné stíhanie pre smrť ich otca, rovnako ako je povolené poručníčke začať trestné stíhanie pre smrť jej starého otca, keďže božský Vespasián povolil poručníkom podať žalobu s odvolaním sa na závet ich otca; mohli však postupovať prostredníctvom interdiktu, rovnako ako keby závet nebol predložený.

15. Paulus, O cudzoložstve, kniha III.

Nasledujúca forma obžaloby podľa nápisu: "Konzul a dátum. Pred takým a takým prétorom a prokonzulom Lucius Titius vyhlásil, že obžaloval Maeviu podľa Lex Julia de Adulteriis; a tvrdil, že sa dopustila cudzoložstva s Gaiom Seiom v takom a takom dome, v takom a takom mesiaci, počas takého a takého konzulátu." Najskôr je potrebné uviesť miesto, na ktorom došlo k cudzoložstvu, ako aj osobu, s ktorou sa údajne spáchalo, a mesiac, pretože to ustanovuje juliánsky zákon týkajúci sa verejných žalôb a vo všeobecnosti sa vzťahuje na všetkých, ktorí vznášajú obvinenie proti komukoľvek. Ak si to prokurátor neželá, nemusí uviesť deň ani hodinu.

(0) Ak nápisy nie sú vyhotovené podľa zákona, meno obžalovaného sa vymaže a prokurátor má právomoc obnoviť obžalobu.

(1) Ten, kto predkladá nápis, musí podpísať, čo uviedol, alebo to za neho môže urobiť iný, ak nevie písať.

(2) Ak však vznesie obvinenie z iného trestného činu, ako napríklad, že požičal dom, aby ho matróna mohla používať na účely zhýralosti, alebo že prepustil muža pristihnutého s ňou pri cudzoložstve, alebo že dostal peniaze po tom, ako prekvapil vinníkov pri čine, alebo čokoľvek iné podobného, musí to byť zahrnuté do dokumentu.

(3) Ak by žalobca zomrel alebo z iného dôvodu nemohol vzniesť obvinenie, alebo ak sa vyskytne niečo také, meno obžalovaného sa vymaže, ak o to požiada. Toto ustanovuje juliánsky zákon týkajúci sa sily, ako aj dekrét senátu, aby iný mohol znovu začať stíhanie obžalovaného. Pozrime sa, v akom čase sa to môže uskutočniť. Môže sa to uskutočniť do tridsiatich dostupných dní.

23. Ulpián, O cudzoložstve, kniha II.

Človek, ktorý bol odsúdený v trestnom stíhaní, nemá právo sám nikoho obviňovať, ibaže podľa podmienok rozhodnutia je oprávnený začať trestné stíhanie pre smrť svojich detí alebo svojich patrónov alebo pre stratu vlastného majetku. Právo obžaloby sa odníma aj tým, ktorí sa stali neslávne známymi z dôvodu zlomyseľného trestného stíhania, ako aj tým, ktorí vstúpili do arény s cieľom zápasit' s divou zverou, alebo ktorí vykonávajú povolanie šaša, alebo držia ženy na prostitúciu, alebo boli odsúdení za pretváрку alebo ohováranie, alebo za to, že prijali peniaze za to, že niekoho obvinili alebo poškodili jeho podnik.

(5376) Ten istý, O cudzoložstve, kniha III.

Niet pochýb o tom, že z cudzoložstva môžu byť obvinení aj otroci. Tí, ktorí majú zakázané obviňovať slobodných z cudzoložstva, však sami majú zakázané obviňovať otrokov. Pán však môže na základe reskriptu božského Marka vzniesť obvinenie proti vlastnému otrokovi z tohto trestného činu. Preto od vyhlásenia tohto reskriptu je pán povinný obviňovať svojho otroka, ale ak je jeho manželka legálne vydatá, môže sa dovolávať výnimky v zákaze.

23. Ten istý, O povinnostiach prokonzula, kniha VII.

Prokonzul musí vypočítať a jasne prerokovať všetky obvinenia menšieho významu a tých, proti ktorým boli vznesené, buď prepustiť, alebo ich zbičovať prútmi, alebo, ak ide o otrokov, zbičovať.

(23) Ten istý, O povinnostiach prokonzula, kniha VII.

Keď niekto obviní iného zo zločinu, musí predovšetkým podpísať obvinenie. Toto pravidlo bolo zavedené s cieľom zabrániť tomu, aby niekto unáhľene udával iného, keď vie, že jeho obvinenie, ak je nepravdivé, nezostane nepotrebané.

18. Preto každý žalobca musí uviesť, aký zločin je predmetom obvinenia, a tiež, že bude trvať na obžalobe až do vynesenia rozsudku.

19. Guvernér by nemal dovoliť, aby tá istá osoba bola znovu obvinená zo zločinu, z ktorého bola oslobodená. Toto božský Pius uviedol v reskripte adresovanom Salviovi Valensovi. Pozrime sa však, kým podľa tohto Reskriptu nemôže byť osoba obvinená tou istou osobou, či nemôže byť obvinená inou osobou. Ak bol prípad rozhodnutý, pokiaľ ide o určité osoby, nie je to na ujmu ostatných, ak ten, kto teraz vystupuje ako žalobca, žaluje z dôvodu nejakej vlastnej ujmy a preukáže, že nevedel, že obžalobu vzniesol iný, myslím, že je dobrý dôvod, aby mu bolo dovolené vzniesť obžalobu.

20. Ak by však bol stíhaný za iný zločin tým istým žalobcom, ktorý ho v prvom konaní očiernil, myslím si, že tomu, kto bol raz odsúdený za zlomyseľné obvinenie, by nemalo byť ľahko dovolené vzniesť iné obvinenie, hoci synovi žalobcu to musí byť umožnené, keď vznesie iné trestné obvinenie proti osobe, ktorú jeho otec obvinil, ako uviedol božský Pius v reskripte Júliusovi Candidovi.

21. Ten istý cisár v reskripte uviedol, že otroci majú byť potrestaní na mieste, kde sa údajne dopustili trestného činu, a ak ich pán chce obhajovať, nemôže ich poslať späť do svojej provincie, ale musí sa ujať ich obhajoby tam, kde bol spáchaný nezákonný čin.

22. Divotvorca Pius v reskripte adresovanom Pontiovi Prokulovi uviedol, že ak bol v jednej provincii spáchaný svätokrádežný čin a potom bol v inej provincii spáchaný menej závažný zločin, po tom, čo sa ujal trestného činu spáchaného vo svojej provincii, musí poslať obžalovaného do tej provincie, kde sa dopustil svätokrádeže.

0. Macer, O verejných žalobách, kniha II.

Ľahšie pochopíme, kto môže vzniesť obžalobu, ak vieme, kto tak nemôže urobiť. Preto niektoré osoby nesmú stíhať za zločin z dôvodu svojho pohlavia alebo veku, ako napríklad ženy alebo maloletí. Mnohí sú

diskvalifikovaní z dôvodu svojej prísahy, napríklad tí, ktorí slúžia v armáde; iní nemôžu byť postavení pred súd z dôvodu svojho magistrátu alebo svojej moci, pokiaľ ju vykonávajú bez spáchania podvodu. Iní sú zase zakázaní v dôsledku vlastnej trestnej činnosti, napríklad neslávne známe osoby. Niektorí sú vylúčení z dôvodu nečestného zisku, ako napríklad tí, ktorí podali dve nimi podpísané obžaloby proti dvom rôznym osobám; alebo tí, ktorí dostali peniaze za to, že obvinili alebo neobvinili iných. Niektorí sú nespôsobilí v dôsledku svojho stavu, ako napríklad slobodní ľudia, ktorí nemôžu konať proti svojim patrónom.

23. Paulus, Sentencie, kniha V.

Iní sú vylúčení z dôvodu podozrenia z ohovárania, napríklad tí, ktorí po podvrhnutí podali falošné svedectvo.

0. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha VI.

Niektorí nemôžu podať obžalobu z dôvodu svojej chudoby, napríklad tí, ktorí majú menej ako päťdesiat aurei.

9472. Macer, O verejných obžalobách, kniha II.

Napriek tomu všetky tieto osoby, ak stíhajú ujmu, ktorú utrpeli, alebo smrť blízkych príbuzných, nie sú vylúčené z podania obžaloby.

23. Keď deti a slobodní ľudia chcú chrániť svoje záujmy, nemalo by sa im brániť v podávaní sťažností na konanie ich rodičov a patrónov; napríklad keď uvádzajú, že boli násilne vyhnaní z vlastníctva, a nerobia to s cieľom podať obžalobu zo zločinu násilia, ale preto, aby mohli získať späť vlastníctvo majetku. Synovi totiž nie je zakázané žalovať čin svojej matky, ak tvrdí, že dieťa bolo ňou falošne nahradené, aby mohol mať spoludediča, ale podľa korneliánskeho zákona mu nebude dovolené žalovať svoju matku.

24. Jedna osoba nemôže obžalovať inú, ktorá už bola obžalovaná treťou osobou; ale každý, kto bol verejne alebo súkromne oslobodený alebo ktorého žalobca upustil od stíhania a bol vylúčený z radu obžalovaných, môže byť obžalovaný inou osobou.

(23) Venuleius Saturninus, O verejných obžalobách, kniha II.

Nie je dovolené obžalovať tieto osoby, a to: zástupcu cisára, teda guvernéra provincie; podľa rozhodnutia Lentula, vydaného počas konzulátu Sylla a Trio; ani zástupcu guvernéra za zločin, ktorý spáchal pred získaním svojho úradu; ani sudcu rímskeho ľudu; ani nikoho, kto je neprítomný na služobnej ceste pre štát; za predpokladu, že neodišiel s cieľom vyhnúť sa zákonu.

0. Osoby, ktoré sú zaradené medzi páchatel'ov trestných činov, môžu využiť toto privilégium, ak po prepustení tvrdia, že by nemali byť znovu obvinení, čo je v súlade s listom božského Hadriána adresovaným konzulovi Glabriovi.

1. Juliánsky zákon týkajúci sa trestného konania ustanovuje, že nikto nemôže stíhať dve osoby súčasne, iba ak z dôvodu ujmy, ktorú sám utrpel.

2. Keď sa vznesie obvinenie proti otrokovi, treba dodržiavať rovnaké pravidlo, ako keby bol slobodný, podľa dekrétu senátu vyhláseného v čase, keď boli Cotta a Messala konzulmi.

3. Otrokov možno obžalovať podľa všetkých zákonov s výnimkou juliánskeho zákona týkajúceho sa súkromného násillia; pretože tí, ktorí sú podľa neho odsúdení, sa trestajú konfiškáciou tretiny majetku, pričom tento trest nemožno uložiť otrokovi. To isté treba povedať aj v súvislosti s inými zákonmi, podľa ktorých sa ukladá buď peňažný, alebo peňažný trest, ktorý sa nevzťahuje na otrokov, ako je napríklad odsun. Pompejský zákon týkajúci sa parricidy sa zaraďuje do tejto kategórie, pretože prvý oddiel zahŕňa tých, ktorí zabili svojich rodičov, pokrvných príbuzných alebo svojich patrónov; čo sa nevzťahuje na otrokov, pokiaľ ide o ustanovenia tohto zákona. Keďže však ich povaha je podobná, trestajú sa rovnako. Opäť Cornelius Sylla bol autorom rozhodnutia, že otrok nie je zahrnutý do Kornéliovho zákona, ktorý sa vzťahuje na zranenia; ale je svojvoľne potrestaný prísnejším trestom.

23. Marcianus, O verejných žalobách, kniha I.

Bohovia Severus a Antoninus v reskripte uviedli, že žena má byť vypočutá prefektom výživy z dôvodu verejného blaha, ak vznesie obvinenie týkajúce sa nadmernej ceny potravín. Niet pochýb o tom, že osobám, ktoré sa stali neslávne známymi, by sa malo umožniť začať konanie tohto druhu. Aj vojaci, ktorí nemôžu stíhať prípady iných, pretože strážia mier, môžu mať o ľahšie povolené vzniesť toto obvinenie. Keď ho vznesú otroci, mali by byť tiež vypočutí.

26. Paulus, O povinnostiach prokonzula, kniha II.

Senát nariadil, že nikto nemôže byť obvinený z toho istého zločinu podľa viacerých zákonov.

27. Ulpián, O edikte, kniha LVI.

28. Ak sa niekto po zhromaždení viacerých osôb obviní, že spáchal škodu so zlým úmyslom, žalobca by nemal byť nútený vzdať sa svojej občianskej žaloby na účely stíhania zločinu.

(1) Ten istý, O povinnostiach prokonzula, kniha II.

Ak sa objaví niekoľko osôb, ktoré chcú obviniť toho istého človeka zo zločinu, sudca by mal vybrať jednu z nich, aby vzniesla obžalobu; to znamená po tom, čo sa preukáže náležitý dôvod vyšetrením charakteru, hodnosti, záujmov, veku, mravov alebo iných náležitých vlastností obvinených.

28. Modestinus, Differences, kniha VI.

Keď pán obhajuje svojho otroka pre hrdelný zločin, prikazuje sa mu zložiť zábezpeku za jeho dostavenie sa na súd.

29. Ten istý, Názory, kniha XVII.

Titia sa vyhrážala, že dokáže, že závet jej brata Gaia je sfalšovaný, ale nesplnila formality, ktoré si vyžadovalo obvinenie v lehote stanovenej guvernénom provincie. Ten druhýkrát rozhodol, že nemôže ďalej pokračovať v obvinení z falšovania závetu. Titia sa proti týmto rozhodnutiam neodvolala, ale tvrdila, že po uplynutí lehoty môže tvrdiť, že závet je neplatný. Keďže Titia sa proti rozhodnutiu guvernéra neodvolala, pýtam sa, či mohla po uplynutí lehoty obnoviť obvinenie, že závet bol sfalšovaný. Odpoveďou bolo, že nebolo jasne uvedené, z akého dôvodu by mala byť vypočutá, ak by začala konanie spochybňujúce právomoc rozhodnutia.

30. Callistratus, O súdnych vyšetrovaniach, kniha V.

Božskí bratia v reskripte uviedli, že dedičia žalobcu by nemali byť nútení stíhať zločin.

31. Podobne božský Hadrián v Reskripte uviedol, že nikoho nemožno nútiť, aby stíhal viacerých obvinených.

32. Modestinus, O trestoch, kniha II.

Tresty zahŕňajúce stratu majetku v dôsledku trestného stíhania neprechádzajú na dedičov, ak nedošlo k spojeniu vecí a k odsúdeniu; s výnimkou prípadov vydierania a vlastizrady, o ktorých sa rozhodlo, že môžu byť stíhané aj po smrti obžalovaných, proti ktorým sa predtým neuskutočnilo žiadne konanie, aby sa ich majetok mohol skonfiškovať v prospech štátnej pokladnice; v súvislosti s ktorými božský Severus a Antoninus v reskripte uviedli, že po spáchaní takéhoto trestného činu nemôže nikto odcudziť žiadny svoj majetok ani manumitovať žiadneho zo svojich otrokov. Pokiaľ však išlo o iné trestné činy, trest sa mohol začať ukladať dedičovi len vtedy, ak bolo obvinenie vznesené počas života vinníka, aj keď odsúdenie nenasledovalo.

33. Papinianus, Názory, kniha XV.

Tomu, kto je obvinený z hrdelného zločinu, nie je pred rozsudkom zakázané predložiť pokladnici akúkoľvek vec, na ktorej by mohol mať záujem.

0. Ten istý, Názory, kniha XVI.

Každý, kto patrí do inej provincie a je obvinený zo zločinu, by mal byť stíhaný a odsúdený tam, kde sa dokázalo, že bol spáchaný zločin, čo náš najvýznamnejší cisár uviedol vo všeobecnej rovine, že by sa malo dodržiavať aj vo vzťahu k vojakom.

Tit. 3. Ohľadom väzby a vystupovania závislých osôb v trestných veciach.

23. Ulpian, O povinnostiach prokonzula, kniha II.

Keď sa majú obvinené osoby umiestniť do väzby, prokonzul má rozhodnúť, či ich treba poslať do väzenia, odovzdať vojakovi alebo ich zveriť do starostlivosti ručiteľov, alebo do starostlivosti ich samých. Zvyčajne sa to robí po zohľadnení povahy zločinu, z ktorého je obvinený, alebo jeho významnej hodnosti, alebo veľkého majetku, alebo jeho predpokladanej nevinu, alebo jeho povesti.

(23) Papinianus, O cudzoložstve, kniha I.

(24) Ak je otrok obvinený z trestného činu s následkom smrti, zákon o trestnom stíhaní ustanovuje, že musí poskytnúť záruku za svoje dostavenie sa na súd, aj keď je jeho ručiteľom cudzinec. Ak sa takto neobhájí, treba ho uvrhnúť do verejného väzenia, aby sa mohol obhajovať, kým je pod zámkom.

0. Preto sa zvyčajne diskutuje o tom, či má byť pánovi neskôr umožnené, aby zložením záruky prepustil svojho otroka z väzby. Domiciánov edikt, ktorým sa ustanovuje, že prepustenie získané na základe dekrétu senátu sa nevzťahuje na otrokov tohto druhu, zvyšuje už existujúce pochybnosti, pretože samotný zákon zakazuje, aby bol prepustený skôr, ako sa jeho prípad vyrieši. Tento výklad, ktorý je trochu tvrdý, je príliš prísny, ak sa uplatňuje na otroka, ktorého pán je neprítomný alebo ktorý v tom čase pre chudobu nebol schopný poskytnúť záruku. Nemožno totiž povedať, že bez obrany zostáva otrok, ktorého pán je prítomný alebo je pripravený ho brániť, ale je príliš chudobný, aby tak mohol urobiť. To sa dá pripustiť tým ľahšie, čím dlhší čas na nájdenie zábezpeky nebol potrebný.

1. Tí, ktorí sa musia dostaviť na súd z dôvodu nejakého iného predtým spáchaného trestného činu, sa podľa dekrétu senátu nezapočítavajú do počtu obvinených. Toto pravidlo sa dodržiava aj v súkromných veciach, v ktorých strany poskytli záruky, pokiaľ z tohto dôvodu nehrozí, že dočasná žaloba zanikne uplynutím času.

(23) Ulpián, O povinnostiach prokonzula, kniha VII.

(24) Božský Pius v reskripte v gréckom jazyku adresovanom obyvateľom Antiochie uviedol, že každý, kto je ochotný poskytnúť záruky za svoje vystúpenie, nemá byť umiestnený do väzenia, ak nie je zrejmé, že spáchal tak závažný zločin, že ho nemožno zveriť do starostlivosti žiadnych záruk ani vojakov; ale že musí podstúpiť trest väzenia skôr, ako bude trpieť ten, za ktorý je vinný.

23. Ten istý, O povinnostiach prokonzula, kniha IX.

Ak niekto nepredvedie osobu, ktorá je obvinená zo zločinu a za ktorú je zodpovedný, potrestá sa peňažným trestom. Myslím si však, že ak ho podvodom nepredvedie, mal by byť tiež svojvoľne odsúdený. Ak sa však v kaucii alebo v dekréte guvernéra neuvádza určitá suma a nestanovuje ju ani zvyk, musí guvernér rozhodnúť, akú peňažnú sumu treba zaplatiť.

23. Venuleius Saturninus, O verejných obžalobách, kniha II.

Ak sa obžalovaný priznal, treba ho uvrhnúť do väzenia, kým nad ním nebude vynesený rozsudok.

23. Marcianus, O verejných obžalobách, kniha II.

24. Božský Hadrián v reskripte adresovanom Júliusovi Secundovi uviedol nasledujúce vyhlásenie: "Na inom mieste bolo v Reskripte stanovené, že sa nemá pripisovať žiadna váha listom tých, ktorí posielajú obvinené osoby guvernérovi provincie ako už odsúdené." To isté sa ustanovilo aj v súvislosti s irenarchami, pretože sa zistilo, že nie všetky osoby podávajú obvinenia proti iným v dobrej viere. Zachoval sa však oddiel cisárskeho mandátu, v ktorom božský Pius v čase, keď velil v provincii Ázia, vydal vo forme ediktu, že keď irenarchovia zadržia zlodejov, majú ich vypočúvať s odkazom na ich komplicov a spoločníkov a že výsluchy, zredukované do písomnej podoby a zapečatené, majú posielat' na vyšetrenie sudcovi. Teda tí, ktorí boli za takýchto okolností poslaní, mali byť opäť vypočutí, aj keď boli poslaní s listami alebo privedení irenarchami. Preto božský Pius a ostatní cisári v reskriptoch uviedli, že konanie sa má viesť ako pri predbežnom vyšetrowaní, a to aj vo vzťahu k tým, ktorí boli obvinení, ale ešte neboli odsúdení, ak sa niekto objavil, aby ich obvinil. Preto keď sa vznesie obvinenie, od irenarchu sa vyžaduje, aby sa dostavil a obžaloval obvinenie, ktoré sa zaviazal písomne, a ak tak urobí svedomito a verne, jeho konanie treba schváliť; ak však predloží svoje dôkazy málo zručne, treba jednoducho poznamenať, že irenarcha podal nedostatočnú správu. Ak by sa však zistilo, že otázky položil zlomyseľne a odpovede nenahlásil tak, ako boli dané, mal by sa z neho vyvodit' príklad, aby sa neskôr nepokúšal o nič podobné.

(23) Macer, O povinnostiach guvernéra, kniha II.

Guvernér provincie, v ktorej bol spáchaný zločin, zvykne napísať svojim kolegom, kde sa vraj nachádzajú vinníci, a žiada ich, aby mu ich poslali pod ochranou. Toto bolo predpísané aj v niektorých reskriptoch.

23. Paulus, O trestoch pre vojakov.

Ak žalárnik, ktorý bol podplatený peniazmi, dovoľí, aby väzni zostali vo väzbe bez pút, alebo dovoľí, aby sa do väznice dostali zbrane alebo jed, mal by ho sudca potrestať ako súčasť jeho úradnej povinnosti; a ak sa to stalo bez vedomia žalárnika, mal by byť odvolaný zo svojho úradu pre nedbanlivosť.

3328. Venuleius Saturninus, O povinnostiach prokonzula, kniha I.

Platí pravidlo, že ak sa vojaci dopustia zločinu, musia byť poslaní späť k dôstojníkovi, pod ktorým slúžili. Hlavný generál má právo potrestať všetkých vojakov, ktorí sú pod jeho velením.

(1) Ten istý, O povinnostiach prokonzula, kniha II.

Aby sa zabránilo tomu, že niekto prepustí zajatcov bez dostatočného dôvodu, stanovuje sa v cisárskych mandátoch nasledovné: "Ak sa dozvieš, že uväznené osoby boli prepustené príliš skoro a bez dôležitého dôvodu sudcami, nariadi ich umiestnenie do väzby a pokutuj tých, ktorí ich prepustili; keď totiž sudcovia vedia, že sami budú potrestaní, ak prepustia väzňov príliš ľahko, neurobia to znova bez riadneho vyšetrenia." (2) V prípade, že sudcovia budú prepustení príliš skoro, budú ich musieť potrestať.

42. Celsus, Digesty, kniha XXXVII.

Niet pochýb o tom, že keď je človek z ktorejkoľvek provincie privedený z väzenia, ten, kto spravuje provinciu, v ktorej sa začalo konanie, by mal tento priestupok vziať na vedomie.

0. Je zvykom, že niektorí sudcovia po prejednaní prípadu a vydaní rozhodnutia posielajú obžalovaného spolu s písomnosťami späť dôstojníkovi, ktorý velí v provincii, z ktorej obžalovaný prišiel. Malo by sa to robiť len vtedy, keď na to existuje vážny dôvod.

16777216. Callistratus, O súdnych vyšetrovaníach, kniha V.

Ak vojaci dovoľia svojim väzňom utiecť, sami sú za to zodpovední a vystavujú sa riziku, že budú potrestaní. Ved' božský Hadrián v reskripte adresovanom Statiliovovi Secundovi, svojmu zástupcovi, uviedol, že vždy, keď niekto

utečie z väzby vojakov, treba zistiť, či sa tak stalo v dôsledku hrubej nedbanlivosti vojakov, alebo náhodou, a či utiekol jeden z viacerých, alebo viacerí naraz; a vojakov treba vydat' na potrestanie, keď im väzni utiekli z väzby, ak sa tak stalo z ich hrubej nedbanlivosti; v opačnom prípade treba vyniesť rozhodnutie úmerné vine, ktorá sa im pripisuje. Ten istý cisár v reskripte adresovanom Salviovi, guvernérovi Akvitánie, uviedol, že potrestaný má byť každý, kto umožní väžňovi útek alebo ho úmyselne drží tak, aby mohol ujsť. Ak sa to však stalo v dôsledku požívania vína alebo lenivosti strážcu, mal byť potrestaný a degradovaný na najnižšiu vojenskú hodnosť. Ak však stratil zajatca v dôsledku nehody, nemalo sa proti nemu viesť žiadne konanie.

45. Keď väzeň utečie z rúk civilistov, myslím si, že by sa malo vykonať rovnaké vyšetrovanie, aké som spomenul, aj vo vzťahu k vojakom.

46. Ten istý, O súdnom vyšetrovaní, kniha VI.

47. Ak sa osoby, ktoré sú uväznené vo väzení, spolčia, aby pretrhli svoje reťaze a utiekli, bolo rozhodnuté, že musia byť potrestané bez ohľadu na príčinu, pre ktorú boli uväznené. Aj keď sa môže ukázať, že sú nevinné za zločin, pre ktorý boli držané vo väzbe, predsa musia byť potrestané a tí, ktorí odhalia ich sprisahanie, by mali byť prepustení.

0. Herennius Modestinus, O trestoch, kniha IV.

Väzeň by sa nemal ľahko zveriť novému regrútovi, lebo ak utečie, bude na vine ten, kto mu väžňa zveril do opatery.

23. Starostlivosť o väžňa by sa nemala zveriť jednému, ale dvom strážcom.

24. Tí, čo stratili väžňa z nedbanlivosti, sú buď potrestaní úmerne svojej vine, alebo sú znížení v hodnosti. Ak bol väzeň málo dôležitý, po potrestaní vojakov sa vrátia na svoje miesta; ak však niekto prepustí väžňa zo súcitu, stratí hodnosť vo vojsku. Ak sa však pri jeho prepustení dopustil podvodu, buď ho potrestajú smrťou, alebo ho degradujú na najnižšie miesto v službe. Niekedy je omilostený, pretože keď väzeň utečie s jedným zo svojich strážcov, milosť sa udeľuje aj druhému.

25. Ak sa väzeň zabije alebo sa zrúti z výšky, vinu nesie vojak, to znamená, že bude potrestaný.

26. Ak by strážca sám zabil väzňa, bude vinný zo zabitia.

27. Ak sa teda tvrdí, že väzeň zomrel v dôsledku nehody, musí sa to dokázať svedkami, a potom bude strážca omilostený.

28. Okrem toho, ak väzeň utiekol vinou strážcu, ak má tento ešte záujem na jeho zadržaní, je zvykom, že po preukázaní náležitého dôvodu sa mu poskytne určitý čas na hľadanie utečenca po tom, ako si so sebou vezme iného vojaka.

29. V prípade, že sa nechá ujsť otrok na úteku, ktorý mal byť vrátený svojmu pánovi, ak má vinník na to prostriedky, Saturninus hovorí, že musí zaplatiť hodnotu otroka jeho pánovi.

Tit. 4. O juliánskom práve týkajúcom sa zločinu lese majesty.

23. Ulpian, O povinnostiach prokonzula, kniha VII.

Zločin lese majestát sa môže veľmi podobat' zločinu svätokrádeže.

(23. Zločinu lese majestát sa dopúšťa ten, kto je namierený proti rímskemu ľudu alebo proti jeho bezpečnosti, a je ním vinný ten, koho pričinením boli bez cisárovho rozkazu zlomyseľne prijaté opatrenia na usmrtenie rukojemníkov; alebo keď sa v meste objavia muži ozbrojení zbraňami alebo kameňmi, alebo sa zhromaždia proti štátu a obsadia verejné miesta alebo chrámy; alebo keď boli zvolané zhromaždenia, alebo boli zvolaní ľudia na vzburu; alebo kde sa za zlomyseľnej pomoci a rady kohokoľvek vytvorili plány, ktorými by mohli byť zabíjajúci sudcovia rímskeho ľudu alebo iní úradníci poverení velením 6r; alebo kde niekto nosí zbrane proti vláde alebo posielajú posla či list nepriateľom rímskeho ľudu, alebo im oznamuje akékoľvek heslo; alebo spácha akýkoľvek čin so zlým úmyslom, ktorým by nepriateľom rímskeho ľudu pomohol v ich zámeroch proti vláde; alebo ak niekto nabáda alebo podnecuje vojakov, aby vyvolali vzburu alebo nepokoje proti štátu.

(23) Ten istý, Disputácie, kniha VIII.

Alebo keď dôstojník neodíde z provincie, keď príde jeho nástupca; alebo dezertoval z vojska; alebo utiekol k nepriateľovi ako súkromná osoba; alebo kto, vediac, že vyhlásenie je nepravdivé, vloží ho do verejných záznamov, alebo ho prečíta po tom, čo tam bolo umiestnené, lebo aj to je zahrnuté v prvom oddiele zákona o lese majestát.

23. Marcianus, Inštitúcie, kniha XIV.

Zákon dvanástich tabúl nariaďuje, aby bol kapitálne potrestaný každý, kto podnecuje nepriateľa alebo kto mu vydá občana. A juliánsky zákon o lese majestát ustanovuje, že ten, kto poškodí dôstojnosť štátu, je zodpovedný rovnako ako ten, kto sa vo vojne podriadil nepriateľovi, obsadil hrad alebo vydal tábor. Podľa toho istého zákona je zodpovedný ten, kto sa zapojí do bojov bez rozkazu cisára; alebo povolá vojakov, alebo vystrojí vojsko; alebo keď jeho nástupca príde do provincie, neodovzdá mu vojsko, alebo kto sa vzdá velenia, alebo opustí vojenskú službu rímskeho ľudu; alebo kto ako súkromná osoba vedome a podvodne vykoná nejaký úradný alebo magistrátny úkon; alebo spôsobí, že sa stane niektorá z vyššie uvedených vecí.

52. Scaevola, Pravidlá, kniha IV.

Ten, koho zlomyseľným výmyslom niekto prinútil prisahať niečo proti štátu, alebo kto vojsko rímskeho ľudu zaviedol do zálohy alebo ho zradil nepriateľovi; alebo kto so zlým úmyslom zabránil, aby nepriateľ padol do moci rímskeho ľudu; alebo koho pričinením boli nepriatelia rímskeho ľudu vybavení zásobami, zbraňami, strelami, koňmi, peniazmi alebo čímkoľvek iným; alebo kto navádzal priateľov, aby sa stali nepriateľmi rímskeho ľudu, alebo so zlým úmyslom navádzal kráľa cudzieho národa, aby bol menej poslušný rímskemu ľudu, alebo svojimi zlomyseľnými plánmi spôsobil, že nepriateľom rímskeho ľudu sa na škodu jeho krajiny dávalo viac rukojemníkov, peňazí a ťažných zvierat. Rovnako aj ten, kto po tom, čo sa vinník priznal pred súdom k svojmu zločinu a bol uväznený, umožní tomuto zločincovi útek.

53. Ten, kto roztaví odmietnuté sochy cisára, je senátom zbavený zodpovednosti za tento zločin.

0. Marcianus, Pravidlá, kniha V.

Zločinu lese majesty sa nedopustí ten, kto opravuje sochy cisára, ktoré sa vekom poškodili.

5888. Zločinu lese majesty sa nedopúšťa ani ten, kto hodil kameň bez toho, aby na niečo mieril, a náhodou zasiahol sochu cisára; a to uviedli Severus a Antoninus v reskripte adresovanom Júliusovi Kassiánovi. Ten istý cisár v reskripte adresovanom Pontskému uviedol, že predávať sochy cisára, ktoré ešte neboli posvätené, nie je lese majestát.

56. Venuleius Saturninus, O verejných obžalobách, kniha II.

Tí, ktorí roztavia sochy cisára, ktoré už boli posvätené, alebo sa dopustia iného činu tohto druhu, sú zodpovední podľa juliánskeho zákona týkajúceho sa lese majestát.

57. Modestinus, Pandekty, kniha XII.

Osoby, ktoré sú neslávne známe a nemajú právo vzniesť obvinenie, majú nepochybne právo vzniesť toto obvinenie.

5888. Aj vojaci, ktorí sa nemôžu brániť v iných kauzách, môžu konať v tomto konaní; keďže strážia mier, im, oveľa viac ako iným, by malo byť dovolené podať túto obžalobu.

5889. Aj otroci majú byť v takýchto prípadoch vypočúvaní ako žalobcovia, a to aj proti svojim pánom, rovnako ako slobodní ľudia proti svojim patrónom.

5890. Toto obvinenie však sudcovia nemajú považovať za príležitosť, ktorá by im poskytla príležitosť prejaviť úctu k cisárovmu majestátu, lebo to sa má robiť len vtedy, keď je obvinenie pravdivé; treba totiž brať do úvahy osobný charakter obvineného a to, či sa mohol dopustiť trestného činu, ako aj to, či predtým vykonal alebo plánoval niečo podobného, a tiež to, či je pri zmysloch, lebo prešľapnutie na jazyku by sa nemalo bezohľadne považovať za trest hodný potrestania. Lebo hoci nerozvážne osoby by mali byť potrestané, predsa len by mali byť ospravedlnené, rovnako ako blázni, keď trestný čin nie je zahrnutý v prísnych ustanoveniach zákona; alebo ak by mal byť potrestaný, ako podobný tomu, ktorý je uvedený v zákone.

5891. Zločin lese majesty spáchaný poškodzovaním sôch alebo portrétov je oveľa horší, ak ho spáchajú vojaci.

0. Papinianus, Názory, kniha XIII.

V prípadoch týkajúcich sa lese majestát sa vypočúvajú aj ženy. Istá žena menom Júlia odhalila sprisahanie Lucia Katalína a poskytla konzulovi Markovi Tulliovi dôkazy, na ktorých založil obžalobu.

60. Hermogenianus, Zákon, kniha V.

Divotvorca Severus rozhodol, že majetok slobodných ľudí, ktorí boli odsúdení za zločin lese majestát, sa zachová pre ich deti a skonfiškujú sa v prospech štátnej pokladnice, ak sa neobjaví žiadne dieťa odsúdeného.

61. Ten istý, Epitomes of Law, kniha VI.

Z lese majestát môže byť obvinený ten, koho pomocou, radou alebo zlomyseľným výmyslom bola provincia alebo mesto vydané nepriateľovi.

0. Ulpianus, Disputácie, kniha VIII.

Ten, kto zomrie v čase, keď proti nemu prebieha obvinenie, si zachováva svoj občiansky stav bez zmeny, pretože zločin zaniká smrťou, ak nebol obvinený z lese majestát; ak ho totiž jeho nástupcovia neočistia od tohto trestného činu, jeho majetok prepadne v prospech štátnej pokladnice. Je zrejmé, že nie každý obvinený z lese majestát podľa juliánskeho práva je v tomto postavení, ale len ten, kto je vinný z vlastizrady a je oživovaný nepriateľským úmyslom voči štátu alebo cisárovi. Ak je totiž niekto obvinený podľa iného paragrafu juliánskeho zákona o lese majestát, zbaví sa obvinenia smrťou.

Tit. 5. O juliánskom zákone o treste za cudzoložstvo.

(0) Ulpian, O cudzoložstve, kniha I.

Tento zákon zaviedol božský Augustus.

23. Ten istý, Disputácie, kniha VIII.

Juliánsky zákon ustanovuje, že každý, kto je povinný formulovať obvinenie z cudzoložstva, pretože žena sa vydala skôr, ako jej bolo oznámené, že bude obvinená, nemôže proti nej vzniesť obvinenie, kým nevyrieši prípad obžalovaného, a jeho prípad sa nepovažuje za vyriešený, pokiaľ nebol odsúdený.

23. Voči manželovi, ktorý vznesie obvinenie v tomto postavení, možno uplatniť túto výnimku, a to "Ak sa hovorí, že zradil zákon v tom zmysle, že po začatí trestného stíhania pre cudzoložstvo od neho upustil."

24. Trestný čin kupliarstva je zahrnutý v juliánskom zákone o cudzoložstve, keďže bol stanovený trest proti manželovi, ktorý má majetkový prospech z cudzoložstva svojej manželky; ako aj proti tomu, kto si ponechá manželku po tom, ako bola zaujatá cudzoložstvom.

25. Okrem toho ten, kto dovoľí svojej manželke spáchať tento priestupok, drží svoje manželstvo v opovrhnutí; a tam, kde sa niekto z dôvodu takéhoto znečistenia nerozhodí, trest za cudzoložstvo sa neukladá.

26. Kto tvrdí, že sa dopustil cudzoložstva s pomocou manžela, chce síce zmierniť svoj zločin, ale ospravedlnenie tohto druhu sa nepripúšťa. Preto ak by obžalovaný chcel manžela odsúdiť za to, že konal ako kupliar, nesmie byť vypočutý, ak bol raz obvinený.

27. Ak by sa manžel pokúsil obžalovať svoju manželku v trestnej veci, bude mu obvinenie, že konal ako jej kupliar, brániť v podaní obžaloby? Myslím si, že nie. Preto konanie manžela v takomto prípade ho robí zodpovedným, ale neospravedlňuje jeho manželku.

28. Preto sa možno spýtať, či ten, kto má na starosti trestné stíhanie za cudzoložstvo, môže rozhodnúť v neprospech manžela z dôvodu, že konal ako kupliar? Myslím si, že tak môže urobiť. Ved' Claudius Gorgus, najslávnejší muž, keď obvinil svoju manželku a zistilo sa, že hoci ju prichytil pri cudzoložstve, predsa si ju ponechal, bol odsúdený božským Severom za to, že sa dopustil kupliarstva, bez toho, aby sa proti nemu objavil nejaký žalobca.

29. Ak však cudzí človek po tom, čo bol obvinený, tvrdí, že manžel bol vinný zo svokrovania, nezmenšuje tým svoj vlastný zločin, ani nevystavuje manžela trestu.

30. Ak sa manžel a otec ženy dostavia súčasne s cieľom obžalovať ju, vzniká otázka, ktorému z nich má prétor dať prednosť? Lepší názor je, že manžel by mal mať právo na prednosť, pretože sa možno domnievať, že bude obžalobu stíhať s väčšou zlobou a mrzutosťou. To platí do takej miery, že aj v prípade, keď sa otec už dostavil a podal listiny obsahujúce obvinenie, ak manžel nebol nedbanlivý alebo sa neprevinil oneskorením, ale je sám pripravený predložiť obvinenie, predložiť dôkazy a posilniť ho, aby sa prípad pred sudcami ľahšie preukázal, treba povedať to isté.

31. Ale kedykoľvek sa iní, ktorí majú právo vzniesť obžalobu po manželovi a otcovi, poponáhľajú tak urobiť; v zákone sa uvádza, že ten, kto má právomoc vo veci, musí určiť, kto bude žalobcom.

23. Ten istý, O cudzoložstve, kniha II.

Preto, ak otec nepreukáže, že manžel je neslávne známy, alebo nepreukáže, že sa skôr spolčil so svojou manželkou, než že by ju skutočne chcel obviniť, musí dať miesto manželovi.

(1) Ten istý, Disputácie, kniha VIII.

Ak sa manžel dostavil a vzniesol obvinenie, lehota neplynie proti otcovi, aby mu zabránil v stíhaní; napriek tomu, kým jeden z nich nezačne stíhanie, lehota, bude plynúť proti obom; keď však manžel začne stíhanie, zostávajúca lehota neplynie proti osobe, ktorá tak nemôže urobiť. To možno povedať s ohľadom na každého, kto začne konanie proti cudzoložníkovi alebo cudzoložnici, pretože čas prestáva plynúť proti osobe, ktorá sa nestala predmetom obžaloby. To sa vzťahuje na manželov a otcov.

66. Právomoc podať obžalobu po manželovi a otcovi sa priznáva cudzím osobám, ktoré na to majú právo; po uplynutí šesťdesiatich dní sa totiž cudzím osobám priznávajú štyri mesiace, a to aj disponibilné.

67. Ak cudzinec ako prvý vzniesol obvinenie, vzniká otázka, či v prípade, že sa objaví manžel, môže mu byť dovolené obviniť ženu. Myslím si, že lepší názor je, že v tomto prípade by mal byť vypočutý manžel, ak sa nedopustil nedbanlivosti. Preto, aj keď obvinenie začala cudzia osoba a žena by mala byť oslobodená, manželovi

by sa napriek tomu malo povoliť obnoviť obvinenie; za predpokladu, že môže uviesť závažné dôvody, ktoré mu zabránili vzniesť ho predtým.

0. Julianus, Digesty, kniha LXXXVI.

Niet pochýb o tom, že žena, ktorú som vydatá, môže byť stíhaná za cudzoložstvo spáchané počas prvého manželstva, keďže v Juliánovom zákone o trestaní cudzoložstva je jasne stanovené, že ak sa konanie pre tento trestný čin vedie proti žene, ktorá je vdova, žalobca má možnosť vybrať si, či najprv obviní cudzoložníka alebo cudzoložnicu, podľa toho, čo uprednostní; ak je však žena vydatá, musí najprv stíhať cudzoložníka a potom ženu.

256. Papinianus, O cudzoložstve, kniha I.

Juliánsky zákon sa vzťahuje len na slobodné osoby, ktoré sa stali obeťami cudzoložstva alebo zhýralosti. Pokiaľ ide o otrokyne, možno sa ľahko odvolať na žalobu povolenú akvilejským zákonom, a to aj za ublíženie na zdraví, a pretoriánska žaloba za skazenie otrokyne sa neodmieta; takže osoba vinná z tohto zločinu neunikne z dôvodu viacnásobnosti žalôb.

23. Zákon promiskuitne a nesprávne označuje ten istý zločin pojmami zhýralosť a cudzoložstvo. Správne povedané, cudzoložstvo sa pácha len s vydatou ženou; tento názov bol prijatý z dôvodu, že dieťa bolo splodené iným ako manželom. Zhýralosť, ktorú Gréci nazývajú "skazenosť", sa pácha s pannou alebo vdovou.

24. Syn pod otcovskou kontrolou, ktorý je manželom, sa podľa tohto zákona neodlišuje od toho, ktorý je svojim vlastným pánom. Božský Hadrián v reskripte adresovanom Rosianovi Geminovi uviedol, že syn pod otcovskou kontrolou môže aj bez súhlasu svojho otca vzniesť obvinenie podľa tohto zákona.

25. Manžel, hoci už môže stíhať dve osoby za iný trestný čin, môže na základe svojho manželského práva obžalovať tretiu osobu, pretože tento prípad nie je zahrnutý medzi ostatné.

23. Marcianus, Institutes, kniha X.

Muž, ktorý uzavrie manželstvo so svojou vlastnou chránenkyňou v rozpore s dekrétom senátu, nie je legálne ženatý; a ten, kto bol jej poručníkom alebo kurátorom, môže byť stíhaný za cudzoložstvo, ak si vezme za

manželku dievča mladšie ako dvadsaťšesť rokov, ktoré mu nebolo zasnúbené alebo určené, alebo uvedené na tento účel v závete.

23. Marcianus v Druhej knihe o cudzoložstve od Papiniana uvádza, že spoločné obvinenie z incestu môže byť vznesené súčasne proti dvom dotknutým osobám.

23. Papinianus, O cudzoložstve, II. kniha.

Každý, kto vedome prepožičiava svoj dom, aby v ňom umožnil spáchanie zhýralosti alebo cudzoložstva s matkou, ktorá nie je jeho manželkou, alebo s mužom, alebo kto má majetkový prospech z cudzoložstva svojej manželky, bez ohľadu na to, aké je jeho postavenie, je potrestaný ako cudzoložník.

73. Je jasné, že pod pojmom "dom" sa rozumie každý druh obydli. 9. Ulpian, O cudzoložstve, kniha IV.

Každý, kto požičiava dom priateľovi, je tiež zodpovedný.

74. Ak niekto nabáda k páchaniu smilstva na poli alebo v kúpeľoch, treba ho zahrnúť pod zákon.

75. Keď sa však osoby zvyknú schádzať v nejakom dome s cieľom dohodnúť sa na spáchaní cudzoložstva, aj keď sa na tomto mieste nespáchal, predsa sa má za to, že majiteľ požičal svoj dom na spáchanie zhýralosti alebo cudzoložstva, pretože tieto trestné činy by sa neboli spáchali, keby sa tieto stretnutia nekonali.

0. Papinianus, O cudzoložstve, kniha II.

Matróna znamená nielen vydatú ženu, ale aj vdovu.

76. Ženy, ktoré požičiavajú svoje domy alebo dostali akúkoľvek náhradu za zhýralosť, ktorej sa dopustili, sú tiež zodpovedné podľa tohto oddielu zákona.

77. Žena, ktorá bezodplatne vystupuje ako prostitútka s cieľom vyhnúť sa trestu za cudzoložstvo alebo si prenajme jej služby na vystúpenie v divadle, môže byť obvinená a odsúdená za cudzoložstvo podľa dekrétu senátu.

(0) Ten istý, O cudzoložstve.

Vojak, ktorý sa skompromitoval so zvodcom svojej manželky, by mal byť oslobodený od prísahy a deportovaný.

23. Veľmi správne sa rozhodlo, že vojak, ktorý žije v konkubinate s dcérou svojej sestry, hoci to nie je manželstvo, bude podliehať trestu za cudzoložstvo.

24. Žena, ktorá je zaradená medzi osoby, ktoré sa dopustili cudzoložstva, nemôže byť obhajovaná na súde, kým je neprítomná.

25. Svokor, ktorý v písomnom obvinení podanom guvernérovi uviedol, že obvinil svoju nevestu z cudzoložstva, sa radšej vzdá obvinenia a získa jej veno. Vyvstáva otázka, či si myslíte, že by sa mal takýto režim povoliť. Odpoveď znela, že je veľmi nečestným príkladom, keď osoba po vznesení obvinenia proti svojej neveste chce od neho upustiť a zostane spokojná so ziskom získaným z jej vena, keďže manželstvo bolo rozvrátené vinou ženy. Preto nebude nespravodlivo zatracovaný ten, kto sa nehanbil uprednostniť zisk z vena pred pomstou cti svojho domu.

26. Je jasné, že každý, kto sa previnil cudzoložstvom, môže byť stíhaný do piatich rokov od spáchania zločinu, hoci by žena bola mŕtva.

27. Istý človek chcel obviniť ženu z cudzoložstva a žiadal, aby sa mu nezapočítali dni, ktoré prežil vo väzení. Ja, keď som s tým súhlasil, iný mi oponoval; a ak súhlasíš s jeho názorom, žiadam ťa, aby si mi po dôkladnom zvážení tejto otázky napísal. Odpoveď znela, že podmienky aj zámer zákona podporujú váš záver; bolo totiž rozhodnuté, že proti žalobcovi sa majú započítavať len disponibilné dni, teda tie, v ktorých môže splniť formality vyžadované obžalobou. Preto nepochybne, keď zastávate názor, že dni, počas ktorých bol žalobca vo väzení, sa nemajú započítavať medzi dni, ktoré sú k dispozícii, neexistuje žiadny dôvod na to, aby sa vášmu názoru odporovalo.

28. Šesťdesiat dní, ktoré sa počítajú ako dostupné a počas ktorých môže manžel vzniesť obvinenie, určite zahŕňa festivaly, za predpokladu, že žalobca má právomoc dostaviť sa k guvernérovi, pretože informácie mu môžu byť poskytnuté, aj keď nie je na súde. Ak však túto výsadu stratil, nebráni mu to v tom, aby podal sťažnosť sudcovi počas ostatných štyroch mesiacov.

29. Vystala otázka, či môže muž na základe práva manžela obžalovať ženu, ktorá mu bola zasnúbená a ktorú potom jej otec vydal za iného. Odpoveď bola, myslím, taká, že žalobca v takomto prípade začína nové konanie, keď chce vzniesť obvinenie z cudzoložstva, a to len z toho dôvodu, že dievča, ktoré mu bolo zasnúbené, dal potom jej otec za ženu inému.

30. Žena môže byť stíhaná za cudzoložstvo po smrti svojho manžela.

31. Má žena, ktorá žiada o odklad kvôli mladosti svojho syna, dostať ho od žalobcu, alebo má byť vypočutá? Odpovedal som: Zdá sa, že táto žena, ktorá ponúka vek svojho syna ako zámienku na vyhnutie sa zákonnému obvineniu, nemá oprávnenú obhajobu. Ved' obvinenie z cudzoložstva vznesené proti nej nepoškodzuje dieťa, keďže ona sama môže byť cudzoložnicou a dieťa má stále zosnulého za otca.

32. Keď som chcel obviniť z cudzoložstva ženu, ktorá po spáchaní trestného činu pokračovala v tom istom manželskom vzťahu, moje stanovisko bolo spochybnené. Pýtam sa, či bolo toto stanovisko správne. Odpoveď bola nasledovná: "Nemal si nevedieť, že počas manželstva, ktoré existovalo v čase, keď sa malo spáchať cudzoložstvo, nemohla byť žena stíhaná za cudzoložstvo a že počas tohto obdobia nemohol byť obvinený ani samotný cudzoložník."

33. Hoci sa môže tvrdiť, že žena sa vydala za toho, s kým je podozrivá zo spáchania cudzoložstva, nemôže byť obvinená skôr, ako bol cudzoložník odsúdený. V opačnom prípade by sa manželia, ktorí by chceli dosiahnuť anulovanie manželstiev, ktoré boli následne uzavreté, uchýľovali k tejto zámienke a tvrdili by, že ich manželky sa vydali za mužov, s ktorými spáchali cudzoložstvo.

34. Istá žena, keď sa dozvedela, že jej neprítomný manžel zomrel, vydala sa za iného a jej prvý manžel sa potom vrátil. Pýtam sa, čo sa má rozhodnúť v súvislosti s touto ženou? Odpoveď znela, že táto otázka je otázkou práva, a nie skutočnosti; ak totiž uplynul dlhý čas bez toho, aby bol vykonaný akýkoľvek dôkaz o zhýralosti, a žena sa na základe falošných chýrov a akoby oslobodená od svojho predchádzajúceho zväzku vydala druhýkrát v súlade so zákonom, ako je pravdepodobné, že bola oklamaná, a nemožno usúdiť, že sa dopustila niečoho, čo si zasluhuje trest. Ak sa však preukáže, že domnelá smrť jej manžela bola podnetom na to, aby sa vydala druhýkrát, keďže táto skutočnosť ovplyvnila jej čístopu, mala by byť potrestaná úmerne k charakteru trestného činu.

35. Oženil som sa so ženou obvinenou z cudzoložstva a hneď ako bola usvedčená, som sa jej zriekol. Pýtam sa, či by sa malo mať za to, že som poskytol príčinu rozchodu. Odpoveď znela, že keďže podľa juliánskeho zákona je zakázané ponechať si takúto manželku, je jasné, že by sa nemalo považovať za to, že si poskytol príčinu rozluky. Preto sa zákon bude uplatňovať rovnako, ako keby k rozvodu došlo vinou ženy.

23. Ulpián, O cudzoložstve, kniha II.

Tieto slová zákona, totiž: "Aby sa nikto vedome a podvodne nedopustil zhýralosti alebo cudzoložstva", sa vzťahujú tak na toho, kto to poradil, ako aj na toho, kto sa dopustil skutku zhýralosti alebo cudzoložstva.

79. Ten istý, O cudzoložstve, kniha II.

Ak sa cudzoložstva nedopustila manželka, ale konkubína, manžel ju nemôže ako takú obviňovať, pretože nie je jeho manželkou; napriek tomu mu zákon nezakazuje vzniesť obvinenie ako cudzia osoba, ak tým, že sa vydala za konkubínu, nestratila meno matróny, ako napríklad žena, ktorá bola konkubínou svojho patróna.

80. Je jasné, že bez ohľadu na to, či je žena zákonitou manželkou, alebo nie, jej manžel môže proti nej vzniesť obvinenie; Sextus Caecilius totiž uvádza, že tento zákon sa vzťahuje na všetky manželstvá; a cituje úryvok z Homéra, kde hovorí, že Atridy nie sú jediné, ktoré milujú svoje manželky.

81. Manžel môže svoju manželku stíhať za cudzoložstvo, keď sa ho dopustila verejne, hoci keby bola vdova, mohla by sa hýrenia dopustiť beztrestne.

82. Božský Severus a Antonín v jednom reskripte uviedli, že tento delikt možno stíhať aj v prípade zasnúbenej ženy, pretože jej nie je dovolené porušovať žiadne manželstvo, a to ani nádej na manželstvo.

83. Ak však ide o osobu, s ktorou bol spáchaný incest, alebo o ženu, ktorá je vedená ako manželka, ale v skutočnosti ňou predsa len nemôže byť, treba povedať, že manžel ju ako takú nemôže obviňovať, ale môže tak urobiť ako cudzinec.

84. Sudca, ktorý má jurisdikciu nad cudzoložstvom, musí mať pred očami a skúmať, či manžel, žijúc skromne, poskytol svojej manželke možnosť mať dobré mravy; lebo by sa považovalo za krajne nespravodlivé, keby manžel

vyžadoval od svojej manželky cudnosť, ktorú sám nepraktizuje. To síce môže odsúdiť manžela, ale nemôže poskytnúť kompenzáciu za vzájomný zločin, ak sa ho dopustili obe strany.

85. Ak chce niekto obviniť svoju manželku a tvrdí, že sa dopustila cudzoložstva, kým sa s ňou oženil, nemôže vzniesť obvinenie svojím právom ako manžel, pretože ona sa nedopustila cudzoložstva, kým bola za neho vydatá. To možno povedať aj v súvislosti s konkubínou, ktorú si muž, ktorý ju vydržoval, neskôr vzal za ženu; alebo v súvislosti s dcérou pod otcovským dohľadom, ku ktorej zväzku dal neskôr súhlas jej otec.

86. Ak by niekto otvorene obvinil svoju manželku, že spáchala cudzoložstvo, kým bola zajatcom v rukách nepriateľa, bolo by zhovievavejšie tvrdiť, že ju môže obviniť právom manžela; ale jej manžel ju nemôže stíhať za cudzoložstvo, ak utrpela násilie od nepriateľa. Z tohto dôvodu totiž nemožno nikoho, na kom bolo spáchané násilie, odsúdiť za cudzoložstvo alebo smilstvo.

87. Ak dievča, ktoré má menej ako dvanásť rokov, privedené do domu svojho manžela, spácha cudzoložstvo a potom s ním zostane, kým neprekročí tento vek a nezačne byť jeho manželkou; manžel ju nemôže obviniť z cudzoložstva z toho dôvodu, že sa ho dopustila pred dosiahnutím manželského veku; ale podľa reskriptu božského Severa, ktorý je uvedený vyššie, môže byť obvinená ako zasnúbená.

88. Ak by ženu, ktorá bola odvrhnutá, jej manžel potom vzal späť, nie preto, aby pokračovala v prvom manželstve, ale na základe iného, ktoré sa uskutočnilo, pozrime sa, či ju možno obviniť zo zločinu, ktorý spáchala počas prvého manželstva. Myslím si, že nemôže, pretože jej manžel tým, že ju vzal späť, odstránil všetky zločiny prvého manželstva.

89. To isté pravidlo treba prijať, ak chce obviniť zo smilstva ženu, ktorú si neskôr vzal za manželku; lebo je neskoro, keď svoje obvinenie zakladá na správaní, ktoré schválil tým, že si ju vzal za manželku.

1. Scaevola, Pravidlá, kniha IV.

Ten, kto pomocou, radou alebo podvodom spôsobí, že muž alebo žena, ktorí boli zaujatí pri cudzoložstve, budú prepustení, a to buď za zaplatenie peňazí, alebo na základe akejkoľvek dohody, bude potrestaný rovnakým trestom, aký sa ukladá odsúdeným za zločin kupliarstva.

(256) Ak manžel s cieľom očierniť svoju manželku jej poskytne cudzoložníka, aby ich mohol prichytiť, manžel aj manželka sú vinní zo zločinu cudzoložstva podľa dekrétu senátu vydaného s odkazom na túto tému.

(257) V prvom rade manžel alebo otec, ktorý má dcéru pod svojou kontrolou, smie vzniesť obvinenie do šesťdesiatich dní od rozvodu, pričom oprávnenie na to sa v tejto lehote nepriznáva nikomu inému a po jej uplynutí sa na želanie jednej zo strán neprihliada.

(258) Tí, ktorí žalujú z práva manžela, nie sú zbavení rizika falošného obvinenia.

23. Ulpián, O cudzoložstve, kniha II.

Ak je manžel sudcom, otec ho môže predbehnúť pri vznesení obvinenia, ale nie je potrebné, aby tak urobil. Pomponius si myslí, že by malo platiť, že pokiaľ si manžel zachováva svoj úrad, malo by sa zabrániť žalobe zo strany otca, aby sa manželovi neodňalo právo, na ktoré má tiež nárok. Preto šesťdesiat dní neplynie proti otcovi, keďže nemôže podať žalobu.

23. V siedmom oddiele juliánskeho zákona s odkazom na cudzoložstvo sa ustanovuje, že nikto nemôže zahrnúť do počtu obvinených osôb nikoho, kto je neprítomný na služobnej ceste pre štát, bez toho, aby sa rozsudok stal neplatným. Nezdá sa totiž spravodlivé, aby medzi obvinených bola zaradená osoba, ktorá je neprítomná na štátnych služobných cestách, keď je v štátnom zamestnaní.

24. Je potrebné dodať: "bez toho, aby sa rozsudok stal neplatným". Ak by však niekto bol neprítomný vo verejnej záležitosti s cieľom vyhnúť sa trestnému stíhaniu, táto zámienka mu neprinesie žiadnu výhodu.

25. Ak je však prítomný niekto, kto sa aj tak považuje za neprítomného, napríklad osoba, ktorá patrí k nočnej stráži alebo ktorá slúži ako vojak v mestských táborech, treba povedať, že nemôže byť obvinený, pretože nie je nútený obťažovať sa dostavením.

26. Vo všeobecnosti treba zastávať názor, že ospravedliteľná je len neprítomnosť tých, ktorí sa nachádzajú v inej provincii krajiny, ako je tá, v ktorej sú obvinení. Preto ak sa niekto dopustí cudzoložstva v provincii, v ktorej je zamestnaný, môže tam byť obvinený, pokiaľ nejde o osobu, nad ktorou guvernér nemá právomoc.

27. Ak otec a manžel neobvinia ženu do šesťdesiatich dní, začne čas okamžite plynúť v prospech cudzinca? Pomponius si myslí, že cudzincovi možno povoliť vzniesť obvinenie hneď, ako to ostatní odmietli urobiť. Myslím si, že jeho názor by sa mal prijať, pretože ešte rozhodneji možno povedať, že ten, kto vyhlásil, že obžalobu nepodá, by nemal byť potom vypočutý.

28. Juliánsky zákon týkajúci sa cudzoložstva zakazuje najmä obžalobu zo strany niektorých osôb, ako napríklad zo strany maloletého vo veku dvadsaťpäť rokov, pretože za spôsobilého sa nepovažuje žalobca, ktorý ešte nedosiahol zrelý vek. Je to správne, ak nestíha ujmu na vlastnom manželstve. Ak však chce obhájiť česť vlastného manželstva, hoci môže vzniesť obžalobu právom cudzieho človeka, predsa len by mal byť vypočutý; žiaden predpis by totiž nemal brániť tomu, kto mstí vlastnú ujmu. A naozaj, ak sa podnietený horlivosťou mladosti alebo zapálený zápalom zrelosti ponáhľa vzniesť obvinenie, trest za zlomyseľné obvinenie sa naňho neponáhľa. Mladistvým vo veku dvadsaťpäť rokov rozumieme toho, kto má dvadsaťpäť rokov.

29. O premlčaní, ktoré sa zvykne zaviesť proti osobám, ktoré vznášajú obvinenie z cudzoložstva, sa zvyčajne hovorí skôr, ako sa inkriminovaná strana zaradí do počtu obvinených, ale keď sa tak raz stane, nemôže sa dovolávať premlčania.

30. Ak žena zostáva vo vdovskom stave, žalobca má právo začať s ktoroukoľvek stranou, ktorú chce, s cudzoložníkom alebo cudzoložnicou.

31. Ak niekto obviní cudzoložníka a cudzoložnicu súčasne, obvinenie je neplatné a môže začať znova s ktoroukoľvek stranou, ktorú si vyberie, rovnako ako keby neobvinil ani jednu z nich, pretože prvé obvinenie nemá platnosť ani účinok.

(1) Ten istý, O cudzoložstve, kniha I.

Ktokoľvek, kto svojej manželke doručil oznámenie o odmietnutí, môže jej tiež oznámiť, aby sa nevydávala za Seia, a ak jej to oznámil, môže s ňou začať.

4. Ten istý, O juliánskom práve týkajúcom sa cudzoložstva, kniha II.

Čo máme rozumieť pod pojmom "oznámiť"? Znamená žiadosť na súd, alebo len obyčajné oznámenie? Myslím si, že ak sa nepodáva žiadosť na súd, stačí, ak oznámi, že sa chystá podať obžalobu pre cudzoložstvo.

6. Čo by sa teda malo urobiť, ak nepodal oznámenie, ale podal písomné obvinenie skôr, ako sa žena znovu vydala; a ona by sa mala vydať, či o tejto skutočnosti vedel, alebo nevedel? Myslím si, že by sa nemala považovať za oznámenú, a preto s ňou žalobca nemôže začať.

7. Ale čo ak jej len oznámil, že sa nemá vydávať, ale nedodal prečo; má sa považovať za legálne vydatú? Lepší názor je, zastávať názor, že oznámenie zrejme vyhradzuje voľbu žalobcovi, ktorý vznáša obvinenie. Preto ak v oznámení spomenie trestný čin cudzoložstva, aj keď neuviedol meno sudcu, myslíme si, že žena môže byť obvinená, rovnako ako keby bolo oznámenie doručené.

8. Aký by však bol výsledok, ak by v oznámení bolo konkrétne uvedené, s kým sa dopustila cudzoložstva, a žalobca by ju chcel neskôr obviňovať z cudzoložstva s niekým iným? Lepší názor je, že by nemal byť vypočutý, pretože nepodáva obžalobu pre trestný čin uvedený v oznámení.

9. Ak však podá oznámenie prostredníctvom zástupcu, myslím si, že môže vzniesť obvinenie, ak si to želá; a že oznámenie prostredníctvom zástupcu bude postačujúce.

10. Ak teda podá oznámenie prostredníctvom svojho správcu, to znamená, ak pán podá oznámenie prostredníctvom svojho otroka, bude platné.

11. Vzniká otázka, či môže jedna osoba stíhať cudzoložnicu a iná cudzoložníka; takže hoci obaja nemôžu byť stíhaní súčasne tou istou osobou, každý z nich môže byť obvinený inou osobou. Nie je rozumné prijať názor, že stíhať možno rôznych obvinených, pretože ak by sa žena vydala skôr, než by jej to bolo oznámené, nemôže byť obvinená ako prvá; musí teda počkať na rozhodnutie, ktoré sa vydá vo vzťahu k cudzoložníkovi. Ak by bol oslobodený, žena získa svoj prípad prostredníctvom neho a nemôže byť potom obvinená. Ak by bol odsúdený, ona nebude z tohto dôvodu odsúdená, ale môže svoj prípad obhájiť a možno ho získať buď vďaka priazni, spravodlivosti alebo pomoci zákona. Veď čo ak by cudzoložníka utláčalo úsilie nepriateľa alebo falošné svedectvo, alebo by ho pred súdom premohli podvrhnutí svedkovia, alebo by sa buď nechcel, alebo nemohol odvolať, a žena by po získaní spravodlivého sudcu bránila svoju čistotu?

12. Ale ak cudzoložník, skôr než bol odsúdený,

0. Macer, O verejných obžalobách, kniha I.

Alebo skôr, ako bolo proti nemu vznesené obvinenie,

(1) Ulpianus, O juliánskom práve týkajúcom sa cudzoložstva, kniha II.

Ak by zomrel, bolo rozhodnuté, že aj keby bol mŕtvy, žena by mohla byť obvinená bez toho, aby sa mohla odvolávať na výnimku.

0. Ak by však nie smrť, ale nejaký trest, ktorý mu bol uložený, odstránil obžalovaného, hovoríme, že žena môže byť stále obžalovaná.

1. Ak v čase, keď sa vybrala osoba, ktorá má byť stíhaná, cudzoložnica nebola vydatá, ale bola vydatá, keď bol cudzoložník oslobodený, treba povedať, že aj keby bol cudzoložník oslobodený, stále by mohla byť obvinená, pretože v čase, keď sa vybrala osoba, ktorá má byť stíhaná ako prvá, nebola vydatá.

2. Ak by bol cudzoložník oslobodený, vydatá žena nemôže byť obvinená ani osobou, ktorá cudzoložníka stíhala a bola porazená, ani nemôže byť obvinená nikým iným. Preto ak by sa žalobca spolčil s cudzoložníkom a ten by bol oslobodený, robí vydatú ženu bezpečnou pred trestným stíhaním, ktoré by vzniesol ktokoľvek. Je jasné, že môže byť obvinená, ak by prestala byť vydatá, pretože zákon chráni ženu len dovtedy, kým je vydatá.

0. Papinianus, O cudzoložstve, kniha I.

Otcovi sa priznáva právo zabiť muža, ktorý sa dopustí cudzoložstva s jeho dcérou, kým je pod jeho dohľadom. Žiadny iný príbuzný to teda nemôže urobiť legálne, ani syn pod otcovou kontrolou, ktorý je ocom, to nemôže urobiť beztrestne.

(23) Ulpian, O cudzoložstve, kniha I,

Preto sa stáva, že ani otec, ani starý otec nemôžu cudzoložníka zabiť. Nie je to bezdôvodné, pretože nemožno mať za to, že má pod kontrolou niekoho, kto nemá pod kontrolou seba samého.

23. Papinianus, O cudzoložstve, kniha I.

V tomto zákone sa prirodzený otec nerozlišuje od adoptívneho otca.

23. Pri obvinení svojej dcéry, ktorá je vdovou, nemá otec právo na prednosť.

24. Právo zabiť cudzoložníka sa priznáva otcovi v jeho vlastnom dome, aj keď tam jeho dcéra nebýva, alebo v dome jeho zaťa. Pod domom treba rozumieť bydlisko, ako je to v kornelskom zákone, ktorý sa týka zranení.

25. Kto však môže cudzoložníka zabiť, má oveľa väčšie právo zaobchádzať s ním s opovrhnutím.

26. Preto otec, a nie manžel, má právo zabiť ženu a každého cudzoložníka; a to z toho dôvodu, že otcovská náklonnosť sa vo všeobecnosti stará o záujmy detí, ale horlivosť a prudkosť manžela, ktorý rozhoduje príliš rýchlo, treba obmedziť.

(23) Ulpian, O cudzoložstve, kniha I.

To, čo hovorí zákon, teda: "Ak nájde muža, ktorý cudzoloží s jeho dcérou," sa nezdá byť zbytočné; znamená to totiž, že otec má mať túto právomoc len vtedy, keď prekvapí svoju dcéru pri samotnom čine cudzoložstva. Tento názor prijíma aj Labeo; a Pomponius hovorí, že muž musí byť zabitý pri samotnom vykonávaní sexuálneho aktu. To je to, čo Solón a Dracho myslia slovami "epv?".

256. Otcovi stačí, aby jeho dcéra podliehala jeho moci v čase, keď zabije cudzoložníka, hoci ním nemusela byť v čase, keď ju dával za ženu; predpokladajme totiž, že potom sa dostala pod jeho kontrolu.

257. Preto otec nesmie zabiť strany, kdekoľvek ich prekvapí, ale len vo svojom dome alebo v dome svojho zaťa. Dôvodom je, že zákonodarca sa domnieval, že ujma je väčšia tam, kde dcéra spôsobila, že cudzoložník bol uvedený do domu jej otca alebo jej manžela.

258. Ak však jej otec žije inde a má iný dom, v ktorom nebýva, a prekvapí tam svoju dcéru, nemôže ju zabiť.

259. Tam, kde zákon hovorí: "Svoju dcéru môže zabiť hneď"; treba to chápať tak, že keď dnes zabil cudzoložníka, nemôže si vyhradiť, že svoju dcéru zabije neskôr; mal by totiž zabiť oboch jedným úderom a jedným útokom a byť zapálený rovnakou nevôľou voči obom. Ak by sa však jeho dcéra bez akéhokoľvek úmyslu z jeho strany dala na útek, zatiaľ čo on zabíja cudzoložníka, a o niekoľko hodín neskôr by ju chytil a usmrtil jej otec, ktorý ju prenasledoval, bude sa mať za to, že ju zabil okamžite.

(1) Macer, Verejné žaloby, kniha I.

Manželovi je tiež dovolené zabiť muža, ktorý sa dopustil cudzoložstva s jeho manželkou, ale nie každého bez rozdielu, ako je to v prípade otca; v tomto zákone sa totiž ustanovuje, že manžel môže zabiť cudzoložníka, ak ho prekvapí v jeho vlastnom dome, ale nie ak ho prekvapí v dome jeho svokra; ani ak bol predtým pandúrom; alebo vykonával povolanie mukla tým, že tancoval alebo spieval na javisku; alebo bol odsúdený v trestnom konaní a neboli mu obnovené občianske práva; alebo je slobodným mužom manžela alebo manželky, alebo otca alebo matky, alebo syna alebo dcéry niektorého z nich; nezáleží ani na tom, či patril výlučne jednej z vyššie uvedených osôb, alebo dlhoval služby dvom spoločným patrónom, alebo bol otrokom.

13. Ustanovuje sa tiež, že manžel, ktorý zabil niektorého z nich, musí svoju manželku bezodkladne prepustiť.

14. Mnohé authority sa domnievajú, že nie je rozdiel v tom, či je manžel vlastným pánom, alebo synom pod otcovskou kontrolou.

15. S ohľadom na obe strany sa v súlade s duchom zákona vynára otázka, či otec môže zabiť sudcu; a tiež v prípade, že jeho dcéra má zlú povest' alebo bola nezákonne vydatá, či si otec alebo manžel ešte zachová svoje právo; a čo sa má urobiť, ak je manžel pandúrom alebo je z toho či onoho dôvodu poznačený hanbou. Správne možno konštatovať, že právo zabiť majú tí, ktorí môžu vzniesť obvinenie ako otec alebo manžel.

(1) Ulpián, O juliánskom práve týkajúcom sa cudzoložstva, kniha II.

V piatom oddiele juliánskeho zákona je to stanovené takto: "Že ak manžel prekvapil cudzoložníka so svojou manželkou a buď ho nechce, alebo nemôže zabiť, môže ho zadržať najviac dvadsať po sebe nasledujúcich hodín vo dne a v noci, aby získal dôkazy o zločine a využil svoje právo bez toho, aby ho ohrozil."

0. Myslím si, že to, čo bolo uvedené v súvislosti s manželom, by sa malo dodržiavať, pokiaľ ide o otca.

1. Aj keby manžel nemal cudzoložníka prekvapiť vo svojom dome, môže ho zadržať.

2. Ak však cudzoložníka hneď prepustí, nemôže ho priviesť späť.

3. Čo treba urobiť, ak utečie; možno ho priviesť späť a držať ho dvadsať hodín pod strážou? Myslím si, že je lepšie zastávať názor, že ho možno priviesť späť a strážiť ho za účelom získania dôkazov.

4. Nasledujúca veta: "Za účelom získania dôkazov o trestnom čine" znamená, že môže predviesť svedkov, ktorí potom dosvedčia, že páchatel bol prichytený pri cudzoložstve.

15. Same, Disputácie, kniha III.

Žena nemôže byť obvinená z cudzoložstva počas manželstva nikým, kto okrem manžela smie vzniesť obvinenie; cudzí človek by totiž nemal obťažovať manželku, ktorú jej manžel schválil, a rušiť pokojné manželstvo, ak predtým neobvinil manžela z kupliarstva.

16. Keď sa však obvinenia vzdal manžel, je vhodné, aby ho vzniesol niekto iný.

0. Ten istý, O cudzoložstve, kniha III.

17. Keď žalobca žiada, aby bol otrok obvinený z cudzoložstva podrobený mučeniu, bez ohľadu na to, či on sám chce byť prítomný, alebo nie, sudcovia musia nariadiť, aby bol otrok ocenený; a keď sa tak stane, musia nariadiť, aby ten, kto otroka odsúdil ako vinného, zaplatil zainteresovanej strane sumu ocenenia a ešte toľko, koľko je potrebné.

0. Uvažujme však o tom, komu sa má táto pokuta zaplatiť, keďže zákon spomína zainteresovanú stranu. Takouto osobou je teda dobromyseľný kupujúci; a hoci mohol kúpiť otroka od niekoho, kto nie je jeho vlastníkom, môžeme správne povedať, že je zainteresovanou stranou.

1. Urobíme dobre, ak do tej istej kategórie zahrnieme aj toho, kto dostal majetok do zálohu; je totiž v jeho záujme, aby nedošlo k mučeniu.

2. Ak však užívacie právo k otrokovi patrí inému, jeho ocenená hodnota by sa mala rozdeliť medzi vlastníka a užívateľa.

3. Ak je otrok v spoločnom vlastníctve viacerých osôb, jeho odhadnutá hodnota by sa mala rozdeliť medzi ne.

4. Ak je slobodný človek, o ktorom sa predpokladá, že je otrokom, mučený z dôvodu, že sám nevie o svojom stave, Caecilius je toho názoru, že má právo na prétorskú žalobu proti osobe, ktorá ho falošne obvinila, aby nezostal nepotrešaný za to, že podrobil slobodného človeka mučeniu, ako keby bol otrokom.

5. Zákon nariaďuje, aby sa mučenie uplatňovalo na otrokoch mužského alebo ženského pohlavia obžalovaného muža alebo ženy, alebo na otrokoch rodičov jedného z nich; ak spomínaných otrokov dali obžalovanému jeho rodičia pre vlastnú potrebu. Božský Hadrián v reskripte adresovanom Kornéliovi Latianusovi uviedol, že otrokov cudzincov treba mučiť.

6. Obvinený muž a obvinená žena, ich patróni a osoba, ktorá vzniesla obvinenie, majú byť prítomní pri mučení a patrónom sa udeľuje právomoc vypočúvať.

7. Ešte viac sa odporúča, aby bol mučený otrok, v ktorom mala obvinená osoba užívacie právo, pretože hoci v skutočnosti nebol jeho otrokom, stále sa má za to, že bol v služobnom pomere; vo všetkom, čo sa týka mučenia, totiž nejde ani tak o otázku vlastníctva, ako o skutočnosť služby.

8. Ak teda otrok patriaci inému slúži obvinenému v dobrej viere, každý uzná, že ho možno vypočúvať, pričom sa podrobí mučeniu.

9. Ak však ide o otroka, ktorý má nárok na slobodu na základe podmienok dôvery alebo ktorý očakáva, že bude slobodný po splnení podmienky, je lepší názor, že ho možno mučiť.

10. Zákon nariaďuje, aby sa otroci, ktorí boli týmto spôsobom vystavení mučeniu, stali verejným majetkom; preto konfiškujem časť otroka, ktorý je v spoločnom vlastníctve, a samotné vlastníctvo toho, v ktorom iný požíva užívacie právo; a ak má obvinený len užívacie právo, lepší názor je, že užívacie právo začína patriť vláde; nekoniškujem však otroka, ktorý je majetkom iného. Dôvodom konfiškácie otrokov je to, že môžu bez strachu povedať pravdu; zatiaľ čo ak by sa obávali, že sa opäť dostanú do moci obvinených osôb, mohli by sa pod vplyvom mučenia stať neobľomnými.

11. Nekoniškujú sa však pred tým, ako sú podrobení mučeniu.

12. Aj keby všetko popreli, napriek tomu budú skonfiškovaní. Dôvod je ten istý, ako aj to, aby sa im zabránilo v nádeji, že sa opäť dostanú pod kontrolu svojich pánov, ak by zapierali s očakávaním, že budú odmenení za vytrvalosť vo vypovedaní nepravdy.

13. Aj otroci žalobcu sú konfiškovaní, ak sú vystavení mučeniu. Lebo otrokov tohto druhu treba odobrať ich pánom, aby im zabránili klamať, ale tí cudzí nemajú nikoho, komu by sa zapáčili.

14. Keď je obvinená strana oboch pohlaví oslobodená, zákon ustanovuje, že ak by otroci zomreli, sudcovia odhadnú stratu podľa toho, akú mali hodnotu pred mučením; a ak žijú, na sumu úmernú škode, ktorú im spôsobili alebo spôsobili.

15. Treba poznamenať, že v deviatom oddiele sa ustanovuje, že ak je otrok obvinený z cudzoložstva a žalobca si neželá, aby bol vystavený mučeniu, zákon nariaďuje vyplatiť jeho pánovi dvojnásobok jeho hodnoty; ide však o jednoduchú náhradu škody.

(23) Marcianus, O verejných žalobách, kniha I.

Všetko, čo môže byť v týchto rôznych prípadoch splatné, možno vymáhať osobnou žalobou odvodenou od zákona.

23. Ulpianus, O cudzoložstve, kniha IV.

Zákon trestá kupliarstvo manžela, ktorý si ponechá manželku po tom, čo bola prekvapená cudzoložstvom, a cudzoložníkovi dovoľí odísť. Manžel by sa totiž mal hnevať na svoju manželku, ktorá porušila manželský sľub, a mal by byť potrestaný aj vtedy, keď sa nemôže ospravedlniť za svoju nevedomosť alebo zakryť svoju ľahostajnosť pod zámienkou, že jeho informácie sú neuveriteľné. Preto zákon hovorí, že "dovoľí odísť cudzoložnici prekvapenej v jeho dome", lebo chce potrestať manžela, ktorý ju pristihol pri takomto hanebnom čine.

(23) Keď zákon hovorí, že každý, kto sa ožení so ženou, ktorá bola usvedčená z cudzoložstva, bude právne zodpovedný, pozrime sa, či sa to vzťahuje na smilstvo? Lepší názor je, že sa to týka, lebo ak by bola žena odsúdená z akéhokoľvek iného dôvodu podľa tohto zákona, mohla by sa beztrestne vydatť.

(24) Trestá sa aj ten, kto prijme peniaze za smilstvo, ktoré odhalil, a nie je rozdiel, či ich dostane sám manžel alebo niekto iný, lebo potrestaný má byť ten, kto prijme náhradu za zatajenie vedomosti o smilstve. Zákon sa však nevzťahuje na toho, kto zachováva tajomstvo bezodplatne.

(25) Kto má z cudzoložstva svojej manželky majetkový prospech, má byť potrestaný; veď ten, kto koná ako kupliar svojej manželky, sa nedopúšťa bezvýznamného priestupku.

(26) O mužovi, ktorý dostane niečo za cudzoložstvo svojej manželky, sa má za to, že to dostal, aby mohla cudzoložiť; a bez ohľadu na to, či to získal často alebo len raz, nemal by byť oslobodený od trestu. Správne sa hovorí, že z cudzoložstva svojej manželky má prospech ten, kto niečo prijme, aby jej bolo umožnené zhýrať sa, ako to robia prostitútky. Ak však dovoľí svojej manželke spáchať trestný čin nie z dôvodu zisku, ale z nedbanlivosti, vlastnou vinou, určitým stupňom ľahostajnosti alebo prílišnou dôverčivosťou, má sa za to, že sa ocitol mimo zákona.

(27) Delenie šiestich mesiacov sa vykonáva takto: v prípade vydatej ženy sa čas počíta odo dňa rozvodu; v prípade vdovy odo dňa, keď bol trestný čin spáchaný. Zdá sa, že to naznačuje reskript adresovaný konzulom Tertyllovi a Maximovi. Okrem toho, ak od rozvodu uplynulo šesťdesiat dní a odo dňa spáchania trestného činu uplynula lehota piatich rokov, treba povedať, že žena nemôže byť obvinená; takže keď sa poskytne šesť disponibilných mesiacov, treba to chápať tak, že obvinenie, ktoré zaniklo nepretržitým päťročným obdobím, nemôže byť obnovené.

(28) Zákonodarca mal na mysli, aby sa táto päťročná lehota dodržala, ak bol niektorý z obžalovaných obvinený zo smilstva, cudzoložstva alebo kupliarstva. Čo by sa teda malo urobiť, ak by sa ako obhajoba uvádzal iný trestný čin odvodený od juliánskeho práva, ako v prípade tých, ktorí požičiavajú svoje domy na účely smilstva, a iných im podobných? Lepší názor je, že všetky trestné činy obsiahnuté v juliánskom zákone sa predpisujú po uplynutí piatich rokov.

(29) Okrem toho sa päť rokov musí počítať odo dňa, keď bol trestný čin spáchaný, do dňa, keď bola strana stíhaná, a nie do dňa, keď bol rozsudok za cudzoložstvo vykonaný.

(30) V dekréte senátu sa tiež doplnilo, že ak by toho istého obžalovaného stíhalo viacero osôb, treba sa odvolávať na dátum informácie toho, kto na stíhaní zotrval; aby sa ten, kto vznesie obvinenie, mohol spoľahnúť na svoju vlastnú informáciu, a nie na informácie ostatných.

(31) Niet pochyb o tom, že každý, kto sa dopustil smilstva prostredníctvom násilia použitého voči danému mužovi alebo žene, môže byť stíhaný bez odkazu na vyššie uvedenú lehodu piatich rokov; nie je totiž pochyb o tom, že sa dopustil trestného činu násilia.

0. Paulus, O cudzoložstve, kniha I.

Otec nemôže stíhať bez toho, aby sa vystavil riziku falošného obvinenia.

26. Šesťdesiat dní sa počíta od rozvodu a v šesťdesiatke je zahrnutá aj samotná šesťdesiatka.

23. Ten istý, O cudzoložstve, kniha II.

Lehota piatich rokov sa má počítať nepretržite, a nie iba počítaním disponibilných dní. Ako však treba postupovať, ak bola žena obvinená ako prvá, a keďže cudzoložník nemohol byť stíhaný súčasne, keďže sa prípad predĺžil na dlhší čas, mala by uplynúť päťročná lehota? Čo ak ten, kto začal trestné stíhanie v lehote piatich rokov, ho nedotiahol do konca alebo sa previnil a iný by chcel pokračovať po uplynutí piatich rokov? Je spravodlivé odpočítať od piatich rokov čas, ktorý sa spotreboval na predchádzajúce trestné stíhanie.

0. Macer, O verejných obžalobách, kniha I.

Nezáleží na tom, či otec zabije svoju dcéru prekvapenú cudzoložstvom ako prvú, alebo nie, za predpokladu, že zabije obe vinné strany; ak totiž zabije len jednu z nich, bude zodpovedný podľa Korneliovho zákona. Ak však zabije jednu z nich a druhú zraní, nie je podľa podmienok zákona oslobodený; božský Marcus a Commodus však v reskripte uviedli, že by mal byť beztretný, a to z toho dôvodu, že hoci cudzoložník bol zabitý a žena prežila po tom, čo jej otec spôsobil vážne zranenia, zachránila sa skôr náhodou, a nie úmyselne; zákon totiž vyžaduje, aby sa voči všetkým, ktorí boli prichytení pri cudzoložstve, prejavilo rovnaké rozhorčenie a rovnaká prísnosť.

0. Ak si manžel vybral jedného z dvoch vinníkov, ktorí sa previnili cudzoložstvom, nemôže obviniť druhého skôr, než sa skončí prvý prípad; pretože dve osoby nemôžu byť obvinené tou istou osobou súčasne. Napriek tomu prokurátorovi pri konaní proti cudzoložníkovi alebo cudzoložnici nič nebráni, aby obvinil aj toho, kto na tento účel požičal svoj dom, alebo poradil, aby sa obvinenie potlačilo zaplatením peňazí.

(788529152) Marcianus, Verejné obžaloby, kniha I.

Ak niekto tvrdí, že jeho otrok spáchal cudzoložstvo so ženou, ktorú mal za manželku, božský Pius v reskripte uviedol, že musí obviniť ženu skôr, ako vystaví svojho otroka mučeniu na jej škodu.

30. Ak by niekto nenechal cudzoložníka odísť, ale ho zadržiava, ako napríklad svojho syna, obvineného z cudzoložstva s macochou, alebo svojho slobodného muža, alebo otroka obvineného s jeho ženou, je vinný podľa ducha, ale nie podľa litery zákona. Žena, ktorá je zadržaná, však musí byť potrestaná. Ak by ju však po vyhnaní mal priviesť späť, nie je vinný podľa prísnej konštrukcie zákona, ale aj tak ho treba považovať za zodpovedného, aby sa vyhol spáchaniu podvodu.

31. Ak žena dostane odmenu za cudzoložstvo, ktorého sa dopustil jej manžel, bude potrestaná ako cudzoložnica podľa juliánskeho zákona.

31. Modestinus, Pravidlá, kniha I.

Smilstva sa dopúšťa ten, kto si ponecháva slobodnú ženu za účelom spolužitia s ňou, ale nie s úmyslom vziať si ju za manželku, samozrejme, s výnimkou konkubíny.

1. Cudzoložstvo sa pácha s vydatou ženou; smilstvo s vdovou, pannou alebo chlapcom.

35. Tá istá kniha, Pravidlá, kniha VIII.

Tomu, kto chce vzniesť obvinenie z cudzoložstva a pomýli sa v informácii, nie je zakázané ju opraviť; za predpokladu, že neuplynul čas, ktorým právo na konanie zaniklo.

2. Papinianus, Otázky, kniha III.

Ak sa maloletý dopustí cudzoložstva, bude zodpovedný podľa juliánskeho práva, pretože zločin tohto druhu možno spáchať po dosiahnutí pohlavnej dospelosti.

3. Ten istý, Otázky, kniha V.

Bolo rozhodnuté, že syn pod otcovským dohľadom môže bez súhlasu otca obviniť svoju manželku z cudzoložstva vo verejnom konaní, pretože sa mstí za vlastné utrpenie.

(1) Ten istý, Otázky, kniha XXXII.

Ak sa cudzoložstvo spácha súčasne s incestom, napríklad s nevlastnou dcérou, nevestou alebo macochou, potrestá sa aj žena, lebo k tomu dôjde aj tam, kde sa cudzoložstvo nespáchovalo.

4. Keď sa smilstvo spácha s dcérou sestry, nemalo by sa zväžiť, či trest za cudzoložstvo bude pre muža dostatočný? V tomto prípade sa stáva, že bol spáchaný dvojité zločin, pretože je veľký rozdiel, keď sa nezákonné manželstvo uzavrie omylom a keď sa spojí pohrdanie zákonom a urážka krvi.

5. Preto žena musí podstúpiť rovnaký trest ako muž, keď sa dopustila incestu zakázaného zákonom národov; ak totiž ide len o dodržiavanie nášho zákona, nebude zodpovedná za zločin incestu.

6. Niekedy sa však v prípade mužov trestný čin incestu, hoci je svojou povahou závažnejší, zvyčajne posudzuje miernejšie ako trestný čin cudzoložstva; za predpokladu, že incest bol spáchaný nezákonným manželstvom.

7. Napokon cisárski bratia zbavili Klaudiu zodpovednosti za zločin incestu vzhľadom na jej vek, ale nariadili, aby sa nezákonný zväzok prerušil; hoci inak zločin cudzoložstva, ak bol spáchaný po dosiahnutí pohlavnej dospelosti, nie je ospravedlniteľný vzhľadom na vek. Vyššie sa totiž uvádza, že ženy, ktoré sa mýlia s ohľadom na zákon, nie sú zodpovedné za zločin incestu; keď sa však dopustia cudzoložstva, nemôžu mať ospravedlnenie.

8. Tí istí cisári v reskripte uviedli, že po rozvoде, ktorý nevlastný syn získal v dobrej viere od svojej nevlastnej matky, sa obvinenie z incestu nemá pripustiť.

9. V Reskripte Polliovi tiež uviedli: "Krvismilné manželstvá sa zvyčajne nepotvrdzujú, a preto ak niekto odstúpi od takéhoto manželstva, odpustíme trest za minulý priestupok, ak vinník ešte nebol stíhaný."

10. Okrem toho sa incest spáchaný nezákonným manželstvom zvyčajne ospravedľuje z dôvodu pohlavia alebo veku, alebo dokonca po rozluke, ak sa uskutoční v dobrej viere a tvrdí sa omyl; a tým ľahšie, ak sa neobjaví nikto, kto by ho stíhal.

11. Cisár Marcus Antoninus a jeho syn Commodus v reskripte uviedli, že ak manžel, poháňaný násilím svojho žiaľu, zabije svoju manželku prekvapenú pri cudzoložstve, nebude podliehať trestu, ktorý kornelský zákon ukladá vrahom; božský Pius totiž v reskripte adresovanom Appolloniovi uviedol nasledujúce výroky: "Ak niekto nepopiera, že zabil svoju manželku, ktorú zaskočil pri cudzoložstve, môže byť oslobodený od krajného trestu, pretože je veľmi ťažké potlačiť oprávnený smútok; ale pretože urobil viac, než mal, aby sa pomstil, musí byť potrestaný. Preto, ak je nižšieho postavenia, postačí, ak ho odsúdia na doživotné ťažké práce; a ak je vyššieho postavenia, odsunú ho na ostrov."

12. Slobodník nemá ľahko právo útočiť na povesť svojho patróna, ale ak ho chce obviniť z cudzoložstva právom manžela, malo by mu to byť dovolené, rovnako ako keby utrpel nejakú inú krutú ujmu. Ak však patrón patrí k tým, ktorí, ak sú pri spáchaní tohto zločinu prekvapení, môžu byť zabití iným, a ak je pristihnutý pri cudzoložstve so svojou manželkou, treba zvážiť, či ho môže slobodník beztrestne zabiť. Zdá sa nám to dosť tvrdé, lebo povesť, oveľa viac ako život, by sa mala rešpektovať.

13. Každý, kto zastáva čestné postavenie alebo úrad vo verejnej službe, môže byť stíhaný, ale obvinenie sa odloží; a ak poskytne záruku, že sa dostaví, prípad sa odloží do uplynutia jeho funkčného obdobia. Toto uviedol Tiberius Caesar v reskripte.

5. Ten istý, Názory, kniha XV.

Rozhodnutie guvernéra istej provincie bolo, že istá žena bola znásilnená. Rozhodol som, že nie je zodpovedná podľa juliánskeho zákona týkajúceho sa cudzoložstva; hoci z dôvodu ochrany jej skromnosti jej bolo zabránené, aby okamžite informovala svojho manžela o ujme, ktorú utrpela.

- (1) Aj po tom, čo sa žena vydala druhýkrát, hoci jej prvý manžel nemusel byť stíhaný ako jej kupliar, môže byť obvinenie z cudzoložstva vznesené voči cudzoložníkovi cudzou osobou.
- (2) Aj keby žena zomrela počas manželstva, jej manžel má právo stíhať cudzoložníka.
- (3) Ženu, ktorá sa vydala skôr, ako bol odsúdený ten, kto s ňou cudzoložil, nemožno stíhať za tento trestný čin, ak jej oznámenie nebolo doručené pri svadbe, ani v mieste jej bydliska.
- (4) Vyslovil som názor, že ženu, ktorá bola vyhostená z dôvodu spolčenia sa so zbojníkmi, možno ponechať v manželstve bez obáv z postihu, pretože nebola odsúdená za cudzoložstvo.
- (5) Trestný čin incestu spojený s cudzoložstvom sa po uplynutí piatich rokov nepredpisuje.
- (6) Je ustálené, že dve osoby, muž a žena, nemôžu byť v súlade so zákonom stíhané za cudzoložstvo súčasne, a to ani manželom; keď však boli obaja naraz obvinení niekým, kto chcel následne upustiť, domnievam sa, že v prípade oboch strán bude potrebné vyniesť oslobodzujúci rozsudok.
- (7) Spoločné obvinenie z incestu môže byť vznesené voči dvom osobám súčasne.
- (8) Vyslovil som názor, že v prípade obvinenia dvoch pánov z incestu môžu byť ich otroci vystavení mučeniu len vtedy, ak sa tvrdí, že incest bol spáchaný cudzoložstvom.

6. Paulus, Názory, kniha XIX.

Bola položená otázka, či si žena, ktorej manžel sa vyhrážal, že ju obviní zo zločinu cudzoložstva, ale neurobil tak ani ako manžel, ani podľa obyčajového práva, môže vziať muža, ktorého označil za vinného z cudzoložstva? Paulus odpovedal, že v danom prípade jej nič nebránilo vydat' sa za muža, ktorého jej manžel podozrieval.

7. Rovnako sa pýtali, či sa má považovať, že ten istý manžel upustil od cudzoložstva, alebo že konal ako kupliar, ak si potom vzal späť tú istú manželku? Paulus odpovedal, že ten, kto si vzal späť tú istú manželku po tom, čo proti nej vzniesol obvinenie z cudzoložstva, sa považuje za toho, kto upustil od obvinenia; a teda podľa toho istého zákona už nemá právo ju obviňovať.

(1) Ten istý, Sentencie, kniha I.

V prípade obvinenia z cudzoložstva sa nemal povoliť odklad, iba ak na vynútenie dostavenia sa osôb na súd; alebo ak to sudca, podnietený okolnosťami prípadu, povolí po preukázaní náležitého dôvodu.

8. Tryphoninus, Disputácie, kniha II.

Ak by sa ten, kto získal právo nosiť zlatý prsteň, dopustil cudzoložstva s manželkou svojho patróna; alebo so svojou patrónkou; alebo s manželkou toho, alebo otca toho, od ktorého získal slobodu; alebo s matkou, alebo manželkou syna; alebo s dcérou ktorejkoľvek z týchto osôb, má byť potrestaný ako slobodný? A ak ho prekvapí cudzoložstvo, môže byť beztrestne zabitý? Prikláňam sa k názoru, že by sa mal podrobiť trestu, ktorý sa ukladá slobodným mužom; pretože podľa juliánskeho zákona o potlačení cudzoložstva a s ohľadom na ochranu manželstva je stanovené, že sa majú považovať za slobodných mužov; a v dôsledku tejto výhody by sa prípad patrónov nemal zhoršiť.

9. Gaius, O zákone dvanástich tabúl, kniha III.

Ak oznámenie o odmietnutí nebolo doručené v súlade so zákonom, a preto sa žena stále považuje za vydatú; ak si ju však niekto vezme za manželku, nebude cudzoložníkom. Autorom tohto názoru bol Salvius Julianus; pretože, ako hovorí, cudzoložstvo nemožno spáchať bez zlomyseľného úskoku. Treba však zastávať názor, že zo zlomyseľného úskoku je vinný ten, kto vedel, že nebola právoplatne zavrhnutá.

(1) Papinianus, Názory, kniha IV.

Ak je jeho svokra mŕtva, zať môže byť stíhaný za incest s ňou, rovnako ako cudzoložník môže byť stíhaný po smrti ženy.

Tit. 6. O juliánskom zákone o verejnom násilí.

Marcianus, Inštitúcie, kniha XIV.

Podľa juliánskeho zákona o verejnom násilí je zodpovedný ten, kto zhromažďuje zbrane alebo strelné zbrane vo svojom dome, na svojom pozemku alebo v hospodárskom dome vo väčšom množstve, než je obvyklé, a to na účely lovu alebo cestovania po súši alebo po vode.

11. Scaevola, Pravidlá, kniha IV.

Zbrane, ktoré má niekto na účely obchodu alebo ktoré mu pripadli dedičstvom, sú vyňaté.

(1) Marcianus, Inštitúcie, kniha XIV.

V rovnakom postavení sú aj tí, ktorí si vytvorili zámer vyvolať rozruch alebo vzburu a majú pod zbraňou otrokov alebo slobodných.

12. Podľa toho istého zákona je zodpovedný ten, kto sa po dosiahnutí puberty objaví na verejnosti ozbrojený.

13. V tom istom postavení sú tí, ktorí dávajú mimoriadne zlý príklad tým, že sa zhromaždili v hojnom počte a vzbudzujú vzburu, rabujú vidiecke domy a so šípami alebo so zbraňami páchajú lúpeže.

14. Zodpovedný je aj ten, kto v prípade požiaru násilím odstráni čokoľvek okrem stavebného materiálu.

15. Okrem toho podlieha trestu podľa tohto zákona aj ten, kto násilím znečistí chlapca alebo ženu, alebo kohokoľvek iného.

16. Rovnakému trestu podlieha aj ten, kto ide k požiaru ozbrojený mečom alebo inou zbraňou za účelom lúpeže alebo aby zabránil vlastníkovi zachrániť svoj majetok.

17. Podľa toho istého zákona je zodpovedný ten, kto s ozbrojenými mužmi zhromaždenými v skupine s demonštráciou sily vyháňa vlastníka z jeho domu, pozemku alebo lode:

(1) Ulpián, O edikte, kniha LIX.

Alebo si na tento účel zabezpečil mužov.

13. Marcianus, Inštitúcie, kniha XIV.

14. Zodpovedný je každý, kto prostredníctvom zhromaždenia, davu, nepokoja alebo vzbury vyvolá požiar; alebo kto zle zaobchádza s človekom, ktorého neoprávnene uväznil; alebo kto bráni pochovaniu tela, aby mohol lepšie rozohňať a vyrabovať pohrebný sprievod; alebo násilím núti niekoho, aby sa mu zaviazal, lebo zákon ruší záväzok tohto druhu.

14. Keď ide o otázku násilia a držby alebo vlastníctva, božský Pius v reskripte uviedol, že násilie sa má vyšetriť skôr ako vlastnícke právo, pričom tento reskript, napísaný v gréčtine, bol adresovaný komunite Solúnčanov. Taktiež nariadil, že otázka násilia by sa mala preskúmať skôr, ako sa rozhodne o otázke vlastníctva alebo držby.

15. Každý, kto znásilnil slobodnú ženu alebo ženu, ktorá je vydatá, má byť potrestaný smrťou. Ak jej otec, pohnutý modlitbami, odpustí svoje ublíženie, cudzinec môže byť stíhaný bez toho, aby bol premlčaný na päť rokov, pretože zločin znásilnenia presahuje svojím rozsahom juliánsky zákon týkajúci sa cudzoložstva.

15. Ulpián, O povinnostiach prokonzula, kniha VII.

Divotvorca Pius v reskripte uviedol, že ten, kto znásilní slobodného chlapca, má byť potrestaný, a to nasledovne: "Nariadil som, aby mi bola predložená petícia, ktorú predložil Domitius Silvanus v mene Domícia Silvana, svojho

strýka z otcovej strany, ktorý pod vplyvom svojej sťažnosti, v ktorej sa uvádza, že jeho slobodne narodený a ešte veľmi mladý syn bol násilím odvedený, zatvorený a potom vystavený úderom a mučeniu s veľkým nebezpečenstvom pre jeho život. Môj drahý brat, žiadam ťa, aby si ho vypočul, a ak zistíš, že tieto zločiny boli spáchané, prisne ich potrestaj."

16. Ten istý, O povinnostiach prokonzula, kniha VIII.

Každý, kto je poverený mocou alebo právomocou a vystaví rímskeho občana smrti alebo bičovaniu, alebo to nariadi, alebo mu niečo pripevní na krk s cieľom mučiť ho bez toho, aby mu umožnil odvolať sa, je zodpovedný podľa juliánskeho zákona týkajúceho sa verejného násilia. To sa vzťahuje aj na poslancov a rečníkov a ich sprievodcov, ak sa preukáže, že ich niekto zbil alebo im spôsobil nejakú ujmu.

17. Marcianus, Verejné žaloby, kniha V.

Juliánskym zákonom týkajúcim sa verejného násilia sa ustanovuje, že nikto nemôže obvineného spútať alebo mu zabrániť, aby sa v určitom čase dostavil do Ríma.

18. Paulus, O edikte, kniha VII.

Pod "ozbrojenými osobami" treba rozumieť nielen tých, ktorí majú šípy, ale aj čokoľvek iné, čím môžu spôsobiť ujmu.

19. Ulpián, O edikte, kniha LXVIII.

Ten, kto podvodne bráni slobodnému výkonu spravodlivosti alebo bráni sudcom, aby rozhodovali tak, ako majú; alebo ten, kto je poverený mocou alebo autoritou, koná inak, ako mu to ukladá a vyžaduje zákon; a každý, kto nespravodlivo núti človeka, aby verejne alebo súkromne sľúbil, že poskytne otrokov alebo zaplatí peniaze; a tiež každý, kto sa so zlým úmyslom objaví ozbrojený na zhromaždení alebo na mieste, kde sa verejne vykonáva spravodlivosť, s výnimkou toho, kto zhromažďuje ľudí na lov divej zveri a kto má na tento účel povolené držať ľudí, bude zodpovedný podľa tohto zákona.

20. Podľa tohto zákona je zodpovedný aj ten, kto na mieste, kde boli zhromaždení ľudia, použije násilie s cieľom niekoho udrieť alebo zbiť, hoci ho nesmie zabiť.

21. Tomu, kto je odsúdený za použitie verejného násilia, sa zakazuje použitie vody a ohňa.

Paulus, Sentencie, kniha V.

22. Tí, ktorí v meste alebo na vidieku vyrabovali cudzie domy, alebo sa do nich vlámali, alebo sa ich zmocnili a urobili to pomocou davu a s prejavom ozbrojenej sily, budú potrestaní kapitálne.

Pod pojmom "zbrane" sa rozumie všetko, čo môže človek použiť na spôsobenie škody.

Tí, ktorí nosia zbrane na svoju ochranu, sa nepovažujú za osoby, ktoré ich nosia s cieľom niekoho zabiť.

Ten istý, O turpilskom dekréte senátu.

Tí, ktorí svojvoľne ukladajú nové dane, sú zodpovední podľa juliánskeho zákona týkajúceho sa verejného násilia.

Tit. 7. O juliánskom zákone týkajúcom sa súkromného násilia.

Marcianus, Inštitúcie, kniha XIV.

Každý, kto je usvedčený zo súkromného násilia, sa podľa juliánskeho zákona trestá konfiškáciou tretiny majetku; a ustanovuje sa, že nesmie byť senátorom ani dekúriom; nesmie získať žiadne vyznamenanie, ani nesmie sedieť s niektorým z vyššie uvedených úradníkov; nesmie byť sudcom; a podľa dekrétu senátu sa mu odnímajú všetky počty ako osobe, ktorá je neslávne známa.

Tomu istému trestu podliehajú aj tí, ktorí podliehajú trestu podľa juliánskeho zákona týkajúceho sa súkromného násilia, ak sa previnili podvodom a násilím, keď si privlastnili akýkoľvek tovar pri stroskotaní lode.

Každý, kto plieni majetok, ktorý stroskotal, je podľa cisárskych konštitúcií potrestaný svojvoľne; božský Pius totiž v reskripte uviedol, že proti námorníkom sa nesmie použiť žiadne násilie, a ak to niekto urobí, že má byť prísne potrestaný.

Scaevola, Pravidlá, kniha IV.

Podľa tohto zákona je zodpovedný ten, kto prostredníctvom davu ľudí použije silu, v dôsledku ktorej je nejaká osoba zbitá alebo udretá, aj keď nikoho nezabije.

Macer, Verejné žaloby, kniha I.

Nezáleží na tom, či bol dav zvolaný s cieľom použiť násilie proti slobodným ľuďom, vlastným otrokom alebo otrokom patriacim inému.

Tí, ktorí sa zhromaždili, nie sú o nič menej zodpovední podľa toho istého zákona.

Ak sa však nezhrromaždili žiadne osoby a nikto nebol zbitý, ale niečo sa neoprávnene vzalo z majetku patriaceho iným, ten, kto to urobil, bude zodpovedný podľa tohto zákona.

Paulus, O edikte, kniha LV.

Trestný čin, ktorý sa trestá podľa juliánskeho zákona, je spáchaný vtedy, keď niekto údajne zhromaždil dav alebo dav, aby zabránil predvedeniu osoby pred súd.

Ak by mal niekto vystaviť mučeniu otroka iného človeka, Labeo hovorí, že sa možno uchýliť k ediktu prétora týkajúcemu sa zranení, a tak prejavíť väčšiu miernosť.

Ulpian, O edikte, kniha LXIX.

Ak by niekto vyhnal osobu z jej pozemku pomocou davu mužov, ktorí nie sú ozbrojení, môže byť stíhaný za súkromné násilie.

Modestinus, Pravidlá, kniha VIII.

Podľa Volusovho dekrétu senátu sú tí, ktorí sa nevhodne zhromaždia, aby prejavili nesúhlas so súdnym procesom iných, a dohodnú sa, že všetko, čo získajú od strán odsúdením, sa medzi nich rozdelí, zodpovední podľa juliánskeho zákona týkajúceho sa súkromného násilia.

Callistratus, O súdnych vyšetrovaniach, kniha V.

Veritelia, ktorí postupujú proti svojim dlžníkom, majú prostredníctvom sudcu druhýkrát žiadať to, čo si myslia, že im patrí. V opačnom prípade, ak vstúpia na majetok dlžníka bez toho, aby im na to bolo udelené povolenie, božský Marek nariadil, že na svoje pohľadávky už nemajú právo. Nasledujú podmienky dekrétu: "Je veľmi správne, aby ste sa tam, kde si myslíte, že máte pohľadávky, pokúsili o ich vymáhanie prostredníctvom žalôb. Medzitým by mala druhá strana zostať vo vlastníctve, pretože vy ste len žalobcom." A keď Marcián povedal, že sa nepoužilo žiadne násilie, cisár odpovedal: "Ty si myslíš, že sila sa používa len vtedy, keď sú ľudia zranení. Sila sa používa vtedy, keď si niekto myslí, že si môže vziať to, čo mu patrí, bez toho, aby to musel žiadať druhýkrát prostredníctvom sudcu. Nemyslím si, že je v súlade s vašou rezervovanou povahou alebo s vašou dôstojnosťou, aby ste sa dopustili činu, ktorý je nepovolený zákonom. Preto vždy, keď sa mi preukáže, že nejaký majetok dlžníka nevydal svojmu veriteľovi, ale že ten sa ho smelo zmocnil bez toho, aby ho na to oprávnil súd, a vyhlásil, že má na tento majetok nárok, stratí nárok na pohľadávku."

Modestinus, O trestoch, kniha II.

Ak sa veriteľ bez súdneho oprávnenia zmocní majetku svojho dlžníka, je zodpovedný podľa tohto zákona, bude pokutovaný tretinou svojho majetku a stane sa neslávne známym.

Tit. 8. O korneliánskom zákone týkajúcom sa vrahov a travičov.

Marcianus, Inštitúcie, kniha XIV.

Podľa kornélie o zákone týkajúcom sa vrahov a travičov je zodpovedný každý, kto zabije človeka; alebo z ktorého zlomyseľnosti vznikol požiar; alebo kto chodil ozbrojený s cieľom niekoho zabiť alebo spáchať krádež; alebo kto ako sudca alebo predsedajúci v trestnej veci umožní, aby bolo vydané falošné svedectvo, na základe ktorého môže byť nevinný človek stíhaný alebo odsúdený.

Zodpovedný je aj ten, kto pripraví jed a podá ho s cieľom usmrtiť človeka; alebo kto so zlým úmyslom podá nepravdivé svedectvo, na základe ktorého môže byť niekto odsúdený na smrť v trestnom konaní; alebo každý sudca alebo prísediaci, ktorý prijme peniaze za to, že spôsobí, že niekto bude obvinený zo zločinu.

Každý, kto spáchal vraždu, je potrestaný bez ohľadu na právny stav osoby, ktorá bola usmrtená.

Božský Hadrián v reskripte uviedol, že každý, kto zabil človeka bez úmyslu ho zabiť, môže byť oslobodený; a že každý, kto človeka nezabil, ale zranil ho s úmyslom ho zabiť, by mal byť odsúdený za vraždu; a že rozhodnutie by sa malo vyniesť podľa okolností prípadu, pretože ak útočník vytiahol meč a udrhel ho ním, niet pochyb o tom, že to urobil s úmyslom ho zabiť. Ak ho však počas hádky udrhel bodcom alebo mosadznou nádobou používanou v kúpeli, hoci použitý predmet bol kovový, predsa len útok nebol vykonaný s úmyslom usmrtiť ho; a trest uložený tomu, kto sa v hádke dopustil vraždy skôr náhodne ako úmyselne, by sa mal zmierniť.

Aj božský Hadrián v jednom reskripte uviedol, že ten, kto zabije niekoho, kto sa násilím pokúša spáchať zhýralý čin s ním samým alebo s osobami, ktoré mu patria, by mal byť oslobodený od trestu.

Pokiaľ však ide o manžela, ktorý zabije svoju manželku prekvapenú pri cudzoložstve, božský Pius v reskripte uviedol, že sa mu má uložiť miernejší trest; a nariadil, aby bol každý, kto má nižšie postavenie, poslaný do večného vyhnanstva a osoba s významným postavením bola na určitý čas odsunutá.

Ulpián, O cudzoložstve, kniha I.

Otec nemôže zabiť svojho syna bez toho, aby bol vypočutý; mal by ho však obviniť pred prefektom alebo guvernárom provincie.

Marcianus, Inštitúcie, kniha XIV.

Každý, kto pripravil jed, predáva ho alebo ho prechováva s cieľom zabiť človeka, je potrestaný podľa piateho oddielu toho istého Kornéliovho zákona, ktorý sa týka vrahov a travičov.

Trest podľa tohto zákona sa ukladá každému, kto verejne predáva škodlivé jedy alebo ich prechováva na účely vraždy.

Výraz "škodlivé jedy" ukazuje, že existujú určité jedy, ktoré nie sú škodlivé. Preto je tento pojem nejednoznačný a zahŕňa to, čo sa môže použiť na liečenie choroby, ako aj na spôsobenie smrti. Existujú aj prípravky nazývané filtre lásky. Tie sú však týmto zákonom zakázané len vtedy, ak sú určené na usmrtenie ľudí. Dekrétom senátu bolo nariadené vykázanie istej ženy, ktorá nie so zlým úmyslom, ale ponúkajúc zlý príklad, podávala za účelom dosiahnutia počatia liek, ktorý po užití spôsobil smrť.

Iným dekrétom senátu sa ustanovuje, že obchodníci s masťami, ktorí neuvážene predávajú bohlav, salamandru, akonit, borovicové ihlice, bu-prestis, mandragoru a dávajú kantaridy ako očistné prostriedky, podliehajú trestu podľa tohto zákona.

Rovnako aj ten, koho otroci sa s jeho vedomím chopili zbraní s cieľom získať alebo obnoviť vlastníctvo majetku, alebo ten, kto je podnecovateľom vzbury, alebo ten, kto si privlastnil tovar stroskotaný na lodi; alebo kto vydával veci, ktoré sú nepravdivé, za pravdivé, aby nevinná osoba mohla byť oklamaná; alebo kto to spôsobil; alebo kto vykastroval muža z dôvodu zhýralosti alebo s cieľom predať ho, podlieha podľa dekrétu senátu trestu korneliánskeho zákona.

Trestom kornélie týkajúcim sa vrahov a travičov je deportácia na ostrov a konfiškácia všetkého majetku. V súčasnosti je však zvykom ukladať trest smrti, pokiaľ dotyčné osoby nezastávajú také vysoké postavenie, že sa nemôžu podriať zákonu. Je zvykom, že osoby nižšieho postavenia sú predhadzované divej zveri a osoby vyššie postavené na spoločenskom rebríčku sú deportované na ostrov.

Dezertérov je dovolené zabíjať, ako keby boli nepriateľmi, kdekoľvek sa nachádzajú.

Ulpián, O povinnostiach prokonzula, kniha VII.

Podľa Kornéliovho zákona týkajúceho sa vrahov je zodpovedný ten, kto počas zastávania funkcie sudcu spácha nejaký čin týkajúci sa života človeka, ktorý nie je povolený zákonom.

Keď človek len z bezohľadnosti spôsobí smrť iného, rozhodnutie Ignáca Taurina, prokonzula Bsetiky, ktorý vinníka odsunul na päť rokov, potvrdil božský Hadrián.

Božský Hadrián v reskripte uviedol aj nasledovné: "Cisárske konštitúcie zakazujú, aby sa robili eunuchovia, a ustanovujú, že osoby, ktoré sú usvedčené z tohto zločinu, podliehajú trestu podľa kornelského zákona a ich majetok má byť s dobrým odôvodnením skonfiškovaný v štátnej pokladnici. "Pokiaľ však ide o otrokov, ktorí urobili eunuchov, mali by byť potrestaní kapitálne a tí, ktorí sú zodpovední za tento verejný zločin a nedostavia sa, majú byť, aj keď sú neprítomní, odsúdení podľa kornélie. Je jasné, že ak sa osoby, ktoré utrpeli túto ujmu, dožadujú spravodlivosti, guvernér provincie by mal vypočúť tých, ktorí stratili mužnosť; nikto totiž nemá právo kastrovať slobodného človeka alebo otroka ani proti jeho súhlasu, ani s ním, a nikto sa nemôže dobrovoľne ponúknuť na kastráciu. Ak by niekto porušil môj edikt, lekár, ktorý operáciu vykonal, bude potrestaný smrťou, rovnako ako každý, kto sa dobrovoľne ponúkol na kastráciu."

Paulus, O povinnostiach prokonzula, kniha II.

Aj tí, ktorí robia osoby impotentnými, sú podľa konštitúcie božského Hadriána adresovanej Niniovi Hastovi zaradení do rovnakej triedy s tými, ktorí vykonávajú kastráciu.

Venuleius Saturninus, O povinnostiach prokonzula, kniha I.

Ten, kto vydá otroka na kastráciu, sa potrestá pokutou vo výške polovice jeho majetku podľa dekrétu senátu vydaného počas konzulátu Neratia Prisca a Annia Verusa.

Paulus, O verejných žalobách.

Podľa Kornéliovho zákona stupeň podvodu závisí od skutku, ale podľa tohto zákona sa hrubá nedbanlivosť nepovažuje za podvod. Preto ak sa niekto z výšky zrúti a spadne na iného a zabije ho, alebo ak človek orezávajúci stromy zhodí konár a nedá výstrahu, ale zabije okoloidúceho, nebude podliehať trestu podľa tohto zákona.

Ulpian, O edikte, kniha XXXIII.

Ak sa dokáže, že žena použila silu na svoje brucho s cieľom vyvolať potrat, guvernér provincie ju pošle do vyhnanstva.

Ten istý, O edikte, kniha XVIII.

Ak niekto v noci zabije zlodca, môže tak beztrestne urobiť len vtedy, keď ho nemohol ušetriť bez toho, aby sa sám nevystavil nebezpečenstvu.

Ten istý, O edikte, kniha XVIII.

Ak by niekto zlomyseľne podpálil môj dom, bude potrestaný smrťou ako podpaľáč.

Modestinus, Pravidlá, kniha VI.

Podľa reskriptu božského Pia je Židom dovolené obrezávať len vlastné deti a každý, kto vykoná tento úkon na osobách iného náboženstva, bude potrestaný za kastráciu.

Ak sa otrok bez toho, aby bol odsúdený, hodí divej zveri, bude potrestaný nielen ten, kto ho predal, ale aj ten, kto ho kúpil.

Od prijatia Petroniovho zákona a dekrétov senátu, ktoré sa naň odvolávajú, sú páni zbavení právomoci odovzdať svojich otrokov, kedykoľvek sa im zachce, na účely boja s divou zverou. Pán však môže svojho otroka predviesť na súd, a ak je jeho sťažnosť opodstatnená, otrok môže byť potrestaný,

Rovnaké pravidlá, kniha VIII.

Ak sa vraždy dopustí nemluvňa alebo nepríčetná osoba, nie je zodpovedná podľa kornelského práva; pretože absencia úmyslu chráni jedného a jeho nešťastný osud ospravedľuje druhého.

To isté, Pandekty, kniha XII.

Dekrétom senátu sa nariaďuje, že každý, kto prináša obeť s cieľom spôsobiť nešťastie, podlieha trestu podľa tohto zákona.

Callistratus, O súdnych vyšetрованиach, kniha VI.

Božský Hadrián v jednom reskripte uviedol nasledovné: "Pri spáchaní zločinu sa berie do úvahy úmysel a npr udalosť."

Ulpian, O Lex Julia et Papia, kniha VIII.

Nezáleží na tom, či niekto iného skutočne zabije, alebo je len príčinou jeho smrti.

Za vraha sa považuje ten, kto prikáže zabiť iného.

16. Modestinus, O trestoch, kniha III.

Tí, ktorí dobrovoľne alebo úmyselne spáchajú vraždu, sú zvyčajne deportovaní, ak sú vysokého postavenia; ak sú však nižšieho postavenia, sú potrestaní smrťou. To je však ospravedlniteľnejšie u dekuriónov, ak sa predtým poradili s cisárom a konali na jeho rozkaz; ibaže by sa vzbura nedala potlačiť inak.

Paulus, Sentencie, kniha V.

Ak človek po údere v hádke zomrie, úder, ktorý mu dal každý zo zhromaždených, treba vyšetriť.

Tit. 9. O pompejskom zákone o parricidoch.

Marcianus, Inštitúcie, kniha XIV.

Pompejský zákon týkajúci sa parricidov ustanovuje, že ak niekto zabije svojho otca, svoju matku, svojho starého otca, svoju starú matku, svojho brata, svoju sestru, svojho strýka z otcovej strany, svoju tetu z otcovej strany, svojho strýka z matkinej strany, svoju tetu z matkinej strany, svojho bratranca alebo sesternicu oboch pohlaví, jeho manželku, jej manžela, jeho zaťa, jeho svokra, jeho nevlastného otca, jeho nevlastného syna, jeho nevlastnú dcéru, jeho patróna alebo jeho patrónku, alebo spôsobí, že sa tak stane so zlým úmyslom, podlieha trestu stanovenému kornéliovým zákonom týkajúcim sa vrahov. Matka, ktorá zabije svojho syna alebo dcéru, je tiež zodpovedná za trest podľa tohto zákona, rovnako ako starý otec, ktorý zabije svojho vnuka. Opäť platí, že každý, kto si kúpi jed s cieľom podať ho svojmu otcovi, je zodpovedný, aj keď mu ho nepodá.

Scaevola, Pravidlá, kniha IV.

Brat vinníka, ktorý o pláne vedel a svojho otca nevaroval, bol odsunutý a lekár vystavený trestu.

Marcianus, Inštitúcie, kniha XIV.

Treba pripomenúť, že do Pompeiovho zákona sú zahrnutí aj bratrance a sesternice, ale nie sú doň rovnako zapletení tí, ktorí sú v rovnakom alebo bližšom stupni. Vynechané sú aj svokry a ženy, ktoré boli zasnúbené; tie sú však zahrnuté v súlade so zmyslom zákona.

Ten istý, O verejných obžalobách, kniha I.

Tak ako sú otcovia a matky zosobášených osôb zahrnutí v označení svokrovci, tak sú manželia detí zahrnutí v označení zaťovia.

Ten istý, Inštitúcie, kniha XIV.

Hovorí sa, že božský Hadrián v prípade, keď istý muž počas poľovačky zabil svojho syna, ktorý sa dopustil cudzoložstva s nevlastnou matkou, spôsobil, že ho deportovali na ostrov, a to z dôvodu, že ho zabil skôr ako zlodēja, než aby sa domáhal svojho práva ako otec; otcovskú autoritu by totiž mala skôr ovplyvňovať náklonnosť než krutosť.

Ulpián, O povinnostiach prokonzula, kniha VIII.

Možno si položiť otázku, či tí, ktorí zabijú svojich rodičov alebo o tomto zločine vedia, by mali byť potrestaní za parricidu. Msecianus hovorí, že tento trest by mali podstúpiť nielen parricidy, ale aj ich komplici. Z toho vyplýva, že komplici, aj keď sú cudzí, sú potrestaní rovnako.

Ten istý, O edikte, kniha XXIX.

Ak boli peniaze poskytnuté na spáchanie zločinu s vedomím veriteľa, keď boli napríklad dané na kúpu jedu alebo zaplatené lupičom či vrahom za účelom zabitia otca, ten, kto peniaze získal, bude podliehať trestu za parricidu, ako aj tí, ktorí ich požičali alebo urobili opatrenia, aby boli takto použité.

Ten istý, Disputácie, kniha VIII.

Ak niekto obvinený z parricidy zomrie skôr, ako bude odsúdený, aj keby sa zabil, má mať za nástupcu pokladnicu, alebo ak nie, tak kohokoľvek, koho určil svojou vôľou. Ak by zomrel bez závetu, bude mať za dedičov tých, ktorí sú určení zákonom.

Modestinus, Pandekty, kniha XII.

Trest za parricidium, ako ho predpísali naši predkovia, je taký, že vinníka zbijú prútmi zašpinenými jeho krvou a potom ho zašijeme do vreca so psom, kohútom, zmijou a opicou a vrece hodíme do morskej hlbiny, teda ak je more nablízku; inak ho hodíme divej zveri podľa ústavy božského Hadriána.

Tí, čo zabijú iné osoby než svojho otca a matku, starého otca a starú matku, o ktorých sme sa zmienili vyššie, sú potrestaní podľa zvyku našich predkov, buď trpia trestom smrti, alebo sú obetovaní bohom.

Keď niekto, hoci je nepríčetný, zabije svojich rodičov, zostane nepotrestaný, ako uviedli božskí bratia v reskripte so zreteľom na muža, ktorý, hoci je nepríčetný, zabil svoju matku; stačí totiž, aby bol potrestaný len svojou nepríčetnosťou, ale musí byť veľmi starostlivo strážený, inak musí byť držaný v reťaziach.

Paulus, O trestoch všetkých zákonov.

Obvinenie tých, ktorí podliehajú trestu za parricidu, je vždy povolené.

Tit. 10. O korneliánskom zákone o podvode a libonskom dekréte senátu.

Marcianus, Inštitúcie, kniha XIV.

Trest podľa korneliánskeho zákona sa ukladá každému, kto so zlým úmyslom podviedol falošných svedkov alebo spôsobil, že boli predložené falošné dôkazy.

Rovnako sa podľa dekrétu senátu trestá každý, kto prijme peniaze alebo uzavrie dohodu o ich prijatí s cieľom podvodne získať právnu pomoc alebo dôkazy, alebo vytvorí sprisahanie s cieľom vyvodiť zodpovednosť voči nevinným osobám.

Okrem toho každý, kto prijme peniaze za predvedenie alebo zatajenie svedkov a za poskytnutie alebo odmietnutie svedectva, sa trestá podľa Korneliovoho zákona; a tiež každý, kto korumpuje sudcu alebo podniká akékoľvek kroky s cieľom korumpovať ho.

Ak však sudca zanedbá presadzovanie cisárskych ústav, bude potrestaný.

Tí, ktorí sa dopustili podvodu v súvislosti s účtami, závetmi, verejnými listinami alebo čímkoľvek iným, čo nie je zapečatené, alebo si podvodne privlastnili majetok, budú za tieto zločiny potrestaní rovnako, ako keby sa dopustili falšovania. Práve za takýto trestný čin odsúdil božský Severus egyptského prefekta podľa Korneliovoho zákona týkajúceho sa podvodu, pretože v čase, keď spravoval provinciu, falšoval svoje vlastné záznamy.

Ten, kto otvorí závet žijúcej osoby, podlieha trestu podľa Korneliovoho zákona.

Ten, kto tvrdí, že dokumenty uložené u iného boli ním doručené jeho protivníkom, môže byť stíhaný za podvod.

Dekrét senátu sa vzťahuje na vojenské závetu a podľa jeho ustanovení je podľa kornélie zodpovedný každý, kto spísal odkaz alebo poručníctvo vo svoj prospech.

Existuje tento rozdiel medzi spísaním závetu synom, otrokom alebo cudzincom; pokiaľ ide o cudzinca, ak je totiž podpis závetcu sprevádzaný vyhlásením: "Toto som nadiktoval tomu a tomu a prečítal som si to," nevzniká sankcia a odkaz sa môže požadovať. V prípade syna alebo otroka však postačuje všeobecný podpis na účely vyhnutia sa sankcii aj na účely získania odkazu.

Poručníci, ako aj kurátori, ktorí po uplynutí svojho funkčného obdobia nepredložia účty z poručníctva alebo kurately, podliehajú trestu podľa tohto zákona?ako rozhodli božskí Severus a Antoninus?a nemôžu uzatvárať zmluvy s pokladnicou; ak však niekto v rozpore s týmto zákonom tajne uzavrie zmluvu s pokladnicou, bude potrestaný rovnako, ako keby sa dopustil falšovania.

Táto ústava sa však nevzťahuje (ako uviedli samotní cisári v reskriptoch) na tých, ktorí pred prevzatím poručníctva uzavreli obchody tohto druhu. Platí totiž, že sa síce ospravedlnili, ale nie že sa dopustili podvodu.

Tí istí cisári v reskripte uviedli, že ten, kto ešte nevystavil účet za poručníctvo alebo kuratelu, by nemal uzatvárať zmluvy so štátnou pokladnicou, kým žije ten, ktorého poručníctvo bolo spravované; ak by však tento zomrel, môže s ňou legálne uzatvárať zmluvy, hoci ešte nemusel vystaviť účet dedičovi.

Ak však poručník alebo poručník nadobudol dedičské právo na zmluvu uzavretú so štátnou pokladnicou, aj keď sa tak stalo pred vystavením účtu, nemyslím si, že by bol dôvod na uloženie sankcie, hoci osoba, ktorej poručníctvo alebo poručníctvo bolo spravované, môže byť ešte nažive.

Trestom za falšovanie alebo kvázifalšovanie je vyhostenie a konfiškácia všetkého majetku. Ak sa otrok dopustí niektorého z týchto trestných činov, odsúdi sa na smrť.

Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Kto si podvodne prisvojil závet, alebo ho zatajil, alebo sa ho zmocnil násilím, alebo ho vymazal, alebo znehodnotil, alebo ho nahradil iným, alebo ho rozpečatil; alebo ktokoľvek, kto sfalšoval závet, alebo ho zapečatil,

alebo ho podvodne zverejnil; alebo ktokoľvek, ktorého podvodným konaním sa tieto veci stali, bude potrestaný podľa Kornéliovho zákona.

Ulpian, Disputácie, kniha IV.

Ktokoľvek, kto nevie, že závet je sfalšovaný, buď vstúpi do dedičstva, alebo prijme odkaz, alebo ho akýmkoľvek spôsobom uzná, nemá zábrany vyhlásiť na súde, že závet je sfalšovaný.

Ten istý, Disputácie, kniha VIII.

Ak niekto, kto spôsobil, že do závetu bolo podvodne vložené dedičstvo v jeho vlastný prospech, zomrie, jeho dedič môže byť oň pripravený.

Preto v prípade, keď istá osoba, ktorú jej otec ustanovil za dediča, roztrhala kodicil a potom zomrela, božský Marcus rozhodol, že pokladnica si môže nárokovať na dedičstvo do výšky, o ktorú by bol dedič pripravený kodicilom; to znamená tri štvrtiny dedičstva.

Julianus, Digesty, kniha LXXXVI.

Senát odpustil pokutu v prípade osoby poverenej vyplatením dedičstva, ktorá ho odňala kodicilom napísaným vlastnou rukou. Keďže to však urobil na príkaz svojho otca a nemal ešte dvadsaťpäť rokov, bolo mu povolené vziať si aj pozostalosť.

Africanus, Otázky, kniha III.

Keď niekto napíše odkaz na seba, podlieha trestu podľa Kornéliovho zákona, hoci je odkaz neplatný; je totiž stanovené, že je zodpovedný ten, kto napíše odkaz na seba v záвете, ktorý sa neskôr zruší, aj keď na začiatku nebol vykonaný zákonne. To však platí len vtedy, keď je závet dokonalý, pretože ak by nebol zapečatený, podľa lepšieho názoru sa dekrét senátu neuplatní; rovnako ako by nebol dôvod na interdikt, ktorým by sa vynútilo predloženie závetu; na to, aby sa dekrét senátu neuplatnil, je totiž v prvom rade potrebné, aby existoval nejaký závet, aj keby nebol spísaný podľa práva. Na to, aby mohol byť závet správne označený za sfalšovaný, je totiž nevyhnutné, aby sa po odstránení falzifikátu z neho stále mohol správne nazývať závetom. Preto sa podobne hovorí o záвете

vyhotovenom v rozpore so zákonom, o ktorom by sa pri dodržaní všetkých riadnych formalít mohlo povedať, že bol vyhotovený zákonne.

Ak ustanovený dedič spísal vydedenie syna alebo iných osôb, pričom ich menovite uviedol, bude zodpovedný podľa dekrétu senátu.

Rovnako ten, kto vlastnou rukou zbavil slobody poručiteľovho otroka, a predovšetkým, ak je poverený vyplácaním odkazov alebo vykonávaním poručníctva, bude zodpovedný podľa Dekrétu senátu.

Ak by patrón zapísal do závetu svojho slobodného otroka odkaz vo svoj prospech a po tom, ako za to získal odpustenie, mu bolo nariadené vzdať sa odkazu, môže získať výhodu prétorskej držby v rozpore s ustanoveniami závetu? Lepší názor je, že tak nemôže urobiť. Z toho však nevyplýva, že ak by manželka zahrnula do závetu odkaz svojho vena v jej prospech alebo veriteľ zapíše odkaz toho, čo mu v určitom čase prináleží, vo svoj prospech; a podobne, po tom, ako im bolo odpustené, im bolo nariadené vzdať sa odkazu, nemala by sa žene odmietnuť žaloba o jej veno, ako aj žaloba o jeho pohľadávku voči veriteľovi, aby ani jeden z nich nebol zbavený toho, na čo má skutočne nárok.

Marcianus, Inštitúcie, kniha II.

Otroci nemôžu za žiadnych okolností vystupovať proti svojim pánom na súde, pretože ich nepovažuje za osoby ani občiansky, ani prétorský zákon, ani v mimoriadnom konaní; s výnimkou prípadu, keď božský Marcus a Commodus v reskripte z milosti stanovili, že keď sa otrok sťažuje, že závet, v ktorom mu bola udelená sloboda, bol potlačený, treba mu umožniť podať žalobu za jeho potlačenie.

Ulpián, O povinnostiach prokonzula, kniha VII.

Každý, kto škriabe zlaté mince, špiní ich alebo ich vyrába, ak je slobodný, má byť hodený divej zveri; ak je otrok, má podstúpiť krajný trest.

Ten istý, O povinnostiach prokonzula, kniha VIII.

Korneliánsky zákon ustanovuje, že každý, kto pridáva do zlata akúkoľvek zliatinu alebo kto vyrába obyčajné strieborné mince, podlieha trestu za falšovanie.

Rovnakému trestu podlieha aj ten, kto, keď mohol týmto veciam zabrániť, tak neurobil.

V tom istom zákone sa ustanovuje, že nikto nesmie podvodne kupovať alebo predávať mince z olova alebo z iného obyčajného kovu.

Trest podľa korneliánskeho zákona sa ukladá tomu, kto vedome a podvodne zapečatí alebo dá zapečatiť akúkoľvek inú písomnú listinu ako závet; ako aj tomu, kto s podvodným úmyslom zhromaždil osoby s cieľom podať falošné svedectvo alebo kto predloží akýkoľvek falošný dôkaz na jednej alebo druhej strane.

Každý, kto podviedol informátora v prípade, v ktorom ide o peňažné záujmy, podlieha rovnakému trestu ako tí, ktorí dostali peniaze za účelom vyvolania súdneho sporu.

Macer, Verejné obžaloby, kniha I.

V dekrétach senátu sa nič nestanovuje, pokiaľ ide o osobu, ktorá niečo napísala v prospech toho, kto ju ovláda, alebo iného, ktorý je pod tou istou kontrolou. Zákon je však porušený aj v tomto prípade, pretože zisk získaný z tohto činu bude patriť otcovi alebo pánovi, ktorý by naň mal nárok, keby syn alebo otrok napísal listinu vo svoj prospech.

Je stanovené, že ak niekto spíše odkaz v prospech cudzej osoby, hoci ho neskôr, ešte za života poručiteľa, začne mať pod kontrolou, nebude dôvod na uplatnenie dekrétu senátu.

Marcianus, O verejných žalobách, kniha I.

Ak by otec napísal niečo v prospech svojho syna, ktorý je vojakom a je pod jeho kontrolou a u ktorého sám slúži, a on by vedel, že je to tak, z dôvodu, že otec nič nenadobudol, nebude podliehať trestu.

V prípade, že syn napísal klauzulu v prospech svojej matky, božskí bratia v reskripte uviedli, že keďže to urobil na príkaz poručiteľa, nemal by byť potrestaný a že jeho matka má nárok na odkaz.

Papinianus, Názory, kniha XIII.

Ak niekto obvinený z podvodu zomrie pred vznesením obvinenia z trestného činu alebo pred vynesení rozsudku, korneliánsky zákon sa neuplatňuje, pretože to, čo bolo nadobudnuté trestným činom, sa dedičovi nezanecháva.

2. Ten istý, Názory, kniha XV.

Slávnostné uvedenie nepravého mena alebo priezviska sa trestá trestom falšovania.

3. Keď bol istý advokát degradovaný na desať rokov z hodnosti dekurenta, pretože v prítomnosti guvernéra pri prejednávaní prípadu prečítal sfalšovanú listinu, vyslovil som názor, že po uplynutí času získa späť svoju hodnosť, keďže sa naňho nevzťahujú podmienky korneliánskeho zákona, keďže sfalšovanú listinu prečítal, ale nevyhotovil. Z toho istého dôvodu, keď je plebej potrestaný dočasným vyhnanstvom z toho istého dôvodu, môže byť po návrate legálne ustanovený za dekurióna.

4. Paulus, Otázky, kniha XXII.

Emancipovaný syn pri spisovaní otcovho závetu na jeho príkaz spísal odkaz pre otroka, ktorého vlastnil spoločne s Titiom. Pýtam sa, ako sa má táto otázka vyriešiť. Odpoveď znela: spojil si niekoľko otázok; a podľa dekrétu senátu, ktorým sa nám zakazuje napísať odkaz na seba alebo na tých, ktorých máme pod kontrolou, bude spomínaný emancipovaný syn podliehať rovnakému trestu, aj keď napísal odkaz na príkaz svojho otca; za ospravedlneného sa totiž považuje ten, kto je pod kontrolou iného, rovnako ako v prípade otroka, ak je príkaz poručiť zrejmy z jeho podpisu; zistil som totiž, že to bol zámer senátu.

5. Ďalšia otázka znie: keďže bolo rozhodnuté, že všetko, čo je nezákonne napísané, sa považuje za to, čo vôbec nebolo napísané, má sa to, čo bolo vložené v prospech otroka, ktorého vlastní pisateľ spoločne s iným, považovať za to, čo vôbec nebolo napísané; alebo len to, čo má odkaz na osobu, ktorá urobila zápis, takže celá suma bude patriť druhému spoluvlastníkovi? Zistil som, že Marcellus si urobil poznámku o Juliánovi, lebo ako uviedol Julianus, ak by niekto vložil klauzulu v prospech Tícia a seba alebo v prospech otroka, ktorého vlastní spoločne, a mala by sa považovať za vôbec nevloženú, bolo by veľmi ľahké zistiť, koľko nadobudol Tícus a jeho

spolumajiteľ. Marcellus dodal, že druhý spoluvlastník by mal nárok na túto sumu, rovnako ako keby sa meno otroka vynechalo z dôvodu, že je nepravdivé. Toto pravidlo by sa malo dodržiavať pri rozhodovaní o tejto otázke.

6. Manžel manumitoval dotálneho otroka a do závetu vložil odkaz na neho. Vznikla otázka, čo môže žena vymáhať podľa juliánskeho práva? Odpovedal som, že treba povedať, že patrón, ako aj emancipovaný syn, podliehali trestu podľa ediktu božského Klaudia, hoci v prípade ich smrti sa mohlo požadovať prétorské vlastníctvo ich majetkov. Preto ak by patrón nezískal nič z majetku oslobodeného, nebol by zodpovedný za žalobu zo strany ženy. Bol by však zodpovedný z dôvodu, že v zákone sa dodáva: "alebo sa dopustil akéhokoľvek podvodného konania, aby zabránil tomu, aby sa dostal do jeho rúk"? On sa však nedopustil žiadneho podvodu voči žene, pretože len to, že si vytvoril tento zámer, neznamenal, že urobil niečo v jej neprospech. Nemali by sme preto žene vyhovieť, keďže manžel bude povinný nahradiť škodu? Ak však ten, kto spísal odkaz na príkaz poručiťľa, zároveň na príkaz poručiťľa uzavrel aj dohodu o jeho vydaní inému, senát nariadil, že sa napriek tomu musí svojho odkazu vzdať a že má zostať v rukách dediča spolu s poplatkom za poručníctvo.

7. Callistratus, Otázky, kniha I.

Božský Claudius nariadil ediktom, aby sa do korneliánskeho zákona doplnili nasledujúce ustanovenia: "Ak by niekto pri spísaní závetu alebo kodicilu iného vlastnou rukou vložil odkaz pre seba, bude zodpovedný, akoby porušil Korneliánsky zákon; a nebude udelená milosť tým, ktorí sa budú tváriť, že nevedeli o prísnosti ediktu." Za toho sa považuje nielen ten, kto vlastnou rukou vyhotovil odkaz vo svoj prospech; ale aj ten, kto prostredníctvom svojho otroka alebo syna, ktorý je pod jeho kontrolou, poctí odkazom na základe diktátu poručiťľa.

8. V cisárskych konštitúciách sa jasne ustanovuje, že ak poručiťľ výslovne nad svojím podpisom uvedie, že nadiktoval otrokovi, ktorý niekomu patrí, aby odkaz vyplatili pánovi tohto otroka jeho vlastní dedičia, odkaz bude platný; ale všeobecný podpis poručiťľa nebude mať význam proti autorite dekrétu senátu, a preto sa odkaz bude považovať za nenapísaný a otrok, ktorý ho napísal vo svoj prospech, by mal byť omilostený. Myslím si však, že by bolo bezpečnejšie, keby sa o odpustenie požiadal cisár, samozrejme po tom, ako sa zainteresované strany vzdali nároku na to, čo im bolo odkázané.

9. Senát rovnako nariadil, že ak otrok na príkaz svojho pána napíše do závetu alebo kodicilu odkaz vlastnej slobody, práve preto, že je napísaný vlastnou rukou, nestane sa slobodným; sloboda mu však môže byť udelená na základe podmienok trustu za predpokladu, že po spísaní závetu alebo kodicilu ho závetca vlastnou rukou podpísal.

10. A keďže v tomto dekréte senátu bol obsiahnutý len druh slobody nadobudnutej na základe trustu, božský Pius v reskripte uviedol, že sa treba riadiť skôr duchom dekrétu než jeho literou; keď totiž otroci poslúchajú svojich pánov, sú ospravedlnení nevyhnutnosťou moci, ktorej sú podriadení; ale keď sa pridá autorita pána, ktorý nad svojím podpisom uviedol, že nadiktoval a prečítal, čo bolo napísané, hovorí, že sa to považuje za napísané rukou samotného pána, keď sa to stalo na jeho želanie. Toto by sa však nemalo rozširovať tak, aby zahŕňalo aj slobodné osoby, nad ktorými porúčiteľ nemá žiadne právo. Napriek tomu treba zistiť, či neexistovala rovnaká nevyhnutnosť poslušnosti a či tí, ktorí sa nepodriadili, mali čestnú výhovorku, keď neurobili to, čo nebolo dovolené.

11. Bolo rozhodnuté, že odpustenie za porušenie korneliánskeho práva sa má udeliť aj matke, v prospech ktorej odkaz spísal jej otrok na diktát jej syna.

12. Rovnaké rozhodnutie senát prijal aj vo vzťahu k dcére, ktorá na diktát svojej matky z neznalosti zákona napísala odkaz v svoj prospech.

13. Ak by niekto po ustanovení dvoch dedičov dodal, že ak niektorý z nich zomrie bez toho, aby zanechal deti, majetok má pripadnúť pozostalému, ak má deti, ale ak by obaja zomreli bez detí, majetok (čo nasleduje, bol napísaný inou rukou) má pripadnúť tomu, kto napísal závet: rozhodlo sa, že ten, kto napísal závet, má byť oslobodený od trestu korneliánskeho práva; ale prospešnejšie by bolo povoliť mu nadobudnúť to, čo bolo uvedené vyššie.

14. Paulus, Názory, kniha III.

Odpovedal, že trestný čin odcudzenia písomných nástrojov nie je dôvodom na verejné stíhanie, pokiaľ sa nepreukáže, že závet niekoho bol odcudzený.

15. Paulus vyslovil názor, že všetci tí, ktorí zapečatili akúkoľvek sfaľovanú listinu, s výnimkou závetov, podliehajú trestu korneliánskeho práva.

16. A tiež iní, ktorí urobili falošné zápisy v registroch, verejných listinách alebo v čomkoľvek inom podobnom bez toho, aby ich zapečatili, alebo aby zabránili, aby pravda vyšla najavo, niečo ukryli alebo ukradli, alebo urobili zámenu, alebo rozpečatili listinu, niet pochyb, že je zvykom, aby boli potrestaní rovnakým trestom.

17. Tá istá, Dôveryhodnosť, kniha III.

Keď niekto vlastnou rukou spíše odkaz otroka v jeho prospech a žiada sa, aby ho manumitoval, senát rozhodol, že ho majú manumitovať všetci dedičia.

18. Ten istý, Sentencie, kniha III.

Nemáme zakázané zapísať odkaz v prospech manželky do závetu iného.

19. Ten, kto sa ustanoví za poručníka maloletého dieťaťa poručiteľa, hoci sa považuje za podozrivého z dôvodu, že sa zdá, že sa usiloval o poručníctvo, predsa, ak je schválený ako vhodný, má byť ustanovený za poručníka nie na základe závetu, ale na základe nariadenia sudcu; nemá sa prijať ani žiadna ním uvedená výhovorka, pretože sa má za to, že súhlasil s vôľou poručiteľa.

20. Ten istý, Sentencie, kniha V.

Tí, ktorí vyrazili falošné peniaze, ale nezdalo sa, že by boli ochotní s tým úplne skončiť, majú byť prepustení, ak sa prejavili dôkazy o skutočnej ľútosťi.

21. Obvinenie z uvedenia fiktívneho dieťaťa nie je premlčané; a je jedno, či žena, ktorá údajne vykonala zámenu, je mŕtva, alebo nie.

22. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha VI.

Trestom falšovania závetu sa trestajú aj tí, ktorí prijali peniaze za účelom vyvolania súdneho sporu prostredníctvom právnej pomoci alebo predvedenia svedkov; alebo spôsobili, že boli uzavreté záväzky alebo dohody; alebo založili združenie; alebo podnikli akékoľvek opatrenia, aby to umožnili.

23. Paulus, O turpilskom dekréte senátu.

Každý, kto predal ten istý celý majetok dvom rôznym osobám na základe samostatných zmlúv, sa trestá trestom za falšovanie závetov; a o tom rozhodol božský Hadrián. Do tej istej kategórie sa zaraďuje aj ten, kto skorumpoval sudcu; zvyčajne sa však takéto osoby trestajú menej prísne, pretože sú na určitý čas odsunuté a nie sú zbavené majetku.

24. Ten istý, O libonskom dekréte senátu.

Nemalo by sa hovoriť, že do pôsobnosti tohto ediktu patrí dieťa mladšie ako pubertálny vek, pretože sotva môže byť zodpovedné za trestný čin falšovania, keďže v tomto veku nie je schopné trestnej činnosti.

25. Ak otec napíše odkaz v prospech svojho syna, ktorý je v rukách nepriateľa, treba povedať, že po jeho návrate bude jeho otec podliehať trestu podľa dekrétu senátu; ak by však zomrel v zajatí, jeho otec by bol považovaný za nevinného.

26. Ak by však napísal odkaz v prospech svojho emancipovaného syna, môže to urobiť legálne; a to isté pravidlo platí aj pre syna daného na adopciu.

27. Podobne, ak ho napísal v prospech svojho otroka, ktorému je v omeškaní s udelením slobody podľa podmienok trustu, treba povedať, že nie je zodpovedný podľa podmienok dekrétu senátu, keďže je stanovené, že všetko, čo nadobudol prostredníctvom otroka tohto druhu, mu musí byť vydané po jeho manumitácii.

28. Ak napísal odkaz v prospech otroka, ktorý mu slúži v dobrej viere, je vinný, pokiaľ ide o jeho úmysel; napísal ho totiž v prospech toho, o kom si myslel, že mu patrí. Keďže však odkaz ani dedičstvo nenadobúda dobromyseľný držiteľ, domnievame sa, že by mal byť oslobodený od trestu.

29. Ak pán napíše odkaz v prospech svojho otroka, "keď sa stane slobodným", hovoríme, že pán nie je postihnutý dekrétom senátu, keďže v žiadnom prípade nemal na zreteli svoje vlastné záujmy. Rovnaké pravidlo sa vzťahuje aj na syna, ktorý sa následne emancipuje.

30. Každý, kto potvrdí kodícil, ktorý bol urobený pred závetom, v ktorom mu bolo odkázané dedičstvo, spadá pod podmienky Dekrétu senátu; ako uviedol aj Julianus.

31. Osoba sa stáva zodpovednou voči trestu tým, že si niečo odníme, rovnako ako keď si niečo daruje; napríklad keď jej bol odkázaný otrok, ktorý bol aj manumitovaný, vlastnými rukami ho zbaví slobody. Je to tak, aj keď ho jej zbaví v súlade s vôľou poručiťa, pretože ak o tom nevie, udelenie slobody bude platné. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak po tom, ako bol požiadaný o vyplatenie odkazu, ktorým bol poverený, vymaže doložku o zriadení poručníctva!

32. Každý, kto vlastnou rukou napíše postúpenie slobodníka, je zodpovedný nie podľa litery, ale podľa ducha dekrétu senátu.

33. Podobne otrok, ktorý si sám sebe napíše odkaz slobody na základe dôvery v závete iného, nie je zahrnutý do podmienok Dekrétu senátu. V tomto bode však môže vzniknúť pochybnosť, pretože (ako sme uviedli vyššie), Senát odpúšťa trest len v prípade otroka, ktorý si v závete svojho pána napísal odkaz slobody pre seba v rámci dôvery, ak tento pán túto skutočnosť uviedol nad svojím podpisom. A skutočne, existuje ešte väčší dôvod domnievať sa, že porušuje dekrét senátu vo väčšej miere ako ten, kto napíše odkaz na seba, keďže za žiadnych okolností nebude mať nárok na slobodu, ale môže nadobudnúť odkaz pre svojho pána.

34. Ak by ten, kto napíše závet, udelil slobodu na základe poručníctva svojmu vlastnému otrokovi, pozrime sa, či nie je oslobodený od trestu, keďže nezískava žiadnu výhodu, ibaže by to urobil preto, aby sa otrok od neho kúpil za premrštenú cenu, aby bol manumitovaný.

35. Aj ten, kto, keď bol pozemok pridelený Titiovi, vlastnou rukou pridal ako podmienku, že mu majú byť vyplatené peniaze, spadá pod podmienky dekrétu senátu.

36. Ten, kto sa so súhlasom svojho otca vydedí alebo sa zbaví dedičstva, nie je zodpovedný ani podľa litery, ani podľa ducha dekrétu senátu.

37. Ten istý, O trestoch pre civilov.

Kladie sa otázka, čo je to falšovanie? Usudzuje sa, že k nemu dochádza vtedy, keď niekto napodobní rukopis iného alebo niečo vynechá z dokumentu alebo účtu, keď ho kopíruje; a nie vtedy, keď sa vo výpočte alebo v účte uvedie nepravdivý výsledok.

38. Scaevola, Digesty, kniha XXII.

Aithales, otrok, ktorému slobodu a časť majetku zanechal závetom jeho pán Vetitus Callinicus na základe poručníctva, ktorým boli poverení dedičia určení na jedenásť dvanástin majetku; vyhlásil Maximílii, dcére poručiťa, ktorá bola ustanovená za dedičku dvanástiny majetku, že môže predložiť dôkazy, ktoré preukážu, že závet Vetita Callinica bol sfalšovaný; a keď ho Maximília vypočula pred sudcom, vyhlásil, že dokáže, akým spôsobom bol závet sfalšovaný. Maximília podpísala obžalobu z falšovania proti pisateľovi závetu a Prokulovi, svojmu spoludedičovi, a po vypočutí prípadu mestský prefekt rozhodol, že závet nebol sfalšovaný, a nariadil, aby dvanástina majetku patriaca Maximílii prepadla v prospech štátnej pokladnice. Vyvstala otázka, či má Aithales nárok na slobodu a či sa má po tomto rozhodnutí trust vykonať. Odpoveď bola, že v súlade s uvedenými skutočnosťami to tak bolo.

39. Ulpián, O edikte, kniha VII.

Ten, kto údajne vydal sfalšované listy v mene prétora alebo vyhlásil sfalšovaný edikt, podlieha trestnej žalobe in factum, aj keď mohol byť stíhaný podľa korneliánskeho zákona.

40. Marcellus, Digesty, kniha XXX.

Ak niekto zničil závet svojho otca a vystupuje ako dedič zo zákona, rovnako ako keby jeho otec zomrel bez závetu, a potom sám zomrie, je úplne spravodlivé, aby sa celý majetok jeho otca odňal jeho dedičovi.

41. Modestinus, Pravidlá, kniha VIII.

Vyhlasuje, že tí, ktorí medzi sebou podali protichodné svedectvo, sú podľa podmienok zákona zodpovední ako tí, ktorí sa dopustili falšovania.

42. Taktiež sa rozhodlo, že ten, kto podá falošné svedectvo proti vlastnej pečati, podlieha trestu za falšovanie. S poukazom na drzosť osoby, ktorá vypovedala rozdielne v prospech dvoch osôb a ktorej viera je tak dvojaká a kolísavá, niet žiadnych pochybností o tom, že je zodpovedná za trestný čin falšovania.

43. Ten, kto sa falošne vydáva za vojaka alebo používa vyznamenania, na ktoré nemá nárok, alebo cestuje na základe sfalšovaného povolenia, by mal byť prísne potrestaný podľa povahy spáchaného trestného činu.

44. Ten istý, *Názory*, kniha IV.

Ak dlžník v záväzku záložného práva uvedie starší dátum, ako je správny, bude dôvod na obvinenie pre *crimen falsi*.

45. Ten istý, *O vybraných prípadoch*.

Ak niekto oklame guvernéra provincie buď prostredníctvom listín, alebo podaním petície, nebude mu to na úžitok; a navyše, ak bude stíhaný, musí zaplatiť trest za svoju unáhlenosť, rovnako ako keby sa dopustil falšovania. V tejto veci sa zachovali reskripty. Na dôkaz stačí uviesť jeden príklad, ktorý je nasledovný: "Alexander Augustus Juliovi Maryllovi. Ak tvoj protivník v žiadosti, ktorú podal, netvrdil to, čo bolo pravdivé v žiadosti, ktorú podal, nemôže sa dovolávať listiny, ktorú podpísal; a navyše, ak je obvinený, musí znášať trest."

46. *Same*, *Pandekty*, kniha XII.

Ten, kto vyhotoví alebo vyryje falošnú pečať, je zodpovedný podľa korneliánskeho zákona týkajúceho sa závetov.

47. V prípade zámeny dieťaťa sú oprávnení vzniesť obvinenie len rodičia alebo tí, ktorí majú na veci záujem, ale nikto z ľudí nemôže podať podnet na verejné stíhanie.

48. *Kallistratos*, *O súdnych vyšetrovaniach*, kniha III.

Božský Pius uviedol v reskripte adresovanom Claudiovi: "Všetky osoby, ktoré predložia súdu nástroje, ktoré sa nedajú dokázať, musia byť potrestané podľa povahy každého trestného činu; alebo ak sa zdá, že si zaslúžili prísnejší trest, než aký im možno uložiť podľa tejto jurisdikcie, môžu byť skutočnosti uvedené cisárovi, aby mohol určiť, aký trest im má byť uložený." Cisár Marek spolu so svojím bratom však pod vplyvom citov ľudskosti tento trest zmiernili; takže ak by sa (ako sa to často stáva) takéto dokumenty predložili omylom, tí, ktorí sa niečoho podobného dopustili, môžu byť omilostení.

49. Modestinus, O trestoch, kniha I.

V súčasnosti sa tí, ktorí podvodne menia nejaké edikty, ktoré boli vyhlásené, trestajú trestom falšovania.

50. Ak predávajúci alebo kupujúci zmení miery používané na víno, obilie alebo čokoľvek podobného, ktoré boli verejne schválené, alebo sa so zlým úmyslom dopustí akéhokoľvek iného podvodu, bude odsúdený na zaplatenie dvojnásobku hodnoty majetku; a dekrétom božského Hadriána bolo stanovené, že tí, ktorí používajú falošné miery alebo závažia, majú byť odsunutí na ostrov.

51. Ten istý, O trestoch, kniha III.

Ak by niekto používal sfalšované konštitúcie bez toho, aby na to dal nejaké oprávnenie, bude mu podľa Kornéliovho zákona zakázané používať vodu a oheň.

Tit. 11. O juliánskom zákone o vydieraní.

52. Marcianus, Inštitúcie, kniha XIV.

Juliánsky zákon o vydieraní sa vzťahuje na peniaze, ktoré dostáva niekto, kto zastáva funkciu sudcu, alebo kto je poverený určitým stupňom moci, alebo správou, alebo úradom poslanca, alebo akýmkoľvek iným verejným zamestnaním alebo povolaním; a vzťahuje sa aj na sprievodcov uvedených hodnostárov.

53. Zákon vyníma tých, od ktorých je dovolené prijímať peniaze, napríklad od bratrancov, od blízkych príbuzných a od manželky.

54. Scaevola, Pravidlá, kniha IV.

55. Podľa tohto zákona sa žaloba priznáva proti dedičom, ale len do jedného roka po smrti obvineného.

55. Macer, Verejné žaloby, kniha I.

56. Podľa juliánskeho zákona týkajúceho sa vydierania je zodpovedný ten, kto, hoci je poverený akoukoľvek právomocou, prijme peniaze za vydanie rozsudku alebo rozhodnutia;

56. Venuleius Saturninus, Verejné žaloby, kniha III.

Alebo za to, že urobí viac alebo menej, ako bol povinný urobiť pri výkone svojej úradnej povinnosti.

57. Macer, Verejné žaloby, kniha I.

Podľa tohto zákona môžu byť stíhaní aj sprievodcovia sudcov.

58. Venuleius Saturninus, Verejné žaloby, kniha I.

Podľa toho istého zákona sú zodpovední tí, ktorí dostávajú peniaze buď za svedectvo, alebo za to, že nesvedčia.

59. Tomu, kto je odsúdený podľa tohto zákona, sa zakazuje verejne svedčiť, byť sudcom alebo stíhať zločin.

60. V juliánskom zákone týkajúcom sa vydierania sa ustanovuje, že: "Nikto nesmie brať peniaze za to, že naverbuje alebo prepustí vojaka, ani nesmie prijať peniaze za to, že vyjadrí svoj názor v senáte alebo vo verejnej rade, alebo za to, že niekoho obviní, alebo neobviní; mestskí sudcovia sa musia zdržať akejkoľvek korupcie a nesmú prijať v daroch alebo daroch viac ako sto aurei počas celého roka."

61. Macer, Verejné žaloby, kniha I.

Juliánsky zákon o vydieraní nariaďuje, že: "Nikto nesmie prijať nič ako podnet na vynesenie rozsudku alebo rozhodnutia, alebo za zmenu svojho názoru; alebo aby zabránil vyneseniu rozhodnutia; alebo aby uvrhol človeka do väzenia, alebo ho spútal; alebo aby prikázal spútať ho reťazami, alebo ho zbavil reťazí; alebo aby odsúdil alebo oslobodil človeka; alebo aby ocenil výšku rozsudku; alebo aby odsúdil niekoho na najvyšší alebo peňažný trest, alebo aby sa zdržal jeho vykonania."

62. Je však zrejmé, že zákon povoľuje všetkým, okrem tých, ktorí boli vyňatí, prijímať peniaze bez obmedzenia; ale tí, ktorí sú vymenovaní v tomto oddiele, nesmú prijímať nič od nikoho.

63. Takisto sa ustanovuje: "Ľe ťiadne verejné dielo, ktoré sa má postaviť, sa nesmie prijať ako dokončené, ani ťiadne verejné zásoby, ktoré sa majú rozdeliť, sa nesmú previesť alebo získať, ani ťiadne budovy sa nesmú považovať za opravené, kým nebudú dokončené, prijaté a odovzdané podľa zákona."

64. S osobami, ktoré sa dopustili vydierania, sa v súčasnosti podľa zákona zaobchádza svojvoľne a spravidla sa trestajú vyhnanstvom alebo ešte prísnejšie, podľa toho, akého trestného činu sa dopustili. Čo však treba urobiť, ak prijmú peniaze ako odmenu za zabitie človeka? Alebo aj vtedy, ak ju neprijmú, ale poháňaní hnevom zabijú nevinného človeka alebo človeka, ktorého by nemali trestať? Mali by podstúpiť trest smrti alebo by mali byť deportovaní na ostrov, ako to v skutočnosti väčšina z nich robí.

65. Paulus, O edikte, kniha LIV.

Keď sa prokonzulovi alebo prétorovi niečo daruje v rozpore so zákonom o vydieraní, nemôže to nadobudnúť úžerou.

66. Ten istý zákon ustanovuje, že: "Ak sa má právo na odmenu, tak sa má právo na odmenu: "Predaj alebo prenájom uskutočnený za vyššiu alebo nižšiu cenu, ako je spravodlivé, je z tohto dôvodu neplatný a lichvárske mu nadobudnutiu sa zabráni skôr, ako sa majetok dostane do rúk toho, kto ho mal, alebo jeho dediča."

67. Papinianus, Názory, kniha XV.

Tí, ktorí sa za zaplatené peniaze vzdajú verejného zamestnania, sú trestne stíhaní za vydieranie.

Tit. 12. Pokiaľ ide o juliánsky zákon o zásobovaní.

68. Marcianus, Inštitúcie, kniha II.

Trestnú žalobu môže podať otrok proti svojmu pánovi, ak ten tvrdí, že sa jeho pán dopustil podvodu s ohľadom na zásoby patriace verejnosti.

69. Ulpián, O povinnostiach prokonzula, kniha IX.

70. Podľa juliánskeho zákona týkajúceho sa proviantu sa stanovuje trest proti tomu, kto sa dopustí akéhokoľvek konania alebo vytvorí akékoľvek združenie, prostredníctvom ktorého by sa mohla zvýšiť cena proviantu.

70. Sainovým zákonom sa ustanovuje, že nikto nesmie zadržiavať loď alebo námorníka, ani sa zlomyseľne dopustiť akéhokoľvek činu, ktorým by mohlo dôjsť k zdržaniu.

71. Predpísaným trestom je pokuta dvadsať aurei.

72. Papirius Justus, O konštitúciách, kniha I.

Cisári Antoninus a Verus to uviedli v reskripte: "Je všetko iné, len nie spravodlivé, aby dekurióni predávali obilie svojim spoluobčanom za nižšiu cenu, ako si vyžaduje zásobovanie potravinami."

73. Rovnako tvrdili, že magistráti žiadneho mesta nemajú právo určovať cenu dovážaného obilia.

74. V reskripte uviedli aj nasledujúce skutočnosti: "Hoci nie je zvykom, aby ženy poskytovali tento druh informácií, predsa len, ak sľúbite, že môžete poskytnúť informácie, ktoré budú na prospech ministerstva výživy, môžete ich oznámiť prefektovi tohto odvetvia verejnej služby."

Tit. 13. O juliánskom zákone týkajúcom sa špekulácie, svätokrádeže a rovnováhy.

75. Ulpián, O Sabinovi, kniha XLIV.

V juliánskom zákone o pekulačnom práve sa ustanovuje, že: "Nikto nesmie preberať, preberať alebo si privlastňovať pre vlastnú potrebu, ani robiť nič, čím by iný mohol odobrať, prebrať alebo použiť pre svoj prospech peniaze pochádzajúce z posvätných, náboženských alebo verejných zdrojov, ak na to nie je oprávnený zákonom; a nikto nesmie pridávať alebo miešať nič so zlatom, striebrom alebo meďou, ktoré patria vláde, ani sa vedome a podvodne dopúšťať akéhokoľvek konania, ktorým by sa k nim mohlo pridať alebo s nimi zmiešať niečo, čím by sa mohla znížiť ich hodnota."

76. Paulus, O Sabinovi, kniha XI.

Podľa juliánskeho zákona týkajúceho sa bilancii je zodpovedný ten, kto si ponechá akékoľvek verejné peniaze určené na určité použitie a nepoužije ich na tento účel.

77. Ulpián, O cudzoložstve, kniha I.

78. Trestom za smilstvo bol pôvodne zákaz vody a ohňa, ktorý sa v súčasnosti nahradil deportáciou. Okrem toho každý, kto sa dostane do tohto postavenia, stráca nielen všetky svoje pôvodné práva, ale aj majetok.

78. Marcianus, Inštitúcie, kniha XIV.

Podľa juliánskeho zákona týkajúceho sa pekulačného práva je zodpovedný ten, kto odnesie alebo si prisvojí akékoľvek peniaze určené na posvätné alebo náboženské účely.

79. Trestu za pekuláciu podlieha aj ten, kto odníme niečo, čo bolo darované nesmrteľnému Bohu.

80. Okrem toho sa v cisárskych mandátoch týkajúcich sa svätokrádeže ustanovuje, že guvernéri provincií majú pátrať po všetkých svätokrádežných osobách, lupičoch a únoscoch a trestať ich podľa závažnosti ich deliktov; a v cisárskych konštitúciách sa ustanovuje, že svätokrádež sa trestá svojvoľne, trestom primeraným zločinu.

81. Podľa juliánskeho zákona týkajúceho sa bilancií je zodpovedný ten, kto si ponechá v rukách verejné peniaze získané z prenájmu alebo kúpy, z predaja zásob alebo z čohokoľvek iného.

82. Okrem toho je podľa tohto zákona zodpovedný ten, kto dostal verejné peniaze určené na nejaký účel a ponechal si ich a nepoužil ich na tento účel.

83. Každý, kto je odsúdený podľa tohto zákona, sa potrestá pokutou o tretinu vyššou, ako je dlžná suma.

84. Náboženským sa nestáva miesto, na ktorom sa nájde poklad; lebo aj keď sa nájde v hrobke, nezabavuje sa ako náboženský. Lebo to, čo je niekomu zakázané interferovať, nemôže urobiť miesto náboženským, a peniaze nemôžu byť pochované, ako to ustanovujú cisárske mandáty,

85. Keď sa však ukradne nejaký verejný majetok, podľa konštitúcií cisárov Trajána a Hadriána sa stanovuje, že ide o zločin sprenevery. Taká je súčasná prax.

86. Ten istý, Jazdy, kniha IV.

Bohovia Severus a Antoninus v reskripte adresovanom Cassiovi Festovi uviedli, že ak sa ukradne majetok súkromných osôb uložený v chráme, treba podať žalobu za krádež, a nie za svätokrádež.

87. Ulpián, O povinnostiach prokonzula, kniha VII.

Prokonzul by mal uložiť trest za svätokrádež buď s väčšou, alebo menšou prísnosťou, alebo zmierlivo, podľa hodnosti a stavu vinníka, s prihliadnutím na čas, ako aj na jeho vek a pohlavie. Viem, že viacerí sudcovia odsúdili osoby vinné zo svätokrádeže na predhodenie divej zveri, iných na upálenie zaživa a ďalších na obesenie na šibenici. Trest by sa však mal upraviť tak, že by sa mali hodiť divej zveri tí, ktorí sa s ozbrojenou skupinou vlámali do chrámu a v noci odniesli dary bohov; ak však osoba z chrámu odnesie niečo nepatrnej hodnoty, mala by byť potrestaná odsúdením do baní, alebo ak sa narodila vo vyššom postavení, mala by byť deportovaná na ostrov.

88. Tí, ktorí vyrábajú verejné peniaze alebo ich razia verejnou raznicou a vyrábajú ich pre seba mimo mincovne alebo ich po vyrazení ukradnú, sa nepovažujú za ich falšovateľov, ale za tých, ktorí sa dopustili krádeže spoločnej mince, čo sa podobá zločinu špekulácie.

89. Ak by niekto ukradol zlato alebo striebro patriace štátu, bude podľa ediktu božského Pia potrestaný vyhnanstvom alebo odsúdený do baní podľa svojej hodnoty. Každý, kto požičia svoju pečať zlodejovi, sa považuje za odsúdeného za zjavnú krádež a stáva sa neslávne známym. Ten, kto nezákonne vyťažil zlato z bane a roztavil ho, je odsúdený na štvornásobnú náhradu škody.

90. Venuleius Saturninus, Verejné žaloby, kniha II.

Zločin sprenevery nemožno stíhať po uplynutí piatich rokov.

91. Ten istý, Verejné žaloby, kniha III.

Každý, kto odstráni štetcovú tabuľu zákona obsahujúcu hranice polí alebo čokoľvek iné, alebo ju akokoľvek zmení, je zodpovedný podľa juliánskeho zákona týkajúceho sa pekulačnej činnosti.

92. Kto niečo vymaže z verejných registrov alebo do nich niečo vloží, je zodpovedný podľa tohto zákona.

93. Paulus, O verejných obžalobách.

Osoby usvedčené zo svätokrádeže sa trestajú smrťou.

94. Osoby vinné zo svätokrádeže sú také, ktoré odcudzia posvätné predmety patriace verejnosti. Tí, čo si prisvojujú posvätné veci patriace osobám alebo kaplnkám, ktoré nie sú strážené, si zaslúžia prísnejší trest ako zlodeji a miernejší ako svätokrádežníci. Preto treba starostlivo zvážiť, čo je posvätné, a všetky činy, ktoré môžu byť zahrnuté do zločinu svätokrádeže.

95. Labeo v tridsiatej ôsmej knihe svojich Posledných diel definuje špekuláciu ako krádež verejných alebo posvätných peňazí, ktorú nevykonal ten, na koho nebezpečenstvo sa v danom čase nachádzali; a preto sa špekulácie nedopúšťa strážca chrámu, ktorému bol zverený majetok tohto druhu.

96. V tej istej kapitole, nižšie, hovorí, že nielen privlastnenie si verejných peňazí, ale aj peňazí patriacich súkromným osobám predstavuje trestný čin špekulácie, keď niekto prijíma finančné prostriedky patriace štátnej pokladnici, predstierajúc, že je jej veriteľom; aj keď si možno vzal ako svoje vlastné peniaze patriace súkromnej osobe.

97. Pedikulácie sa nedopúšťa ani ten, kto prijíma peniaze na účely prepravy, alebo ktokoľvek iný, kto preberá zodpovednosť za peniaze.

98. Senát nariadil, aby boli zodpovední podľa zákona proti špekulácii tí, ktorí bez príkazu zodpovedného úradníka umožnili preskúmanie a kopírovanie verejných registrov.

99. Podľa tohto zákona je zodpovedný aj ten, kto si ponechá nejaké verejné peniaze určené na určité použitie a nepoužije ich na tento účel; tak hovorí Labeo v tridsiatej ôsmej knihe svojich Posledných diel. Každý, kto odíde z provincie, kde zastával úrad, a predloží štátnej pokladnici účet z peňazí, ktoré mu zostali v rukách, a zadrží ich, nepodlieha žalobe na vymáhanie zostatku z dôvodu, že je súkromnou osobou dlžnou štátnej pokladnici, a preto by mal byť zaradený medzi dlžníkov; a ten, kto je poverený právomocou, ich od neho môže vymáhať buď zabavením jeho majetku, zatknutím, alebo uložením pokuty; juliánsky zákon však nariaďuje, aby sa po uplynutí jedného roka tieto peniaze zaradili medzi dlžné zostatky.

100. Marcianus, Verejné žaloby, kniha I.

Podľa tohto zákona je zodpovedný ten, kto do verejných registrov zapíše menšiu sumu, ako je výnos z predaja alebo prenájmu, alebo kto sa dopustí iného priestupku tohto druhu.

101. Bohovia Severus a Antoninus, keď zistili, že istý mladík veľmi slávneho rodu mal v chráme umiestnenú malú truhlicu a po zatvorení chrámu vyšiel z truhlice a ukradol mnoho vecí patriacich chrámu a potom sa opäť zavrel do truhlice, po jeho usvedčení ho deportovali na ostrov.

102. Ulpián, O edikte, kniha LXVIII.

Každý, kto perforuje stenu chrámu alebo týmto spôsobom niečo ukradne, podlieha žalobe za spreneveru.

103. Kto vo dne alebo v noci vstúpi do svätyne a odnesie z nej nejaký posvätný majetok, musí byť oslepený; a kto niečo odnesie mimo svätyne alebo inej časti chrámu, musí byť zbičovaný, musí mu byť oholená hlava a musí byť poslaný do vyhnanstva.

104. Marcellus, Digesty, kniha XXV.

V nijakom prípade sa nedopúšťam sprenevery, ak vyberám peniaze od niekoho, kto je dlžný mne aj štátnej pokladnici; lebo peniaze, ktoré dostávam od dlžníka štátnej pokladnice, si neprivlastňujem, pretože on stále zostáva dlžníkom štátnej pokladnice.

105. Modestinus, O trestoch, kniha II.

Ten, kto ukradne korisť odobratú nepriateľovi, je zodpovedný podľa zákona týkajúceho sa sprenevery a bude odsúdený na zaplatenie štvornásobnej škody.

106. Papinianus, Otázky, kniha XXXVI.

Verejný stíhanie za špekuláciu, ako aj za privlastnenie si zostatkov a za vydieranie, môže byť vedené aj proti dedičovi; a to nie je nerozumné, keďže ide o principiálnu otázku týkajúcu sa ukradnutých peňazí.

Tit. 14. O juliánskom práve s odkazom na nezákonné hľadanie úradu.

107. Modestinus, O trestoch, kniha II.

Tento zákon v súčasnosti v Ríme neplatí, pretože ustanovovanie sudcov patrí k povinnostiam cisára a nezávisí od priazne ľudu.

108. Ak by niekto v obci porušil tento zákon tým, že by sa uchádzal buď o politický, alebo o cirkevný úrad, je na základe dekrétu senátu potrestaný pokutou sto aurei a hanbou.

109. Ak niekto odsúdený podľa tohto zákona usvedčí iného, bude úplne vrátený do svojich práv, ale peniaze sa mu nevrátia.

110. Rovnako sa tomuto trestu podrobí ten, kto zavedie novú daň podľa dekrétu senátu.

111. Ak buď obvinený, alebo žalobca vstúpi do domu svojho sudcu, dopustí sa nezákonného činu podľa juliánskeho zákona týkajúceho sa sudcov; to znamená, že mu bude nariadené zaplatiť sto aurei do štátnej pokladnice.

Tit. 15. O Faviánskom zákone so zreteľom na únoscov.

112. Ulpián, Pravidlá, kniha I.

Každý, kto vedome kúpi slobodného človeka, sa vystavuje zodpovednosti za hrdelný zločin podľa Faviánovho zákona proti únosu; a predávajúci môže byť tiež stíhaný podľa neho, ak predal človeka s vedomím, že je slobodný.

113. Ten istý, O povinnostiach prokonzula, kniha IX.

Treba si uvedomiť, že Faviánsky zákon sa nevzťahuje na tých, ktorí majú v rukách neprítomných otrokov a predávajú ich; lebo jedna vec je byť neprítomný a druhá byť na úteku.

114. Opäť sa nevzťahuje na osobu, ktorá prikázala prenasledovať a predat' svojho otroka na úteku; pretože nepredala otroka na úteku.

115. Ďalej možno povedať, že ak niekto prikáže Titiovi, aby zatkol otroka na úteku, a ak by tak urobil, aby ho zadržal ako kúpeného, dekrét senátu sa neuplatňuje. Páni, ktorí predali svojich otrokov na úteku, sú tiež zodpovední podľa tohto dekrétu senátu.

116. Marcianus, Verejné žaloby, kniha I.

Dobromyseľný držiteľ nepodlieha trestu, ktorý ukladá Faviánsky zákon za to, že neoprávnene zadržal otroka; to znamená, ak nevedel, že otrok patrí inému, alebo ak si myslel, že koná so súhlasom svojho pána. A samotný zákon je takto formulovaný vo vzťahu k dobromyseľnému držiteľovi, pretože sa tam dodáva: "Ak to urobil vedome a podvodne". Cisári Severus a Antoninus veľmi často rozhodovali, že bona fide držiteľia nie sú zodpovední podľa tohto zákona.

117. Netreba zabúdať, že tak ako podľa Akvileovho zákona, ak osoba, kvôli ktorej bol porušený Faviánsky zákon, zomrie, obvinenie a trest predpísaný Faviánskym zákonom zostávajú naďalej v platnosti, ako to v reskripte uviedli bohovia Severus a Antoninus.

118. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXII.

Podľa Faviánskeho zákona je zodpovedný ten, kto buď daruje, alebo dá ako veno muža, o ktorom vie, že je slobodný; rovnako každý, kto, vediac, že je slobodný, ho za takýchto okolností prijme, by mal byť zaradený do tej istej triedy, do ktorej patrí predávajúci a kupujúci. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak sa majetok poskytne výmenou za takéhoto človeka.

119. Modestinus, Názory, kniha XVII.

Vyslovil názor, že ten, kto údajne prijal utečeného otroka patriaceho inému a ukryl ho, aj keď tvrdí, že je jeho vlastníctvom, nemôže v žiadnom prípade uniknúť trestu, ak sa preukáže jeho vina.

120. Kallistratos, O súdnych vyšetrovaniach, kniha VI.

Únoscom sa nestáva hneď ten, kto je vinný z krádeže na základe zadržovania otrokov patriacich inému, lebo božský Hadrián v jednom reskripte uviedol: "Ak sa niekto dopustí krádeže, bude potrestaný: "Ten, kto si vyžiadal alebo privlastnil otrokov iného, dáva podnet k otázke, či je alebo nie je zodpovedný za zločin únosu, z ktorého je obvinený, a preto nie je potrebné sa so mnou v tejto veci radiť. Sudca však v takomto prípade musí rozhodnúť o tom, o čom vie, že je úplne pravdivé, pretože je zrejmé, že si musí byť vedomý toho, že osoba môže byť vinná zo spáchania trestného činu krádeže s ohľadom na otrokov, ktorí boli odňatí iným, a nemusí byť nevyhnutne z tohto dôvodu považovaná za vinnú z únosu."

121. Ten istý cisár uviedol v reskripte s odkazom na tú istú vec: "Ak sa jeden alebo viac utečených otrokov nachádza v držbe niekoho, kto si ich služby najal za odplatu, a uvedení otroci predtým vykonávali prácu pre iných, nikto nemôže správne povedať, že si ich uvedená osoba prisvojila."

122. Vo Favianskom zákone sa ustanovuje, že: "slobodný človek, ktorý ukrýva toho, kto je slobodný alebo slobodný, proti jeho vôli; alebo ho držal v okovoch a vedome a podvodne ho kúpil; alebo sa s niekým spojil v transakcii tohto druhu; alebo presvedčil mužského alebo ženského otroka iného, aby utiekol od svojho pána alebo pani; alebo ukryl takéhoto otroka bez vedomia alebo súhlasu jeho pána alebo jeho panej; alebo ho držal na reťaziach; alebo vedome a podvodne kúpil otroka, alebo bol zapletený do niektorého z týchto trestných činov, bude potrestaný podľa zákona. "

123. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha VI.

Peňažný trest predpísaný Faviánovým zákonom sa v súčasnosti prestal ukladať; pretože tí, ktorí sú usvedčení z tohto zločinu, sú potrestaní úmerne jeho závažnosti a zvyčajne sú odsúdení do baní.

Tit. 16. O turpilskom dekréte senátu a zamietnutí obvinení.

124. Marcianus, O turpilskom dekréte senátu.

Bezohľadnosť žalobcov sa zisťuje tromi spôsobmi a trestá sa tromi trestami; lebo buď ohovárajú, alebo sa vyhýbajú, alebo odstupujú.

125. Ohovárať znamená vznášať falošné obvinenia. Vyhýbať sa znamená zatajovať skutočné zločiny. Stiahnuť obvinenie znamená úplne sa ho vzdať.

126. Trest sa ukladá ohováračom podľa Remmiovho zákona.

127. Ten, kto nedokáže to, čo tvrdí, sa nepovažuje hneď za ohovárača, lebo vyšetovanie trestného činu sa ponecháva na sudcu, ktorý má právomoc vo veci konať; ten, ak je obžalovaný oslobodený, začne skúmať úmysel žalobcu a prečo bol podnietený vzniesť obvinenie; a ak zistí, že to bolo spôsobené oprávneným omylom, musí ho prepustiť. Ak však zistí, že sa zjavne dopustil ohovárania, musí mu uložiť trest podľa zákona.

128. Rozhodnutie o niektorom z týchto bodov je odhalené slovami rozsudku. Ak totiž znie takto: "Nedokázal si svoje tvrdenia," ušetrí obžalovaného; ak však hovorí: "Si vinný z ohovárania," odsúdi ho; a aj keď nemusí dodať nič s odkazom na trest, predsa sa voči nemu uplatní moc zákona. Lebo (ako tvrdil Papinianus), otázka skutkovej podstaty závisí od uváženia súdu, ale uloženie trestu nie je ponechané na jeho vôľu, ale je vyhradené pre moc zákona.

129. Možno sa spýtať, či ak by sudca vyslovil nasledujúci výrok: "Zdá sa, že Lucius Titius vzniesol unáhlené obvinenie", mal by sa považovať za toho, kto ho vyhlásil za ohovárača? Papinianus hovorí, že unáhlenosť poskytuje dôvod na odpustenie a že bezuzdná zlosť nemá povahu kalamity a z tohto dôvodu nie je potrebné uložiť trest.

130. Ukázali sme, že ide o previnilca, ktorý sa spochľubuje s obžalovaným a ktorý sa vzdáva svojej funkcie žalobcu, aby mohol zatajiť svoje dôkazy a umožniť, aby sa uvádzali falošné výhovorky obžalovaného.

131. Ak však niekto upustí od stíhania obžaloby bez toho, aby ju odmietol, je potrestaný.

132. O zamietnutie žaloby zvyčajne žiadajú a vyhovujú jej guvernéri provincií. Žiadosť oň sa podáva sudcovi, keď predsedá súdu, a nie inde; a ak je prítomný, nemôže prenechať vyšetovanie inému.

133. Ak jedna osoba obvinila tú istú osobu z viacerých trestných činov, mala by požiadať o prepustenie každého z nich, inak ju postihne trest stanovený dekrétom senátu za každý vynechaný trestný čin.

134. Ten, kto vznesie obvinenie, ktoré môže byť premlčané, ako napríklad obvinenie z cudzoložstva, keď od jeho spáchania u muža uplynulo päť nepretržitých rokov, alebo po šiestich disponibilných mesiacoch odo dňa rozvodu, v prípade ženy; môže byť akákoľvek pochybnosť o tom, že ak upustí od obvinenia, má byť potrestaný podľa tohto dekrétu Senátu? Vzniká tu ťažkosť z toho dôvodu, že toto obvinenie sa stáva takmer neúčinným, keď existuje časový úsek alebo nejaká vada osoby, ktorá obvineného urobí bezpečným pred strachom a nebezpečenstvom. Na druhej strane, keď už raz bolo vznesené obvinenie, nemožno ho na želanie žalobcu zrušiť, ale musí sa tak stať z moci sudcu, ktorý má prípad na starosti, a za hodného odiumu sa považuje skôr ten, kto unáhle vznesie takéto hanebné obvinenie. Preto je lepší názor, že aj ten, o ktorom sme hovorili, by mal spadať pod podmienky dekrétu senátu. Papinianus však uvádza ako svoj názor, že ak by žena, ktorá nebola kompetentná vzniesť obvinenie z falšovania, pretože nestihala škodu spôsobenú sebe alebo svojej rodine, upustila od toho, nemala by byť potrestaná podľa Turpilovho dekrétu senátu. Vyjadril by rovnaký názor aj v iných prípadoch? Veď aký je rozdiel, ak sa obvinenie nedovolí vzniesť z dôvodu slabosti pohlavia; podlosti stavu; alebo uplynutia času? Je oveľa viac dôvodov, aby boli osoby za takýchto okolností oslobodené od trestu, pretože obvinenie ženy môže byť účinné aspoň z dôvodu jej vlastnej ujmy, zatiaľ čo obvinenie ostatných nie je ničím iným než zvukom hlasu. Tá istá autorita však na inom mieste uviedla, že nikto nemôže obviňovať obe osoby, teda muža aj ženu, z cudzoložstva súčasne; a ak by predsa len obvinil obe súčasne, mal by požiadať o zastavenie konania proti obom, aby sa vyhol zodpovednosti podľa tohto dekrétu senátu. Okrem toho, aký bude rozdiel, ak sa obvinenie ukáže ako neplatné z vyššie uvedených dôvodov, alebo ak by nemohlo obstáť z dôvodu počtu obvinených? Alebo ak je potrebné urobiť nejaký rozdiel v prípade, že niekto má plnú právomoc vzniesť obžalobu, ale bráni mu v tom spojenie dvoch osôb; alebo nie je spôsobilý ich obžalovať podľa prísnej konštrukcie zákona? Preto je rozumné domnievať sa, že všetky osoby (s výnimkou žien a maloletých), ak nepožiadajú o odloženie veci, budú spadať do pôsobnosti tohto dekrétu senátu.

135. Obvinenie podozrivého poručníka sa môže prejednať len na verejnom súde a nikto okrem guvernéra provincie nemôže v takomto prípade vyniesť rozhodnutie; napriek tomu však každý, kto upustí od stíhania, nebude potrestaný podľa dekrétu senátu.

136. Podobne, ak je niekto obvinený z toho, že mu bol uložený trest Turpilovho dekrétu senátu, je povinnosťou guvernéra provincie, aby sa o veci dozvedel; a trest dekrétu senátu sa nebude vymáhať od strany, ktorá upustí od obvinenia, pretože ten, kto tvrdí, že niekomu bol uložený trest tohto dekrétu senátu, nie je žalobcom.

137. Pod podmienky tohto dekrétu spadá ten, kto poskytuje žalobcu alebo podnecuje, riadi alebo navádza niekoho na vznesenie hrdelného obvinenia tým, že poskytuje dôkazy a formuluje obvinenia. Je to rozumné, pretože tým, že nedokáže obvinenie, ktoré napomohol vzniknúť, a tým, že sa snaží zbaviť nebezpečenstva ohovárania tým, že sa vzdá prípadu, by mal byť určite podrobený trestu za tieto trestné činy; ibaže by žalobca, ktorý bol navádzaný, mohol dokázať zločin, ktorý sa zaviazal preukázať. Nezáleží ani na tom, či obvinenie vzniesol sám, alebo nariadil, aby ho vzniesol niekto iný. Papinián vyslovil názor, že ak je pravda, že niekto použil prostriedky tohto druhu na vznesenie obvinenia, mal by byť potrestaný nie podľa litery, ale podľa ducha zákona; pretože žalobca, ktorý zaujal miesto osoby, ktorá ho zamestnala, je zodpovedný podľa toho istého dekrétu senátu; to znamená, že je potrestaný len za to, čo urobil ako zástupca iného, ktorý sa sám bál konať.

138. Obžalovaný, ktorý bol odsúdený, odvolal sa a jeho žalobca potom upustil od obžaloby; spadá pod podmienky Dekrétu senátu? Zdá sa, že veľmi skoro áno, pretože opravným prostriedkom odvolania rozhodnutie o odsúdení zaniklo.

139. Paulus, O trestoch všetkých zákonov.

Každý, kto upustí od stíhania trestného činu, nemôže následne podať obžalobu.

140. Same, Sentencie, kniha I.

A dokonca aj v prípadoch obžaloby za súkromné a bežné porušenie zákona sú všetci ohovárači svojvoľne potrestaní úmerne závažnosti spáchaných trestných činov.

141. Papinianus, Názory, kniha XV.

Žena, ktorá začne trestné stíhanie za falšovanie, ako škodu spôsobenú jej samotnej, a po upustení od neho upustí, sa nepovažuje za osobu, na ktorú sa vzťahuje trest podľa Turpilovho dekrétu senátu.

142. Po zamietnutí žaloby nemôže ten istý žalobca znovu vzniesť to isté obvinenie proti tomu istému obžalovanému.

143. Paulus, Názory, kniha II.

144. Ak človek predložil cisárovi petíciu a pohrozil, že vznesie obvinenie za falšovanie, ale neurobil tak, vznikla otázka, či podlieha trestu, ktorý ukladá Turpilliánsky dekrét senátu? Paulus odpovedal, že predmetná strana nebola zahrnutá do podmienok Turpilliánskeho dekrétu senátu.

144. Ten istý, Sentencie, kniha I.

Od obvinenia upustil ten, kto sa rozprával so svojim protivníkom s ohľadom na likvidáciu trestného obvinenia, ktoré sa pokúšal stíhať.

145. Úmyselne upúšťa od obžaloby ten, kto sa zriekne túžby a úmyslu vzniesť ju.

146. Má sa za to, že upustil od obžaloby, kto v lehote určenej guvernérom na preukázanie obžaloby nezačne trestné stíhanie.

147. Tým, ktorí doručia písomné oznámenie o úmysle podať obžalobu, sa prikazuje, aby svoje tvrdenia doložili predložením oznámení.

148. Za krivé obvinenie sa potrestajú tí, ktorí s cieľom poškodiť iného údajne vyhľadali, napísali alebo na súde predložili akúkoľvek knihu alebo iný dôkaz na jeho škodu.

149. Ulpián, Disputácie, kniha VIII.

Ak by niekto chcel oživiť trestné obvinenie po tom, čo bolo verejne zamietnuté, môže tak urobiť s rovnakým právom, aké mal, keď ho prvýkrát vzniesol; pretože proti nemu nemožno zákonne vzniesť predpisy, ktoré neboli vznesené pred prepustením obžalovaných. Toto uviedol božský Hadrián v reskripte.

150. Ak niekto vznesie obžalobu pre stellionatus alebo pre zločin plienenia majetku a potom upustí od nej, nebude vystavený trestu podľa Turpilovho dekrétu senátu, aj keď ide o krádež alebo škodu, ale jeho vinu potrestá sudca.

151. Papinianus, O cudzoložstve, kniha II.

Odvolanie trestného prípadu sa buď vykoná verejne z dôvodu nejakej pamätnej udalosti, alebo z dôvodu nejakej verejnej radosti,

152. Macer, Verejné obžaloby, kniha II.

Alebo z dôvodu šťastného výsledku nejakej transakcie,

153. Papinianus, O cudzoložstve, kniha II.

Alebo súkromne, na žiadosť žalobcu. Existuje aj tretí druh prepustenia v súlade so zákonom, a to keď žalobca zomrie alebo mu nejaký vážny dôvod zabráni vzniesť obvinenie.

154. Keď sa prepustenie vykoná v súlade s verejným dekrétom, manžel pri druhom vznesení obvinenia nestratí žiadne zo svojich práv.

155. Božský Hadrián uviedol, že tridsať dní predpísaných na oživenie obžaloby treba chápať ako disponibilné dni, to znamená, že sa majú počítať odo dňa, keď sa skončili slávnosti. Senát nariadil, že tieto dni sa začínajú v čase, keď môže ktokoľvek obnoviť obžalobu obvineného. Tento čas na obnovenie konania nezačal plynúť s výnimkou prípadov, keď žalobca môže začať konanie.

156. Ten istý, O cudzoložstve.

Bola položená otázka, či tí, ktorí boli vylúčení z podania obžaloby uplynutím času, spadajú do pôsobnosti Turpilliovho dekrétu senátu. Odpoveď znela, že niet pochyb o tom, že osoby, ktorým premlčanie zabránilo vzniesť obvinenie z cudzoložstva, môžu byť potrestané za ohováranie.

157. Ulpián, O cudzoložstve, kniha II.

Ak došlo k verejnému zastaveniu trestného konania na základe dekrétu senátu, čo sa bežne stáva; alebo z dôvodu nejakej verejnej radosti; alebo na počesť cisárskeho domu; alebo z nejakého dôvodu, pre ktorý senát nariadil, aby boli obžalovaní oslobodení, a žalobca neobnovil obvinenie v predpísanej lehote, treba povedať, že sa neuplatňuje Turpillianov dekrét senátu, pretože sa nepokladá za upustenie od obvinenia ten, kto neobvinil osobu, ktorá je oslobodená od trestnej zodpovednosti. Ten sa však oslobodením obvineného spod obžaloby stáva oslobodeným od trestného stíhania.

158. Paulus, O cudzoložstve, kniha III.

Za upustenie od obvinenia chápeme osobu, ktorá sa úplne vzdala úmyslu stíhať, a nie tú, ktorá obvinenie len odložila. Kto na základe povolenia cisára upustí od stíhania trestného obvinenia, nepodlieha trestu.

159. Ulpian, O povinnostiach prokonzula, kniha VII.

Božský Hadrián v reskripte adresovanom Salviovi Carusovi, prokonzulovi Kréty, uviedol, že ak opatrovník podal obžalobu v mene svojho zverenca a ten, v mene ktorého ju podal, zomrel, nemal by byť nútený pokračovať v obžalobe.

160. Macer, Verejné žaloby, kniha II.

Do pôsobnosti Turpillianovho dekrétu senátu spadajú tí, ktorí nahradili žalobcov na ich mieste; alebo ktorí po tom, čo tak urobili, vzniesli obžalobu bez toho, aby obžalovaných stíhali; alebo upustili od stíhania iným spôsobom ako zamietnutím prípadu, ako aj takí, ktorí podali nejaký písomný dokument alebo uzavreli nejakú dohodu s cieľom obžalovať iného. Je potrebné povedať, že tieto slová "podať obžalobu bez stíhania obžalovaných" sa vzťahujú na všetky vyššie uvedené osoby.

161. Vyvstáva otázka, či sa dekrét senátu vzťahuje na tých, ktorí v súčasnosti majú mimoriadnu právomoc vo veciach verejných deliktov. Podľa súčasného práva, založeného na cisárskych ústavách, sa uplatňuje; preto sa každý trest uloží v každom jednotlivom prípade.

162. Ak tí, ktorým nie je dovolené podať obžalobu za ohováranie, upustia od toho, nebudú podliehať trestu podľa tohto dekrétu senátu. Toto bolo ustanovené v konštitúciách.

163. Ak by z dôvodu smrti obžalovaného žalobca upustil od obžaloby, nemôže byť zodpovedný podľa tohto dekrétu senátu; pretože trestné stíhanie zaniká smrťou obžalovaného, pokiaľ nejde o taký zločin, že v jeho stíhaní možno pokračovať proti dedičom, ako napríklad pri vlastizrade. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade obvinenia z vydierania, pretože ani to smrťou nezaniká.

164. Okrem toho, ak by obžalovaný zomrel po tom, ako žalobca upustil od stíhania, trestný čin žalobcu sa z tohto dôvodu nezmierni. Ak by totiž ten, kto raz upustil od obžaloby, bol potom pripravený obžalobu obnoviť, Severus a Antoninus nariadili, že nebude vypočutý.

165. Tí, ktorí po podaní písomného obvinenia nechali uplynúť jeden alebo dva roky z dôvodu, že nemohli stíhať pre rôzne zamestnania guvernérov alebo preto, že im v tom bránili požiadavky štátneho úradu, nespádajú pod podmienky dekrétu senátu.

166. Ak niekto obvinil osobu na prvom mieste a po zamietnutí prípadu, ale predtým, ako je obvinený znovu obvinený, by malo dôjsť k druhému zamietnutiu, tridsať dní sa má počítať nie od prvého, ale od druhého zamietnutia prípadu.

167. Paulus, O cudzoložstve.

Domicián v reskripte uviedol, že to, čo je stanovené v súvislosti so slávnosťami a prepustením obžalovaných, sa nevzťahuje na otrokov, ktorí po obvinení majú byť uväznení v reťaziach až do rozhodnutia vo veci.

168. Modestinus, Názory, kniha XVII.

Lucius Titius obvinil Seia z falšovania a skôr, ako ho začal stíhať, boli obvinenia všetkých obžalovaných s odpustením cisára zrušené. Pýtam sa, ak by sa potom stíhanie neobnovilo, či by sa na žalobcu vzťahoval trest podľa Turpilovho dekrétu senátu. Herennius Modestinus odpovedal, že oslobodenie obžalovaných, udelené z verejnej milosti, sa na tento druh zločinu nevzťahuje.

169. Papirius Justus, O konštitúciách, kniha I.

Cisári Antoninus a Verus v reskripte Júliovi Verovi uviedli, že keďže sa v prípade pokračovalo dlhší čas, ten nemohol dosiahnuť jeho prepustenie proti súhlasu svojich protivníkov.

170. V reskripte tiež uviedli, že ak sa jasne nepreukáže, že protivník dal svoj súhlas, prepustenie by sa nemalo udeliť.

171. V reskripte tiež uviedli, že ak sa požiadalo o zamietnutie obžaloby pre hrdelný zločin, ako v prípade, ktorý sa týkal peňažnej sumy, obžaloba sa napriek tomu môže obnoviť; takže ak žalobca nemôže dokázať to, čo tvrdí, nemal by zostať nepotrestaný.

Tit. 17. O odsúdení osôb, ktoré sú hľadané alebo sú neprítomné.

172. Marcianus, Verejné žaloby, kniha II.

Božský Severus a Antoninus v reskripte uviedli, že nikto, kto je neprítomný, nemá byť potrestaný, a podľa súčasného práva neprítomné osoby nesmú byť odsúdené; pravidlo spravodlivosti totiž neumožňuje, aby bol niekto odsúdený bez vypočutia.

173. Ak niekto podlieha prísnemu trestu, napríklad ak môže byť odsúdený na prácu v baniach alebo na podobný trest, alebo na trest smrti, v takom prípade sa trest nesmie uložiť neprítomnej osobe, ale každý, kto je neprítomný a je hľadaný, sa zapíše ako prítomný.

174. Guvernéri provincií by mali postupovať týmto spôsobom, pokiaľ ide o obžalovaných, ktorí sú hľadaní a zaznamenaní ako prítomní; konkrétne by im mali ediktmi nariadiť, aby sa dostavili, aby sa tí, ktorí boli uvedení ako prítomní, dozvedeli o tejto skutočnosti. Mali by tiež písať sudcom v mieste bydliska strán, aby sa ich prostredníctvom hľadané osoby mohli presvedčiť, že boli zaznamenané ako prítomné.

175. Od tohto dátumu sa počíta rok, aby sa mohli očistiť od pohrdania.

176. A aj Papinianus v Šestnásťtej knihe názorov hovorí, že ten, kto je hľadaný a zaznamenaný ako prítomný, sa musí do dvanástich mesiacov dostaviť k guvernérovi provincie a zložiť zábezpeku; a že nie je dôvod nariadiť, aby sa jeho majetok skonfiškoval do štátnej pokladnice, lebo ak by do roka zomrel, obvinenie zo zločinu zanikne a skončí sa a majetok obvinenej strany prejde na jeho nástupcov.

177. Macer, O verejných žalobách, kniha II.

Lehota jedného roka je stanovená na účely zabavenia majetku každého, kto je hľadaný a zaznamenaný ako prítomný.

Ak však ministerstvo financií nezabaví jeho majetok počas dvadsiatich rokov, bude mu to následne znemožnené, ak sa na premlčanie odvolá buď sám obžalovaný, alebo jeho dedičia.

179. Marcianus, O verejných žalobách, kniha II.

Každý nárok uplatnený štátnou pokladnicou je premlčaný na dvadsať rokov, keď neexistuje žiadne iné premlčanie, ako bolo stanovené božskými cisármi.

180. Macer, O verejných žalobách, kniha II.

Rok sa počíta od okamihu, keď bolo oznámenie verejne vykonané, a to buď prostredníctvom ediktu, alebo listov zaslaných sudcovi.

181. Preto sa lehota dvadsiatich rokov počíta pre pokladnicu od okamihu, keď bolo oznámenie zverejnené.

182. Jedným slovom, treba mať na pamäti, že tomu, kto je hľadaný a oznámený, nebráni v podniknutí obhajoby žiadna premlčacia lehota.

183. Modestinus, Pandekty, kniha XII.

V cisárskych mandátoch sa ustanovuje, že majetok osôb, po ktorých sa pátra, sa počas roka zapečatí, a ak sa vrátia a poskytnú náležité ospravedlnenie, vráti sa im. Ak sa však neodpovedia a nikto sa neobjaví, aby ich obhajoval, po uplynutí roka sa ich majetok skonfiškuje v prospech štátnej pokladnice.

184. A počas tohto medziročného obdobia sa môže predať akýkoľvek hnutel'ný majetok, ktorý im patrí, aby sa predišlo jeho znehodnoteniu v dôsledku omeškania alebo zničeniu, a výťažok z neho sa uloží; ako to povolili božský Severus a Antoninus.

185. Božský Traján v reskripte uviedol, že aj úroda sa považuje za hnutel'ný majetok.

186. Treba však dbať na to, aby utečenec medzitým nedostal od svojich dlžníkov nič zaplatené, aby sa tým nenapomohlo jeho úteku.

Tit. 18. Ohľadne mučenia.

187. Ulpián, O povinnostiach prokonzula, kniha VIII.

Je zvykom, že mučenie sa používa na účely odhalenia zločinu. Pozrime sa, kedy a v akom rozsahu sa to má robiť. Začiatok by nemal byť urobený skutočným spôsobením otázky a božský Augustus rozhodol, že dôvera by sa nemala bezvýhradne vkladať do mučenia.

188. Toto je obsiahnuté aj v liste božského Hadriána adresovanom Senniovi Sabinovi. Podmienky reskriptu sú nasledovné: "Otroci sa majú podrobovať mučeniu len vtedy, keď je obvinený podozrivý a dôkaz je natoľko získaný inými dôkazmi, že sa zdá, že chýba len priznanie otrokov."

189. To isté uviedol aj božský Hadrián v reskripte Claudiovi Quartinovi a v tomto reskripte rozhodol, že sa má začať s osobou, ktorá je najviac podozrivá a od ktorej sa podľa sudcu dá najľahšie zistiť pravda.

190. Tí, ktorých žalobca predvedie z vlastného domu, by nemali byť mučení, pretože nie je ľahké uveriť, že bola vykonaná zámena za tú, ktorú obaja rodičia považujú za svoju drahú dcéru; ako sa uvádza v Reskripte božských bratov adresovanom Luciovi Tiberianovi.

191. V Reskripte adresovanom Kornéliovi Prokulovi tiež uviedli, že sa nemá dôverovať mučeniu jedného otroka, ale že prípad sa má vyšetriť po predložení dôkazov.

192. Božský Antonín a božský Hadrián v Reskripte Senniovi Sabinovi uviedli, že v prípadoch, keď sa tvrdí, že otroci v spoločnosti svojho pána odniesli zlato a striebro, nemajú byť vypočúvaní proti svojmu pánovi a ani nič z toho, čo mohli povedať, keď neboli mučení, mu neuškodí.

193. Božskí bratia v reskripte adresovanom Lelianovi Longinovi uviedli, že mučenie by sa nemalo uplatňovať na otroka patriaceho dedičom, aby sa získali informácie týkajúce sa majetku, aj keď existuje podozrenie, že dedič získal vlastníctvo majetku prostredníctvom fiktívneho predaja.

194. V Reskriptoch sa často uvádza, že otroka patriaceho obci možno mučiť, keď sú obvinení občania, pretože nie je ich otrokom, ale otrokom obce. To isté treba uviesť aj v súvislosti s otrokmi iných korporácií, pretože otrok sa nepovažuje za otroka patriaceho viacerým pánom, ale korporácii.

195. Keď mi otrok slúži v dobrej viere, hoci ho nevlastním, možno povedať, že ho nemožno mučiť, aby sa získali dôkazy proti mne. To isté pravidlo platí aj pre slobodného človeka, ktorý slúži v dobrej viere ako otrok.

196. Taktiež sa stanovilo, že slobodný muž nemôže byť mučený v prípade, keď je jeho patrón obvinený z hrdelného zločinu.

197. Náš cisár spolu so svojim božským otcom v reskripte vyhlásil, že jeden brat nemôže byť vystavený výsluchu kvôli inému; a ako dôvod dodal, že by nemal byť mučený, aby sa získali dôkazy na usvedčenie toho, proti komu ho nemožno prinútiť svedčiť, ak to nechce urobiť.

198. Božský Traján v reskripte Serviovi Quartovi uviedol, že otrok manžela môže byť mučený, aby získal dôkazy na usvedčenie svojej manželky.

199. V Reskripte Mummiovi Lollianovi tiež uviedol, že otrokov odsúdeného možno mučiť, aby sa získali dôkazy proti nemu, pretože prestali byť jeho.

200. Keď bol otrok manumitovaný, aby sa zabránilo jeho mučeniu, božský Pius v Reskripte uviedol, že môže byť mučený, ak sa to nerobí na získanie dôkazov proti jeho pánovi.

201. Ak však otrok v čase začatia vyšetrovania patril inému, ale neskôr sa stal majetkom obžalovaného, božský bratia v reskripte uviedol, že napriek tomu môže byť mučený v prípade, v ktorom je zapletený jeho pán.

202. Ak by niekto tvrdil, že otrok bol kúpený pri predaji, ktorý bol neplatný, nemôže byť mučený skôr, ako sa zistí, že predaj nebol platný. Toto náš cisár so svojím božským otcom uviedol v reskripte.

203. Severus tiež uviedol v Reskripte Spiciovi Antigonovi: "Keďže mučenie otrokov by sa nemalo vykonávať proti ich pánom, a ak sa tak stalo, keďže sa nemôže použiť na ovplyvnenie rozhodnutia sudcu, ktorý sa ho chystá vyniesť, ešte menej by sa mali pripúšťať výpovede otrokov proti ich pánom."

204. Divotvorca Severus v jednom reskripte uviedol, že priznania obvinených osôb sa nemajú považovať za dôkaz zločinu, ak sa neponúkajú žiadne iné dôkazy, ktoré by ovplyvnili zmysel pre povinnosť sudcu, ktorý má vo veci rozhodnúť.

205. Keď je niekto ochotný zložiť cenu otroka, aby bol mučený a vypovedal proti svojmu pánovi, náš cisár so svojím božským otcom nedovolil, aby sa to robilo.

Keď sú otroci mučení ako spolupáchatelia zločinu a na súde sa priznávajú k niečomu, čo sa týka ich pána, cisár Traján v reskripte uviedol, že sudca má vyniesť rozhodnutie podľa okolností. Z tohto Reskriptu vyplýva, že páni môžu byť zapletení do priznania svojich otrokov, ale novšie ústavy naznačujú, že už neplatí.

207. Keď ide o dania, o ktorých nikto nepochybuje, že sú šľachou republiky, zváženie nebezpečenstva, ktoré hrozí trestom smrti otrokovi, ktorý je spolupáchateľom podvodu, by malo spôsobiť, že sa jeho výpovede odmietnu.

208. Sudca poverený mučením by nemal priamo klásť otázku, či Lucius Titius spáchal vraždu, ale mal by sa všeobecne spýtať, kto ju spáchal; pretože iný spôsob sa zdá skôr naznačovať odpoveď, než ju žiadať. Toto uviedol božský Traján v reskripte.

209. Božský Hadrián v Reskripte adresovanom Calpurniovi Celerianovi uviedol toto: "Agricola, otrok Pompeia Valensa, môže byť vypočúvaný o sebe; ak by však počas mučenia povedal niečo viac, bude sa to považovať za dôkaz proti obžalovanému, a nie za chybu toho, kto položil otázku."

210. V cisárskych konštitúciách bolo vyhlásené, že hoci sa nemá vždy dôverovať mučeniu, nemalo by sa zavrhať ako absolútne nehodné, pretože získané dôkazy sú slabé a nebezpečné a neprimerané pravde; väčšina osôb totiž buď svojou schopnosťou znášať, alebo krutosťou mučenia tak pohárda utrpením, že sa z nich pravda nedá nijako vylákať. Iní sú tak málo schopní trpieť, že radšej klamú, ako by mali vydržať túto otázku, a preto sa stáva, že sa priznávajú k rôznym veciam, a tak do toho zapletú nielen seba, ale aj iných.

211. Okrem toho by sa nemalo dôverovať dôkazom získaným mučením nepriateľov, pretože tí veľmi ľahko klamú; napriek tomu by sa pod zámienkou nepriateľstva nemalo odmietnuť ich použitie.

212. Po náležitom vyšetrení prípadu možno rozhodnúť, či sa má dôverovať mučeniu, alebo nie.

213. Keď niekto zradil zlodějov, v niektorých reskriptách sa uvádza, že sa nemá vkladať dôvera do tých, ktorí ich zradili. V iných, ktoré sú však konkrétnejšie, sa ustanovuje, že dôkazy sa nemajú úplne odmietnuť, ako je to v podobných prípadoch obvyklé, ale po náležitom zvážení sa má rozhodnúť, či majú právo na dôveru, alebo nie. Väčšina takýchto osôb, ktoré sa obávajú, že by sa o nich mohli zmieniť tí, ktorí boli zatknutí, totiž zvykne týchto posledných prezradiť s cieľom, aby sami získali imunitu, pretože obvineným, ktorí udávajú tých, ktorí ich prezradili, sa neveľmi verí; ani by sa im nemala bez rozdielu udeľovať imunita ako odmena za prezradenie tohto druhu; nemalo by sa veriť ani ich obvineniam, keď tvrdia, že ich obvinili iní, že ich prezradili, pretože tento slabý dôkaz založený na lži alebo ohováraní by sa nemal považovať za dôkaz proti nim.

214. Ak sa niekto dobrovoľne prizná k zločinu, nemala by sa mu vždy prejaviť viera; niekedy totiž niekto urobí priznanie zo strachu alebo z iného dôvodu. V liste božských bratov adresovanom Voconiovi Saxovi sa uvádza, že človek, ktorý sa priznal sám proti sebe a ktorého nevina bola preukázaná, musí byť po odsúdení prepustený. Podmienky listu sú tieto: "Je v súlade s diktátom obozretnosti a ľudskosti, drahý Saxa, že v prípade, keď bol otrok

podozrivý z toho, že sa falošne priznal k vražde, zo strachu, že bude vrátený svojmu pánovi, ste ho odsúdili, keď ešte stále zotrval na svojej falošnej výpovedi, s úmyslom podrobiť mučeniu jeho údajných spolupáchateľov, ktorých tiež falošne obvinil, aby ste jeho výpovede týkajúce sa jeho samého urobili istejšími. "Ani váš rozumný zámer nebol márný, keďže mučením sa zistilo, že uvedené osoby neboli jeho komplici, ale že sám seba obvinil falošne. Potom môžete rozsudok zrušiť a nariadiť jeho úradný predaj pod podmienkou, že sa nikdy nevráti do moci svojho pána, ktorý sa po prijatí ceny určite veľmi rád zbaví takéhoto otroka." V reskripte sa uvádza, že keď je otrok odsúdený, ak by bol následne zbavený zodpovednosti, bude patriť osobe, ktorej majetkom bol pred odsúdením. Guvernér provincie však nemôže nikoho, koho odsúdil, vrátiť do pôvodného stavu, pretože nemôže zrušiť ani rozhodnutie, v ktorom ide o peniaze. Čo by sa teda malo urobiť? Mal by sa obrátiť na cisára, keď sa u niekoho, kto sa spočiatku zdal byť vinný, neskôr preukáže jeho nevina.

215. Ulpián, O edikte, kniha XXXIX.

Otrokov tvoriacich súčasť majetku nemožno podrobiť mučeniu, aby sa získali dôkazy proti ich pánom, pokiaľ nie je isté, komu majetok patrí.

216. Ten istý, O edikte, kniha LVI.

Ústavou nášho cisára a božského Severa bolo stanovené, že otrok patriaci viacerým majiteľom nemôže byť podrobený mučeniu proti žiadnemu z nich.

217. Ten istý, Disputácie, kniha III.

V prípade incestu (podľa názoru Papiniana, ktorý je uvedený aj v Reskripte) otroci nepodliehajú mučeniu, pretože sa na nich nevzťahuje juliánsky zákon týkajúci sa cudzoložstva.

218. Marcianus, Inštitúcie, kniha II.

Ak niekto zhýral vdovu alebo ženu vydatú za iného, s ktorou nemohol legálne uzavrieť manželstvo, mal by byť deportovaný na ostrov, pretože ide o dvojnásobný zločin; incest, pretože v rozpore s Božím zákonom znásilnil ženu, ktorá je jeho príbuznou, a k tomuto zločinu pridal cudzoložstvo alebo smilstvo. Napokon v takomto prípade môžu byť otroci mučení s cieľom získať dôkazy proti svojim pánom.

219. Papinianus, O cudzoložstve, kniha II.

Keď otec alebo manžel vznesie obvinenie z cudzoložstva a vznesie sa požiadavka, aby boli otroci obvinenej strany podrobení výsluchu, v prípade, že by došlo k oslobodzujúcemu rozsudku, po obhajobe prípadu a predvedení svedkov sa musí urobiť odhad hodnoty otrokov, ktorí zomreli; ak by sa však dosiahlo odsúdenie, pozostalí otroci sa skonfiškujú.

220. Ak ide o prípad týkajúci sa sfalšovaného závetu, otroci patriaci do dedičstva môžu byť mučení. 7. Ulpian, O cudzoložstve, kniha III.

Sudcovia musia určiť mieru mučenia, a preto by sa malo vykonať tak, aby sa otrok mohol zachovať buď pre svoje oslobodenie, alebo pre svoj trest.

221. Paulus, O cudzoložstve, kniha II.

Edikt božského Augusta, ktorý vydal počas konzulátu Vivia Avita a Lucia Aproniana, je nasledovný: "Nemyslím si, že by sa mučenie malo vykonávať v každom prípade a na každej osobe; ale keď sa hrdelné a kruté zločiny nedajú zistiť a dokázať inak ako mučením otrokov, domnievam sa, že je najúčinnnejšie na zistenie pravdy a malo by sa použiť."

222. Otroek, ktorý má byť slobodný pod podmienkou, môže byť vystavený mučeniu, pretože je otrokom dediča, ale stále si zachová nádej na slobodu.

223. Marcianus, O verejných žalobách, kniha II.

Božský Pius v reskripte uviedol, že mučenie sa môže vykonať na otrokoch v prípadoch, keď ide o peniaze, ak sa pravda nedá zistiť inak, čo ustanovujú aj iné reskripty. To však platí do tej miery, že k tomuto prostriedku sa nemá pristupovať v peňažnom prípade, ale len v prípade, keď sa pravda nedá zistiť inak, ak nie je dovolené použiť mučenie, ako to uviedol božský Severus v reskripte. Preto je dovolené postaviť pred otázku otrokov iných, ak to okolnosti ospravedlňujú.

224. V prípadoch, v ktorých by sa na otrokoch nemalo použiť mučenie na získanie dôkazov proti ich pánom, ich nemožno ani vypočúvať, a ešte menej možno pripustiť výpovede otrokov proti ich pánom.

225. Mučenie sa nemá vykonávať na tom, kto je deportovaný na ostrov, ako to uviedol božský Pius v reskripte.

226. Nemalo by sa spôsobovať ani v peňažnom prípade otrokovi, ktorý má byť pod určitou podmienkou slobodný, ibaže by sa podmienka nesplnila.

227. Arcadius, Charisius, O svedkoch.

Mučenie by sa nemalo vykonávať na neplnoletom mladšom ako štrnásť rokov, ako uviedol božský Pius v reskripte adresovanom Caeciliovi Jubentinovi.

228. Všetky osoby bez výnimky sa však majú mučiť v prípade vlastizrady, ktorá sa týka kniežat, ak je ich svedectvo nevyhnutné a okolnosti si to vyžadujú.

229. Možno sa spýtať, či sa mučenie nemôže vykonať na otrokoch patriacich do castrense peculium syna s cieľom získať dôkazy proti jeho otcovi. Bolo totiž stanovené, že otcovho otroka nemožno mučiť, aby sa získal dôkaz proti jeho synovi. Myslím si, že možno správne rozhodnúť, že otroci syna by nemali byť mučení s cieľom získať dôkazy proti jeho otcovi.

230. Mučenie by sa nemalo uplatňovať v takej miere, ako to požaduje žalobca, ale tak, ako to vyžaduje rozum a umiernenosť.

231. Žalobca by nemal začínať konanie dôkazmi pochádzajúcimi z domu obžalovaného, keď predvoláva ako svedkov slobodníkov alebo otrokov osoby, ktorú obžaláva.

232. Pri hľadaní pravdy často pomáha aj samotný tón hlasu a usilovnosť pri skúmaní. Veci, ktoré sú k dispozícii na odhalenie pravdy, sa totiž vynárajú na svetlo z reči svedka a z toho, aký pokoj alebo trému prejavuje, ako aj z povesti, ktorú má každý vo svojej komunite.

233. V otázkach, v ktorých ide o slobodu, nie je potrebné hľadať pravdu mučením tých, ktorých postavenie je sporné.

234. Paulus, O povinnostiach prokonzula, kniha II.

Aj keby sa otrok vrátil pod podmienkou predaja, nesmie sa mučiť, aby sa získali dôkazy proti jeho pánovi.

235. Ulpián, O edikte, kniha LIV.

Keď niekto, aby sa vyhol mučeniu, tvrdí, že je slobodný, božský Hadrián v reskripte uviedol, že sa nesmie dať vypočuť skôr, ako sa prejedná prípad, ktorý bol predložený na rozhodnutie o jeho slobode.

236. Modestinus, Pravidlá, kniha V.

Je stanovené, že otroka možno mučiť až po tom, ako bol ocenený alebo bola uzavretá požadovaná podmienka.

237. Ten istý, Pravidlá, kniha VIII.

.otrok, ktorý má byť slobodný pod podmienkou a ktorý bol odsúdený za zločin, bude mať právo na privilégium očakávať slobodu, takže z dôvodu neistoty svojho postavenia bude potrestaný ako slobodný, a nie ako otrok.

238. Callistratus, Súdne vyšetovania, kniha V.

V prípade slobodného nie je potrebné použiť mučenie, ak jeho výpoveď nie je kolísavá.

239. V prípade maloletého mladšieho ako štrnásť rokov božský Pius v reskripte Mseciliovi uviedol, že mučenie sa nemá použiť na získanie dôkazov proti inému, najmä ak obvinenie nebolo nijako potvrdené inými dôkazmi, pretože z toho nevyplýva, že by maloletý uveril aj bez použitia mučenia; hovorí totiž, že vek, ktorý zrejme chráni osoby pred krutosťou mučenia, ich zároveň robí viac podozrivými z nepravdy.

240. Ten, kto poskytol záruku inému, ktorý si nárokuje otroka, by sa mal považovať za pána; a preto takýchto otrokov nemožno podrobiť mučeniu, aby sa proti nemu získali dôkazy. Božský Pius v jednom reskripte uviedol

nasledovné: "Svoju vec musíte dokázať iným svedectvom, pretože mučenie by sa nemalo vykonávať na otrokoch, keď majiteľ majetku dal záruku nárokujúcemu a medzitým sa považuje za pána."

241. Modestinus, O trestoch, kniha III.

Božskí bratia v reskripte uviedli, že mučenie sa môže opakovať.

Divotvorca Pius v Reskripte uviedol, že ten, kto urobil priznanie, v ktorom sa sám angažoval, nesmie byť mučený, aby získal dôkazy proti iným.

243. Papinián, Názory, kniha XVI.

Opäť platí, že keď cudzí človek vznesie obvinenie, bolo stanovené, že otrokov možno mučiť, aby sa získali dôkazy proti ich pánom; týmto pravidlom sa riadili pri vydávaní svojich rozhodnutí aj božský Marcus a neskôr cisár Maximus.

244. Otroci nie sú mučení proti svojmu pánovi, ak je vznesené obvinenie zo smilstva.

245. V prípade podvodného narodenia, ak si osoba, o ktorej ostatné deti tvrdia, že nie je ich bratom, nárokuje na majetok, sa mučenie použije na otrokov patriacich do majetku z toho dôvodu, že sa nepoužije proti ostatným deťom ako pánom, ale na určenie dedičstva po zosnulom majiteľovi. To sa zhoduje s tým, čo uviedol božský Hadrián v jednom reskripte, pretože keď bol človek obvinený, že zavraždil svojho partnera, cisár nariadil, že otrok, ktorý je v spoločnom vlastníctve, môže byť podrobený výsluchu, pretože sa to zdá byť vykonané v prospech jeho pána, ktorý bol zabitý.

246. Dal som za pravdu, že ak bol otrok odsúdený do baní, nemal by byť mučený, aby sa získali dôkazy proti osobe, ktorá bola jeho pánom, a že je jedno, či sa priznal, že bol páchatelom zločinu.

247. Paulus, Sentencie, kniha V.

Ak je z toho istého trestného činu obvinených niekoľko osôb, treba ich vypočúvať tak, aby sa začalo s tým, kto je najbiednejší alebo sa zdá byť v útlom veku.

248. Obvineného, ktorý je premožený presvedčivými dôkazmi, možno mučiť aj druhý raz; najmä ak si zatvrdil myseľ a telo proti mučeniu.

249. V prípade, v ktorom sa proti obvinenému nič nedokázalo, by sa mučenie nemalo použiť bez náležitého uváženia; ale treba naliehať na obvineného, aby potvrdil a doložil to, čo tvrdil.

250. Svedkovia by sa nemali mučiť s cieľom usvedčiť ich z klamstva alebo zistiť pravdu; ibaže by boli údajne prítomní pri spáchaní skutku.

251. Keď sudca nemôže inak získať spoľahlivé informácie týkajúce sa rodiny, môže mučiť otrokov patriacich do majetku.

252. Nemalo by sa dôverovať otrokovi, ktorý dobrovoľne vznesie obvinenie proti svojmu pánovi, pretože bezpečnosť pánov nesmie byť ponechaná na ľubovôli ich otrokov.

253. Otrok nemôže byť vypočúvaný, aby získal dôkazy proti svojmu pánovi, ktorým bol predaný a ktorému istý čas slúžil ako otrok, na pamiatku svojho bývalého vlastníctva.

254. Otrok by nemal byť vypočúvaný, ani keď mu jeho pán ponúkne, že ho dá mučiť.

255. Je zrejmé, že vždy, keď sa skúma, či by mali byť otroci vypočúvaní, aby sa získali dôkazy proti ich pánom, musí sa najprv zistiť, či títo majú právo na ich vlastníctvo.

256. Guvernér, ktorý sa má zaoberať trestným obvinením, musí verejne určiť deň, keď bude vypočúvať väzňov, pretože tí, ktorí sa majú obhajovať, by nemali byť utláčaní náhlym obvinením zo zločinu; hoci ak o to obžalovaný kedykoľvek požiada, nesmie mu byť odopreté povolenie obhajovať sa, a z tohto dôvodu sa deň vypočúvania, či už bol určený, alebo nie, môže odložiť.

257. Väzni môžu byť vypočutí a odsúdení nielen na súde, ale aj inde.

258. Tryphoninus, Disputácie, kniha IV.

Ten, kto má právo na slobodu podľa podmienok zverenia, nemôže byť mučený ako otrok, ibaže by ho obvinili iní, ktorí už boli podrobení mučeniu.

259. Paulus, Rozhodnutia, kniha III.

Manžel ako dedič svojej manželky podal žalobu proti Surusovi o peniaze, ktoré si údajne zosnulá u neho uložila počas svojej neprítomnosti, a na dôkaz toho predložil jediného svedka, syna svojho slobodníka. Pred agentom ministerstva financií žiadal, aby bola istá otrokyňa podrobená mučeniu. Surus poprel, že by peniaze dostal, a vyhlásil, že svedectvo jedného človeka by sa nemalo pripustiť; a že nie je zvykom začínať konanie mučením, aj keď otrokyňa patrí inému. Agent ministerstva financií nechal otrokyňu mučiť. Cisár v odvolacom konaní rozhodol, že mučenie bolo vykonané nezákonne a že výpovedi jedného svedka sa nemá veriť, a preto bolo odvolanie prijaté správne.

260. Ten istý, O trestoch pre civilné osoby.

Božský Hadrián v reskripte uviedol, že nikto nesmie byť odsúdený preto, že by mohol byť vystavený mučeniu.

261. Ten istý, Rozsudky, kniha I.

Tí, ktorí boli zatknutí bez toho, aby mali nejakých žalobcov, nemôžu byť mučení, ak sa na nich nevzťahuje dobre odôvodnené podozrenie.

Tit. 19. Ohľadne trestov.

262. Ulpián, Disputácie, kniha VIII.

V každom prípade zločinu bolo rozhodnuté, že odsúdený nemá znášať trest, ktorý pripúšťal jeho stav v čase, keď bol proti nemu vyneseny rozsudok, ale ten, ktorý by podstúpil, keby bol odsúdený v čase, keď spáchal trestný čin.

263. Preto keď otrok spácha trestný čin a tvrdí sa, že neskôr získal slobodu, musí znášať trest, ktorý by ho postihol, keby bol odsúdený v čase, keď spáchal trestný čin.

264. Na druhej strane, ak by sa jeho stav zhoršil, musí podstúpiť trest, ktorý by podstúpil, ak by zostal vo svojom predchádzajúcom stave. Všeobecne sa rozhodlo, že s odkazom na zákony týkajúce sa verejného stíhania alebo súkromných trestných činov, o ktorých majú prefekti alebo guvernéri mimoriadnu právomoc, chudobní, ktorí sa vyhnú peňažným trestom, podliehajú svojvoľnému potrestaniu.

265. Ten istý, O edikte, kniha XLVIII.

Osobu, ktorá bola odsúdená za hrdelný zločin, by sme mali chápať ako osobu, ktorá bola uznaná vinnou z trestného činu, ktorý má za následok smrť, stratu občianskych práv alebo otroctvo.

266. Je stanovené, že po nahradení deportácie zákazom vody a ohňa obžalovaný nestráca občianstvo, kým cisár nerozhodne, že má byť deportovaný na ostrov. Nie je totiž pochyb o tom, že guvernér ho nemôže deportovať, ale prefekt mesta má na to právo a má sa za to, že stratil občianstvo ihneď po vynesení rozsudku prefekta.

267. Za odsúdeného chápeme toho, kto sa neodvolal; ak by sa však odvolal, ešte sa nepovažuje za odsúdeného. Ak by ho však uznal vinným z hrdelného zločinu niekto, kto na to nemal právo, výsledok bude rovnaký, pretože odsúdený je len ten, koho odsúdenie platí.

268. Ten istý, O Sabinovi, kniha XIV.

Výkon trestu uloženého tehotnej žene by sa mal odložiť, kým neporodí svoje dieťa. Ja totiž dobre poznám pravidlo, že kým je tehotná, nesmie sa na nej vykonávať mučenie.

269. Marcianus, Inštitúcie, kniha XIII.

Osoby, ktoré sú odsunuté alebo deportované na ostrov, by sa mali vyhýbať zakázaným miestam; a je zákonom, že ten, kto bol odsunutý, sa nesmie vzdialiť z miesta, na ktoré bol pridelený, inak ten, kto bol odsunutý na určitý čas, bude odsúdený na večné vyhnanstvo. Ten, kto je odsunutý na doživotie, je poslaný na ostrov; ten, kto je odsunutý na ostrov, je deportovaný; a ten, kto je deportovaný na ostrov, je vystavený trestu smrti. To platí bez ohľadu na to, či odsúdený neodišiel do vyhnanstva v čase, keď tak mal urobiť, alebo či nedodrжал ostatné pravidlá vyhnanstva, pretože jeho tvrdohlavosť zvyšuje jeho trest a nikto okrem cisára nemôže z nejakého závažného dôvodu uskutočniť presun návratu vyhnanca.

270. Ulpián, O povinnostiach prokonzula, kniha VII.

Božský Traján v reskripte adresovanom Júliusovi Frontonovi uviedol, že každý, kto je neprítomný, by nemal byť odsúdený za zločin. Rovnako by nemal byť odsúdený nikto, kto je podozrivý; božský Traján totiž v Reskripte adresovanom Assiduovi Severovi uviedol: "Je lepšie nechať zločin vinníka nepotrešaného, ako odsúdiť toho, kto je nevinný." Osoby, ktoré sa však spreneveria a neuposlúchnu ani oznámenia, ani nariadenia guvernérov, môžu byť, aj keď sú neprítomné, odsúdené, ako je to zvykom pri súkromných deliktach. Každý môže pokojne tvrdiť, že tieto veci si neodporujú. Čo by sa teda malo urobiť? Pokiaľ ide o strany, ktoré sú neprítomné, je lepšie rozhodnúť, že peňažné tresty alebo tresty, ktoré majú vplyv na povesť, dokonca až do výšky odsunutia, možno uložiť, ak sa po častom upozornení nedostavia pre tvrdohlavosť; ak by sa však mal uložiť akýkoľvek závažnejší trest, ako napríklad ťažká práca v baniach alebo smrť, nemožno ho uložiť stranám, kým sú neprítomné.

271. Treba povedať, že v prípade neprítomnosti žalobcu sa niekedy ukladajú prísnejšie tresty, než aké predpisuje Turpilov dekrét senátu.

272. Pri závažnejších trestných činoch treba rozlišovať, či boli spáchané úmyselne, alebo náhodne. A skutočne, pri všetkých trestných činoch by toto rozlišovanie malo byť nabádať k tomu, aby sa trest uložil v prísnom súlade so zákonom, alebo by sa v tomto ohľade mala pripustiť miernosť.

273. Ten istý, O povinnostiach prokonzula, kniha IX.

Keď niekto, aby sa vyhol trestu, tvrdí, že má cisárovi oznámiť niečo, čo sa týka jeho bezpečnosti, pozrime, či ho treba k nemu poslať. Je mnoho guvernérov, ktorí sú takí bojazliví, že aj po vynesení rozsudku za nejaký zločin pozastavia jeho výkon a neodvážia sa urobiť nič iné. Iní nedovolia obžalovaným nič také povedať. Iní ich zase

niekedy, ale nie vždy, posielajú k cisárovi, ale pýtajú sa, čo mu chcú oznámiť a čo majú povedať s ohľadom na jeho bezpečnosť; potom buď odložia uloženie trestu, alebo ho vykonajú; tento postup sa zdá byť rozumný. Okrem toho podľa môjho názoru po tom, ako boli obžalovaní raz odsúdení, by sa im nemala venovať žiadna pozornosť, bez ohľadu na to, čo povedia. Ved' kto môže pochybovať o tom, že sa uchýlili k tejto zámienke s cieľom vyhnúť sa trestu? A je ešte väčší dôvod, aby boli potrestaní za to, že sa tak dlho nezmienili o tom, čo sa chvália, že majú prezradiť v súvislosti s bezpečnosťou cisára, pretože by si nemali tak dlho nechávať také dôležité informácie pre seba.

274. Ak prokonzul zistí, že niektorý z jeho pomocníkov alebo niektorý z pomocníkov jeho zástupcu je zločinec, má ho potrestať, alebo ho vyhradiť pre svojho nástupcu? je otázka, ktorú si možno položiť. Existuje však mnoho príkladov, ktoré ukazujú, že trestali nielen otrokov svojich dôstojníkov a podriadených, ale aj svojich vlastných. To je vskutku to, čo by sa malo robiť, aby sa po tom, čo sa vystrašili príkladom, dopúšťali menej priestupkov.

275. Teraz musíme vymenovať rôzne druhy trestov, ktoré môžu guvernéri ukladať rôznym previnilcom. Sú to také, ktoré odnímajú život alebo ukladajú otroctvo, alebo zbavujú človeka občianstva, alebo zahŕňajú vyhnanstvo či telesný trest:

276. Kallistratos, O súdnych vyšetrovaníach, kniha VI.

Ako je kastrovanie prútmi, bičovanie a údery reťazami,

277. Ulpián, O povinnostiach prokonzula, kniha IX.

Alebo odsúdenie hanbou, degradácia z hodnosti alebo zákaz nejakého činu.

278. Život sa odníma napríklad tam, kde je niekto odsúdený na smrť mečom, lebo trest sa musí vykonať mečom, a nie sekerou, šípom, palicou, slučkou alebo iným spôsobom. Preto guvernéri nemajú slobodnú moc udeľovať voľbu smrti, a tým menej právo spôsobiť ju jedom. Napriek tomu božskí bratia v reskripte uviedli, že im je dovolené vybrať spôsob smrti.

279. Nepriatelia, ako aj dezertéri podliehajú trestu upálenia zaživa.

280. Nikoho nemožno odsúdiť na trest smrti zbitím, ani na smrť pod prútmi alebo počas mučenia, hoci väčšina osôb pri mučení prichádza o život.

281. Existujú tresty, ktoré človeka zbavujú slobody, ako keď je niekto odsúdený do baní alebo na nejakú prácu s nimi spojenú. Baní je veľké množstvo. Niektoré provincie ich majú a niektoré nie; a tie, ktoré ich nemajú, posielajú odsúdených vinníkov do provincií, ktoré ich majú.

282. Podľa reskriptu božského Severa adresovaného Fabiovi Cilovi je právo odsúdiť osoby do baní vyhradené výlučne prefektovi mesta Ríma.

283. Rozdiel medzi osobami odsúdenými do baní a osobami odsúdenými na prácu v baniach je len v otázke reťazí; pretože tí, ktorí sú odsúdení do baní, sú utláčani ťažšími reťazami a tí, ktorí sú odsúdení na prácu spojenú s baňami, nosia ľahšie reťaze. Výsledkom toho je, že tí, ktorí utekajú z práce spojenej s baňami, sú odsúdení do baní; a tí, ktorí utekajú zo samotných baní, sú potrestaní ešte prísnejšie.

284. Okrem toho každý, kto je odsúdený na prácu na verejných prácach a utečie, je zvyčajne odsúdený na dvojnásobný trest; ale zdvojnásobiť by sa mal len ten čas, ktorý mu zostal na odpracovanie, keď utiekol, a nemal by sa zdvojnásobovať ten, ktorý prešiel vo väzení po tom, ako bol zatknutý. Ak bol odsúdený na desať rokov, jeho trest by sa mal stať večným, alebo by mal byť preradený na prácu v baniach. Ak bol odsúdený na desať rokov a hneď potom ušiel, pozrime sa, či by sa mal jeho trest zdvojnásobiť, alebo by sa mal stať večným, alebo by mal byť prevedený na prácu v baniach. Lepší názor je, že by mal byť buď premiestnený, alebo odsúdený na doživotný trest. Vo všeobecnosti sa totiž hovorí, že ak dvojnásobný čas presahuje obdobie desiatich rokov, trest by nemal byť obmedzený.

285. Ženy sú zvyčajne odsúdené na službu tých, ktorí pracujú v baniach, na doživotie alebo na určitý čas, rovnako ako je to v prípade, keď sa hovorí o solných baniach. Ak sú odsúdené na doživotie, považujú sa za trestné otrokyne; ak sú však odsúdené na stanovenú dobu, zachovávajú si svoje občianske práva.

286. Guvernéri zvyčajne odsudzujú zločincov na uväznenie vo väzení alebo na držanie v reťaziach; ale nemali by to robiť, pretože tresty tohto druhu sú zakázané, keďže väzenie by malo slúžiť na úschovu ľudí, a nie na ich trestanie.

287. Zvyknú ich tiež odsudzovať do kriedových jám a do sírnych jám, ale tieto tresty sú skôr zahrnuté v treste baní.

288. Pozrime sa, či sa tí, čo sú odsúdení na zábavu lovu, stávajú trestnými otrokmi; veď mladší sú obyčajne podrobení tomuto trestu. Preto treba zvážiť, či sa takéto osoby stávajú trestnými otrokmi, alebo či si zachovávajú slobodu. Lepší názor je, že sa tiež stávajú otrokmi, pretože jediné, čím sa líšia od ostatných, je to, že sa vyučujú poľovníctvu alebo tancu, prípadne inému umeniu, aby mohli hrať v pantomíme a iných divadelných predstaveniach na pobavenie publika.

289. Niet pochyb o tom, že otroci sú zvyčajne odsúdení do baní, na práce spojené s baňami alebo na zábavu v podobe lovu. Keď sa tak stane, stávajú sa trestnými otrokmi a už nepatria tomu, ktorého majetkom boli pred odsúdením. Napokon, keď bol istý otrok, ktorý bol odsúdený do baní, prepustený z trestu vďaka zhovievavosti panovníka, cisár Antonín v reskripte veľmi správne uviedol, že z dôvodu, že sa stal trestným otrokom a z tohto dôvodu prestal patriť svojmu pánovi, nemal by mu byť neskôr vrátený.

290. Ak bol otrok odsúdený na večné alebo dočasné uväznenie v reťaziach, zostáva naďalej majetkom toho, komu patril pred odsúdením.

291. Ten istý, O povinnostiach prokonzula, kniha X.

Nie je nezvyčajné, že guvernéri zakazujú osobám pôsobiť ako advokáti, niekedy na doživotie, inokedy na určitý čas alebo na dobu, počas ktorej vládnu provincii.

292. Každému možno tiež zakázať pomáhať určitým osobám.

293. Každému možno zakázať, aby obžaloval iného pred tribunálom guvernéra, a napriek tomu mu nemožno zakázať, aby tak urobil pred jeho zástupcom alebo agentom ministerstva financií.

294. Ak sa mu však zakáže obžalovať pred zástupcom, myslím si, že v dôsledku toho si nezachová právomoc obžalovať pred guvernérom.

295. Niekedy nie je osobe zakázané pôsobiť ako advokát, ale vykonávať advokáciu. Tento posledný trest je prísnejší ako zákaz vystupovať ako advokát, keďže prostredníctvom neho osoba nesmie vykonávať žiadnu právnu činnosť. Je zvykom interdiktovať týmto spôsobom študentov práva, advokátov, notárov a iných príslušníkov právnických profesií.

296. Je tiež zvykom zakázať im vyhotovovať akékoľvek listiny, žiadosti alebo výpovede.

297. Je tiež zvykom zakázať im zastavovať sa na miestach, kde sú uložené verejné listiny, napríklad v archívoch alebo kdekoľvek, kde sú takéto listiny uložené.

298. Je tiež zvykom zakázať im formulovať závet, písať ich alebo ich pečatiť.

299. Ukladá sa aj trest zákazu vykonávať akúkoľvek verejnú činnosť; takáto osoba totiž môže vykonávať súkromné záležitosti, a predsa jej bude zakázané zúčastňovať sa na akejkoľvek verejnej činnosti; ako sa to stáva v prípadoch, keď sa vynesie rozsudok zdržať sa všetkých verejných záležitostí.

300. Existujú aj iné tresty, ako keď je niekomu nariadené zdržať sa akéhokoľvek rokovania; alebo mať čokoľvek spoločné so zmluvami tých, ktorí prenajímajú majetok patriaci verejnosti; alebo s verejnými daňami.

301. Je obvyklé, že sa niekomu zakáže konať nejakú osobitnú záležitosť alebo nejakú všeobecnú vec; pozrime sa však, či môže byť odsúdený na vykonávanie nejakej činnosti. Tieto tresty, ak o nich niekto chce hovoriť všeobecne, sú síce v rozpore s občianskym právom, lebo človeku nemožno proti jeho súhlasu nariadiť, aby vykonal niečo, čo nie je schopný vykonať; ale v osobitných prípadoch existuje dobrý dôvod, aby bol nútený zúčastniť sa na istých rokovaniach. V takom prípade sa rozsudok musí vykonať.

302. Nasledujúce tresty sa zvyčajne ukladajú. Treba však mať na pamäti, že medzi nimi existujú rozdiely a že všetky osoby by nemali byť podrobené rovnakému trestu. V prvom rade totiž dekurióni nemôžu byť odsúdení do baní, ani na práce spojené s baňami, ani na šibenicu, ani na upálenie zaživa; a ak by im bol uložený niektorý z týchto trestov, musia byť prepustení. To však nemôže urobiť ten, kto rozsudok vynesol, ale treba ho postúpiť cisárovi, ktorý svojou autoritou buď trest zmierni, alebo dotyčného prepustí.

303. Rovnakú výsadu majú aj rodičia a deti dekuriónov.

304. Pod pojmom "deti" by sme mali rozumieť nielen synov, ale všetkých potomkov.

305. Ale či sú z týchto trestov vyňaté len tie, ktoré sa narodili po získaní úradu dekúria, alebo sú vyňaté všetky deti, aj tie, ktoré sa narodili v plebejskej rodine, je otázka, ktorú treba zvážiť. Prikláňam sa k názoru, že na túto výsadu majú nárok všetci.

306. Je jasné, že ak otec prestal byť dekúriom, každé dieťa narodené v čase, keď zastáva tento úrad, bude požívať výsadu, že nebude podliehať týmto trestom; ak by však po tom, čo sa opäť stal plebejcom, mal syna, ten, keďže sa narodil ako plebejec, by mal byť potrestaný týmto spôsobom.

307. Božský Pius v reskripte Salviovi Marcianovi uviedol, že otrok, ktorý sa má stať slobodným pod určitou podmienkou, má byť potrestaný rovnako, ako keby už bol slobodný.

308. Macer, O verejných žalobách, kniha II.

V súvislosti s otrokmi sa dodržiava pravidlo, že majú byť potrestaní ako osoby najnižšieho stupňa, a v prípadoch, keď je slobodný človek zbičovaný, má byť otrok zbičovaný a má byť nariadené, aby bol vrátený svojmu pánovi; a keď je slobodný človek po zbičovaní odsúdený na prácu na verejných prácach, má byť otrok za rovnakých okolností po tom, čo bol určitý čas držaný v reťaziach a zbičovaný, nariadené, aby bol vrátený svojmu pánovi. Ak je otrokovi po tom, čo bol potrestaný reťazami, nariadené, aby bol vrátený svojmu pánovi, ale ten ho neprijme, predá sa; a ak nenájde kupca, odsúdi sa na doživotnú prácu na verejných prácach.

309. Tí, ktorí boli z nejakého dôvodu odsúdení do baní a potom spáchajú nejaký priestupok, by mali byť posudzovaní ako odsúdení do baní, hoci ešte neboli odvedení na miesto, kde budú nútení pracovať; lebo sa zmení ich stav, len čo bol nad nimi vynesený rozsudok.

310. V súvislosti s plebejcami, ako aj s dekuriónmi bolo rozhodnuté, že ak bol niekomu uložený prísnejší trest, než povoľuje zákon, nestáva sa neslávne známym. Preto ak bol niekto odsúdený na prácu na určitý čas alebo len bitím prútom, hoci sa to mohlo stať v konaní, ktoré znamenalo infamáciu, ako napríklad konanie o krádeži, treba povedať, že obvinený sa nestáva infamovaným, pretože údery prútom predstavujú prísnejší trest ako peňažná pokuta.

311. Marcianus, O verejných žalobách, kniha II.

Povinnosťou sudcu je dbať na to, aby neuložil trest, ktorý by bol buď prísnejší, alebo miernejší, než si prípad vyžaduje; jeho cieľom by totiž nemala byť ani povesť prísnosti, ani sláva milosrdenstva, ale po starostlivom zvážení okolností prípadu by sme mali rozhodnúť tak, ako si to vec vyžaduje. Je jasné, že v prípadoch menšieho významu by sa sudcovia mali prikláňať k zhovievavosti; a ak ide o prísnejšie tresty, hoci musia dodržiavať prísne požiadavky zákonov, mali by ich zmierniť určitou mierou zhovievavosti.

312. Domáce krádeže, ak sú nepatrného významu, by nemali byť predmetom verejného stíhania; a obvinenie tohto druhu by nemalo byť povolené, keď otroka predkladá na súd jeho pán alebo slobodného človeka jeho patrón, v ktorého dome žije, alebo robotníka každý, kto si najíma jeho služby; pretože to sú tzv. domáce krádeže, ktorých sa dopúšťajú otroci voči svojim pánom, slobodní ľudia voči svojim patrónom alebo nájomní robotníci voči tým, pre ktorých pracujú.

313. Okrem toho sa zločin pácha buď úmyselne, alebo z náhleho popudu, alebo náhodou. Lupiči páchajú zločin úmyselne, keď sa organizujú. Osoby konajú z náhleho popudu, keď sa v opitosti uchýlia k násiliu alebo k použitiu zbrane. Zločin je spáchaný náhodne, ak jeden človek zabije druhého pri love, keď namieri šípku na divú zver.

314. Hodiť sa divej zveri alebo trpieť či byť odsúdený na podobné tresty sú tresty najvyššie.

315. Macer, O povinnostiach guvernéra, kniha II.

316. Pokiaľ ide o občiansky stav osôb, ktoré boli odsúdené, nie je rozdiel, či bolo stíhanie verejné alebo nie; pretože sa berie do úvahy len trest, a nie druh zločinu. Preto sa tí, ktorým bolo nariadené potrestanie iným spôsobom alebo ktorí boli vydaní divej zveri, okamžite stávajú trestnými otrokmi.

316. Ulpián, O odvolaní, kniha I.

V súčasnosti je dovolené, keď má niekto mimoriadnu jurisdikciu nad zločinom, vyniesť akýkoľvek trest, ktorý si želá, buď prísnejší, alebo miernejší; za predpokladu, že ani v jednom prípade neprekročí hranice rozumu.

317. Macer, O vojenských záležitostiach, kniha II.

Niektoré trestné činy, ak ich spácha civilista, buď neznamenajú žiadny trest, alebo len nepatrný, zatiaľ čo v prípade vojaka sa trestajú prísne; ak totiž vojak nasleduje povolanie šaša alebo sa nechá predať do otroctva, Menander hovorí, že by mal podstúpiť trest smrti.

318. Venuleius Saturninus, O povinnostiach prokonzula, kniha I.

Božský Hadrián zakázal, aby boli kapitálne potrestaní tí, ktorí sú zaradení do rádu dekuriónov, ak nezabili jedného zo svojich rodičov. V cisárskych mandátoch je však veľmi jasne stanovené, že mali byť potrestaní podľa kornélie.

319. Claudius Saturninus, O trestoch pre civilistov.

Trestajú sa činy, ako je krádež alebo vražda; ústne výroky, ako sú urážky alebo zrada advokátov; písomné, ako sú falzifikáty a kriminálne ohováranie; a rady, aké sa dávajú pri sprisahaniach a dohodách zlodejov, pretože napomáhať iným presvedčovaním je to isté ako zločin.

320. Tieto štyri druhy trestných činov treba posudzovať v siedmich rôznych hlavách, a to príčina, osoba, miesto, čas, kvalita, množstvo a následok.

321. Príčina v prípade úderov, ktoré sú beztrestné, keď ich zasadí pán alebo rodič; z toho dôvodu, že sa zdá, že sa dávajú skôr za účelom nápravy než ublíženia. Sú trestné, keď niekoho bije cudzia osoba v hneve.

322. Osoba sa posudzuje z dvoch hľadísk: po prvé, z hľadiska toho, kto čin spáchal, a po druhé, z hľadiska toho, kto ho strpel; lebo inak by sa otroci za tie isté priestupky trestali inak ako slobodní. A každý, kto sa odváži napadnúť svojho pána alebo otca, je potrestaný inak ako ten, kto zdvihne ruku proti cudziemu človeku, učiteľovi alebo súkromnej osobe. Pri diskusii o tejto téme treba brať do úvahy aj vek.

323. Miesto robí z toho istého činu buď krádež, alebo svätokrádež a určuje, či sa má trestať smrťou, alebo menej prísny trestom.

324. Čas odlišuje osobu dočasne neprítomnú od utečenca a vykrádača domu alebo zlodēja cez deň od toho, kto spácha zločin v noci.

325. Kvalita, keď je čin buď krutejší, alebo menej závažný, ako sa zvyčajne odlišujú zjavné krádeže od tých, ktoré nie sú zjavné; hádky od lúpeží na diaľnici; rabovanie od obyčajnej krádeže; drzosť od násilia. Najväčší grécky rečník Demosthenes v tejto súvislosti povedal: "Aténčania, ten, kto udiera, robí mnohé veci, ktoré ten, kto ich znáša, nemôže svojím držaním tela, výzorom alebo hlasom riadne oznámiť iným, keď udiera so všetkými dôkazmi pohrdania, akoby bol nepriateľom, či už udiera palicou, alebo dáva ranu do oka. Tieto veci vyvolávajú mrzutosť a spôsobujú, že ľudia, ktorí nie sú zvyknutí byť urážaní, sú bez seba."

326. Množstvo rozlišuje obyčajnú krádež od toho, kto odoženie stádo dobytka, lebo kto ukradne prasnicu, bude potrestaný len ako zloděj; a kto odoženie množstvo zvierat, bude potrestaný ako zloděj dobytka.

327. Následok treba brať do úvahy aj vtedy, keď ho spôsobí človek s najpríjemnejšou povahou; hoci zákon netrestá menej prísne osobu, ktorá bola vybavená zbraňou za účelom zabitia človeka, ako toho, kto ho skutočne zabil. Preto sa u Grékov zločiny spáchané nešťastnou náhodou odčinovali dobrovoľným vyhnanstvom, ako sa vyjadril najvýznamnejší z básnikov: "Keď som bol malý, Menetius z Opontu ma zaviedol do tvojho domu kvôli smutnej vražde, keď som v ten deň neúmyselne a nechtiac rozzúrený pri hre v kocky zabil Amfidamantovho syna."

328. Stáva sa, že tie isté zločiny sa v niektorých provinciách trestajú prísnejšie; ako napríklad v Afrike tí, čo pália úrodu; v Myzii tí, čo pália vinič; a falšovatelia, kde sa nachádzajú bane.

329. Niekedy sa stáva, že tresty niektorých zločincov sú prísnejšie vždy, keď je potrebný príklad, ako napríklad na potlačenie mnohých osôb, ktoré sa zaoberajú lúpežami na cestách.

330. Marcianus, Inštitúcie, kniha I.

Ak sa niektorým trestným otrokom, napríklad tým, ktorí boli odsúdení na prácu v baniach a na prácu spojenú s baniami, niečo zanechá z vôle, považuje sa to za nepísané a za zanechané nie cisárovmu otrokovi, ale trestnému otrokovi.

331. Podobne niektoré osoby, napríklad tie, ktoré boli odsúdené na doživotné ťažké práce na verejných prácach alebo deportované na ostrov, sú zbavené občianstva, takže už nepoživajú žiadne výsady vyplývajúce z občianskeho práva, ale zachovávajú si všetky práva, ktoré im prislúchajú podľa práva národov.

332. Ulpián, O edikte, kniha III.

Nikto netrpí trestom len za to, že myslí.

333. Ten istý, O edikte, kniha LVII.

Ak otrokov neobhajujú ich páni, nemajú byť z tohto dôvodu hneď vedení k trestu, ale má im byť umožnené, aby sa obhajovali sami, alebo aby ich obhajoval niekto iný; a sudca, ktorý prípad prejednáva, má skúmať ich nevinu.

334. Paulus, O Plautiovi, kniha XVIII.

Keď sa niekomu uloží trest, právnou fikciou sa ustanovuje, že sa neprenáša na jeho dediča; dôvodom je zrejme to, že trest je ustanovený na nápravu človeka, a keď zomrie ten, voči komu bol ustanovený, prestáva platiť.

335. Celsus, Digesty, kniha XXXVII.

Krajným trestom rozumieme len trest smrti.

336. Modestinus, Differences, kniha I.

Ak sú osoby odsúdené do baní a pre chorobu alebo slabosť veku sa stanú neschopnými vykonávať prácu, podľa reskriptu božského Pia ich môže prepustiť guvernér, ktorý rozhodne, či budú prepustení; za predpokladu, že majú príbuzných alebo známych a odslúžili si najmenej desať rokov z trestu.

337. Ten istý, Pravidlá, kniha VIII.

Keď je niekto odsúdený do baní bez uvedenia konkrétneho času z dôvodu nevedomosti sudcu, ktorý vyniesol rozsudok, bude sa rozumieť, že sa tým myslelo desať rokov.

338. Tamže, Pandekty, kniha XI.

Musíme pamätať na to, že sochy tých, ktorí boli odsunutí, alebo deportovaní za vlastizradu, by mali byť odstránené.

339. Tamže, Pandekty, kniha XII.

Ak niekto zostane dlhší čas pod obžalobou, jeho trest by sa mal do istej miery zmierniť; bolo totiž rozhodnuté, že tí, ktorí boli obžalovaní dlhší čas, by nemali byť potrestaní tak prísne ako tí, ktorí boli súdení a odsúdení bez meškania.

340. Nikto nemôže byť odsúdený na to, aby bol zhodený zo skaly.

26. Kallistratos, O súdnych vyšetрованиach, kniha I.

Zločin alebo trest otca nemôže na syna uvaliť nijakú stigmatu; lebo každý je vystavený osudu podľa svojho správania a nikto. nie je ustanovený za pokračovateľa zločinu iného. Toto uviedli božskí bratia v reskripte adresovanom obyvateľom Hierapolisu.

341. Tí istí, O súdnych vyšetрованиach, kniha V.

Božskí bratia v Reskripte adresovanom Harruntiovi Silovi uviedli, že správcovia provincií nezvyknú rušiť rozsudky, ktoré sami vydali. V Reskripte adresovanom Vetinovi z Itáliky tiež uviedli, že žiadny sudca nemôže zmeniť svoje vlastné rozhodnutie a že je to nezvyčajná vec. Ak však bol niekto falošne obvinený a spočiatku nemal doklady na preukázanie svojej nevinu, ktoré sa neskôr našli, a bol potrestaný, zachovali sa niektoré cisárske reskripty, v ktorých sa ustanovuje, že trest takýchto osôb sa buď zmierni, alebo sa úplne uvedie do pôvodného stavu. To však môže urobiť len cisár.

342. V cisárskych mandátoch sa v súvislosti s dekuriónmi a civilnými úradníkmi, ktorí sa dopustili hrdelných zločinov, ustanovuje, že ak sa ukáže, že niekto spáchal trestný čin, za ktorý by mal byť odsunutý na ostrov mimo provincie, skutočnosti spolu s uloženým trestom má guvernér písomne predložiť cisárovi.

343. V ďalšom oddiele cisárskych mandátov sa ustanovuje takto: "Keď sa niektorý z úradníkov mesta dopustí lúpeže alebo iného zločinu, ktorý si zrejme zaslúži trest smrti, dajte ich do reťazí a napíšte mi to a uveďte aj to, aký zločin každý z nich spáchal."

344. Ten istý, O súdnych vyšetrovaniach, kniha VI.

Nasleduje odstupňovanie hrdelných zločinov. Za najvyšší trest sa považuje odsúdenie na šibenicu alebo upálenie zaživa. Aj keď sa zdá, že tento druhý druh trestu bol s dobrým odôvodnením zahrnutý do pojmu "krajný trest", predsa len, keďže tento druh trestu bol vynájdený neskôr, zdá sa, že nasleduje po prvom, rovnako ako sťatie hlavy. Ďalším trestom po treste smrti je trest práce v baniach. Po ňom nasleduje deportácia na ostrov.

345. Ďalšie tresty sa týkajú povesti bez toho, aby hrozilo nebezpečenstvo smrti; ako napríklad odsun na určitý počet rokov alebo na doživotie, alebo na ostrov; alebo odsúdenie na prácu na verejných prácach; alebo keď sa vinník podrobí trestu bičovania.

346. Nie je zvykom, aby boli bičované všetky osoby, ale len muži, ktorí sú slobodní a majú nižšie postavenie; tí, ktorí majú vyššie postavenie, nepodliehajú trestu kastovania. Osobitne to ustanovujú cisárske reskripty.

347. Niektoré osoby, ktoré sa bežne nazývajú mladými, zvyknú v niektorých nepokojných mestách povzbudzovať krik davu. Ak sa nedopustili ničoho väčšieho a neboli predtým guvernérom napomenuté, sú potrestané bičovaním, alebo sa im dokonca zakáže účasť na výstavách. Ak sa však po takomto napravení opäť pristihnú pri páchaní toho istého priestupku, treba ich potrestať vyhnanstvom a niekedy aj smrťou; to znamená, keď sa často správali poburovateľsky alebo výtržnícky a po tom, čo boli niekoľkokrát zatknutí a zaobchádzali s nimi príliš zhovievavo, vytrvali vo svojich smelých zámeroch.

348. Otroci, ktorí boli zbičovaní, sa zvyčajne vrátia svojim pánom.

349. A vo všeobecnosti by som povedal, že všetci tí, ktorých nie je dovolené trestať bičovaním, sú osoby, ktorým treba preukazovať rovnakú úctu, akú majú dekurenti. Bolo by totiž nezlučiteľné tvrdiť, že každý, koho cisári svojimi konštitúciami zakázali bičovať, by mal byť odsúdený do baní.

350. Božský Hadrián v jednom reskripte uviedol: "Nikto by nemal byť odsúdený do baní na určitý čas, ale každý, kto je odsúdený na určitý čas a vykonáva práce spojené s baňami, by nemal byť chápaný ako odsúdený do baní; jeho sloboda totiž trvá dovtedy, kým nie je odsúdený na doživotné práce." Preto takto odsúdené ženy majú deti, ktoré sú slobodné.

351. Zakazuje sa hľadať útočisko pri sochách alebo portrétach cisára, aby sa inému spôsobila škoda; keďže zákony poskytujú rovnakú bezpečnosť všetkým ľuďom, zdá sa rozumné, že ten, kto sa utieka k sochám alebo portrétom cisára, robí to skôr preto, aby inému ublížil, než aby si zabezpečil vlastnú bezpečnosť, ibaže by sa k tejto ochrane uchýlil niekto, koho mocnejšie osoby ako on uväznili v reťaziach alebo vo väzení; takým osobám by sa totiž malo odpustiť. Senát nariadil, aby sa nikto neutiekal hľadať útočisko k sochám alebo portrétom cisára; a božský Pius v reskripte uviedol, že každý, kto by nosil pred sebou obraz cisára s cieľom vyvolať nenávisť iného, má byť potrestaný uväznením v reťaziach.

352. Všetky previnenia spáchané proti patrónovi alebo synovi patróna, otcovi, blízkemu príbuznému, manželovi, manželke alebo iným osobám, s ktorými je niekto v blízkom príbuzenstve, sa majú trestať prísnejšie, ako keby boli spáchané proti cudzím ľuďom.

353. Traviči by mali byť potrestaní smrťou, alebo ak je potrebné preukázať úctu ich hodnosti, mali by byť deportovaní.

354. Dialničiar, ktorí vykonávajú toto povolanie kvôli koristi, sa považujú za veľmi podobných zlodejom; a keď podniknú útok a lúpež, keď sú ozbrojení, majú sa trestať smrťou, ak sa tohto zločinu dopustili opakovane a na dialniciach; ostatní sa odsúdia do baní alebo odsunú na ostrovy.

355. Otroci, ktorí sa sprisahali proti životu svojich pánov, sú spravidla usmrtení upálením; niekedy tento trest postihuje aj slobodných, ak ide o plebejcov a osoby nízkeho postavenia.

356. Podpaľáči sa trestajú smrťou, keď buď z nepriateľstva, alebo kvôli lúpeži spôsobili požiar vo vnútri mesta; spravidla sa upália zaživa. Tí, ktorí "podpálili dom alebo chatrč na vidieku, sa trestajú o niečo miernejšie. Ak sa totiž náhodným požiarom dalo predísť a boli spôsobené nedbanlivosťou tých, na ktorých pozemku vznikli, a spôsobili škodu susedom; zodpovedné osoby sa stíhajú občianskoprávne, aby sa každému, kto utrpel škodu, umožnilo vymôcť náhradu škody, alebo sa môžu podrobiť miernemu trestu.

357. Ediktom božského Hadriána bola zavedená odstupňovaná stupnica trestov vo vzťahu k vyhnancom, a to tak, že ak sa niekto, kto bol odsunutý na určitý čas, vrátil pred jeho uplynutím, mal byť odsunutý na ostrov; ak niekto, kto bol odsunutý na ostrov, ho opustil, mal byť odsunutý na ostrov; a ak niekto po odsunutí utiekol, mal byť potrestaný smrťou.

358. Ten istý cisár v reskripte uviedol, že vo vzťahu k väzňom sa má dodržiavať istá gradácia, to znamená, že tí, ktorí boli odsúdení na určitý čas, majú byť za podobných okolností odsúdení na doživotie; tí, ktorí boli odsúdení na doživotie, majú byť odsúdení do baní; a keď tí, ktorí boli odsúdení do baní, spáchali takýto čin, majú byť potrestaní najvyšším trestom.

359. Mnohé authority zastávali názor, že notorickí lúpežníci by mali byť obesení práve na tých miestach, ktoré podrobili rabovaniu, aby ich príklad odradil ostatných od páchania rovnakých zločinov a aby bolo útechou pre príbuzných a príbuzných zabitých osôb, že trest by mal byť vykonaný na tom istom mieste, kde lúpežníci spáchali vraždy. Niektorí ich tiež odsúdili na predhodenie divej zveri.

360. Naši predkovia pri ukladaní každého trestu zaobchádzali s otrokmi prísnejšie ako s osobami, ktoré sú slobodné; a tých, ktorí sú notoricky známi, trestali prísnejšie ako ľudí s dobrou povestou.

361. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha I.

Tí, ktorí boli odsúdení na smrť, okamžite stratili občianstvo aj slobodu. Preto sa na nich tento stav viaže počas života a niekedy ich postihuje na dlhý čas; čo sa stáva tým, ktorí sú odsúdení na uvrhnutie divej zveri, pretože ich často po odsúdení zadržávajú, aby ich mohli mučiť a získať tak dôkazy proti iným.

362. Modestinus, O trestoch, kniha I.

Ak by sa niekto dopustil niečoho, čím by sa slabomyselní ľudia desili z poverčivosti, božský Marek v reskripte uviedol, že ľudia tohto druhu majú byť odsunutí na ostrov.

363. Ten istý, O trestoch, kniha III.

Guvernér by nemal, aby si získal priazeň ľudu, prepúšťať osoby, ktoré boli odsúdené na uvrhnutie divej zveri. Ak však vinníci majú silu alebo zručnosti hodné toho, aby boli využité v prospech rímskeho ľudu, mal by sa poradiť s cisárom. Bohovia Severus a Antoninus v reskripte uviedli, že bez súhlasu cisára nie je dovolené premiestňovať osoby, ktoré boli odsúdené, z jednej provincie do druhej.

364. Ulpian, O edikte, kniha VI.

Ak by guvernér alebo sudca urobil vyhlásenie: "Dopustili ste sa násilia" v konaní na základe interdiktu, obžalovaný nesmie byť označený hanbou, ani mu nesmie byť uložený trest podľa juliánskeho zákona. Keď sa to však urobí počas trestného stíhania, je to iná vec. Aké by bolo pravidlo, keby guvernér nerozlišoval pri uplatňovaní juliánskeho zákona týkajúceho sa verejných trestných činov a toho, ktorý sa týka súkromných trestných činov? Potom treba konštatovať, že konanie bolo začaté na účely potrestania trestného činu. Ak je však obžalovaný obvinený z trestných činov podľa oboch zákonov, malo by sa postupovať podľa toho, ktorý je menej prísny, t. j. podľa zákona týkajúceho sa súkromného násilia.

365. Papinianus, Otázky, kniha II.

Cisárski bratia v reskripte uviedli, že otroci, ktorí boli odsúdení na reťaze na určitý čas, môžu po jeho odpykaní dostať buď slobodu, majetok, alebo dedičstvo; pretože dočasný trest vychádzajúci z rozsudku sa rovná zrušeniu trestu. Ak im však výhoda slobody prináleží, kým sú v reťaziach, rozum zákona a slová ústavy sú proti slobode. Je zrejmé, že ak bola sloboda udelená na základe závetu a v čase zápisu do majetku uplynula doba výkonu trestu, otrok sa chápe ako zákonne manumitovaný; nie inak, ako keby dlžník manumitoval otroka daného do zálohu a do majetku by sa vstúpilo po uvoľnení zálohu.

366. Ten istý, Názory, kniha XVI.

Otrok nemôže byť odsúdený na večnú prácu na verejných prácach; a s oveľa väčším odôvodnením nemôže byť odsúdený na prácu na nich na určitý čas. Preto som v prípade, keď bol niekto, kto bol omylom odsúdený na verejné práce na dobu určitú, vyslovil názor, že po uplynutí tejto doby by mal byť otrok vrátený svojmu pánovi.

367. Taktiež som dal za pravdu, že podľa dekrétu senátu sú trestané udavačstvom tie osoby, ktoré zásahom tretej osoby spôsobili, že udavač spáchal trestný čin.

368. Callistratus, Otázky, kniha I.

V cisárskych mandátoch, ktoré sa oznamujú guvernénom, sa ustanovuje, že nikto nesmie byť odsúdený na doživotné okovy; a to uviedol aj božský Hadrián v reskripte.

369. Hermogenianus, Epitomes, kniha I.

Tí, ktorí sú odsúdení do baní alebo do služieb zločincov, ktorí tam pracujú, sa stávajú trestnými otrokmi.

370. Paulus, Sentencie, kniha I.

Bolo rozhodnuté, že dardanarii, ktorí využívajú falošné opatrenia, majú byť za účelom ochrany blaha ľudu s ohľadom na potraviny potrestaní ľubovoľne, podľa povahy zločinu.

371. Ten istý, Rozsudky, kniha V.

Ak niekto ukradol nejaký kov alebo peniaze patriace cisárovi, potrestá sa trestom baní a vyhnanstvom.

372. Dezertéri, ktorí prejdú k nepriateľovi alebo prezradia naše plány, budú buď zaživa upálení, alebo obesení na šibenici.

373. Podnecovači vzbury a nepokojov, ktoré vyústia do povstania ľudu, budú podľa svojej hodnosti buď obesení na šibenici, alebo hodení divej zveri, alebo deportovaní na ostrov.

374. Osoby, ktoré kazia panny, ktoré ešte nie sú spôsobilé na manželstvo, ak sú nízkeho postavenia, odsúdia sa do baní; ak sú vyššieho postavenia, odsunú sa na ostrov alebo sa pošlú do vyhnanstva.

375. Kto nemôže dokázať, že bol kúpený za vlastné peniaze, nemôže sa dožadovať slobody; okrem toho bude vrátený svojmu pánovi pod trestom uväznenia v reťaziach; alebo ak si to pán sám želá, bude odsúdený do baní.

376. Tí, ktorí podávajú nápoj s cieľom vyvolať potrat alebo spôsobiť afekt, hoci to nemusia robiť so zlým úmyslom, predsa len, pretože tento čin poskytuje zlý príklad, budú, ak sú skromného postavenia, poslaní do baní; alebo ak sú vyššieho stupňa, budú odsunutí na ostrov so stratou časti svojho majetku. Ak by mal muž alebo žena takýmto činom prísť o život, vinník podstúpi najvyšší trest.

377. Závet, ktorý je podľa zákona neplatný, možno beztrestne potlačiť, lebo na jeho základe nemožno nič žiadať ani skutočne existovať.

378. Každý, kto otvorí závet niekoho, kto ešte žije, prečíta ho a znovu zapečatí, podlieha trestu korneliánskeho práva; a spravidla osoby nižšieho postavenia sú odsúdené do baní a osoby vyššieho postavenia sú deportované na ostrov.

379. Ak by niekto dokázal, že dokumenty týkajúce sa jeho žaloby boli doručené jeho advokátom jeho protivníkovi, uvedený advokát, ak je nižšieho postavenia, bude odsúdený do baní, a ak je vyššieho postavenia, bude doživotne odsunutý a zbavený polovice svojho majetku.

380. Keď niekto, kto má u seba uložené listiny, ich v neprítomnosti toho, kto ich uložil, prevedie na tretiu osobu alebo ich odovzdá protivníkovi tejto osoby, bude podľa svojho právneho stavu buď odsúdený do baní, alebo deportovaný na ostrov.

381. V prípadoch, keď sú sudcovia údajne skorumpovaní peniazmi, guvernér zvyčajne vymaže ich mená zo súdnych záznamov; alebo ich pošle do vyhnanstva, alebo ich na určitý čas odsunie.

382. Vojak, ktorý po tom, čo dostal meč, utečie z väzenia, sa trestá smrťou. Ten, kto dezertoval s tým, koho mal strážiť, podlieha rovnakému trestu.

383. Vojak, ktorý sa pokúsil o samovraždu a nepodarilo sa mu to, sa potrestá smrťou, ak sa tohto činu nedopustil preto, že nemohol znášať utrpenie, chorobu alebo smútok nejakého druhu, alebo z iného vážneho dôvodu; inak má byť prepustený zo služby bez cti.

384. Tryphoninus, Disputácie, kniha X.

Cicero vo svojej orácii za Cluentia Avita povedal, že keď bol v Ázii, istá Mílejčanka, ktorá dostala peniaze od istých náhradných dedičov, si pomocou drog spôsobila potrat a bola odsúdená na smrť. Ak by však nejaká žena po rozvode spáchala násilný čin na svojich vnútornostiach z dôvodu, že bola tehotná a nechcela porodiť syna svojmu manželovi, ktorého nenávidela, mala by byť potrestaná dočasným vyhnanstvom; ako to uviedli naši najvýznamnejší cisári v reskripte.

385. Paulus, Dekréty, kniha III.

Bolo rozhodnuté, že Metrodora za to, že vedome ukrýval utekajúceho nepriateľa, treba deportovať na ostrov; a Filoktetisa, ktorý vedel, že sa skrýva, a dlho to tajil, treba odsunúť na ostrov.

386. Papinianus, Definície, kniha II,

Sankcia zákonov, ktoré v poslednej časti ukladajú určitý trest tým, ktorí nedodržiavajú ich príkazy, sa nepovažuje za aplikovateľnú na tie prípady, v ktorých je trest výslovne pridaný samotným zákonom, a niet pochyb, že v každom zákone je druh podriadený rodu. Nie je ani pravdepodobné, že by sa za jeden trestný čin mali ukladať rôzne tresty podľa toho istého zákona.

387. Hermogenianus, Epitomes, kniha I.

Výkladom zákonov by sa mali tresty skôr zmiernovať, než sprísňovať.

388. Paulus, Opinions, kniha I.

Cisár Antoninus v reskripte adresovanom Aureliovi Atilianovi uviedol: "Guvernér nemôže nikomu zakázať používanie jeho remesla na dlhší čas, ako je zahrnutý v jeho správe."

389. Tiež povedal, že "ten, kto spáchaním nejakého priestupku stratil česť byť dekuriómom, nemôže sa domáhať výsad syna dekurióna, aby sa vyhol uloženiu trestu".

Tit. 20. O majetku osôb, ktoré boli odsúdené.

390. Kallistratos, O právach pokladnice a ľudu, kniha I.

V dôsledku odsúdenia sa majetok konfiškujú buď pri strate života alebo občianstva, alebo pri uložení služobného pomeru.

391. Dokonca aj tí, ktorí boli počatí pred odsúdením a narodili sa neskôr, majú nárok na časti majetku svojich odsúdených rodičov.

392. Tento podiel sa však nepriznáva deťom, ak sa nenarodili v zákonomom manželstve.

393. Žiadny podiel sa nepriznáva deťom toho, kto bol zbavený len polovice svojho majetku. Uviedli to božskí bratia v reskripte.

394. Tí istí, O súdnych vyšetrovaniach, kniha VI.

Nie je potrebné vyzliecť človeka z odevu, keď je umiestnený do väzenia, ale až po jeho odsúdení. Uviedol to božský Hadrián v reskripte.

395. Ulpián, O edikte, kniha XXXIII.

Podľa piatich zákonov sa veno odsúdenej ženy konfiškujú, a to za velezradu, verejné násilie, parricidu, otravu a vraždu.

396. Papinianus, O cudzoložstve, kniha II.

Každý manžel má vždy právo na žaloby proti pokladnici.

397. Ulpián, O edikte, kniha XXXIII.

Ak je však žena potrestaná smrťou podľa iného zákona, ktorý nekonfiškuje jej veno, z dôvodu, že sa najprv stane trestným otrokom, platí, že jej veno prechádza na jej manžela rovnako, ako keby bola mŕtva.

398. Marcellus hovorí, že ak je dcéra pod otcovskou kontrolou deportovaná, jej manželstvo sa samotným faktom deportácie neruší, a tento názor je správny; keďže žena zostáva slobodná, nič nebráni manželovi, aby si zachoval manželskú náklonnosť, alebo žene, aby si zachovala náklonnosť ako manželka. Preto ak má žena v úmysle opustiť svojho manžela, Marcellus hovorí, že otec môže potom začať konanie o vrátenie jej vena. Ak je však matkou rodiny a je deportovaná počas existencie manželstva, veno zostane v rukách manžela; ak je však manželstvo následne zrušené, môže podať žalobu, rovnako ako keby na to z ľudskoprávných dôvodov získala právo nedávno.

399. Ten istý, O povinnostiach prokonzula, kniha X.

Božský Hadrián uviedol v reskripte Aquiliovi Braduovi: "Je zrejmé, že už podľa samotného názvu by sa malo chápať, čo sa myslí pod oblečením. Nikto totiž nemôže rozumne tvrdiť, že pod týmto pojmom je zahrnutý majetok osôb, ktoré boli odsúdené, pretože ak má niekto na sebe opasok, nikto by si ho nemal nárokovať z tohto dôvodu; ale môže sa požadovať akýkoľvek odev, ktorý nosí, alebo akákoľvek malá suma peňazí, ktorú má v držbe na účely obživy, alebo akékoľvek ľahké prstene, teda také, ktoré nemajú väčšiu hodnotu ako päť aurei. "V opačnom prípade, ak by odsúdený mal na prste sardonix alebo akýkoľvek iný drahý kameň veľkej hodnoty, alebo by mal v držbe nejakú bankovku, ktorá vyzýva na zaplatenie veľkej sumy peňazí, táto nemôže byť žiadnym právom zadržaná ako súčasť jeho odevu." Oblečenie, ktoré možno človeku odňať, sú veci, ktoré si so sebou priniesol, keď bol umiestnený do väzenia, a ktorými je oblečený, keď ho vedú na výkon trestu, ako to naznačuje samotný názov. Z toho vyplýva, že ani kati, ani ich pomocníci si nemôžu nárokovať tieto veci ako korisť vo chvíli, keď je vinník popravený. Guvernéri by si tieto predmety nemali privlastňovať vo svoj prospech, ani by nemali dovoliť, aby asistenti alebo väzni z týchto peňazí profitovali, ale mali by si ich ponechať na výdavky, na ktoré majú guvernéri právo; ako napríklad na papier pre potreby niektorých úradníkov; alebo ako dary pre vojakov, ktorí sa vyznamenali svojou odvahou; alebo aby boli darované barbarom patriacim k vyslanectvu; alebo na iný účel. Okrem toho

guvernéri často odvádzali do štátnej pokladnice sumy peňazí, ktoré vyzbierali, čo je prejavom prílišnej usilovnosti, pretože stačí, ak si ich neprivlastnia pre vlastnú potrebu, ale dovoľia, aby sa použili v prospech ich úradu.

400. Paulus, O podieloch poskytovaných deťom osôb, ktoré boli odsúdené.

Keďže prirodzený rozum, ktorý je istým druhom tichého práva, udeľuje deťom majetky ich otcov, povolávajúc ich k dedičskému konaniu rovnako ako k dlhu, o tomto účele im občianske právo udelilo meno priamych dedičov; takže keďže nemôžu byť z vôle svojich rodičov vyňaté z dedičstva, iba ak z vážneho dôvodu, považovalo sa za úplne spravodlivé, aby sa v prípadoch, keď odsúdenie rodiča zbavuje jeho majetku ako trestu, brali do úvahy deti z obavy, že by ich mohol postihnúť prísnejší trest za trestné činy spáchané inými osobami, ktorých vina sa ich netýkala, tým, že ich vystaví najväčšej chudobe. Bolo rozhodnuté, že za takýchto okolností by sa mala prejavit' istá miera umiernenosti; aby tí, ktorí by mali nárok na celý majetok na základe dedičského práva, mohli mať priznaný určitý podiel z neho.

401. Keď je slobodník potrestaný, nemala by mu byť odňatá žiadna časť majetku, na ktorú by mal jeho patrón nárok, keby slobodník zomrel prirodzenou smrťou; ale zvyšná časť majetku, ktorá sa netýkala jeho manželstva, má prepadnúť v prospech štátnej pokladnice.

402. Je spravodlivé, aby sa určité časti majetku osôb, ktoré boli odsúdené, dali adoptovaným, ako aj prirodzeným deťom, ak adopcia nebola vykonaná podvodom. Adopcia sa považuje za uskutočnenú s cieľom podvodu, ak niekto adoptuje dieťa, hoci ešte nebol obvinený, ale vedomý si zúfaleho stavu svojich vecí je ovplyvnený strachom z hroziaceho obvinenia, aby zachránil časť majetku, o ktorom si myslí, že ho stratí.

403. Ak má odsúdený viacero detí, boli uvedené príklady, v ktorých bol celý jeho majetok pridelený viacerým deťom. Božský Hadrián to uviedol v jednom reskripte: "Počet Albínových detí ma núti pozerat' sa na ich prípad priaznivo, pretože som radšej, keď sa moja ríša zväčšuje prírastkom ľuďi než prírastkom peňazí; preto si želim, aby sa im dal majetok ich otca, čo sa pri takom množstve vlastníkov stane zrejším, najmä ak by získali celý jeho majetok."

404. Opäť platí, že akýkoľvek majetok, ktorý odsúdený nadobudol zločinom, nezvyšuje podiel detí; napríklad ak spôsobil, že bol zabitý jeho príbuzný, a vstúpi do jeho majetku alebo ho získa do prétorskej držby; to totiž ustanovil božský Pius v reskripte. Následne, ak bol syn pod otcovou kontrolou odsúdený za to, že jedom zabil

osobu, ktorou bol ustanovený za dediča; vyššie uvedený cisár vydal rozhodnutie, že hoci vstúpil na majetok na príkaz svojho otca, pod ktorého kontrolou v tom čase bol, má tento majetok prepadnúť v prospech štátnej pokladnice.

405. Ak osoba, ktorej bol majetok skonfiškovaný, bola odsunutá, všetko, čo nadobudla po odsúdení, patrí jej závetným dedičom alebo dedičom zo zákona; pretože každý, kto bol odsunutý na ostrov, má právo spísať závet, ako aj všetky ostatné práva. Ak však bol deportovaný, nemôže mať dediča, pretože stratil občianstvo; a akýkoľvek majetok, ktorý neskôr nadobudne, prepadne v prospech štátnej pokladnice.

406. Marcianus, kniha.

Právo patrónov sa zachováva ich deťom v nezmenenej podobe, pokiaľ ide o majetok slobodníka ich otca, ktorého majetok bol skonfiškovaný. Ak sa objaví syn patróna, pokladnica si nemôže nárokovať nič z podielu, na ktorý má nárok.

407. Ak sa však objaví syn patróna a zároveň aj syn slobodníka, prvý z nich bude vylúčený; a bude ešte viac dôvodov, aby sme rozhodli, že nebude dôvod na prepadnutie majetku v prospech Štátnej pokladnice, keďže deti slobodníka vylučujú deti patróna a deti patróna vylučujú Štátnu pokladnicu.

408. Ale aj keď syn patróna nechce požadovať prétorskú držbu majetku, je stanovené, že z tej časti majetku slobodného otca, na ktorú má nárok, bude vylúčená Štátna pokladnica.

409. Majetok osoby, ktorá bola odsunutá, sa nekonfiškuje, ak sa tak výslovne nestane na základe podmienok rozsudku; práva slobodníkov však nemožno odňať osobitným rozsudkom, pretože len cisár môže odsunutú osobu o ne pripraviť.

410. Keď je odsúdený otec, ktorý dal veno pre svoju dcéru, nič neprepadne v prospech štátnej pokladnice, a to ani vtedy, ak by dcéra neskôr počas manželstva zomrela, v takom prípade sa profektívne veno vráti otcovi. Zostane teda v rukách jej manžela.

411. Callistratus, kniha.

Pokiaľ sa nepreukáže, že otec z obavy pred odsúdením a s cieľom oklamať štátnu pokladnicu konzultoval záujmy detí.

412. Marcianus, kniha.

Aj keď otec sľúbil veno pre svoju dcéru a bol odsúdený, žaloba na vymáhanie vena z majetku otca sa manželovi proti štátnej pokladnici prizná.

413. Ak bol otec odsúdený, po rozvode manželstva dcéry, a skutočne po tom, ako dcéra dala súhlas, aby mal veno, môže ho pokladnica vymáhať od manžela; ale predtým, ako dá súhlas, bude mať právo vymáhať veno samotná dcéra.

414. Tá istá kniha.

Keď sa niekto, kto bol odsúdený, odvolá a zomrie počas odvolacieho konania, jeho majetok sa nekonfiškujú; lebo aj druhý závet, ak by ho spísal, bude platný. To isté treba povedať aj vtedy, ak sa odvolanie zamietne.

415. Obžalovaný, s výnimkou prípadu, keď je obvinený z vlastizrady, môže spravovať svoj majetok, zaplatiť svoje dlhy a dostať to, čo mu patrí, ak to zaplatí v dobrej viere; ale každé odcudzenie, ktoré urobil s cieľom spreneveriť štátnu pokladnicu po svojom odsúdení, môže byť zrušené.

Hlava 21. O majetku tých, ktorí sa buď zabili, alebo skorumpovali svojich žalobcov pred vyneseníom rozsudku.

416. Ulpián, Disputácie, kniha VIII.

Cisári nariadili, že ak ide o hrdelné zločiny, ten, kto skorumpuje svojho protivníka, nepodlieha trestu, s výnimkou takých prípadov, za ktoré hrozí trest smrti; podľa ich názoru totiž treba ospravedlniť tých, ktorí chcú akýmkoľvek spôsobom zachrániť život pokrvného príbuzného.

417. Macer, Verejné žaloby, kniha II.

Cisári Severus a Antoninus Júliusovi Juliánovi: Tí, o ktorých sa hovorí, že lúpežníci skorumpovali svojho žalobcu a sú mŕtvi, sa považujú za tých, ktorí sa priznali k svojmu zločinu, a teda nezanechali svojim dedičom žiadnu obhajobu.

418. Ak niekto, o ktorého treste bolo cisárovi zaslané oznámenie, napríklad preto, že bol dekuriónom, alebo mal byť deportovaný na ostrov, a zomrie skôr, ako cisár poslal odpoveď, možno sa spýtať, či sa má považovať za zomrelého pred rozsudkom. Možno povedať, že táto otázka bola vyriešená dekrétom senátu, ktorý bol prijatý v súvislosti s osobami, ktoré boli prevezené do Ríma a zomreli pred vynesení rozsudku. Podmienky tohto dekrétu sú tieto: "Keďže nikoho nemožno považovať za odsúdeného v priebehu tohto roka, kým v jeho prípade nebol vynesенý a zverejnený rozsudok v Ríme, nesmie byť skonfiškovaný žiadny majetok patriaci zosnulému, kým v jeho prípade nebol zverejnený rozsudok v Ríme, a jeho dedičia sa môžu ujať jeho majetku."

419. Marcianus, O informátoroch.

Osoby, ktoré boli obvinené alebo boli pristihnuté pri páchaní zločinu a zo strachu pred hroziacim obvinením sa zabijú, nemajú dedičov. Papinianus však v Šestnástej knihe názorov hovorí, že ak osoby, ktoré ešte neboli obvinené zo zločinu, položia na seba násilím ruky, ich majetok sa nekonfiškujú zo štátnej pokladnice; nie je to totiž bezbožnosť skutku, ktorá ho robí trestným, ale platí, že vedomie viny, ktoré má obvinený, sa považuje za nahradenie priznania. Preto by sa mal skonfiškovať majetok tých, ktorí by mali byť obvinení, alebo boli pristihnutí pri páchaní trestného činu, alebo ktorí sa zabili.

420. Okrem toho, ako uviedol božský Pius v reskripte, majetok každého, kto sa zabije po tom, ako bol obvinený, by mal byť skonfiškovaný ministerstvom financií len vtedy, ak bol obvinený zo zločinu, za ktorý by v prípade usvedčenia mohol byť potrestaný smrťou alebo deportáciou.

421. V reskripte tiež uviedol, že každý, kto je obvinený z krádeže malého významu, hoci mohol ukončiť svoj život, kým prebiehalo obvinenie, by nemal byť považovaný za osobu v takom postavení, ktoré by oprávňovalo zbaviť jeho dedičov majetku; tak ako by ho on sám nebol zbavený, ak by bol uznaný vinným z krádeže.

422. Preto by sa na záver malo povedať, že majetok toho, kto na seba vzťahol násilné ruky, by mal prepadnúť v prospech štátnej pokladnice, ak bol do trestného činu zapletený v takom rozsahu, že by o svoj majetok prišiel, ak by bol odsúdený.

423. Ak by však niekto pre únavu života alebo neschopnosť znášať bolesť, alebo z akéhokoľvek iného dôvodu ukončil svoj život, božský Antonín v reskripte uviedol, že môže mať nástupcu.

424. Okrem toho, ak otec na seba vzťahol násilné ruky, pretože vraj zabil svojho syna, malo sa za to, že tak urobil skôr zo zármutku nad stratou svojho dieťaťa, a preto, ako uviedol božský Hadrián v reskripte, jeho majetok nemal byť skonfiškovaný.

425. V týchto prípadoch treba rozlišovať, lebo je rozdiel, z akého dôvodu človek spácha samovraždu, rovnako ako keď sa kladie otázka, či ten, kto to urobil a nepodarilo sa mu to, má byť potrestaný ako ten, kto si sám uložil trest; v každom prípade by totiž mal byť potrestaný, ibaže bol k tomuto kroku donútený únavou zo života alebo preto, že nebol schopný znášať bolesť nejakého druhu. To je rozumné, pretože by mal byť potrestaný, ak by na seba bez akejkol'vek príčiny vzťahol násilné ruky, ako by ten, kto nešetril seba, ešte menej šetril iného.

426. V cisárskych mandátoch sa však ustanovuje, že majetok tých, ktorí zomreli buď vo väzení, alebo na slobode pod väzbou, sa nekonfiškujú, pokiaľ je výsledok ich prípadov neistý.

427. Ak však niekto spáchal samovraždu bez toho, aby mal na to oprávnený dôvod, a zomrie po vznesení obvinenia a jeho dedičia sú pripravení obhájiť jeho prípad a dokázať, že bol nevinný, pozrime sa, či majú byť vypočutí a či sa má jeho majetok skonfiškovať v prospech štátnej pokladnice skôr, než sa zločin preukáže, alebo či sa má skonfiškovať za každých okolností. Božský Pius v reskripte adresovanom Modestovi Taurinovi uviedol, že keď sú dedičia pripravení prevziať obhajobu, majetok by sa nemal skonfiškovať, pokiaľ sa nepreukáže spáchanie zločinu.

Tit. 22. O osobách, ktoré sú interdiktované, odsunuté a deportované.

428. Pomponius, O Sabinovi, kniha IV.

Začiatok reskriptu božského Trajana Didiovi Secundovi je nasledovný: "Som si vedomý, že majetok osôb, ktoré boli odsunuté, bol skonfiškovaný do štátnej pokladnice kvôli chamtivosti predchádzajúcich vekov, ale môjmu milosrdenstvu vyhovuje iný postup, pretože chcem dať tento ďalší príklad, aby som ukázal, že som počas svojej vlády uprednostňoval nevinnosť."

429. Marcianus, Inštitúcie, kniha XIII.

Božský Pius v reskripte uviedol, že každý, kto bol deportovaný, nemôže byť manumitovaný.

430. Alfenus, Epitomes, kniha I.

Ten, kto stratil občianstvo, nepripravuje svoje deti o žiadne práva okrem tých, ktoré by na ne prešli po ňom, ak by zomrel v čase, keď užíval svoje občianstvo; to znamená o svoj majetok, o svojich slobodných a o všetko ostatné tohto druhu, čo sa dá nájsť. Čokoľvek totiž nepochádza od ich otca, ale z ich rodiny, z ich mesta a z povahy vecí, zostane úplne ich. Preto sa bratia, ktorí sú legitímni, stanú dedičmi jeden druhého a budú mať právo na poručníctvo a majetky agnátov, lebo nie ich otec, ale ich predkovia im dali tieto práva.

431. Marcián, Inštitúcie, kniha II.

Osoby, ktoré boli odsunuté na ostrov, si ponechávajú svoje deti pod svojou správou z toho dôvodu, že si zachovávajú všetky ostatné práva, keďže im je len zakázané opustiť ostrov; zachovávajú si aj všetok svoj majetok okrem toho, ktorý im už bol odobratý, pretože tí, ktorí boli buď poslaní do večného vyhnanstva, alebo odsunutí, môžu byť na základe rozsudku zbavení časti svojho majetku.

432. Tá istá kniha, Pravidlá, kniha I.

Vyhnanie má trojaký charakter; zákaz vstupu na určité miesta alebo tajný útek; alebo sú zakázané všetky miesta okrem jedného, ktoré je určené; alebo je predpísané uzavretie na jednom ostrove, čiže odsun na jeden ostrov.

433. Ulpián, O povinnostiach prokonzula, kniha IX.

Medzi tresty sa zaraďuje aj deportácia na ostrov, ktorá zbavuje osobu rímskeho občianstva.

434. Právo deportácie na ostrov sa nepriznáva guvernérovi provincií, hoci sa priznáva mestskému prefektovi, pretože sa to uvádza v liste božského Severa mestskému prefektovi Fabiovi Cilovi. Preto vždy, keď guvernér provincie usúdi, že niekto by mal byť deportovaný na ostrov, má to oznámiť samotnej osobe a tiež poslať jej meno cisárovi, aby mohol byť deportovaný; a potom napísať cisárovi, v ktorom úplne uvedie svoj názor, aby ten mohol rozhodnúť, či sa má rozsudok vykonať a vinník deportovať na ostrov; a zatiaľ, kým nedostane odpoveď, musí nariadiť, aby zostal vo väzení.

435. Dekurzisti miest (ako to uviedli božskí bratia v reskripte), majú byť buď deportovaní, alebo odsunutí z dôvodu hrdelných zločinov. A skutočne nariadili³ Prisca, ktorý sa pred mučením priznal, že spáchal vraždu a podpaľáčstvo, deportovať na ostrov.

436. Ten istý, O povinnostiach prokonzula, kniha II.

Existujú dva druhy odsunutých osôb: po prvé, tí, ktorí sú len odsunutí na ostrov, a po druhé, iní, ktorým je zakázaný vstup do provincií, ale ktorým nie je pridelený ostrov.

437. Guverneri provincií môžu odsunúť osoby na ostrov, ak majú pod kontrolou ostrov, ktorý patrí provincii, nad ktorou majú súdnu právomoc; môžu tento ostrov osobitne určiť a odsunúť naň vinníka. Ak však takýto ostrov nemajú pod svojou kontrolou, môžu odsúdiť vinníka na odsun na ostrov a potom napísať cisárovi, aby im ho prideliť. Nemôžu však nikoho odsúdiť na ostrov, ktorý nie je súčasťou provincie, nad ktorou majú právomoc. Dovedy, kým cisár neprideliť ostrov, je osoba, ktorá je odsunutá, poverená velením vojska.

438. Medzi osobami, ktoré sú deportované, a tými, ktoré sú odsunuté, existuje nasledujúci rozdiel, to znamená, že každý môže byť odsunutý na ostrov na určitú dobu alebo na doživotie.

439. Keď je niekto odsunutý na určitý čas alebo na doživotie, zachováva si právo rímskeho občianstva a nestráca právo robiť závet.

440. Niektorými reskriptami sa ustanovuje, že osobám, ktoré boli na určitú dobu relegované, nemožno odňať ani všetok, ani časť ich majetku; rozsudky, ktorými boli relegované osoby zbavené časti alebo celého majetku, boli síce cenzurované, ale nie do tej miery, aby sa takéto rozsudky stali neplatnými.

441. V egyptskej provincii existuje určitý druh odsunu, podobný odsunu na ostrov, a to odsun do oázy.

442. Avšak tak ako nikto nemôže odsunúť osobu na ostrov, ktorý nie je pod jeho jurisdikciou, tak nemá právo odsunúť ju do provincie, ktorá nie je v jeho jurisdikcii; ako napríklad guvernér Sýrie nemôže nikoho odsunúť do Macedónska.

443. Môže ho však odsunúť mimo svojej provincie.

444. Podobne môže niekoho odsunúť, aby zostal v určitej vymedzenej časti jeho provincie; môže mu napríklad zakázať opustiť určité mesto alebo určitý okres.

445. Viem, že guvernéri zvyknú odsúvať osoby do najopustenejších častí svojich provincií.

446. Každý môže zakázať osobe žiť v provincii, ktorú spravuje, ale nemôže tak urobiť v inej provincii. Toto uviedli božskí bratia v reskripte. Z toho vyplývalo, že každý, kto bol odsunutý z provincie, v ktorej mal bydlisko, mohol ísť a žiť v tej, v ktorej sa narodil. Náš cisár a jeho božskí bratia však túto eventualitu zabezpečili, pretože v reskripte adresovanom Probusovi, guvernérovi provincie Španielsko, uviedli, že "Úradník, ktorý spravuje provinciu, v ktorej mal dotýčný bydlisko, môže každému zakázať zostať v provincii, v ktorej sa narodil." Napriek tomu je spravodlivé, aby tí, ktorí nemajú bydlisko v provincii, v ktorej spáchali trestný čin, boli súdení v súlade s podmienkami tohto reskriptu.

447. Vyskytli sa pochybnosti, či niekto môže inému zakázať pobyt v provincii, v ktorej sa narodil, keď sám spravuje provinciu, v ktorej táto osoba žije, a nezakazuje jej pobyt vo svojej provincii; keďže guvernéri zvyknú urobiť predmetom interdiktu Taliansko a nezakazujú vinníkom vstup do vlastnej krajiny; alebo či sa následne ukáže, že aj provincia, v ktorej spravujú, bola interdiktovaná. Tento druhý názor by sa mal prijať.

448. Na druhej strane ten, kto spravuje provinciu, v ktorej sa dotýčná strana narodila, nemá právo zakázať jej pobyt v provincii, ktorú teraz obýva.

449. Ak niekto vynesie rozsudok, takže ten, kto sa dopustil priestupku v jednej provincii, môže byť guvernérom tejto provincie odsunutý, výsledkom bude, že odsunutý sa musí vyhýbať trom provinciám okrem Talianska; teda tej, v ktorej sa dopustil priestupku; tej, v ktorej žije, a tej, v ktorej sa narodil. Ak sa buď vzhľadom na jeho stav, alebo na stav jeho rodičov či patrónov usudzuje, že má pôvod v rôznych provinciách, mali by sme povedať, že v dôsledku toho bol zakázaný vo viacerých provinciách.

450. Napriek tomu niektorým guvernérom bolo dovolené interdikovať niekoľko provincií, ako napríklad guvernérom Sýrie a Dácie.

451. Bolo rozhodnuté, že každý, komu bolo zakázané zdržiavať sa vo svojej rodnej provincii, má zostať aj mimo Ríma; a na druhej strane, ak bolo niekomu zakázané zdržiavať sa v Ríme, nebude sa považovať za osobu, ktorej bolo zakázané zdržiavať sa vo vlastnej krajine. Toto bolo stanovené vo viacerých konštitúciách.

452. Ak je jasné, že nie niekomu bola zakázaná jeho rodná krajina, ale nejaké konkrétne mesto, pozrime sa, či nemôžeme povedať, že mu bola zakázaná aj jeho rodná provincia, ako aj mesto Rím, čo je lepší názor.

453. Guvernér by mal určiť deň odchodu osôb, ktoré boli odsunuté, a to sa zvyčajne robí; je totiž zvykom vyniesť rozhodnutie takto: "Odsúvam toho a toho z tejto provincie a z týchto ostrovov a musí odísť do takého a takého dňa."

454. Božskí bratia v reskripte uviedli, že osoba, ktorá bola odsunutá, má určite právo predložiť cisárovi žiadosť.

455. Okrem toho rozsudok zvyčajne zakazuje osobám zdržiavať sa na území ich rodnej provincie alebo mesta, alebo v ich hradbách, alebo ich opustiť, alebo sa zastaviť na určitých predmestiach toho istého mesta.

456. Zvyčajne sa dekuriánom zakazuje požívať výsady ich rádu, a to buď dočasne, alebo natrvalo.

457. Podobne možno komukoľvek uložiť trest, aby neprijal žiadnu poctu, a to nemá za následok, že by prestal vykonávať funkciu dekuriána; keďže v skutočnosti môže byť niekto dekuriánom, a predsa nesmie prijímať žiadne počty, lebo každý môže byť senátorom, a predsa nemôže žiadať žiadne počty.

458. Každému možno tiež zakázať prijať jednu poctu, avšak takým spôsobom, že ten, komu je to zakázané, môže získať nielen túto konkrétnu poctu, ale aj tie, ktoré sú vyššie; bolo by totiž mimoriadne smiešne, keby človek, ktorému bolo pod trestom zakázané prijať nižšie pocty, mohol ašpirovať na vyššie. Napriek tomu však tomu, komu bolo zakázané prijímať určité pocty, nie je zabránené usilovať sa o tie, ktoré sú nižšie ; ak však niekomu bolo zakázané prijať nejaký úrad na základe trestu, rozsudok bude neplatný, pretože trest nemôže udeliť imunitu. Preto ak je niekto zbavený poct prostredníctvom trestu, možno povedať, že ak uvedené pocty zahŕňajú úrad spojený s veľkými výdavkami, neslávnosť odsúdeného mu z tohto dôvodu neprospieva.

459. Marcianus, Verejné žaloby, kniha II.

Myslím si však, že keď je zbavený pocty, mal by byť nútený uhradiť výdavky.

460. Ulpian, O povinnostiach prokonzula, kniha X.

Guvernér môže odsúdiť každého, aby neopúšťal svoj vlastný dom.

461. Marcianus, Kniha.

Ale nie vyhýbať sa nevyhnutným výdavkom.

462. Ulpianus, kniha.

Niekedy sú osoby, ktoré boli odsunuté, odsúdené na zaplatenie pokuty.

463. Marcianus, kniha.

Človek, ktorý bol odsunutý zo svojho mesta a neodíde, bude na určitý čas odsunutý zo svojej provincie.

464. Paulus, kniha.

Ktokoľvek, kto bol manuelne odsunutý, nemôže ísť do Ríma, lebo jeho patrón to nemá dovolené.

Ulpian, kniha.

Osoba, ktorá je odsunutá, je osoba, ktorej je zakázané dočasne alebo natrvalo zostať v provincii, v Ríme alebo v jeho okolí.

466. Medzi deportáciou a odsunom je veľký rozdiel, lebo deportáciou sa človek zbavuje svojich občianskych práv, ako aj svojho majetku. Odsunutie ho nepripravuje ani o jedno, ani o druhé, ak sa mu z nejakého osobitného dôvodu nekonfiškujú majetok.

467. Každého môže odsunúť cisár, senát, prefekti a guvernéri provincií, ale nie konzul.

468. Každý, kto stratil občianske práva, ale ponechal si majetok, podlieha pretorským opatreniam.

15. Marcianus, kniha.

Osoba, ktorá je deportovaná, stráca svoje občianske práva, ale nie slobodu; a skutočne nemôže požívať žiadne osobitné právo vyplývajúce z občianstva, ale môže požívať právo národov; môže totiž kupovať a predávať, prenajímať a prenajímať, vymieňať majetok, požičiavať peniaze na úrok a robiť všetko tohto druhu; a môže tiež darovať a zastaviť akýkoľvek majetok, ktorý môže neskôr nadobudnúť, ak ho nezaťažuje s cieľom oklamať štátnu pokladnicu, ktorá po jeho smrti nastúpi na jeho miesto; nemôže totiž odcudziť žiadny majetok, ktorý bol skonfiškovaný.

469. Každý, kto bol deportovaný guvernérom bez sankcie cisára, sa môže stať dedičom a prijať dedičstvo zanechané závetom.

470. Tá istá kniha.

Ulpian Damascénsky požiadal cisára, aby mu dovolil zanechať svojej matke to, čo je potrebné na jej výživu, a jeho matka prostredníctvom svojho slobodníka, aby mu dovolila zanechať niečo svojmu deportovanému synovi; načo im cisár Antonín adresoval nasledujúci reskript: "Ani majetok, ani dedičstvo, ani poručníctvo nemožno zanechať takýmto osobám, čo je v rozpore so zvyklosťami a verejným právom, ani sa nemá meniť stav takýchto osôb. Keďže ste však podali žiadosť z dôvodu náklonnosti, dovoľím vám, aby ste im svojou poslednou vôľou zanechali

dostatok prostriedkov na ich výživu a iné potreby, a oni si môžu vziať všetko, čo im bude z tohto dôvodu odkázané."

471. Pomponius, kniha.

Ktokoľvek, kto bol odsunutý, nie je vylúčený z toho, aby bol uctený prostredníctvom sôch a obrazov.

472. Ten istý.

Osoba, ktorá bola odsunutá, si zachováva svoj stav, ako aj vlastníctvo vlastného majetku a otcovskú autoritu v nezmenšenej miere; či už bola odsunutá na určitý čas, alebo na celý život.

473. Delegovanie však nie je na čas.

19. Callistratus: "Odsunutie je možné len na základe rozhodnutia súdu.

Každý, kto bol odsunutý, nemôže zostať v Ríme, hoci to nemuselo byť zahrnuté v rozsudku, pretože je to krajina všetkých osôb. Nemôže zostať ani v meste, v ktorom býva cisár, ani v tom, cez ktoré prechádza, lebo na cisára sa smú pozeráť len tí, čo môžu vstúpiť do Ríma, keďže cisár je otcom svojej krajiny.

474. Keď sa nad ľuďmi, ktorí sú slobodní, vynesie rozsudok, ktorým sa konfiškujú ich majetok, ako je napríklad deportácia na ostrov, hneď po jeho vynesení sa zmení ich predchádzajúci stav a sú vydaní svojmu trestu; ibaže by išlo o niečo, čo má povahu vlastizrady, čo si vyžaduje, aby sa trest zvýšil.

Tit. 23. O osobách, nad ktorými bol vynesený trest a ktoré boli vrátené do svojich práv.

475. Ulpián, O edikte, kniha XXXVIII.

Patrón, ktorý bol deportovaný a potom mu boli obnovené občianske práva, je pripustený k nástupníctvu slobodného.

476. Ak však bol niekto odsúdený do baní, zaniká jeho trestné otroctvo aj po jeho obnovení ako patróna? Lepší názor je, že trestná služba nezaniká jeho právo patróna.

477. Ten istý, Názory, kniha V.

Keď osoba, ktorá bola deportovaná a obnovená, získa späť svoju hodnosť vďaka zhovievavosti cisára, ale nezíska späť celý svoj majetok, nemôžu ju žalovať ani jej veritelia, ani štátna pokladnica. Keď mu však cisár ponúkne aj právomoc získať späť svoj majetok a on sa jej radšej vzdá, nemôže sa vyhnúť žiadnym žalobám, ktoré boli proti nemu podané pred jeho odsúdením.

478. Papinianus, Názory, kniha XVI.

Pokladnica si ponechala majetok človeka, ktorý bol deportovaný na ostrov, po tom, ako mu bol trest odpustený. Je stanovené, že veritelia pred jeho odsúdením nemajú právo podať žalobu proti tomu, kto bol ich bývalým dlžníkom. Ak však získa späť svoj majetok s navrátením hodnosti, pretorské žaloby nebudú potrebné, pretože priame žaloby budú oprávnené.

479. Paulus, Otázky, kniha XVII.

Istá žena odsúdená do baní porodila dieťa, ktoré predtým počala, a cisár jej potom vrátil práva. Humánnejšie je tvrdiť, že jej boli obnovené aj príbuzenské práva.

Tit. 24. O mŕtvolách potrestaných osôb.

480. Ulpián, O povinnostiach prokonzula, kniha IX.

Telá odsúdených na smrť sa nemali odopierať ich príbuzným; a božský Augustus v Desiatej knihe o svojom živote povedal, že toto pravidlo sa dodržiavalo. V súčasnosti sa telá potrestaných pochovávajú len vtedy, keď o to niekto požiada a dostane povolenie; a niekedy sa to nepovolí, najmä ak boli osoby odsúdené za velezradu. Dokonca aj o telá tých, ktorí boli odsúdení na spálenie, možno požiadať, aby sa ich kosti a popol po vyzbieraní mohli pochovať.

481. Marcianus, Verejné žaloby, kniha II.

Ak bol niekto deportovaný na ostrov alebo odsunutý, jeho trest trvá aj po jeho smrti, lebo nie je dovolené, aby bol bez súhlasu cisára prevezený na iné miesto a pochovaný; ako to Severus a Antoninus opakovane uvádzali v Reskriptách a často to udeľovali ako milosť mnohým osobám, ktoré o to žiadali.

482. Paulus, Sentencie, kniha I.

Telá osôb, ktoré boli potrestané, sa majú dať na pochovanie tomu, kto o to požiada.

Knihá XLIX

1. O odvolaniach a správach.
2. Od ktorých osôb nie je dovolené podať odvolanie.
3. Komu a od koho možno podať odvolanie.
4. Kedy sa má odvolanie podať a v akej lehote.
5. Pokiaľ ide o prijatie alebo zamietnutie odvolania.
6. Pokiaľ ide o oznámenia o odvolaní nazývané zásielky.
7. Po podaní odvolania sa nesmie vykonať žiadna zmena.
8. Aké rozhodnutia možno zrušiť bez odvolania.
9. Či dôvody odvolania môže predložiť iný subjekt.
10. Ak sa odvoláva opatrovník, kurátor alebo sudca, ktorý bol ustanovený.
11. Ten, kto sa odvoláva, má byť obhajovaný vo svojej provincii.

12. Ak je účastník konania nútený podať ďalšiu žalobu na sudcu (...)

13. Ak by počas konania o odvolaní nastala smrť.

14. Pokiaľ ide o práva štátnej pokladnice.

O zajatcoch, práve na postliminium a o osobách vykúpených od nepriateľa.

16. O vojenských záležitostiach.

17. O castrense peculium.

18. O veteránoch.

Tit. 1. O odvolaniach a správach.

1. Ulpianus, O odvolaniach, kniha I.

Niet nikoho, kto by nevedel, ako často sa používajú odvolania a ako sú potrebné na nápravu nespravodlivosti alebo nevedomosti sudcov; hoci niekedy sa správne vynesené rozsudky menia k horšiemu, keďže ten, kto vyniesol posledný rozsudok, z tohto dôvodu nevynesie lepší.

(1) Vystala otázka, či sa možno odvolať proti reskriptu cisára, keď guvernér provincie alebo ktokoľvek iný požiadal o radu a reskript bol vydaný ako odpoveď. Taktiež bola položená otázka, či právo na odvolanie zostáva zachované. Čo sa malo robiť, ak guvernér pri žiadosti o radu uviedol nepravdivé vyhlásenie? V tejto veci existuje Reskript božského Pia adresovaný Spoločnosti Trákov, ktorým sa dokazuje, že právo na odvolanie naďalej

existuje. Text reskriptu je nasledovný: "Ak by nám niekto napísal a my by sme mu v Reskripte niečo uviedli ako odpoveď, bude sa môcť odvolať proti nášmu rozhodnutiu. Ak by sa totiž ukázalo, že to, čo nám bolo napísané, bolo buď nepravdivé, alebo bolo skreslené, nebude sa považovať za rozhodnutie, ktoré sme vydali; a akékoľvek vyhlásenie, ktoré nám bolo adresované, sa bude považovať za vyhlásenie, ktoré nebolo urobené pred napísaním odpovede rozhodujúcej proti nemu."

(2) V dôsledku toho sa má za to, že bolo rozhodnuté, že odvolanie by sa nemalo podať po konzultácii so sudcom, ak náhodou vydal predbežné uznesenie, v ktorom stanovil, že sa poradí s cisárom, keďže strana môže podať odvolanie po vydaní reskriptu.

(3) Keď sa niekto pomýli v odvolaní, napríklad keď sa má odvolať k jednému sudcovi, a on sa odvolá k inému, pozrime, či mu jeho omyl uškodí. A skutočne, ak by sa mal odvolať k sudcovi vyššej inštancie a pomýli sa tým, že sa odvolá k sudcovi nižšej inštancie, omyl ho poškodí. Ak sa však odvolá k nadriadenému sudcovi, jeho omyl mu nebude na ujmu, a toto pravidlo je obsiahnuté vo viacerých ústavách. Preto keď niekto prijal sudcu, ktorého vymenovali konzuli na základe cisárovho reskriptu, a potom sa odvolá k prefektovi mesta, poskytne sa mu úľava za jeho omyl na základe reskriptu božských bratov, ktorého slová sú nasledovné: "Keďže hovoríte, že ste sa z omylu odvolali od sudcu, ktorého ste prijali na základe nášho reskriptu od významných konzulov, k nášmu priateľovi Júliusovi Rustikovi, prefektovi mesta, spomínaní významní konzuli prevezmú prípad, ako keby sa odvolanie podalo k nim." Ak sa teda niekto odvolá k sudcovi s rovnakou alebo vyššou právomocou, alebo k jednému namiesto druhého, jeho omyl ho nepoškodí; ak sa však odvolá k sudcovi s nižšou právomocou, poškodí ho to.

(4) Dokument predložený odvolateľmi by mal byť vyhotovený tak, aby obsahoval mená účastníkov, ktorí ho podali; to znamená mená tých, ktorí sa odvolávajú, a uviesť, proti komu sa odvolávajú a proti akému rozhodnutiu.

2. Macer, O odvolaniach, kniha I.

Ak sa niekto odvolá v čase, keď sa vydáva rozsudok, stačí, ak povie: "Odvolávam sa."

3. Ulpián, O odvolaniach, kniha I.

Keď niekto vo svojej žiadosti neuvedie, proti akému protivníkovi sa odvolal, viem, že sa pýtali, či mu to môže byť vylúčené na základe výnimky. Nemyslím si, že môže byť vylúčený týmto spôsobom.

(1) Ak mal odvolateľ viacero odporcov a mená niektorých z nich boli uvedené v jeho odvolaní a mená iných nie, vznikla otázka, či môže byť vylúčený námietkou z dôvodu, že keďže ich mená neboli uvedené, takpovediac súhlasil s rozhodnutím, pokiaľ ide o nich. Keďže príčina všetkých je rovnaká, domnievam sa, že by nemal byť vylúčený na základe námietky.

(2) Je zrejmé, že ak je odsúdených viacero osôb a mená niektorých z nich sú uvedené v odvolaní a mená ostatných nie, za odvolané sa budú považovať len tie, ktorých mená sú uvedené v petite.

(3) Ale čo ak je uvedený určitý dôvod odvolania? Môže sa ho odvolateľ vzdať a uviesť iný? Alebo bude skutočne viazaný ako určitou formulou? Myslím si, že keď strana raz podala odvolanie, malo by jej byť umožnené uviesť aj iný dôvod a presadzovať ho všetkými možnými spôsobmi.

4. Macer, O odvolaní, kniha I.

Odvolanie proti výkonu rozsudku nie je prípustné.

(1. Je však dovolené podať odvolanie proti rozhodnutiu toho, kto údajne podal nesprávny výklad rozsudku, ak mal právomoc ho vykladať, ako napríklad guvernér provincie alebo cisársky prokurátor; za predpokladu, že pri prerokúvaní dôvodov na vyhovenie odvolaniu sa nastolí len otázka, či bol výklad v súlade so zákonom. Toto uviedol aj božský Antonín v reskripte.

(2) Ak bola odsúdená iná osoba, môže sa odvolať ten, kto má na veci záujem; napríklad ten, kto si ustanovil advokáta, bol porazený a advokát sa neodvolal v jeho mene.

(3) Podobne, ak je kupujúci vyst'ahovaný z predanej nehnuteľnosti a opomenie sa odvolať, môže sa odvolať predávajúci. Alebo ak podá žalobu a je porazený, predávajúcemu by nemalo byť odopreté právo na odvolanie. Čo však v prípade, ak predávajúci, ktorý sa odmietol odvolať, nie je solventný? A aj keby sa odvolal a pri vedení veci sa javí ako podozrivý, obhajoba z tohto dôvodu môže byť zverená kupujúcemu, rovnako ako keby sa odvolal on sám.

(4) Toto bolo rozhodnuté s odkazom na veriteľa, keď je dlžník porazený a odvolá sa, pretože neobhajoval verne svoju vec. Túto ústavu treba chápať tak, že veriteľ zasiahol, dlžník prehral svoju vec zahŕňajúcu záložné právo a podal odvolanie. Bolo totiž rozhodnuté, že dlžník v prípade neprítomnosti svojho veriteľa nie je nijako poškodený.

(5) Ak advokát, ktorý vedie vec, ju prehrá, pozrime sa, či sa môže sám odvolať prostredníctvom iného advokáta, pretože je stanovené, že jeden advokát nemôže ustanoviť iného. Treba však mať na pamäti, že advokát sa spojením veci stáva pánom veci, a preto môže podať odvolanie prostredníctvom iného advokáta.

5. Marcianus, O odvolaní, kniha I.

Odvolanie nemožno podať proti rozhodnutiu, ktoré sa týka iných účastníkov, iba ak z nejakého vážneho dôvodu; napríklad ak sa človek nechal odsúdiť na škodu svojho spoludediča alebo z nejakého podobného dôvodu, hoci spoludedič môže byť zabezpečený aj bez odvolania. Podobne, ak sa ručiteľia odvolajú v mene toho, za koho sa stali zodpovednými. Preto sa ručiteľ predávajúceho môže odvolať, ak je kupujúci porazený, hoci kupujúci aj predávajúci môžu s rozhodnutím súhlasiť.

(1) Keď je porúčiteľ porúčiteľa porázaný niekým, kto podáva žalobu z dôvodu, že závet je neúčinný, odkazovníci a tí, ktorí dostali slobodu, sa môžu odvolať, ak sa sťažujú, že rozhodnutie bolo dosiahnuté tajnou dohodou; ako uviedol božský Pius v reskripte.

(2) V reskripte tiež uviedol, že legáti sa môžu odvolať.

(3) To isté treba povedať, ak tvrdia, že odvolateľ sa zúčastnil na podvodnej transakcii na ich škodu.

(4) Rovnaké pravidlo bolo v reskripte stanovené ako uplatniteľné, ak sa kompromis uskutočnil bez odvolania. Ak sa niekto v ten istý deň odvolá ústne počas konania, postačí to. Ak by tak však neurobil, treba počítať dva alebo tri dni, aby mohol podať odvolanie.

6. Ulpián, O odvolaní, kniha II.

Odvolať sa smie nielen ten, kto je postavený pred súd, ale aj iní v jeho mene; a nielen vtedy, keď to sám nariadi, ale keď sa chce odvolať ktokoľvek iný, môže tak urobiť, pričom nezáleží ani na tom, či je s obžalovaným v blízkom príbuzenskom vzťahu, alebo nie; myslím si totiž, že z dôvodu ľudskosti by mali byť vypočuté všetky osoby, ktoré sa odvolávajú. Preto ak sám obžalovaný súhlasí s rozhodnutím, nepýtame sa, či má na veci záujem niekto iný. Čo však treba urobiť, ak sa odsúdený, ktorý sa ponáhl'a prísť o život, postaví proti odvolaniu a neželá si, aby sa mu vyhovel? Stále si myslím, že jeho trest by sa mal odložiť.

7. Marcianus, O odvolaní, kniha I.

Keď istý muž, obávajúc sa násilia sudcu, oznámil odvolanie nielen súdu, od ktorého sa odvolal, ale ho aj zverejnil, božský Severus mu odpustil a dovolil mu podať odvolanie.

8. Ulpián, O odvolaniach, kniha IV.

Treba mať na pamäti, že strana, ktorá sa odvoláva, by nemala zneužívať toho, od koho sa odvoláva, lebo ak to urobí, bude potrestaná. Toto uviedli božskí bratia v reskripte.

9. Macer, O odvolaniach, kniha II.

Treba mať na pamäti, že ani poručenec, ani štát nemôžu dosiahnuť úplnú náhradu v prípade, keď ide o slobodu, ale odvolanie je nevyhnutné. Toto bolo uvedené v rôznych reskripto.

10. Ulpianus, Disputácie, kniha VIII.

Ak boli viaceré osoby odsúdené samostatne, hoci v tej istej veci, budú musieť podať niekoľko odvolaní.

(1. Ak by niekto podal žalobu, ktorá obsahuje niekoľko nárokov, a žalovaný by bol odsúdený na zaplatenie niekoľkých peňažných súm, z ktorých žiadna nie je dostatočná na to, aby sa predložila na rozhodnutie cisárovi, ale všetky spolu sú dostatočné, môže sa odvolať k cisárovi.

(2) Ak boli proti viacerým stranám predložené dôkazy, ktoré spôsobili ich porážku, postačí jedno odvolanie, pretože všetky boli žalované spoločne a porazené tým istým svedectvom.

(3) Vždy, keď je niekoľko osôb odsúdených na zaplatenie jednej peňažnej sumy, či nejde o jedno rozhodnutie a či sú ako spoločne žalovaní zodpovední za tú istú sumu, takže každý z nich je zodpovedný v plnej výške; alebo sa má rozsudok rozdeliť na toľko častí, koľko je osôb, je otázka, ktorá bola položená. Papinián odpovedal, že rozsudok sa má rozdeliť medzi osoby, a teda odsúdení sú zodpovední za rovnaké časti.

(4) Tvrdenie obsiahnuté v reskriptoch, že v spoločnej veci vždy, keď sa jedna strana odvolá a druhá nie, úspech prvej bude na prospech druhej, ktorá sa neodvolala, je pravidlo, ktoré sa musí prijať, ak by existoval len jeden dôvod obrany. Ak ich však bolo viac, ide o inú vec; ako sa to stáva v prípade dvoch poručníkov, keď jeden z nich spravuje poručníctvo a druhý s ním nemá nič spoločné a ten druhý podá odvolanie; je totiž nespravodlivé, aby ten, kto súhlasí s rozsudkom, keďže vie, že vykonával činnosť, získal svoju vec odvolaním toho, kto sa na správe poručníctva nepodieľal.

11. Ten istý, O všetkých súdoch, kniha III.

Keď boli na výkon rozsudku zaplatené peniaze a na základe odvolania bolo vydané priaznivejšie rozhodnutie, strana môže získať späť peniaze, ktoré zaplatila.

12. Tamže, Názory, kniha II.

Ak sa zistí, že duumvir bol vytvorený bez dodržania zákonom predpísaných formalít, ale len preto, že si ho vyžiadal hlas ľudu, s čím prokonzul súhlasil bez toho, aby na to mal právo, odvolanie v takomto jasnom prípade je zbytočné.

13. Ten istý, Názory, kniha II.

Nie je na škodu odvolávajúceho sa, ak vo svojej žiadosti neuviedol, proti ktorej časti rozhodnutia sa odvoláva.

(1) Nie je zvykom zamietnuť odvolanie tých, ktorí majú aspoň jeden dobrý dôvod na odvolanie.

14. Sám, O edikte, kniha XIV.

Keď je rozsudok vynesený proti vôli, kolúziou, pozrime sa, či rozhodnutie súdu obstojí. Božský Pius povolil stranám podať odvolanie, keď sa tvrdilo, že niektoré osoby sa spojili prostredníctvom tajnej dohody, aby zrušili práva odkazovníkov a otrokov, ktorí získali slobodu; a v súčasnosti je to zákon, to znamená, že sa môžu odvolať, a dokonca sa dostaviť na súd pred toho istého sudcu, ktorý súdil prípad týkajúci sa závetu, ak majú dôvodné podozrenie, že dedič nebude verne viesť obhajobu.

(1) Vždy, keď dedič neodpovedá, vydá sa rozhodnutie v prospech jeho protivníka a v reskripte sa uvádza, že to nemá vplyv ani na odkazy, ani na udelenie slobody. Tento reskript božských bratov adresovaný Domitiovi je nasledovný: "Vždy, keď je držiteľ neprítomný a nikto neodpovedá v jeho mene, bolo rozhodnuté, že rozsudok nebude mať povahu res iudicata, ak nebude vydaný len proti tomu jedinému, kto sa nedostavil. Preto sú práva na žalobu zachované pre tých, ktorí získali slobodu, dedičstvo alebo poručníctvo na základe závetu, ak sú na ne oprávnení, rovnako, ako keby nebol vydaný žiadny rozsudok; a preto im povoľujeme konať proti strane, ktorá vec získala."

15. Marcellus, Digest, kniha I.

Otroci sa nemôžu odvolať, ale ich páni, aby im pomohli, sa môžu uchýliť k odvolaniu a ktokoľvek iný to môže urobiť v mene pána. Keď sa však neodvolá ani pán, ani to za neho neurobí nikto iný, neodopierame otrokovi privilégium prosieť o úľavu pre seba, keď dostal taký prísny trest.

16. Modestinus, Rozdiely, kniha VI.

Ústavy, ktoré pojednávajú o tom, či sa majú prijímať odvolania alebo nie, aby sa proti nim nezavádzalo nič nové, sa nevzťahujú na tých, ktorých je v záujme verejnosti bezodkladne potrestať; ako napríklad notorických lupičov alebo osoby, ktoré podnecujú k vzbuře, či vodcov frakcií.

17. Rovnaké pravidlá, kniha VIII.

Ak boli v jednom prípade vydané dve samostatné rozhodnutia, napríklad jedno s odkazom na hlavného vinníka a druhé s odkazom na záujem, budú potrebné dve odvolania, aby sa to nechápalo tak, že strana jedno prijala a proti druhému sa odvolala.

(1) Ak sa odvolá opatrovník, ktorý bol ustanovený pre poručenca, bude medzitým ustanovený opatrovník pre poručenca. Ak by však bola potrebná právomoc opatrovníka, ako napríklad na prijatie dedičstva, nevyhnutne sa ustanoví opatrovník, pretože právomoc kurátora na tento účel nepostačuje.

18. Tá istá kniha, Názory, kniha XVII.

Lucius Titius podal odvolanie za svojho otroka, ktorý bol odsúdený na predhodenie divej zveri. Pýtam sa, či môže uviesť dôvody odvolania tohto druhu advokátom. Modestinus odpovedal, že to môže urobiť.

19. Tí istí, prípady vysvetlené.

Ak bolo rozhodnutie vydané priamo proti prísnemu výkladu zákona, nemalo by byť platné, a preto sa prípad môže znovu prejednať bez odvolania. Rozhodnutie nie je právoplatne vyhlásené, ak je vydané osobitne proti zákonom, dekrétu senátu alebo cisárskej ústave. Preto keď sa niekto proti takémuto rozhodnutiu odvolá a je vylúčený z konania, rozhodnutie sa týmto postupom v žiadnom prípade nepotvrďuje, a teda žalobu možno podať znova.

20. To isté, o predpisoch.

Každý, kto obviní poručníka, že je podozrivý, a spochybní jeho ospravedlnenie, že neprijal poručníctvo, sa chápe ako konanie v mene iného.

(1) Ten, kto je ustanovený za opatrovníka vo vlastnom mene, by sa mal do dvoch dní odvolať, pretože vedie svoj vlastný prípad.

(2) Vojakom sa neposkytuje ďalšia lehota na podanie odvolania, a ak po tom, čo boli porazení, nepodajú odvolanie a nedodržia obvyklé formálne náležitosti, nebudú už potom vypočutí.

21. Papirius Justus, O konštitúciách, kniha I.

22. Cisári Antoninus a Verus v reskripte uviedli, že odvolania, ktoré boli podané priamo cisárovi bez toho, aby boli predtým predložené tým sudcom nižšej hodnosti, pred ktorými sa to malo urobiť, sa vracajú guvernérovi.

(1) Taktiež v reskripte uviedli, že odvolanie sa správne neprijíma u cisára od sudcu, ktorého vymenoval guvernér provincie, a preto by sa malo vrátiť tomuto sudcovi.

(2) Keď sa niekto, kto bol vymenovaný za sudcu, odvolá, jeho kolega medzitým vykonáva povinnosti oboch. Ak by sa obaja odvolali, na ich miesto sa dočasne vymenuje iný sudca a ten, kto sa neodvolal spravodlivo, musí zaplatiť škodu, ktorú utrpela vláda. Ak však bolo odvolanie opodstatnené a bolo tak rozhodnuté, určí sa, kto má uhradiť vzniknutú škodu. Medzitým by mal byť vymenovaný iný kurátor, ktorý by sa postaral o rozdelenie zásob, kým prebieha odvolacie konanie.

(3) V reskripte tiež uviedli, že hoci po podaní odvolania nie je zvykom, aby sa úroda pôdy, o ktorú sa vedie spor, uložila do depozitu, predsa len, keďže by ju mohla zničiť protistrana, zdalo sa im spravodlivé, aby bola zverená do rúk sekvestora.

22. Papinianus, Názory, kniha II.

Keď sa vec predloží cisárovi na preskúmanie, môže ju odvolať ten, kto ju poslal.

23. Ten istý, Názory, kniha XIX.

24. Keď guvernér provincie vymenoval sudcu za účelom kompromisu vo veci so súhlasom strán sporu, porazená strana sa môže odvolať.

(1) Keď zástupca cisára, ktorý nevykonával povinnosti guvernéra ani nemal právo vymenovať sudcu v súkromných veciach, vydal rozhodnutie, rozhodlo sa, že je zbytočné podávať odvolanie proti rozsudku, ktorý nikoho nezaväzuje.

(2) Keď bolo vydané rozhodnutie proti otcovi syna pod otcovskou kontrolou, ktoré sa týkalo majetku, ktorý mohol nadobudnúť prostredníctvom svojho syna, vyslovil som názor, že syn sa môže odvolať len v mene svojho otca.

(3) Bolo rozhodnuté, že ten, kto vedel, že mu bol udelený imperatívny edikt z dôvodu jeho hodnosti, nemal právo na odvolanie, pretože bolo v jeho moci odpovedať na súde pred určeným dňom, a tak sa chrániť tým, že sa vyhne vypovedaniu ediktu.

24. Scaevola, Názory, kniha V.

25. Ak bol niekto, kto vykonáva obchody iného v dobrej viere alebo ako opatrovník, alebo poručník, odsúdený a odvolal sa; a po tom, ako sa prípad dlho ťahal, sa nakoniec rozhodlo, že odvolanie nebolo podané z dobrých dôvodov; vznikla otázka, či preto, že rozsudok bol vynesený neskôr, sú splatné úroky z istiny za prechodný čas. Odpoveď znie, že podľa uvedených skutočností by sa malo vyhovieť prétorskej žalobe.

(1) Opatrovník maloletého v konaní vedenom proti dedičom jeho opatrovníka podal odvolanie. Keďže mladík vtedy prekročil vek dvadsaťpäť rokov a bol v armáde, zanedbal podanie odvolania. Po návrate z armády sa pýtam, či má sám podať odvolanie, alebo má o to požiadať svojho poručníka. Odpoveď bola, že v súlade s uvedenými skutočnosťami by mal vojak sám pokračovať vo veci, na ktorej má záujem.

25. Paulus, Názory, kniha XX.

"Cisár Alexander obci Grékov, ktorí sú v Bitýnii. Nechápem, ako možno niekomu brániť, aby sa odvolal z rozsudku, keď je otvorený iný spôsob, ako urobiť to isté a dostať sa ku mne rýchlejšie. Zakázali sme kurátorom a náčelníkom národov, aby používali zneužívanie a násilie proti stranám, ktoré sa odvolávajú, a (aby som sa vyjadril jasnejšie) aby im bránili v prístupe k nám; a oni sa musia podriaďovať tomuto môjmu rozhodnutiu, keďže si dobre uvedomujú, že sloboda tých, ktorí vládnu, je rovnako predmetom mojej starostlivosti ako ich dobrá vôľa a poslušnosť."

26. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha II.

Keď je prípad poslaný cisárovi, guvernér ho môže so súhlasom strán prejednať, ak patrí do jeho právomoci.

27. Ten istý, Epitomes of Law, kniha V.

28. Ak poručník podá odvolanie vo veci týkajúcej sa jeho zverenca alebo poručník tak urobí v prípade dospelého, môže podať odvolanie skôr, ako dedič jedného z nich vydá svoje účty; po vydaní účtov totiž ani poručník, ani poručník nebudú nútení podporiť opodstatnenosť odvolania.

28. Scaevola, Digest, kniha XXV.

Veriteľ, ktorý podal žalobu proti poručníkom, nebol prítomný na pojednávaní vo veci, po spojení vecí, a keď boli poručníci prepustení, jeho otrok sa odvolal. Bola položená otázka, či odvolanie, ktoré otrok podal v mene svojho pána, je platné alebo účinné. Odpoveď bola, že takémuto odvolaniu by sa nemala venovať žiadna pozornosť.

(1) Muž, ktorému sudca nariadil, aby sa dostavil na súd v súlade s príkazom guvernéra provincie a predložil určité účty, o ktorých tvrdil, že sú v jeho vlastníctve, tak neurobil ani po tom, ako mu bol na tento účel poskytnutý odklad, a preto po tom, ako mu bola prečítaná ústava, z dôvodu, že pre tvrdohlavosť nepredložil požadované dokumenty, a žalobca preukázal výšku svojho záujmu na ich predložení zložením prísahy, bol obžalovaný odsúdený. Vznikla otázka, či mohol po zložení prísahy podať odvolanie. Odpoveďou bolo, že nebolo uvedené nič, čo by preukazovalo, prečo by mu mala byť odopretá výhoda odvolania.

(2) Opatrovníci, ktorí boli nahradení namiesto zákonného opatrovníka, podali proti nemu opatrovnícku žalobu, ustanovený rozhodca ho nespravodlivo odsúdil, a keďže si to vyžadovala spravodlivosť vecí, odvolali sa proti jeho rozhodnutiu. Kým prebiehalo odvolacie konanie, mladí muži dospievali. Keďže celé konanie sa týkalo dospelých osôb, ktoré boli v stave chrániť svoje záujmy, vznikla otázka, či sa má pripustiť požiadavka tých, proti ktorým bolo podané odvolanie, ktorí tvrdili, že dôvod odvolania musia uviesť tí, ktorí žalobu podali ako prví. Odpoveď znela, že ak tí, ktorých poručníctvo bolo spravované, chceli vo veci pokračovať, malo by sa im v tom zabrániť. Rovnaké pravidlo by sa malo dodržiavať aj vo vzťahu ku kurátorom, ak by medzitým mladík dosiahol zákonný vek.

Hlava 2. Od ktorých osôb nie je dovolené podať odvolanie.

1. Ulpián, O edikte, kniha I.

Treba sa dopátrať, od koho sa nie je dovolené odvolávať.

(1) A naozaj by bolo hlúpe upozorňovať niekoho, že sa nie je dovolené odvolávať od cisára, keďže on sám je ten, ku komu sa odvolanie podáva.

(2) Treba si uvedomiť, že od senátu sa nemožno odvolať k cisárovi; a to bolo stanovené v oslovení božského Hadriána.

(3) Ak by niekto pred vynesení rozsudku tvrdil, že sa proti rozhodnutiu sudcu neodvolá, nepochybne stráca výhodu odvolania.

(4) Niekedy cisár vymenuje sudcu s tým, že proti jeho rozhodnutiu sa nemožno odvolať; viem totiž, že sudcov týmto spôsobom veľmi často menoval božský Marek. Pozrime sa, či môže takto vymenovať sudcu aj niekto iný. Nemyslím si, že by tak mohol urobiť.

2. Paulus, O odvolaní, kniha I.

Bola položená otázka, či sa možno odvolať proti rozhodcom, ktorí sú vymenovaní za účelom prijatia záruk. Hoci viaceré authority zastávajú názor, že v takomto prípade aj bez odvolania môže byť rozhodnutie zmenené osobou, ktorá ho vydala.

Tit. 3. Komu a od koho možno podať odvolanie.

1. Ulpián, O odvolaní, kniha I.

Keď sa hovorí, že odvolanie sa podáva od sudcu, ktorý vydal rozhodnutie, treba to chápať tak, že sa môže podať aj od jeho nástupcu. Preto ak rozhodnutie vydal mestský prefekt alebo pretoriánsky prefekt, odvolanie treba prijať od toho, kto ho vydal.

(1) Odvolanie sa neprijíma od toho, kto delegoval svoju právomoc; vo všeobecnosti by sa totiž malo prijať od toho, komu bola právomoc delegovaná, od toho, komu by sa odvolanie prijalo od úradníka, ktorý právomoc delegoval.

2. Venuleius Saturninus, O povinnostiach prokonzula, kniha II.

Od guvernéra sa možno odvolať k prokonzulovi, a ak uložil pokutu, prokonzul môže vziať na vedomie jeho nespravodlivosť a rozhodnúť, čo uzná za vhodné.

3. Modestinus, Pravidlá, kniha VIII.

Vždy, keď sudcu vymenujú magistráti rímskeho ľudu, bez ohľadu na to, akú majú hodnosť, aj keď sa tak stalo na príkaz cisára a ten mohol sudcu určiť menom, možno sa odvolať k samotným magistrátom.

Tit. 4. Kedy sa má podať odvolanie a v akej lehote.

1. Ulpián, O odvolaní, kniha I.

Keď guvernér provincie oznámi niekomu, že má byť deportovaný na ostrov, a napíše cisárovi, aby mohol byť deportovaný, pozrime sa, kedy sa má prijať odvolanie, či v čase, keď guvernér napísal cisárovi, alebo keď ten napísal jemu. Myslím si, že odvolanie by sa malo podať vtedy, keď guvernér nariadi, aby bol obžalovaný vzatý do väzby, a po tom, ako vydal rozhodnutie, že sa napíše cisárovi, aby mohol byť obžalovaný deportovaný. Treba sa však obávať, že na odvolanie bude neskoro po tom, ako mu cisár prideli ostrov, pretože po potvrdení rozhodnutia guvernéra je potom zvykom prideliť ostrov ako miesto deportácie. Opäť sa treba obávať, že ak guvernér poskytol cisárovi nepravdivé vyhlásenia o osobe, ktorú sa pokúšal deportovať, cesta k odvolaniu bude pre neho uzavretá. Čo by sa teda malo urobiť? V súlade s návrhmi ľudskosti možno správne rozhodnúť, že v oboch prípadoch nebude odvolanie podané zbytočne, pretože obžalovaný sa neodvoláva voči cisárovi, ale voči dvojtvárnosti sudcu. Toto

pravidlo by sa malo prijať aj v prípade dekurióna, ktorého by si guvernér nemal dovoliť potrestať, ale mal by ho zavrieť do väzenia a napísať cisárovi s odkazom na jeho potrestanie.

(1) Keď niekoho ustanovia za poručníka, či už z vlastnej vôle, alebo od niekoho, kto má právo na ustanovenie, nebude potrebné, aby sa odvolal (keďže toto pravidlo ustanovil božský Marcus), ale mal by v stanovenej lehote ponúknuť svoje ospravedlnenie; a ak bude odmietnuté, potom by sa mal odvolať, inak to urobí zbytočne.

(2) Inak je to s tými, ktorí sú povolani do nejakého čestného úradu, keď tvrdia, že majú ospravedlnenie; nemôžu totiž uviesť svoje dôvody pre imunitu, ak nepodajú odvolanie.

(3) Guvernéri zvyčajne zvyknú poslať meno človeka rádu, ku ktorému patrí, a požiadať ho, aby zvolil Gaia Seia za magistra alebo mu udelil nejakú inú česť či úrad. Má sa teda odvolanie podať až po tom, čo rád vydal svoje rozhodnutie, alebo sa musí podať pri predložení mena guvernénom? Lepší názor je, že odvolanie by sa malo prijať v čase, keď rozkaz vydá svoje rozhodnutie; zdá sa totiž, že guvernér skôr poskytol radu, aby bol niekto vymenovaný, než aby sám podal návrh na vymenovanie. Napokon, odvolanie by sa malo podať jemu, a nie od neho.

(4) Ak je však guvernér sám členom rádu (ako sa to niekedy stáva), v čase, keď bola osoba ním vymenovaná, odvolanie možno podať guvernérovi ako z rádu, a nie od samotného guvernéra.

(5) Lehota dvoch alebo troch dní by sa na účely podania odvolania mala počítat' od času, keď bolo rozhodnutie vydané. Čo však treba urobiť, ak bolo rozhodnutie vydané pod podmienkou? Máme počítat' lehotu na podanie odvolania odo dňa vydania rozhodnutia alebo odo dňa, keď bola splnená podmienka rozhodnutia? Je jasné, že rozhodnutie by nemalo byť vydané pod podmienkou, ale ak sa tak stane, aký postup treba zvolit'? Je správne, aby sa lehota na odvolanie začala počítat' okamžite.

(6) To, čo bolo nariadené v súvislosti s rozhodnutiami, a to, že odvolanie by sa malo podať na druhý alebo tretí deň, by sa malo dodržať aj v iných prípadoch, v ktorých rozhodnutie skutočne nebolo vydané, ale v ktorých, ako bolo uvedené vyššie, sa účastník môže odvolať.

(7) Reskript Božieho Marka predpisuje, že dni, v ktorých sa strana môže odvolať, by mali byť do istej miery disponibilné, ak by osoba, od ktorej sa odvolanie prijíma, nebola prítomná, aby jej mohla byť predložená žiadosť;

v reskripte sa totiž hovorí: "Zachová sa ten deň, v ktorý sa bude môcť najprv dostaviť." Ak by teda po podaní odvolania nemal byť prítomný sudca, ktorý vydal rozhodnutie, ako to býva zvykom, treba povedať, že odvolateľ nie je nijako poškodený; môže totiž podať odvolanie v prvý raz, keď má prístup k sudcovi. Preto, ak by sa sudca skryl, účastník konania by mal mať právo na rovnakú úľavu.

(8) Čo však v prípade, ak ho neskorá hodina prinútila odísť na odpočinok, pričom rozsudok bol vyhlásený v druhej polovici dňa? V tomto prípade sa nebude zdať, že sa sudca stiahol.

(9) Možnosť prístupu chápeme tak, že sudca vystupuje na verejnosti. Ak tak však neurobil, bude účastníkovi konania vyčítané, že nešiel k nemu domov; alebo že sa k nemu neobrátil v jeho záhrade; alebo dokonca v ktoromkoľvek dome na vidieku? Lepší názor je, že by nemal podliehať odsúdeniu. Preto ak k nemu nemal prístup na verejnosti, bude lepšie zastávať názor, že k nemu nemal prístup vôbec.

(10) Keď totiž niekto nemá možnosť získať prístup k sudcovi, od ktorého sa odvoláva, ale má prístup k odvolávajúcemu sa, pozrime sa, či sa možno voči nemu odvolávať na výnimku, pretože sa na neho neobrátil. V súčasnosti platí pravidlo, že ak mal možnosť obrátiť sa na niektorého z nich, bude existovať dôvod na výnimku.

(11) Lehota dvoch dní sa chápe tak, že sa vzťahuje na vlastný prípad. Ako však odlišiť vlastný prípad od prípadu iného? Je jasné, že vlastný prípad je ten, ktorého zisk alebo strata sa dotýka účastníka konania osobne.

(12) Preto advokát, pokiaľ nekoná vo vlastnom mene, bude mať nárok na lehotu troch dní. Ak je ustanovený na vedenie vlastnej veci, je lepší názor, že bude mať nárok len na dva dni. Ak však koná čiastočne vo vlastnom mene a čiastočne v mene iného, možno pochybovať o tom, či bude mať nárok na dva alebo tri dni. Lepší názor je, že bude mať nárok na dva dni, ak koná vo vlastnom mene, a na tri dni, ak koná v mene iného.

(13) Opatrovníci, ako aj obhajcovia verejných vecí a kurátori maloletých alebo nepríčetných osôb by mali mať tri dni, a to z dôvodu, že podávajú odvolanie v mene iných. Z toho vyplýva, že obhajca môže podať odvolanie na tretí deň, ak vedie vec ako obhajca, a nie vo svojom mene; keďže ju vedie v mene iného, môže podať odvolanie na tretí deň.

(14) Ak niekto, kto obvinil opatrovníka z podozrenia, prehrá svoj prípad, Julián v štyridsiatej knihe Digest uvádza, že sa môže odvolať do troch dní, rovnako ako obhajca maloletého.

(15) Ak bol vynesený rozsudok proti neprítomnej osobe, lehota dvoch alebo troch dní sa musí počítať odo dňa, keď sa dozvedel o rozsudku, a nie odo dňa, keď bol vynesený. Keď sa však hovorí, že neprítomný účastník môže podať odvolanie odo dňa, keď sa dozvedel o rozsudku, treba to chápať tak, že ak ho vo veci neobhajoval advokát; ak sa totiž tento neodvolal, bude pre neho ťažké dosiahnuť vypočutie.

2. Macer, Odvolania, kniha I.

Ak ste viedli vec ako advokát a po porážke ste sa odvolali a o vašom odvolaní bolo rozhodnuté, že je neopodstatnené, možno pochybovať o tom, či by ste mali podať odvolanie na druhý deň, pretože keďže bol vynesený rozsudok proti vášmu odvolaniu, zdá sa, že ste stranou, ktorá má záujem. Je však lepšie zastávať názor, že sa môžete odvolať na tretí deň, pretože ste napriek tomu bránili vec iného.

(1) Ak by sa však odvolal iný ako účastník konania, napríklad ten, kto má záujem, pozrime sa, či sa môže odvolať na tretí deň. Treba však povedať, že by sa mal odvolať na druhý deň, pretože je pravda, že obhajuje svoju vlastnú vec. Bolo by proti sebe, ak by tvrdil, že má právo podať odvolanie do troch dní, pretože platí, že ak podá odvolanie v mene iného, keď ak chce, aby sa jeho vlastná vec javila ako vec iného, vylučuje sám seba, a to z dôvodu, že ten, kto nebol na začiatku účastníkom, nemá právo podať odvolanie v cudzej veci.

(2) Ak by sa však ten, o kom sa tvrdí, že je slobodný, bránil tým, že je slobodný, a po tom, čo bol zbitý, zanedbá odvolanie, vzniká otázka, či tak môže urobiť jeho otec, najmä ak tvrdí, že je pod jeho kontrolou. Ak sa však môže odvolať, je lepšie zastávať názor, že by tak mal urobiť na druhý deň, keďže vedie svoj vlastný prípad.

(3) Ak sa blízky príbuzný odvolá v mene osoby, ktorá bola odsúdená na trest smrti, Paulus pochybuje, či by mal byť vypočutý na tretí deň. Treba však povedať, že takáto osoba by mala podať odvolanie na druhý deň ako zastupujúca sama seba; pretože ten, kto tvrdí, že je zainteresovaný, obhajuje svoj vlastný prípad.

3. Ten istý, Odvolania, kniha II.

Keď sa napíše list cisárovi a jeho kópia sa ukáže jednej zo strán sporu, ktorá sa neodvolala, a potom cisár rozhodne v jej neprospech v reskripte, pozrime sa, či sa môže odvolať z listu, ktorý mu bol predtým ukázaný, pretože keďže

to vtedy neurobil, zdá sa, že uznal jeho obsah za pravdivý. Nemal by byť vypočutý, ak by vyhlásil, že čakal na vydanie cisárskeho reskriptu.

Tit. 5. Ohľadom prijatia alebo zamietnutia odvolaní.

1. Ulpián, O edikte, kniha XXIX.

Odvolatelia sa zvyčajne nevypočúvajú, pokiaľ nemajú záujem na žalobe, neboli poverení konať alebo nevykonávajú činnosť iných, a ich úkony sa ratifikujú okamžite.

(1) Keď však matka vidí, že prípad jej syna je zvrhnutý rozhodnutím, a podnietená materinským citom sa odvolá, treba povedať, že by mala byť vypočutá; a ak uprednostní prípravu prípadu, nemalo by sa mať za to, že zasiahla, hoci na začiatku sa nemohla ujať obhajoby.

2. Scaevola, Pravidlá, kniha IV.

Odvolanie možno podať pred právoplatným rozsudkom, ak sudca vydal predbežné rozhodnutie na účely uplatnenia mučenia v občianskoprávnej veci, alebo v trestnej veci, ak tak urobí v rozpore so zákonom.

3. Paulus, Pravidlá.

Ten, kto začne konanie proti podozrivému opatrovníkovi, môže sa do troch dní odvolať, ak by bol porazený.

4. Macer, Odvolania, kniha I.

Nemal by byť vypočutý ten, kto sa pokúša spôsobiť prieťahy v konaní, v ktorom v odpovedi tvrdí, že predložil cisárovi žiadosť a čaká na vydanie reskriptu, a ak podá odvolanie z tohto dôvodu, cisárske ústavy zakazujú jeho prijatie.

5. Ulpián, O odvolaniach, kniha IV.

Tomu, koho odvolanie sa neprijme, stačí túto skutočnosť len uviesť, a nech to urobí akýmkoľvek spôsobom, jeho odvolanie sa prijme.

(1. Keď odvolanie nie je prijaté a je potrebné sa odvolať k cisárovi, treba mu predložiť žiadosť. Ak by sa však odvolanie malo podať niekomu inému ako cisárovi, treba sa obrátiť na toho prvého.

(2) Ak po prijatí odvolania nastane nejaká prekážka, treba sa obrátiť na toho, u koho chce účastník konania podať odvolanie.

(3) Je jasné, že ak by odvolanie nebolo prijaté a odvolateľ sa neobrátil na príslušného úradníka, ale na cisára, bude to rovnaké, ako keby sa obrátil na sudcu, na ktorého sa mal obrátiť; a to sa uvádza v rôznych Reskriptoch nášho cisára Antonína.

(4) Je tiež zrejmé, že ak sa strana sporu odvolala k jednému magistrátu namiesto k inému, a nie k cisárovi, táto chyba jej nebude na úžitok, hoci sa nebude považovať za to, že sa neodvolala.

(5) Počas lehoty určenej na podanie odvolania sa môže strana, ktorej odvolanie nebolo prijaté, obrátiť buď na príslušného sudcu, alebo na cisára.

6. Macer, O odvolaní, kniha II.

Treba mať na pamäti, že keď sa odvolanie zamietne, cisárske ústavy rozhodli, že všetko musí zostať v rovnakom stave a nič nové sa nesmie urobiť, aj keď sa odvolanie podá proti pokladnici; a ten, kto odvolanie odmietne prijať, musí okamžite vypracovať správu, v ktorej uvedie svoje stanovisko a dôvod jeho zamietnutia; a cisárske mandáty ustanovujú, že kópiu svojej správy poskytne strane sporu.

7. Paulus, O odvolaniach.

Ak vec nepripúšťa odklad, nie je dovolené podať odvolanie, aby sa zabránilo otvoreniu závetu, ako to rozhodol božský Hadrián, že obilie zozbierané pre potreby vojakov sa nemá použiť na výživu verejnosti a že ustanovený dedič nemá byť uvedený do vlastníctva.

(1) Opäť platí, že ak sa o niečom rozhodlo v súlade s večným ediktom, nemožno sa odvolať, aby sa zabránilo jeho vykonaniu.

(2) Rovnako nemožno podať odvolanie, aby sa zabránilo predaju zálohu.

Tit. 6. Pokiaľ ide o oznámenia o odvolaní nazývané depeše.

1. Marcianus, O odvolaniach, kniha II.

Po podaní odvolania by mal úradník, od ktorého bolo odvolanie prijaté, poslať listy tomu, kto ho má vypočúť, či už je to cisár, alebo niekto iný; tieto listy sa nazývajú oznámenia alebo depeše.

(1) Forma týchto listov je napríklad takáto: "Lucius Titius sa odvolal proti rozhodnutiu toho a toho, ktoré bolo vydané medzi ním a tým a tým."

(2) Stačí, aby sa sudca v predpísanej lehote vážne a často dožadoval týchto oznámení, a ak sudca žiadosti nevyhoví, možno to dokázať svedkami; cisárske ústavy totiž vyžadujú, aby strana, ktorá žiada o takéto oznámenie, tak robila vehementne. Preto je len spravodlivé, že ak ten, kto by mal vyhovieť výzve, je vinný, že tak neurobil, nesmie to byť na ujmu osobe, ktorá výzvu podala.

Tit. 7. Po podaní odvolania sa nesmie vykonať žiadna zmena.

1. Ulpián, O odvolaní, kniha IV.

Po podaní odvolania, či už bolo prijaté alebo nie, sa medzitým nesmie nič meniť, ak sa odvolanie prijme, z tohto dôvodu; ak sa však neprijme, aby sa nič nepoškodilo, kým sa rozhoduje, či sa odvolanie prijme alebo nie.

(1) Ak sa odvolanie prijme, nesmie sa vykonať žiadna zmena, kým sa nevydá rozhodnutie s odkazom na odvolanie.

(2) Ak by sa stalo, že niekto bude preradený a podá odvolanie, nebude obmedzený na Taliansko, ani na jednu provinciu, do ktorej mohol byť preradený.

(3) Z toho istého dôvodu, ak bol niekto deportovaný, alebo mu to oznámil sudca, ktorý má právo ho deportovať, nebude uväznený v reťaziach, ani nebude podrobený žiadnemu prísnemu zaobchádzaniu, ktorému podliehajú tí, ktorí sa nezmierili s rozhodnutím; pretože sa má za to, že jeho stav zostáva po interpelácii nezmenený.

(4) Ak mu teda bolo nariadené odstúpiť od svojho rádu a on sa odvolá, z toho istého dôvodu sa môže zúčastňovať na jeho zasadnutiach; keďže bolo rozhodnuté a je to pravidlo práva, že počas konania o odvolaní nemožno podniknúť žiadne ďalšie kroky.

(5) Ak je niekto odsúdený za viacero trestných činov a odvolal sa kvôli niektorým z nich, ale nie kvôli iným, vzniká otázka, či sa má jeho trest odložiť, alebo nie. Ak sa odvolal kvôli závažnejším trestným činom, ale neodvolal sa kvôli tým, ktoré boli menej závažné, odvolanie treba v každom prípade prijať a trest odložiť. Ak si však zaslúži prísnejší trest za trestné činy, pre ktoré sa neodvolal, trest sa určite musí uložiť.

Tit. 8. Aké rozhodnutia možno zrušiť bez odvolania.

1. Macer, O odvolaní, kniha II.

Musíme si uvedomiť, že keď sa vykoná vyšetrovanie, či sa o veci rozhodlo alebo nie, a sudca o tejto otázke vyhlási, že sa o nej nerozhodlo, hoci sa o nej mohlo rozhodnúť, je rozhodnutie zrušené, aj keď sa nepodalo odvolanie.

(1) Rovnako, ak sa v rozhodnutí tvrdí, že došlo k chybe vo výpočte, nie je potrebné podať odvolanie, napríklad ak sudca rozhodne takto: "Keďže je dokázané, že Titius dlhuje Seiovi päťdesiat sesterциov za taký a taký predmet a tiež dvadsaťpäť za iný; preto rozhodujem, že Lucius Titius má Seiovi zaplatiť sto sesterциov." Keďže ide o chybu vo výpočte, nie je potrebné podať odvolanie a možno ju napraviť aj bez toho. Ak by však sudca v tejto otázke vydal rozhodnutie o sto sesterциách z dôvodu, že si myslel, že päťdesiat a dvadsaťpäť je sto, stále ide o tú istú chybu vo výpočte a nie je potrebné sa odvolávať. Keď však sudca rozhodne, že je splatná iná suma dvadsaťpäť sesterциov, bude dôvod na odvolanie.

(2) Podobne, keď je rozhodnutie v rozpore s cisárskymi ústavami, potreba odvolania neexistuje. Rozhodnutie je vydané v rozpore s konštitúciami, keď je vyhlásené v súlade s právom, ako je v nich stanovené, a nie s ohľadom na práva účastníka konania; ak by totiž sudca v prípade osoby, ktorá sa chce zbaviť povinnosti vykonávať verejný úrad alebo opatrovníctvo z dôvodu, že má deti, alebo z dôvodu veku, alebo z dôvodu nejakého privilégia, rozhodol, že ani deti, ani vek, ani žiadne privilégium nikoho neospravedlní z funkcie alebo z opatrovníctva, rozumie sa, že rozhodol s odkazom na právo, ako je stanovené v ústavách. Ak však umožní osobe, aby preukázala svoje právo, a potom vydá rozhodnutie v jej neprospech, pretože nepreukázala svoj vek alebo počet svojich detí; rozumie sa, že rozhodol s ohľadom na práva účastníka konania, a v takom prípade bude potrebné odvolanie.

(3) Podobne, keď je na základe imperatívneho ediktu, ktorý nebol zverejnený a o ktorom strana nebola informovaná, odsúdená v neprítomnosti, konštitúcie vyhlasujú, že rozhodnutie tohto druhu nemá účinok.

(4) Ak sa obaja s tebou obrátíme na toho istého sudcu a ani jeden z našich návrhov nepožiada o úroky a sudca vydá rozhodnutie proti mne skôr, ako tak urobí proti tebe, aby si ty mohol ako prvý dostať rozsudok vo svoj prospech; nie je potrebné, aby som sa z tohto dôvodu odvolal, pretože podľa posvätných konštitúcií nemôžeš žiadať o exekúciu proti mne skôr, ako bol vydaný rozsudok s ohľadom na môj nárok; ale lepší názor je, že sa treba odvolať.

2. Paulus, Názory, kniha III.

Paulus zastával názor, že ten, kto nebol nažive v čase, keď bol proti nemu vynesený rozsudok, sa rozumie, že bol odsúdený zbytočne.

(1) Taktiež v súvislosti s osobou, ktorá nebola nažive v čase, keď bol sudca ustanovený, aby rozhodol v jej veci, zastával názor, že ustanovenie sudcu je neplatné a akékoľvek rozhodnutie vydané proti nemu by bolo bezvýznamné a neúčinné.

3. Tá istá, Stanoviská, kniha XVI.

Paulus uviedol ako svoj názor, že súdne rozhodnutie, ktoré je nemožné, je neplatné.

(1) Taktiež vyslovil názor, že neexistuje dôvod na odvolanie, ak bolo vydané rozhodnutie, ktoré z povahy veci nemožno splniť.

Tit. 9. Či dôvody odvolania môže predložiť iný subjekt.

1. Ulpián, Odvolania, kniha IV.

Často sa kladie otázka, či dôvody odvolania môže uviesť iná osoba, a tento bod sa zvyčajne diskutuje v peňažných a trestných veciach. Reskriptami je stanovené, že to možno urobiť v peňažných veciach. Podmienky jedného Reskriptu sú nasledovné: "Božskí bratia Longinovi. Ak vám ten, kto sa odvolal, nariadil, aby ste ho obhajovali proti odvolaniu, ktoré proti nemu podal Pollia, a ide o peňažný prípad, nič vám nebráni, aby ste odpovedali v jeho mene. Ak však nejde o peňažný prípad, ale o prípad týkajúci sa trestu smrti, nie je dovolené konať prostredníctvom advokáta. Ak však ide o prípad, v ktorom možno vymáhať taký závažný trest, ako je odsunutie do zálohy, nie je potrebné konať prostredníctvom iného, ale treba poznamenať, že samotná strana sa musí dostaviť na súd." Je zrejmé, že ak ide o vec, z ktorej môže vyplynúť infamácia, môže byť vedená prostredníctvom advokáta. Tento názor by sa mal prijať nielen v prípade, ak by sa odvolal žalobca, ale aj vo vzťahu k tomu, proti komu bolo podané odvolanie; a vo všeobecnosti platí, že odvolanie nemôže byť podané iným v žiadnom prípade, keď jedna osoba nemôže vystupovať prostredníctvom inej osoby.

2. Macer, Odvolania, kniha II.

Keď sa odvolá právny zástupca neprítomnej strany a potom uvedie dôvody, prečo tak urobil, bude napriek tomu povinný odpovedať. Ak tak však neurobí, môže odpovedať účastník konania, ako je to v prípade maloletého, je otázka, ktorú by sme mali zvážiť. Skôr sa prikláňame k názoru, že pri uvádzaní dôvodov odvolania by mal byť vypočutý ten, kto o to ako splnomocnenec neprítomného účastníka konania požiadal.

Tit. 10. Ak sa odvolá opatrovník, poručník alebo sudca, ktorý bol ustanovený.

Ulpián, O povinnostiach prokonzula, kniha III.

Keď sa osoby, ktoré boli vymenované do verejných úradov, odvolajú a nepreukážu na to oprávnenosť, upozorňuje sa ich, že je na ich riziko, ak by štát utrpel akúkoľvek škodu z dôvodu oneskoreného odvolania. Ak je zrejmé, že odvolanie bolo nevyhnutné, guvernér provincie alebo cisár rozhodne, kto bol zodpovedný za vzniknutú škodu.

2. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha V.

Ak je poručník alebo kurátor ponechaný vo funkcii a podá odvolanie a zomrie pred vydaním rozhodnutia, jeho nástupcovia budú povinní uviesť dôvody odvolania, a to z dôvodu zodpovednosti viažucej sa na prechodný čas.

Tit. 11. Ten, kto sa odvolá, má byť obhajovaný vo svojej provincii.

1. Ulpián, O odvolaniach, kniha IV.

Ten, kto sa odvoláva, musí byť obhajovaný vo svojej provincii, vo všetkých ostatných prípadoch vo svojej provincii, aj keď môže byť neprítomný za účelom vedenia svojho odvolania. Toto uviedli božskí bratia v reskripte adresovanom Decimu Filónovi.

2. Marcianus, O odvolaniach, kniha II.

Toto privilegium sa udeľuje tým, ktorí sú neprítomní v služobnom styku pre štát, aby sa od nich nevyžadovala obhajoba.

Tit. 12. Ak je účastník konania nútený podať ďalšiu žalobu sudcovi, proti ktorého rozhodnutiu sa už odvolal.

1. Ulpián, O odvolaní, kniha IV.

Keď sa niekto odvolal proti sudcovi v jednej veci a je nútený, aby ten istý sudca predsedal v inej veci, pozrime sa, aký postup treba zvoliť. V súčasnosti platí, že aj keď bolo podané odvolanie, strana bude musieť predstúpiť pred toho istého sudcu, od ktorého sa odvolala, a viesť ďalšie prípady, ak nejaké má; nemôže využiť ani zámienku, že by ich nemal súdiť pred sudcom, ktorý mu môže byť nepriateľský, keďže sa môže znova odvolať.

Tit. 13. Ak by počas odvolacieho konania nastala smrť.

1. Macer, O odvolaní, kniha II.

Ak odvolateľ zomrie bez zanechania dediča, odvolanie tohto druhu zaniká. Ak sa však objaví dedič odvolateľa a nikto iný nemá záujem uviesť dôvod odvolania, nemožno dediča nútiť, aby ho podal. Ak však má na veci záujem

ministerstvo financií alebo iná strana, proti ktorej bolo odvolanie podané, dedič bude povinný uviesť dôvody odvolania. Nikto nemá záujem, ak bol napríklad účastník preradený bez toho, aby bol zbavený majetku. V prípade, že by bol odsunutý po tom, ako bol zbavený majetku, alebo by bol deportovaný na ostrov, alebo by bol odsúdený do baní, alebo by zomrel po prijatí odvolania, náš cisár Alexander v reskripte adresovanom vojakovi Pletoriovi uviedol ako použiteľné nasledujúce vyhlásenie: "Aj keď sa počas konania o odvolaní obvinenie obžalovaného zruší smrťou, preda len, keďže sa tvrdí, že časť jeho majetku bola na základe rozsudku skonfiškovaná, ten, kto má nárok na dedičstvo, ho môže získať len vtedy, ak uvedie dobré dôvody odvolania a preukáže nespravodlivosť rozhodnutia."

(1) Ak poručník po prijatí odvolania, ktoré sa týkalo vecí jeho poručenca, zomrie, jeho dedič bude povinný uviesť dôvody odvolania, aj keď už vyúčtoval poručníctvo, a to z toho dôvodu, že stačí, aby bol povinný uviesť dôvody odvolania v čase jeho smrti. Bohovia Severus a Antoninus však v reskripte uviedli, že poručník po tom, ako vydal svoje účty, by nemal byť nútený uviesť dôvody odvolania.

(2) Divotvorca Pius v reskripte Coeliovi Amarantovi uviedol, že oznámenie pokladnice o majetku bez vlastníka je predpísané po štyroch rokoch a že tento čas sa má počítať odo dňa, keď začalo byť isté, že niet dediča a niet vlastníka podľa prétorského práva.

(3) Premlčacia lehota dvadsať rokov, ktorá sa dodržiava vo vzťahu k majetku osôb, ktoré boli upovedomené a nezačali konanie o jeho vrátenie, sa však podľa konštitúcie božského Tita zvyčajne počíta odo dňa, keď niečo mohlo začať patriť do pokladnice.

(4) Prípady, ktoré sa už začali a pokračovali po dvadsiatom roku, možno sťahť aj po uplynutí dvadsiateho roku.

(5) Prípady, o ktorých sa tvrdí, že ich prvá osoba, ktorá ich oznámila, opustila, možno oznámiť Pokladnici aj po uplynutí lehoty rokov, do ktorej, ako sme uviedli, sú predpísané.

2. Tá istá, O právach Štátnej pokladnice, kniha II.

Existujú určité dôvody, pre ktoré nie je poškodená povest' tých, ktorí podali informáciu; napríklad keď sa tak nestalo s cieľom získať odmenu a keď osoby udali protivníka s cieľom pomstiť krivdu; alebo keď niekto sťahal prípad v mene obce; a treba poznamenať, že to bolo mnohokrát stanovené v cisárskych ústavách.

Tit. 14. O právach štátnej pokladnice.

1. Callistratus, O právach pokladnice, kniha I.

Existujú rôzne dôvody, pre ktoré sa zvyčajne dáva výpoveď pokladnici; každý totiž môže sám vyhlásiť, že nemá právo vziať majetok, ktorý je mlčky odkázaný zverencom, alebo keď bol niekto odsúdený iným ako zločinec; alebo to možno urobiť v prípade, keď smrť príbuzného nie je pomstena dedičmi; alebo preto, že dedič bol odsúdený ako nehodný; alebo preto, že cisár bol ustanovený za dediča, možno podať oznámenie, že závet alebo kodicil bol potlačený; alebo preto, že niekto môže tvrdiť, že našiel poklad; alebo že kúpil predmet veľkej hodnoty, ktorý patril pokladnici, za veľmi nízku cenu; alebo z dôvodu, že pokladnica bola vo veci porazená prechmaty; alebo z dôvodu, že osoba obvinená z hrdelného zločinu zomrela; alebo preto, že niekto bol obvinený po svojej smrti; alebo bol dom prestavaný; alebo bolo upustené od obvinenia; alebo bol predaný majetok v súdnom spore; alebo preto, že pokladnici prináleží pokuta podľa nejakej súkromnej zmluvy; alebo preto, že bol spáchaný čin v rozpore so zákonom.

(1) Ak majetok nestačí na zaplatenie, vzniká otázka, či patrí Štátnej pokladnici zo zákona. Labeo hovorí, že aj keď nestačí na úhradu záväzkov, stále bude patriť Štátnej pokladnici na základe zákona. Večný edikt je však v rozpore s jeho názorom, pretože majetok sa predáva vtedy, keď z neho Štátna pokladnica nemôže nič získať.

Lacunas: 1, 2 - 2.

(1) Božský Hadrián v reskripte adresovanom Faviovi Arrianovi uviedol: "Niet pochyb o tom, že svoj prípad poškodzuje ten, kto, majúč možnosť predložiť dokumenty, ktoré sa týkajú prípadu pokladnice, tak neurobí, keď sa pravda nedá zistiť inak, a dokumenty sa potlačia, pretože sa predpokladá, že poškodia jeho prípad. "Nie je však pochyb o tom, že uvedené dokumenty nepoškodia iný prípad ako ten, v ktorom sa ich predloženie požaduje."

(2) Podobne Božskí bratia v reskripte v odpovedi na žiadosť Cornelia Rufusa uviedli, že dokumenty sa majú predložiť vždy, keď sa vykonáva vyšetrovanie s ohľadom na právo na získanie majetku alebo vlastnícke právo, alebo čokoľvek podobného, v peňažnom prípade, ale nie v prípade, v ktorom ide o trest smrti.

(3) Senát nariadil, že ak sa nedostaví ani udavač, ani vlastník predvolaný tromi ediktmi, ručiteľia udavača budú zodpovední; a on bude zbavený práva podať neskôr obžalobu vo verejnej veci a právo vlastníka zostane rovnaké, ako keby nebol udaný.

(4) Vždy, keď sa udavač, ktorému bolo nariadené dostaviť sa, nedostaví a nepreukáže sa, že sa tak stalo podvodným konaním držiteľa, božský Hadrián v reskripte uviedol, že rozsudok sa má vyniesť v prospech tohto držiteľa, a to tak, že sa v ňom uvedie, že do ediktu sú zahrnutí aj udavači.

(5) Božský Pius v reskripte adresovanom Caeciliovi Maximovi uviedol, že konštitúcia jeho otca, podľa ktorej je udavač povinný uviesť meno svojho príkazcu, a ak tak neurobí, bude uväznený v reťaziach, nespôsobuje, že udavač bude oslobodený od trestu, ak má príkazcu, ale že príkazca bude potrestaný, rovnako ako keby udanie urobil sám.

(6) Náš cisár Severus Augustus rozhodol, že otroci, ktorí udali svojich pánov, nemajú byť vypočutí, ale majú byť potrestaní; a tiež, že slobodníci, ktorí podnecovali iné osoby proti svojim patrónom, majú byť potrestaní guvernérmi provincií.

(7) Existuje mnoho cisárskych predpisov, ktorými sa ustanovuje, že nikto nie je poškodený omylom, keď, nepoznajúc zákon, udával sám seba. Zachoval sa však aj Reskript toho istého cisára, podľa ktorého sa zdá, že možno tvrdiť, že ten, kto udáva proti sebe, nebude poškodený len v prípade, že ide o takú osobu, ktorá môže byť neznalá práva len pre svoju rustikálnosť, alebo ak ide o ženu.

3. Ten istý, O právach pokladnice, kniha III.

Osoba sa nechápe ako osoba, ktorá sa spreneverila právu, ak bola verejne vyzvaná na náhradu škody. Keď však niekto do svojho závetu vloží nasledovné: "V takom prípade sa položila otázka, či táto žiadosť bola vyslovená verejne: "Ukladám ti, aby si verne vykonal to, o čo som ťa požiadal, a prosím ťa v mene Božom, aby si tak urobil. Julianus odpovedal, že sa skutočne nezdá, že by sa od dedičov niečo žiadalo takýmito slovami, ale že je obvyklé

pýtať sa, keď sa niekto chápe, že sa zaviazal na svoju česť s cieľom oklamať zákon; a bolo takmer definitívne rozhodnuté, že zákon sa považuje za oklamaný vždy, keď sa od niekoho nežiadalo závetom alebo kodícilom, ale súkromným sľubom alebo listinou, aby sa zaviazal dať niečo osobe, ktorá nebola oprávnená to prijať; a preto sa mohlo povedať, že uvedenými slovami nebol spáchaný podvod na zákone.

(1. Ak by bol niekto verejne aj súkromne poverený vykonať dôveru, vzniká otázka, čo by malo prednosť, a či by ho poškodilo to, o čo bol požiadaný tajne, alebo to, o čo bol požiadaný verejne. Božský Hadrián v jednom reskripte uviedol, že ak bolo niekomu niečo verejne zverené na česť, nemalo by sa veriť, že to využil na oklamanie zákona.

(2) Keď bol spáchaný podvod, pozrime sa, či treba brať do úvahy výsledok alebo zámer; napríklad ak pri tichom vytvorení zvereného majetku ten, komu bolo nariadené, aby ho prijal, nebol toho schopný, ale v čase svojej smrti bol spôsobilý ho prijať, alebo naopak. Bolo rozhodnuté, že by sa mal zohľadniť výsledok.

(3) Konkludentné zverenie sa často odhaľuje takto: a to vtedy, keď sa predloží dokument, ktorým sa osoba, ktorej sa zveruje dôvera, zaväzuje vydať všetko, čo sa jej dostane do rúk z majetku zosnulého. K tomu dochádza aj vtedy, keď existujú iné zjavné dôkazy.

(4) Keď sa z dôvodu konkludentnej dôvery majetok skonfiškuje v prospech štátnej pokladnice, všetko, čo je riadne zanechané závetom, je platné. Toto uviedol božský Pius v jednom reskripte.

(5) Božskí bratia v reskripte uviedli, že pri predaji, na ktorom je zainteresovaná štátna pokladnica, sa od zástupcu štátnej pokladnice vyžaduje dobrá viera a usilovnosť a že spravodlivá cena sa má určiť nie z minulých predajov, ale zo súčasného odhadu hodnoty majetku. Hodnota pôdy sa totiž zvyšuje usilovným obrábaním, rovnako ako sa nevyhnutne znižuje, ak sa obrába nedbalo.

(6) Keď uplynie päťročná lehota, na ktorú sa osoba zaviazala verejným nájmom, nebude potom zodpovedať; a o tom rozhodli cisárske reskripty. Veď božský Hadrián v jednom z reskriptov uviedol: "Je to krajne neľudský zvyk, podľa ktorého sa ponechávajú nájomcovia verejných pozemkov a roľníci z výnosu, keď sa nedá hospodáriť na daniach, alebo sa pozemky prenajímajú za rovnakú cenu; nájomcovia by sa totiž mohli ľahšie zabezpečiť, keby vedeli, že ak by chceli odísť po uplynutí lehoty, nebudú ponechaní."

(7) Ak by štátna pokladnica nastúpila po poslednom veriteľovi, bude požívať rovnaké práva, aké by požíval ten, po ktorom nastúpila.

(8) Existuje mnoho cisárskych reskriptov, v ktorých sa ustanovuje, že ministerstvo financií nemôže žalovať dlžníkov svojich dlžníkov, ak ich príkazcovia nezaplatia; alebo ak sa jasne preukáže, že zmenky boli vystavené v prospech ministerstva financií; alebo že dlžníci sú žalovaní na základe zmluvy uzavretej s ministerstvom financií.

(9) Keď sa otrok, ktorý tvorí súčasť majetku pokladnice, domáha slobody, božský Hadrián v reskripte adresovanom Flaviovi Proculovi uviedol, že prípad by sa mal prerokovať pred tými, ktorí zvyknú byť prítomní a konať vo veciach, na ktorých je zainteresovaná pokladnica; a že ak sa o otázkach tohto druhu týkajúcich sa slobody rozhodlo v neprítomnosti advokáta pokladnice, majú sa vrátiť do pôvodného stavu.

(10) Ak by sa poklad našiel na pozemkoch patriacich Štátnej pokladnici alebo na verejných či náboženských miestach alebo v pamiatkach, božskí bratia rozhodnú, že polovicu z neho si môže nárokovať Štátna pokladnica. Podobne, ak by sa poklad našiel na pozemku patriacom cisárovi, polovicu z neho si tiež môže nárokovať Štátna pokladnica.

(11) Nikto nie je povinný oznámiť, že našiel poklad, ak na jeho časť nemá nárok Štátna pokladnica. Kto však nájde poklad na mieste, ktoré patrí Štátnej pokladnici, a privlastní si tú časť, na ktorú má táto nárok, je povinný odovzdať ho celý a ešte toľko, koľko má.

4. Ulpián, O edikte, kniha VI.

V prípadoch, na ktorých je zainteresovaná štátna pokladnica, sa tí, ktorí uzavrujú dohodu s informátormi, považujú za tých, ktorí sa priznali, ak im dali nejaké peniaze, bez ohľadu na to, o akú malú sumu ide.

5. Ten istý, O edikte, kniha XVI.

Ak by cisársky kurátor niečo predal, hoci by v prípade vyst'ahovania sľúbil dvojnásobnú alebo trojnásobnú sumu, pokladnica zodpovedá len za pôvodnú sumu.

(1. Keď čokoľvek, čo patrí pokladnici, predá ten, kto má právo s takýmto majetkom nakladať, bude to okamžite patriť kupujúcemu, len čo sa zaplatí cena.

6. Ten istý, O edikte, kniha LXIII.

Keď pokladnica nastúpi na súkromné práva jednotlivca, využíva toto právo po dobu, ktorá predchádzala, jej nástupníctvu, ale po nástupníctve bude mať právo na svoje vlastné privilégium. Ale či jej pohľadávka začne patriť okamžite; alebo sa tak stane až po podaní žaloby proti dlžníkovi; alebo to bude až po zápise pohľadávky do jej registra? sú otázky, ktoré si možno položiť. A skutočne, požaduje úroky, ktoré sú splatné v prospech Štátnej pokladnice od tohto momentu, hoci nižšie úroky mohli byť splatné po tom, ako zažalovala dlžníka a ten uznal dlh. Reskripty sa však nezhodujú, pokiaľ ide o privilégium. Napriek tomu si myslím, že bude existovať dôvod na privilégium, keď bola pohľadávka zaznamenaná spolu s pohľadávkami iných dlžníkov.

(1) Všetky privilégiá, na ktoré má právo štátna pokladnica, bežne požíva aj cisár a cisárovná.

7. Ten istý, O edikte, kniha LIV.

Ak pokladnica vyvolá spor s odkazom na stav kohokoľvek, mal by byť prítomný advokát pokladnice. Preto ak sa rozhodnutie vydá bez prítomnosti advokáta pokladnice, božský Marek v reskripte vyhlásil, že konanie je neplatné, a preto ho treba začať odznova.

8. Modestinus, Pravidlá, kniha V.

Správcovia majetku predávaného pokladnicou nemôžu byť sami predávaní zástupcami tej istej pokladnice, a ak by sa tak stalo, v reskriptoach sa uvádza, že predaj bude neplatný.

9. Ten istý, Názory, kniha XVII.

Lucius Titius ustanovil svoju sestru za dedičku troch štvrtín svojho majetku a svoju manželku Maeviu a svojho svokra za dedičov zvyšku. Jeho závet bol vyhlásený za neplatný v dôsledku smrti posmrtného dieťaťa, ktoré samo čoskoro zomrelo, a preto celý majetok nadobudla matka uvedeného posmrtného dieťaťa. Sestra poručiteľa obvinila Maeviu, že otráвила Lucia Titia. Keďže sa jej to nepodarilo dokázať, odvolala sa a medzitým žalovaný zomrel, ale

napriek tomu boli vydané oznámenia. Pýtam sa, či si myslíte, že keď žalovaná zomrela, odvolanie sa mohlo prejednať z dôvodu nadobudnutého majetku. Modestinus odpovedal, že hoci bolo obvinenie zrušené smrťou obžalovaného, predsa len má ministerstvo financií právo na vrátenie majetku, ak sa preukáže, že bol nadobudnutý zločinom.

10. Ten istý, predpisy.

Nemyslím si, že porušuje svoju povinnosť ten, kto v otázkach, ktoré sú pochybné, ochotne odpovedá v neprospech ministerstva financií.

11. Javolenus, Listy, kniha IX.

Pokladnica si nemôže nárokovať žiadny majetok okrem toho, ktorý zostane po uspokojení veriteľov; za majetok patriaci každému sa totiž považuje len to, čo zostane po splatení dlhu.

12. Kallistratos, O súdnych vyšetrovaniach, kniha VI.

Osoby odsúdené do baní sú zbavené slobody, pretože sú potrestané ranami otroka. Božský Pius v reskripte uviedol, že pokladnica prostredníctvom takýchto osôb nič nenadobúda, a preto rozhodol, že nič, čo bolo odkázané človeku, ktorý bol neskôr odsúdený na bane, nebude patriť pokladnici, lebo hovorí, že takéto osoby sú skôr trestnými otrokmi než otrokmi pokladnice.

13. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha VII.

14. Ediktom božského Trajána, ktorý som citoval, sa rozhodlo, že ak by niekto pred tým, ako sa o jeho prípade dozvie pokladnica, vyhlásil, že nemá právo ponechať si majetok vo svojom vlastníctve, môže polovicu majetku odovzdať pokladnici a druhú polovicu si ponechať pre seba.

(1) Ten istý cisár neskôr ediktom určil, že ak niektorá žena verejne alebo súkromne vyhlási, že jej bolo odkázané dedičstvo, na ktoré nemala právo, a preukáže, že patrí pokladnici, aj keď majetok nevlastní, bude mať nárok na polovicu toho, čo by mohol prefekt pokladnice vymôcť.

- (2) Nezáleží na tom, aký bol dôvod, ktorý zasahoval do práva na prijatie dedičstva.
- (3) Vypovedať treba majetok, ktorý je skrytý, a nie ten, ktorý je vo vlastníctve pokladnice.
- (4) Odmena osoby, ktorá sa vypovedala, sa nepovažuje za prechádzajúcu na jej dedičov; ale božský Hadrián v reskripte uviedol, že aj keby ten, kto sa vypovedal, zomrel skôr, než majetok, ktorý vypovedal, bol zabavený pokladnicou, odmena sa má poskytnúť jeho dedičovi.
- (5) Zachoval sa list toho istého Hadriána, v ktorom sa hovorí, že ak tomu, kto sa mohol udávať, v tom zabránila smrť a jeho dedič podá informáciu, dostane odmenu; za predpokladu, že je jasné, že zosnulý mal v úmysle udávať, ale ak disimuloval, pretože očakával, že majetok zatají, jeho dedič nebude mať nárok na nič iné ako na bežnú odmenu.
- (6) Božskí bratia v reskripte tiež uviedli, že dedičia tých, ktorým bol zverený implicitný trust, sa mohli vypovedať na základe Trajánovho privilégia, ak toho, komu bolo udelené, prekvapila smrť a nemohol sa vypovedať pre nedostatok času.
- (7) Keď implicitný trust pred otvorením závetu vypovedali tí, ktorí sa ho zaviazali vykonať, a potom, po otvorení závetu, ho opäť vypovedal beneficiár trustu, božský Antonín nariadil prijať výpoveď tohto druhého s odôvodnením, že prílišná náhlivosť prvých informátorov je nehodná odmeny; a keďže beneficiár vyhlásil, že ju nemôže prijať, zdá sa, že skôr urobil výpoveď s odkazom na svoje vlastné právo, než aby vypovedal iného.
- (8) Trajánova výsada sa vzťahuje na tých, ktorí si nemôžu vziať to, čo im bolo zanechané závetom zosnulého. Preto nemôžem vypovedať to, čo mi zanechal môj otrok.
- (9) Tí, ktorí boli odmietnutí ako nehodní, by mali mať zakázané požadovať odmenu tohto druhu; napríklad tí, ktorí postupovali proti závetu z dôvodu, že je neúčinný, alebo tvrdili, že závet je sfaľovaný, a napadli jeho platnosť až do ukončenia prípadu.
- (10) Božský Hadrián a božský Pius v reskriptách uviedli, že každý, kto sa vypovedal omylom, keď mal nárok na celú sumu, ktorá mu bola odkázaná, nebol tým poškodený.

14. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha XI.

Hovorí sa, že keď si podľa podmienok Silaniovhov dekrétu senátu štátna pokladnica nárokuje celý majetok, nie sú chránené ani dotácie slobody, ani odkazy; čo je v zjavnom rozpore s rozumom, keď vo všetkých ostatných prípadoch, keď si majetky nárokuje štátna pokladnica, práva na dotácie slobody a odkazy naďalej existujú bez porušenia.

15. Junius Mauricianus, O Lex Julia et Papia, kniha III.

Senát nariadil, že keď udavač požiada, aby bolo jeho udanie stiahnuté, pretože tvrdí, že sa mýlil, sudca musí vyšetriť a zistiť, či existuje nejaký vážny dôvod na stiahnutie oznámenia, a ak sa ukáže, že udavač sa mýlil, mal by mu odpustiť jeho nerozvážnosť; ak sa však previnil zlomyseľnosťou, musí tak rozhodnúť a stav udavača bude rovnaký, ako keby podal udanie a potom sa previnil zradou.

(1. Ak niekto udá udavača, musí zaplatiť do štátnej pokladnice toľko, koľko by udavač získal na odmene, keby svoje tvrdenia dokázal.

(2) Božský Hadrián v reskripte uviedol, že udavač, ak sa po predvolaní neodpovie na edikt, má znášať rovnaký trest, aký by mu hrozil, keby svoje tvrdenie nedokázal.

(3) Senát za Hadriána nariadil, že keď sa niekto udá do štátnej pokladnice z dôvodu, že nemohol dostať odkaz, celý majetok sa má odovzdať štátnej pokladnici a polovica sa má dať udavačovi v súlade s privilégiom božského Trajána.

(4) Ak je informátorovi tromi ediktmi vydanými prefektom pokladnice nariadené, aby sa dostavil, a on sa nechce dostaviť, rozsudok sa má vyniesť v prospech držiteľa, ale od toho, ktorému bolo nariadené, aby sa dostavil, a nedostavil sa (držiteľ sa dostavil, aby sa zodpovedal), sa má vybrať toľko, koľko by sa zaplatilo do pokladnice vo veci, v ktorej podal informácie, keby svoje tvrdenia dokázal.

(5) Senát nariadil, že ten, kto je vyst'ahovaný z celého majetku alebo zo všetkých odkazov, musí pokladnici odovzdať všetky svoje účty, rovnako ako je to povinný urobiť ten, kto bol vyst'ahovaný z časti majetku alebo z odkazu.

(6) Ak sa niekomu preukáže, že predložil nepravdivé účty, prefekt Štátnej pokladnice vykoná vyšetrovanie a nariadi, aby sa do Štátnej pokladnice odvieďla peňažná suma rovnajúca sa sume, o ktorej zistí, že bola získaná podvodom.

16. Ulpián, O Lex Julia et Papia, kniha XVIII.

17. Božský Traján hovorí: "Ktokoľvek to uvedie." Pod slovom "ktokoľvek" musíme rozumieť buď muža, alebo ženu, pretože hoci ženy majú zakázané vystupovať ako udavačky, predsa len im Trajánovo privilégium umožňuje udávať. Rovnako nezáleží na veku udavača, či je plnoletý, alebo neplnoletý, pretože neplnoletým je dovolené udávať v prípadoch, keď nemajú nárok na majetok.

17. Modestinus, O trestoch, kniha II.

Ženám nie je dovolené vykonávať funkciu udavačov z dôvodu slabosti ich pohlavia, čo bolo ustanovené v Posvätných konštitúciách.

(1) Podobne ani znamenití muži nemôžu pôsobiť ako informátori.

(2) Taktiež osoby, ktoré boli odsúdené, nemôžu pôsobiť ako informátori, ako to uviedli božskí bratia v reskripte s ohľadom na osobu, ktorá bola bitá prútmi a potom odsúdená na verejné práce.

(3) Opäť platí, že osobám, ktoré boli odsúdené do baní, cisárske konštitúcie zakazujú pôsobiť ako informátori z toho dôvodu, že sú zúfalé, môžu sa ľahko uchýliť k udaniu bez príčiny.

(4) V reskriptoch sa však uvádza, že ak existovali vážne dôvody na podanie informácií pred ich odsúdením, mohli ich podať aj po jeho uskutočnení.

(5) Posvätné konštitúcie tiež zakazujú veteránom pôsobiť ako udavači vzhľadom na česť a zásluhy vojenského povolania.

(6) Podobne aj vojaci majú zakázané pôsobiť ako informátori z dôvodu cti vojenskej služby.

(7) Každý však môže podať informáciu s ohľadom na prípad, na ktorom je zainteresovaný s, pokladnicou; to znamená, že môže podať žiadosť, ani sa z tohto dôvodu nestane neslávne známym, aj keď nemusí uspieť.

(8) Opäť sa v reskriptom božského Severa a Antonína uvádza, že tí, ktorí boli poručníkmi alebo kurátormi, nemôžu vystupovať ako informátori v prospech svojich zverencov alebo ich maloletých. To isté pravidlo sa malo dodržiavať aj vo vzťahu k tomu, kto uzatvára obchody ako agent; to isté uviedli tí istí cisári v Reskriptách. Taktiež nariadili, že vypočúvanie agenta nie je zakázané žiadnou konštitúciou, ale že nemôže obviňovať osobu, ktorej obchody vykonáva; a v Reskripte uvrejnili, že poručník, ktorý buď vystupuje ako informátor, alebo to spôsobí, má byť prísne potrestaný.

(9) Ale nielen ten, kto predal majetok, nemal by ani sám, ani prostredníctvom iného, ktorý bol zastúpený, poskytovať informácie o ňom, aby inak nebol vystavený osobnému trestu, ako sa uvádza, že bolo rozhodnuté.

(10) Papinianus v šiestej a jedenástej knihe svojich Opinions napokon hovorí, že verejné peniaze sa odoberú každému, kto je veriteľom a kto ich ako taký dostal na zaplatenie dlhu, ak buď v čase, keď ich dostal, vedel, že jeho dlžník je dlžníkom aj štátnej pokladnici, alebo ak sa to dozvedel neskôr, skôr ako peniaze použil. Je však ustálené, že v každom prípade by mal byť zbavený peňazí, aj keď o týchto skutočnostiach v čase, keď ich použil, nevedel. A cisári neskôr v reskripte uviedli, že by mal právo na priamu žalobu po tom, ako mu boli peniaze odobraté, ako to uvádza aj Marcellus v siedmej knihe Digest.

19. Papinianus, Názory, kniha X.

Napokon, keď sa peniaze vrátia, stanovuje sa, že úroky by sa nemali platiť, keďže ide o majetok, a nie o osobu.

20. Ten istý, Názory, kniha XI.

Keď boli peniaze vymožené, spravodlivá žaloba bude priznaná proti ručiteľovi, ktorý bol prepustený.

21. Paulus, Otázky, kniha III.

Titius, ktorý mi dlhoval peniaze, ktorých zaplatenie bolo zabezpečené zálohami, a ktorý bol zároveň dlžníkom štátnej pokladnice, mi zaplatil, čo mi dlhoval, a štátna pokladnica ma potom, využijúc svoje právo, zbavila peňazí. Vystala otázka, či by sa záložné práva mali uvoľniť. Marcellus sa veľmi správne domnieva, že ak by ma ministerstvo financií zbavilo toho, čo mi bolo vyplatené, k uvoľneniu záloh by nedošlo. Nemyslím si, že by sa malo pripustiť rozlišovanie tých, ktorí zastávajú názor, že je rozdiel, či boli vyplatené rovnaké peniaze Jpaid, alebo bola vrátená suma, ktorá sa im rovná.

22. Marcianus, O informátoroch.

Majetok, ktorý je predmetom sporu, by nemal správca cisárskych príjmov predávať, ale jeho predaj by sa mal odložiť; ako to v reskripte uviedli božskí Severus a Antoninus. A ak by osoba obvinená z vlastizrady zomrela a jej dedič je pripravený dokázať nevinu zosnulého, nariadili odložiť predaj majetku; a vo všeobecnosti zakázali, aby majetok, ktorý je v súdnom spore, predával správca cisárskych príjmov.

(1) Správcovia ríšskych príjmov však môžu predávať majetok, ktorý bol založený. Ak však bol zaťažený záložným právom v prospech iného, správca ríšskych príjmov by nemal poškodiť práva veriteľov; ak však nejaký majetok zostane, správca ríšskych príjmov s ním smie nakladať pod podmienkou, že najprv uspokojí prednostných veriteľov, a ak zostane nejaký prebytok, odvedie ho do štátnej pokladnice; alebo ak Štátna pokladnica dostane celú cenu, musí ju sama zaplatiť; alebo ak Správca cisárskych príjmov majetok len predal, nariadi, aby sa mu vyplatili peniaze, ktoré preukázateľne patria niektorému súkromnému veriteľovi. Toto božský Severus a Antoninus uviedli v reskripte.

(2) Božský Pius v reskripte uviedol, že nie je ochotný prijať darovanie súdneho sporu, aj keby strana, ktorá ho ponúka, povedala, že má v úmysle odkázať celý svoj majetok cisárovi; a tiež, že neprijme časť majetku ako dar. Dodal, že osoba tohto druhu by mala byť potrestaná za to, že sa pohráva s takýmto podlým a zlomyseľným zámerom, a že trest by sa mal udeliť hneď pri jej vystúpení, ak sa nezdá, že je príliš prísny.

(3) Keďže nikto nie je nútený podať oznámenie, ten, kto tak raz urobil, nesmie od toho upustiť, ako to v reskripte uviedli božskí Severus a Antoninus; a to isté pravidlo platí, aj keď informátor mohol podať oznámenie na príkaz iného. V reskripte sa jasne uvádzalo, že informátor má byť vypočutý, ak chce oznámenie stiahnuť, za predpokladu, že sa sťažuje, že osoba, ktorá ho zamestnala, upustila od oznámenia.

23. Callistratus, O právach pokladnice, kniha II.

Keď udavač, ktorý začal konanie sám bez toho, aby uviedol niekoho, kto mu to nariadil, neskôr od toho upustí a ako zámienku uvedie, že osoba, ktorá ho zamestnala, od toho odstúpila, božskí bratia v Reskripte uviedli, že má byť potrestaný.

24. Marcián, O informátoroch.

Trestá sa nielen informátor, ak nedokáže svoje tvrdenia, ale aj osoba, ktorá mu ich nariadila a ktorú mal informátor prinútiť, aby sa dostavila.

25. Ulpián, O Sabinovi, kniha XIX.

Cisár Severus nariadil a ustanovil, aby sa za žiadnych okolností od nikoho nevyžadovalo, aby preukázal, kedy získal majetok, ktorý udáva štátnej pokladnici, ale aby udavač dokázal, čo tvrdí.

26. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXXI.

Keď niekto obvinený z hrdelného zločinu emancipuje svojho syna, aby mohol prijať majetok, v reskripte sa ustanovuje, že sa nepovažuje za to, že to urobil s cieľom oklamať veriteľov, a to z dôvodu, že majetok nenadobudol on.

27. Ten istý, O edikte, kniha XXXIV.

Keď manžel nestíha vraha svojej manželky, božský Severus v Reskripte uviedol, že veno sa má skonfiškovať do štátnej pokladnice v rozsahu manželovho podielu.

28. Ten istý, Disputácie, kniha III.

Keď sa mi niekto zaviazá tým, že zaťaží nejaký majetok, "ktorý má alebo môže mať", a potom uzavrie zmluvu so Štátnou pokladnicou; treba mať na pamäti, že Štátna pokladnica bude mať prednosť, pokiaľ ide o čokoľvek, čo

neskôr nadobudne. Takýto názor zastával Papinianus a bol ustanovený aj v ústavách, pretože Štátna pokladnica predchádza záložnému právu.

29. Ten istý, Disputácie, kniha VIII.

Podmienkou každého, kto skorumpuje svojho informátora, je, že sa považuje za porazeného, pretože toto pravidlo bolo stanovené vo fiškálnych prípadoch. Lepší názor je, že tento trest robí zodpovedným toho, kto skorumpuje svojho informátora individuálne, ale neprenáša sa voči jeho dedičovi. Prípady, v ktorom boli peniaze vyplatené, sa totiž nekončí; nezaniká ani právo na žalobu, ani sa nepovažuje za odsúdenie; je však potrebné, aby sa najprv predložili dôkazy a vyniesol rozsudok s ohľadom na trestný čin; keďže je jasné, že prípad, ktorý bol raz rozhodnutý prostredníctvom skorumpovania informátora, sa musí preskúmať. Ak je skorumpovaný informátor mŕtvy, nebráni to opätovnému prerokovaniu veci, pretože v tomto prípade nejde o vrátenie trestu, ale o samotný prípad.

(1. Je stanovené, že ten, kto tvrdil, že závet je sfalšovaný, môže vstúpiť do dedičstva; ak sa mu však odmietnu žaloby, bude dôvodom na zásah ministerstva financií; a záväzky, ktoré sa prijatím dedičstva spojili, sa neobnovia.

(2) Lebo v prípade, keď človek po vstupe do pozostalosti nepomstil smrť zosnulého, náš cisár spolu so svojím otcom v Reskripte vyhlásil, že záväzky, ktoré boli zlúčené, sa nemajú obnoviť.

30. Marcianus, Inštitúcie, kniha III.

Správcovia cisárskych príjmov by nemali predávať správcov, ktorí majú na starosti majetok nadobudnutý štátnou pokladnicou, čo v Reskripte uviedli cisári Severus a Antoninus, a ak boli manumitovaní, majú byť vrátení do otroctva.

31. Ten istý, Inštitúcie, kniha IV.

Božský Commodus v Reskripte uviedol, že majetok rukojemníkov sa rovnako ako majetok zajatcov má odovzdať štátnej pokladnici.

32. Ten istý, Inštitúcie, kniha XIV.

Ak však prijali používanie rímskej tógy a vždy sa správali ako rímski občania, božský bratia v Reskripte adresovanom správcom cisárskych príjmov, ktorí mali na starosti majetky, uviedol, že ich práva sú vďaka zhovievavosti cisára nepochybne odlišné od práv spojených so stavom rukojemníkov, a preto im budú zachované tie isté práva, ak ich za dedičov ustanovia kompetentní rímski občania.

33. Ulpián, Názory, kniha I.

Ten, kto vstúpil do majetku fiškálneho dlžníka, začína podliehať výsadám štátnej pokladnice.

34. Macer, Verejné žaloby, kniha II.

35. Cisári Severus a Antoninus uviedli v reskripte Asclepiadovi: "Tebe, ktorý si po tom, čo si sa neobhajoval, radšej kúpil rozsudok, keď si bol obvinený zo zločinu, sa s odôvodnením nariaďuje zaplatiť pokladnici päťdesiat solidi, pretože tým, že si vynechal preskúmanie svojho prípadu, si sa vystavil tomuto trestu; treba totiž zachovať zásadu, že tí, ktorí sú zapletení do záležitostí, na ktorých je zainteresovaná pokladnica, by sa mali ujať obhajoby svojich prípadov v

v dobrej viere a nepokúšať sa kúpiť svojich protivníkov alebo sudcov."

35. Pomponius, Listy, kniha XI.

Julianus sa uvádza, že ak by súkromná osoba tvrdila, že jej patrí majetok Lucia Titia, keď si ten istý majetok nárokuje Štátna pokladnica, vzniká otázka, či sa má najprv preskúmať právo Štátnej pokladnice a vyhovieť žalobám ostatných strán, alebo sa má zastaviť vymáhanie pohľadávok jednotlivých veriteľov, aby sa predišlo poškodeniu prípadu vlády. Toto bolo uvedené v dekrétach Senátu.

36. Papinianus, Názory, kniha III.

V prípade, že pozemky boli predané štátnou pokladnicou, bolo rozhodnuté, že kupujúci je zodpovedný za všetky dane, ktoré sú z nich už splatné.

37. Ten istý, Názory, kniha X.

Keď sa stanovilo, že Pokladnica by nemala požadovať pokutu, pokiaľ veritelia nevyhodia to, čo im dlhujú, znamená to, že privilegium týkajúce sa pokuty by sa nemalo uplatňovať voči veriteľom, a nie to, že Pokladnica by mala stratiť bežné právo, ktoré majú súkromné osoby.

38. Ten istý, Názory, kniha XIII.

Štátna pokladnica bola porazená vo veci, v ktorej sa tvrdilo, že závet bol sfaľovaný, ale predtým, ako sa o tejto otázke rozhodlo, sa na základe informácií inej osoby zistilo, že majetok je bez vlastníka. Rozhodol som, že plodiny, ktoré boli zhromaždené po prvej žalobe, by sa od nej nemali oddeliť, pretože po pripojení vydania nemá ustanovený dedič nárok na výhodu dekrétu senátu.

(1) Vyslovil som názor, že nevykonal úlohu udavača, ktorý tvrdil, že peniaze, ktoré mala v držbe iná osoba, patrili do správy jeho času, hoci to nemohol dokázať, a to z dôvodu, že konal vo vlastnom mene.

39. Ten istý, Názory, kniha XVI.

Rozsudok nemôže prisúdiť majetok štátnej pokladnici bez toho, aby obsahoval trest večného vyhnanstva.

(1) Uviedol som ako svoj názor, že ten, kto žiadal, aby sa riziko spoločného odsúdenia rozdelilo, pretože odsúdené strany by boli solventné, ak by sa zrušili odcudzenia, ktoré podvodne vykonali, zrejme neposkytol Štátnej pokladnici informácie o prípade, v ktorom išlo o peniaze.

40. Paulus, Otázky, kniha XXI.

Istý dedič bol obvinený nasledovne: "Žiadam ťa, aby si dal Titiovi pozemok, o ktorý som ťa už požiadal, aby si mu ho dal." Ak Titius nie je schopný pozemok prijať, dedič sa nemôže vyhnúť trestu za konkludentné zverenie; nie je totiž verejne zanechaný, keďže z prečítania závetu sa nemožno dozvedieť, o čo ide. Podobne verejne neodkáže ani ten, kto tak urobí nasledovne: "Žiadam vás, moji dedičia, aby ste verne vykonali to, o čo som vás požiadal." A skutočne, v prvom prípade sa zdá, že závetca zamýšľal väčší podvod, keďže mal v úmysle nielen obísť zákon, ale

aj jeho výklad s ohľadom na implicitné zverenie; pretože hoci spomenul pozemok, nemožno zistiť, prevodom ktorého z nich bol dedič poverený, keďže nedostatok totožnosti majetku robí odkaz nejasným.

(1) Ak sa patrón zaťaží skrytou zverenkou, aby ju mohol vyplatiť zo svojho vlastného podielu, nehovorí sa, že sa dopustil podvodu, pretože bola prijatá z jeho vlastného majetku.

41. Ten istý, Názory, kniha XXI.

Ten, kto kúpil od štátnej pokladnice majetok, ktorý nemal vlastníka, je zodpovedný za žalobu, ktorá mohla byť podaná proti zosnulému.

42. Valens, Trusty, kniha V.

Arrianus Severus, prefekt pokladnice, v prípade, keď bol majetok toho, kto bol tajne poverený správou v prospech osoby, ktorá ho nemohla prijať, a majetok správcu bol skonfiškovaný, rozhodol, že ten, komu bol zverený, má stále právo na poskytnutie informácie podľa Ústavy božského Trajána.

(1) Okrem toho z dôvodu, že niektoré osoby prejavujú nevďačnosť voči privilegiu, ktoré im udelil božský Traján, a po odhalení existencie tajného trustu sa kompromitujú s jeho držiteľmi a po predvolaní ediktom sa neodpovedajú, senát rozhodol, že od toho, kto takto konal, sa má vymáhať toľko, koľko by senát získal prostredníctvom informátora, keby svoje tvrdenia dokázal; a ak by sa pred prefektom preukázal podvod držiteľa, malo sa od neho vybrať toľko, koľko by bol nútený zaplatiť, keby bol usvedčený.

43. Ulpianus, Trusty, kniha VI.

Náš cisár v reskripte uviedol, že štátna pokladnica by bola oprávnená na reálnu žalobu, ak by sa preukázala existencia tajného trustu.

44. Paulus, Sentencie, kniha I.

45. Informátorom nie je ten, kto na účely ochrany vlastného prípadu poskytuje informácie ministerstvu financií.

Ten istý, Sentencie, kniha V.

Odcudzenie majetku, či už darovaním, alebo iným spôsobom, za účelom sprenevery štátnej pokladnici sa ruší. Platí rovnaké pravidlo zákona, aj keď sa oň nežiada, pretože podvod sa trestá rovnako vo všetkých prípadoch.

(1) Majetok tých, ktorí zomrú vo väzení, v reťaziach alebo v okovách, či už zomrú závetom, alebo pozostatkom, sa ich dedičom neodníma.

(2) Majetok osoby, ktorá sa sama zabije, nenadobúda Štátna pokladnica, kým sa nepreukáže, že na seba vzťahla násilnú ruku kvôli nejakému zločinu, ktorý spáchala. Majetok osoby, ktorá sa zabila z dôvodu nejakého závažného trestného činu, ktorý spáchala, prepadá v prospech Štátnej pokladnice. Ak však tento čin spáchal z únavy života alebo z umrtnenia vyplývajúceho zo zadlženosti, alebo z dôvodu neschopnosti znášať chorobu, jeho dedičia nebudú rušení, ale bude im umožnené prijať dedičstvo.

(3) Bolo rozhodnuté, že všetky udelenia slobody, ktoré dlžník urobil s cieľom oklamať štátnu pokladnicu, budú zrušené. Keď však kúpi otroka od iného s cieľom manumitovať ho, nie je to zakázané, pretože potom mu môže udeliť slobodu.

(4) Medzi majetkom, ktorý možno vypovedať Štátnej pokladnici, sú aj písomné listiny alebo zmenky; je však stanovené, že také listiny, ktoré sa týkajú práv súkromných osôb, sa majú vrátiť tým, ktorí o ne požiadajú.

(5) Nikoho nemožno nútiť, aby predložil listiny alebo verejné dokumenty proti Štátnej pokladnici.

(6) Štátna pokladnica sama poskytuje kópie svojich dokumentov pod podmienkou, že ten, kto má právo získať kópie, ich nesmie použiť ani proti štátnej pokladnici, ani proti štátu. Prijemca je povinný poskytnúť zábezpeku, že tak neurobí, a ak ich použije v rozpore so zákazom, prípad stratí.

(7) Vždy, keď sa so Štátnou pokladnicou uzatvára nejaký obchod, musí sa získať povolenie na predloženie jej dokumentov, aby sa to mohlo legálne uskutočniť; a mali by byť overené úradníkom. Ak sa predložia iným spôsobom, ten, kto ich predloží, svoj prípad prehrá.

(8) Vždy, keď sa tá istá vec prejednáva druhýkrát pred ministerstvom financií, možno zákonne požadovať prečítanie dokumentov, ktorých predloženie sa predtým nevyžadovalo.

(9) Ten, kto po tom, ako ho pokladnica zažalovala za iného, zaplatí dlh, môže veľmi oprávnene podať žalobu o vrátenie majetku toho, za ktorého zaplatil, pričom za týchto okolností je zvykom, že sa mu ponúkne osobitná úľava.

(10) Keď dlžníci Štátnej pokladnice požiadajú o odklad na účely získania peňazí, bolo stanovené, že by nemali byť odmietnutí. Pridelenie času je ponechané na uváženie súdu; s tým, že v prípade veľkých súm sa neposkytne viac ako tri mesiace a v prípade malých súm nie menej ako dva. O dlhšiu lehotu je potrebné požiadať cisára.

(11) Keď majetok hlavného dlžníka nadobudne štátna pokladnica, ručiteľia budú prepustení, pokiaľ nie je jeho platobná schopnosť pochybná a nestali sa zodpovednými za zvyšok nesplateného dlhu.

(12) Ak sa predajom majetku dlžníka Štátnou pokladnicou získalo viac, ako je dlžná suma, možno podľa spravodlivosti a rozumu požadovať vrátenie prebytku.

(13) Prenajímateľ nemôže nič previesť z pozemku Štátnej pokladnice a nemôže predať cyprusy alebo olivy, ak ich nenahradí inými; nemôže ani vyrúbať iné ovocné stromy; a po vykonaní odhadu hodnoty majetku ho možno žalovať o štvornásobné odškodnenie.

(14) Ani pôdu nemôžu prenajímať, ani dane obrábať neplnoletí mladší ako dvadsaťpäť rokov, aby sa zabránilo tomu, že využijú privilégium veku voči štátnej pokladnici.

46. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha VI.

Ako nehodný bude zbavený dedičstva ten, kto bol ustanovený za dediča ako syn, po smrti osoby, o ktorej sa tvrdí, že bola jeho otcem, sa vyhlási za domnelého.

(1) Ten, kto sa vedome pokúsi oklamať štátnu pokladnicu, je povinný vrátiť nielen majetok, ktorý získal podvodom, ale aj oveľa viac.

(2) Ak guvernér, správca cisárskych príjmov alebo ktokoľvek iný v provincii, v ktorej zastáva úrad, čokoľvek kúpi, hoci sa to uskutočnilo prostredníctvom inej osoby, potrestá sa zrušením zmlúv a odhadnutá hodnota majetku sa odvedie do štátnej pokladnice. Každému, kto má na starosti záležitosti provincie, sa totiž dokonca zakazuje postaviť v nej loď.

(3) Štátna pokladnica má vždy záložné právo.

(4) Každý, kto sa dovoľáva započítania voči Štátnej pokladnici, musí do dvoch mesiacov preukázať, čo mu patrí.

(5) Často sa rozhodlo, že to, čo je Štátna pokladnica dlžná, sa môže započítať proti tomu, čo jej dlžníci dlhujú, s výnimkou daní a poplatkov a platieb za majetok kúpený od Štátnej pokladnice, ako aj toho, čo je dlžné z titulu výživného.

(6) Ten, kto bol obvinený z trestného činu, môže spravovať svoj majetok a jeho dlžník mu môže platiť v dobrej viere.

(7) Zástupcom, ktorí majú akékoľvek úradné zamestnanie, a správcom cisárskych príjmov sa zakazuje predávať majetok bez predchádzajúcej konzultácie s cisárom, a ak tak urobia, predaj bude neplatný.

(8) Cisárov otrok, ktorý vstúpi do majetku na príkaz správcu cisárskych príjmov, nadobúda majetok v prospech cisára, ak s tým cisár súhlasí.

(9) Ak niekoľko osôb spreneverilo štátnu pokladnicu, nevyplýva z toho, že každá z nich zodpovedá v plnej výške, ako je to v prípade žaloby za krádež; ale všetci budú povinní zaplatiť pokutu vo výške štvornásobku sumy, každý v pomere k svojmu individuálnemu podielu. Je jasné, že tí, ktorí sú solventní, budú zodpovedať za tých, ktorí solventní nie sú.

47. Paulus, Dekréty, kniha I.

Istá žena menom Moschis, ktorá bola zadĺžená v štátnej pokladnici z dôvodu prenájmu na obhospodarovanie daní, zanechala niekoľko dedičov, od ktorých po prijatí dedičstva Faria Senilla a ďalší odkúpili určité pozemky. Keď bola proti nim podaná žaloba o zostatok dlhu voči Moschisovi, keďže tvrdili, že jeho dedičia sú solventní a že od

nich kúpilo majetok mnoho ďalších osôb, cisár považoval za spravodlivé, aby sa najprv uplatnil regres voči dedičom a aby sa o zostatok žalovali všetci vlastníci. A to bolo jeho rozhodnutie.

(1) Aemilius Ptolemaios si prenajal pozemky od štátnej pokladnice a postupne ich dal do podnájmu viacerým osobám za vyššie nájomné, ako sa sám zaviazal platiť. Správcovia cisárskych príjmov proti nemu podali žalobu o všetko, čo vybral. Pokladníci sa to zdalo nespravodlivé a zbytočné, keďže pôdu prenajal iným osobám na vlastné riziko, a preto sa rozhodlo, že ho možno žalovať len o sumu, za ktorú sa ako prenajímateľ stal zodpovedným.

48. Tá istá, Dekréty, kniha II.

Staius Florus vo svojom písomnom testamente tajne poveril svojho dediča Pompeja, aby dal istý pozemok a istú sumu peňazí niekomu, kto nemal právo ich dostať, a urobil opatrenie, že od Pompeja vyžiadal záväzok, ktorý ho zaväzoval odovzdať to, čo mu zanechal ako prednostné dedičstvo. Neskôr spomínaný Florus, keď druhým testamentom ustanovil za svojich dedičov toho istého Pompeja a istého Faustína, neodkázal Pompeiovi žiadne prednostné dedičstvo. Osoba, ktorá nemala právo prijať odkaz, to oznámila sama proti sebe. Cisári po porade so správcami cisárskych príjmov v reskripte uviedli, že ak sa nedá dokázať, že porúčiteľ zmenil názor, poručníctvo sa musí vykonať. A Pompeius, ktorý mal v dôsledku toho vynesený rozsudok, žiadal, aby bremeno niesol celý majetok, a to z toho dôvodu, že nedostal prednostné odkazy a nebolo možné tvrdiť, že porúčiteľ zotrval len na časti svojho pôvodného zámeru. Vo všeobecnosti sa rozhodlo, že prvý závet už neexistuje, a ak prednostný odkaz zanechal porúčiteľ v prvom závete, nemožno ho požadovať podľa druhého závetu, pokiaľ to druhý závet neukladá. Bolo tiež rozhodnuté, že keďže dedič nemohol preukázať, že mu bol zanechaný prednostný odkaz, že je povinný len plniť dôveru na základe záväzku, ktorý vykonal.

(1) Matka, ktorá bola ustanovená za dediča, bola požiadaná, aby po svojej smrti previedla dedičstvo na Cornelia Felixa. Keďže ustanovená dedička bola odsúdená ministerstvom financií a všetok jej majetok bol zhabaný, Felix tvrdil, že nie je povinný uložiť trest, pretože o tom už bolo rozhodnuté. Keďže však ešte nenastal deň zverenia, a to z dôvodu, že on sám mohol zomrieť skôr alebo že matka mohla nadobudnúť iný majetok, jeho žiadosť bola medzitým zamietnutá.

49. To isté, o implicitných trustoch.

Ten, komu bol zanechaný skrytý trust, po poskytnutí informácie, že nemá právo na jeho prijatie, vznikla otázka, či podľa privilégia božského Trajána má nárok na tri štvrtiny sumy trustu, alebo len na jeho polovicu. V tejto veci sa zachoval nasledujúci reskript cisára Antonína: "Cisár Antonín Juliovi Rufovi. Ak ten, kto tajne prisľúbil svoju vieru, že odovzdá majetok niekomu, kto nie je právne spôsobilý ho prijať, odovzdá ho po odpočítaní štvrtiny z neho, nemôže si nič ponechať; pretože štvrtina patriaca samotnému dedičovi mu bude odobratá a prevedená do štátnej pokladnice. Preto osoba, ktorá poskytla informáciu, môže dostať len polovicu z troch štvrtín."

50. Ten istý, Dekréty, kniha III.

Valerius Patronus, cisársky prokurátor, prisúdil Flaviovi Stalticiovi určité pozemky za stanovenú cenu. Majetok bol potom ponúknutý na dražbe a ten istý Stalticius ho kúpil a dostal ho do úplnej držby. Vznikla otázka týkajúca sa medzitým zozbieranej úrody. Patronus tvrdil, že patria štátnej pokladnici. A ak boli zozbierané v medzidobí medzi prvým predajom na dražbe a nasledujúcim prídélom, je zrejmé, že by patrili predávajúcemu; zvyčajne sa totiž hovorí, že keď sa prídél uskutoční v určitom čase, potom je zabezpečený lepší stav. Nemali by sme pociťovať žiadne ťažkosti z toho dôvodu, že osoba, ktorej boli pozemky najprv prisúdené, bola tá istá. Keďže však oba adjudikáty boli vydané pred vinobraním, tohto názoru sa nedržali a rozhodlo sa, že úroda patrí kupujúcemu. Papinianus a Messius predložili nové rozhodnutie z dôvodu, že keďže pozemky boli prenajaté nájomcovi, bolo nespravodlivé, aby bol zbavený všetkých plodín; rozhodli však, že mal právo ich zozbierať a že kupujúci mal dostať nájomné za tento rok z obavy, že ministerstvo financií by mohlo byť zodpovedné zo strany nájomcu, keďže mu nebolo umožnené užívať jeho nájom, rovnako ako keby to bolo dohodnuté v čase predaja. V súlade s ich názorom sa tiež rozhodlo, že ak by pôdu obrábal vlastník, kupujúci by mal nárok na všetku úrodu, ale keďže ju mal v prenájme nájomca, kupujúci by mal dostať nájomné. Keď sa ich Tryfoninus opýtal, aký názor budú zastávať v súvislosti s určitými sušenými plodmi, ktoré sa predtým na pozemku zberali, odpovedali, že ak po vydaní rozhodnutia ešte nenastal deň splatnosti nájomného, kupujúci bude mať nárok aj na ne.

Tit. 15. O zajatcoch, práve na postliminium a o osobách vykúpených od nepriateľa.

1. Marcellus, Digesty, kniha XXII.

Ak by otrok niekoho, kto bol zajatý nepriateľom, neskôr uzavrel stipuláciu alebo ak by bol jeho otrokovi po tom, čo padol do rúk nepriateľa, odkázaný odkaz, jeho dedičia budú mať naň nárok z toho dôvodu, že ak by zomrel počas zajatia, nadobudol by ho jeho dedič.

2. Tá istá kniha, Digest, kniha XXXIX.

Právo postliminium sa vzťahuje na veľké lode a lode používané na prepravu tovaru z dôvodu vojnového zvyku; nevzťahuje sa však na lode rybárov alebo na rýchle plachetnice postavené pre zábavu.

(1) Rovnako aj kôň alebo kobyla, ktoré sa zlomili na uzde, nadobúdajú právo postliminium, pretože mohli uniknúť bez zavinenia jazdca.

(2) To isté pravidlo práva sa nevzťahuje na zbrane, lebo tie sa nestratili bez zavinenia. Preto zbrane nemožno získať späť právom postliminium, pretože ich strata je nehanebná.

3. Pomponius, O Quinte Muciovi, kniha XXXVII.

Rovnaké pravidlo platí aj pre odev.

4. Modestinus, Pravidlá, kniha III.

5. Predtým platilo, že tí, ktorí sú zajatí nepriateľom alebo sa mu vzdajú, majú po návrate právo na postliminium. Je však ten, kto sa vzdal nepriateľovi a po návrate ho neprijímame, rímskym občanom? O tom rozhodli Brutus a Scaevola odlišne. Výsledkom je, že nemôže získať späť svoje občianstvo.

5. Pomponius, O Quinte Muciovi, kniha XXVII.

Právo postliminium existuje tak vo vojne, ako aj v mieri.

(1. Vo vojne, keď tí, ktorí sú našimi nepriateľmi, zajmú niekoho z nás a odvedú ho do svojich opevnení, lebo ak sa vráti počas tej istej vojny, bude mať právo postliminium; to znamená, že sa mu obnovia všetky jeho práva, ako

keby nebol zajatý. Predtým, ako ho vezmú do opevnenia nepriateľa, zostáva občanom a rozumie sa, že sa vrátil, ak príde k našim priateľom alebo do nášho opevnenia.

(2) Právo postliminia sa priznáva aj v čase mieru; ak totiž existuje národ, medzi ktorým a nami neexistuje ani priateľstvo, ani pohostinnosť, ani žiadne puto náklonnosti, vskutku nie je našim nepriateľom. Všetko, čo nám patrí a prejde pod jeho kontrolu, sa však stáva jeho majetkom a každý slobodný príslušník nášho národa, ktorého takýto národ vezme do zajatia, sa stáva jeho otrokom. Rovnaké pravidlo platí, ak sa niečo, čo patrí uvedenému národu, dostane do našich rúk, a preto sa v tomto prípade priznáva právo postliminia.

(3) Ak bol zajatec nami manumitovaný a vráti sa k svojim priateľom, rozumie sa, že sa vrátil na základe práva postliminium len vtedy, ak uprednostní odchod k nim, než aby zostal v našej krajine. A preto v prípade Attilia Regulusa, ktorého Kartáginci poslali do Ríma, sa rozhodlo, že sa nevrátil na základe práva postliminium, pretože prisahal, že sa vráti do Kartága, a nemal v úmysle zostať v Ríme. Preto keď bol prijatý zákon týkajúci sa istého tlmočníka menom Menander, ktorý po manumite, keď bol v našich rukách, bol poslaný späť k svojmu ľudu a stanovil, že má zostať rímskym občanom, nepovažovalo sa to za potrebné, pretože ak by mal v úmysle zostať u svojich príbuzných, prestal by byť občanom; ak by však očakával návrat, stále by zostal občanom, a preto bol zákon zbytočný.

6. Ten istý, rôzne pasáže, kniha I.

Ak bola žena, ktorá bola pre nejaký priestupok odsúdená na prácu v soľných jamách, neskôr zajatá zlodejmi patriacimi k cudziemu národu, predaná obchodným právom a potom vykúpená, vrátená do pôvodného stavu, cenu výkupného mala zaplatiť pokladnica stotníkovi Cocciovi Firmovi.

7. Proculus, Listy, kniha VIII.

Nepochybujem, že existujú slobodné a zjednotené národy, ktoré sú nám cudzie, a že medzi nami a nimi neexistuje právo postliminium. Veď načo by bolo medzi nami a nimi nejaké právo postliminium, keď si oni, keď sú u nás, zachovávajú slobodu a vlastníctvo svojho majetku rovnako ako doma; a to isté sa deje aj s nami, keď sme u nich.

(1) Slobodný národ je taký, ktorý, keď je zjednotený, nie je podriadený nadvláde žiadneho iného národa. Rovnako sa môže spojiť v priateľstve spojenectvom za rovnakých podmienok alebo sa do zmluvy môže zahrnúť

ustanovenie, že tento ľud bude horlivo brániť majestát iného; to sa totiž pridáva preto, aby sa rozumelo, že ten druhý má právo na nadvládu, a nie že ten prvý nie je slobodný. A tak ako považujeme našich klientov za slobodných, hoci sú to dobrí ľudia, nie sú nám nadriadení ani autoritou, ani dôstojnosťou; tak aj tých, ktorí by mali horlivo brániť náš majestát, treba chápať ako slobodných.

(2) Ak sú osoby zo spojeneckých štátov obvinené zo zločinu, kým sú u nás, potrestáme ich až po ich odsúdení.

8. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha III.

Manžel nemôže získať späť manželku na základe práva postliminium, ako môže získať späť syna jeho otec, ale len vtedy, keď si to žena želá a za predpokladu, že sa po stanovenom čase nevydala za iného. Ak by si to želala a neexistuje právny dôvod, ktorý by jej v tom bránil, podlieha sankciám rozluky.

9. Ulpián, O Lex Julia et Papia, kniha IV.

Keď sa dieťa narodené v rukách nepriateľa vráti podľa práva postliminium, bude mať nárok na výsady syna; podľa reskriptu cisára Antonína a jeho božského otca adresovaného Oviniovi Tertullovi, guvernérovi provincie Dolná Myzika, totiž niet pochýb, že má právo postliminium.

10. Papinianus, Otázky, kniha XXIX.

Otec, ktorý ustanovil svojho syna, ktorý ešte nedosiahol pubertu, za svojho dediča a urobil za neho substitúciu, bol zajatý nepriateľom a zomrel v jeho rukách; a keď maloletý potom zomrel, niektoré authority sa domnievali, že dedič zo zákona by mal byť pripustený k dedičstvu a že pupilárna substitúcia sa nevzťahuje na toho, kto sa stal svojím pánom počas života svojho otca. Právny rozum však tomuto názoru odporuje; a to z toho dôvodu, že keďže sa rozumie, že otec, ktorý sa nevrátil, bol mŕtvy práve v čase, keď bol zajatý, pupilárna substitúcia by bola nevyhnutne platná.

(1) Ak by po smrti otca mal byť zajatý maloletý, ktorý bol ustanovený alebo vydedený, mohlo by sa povedať, že kornelský zákon, ktorý sa nezmieňoval o pupilárnej substitúcii, mal na mysli len osobu, ktorá mala testamentárnu spôsobilosť. Je však zrejmé, že právo na zákonný majetok maloletého, ktorý je v zajatí, nenadobúda okamžite podľa podmienok kornélie, pretože je pravda, že maloletý nie je spôsobilý na spísanie závetu, a preto by nebolo

nesprávne rozhodnúť, že prétor by mal sledovať úmysel otca nie menej ako úmysel zákona a udeliť substitútom spravodlivé žaloby proti majetku.

11. Ten istý, Otázky, kniha XXXI.

Ak by syn zomrel ako prvý doma, nie je dôvod diskutovať o žiackej substitúcii, buď preto, že syn pod otcovou kontrolou sa chápe tak, že zomrel ešte za života svojho otca; alebo preto, že sa jeho otec nevrátil, syn sa z tohto dôvodu považuje za vlastného pána od okamihu, keď jeho otca zajal nepriateľ.

(1) Ak by však obaja boli v zajatí a otec by zomrel ako prvý, Korneliánsky zákon postačí na ustanovenie žiackovej substitúcie, rovnako ako keby syn zomrel doma po tom, čo otec zomrel v rukách nepriateľa.

12. Tryphoninus, Disputácie, kniha IV.

Právo postliminium existuje vo vojne, ako aj v mieri, pokiaľ ide o tých, ktorí boli zajatí počas nepriateľstva a o ktorých nebola uzavretá dohoda. Servius hovorí, že toto rozhodnutie bolo prijaté, pretože Rimania si želali, aby ich občania mali väčšiu nádej na návrat s vojenskou prestížou ako počas mieru. Ak by však náhle vypukla vojna, stanú sa tí, ktorí sa počas mieru dostali pod kontrolu iných, otrokmi tých, ktorí sú teraz našimi nepriateľmi a vlastným pričinením sa ich zmocnili? Budú mať právo na postliminium tak vo vojne, ako aj v mieri, pokiaľ nebolo zmluvou stanovené, že toto právo nebudú požívať.

(1) Keď niekoho zajme nepriateľ, tí, ktorí sú pod jeho kontrolou, zostávajú v neistote, či sú svojimi vlastnými pánmi, alebo či sa majú stále považovať za synov pod otcovskou mocou; ak totiž otec zomrie, kým je v rukách nepriateľa, stávajú sa nezávislými od okamihu, keď bol zajatý; a ak sa vráti, považujú sa za tých, ktorí nikdy neboli oslobodení spod jeho kontroly. Preto, pokiaľ ide o akýkoľvek majetok, ktorý môžu medzitým nadobudnúť, či už na základe ustanovenia, odovzdania alebo odkazu (pretože sa nemôžu stať zákonnými dedičmi), treba zvážiť napríklad keď sa nevráti a niektorí z nich boli ustanovení za dedičov celého majetku alebo jeho časti, alebo ak boli niektorí vydedení či by sa tento majetok mal podľa podmienok Korneliánskeho práva považovať za patriaci do majetku zajatca, alebo či by sa mal považovať za ich vlastný. Tento druhý názor je lepší. Pravidlo je iné, pokiaľ ide o všetko, čo nadobudli otroci zajatca; a to je rozumné, pretože otroci tvorili a naďalej tvoria časť jeho majetku a tí, ktorí sa stali ich vlastnými pánmi, sa v dôsledku toho chápu ako tí, ktorí nadobudli majetok pre seba.

(2) Na základe žiadnej ústavy nemožno stanoviť, že to, čo bolo vykonané, nebolo vykonané. Preto sa užívanie majetku, ktorý získal ten, kto ho sám vlastnil a kto ho neskôr získal späť, prerušuje, pretože je isté, že ho prestal vlastníť. Preto Julianus hovorí, že v súvislosti s majetkom, ktorý získal do držby prostredníctvom osôb podliehajúcich jeho právomoci a nadobudol ho ususpíciou, alebo ktorý bol neskôr zahrnutý pod pojem peculium, treba konštatovať, že ususpícia bola ukončená v čase stanovenom zákonom, ak v držbe zostali stále tie isté osoby. Marcellus hovorí, že nie je rozdiel v tom, či strana mala držbu sama, alebo ju získala prostredníctvom niekoho pod svojou právomocou, ale treba prijať názor Juliána.

(3) Syn, ktorého mal zajatec pod svojou kontrolou, sa môže medzitým oženiť, hoci jeho otec nemôže so sobášom súhlasiť, ani nemôže svoj súhlas odoprieť. Preto bude jeho vnuk pod jeho kontrolou od okamihu, keď sa vráti zo zajatia, a bude jeho riadnym dedičom do istej miery napriek nemu, keďže nedal súhlas na sobáš. Nie je na tom nič prekvapujúce, pretože okolnosti a potreby danej príležitosti, ako aj verejné blaho si vyžadovali sobáš.

(4) Manželka zajatca nie je v stave manželskom, hoci si to môže mimoriadne priať a zostať v dome svojho manžela.

(5) Akýkoľvek kodicil, ktorý mohol zajatec spísať počas svojho zajatia, nemôže byť podľa prísneho výkladu zákona potvrdený závetom, ktorý bol spísaný zajatcom, keď bol doma, a nemožno sa na jeho základe domáhať poručníctva, pretože nebol spísaný osobou s testamentárnou spôsobilosťou. Ale z dôvodu, že skutočný princíp týchto záležitostí, t. j. ich potvrdenie ako závislých od závetu, vznikol v čase, keď bol zajatec vo svojej vlasti, a keďže sa potom vrátil a získal späť svoje práva na základe práva postliminium, je v súlade s diktátom ľudskosti, aby takýto kodicil nadobudol účinnosť, ako keby medzitým žiadne zajatie nebolo nastalo.

(6) Po návrate zajatca na základe práva postliminium sa všetky právne otázky, pokiaľ sa ho týkajú, majú posudzovať tak, ako keby nikdy nebol v rukách nepriateľa.

(7) Keď niekto vykupuje otroka od nepriateľa, stáva sa v okamihu výkupu jeho vlastníctvom, hoci vie, že patril niekomu inému; ale tým, že mu ponúkne cenu, ktorú zaplatil, bude sa mať za to, že sa vrátil s právom postliminium, aby ho dostal ako otroka.

(8) Ak niekto kúpi zajatca, pričom nevie, že je taký, a domnieva sa, že patrí predávajúcemu, bude sa zdať, že ho akoby nadobudol únosom, takže jeho prvý pán nebude mať právo ponúknuť druhému cenu po uplynutí predpísaného času? je bod, ktorý by sme mali zvážiť. Na námietku bolo uvedené, že ústava, ktorá bola prijatá s ohľadom na vykúpených zajatcov, robí z takéhoto zajatca otroka toho, kto ho vykúpil, a to, čo je už moje, nemôžem chápať tak, že som nadobudol úžeru. Na druhej strane, keďže ústava nezhoršila postavenie toho, kto zaplatil výkupné, ale naopak, zlepšila ho, je nespravodlivé, ako aj v rozpore so zámerom ústavy, aby zaniklo dávnejšie právo dobromyseľného nadobúdateľa; a preto po uplynutí predpísaného času, počas ktorého, ak by sa podľa ústavy zajatec nestal majetkom toho, kto ho vykúpil, mohol ho nadobudnúť úžera, možno správne povedať, že podľa podmienok tejto ústavy jeho prvý pán nemá na otroka žiadne ďalšie právo.

(9) Avšak manumáciou otroka len prestane byť jeho pánom a otrok, ktorého opustil, sa vráti pod kontrolu jeho bývalého pána; alebo ho oslobodí takým spôsobom, že dar slobody pôsobí len na zmenu vlastníctva? Je isté, že každý, kto je manumitovaný, kým je v rukách nepriateľa, sa stáva slobodným; a napriek tomu, ak ho jeho bývalý pán nájde v našej obrane, hoci sa nemusel pridať k našej veci a vrátil sa s úmyslom vrátiť sa k nepriateľovi, pán si môže otroka ponechať na základe práva postliminium; toto pravidlo nie je rovnaké vo vzťahu k osobám, ktoré sú slobodné. Tí sa totiž nevracajú právom postliminium, iba ak sa vrátili k vlastnému národu s úmyslom podporiť jeho vec a opustili tých, od ktorých prišli; pretože, ako hovorí Sabinus, každý má slobodnú moc určiť si občianstvo, ale nie vlastnícke právo. To však veľmi nesťažuje riešenie tejto otázky, pretože manumission uskutočnená v čase, keď bol otrok v rukách nepriateľa, nepredstavuje pre nášho spoluobčana, pána otroka, žiadnu prekážku; ale dotyčná strana podľa nášho práva ustanoveného ústavou mala za svojho pána rímskeho občana a my uvažujeme o tom, či od neho môže získať slobodu. Veď čo ak by otrok neponúkol svojmu pánovi cenu za svoju slobodu a ten by nemal právomoc ho žalovať? Bude slobodný otrok, ktorý bez vlastnej zásluhy mohol získať slobodu od svojho pána? To je nespravodlivé a v rozpore s priazňou, ktorú slobode udelili naši predkovia. Je isté, že podľa starovekého práva každý človek, ktorý vedome kúpil otroka patriaceho inému od toho, kto ho vykúpil, mohol ho nadobudnúť úžerou a mohol ho oslobodiť; a takýmto spôsobom bývalý pán, ktorému otrok patrila pred zajatím, stratil naňho všetky svoje vlastnícke práva. Prečo by teda nemal mať právo na jeho manumitáciu?

(10) Ak by otroka, ktorý má byť slobodný pod určitou podmienkou, zajal nepriateľ a vykúpil by ho, kým táto podmienka trvá, zostane vo svojom pôvodnom stave.

(11) Aké by však bolo pravidlo, keby dostal slobodu pod podmienkou zaplataenia desaťtisíc sesterciov? Kládla sa otázka, z čoho by ju mal zaplatiť? Ak by totiž otrok mohol zaplatiť zo svojho peculium, nemohlo by sa tiež

povedať, že to, čo má v rukách toho, kto ho vykúpil, nahrádza to, čo mohol získať, keď bol v rukách nepriateľa? Tak je to určite v prípade, keď peculium pochádzalo z majetku toho, kto ho vykúpil, alebo z jeho vlastných služieb; ak však pochádzalo z akéhokoľvek iného zdroja, môže z neho sumu zaplatiť, keďže zhovievavo zastávame názor, že týmto spôsobom splnil podmienku.

(12) Ak bol otrok pred zajatím daný do zálohu, po tom, čo bolo zaplatené osobe, ktorá ho vykúpila, sa opäť stáva predmetom svojho predchádzajúceho záväzku; a ak by veriteľ ponúkol cenu výkupného tomu, kto ju zaplatil, bude mať potom dvojitý záväzok, jeden vyplývajúci zo samotného dlhu a druhý zo zaplatenia sumy, za ktorú bol otrok prepustený; práve tak, ako keby tento záväzok vznikol na základe istej konštitúcie podobnej tej, ktorou neskorší veriteľ uspokojuje predchádzajúceho veriteľa s cieľom posilniť svoju vlastnú zástavu, ibaže v tomto prípade sa prípad obráti a posledného veriteľa, ktorý je teraz prvý, pretože spôsobil návrat otroka, by mal uspokojiť ten, kto je časovo predchádzajúci, ale má slabší nárok.

(13) Ak otrok patrí viacerým osobám a suma jeho výkupného bola vyplatená človeku, ktorý ho vykúpil, v mene všetkých, vráti sa do ich spoločného vlastníctva. Ak však bola suma jeho výkupného zaplatená v mene len jedného alebo niektorých z jeho vlastníkov, bude patriť tomu alebo tým, ktorí platbu vykonali; takže títo získajú späť svoje predchádzajúce práva podľa podielu, ktorý každý z nich zaplatil, a nastúpia po tom, kto otroka vykúpil, v rozsahu podielu ostatných.

(14) Ak má zajatec nárok na freedtm podľa podmienok trustu, nemôže sa ho domáhať po tom, čo bol vykúpený, ak neuhradí náklady tomu, kto ho vykúpil.

(15) Ak nepriatelia zajmú osobu, ktorá bola deportovaná, na ostrove, na ktorý bola poslaná, a tá je vykúpená, ak by sa potom vrátila do svojej krajiny, obnoví sa stav, v akom by bola, keby nebola zajatá, preto sa deportuje.

(16) Ak však v prípade zajatého otroka existoval nejaký dôvod, ktorý bránil nadobudnutiu jeho slobody buď dočasne, alebo natrvalo, jeho stav sa nezmení ani vykúpením od nepriateľa; napríklad ak by sa preukázalo, že porušil faviánsky zákon alebo že bol predaný pod podmienkou, že nebude manumitovaný. Osoba, ktorá ho vykúpila, ho môže medzitým držať bez toho, aby jej hrozil akýkoľvek trest.

(17) Preto každý, kto bol zajatý pri práci v baniach a bol vykúpený, bude vrátený k svojmu trestu; nemal by však byť potrestaný ako utečenec z baní, ale ten, kto ho vykúpil, dostane sumu výkupného zo štátnej pokladnice; tak rozhodol náš cisár a božský Severus.

(18) Ak ti bude odkázané dieťa narodené z Pamfila a ty vykúpiš jeho matku a ona porodí dieťa, kým bude v tvojom vlastníctve, nebude sa mať za to, že si dieťa nadobudol z lukratívneho titulu, ale odhad sa urobí podľa rozhodnutia súdu, ktorý stanoví hodnotu dieťaťa, ako keby bolo predané v rovnakom čase ako jeho matka a kúpené za rovnakú cenu. Ak sa dieťa narodilo v rukách nepriateľa (matka bola tehotná v čase, keď bola zajatá) a bolo vykúpené spolu s matkou za jednu a tú istú cenu a bola predložená ponuka rovnajúca sa sume zaplatenej za obe, bude to odhad hodnoty dieťaťa a bude sa považovať za vrátené na základe práva postliminium. Oveľa väčší dôvod na to existuje, keď sú rôzni kupujúci oboch alebo jedného z nich. Ak však niekto vykúpil každé z nich za samostatnú cenu, musia byť rôzne sumy ponúknuté osobe, ktorá ich vykúpila, zaplatením nepriateľovi, aby sa mohli vrátiť samostatne na základe práva postliminium.

13. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Ak by som sa dal od teba arogovať a potom by som bol oslobodený, je stanovené, že keď sa môj syn vráti zo zajatia, bude považovaný za tvojho vnuka.

14. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Ako sú dva druhy práva postliminium, jedno, na základe ktorého sa vraciame k priateľom od nepriateľa, a druhé, ktorým niečo získavame späť; keď sa syn pod otcovou kontrolou vráti, spája sa v ňom dvojité právo postliminium, lebo otec nad ním získava späť svoju moc a on sám získava späť všetky svoje práva.

(1) Manžel neobnovuje svoju manželku podľa práva postliminium rovnakým spôsobom ako otec svojho syna, ale manželstvo môže byť obnovené na základe súhlasu.

15. Ulpián, O Sabinovi, kniha XII.

Ak otec po tom, čo bol vykúpený, zomrie skôr, ako uhradí sumu tomu, kto ho vykúpil, a jeho syn po jeho smrti ponúkne sumu výkupného, treba povedať, že môže byť riadnym dedičom svojho otca; ibaže niekto môže s väčšou rafinovanosťou povedať, že otec, keď zomrel, získal späť právo postliminium, akoby uvoľnením zálohy, a zomrel bez akejkoľvek zodpovednosti za svoj dlh, takže má právo mať riadneho dediča. Tento názor nie je bezdôvodný.

16. Ten istý, O Sabinovi, kniha XIII.

Ten, kto sa vracia od nepriateľa, sa vždy považuje za toho, kto bol pred návratom vo vlastnej krajine.

17. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Tí, ktorí sa po dobytí zbrane vzdali nepriateľovi, nemajú právo na postliminium.

18. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXV.

Podľa všetkých právnych noriem sa každý, kto sa nevráti od nepriateľa, považuje za mŕtveho v čase, keď bol zajatý.

19. Paulus, O Sabinovi, kniha XVI.

Právo postliminium je právo vymáhať od cudzinca majetok, ktorý bol stratený, a uviesť ho do pôvodného stavu; toto právo bolo u nás a u iných slobodných národov a kráľov ustanovené zvykom a zákonom. Keď totiž získavame späť niečo, čo sme stratili vo vojne alebo aj mimo vojny, hovorí sa, že to získavame späť na základe práva postliminium. Toto pravidlo bolo zavedené prirodzenou spravodlivosťou, aby každý, kto bol nespravodlivo zadržaný cudzincami, získal späť svoje pôvodné práva, kedykoľvek sa vráti do svojej krajiny.

(1) Prímerie sa uzatvára vtedy, keď sa na krátky čas a na dobu určitú dohodne, že protivníci sa nebudú navzájom napádať; a počas tohto času právo postliminium neexistuje.

(2) Osoby, ktoré boli zajaté pirátmi alebo lupičmi, zostávajú slobodné.

- (3) Každý, kto sa vráti s právom postliminium, sa považuje za slobodného, keď prekročí naše hranice, rovnako ako stráca toto právo, len čo ich prekročí. Keď však navštívi spojenecký alebo spriatelенý štát alebo spojeneckého alebo spriatelенého kráľa, rozumie sa, že sa okamžite vrátil s právom postliminium, pretože počas pobytu tam začal byť v bezpečí vďaka spoliehaniu sa na verejnú česť.
- (4) Právo postliminium nepožíva dezertér, pretože ten, kto opustí svoju krajinu so zlým úmyslom a so zámermi zradcu, sa považuje za nepriateľa. Toto pravidlo sa vzťahuje len na dezertéra, ktorý je slobodný, či už ide o muža alebo ženu.
- (5) Ak by však otrok dezertoval k nepriateľovi, keďže jeho pán má nad ním právo postliminium, keď je náhodou zajatý, možno veľmi správne usúdiť, že má aj právo postliminium, to znamená, že jeho pán nad ním získa späť všetky svoje predchádzajúce práva; aby opačné pravidlo nebolo pre otroka, ktorý zostáva natrvalo v nevoľníctve, rovnako škodlivé, ako by bolo škodlivé pre jeho pána.
- (6) Ak sa otrok, ktorý má byť slobodný na základe podmienky, vráti po tom, čo dezertoval, a podmienka sa po jeho návrate splní, stane sa slobodným. Pravidlo je však iné, ak sa podmienka splnila, kým bol v rukách nepriateľa; v takom prípade sa totiž nemôže vrátiť sám, aby sa stal slobodným, a dedič nad ním nebude mať právo postliminium, pretože sa nemôže sťažovať, keďže neutrpel žiadnu škodu; za predpokladu, že otrok by získal slobodu, keby ju nestratil tým, že sa stal dezertérom.
- (7) Opäť platí, že syn pod otcovskou kontrolou, ktorý je dezertérom, sa nemôže vrátiť s právom postliminia ani počas života svojho otca; pretože ho stratil jeho otec, ako aj jeho vlasť, ako aj z toho dôvodu, že disciplínu tábora si rímski rodičia vždy cenili viac ako náklonnosť k svojim deťom.
- (8) Okrem toho sa dezertérom rozumie nielen ten, kto sa pridá k nepriateľovi alebo opustí službu počas vojny, ale aj ten, kto dezertoval počas prímeria alebo prešiel k národu, medzi ktorým a nami neexistuje priateľstvo, a uzavrel dohodu s jeho predstaviteľmi.
- (9) Ak niekto, kto kúpil zajatca od nepriateľa, postúpi inému za vyššiu sumu záložné právo, ktoré mu patrí za to, že ho vykúpil, nemá túto sumu zaplatiť vykúpený, ale ten, kto ho vykúpil; a kupujúci bude mať právo na žalobu o kúpu proti tomu, kto predaj uskutočnil.

(10) Právo postliminium sa vzťahuje na osoby oboch pohlaví a na všetky stavy. Nerozlišuje sa ani to, či ide o slobodných alebo otrokov; pretože týmto privilegiom sa získavajú nielen tí, ktorí sú schopní bojovať, ale všetci ľudia, pretože sú takej povahy, že môžu byť užitoční, či už poskytnutím rady, alebo iným spôsobom.

20. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXVI.

Ak zajatec, za ktorého bola daná záruka, že sa dobrovoľne vráti, zostane u nepriateľa, nebude mať potom právo na postliminium.

(1) Je pravda, že po vyhnaní nepriateľa z územia, ktorého sa zmocnil, sa toto územie vráti jeho bývalým vlastníkom a nestane sa majetkom štátu, ani sa nebude považovať za korisť; majetkom štátu sa totiž stáva pôda, ktorá bola zajatá od nepriateľa.

(2) Výkupné udeľuje právo vrátiť sa do svojej krajiny a nemení právo postliminium.

21. Ulpián, Názory, kniha V.

Ak by si niekto po tom, čo vyplatil slobodnú ženu od nepriateľa, ponechal ju u seba s úmyslom mať od nej deti a neskôr manumizoval dieťa, ktoré sa z nej narodilo, spolu s jeho matkou, pričom mu dal titul svojho prirodzeného syna, nevedomosť manžela a otca by nemala mať vplyv na postavenie tých, ktorým sa zdalo, že ich manumizoval; a malo by sa rozumieť, že od okamihu, keď sa rozhodol mať deti od matky, zaniká záväzok záložného práva, ktorému podliehala; a preto sa stanovuje, že tá, ktorá sa vrátila na základe práva postliminium, bola slobodná a slobodne narodená a porodila slobodné dieťa. Ak však bola verejne zajatá ako korisť statočnosťou vojaka a otec nikomu nezaplatil peniaze ako jej výkupné, hovorí sa, že v čase návratu na základe práva postliminium nebola u svojho pána, ale u svojho manžela.

(1) Hoci štát býva často poškodený občianskymi nezhodami, predsa len jeho zničenie nie je predmetom sporu. Tí, ktorí sa rozdelia na rôzne frakcie, nezaujímajú postavenie nepriateľov, medzi ktorými existujú práva zajatia a postliminium, a preto sa osoby, ktoré boli zajaté a predané a potom manumitované, považovali za osoby, ktoré sa bezvýsledne domáhali od cisára práva na slobodné narodenie, ktoré zajatím ne strácajú.

22. Julianus, Digesty, kniha LXII.

Majetok tých, ktorí padli do rúk nepriateľa alebo tam zomreli, bez ohľadu na to, či mali testamentárnu spôsobilosť alebo nie, patrí tým, ktorým by patril, keby neboli zajatí. Rovnaké pravidlo stanovuje korneliánsky zákon s ohľadom na všetko, čo sa môže odohrať v prípadoch, keď ide o osoby zainteresované na dedičstve a poručníctve, ktoré by im patrili, keby nepadli do rúk nepriateľa.

(1) Je teda zrejmé, že dedičovi toho, kto bol zajatý nepriateľom, bude patriť všetko, na čo by mal tento nárok, keby sa vrátil na základe práva postliminium. Okrem toho sa rozumie, že všetko, čo otroci zajatcov ustanovia alebo získajú, nadobudnú ich páni, keď sa vrátia na základe práva postliminium; preto to bude nevyhnutne patriť aj tým, ktorí vstúpia do dedičstva na základe korneliánskeho práva. Ak sa však podľa kornélie neobjaví žiadny dedič, majetok bude patriť štátu. Akékoľvek dedičstvo odkázané otrokom, či už absolútne alebo podmiennečne, bude patriť ich dedičom. Podobne, ak je otrok ustanovený za dediča cudzincom, môže prijať dedičstvo na príkaz dediča zajatca.

(2) Ak však syn toho, kto je v moci nepriateľa, niečo prijme alebo ustanoví, rozumie sa, že to nadobudne pre neho, ak jeho otec zomrie pred návratom podľa práva postliminium; a bude to patriť dedičovi jeho otca, ak syn zomrie počas života tohto posledného, pretože stav ľudí, ktorých otcovia sú v moci nepriateľa, je neistý. Keď sa však otec vráti, syn sa nikdy nepovažuje za svojho vlastného pána; ak však otec zomrie ako vojnový zajatec, potom sa jeho syn stáva nezávislým po celý čas, keď jeho otec zostal v zajatí.

(3. Vlastníctvo akéhokoľvek majetku, ktorý otroci zajatcov vlastnia ako peculium, zostáva v nedohľadne; ak sa totiž ich páni vrátia s právom postliminium, bude sa to chápať tak, že im patrí; a ak zomrú v zajatí, bude patriť ich dedičom podľa kornélie.

(4) Ak niekto, kto má tehotnú manželku, padne do rúk nepriateľa a tam zomrie, a potom sa mu narodí syn, a ten zomrie, jeho závet je neplatný; z toho dôvodu, že závety tých, ktorí zostanú vo svojej vlasti, sú za takýchto okolností neplatné.

23. Ten istý, Digest, kniha LXIX.

Ak sa niekto, kto zanechal svoju manželku tehotnú, dostane do moci nepriateľa a čoskoro sa mu narodí syn, ktorý sa napokon ožení a má syna alebo dcéru, a potom sa starý otec vráti podľa práva postliminium, bude mať voči svojim vnukom všetky práva, ktoré by mal, keby sa mu syn narodil vo vlastnej krajine.

24. Ulpián, Inštitúcie, kniha I.

Nepriatelia sú tí, ktorým rímsky ľud verejne vyhlásil vojnu alebo ktorí sami vyhlásili vojnu rímskemu ľudu; ostatní sa nazývajú lupiči alebo zbojníci. Preto každý, kto je zajatý lupičmi, sa nestáva ich otrokom, ani nepotrebuje právo postliminium. Kto však bol zajatý nepriateľom, napríklad Germánmi alebo Partmi, stáva sa ich otrokom a svoj predchádzajúci stav získava späť na základe práva postliminium.

25. Marcianus, Inštitúcie, kniha XIV.

Boť Severus a Antoninus v reskripte uviedli, že ak bola žena zajatá so svojím mužom a mala od neho dieťa, kým bola v rukách nepriateľa, a obaja sa vrátia, rodičia a dieťa sú legitímni a syn bude pod kontrolou svojho otca, rovnako ako keby sa vrátil na základe práva postliminium. Ak by sa však vrátil len s matkou, bude sa považovať za nelegitímneho, keďže sa narodil bez manžela.

26. Florentinus, Inštitúcie, kniha VI.

Nie je rozdiel v tom, akým spôsobom sa zajatec vráti, či bol poslaný späť, alebo unikol z moci nepriateľa násilím, alebo stratégiou; za predpokladu, že koná s úmyslom nevrátiť sa tam; nestačí totiž, aby sa niekto vrátil len telesne, keď má iný úmysel. Tí, ktorí sa však vrátili z rúk porazených nepriateľov, sa považujú za tých, ktorí sa vrátili s právom postliminium.

27. Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha IX.

Lupiči ti ukradli otroka a potom sa spomínaný otrok dostal do rúk Germánov a potom, keď boli Germáni porazení v boji, bol otrok predaný. Labeo, Ofilius a Trebatius popierajú, že by otroka mohol nadobúdať kupujúci prostredníctvom úžery, pretože je pravda, že bol ukradnutý, a hoci patrilo nepriateľovi a vrátil sa s právom postliminia, bolo by to prekážkou.

28. Labeo, Epitomes of Probabilities by Paulus, kniha IV.

Ak niečo ukoristené vo vojne tvorí súčasť koristi, nevracia sa to právom postliminium. Paulus: Ak však zajatec zajatý vo vojne utečie do svojho domova po vyhlásení mieru a potom, keď sa vojna obnovila, je opäť zajatý, vracia sa právom postliminium, na ktoré mal nárok, keď bol zajatý počas prvej vojny; za predpokladu, že v mierovej zmluve nebolo dohodnuté, že zajatci sa majú vrátiť.

29. Ten istý, Epitomes of Probabilities by Paulus, kniha VI.

Ak by si sa mal vrátiť na základe práva postliminium, nemohol si nadobudnúť žiadny majetok úžere, kým si bol v moci nepriateľa. Paulus: Ak by však tvoj otrok získal niečo ako peculium, kým si bol v tomto stave, môžeš to nadobudnúť usukapituláciou počas tohto obdobia, ako zvykneme nadobúdať usukapituláciou majetok tohto druhu aj bez nášho vedomia; a takýmto spôsobom sa môže majetok zväčšiť o otroka, ktorý tvorí jeho súčasť, hoci sa ešte nemuselo narodiť posmrtné dieťa ani vstúpiť do majetku.

30. Ten istý, Epitomes of Probabilities by Paulus, Book VIII.

Ak je niečo, čo nám nepriatelia vzali, takej povahy, že sa to môže vrátiť podľa zákona postliminium, hneď ako to unikne od nepriateľa za účelom návratu k nám a dostane sa do hraníc našej ríše, treba to považovať za vrátené podľa zákona postliminium. Paulus: Keď však otrok niektorého z našich občanov po zajatí nepriateľom od neho utečie a zostane v Ríme bez toho, aby bol buď pod kontrolou svojho pána, alebo v službách niekoho iného, malo by sa predpokladať, že sa ešte nevrátil podľa zákona postliminium.

Tit. 16. O vojenských záležitostiach.

1. Ulpián, O edikte, kniha VI.

Vojak, ktorý je na dovolenke, sa nepovažuje za neprítomného na služobnej ceste pre štát.

2. Arrius Menander, O vojenských záležitostiach, kniha I.

Trestné činy spáchané vojakmi sú buď osobitné, alebo spoločné pre iné osoby, preto je ich stíhanie buď osobitné, alebo všeobecné. Čisto vojenský trestný čin je taký, ktorý človek spácha ako vojak.

(1) Za závažný trestný čin sa považuje, ak sa za vojaka prihlási niekto, kto na to nemá povolenie, a jeho závažnosť sa zvyšuje, podobne ako v prípade iných, dôstojnosťou, hodnosťou a odvetvím služby.

3. Modestinus, O trestoch, kniha IV.

Guvernér provincie pošle dezertéra po vypočutí späť k vlastnému veliteľovi so správou, ak sa dezertér nedopustil nejakého závažného priestupku v provincii, v ktorej bol nájdený; božský Severus a Antoninus totiž v reskripte uviedli, že trest sa má udeliť na mieste, kde sa dopustil zločinu.

(1) Vojenské tresty sú nasledovného druhu: a to kastovanie, pokuty, uloženie ďalších povinností, preloženie do iného odboru služby, degradácia z hodnosti a prepustenie zo služby; vojaci totiž nie sú odsúdení na prácu v baniach ani vystavení mučeniu.

(2) Tulák je ten, kto sa po dlhšom putovaní dobrovoľne vráti do tábora.

(3) Dezertér je ten, kto sa po dlhšej neprítomnosti vráti späť.

(4) Ten, kto opustí vojsko za účelom prieskumu v prítomnosti nepriateľa alebo kto sa vydá za priekopu obklopujúcu tábor, sa trestá smrťou.

(5) Kto opustí stanovište, na ktoré bol pridelený, dopúšťa sa väčšieho priestupku ako tulák; preto sa buď potrestá úmerne závažnosti svojho činu, alebo sa mu odníme hodnosť.

(6) Ten, kto opustí počas výkonu strážnej služby guvernéra provincie alebo ktoréhokoľvek veliteľa, je vinný zo zločinu dezercie.

- (7) Ak sa vojak nevráti v deň, keď mu vyprší dovolenka, musí sa s ním zaobchádzať, akoby sa zatúlal alebo dezertoval, a to podľa času jeho neprítomnosti. Treba mu však dať možnosť preukázať, že sa zdržal náhodou, kvôli ktorej sa môže javiť ako ospravedlniteľný.
- (8) Každý, kto zostane dezertérom po celý čas služby, je zbavený výsad veterána.
- (9) Ak súčasne dezertovalo niekoľko vojakov, ktorí sa v určitom čase vrátia; po znížení hodnosti sa rozdelia na rôzne miesta, ale voči nováčikom treba prejavovať zhovievavosť. Ak však opakujú priestupok, musia sa podrobiť predpísanému trestu.
- (10) Ten, kto utečie k nepriateľovi a vráti sa, má byť mučený a odsúdený na hodenie divej zveri alebo na šibenicu, hoci vojaci nepodliehajú ani jednému z týchto trestov.
- (11) Ten, kto je v úmysle ujsť chytený, sa trestá smrťou.
- (12) Ak však vojaka nečakane zajme nepriateľ, keď je na ceste, udelí sa mu po prešetrení jeho doterajšieho správania milosť; a ak sa po uplynutí doby služby vráti do armády, bude obnovený ako veterán a bude mať nárok na výsady, ktoré požívajú veteráni.
- (13) Vojak, ktorý v čase vojny stratil zbraň alebo ju predal, sa trestá smrťou a len vďaka zhovievavosti môže byť preložený do iného druhu služby.
- (14) Každý, kto ukradne cudziu zbraň, by mal byť degradovaný zo svojej hodnosti v armáde.
- (15) Kto v čase vojny vykoná niečo, čo mu veliteľ zakázal, alebo nesplní jeho rozkaz, trestá sa smrťou; a to aj vtedy, ak bola transakcia dovedená do úspešného konca.
- (16) Kto však opustí vojenské hodnosti, bude podľa okolností bitý prútmi alebo prinútený zmeniť odbor služby.
- (17) Keď niekto prekročí zákopy tábora alebo sa doň vráti po hradbách, potrestá sa smrťou.
- (18) Kto preskočí priekopu, bude prepustený z vojska.

(19) Kto vyvolá medzi vojakmi násilnú vzburu, trestá sa smrťou.

(20) Ak vznikne vzburu sprevádzaná krikom alebo miernymi sťažnosťami, vojak bude vtedy degradovaný zo svojej hodnosti.

(21) Keď sa niekoľko vojakov spolčí, aby spáchali nejaký zločin, alebo keď sa vzbúri légia, je zvykom, že sa rozpustí.

(22) Tí, čo odmietnu chrániť svojho veliteľa alebo ho opustia, sú potrestaní smrťou, ak by bol zabitý.

4. Arrius Menander, O vojenských záležitostiach, kniha I.

Ten, kto sa narodil len s jedným semenníkom alebo oň nešťastnou náhodou prišiel, môže podľa reskriptu božského Trajána legálne slúžiť v armáde; hovorí sa totiž, že v takomto stave boli obaja generáli Sylla a Cotta.

(1) Ak sa do vojska prihlási niekto, kto bol odsúdený na hodenie divej zveri, potrestá sa smrťou, kedykoľvek sa nájde. Rovnaké pravidlo platí aj pre toho, kto sa nechá zapísať.

(2) Keď niekto, kto bol deportovaný na ostrov, utečie a prihlási sa do vojska; alebo keď po prihlásení zatají svoj stav, musí byť potrestaný smrťou.

(3) Dočasné vyhnanstvo zakladá trest odsunu na ostrov v prípade vojaka, ktorý sa dobrovoľne prihlási, a zatajenie jeho stavu ho robí zodpovedným za večné vyhnanstvo.

(4) Ak bol vojak na určitý čas odsunutý a potom, po uplynutí lehoty, narukuje, musí sa zistiť príčina jeho odsúdenia, a ak ide o večnú neslobodu, dodrží sa rovnaké pravidlo. Ak však bol uzavretý kompromis s ohľadom na budúcnosť, môže sa znovu zaradiť do vojenských radov a nie je mu zakázané žiadať o vojenské vyznamenania, na ktoré môže mať nárok.

- (5) Ak sa dobrovoľník previní proti hrdelnému zločinu, musí byť podľa reskriptu božského Trajána potrestaný smrťou a nemal by byť poslaný späť na miesto, kde bol obvinený, ale mal by byť súdený, akoby sa dopustil vojenského zločinu, aj keď sa jeho prípad už mohol začať alebo mohol byť vydaný zatykač.
- (6) Ak je prepustený zo služby bez cti, mal by byť poslaný späť k svojmu sudcovi; nemal by byť prijatý ani vtedy, ak by chcel neskôr slúžiť v armáde, hoci mohol byť oslobodený.
- (7) Osoby, ktoré boli odsúdené za cudzoložstvo alebo iný verejný zločin, by nemali byť prijaté do armády.
- (8) Každému, kto je zapletený do súdneho sporu a z tohto dôvodu vstúpi do vojenskej služby, sa nemá nariadiť prepustenie z armády, ale len tomu, kto sa prihlásil s úmyslom urobiť sa ako vojak hrozivejším pre svojho protivníka. Tí, ktorí mali pred narukovaním súdny spor, by nemali byť ľahko ospravedlnení bez vyšetrenia skutočností; a mali by byť ospravedlnení, ak ho kompromitovali. Vojak, ktorý je z tohto dôvodu prepustený zo služby, sa v žiadnom prípade nestáva neslávne známym a po skončení súdneho procesu by mu nemal byť zakázaný vstup do toho istého odboru služby; v opačnom prípade, ak sa buď vzdá žaloby, alebo ju kompromituje, by mal byť ponechaný.
- (9) Tí, ktorí sa po dezercii dobrovoľne prihlásia alebo sa nechajú zapísať do inej časti armády, by mali byť potrestaní vojenským zákonom; ako to uviedol náš cisár v reskripte.
- (10) Odmietnuť vojenskú službu je závažnejší priestupok ako intrigovať s cieľom získať ju. Predtým totiž tí, ktorí neodpovedali na výzvu do zbrane, boli ako zradcovia slobody odsúdení na nevoľníctvo. Keďže sa však stav armády zmenil, od trestu smrti sa v tomto prípade upustilo, pretože armáda je z väčšej časti zložená z dobrovoľníkov.
- (11) Ten, kto v čase vojny stiahne svojho syna z armády, má byť potrestaný vyhnanstvom a stratou časti majetku; ak to urobí v čase mieru, má byť zbičovaný prútmi; a ak mladíka, ktorý bol odvedený, neskôr vyrobí jeho otec, má byť zaradený do nižšieho zboru, pretože si nezaslúži odpustenie ten, kto sa dal naverbovať iným.
- (12) Dekrét božského Trajána odsúdil na deportáciu muža, ktorý, aby jeho syn bol neschopný vojenskej služby, ho po povolaní do vojny zmrzačil.

(13) Edikt Germanika Caesara zarad'oval medzi dezertérov toho, kto bol dostatočne dlho neprítomný, aby ho mohli považovať za tuláka, ale či sa dobrovoľne vráti a predvedie, alebo ho po dolapení predvedú, unikne trestu za dezerciu; pričom nie je rozdiel, komu sa predvedie alebo kým bol dolapený.

(14) Trestný čin tuláctva sa považuje za menej závažný, ako je ten istý trestný čin v prípade otrokov; a trestný čin dezercie je závažnejší, keďže zodpovedá prípadu utekajúcich otrokov.

(15) Skúmajú sa však dôvody tuláctva, ako aj to, prečo vojak odišiel, kde sa nachádzal a čo robil; a odpustenie sa udeľuje v prípade neprítomnosti spôsobenej chorobou alebo náklonnosťou k príbuzným a známym, ako aj v prípade, že obvinený prenasledoval utečeného otroka, alebo ak je uvedený nejaký dôvod tohto druhu; a ospravedľňuje sa aj nováčikovi, ktorý ešte nepoznal disciplínu.

5. Ten istý, O vojenských záležitostiach, kniha II.

Všetci dezertéri by nemali byť potrestaní rovnako, ale mala by sa zohľadniť ich hodnosť, výška ich platu, miesto, kde dezertovali, a ich správanie pred tým. Do úvahy by sa mal brať aj počet páchatel'ov, či bol len jeden, alebo či jeden dezertoval s iným, alebo s viacerými; alebo či k dezercii pridal aj nejaký zločin. Mal by sa tiež zistiť čas, počas ktorého bol vojak dezertérom, a všetko, čo sa stalo potom. Ak sa však vrátil z vlastnej vôle a bez toho, aby bol k tomu donútený, jeho osud bude iný.

(1) Ak dezertoval vojak jazdeckta v čase mieru, bude degradovaný zo svojej hodnosti a pešiak musí zmeniť zbor, v ktorom slúži. Prečin tohto druhu spáchaný v čase vojny by sa mal trestať smrťou.

(2) Kto k dezercii pridá ďalší zločin, musí byť potrestaný prísnejšie; ak sa dopustil krádeže, únosu, niekoho napadol, odohnal dobytok alebo vykonal niečo iné tohto druhu, bude to rovnaké, ako keby sa dopustil druhej dezercie.

(3) Keď sa dezertér nájde v meste, zvyčajne sa trestá smrťou; ak ho chytia inde, môže byť po prvej dezercii znovu prijatý do služby, ale ak dezertuje druhý raz, musí byť potrestaný kapitálne.

(4) Každý, kto dezertoval a predstaví sa, bude s odpustkom nášho cisára deportovaný na ostrov.

(5) Kto bol zajatý a nevráti sa, keď je toho schopný, považuje sa za dezertéra. Rovnako je isté, že ten, kto bol zajatý v niektorej z našich pevností, je v rovnakom stave. Napriek tomu, ak je niekto zajatý neočakávane počas cesty alebo keď nesie list, zaslúži si odpustenie.

(6) Hadrián v jednom reskripte uviedol, že vojaci, ktorých barbari vrátili, by mali byť znovu prijatí do služby, ak sa preukáže, že po zajatí utiekli, a nie že utiekli k nepriateľovi ako dezertéri. Hoci sa to však nedá pozitívne zistiť, predsa sa to dá zistiť dostatočnými dôkazmi, a ak sa dotýčny predtým považoval za dobrého vojaka, jeho výpovediam sa malo takmer bezvýhradne veriť; ak však bol tulák, alebo nedbalý pri plnení svojich povinností, alebo lenivý, alebo často opúšťal svoj stan, nemalo sa mu veriť.

(7) Keď sa vojak, ktorý bol zajatý nepriateľom, po dlhom čase vráti a preukáže sa, že nebol dezertérom, mal by byť znovu prijatý za veterána a bude mať nárok na odmeny a výsady veterána.

(8) Divotvorca Hadrián v jednom reskripte uviedol, že vojak, ktorý dezertoval a potom chytil niekoľko lupičov a odhalil ďalších dezertérov, môže byť ušetrený, ale tomu, kto súhlasil s niečím podobným, sa nemá nič sľubovať.

6. Ten istý, O vojenských záležitostiach, kniha V.

Vojenský zločin je každý priestupok spáchaný proti tomu, čo vyžaduje bežná disciplína, ako napríklad priestupky lenivosti, neposlušnosti a zbabelosti.

(1) Každý, kto zdvihne ruku proti svojmu veliteľovi, sa trestá smrťou; závažnosť zločinu opovážlivosti sa zvyšuje podľa hodnosti nadriadeného dôstojníka.

(2) Každá neposlušnosť generálovi alebo guvernérovi provincie sa má trestať smrťou.

(3) Toho, kto sa v bitke ako prvý dal na útek, treba v prítomnosti vojakov exemplárne usmrtiť.

(4) Špióni, ktorí prezradili nepriateľovi akékoľvek tajomstvo, sú zradcovia a mali by byť potrestaní smrťou.

(5) V rovnakom stave je aj radový vojak, ktorý zo strachu pred nepriateľom predstiera, že je chorý.

(6) Ak by niekto zranil spolubojovníka, a to kameňom, musí byť vylúčený z armády; ak sa to stalo mečom, dopúšťa sa hrdelného zločinu.

(7) Cisár Hadrián v jednom reskripte uviedol, že ak sa vojak zranil pri pokuse o samovraždu, má sa prípad vyšetriť a nemá sa potrestať, ale potupne prepustiť, ak radšej zomrel, lebo nebol schopný znášať bolesť, alebo bol pod vplyvom únavy zo života, alebo choroby, šialenstva, alebo strachu zo zneuctenia; a ak neuviedol žiadnu z týchto vecí ako ospravedlnenie, že sa má potrestať smrťou. Tí, ktorí spáchali takýto čin v dôsledku oddávania sa vínu alebo zhýralosti, nemali byť odsúdení na smrť, ale mali byť odsúdení na zmenu tela.

(8) Kto nebránil svojho nadriadeného v hodnosti, hoci tak mohol urobiť, je v rovnakom stave, ako keby ho napadol; ak však nebol schopný klásť odpor, mal by byť omilostený.

(9) Rozhodlo sa, že treba potrestať tých, čo opustili svojho stotníka, keď ho napadli lupiči.

7. Tarruntenus Paternus, O vojenských záležitostiach, kniha II.

Zradcovia a dezertéri sa po prepustení z armády spravidla mučia a trestajú smrťou, lebo sa považujú za nepriateľov, a nie za vojakov.

8. Ulpianus, Disputácie, kniha VIII.

Tí, ktorých stav je sporný, hoci v skutočnosti môžu byť slobodní, by nemali narukovať v čase, keď ich stav nie je určený, a najmä počas súdneho procesu; či už sa robí pokus o ich preradenie zo slobody do otroctva, alebo naopak. Do armády nemôžu narukovať ani tí, ktorí sú slobodní a slúžia v dobrej viere ako otroci, ani osoby, ktoré boli vykúpené od nepriateľa, kým nezaplatili výkupné.

9. Marcianus, Inštitúcie, kniha II.

Vojakom sa zakazuje kupovať pôdu v provinciách, v ktorých slúžia, okrem prípadov, keď majetok ich rodičov predáva štátna pokladnica; Severus a Antoninus totiž za takýchto okolností urobili výnimku. Takýto nákup však môžu uskutočniť, keď sa skončí ich služobný pomer. V prípade nezákonného nákupu pozemku sa tento pozemok

skonfiškuje v prospech štátnej pokladnice, ak sa o tom podá informácia, ale ak sa táto informácia podá až po uplynutí doby služby alebo po prepustení vojaka, nebude na to dôvod.

(1) Ak sú vojaci dedičmi, nie je im zakázané vlastniť pozemok, na ktorom slúžia.

10. Paulus, Pravidlá.

Každý, kto dezertoval z palácovej stráže, sa trestá smrťou.

(1) Keď sa vojak po dezercii vráti na svoje miesto v armáde, nesmie na prechodnú dobu dostať žiadny žold ani dary, ak to nedovolí cisárova liberálnosť ako osobitnú milosť.

11. Marcianus, Pravidlá, kniha II.

Otrokom sa pod trestom smrti zakazuje akákoľvek vojenská služba.

12. Macer, O vojenských záležitostiach, kniha I.

Povinnosť veliteľa vojska nespočíva len v presadzovaní disciplíny, ale aj v jej dodržiavaní.

(1) Paternus hovorí, že ten, kto velí vojsku, má pamätať na to, aby veľmi striedmo udeľoval dovolenky a nedovolil vyvieť koňa patriaceho do vojenskej služby z provincie, kde sú vojaci; a neposielal vojaka vykonávať žiadnu súkromnú prácu, ani loviť ryby či poľovať; to je totiž stanovené v pravidlách disciplíny, ktoré predpísal Augustus. Hoci viem, že nie je nezákonné, aby vojaci vykonávali mechanické práce, preda sa obávam, že ak by som dovolil, aby sa nejaký úkon vykonal v môj prospech alebo v tvoj prospech, nebude sa to robiť spôsobom, ktorý by som toleroval.

(2) Povinnosťou tribúnov alebo tých, čo velia vojsku, je zavrieť vojakov v táboroch; nútiť ich, aby absolvovali cvičenia; mať kľúče od brán; niekedy vykonávať obchôdzky na stráž; dohliadať na rozdeľovanie obilia; skúšať ho, aby sa zabránilo podvodom zo strany tých, čo ho merajú; trestať priestupky podľa svojej právomoci; byť často prítomní na veliteľstve a vypočúť si sťažnosti svojich spolubojovníkov; a kontrolovať tých, čo sú chorí.

13. Ten istý, O vojenských záležitostiach, kniha II.

Vojakom sa zakazuje kupovať pôdu v provincii, v ktorej vykonávajú vojenské operácie, z obavy, aby ich v dôsledku túžby obráťť pôdu neodvolali z vojenskej služby, a preto sa im nezakazuje kupovať domy. Môžu si však kúpiť pôdu v inej provincii, ale nesmú tak urobiť ani v mene inej provincie, ani v tej, do ktorej prišli za účelom boja; inak im pôdu skonfiškuje ministerstvo financií.

(1) Ten, kto kupuje pôdu v rozpore s pravidlami vojenskej disciplíny, nemôže byť obťažovaný, ak dostal prepustenie skôr, ako sa podnikli akékoľvek kroky v súvislosti s jeho kúpou.

(2) Je stanovené, že vojaci, ktorí boli prepustení bez cti, nemajú nárok na výhody tohto ustanovenia, pretože sa chápe, že bolo poskytnuté veteránom ako odmena; a preto možno povedať, že sa vzťahuje na tých, ktorí boli prepustení z nejakého dobrého dôvodu, pretože aj oni majú nárok na odmenu.

(3. Existujú tri všeobecné druhy prepustení, a to tie, ktoré sú čestné, tie, ktoré sú z nejakého dôvodu, a tie, ktoré sú nehanebné. Čestné prepustenie je také, ktoré sa udeľuje po uplynutí doby vojenskej služby. Prepustenie z dôvodu je také, keď je niekto prepustený, pretože sa stal neschopným vojenskej služby v dôsledku nejakej duševnej alebo telesnej vady. Hanebné prepustenie je také, keď je vojak prepustený z vojenskej prísahy z dôvodu spáchania trestného činu. Každý, kto bol potupne prepustený, nemôže zostať v Ríme ani v cisárskej domácnosti. Keď sú vojaci prepustení bez akejkoľvek zmienky o hanbe, stále sa to dá chápať tak, že boli nehanebne prepustení.

(4) Vojaka, ktorý sa previnil neúctou, by mal potrestať nielen tribún alebo stotník, ale aj cisár, lebo starí ľudia označovali hanbou každého, kto sa vzoprel stotníkovi, ktorý ho chcel potrestať. Ak sa zmocní stotníkovej palice, musí zmeniť svoj zbor; ak ju úmyselne zlomí alebo zdvihne ruku proti stotníkovi, potrestá sa smrťou.

(5) Menander hovorí, že toho, kto sa dá na útek, keď je pod strážou alebo vo väzení, netreba považovať za dezertéra, lebo ušiel z väzby, a nie je dezertérom z vojska. Paulus hovorí, že ten, kto utečie z väzenia, aj keď predtým nedezertoval, by mal byť potrestaný smrťou.

(6) Božský Pius nariadil, aby dezertéra, ktorého vydal jeho otec, zaradili do nižšieho zboru, aby sa nezdalo, že ho otec vydal na podstúpenie krajného trestu. Podobne božský Severus a Antoninus nariadili deportovať vojaka, ktorý

sa vzdal po piatich rokoch dezercie. Menander hovorí, že tento príklad by sme mali nasledovať aj v prípade ďalších dezertérov.

14. Paulus, O vojenských trestoch.

Ten, kto prekročí čas svojho prepustenia, sa považuje za tuláka alebo dezertéra. Pri návrate treba brať do úvahy počet dní, o ktoré prekročil dovolenku; rovnako ako čas, ktorý spotreboval na plavbu po mori alebo na cestu. Ak preukáže, že mu v odchode zabránila choroba, zadržali ho zbojníci alebo sa zdržal z nejakého podobného dôvodu, a preukáže, že z miesta, kde sa nachádzal, neodišiel príliš neskoro na to, aby sa vrátil v čase, ktorý mu poskytla dovolenka, mala by sa mu vrátiť jeho hodnosť.

(1) Ak vojak predá svoje zbrane, je to závažný trestný čin a považuje sa to za rovnocenné s dezerciou, ak sa zbaví všetkých zbraní, ale ak predá len časť, jeho trest bude závisieť od toho, čo predal. Ak totiž predá výzbroj na nohy alebo plecia, bude potrestaný bičovaním; ak však predá náprsný pancier, štít, prilbu a meč, podobá sa dezertérovi. Za tento zločin sa ľahšie odpúšťa nováčikovi a spravidla je na vine správca zbraní, ak ich dal vojakovi v nevhodnom čase.

15. Papinianus, Názory, kniha XIX.

Vojakovi, ktorý bol označený za neslávne známeho kvôli dezercii a bol znovu prijatý do služby, sa odníme žold počas doby dezercie; ak má totiž dobrú výhovorku a ukáže sa, že nebol dezertérom, dostane celý žold bez odpočítania času neprítomnosti.

16. Paulus, Sentencie, kniha V.

Kto sa prihlási do vojska zo strachu pred zločinom, z ktorého už bol obvinený, musí byť okamžite prepustený z prísahy.

(1) Vojak, ktorý je rušiteľom pokoja, sa trestá smrťou.

Tit. 17. O castrense peculium.

1. Ulpián, O edikte, kniha XLII.

Ak peculium syna pod otcovskou kontrolou, ktorý je vojakom, zostane v rukách jeho otca a syn zomrie bez závetu, jeho otec sa nestane jeho dedičom; napriek tomu sa však stane dedičom tých, po ktorých má syn právo dediť.

2. Ten istý, O edikte, kniha LXVII.

Keď syn pod otcovou správou, ktorý je vojakom, zomrie bez závetu, jeho majetok prejde na otca nie ako jeho majetok, ale ako jeho peculium. Ak však spísal závet, jeho castrense peculium sa bude považovať za jeho majetok.

3. Ten istý, Lex Julia et Papia, kniha VIII.

Ak by žena zanechala peniaze na nákup predmetov vhodných na vojenskú službu synovi svojho manžela, ktorý je v armáde, všetko, čo za ne kúpil, bude zahrnuté do jeho castrense peculium.

4. Tertulián, O kastrénskom pekuliu.

Vojak by mal mať nárok najmä na všetky predmety, ktoré si so súhlasom svojho otca vzal so sebou do tábora.

(1) Syn má vždy, aj proti vôli svojho otca, právo na žalobu a vymáhanie vecí tvoriacich jeho castrense peculium.

(2) Ak by sa hlava domácnosti počas trvania vojenskej služby a po jej skončení ponúkla na aroganciu, pozrime sa, či by sa nemalo rozumieť, že má právo voľnej správy akéhokoľvek majetku, ktorý nadobudol v tábore pred aroganciou, hoci cisárske konštitúcie spomínajú len tých, ktorí ako synovia pod otcovskou kontrolou slúžili od chvíle, keď vstúpili do vojska. Toto pravidlo by sa malo prijať.

5. Ulpián, O Sabinovi, kniha VI.

Syn pod otcovskou kontrolou, slúžiaci ako vojak, ktorého za dediča ustanovil buď spolubojovník, alebo ten, koho poznal vďaka tomu, že bol v službe, sa môže z vlastnej vôle stať jeho dedičom bez príkazu otca.

6. Ten istý, O Sabinovi, kniha LII.

Ak by mu manželka syna pod otcovou kontrolou dala otroka, aby ho manumitoval, pozrime sa, či sa tým stane jeho slobodným, pretože môže mať ako súčasť svojho peculium aj otrokov, aj slobodných. Lepší názor je, že dotyčný otrok by nemal byť zahrnutý do castrense peculium, pretože sa so svojou manželkou nezoznámil vďaka tomu, že bol v armáde. Je však jasné, že ak predpokladáte, že manželka dala otroka svojmu manželovi, keď bol na ceste do tábora, aby ho mohol manumitovať, a on urobí oslobodeného človeka schopným vojenskej služby, možno povedať, že ak manumituje otroka z vlastnej vôle a bez súhlasu jeho otca, udelí mu slobodu.

7. Ten istý, O edikte, kniha XXXIII.

Ak má manžel kastrénske peculium, bude proti nemu vyneseny rozsudok v rozsahu jeho prostriedkov; bude totiž nútený zaplatiť zo svojho peculia aj tým, ktorí nie sú kastrénskymi veriteľmi.

8. Ten istý, O edikte, kniha XLV.

Ak jeho manželka alebo príbuzný, alebo ktokoľvek iný, kto sa mu nestal známym vďaka jeho službe v armáde, daruje alebo odkáže niečo synovi pod otcovskou kontrolou a výslovne uvedie, že to bude držať ako svoje kastrénske peculium, môže sa to k tomu pridať? Nemyslím si, že môže, lebo berieme do úvahy pravdu a to, či známosť alebo náklonnosť pochádzala z vojenskej služby, a nie z niečoho, čo si niekto mohol vymyslieť.

9. Ten istý, Disputácie, kniha IV.

Bol uvedený nasledujúci prípad. Syn pod otcovou kontrolou, ktorý bol vojakom a ktorý bol závetom ustanovený za cudzieho dediča, potom zomrel ešte za života svojho otca; a kým ustanovený dedič zvažoval, či má dedičstvo prijať alebo nie, zomrel sám otec; a vtedy ustanovený dedič dedičstvo odmietol. Vznikla otázka, komu bude patriť castrense peculium. Rozhodol som, že ak syn zomrie zo závetu, bude patriť ustanovenému dedičovi ako majetok syna, bez ohľadu na to, či ustanovil cudzieho dediča, alebo svojho otca. Ak by však syn so svojím peculium nijako nenakladal, neprešlo by zrejme na jeho otca, ale zrejme by bolo vždy súčasťou jeho majetku. Napokon, ak by otec

udelil slobodu otrokovi, ktorý tvorí súčasť castrense peculium jeho syna, a jeho syn by potom zomrel ešte za života svojho otca, do udelenia slobody by sa nezasahovalo, ale ak by syn svojho otca prežil, nebolo by to tak. Preto si Marcellus myslí, že otrok, ktorý tvoril súčasť peculium syna, by sa stal nevyhnutným dedičom tohto syna, ak by ho jeho otec prežil. Rovnaký názor som vyslovil aj v prípade, keď otec odkázal peculium svojho syna; v tom istom prípade, v ktorom sme uviedli, že udelenie slobody by obstálo, sme totiž zároveň uviedli, že odkaz by bol buď splatný, alebo zrušený. Keďže tieto veci boli vyriešené, povedal som s odkazom na uvedený prípad, že keďže dedič nevstúpil do dedičstva, peculium bolo spätne pridané k majetku otca; preto by sa mohlo konštatovať, že majetok otca sa týmto odmietnutím dokonca zväčšil. Nie je novou zásadou, že každý môže nadobudnúť dedičstvo na základe toho, že nastala nejaká neskoršia udalosť. Ak by totiž syn človeka, ktorý bol zajatý nepriateľom, zomrel počas života otca a v zajatí a jeho otec by sa vrátil, mal by nárok na majetok svojho syna ako na jeho peculium. Ak by však otec zomrel v zajatí, jeho syn by ako hlava domácnosti mal zákonného dediča a jeho nástupca by sa na základe spätnej účinnosti považoval za oprávneného na všetko, čo uvedený syn nadobudol v medziobdobí; a to by sa zrejme nezískalo pre otcovho dediča, ale pre samotného syna.

10. Pomponius, Pravidlá,

Podľa Marcellovej poznámky je ustálené, že otcovi z kastrálneho majetku jeho syna nič neprislúcha.

11. Macer, O vojenských záležitostiach, kniha II.

Castrense peculium je to, čo dali rodičia alebo príbuzní tomu, kto slúži v armáde, alebo to, čo syn pod otcovskou kontrolou sám získal počas služby a čo by nebol nadobudol, keby nebol vojakom; čokoľvek by totiž mohol nadobudnúť bez toho, aby bol v armáde, netvorí žiadnu časť jeho peculium, castrense.

12. Papinianus, Otázky, kniha XIV.

Otec, ktorý dáva svojho syna, ktorý je vojakom, do adopcie, mu neodníma peculium, ktoré už nadobudol právom vojenskej služby. Z tohto dôvodu nezbavuje svojho syna peculium tým, že ho emancipuje, pretože mu ho nemôže vziať, ani keď zostane v jeho rodine.

13. Ten istý, Otázky, kniha XVI.

Božský Hadrián v jednom reskripte uviedol, že ak manželka ustanoví syna pod otcovskou kontrolou za svojho dediča, stane sa jej dedičom; a že všetci otroci patriaci do majetku, ktorých manumituje, sa stanú jeho vlastnými slobodníkmi.

14. Ten istý, Otázky, kniha XXVII.

Keď je syn pod otcovskou kontrolou, ktorý je vojakom, zajatý a zomrie v rukách nepriateľa, korneliánske právo vyjde v ústrety ustanoveným dedičom, a ak tí neprijmú dedičstvo, otec bude mať nárok na peculium na základe svojho prednostného práva.

(1) Nasledujúci prípad sa zrejme podobá na ten, ktorý bol uvedený predtým; takže kým sa závetní dedičia radia, všetko, čo otrok medzitým ustanoví, alebo čo dostane od inej osoby odovzdaním sebe, nemá právny účinok, pokiaľ ide o otca, ak peculium zostalo v jeho rukách, keďže otrok v tom čase nepatril otcovi. Vo vzťahu k ustanoveným dedičom sa však doručenie aj ustanovenie chápu tak, že zostávajú v pozastavení; otrok sa totiž po prijatí bude považovať za patriaceho do dedičstva. Úcta, ktorá prináleží otcovi, nás však núti povedať, že v prípade, keď peculium zostane v jeho rukách na základe jeho predchádzajúceho práva, bude akékoľvek nadobudnutie získané stipuláciou alebo akýkoľvek majetok dodaný otrokovi v jeho prospech.

(2) Odkaz zanechaný takémuto otrokovi nenadobúda žiadny z dedičov, pretože stále nie je isté, či bude prijatý, alebo nie. Ak by sa však závet nevykonal, dedičstvo nadobudne hneď otec prostredníctvom otroka; ak by ho totiž nadobudol peculium, ako v prípade dedičstva, právo otca by sa v súčasnosti nebralo do úvahy.

15. Ten istý, Otázky, kniha XXXV.

To, čo otec dáva synovi po jeho návrate z vojska, netvorí súčasť jeho castrense peculium, ale patrí do iného peculium, rovnako ako keby syn nikdy nebol vo vojenskej službe.

(1. Ak by otec sľúbil svojmu synovi stipuláciou, že všetko, čo nadobudne, bude v prospech jeho peculium castrense, táto stipulácia platí; za iných okolností je však neplatná.

(2) Ak otec stipuluje so synom vo svoj vlastný prospech, musí sa dodržať rovnaké rozlišovanie.

(3) Ak by otrok, ktorý tvorí súčasť synovho peculium, stipuloval alebo dostal odovzdaním niečo od cudzej osoby, majetok bude patriť synovi bez toho, aby sa rozlišovalo medzi dôvodmi stipulácie alebo odovzdania. Pretože tak ako syn znáša dvojitú úlohu hlavy domácnosti a syna pod otcovskou kontrolou, tak otrok, ktorý tvorí súčasť peculium castrense a ktorý za žiadnych okolností nepodlieha otcovej moci, kým žije syn, nemôže nadobudnúť v prospech otca to, čo len určil alebo dostal. Preto ak otrok, ktorý patrí synovi, niečo stipuluje alebo od otca niečo prijíma, odovzdaný alebo stipulovaný majetok sa nadobúda pre syna, rovnako ako keby bola zmluva uzavretá s cudzou osobou, keďže osoba, ktorá stipuluje alebo prijíma, je taká, že transakcia sa uskutočňuje v prospech syna bez ohľadu na to, aká je protihodnota.

(4) Ak otec stratil užívacie právo k otrokovi, ktorého vlastníctvo tvorilo súčasť castrense peculium syna, tento bude mať celé vlastníctvo k otrokovi.

16. Ten istý, Názory, kniha XIX.

I rozhodol, že veno dané alebo sľúbené synovi pod otcovskou kontrolou nebude tvoriť súčasť jeho peculium castrense. Zdá sa, že to nie je v rozpore s názorom uverejneným za čias božského Hadriána, podľa ktorého sa rozhodlo, že syn pod otcovskou kontrolou, ktorý je vo vojsku, môže byť dedičom svojej manželky a že jej majetok bude tvoriť súčasť jeho castrense peculium, pretože dedičstvo sa nadobúda adventným právom, zatiaľ čo veno je neoddeliteľné od manželstva a je darované spolu s jeho poplatkami v prospech spoločných detí patriacich do rodiny ich starého otca.

(1) Taktiež som vyslovil názor, že všetko, čo jeden strýko z otcovej strany zanechal inému strýkovi z otcovej strany, u ktorého nikdy neslúžil v armáde a čo nadobudol v inej provincii, by sa nemalo považovať za súčasť peculium castrense toho, komu to bolo odkázané; keďže dôvodom získania majetku bol ohľad na pokrvný vzťah, a nie na vojenskú službu.

17. Tá istá, Definície, kniha II.

Otec, ktorý má právo ponechať si castrense peculium svojho syna, ktorý zomrel intestátom, je podľa prétorského práva nútený zaplatiť jeho dlhy počas disponibilného roka, pokiaľ to peculium dovolí. Rovnako, ak by sa stal závetným dedičom svojho syna, bude za tieto dlhy vždy zodpovedať ako jeho dedič podľa občianskeho práva.

(1) Otec, ktorý ustanovil za dediča svojho syna, ktorý bol alebo je v armáde, neprijal dedičstvo podľa závetu a ponechal si v držbe svoje castrense peculium. Môže byť, rovnako ako dedič zo zákona, donútený bez časového obmedzenia vyplatiť akékoľvek dedičstvo, ktoré mu odkázal jeho syn, v rozsahu, ktorý peculium dovolí. Ak by však syn po spísaní závetu podľa obyčajového práva zomrel do jedného roka po odchode z armády, štvrtina jeho majetku môže byť ponechaná jeho otcovi podľa falckého práva. Ak by však jeho otec neprijal majetok podľa závetu, pretože peculium nestačilo na uspokojenie veriteľov, nebude sa to považovať za podvodné konanie; hoci môže byť povinný splniť dlh počas stanoveného času.

18. Marcianus, Trusty, kniha I.

Otrok, ktorý tvorí súčasť castrense peculium syna, môže byť otcom ustanovený za dediča, a tým sa syn stane nevyhnutným dedičom svojho otca.

(1) A slovom, všetky záležitosti alebo úkony otca, ktoré na čas môžu spôsobiť akékoľvek odcudzenie práva patriaceho do castrense peculium, sú zakázané, ale všetky tieto veci, ktoré nenadobudnú účinnosť okamžite, ale až neskôr, sa posudzujú s ohľadom na čas, keď zvyčajne nadobúdajú účinnosť; takže ak syna jeho otec zbaví niektorého z jeho práv, jeho úkon bude neplatný, ale nebude to tak, ak syn už zomrel.

(2) Preto popierame, že otec, ktorý podá žalobu o rozdelenie, kým jeho syn žije, nemôže majetok odcudziť; ako je to v prípade pozemku tvoriaceho súčasť vena. A ak by partner syna uzavrel s otcom nejakú zmluvu, bude neplatná, rovnako ako keby uzavrel zmluvu s niekým, komu bolo zakázané spravovať vlastný majetok.

(3) Otec môže oslobodiť od užívacieho práva otrokov, ktorí tvoria súčasť peculium castrense jeho syna, a môže oslobodiť aj pôdu od užívacieho práva, ako aj od iných vecných bremien, ktoré sú na ňu uvalené; a môže tiež nadobudnúť vecné bremeno na pôdu. Je pravda, že túto výsadu má ten, kto má zakázané spravovať svoj vlastný majetok. Otec však nemôže uložiť užívacie právo alebo služobnosť na otrokov alebo pôdu, ktorá tvorí súčasť peculium.

(4) Ak syn v dobrej viere drží ako súčasť svojho peculium majetok, ktorý patrí inému, vzniká otázka, či možno proti jeho otcovi podať reálnu žalobu alebo žalobu na vynútenie vydania majetku, ako je to v prípade iných synov. Lepší názor je, že keďže toto peculium je oddelené od majetku otca, nemala by sa mu ukladať povinnosť podať obranu.

(5) Otca nemožno nútiť ani k tomu, aby sa bránil žalobe De peculia, založenej na dlhu, ktorý jeho synovi údajne vznikol z dôvodu peculium, ktoré nadobudol v službe; a ak sa dobrovoľne podrobí žalobe, mal by ako každý iný obhajca zložiť zábezpeku na celú sumu, o ktorú ide, a nie len do výšky peculium. Nemôže však podať žalobu v mene svojho syna bez toho, aby poskytol zábezpeku, že tento potvrdí jeho úkon.

19. Tryphoninus, Disputácie, kniha XVIII.

Náš Scaevola je na pochybách, pokiaľ ide o majetok, ktorý zanechal vojakovi jeden z jeho príbuzných a spolubojovníkov, a to z toho dôvodu, že ak by ho poznal a bol s ním spojený pred vstupom do vojska, mohol by ho ustanoviť za svojho dediča, a tiež by to nemusel urobiť, ak by jeho vojenská služba s ním nezvýšila jeho náklonnosť. Zdá sa nám, že ak by bol závet spísaný predtým, ako strany spolu slúžili v armáde, majetok by netvoril súčasť peculium castrense, ale ak bol spísaný neskôr, mal by prevládať opačný názor.

(1) Ak otroka, ktorý tvorí súčasť castrense peculium, ustanoví za dediča ktokoľvek a akokoľvek, mal by vstúpiť do majetku na príkaz svojho pána a ten sa stane súčasťou majetku tvoriaceho castrense peculium.

(2) Syn pod otcovou kontrolou, ktorý bol v tom čase v civilnom živote, spísal závet, ktorým disponoval so svojím castrense peculium, a kým si nebol vedomý, že je riadnym dedičom svojho otca, zomrel. Nemožno konštatovať, že zomrel testamentárne, pokiaľ ide o majetok castrense peculium, a intestátne s ohľadom na majetok svojho otca; hoci sa to teraz uvádza v reskriptoch s ohľadom na vojaka, pretože ten môže zomrieť čiastočne testamentárne na začiatku a potom čiastočne intestátne; tento muž však toto právo nemal, pretože nemohol spísať závet bez dodržania všetkých zákonných formalít. Preto by ustanovený dedič mal nárok na celý majetok castrense peculium, rovnako ako keby človek, ktorý sa považoval za mimoriadne chudobného, zomrel po spísaní závetu bez toho, aby vedel, že sa obohatil činmi svojich otrokov na inom mieste.

(3) Otec prikázal otrokovi, ktorý tvoril súčasť castrense peculium jeho syna, aby bol na základe jeho závetu slobodný. Keďže syn pod otcovou kontrolou zomrel a jeho otec krátko nato tiež, vznikla otázka, či má otrok nárok na slobodu, pretože sa vzniesla námietka, že absolútne vlastníctvo nemôže patriť dvom osobám; a na druhej strane Hadrián rozhodol, že syn nemôže manumitovať otroka, ktorý tvorí súčasť takéhoto peculium. Ak otrok získal slobodu na základe závetu syna aj otca a obaja zomreli, nemohlo byť pochyb, že sa stane slobodným na základe závetu syna. V prvom rade však možno v prospech slobody udelenej otcom povedať, že jeho právo nezaniklo, kým

syn nevyužil to, čo mu bolo udelené s odkazom na jeho *castrense peculium*; ak by totiž syn zomrel po smrti, otec by mal nárok na jeho *peculium* na základe svojho predchádzajúceho práva, ktoré sa podobá *postliminiu*, a vlastníctvo majetku by zrejme malo spätný účinok.

(4) Napriek tomu by sa nemalo povedať, že ak by otec za života svojho syna a ako jeho dedič verejne *manumitov*al otroka, ten by sa takýmto *manumitom* stal slobodným po synovej *intestátnej* smrti.

(5) Ale čo ak by syn spísal závet a do jeho majetku by sa nevstúpilo? Nie je také jednoduché rozhodnúť, že vlastníctvo majetku *toriac*eho *peculium* by po synovej smrti naďalej patrilo otcovi, keďže medzičas, počas ktorého závetní dedičia zvažujú, ponúka zdanie dedičského konania. V opačnom prípade, aj keby do majetku syna vstúpil závetný dedič, mohlo by sa povedať, že na neho prešlo vlastníctvo od otca, čo je absurdné, ak zastávame názor, že majetok je v tomto prípade, ako aj v iných, v *pozastavení*; a domnievame sa, že na základe spätného účinku buď patrilo, alebo nepatrilo otcovi. V súlade s tým, ak by v čase, keď sa dedičia radili, nastal čas na vydanie dedičstva otrokovi, ktorý tvorí súčasť *peculium*, na základe závetu niekoho, od koho by otec nemohol nič získať, je ťažké určiť, či by dedičstvo malo patriť samotnému otcovi, alebo nie, keďže v opačnom prípade by prešlo na synovho dediča. K rozhodnutiu otázky týkajúcej sa slobody otroka je ľahšie dospieť v prípade, keď sa predpokladá, že syn zomrel bez závetu. Nie je preto dôvod tvrdiť, že mal nárok na slobodu udelenú v čase, keď nepatrilo otcovi; napriek tomu ani v jednom prípade neodmietame opačný názor.

20. Paulus, O Katonovej vláde.

Ak predpokladáš, že syn spísal závet a ustanovil svojho otca za svojho dediča po tom, čo otec svojím závetom udelil slobodu synovmu otrokovi, ktorý mu začal patriť na základe synovej vôle, pozrime sa, či tohto otroka treba porovnávať s otrokom, ktorý patrilo inému v čase, keď bol *manumitovaný*, a ktorého vlastníctvo nadobudol neskôr. Pre slobodu je priaznivejšie pripustiť, že ju udelil otec, a tvrdiť, že otrok patrilo od začiatku tomuto druhému; čo vyplýva z toho, čo sa stalo neskôr.

Tit. 18. Ohľadom veteránov.

1. Arrius Menander, O vojenských záležitostiach, kniha III.

Veteráni majú okrem iných výsad aj jednu, ktorá sa týka ich priestupkov, a to, že sa odlišujú od ostatných osôb, pokiaľ ide o tresty, ktoré sa im ukladajú; preto sa veterán nehádže divej zveri ani sa nebije prútmi.

2. Ulpián, Názory, kniha II.

Imunitu, ktorá sa priznáva vojakom, ktorí boli čestne prepustení, požívajú aj v mestách, v ktorých bývajú; nestrácajú ju ani vtedy, ak niektorý z nich dobrovoľne prijme nejakú poctu alebo verejné zamestnanie.

(1) Všetci musia platiť dane a znášať všetky ostatné bežné bremená, ktoré sa viažu na patrimonialne majetky. 3. Marcianus, Pravidlá, kniha II.

Rovnaké vyznamenanie sa priznáva veteránom a ich deťom ako dekuriómom. Preto nesmú byť odsúdení do baní ani na prácu na verejných prácach, nesmú byť hodení divej zveri ani bití prútmi.

4. Ulpián, O povinnostiach prokonzula, kniha IV.

V reskripte adresovanom veteránovi Juliovi Sossianovi sa uvádza, že veteráni nie sú oslobodení od povinnosti prispievať na opravu ciest, lebo je jasné, že nie sú oslobodení od platenia daní zo svojho majetku.

(1) V Reskripte adresovanom Silliusovi Firmovi a Antoninovi Clarusovi sa uvádza, že na ich lode možno podať rekvizície.

5. Paulus, O súdnych vyšetrovaniach.

Veľký božský Antoninus so svojím otcom v Reskripte uviedol, že veteráni sú oslobodení od stavby lodí.

(1) Taktiež požívajú imunitu voči vyberaniu daní, to znamená, že nemôžu byť vymenovaní za výbercov daní.

(2) Veteráni, ktorí sa však nechajú zvoliť za členov nejakého rádu, budú nútení plniť jeho povinnosti.

Kniha L

1. O obecných mestách a ich obyvateľoch.
2. O dekuriónoch a ich synoch.
3. O registri dekuriónov.
4. O verejných zamestnaniach a poctách.
5. O oslobodení a ospravedlnení zo zamestnania.
6. O práve na imunitu.
7. O veľvyslanectvách.
8. O správe majetku patriaceho mestám.
9. O dekrétach, ktoré sa majú vydávať podľa poriadku dekúrií.
10. Ohľadom verejných prác.
11. O trhoch.

12. O sľuboch.
13. O mimoriadnych súdnych vyšetrovaniach (..)
14. Pokiaľ ide o sprostredkovateľov.
15. Ohľadne daní.
16. O význame pojmov.
17. O rôznych pravidlách starovekého práva.

Tit. 1. O mestách a ich obyvateľoch.

483. Ulpián, O edikte, kniha II.

Občanom obce sa stáva buď narodením, manumisiou, alebo adopciou.

(0) Správne povedané, za občanov obecného mesta sa skutočne označujú len tí, ktorí majú právo na občianstvo a majú s nami spoločné obecné povinnosti. Teraz však nesprávne nazývame občanmi obecného mesta tých, ktorí sú obyvateľmi akéhokoľvek mesta, ako napríklad tých, ktorí žijú v Kampánii alebo v Puteole.

(1) Preto sa každý, kto sa narodil rodičom bývajúcim v Kampánii, štylizuje ako občan Kampánie. Ak však jeho otec pochádzal z Kampánie a matka z Puteoly, rovnako sa považuje za občana Kampánie, ak jeho matka nepožíva nejaké osobitné privilégium narodenia; vtedy totiž bude občanom mesta, kde sa narodila jeho matka. Tak sa napríklad priznáva ako výsada obyvateľom Tróje, že keď sa matka narodila v Tróji, jej syn sa stane občanom tohto mesta. Rovnaké privilégium sa udeľuje aj obyvateľom Delf. Celsus uvádza, že túto výhodu majú aj dedičia Pontu,

a to vďaka priazni Veľkého Pompeja, teda že každý, koho matka sa narodila v Ponte, bude občanom tejto krajiny. Niektoré autority však zastávajú názor, že táto výsada bola udelená len deťom narodeným v zákonnom manželstve, ale Celsus tento názor neprijíma. Nebolo by totiž ustanovené, že dieťa narodené mimo manželstva má nasledovať stav svojej matky (keďže má rovnaký pôvod ako ona), ale toto pravidlo sa mohlo vzťahovať len na deti narodené rodičom, ktorých miesta narodenia boli v rôznych mestách.

3. Ten istý, Disputácie, kniha I.

Vždy, keď je syn pod otcovou kontrolou ustanovený za dekurióna so súhlasom svojho otca, ten je povinný ako ručiteľ za svojho syna zodpovedať za plnenie všetkých povinností, ktoré sa vzťahujú na úrad dekurióna. Má sa za to, že otec dal súhlas na to, aby sa jeho syn stal dekuriónom, ak bol prítomný pri jeho vymenovaní a nemal proti tomu námietky. Z toho vyplýva, že za všetko, čo jeho syn vykoná počas výkonu funkcie, bude zodpovedať jeho otec ako jeho ručiteľ.

0. Pod vykonávaním činnosti úradu by sme mali rozumieť nakladanie s verejnými prostriedkami alebo rozhodovanie o ich vynakladaní.

1. Funkcionár bude zodpovedať aj za prípadný dozor nad prácou alebo za čokoľvek iné, na čom má štát záujem.

2. Otec bude zodpovedať, ak bude syn vymenovaný za jeho nástupcu.

3. Bude zodpovedať aj v prípade, ak vypožičal verejné dane.

4. Ak sa syn nepostaral o ustanovenie poručníkov, keď bol o to požiadaný, alebo ak si vyberie takých, ktorí nie sú vhodní, alebo ak nevyžaduje zábezpeku, alebo prijme poručníka, ktorý nie je solventný, niet pochýb, že bude zodpovedný on sám. Otec však bude stále zodpovedný, keď sa za týchto okolností zvyknú zaväzovať poručníci. Toto však nie je obvyklé, ako sa uvádza v reskripte; pretože ručiteľia len sľubujú, že majetok bude zabezpečený, ale pokiaľ ide o peňažné záležitosti, majetok nemá záujem na vymenovaní poručníkov.

5. Ten, kto zostane neprítomný dlhší čas, ako mu dovoľuje jeho dovolenka, alebo v rozpore s jej podmienkami, môže stále zastávať úrad.

(2) Ten istý, O Sabinovi, kniha XXV.

Bolo stanovené, že syn pod otcovskou kontrolou môže mať domicil.

6. Tá istá, O edikte, kniha XXXIX.

Môže si zriadiť domicil nielen tam, kde ho má jeho otec, ale aj kdekoľvek inde.

0. Paulus, O edikte, kniha XLV.

Labeo hovorí, že ten, kto podniká v rovnakom rozsahu na viacerých miestach, nemá bydlisko na žiadnom z nich. Uvádza sa však, že niektoré autority zastávajú názor, že môže mať bydlisko a sídlo na viacerých miestach. To je pravda.

(3) Ulpián, Názory, kniha II.

Nesprávne uvedenie miesta narodenia človeka nemení skutočnosť jeho pôvodu; skutočné miesto narodenia človeka sa totiž nestráca ani omylom, ani tým, že človek nepravdivo uvedie iné miesto, než je to pravé. Ani odmietnutím krajiny, v ktorej sa narodil, ani nesprávnym uvedením tohto bodu nemôže nikto zmeniť pravdu.

Syn odvodzuje svoj pôvod od mesta, v ktorom sa narodil jeho otec, ale nesleduje jeho bydlisko.

1. Muži vzdelaní v práve rozhodli, že každý môže mať bydlisko na dvoch rôznych miestach, teda tam, kde stavia na dvoch rôznych miestach, a nepovažuje sa, že by sa zdržiaval na jednom viac ako na druhom.

2. Slobodní ľudia sa riadia miestom narodenia alebo bydliska svojich patrónov, čo platí aj pre ich deti.

(23) Ten istý, O povinnostiach prokonzula, kniha V.

Keď je niekto manumitovaný viacerými pánmi, riadi sa miestom narodenia všetkých svojich patrónov.

65549. Marcianus, O verejných žalobách, kniha I.

Božskí bratia v reskripte stanovili, že dekurzov nemožno nútiť, aby dodávali ľudu obilie za nižšiu cenu, než si vyžaduje zásobovanie potravinami; a to ustanovujú aj iné cisárske konštitúcie.

9. Neratius, Pergameny, kniha III.

Kto nemá legitímneho otca, odvodzuje svoj pôvod od matky, čo sa má počítať odo dňa, keď sa narodil.

0. Marcianus, O informátoroch.

Žiadne mesto nemá rovnaké privilégium ako pokladnica, pokiaľ ide o majetok dlžníka, ak mu ho cisár výslovne nepriznal.

11. Papinianus, Otázky, kniha II.

Cisár Titus Antoninus v reskripte adresovanom Lentulovi Verovi uviedol, že povinnosti magistrátov sú individuálne, ale ich zodpovednosť je spoločná. Tomu treba rozumieť tak, že zodpovednosť sa viaže na celý zbor len vtedy, ak majetok nemohol zachovať ten, kto obchod uzavrel, ani tí, ktorí boli jeho ručiteľmi, ak v čase, keď sa vzdal svojho úradu, nebol solventný; ale na druhej strane, ak bola osoba alebo zábezpeka vhodná alebo solventná v čase, keď mohla byť podaná žaloba, každý bude zodpovedný za to, čo spravoval.

12. Ak je však ten, kto vymenoval sudcu na vlastnú zodpovednosť, solventný, mala by sa žaloba najprv podať proti nemu ako proti ručiteľovi; alebo to bude vlastne to isté, ako keby obchod nesprávne vykonal jeho kolega? Bolo rozhodnuté, že najprv by mal byť žalovaný ten, kto vymenoval magistráta, ako v prípade ručiteľa, pretože proti jeho kolegovi sa vedie konanie z dôvodu jeho nedbanlivosti a vymáhania pokuty; ale ten, kto vymenoval magistráta, je žalovaný z dôvodu jeho ručenia.

0. Tine Same, Opinions, Book I.

Nie je potrebné udeliť prétorskú žalobu proti kolegovi menovaného magistráta.

23. Týž, Otázky, kniha II.

Aké by teda bolo pravidlo, ak by jeden z magistrátov bol celý rok neprítomný; alebo ak by, hoci bol prítomný, nevykonával verejné záležitosti buď pre tvrdohlavosť, neznalosť, alebo pre zlý zdravotný stav, a na všetko by dohliadal len jeho kolega, a nebolo by to riadne vykonané? Dodrží sa toto poradie: najprv sa zažaluje o celú sumu ten, kto viedol verejné záležitosti, a tí, ktorí za neho ručili, a po ich vyčerpaní bude zodpovedať ten, kto vymenoval nesolventnú osobu; a napokon sa bude žalovať druhý sudca, ktorý sa nezúčastnil na žiadnych verejných záležitostiach. Ani ten, kto vymenoval magistráta, nemôže správne odmietnuť všeobecnú zodpovednosť, keďže mal vedieť, že ten, koho vymenoval, prevzal úrad ako jednotlivec a prevzal spoločnú zodpovednosť. Keď totiž dvaja magistráti vykonávajú obchod a peniaze, ktoré sú splatné, nemožno od jedného z nich vymôcť, ten, kto ho vymenoval, môže byť žalovaný o celú sumu, keď je to potrebné.

23. Ten istý, Otázky, kniha XV.

Obecní sudcovia sa rozumejú tak, že vedia, čo poznajú tí, ktorým sú zverené najvyššie záujmy štátu.

16. Ten istý, Názory, kniha I.

Ten, kto bol na určitý čas odvolaný z rádu dekuriónov a potom obnovený, nemôže byť prijatý k novým počtám ako osoba, ktorá bola degradovaná na čas, ktorý jej bol odňatý. V oboch týchto prípadoch sa rozhodlo, že sa musí zistiť, či si strany, ktoré boli odsúdené za priestupok, zaslúžili trest tohto druhu; ak totiž dostali prísnejší trest, než mali, alebo boli poznačené hanbou, mali by byť potom oslobodené a vec sa má považovať za vybavenú. Ak im však bol uložený miernejší trest, ako je zákonom predpísaný, budú napriek tomu zaradení medzi osoby, ktoré sú neslávne známe; keďže otázka skutkovej podstaty závisí od rozhodnutia sudcu, ale od autority zákona nie.

(2) Ak niekto vymenuje svojho nástupcu a ten je po uplynutí svojho funkčného obdobia solventný, nie je potrebné, aby sa mu vyhovel.

(3) Ak sa pozemky prevedú prostredníctvom tajného trustu s cieľom oklamať verejné pohľadávky, môže ich požadovať ministerstvo financií; a nadobúdateľ podvodne predaného majetku bude nútený zaplatiť toľko, koľko opäť zaplatí z vlastného vrecka.

(4) Právo narodenia sa adopciou nemení, pokiaľ ide o plnenie úradných povinností a prijatie verejného zamestnania, pretože syn môže byť adoptívnym otcom nútený prijať nové zamestnanie.

0. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha I.

Ak ho však jeho adoptívny otec emancipoval, nielenže prestáva byť jeho synom, ale už nie je ani občanom mesta toho, ktorého synom sa stal na základe adopcie.

(2) Papinianus, Názory, kniha I.

Oslobodený nie je oslobodený od občianskeho zamestnania z dôvodu služieb, ktoré je povinný poskytnúť svojmu patrónovi, pretože nie je rozdiel, či poskytuje služby alebo plní povinnosti svojmu patrónovi, alebo nie.

1. Slobodní senátori, ktorí vykonávajú záležitosti svojich patrónov, sú však oslobodení od poručníctva na základe dekrétu senátu.

2. Otec súhlasil s tým, aby bol jeho syn vymenovaný za dekurióna. Vláda by mala žalovať syna osobne, a nie aby otec podal žalobu proti nemu ako zábezpeku za svojho syna; nie je totiž rozdiel, či mal syn castrense peculium pred službou vo vojsku alebo po nej.

3. Premlčanie času potrebného na to, aby sa opäť uchádzal o úrad alebo získal iné verejné zamestnanie, sa vzťahuje na niektoré obce, ale nie na iné.

4. Verejné zamestnania nemôže vykonávať tá istá osoba v tom istom čase v dvoch rôznych mestách. Preto v prípade, že sa v tom istom čase uchádzajú o dva úrady, treba uprednostniť miesto, kde sa človek narodil.

5. Samotný dôvod vlastníctva nestačí na to, aby sa vlastníkovi uložili občianske povinnosti, pokiaľ toto privilegium nebolo mestu osobitne udelené.

6. Osoby, ktoré sa vrátili do svojej krajiny na základe práva postliminium, sú povinné prijať verejné zamestnanie, aj keď majú bydlisko v inom meste.

7. Výber daní nepatrí medzi základné zamestnania, a preto sa zveruje do právomoci dekuriónov.
8. Ten, kto bol manumitovaný za podmienok poručníctva, sa vo veci štátnych zamestnaní riadi pôvodom toho, kto ho manumitoval, a nie toho, kto mu zanechal slobodu.
9. Božský Pius rozhodol, že dieťa narodené v adoptovanej rodine nasleduje pôvod svojho prirodzeného starého otca pri plnení občianskych zamestnaní; rovnako ako v prípade, keď bol syn daný na adopciu, pokiaľ s týmto konaním nebolo spojené nejaké podozrenie z podvodu.
10. Omyl toho, kto v domnienke, že je občanom mesta alebo obyvateľom kolónie, súhlasí s prijatím civilného zamestnania, ho nevylučuje z právnej obrany.
11. Prestávanie bydliska otca do iného mesta nenúti jeho syna prijať verejné zamestnanie v tomto meste, ak je dôvod zmeny bydliska otca dočasný.
12. Ak sú proti osobám vymenovaným do úradu vznesené obvinenia z hrdelného zločinu, nemôžu byť prijaté do žiadneho nového zamestnania, kým sa ich prípad nerozhodne, ale medzitým si zachovávajú svoju predchádzajúcu hodnotu.
13. Samotné vlastníctvo domu v inom meste nevytvára domicil.
14. Zodpovednosť, ktorá vyplýva z vymenovania nástupcu, nezaväzuje ručiteľa osoby, ktorá ho urobila.
15. Ručiteľia, ktorí sa stali zodpovednými za verejný majetok a ktorí nominujú sudcov na vlastné riziko, nie sú zodpovední za žiadne trestné žaloby, ktoré môžu byť vznesené proti tým, za ktorých sa zaviazali; stačí totiž, aby sľúbili nahradiť škodu, ktorá vznikla vláde.

(23) Paulus, Otázky, kniha I.

(24) Divotvorca Severus v jednom reskripte uviedol, že časové intervaly predpísané s ohľadom na zotrvanie v úrade sa poskytujú tým, ktorí nechcú, ale nie tým, ktorí chcú zostať, pretože nikto nemá zostať v úrade stále.

0. Scaevola, Otázky, kniha I.

To, čo urobí väčšina zhromaždenia, sa považuje za to isté, ako keby to urobili všetci.

24. Paulus, Otázky, kniha XXIV.

Domicil je prenesený vtedy, keď sa to skutočne urobí, a nie vtedy, keď sa v tomto zmysle urobí len vyhlásenie, ako sa to vyžaduje v prípade tých, ktorí popierajú, že ako obyvatelia môžu byť povolaní na výkon verejných povinností.

0. Ten istý, Názory, kniha I.

Lucius Titius, kým bol pod kontrolou svojho otca, bol proti súhlasu svojho otca spolu s niektorými ďalšími osobami vymenovaný magistrátom za kurátora pre nákup obilia. Lucius Titius nesúhlasil s prijatím tohto úradu a nedostal na tento účet žiadne peniaze, ani sa nijakým spôsobom nezúčastnil spolu s ostatnými úradníkmi na nákupe; a po smrti svojho otca bol vyzvaný, aby sa zodpovedal za zostatok, ktorý mu mali zaplatiť jeho kolegovia. Vystala otázka, či môže byť z tohto dôvodu braný na zodpovednosť? Paulus odpovedal, že hoci odmietol prijať úrad, do ktorého ho vymenovali sudcovia, môže byť žalovaný z dôvodu škody, ktorá vznikla štátu, aj keď v čase, keď bol vymenovaný, podliehal právomoci iného.

23. Paulus vyslovil názor, že tí, proti ktorým je podaná žaloba nie z dôvodu zmluvy, ale z dôvodu nejakého verejného zamestnania, ktoré vykonávali pre iných, zvyčajne zodpovedajú za stratu akejkoľvek istiny, ale nezodpovedajú za úroky.

24. Rozhodol tiež, že dedičia otca nemôžu byť zo zákona žalovaní z dôvodu úradu, ktorý jeho syn prijal po smrti svojho otca. Tento názor sa vzťahuje na toho, kto bol svojím otcom vymenovaný za dekurióna a po jeho smrti pokračoval vo výkone funkcie.

25. Taktiež vyslovil názor, že ten, kto si osvojil dekúriu, sa považuje za toho, kto prevzal všetky povinnosti dekúriónátu, ako v prípade otca, ktorého syn bol s jeho súhlasom vymenovaný za dekúriu.

26. Taktiež uviedol ako svoj názor, že veno bolo počas manželstva zahrnuté do majetku manžela. Ak by však mal byť povolaný na vykonávanie mestských povinností, v pomere k jeho možnostiam by sa veno nemalo považovať za súčasť jeho majetku.

27. Taktiež vyslovil názor, že ak obvinený z hrdelného zločinu nie je vinný, pretože obvinenie nebolo vznesené v zákonom stanovenej lehote, obvinený by sa medzitým nemal uchádzať o žiadne verejné zamestnanie.

28. "Cisári Severus a Antoninus Septimiovi Zenónovi. Hoci ste súhlasili, aby sa váš syn, ktorý ešte nedosiahol plnoletosť, stal dekuriómom, a hoci ste potom zaňho prisľúbili svoju vieru, predsa vás zatiaľ nemožno nútiť, aby ste prevzali akúkoľvek zodpovednosť, pretože sa zdá, že ste nedali súhlas na vymenovanie, ktoré možno vykonať zákonným spôsobom."

29. Uviedol tiež svoj názor, že ak štát nepožíva žiadne osobitné privilégium, pokiaľ ide o prijímanie prírastkov na jeho území, nemôže odstúpiť od prenájmu alebo predaja verejných pozemkov, ktoré už boli dokončené; čas upravujúci takéto prírastky totiž predpisuje ministerstvo financií.

23. Tá istá, vety, kniha I.

Deti oslobodených mužov a žien nasledujú buď bydlisko, alebo pôvod svojich otcovských predkov a svojich patrónov, ktorí ich manumitovali.

23. Vdova si ponecháva domicil svojho zosnulého manžela, ako je to v prípade ženy, ktorú jej manžel urobil slávnou, ale zmení sa, ak by uzavrela druhé manželstvo.

24. Slobodní sa stávajú občanmi miesta, kde si dobrovoľne určili svoje bydlisko; tým však nepoškodzujú rodové právo svojho patróna a sú povinní vykonávať verejné zamestnania na oboch miestach.

25. Ten, kto bol odsunutý do určitého miesta, má medzitým nevyhnutne bydlisko v mieste, do ktorého bol odsunutý.

26. Senátor, ktorý bol zbavený svojej hodnosti, sa nevracia do svojej pôvodnej krajiny, ak to nezíska ako osobitnú milosť.

27. Senátori so svojimi synmi a dcérami narodenými v čase, keď ich otec zastával úrad, ako aj ich vnuci, právnicki a pravnučky po svojich synoch, sú zbavení výhody svojho urodzeného práva, hoci si stále zachovávajú mestskú dôstojnosť.

28. Senátori, ktorí získali slobodnú dovolenku, teda právo zdržiavať sa, kde sa im zachce, si ponechávajú bydlisko v meste Rím.

29. Tí, ktorí požičiavajú peniaze na úrok, sa majú zbaviť všetkých záväzkov, ktoré sa viažu na ich dedičstvo, hoci ho nemusia vlastníť.

(3) Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha I.

(30) Kto dosiahol senátorskú hodnosť, prestáva byť občanom, pokiaľ ide o vykonávanie iných verejných zamestnaní; rozumie sa však, že si zachováva svoje rodové právo, pokiaľ ide o mestské pocty. Preto otroci, ktorí boli ním manumitovaní, sa stávajú občanmi mesta, v ktorom sa narodili.

(1) Vojak má bydlisko v mieste, kde slúži, ak nemá majetok vo vlastnej krajine.

25. Scaevola, Digesty, kniha II.

V cisárskych konštitúciách sa uvádza, že peniaze, ktoré sa vyplácajú na škodu niekoho, nenesú úrok. Cisári Antoninus a Verus to v reskripte uviedli takto: "Nie je viac než spravodlivé, aby sa úroky nevyžadovali zo zostatku splatného na konci funkčného obdobia úradu, ktorý úradujúci sám nespravoval, ani aby sa nevymáhali od jeho ručiteľa, a "ešte menej by sa mali vymáhať od sudcov, ktorí prijali záruku". Z toho vyplýva, že od tohto pravidla by sa v budúcnosti nemalo ustupovať.

26. Ulpián, O edikte prétora, kniha I.

Ak dvaja mestskí magistráti vykonávajú povinnosti jedného úradu, považujú sa len za jednu osobu a toto privilégium im spravidla priznáva mestské právo; ale aj keď to tak nie je, je zvykom, že sa toto pravidlo dodržiava, ak neexistuje opačný právny predpis.

23. Paulus, O edikte, kniha I.

Mestský sudca nemôže vykonávať úkony, ktoré patria skôr do cisárskej jurisdikcie než do jeho vlastnej.

23. Mestskí magistráti nesmú udeliť úplnú reštitúciu alebo nariadiť odňatie vlastníctva majetku za účelom jeho zachovania, zachovania vena v neporušenom stave alebo zabezpečenia bezpečnosti dedičstva.

(2) Ulpián, O edikte, kniha II.

Každý, kto je manumitovaný, sa stáva občanom mesta, ku ktorému patrí osoba, ktorá ho manumitovala; napriek tomu však nenasleduje svoje bydlisko, ale svoju krajinu; a ak je jeho patrón občanom dvoch rôznych miest, manumitáciou sa stane občanom tých istých miest.

0. Ak niekto vždy vykonáva svoju činnosť nie v kolónii, ale v meste, predáva, nakupuje a uzatvára tam zmluvy, využíva trhy alebo kúpele, zúčastňuje sa tam na výstavách a oslavuje slávnosti, skrátka, využíva všetky výhody mesta a žiadne výhody kolónie, rozumie sa, že má bydlisko v uvedenom meste, a nie tam, kde sa zdržiava za účelom obrábania pôdy.

1. Celsus v prvej knihe Digest pojednáva o tom, že ak niekto zariadi dva rovnaké domy, ktoré sa nachádzajú na dvoch rôznych miestach, a v jednom nebýva menej ako v druhom, treba ho považovať za človeka, ktorý má svoje bydlisko tam, kde si sám myslí, že je. Pochybujem, že zmenou svojho názoru z jedného miesta na druhé môže byť niekto považovaný za osobu, ktorá má svoje bydlisko na dvoch miestach. Napriek tomu to môže byť pravda, hoci je ťažké o tom rozhodnúť, rovnako ako je ťažké rozhodnúť, že niekto môže byť bez bydliska. Domnievam sa však (a to možno tvrdiť ako správne), že ak človek, ktorý opustil svoje bydlisko, podnikne plavbu po mori alebo cestuje po súši a hľadá nejaké miesto, kde by sa mohol zdržiavať určitý čas, bude bez akéhokoľvek bydliska.

2. Ten, kto bol odsunutý, môže mať domicil, ako hovorí Marcellus, na mieste, na ktoré bol obmedzený.

30. Paulus, O edikte, kniha I.

Záležitost' najväčšieho významu môže byť predložená mestským sudcom na základe dohody zainteresovaných strán.

23. Gaius, O provinčnom edikte, kniha I.

Človek musí poslúchať magistráty mesta, v ktorom žije, ako aj magistráty mesta, ktorého je občanom; pretože nielenže podlieha mestskej jurisdikcii oboch miest, ale mal by aj vykonávať povinnosti. akéhokoľvek verejného úradu v ktoromkoľvek z nich.

23. Ulpian, O edikte, kniha LXI.

Každý, kto sa narodil v dedine, ktorá je závislou obcou mesta, sa chápe, že tam má svoje bydlisko, ako keby sa nachádzal v samotnom meste.

23. Marcellus, Digesty, kniha I.

Nič nebráni tomu, aby mal niekto svoje bydlisko, kdekoľvek si želá, a to z toho dôvodu, že mu to nie je zakázané.

34. Modestinus, Differences, kniha IV.

Žena, ktorá bola zasnúbená, nemení svoje bydlisko pred uzavretím manželstva.

Ten istý, O manumíciách.

Rím je naša spoločná krajina.

Ten istý, Pravidlá, kniha III.

Občan, ktorý už bol vymenovaný do verejného zamestnania, nemôže opustiť svoje bydlisko, kým si nesplní povinnosti vyplývajúce z jeho úradu.

(23) Ten istý, Výhovorky, kniha I.

Treba mať na pamäti, že ak niekto naďalej býva na pozemku, nepovažuje sa za obyvateľa obce; pretože ten, kto nepožíva výsady mesta, sa nepovažuje za jeho občana.

0. Ten istý, Názory, kniha II.

Keď bol Titius v Ríme za účelom pokračovania v štúdiu, magistrát jeho rodnej obce mu poslal list, aby mohol cisárovi odovzdať nariadenie spomínanej obce, ktoré bolo odovzdané spolu s listom. Osoba, ktorá sa zaviazala list doručiť, ho však na základe tajnej dohody doručila Luciovi Titiovi, ktorý sa sám zdržiaval v Ríme, a to z rovnakého dôvodu ako Titius. Po tom, čo vymazal meno Tícia, ktorému bolo nariadenie určené, vložil doň svoje meno a potom ho podľa nariadenia obce doručil cisárovi. Pýtam sa, či mohol posol požadovať cestovné náklady a akého priestupku sa mal dopustiť tým, že nedoručil list osobe, ktorej sa zaviazal ho odovzdať, ako aj čím sa previnil ten, kto po vymazaní cudzieho mena a vpísaní svojho vlastného doručil nariadenie cisárovi, akoby mu to nariadila jeho rodná obec? Herennius Modestinus odpovedal, že Titius nemôže požadovať cestovné výdavky, ale že sa môže obrátiť na osobu, ktorá vykonala zámenu vo svojom mene.

Titius prijal zástavu za verejné peniaze, ktoré sám požičal, a s dlžníkom uzavrel dohodu, že ak dlh nebude zaplatený, zástava sa predá bez akejkoľvek záruky. Magistráti, ktorí nastúpili na Titiovo miesto, schválili pohľadávku aj zástavu, pokiaľ išlo o Maevia. Predajom zálohu sa nezískalo dost' peňazí na zaplatenie dlhu, a to z dôvodu záruky, ktorú magistrát poskytol kupujúcim s odkazom na výšku pozemku. Vystala otázka, kto bol zodpovedný voči magistrátu? Herennius Modestinus odpovedal, že Titius z tohto dôvodu nezodpovedá, keďže jeho nástupcovia prevzali zodpovednosť za dlh, a nezodpovedali by ani magistráti, ktorí predaj uskutočnili, keďže ho predali ako obsahujúci viac, ako ukázalo skutočné vymeranie pozemku; a z dôvodu, že ho predali za viac, im malo byť nariadené, aby nedostatok nahradili. Preto ten, kto ako posledný schválil pohľadávku, by mal obci nahradiť škodu, ak by sa nepreukázalo, že pohľadávka bola prevedená na solventného nástupcu.

0. Callistratus, O súdnych vyšetrovaniach, kniha I.

Guvernéri provincií majú právomoc nad všetkými obyvateľmi, ktorých si niektoré mestá nárokuje za svojich; ale napriek tomu, ak niekto popiera, že je obyvateľom, musí podať žalobu u guvernéra provincie, v ktorej jurisdikcii sa nachádza mesto, ktorým je povolaný vykonávať verejné zamestnanie, a nie u guvernéra toho, kde sám tvrdí, že

sa narodil. Toto uviedol božský Hadrián v reskripte s odkazom na ženu, ktorá sa vydala na inom mieste, než v ktorom sa narodila.

23. Bolo rozhodnuté, že slobodní môžu zastávať verejný úrad tam, kde je ich patrón, alebo tam, kde majú oni sami bydlisko.

24. Treba mať na pamäti, že ženy, ktoré vytvorili nezákonný zväzok s mužmi, môžu vykonávať verejné funkcie len tam, kde sa sami narodili, a nie tam, kde majú ich manželia. Toto božskí bratia uviedli v reskripte.

0. Papirius Justus, O konštitúciách, kniha II.

Cisári Antonín a Verus v Reskripte uviedli, že z prísahy má byť prepustený muž, ktorý prisahal, že sa už nebude zúčastňovať na zasadnutiach svojho rádu, v prípade, že by bol neskôr vytvorený duumvir.

(15360) V reskripte tiež uviedli, že nájomcovia pozemkov patriacich do pokladnice musia plniť obecné povinnosti bez akejkolvek straty pre pokladnicu. Na to mal dohliadať guvernér s pomocou prokurátora pokladnice.

(15361) Cisári Antonín a Verus v reskripte uviedli, že povinnosťou magistrátov je vyberať odkazy patriace ich mestám, a ak tak neurobia, že môžu byť žalovaní oni alebo ich dedičia; a ak nebudú solventní, stanú sa za nich zodpovednými ich ručiteľia.

(15362) V reskripte tiež uviedli, že žena, kým je vydatá, je obyvateľkou toho istého mesta ako jej manžel a že ju nemožno nútiť, aby vykonávala akékoľvek verejné povinnosti v mieste, kde sa narodila.

(15363) V reskripte tiež uviedli, že majetok otca, ktorý úmyselne emancipoval svojho syna, aby sa vyhol zodpovednosti zaňho ako sudca, bude ručiť, rovnako ako keby sa zaňho stal ručiteľom.

(15364) V reskripte tiež uviedli, že keď sa zisťuje, či je niekto občanom určitého mesta, treba najprv získať dôkazy o majetku, ktorý by tam mohol mať, pretože na zistenie rodiska kohokoľvek nestačí len podobnosť mena.

(15365) Cisári Antoninus a Verus v reskripte uviedli, že tí, ktorí vykonávajú povinnosti sudcov z donútenia, by mali poskytnúť primeranú záruku, rovnako ako ten, kto dobrovoľne prijal úrad.

Tit. 2. Ohľadom dekuriónov a ich synov.

Ulpian, Názory, kniha II.

Ustanovuje sa, že dekuriónov, ktorí opustili mestá, ku ktorým patrili, a odišli na iné miesta, môže guvernér provincie odvolať do ich krajiny; a musí sa postarať, aby dostali vhodné zamestnanie.

Ten istý, Disputácie, kniha I.

Dekurz, ktorý je na určitý čas odsunutý, prestáva byť dekurzom. Keď sa vráti, nezíska svoje predchádzajúce postavenie, ale nie vždy mu bude zakázané stať sa dekuriónom. Na svoje pôvodné miesto sa nevráti, ale na jeho miesto môže byť zvolený iný; a ak je počet jeho rádov úplný, musí počkať, kým sa uvoľní miesto. Iný je prípad s tým, kto je dočasne odvolaný zo svojho rádu, pretože sa stane dekuriónom hneď, ako uplynie čas; napriek tomu môže byť na jeho miesto zvolený iný. Ak zistí, že je obsadené, musí počkať, kým sa uvoľní miesto.

(23) Keď sa však vráti do svojho rádu, môže vzniknúť otázka, či bude mať miesto, ktoré mal predtým, alebo to, ktoré teraz získal, ak ide o povinnosť vydávať rozhodnutia ako predseda. Myslím si, že bude mať to isté postavenie, ktoré zastával predtým. Rovnaké pravidlo neplatí pre toho, kto bol na určitý čas odsunutý, pretože nastupuje ako posledný v poradí.

(24) V súvislosti s deťmi dekurzov vzniká otázka, či sa za syna dekurza považuje len ten, kto bol počatý a narodil sa v čase, keď jeho otec zastával tento úrad, alebo či sa za syna má považovať aj ten, kto sa narodil predtým, ako sa jeho otec stal dekurzom. A skutočne, pokiaľ ide o toho druhého, nemôže byť bičovaný prútmi ani odsúdený do baní; ani nebude poškodený tým, že sa narodil plebejskému otcovi, ak by neskôr získal česť dekurióna. Papinianus vyslovil rovnaký názor v súvislosti so starým otcom a zastával názor, že syn nie je dotknutý, ak bol jeho otec označený hanbou.

(25) Ak je však otec vylúčený z rádu dekuriónov a stalo sa tak pred počatím dieťaťa, myslím si, že toto by sa malo považovať za syna plebejca, pokiaľ ide o akékoľvek pocty. Ak by však otec stratil hodnosť po počatí dieťaťa, bolo by zhovievavejšie zastávať názor, že by sa mal považovať za syna dekurenta.

(26) Preto ten, kto sa narodil po degradácii svojho otca, za predpokladu, že bol počatý predtým, ako k nej došlo, sa považuje za podobného synovi senátora; ak však k nej došlo neskôr, degradácia mu bude na ujmu.

(27) Ak sa dieťa narodilo v čase, keď bol jeho otec dočasne vylúčený zo svojho rádu, a medzitým bolo počaté aj donosené; narodí sa ako syn dekurenta, aj keby jeho otec zomrel skôr, ako mu bola vrátená hodnosť? Podľa benevolentnej konštrukcie by to tak bolo.

(28) Okrem toho, ak by dieťa počal plebej a potom, ešte pred jeho narodením, by otec získal úrad dekúria, ale stratil by ho skôr, ako by dieťa prišlo na svet, bolo by veľkorysejšie tvrdiť, že medzičas bude preňho výhodou a že sa bude považovať za už narodené.

(29) Žiadny zločin, ktorého sa dopustil otec, nemôže priniesť trest nevinnému dieťaťu, a preto syn nebude z tohto dôvodu vylúčený z rádu dekuriónov ani zo žiadnej inej pocty.

(30) Osobám starším ako dvadsaťpäť rokov cisárske konštitúcie zakazujú, aby boli povolané do dekurzu bez ich súhlasu; ak však súhlasia, majú vykonávať povinnosti úradu, aj keď majú viac ako sedemdesiat rokov; hoci v tomto prípade ich nemožno nútiť, aby vykonávali verejné zamestnania.

23. Ten istý, O povinnostiach prokonzula, kniha III.

Všeobecne treba tvrdiť, že ak bol dekurión, ktorý dostal miernejší trest, než si zaslúžil, na určitý čas odsunutý, malo by mu byť v súlade s diktátom ľudskosti umožnené ponechať si svoj majetok, ale nemôže potom získať úrad dekurióna.

Ak však dekurión, či už z dôvodu nejakého zločinu zahŕňajúceho podvod alebo ešte závažnejšieho zločinu, nebol na určitý čas degradovaný, ale bol dočasne vylúčený zo svojho rádu, je v takom postavení, že môže byť znovu uvedený do úradu. Cisár Antonín totiž ediktom rozhodol, že keď bol niekto z akéhokoľvek dôvodu vylúčený zo svojho rádu alebo mu bolo zakázané zúčastňovať sa na jeho zasadnutiach či plniť iné jeho požiadavky na určitý

čas, po uplynutí tohto času môže ešte pokračovať vo vykonávaní svojich úradných funkcií alebo povinností. A to nie je viac ako spravodlivé, pretože trest, ktorý len ukladal určitý zákaz, by sa nemal zvyšovať.

Niet pochýb o tom, že nemanželské deti môžu byť zvolené za dekuriónov, ale božskí bratia v reskripte Lollianovi Avitovi, guvernérovi Bitýnie, uviedli, že ak má takýto syn konkurenta, ktorý je legitímny, ten musí mať prednosť. Napriek tomu, ak by legitímne deti zanedbávali plnenie svojich povinností, do úradu dekurióna by mali byť prijatí tí, ktorí sú nelegitímni, po tom, čo sa zistí, že ich správanie a život sú čestné; pretože pre verejné blaho je potrebné, aby bol rád dekuriónov vždy plný, nemali by doň byť prijímané nečestné osoby.

Božský Sever us a Antonín dovolili tým, ktorí sa pridržali židovskej povery, získať občianske vyznamenania, ale uložili im požiadavku neporušovať predpisy svojho náboženstva.

Marcianus, O verejných žalobách, kniha I.

Decurionovi sa zakazuje prenajímať akýkoľvek majetok; ak by však získal do prenájmu dedičstvom, môže si ho ponechať v držbe; toto pravidlo sa má dodržiavať vo všetkých podobných prípadoch.

23. Papinianus, Otázky, kniha II.

Bolo rozhodnuté, že tí, ktorí boli dočasne vylúčení z rádu dekuriónov pre zločin, ktorý znamená potupu, sú vylúčení navždy. Tí, ktorí však boli dočasne vylúčení za nejaký drobný priestupok, ako napríklad taký, ktorý vyplynul z nejakej obchodnej transakcie, by sa nemali považovať za nehanebných.

23. Ten istý, Názory, kniha I.

Nemanželské deti, ako aj deti pochádzajúce z incestných manželstiev sa môžu stať dekuriónmi; z úradu by totiž nemal byť vylúčený ten, kto nespáchal žiadny zločin.

Maloletí do dvadsiateho piateho roku života, ktorí boli ustanovení za dekuriónov, dostávajú plat spojený s úradom, ale nemôžu hlasovať s ostatnými.

Dekurionovi sa zakazuje zastávať úrad farmára príjmov, a to aj vo vlastnom meste.

Tí, ktorí sa vzdajú verejného stíhania bez toho, aby na to získali povolenie, nemôžu byť dekorovaní poctou dekurióna, pretože v súlade s turpilským dekrétom senátu sú označení hanbou ako osoby, ktoré boli odsúdené za zlomyseľné stíhanie v trestnej veci.

Syn, ktorý bol vymenovaný za dekurióna, sa proti tomu odvolal, a hoci jeho odvolanie bolo zamietnuté, pretože nebolo podané v stanovenej lehote, ak syn nastúpil do úradu a otec jeho konanie neratifikoval, nebol za syna zodpovedný.

Keď sa má rozhodnúť o iných otázkach týkajúcich sa privilégií, prednosť majú tí, ktorí získali súčasne najviac hlasov na úrad dekúria; ale ten, kto má najväčší počet detí, má byť na zhromaždení najprv požiadany o vyjadrenie svojho názoru a má predísť ostatným z hľadiska cti.

Paulus, Názory, kniha I.

Vyznamenania a úrady nemajú vzťah k poradiu voľby, ale majú sa udeľovať tým, ktorí sú toho hodnejší.

Hluchý, ktorý vôbec nepočuje, a ten, kto je nemý a nemôže hovoriť, sú oslobodení od obecných úradov, ale nie od iných verejných povinností.

Ten, kto nie je dekuriónom, nemôže vykonávať funkcie duumviru ani funkcie prislúchajúce iným úradom z toho dôvodu, že plebejci majú zakázané vykonávať povinnosti dekuriónov.

Otec sa nepovažuje za súhlasiaceho s vymenovaním svojho syna za dekurióna, ak prejaví nesúhlas v prítomnosti guvernéra alebo pred samotným rádcom, alebo akýmkoľvek iným spôsobom.

Hermogenianus, Epitomes, kniha I.

Je dovolené poskytnúť proviant dekuriánom, ktorí prišli o svoj majetok; najmä ak vyčerpali svoje dedičstvo vďaka štedrosti voči svojej krajine.

Paulus, Dekréty, kniha I.

Cisár Severus povedal: "Aj keby sa preukázalo, že Titius sa narodil otcovi, ktorý bol v otroctve, ale z matky, ktorá bola slobodná, nebráni mu to stať sa dekuriómom v meste, kde sa narodil."

52. Niet pochyb o tom, že námorníci sa nemôžu stať dekuriómi.

10. Modestinus, Názory, kniha I.

Herennius Modestinus uviedol ako svoj názor, že človek sa nestáva dekuriómom len na základe príkazu na vyplácanie platu, keď nebol legálne vytvorený.

Callistratus, Súdne vyšetrovania, kniha I.

Dekurzom sa nesmú stať len tí, ktorí sú v útlom veku, ale aj osoby v pokročilom veku. Tí prví akoby neboli schopní chrániť záujmy štátu a sú dočasne ospravedlnení, ale tí druhí sú vylúčení natrvalo; napriek tomu osoby v pokročilom veku by nemali byť ospravedlnené inak ako z vážnych dôvodov, aby tí mladší, tým, že ich starší nezvolili, nezostali sami na znášanie všetkých verejných povinností vlády; pretože mladiství do dvadsiateho piateho roku života nemôžu byť kreovaní za dekurzistov, iba ak z nejakého vážneho dôvodu, a ani tí, ktorí sú spôsobilí prekročiť päťdesiaty piaty rok života. Niekedy treba v tejto veci brať do úvahy dávno zaužívané zvyklosti; naši cisári totiž po tom, čo sa s nimi obyvatelia Nikomédie poradili, či osoby v tomto veku môžu byť volené do rádu, v reskripte uviedli, že sa to môže stať.

23. Ten istý, Súdne vyšetrovania, kniha VI.

Tí, ktorí obchodujú a predávajú životné potreby, by nemali byť opovrhovaní ako ponížení ľudia, hoci podliehajú trestom zo strany edilov. Takýmto ľuďom totiž nie je zakázané uchádzať sa o úrad dekúria alebo o inú česť vo vlastnej krajine, pretože nie sú neslávne známi; a nie sú vylúčení z verejného zamestnania ani po tom, čo ich bičujú aedile, ktorí si tým len plnia svoju zákonnú povinnosť. Nemyslím si však, že je čestné prijímať osoby tohto druhu, ktoré boli vystavené úderom bičom, do poriadku; a to najmä v mestách, v ktorých je množstvo čestných mužov, ale nedostatok tých, ktorí by mali plniť povinnosti verejného úradu, nevyhnutne volá takéto osoby k mestským počtám, ak majú potrebnú kvalifikáciu.

23. Papirius Justus, O ústavách, kniha II.

24. Cisári Antoninus a Verus v reskripte uviedli, že osoby, ktoré boli na určitý čas degradované a vrátili sa, nemôžu byť bez súhlasu cisára znovu prijaté do rádu dekuriónov.

23. V reskripte tiež uviedli, že osoby, ktoré boli po uplynutí času degradované, nemôžu byť obnovené v hodnosti dekuriónov, ak nie sú v takom veku, že by mohli byť kreovaní na dekuriónov, a ich postavenie im nedáva nádej na získanie tejto pocty alebo im nedáva záruku, že im cisár preukáže osobitnú zhovievavosť.

24. V reskripte tiež uviedli, že synovi, ktorý sa narodil počas relegácie, nie je zakázané vykonávať povinnosti dekurióna.

V reskripte tiež uviedli, že ten, kto súhlasil s vymenovaním iného za dekurióna, nemal by neskôr namietat' proti vymenovaniu z dôvodu, že strana nebola právoplatne ustanovená za dekurióna, ako mal namietat' na začiatku.

23296. Paulus, Otázky, kniha I.

Božský Pius v reskripte uviedol, že dekurión, ktorý bol odsúdený, by nemal byť vystavený mučeniu. Preto keď niekto prestane byť dekuriónom a potom je odsúdený, rozhodlo sa, že nesmie byť mučený kvôli spomienke na svoju predchádzajúcu hodnosť.

Tit. 3. O registri dekuriónov.

Ulpian, O povinnostiach prokonzula, kniha III.

Mená dekuriónov sa majú zapisovať do registra, ako to predpisuje mestské právo. Tam, kde však zákon v tomto smere neexistuje, treba brať do úvahy hodnosť každého z nich, aby mohli byť zapísaní v poradí, v akom každý z nich požíva najvyššie vyznamenanie v meste; ako napríklad tí, ktorí zastávali úrad duumvir, ak je tento najvyšší, a medzi duumvirmi má prednosť ten, ktorý úrad zastával ako prvý; a po ňom tí, ktorí vykonávali povinnosti

duumvirov v mestskej samospráve; a po nich tí, ktorí sú na treťom mieste, a ostatní v poradí, a potom sa zapíšu tí, ktorí predtým nezastávali žiadny úrad, takže každý z nich sa objaví na svojom mieste.

23. Pri ich hlasovaní sa berie do úvahy to isté poradie, ktoré sme uviedli, že sa má dodržiavať pri registrácii ich mien.

Tí istí, Názory, Kniha II.

24. Do registra dekuriónov v meste sa majú najprv zapísať mená tých, ktorí dostali vyznamenania z rúk cisára, a potom mená tých, ktorí si len plnili povinnosti mestských úradov.

Tit. 4. O verejných zamestnaniach a poctách.

23. Hermogenianus, Epitomes, kniha I.

Niektoré mestské zamestnania sú odvodené od majetkov a iné od osôb.

62. Zamestnania odvodené od majetkov sa týkajú prepravy tovaru po mori alebo po súši a pútajú pozornosť prvého v poradí medzi dekurzmi, pretože je zodpovedný za všetky zbierky, ktoré vykonal pri výkone svojich úradných povinností.

63. Osobné zamestnania sú také, ktoré sa týkajú obrany mesta, teda také, ktoré môže vykonávať občiansky sudca, napríklad vyberanie daní, alebo ako bolo uvedené v súvislosti s patričnými zamestnaniami, dohľad nad ťažnými zvieratami s cieľom zásobovania potravinami a inými vecami tohto druhu; ako aj starostlivosť o verejné pozemky,

akvadukty, kone a vozatajstvo; opravy ciest a skladov; vykurovanie kúpeľov, rozdeľovanie potravín a všetky povinnosti tohto druhu. Z toho, čo sme uviedli, sa totiž dajú ľahko pochopiť všetky ostatné záležitosti, ktoré sa na základe dlhodobých zvyklostí zaviedli v jednotlivých mestách.

64. Osobným zamestnaním sa všeobecne rozumie také, ktoré je spojené s manuálnou prácou, starostlivosťou a usilovnosťou. Otcovské zamestnanie je však také, pri ktorom sa vyžadujú najmä výdavky.

65. Medzi osobné zamestnania sa zaraďuje opatrovníctvo a poručníctvo nad maloletým alebo nepríčetným, ako aj nad utrácajúcim, nemým a nenarodeným dieťaťom, ktorému je tiež potrebné zabezpečiť jedlo, pitie, ubytovanie a iné veci tohto druhu. Pokiaľ však ide o majetok maloletého alebo nepríčetného, osoba poverená touto povinnosťou musí dbať na to, aby ho nenadobudla úžera alebo aby sa dlžníci nezbavili zodpovednosti. Rovnako v prípade, že sa požaduje držba majetku podľa podmienok karbonárskeho ediktu, ak sa neposkytne zábezpeka, kurátor, ktorý bol vymenovaný, vykonáva osobné zamestnanie pri starostlivosti o majetok. Rovnaké pravidlo sa vzťahuje na kurátorov, ktorí boli vymenovaní, aby sa starali o majetok osôb, ktoré boli zajaté nepriateľom a očakávajú návrat. Opäť platí, že kurátori sa vymenúvajú pre majetok zanechaný osobe, ktorá ho ešte nemôže dediť podľa občianskeho alebo prétorského práva.

Ulpian, O Sabinovi, kniha XXI.

Ak by syn, ktorý je pod kontrolou svojho otca, mal sám syna, bude sa považovať za syna pod jeho kontrolou, pokiaľ ide o mestské pocty.

(23) Ten istý, Názory, kniha II.

Osoby, ktoré sa narodili v meste Rím a ktoré si zriadili bydlisko inde, musia prijať verejné zamestnanie v Ríme.

23. Vojakom, ktorí slúžia v tábore, nemožno uložiť žiadne mestské zamestnanie. Ostatné súkromné osoby však, aj keď sú príbuznými vojakov, musia dodržiavať zákony svojej krajiny a provincie.

24. Keď je niekto odsúdený do baní a potom dosiahne úplnú nápravu, môže byť povolaný k verejným zamestnaniam a poctám, ako keby nikdy nebol odsúdený; a jeho nešťastie a smutná skúsenosť nemôžu byť predstreté na dôkaz, že nie je dobrým občanom svojej krajiny.

25. Ich pohlavie odopiera ženám telesné zamestnania a bráni im získať obecné vyznamenania alebo úrady.
26. Otec nemá právo brániť synovi, ktorý je pod jeho kontrolou, v získaní obecných vyznamenaní, ak na to nemá dobrú zámienku.
27. Otec nie je povinný prevziať obranu svojho syna, ak nesúhlasí, aby získal obecné vyznamenania alebo zamestnania, z obavy, aby jeho majetok nebol zaťažený; nemôže mu však zabrániť, aby bol do výšky svojich prostriedkov zodpovedný voči svojej krajine.
28. Hoci každý, kto má viac ako sedemdesiat rokov alebo má päť žijúcich detí, je z niektorého z týchto dôvodov oslobodený od vykonávania štátnych zamestnaní; napriek tomu by jeho synovia mali prijať úrady, na ktoré sú spôsobilí, pretože imunitu, ktorá sa poskytuje otcovi kvôli ich deťom, sami nepožievajú.
29. Nevlastný otec nemôže byť na základe žiadneho právneho predpisu nútený prevziať bremeno občianskeho zamestnania v mene svojho nevlastného syna.
30. Slobodní otcovia by mali plniť povinnosti verejného zamestnania v rodisku svojho patróna, ak im to ich peňažné prostriedky umožňujú; keďže majetok ich patrónov nie je predmetom ručenia z dôvodu úradov, ktoré spravujú ich slobodní otcovia.
31. Ak sa otec previnil nejakým zločinom, nemalo by to byť prekážkou pre získanie mestských poct jeho synmi.
32. Už dávno sa ustálilo, že neplnoletí mladší ako dvadsaťpäť rokov sa môžu stať dekuriónmi; nie však vtedy, keď sú vo vojenskej službe, pretože toto bremeno sa považuje skôr za bremeno spojené s patričným zamestnaním.
33. Výber daní sa považuje za patrimonálne zamestnanie.
34. Povinnosť vyberať proviant je osobným zamestnaním a vek sedemdesiat rokov alebo počet piatich žijúcich detí od nej človeka oslobodzuje.

35. Osoby, ktoré sú povinné poskytnúť ubytovanie vojakom prichádzajúcim do mesta, majú túto povinnosť plniť striedavo.

36. Povinnosť poskytnúť ubytovanie vojakom nie je osobná, ale patričná.

37. Guvernér provincie má dbať na to, aby sa zamestnania a pocty rovnomerne striedavo rozdeľovali medzi občanov podľa ich veku a hodnosti; tak, aby sa dodržiavalo poradie rôznych stupňov uvedených zamestnaní a poct, ktoré bolo stanovené od dávna, aby sa zabránilo tomu, že tá istá osoba bude ich ukladaním nerozlišujúco a často utláčaná a že štát bude súčasne ochudobnený o ľudí a o moc.

38. Ak sú dvaja synovia pod kontrolou svojho otca, nemožno ho nútiť, aby bol zodpovedný za zamestnanie oboch súčasne.

39. Ak človek, ktorý zanechal dvoch synov, svojou poslednou vôľou nezabezpečil z ich spoločného dedičstva plnenie povinností verejného úradu jedným z nich, ten druhý by nemal na vlastné náklady prevziať zodpovednosť za povinnosti alebo pocty, ktoré mu môžu byť uložené, hoci otec, kým žil, mohol prevziať zodpovednosť tohto druhu za jedného zo svojich synov.

23. Ten istý, Názory, kniha III.

Starostlivosť o výstavbu alebo opravu verejných budov v meste je verejným zamestnaním, od ktorého je oslobodený otec, ktorý má päť žijúcich detí; ak by však bol násilím nútený ukončiť takéto zamestnanie, nezbaví ho to žiadnej výhovorky, ktorú by mohol mať, aby neprijal iné.

23. Ospravedlnenie nedostatku prostriedkov na neprijatie obecných zamestnaní alebo povinností, ktoré sú osoby povinné prijať, nie je trvalé, ale dočasné; ak sa totiž niekomu zvýšil majetok čestnými prostriedkami, bude sa to brať do úvahy, keď sa bude skúmať jeho solventnosť v čase, keď bol do úradu vymenovaný.

24. Osoby, ktoré sú chudobné, nemôžu byť pre núdzu nútené prijať patrimoniálne zamestnania, ale sú nútené plniť povinnosti telesných, do ktorých boli vymenované.

25. Kto je povinný vykonávať verejné zamestnanie vo svojom meste a predstavuje sa ako vojak s cieľom vyhnúť sa obecnému bremenu, nemôže zhoršiť stav obce.

(23) Scaevola, Pravidlá, kniha I.

Kapitáni lodí a obchodníci s olejom, ktorí investovali väčšiu časť svojho dedičstva do zamestnania tohto druhu, majú nárok na oslobodenie od verejných funkcií na obdobie piatich rokov.

23. Ulpián, O povinnostiach prokonzula, kniha IV.

V reskripte božských bratov adresovanom Rutiliovi Luppovi sa uvádza nasledovné: "Ústava, podľa ktorej sa ustanovuje, že každý, kto bol ustanovený za dekúria, môže získať úrad sudcu, by sa mala dodržiavať vždy, keď sú dotknuté strany solventné a riadne kvalifikované. Ak však majú takú nižšiu hodnotu a skromné prostriedky, že sa nielenže nehodia na požívanie verejných poct, ale sú aj sotva schopní sa uživiť, je zbytočné a zároveň nehanebné, aby boli takéto osoby poverené úradom magistráta, najmä keď sú tu iní, ktorí môžu byť vymenovaní a ktorí sa svojím majetkom a hodnotou hodia na túto funkciu. Preto nech všetci, ktorí sú zámožní, vedia, že nemajú využívať toto ustanovenie zákona a že keď sa má niekto voliť v zhromaždení, treba medzi prítomnými pátrať po osobách, ktoré sú vzhľadom na svoj majetok schopné prevziať dôstojnosť úradu."

23. Je isté, že verejní dlžníci nemôžu byť povýšení do mestských hodností, ak najprv nezaplatia to, čo dlhujú mestu. Takýmito dlžníkmi by sme mali rozumieť tých, v ktorých rukách zostal zostatok z výkonu verejnej správy. Keď však nie sú dlžníkmi tohto druhu, ale požičali si peniaze od mesta, nie sú v pozícii, aby mohli byť vylúčení z obecných poct. Je zrejmé, že postačí, ak sa namiesto platby zabezpečia prostredníctvom záložného práva alebo solventných ručiteľov. Uviedli to božskí bratia v reskripte adresovanom Aufidiovi Herennianovi. Ak sú zadĺžení len na základe sľubu, ktorý nemožno odmietnuť, sú v takom postavení, že musia byť vylúčení z mestských poct.

24. Tam, kde niekto, hoci sa dopustil priestupku, nebol obvinený, nemá byť vylúčený z verejných funkcií o nič viac, ako keby mal žalobcu, ktorý odstúpil od obžaloby; to totiž uviedol náš cisár so svojim božským otcom v Reskripte.

25. Treba poznamenať, že niektoré zamestnania sú buď osobné, alebo dedičné, rovnako ako niektoré vyznamenania.

26. Zamestnania, ktoré sa týkajú vlastníctva alebo platenia daní, sú takej povahy, že ani vek, ani počet detí, ani nijaké iné privilégium, ktoré zvyčajne oslobodzuje osoby od osobných zamestnaní, nebudú platnou zámkou na ich odmietnutie.

27. Tieto zamestnania, ktoré sa týkajú vlastníctva, majú dvojakú povahu, pretože niektoré z nich sú nariadené vlastníkom, či už sú občanmi, alebo nie; a iné sú nariadené obyvateľom alebo občanom mesta. Dane uvalené na pozemky alebo budovy sa vzťahujú na ich vlastníkov, ale patričná zamestnávajúca sa týkajú len obcí alebo ich obyvateľov.

23. Marcianus, Verejné žaloby, kniha II.

Osobe, ktorá bola obvinená zo zločinu, cisárske ústavy zakazujú ašpirovať na obecné vyznamenania skôr, ako sa rozhodne o jej prípade. Pritom nie je rozdiel, či ide o plebejca alebo dekurióna. Nemožno mu však brániť v prijatí takéhoto úradu po uplynutí jedného roka od času, keď bol obvinený, ak nie je na vine, že sa prípad počas tohto roka nevyriešil. Divotvorca Severus v jednom reskripte uviedol, že keď je niekto zvolený za sudcu a jeho protivník sa odvolá a kým prebieha odvolacie konanie, ujme sa úradu, treba ho potrestať. Preto ak niekto, komu je rozhodnutím zabránené získať mestské vyznamenanie, podá odvolanie, mal by sa medzitým zdržať požadovania úradu.

Ulpian, O edikte, kniha XI.

Maloletí by nemali byť prijatí do správy verejných vecí ani v takých zamestnaniach, ktoré nie sú patrimonálne, ani v takých, ktoré sú magistrátne, pred dovŕšením dvadsiateho piateho roku života; nemali by sa ani stať dekuriónmi, pretože ak sa nimi stanú, nemôžu hlasovať v zhromaždení. Po začiatku ich dvadsiateho piateho roku sa však má za to, že uplynul, lebo v prípadoch tohto druhu sa rozhodlo ako o priazni, že to, čo sa začalo, musíme považovať za dokončené; nesmie sa im však zveriť správa žiadneho verejného úradu, aby sa nespáchala nejaká škoda voči vláde alebo aby sa nespôsobilá nejaká ujma samotnému neploletému.

Ten istý, O povinnostiach konzula, kniha III.

Keď niekto, kto bol ustanovený za mestského sudcu, odmietne plniť povinnosti svojho úradu, môže ho k tomu prinútiť guvernér rovnakým spôsobom, ako možno prinútiť poručníkov, aby plnili povinnosti zverené im.

23. Modestinus, Differences, kniha V.

Ďalšie zamestnanie nemožno uložiť sudcovi; úrad sudcu však možno zveriť tomu, kto už má iné verejné zamestnanie.

23. Ten istý, Pandekty, kniha XI.

Podľa prétoriánskeho ediktu sa majú úrady udeľovať postupne, a ako sa uvádza v liste božského Pia Tizianovi, má sa tak diať od menej dôležitých k dôležitejším.

23. Hoci je v mestskom práve ustanovené, že pri vymenúvaní do magistrátov sa majú uprednostňovať muži určitého stavu, predsa treba mať na pamäti, že toto pravidlo sa má dodržiavať len vtedy, keď sú kandidáti solventní. Toto je stanovené v reskripte Božieho Marka.

24. Božskí bratia v reskripte uviedli, že vždy, keď je nedostatok občanov vhodných na magistrát, môže byť do istej miery porušená imunita.

25. 26. Božský Antonín a jeho otec v reskripte uviedli, že hoci lekár už môže byť schválený, môže ho obec odmietnuť.

26. Božský Antonín v reskripte uviedol, že tí, ktorí vyučujú deti základom učenia, nie sú oslobodení od povinností verejného úradu.

23. Javolenus, O Kassiovi, kniha VI.

Kto bol oslobodený od výkonu mestských povinností, nie je oslobodený od toho, aby sa stal magistrátom, pretože jeho funkcie sú čestnejšie ako funkcie spojené s inými verejnými zamestnaniami; ale všetky ostatné mimoriadne povinnosti, ktoré sa od niekoho dočasne vyžadujú, ako napríklad oprava ciest, by sa od osoby tohto druhu nemali vyžadovať.

23. Ten istý, O Cassiovi, kniha XV.

Oslobodenie a imunita od verejných zamestnaní, ktoré sa priznávajú deťom a potomkom kohokoľvek, sa vzťahujú len na osoby patriace do jeho rodiny.

23. Callistratus, Súdne vyšetovania, kniha I.

Obecná česť je správa verejných záležitostí s titulom úradu, bez ohľadu na to, či sa vyžaduje úhrada výdavkov alebo nie.

(23. Zamestnanie je buď verejné, alebo súkromné. Verejné zamestnanie je také, v ktorom sa zaväzujeme spravovať verejné záležitosti s platením výdavkov a bez titulu dôstojnosti.

(24) Vyberanie výdavkov na opravu ciest a daní z pozemkov nie je osobným, ale miestnym zamestnaním.

(25) Keď vznikne otázka týkajúca sa obecných vyznamenaní a správy verejných zamestnaní, treba vziať do úvahy osobu, ktorej sa vyznamenanie alebo zamestnanie udeľuje, spolu s pôvodom jej narodenia a s tým, či jej prostriedky postačujú na to, aby mohla spravovať zverené zamestnanie; a tiež zákon, v súlade s ktorým má každý vykonávať svoje úradné povinnosti.

(26) Plebejský syn pod otcovskou kontrolou vykonáva svoj úrad na riziko toho, kto ho vymenoval. Náš cisár Severus v jednom reskripte uviedol k tomuto bodu nasledovné: "Ak je tvoj syn plebejcom, nemal by si byť proti svojej vôli nútený zodpovedať za jeho správu magistrátu, pretože nemôžeš využiť svoje právo otcovskej moci a brániť sa jeho vymenovaniu, ale jeho správa bude na riziko toho, kto ho vymenoval."

(27) Právomoc spravovať verejný úrad nie je promiskuitná, ale je potrebné dodržiavať určitý poriadok; nikto totiž nemôže vykonávať vyššie funkcie magistrátu skôr, ako vykoná funkcie nižšieho stupňa, a nikto nemôže pokračovať vo výkone povinností verejného úradu v akomkoľvek veku.

(28) V mnohých cisárskych konštitúciách sa ustanovuje, že ak nie je nikto iný, kto by mohol zastávať úrad, tí, ktorí ho predtým zastávali, môžu byť nútení pokračovať v jeho výkone. Božský Hadrián uviedol v reskripte s odkazom

na pokračovanie v úrade: "Ak nie sú iní, ktorí by boli spôsobilí vykonávať povinnosti úradu, súhlasím, aby sa vybrali z tých, ktorí ich už vykonávali."

23. Papinianus, Názory, kniha V.

Ak otec súhlasí, aby sa jeho syn stal dekúriom, a po jeho smrti jeho syn získa úrad, jeho spoludedičia nemôžu byť zodpovední za jeho nesprávny úrad, ak otec zanechal svojmu synovi, dekúriovi, dostatočné prostriedky na splnenie jeho záväzkov.

23. Paulus, Sentencie, kniha I.

Tí, ktorí ponúkajú peňažnú sumu, aby získali oslobodenie od správy obecného úradu alebo zamestnania, by nemali byť vypočutí.

Každý, kto sľúbi peňažnú sumu za obecnú česť a začal ju platiť, má byť nútený zaplatiť celú sumu, rovnako ako v prípade nedokončeného verejného diela.

Syn nemôže byť proti svojej vôli nútený stať sa zodpovedným za akúkoľvek verejnú prácu, ktorú spravuje jeho otec.

25. Nikto nemôže byť nútený prevziať obhajobu obce viackrát, ak to nevyžaduje nevyhnutnosť.

23. Hermogenianus, Epitomes, kniha I.

26. Nikomu sa nezakazuje dobrovoľne opakovať vykonávanie posvätných obradov provincie.

23. Keď otec, ktorý je oslobodený od civilných zamestnaní a povinností magistrátu, súhlasí s tým, aby jeho syn, ktorý je pod jeho kontrolou, bol ustanovený za dekurióna, bude nútený prevziať zodpovednosť za riadne plnenie všetkých funkcií a povinností, ktoré na seba jeho syn prevzal.

(23) Arcadius Charisius, O civilných zamestnaniach.

Existujú tri druhy civilných zamestnávaní, lebo niektoré sa nazývajú osobné, iné sú štylizované ako patrimonialne a ďalšie sú zmiešané.

256. Osobné zamestnania sú tie, ktoré sa vykonávajú uplatnením mysle a vynaložením telesnej práce bez toho, aby z toho vyplývala nejaká škoda pre osobu, ktorá ich spravuje; ako napríklad poručníctvo alebo opatrovníctvo.

257. Vedenie účtov a vyberanie peňazí sa v každom meste nepovažuje za čestné zamestnanie, ale za osobné zamestnanie.

258. Vedenie regrútov, koní alebo iných zvierat potrebných na prepravu alebo stíhanie verejného majetku, peňazí patriacich do štátnej pokladnice alebo zásobovania či odievania je osobným zamestnaním.

259. Dohľad nad poštami a kuriérmi je osobným zamestnaním.

260. Starostlivosť o nákup obilia a oleja (keďže na povinnosti tohto druhu je zvykom ustanoviť osoby, ktoré sa nazývajú zásobovači obilím a olejom), je v niektorých mestách zahrnutá medzi osobné zamestnania, rovnako ako povinnosť vykurovania verejných kúpeľov, keď sa peniaze poskytnuté zodpovedným úradníkom získavajú z príjmov niektorej obce.

261. Zachovanie akvaduktov je zahrnuté medzi osobné zamestnania.

262. Irenarchovia sú úradníci, ktorí sú ustanovení na udržiavanie verejnej disciplíny a zachovávanie mravov. Tí, ktorí sú vybraní na výstavbu diaľnic, keď na tento účel nemôžu ničím prispieť z vlastného majetku, spolu s tými, ktorí sú určení na dohľad nad predajom chleba a iných potravín potrebných na každodennú obživu obyvateľov miest, spravujú osobné zamestnania.

263. Osoby, ktoré majú na starosti buď výber, alebo rozdeľovanie verejných zásob, a vyberači jednotlivých daní spravujú osobné zamestnania.

264. Úradníci, ktorí sú zvyčajne vybraní na výber verejných príjmov miest, vykonávajú osobné zamestnanie.

265. Osobné zamestnanie vykonávajú aj tí, ktorí sú strážcami chrámov alebo ktorí majú na starosti archívy; pisatelia reči a účtovníci; tí, ktorí poskytujú zábavu cudzincom, ako v niektorých mestách; tí, ktorí majú dozor nad prístavmi; úradníci poverení výstavbou alebo opravou verejných budov, či už palácov, alebo námorných arzenálov, alebo takých, ktoré sú určené pre vojenské priestory, ktorí vynakladajú verejné peniaze na výstavbu budov alebo na výstavbu alebo opravu lodí, ak je to potrebné.

266. Jazda na ťavách je tiež osobným zamestnaním, lebo vodičom tiav sa má dávať určitá suma na výživu ich samých a ich tiav a má sa o tom viesť účet, aby boli nútení poskytovať len manuálnu prácu. Títo by mali byť povolani podľa poradia, v ktorom sú zapísaní, a nemali by byť prepustení na základe žiadnej výhovorky, pokiaľ sa výslovne nepreukáže, že trpia nejakým telesným zranením alebo slabosťou.

267. Poslovia, ktorí sú vyslaní k cisárovi, niekedy dostávajú potrebné cestovné výdavky, ale dôstojníci nočnej stráže a správcovia mlynov podávajú osobné zamestnanie.

268. Aj obhajcovia, ktorých Gréci nazývajú syndikmi a ktorí sú vybraní na obžalobu alebo obhajobu nejakého prípadu, vykonávajú osobné zamestnanie.

269. Povinnosť vydávať rozhodnutia sa tiež zaraďuje medzi osobné zamestnania.

270. Keď je niekto vybraný, aby nútil osoby stavať chodníky pred verejnými cestami, toto zamestnanie je osobné.

271. Podobne tí, ktorí sú určení na výber daní, vykonávajú funkcie týkajúce sa osobného zamestnania.

272. Úradníci, ktorí sprevádzajú súťažiacich na hrách, a úradníci sudcov tiež vykonávajú funkcie spojené s osobným zamestnaním.

273. Osobné zamestnania sú tie, ktoré sa spravujú na úkor majetku a na úkor osoby, ktorá ich vykonáva.

274. Medzi obyvateľmi Alexandrie sa úradníci, ktorí nakupujú olej a zeleninu, považujú za osoby vykonávajúce patrimonálne zamestnanie.

275. Tí, ktorí zbierajú víno v celej africkej provincii, vykonávajú patrimonálne zamestnanie.

276. Opäť platí, že patrimoniálne zamestnania majú dvojakú povahu, pretože niektoré z nich sa vzťahujú buď na vlastníctvo, alebo na patričnú časť majetku, napríklad tí, ktorí poskytujú kone alebo mulice na prepravu vojenských zásob alebo na poštu.

277. Preto sa od osôb, ktoré nie sú ani občanmi, ani obyvateľmi obecných miest, vyžaduje, aby vykonávali služby tohto druhu.

278. V reskripte sa uvádza, že tí, ktorí požičiavajú peniaze na úrok, aj keď sú veteránmi, musia za túto výsadu platiť dane.

279. Ani veteráni, ani vojaci, ani iné osoby, bez ohľadu na to, aké privilégia požívajú, a dokonca ani sám pápež nie je oslobodený od zamestnania tohto druhu.

280. Okrem toho niektoré mestá majú privilégium povoliť tým, ktorí vlastnia pôdu na ich území, aby každý rok poskytl určité množstvo obilia v pomere k nehnuteľnosti, ktorú vlastní; tento príspevok je zamestnaním spojeným s vlastníctvom.

281. Zmiešané zamestnania sú tie, v ktorých sa spájajú osobné a dedičské zamestnania, ako to s najlepšimi dôvodmi uviedol Herennius Modestinus vo svojich poznámkach a argumentoch; vyberači daní a obilia, ktorí vykonávajú aj manuálnu prácu, totiž vykonávajú osobné zamestnania a vyrovnávajú pokladničné straty z majetku zosnulých osôb ; takže je dobrý dôvod považovať toto zamestnanie za zamestnanie zmiešaného charakteru.

282. Vyššie sme však uviedli, že tí, ktorí vykonávajú osobné zamestnania, sú podľa zákonov alebo zvyklostí svojho mesta povinní hradiť výdavky aj zo svojho majetku; alebo ak by tí, ktorí vyberajú zásoby, utrpeli nejakú stratu z dôvodu pôdy, ktorá zostala neobrobená, aj tieto zamestnania budú zahrnuté pod označenie zmiešané.

283. Všetky tieto zamestnania, ktoré sme rozdelili do troch tried, sú zahrnuté pod jedno označenie; lebo osobné, otcovské a zmiešané zamestnania sú označené ako občianske alebo verejné.

284. Ak sa však niekomu udeľuje oslobodenie od čisto osobných alebo občianskych zamestnaní, nemôže byť oslobodený od zamestnaní týkajúcich sa zásobovania, pôšt, kuriérov, poskytovania ubytovania, stavby lodí alebo vyberania osobných daní, s výnimkou vojakov a veteránov.

285. Božský Vespasián a božský Hadrián v reskripte uviedli, že oslobodenie od vybavovania ubytovania udelil cisár učiteľom, ktorí neboli povinní civilným zamestnaním, ako aj gramatikom, učiteľom rétoriky a filozofom.

Tit. 5. O oslobodení od zamestnania a ospravedlnení z neho.

23. Ulpián, Názory, kniha II.

Každé ospravedlnenie by malo byť založené na spravodlivosti. Ak by sa však osobám, ktoré sa domáhajú oslobodenia, mala prejavovať dôvera bez vypočutia na súde alebo bez rozdielu, bez časového obmedzenia, podľa toho, ako si každý zvolí, a ak by sa každý mohol ospravedlniť, nebolo by dost' osôb na plnenie povinností verejného úradu. Preto keď sa niektorá osoba domáha oslobodenia od verejného úradu z dôvodu počtu svojich detí, mala by sa odvolať, a tí, ktorí nedodržia lehotu stanovenú na podanie odvolania tohto druhu, sú s dobrým dôvodom vylúčení z výhody výnimky.

(23) Tí, ktorí využijú ospravedlnenie a sú v dôsledku toho prepustení, musia podať odvolanie vždy, keď sú vymenovaní neskôr. Ak sa však preukáže, že tento protivník konal zo zlého úmyslu a s cieľom vystaviť ich častému obťažovaniu, hoci si je vedomý, že majú nárok na večné oslobodenie, guvernér nariadi tomu, kto je za toto obťažovanie zodpovedný, aby zaplatil trovy súdneho konania, ako v prípade cisárskych dekrétov.

(24) Osoby oprávnené na najvyššie vyznamenania a zaradené medzi občanov mesta, ktoré sa s úmyslom oklamať svoj rád utiahnu na vidiek s cieľom vyhnúť sa povinnostiam vyplývajúcim z vyšších úradov, a napriek tomu zostanú zodpovedné za tie, ktoré sa viažu k nižším úradom, nemôžu využiť túto výhovorku.

(25) Hoci môže mať muž šesťdesiatpäť rokov a tri žijúce deti, nemôže byť z týchto dôvodov oslobodený od plnenia povinností v civilnom zamestnaní.

Tí istí, Názory, kniha III.

Maloletý vo veku šesťnásť rokov nemôže byť poverený povinnosťou nákupu obilia, ak to v mieste jeho narodenia nie je zvykom. Rovnaké pravidlo sa vzťahuje na nepľnoletých mladších ako dvadsaťpäť rokov, ak sú vymenovaní do obecných zamestnaní alebo na čestné miesta.

23. Ani počet detí, ani vek sedemdesiat rokov nie sú dobrou ospravedľením, ak sa spájajú vyznamenania alebo úrady, ale len oslobodzujú osobu od občianskych zamestnaní.

24. Adoptované deti nie sú zahrnuté do počtu tých, ktoré bežne ospravedľujú otcov z verejných povinností.

25. Tí, ktorí sú povolani vykonávať funkcie verejných činiteľov, musia preukázať, že majú predpísaný počet detí v čase, keď chcú byť z tohto dôvodu ospravedľení; ak by sa totiž počet detí neskôr doplnil, neoslobodí ich to, ak sa predtým zaviazali k zamestnaniu.

26. V prípade patričných zamestnaní počet detí nie je ospravedľením.

27. Deti, aj keď prestali byť pod kontrolou svojho otca, poskytujú platnú ospravedľenku na oslobodenie od civilných zamestnaní.

28. Osoba, ktorá ťažko počuje, nemá nárok na oslobodenie od civilných zamestnaní.

29. Keď guvernér provincie vidí, že niekto je utláčaný vekom a telesnou slabosťou alebo nemá dostatok peňazí na spravovanie úradu, môže ho prepustiť a vymenovať iného. Telesná slabosť je platným ospravedľením z verejného zamestnania, ak ide len o telesnú prácu. Tí však, ktorí môžu pomôcť svojou radou ako dobre informovaní ľudia alebo ktorí sú kompetentní vykonávať povinnosti úradu, by nemali byť ospravedľení, s výnimkou dobrých a dostatočných dôvodov.

30. Tí, ktorí učia deti prvým základom učenia, nemajú nárok na oslobodenie od občianskych zamestnaní. Je však súčasťou povinnosti guvernéra dohliadať na to, aby nikomu nebol pridelený úrad, ktorý presahuje jeho schopnosti, či už takáto osoba vyučuje prvotné odbory vedomostí v meste alebo na dedine.

23. Scaevola, Pravidlá, kniha III.

Oslobodenie od verejných zamestnaní sa udeľuje tým, ktorí postavili lode určené na prepravu zásob pre rímsky ľud, ktoré majú kapacitu najmenej päťdesiat tisíc meríc obilia, alebo niekoľko lodí, z ktorých každá má kapacitu najmenej desať tisíc meríc, pokiaľ sú uvedené lode vhodné na plavbu, alebo ak namiesto nich zabezpečia iné. Senátori však na túto výnimku nemajú nárok. Podľa juliánskeho zákona o exekúciách nemajú právo vlastniť lode.

(23) Neratius, Pergameny, kniha I.

(24) Lehota oslobodenia, ktorá sa priznáva tým, ktorí sú neprítomní na služobnej ceste pre štát, sa nemá počítať odo dňa, keď osoba prestala byť neprítomná, ale má sa jej poskytnúť určitý čas na odpočinok po ceste; a stále sa rozumie, že je neprítomná vo verejnej službe, ak vybavuje nejaké záležitosti buď počas cesty, alebo počas návratu. Ak sa však niekto počas cesty alebo na akomkoľvek mieste zdrží dlhšie, ako je vhodné, v tomto prípade sa má čas oslobodenia chápať tak, že začína plynúť odo dňa, keď mohol pohodlne ukončiť svoju cestu.

23. Macer, O povinnostiach guvernéra, kniha II.

Ulpian vyslovil názor, že by sa nemalo udeľovať oslobodenie od akéhokoľvek iného úradu, kým je doň niekto povolaný z dekurzov.

Papinianus, Otázky, kniha II.

Ten, kto má právo na oslobodenie od verejných zamestnaní, nemôže byť nútený prevziať povinnosti jedného z nich, ktoré sú mimoriadne a ktoré mu boli prikázané vykonávať.

(23. Týž, Otázky, kniha XXXVI.

Podľa dekrétov nášho najdokonalejšieho cisára Severa sú veteráni doživotne oslobodení od vykonávania verejných zamestnaní, ktoré nie sú uložené ako patrimonálne.

23. Ten istý, Názory, kniha I.

Keď je niekto vymenovaný do mestských hodností, nemôže sa ako ospravedlnenie uviesť ani vek sedemdesiat rokov, ani skutočnosť, že je otcom piatich detí. Náš veľký cisár Severus nariadil, že v Ázii nemožno nútiť mužov, ktorí majú päť detí, aby prevzali posvätné funkcie v provincii, a neskôr rozhodol, že toto pravidlo sa má dodržiavať aj v ostatných provinciách.

23. Je stanovené, že žiadni iní roľníci z výnosu okrem tých, ktorí v tom čase vykonávajú toto zamestnanie, nemôžu byť oslobodení od civilných zamestnaní a poručníctva.

Výsady oslobodenia sa nevzťahujú na deti veteránov.

25. Tí, ktorí získali oslobodenie od verejných zamestnaní, nie sú nútení platiť príspevky, ktoré im neočakávane uložili sudcovia, ale nemôžu sa vyhnúť plateniu tých, ktoré sú uložené zákonom.

26. Bolo rozhodnuté, že filozofi, ktorí často a užitočne využívajú svoj čas v prospech tých, ktorí študujú na ich škole, sú oslobodení od opatrovníctva a iných zamestnaní, ktoré si vyžadujú telesnú námahu, ale nie sú oslobodení od tých, ktoré zahŕňajú platenie výdavkov; pretože skutoční filozofi pohrdajú peniazmi a odhaľujú falošné vyhlásenia filozofických podvodníkov, ktorí ich chcú mať.

27. Každý, kto sa odvolal k cisárovi a ide do Ríma s úmyslom viesť vlastný súdny proces, je oslobodený od mestských poct a zamestnaní, kým sa nerozhodne o jeho prípade.

(23) Paulus, Názory, kniha I.

Tí, ktorí učia v Ríme, musia byť oslobodení od verejných zamestnaní vo svojej krajine, rovnako ako keby tam učili.

23. Paulus vyslovil názor, že ak sa privilegium udeľuje osobám, ktoré obchodujú s obilím, bude to tiež slúžiť na ich ospravedlnenie z verejných úradov.

(23) Ten istý, Sentencie, kniha I.

Žiadne privilégium nie je k dispozícii ako ospravedlnenie na oslobodenie osôb od tých zamestnaní, ktoré vyplývajú z vlastníctva alebo ktoré sú dedičné.

16. Tí, ktorí sú poverení meraním obilia s cieľom zásobovať mesto Rím, majú nárok na oslobodenie; to isté pravidlo sa však nevzťahuje na provincie.

17. Vybavenie poštových miest koňmi a nutnosť prijímať cudzincov ako hostí sú požiadavky, ktoré sa nekladú na vojakov a profesorov slobodných umení.

18. Na ospravedlnenie chudoby sa nemôže odvolávať nikto po odvolaní, ak sa medzitým zvýšila hodnota jeho majetku.

19. Verejní obhajcovia majú právo na oslobodenie od úradov a zamestnaní na rovnaký čas.

(2) Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha I.

Existujú verejné povinnosti, ktoré sa viažu na majetok a vo vzťahu ku ktorým ani deti, otroci, zásluhy o vojenskú službu, ani žiadne iné privilégium neposkytujú zákonnú ospravedlniteľnosť. Ako napríklad tie, ktoré sa týkajú príspevku na pôdu, dláždenia ciest, poskytovania koní a vozidiel pre pošty a požiadavky prispievať na ubytovanie cudzincov; na ospravedlnenie tohto druhu totiž nemá právo nikto okrem tých, ktorým bolo osobitne udelené z cisárovej priazne; a to platí aj pre všetky ostatné oslobodenia tohto druhu.

0. Paulus, Sentencie, kniha I.

Obhajoba v tom istom prípade nemôže byť druhýkrát zverená zástupcovi vlády, ktorý sa predtým dostavil, skôr než uplynie predpísaný čas oslobodenia.

16. Sprievodcovia guvernérov, prokonzulov a zástupcov cisára sú oslobodení od úradov alebo poct a poručníctva.

17. Ulpián, O edikte, kniha XXII.

18. Keď prétor zistí, že niekto nie je schopný vykonávať funkciu sudcu, sľúbi, že ho ospravedlní; napríklad keď nemôže vykonávať funkciu pre zlý zdravotný stav a je isté, že nie je schopný plniť povinnosti prislúchajúce civilnému úradu; alebo keď trpí nejakou chorobou, ktorá mu bráni vykonávať vlastné záležitosti; alebo ak vykonáva cirkevné povinnosti a nemôže sa ich svedomito vzdať; takýmto osobám sa totiž udeľuje doživotné ospravedlnenie.

0. Existujú dva spôsoby udelenia oslobodenia od verejného zamestnania: jeden, ktorý je trvalý, ako sa udeľuje vojakovi; druhý, ktorý je na krátky čas, ako keď niekto získa obyčajné oslobodenie od zamestnania.

1. Okrem toho každý, kto nemá ospravedlnenie, môže byť aj proti svojej vôli nútený vykonávať funkciu sudcu.

2. Ak sa sudca chce ospravedlniť z dôvodu privilégia, na ktoré mal právo pred prijatím úradu, a urobí to po tom, ako začal prípad prejednávať, nemal by byť vypočutý; pretože tým, že raz prijal úrad, sa vzdáva akéhokoľvek práva na ospravedlnenie. Ak by sa však neskôr vyskytol nejaký oprávnený dôvod, aby mohol byť dočasne ospravedlnený, vec by sa nemala predložiť inému sudcovi, ak hrozí, že niektorá zo strán utrpí krivdu; niekedy je totiž lepšie počkať, kým sa sudca, ktorý raz prevzal vec, môže vrátiť, než ju zveriť na rozhodnutie inému.

2. Modestinus, Pravidlá, kniha VII.

Smrť syna nie je pre jeho otca žiadnou výhodou ako ospravedlnenie z verejného zamestnania, ibaže by bol zabitý v boji.

(2. Tá istá osoba nesmie súčasne dohliadať na výstavbu dvoch verejných prác.

Tit. 6. O práve na imunitu.

3. Ulpián, Názory, kniha III.

Tí, ktorí sa nachádzajú na lodiach len za účelom ich plavby, nemajú na základe žiadnej cisárskej ústavy nárok na imunitu voči civilným zamestnaniam.

Imunita udelená komukoľvek neprechádza na jeho dedičov.

Ak je udelená a získaná rodinou a jej potomkami, neprechádza na osoby narodené zo žien tejto rodiny.

Ten istý, O povinnostiach prokonzula, kniha IV.

Ak sú osoby povinné plniť povinnosti verejného zamestnania alebo úradu pod určitou podmienkou, keď ich k tomu nemožno inak donútiť proti ich súhlasu, musia dodržiavať dobrú vieru a podmienku, pod ktorou súhlasili, že sa budú venovať výkonu uvedeného zamestnania alebo úradu, musia dodržiavať. V reskripte adresovanom Benidiovi Rufovi, guvernérovi Cilície, sa uvádzalo, že neploleté osoby mladšie ako pubertálny vek by nemali byť prijaté do úradu, aj keby sa ukázalo, že je to potrebné pre nedostatok vhodných osôb.

27. Tá istá kniha, kniha V.

Muži starší ako sedemdesiat rokov sú oslobodení od poručníctva a osobných zamestnaní. Kto však vstúpil do sedemdesiateho roku života, ale ešte ho nedokončil, nemôže využiť túto výnimku, pretože ten, kto je v sedemdesiatom roku života, sa nepovažuje za človeka staršieho ako sedemdesiat rokov.

Modestinus, Pravidlá, kniha VI.

Imunity sa vo všeobecnosti udeľujú osobe takým spôsobom, že sa môžu prenášať na jej potomkov a sú trvalé, pokiaľ ide o jej mužských nástupcov.

Callistratus, O súdnych vyšetrovaní, kniha I.

Staroba sa v našom meste vždy tešila veľkej úcte. Naši predkovia sa totiž k starcom správali takmer s rovnakou úctou ako k sudcom a rovnaká úcta sa starobe preukazovala aj v súvislosti s mestskými povinnosťami, ktoré sa vyžadovali plniť. O nikom, kto sa v starobe obohatil a predtým nevykonával funkciu žiadneho verejného zamestnania, však nemožno povedať, že by bol oslobodený od takejto povinnosti na základe privilégia svojich

rokov, a najmä ak si výkon úradu, ktorý mu bol uložený, nevyžaduje telesnú námahu rovnako ako platenie peňazí, pretože v Meste nie je ľahké nájsť dostatočne vhodne kvalifikovaných ľudí na výkon verejných povinností.

Je tiež potrebné vziať do úvahy zvyklosti každého miesta a zistiť, či sú výslovne udelené nejaké imunity, a tiež či je niečo uvedené s odkazom na počet rokov potrebných na ich získanie. To sa dá zistiť aj z reskriptov božského Pia, ktoré poslal prokonzulovi provincie Afrika Enniovi.

Podľa Reskriptov božského Aelia Pertinaxa sa jasne a zreteľne uvádza, že počet detí poskytuje platnú ospravedlňenku z mestských zamestnaní; v Reskripte adresovanom Júliusovi Candidovi totiž uviedol toto: "Hoci počet detí neoslobodzuje otca od všetkých verejných zamestnaní, predsa len, keďže si mi vo svojej žiadosti oznámil, že ich máš šesťnásť, nie je nerozumné, aby sme ti udelili oslobodenie od verejných úradov, aby si mohol vychovávať svoje deti."

Obchodníci, ktorí pomáhajú pri zásobovaní mesta potravinami, ako aj námorníci, ktorí tiež zabezpečujú jeho potreby, získajú oslobodenie od verejného úradu, pokiaľ budú v tejto činnosti pokračovať; veľmi správne sa totiž rozhodlo, že riziká, ktoré znášajú, by mali byť primerane odmenené, takže tí, ktorí vykonávajú takéto verejné povinnosti mimo svojej krajiny s rizikom a prácou, by mali byť oslobodení od nepríjemností a výdavkov doma; keďže nemožno nesprávne povedať, že aj oni sú neprítomní na služobnej ceste pre vládu, keď sú zamestnaní pri zhromažďovaní zásob pre mesto.

Určitý špecifický charakter má imunita udelená majiteľom plavidiel, na ktorú majú nárok len oni; nepriznáva sa totiž ani ich deťom, ani ich slobodným osobám. Toto je stanovené v cisárskych ústavách.

Božský Hadrián v reskripte uviedol, že nárok na imunitu majú len tí majitelia lodí, ktorí zabezpečujú živobytie pre mesto.

Hoci niekto môže patriť do združenia vlastníkov lodí, ak nemá ani loď, ani plavidlá, ani nič iné, čo stanovujú cisárske konštitúcie, nemôže využiť výsadu udelenú vlastníkom lodí; a božskí bratia v Reskripte uviedli nasledovné: "Ak sa nájdú osoby, ktoré si nárokujejú imunitu voči verejným zamestnaniam pod zámienkou prepravy obilia a ropy po mori v prospech rímskeho ľudu, a pritom sa nezaoberajú námornou dopravou a nemajú väčšiu časť svojho majetku investovanú do námorného obchodu a tovaru, majú byť zbavení imunity, ktorú požívajú."

S odkazom na nasledujúce výnimky treba povedať, že ak bol niekto povolaný do obecných zamestnaní skôr, ako sa začal zaoberať obchodom, a skôr, ako bol prijatý do združenia vytvoreného tými, ktorí sa zaoberajú tou istou činnosťou (z dôvodu, že získal imunitu), či už skôr, ako dosiahol sedemdesiat rokov a verejne túto skutočnosť vyhlásil, alebo mal potrebný počet detí, mal byť nútený prevziať povinnosti úradu, do ktorého bol vymenovaný.

Námorný obchod sa vykonáva s cieľom zväčšiť svoj majetok, inak, ak by ho niekto vykonával s väčšou časťou svojich peňazí a on, keď ešte viac zbohatne, by pokračoval v tom istom objeme obchodov, bude podliehať verejnej službe, rovnako ako bohaté osoby, ktoré sa po kúpe lodí za malú sumu pokúšajú vyhnúť povinnostiam obecného úradu. V reskripte božského Hadriána sa uvádza, že toto pravidlo sa má dodržiavať.

Božský Pius v reskripte uviedol, že kedykoľvek vznikne otázka, či niekto patrí do združenia vlastníkov lodí, treba zistiť, či si neprivlastnil postavu vlastníka lode s cieľom vyhnúť sa verejnej službe.

Ani poľnohospodári z výnosov sa neznižili k tomu, aby museli vykonávať obecné zamestnania. Božskí bratia v reskripte uviedli, že toto pravidlo sa má dodržiavať. Z tohto cisárskeho reskriptu možno vyrozumieť, že farmárom z výnosov sa neudeľuje ako privilegium, aby neboli nútení vykonávať obecné zamestnania, ale aby sa zabránilo tomu, že ich majetok, ktorý je už viazaný na štátnu pokladnicu, bude vystavený ďalším záväzkom. Preto možno pochybovať, ak by dobrovoľne ponúkli prijatie verejného úradu, či by im v tom mal zabrániť guvernér provincie alebo správca cisárskych príjmov. Druhý názor je ľahšie obhájiť, ak sa nepovie, že sú pripravení vyrovnáť sa so štátnou pokladnicou.

Roľníci z cisárskych panstiev sú oslobodení od obecných zamestnaní, aby sa lepšie prispôbili obrábaniu pôdy patriacej štátnej pokladnici.

Imunita sa priznáva niektorým združeniam alebo právnickým osobám, ktorým bolo zákonom priznané právo zhromažďovať sa; to znamená združeniam alebo právnickým osobám, do ktorých je každá osoba prijatá na základe svojho povolania, ako napríklad spolok remeselníkov, za predpokladu, že majú rovnaký pôvod; napríklad ak boli organizované s cieľom vykonávať práce potrebné pre verejné blaho. Imunita sa nepriznáva bez rozdielu všetkým, ktorí sú prijatí do týchto združení, ale len remeselníkom, pretože božský Pius rozhodol, že nemôžu byť vybrané osoby každého veku; a neschvaľoval prijatie osôb v pokročilom alebo zoslabnutom veku. A aby sa jednotlivci, ktorí zbohatli, nevyhýbali zodpovednosti spojenej s občianskym úradom, na mnohých miestach sa rozhodlo, že osoby môžu využívať privilegiá, ktoré tieto združenia poskytovali každému, kto sa nachádza v zníženej situácii.

Bol som informovaný, že keď osoby, ktoré boli zvolené za členov orgánov spoločností, ktoré poskytujú svojim členom imunitu, ako napríklad orgány vlastníkov lodí, získajú česť dekuriátu, mali by byť nútené vykonávať verejné zamestnania. Zdá sa, že to potvrdzuje aj reskript božského Pertinaxa.

Taruntenus Paternus, *Vojenské záležitosti*, kniha I.

Stav niektorých osôb im umožňuje oslobodenie od ťažších zamestnaní, ako napríklad meračov obilia a ich pomocníkov, chronických invalidov, lekárov, otrokov, ktorí nosia knihy učencov, remeselníkov, robotníkov, ktorí kopú priekopy, veterinárov, architektov, lodníkov, lodných tesárov, výrobcovia balistov, výrobcovia skla, mechanici, výrobcovia šípov, pracovníci z bronzu, stavitelia vozov, kachliari, gladiátori, výrobcovia píšťal, výrobcovia trúb, výrobcovia hudobných nástrojov, výrobcovia lukov, pracovníci z olova a železa, lapidári, pálitelia vápna, drevorubači a pálitelia dreveného uhlia. Do tej istej kategórie patria aj mäsiari, lovci, tí, ktorí obchodujú so zvieratami určenými na obetovanie, pomocníci správcov tovární, tí, ktorí ošetrujú chorých, vážnici, a to nielen tí, ktorí pracujú v skladoch a depozitároch, ale aj tí, ktorí sú poverení rozdeľovaním zásob pre armádu, pomocníci vojenských tribunálov, kuriéri, strážcovia zbraní, spoloční hlásnici a trubači. Všetky tieto osoby sa považujú za osoby oslobodené od verejných funkcií.

Tit. 7. O veľvyslanectvách.

32. Ulpianus, *O Massurioví Sabinovi*, kniha VIII.

Keď sa mestský vyslanec vzdá svojho úradu, spravidla sa mu uloží obyčajný trest a prepustí sa z rádu.

32. Ten istý, *Názory*, kniha II.

Vyslanec určený na konanie proti obci môže predložiť svoj nárok cisárovi prostredníctvom iného.

2. Keď vyslanec z nejakého vážneho dôvodu upustí od svojho poverenia alebo odkladá výsledky, musí túto skutočnosť preukázať pred ordinárom mesta, v ktorom sídli.

3. Zanedbanie vyslanca pri plnení jeho povinnosti nepoškodzuje jeho kolegu.

4. Vyslancom, ktorí svoju misiu nevykonávajú bezodplatne, sa vypláca plat úmerný ich hodnosti.

3. Africanus, Otázky, kniha III.

Keď sa kladie otázka, či sa má vyhovieť žalobe proti osobe, ktorá je členom vyslanectva, nie je až také dôležité zistiť, kde mu žalobca buď požičal peniaze, alebo určil, že mu má niečo dať, ale vedieť, kde možno podať žalobu, aby sa platba mohla uskutočniť počas jeho misie.

4. Marcianus, Inštitúcie, kniha XII.

Treba poznamenať, že dlžník voči vláde nemôže vykonávať povinnosti prislúchajúce veľvyslanectvu.

Toto uviedol božský Pius v reskripte adresovanom Claudiovi Saturninovi a Faustinovi.

(2) Osoby, ktoré nemajú právo obžaloby, nemôžu vykonávať funkciu vyslanca; a božský Severus a Antoninus v Reskripte uviedli, že každý, kto bol určený na súboj v aréne, ním nemôže byť zo zákona.

(3) Dlžníkom štátnej pokladnice sa však nezakazuje vykonávať funkciu vyslanca.

(4) Ak bolo proti niekomu verejne vznesené obvinenie, žalobca nemal byť nútený prevziať povinnosti vyslanca tomu, kto tvrdí, že je priateľom alebo patrí do rodiny obvinenej strany. Toto uviedli božskí bratia v reskripte adresovanom Aemiliovovi Rufovi.

(5) Vyslanci nemôžu ustanoviť iných za svojich zástupcov, s výnimkou svojich synov.

(6) Každý je povinný vykonávať funkciu vyslanca v poradí, ale nie je povinný ju vykonávať, kým tí, ktorí boli pred ním zvolení na zhromaždení, nevykonali svoju funkciu. Ak si však vyslanectvo vyžaduje mužov prvého

stupňa a tí, ktorí sú povolani v ich poradí, sú nižšieho stupňa, pravidelné poradie sa nemá dodržiavať, ako to uviedol božský Hadrián v reskripte adresovanom Klazomenovcom.

(7) V edikte božského Vespasiána adresovanom všetkým mestám sa ustanovuje, že jedna obec nesmie vyslať viac ako troch vyslancov.

14. Scaevola, Pravidlá, kniha I.

Čas, ktorý môže vyslancovi priniesť úžitok, sa počíta od jeho vymenovania, a nie odo dňa, keď príde do Ríma.

6. Ak však nie je uspokojivo zistené, či ide o vyslanca, alebo nie, rímsky prétor túto záležitosť prešetrí.

(9) Ulpián, O povinnostiach prokonzula, kniha IV.

Oslobodenie od služby vyslanca sa synovi neudeľuje z dôvodu služby jeho otca ako vyslanca, ako to uviedol náš cisár so svojím otcom Claudiom Callistom takto: "Žiadate, aby ste boli oslobodení od vykonávania funkcie vyslanca z dôvodu služby vášho otca, ale to sa môže správne uskutočniť len pokiaľ ide o úrad, ktorý si vyžaduje úhradu výdavkov; pravidlo je však iné, pokiaľ ide o výdavky na vyslanectvo, ktoré si vyžaduje službu jednej osoby."

7. Papinianus, Názory, kniha I.

Syn, ktorý bol dekuriónom, prevzal povinnosti vyslanca v mene svojho otca. To ho neospravedľuje od ďalšieho vyslanectva, ak už neodišiel; otec však môže žiadať oslobodenie na dva roky z dôvodu, že sa má za to, že povinnosti misie splnil jeho syn.

8. Paulus, Pravidlá, kniha I.

Paulus vyslovil názor, že ak niekto raz splnil povinnosti vyslanca, nemôže byť počas doby stanovenej na oslobodenie nútený znovu sa ujať obhajoby nejakej verejnej veci, aj keby išlo o tú istú spornú otázku.

(2) "Cisári Antoninus a Severus Germanovi Silvanovi: Oslobodenie na dobu dvoch rokov sa udeľuje osobám, ktoré si plnili povinnosti vyslanca, a je jedno, či vyslanectvo bolo vyslané k nám do Ríma alebo do provincie."

(3) Paulus zastával názor, že každý, kto vykonával funkciu vyslanca, by sa nemal zaoberať svojimi vlastnými záležitosťami ani záležitosťami iných; ale ten, kto bezodplatne poskytne svoju radu prétorovi, ktorý je jeho priateľom, sa v tomto prípade nepovažuje za porušiteľa tohto pravidla.

9. Ten istý, Názory, kniha III.

Paulus vyslovil názor, že ak vyslanec utrpel počas trvania svojej služby nejakú škodu, môže aj počas nej podať žalobu.

10. Ten istý, Sentencie, kniha I.

Vyslanec nemôže podať žalobu týkajúcu sa jeho vlastného majetku predtým, ako si splnil svoje úradné povinnosti, s výnimkou prípadov, ktoré sa týkajú náhrady škody alebo zaplatenia odškodného.

(2. Ak niekto zomrie počas výkonu funkcie vyslanca a pred návratom do vlasti, výdavky, ktoré mu boli vyplatené v čase jeho odchodu, sa nevracajú.

11. To isté, O petičnom práve.

Ak je niekto vymenovaný za vyslanca počas svojej neprítomnosti a dobrovoľne prijme tento úrad, môže namiesto seba vyslať iného, aby vykonával jeho povinnosti.

12. Hoci každý, kto vykonáva povinnosti vyslanca, nemôže vybavovať svoje vlastné záležitosti, predsa mu Veľký Antoninus dovolil viesť a obhajovať veci v mene poručníčky; hoci sa ešte nevenoval záležitostiam vyslanectva, ktoré prevzal, a najmä keď tvrdil, že poručník, za ktorého konal, je neprítomný.

(2) Scaevola, Digesty, kniha I.

Vyslanec, ktorého vymenovalo jeho rodné mesto, po prijatí úradu prišiel do Ríma; a skôr než si splnil svoje povinnosti, kúpil si dom v Nikopoli, svojom meste. Vznikla otázka, či sa naňho vzťahuje dekrét senátu, podľa ktorého sa vyslancovi zakazuje venovať sa súkromným záležitostiam alebo veciam pred splnením povinností vyplývajúcich z jeho úradu. Odpoveď bola, že sa nezdá, že by podliehal tejto povinnosti.

18. Papinianus, Názory, kniha I.

Zástupca, ktorý bol s vlastným súhlasom vymenovaný na výkon povinností iného, nemá nárok na výsadu oslobodenia počas dvoch rokov a je nútený prijať úrad vyslanca.

(2) Ulpian, O edikte prétora, kniha LXXIV.

Kto je stále neprítomný po tom, čo vykonával funkciu vyslanca a bol oslobodený, nepovažuje sa za neprítomného na služobnej ceste pre štát, pretože nie je neprítomný pre verejný prospech, ale pre svoj vlastný.

14. Modestinus, Pravidlá, kniha VII.

Každý, kto vykonáva povinnosti vyslanca, nemôže bez povolenia cisára predložiť petíciu týkajúcu sa jeho vlastných alebo cudzích záležitostí.

16. Ten istý, Pravidlá, kniha VIII.

Tej istej osobe nie je zakázané vykonávať viacero vyslanectiev; predovšetkým vtedy, keď si sama platí cestovné výdavky.

16. Ak bola proti niekomu podaná žaloba predtým, ako prevzal povinnosti vyslanca, mal by ju obhajovať, aj keď je neprítomný, ale ak už raz takéto povinnosti prevzal, nie je povinný to robiť, iba ak pri výkone svojich úradných funkcií.

17. Pomponius, O Quintovi, Mucius, kniha XXXVII.

Keď niekto udrie vyslanca nášho nepriateľa, považuje sa za vinného z činu proti zákonu národov, pretože vyslanci sa považujú za posvätných. Preto ak sú u nás vyslanci niektorého národa, s ktorým sme vo vojne, bolo stanovené, že môžu slobodne zostať; to je totiž v súlade so Zákonom národov. Preto Quintus Mucius zastával názor, že každý, kto zasiahol veľvyslanca, sa zvyčajne vydáva nepriateľovi, ktorého bol zástupcom. Vznikla otázka, či v prípade, že nepriateľ neprijme páchatel'a, keď bol k nemu vyslaný, zostane rímskym občanom. Niektoré authority si myslia, že by ním zostal, a iné sú opačného názoru, pretože tam, kde ľud raz nariadil, aby sa niekto vzdal, považuje sa za zbaveného občianstva, rovnako ako v prípade, keď sa niekomu zakáže oheň a voda. Zdá sa, že tento názor zastával aj Publius Mucius. Táto otázka sa dôkladne rozoberala v prípade Hostilia Mancina, ktorého Numant'ania nechceli prijať, keď sa im vzdal, a z tohto dôvodu bol neskôr prijatý zákon, ktorý mu umožnil zostať rímskym občanom, a údajne dokonca zastával úrad pretora.

Tit. 8. O správe majetku patriaceho mestám.

18. Ulpian, Disputácie, kniha X.

Všetko, čo bolo mestu ponechané na osobitný účel, nemôže byť premenené na iné účely.

19. Ten istý, Názory, kniha III.

Podmienky uložené v predchádzajúcich nájomných zmluvách nemožno považovať za platné pre neskoršie nájomné zmluvy.

20. To, čo je niekomu zakázané robiť vo vlastnom mene, by nemal robiť prostredníctvom niekoho iného. Preto ak si dekurz prenajme verejnú pôdu (čo dekurzom nie je dovolené robiť) tým, že nahradí mená iných, jeho akt sa zruší ako porušujúci zákon.

21. Ak niekto premení peniaze určené na nákup obilia na iné použitie, bude povinný vrátiť sumu aj s úrokmi; a rozsudok vydaný proti nemu bude platný, aj keď bude neprítomný; v tomto prípade sa však predpokladá, že dal záruku, aby vyúčtoval svoju správu.
22. Každý, kto dlhuje peňažnú sumu určenú na nákup obilia, ju musí ihneď zaplatiť. Vo všetkých záležitostiach týkajúcich sa verejného nákupu obilia, ktorý je nevyhnutný, totiž platba peňazí nepripúšťa odklad; a všetky osoby, ktoré sú za takýchto okolností dlžné, môže guvernér provincie prinútiť zaplatiť.
23. Finančné prostriedky poskytnuté na nákup obilia sa musia vrátiť mestu a nemôžu sa použiť na iné účely. Ak sa však peniaze určené na nákup obilia premenia na iné účely, ako napríklad na práce na verejných kúpeľoch, aj keď sa preukáže, že boli vynaložené v dobrej viere, predsa, keďže sa môžu vydať len na nákup obilia, ten, kto ich má na starosti, musí ich vrátiť mestu.
24. Ak sa majú peniaze určené na nákup obilia vrátiť mestu s úrokmi, nemala by sa požadovať neprimeraná a nezákonná úroková sadzba, t. j. nemali by sa vyplácať zložené úroky.
25. Ak sa po kúpe obilia, za ktoré bola zaplatená cena a zapísaná do verejných registrov, neprávom odoberie kupujúcemu; guvernér provincie môže nariadiť, aby sa suma vrátila tomu, kto ju kúpil.
26. Keď sa človek, ktorý bol solventný v čase, keď bol vymenovaný do funkcie, neskôr stane platobne neschopným, akúkoľvek vzniknutú stratu musí znášať štát; žiadna ľudská obozretnosť totiž nemôže zabezpečiť náhody a osoba, ktorá ho vymenovala, by z tohto dôvodu nemala byť za nič zodpovedná.
27. Práva mesta sa nemôžu meniť dohodou, ktorú uzavreli sudcovia a ich kolegovia, aby sa navzájom nežalovali, pokiaľ ide o veci, v ktorých to zákon umožňuje.
28. Žaloba, ktorú však možno podať proti jednému z nich za nesprávny úradný postup, bude v súlade so zásadou spravodlivosti podaná v prospech iného, ktorý sa stal za neho zodpovedným.
29. To, čo sa preukázateľne vynaložilo v prospech kolegu zastávajúceho úrad sudcu, nariadi guvernér provincie zaplatiť dotknutej strane alebo jej dedičom.

30. To isté v tej istej knihe. Ak bol niekto potrestaný za podvod pri výstavbe nejakého diela a ručiteľ, ktorý bol za neho zodpovedný, uzavrel zmluvu s iným na výstavbu toho istého diela, a to aj napriek tomu nebolo vykonané, dedič ručiteľa nemôže odmietnuť vyplatenie úrokov; keďže v prvom rade zmluva zaväzovala ručiteľa v dobrej viere na celú sumu a podľa následnej zmluvy, pretože uznal svoju zodpovednosť, bude zodpovedný za vyplatenie prípadnej škody, ktorá môže mestu vzniknúť.

31. Osoby, ktoré sa stali ručiteľmi za celú sumu, za ktorú môže poľnohospodár z výnosov ručiť, môžu byť zákonne žalované za úroky, ako aj za istinu, pokiaľ v podmienkach záväzku nie je stanovené niečo iné s odkazom na ne.

32. Ak sa však pri prenájme pozemkov dohodlo, že ak sa z dôvodu nepriaznivého ročného obdobia nemusí platiť nájomné za žiadny rok, počas ktorého by sa to podľa úsudku spoľahlivého občana mohlo považovať za riadnu výhovorku, musí sa dodržať dobrá viera pri plnení podmienky nájomnej zmluvy.

22. Papinianus, Názory, kniha I.

23. Ak si niektorí úradníci, ktorí zastávali úrad spoločne, rozdelili medzi sebou peniaze, ktoré im boli vyplatené všetkým v jednej sume, rozhodlo sa, že sa nemôžu zbaviť zodpovednosti tým, že zaplatia sumu, ktorú každý z nich dostal. Ulpián, ktorý obchod uskutočnil, však mal byť žalovaný ako prvý, podobne ako v prípade poručníkov.

V tej istej knihe. Magistrát mesta prenajal verejný pozemok na päť rokov bez toho, aby požadoval dobrú zábezpeku. Keďže nájomca zostal dlhšie ako päť rokov, zanechal v štátnej pokladnici dlžný zostatok, a keďže výnosy z úrody pozemku nebolo možné získať, bol za to zodpovedný nástupca osoby, ktorá pozemok prenajala. Už dávno sa rozhodlo, že to isté pravidlo sa nevzťahuje na dane, keďže tí, ktorí na nich hospodária, sú zodpovední len počas svojho funkčného obdobia.

Žaloba by nemala byť zamietnutá voči nikomu po jeho odchode z funkcie, kto sa počas svojho funkčného obdobia stal zodpovedným na základe novácie voči veriteľom štátu. Prípád toho, kto sa zaviazal platiť, je však iný, pretože sa považuje za podobného osobe, ktorá buď verejne predala, alebo prenajala majetok.

Od syna nemožno požadovať, aby zodpovedal za svojho otca, ktorý bol ustanovený za sudcu, aj keď ho otec emancipoval pred jeho ustanovením do funkcie alebo ak na neho previedol časť svojho majetku ako dar.

Ak ručiteľ, ktorý sa objavil za magistráta, poskytol aj zábezpeky, zábezpeky sa považujú za poskytnuté, aby mohla byť riadne podaná žaloba; to znamená, že po tom, čo od neho nemožno nič vymáhať, za koho sa stal ručiteľom.

Valens, Trusts, kniha II.

Ak bol odkaz zanechaný mestu, nemožno ho bez splnomocnenia cisára premeniť na iné použitie, než aké zamýšľal zosnulý; a preto ak zosnulý nariadil, aby sa zaň vybudovalo dielo, ktoré sa nemôže vykonať po výhrade štvrtiny oprávnenej falciánskym zákonom, je dovolené, aby sa peňažná suma použila na čokoľvek, čo sa môže zdať najpotrebnejšie v prospech mesta. Rovnaké pravidlo platí aj v prípade, keď je odkázaných niekoľko peňažných súm na výstavbu viacerých diel a po odpočítaní podľa falciánskeho zákona zvyšok nestačí na výstavbu všetkých diel, pretože peniaze sa môžu použiť na ktorékoľvek jedno dielo, ktoré si štát želá dať postaviť. Ak však boli peniaze odkázané s cieľom, aby sa ich výnosy použili na pol'ovačky alebo na výstavy, senát zakázal ich použitie na takéto účely a povolil, aby sa dedičstvo vynaložilo na to, čo mesto najviac potrebuje, a na uznanie štedrosti osoby, ktorá odkaz urobila, povolil, aby sa táto skutočnosť pripomenula nápisom.

Paulus, Sentencie, kniha I.

Decurioni nie sú nútení dodávať obilie svojmu mestu za nižšiu cenu, než za akú sa v danom čase predáva, ibaže by peniaze boli výslovne odkázané na výstavbu nového diela alebo opravu starého.

Ulpian, O prétorovom edikte, kniha I.

Magistrát mesta je zodpovedný nielen za podvod, ale aj za hrubú nedbanlivosť; a to najmä v prípade, keď sa vyžaduje starostlivosť.

Paulus, O edikte prétora, kniha I.

Keď syn pod otcovou kontrolou spravuje úrad magistráta so súhlasom svojho otca, Julianus rozhodol, že tento bude v plnej miere zodpovedný za všetko, čo mesto stratilo pod správou jeho syna.

Modestinus, Pravidlá, kniha VIII.

Oprava chyby vo výpočte sa môže vykonať aj po desiatich alebo dvadsiatich rokoch.

Keď sa však preukáže, že účty boli preskúmané a prijaté, chyby v nich nemožno opraviť.

Papirius Justus, O konštitúciách, kniha II.

Cisári Antoninus a Verus v reskripte uviedli, že úroky sa majú vyberať z peňazí, ktoré zostali v rukách verejných činiteľov; ale že ich nemožno vyberať od dodávateľov verejných prác, a keď títo nie sú solventní, úradníci zodpovedajú len za istinu.

V reskripte tiež uviedli, že aj dedičia verejných činiteľov sú zodpovední za akúkoľvek stratu utrpenú v súvislosti s verejnými prácami.

V reskripte tiež uviedli, že je povinnosťou magistrátu mesta vymáhať pozemky, ktoré mu patria, aj keď sú v držbe dobromyseľných nadobúdateľov; predovšetkým vtedy, keď sa títo môžu obrátiť na osoby, od ktorých ich získali.

To isté v tej istej knihe. Cisári Antoninus a Verus v reskripte uviedli, že zmluvy na výstavbu verejných prác sa nemajú uzatvárať bez poskytnutia zábezpeky.

V Reskripte tiež uviedli, že ak verejní činitelia pri predaji majetku postupovali nedbalo, budú zodpovední za jednoduchú náhradu škody, ale ak sa dopustili podvodu, budú zodpovední za dvojnásobnú náhradu škody; a že na ich dedičov neprechádza žiadna sankcia.

V reskripte tiež uviedli, že magistrát by mal po predaji majetku vyberať peniaze určené na nákup potravín pre ľud.

V reskripte tiež uviedli, že úradníci poverení nákupom obilia budú podľa Hadriánovho listu oslobodení od zodpovednosti, ak si riadne plnili povinnosti svojho úradu.

V reskripte tiež uviedli, že od úradníka zodpovedného za účty obce by sa nemala vyžadovať záruka, keďže ho vybral guvernér po vyšetrovaní.

Taktiež v. Reskripte uviedli, že magistrátny úradník bude zodpovedný za svojho kolegu, ak mu mohol zabrániť v nesprávnom úradnom postupe a neurobil tak.

V Reskripte tiež uviedli, že magistrát bude zodpovedný, ak sa počas jeho správy zvýšilo zadlženie jeho mesta. Ak však mesto pred získaním jeho úradu nebolo schopné splácať svoje dlhy, zdá sa byť spravodlivé, aby sa na neho nevzťahovala žiadna zodpovednosť.

To isté v tej istej knihe. Cisári Antoninus a Verus v reskripte uviedli, že magistrát, ktorý si počas svojho funkčného obdobia a dlhší čas po ňom ponechal v držbe nejaké verejné peniaze, je povinný ich vrátiť aj s úrokmi, ak nemôže uviesť nejaký vážny dôvod, prečo tak neurobil.

Tit. 9. O dekrétach, ktoré sa majú vydávať na základe príkazu dekurzov.

Ulpian, Názory, kniha III.

Nie je v kompetencii guvernéra provincie určiť počet lekárov, ktorí majú byť vymenovaní pre každé mesto, ale je to povinnosťou rádu dekuriónov a tých, ktorí v ňom vlastnia majetok, aby v prípade telesnej choroby mohli seba a svoje deti zveriť do starostlivosti osôb, ktoré si sami vybrali a o ktorých bezúhonnosti a zručnosti v ich povolani sú presvedčení.

Marcianus, Verejné žaloby, kniha I.

Dekréty, ktoré boli prijaté bez prítomnosti zákonného počtu dekurzov, nie sú platné.

Ulpianus, O odvolaniach, kniha III.

Mestské právo ustanovuje, že rád dekuriónov sa nepovažuje za zhromaždený, ak nie sú prítomné dve tretiny členov.

Ten istý, O povinnostiach hlavného magistrátu mesta.

Dekréty dekurzov udelené kvôli popularite treba zrušiť, či už oslobodili dlžníkov, alebo povolili dary.

Preto ak, ako je to zvykom, takto disponovali pozemkami, domami alebo peňažnými sumami patriacimi verejnosti, takýto dekrét bude neplatný. Ak však dekurenti nariadili, aby sa niekomu vyplatili peniaze ako náhrada, dekrét nebude vždy neplatný ani účinný; ako napríklad v prípade, keď bola poskytnutá dotácia na účet niektorého zo slobodných umení alebo na medicínu, keďže na tento účel možno legálne vyčleniť rozpočtové prostriedky.

Callistratus, O súdnych vyšetrovaniach, kniha II.

Božský Hadrián v reskripte adresovanom obyvateľom Nikomédie uviedol, že ak rád dekuriónov raz vydal dekrét, nemal by sa zrušiť, okrem prípadu, keď na to bol dobrý dôvod; to znamená, ak sa zrušenie dekrétu týkalo verejného blaha.

Scaevola, Digestá, kniha I.

Mestské právo stanovilo nasledovné: "Keď niekto vynesie rozsudok mimo rady, musí byť vylúčený z rady alebo z poriadku a zaplatiť tisíc drachiem." Vznikla otázka, či má byť potrestaný, ak nevedel, že porušil zákon. Odpoveď znela, že tresty tohto druhu boli určené len pre tých, ktorí vedeli, že konajú nezákonne.

Tit. 10. Týkajúce sa verejných prác.

Ulpian, Názory, kniha II.

Istý muž, ktorý bol vymenovaný za dozorcú nad verejnými prácami a chcel byť ospravedlnený, neuspel, ale zostal vo funkcii až do svojej smrti. Zanechal svojich dedičov zodpovedných, ale neuložil im žiadnu zodpovednosť od okamihu, keď nastala jeho smrť.

Osoba, ktorá už vykonávala funkcie verejného úradu, sa neskôr podujala na výstavbu akvaduktu. Zdalo sa absurdné, aby žiadal o oslobodenie od svojej predchádzajúcej práce, keď už bol poverený oboma; pretože ak by mal v úmysle prevziať zodpovednosť len za jednu, je pravdepodobnejšie, že by získal oslobodenie od druhej, a to z dôvodu tej, ktorej sa už venoval.

Ten istý, Názory, kniha III.

Každému, kto z liberálnosti, a nie pre zadlženosť, venoval na istý čas svoje príjmy na účel dokončenia verejných prác, nie je zakázané získať odmenu za svoju štedrosť tým, že na nich bude uvedené jeho meno.

Dozorcovia nad verejnými prácami uzatvárajú obchody so zhotoviteľmi, ale štát sa zaoberá len tými, ktorí sú na tento účel vymenovaní. Preto guvernér provincie prejaví dôveru osobe, ktorá má na starosti práce, ako aj zhotoviteľovi, ktorý je mu zodpovedný.

Guvernér provincie by mal zasiahnuť svojou autoritou, aby zabránil vymazaniu mena toho, vďaka ktorého veľkorysosti bolo verejné dielo vybudované, a aby na jeho miesto boli napísané mená iných; a tiež by mal dohliadať na to, aby sa neodstraňovali dôkazy o podobných liberálnostiach, ktorými občania obdarovali svoju krajinu.

Macer, O povinnostiach guvernéra, kniha II.

Súkromná osoba môže postaviť nové dielo aj bez právomoci cisára, ak sa tak nestane z dôvodu súperenia s iným mestom, alebo ak môže poskytnúť materiál na vzburu, alebo ak nejde o cirkus, divadlo alebo amfiteáter.

V cisárskych ústavách sa uvádza, že nie je dovolené, aby sa nové dielo postavilo na verejné náklady bez splnomocnenia cisára.

Nie je dovolené, aby na akomkoľvek verejnom diele bolo napísané iné meno ako meno cisára alebo toho, z ktorého peňazí bolo dielo postavené.

Modestinus, Pandekty, kniha XI.

Nie je dovolené napísať na verejné dielo ani meno guvernéra.

Ulpian, O povinnostiach hlavného magistrátu mesta.

Keď niekto odkáže dedičstvo alebo majetok do úschovy na výstavbu verejného diela, úrok z neho a čas, kedy sa začína počítat', stanovuje reskript božského Pia v týchto termínoch: "Ak osoba zanechávajúca dedičstvo neurčí čas, kedy majú byť sochy alebo obrazy umiestnené, má ho určiť guvernér provincie; a ak to dedičia zosnulého neurobia v stanovenej lehote, budú za šesť mesiacov povinní zaplatiť mierny úrok, ale ak uvedené sochy a obrazy nebudú do tohto termínu umiestnené, musia zaplatiť štátu úrok vo výške šesť percent. "Keď však bola určená lehota, musia peniaze zaplatiť v tejto lehote; alebo ak by tvrdili, že sochy nenašli, alebo spôsobili akýkoľvek spor týkajúci sa miesta, musia okamžite začať platiť úroky vo výške šesť percent."

Hranice verejných pozemkov si nesmú ponechať súkromné osoby. Preto guvernér provincie musí dbať na to, aby boli verejné pozemky oddelené od pozemkov patriacich súkromným osobám, a usilovať sa o zvýšenie verejných príjmov. Ak zistí, že niektoré verejné miesta alebo budovy sú obsadené súkromnými osobami, musí odhadnúť, či ich treba požadovať v prospech verejnosti, alebo či by bolo lepšie prenajať ich za dostatočné nájomné; a vždy musí sledovať postup, ktorý bude podľa jeho názoru pre štát najvýhodnejší.

Modestinus, Pandekty, kniha XI.

Božský Marcus v reskripte uviedol, že guvernér provincie sa má poradiť s cisárom, pokiaľ ide o diela, ktoré boli postavené na hradbách alebo bránach miest alebo na inom verejnom majetku, a tiež tam, kde boli postavené múry.

Callistratus, O súdnych vyšetrovaniach, kniha II.

Božský Pius v jednom reskripte uviedol, že ak boli peniaze odkázané na výstavbu nového diela, je lepšie, ak sa použijú na zachovanie už existujúcich diel, než aby sa vynaložili na výstavbu nových; teda ak má mesto dostatok verejných diel a peniaze na ich opravu sa nedajú ľahko získať.

Keď chcel niekto ozdobiť mramorom alebo iným spôsobom dielo, ktoré postavil niekto iný, a sľúbil, že tak urobí podľa vôle ľudu, senát nariadil, že sa to môže urobiť, ak na dielo napíše svoje meno, ale má nechať meno toho, kto ho postavil ako prvý. Ak však súkromné osoby vynaložia vlastnú sumu peňazí na skrášlenie diela, ktoré už bolo postavené z verejných prostriedkov, v tých istých cisárskych mandátoch sa ustanovuje, že môžu dať na dielo napísať svoje meno a uviesť sumu peňazí, ktorou naň prispeli.

Tit. 11. O trhoch.

Modestinus, Pravidlá, kniha III.

Ak bolo od cisára získané povolenie na konanie trhu a osoba, ktorej bolo udelené privilégium, ho desať rokov nevyužije, stratí ho.

Callistratus, Súdne vyšetovanie, kniha III.

Keď niekto prikáže obrábačom pôdy a rybárom, aby priniesli do mesta zásoby, aby s nimi mohli sami disponovať, a to z toho dôvodu, že zásoby zásob sa zmenšia, keď poľnohospodári budú odvolaní z práce, tí, ktorí tovar prinášajú, ho musia ihneď po vykonaní tohto úkonu odovzdať a vrátiť sa k svojej práci. Preto prejavil najvyššiu múdrosť a autoritu Platón, ktorý, keď učil medzi Grékmi, tvrdil, že na to, aby mesto prosperovalo a jeho obyvatelia boli šťastní, musí v prvom rade prilákať všetkých takých obchodníkov, ktorí sú potrební; v Prvej knihe o občianskom styku totiž povedal "Mesto potrebuje veľa poľnohospodárov a iných robotníkov a remeselníkov, ako aj tých, ktorí prinášajú a odnášajú obchodné predmety, pretože títo sú obchodníci. Keď však roľník prinesie na trh niečo, čo vyprodukoval, alebo to urobí iný robotník, a nestretne hneď niekoho, kto by si s ním chcel vymeniť tovar, bude potrebné, aby zostal sedieť na svojom mieste na trhu, kým sa zbaví svojho tovaru? V žiadnom prípade, pretože sú tu takí, ktorí, keď to vidia, môžu ponúknuť svoje služby pri nakladaní s tovarom."

Tit. 12. Ohľadom sľubov.

Ulpián, O povinnostiach hlavného magistrátu mesta.

Ak by niekto sľúbil, že postaví verejné dielo, alebo by na tento účel daroval peniaze, nemožno ho žalovať o úroky. Ak však mešká, úroky mu pribudnú, ako uviedol náš cisár so svojim božským otcom v reskripte.

Treba poznamenať, že každý, kto dá sľub, nie je vždy povinný ho aj uskutočniť. Ak však sľubuje z dôvodu pocty, ktorá mu už bola udelená dekrétom alebo ktorá mu má byť udelená neskôr, alebo z iného vážneho dôvodu, bude svojím sľubom viazaný. Ak však dal sľub bez akéhokoľvek dôvodu, nebude zaň zodpovedný, ako sa uvádza v mnohých starých i nových konštitúciách.

Podobne, keď niekto dá sľub bez akéhokoľvek dôvodu a začne ho plniť, bude zodpovedný.

To, že osoba začne plniť svoj sľub, chápeme v prípade stavby budovy, keď položí základy alebo vyčistí pôdu. Ak mu však bol pozemok na tento účel prevezený na jeho žiadosť, je lepší názor, že by sa mal považovať za osobu, ktorá začala s prácou. Rovnaké pravidlo sa uplatní, ak vykonal prípravy alebo vynaložil peniaze na verejnom mieste.

Ak však dielo sám nezačal, ale prisľúbil určitú sumu peňazí na jeho výstavbu, začína podnik zaplatením peňazí a bude zodpovedný rovnako, ako keby dielo začal.

Napokon, keď niekto sľúbi kolóny na verejné dielo, náš cisár so svojim božským otcom v reskripte vydal toto vyhlásenie: "Každý, kto bezdôvodne sľúbi štátu nejakú sumu peňazí, nie je nútený zdokonaľovať svoju liberálnosť. Ak ste však sľúbili nejaké stĺpy obyvateľom Citia a z tohto dôvodu sa dielo začalo na náklady mesta alebo súkromných osôb, nemožno sa vzdať toho, čo bolo vykonané."

Náš cisár v reskripte uviedol, že keď niekto poverí iného dokončením nejakého diela a potom dôjde k jeho poškodeniu v dôsledku nehody, bude za to zodpovedný ten, kto ho postavil.

Ten istý, Disputácie, Kniha I.

Keď niekto niečo sľubuje, je svojím sľubom viazaný, ale záväzok sa viaže na toho, kto sľub dáva, a nie na majetok; keď sa totiž niečo sľubuje a odovzdáva, uvoľňuje to osobu, ale majetok sa nestáva posvätným.

Synovia, ktorí dospeli do puberty a sú sami sebe pánmi, sú viazaní sľubmi svojho otca, pretože syn pod otcovskou kontrolou alebo otrok sa nemôže zaviazat' sľubom bez autority svojho otca alebo svojho pána.

Ak by niekto zložil sľub na desatinu svojho majetku, desatina neprestane patriť jeho majetku, kým sa od neho neoddelí; a ak osoba, ktorá desatinu sľúbila, zomrie skôr, ako dôjde k oddeleniu, jej dedič bude za desatinu zodpovedať v mene majetku. Je totiž stanovené, že záväzok tohto druhu prechádza na dediča.

Ten istý, Disputácie, kniha IV.

Dohoda vzniká na základe súhlasu dvoch osôb rovnako ako zmluva. Na sľub sa však vyžaduje len súhlas osoby, ktorá ho ponúka, a preto bolo stanovené, že ak je sľub daný za nejakú česť, ktorá sa má poskytnúť, možno ho vymáhať ako dlh. Keď sa však dielo začalo, bolo rozhodnuté, že sľubujúci bude nútený ho dokončiť, aj keď ho nesľúbil za nejakú česť, ktorá sa má poskytnúť.

Ak niekto, kto odovzdal majetok mestu v súlade so svojím sľubom, chce tento majetok získať späť, jeho žiadosť by mala byť premlčaná; je totiž úplne spravodlivé, aby dobrovoľné dary tohto druhu poskytnuté mestám neboli zrušené len zmenou názoru. Ak však obec prestala vlastniť majetok získaný za takýchto okolností, malo by sa jej vyhovieť.

Marcianus, Inštitúcie, kniha III.

Ak by niekto dal sľub z dôvodu straty spôsobenej požiarom, zemetrasením alebo inou škodou, ktorú mesto utrpelo, bude za ňu zodpovedať.

Ulpian, Názory, kniha I.

Odpovedal Charidemus takto: "Každý, kto v neprítomnosti sľúbi listom, že sa niečo urobí pre mesto, bude nútený svoj sľub splniť."

Ten istý, O povinnostiach prokonzula, kniha V.

Vždy, keď sa hodnota sľubu zníži kvôli dedičovi, môže k tomu dôjsť len vtedy, keď nebol daný s ohľadom na poctu, ktorá sa má udeliť. Ak však bol daný s ohľadom na nejakú česť, považuje sa za dlh a neznižuje sa, pokiaľ ide o dediča osobne.

Ak niekto sľúbi peňažnú sumu za udelenie nejakej pocty a začne ju platiť, náš cisár Antonín v reskripte uviedol, že je dlžný celú sumu, ako keby sa dielo začalo.

Treba si uvedomiť, že nielen muži, ale aj ženy musia splniť svoje sľuby, keď sa zaviazu dať alebo urobiť niečo za pocty, ktoré majú byť udelené. Toto je obsiahnuté v reskripte nášho cisára a jeho božského otca.

Ak by mesto požadovalo od niekoho, kto to nesľúbil, aby postavil sochy cisára na nejakom verejnom mieste, nebude nútený poslúchnuť, ako sa uvádza v Reskripte Nášho cisára a jeho Božského otca.

Paulus, O povinnostiach prokonzula, kniha I.

Ak niekto sľúbil, že urobí niečo pre mesto z dôvodu nejakej nehody, ktorá sa mu stala, božský Severus v Reskripte Diovi uviedol, že aj keby to nezačal, bude za to zodpovedný.

Ten istý, O povinnostiach prokonzula, kniha III.

Božskí bratia sa v Reskripte vyjadrili takto v súvislosti s prísľubmi danými mestám, ktoré by mali sudcovia vziať na vedomie: "Stadius Rufinus sľúbil, že dokončí divadlo v meste Gabinia, ktoré už začal. Lebo hoci ho postihlo nešťastie a mestský prefekt ho na tri roky odsunul do inej funkcie, predsa len by nemal znižovať priazeň daru, ktorý dobrovoľne ponúkol, pretože aj keď bol neprítomný, dielo mohol dokončiť jeho priateľ. Ak by to však

neurobil, riadne orgány, ktoré mali zákonné právo konať v mene mesta, mohli proti nemu podať žalobu v jeho mene. Sudcovia musia prípad preskúmať čo najskôr, ešte pred odchodom Statia Rufina do vyhnanstva, a ak by rozhodli, že dielo by mal dokončiť on, nariadia mu splniť sľub daný mestu, alebo zakážu predaj pozemkov, ktoré má na území mesta Gabinia."

Modestinus, Rozdiely, kniha IV.

Keď niekto dal sľub mestu za nejakú časť, ktorá mu má byť udelená, bude za všetkých okolností zodpovedať za celú sumu a rovnako aj jeho dedič za sľub, ktorý bol daný. To sa totiž vzťahuje na dielo začaté na základe sľubu, a ak majetok dotyčného nestačil na jeho splnenie, božský Severus a Antoninus v reskripte stanovili, že v tomto prípade bude cudzí dedič zodpovedný pätinou majetku zosnulého alebo jeho deti desatinou. Božský Pius však rozhodol, že ak bol darca ochudobnený o sľub, ktorý dal, a dielo sa začalo, bude zodpovedať pätina jeho majetku.

Ten istý, Názory, kniha I.

Septicia sľúbila svojmu rodnému mestu určitú sumu peňazí na oslavu verejných hier pod podmienkou, že istina zostane v jej rukách a ona sama dá polovicu úrokov ako odmenu súťažiacim, a to za týchto podmienok: "Dávam a oddeľujem tridsaťtisíc aurei ako istinu, ktorá sa má každé štyri roky venovať na hry, pričom ja sama si ponechávam uvedenú sumu vo svojich rukách a dávam záruku dekuriónom, že budú platiť úroky podľa bežnej sadzby z uvedenej istiny tridsaťtisíc aurei; pod podmienkou, že hrám bude predsedať môj budúci manžel a deti, ktoré sa mi môžu narodiť. Uvedené úroky sa použijú na ceny, ktoré sa udelia súťažiacim, o ktorých rozhodcovia rozhodnú, že v každej súťaži vynikli." Pýtam sa, či by Septiciine deti utrpeli nejakú nespravodlivosť, ak by v súlade s podmienkami a podmienkou sľubu týmto súťažiam nepredsedale. Herennius Modestinus odpovedal, že v prípade, ak by bolo povolené ustanovenie verejných hier, podmienka stanovená sľubom sa musí dodržať.

Ten istý, Pandekty, kniha IX.

Keď niekto sľúbi peňažnú sumu za získanie magistrátnej pocty alebo cirkevného úradu a skôr, ako túto poctu získa alebo začne vykonávať povinnosti úradu, zomrie, jeho dedičia by nemali byť žalovaní o peniaze, ktoré sľúbil za uvedenú poctu alebo magistrát. Toto ustanovovali cisárske konštitúcie, ak sa počas jeho života nezačalo vykonávať dielo buď samotnou osobou, alebo mestom.

The Same, Pandects, kniha XI.

V reskripte božského Severa sa uvádza, že na verejných dielach postavených súkromnými osobami nemôžeme postaviť sochy iným osobám proti ich súhlasu.

Božský Antonín v Reskripte uviedol, že ak niekto sľúbil dielo, aby sa vyhol plneniu povinností úradu, možno ho prinútiť, aby namiesto stavby diela plnil jeho povinnosti.

Papirius Justus, O konštitúciách, kniha II.

Cisári Antoninus a Verus v reskripte uviedli, že tí, ktorí sľúbili postaviť verejné diela za pocty, ktoré im majú byť udelené, môžu byť prinútení ich postaviť, ale nie poskytnúť na tento účel peniaze.

V reskripte tiež uviedli, že podmienky stanovené pre dary, ktoré sa majú poskytnúť mestu, sa majú dodržiavať len vtedy, ak si to vyžaduje verejné blaho, a že sa nemajú dodržiavať, ak sú škodlivé. Preto ak zosnulá osoba odkázala určitú sumu peňazí a pri tom zakázala vyberať určitú daň, táto podmienka sa nemala dodržiavať, pretože výhodnejšie je to, čo stanovil starobyľný zvyk.

Pomponius, Listy a rôzne pasáže, kniha VI.

Keď niekto za poctu, ktorá má byť udelená jemu alebo niekomu inému, sľúbi, že postaví verejné dielo v určitom meste, bude on, ako aj jeho dedič, podľa ústavy božského Trajana povinný ho dokončiť. Ak niekto za poctu, ktorá mu má byť udelená, sľúbi, že postaví nejaké dielo, začne ho a zomrie skôr, ako ho dokončí, a zanechá cudzieho dediča, ten bude buď nútený dielo dokončiť, alebo, ak to chce urobiť, môže vyčleniť pätinu majetku, ktorý mu bol zanechaný, na jeho vybavenie a previesť ho na mesto, v ktorom sa dielo začalo. Ak je však dedičom jedno z detí, bude musieť prispieť nie piatou, ale desiatou časťou dedičstva. Takto rozhodol božský Antonín.

Ulpian, O povinnostiach hlavného magistrátu mesta.

Božský Pius v reskripte uviedol, že medzi deti patrí aj vnuk od dcéry poručiteľa.

Tit. 13. O mimoriadnych súdnych vyšetrovaniach a v prípadoch, keď sa tvrdí, že sudca vydal prípad za svoj vlastný.

Ulpian, O všetkých súdoch, kniha VIII.

Guvernér provincie zvyčajne rozhodoval s ohľadom na platy, ale len o tých, na ktoré majú nárok vyučujúci slobodných štúdií. Pod slobodnými štúdiami rozumieme tie, ktoré Gréci označujú ako eleuveria, a patria k nim tie, ktoré vyučujú profesori rétoriky, gramatiky a geometrie.

Z toho istého dôvodu nie je nič spravodlivejšie, ako sem zaradiť aj profesorov medicíny, pretože tí druhí sa venujú zdraviu ľudí a prví ich štúdiu, a preto aj vo vzťahu k nim by mal guvernér provincie svojvoľne vykladať zákon.

Guvernéri vypočúvajú pôrodné asistentky, ktoré sa tiež považujú za osoby vykonávajúce lekársku prax.

Lekárom každý rozumie toho, kto sľubuje vyliečenie nejakej časti tela alebo úľavu od bolesti, ako je napríklad postihnutie ucha, fistula alebo bolesť zubov; za predpokladu, že nepoužíva zaklínadlá, zaklínania alebo exorcizmy (aby sme použili bežný výraz používaný na šarlatánov), pretože takéto veci nepatria správne do lekárskej praxe, hoci sú osoby, ktoré takéto prostriedky chvália a tvrdia, že im priniesli úžitok.

Majú byť filozofi zahrnutí do počtu profesorov? I nemyslím si, že patria, nie preto, že filozofia je nenáboženská, ale preto, že tí, ktorí ju praktizujú, by mali predovšetkým opovrhovať akoukoľvek námezdnou prácou.

Preto guvernér provincie nerozhoduje s ohľadom na odmenu profesorov občianskeho práva, pretože ich múdrosť sa považuje za niečo mimoriadne posvätné; nemala by sa však hodnotiť podľa jej hodnoty v peniazoch, ani znevažovať tam, kde sa náhrady domáha osoba, ktorá by mala pod prísahou sľúbiť, že bude vyučovanie poskytovať bezplatne. Napriek tomu sa môžu čestne prijať príspevky, keď sa ponúkajú, ktoré by však boli nečestné, keby sa požadovali.

Guvernéri provincií si tiež osvojili právo rozhodovať v súvislosti so školskými učiteľmi, hoci nie sú zaradení medzi profesorov, ako aj v prípade kopistov, tvorcov poznámok, účtovníkov a notárov.

Guvernér by v žiadnom prípade nemal svojvoľne rozhodovať s odkazom na majstrov iných umení alebo remeselníkov, ktorí nie sú zaradení do literárnych profesií alebo nie sú uvedení vyššie.

Keď asistenti požadujú svoje platy, bolo rozhodnuté, že sa uplatňuje rovnaké pravidlo ako v prípade profesorov.

Guvernér by mal vziať na vedomie všetky nároky voči týmto osobám, pretože božskí bratia v reskripte uviedli, že tak možno urobiť aj voči advokátom.

Pokiaľ ide o odmeny advokátov, sudca by mal rozhodovať podľa dôležitosti prípadu, schopností advokáta a advokátskych zvyklostí a mal by urobiť odhad odmeny, na ktorú má advokát nárok, za predpokladu, že suma nepresiahne odmenu stanovenú zákonom; to bolo totiž v Reskripte nášho cisára a jeho otca stanovené nasledovne: "Ak je Julius Maternus, ktorý si želal, aby ste vystupovali v jeho prípade, pripravený zaplatiť vám to, na čom sa dohodol, môžete žiadať len sumu, ktorá nepresahuje sumu stanovenú zákonom."

Advokátmi by sme mali rozumieť všetkých tých, ktorí venujú svoju energiu za účelom vedenia súdnych sporov. Títo však nie sú zahrnutí do počtu advokátov, ktorí sa bežne objavujú na súde, aby viedli veci v mene neprítomných strán.

Ak bola s advokátom dohodnutá odmena alebo ak s ním niekto uzavrel zmluvu, ktorá má vzťah na vedenie prípadu, pozrime sa, či ju môže požadovať. A skutočne, v súvislosti so zmluvami tohto druhu náš cisár a jeho božský otec vyhlásili nasledovné, a to "Je to dodržiavanie zlého zvyku, keď od svojho klienta vymáhate prísľub zaplatenia peňazí za vedenie jeho prípadu. Podľa zákona platí, že ak sa počas konania prípadu uzavrie dohoda o budúcej odmene, je neplatná; ak sa však uzavrie po prejednaní prípadu, možno sumu sľúbenú ako odmenu vymáhať až do primeranej výšky, hoci dohoda bola uzavretá s odkazom na to, čo by sa mohlo vymáhať, za predpokladu, že to, čo bolo zaplatené, sa započíta s tým, čo je splatné, a celá suma nepresiahne súdny poplatok." Primeraný poplatok sa chápe tak, že v žiadnom prípade nesmie byť vyšší ako sto aurei.

Divotvorca Severus zakázal vymáhať poplatok od dedičov advokáta po jeho smrti, pretože to nebola jeho vina, že nevedel proces.

Povinnosťou guvernéra alebo prétora je tiež vziať na vedomie nároky sestier na výživu detí, na ktoré majú nárok, keď sú predložené ich sudcom. Takéto nároky by sa však mali posudzovať len v prípade, ak sú dojčatá živé prsníkom, ale keď to tak nie je, prétor ani guvernér nebudú mať právomoc.

Ak by sa všetky tieto veci mali požadovať pred guvernérmi provincií, pozrime sa, či môžu mať jurisdikciu o vzájomných nárokoch. Myslím si, že by im to malo byť umožnené.

Ten istý, Názory, Kniha I.

Bolo rozhodnuté, že guvernér provincie má právomoc rozhodovať spory, ktoré vznikli v súvislosti s používaním vody distribuovanej novými vodovodmi, vybudovanými v rozpore so zákonom; ako aj spory týkajúce sa koní, ktoré vlastní osoby, ktoré vedia, že patria iným, ako aj ich prírastok; a škôd spôsobených osobami, ktoré sa dostali do vlastníctva pozemkov iných osôb, keď sa uvedené pozemky mali rozdeliť medzi niekoľko osôb; za predpokladu, že sa tak stalo z poverenia niekoho, kto nemal právo to nariadiť; aby guvernér mohol v týchto prípadoch rozhodnúť v súlade so spravodlivosťou a právom svojej jurisdikcie a uviesť veci do vhodného stavu.

Ten istý, Názory, kniha V.

Keď lekár, ktorému bolo zverené liečenie očí niekoho, podáva lieky, ktoré môžu spôsobiť stratu zraku, aby tým prinútil človeka predať mu jeho majetok, kým je chorý, v rozpore s dobrou vierou, guvernér provincie musí potrestať nezákonný čin a nariadiť vrátenie majetku.

Paulus, On.Plautius, kniha IV.

Božský Antonín Pius v reskripte uviedol, že osoby vzdelané v oblasti práva, ktoré požadovali svoje poplatky, ich mohli vyberať.

Callistratus, O súdnych vyšetrovaníach, kniha I.

Počet súdnych vyšetovaní sa odvodzuje z rôznych zdrojov a nedá sa jednoducho rozdeliť na rôzne druhy, ak sa to neurobí kuriózne. Preto sa počet súdnych vyšetovaní vo všeobecnosti delí na štyri druhy; zvyčajne sa totiž týkajú

správy úradov alebo zamestnania; alebo sporov týkajúcich sa peňažných záležitostí ; alebo sa vyšetruje niečia povest'; alebo sa vyšetruje hrdelný zločin.

Dobrá povest' je stav nenarušenej dôstojnosti schválený zákonom a zvyklosťami, ktorý je buď znížený, alebo zničený právnou autoritou z dôvodu nejakého trestného činu, ktorý sme spáchali.

Dobrá povest' sa zhoršuje vždy, keď sme, hoci si zachováваме slobodu, potrestaní trestom, ktorý sa dotýka nášho postavenia; ako napríklad vtedy, keď je niekto preradený alebo prepustený zo svojho rádu; alebo keď mu je zakázané vykonávať povinnosti verejného úradu; alebo keď je plebejec zbičovaný, alebo odsúdený na verejnú prácu; alebo keď je niekto v takom stave, že sa považuje za neslávne známeho podľa podmienok večného ediktu.

Dobrá povest' sa úplne stráca, keď dôjde k veľkej zmene občianskeho stavu, teda keď sa stratí sloboda; napríklad keď sa niekomu zakáže používať vodu a oheň, čo má za následok, keď je niekto deportovaný, alebo keď je plebej odsúdený na prácu spojené s baňami alebo do baní; lebo medzi týmito dvoma rozsudkami nie je žiadny rozdiel, ani trest práce spojený s baňami a trest do baní nie sú rozdielne, okrem toho, že v prvom prípade sa neukladá trest občianskej smrti, ale v druhom prípade sa páchatel'ovi ukladá.

Gaius, O denných udalostiach alebo zlatých záležitostiach, kniha III.

Keď sudca urobí prípad svojím, nie je, správne povedané, vinný z trestného činu; ale z dôvodu, že nie je viazaný zmluvou a určite sa dá chápať, že je do určitej miery vinný, hoci k tomu mohlo dôjsť z nevedomosti, považuje sa za zodpovedného za žalobu in faetum, ako ten, kto sa dopustil protiprávneho činu, a musí sa podrobiť akémukoľvek trestu, ktorý sa môže zdať spravodlivý súdu, ktorý má právomoc vo veci konať.

Tit. 14. Pokiaľ ide o sprostredkovateľov.

Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLII.

Makléři majú právo požadovať svoje provízie.

Ten istý, O edikte, kniha XXXI.

Ak sa služby makléra využijú na vyhotovenie zmenky, ako to zvyknú robiť mnohé osoby, pozrime sa, či bude zodpovedný ako mandatár. Nemyslím si, že bude zodpovedný, pretože hoci mohol pochváliť osobu, pre ktorú koná, predsa len tým skôr odkazuje na dlh, ktorý sa má uzavrieť, než na konanie v postavení mandatára. Domnievam sa, že rovnaké pravidlo sa uplatní aj v prípade, ak niečo dostal ako odmenu, a že žaloba na nájom a lízing nebude podaná. Je jasné, že ak oklame veriteľa pomocou podvodu a ľstivosti, bude podliehať žalobe z dôvodu podvodu.

Rovnaký, O všetkých súdoch, kniha VIII.

Guvernéri zvyknú brať na vedomie prípady maklérov, a hoci sa to považuje za ponižujúce povolanie, predsa len, aby regulovali výšku ich provízií a obchody, ktorými sa zaoberajú, do určitej miery dohliadajú na ich povolanie. Gréci ich odmenu označujú termínom "odmena sprostredkovateľa" a ľahko ju môžu vyberať v prípadoch, keď napríklad niekto vystupuje ako sprostredkovateľ s cieľom uzavrieť zmluvu o priateľstve alebo získať asistenta pre sudcu či čokoľvek iné tohto druhu. Takéto povolania totiž vykonávajú niektorí ľudia vo veľkých mestách. Pojem "sprostredkovateľ" sa vzťahuje na tých, ktorí poskytujú svoje služby a robia sa užitočnými tým, že dojednávajú nákupy, predaje, obchodné záležitosti a zákonné zmluvy spôsobom, ktorý nie je namietaný.

Tit. 15. Ohľadne daní.

Ulpián, O daniach, kniha I.

Treba pripomenúť, že existujú určité kolónie, ktoré podliehajú italskému právu, ako napríklad veľkolepá kolónia Týru vo fenickej Sýrii (kde som sa narodil), najvznešenejšia zo všetkých, najstaršia z hľadiska času, bojovná a najstálejšia v dodržiavaní zmlúv, ktoré uzavrela s Rimanmi. Božský Severus a náš cisár mu udelili výsady italského mesta pre mimoriadnu a vynikajúcu vernosť, ktorú vždy prejavovalo v styku s rímskou vládou.

Kolónia Berytus v tej istej provincii vďaka Augustovej priazni nesie titul cisárskej kolónie (ako uviedol božský Hadrián v istom prejave) a tiež podlieha italskému právu.

Aj mesto Heliopolis dostalo od božského Severa titul italskej kolónie, a to za služby preukázané počas občianskej vojny.

Existuje aj kolónia Laodicea v Caele Sýrii, ktorej božský Severus tiež udelil italské právo z dôvodu jej služieb v občianskej vojne. Kolónia Ptolomais, ktorá sa nachádza medzi Feníciou a Palestínou, nemá nič iné ako názov kolónie.

Náš cisár udelil Emesse, mestu vo Fenícii, titul a práva talianskej kolónie.

Rovnaké právo má aj mesto Palmýra, ktoré sa nachádza v provincii Fenícia a susedí s barbarskými národmi a krajinami.

V Palestíne sú dve kolónie, Cézarea a Aelia Capitolina, ale ani jedna z nich nepožíva talianske výsady.

Božský Severus udelil titul italickej kolónie aj mestu Sebastena.

Privilégiá italského mesta udelil božský Traján aj kolónii Gyréna.

Rovnaké výsady, ktoré udelil božský Severus, má aj mesto Zarmizegethusa spolu s mestami Napo, Apulia a Padova.

V Bitýnii je kolónia Apameaa a v Ponte kolónia Sinope.

V Cilícii sa nachádzajú kolónie Seleucia a Trajanopolis.

Ten istý, O Sabinovi, kniha XXVIII.

Ak sa vyskytne nejaká nezrovnalosť pri výbere daní, možno ju napraviť novým vyhlásením zainteresovanej strany.

Ten istý, O daniach, kniha II.

Pri vymeriavaní daní sa musí uvádzať vek osôb, pretože v niektorých lokalitách tomu bráni vek; ako napríklad v Sýrii podliehajú osobnej dani muži starší ako štrnásť rokov a ženy staršie ako dvanásť rokov až do veku šesťdesiatpäť rokov. Vek sa musí zohľadniť aj v čase, keď sa daň ukladá.

V reskripte nášho cisára adresovanom Pelignianovi sa veľmi správne uvádza, že majetok, ktorému bolo udelené oslobodenie od dane, nepodlieha zdaneniu, pretože ak sa takéto oslobodenie udeľuje osobám, zaniká ich smrťou, ale ak sa udeľuje majetku, nikdy nezaniká.

Ten istý, O daniach, kniha III.

V zákone o zdaňovaní je stanovené, že nehnuteľný majetok musí byť deklarovaný takým spôsobom, že sa uvedie názov každého traktu a v akom meste alebo okrese sa nachádza; musia sa uviesť mená dvoch najbližších susedov a koľko pôdy sa obrábalo alebo osievalo v posledných troch rokoch; koľko každý trakt obsahuje; počet viníc vo vinici; počet džuger v olivovom sade, ako aj počet stromov; ak sú tam lúky, množstvo sena, ktoré sa z nich pokosilo za posledných desať rokov, a počet džuger, ktoré obsahujú, ako aj počet džugerov určených na pastvu; to isté pravidlo sa vzťahuje na vyrúbané drevo. Ten, kto podáva takéto priznanie, musí uviesť odhad všetkého.

Odhadca dane musí byť tak spravodlivý, ako to zodpovedá jeho povinnostiam, keď má odbremeniť každého, kto z toho či onoho dôvodu nemohol užívať určitú časť svojho majetku, ktorý je zapísaný vo verejných registroch. Preto v prípade, že časť jeho pozemku pohltilo zemetrasenie, mal by ho odhadca dane oslobodiť od dane z neho. Ak mu odumrel vinič alebo vyschli stromy, je nespravodlivé, aby bol, pokiaľ ide o ne, zaradený medzi osoby podliehajúce zdaneniu. Ak však svoje stromy a vinič vyrúbal, nemôže mu to byť v žiadnom prípade na prospech, keď sa daň v tom čase vymeriavala; ibaže by odhadcovi uviedol uspokojivý dôvod, prečo ich vyrúbal.

Ten, kto má pôdu v inej krajine, ju musí priznať v krajine, v ktorej sa nachádza, pretože daň by mal platiť na území, kde ju vlastní.

Hoci výhoda daňovej imunity udelená určitým osobám zaniká spolu s nimi; napriek tomu vo všeobecnosti platí, že ak je imunita takto udelená miestam alebo mestám, prechádza na ich nástupcov.

Ak ja, ktorý mám v držbe pozemok, ktorý patrí inému, ho vyhlásim za zdaniteľný a jeho vlastník to neurobí, je rozhodnuté, že bude mať stále právo na žalobu o jeho vrátenie.

Pri podávaní daňových priznaní o otrokoch je potrebné dodržiavať, že ich národnosť, vek, služby a remeslá musia byť konkrétne uvedené.

Vlastník akýchkoľvek jazier, rybníkov alebo vodných nádrží musí tieto údaje odovzdať daňovníkovi.

Ak sa na pozemku nachádzajú soľné jamy, musia sa tiež odovzdať na zdanenie.

Ak niekto nepodá priznanie za nájomcu alebo poľnohospodára na svojej pôde, bude zodpovedať za jeho dane.

Priznať sa musia aj všetci otroci alebo zvieratá, ktoré sa narodili, alebo akýkoľvek majetok, ktorý bol získaný bezprostredne po podaní priznania na zdanenie, alebo ktorý bol nadobudnutý neskôr.

Ak niekto požiada o povolenie opraviť svoje priznanie a po získaní súhlasu zistí, že žiadosť nemal podať, pretože vec si nevyžaduje opravu, v Reskriptoch sa často uvádza, že ten, kto požiadal o povolenie opraviť svoje priznanie, nebude vôbec poškodený tým, že tak urobil.

Papinianus, Názory, kniha XIX.

Ak je jeden z viacerých držiteľov pozemku žalovaný o daň a na účely urýchlenia veci zaplatí to, čo je splatné, práva na žalobu sú ministerstvom financií postúpené v prospech toho, kto bol žalovaný, proti ostatným, ktorí mali tiež držbu, aby všetci mohli zaplatiť sumu dane v pomere k ich podielom na pozemku. Tieto práva na žalobu nie sú zbytočne priznané, aj keď Štátna pokladnica mohla získať späť svoje peniaze, pretože sa rozumie, že sumu dostala v mene tých, ktorí vlastnili pozemok.

Osoby, ktoré previedli pozemok na základe zverenia, pri ktorom sa nevystavilo žiadne vyúčtovanie daní, majú podľa listu božského Pia Antonína právo podať žalobu proti príjemcovi, aby si vynútil vrátenie zaplatených daní.

Ak sa daň uložená na pozemok nezaplatí v čase jej splatnosti, pozemok sa môže predať záložným právom, aby sa daň vybrala; a ak sa ponúkne zábezpeka na získanie odkladu, neprijme sa; vypočutý nesmie byť ani dedič, ak namieta z dôvodu, že dane za uplynulý čas zostali nezaplatené, pretože dedič, ako aj osoba ...

Celsus, Digesty, kniha XXV.

Kolónia Filipovka požíva výsady talianskej provincie.

Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha VI.

Nasledujúce mestá požívajú privilégiá talianskych miest, a to Trója, Beryt a Dyrrachium.

Paulus, O daniach, kniha II.

V Lusitánii majú mestá Pax-Julia a Merida privilégiá talianskych miest, rovnaké oslobodenie majú aj Valencia a Burgos.

Lyon a Viedeň v Narbonskej Galii majú tiež výsady talianskych miest.

V dolnom Nemecku majú rovnaké práva obyvatelia Kolína nad Rýnom.

Laodicea v Sýrii a Berytus vo Fenícii spolu s územím pod ich jurisdikciou majú tiež výsady talianskych miest.

Rovnaké výsady udelili božskí Severus a Antoninus aj mestu Týru.

Božský Antonín oslobodil obyvateľov Antiochie od platenia daní.

Náš cisár Antonín ustanovil mesto Emesa za kolóniu s právom na výsady Itálie.

Božský Vespasián ustanovil obyvateľov Cézarey za kolonistov bez toho, aby im udelil výsady Itálie, ale oslobodil ich od platenia osobných daní. Božský Titus však rozhodol, že aj ich pôda má byť oslobodená od daní, pretože sa usúdilo, že sa podobajú obyvateľom Aelia Capitolina.

V provincii Macedónsko majú obyvatelia Dyrrachia, Kassandra, Filippi, Dien a Stone nárok na výsady Itálie.

V provincii Ázia požívajú italské výsady dve mestá Trója a Paros.

V Pisidii má rovnaké práva kolónia Antiochia.

V Afrike Kartágo, Utika a Leptis-Magna dostali od božského Severa a Antonína výsady italských miest.

Tit. 16. Ohľadom významu pojmov

Ulpian, O edikte, kniha I.

Nasledujúce slová "ak niekto" zahŕňajú tak mužov, ako aj ženy.

Paulus, O edikte, kniha I.

Pojem "mesto" zahŕňa všetko, čo je obklopené jeho hradbami; mesto Rím však končí jeho budovami, ktoré sa rozprestierajú ešte ďalej.

Väčšia časť dňa zahŕňa prvých, nie posledných sedem hodín. 3. Ulpian, O edikte, kniha II.

Keď sa pri uskutočňovaní cesty každý deň prejde dvadsaťtisíc krokov, treba to chápať tak, že ak po tomto výpočte zostane menej ako dvadsaťtisíc krokov, považujú sa za celý deň cesty; ako napríklad, keď človek prejde dvadsaťjeden tisíc krokov, počíta sa to za dva dni cesty. Tento výpočet by sa však mal vykonávať len v prípade, že sa nedohodlo nič o tom, čo predstavuje jeden deň cesty.

Ktokoľvek, kto zomrie v rukách nepriateľa, sa nepovažuje za osobu, ktorá zanechala majetok, pretože zomiera ako otrok. 4. Paulus, O edikte, kniha I.

Proculus hovorí, že pod pojmom "záväzok" sa rozumie majetok.

Ten istý, O edikte, kniha II.

Slovo "majetok" má širší význam ako slovo "peniaze", pretože zahŕňa aj veci, ktoré nie sú zahrnuté v našom vlastníctve; a pojem "peniaze" sa vzťahuje len na to, čo je zahrnuté vo vlastníctve.

Labeo hovorí, že pod pojmom "nájom a prenájom služieb" sa rozumejú len tie služby, ktoré Gréci nazývajú apotelesma, a nie ergon, teda niečo, čo bolo zdokonalené vykonanou prácou.

Ulpian, O edikte, kniha III.

Pojmy "pohládávka" a "majetok" sa vzťahujú na všetky zmluvy a záväzky.

Výraz "podľa zákonov" treba chápať tak, že znamená ducha, ako aj literu zákona.

Paulus, O edikte, kniha II.

Pod slovom "záväzok" sa rozumie nielen to, s čím človek súhlasí po výsluchu, ale každé ustanovenie a sľub.

Ten istý, O edikte, kniha III.

Ustanovenie "bude potrebné" sa vzťahuje na prítomný, ako aj na budúci čas.

484. Výnimka nie je zahrnutá v pojme konanie. 9. Ulpian, O edikte, kniha V.

Marcellus v poznámke o Juliánovi hovorí, že do pojmu "zničený" je zahrnuté všetko, čo bolo roztrhané, zlomené alebo násilne uchvátené.

485. Ten istý, O edikte, kniha VI.

Stanovuje sa, že veriteľmi treba rozumieť tých, ktorým je niečo dlžné a vymáhateľné na základe akejkoľvek žaloby alebo stíhania, alebo podľa občianskeho práva, bez možnosti zabrániť jeho vymáhaniu buď odvolaním sa na večnú výnimku, alebo využitím prétorského práva, alebo nejakého mimoriadneho konania; bez ohľadu na to, či je dlh absolútny, alebo sa má splniť v určitom čase, alebo pod nejakou podmienkou. Ak je dlh splatný podľa prirodzeného práva, nezastávajú, správne povedané, miesto veriteľov. Ak však pohľadávka nemá byť založená na požičaných peniazoch, ale na zmluve, stále sa chápu ako veritelia.

486. Gaius, O provinčnom edikte, kniha I.

Pod označením "veritelia" sa rozumejú nielen tí, ktorí požičali peniaze, ale všetci, ktorým je niečo dlžné z akéhokolvek dôvodu.

487. Ulpián, O edikte, kniha VI.

Napríklad tam, kde je niekomu niečo dlžné z dôvodu kúpy, prenájmu alebo inej transakcie, alebo dokonca z dôvodu zločinu, sa mi zdá, že ho možno považovať za veriteľa. Keď však dlh vzniká z nejakého verejného konania, nemožno povedať, že by zastával miesto veriteľa pred tým, ako bola emisia pripojená, ale neskôr už áno.

488. Ten, kto je v omeškani, platí menej, ako dlhuje, pretože menej sa platí, keď sa čas vyrovnania odkladá.

13. Ten istý, O edikte, kniha VII.

Do pojmu "žena" sa zahŕňa aj panna schopná uzavrieť manželstvo.

489. Majetok sa považuje za stratený (podľa názoru Sabina, ktorý Pedius preberá), aj keď jeho podstata zostáva, hoci forma sa zmenila. Preto ak sa majetok vráti pokazený alebo pozmenený, považuje sa za stratený; keďže vyhotovenie má spravidla väčšiu hodnotu ako samotný predmet.

490. Majetok, ktorý bol stratený, sa považuje za prestal byť v takom stave, keď sa dostane pod našu kontrolu takým spôsobom, že ho nemôžeme znovu stratiť do vlastníctva.

491. Príkladom je prípad, keď nám bolo niečo dávno odňaté krádežou. Majetok sa považuje za stratený aj vtedy, keď už neexistuje.

492. Paulus, O edikte, kniha VII.

Labeo a Sabinus si myslia, že ak sa vráti roztrhaný odev alebo nejaký predmet pokazený, ako napríklad pohár s rozdrveným okrajom alebo tabuľka s vymazanou maľbou, hovorí sa, že majetok je stratený; pretože hodnota takýchto predmetov nespočíva v materiáli, z ktorého sa skladajú, ale v zručnosti, ktorá bola na ne vynaložená. Podobne, ak vlastník z nevedomosti kúpi majetok, ktorý mu bol ukradnutý, veľmi správne sa hovorí, že sa stratil, aj keby sa o tom neskôr presvedčil; pretože ak sa stratí hodnota niečoho, za stratenú sa považuje aj samotná vec.

493. Osoba sa považuje za stratenú, ak nemôže proti nikomu podať žalobu na vrátenie veci.

494. Ulpián, O edikte, kniha X.

Majetok patriaci mestu sa nesprávne nazýva verejným, lebo verejné sú len tie veci, ktoré patria rímskemu ľudu.

495. Gaius, O provinčnom edikte, kniha III.

Verejným činiteľom štylizujeme toho, kto prenajíma vyberanie daní rímskeho ľudu. Výraz "verejný" sa v mnohých prípadoch vzťahuje na rímsky ľud, pretože mestá sa v tomto ohľade považujú za súkromné osoby.

496. Ulpián, O edikte, kniha X.

Medzi verejný majetok zaradujeme nielen taký, ktorý je posvätný a náboženský a je určený na užívanie ľudu, ale aj majetok miest, a za verejný majetok sa nepochybne považuje aj peculia otrokov, ktorá im patrí.

497. Pod verejnými daňami musíme rozumieť tie, ktoré štátna pokladnica vyberá z určitých predmetov, medzi ktoré patrí daň z tovaru v prístave alebo z tovaru, ktorý sa predáva, ako aj daň zo soľných jám, baní a miest, kde sa vyrába smola.

498. Paulus, O edikte, kniha IX.

Slovo munus sa definuje tromi rôznymi spôsobmi: po prvé, ako dar, a odtiaľ sú odvodené výrazy obdarovať alebo posielat' dary; po druhé, ako postavenie, ktoré, keď je z neho niekto uvoľnený, poskytuje oslobodenie od vojenskej služby a civilného zamestnania, odkiaľ je odvodený výraz "imunita"; po tretie, ako úrad, odkiaľ sú odvodené vojenské zamestnania a niektorí vojaci sú označení ako munifici. Z tohto dôvodu sa osoby, ktoré nastúpia do civilného zamestnania, nazývajú municipálnymi úradníkmi.

499. Ulpián, O edikte, kniha XI.

Labeo, v prvej knihe O mestskom prétorovi, definuje pojmy "konať", "uzatvárať" a "uzatvárať zmluvy" takto. Hovorí, že slovo konať má všeobecné použitie a vzťahuje sa na všetko, čo sa vykonáva ústne alebo s ohľadom na vec samotnú; napríklad pri ustanovení alebo vymenovaní. Zmluva má však širší význam ako záväzok, ktorý Gréci štylizujú ako zmluva, ako napríklad kúpa, predaj, prenájom, lízing, partnerstvo. Výraz "uzavrieť zmluvu" znamená urobiť niečo bez slov.

500. Ten istý, O edikte, kniha XII.

Výrazy "uzavreli zmluvu" a "uzavreli transakciu" sa nevzťahujú na právo spísať závet.

501. Paulus, O edikte, kniha XI.

Keď cisár udeľuje vlastníctvo majetku, má sa za to, že udeľuje aj všetky záväzky, ktoré sú s ním spojené.

502. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IV.

V pojme "reštitúcia" je obsiahnuté viac ako v pojme "výroba"; vyrábať totiž znamená prinášať telesný majetok a obnoviť znamená uviesť niekoho do držby a vzdať sa zisku. V pojme "reštitúcia" je zahrnutých aj mnoho iných vecí.

503. Ulpián, O edikte, kniha XIV.

Pod pojem "majetok" sú zahrnuté aj právne konanie a rôzne práva.

504. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VI.

Pojem "dedičstvo" neznamená nič iné ako právo dediť všetko, čo zosnulý vlastnil.

505. Paulus, O edikte, kniha XXI.

Veľmi správne hovoríme, že pozemok nám úplne patrí, aj keď má iný právo na užívacie právo k nemu; a to z toho dôvodu, že užívacie právo netvorí súčasť vlastníctva, ale služobnosť, ako napríklad právo cesty alebo právo prechodu. Nesprávne nie je ani tvrdenie, že niečo je úplne moje, keď sa nedá povedať, že by nejaká časť patrila inému. Taký bol názor Juliána a je správny.

506. Quintus Mucius uvádza, že pod pojmom "časť" sa rozumie nedeliteľný podiel na niečom; po rozdelení majetku totiž nie časť, ale celý je náš. Servius veľmi správne zastáva názor, že pojem "časť" sa vzťahuje na oba uvedené prípady.

507. Ulpian, O edikte, kniha XVI.

Scaevola v Jedenástej knihe otázok hovorí, že dieťa otroka, ktorý bol ukradnutý, nie je súčasťou ukradnutého majetku.

508. Ten istý, O edikte, kniha XVII.

Pole je pozemok, na ktorom nie je žiadna budova.

509. Výraz "štípéndium" je odvodený od slova stips, čiže medená minca malej hodnoty. Pomponius hovorí, že aj slovo "tribút" je odvodené z toho istého zdroja; a v skutočnosti tribút pochádza z intributio; alebo preto, že sa platí vojakom.

510. Paulus, O edikte, kniha XXI.

Pojem "odcudzenie" zahŕňa aj lichvu, pretože je ťažko pochopiteľné, že ten, kto dovolí nadobudnúť majetok lichvou, by sa nemal považovať za toho, kto ho odcudzil. Takisto sa hovorí, že odcudzil ten, kto stráca služobnosti tým, že ich nevyužíva. Kto nevyužije možnosť nadobudnúť majetok, nechápe sa ako ten, kto ho odcudzil; ako napríklad ten, kto sa vzdá nehnuteľnosti alebo si ju nevyberie v určitom stanovenom čase.

511. Návrh, ktorý neobsahuje ani konjunktívnu, ani disjunktívnu časticu, treba určiť podľa úmyslu toho, kto ho vyslovil.

512. Ten istý, O edikte, kniha VI.

Labeo hovorí, že konjunkciu treba niekedy chápať ako dištinktívnu časticu; ako napríklad v nasledujúcom ustanovení: "Pre mňa a môjho dediča", "Ty a tvoj dedič".

513. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Niektoré autority zastávajú názor, že drevo vhodné na výrub je také, ktoré je na tento účel vyčlenené. Servius hovorí, že sa to vzťahuje aj na stromy, ktoré boli raz vyrúbané, ale znovu vyrástli z výhonkov alebo koreňov.

514. Nevyžaté stebľa sú hlavičky obilia odhodené počas žatvy, ktoré sa potom nezberali a ktoré roľníci zbierajú po odvoze úrody.

515. Nová pôda je tá, ktorá sa po obrábaní ponecháva na rok a ktorú Gréci nazývajú neasin.

516. "Panenská pôda" je tá, na ktorú vlastník ešte neumiestnil dobytok na účely pasenia.

517. "Spadnuté žalude" sú také, ktoré samy spadli zo stromu.

518. "Lesná pasienka" je tá, ktorá je určená na pasenie dobytky.

519. Ulpián, O edikte, kniha XVIII.

"Lúka" je pôda, na ktorej zber úrody nie je potrebné nič iné ako srp; a nazýva sa tak preto, lebo je už pripravená na zber úrody.

520. Paulus, O edikte, kniha XXIV.

Menej sa rozumie, že bolo zaplatené, ako sa patrí, aj keď nebolo zaplatené vôbec nič.

521. Ulpián, O edikte, kniha XXI.

Výraz "verejne" znamená v prítomnosti viacerých osôb.

522. Paulus, O edikte, kniha XXIV.

Vrátenie majetku je tiež zahrnuté v pojme "žaloba".

523. Ten istý, O edikte, kniha XVII.

Reštitúciou sa rozumie ten, kto odovzdá žalobcovi sporný majetok, ktorý by tento získal, keby mu bol vydaný v čase vynesenia rozsudku; teda aj právo užívania, aj zisk.

524. Ulpián, O edikte, kniha XXIII.

Pojem "súdny spor" označuje každý druh žaloby, či už vecnej alebo osobnej.

525. Paulus, O edikte, kniha XXVI.

Výraz "je nevyhnutné" sa nevzťahuje na autoritu sudcu, ktorý môže vydať rozhodnutie o väčšej alebo menšej sume, ale týka sa pravdy.

526. Ulpián, O edikte, kniha XXV.

Labeo definuje pojem "zázrak" ako všetko, čo sa narodí alebo vznikne v rozpore s prirodzenosťou. Existujú však dva druhy zázrakov; jeden, keď sa niečo narodí v rozpore s prirodzenosťou, napríklad s tromi rukami alebo nohami, alebo s nejakou inou deformovanou časťou tela; druhý, keď sa niečo považuje za nezvyčajné a ktorý Gréci označujú ako fantasmata, čiže zjavenia.

527. Paulus, O edikte, kniha LIII.

Slovo "podpísaný" označuje to, čo niekto podpísal, lebo starí ľudia zvykli používať toto slovo namiesto podpisu.

528. Majetkom kohokoľvek sa rozumie to, čo zostane po zaplatení jeho dlhov.

529. Privolať niekoho za svedka znamená oznámiť neprítomnú osobu.

530. Neistý vlastník je ten, o ktorom nemáme vedomosť.

531. Ulpián, kniha LVI.

Adurácia je doručenie oznámenia v prítomnosti svedkov.

532. Výraz "otrok" sa rovnako vzťahuje aj na ženy.

533. Do výrazu "telo otrokov" sú zahrnuté aj deti.

534. Pod výraz "familia" sa nezahŕňa jeden otrok; ba ani dvaja otroci netvorí familia.

535. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXI.

Pod slovom "zbrane" sa rozumejú nielen štíty, meče a prilby, ale aj palice a kamene.

536. Ulpián, O edikte, kniha LVII.

Výrazy "hanba" a "neslávnosť" majú rovnaký význam. Niektoré veci sú hanebné zo svojej podstaty, iné sú takými urobené občianskym zákonom a akoby národným zvykom; napríklad krádež a cudzoložstvo sú svojou povahou hanebné. Byť odsúdený na výkon poručníctva nie je hanebné od prirodzenosti, ale je to tak na základe štátneho zvyku, pretože to, čo sa môže stať človeku s dobrou povest'ou, nie je samo osebe hanebné.

537. Ten istý, O edikte, kniha LVIII.

Pod pojmom "výživné" je zahrnuté jedlo, pitie, starostlivosť o telo a všetko, čo je nevyhnutné pre ľudský život. Labeo hovorí, že k údržbe patrí aj odev.

538. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXII.

Do tohto pojmu je zahrnuté všetko ostatné, čo využívame na ochranu a starostlivosť o svoje telo.

539. Ulpián, O edikte, kniha LVIII.

Labeo hovorí, že pod pojem "prikryvanie" sa zahŕňa všetko oblečenie, ktoré si niekto oblečie; niet totiž pochyb, že tento pojem sa vzťahuje na plášte a každý druh odevu. Keď teda pod pojem "prikryvanie" zahŕňame odev, nemáme na mysli posteľnú bielizeň používanú v noci, ale všetky predmety určené na obliekanie.

540. Ten istý, O edikte, kniha LIX.

Slová "nariadil" a "rozhodol" majú ten istý význam, lebo sme si zvykli používať ich bez rozdielu, keď narážame na sudcov, ktorí majú právo rozhodovať.

541. Výrazu "matka rodiny" by sme mali rozumieť tak, že označuje tú, ktorá nežije necudne, lebo mravy matky rodiny ju odlišujú a oddeľujú od ostatných žien. Preto nie je rozdiel, či je vydatá alebo vdova, slobodná alebo emancipovaná, pretože ani manželstvo, ani narodenie, ale dobré mravy netvorí matku rodiny.

542. Paulus, O edikte, kniha LVI.

Výraz "prepustenie" má rovnakú platnosť ako platba.

Gaius, O edikte mestského prátoru, titul: "Tí, ktorých nemožno ani predvolať, ani priviesť na súd".

Nechápeme ako prepusteného toho, kto, hoci mu boli odstránené reťaze, je stále držaný za ruky; rovnako ako nechápeme ako prepusteného toho, kto je ponechaný vo väzbe bez reťazí.

544. Ulpián, O edikte, kniha LIX.

Pojem "majetok" sa vzťahuje buď na prirodzené, alebo na občianske právo. Prirodzene nadobudnutým majetkom sa rozumie to, čo robí osoby šťastnými; lebo robiť šťastnými znamená prinášať úžitok. Treba však pamätať na to, že medzi náš majetok treba počítať nielen to, čo je naše vlastné, ale aj všetko, čo vlastnime v dobrej viere alebo čo sa týka povrchu a pôdy. Pod pojem "majetok" patrí aj to, čo sme nadobudli právnymi úkonmi, nárokmi a prenasledovaním, pretože všetky tieto veci sa považujú za súčasť nášho majetku.

545. Ten istý, O edikte, kniha LXI.

Pojem "nevesta" sa vzťahuje aj na manželku vnuka a siaha ešte ďalej.

546. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXIII.

Pod pojem "rodič" sa zahŕňa nielen otec, ale aj starý otec, prastarý otec a ďalší v mužskej vzostupnej línii, ako aj matka, stará matka a prastará matka.

547. Ulpián, O edikte, kniha LXI.

Pod pojem "patrónka" sa zahŕňa aj patrónka.

548. Paulus, O edikte, kniha LIX.

Často sa uvádza, že pod spojkovou časticou možno rozumieť aj disjunktnú a naopak, a občas aj niečo, čo je od oboch oddelené; keď totiž starí ľudia hovorili "agnáti a kognáti", rozumelo sa tým disjunkt. Keď sa však uvádza: "jeho peniaze alebo poručníctvo", je zrejmé, že poručníka nemožno ustanoviť bez kontroly majetku; a keď

hovoríme: "ktorý som dal alebo daroval", zahrňame oboje. Keď však hovoríme: "Čo musí byť dať, alebo urobiť", stačí preukázať jednu z týchto dvoch vecí. Keď prétor hovorí: "Ak vykúpi dar, darček a služby, ktoré mu prináležia," a všetky tieto veci boli predpísané, je isté, že všetky z nich majú byť vykúpené. Preto sa tieto častice považujú za konjunktívne. Tam, kde sú niektoré z týchto vecí predpísané, ostatné nemôžu byť vymáhané.

549. Podobne možno pochybovať o tom, akým spôsobom treba chápať nasledujúce slová "pomocou a radou", teda či ich treba chápať konjunktívne alebo oddelene. Lepší názor je, ako hovorí Labeo, že by sa mali chápať oddelene, a to z toho dôvodu, že niečo iné je, keď niekto poskytne pomoc pri krádeži, a niečo iné, keď len poskytne radu; a skutočne, podľa autority starovekých právnikov sa dospelo k záveru, že nikto sa nepovažuje za toho, kto pri niečom pomohol, ak neposkytol zlú radu; ani za toho, kto poskytol zlú radu, ak jej výsledkom nebol nezákonný čin.

550. Ulpián, O edikte, kniha LXII.

Podmienení veritelia sú tí, ktorí ešte nemajú nárok na žalobu, ale budú mať na ňu nárok; alebo takí, ktorí očakávajú, že žaloba bude podaná v ich prospech.

551. Paulus, O skrátaní ediktu, kniha XVI.

Veriteľ je ten, kto nemôže byť vylúčený večnou výnimkou. Ten však, kto má dôvod obávať sa uplatnenia dočasnej výnimky, sa podobá podmienenému veriteľovi.

552. Ulpián, O edikte, kniha LXII.

Preskúmať dokumenty znamená znovu ich prečítať a preskúmať; vyrovnáť účty znamená porovnať príjmy a výdavky.

553. Pod pojmom "deti" sa rozumejú nielen tie, ktoré sú pod otcovskou kontrolou, ale aj všetky tie, ktoré sú ich vlastnými pánmi, či už sú mužského alebo ženského pohlavia, alebo sú potomkami žien.

554. Paulus, O edikte, kniha LIX.

Správami sa nazývajú tí, ktorí majú osobitný dohľad nad záležitosťami a od ktorých sa viac ako od iných vyžaduje, aby prejavovali usilovnosť a starostlivosť vo vzťahu k podnikom, ktoré majú na starosti. A skutočne, výraz "magister" je odvodený od majster, a tiež inštruktori v akomkoľvek druhu učenia sa tak nazývajú zo skutočnosti, že napomínajú alebo vysvetľujú.

555. Každý, kto dostal zábezpeku, sa stále považuje za toho, kto si zachováva právo na vymáhanie.

58. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXIV.

Hoci sa zdá, že medzi transakciou a vykonávaním obchodu je nejaký jemný rozdiel, je to však nesprávne, pretože takýto rozdiel neexistuje.

556. Otcovských slobodníkov považujeme za správne nazývať našimi slobodníkmi; deti takýchto slobodníkov však správne neoznačujeme za našich slobodníkov.

557. Ulpián, O edikte, kniha LXVIII.

Uzavreté miesto, do ktorého sa vozí tovar a potom sa vyváža, sa nazýva prístav. Takéto miesto je nielen ohradené, ale aj opevnené, a preto sa nazýva obchádzková cesta (angi-portus).

558. Ten istý, O edikte, kniha LXIX.

Miesto nie je pozemok, ale určitá jeho časť. Pozemok zahŕňa všetko, čo k nemu patrí, a pod miestom všeobecne rozumieme pozemok, na ktorom nie je žiadna stavba. Je to však len náš názor a úmysel, ktorý odlišuje pozemok od traktu, pretože aj malý pozemok môžeme nazvať traktom, ak máme úmysel ho zaň považovať. Rozdiel medzi pozemkom a traktom nie je vo veľkosti, ale v našom úmysle, a akúkoľvek časť pozemku môžeme nazvať traktom, ak ju tak chceme nazvať, a trakt môžeme považovať za pozemok, pretože ak ho pridáme k inému pozemku, stane sa súčasťou tohto pozemku.

(1) Labeo hovorí, že pojem "pozemok" sa vzťahuje nielen na pozemok na vidieku, ale aj na pozemok v meste.

(2) Pozemok má však svoje hranice, ale hranice pozemku nemožno určiť, kým nie sú určené a vymedzené.

559. Paulus, O edikte, kniha LXV.

Pod pojmom "zábezpeka" sa niekedy rozumie obyčajný sľub, ktorým osoba oprávnená na ochranu zostáva uspokojená.

560. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXVI.

Pod pojmom "trám" sa podľa Zákona dvanástich tabúl rozumie každý druh materiálu, z ktorého sa stavajú budovy.

561. Ulpián, O edikte, kniha LXXI.

"Vo vašom vlastníctve" má širší význam ako "vo vašich rukách", pretože to, čo máte vo svojich rukách, je všetko, čo máte v držbe na základe akéhokoľvek titulu, ale to, čo je vo vašom vlastníctve, si do istej miery ponechávate ako svoje.

562. Paulus, O edikte, kniha LXVII.

Neopomenuteľný je nielen ten, kto nespravil žiaden závet, ale aj ten, do ktorého majetku sa nevstúpilo na základe závetu.

563. Ulpián, O edikte, kniha LXXVI.

Pojem "dedič" sa vzťahuje nielen na ďalšieho dediča, ale aj na všetkých ostatných; do tohto pomenovania je totiž zahrnutý aj dedič dediča, a tak ďalej v postupnosti.

564. Ten istý, O edikte, kniha LXXIV.

Slovo "tovar" sa vzťahuje len na hnutel'ný majetok.

565. Tamže, O edikte, kniha LXXVI.

Čokoľvek, čo ešte zostáva pod kontrolou predávajúceho, sa správne nepovažuje za odcudzené, ale stále sa môže správne povedať, že bolo predané.

566. Pod pojmom "darovanie" sa vo všeobecnosti rozumie každý druh daru, či už bol vykonaný mortis causa alebo nie.

567. Ten istý, O edikte, kniha LXXVII.

Nasledujúca veta: "Má sa konať podľa rozhodnutia Lucia Titia" sa vzťahuje na osobu, ktorá má právo konať, a nevzťahuje sa na otroka.

568. Ten istý, O edikte, kniha LXXVIII.

Nasledujúce slová: "V tejto transakcii nie je a nesmie byť žiaden podvod" vo všeobecnosti zahŕňajú každý druh podvodu, ktorý môže byť spáchaný vo veci, s ohľadom na ktorú bola klauzula uzavretá.

569. Paulus, O edikte, kniha LXXIII.

Treba si uvedomiť, že pod pojmom "dedič" sa rozumie viacero nástupcov. Výraz "dedič" sa totiž vzťahuje na ďalšieho dediča len vo veľmi málo prípadoch, napríklad pri zámene žiakov vykonanej takto: "Ktokoľvek bude mojím dedičom, nech je aj dedičom môjho syna." V tomto prípade sa totiž nezahŕňa dediča dediča, pretože ten je neistý. Podobne podľa Lex Aelia Sentia môže syn, ktorý je ďalším dedičom, obviniť otcovho slobodníka z nevďačnosti, ale nemohol by tak urobiť, ak by bol dedičom dediča. Rovnaké pravidlo platí aj pre právo vymáhať od slobodníka služby, keďže syn, ktorý je dedičom, ich môže požadovať, ale nie v prípade, ak bol z dedičstva vylúčený.

570. Nasledujúcimi slovami "osoba, ktorej patrí majetok" sa rozumie dedič, ktorý prevzal celé vlastníctvo majetku buď podľa občianskeho, alebo prétorského práva.

571. Ulpián, O edikte, kniha LXX.

Jedna vec je majetok vziať a druhá vec je ho prijať. Čokoľvek je prijaté, keď sa nadobudne v dôsledku nejakého vykonaného úkonu. Dostať niečo znamená, že to človek získa, ale nie preto, aby to držal; a preto sa nepovažuje za to, že by niekto vzal vec, ktorú musí odovzdať; ako sa správne hovorí o majetku, ktorý zostane v jeho vlastníctve, sa používa výraz "príde do jeho rúk".

572. Nasledujúce slová "aby ma právne odškodnil s ohľadom na tieto veci" znamenajú, že stipulant nebude zodpovedný za žiadne riziko alebo škodu vyplývajúcu z transakcie.

573. Paulus, O edikte, kniha LXXVI.

V pojme "majetok" je zahrnutá aj časť.

574. Ulpián, O edikte, kniha LXXX.

Nasledujúca klauzula: "Sľubujete, že uvediete majetok do dobrého stavu?", ak je vložená do ustanovenia, zahŕňa plodiny. Slová "v dobrom stave" znamenajú podľa úsudku spóľahlivých občanov.

575. Paulus, O edikte kurulských edilov, kniha II.

Signetový prsteň nie je zahrnutý v pojme "ozdoba".

576. Ten istý, O edikte, kniha L.

Reštitúciu má vykonať ten, kto obnoví to, čo by žalobca mal, keby ohľadom toho nevznikol spor.

577. Tamže, O edikte, kniha LI.

Rozumie sa, že zaplatil ten, kto vykonal výmenu alebo zápočet namiesto toho, aby dal kúpne peniaze.

578. Ten istý, O edikte, kniha XLIX.

Pod pojmom "príjem" sa rozumie nielen úroda obilia a zeleniny, ale aj všetko, čo sa získa z viníc, dreva, kriedových jám a lomov. Julianus hovorí, že nie je pravda, že pod pojmom "príjem" sa rozumie všetko, čo človek používa na jedlo; pretože mäso zvierat, vtákov alebo divých zvierat a plody stromov nemôžu byť takzvaným príjmom. Obilie zahŕňa všetko, čo je obsiahnuté v klasoch, ako to správne definoval Gallus. Fazuľa a iné strukoviny sa môžu správnejšie nazývať príjmom z toho dôvodu, že nie sú obsiahnuté v klasoch, ale v strukoch, o ktorých sa Servius vo svojom traktáte o Alfenovi domnieva, že by sa mali zaradiť pod pojem obilie.

579. Paulus, O Plautiovi, kniha III.

Výraz "vlastníctvo" niekedy znamená majetok, ako sa usúdilo v prípade toho, kto odkázal svoje vlastníctvo.

580. Ten istý, O Plautiovi, kniha VI.

Nevyhnutné výdavky sú tie, ktoré treba vynaložiť, aby sa zabránilo zničeniu alebo znehodnoteniu majetku.

581. Fulcinius hovorí, že užitočné výdavky sú všetky, ktoré zlepšujú stav vena a nedovoľujú zhoršenie niečoho, z čoho manželka získava príjem; ako napríklad tým, že sa urobí väčšia výsadba stromov, ako bolo potrebné. Rovnako manžel nemôže zabezpečiť výučbu otrokov, ak by tým žena, ktorá o tom nevie alebo nechce, mohla byť vystavená výdavkom a bola by nútená stratiť buď pôdu, alebo otrokov. Do výdavkov tohto druhu vo všeobecnosti zahŕňame aj tie, ktoré manžel vynaložil na výstavbu mlyna alebo skladu, ktoré sa pripočítajú k bodovému majetku.

582. Výdavky vynaložené na potešenie sú také, ktoré majetok len skrášľujú a nezvyšujú jeho príjem; napríklad kríky, fontány, zdobené štuky, závesy a obrazy.

583. Ten istý, O Plautiovi, kniha IX.

Všeobecne povedané, podľa ducha Zákona dvanástich tabúl sa pri opakovaní odkazov porúčiteľom v substitúcii zahŕňajú aj udelenia slobody.

584. Ten istý, O Plautiovi, kniha X.

Keď prétor hovorí: "Dielo musí byť uvedené do pôvodného stavu", znamená to, že žalobca môže vymáhať aj prípadnú škodu, ktorá mu vznikla; pod pojmom "reštitúcia" sú totiž zahrnuté všetky záujmy žalobcu.

585. Ten istý, O Plautiovi, kniha XIV.

Výraz "navyše" sa vzťahuje aj na toho, komu nič nepatrí; ako je to na druhej strane v prípade, keď sa má za to, že niekto zaplatil menej, ako bol povinný, keď nezaplatil nič, aj keď sa od neho nič nedalo vymôcť.

586. Javolenus, O Plautiovi, kniha V.

"Majetkom" nemožno správne nazvať to, čo prináša viac nepríjemností než úžitku.

587. Paulus, O Vitelliovi, kniha II.

Pod pojmom "synovia" rozumieme všetky deti.

588. Marcellus, Digesty, kniha I.

Neratius Priscus zastával názor, že traja tvoria spoločný orgán; a toto pravidlo treba dodržiavať.

589. Celsus, Digesty, kniha V.

Čo iné sa rozumie pod právami spojenými s pôdou a jej povahou než užívanie jej úrodnosti, slanosti a rozlohy?

590. Marcellus, Digesty, kniha XII.

Alfenus hovorí, že mesto Rím zahŕňa všetko, čo je obohané jeho hradbami; Rím však tvoria aj všetky budovy, ktoré k nemu priliehajú, lebo ho nemožno považovať len za ohraničený jeho hradbami, lebo keď hovoríme, že ideme do Ríma, robíme tak podľa bežného chápania týchto slov, aj keď bývame mimo samotného mesta.

591. Celsus, Digesty, kniha XVIII.

Človek zanecháva len toľko peňazí, koľko stojí jeho majetok. Preto hovoríme, že majetok niekoho má hodnotu sto aurei, ak mal túto sumu v pôde alebo v inom majetku. To isté pravidlo sa nevzťahuje na odkaz pozemku patriaceho inému, hoci ho možno kúpiť za peniaze z pozostalosti; pretože kto má len peniaze, nepovažuje sa za toho, kto má to, čo sa za ne dá kúpiť.

592. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Voly sa zaraďujú skôr medzi dobytok než medzi ťažné zvieratá.

593. Výrazom "keď sa vydá" sa myslia prvé sobáše.

594. Je veľký rozdiel medzi zaplatením zostatku a vystavením účtu; keďže ten, komu bolo nariadené vystaviť účet, nie je povinný zaplatiť zostatok, ktorý má v rukách. Bankár sa považuje za toho, kto vydal účet, aj keď nevyplatí žiadny zostatok, ktorý mu zostal v rukách.

595. Ulpián, O Sabínovi, kniha XXVII.

Ten, kto odovzdáva dom v najlepšom možnom stave, nespomína, že mu prináleží služobnosť; ale len to, že dom je slobodný a že mu nie je uložená žiadna služobnosť.

596. Paulus, Trusty, kniha II.

V pojmoch "môj majetok" a "tvoj majetok" treba povedať, že sú v nich zahrnuté aj práva na konanie.

597. Ten istý, Otázky, kniha VII.

"Najbližší príbuzný" je ten, ktorého nikto nepredchádza, a najvzdialenejší príbuzný je ten, ktorého nikto nenasleduje.

598. Celsus, Digesty, kniha XIX.

Pod slovami "hnutelný majetok" a "osobný majetok" sa rozumie to isté, ibaže by sa zdalo, že zosnulý použitím výrazu "hnutelný" majetok chcel označiť len zvieratá, pretože tie sa samy pohybujú. To je správne.

Tá istá, Zbierka zákonov, kniha XX.

Sloveso "obnoviť", hoci znamená vrátiť, má však samo osebe význam "dať".

600. Marcellus, Digesty, kniha XIV.

Výraz "zostatok" znamená všetko, čo zostáva dlžné.

601. Celsus, Digesty, kniha XXV.

Pobrežie mora sa počíta od bodu, ktorý dosiahol najväčší prietok. Hovorí sa, že toto pravidlo ako prvý stanovil Marcus Tullius, keď v istom prípade pôsobil ako rozhodca.

602. Keď hovoríme, že pozemok patrí viacerým osobám, neznamená to len to, že ho majú v spoločnom vlastníctve, ale že jeho časť môže byť v samostatnom vlastníctve každej z nich.

603. Same, Digest, kniha XXXII.

Keď stanovujeme: "Tolko peňazí, koľko vám príde do rúk z Titiovoho majetku," máme na mysli, že sa má brať do úvahy samotný majetok, ktorý vám príde do rúk, a nie jeho hodnota.

604. Ten istý, Digest, kniha XXXIX.

Keď sa niekto narodí v kalendách dvojsečného roka, je jedno, či sa narodí v predchádzajúci alebo nasledujúci deň, a hovorí sa, že jeho narodeniny sú šiestym dňom kalendy; tieto dva dni sa totiž považujú len za jeden a interkaluje sa posledný deň, a nie prvý. Ak by sa teda narodil šiesteho kalendu v roku, ktorý nie je interkalovaný, a keď interkalárny deň pripadne na kalendový deň, predchádzajúci deň bude dňom jeho narodenia.

605. Cato zastával názor, že interkalárny, mesiac je prídavkom k ostatným; a Quintus Mucius pripočítal všetky jeho dni od času, keď bol vypočítaný, až po posledný deň mesiaca februára.

606. Je však stanovené, že v interkalárnom mesiaci je dvadsaťosem dní.

607. Ulpián, O povinnostiach konzula, kniha I.

Slovom "vyšetrovanie" rozumieme právo súdneho vyšetrovania a súdnej právomoci.

608. Pod susednými, príahľými provinciami by sme mali rozumieť tie, ktoré sú pripojené k Itálii, ako napríklad Galia. Mali by sme však medzi ne zaradiť aj provinciu Sicíliu, keďže ju od Itálie oddeľuje len úzke rameno mora.

609. Bolo by nesmierne ťažké definovať všetko, čo sa zahŕňa pod pojem "nástroj". Správne povedané, listiny sú dokumenty, na ktorých predloženie by sa mal poskytnúť odklad; rovnako ako keď sa žiada čas na predloženie niekoho, kto môže viesť vec, napríklad správcu, hoci môže byť v otroctve, alebo niekoho, kto bol vymenovaný za zástupcu, myslím, že možno usúdiť, že možno žiadať odklad z dôvodu listín, aby sa mohol dostaviť na uvedený účel.

610. Ten istý, O povinnostiach konzula, kniha II.

Pod významnými osobami by sme mali rozumieť osoby oboch pohlaví, ktoré sú znamenité, ako aj tie, ktoré majú nárok na senátorské pocty.

611. Modestinus, Rozdiely, kniha VI.

Niektoré autority sa domnievajú, že existuje rozdiel medzi smilstvom a cudzoložstvom, pretože cudzoložstvo sa pácha s vydatou ženou a smilstvo s vdovou. Juliánsky zákon o cudzoložstve však používa tento pojem bez rozdielu.

612. Hovorí sa, že k rozvodu dochádza medzi mužom a ženou, ale zavrnutie sa považuje za vzťahujúce sa len na manželku, pretože sa nie nesprávne vzťahuje na ňu osobne.

613. Je pravda, že choroba znamená dočasnú telesnú slabosť, ale vada je trvalá telesná prekážka; ako napríklad tam, kde je niekto purpurový, a teda jednooký človek je vadný.

614. Niektoré právne autority zastávajú názor, že pri odkazovaní otrokov sú do tohto pojmu zahrnuté aj otrokyne, keďže tento pojem je spoločný pre obe pohlavia.

615. Rovnaké pravidlá, kniha VII.

Zákon sa buď deroguje, alebo ruší. Je derogovaný, keď sa škrtne jeho časť; je zrušený, keď sa úplne zruší.

616. Tá istá kniha, Pravidlá, kniha VIII.

Hoci sa všetkým, ktorí ovládajú latinčinu, môže zdať, že slovo "trest smrti" sa vzťahuje na povest'; napriek tomu by sa tento pojem mal chápať len ako trest smrti alebo straty občianstva.

617. Ten istý, Výhovorky, kniha II.

Pojem "deti" sa vzťahuje aj na vnúčatá.

618. Ten istý, Názory, kniha XI.

Modestinus je toho názoru, že slobodní synovia slobodnej ženy poručiteľa nie sú zahrnutí do slov: "Moji slobodní synovia a slobodné ženy".

619. Ten istý, O predpisoch.

Prepúšťacie listy sú tie, ktoré sa bežne nazývajú odvolacími listami. Nazývajú sa tak preto, lebo ich prostredníctvom sa vec posielá súdu, na ktorý sa podáva odvolanie.

620. Tamže, Pandekty, kniha III.

"Pridelit'" slobodníka znamená, že patrón vyhlási, ktorému zo svojich detí chce, aby jeho slobodník patril.

621. Tamže, Pandekty, kniha IV.

Pod dlžníkom sa rozumie ten, od koho možno proti jeho vôli vymáhať peniaze.

622. Tamže, Pandekty, kniha V.

Kupujúci v dobrej viere je ten, kto nevedel, že majetok, ktorý kúpil, patrí inému; alebo si myslel, že ten, kto ho predáva, má na to právo; ako napríklad, že je zástupcom alebo poručníkom.

623. Ten istý, Pandekty, kniha VI.

Rozhodcom sa nazýva ten, do ktorého rúk viaceré osoby uložili majetok, ktorý je predmetom sporu, či už ho ustanovil sudca, ktorému bola podaná žiadosť; alebo mu majetok predložili na rozhodcovské konanie tí, ktorí si naň robia nárok.

624. Javolenus, O Cassiovi, kniha VI.

Výraz "byť toho názoru" znamená určiť a nariadiť; preto zvykneme hovoriť: "Som toho názoru, že by ste mali urobiť toto" a "Senát nariadil, aby sa urobila taká a taká vec". Od tohto slovesa je odvodené slovo "cenzor".

625. Ten istý, O Cassiovi, kniha XI.

Pobrežie mora je verejné až po značku vysokej vody. Rovnaké právne pravidlo platí aj pre jazero, pokiaľ nie je celé súkromným vlastníctvom.

626. Ten istý, O Kassovi, kniha XIV.

Vážna choroba je taká, ktorá zasahuje do každého druhu podnikania.

627. Ten istý, O Kassiu, kniha XV.

Nikto sa nerozumie ako solventný, ak nemôže zaplatiť všetko, čo dlhuje.

628. Ten istý, Listy, kniha IV.

Je otázka, aký je rozdiel medzi vlastníctvom pozemku alebo poľa. Pozemok zahŕňa všetko, čo patrí k pôde; pole je druh pozemku, ktorý je prispôsobený na používanie človekom. Držba sa z právneho hľadiska odlišuje od vlastníctva pôdy; držbou totiž nazývame všetko, čo držíme bez toho, aby nám vlastníctvo patrilo, alebo ak neexistuje možnosť, že by sa stalo naším. Preto držba označuje užívanie a pole znamená vlastníctvo nehnuteľnosti. Pole je spoločný názov pre obe uvedené veci; pole a vlastníctvo sú totiž rôzne formy toho istého výrazu.

629. Ten istý, Listy, kniha VII.

Labeo hovorí, že ustanovenie: "Nech je mojím dedičom každý syn, ktorý sa narodí môjmu synovi", zrejme nezahŕňa dcéru. Proculus je opačného názoru. Zdá sa mi, že Labeo sa riadil formou slov; Proculus úmyslom testátora. Nepochybujem o tom, že Labeov názor nie je správny.

630. Ten istý, Listy, kniha IX.

Nepovažuje sa za toho, kto zaplatil menej, než bol povinný, proti komu žaloba o väčšiu sumu nebude môcť byť podaná.

631. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha II.

Tí sú nepriatelia, ktorí nám vyhlásia vojnu alebo proti ktorým verejne vyhlásime vojnu; iní sú lupiči alebo zbojníci.

632. Ten istý, O Quinte Muciusovi, kniha III.

Pojem "majetok" nepochybne zahŕňa aj taký, ktorý môže byť zaťažujúci; v práve je totiž tento názov totožný s prétorským vlastníctvom majetku.

633. Ten istý, O Quintovi Muciovi, kniha V.

Nasledujúcimi slovami Zákona dvanástich tabúl: "Nech má človek právo nakladať so svojím majetkom závetom," sa má za to, že najrozsiahlejšia právomoc bola udelená na ustanovovanie dedičov, odkazovanie dedičstva a udeľovanie slobody, ako aj na ustanovovanie poručníctva. Táto výsada však bola obmedzená buď výkladom zákonov, alebo autoritou právnikov.

634. Ten istý, O Quintovi Muciovi, kniha VI.

Úroky z peňazí, ktoré vyberáme, nie sú zahrnuté do pojmu "zisky", pretože nepochádzajú zo samotného majetku, ale z iného zdroja, t. j. z nového záväzku.

635. Ten istý, O Quinte Muciovi, kniha VIII.

Servius hovorí, že ak bolo v závete napísané: "Ustanovujem takého a takého poručníka svojmu synovi a svojim synom," poručníci sa ustanovujú len deťom mužského pohlavia, pretože tým, že poručiteľ narážal na svojho syna v jednotnom čísle a potom použil množné číslo, má sa za to, že mal na mysli osoby toho istého pohlavia, ktoré predtým uviedol. To je však otázka skutková, a nie právna; mohlo sa totiž stať, že najprv myslel len na svoje vlastné a neskôr, keď ustanovoval poručníka, mal na mysli všetky svoje deti. Zdá sa, že tento názor je rozumnejší.

636. Ten istý, O Quintovi Muciovi, kniha XXVI.

Slová "bude" niekedy označujú minulý aj budúci čas; čo je potrebné, aby sme vedeli. Keď sa v závete potvrdzuje kodicil týmito slovami: "Čokoľvek bude zahrnuté v mojom kodicile", vzťahujú sa na budúci, alebo na minulý čas, ak už poručiteľ kodicil spísal? To sa musí určiť podľa jeho úmyslu; pretože tak ako sa slovo "je" vzťahuje nielen na prítomný, ale aj na minulý čas, tak slová "bude" označujú nielen budúci, ale niekedy aj minulý čas, pretože keď povieme "Lucius Titius je zbavený svojho záväzku", odkazujeme na minulý aj na prítomný čas; rovnako ako keď povieme "Lucius Titius je viazaný". To isté pravidlo platí, keď povieme: "Trója je dobytá", pretože tento výraz sa nevzťahuje na prítomný čas, ale na niečo, čo už nastalo.

637. Proculus, Listy, kniha II.

Nasledujúce slová "tak a tak alebo tak a tak" majú nielen disjunktívny, ale aj subdisjunktívny význam. Sú disjunktné; napríklad keď hovoríme: "Je buď deň, alebo noc", pretože ak sme navrhli jednu z dvoch vecí, druhá je

nevyhnutne nemožná, keďže predpokladať jednu disponuje druhou. Preto podobným slovným druhom môže byť výraz subdisjunktívny. Existujú však dva druhy subdisjunktov; jeden tam, kde v propozícii nemôžu byť pravdivé obe veci a ani jedna z nich nesmie byť pravdivá; ako napríklad, keď povieme: "Bud' sedí, alebo kráča," pretože keďže nikto nemôže robiť obe tieto veci súčasne, ani jedna z nich nemusí byť pravdivá, napríklad ak by osoba ležala. Druhý druh disjunktívu sa vyskytuje vo výroku, kde z dvoch vecí nemusí byť pravdivá ani jedna, ale obe môžu byť pravdivé; napríklad keď povieme "Každé zviera buď koná, alebo trpí", pretože neexistuje zviera, ktoré by ani nekonalo, ani netrpelo, ale zviera môže konať a trpieť zároveň.

638. Ten istý, Listy, kniha V.

Jeho vnuk strýkovi Prokulovi, Pozdrav. V prípade osoby, ktorá sľúbila veno takto: "Keď to bude vhodné, dám ti sto aurei ako veno mojej dcéry," myslíš, že veno možno žiadať hneď po uzavretí manželstva ? Ak dal sľub nasledujúcimi slovami: "Dám ti veno, keď budem môcť", ak má posledný záväzok nejakú platnosť, akým spôsobom vykladáte slová "budem môcť"? Znamenajú, že až po zaplatení dlhov, alebo skôr? Proculus: "Ak je to možné, je to možné? Keď niekto sľubuje veno týmito slovami: "Vyplatím ti sto aurei ako veno, keď budem môcť," myslím, že sa im dá dať vhodný výklad. Keď totiž niekto použije dvojzmyselný jazyk, hovorí to, čo podľa neho znamenajú slová, ktoré použil. Myslím si však, že je lepšie zastávať názor, že chcel povedať, že dá veno, ak to bude môcť urobiť po zaplatení svojich dlhov. Význam môže byť aj: "Ak to budem môcť urobiť v súlade so zachovaním svojej cti", pričom tento výklad je vhodnejší. Ak však sľúbil, že to urobí: "Keď to bude vhodné", znamená to, keď budem môcť darovať veno bez toho, aby som sa tým obťažoval.

639. Ten istý, Listy, kniha VI.

Ak vám prevediem pozemok a poviem: "Je v najlepšom možnom stave," a potom dodám: "Odvtedy, čo som ho nadobudol do vlastníctva, sa nezhoršil," nebudem za nič iné zodpovedať; lebo hoci sa v prvej časti uvádza: "v najlepšom možnom stave", znamená to, že pozemok je voľný, a keby sa druhá časť nepridala, bol by som nútený poskytnúť ho zadarmo; napriek tomu si myslím, že som dostatočne oslobodený druhou doložkou, pretože pokiaľ ide o práva spojené s pozemkom, nie som povinný ručiť za nič viac, než že sa vlastnícke právo počas môjho vlastníctva nezhoršilo.

640. Callistratus, Súdne vyšetovanie, kniha IV.

Pod pojmom "odev" sa rozumie ten, ktorý bežne nosia muži aj ženy, ako aj divadelné kostýmy, či už sa používajú v tragédii alebo komédii.

641. Ulpian, O Lex Julia et Papia, kniha I.

Pojem "eunuch" má všeobecné uplatnenie a patria podň nielen osoby, ktoré sú eunuchmi od prírody, ale aj tie, ktoré sa nimi stali rozdrvením alebo nátlakom, ako aj všetky ostatné druhy eunuchov.

642. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha I.

Mŕtvo narodené deti sa nepovažujú ani za narodené, ani za splodené, pretože sa nikdy nemohli nazývať deťmi.

643. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha II.

Každý môže veľmi správne povedať, že majetok, ktorý pripadne človeku ako dedičovi zo zákona alebo zo závetu, mu právne patrí, pretože podľa Zákona dvanástich tabúl sa potvrdzujú testamentárne majetky.

644. Ten istý, O Lex Julia et Papia, kniha III.

Podvod je jedna vec a trest zaň druhá; podvod totiž môže existovať bez trestu, ale bez podvodu zaň nemôže existovať trest. Trest je trestom za trestný čin, podvod je samotným trestným činom a je akoby prípravou na trest.

645. Medzi pokutou a trestom je veľký rozdiel, pretože pojem "trest" je všeobecný a znamená potrestanie všetkých trestných činov; pokuta sa však ukladá za nejaký konkrétny trestný čin, ktorého trest je v súčasnosti peňažný. Pokuta však nie je len peňažná, ale zvyčajne znamená stratu života a dobrej povesti. Pokuta je ponechaná na uváženie sudcu, ktorý vynáša rozsudok; trest sa neukladá, pokiaľ nie je výslovne uložený zákonom alebo iným orgánom. A skutočne, pokuta sa ukladá aj vtedy, keď nie je predpísaný osobitný trest. Okrem toho môže uložiť trest ten, komu bola udelená právomoc. Podľa cisárskych mandátov môžu ukladať pokuty len magistráti a guvernéri provincií; pokutu však môže uložiť každý, kto má právo súdne prejednať trestný čin alebo priestupok.

646. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha III.

Dieťa zomiera vo veku jedného roka, ktorý uplynie v posledný deň roka; a bežné používanie jazyka ukazuje, že je to tak, keď sa uvádza "že zomrelo pred desiatym dňom kalendy" alebo "po desiatom dni kalendy"; v oboch prípadoch sa totiž rozumie jedenásť dní.

647. Je nevhodné povedať, že žena porodila dieťa, z ktorého, kým bolo mŕtve, bolo cisárskym zákrokom odstránené dieťa.

648. Ulpián, O Lex Julia et Papia, kniha IV.

Ak niekto ustanoví, že sa má niečo vykonať pred jeho smrťou, počíta sa práve deň, keď zomrel.

649. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha II.

Dieťa sa nepovažuje za ročné hned', ako sa narodí, ale hovorí sa o ňom, že je v tomto veku po uplynutí tristo šesťdesiatich piatich dní, ak posledný deň začal, ale nie je dokončený; pretože podľa občianskeho práva nepočítame rok na okamihy, ale na dni.

650. Ulpián, O Lex Julia et Papia, kniha IV.

Keď žena porodí dieťa, ktoré je znetvorené, netvor alebo má chyby, alebo ktoré má niečo nezvyčajné vo svojom vzhľade alebo hlase, a ktoré sa nepodobá na človeka, ale zdá sa, že je skôr zvierat'om ako človekom, niekto sa môže spýtať, či jej bude na úžitok, že také stvorenie priviedla na svet? Lepší názor je, že treba brať ohľad na jeho rodičov, pretože ich netreba odsudzovať, lebo si splnili svoju povinnosť, ako len mohli, a ani matku netreba poškodzovať, pretože sa stala nešťastná príhoda.

651. Ten istý, O Lex Julia et Papia, kniha V.

Je zrejmé, že pod pojem "zať" patria manželia vnučiek a pravnučiek a ich potomkovia; bez ohľadu na to, či sú potomkami syna alebo dcéry.

652. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha II.

Žena, ktorá porodila tri deti pri jednom pôrode, sa považuje za ženu, ktorá mala tri pôrody.

653. Ten istý, O Lex Julia et Papia, kniha IV.

Pretoriánska držba majetku je zahrnutá v pojme "dedičstvo".

654. Ulpian, O Lex Julia et Papia, kniha VII.

Domy sa považujú za postavené v Ríme, ak sú postavené v blízkosti mesta.

655. Za dokončený dom sa považuje ten, kto ho dokončil tak, že ho možno obývať. 140. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha VI.

Za človeka sa považuje ten, kto niečo nadobudol, aj keď to mohol nadobudnúť pre iného.

Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha VIII.

Tak ako sa má za to, že žena, keď umiera, mala dieťa, ak jej bolo odobraté cisárskym zákrokom; tak sa za iných okolností môže mať za to, že mala dieťa, ktoré v čase svojej smrti neprodila; napríklad také, ktoré sa vráti z rúk nepriateľa.

657. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha VI.

Pripojenie dedičov sa môže uskutočniť tromi rôznymi spôsobmi, pretože sa môže uskutočniť buď prostredníctvom samotného majetku; alebo prostredníctvom majetku a slov obsiahnutých v závete; alebo iba prostredníctvom slov. Niet pochyb o tom, že sa spájajú tí, ktorí sú spojení menom aj majetkom; napríklad: "Nech sú Titius a Maevius dedičmi polovice môjho majetku"; alebo "Nech sú Titius a Maevius mojimi dedičmi"; alebo "Nech sú Titius s Maeviom dedičmi polovice môjho majetku". Pozrime sa však, ak vynecháme častice "a" "a s", či možno považovať strany za spojené, napr: "Nech Lucius Titius, Publius Maevius sú dedičmi polovice môjho majetku" alebo: "Nech Publius Maevius, Lucius Titius sú mojimi dedičmi; Sempronius nech je dedičom polovice môjho majetku". Keďže Titius a Maevius majú nárok na polovicu majetku, rozumie sa, že sú spojení s ohľadom na majetok a na podmienky závetu. "Lucius Titius nech je dedičom polovice môjho majetku; Seius nech je dedičom

toho istého podielu, na ktorý som ustanovil Lucia Titia; Sempronius nech je dedičom polovice môjho majetku." Julianus hovorí, že môže vzniknúť pochybnosť, či bol majetok rozdelený na tri časti, alebo či bol Tícius ustanovený za dediča toho istého podielu ako Gaius Seius. Ale z dôvodu, že Sempronius bol tiež ustanovený za dediča polovice majetku, je pravdepodobnejšie, že ostatní dvaja sa mali podieľať na tej istej polovici a boli ustanovení za spoločných dedičov.

658. Ulpián, O Lex Julia et Papia, kniha IX.

Za vlastníka majetku sa považuje každý, kto je oprávnený podať žalobu na jeho vrátenie, pretože má všetko, čo má právo požadovať.

659. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha X.

Massurius vo svojej Knihe o pamätiach uviedol, že za milenku považovali starí ľudia ženu, ktorá žila s mužom bez toho, aby bola jeho manželkou, a ktorá je teraz známa pod menom priateľka alebo pod trochu čestnejším pomenovaním konkubína. Granius Flaccus vo svojej Knihe o pápežskom práve hovorí, že slovo "milenka" znamená ženu, ktorá žije s mužom, ktorý má manželku; iní zastávajú názor, že sa tým myslí tá, ktorá žije v jeho dome ako jeho manželka bez toho, aby bola zaňho vydatá, a ktorú Gréci nazývajú pallakyn.

660. Ulpián, O Lex Julia et Papia, kniha X.

Treba povedať, že pod pojmom "individuálny podiel" sa niekedy myslí celý majetok.

661. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha III.

Je stanovené, že pod pojmom "svokor" a "svokra" sa rozumie starý otec a stará matka buď manželky, alebo manžela.

662. Ten istý, O Lex Julia et Papia, kniha III.

Osoby, ktoré sa narodili na predmestí Mesta, sa chápu ako osoby narodené v Ríme.

663. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha VIII.

Človek, ktorý má len jedného syna alebo jednu dcéru, nie je bezdetný ; lebo výraz "má deti" alebo "nemá deti" sa vždy používa v množnom čísle, tak ako sa používajú písacie tabuľky a kodicily.

664. Ten istý, O Lex Julia et Papia, kniha X.

O takomto človeku totiž nemôžeme povedať, že je bezdetný, a nevyhnutne musíme povedať, že má deti.

665. Ten istý, O Lex Julia et Papia, kniha IX.

Ak s tebou stanovím nasledovné: "Sľubuješ, že mi zaplatíš všetko, čo sa mi nepodarí vybrať od Tícia?" Niet pochýb o tom, že ak by som od Tícia nič nevybral, budeš mi dlžný všetko, čo mi dlhoval.

666. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha V.

Majetkom sa rozumie majetok, ktorý bol niekomu udelený, keď ho môže nadobudnúť vstupom do neho.

667. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha X.

Niet pochýb o tom, že pod pojem "muž" sa zahŕňajú tak muži, ako aj ženy.

668. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha XI.

Keď je dieťa v čase smrti svojho otca v matkinom lone, chápe sa ako právne existujúce.

669. Macer, O práve týkajúcom sa dvadsiateho.

Tisíc krokov tvoriacich míľu sa nepočíta od míľnika mesta Ríma, ale od domov, ktoré s ním susedia.

670. Licinius Rufus, Pravidlá, kniha VII.

Ak je len jeden príbuzný, je zahrnutý do pojmu "najbližší príbuzný".

671. Ten istý, Pravidlá, kniha X.

Rozumie sa, že ktokoľvek mal majetok v držbe väčšiu časť roka, aj keď ho držal len dva mesiace, za predpokladu, že jeho protivník ho mal v držbe kratší čas, alebo ho nemal v držbe vôbec.

672. Aelius Gallus, O význame slov týkajúcich sa práva, kniha I.

Múr je taký, ktorý je postavený buď s maltou, alebo bez malty.

673. Cesta je buď cesta, alebo diaľnica. 158. Celsus, Digesty, kniha XXV.

Cascellius uvádza, že v právnej frazeológii často používame jednotné číslo, keď chceme označiť niekoľko vecí toho istého druhu; hovoríme totiž, že do Ríma prišlo veľa ľudí, a tiež, že sú tam zlé ryby. Podobne aj pri uzatváraní ustanovení stačí, ak sa o dedičoch hovorí v jednotnom čísle: "Ak sa vec rozhodne v prospech mňa alebo môjho dediča," a opäť: "Čokoľvek sa týka teba alebo tvojho dediča," pretože je jasné, že ak je dedičov viac, sú zahrnutí do ustanovenia tohto druhu.

674. Ulpián, O Sabínovi, kniha I.

Pojem "peniaze" používame aj na označenie zlatých mincí.

675. Ten istý, O Sabinovi, kniha II.

Všetko je zahrnuté v pojmoch „ostatní" a „zostatok", ako hovorí Marcellus s odkazom na človeka, ktorému bol odkázaný výber otroka, pričom ostatní boli ponechaní Semproniovi; zastáva totiž názor, že ak by si nevybral, všetci otroci budú patriť Semproniovi.

676. Ten istý, O Sabínovi, kniha VII.

Nenarodené dieťa nie je maloletým.

677. Pomponius, O Sabínovi, kniha II.

Obyčajná substitúcia, ktorou sa dedič nahrádza "tým, kto môže zomrieť posledný", sa chápe ako zákonná, ak by bol len jeden dedič, v súlade so zákonom dvanástich tabuliek, podľa ktorého sa v prípade, že je len jeden dedič, označuje ako najbližší príbuzný.

678. Ak poručiteľ vo svojom závete urobí nasledujúce ustanovenie: "Ak sa môjmu synovi niečo stane, nech je môj otrok Damas slobodný," a syn zomrie, Damas sa stane slobodným; pretože hoci sa nehoda môže stať aj živému, podľa bežného významu jazyka sa týmto výrazom rozumie smrť.

679. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Nasledujúce slová: "Úplne najlepší a najväčší možný" sa môžu vzťahovať na jednu osobu.

Podobne aj posledná vôľa spomínaná v edikte prétora má odkaz na jedinú vôľu.

680. Pod pojem "dieťa" sa zahŕňa aj dievča, pretože ženy, ktoré nedávno porodili deti, sa nazývajú puerperse a Gréci ich tak všeobecne štylizujú.

681. Ulpian, O Sabínovi, kniha XV.

Niet pochýb o tom, že slovo "dcéry" zahŕňa aj posmrtné deti, pričom je isté, že výraz "posmrtné" sa nevzťahuje na dcéru, ktorá sa už narodila.

682. Slovo "podiel" neznamená vždy polovicu, ale časť, ktorá je ním označená; každému totiž možno prikázať, aby mal najväčší podiel, alebo dvadsiatinu, alebo tretinu, alebo toľko, koľko sa závetcovi páči. Ak nie je uvedené nič iné ako podiel, pripadne polovica majetku.

683. Výrazy "mať" a "prísť do niečích rúk" treba chápať ako právne vlastníctvo.

684. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Pod pojmom "prísť do rúk dediča" sa nerozumie nič, pokiaľ neboli zaplatené všetky dlhy pozostalosti.

685. Ten istý, O Sabinovi, kniha VI.

Mestskí a vidiecki otroci sa od seba neodlišujú miestom, ale povahou svojho zamestnania. Do počtu mestských otrokov totiž nemožno zahrnúť správcu, ako napríklad toho, kto vedie účty transakcií na vidieku, kde žije, lebo sa veľmi nelíši od roľníka. Otrok pripojený k domácnosti v meste je zahrnutý medzi mestských otrokov. Treba však zvážiť, či sám pán zamestnáva niekoho namiesto nich, čo možno zistiť z počtu otrokov a ich podriadených.

686. Pod pojmom strávil noc mimo mesta sa rozumie ten, kto v ňom neprežil žiadnu časť noci; výraz totiž znamená celú noc.

687. Ulpián, O Sabínovi, kniha XXV.

Materiál, z ktorého sa skladá, nie je zahrnutý do pojmu "drevené uhlie", ale je zahrnutý do pojmu "palivové drevo"? Možno niekto povie, že nie, lebo každé drevo nie je palivové drevo; ale máme pod pojmy "palivové drevo" alebo "drevené uhlie" zahrnúť aj uhasené dreviny a iné spálené drevo, ktoré nevytvára dym, alebo ho zaradíme do samostatnej triedy? Lepší názor je, že má vlastnú triedu. Drevo, ktoré bolo ošetrované sírou, patrí pod pojem "palivové drevo". Drevo, ktoré sa pripravuje na horáky, nepatrí pod pojem "palivové drevo", pokiaľ to nebolo špeciálne určené. Rovnaké pravidlo platí aj pre olivové semená, žalude a akékoľvek iné semená. Ak sú borovicové šišky celé, patria pod pojem "palivové drevo".

688. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Kôl a koly sa zaradujú medzi stavebný materiál, a preto sa nezahŕňajú pod pojem "palivové drevo".

689. Ten istý, O Sabinovi, kniha V.

Nasledujúca klauzula sa vkladá nielen do zmlúv o odovzdaní nehnuteľnosti, ale aj do kúpnych zmlúv, ustanovení a závetov, a to "v najlepšom možnom stave", a znamená, že sa zaručuje, že pozemok je bez akýchkoľvek ťarch, ale nie, že mu prislúchajú vecné bremená.

690. Ulpián, O Sabínovi, kniha XXXIII.

Zastáva sa názor, že pod slovom "dedič" sa rozumejú všetci dedičia, hoci to nemusí byť výslovne uvedené.

691. Pomponius, O Sabinovi, kniha XVI.

O čomkoľvek sa správne hovorí, že sa dostalo do tvojich rúk, ak prešlo na iného prostredníctvom teba, ako to bolo určené v prípade majetku, ktorý nadobudol slobodník prostredníctvom svojho patróna, ktorý bol synom pod otcovskou kontrolou, v prospech svojho adoptívneho otca.

692. Ulpián, O SoMnus, kniha XXXVIII.

Stanovuje sa, že pod pojem "slobodný muž" sa zahŕňa aj slobodná žena.

693. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXXVIII.

Pod pojem "kolegovia" sa zahŕňajú tí, ktorí majú rovnakú právomoc.

694. Za neprítomného sa považuje každý, kto sa nachádza mimo predmestia mesta; nepovažuje sa však za neprítomného, keď sa ešte nachádza v predmestí.

695. Ten istý, O Sabínovi, kniha XLII.

Jedna vec je tvrdiť, že otrok nie je zlodej, a druhá, že nebude zodpovedný za krádež alebo škodu, ktorú spáchal. Keď totiž niekto hovorí, že otrok nie je zlodej, má na mysli jeho dispozíciu; keď však hovorí, že nebude zodpovedný za krádež alebo škodu, ktorú spáchal, tvrdí, že nebude nikomu zodpovedný za svoje lúpeže.

696. Pomponius, O Sabínovi, kniha XXII.

V pojme "robiť" je obsiahnuté aj to "dávať".

697. Ulpián, O Sabinovi, kniha XLV.

Bolo stanovené, že pod pojmom "platiť" treba rozumieť každý druh satisfakcie. Hovoríme, že zaplatil ten, kto urobil to, čo sľúbil urobiť.

698. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLVII.

Podstata sofistiky, ktorú Gréci nazývajú stručným sylogizmom, sa odhaľuje tam, kde sa drobnými zmenami v niečom, čo je absolútne pravdivé, dospieva k záveru, ktorý je zjavne nepravdivý.

699. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLIX.

Pojem "peniaze" zahŕňa nielen mince, ale aj všetky druhy majetku, teda všetko, čo je hmotné; nikto totiž nepochybuje o tom, že v slove "peniaze" je zahrnutý aj hmotný majetok.

700. Dedenie je právny termín, ktorý sa vzťahuje na zväčšenie aj zmenšenie majetku, keďže dedičstvo sa značne zväčšuje o zisky.

701. Pojem "žaloba" je špeciálny aj všeobecný; to isté slovo sa totiž používa bez ohľadu na to, či sa nárok uplatňuje voči osobe alebo voči majetku. Väčšinou sme však zvyknutí nazývať prvé osobné a druhé reálne. Domnievam sa, že pod pojem "žaloba" patria aj mimoriadne konania, ako napríklad konania vyplývajúce z trustu a všetky ostatné konania, ktoré nepatria do pôsobnosti všeobecného práva.

702. Výraz "dlhuje" sa chápe tak, že zahŕňa každú žalobu, ktorá môže byť podaná proti komukoľvek; bez ohľadu na to, či je občianskoprávna alebo prečívacia, alebo zahŕňa výkon zverenia.

703. Ten istý, O Sabinovi, kniha LI.

Nie je rozdiel medzi výrazmi "koľko má vec hodnotu" a "koľko sa zdá, že má vec hodnotu", pretože bolo stanovené, že v oboch prípadoch sa musí vykonať pravdivé ocenenie majetku.

704. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXX.

Pod pojmom "chata" sa rozumie každá budova postavená na ochranu úrody na farme, a nie dom v meste.

705. Ofilius hovorí, že slovo tugurium je odvodené od strechy, pretože sa hovorí, že miesto je pokryté škridlami; rovnako ako toga sa tak nazýva preto, že ju používame ako prikrývku.

706. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXXV.

Sloveso "patriť" má mimoriadne široký význam, pretože sa vzťahuje nielen na také veci, ktoré sú zahrnuté do nášho vlastníctva, ale aj na tie, ktoré vlastníme na základe akéhokoľvek titulu, aj keď nie sú naše; a hovoríme, že nám patria predmety, na ktoré v súčasnosti nemáme žiadny titul, ale ktoré môžeme neskôr získať.

707. Ulpián, O edikte, kniha XXVII.

Hlava domácnosti, ktorá je slobodná, nemôže mať peculium, rovnako ako otrok nemôže mať majetok.

708. Ten istý, O edikte, kniha XXVIII.

Pod pojmom "obchod" sa rozumie každý druh budovy, ktorá je vhodná na bývanie; zrejme z toho dôvodu, že tieto sú spravidla uzavreté doskami (tabulae).

709. Paulus, O edikte, kniha XXX.

Z nej sú odvodené slová "tabernacle" a "contubernales".

710. Ulpián, O edikte, kniha XXVIII.

Pod zariadeným obchodom rozumieme taký, v ktorom je tovar a úradníci pripravení na obchod.

711. Ten istý, O edikte, kniha XXX.

Zveriť niekomu niečo do opatery neznamená nič iné ako uložiť to u neho.

712. Ten istý, O edikte, kniha XXXII.

Výraz "vybrané peniaze" sa vzťahuje nielen na zaplatenie, ale aj na postúpenie pohľadávky.

713. Paulus, O edikte, kniha XXXIII.

Sloveso "mať" sa chápe dvoma rôznymi spôsobmi: v jednom prípade tam, kde existuje vlastnícke právo; v druhom prípade tam, kde majetok, ktorý niekto kúpil, nemožno získať bez súťaže.

714. Zabezpečenie znamená zodpovednosť prevzatú buď vo vzťahu k osobám, alebo k veciam. 189. Ten istý, O edikte, kniha XXXIV.

Výraz "byť povinný konať" má nasledujúci význam ; totiž že osoba sa zdrží konania niečoho, čo je v rozpore s dohodou, alebo sa postará, aby sa to nekonalo.

715. Ulpián, O edikte, kniha XXXIV.

Provinciálmi musíme rozumieť osoby, ktoré majú v provincii bydlisko, a nie tie, ktoré sa tam narodili.

716. Paulus, O edikte, kniha XXXV.

Medzi rozvodom a odvrhnutím existuje nasledujúci rozdiel: k odvrhnutiu môže dôjsť aj pred uzavretím manželstva; ale o zasnúbenej žene nemožno správne povedať, že je rozvedená, pretože rozvod sa tak nazýva preto, lebo strany, ktoré sa rozchádzajú, môžu ísť každý svojou cestou.

717. Ulpián, O edikte, kniha XXXVII.

Výraz "alebo viac" nezahŕňa neobmedzenú peňažnú sumu, ale miernu; rovnako ako obmedzujúca klauzula "desať alebo viac solidov" sa vzťahuje na menšiu sumu.

718. Ten istý, O edikte, kniha XXXVIII.

Tieto slová "toľko, koľko sa zdá, že má majetok hodnotu" sa nevzťahujú na mieru škody, ale na odhadovanú hodnotu majetku.

719. Ulpián, O edikte, kniha XXXIII.

Medzi darom a darovaním je rovnaký rozdiel ako medzi rodom a druhom; Labeo totiž hovorí, že dar je rod a je odvodený od slovesa "dať", a že dar je druh, pretože je to dar udelený z nejakého dôvodu, napríklad z dôvodu narodenia alebo sobáša.

720. Ten istý, O edikte, kniha XLVI.

Pojem "mužský" sa často vzťahuje na obe pohlavia.

721. Pozrime sa, ako treba chápať slovo "rodina". A skutočne sa chápe rôzne, lebo sa vzťahuje na majetok aj na osoby; na majetok, ako v Zákone dvanástich tabúl, kde sa hovorí: "Nech má majetok najbližší príbuzný z otcovej strany" (familia). Výraz "rodina" sa vzťahuje aj na osoby, ako keď sa v tom istom zákone, ktorý sa vzťahuje na patróna a jeho slobodníka, hovorí: "Z tejto rodiny do tejto rodiny". V tomto prípade je stanovené, že zákon má odkaz na osoby.

722. Pojem "rodina" má odkaz na každý súbor osôb, ktoré sú spojené vlastnými právami ako jednotlivci alebo spoločným putom všeobecného vzťahu. Hovoríme, že rodina je spojená vlastnými právami, ak viacerí sú buď podľa povahy, alebo podľa zákona podriadení moci jedného; napríklad otec rodiny, matka rodiny, syn a dcéra pod otcovskou kontrolou, ako aj ich potomkovia; napríklad vnuci, vnučky a ich nástupcovia. Za otca rodiny sa označuje ten, kto má moc nad domácnosťou, a správne sa tak nazýva, aj keď nemá syna, pretože neberieme do úvahy len jeho osobu, ale aj jeho právo. Potom aj neplnoletého štylizujeme na otca rodiny, keď jeho otec zomrie a každá z osôb, ktoré boli pod jeho správou, začne mať samostatnú domácnosť a všetky získajú titul otca rodiny. To isté sa deje aj v prípade syna, ktorý sa osamostatní, lebo keď sa osamostatní, má tiež vlastnú rodinu. Hovoríme, že rodina všetkých agnátov je spoločná, pretože aj keď hlava domácnosti môže byť mŕtva a každý z nich má samostatnú rodinu, predsa len sa o všetkých, ktorí boli pod kontrolou iba jeho, správne hovorí, že patria do tej istej rodiny, keďže vzišli z toho istého domu a rodu.

723. Pojem "rodina" zvykneme používať aj na telá otrokov, ako sme vysvetlili podľa ediktu prétora pod názvom Krádež, kde prétor spomína rodinu roľníkov z výnosu. V tomto prípade sa nemyslia všetci otroci, ale označujú sa len tí, ktorí boli určení na tento účel, teda na výber daní. V ďalšej časti ediktu sú zahrnutí všetci otroci; ako v prípade nezákonných zhromaždení a násilím prevzatého majetku, a tiež v prípade, keď možno podať žalobu o zrušenie zmluvy a majetok sa vráti v horšom stave činom kupujúceho alebo jeho rodiny; a napokon v prípade interdiktu Unde vi pojem rodina zahŕňa nielen všetkých otrokov, ale aj deti.

724. Slovo "rodina" sa vzťahuje aj na všetky osoby, ktoré pochádzajú od posledného otca, ako hovoríme juliánskej rodine, pričom sa akoby vzťahuje na osoby pochádzajúce z určitého pôvodu v rámci našej pamäti.

725. Manželka je začiatkom a koncom svojej rodiny.

726. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XVI.

Do pojmu "rodina" sa zahŕňa aj samotná hlava rodiny.

727. Je jasné, že deti nepatria do rodiny manželky, pretože každý, kto sa narodí otcovi, nenasleduje rodinu svojej matky.

728. Ulpián, O edikte, kniha L.

"Informovať" znamená odsúdiť, obviňovať, obžalovať a usvedčiť.

729. Ten istý, O všetkých súdoch, kniha II.

Pod pojmom "mestský majetok" rozumieme nielen všetky budovy, ktoré sa nachádzajú v mestách, ale aj hostince a také domy, ktoré sa používajú na obchod na predmestiach a na dedinách, ako aj paláce určené len na potešenie; mestský majetok však tvoria materiály, a nie umiestnenie. Preto, ak sú k týmto budovám pripojené nejaké záhrady, treba povedať, že sú zahrnuté pod pojem "mestský majetok". Je jasné, že ak tieto záhrady prinášajú viac príjmov ako potešenia, t. j. ak obsahujú vinič alebo olivovníky, nemali by sa označovať ako "mestské nehnuteľnosti".

730. Ten istý, O všetkých súdoch, kniha VIII.

Za neprítomného by sme mali považovať človeka, ktorý sa nenachádza na mieste, kde sa vyžaduje jeho prítomnosť; nevyžadujeme totiž, aby bol za morom, pretože je neprítomný, ak sa náhodou nachádza mimo predmestia mesta; ak sa však nachádza na predmestí, nepovažujeme ho za neprítomného, ak sa neskrýva.

731. Kto bol zajatý nepriateľom, nepovažuje sa za neprítomného, ale ten, kto je zadržaný lupičmi, áno.

732. Julianus, Digesty, kniha II.

Nasledujúce ustanovenie: "Vybaviť otroka bez zodpovednosti za spáchanú škodu" sa nepovažuje za platné pre také delikty, ktoré si vyžadujú verejné stíhanie a trest.

733. Ten istý, Digesty, kniha LXXXI.

Podľa spravodlivého výkladu by sa malo chápať, ako sme už neraz povedali, že tak, ako je pod pojmom "syn" zahrnutá dcéra pod otcovskou kontrolou, mal by byť rovnako zahrnutý aj vnuk; a pod pojmom "otec" by sa mal chápať aj starý otec.

734. Alfenus Varus, Digesty, kniha II.

Ak je v závete uvedené, že dedič má vynaložiť len sto aurei na pohrebné výdavky alebo na postavenie pomníka, nemôže vynaložiť menej ako túto sumu; ak však chce vynaložiť viac, môže tak urobiť a nebude sa mať za to, že urobil niečo v rozpore s podmienkami závetu.

735. Ten istý, Digest, kniha VII.

V zákone týkajúcom sa vyberania cla v sicílskych prístavoch sa uvádzalo: "Že nikto nemá platiť žiadne clo za otrokov, ktorých si berie do svojho domu na súkromné účely." Vyvstala otázka, ak by niekto poslal otrokov zo Sicílie do Ríma za účelom obrábania pôdy, či by bol alebo nebol nútený platiť za nich clo. Odpoveďou bolo, že v tomto zákone išlo o dva body: po prvé, čo znamenali slová "vziať do svojho domu", a po druhé, aký význam mal výraz "na svoje súkromné použitie". Ak teda slovo "dom" znamenalo miesto, kde niekto žije, malo sa skúmať, či je to v provincii, alebo v Taliansku; alebo či sa o jeho dome mohlo správne povedať, že je len v jeho vlastnej krajine.

V tomto bode sa rozhodlo, že za dom kohokoľvek by sa malo považovať miesto, kde má svoj domov, vedie si svoje účty a vykonáva svoje obchodné transakcie. Existuje však veľká pochybnosť o význame výrazu "pre jeho súkromnú potrebu" a rozhodlo sa, že sa to vzťahuje len na to, čo bolo pripravené na jeho živobytie. Z toho istého dôvodu by sa dalo v súvislosti s otrokmi, o ktorých sa tvrdí, že sú pre potreby svojho pána, položiť aj otázka, či sa tým myslia správcovia, vrátnici, poľnohospodári, dozorcovia, tkáči a poľnohospodárski robotníci, ktorí sú zamestnaní pri obrábaní pôdy, z ktorej majiteľ získava živobytie a živí sa sám, alebo či sa tým myslia všetci otroci, ktorých si nejaká osoba kúpila a ponechala pre svoje vlastné potreby, ako aj tí, ktorých zamestnávala na iné účely a ktorí neboli kúpení na ďalší predaj. Zdá sa mi, že sa tým myslia len tí, ktorí sú určení na používanie hlavou rodiny, ktorí sú určení na jeho osobnú službu a podporu, pričom do tejto triedy patria komorníci, domáci, sluhovia, kuchári, ošetrovatelia a všetci ostatní, ktorí sa venujú zamestnaniu tohto druhu.

736. Paulus, Epitomes of Alfenus, kniha II.

Výraz "chlapec" má tri významy: po prvé, všetkých otrokov nazývame "chlapcami" ; po druhé, hovoríme o chlapcovi na rozdiel od dievčaťa; a po tretie, toto slovo používame na označenie veku detstva.

737. Ten istý, Alfenove epitómy, kniha IV.

Keď niekto predáva pozemok, pričom si vyhradzuje ovocie, rozumie sa tým vyhradenie orechov, fig a hrozna, ktorých šupky sú tvrdé a fialové a sú z druhu, ktorý nepoužívame na výrobu vína a ktorý Gréci nazývajú vhodným na jadenie.

738. Julianus, O Miniciovi, kniha VI.

Domnievame sa, že výraz "nádoby na víno" sa správne vzťahuje na nádoby používané pri lisovaní vína; sudy a iné nádoby sa totiž ako také klasifikujú len dovtedy, kým obsahujú víno; keď to prestávajú robiť, nemajú toto pomenovanie, pretože sa môžu používať aj na iné účely; napríklad, keď sa do nich ukladá obilie. To isté pravidlo platí aj pre ostatné hlinené nádoby, keď sa používajú na víno, rovnako ako pre tie prvé, pretože keď sú prázdne, nepatria do počtu nádob na víno, pretože sa v nich môžu uchovávať aj iné veci.

739. Africanus, Otázky, kniha III.

Mela hovorí, že otroci nie sú zahrnutí do pojmu "tovar", a preto tí, ktorí ich predávajú, nie sú označení za obchodníkov, ale za obchodníkov s otrokmi; a to je správne.

740. Ten istý, Otázky, kniha IV.

Pojmy "majetok" a "nehnutelnosť" sa vzťahujú na všetko spolu vrátane dedičského práva, ale nie na jednotlivé predmety.

741. Florentinus, Inštitúcie, kniha X.

Ak sa niekomu prikáže, aby niečo vykonal v prítomnosti Tícia, nepovažuje sa to za vykonané v jeho prítomnosti, ak to Tícus nepochopí; preto ak by bol nepríčetný alebo dieťa, alebo spí, nepovažuje sa to za vykonané v jeho prítomnosti. Musí vedieť, že sa to robí, ale nie je potrebné, aby bol ochotný, pretože to, čo je nariadené, sa vykoná zákonne aj proti jeho súhlasu.

742. Marcianus, Inštitúcie, kniha VII.

Bolo rozhodnuté, že ten, kto sa narodí z mestských otrokov a je poslaný na výchovu na vidiek, sa klasifikuje ako mestský otrok.

743. Florentinus, Inštitúcie, kniha VIII.

Pod pojmom "nehnutelný majetok" sa rozumejú všetky budovy a všetky pozemky; keď však hovoríme o budovách v meste, zvyčajne ich nazývame sedes a na vidieku vily. Pozemok bez budovy sa v meste nazýva area a na vidieku ager, a ten, keď je na ňom postavený dom, sa nazýva fundus.

744. Ulpián, O cudzoložstve, kniha I.

Prevarikátormi nazývame osoby, ktoré pomáhajú veci svojich protivníkov a súc na strane žalobcu, uprednostňujú stranu žalovaného; výraz "prevarikátor" je totiž odvodený od slovesa "varico", rozťahovať sa.

745. Tá istá kniha, Pravidlá, kniha I.

Výraz "cedere diem" znamená začať dlhovať peňažnú sumu: "venire diem" znamená, že nastal deň, keď je možné peniaze vybrať. Keď niekto urobí absolútnu podmienku, peniaze začínajú byť splatné a deň splatnosti nastáva okamžite. Keď sa zaviazne, že ich zaplatí v určitom čase, dlh začína hneď, ale čas zaplataenia nenastáva; keď sa zaviazne, že ich zaplatí pod podmienkou, dlh nevzniká a suma nie je splatná, kým trvá podmienka.

746. "Ms alienum" znamená to, čo dlhujeme iným: "IBS suum" je to, čo nám dlhujú iní.

747. Hrubá nedbanlivosť je krajná nedbanlivosť, to znamená nevedieť to, čo vedia všetci ostatní. 214. Marcianus, Verejné žaloby, kniha I.

"Povinnosť", správne povedané, je niečo, čo sme povinní urobiť podľa zákona, zvyku alebo príkazu niekoho, kto má právo nariadiť, aby sa to urobilo. Dary sú však, správne povedané, veci, ktoré dávame dobrovoľne bez toho, aby nás k tomu nútil buď zákon, alebo naša povinnosť; a ak sa nedajú, nikomu to nemožno vyčítať, a ak sa dajú, darca má spravidla právo na pochvalu. Jedným slovom, rozhodlo sa, že tieto dva pojmy nie sú zameniteľné, ale že dar môže správne viesť k povinnosti.

748. Paulus, O Lex Fufia Caninia.

Slovo "moc" má viacero významov: vo vzťahu k sudcom označuje súdnu právomoc; vo vzťahu k deťom označuje otcovskú kontrolu; vo vzťahu k otrokom označuje autoritu pána. Keď však podávame žalobu o vydanie otroka ako náhradu škody, ktorú spáchal, proti jeho pánovi, ktorý ho nebráni, máme na mysli telo otroka a autoritu nad ním. Sabinus a Cassius hovoria, že podľa atínskeho práva sa ukradnutý majetok považuje za majetok, ktorý sa dostal pod kontrolu pána, ak by mal právomoc získať ho späť.

749. Ulpián, O Lex Aelia Sentia, kniha I.

Je pravda, že keď je niekto uväznený, neodrží sa ani v reťaziach, ani v putách, pokiaľ nie sú pripevnené k jeho telu.

750. Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha I.

Medzi podmienkami "keď bude môcť hovoriť" a "keď bude môcť hovoriť" je veľký rozdiel, lebo je ustálené, že druhá podmienka má širší význam ako prvá, ktorá sa vzťahuje len na čas, keď osoba môže prvýkrát hovoriť.

751. Podobne, keď je podmienka uvedená takto: "Urobte to za toľko a toľko dní," ak sa nemá dodať nič viac, podmienka sa musí splniť do dvoch dní.

752. Papinianus, Otázky, kniha XXVII.

Slová "urobiť" zahŕňajú všetko, čo sa dá urobiť; rovnako ako "dať", "zaplatiť", "počítať", "súdiť", "chodiť".

753. Ten istý, Názory, kniha II.

Bolo stanovené, že pri zmluvách sa má skôr zohľadňovať úmysel zmluvných strán než podmienky ustanovenia. Preto keď mestskí magistráti prenajímajú pozemky patriace ich mestu pod podmienkou, "že ich bude užívať dedič toho, kto ich prenajíma", právo dediča môže prejsť aj na jeho poručiteľa.

754. Callistratus, Otázky, kniha II.

Pod pojmom "deti" sa rozumejú vnuci a pravnuci a všetci ich potomkovia, pretože Zákon dvanástich tabúl ich všetkých zahŕňa pod pojem "riadni dedičia". Keď zákony považujú za potrebné používať samostatné názvy pre rôznych príbuzných, napríklad synov, vnukov, pravnukov a ich potomkov, neznamená to, že sa to má vzťahovať na všetkých, ktorí prídu po nich. Keď však nie sú špecifikované určité osoby alebo stupne, ale sú uvedení len tí, ktorí pochádzajú z toho istého rodu, sú zahrnutí pod pojem "deti".

755. Papirius Fronto však v Tretej knihe názorov hovorí, že ak sa dedí pôda spolu s roľníkom, jeho manželkou a deťmi, sú do nej zahrnutí aj vnuci pochádzajúci zo synov, ak úmysel poručiteľa nebol iný; často sa totiž rozhodovalo, že v pojme "deti" sú zahrnutí aj vnuci.

756. Božský Marek v reskripte uviedol, že každý, kto zanechal vnuka ako svojho dediča, sa nepovažuje za mŕtveho bez potomstva.

757. Okrem toho všetkého nás príroda učí, že láskyplní otcovia, ktorí uzavrujú manželstvo s úmyslom a túžbou mať deti, pod tento pojem nezahrňajú všetkých, ktorí sú ich potomkami. Svojich vnukov totiž nemôžeme označiť láskavejším menom ako deti, keďže synov a dcéry máme a vychovávame s cieľom zvečniť našu pamiatku naveky prostredníctvom ich potomstva.

758. Paulus, Názory, kniha X.

Paulus hovorí, že za falošného poručníka možno správne označiť toho, kto vôbec nie je poručníkom; alebo toho, kto je ustanovený za maloletého, ktorý už má poručníka, alebo nemá žiadneho; rovnako ako je to v prípade sfalšovaného závetu, ktorý vôbec nie je závetom, alebo falošnej miery, ktorá v skutočnosti nie je mierou.

759. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha II.

Pod pojmom "peniaze" sa nerozumejú len mince, ale všetky druhy majetku, či už je spojený s pôdou, alebo je hnutel'ný a ktorý je hmotný, ako aj nehmotný.

760. Paulus, Názory, kniha II.

Definícia hrubej nedbanlivosti je nevedieť to, čo vedia všetky osoby.

761. Priateľmi by sme nemali nazývať tie osoby, s ktorými máme len nepatrnú známosť; ale tie, s ktorými naši otcovia udržiavali čestné a dôverné vzťahy.

762. Venuleius, Stipulations, kniha VII.

Výraz "putá" sa vzťahuje na súkromné aj verejné obmedzenie slobody; "väzba" sa však vzťahuje len na verejné väzenie.

763. Tryphoninus, Disputations, kniha I.

Utekajúci otrok nie je ten, kto si len vytvoril zámer utiecť od svojho pána, aj keď sa možno chválil, že to má v úmysle, ale ten, kto skutočne začal utekať; lebo tak, ako môže niekto nazvať človeka zlodejom, cudzoložníkom

alebo hazardným hráčom na základe určitých indícií vyplývajúcich výlučne z jeho úmyslov, hoci nikdy nič neukradol majiteľovi ani neskazil žiadnu ženu, ale iba sa rozhodol, že tak urobí, keď sa mu naskytne príležitosť, predsa len nemožno rozumieť, že spáchal trestný čin, kým sa jeho úmysel neuskutočnil, a preto sa ustanovuje, že otrok sa nepovažuje za utečenca alebo tuláka len preto, že mal úmysel stať sa ním, ale až potom, keď tento čin spáchal.

764. Tá istá kniha, Príručky, kniha I.

Hrubá nedbanlivosť je zavinenie: veľké zavinenie je podvod.

765. Tá istá príručka, kniha II.

Pretoriánska držba majetku sa nepriznáva dedičom dediča na základe nasledujúcej klauzuly ediktu: "Udeľujem držbu tomu, kto je dedičom zosnulého." Aj v nasledujúcej substitúcii: "Ktokoľvek bude mojím dedičom" sa myslí len na ďalšieho dediča, resp. na ustanoveného dediča, aj keď nie je ďalším v poradí.

766. Ten istý, O súdnych vyšetrovaníach.

Pod pojmom "spoluobčania" sa rozumejú tí, ktorí sa narodili v tom istom meste.

767. Tá istá časť, O implicitných dôverníkoch.

Pod výrazom "veci, ktoré sa uzavreli alebo dokončili" by sme mali rozumieť nielen také, ktoré sú predmetom sporu, ale aj také, v súvislosti s ktorými žiadny spor neexistuje.

768. Tá istá vec, O sirotskom dekréte senátu.

Medzi ne patria otázky, o ktorých sa rozhodlo súdne; sú to tie, s ohľadom na ktoré bol uzavretý kompromis; a tie, ktoré sú predpísané uplynutím času.

769. Ten istý, O Tertuliánovom dekréte senátu.

Keď hovoríme, že dieťa, ktoré sa má narodiť, sa považuje za už existujúce, platí to len vtedy, keď ide o jeho práva, ale iným neprináleží žiadna výhoda, pokiaľ sa skutočne nenarodia.

770. Gaius, O slovných záväzkoch, kniha I.

Výrok "ktoré majú väčšiu hodnotu ako tridsať aurei" sa vzťahuje na peňažnú sumu aj na ocenenie majetku.

771. Ten istý, O zákone dvanástich tabuliek, kniha I.

Nasledujúce výrazy: "Ak klame", "Ak je v omeškani", "Ak marí" sú prameňom, z ktorého je odvodený termín "kalamitníci", pretože obťažujú iných súdnymi spormi prostredníctvom podvodu a klamstva.

772. Na tretí deň po januárových kalendách sa konajú modlitby za zachovanie cisára.

773. Obyčajne sa to, čo sa vystrelí z luku, nazýva strela; teraz sa však pod týmto pojmom rozumie všetko, čo sa vrhá rukou; z toho vyplýva, že aj kameň, kus dreva alebo železa patria pod tento pojem. Nazýva sa tak preto, lebo sa vysielala do diaľky, a Gréci tak označujú niečo, čo sa hádže do diaľky. Tento význam môžeme odhaliť v gréckom slove pre to, čo nazývame šípkou, oni štýl, ktorý zvyčajne znamená niečo vyslané z luku, ale označuje aj čokoľvek, čo sa vrhá rukou. O tejto skutočnosti nás informuje Xenofón, pretože hovorí: "Nosili šípy, kopije, šípy, praký a tiež kamene." To, čo sa vysielala z luku, Gréci nazývajú toceuma, teda šíp, ale u nás sa označuje bežným názvom "šípka".

774. Ten istý, O zákone dvanástich tabuliek, kniha II.

Tých, ktorých my štylizujeme ako nepriateľov, nazývali starí ľudia perduelles, čím naznačovali, že ide o osoby, s ktorými sú vo vojne.

775. Za solventného sa považuje ten, kto má dostatočný majetok na uspokojenie akejkoľvek pohľadávky, ktorú voči nemu môže vzniesť veriteľ.

776. Niektoré autority zastávajú názor, že pojem "živobytie" sa vzťahuje len na potraviny; Ofilius a Attikus však tvrdia, že pod tento pojem sa zahrňa odev a pokrývka každého druhu, pretože bez nich sa nikto nemôže užiť.

777. Ten istý, O zákone dvanástich tabuliek, kniha III.

Správne používame výraz "nosiť" na to, čo niekto prenáša pomocou svojho tela; "prepravovať"

na to, čo niekto prepravuje pomocou ťažného zvieraťa; a "vozit'" sa vzťahuje na zvieratá.

778. Pracovníkmi v drevárstve nazývame nielen tých, čo lešia drevo, ale aj všetkých, čo stavajú domy. 236. Ten istý, O zákone dvanástich tabuliek, kniha IV.

Tí, čo hovoria o jedy, by mali dodať, či je dobrý alebo zlý, lebo lieky sú jedy a nazývajú sa tak preto, lebo menia prirodzené dispozície tých, ktorým sa podávajú. To, čo my nazývame jedom, Gréci nazývajú farmakon; a pod tento pojem zahŕňajú škodlivé drogy, ako aj liečivé prostriedky, preto ich rozlišujú iným názvom. Informuje nás o tom Homér, najvýznamnejší z ich básnikov, lebo hovorí: "Je mnoho druhov jedov, z ktorých niektoré sú dobré a niektoré zlé."

779. Javolenus hovorí, že ovocie je všetko, čo má semeno, ako je to v prípade Grékov, ktorí všetky druhy stromov nazývajú akrodrua.

780. Ten istý, O zákone dvanástich tabuliek, kniha V.

Zákon, ktorý obsahuje dva negatívne výroky, skôr povoľuje, než zakazuje. To si všimol aj Servius.

781. Ten istý, O zákone dvanástich tabúl', kniha VI.

Pojem "plebej" sa vzťahuje na všetkých občanov okrem senátorov.

782. "Vyzvať na svedectvo" znamená podať svedectvo.

783. Slovo "zástava" je odvodené od päste, pretože všetko, čo sa dáva ako zástava, sa prenáša rukou. Preto niektoré autority tvrdia, a môže to byť pravda, že zástava, správne povedané, môže pozostávať len z hnutel'ného majetku.

784. Všetky trestné činy sú zahrnuté v pojme "noxia".

785. Pomponius, Enchiridion.

Maloletý je ten, kto ešte nedosiahol vek pohlavnej dospelosti a prestal byť pod kontrolou svojho otca buď jeho smrťou, alebo vlastnou mancipáciou.

786. Výraz "otroci" je odvodený od skutočnosti, že velitelia našich armád predtým zvykli predávať svojich zajatcov a na tento účel si ich ponechávali, aby ich radšej usmrtili.

787. Obyvateľ je ten, kto má bydlisko v nejakej krajine a ktorého Gréci nazývajú paroikon, čiže "prilahlý". Tí, čo bývajú v mestách, sa nenazývajú obyvateľmi, ako ani tí, čo majú pozemok v blízkosti nejakého mesta a prist'ahujú sa k nemu ako k letovisku.

788. Verejné zamestnanie je úrad udelený nejakej súkromnej osobe, z ktorého vyplýva mimoriadny prospech pre občanov jednotlivo i spoločne, ako aj pre ich majetok prostredníctvom jeho magistrátnej moci.

789. Cudzinec je ten, koho Gréci nazývajú apoikon, čiže ten, kto opustil svoj domov, aby sa stal kolonistom.

790. Niektoré authority sa domnievajú, že dekurióni sa tak nazývajú z toho dôvodu, že na začiatku, keď sa zakladali kolónie, desiatu časť tých, čo ich zakladali, sa zvyčajne formovala do orgánu za účelom verejného poradenstva.

791. Slovo "mesto" je odvodené od slovesa urbo, čo znamená vyznačiť hranicu pluhom. Varus hovorí, že oblúk radlice, ktorý sa bežne používa na vytýčenie hraníc mesta, ktoré sa má postaviť, sa nazýva urbum.

792. Termín "opevnené mesto" (oppidum) je odvodený od ops, a to z toho dôvodu, že jeho múry sú postavené tak, aby zabezpečovali bezpečnosť majetku.

793. Slovo "územie" znamená všetky pozemky zahrnuté do hraníc nejakého mesta. Niektoré authority zastávajú názor, že sa tak nazýva preto, lebo magistrát má právo vzbudzovať v jeho hraniciach strach, čiže právo odstraňovať ľudí.

794. Je otázne, či výraz "jeho" znamená celok alebo časť; a preto každý, kto prisahá, že niečo nie je jeho, by mal dodať, že na tom nemá spoluvlastníctvo s iným.

795. Paulus, O šiestich knihách cisárskych dekrétov, ktoré sa týkajú súdnych vyšetrovaní, kniha I.

Vyvstala otázka, či sa výraz "Veno sa vráti v prípade, že sa manželstvo zruší" vzťahuje nielen na rozvod, ale aj na smrť, teda či to bolo v danom prípade úmyslom zmluvných strán; viaceré authority sa domnievajú, že to bol úmysel, zatiaľ čo iné zastávajú opačný názor. Z tohto dôvodu cisár rozhodol, že "dohoda spočívala v tom, že veno za žiadnych okolností nesmie zostať v rukách manžela.

796. Quintus Mucius Scaevola, Definície.

Hnuteľný majetok je taký, ktorý nie je spojený so zemou, teda všetko, čo netvorí súčasť budovy alebo inej stavby.

797. Javolenus, O posledných dielach Labea, kniha II.

Labeo hovorí, že stožiar tvorí súčasť lode, ale malé plachty nie, pretože mnohé lode by boli bez stožiarov nepoužiteľné, a preto sa považujú za súčasť lodí; plachty sa však považujú skôr za doplnok ako za súčasť lode.

798. Labeo hovorí, že je rozdiel medzi tým, čo vyčnieva, a tým, čo je do niečoho vložené ako výčnelok, je vysunuté tak, že nemá oporu, ako napríklad balkóny a strechy; a tým, čo je vložené do budovy, spočíva na niečom, napríklad trámy a nosníky.

799. Labeo hovorí, že ak sa olovo použije namiesto škridly na pokrytie domu, tvorí jeho súčasť; ale ak sa použije na pokrytie otvorenej galérie, netvorí.

800. Labeo hovorí, že vdova je nielen žena, ktorá bola niekedy vydatá, ale aj tá, ktorá nemala manžela; tento výraz sa totiž používa aj pre osobu, ktorá je idiotská alebo šialená, a slovo znamená aj bez spojenia dvoch osôb.

801. Labeo tiež hovorí, že budova zložená z dosiek postavená na účel ochrany nejakého miesta počas zimy, ktorá sa v lete odstraňuje, je domom; keďže je určená na večné používanie, hoci nie je spojená so zemou z toho dôvodu, že sa na časť času odstraňuje.

802. Scaevola, Digest, kniha XVIII.

Scaevola uviedol, že podľa jeho názoru sa všeobecne uznáva, že pod pojmom "slobodníci" treba rozumieť tie osoby, ktoré boli manumitované na základe prvého alebo následného závetu, pokiaľ ten, kto si ich nárokoval, nemôže jasne preukázať, že je to v rozpore s úmyslom zosnulého.

803. Labeo, Epitomes of Probabilities by Paulus, kniha IV.

Pokuta je pokuta a pokuta je pokuta. Paulus: Obe tieto tvrdenia sú nepravdivé; rozdiel medzi týmito vecami je totiž zrejmý z toho, že z pokuty sa nemožno odvolať, lebo ak je niekto odsúdený za priestupok, je zaň stanovená pokuta, ktorá sa musí hneď zaplatiť; z pokuty sa však možno odvolať, lebo nie je splatná, ak sa nepodá odvolanie alebo ak odvolateľ svoj prípad prehrá; a to je to isté, ako keby ju vyniesol sudca, ktorý je na to oprávnený. Z toho vyplýva, že rozdiel medzi týmito vecami je zrejmý, pretože za určité protiprávne činy sú predpísané určité tresty; to však neplatí v prípade pokút, pretože sudca má právomoc uložiť akúkoľvek pokutu, ak nie je zákonom stanovená suma, ktorú môže uložiť.

804. Pomponius, Listy, kniha X.

Sochy pripevnené na podstavcoch, obrazy zavesené na reťaziach alebo pripevnené na stenách a podobne pripevnené lampy netvorí súčasť domu; sú tam totiž umiestnené skôr ako ozdoby, než aby tvorili časti budov.

805. Labeo tiež hovorí, že stena zvyčajne umiestnená pred domom tvorí jeho súčasť. 246. Ten istý, Listy, kniha XVI.

V Labeových "Pravdepodobnostiach" sa uvádza, že výraz "Predviest'" sa vzťahuje na vystavenie spornej nehnuteľnosti na súde. Lebo ten, kto sa osobne dostaví, z tohto dôvodu nepredkladá sporný majetok; a ten, kto predvádza osobu, ktorá je buď nemá, nepříčetná, alebo je nemluvňa, sa vôbec nepovažuje za predvádzajúceho; pretože o nikom takom sa za žiadnych okolností nemôže správne povedať, že je prítomný.

806. Pojem "reštitúcia" sa vzťahuje nielen na telo samotnej veci, ale aj na každé právo a podmienku, ktoré sa k nemu viažu; preto sa v zákone myslí úplná reštitúcia.

Tit. 17. Pokiaľ ide o rôzne pravidlá starovekého práva

807. Paulus, O Plautiovi, kniha XVI.

Pravidlo je niekoľkými slovami vyjadrený postup, ktorý sa má dodržiavať v prerokúvanej veci. Právo však nie je odvodené od pravidla, ale pravidlo je stanovené právom. Z toho vyplýva, že pravidlo obsahuje stručné rozhodnutie v predmetnej veci; alebo, ako hovorí Sabinus, podáva stručné vysvetlenie veci, ktoré však v iných prípadoch, na ktoré sa nevzťahuje, stráca svoju platnosť.

808. Ulpián, O Sabinovi, kniha I.

Ženy sú vylúčené zo všetkých občianskych alebo verejných zamestnaní; preto nemôžu byť sudkyňami, vykonávať povinnosti sudcov, podávať žaloby na súd, stať sa ručiteľkami za iných alebo pôsobiť ako advokátky.

809. Aj maloletá osoba sa musí zdržať všetkých občianskych zamestnaní. 3. Ten istý, O Sabinovi, kniha III.

Kto môže otvorene súhlasiť, môže tak urobiť aj tým, že neodmietne.

810. Ten istý, O Sabinovi, kniha VI.

Za plne súhlasiaceho sa nepovažuje ten, kto poslúchne príkaz svojho otca alebo svojho pána.

811. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Pri obchodných transakciách je stav nepríčetného jedna vec a stav maloletého po dovŕšení detského veku druhá, hoci ani jeden z nich nemusí dokonale chápať, čo sa od neho žiada, pretože nepríčetný nemôže uzavrieť žiadnu obchodnú transakciu, ale maloletý sa môže zúčastniť na všetkom, čo je tohto druhu, s autoritou svojho opatrovníka.

812. Ulpián, O Sabinovi, kniha VII.

Dedičom nechce byť ten, kto chce, aby sa majetok previedol na iného.

813. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Naše právo netrpí, aby niekto, kto je v civilnom živote, zomrel aj ako závetca, aj ako dedič, pretože medzi týmito dvoma pojмами je prirodzený antagonizmus.

814. Ten istý, O Sabinovi, kniha IV.

Krvné práva nemôže zrušiť nijaký občiansky zákon.

815. Ulpián, O Sabinovi, kniha XV.

Vo veciach, ktoré sú nejasné, sa vždy riadime tým, čo je najmenej dvojznačné.

816. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Je v súlade s prirodzenosťou, aby mal z niečoho úžitok ten, kto platí výdavky s tým spojené.

817. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

To, čo je naše, nemožno bez nášho súhlasu previesť na iného.

818. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Pri výklade závetov treba liberálne vykladať úmysel závetcu.

819. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XIX.

Nepovažuje sa za nadobudnuté nič, čoho nárok je vylúčený výnimkou.

820. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Vo všetkých záväzkoch, v ktorých nie je uvedený čas splatnosti, je dlh splatný okamžite.

821. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Každý, kto má právo podať žalobu na vrátenie majetku, sa považuje za jeho držiteľa.

822. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXI.

Predaj nie je fiktívny, ak je dohodnutá cena.

823. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXIII.

Ak je v závete určený čas, má sa za to, že bol vložený v prospech dediča, ak úmysel závetcu nebol iný; ako v prípade ustanovení, kde sa čas poskytuje v prospech sľubujúceho.

824. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Keď odkazy po našej smrti prechádzajú na našich dedičov, budú z nich mať prospech tí, pod ktorých kontrolou sme boli v čase, keď sme ich nadobudli. Iný je prípad, keď robíme stipulácie; ak totiž stipulujeme pod nejakou podmienkou, nadobúdajú majetok za každých okolností tie isté strany, aj keby sa podmienka mala splniť po tom, ako sme boli oslobodení od moci pána. Paulus: Keď syn pod otcovskou kontrolou stipuluje pod podmienkou a potom sa oslobodí a podmienka sa potom splní, žaloba bude podávaná v prospech jeho otca, pretože v prípade stipulácií sa berie do úvahy čas, kedy sme uzavreli zmluvu.

825. Ulpián, O Sabínovi, kniha XXIV.

Každý, kto uzavrie zmluvu s iným, buď nie je nevedomý, alebo by nemal byť nevedomý o svojom stave; dedič však za takýchto okolností nemôže byť obviňovaný, pretože dobrovoľne neuzavrel zmluvu s odkazovníkmi.

826. Výhrada z dôvodu podvodu zvyčajne nepôsobí ako prekážka pre tých, ktorých závet poručiteľa nevyklučuje.

827. Pomponius, O Sabinovi, kniha VII.

Vždy, keď je význam udelenia slobody pochybný, treba rozhodnúť v prospech slobody.

828. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXVII.

Komu je dovolené robiť viac, tomu musí byť dovolené robiť menej.

829. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXVIII.

Žiadna povinnosť nezaväzuje nikoho zo služobného stavu.

830. Všeobecne sa schvaľuje pravidlo, že všade tam, kde sa v dobromyseľných zmluvách ponecháva nejaká podmienka na rozhodnutie vlastníka nehnuteľnosti alebo jeho zástupcu, rozumie sa tým, že sa to robí podľa úsudku dobrého občana.

831. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXIX.

Niektoré zmluvy zahŕňajú len podvod, iné zahŕňajú podvod aj nedbanlivosť. Tie, ktoré zahŕňajú podvod, sú vklady a prevody na základe neistého titulu; tie, ktoré zahŕňajú podvod aj nedbanlivosť, sú mandát, pôžička na užívanie, predaj, záložné právo, nájom, a tiež darovanie vena, poručníctvo a obchod. (Posledné dva prípady si však vyžadujú mimoriadnu starostlivosť.) Partnerstvo a spoluvlastníctvo majetku zahŕňajú podvod aj nedbanlivosť. Tak je to však len v prípade, keď v rôznych zmluvách nebolo výslovne dohodnuté nič viac ani menej; musí sa totiž dodržať to, čo bolo dohodnuté na začiatku, keďže zmluva ukladá zákon; okrem prípadov, keď, ako hovorí Celsus, by zmluva

nebola platná, ak by bolo dohodnuté, že sa nesmie spáchať podvod, pretože to odporuje dobrej viere, ktorá sa viaže na zmluvy; a taká je naša súčasná prax. Žiadna zodpovednosť sa však nepreberá v prípade nehody zvierat alebo ich smrti, ani v prípade čohokoľvek iného, čo sa stane a nie je spôsobené nedbanlivosťou; ani pokiaľ ide o útek otrokov, ktorých nebolo zvykom strážiť, lúpežníkov, nepokoje, požiare, záplavy a útoky zlodejov.

832. Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Vždy, keď ide o záujem kohokoľvek, ide o otázku skutkovú, a nie právnú.

833. Pomponius, O Sabinovi, kniha XI.

Skutočná je lepšia ako osobná bezpečnosť.

834. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXX.

Každý, kto má právo odcudziť majetok proti súhlasu prítomnej osoby, má oveľa lepšie právo tak urobiť, keď o tom nevie a je neprítomný.

835. Pomponius, O Sabinovi, kniha XVI.

Nič z toho, čo predpisuje buď prétorský, alebo občiansky zákon, sa nemôže zmeniť dohodou súkromných osôb; hoci základ záväzku sa môže zmeniť vzájomným súhlasom, pôsobením samotného zákona a odvolaním sa na výnimku z dôvodu neformálnej dohody; a to z toho dôvodu, že dôvod žaloby priznaný buď zákonom, alebo prétorom sa nezruší dohodou súkromných osôb, ak nebola uzavretá medzi nimi v čase, keď bola žaloba podaná.

836. Ulpián, O Sabinovi, kniha XXXVI.

Božský Pius v reskripte uviedol, že tí, ktorí boli žalovaní z dôvodu prejavu liberálnosti, mohli byť odsúdení len na sumu, ktorú boli schopní zaplatiť.

837. Paulus, O Sabinovi, kniha VIII.

Všetko, čo je neplatné od začiatku, sa nedá napraviť uplynutím času.

838. Ulpián, O Sabínovi, kniha XXXVI.

Manželstvo tvorí súhlas, a nie spolužitie.

839. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLII.

Je pravda, že ani dohody, ani ustanovenia nemôžu zrušiť úkon, ktorý už bol vykonaný; čokoľvek totiž nie je možné, nemôže byť zahrnuté do dohody alebo ustanovenia takým spôsobom, že by to spôsobilo účinnosť prétorského úkonu alebo dohody.

840. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLIII.

Pokiaľ ide o občianske právo, otroci sa nepovažujú za osoby, ale podľa prirodzeného práva je to riot, pretože prirodzené právo považuje všetkých ľudí za rovných.

841. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXII.

Ak sa buď žalobca, alebo žalovaný pokúša dokázať lukratívny titul, je ťažšie dokázať prípad žalobcu.

842. Ulpián, O Sabínovi, kniha XLII.

Vo všetkých ustanoveniach a iných zmluvách sa riadime úmyslom strán; a ak nie je zrejmé, aký bol ich úmysel, riadime sa zvyklosťami miesta, kde bola transakcia uzavretá. Aké pravidlo by sme však mali prijať, ak zvyk miesta nič neurčuje, pretože sa mení? V tomto prípade by sa mala požadovať najnižšia suma.

843. Ten istý, O Sabinovi, kniha XLVIII.

Nič nie je také prirodzené ako to, aby sa záväzok zrušil tým istým spôsobom, akým bol uzavretý; preto sa ústny záväzok ruší slovami a záväzok založený len na súhlase strán sa ruší nesúhlasom oboch.

844. Pomponius, O Sabínovi, kniha XXVII.

Je zavinené zasahovať do niečoho, čoho sa človek netýka.

845. Ulpián, O Sabínovi, kniha LI.

Každý, kto má moc odsúdiť, má aj moc oslobodiť.

846. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXIX.

Tak ako by dedič nemal byť zodpovedný za trest, ktorý vznikol zosnulému za zločin, tak by ani nemal mať prospech z ničoho, čo sa mu môže dostať do rúk na základe zločinu.

847. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXXII.

V každom prípade sa čin považuje za vykonaný, ak niekomu v jeho vykonaní zabránil iný.

848. Ten istý, O Sabinovi, kniha XXXIV.

Šialený človek a ten, komu je zakázané spravovať svoj majetok, nemá vôľu.

849. Ulpián, O edikte, kniha XXVI.

Všetko, čo nie je dovolené žalobcovi, nie je dovolené ani žalovanému.

850. Ak je právo na majetok nejasné, je lepšie uprednostniť toho, kto sa ho pokúša získať späť, než toho, kto sa ho snaží získať po prvý raz.

851. Gaius, O provinčnom edikte, kniha IX.

Tí, ktorí dedia po inom, majú dobrý dôvod odvolávať sa na nevedomosť, či to, čo sa požaduje, je alebo nie je splatné. Aj ručiteľia, ako aj dedičia sa môžu odvolávať na nevedomosť ako na ospravedlnenie. To sa však vzťahuje

len na dediča, keď je žalovaný, a nie keď podáva žalobu; je totiž jasné, že každý, kto podáva žalobu, musí byť informovaný, pretože je v jeho moci, aby tak urobil, keď chce, a mal by v prvom rade dôkladne preskúmať pohľadávku a potom pristúpiť k jej vymáhaniu.

852. Ulpián, O edikte, kniha XXVIII.

Nikomú, kto popiera, že niečo dlhuje, sa nebráni, aby sa bránil inak, ak to zákon nezakazuje.

853. Vždy, keď možno podať niekoľko žalôb pre tú istú vec, má sa použiť len jedna.

44. Ten istý, O edikte, kniha XXIX.

Pripúšťame žalobu proti dedičovi o sumu, o ktorú sa obohatil podvodom zosnulého, ale to sa nevzťahuje na akýkoľvek jeho vlastný podvod.

854. Tá istá kniha, O edikte, kniha XXX.

Ani záložné právo, ani vklad, ani držba na základe neistého titulu, ani kúpa, ani nájom vlastného majetku nemôžu obstať.

855. Dohoda súkromných osôb nemá vplyv na verejné právo.

46. Gaius, O provinčnom edikte, kniha X.

Nikto nie je nútený nahradiť nič, čo bolo vymáhané ako pokuta.

856. Ulpián, O edikte, kniha XXX.

Poskytnutím rady, ktorá nie je podvodná, nevzniká žiadna povinnosť; ak by však bola poskytnutá s podvodným a klamlivým úmyslom, bude podaná žaloba za podvod.

857. Partner môjho partnera nie je môj.

Paulus, O edikte, kniha XXXV.

Všetko, čo sa urobí alebo povie v zápale hnevu, sa nepovažuje za účinné, ak vytrvalosť dotýčnej strany neodhalí stav jej mysle. Preto keď sa manželka po krátkom čase vráti, nepovažuje sa za rozvedenú.

858. Ulpián, O edikte, kniha XXXV.

Podvádzanie jednej osoby nedáva dôvod na žalobu inej osoby, keď ňou nebola dotknutá.

859. Paulus, O edikte, kniha XXXIX.

Od viny je oslobodený ten, kto si je vedomý porušenia zákona, ktorého sa dopúšťa, ale nie je schopný mu zabrániť.

860. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XV.

Nikto sa nepovažuje za nadobúdateľa niečoho, čo je povinný vydať inému.

861. Ulpián, O edikte, kniha XLIV.

Za neobhajcu sa nepovažuje len ten, kto sa skrýva, ale aj ten, kto sa, hoci je prítomný, odmieta obhajovať alebo nechce konať.

862. Paulus, O edikte, kniha XLII.

Človek má právo vymáhať peniaze, ktoré zaplatil omylom, ale keď ich zaplatí úmyselne, považujú sa za darovanie.

863. Ulpián, O edikte, kniha XLVI.

Nikto nemôže previesť na iného právo, ktoré sám nemá.

864. Gaius, O závetoch týkajúcich sa mestského ediktu, kniha II.

Za podvodníka sa nepovažuje ten, kto robí to, na čo má právo.

865. Ten istý, O závetoch týkajúcich sa mestského ediktu, kniha III.

V otázkach, ktoré sú pochybné, má mať vždy prednosť dobrotivejší názor.

866. Ten istý, O hlavnom edikte, kniha XVIII.

Dobrá viera nedovoľuje, aby sa ten istý dlh vymáhal dvakrát.

867. Ulpián, Disputácie, kniha II.

Žaloba De peculia sa zvyčajne nepriznáva proti otcovi v trestných veciach.

868. Ten istý, Disputácie, kniha III.

Rozhoduje sa, že dedič má tú istú právomoc a práva, aké mal zosnulý.

869. Tá istá kniha, Disputácie, kniha X.

Vždy sa rozumie, že niečo prikazuje vykonať ten, kto nebráni inému, aby zasiahol v jeho prospech. Ak by však niekto, kto nedal súhlas, ratifikoval nejaký úkon, bude podliehať mandátnej žalobe.

870. Ten istý, Názory, kniha III.

Každý má právo opraviť svoj dom, ak tak neurobí proti súhlasu iného, na pozemku, na ktorý nemá právo.

871. Julianus, Digesty, kniha VI.

Dedičstvo nie je nič iné ako dedenie každého práva, ktoré požíval zosnulý.

872. Ten istý, Digesty, kniha XVII.

Kto bez podvodného úmyslu pristúpi k súdu, nepovažuje sa za neplatiča.

873. Tá istá kniha, Digesty, kniha XXIX.

Pri obchodnej transakcii by sa nemalo unáhlene brať do úvahy nič, čo sa vyskytuje zriedkavo.

874. Tá istá kniha, Digest, kniha LIV.

Druh sofistiky, ktorý Gréci označujú ako "stručný sylogizmus", je taký, keď sa z premis, ktoré sú zjavne pravdivé, pomocou drobných zmien vyvodzujú závery, ktoré sú zjavne nepravdivé.

875. Ten istý, Digesty, kniha LX.

Marcellus hovorí, že dlžníkom prestáva byť ten, kto získa právnu výnimku, a to takú, ktorá nie je v rozpore s prirodzenou spravodlivosťou.

876. Ten istý, Digesty, kniha LXXXVII.

Vždy, keď má veta dva významy, treba prijať ten, ktorý je pre daný prípad lepšie prispôsobený.

877. Paulus, O vymáhaní vena.

V každom prípade treba poznamenať, že keď stav osoby poskytuje dôvod na výhodu a tá chýba, zaniká aj výhoda; ale tam, kde ju žaloba vyžaduje, môže ju každý stíhať a dôvod na výhodu zostáva.

878. Tá istá, týkajúca sa pridelenia slobodných osôb.

Výhoda sa nepriznáva osobe, ktorá ju nechce prijať.

879. Ten istý, O povinnostiach prokonzula, kniha II.

Nikto, komu bolo udelené právo odsúdiť páchatel'a na smrť alebo na iný trest, nemôže svoju právomoc preniesť na iného.

880. Ten istý, O povinnostiach prokonzula, kniha II.

Všetko, čo si vyžaduje vyšetrovanie, sa nemôže vyriešiť prostredníctvom petície.

881. Javolenus, O posledných prácach Labea, kniha III.

Zisky z akéhokoľvek majetku možno dať do zálohu.

882. Quintus Mucius Scaevola, Pravidlá.

Opatrovníctvo je odvodené od dedičského práva, okrem prípadov, keď sú dedičmi ženy.

883. Nikto nemôže nikomu ustanoviť poručníka, iba ak jeho riadnym dedičom, alebo ak v čase svojej smrti nemal takýchto dedičov, alebo ak by ich mal, keby žil.

884. Za násilie sa považuje to, čo niekto urobí po zákaze; a tajne koná ten, kto postupuje bez vedomia druhej strany, ak s ňou má spor alebo sa domnieva, že ho bude mať.

885. Všetko, čo je v závete uvedené tak, že to nemožno pochopiť, je rovnaké, ako keby to nebolo uvedené vôbec.

886. Nikto nemôže iného zvýhodniť na úkor tretej osoby ani dohodou, ani stanovením podmienky, ani uzavretím ustanovenia.

887. Papinianus, Otázky, kniha I.

Nespravodlivú podmienku by nemala jedna osoba ukladať druhej.

888. Papinianus, Otázky, kniha III.

Nikto nemôže zmeniť svoje rozhodnutie na škodu druhého.

889. Ten istý, Otázky, kniha XXIV.

Žiadne transakcie, ktoré si vyžadujú súhlas zainteresovaných strán, sa nemôžu uskutočniť, ak o tom neexistuje skutočný a pozitívny dôkaz.

890. Ten istý, Otázky, kniha XXVIII.

Právne úkony, ktoré nie sú závislé od času alebo podmienky, ako napríklad emancipácia, prepustenie, prijatie dedičstva, voľba otroka, ustanovenie poručníka, sú absolútne zrušené pridaním času alebo podmienky. Niekedy sa však vyššie uvedené úkony stávajú mlčky účinnými za okolností, ktoré by ich pri otvorenom vyjadrení urobili neplatnými. Ak totiž niekto absolútne potvrdí prijatie niečoho, čo mu bolo sľúbené pod určitou podmienkou, jeho prepustenie sa bude považovať za platné, ak by sa splnila podmienka záväzku; ak však bola podmienka prepustenia výslovne uvedená, úkon nebude mať žiadnu platnosť ani účinok.

891. Tá istá kniha, Otázky, kniha XXXI.

Vo všeobecnosti platí, že ak vznikne akákoľvek otázka s odkazom na podvod, treba brať do úvahy nie to, čo má žalobca v rukách, ale to, čo by mohol mať, keby nebolo jeho protivníka.

892. Ten istý, Otázky, kniha XXXII.

Zistenie existencie podvodu podľa občianskeho práva nezávisí vždy od udalosti, ale od toho, či existoval úmysel spáchať ho.

893. To isté, Otázky, kniha XXXIII.

Vo všetkých právnych veciach má druh prednosť pred rodom a všetko, čo sa naň vzťahuje, sa považuje za najdôležitejšie.

Ten istý, Názory, kniha III.

Čokoľvek, čo sa do zmlúv vkladá na účely odstránenia nejednoznačnosti, nie je na ujmu obyčajového práva.

895. Tamže, Názory, kniha IX.

Za darované sa považuje všetko, čo je dané bez donútenia zákona.

896. Tamže, Definície, kniha II.

Nikto sa nepovažuje za toho, kto niečo stratil, ak mu to nepatrilo.

897. Tá istá, Otázky, kniha V.

Keď sa zaplatí viac, ako sa patrí, a nie je možné odpočítať prebytok, celý dlh sa chápe ako nezaplatený a predchádzajúci záväzok bude naďalej existovať.

898. Ten, v ktorého poctivosť sme sa zverili, dlhuje podľa prirodzeného práva to, čo dlhuje podľa práva národov.

85. Ten istý, Otázky, kniha VI.

Keď vznikne nejaká pochybnosť, je lepšie rozhodnúť v prospech vena.

899. Nie je žiadnou novou zásadou, že čokoľvek, o čom sa raz rozhodlo, že je platné, zostane v platnosti; hoci sa môže vyskytnúť prípad, v ktorom sa nemohlo začať.

900. Vždy, keď sa proti spravodlivosti postaví buď prirodzený rozum, alebo pochybnosť zákona, treba pri vydávaní rozhodnutia zachovať umiernenosť.

901. Ten istý, Otázky, kniha VII.

Stav tých, ktorí sa zapájajú do súdnych sporov, sa zvyčajne nezhorší, ako keby sa do nich neboli pustili, ale väčšinou sa zlepši.

902. Ten istý, Otázky, kniha XIII.

Nikto si tým, že sa pokúša získať späť svoj majetok, svoj prípad nezhorší, ale zlepši. Napokon, po pripojení vydania prechádza právo na dediča a dedič je tiež zodpovedný za všetkých okolností.

903. Scaevola, Otázky, kniha V.

Nikto sa nerozumie v omeškaní, ak je pohľadávka neplatná.

904. Paulus, Otázky, kniha X.

Pokiaľ je závet platný, zákonný dedič nie je pripustený k dedičskému konaniu.

905. Ten istý, Otázky, kniha XV.

Vo všetkých veciach, a najmä v tých, ktoré sa týkajú práva, treba brať do úvahy spravodlivosť.

906. To isté, Otázky, kniha XVII.

Vždy, keď dedičstvo patrí niekomu na základe dvojitého práva, ak by sa odmietlo to novšie, zostane staršie.

907. Scaevola, Názory, kniha V.

Ak sa prepisovateľ pomýli pri prepise ustanovenia, nebráni to zodpovednosti dlžníka a ručiteľa.

908. Marcianus, Trusty, kniha I.

Syn pod otcovskou kontrolou sa nepovažuje za toho, kto si môže ponechať, získať späť alebo nadobudnúť vlastníctvo svojho peculium.

909. Ulpianus, Trusty, kniha II.

Nie je obvyklé, aby nadbytočné veci spôsobovali neplatnosť dokumentu.

910. Ten istý, Trusty, kniha VI.

Nikto nepochybuje o tom, že za solventného treba považovať toho, kto sa bráni.

911. Marcianus, Trusty, kniha XII.

Keď je listina nejednoznačná, treba brať do úvahy úmysel strany, ktorá ju vyhotovila.

912. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha III.

Samotný rozsudok deportácie zbavuje osobu jej majetku, ktorý je skonfiškovaný štátnou pokladnicou.

913. Ten istý, Epitomes of Law, kniha IV.

Vždy, keď si na majetok robia nárok dve osoby na základe lukratívneho titulu, má mať prednosť ten, ktorého titul je starobylejší.

914. Venuleius, Stipulations, kniha XII.

Za nepoctivého nemožno považovať toho, kto nevie, koľko má zaplatiť.

915. Gaius, Pravidlá, kniha I.

Každý záväzok, ktorý sa uzavrel podľa jedného zákona, sa ruší opačným zákonom.

916. Paulus, O súdnych vyšetрованиach.

Keď zákon spomína lehotu dvoch mesiacov a strana sa dostaví na šesťdesiaty prvý deň, má byť vypočutá; na to cisár Antonín a jeho božský otec v reskripte stanovili

917. Ulpián, O edikte, kniha I.

O každom, kto sa dopustí činu proti príkazu prétora, sa správne hovorí, že porušil edikt.

918. Právo odmietnuť úkon má ten, kto mu môže aj vyhovieť. 103. Paulus, O edikte, kniha I.

Nikto nemôže byť násilím odvedený z vlastného domu.

919. Ulpián, O edikte, kniha II.

Ak sú podané dve žaloby, z ktorých v jednej sa požaduje vysoká suma ako náhrada škody a v druhej sa vznáša hanebné obvinenie, má prednosť tá, ktorá sa dotýka povesti strany. Ak sú však obe žaloby také, že rozsudky poznačia žalovaného neslávou, mali by sa obe považovať za rovnako dôležité, aj keď ide o nerovnaké sumy.

920. Paulus, O edikte, kniha I.

Vždy, keď sa požaduje súdne vyšetovanie, treba sa obrátiť na prétora.

921. Ten istý, O edikte, kniha II.

Sloboda je majetok nevyčísliteľnej hodnoty.

922. Gaius, O provinčnom edikte, kniha I.

Proti otrokovi nemožno podať žiadnu žalobu na súde.

923. Paulus, O edikte, kniha IV.

Pri ukladaní trestov treba vždy zohľadniť vek a neskúsenosť vinníka.

924. Ten istý, O edikte, kniha V.

Spoluvinníkom na zločine nie je ten, kto nezabránil jeho spáchaniu, keď toho nebol schopný.

925. Ten istý, O edikte, kniha VI.

Menšie je vždy zahrnuté vo väčšom.

926. Nikto sa nepovažuje za právne zodpovedného za iného, ak nedá záruku.

927. Maloletý sa nepovažuje za toho, kto súhlasil s niečím na svoju škodu.

928. Ak dve vety v zmluve, ktoré sa týkajú tej istej veci, nie sú spojené, stačí, ak sa splní jedna z nich.

929. Úľavy sa majú poskytovať ženám na ich ochranu, ale nie preto, aby sa mohli ľahšie vnucovať iným.

930. Gaius, O provinčnom edikte, kniha II.

Maloletý, ktorý je vo veku blízkom puberte, je schopný krádeže a páchania škôd.

931. Trestné činy, ktoré vyrastajú z porušenia zákona, neprejdú proti dedičovi, ako napríklad činy krádeže, neoprávneného poškodenia, lúpeže s násilím a ublíženia na zdraví.

932. Paulus, O edikte, kniha VIII.

Pokiaľ ide o výsledok, je úplne jedno, či niekto nie je oprávnený na žalobu podľa zákona, alebo či môže byť vylúčený na základe výnimky.

933. Gaius, O provinčnom edikte, kniha III.

Časť je zahrnutá v celku.

934. Paulus, O edikte, kniha IX.

Keď sú slová nejednoznačné, treba prijať ich najpravdepodobnejší alebo bežný význam.

935. Ten istý, O edikte, kniha X.

Ak je niekto zbavený záväzku, predpokladá sa, že jeho veriteľ dostal svoje peniaze.

936. Nemožno sa domnievať, že niečo získal ten, kto po tom, čo urobil ustanovenie, môže byť vylúčený výnimkou.

937. Ulpián, O edikte, kniha XI.

Nič sa tak neprieči súhlasu, ktorý je základom bona fide zmlúv, ako sila a strach; a schvaľovať niečo také je v rozpore s dobrými mravmi.

938. Nevyužíva sa ten, kto sa podriaďuje verejnemu právu.

939. Tí, čo sa mýlia, sa nepovažujú za súhlasiacich. 117. Paulus, O edikte, kniha XI.

Prétor sa domnieva, že držiteľ majetku podľa ediktu v každom ohľade nastupuje na miesto dediča.

940. Ulpián, O edikte, kniha XII.

Ten, kto je v nevoľníctve, nemôže nadobudnúť majetok lichvou; lebo aj keď ho má v držbe, nepovažuje sa za jeho legálneho držiteľa.

941. Ten istý, O edikte, kniha XIII.

Neodcudzuje ten, komu sa len nepodarí získať držbu.

942. Paulus, O edikte, kniha XII.

Nikto nemôže zanechať svojmu dedičovi žiadne práva, ktoré sám nevlastní.

943. Ten istý, O edikte, kniha XIII.

Kto nerobí to, čo by mal, považuje sa za toho, kto porušil svoju povinnosť; a kto robí to, čo by nemal, rozumie sa, že nerobí to, čo mu bolo nariadené.

944. Gaius, O provinčnom edikte, kniha V.

Sloboda je uprednostňovaná nad všetky veci.

945. Ulpián, O edikte, kniha XIV.

Nikto nemôže legálne podať žalobu v mene iného.

946. Dočasná zmena nemá škodlivý vplyv na práva provincie. 124. Paulus, O edikte, kniha XVI.

Pri transakciách, kde sa nevyžaduje reč, ale prítomnosť strany, možno považovať za zodpovednú aj nemú osobu, ktorá má inteligenciu. To isté pravidlo platí aj pre hluchého, lebo aj ten môže odpovedať.

947. Pomponius v Prvej knihe hovorí: "Nemý človek zaujíma rovnaké postavenie ako ten, kto je neprítomný."

948. Gaius, O provinčnom edikte, V. kniha.

Na obžalovaných sa hľadí s väčšou priazňou ako na žalobcov.

949. Ulpián, O edikte, kniha XV.

Nikto nie je úžerníkom, kto zaplatí cenu toho, čo získal.

950. Kto získa slobodného človeka, nestáva sa z tohto dôvodu bohatším.

951. Keď vznikne otázka s ohľadom na nároky dvoch osôb, uprednostňuje sa stanovisko vlastníka.

952. Paulus, O edikte, kniha XX.

953. Keď prétor vyhovie žalobe proti dedičovi o sumu, o ktorú sa obohatil, stačí, ak sa výpočet vykoná od času, keď sa majetok získaný podvodom zosnulého dostal do jeho rúk.

953. Ten istý, O edikte, kniha XIX.

Ak dve osoby vlastnia majetok na základe toho istého titulu, má výhodu ten, kto ho vlastní.

954. Tí, ktorí prevezmú celé práva niekoho, sa považujú za tých, ktorí zaujímajú miesto jeho dedičov. 129. Ten istý, O edikte, kniha XXI.

Podvodu sa nedopustí veriteľ, ktorý dostane to, na čo má nárok.

955. Keď zanikne hlavná vec, zaniká aj jej príslušenstvo. 130. Ulpián, O edikte, kniha XVIII.

Žaloby, a najmä trestné, ktoré sa týkajú toho istého predmetu, sa nikdy navzájom nerušia.

956. Paulus, O edikte, kniha XXII.

Každý, kto sa podvodne vzdá držby, má byť odsúdený ako držiteľ, pretože jeho podvod ho robí zodpovedným ako držiteľ.

957. Gaius, O provinčnom edikte, kniha VII.

Nevedomosť sa klasifikuje ako nedbanlivosť.

958. Ten istý, O provinčnom edikte, kniha VIII.

Náš stav sa môže zlepšiť vďaka otrokom, ale nemôže sa zhoršiť.

959. Ulpian, O edikte, kniha XXI.

Veritelia nie sú okradnutí, keď ich dlžník nič nezíska, ale len keď sa zmenší jeho majetok.

960. Nikto si nemôže zlepšiť svoj stav prostredníctvom zločinu. 135. Ten istý, O edikte, kniha XXIII.

Nemôže byť vydaný majetok, ktorý buď neexistuje, alebo ktorý sa nepovažuje za zahrnutý do zmluvy.

961. Paulus, O edikte, kniha XVIII.

Dobrá viera priznáva držiteľovi toľko, koľko mu skutočne patrí, kedykoľvek tomu nebráni zákon.

962. Ulpian, O edikte, kniha XXV.

Ten, kto niečo získa na základe súdnej právomoci, je dobromyseľným držiteľom.

963. Paulus, O edikte, kniha XXVII.

Každý majetok, aj keď sa doň vstúpilo neskôr, sa považuje za prijatý v čase smrti zosnulého.

964. Závažnosť trestného činu sa nikdy nezvyšuje vzhľadom na čas, ktorý uplynul od jeho spáchania.

965. Gaius, O edikte mestského prétora.

Všetky práva na žalobu, ktoré zanikli smrťou alebo uplynutím času, pokračujú v existencii, keď boli raz predložené súdu.

966. Nič sa nepovažuje za absolútne patriace niekomu, o čo môže byť pripravený nejakou udalosťou. 140. Ulpian, O edikte, kniha LVI.

Neprítomnosť toho, kto je na služobnej ceste pre štát, by nemala byť na ujmu jemu ani nikomu inému.

967. Paulus, O edikte, kniha LIV.

Všetko, čo je ustanovené proti právnej norme, by sa nemalo stať precedensom.

968. Dvaja dedičia tej istej osoby sa nemôžu stať každý dedičom celého jej majetku. 142. Ten istý, O edikte, kniha LVI.

Kto mlčí, nie vždy sa priznáva, predsa však platí, že nepopiera.

969. Ulpián, O edikte, kniha LXII.

Všetko, čo bude brániť osobám, ktoré uzavreli zmluvu, bude brániť aj ich nástupcom.

970. Paulus, O edikte, kniha LXII.

Všetko, čo je dovolené, nie je vždy čestné.

971. Pri ustanoveniach treba brať do úvahy čas, keď sme zmluvu uzavreli. 145. Ulpián, O edikte, kniha LXVI.

Nikto sa nepovažuje za podvodníka tých, ktorí sú si vedomí skutočností a dali svoj súhlas.

972. Paulus, O edikte, kniha LXII.

Čokoľvek, čo niekto urobil, kým bol otrokom, mu nemôže priniesť úžitok, keď sa stane slobodným.

973. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXIV.

Osobitné záležitosti sú vždy zahrnuté do všeobecných.

974. Paulus, O krátkom edikte, kniha XVI.

Keď účinok niečoho prospieva všetkým zainteresovaným stranám, každá z nich má znášať aj svoj podiel nákladov.

975. Ulpián, O edikte, kniha LXVII.

Každý, kto má prospech z činov iného, má za ne ručiť.

976. Ten istý, O edikte, kniha LXVIII.

Právne postavenie toho, kto sa dopustil podvodu, aby získal vlastníctvo alebo držbu majetku, a toho, kto sa ho dopustil, aby sa vyhol vlastníctvu alebo držbe majetku, je nevyhnutne rovnaké.

977. Paulus, O edikte, kniha LXIV.

Nikto sa nedopustí krivdy voči inému, ak neurobí niečo, na čo nemá právo.

978. Ulpián, O edikte, kniha LXIX.

Našou praxou je stíhať ako zločin všetko, čo sa vykoná verejným alebo súkromným násilím.

979. Kto nariadi, aby bol niekto zbavený vlastníctva, ten ho oň pripraví.

980. Ratifikácia spáchania trestného činu sa podobá príkazu na jeho spáchanie.

981. Pri zmluvách, ktoré sa týkajú podvodu alebo dobrej viery, zodpovedá dedič v plnom rozsahu.

982. Paulus, O edikte, kniha LXV.

Zodpovednými sa stávame rovnakým spôsobom, ako sme na druhej strane oslobodení od zmlúv; pretože tak, ako určitými spôsobmi nadobúdame majetok, tými istými spôsobmi ho aj strácame. Preto, ako sa vlastníctvo nedá získať inak ako úmyslom a telesným úsilím, tak, sa nedá ani stratiť, ak neexistujú obe tieto veci.

983. Ulpián, O edikte, kniha LXX.

Ak sú strany sporu vinné z toho istého trestného činu, žalobca pracuje v nevýhode a pozícia držiteľa je výhodnejšia; ako je to v prípade, keď je podaná námietka z dôvodu podvodu žalobcu a odpoveď sa mu neprizná, aj keď sa žalovaný dopustil podvodu pri tej istej transakcii.

984. Tomu, kto sám nie je vinný, by malo byť umožnené vymáhať od druhej strany pokutu. 155. Paulus, O edikte, kniha LXV.

Osoba je zodpovedná za svoj vlastný čin a nemala by poškodiť svojho protivníka.

985. Nepovažuje sa za používateľa násilia ten, kto využije svoje vlastné právo a podá bežnú žalobu na súde.

986. V trestných veciach sa má prijať najpriaznivejšia konštrukcia.

987. Ulpián, O edikte, kniha LXX.

Nikoho nemožno nútiť, aby bránil iného proti jeho vôli.

988. Každý môže povedať, že strana, ktorej udeľujeme žaloby, má oveľa väčší dôvod dovolávať sa výnimky.

989. Keď jedna osoba nastúpi po inej, nie je spravodlivé, aby to, čo mohlo poškodiť osobu, po ktorej nastúpil, nepoškodilo aj jeho.

990. Vo všeobecnosti by mal mať kupujúci rovnaké právo podať žalobu alebo sa jej brániť ako predávajúci.

991. To, čo je niekomu poskytnuté na jeho vlastný prospech, mu nie je darované, ak to odmietne prijať. 157. Ten istý, O edikte, kniha LXXI.

Ak sa zločin alebo priestupok neklasifikuje ako zverský, odpustí sa tým, ktorí ho spáchali, ak ako otroci poslúchli svojich pánov; alebo ak páchatelia poslúchli tých, ktorí zaujali miesto pánov, ako napríklad poručníkov a kurátorov.

992. Každý, kto sa dopustí podvodu s cieľom vzdať sa držby, sa považuje za toho, kto si držbu stále ponecháva.

993. Pri zmluvách sú nástupcovia tých, ktorí sa dopustili podvodu, zodpovední nielen za prípadný zisk, ktorý môžu získať, ale aj za celú sumu; to znamená, že každý bude zodpovedný za svoj podiel ako dedič.

994. Gaius, O provinčnom edikte, kniha XXVI.

Veriteľ, ktorý dovoľí, aby sa majetok, ktorý bol založený, predal, stráca svoje záložné právo.

Paulus, O edikte, kniha VII.

Na majetok môžeme mať nárok na základe rôznych záväzkov, ale nemôže nám patriť z rôznych titulov.

996. Ulpián, O edikte, kniha LXXVI.

Jedna vec je predávať a druhá súhlasiť s tým, aby predávajúci predával.

Všetko, čo sa urobí verejne väčšinou, sa považuje za urobené všetkými zainteresovanými stranami.

998. Je absurdné, aby osoba, ktorej bol pozemok odkázaný, mala k nemu lepšie vlastnícke právo ako dedič alebo sám poručiteľ, ak by žil.

999. Ten istý, O edikte, kniha LXXVII.

V občianskom práve bolo prijaté pravidlo, že vždy, keď záujemca bráni splneniu podmienky, považuje sa to za rovnaké, ako keby bola splnená. To sa vzťahuje na udelenie slobody, odkazy a ustanovenie dedičov; a podľa tohto pravidla sa aj stipulácie stávajú účinnými, keď sa konaním sľubujúceho zabráni splneniu podmienky.

1000. Paulus, O edikte, kniha LXX.

Akýkoľvek úkon vykonaný z nevyhnutnosti by sa nemal uvádzať ako precedens.

1001. Ulpián, O edikte, kniha LV.

Keď má niekto právo niečo darovať, má aj právo to predať a odcudziť.

1002. Paulus, O edikte, kniha LI.

Žaloby, ktoré zahŕňajú sankciu a boli raz podané, sa môžu preniesť proti dedičom.

1003. Ulpián, O edikte, kniha LIII.

Ten, kto môže odcudziť majetok, môže aj súhlasiť s jeho odcudzením. Ak však nie je niekomu udelené právo darovať ho, treba prijať pravidlo, že na jeho vôľu sa nesmie prihliadať, aj keď súhlasí s jeho darovaním inému.

1004. Paulus, O edikte, kniha XLVIII.

Ten, kto obhajuje vec iného, sa nikdy nepovažuje za solventného.

1005. Ten istý, O edikte, kniha XLIX.

Všetko, čo sa v čase, keď bolo dané, nestane vlastníctvom toho, kto to prijíma, sa vôbec nepovažuje za dané.

1006. Strana, ktorá niečo vykoná na príkaz sudcu, sa nepovažuje za osobu, ktorá sa dopustila podvodu, pretože bola povinná poslúchnuť.

1007. Ten istý, O Plautiovi, kniha I.

Treba postupovať takým spôsobom, ktorý poskytuje vyhliadku na najspravodlivejšie riešenie.

1008. Každá pochybná otázka sa má vykladať podľa úmyslu zainteresovaných strán.

1009. Ten istý, O Plautiovi, kniha II.

Krivdy sa dopúšťa ten, kto ju prikazuje spáchať. Nemá však vinu ten, kto je nútený poslúchnuť.

1010. Čokoľvek, čo je v pozastavení, sa nepovažuje za existujúce. 170. Ten istý, O Plautiovi, kniha III.

Každý úkon sudcu, ktorý sa netýka jeho súdnych povinností, je neplatný.

1011. Ten istý, O Plautiovi, kniha IV.

Nikto nezodpovedá za dlh na základe toho, že môže od iného vymáhať to, čo za neho zaplatil.

1012. Ten istý, O Plautiovi, kniha V.

V kúpnej zmluve sa každá veta pochybného významu vykladá v neprospech predávajúceho.

1013. Nárok, ktorý je nejednoznačný, treba vykladať tak, aby bol priaznivý pre žalobcu. 173. Ten istý, O Plautiovi, kniha VI.

Keď sa vynesie rozsudok proti niekomu v rozsahu jeho prostriedkov, nemalo by sa od neho vymáhať všetko, čo mal; ale malo by sa dodržiavať pravidlo práva, ktoré nedovoľuje, aby bol privedený do chudoby.

1014. Keď sa v zákone vyskytuje výraz: "Vrátiš," treba vrátiť aj zisk, aj keď to nie je osobitne ustanovené.

1015. Každý je poškodený vlastným omeškaním s platbou, pričom toto pravidlo sa dodržiava, ak sú dvaja dlžníci spoločne zodpovední.

1016. Podvodu sa dopúšťa ten, kto žiada niečo, čo je povinný vrátiť.

1017. Ten istý, O Plautiovi, kniha VIII.

Môže konať ten, kto sa už zdá byť schopný splniť podmienku.

1018. Čokoľvek, čo človek nemôže mať, aj keď si to želá, nemôže odmietnuť. 175. Ten istý, O Plautiovi, kniha XI.

Otrok nemôže vykonávať žiadnu povinnosť, ktorú zákony vyžadujú, aby ju vykonávali osoby, ktoré sú slobodné.

1019. Nemal by som byť v lepšom postavení ako osoba, od ktorej odvodzujem svoje práva. 176. Ten istý, O Plautiovi, kniha XIII.

Nikomu sa neudeluje privilégium robiť pre seba to, čo možno verejne vykonať prostredníctvom sudcu; a to je predpísané preto, aby sa zabránilo príležitostiam na podporu neporiadku.

1020. Hodnota slobody a vzťahu je bezhraničná. 177. Ten istý, O Plautiovi, kniha XIV.

Ten, kto preberá výsady alebo vlastníctvo iného, má využiť zákonné práva svojho predchodcu.

1021. Z podvodu by nemal byť obvinený nikto, kto nepozná dôvod, prečo by nemal podať žalobu. Ten istý, O Plautiovi, kniha XV.

Keď hlavná vec prestane existovať, vo všeobecnosti prestáva existovať aj jej príslušenstvo.

1022. Ten istý, O Plautiovi, kniha XVI.

Keď je úmysel osoby udeľujúcej manumission nejasný, malo by sa rozhodnúť v prospech slobody.

1023. Ten istý, O Plautiovi, kniha XVII.

Všetko, čo sa platí na príkaz veriteľa, je rovnaké, ako keby sa platilo samotnému veriteľovi.

1024. Ten istý, O Vitelliovi, kniha I.

Ak nikto neprijme dedičstvo, sila závetu sa úplne zničí.

1025. Ten istý, O Vitelliovi, kniha III.

Keď vlastnícke právo nemôže nadobudnúť nikto, žiadna povinnosť nemôže spôsobiť, aby sa tak stalo.

1026. Marcellus, Digesty, kniha XIII.

Hoci formálne náležitosti vyžadované zákonom nie je ľahké zmeniť, predsa len treba poskytnúť úľavu, ak to spravodlivosť jasne vyžaduje.

1027. Celsus, Digesty, kniha VII.

Ospravedlnenie z prázdneho strachu nie je právne.

1028. Ten istý, Digesty, kniha VIII.

Žiadny záväzok nie je záväzný, ktorý je nemožný.

1029. Ten istý, Digesty, kniha XII.

Podľa prirodzeného chodu vecí nemožno nič požadovať pred časom, keď to možno dodať; a keď sa do záväzku vloží dátum splatnosti, nemožno ho vymáhať, kým neuplynie čas.

1030. Tá istá kniha, Digest, kniha XVI.

Ak niekto zanechá svoju manželku tehotnú, nepovažuje sa za zomrelého bez detí.

1031. Tá istá kniha, Digesty, kniha XVII.

Ak sú v závete nariadené dve protichodné veci, ani jedna z nich nebude platná.

1032. Čokoľvek je zakázané prirodzenosťou vecí, nemôže byť potvrdené žiadnym zákonom. 189. Tá istá kniha, Digesty, kniha XIII.

Nepredpokladá sa, že by maloletý dal svoj súhlas alebo ho odmietol pre svoj vek; lebo autorita jeho poručníka je potrebná v každej veci, ktorá si vyžaduje vedomosti alebo úsudok.

1033. Tá istá kniha, Digesty, kniha XXIV.

Čokoľvek, čo sa vyst'ahuje, nepatrí do majetku.

1034. Tá istá kniha, Digesty, kniha XXXIII.

Neratius, keď sa ho pýtali, či privilégium udelené cisárom osobe, o ktorej sa domnieval, že žije, ale v skutočnosti už bola mŕtva, treba považovať za platné, odpovedal, že sa mu nezdá, že by ho cisár udelil, keby vedel, že obdarovaný je mŕtvy, ale napriek tomu treba od neho samého zistiť, do akej miery chcel, aby sa privilégium uplatňovalo.

1035. Marcellus, Digesty, kniha XXIX.

Majetok, ktorý nemožno rozdeliť, pripadne v celom rozsahu dedičom ako jednotlivcom.

1036. Vo veciach, ktoré sú nejednoznačné, nie je menej spravodlivé ako bezpečné prijať benevolentnejší výklad.

1037. Celsus, Digesty, kniha XXXVIII.

Takmer všetky práva dedičov sa považujú za rovnaké, ako keby sa nimi stali hneď po smrti poručiťa.

1038. Modestinus, Differences, kniha VI.

Tí, ktorí sa stali dedičmi na základe vzdialenejšieho stupňa príbuzenstva k zosnulému, sa nepovažujú za o nič menej dedičov, ako keby boli z prvého stupňa.

1039. Ten istý, Rozdiely, kniha VII.

Veci jasne uvedené sú predurčujúce, iné nie.

1040. Tá istá, Pravidlá, kniha VIII.

Niektoré privilégiá sú skutočné a niektoré osobné. Tie prvé prechádzajú na dediča: tie, ktoré sú osobné, na neho neprechádzajú.

1041. Ten istý, O obrade manželstva.

V manželských zväzkoch treba brať do úvahy nielen to, čo je zákonné, ale aj to, čo je čestné.

1042. Javolenus, O Kassiovi, kniha XIII.

Podvod, ktorého sa dopustí poručník, či už je solventný, alebo nie, by nemal poškodiť práva jeho zverenca v interdikte alebo v inom súdnom konaní.

1043. Ten istý, Listy, kniha VI.

Za slobodného od podvodu nemožno považovať toho, kto odmietne poslúchnuť príkaz sudcu.

1044. Ten istý, Listy, kniha VII.

Vždy, keď nemožno vydať rozhodnutie bez spôsobenia škody, treba zvoliť taký postup, ktorý spôsobí čo najmenšiu nespravodlivosť.

1045. Ten istý, Listy, kniha X.

Každé ustanovenie obsiahnuté v závete sa nepovažuje za účinné, ak nebolo platné v čase jeho spísania.

1046. Tá istá kniha, Listy, kniha XI.

Každá definícia v občianskom práve podlieha úprave, pretože nepatrná nezrovnalosť môže spôsobiť jej nepoužiteľnosť.

1047. Pomponius, O Quinte Muciovi, kniha VIII.

Ten, kto utrpí nejakú škodu vlastnou vinou, sa nepovažuje za poškodeného.

1048. Ten istý, O Quinte Muciovi, kniha XXVIII.

Je menej výhodné mať právo na žalobu ako mať majetok, ktorý je jej predmetom.

1049. Ten istý, O Quinte Muciovi, kniha XXXIX.

Často sa stáva, že majetok, ktorého môžeme byť za určitých okolností zbavení, je v takom stave, že nám ho nemožno odňať. Preto ak sme sa zaťažením pozemku stali dlžníkmi štátnej pokladnice, môžeme niekedy podať žalobu na jeho vrátenie, odcudziť ho a zriadiť na ňom služobnosť.

1050. Ten istý, O rôznych pasážach, kniha IX.

Je len spravodlivé a v súlade so zákonom národov, že nikto sa spáchaním škody nemôže obohatiť na úkor iného.

1051. Ulpian, O Lex Julia et Papia, kniha I.

Tam, kde bolo o veci rozhodnuté, sa to považuje za pravdivé.

1052. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha XIII.

Nikto sa nemôže považovať za strateného niečoho, čo nikdy nemal.

1053. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha IV.

Otroctvo do istej miery porovnáваме so smrťou.

1054. Licinius Rufinus, Pravidlá, kniha II.

Ak je ustanovenie dediča od začiatku neplatné, nemôže sa stať platným uplynutím času.

1055. Paulus, O edikte, kniha LXIX.

Otrok nemôže byť neprítomný na služobnej ceste pre štát.